16-a-1-5

A 17
8

№ 1
12-8

Del collegio de la Comp.ª de Jesus de Granada
R. 5812

BARTOLI

COMMENTARIA IN SE-
cundam Digesti Noui partem, Do. Petri
Pauli Paris. Andreæ Pomat. Andreæ
Barb. Alexan. Losæi additionibus,
multisque emendationibus il-
lustrata, accuratè, & mul-
ta cum diligentia
castigata.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
GRANADA

LVGDVNI;
M. D. LII.

Rubricæ ſecundæ partis. ff. Noui.

Abigeis. 161
Acceptilationibus. 113
Accuſationibus & inſcriptionibus. 172
Ad legem iuliam maieſtatis. 183
Ad legem Iuliam de adulteriſs. 184
Ad legem iuliam de vi publica. 194
Ad legem Iuliam de vi priuata. 195
Ad legem Iuliam repetundarum. 204
Ad legem Iuliam peculatus. 205
Ad legem Iuliam de annona. 205
Ad legem Iuliam ambitus. 205
Ad legem Corneliam de falſis. 198
Ad legem Corneliam de ſicariis & venefi-
ciis. 195
Ad legem Fauiam de plagiariſs. 206
Ad legem Pompeiam de parricidiſs. 197
Ad ſenatuſconſultum turpilianum. 206
Ad municipales & de incolis. 258
Adminiſtratione rerum ad ciuitatē perti-
nentium. 266
Albo ſcribendo. 264
An per alium cauſa appellationis reſcin-
di poſsit. 247
Appellationibus & relationibus. 230
Appellationibus recipiendis. 242
Apud eum ad quem appellatur, aliā cau-
ſam agere compellendum. 247
A quibus appellare non licet. 239
Arborum furtim cæſarum. 148
Bonis damnatorum. 227
Bonis eorū qui ante ſententiā mortē
ſibi conſciuerunt. 228
Cadaueribus punitorum. 229
Captiuis & poſtliminio reuerſis &
redemptis ab hoſtibus. 254
Caſtrenſi peculio. 257
Cenſibus. 274
Collegiis illicitis. 162
Concuſsionibus. 160
Crimine expilatæ hæreditatis. 160
Crimine ſtellionatus. 162
Cuſtodia & exhibitione reorum. 180
Decretis ab ordine faciendis. 267
Decurionibus. 263
Duobus reis conſtituendis. 65
Effractoribus & expilatoribus. 161
Extraordinariis criminibus. 159
Fideiuſſoribus & mandatoribus. 77
Furtis. 133
Furti aduerſus nautas, caupones, ſtabula-
rios. 147
Furibus balnearijs. 161
Incendio ruina naufragio. 151
Iniurijs & famoſis libellis. 152
Interdictis & relegatis. 228
Iudicatum ſolui. 119
Iure fiſci. 247
Iure immunitatis. 266
Legationibus. 267
Libellis dimiſſorijs. 246
Vſuris & honoribus. 264
Nil nouari appellatione pēdente. 246
Nouationibus & delegationib⁹. 92
Nundnis. 270
Peribus publicis. 270
Poenis. 219
Pollicitationibus. 270
Popularibus actionibus. 164
Prætorijs ſtipulationibus. 115
Præuaricatoribus. 161
Priuatis delictis. 131
Priuilegijs veteranorum. 258
Proxenetis. 274
Publicis iudicijs. 164
Quando appellandum ſit. 240
Quæ ſententiæ ſine appellatione
reſcinduntur. 246
Quæſtionibus. 211
Qui & à quo appelletur. 240
Receptatoribus. 161
Requirendis reis. 210
Rem pupilli vel adoleſcentis ſaluam fo-
re. 118
Rem ratam haberi. 125
Regulis iuris. 280
Remilitari. 256
Sententiam paſsis & reſtitutis. 229
Sepulcro violato. 119
Si quis teſtamento liber eſſe iuſſus fue-
rit 145
Si familia furtum feciſſe dicatur. 147
Si tutor vel curator appellauerit. 247
Si pendente appellatione mors interue-
nerit. 247
Solutionibus & liberationibus. 96
Stipulatione ſeruorum. 73
Termino moto. 212
Tigno iuncto. 145
Vacatiōe & excuſatiōe munerū. 215
Varijs & extraordinarijs cognitio-
nibus. 252
Verborum obligationibus.
Verborum & rerū ſignificatione. 254
Vi bonorum raptorum. 149

Finis.

De verborum obligationibus. 2

De verborum obligationibus. Rub.

a ¶ Dictum est ſ. de obligationibus in gene-
re: ſequitur videre de obligationibus in
ſpecie. Ideo ponit rubricā de ver. obliga.

1 ☞ *Stipulatio non concipitur, niſi utroque loquente, & ſer-
monis efficaciam intelligente.*

2 *Stipulatio quibus caſibus fingatur: ubi fauore dotis ex cur-
ſu temporis.*

*Patientia in iudicio ſine uocis expreſsione, habet uim ſtipu-
lationis.*

Ex contumacia fingitur ſtipulatio.

3 *Interrogatio præcedit, & reſponſio ſequi debet, ut ſtipula-
tio ualeat.*

4 *Infans non poteſt ſtipulari, niſi in l. ſeruum. ī. rē pup. ſal. ſo.*

5 *Stipulatio nō contrahitur per epiſtolam, ſed probatur.*

6 *Sponſalia cū ſtipulatione non contrahuntur inter abſentes,
alias ſic.*

7 *Mutus & ſurdus, qui intelligit ad motum labiorum, non
poteſt ſtipulari.*

Dominus Nellus de Eugubio intelligebat ad motū labiorū.

Viſus ubi requiritur, nō ſufficit ſi percipiatur per intellectū.

8 *Stipulatio pōt concipi inter abſentes, dummodo ſe exaudiāt.*

*Præſentes dici poſſunt exiſtentes in diuerſis locis, dummodo
ſe exaudiant.*

9 *Mutus iubet ſcriptura, abſens per epiſtolam. ſurdus uerbo.*

Mutus an ſtipulari poſsit.

*Mutus ſi nihil intelligit, æquiparatur infanti, ſi aliquid, pu-
pillo.*

10 *Surdus non ſtipulatur: & licet intelligat ad motum labio-
rum indiget curatore.*

11 *Surdus & mutus quod quis ſit qualiter probatur. remiſsiue.*

Surdus & mutus poteſt cōtrahere, licet nō per ſtipulationē.

12 *Stipulatio quid ſit. remiſsiue.*

13 *Stipulatio quare dicatur ſtipulatio: ubi quod ab interrogā
te, tanquam nobiliori.*

LEX I.

Stipulatio. Lex noſtra diuiditur in ſeptem partes, ſe cūdū Ia. de Aret. Primo dubitaſ, vtrum ſtipulatio reddaſ inutilis rōne p-
ſonarū. Secundo, vtrū reddaſ inutilis ratione iterualli tpis. Tertio, vtrū reddatur inutilis rōne defect⁹ verborū, ſeu formę. Quarto vtrū reddaſ inutilis rōne diuerſitatis in qualitate interrogationis, & rñſionis. Quinto, an reddatur inutilis rōne diuerſitatis ī quātitate. Sexto an reddaſ iutilis ꝓpter adiūctā rē ī ſermone. Septimo an reddaſ iutilis ꝓpter diuerſitatē loquelæ: & ꝓſequor ꝑ partes. Stipulatio [b] nō pōt cōcipi, niſi vtroq; loquēte, [c] et ſermonis efficaciā intelligente. h. d. † Hoc prīcipiū diuidiſ ī tres partes. Prīo ponit dictū. Scdo illationē. Tertio cōſiliū. Scda ibi: et ideo. Tertia ibi: ſi qs igit. In tex. ibi: loquente. ſubaudi & ſermonis efficaciā intelligēte. Op. habeſ hic: q ſtipl'o nō pōt cōcipi, & c. cōtra ſ. de adop. l. nō em al'r. Ia. de are. ſoluit. q ibi ī ſtipl'one ficta hic in vera. Vos habetis alius caſus ī qb⁹ fingiſ ſtipl'o: vt ī l. j. C. de rei vxo. ac. Itē ex curſu lōgi tpis: vt l. cū de ī rē verſo. ſ. d vſu. Itē † patiētia[d] ſimplex ī iudicio ſine expreſsione vocis, habet vim ſtipl'onis: vt ſ. de fideiuſ.[e] tu. l.

b ¶ Stipulatio nō pt. Vide tu Alex. ī cō. xij. ī j. co. & ſe. vol. j.

↭ POMATES.

c ¶ Vtroq; loquente. Vide Alex. conſilio xij. co. j. & ij. vo. j. et Pan. in c. cū contingat. co. pe. de iureiu.

d ¶ Itē patientia ſimplex. Facit in ſimili q ponit Bal. de procuratore apud acta conſtituto, in l. inuitus in fi. C. de ꝓcu. Et in ſimili Oria. in tra. de arb. ī iij. char. in j. & ij. col. de arb. de arbitratore dato apud acta vt præſumatur acceptaſſe onus iniūctū, licet nō rñ. Et vide Feli. qui ponit aliqua in ſimili in c. qm̄ cōtra. col. vij. ver. & tenendo. de proba. & in c. fraternitatis. col. iiij. de teſti. & in c. nōne. col. iij. ver. ij. reg. de præſumpti.

e ¶ ſ. de fideiuſſorib. Ad hæc bene facit, q in ſimili no. Bald. de ꝓcuratore apud acta conſtituto in l. inuitus. in fin. C. de proc. & in ſimili ēt Oria. in trac. de arb. in iij. char. in j. & ij. col. de arbitro & arbitratore apud acta dato, vt præſumaſ acceptare onus iniūctū, licet nō rñ. & vide aliqd ꝓ cōfirmatione, ꝑ Fel. in c. qm̄ contra. col. vij. vers. tenēdo. de ꝓbat. & colū. x. ver. ſecunda concluſio. & in c. fraternitatis. col. iiij. de teſti. & in ca. nōne. col. iij. in ver. ſecunda reg. de præſump.

f ¶ L. cū oſtendimus. Adde ſcām Bal. ibi vt refert & ſequiē Alex. hic, q ibi concurrebant tria. ſ. color iudicij, fauor pupilli, & ſcriptura: iō fingiē ſtipulatio. q non eſſet altero præ dictorum ceſſante.

g ↭ POMATES. ¶ Crederē cōtrariū. No. quotieſcunq; in aliquo actu requiriſ aliqs certus & ſpālis ſēſus, attēdiſ is, q oēs alios corporis ſenſus ſub ſe cōprehēdere aptus eſt, vt eſt gl. no. in c. teſtes. iij. q. ix. voluit Bal. l. teſtiū. ff. de teſti. Vñ dicit Bal. in l. de ghus. ad fi. ff. de leg. q ſi vnus dicat ſe audiuiſſe, alius vero dicat ſe vidiſſe, q erunt conteſtes, & etiā dixit in rubri. C. de ꝓbatio: tñ non tolleret illa q ſit ꝓ iſpectionē occultorū. et q viſus ſit cōprehē ſibilis omniū aliorū ſēſuū: tenet expreſſe Bar. ī l. ij. ſ. pe. circa mediū. ſ. de aqua plu. ar. circa hoc vide ēt aliqd ꝑ Pau. dē ca. in d. rub. C. de ꝓba. & Bal. in l. contra negātē. C. ad le. aq. & ꝓ cū in l. ſi qs teſtibus in fin. C. de teſt. & ꝑ Imo. & ca no. ī c. fraternitatis. de frig. & male. quo rū deciſionē ibi ſeqē Bal. ī l. j. C. ſen. reſc. nō poſ. Alex. conſil. ccccxlviij. ſtātibus his q narrata ſunt ī viij. co. Et bñ facit & habeē Apoca. j. Cōuerſus ſum vt vi derē vocē. iuncta gl. in ij. expoſi. & q hr Exo. xix. Cūctus ātē ppls videbat voces & vide Barto. in l. ſi Titio. ſ. de leg. ij. & Alex, conſi. cxliij. ī ꝓxi. vol. ij. & Præpo. ī c. fides. x. di. Et q notāter intelligaē derogatū ꝓbationi q fit ꝑ oculos, vide Alex. cōſi. xxxv. in iij. col. in princi. & lxiij. in pe. col. volu. iiij. & gl. in c. ad noſtram iij. in verbo: requirit de iureiurā. & do. Præpo. in c. fides. x. di. et pe. & l. j. col. ij. & verſi. gnto no. de ꝓba. & ī c. cū cām. col. vij. ver. circa iſtā cōcluſionē. de teſti. & Bar. conſilio ccv. col. ij. Et aliqd in ſimili ꝑ Barb. cōſi. xlviij. col. x. & ſe. vol. j. Et vide gl. Ioxx. ad ſi. in verbo. et vide manus meas. & Pau. poſt Bald. c. l. j. ſ. de his q in teſt. de. & Bal. c. cō cām in j. parte. & ij colū. & vj. Fel. in c. præterea. co. ti. & Alex. cō. xxiiij. co. ij. vo. ij

h ¶ Reqriē viſus, &c. Vide circa hoc pau. de ca. in rub. de ꝓb. & Alex. cōſi. cxliij. in prin. vol. ij. Car. Alex. in ca. fides. in princ. x. diſt. vide ēt Alex. ī cōſil. xxxv. col. iij. & ī cōſi. lxiij. in pe. col. vol. iiij. Panor. cōſ. lj. co. x. ver. x. vol. j. & Fel. in c. pe. co. de ꝓba. barb. conſil. xlviij. colū. j. Bar. in cō. ccv. co. ij.

i ¶ Aequiparanē. Aliter loquitur Bar. in l. j. in fi. ff. de bo. poſ. fur.

k ¶ Aequiparatur pupillo. Adde q Pau. de ca. hic dicit, quod mittatur de hoc dicto Bar. & q reprehenditur per Ange.

& Bal.quos ipse sequitur,quia cum intelligit , æquiparať maiori,vt ipse Bar. voluit in l.mutum. ş.de acqui.hæ.& in l.fi.de bo.pos.insan. fune.& inquantum Alex. refert Ro.inferre ex no. quod q non est præsens , nō dicitur loqui.ad statutum puniente loquentem cum bannito: vt nō habeat locum in loquente per epistolam quod dicit nō differre ab illa quęstione,an statutum puniens delinquentem cōprehendat mādantem. Vltra remissiones suas adde quod consuluit Bal.cōsi.liij.li. iij.sup statutis Mediolani qbus caueť ꝙ nullus corporaliter puniatur , nisi l. municipali caueať: altero cauetur,ꝙ homicida capite puniatur,ita ꝙ statim moriať,ꝙ mandans homicidiũ fieri nō debet capite puniri.

POMATES.

a ℭ Vnus diei. An autem intelligatur de die naturali,an artificiali:iuxta glos.& no.in l.more Romano. ş. de ferijs . Decius hic dicit,ꝙ qñ lex loquitur de die & de his quæ possunt fieri de nocte, intelligitur de naturali,alias secus . Sed stipulatio de nocte pōt fieri : ergo &c. confiteť quæ dicta sunt in superiori notabili ex his quę habenť per doc.in d.l. more.& in c.consuluit.extra de offi.delega.in vers. contra. C.de testam.Et an actus,& qui, & qđ tēporis interuallum inter interrogationē & responsionē viciet stipulationē ,vide Alex.consi.cvij. col.fi. vol.j.& Are. lxxj.col.fi.& nō abre Alexā.x. colũ.iij. volu.

POMATES.

b ℭ Ex verbis per interpretationem. In hac materia vide Bar.in l.gerit co.iij. ff.de acqui . hæredi. Mathe.in nota.suo xxvij.& Fede.consil.cxix.

c ℭ Videtur dimittere. Adde & intellige scđm Pau.de ca.cōcurrentibus duobus de quibus in d.§.ꝓpositũ , s. ꝙ interrogatio præcessit . & ꝙ testes fuerint ad id conuocati , adde tertiũ,licet d.Alex. nō dicat,sed Pau.ꝙ ad interrogationē faciēdā aliquis non sit submissus & informatus,vt sic interroget. Alleg. Ioannes

lo:vt l.seruo inuito.§.pe.ş.ad Treb.q tex. est valde no.ad hoc,& d.§.adeo.vñ in pupillo reqriť tutoris.authoritas:& idē ĩ mu
10 to.Sed† qd de surdo tñ:vř idē,vt d.§.j. insti.de cura.qđ est verum,si oĩno nō audiat:alias secus:vt ş.ti.j.l.j.in fi.de legi.tu. l.pe.& l.fi.Sed si esset talis surd⁹,cuius infirmitas non esset ei nociua,qn possit gerere negotia sua:vt ĩ eo qui ꝑ motũ labiorũ cōprehendit:tũc puto,ꝙ nō eget cura
11 tore:vt l.quæsitũ in fi.ş.de re iudi. † Qualiter aũt ꝓbeť mutus & surd⁹,dictũ est in l.j.in fi.ş.tit.j.& sic poterit facere cæteros cōtract⁹ præter stipulationē.Et circa hoc
12 vide quæ dicā in.§.si qs ita.j.e.l.† Quęro quid est stipulatio: Rñ.qdā verborũ ob. Istud nil dicere.Nam stipl'o est cōtract⁹ & aliud est cōtract⁹,aliud obligatio:vt l. j.ş.de pac.Breuiter stipulatio est,vt dicit
13 tex.in.l.v.§.stipula.j.eo. Vlteri⁹ quæro,† quare dicitur stipulatio:& diciť ab interrogante:quia nobilior pars sui:vt probať Insti.qui.mo.tol.ob.§.non idem.licet ecō tra quandoque reperiatur , vt l. si nō sortem.§.si decem.ş.de condi.inde. Vnde dicitur stipulatio: Dic vt in glo.

1 ☞ *Longum interuallum inter interrogationem & responsionem non uitiat stipulationem: & est unius diei.*
2 *Magnum interuallum inter interrogationem & responsionem quando uitiet stipulationem.*
Actus interueniens inter interrogationē & responsionem quando uitiet stipulationem.
3 *Dictio,incontinenti,qualiter accipiatur.*
Adde tu pulchre ultra ordinarios hic,de ista dictione: & dic per Cepol.in trac.de simulatione contractuum.col.vij. & per do.Maria.Soci.ultra Henricum bohic in c.j.colũ. ij.de mu.peti.

Si præsens. Omissio responsionis vitiat stipulationē, nō modicũ interuallũ.h.d.Opp.de seipso ad ipsum. Respōde,in prima parte recessit: & tanq̃ fuit sibi responsum . In secunda parte statim redijt & fuit sibi respōsum. Op.de l.cōtinuus.in prin.j.eo.Solu.vt in gl.quæ incipit,incontinenti,sine magno.
1 Tenet ergo gl.†ista ꝙ longũ interuallum vitiat stipulationē.Sed ista glo.male dicit per l.duos.in fi.j.de duo.re.& l.si ex duobus,eo.ti.& credo ꝙ sit longũ interuallũ
a vnius diei[a]:vt d.l.si ex duobus.& l.continuus.in prin.j.eo. Vlterius diciť,ꝙ si ĩteruenit actus extraneus,hoc est,actus ĩ medio veniēs,ꝙ vitiat stipulationē.Contra C.de testa.l.ambiguitatē.& l.cũ antiquitas.Sol.ibi necessarius naturæ actus fuit, q nō nocet:hic de alio actu.Distingue er
2 go,†aut inter interrogationē & respōsionē habeť magnũ interuallũ & vitiať,vt l. si ex duobus.ĩ prin.& l.duo.j.ti.j.Aut nō interuenit longum interuallũ:& tunc aut nullus actus interim est factus:& non vitiat:vt l.continuus.in prin.j.eo.& hoc §. Aut aliquis actus interim est fact⁹:& tũc aut ex necessitate naturæ:& nō vitiat,vt l.cũ antiquitas.C.de testa, Aut erat actus nō de necessitate naturæ: & tũc aut erat de pertinentijs contractus,& non vitiat: vt l.duos reos.in fi.j.ti.j.Aut nō erat de ꝑtinentijs:& vitiat:vt l.continuus.in prin.
3 j.eo.Op.de l.quod†dicimus.j.de sol.vbi aliter accipiť incōtinēti:vt l.si debitori.ş. de iudi.& l.j.§.itē si ita.ş.ad l.Fal.Sol.hęc loquela statim.&c.secundũ diuersitatem casuũ aliter & ałr accipiť:& qñ loquiť de actu,ex quo oritur stipl'io,debet ĩtelligi, prout diciť in l.in bonę fidei.C.de pact. l.iij.de ædil.actio. Qñq; de actu executiuo obligationis:tũc diciť magnũ & paruũ interuallũ ad abitriũ iudicis:vt l.quod dicim⁹.j.de sol. Qñ.ꝗ accipitur in alia materia:& tunc aliter & aliter accipitur , vt l.j.C.vnde vi.& ibi no.per Cy. & C. de vi & vi arma.l.iij.§.cum igitur.vbi per gl.

1 ☞ *Consensus per interpretē colligi potest,non tamē signis.*
2 *Si non ualet quod ago ut ago,nō ualet ut ualere potest, & qualiter procedat.nu.5.*
3 *Testator si irrogatur,uis tu dimittere bona tua tali: & responderit, cui alij quàm sibi, quòd uideatur relinquere.*
4 *Causa,si est cōmissa tribus,quorum unus dixit Titium condemnaudum.alius absoluendum, & alius dicat,nō uideo cur non sit condemnandus:hic tertius uidetur condemnare.*
6 *Iuramentum interpositum super contractu , quòd habeat uim clausulæ,ut actus ualeat omni meliori modo , quo ualere potest.*
7 *Surdus & mutus contractus si intelligunt ad motum labiorum,contrahere possunt in his,quæ consensu perficiũtur.*
8 *Stipulatio inutilis interposita super contractu alias de se obligatorio,non uitiat:secus si cadit super facto,quod de sui natura non cadit in formam alicuius contractus.*
9 *Quando in instrumento non continetur mutuum , sed sola confessio mutui:tunc ex contractu mutui non agitur ex stipulatione,sed certi condictione.*
10 *Statutum ꝙ instrumenta guarentigiata exequantur : habebit locum in contractu,super quo stipulatio inutilis fuit interposita & est communis intelligentia ad Bar. hic.*

Si quis ita. Sufficit quo ad obligatione consensum colli
b gi ex verbis per interpretationē: [b]secus si
1 ex signis & actib⁹ colligiť.h.d. Nota† ꝙ sufficit sensum colligi per interpretatio
2 nē.Secũdò no.†si nō valet quod ago vt ago,nō valet vt valere pōt:qa inutilis stipulatio hic nō valet vt pactũ. Opp.j.ꝓx. §.vbi rñsio debet esse cōsonās interrogationi.Sol.hic ex verbis ei⁹ colligiť,& suf
3 ficit.Istud†principiũ allegať per Petr.ad q.Quidā interrogatus, vis tu dimittere bona tua tali,dixit ille,Cui alteri quā sibi vellē dimittere: an videať dimittere : Et
c Pet.determinat ꝙ videť dimittere[c]:vt in isto tex.quia si est sic in cōtractib⁹,multò magis in testamētis:cũ in eis fiat plenior interpretatio:vt in l.in testa.de re.iu.Sed cōtra hoc facit ş.de testa.l.fi.Sol . ibi sunt verba iactātis ꝓlata à testib⁹ ad hoc nō adhibitis : sed hic fuerũt verba dispositiua adhibitis testibus ad hoc,& alio interrogante. Pro quo facit ş.de leg.iij.l.Pāphilo.§.ꝓpositũ.Itē facit
d ad q.[d]†cōmissum fuit tribus,ꝙ cōsulerēt an Titius sit condē
4 nādus:vnus dixit condēnādũ esse:alius dixit absoluēdũ: ter
e tius dixit nō video,cur nō sit [e]cōdemnādus.certè iste tertius videť consulere,ꝙ sit cōdēnandus,per istũ tex.Et pro hoc facit l.vxorē §.cōcubinę.ş.de leg.iij.per respōsionem Scęuolæ. Opp.de l.si vnus.§.si acceptilatio.ş.de pact.gl.soluit hic & bene,in se:sed tñ diuinare est.Sed gl.aliter,& melius,soluit in l. j.§.eum qui. ş.de cōsti.pec.quia aut tractamus de obligatione dissoluēda:& tũc si nō valet,qđ ago:dic vt Dy . ponit hic: & parũ addit ad glo.do.Cy.ponit in l.nō codicillũ.C.de test. li
f cet non perfectè ponat.Cũ ergo[f] queritur,†vtrũ quod ago si
5 nō valet vt ago,valeat vt valere potest.Dic aut cōstat disponentē valere voluisse:vt pōt:& valet:vt ş.de codicil.l.fi.& hic in gl.Aut nō apparet:& tũc aut inter id,quod agiť, & id, qđ agi potest,solũ est differētia in commodo,& nō in cōstituēdi modo:aut est differentia in cōstituēdi mō . Primo casu valet, vt valere potest:vt l.si tā angusti.ş.de ser.& l.via.ş.de ser.rust. prædi.Si verò est differētia in mō cōstituēdi:& tũc aut in his quæ depēdēt ex volũtate vnius:& tũc aut loqmur in disposi tione

And.ĩ addi.ad Spe. in titu. de testam. §. in præmis.in addi. q̃ incipit, Pileus . cui accidit iste casus in personā vxoris. Tu adde Rom. cōsi.cccxvj. Adde & quartũ ꝙ possit articulate loqui : vt in iuribus ş.alleg. Et de intellectu d. § . ꝓpositũ.vide Pau.de Ca. cons.clxxxix.

POMATES.

d ℭ Facit ad q . Vide Feli.in c.cũ venerabilis.col. xvj. versi. neque credis.de exceptio.

e ℭ Cur nō sit . Adde quid si iudex ꝓnũciat Titiũ cōdēnādũ in decē,an videatur cōdēnasse? Ale. refert Bar.in l.j.C.si aduer. lib. tenere ꝙ nō.& Io. An . in addi.ad Spe.ĩ ti.de excep.§.viso.vers.porro.in additiōe,quæ incipit,dat intelligere.Imo.Bal . & Ro. hic,cũ qbus ipse trāsit:qa tractus futuri tēporis nō spectant ad iudicē.l.in princ. ş.de vsur.Tu dic, ꝙ Ang.cōsi.ccxlix.inci.de libertina.idē tenet ꝙ sic,in vlt. col. & ibi ponit qualiter intelligit dictum Bar.in d.l.j.ibi vide Et inquātũ Alex.tāgit ꝙ sufficiat exprimere verbũ,cōdēno per æquipollēs,adde Ange.cōsil .cclxxv. vbi dicit sufficere si iudex dicat,dico Titiũ debere :si ex tribus iudicibus vnus cōdēnat ĩ decē alter in quinquaginta,alter ĩ xxv.qđ valeat sñia condēnantis in vigintiquinq; : voluit Pau.de Cast.cōsil. xxiiij.

POMATES.

f ℭ Cũ ergo,&c. Vide Fede.cōsi. clxiij.

a ℭ Verbis ciuilibus. Adde do. Alexā.dicit ꝙ Bal.in l.ex tribus reprobat illā gl. ꝙ idē Bal.consi.cxl. lib.j.dicit illā gl.singularē.tamen quod illa quæ est in §.extraneo.est vltima facta per Acc.& ꝙ nō est verũ,ꝙ si nō valet ꝙ ago vt ago,valeat vt valere pōt, qñ contrario modo valere pōt : sed demũ qñ simili modo vt d.l.nō codicillũ, & constat ꝙ directa & obliqua nō sunt eiusdem speciei sed se confundũt.& hñt rationē contrarietatis in se:vt ş.ad Trebel.l.si hæres.vbi directa absorbet obliquam in se confundendo.

POMATES.

b ℭ Est defectus . Vide Rom.consi. ccccxcvj . in primo dubio.versi.sed quid si sup.not.§.filius.in l. cum pater.ş.de leg. ij.vbi inquit habere locum etiā in cōtractibus.& vide Bar. cōsi.xxv.col.seq.vo j.& cōsi.xliiij. colũ. xij.vol.ij.& cōsi.lij. co. ix.eo.vo.& con. lv.co.xxj.vol. ij . & Roma.cōsil.clxxvj. col.pe.& Alex.cōs. xij.co.fi.volum.j.& Are.cōs.lxj.& Soc. cō.lxvj.col. lxxxv. ver.sed qñ interponiť.ibi:per cōfessionē. Vide ad hoc Feli.in ca.cum venerabilis.col.vij. & seq. de excep.

POMATES.

c ℭ Et tunc idem. Istđ reprobat Ro. consi. ccccxlvj.inci.proposita consultationis. col.ij.

d ℭ Fuerit iuratum. Adde Bal.cōsi.clix. lib.j.Bar.in l.si quis in prin.test. de lega. iij.& in l.omnes populi.in iij . q. principalis.ş.de iusti.& iu. & in l.eam quā. versic.sextus casus. C.đ fideic.& Ange.in l. hi q accessionis.j.de fideius.& Bar.in l.si qs maior.C. de trāsactio.& Alex.ĩ cōsi.xxxj.ij.vol. & in consi.xxviij.volu.j. Bar.consi.xxv. col. viij.vol.j.& consil. xliij.col.xij.volu.ij. Rom.consi. clxxvj. co.pe.& do. Alexā. ex mēte Bar. Ange. in l.sed & si quis . §. quæsitum. ş .si quis cau.& Imo.in ca.cũ cōtingat. de iureiu. dicit quod susceptio iurata omnium periculo nō obligat ad casum fortuitum:adde quod ipse consuluit consi.l.ij.lib . & consi.lxj.lib.iij.

e ℭ Per confessionem. Adde post Alexan.

tione totali,& nō valet,vt valere potest vt l.nō codicillũ.C.de testa. Aut de parte illi⁹:& valet,vt l.fili⁹.§.vt quis hęredē.ş.đ
a leg.j.& l.verbis ciuilib⁹.[a]ş.de vulg.& pu. l.Scæuola.ş.ad Trebellia. Aut in ijs,quę dependēt ex volũtate duorum:tũc aut de obligatione cōtrahēda,& si nō valet vt agiť,& tũc nō valet vt valere pōt,vt hic. & l.j.§.eũ qui.ş.de cōsti.pe.Si de obliga
b tione dissoluēda:tũc aut est defectus[b] in forma:& si nō valet vt agiť:ñ valet vt valere pōt,vt l.an inutilis.j.de acce.secundũ vnā lectu. Aut est defectus in materia:& valet vt valere pōt:vt d.l.an inutilis.j.de accep.scđm aliā lec.& l.si qs accep.j.de accep.& l.si vn⁹.§.si acceptilatio.ş. de pact. Aut est defectus in causa efficiēti:hoc est
c in persona:& tũc[c] idē,qa valet vt valere pōt arg.eius qđ no.j.eo.l.inuitũ.& ş.de ꝑ cur.l.quacũq; rōne.& dixi in.d.l.an inuti
6 lis.Sed qd†si sup tali stipl'one fuerit iura
d tum[d]. Rñ.videnť partes dicere qd valet, vt meli⁹ valere pōt:vt l.cũ pr̃.§.filius.ş.de
7 leg.ij.vbi est no.tex.Secũdo† quæro qd in cōtractib⁹,q quotidie celebranť ꝑ illũ surdũ,q ĩtelligit ex motu labiorũ,đ quo dixi in prin.l.cũ oēs cōtractus fiant hodie per stipl'onē: Rñdeo,valebit cōtract⁹ tāquā sine stipl'one celebrat⁹.hoc dico ĩtelligi in illis cōtractib⁹,q pñt cōtrahi cōsensu. Nā intelligere ex illorũ labiorũ motu, vel quouis alio signo,est idē quod intelligere ꝑ nũciũ:vt dicit tex.in d.l.seruo inui
8 to.§.pe.Nec obstat†si dicas,negotiũ peccat in forma,vt in hoc §.& ibi tractať de obligatione cōtrahēda.vt ş.dixi:qa illud verũ est,qñ stipl'o interponiť sup aliquo facto,ꝙ de sui natura nō cadit in formam alicui⁹ cōtract⁹:vt si ꝓmissio fiat ex mera liberalitate,vel ꝓmittebat pecuniā tāquā debitā,cũ nō esset animo donādi,vel non antea debitā aīo nouādi,vel nō:vt in §.eũ qui.l.j.de cōsti.pec. Sed qñ interponitur super aliquo contractu de se obligatorio, vt super mutuo sup emptione & vēditione:& sic tũc inutilis stipl'o nō vitiat actionē oriri ex vtili cōtractu:vt l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.j.e.& l.certi condictio.§.quoniā.ş.si cer.pe.& ꝙ ibi not.Et
9 ideo†dicerē,si in ĩstr̃o nō cōtineť mutuũ esse cōtractũ,sed cōfessio mutui recepti, qđ non posset agi ex eo contractu:sed debet agi certi cōdictione ex mutuo:& ꝓ
e bat per confessionem [e] contentam in instrumēto:non tñ ꝙ ex instrumento pos
10 set agi,hoc est,ex stipulatu.Hęc vera†de iure cōi.sed ex forma statutorũ,si sunt talia instrumēta,guarentigiā cōtinētia,quæ habent vim sentētiæ,seu præcepti facti, vt in cōfessum:& tũc forte aliud deberet dici:,sed quia talia statuta sunt facti : non potest sentētiari,nisi verbis statuti diligē ter inspectis,ideo per te ipsum dispice.

1 ☞ *Temporis diuersitas inter interrogationē & responsionem,uitiat stipulationem, & mutat substantiam & qualitatem obligationis.*
2 *Diuersitas in quantitate responsionis non inualidat stipulationem,si illico sequatur complacentia.*
Ver.cum adijcitur,quod referatur siue diuersitas sit in qualitate siue inquantitate.
Clausula in medio posita quod refertur ad utrunque.
3 *Reus qui respon det se non habuisse pecuniam, & si habuit quod expendit in negotijs actoris,non dicitur simpliciter respondere , & habeatur pro confesso , stante statuto quod non respondens simpliciter pro confesso habeatur.*
Simpliciter,id est pure, & sine duplicitate.

Si quis simpliciter. Diuersitas ĩ qualitate obligationis inter interrogationem & responsionē,vitiat stipulationē,nisi diuersitas illico cōplacuerit.h.d . Et diuidiť. Primo ponit diuersitatē in cōditione.Secundo in tempore.Tertio ibi , cũ adijciť, limitat præmissa.Gl.magna nō venit declaranda hic,sed ipsam statim declarabo infra.§.sed si mihi Pamphilum.Diciť hic, ꝙ si interrogo sub cōditione: Rñdes pure &c.Contra Instit.de inuti.stipu.§.prę terea.vbi talis responsio intelligitur, qualis præcessit interrogatio.Sol.hic respondendo expressit pure,non simpliciter.
1 †Op.dies est pars stipulatiōis,sicut summa,vt ş.de eden.l.j.§.diē.sed si qs in summa detrahit,vel adijcit,nō vitiat stipulationem,vt j.ead.l.§.si stipulanti.ergo nec
f detractio,vel adiectio diei.Sol.adiectio[f] diei immutat substātiam,& obligationis qualitatem,qa licet sit nata actio,tñ obst.
2 exceptio.†Sed qñ in quantitate detrahiť non est diuersitas in obligationis qualitate,& ideo vitiat.Dicitur hic,illico placuerit &c.Contra:quia semper debet p̄cedere interrogatio:vt l.obligamur.§.verbis. ş.ti.j.l.j.C.de vsur.sed hic præcedit rñsio. Propter istā obiectionē sunt examinādæ quædā opi.q̃ sunt hic.Nam Ioā.& Azo. intelligunt istũ ver.cum adijcitur aliquid in quātitate, vel qualitate:& sic refertur ad præcedentia.& sequētia.Et alij,vt Iaco.& Hugo intelligunt cũ adijciť in quātitate,& sic referť ad sequētia tantum , & Hugo fundabat se ex illa dictione , aliqd quod est relatiuũ substātiæ,nō qualitatis Pe.dicit qđ neutri⁹ opi.est vera , inquātũ referť ad §.si stipulāti.Et ratio est:quia debet p̄cedere interrogatio:referť ergo ad præcedētia: quia præcessit interrogatio: licet alio modo postea per alium consensum reformetur:sed in quātitate:in eo qđ adiecit nulla præcessit interrogatio:& iō nō valet.Sed Dy.& alij videť tenere gl. & ego teneo.Probo,quia §.cum adijciť. in medio poniť:ergo ad vtrũq; referť , vt l.iij.§.filius.ş.de liberis & posthumis.Prę terea,probem⁹ istud,q̃ est rō ꝙ interrogatio debet præcedere:vt simus certi,& vt ille rñdeat aīo obligādi se.Modo ad propositũ,si qua interrogatio ad obligandũ præcessisset si nō p̄cessisset de eo,de quo fit responsio:tñ ille rñdens animo obligādi obligať,secuta cōplacētia,quasi videať noua quædā alia stipulatio contracta fictione iuris:& sic dicit tex.hic est vna gl.
3 magna,quā declarabo tibi in §.pe.& §.fi.Et istũ†§.allegabam ad vnam qōnē:dicit statutũ qđ reus in prima responsione debeat respondere simpliciter,affirmādo,vel negādo,alias habetur pro confesso.Quidā reus interrogat⁹ respōdebat se nō pecuniā habuisse,& si appareret eũ habuisse:dixit ꝙ expēdit
g in negotijs petitoris.dixi quod debet haberi pro cōfesso[g]:qa
h non simpliciter respondet.Nam simpliciter[h] intelligitur,i.pure,& sine duplicitate:vt hic,in principio.& l.coiri.supra pro socio.l.j.ş.de vulga.& pupil.& facit l.inter stipulantē.in prin. j.eo.& l.eā quā.C.de fideic.& l.manifestissimi.§.j.de fur.

1 ☞ *Minor summa,an & quando insit maiori.*

Bal.consil.ccxvj. li. ij.consi.liij.& cxxij. lib.j.vbi simpliciter sequitur Spe.& cōs. cclxx.lib.iij.& cōs. cxxiij.lib.iij.Ange. consi.xlix.An autē agens ad verũ depositum si probet đ deposito confessionato debeat obtinere, vide Bal.cōsi.ccxxvj.li.ij.incip . Actũ fuit depositi & oĩno vide quæ posui ĩ d. §.quoniā.& ĩquantũ Alex.dicit ꝙ cōfessio facta a procuratore nocebit sibi: nō dño,adde Bald. consi.ccxxxix.lib.j. Fed.cōsi.liiij. Et cũ etiam tangit an valeat præceptũ guarentigiæ,cũ contractus est nullus: vide quod voluit Bald. consi.xxviij.libr.x. Et an cōfessio facta super contractu inutili valeat,vide Ro. consi.ccxciij.

POMATES.

f ℭ Sol.adiectio. Vide Alex.consil. lxxvij. col.j.volu.ij.vbi infert ad pulchrum casum,de quo ibi per cum.

g ℭ Pro confesso. Adde quod Pau.de ca. dicit hic consuluisse contra Bar.quia prima responsio est simplex, nec debet vitiari per sequētē modificationē.Et ita dicit tenere Bald.in l. de ætate.§. nihil.de interro.acti . Raph. cu.hic. Tu vide bal. cōsi.ccxxxix. iij.volu.vbi dicit quod taliter positioni est respondendum, quod actor releuetur ab onere probandi. & dum Alexā.dicit ēt quod nihil refert,an reus respondeat simpliciter, vel quod occiderit ad sui defensionē:adde Bal.consi.ccxlv.lib.ij.incip. in Christi nomine, deuanti a voi.

h ℭ Nam simpliciter. Not.de isto verbo, simpliciter:quod exponitur pure etiam exponitur sine distinctione.in Clem. sæpe.in verbo,simpliciter.de ver.sign. And.bar.

a ¶ Vide quæ dixi in c.j.de mu.pe.& d. Ant.in c.nō cōcupiscētiā.ī.de constitu.& in c.dilecti.de maio.& obe.Bar.in d.l.q solidū.de leg.ij.gl.in c.j.de cōfes.lib.vi.c.præsentiū.de test.lib.vj.Io.an.ibi.Bald.in l.ij.§.obseruari.C.de iur.cal.And.Barb.

b ¶ Sed p hoc.Adde q Alex.dicit,q cōis est opi.Bar.quē tenet Io.an.ī c.dilecti.de maio.& obe.& ibi d.An.et Imo.& Io.an.ī c.psentiā in nouel.Pau.de liazar.in c.ex parte.de cōfes.p.quo facit.q si peto cētū.et testes dicūt de xxv.q de illis debeo obtinere vt consuluit bal.cō. ccxxj.ī fi.j.lib.

↠POMATES.

c ¶ Sunt vera.Ista opi.Bar.est cōis,vt ī quit Alex.in l.ex facto.§.itē quæro.in ij.col.ī.de vul.& pupil.& ibi multa videbis in proposito.& vide Cardi.con. xxxv.col.iij.

d ¶ Vtile.Adde dum Alex.dicit ex mēte Bar.q donatio insolutū vitiata in parte in totū vitiat.Bald cōsulētē cōsi.xcli.j.Pau.de ca.consi.cclxxvij.& vid pulchre p Bal.q habēt vitiare dationē ī solutū & aliquas limitationes eius consil. ccxxiij.libr.j.& in quātū Alexā.etiam refert Ang.inducere hūc text.ad quæstionē de ingrediente monasteriū cū reseruatione bonorū, q reseruatio vitiet, nō aūt ingressus.ad de Bal.cōsi.cxvj.li.j.Sed plenius de hoc vide Bar.cōsil.iij.li.ij.vbi refert sex opi. Et an si maritus sit in iudicio tāquā ꝓcurator vxoris cum non sit posit sustinere processum ex capite,quia maritus vide Rom.cons.cccxlvj. vbi concludit quod non: & multa adducit pro alia parte,q vtile non vitiet,quæ ibi vide.

↠POMATES.

e ¶ L.decreta. Cōtra istā solut.Bart.vide tex.in c.retulerunt. de consec. di.iiij.ibi: ex probatiuo sermo a ne.Resp.literarum. b & in l. licet capitalis.de ver.signifi. Et c ad materiā huius §. vide in c.ex literis. de spon.col.j.

f ¶ Imo interpres.Ad de dū Alex.hic dicit se consuluisse contra Ang.q stari non debeat dicto vnius interpretis.Hebrei cōtra Christianū:eius consi.xxxv.in fin.j. volu. Et inquātum etiā tāgit,an debeat stari dicto vnius peritiri in arte, qā plures haberi non possent,adde q stāte statuto q credaē iudicio medicorū,an vulnus sit mortale,& vulneratus nō adhibeat,nisi vnū,cū plures ēt haberi possent,deinde moriaē,q stabit dicto illius medici dicētis vulnus nō fuisse mortale qa nō debeat esse ī potestate vulnerati subtrahere defensiones reo. Ita voluit Bal.cōsi.cciij.li.ij.quod tamē intelligit,nisi esset vulnus nō indigens iudicio medicorū,vt sunt illa,ex gbus gs statim moriē,vt ibi p eum. Et an credatur peritis in arte,vide Pet.de Anch.consi.cclxx.

Posito partim falsa,& partim uera,an posit tota negari.

Si stipulanti. In maiori summa minor inest.h.d.primo loquit q̄n aliq̄d adijcit.Scdo q̄n detrahitur obligationi.Opp.instī.eo.§.præterea.Gl.soluit duobus modis,Vno,q̄d ibi fuit actum,&c.sed illud est diuinare,licet in se sit verū.Alij dicūt,q hęc valet,si illico complacuerit rnsio.Tu dic q valet quatenus concurrit nō in toto.Op.de.l.si decē.§.locati.Respondeo,illa lex limitat istam materiā,quæ debet intelligi in obligatione simplici,& ex cā lucratiua l.contra.logtur in caulis nō lucratiuis. Ratio: quia posset abesse stipulāti ibi:hic nō. gl. nō plus dicit.Op.§.proxi.§.Sol.ibi est diuersitas in qualitate:hic in quātitate. Rō quia diuersitas in qualitate inducit diuersitatē in substātia obligationis:alia enim est obligatio pura alia cōditiōalis.Sed diuersitas in quantitate,in ea quantitate,in qua est concursus:nullā diuersitatē parit quin sit eadē obligatio & eodē modo & ad idē,licet sit minus.Dicit hic,† q in maiori summa minor inest.Hoc nō vī verū: quia si ego dico,non habeo centum:non seq̄ē ergo nō habeo viginti:imo est vera propositio antecedēs vno deficiēte ex c. vt l.si is qui ducenta.in §.vtrum.§.de reb⁹ dub,So.hic logē q̄n ꝓferē affirmatiue,secus si negatiue:vt in cōtrario,Sed istud ē cōtra l.si vn⁹.§.si cū mihi decem.§.de pac. vbi ī mera negatiua logē.Dicas ergo aut maior summa ꝓferē affirmatiue:& tūc minor summa inest maiori.vt hic cū si.Aut ꝓferē negatiue:& tūc aut logmur ī iudicijs vbi qs teneē reddere aduersariū certū & tūc in maiori summa negatiue ꝓlata ī est minor,vt l.si qs cū totū.§.de excep.rei iu.Aut ī extraiudicialib⁹ logmur:& tunc aut certa quātitas ꝓferē p modū ēundæ, seu faciēdæ cōuētiōis:& maiori summæ minor inest:ví l.si vn⁹.§.si cū mihi decē.§. de pac.Aut p modū simplicis denūciationis,seu cōdōnis:& tūc maiori summæ minor inesse nō intelligit negatiue prolata: vt l.si is q.ī §.vtrū.§.de re.dub,& ista sunt verba pe.[a]Sed p hoc[b] cōfūdit calūnia aduocatorū, † q si positio cōtiet q mutuaui tibi cētū,& ī veritate nō fuerūt nisi lxxx. nam dicūt aduocati,q re⁹ pōt totū negare:vt d.§.vtrū.q tenet Spe.ī ti.de positio. §.vij.vers.xj.cir.prī.q est cōtra p̄dicta.nā ī iudicio,interrogatio de toto intelligitur de qualibet eius parte:sic etiā respōsio intelligit de toto & qualibet ei⁹ parte:vt d. l.si qs cū totū.& ē tex.cū gl.j.de ver.sig.l. pupill⁹.§.fi.& est expressum de le.ij.l.qui solidū.in prin.Nā ille q petit solidum,licet ñ debet petere nisi partē:ī illa ꝑte cōstituit aduersariū ī mora:& sic apparet q ratione partis nō potest negari totū:aliàs in nulla parte cōstitue
c reī in mora.Et p̄dicta sunt vera[c] q̄n positio continet aliq̄d falsum in quantitate summę,vel parte rei:sed si cōtinet aliq̄d falsum ī qualitate:vt dico quòd ꝓmisisti pure, cū fuerit ad diem, vel sub cōditiōe:tota potest negari,qa alia res est:vt s.dixi.et istæ tales diuersitates,propter quas pōt tota positio negari, vel nō, multū declarabunt ex distinctione q̄ ponā j.ea.l.§.fi.

1 ☞ *Vtile per inutile quando uitietur.remissiue.*

2 *Si stipulor à te oēs seruos tuos: & tu promittis omnes uno excepto,q̄n ualeat stipulatio.*

d **Sed si mihi.** Vtile[d] ꝑ inutile nō vitiatur.hoc dicit. Solutionē huius brocardi dicā in l.Græcè.§.illud.j.de fideiu. Oppo.de l.Pedius.§.de arb.Dic vt ibi. & hic adde in glo.& per glo.in l.certi cōdictio.§.quoniam.§. si cert.peta.& per Dyn.in c.vtile per inutile.de regu.iur.li.vj. & per Cy.in l.sancimus.C.de dona.Nunc examinemus glo. magnam positā §.in §.cùm adijcitur. Oppo.Institu.de inutili stipula.§.si de alia.Sol.ibi fuit respōsio de alia re hic de eadem cum alia mista. Opp.j.eod.l.inter stipulantem.§.si stipulante. Respon.ibi fuit alternatiuè,hic copulatiuè. Ratio quæ sit j.vi debitis.Op.q̄d nō sit differētia alternatiue vel copulatiuè, vt in d.§.si stipulāte.ij. rnso. Sol.aliud ī summis, aliud i specieb⁹. Ratio:quia in specieb⁹ quot species,tot stipulationes, sed in summis vna.Ista ratio nō videē cōcludere:qa si est vna,minus videreē admitti diuisio:vt dicem⁹ ī fi.huius gl.Dic ergo,q rō est:qa in specieb⁹ si interrogaē de vna,& rndereē alternatiuè de illa,& de alia: hæc diuersitas inducit diuersitatē in q̄litate obligatiōis.Nā scdm interrogationē tenereē p̄cise ad illā specialē:scdm rnsionē liberaē soluēdo aliā,licet vtrūq; sit in obligatiōe.Sed in summis alternatiuis minor summa tm̄ est ī obligatiōe:& ad illā teneē eodē mō p̄cise tm̄,sicut p̄cesit interrogatio:& iō nulla inducit diuersitas,nisi in quātitate:vt l.si ita stipulat⁹ fuero x.aut xv.j.eo.cū sim.Et sic fortè voluit intelligere gl.Sed si cōtingeret,q in alternatiua quantitatis vtrūq; esset in obligatiōe:& sic vtrū q; induceret diuersitatē in qualitate:tūc idē dicerē q̄d in specieb⁹.hoc aūt q̄n sit,dicā plenè j.e.

2 l.si duo rei.in prī. Restat vna † qō in gl.pone q stipulor à te oēs seruos tuos:tu rndes & dicis,ꝓmitto excepto vno. Et dicit gl.q nō valet,nisi diuersitas,&c. Nec obst. iste §.sed si mihi Pāphilū,qa in q.ꝓposita stipulor oēs seruos.& sic vna stipulatio:ergo nō pōt diuidi ꝑ rndētē dicētē,excepto vno, &c.sicut ī legatis:sed ī hoc §.fuit copulatiuè:& sic pōt diuidi. Istud vult dicere gl.Certè hęc nō est bona rō:nā ī §.si stipulāte. fuit vna interrogatio,s.xx.vt l.si ex toto.ī fi.§.de le.j.& tñ pōt diuidi vnitas:ergo vel pluralitas stipulationū nihil ad factū, sed hoc tm̄,an dissonātia inducat diuersitatē in obligatiōis substātia,vī nō. Vñ Dy.dicit q q̄n nō apparet q fuerit excepta Gl. dicit verū:vt j.e.l.vbi aūt nō apparet ī prī.sed si appareret, tūc valeret:ar.l.si chor⁹.ff.de le.iij.In prīo mēbro nō placet dicta Dy.Nā cū excepta sit īcert⁹,nō vitiat stipulatio,sed vitiat exceptio:vt l.Titię textores.§.de le.j.& l.si fuerit.§.de reb.dub. Scdo casu placet,q nō īducat diuersitas ī substātiā oblig. q̄n illi q remanēt in obligatiōe,sunt ī obliga.eodē mō,sicut interrogatio cōtinebat.Circa prędicta latius distinguē j.pxim.§.

1 ☞ *Stipulatio contracta inter Latinū & Græcum,si se intelligunt,valet.*

2 *Dicto solius interpretis statur.*

3 *Notarius Latinus qualiter conficit instrumentum inter Theutonicos.*

4 *Theutonicus illiteratus,quādo examinatur in iudicio ut testis,examinatur per interpretē,si duo haberi non possunt:& qualiter conficiet notarius instrumentum.*

5 *Diuersitas linguarum,quando utiiet stipulationem.*

6 *Diuersitas in re,quando uitiat stipulationem.*

7 *Oratio generalis dicitur,quādo apponitur signum uniuersale,omnes:& oratio uniuersalis quando apponitur nomen collectiuum.*

Eadē. Diuersitas linguæ nō vitiat stipulationē:si mō cōtrahētes intelligant per se,vel per interpretes. h.d.

e Opp.de re iud.l.decreta.[e] Sol.dicit gl.ibi inter Latinos. † q̄si dicat,Latini debēt vti verbis Latinis:Græci Græcis.Sed certè ēt si Latini vtaē verbis Græcis,dū tñ se itelligerēt,valeret

1 stipulatio:vt Insti.e.§.vtrū.Sol.in l.decreta.dū dicit verbis latinis expone,i.intelligibilib⁹,scm̄ do.Old.& Dy.Itē op.† q dicto interpretis nō debet stari,sicut dicto vnius testis,vt C. de testi.l.iurisiu.Sol.Dicunt quidā,speciale hic vt stetur dicto

f vnius testis,sed certè nō est testis,imo[f] interpres assumpt⁹ de voluntate partiū sicut arbiter,arbitrator & mēsor,& si.facit l. Theop

3 Theopomp⁹.§.de dote præ.† Quæro qual'r notari⁹ Latin⁹[a]
a cōficiet instrā inter duos Theutonicos. Rñ.faciat instrm more solito:postea dicat in fi.& dictas partes sic voluisse & fecisse:& licet ipsi verbis Theutonicis loquerenē,cōstat mihi notario,ex eorū verbis iterptatis, & declaratis ibidē p talē iterpretē ad hoc assumptū à dictis ptib⁹ in pntia mei notarij,vel si vn⁹ esset Theutonic⁹,& alī⁹ Latin⁹,dicat notari⁹. Et prędicta vt dicī⁹ Theutonic⁹ dixit,& declarauit dicto Latino seū cōtrahēti,& mihi notario,p talē interpretē,&c. Sed q̄r† quid fiet in iudicio cum Theutonic⁹ illiterat⁹ ꝓducit testis ī
b ter Latinos. Rñ.iudex[b] interrogabit eū p interpretē, vt hoc
c §.& sic iā de facto feci cū alsiderē Pisis. Sed tūc[c] ꝓcedit dubiū:quo stabit dicto vnī⁹ testis,si quidē notarī⁹ cēt interpres, sufficeret.sicut & ei soli credit:vt si qs decurio.C.de fal.et sic tota die notarij vulgarizāt rustico,q est dictum in literali sermone,idē in iudice. Sed si iudex,vel notari⁹ ne scirēt interptari:tūc cōsiliū est q adhibeāt duos interpretes, si pnt haberi: vt extra de probationib⁹.c.q̄n cōtra falsam.vel vnū tm̄,si plures nō pnt reperiri:vt in aut.de nō alie.§.q aūt. Facit C.de fide instr.l.cōparationes.& cōficiet notari⁹ primo instrm, qual'r tales sunt adhibiti interpretes præsente parte:vt dixi in simili in l.q bona.§.fi.ff.de dāno infec. Postea cōficiet instrm de examinatione sic:talis testis iurat⁹,citat⁹,& examinat⁹ sup dictis articulis sibi lectis,& vulgarizatis per dictū iudicē,& me notariū declaratis,& interpretatis p talē interpretē ipsi testi,ibidē dixit.& rndit in sermone Theutonico iterpretato,& declarato p tales interpretes.seu interpretē dicto iudici,& mihi
5 notario,&c. Vides ergo † q diuersitas linguarū nō vitiat.sed quædā diuersitates aliæ vitiāt.Et gl.nō plene ponunt:nec doctō.bene declarāt.Ideo latius dico. Aut inter interrogationē & rnsionē est diuersitas loquelæ,aut diuersitas effectus.Primo casu aut est diuersitas in idiomate,vt qa vnus Latin⁹,alī⁹ Græcus,& nō vitiat,vt hic. Aut idē idioma est inter vtrunq; sed est diuersitas tantū in sono vocis,vt quia vn⁹ dicit tres so-
d lidos:alī⁹ dicit xxxvj.denarios:[d] & stipulatio nō vitiat:vt l. quæ extrinsecus.§.fi.j.e. Aut diuersitas in effectu:& tunc aut in qualitate obligationis est diuersitas,aut in re quæ deducit in obligationē. Primo casu vitiat stipulatio:vt §.si quis simpli
6 citer.nisi diuersitas rnsionis & e.vt in §.cū adijcit. Si vero † est diuersitas in re:& tūc aut interrogatio continet vnā rē. & rn. aliā penitus diuersam. Aut interrogatio cōtinet totū,rn.partē:vel ecōtra:vel interrogatio cōtinet vnā rē,& rn.eādē cum adiectione alteri⁹ rei. Primo casu,stipulatio est nulla:vt in d. §.si de alia.Institu.de inutil.stipu.Secundo casu,quādo continet interrogatio totū,respōsio partē:tūc aut logmur de toto & pte numerali:tūc aut est actū q nō valet stipl'o,nisi sup toto:& nō valet:vt institu.de inuti.stipula.§.ꝑterea.& secūdū vnā solutio.hic in §.si stipulāti. Aut nihil est dictū:& tūc aut si stipulatio valeret:noceret stipulatori:& nō valet:vt l.si decē.§.locati. Aut nō noceret:& valet:vt hoc §.si stipulāti. Aut interrogatio cōtinet totū nō numerale:& tūc aut pars illa est pars impropriè,s.quo ad cōmoditatē:& tūc vitiat:vt l.& per iusiurandū.ij.rnso.j.de acceptila.qa vī esse alia res. Si vero est pars ꝓpriè:& tūc aut ꝓcedit interrogatio generalis,vt cū di-
7 cā † oēs feruos meos,& sequit rnsio gnalis cū exceptione vel particularis:& tūc stipulatio valet,vt in qō.hic in glo.notabili secūdū q intellexi. Rō,qa nō inducit diuersitas stipulationis vt hic.§.si stipulanti.q̄n præcedit oratio vniuersalis seu īdefinita:vt q̄n ponitur aliquod nomē collectiuū sine signo vniuersali:vt grex,homo:vt in petitione hæreditatis,& tunc si oratio vniuersalis erat resoluēda in solutionē particularē:vt promittis mihi hoiem:& isto casu promittēdo partē hois in genere,sicut præcedit interrogatio,valet stipulatio:quia nō inducitur diuersitas obligationis:vt j.l.pxi.§.si tñ hoiem.& ibi dicā. Aut promitto partē certi hois:vt Stichi:q̄n præcedit interrogatio de hoīe in gñe:& stipl'o nō valet:qa inducit diuersitas obligationis:vt l.inter stipulantē.§.si stipulante.j.eodem. coniuncta.l.cum his.§.fi.ff.de condictio.indeb.j.eodem l.proxi.§.ij.Si vero præcedit interrogatio vniuersalis,quæ requirit vniuersalem solutionem: vt promittis gregem, vel promittis nauem: tunc isto casu subdistingue. Aut responsio continet partem quotam, vt dimidiam, vel tertiam,pro indiuiso: & valet:& nō inducitur diuersitas obli- a
gationis,vt §.si stipulāti.Si vero continet partem indiuiduī:vt illā tabulā istius nauis:vel illam ouē albā:& nō valet:qa alia res est:vt l.j.in fi.cū seq.§.de rei vē.& l.nauē.§.de euictio.Si vero præcedit interro- b
gatio indiuiduī:vt Stichi,& seq̄ rñ.partis:& valet:vt l.si stipulatus.§.j.j.de sol.& hoc §.si stipulāti. Tertio casu,quādo seq̄ responsio,quæ cōtinet eandē rē cum adiectione alteri⁹ rei,vel cōtra:& tūc aut adijcit alia res copulatiue;& valet:vt hoc.§. sed si mihi Pāphilū.& l.iter stipulātē.§.si stipulāte.j.e. Aut alternatiue:& tunc aut inter species:& nō valet:vt l.inter stipulātem.§.si stipulāte.in primo casu. Aut inter quātitates:& valet:vt d.§.si stipulāte.ij.responso. Quod dic,vt dixī §.§.proxi. Verū,q dixī nō valere,intellige,nisi diuersitas illico cōplacuerit:vt §.cū adijcitur. Potes dicere quādo diuersitas inter responsionem & interrogationē inducit diuersitatem in re,vel qualitate obligationis, vitiatur stipulatio.Et ad hæc dicta restringuntur omnia predicta membra.

1 ☞ *Mistum quod comprehendatur sub simplici.*

2 *Potestate legitimandi spurios,item incestuosos alicui concessa,quod potest legitimare spurium,& incestuosum.*

LEX II.

Stipulationum. Gloss. continuat legē,& si bene aduertas cōtinuationem,gl.diuidit legē præcedētem. Opp.& vī q stipulatio cōsistat in verbo- d
rū expressione:vt l.j.eo.ti.§.in princ.non in dando Sol.dic in dando,i.in promissione dandi.Scdo oppo.& vī q ista diuisio nō sit ꝑfecta:quia quædā est stipulatio quæ cōsistit in dando,& faciēdo:vt l.cum seruus.§.de cōdi.& demō.Gloss.soluit sic
1 no.† q sub simplicib⁹ cōprehēdit mista. & ita habeē Insti.de act.§.oīm. & ꝓ hoc §.de lib.& posth.l.si ita.& de hær. insti.l.
2 si ita.§.j.& l.clemēs.Et illud † inducebaē ad qōnē disputatā Bono. Papa cōcesit le gato,vt posit legitimare spurios. Itē ince e
stuosos:modo quidā erat spurī⁹,& incestuosus,an posit legitimare? Et videtur q nō:quia mistū est ipēs p se:vt l.adeo.§. cum quis.de acquiren.re.do.Sed illa non facit:qa ibi mutaē rei substātia:hic nō,sed remanet.Sed si sunt qualitates plures sub vno,allegaē q debet cōsiderari potētius: vt l.generaliter.j.de fideiuss.ita hic inspicimus incestū:quia semp mihi cōsanguine⁹ fuit:ex tpe vero fuit matri moniū:ideo incestuosus diceretur Istud est nihil dicere:quia hic sunt qualitates mistę,quæ pnt simul esse:secus in l.gñaliter:vt l.si adulterium cū incestu.ī.de adul.Itē allegaē l.seruis.§.si alij.s.de leg.iij.sed nihil facit. Determinari potest per iura s.alleg.s.per d.l.si ita.de libe.& post. vbi dicitur quod secundū iuris rigorē sub simplicibus non cōtinetur mistum,sed ex benignitate sic,vt ibi. Cum ergo quæstio nostra loquatur in beneficijs,fiat legitima interpretatio: vt l.fina.ff.de cōstitu.prin.Itē sub simplicibus continentur mista,causa euitādæ contrarietatis,vt hic.Itē vbi lex hoc exprimeret:vt ī §.oīm.& sic extra hos casus dispositio facta de spurio,& incestuoso separatim,nō porrigereē ad casum,in quo
e esset simul incestuosus,& spurius,vt j.de adul.l.vim passam[e]. §.præscriptione.vbi est casus. Facit l.tutorem.s.de his qui.vt indig.Op.q non sit bona diuisio:quia quædā est stipulatio in non faciendo:vt j.§.itē si in facto.Solue vt in gl.Extra gl.

a ¶ Notarius Latinus. Adde qualiter notarius ad dictum interpretis cōficiat instrumētum, Fed. consi.mihi cxilix.

↠POMATES.

b ¶ Respōdeo.iudex. Contra Bar.tamen tenuit Ro.hic in fi. q imo iudex nō pot sit esse interpres.seq tur Ang.in §.in hac re.Insti.eo.ti.& do. Christopho.de Nicellis.& Are.hic.& ad hæc vide aliqua in simili per Feli.in rub.extra,de cōstit. col.pen.& vide etiā in c.proposuisti.col. iij.ad fi.de proba.& in c.veniens.colū.ij. versū.tertio inquantum.& de interprete vnū verbū eiusdem in c.intimauit. col.iij.de cōstitu.& vnum verbū in ca. a nobis.col.iij.ver. fallit quarto.de test. & in c.ad audientiā col.ij.in fin.de præscr.& Ias.in l.iuris. col.pen.C.q admit. & late ac pulchre Alexā.ī cōsi.clxxix. col.ij.vol.ij.vbi logtur de Iudæo interprete.facit bene in l. veteris. C. de commit.stipu.

c ¶ Vide quæ dixi in l.mutuū de acqren. pos. And.Barb.

d ¶ Xxxvj.denarios. Adde scdm Bald.in c.bonæ.el.j.de elec. vt hic refert Alex. q si sunt duo testes & vnus dicat de tribus solidis, alius de xxxvj. denarijs. & idē voluit Anto.de But. & Abb.in canihil.de verbo.sign. Tu adde q idē vult Bal.consil. cclxxix. li.j.incip.in Christi nomine ī causa ista.

↠POMATES.

e ¶ L.vim passam.vide pulchrā qōnem quā ad propositum ponit Alex.in l.cætera.§.fi.ff.de lega.j. & vide consi.xvj. ī ij.col.ad fi.vol.ij. & vide etiam Old.consi.cxxviij.in ij.col.ī prin.& Alex.consi.

xxviij.col.ij.vol.iiij.& vnũ verbũ Fely.in ca.fraternitatis.col.vj. versi.itẽ limita ex his quæ dixi de test.& in c.dilectio.col.ij.ver.& ex istis habes.eo.tit.& in c.pastoralis.col.ij.de excep.vers.dicit Abb.& aliquid etiã in c.fi.in prin.de excep.in ij.col.ver.fallit quarto.& in rub.de præscr.in vj.co.ver.fallit tertio.& vide etiã in l.j.§.si vir.ff.ad Syl.& Cep.cõsi.xix.& Rom.ccxciiij.colũ.iij. & Ana. lxiij.& xcv.col.fin. Anch. in c.canonũ statuta.col. lxxxix. de cõst.et Alex.cõs. lxij.vol.j.& Are.ij. co.j.ad finẽ et sequẽ. & Pan.in c.at si clerici.col.iiij.ĩ §.de adulterijs.et ibi barb. ĩ x.col.& seq.de iud. & tex.in c. statutũ. & in Gemi.de illo. & Ia.in l.vt liberis. co.viij.post alios C. de colla.& Alex.cõsil.xcvj. vbi quærit an decretum qđ loquit in causis motis, habeat locũ ĩ causis appellationis.& cõsi.lxxxij.colũ.iiij.& vol.iij.vbi ponit an statutũ loquens sub simplicibus, det casum mistum:vide ẽt Roma.cõsil.iiij. vbi ponit,an statutũ dictans, controuersia inter psonas,vel vniuersitatẽ,cõpromittat,habeat locũ vbi esset cõtrouersia inter personam & vniuersitatem.

Ibi credo uerum: not. qd beza & communis est ... Iasbhic n. 31. & alex in l. 4. & cato n. 17. 7. col.

POMATES.

a ¶Ius vel factũ.Hãc opi.Bar.hic dicit cõmunẽ Rom. hic, & hãc tenuit ad Bar.in l.si is q p emptore.ĩ iij. q. principali. in ver.fallit.in fi.ibi:habere gl.&c.

b ¶Docto. vltramõ. A seruo tũc dño nõ acquirit:vt d.§.cum factũ.sed cũ stipulat fiedũ ab aliquo, ipsi domino acquiratur. Andre. Barba.

c ¶Glo. bene dicere. Adde q idem vt refert alex.tenẽt Ang. & Imo.hic nullo addito.Idẽ tenet Ro.p l.ratio.§.fi.de actio. emp.Bal.in l.corruptionẽ C.de vsufru. q p hoc alle.ĩ l.vbi. §.fundi.j.eo. & ipse Alex.q cũ opi.glo. transit,alle.tex.j.e.l. §.Itẽ si in facto,in rẽ agere ne.& tex.a nemine allegatũ in l. q vsumfructũ.§. fin.s. de vsuf.vbi si legaui tibi vsumfructũ serui,et hęres meus fuit in mora dãdi seruũ, & sic nõ fuit præstita potẽtia vtẽdi et fruẽdi,põt agi ad interesse,q fieri nõ posset,si esset obligatio dandi, in qbus rõne morę nõ succedit obligatio ad ĩteresse. l.vbi.§.fi.q secus est in obligationibus faciẽdi,in qbus succedit obligatio ad ĩter esse:vt d.l.stipulationes non diuiduntur versi.Celsus.

opp.q illa diuisio,nõ sit bona,cũ obligatio dãdi cõtineat sub appel.faciẽdi:vt l.in facto.s.de cõdi.& demõ.Sol.ibi ponit obligatio facti largè & largissimè: hic strictè.

1 *Stipulatio usufructus quòd sit facti.*
2 *Stipulatio operarum quòd sit diuidua.*
3 *Stipulans uiam,uel aliã seruitutem, dicitur stipulari ius & factum: & agendo ex stipulatione,agit ad factum.*
Agens confessoria,uel negatoria pro seruitute, dicitur agere ad ius: & patientia uenit officio iudicis.
4 *Natura obligatiõis dãdi,quæ sit, & quæ faciẽdi.remißiuè.*
5 *Vnus ex hæredibus promissoris hominis in genere,si soluit partem suam in Sticho, an liberetur: & qualiter agatur contra alios.remißiuè,nu.9.*
6 *Solutio partis in obligatione generis, vel alternatiuæ, an & quando faciat obligationem esse in pendenti.*
7 *Obligatio generis, & alternatiuæ quod sint eiusdẽ generis quo ad quædam.*
8 *Exercitum obligationis alternatiuæ,quãdo est soluta pars respectu solutorum dicitur esse in pendenti.*
9 *In obligatione generis nullus certus est in obligatione,sed determinandus per solutionem sic.*

Et harum omniũ.

Iste.§.est notãdus multũ.Primò loquit in stipulatione quæ cõtinet diuiduũ natura & effectu. Secũdò de stipulatiõe,quę cõtinet indiuiduũ simpliciter.Tertiò de ea quę continet diuiduũ natura,sed indiuiduũ effectu. Secũda ibi,quædã non recipiũt. Tertia ibi quædã partis. & breuiter hoc intẽdit. Stipulatio dandi est diuidua natura,& effectu:sed stipulatio seruitutis est simpliciter ĩdiuidua:stipulatio autẽ generis & alternatiua,est diuidua natura,& ĩdiuidua effectu.hoc dicit. Dicit hic,et harũ oĩum, &c.innuit q stipulatio facti possit esse diuidua:qa supra posuit de stipulatiõe,quę cõsistit ĩ faciẽdo,& hic dicit,& harũ,&c. Cõtrà.j.eo.stipulationes nõ diuidũt. So. dicit glo.illud regulare.sed qñq factũ est diuiduũ:vt in §.Cato.& in §.operarũ.Itẽ in stipulatione vsusfru.sed ista sunt specialia.Ita sentit gl.j.huius §.& alia gl.posita sup verbo,viã. Itẽ opp.innuit glo.†q 1 stipulatio vsusfructus sit stipulatio facti. Cõtrà.s.de vsufruc.l.j. vbi videtur iuris. Gl.bene dicit:quia vsusfructus est iuris: tamẽ tenet pati,q est facti:vt l. vbi autẽ. §.qui id qđ.j.eod.& j.dicam. Item opp. gl.innuit s.qđ stipulatio operarum diuidit. Sed contra hoc opp.de l.libertus.§. j.s.de ope.liber.& l.stipulationes nõ diuidunt.§.j.Soluit gl.qđ volente stipulatore diuiditur.Hoc non est verũ per l.stipulationes non diuiduntur.j. eod. ideoque dat aliam solutionẽ:qa ibi quãdo duob9 debentur operæ:hic quãdo vni.Glo.nõ bene soluit,quia opera de se est ĩdiuidua, vt l.iij.de ope.libe.tãgẽt in l.in stipulatio 2 nib9.§.operarũ.Quid dicem9? †Dico q imò põt diuidi:vt dicto §.operarũ.& l.libertus.§.j.superius allega.Si verò vis diuidere vnam operam,& tunc nõ potes, nisi deuenias ad taxationem quantitatis: vt ĩ l.stipulatiõib9.§.operarũ.& l.stipulationes non diuidunt.Secundo casu dicitur hic quod recipit prestationẽ natura & effectu:quid est hoc dicere? Et dic,natura:quia est diuisibilis effectu, propter duo:quia,ppter l.xij. tabularũ diuidit,vt l.j.C.si certum petatur.Item partis prestatio præstat liberationẽ in parte. Venio ad secundã particulã. & aduertatis,dicit hic quod non recipiunt seruitutes diuisionem nec natura,nec effectu. Opp.s.ad l.Fal.l.j.§.si vsusfru. Sol.speciale in vsufruct.De hoc dicetur in l.stipulationes nõ diuidunt.j.eo.ideo dimitto.Opp.de l.stipulationes non diuiduntur.ij.respon.j.eo.Sol.illud quando peruenit ad præstationem interesse:secus quando prestatur seruitus.Quæro ali 3 quis†stipulat viã,vel aliquã seruitutẽ:an stipuletur ius,vel fa a ctũ[a]? Et dicit gl.quod factũ.Doct. Vltramõtani[b] insurgũt cõ b tra gl.& Pe.hic & Cy.in l.corruptionẽ.C.de vsufr.circa prĩ. & dicunt quod stipulatur ius:vt l.si seruus cõis meus & tuus. j.de stip.ser.coniuncto insti.de stip.ser.§.sed cum factũ.Illud non est verũ:quia quando seruus stipulatur factũ fiendũ à seipso,non acquiritur domino:vt §.sed cũ factũ.Sed cũ stipulat fiendum ab alio ipsi seruo,domino acquiritur:vt l.quod dicit j.eo.Verbi gratia,pmittis seruo quod sibi ire & agere liceat: non acquiritur domino.Sed si promittis seruo facere domũ: & tũc quia illud factum venit explicãdũ à promissore,non à seruo stipulatore,domino quæritur.Contra gl.facio vnã fortissimam rationẽ de l.j.in fi.de serui.rusti.prædio.vbi dicitur q patientia venit per officium iudicis:ergo nõ est in obligatione,vt l.qui per collusionem.§.j.s.de act.em.ergo nõ factũ, sed ius videtur stipulatus.Præterea lex dicit q seruit9 est ius: vt l.j.de re.diui.& institu.de re.cor.& incor.§.j.Præterea Iuriscõsultus hic videtur dicere vsque ad §.itẽ si in facto.de obligationibus dandi:ibi de obligationibus faciendi:& sic hic vr c dicere quod sit iuris.Credo gl.bene dicere,[c] & qui stipulatur seruitutẽ,stipulatur ius & factũ:ius inquantũ seruitus debeat constitui:factum inquantũ patientia debeat præstari:vt l.iij. post princip.s.de vsufru.in ver.dare.Et ideo glos.quæ est in l. corruptionẽ.bene dicit q cõstituendo nõ liberatur:quia etiã tenet ad,factum scilicet pati:& sic remanet obligat9 ad patiẽtiam.Idem no.j.eod.in l.pluribus.§.fi. Ad l.j.in fin.s.de ser. rusti.prędi.Dic quod quando agitur reali,s.confessoria vel negatoria:tunc patientia venit iudicis officio,non iure actionis:hoc est quod dicit glos.in l.harum.si serui.ven.& sic loquitur in l.j.in fi.s.de ser.rusti.prædi.Sed quando quis agit ex stipulatione vel actione ex testamento:tunc est in obligatione datio:hoc est constitutio seruitutis & patiẽtia:vt expresse dicit tex.in dicta l.iij.§.dare.s.de vsufru.& sic glossa bene dicit. 4 †Quæro quæ est natura obligationis dandi:& quæ est natura obligationis faciendi.Gl.hic tangit Dicam in l.stipulationes non diuiduntur. Venio ad tertiam partem.hic dicitur quod quædã sunt diuidua natura,sed indiuidua effectu,& sic statim repetuntur:cõtra l.si non fortẽ.§.si decem.s.de condictio.indebi.Sol.de rigore incontinenti potest repeti:sed de æquitate est in pendenti:& hoc dicunt duæ gl.paruæ hic positæ. Venio & intro gloss.magnam,& ad diuisionẽ oppon. Solue vt in glo. Oppo.secundo si non liberatur: ergo &c. dico quod interesse obligatum,& non obligatum est mediũ, scilicet cessatio obligationis ad tempus:& sic est in pendenti. Videamus quid vult dicere illa gloss.nõ est obligatio,sed obligatio cessat. Quæro an cesset obligatio vel executio actionis. Glossa hic ponit verba improprie. Dic melius quandoque obligatio semel fuit nata,sed ex aliquo casu dicitur in pẽdenti,vt in casu nostræ legis & tunc exactio est in pendenti: non obligatio,quia durat:vt lege pecuniam.s.si certum petatur.vnde cum hic actio & obligatio esset semel nata,propter solutionem partis non est in pendenti obligatio, quia du d rat,vt notatur leg.pecuniam supra.si certum petatur[d].sed est in pendenti exactio,ratione futuri euentus. Quãdoq ab initio obligatio non est nata,sed est in pendendti,& tunc natiuitas obligationis pendet ppter spem q nascantur:vt l.inter stipulantẽ.§.sacram j.eo.Ostendo quod glo.ista dicat male, & contra legem,si stipulatus.§.fin.j.de solutio.Nam si debes hominem in genere, & soluis partem Stichi, totum potest peti:& sic nõ est in pendenti obligatio,nec exactio.So.dicit Dy.q gl.in obligatiõe generis male loqt in alternatiua bñ di cit

POMATES.

d ¶Si cer.pet.Facit.& bene l.cũ hic status.§.si sponsus versi.siue aũt.s.de do.inter vi.& vxo.ibi:pendere acceptilationem, non ipsam, sed eius effectum.

a cit per l.si nõ fortẽ.§.pen.s.de cõdictio.indeb.& bñ dicit Dy.[a] Et est rõ:quia in alternatiua vtraq est ĩ obligatiõe:& iõ soluẽdo stichũ,soluit partẽ eius qđ est in obligatiõe:sed in stipulatiõe generis nihil est in obligatiõe:vt l.cũ incertus.s. de leg.j. Sed cõtra hoc videt hic tex.quia actio in obligatione generis dicitur esse in pendenti.Solu.quod dico in obligatiõe gñris,dico q nõ est in pẽdẽti obligatio:quia põt exigi sicut primo:sed obligatio illa ex qua debet cõdici qđ est solutũ,est in pẽdẽti vtrum nascatur,valet igitur obligatio:& cõdictio ĩdebiti pendet:et hoc est qđ dixi tex.hic,aut in pẽdẽti,&c. Istud 5 dictũ videtur falsum.Et pro declaratiõe formo†qstionẽ positã in glo.Plures sunt hęredes vnius promissoris hominis ĩ genere:vnus soluit partẽ suã sticho:an liberatio cõtingat. Vide gl.q hic dicit q sic.Gl.ista est cõtra præcedẽtẽ determinationẽ vbi in obligatiõe generis in pẽdẽti est obligatio.Sed dictum gl.verũ est in hæredibus promissoris:sed quod dixi primo est verũ in promissore.hoc dicit hæc gl.licet nõ probet:sed q hæredes non liberentur,videt casus j.px.§.ex his.& j.e.l.in executione.§.pro parte.Dic q hæres respectu præsentis status liberatur,hoc est,exercitiũ actionis cõtra eũ impeditur, donec alij cõueniãtur:& ita intelligit gl.in d.§.ex parte.licet contra ipsum principalẽ exercitiũ nõ impediretur.Si aũt gl.intelligeret q vere statim liberatur,male diceret.& l.qui hominẽ.j. de accepti.quã allegat gl.nihil facit,vt dicã statim in §.si tñ hominem,& ratio differentiæ inter hæredes & principalẽ promissorem põt esse:quia quãdo vnus hæres soluit partẽ quã debet totũ soluit quod debet:sed principalis promissor non soluit totũ quod debet:iõ nõ videtur in pendenti obligatio.Pro hoc 6 facit j.§.Cato.in fi. Reassumo†ergo breuiter cũ qritur vtrũ in obligatione generis,vel alternatiua,partis solutio faciat obligationẽ esse in pendẽti,vel nõ:sic distingue: Aut qris,vtrũ sit in pendẽti obligatio,vel liberatio ad repetendũ solutũ: & est in pẽdẽti,vt hic. Aut quæris,vtrũ sit in pẽdenti obligatio, i.quo ab substantiã ipsius:& nõ est in pendẽti: vt l.pecuniã.si cer.pet.& l. si non fortẽ.§.si decem. supra de condi.inde. Aut quo ad exercitiũ:& tũc aut pcessit obligatio alternatiua:& est in pẽdẽti:vt l.si nõ fortẽ.§.si decẽ.s.de cõdi.inde. Si obligatio gñris pcessit:& tũc:aut loqueris ĩ principali pmissore:& tũc nõ est in pẽdẽti, sed statĩ põt exigi:vt l.si stipulatus.§.j.j.de solu.Aut loqueris in pluribus hæredibus pmissoris,et est in pẽdẽti:vt hic in gl.et j.eo.l.in executiõe.§.p parte.q intellige,si vnus soluit totũ qđ debet.Secus si partẽ partis quã debet:qa esset idẽ qđ in ipso principali. Procedo vlterius:Tu dicis q hæres soluit totũ qđ debet,& tñ nõ est perfectè liberatus.Cõtra,Inst.qui mo.tol.obl.in princ.Sol.hic nõ soluit put debuit: 7 quia est dubiũ ne alius soluat in alio hoĩe. Op.†secũdũ Dy. & videtur q stipulatio generis & alternatiuæ sint eiusdẽ generis.Sed cõtra,quia in alternatiua vtrũq est in obligatiõe:vt l.illud aut illud supra de cõsti.pec.et l.si duo rei.j.eo.ti.in obligatione generis,nullũ est in obligatiõe:vt l.cũ incertus.supra de leg.j.Dy.dicit q eiusdẽ generis,et cõditiõis sunt quo ad q dã.& ibi dicit gl.in l.cũ his.§.fi.s.de cõdi.inde. Itẽ opp.de l.si stipulatus.§.j.de sol.Sol.ibi hõ certus debebat. Opp.j.§.si tñ hominẽ.Sol.in glos.dic vt ibi dicã. Quæro,qd si alter hæres nõ vult soluere in eodẽ homine. Gl.dicit q fiet cõdẽnatio in 8 æstimatiõe,&c.dicã j.pxi.§. Quæro,dixi†q aliqñ exercitiũ obligatiõis alternatiuæ,est in pẽdẽti:vt si debes decẽ,aut Stichũ,et soluis quinq.vt in §.si decẽ.Quid est illud qđ inpendẽti? R ñ.exercitiũ respectu illorũ quinque solutorũ:vñ possum 9 agere ad quinque aut ad Stichũ:ita intelligo §.si decẽ.†Quęro,dixi q si vnus ex hæredibus soluit partẽ suã in obligatiõe generis,q p illa parte est in pendẽti:qualiter agã cõtra alios? 10 Dic vt in l.in executione.§.p parte et ibi dicã. †Sed quæro, in obligatiõe generis,quid est in obligatiõe? Vna est gl.de le. ij.l.Mæuius.§.duobus.super ver.homines cõtinet,&c.q dicit q in obligatione generis,nullus est in obligatiõe,sed oẽs in solutione.Idẽ no.in l.cũ his.§.fi.de cõdi.inde.Istud nihil est dicere per l.cũ incertus de leg.j.quia si nullus est in obligatione per solutionẽ eius,qđ nõ est in obligatiõe,nõ tollitur obligatio:et hic vult quòd tollatur obligatio : vt leg.& per iusiurandum.§. si is qui hominem.infra,de accept. Quidã hoc volẽtes sustinere dicũt,q ipsum genus est in obligatiõe nõ aliqđ indiuiduũ per se.Sed illud est truffa:quia genus per se sumptũ est qdã imaginatio,q nõ est in cõmercio nostro:ergo nõ est in obligatione: vt in prin.Insti.de inuti.stipu.Iaco.de Are.voluit dicere,q quilibet est in obligatione sub cõditiõe si soluat:vt supra qui et à q. l.iij.Sed istud est truffa:quia si nullus est ĩ obligatiõe,nisi cõditionaliter,ante conditionẽ nõ posset agere:vt l.cedere diẽ.đ verb.sig.Præterea,si decederet legarius: b nõ trãsmitteret,[b] contra l.hrdes.§.si incerto.supra fa.erc. Quid dicem9? Dico q gl. in l.Mæuius.§.duobus.versi.homines.in fi.magnæ gl.dicit verũ:quia nullus est in obligatione certus,et determinatus, sed determinãdus p solutionẽ:et ille,qui soluet ab initio fingitur fuisse in obligatiõe. Est ergo obligatus de pñti ad dãdũ vnũ, sed ille vnus an sit hic,vel ille,pẽdet ex futuro euentu.Et hoc vult dicere illa glo ss. leg.cuct incertus.de lega . primo.& leg . iij.supra qui et à qui . quia non est conditio pprie q suspẽditi pprie obligationẽ,sed habet speciẽ conditionis:quia in l.iij. supra q et à qui.est dictio quodã mõ,q est no.ĩproprietatis:vt l.si me in vacuam.supra de acquir.pos.Hoc mõ,debet intelligi.l.si Pamphilo et l.hominẽ.de opt.leg.aliter si esset conditio pprie,licet taci a,suspendet obligationem sicut expressa: vt l.itẽ quia.supra de pact.et gl. & ibi:et ideo non potest agere.

a ¶Bene dicit Dyn. Adde secundum Alex.q idẽ tenet Raynald.ang.Imo.Pau. de ca.sed Pet.Cy.& Ro.in obligatiõe alternatiua discrepãt ad opi.Bar.

POMATES.

b ¶Non transmitteret. Breuiter q trãsmittat legatarius omnes in genere facit l.nec semel. ĩ.quando di leg.ce.Ad materiã etiã huius §.vide aliquid per Ancha.in c.peccatũ.co. xxviij.de reg.iur.in vj.

POMATES.

c ¶Cõtra.s. de. Pro quo etiã aptior tex. in l.Pomponius. la ij.in fi.volẽs ex qualitate personarum condemnationẽ moderari.

1 *Obligatio non mutat conditionem ex persona hæredis, sed cõdẽnatio moderatur.*
2 *Actio negotiorum gestorum q competat pro his,quæ fiunt ex uoluntate. Actio familiæ erciscundæ competit pro his,quæ fiunt ex necessitate.*
3 *Obligatio personalis diuiditur inter hæredes:sed id,quod est in cõditione,non : & ideo pœna pro solido committitur,nisi solidum soluatur respectu eius,quod est in stipulatione pœnali,quod dicitur esse in conditione.*
4 *Minor pars si contradicit maiori,quando stetur dicto maioris partis uel minoris.*
5 *Si unus ex pluribus hæredibus promissoris obligati in genere:soluit in Sticho,alij dissentiant:quomodo subuenitur creditori contra ipsos hæredes.*
Quando plures discordant ad præiudicium tertij,iudex potest eos cogere ad concordiã.
6 *Quando plures hæredes discordant,quando cogatur per iudicem ut eis consulatur.*
7 *In obligatione generis,uel alternatiuæ,si decedit stipulator pluribus hæredibus relictis, & non concordantibus,qualiter succurratur.*
8 *Vnus ex hæredibus promissoris in obligatione generis,de necessitate cogitur soluere totum,creditore non uolente recipere partem.*
Creditor obligationis generis,non cogitur partem ab uno recipere,nisi alij hæredes consentiant in alijs partibus hominis.
9 *Creditor quando agitur contra unum ex hæredibus ad seruitutem insolidum, & est condemnatus in executione,non liberatur hæres conuentus,nisi soluat æstimationem.*
10 *Actio ad interesse intentata pro seruitute,datur pro hæreditaria portione: & sic Interesse,quando principaliter petitur,censetur diuiduum.*
11 *Si unus ex hæredibus stipulatoris agit insolidum ad seruitutem, & deuenitur ad executionem super interesse,non præstatur nisi pars.*
12 *Plures hæredes in obligatione indiuidua,an dicantur duo rei ex quo quilibet tenetur in solidum. remißiuè.*
13 *Seruitus potest pluribus insolidum constitui.*
14 *Sententia lata pro uno ex pluribus hæredibus agenti ad seruitutem constituendã actiõe personali,non prodest alijs:secus si egisset actione cõfessoria ad constitutam.*
15 *Sententia lata contra unũ ex pluribus hæredibus,pro seruitute non nocet alijs.*

Ex his igitur stipulationibus.

In obligatione diuidua natura,sed indiuidua effectu:si sunt plures promissoris: hæredes,quilibet tenetur pro parte , sed partis præstatio liberationẽ non præbet,sed in obligatione indiuidua,omnimodo hæredes promissoris tenentur insolidũ.et hæredibus stipulatoris ĩsolidũ actio competit.h.d.Diuiditur in tres partes. Primo ponit vnã illationẽ,vsque ibi:et iõ.Secundo ponit aliã,vsque ibi:ex quo.Tertio ponit aliã vsque ad §.si tñ.Item prima subdiuidit ĩ duas,s.dictũ & rõnẽ. Scda ĩ duas, s.dictũ et determinationẽ qõnis circa illud.Tertia in duas,s. dictũ et rñsionẽ tacitæ obiectionis. Partes patẽt. Examinemus ista illatio 1 nes per particulas.In prima dicit, quod ex persona† hæredis c non mutatur, &c.Contra supra de [c] re iudi. leg . non tantum.

POMATES.
a ¶ Melius quã Petr. Est iudicio meo ve rũ: nã cõditio obligatiõis initiatur ex a pſona hæredis etiã in detrimentũ credi toris. Si enim debes cẽtũ, nõ poteris ſoluere quinquaginta: debes ſoluere tota cẽtum, ſi vis liberari. l. tutor. §. Lucius. de vſur. & cũ deceſſeris relictis duobus hæredibus, vnus pt̃ ſoluendo liberat. l. j. C. ſi cer. peta. l. ſi teſtamẽto. §. j. de fideicõ. & tenet bart. ibi: p declaratiõe dum refert opi. Pet. & alleg. d. l. ſi teſtamẽto. quãquã in ſolutione partis non: imo ſit dãnum. l. plane. ſ. fami. erciſc. & ſic cõtra ſol. Petri.
POMATES.
b Pro declaratiõe huius legis. Et ponit quod Dyn. dubitat duabus de cauſis. et primo qa legatũ eſt indiuiduũ. l. nomẽ. ſ. de legat. iij. qa hæc l. loquit in diuiduis. tñ, vt mihi videt, in gl. ij. nec quicquã, ꝓpter hoc eſt motus ipſe Dyn. qa legatũ ſit indiuiduũ ꝓ ſepa rationem, tñ oblata eſt dimidia propter l. xij. tabu. l. ea quæ, C. ſa. erciſ. l. j. ſi cer. pe. et hoc licet loqua tur de obligatione diuidua, tñ nõ loq- tur de iſta quæ diui- dit̃ natura, non effe- ctu. in iiij. no. admit tit̃ pars ſolutionis. §. & harum. ſ. ea. l.
c ¶ Glo. quærit. Vide glo. notabilẽ in c. cũ omnes. de conſti.
POMATES.
d ¶ Nõ eſt verũ. Põt & alia ratione oſte- di q dictũ gl. nõ poſ ſit ꝓcedere: qa dato q ſtaret dicto maio ris partis adhuc tñ non eſſet plene, pui- ſum: qa poſito q nõ eſſet dare maiorem partẽ, vt pura quia eſſet datio, tñ hæ- redes. vel ſi plures, tñ ab vtraq; parte rẽ ineant: & hoc caſu manet remediũ cũ nõ ſit vniuerſale: ſed an vbi datur maior pars, poſſit procede re. Tamen huic ob- iectioni ita iudicio meo reſpõdendũ eſt q nẽdo glo. dicit nõ ſolũ deber cõſidera- ri ex numero maio- ior pars, ſed etiã ex cumulato partiũ he redis. ſicut in ſimili videmus, & debe- mus conſiderare de debiti cumulatione, l. maiorẽ. ſ. de pac. et iſto caſu ceſſaret cõ ſideratio. et gl. bñ di geret qa poſito q Sẽ pronius, cui legatũ eſſet hoc incertũ, de-

Glo. ſoluit: non mutat cõditio obligatio- nis, ſed condemnatio moderatur. Dicit Pet. non debet mutari, verum eſt ad cõ modum alterius, ſed ad commodum cre ditoris ſic. Gl. dicit melius quam Pet.[a] qa ibi erat ex priuilegio perſonæ: ideo eſt q mutat, quia perſonale: vt l. quia tale. ſ. ſol. matrimo. ſed qualitas obligatiõis nõ mu tatur. Oppo. de l. legatarius. ſ. de leg. j. Soluit gl. hic paſſiuè: ibi actiuè. et vult di dicere, q ex perſona hæredis ꝓmiſſoris nõ mutatur: ſed ex perſona actoris mu tatur. Sed iſta ſol. nõ videtur vera, ꝓ illa tionem in tex. primo factã: quia idem eſt in hæredibus ꝓmiſſoris & hæredibus ſti pulatoris. In cõtrario ſoluit gl. q ibi in di uiduis. hic in indiuiduis. Dy. nõ videt̃ te nere iſtã ſol. & dicit, q ibi alterius partis non intereſt: imo ſibi ꝓdeſt: hic partis in tereſt: & nihil ſibi prodeſt. Petr. dat aliã ſolu. Conditio non mutatur reſpectu rei, quę eſt in obligatione, vt hic: ſed alio modo bene recipit mutationẽ: quia obli gatio inter hæredes diuiditur. & Cy. re fert verba Pet. in l. iij. C. de nego. geſt. & hoc tenet Iac. de Are. hic. & dicit, cõditio obligationis, id eſt, vtilitas rei: quæ eſt in obligatione. Oẽs ſol. ſunt bonę, & ſol. gl. bona: qa aliud in diuiduis: aliud in indiui duis. & quæ eſt ratio iſtius, qd̃ dicit Dy. qa in diuiduis nõ noceret ſtipulatori, in idiuiduis ſic: declaratur ꝓ ſolutionẽ Petr. & Iac. Opp. de l. eadem. §. fi. Sol. vt ibi vi debitis: qa ibi quãdo deuenit̃ ad æſtima tionem partis: aſs ſecus. Pro declaratio ne huius legis[b] formo vnum cõtrariũ: & oppo. ſ. ea. l. §. & harum. vbi dicitur q qñ decem ſunt in obligatione, partis præſta tio liberat hæredem, ſed defunctum nõ li berat: & ſic loquitur. l. tutor. §. Lucius. ſ. de vſu. Quidã huius timore dicũt, cõce do oppoſitum, quòd non liberaẽ præſtã do partẽ. Pet. tenet contra hoc in l. iij. de neg. geſt. C. & dicit quòd ibi eſt caſus, cõ iungẽdo. l. hæredes. §. an ea. melius in §. ſi vn[o]. ſ. fami. erciſ. inducẽdo hoc modo. tea quæ fiũt ex neceſsitate, veniunt in actiõe familiæ erciſc. & ea, q̃ fiũt ex volũtate, ve niũt in actione negotiorũ geſtorũ, ſed in dicta l. iij. hæres vnus ſoluẽdo totũ, habet actionẽ neg. geſt. ergo nõ tenebatur ſol uere. Sed caſus eſt melior i l. ſi teſtamẽto. §. j. infra de fideiuſſo. Reſpond. ad legem iſtam quòd hic loquitur in obligatione quæ eſt indiuidua effectu: ibi verò di uidua omnino. Et eſt ratio: quia hic ſi eſſet liberatus, & mutaret̃: hic fieret ſolu tio in alio q̃ tenebaẽ defunctus: qa vnus ſoluit partẽ vnius rei, & alter alterius: & ſic cõtingeret mutatio reſpectu rei, q de functus nõ potuit. Secus quãdo eſt diui dua: vt quantitas: qa illã præſtant plures hæredes, quã defunctus præſtitiſſet nec cõtingit mutatio reſpectu rei: vt qa id de functus debuit. Sed illud videt̃ cõtra l. ſti pulationũ. §. fin. j. eo. tHic debes ſcire q obligationes pſonales diuidunt̃ per l. xij. tab. l. ea q̃. C. fami. erci. et l. j. C. ſi cer. peta. Vnde ſi teneris ad cẽtũ, & haberes duos hæredes, vnuſquiſq; teneret̃ ad quinqua ginta. Itẽ illud q eſt in cõditione ĩ pſona hæredũ non diuidit̃: vt l. cui fundus. in ſi.

ſ. de cõditio. et demõſtra. Sed illud q erat in obligatione, reſpectu ſtipulationis pœ nalis eſt in cõditione. Cũ ergo cõditio nõ diuidaẽ inter hæredes: pœna cõmittatur pro ſolido, niſi ſolidum ſoluaẽ. Sed quan tum ad ipſum principale debitũ, ſolutio partis liberaret pro parte: vt plenè vide bimus j. §. Cato. Gloſſa q̃rit[c] q d ſi vnus conſenſit in ſoluẽdo hominẽ: alij diſſen tiũt. Gloſſa dicit tq ſtatur dicto maioris partis. Sed illud nõ eſt verum[d]: tũc enim ſtatur dicto maioris partis qñ ſunt cõmu nia pluribus vt vniuerſis: ſecus ſi pluribꝰ vt ſingulis, vt i caſu l. maiorẽ. ſ. de pactis. Tãgit Dynus in c. q omnes. extra de, re iur. lib. vj. & l. q maior. j. ad municipa. l. ſi autem plures. de aqua pluuia arcẽd. & ibi de hoc dicam. Trãſit gloſſa ad aliam ſolu. & aliã gl. habetis in l. in executione. §. pe. in fi. magnæ. gloſſ. j. eo. tit. vbi ponit duas ſolutiones. quæ eſt ergo verior. & Oldra. dicit, q iſta eſt vera, illa nõ. Ray. cõcord. videbaẽ illas gloſſas hoc modo: Quãdo que maiori pars contradicit minor: & tũc loquitur iſta gloſſa. Quandoque ſunt in pari numero: & tũc cogerent̃ conſentire officio iudicis, vt in l. cõtraria. Sed neſcio quo iure iſtud ꝓbeẽ. Dic q primò debet cõſiderari q̃liter ſubueniat̃ ipſi creditori cõtra hæredes. Secũdò q̃liter cõſulaẽ hęre dibus inuicẽ. †Circa primũ dic, q ſi qdẽ ante ſententiã cõſtat iudici hæredes debi toris diſſentire põt eos iudex cõdẽnare ĩ pecuniã ad petitionẽ creditoris: vt not. ſ. ꝓximo §. in gl. magna. Itẽ facit q no. ſ. de actio. emp. l. j. ĩ prin. Itẽſi iã facta eſſet cõ dẽnatio ad ipſum hominẽ, hęredes diſſen tirent, poſſet fieri executio in æſtimatio ne eadẽ rõne: vt j. ſtatim videbitis in verſ. ſed quo caſu. argumẽto eius q not. j. eo. l. eũ q certarũ. §. j. & l. ſi ſeruũ. §. fin. Itẽ poſ ſet petere actor vt iudex cogeret eos ad cõcordiã: qa quoties plures diſſentiũt ad ꝓiudiciũ tertij, poſſunt cogi ad concordiã ꝓ iudicẽ: vt l. huiuſmodi. §. fi. de le. j. †Cir ca ſecũdũ dic primò: q nõ eſt vera iſta opi nio q ſteẽ dicto maioris ptis, vt dixi. Itẽ nõ eſt verũ, q vnus cohæredũ poſsit pe tere q ꝓ iudicem cogatur cõſentire, quia quãdo plures diſſentiunt ad ipſorum in commodũ, ceſſat officium iudicis[e]: vt l. quoties. de vſufructu. et de ſerui. ruſti. pre dio. l. itinere. licet gl. ibi aliter ſentiat. Sed adhuc nullus cohæredum eſt paſſus dam num, ſed ſi timeretur pati, poſſent petere vt ſorte dirimaẽ: ar. l. fi. in prin. C. cõmunia de legat. & q not. in l. executione. §. fi. in gl. magna. Si verò alter paſſus ſit iã dã num, tũc recuperat à cohærede iudicio familiæ erciſcũdæ: vt hac gl. & tex. hic in verſi. ſed quo caſu. Sed quæro, tin ſtipu latione generis, vel alternatiua, ſi decedat ſtipulator pluribus hæredibus relictis, & non concordent: qd iuris? Reſpõ. ſi ele ctio erat ſtipulatoris, habes caſum in l. hæredes. §. ſi in certo. ſ. familię erciſcũdę. Si verò erat electio, ꝓmiſſoris: tũc res eſt ex pedita: qa põt offerre q vult. Tamẽ ſi vni hæredũ vellet dare ꝓtem in vno homine, alij partẽ ĩ alio, nõ cõtingeret liberatio: vt j. de ſolu. l. q hominẽ. §. j. Vnde ſolutione facta ꝓ parte vni, eius reſpectu actio eſſet in pẽdẽti, donec alteri ſoluaẽ: ſicut ſ. dixi in hæredibus ꝓmiſſoris: qa iſte recepit totum q ſibi de beẽ. Venio ad verſi. & ideo. Opp. q impoſsibile ſit vnũ ex hæredibus inſolidum præſtare ſeruitutem: vt l. pro parte. [f]§. de ſeruitu. quod tñ dicitur hic, ſed quo caſu, &c. †Sol. iſte ver. põt referri ad primã illationem. ſ. de obligatione generis, vt tã

cederet relictis pluri bus hrẽdibus, quos ex diuerſis portioni inſtituiſſet: certe tũc ſtaret illis, qui eſſent iſtituti de ampliori portione vt eſt tex. in l. ſancimus. §. ſin autem amplioris. C. de dona. & voluit Bar. in l. fi. ĩ prin. C. com. de leg. Aduer. tñ q hæc ſolutio cõ fundiẽ rõne qua cõ fundiẽ opinio gloſſ. vnde cogita & vide text. in l. ſi quæ ſunt cautiões. ſ. fam. erci.
e ¶ Officiũ iudicis. Ad de ſecũdũ Ange. & Bal. vt refert & ſe quitur Alex. qd̃ hic fallit, niſi iudex vi deat imminere perи culũ ſcandali: qa tũc põt eos cõpellere ad cõcordiã: ar. l. equiſ ſimũ. ſ. de vſufru. & l. congruit. ſ. de offi. præſi. & etiam dicit Ang. q ſi res, de qua cõtendiẽ nõ põt cõ mode diuidi ꝓ ptes, & in vſu rei partes ſunt diſcordes tũc re currẽdũ ſit ad reme diũ diuiſoriũ diuidẽ do iter partes vſum alternis tẽporibus, allegat l. Lucio. de a qua quoti. & æſti. et ꝓ hoc ẽt q ſi plures habẽt iuriſdictionẽ in Caſtro, & diſcor dãt in vſu iuriſdictio nis, cõpellendi ſunt diuidere vſum ꝓ tẽ pora. Alle. no. dictũ Inn. in c. prudẽtiã. de offi. deleg. in gl. quæ incipit, nobis. Alex. addit gl. xvj. q̃ſtio. ĩ c. licet. quam dicit Abb. reputare, vt no. in terminis iſtius in c. fina. de re iudic. Tu ẽt adde qd̃ bal. cõſi. cxxvij. li. iij. di cit qd̃ valet arbitra mentũ latũ ex abru pto, cũ iudex videt ꝓtes ad arma paratas. Qualiter autem plures fratres habẽ tes iuriſdictionẽ illa vti debeãt, vid̃ bar. conſil. clxxxix.
POMATES.
f ¶ Vt l. ꝓ pte. Et me lius facit tex. in l. ij. ſ. eo. titu. de ſeruitu.

gitur hic in gl. Et ſecundũ hoc habes hic caſum, q vnus ex hæ redibus de neceſsitate in obligatiõe generis habet ſoluere to tũ. Qd̃ patet: quia põt repetere per actionẽ familiæ erciſcũdę: vt l. hæredes. §. ſi vnus. ſ. fami. erciſcũ. Nã licet actio et cõdem natio fiat ꝓ parte: tñ perfectẽ nõ liberatur ſoluẽdo partẽ: pu to tamẽ q creditor nõ cogatur aliàs recipere partẽ: niſi alij hẽ des cõſentiant in alijs partibus eiuſdẽ hominis: vt l. in executiõe. §. pro parte. j. eo. & hic: quia ſi creditor recipiret partẽ, co geretur & hæres, qui ſolueret ſponte, agere negotiorum ge ſtorũ, & ceſſaret familiæ erciſcũdæ. Iſtud aũt, qd̃ ſ. prox. §. fuit dictũ, q pro parte ſoluta ab hærede actio eſſet in pendẽti: eſt verũ in ſponte recipiẽte. Alio modo legitur hic verſi. q refera tur ad hũc caſum, qñ eſt indiuiduũ natura & effectu, vt in pri ma parte gl. & tunc ad cõtraria reſpõdeo, q non cõſtituit ſer uitutẽ inſolidũ: ſed ſoluit æſtimationẽ inſolidum. Sed tunc oppo. qñ deuenitur ad æſtimationẽ, non tenetur, niſi pro par te: ergo ſoluens ſolidũ, non ſoluit ex neceſsitate. qd̃ tex. ĩnuit,
9 dũ dicit, familiæ erciſcũdæ. Reſpõdeo: †quãdoq; actũ eſt cõ tra vnũ ex hæredibus ad ſeruitutẽ inſolidum, & eſt condẽna tus tunc in executione: quia nõ poteſt cõſtituere ſeruitutẽ, nõ
10 liberatur, niſi ſoluat æſtimationẽ totius. Ita loqtur hic. Qñq; † ab ipſo initio formaẽ actio ad intereſſe: tũc daẽ ꝓ hæreditaria portione: vt j. eo. l. ſtipulatiões non diuidũtur. Et prædicta ve
11 ra in hæredibus ꝓmiſſoris: †ſed ſi vnus ex hæredibus ſtipula toris ageret ad vnam inſolidũ, & deueniretur ad executionẽ ſup ĩtereſſeno pſtaret̃ niſi pars: vt l. hæredes. §. an ea. familię er ciſcundæ. Ratio, quia non eſſet æquum vt haberet plus debi to: ſed in præcedẽti caſu ſtipulator cõſequitur totum quod ſi bi debetur ab illo vno: & ille repetit à cohæredibus. Nunc veniamus ad ver. ex quo dicitur hic, q plures hæredes ſtipu latoris &c. Oppo. de l. hæredes. §. an ea. ſ. fami. erciſc. Solue vt in glo. Vlterius oppo. de l. pro parte. ſ. de ſeruit. Sol. quãdo fundus vadit ad ſucceſſorẽ pro parte, ſtipulatio extinguitur, &c. vt in glo. Vlterius op. de l. ſi vnus in fi. ſ. de ſer. ruſti. prę dio. Certe ſecũdũ vnã lect. concor. ſecũdũ aliã diſcordat. Dic,
12 & ſolue vt ibi. Extra gloſſ. in hoc verſicu. †quæro ſi ſunt plu res hęredes ſtipulatoris, quilibet actionem inſolidũ, & plures hæredes ꝓmiſſoris in obligatiõe indiuidua tenẽtur inſolidũ: an ſint correi? & Cy. in authẽ. hoc ita. C. de duob. reis dicit q nõ: quia ex natura rei dicũtur inſolidũ obligati. Et gl. videt̃ in §. ſi tamẽ hominẽ. j. eo. & tex. ſ. de euic. l. rẽ hæreditariã. & dicã j. de duob. reis. l. j. vel in l. reos. §. cũ in tabulis. Venio ad ver. ſed quidã. & q̃ro, qualiter debet intelligi. Et gl. ponit duos in tellectus: & ſecũdũ vnũ intellectũ ſit vna obiectio: et eſt rñ ſio tacita, nõ expreſſa. Et ſecũdũ iſtã pone caſum ſic: videtur q iſta ſtipulatio vitiet̃: qa deuenit ad eũ caſum, à quo incipere nõ põt: vt cũ ꝓ ſingulos nõ põt ſeruitus acqri. et hoc quidã Iu riſcõſulti cõceſſerũt, & malè. Vñ author legis reſpõdit. Diffi cile eſt q ſeruitus cõſtituaẽ plurib⁹: quia oportet oẽs cõſẽtire alias nõ valet: vt l. receptũ eſt. cõia pdio. cũ ſimi. no. hic ĩ gl. Sed difficultas præſtatiõis nõ vitiat obligationẽ: quia ꝓ huc nõ de uenit ad eũ caſũ, a quo nõ potuit incipere. Potuit emẽ, licet cũ difficultate. Secũdo mõ legit̃, opp. & vr̃ q hæc ſtipulatio vi tietur: quia reus nõ põt dare eãdẽ ſeruitutẽ pluribus inſolidũ: & ſic ſtipulatio vitietur, tãquã cõtinẽs impoſsibile: qd̃ quidã cõceſſerũt. Sed Iuriſcõſultus[1] author legis, dicit q illud eſt diſ ficile reo, ſicut dare mille marcas ei q nõ habet: ſed difficultas nõ vitiat obligationẽ. Et iſta fuit lec. Io. q̃ colligit̃ ex glo. ma gna hic poſita. Tu tene primã ꝓ vera, & bona, & pcedẽs non
13 eſt vera: †quia pluribus põt ſeruitus inſolidũ cõſtitui: vt l. Lu cio. ſ. de aqua quoti. & æſti. et l. via. §. fi. ſ. de ſerui. pdi. & ſic nõ
14 eſt difficile. †Venio ad vnã q. gl. quilibet hæredũ habet actio nẽ inſolidũ, vnus egit, & obtinuit: an poterit vti antequã alij agãt? Quidã q ſic, Io. q nõ. Vide iſtã gl. quæ iſtarũ opi. eſt ve ra, & iſtud eſt difficile: & per gl. nõ poteſt haberi intellectus. Et videtur q prima opi. eſt vera, cũ in cõfeſſoria, vnius victo ria proſit alteri: vt l. loci corpus. §. ſi fundus. ſ. ſi ſer. ven. Sed il lud in ſeruitute conſtituta: ſecus in ſeruitute conſtituenda: & ideo licet vnus egerit, & obtinuit, ſibi pro parte non põt cõ ſtitui: ideo non poteſt ipſe nec alius vti q ſibi non poſsit cõ ſtitui, eſt caſus in l. pro parte. ſupra de ſerui. Quid dicemus? Iſta gl. debet intelligi hoc mõ: ſi quidẽ hæredes ſunt in diſcor-

dia. eis non poteſt conſtitui ſeruitus: vt l. itinere. & ibi no. ſ. de ſer. ruſti. prædio. & nullus poterit vti, cũ nõ poſsit cõſtitui. & ſic loquitur opi. Io. ſed ſi ille qui debet ſeruitutẽ, vni vellet cõ ſtituere pro parte, nõ põt conſtituere: tamẽ ille, cui eſt ſic cõſti tuta, nõ poterit prohibere quin vtatur: vt l. per fundum. ſ. de
15 ſerui. ruſti. pdio. & ita loquitur opi. aliorũ. † Pone ecõuerſo ad gl. q vnus ſuccubuit: certè nõ nocet alteri: vt l. ſi de cõi. ſ. ſi ſer. ven. no. in dicto §. ſi fundus. et alteri accreſcit: vt ſ. cõia præ dio. l. proprium. & perinde eſt, ac ſi non ſit ille, qui ſuccubuit.

Si tamen hæredis. Iſte §. legitur in gl. duobus mo dis. et tertio ſecũdũ Pet. et me lius. et ſecũdũ ſuã lec. h. d. Per ſententiã, & acceptilationẽ, v nus ex hæredibus promiſſoris, qui tenebatur in genere, põt li berari. Opp. ſupra ea. l. §. j. et §. ex his. vbi vno ex pluribus hæ redibus ſoluẽte nõ contingit liberatio obligatiõis, ꝓpter qd̃ gl. dat duas lect. V na eſt, q loquiẽ in hoïe certo ĩ obligationẽ deducto ibi in genere: & illa eſt in ſe vera per l. ſi ſtipulatus. j. de ſol. et eam tenet. Dy. et gl. ſ. ea. l. §. j. in gl. magna. ſed nullũ dubiũ poneret. Alio modo legitur, & loquiẽ in obligatione generis, qd̃ interim ſit in pẽdẽti: ſed iſta eſt cõtra tex. ibi: pars dũtaxat, &c. Præterea iſta lect. nõ eſt bona per dictionẽ ſi tñ, quæ eſt aduerſatiua ſuperioribus. Vnde gl. dicit, q hic fuit ſo lutũ ſtipulatori nolenti: vt no. ſ. ea. l. §. j. Iſtud nõ eſt verũ: quia §. j. debet intelligi in ſtipulatore volente: quia inuitus nõ põt cogi accipere partẽ: vt ſupra ꝓxi. §. dixi. Quid ergo dicemus? dic ſecũdũ Pet. q in obligatione generis nõ cõtingit liberatio per ſolutionẽ: ſed per acceptilationẽ, et ſententiã, cõtingit ꝓ parte. Et rõ eſt, quæ ponitur in l. in executiõe. §. pro parte. j. e. Et eſt ratio, ne alius hæres poſsit ſoluere partẽ in alio homine qd̃ eſt abſurdũ. partẽ emẽ haberet in diuerſis hominibus: ſed ĩ ſentẽtia, & acceptilatiõe, hæc ceſſat iniquitas: quia vnã par tẽ tantũmodo debet habere. Et per hoc habes intellectũ. l. qui hominẽ. j. de accepti. et ſecũdũ hoc expone hic egero, et ſuccu buero: licet gl. aliter dicat, et nõ bene. Sed iſta ratiõe attẽta, di cas ſemper pro parte liberationẽ poſſe contingere, vbi nõ de uenitur ad illã iniquitatẽ. Opp. de l. ſi ex pluribus. primo rñ ſo. j. de acceptila. gl. quæ eſt hic, dat duas ſol. et quælibet eſt bo na. Vna q ibi ſunt duo rei: hic nõ. Et ſecundũ hoc dixi vobis ſupra ꝓxi. q idem eſt in re indiuidua in obligationẽ deducta, & non ſunt duo rei: et tene menti hanc gl. Quærit glo. quid ſi acceptilatio fiat de vna ſpecie in obligatione generis. Dicit, q contingit liberatio: vt l. per iuſiurandũ. infra de accept. §. ſi is qui hominem. ſed ſecus in pactis: vt l. ſi vnus. §. ſed ſi generali ter. ſupra de pact. Dic vt ibi, et d. §. ſi is qui hominem.

1 ☞ *In ſtipulationibus facti, uno ex hæredibus contra faciente, cõmittitur pœna inſolidũ.*
2 *Intereſſe quando conſideretur in ſtipulationibus pœnalibus.*
3 *Intereſſe, in obligationibus facti, an ſit, an uero ipſum factum. remiſſiuè.*
4 *Pax an dicatur rupta quando eſt facta, & promiſſum non offendere te, neque tuos & offenditur unus ex hæredibus ſtipulatoris. remiſſiuè.*
5 *Si Florentinus habet repræſalias contra Piſanos ob delictũ unius Piſani, & Piſanus exe cutiatur Florentia, an excuſſus agere poſsit contra illum, cuius occaſione repræſaliæ fue runt conceſſæ.*

Item ſi facto. Vidiſti ſupra de obligationibus iuris, et etiã aliqualiter facti, nunc ponit de obligatione facti mere: et vſque ad §. Cato. hoc intẽdit: V no ex hæredibus cõpromiſſoris cõtrafaciente, oẽs tenentur pro hæreditaria portione: ſed ſi vni ex hæredibus ſtipulatoris cõ tra fiat, ꝓ parte ſua tantũ ſtipulatio cõmittitur ad intereſſe: ad pœnã verò cõmittitur inſolidũ: licet alij agẽtes exceptiõe do li repellãtur. h. d. Primo loquit̃, qñ vnus ex hrẽdibus ꝓmiſſoris contrauenit. Secundo, quando ventum eſt contra vnum ex hæredibus ſtipulatoris. Tertio diſtinctionem ponit. Quarto rationem ſuæ diſtinctionis aſsignat. Quinto extendit ad aliã obligationem. Secunda ibi contra authenti. Tertia ibi: nam ſi pœnam. Quarta ibi in leg. idem. §. ſed hæc differentia. Quin
1 ta in leg. eadem. in princip. † Nota quòd in ſtipulationi bus facti, vno ex hæredibus promiſſoris contra faciente com mittitur pœna inſolidum. Item not. quòd vno ex hæredibus ſtipulatoris, &c. Opp. j. eo. §. Cato. R ñdet glo. hic, in factis ĩ diuiduis loquitur. §. Cato. loquitur in factis diuiduis. Et iſtud contrarium tangit glo. magna hic poſita. Oppo. ſupra ea. l. verſi. ex quo quidem. vbi quilibet hæres ſtipulatus habet a ctionẽ inſolidum. Sol. qñ agitur ad ipſum factũ idiuiduũ, qli-

a ¶ Videt̃ ꝙ ſic. Adde & limita ſcd̃m Bal. hic,cũ quo trãſit Pe. de Anc.hic,& Ang. in l.nã & Seruius.ſ. de neg.geſt.& Pau. de caſ.hic ſi iuſte repræſaliæ fuerint cõceſſę: alias ſecus per l. ſi per imprudẽtiã. in prin.ſ.de euict.

bet hæres agit inſolidũ: vt in ver.ex quo quidẽ.ſec⁹ qñ deuenitur ad intereſſe : qa tũc pro parte agũt,vt hic. Opp. ſi vnus ex hæredib⁹ vadit ad rẽ cõem , vadit nomine omniũ,& pro omniũ vtilitate:quia nulla eſt particula,q̃ nõ ſit cõis:vt l. Mæuius.§.duob⁹.ſ.de leg. ij.ergo cohæredũ intereſt:vt j.eo.l.ſi ſtipulatus fuero per te. & ſic poſſunt agere. Solu.Intelligo ꝙ ibi ibat cohæres ad fundũ ſuũ propriũ,qui ſibi in diuiſionẽ obuenerat,vel ad partẽ ſuã ꝓ diuiſo,alias ſi iret ad cõem pro indiuiſo,cũ iret nomine omniũ,oẽs vident̃ prohibiti: vt d.l. ſi ſti-
2 pulatus. †Opp.in ſtipulationibus pœnalib⁹, nõ cõſideratur intereſſe:vt l.ſtipulatio iſta.§.alteri.j.eo.Gl.quæ eſt hic, dicit, De ſtricto iure nõ inſpicimus:ſed de æquitate ſic.Et vide gl. in l.idẽ iuris.quæ incipit,ſtricto.& ſecundũ gl.iſtã §.alteri.videretur imponere l.verbis,& nõ rebus:qa de æquitate pœna impoſita nõ valet.Dicit Pet.ꝙ qñq; ſolet apponi pœna in ſtipulatione,de cui⁹ natura venit intereſſe:& tũc ſi nõ intereſt, nõ agat̃,vt hic. Qñq; apponit̃ pœna rõne cõtẽptus,vbi intereſſe nõ venit:& tũc nõ inſpicit̃ an interſit:vt ĩ §.alteri. Sed iſta ſolutio videt̃ cõtra caſum.l.vlti.j.de prẹto.ſtip. Dicũt ipſi,nos reſpõdemus,& fatemur ꝙ nõ debet probare quãtũ intereſſe ſed ꝙ aliqd ĩterſit,habet ꝓbare.Sed illud nõ eſt verũ: qa ſine aliqua probatione cõmittit̃ pœna.Dy.probat,in cõpromiſſo venit intereſſe:vt l.diẽ ꝓferre.§.fi.ſ.de arb.Sed video ꝙ ſi in cõpromiſſis pœna eſt appoſita nõ inſpicimus an interſit: vt l. cũ pœna.ſ.de arb.ergo illud dictũ nõ eſt bonũ. Qualiter dicemus? dicit ipſe, Aut offendit̃ directò ille,cui eſt ꝓmiſſum: & tũc nõ inſpicim⁹ intereſſe.Si offenderetur alius,nõ ille, cui principaliter eſt ꝓmiſſum:& tũc inſpicimus an interſit,vt hic Et hanc ſol.dat ipſe hic,& in §.alteri.Sed ſecũdũ illud dictum Dy.iam ſequeret̃,ꝙ hæres hic offenſus haberet ꝓbare ſua intereſſe:alias nõ poſſet agere.qđ eſt cõtra iſtũ tex.vbi non inſpicit̃ an interſit.Itẽ eſt cõtra l.fi.j. de præto.ſtipu.ſed ſi Dy. voluit hoc intelligere,vt dicam,bene dixit.Dic,ꝙ ſi offendit̃ ille,cui principaliter eſt promiſſum,ſiue ille qui eius perſonã repræſentat,ſtipulatio cõmittit̃:nec inſpicimus an interſit:vt l.ſtipulatio iſta.§.alteri.j.eo.§.alteri.Inſti.de inuti.ſtipu.Sed ſi ſi offendit̃ aliter,q̃ cui principaliter eſt ꝓmiſſum,vł ei⁹,q perſonã eius nõ repræſentat:tũc inſpicit̃,an interſit ſtipu.vel hæredis eius,q ei⁹ ꝑſonã repſentat,vt hic:et gl.eſt in d.l.cũ pœna. cõiuncta l.aduerſus.ſ.de arbi.& quaſi eſt caſus hic.Nam hæres repræſentat perſonã defuncti in totũ,ſi eſt hæres vniuerſalis,vt l.hæreditas.ſ.de acquirẽ.re.do. Sed hæres particularis pro parte qua eſt hæres,repræſentat ꝑſonam defuncti,in alia parte eſt extraneus,vt l.cum à matre.C.de rei ven.& no.in l. ij.in gl.magna,in §.fi.j.de præto ſtipu. Modò hic hæres offenſus,& ꝓhibitus,ꝓ parte ſua agit,& cõmittit̃ ſtipulatio cũ effectu,licet ſua nõ interſit:vt l.cũ pœna.cõiuncta l.aduerſus.ſ.de arbi.ſed pro parte aliorũ q repræſentãt ꝑſonã defuncti cõmittit̃,nõ tamẽ effectualiter,qa obſtat exceptio , cũ ſint quãtũ ad illã partem extranei:vnde offenſiõe facta alteri,poſſunt
3 agere d.l.aduerſus. †Quæro,in obligatione facti,qđ eſt,an factũ,an intereſſe? Et hoc dicã in l.ſtipulationes nõ diuidunt̃. vbi q.iſtã examino.& vide iſtã gl.quæ incipit,ſequitur de his.
4 †Et tene mẽti iſtũ §.qa eſt multũ no.ad inſtrumẽta pacis:promitto ꝑ me,& meos hæredes nõ offendere te, & tuos hæredes:qđ ſi offenditur vnus ex hæredib⁹ ſtipulatoris,vel ꝓmiſſoris:hic Iac.de Are.tãgit hoc: & dicit̃ plenè in §.Cato.Item
5 dñs Iac.de Are.†inducit ad aliam q.Quidã Florẽtinus habet repræſalias cõtra Piſanum,occaſione cuiuſdã delicti cõmiſſi ꝑ vnũ Piſanũ:modò quidã alius Piſanus iuit Florentiã:ille q habet reprẹſalias excuſſit iſtũ:iſte Piſan⁹ reuerſus vult repetere ab iſto,cuius occaſione datæ ſunt repræſaliæ,an poſſit? Et
a videt̃ ꝙ ſic,[a] per iſtũ §.& per l.ſi verò.§.eum autẽ.ſ.de his qui deie.vel effu.& l.licet.§.fi.ſ.nau.caup.ſtab.& l.nã & Seruius. ſ.de ne.geſ.Nõ determinãdo dico,ſed allegãdo fortè dicem⁹.

1 ☞ *Indiuiduum quantum ad præſentem §.ſumitur tribus modis.*
2 *Obligatio,rem tradi,quare ſit magis indiuidua, quàm rem reſtitui.remißiuè.*
3 *Actio ad rei reſtitutionem,quando rem reſtitui eſt in obligatione,quando detur contra poßidentem inſolidum,uel detur pro hæreditarijs portionibus.*
4 *Exceptio dominij ꝙ nõ poteſt opponi contra agentem interdicto & de ui & ui armata.*
5 *Officium iudicis competens alicui contra obligatum,habet naturam actionis realis.*
6 *Qualiter quis teneatur ad indiuiduum.*
7 *Diſpoſitio huius §.quòd non habet locum quando pœna petitur actione bonæ fidei informata ad deductum in pacto.*
8 *L.in depoſiti.ſ.depoſiti.ꝙ loquitur in facto indiuiduo,quo ad ſolutionem tantùm.*
9 *In obligatione rem reſtitui,ille ſolus tenetur,qui dolum commiſit:ſi ambo,tenentur inſolidum:& an ſint duo rei.*
Obligatio,rem reſtitui,quæ contrahitur ſecundario ratione doli,uel culpæ,eſt omni reſpectu indiuidua.
10 *Dictio quodam modo,eſt nota improprietatis.*
11 *Pœna ſeu intereſſe ſi contra fiat,in obligatione facti indiuidui, qualiter, & aduerſus quos committatur.*
12 *Stipulatio ad pœnam,uel intereſſe ſi fiat,contra ſtipulantem continentem factum diuiduum,uel dationem,qualiter & aduerſus quos committatur.& nu.19.ubi diſtinguit.*
13 *Diſpoſitio huius §.quòd habeat locum in obligatione faciendi diuidua, in qua ſi unus hæredum contra facit,incidit in totam pœnam.*
14 *Difficultas, licet non impediat obligationem principalem: tamen ſuperueniens ex poſt facto impedit committi ſtipulationem pœnalem.& nu.17.*
15 *Quando ille,qui fundum dare promiſit,& ſi non dederit,promiſit pœnam, deceßit pluribus hæredibus relictis unus eorum poteſt ſoluere fundum promiſſum, & dominium transfert pro parte coheredum,ut euitet pœnam.*
Contra hanc concluſionem tenent Moder.& Iaſon illam defendit.
16 *Promittens ſimpliciter ratum ſine aliqua pœna,ſiue ſit dominus,ſiue procurator:& cõtra faciat in parte,tenetur ad intereſſe pro parte:quia in plus non intereſt ſua.*
18 *Stipulatio facti diuidui,cum pœna interpoſita in iudicijs,ſi in parte non obſeruatur,cõmittitur inſolidum:licet obſtet exceptio pro parte:ſecus in contractibus,quia committitur in totum:& non obſtat exceptio:& idem in iudicijs impertinentibus ad deciſionem.*
20 *Stipulatio pœnalis facti indiuidui adiecta facto diuiduo ſi fiat contra ſtipulationem facti diuidui per unum exhæredibus promiſſoris:an in totum uel pro parte committatur.*
21 *Si aliquis promiſit ſub pœna iudicatum ſolui,quæ continet clauſulam de defendẽdo, & decedat pluribus relictis hæredibus,quorum unus defendat,alij non,an pœna committatur aduerſus omnes,an contra non defendentes.*
22 *Stipulatio de defendendo in una actione eſt indiuidua.*
23 *In qualibet ſtipulatione prætoria,ſiue contineat dationem,ſiue factum indiuiduum , ſiue diuiduum,ſiue poßit per alium explicari,ſiue non indiſtinctè pœna ſiue intereſſe committitur tantùm aduerſus eum,qui contra fecit.*
Tex.in l.pœnales.§.Iulianus.ſ.ad l.Falc.quòd loquitur quando in ſtipulatione de defendendo erat pœna poſita.
24 *Stipulatio rem ratam haberi,de qua in hoc tex.an ſit prætoria.& j.no.28.in fin.*
25 *Tex.in l.cũ ex cauſa.j.eod. ꝙ loquatur de ſtipulatione duplæ,quæ non eſt prætoria.*
26 *Promittens nõ excipere ,quãdo dicatur promittere factum diuiduum, uel indiuiduum.*
27 *Obligatus ad agendum contra aliquem quando dicatur obligatus ad factum diuiduum uel indiuiduum.*
28 *Qui promiſit amplius non agere actione quæ continet indiuiduum, ratum haberi aliquod indiuiduum: an iſta ſtipulatio iudicabitur diuidua uel indiuidua.*
29 *Si aliquis eſt ſtipulatus ſibi,& hæredibus ſuis uſum alicuius fundi, & decedat pluribus hæredibus relictis,an quilibet habebit totum uſum,uel partem eius.*
30 *Pace facta cũ Titio facta fuit promißio de non offendendo per ſe ſuoſque hæredes: Titio mortuo,relictis pluribus hæredibus,& unus offendatur,an pœna cõmittatur inſolidũ.*
31 *Obligatio dicitur tranſitoria,& non tranſitoria ad hæredes,ex natura rei ſuper qua interponitur.*
32 *Pace facta ut ſ.ſi unus ex hæredibus promiſſoris offendat,quòd pœna committitur aduerſus omnes pro portione hæreditaria.*
Stipulatio uſusfructus ꝙ ex parte creditoris ſit perſonalis:ex parte promiſſoris eſt realis.
Stipulatio pro alimentis,ex parte promittentis, dicitur eſſe in rem,ex parte creditoris perſonalis.
33 *Stante ſtatuto,ꝙ qui occidit,occidatur,niſi habuerit pacem ab hærede occiſi, & occiſus habeat plures:an ſufficiat habere pacem ab uno.*
34 *Maior pars hæredum quæ dicatur.*

Eadem dicemus.
Cato.

Iſte §.difficilis in ſua materia:in cui⁹ repetitione tenebo ordinẽ conſuetũ. Primò cõtinuo hunc §.ad præcedentia ſecundum Pe.hoc modo,Dictum eſt ſ.in l.ij.ꝙ ſtipulationum quædam ſunt in dãdo, quędam in faciendo conſiſtunt,de his quæ in dando conſiſtunt, dixi ſuprà eodem lege ſecunda. vſque ad §. item ſi in facto. licet ibi dixerit de ſeruitutibus,quę habent in ſe aliquid facti: vt not.ſ.eodem.l.ij.§.j.& ibi dixi.& ibi incœpit dicere de his, quæ in faciendo nõ cõſiſtunt:& hoc proſecutus eſt vſq; huc. verum;quia Cato circa hoc poſuit vnum ſuum dictum obſcurum:ideo illud hic ponit, & declarat bene Iuriſconſutus. Secundò iſte §.diuiditur in quatuor partes.Primò ponit dictum Catonis,de cui⁹ intellectu dubitatur vſq; ibi:ab omnibus.In ſecũdo diſtinctio Catonis declaratur vſq; ibi differẽtiæ:

tiæ.In tertio dr̃iẹ rõnẽ aſsignat,vſq; ibi:ſed videamus.In quarto reuocat in dubiũ quod primò pro cõſtanti poſuerat,& decidit vſq; ad finẽ noſtri §.Hãc diuiſionẽ ponit Dy.Pet.Iac.đ Are.& oẽs diuerſimodè loquũtur,Tertiò pone ſummarium ſic:Pœna adiecta facto indiuiduo ſi cõtra fiat per vnũ ex hæredibus promiſſoris:pro parte hæreditaria cõmittitur cõtra oẽs:ĩ facto verò diuiduo,ꝓ parte cõtra faciẽtis tãtũmodo,ſed aduerſus ipſum ꝓmiſſorẽ inſolidũ.h.d. Veniamus ad caſũ ĩ terminis.Præmitto tñ ad euidẽtiã,ꝙ iſte §.ſecũdũ cõmunem lec.loquatur de quatuor ſtipulatiõibus,quarũ duæ cõtinẽt in diuiduũ:vt ꝑ te iter fieri, vel ꝑ te nõ fieri quò minus mihi ire, vel agere liceat. Aliæ duę cõtinẽt diuiduũ,vt amplius nõ agi, & Titiũ hæredẽ eius ratũ habiturũ. Hoc ꝓmiſſo, ſic forma caſum:Quidã ꝓmiſit ſe aliqd facturũ,vel nõ facturũ,& ſi cõtra ſtipulationẽ veniret,ꝓmiſit certã pœnã:iſte ꝓmiſſor deceſſit pluribus hæredibus relictis:vnus venit cõtra ꝓmiſſa:dubitabatur qualiter & aduerſus quos ſtipulatio pœnalis cõmittatur.Nã inuenio ꝙ Cato ſcribat ꝙ pœna qñque cõmittat̃ aduerſus oẽs ꝓ portiõe hæreditatis:qñq; aduerſus illũ tm̃,q cõtra fecit ꝓ portiõe ſua. Mõ q̃ro à vobis,dñe Iuriſcõſulte,ꝙ declaretis mihi diſtinctionẽ Catonis.h.d.prima pars.Ad hoc rñdit,ꝙ ſi pœna fuit adiecta facto indiuiduo:tũc pœna cõmittitur aduerſus oẽs.Si verò facto diuiduo:tũc aduerſus eũ qui cõtra fecit tãtũ.Exẽpla patẽt in litera.& eſt clara: & hoc dicit ſecunda pars. Tertio q̃ritur,q̃ ſit rõ differentiæ ĩter iſtos duos caſus.Rñſio patet ĩ tex.h.d.tertia pars.Sequit̃ ver. ſed videamus.vbi eſt duplex lr̃a.qdã hñt literã affirmatiuã:quidam habẽt literã negatiuã.& iſta habet̃ cõmuniter. & illã ꝓſequor.Et licet litera ſit ſatis ſcrupuloſa.glo. bñ eã declarat.Pone caſum,vt habes in gl.& lege literã cũ apoſtillis cõibus.Notabilia collige ꝑ teipſum. Veniamus ad materiã examinãdã per cõtraria,& q̃ſtiones.& in tractando materiã tenebo hũc ordinẽ:quia hic tractatur de facto indiuiduo.Primo in cõtrarijs tractabo qualiter ipſi principales,& eorũ ſucceſſores teneãtur ad ipſum indiuiduũ.Secũdo,qualiter & aduerſus quos pœna & intereſſe cõmittatur ſi cõtra fiat tã cõtra ipſos principales,quã ẽt cõtra hæredes:et eodẽ mõ tractabo de diuiduo. alia tractabimus per qões. Primo ergo opp.hic dicit̃,ꝙ ſi vnus cõtra fecit,oẽs tenẽtur pro hæreditaria portiõe.Cõtra:qa in indiuiduis quilibet hæredũ tenetur inſolidũ:vt ſ.eo.l.ij. §. ex his.ij.reſpõ.Sol.Si agitur ad ipſum indiuiduũ, quilibet tenet̃ inſolidum,vt ibi:ſi ad pœnã, quilibet tenetur ꝓ parte hr̃ditaria,vt hic. Secundo cõtra iſtud opp.fortiter,rẽ tradi ſeu rem reſtitui,dicitur factum indiuiduũ:vt j.eo.l.ſtipulationes nõ diuidũtur.ij.reſpõſo.ſ.depo.l.ſi duo.Sed ſi duobus cõmodaui,vel apud duos rem depoſui,ita ꝙ tenẽtur ad rẽ reſtituendã, quilibet tenetur pro parte:vt ſ.depo.l.j.§.ſi apud duos.& & ibi not.Item ſi vnus commodatarius decedit relictis pluribus hæredibus,omnes tenentur ad rem reſtituendam ꝓ portione hæreditaria: vt ſupra cõmo.l.iij.§.hæres. ergo patet,ꝙ nõ eſt verum quod dicitur:in indiuiduis ipſos principales vel
3 hæredes teneri inſolidum. †Sol.Indiuiduum ſumitur quantum ad propoſitum altero de tribus modis.Nã quoddam eſt indiuiduum quo ad contractum ſeu ſtipulationem,& quo ad obligationem,& quo ad ſolutionem:vt ſeruitutes,quæ ꝓ parte nõ pñt deduci ĩ ſtipulationẽ,nec ꝓ parte ſolui:& iſtę nõ diuidũtur inter hæredes:ſed quilibet hæredũ tenet̃ inſolidũ:vt in §.ex his.& l.ſtipulationes non diuiduntur.in prin.Quædã ſunt obligationes diuiduæ quo ad contractũ:ſed ex poſt facto ſunt indiuiduæ,quo ad obligationem,& ſolutionem : vt obligatiões factorũ indiuiduorum:vt rẽ tradi, foſſam fodi, inſulam fabricari,& ſi.Iſtæ enim ab initio ꝓ parte poſſunt deduci in ſtipulationẽ:quia poſſunt ſtipulari rem pro parte mihi tradi:vt l.locus.de acqui.poſ.Item partem inſulæ ædificari in iſtis,idem:quia quilibet hæredum tenetur inſolidum , vt d. l. ſtipulationes non diuidũtur.ij.reſponſo.Quædam ſunt diuiduæ,quo ad contractum,et quo ad obligationem:ſed quo ad ſolutionem tantum ſunt indiuiduæ:vt obligatio rem reſtitui, & iſta diuiditur quo ad obligationem inter hęredes:quia quilibet tenebatur pro parte hæreditaria,vt in contrario:quo ad ſolutionem dicitur indiuidua:vt l.ſi duo. ſupra.depo . Indiuiduum ergo diuerſimode accipitur:& ſic ceſſat cõtrariũ:& ad

uerte:quia hoc eſt verũ de obligatiõe primitiua,q̃ cõtrahitur ad rẽ reſtituẽdã.nã de obligatione q̃ contrahitur ſecũdario ra-
2 tiõe doli,vel culpæ alicuius:vt j.dicam.Quare †aũt obligatio rem tradi,ſit magis iudiuidua,quã rem reſtitui:dicam in l.ſtipulationes nõ diuiduntur.in viij.contrario.& iſta ſunt difficilia quæ domi.Cy.tanquam habentia arduum et profundũ,timuit intrare:vt ipſe refert in authentic.hoc ita.C.de duobus reis.in quæſtione tertia.nec ibi bene declarat. Tertio,con-
3 tra prædicta oppo.tu dicis ſupra proxim.†ꝙ in obligatiõe ad rem reſtituendam,ſi ſunt plures hæredes,quilibet tenetur ꝓ portione hæreditaria:contra.imò ille ad quem peruenit rẹs reſtituenda,tenetur inſolidum:vt ſupra, commo.l.iij.§. hæres. Sol.regulariter actiones hæreditariæ tranſeunt in hæredes,ꝓ portionibus hæreditarijs:vt ſ.dixi.& probat̃ C.de hær. act. l.pro hæreditarijs.Fallit,vbi eſt in obligatione rem reſtitui,et eſt actio bonæ fidei.quia tunc cõtra illũ qui habet facultatem rei reſtituẽdæ datur actio inſolidũ:vt d.§.hæres.Ita dicit Pet. ſupra,l.proxi.& no.Cyn.in l.pro hæreditarijs.qđ hic ſequebatur do.Ray.Sed iſta opi.videt̃ cõtra l.ſi plures.in princ. de vi & vi arma.vbi eſt actio ſtricti iuris,et datur ad rem reſtituẽdã ſolũ contra eũ qui poſſidet,nõ aũt ꝓ portionibus hæreditarijs.Vñ Dy.ſupra ad l.Falc.l.qui fundũ.§.ſi tu ex parte . dicit quædam verba ſatis ſingularia.Aut actio quæ competit pro reſtituẽda re,cõpetit pro tali re,pro qua daretur etiam rei vẽdicatio:& tunc datur actio contra poſſeſſorem inſolidum:vt
a d.§.hæres.d.l.ſi plures.Aut pro dicta re nõ cõpetit [a] rei vendicatio:& tunc non poteſt agi perſonali inſolidũ contra poſſeſſorem:vt ſupra de le.j.l.ſi tibi hõ.§.ſi fundus. Quid dicemus? dico ꝙ vterque bene dicit.Pe.quia text.eſt pro eo in d.§.hæres.ſi bene aduertatur,et hoc æquitas operatur , cui deſeruit officiũ iudicis in actione bonæ fidei.Item Dy.bene dixit per leges quas allegauit:& hoc operatur vnio actionis perſonalis,& realis:vt vna aliquid habeat ab altera , ſicut alibi ius accreſcẽdi, propter vnionẽ quam habet cũ ſubſtitutione pupillari,trahitur ad bona impuberis:vt ſ.de acqui.hære.l. qui patri. Sed cõtra hoc poſſes tu opponere:nã poteſt eſſe,ꝙ quis cõmodauit rem alienam,vel ſibi per vim abrepta eſt:et ſic põt agere cõmodati,vel interdicto vnde vi:nõ autem vendicare: vt l.ita vt ſi fur.ſupra commo.et qđ ibi no.ergo Dy.non bene dicit,ꝙ ideo ibi,quia vendicatio põt cõcurrere cũ perſonali. Rñ.& dico,ꝙ quantum ad §.hæres.dictũ Dy. non procedit:
4 ideo tene ſol.Pet. quantũ†verò ad l.ſi plures.optimè dicit:qa à poſſeſſore, ſeu raptore,poteſt indiſtinctè vendicare:nec poteſt opponere exceptionẽ dominij:vt C.de præſcrip.xxx.an. l.ſi quis emptionis.§.ſed hæc contra ſuper illis.et tãgitur ꝑ gl. in l.ita vt ſi fur.Et hoc mõ intellige qđ dixi vtrunq; bene dicere.Coniunge ergo iſtas duas opi.vt ſtatim dicam indiſtĩctè Sed cõtra iſtud tu poſſes inſtare de l.ſi quis ex argentarijs.§.j. ſ.de edendo.vbi non eſt actio bonæ fidei,nec etiã pro illa daretur rei vendicatio: et tamen dat̃ ſolũ cõtra illũ qui poſſidet. Dicit Pet.vt refert Cy.in d.l.pro hæreditarijs.ꝙ ibi eſt iudicium quaſi bonæ fidei,quia competit officium iudicis.Truffa eſt.Tu dic,ꝙ materia noſtra loquitur de actionibus,q̃ dã-
5 tur cõtra obligatos:ibi loquit̃ †de officio iudicis,qđ datur cõtra nõ obligatũ:vt ſ.de act.emp.l.qui per colluſionẽ.§.j.meritò habet naturã rei vendicationis,quę datur contra nõ obligatum:vt inſt.de act.§.j.iõ datur cõtra ſolũ poſſeſſorẽ:qđ dic:
6 vt j.de præto.ſtip.l.ij.in fi.†Vt ergo iſta materia liqueat,qualiter quis teneat̃ ad ipm̃ indiuiduũ,dic aut eſt ſolus vnus reus: et nõ eſt dubiũ. Aut plures : et tũc aut plures prĩcipales , aut plures hr̃des vnius prĩcipalis.Prĩo caſu,aut loqueris ĩn indiuiduo quo ad ſtipulationẽ,obligationẽ,et ſolutionẽ,ſeu de indiuiduo quo ad obligationẽ et ſolutionẽ,et quilibet tenet̃ ĩſolidũ,ſed nõ tãquã duo rei:ar.ſ.e.l.ij.§.ex his.et l.ſtipulatiões nõ diuidunt̃,et ſ.dixi.Aut de ĩdiuiduo quo ad ſolutionẽ tm̃,vt rẽ reſtitui:et tũc qlibet tenet̃ ꝓ parte,niſi aliter actũ ſit: vt d.l.j.§. ſi apud duos.et ibi no.ſ.depo.hoc verum, niſi eẽt res apđ vnũ tm̃:qa tũc poſſes dicere,vt ſtatĩ dicã ĩ plurib⁹ hr̃dib⁹.Si vero loq̃ris ĩ plurib⁹ hr̃dibus vnius prĩcipalis:& tũc aut loqueris ĩ indiuiduo vtroque mõ:

a ¶ Nõ competit. Adde quod Pau. de ca. hic tenet cõtrarium ꝙ ẽt ſi nõ concurrat rei vẽdicatio,ꝙ ĩſolidũ poſſet agi cõtra poſſeſſorẽ,ꝑ d.§.hr̃s Et idẽ vult Ro.vt refert Ale.q ab hoc cõtrario ſaluat.Bart.

POMATES.
a ¶Omnes tenentur. Pro ista solutione, quoties qs est obligatus obligatiõe descẽdẽte ex cã hereditaria, ex facto defuncti, ꝙ si cõtra actum sit ꝑ heredẽ suum, ꝙ ipse teneať: qa purificať cõditiõe stipulationis hereditarię. facit l. inter coheredes. §. qđ ex facto. in fine. s̈. fami. ercisc.
b ¶Actio bone fidei. Adde cũ hac limitatiõe: vt refert Alex. trãsit Pet. Ray. Angel. Raph. & Alex. q hic dicta ĩ hac qnta op. infert ad q. de pluribus heredibus alicuius, q habebãt emphyteusim vt vno soluẽte & aliĳs nõ ꝙ nihilo minus soluẽs incidat in pœnã: qa cõtractus emphyteuticus est stricti iuris: & debet habere locũ iste tex. Et hãc partẽ dicit tenere gl. in d. l. cõi diuidũdo. s̈. cõi diui. Bart. in l. fraudati. s̈. de pu. cũ vna modificatione. Spec. licet Alex. nõ alleget in ti. de loca. §. nunc aliqua. vers. xxix. Feder. consil. ccxxiĳ. in princip.

& tũc quilibet tenetur insolidũ, sed non tanꝗ̃ duo rei: arg. s̈. eo. l. ĳ. d. §. ex his. Aut in diuiduo quo ad solutionẽ tm̃: & tunc aut quilibet heres possidet pro portione hæreditaria: & sic tenetur: vt in d. l. ꝓ hæreditariĳs. Aut vnus possidet totũ: & tũc aut est iudiciũ bonę fidei: & ille solus teneť: vt d. §. hæres. Aut est iudiciũ stricti iuris: & tũc aut pro illa restituẽda posset cõpetere rei vẽdica. & ille solus teneť: vt d. l. plures. s̈. de vi & vi ar. Aut nõ posset cõpetere rei vẽdica. & tũc ꝓ portionibus hæreditariĳs: vt d. l. si tibi homo. §. si fundus. Quartò op. hic diciť, ꝙ ex facto vnius pœna cõmittať cõtra oẽs. Contra s̈. ad Syl. l. fi. s̈. de ope. no. nun. l. de pupillo. §. si pluriũ. vbi ille solꝰ q cõtra fecit, teneť. Sol. licet ibi factũ esset indiuiduũ: tñ non descendebat ex cã hæreditaria, nec ipsi ex eorũ cõtractu tenebanť insolidũ: vñ pœna suũ tenet authorẽ: hic verò obligatio descendebat ex cã hereditaria. Vñ si vnus hrẽdũ, q repsentat defuncti personã
a cõtra faciat, oẽs teneť.[a] Quintò, cõtra istud op. nã videť ꝙ etiã in obligationibꝰ quæ descẽdũt ex cã hæreditaria, ille solus teneť q cõtra fecit: vt s̈. depo. l. ĩ depositi.
7 & l. seq. Sol. ibi loquiť † in bonæ fidei,[b] in
b qua offõ iudicis cõuenit, vt ille solꝰ teneatur qui delinquit: ar. s̈. cõmo. l. iĳ. §. hæres. & quod s̈. dixi: hic verò stricti iuris. Fateor ergo, ꝙ si hic pœna aliqua pateretur actione bonæ fidei, fortè informata ex pacto incõtinenti apposito, ꝙ ageretur insolidũ cõtra illũ qui cõtra fecit: ar. prædictorũ iuriũ. hãc tenet Pet. s̈. l. ꝓxi. Vel sol-
8 ue † aliter videlicet ꝙ hoc in facto indiuiduo oĩno, scilicet quo ad obligationẽ, & solutionẽ: ibi in facto indiuiduo quo ad solutionẽ tantũ. Vnde cũ obligatio ipsa principalis diuidať inter heredes, meritò vnus ex facto alterius nõ teneť. Et vtrãꝗ; so. puto verã. Sexto cõtra prædicta opp. & videť ꝙ in actione bonę fidei, & in his quæ sunt indiuidua quo ad solutionẽ tm̃, dolo cõmisso qlibet insolidũ teneť, tanꝗ̃ duo rei: vt s̈. cõmo. l. si vt certo. §. si duobꝰ vehiculũ. & depo. l. si duo. ver. qđ si lancẽ. & eo ti. l. j. §. si apud duos. vbi æqparanť tutoribꝰ. quos cõstat insolidũ teneri. Solu. licet in intellectu dictorũ iuriũ sit magna difficultas: & gl. intricatè & malè loquantur in d. §. si duobus. tñ omissis superfluis pono, quod credo verũ. Dic er-
9 go † ꝙ obligatio principalis ad rẽ restituendã, qualiter cõtrahať, dixi s̈. in ꝓxima distinctione: & de tali nõ loquimur. Sed obligatio q̄ cõtrahitur rõne doli culpæ, vel negligentiæ adhibitæ ad interesse, si quidẽ dolus cõmittať ab vno tm̃, ille solus tenebiť vt dixi s̈. ꝓxi. cõtrario. Si ambo cõmittãt ambo, tenẽtur insolidũ: sic loquiť §. si duobꝰ. & l. si duo. & §. si apud duos. si bene inspiciať. Aduerte ad rõnẽ, obligatio ad rẽ restituẽdã, solũ quo ad solutionẽ diciť indiuidua: vt s̈. dixi: sed obligatio quæ cõtrahiť rõne doli, & culpæ, ex eo qđ debeť custodia, & diligẽtia, est indiuidua vtroꝗ; mõ, nõ enim possum adhibere custodiã in vna parte ꝓ indiuiso, quin adhibeã in alia: nec possum cõmittere dolũ in vna parte, quin cõmittať in alia: est em̃ indiuidua omnino. Meritò ergo plures debitores in hoc sunt quodã mõ duo rei, & qlibet teneť insolidũ: vt d. §. si duobꝰ. Et
10 no. ꝙ tex. ibi dicit † quodã mõ, ꝙ est nota improprietatis. Nõ em̃ sunt ꝓpriè duo rei: qa tũc ex facto vnius oẽs tenerenť: vt l. fi. C. de duo. reis. sed hic qlibet teneť ad custodiã: & ideo appellanť duo rei: sed tñ factũ vnius solius nõ nocet alteri: sed si oẽs delinquũt, oẽs tenenť insolidũ. Dices tu, ꝙ ista sunt cõtra casum nostri §. nã hic plures heredes ad factũ, qđ est oĩno indiuiduũ, tenenť qlibet ĩsolidũ: nec ꝓpriè sunt duo rei, vt dixi & tñ factũ vnius, licet nõ noceat aliĳs, vt quilibet insolidũ teneať, teneť tñ ꝓ hæreditaria portiõe: sed in cõtrariĳs nullo mõ tenenť. Possumꝰ dicere, ꝙ ibi loquiť in actiõe bonæ fidei, vt s̈. dixi: hic in stricti iuris, q̄ habet cãm hæreditariã: & iõ siue ad pœnã, siue ad interesse cõmittať, ex facto vnius oẽs tenenť: licet ꝑ iudiciũ fami. ercis. in effectu reuertiť ad eũ qui cõmisit: vt
11 s̈. e. l. ĳ. §. itẽ si in facto. & fami. erc. l. hæredes. §. in illa. † Vt ergo liq̃at ista materia qualiter, & aduersus quos, pœna seu interesse cõmittať, si fiat cõtra obligationẽ facti indiuidui: sic distingue, aut sunt plures debitores, aut sunt plures heredes vnius debitoris. Primo casu, aut fuit actũ, ꝙ qlibet tenereť insolidũ, & tũc sunt duo rei & factũ vnius facit cõmittere pœnã & interesse aduersus oẽs: arg. C. de duo. re. l. fi. & de vsur. l. mora. §. fi. Aut nõ fuit actũ: & tũc aut vnꝰ facit cõtra, & nõ aliĳ: & solus ille teneť insolidũ, & aliĳs nõ p̃iudicat: vt d. l. j. §. si apud duos. in fi. §. Ratio: qa nõ sunt ꝓpriè duo rei, vt dixi. Aut oẽs fecerũt cõtra stipulationẽ: & oẽs tenenť ĩsolidũ, quasi duo rei: vt in §. si duobꝰ vehiculũ: & l. si duo rei. ĳ. rñso. s̈. depo. Secũdo casu qñ quæris de pluribꝰ heredibus: & tũc aut illud factũ indiuiduũ nõ descẽdebat ex cã hereditaria: & factũ vnius sibi nocet, & nõ pręiudicat aliĳs: vt s̈. ad Sylla. l. fi. de noui ope. nũ. l. de pupillo. §. si pluriũ. Aut descẽdebat ex cã hæreditaria. Et tũc aut illa pœna, vel interesse, petitur per iudiciũ bonę fidei: & agiť cõtra eũ tm̃, q contra fecit: vt s̈. depo. l. in depositi. & l. seq. & si oẽs cõtra faciũt, cõtra oẽs agẽdũ est: vt d. l. si duo. Aut per actionẽ stricti iuris: & tũc siue petať pœna siue interesse, ex facto vnius cõmittiť cõtra oẽs pro hæreditaria portione: licet postea contra illũ solũ habeatur recursus per actionẽ familiæ erciscundæ: vt s̈. fami. ercis. l. hæredes. §. in illa. & hic, & s̈. e. l. ĳ. §. itẽ si in facto. Et prædicta vera præterꝗ̃ in stipulationibus prætoriĳs: in quibus dic vt dicã in ĳ. q. Et aduerte quia iõ hic nõ distinguitur inter factũ indiuiduũ omnino, & inter indiuiduũ quo ad solutionẽ tantũ: quia in illo prout contrahitur obligatio ad interesse, quia nõ restituiť: est idẽ, quod dixi in j. distinctione. Sed prout cõtrahitur obligatio ratione doli, vel culpæ, vel diligẽtiæ omissæ, tunc cadit in ista distinct. Illa aũt sunt omnino indiuidua: vt s̈. dixi. Ista sunt multum difficilia, quę scripsi, prout putaui vera. Et prædictis videť assentire Iaco. de Are. & Iac. But. in d. §. si apud duos. Nũc restat tractare de obligationibus facti diuidui & de obligatiõibus dandi & qualiter teneanť isti principales, & qualiter heredes: qđ satis est clarũ qa diuidiť inter hæredes: per l. xĳ. tab. Itẽ satis habuistis s̈. e. l. ĳ. in prin. & §. j. & gl. bñ distinguit, in l. si seruus. §.
12 si pluriũ s̈. si quis cau. † Videamus ergo qualiter, & aduersus quos cõmittať stipulatio ad pœnã vel ad ĩteresse: si fiat cõtra stipulationẽ cõtinẽtẽ factũ diuiduum, vel dationes. Opp. ergo septimo sic: Hic dicitur ꝙ in facto diuiduo pœna nõ cõmittiť, nisi pro parte. cõtra j. e. §. in fi. Sol. Ibi loquiť in ipso principali, hic in pluribꝰ heredibꝰ eisdẽ principalis. qđ qualiter intelligať. j. dicã. Octauò opp. qa etiã cõtra ipsos hæredes vr̃ cõmitti insolidũ vno cõtra faciẽte: vt j. l. ꝓxi. §. fi. Sol. Dicunt quidã illud speciale, qñ pecunia debeť ꝓpter singularia ꝓræcepta: vt s̈. si cer. pet. l. singularia. & ita no. in cõtrario. Istud est falsum: quia illud, quod ibi diciť, in pecunia: idẽ diciť in specie
13 vt j. eo. l. in executione. §. pe. vnde glo. † hic aliter dicit, videlicet vt distinctio huius §. habeat locum in obligatione faciẽdi: secus autẽ in obligatione dãdi, vt in cõtrario: quia qđ ab vno dari debet, potest melius dari per alium, quã factũ vnius explicari per alium: vt hic habetis in glo. Ista ratio gl. non videť bona: & per consequens nec solutio. Nam vnus ex hæredibꝰ sicut actum alterius non potest explicare, ita nec partẽ feudi alterius dare eo inuito: vt in reg. iur. id quod nostrũ est. Et si tu dicas, poterit dare æstimationẽ: eadẽ ratione in facto poterit dare partẽ interesse. Præterea, facilius est facere, quàm dare, vt s̈. de ope. libe. l. hæ operæ. §. fin. no. C. de sen. quæ pro eo. l. vna ergo &c. Ideo Odof. assignat aliam rationẽ scilicet, quia datio potest explicari vno momento, facta autem habent tractum successiuũ per dies vt l. j. s̈. de ope lib. ideo facilius potest dare, quã facere. Ista ratio non est bona: quia loquitur in facto momentaneo, scilicet rẽ ratã haberi. Vnde Pet. dicit ꝙ impossibile est quem esse obligatum ad factum alienũ: vt j. eo. stipulatio ista. in prin. Sed bene possum esse obligatus ad dãdũ rẽ alienã: licet istud dare sit mihi difficile, & difficultas non impedit obligationem: vt j. eod. l. continuus. §. illud. versi. & generali. sed impossibilitas impedit. Et ista ratione cohæres nõ incidit in pœnam ex facto alterius: quia impossibile est eum ad illud

ad illud teneri: secus in datiõe. Ita dicit Pe. licet ꝑ multa verba
14 Aduertatis, † hoc nõ credo verũ. Licet em̃ difficultas nõ impediat ipsam obligationẽ principalẽ: vt d. §. illud. tñ difficultas ex post facto superueniẽs impedit cõmitti stipulationẽ pœnalẽ: vt s̈. ad l. Rhodiã. de iac. l. si vehẽda. §. idẽ iuris. & hoc est verũ, etiã in obligatiõe dãdi: vt no. gl. in l. ꝙ te. s̈. si cer. pe. in fi. añpe. gl. Cũ ergo esset mihi valde difficile dare partẽ cohæredis mei, excusare à pœna: qđ est cõtra hũc tex. Quid dicemꝰ? Dico gl. optime dicere, si bene intelligatur: nã melius potest dari pro alio quã fieri. Hoc declaro sic: Aut dari debet quãtitas: &
15 tunc certum est ꝙ hæres potest dare ꝓ coherede. † Aut debeť species: & tunc sicut vnus ex hæredibus põt soluere partẽ suã in illa specie, ita potest soluere partẽ quã debet cohæres suus, sicut trãsferre dñium. Hoc ꝓbať s̈. man. l. si ꝓcurator. §. si ignorantes. vbi fideiussor soluit de substãtia domini domino ignorante. ita hic cohæres poterit partem soluere cohæredis. Præterea, posito ꝙ tradẽdo pro parte cohęredum non posset trãsferre dominium, saltẽ ille cuius nomine soluereť, cogereť habere ratũ tanquã vtiliter gestũ: vt s̈. de nego. gest. l. Põponius scribit. Ita dicit hic Iac. de Are. qđ mihi videť verũ. & hoc voluit sentire gl. hic. ꝓ hoc induco l. bene facientẽ. C. de episc. & cle. auť. si captiui. & apertius in cor. vnde sumiť in tex. vt cũ de ap. cog. §. si vnũ de prædictis. & §. in huiusmodi vero causis. in fi. col. viĳ. ꝓ hoc ꝙ no. s̈. de iud. l. vẽditor. in gl. & C. vbi de cri. agi opor. auť. qua in ꝓuincia. Præterea, sociꝰ inuito socio põt vti re ad vsum, ad quẽ destinata est: vt l. si ædes. s̈. cõi diui. & ꝑ Dy. in c. in re cõi. extra, de reg. iur. li. vj. Sed posses tu dicere: q̄ est ratio, ꝙ ipsa principalis obligatio dãdi, vel facti diuidiť inter hæredes: adeo ꝙ vnus soluẽdo partẽ suã nõ põt amplius cõueniri: vt j. de fideius. l. si testõ. §. quod si duo. & C. de nego. gest. l. iĳ. & ibi ꝑ Cy. sed cõmissio pœnalis stipulationis nõ diuidiť in obligatione dãdi: imo cessat in parte & cõmittiť in totũ: secus in facto diuiduo. Rñdeo, istud, ꝙ est in obligatione, quãtũ ad stipulationẽ pœnalẽ, est in cõditione, si bñ inspicias: sed cõditio dãdi ꝑ l. xĳ. tab. nõ diudiť ĩter hrẽdes: vt s̈. de cõdi. & demõ. l. si cui fundus. in fi. Debet ergo à quolibet dari totũ, ne stipulatio pœnalis cõmittať. Sed cõditio facti diuidui bñ diuidiť ĩter hæredes, ne perueniamꝰ ad impossibile: vt hoc §. quod tenet Cy. C. de cõd. inser. l. si plures. in j. q. & ibi te remitto, qualiter id, ꝙ est in cõditione, simpliciter debet ĩpleri. ꝙ hic nõ tractabo: licet gl. tractet in l. si seruus. §. si pluriũ. vbi quo remittit. Op. nono, hic dr̃ si ipse dñs ratũ habet ꝓ parte, cõmittiť stipulatio pœnæ insolidũ: cõtra j. rẽ ra. ha. l. si ꝓcurator. in prin. Dicit gl. solue vt ibi: & danť tres sol. Prima est, ꝙ hic ipse dñs ꝓmisit: vñ ꝓ parte nõ habet ratũ: ibi ꝓmisit ꝓcurator. Ista sol. ponit diuersitatẽ casuũ, nõ rationũ. præterea est falsa. Nã ipse ꝓcurator, qui ꝓmisit ratũ habiturũ, videť ꝓmittere se facturũ & curaturũ, & c. vt j. e. l. quoties quis. & not. Cy. C. de ꝓcu. l. j. in viĳ. q. ergo ꝓmittit ꝓcurator factũ suũ. Si ergo factũ hoc. s. curare, nõ impleuit, nisi ꝓ parte: deberet cõmitti pœna in totũ sicut hic, qñ ipse dominus ꝓmisit, & ꝓ parte tantũ obseruat. Secundo modo soluiť, ꝙ hic erat negotiũ tale, ꝙ ꝓ parte poterat haberi ratũ ab hęrede, nõ à defuncto: vt l. legatariꝰ. s̈. de lega. j. Istud est diuinare. Tertia sol. est ꝙ hic fuit pœna ꝓmissa: ibi nõ. Istã so. ĩpugnat. Pet. qa nihil refert vtrũ adĳciať pœna vel nõ, secũdũ eũ. Nã si pœna adĳciať, est loco interesse: & iõ si nõ interesse, pœna nõ cõmittiť saltẽ ope exceptiõis, vt s̈. e. l. ĳ. in fi. & l. seq. iõ ipse Pet. soluit alio modo: & sic. Aut qs vult habere ratũ ꝓ parte, vt habeat actionẽ: & nõ põt: vt l. cũ quæritur. s̈. de admi. tu. & ita ĩtelligit hũc finẽ. Aut vult habere ratũ pro parte, vt euiteť pœna, vel interesse cõmissio: & põt. Ita loquiť lex cõtraria. Ista sol. nõ placet doc. qa si bñ intuearis hunc finẽ, hic loqť in ꝓmissore, q volebat habere ratũ ꝓ parte, vt e-
16 uitareť pœnę cõmissio, & nõ põt. † Quid ergo dicemus? Certe tertia solutio gl. est verissima: quia hic fuit pœna ꝓmissa: ibi nõ. Et ideo ibi stipulatio cõmittiť ad interesse: nõ interest aũt in plus quã ĩ ea parte, ĩ qua nõ est subsecuta ratihabitio: ergo, &c. Et hoc ꝓbať in tex. ibi: quia in id cõmittiť stipulatio, &c. Et hoc tenet do. Ray. Nec obstat ratio Petr. quia verũ est, qđ vbi stipulatio pœnalis succedit, ideo interesse nõ cõmittiť, nisi intersit. cũ si in aliquo interest, nõ curať quãtũ: sed pœna cõmittiť in totũ: vt j. de præto. stipu. l. fi. Vel dic aliter vt dixi s̈. l. proxi. Decimo op. & videť, ꝙ cõtra ipm principalem non cõmittatur, nisi pro parte: quia in alia parte obstat exceptio: vt s̈.
a si quis cau. l. seruus. §. si plurium. Sol. ma.[a] dixit indistinctè in omnibus obligationibus dandi, & facti diuidui, licet pœna cõmittať insolidũ, tamen de ęquitate obstat exceptio ꝓ ea parte, ꝑ qua est pitũ. Et sic omnes istæ leges determinanť ꝑ §. si pluriũ. Istud ab omnibus reprobať: nã stultũ est dicere, ꝙ illa lex quæ loquiť in iudiciĳs & loqť in factis, determinet leges loquẽtes in cõtractibus, & in obligationibꝰ dãdi. Cũ enim sint separata, nõ ĩferť de vno ad aliud: vt s̈. de ca. l. fi. ergo glo. in l. cõtraria aliã solutionẽ dat, videlicet ꝙ speciale est in iudiciĳs, vbi insolidũ pœna cõmittiť sed in parte obstat exceptio: sed in cõtractibus solũ in parte cõmittiť, vt hoc. §. Ista sol. est falsa: quia si aliud est in iudiciĳs, aliud in cõtractibus: debet esse aliud in hoc, cũ magis faueať in iudiciĳs ad pœnæ cõmissionẽ euitandam, quã in contractibus: vt s̈. si quis cau. l. & si post tres. C. de fideiuss. l. sancimus. Sed secundũ istã sol. non esset sic: quia durius committetur in iudiciĳs, quam in contractibus. Pręterea, ꝙ cõmittitur stipulatio pro parte in facto diuiduo, habet locum in hæredibus principalis, nõ in ipso principali: vt hoc §. in fi. & hoc etiã tangit glo. in d. §. si pluriũ. Aliĳ ergo dant aliam solutio. videlicet aut potuit in totum implere, & nõ fecit: pœna cõmittitur in totum sine remedio exceptionis, vt hic. Aut partem fecit, & partẽ omisit: qa nõ potuit: & tũc in parte obstat exceptio: vt d. §. si pluriũ. ar. s̈. de coll. bo. l. j. §. si cum duobus. Hæc solutio poniť ibi, in fi. magnæ gl. Ista
17 sol. † cõiter reprobať per l. continuꝰ. §. illud. j. eo. tamen in veri
b tate, vt dicit Iaco. But.[b] lex contraria in se vera est: quia difficultas superueniens, licet non excuset ab ipsa obligatione, tamen excusat à pœna l. cõmissoriæ: vt d. l. si vehenda. §. idem iuris. ad l. Rho. de iact. & s̈. dixi. tamen quia continet diuinationẽ: ideo respuenda. Aliĳ ergo, vt Pe. dant aliam solutionẽ, videlicet ꝙ hic loquatur, quando vnum factum diuiduũ est in obligatiõe: sed lex cõtraria loquiť quando plura facta copulatiue sunt in obligatione: vnde quãdo ibi fuit promissum, Stichũ, & Erotẽ in iudicio stare, & si stati non essent, fuit promissa pœna: si vnus fuit in iudicio tantũ, de rigore pœna cõmittiť in totũ: quia verũ est eos status non esse omnino. ergo ibi sumpta fuit ex vniuerso: sed de æquitate ibi in parte obstat exceptio. Et idem intelligit Pet. esse in contractibus, & in iudiciĳs. Et hoc videtur sequi Iaco. But. in l. contraria. Ia opin. est contra l. si is qui ducenta. §. cum ita. ĳ. responso. s̈. de rebus dubiĳs. & §. vtrum ea. l. vbi indistinctè dicitur, pœnam cõmiti aliquo
18 non facto. † Quod ergo dicemus? Dico sicut glos. primo dixit videlicet quod speciale est in iudiciĳs: tamen alia specialitate quam gl. dixerit, quia in contractibus si in parte non obseruatur, committitur stipulatio in totum sine obstaculo exceptionis, siue sit vnum factũ. vt hic: siue plura copulatiue concepta, vt in §. cum ita. & in §. vtrum. Sed in iudiciĳs mitius agitur: quia stipulatio cõmittitur insolidũ: sed de ęquitate in parte obstat exceptio: vt in §. si pluriũ. & illud videť tenere gl. in l. proxi. §. fin. & s̈. fami. ercis. l. hæredes. §. idem iuris. Hoc etiam tenet gl. in d. §. vtrum. in vlt. gl. magn. & ibi hoc tenet Dy. hoc tenuit do. Ray. me audiente sup hoc. §. licet quandoꝗ; aliter dixerit. Et hoc puto verũ in his, q̄ pertinẽt ad ordinationẽ: secus in his quæ pertinent ad decisionem: qa tunc idem ꝙ in cõtractibus: vt j. l. proxi. §. fin. prout ibi loquitur de sentẽtia arbitri: arg. eius ꝙ no. s̈. de arb. l. Celsus. in prin. Vltimo posset opponi ad hunc finem: quia si non licet defuncto implere pro parte: ergo nec hæredi: vt supra leg. ĳ. §. ex his. Solu. ibi diui-
19 duum: vel dic vt ibi. † Vt ergo ista materia liqueat, qualiter & aduersus quos committatur interesse vel pœna adiecta facto diuiduo vel dationi, sic distingue: quia aut loqueris de principali, aut de hæredibus eius. Primo casu, aut non fuit adiecta pœna: & stipulatio ad interesse committitur pro ea parte. pro qua non est obseruatum: vt infra rem rat. habe. l. si pro-

POMATES.
a ¶Sol. mat. Ista solu. non est ẽt bona, alia rõne: qa si determinareť iste §. ꝑ d. §. si pluriũ. seꝗreť ꝙ ex quo obstaret exceptio ꝙ §. iste ĩpositus esset verbis. cõtra l. ĳ. C. cõmu. de leg. cũ paria sunt aliqd peti nõ posse, aut qđ obstat exceptio.

POMATES.
b ¶Iac. Bu. Ego dico ꝙ imo ẽt in fi. nõ est vera hæc solutio. ꝓut affert hic Ray. qa ex hoc sequereť ꝑ l. si vehẽda. ꝙ nõ cõmittereť pœna in seruo ducendo, nõ præsentato: quod tamen negat ille tex.

curator.in prin. Aut fuit adiecta pœna:& tũc aut loquimur in cõtractibus:& pœna committitur sine obstaculo exceptionis vt hic,& l.si is qui ducenta.§.cũ ita.& §.vtrũ.de reb.dub. Aut in iudicijs:& tunc aut in his q̃ ꝑtinẽt ad decisionẽ.& idẽ vt j.l.ꝓxi.§.fi. Aut ad præparationem:& tunc si in parte obseruat̃, pœna in totũ cõmittitur de rigore:sed de æqtate in parte obstat exceptio:vt in §.si plurium. Si vero loqueris in plurib⁹ hęredib⁹:tũc aut obligatione dãdi:tunc vno cõtrafaciẽte pœna cõmittit̃ cõtra oẽs:vt s.l.ꝓxi.§.fi.& l.i executiõe.§.pe.j.e. Aut in obligationib⁹ faciẽdi:& cõmittitur pœna solũ cõtra eũ qui cõtrafacit:vt in hoc §.hoc semꝑ saluo,tã in principali,q̃ȝ in hæredibus,& tã in obligatione dandi,q̃ȝ faciendi,ꝙ si aliquis ex cã superueniẽti impedit̃ implere totũ vel partẽ,ꝙ illa difficultas excusat à pœna:vt d.l.si vehẽda.§.idẽ iuris.s.ad le.Rho.de iac.ꝙ tenet Iac.bu.in alle.§.si pluriũ.ꝙ tñ nõ est intelligẽdũ sine distinctione. Sed dic vt dicã in l.cõtinuus.§.illud.j.e. Vnũ etiam scias quod Canonistę prędicta ita subtiliter non intuẽtes non faciũt differentiam inter obligationẽ dãdi & faciendi vt extra de pœ.c suã.dic vt ibi per eos. Expeditis cõtrarijs ve-
20 niam⁹ ad qõnes ꝓprie ꝑtinẽtes ad nostrũ §. Primo q̃ro,† loqt̃ hic qñ noĩe pœnæ fuit ꝓmissa certa pecunia:& sic res diuisibilis. Sed pone ꝓmissum fuit noĩe pœne aliqđ indiuiduũ:qd iuris? Respondeo, Dicit Pet.qñqȝ facto vel dationi adijcit̃ pecuniaria pœna:& tũc dic vt s.in distinctiõe. Qñqȝ adijcit̃ pœna nõ cõsistens in pecunia,sed in facto:& tũc qñqȝ facto diuiduo apponit̃ pœna facti diuidui:& tũc idẽ ꝙ i pecuniaria, vt hic dicit̃:qa eadẽ est ratio. Qñqȝ adijcit̃ facto indiuiduo pœna facti diuidui:& sil'r idẽ.qñqȝ facto indiuiduo adijcit̃ pœna facti indiuidui:& sic vtrũqȝ indiuiduũ:& tũc ex facto indiuiduo vnius ex hæredib⁹ pœna cõmittit̃ insolidũ cõtra oẽs:arg.s.e.l.ij.§.ex his. Qñque facto indiuiduo adijcit̃ pœna facti indiuidui. Verbi gr̃a:ꝓmisit aliqs nõ agere:& si ageret,ꝓmisit nomine pœnæ iter fieri. Ista est qõ,in qua est dubiũ:nã ipm primũ factũ diuiduũ diuidit̃ iter hæredes:sed illud ꝙ est in pœna nõ põt diuidi:qd ergo erit? Certe dicit Pe.ꝙ pœna cõmittat̃ tm̃ aduersus eũ hæredẽ q cõtrafecit:arg.hui⁹ §.vbi dr̃ ꝙ pœna adiecta facto diuiduo cõmittit̃ tm̃ ꝓ parte:verũ qa ipsa pœna cõtinet indiuiduũ,cõmittit̃ aduersus illũ hęredẽ insolidũ:hoc adiecto ꝙ actor debeat ei offerre ęstimationẽ ꝓ parte cohæredũ.ar.s.si ser.vẽ.l.loci.§.fund⁹.& de le.ij.l.cũ filius.in prin.s.ad le.fal.interueniente.cũ si. Ista sunt verba Pe.quæ vtrũ sint vera
21 hoc vltimo casu relinquo sub dubio. Secũdo † q̃ro,aliqs ꝓmisit iudicatũ solui sub certa pœna,q̃ stipulatio cõtinet clausulã de defendendo:vt j.iudi.sol.l.iudicatũ solui.& iste decedit pluribus hæredib⁹ relictis:vn⁹ hæredũ defendit,alter nõ: quærit̃ vtrũ pœna cõmittat̃ aduersus oẽs,vel solũ aduersus nõ defendentẽ. Dicunt quidã ꝙ cõmittat̃ solũ aduersus nõ defendentẽ quia talis stipulatio est diuidua. Casus est j.de præto.stip.l.ij.§.incertã.s.ad l.fal.l.pœnalis.§.Iulian⁹. Pe.tenet cõtrariũ,scilicet ꝙ aduersus oẽs cõmittat̃ ꝓ portione hæreditaria. Hoc ꝓbat sic:Promissio de defendẽdo dr̃ indiuidua:vt j.ꝓxi.§.i fi.ergo &c. Præterea dr̃ in l.ꝙ plures hæredes cogunt̃ dare vnũ ꝓcuratorẽ ad defendendũ.ne defensio diuidat̃:vt j.iudi.sol.l.iã tñ.§.pe.ergo patet ꝙ stipulatio est diuidua. Pręterea,posito ꝙ stipulatio ista cõtineret diuiduũ.tñ adhuc pœna cõmittit̃ contra oẽs. Hoc sic ꝓbat:Iura sunt facta ꝑ pũcta rõnis,vt ibi est eadẽ rõ,sit idẽ ius.l.adigere.§.quãuis.de iure pa.cũ si. Sed rõ quare in obligationib⁹ dandi pœna committit̃ aduersus oẽs,est: qa põt ꝓ alio dare:vt s.dictũ est. Eadẽ rõ est hic:quia qs põt pro alio dare:vt s.dictũ est. Eadem ratio est hic:quia qs põt ꝓ cohærede suo defendere:ergo si nõ fecit:pœna committit̃ insolidũ. Nec ob.iste §.vbi dr̃ ꝙ in factis diuiduis pœna cõmittit̃ ꝓ parte tm̃:qa istud est verũ in factis ꝑsonæ cohærẽtib⁹. adeo ꝙ nõ possunt ꝑ alios explicari inuitis cohæredib⁹,vt patet in exemplis positis in tex. Ita dicit Pe.ad §.incertã.sed ad §.Iul. nõ rũdet. Sed qdã moderni harũ partiũ rñdẽt ꝙ ibi agebat̃ ad interesse.ideo agit̃ ad partẽ:sec⁹ si ageret̃ ad pœnam. Nos qd
22 dicemus? Certe primo † oportet videre ac ista obligatio de defendendo sit diuidua vel indiuidua:& dico ꝙ est indiuidua,si aliquid petitur vna actione. Hoc probatur per tex.j.proxime §.fina.& j.eo.l.cũ ex cã j.iudi.sol.l.ex clausula.ꝑterea hoc ꝓbat̃ ꝑ rationẽ. Illud factũ dicit̃ diuiduũ,ꝙ tãtã vtilitatẽ affert i parte habita consideratione quo ad partem, quantã affert totum habita consideratione quo ad totum. Et econtra,illud factum dicit̃ indiuiduũ,ꝙ nõ affert tãtã vtilitatẽ in parte quo ad partẽ quãtã in totũ:vt patet in exẽplis hui⁹ §.& ꝓbat̃ j.eo.l.in executione.§.ij.& dicã latius j.eo.l.stipulationes nõ diuidunt̃. Sed in ꝓposito si qs defenderet in totũ euitaret cõmissionẽ pœnalis stipulationis. Item euitaret pœnã cõtumaciæ:sed si aliqs vult pro parte defendere,nõ euitat cõmissionẽ pœnalis stipulationis.nec pœnã cõtumaciæ inuito actore:vt j.iudi.sol.l.iã tñ.§.si cũ plures,& ibi no.ergo est indiuidua. Collige ergo ex prædictis ꝙ stipulatio de defendẽdo est indiuidua,nec defensio põt diuidi:& hoc est verũ actore inuito:sed eo volente sic. Itẽ hoc verũ qñ vna actione agit̃ ad aliquid. Secus si ex varijs causis diuersæ actiões intẽtant̃.vt d.l.iã tñ.§.si cũ plures.in gl.suꝑ vers. desiderãte. Nũc restat videre,si ꝓ parte cõtra fiat,qualiter pœnalis stipulatio cõmittat̃:& dico,qcqd dicat̃,ꝙ si ipe principalis cõtra faciat in parte.pœna cõmittit̃ in totũ,vt hic in fi.facit
23 de dã.infe.l.in stipulatiõe. † Sed in plurib⁹ hæredib⁹ si vn⁹ cõtra faciat dico gñaliter in qualibet stipulatione p̃toria siue cõtineat dationẽ,siue factũ indiuiduũ,siue diuiduũ,siue posit per aliũ explicari,siue nõ indistincte pœna seu interesse cõmittit̃ aduersus eum qui contra fecit tantũ.hic est casus in d.l.pœnales.§.Iul.s.ad l.fal.dicit̃,oẽs p̃torias stipulationes,&c.no.oẽs. & sic siue sit apposita pœna,siue nõ. Itẽ aduerte,qa ibi ponit̃ exemplũ in stipulatiõe iudi.sol.q̃ cõtinet dationẽ ex eo ꝙ verbũ sonat:& tñ pœna nõ cõmittit̃ aduersus oẽs.ꝙ in alijs stipulationibus nõ p̃torijs est secus:vt s.dixi. Itẽ cõtinet stipulationẽ de dolo,ꝙ absit,q̃ est indiuidua. Itẽ stipl'io de defendẽdo q̃ regulariter indiuidua est,vt s.dixi:& tñ nõ cõmittit̃ aduersus oẽs:sed solũ aduersus eũ,q cõtrafecit:licet in alijs stipulationibus secus,vt hoc §. Item in casu,quo stipulatio de defendẽdo est diuidua,cõtinet factũ,ꝙ põt ꝑ aliũ explicari,& tñ nõ cõmittit̃ aduersus hæredes oẽs,vt ibi patet.licet Pe.s.dixerit cõ-
24 trariũ,& male. Dicẽdum † est ergo ꝙ §.iste nõ habet locũ i stipulationib⁹ p̃torijs sed in alijs:& ideo in stipulatiõe rẽ ra.hab. dr̃ hic ꝙ indistincte cõmittatur contra eum,q cõtrafecit, & ei soli cõtra quẽ fuerit cõtractũ.siue fuerit interposita super diuiduo,siue suꝑ indiuiduo,si ponimus eã esse p̃toriã.& est rõ,vt statim dixi in actionibus bonæfidei,vbi ex facto vnius nõ cõueniunt̃ cæteri cohæredes,sed ille solus q contra fecit:& hoc ꝓpter æquitatẽ officij iudicis ꝙ in illis actionibus multũ põt, vt dixi s.ita hic in stipulationibus prætorijs officiũ iudicis multum potest:vt j.eo.l.in conuentionalibus.& de præto.sti.l.j.§.fi. Et per hoc tollit̃ quicquid põt dici in contrariũ. Istud dictũ probatur in d.§.Iul.probatur etiam j.de præto.stipula.l.ij.§.i certam.prout dico,quanuis,ibi ponit̃ aduersatiue,secundũ gl. & Dy.& sic tex.ibi dixit aliud esse in stipulationib⁹ prætorijs aliud in alijs. Nec obstat prædictis d.l.iam tamen §.peñ.qa ibi omnes hęredes veniebant ad defensionem,& dabant diuersos procuratores:ideo contra omnes committit̃ stipulatio:qa omnes peccant in eo quod nõ concordant in vno.sed in qõne nostra ille solus peccat,qui non defendit. Item non obstat.j.eo.l.cum ex causa. Debetis enim scire ꝙ stipulatio duplæ qñqȝ est prætoria,vt quando promittitur pro seruo:tunc enim descẽdit ab edicto ædilitio. Qñqȝ nõ est prætoria,vt qñ interponitur est pro alijs rebus pretiosis:vt s.de euic.l.emptori. Not. per gl.s.de ædil.edic.l.ꝙ si nolit.§.quia assidua.& dicã j.l.ꝓx.
25 dico ergo ꝙ † l.cũ ex cã.loquitur in stipulatione duplę quãdo non est prætoria:alias dicerẽ idẽ ꝙ in alijs prætorijs propter generalitatẽ illius §.Iul. Ista sunt subtilia,& vtilia. Tertio quæ-
26 ro † aliquis promisit non excipere:vtrum videatur promittere factum diuiduum vel indiuiduum. Dicit Pet.factũ diuiduũ. Nam stipulatio,amplius non agi,est diuidua:sed excipere est agere vt s.de exce.lib.x.ergo &c. Tu dic:aut est talis exceptio quæ apposita ab vno hęrede facit præiudicium actori quo ad eum tantum,non quo ad alios: & dicitur stipulatio diuidua: quia tantum vtilitatem affert in parte obseruantium, quantã in toto si omnes obseruassent. Aut est talis exceptio:qua opposita ab vno hærede,facit præiudicium actori,etiam contra nõ opponẽtes,quod accidit quandoqȝ propter officium iudicis:vt s.de procu.l.filiusfami.§. veterani.& de postu.l.quos prohibet. Qñqȝ propter connexitatem causarum:vt j.de ap.l. scio

scio.§.j.& l.si quis separatim.§.fi.& tunc iudicabitur indiuidua: quia obseruata pro parte non affert vtilitatẽ. Quæro quartò:
27 aliqs † tenet̃ mihi ad agẽdum cõtra aliquẽ,vt in casu l.cũ in plures.§.messem.s.loca.& s.de lega.j.l.si sic.§.fi.vtrum ista obligatio cõtineat diuiduũ vel indiuiduũ. Dicit Pe. Aut quis debet agere noĩe suo:& ista actio cõtinet diuiduũ:quia inter hæredes diuidit̃ per l.xij.tab.vt C.famil.erc.l.ea quæ. Aut debet agere noĩe alieno:& tũc continet indiuiduũ:vt j.iu.sol.l.iam tñ.§.pe. Certè illa lex nõ probat hoc:imò in hęredibus actoris indistinctè permittit diuisionẽ iudicij. Dic ergo secundũ Iac.de Are.& dñm Oldr.ꝙ illa est regula ꝙ diuisim possunt agere plures hæredes: vt l.iam tamẽ.§.pen. Fallit vbi natura negotij requirit simul & per vnum agi:vt s.de ædil.edic.l.quod si nolit.§.si plures.& famil. ercis.l.si
a familiæ.[a] Ita notãt dicti doct.in d.§.pe. Item hoc verũ,nisi actio
28 contineat indiuiduũ,vt dicam j.proxi.q. † Quintò quæritur, pone qđ promisit quis amplius nõ agere ea actione quæ contineat indiuiduũ vel ratũ haberi aliquod indiuiduũ: vtrũ ista stipulatio iudicabitur diuidua vel indiuidua? Dicit Dy.ꝙ tũc istæ stipulationes dicũtur esse diuiduæ quãdo actio,cuius cõtemplatione interponit̃ cõtineat quãtitatẽ vel factum diuiduũ: aliàs si illa actio,cuius contẽplatione interponit̃,cõtineat indiuiduũ,iudicabitur stipulatio indiuidua:arg. eius quod aliàs dicemus,qđ illud,quod est diuiduũ de sui natura, rõne adiuncti iudicabitur indiuiduũ.s.de ma.test.l.si ita fuerit.§.hæc quæstio. Pe.post multa verba dicit cõtrariũ:nam illa stipulatio dicitur diuidua, quæ si in parte obseruetur,affert eã vtilitatẽ respectu partis,quã obseruata in totũ affert respectu totius,vt s.dixi. Sed hęc est huiusmodi in effectu: ergo &c. Nam si sunt plures hæredes,quilibet habet actionem ad indiuiduũ:sed ille,qui vult parere stipulationi, nõ agit:licet alius agat insolidũ,tamẽ nõ cõsequitur seruitutem: vt s.de ser.ru.prædio.l.itinere.& diximus s.eo.l.ij.§.ex his. Idem in stipulatione,rem ratã habe. Cùm ergo in parte affert vtilitatẽ: ergo est diuidua. Indistinctè ergo verũ est,quod hic dicit̃,ꝙ stipulatio,amplius nõ agi,& ratũ haberi,sunt diuiduæ. Quid dicemus? Credo Dy.verũ dicere:per suas leges. Non obst.quod dicit Pet. Nam falsum est ꝙ afferat vtilitatẽ,si obseruet̃ pro parte. Nã aut loqueris in seruitute formata:& tũc vnus ex hæredibus non potest partẽ remittere,quin alijs cõpetat integrũ ius:vt s.de ser.l.ꝓ parte.in fi.& quẽad.ser.amit.l.aquã. Aut loqueris in seruitute formanda:& tũc agit vnus insolidũ:qui habet affectionẽ:& ista actio habebit talẽ effectũ:quia vel præstabit iste æstimationẽ pro parte alterius nõ agẽtis:vt l.cũ filius.in princ.de leg.ij. Vel posset officiũ iudicis implorare,per qđ cogat̃ alter cohæres vel cõsentire sibi,vel sorti cõmittere, ne inuicẽ se impediant:vt C.cõia de leg.l.fi.in prin.& s.de iudi.l.in tribus. Et sic apparet ꝙ nõ affert in parte tantã vtilitatẽ, quantã in toto:& sic est indiuidua. Sed certè licet præstet partẽ æstimationis,diuidua debet dici:quia affert vtilitatẽ tantã in parte respectu partis,quantã in toto respectu totius. Itẽ istud quod dicit̃ ꝙ alter cohæres coget̃ cõsentire,vel forte dirimere:nõ est verũ hoc casu: quia esset iniquũ ꝙ quis cogeret̃ cõsentire hæredi malè faciẽti,& cõtra promissionẽ defuncti:sed potius ille agẽs deberet cogi nõ agere:vt s.famil.erc.l.hæredes.§.an ea.& §.in illa. Cõcludendo ergo dico ꝙ in seruitute formata verũ dicit Dy. Itẽ in seruitute formãda si ponã hæredẽ,qui agit,habere totũ fundũ,cui seruitus debet constitui.ita ꝙ dissensus aliorũ nõ impedit:& sic haberet locũ l.itinere.al's verũ dicit Pet. Itẽ licet stipulatio,rẽ ratã haberi,sit indiuidua:tñ quia prætoria est,cõmittit̃ solũ cõtra hæredẽ cõtra facien-
29 tem,vt hoc §.in fi.& s.dixi. † Sextò quæro:aliqs stipulatus est vsum alicuius fundi sibi & hæredibus suis: iste decedit pluribus hęredibus,relictis:nũqd quilibet habebit totũ vsum,an quilibet partẽ vsus. Debetis em̃ scire ꝙ licet,vsusfructus sit diuiduus,tñ vsus est indiuiduus:vt s.de vsu & ha.l.vsus pars. Dicebãt quidã ꝙ sic:vt in alijs stipulatiõibus seruitutũ realiũ q̃ sunt indiuiduæ, qlibet hęredũ habet actionẽ insolidũ:tñ p̃diũ seruiens nõ in plus grauat̃,q̃ȝ si esset vnus dñs:vt s.eo.§.ex his. Ita hic quilibet hæredũ habebit vsum insolidũ,cũ tm̃ percipiẽt,quantũ fuisset necessitas testatoris,& nõ plus. Aduertatis:qa hic dicũt ipsi ex æquitate. Nam nõ procedit secũdũ punctũ rõnis. Debetis em̃ scire,ꝙ seruitutes reales cõstituunt̃ secũdũ indigẽtiã prædij dominãtis: vt s.de ser.rust.pręd.l.ergo.§.fi.sed prædiũ nõ eget plus,si est pluriũ quã si sit vnius:& ideo licet habeãt plures actiones insolidũ: tamẽ nõ cõsequunt̃ plus q̃ȝ vnus,sed seruitus vsus cõstituit̃ scđm indigẽtiã ꝑsonę:vt Insti.de vsu & habi.§.j.sed plures personæ plus indigẽt q̃ȝ vna:& sic videret̃ ꝙ quilibet deberet habere vsum pro se:tamẽ quia hoc vr̃ incõueniens:ideo sic dicũt prædicti doc. Pet.aũt in ista materia mentẽ iuris subtiliter inspiciẽs dicit,ꝙ si essent cẽtũ hæredes,quilibet,habebit vsum insolidũ:& quilibet ꝑcipiet scđm necessitatẽ suæ ꝑsonæ. Hoc sic ostẽdit. Quędã sunt,quæ directò descẽdũt à persona defuncti ad hęredẽ, vt stipulatiões et obligatiões ꝑsonales,et quędã iura realia:& illa vel diuidunt̃ inter hęredes,vel si sunt indiuidua,habet locũ ꝙ s.dixi. Quædã iura personalia,quę ad hęredes nõ trãseũt,et vsus,& vsusfructus:& in istis si aliqs stipulat̃ sibi & hęredibus suis,hæredes nõ habebũt istud,vt vsum vel vsumfructũ defuncti:sed erit nouus vsus vel vsusfructus:& perinde est,ac si defunctus esset stipulatus hoc mõ:Promittis mihi vsumfructũ? Itẽ finito vsufructu meo ꝙ ꝓmittis cõstituere hęredibus meis. Idem dicas in vsu. Hoc probat̃ in l.stipulatio ista.§. si quis ita.j.eo.& s.quib.mo.vsuff.amit.l.repeti. Si ergo bene respicit,nõ transit vsus ad hęredes: sed quilibet hęredũ habet actionẽ ad vsum: actionẽ dico eis quęsitã per eũ, qui potuit eis acquirere perinde,ac si ipsi essent stipulati:modo hoc est ꝙ qñ plures stipulant̃ aliquid diuiduũ,nec adijcit̃,insolidũ,quilibet videt̃ stipulatus pro parte,vt C. de duo.re.auth.hoc ita.& j.tit.j.l.reos.§.cũ in tabulis. Sed qñ plures stipulant̃ indiuiduũ,quilibet habet actionẽ insolidũ,licet nõ tanq̃ȝ duo rei,secundũ verã opi.vt.s. dixi.& not. in d.auth.hoc ita.in j.q.per Cy.ideo in vsufructu stipulãdo hęredibus qlibet hęredũ haberet partẽ:quia est diuiduus: sed in vsu, qui est indiuiduus,quilibet habebit insolidũ,scđm prędicta. Et ita dicit Pet.multũ notabiliter. Nec mireris qũo plures possunt habere vsum eiusdẽ fundi insolidum:& quid iuris si fructus non
30 sufficiãt oĩbus:quia dic vt no.in d.l.vsus pars.de vsu & habi. † Et ad hoc vt vtilitas pręsentis materię magis elucescat,induco materiã in ar.ad aliquas q.quotidianas. Quidam nomine Sempronius fecit pacẽ cũ Titio suo inimico,& promisit per se suosque hęredes dicto Titio recipienti & stipulanti pro se suisqȝ hęredibus,eũ,suosqȝ hęredes nõ offendere,sub pœna mille librarũ bo. &c. Accidit ꝙ dictus Titius decessit relictis pluribus hęredibus. quorũ vnus fuit offensus à dicto Sẽpronio: mõ dubitatur vtrũ actio ad dictã pœnã cõpetat illi soli hęredi offenso insolidum:an pro parte hęreditaria,an oĩbus. Dices tu: Ille Titius defunctus stipulatus nõ fuit indiuiduũ.s.non offendi sub pœna, si vnus de hęredibus est offensus pœna cõmittit̃ isolidũ oĩbus hæredibus: sed ille solus poterit agere ad partẽ suam, qui est offensus:cæteri amouẽtur exceptione doli:vt s.l.ij.§.fi. Certè istud nõ est sic expeditũ. Sed ad videndũ veritatẽ,oportet videre vtrũ ista obligatio sit trãsmissibilis ad hęredẽ de sui natura vel nõ. Debetis scire
31 † ꝙ obligatio dicit̃ trãsitoria ad hr̃des,& nõ trãsitoria ex natura rei,suꝑ qua interponit̃:vt s.vt lega.no.cauea.l.j.§.si quis sub cõditiõe.& l.si quis cau.l.si eũ.§.qui iniuriatũ. Modò in proposito si stipulor ꝑ te nõ fieri quòminus mihi ire & agere liceat:ista stipulatio interponit̃ ratiõe iuris.ꝙ de sui natura solet trãsire ad hæredes:sed si stipulor ꝙ me nõ offendas,ista stipulatio interponitur ad tutelã ꝑsonæ,quæ ꝑsona extinguit̃ morte:qa postq̃ȝ quis est mortuus,nõ põt offendi plus aliquo mõ:iõ ista stipulatio de sui natura ex pte stipulatoris iudicabit̃ nõ trãsitoria ad hęredes. Nec potes dicere ꝙ etiã defunctus offenditur, dũ fit iniuria cadaueri quia ista iniuria fit hęredibus,& suo nomine habent iniuriarum actionẽ:vt l.j.§.si forte.j.de iniur. Cõcludo ergo in q.ꝓposita,si stipulatio de sui natura est trãsitoria ad hæredes per illã adiectione,pro se suisqȝ hæredibus,&c.cuilibet hęredũ videt̃ stipulatus: vt d.§.si quis ita.& etiã dixi s.proxi.q. Itẽ videtur stipulati indiuiduũ:quia nõ offendi,indiuiduũ est. Non potes enim partẽ ho-

P PAV. P.

a ¶L.si familiæ. Videtur ꝙ l.ꝙ si nolit.§.si plures.& l.si familia.ad inuicẽ cõtrarientur,quia d.l.ꝙ si nolit.§.si plures.videtur requirere ꝙ semel oẽs cõsentiãt.& ꝙ vnus ꝓcurator detur copulatiue.ꝙ & Bar.hic sensisse videtur.dũ vtit̃,dilectus l.vero familiæ de lega.requirit ꝙ aut simul oẽs agãt, aut ꝙ vnũ dicit ꝓcuratorẽ. Possemus tñ dicere cõcordãdo ꝙ i d.l.ꝙ si nolit.§.si plures.exponat̃ ꝙ pro vel,vt ibi gl.declarat vel alio modo.ꝙ vero fuit ꝙ vtraqȝ l.videtur in d.l.ꝙ si nolit.§.si plures.& ibi oẽs cõsenserunt,possent dari diuersis ꝓcuratoribus, essemus in primis terminis,cum de facili & ipsi possent dissentire nec vt primi dissẽtiebant.si vero ipsi agere voluerũt,dico ꝙ non requiritur ꝙ debeat vnũ proc.& hac l.& l.si familiæ.cogita.

Ibi: Et ista sententia. Not. et magis contz tenet ſm addiutos ab ant. gomez lib. 3 Variar. c. 3. n. 63. quem omnino v. & hanc tene. lz ipse Remaneat in primã opinione hic Recitata. / .

POMATES.

a ¶ Vltimo. Et de ista quæstione vide per Bal. in l. ij. C. de lib. & eo. libe. ratio concordat vt hic per d. Alex. & per Alb. in iij. parte statutorũ. cc.lxxxii. & vide in l. si plures. s. de leg. iij. & Are. in l. ꝓ hęrede. s. de acq. hær. ꝙ ꝑ do. Nellũ de sancto Seuerino in tra. suo bãnitorũ. in iij. parte ij. partis. ccccxlix. & per Ang. & Pau. de Cast. in d l. j. & per Flori. de sancto Petro in l. ꝑ fundũ. s. de serui. rusti. prædi. & licet in isto argu. variæ sint doc. opin. vt põt colligi ex supe. allegatis: vt tñ audacter tenuit Barto. ꝙ imo reqritur maior pars, quam dicit esse cõmunẽ Are. in d. l. pro hærede. §. fi. s. de acq. hær. & do. Thomas Elocius hic dicẽs, nõ esse recedẽdũ ab opi. Bar. hic, neq; in iudicãdo. & sic cõmunis sentit Besutius hic dum dicit ꝙ nisi esset euẽ. Bar. tenet cõtra eũ. & etiã videt̃ tenere Alb. in d. q. xxviij. dũ dicit, ꝙ si statutũ loqt̃ in pluribus hæredibus habet locũ l. maiorẽ. s. de pac. de qua se fũdat Barto. hic ꝙ ista opi. Bar. hic sit cõis, tenet hic Pet. de Ancha. Bal. sibi cõtrarius in. l. cũ inter veteres. C. de fideic. liber. & in c. cũ oẽs. in vj. col. de cõsti. quæ duo loca. Bal. d. Ange. de Aret. in. tract. maleficio. in addi. ad Ang. Are. s. gl. ĩ verbo, cõparẽt ingsiti ĩ termino defensiõis. Et ex hoc potes inferre Fel. male dicere in d. c. cũ oẽs. dũ dicit, cõem esse, ꝙ reqrant̃ oẽs. vide ẽt in isto artic. d. Io. de Puteo in l. j. s. de pact. Aduerte tñ pro opi. Fely. facit doctrina Barto. in l. iij. §. si ad plures. j. de sep. vio. Et ad hæc etiã vide aliqd ꝑ Fel. ĩ. c. ĩ præsentia. col. xv. de proba. & Anch. in c. canonũ. co. lxxxiij. de cõsti. Ang. ĩ. l. ꝓ hærede. §. si stipularer. ff. de acquir. hæredi.

minis tãgere, quin totũ tãgas: vt l. vulgaris. in prin. j. de fur. Sic ergo ille hæres offensus ex stipulatione, quã ipse videt̃ pro se interposuisse, habebit actionẽ ad solidã pœnam: arg. eorũ quę dicta sunt s. proxi. q. Sicut em̃ stipulatio vsus fit ad personæ necessitatem, & multiplicata ꝑsona multiplicatur necessitas: ita hæc stipulatio: nõ offendi, fit ad tuitionẽ ꝑsonæ, & multiplicata ꝑsona multiplicant̃ tuitiones. ꝙ est notandũ. Posses tu dicere ꝙ imò dicta obligatio est transitoria ad hęredes. Nã operæ libertorũ in nõ faciẽdo, vt in nõ vocãdo in ius, & ẽt nõ offendẽdo, trãseũt ad oẽs hęredes etiã extraneos: vt C. de in ius voc. l. venia. & no. s. de cõdi. indebi. l. si nõ sortẽ. §. liberus. Respõdeo, licet hęredes nõ possint vocari in ius sine venia: tamẽ nõ est eadẽ obligatio quę cõpetebat defuncto, & q̃ cõpetit hæredi: imò si vnus ex hæredibus vocetur, ex illo solo competit actio quinquaginta aureorũ: vt l. pe. s. de in ius vo. Apparet ergo ꝙ si multiplicatur ipsa obligatio principalis, ita etiã pœnalis:
32 & sic facit ꝓ, nõ cõtra. † Sed dices tu. Quid de hęredibus promissoris si vnus offendat? Rñ. cõmittit̃ pœna aduersus oẽs pro portione hæreditaria, licet alij hæredes habeãt regressum cõtra offendentẽ, vt hoc §. cũ simi. Nõ enim habẽt locũ prędicta in eis. Licet enim ex ꝑte stipulatoris sit personalis, quia ad tuitionẽ suæ ꝑsonę fuit interposita stipulatio, vt dixi: tñ ex parte ꝓmissoris est in rẽ, & trãsit ad hęredes. Nã illę stipulator offendi põt & à promissore, & ab hęredibus: sicut vides in simili. Vsus est vsusfructus, ex parte stipulatoris est ꝑsonalis, qa eius morte finit̃: ex parte promissoris: in rẽ: vt Instit. de vsufru. §. finit̃. s. si vsusfr. pe: l. vti frui. §. j. & s. de vsufr. l. v. §. reo. sic etiã in alimentis, quæ sunt ad sustẽtationẽ ꝑsonę. Nã ex parte creditoris est in ꝑsonã, cũ in eius morte finiat̃: vt s. de adimen. leg. l. iij. circa prin. sed ex parte debitoris, in rẽ: quia etiam hæredes
33 debẽt: vt l. libertus quoq; . §. j. eo. tit. † Vltimò[a] hęc materia facit ad aliã q̃stionẽ. Cauetur statuto, ꝙ qui occidit, occidat̃, nisi habuerit pacẽ ab hęrede occisi: cõtingit ꝙ quidã fuit occisus, qui habuit plures hæredes: interfector habuit pacẽ cũ vno tantũ: qritur an debeat decapitari. Quidã aduocati dicebant ꝙ sic: quia illud ab hęrede intelligitur, id est, ab omnibus hęredibus, vt s. de leg. ij. l. si pluribus. de leg. iij. l. si plures. Sed domi. Old. dicit ibidẽ ꝙ Bononię fuit determinatũ cõtrariũ. Primò, quia ĩ statuto est verbũ singularis numeri: ergo ab vno tãtũ sufficit. Pręterea: ista ratiõe potissimè mouebatur. Ius vindicãdi mortẽ defuncti est indiuiduũ penes quẽlibet hæredẽ consistens insolidũ: ergo & ius remittẽdi, ꝙ est ius cõtrariũ: ergo sufficit vnius remissio: vt in indiuiduis dictũ est s. hoc §. & l. ij. ex his. & de serui. rusti. prędio. l. via. §. fi. & fami. ercis. l. hęredes. §. an ea. & de ser. leg. l. fi. Pręterea, sufficit ꝙ facit vnus ex pluribus tutoribus: vt. C. si vnus ex plu. l. j. s. de admi. tut. l. iij. in prin. Et rõ est, qa ius tutelę apud eos est indiuiduũ: vt de admi. tut. l. inter tutores. ergo in q̃stiõe nr̃a valet vnius remissio: cũ tale ius sit indiuiduũ. Sed cõtra hoc multũ facit s. de serui. rust. p̃di. l. ꝑ fundũ. & l. vnus. & cõmu. p̃d. l. fi. sed ibi loqt̃ in iure cõpetẽti corpori hr̃ditario, ꝙ nõ põt remittere vnus sine alio: sed ius vindicandi, & remittẽdi, non ꝑuenit ad eos vt corpus hr̃ditariũ: vñ vr̃ ꝙ cuilibet insolidũ cõpetat. Et in hoc residet do. Old. Istud dictũ apud me nõ est vsquequaq; clarũ. Video em̃ ꝙ in oĩbus legibus s. allega. quę loquũt̃ de indiuiduis, licet apud quẽlibet hæredẽ sit ius insolidũ, tñ est sine effectu, nisi cęteri cõsentiãt: vt s. de ser. rust. p̃di. l. itinere. Fuit no ꝑ. gl. s. l. ij. §. ex his. Pręterea, vides in pluribus tutoribus, apud quos est ius tutelę insolidũ: quilibet põt ꝑ se gerere omnẽ actũ, vt s. dictũ est, excepto actu illo, ꝑ quẽ tolleret̃ illũ ius tutelæ ĩdiuiduũ alijs cõpetẽs: vt C. de auth. prestã. l. fi. ita hic nullus hęredũ debet posse facere illud ꝑ ꝙ ius vindicãdi alijs cõpetẽs ꝑimat̃: nec põt hoc. s. ĩ pluribus tutoribus dici, ꝙ sit ius cõpetẽs corpori hr̃ditario. Pręterea, si verba & mẽtẽ statuti bene cõsideres, voluit pacẽ fieri ab eo q repñsentat ꝑsonã defuncti: qa ab hęrede. ꝙ in dubio intelligit̃ de hr̃de ex asse: vt s. de interrog. act. l. si defensor. §. j. sed ille, qui est hęres ex ꝑte, nõ repñsentat ꝑsonã defuncti, nisi ꝓ ꝑte, pro alia parte habet̃ vt extraneus. C. de rei vadi. l. cũ a matre. no. j. de p̃to. stip. l. ij. §. fi. ante fi. magnę gl. ergo patet, ꝙ de oĩm ꝑsona videt̃ cogitatũ in statuto. Pręterea, pro hoc videtur quasi tex. s. de vẽ. inspi. l. j. §. pe. Quid dicemus? Crederẽ standũ maiori ꝑti hr̃dũ: vt si maior pars fecit pacẽ oẽs vident̃ fe-
34 cisse pacẽ. Maiorẽ † ꝑtẽ ĩtelligo ꝓ numero vnciarũ: sed si sunt pares in vncijs, tunc maior pars intelligat̃ numero: sed si in numero cõcurrãt, tũc stet̃ dignioribus: sed si in oĩbus sunt ęquales, tunc stet̃ remittẽtibus: vt s. de pac. l. vt suũ hr̃dẽ. §. fi. & l. maiorẽ. in prĩ. & C. qui bo. cede. pos. l. fi. Si em̃ hoc inducat fauor liberatiõis ab obligatiõe pecuniaria: multòmagis hoc inducit hic fauor liberationis à pœna capitali, in qua liberatio facilius ꝑmittit̃: vt C. de trãsac. l. trãsigere. & j. de bo. eo. q mor. si. cõsci. l. j. Et ista sñia videtur mihi veritati cõsona: sed prior sñia ab æqtate discrepat. Quid em̃ si ex pluribus hr̃dibus vnus esset qdã ribaldus qui mortẽ defuncti fortè patris sui modica pecunia remitteret? certè iniquũ esset sibi hoc cõcedi, & cõtra l. sed & si vnius. §. filio. ver. interdum. j. de iniur. Vltimò hic esset tractãda materia diuidui & indiuidui quã Pet. ponit hic. & s. si quis cau. l. si seruus. §. si pluriũ. in repet. suis. Tñ hic omitto, qa tp̃s nõ patit̃: dicemus in l. stipulatiões nõ diuidũt̃. j. eo. vbi gl. tractat hãc materiã. quã legẽ duce Domino repetemus. Deo gratias. Repetitus fuit præsens. §. per me Barto. de Saxoferrato: in ciuitate felici Pisarum, M. cccxlij. die. xv. mensis Nouembris.

1 ☞ *Stipulationes facti, inter hæredes quo ad petitionẽ dicuntur indiuidua: & cuilibet competit actio insolidum: & si agitur ad interesse, agitur pro parte.*

Si is qui duplã. Stipulatio duplę fructuaria dãni infecti, et de operis noui nũciatione, si ad interesse cõmittit̃, inter hr̃des stipulatoris diuidit̃: secus si ad factũ. h. d. scd̃m lecturã q̃ teneo. Et scd̃m istã diuidit̃ in tres ꝑtes. Nã prima ponit qualiter diuidant̃ istę stipulationes inter hr̃des stipulatoris, qñ agit̃ ad interesse. Scd̃o qualiter diuidant̃ inter hęredes, qñ agit̃ ad ipsum factũ. Tertiò qualiter diuidantur ex ꝑte promissoris. Scd̃a ibi: restitui tñ. Tertia ibi: hoc vtilitatis causa. Et pono casum sic. Primò dicit, ꝙ ex istis stipulationibus si agit̃ ad interesse, diuidit̃ inter hr̃des stipulatoris. Scd̃o dicit, ꝙ si agit̃ ad factũ. s. ad destructionẽ, agit̃ insolidũ. Tertiò quęrit̃, si agit̃ cõtra ipsum promissorẽ, vel hæredes eius. Respondeo quod hoc scilicet quod diuidatur, est introductum ex parte hæredum stipulatoris, vtilitatis causa & vtilitatis. expone, id est interesse consequendi causa. vnde ibi: ipsi autem promissori, subaudi, vel hæredi eius, pro parte, neque restitutio, neque defensio, datur: & sic cum conueniuntur ad factum, vel interesse, non possunt diuidere: hæc est vera lectu. Oppo. hic dicitur quod ex nunciatione noui ope. &c. Oppo. de l. stipulatio. §. quæsitum. s. de oper. noui. nũ. Dicit gloss. quod quilibet agit pro parte: sed restitutio fit insolidum. & vide glo. quæ incipit stipulatio damni. Intelligit ergo
1 gloss. † hunc §. quod stipulationes facti, sunt diuiduæ inter hæredes quo ad petitionem, licet nõ quo ad executionem: quod est falsum: quia imò actio competit cuilibet insolidum: vt j. eodem. l. in executione. §. secunda species. & de lega. iij. l. fideicommissi. §. penultimo. & fina. & s. eodem. l. secunda. §. ex his. ver. ex quo. Qualiter ergo intelligas? dic quod quando petitur interesse: pro parte agitur: vt in princip. §. quando ad factum: tunc agitur insolidum: vt in versicu. restitui. Quæro, quid vult dicere, restitutio. & dicit gloss. quòd destructio noui operis. Quæro, quid vult dicere, defensio, dicitur tribus modis: vno modo in damno infecto. & dic vt in gloss. licet non videatur verum, per l. si communes. s. de nego. gest. & quod not. in l. plures. s. de damno infecto. Si ergo in pluribus hæredibus loqueremur, non diceret verum hæc

hæc lex. Si loqueremur in ipso principali, verum diceret: vt in l. in stipulatione. & l. plures. de dam. infec. Vnde alij dicunt, ꝙ intelligatur ꝙ non possit pro parte defendere, qui promisit aliquẽ se defensurum in iudicio: & probatur j. iudi. sol. l. ex clausula. Sed illud nõ congruit literæ, cũ hic de tali stipulatione nõ fiat mẽtio: tamẽ in se vera est. Alia est lect. ꝙ intelligatur defensio in causa euictionis. Et ista est vera: quia in tex. dicitur de ꝓmissore tantũ, nõ de eius hærede. Quæro qualiter istæ stipulatiões diuidant̃ inter hęredes ꝓmissoris. Et primò quæro in stipulatione de noui operis nunciatione, & in stipulatione euictionis. Glos. respõdet ibi: apparet ergo ex p̃dictis, &c. Videamus illud qđ gl. dicit. Dicit glo. ꝙ apparet, ꝙ hæredes vẽdentis, & ædificãtis, &c. et in hoc glo. dicit verum, ꝙ destruẽdo partẽ non liberatur: vt l. stipulatio. §. quæsitum. de noui oper. nunc. defendẽdo pro parte nõ liberatur: vt l. in executione. §. insolidũ. j. eo. Sed si ad pœnã, vel ad interesse ageretur, pro parte satisfaciendo liberatur: vt l. cùm ex causa. j. eo. Illud quod dicit gl. nec ad pœnã si fuerit cõmissa: intelligo ꝙ particularis solutio nõ impedit pœnã cõmitti, sed post quã est cõmissa qlibet tenet̃ ꝓ parte: vt l. cùm ex causa. Quæro, quid in stipulatione fructuaria, gl. dicit in stipulatiõe fructuaria secus, cùm diuisionẽ recipiat vsusfructus restitutio. Ista glo. nõ dicit verũ: quia hæredes vsufructuarij nõ tenẽtur ad restitutionẽ vsusfructus: quia morte extincto redit ad proprietatẽ ipso iure: sed tenẽtur ad restitutionẽ rei: ipsa autẽ restitutio potest fieri pro parte: vt l. si duo. s. depo. Sed si ageret̃ ad interesse, quia malè vsus sit: tunc sine dubio diuideret̃. Sed cõtra prædicta videt̃ l. v. §. reo. s. de vsufruc. Dic, qui tenetur ad vsumfructũ, tenet̃ ad diuiduum: sed qui tenetur ad restitutionẽ, quod est indiuiduũ, solutio partis nõ liberat eum. Quæro, quid in stipulatione damni infecti? Glos. dicit verũ: quia stipulatio hic nõ cõmittitur, nisi ad interesse. l. in hanc stipulationem. de dam. infec. ideo diuiditur.

1 ☞ *Differentia inter cautionem prætoriam, iudicialem, & communem, & quæ dicatur prætoria, quæ iudicialis, & quæ communis.*
2 *Cautio damni infecti petitur officio iudicis.*
3 *Cautiones introductæ ex forma statutorum, quãdo dicãtur prætoriæ, & quãdo ciuiles.*
4 *Statutum conditum ab episcopo, Comite, vel Marchione dicitur ius prætorium.*

Stipulationum. Aliæ iudiciales. Istam legẽ habetis Instit. de diui. stipulatio. & nõ est necesse summare, quia est diuisio.[a] Oppo. dicitur hic, quòd quatuor sunt, &c. contrà, quia tria: vt l. j. in princ. j. de præto. stipul. Respon. hic diuiditur stipulatio in genere: ibi subdiuiditur vnum membrum, scilicet tantùm stipulatio prætoria. Secundò oppo. de ea. l. & videtur, quòd stipulatio prætoria sit genus, & iudicialis sit species: hic ponuntur vt differentes species. Sol. aliter hic iudicialis accipitur: quia quando ex officio iudicis interponitur: ibi quando in iudicio tantùm: tũc dicitur iudicialis. Oppo. de l. liber homo. j. eo. titu. & l. & liberi. supra, de contrahenda emptione. Glos. dicit, quòd fallit in libero homine qui potest vendi: non tamen deduci in stipulationẽ. Sed non credo quòd bene dicat: vt dicam j. eo. l. liber homo. Oppo. dicitur hic, quòd prætor iubet, & iudex facit eam interponi. contrà: quia sic est in damno infecto: vt l. j. s. de dam. infec. Glo. dicit
1 quòd non est ratio, sed est exemplum. Quæro † ergo quomodo intelligatur lex ista, & quis est casus, & quæ est differẽtia inter iudicialem, prætoriam, & communem. Et glos. dicit quòd iudicialis quando propter aliud iudex aditur, & facit interponere. & allegat glos. duas leges. Tu allega plures supra manda. l. de tuo. famil. erciscun. l. hæredes. §. an ea. & §. seq. & l. harum. & l. egi. si ser. vend. & famil. erciscun. l. si filia. §. familiæ. aliàs & melius in l. si vni. & de rei vendi. l. is à quo. de lega. iij. l. fideicommiss. §. interdum. & de noui operis nunciatione l. si prius. & j. si cui plus quàm per legem Falc. per totum. cum multis alijs simili. Stipulatio verò prætoria interponitur iudice adito ob hoc principaliter. Et hæc prima est differẽtia: vt colligitur ex duabus glo. prima super ver. cautio. alia super verbo prætoriæ. in prin. Secunda differentia est: quia prætoria descendit ab edicto prætoris: iudicialis ab alijs Iurisconsultis. Item tertia differentia: quia iudex maior facit interponere stipulationem prætoriam: vt l. iubere cauere. s. de iurisdi. omnium iudicũ. Item iudicialis stipulatio à minori iudice fallit in cautione damni infecti. Item dicit, Insti. de diui. stipula. quòd iudiciales sunt dispersæ per totum corpus Iuris: prætoriæ recipiuntur in titulo, de præto. stipula. Sed ista differentia nõ est bona: quia quędã sunt quę cõtinẽtur vt stipulatio: vt leg. no. ca. et dãni infecti. & sic habetis gl. nõ credo ꝙ bene dicat, & eã sequit̃ Dy. & Iac. de Are. de quo miror, & Old. sed Pet. eã repñhendit ꝑ l. in oĩbus. s. de iudi. vbi est introducta à Iuriscõsulto, & tñ principaliter aditur iudex, et est iudicialis. Tu potes allegare l. denũciamus. C. de his qui ad eccle. confu. in casu de nõ offendẽdo, &c. & s. de priuile. cred. l. si creditores. & in l. Mutianæ. de cõdi. & demõ. Itẽ in cautione, quã quis p̃stat de adimplendo modũ: vt l. quibus diebus. in fi. s. de cõdi. & demõ. & l. si tibi. de leg. iij. Pręterea ꝙ illa gl. nõ dicat verũ, ostẽdo: Dicit̃ hic ꝙ stipulatio, quę descẽdit ex edicto ędiliũ, est propria: imò est cõis: vt in stipulatione duplæ, & in illa, quę descẽdit ex edicto ędiliũ. Præterea tex. Insti. de diui. stip. in fi. dicit, ꝙ stipulatio rẽ ratã haberi, est cõis: sed in ea nunq̃ prĩcipaliter iudex adit̃, sed incidẽter vt apparet in l. j. C. de proc. & l. nõ solũ. §. q alieno. s. de procu. licet glo. ibi videatur dicere ꝙ aliter accipiat̃ cõis, quo ad illã stipulationẽ. Sed nõ videt̃ mihi ꝙ sit de mẽte literæ: quia secundũ hoc oĩs stipulatio esset cõis, quę esset pretoria. Pręterea, scd̃m hoc stipulatio dãni infecti esset cõis: quia qñq; pręror aditur principaliter, qñq; incidenter: vt si aliquis vult tollere rudera: vt l. prætor. in fi. cũ l. seq. de dã. infect. Itẽ qñq; interponitur ex cõuentione: vt l. dãni. §. cũ parietẽ. de dã. infec. Sed credo ꝙ Pet. dicat veritatẽ. & gl. nõ bene legit. & dicit Pet. ibi stipulatio iudicialis est, quę descendit à legibus Iuriscõsultorũ, siue Imperatorũ, siue iudex adeat̃ principaliter, siue incidẽter: vt in legibus s. allega. non tamen ex edictis prætoris descẽdit. Et prætorię dicuntur, quę à mero pręroris officio introducũtur: vt si prætor hoc statuit: tunc est prætoria[b]. Nec curo vtrum principaliter, vel incidenter adeatur: illa verò dicitur communis, quæ descẽdit à pretore, & à Iuriscõsulto, & hic est casus qui est in versi. communis. & stipulatio. rem pupilli saluam fore, à prætore, item à Iurisconsulto introducta, quando decernitur administratio vni ex pluribus tutoribus: vt l. iij. in fi. cum l. seq. s. de admini. tuto. & à Iurisconsulto introducitur propter sedandã discordiã inter tutores. Sequitur in tex. Item duplæ stipulatio, &c. & ædilitiæ sunt à prætore introductæ. Stipulatio verò de dupla, solum est à prætore introducta in seruo tantum: in alijs verò est introducta stipulatio duplæ à Iurisconsulto l. emptori. s. de euict. Item in stipulatione de rato est introducta à prætore in persona actoris: vt l. non solum. §. qui alieno. s. de procur. Item extenditur in reo, & est introducta à iurisconsulto: vt l. Pomponius. §. sed & is. l. nõ solũ. §. fi. s. de procu. Et istud ponit hic Pet. & Iaco. de Ra. ponit in lectura sua Insti. de diui. stipu. & ibi Placen. in summa sua hoc
2 tangit, licet nõ ita latè. Nota illum tex. † ibi: prætoriæ, &c. quia vides quod cautio damni infecti ex officio iudicis petitur. De
3 quo dic vt in l. inquilino. de dam. infec. † Quæro, de cautionibus quæ introducũtur ex forma statuti: an sint prætoriæ, vel ciuiles, effectus est propter id quod no. C. de verbo. signi. l. sancimus. & quod dicetur j. eo. l. in conuentionalibus. Respondeo, si quidem statutum fiat à populo, vel à concilio, quod representat populũ, vt no. C. quæ sit long. consue. super rubri. de reg. iur. l. aliud. §. refertur. tunc est ius ciuile: vt l. omnes populi. s. de iusti. & iure. &
4 sic cautio erit ciuilis. Si verò † statutum fiat ab Episcopo, comite, vel marchione, tunc erit ius prætorium,[c] quia à magistratibus fit: vt l. ius ciuile. s. de iusti. & iure. & actiones pœnales descendẽtes ex illis constitutionibus erunt annales: vt s. titu. j. l. in honorarijs. licet illa statuta sint perpetua: vt dicetur j. de pœn. l. fin. Sed quid si statuta fiãt à prioribus, vel antianis[d] ciuitatũ qui sunt sex vel octo fortè, vt videmus ꝑ Italiã. Rñdeo, si quidẽ ipsi faciũt ex vigore eorũ officij: erit ius pręoriũ, sicut hic dicitur in ędicto ędiliũ. Si verò hoc facerẽt authoritate cõcilij gñalis: qa tunc ipsum

POMATES.

a ¶ Est diuisio. Pro quo facit id qđ dicit Dy. insti. de act. ĩ prĩ. ꝙ in legibus aut diuidẽdo, aut magistraliter ꝓcedẽdo: nõ est opus summario.

b ¶ Pretoria. Adde qđ si qs ꝓmittit corã arbitratore Titiũ ratũ habiturũ, an hæc cautio sit prætoria? Bal. cõsi. ccxcix.

c ¶ Erit ius p̃torium. Adde eũdẽ Bar. in l. oẽs populi. s. de iust. et iur, in v. q. prin. et in l. siue pars. C. de dila. & in l. id ꝙ pauperibus. C. de episc. et cle. Pau. de Cast. hic ꝙ intellige si tales recognoscũt superiorẽ. alias si nõ recognoscũt supiorẽ: habent̃ loco Principis: et appellabit̃ ius ciuile: vt hic volũt Ang. & Alex.

d ¶ Antianis. Intellige de antianis, q non habẽt ex forma statuti eãdẽ iurisdictionẽ quã habet populus: qa licet d iure cõmuni nõ habeãt eãdẽ iurisdictionẽ quã populus, merito nõ potest dici ius ciuile. Et cum Bart. trãsit Pau. de Cast. hic, & in l. nõ ambigitur. s. de legib.

POMATES.

a ¶In solidũ. Ex isto tex. infert Oldr. cõsi. xxix. ꝙ ẽphyteuta cessãs ĩ pte solutiõis, cadit a toto. & vide Pau. de Ca. ĩ auth. q rẽ. col. ij. C. de sacro san. eccl. & vide in simili Pau. de Ca. in l. quoties. C. de preci. Impe. offe.

b ¶Sit facti. Adde ꝙ cum hac opin. trãsit Alex. quã ẽt dicit tenere Iac. But. in l. ꝓmissis. C. de trãsac. ĩ lect. antiqua. & Ful. et Sal. ibi Bal. in l. cũ allegas. C. de vsur. ĩ iij. & iiij. oppo. & in l. cũ ꝓponas. C. de dol. idẽ Bal. in l. j. C. de his quæ pœ. nom. & in l. ij. §. creditũ. s̃. si cer. pe. & Io. And. & Imo. in c. dilecti. de arb. Imo. ĩ l. cũ seruus. de cõdi. & dem. et in l. stipulatio ista §. alteri. j. eo. Rapha. & Ro. hic, & Paul. de Ca. ꝑ qbus facit l. diẽ ꝓferre. §. stari. s̃. de arb. vbi an ꝓmis. de guarẽ. sñiæ arbitri agiẽ actiõe incerti, siue actiõe ex stipulatu quæ daẽ ad incertũ, vt ibi declarat gl. ergo videẽ ꝓmissum factũ. l. vbi aũt. §. q id ꝙ iuncto §. fin. j. eod.

conciliũ videẽ facere ministerio priorũ, ius ciuile erit. Probaẽ in ꝓœmio Insti. vbi illis sapientibus fuit concessum, vt authoritate Principis legẽ cõponerẽt, & in j. & ij. cõsti. Codicis. nõ enim illa sua authoritate faciebant, & de vete. iure enucl. l. ij. §. oĩa. & ideo ius ciuile est. & ideo tũc sunt multũ aduertenda verba reformationũ. Dicemus j. in materia de decre. ab ordi. faci. per totum.

1 ☞*Infinitum tempus quòd denotet omne tempus.*
2 *Stipulatio, & obligatio an differant.*
3 *Instrumentũ in quo apparet quòd Titius fecit Semprõniũ præsentẽ, & stipulantẽ in causa donationis vsufructuariũ omnium bonorum, quòd valeat.*
4 *Quæ stipulationes interponantur per verba futuri temporis, vel per infinita, & quæ per uerba præsentis temporis.*

Stipulatio autẽ est uer.

Dicitur hic, ꝙ quis ꝓmittit se facturũ, &c. cõtra s̃. de euict. l. si ita quis. & l. quoties qs. j. eo. vbi ꝑ verba p̃sentis tp̄is fit stipulatio. Gl. dicit, ꝙ speciale est: nõ est verũ, dicit gl.
1 quia ibi ponuntur verba † infiniti modi, & præsentis tẽporis, ꝙ omni tp̄i cõgruit. Nã verũ est dicere me amare de presenti, me debere amare in futuro: me debuisse amare in præterito. & sic infinitũ cõgruit omni tẽpori: tene menti de infinito. Vel dic ꝙ interponiẽ ꝑ verba presentis tp̄is, tñ habetur respectus ad futurum interesse. Opp. s̃. de pac. l. tale. Gl. dicit, ꝙ aliud in pacto, sed certè pactum fit per verba futuri tẽporis: ꝑ l. si quis in cõscribendo. C. de pac. & l. pactũ. Non obstat l. tale. quia ibi refertur ad futurũ. Gl. quærit de vna quæstione quãdo promittit
2 se facturũ, &c. dic vt in gl. Quærit g. † an sit differentia inter stipulationẽ, & obligationẽ. & sunt opi. Dic aut accipiẽ stipulatio materialiter pro ipsa cõceptione verborum, sicut accipitur hic in tex. & differt ab obligatione verborũ, sicut cõtractus ab obligatione: vt l. licet. §. ea obligatio. s̃. de proc. & tangitur de excep. rei iudi. & an eadẽ. §. actiones. Est enim stipulatio cõtractus nominatus: vt l. j. in fi. s̃. de pac. Aut accipitur stipulatio, prout est effectus quidam resultans ex dicta verborum conceptione: & tunc est idem quod verborum obligatio. Quærit gl. quid si promitto ꝙ do, vel promittis ꝙ das: & sic per verba præsentis tẽporis, an
3 valeat. Gl. dicit ꝙ nõ. Pro † huius declaratione formo vnam quæstionem: De facto reperitur in quodã instrumento, Titius fecit Sempronium præsentem stipulantem in causa donationis vsufructuarium omnium bonorum: an valeat, quia stipulatio concepta est per verba præsentis temporis. Videtur ꝙ non, vt hic. Contrarium consului. Vnde debes scire, quod quędam stipulationes sunt prætoriæ, vel iudiciales, scilicet quæ extorqueñ ab inuito: & istæ si quidem petuntur principaliter, deberent interponi per verba futuri temporis, vel per infinita, quæ sunt apta ad omne tempus: vt patet ex stipulationibus damni infecti, legatorũ, rem ratam haberi, & in omnibus simi. Si autẽ fieret per verba pręsentis temporis, non valeret, vt hac glo. imò etiam verborum significatio nil importaret. Quandoꝗ talis stipulatio interponitur accessoriè ad alium contractum: & tunc licet sint verba præsentis temporis: tamen interpretantur in futurum, secundũ naturam contractus, vt l. quia dicitur. s̃. de euict. & l. si ita quis. eo. titu. Quædam sunt stipulationes conuentionales: & tunc si fiant per verba præsentis temporis, si quidem non est verũ id, ꝙ de præsenti profertur: vt si dico, do & cõcedo tibi stipulãti fundum meũ, qui fundus nõ est præsens, nõ diciẽ transferri dominiũ: sed dicta verba interpretabuntur. hoc est, ꝙ dabo: vt s̃. de dona. l. ad eum. in prin. & ibi gloss. hoc sentit, dum dicit, ꝙ hodie ex illis verbis potest agi. Et hoc multum plenè dicit Azo in summa de dona. Quandoꝗ illud, quod exprimitur per verba præsentis temporis: tunc in veritate interuenit: vt in exẽplo predicto, posito quod res sit pręsens, & traditur, vel constituit se possidere. &c. Isto casu est aduertendũ, quandoꝗ est obligatio momentanea, vt obligatio dandi ex causa lucratiua: ita quod de euictione non teneor: tunc obligatio non potest contrahi: quia cũ ipsa traditione, si esset contracta extingueretur: ergo tunc non nascitur: vt l. Titio cũ morietur. s̃. de vsufru. j. eo. l. inter stipulantem. §. sacrã. sic potest loqui hęc gl. Si verò non erat obligatio momentanea, vel post ipsam dationem remanebat aliqua obligatio in futurum: vt puta de euictione, vel simili: tunc illa verba quantũcunꝗ presentis tẽporis, interpretantur vt futurum respiciant ex illius contractus natura: vt s̃. de condi. ob cau. l. fi. vbi licet per verba præsentis tẽporis & de prẽterito sit perfectus contractus, remanet obligatio de euictione: & stipulatio ipsius naturam sequitur: vt s̃. pro xi. versi. conuentionales. Pro hoc dicta lex, quia dicitur. & l. si ita quis. s̃. de euict. Et hęc est ratio in l. tale pactum. in prin. s̃. de pact. Nam in pacto de nõ petendo nõ vertitur quid momentaneum, sed semper tenetur nõ petere: & ideo dicitur, non posse impleri ex parte promittentis: vt no. C. de pact. l. j. in fin. magnę gl. & sic licet fiat per verba de præsenti, porrigitur tamẽ ad futurum. Et pro prędictis facit l. tres fratres. in prin. s̃. de pact. in glo. super verbo, cauerunt. Nunc ad propositum cũ vsusfructus non contineat obligationem momentaneam, vt no. in l. corruptionem. C. de vsufruc. & j. eo. l. pluribus. §. & si placeat. cũ constituis me vsumfructuariũ pręsentem & stipulantem: intelligitur. s. patientiam in futuro: vt legibus dictis.

1 ☞*Fideiussor dicitur uerbis tantum obligari.*

Satisacceptio.

Satisacceptio est cũ fideiussore. hoc. d.
1 † Nota fideiussorẽ obligari verbis tantum, vt hic, & j. eo. l. sciendum. & l. blanditus. C. de fideius. & est verum.

1 ☞*Stare sententiæ arbitri est facti meri.*
2 *Si unus ex pluribus cõpromittentibus, ex una parte nõ paret sententiæ, omnes teneãtur.*
3 *Si unus ex pluribus hæredibus soluit sortem pro sua parte, & facto cohæredis incidit in pœnam, solutũ per alterum computabitur in pœnam.*
4 *Qua actione succurratur contra cohæredes: quando unus satisfecit.*

Si sortem promiseris.

Iste §. est de medulla §. Cato. & ibi latius expeditus fuit. Præstatio partis ab vno ex cohęredibus, non impedit
a quin pœna committatur insolidum [a] in obligationibus dandi. hoc dicit. Oppo. de. l. si seruus. §. si plurium. s. si quis cau. Quidam intelligunt istum §. secundum illum quod de rigore committatur, sed de equitate secus, sed illud reprehenditur per textũ. hic in fin. & l. hæredes. §. an ea. s̃. fami. ercisc. Solu. vera est quod aliud in iudicijs, aliud in extraiudicialibus: vt hic. Quod qualiter debeat intelligi, dixi in d. §. Cato. Oppo. de. §. Cato. s̃. l. proxi. Solu. ibi est in faciendo: hic in dando. Et quæ sit ratio gloss. assignat: & non est bona, vt dixi in §. Cato. Opp. & videtur quod hic idem sit in faciendo quod in dando: quia hic dicitur, idẽ
1 in arbitris. Sed † parere arbitro, est facti. Dicit gloss. quod est speciale ratione finiendarum litium. non est verum: quia mitius debet agi in iudicijs. Sed intelligo quod in obligatione arbitrij venit dari. Vnde idem quod in obligatione dandi: sed si fieri: tunc idem quod in obligatione faciendi. Gloss. tamen tene menti, quæ tenet indistinctè quod stare sententię arbitri, sit fa
b cti. [b] Dicitur hic, de pœna quæ est ex compromisso. & gloss. dicit siue sit vnus ex compromittentibus, siue sit vnus ex hære
2 dibus. Tenet ergo ista gloss. † quod si sunt plures compromittentes ex vna parte, & vnus non paret, omnes tenentur. Iacob. de Aret. tenet quod non sit verũ, nisi esset dictum quod insolidum quilibet teneretur: vt l. reos. §. cum in tabulis. j. titulo primo. Pone, quod vnus venit ad defendendum in iudicio, alter non, & tenerentur ambo defendere: potest ne velle solum defendere ille vnus? Et videtur quod non, quia iudicium: vt l. in hoc iudicio s̃. fami. ercisc. dico quod iudicium sit diuiduum, & vnus potest defendere, per l. de vno quoꝗ. circa princi. s̃. de re iudic. & s̃. de iudi. l. non idcirco, & contra alium procederetur tanꝗ contra contumacem. Lex ergo in hoc iudicio loquitur quando agitur contra vnum: secus quando contra plures. Et quod dicit gloss. qđ si vnus hæredum non paret, si in sententia veniet dari, dicit glo. verum: sed in facere, distingue: aut diuiduum, aut indiuiduum,
3 secundum §. Cato. Quæro, † solui tibi sortem pro mea parte sed per factum cohęredis mei incidi in pœnã: illud quod solui, in quo cõputabitur. Et dic ꝙ in pœnam: vt l. j. ij. & iij. j. de solu. & l.

vsuras

POMATES.

a ¶Puto tñ ꝙ paria sint, vel deẽ alicui curator, vel ꝙ ei bonis interdicaẽ. Facit l. j. in pri. iũcto vers. sed solẽt hodie. dũ dicit in prin. ꝙ ꝓdigo interdicaẽ bonis l. xij. tab. et moribus receptũ est & de iure se cõtinuando dicit, ꝙ vers. sed solẽt hodie. ꝙ daẽ eis per p̃torẽ, vel ꝑ p̃sidẽ, curator inferẽdo ꝙ cõmodo illis bonorum administratio tolliẽ. s̃. de cur. furio.

POMATES.

b ¶Ego distinguo. Et considera q̃ põt esse ratio q̃ moueret Iac. & Pet. vt dicerẽt, ꝙ distinctio idẽ procedit in sentẽtijs incõmutabilibus, nõ autẽ cõmutabilibus, cũ potius debeat esse cõtrarium, cũ maius sit periculũ vbi sñia est incõmutabilis et ꝑpetuo duratura, ꝗ vbi est cõmutabilis & in aliquo tẽpore cessatura: & ideo cautius agendum est capi. vbi periculum. de electio. in vj.

POMATES.

c ¶Curator ei. Vide vnũ verbũ Alex. in l. filiusfa. §. di. ĩ vij. colũ. in prin. in viij. q. Bar. s̃. de lega. j. & vide Alexan. consi. lxxxvj. col. ij. vol. ij. vbi ponit, an si deẽ curator alicui, vt furioso qui non sit, an valeat datio? & an talis sit citãdus ĩ datione. & no. ꝙ vt referũt quidã moder. Peru. alleg. Bal. in l. pe. ff. de excep. opus est nouo decreto, & noua interdictione: vbi ꝓdigus qui reuersus fuerat ad sanos mores, tẽdit iterum in ꝓdigalitatẽ. Pro quibus facit: qa obligatio semel extincta nõ reuiuiscit. l. fi. s̃. de pact. l. inter stipulantẽ. §. sacrã. j. eo. vbi si ꝓmitto seruum qui efficiatur liber: idẽ si rem profanam quæ efficiaẽ sacra: tamẽ iterũ si efficiatur seruus, vel res profana, non debebuntur. Contra tamen videtur facere tex. ĩ l. pe. C. de cur. fur. vbi nõ est opus nouo decreto. Cui potest rñderi, ꝙ loquiẽ in furioso qui semper censeẽ esse in furore, maxime cum hic nõ dependeat a ptãte sua: vt tex. in d. l. penul. si bene aduertatur. & glos. cũ verbo, competentẽ. in c. fin. extra de success. ab intesta. secus si prodigo, cum eius vitium dependeat a voluntate sua: & sæpe tales homines videntes, qđ egere possent, incipiũt vti parsimonia, vt quotidie videtur.

d ¶Valet datio. Adde ꝙ idem tenẽt hic Pet. de Anch. Paul. de Ca. & Ro. Bal. in l. si putas. C. de peti. hær. & Abb. in c. j. de re iud. dũmodo interueniat cãæ cognitio. Cõtrariũ tenẽt Petr. Ange. Imo. & Rayn. hic, ꝙ nõ valeat datio curatoris, per d. l. tutor. Cy. in l. ij. C. qñ prouo. nõ est neces. & in d. l. si putas. & Io. Fab. in d. §. furiosi. & cũ istis trãsit Alexã. Sed tu dic, ꝙ secũdũ primã opi. cõsuluit Pau. de Ca. cõsi. clxxv. inci. & ꝙ cum iudex dat curatorẽ ꝓdigo, qui nõ est sine cã: nõ valeat. Facit ꝙ voluit Pet. de Ancha. cõsi. cccxv. vbi cõsuluit nõ valere dationem curatoris factã adulto, qui etiã erat mente captus.

e ¶Reuertiẽ. Adde ꝙ cũ notorie prodigus reuertiẽ ad sanos mores, ꝙ tũc nõ est necesse aliquo decreto iudicis: vt tenuit Bal. cõsi. alleg. cxxviij. lib. j.

f ¶Quæro. Quod est verũ scd̃m Ang. in delictis faciẽdi: secus si negligendi: quia priuilegia concessa minori, conceduntur prodigo. Gl. est no. in l. ij. C. de cur. fur. l. iij. §. pe. de tute. And. Barba.

POMATES.

¶Nũquid prodigus Ad idẽ ꝙ Bart. hic, dũ vult saluare glo. ĩ l. si qs ĩ tantã. C. vnde vi. ꝙ illa satis procedere possit, vbi in delicto cõmisso veniret pœna ĩponenda quæ ĩportaret bonorũ alienationẽ, & de hoc alleg. l. pupillus. idẽ est sibi cõtrarius: quia non est dubiũ quod ex quo pupillo comparatur, qui tenetur, furti, & in furto possit imponi pœna dupli, vel quadrupli, & sic pœna ĩportans bonorũ alienationem quam de delicto commisso vbi ĩ infligenda pœna alienationis bonorũ teneat, & prodigus cum pupillo æquiparatur.

vsuras. C. de solu. licet enim solutio sit facta ex vna causa, tamẽ in aliã causam cõuertiẽ: vt l. & post rem. §. j. s̃. de trãsac. l. quod si ex stipulatu. s̃. pro soc. Oppo. dicis ꝙ vno soluente pœna in totũ cõmittitur. cõtrà, quia obligatio ex l. xij. tab. inter hæredes diuiditur: vt l. ea quæ. C. famil. ercis. ergo quilibet potest soluere pro parte. Glos. vult soluere hoc. Et vide eam quæ incipit, cùm omnes hęredes. Si nõ credo ꝙ gl. hic intellexit, sed illud debet dicere: quia quãdo qd est in conditiõe, inter hæredes nõ diuidiẽ, sed omnes loco vnius habẽtur: vt l. cui fundus. in fi. s̃. de cõdi. & demon. sed illa obligatio respectu pœnæ est conditionalis. ergo &c. Canonistæ dicunt, ꝙ de æquitate nõ cõmittiẽ pro parte soluẽtis: vt in c. suã. extra, de pœ.
4 Dicitur hic †. ꝙ si vnus satisfecit, succurritur cõtra alios: quæro, qua actione. Glo. dicit, familiæ erciscundæ, vel cõmuni diuidundo, &c. Sed quæro, si nõ cõpetat, quia non est communis hæreditas, nec res, vnde non habet locum familiæ erciscundæ, nec communi diuidundo: qua actione agetur? Dic ꝙ actione in factum: vt l. si filiusfamil. s̃. famil. ercisc. & ibi not.

1 ☞*Prodigus manifestus, si non est ei interdictum, quòd posit contrahere.*
2 *Manifestum & sententia æquiparantur.*
3 *Interdictum non uidetur prodigo ex sola sententia lata super prodigalitate.*
3 *Interdictũ nõ dicitur prodigo ex præconio facto de mãdato iudicis, quod nullus cum tali contrahat: per dationem curatoris sic.*
4 *Curator datus prodigo qui non est, an ualeat.*
5 *Prodigus cui datus fuit curator, si redijt ad sanos mores, an desinat habere curatorem? quòd sic, si est manifestũ: aliter requiritur factum iudicis.*
6 *Prodigus delinquendo obligatur.*
Prodigus æquiparatur pupillo pubertati proximo.
Pupillus pubertati proximus obligatur delinquendo.
7 *Prodigus, cui bonis est interdictum, si contrahat, & iurat, non tenetur ad obseruantiam iuramenti.*
8 *Mortale peccatum est uenire contra præceptum superioris.*
9 *Statutum prohibens aliquem contrahere, si contrahit, & iurat, non obligatur contrahens.*

IS, cui bonis interdictum.

Is, cui bonis interdictũ est, potest sibi acquirere, non autem obligari, etiam naturaliter. h. d. Oppo. j. de fideius. l. Marcellus. Solue vt ibi. Quia materia
1 est quotidiana, quæro multa. Primò † aliquis est prodigus manifestus, non tamẽ est sibi interdictum à iudice: an possit alienare. Et videtur ꝙ nõ, ad similitudinẽ furiosi. Contrarium tenet hic glo. nisi sibi sit interdictum. Idem tenet glos. in l. j. circa princ. s̃. de cura. fur. & tene menti. & j. de regu. iur. l. furiosi. Contrariũ not. glo. s̃. de testa. l. is cui. Pet. tenet istam glo. nõ tamẽ alleg. eam & probat sic: Manifestum & sñia æquiparanẽ: vt l. emptorẽ. in prin. s̃. de act. emp. sed iste post sentẽtiã nõ põt alienare: vt hic. ergo &c. et pro hoc alleg. l. si quis cùm sciret. s̃. pro empt. Contrariũ tene pro veritate: vt hic, & l. Iulianus. s̃. de cura. furio. vbi non potest alienare, quia est sibi interdictum: ergo si non est ei interdictum, posset. Ad l. si quis cùm sciret. Respond. prout Iaco. de Aret. ibi dicit, licet glo. illam legẽ videatur destruere. dicit ipse. Qñꝗ aliqs cõtrahit cũ prodigo, & scit eum consumpturum in aliquem certũ malum vsum: & tunc nõ habet actionẽ, & alleg. l. si quis cũ sciret, sed quãdo ignorat in quẽ vsum: & tũc valet quod agit, & habet actionẽ, licet sciat ipsum consumpturũ, nõ tamen scit in quẽ vsum. Ad opp. Pet. respõdeo, ꝙ dicit manifestũ, et sententia, &c. Tu potes dicere, ꝙ in l. empto-
2 rem fuit secuta sententia: vel melius, † & notabilius credis tu, si iudex pronũciat te prodigũ, nec det curatorẽ, nec interdicat administrationi, ꝙ sufficiat: non credo ꝙ illa pronũciatio sufficeret: vt l. Iulianus. Et ratio: quia aliud est prodigalitas, et aliud est interdictio, seu curatoris datio. quæ habetur pro interdictione: vt l. Iulianus. de cur. fur. Po-
3 ne, † ꝙ iudex facit prẽconizare per ciuitatẽ ꝙ nullus cõtrahat cũ tali: an illud sufficiat, ne quis cõtrahat cũ eo. Dicit Guido de Suza. ꝙ nõ: quia debet fieri cũ causę cognitione: vt l. his qui. in fi. de tut. & cur. dat. ab his & l. programma. C. cõmi. vel epist. Ego do aliã rationẽ: quia lex dicit, ꝙ prodigo debet fieri interdictio: præconiũ tamẽ nil releuat, cũ ipsi prodigo debet interdici: vt d. l. Iulia
a nus. Puto tamẽ [a] ꝙ dãdo curatorẽ videatur interdicere: vt l. si curatorẽ. C. de in integ. re
4 sti. l. pe. s̃. de cur. fur. Quęrit gl. † pone ꝙ est datus curator alicui tanꝗ prodigo, qui nõ est prodigus, an valeat? Et glo. videtur dicere ꝙ nõ: vt l. Seię: egressę. de tute. & cur. dat. ab his. Alij contra: Dyn. dicit, quia aut est error in sententia expressus: & non valet. Aut nõ est expressus: & valet. Hoc not. in gl. in l. si ab eo. s̃. de vsusca. & Insti. qui. nõ est ꝓmiss. face. test. §. itẽ prodigus. & prædicta l. Seię. Glo. videtur cõtraria in l. si putas de peti. hęre. & l. ij. C. qñ prou. nõ est neces. Iac. de Ra. & Pet. tenent glos. cõtrarias reprobato Dy. dicũt ꝙ est casus in l. tutor si petitus. s̃. de tuto. & cur. da. ab his. Ad distinctionẽ Dy. aut est expressus error, &c. & illud verũ esse in sentẽtijs incõmutabilibus dicũt ipsi: secus & est commutabilis ex
b cursu tp̄is. Ego distinguo, [b] aut tu quęris de tutore, vel curatore dato, vt pupillo, vel adulto, cũ non sit: & nõ valet datio: vt l. tutor si petitus. & l. Seiæ egressæ. & gl. in l. si putas. & in l. ij. C. qñ prouo. non est neces.
c Quãdoꝗ datur curator ei, [c] qui nõ est pro
d digus, vt prodigo: & valet datio, [d] si nõ est expressus error in sñia: vt in dicto Dy. in gl. quã alleg. facit C. de cur. fur. l. pe. Ratio, quę me mouet est: qa esse pupillũ vel adultũ declarat natura: sed esse prodigũ, spectat ad iudicẽ: & ideo videẽ ius facere illud quod iudex dixit. Et pro hoc allego id quod dicunt doct. in l. j. §. idẽ Põponius. s̃. ꝙ fal. tuto. autho. & istã distinctionẽ tãgit gl. in l. j. C. de
5 cura. furio. & tene menti. Quęro, † aliquis
e ad sanos mores reuertitur, [e] & nõ est prodigus: an desinat habere curatorem ipso iure: vel sit necesse officiũ iudicis. Et Petr. tenet ꝙ desinat ipso iure, per. l. j. de cura. fur. Iac. de Are. distinguit, Aut est manifestũ: et tũc ipso iure desinit esse sub cura. Aut nõ est manifestũ: & remanet
6 iudici: vt l. j. de cura. furio. ꝙ placet. Quæro, [f] nũquid † prodigus
f delinquẽdo obligeẽ? Gl. videẽ dicere ꝙ nõ. C. vnde vi. l. si quis in tantã. & licet illa gl. posset verũ dicere in his, quæ alienationẽ respiciunt: tñ regulariter ex delictis obligatur: vt ibi tenet Francis. Accur. ꝙ probo rõne. Prodigus æquiparatur pupillo pubertati proximo. quod patet: quia sibi potest acquirere, vt hic patet in stipulando: quod non esset in infante, vel infantiæ proximo: vt institu. de inuti. stipu. §. sed quod diximus. Sed pupillus proxi-

Ibi. tñ. Regulariter ita practicatur pro ut ... ex Ant. Gom. lib. 3. Var. c. 1. n. 75. quem vs.

POMATES.

a ¶Ego idem. Et ista opi. Bartol. quæ cōmunis est, vt dicit hic d. Iac. de But. & do. Hierony. de Tortis. firmat vltra adducta hic p do. Alex. p authoritatem Bal. in c. ex pte. extra de consue. & p authoritatē eiusdē in c. j. §. itē sacramenta, ppe fi. sui apparatus ī ti. de pace iur. fir. & vide do. Frāci. de Crema notabi. suo cxviij. & Fede. consi. xxxj. & Imo. consi. j. col. iij. & sequen.

b ¶Cōsulēdo respōdi. Adde Pau. de Cast. An. Bal. Pet. de Ancha. hoc idē tenētes, & Fede. cōsi p̄alleg. Ang. in l. si qs p eo. de fideius. Bal. in l. j. C. de sac. san. eccl. & in l. iij. de rescin. vē. Bal. cōsil. cxxviij. li. iij. incipi. s. adultus. & in fortioribus terminis, scilicet quod nō obliget iuramēto, etiā si cōtrahat cū curatoris authoritate q nō iurauit de administrādo legaliter vt ei p iudicē imponit, qa nō valet contractus facti cum authoritate eorū q a nō iuridice sunt electi: vt no. ff. de iureiur. l. iusiurādū qd ex cōuētiōe. §. pupillus. et ff. de neg. ge. l. q aliena. §. quāquā. An autem pdigus, cui per principē bonis interdictū est, et datus curator, possit inter liberos testari & facere substōnē. & alia cōsequētia ad instōnē hrdis, vide Bald. cōcludētē q sic, cōsi. ccxxxv. lib. j.

POMATES.

c ¶Eadē ratione. Inquātū autē Bart. hic dicit, q si statutū phibet aliquē cōtrahere, q ille nō obligat, etiā s. hoc iurādo, dicas q cōiter doct. tenēt cōtra bar. ī d. l. si qs p eo. & Cano. in d. c. cū cōtingat. et tenuit d. Alex. in c. cū cōtingat. & cōs. cccc xxxvij. & Abb. in cōsi. lxxij. in j. vol. et idē Abb. in vlti. sua disputatione incip. stante statuto.

d ¶Sol. Quāuis pbet quem mortuū sine filijs. alle. Bar. sibi cōtrarius hic et in l. qui duos. s. de reb. dub. Andr. Barba.

mus pubertati delinquendo obligatur: vt j.
7 de reg. iur. l. pupillū. ergo &c. Quæro, † qd si aliquis, cui bonis interdictū est, iurauerit sup cōtractu, an teneatur ad obseruantiam? Videtur q sic: vt authen. sacramenta. Preterea, obligatur delinquēdo, vt dictum est: ergo ad obseruātiā iuramenti, ne incidat in periuriū. Iaco. de Are. in l. qui habet. §. si pupillus. s. de tute. ponit istā quæstionē, & tenet q nō obligat ad obseruātiam iuramēti: quia eis est interdictū bonis: & iuramentum debet habere & continere iustitiā, veritatē, discretionē, & iudiciū: sed prodigus nō dicitur habere discretionē seu iudiciū: ergo &c. & no. C. de nup. auth. quod eis. Quidā valens Canonista in ciuitate ista idē consu-
a luit. Ego idē [a] cōsulendo [b] respōdi. Ratio:
b quia talis actus est prodigo interdictus, &
8 prohibitus per superiorē. Nunc arguo, † venire contra præceptum superioris est peccatū mortale: quia qui nō obedit principi, morte moriatur: vt extra, de maio. & obed. c. ij. & intelligit principi, siue ecclesiastico, siue seculari: vt ibi no. & quod no. s. de leg. l. ij. ī fi. Prodigus ergo, q iurat sup cōtractu prohibito, iurat obseruare q est peccatum mortale: & ideo ad eius obseruantiā nō tenet: vt in dicta auth. quod eis. et de reg. iu. c. nō est obligatoriū. lib. vj. Facit q no. de iureiur. c. licet in vlti. gl. Nō obst. auth. sacramenta. quia minori nō est factū preceptum ne cōtrahat. licet lex eius cōtractui nō assistat. Nā cōtrahēdo nō facis cōtra legis præceptū. Idē in c. cū cōtingat de iureiur. & c. licet. eo. tit. li. vj. quia mulier nō est phibita vendere: sed ipsa alienatio, hoc est, dominij trāslatio fieri à iure bn̄ est phibita. De hoc dicet latius j. de fideius. l. cū lex. & materia tractat eo. ti. plenius in l. si qs p eo. in prin.
9 Et eadē † rōne [c] dico, vbicūq statutū prohi-
c bet aliquē cōtrahere, vel aliquid facere: ille hoc faciēdo, & sup hoc iurādo nō obligat. Quid de fideiussore si iurauerit, dicā in d. l. si qs pro eo. Ad illud q dicit q obligat delinquendo: fateor, quia imponetur sibi pœna de temerario iuramento.

IMpossibilis. Impossibilis cōditio affirmatiua vitiat stipulationē: secus in negatiua. h. d. Ratio huius est: qa si affirmatiua est impossibilis, negatiua est necessaria. Oppo. Insti. de hæred. insti. §. impossibilis. & C. de institu. & substi. l. reprehēdēda. Sol. aliud ī cōtractibus, vt hic: aliud in vltimis volūtatibus, vt ibi. Oppo. de l. dedi. §. si liber de homo. s. de cōdic. ob cau. Sol. quādo ex euentu cōditionis debet cōmitti oligatio, loquit hic: sed qn̄ ex defectu conditionis debet cōmitti, tunc loquit §. si liber homo. & C. de condi. ob cau. l. si militem. Et est ratio, qa cōditionis defectus est necessarius. Opp. de l. iuris gētiū. §. si ob maleficiū. s. de pact. Sol. Ibi de īpossibilitate iuris, quæ etiā negatiuè cōcepta vitiat. Ratio, qa tūc etiā cōtinet turpitudinē: quoniā turpe est me accipere, ne maleficium cōmittam. Et circa hoc dicam j. eo. l. si plagij. Materiam plenè pono in l. j. de condi. insti.

1 *Gloss. in l. sed & si decesserit. suprà qui satisda. cog. non bene dicit.*
2 *Prohibitum ad tempus, videtur post tempus permissum.*
3 *Dictio tunc, denotat extremitatem temporis.*
4 *Periurus quòd sit aliquis opponitur, quia iurauit soluere intra mensem: probatur promissio & iuramentum, & quod mensis est elapsus, an ex hoc probetur periurus? quod non.*
5 *Negatiua quando est fundamentū intentionis alicuius, neganti incumbit onus probādi. Opponens exceptionem non numeratæ pecuniæ, tenetur illam probare.*
6 *Solutio quando debet fieri neganti, sibi solutū fuisse, siue vt priuato, siue vt officiali publico negans non tenetur probare, sed debitor.*
7 *Opponenti quem audiri non debere, quia non soluit collectas, incumbit onus probandi. Si peto te puniri, quia collectas non soluisti: tibi incumbit onus probandi.*
8 *Quando negatur, tutorem fecisse inuentarium, quis debet probare. Practica opponendi contra tutorem quòd non fecerit inuentarium.*
9 *Agens contra hæredem, quia non soluit legata: quando debeat hoc probare.*
10 *Negans habens præsumptionem pro se, non tenetur probare negatum.*
11 *Negatiua non coarctata loco & tempore, qualiter probetur: Nuncio referenti se aliquem non inuenisse creditur.*

IN illa stipulatione. Si calendis. Lex nostra semp cōsueuit legi cū l. hoc iure. j. pxi. Ratio, quia sibi inuicem cōtradicunt, & habēt vnam materiā: & secundum vnam lect. h. d. Dies adiecta cōditioni validę, quæ in facto pmissoris cōsistit, in stipulatiōe intelligit repetita: secus si inualidè: vel quæ in facto pmissoris non cōsistit. h. d. cū l. hoc iure. Oppo. extra gl. dicit hic, q mortuo Sticho petent decem: cōtrà j. eo. l. si ex legati causa. & l. si
d homo mortuus. Sol. [d] Hic loquit quādo Stichus erat in cōditione: ibi verò erat in obligatione: ideo morte Stichi perimitur obli-
1 gatio. & ideo gloss. † quædam, quæ est s. qui satisda. cogantur. l. si decesserit. & nō bene dicit: vt hic Dy. dicit, & omnes doct. Dicitur hic, quòd expectat dies cōtrà s. de acqui. hære. l. si quis hęres. Sol. ibi in hæreditate, in qua dies nō potest esse: vt l. hæreditas. s. de hæred. insti. hic in stipulatione, quæ potest habere diē. Intro gl. & videt lex ista cōtra l. hoc iure cuius cōtrarij timore sunt quinq, vel sex solutiones. Dicūt quidam q hic non dicit q statim poterit agi, sed debet esse certū, eum venire nō posse, vt patet
2 in gl. Sed hanc sol. reprehēdit Dy. quia † q phibet vno tēpore agere, alio tēpore pmittit: vt pbat l. Imperator. s. de postul. i. statuliberū. §. Stichum. s. de leg. ij. Secūdò, dicūt quidā, q obstaret exceptio. Illud esset apponere legē verbis. Tertia sol. est: qa ibi quādo cōditio cōsistit in facto pmissoris: & qa tūc intelligitur repetita: hic quādo nō est in potestate promissoris. & istā tenet Dy. qa in primo videt adijci dies nō solū cōditionis causa, sed etiam causa differendæ solutionis. in secūda causa cōditionis tantum: sicut alias dicitur in l. cum tali. §. Mæuiæ s. de cond. & dem. Quartò soluunt aliter, quia hic ante calendas: ibi in calēdis: vt dicit gl. & hanc tenet Petr. Sed non placet: quia est cōtra casum c. commissa. extra de ele. lib. vj. licet aliqua sit differentia inter has orationes, calendis, & ante calendas: vt dicam j. eo. l. qui ante calendas. Quinta solu. est, q in lege illa incipit à pactione, hic à conditione: quod est falsum, vt s. dixi. tamen quidam huic inhærentes dicunt, quod licet non incœperit à pactione, ita quod fit in obligatione, tamen est in solutione: quia Stichus potest solui. sed in l. hoc iure. non erat in obligatione, vel solutione. Certè istud nil ad factum: vt patet in d. c. commissa. Dat glo. aliàs solu. quæ diuinationes sunt. Vnde teneo ego opin. Ioan. quam sequitur Dy. & probatur per d. c. commissa. Sed contra istam opin. Dyn. oppon. de l. iiij. §. j. s. de conditio. & demonstra. de vsufru. lega. l. vxo-
3 ri vsumfructum villæ. Respon. ibi erat † dictio, tunc, quæ denotat extremitatem temporis. Vt igitur tibi liqueat ista materia, distingue plenè vt dicam infra eodem. l. ita stipulatus. in tertia
4 quæstio: princip. ver. quartò circa prædicta, &c. Et hæc † l. hoc iure. in fin. facit pro vna opin. Innocen. quam ipse ponit in capit. super his. extra de accusatio. oppono tibi exceptionem, q tu es periurus, quia iurasti soluere Titio decem intra mensem, & non soluisti: probo quòd promisisti & iurasti, & quod mensis est elapsus. dicit Innocen. quod ex hoc non concluditur quod sit periurus, nisi appareat tunc non soluisse. Pro isto dicto videtur casus hic. Sed contra hoc videtur C. de probatio. l. prima. & quod not. C. de iure emphy. l. secunda. in gloss. magna, vbi debet probare se soluisse: aliàs cadit à iure suo. Cynus ibi dicit, quod dictum Innocen. habet locum in eo qui dicit aliquem non soluisse, cui quis soluere non tenebatur, Illa gloss. dicit verum in eo, cui quis soluere tenebatur: & sic habet intentionem suam fundatam quia ipsum debitorem habet obligatum. Ad hoc credo
5 tam Innocentium quam Cynum. bene dicere & do † regulam. Vbicunque negatio est causa intentionis alicuius, siue agentis, siue excipientis, ei qui negat incumbit onus probandi

a ¶Incumbit onus probandi. Adde secundum Alex. tex. in l. penul. §. docere. & ibi Bar. & omnes s. ne quis eum qui in ius vo. & tex. opt. in c. j. de confes. in vj. ponderatū per Gemi. Io. and. in regula, infamibus, & regula, sine possessione. de reg. iur. in mercu. Inno. in c. cum in iure. de offi. deleg. gl. in l. si vero. §. qui pro rei. s. qui satisd. cog. Io. cald. in sua dispu. inci. c. petit fructus. per Legistas in l. actor. de proba. Spe. in tit. de pba. §. probare. Cy. et Bal. in l. ij. C. de iur. emphyt. Archi. vj. q. viij. in ver. actor. p glo. magnā. Tu etiā adde Pe. de Anch. cōsil. cclv. & cōsil. clxxj. & consil. lxxxviij. Adde tu & vide Archi. in c. cum causam col. vj. circa mediū, de test. & Lanfr. in ca. quoniā cōtra falsam. col. ij. de pba. Bar. in cōsil. xliij. col. vij. in j. vol. & in cōsi. xxv. col. iiij. in ij. volu.

POMATES.

b ¶Est causa officij. dictū Bar. dum vult q causa q̄ est vt intētetur officiū iudicis, debeat in iudicio pbari, vt cōiter intelligunt hic scribētes. & maxime Are. tan quā intētetur ipsum officiū, limita vt hic per ipsum Are. cui adde Bal. cuius ipse nō meminit in l. neque natales. in fi. C. de proba. & in l. certum. C. vnde le.

c ¶Ego debeo pbare. Adde secundum Alex. Ang. in rep. l. j. C. de fide instru. & iur. has. fis. lib. x. & Ang. in c. sup his. de accu. Bal. in l. si a furioso. s. si cer. peta.

d ¶Tutor. Adde secūdum Alex. Ang. & Mod. tenēt indistincte q tutori incūbit onus probādi: qa nō cōfecto inuentario, nō habet legitimam psonā standi in iudicio l. fi. §. fi. C. ar. tut.

e ¶Legata. vide qd Bal. cōsil. ccxcj. vbi dicit, q cū hæres est obligatus ad soluendum legata, & si nō soluerit deueniat in aliū: q ille dicēs non soluisse, nō debet pbare: qa est quasi creditor. et creditor nō pbat negatiuā. l. qn quaginta. de pb. sed onus pbādi incūbit hæredi. nō ob. scdm ipsum dictū Inno. in c. sup his. de acc. qa debet intelligi de eo qui nullū habet fundamētum, nisi solius negatiuę, ideo probare debet.

P. PAV. P.

f ¶Qualiter poterūt. Vide Com. consil. lxxxviij. col. penul.

POMATES.

f ¶Qualiter poterūt. de modo aūt pbādi negatiuā, vide hic plene p eū. & in repertorio. & maxime p Gentilē terdoneū. & huic cōclusiōi. Bar. qua est cōis: vt hic inqt Besutius: vt qlibet negatiua possit pbari per missionē nūcij factā de mādato iudicis. ne iuestiget, et exploret an sic sit vel ne? vltra alleg. p d. Alexan. hic adde tenere Bal. in authē. sed hodie. C. de ac. et ob. & in l. ij qn̄ fis. vel pri. & in l. magis puto. §. nō passim. ver. illud. per illū tex. s. de reb. eo. hic alle. & do. Prepo. in c. peruenit. dist. xviij. in prin. & Feli. in c. quoniā cōtra. col. vj. super gl. j. de probatio.

a bandi [a]. Probatur autem eo modo quo dicam infrà. Fallit in exceptione non numeratæ pecuniæ: vt C. de nō nume. pec. l. si ex cautione. & l. asseueratio. & no. s. de excep. l. j. Hoc autē esse verum probatur, primò si negatiua est causa actionis meæ hoc debeo probare. Casus est hic. & j. eo. l. ita stipulatus. versi. quod si ab initio. Item si est causa exercitij actionis meæ: vt quia non possum peruenire ad pignorū possessores, nisi quādo principalis nō est soluendo: hoc debeo probare. Quod probabo facta excussiōe: vt auth. hoc si debitor. C. de pig. & authen. præsente. de fideiusso. vel si esset notoriū: vt dicet j. eo. l. decē. Item si negatiua est causa
b officij [b] iudicis. primò illa negatiua probari debet quā suum officiū iudex interponat: vt l. magis puto. §. nō passim. s. de re. eo. & C. de fabri. si quis consor. lib. xj. qui text. ad
6 hoc mirabiliter facit. Item Cy. † dicit verū, quòd prædicta debent limitari quando ille qui negat hoc sibi non debebatur, secus si debebatur. Pone, promisisti sistere tali die in iudicio sub certa pœna: ego peto pœnā, & obtineo nisi probes te venisse, vel iusta causa impeditum esse: vt l. ij. s. si quis cau. & de re milit. l. iij. §. si ad diem. & l. qui commeatus. cùm enim mihi hoc debeatur, vel vt priuato, vel vt officiali est probata intentio mea. eo ipso quod nego, nisi per aduersa-
7 rium probetur. Et prædicta † faciunt ad multa. oppo. tibi exceptionem, quod non debes audiri ad ius: quia nō soluisti collectam ex forma statuti. nā cū soluere collectas sit debitū cōmuni, & non mihi. & ego oppono ad mei vtilitatē, ego debeo proba-
c re [c]: aliàs intētio mei excipiētis nō est fundata. sed si peterem te puniri quia collectā nō soluisti: tūc quia te accuso principaliter ad vtilitatē cōmunis, cui teneris, tu debes probare te soluisse: vt dicta l. iij. §. si ad diē. & l. qui cōmeatus. de re mil. Et idē si ego †
8 accuso te tutorē de crimine suspecti: qa nō fecisti inuētariū: tūc quia hæc accusatio fit ad cōmodū ipsius pupilli, cui hoc est debi-
d tum: tutor [d] debet pbare. arg. de suspec. tu. l. iij. §. tutores qui repertoriū. & de admini. tut. l. tutor qui repertoriū. Sed si ad meā vtilitatē opp. tutori cōtra me agenti, q nō debet audiri: quia nō fecit inuentarium. istud nō est hic. videtur eñ q hæc sit causa intētionis pupilli, seu tutoris, vt nō possit agere nisi inuētario cōfecto: vt l. fi. C. arbi. tute. sed pōt esse q excusatur ab inuētarij confectione: vt l. tutor qui repertoriū. de admini. tut. Et ideo tutius est, q pponat in hūc modū dico te nō fecisse īuētariū. & si te fecisse appet, peto copiam mihi fieri. cōstat enim mihi copiā dādā: et sic repellet indubitāter: ideo copiā nō dat. sed an incūbit mihi probatio q inuētariū nō fecerit: vel sibi q fece-

g POMATES. ¶Fit discussio. ex cōclusione Bar. ibi, & puto. dum vult q illæ cui cōmissa est exploratio, sufficit si referat ita sibi esse persuasum esse idē. nō ab his qui verisimiliter habere possint: habes inferre nunciū probare, licet non cōcludat de necessitate per sensus corporis: q secus esset in teste. de quo vide etiā clare Bar. in l. is potest. alias qui duobus. §. j. s. de acq. her. etiā adde Alex. cōsi. ij. in fi. vol. j.

9 rit dubiū est. & idē † vidi de facto. Agebatur
e contra aliquē: quia non soluit legata [e]: ideo priuatus est per auth. hoc amplius. C. de fideicom. dicebam si ille cui legatū debebat ageret: esset fundata intētio sua: aliàs ille q agit debet probare eū non soluisse, eo mo-
10 do quo statim dicam. Prædicta † vera, nisi sit præsumptio iuris pro negante: vt si dico me nō deliquisse, seu causam ingratitudinis non cōmisisse: vt. C. de inoffi. testa. l. omni modo. & de leg. ij. l. cū pater. §. rogo. cum simi. vnde remanent prædicta vera, vbi nō est præsumptio iuris pro affirmante seu negāte. & prædicta vera siue sit negatiua qualitatis siue negatiua facti. Ad hoc inducuntur omnia mēbra distinctionis positę p Iac. de Are. C. de prob. l. actor. & ibi recitat per
f Cy. Quæro, qualiter poterunt [f] probari istę negatiuę. f. se nō soluisse. & simili. cū nō sint coarctatæ loco, vel tempore: & sic probari videt impossibile: vt dic. l. actor. C. de prob. Respōd. q possum implorare officiū iudicis, vt fiat per nuncios solennis inuestigatio, et exploratio, an talis soluerit vel nō? an talis venit in Italiam vel nō? & sic de si-
g mil. Sicut quandoq fit discussio [g] bonorū principalis. pro hoc tex. expressus de leg. ij. l. cū quidā. §. fi. cū l. seq. expressus. j. l. ita stipulatus. ver. quod si ab initio. & puto suffi-
h cere [h] si nuncij referant se diligēter perquisiuisse ab omnibus, qui hoc verisimiliter scire debebant. Et se reperisse q talis nō venit in Italiā, vel q talis nō soluit. vel aliter iudex hoc disquirat secundū formā. l. magis puto. §. nō passim. sed quid si nuncius se retulit diligenter inuestigasse, & se non posse reddere certū? Respon. pręsumā pro negante: vt s. ad Treb. l. ex facto. §. pen. vbi est casus. in prædictis enim casibus vbi non po-
i test liquido probari: sufficere puto, [i] q ex vehementi opi. se informet. arg. de re mil. l. non omnes. §. à barbaris.

1 *Agere sine actione quando quis possit.*
2 *Libellus nouus quod non detur actione nata per contestationem litis.*
3 *Imparitas quæ non potest reduci ad paritatem, vitiat constitutionem reorum.*

k SI Titius & Seius. [k] Potest quis agere sine actione, cū speratur oriri in cōtestatione. h. d. Opp. de l. si pupilli. §. videamus. s. de neg. gest. & de l. quoties. §. item si. s. de admi. tut. vbi sine actione nemo experit. sed hic non est actio cum nō venit cōditio, vt l. cedere diem. de verb. sig. Gl. soluit, qd de facto agit. & alle-
l gat. j. e. l. si decē. [l] quæ nil facit. & j. rem ratā hab. l. si indebitū. ista potest facere. tu solue, q non conceditur sine actione agi: verùm
m est [m] nisi speretur actio nasci in contestatione litis. Dices tu illud q tu dicis est cōtra ca

h ¶Et puto sufficere. Adde qd Bal. in repe. l. cū mulier. Petr. de Ancha. & Imo. hic tenēt cōtrariū, q talis negatiua possit pbari p talem excu. tamē vt refert Ale. de Imo. ī c. super his. de accus. transit cum opin. Bal. & Ant. de Bu. Fl. d sancto pet. in l. ij. s. de pcu. Bar. in l. is potest. de acq. hær. & in l. ij. ver. qd si dubitetur. queadmo. testa. ape. Ang. ī l. si vacātia. de bo. va. vbi alleg. glo. in authē. de exhi. re. §. si vero. in verbo, examinet. alias concor. vide hic per Alex. Quibus adde Ro. cōsi. ccxlv. q alleg. gl. ī auth. de hære. & fal. §. si vero absint. in verbo, vidisse. q dat modum probandi negatiuam.

POMATES.

i ¶Sufficere puto. inquantū autem Bar. cōcludit q ī his quæ sunt difficilis probationis, sufficit p coniecturas ex vehemēti opiniōe, vltra allegata p domi. Alex. vide ipsummet ī cōsi. suo xxiiij. inci. Redēptoris nostri &c. aīaduersis his &c. in iij. col. vo. ij. & cōsi. liij. inci. Viso themate. eo. vol. in j. co. & lxix. incip. Visa facti narratione. in j. col. eo. vol. & vlti. ī pen. col. incip. p excellētissimū. q est repetitū cō. xlviij. vo. iiij. vbi pulchre ad hæc q ibi aggrauauit. vid pterea circa hæc Pau. de ca. cōsi. lxxxij. inci. In Christi nomine visis his in penul. col. & cōsi. cclxxv. incip. vt supra. super prima col. in fi. & vide Fel. ī c. veniēs. ij. col. viij. in versi. in gl. fi. de test. Ange. consilio. ccxviij.

P. PAV. P.

k ¶Si Titius & Seius. vide Math. no. viij.

POMATES.

l ¶Eo. l. si decem. dic hic. l. si decem, nil facere. adde tu q eam inducit Odofre. in l. nuda. sumendo argumentū a cōtrario, q si fuisset apposita cōditio. non potuisset transmitti nisi petijsset, quod meminit textus in verbo, cum petiero. cum ergo innuit quod possit peti, ergo sequitur sumendo argumētum vt supra quod possit agi nulla actione cōpetēte, cum ad hoc non venisset. & vide circa hæc Anch. consi. xxvj. col. iij. ad fi.

m ¶Verum est. Quando speratur actio nasci ex contestatione agitur sine actione. & in hoc est singularis ista lex secundum dominum meum. Andre. Barba.

a ¶ Diſtingue. vide Lud. Ro.in.cõſ. ccc lxviij. p dicto bart. vide q̃ hic dixi in c. ex pte.de foro cõpetẽti, vide ibi d. Ab. vbi ñ allegauit Bar. Andre. Barb.

b ¶ Aut quæris.gl.eſt no.in l.ſi vnus §.pactus.ff.de pac. q̃ iudex nõ debet ſe itro mittere ſed pars imputet ſibi ſi male egit.ſed Bar. hic limitat. Andr. Barb.

↠ POMATES.

c ¶ Pendente iudicio. Inquantũ autẽ Bar. hic concludit, quod quoties pendẽte iudicio ſuperuenit ius actori ex cauſa, & poſtea quæ põt ſuꝑ illo, vt ff.ex eadem in ſtãtia ꝓferri ſnia cõdẽnatoria. limita vt ꝓcedat ſi agatur iudiciũ coram iudice ordinario: ſecus ſi corã delegato. Iſta eſt aurea limitatio Bald. poſt Bar.ad fi.l. præſcriptiõe.in ix.q. C. ſi contra ius vel vti. pub. quam ſequẽdo exclamat Pau.de ca. in d.l.ſi rẽ.§.fi.hic alleg.per Bar.licet de ea dubitauerit Are. hic in l.hæres quãdo cunque. ff. de acquirẽdo. Secũdo limita, vt ꝓcedat ſi ius ſuperueniat retrotrahẽdi per fictionẽ: ſecus ſi nõ retrotrahit fictio ne.Ita limitat egregie Bal.in l.nõ quẽ admodum.ff de iudi. de qua hic vide Are. Tertio limita vt nõ ꝓcedat, ſecũdũ quoſdam Moder. hic in cauſa appellationis: de qua vide Bal.in l. per hãc. C. de tẽpo. appellatio. Quarto limita, vt non ꝓcedat quoties eſſet in cauſa concluſum, vt vult Bar. in l.ſi mater.§.eãdẽ.in fi.de exceptio. rei iudi. de qua vide Are.et ſcribẽtes hic:et quę ego addidi ad Bar.in d.l. ſi mater. Quinto limita, vt ꝓ Bal. in l. j.circa primã vel ij. co. C. de exec. rei iud. Sexto limita, vt colligit ex not.ꝓ Ang. poſt gl.no.i l.q repudiatis.ff. de iofficio. teſt. Et hoc dictũ bar. nõ ſolũ, ꝓcedit q̃n ſuperuenit ius actori i ſtãtia, ſed ẽt ſortius, q̃n ſupuenit i exercitio cõpetẽte a prĩcipio ſtãtię. Ita no. declarat Bald. hic. Pro quo limo. i l.ſi aũt.ff. poſſidere.ff. de reivẽ. Sedo magis ꝓcederet dictum Bal. ſi ius ſuperueniret in aliquo acceſſorio. Tex. eſt in l.fructus.et ibi no. Ang.ff. de rei vẽ. Tertio intellige, vt etiã ꝓcedat poſt ſententiam abſolutoriã.

ſum.l.nuda. C. eo. vbi nõ habet locũ actio, nec oritur in conteſtatione: & tamẽ admittitur de facto. Reſpondeo, ibi agitur de facto nõ vt ſequatur ſẽtẽtia: ſed vt alia obligatio cõmittatur. ſed an procedat iudiciũ ſine actione ſi reus patitur. tu habes text. q̃ ſic in l.ſi quis alias incip. iulia. §. quãtũ. ff. ad exhib. Diſtingue[a] ergo † duo verba nõ inſiſtendo in contrarijs, cũ q̃rit vtrũ quis admittat ad agendũ ſine actione. aut quis nõ habet actionẽ ab initio: ſed ſeparat vt oriat in cõteſtatione: & admittit vt hic. aut non ſperat vt oriat in cõteſtatione: & tunc aut quis agit vt ſnia ſequatur ex illo iudicio, & non admittit reo inuito. l.ſi pupilli. §. videa mus. ff. de neg. geſ. aut agit vt alia ſtipulatio cõmittatur, & tũc agi põt, vt l.nuda. C. de contrahẽ. & cõmit. ſtip. Aut quæris[b] vtrũ admittatur reo volẽte expreſſe, & admittat vt l. Iulianus. §. quantũ. ff. ad exhib. & l. vbi pactũ. C. de tranſac. ſcdm vnã lect. Petr. licet nõ tenuerit eã. Prędicta ſunt vera q̃n actio deficit ab initio: ſed q̃n ex poſtfacto deficit et ab initio cõpetebat: tũc aut ſi iudiciũ nõ procederet, reus cũ aliena factura locupletaret: & tũc procedit iudiciũ. l.ſi poſt acceptũ. ff. de rei vẽ. di. Aut non locupletaret cũ aliena factura, & tunc iudiciũ non procedit, ſed fiet abſolutio ab obſeruatione iudicij: vt Inſt. de perpe. & tempo. actio. §. fi. de condi. indeb. l. eleganter. § . ſi quis poſt. de iureiur. l. iuſiurandũ & ad pecunias. §. fi. Sed poſſet dici, iſta eſt truffa: quia indiſtincte procedit iudiciũ ſine actione: vt l. cũ putarẽ. ff. fam. erc. & expreſsius in. c. Abbate ſanẽ. §. cęterũ. ver. q̃n. de re. iu. lib. vj. Reſpõ. hic nõ ꝓcedit iudiciũ, ſi ſit manifeſtũ, actionẽ non cõpetere: nec procedit ad condemnationẽ parte opponente. Contraria loquũtur q̃n hoc non erat manifeſtum, & a parte non opponebat. Vnde inſtãtia tenet, & ſententia, ſi ſeq̃ref: tamẽ ſi iudici cõſtaret, ſtatim abſolueret: vt not. C de trãſa. l. vbi pactũ. ſcdm vnã lect. glo. Quæro †, circa hoc an detur nouus libellus nata actione p̃ cõteſtationem? Et do. Ray. dicebat q̃ ſic: quia erit nouũ iudiciũ. Sed dico q̃ eſt falſum: quia q̃n ex facto de præterito actio incipit cõpetere pendẽte iudicio[c] tunc ex eadẽ inſtãtia ſequitur condẽnatio: vt l.ſi rẽ. in fi. ff. de pig. act. & l.ſi mãdauero tibi vt à Titio. ff. mãda. Opp. & videtur, q̃ debet expectari q̃ illæ dare nõ poſſit: vt l. ita ſtipulatus. §. Sabinus. j. eo. Iſtud eſt difficile cõtrariũ. & gl. dat plures ſol. & vna eſt q̃ ſpeciale eſt hic ratione perplexitatis, per l.ſi Titius. de condi. inſtit. Quidã videntur dicere, q̃ hic nõ ſit perplexitas. Nã perplexitas eſt illa, q̃ nõ põt diſſolui: ſed hic facto promiſſoris põt diſſolui. Credo q̃ ſit perplexitas, quia lex præſumit q̃ nunq̃ vellet diſſoluere: arg. j. eo. l. ſtipulatio nõ valet. Alij dicũt & ſecũdã omittãt. aut cõferr̃ in eadẽ ꝑſona, aut in diuerſis: ſed iſta nullius eſt valoris: quia nõ eſt ratio diuerſitatis. Alij dicũt, aut in eadẽ re, aut in diuerſis, hic in eadẽ. Et iſtã ſol. tenet Guli. de Cu. in l. & ſi poſt tres. ff. ſi quis cau. & Ia. de Are. hic & aſsignat rationẽ, quia ſi eadẽ res ſpectetur quod nõ poſsit dari, ſtipulatio extingueretur: ga nec mihi nec ſibi poſſet dari, ſed in diuerſis rebus ſpectatur: quia vna perempta, altera eſt in obligatione: ſed illa nõ ſunt vera: quia alio modo poteſt deſinere poſſe dari q̃ per rei interitũ, puta morte eius, cui debet dari. Pro hoc. ff. de cond. & demon. l. hoc genus. & l. pater Seuerinã. §. ſocrus. Quid dicemus? Pet. de Bel. dat aliam ſol. hic quam Cyn. tenet in l. ſi pacto. C de pact. & dicit: hic erãt duo rei credendi: nec erat propriè conditio: quia tacitè ineſt quod vno litẽ conteſtãte alteri non poſsit ſolui: vt l. ex duobus. j. de duo. reis. Non obſtat tex. qui dicit, ſeparatim: quia vnus ſub commemoratione alterius fuit ſtipulatus, & ſic ſimul videntur ſtipulari, vt l. Modeſtinus. j. de ſol. Sed illud eſt falſum: † quia imparitas quę nõ ſperat reduci ad paritatẽ, vitiat cõſtitutionẽ duorũ reorũ. l. eandẽ. ff. j. de duo. reo. no. per gl. et doct. in l. ex duobus reis. Ia. j. de duobus reis. Sed hoc ipoſsibile eſt, q̃ vno tpe ſit q̃ſita actio eis: ergo nõ ſunt duo rei. Quæ eſt ergo vera ſol. Dico, q̃ ſecunda ſolu. quæ eſt hic. ſ. q̃ per conteſtationẽ deſinit fictione iuris alteri poſſe dari. Sed quare lex fingit. hic, & non alibi? Dic ratione perplexitatis, quæ eſt hic, vt dicit gl. in prima ſolutione. Et quare non ſoluitur iſta perplexitas alio modo q̃ per conteſtationẽ? dico q̃ habet ſimilitudinem duorum reorum. Et de hoc dixi plenè in l. ita ſtipulatus. Pro cedo vlterius[d]. Opp. de l. ſi verò ff. de pœn. & l. ſi quis à multis. ff. de noxa. Dy. dicit in l. ſi pluribus. de leg. j. Aut quærimus de iure quærendo: & dicitur occupari per litem conteſtatam: hic autem de iure quęſito con ſeruando: & tunc debet peruenire ad ſentẽtiã. Sed illa ſol. in quolibet paſſu reprehenditur in d.l. ſi pluribus. de leg. j. & ibi plenè dicam.

Ita ꝓbat in l. gregẽ. §. ſi. ſub cõditione. ff. de pi. & in l. bouẽ. §. pe. de cdi. edi. & in l. niſi infinita. §. ſi adhuc. & ibi glo. de tut. & ra. diſtra.

↠ POMATES.

¶ Procedo vlterius. Intellige aũt vt hic declarat Imo. de iure quæſito, aut quærẽdo eius q̃ delicta cũ teſtibus excludit. nõ aũt eius q̃ litẽ ipſam conteſtat. Ego autẽ intelligerem de iure quęſito, aut quęrendo vtriuſq̃ ꝑ ea quę no. Bar. i repe. l. quo minus. in. iij. colũ. in ver. cõtra videtur. ff. de flu.

↠ POMATES.

e ¶ Quia hæc dictio. Habes inſerre ex his verbis Bar. hic dum dicit, q̃ ante calẽdas intelligit ſinitas: & ideo, &c. q̃ dictio ante, eſt incluſiua. hoc idẽ voluit Bart. in l. in ſiſulã. §. fructus. ꝓ illũ tex. & ibi ſequit Bal. ff. ſol. ma. & volut clare Oldra. i cõſi. xlix. in vlti. col. allegãdo tex. i l. annículus. ff. j. ff. & verbo. ſign. quã dixerat alibi Bal. in l. ex his verbis. C. q̃n dies lega. ad q̃ proprie id ante videt, q̃ omnimodo eſt añ dictionẽ. cap. repugnat d. l. annículus. §. j. vbi tractatur de propria verbo. ſigni.

↠ POMATES.

f ¶ Quero, de quæſtione. Et i hac quæſtione dicit cõem eſſe opi. Bar. hic Puteus maior. & retulit Decius ꝑceptor meus.

Si ita ſtipulatus fuero decẽ, aut quinq̃. In alternatiua ſummarũ, & tẽporis, minus eſt in obligatione. h.d. Ex hoc colligitur ratio, quã habetis. ff. eo. l. j. §. ſi quis ſimpliciter. Dicam j. eod. l. ſi duo rei.

1 *¶ Dictio, ante calendas, intelligitur finita.*
Teſtes quod non ſunt contrarij, ſi vnus dicit ante calendas, & alter die calendarum.
2 *Differentia, an ſit dicere ante calendas, & dicere in calendis.*
3 *Reus qui cõparuit in primo & ſecundo termino citationis, ſed non actor, & in vltimo termino comparuit actor, non reus, an ſit contumax: quod non.*
4 *Reus, cui fuerũt datæ tres dilationes ad diuerſa: ſi non cõparet in prima, nõ excuſatur.*
5 *Terminus ſi datur reo ad aliquid faciendum, ſi reus comparet intra terminum, quando debeat actorem requirere.*

Vi ante calendas. Quæro de ratione huius legis. Reſpondeo. Ratio eſt: quia hæc dictio[e], ante calendas, intelligit. ſ. finitas: & ideo † cõprehendit diẽ calendarum. Hoc probatur in tex. & glo. infrà eo. ſtipulationes nõ diuiduntur. §. pe. & ideo ſi teſtes cõtradicerent ſibi, & vnus diceret ante calendas, alius die calendarũ: dic q̃ non cõtradicũt: quia q̃ dicit teſtis ante calendas: dic. ſ. finitas. Opp. de verbo † ad verbũ, de l. ſi ita fuerit. la ij. ff. de manumiſſ. teſta. vbi eſt differentia, vtrũ dicatur ante calendas vel ad calendas. Sol. ad incõmodũ ſtipulatoris tantũ eſt dicere ante calendas, quantum in calendis: quia vtrobique non poteſt exigere ante calendas, vt hic: ſed ad commodum rei eſt differẽtia: quia quãdo dicit promitto dare ante calendas, quandocũq̃ vult poteſt ſoluere ante calendas: vt dicta l. ſi ita fuerit. in fin. Ratio eſt: quia patet quod tempus eſt appoſi tũ fauore rei ſeu promiſſoris. ſed ſi eſſet dictũ calẽdis, nõ poſſet ſoluere ſimpliciter ante calẽdas. Sed eſt diſtinguendũ aut tẽpus eſt appoſitũ fauore rei, vel actoris: vt in l. ſi fideicõmiſ. ff. cũ Pollidius. ff. de vſu. & l. ſi ita relicti ũ. § Pegaſus. ff. de lega. ſecundo. & videbitis infrà eodem. l. qui Romæ. in princ. Quæro, † de quæſtione[f]. Iac. de Are. quam formauit in l. ꝓtor. in fi. ff. de ope. no. nũ. quę talis eſt: Citatus eſt reus, vt veniat intra

a ¶ Sed ego. Opi. Bar. tenet hic Ange. allegãs Io. And. i addi. i ti. de cita. Pe. de anc. in c. j. de do. & cõtu. ſed Bal. diſcrepat, tenẽs opi. Ia. de Are. ꝑ aut. ei q. C. de tẽp. appel. ad fi. eũdẽ ad l. & poſt edictũ. quia ibi erat vnus terminus: hic vero plures. Tu dic aut illũ licẽtiauit ex toto & tũc nõ eſt cõtumax. Aut voluit illũ licẽtiare, ꝑ illa vice: tũc eſt in mora. In dubio aũt vr obviare litib. c. finẽ litibus. de do. & contu. q̃a iudicis officiũ eſt dirimere lites. Et intellige dictũ Bart. ꝑ cedere i eadẽ cã, & i eodẽ articulo: ſecus i diuerſis. c. cãm. de do. & cõtu. Io. an i c. eccleſiæ. de elect. ga cõtumacia i vno nõ nocet i alio. Tex. eſt au reus in l. aut q aliter. qđ vi, aut clã. niſi eſſet citatio gñalis: qa ſi cõpareat i vno, & i reliquo nõ, vide c. auditis. de procurat. Andr. Barb.

↠ POMATES.

b ¶ Ego credo q̃ reus. in quãtũ Bar. concludit, q̃ ſi habet tres dilatiões in iij. i prima aũt, & ſecunda ceſſa uerit: qđ debet in ex pẽſis cõdẽnari, ꝑ no. in c. ij. de ꝓcu. Adde q̃ idẽ no. in c. q̃n cõtra falſam. in gl. i ver bo, dilationes. i fi. de ꝓba. et ibi vide Fel. in viij. col. i fi. & ſeq.

c ¶ Licẽtiatus recedit. Adde qđ cũ Bar. trã ſit Ang. Pe. de anch. Pau. de ca. et Ro. ſo. And i addi. ad Spe. in tit. de cita. §. viſo. ver. qđ i primo, vbi alle. c. j. de do. & contu. in vj. Bal. i aut. & q̃ iurat. de bo. auth. iudi. poſ. & l. cõſentaneũ. C. q̃o et q̃n iu. i v. no. vbi alle. tex. i l. ex conſenſu. ff. in ver. añ diẽ. i verbo, interrũpere. j. de ap. latius hic ꝑ Alex. vide. & vide q̃ poſui i l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec.

↠ P. PAV. P.

d ¶ Quod eſt. Vide Abb. in c. ſi. co. v. de dilat.

e ¶ Cogitabitis. Adde poſt Alexã. Pau. de Caſt. cõſi. cũ Ioan. An. in addi. Spe. i titu. de cita. §. viſo. i add. q̃ incipit, ſuper illo. tenet q̃ citatio gñalis nõ debet fieri niſi citatus ſit valde remotus. Si autẽ nõ ſit valde remotus, debet citari ad ſingulos actus: & ibi. vide an citatio ꝑ edictũ teneat de iure Canonico. Et cõcludit q̃ nõ abſq̃ cõmiſsiõe Papę. & dũ Alex. dicit relata opin. Feli.

intra nouẽ diẽs, quorũ, tres pro primo, tres ꝑ ſecũdo, tres ꝑ tertio termino: & peremptorię fuerunt aſsignati. In primo termino & ſecũdo comparuit reus & nõ actor. In tertio cõparuit actor, et nõ reus. quæritur an reus ſit cõtumax? Dicit Ia. de Are. q̃ reus eſt in vltima mora, & vltima mora nocet. & ideo poterit ꝑcedi cõtra eũ, tanq̃ cõtra cõtumacẽ. Et idẽ dicit Spec. in ti. de cita. §. viſo. ver. qđ ſi in primo. Sed ego[a] credo, q̃ reus[b] nõ ſit cõtumax, & præmitto ſic: Dicũt doct. q̃ ſi in primo termino ceſſat reus puniẽt in expẽſis: idẽ i ſecũdo: cõtumacia aũt tertij termini aggrauat eũ, vt poſsit peruenire ad primũ decretum. Ita no. extra de ꝑcu. c. ij. & Cy. C. de iudi. l. ſancimus. Et ex hoc apparet, q̃ reus eſt cõtumax, ſi non venit in prima citatiõe. ergo eadẽ ratione & actor, ſi nõ venit, & illo actore cõtumace circũducit edictũ & illa citatio: & incſata p reũ cõtumacia actoris reus licẽtiat[c] recedit: vt ff. de iudi. l. poſt. & ſic iſta citatio nõ arctat eũ. Item citatio ſecũda, & tertia fit ad cõuincendã malitiã rei, non venit in primo termino: vt i auf. iubemus. C. de iudi. Si ergo reus cõparuit i primo termino, apparet q̃ ſecũda & tertia dilatio euanuit, & eius cõditio deficit: q̃ eſt, ſi in primo termino nõ venit, vt ipſum amplius ſecũda & tertia citatio nõ arctet. Fateor tñ vnũ, & in hoc poſſet dicere verũ Iac. de Are. & Specu. q̃a licet in prima citatione actor ſit contumax, tñ ſi iudex vult poteſt actorẽ expectare ad aliã dilationẽ: vt eſt tex. & gl. i l. & poſt edictũ. in prin. ff. de iudi. Si ergo iudex reũ venientẽ nõ licẽtiat: ſed vult actorẽ expectare: hoc caſu ſi reus nõ licẽtiatus recedet: tũc vr cõtumax in ſecũda, & tertia dilatione: vt dicit Inn. in c. cõſuluit. extra, de offi. deleg. & extra de pœ. c. calũniã. Et ideo facias ſcribi in actis, cõparuit reus, & licẽtiatus recedit. Dices † tu, hoc eſt cõtra l. ſtatuliberos. §. ſtich[d]. de ſta. liber. vbi requirit q̃ repræſentet ſe in quolibet termino. Sol. ibi erant tres dilationes datæ circa diuerſa: quia decẽ libræ in vno anno, & decẽ libræ in alio anno debebãt ſolui: ſed hic data erãt tres dilationes ad idẽ: ideo te cõparẽte i prima ceſſant oẽs aliæ dilationes. & ideo ſi eſſes citatus, q̃ hinc ad tres dies cõpareas ad talẽ q̃ſtionẽ, & inde ad tres dies in alia q̃one: tũc ſi cõpares i vna, nil ꝑdeſt in alia. Quæro, daſ † termin[e] ad petitionẽ actoris reo, ad faciẽdũ aliq̃d intra octo dies: debet ne actor ſtare ſemp intra octo dies, vel debet requiri, ſi intra illud tẽꝑs venit reus. Videte, iſta dilatio duob[g] modis poteſt dari. Primo parti ad vnũ actũ tantũ mometaneum: vt, dat iudex terminũ octo dierũ ad veniẽdũ: & iſto caſu fateor q̃ re[g] põt venire quacunq̃ parte termini vult: tñ ego actor, ad cuius petitionẽ datus eſt terminus, nõ ſum cõtumax, vt circunduci debeat edictũ ad rei petitionẽ, niſi in vltima die termini ego actor nõ eſſem in iudicio: nec alias põt iudex reũ licẽtiatũ dimittere: vt l. poſt edictũ. i fi. ff. de iud. Ratio quia añ litẽ q̃ncunq̃ vis, tu reus ante octo dies poſſis venire: tñ nõ eſt ꝑſumendum q̃ tu reus venias: niſi i vltima die termini: vt §. l. proxi. i fine. Quãdoq̃ daſ terminus ad aliquẽ actũ nõ mometaneũ: vt ad probãdũ, i quo multa requirunt, et hoc caſu ſi expectaret illa pars, vſq̃ ad vltimã diẽ: tunc nihil poſſes ꝑbare: & tũc reus intra terminũ põt venire quãdocunq̃ vult tamẽ debet facere citari actorẽ, vt veniat ad videndũ teſtiũ iuramẽta, & articulorũ productiones. Probo per caſum in auf. & qui. C. de tẽpo. appel. & l. ij. cũ ſua gl. eo. tit. Ratio: quia ego actor bene ſcio q̃ tu poſſes probare intra octo dies: ſed neſcio qua die vel hora hoc facias: & ideo niſi mihi dies & hora denuncietur, nõ imputatur mihi: vt l. aut qui aliter. §. j. ff. quod vi aut clã. Dixi ff. q̃ in quolibet actu debet aduerſarius citari. Sed quę ro, pone q̃ eſt[d] quæſtio cũ Comitatenſi, q̃ ſtat à lõge, mittã ne ad locũ ita diſtantẽ in quolibet actu, cũ dilatio ad probãdum nõ ſit multum magna? Cogitabitis.[e]

1 *¶ Stipulatio facti tunc cõmittitur, quando tranſierit tantum tempus, intra quod potuit explicari.*
Dilatio redintegratur propter caſum repentinum.
2 *Poteſtate electo ſuo periculo, ſi per ſex menſes gerere non potuit officium, non redintegratur ex tempus.*
3 *Dilatio data ad probandum, tota redintegratur, ſi impedimentum totam abſorbuit.*

Si ita eſſem ſtipulatus. Stipulatio † facti, tunc committitur cum trãſierit tẽpus tantũ, quod factũ potuit explicari: & ꝑpter caſum repẽtinũ redintegratur dilatio. h.d. cũ l. ſequenti. & ideo hæſitaſ. iſte eſt notabilis caſus. Opo. de l. iij. §. ſi quis inſulam. ff. de eo quod certo loco. Dic qđ locus hic fuit adiectus vbi debet fieri. Opp. de l. ſtipulationes nõ diuiduntur. §. plane. Solu. Aut vult agere ad particulare intereſſe: & poteſt, vt ibi. Aut ad totale: & non poteſt vt hic. Venio ad l. & ideo. Oppo. de l. Martius. ff. loca. Gloſſ. ſoluit q̃ hic fuit conuentum quod eſſet periculum ædificantis. Vel dic quod hic fuit culpa ædificantis. Scribentes iſtam tenent: ſed nõ placet: quia ſi fuit culpa ſua, non debet redintegrari: vt in regula iuris, damnum quod quis culpa ſua, &c. Dic, prima eſt vera, ſed eſt diuinare. Sed poteſt etiam ſuſtineri, q̃ fuit talis culpa, quæ non venit in actione locati: vt culpa leuiſſima: ſed venit in actione l. Aquiliæ: vnde adhuc tenetur reficere: & ex natura cõtractus non impeditur, quin redintegret dilatio: quia illã culpã non poteſt imputare ex natura contractus. Vel dic, q̃ debet refici facta contributione expenſarũ à domino: vt l. Martius. to. ff. tẽpus tñ redintegrabit: quia ſi refeci partẽ inſulę, nõ ſum liberatus: vt l. ſtipulationes nõ diuiduntur. & l. ſi is qui quadringẽta. §. quędam. ff. ad le. Fal. Modo quia perfecta domus nõ eſt, adhuc ſum obligatus, licet partem fecerim: tamẽ quia culpa mea nõ perijt, reficiet expẽſis illius cui ædificio: vt l. Martius. & habebo tantũ tẽpus, quantũ ante, vt hic. Ad declarationẽ † huius formo tibi iſtã quæſtionẽ. Cõmune huius ciuitatis elegit vnum Poteſtatem per ſex meſes, hoc acto q̃ ſuum eſſet periculũ ſi non poſſet gerere officium. Cõtingit pro primis tribus meſibus, caſu fortuito, ille Poteſtas officium exercere non potuit, nunc poteſt: an redintegretur ſibi illud tempus? Et videtur q̃ ſic, vt hic. Sed dico contra: quia quædam ſunt, q̃ licet tempus labatur, ipſum tamen principale remanet: vt in caſu ꝓpoſito. Nam ſiue fiat domus in iſto ſolo nũc, ſiue poſtea, eadem domus eſt: tunc redintegratur tempus, vt hic. Quandoque ipſum principale, quod eſt in obligatione, ex curſu temporis mutatur: vt operæ vnius hominis: vt l. ſi non ſortem. §. libertus. ſupra de conditione indebiti. & tunc tempus non redintegratur: vt lege, ſi vſusfructus mihi in biennium. ſupra de vſufruct. lega. & ſic in caſu noſtro aliud eſt regimen ſex menſium præcedẽtium. & aliud regimen ſex menſiũ

cũ qua cõcord. Pau. de Caſt. in d. cõſti. q̃ Bart. melius logt̃ in extraua. ad reprimẽdũ. vbi intelligit fore verũ illud qđ dicitur, qđ citatus gñaliter ad totã cauſam, ſi ſemel cõparuit, non põt iudex ad vlterio ra procedere, ſine noua citatione, niſi ſit dictum, ſingulis diebus & horis ad totã inſtãtiã. Adde quod Bal. cõſil. ccxxxviij. li. iij. vr tenere q̃ nõ valeat. et ibi dicit, q̃ nullo mõ iuris ciuilis, vel Canonici, talis modus citandi reperiẽ ꝓmiſſus: ga talis citatio eſt captioſa: & ga onerat liberatẽ, & aſtringit ad quãdã ſeruitutẽ, nõ recedẽdo a loco cauſarũ: vt l. ij. de lib. homi. exhi. Sed poſito, q̃ talis modus citãdi ſit ꝓmiſſus: qđ ſi neutra partiũ cõparet: anſit abolita citatio vide ibi p eũ. Quid aũt ſi qs ſpetrat à papa vt poſsit aliquẽ citare i curia Romana, & is faciat ad totã cãm citare aduerſariũ, vt cõpareat vigore illius reſcripti: & quia eſt cõtumax actor ex cõtumacia ſpetrat vt ille delegatus poſsit i cã ꝓcedere ſummarie, an de nouo ſit citãdus aduerſarius vel ſufficiat illa gñalis prima citatio. Vide eũdẽ Bal. conſil. cclxxxix. iiij. vol. cõcludẽre, q̃ noua citatio regrit̃. & dũ Alex. alleg. conſi. Bar. incip. iudex ſtatuit. nõ eſt verũ: ſed incipit, pluries cõtingit dubitari. nu. mihi clxxvj. & eſt d. Franc. de Are.

a ¶ Restituitur. Adde q cũ Bart.trãsit Bal.in l.j.C.de tẽpo.app.& in l. fi.& antepe.col.ĩ.de fer.& in l.sed et si p prætor.§.si feriæ.ĩ.ex quib.cau.ma.& Alex.hic,q dicit,nõ intelligas tñ q in ista noua dilatiõe possit pducere alia instrumenta vel alios testes,quã produxerat in prima,secundũ Iac.But.& Barto.in l.admonẽdi.in versicu.sed et hæc.de iureiur.p illũ tex.ibi,qbus solis nũc vsurus.Barto.Bal.in l.fi.ĩ.de serui.Tu adde qđ Ale. ibi dicit.limita tñ secundũ Sali.in l.j.C. de dila.q in hac secũda dilatione poterit pducere instrumẽta q nouiter in eius notitiã puenerũt.qa q de nouo emergũt, nouo indigẽt auxilio.Et p Sali. adde qđ voluit Bal.cons. clxxvj.lib.j.qđ corã cõsultore,si exp̃sse ñ fuit conclusũ in cã, p̃nt instra liquida p duci,p̃sertim si iuret q nõ potuit añ pducere: qa nõ habebat notitiã instrumẽtorũ. All.in ar.c.pastoralis.extra de fide instru.c.cum dilectus. quod not.in l.fin.de fer.et in Cle.sæpe đ verbo.signifi.

b ¶ Istud summariũ ẽ corruptũ,vt aduertit Ias. hic,secũdum quem ita voluit dicere Barto.
Si vnus ex alternatiuis,stipulatoris efficiatur nõ liberatur promissor. Vel aliter et melius sũma, vt per ipsum Iaso. Alex. Losæus Auilianus I.V.D.

c ¶ Dy.et Pet. Adde q oppi. eorũ dicit Pau.de Cast.de iure veriorẽ et illã,vt referẽ et sequitur Ale. sequũtur Bal. Rap. et Ro.hic per tex.in l.veteris.C.de cõtrahẽ.et cõmit.stip.& Benedi.de Plũbi.in l.si ita fuerit.la ij.ĩ. de manu. test. et Io. Fab.ĩ §.omnis.Institu.eo.et dicit q cõiter doct.tenẽt cõtra Bar.et dũ Alex. tãgit đlegato facto fra tribus minoribus, viđ Bal.cõsi.lxx.& cxx.ij.li.et ibi quid de p̃dicatoribus, vnũ consuluit Abb. cõsil. lxiij.ij.lib. qđ valet legatũ annuũ factũ frĩ miori ĩ vita pro studio et expensis studij.ibi pulchre vide.

POMATES.
d ¶ Qui bis. Facit in arg.q infamatus nõ potest amplius infamari:nec excõicatus excommunicari.l.ij. C.vt intra cer. tẽp. cri.quæstio.sed contrariũ concludit ca. ita quorũdã. de Iudę.vbi dicit q excõicatus põt excõicari et sic absolutus a primanõ erit absolutus a secũda. Nec obstat iste tex. qa loqtur in vĩculo stipulatiõis, qđ p sui subsistẽtia reqritur interesse. ĩ. eod. leg. stipulatio. §.alteri.

sequẽtiũ. Dicetis vos, q hoc est cõtra casum l.seruus q testõ.§.j.ĩ.de statu libe.Solu.Ibi debebat operas septẽ annorũ in genere:vnde illud,qđ deest,põt supplere: quia semp verũ erit eũ septẽ annorũ operas p̃stitisse:sed qõ proponitur, qñ tẽpus erat limitatũ,s.sex mẽsibus proximis,quibus transactis impossibile est eos redintegrari.
3 Vlt.not.† q licet in tempore fiat aliquãdo restitutio solũ de eo,qđ fuit impeditus:tñ si impedimẽtũ seques absorbet omnẽ diligẽtiã prĩo habitã,totũ tp̃s resti-
a tuitur[a]:vt,data est mihi dilatio vnius mẽsis ad probãdũ:acta casu pereũt circa finẽ mẽsis.Certe totum tempus restituitur, argum.huius legis.

SI Stichum aut Pamphilũ. Ista lex est solẽnis,et pri-
b cipiũ.h.d.Si vnus ex alternatiuis[b] stipulatoribus efficiatur nõ soluẽdo, nõ liberaẽ pmissor.h.d. Op.de l.cũ res.§.sed si Stichus.ĩ.de le.j. Dicit gl.q aliter in obligatiõe est,vel alterius soluat æstimationẽ.et ista est bona.et illa q̃ dicit p̃cisẽ,nõ est bona. Opp.de l.Stichũ.in prĩc.j.de sol.Sol. hic sine promissoris culpa:ibi culpa pmissoris. Et q̃rit hic glo.si ille seruus,q factus fuit creditoris,fiat debitoris,possit illũ eũdẽ soluere. Gl.dicit q nõ đrigore:et l.Meuius.§.duobus.ĩ.de leg.ij.de æquitate sic. Sed gl.nõ bene dicit per §.Stichum. quẽ alleg.quia in obligatiõe alternatiua non potes solui,nec de rigore,nec de æquitate.Sed si intelligeres gl.in obligatiõe generis,gl.diceret verũ.Hoc examĩo plene ĩ d.§.duob⁹.ĩ ij.et iij.opposi.tertiæ partis.

1 ☞ *Stipulatio annua dicitur una,quia est una actio.*
2 *Stipulatio annua facta pauperi uel diuiti non est transitoria ad hæredes,& dicitur incerta.*
Stipulatio facta pauperi,uidetur facta causa alimentorum,
3 *Stipulatio annua dicitur incerta,quia oritur actio ex stipulatu.*
4 *Legatũ annuum dicitur incertum.& sunt plura legata.*
5 *Stipulatio annua quare dicatur perpetua.*

Stipulatio. Iste §. est multũ notabilis et breuis. Opp.j. e.l.plurib⁹.§.j. Gl.dicit,dic vt ibi.et Dy.tenet sol.ibi. Aut stipulatio annua fit p enumerationẽ annorũ:et sũt plures. Aut p vnã numerationẽ:& est vna. Sed ad hoc op.nec soluã.nõne natura distributiui est vt sit p̃inde,ac si essẽt plures enumerationes:vt l.sicut ĩ ãnos.ĩ prĩ.ĩ.qb.mod.vsufr. amit.l.fi.C.đ ipu.et alijs subst.his vero vr̃ dici cõtra:quia hic est distributiuũ,s.singulos,p qđ vr̃ enumerari:vt l.huiusmodi.§. pe.ĩ.de le.j.vbi vr̃ exp̃ssum cur ergo non opaẽ,vt dicaẽ facta enumeratio? Cogitabis. Procedo vlterius et op.de l.annua.ĩ fi.ĩ.de an.leg.Sol.ibi relictũ fuit p̃sonæ,q̃ nõ perit,vt dignitatis:hic ĩ legato certæ p̃sonæ. Opp.extra gl.de l.si seruus cõis Meuij,et castrẽsis peculij.j.de stip. seruo. Solue vt ibi dicã.
1 Quæro,† dicitur hic, q est stipulatio vna:quare dicaẽ vna. Et Mart.dicit pter vnã cõceptionẽ.Ista nõ placet gl.qa legatũ ita diceret vnũ. Quare dicitur vna:quia est vna actio,& c.secundũ glo.& vide eam.
2 Secũdo quæro,quare† dicitur q est incerta.Dicit glo.quia in certũ est quoad vnã.Sed dices tu,hic nõ fit mentio de vita:dicit glo.q hic fuit dictũ quoad viuã.aliàs intelligitur à lege.& vide
c hãc glo.in princ.Dy.& Pet.[c] cõcordãt:q ista glo.male dicit:& dicũt q stipulatio annua est perpetua,nisi apponatur quoad viuã,vt hic,& l.si pactũ.de pba.Non obstat l.in annalibus.C.de leg,quia ibi loquiẽ in legatis. Rationẽ differentiæ ibi dicã. Sed semper fui ausus hanc glo.sustinere:quia pmissio annua qñ fit pauperi homini,videẽ fieri causa alimentorũ.Hoc probatur ex tex.& glo.in l.legatũ.de capi.dimi.& l.si cui annuũ.ĩ de annu. leg.cũ glo.& l.codicillis.in prin.& ibi no.eo.ti.ĩ.de trãsact.l.cũ hi.§.si in annos.& ibi clarius:& licet ibi loquatur in legatis:tamen quantum ad hoc vt præsumaẽ causa alimentorũ,est eadẽ ratio in stipulatione. Modo si ponimus illã promissionẽ factã pauperi homini.glo.dicit verum,cũ alimenta morte finiantur: vt l.cũ hi.§.modus.ĩ.de transact. Sed si ponimus q non sit facta pauperi homini:& tũc non dicitur in perpetuum obligatus: vt l.sancimus.§.fi.C.de dona.vbi non extenditur ad hæredes,nisi
3 de eis sit facta expressa mentio. † Modo quare dicitur incerta illa stipulatio,ratio est ista,vt tu scias,q cõpetat actio ex stipulatu pro ista annua præstatione,non q agatur ex stipulatione certi condictionis. Et videtur probari j.eo.l.vbi autem non
4 apparet.§.qui sortem.dic vt ibi dicam.Procedo vlterius.† quid in legatis? Dico q legata sunt plura,& sunt incerta:quia p primo anno pura,pro sequentibus conditionalia:vt l.cũ in annos.
5 & l.si in singulos.ĩ.de annu.lega. Sed quare† diciẽ perpetua? Dico,quia tempus non est modus tollẽdæ,vel inducẽdæ obligationis,& post mortem durat,tamen exceptione hæres repellitur:vt j.eo.l.eum qui ita.§.qui ita. Est ne aliud in legatis? Certe sic:quia mortuo legatario non competit pro sequenti tempore,cum sit pro futuris conditionale:& sic actio non cœpit competere:sed postq̃ actio legati incœpit competere,non potest finiri:vt l.nemo potest.ĩ.de leg.j.quia testator non potest facere vt finiatur actio ex testamento tempore.

STipulatio. Non valet,de ista materia dicã in l.centesimis.in fi.j.eo.titu.

1 ☞ *Cum bis idem promittitur,an valeat secunda promissio? ibi:& reassume.*

d **QVi bis[d] idem.** Ista lex cum l.si dari.j.eo.breuiter.h.d. Qui bis idem promittit,non tenetur ex secunda promissione, nisi prima in effectu esset inualida.h.d.& cessat cõtrariũ de l.si dari. Opp. de l.heres à debitore.§.j.j.de fideius.dicit gl.q tenetur ex prima & ex sequẽti:sed semel soluendo liberaẽ.tñ in l.si dari.Pet.tenet, q ex prima nõ teneatur:quia nõ interest stipulantis.Sed quę est verior? Dy.tenet gl.in l.qui bis.Idẽ tenet Pet.sed Iac.de Aret. tenet q glos.in l.si dari.sit vera,& eius in hoc opi.sequor.Non obstat l.hæres à debitore.§.j.quia ibi seques stipulatio habet cõmodum,scilicet interusuriũ medij temporis:sed secus si nullum habet cõmodũ:vt l.q vsumfructũ.j.eo.& l.si pupillus.§.q actũ. j.de noua.Et hoc tenet gl.j.eo.l.scire debemus.secũdo rñso. Sed dices tu nõne interest ex secũda stipulatiõe,cũ sit lõgioris vitæ? Glo.dicit,certe de hoc interesse nõ cogitauit.Vide gl.in l.q bis. tene mẽti eam.& do tibi tex.multum no.j.de castren.pecu.l.pater qui castrense.in fi.contra hoc facit ĩ.de leg.j.l.si creditori.dic vt ibi. Opp.de l.si dari.Sol.tibi intererat:hic non. Sed oppo.si hoc erit verum:tunc stipulatio quæ apponitur in actione empti,non valebit nisi intersit:contra l.stipulationum.§.cõuentionales.ĩ.eo.titu.& l.pro socio arbiter.ĩ.pro soc.Solu.quando præcedit conuentio bonæ fidei,stipulatio sequens valet:quia interest rei:cum primo tenebatur bonæ fidei.nunc in stricti iuris, potest etiam interesse actoris,q habet claras probationes: vt l. pro socio arbiter.ĩ.pro soc.Item interest,quia cum sit contracta obligatio verbis,non poterit intelligi nudo consensu sicut ante:secus quãdo præcedit stipulatio stricti iuris,vt hic. Et reas-
1 sume† secundum Iaco.de Are.aut stipulatio seques apponitur animo nouandi:& valet:vt Institu.quibus mod.tol.obli.§.præterea.& j.de noua.per totũ.& l.fi.C.de noua.Aut sequens non apponitur animo nouandi:& tunc aut præcedẽs obligatio erat per stipulationẽ:& tunc aut in sequenti stipulatione versaẽ aliquod cõmodũ:& valet secũda:vt j.eo.l.si dari.& l.hæres à debitore.§.j.j.de fideius.Aut nullum commodum cõtinet:& tũc nõ valet:

valet:vt l.qui bis idem.alias est hac l.coniuncta l.stipulatio ista. §.alteri.j.eo.& l.si pupillus.§.qui actũ.j.de noua. Aut præcedit alius cõtractus q̃ stipulatio:& valet secunda:vt ĩ.eo.l.stipulationũ.§.conuentionales.& l.p socio arbiter.ĩ.pro soc.& l.si.C. de noua.Contra prædicta facit j.eo.l.si diuortio. Dic vt ibi.

a **SI ita[a] stipulatio facta fuerit.** Dissolutio matrimonij debet esse libera à pœnis cõuẽtionalib⁹.h.d. Opp.de l.ea q̃.ĩ.de do.inter vi.& vxo. Sol.ibi pcessit pecunia à stipulãte:vñ nõ est pœna ex parte pmittẽtis:hic sec⁹. Ex-
b tra gl.opp.de l.fi.j.de p̃to.stipu.vbi valet[b] pœna cõuẽtionalis vltra legalẽ.Propterea,secundũ hoc qđ dicit lex ista,pmissiones factę cũ pœna de nõ offendẽdo,nihil valẽt:cõtra l.denũciamus. C.de his q ad eccle.cõfu.Sol.intellige hic ĩ dissolutione mr̃imonij:vt l.ij.C.de inu.stip. Opp.de l.fi.C.de spõ.Sol.ibi ĩ arrhis, in quibus dic vt dicã j.eo.l.si ita stipulatus fuero.§.fi. Quæro, quæ sunt pœnæ legales. Dic vt C.de repu.l.consensu.& l.fina.

1 ☞ *Cõditio,si desierit ẽe debitor,verificatur,si desinit ciuiliter teneri,remanẽte naturali.*
2 *Conditio,si debitor esse desierit,verificatur,debitore desinente esse soluendo.*

HViusmodi stipulationes. Oppo.q nõ sit nisi vna stipulatio:ergo male dicit,stipulatiões. Propterea quidã subaudiũt,huiusmodi stipulationes,scilicet hæc,& similes. Alij dicũt,q sunt duæ:vna promittẽtis qđ Titius debet:alia pmittẽtis cũ Titius debitor esse desierit. Item prima lect.subdiuidiẽ in duas. Prima est,qñ est in litera,mihi:alia qñ est in litera, tibi. Item illa put est in litera,mihi,subdiuidiẽ in duas lect.vt infra patebit in gl.secundũ hãc opi.ad istã lect.promittis mihi dare,cũ Titius esse desierit debitor.contra j.de fideius.l.fideiussor obligari.vbi pro eo qui nõ teneẽ,nõ potest interuenire fideiussor:sed hic nulla est obligatio:quia dicit desierit.Sol.gl.q hic à principio fuit obligatio:sed ista sol.nõ est vera:quia si principalis liberaẽ:ergo & fideiussor: vt l.in omnibus.j.de sol. Dic ergo vt l.si quis postq̃.& l.vbicũq̃.j.de fideius.q hic p p̃scriptionẽ erat ciuilis sublata, & remanebat naturalis,cui fideiussor accedit. Et hoc vr̃ sentire glo.dũ allegat d.l.si qs postq̃. Ex qua le-
1 ctu.nota† q illa cõditio,si desierit esse debitor,verificaẽ,si desinit ciuiliter teneri,remanẽte naturali. Vel aliter dico:q iste principalis desijt esse soluendo. Et vide gl.q̃ incipit,pẽdet ergo &c. Sed istã sol.reprehẽdit Dy.quia q desijt esse soluendo,remanet debitor:vt l.is q.ĩ.de ces.bo.nõ ergo est satisfactũ cõditioni:vel si vis sustinere,dicit Dy.q in effectu desijt esse debitor:vt arg.l. nã is.ĩ.de dolo.Iac.de Are.sustinet solu.aliter,& dicit q fideiussor accipiẽ,si principalis desijt esse soluẽdo:vt Insti.de repli.ĩ fi. Modo ista verba debent intelligi,secundum naturam contractus:vt l.damni infecti.quidam ĩ..de dam.infec.& l.si vno.§.j.ĩ. loca. Modo sic fideiussor accipitur.ergo &c. Et secundum istã
2 lectu.nota† q conditio,si debitor esse desierit,verificatur debitore desinente esse soluendo.nota bene. Alia lectu.est,prout in tex.ibi:tunc dicit glo.idem dubium erat quod supra.Hoc est verum si habetur in tex.spondeo:quia esset idem casus cum precedenti.Sed si habes,spondes: tunc iste,qui sic promittit,non intercedit,vt fideiussor:& ideo nõ est idem dubium. Vel sustine glo.q quando promittis mihi quod tibi Titius debet,videris promittere actionem,quam habes contra eum l.legaui.de lib. leg.& ibi not.vnde cum adijcitur,cum debitor esse desierit: videtur non valere,quasi promittat actionem eo tempore quo erat extincta:& ita sentit glo.Sed respõdeo,q intelligitur cum desierit esse soluendo:& sic actio remanet:vt supra vel cum desierit esse debitor ciuiliter tantũ:sed remanet naturalis quæ potest cedi:vt l.si eius.ad Trebel. Sed quæritur secundum istas lectu.quid si desijt esse debitor soluendo? quia soluit glo.non respondet.dic secundum primã lectu.quia promissor fuit,velut fideiussor nõ teneẽ:quia liberato principali ipse liberatur:vt l.in omnibus.j.de solu.Secundum aliam lectu.tenebitur ille cui est solutũ:dare ei cui promisit id quod exegit:vt l.fideicõmissa.§.si rem.ĩ.de leg.iij.& l.si Titius.§.j.de leg.ij.& secundũ istas lectu. hic fuit vna stipulatio.Legitur tertio modo q sint duæ:scilicet pmittis mihi,quod Titius tibi debet:& huius stipulationis natura apparet ex prędictis.Item fit secũda stipulatio hoc modo, cũ Titius debitor esse desierit,promittis mihi dare fundũ.valet: sub quauis alia conditione.& cessant dictæ oppo.

et ita tenent ac [illegible] contraria [illegible] Ant. Gom. lib. 2 varr. c. 12 n. 9

1 ☞ *Falsa causa non vitiat stipulationem.*
2 *Arguere de contractibus ad vltimas voluntates,licet.*
3 *Stipulatio dotis facta constante matrimonio,an valeat.*
4 *Confessio dotis receptæ,factæ per diuitem vilem, vxori pauperi nobili,quod statim valeat.*
5 *Actio quæ descendit ex stipulatione de dote,non habet dilationem anni,sicut actio de dote.*
6 *Legatum nomine dotis,quod sit conditionale.*

SI diuortio facto. Falsa cã nõ vitiat stipulationẽ:sicut nec le-
1 gatũ.h.d.lex ista. Nota,† q falsa causa nõ
2 vitiat stipulationẽ. Secũdo nota† argumẽtari de cõtractibus ad vltimas volũtates: vt l.seruũ filij.§.eũ qui chirographũ.ĩ.de lega.j. Opp.de l.penul.§.mulier.ĩ.so.mat. sol.ibi erranter.hic sciẽter. Oppo.de l.si quis fundum.ĩ.de contrahẽ.emp.sol. Dy. & Iac.de Are.q ibi ex defectu causæ,deficit substãtia cõtractus.hic secus.vel ibi: in cõtractibus vltro,citroq̃ obligatorijs: hic qñ ex vna parte tantũ,vt plene distinguo in l.demonstratio.in iiij.q.ĩ.de condi. & demon. Oppo.q actione de dote nõ possit peti: cũ præsumatur nouatio,qñ in sequẽti stipulatiõe venit plus:vt l.q vsumfructũ.j.eo.& l.scire. Solu.hic fuit facta sti-
3 pulatio nõ animo nouãdi. † Quæro,qd
c si fiat[c] cõstãte matrimonio? Gl.mouet istã quæstionẽ,& vr̃ q nõ valeat:vt l.quod de suo.C.de dote cau.nõ numera.breuiter,si soluiẽ matrimoniũ morte mariti cõfirmaẽ: vt d.l.quod de suo.& quod ibi not.si vero soluiẽ alio mõ scilicet diuortio,vel morte mulieris,tũc reuocaẽ: vt l.sed interim.§.fi. & l.seq.ĩ.de do.inter vir.& vxo. Quæro,qd si ante matrimoniũ:certe de hoc est tex.C.de don.ante nup.l.j.dic vt ibi:videẽ enim nõ valere.prædicta vera,qñ cõiuges
4 sunt æquales. † Quid si qdã vilis homo ditatus de nouo nobilẽ accepit vxorẽ,& confiteatur se recepisse dotẽ,quã non recepit,& animo dotandi eam:an valeat? Glo. tangit in l.si volũtate.C.de dot.promis.& Cy.ibi nõ bene se firmat. Dic,q valeat statim.nam simplex donatio est prohibita,inter virum & vxorem,nõ autem remuneratio:vt ĩ.de don.inter vir.& vxo.l.quod autẽ.§.si vir. Sed ista est quædam remuneratio:quia cõsensit nobilis in eum vilẽ: ideo remuneraẽ in dote,licet sit arg.cõtra j.eo. l.si ita stipulat⁹ fuero te sisti.ĩ fi.dic vt ibi. Extra gl.quæro,vtrũ illa centũ quæ vere erãt in dote,veniãt in actionẽ ex stipulatu. videẽ q non,vt hic.& l.qui bis.ĩ.eo.secundũ lect.Iac.de Are.Sed cõtra,tenẽt doct. & etiam Iac.de are quia interest mulieris:
5 † qa ista actio descẽdẽs ex hac stipulatione, nõ habet dilationẽ anni,sicut actio de dote: vt l.j.§.exactio. C.de rei vxo,act.sicut
d etiã dicimus,cũ dos legatur,vt l.j.ĩ.de do.præle. Vltimo[d] no.
6 † q hic videẽ tex.q legatum nomine dotis,nõ sit cõditionale,vt hic in fi.patet. Cuius contrariũ determino in l.titio.§.ãn nup.de cõdi.& demõ.sed hic fuit legatũ nomine dotis,s.p̃teritæ,vt vir vxori.& pater filiæ nomine dotis ipsius filiæ:quam pater rehabuit à tali viro suo defuncto.idem de sorore.& falsa causa non vitiat,quæ causa est de præterito,vt l.si ita legatũ.ĩ.de condi.& demon. Illud vero quod dixi in d.§.ante nuptias.intelligitur cũ legauit causa dotis.s.futuræ,& facit conditionem.

1 ☞ *Error in materia non vitiat stipulationem.*
2 *Si erratum est in materia per dolum qua actione conueniatur.*
3 *Si in contractu bonæfidei fuit erratum in materia:uel sit alius defectus,qua actione agat pars qua decepta est.*

POMATES.
a ¶ Si ita. Hodie tamẽ esset secus:qa nõ permittiẽ diuortium,nisi in casu cõsanguinitatis,vbi declaratur nullũ.gl.fi.in l.cõsensu.C.de repu.glo.ĩ l. diuortio.ĩ. de nego. gest.c.ij.de trãsla.p̃la.quos Deus cõiunxit, hõ non separet.

POMATES.
b ¶ Vbi valet. Et sic nota secundũ Ang. q valet arg.à cõtractu ad dispositionẽ legalẽ.& not.in ver. nisi.vbi vr̃ casus,q si statutum punctualiter disponat id qđ ius cõe, tale statutũ tenet. Vr̃ eñ sufficere,q opereẽ pductionẽ actionis ex ipso statuto.Bar.in l.j.ad l.fal.glo.not.& sing. in c.j.de cõstit.in vj. et ibi per Io.de Lig. & in c.j.de rescrip.

P. PAV. P.
c ¶ Quid si fiat. vide Soci.in l.j.ff. sol.ma. vbi examinat an cõfessio habeat priuilegia dotis.

c ¶ Quæro,qd si fiat. post Alexã.vide de oĩbus quę ipse hic dicit Ro.latius eius cõsil.cccclxv. incip.oĩpotẽtis Dei,præsens cõsultatio habet tres nodosas dubitationes:ibi in fine tenet, quod mulieri agenti hypothecaria, post lapsum tempus exceptionis opponẽdæ, nõ numeratæ dotis põt obijci dicta exce.licet maritus,nec eius hæres posset.cuius cõtrarium vr̃ voluisse Petr.de Anch. consi.cccviij.vbi dicit,q lapsus tẽporis pponẽdæ excep.habet vim de re numera.nec põt dici donatio:qa donatio cõfirmatur morte,& hoc cursu tp̃is.latius vide in dictis cõsilijs. & cõsi.xix.p Bar.ij. li.ad materiã,& aliqd p Ang.cõs.cxlv. inci.gener à socero, & p Bal.cõsi.cccj.ij. lib.& quoddã consiliũ inter eiusdẽ vol. Bal.cccl.iiij.lib.& p Bald.consil. cxlviij. v.lib.

d ¶ Vltimo adde. vt per Pet.de anc.consi.cxxxij.

ibi: quid siquidam de quag. videndus est Baeçam. in tract. de melio. do. Ratio c. 16. n. 40. qui plures dat adducit. qui questio de [illegible]

a POMATES. ¶Istam. contra Pet. et Bar. facit quia quando dat̃ vna species pro alia, est cõtractus ꝑmutatiõis. l. j. ṡ. de rerũ ꝑmu. qa est cõtractus bonæ fidei, insti. de ac. §. actionum. & sic in quantum dicunt, ꝙ est stricti iuris, male dicunt. et hoc secundum dominum meum.

b POMATES. ¶An talis interpellatio. Et ꝓ ista opiniõe Bar. ꝙ sufficiat ad constituẽdũ in mora sola extraiudicialis interpellatio facit l. denũciasse. & ibi doct. no. in prin. j. de adul. quę legitur cum l. qui vxori. ꝑce dẽ. e. ti. et gl. ij. ĩ verbo cõtestatus. gl. fi. in verbo cũ petit. ĩ l. vinum. ff. si cer. pe. Et no. ꝙ etiã per sola verba blanda, & quodãmodo enũciatiua extraiudicialia: cõstituitur debitor in mora text. habemus in l. etiã hoc mõ et ibi Bar. no. ṡ. đ le. j. no. Bar. et Imo. in l. si quis mihi bona. §. pater. Seium ꝑ illũ text. ṡ. de acq. hæred. Et idẽ Bal. in re pe. l. qđ te. in vij. co. ṡ. si cer. pe. et no. Ange. et Floria. in l. mora. in prin. ṡ. de vsur. et per text. in l. Paulus. la ij. §. j. ṡ. de bono. li. Et ista opi. est cõis licet contrariũ tenuit Cyn. ĩ l. si minorem. C. in quib. cau. non est neces. resti. in lxxiij. colũ. & Alb. qui dicit eẽ cõmunẽ totius mundi practicã, vt per hæc verba qs non cõstituatur in mora. in d. l. quod te. Præterea nota ꝙ etiã per solã notificationẽ debiti extra iudicialem qs in mora cõstituatur vt voluit Bald. clare in d. l. vinum. ĩ vltima co. circa finem. ꝓ cuius opiniõe bene facit in d. l. Paul. §. j. Istam autẽ decisionem vltra limitationẽ Barto. hic, quã etiam posuit in l. vbi exigitur. §. is autem. C. de edendo et rõnem assignat in l. j. ĩ vj. colum. & ibi notat Bald. supra de iurisdi. omni. iudi. limita etiam vt non procedat quum prius creditor ĩ mora fuisset: quia tunc nõ sufficeret sola extraiudicialis interpellatio. sed requireretur litis contestatio. textus est in lege sed et si alia. quam notat ibi ad hoc Salicetus supra de consti. pecu. et in l. si pacto quo pœnã. C. de pac. et pro ista opi. facit quod voluit Bar. in l. itẽ illa. in ver. iuxta prædicta q̃ro. ibi: et eo mõ dico de authore ṡ. de cõsti. pec. & facit bene l. si et per emptorẽ. §. fi. et ibi gl. declarat. ṡ. de act. emp. Et licet istam limitationẽ reprehendat dom. Ale. d. l. vinum. et in l. si ĩsulam. j. e. Per tex. in l. Celsus. cum se. §. fi. ṡ. de arb. tamẽ est vera: et potes ibi respõdere ꝙ d. l. Celsus. cum se. §. fi. loquitur quãtũ ad euitãdã pœnã, ad quã facilius tenet̃ debitor, quã ad interitũ rei debitæ, de quo loquit̃ d. l. sed et si alia. vt voluit Bar. in l. et si post tres. ṡ. si quis cau. et soluit gl. in d. l. sed & si alia. Tertio limita, nisi prius debitor fuisset in mora per lapsũ diei, et de hoc ĩterpellatus fuisset: qa ꝑ secundũ diẽ a prima recessum cẽsetur. quod intellige vt videat̃ a prima recessũ, quãtũ ad hoc vt per illã in ꝑteritũ nõ dicatur in mora cõstitutus. Secus ꝑ scđm: qa quãtũ ad illã in futurũ dicet̃ ĩ mora cõstitui. Tex. est ĩ l. Aemilius. ĩ vers. dicebã posse. et ibi Bar. in co. j. in pri. ṡ. đ mi.

e ¶Extra. Adde. Abb. consi. vij.

SI id quod aurũ. Error† in materia, nõ vitiat stipulationẽ. h.d. oppo. de l. in vẽditiõibus. ṡ. de cõtrahẽ. emp. sol. ꝙ aliud est in cõtractibus bonę fidei, vt ibi aliud in cõtractibus stricti iuris: vt hic. Istã [a] so. reprehẽdit Pe. qa si dico, do tibi massam argẽti, vt des massam istã auri. et tunc error habet vitiare: quia deficit cõsensus et sic est ea rõ, sicut ibi. sol. ergo ꝙ hic loquit̃ ĩ stipulatiõe lucratiua: iõ nõ vitiat̃ stipulatio: quia nõ deficit cõsensus. siue ẽm sit aurũ, siue æs, lucror. Sed opp. ꝙ si intelligis in cõtractu lucratiuo: ergo quis nõ tenetur de euictiõe: multo minus si est vilioris materiæ. et sic nõ videt̃ ob. l. ad res donatas. ṡ. de ædi. edi. ob hoc Iac. de are. intelligit ꝙ fuit stipulatio nõ lucratiua. Credo Pe. melius dicere, nec tenet̃: nisi ꝓmiserit, vel dolo fecerit, vt l. arist. in fi. ṡ. de dona. et sic hic ꝓmisit. et sic intelligatur ꝙ nõ ꝓmisit: tũc intelligas ꝙ fuit in
2 dolo. †Quæro. qua actione cõuenitur. & dic aut nos loquimur in stipulatiõe: & tũc, vel agetur ex stipulatu si doli stipulatio ĩtercessit. vel de dolo si nõ intercessit stipulatio: vt hic. et ar. l. & eleganter. §. nõ
3 solũ. ṡ. de dolo. Quęro, †põe in cõtractu bonæ fidei fuit erratũ in materia, vel fuit alius defectus, qua actiõe aget pars q̃ decepta est. et gl. hic dicit, actiõe đ dolo, vel ex empto. alibi variat. ṡ. de dolo. l. et elegãter. in prin. et C. quib. ex cau. ma. l. in cõtractibus. et l. si dolo. C. de resci. vẽ. Et iõ dico, ꝙ quãdo cõtractus bonę fidei est nullus ipso iure ex partiũ volũtate: tunc non põt agi actione ex eo contractu vt reddatur qđ est vtrique datũ, vt l. ex empto. §. is qui vina. ṡ. de act. emp. aut cõtractus est nullus præter partiũ volũtatẽ: et tũc qñq; debet agi ad id ad qđ obligatio orit̃ tpe illius cõtractus. sic de facto initi: vt quiaqs vult agere ad interesse, vel quod decipiatur: tunc agitur actione ex eo contractu, vt l. si sterilis. §. quãuis. ṡ. de act. em. quod no. ĩ d. l. et elegãter. in prin. et l. ĩ cõtractib⁹. et l. si dolo. qñq; agit̃ ad id ad qđ obligatio nõ fuit orta, sed ex postfacto: vt ad repetẽdũ ꝙ post est traditum: et tũ ç agit̃ de dolo, vt l. et elegãter. in prin. ṡ. de dolo. et hoc modo debet intelligi. l. vẽditi. C. de actioni. emp. q̃ declarat istã distinctionẽ: quia quasi in textu sunt omnia verba ista si bñ aduertat̃. si vero cõtractus est aliqs tũc agit̃ actiõe ex eo cõtractu, vt l. exẽpt. §. si qs virginẽ. ṡ. de act. ap. cũ si. C. de res. vẽ. l. si dolo. cũ si. ibi dũ dicit sup turpibus rebus impositis &c. idẽ tenet gl. qñq; cõtractus innominatus est nullus ipso iure: & tũc aut de partiũ volũtate: & tũc agit̃ actione ꝑscriptis verbis. vt l. naturalis. §. j. ṡ. de ꝑscriptis verbis. & videbitis in l. j. ṡ. de donatione si vero nõ est ex partiũ cõuentione: & tũc aget̃ cõdictione ob causam, vel de dolo: vt no. in l. j. ṡ. de don. & l. & elegãter. in prin. ṡ. de dolo. & no. in l. ij. C. de condi. ob causam.

1 *Interpellatio fit tutori, nomine tutorio, non pupillo. & nu. 3.*
2 *Euentus conditionis constituit quem in mora.*
4 *Adultus super eo quod per eum explicari potest interpellatur, aliter requiritur curator.*
Adultus potest in his in quibus tutoris authoritas non requiritur, procura. constituere.
5 *Adultus quando debet pecuniam, potest sine curatore interpellari.*
Tutor potest pecuniam pupilli mutuare sine decreto.
Pecunia est de his quæ seruando seruari non possunt.
6 *Adultus obligatus alternatiue ad decem aut ad fundum, quando possit interpellari.*
7 *Creditor petit curatorem constitui minori, in casibus in quibus requiritur.*
8 *Minor quando interpellatur, potest extra iudiciũ interpellari, nisi in his quæ per officium iudicis sunt debita.*
9 *Interpellatio quando fit minori, ex partis obligatione, tunc minor redditur certus, ex instrumenti ostensione, alias non ualet.*

SI ex legati causa. Debitor speciei, eius ĩteritu, liberat̃, ante moram q̃ interpellatione cõtrahit̃. si fiat maiori, vel tutori pupilli. h.d. cũ l. seq. vide gl. in l. sed si ex stipulatu. q̃ dicit noĩe eius. & te
1 ne menti: †quia oportet ꝙ tutorio nomine interpellet̃, & citet̃. Opp. de l. in ratione. §. incertæ. ṡ. ad leg. fal. tex. sol. contraria: quia dicit hic certum hominem, secus si in genere. Oppo. de l. cum filius. §. fi. j. eo. Sol. ibi erat obligatio in diem, vel sub cõditione, & fuit facta interpellatio ante, & sic non tẽpore cõgruo secus si post diem fieret. Oppo. quia tunc ipsa dies interpellãret: vt l. magnã. C. eo. Ex hoc dicit Guli. de Cu. ꝙ ista glo. sentit,
2 †ꝙ conditionis euentus constituat quem in mora. dicam j. eo. l. quoties. & plenius in l. ita stipulatus. in quæstionibus. Opp. j. eo. l. qui seruum. & l. quid ergo. §. si hæres. de leg. j. Sol. ibi meruit seruus occidi. Opp. de l. si dictum. §. fi. ṡ. de euic. Sol. gl. ꝙ
3 illud ibi, quia fauor pupilli vertitur. Dicitur hic, †ꝙ pupillo nõ potest fieri denunciatio: sed debet fieri ipsi tutori, nomine tuto
4 rio. Quid in adulto. †gloss. dicit idem si habet curatorem: sed quid si non habet curatorem. Iaco. de Aret. dicit, aut fit super eo quod per eum potest explicari. vt in his rebus quæ seruando seruari non possunt: & tunc valet interpellatio. Aut fit in illis quæ seruando seruari possunt. & tunc non valet interpellatio, vt l. is cui. §. cessatum. supra vt in poss. leg. & supra de vsur. l. cum quidam. §. si pupillo. Pet. hic dicit, ꝙ in illis in quibus authoritas curatoris non requiritur ipse potest constituere procuratorem: vt l. ij. ṡ. qui pet. tut. & ibi est glo. & l. etiam. §. absens. ṡ. de ma. vin
5 di. & quod no. j. rem ra. hab. l. iij. in prin. Quid ergo, †si debet pecuniã adultus? Dic ꝙ in alienatione pecuniæ nõ requirit̃ decretũ: & sic poterit interpellari: vt no. ad Treb. l. j. §. fuit quęsitũ. et apparet, ꝙ tutor põt pecuniã mutuare sine decreto iudicis: ergo nõ est de his quæ seruari possunt: vt in aut̃. vt hi qui obli. ha.
6 se perhi. res mino. §. quoniã autem. Sed †quid, si adultus erat obligatus alternatiue ad decem aut fundum? Istam quæstionẽ habui de facto: dico si electio est creditori, potest eligere pecuniã, & adultũ interpellare. Si est electio debitoris: tunc ex euẽtu apparebit: quia si adultus soluet pecuniã, apparebit interpellationẽ tenuisse. Si soluit fundũ, apparebit nõ tenuisse: vt l. si sic. §. fi. ṡ. de leg. j. vbi est casus. facit ṡ. de fun. do. l. ꝙ si fundus. quod de
7 bet intelligi secũdũ prædictã distinctionem. Quæro, †quid si minor nõ habet tutorẽ, vel curatorẽ in casibus, vbi requiritur? Rñd. creditor petat cõstitui: vt l. diuus. ṡ. qui pet. tuto. Quæ
8 ro, †an talis interpellatio [b] debeat fieri in iudicio, vel, extra. Re
b spon. sufficit extra: [c] vt no. j. rem rat. habe. l. amplius. & j. eo. l. qui
c Romæ. §. cohæredes. & de fideiusso. l. fideiussor obligari. §. fi. nisi quando peteretur id, quod solum per officium iudicis est debitum: quia tũc requiritur, ꝙ fiat interpellatio in iudicio: vt l. cũ
9 postulassem. in prin. de dã. infect. & ibi dixi. Vltimo †aduerte si interpellatio fit minori ex obligatiõe patris, vel alterius nõ sua, vel si interpelletur tutor, debet reddi certus per ostẽsionem instrumẽtorum, vel alio modo: alias talis interpellatio nihil noceret: arg. ṡ. depositi. l. si quis inficiatus. & est gl. j. de reg. iur. l. qui in alterius. Dico in materia præstationis.

Ibi nisi qñ. v. quę circa hoc habes. mi. cum postulassem hic clausul Recitata.

POMATES.
a ¶Generaliter nouimus. Allegat̃ Bar. sibi cõtrarius: quia est turpitudo ex parte stipulatoris, in d. l. si ob turpẽ. & in d. §. si ob maleficium.
b ¶Si ob maleficium. Adde quod Bal. consi. v. iiij. vo. facit tres casus: Aliquando dicit ipse ꝙ ꝓmittitur alicui, ne delinquat, vel vt delĩquat, aut vt delictũ remuneretur. Primo casu valet ꝓmissio: sed obstat exceptio: qa causa non est turpis: sed recipiens turpiter facit: quia à delinquendo deberet abstinere gratis: vt d. §. si ob maleficium. Secũdo casu ꝓmissio est nulla ipso iure, quia tendit ad crimẽ: & ea q̃ ad turpẽ causam referuntur, nõ possunt ad effectũ perduci. Tertio casu, delictorũ turpis & fœda remuneratio est triplex. Testando, promittẽdo, tradendo. Testando etiam nõ capaces nõ possunt: vt in authen. quibus mo. na. §. fi. col. vij. et de ꝓba. & vide Ioã. An. in addi. ad Spec. in titu. de æstimatoria. §. j. versic. si vero def. & de prob. l. q testamẽtum. & de leg. iij. l. cũ quis decedẽs. §. Titia. C. de nat. li. l. j. Sed testãdo in incapaces personas, videt̃ ꝙ possit fieri, vt l. affectionis. ṡ. de do. Fallit in militibus, qui debẽt honestate fulgere: vt ṡ. de testa. mil. l. miles ita. §. mulier. Vel dici potest, ꝙ ex affectione loqt̃ in turpitudine damnata: vt authẽ. licet. de natura. libe. Nam licet sit turpe habere concubinam, tamen legari, & donari potest vsque ad legitimũ modum: vt de lega. iij. l. itẽ legato. §. parui. Secus in turpitudine dãnata, quæ permittit̃ per legẽ: vt not. Instit. ad Orficianum. & nouissime. & in l. si qua illustris. & l. Claudius. de his quib. vt indi. Promittendo etiam nemo obligatur: vt d. l. si plagij. et ibi nota. dicit esse verũ intellectũ illius legis, dum dicit, vel facit causa. Tradẽdo etiã nõ obligatur de euictione: tamen trãsit dominiũ: vt ṡ. de cõdi. ob tur. causam. l. si vsufructu. vsu. quẽadmodũ caueat. Et ex his verbis pręstãtissimi Bal. in dicto consilio, credo quod melius habeas materiã huius legis, quã per nouissimos. Et an & quando valeat promissio indemnitatis pro delicto, vide Bal. cõsi. clij. ij. li.

POMATES.
c ¶Si vero non exprimit̃. Ex ista doctrina & solutione habes notare limitationem ad l. si plagij. vt ꝓcedat, ꝙ stipulatio continens turpẽ causam, sit nulla ipso iure: vt hic, & ibi per Bart. quoties turpis causa est expressa in stipulatiõe: secus vero si nõ exprimatur, ob turpẽ tñ causam sic: quia tunc obstat exceptio, non autem est nulla ipso iure. Sed vide Barb. in cõsi. quod est incertum in consilijs Ale. cõsi. suo lij. in iiij. col. volu. iij.

P. PAV. P.
d ¶Scire debemus. vide Com. consi. cij. in ij. dubio.

POMATES.
e ¶Ad euidentiã. Vt promittit omnia legata. idem quãdo diceretur, promittit oẽs res, q̃ sunt in tali villa. Ita Alex. cõsi. clxxxvj col. fi. volu. iij. in versicu. possumus dicere. Vide Areti. consi. lxxix.

1 *Clausula sciens ex certa scientia se ad infra scripta nõ teneri, operatur quòd non potest allegare præsumptionem erroris.*

SI dari. Oppo. ṡ. eo. l. q bis. Dic vt ibi. Opp. de §. pact⁹. Sol. hic nõ fuit interposita animo nouandi. Oppo. ꝙ non videatur remissa exceptio: vt l. j. §. si quis sub conditione. vt leg. no. caue. Sol. ibi in stipulatione prætoria, quæ nõ interponitur, vt plus debeatur, sed magis sit cautum: vt l. Titius. ad Treb. dixi in l. non solum. §. fina. ṡ. de ope. no. nun. hic in conuentionali, quæ ex certa sciẽtia fuit interposita. Quæro, quid in dubio: vtrum prẹsumatur per errorem? Dic vt no. j. de noua. l. si quis delegauerit.
1 vbi glo. tangit, & ideo notarij †apponunt quotidie in instrumentis, Titius ex certa scientia, sciens se ad infra scripta non teneri, &c. vt sic non possit allegare præsumptionem erroris.

1 *Quando stipulatio turpis sit nulla, tam ex parte stipulatoris quàm promissoris: & quid, quãdo ex parte promissoris tantum.*

a GEneraliter nouimus. [a] Stipulatio turpis
1 †est ipso iure nulla. h.d. Oppo. de toto titu. de dolo. vbi est turpis stipulatio: & valet. Aduerte, tu debes scire quod quędam stipulatio nullam habet turpitudinẽ: & tunc quandoq; est secundum legem: & valet: vt in toto isto ti. Quandoq; est præter legem: vt quãdo quis alteri stipulatur: & tunc non valet principale, sed pœna: vt l. stipulatio ista. §. alteri. j. eo. Quædam est stipulatio, quæ habet turpitudinem: & cõtingit tribus modis: quia aut in stipulatione venit turpe: vt promittis facere homicidium: & est nulla: vt hic. Et quandoq; in ipsa stipulatione nõ venit turpe, sed est turpiter facta: vt quia dolo vel metu: & tunc valet: sed dantur remedia à iure: vt in titu. quod met. cau. de dolo. Quædã sunt. quæ habent causam turpem: sed quod promittitur non est turpe: quia promitto tibi centum si feceris homicidiũ: & in hoc est dubium. & glo. tenet hic, ꝙ est ipso iure nulla: ibi dum dicit, super turpibus rebus interpositas, &c. Idem tenet gl. in §. si ob maleficium. & in l. iuris gentiũ. ṡ. de pac. Ia. de Are. & Pe. vt refert Cyn. dicunt, ꝙ est aliqua ista stipulatio: sed obstat exceptio doli: in l. ij. §. circa. & §. se. ṡ. de do. exce. quod tenet Cy. C. quod me. cau. l. ij. & l. ex eo. de inut. stip. nõ allegãt legem, quæ pro eis faciat. & videtur casus expressus. ṡ. de cõdi. ob tur. cau. l. pe. cui est difficile responderi. Pro gl. videtur tex. in l. iuris gentiũ. §. si ob maleficium. vbi dicitur, nulla est obligatio ex hac conuentione. Pro glo. facit. j. eo. l. si plagijs. vbi dicitur ꝙ stipulatio non valet ab initio. & ibi Dyn. exponebat, non valet ipso iure. Dico ꝙ tutius est tenere glo. per §. si ob maleficiũ. & l. si plagij. Non obstat l. pe. quia intelligit̃ de exceptione doli, q̃ est facti, vel intentionis: vt no. in l. qui se debere. ṡ. de condi. ob cau. Vel dic, ꝙ qñ causa turpis exprimitur in ipsa stipulatione, est ipso iure nulla: vt §. si ob malefi-
b cium. [b] & l. si plagij. Si vero non exprimi-
c tur [c] causa turpis, sed in veritate ob turpem causam fit: tunc valet, sed obstat exceptio: vt d. l. pe. de condi. ob tur. cau. Facit quod dicimus in sentẽtia: aut est expressus error, aut nõ. Et videtur probari hæc distinctio. C. de condi. ob tur. cau. l. j. Quæro, quia prædicta vera, qñ est turpitudo ex parte promissoris, & ex parte stipulatoris. Sed quid si ex parte promissoris tantũ: vt scholaris: qui promittit meretrici: valetne ista stipulatio? Gl. tenet, ꝙ est nulla ipso iure, in l. iiij. §. sed quod meretrici. ṡ. de condi. ob tur. cau. Iaco. de Are. tenet cõtrarium hic. Et vide Cy. in l. ij. C. de condi. ob tur. cau. vt ibi. & dixi de dona. l. affectionis.

SI rem tradi. Opp. j. eo. l. in cõuentionalibus. Solue vt ibi dicam.

1 *Stipulatio quando dicatur concipi generaliter, & quã do vniuersaliter.*
2 *Quando plures res deducuntur in stipulationem, an dicantur una, uel plures stipulationes.*
3 *Stipulatio alternatiua, quod dicitur una, quantum ad solutionem, duæ quo ad res in ea deductas.*
4 *Effectus resultãtes quod sit una stipulatio, uel quod sint plures, quando plures res deducuntur in stipulatione.*
5 *Stipulatio, quando est una, utrum stipulator agere possit ad partem.*
6 *Agens ad quinquaginta, & probans de centum, an obtineat? quòd sic.*
Verba libelli quãdo proprie sumi nõ possunt, impropriãtur.

d SCire debemus. [d] Ista est subtilis lex: tot sunt stipulatiões, quot sunt res, vel summæ specialiter designatę: sed si res vniuersaliter, vel generaliter designet̃, stipulatio vna erit. h.d. Primo loquit̃, qñ res specialiter designat̃. Secũdo ponit̃ illatio ex præcedẽtib⁹. Tertio qñ res designat̃ vniuersaliter, vel gñaliter. Secũda ibi, secũdũ quod. Tertia
1 ibi, quãuis autẽ. †Et ad intellectũ huius illationis dic, ꝙ isto tpe si aliqd adijciebat̃ in secũda stipulatione, fiebat nouatio: secus si nõ adijciebat̃, vt l. q vsumfructũ. j. eo. Vnde si debebas mihi cẽtũ et stipulor ducẽta pręsumebat̃ nouatio. Sed quid si stipulor primo cẽtũ, & postea cẽtũ, vel stichũ & cẽtũ, certe nõ fieret nouatio: quia secũda stipulatio nõ cõtinet plus quã prima: & illud qđ est plus, est ĩ alia stipulatione ꝑ se. Et hoc vult dicere hic
e ver. secũdũ quod &c. Itẽ ad euidẽtiã [e] tertiæ partis dic, ꝙ stipulatio dicit̃ concipi vniuersaliter, qñ ꝓmittit̃ aliquid sub nomine collectiuo, vt ꝓmittis aceruũ pecuniæ, familiã, quadrigam, & similia. Generaliter vero qñ opponit̃ signũ vniuersale: vt ꝓmittis omnia legata mihi relicta, vel oẽs seruos tuos: talis differẽtia inter vniuersalẽ & gñalẽ colligit̃ ex gl. j. magna posita. ṡ. de edẽ. l. j. Opp. ꝙ vna sit stipulatio: vt l. si hæredi plures. ṡ. de cõdi. in
2 sti. vbi loco vnius iudicat̃, nõ loco pluriũ. †Breuiter, ista †est veritas: Quãdoq; plures res copulãt̃ respectiue ad vnũ effectũ: & tũc habent̃ loco vnius: quia vtrũq; debet existere: vt l. si hæredi plures. de cõdi. insti. Quãdoq; plures res copulãtur, & simpliciter, & nõ respectiue, sed q̃libet dispositiue per se, vt hic plures res copulant̃, q̃libet respectu sui ipsius: qa q̃libet debet solui: & tũc censent̃ plures. vt hic est. & ita põt intelligi l. falsa. in fi. ṡ. de cõdi. & demõ. Opp. de l. si duos. ṡ. de cõtrahẽ. emp. Modo intelligis tu istã legẽ: nos loqmur ĩ stipulatione, q̃ habet vnũ respectũ, vt mihi q̃rat̃ stipulatio: ibi loquit̃ in cõtractu emptionis & vẽditionis vbi hincinde q̃rit̃ actio: & tũc loco vnius cõtractus vẽditionis hr̃: cũ ibi duæ res respectu vnius ꝑtij nominẽt̃: iõ cẽsent̃ vnũ, vt ibi: sed hic noĩatę fuerũt res, nõ respectiue ad aliud.

Possumus dicere etiã, Aut vis cõsiderare vnũ cõtractum ex vtraq; parte: & tũc est vnus. Sed cõsiderãdo quãlibet obligationẽ ꝑ se: & tũc ex parte eius, qui duo ꝓmisit, duę sunt obligationes: ex ꝑtę eius q debet ꝑtiũ, vna est obligatio: vñ si tractemus de aliquo effectu cõi, vt de resolutiõe cõtractus: qa resolutio fit ex vtraq; parte, vt j. de accep. l. fi. cũ si. iudicat̃ vn⁹ cõtractus: vt d. l. si duos. & de in diẽ addic. l. cũ duo. & de ædil. edi. l. cũ eiusdẽ. Sed si tractamus de aliquo effectu separato: vt de mõ agẽdi: illę q emit petet quodlibet per se, quasi duæ sint emptiones: vt l. &

a ¶Reuoco in dubiũ. Adde An.idẽ tenẽte m conſil.mihi cxxiij.incip.viſo libello.vbi formaliter al leg.hunc ver.et eandẽ opi.tenet in l.qui dã æſtimauerunt. ſ. ſi cer.pet.licet hic,vt refert Alex.aliter loquatur.et pro cõcordia vide hic per eũ: cui inquantũ dicit, q̃ ſi pero centum & probo de l.an debeã obtinere in l.quod ſi bi videtur declarandum, vt ipſe declaret in præcedenti q. adde quod Bal. conſi.cclxx.iiij.lib.et cõſil. ccxx. ind:ſtincte tenet, quod debeat obtinere in l. alleg.l. quidam æſtimauerunt.ſ.ſi cer.peta. 4

ſi vno.ſupra de actio emp.ille q̃ petit pretium, petit quaſi vna ſit venditio. Et hoc colligitur ex effectibus:quos infra dicã.

Oppo.de leg.j.l.ſi ex toto.§.fi.Sol.concor.ibi fuerunt nomina numeralia, quæ vnum corpus demonſtrant: hic fuerunt corpora ſingulariter demõſtrata,et nomi 3 nata. Quæro,†quid ſi alternatiue:an ſit vna ſtipulatio,vel plures? Et gl.videtur dicere q̃ vna ſtipulatio,& vide eam,quæ incipit,aliud ſi ſub diſiũcta.et leges quas alleg.videntur probare q̃ ſit vna:ſed l.plane.§.penul.ſupra de leg.j. videtur dicere q̃ duæ. Idẽ in l.ſi quis ſeruum.§.j. de leg.ij. Gl.ſoluit ĩ l.ſi ex toto.§.fi.ſupra de leg.j.q̃ ſunt duæ quo ad duas res ĩ ſtipulatio nẽ deductas:vna quantum ad ſolutionẽ. Ita ſoluit Dy.hic.dic vt in d.§. fi. Quæro,†cuius vtilitatis eſt illud:an ſint duæ, vel vna.in legatis eſt differẽtia manifeſta quo ad agnitionẽ:quia quãdo eſt vnũ,nõ poſſum pro parte agnoſcere,& pro parte repudiare: ſed quãdo ſũt duo ſic:vt l.ij.iiij.& v. ſ. de le.ij.et l.ſi ex toto.§.fi.ſupra leg.j.In contractibus eſt alius effectus, & multiplex vnus eſt quo ad cõtractus reſolutionẽ:vt in redhibitoria,& quãto minoris:quia ꝓpter vnũ reſoluitur cõtractus in alio:ſi eſſent plures nõ:vt l.cum eiuſdẽ.ſ. de æd.edic,& dic vt ibi. Item quãtũ ad nouationẽ,vt hic in tex.eſt ne alius effectus.extra gl.dic q̃ vnus effectus eſt ex parte promiſſoris,ſeu debitoris,tam ĩ cõtractibus, quã in vltimis voluntatibus:videlicet, qa põt ſoluere vnam rẽ, aliam non ſoluendo,inuito creditore:vt l.vlt. ſ. quib.mod.pig.vel hypo.ſol.quod non poſſet,ſi eſſet vna obligatio:vt l.tutor.§. Lucius ſupra de vſur.et in hoc cõcor.Iac.de Are.et Pet.Sed ſecundũ hunc effectum videtur caſus cõtra l.ſi is qui ducẽta.§.cũ ita ſtipula.ſupra de reb.dub.ſed illud qd̃ dicunt doct.intelligo verũ in ſtipulatione, vbi non eſt adiecta pœna:ſed in ſtipulatiõe pœnali non liberaretur vnũ ſoluẽdo,quin pœna cõmittatur pro toto:vt l.ſi is qui ducẽta.§.cũ ita ſtipula. Et rõ eſt, qñ copulantur aliqua duo,licet reſpectu obligatiõis principalis reſpiciãt aduerſos effectus:tñ reſpectu obligatiõis pœnalis illæ duæ cõdictiões ſunt reſpectu vnius diſpoſitiõis pœnalis:tũc hñtur loco vnius:& iõ vnius ſpletio nõ facit ceſſare pœnã ĩ totũ:vt dictũ eſt in §.Cat.Alius eſt effectus reſpectu ſtipulatoris in agẽdo,et ĩ mõ agẽdi : ĩ agẽdo,ſi ſtipulatio cõtinet plures res,et ſic ſũt plures ſtipulatiões, ſine dubio põt agi ad vnã, ꝓ alia nõ:arg.l.in cõmodato.§.duabus 5 ſupra cõmo. Sed qñ†ſtipulatio eſt vna.vtrũ ſtipulator poſſit agere ad partẽ? Dic q̃ qñq̃ ſtipulatio cõtinet vnũ corpus integrale,vt vnam domũ,& vnũ vas:et tũc ſi volo agere ad partẽ durãte toto,nõ poſſum:diſſolutiõe facta ſic:vt l.in cõmodato.§.duabus.ij.rñ.et ibi gl.de condi.fur.l.ſi ſeruus.§.boue. Si vero ſtipulatio cõtinet aliquid nõ integrale,vt familiã, vel omnes ſeruos:et tunc ad quẽlibet agere poſſum:vt l.ſi chorus. ĩ prin.ſupra de leg.iij. Itẽ eſt differẽtia in agẽdi mõ:et illud tene mẽti:qa ꝓmiſiſti Stichũ et Pãphilũ:tũc q̃libet res petiũ,tãquã ꝓmiſſa:quia ſunt plures ſtipulatiões.Sed qñ eſt vna ꝓmiſsio: vt quia ꝓmiſiſti oẽs ſeruos,vel familiã:tũc nõ peto vnũ tãquã ꝓmiſſum ſed vt debitũ ex cã ſtipulatiõis pãmbulæ. Et vid̃ gl. tuã quæ hoc dicit,et eſt valde no.et tene mẽti iſta verba. & ꝓ hoc habes intellectũ.l.et ſi vno.ſ. de act.emp.vbi eſt tex. no. ad hoc. Et ꝓ hoc faciũt aduocati, peto ducẽta de ſũma quadrigẽtorũ q̃ ꝓmiſit.et bñ faciũt:qa nõ peto tãquã ꝓmiſſa ſed tãq̃ 6 debita ex cã dictæ ꝓmiſiõis. Reuoco†ĩ dubiũ[a], petiũ.l.tãquã a mihi ꝓmiſſa,ꝓbaui cẽtũ mihi promiſſa an dẽat ſeq̃ cõdẽnatio? Et vr̃ q̃ nõ vt hic,ꝓ iſtã.l.Sed credo,q̃ licet male formeẽ libel l⁹,tñ ſuſtineẽ:qa eſt ꝓmiſcu⁹:vt l.ſi chor⁹.ſ. de le.iij. Et qñ verba ñ pñr ſumi ĩ libello ꝓprie,ſumũt ĩ ꝓpriè:vt l.ſed et ſi poſſeſſori.§.itẽ ſi iurauero.ſ. de iureiu.l.ſi qs ſtẽtiõe.ſ. d̃ iud.j.e.l.ĩter ſtipulãtẽ.§.ſi Stichũ. Cũ igit̃ ĩ libello dico,peto quĩquagĩta q̃ mihi ꝓmiſiſti,exponaẽ ꝓmiſiſti,ſ.ſub gñalitate cẽtũ vt ſ.l.j.ſi ſtipulãti,Itẽ eſt alius effectus,quãtũ ad ſniã vt l.quid tñ.et l.qualẽ ſ. d̃ arbi.et l.ẽt.ſ. de min.quia d̃ vna re poterit valere,de alia nõ.

1 ☞ *Quod meum eſt,poſſum ſtipulari mihi tradi,non mihi dari.*
2 *Dari & tradi an æquipoleant.*
3 *Condictio furtiua tollitur morte.*

1 **Si a fure.** Quod†meum eſt,poſſum ſtipulari mihi tradi, non mihi dari.h.d. ſecundũ cõmunem opi. Vel aliter: Quod meũ eſt,poſſum ſtipulari mihi dari ex cauſa furtiua:alias ſecus,h.d. Quæro,quæ eſt ratio differentiæ inter primum caſum & ſecundũ. Et iſtud eſt difficile brocar. & doct. ſolent communiter intelligere prout iacet litera quia in primo ſtipulor tradi:in ſecundo dari.quod non poſſum.l.proprias. C. de le. & ſic intelligit Dy.Sed non videtur bene dictum:quia poſſum agere contra furem in ſui odium vt mihi det : vt Inſtitu.de actio.§.ſic ita q̃.& l.ſi.ſ.vſufr.quemad.ca.in fi.& ideo dictũ eſt, q̃ nemo condicit rem ſuam præter q̃ à fure:cum condictiones ſint ad dandum,quaſi dicat,à fure poſſum condicere & petere, q̃ mihi det.Et ideo Pet.dicit aliter quod in prima ſtipulatione eſt cauſa expreſſa ſcilicet furti:in ſecunda ſtipulatione non eſt cauſa expreſſa,propter quã dari debet.& bene dicit Pet. Oppo.non refert quid ex æquipollẽtibus fiat:vt l.iij. C. de inſtit.& ſubſti.& l.mulier.in princ.ſ.ad Treb. Dy.ſolu.q̃ hæc non ſunt æquipollentia ſcilicet dari,& tradi. Tu†dic ſecundũ Pet.q̃ nõ 2 ſunt æquipollentia propter expreſsionẽ cauſæ.& opi.Pe.mihi placet:tamen puto q̃ non debemus nos reſtringere ad cõdictionem furtiuam. Idem ergo ſi ex alia cauſa debet res reſtitui:& tu promittis mihi quod ex tali cauſa debes dare,quia intelligeretur id eſt,tradere,ſecundum cauſam præambulam:vt l.ſi ſtipulatus.ſ. de vſuris. Dicitur hic,q̃ ſi poſtea ſine mora deceſſerit, non teneri furem condictione. Quæro,de qua condictione loquatur. Duæ ſunt reſponſiones in glo.vna quod loquitur de condictione furtiua:alia quod de certi cõdictione.ſecundũ primam legitur duobus modis. Primo quod ſtipulatio fuit interpoſita non animo nouandi:tunc ſi viuit,poteſt condici:ſi mortuus eſt,ſecus:ſed ex ſtipulatu aget.Ita dicit glo. Hæc lectu. poteſt procedere,ſi ponas fuiſſe ſeruum præſentem,tẽpore huius ſtipulationis:& ſic fuit purgata mora contracta per furtum. 3 †Vnde per mortem tollitur condictio furtiua:vt l.qui decem.§. idem reſponſum.j.de ſol.& dicam j.eo.l.eum qui ita.§.fina.alias etiam re perempta duraret condictio furtiua:vt l.j.C.quod metus cauſa.& C.de fur.l.ſi abdicta. In eo vero quod dicit gl.q̃ ex ſtipulatu ageretur,nõ video quid velit dicere:nã interitu libera tur niſi intercedat noua mora:vt l.ſi ex legati cauſa ſ.eo.Secundo modo legitur in ſtipulatione animo nouandi interpoſita,& in iſta dicit gl.& bene,q̃ non poteſt procedere,quia condictio furtiua tollitur:ſiue viuo ſiue mortuo ſeruo : non habita diſtinctione ſit præſens an abſens:vt l.parui.ſ.de condi.furtiua. Vnde legitur alio modo,q̃ ſtipulatio fuit interpoſita animo nouãdi.& quod hic dicitur,tollitur condictio,ſcilicet certi.& hanc tenet Dy.Pet.& Oldra.Sed hoc nõ videtur verum:quia cum in hac ſtipulatione veniat,rem reſtitui,non habet locum certi condictio:vt not.in l.certi condictio.in prin.ſ.ſi cer.pet.Vnde dic, tollitur condictio:id eſt,perſonalis actio,quæ eſt actio ex ſtipulatu. Vel tene primam,& dic q̃ euaneſcit conditio propter ſtipulationem ſecuta morte : & etiam euaneſcit ſtipulatio.Vel ſi vis ſuſtinere q̃ loquatur de certi condictione,dic q̃ eſt verum in odium furis, contra quem omnis condictio degenerat: vt Inſtitu.de actio.§.ſic ita.& ſ.dixi ſecundum Pet.

1 ☞ *Solennitas intrinſeca præſumitur.*
2 *Solennitas intrinſeca quæ,& quæ extrinſeca.*
3 *Solennitas narrata in inſtrumento,quæ tempore confecti inſtrumenti potuit interuenire, præſumitur quod interuenerit.*
4 *Verba enunciatiua alicuius ſolennitatis inter partes probãt illam ſolennitatem, ſi partes ei renunciare poterant.*
5 *Solennitas quando præſumatur.*
6 *Teſtis deponens per verba iuris,puta quòd Titius ſtipulatus eſt non probat.*
Adde circa hoc,& vide Alexan.in conſi.x.col.ſi.verſi.& præſertim.in ij.volumi.
Ratio differentiæ inter teſtes,& inſtrumenta,vt præſumatur ſolennitas,quam natura verborum non comprehendit,ſed eſt apta comprehendere.
7 *Minor,& mulier,ſi reperitur quòd minor ſe obligauit,& mulier fideiuſſit an præſumatur quòd minor iurauit & mulier Velleiano renunciauit.*
8 *Minor contrahens,qui in contractu iurauit non venire contra rationem minoris ætatis, an præſumatur renunciaſſe beneficio reſtitutionis in integrum.*
Iuramentum non porrigitur ad id,quod quis ignorat.
Cautela vt certificetur minor contrahens,de beneficio reſtitutionis in integrum.
9 *Probatio an admittatur contra præſumptionem iuris.*

Probatio

↠POMATES.
a ¶Sciendum. Et nota ſecundum Ange. q̃ ſi per inſtrumẽtũ guarentigię peratur executio cõtra fideiuſſorẽ,& obiiciatur vt oſtendaẽ debitũ ſuper principali, nõ mereẽ executionem: quod limitat niſi in fideiuſsione eſſet facta mẽtio de debito. Sic dicas de inſtrumento conſeruationis indemnitatis.
a ¶Sciendũ. Adde primo inquantũ Alex. tangit, an notarius poſsit rogari, vt faciat inſtrumentũ cõtra ſe:quod Bal.conſi.cccxxxij.ij.lib.tenet q̃ ſic, allegando Barto.in l.ij.de ſtipu. fer.& ibi ponit, an notarius præſumatur rogatus, & an ſi in inſtrumento reperiatur verbũ,promiſit, vel fideiuſsit intelligatur per ſtipulationem,& q̃ notarius poſsit conficere inſtrumentũ contra ſe tenuit eadẽ l. ipſe Bal.& conſi.xliij.lib. inquantũ Alex.tangit, an pater poſsit eſſe rogatus de contractu filij,adde Bal. conſi.cclxij.ij.lib.vbi dicit,ſi reperiatur ſcriptum,promitto pro Titio,debet intelligi de promiſsione efficaci.& conſilio ccc lxxvij.iij.lib.in fi.
↠POMATES.
d ¶Iuſtum pretiũ. Vide plene Io.de Imo. in c.penulti.de emp.

Probatio non admittitur contra fictionem.
10 *Teſtes in inſtrumento deſcripti,ſi non dicuntur rogati,nõ præſumuntur rogati.*
11 *Notarius ſi dicit,rogatus ſcripſi,vel publicaui,præſumitur rogatus.*
12 *Teſtes præſumuntur rogati,ſi notarius dicit,talibus teſtibus adhibitis,& vocatis.*
13 *An præſumãtur rogati,ſi dicit,adhibitis,nec dicitur:ad hoc.*
14 *Teſtis,qui ſe ſubſcribit præſente teſtatore,vel contrahentibus,præſumitur rogatus.*
15 *Teſtis,vel notarius, ſi dicitur rogatus, præſumitur à partibus.*
16 *Notarius licet non dicat,interfui,tamen quando publicauit præſumitur præſentia.*
17 *Nuncio referente,an præſumantur omnia ſolenniter acta.*
18 *Lis præſumitur conteſtata,& proceſſus valet,ſi in actis apparet,tali die lis eſt conteſtata.*
Verbũ,promiſiſſe,licet poſsit referri ad pactũ nudũ,& ad ſtipulationem,tamẽ intelligitur per modum magis ſolennẽ.
19 *Sententia præſumitur lecta iudice præſente, ſi in ea dicitur, ſententialiter promulgata.*

Ciendum.[a] Solennitas intrinſeca præſumitur.h.d. Simile Inſti.de inuti.ſtipu.§.ſi ſcriptum. & Inſti.de fideiuſ.§.fina.

Oppo.& videtur,q̃ non valet promiſsio:vt ſ.de proba.l.cũ de indebito.in fi.Solu it glo.q̃ hic ſcripſit in inſtrumẽto debiti principalis:ſecus ſi alibi. Tene menti. Sed do.Dyn.eam reprehendit per l.ſtipulatus. §.adhiberi.j.de fideiuſ.quia põt recipi ante,& poſt obligationẽ principalis,vt ibi: ſed in alio inſtrumẽto fideiuſſoris oportet q̃ fiat mentio obligationis iam factæ[b] vel fiendæ. Oppo.†& videtur.q̃ ſolennitas non præſumaẽ:vt ſ.de publi.l.quæcũq̃.§. fi.Solue ſecundũ gl.q̃ ibi nõ præſumitur: quia ibi loquitur de ſolẽnitate extrinſeca: hic de intrinſeca:vt glo.clare dicit. Et vide eam,& tene mẽti verba huius ſolu.†& eſt ſolennitas intrinſeca,q̃ ſine prælatorũ verborũ natura non põt verificari:quia fideiuſſor non poteſt intelligi,niſi cũ ſtipulatione:vt l.ſtipulationum aliæ.§.ſatisacceptio. ſ.eo.Sed in contrario nõ præſumitur ſolennitas,ſcilicet tutoris authoritas : qa ſine ea poteſt eſſe emptio & venditio : & ideo eſt ſolẽnitas extrinſeca,quã verborũ prolatio non cõprehendit. Oppo.Inſti.de inuti. c ſtipu.§.ſi ſcriptũ.vbi eſt verbũ promiſiſſe.[c] quod poteſt ſe referre ad nudã promiſsionẽ,& ad ſtipulationẽ:vt l.ſciendũ.§.dictũ. ſ.de ædili.edic.& ſic natura verborũ prolatorũ de neceſsitate nõ cõprehendit ſtipulationem:tamen præſumitur ſtipulatio.Sed ſoluit Dy.q̃ illa eſt ſolennitas intrinſeca, quæ naturã prolatorũ verborum comprehendit,vel eſt apta cõprehẽdere:vt in verbo promiſiſſe.& ideo præſumitur. Contra hoc oppo.Inſtit.de emp.& vendi.§.pretium.Sol.ibi loquitur de ſolennitate materiali:hic de ſolennitate formali:& materialis forma eſt difformis, quia pretiũ poteſt eſſe multiplex:ſed ſolennitas formalis præſumitur,quia eſt vniformis:& tene menti. Iſta verba tanguntẽ ꝓ Cy.C.eo.l.j. Sed oppo.†C.de fide inſtru.& iure haſtæ fiſ.l. j.lib.x.Soluit glo.ibi intelligitur,& præſumiẽ ſolẽnitas,ſi de ea in inſtrumẽto ſit mẽtio:& debet intelligi illa glo.q̃ præſumiẽ qñ tẽpore cõfecti inſtrumẽti potuit illa ſolẽnitas interceſsiſſe:vt Inſti.de fideiuſ.§.ſi. alias nõ ꝓbaret per auẽ.ſi quis ĩ aliquo documẽto.C.de edẽ.& in tali ſolennitate be-

ne dicit illa gl.Exemplũ dicit in ſcriptura: viſo inſtrumento debiti,habita fide,q̃ tale d eſt iuſtũ ptiũ[d] rei facta ſubhaſtatione:&c. Certe iſtud inſtrumentũ tuũ ꝓbat,qđ conſtat de debito,q̃ illud eſt iuſtũ pretiũ:quia hoc tẽpore vẽditionis potuit fieri:vnde talis ſolẽnitas præſumiẽ,ſed nõ ꝓbat ſubhaſtationẽ:quia illæ nõ potuerũt fieri illo tẽ- ↠POMATES.
pore,cũ debuerit viginti diebus ſtare:vt d. e l.j.de iure haſt.fiſ. Et ita intelligebat[e] Iaco. But.illã gl.Sed cõtra hoc facit.C.de cõtrahen.& cõmit.ſtipu.l.optimã.vbi inter eaſdẽ perſonas probat etiã ea,q̃ nõ potuerũt 4 tũc interuenire.Solu.illã†legẽ intelligo,q̃ verba enũciatiua probãt inter eaſdẽ perſonas,ſi illa verba eſſent enũciatiua ſolẽnitatis,cui partes poſſunt renũciare:alias ſec⁹. f Exemplũ:filius minor vel eccleſia vendit: & ſi dicit in inſtrumẽto vẽditiõis eccleſię, præcedẽtibus tractãtibus:vel in inſtrumẽto vẽditiõis rei minoris,fit mẽtio alicuius ſolẽnitatis,quæ nõ potuit tũc interuenire. Certe nõ ꝓbat:quia nõ poſſet illi renũciare:vt l.doli exceptio.§.diuerſum.j.de nou. & qđ no.C.de ĩnte.reſti.l.de tutela.alias eſſet aperta via, qua fundarenẽ minores: g arg.ſ.de trãſact.l.cũ hi.§.ſi cũ lis.facit q̃ cõfeſsio tutoris nõ nocet pupillo : vt l.certũ. §.ſed an & ipſos.ſ.de cõfeſ. Opp.& videẽ,q̃ ſolẽnitas intrinſeca nõ præſumatur: vt C.de vſu.l.j.Sol.†ibi fuerũt verba prolata à teſtibus:hic ab ipſis cõtrahẽtibus,vel a 5 notario eorũ mãdato ſcripta in libro rationũ vt j.dicam. Vt igitur tibi liqueat,an h ſolẽnitas præſumaẽ,diſtingue:Aut quæris de ſolẽnitate extrinſeca,aut intrinſeca. Si de extrinſeca:& tũc aut de ea nõ fit mentio in inſtrumẽto:& nõ ꝑſumiẽ:vt l.quæcunq̃.§.fi.de publica. Aut de ea fit mẽtio: & tũc aut poſsibile eſt eã ſolẽnitatẽ interueniſſe tẽpore cõfecti inſtrumẽti:& ſtatur inſtrumẽto:vt Inſtit.de fideiuſ.§.fi. Ita debet intelligi l.j.cũ ſua gl.C.de fide inſtru. & iure haſtæ fiſca. Aut nõ fuit poſsibile interueniſſe tũc cũ inſtrumentũ cõficiẽ:tunc aut quæris inter eaſdẽ perſonas:& ꝑſumitur:vt l.optimã.C. de cõtrahẽ.& cõmit.ſtipu.ſi talis eſt ſolennitas cui partes poſsint renũciare:alias ſec⁹,vt dixi. Aut iter alias: & tũc nõ præſumitur:vt in auẽ.ſi quis ĩ ali quo.C.de edẽ. Aut quæris de ſolẽnitate in trinſeca:& tunc aut quæris de ſolennitate materiali:& non præſumitur : vt Inſtit.de emp.& vend.§.pretium. Aut de ſolẽnitate formali : & præſumitur ꝓ inſtrumẽto: vt hic,& Inſtitu.de fi.leiuſ.§.fi.ij.reſpon.ſi g per[g] teſtes : dic vt infra dicam. Aut de ea. 6 †quam natura verborum prolatorum nõ comprehendit,ſed eſt apta comprehendere:& tũc aut in teſtibus : & non præſumitur,niſi probetur:vt l.j.C.de vſu.& ibi nota. Aut in inſtrumento,& præſumitur:vt Inſtitu.de inuti.ſtipul.ſ.ſi ita ſcriptum.& l.iuris gentiũ.§.quod fere.ſ.de pac.coniuncta l.ſciendũ.§.dictũ.ſ.de ædil.edic.Sed q̃ h eſt ratio differẽtiæ[h] inter inſtrumentũ & teſtes. Dicunt quidam,quia notarij ſunt periti.quod nõ placet:quia hic non ponit q̃ notarius ſcripſerit:ſed qđ pars. Præterea ſi poneres teſtes peritos,eſſet eadẽ ratio,quę in notario.quod quidã dicũt,vt refert Cy. i in d.l.j.C.de vſu. Sed puto quod ratio[i] ſit

& vend.& ibi dixi.
↠POMATES.
e ¶Ita ĩtelligebat. Vide eundem in l.ſi fortẽ.de caſtren. pecu. & in auth.ſi quis in aliquo.C.de eden.et do.Petr.in Clemẽ.j. de reb.eccle.nõ alie.
↠POMATES.
f ¶Alias ſecus. Vide Bar.in l.ſi fortẽ.j.de caſtrẽ. pecu. Pau.de Caſt.conſi.ſuo xcv. inci. In Chriſti noſe amen.ſup his &c.in iij.co.do.Alex.cõſi. xliij.in vol.iiij.Old. cõſi.cxxvj. inci.quidã epſs.in iiij.co.Bal. et moder.in d.l.ſi donatio.C.de colla.& Aret.in c.ſi.de ꝓba. poſtBal.vbi limitat iſtã cõclusionẽ.& vide ad hoc Bar.conſi. viij.col.xvij.& ſeq. vol.ij.& Are.in c.j. de iudi.in ij.notabi. & Imo.cõſil lxxxv. col.ij.& lxxij.in vlt. col.in vlti.dubio.
↠POMATES.
g ¶Reſpõſo.ſi g. Bal. dicit,qñ teſtis deponit qualiter Titius ꝓmiſit Seio,nõ concludit ſtipulationẽ: ſecus ſi dicat q̃ contẽta in capitulo ſunt vera,& capitulũ primũ dictat de ſtipulatiõe.c.ſi qñ.de reſcri. c.cũ cauſam.de teſti.
h ¶Differentiæ. Adde Pau.de Caſtr.conſi. lxxxj.
↠POMATES.
i ¶Sed puto q̃ rõ. differẽtię Bar.hic eſt cõmunis,vt refert Ange.Are.ĩ §.ſi ſcriptũ Inſti.eod.licet à Roma.impugneẽ,& varij varia ſenſerũt:& etiã ipſa differentia: vt inquit hic Nicolaus, & Puteus maior,& do.Alex.quãtũ limita vt ꝓ Aret. niſi teſtis deponeret q̃ talis promiſit tali interrogãti,& incõtinẽti:qd in ſtipulatione requiriẽ.l.j.§.j. ſ.eod.vt declarat hic Areti.per gloſ.in l.ſi vnus.§.pactus ne peteret. Glo.in verbo j.in opponendo.circa medium.ſ.de pac. quam approbat ibi Bald.Ange.Pau.de Caſt.& do.Alex.licet & Aretin.reprobet eam hic,per liurisgẽtium.§.quod fere.ſ.de pac. Et tamẽ non recedas ab iſta opinione, quod etiã requiratur, q̃ dicat incõtinenti:quia nõ obſtat §.quod fere. quia loquitur in ſcriptura,vt ibi glo.dicit & Bart.in ſua diſtinctione:hic ſequiẽ ipſemet Are.ſibi cõtrarius ĩ l.reos.§.fi.ſ. de duobus reis.& ꝓ iſta opinione,q̃ imo requiraẽ, quod etiã dicat incontinenti, facit quod voluit

ista:quia testis debet testificari de eo qđ sensu procidit:vt l.qui testamẽto.§.fi.s̃.de testi.& C.de testi.l.testium.& no.per In. extra,de testi.c.cã. Sed fideiubere, & stipulari est nomẽ iuris:nec ꝑcipitur sensu,sed magis intellectu:debet ergo deponere,ꝙ talis promisit tali interrogãti. & hoc est factũ,ex quo resultat ius,s.stipulatio. Idẽ in fideiussore:sed pars põt scribere se fideiussisse,vel mãdare notario qđ scribat,& testatur cõtra se.

7 †Iuxta prædicta quæro reperitur minorẽ xxv.an. se obligasse:an præsumatur iurasse, et mulierẽ fideiussisse:an præsumatur Velleiano renunciasse? & dicit gl.hic ꝙ non pręsumitur illud scire per qđ aliquis videat renunciare Velleiano:quia est solennitas

a extrinseca:& vide glo.& tene mẽti. Et [a]

8 istud facit†ad illud quod consuluit Dy. minor iurauit non venire contra,rõne minoris ætatis:an videatur renunciasse beneficio restitutiõis in integrum. et videt ꝙ non,cũ nõ præsumitur scire,vt hic: & idem consuluit Dy.quia si non præsumitur scire:ergo non renunciare:vt l.mater. de inoff.test.& sic iuramentũ nõ porrigitur ad id quod quis ignorat:vt l. fi.C. de nõ nume.pe.& s̃.qui satisda.cog.l.fin. ad muni.l.fi.in prin.et Cy.hoc tangit in l.ij.

b C.de rescinden.vend.Cõtrariũ cõsului:[b] quia ad hoc vt quis p̄iudicet sibi per iuramentũ,non requiritur qđ sciat illud, sed sufficit iurare super facto:vt l.si duo.§.idẽ Iul.s̃.de iureiu.& l.duobus.§.si quis iurauerit eo.tit. Ita hic sufficit ꝙ iuret non venire contra,rõne minoris ætatis,vel alias. Et quidam doct.iuris Canonici cõcordauerunt mecũ. Tutius tamẽ est,ꝙ ponatur in instrumento, ꝙ minor fuit certificatus de beneficio restitutiõis. Quæro hic di-

9 citur,†ꝙ præsumit solennitas,an admittatur probatio in cõtrariũ. Glo.dicit ꝙ sic, sed ĩ hoc est differentia,an per testes,vel scripturã. Et si vis ꝓbare cõtra tenorẽ instrumẽti & tũc admittit ꝑ scripturã,et nõ aliter C.de nõ nu.pecu.l.generaliter. Aut cõtra solennitatem:et tunc per testes bñ possum,vt hic,et d.§.qđ fere.in l.iurisgẽtiũ. Ex hoc apparet ꝙ hic est p̄sumptio, nõ fictio:qa tũc nõ admittit ꝓbatio ĩ cõtrariũ:vt l.nõ est verisimile.s̃.qđ metus cã

10 Quęro extra gl.†an p̄sumãt testes rogati si reperiret ĩ istrõ,p̄ntib⁹ talibus testibus, nec dicit rogatis.et Dy. tenuit ꝙ sic ꝑ gl. in aut.de tab.§.nos aũt.col. iiij.ĩ gl.Cy.tenet cõtrariũ ĩ l.hac cõsultissima.ĩ pri.C. đ test.et refert Dy.cõsuluisse, ꝙ nõ p̄sumit

c solẽnitas illa,ꝙ sint rogati testes.[c] Et idẽ dicit Dy.s̃.de te.l.hrdes palã.§.in testamẽtis.licet Spe.aliter dicat ĩ ti.de tes.§.j.ver. sed qd in p̄dictis.sed postea ĩ sequẽti ver. idem dicit,& bene alle.et hoc verum est: quia solennitas extrinseca est, nisi in instrumento. cõtineantur tales rogati &c. quia tunc statur instrumẽto C.de fide ĩ str.et iur.ha.fis.l.j.et qđ ibi no. Nec obstat qđ no.ĩ §.nos aũt. qa ibi ĩ notario. Itẽ hoc

11 nisi testes se subscribãt,vt j.dicã. †Quæ

d ro[d] ergo,quid si in instrõ nõ reperitur ꝙ notarius sit rogatus. Glo.dicit ꝙ p̄sumit. Inn.contra de fide instr.c.ij. Idem Spec. de instr.edi.§.j.ver.et no.nihil all.facit.C. de iure delibe.l.fin.§.sinautem dubius.sed ibi non fuit adhibitus ad publicãdum,sed ad scribendum loco alterius. Vnde credo ꝙ notarius intelligitur rogatus,si dicat publicaui:licet desit rogatus:vt in aut.de tabel.§.nos autem.cum glo. In teste nõ præsumitur:vt l.quæcũqȝ.in fi. Et quare secus in notario : quia si notarius dixit publicaui,videtur rogatus:cum non possit conficere publicum instrumẽtum nisi rogetur: & sic est solennitas intrinseca. Et pro hoc induco extra,de præbẽ.c.si motu proprio. lib.vj. Pro hoc facit C.de rap.virg.l.j.ante fi.vbi mulier,licet volens,pręsumitur subducta ab alio. Et sic notarius rogatus : Et hoc si dixit,publicaui. Sed quid si dixit,rogatus scripsi:nec dixit,publicaui? credo ꝙ sufficiat:quia nihil est aliud publicare,nisi rogatus scribere : sicut si contineret in instrumento,me tibi interrogãti respondisse,satis exprimitur stipulatio:vt s̃.eo.l.j.§. j.& s̃.ti.j.l.obligamur.§.verbis. Sed quid si dixit,ego talis notarius scripsi : nec dixit , rogatus,nec,publicaui? dic qđ si hoc reperitur in quaternis rogationum,vel instrumentorum,tamen habet alia omnia signa notarij,videtur publicũ : alias secus: vt nota.C.de fide instru.aut.ad hæc.cum gl.sua,& in corpore vñ sumitur. Quid

12 si dixi,†talibus testibus adhibitis,& vocatis ad hoc : an sufficiat? Credo ꝙ sic. Istud enim est rogare:et ad hoc admittere seu interesse,ita ꝙ non sunt fortuiti,vel transeũtes:vt C.de test.aut.rogati.s̃.de repu.l.nullum.de test.l.hæredes.§.in testamentis.vbi

13 est expressum hoc. Quid si dicit.†adhibitis,nec dicit ad hoc,an sufficiat? Certe si probaretur ꝙ non essent adhibiti ad hoc, non sufficeret:vt d.§.in testamentis.& ibi dixi:alias præsumo ad hoc adhibitos:vt j. vi bono.rap.l.ij.§.homines.Ex eo enim ꝙ hoc facerent,ad hoc videntur adhibiti.Facit s̃.ad Macedo.l.sed Iulianus.§.proinde.

14 Quid si testis†subscribit,se præsente testatore,vel contrahentibus:nec dicit se rogatum vel adhibitum ad testificandũ? Puto ꝙ præsumatur rogatus:vt l.qui patitur.s̃.manda.& quia apparet,ꝙ non sunt fortuiti,vel transeuntes.Et videtur text.s̃.de testa.l.Domitius.ibi enim solum ad scribendum fuit rogatus.

15 Quid si†dicitur,notarius,vel testis rogatus:nec dicit à quo? Satis credo ꝙ intelligatur à partibus,vel à parte,ad cuius petitionẽ fit:vt j.eo.l.stipulatio ista.§.si quis ita.cum simili. Quid

16 si notarius†non dixit,interfui.Ex eo ꝙ publicauit,præsumitur

17 præsentia:argu.eius quod not.C.eo.l.j. Quæro,†quid in re-

e latione nuncij,[e] an præsumantur omnia solenniter acta? Respõdeo,aut nuncius refert ex commissione sibi facta à parte,seu partibus:& tunc idem quod in notario scribente,ex mandato partis.Idem puto si ipsa pars aliquid confiteretur.Aut refert ex cõmissione iudicis:& tunc idem quod supra dixi in teste. Pro-

18 cedo†vlterius,[f] reperitur in actis,tali die lis contestata est,non

f dicitur plus.Specu.tangit in specie de lit.contest.§.ij.versi.quidam autem lecta.& tenet ꝙ non probatur litis contestatio : nec aliquid aliud dicit.In contrarium videtur per ea quæ dicta sunt, coniuncta.l.rem nõ nouam.§.patroni.C.de iudi.& si quis vellet Specu.excusare posset:quia hæc est stipulatio vniformis:sed litis contesta.potest fieri per negationem,& confessionem : & sic non præsumeretur.Credo ꝙ processus valeret,quicquid dicat Specu.primo per vnam rationem,vbi verbum,promisisse, potest se referre ad pactum nudum,& stipulationem:lex intelligit per modum magis solennem,vt Instit.de inuti.stipu.§.si ita scriptum.& sic in lit.contest.prout reperitur cõfessatum,vel negatum,præsumitur lit.contesta.sic intercessisse.Præterea,quid refert,

Bart.in l.nã postea. de iureiur.in fi. de cuius dicto vide ibi ꝑ Alexan. per glos. in d.§.pactus ne peteret.meminit , et illã etiam sequitur, multa in propositũ adducdo.Sed tñ contra istã opinionẽ,ꝙ imo si dicat ꝙ talis ꝓmisit tali ĩterrogãti,et ĩ cõtinenti,ꝙ etiã nõ probet: quia quãuis verba ista possit adaptari ad stipulationem tamen non cõcludunt hoc de necessitate, cũ possint etiã adaptari ad pactum nudũ:vt in d. §.qđ fere.postquam ergo ista verba possint conueniri et stipulatiõi,et pacto nudo testis dicẽs vt s̃. nõ probat:quia nõ cõcludit necessario, nisi de vltimis vellemus dicere quod lex isto casu p̄sumat stipulationem.vnde requiritur in cõtrariũ probari,ꝙ voluerũt pacisci, & nõ stipulari:vt dicto.§.qđ fere.in fine. vbi vide Pau.de Ca.& vide ad hęc Ol.con. ca.et Fel.in c.sicut.col. ij. & seq.de re iudi.

POMATES.

a ¶Et istud facit.Nota ibiqꝫ, minoriurãs nõ venire cõtra contractũ per se celebratum,ꝙ licet nõ sit dictum in instrumẽto cõuentiõis,ꝙ est certioratus de beneficio restitutionis in integrum sibi competenti : quod tamẽ non requiritur,si dictum beneficium implorauit. Hãc ẽt opinionem vltra cõcordan.alle. per do. Alex.tenet Bal.ĩ l.j. in fi.app.C. de reb. cred. licet videatur lioqui aliquantulũ ĩ diuersis terminis. et Barto.vt hic refert consulendo in consilo suo ix.& Pau. de Ca.in consi.suo vij. et do. Alex.in cõsil. suo xj.in ij.vol.et cõsil.suo iiij.in vj.col.ĩ j. volu. obseruatur in practica, vt attestatur vterque.Imo hic etiam dicit An. in leg.ij.C. de resci. vendi.ꝙ est consuetũ seruari . Et vide Alex.cõsi.xxvij.co. ij.ad fin.vol.j.et vide Corset .et ipsum in rubri.extra,de iure iur.col.xj.in xiij.speciali iuramẽto.et Fe de consilio.cxcix.& Bart.xxv.co.ix .volu.j.et liij.colum.maxime vij.vo.ij.et nõ ab re Alex.consi.cij volu.v.

b ¶Consului. Adde quod Bald.consilio iiij. j.lib.in fin.tenet ꝙ necessaria sit certioratio,nõ obstante iuramento.Et ibi allegat notata hic,e cõsi.cccxc.ij.li.Idem tenet alle.Dy.& Io. And.& no.per Cy. de minori.l.si iudex circunuẽto.Idem tenet cõsil.cxxxiij.iij. lib.& eodẽ vol.consi.ix.iij.col.& consi. xl.v.lib.

c ¶Testes rogati.Adde ꝙ nõ præsumant rogati,tenuit Bal.alleg.consil. cccxcviij. iij.lib.

d ¶Quæro. Adde ꝙ notarius p̄sumit rogatus,Bal.cõsi.xxij. j.li.vbi dicit Ioan.ꝙ male dicunt tenẽtes cõtrariũ.& cõsi.proxime alleg.& Ang. consi ccxvj.vt refert Alex.sed cõsil.ccxx. ego ĩueni qđ expresse tenet contrarium: vbi alleg.Spe.& Innocẽ.& dicit falsam opin.cõtrariã.in fin. sentit,ꝙ etiã ad pias causas debet esse rogatus.

e ¶In relatione nũcij. Adde Pau.de Cast. cõsi.ccxvj. Bal.cõsi. cxlvij.j.li.Et inquãtum Alex.tangit an constitutio de relatio.p̄sumatur pręcessisse cõmissionẽ iudicis,vide etiã ĩ dicto cõsi.Bal.sed latius ꝑ Roma.consi.ccccxcvij.Adde in l.si ĩ nomine.quam Alex.legit,ꝙ error in nomine partis disponẽtis vitiat dispositionẽ: vt clare cõsuluit Roma.consi.clxxxix.

POMATES.

f ¶Procedo vlterius. Vide Bar.in l.hæres institutus.s̃.de acquiren. hære.vbi tenet ꝙ hic Bald.ibi tenet dictum Specu. vide ibi Ioan.de Imo. & Ludo.Roma.

Ibi Contrarium consului / Hanc partem dixit communem Alex cons. 24 n 10 vol. 2 ... ... Restitu. c. 114 ... qua facit l 16 tt ii p 3 ... 19 p 9.

refert,siue per confessionem,vel per negatiõnẽ fuerit facta litis contestatio:cum lis contestata est,arg.l.Gallus.§.si ei⁹.circa fi.§.s̃.de libe.& posthu.& l.quod si dubitet.de acqui.hęre. vbi videtur casus. Tertio ꝙ processus valet. Quid si in sentẽ-

19 tia†continetur,sententialiter promulgata,nec dicitur lecta, nec iudice sedente? Satis credo ꝙ præsumatur lecta iudice sedente:quia natura huius verbi,sententialiter,non potest aliter verificari:vt l.fi.C.de sen.ex brc.reci.& sic est solennitas intrinseca.

1 ☞ *stipulatio ut ualeat quod tempus inspiciatur.*

SI rem meam. Nota ꝙ ad hoc vt sciamus an valeat contractus , inspicimus tempus conditionis existentis. Ad hoc vadunt oĩa cõtraria. Op.j.eo.l.si filius.respõ.ibi quo ad acquisitionẽ:hic quo ad valorẽ stipulationis. Secũdo opp.ad hoc de l.vsusf.j.de stipu.ser. Solu.ibi erat defect⁹ ex ꝑte stipulãtis:hic ex parte rei. Contra hoc opp.de l.inter stipulantẽ.§.sacrã.j.eo. Sol.ibi erat defectus circa rem tantum, hic mista consideratione stipula-

1 toris & rei. Reassume ergo†vt intelligas gl.istam. Si quæris quod tp̄s inspiciat:aut q̄ris quo ad acquisitionẽ:& inspicimus tp̄s obligationis cõtractæ:vt l.si filius.j.eo.dic vt ibi. Aut q̄ris quo ad valorẽ,robur,& substãtiã stipulationis:& tunc si ex parte stipulatoris est defectus:inspicimus tp̄s contractus : vt l.vsusfr.j.de stip.ser. Aut ex parte rei:qa nõ est in commercio cõi,& inspicimus tp̄s cõtractus:vt j.eo.l.inter stipulantẽ.in §. sacrã. Aut est defectus mista rõne stipulatoris.& rei.& tunc subdistingue, Aut stipulatur sine conditione,& nõ põt fieri, vt j.de sol.l.qui decẽ.§.Stichum.& j.eo.l.nemo rem suam. Aut sub conditione,& possum,vt hic. Quęre,& solue vt in glo.

1 ☞ *Bos si est tibi promissus ad pascha,& moriatur ante tempus,an tibi debeatur coriũ & carnes.*

2 *Bos promissus,si est occisus,an teneatur debitor cedere actionem creditori.*

SI Stichus certo die dari pro-

1 missus. Circa legẽ istam quæro:†promisi tibi hominẽ Stichũ,& bouẽ ad pascha:ante tempus mortu⁹ est bos,an tenear ad corium,& ad carnes bouis? Dic aut hos erat meus. & debet mihi coriũ & carnes:vt l.solũ.§.meũ.s̃.de rei vẽ. Aut erat mihi debitus:& tunc aut ex cã onerosa:et idẽ,qa mihi debet:vt l.si seruus.§.boue.s̃.de condi.fur.& quod dicã j.proxi. q. Aut ex cã lucratiua:& tunc ꝓ eo daret mihi rei vẽdicatio: & idẽ. Aut alia actio ꝑsonalis:& tunc secus:vt l.mortuo . in

2 princ.s̃.de leg.ij. Quæro†quid si homo,vel bos est interfect⁹ ab alio:an teneatur debitor creditori cedere actionem legis Aquiliæ? Ista q̄stio est difficilis,& fuit de hoc opi.inter Iaco. de Ra.& Pet.ꝙ refert Cy.de verbo ad verbũ.C.eo.l.nõ moriturũ.tñ ex hoc non est declarata quæstio,nec materia.Et iõ dic,quando speciẽ debitã interfecit debitor,quãdoqȝ fideiussor:& istis duobus casibus dic vt j.eo.l.mora.& l.si seruum.in prin. Qñqȝ interfecit eũ creditor:& post morã,& nõ tenetur lege Aquil.vt s̃.ad l. Aquil.l.legis.in fi. Aut ante morã:& tũc si erat debitum conditionale,vel in diẽ incertã,creditor tenetur lege Aqui.& debitor liberatur,vt d.l.legis.in princi. Aut erat debitum pure:& tunc idẽ credo,quod teneatur creditor si forte facta repetitione anni,vel xxx.dierũ,nõ erat debitũ. alias non video quid debitoris intersit. Et ita intelligebat Ia. But.in l.arbitrio.s̃.de dolo. Aut interfecit eum tertius.& tũc aut eũ interfecit in damnum,seu odiũ creditoris:tunc debitor liberatur:quia culpa creditoris videt perijsse:vt l.si merces.§. culpæ.s̃.loca.& cõdu.& l.pe.in prin.sol.mat. Et ideo debitor actionẽ legis Aquil.nõ habet,sicut si ipse creditor interfecisset:sed habet debitor actionẽ de dolo:vt l.arbitrio.§.fin.s̃.de dolo. Aut eũ interfecit in iniuriã debitoris:& debitor non liberatur:quasi culpa sua perijt:vt d.l.si merces.§.culpæ. Aut interfecit eum nõ in alicuius iniuriã:& tũc habet debitor actionẽ legis Aquil.& liberat,vt hic. Sed an illã actionẽ teneat cedere,tũc est qõ. Et gl.sunt cõtrariæ:& iõ dic,aut res est debita ex cã lucratiua:& debitor non tenet cedere specie occisa:secus si esset vulnerata:vt s̃.ad leg. Aq.l.huic scripturæ.& not. in l.proinde.eo.ti. Si vero ex causa onerosa,& tenet mihi cedere,& dare quicquid apud eum ex re illa est:vt l.in summa. §.si seruũ.de cõdi.inde.& ita ꝓcedit gl.q̄ est ĩ d.l.arbitrio.§.fi.

1 ☞ *Reus cuius commercium haberi non potest,si deducitur in stipulatione,uel legato,an ualeat,& quando æstimatio debeatur.*

MVltum interest. Si res non est in commercio stipulatoris non valet stipulatio:secus est,si non est in commercio promissoris.hoc dicit. Et glo. ponit vnum bonum casum, non tamen bene congruit literæ . Opp. de l.filiusfamil.§. si quid alicui.s̃.de legat.j.& l.fideicõ.§.si seruo.s̃.de le.iij.vbi dicit,ꝙ legari põt res ei, q ipsi⁹ cõmercium non habet. Duæ sunt opi. Vna est Ir.q dicit aliud

a in legatis,[a] aliud in stipulationibus. Alij dicunt,ꝙ sicut distinguitur in legato,ita in stipulatiõe.Et vide istã gl.q̄ incipit,aliter in legato,&c.quæ est verior. Dy.& Pe.tenent ꝙ secũda sit vera,ꝙ ita distinguat hic,vt in legatis.Iaco.de Are.intellexit prout Ir.per argu.l.in testamẽtis.j.de regu.iur.cũ sua glos. quia in eis fit interpretatio larga,cum habeant instar bonæ fidei:vt l.in minorũ.C.in qui.cau.in inte.re.nõ est neces.Certe mihi plus placet opi.Ia.quã alia:cum hæc lex nõ repiat distincta. Quæro,quid in legato. Et glo.distinguit:& distingue tu vt glo.an ista glo.sit vera tenendo opi.Ia.nõ esset oportunũ quærere.& primũ membrũ distinctionis non videt verũ:per l.cætera.§.si duobus.s̃.de leg.j.& l.si qs inquilinos.eodem.tit. Sed Dynus dicit,ibi erat res æstimabilis:hæc glossa loquitur in re inæstimabili,sed certe sicut illæ res sunt inęstimabiles, deducta illa qualitate:qa iuncta ædibus , & ascripta glebæ: ita res sacra deducta illa qualitate potest æstimari:vt lege sancimus.C.de sacosanct.eccle. Vnde dicit Petr.ꝙ hæc res non erat in commercio propter ipsam rem ibi propter rei qualitatẽ.Certe idẽ in re sacra:quia propter eius qualitatẽ nõ est in cõmercio. Dic ergo tu,ꝙ hoc membrũ loquit qñ in nullius erat cõmercio. In contrario poterat esse in commercio ei⁹,q emebat domum vel fundũ. Itẽ vltimũ mẽbrũ prout dicit de Iudęo & mancipio Christiano:& de hæretico:nõ vĩ bonum:qa ista lex nõ habuit respectũ ad Iudæũ,vel hæreticũ,vel de Christiano,cũ isti cõdẽtes iura Digestorũ erãt pagani:cũ leges fuerint factæ ꝑ trecẽtos annos anteqȝ Christus veniret,vel plus. Item lege mortuo.§.Labeo.in istis exemplis non potest intelligi. Qualiter ergo potest poni exẽplũ hic,dic ꝙ fuit ei interdictũ à iudice ne emat:vt l.moris.§.pe.j.de pœ.vel alr fuit vetit⁹,ne emat in tali comitatu qđ fieri põt:vt l.ĩ quorũ.s̃.de pi.cũ gl. Et isto modo põt poni exẽplũ hic. Vnde si statutũ est hic,ꝙ forensis non posset acquirere possessionẽ immobilẽ,ꝓmitti sibi nõ poterit::sed ipse poterit alijs promittere,vt hic. Sed quid erit si emat. Respondeo ex neutra parte valet contractus,vt l.suæ rei.s̃.de cõtrahen.emp.nisi lex vltra procedat vt l.non licet.de contrahen.emp.& hæc lex cum gl.loquit,qñ ex cã lucratiua. An possit legari vel institui? dic vt l.si ita quis. §.ea lege.j.eo. Breuiter ergo quãtũ est in materia legatorũ,habetis glo.hic,& in l.apud Iulianũ.§.fi.cũ l.seq.s̃.de leg.j. Reas-

1 sume,†vt addas ad gl. Aut nõ est cõmerciũ rei ꝓpter ipsius rei naturã:vt quia sacra,vel religiosa:& tũc ęstimatio nõ debet:vt inter stipulãtẽ.§.sacrã.j.eo. Aut nõ est cõmerciũ ꝓpter quãdã qualitatẽ,vt qa est cõiũcta ędib⁹ : tũc æstimatio debet vt l.cætera.§.si duobus.s̃.de lex.j.& l.si qs inquilinos.in princ. e.ti. Si vero rei est cõmerciũ in cõmuni:& tunc aut cũ magna difficultate:& tunc habet ꝓ impossibili:vt l.apud Iulianũ.§. fi.j.de leg.j. Aut est cõmerciũ in cõmuni sine difficultate:tunc distingue vt in gl. Aut est defectus ex parte ꝓmissoris,aut stipulatoris. Et primo casu indistincte debetur æstimatio:vt ibi in tex.gl. Secundo casu ex quocunqȝ vitio ipsi stipulatori nõ debetur:vt in hoc tex.q indistincte loquitur:nec per legẽ aliã distinguit:secundũ Iac.de arc.& sic erit aliud in contractib⁹: aliud in vltimis voluntatibus:vt s̃.patet:& quęre de aliquib⁹ quę j.dicam in l.continuus.§.cum quis.

SI stipuler ut id fiat. Stipulatio, que cõtinet impossibile de iure:vel natura,non val et.h.d. Opp.ꝙ ista sit suꝑflua, ꝑ l.impossibilis.s̃.eo. Sol.nõ est,qa hic adijcit impossibilitas per modũ dispositionis:ibi per modũ conditionis. Quero,qd in alia muliere:aliquis stipulatur aliquã in vxorem,an valeat? Et videtur quod sic,argu.à contrario sensu,vt hic. Contrariũ

a ¶Aliud in legatis. Adde pulchre Roma.consi.ccccccij.

Ibi fonde dic Not Ap, probari contr. ... in l. inter stipulatem §. sacra n. 4 j. eo.

300. años.

a ¶Transactiõis. Ad de inquantum Alexander transit cũ opi. quod remedium l.ij.non habeat locũ in contractu transactionis authoritate gl.Io.And.Imol. & Petr.de Ancha. ĩ c. cum causa. de emp. et ven.Spe. in codẽ titulo §.nunc videndum restat.versi.qd de transactio. Gul. de Cug.in l.ex causa.C.de vsucap.pro emp.l.ordo.C.de execu.rei iudic.et in l. ij.§.j.ff.de trãsactio. & ibi dicit hic sentire glossa in verbo, debere.et Bald.in l. fina.in princ.§.j.C. cõia de lega.per tex. in l.in summa.ĩ pri. in versi.nulla res. s. de condictio. ind.& tex.in l.a diuo Pio. §.si pig. ibi: velut, &c.cum ibi no.s. de re iud.Bal.in l.ij. C. de rescind.vendi. ẽt adde,ꝙ hanc opi.tenet eius consil. xlij. lib.j.et Bald. consil. ccxx.ij.li.

b ¶Et illud qđ plus est donat. Adde inquãtũ Alex. alleg. Ang.consil. cxxvj. inci.tutor vxori. allega.cxlij.incipiẽ. in Dei nomine sup primo inquirendum.et post vide Bal.consi. cccxxiiij.li.iij. et cõsi.iij.et consil.xl.lib, v.Et inquantũ tangit idem Alex. qualiter ex præcedẽti cõtractu probetur stipulatio, Adde bal. consi.xviij. j. volu. Abb.consl.lxij. li.ij. per Bal.cõsil.cxviij. ij.lib.per Pau.de ca. consi.cciij.latius cõ. cxix.per Ro.vide q̃ posui in l.cũctos populos.post Alex.cui etiam dum loquitur de venditore equi morbosi, vide quæ ipse voluit eius consil. cxlvj.li.ij.

tenet gl.j.eo.l.Titia.& l.iij.s.de sponsa.et soluã in l.Titia.istas contrarietates.

Si in locando. Cõtractus qui celebrãtur consensu,valent etiã nõ adhibita solẽnitate verborum.h.d. Opp.de l.j.§.si quis ita. s.eo. Sol.ibi agebatur ꝙ fieret stipulatio: hic nõ:secũdũ Iac.de Are.Idẽ si ageretur ꝙ fieret stipulatio:vt leg.si ita stipulatus. §. Chrysogonus.j.e.nisi expresse eẽt dictũ, qđ aliter nõ valeret.Dixi.in d.§.si q̃s ita.

1 *Exceptio doli ꝙ obijcitur contra stipulationem,in qua fuit dolus adhibitus,uel quæ in se habet dolum.*
2 *Dolus aduersarij qualiter probetur.remissiuè.*
3 *Inductus promittere aliter quã intendebat,si tradidit, qua actione agat.*
4 *Stipulatio si interuenit in contractu emptionis,& uenditionis,& quis sit deceptus ultra dimidiam iusti pretij,an habeat remedium huius legis.*
Stipulatio interposita in contractu emptionis,& uenditionis,est æqualis ad emptionem,et uenditionem,& quando nouat primam actionẽ,illam nouat cum omnibus suis qualitatibus.
5 *Remedium huius legis et l.ij.C.de rescin.uendi. ꝙ habeat locum in contractu transactionis,habito respectu ad dubiũ euentum litis.*
6 *Practica probandi læsionem,quando laudum petitur reduci ad arbitrium boni uiri.*
Arbitramentum ꝙ sit quædam transactio.
7 *Clausula apposita in uenditione,et si plus ualet donat:ꝙ tollat remedium huius legis et similium,si uenditor sciebat pretium rei.& qualiter debet concipi dicta clausula.*
8 *Remedium huius legis renunciari potest,& qualiter sit cõcipienda renunciatio.*

SI quis cum aliter. Ista est bona lex. Cõtra † stipulationẽ 1 in qua fuit dolus adhibitus vel quæ in se dolum habet,doli exceptio obijcitur.hoc dicit. Quæro,exempla primæ partis. Et quidã ponebãt ꝙ nolebã tibi promittere, tu induxisti me vt tibi obligarer. Sed reprehẽditur per gl.per verbum,aliter,positum in tex.& sic præsupponitur,ꝙ obligari volebam:sed in modo,seu qualitate fui deceptus. Vnde pone ꝙ cõueni ꝓmittere fundũ,sine vsufructu,vel conueni ꝓmittere fundũ constituta seruitute:& postea promisi simpliciter dolo aduersarij, qđ placet. Quæro exẽpla secũdæ partis.Et quidã ponũt in cõtractu stricti iuris,volebam tibi donare rẽ valentem centũ, promisi per errorẽ rẽ valentẽ ducẽta. vel pone in stipulatiõe interposita super cõtractu bonæfidei, qui habet ĩ se dolũ:qa quis est deceptus vltra dimidiã iusti ꝑtij:vt l.ij.de rescind.vẽ.Ita dicit gl.hic qđ no.vt j.dicã. vel po-
2 ne in dolo incidẽti:vt gl.dicit. †Quæro circa primã partem, qualiter probetur dolus aduersarij. Respõdeo vt C.de resci.
3 ven.l.dolus.& de dolo.l.dolũ. Quæro † circa primũ exẽplũ secũdæ partis.Ille,qui ꝓmisit,habet exceptionẽ doli: sed qd si iã tradidit,an possit cõdicere.Azo in summa C. de rescin. ven.dicit ꝙ nõ põt agi:sed solũ excipi.Ego credo ꝙ in cõtractu stricti iuris subueniatur actiõe de dolo.Et probo per l. si id quod aurũ.s.e.ti.quia ibi subueniẽt stipulatori, si decipitur. Quare ergo nõ,idẽ in ꝓmissore,& multò magis et sic puto ꝙ subueniatur actione de dolo,vel in factũ:vt l.elegãter.§.nõ solũ.s.de dolo.vel poterit cõdicere possessionẽ,vt l.q exceptio. §.si pars.s.de con.ind.& de le.j.l.si domus.§.fi.& l.se.& hæc tu-
4 tior tenendo opinionẽ Azo. †Quæro circa secũdũ exemplũ,pone,tu vẽdidisti fundũ:in cõtractu emptiõis,& vẽditionis,interuenit stipulatio,vt cõmuniter fit in instrumentis: vtrũ cesset remediũ l.ij.C.de rescin.vẽ.et habeat locũ remediũ huius legis.Et gl.videtur dicere,ꝙ habeat locũ remediũ huius legis,ponendo hic exemplũ secũdũ.Et credo ꝙ gl.bene dicat: sed etiam credo,ꝙ remedium huius legis habeat locũ scilicet iudicis officio,vel actione ex empto,per l.C.de rescin.ven.qa quando in eodẽ contractu fit emptio & per stipulationem fit promissio:illa stipulatio quæ est æqualis ad emptionẽ et vẽditionẽ non nouat,nisi expresse sit dictũ:vt l.duo societatẽ.s. pro socio.& l.fi.C.de noua.Præterea posito ꝙ nouaret primã eam tamẽ nouat cũ omnibus qualitatibus,& priuilegijs, quæ habebat primo ex natura contractus, vel rei in obligationẽ deductæ:nisi animo abijciẽdi priuilegium sint factæ:vt l.aliã. j.de noua.Hoc voluit dicere tex.in l.v. §.conuentionales.s.e. & l.si stipulatus.supra de vsu.& l.si legati serui nomine.de l.j.
5 & de dam.infec.l.dãni.la ij.in princ. †Quæro,qd si in cõtra-
a ctu transactionis[a] quis est deceptus vltra dimidiam iusti pretij? Dyn.dicit quod remedia huius legis et l.iij.de rescin.vendi.non habent locũ vt l.Lucius.in fi.ad Treb.Sed gl.ibi dicit cõtrarium:quia ista habet locum in cõtractu trãsactiõis, sicut in alijs cõtractibus.Sed est differẽtia in modo æstimãdi:quia ĩ transactiõe æstimatur dubius euentus litis ad hoc vt videatur an quis si deceptus vltra dimidiã iusti pretij.Nam illius dubij euentus venit in æstimatione:non autem æstimabitur quãtũ erat in veritate:vnde respectu veritatis poterit esse deceptus
6 vltra dimidiam iusti pretij.Et idẽ dico,†quando sententia arbitratoris petitur reduci ad arbitrium boni viri. Nã cum arbitramentum sit transactio quædam:vt no.auth.vt diffe.iud. §. j.& dicam.j.eo.l.si quis arbitratu.ille, qui dicit arbitramentũ iniquum,debet probare,et concludere ꝙ inspecto dubio euẽtu litis, ille iniquè arbitratus est. & ille qui defendit, debet probare,& cõcludere ꝙ eo respectu æquè arbitratus est.li-
7 cet communiter aduocati hoc ignorent. †Quæro,dicitur in instrumento venditionis,vendidit rem pro tanto:& illud
b quod plus[b] valet dedit,et donauit:an per hoc cessabunt remedia harũ legum? Dices tu ꝙ sic:vt l.si quis donationis.s.de cõtrahen.emp.Et hoc videtur tenere gl.in d.l.ij.de rescin.vendi. & Azo in summa illius titu.In contrarium facit l.ab Anastasio.C.mand.Sed tu dices,ibi in cessione est speciale:ergo in cõtrarium est ius cõmune.Dico ꝙ si venditor sciebat valorẽ rei:tunc per talia verba cessant remedia harũ legũ.Sed si hoc ignorabat:tunc per talia verba non habebat animum donandi,nisi modicum:vt l.si libertus.s.de ope.lib.et l.hæc adiectio. de verb.signi.et est ar.l.si de meis.§.recepisse.& quod ibi no. s.de arbi.alias incipit,idem Pomponius.et ideo si quãtitas est magna apparet ꝙ in cõtractu donatiõis est læsus: et sic habebit remedium huius legis,& l.ij.C.de rescin.ven.secundũ eos qui dicũt hodie contractum donationis esse bonæ fidei. Dicatur ergo in instrumẽto:& illud quod plus valet,siue sit quãtitas modica siue immodica, dedit et donauit,&c.vel renun-
8 ciet beneficio d.l.ij.et similium,quod tantũdẽ importat.Sed † an remedio huius legis possit renunciari, s.exceptiõi doli:qñ dolus inest re ipsa.videtur ꝙ non:quia hic est dolus futurus q cõmittitur cum petitur:ergo &c.vt l.si vnus.§.illud.ff.de pac. Dic contra,quia ex eo quod huic beneficio renunciat de præsenti cessabit,dolus tempore petitionis.Non autẽ puto ꝙ sufficiat simpliciter renunciare exceptioni doli,nisi exprimatur de hac lege,vel quod tantundem importet.Nam istud renunciare,est donare:vt infra, de noua.l.si quis delegauerit. & sic ad modica refertur,nisi exprimatur,vt dixi.

SI certos nũmos. Nota ꝙ quando quantitas vt species debetur, perit periculo stipulatoris. Opp.ꝙ non liberatur: vt in l.incendium.C.si cer.peta.et l.in ratione.§.incertæ. supra ad leg.Fal.Sol.ibi in gñe.hic in specie debetur quãtitas.facit s.loca.l.in naue.de lega.j.l.Titiæ textores.in fi. Quantum ad l. ĩ naue.dic,ꝙ quandoque debetur propriè quantitas in genere: & non perit:arg.l.incendium.& l.in ratione.§.incertæ. Quandoque debetur in genere non propriè,sed respectu certæ speciei:& tunc perit periculo stipulatoris:vt l. in naue. supra loca.et d.l.Titiæ textores.in fin.de leg.j. Aut debetur certa species:et idem,quia periculo stipulatoris perit:vt hic,et l.sed & si certos.de leg.j.

1 *Stipulatio habere licere,ex cuius facto committatur.*
2 *Actio ꝙ detur ex sententia iudicis delegati.*
3 *Obligatio ad interesse,in quibus stipulationibus facti succedat.*
4 *Venditor,qui promisit defendere de iure,& de facto contra omnem personã, ad quæ teneatur.*
Verbum,de facto,qualiter accipiatur.

a **STipulatio ista habere licere.**[a] Ista lex ẽ multum difficilis,& habet gl.multum difficiles,& diuiditur in tres partes vsq; ad §.hi qui. Primo loquit̃ ex cui⁹ facto committat̃ hæc stipulatio.Scđo loqt̃ ex quo facto.Tertio cui,& cõtra quẽ cõmittat̃.Secunda ibi,si quis forte. Tertia ibi:sicut aũt.& durat vsq; ad.§.hi qui.Prima subdiuiditur in alias particulas.Prima loquitur in stipulatione simpliciter interposita.Secunda loquitur qñ de se tantũ ꝓmisit. Tertia, qñ de extraneo promisit.Quarta,qñ simpliciter promisit: & sic debet iungi cũ prima.Secũda ibi:sed si se.Tertia ibi : sed si quis promittat.Quarta ibi:sed quatenus.& ista iungat̃ cũ prima ponendo casum.Et breuiter hoc intendit: Stipulatio,habere licere,simpliciter interposita,oẽs cõtinet inspecto rigore verborũ:sed ex iuris interpretatione ex facto promissoris & successoris ipsi⁹,tm̃ committit̃.Idẽ si de se tm̃ promisit,sed non pro facto extraneus,etiã si expresse sit dictũ,nisi pœna sit apposita hoc dicit.Ibi:stipulatio ista.simpliciter interposita.Ibi:hoc continet.subaudi inspecta simplici significatione verborum.Ibi:sed si se.alias deest si:& tunc determinat præcedẽtia.alias est si:& tunc ponit nouũ casum:qñ de se specialr̃ promisit.Et secũdũ hãc diuisionẽ lege,& notabilia collige ꝑ te.Oppo.dicitur hĩc in prin.qñ ꝓmittit simpliciter , tenetur de facto oĩm.sed cõtra j.proxi.ver.sed quatenus. Rñ.principiũ loquitur secũdũ simplicẽ significationẽ verborũ:versi.sed quatenus.loquitur secundum interpretationẽ.Op.ad secũdã particulã.j.eo.l.quoties quis.in pri.vbi q̃s põt ꝓmittere factũ
b alienũ. Rñ.ꝓmittere facturũ se & curaturũ[b] ꝙ per alios non fiet,quo minus habere liceat, fieri põt,vt in cõtrario:sed promittere factũ alienũ simpliciter,non põt fieri.Et vide gl.quæ incipit:præsumitur prima facie,&c.Ista sol.non videt̃ vera: qa vbi simplr̃ ꝓmisit quis,videt̃ ꝓmittere se facturũ:&c.vt l. quoties quis.j.eo.& gl.Insti.de inuti.stipu.§.si quis aliũ.videt̃ hoc tenere.& Cy.idẽ in l.j.in vij.q.C.de ꝓcur.hoc tenet : sed illud est contra istã l.hic,& j.ea.l.§.si quis dolũ.vbi simpliciter ꝓmittendo,ad factũ alterius non refert̃ nisi expresse dicatur. Teneo ergo gl.istã quod in simplici nõ intelligatur me factu rum,&c.Sed contraria sunt vera in prætorijs stipulationib⁹: vel quoties quis.j.eo.Gl.ergo quæ est in §.si quis aliũ nõ bene intellexit istã l.Op.j.e.l.inter stipulãtẽ.in prin.ibi ponunt̃ plures sol.hic dicit.ꝙ tenet̃ de his quos si potes ꝓhibere:vt l. fluminũ.§.quãq;.s.de dã.infec.& l.qui fundũ.s.loca.imo est l. si fundus.Vel aliter ibi loquit̃ qñ p̃cesserat cõtract⁹,ex cuius natura quis tenebat̃,extraneo euincẽte.Op.& est gl.sup verbo,ꝓmittere:de l.emptorẽ.§.qui autẽ.s.de act.emp.Sol.ibi tenebat̃ ex natura contractus præcedẽtis,hic null⁹ p̃cessit. Vel si præcessit,fuit cõtractus donationis,de quo nõ tenebat̃ de euic.Sed contra hoc op.j.proxi.§.si q̃s forte.vbi dicit̃,distractũ &c.& sic præcessit cõtract⁹.R ñ.debes intelligere distractum,non ab eo qui promisit,sed ab alio:vel per cõtractũ donationis,vel fuit dictũ ꝙ de euictione nõ teneret̃.& ita tenet
1 gl.in l.cõtraria. Reassume†ergo istã materiã,Cũ q̃rit̃,quo modo,i.ex cui⁹ facto stipulatio habere licere committat̃.Dic aut quis promisit de se tm̃:& cõmittit̃ ex facto suo,& suorum successorũ:vt hac l.ver.sed si se.De facto vero extranei nõ tenet̃,nisi quaten⁹ natura præcedẽtis cõtractus inducit:vt l.emptorẽ.§.qui aũt.s.de actio.emp.Aut quis de extraneo promisit:& tunc aut promisit se facturũ,& curaturũ ꝙ alius,&c. & tũc cõmittit̃:arg.l.quoties quis.j.eo.Aut nõ ꝓmisit se facturũ & duraturũ,&c.tũc aut p̃cessit cõtract⁹,de cuius natura tenetur de euictione,& de facto successorũ & extranei:& tenet̃: ar.l.emptorẽ.§.q aũt.s.de actio.emp.Aut nõ p̃cessit:& tũc nõ tenet̃:vt ver.sed si quis.Sed si pœnalis stipulatio interponit̃: tũc pœne metu de facto alterius tenet̃:vt hac l.versi.at si quis velit,&c.Si vero stipulatio fuit interposita simpliciter:tunc aut p̃cessit natura cõtractus,ex qua tenet̃ de euictione:& tũc de facto extranei tenet̃:vt l.inter stipulãtẽ.in prin.j.e.Aut talis cõtractus nõ p̃cessit:& nõ tenet̃ nisi de facto suo,& suorũ successorũ,& eorũ quos potuit ꝓhibere,vt in prin.& ver.sed quaten⁹.Venio ad gl.quæ est sup verbo,in pœnali.& quęro, quæ est rõ ꝙ pœnalis stipulatio cõmittit̃. Rñ.qa nõ inspicit̃ an intersit in pœna:vt j.eo.§.alteri.Sed opp.de l.j.circa fin.C.de sen.q̃ ꝓ eo ꝙ interest.vbi nõ põt excedere duplũ.ergo sup debet videri vtrũ intersit.Sol.dicũt q̃dã,fateor ꝙ inspicitur: sed ad cõtrariũ nõ rñdent.Et vide gl.quę incipit in pœnali em̃,&c.vsq;ibi:pœnalis em̃.Sed ista nõ est vera:qa ibi loquit̃ de stipulatione pœnali,quæ apponit̃ super contractu,qui cõtinet certũ:sed hic continet incertum:& ideo non inspicimus an intersit.Sed oppo.de l.nuda.C.de contrahen.& committen.stipula. & l.ex pupillari.s.de vul.& pup.Gl.dicit,fateor ꝙ accessoriũ nõ firmat pricipale,sed metu pœnæ paret̃:sic in snĩa arbitri,vt dicit gl.quã vide ibi:si nõ à iudice dat̃.habeas non:vt habet̃ cõiter.sed in li.Pet.de bel.per.erat
2 sine ñ.Et sic innuit†ꝙ ex snĩa arbitri,hoc est iudicis delegati,nõ det̃ actio.ꝙ falsum esset:vt l.à diuo pio.de re iudica.Opp.ad prædicta semp tacite ex ꝓmissis facti videt̃ ꝓmitti interesse si nõ fiat:vt j.e.l.stipulationes nõ diuidunt̃.ergo semp valebit
3 ꝓmissio facti alieni.Ad ꝙ rñ.Dy.† illud ꝙ dicit̃ stiplo facti,habet tacitã stiplõnẽ de interesse,verũ est,si est stipulatio valida:sec⁹ si inualida,& inutilis,vt l.sponsus §.fi.de dona.inter vi.& vxo.hic est q̃dam gl.magna,quã hic recitare omitto.recitabo j.ꝓxi.§.qa ibi ꝓprie cadit.Quæro ali
4 q̃s vendẽs ꝓmisit emptorẽ cõtra oẽm ꝑsonã defendere de iure, & de facto[c]:ille emptor ꝑ aliquẽ vi expellit̃:an vẽditor teneat̃ defendere? Vr̃ ꝙ nõ.C.de act.emp. l.fi.s.de acq.pos.l.ꝑmisceri.scđm vnã lec. Præterea,ꝓmissor nõ tenet̃ nisi de facto suo et eorũ,quos p̃t ꝓhibet̃:vt l.fluminũ. §.quãquã.đ dã.infec.& l.locati.§.si fund⁹ & l.hæc distinctio.Sed Dy.dicit hęc vera nisi sit ꝓmissa pœna:tũc metu pœnę tenetur defendere,vt hic,& j.e.l.§.si q̃s dolũ. Iac.de Are.tetigit hoc in l.dãni infecti q̃dã.s.de dã.infec.Dico modo latius.Nam illa verba de facto p̃nt intelligi pluribus modis.Primo,si moueatur lis in iudicio de iure:vel de facto:& euincat̃ đ iure vel non:vt l.pater.in prin.s.de do.præle.Secundo modo põt intelligi de facto,s.vt in iudicio faciat ea,quæ facti sunt:vt assistere apud tribunal,ꝓducere testes,soluere expẽsas,& si.ar.ad hoc C.de in lit.dã.tu. l.ij.& de euic.l.si parẽtes.Tertio mõ põt intelligi de iure,& de facto:hoc est,arma ta manu resistere,& recuparе:sed iste tertius mod⁹ nõ debet̃ ex natura cõtractus: vt d.l.fi.C.de act.emp. & l.ꝑmisceri.s.de acquirẽ.pos.ergo intelligeret̃ secundũ naturã cõtractus,vt ad hũc tertiũ casum nõ porrigat̃:vt l.si stipulat⁹.s.de vsur.& l.dãni infecti q̃dã.de dã. infec.& qa verba ambigua in dubio interpretant̃ cõtra stipulatorẽ:vt s.de pac.veterib⁹.& hoc tenet Iac.de Are.& Oldr. & idẽ tenet hic Ric.Ma.& addit rationẽ:qa cum natura contractus emptionis.& venditionis,sit talis naturæ,quod in eo nõ veniat casus fortuitus:per talẽ promissionẽ generalẽ non tenebit̃: cũ alij casus fortuiti non sint noĩati:vt l.sed & si quis. §.quæsitũ.s.si quis cau.&.s.loca.l.opus quod aduersione.operat̃ ergo talis promissio,vt teneat̃ ad duo prædicta,nõ aũt ad tertiũ.Primo,qa nõ tenet̃ venditor,si emptor expellat̃ de facto:secundũ prædictos,sed mihi videtur in hoc primo casu distinguendũ:Aut emptor expellit̃ ab aliquo suo inimico:&

P. PAV. P.

a ¶Habere licere.viđ Felin.in c.ex rescripto.col.pen.de iureiur.& in verf.dicit̃ hic.vide but.consil. cxij.

b ¶Facturum & curaturũ.Adde Bal.cõs. xcvj.j.li.vbi ponit, ad qd teneat̃ & qũo obliget̃ qui ꝓmisit alicui se facturũ & curaturũ,ꝙ nõ veniret contra sententiã & si veniretur contra,ꝙ releuabit eum indẽnẽ,& qũo obliget̃ quis ex ꝓmissione facti alieni,vide Ro.cõ.ccccx.& per Bal.cõs.ccxc.j.libr. vbi allegat.Bartol. in l.quoties quis.

c ¶De iure & de facto.Adde secũdum Alex.inquãtũ Bar. concludit ꝙ ille,q se obligat defendere emptorẽ,non tenet̃ defendere cum armis, ꝙ hãc eandem snĩam tenent cõiter Mod. Cy.& Sal.in l.fin.de actio.empt. Bald.in l.nõ solum. §.si status.de ꝓcur. & in l.j.in lect.antiqua.s.de euic.Ioan. de Imo.in c.fi.& ibi Pet.de Anc.de em. & ven.Iac.Bu.consilio incip.In christi noĩe amẽ.q̃stio proponit̃.& qualiter intelligantur illa verba de iure, & de facto.vide Bald.cõsil. clxxvj.inter consil. Ang.licet Alex.all. pro consi.Ang.nõn est verũ.Et an q ꝓmisit licere habere, sub pœna,teneatur siue de facto res euicatur,vide Abb.cõ si.xliij.ij.li.& ꝙ ꝓmittens de iure, & de facto defendere, non teneatur nisi de iure,si sit Priceps,tenet Pe.de anch.cõs. lxxxvj. & clericus suam ecclesiam de iure,& de facto defendere tenetur , vt idẽ voluit cõsi.clvij.Et post hunc aduerte ꝙ do.Iaso.hic.colũ. fin.in prin.dicit qđ Bar.seipsum cõfundit,& ꝙ doctri.sua post antiquos implicat contradictionẽ.tu videto. Alex. Losæus.

ſic propter odium ipſius emptoris: & venditor nullo mõ tenetur: quia emptoris culpa hoc accideret. l. interpretatur: vt l. ſi merces. §. culpæ. ff. loca. & l. pen. in prin. ff. ſol. mat. Aut ſit ab inimicis venditoris: & tunc propter ſui odium tenetur, etiã ſi nõ eſſet dictũ de iure, & de facto: quia ipſius vẽditoris culpa hoc accidit: vt d. l. de qua tenetur ex natura contractus. Aut neutrius culpa hoc accidit, ſed quidam hoc facit ad ſuum lucrum, non propter odium poſſeſſoris: & tunc ſto cum prædictis. In aliis duobus caſibus, ſto cum eis.

1 ☞ *Argumentum de ſtipulatione ad tranſactionem non procedit.*
2 *Stipulatio, habere licere, pro quo factо committatur.*
3 *Stipulatio habere licere, quando committatur.*

Si quis forte non. Hæc ſtipulatio cõtinet nõ fieri quõ minus habere liceat occaſione dominij, vel alterius iuris habiti, vel habendi. h. d. cũ §. ſeq. & hic dicitur ex quo facto ſtipulatio cõmittatur. Itẽ qñ hæc ſtipulatio cõmittatur. Opp. & incipio à gl. magna præcedentis §. quæ debet hic recitari. Opp. ſi iſta ſtipulatio cõmittatur ſolũ propter controverſiam de iure, ergo nũquã cõmittitur: quia ſi tu promiſiſti de euictione, tunc poſſum exceptione repellere: quia quem de euictione, &c. vt ff. de euic. l. vẽdicantem. Iſtud cõtrariũ ſoluitur in gl. in prin. & i fi. Et prima ſolu. eſt, q̃ de iure agit, licet exceptione repellatur. Vel dic, q̃ licet contineat ius, ſtipulatio tamen cõmittitur, ſi de facto mouet. Et iſta tangitur in fi. gl. & hanc tenet Pet. dicit ipſe, Diabolicũ eſſet dicere, ſi agẽdo de facto nõ cõmitteret. Quid em̃ ſi rẽ alienã vendo, nõ obligabor. Nõ ob. litera hic in §. q̃ſitũ. q̃ dicit q̃ cõmittitur, ſi res efficitur promiſſoris, nõ alias: quia illud ideo dicit, quia nõ eſt veroſimile q̃ ille ageret, ſi nõ haberet dominiũ. Fateor tamẽ q̃ cõmtititur agẽdo de facto, ſcdm Dy. Ia. de Are. & omnes cõmuniter tenẽt contrariũ, et eſt caſus j. in §. hi qui. vbi dicitur q̃ hęc ſtipulatio cõtinet ius ex vtraque parte. Nec ob. ſi dicis, q̃ ſi vẽdo rẽ alienã: ga fateor q̃ hæc ſtipulatio nõ cõmitteẽ, ſed habebit locũ actio ex empto, Scdo op. q̃ cõmittat, ſi agit ſic ĩ trãſactiõe. vt C. dẽ. trãſa. l. vbi pactũ. Rñ. gl†. dicit q̃ ar. à trãſactiõe ad iſtã ſtipulationẽ nõ ẽ bonũ: cũ trãſactio poteſt fieri ſuper re aliena: vt l. pe. C. de vſuca. pro emp. & l. ſi pro fundo. C. de trãſac. hic vero nõ ſuper re aliena, vt hic. Itẽ fit tranſactio pro lite præſenti, vel futura: hic vero ẽt ſi non ſuper lite interponit. Itẽ trãſactio nullo dato, vel retẽto nõ valet. C. de trãſac. l. trãſac. hic ſecus. Et hoc ẽ q̃d dicit gl. ex liberalitate mera interponi. Itẽ trãſactio interponitur ſup lite pẽdẽte: vt l. cũ Aquiliana, ff. de trãſac. & l. ſi de certa. C. de tranſac. vbi nõ venit ius futurum: ſed in iſta ſic pñs & futurũ. Item eſt quinta differentia. In trãſactiõe em̃ cõmittitur pœnalis ſtipulatio, ſi de facto venit: vt l. vbi. & l. ſi quis maior. C. de tranſac. ſed iſta nõ niſi de iure: & iſtæ duæ differentiæ vltimæ nõ ſunt in gl. Opp. quia iſta ſtipulatio cõmittitur pro facto alieno, qñ eſt promiſſum, vt hic, in §. q̃ſitũ. ergo nõ eſt neceſſe cõtrouerſiã moueri de iure. Sol. dic, q̃ ibi ille alius cõtrouerſiam mouebat de iure: alias nõ cõmitteretur ĩ re aliena, ſicut nec ſeruo ſtipulante. dicit gl. Sed contra hoc opp. quia cõmittitur in ſeruo ſtipulante: vt j. ea. l. §. hi qui. Sol. non cõmittitur de rigore: ſed de æquitate cõmittitur. Et vide gl. ibi, & ideo nec in re aliena. & c. Ibi: ſed ſi ſeruus. hoc eſt verũ de iure ſtricto: ſed de ægrate ſecus: vt ibi. Opp. dicitur dic, q̃ p re aliena q̃ perſeverat aliena, nõ põt cõmitti cõtra, agã cõtra te rei ven. ẽt, p re aliena: fertur ſnĩa cõtra te: & ſic poteris agere cõtra me, ga nõ potero dicere, q̃ malè ſit iudicatũ: vt l. ſi ſeruus pluriũ. §. j. de leg. j. & ſic pro re aliena cõmitteretur. Breuiter fateor cõtra: et p re aliena põt cõmitti, verũ eſt ſecuta ſnĩa, dicit gl. et bene. Oppo. ad id, q̃d dixi, dãnũ, q̃d quis ſua culpa ſentit, ſentire nõ vr. vt in re. iur. dãnũ q̃d qs. ſed ſtipulator fuit in culpa: ga potuit obijcere exceptionẽ contra agẽtẽ. So. dicit gl. q̃ culpã obijcere non poteſt, ex qua lucrũ ſentiat: ar. gl. l. cũ in fundo. §. q̃d ſi mulier. ff. de iure do. et no. in l. vendicantẽ. ff. de euic. Sed op. nonne potero dicere, q̃ per iniuriã eſt iudicatũ: vt ff. de euic. l. ſi p imprudẽtiã? Gl. dicit q̃ non, vt in l. ſi ſeruus pluriũ. §. j. de leg. j. et bene. Op. ff. de euic. l. quod ad ſeruitutes. Sol. ibi ĩ ſtipulatiõe duplæ: hic in ſtipulatiõe, habere licere. Op. j. eo. l. inter ſtipulantẽ. in princ. Sol. Ibi præceſſit contractus, de cuius natura debetur euictio, etiã de facto alieno. Itẽ op. de l. empto rẽ. §. qui aũt. de actio. cmp. Sol. Ibi p̃ceſſit alius cõtractus. Sed ad illud opp. de §. ſi q̃s forte. quia dicit diſtractũ. Sol. dic diſtractũ ab alio, vel ab eo. ſ. donãdo. Vel dic q̃ fuit dictũ, non teneri de euictione. Reaſſume ergo, †vt tibi liqueat pro quo facto hæc ſtipulatio cõmittat. Dic aut venit cõtra, p̃miſſor, vel eius hæres aut extraneus. Primo caſu aut rõne alicuius ſui iuris, & cõmittitur ſtipulatio: vt ver. ſi quis forte. Aut venit de facto: & tũc ſi quidẽ ſnĩa eſt lata pro eo, licet iniuſtè, hæc ſtipulatio cõmittitur. l. ſi ſeruus pluriũ. §. j. ſupra de leg. j. Si vero ſnĩa nõ eſt lata, nõ cõmittitur: vt in §. quæſitum. niſi ſit ad expẽſas. l. ſi ſine. §. Marcellus. et §. cũ aũt. j. rẽ ra. ha. Aut venit extraneus et tũc ſi de facto: nõ cõmittitur, vt hic, et §. hi qui. j. e. Aut de iure: et tũc aut præceſſit cõtractus, ex cuius natura debetur eui ctio: & cõmittitur, vt l. inter ſtipulantẽ. in prin. j. e. et l. emptorẽ. §. qui aũt. ff. de ac. emp. Aut nõ præceſſit cõtractus alius: & tũc non de facto alterius, niſi pœna ſit appoſita: vt hic, et ff. proxi. §. Procedo †vlterius ad ſecũdã materiã, vidiſtis ex quo facto cõmittatur: mõ eſt videre qñ. Et dicit tex. q̃ ſtatĩ mota cõtrouerſia. Sed opp. de l. habere licere. ff. de euic. Sol. dicũt quidam, q̃ aliud ibi, et aliud hic: vbi aliter, vt ibi. et iſta eſt vera ſo. Aut ille, q promiſit, agit: et tũc ſtatim cõmittitur, vt hic. Aut alius et tũc euictiõe ſecuta, vt ibi. Ia. de Are. dicit, aut logmur in contractu emptiõis et vẽdi. et ſi eſt appoſita ſtipulatio habere licere, ſto illi. l. habere licere. Aut loquimur ĩ alio cõtractu: & tũc conſtat, q̃ eã mouet de iure, et ſtatim cõmittitur: vt hic, & §. ſi quis forte. et l. p̃curator ad exhi. §. j. j. rẽ ra. ha. Aut conſtat q̃ de iure non mouet, & nõ committitur: vt hic, et infra rẽ ra. ha. l. p̃curator. et l. ſi. Aut eſt dubiũ, et expectat ſnĩa: vt no. hic. & p̃batur ſupra de iureiu. l. iuſiurãdũ q̃d ex conuẽtiõe. in fi. interim committitur ad expẽſas. Facit ad id q̃d dicã infra. e. l. venditores. Itẽ op. q̃ ſi euincitur pro iure futuro, nõ cõmittitur ſtipulatio: vt l. Lucius. ſupra de euic. & l. j. ſupra de peri. et commodo rei vendi. Sol. ibi loquitur quando ius poſſeſſoris minuitur facto ſuo, vel caſu fortuito: tunc non tenetur p̃miſſor. hic quando ius poſſeſſoris non minueretur, ppter ius ſupueniens promiſſori, quod añ erat apud alium. Et ſic no. caſum de quo dicam in §. duo fratres.

1 ☞ *Stipulatio iſta habere licere, q̃ committatur contra ſingularem ſucceſſorem.*

Sicut autẽ ex parte. Hæc ſtipulatio cõmittit contra p̃miſſorẽ, et eius ſucceſſores et ſtipulatori et eius ſucceſſoribus. h. d. †Quæro vtrũ committat in rẽ contra ſucceſſorẽ, et determino per l. fluminum. §. adijcit, ſupra de dã. infec. q̃ committat ſtipulatio, & eius ſucceſſoribus vniuerſalibus, ſed ſingulari non, ſed ſibi cedetur: vt l. dãni. §. emptor. ſupra de dã. infec. Idẽ eſt in p̃miſſore, q̃d ſucceſſor ſingularis non tenetur: ſed ex eius facto tenet actor: vt l. fluminũ. §, adijcitur. et q̃d ibi no. et l. iij. §. opus. ſupra de ali. iu. mu. cau. fa. Quæro, an eſt idem, ſi non interſit principalis ſtipulatoris, cũ de euic. nõ tenetur: quia forte donauit. habes gl. in l. ſi pro re pupilli. §. fi. in gl. ſupra de euic.

1 ☞ *Talia ſunt prædicata, qualia demonſtrant ſubiecta.*
2 *Stipulatio quæ propriè intelligi non poteſt, trahitur ad improprium uerbum.*
3 *Licere, ſeu licitum eſſe, poteſt duobus modis intelligi.*

Hi qui ſunt. Hæc ſtipulatio continet, ſi põt, alias refertur ad factũ. h. d. No. q̃ talia ſunt p̃dicata, qualia demonſtrant ſubiecta. dicit Pe. et ſeruus eſt ſubiectũ, ſuper quo ſtipulatio habere licere interponit. Et no. †q̃ ſtipulatio q̃ proprie non poteſt intelligi, trahit ad impropriũ.

Opp. de l. ſi à dño vel à patre. §. ſed et à filio. ſupra de per. hære. Reſpondeo q̃ filius p̃mittẽs de iure, non poteſt cuincere: ſed qñ filio p̃mittit, tũc debet intelligi de facto: vt l. ſi à dño vel à patre. ſupra de peti. hęr. ſed in p̃ſona filij hodie de iure debet intelligi cũ poteſt acquirere: vt. C. de bo. quæ lib. l. cũ oportet. Vlti. no. ex hoc §. p̃ intellectu totius legis, q̃ licere, ſeu licitum eſſe, poteſt intelligi duobus modis. Primo licet de iure nõ tñ de facto, ſcdo licet ſeu licitũ eſt de iure, et de facto. Aut ergo verbum, licere, refertur ad verbũ iuris, vel ad verbũ commune, quod ſe habeat ad ius et factũ: vt eſt verbũ, habere: vt infra. §. habere. & tunc intelligit licet de iure, et licet aliquid ſit impedimentum facti, non dr̃ deſinere licere habere: vt §. ſi quis forte. & §. quæſitum. et hoc fallit ſi propter conditionẽ p̃ſonę aliud ſtatuat: vt hic. Si vero refert ad verbũ ſignificatiuũ facti, vt

cti: vt ire agere licere: vt Inſti. de ſti. ſer. §. ſed cũ factũ. & tunc intelligitur licere de facto, vt hic in verſi. cum vero. & j. pxi. §. verſi. plane. ſignificatio ergo iſti⁹ verbi, licere. facit iſtã difficultatem in hac l. Ex his habetur intellectus iſtius ſtipulationis, & ſequentium.

1 ☞ *Verbum poſſidere, intelligitur cuiliter.*
Tenere, de facto.
Habere, eſt commune ad poſſidere & tenere.
2 *Teſtis deponens ſuper articulo quod Titius tenuit, & poſſedit, & interrogatus quomodo ſcit, reſpondet quod tenuit & poſſedit tanto tempore, probat.*
3 *Si unus teſtis probat quod Titius poſſidet: alius quod Seius poſſidet, intelligitur quod quælibet vidit de facto poſſidere.*
4 *Reformatio quæ habet uerbum, quod poteſt ſe habere ad intellectum iuris communis. & ad communem uſum loquendi, quod intelligatur ſecũdum cõmunem uſum loquẽdi.*

Hæc quoque ſtipulatio. Verbum poſſidere intelligitur ciuiliter niſi cõditio perſonę faciat intelligi de naturali detentione. h. d. †No. q̃ poſſidere intelligit ciuiliter: tenere, intelligit de facto: & habere, eſt cõe ad poſſidere, & tenere: vt videbitis ſtatim. Et illud eſt quod ponit in libellis, ſ. quã habet tenet & poſſidet. †Et gl. inducit in argu. ad quæſtionẽ. R uſtic⁹ interrogatus ſuper articulo, dicit q̃ tenuit & poſſedit, & c. rñ. qño ſcit q̃ tenuit & poſſedit tanto tempore &c. & quia ruſtici neſciunt quid ſit poſſeſsio, intelligit de poſſeſsione, quæ eſt facti. & vide iſtã glo. & adde in fi. gl. ar. ff. de cõdi. & demon. l. quibus diebus. §. dñs. l. nec ſeruus. ff. de pecu. Dy. & Pet. impugnant glo. quia ſi hoc eſſet verũ, nullus imperpetuũ vinceret interdicto vti poſſidetis: in quo nõ ſufficit detẽtio: vt l. ſi duo. §. creditores. vti poſſidetis. ſed ſecundũ iſtã gl. nõ p̃bareẽ ciuilis poſſeſsio. Nõ ob. iſte §. quia ideo hoc euenit hic, ne ſtipulatio irritetur: ſed certe ruſticus deponit de naturali detentione
2 quæ eſt facti. [a] & iſta gl. bene dicit. Nã cũ teſtis habeat deponere ſolũ de eo q̃ ſenſu percipit: vt l. teſtiũ. C. de teſta. ff. de teſt. l. hæredes palam. §. fi. ſi vellet deponere de poſſeſsiõe iuris, nõ valeret eius dictũ: quia illa nõ p̃cipit ſenſu ſed ex alijs factis colligit iudicio intellectus. Ad rõnẽ Pe. q̃ nunquam probabitur poſſeſsio iuris, nõ eſt verũ: quia p iſtã p̃bationẽ reſultat concluſio iuris. Verbi gratia, depono quòd mutuaſti cẽtum: & ſic teſtis deponit q̃ mutuaſti: ex qua p̃batiõe reſultat obligatio. Et ſic in caſu noſtro p̃bata hac detentione facti, præſumitur poſſeſsio iuris: vt l. q̃dã. ff. de rei vẽ. & l. j. C. de acq. poſ.
3 & ff. de acq. poſ. l. j. in prin. j. de ſol. l. Titia. Itẽ iſta gl. †eſt bona propter aliud. Plures teſtes ſunt, & vn⁹ probat q̃ Titius poſſidet, & alius quòd Seius poſſidet. qño poteſt eſſe? Dic quòd
4 quælibet vidit de facto detinere. Item eſt bona † propter aliud quia camerarij faciũt reformationẽ: & apponit verbũ q̃ põt ſe aliquando habere ad intellectum iuris cõis: & aliqñ ſecundum communẽ vſum loquendi: qualiter intelligitur iſtud verbum? Credo ſecundum communem vſum loquendi: quia ſecundum verba proferẽtis debet intelligi, vt in hac gloſſa.

1 ☞ *Vſusfructus q̃d ſit alius in perſona hæredis, & alius in perſona ſtipulatoris. & n. 3.*
2 *Impersonalitas quando uitiet ſtipulationem.*
3 *Stipulatio iſta, licere uti frui, quod continet factum.*
Stipulatio merè perſonalis, quòd alia ſit in perſona defuncti, alia in perſona hæredis.
4 *Stipulatio, ire agere licere, quod ſit merè perſonalis, & non tranſit ad hæredem, niſi expreſsè dicatur.*
5 *Si promittis Titio, & hæredibus ſuis, quod iſta adiectio, & hæredibus ſuis, in re tranſmiſsibili ad hæredes, nihil operatur.*

Si quis ita. Stipulatio interpoſita ſuper iure merè perſonali, ad hæredem non tranſmittitur, niſi exprimatur. h. d. Et nota bene † q̃ alius eſt vſusfructus in p̃ſona hęredis, & alius in perſona ſtipulatoris. Oppo. de auct. ſi quãdo. C. de conſtitu. pecu. vbi videtur, q̃ impersonalitas vitiat ſtipulationem. Reſpon. † q̃ quædã eſt impersonalitas ex parte promiſſoris, quę vitiat ſtipulationẽ: ſed ex parte ſtipulatoris nõ vitiat: ga ſemper ſtipulator vult ſibi acquiri. Oppo. de l. fi. circa fi. ſecundũ vnam lec. ff. ſi cert. peta. Reſpond. quædã eſt impersonalitas in verbo obligatiuo: verbi gratia, ſatisfiet tibi: & tũc impſonalitas vitiat ſtipulationẽ. Sed ſi impſonalitas eſt in verbo executiuo, vt p̃mitto q̃d tibi ſatisfiet: tũc non vitiat ſtipulationẽ: vt l. illa. j. e. & l. fi. ff. ſi cer. pet. & iſta nobene per Doct. in auct. ſi qñ. C. de cõſti. pecu. Dicitur hic, licet diuerſi ſint fruct⁹, &c. Quęro, q̃d vult dicere. & vna glo. dicit, q̃ fructus, i. vſusfructus: ga in p̃ſona defuncti eſt vſusfructus: in p̃ſona hr̃dis, alius eſt vſusfructus. Et iſtud placet ſi ponas defunctũ vſumfructuariũ cõſtitutũ fuiſſe, ſeu ſibi p̃miſſum, p ſe & hr̃dibus. & erit effectus: qa hæres egebit noua cõſtitutiõe vſusfructꝰ. Si verò poneres defunctũ, tm̃ fuiſſe vſumfructuariũ, nõ habita mentione hr̃dũ: poſtea fuit ſtipulatus ſibi, hr̃dicq̃ ſuo, vtifrui licere: tũc p̃cedit ſequẽs expoſitio glo. qa defunctus p̃cepit vt vſumfructũ: hęres verò vt cãm: qa eſt quędã obligatio ad fructus: qa aliud eſt habere vſumfructũ, aliud habere obligationẽ ad fructus. & vide iſtam glo. quę incipit, i. vſusfructus, & c. eſt ergo bona iſta ſol. & primò, qa in p̃ſona hr̃dis eſt vſusfructꝰ nouus: vt l. antiquitas. C. de vſufru. Nã alius eſt vſusfructus in p̃ſona defuncti, & cũ ſua p̃ſona finit: & aliꝰ vſusfructus eſt in p̃ſona hæredis: & in p̃ſona ſua finitur. & ſimile in l. repe. ff. quib. mod.
3 vſusfru. amit. †Quęro, an iſta ſtipulatio, vti frui licere, cõtineat ius, vel factũ, & ſic an cõmittatur propter impedimẽtũ iuris, vel facti. Dico q̃ factum cõtinet, ſicut ire agere licere, vt hic, & ſupra. §. hi q̃, p̃bant. §. loca. l. ex cõducto. in prin. & l. ſi fundus. Nõ ob. ſi vſusfru. pe. l. vti frui. in prin. ga ibi ponit verbũ, ius: vñ ſi ſtipulatio eſſet concepta, promittis mihi ius eſſe vtifrui: tũc cõmittetur tãtũ, ꝓpter controverſiam iuris. ſic no. q̃ in ſtipulatiõe merè p̃ſonali alia eſt obligatio p̃ſonalis in p̃ſona hæredis, & alia in p̃ſona defuncti: vt ſi p̃mitto tenõ offendere, neq̃ hæredes tuos, vt di-
4 xi in §. Cato. †Quęro, vtrũ ſit differẽtia inter duas ſtipulationes, de qbus fit mẽtio hic. Dic q̃ ſic: vt in gl. ſed iſtud eſt verũ, ſi ponas inter actũ cõſtitutũ. & ſic iſta ſtipulatio ire agere licere, interpretaret ſecũdũ naturã ipſius: vt j. eo. l. inter ſtipulãtem. in prin. Sed ſi ponam⁹ hãc ſtipulationẽ ſimpliciter interpoſitã: tũc continet merũ factum p̃ſonæ, nec trãſit ad hæredẽ, niſi de eo fiat mẽtio, ſicut nec ad dñm: vt Inſtitu. de ſtip. ſer. §. ſed cũ factũ. & ff. §. hi q. ver. cũ vero. q̃ in p̃ſona hæredis alia ſtipꝰ eſſet: vt ff. eo. l. ij. §. fi. ſi fuit expreſſe habita mẽtio hæredis. & hoc p̃baſ. ff. de leg. j. l. apud Iul. §. ſi quis alicui. Facit ff. de ſerui. leg.
5 l. pater. & hoc vult dicere hic. †Circa l. iſtã formo vnã quæſtionẽ, quã format Pet. in alijs terminis: Tu promittis aliquid Titio, & ſuis hæredibus. vtrũ iſta adiectio hæredũ, aliq̃d operet in re, quæ eſt trãſmiſsibilis ad hæredẽ. Dicit Pe. q̃ ſic, ga poterit agere, & ex ſtipulatione ſua hęres, & ex ſtipulatione defuncti: vt arg. l. ſi ſeruus cõis ſibi. j. de ſti. ſer. Meli⁹ facit, licet ipſe nõ alleget, l. recuſare. §. Titius. ff. ad Treb. & ſi iſtud eſſet verum, eſſet multũ vtile, ꝓpter præſcriptionẽ: qa in ſtipꝰone defuncti currit à die ſtipulationis defuncti: & alia eſſet præſcriptio in p̃ſona hr̃dis. Itẽ alia exceptio poſſet opponi defuncto, quę ad hæredẽ nõ trãſiret: & in oĩbus inſtrumentis hodie de hęredib⁹ fit mẽtio. Cõtrariũ credo, primò p iſtã gl. ſecũdo p tex. in l. cũ qui ita. §. te & Titiũ. j. eo. vbi dicit, q̃ ſuperuacua fit mẽtio de hęrede: niſi ille ſolus nominat⁹ ſit hęres. Præterea p l. cõtinuus. §. fi. j. e. vbi dicit text. q̃ neceſſe eſt oĩbus acquiri. & ſic loquit de ſtipulatione, quę incipit ĩ p̃ſona defuncti. Secũda ergo ſtipulatio ex p̃ſona hr̃dis eſſet inutilis: vt ff. eo. l. qui bis. nec iſtud intereſſe tẽporis conſideraret, vt dixi in d. l. q bis. poſito q̃ dicat verũ Pet. tũ iſta actio eſt hęreditaria incipiens ab hr̃de: vt l. j. C. vt act. ab hęre. & cõtra hęre. Aliàs ſi aliter poneres: tũc ſequereẽ q̃ extraneo poſſet ſtipulari, contra l. ſi tibi decẽ. §. ſi pact⁹. ff. de pac. Facit l. hr̃ditariũ. ff. de bo. auth. iud. poſ.

1 ☞ *An ſtipulatio pœnalis ſimpliciter interpoſita comprehendat factum alienum.*

Si quis dolum malum. Stipulatio doli ſimpliciter interpoſita, etiã

a ¶ Quæ eſt facti. Ad de Inn. in c. cũ olim. de priui. el ij. vbi alle. rex. xix. q. ij. c. j. & not. i c. cum ad ſedẽ. de reſti. ſpo. probaẽ vij. qõ. j. pontifices. Pau. de Leaza. i cõmẽto c. in literis. de reſti. ſpo. vbi allegat iſtam glo. Bal. in l. j. C. de ſer. fug. in l. data opera. qui accuſ. nõ poſ. in xviij. col. & in l. pe. C. de exe. rei iudi. & in ca. j. in verbo recuperauit. de pace Cõſtã. & in ſua diſputatione incipi. accuſatus de vi turbatiua. & in l. ij. C. vbi in rẽ actio. et Imo. poſt Ang. in l. quivias. §. j. ff. de dã. infe. d. Ant. poſt Io. And. in c. licet cauſam. de probat. do. Ant. in c. cum ad ſedẽ. vbi limitat hanc cõcluſionẽ, p̃cedere niſi qualitas p̃ſonæ vel naturæ ſubiectę materiæ, de qua deponit teſtis, repugnet: quia tunc non reſultaret probatio poſſeſsiõis: vt ſi deponat teſtis commodatariũ, vel depoſitariũ poſſidere, vt hic, p̃bat, & d. Paul. de Lea. in d. c. in literis. bene facit l. ob maritorũ. ne vxor pro mari. & qualiter teſtes, p̃bent poſſeſsionẽ, cõſi. cccxcv. iiij. li. Dicit ẽt Bald. conſi. cccxxiiij. eo. li. q̃ teſtis habens ſcię tiã iuris probat ea quæ ſunt iuris. Et ad Bar. hic adde Fe. in p̃o. Decre. col. ij. verſi. ex quibus.

dolū hæredis cōprehendit,nōn extranei:
1 nisi pœna fuerit apposita.h.d. †Quæro, an pœnalis stipulatio super dolo malo interposita simpliciter comprehēdat factū alienū.& hic videtur casus ꝙ sic:vt j. eod. l.inter stipulantem.in prin.Contrariū credo,quia tex.š.ea.l.in prin. & ver. quare si dicit ꝙ licet de rigore verborū extranei cōprehendātur,tamē de æquitate nō. Modo ad propositū stipulatio pœnalis debet limitari secūdū naturā contractus, super quo est interposita:vt l.si is qui ducēta. §. cū ita stipu.š.de re.dub.& l.si eū.§.qui iniuriarū.š.si quis cau.Et sic credo,ꝙ debeat expresse dici de facto alieno:vt š.hac l. in prin.ver.at si quis.Nec obstat iste §.quia adde ꝙ debet adijci post factam mentionem de extraneo.nec obstat.l.inter stipulantem.vt ibi dicetur.

Suæ personæ. Opp.de hære.vē di.l.j.Sol.hic intellige de hære.defuncti. Op.C.de pact.l. filius.Solue vt gl. Quæro,an pater possit conueniri ex persona filij arrogat. Et dic,vt gl.qui remittit,& bene.

a **Inter certam.** [a]Debitum in diē incertum,pōt solui ante diem:secus si in die certa.h.d.Op. ad primum dictū de l.si pupillus.§. q̃ sub conditione.j.de noua.Soluit gl.ꝙ ibi purè:hic in diem.Dic vt ibi. Opp.de l.fideicōmissi.§.cū Pollidus.š.de vsu.& l. si ita relictum.§.Pegasus.š.de leg.ij. Solue ibi in fauorē creditoris:hic in fauorem debitoris. Op.š.de l.eū qui.de annu.leg. Sol.ibi in j.respon.fuit dies adiecta in fauorem creditoris:in ij.respō.fuit posita in fauorem debitoris,et sic concordat cū primo. Sed op.e.ti.l.liberto.§.Largius.So. ibi fuit solutum executori,cui purè debebatur. Op.de l.sed et si ante.š.ad Treb. sed ibi de die incerta,et sic cōcordat cum ij.respon. Venio ad secūdū,& opp.de l.post mortē.C.de fideic.Gl.non sol.Dic ꝙ ibi loquitur de incerta quando,sed certa an:quia certū est ꝙ quis debet mori. Illud nihil est dicere,quātum ad illam l.qa ibi loquitur in vltimis voluntatibus,in q̄bus dies mortis habet pro cōditione.quia fideicōmissarius pōt ante mori. Breuiter ista est veritas:hic ante diē si soluitur,non fit qđ est promissum,vt fiat liberatio : sed fateor ꝙ ante possum accipere,et tu dare sed non tanquam debitū ex vigore illius obligatiōis,sed ex tua liberalitate:postea tamen existente conditione conuertetur in solutū.j.de so.l.sub cōditione. Vlterius opp.de l.cū furti.š.de in lit.iur.et inst. de act.§.plus.Gl.fatetur ꝙ plus facit, sed gl.non bene dicit,quia nō facit qđ debet: sed aliud prorsus. Quid ergo voluit ista l.dicere.& dicit,ꝙ vult dicere,ꝙ in die certa possum ante soluere:quia possum offerre,et cōsignare,vt ad te periculum transeat:vt l.obsignatione.C.de solu.& l.acceptā.C.de vsur. sed in obligationibus in diē certam,ante offerendo non facis quod promittis,nec me posses cogere si nolo:nec per cōsignationem transit in periculum:licet si recipiam sponte,posset.& sit intelligit istum §.Iac.de Are.

1 ☞ *Alteri licet directò stipulari non possit,tamen indirectè sic.*
2 *Stipulari alteri,quòd possit ratione interesse.*
3 *Stipulatio facta alteri,aut interposita super eo quod erat ipsius stipulantis,uel sibi debitum,etiam naturaliter tantùm ualet.et nu.8.*
4 *Alteri per alterum quæritur per actū naturalē numerationis,licet per stipulationē non. Item potest acquiri alia qualitas ad ipsam stipulationem uide Bar.in locis in opp.allegatis:quia expressè hoc ponit,ut hic per Ias.*
5 *Stipulatio facta alteri,non est contra,sed præter legem.*
6 *Pœna adiecta pacto nudo,non exigitur,nisi intersit:secus si stipulatio. Vsura quando est in pecunia numerata,necessariò requiritur stipulatio:in alijs uerò rebus sufficit pactum nudum.*
7 *Ratio differentiæ inter pœnam et usuram.*
8 *Ex promissione alteri facta quis naturaliter obligatur. Si debitum mihi pacto nudo stipulor à te dari tertio,ualet stipulatio,& ab illo tertio possum repetere.*
9 *Promittens dari tertio pro me,obligatur,et ualet stipulatio.*
10 *Stipulatio facta alteri,si à principio non interfuit stipulatoris,sed ex postfacto,ꝙ stipulatio ualeat.*
11 *Pœna excedens legitimum modum usurarum,adiecta in contractu,etiam in non consueto fœnerari,censetur adiecta in fraudem usurarum.*
12 *Pœna an possit excedere quadruplum.*

b **Alteri stipulari.** [b]Nō potest quis alteri stipulari, nisi filius vel seruus.sed metu pœnæ ei stipulatiōi paretur.h.d.Primo ponitur regula.Scđo exceptio.Tertio ratio regulæ.Quarto cōsuluit contra regulam. Secunda ibi:prætcrquā.Tertia ibi:inuentæ enim sunt.Quarta.ibi:planè si velim. Opp.j.ea.l.§.si stipuler.et §.si quis insulā. So.ibi interest stipulatoris:hic nō. Op.et vr̄,ꝙ quis pōt al-
1 teri stipulari extraneo.Glo.in l.hmōi.in prin.š.de leg.j.sol.†si stipulor alteri,non valet:vt hic:sed si stipulor mihi nomine alieno valet,vt in contrario.& l.pe.supra de neg.gest.et l.quicū-
2 que.š.ti.j.cum sua gl. †Opp.et videtur,ꝙ semp nostra intersit.Nā si soluis alteri,potero repetere:vt l.vero ꝓcuratori.j.de sol.et Insti.de inuti.stip.§.si quis alij.Itē interest mea,quia habeo obligatū naturaliter eū cui soluitur:vt in §.consuluit.l.sed et si lege. supra de pe.hære. Respondeo ad primum,ꝙ nō possum repetere:et l.vero procuratori.& §.si quis alij.Insti.de inuti.stipu.loquunt in adiecto:vt gl.determinat in l.j.de pac.in
c gl.mag. Ad secūdū[c] respōdeo,ꝙ nec cōsideratur interesse illud,quod naturaliter est obligatus:vt l.fideiussoris.š.de pact.
3 & ibi no. Sed contra†prædicta videt,ꝙ possum repetere: vt l.donationes in cōcubinā.§.peñ.& ibi no.supra de do.& infra de sol.l.si cū Cornelius.vbi videtur factus ꝓcurator stipulantis.Facit supra mā.l.si mādato Titij.in princ.Sol.in illis qs stipulabatur alteri,qđ erat ipsius stipulātis,vel sibi debitū: vñ et illū tertiū videt facere ꝓcuratorē,seu gestorem negotij sui: sed hic debet intelligi de eo qđ nullo iure ante stipulationē debebatur.Vñ cū stipulor alteri,nō adhibeo eū in aliquo meo ne-
4 gotio.†Op.de l.ea q̃ ciuiliter.de acquir.rer.do.et de l.iij.ī pri. supra, quod vi aut clā.Sol.in qualibet patet. Op.de l.stipula-
d tio[d]hoc mō.infra eo.vbi si non valet stipulatio,nec pœna.So. hic est stipulatio præter legē:ibi est cōtra legē,vt vidistis no.š. eo.l.generaliter.& C.de pac.l.pacta q̃ contra.Et quare ista sit præter l.rō est:quia lex non vetat,sed legis rō nō assistit sibi: quia inuentæ sunt hmōi stipulationes,&c.Et hoc dicit Dy. hic,& ibi in d.l.generaliter.et in c.qui contra.extra,de reg.iur.
5 lib.vj. Op.de l.seruus ea.supra de ser.expor.Gl.soluit†ꝙ ibi pœna adijcitur pacto nudo:hic stipulationi.Et hanc Dy.tenet hic,et in l.iij.supra.e.Pet.dicit cōtrariū,per l.in initio.C. de pactis.inter emp.et vē.Dico gl.nostras bene dicere per l.seruus
e ea.de ser.expor.vbi est expressum: & hoc ī pœna. [e]†In vsura
6 verò debet distingui,aut ad pœnam in pecunia tenebat:et tūc debet interuenire stipulatio:vt l.quāuis.C.de vsur. Aut super alia re:et tunc sufficit pactū nudū incontinenti appositū:vt d.
7 l.in initio.et qđ not.in d.l.quāuis. †Sed est ne differētia inter pœnā et vsurā? Rñd.sic,quia vsura minutatim colligit:pœna in vna præstatione,et vna principaliter: vt videbitis infra.e.l. cùm sti-

a ¶Inter certam.Adde dū Alex.refert qđ Ang.inducit hunc tex.ad q.an hęres qui rogatus est restituere pauperibus post mortem possit in vita restituere,et ipse tñ Bar.in l.cum pater.§.a filia.de lega.ij.tenet quod non.quod idem voluit Ro.consi.cccclij.& Bal.consi.lxxxv.iij.li.sed Pet.de anc.consi. cciij.tenet contrarium.idem tenet Abb.consi.xj.ij.lib.

b ¶Alteri stipulari. Vide Bar.in consi.xc.inci. Nellus.vbi loquitur quando qs stipulatur alteri per instrumentum guarentigiatum.vide ibi omnino Bar.cōs.lxxj.inci.Gellus fuit confessus.And.Bar.

POMATES.

b ¶Vide Aret.consi.xlj.co.ij.& Pau. in c.ex rescripto.in fin. de iureiu. & Areti. consi.lxxxviij.col. vij.et Ro.cccxlj.in iij.co.vbi ponit, qd de iure Canonico.

POMATES.

c ¶Ad secūdum. Et aduerte,ꝙ profectò bene videtur mirabile,quod no.in d.l. fideiussoris.quod etiam non attenditur interesse affectionis quæ causatur ex sanguinis coniunctiōe, quod haberet tale interesse aliquando faciat,vt detur actio, quæ alias non daretur,vt est tex.in l.cū seruus.j.mā.de quo Bar.super gl.in l.j.š. de iureiu.gl.& Bar. in d.l.fideiussoris.vide Nico.de Neapo. in §.alteri.Inst.eo.et pro ea est text.in l. iij.§.sed & si forte.j. iud.so.Est & aliud, de quo magis atque magis miror:licet enim de hoc vt alter alteri stipulari possit nō attenditur qđ intersit ratione sanguinis,cum attenditur quod īterfit rōne amicitiæ.gl.est in l. si vnus.§.j.in verbo, videmus.š.de pact. & ibi etiā no.Ang. Pau.de Cast.& do. Alex.Et sic apparet ꝙ fortius operetur interesse rōne amicitię,quam sanguinis: sed tamen ego alibi, imo quod minus est efficax quod fit propter amicitiā,quā ꝙ fit sine amicitia.Nā inter viuos donatio perfecta non reuocatur.§.perficiuntur. Inst.de dona.nisi ex causis de quibus in l. generaliter.C.de reuo.dona. et etiā donatio ī amicitia pōt qñq; reuocari.gloss. est in l.j.in glo.ij.in fin.š.đ preca.de qua ibi soluit Raph.Cuno.quod donatio ex amicitia habet instar precarij.et tamē est contra illam gloss, text.in l.iij.§.quanquam.ī ver.amicio rem.š.de condi.ob.cau.Imo cogita,quia nescio quid voluerit illa gl.nisi vellemus dicere quod loquatur in donatiōe,de qua dicitur in c.cum venissent. extra,de inst.& per gl.in l.fi.C.in quibus cau.co.cum similibus.lib.xj.

d ¶Opp.de l.stipulatio. Alleg.ibi contrarius in §.Cato.an pactum pœnale nascatur cohærentia contractus.

e POMATES.¶In pœna.Adde Bald.consi.cccxcix.

cū stipulati.& iō vsura est limitata ī l.eos.C.de vsur.pœna est magna:& iō pacto nudo nō cōmittit : qa in ea vertit magnū periculū:in vsur.modicū. Opp.ꝙ cōsideret interesse:vt s.e. l.iij.solue vt ibi dixi. Opp.j.eo.l.si pupillus.& l.nulla.de reg. iur.dicit gl.fiet litis cōtestatio de facto sup qua cōmittet pœnalis stipulatio.Sed dico ꝙ ista gl.nō bñ dicit,imò cōmittitur ex euentu cōditiōis,sicut si præcessisset valida:qa p morā cōmitteret facta interpellatiōe:ita hic interpellabit,licet nō cōstituatur in mora:qa nulla petitio cū existat cōdō pœnalis stipulatiōis,necesse est ergo vt interpellet:& ꝙ hoc sit verū,dicit tex.ibi:planè si velim,&c.ibi:vt si ita factū nō sit,&c.q.d. si nō obseruarent ꝓmissa:sec⁹ si p̄cessit stipulatio valida pœna cōmittet:& sic per interpellationē extat cōdō.ꝙ aūt debet
8 p̄cedere litis cōtestatio,examinabo ī l.ita stipulat⁹.š.e. †Quę-
a ro,an ex tali ꝓmissione qs obliget naturaliter[a]? Gl.hic ꝙ sic. Idē vr̄ no.š.de pac.l.j.vbi dicit,ꝙ est pactū.& sic cōtrahit naturalis:vt š.de pac.l.si vn⁹.§.pact⁹ ne peteret.Idē Cy.C.de pac.l. pacto successorū.Possetis vos dicere:ergo ille,q recipit mihi debitū,gerit negotia mea.ꝙ est cōtra illđ ꝙ š.dixi.Rñ.nō est obligat⁹ mihi naturaliter ad x.sed est obligat⁹ dare illi tertio,
9 & sic pecunia nō est mihi debita. †Quero,qd si[b]expsse dica-
b tur,ꝓmittis mihi[c]dare illi ꝑ me? Dico ꝙ sufficeret,sicut cū sti-
c pulor dari ꝓcuratori meo,vt j.ea.l.§.si qs īsulā. †Quero,qd
10 si ex post facto incipit interesse:vtrū possit agere.Doc.dicūt ꝙ sic,qa ab initio ista couētio nō fuit nulla.Pro hoc š.ea.l.§.q̃sitū.š.māda.l.si remunerādi.§.si tibi.nota per Cy.in d.l.pacto successorū.Sed qd si sup tali cōtractu iuret? dicā j.de fideius.l.
11 si qs ꝓ eo. †Quero,dicit hic,quę sit q̃titas inspicit : quid est hoc dictu? Dicūt qdā,vt nō excedat legitimū modū vsurarū,
d si est vsurarius.Innuit ista gl.ꝙ in hoīe nō cōsueto [d] fœnerari, nō habēt locū.ll.quas allegat.qđ licet Inno.tāgat,tñ nō firmat. Canonistæ cōtra hoc tenēt extra,de pœ.c.suā.quib⁹ in hoc est
12 inhærēdū.Alij dicūt,†inspicit quę sit q̃titas,vt duplū nō excedat:licet videat cōtra.š.de euic.l.si dictū.Sed dic vt d.l.j.C. de sen.quę pro eo.dicit gl.ibi dr̄ ꝙ p noīa multiplicatiua non pōt excedere duplū:alias sic.Doct.Vltramō.dicūt,ꝙ hoc est imponere l.verbis,& nō rebus.vñ dicūt,ꝙ pœnæ couētionales possunt indistinctè ascendere,q̃tū ptes voluerint.Dy.te-
e net gl.dic aut[e] pœna adijcit certa quātitate expressa in instrō, vt dico,vēdis domū ꝓ c.& in fi.adijcitur sub pœna dupli,tri-
f pli,quadrupli,[f]vel quintupli,possum ꝓut volo : sicut si certā quātitatē exprimerē sub pœna mille.vt d.l.si dictū.de euic.qa eadē est rō:certa em̄ quantitas exprimit.Aut ponit pœna respectu incerti:vt sub pœna dupli eius,ꝙ dicta res valebit,vel dupli eius qđ intererit:& tūc p hęc noīa non pōt ascēdere duplū:vt d.l.vnica.C.de sen.quę ꝓ eo.& no.š.ea.l.in prin.in gl. quę incipit,in pœnali.Rō:qa hoc secūdo casu posset nimium ascēdere,vltra quā cogitauerit pars:quæ cessat:qñ certa quātitas exprimitur.Alij dicūt aliter.Instit.eo.§.alteri. Dic vt ibi.

In stipulationibus. Opp.de l.inter stipulātē.§.j. j.e.ti.Sol.ibi cōstabat ab initio de dissensu:hic erat dubiū. Opp.j.e.l.quoties.Sol.illud ꝙ dixi est verū,qñ vtroq; mō pōt valere:ibi qñ vnū tm̄.sed nōne cōstat statim de dissensu,cū actor dicit se sensisse de vno,reus de alio? Respōde,nō. Pro cuius euidētia est vidēdū, qualiter de hoc dubio quærit.Dico,primò pōt actor principaliter petere,vt declaret iudex qs sit ille Stichus debitus , cū sint duo Stichi:& hoc p officiū iudicis,vt hic,& l.cū q̃rit.š.de re.du.& ꝙ dixi in l.si finita.§.elegāter.š.de dā.infect.ꝓbat C.de fideicōmis.l.volūtatis.& pōt ī hoc iudicio petere simpliciter interrogari testes,de quo fuit sensum.Itē posset articulari limitatè sensum fuisse de nigro,vel de albo:& tūc si qdē re⁹ diceret se sensisse de alio,& ꝓbaret:vitiaret stipulatio:qa cōstat de dissensu.Si verò diceret,& nō ꝓbaret,& de dissensu nō cōstat: qa dicto rei nō stat ꝓ se.Esset aūt ꝓ eo,qa nō tenet:tñ qa nō constat de cōsensu,interpretabit ꝓ reo,vt hic. Secundo mō pōt queri de hoc:dato libello principaliter petēdo Stichū,& reus ꝓbauit duos esse Stichos.vñ tpe sentētiæ quærit,in quo sit condēnandus. Tertio modo potest de hoc queri in executione,cùm sententia fuerit lata simpliciter.

1 ☞ *Diuersitas quantitatum in stipulatione deductorum,quando regulat diuersitatem stipulationum.*
2 *Dictio,dena,intelligitur de xx.etiam in statuto pœnali:& apposita in stipulatione annua intelligitur de decem.*

Eum qui ita. Oppo.& vr̄,ꝙ de alijs decē nō de eisdem.Inst.de duo.re.in prin.Præterea,nō-
b ne ī l.quinquaginta.š.de ꝓba.diuersitates scripturę inducunt diuersitatē q̃titatis,& ꝑsonarū,cuius cōtrariū dicit hic, & j.eo.l. c
1 eū q ita.ī prin.Respō.si†duplex est quātitas expressa,& vnus actus ꝓmittēdi:vt Titi⁹ x.Seius x.ꝓmittis:& tunc de eisdē d
x.intelligit.Idem ex parte stipulatoris:vt mihi x.& Titio x.ꝓmittis:vt hic.Si verò est duplex q̃titatis expressio , & duplex act⁹ ꝓmittēdi.vt si dico,Sēpronio ꝓmittis x.& tu Titio ꝓmittis x.tūc de vniuersis q̃titatibus intelligit,nisi dicat eadē:vt Insti.de duo.re.ī prin.Dicā in materia de duo.re.in l.reos.§.cū in tabulis. Quæro e
vtrū ista stipulatio valeat in totū,vel ī ꝑte. Et glo.dicit ꝙ in parte:qa qñ sub eadē cōpagine verborū fit ꝓmissio:tūc ꝑ pte valeret:vt dicit glo.& ll.alle.ꝑ eā,sed qñ sub diuersitate cōceptiōis verborū:& tunc in f
ꝑsona vni⁹ valet,& est vtilis:in ꝑsona alterius est inutilis.nec vitiat vtile ꝑ inutile: vt l.j.§.sed si mihi.Sicut dicimus in re cōiūctis:vt C.de cad.tol.l.j.§.vbi aūt.& §.seq.
2 facit j.de stip.ser.l.sed & sibi. †Quæro, quid si dixit dena.Dixit gl.ꝙ intelligitur g
de xx.Probat de leg.j.si qs testō.Sed qd si ī aliqua cōstitutiōe pœnali ponat pœna denarū librarū,&c.gloss.ꝙ intelligitur de xx.vt in pria cōstitutiōe Digestorū.§.an- h
tepe.super verbo, denarū.Contrariū no. C.de murilegu.l.qui textrini.lib.xj.arg.l. interpretatione.de pœ.ꝙ nō placet:qa cū verba sint clara,ꝙ viginti significat:vt d.l. si quis testō.non est locus interpretationi: vt l.ille aut ille.§.cū in verbis.š.de lega.iij.Prædicta vera,nisi hæc dictio dena,adijciat pręstationi annuæ, tunc intelligit, id est x.singulis annis:vt j.eod.l.si ita stipulatus.in princ.& de annu.leg.l.iij.in princ.

1 ☞ *Sex modi concipiendæ stipulationis,quorum aliqui validi sunt,aliqui non.*
2 *Sententia vt valeat,verba eius sunt conferenda in procuratorem præsentem,non in dominum absentem. Sententiæ etiam de iure ciuili possunt conferri in monasterium,& non in syndicum. Verba absentiæ executiua possunt conferri in dominum.*
3 *Stipulari alteri quando quis possit:ponitur regula cum nouem fallentijs.*
4 *Exceptio acquiritur alteri sine cessione.*

Si stipuler alicui. Qui alteri stipulatur , pōt ex ea stipulatiōe agere,si sua interest. h.d.vsq; ad §.si quis ita. Opp.ꝙ ista stipulatio alteri facta nō valet:vt l.quęcunq;.š.ti.j.gl.quę est hic,dicit,& bene,in modo stipulandi alteri,est differentia:qa qñ confert in personā alterius,verbū promissiuum,& verbū obligationis executiuū:vt
g promittis illi ꝙ dabis illi[g]:& tūc non valet:vt l.quæcūq;.Aut verbū promissiuū cōfert ī ꝑsonā stipulātis:executiuū in personā alterius:vt,promittis mihi ꝙ dabis Titio:& tūc valet,si
h interest[h]vt hic.Contrariū dicit gl.in l.quæcūq;.doc.tenent istā per d.l.quęcūq;. Opp.de l.eū qui.§.si actori.š.de cōsti.pe.vbi cōfert in personā alterius verbū promissiuum.& valet.Dicit glo.ꝙ fallit in tutore,& curatore furiosi,& actore vniuersitatis.dicit ne bene? Ia.de Are.tenet cōtrariū.& dicit ꝙ l.eū q.loquit qñ verbū ꝓmissiuū cōfert in ꝑsonam stipulatoris,verba executiua in personā alterius:vt l.quoties.de admi.tu.vbi videt tex.licet aliter gl.ibi dicat.& gl.in l.j.in princ.š.de stip.ser. tenet idē ꝙ hic idē Dy.credo tuti⁹ tenere gl.Et rō:qa tex.in l. eū qui.§.Iul.& §.si actori.vult facere differētiā inter tutorē & actorē ex vna pte,& ꝓcuratorē ex alia:sed in ꝓcuratore dicto mō stipulāte valet:vt j.dicā:& sic nulla esset differētia.Vt ergo sit differētia,oportet nos ponere illud,ꝙ dicit gl.& tex. in d.§.si actori.q dicit tutori & curatori cōstitui:debet intelli-

a ¶Obliget naturaliter.Adde ꝙ cū opi. gl.etiā trāsit Alexā. vide hic per eum.

P. PAV. P.

b ¶Quæro qd si.Vide Ias.in l.j.col.iij.et seq.ff.de pac.& Ro. consi.cx.col.iij.

c ¶Promittis mihi dare illi.adde Bart. consil.lxxij.incipiē. Gellus promisit.

d ¶Consueto fœnerari.Adde vltra Alex. vt plene ꝑ Ro.cōsi. ccccc.Ang.cō.iiij.et xc.& ccix.inquātū ēt quęrit Alex.vtrū pœna adiecta ī vltima volūtate cēseat apposita in fraudem vsurarū:adde Petr. de Anch.cōsil.xciij.

e ¶Dic aut.Allegatur Bar.sibi contrarius hic,& š.in ea.l.ī pri. quādo promitto soluere librum sub pœna quadrupli. Andre. Barba.

f ¶Quadrupli. Adde vt pulchre per Petr. de Anc.consi.cxlvj. et Bal.cō.ccclxxvij. iij.lib.vbi dicit tenēdam glo.& cōsi.l.in fi.ij.lib.idem dicit.

g ¶Promittis mihi ꝙ dabis illi.Adđ bar. cōsi.lxxj.incip.Gellus fuit confessus.

POMATES.

h ¶Valet,si interest. Vide Alex.cōsi.lxxij.col.ij.ad fi.volu. ij.& iiij.co.v.vbi dicit,ꝙ opi.glo.hic est communis.& vide Ro.consil.cccxlj.

a ¶ Fallit in tutore et curatore Adde Bal. & Pau.de ca.idē tenentem & Cy. in l. vt inter. C.de inuti. ſti.& ſecūdum Ale. videtur tex.cū gl.in l.caius.in ver. ſtipulatus.ſ.deuſu.ſed Ia. de Areti.Ang.Imo. Raph. cu. vt refert Alex.reprehēdūt opi.gl.& Nic.mat.& Bald.ī l.j.C.p quas perſo.no.ac.per tex. in d.l.quoties.& l.q cunque.& cū iſtis vi detur trāſire Alex. 1

b ¶ Quod nō. Adē q̄ illam gl.ſegtur Bal. Ang.Rap.& Pau.de ca.Ro.hic.& d.Car. & Imo.in c.accedēs. de præbē.q̄a ſi procuratoris nō interſit nō debet valere ſti. & cum iſtis tranſit Alex. cui adde Ro. conſil.ccccxlj.incip. omnipotētis Dei p̄ſens inſtrumentum. latius ibi vid̄ de hac materia, quam per Alex. a

c ¶ ſ. Chryſogonus. Rap. Imo.Pau. de ca.ibi tenēt cū Imo. & Ro.hic per text. in ſ.ſi quis inſulam. quia verba imperſonaliter prolata in dubio debent intelligi taliter relata, quod actus valeat. ſi aliquo caſu valere pōt: & iſtam opin. videt tenere Cy.in d.l. vt inter abſentes vt refert hic Alex.qui cū ipſo tranſit.

d ¶ Sine dubio in procuratore. Adde Ro. prædicto cō.ccccxlj.

e ¶ Ad dominū. Adde vltra Alexan.hic Pau.de Ca.conſi.mihi cccxx.in fi.inc.circa primum quæſitū.

gi,hoc eſt cū ipſo tutore cōtractū cōſtitutiōis celebrari. Verba aūt intellige dirigi ad pupillū,& ſimiles. Pro hoc facit q̄d infra dicam,q̄ Canoniſtæ tenent in ſnīa p̄ferenda in c.ſuſcitata.de in integ.reſt. Sed tu dices idem in tutore,q̄ nō valet niſi interſit,vt hic dicit tex. Rñ.tex.iſte totus loquitur q̄n quis ſtipulatur alteri,vt ſibi ſtipulāti q̄ratur actio:ſed ſi ſtipulatio interponereſ,vt alteri q̄rereſ actio:et tunc loquūtur contraria. †Ad declarādā iſtam glo. dic q̄ multiplex eſt modus cōcipiēdæ ſtipulatiōis. Quādoque cōcipitur tali mō,q̄ verba promiſſionis,& executiōis cōferūtur in alterū:& tūc dic q̄ nulla eſt ſtipulatio. Et hoc tenet gl.et eſt tex.ſ.ti.j.l. quæcūq̄.licet gl.ibi no.cōtrariū et malè. Idem videſ ſentire gl.C.per quas p.no.acquī. l. j.ſ.de p̄cur.l.qd̄ p̄curator ex re.ſed ſemp huīc gl.inhæreas. Fallit in tutore,curatore[a],& actore,vt hic in gl.& in l.j.in prin. j.de ſtipu.ſer.et l.quoties,ſupra de admi. tu. Itē fallit in filio,et ſeruo,vt l.j.in princ. in tex.et gl.j.de ſtip.ſer.vbi in perſonā patris,& dñi poſſant conferri verba:vt infra eo.l.quocūq̄.in prin.& in fi. Et prædicta ſunt in vera ī contractibus,qui verbis cōtrahunt:in his q̄ cōſenſu,ſi eſſet nūcius poſſet celebrari in perſonā dñi:vt l.qui autem.ſ.fi.ſ.de cōſt.pec.et Cy.vide in l.mul tū.C.ſi qs alteri vel ſibi. Scds mod⁹ q̄ verba,p̄miſſionis cōferunt ī p̄ſonā ſtipulatoris,& verba executiua obligationis in p̄ſonā alterius:et tunc eſt videre,an valeat:vt actio ſtipulanti q̄raſ.et certe valet,ſi iterſit ſtipulantis.vt hic in ſ.ſi ſtipuler.& ſ. ſi quis inſulam.ergo ſi nō intereſt,nō valet, vt ſentit hic glo.à contrario ſenſu. Q̄n̄q̄ quæriſ,an valeat ad q̄rendū actionē ei in cuius p̄ſonā verba executiua cōferuntur ipſo iure vel p̄ceſſionē:vt j.diceſ. & tunc in perſona tutoris,curatoris,& actoris valeret ſine dubio.vt d.ſ.ſi actori.ſed ī p̄curatore eſt dubiū,an valeat:ſi p̄mitto p̄curatori q̄ dabo dño.et gl.in l.j.ſ.de ſtip.ſer. 2

b glo.videtur dicere quod nō[b] pro qua facit dicta leg.eum qui. §.iul.de cōſti.pe.ſed gl.q̄ eſt in l.ī oībus. infra de p̄eto.ſtip. tenet cōtra.q̄d valeat idē no.infra.e.l.ſi p̄curatori p̄nūis.eſt tex. in l.pe.C.ad exhi.nō ob.l.eū qui.§.iu.qa debet intelligi q̄ quis cōſtituat ſe p̄curatori ſoluturū,nō dño ſubaudi, ſ.cōſtituat ſe ſoluturū.q.d.verba p̄miſſiōis p̄ferantur in p̄ſonā p̄curatoris. alias iſtud eſſet cōtra caſum.l.pe.C.ad exhi.& ex hoc apparet, q̄ ſi vera eſſet opi.Iac.de Are.nulla eſſet differētia inter actorē,& p̄curatorē,q̄d tex.vult.vt igitur ſit differētia,verū dicit gl.& malè Iac.de Are.& idē dico in neg.geſt.q̄ ī p̄curatore. Nec ob.ſi dicis,q̄ l.pe.C.ad exhi.loq̄tur in cōtractu qui celebratur verbis:qa ibi nō erat nūcius.& tūc eſt idē q̄d ſiue verbis ſiue cōſenſu cōtrahat:qa nūq̄d verba diri cōferri in perſonā abſentis:vt l.ſi multū.ſi quis alteri vel ſibi.& d.l.q̄cūque. ſ. ti.j.ſed cōtra hoc vī text.j.e.l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus. ſed dic q̄ ibi alia fuit ſtipulatiōis cōceptio,vt ſtatim dicā. Tertius modus cōcipiēdi ſtipulationē eſt,q̄ verba obligatiua ex parte ſtipulantis,ſint īperſonalia:verba executiua ſint ad aliū directa:& tūc ſtipulatio eſt nulla: qa ei videmur ſtipulari cui c debet ſolui.vt §.Chryſogonus.[c] dicit enim ſic,p̄mittis q̄ dabis dño meo,vt ibi dicā. Quartus modus eſt, q̄ vtrūque verbū p̄miſſiuū & executiuū,impersonaliter concipiatur:tunc ſine dubio valet:quia intelligiē perſona ſtipulātis:vt ſ.ea.l.§.ſicut aūt.& l.ſi quis ita.§.Chryſogonus. Quintus modus q̄ vtrūque p̄ſonaliter in p̄ſona ſtipulātis ſuo nomine cōferatur:et hoc nō habet dubiū,q̄ valer,niſi in caſu infra de ſtip.ſer.l.ij. Sext⁹ modus eſt,vt vtrūque verbū cōferaē ī perſonā ſtipulātis,noīe p̄ī alterius:vt p̄mittis mihi dare noīe Titij,&c.et iſta valet ſi-

d ne dubio ī p̄curatore.[d] Itē in neg.geſt.vt l.pe.C.ad exh.l.huiuſ modi.in prin.ſ.de leg.j.no.ſ.ti.j.l.q̄cūq̄.facit l.ſi ego.ſ.d̄ neg. geſt. Et ex p̄dictis apparet rō l.j.C.de ſentē.& interlo.q̄ dicit ſnīam nōvalere,ſi p̄curator nō cōdēnet,ſed dīs,q̄ nō eſt p̄ns. Rō:quia in ſnīa quaſi cōtrahitur:vt l.iij.§.idē ſcribit. ſ.de pec. & ſic verba ſnīæ debēt referri ad p̄ſonā p̄curatoris, qui eſt p̄ ſens,cū quo quaſi cōtrahitur:alias nō valet,vt hic & d.l.q̄cūq̄ ſ.ti.j.Sed ſi eſſet tutor,actor,vel ſimilis, tūc verba cōtractus p̄nt cōferri in p̄ſonā dñi:vt d.l.eū q.§.ſi actori.ita ēt ſufficeret, e ſi verba ſnīæ referrētur ad dominū[e]. Et iō q̄dā gl.iuris Canonici, extra de in integ.re.c.ſuſcitata.dicit,q̄ ſnīa ferī in monaſteriū,nō in ſyndicū:quia ius canonicū de hoc nō curauit. Sed nō bn̄ dicit:quia de iure ciuili ſnīa ferri poſſet in monaſteriū, nō in ſyndicū:vt in d.§.ſi actori. De hoc ēt tāgitur de elec.c.q̄ relā.& hoc circa verba ſnīæ cōdemnatoriæ,vel abſolutoriæ. verba vero executiua p̄nt cōferri in p̄ſonā dñi:vt,cōdēno Titiū tali p̄curatori ad dādū,& ſoluendum domino:ipſi em̄ pro curatori nō eſt facienda ſolutio, niſi habeat ſpeciale mādatū: 3 vt j.de ſo.l.hoc iure.vbi de hoc dī. †Quæro,q̄n qs ſtipulaē alteri,& valet :quia ſua intereſt:et ſic ſtipulāti eſt acq̄ſitū:an q̄ratur actio ſine ceſſiōe illi,cui qs ſtipulatur.et gl.dicit q̄ ſic,ī caſibus no.Inſt.de inuti.ſti.§.ſi quis alij.Cy.p̄ modū diſtinctionis tradidit in l.multū.C.ſi quis alteri,vel ſibi.& minus p̄fectē.

Gul.de Cu.tāgit in l.certi cōdictio.ſ.ſi nūmos.ſ.ſi cer.pet.vbi ponit ſix. caſus exceptuatos,qui ſūt in d.§.ſi quis alij.in gl.et ponit Gul.dictas exceptiōes,quaſi p̄ regulas. Nos examinemus hic quaſdā remittēdo,et quaſdā hic ponēdo plenē.et dicit Gul.ſtipulari alteri nemo pōt. Fallit primo,vbi eſt p̄ſonarū idētitas:vt filius,vel ſeruus,q̄ ſunt eadē perſona cū dño,& patre:vt §.ei qui tuo. Inſti.de inuti.ſtip.et illud eſt difficile,qualiter poſſint ſtipulari patri,vel auo,vel dño,vel ecōuerſo. Dicā plenē infra eo.l.q̄d dī. Scdo,fallit,vbi eſt officij neceſſitas,vt in tutore & curatore:vt l.quoties.ſ.de admi.tut.et l.eū qui.§.ſi actori.et §.ſeq.ſupra de cōſt.pec.ſed dicit verum in his q̄ pertinēt ad adminiſtrationē ipſorū ſtipulātiū:alias ſecus:vt l.ſolutū.§.per liberā.ſ.de pig.actio.et acquiritur vtilis. Tertio fallit vbi eſt perſonæ authoritas:vt notarius, vel alius officialis:& vtilis acq̄riē:vt l.j.§.exigere.de magi.cōue. l.nō quaſi.infra rē pu.ſal.fo.& l.nō aliter.de ado.an hoc ſit verū in omnibus ſtipulatiōibus,dicā in l.nō quaſi. Quarto fallit,vbi eſt p̄toria ſolēnitas,vt in ſtipulatiōibus p̄toris.l.in omnibus.j. de præto.ſtip.et bn̄ dicit:quia et in omnibus q̄ in iudicio agūtur,&c.vt l.in cauſæ.ſ.de p̄cu.et gloſſ.j. de præto.ſtip.l.iij.& l.ī omnibus.et ibi dicā. Quinto,vbi eſt rerū cōnexitas:vt q̄n ſtipulatio interponiē ſup re mea:et in hoc ſemp dubitaui.et ē tex.in l.qd̄ p̄curator ex re.ſ.de p̄cu.et l.Iul.ſ.ſi procura. ſ.de act. emp. Pe.idē tenet in l.multū. & gloſſ.in §.ſi quis alij. Inſt. de inut.ſti.ſed de hoc miror:qa vī cōtra tex.in l.ſolutū.§.p̄ liberā.ſ.de pi.act. vbi p̄ p̄curatorē nō q̄riē pignus,q̄d ſup re mea fit. Breuiter oportet me dicere,q̄ q̄n̄q̄ p̄curator ſtipulaē q̄d eſt meū,et mihi q̄riē vtilis.eſt tex.in l.pe.C.ad exh. Q̄que ſtipulaē quod eſt ex re mea,vt pretiū,vel fructus: et idē vt l.Iulī.§.ſi p̄cura.ſ.de act.emp.et l.q̄d̄ p̄curator.ſ.de p̄cu. Nec ob. C.per quas per.no.acqui.l.j.quia ibi res nō durat domini,ſed in emptorem trāsfertur. Itē nō eſt ex parte domini illa cōuentio l.cōmiſſoriæ:ſed magis in pœnam nō ſoluentis: vt ſtatim dicam in vſura. Aliud ergo crederem in pacto addictionis in diē:quia illud habet inſtar pretij,vt l.qui fūdum.in prin.de cō trahē.emp.ſed ſi ſtipuleē p̄pter rē meā,non mihi acquiriē:vt l.poſſeſſio.§.j.de acqui.poſ.et l.ſolutū.§.p̄ liberā.ſ.d̄ pig.ac.et iō gl.q̄ eſt ī l.q̄d̄ p̄curator.q̄ dicit ī vſura:nō dicit bn̄:qa nō ex re,ſed p̄ rē:vt l.vſura pecuniæ.j.de ver.ſig.et facit q̄ ſtipulatiōevel alio cōtractu p̄ſonali q̄rit dño,tūc q̄ret acceſſoriū,q̄d eſſet propter rem,vt l.ij.C.per quas perſo.no.acqui.et not.in d.§.per liberā. Sexto fallit,vbi eſt præſentia perſonæ,& vicinitas,et hoc nō eſt dubiū,vt l.ſi p̄curatoris præſentis.j.e. Septimo,vbi eſt deficiētis vtilitas actiōis:vt ſi ille q̄ deberet cedere,nō eſt,vel nō reperiē,vt l.j.in fi.cū l.ſe.ſ.de inſti. Gl.eſt in l. dāni infec.ſ.de dā.infec.et l.j.C.de ac.& ob.l.ſancimus.§.j.ad Treb. Octauo fallit, vbi eſt perſonarum affectio,& rei, de qua agitur,æquitas:vt l.Caius.ſupra ſol.ma. Dicam in l.quod dicitur.j.eo.qualiter ille caſus debet intelligi. Nono & vltimo fallit, vbi eſt poſſeſsio, et proprietas, & vult dicere

Gul.q̄ vbicūq̄ ſup re,q̄ eſt mei ſtipulātis, ſtipulor, vel paciſcor,alteri acquiritur vtilis ſine ceſſiōe:vt l.quoties.C.de do. q̄ ſub mō. Ego dubito in intellectu illi⁹ l. qa de iure antiquo, dicit ibi tex.qd̄ alteri nō acquiriē:ſed poſtea benigna interpretatiōe Imperator cōcedit vtilē. Mihi videē ſic dicēdū. Q̄n̄q̄ paciſcor ſup re mea,q̄ durat mea:& alteri q̄riē vtilis:vt ſ. depo.l.Publia.in prin. Nec dicat qs,q̄ ibi ſpeciale ī filio.qa imo ius cōc:cū p̄ matrē nō poſſit q̄ri filio:vt l.debitor.ī fi.ad Treb. Dicā j.eo.l.qd̄ dicit. Facit qd̄ no.ſ.de do.l.donatiōes in cōcubinā.§.pe. Q̄n̄q̄ ſtipulor ſuper re,quæ eſt mea,tñ non durat mea.& tūc alteri non quæriē actio regulariter:vt d.l.quoties. C.de dona.quæ ſub mo.& C.de pac.cōuen.l.pactū. Fallit fauore exercētis liberalitatē:vt d.l.quoties. Itē fallit propter ſingularia præcepta pecuniæ:vt l.certi condictio.§.ſi nūmos.ſ.ſi cer.pe. Et ſic vides,q̄ q̄n quis ſtipulatur alteri,q̄n̄q̄ quæritur actio ipſi ſtipulāti:q̄n̄q̄ ei,cui quis ſtipulaē. quæ oīa perfectē ſunt expedita:licet gl.in §. ſi qs alij.hoc inculcet prædicta vera in his q̄ acquiruntē per actū ciuilē:ea verō,quæ acq̄runt̄ per actū naturalē,& corporeū,poſſunt q̄ri p̄ alterū:vt l.ea quę ciuiliter.de acqui.re.do.& C.per quas per.no.acq.l.j. Itē prædicta vera,q̄n quis paciſciē alteri ad actionē. Si vero †paciſciē ad 4 a exceptionē[a] in mō cōcipiēdi cōuētionē,eſt idē,q̄d ſ. vt d.l. q̄ cūq̄.ſ.ti.j.& l.& hæredi.§.nos aūt.de pac.ſed in mō quærēdi differūt:qa exceptio quæriē ſine ceſſiōe vtilis pacti, vel doli: vt l.reſcriptum.§.fi.ſ.de pac.& l.hæredi.§.nos autem eo. titul.

AEdem. Dicit gl.q̄ Iuriſcōſultus non bene ar. Dy.dicit:q̄ ſic:qa hic vertitur factum in obligatione non datio. Facit qd̄ no.in l.liberi.ſ.de contrahen. emp. dicetur j.eo.l.liber homo.

Dominus ſeruo. Hæc l.nō habet locum in aduētitijs,quo ad proprietatem. Dicit gl.Dy.dicit hoc verum,quando filius ſtipulatur ſibi,non:quando pater filio. Tu dic vt dicam.j. eod.l. quod dicitur,quia credo gl.ſimpliciter bene dicere.

Eum qui calēdis. Qui ſtipulaē calendis,intelligiē de proximis, niſi aliud actū ſit.h.d. Opp.ſ.e.l.ſtipulatio iſta.§.in ſtipulationib⁹.So.hoc ideo,ne ſtipulatio eſſet inutilis. Quærit gl. qd ſi dico,p̄mittis dare in dieb⁹ illis:Gl.dicit de duob⁹ intelligiē:vt l.iter illā.§.fi.j.de ver.ſig.facit l.libertas.§.fi.ſ.de ma.teſt.

Quoties. Si dies in ſtipulatione non adijcitur p̄ſenti die debeē.h.d.Opp.de l.promiſſor.§.j.ſ.de conſti.pe.Gl.dicit.dic vt ibi.& videtur dicere,q̄ ibi fallit. Sed aduerte:quia alius eſt dies qui ineſt in obligatiōe,& diē obligationis impedit venire:vt l.cedere diē.de verb.ſigni. & obligationi ſimpliciter cōceptæ,talis dies nō ineſt,imō ſtatim debetur,vt hic,cum ſi. Alius eſt dies,qui miſerationis cauſa ſolutioni indulgetur:& iſte in cōſtituta pecunia eſt limitatus,ſ.decem dierū:vt d.l.promiſſor.in alijs tēpus tale eſt arbitrio iudicis:vt Inſti.de inuti.ſtipu.§.fi.& j.de ſo.l.ratum.& l.quod dicimus. Pro hac diſtinctione facit l.ſi cum militi.§.j.ſ. de compē. qui eſt not.ad hoc.

1 ☞ *Q uando debeat ſolui illud quod debetur.*

Vi hoc anno. Q̄n vna præſtatio eſt faciēda petiē in fi.tēporis.h.d.l. noſtra & opp.j.e.l.liber homo.§.decē. So.ibi tēpus fuit appoſitū gratia cuiuſdā demōſtrationis,nō dilationis,vt hic. Opp. de l.j.C.q̄n di.le.ce.& in l.in ſingulos.ſ.de annu.le.vbi in prī. anni debet peti. Reſpon.vna ſo.datur Inſti.eo.titu. §.at ſi ita. quod aliud ſi dico annum,& aliud ſi dico in ſingulis annis. Gloſſ.non eſt vera.& eſt contra l.nec ſemel.§.nouiſ.ſ. q̄n di. le.ce. Alia ſo.eſt q̄n di.le.ce.l.j.q̄ ibi in vltimis volūtatibus:hic 5 b in contractibus[b]. Hæc nō eſt vera,q̄ l.eū qui ita.§.qui ita.j.eo. l.ſi ſeru⁹ cōis Męuij,vel caſtrēſis peculij.§.fi.j.ti.ij. Quid dicā? glo.tāgit vnū verbū,q̄d eſt verū,q̄ aliud eſt dicere,hoc anno: aliud eſt dicere,annuū.& vide qd̄ dixi in ſummario: quia q̄n dixi,anno,eſt vna præſtatio:& tunc in fine anni debeē,vt hic. Q̄n̄q̄ ſunt plures præſtationes,vt q̄n dixi annuum,& in principio cuiuslibet anni debetur. Oppo.de l.lecta.ſ.ſi cer.pet. rñdeo,illud debet intelligi,q̄n tēpus eſt appoſitū cā differēdę ſolu.qa fuit appoſitū in executiōe poſt obligationē perfectā. Nā,p̄ vna ſumma fuit præſtatio diuiſa:hic a vero cā multiplicādæ obligatiōis:& ideo 1 tūc ī prin. †Cū ergo q̄rit,q̄n illud q̄ debeē,in quo tpe debeat ſolui:diſtingue:qa q̄n̄q̄ in ſtipulatione apponiē tp̄s cauſa demonſtrationis,ſeu deſignationis: & tunc ſtatim pōt peti:vt l.liber homo.§.decē.j.e. Q̄n̄q̄ tēpus apponiē in ſtipulatiōe cā limitādæ obligatiōis:& tūc ſtatim illo tpe nō expectato debeē:vt l.eū q.§.qui ita.j.e.l.ſi fideiuſſor.§.fi.ſ.mā.l. obligationū ferè.§.j. ſ. de act.& obl. Q̄n̄q̄ tp̄s apponiē cā dilationis,ſeu cā multiplicādæ obligatiōis:& c ſta eſt materia noſtra. Aut eſt faciēda vna præſtatio,aut plures. Primo caſu,aut tp̄s fuit appoſitū per accuſatiuū:[c] vt in annos, vel poſt annos:& tūc intelligaē in fi.tp̄is: vt in l.ſi in annos.& l.nō putabā.ſ.de condi.& demō. Q̄n̄q̄ tp̄s apponiē p̄ ablatiuū & tūc aut verba ſunt relata ad eū cui obligatio q̄ritur vt accipias in anno,vel petes in anno:& tūc in prin.tp̄is pōt peti:vt l.ſi ita fuerit libertas.in prin.ſ.de ma.teſt. Aut verba ſunt relata ad eū q̄ obligaē:vt dabo in anno,vel hoc anno:tūc in fine tēporis,vt hic. Q̄n̄q̄ dubitaē:& tunc gratia promiſſoris vī appoſitū:vt l.eū q.alias incipit,Iabolenus.ſ.de an.le. Si vero ſunt faciēdæ plures præſtationes,& tunc aut tēpus adijciē cā multiplicādæ obligationis, quod eſt q̄n apponiē in tēpore obligationis:& tunc debeē in prin.cuiuslibet anni, tā in cōtractibus,quā in vltimis volūtatibus:vt l.nec ſemel.in prin.ſ.q̄n di.le.ce.C. q̄n di.le.ce.l.j.&.j.eod.l.eū q ita.§.qui ita. Fallit primo,q̄n p̄ſtatio ſit ob aliquam neceſſitatē:qa tunc inſpiciē tp̄s neceſſitatis:vt l.nec ſemel.§.ſi in habitatiōe.ſ.q̄n di.le.ce. Fallit ſecūdo, q̄n debēt p̄ſtari fructⁿ certæ rei.l. Firmio.§.pater.ſ.q̄n di.le.ce. Si vero tēpus apponiē cā differēdæ ſolutionis,q̄ eſt q̄n apponiē in executiōe:& tūc ſemp ī fi.vt l.lecta.ſ.ſi cer.pe.& l.ſi cui. ſ.de leg.j.d.Gul.de Cu.tāgit in l.lecta.& nō plenē,maximè in primo membro.d.Cy.in l.j.C.q̄n dies le.ce.& Dyñ.alibi.

¶ Ad exceptionem. Et q̄ exceptio quę ratur alteri ſine ceſſione,adde Bar.in l. iij.C.q̄ met.cau.& Alex.in cōſil.xl.col. pe.in v.vol.

b ¶ Hic in contractibus. Adde, hanc tenet Raph.Cu.dīcēs opi.Bar.nō ꝓbari ī d.l.ſi ſeruus commu nis.tamen Alex.trā ſit cū fol.Bar.quā dicit tenere cōmuniter doc.hic,in d.l.j.

c ¶ Per accuſatiuum. Adde ſecūdū Alex. & Bald.in d.l.j. q̄n dies leg.ce.reprehendit Bart.per l.nec ſemel. §. nouiſsime.ſ. q̄n di.le. vbi patet nō eſſe differētiā,an ſ accuſatiuo an in ablatiuo.Et hāc opinio.dixit Alex. eſſe veriorē: pro qua alleg.tex.in l.j.§.ſi intra.cū ſeq.ſ.de ſucceſ.edi.& ī l.ſi ita fuerit libertas.in princ. iūcto §.fi.ſ.de ma.teſta. & ibi Bene. de Plum.Imol. & Ro. hic cōcludentes ſolū fiendā differentiā an in plurali, an ſingulari. Quā opinionē dicit Alex.fuiſſe Gul. de Cu.ſ.l.lecta.ſ.ſi cer. pet.Frā.de Ram.in l.ex his.q̄n di.leg.ce. & gl.ī l.ſi cui legeē.ī glo.j.& ibi no.Imo. Et cū iſtis trāſit Alexan.latius hic vide.

1 ☞ *Reductio ad arbitrium boni uiri, quòd habeat etiam locum in contractibus ſtricti iuris,arbitratore malè arbitrante.*
2 *Compromiſſum ſi eſt factum in arbitrium alterius ex contrahentibus,illo non arbitrāte receditur à perſona: ſecus ſi in arbitrium tertij.*
3 *Verba iſta,arbitrio Titij,in contractibus poſita,quòd faciunt conditionem, & eo non arbitrante,contractus eſt nullus: ſecus in ultimis uoluntatibus.*
4 *Vendito fundo pro centum,pacto appoſito,q̄ ſi apparuerit fundum emphyteuticum,fieret diminutio pretij arbitrio Titij: Titio mortuo recurritur ad iudicem.*
5 *A perſona arbitratoris quando recedatur.*
6 *Arbitrator non arbitratur, quia ſtat per promiſſorem ſi eſt appoſita pœna, & tunc cōmittitur: ſi non eſt appoſita, receditur à perſona.*
7 *Præſentia partis quòd requiratur, quando arbitrator arbitratur.*
8 *Poteſtas arbitrandi quanto tempore duret.*
9 *Si partes non notificarunt arbitratori compromiſſum, & elapſus fuit terminus, uidentur ab eius arbitrio receſſiſſe.*
10 *Arbitrator an cogatur arbitrari, notificatione ſibi facta, remiſſiuè.*
11 *Arbitratore mortuo, an poteſtas arbitrandi tranſeat ad hæredem.*
12 *Arbitratore bannito, uel excommunicato poterit arbitrari.*
13 *Cōpromiſſum factū ī arbitratorē, an extinguatur altero ex cōtrahētibus defuncto, q̄ ſic ſi aſſumitur ſup cōtractu perficiēdo: ſecus ſi ſuper cōtractu perfecto, uel aliquo acceſſorio.*
14 *Poteſtas arbitrandi finitur, quando alter ex compromittentibus eſt bannitus, & bona ſunt publicata.*
Arbitratores, qui quotidie aſſumuntur ſuper litibus, uidentur aſſumi ſuper contractu perficiendo.
15 *Si factum eſt compromiſſum in Titium, ut arbitretur de conſilio Sempronij, Sempronio nolente conſulere, uel quia mortuus eſt, an arbitrator ſolus poſſit expedire.*

SI quis arbitratu. Arbitratore non arbitrāte, non valet ſtipulatio, & ab eius perſona non receditur. hoc dicit. Oppo. de l. ſocietatem.§.arbitrorum.ſ. pro ſo. vbi reducitur ad arbitriū boni viri. Gloſſ.dicit,dic vt ibi,hic nullo modo arbitratus eſt:

sed ibi male arbitratus est. Quæ est ra/
1 tio,† quando arbitrat̃,licet inique, quod
stipulatio valet. R ñdeo:qa iã est firmat⁹
cõtractus:vñ est actio q̃ potest intẽtari,
cui actioni iudicis officiũ seruit:vt redu/
cat̃ ad arbitriũ boni viri.l.societatẽ.§.arbi
trorũ.s̃.ꝑ so.sed qñ nullo modo arbitrat̃,
actio nõ est,sup̲ qua officiũ iudicis possit
implorari:ita ĩ cõtractu stricti iuris:vt l.si
libert⁹.s̃.de oper.li. Opp.s̃.de oper.li.&
l.si libert⁹ita iura.Sol.ibi fuit iniq; arbitra
a tus. Opp.de l.hęc[a] vẽditio.s̃.de cõtrahẽ.
emp.Sol.ibi fuit iniq; arbitrat⁹:sed ibi po
nit̃ alius casus in quo nõ fuit arbitratus.
2 Dic† ꝙ ibi in arbitriũ vnius ex cõtrahẽti/
bus fuit cõpromissum:vñ eo nõ arbitran
te recedet̃ à ꝑsona:hic ĩ arbitriũ tertij. Ra
tio,si ꝑ vnũ ex cõtrahẽtib' stat tũc,cõtra/
ctus habet̃ ꝓ impleto:vt l.iure ciuili.s̃.de
cõdi.& de.& iõ cũ stat ꝑ eũ,&c. vt c.im/
puberi.extra,de re.iu.li.vj.& est expres/
sum j.ea.l.in executione.§.fin.hic ergo cũ
stet ꝑ eũ,cõtract⁹ est firmat⁹ & põt actio
intẽtari,& opabit̃ officiũ iudicis.Ita de/
betis ĩtelligere.Et hoc intellige qñ ponit̃
in arbitriũ altert⁹ ex cõtrahẽtib⁹ tali casu
quo cõtractũ ab initio nõ facit nullũ:al's
secus:vt l.qđ sæpe.§.j.de contrahẽ.emp.
Opp.de l.fi.§.sed & si qs.C.cõia de leg.
R ñ.ibi est spãle fauore vltimæ volũtatis.
3 Hic aduertatis:† qa talia verba, arbitrio
titij,&c.in cõtractib⁹ faciũt cõditionẽ:vt
l.fi.C.de cõtrahẽ.emp.cũ si.& iõ eo nõ ar
bitrãte cõtract⁹ est nullus.Sed in vltimis
volũtatib⁹,talia verba cõditionem nõ fa/
ciũt:vt l.j.in fi.de le.ij.& in hoc est fauor
vltimæ volũtatis:vt l.j.in fi.de le.ij.& in
hoc est fauor vltimæ volũtatis:iõ nõ arbi
trãte recederet̃ à ꝑsona.Sed si in vltimis
volũtatib⁹ poneret̃ cõditionaliter ꝑ si:vt
si Titi⁹ arbitratus fuerit:tũc eo nõ arbitrã
te nõ valeret:sicut si q̃uis alia cõditio defi
ceret:vt d.l.j.de leg.ij.& ibi no.in fi.mag.
gl.& est tex.de acquir.hære.l.is q̃ hæres.
in prin.licet gl.ibi nõ bene loquat̃. Sed
opp.cõtra p̃dicta de l. si sic in princ.de le.
j.& de leg.iij.l.fideicõmissa.§.q̃cq;.vbi po
nit̃ cõditionał'r,& recedit̃ à ꝑsona.Solu.
ibi fuit collatũ in arbitriũ hæredis, & iõ
eo nõ arbitrãte stat ꝑ eũ,& hr̃ cõditio ꝓ
b impleta,[b]sicut dixi s̃.ꝓxi.Sec⁹ si in arbi/
triũ extranei cõditionaliter apponat̃, si/
cut dixi ĩ cõtractib⁹.Sed op.de l.mulcta.
in prin.s̃.de codi.& de.R ñd.Pe.soluit,ꝙ
ibi loquit̃ in facto,qđ nõ habet certos fi/
nes limitatos:& Cy.tãgit de cõtrahẽ. ẽp.
l.fi.in fi.Certè nec in §.sed & si qs.erãt li/
mitati fines.Sol.ergo ꝙ q̃tũ ad pœnæ cõ
missionẽ nõ recedit̃ à ꝑsona: sed quo ad
4 valorẽ legati sic.† Formo tibi vnã q. quã
habui de facto:Quidã de terra mea vẽdi
dit fundũ alteri ꝓ c.pacto apposito, ꝙ si
appareret hũc fundũ esse emphyteuticũ,
fieret diminutio p̃tij,arbitrio Lucij Ti/
tij,&c.tp̃e quo apparet fundũ eẽ emphy/
teuticũ,Luci⁹ Titi⁹ est mortu⁹,qd fiet de
isto cõtractu? Certè cũ cõtract⁹ fit firma/
c tus:ergo est recurrẽdum ad arbitriũ[c] bo/
ni viri,s.iudicis.Do tibi casum in l.domũ.
s̃.de cõtrahẽ.emp.& l.sue rei.cũ l.seq.e.ti.
Idẽ dico,qñ arbitriũ alicui⁹ adijcit̃ in ali/
qua qualitate:vt vẽdo tibi fundũ pro c.&
do tibi vna cũ fundo vnũ de duob⁹ meis
arbitrio Lucij Titij:tũc Lucio Titio nõ
arbitrãte recurrit̃ ad iudicẽ,vt arbitret̃:vt
in.l.si in emptiõe.ĩ pri.s̃.de cõtra.emp.Et
5 vt† tibi liqueat,vtrũ à ꝑsona arbitratoris
recedat̃,vel nõ,distingue. Aut loqmur ĩ
vltimis volũtatib⁹:& tũc quo ad substan
tiã legati,& põt recedi:vt l.fin.§. sed & si
qs.C.cõia de le.qđ ĩtellige cũ distinctiõe
aut fuit datũ arbitriũ conditionaliter, aut
nõ,vt s̃.dixi. Aut quo ad pœnę cõmisio
nẽ & à ꝑsona nõ receditur:vt l.mulcta.in
pri.s̃.de cõdi.&de. Aut loqmur in cõtra/
ctib⁹:et tũc si fuit arbitrat⁹ inique,recedit̃
à ꝑsona:vt l.si libert⁹.s̃.de ope.lib.l.socie/
tatẽ.§.arbitrorũ.s̃.ꝑ so. Aut nũq; fuit ar/
bitratus:& tũc aut fuit vnus de cõtrahẽ/
tib⁹:et recedit̃:vt l.hęc vẽditio.s̃.de cõtra
hẽ.emp.Aut fuit terti⁹:& tunc aut fuit as/
sumpt⁹ sup̲ cõtractu ꝑficiẽdo:& nõ rece/
dit̃ à persona,vt hic,& dicã.j.ꝓxi.q.Aut
suo cõtractu ꝑfecto,& in aliquo accesso/
d rio:&recedit̃ à ꝑsona:[d]vt l.domũ.s̃.de cõ
trahẽ.emp.l.suæ rei.cũ l.seq.& l. si in em/
6 ptiõe.in prin.e.ti.& qđ s̃.dixi ĩ q. † Quæro.ꝑ ꝓmissorẽ stat
quò minus arbitrator arbitraret̃:cõmittet̃ ne stipulatio, rece/
det̃ à ꝑsona,& recurret̃ ad arbitriũ boni viri? Et dico si stat ꝑ
vnũ de cõtrahẽtib⁹:& tũc pœna cõmittit̃:vt l.diẽ.§.si qs litig.
de arb.Si verò nõ est adhibita:tũc recedit̃ à ꝑsona:vt l.hæc vẽ
ditio.s̃.de cõtrahẽ.emp.& j.e.l.in executiõe.in fin Et hoc vult
tex.hic,si ꝓmissor fuisset in mora,teneret̃ ad id qđ bonus vir
7 arbitraret̃,vel ad pœnã,si fuisset ꝓmissa. † Quęro,qñ arbitra/
tor debet arbitrari,an requirat̃ partis p̃sentia? De arbitro non
est dubiũ:vt l.diẽ.§.si qs litigatorũ.s̃.de arb.In arbitratore Pe.
& Iac.dicũt,ꝙ est casus hic.& Cy.ĩ d.l.fi.C.de cõtrahẽ.ẽpt.qđ
debet ꝑte p̃nte,vt hic,qa dicit̃ ꝙ si morã stipulator fecerit ap/
paret,ꝙ eo absente nõ põt:qa si absente ꝑte posset:tũc nõ cõ/
traheret̃ mora:vt l.diẽ.§.si qs litigatotũ.s̃.de arb. Vidi quẽdã
e aduocatũ satis solẽnẽ cõsulere cõtrariũ, [e] ꝙ arbitrator nõ de/
bet iudicialiter cognoscere:vt no.s̃.de iud.l.i.s̃.de arb.l. sed &
si in seruũ.§.si qs iudex.ĩ aut̃.vt dif.iud.ĩ prin.sed ea q̃ causę co
gnitionẽ nõ reqrũt,nõ seqrit̃ ꝑtis p̃sentia:vt l. diẽ ꝓferre. in
prin.& l.sed interpellat̃.§.j.s̃.de arb.& ꝓ hoc de bo.pos.l.iij.§.
pe.& qđ ibi no.Preterea,talis arbitrator habet nudũ ministe/
riũ:ergo &c.vt l.si vt ꝓponis.C.de execu.rei iud.Preterea si/
cut in euẽtu cõditiõis nõ reqrit̃ partis p̃sentia:vt l.ij.de cõd.&
demõ.ita nec in tali arbitramẽto.Nec ob.hæc l.qa hic debet ĩ/
telligi,ꝙ fuit actũ,ꝙ parte p̃sente arbitraret̃.Vel dic ꝙ adhi/
buit aliud ĩpedimẽtũ mortis,vl'simile,nõ aũt fuit simplex ab/
sentia.Ita dicebat ille.Credo Pe.& Cy.simpliciter dicere ve/
ritatẽ,ꝑ hũc tex.& dictæ solutiões sunt diuinationes. Preter/
ea,casus est de ædi.edic.l.qđ si nolit.§.si qd ita. vbi suũ placitũ
nõ põt qs ꝑte absente declarare.Et idẽ importat placuerit,qđ
si arbitrat⁹ fuerit:vt l.Thais.§.sororẽ.s̃.de fideic.lib.Preterea,
licet iudicialiter nõ cognoscat:tñ ꝑtes debet cõuocare, & eas
interrogare:vt l.iij.§.sed si nõ cõstat.s̃.vbi pu.edu.de.p̃terea,ẽ
exp̃ssum in arbitratore,q̃ debet ꝑtes discutere,& eas interro
gare:vt l.si de meis.§.recepisse.s̃.de arb.Preterea,vr̃ exp̃ssum
in l.legatũ.de vsuf.leg.vbi iudex,vt bon⁹ vir facit cõmutatio/
nẽ legati:& reqrit̃ ꝑtis p̃sentia.ꝓ hoc.C.de secũ.nup.l.hac edi
ctali.§.his illud.vbi tales arbitratores tenent̃ iurare: ergo ꝑte
p̃sente:vt l.si qñ.C.de test.Hoc ꝓbat̃ rõne naturali:qa p̃nt lę
di,ergo vocãdi:vt l.nã ita diu⁹.s̃.de adop.& posset trahere ar/
bitratorẽ in aliã sñiam:vt de arb.l.si in tres.in fi.Nõ ob. alleg.
in cõtrariũ:qa loquunt̃ in his q̃ parti nõ parant præiudiciũ:vt
no.d.l.iij.§.pe.s̃.de bo.pos.Nõ ob.l.si vt proponis.vt ibi p̃ces/
8 sit plena cognitio in cã principali.& ita cõsului.† Quęro,quã/
to tp̃e durat ptãs arbitrãdi.Spec.in ti de arbi.§.differt.ver. irẽ
vt intra trienniũ.vr̃ dicere ꝙ talis potestas nõ finitur triennio,
sed nil boni allegat,& malè intellexit.In arbitro tãgit̃ in l.sed
si compromissum.s̃.de arbi.& ꝑ Cy.in l.ꝓperãdũ.§.sinautẽ in
medio.s̃.de iudi.sed in arbitratore nihil dicitur. Ideo sciendũ
est,ꝙ

a ¶Op.de l.hæc.Vide Bar.sibi cõtrariũ ĩ l.theopõpus.de do.p̃le.& ẽt ĩ alio quã hic dicit,est sibi contrarius ĩ l.hęc cõdõ.la ij.de cõd.& de.qũo debet ĩpleri cõditio.et vide iter cõsilia Bar.cõsiliũ Bal.incipiẽs pũctus super quo cõsiliũ vbi cõsuluit cõtra Bar.De lapsu anni,vide Bar.ĩ cõs.cclxx.ĩci. Tholomeus de Spoleto,si arbitrator possit arbitrari de te absente. Andr. Barba.

b ¶Pro ĩpleta. Adde ꝙ cũ Bar.trãseũt cõiter mod.ꝓ qbus Alex.dicit facere tex. ĩ l.thais.§.sororẽ.de fideicõ.lib.qđ limita secũdũ Paul.de Ca. verũ,si hæres fuit in mora arbitrandi:secus si ante morã decessisset:qa legatum non deberet̃.& hoc idẽ voluit Bar.in l.j.ff.de leg.ij.ver.q̃ro si conferatur legatũ.

c ¶Ad arbitriũ boni viri.Adde secũdum Alex.Ang.Rapha. hoc idẽ tenẽtes,Bal.& Sal.ĩ l.fi.de cõtrahẽ.emp.& ĩ l.ꝑsonã.de re iur.Pau.de ca. in l.si merces.s̃.loca. Flo.de sancto Pe.in §.arbitrorũ.in col.iij.s̃.ꝑ so.& qđ contrarium tenẽt Bald. Imo.& Roma.hic Pe.& Cy.in l.ĩ vendẽtis.Imol.ĩ l.j.s̃.iij.col.de leg.ij.ꝑ istum tex.et ꝑ tex.in si ita.s̃.ꝑ soc.ꝓ quo Pau.de ca.hic reliquit cogitãdũ:tñ ipse trãsit cũ hac ij.opi. Sed tu dic,ꝙ opi.Bar.sequitur Ro.cõs.vij.in fi.inci.oĩpotẽtis Dei, in cã ꝓpositæ cõsultatiõis.vbi cõsuluit ꝙ si dico,ꝓmitto tibi id qđ debet Ant.& de eo qđ Ant.debet,stet̃ declarationi Alberti,ꝙ Alberto nõ declarãte,ꝓmissio remanet firma. opi.ẽt Bar.vr̃ sequi Pau.đ ca.cõs.cxxv.incip.in Chr̃i nomine,viso libello.in ij.col.ver.quãtũ ad secũdũ.vbi ponit si ꝓmissa sint c.ꝓ dote,& illud plus, qđ Titius arbitrabit̃: an Titio mortuo recurrendũ sit ad iudicẽ? & Bart.vr̃ sequi Bal.consil.cccxxiij.ĩ fi.iij.lib.

POMATES.

d ¶Et recedit̃ a ꝑsona. Vide Panor.consil. lxxx.col.ij.in ij.dubio.vol.ij.& Alex. ĩ iij.col.iij.vo.j.Ro. ccccij.vbi ponit pulchrum exemplum.

e ¶Cõsulere cõtrariũ. Adde ꝙ idẽ cõsuluit Pet.de Anch.consil. cclxx.vbi dicit se rñdisse ad fundamenta Bar.hic.Ro.ẽt cõsil. lxj.incip.in Christi noĩe, licet mihi magna.tenet ꝙ ad ꝓbationẽ sñiæ nõ reqrat̃ p̃sentia ꝑtis, tñ sentit ꝙ in discussione reqrat̃ ꝑtis p̃sentia, circa mediũ pe.colũ. Et idẽ vult Pau.de Ca.hic, & Alex.& Bal.cõsi.cclxij.inci. in Christi noĩe nũqd arbiter.j.li.vide Ro.in d.cõsi.vbi dicit,ꝙ Florẽtię seruatur opinio Bart.& Pe. Pisis vero opi. Bal.& Gul.de Cug. Verũ qa ciuitas Pisarũ est subiecta Florẽtię videbat̃ ꝙ opi.bar.esset seruãda in casu suo, tñ decidit cõtrariũ:qa ex tacito cõsensu Florentinorũ,ciuitas Pisanorũ vtebat̃ suis cõsuetudinibus. De quo viđ ẽt bal.cõ.x.v.li.

est,ꝙ talis potestas finit̃ eo nolẽte arbitra/
ri:vt s̃.loca.l.si merces.in prin.& C.de cõ/
trahen.emp.l.fi. Instit.de emp.§.pretium.
Qñ aũt dicat̃ nolle,variãt iura.Ideo dico,
ꝙ qñq; arbitramentũ confert̃ in aliquẽ ex
cõtrahẽtibus in casu permisso:& tũc si cõ
sistit circa ea quæ sunt de substãtialib⁹ cõ/
tractus,vt circa ipsam rẽ:tunc debet arbi/
trari intra lx.dies:vt d.l.si nolit.§.si quid
ita.Si circa aliqua extrinseca:tũc tenet̃ ar/
bitrari quã primũ poterit:vt l.hęc vẽditio.
de cõtrahẽ.empt.facit s̃.de cõdi.& demõ.
l.hęc cõditio.Si verò arbitramẽtũ confert̃
in tertiũ:tũc dico,ꝙ si intra annũ nõ arbi/
a traret̃,videret̃ nolle arbitrari[a]:vt C.com/
munia de leg.l.fin.§.sed & si qs.nec dicat
aliqs ꝙ ibi est spãle fauore vltimę volũta/
tis:qa in eo est spãle quòd recedit̃ à ꝑsona
nõ in alio:vt ibi no.ꝑ gl.vel in alio cõsistit
spãlitas:vt s̃.dixi.Et prædicta in cõtracti/
bus:in vltimis volũtatibus dicam in l.j.de
9 lega.ij. † Quid si partes non notificarent
arbitratori:& sic elapsus est dies? Dico ꝙ
per hoc partes negligentes vident̃ reces/
b sisse ab eius arbitrio:[b]arg.d.§.sed & si qs.
& ar.eius ꝙ dicit̃ de eo q̃ per annũ negli/
git præsentare literas iudici deleg.extra
de rescrip.c.plerũq;.Facit C.de præscrip.
xxx.an.l.si qs emptionis.§.sed & si qs.&
de app.aut̃.ei q̃ appellat de suc.edic.l.j.§.
10 Largius.Sed an† arbitrator postq; est si/
bi notificatũ,cogatur arbitrari not.per gl.
11 & ꝑ Dy.de leg.ij.l.j. † Nũquid arbitra/
tore mortuo trãseat ad hęredẽ? Dicã j.eo.
l.si stipulatus fuerim.in prin.Cy.in l.fi.de
12 cõtrahẽ.emp. † Quid de arbitratore ex/
bannito:an poterit arbitrari? Puto quòd
sic:vt l.cũ pater.§.hæreditatẽ.de le.ij.& l.
ex facto §.si qs rogatus.s̃.ad Treb.Idem
c puto in excõicato,[c] q̃ prędictis ęquiparat̃
vt no.Insti.de cap.di.§.minor.& qa nõ est
actus iudiciarius,dicã j.eo.l.centesimis.in
fi.Facit j.de verb.signi.l.illa verba.& qđ
13 ibi dicet̃. † Quid si aliqs ex cõtrahẽtibus
mortuus est? Puto si quidẽ fuit assumptus
arbitrator sup̲ cõtractu perficiendo,idẽ ꝙ
d in arbitro,vt extinguat̃[d]: vt d.l.diẽ.s̃.de
arbi.Si verò assumit̃ super contractu per/
fecto,vt super aliquo accessorio:tũc sicut
cõtractus transit ad hæredẽ,sic illud arbi/
triũ:vt s̃.de acquirẽ.pos.l.fundi venditor.
14 & de offi.dele.c.sup̲ gratia.li.vj. † Quid
si aliquis ex cõtrahentibus est bãnitus,&
e bona publicata? Dico idẽ ꝙ in mortuo:[e]
quia non põt arbitrari,& existẽs cõditio
nõ ligaret fiscũ:vt l.quoties.in fi.j.de no/
ua.Facit s̃.ꝓ soc.l.actiõe.§.publicatione.
Isti arbitratores, q̃ quotidie assumunt̃ in
litibus,vident̃ assumi sup̲ cõtractu ꝑficiẽ
do:vt dixi de ope.no.nũ.l.j.§.et post ope/
15 ris. † Formo aliã quæstionẽ: videmus ꝙ
in arbitratore nõ recedit̃ à ꝑsona.qd in cõ
sultatione cõmissum fuit Titio,vt arbitra
ret̃ de cõsilio Sempronij,Semproni⁹ non
vult consiliũ dare,vel est mortuus? Dixi
vobis in l.j.§.si plures.s̃.de exerci.et hodie
habemus casum,extra ne sede va.c.j.circa
fi.lib.vj.Dicam,si deo placebit,in l.Titiũ
& Mæuium.in princ.de admini.tuto.

QVodcũque. Opp.Insti.de stipu.ser.
§.sed cũ factũ.& s̃.e.l.stipu.ista.§.
hi q̃.Sol.ibi in stipulatiõe facti.Opp.j.de
stip.ser.l.ij.& l.ante.Sol.fallit ibi,vt ibi di
cã. Op.de l.cũ oportet.C.de bo.quę lib.
Sol.gl.ꝙ aliud ĩ aduẽtitio,hodie. Hoc in/
f intellige[f] quòd filius stipulatur sibi: qa si
patri stipularetur,scđm Dyñ.& oẽs,ipsi
patri quærit̃.s̃.eo.l.stipulatio ista.§.alteri.

Sicuti. Filius stipulari põt sibi dari decẽ cũ pater moriet̃.h.d. An
sibi vel patri quærat̃,dicã in l.si filius.j.e.

Si quis ita. Si stipulatio partis cõfert̃ in tempus existen
tiæ sui iuris,filio,quærit̃ vtilis actio.h.d.
Iste §.ĩtrat materiã illã, qualiter pater q̃/
rat filio,vel econtra.dicã j.eo.l.ꝙ dicitur.
Dyñ.ponit hic additionẽ imperfectam.
Opp.s̃.e.l.dñs seruo.Sol. Acquirit sibi
pater stipulãdo filio:nisi cõferat̃ in tẽpus
sui iuris. Opp.s̃.de pact.do.l.cũ dos.So.
vt ibi.& dicã j.eo.l.qđ dicit̃. No.ꝙ dire
cta q̃rit̃ patri,ex stipulatione filij:vt s̃.eo.
§.alteri.l.stipulatio ista.& s̃.ea.l.in princ.
Et quando ex stipulatione patris quæra/
tur filio vtilis:dicã in l.quod dicitur.j.eo.

☞ *Quando sit differentia inter si,& cum.*

Non solum. Inter si,et cũ,nõ est differẽtia,cũ appo/
nit̃ actui extrinseco.h.d.Anteq; opponã
per l.istã dãno vnã opi.quã ponit Cy.in
l.extraneũ.C.de hæredi.ĩsti.ꝙ est differẽ
tia inter istã institutionẽ,cũ morieris,quę
est cõditionalis,cũ est ĩcertũ qñ qs moria
tur & illã ĩstitutionẽ,si morieris:qa illa est f
cõditio necessaria:vt l.si pupillus.§.q̃ sub
cõditiõe.j.de noua.Sed malè dicit: ꝑ istũ
tex.& l.quib⁹ dieb⁹.§.qdã Titio.s̃.de cõ g
di.& demõ.Opp.j.e.l.ꝓxi.§.fi. Breuiter
ista est so.Qñq; si, & cũ,apponunt̃ actui
extrinseco: & tũc nulla est differẽtia, vt
hic.Aut apponunt̃ actui ĩtrinseco,vt vo/
lũtati:& tũc loquit̃ j.eo.l.ꝓxi.in fi.Et vt
1 liqueat,† qñ sit differẽtia inter si,& cũ,qñ
apponit̃ actui extrinseco,scđm Pet.& Gul.in l.q̃ ꝓmisit.s̃.de
cõdi.inde.dic sic:Aut ista verba ponunt̃ actui,q̃ tacitè inest
de necessitate:& nõ est differẽtia:vt l.iij.s̃.de le.j.& l.ĩuito.§.
hãc aũt.s̃.de tut. Aut apponit̃ actui cui tacitè nõ inest:& tũc
hæc dictio,si,facit conditionem.vt l.si Titius.s̃.eo.& l.si decẽ
cũ petiero.j.eo.& ibi no.probat̃ melius in l.si Titio.s̃.quãdo
dies leg.ce.& de cõdi.& de.l.qbus dieb⁹.§.quidam Titio.Si
verò quæris de dictione cũ,tunc aut additur executioni obli/
g gationis,aut ipsi obligationi.Primo casu nõ facit cõditionẽ:[g]
vt C.qñ di.le.ce.l.ex his.& l.firmio.in prin.s̃.qñ di.le.ce.Si ve
rò obligationi:& tũc aut verba sapiunt exactionẽ de præsen/
ti in cõceptione sui:& nõ faciũt conditionem:vt infra ꝓxi.l.si
decẽ.& l.Titiæ hæredis.s̃.de cõdi.& demon.Aut non sapiũt
exactionẽ in cõceptione sui:& tũc nõ est differẽtia:vt hic, &
l.qui ꝓmisit.de cond.inde.qa faciũt cõditionẽ.Si vero appo/
nit̃ in actu intrinseco:vt puta voluntatis,dicam j.l.proxi.§.fi.
Opp.qđ non sit bona æquiparatio:cũm prima cõditio mor
tis sit certa, secda sit incerta. Dicit Dy.quia bene differũt in
hoc:sed nõ in modo committẽdi, qa quocunq; modo vene/
ris,& quãdocũq;,stipulatio committit̃:ita,quocunque modo
moriaris,& quandocunq;.

CEntesimis. No.ꝙ in obligatione in diẽ,obligatio est præsens.Quid de actio/
ne,dicam j.eo.l.ita stipulatus.in quæstionibus.

Id autem quod in facto. Stipulatio facti, q̃ concernit personã
promissoris,ad hæredem non transit.h.d. Oppo.de l.vete/
ris.C.de contrahen.& commit.& stip.Sol.ibi in facto quod
concernit personam stipulatoris,hic ꝓmissoris.Et distingue,
vt ibi per Cy.& tangam.j.eo.l.si sic.

a ¶Nolle. arbitrari. Adde ꝙ cõtrariũ tenẽt hic cõiter doc.vt ꝑ Alexã.late hic.cui adde ꝙ ptãs arbitrãdi durat perpetuo, Bal.cõs.alle.s̃.ccxlij.j.li.tñ idẽ Bal.consi. cxxxv.iij.lib.dicit, elapso anno ñ durat facultas arbitrandi. Ita eleganter voluit Bar.ĩ l.fi.§.j.C.cõia de le.& ĩ l.si qs arbitratu.de ver.ob.Et si dicas illa lex loqt̃ ĩ vltima volũtate,nõ in cõtractibus. Rñ. ista dñia ẽ falsa,qa l. nõ ꝓbat̃.Nã lex dicit,ꝙ contractus & testamẽta æqparantur.l.seruũ filij.§.eũ qui chirographũ.de lega.j.p̃terea fortius deberet durare post annũ arbitriũ ĩ vltima volũtate,quam cõtractus:qa de maiori fauore tractat̃: ergo magis deberet extendi:sed ita est ꝙ nõ extẽdit̃ ĩ vltima volũtate:ergo nec ĩ cõtractu quare opi. Bal.est ipsa veritas de quo vide ẽt eius cõs.cccclxxvj.iiij.li.

b ¶Ab eius arbitrio. Adde,Ang.Imo.& Rom.hic dicunt aduertẽdũ esse ꝙ trãseat tẽpus vsq; ad ꝙ duraret arbitratoris ptãs,si notificatio facta esset. Allegat gl. in d.l.item si vnus.§.j.de arbi.& dicũt Bart.non aliter intellexisse. Et hoc dicit Alexã.videri rationabile.

c ¶In excommunicato. Adde quod idem tenet Bar.in l.Pedius.de arbi.& ĩ l.cum pater.§.hæreditatem.el j.de lega.ij.& in l.ex facto.§.si qs rogatus.el ij.ad Treb.& ibi Ange.& in sua disputatione,duo adinuicẽ litigantes.Anto.de Butr.in c.Quintauallis.in xxxv.colum.& Imo.in xxij. differentia. Principale fundamentum est,quia excommunicatus potest contrahere:vt c.si vere.de sentẽ.excommu.& ibi Imo.et xiij.q.ij.qm̃ multos.quam cõclusionem limita secundum Ange.in præalle.disputatione:nisi ex forma statuti arbitramẽta haberent execu.paratam,sicut sñia: quia tunc non valet arbitramentum excommunicati: & omnia prædicta seqt̃ Alex. tñ inquantum ipse æquiparat excõmunicatũ & deportatũ nõ videt̃ bona cõparatio:quia deportatus testari non põt, vt habetur in l.j.C. de hære.institu.sed excõmunicatus potest facere testm̃, & valet,&tenet,vt voluit Bar.in l.si quæramus.s̃.de test.Cõtra hoc late cõsuluit Fed.cõsi.lxxiij.vbi cõcludit,ꝙ ea facere põt, quæ alij vtilia sunt,non sibi.Et per hoc vr̃ posse dici,ꝙ arbitramẽta q̃ habẽt executionẽ ex forma statuti lata ꝑ excommunicatũ valeant,si excõmunicato vtile non redundet.

d ¶Vt extinguat̃.Adde ꝙ Alex.trãsit cũ opi.Spe.in ti.de arb.in §.finitur.ver.sed nunqd arbitratore. vbi tenent ꝙ morte cõpromittentiũ cõpromissum nõ extinguatur, & dicit qđ cũ opi.Spe.cõmuniter trãseũt Cano.in c.fi.de arbit.Sed tu dic ꝙ Pau.de ca.cõs.xxx.tenet ꝙ morte cõpromittẽtiũ finiatur compromissum.

e ¶Dico idem qđ in mortuo.Adde Bar. cõsi.inci.qđ cæchus de Spoleto.Ro.hic Bar.in l.postquã.vt leg.noĩe caue.Ant. de But.& Imol.cap. Quintauallis.de iureiur.Alex.hic.

f ¶Hoc intellige Dicit Alex.ꝙ opi.gl.in pũcto iuris videtur verior indistincte.

g ¶Nõ facit conditionẽ.Adde,ĩtellige verum si adijcit̃ tẽpori certo,vt ibi,secus si incerto,vt est gl.in l. Seius Saturninus.s̃. ad Trebe.latius hic, per Alex.

¶ Pro cõcordia. aduerte q Bart. videt cõcludere in l. post dotem, in v. lectu. ff. sol. ma. q fauore dotis moriẽs videt velle, sicut i vltimis voluntatibus. Idẽ videt velle in l. ita stipulatus. in x. co. ff. de verbo. ob. in l. vxorem. §. pe. ff. de leg. iij. sed d. Alexã. in d. l. post dotẽ. allega. Bar. cõtrariari i hoc §. si ita stipulatus. i vltimis verbis. Sol. ipse do. Alex. secundũ verba. Bal. vide per eũ. Adde ad no. p Bar. & doct. in l. more. ff. de iurisd. omni. iud. ad gloss. in l. iij. ff. de serui. Alexan. in l. j. colũ. vj. ff. de lega. ij. post Bar. ibidem.

¶ Voluerit. Adde vt per Alex, consil. xlvij. j. lib.

Finito officio iudicis, an illa uerba, donec uoluero, posita in banno, censeantur finita.

Si iudex est excommunicatus, uel quia aliter non potest officium exercere: quod in casu prædicto uoluntas nõ dicitur desinere ipso remanente sanæ mentis.

Iudex excommunicatus, durante excommunicatione potest in terminis, de quibus supra, confinia reuocare, si sibi reuocationem reseruauit.

Dictio, cum, adiecta futuro indicatiui, facit stipulationẽ non ualere: secus si adiungatur futuro subiunctiui, quia ualet: & quæ sit ratio differentiæ.

Stipulatio cum uolam, an ualeat.

Differentia inter si. & cum, ad hoc ut stipulatio ualeat.

In ultimis uoluntatibus quis moriendo non dicitur uelle.

In ultimis uoluntatibus idem est dicere, hæres det, cum uolet, uel cum uoluerit, quod est dicere, det post mortem suam: in contractibus ista uerba faciunt diem, & conditionem.

Dictio, cum, adiecta præterito subiunctiui, idem est, ac si apposita sit futuro subiunctiui.

Dictio, donec, & quousque, principaliter denotant tempus, secundariò conditionem, sicut dictio, cum.

Stipulatio, promitto tibi dare decem ad tui uoluntatẽ, ualet.

Præpositiones faciunt conditionem expressam.

In contractibus an idem sit dicere, si uoluerit: aut si arbitratus fuerit. an uerò distinguatur, ut in ultimis uoluntatibus absit.

Verbum, uoluerit, importat liberam uoluntatem, dummodo dolus malus absit.

Index ponens aliquem ad confinia, donec uoluerit, uel donec noluerit, iudice mortuo, an confinia sint finita.

Sententia quæ dicit, pono te ad confinia quo ad reuocauero, an intelligatur secundum naturam contractus, an secundum ultimas uoluntates.

Sententia æquiparatur ultimæ uoluntati.

Si ita stipulatus fuero, Aduerte: quia sumus ī periculosa materia. & breuiter hoc dicit: Promissio, cũ voluerís, valet, si ante mortẽ declaras te velle: secus in promissione, si voluerís. h. d. Opp. de l. senatus. §. legatũ. ŝ. de lega. j. & l. si ita legatum. §. illi si volet. Respondeo, stipulatio collata in voluntate promittentis, non valet, vt hic: sed in voluntate eius cui acquirit sic, vt in cõtrarijs: licet cõtrariũ no. per gl. in l. à Titio. j. e. l. vbi reprehenditur per Dy. Sed oppo. de l. sub hac. ŝ. tit. j. & j. eo. si quis stipulatus sit stichum. Breuiter solue, †quando dictio cùm adijcitur futuro indicatiui: nõ valet: vt in contrario aut futuro subiunctiui, & valet: vt hic, si constituas te velle ante mortem. sed per dictionem si, non valet, siue adijciat futuro subiunctiui, siue indicatiui. Dic vt in gloss. & bene dicit. Sed quæ est differẽtia. R ñ. nã futurum indicatiui habet quandã dependentiam: vt, promitto cũ volã, i. volẽs ero cũ dabo: & ideo lex presumit me nunc velle, Sed cum dico cũ voluero: tunc formatur à præterito indicatiui: licet non permaneat in volũtate, sufficit semel velle: sed tempore traditionis nollẽ: vt j. eo. l. si quis stipulatus sit stichum:: & ideo verificata est illa ꝓpositio, cũ voluero, & no. ŝ. de cõtrahen. emp. l. hæc vendítio. Sed contra hoc ŝ. de leg. iij. l. vxorem. §. pe, vbi videtur, quod valeat, si dico, cũ vellet, Solu. ibi dixit, cũ vellet, q̃ est præteritũ imperfectum subiũctiui, vel præsentis optatiui. Sed hoc nõ placet: quia ex eo q̃d est præteritũ imperfectum, habet quãdã depẽdẽtiã, sicut futurũ indicatiui: & ideo eadẽ est ratio. Dico ergo aliud in vltimis volũtatibus, vt ibi: quia dicta verba cũ volet, vel cùm volã, videntur solùm facere diẽ incertam, vt sic post mortẽ debeatur: vt ibi patet. Sed qa dies incertus, est cõditio in vltimis volũtatibus: vt l. dies incertus. §. de cõdi. & demon. ideo tex. in l. fideicõmissa. §. cp̃ cp̃. de leg. iij. dicit esse cõditionem. Hoc etiã probatur ŝ. de manu. test. l. seruos. †Opp. quia in prin. dicit, q valet si cõstituit in vita. in fi. dicit, q non valet. R ñ, q per si, nõ valet: per cum, valet. Ratio differẽtiæ est secũdum gl. quãdo dictio cũ, adijcitur futuro tẽpori, est aduerbiũ tẽporis: nõ ergo confertur in potestate an velis: sed q̃ñ velles. Sed q̃ñ dictio si, apponitur, est in potestate an, & q̃ñ velles. et illud dicit gl. j. & in gl. ij. magna. sed male dixit: quia si solũ tẽpus esset in potestate sua: tũc trãsiret ad hæredẽ, nec extingueret morte: vt d. l. vxorẽ. §. pe. de reb. dub. l. vtrũ. §. pe. facit optime ŝ. sol. matr. l. post dotẽ. scdm quintã lecturã. Ex hoc dicerẽ q̃ si hæc dictio cũ volam, vel cum voluero, adijcitur executioni: puta, promitto decẽ quæ tibi dabo cũ volã, vel cùm voluero: q̃ me mortuo statim teneturhæres: vt dictis legibus facit l. ex his verbis. C. q̃n dies le. ced. cõtra istum tex. Quæ est ergo ratio differẽtiæ? dic scdm Pe. dictio cũ, denotat principaliter cõditionẽ, secũdariò tẽpus. tex. est in l. si Titio. ŝ. quãdo dile. ce. Modò, q̃n dico, cũ volueris, nõ exprimitur conditio expresse. Sed q̃n dico, si volueris, exprimitur expresse. et expressa nocent, nõ expressa nõ nocent: vt l. nonnũq̃. ŝ. de condi. & demonst. Iac. de Are. dat aliam sol. & recidit in idem in l. fidei cõmissa. §. cp̃ cp̃. & §. sic fideicõ. de leg. iij. & ibi nota. qui contra dicunt huic tex. vbi dicitur q̃ si moritur, statim tenetur hęres: hic dicit q̃ extinguitur. Dicit gloss. ibi aliud in contractibus, aliud in vltimis volũtatibus: & ista est vera, & aliæ solutio. q̃ ibi dantur, sunt falsę. contra d. l. vxorem. §. penul. de leg. iij. Et aduerte, †non intelligat q̃ in vltimis voluntatibus quis moriendo videatur velle: quia nulla lege hoc cauetur: licet quidã hoc dicant. Sed dico q̃ in vltimis voluntatibus idem est dicere, hæres det cum volet, vel cum voluerit: quod est dicere: det post mortẽ suam vt d. l. vxorẽ. §. penulti. & ideo debeẽ tanc̃ adueniente die. In contractibus verò ista verba faciunt diẽ, & conditionem: & ideo eo moriẽte antec̃ velit deficit cõditio. & idem esset in vltimis voluntatibus, si poneremus esse cõditionaliter prolata: vt si volet: vt d. l. si ita legatum. §. illi si volet. de leg. j. †Quæro, quid si dictio, cum, adijciat̃ preterito subiunctiui: vt Titius promittit dare decẽ cùm voluisset. Respõdeo, ista verba quandoq̃ significant futurũ tempus: vt j. eo. l. qui Romæ. §. Augeri⁹. & q̃d ibi not. & de tri. vino. & oleo leg. l. cũ cert⁹. & de cõtrahen. emp. l. si emptor. §. verisimile. vbi ponitur verbũ, esset, & tamen significat futurũ. Respõ. q̃ tũc erit idem, ac si apponatur futuro subiũctiui: quia præteritionem significat. †Quæro, quid si nõ apponat̃ dictio cum, sed aliud aduerbiũ temporis: vt donec voluero, vel quouscq̃, et sic. Dico idem q̃d in dictione cùm: quia omnia faciunt secũdariò cõditionẽ, principaliter tẽpus: vt dicã plenè de cõdi. & demõ.

l. j. †Quid si non appono dictionem si, nec dictionẽ cũ, nec tẽpus alicuius verbi, vt ꝓmittis mihi dare decẽ ad tui voluntatem? Respon. videtur dicere, si tu volueris: vt ŝ. sol. mat. l. post dotẽ. in quinta lect. Pro hoc facit q̃d dico in l. j. de cõdi. & demonstra. & tũc scilicet per præpositiones fit cõditio expressa.

†Quęro, cũ in vltimis voluntatibus fiat distinctio, an apponãtur hæc verba, si volueris, aut si arbitratus fueris. d. l. fideicõmissa. §. cp̃ cp̃. & de lega. i. l. si sic. in prin. & de fideicom. liber. l. fideicommiss. libertas. an hæc differẽtia sit in cõtractibus? Dico circa ea quæ sunt de substantia contractus, dicta verba nõ attẽduntur: vt l. q̃d sępe. §. j. de contrahen. emp. & C. de cõtrahen. emp. l. fi. Sed circa alia accidentalia, significa. dictorũ verborũ attenditur: vt l. hæc venditio. de cõtrahẽ. emp. Pro ratione cogita. †Quæro, quanta est virtus istius verbi, voluerit. "rñdeo vt posset facere quis volũtatẽ suã, etiã iniquè: vt l. cum quidã. de leg. iij. dũtamẽ dolus malus absit: vt ŝ. mãd. l. creditor. §. Lucius. semper enim dolus videt except⁹. †Formo hic vnã quę stionem difficilẽ: iudex dicit, pono Titium ad cõfinia: donec voluero, vel donec reuocauero. moritur iudex: an cõfinia sint finita? Quidã dicunt q̃d sic, vt dicit Pe. & Cy. refert. C. de cõ trahen. emp. l. fi. Ia. de Ra. dixit quòd sententia debet equiparari cõtractibus, non vltimis voluntatibus: qa sententia est strícti iuris: vltimæ volũtates habent instar bonæ fidei: vt l. in minorũ. C. in q. cau. in inte. resti. nõ est nece. Pe. dicit aliter, sicut ibi Cy. refert, quæ verba non recito: quia iuris saporem nõ habẽt. Tu ergo dicas cõsiderãda esse verba, aut iudex dicit, quo ad voluero, vel volã: & tũc ista verba sonãt: vt eatenus durent cõfinia, quaten⁹ durat volũtas: & ideo volũtate cessante finiũtur cõfinia: voluntas verò per mortẽ cessat: ergo &c. Hic est casus ŝ. loca. l. iiij. C. mãd. l. mãdatũ. Inst. mãd. §. itẽ si adhuc. Hic enim nõ requirit̃, q̃d contraria voluntas superueniat: sed sufficit q̃d prima cesset. Et prędicta vera, si iudex dixerit quoad ipse voluerit, referẽdo ad ꝑsonã suã. Si vero retulerit se ad dignitatẽ, vt quoad Potestati placuerit: qa tũc si dignitas nõ morit̃, morte ꝑsonę nõ finiret̃: vt l. annua. §. j. de annuis leg. & de iudi. l. ꝓpoebant̃. & est hodie casus extra, de rescriptis. c. si gratioſe. li. vj. Et prædicta vera, si apparet ex verbis, q̃d confinia fuerint de presenti: reuocatio fuit collata ī prædictũ tẽpus: vt qa dixit, quoad, vel quouscq̃: & c. vt dixi. & facit l. sicut ī ănos. in prin. ŝ. q. mo. vsuf. amit. Si vero diceret, pono te ad cõfinia, ad meam

a ad meã voluntatẽ, vel ad meũ beneplacitũ: tũc cõfinatus[a] nõ esset nisi iudex declarauit, se velle ponere: cùm dicta verba faciant dispositionẽ conditionalẽ, vt dixi in præcedẽtibus quę-

10 stionibus. Quãdoq̃ iudex †dicit pono te ad cõfinia quo ad reuocauero: & hic ex propria significatiõe, nõ sufficit volũtatẽ primã cessare seũ requirit̃ noua voluntas contraria: sed moriẽdo qs nõ videt̃ velle, vt hic: ergo &c. Et ideo hic surgit dubiũ an ista verba habeãt istũ intellectũ, sicut in cõtractib⁹: an verò intelligant̃ sicut in vltimis volũtatib⁹: vt sit sensus, pono te ad confinia, donec vixero, nisi ante reuocẽ: vt d. l. vxorẽ. §. penul. & videtur q̃ sic, vt in contractibus. Casus est extra de officio dele. c. si delegatus. li. vj. & idẽ in precario: quia quis moriẽdo non videtur reuocare: vt ŝ. de preca. l. j. in prin. cõiũcta. l. quęsitum. §. j. e. tí. Tamen dicerẽ assumẽdã benigniorem interpretationem: vt l. si præses. & l. interpretatione. j. de pœnis. vnde in casu proposito intelligitur, vt in vltimis volũtatib⁹: vt in d. c. si delegatus. & ideo assumitur aliter: qa ibi illa interpretatio est benignior. Ad hoc facit ŝ. de pig. act. l. nõ est mirũ. vbi sententia æquiparatur vltimę volũtati. Facit ŝ. de manumiſ. testa. l. si ita fuerit. in fine. vbi verba testatoris, & prętoris pariter interptant̃. Pro hoc facit gl. in d. c. si delegat⁹. licet illa gl. in alio malè dicat: qa nõ intellexit differentiã inter illa verba, vsq̃ ad

11 beneplacitũ, &c. Et donec reuocauero. †Quęro qd si iudex non est mortuus, sed eius officiũ est finitũ? Rñ. idẽ q̃d si esset mortu⁹: qa dicta verba debẽt intelligi: donec voluero: scilicet ego existẽs in officio. sic finito officio finiatur voluntas: vt l. fi. j. de pe. Causa enim quare reseruauit sibi volũtatẽ, erat officiũ ergo finito officio finit̃ volũtas: vt ŝ. de oper. noui nunciatio. l. nõ solũ. §. fi. vbi causa nunciationis erat dominium rei, quę finitur alienata re: & sic cessãte illa qualitate, licet ꝑsona duret, Pro hoc videtur text. ŝ. de fideicõmiſ. lib. I. Lucius. la prima. cum l. sequen. vbi arbitrium datum alicui vt hæredi cessat eo desinente esse hæres. Facit l. cũ apud. & quod ibi notatur. j. iudica. soluì. & quod no. in simili supra de iudic. l. venditor. §. iudices. Sed cõtra prædicta facit ŝ. de leg. ij. l. cùm pater. §. hæreditatẽ, & ad Trebellia. l. ex facto. §. si quis rogatus. sed ibi testator[b] contulit expresse in tempus mortis electionem: quod de naturali intelligitur. Secus si simpliciter dedisset electionẽ quia tunc cũ statim desinit esse hæres, finitur illud ius: vt dicta l. Lucius. Item facit aliqualiter contra. quod no. per Innocen.

12 extra, de offic. delega. c. licet vndiq̃. sed nõ curo. †Quid si iudex excommunicatus, vel alio modo non põt officium exercere: tamen durat officium? Respõ. non dicitur desinere volũtas, si ipse remanet sanæ mentis: vt in excõmunicato: arg. eius quod ŝ. dictum est in deportato, qui æquiparatur excõmunicato: vt Insti. de cap. di. §. minor. & vł expressum de officio de leg. c. si is cui. li. vj. & c. j. de offi. vic. eo. li. vbi nõ expirat iurisdictio delegati, quæ tamẽ expirat morte. Si vero ipse non remanet sanę mẽtis, vt qa efficit furiosus: tũc licet remaneat iudex: vt l. cũ furiosus. de iud. tñ vł volũtas cessare: vt ŝ. de acq. hær. l.

13 si qs alicui. †Quæro, an durante excõicatiõe possit reuocare

c confinia? Credo q̃ sic[c]: cũ hoc nõ sit actus iudiciari⁹: vt d. l. cũ pater. §. hæreditatẽ. & d. l. ex facto. §. si quis rogatus. & patet, quia morte finit̃, quia nõ est actus iudicarius. Prædicta vera, si iudex sibi reseruauerit reuocationẽ cõfiniũ in sententia, alias fortè non posset: vt j. de pœn. l. relegati. in fi. dic vt ibi.

Vi sic stipulatur. In stipulatione nouante dies præcedentis obligationis intelligitur repetita. h. d. De materia ista vtrum intelligat̃ repetita, dicã in l. in diem. & l. si Stichũ. §. j. j. de noua. vide gl. q̃ incipit, ar. de repetitione. in fi. dic ibi, ne actione. actio reddatur inutilis: quæ ratio hic cessat.

Facultas denunciandi transit ad hæredem, non facultas conditionis implendæ.

Verbum, petiero, intelligitur per litis contestationem, si refertur ad obligatum, si ad stipulantem de quadam admonitione.

Stipulatio nõ dicitur conditionalis, si dicitur, decem quæ petiero.

Stipulatio cõcepta, promittis decẽ si petiero, q̃ cõmittatur per simplicẽ admonitionẽ. nu. 2.

Sufficit si fiat extra iudicium.

Ius implendi conditionem inter uiuos, an transeat ad hæredes.

Stipulatio habens conditionem casualem, transit ad hæredes: secus si potestatiuam.

d **Si decem cum petiero.** [d] Facultas † denunciandi trãsit ad hæredem: non facultas conditionis implendæ.

h. d. Gl. dicit. q̃ ista est cõditiõalis ispecta significatiõe verborũ: sed veritate inspecta nõ: & est aliq̃n ecõtra. Oppo. q̃ verbũ petiero, intelligit̃ de lit. cõte. vt l. amplius j. rẽ ra. ha. Hic de nũciatiõe extra iudiciũ.

2 So. q̃n q̃ †verbũ, petiero, referẽ ad ꝑsonã ei⁹ q̃ obligat̃: & tũc intelligit̃ ꝑ lit. cõte. l. ampli⁹. Q̃n q̃ verbũ, petiero, referẽ ad ꝑsonã ei⁹, cui acquirit̃ obligatio: & tunc intelligit̃ ꝑ quãdã admonitiõe, vt hic. Quęro, qd si dixit, si petiero? Glos. dicit, q̃ tũc principaliter faceret cõdõnẽ, sed dictio cũ nõ. & vide gl. q̃ incipit, hæc est cõditionalis, &c. †Quæro, quid si dixi decẽ q̃ petiero? Rñ. idẽ q̃ si dicerẽ cũ: vt l. si ita qs promiserit in prin. j. e. Nec ob. q̃ relatiuũ, qs vel qui iũctũ verbo futuri tꝑis facit cõditionẽ, vt l. Stichũ q̃ meus erit. de le. j. vt dico ī l. j. de cõdi. & dem. †Quęro, q̃n apponiẽ si, & sic facit cõdõnẽ: q̃n cõmittat̃ stipulatio. Gl. vł dicere q̃ ꝑ cõtestationẽ litis, dũ alleg. l. si. Titi⁹. ŝ. eo. & ibi no. C. eo. l. nuda. & ŝ. eo. l. stipł⁹ ista. §. alteri. Tu dic ꝑ simplicẽ admonitionẽ impleri cõdõnẽ, vt hic patet: qa referẽ ad actorẽ, vt dixi. &

c illæ gl. dicunt verũ, q̃ si ante non sit facta admonitio ꝑ lit. cõte. implẽ cõdõ, & procedit iudiciũ. Quæro, an ista admonitio debeat fieri extra iudiciũ? Dic q̃ sufficit extra iudiciũ: vt no. gl. ī l. ampli⁹. j. rẽ ra. ha. Facit l. si ex legati. ŝ. e. & l. mora. ŝ. de vsu. no. j. e. l. q̃ Romę. §. cohęredes. ī gl. parua, ī verbo, testato. & de fideiuſ. l. fideiussor. d

5 §. fi. & ibi no. Solet †esse q̃ro, vtrũ ī cõtractib⁹ inter viuos ius implẽdi cõditionẽ trãseat ad hæredes? do. Cy. referẽdo Pet. ponit istã q. C. de cõdi. inser. l. pe. & facit tria mẽbra. Q̃n q̃ cõditio habet ꝓcedẽtem dispõnẽ. & tũc aut dispõ. & cõdõ cõferẽ in ꝑsonã vni⁹: & trãsit ad hr̃des. l. diẽ. §. j. ŝ. de arb. & l. q Romæ. §. flauius. j. eodẽ. Verbi gra, ꝓmitto tibi dare cẽtũ, si cẽtũ nõ dederodabo ducẽta: & tũc hẽ ꝓcedẽtẽ dispõnẽ. Scdo casu, q̃n cõferẽ in ꝑsonã diuersorũ: & tũc nõ trãsit ad hr̃des: vt l. fideiussor obligari. in fi. j. de fideiuſ. q̃cq̃d gl. ibi dicat. et ibi ego dicã. Q̃n q̃ incipit à præcedẽti cõdõne: & tũc cõdõnis implemẽtũ nõ trãsit ad ipsum hr̃dẽ: vt l. à testatore. ŝ. de cõdi. et demõ. sed ibi illa nihil facit: qa ī vltimis volũtatib⁹: iõ nimirũ: vt ī ŝ. finaũt. C. de ca. tol. Gul. d cu. facit istã q. ŝ. de pi. ac. l. si necessarias. §. de vẽdẽdo. & alʼs. ŝ. de col. bo. l. iij. ī prin. & l. q Romę. §. Augeri⁹. j. eo. q̃ bñ facit. V ltra Gul. & oẽs allego istã l. vbi est casus: qa hæc est q̃da admonitio, iõ trãsit: sed si esset cõditio nõ, nõ trãsiret. Sed cõtra istã doc. ẽ tex. ī l. ij. C. d̃ pac. iter em. & vẽ. & ibi d̃t gl. q̃ supuacuo dr̃ d̃ hęr. &c. Tu posses rñ. altero de duob⁹ modis q̃ illa gl. dicat male: qa cõtra istã l. imo optime dicit, & ꝓbat̃ ex eadẽ l. Nã ī ꝑsona eorũ, in quorũ ꝑsona cõdõ debebat ipleri, nõ fuit facta mẽtio de hr̃dib⁹: & tñ in ꝑsona eorũ põt ipleri: multo magis in hæredẽ eorum, q̃ debẽt cõdõnẽ iplere. C. de ca. tol. l. vnica. §. ne aũt cõiũcta l. cũ ita de cõdi. & demõ. & l. si penũ. ŝ. q̃n dies le. cc. & l. si quis maior. C. de transac. Bald. in l. ab eo. C. qũe & quãdo iudex.

a ¶ Confinatus non esset. Adde inquantum Alexan. in hac q. et q. seq. tenet contra Bart. vt hic per eum. qd̃ cum opin. Bartol. simpliciter transit Bald. se hic remittendo consilio xxxiij. iij. libro vbi ponit, quod confinatus sine præfinitione temporis dicitur confinatus ad decẽ an. per singularem. l. sine præfinito tempore. de pœnis & quod confinatus ad decennium, finito decennio absq̃ alia reuocatione põt redire.

b ¶ Sed ibi testator. Adde quod contra hanc solutio. tenent Imo. Raph. & Ale. quia dicunt non videre diuersitatis ratiõnẽ inter casum quando est collatũ in tempus mortis, vel non.

c ¶ Credo quod sic. Adde quod contrarium tenet Bald. in c. fin. de contrahen. emp. qa ista reuocatio consistit in iurisdictione, q̃ apud excõicatũ nõ est quo ad exercitiũ. & hoc sequitur Alex.

d ¶ Cum petiero. Add de de isto verbo, petiero, vide Bart. in l. libertus, de iure pat. & in l. Titia hæredis. de condit. & demon. Bal. in l. j. C. d̃ lit. conte. Bal. in authabita. C. ne fil. propa. & in l. fi. de tẽp. app. vbi de verbo, postulauerit. Salic. in l. si quis maior. C. de transac. Bald. in l. ab eo. C. qũe & quãdo iudex.

tiõis implẽdæ vt l.iij.C de pac.inter emp.
& vẽ. Qñq; nihil est lucrat⁹, vt hic:& tũc
nõ trãsit ad hæredẽ, vt hic,& l.q Romę.
§. Auge.j.e.vbi declaro.vide casum in d.l.
ij. Et hoc ꝓbať i l.si ꝑdio.s.de i diẽ addi.
Sed sũt cõtra casum.Inst.de ver.ob. §.ex
6 cõdõali.& j.e.l.qd si Titi⁹.Fateor† ꝙ sti-
pula.cõdõnalis, q̃ habet cõdõnẽ casualẽ.
trãsit ad hr̃des: sec⁹ in cõdõnib⁹ potesta-
tiuis, q̃ ad hr̃des nõ trãseũt, vt dixi qa vr̃
actũ vt ipa prĩcipalis ꝑsona ipleat, vt hic.

1 *Mora principalis nocet fideiussori, & patri.*
2 *Pater an & in quibus casibus æquiparetur fideiussori.*
Fideiussor non obligatur nisi uerbis.
Fideiussor non conuenitur nisi principali excusso.
In fideiussorem contractus non fit executio.
3 *Statuto stante, ꝙ pater teneatur soluere cõdẽnationẽ ꝓ filio usq; ad legitimã, si filius cõtumax cõdẽneť, an pater teneať.*
4 *Confessio ficta filij non nocet patri.*

Cum filiusfa.

1 Mora † prĩcipalis no-
cet fideiussori, & patri: sec⁹ econ-
tra.h.d. Tota die allegať l.ista, ꝙ pater te-
neť de peculio, & filius vt principalis pa-
ter tãq; fideiussor.cõcor.sunt i gl. Op.de
l.seru⁹.s.de his q no.infa.Sol.vt ibi. Op.
de l.iij.§.sed vtrũ.s.de mi.vbi pater nõ æ-
quiparať fideiussori.dicit glo.fallit ibi:vt
2 ibi no.† Tu dic lati⁹, an pater æqpareť fi-
deiussori:hoc põt intelligi multis modis.
Priò, in mõ cõstituẽdi nõ ęqparať fideius
sori: qa fideiussor nõ obligať, nisi verbis:
vt s.e.l.v.§.satisacceptio.& l.sciẽdũ,& ibi
pater obligať de peculio ex edicto pręto-
ris.Scdò in mõ cõueniẽdi nõ ęquiparať:
nã fideiussor nõ põt cõueniri ante princi
palẽ excussum:vt C.de fideius.auť. ꝑsen-
te.sed pater põt stati cõueniri:vt d.§.sed
vtrũ.& de pecu.ꝑ totũ hoc enim nõ repe
riť mutatũ.Et hic tenet expresse Iaco. de
Are.j.e.l.si seruũ.§.an filius.Tertiò in mõ
exequẽdi:& nõ æqparať: Nã in fideius-
sorẽ cõtractus nõ fit executio:vt plenè di
ciť.j.iud.solui.l.j.sed in patrẽ fit executio
in peculio:vt l.si filio.la ij.&ibi no.per gl.
s.sol.ma.& de noxa.l.& si cõdẽnatus.qđ
patet:quia est fideiussor iudicij:vt l.iij.§.
idẽ scribit.s.de pecu.Hoc autẽ an ꝓcedat
i peculio aduentitio, ibi dixi.s.de dã.isec.
l.si finita.§.si de vectigalibus. Quartò,in
in mõ recuperãdi à principali: nam pater
nõ recuperat à filio, sed fideiussor à prin-
cipali:vt not. in d.§.sed vtrũ. Quintò, ex
hoc alia differentia insurgit:qa beneficiũ
restõnis ꝙ cõpetit filio, nõ trãsit ad patrẽ:
vt d.§.sed vtrũ.Sextò, in mõ cõmittẽdi,
seu ꝑpetuãdi obligationẽ:& in hoc pater
æqparať fideiussori:vt hic,& j.e.l.si ser-
uum.§.an fili⁹. In alio etiã æqparať:vt si-
cut actio furti denegať patri, ita et fideius
sori:vt j.de fur.l.eũ q.§.an pater.Sed con-
tra ꝑdicta videť ꝙ prius debeat excuti fi-
lius, q̃ perueniat ad patrẽ:vt l.libertus.§.
j.j.ad muni.cũ simi.& ibi no.C.de decu.l.
j.& ibi no.sed ego dixi cõtrariũ.Rñdeo:
illud verũ, qñ pater conueniť insolidũ ex
gestis per filiũ.Idẽ videť no.in d.l.j. C.de
decu.licet gl.aliter dicat,& malè, in l.tria
onera.de excu.tu.& ibi reprehẽdiť ꝑ Iac.
de Are.sed qñ pater cõueniť de peculio:
3 tũc procedit qđ hic diciť.† Vltimò Dyn.
inducit istã l.in ar.ad qõnẽ istã. Pater ex
a forma statuti[a] tenetur soluere cõdemnationẽ pro filio, vsq; ad
legitimã:cõtingit ꝙ filius est positus in banno,& condẽnatus
secundũ consuetudinẽ Italiæ:quæ habet contumacẽ pro cõ-
fesso:an hoc sufficiat contra patrẽ:& videtur ꝙ sic,per hanc l.
quia mora filij nocet patri.Sed hic pater erat obligatus de pe-
culio ex contractu filij:de quo cõstat in quæstione nostra: de
maleficio nõ cõstat.Vnde cõtumacia filij,non debet facere fi-
dẽ cõtra patrẽ:vt l.j.s.qñ ex fac.tu.& hoc videtur tenere Dy.
Ego aũt,cum ista quæstio mihi de facto contigisset in hac ci
uitate Perusij disputaui,& determinãdo dixi,verba statuti,q̃
coarctant patrẽ,esse diligẽti⁹ intuẽda:qm̃ certũ est ꝙ de iure
cõi pater nõ tenetur.Nã qñq; statutũ simpliciter dicit, pater
in casibus maleficiorũ tenetur soluere condẽnationẽ factã de
filio.Et isto casu sufficit filiũ cõdẽnatũ esse suæ præsentẽ, siue
cõtumacẽ:cũ statutũ nõ requirat maleficium cõmissum, suffi-
cit filiũ cõdemnatũ pro maleficio,ex ipsa condẽnatione pater
obligatur ex verbis statuti:iõ verè ęqparať fideiussori iudica-
tũ solui:vt l.iij.§.idẽ scribit.s.de pecu.& j.iu.solui.l.j.& l.iudi-
catũ solui stipulatio expeditam.& l.cũ quærebatur.coniũcta
hac l.in prin.Et semper intelligatis ex forma dicti statuti ꝓce-
dere.De iure cõi,an pater teneatur pro filio de peculio? Pro
filio condẽnato ob cõtumaciã,dixi in d.§.si de vectigalibus.
Qñq; verba statuti coarctãt patrẽ cõditionaliter hoc modo:si
maleficiũ cõmiserit filius,pater cogať,&c.Ita dicebat statutũ
Perusij.Isto casu contingit filium condẽnari quatuor modis.
Primò,cõparet filius,& negat,& cõtra eũ maleficium ꝓbať:
& tũc ad perfectiorẽ intellectũ dic, Quãdoq; ex vno malefi-
cio procediť cõtra plures,tanq; cõtra plures pariter principa-
les:& sñia & ꝓbationes factæ cõtra vnũ nõ præiudicabũt al-
teri:vt l.denũciasse.§.fi.j.de adul.Qñq; ad vnũ ꝑueniť princi-
paliter,ad aliũ ꝑ cõsequentiã:qa cõdẽnãtio vnius est præam-
bulum executionis fiẽdæ in ꝑsona alterius,& tũc aut hoc re-
spicit priuatã vtilitatẽ:& alij nõ pręiudicat:vt l.j.C.de falc.&
qđ ibi no.s.ꝙ sñia lata cõtra matrẽ nõ ꝑiudicat filio. Facit C.
de fide instru.l.si veteris.& qđ no.ꝑ Cy.C.q accu.nõ pos.l.j.
circa fi.Si verò respicit vtilitatẽ publicã, seu publicã bursam:
tũc probationes & sñia lata cõtra principalẽ faciũt fidẽ cõtra
b eũ,ad quẽ ꝑueniť ex cõsequẽtia,vt C.vbi cau.[b] fis.l.j.vbi sñia
lata cõtra homicidã habet effectũ cõfiscãdorũ bonorũ contra
hr̃des. Ita itelligiť gl.s.ad Syl.l.in cognitiõe.C.ad l.Iul.ma.l.
qsqs.§.j.vbi sñia lata cõtra patrẽ habet effectũ inferẽdæ pœ-
næ i filiũ,sine nouo processu.ibi:prno em̃ deberẽt perire sup-
plicio,&c. Itẽ habet reuocãdorũ bonorũ alienatorũ à die cõ
missi criminis:vt ibi,& l.fi.e.ti.& j.de accu.l.ex iudiciorũ. ex-
ꝑssius extra,de hære.c.cũ scdm ll.li.vj.Ita & in ꝓposito,cũ hic
respiciat bursam publicã,sñia & acta cõtra filiũ ꝑiudicãt prĩ.
c Cauti⁹ tñ facit[c] iudex,si patrẽ moneat,vt intersit iudicio,si sua
d putat interesse[d] vt s.de inof.test.l.si suspecta.& C.de liti.auť.
nũc si hr̃s.no.in simili ꝑ Cy.C.de aduo.di.iudi.l.j.circa fi.Hoc
tñ nõ põt esse de necessitate,sed magis de cõsilio. Secũdò cõ-
tingit,ꝙ filius cõparet,& negat:& cõtra eũ ꝓbanť indicia,ꝓ-
pter quæ poniť ad tormẽta:& tũc cõfiteť,& cõdẽnať: & tũc
idẽ puto,ꝑ prædicta iura.Probatur expresse s.de ꝓba.l.cũ ꝓ-
batio.quæ lex cõfirmat præcedẽtia. Tertiò contingit,ꝙ fili⁹
ab initio spõte confiteť,& cõdẽnatur:& tũc idẽ multo magis
cũ de suo facto interrogatur:vt l.j.§.diuus.j.de quæst.& quod
ibi not.& s.de ædi.edict.l.quæro.§.fin.Pro hoc,quia confes-
sio serui,& filij præiudicat patri & domino,in his, in quibus
haẽbt liberam administrationem: vt l.seruus quod detulit.cũ
l.seq.s.de iureiu.hoc verum,nisi pater vellet probare contra-
riũ:vt s.si ex noxa.cã aga.l.ij.§.j.vbi est de hoc glo.no.ad hoc.
e Quartò[e] contingit,† ꝙ filius est contumax,& ex forma sta
4 tuti habetur pro confesso:& tũc talis ficta cõfessio,& senten-
tia non præiudicat patri:qa talis ficta confessio personã non
egreditur,vt l.eius qui delatorẽ.j.de iure fis. Præterea,vbi-
cunq; lata sñia contra vnũ præiudicat alteri:illud fallit quãdo
sñia lata est contra contumacem:vt l.qui repudiantis.in fin. &
l.Papinianus.§.meminisse.s.de inof.testa.& de euict.l.si ideo.
& C.de peri.& com.rei vend.l.j.Pro hoc facit quod not.s. de
iureiu.l.duobus.§.j.vbi ficta solutio non sufficit ad dandam
actionem contra principalem.Facit quod not.Insti.de noxa.
in fin.& hoc tenet Cy.in simili C.vnde vi.l.si quãdo.Nec cu-
ro hoc

a ¶Ex forma statuti. adde an tale statutũ valeat.Bal.in l.j.C. ne fil.ꝓ pat.& Imo. hic decidentes ꝙ sic, An aũt et intelligať de filio illegitimo vt ꝓ illo pr̃ teneať vide Io.an.in addi.ad Spe.in ru.q fil.sint legi.& decisionẽ Bar. hic sequiť Bal.i d.l.j. & in addi.ad Spe.in ti.de ꝓla.sen.in xix. col.Bal.& Ang.in l. q repudiãtis.§.j.s.de inof.testa.Ang.in l. ij.s.si ex nox.cã aga. Ro.i l.si filio.so.ma. fal.in l.si filius. C.ne filius ꝓ pat.Et hanc deci.bar.sequiť abb. cõs.lxvj.j.li.Ro.cõs. cliiij. Pro qua facit, qđ voluit Bal.cõsi. ccxliij.j.li.ꝙ i sñia lata sup taxatiõe expẽsarũ, nõ sit necessaria citatio fideius.in sol.qa iudiciũ factũ cũ principali, afficit eũ secũdo non citatũm.alleg.no.hic.

POMATES.

b ¶Vt C.vbi. Vide Ale.cõs.lxxxiiij.co. j.vo.iij.&col.seq.vbi limita hic qñ sñia valeret ex iure spãli.

POMATES.

c ¶Cautius tñ facit. Are.cõ.lxxiij.co.iij. Et ad hãc doc. vide x.co.Alex.cõs.lxxj. oĩno.vol.iij. vbi ex hisverbis colligiť ꝙ sñia cõtra vnũ lata præiudicat alteri, q comparuit pro suo interesse.

d ¶Putat iteresse.Adde ꝑ hoc dicit Paul. de ca.cõfundisse magnos aduocatos:qui truffabanť cũ faceret citare tertiũ posses. & procedereť cõtra absentẽ,cõtra quem ex forma statuti procedi poterat.Dequo etiã vide Bar.in l.ꝑuaricatiõis.de ꝑua. Bal.i l.ij.de fide instru.Alex.in l.sæpe.vbi limitat prædicta de re iudica.

e ¶Quarto.Nota ꝙ facta cõfessio nõ trãsit ad hæredẽ vel ad patrẽ.Qđ ego limito,si forte illa fictio confessio resultaret ex morte: qa seipm filius occidisset timore pœnæ: nã tũc illa ficta confessio trãsit ad hæredẽ,vel ad patrẽ,quarũ ad pœnã pecuniariã.ita singulariter dicit Bald.& ibi oẽs in ij. C,q tes. fa.pos.& idẽ verũ, ꝙ nõ trãsit qũ hçres est paratus ꝓbare inocẽtiã defuncti.Ita elegãter dixit Ang. in l.manifeste.s.de iureiu.& ibi allega. tex.And.Barba.

e ¶Et ad Bar.hic adde tu Abb.in cõs.lxvj. col.j.in ij.vo.&Frãcũ i c.cũ spãli.§.porro.col.iiij.de appel.

ro hoc casu,vtrum pater sciuerit contra filium procedi vel nõ:
quia quando contra contumacem fertur sententia,non habet
locum dicta distinctio scientię,& ignorantiæ:vt C.de pig.l.
præses.& ibi not.quod est menti tenendum.

1 *Fideiussor an teneatur ex mora principalis.*
2 *Et an priuilegitm quod habent crucesignati, ne possint conueniri intra annum transeat ad fideiussorem.*

Si stipulatus sum.

Obigatio non faciendi com-
mittitur,si contra fiat per prin-
cipales:sec⁹ si per fideiussorem.h.d.Op.ꝙ fideiussor prohibẽs
teneť:vt l.qui pendente.s.de actio.emp.l.qui iniuriarum.§.si
quis.j.de iniur.& l.j.§.itẽ sciendũ.s.de aqua plu.arcen.Rñd.ꝙ
teneť actione iniuriarũ,vel negotiorũ gestorũ,nõ tñ ex illa sti
pulatione.Opp.s.§.proxi.& l.in condẽnatione.§.vnicuiq;.j.
de regu.iur.Gl.soluit mirabiliter:hic loquitur qñ promisit de
facto,&c.Vult gl.dicere quod in obligatione dandi idẽ pro-
mittit principalis & fideiussor:quia quilibet promittit de se,s.
ꝙ dabit:sed in obligatione facti,principalis ꝓmittit de facto
suo,fideiussor promittit de facto principalis,nõ de suo fide-
iussoris:& sic ex facto,seu mora fideiussoris,stipulatio cõmit
ti non põt.Hoc etiã sentit gl.hic in fi.& bene.Concor.tex.in
l.si libertus morã.de opc.li.Sed contra hoc gl.opp.ꝙ fideius-
sor ꝓmittit factũ alienũ.& sic nõ teneť:vt s.e.l.stipulatio ista.
in prin.Sed respon.secũdũ Rog.speciale in fideiussore.Istud
est contra casum l.cum reus.j.de fideius.Vnde alij dicunt,qđ
hic promisit indẽnitatẽ,& sic interesse.Alij,vt Io.ꝙ ꝓmisit se
facturũ,& curaturũ,ꝙ principalis faciet.Prima,ꝙ indẽnitatẽ
promisit, bona est:& secundum hoc non committitur mora
ex facto fideiussoris.licet gl.in d.l.si libertus moram.faciat di-
stinctionem inter certa,& incerta:& non bene:ꝑ l inter arti-
fices.j.de sol.Itẽ illa,ꝙ ꝓmisit se facturũ,& curaturũ,est bona
nec fideiussor potest teneri,si ipe præstat impedimẽtũ:qa de
hoc nõ promisit.& ita hic loquiť hic.sed bene teneť,si esset in
mora curandi:& sic ex sua mora committereť:qa de hoc pro-
misit.Sed cõtra ꝑdicta op.ꝑ gl.ergo ad aliud teneť fideiussor
quã principalis & sic nõ teneť: vt lege Græce.§.si qs Stichũ.
j.de fideius.Sol.dicit glo.circa idẽ illa duo versanť:ergo nõ est
aliud.Istud est verũ:qa casus est j.de fideius.l.stipulatus es.vel
dic,dicit gl.ꝙ simpliciter itercessit dicendo,ꝑ tali fideiubeo.
& istud etiã puto verum:qa simpliciter intercedẽdo videtur
promittere de indẽnitate,vel se curaturũ,vel facturũ,qđ ipse
faceret in casu in quo valeret.vt infra dicetur. Verum,qa de
hoc habemus gl.diuersas,scilicet qualiter fideiussor possit ac-
cedere obligationi faciendæ habemus gl.in l.si quis pro eo.&
in l.sicut reus.infra,de fideius.& in l.inter artifices.j.de solu.&
1 nemo est.j.ti.j.Et oportet nos † hoc videre,vt sciamus an fide-
iussor teneatur ex mora principalis.Et dic,aut est in obliga-
tione aliquid fieri,aut aliquid non fieri.Primo casu,aut fide-
iussor promisit interesse,seu indemnitatem:& valet:vt in hac
gl.& l.stipulatus es.j.de fideius.& isto casu fideiussor ex sua
persona non potest constitui in mora cum teneatur ad interes-
se,quod est post moram principalis in obligatione:vt l.stipu-
lationes non diui.§.Celsus.Quãdoq; fideiussor ꝓmittit se cu-
raturũ:& tunc ex sua mora adhibita in nõ curãdo tenetur,vt
s.dixi:& fideiussio valet,vt hac glo.Qñq; fideiussor promit-
tit factũ:& tũc aut ꝓmittit ꝙ principalis faciet,& nõ valet:vt
l.sicut re⁹.j.de fideius.frustra ergo quæriť de mora. Quãdoq;
ipse ꝓmittit ꝙ faciet illud qđ debet facere principalis:& tunc
aut est eiusdẽ peritię cui⁹ principalis:vt l.nemo est qui nesciat.
j.tit.j.& ex sua persona potest esse in mora:vt in d.l.nemo.&
eadem est rõ quæ est in quãtitate.Aut nõ est eiusdẽ peritiæ:
& nõ valet:vt l.Græce.§.si quis Stichi.j.de fideius.frustra er-
go quæritur de mora.Aut fideiubet simpliciter.& tũc aut est
factũ qđ potest ab alio explicari:& tunc teneť ex sua perso-
na,& constituitur in mora:vt j.iudi.sol.l.si reus.Aut est tale
factũ,ꝙ nõ põt explicari ꝑ aliũ:& tunc non põt cõstitui i mo-
ra ex persona sua:vt l.inter artifices.j.de solutio.& l.si libert⁹
morã.s.de ope.lib.Si vero accedit obligationi nõ fieri:& tũc
2 nõ ꝑt ex sua ꝑsona cõstitui i mora:vt hic.i nr̃o §.difficili.† Et
ꝑ hoc decidiť.q.Datũ ẽ priuilegiũ i multis ꝑtib⁹ oib⁹ crucesi-
gnatis,ne possint cõueniri intra annũ,mõ quæriť vtrũ priuile
giũ cõpetat seu ꝓsit fideiussori? Et vr̃ ꝙ sic:vt C.de vsuris rei
iudic.l.fi.§.fi.nõ facit:quia ibi nõ est pri-
uilegiũ ꝑsonale,sed reale:& ꝑsonale nõ
trãsit ad fideiussores:vt l.exceptiões quæ
personę.s.de excep.& l.& si fideiussor.s.
de re iudicata.vnde in obligationib⁹ dã-
di, vbi fideiussor ex sua persona põt in
mora cõstitui,sibi non prodest exceptio:
sed põt esse ꝙ in obligatiõe facti intercces
sisset in qua ex sua ꝑsona fideiussor non
põt cõstitui in mora:& tũc trãsiret ad fi-
deiussorem per consequẽtiam,cũ in mo-
ra non potest constitui principalis.Istam
quęstionem ponit Cy.in vlt.q.C.de pre-
ci.Impe.off.l.quoties.& ibi repetit istũ §.

1 *Hæres conuentus ad pœnam commissam ex stipulatione defuncti, potest aduersus pœnam restitui in integrum, ex clausula generali.*
2 *Stipulatio quando incipit à defuncto, cui minor successit, cum quo nihil est gestum: minoris persona non consideratur, sed maioris à quo initiũ habuit: & ideo minori non competit restitutio.*
3 *Priuilegiatus succedens non priuilegiato, quando utatur iure suo.*
4 *Hæres succedens in re emphyteutica, si non soluit canonem, an cadat à iure suo.*
Restitutio in integrum non datur minori respectu minoris, pro eo quod habuit initium in persona defuncti, si nihil est gestum cum eo: sed bene potest restitui ex clausula generali, si qua mihi iusta causa, & supra, nu. 2.
5 *Contumacia qualiter cognoscatur, quòd sit procuratoris, & qualiter ꝙ sit domini.*
6 *Impedimentum iustum contingens in personam procuratoris, quando habeat excusare domnium.*

In hac stipulatione.

Stipulatio de nõ faciendo,
cõmittiť si cõtra fiat ꝑ hęre-
a dẽ etiã ignorantẽ:sec⁹ si est pupillus.[a] h.d. Opp.de l.q in al-
terius.j.de reg.iur.Gl.sol.fateor ꝙ teneť mero iure:sed de ęq-
1 tate restituitur in integrũ.Dy.† limitat istã gl.hic ꝙ debet in-
telligi ꝙ restituť,qñ impediuit volentẽ ire,& agere in fundũ
possessum ab ipso herede:& sic defendendo.Secus si nõ pos-
sideret ipse hæres,& faceret impedimẽtũ:ar.j.de reg.iur.l.qui
in alteri⁹.ij.rñ.Hoc tenet Dy.in c.cũ qs in ius.extra de regu.
iur.lib.vj.Sed gl.in l.qui in alterius.nõ videť facere differẽtiã.
Credo Dy.verũ dicere:quia ista restitutio datur ex clausula
generali,si qua mihi iusta cã,&c.sed in agẽte nõ est iusta causa
b quare restituať,cũ anteq; agat debet explorare[b]:vt l.q in alte-
rius,sed in defendẽte est iusta ignorãtia. Opp.qñ obligatio
habuit originẽ cõtra maiorẽ nõ cõsideratur persona minoris:
vt l.apud Iul.in prin.s.ex qb.cau.in pos.ea.& l.j.& ij.C.si ad-
uer.ven.pig.Gl.in l.cõtraria,dicit ꝙ hic tot stipulationes sunt
quot facta.quasi dicat,hic in persona heredis cõmittiť ex no-
ua stipulatione,q̃ in persona heredis cœpit.Ista solu.põt esse
vera aliquo casu:vt patet ex his quæ dixi s.eo.l.stipulatio ista.
§.si quis ita.tamẽ nõ est generalis:qa si interponiť talis stipula
tio super eo quod de sui natura trãsit ad hæredẽ,est vna stipu-
latio,licet pluries cõmittatur:vt j.e.l.si sic.& ideo gl.melius di
2 cit hic.Qñq; † stipulatio quæ incipit à defuncto,cõmittiť pro-
pter nõ factũ:& tũc minor nõ vtiť iure suo. Qñq; stipulatio
debet cõmitti propter factũ:& tũc cõsiderať persona minoris
cũ nõ solũ ex cõtractu facto à maiore cõmittať:sed etiã ex fa-
3 cto minoris.Et istud vult dicere gl. † Et istã gl.bene no.doc.
in auť.quas actiones.C.de sacrosan.ecc.in q.illa, vtrũ priuile-
giat⁹ succedẽs nõ priuilegiato vtať priuilegio suo.Sed debes
limitare.Qñq; cõmittiť ꝓpter nõ factũ simpliciter,vt quia pe
cunia nõ soluitur debito tẽpore posito in cõtractu:& tunc mi
nor vtitur priuilegio suo.Quãdoq; propter nõ factum, ali-
quo tamen gesto cũ minore,seu cum priuilegiato, & isto casu
vltimo vteretur priuilegio suo.Exẽplũ,obligatio non habet
diẽ:interpello hæredẽ minorẽ ꝙ solueret:nõ facit.& pone ꝙ
defunctus nõ fuerat in mora:tũc qa ex persona hæredis mi-
noris mora cõtrahiť,haberet restitutionẽ ex persona sua.Et
gl.videtur facere istã limitationẽ in l.si cũ militãtibus.C.de re-
stit.mili.& gl.videtur tãgere in l.qui in alterius.j.de regu.iur.
Habes ergo quòd quãdoq; cõmittitur propter factum:& tũc
vtitur priuilegio,vt hic:aut ꝓpter non factum:& tunc aut ni-
hil est actum cũ priuilegiato:& nõ vtitur priuilegio suo.Aut
4 aliquid est actum:& tunc potest:vt gl.in l.si cũ militãtibus.C.
c de resti.mi. † Quæro,hæres succedens[c] in rẽ emphyteuticã

a ¶Pupillus.intellige secundũ Iac.de Are. in pupillo nõ doli cã pace,non in ꝓximo pubertati:qa tũc cõ mittereť stipulatio i sua ꝑsona.l.j.§.hoc edicto.s.ne vis fiat ei.& l.impuber.j.de falc.& hoc et sequiť Raph.qui dicit hãc limita.primo fuisse Dy.idẽ sequiť Alex.

b ¶Debet explorare. Adde ꝙ cõcordant Ange.Imo.& Pau. de Castr.

P. PAV. P.

c ¶Hæres succedens. Vide Iaso.in l.ij co. xcvij.C.de iure emphyt.

a ¶ Aut vult. de ista clausula, si qua iusta cã, vide Bar. in l. Aemilius. de mino. & ĩ l. si infanti. C. de iu. deli. & in l. qui duos. ff. de reb. dub. & in l. ij. C. si aduer. ven. pig. & q̃ remisi ad d. l. Aemilius. et in l. ij. C. de iur. emp. vbi tenet gl. & Sal. in d. l. ij. C. de iure emphy. dicit, quod cõmuniter docto. sequuntur gl. idẽ voluit ĩ l. ij. si aduer. vẽ. pig. And. Barb.

b ¶ Et notãdum. Ad de qđ idem no. Bar. in l. ad dic. s̃. eo. & in l. Aemilius. s̃. de mino. Ange. in l. si insulam. in vij. fallen. j. e. & l. sed & si sub cõditiõe. s̃. de hære. insti. Bal. in l. fi. j. si pẽ. appe. mors ĩter. Pet. de Anch. & Imo. in c. potuit. de loca. & facit scđm Alex. qđ voluit Bar. & Ang. in l. j. §. si quis aũt. s̃. de iti. actuq; priua. vbi tenent quod licet currat p̃scriptio ignoranti: tamẽ poterit petere restit. in integ. ex dicta clausula gñali cũ ignorãtia tribuat iustum ĩpedimẽtum & idem dicit tenere Spec. in titu. de præscri. §. illo. versi. sed pone colonus Ange. in l. fi. si quis test. li. esse ius. fue. & in l. ij. de præ. scri. lon. temp. Io. de Imo. in c. fi. de p̃scr. & Abb. in c. vigilãti. eo. tj. Imo. in l. Pãtonius. de acq. hære. inquantũ ipse Alex. nõ audet firmare q̃ aduersus præsc. xxx. ann. vel xl. non det̃ restõ. Dic q̃ Rom. cõsi. ccccvij. tenet q̃ nõ detur restõ: nec etiam in ecclesia: nisi ĩ aliqbus casibus: vt ibi per eum. Et idẽ de priuato voluisse vr̃ Pau. de cast. cõsi. mihi ccxcvij. & q̃ hæres emphyteutæ ignorãs nõ cadat in pœnã, in effectu voluit Pet. de Anch. cõsi. clxxiij. & dictum Dy. sequit̃ Bal. cõsi. ccv. & cclxxv. iij. li.

c ¶ Hæc gl. super ver. oportet. nõ habet̃ in exẽplaribus cõibus. & ideo in perquirendo tempus ne teras. Alex. Losæus.

d ¶ Sed pone. Si est eiusdẽ fori reus cũ actore, debet ire ad domũ. Vide gl. fin. ĩ d. l. item illa. de cõsti. pec. Andr. Barb.

✠ P. F A V. P.

e ¶ In illa stipulatiõe. Vide Cõ. cõsi. clxj. col. iij. vers. pro eius declaratione.

non soluit pensionẽ, an cadat à iure suo? Et gl. in l. ij. C. de iur. emphy. in v. gl. dicit quod cadit: sed datur restitutio. Idẽ tenet Dy. hic, & d. c. cum qs in ius. & Spec. de emphy. §. nũc aliqua. vers. xviij. Pet. dicit, q̃ non restituit̃: quia cõtractus habuit originem ex p̃sona maioris: et nihil est gestũ cũ hærede: ergo &c. vt l. j. & ij. C. si aduer. vẽ. pig. & hoc videt̃ sentire Cy. in l. ij. C. de iur. emphy. in xij. q. sed hoc nõ placet. Quare dic, Aut enim hæres vult restitui priuilegio suæ p̃sonę: quia minor, vel miles: & nõ potest, si nihil est gestum cũ eo, vt suprà dixi.
a Aut vult[a] restitui ex cã iustę ignorãtiæ, & sic ex clausula generali: & istud nõ cõtinet priuilegium: quia etiam ipsi defuncto competeret: si iusta ignorãtia incideret: & tũc põt indistincte restitui, siue minor, siue maior: vt dixi s̃. ĩ prio cõtrario. & sic intelligo d. l. j. & ij. C. si aduer. ven. pig. & de mino. l. Aemilius. qd
b est verissimũ & notãdũ[b]. Quæro, qũo potuit hæres absens impedire? Gl. timore huius dicit, q̃ hæres fuit absens tempore interpositę stipulationis: erat tñ p̃sens cùm prohibuit. Ita colligit̃ ex duobus gl. super ver. videtur. & super verbo, absit. Alij dicũt, q̃ verè erat absens: sed fortè colonus, vel p̃curator eius impediuit, & tenet̃, qa debuit curare stipulator, ne impediret̃: vt j. l. p̃xi. & hoc est verũ, vt ibi
c dicã. & hoc sentit glo. sup ver. oportet.[c]
4 Quæro: qd si pupillus habeat tutorẽ, et & cõvolẽte p̃hibuit? Certè stipulatio cõmittit̃: vt s̃. eo. l. si ex legati. cũ l. seq. sed daret̃ restitutio. Idẽ in adulto habẽte curatorẽ. qd in nõ habẽte? dic vt d. l. si ex legati.
5 † Vltimò ex p̃dictis apparet cognitio, quę sit cõtumacia p̃curatoris, et quæ dñi. Nã si p̃curator est cõtumax, vl' negligẽs nullo actu celebrato cũ eo dicit̃ cõtumacia dñi, nõ p̃curatoris. Verbi gratia, citat̃ dñs ipse, cõstituit p̃curatorẽ, q non cõparet, certè est dñs contumax: quia cũ p̃curatore nil est gestum, sicut hic dicim⁹, qñ nil est gestum cũ hærede defuncti, dicit̃ mora defuncti. Itẽ si dñs debet soluere, vel aliquid facere certa die, facit p̃curatorem ad istud faciendũ, qui non facit: dicit̃ mora dñi, non p̃curatoris. Nõ enim excusatur: qa mãdauit q̃ ipse facere debuit: vt l. si p̃curator. §. si tutores. s̃. manda. vbi est tex. no. Sed si cum p̃curatore esset aliqd gestũ: qa ipse fuit citatus, vel interpellatus: & tũc ex cõtumacia p̃cutoris, sicut s̃. dixi, q̃ ex cõtumacia hæredis: & tũc recurrimus ad illã materiã, an cõtumacia p̃curatoris noceat dño? Tetigi s̃. de dã. infect. l. q̃uis.
6 † Sed qd si in casu predicto qñ cũ procuratore nil est gestũ, p̃curator nõ fuit cõtumax: sed fuit iusto ĩpedimẽto impeditus? Rñd. si cã excusationis in p̃curatore esset priuilegiũ personæ: hoc nõ posset allegare dñs: vt s̃. de mino. l. cũ mãdato. sicut nec hæres. s̃. dixi. Sed si cã excusationis esset casus fortuitus, quem posset allegare dominus: si in eius personã contingisset, poterit allegare: vt l. cùm à matribus. C. qui pe. tu. & extra de pig. c. significante. sicut posset hæres ignorantiam: vt dixi. & hæc sunt notabilia.

1 ☞ *An ualeat interpellatio facta die feriata, uel in alio loco, quàm destinata sit solutio, ut soluat tamen loco conuento: & an etiam ualeat interpellatio facta ante diem, ut soluat ad diem. nu. 2.*

Si promissor. Interpellatio facta nõ cõgruo tẽpore nõ cõstituit quẽ in mora. h. d.
1 † Quęro, feci protestationẽ die feriata, vel cũ deberes soluere Florẽtiæ, inueni te Perusij: fui p̃testatus vt solueres Florentiæ. De hoc per Cy. in l. in minorũ. C. in qui. cau. in inte. resti. nõ est necess. vbi tenet q̃ valet: qa sufficit cõferri in tp̃s licitũ, vel locũ licitũ, vt l. in tẽpus. s̃. de hære. insti. l. fi. de offic. p̃fecti vrbis. Sed in eo quod dicit de die feriato, nil ad p̃positũ: cũ hæc interpellatio sit actus extraiudicialis, vt dixi s̃. eo. l. si ex legati cã. & l. si decẽ. ergo dies feriata nõ curatur: vt C. de ferijs. l. dies. Sed
2 † pone[d] interpellationẽ factã ante diẽ, vt solueret post diẽ, &
d valet. sed hic fuit interpellatus vt solueret ante diem. De loco puto quod verum dicat: & si creditor est eius fori, non habet necesse dicere, protestor quod soluas Florentiæ in tali hospitio: sed sufficit simpliciter dicere, quod soluat: cum extunc teneatur reus eum quærere in loco suæ habitationis. aliàs si non esset eiusdem fori, debet exprimi locus ciuitatis & deberet creditor ostendere se illa die ibi fuisse: & tutius est quod omnia in protestatione declaret: arg. infra quod vi aut clam. l. aut qui aliter. §. j. & prædicta probantur de constit. pecu. l. item illa. & ibi nota

1 ☞ *Non sufficit abstinere à malo, nisi fiat quod bonum est.*
2 *Faciens quietationem de pecunia sibi debita, & promittens ulterius non petere sub pœna, si procurator eius generalis non ipse petit: quãdo pœna committatur.*
Dominus dicitur prohibere re ipsa procuratorem ne petat, si non dat sibi instrumenta necessariò ad causam facientia.

e
1 In illa stipulatione.[e] † Nõ sufficit abstinere à malo, nisi fiat quod bonũ est. h. d. Opp. q̃ factũ alienũ nõ videt̃ qs promittere: vt s̃. eo. l. stipulatio ista. in prin. glos. nõ soluit. Vñ dic, q̃ hic videt̃ factũ suũ p̃misisse: demũ alio impediẽte teneatur, si eũ poterat p̃hibere. alias nõ s̃. locati. l. si fundus. & l. fluminũ. §. q̃q̃. de dã. infect. scđm Pet. & Old. Vide gl. quæ incipit, vt s̃. de hære. vẽ. ibi: qui aũt. Sed hic, & in præcedẽtibus cõcordat in ipsum, cuius acquisitionẽ impediuit: futurus erat obligari ex præcedẽti cõtractu: in contrario secus. Vel loquit̃ in cõtrario de actione, quæ dat̃ cõtra aliũ: hic de ea quæ datur
2 aduersus ipsum nõ lucrãtẽ. Pro declaratione huius † l. quæro, aliquis facit quietationẽ de pecunia sibi debita, & promisit vlterius nõ petere sub pœna, ipse nõ petijt, sed p̃curator eius generalis: an cõmittat̃ pœna? Videt̃ q̃ nõ: qa nõ venit in generali mãdato: vt l. si p̃curator. cũ si. de cõdi. inde. Et hoc puto verũ, si qs ageret ad pœnã, tãẽ dñs petierit, vel peti fecerit. sed si qs ageret ex alio capite tacitè intellecto, s. qa debuit curare ne peteret̃, s. ab ipsis, quos ipse poterat p̃hibere, vt à p̃curatore, vel à simili: tũc pœna cõmittit̃, & exigi posset. Casus est hic, & s̃. l. proxi. §. in hac. & ibi dixi. & gl. & l. inter stipulantẽ. in prin. scđm sol. Io. j. e. Nã est quasi in culpa q̃ p̃curatorem nõ monuit, ne à tali peteret. Et idẽ in simili, vt s̃. mã. l. si fideiussor. §. j. cũ si. Et prædicta vera in obligatiõe, vbi ipse tacitè vel exp̃sè est obligatus curare, &c. vt hic: alias secus. Tũc em̃ requiritur q̃ habeat facultatẽ prohibendi eo tp̃e, quo aliquid illicitũ fit: vt in l. in delictis. in prin. & l. iij. de noxa. secus si nullũ haberet mãdatũ. j. rẽ ra. ha. l. p̃curator. Vel dic si esset procurator specialis ad hoc, vt non dicat̃ cõtra illũ facere, ante cõtestationẽ debet dñs sibi denũciare: vt d. l. si fideiussor. §. j. si generalis: & tunc idẽ in his quæ ipso facto expediunt̃: vt s̃. l. p̃xi. §. in hac.
3 In his † quæ expediuntur in iudicio, satis videtur prohibere re ipsa, si facit ne instrumẽta ad procuratorẽ ipsum perueniant: arg. j. rem ra. ha. l. amplius. & hoc plus placet.

1 ☞ *Verba dubia in stipulationibus conuentionalibus interpretantur ex mente contrahentium: in prætorijs ex mente prætoris.*
2 *Stipulationi prætoriæ, si aliquid additur, uel detrahitur, an dicatur conuentionalis, uel remaneat prætoria.*
3 *Stipulatio quæ ab inuito extorquetur, dicitur prætoria.*

In conuentionalibus. Secundũ opin. quã puto veriorẽ. h. d.
1 Verba † dubia in stipulationibus cõuẽtionalib⁹ interpretãtur ex mente contrahentiũ: in prætorijs ex mente prætoris. h. d. Ibi dãt. subaudi, & ideo eorũ mens in ambiguo sermone seruatur: vt s̃. eo. l. eum qui. in prin. de re. iur. l. semper. Ibi:

Ibi: detrahere subaudi, per interpretationem verbi ambigui: quia eorum mens interpretata est à prætore. secundũ qđ ex gl. possum colligere, habet duas lect. vnã in stipulatione interposita: aliam in stipulatione interponenda. scđm primã opp. j. de p̃to. stip. l. j. in fi. Solu. non licet detrahere sine licentia p̃toris viui, vt remaneat prætoria: sed transit in cõuentionalẽ. At hic volebat detrahere per interpretationẽ verbi ambigui, quod volebat interpretari secũdum mentẽ ipsius stipulãtis, vel promittentis: qđ quidẽ non licet: quia debet interpretari ex mẽte prætoris, vt hic, et in cõtrario. Alius ergo est modus cõcludendi, quãdo petitur declaratio verbi ambigui in stipulatiõe prætoria, alius in cõuentionalibus: quia hoc posset principaliter peti. dixi in l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. s̃. eo. Secundo modo legitur in stipulatione interponẽda: tunc opp. de l. j. §. stipulatio duplæ. infra de præto. stip. Sol. non licet addere, vel detrahere, vt remaneat prætoria: quia efficitur cõuẽtiõalis: ar. s̃. de iust. et iure. l. ius ciuile. alias nõ licet addere, vel detrahere de necessitate: sed ex partium cõuẽtione sic. et hæc
2 est vera. Sed quæro †, cũ additur, vel detrahitur, an remaneat prætoria, vel efficiatur cõuentionalis? Quicqd hic dicat gl. tu dic, aut additur, vel detrahitur aliquid circa id, qđ non erat ab edicto prætoris mortui limitatum. vel alia lege: sed erat in iudicis cognitione positum: et tũc remanet prætoria: qa hoc fit de mente prætoris. Quid enim aliud agit prætor, nisi vt partes cõponant: vt l. j. §. post operis. s̃. de ope. no. nun. et est tex. in l. si finita. in prin. supra de dã. infec. Aut additur, vel detrahit̃, circa illud quod à prætore est limitatum: et tunc aut talis adiectio. vel detractio, inducit diuersitatẽ in qualitate obligatiõis & tunc efficitur cõuẽtionalis: quia alia res est: vt l. j. §. si qs simpliciter. supra. e. et qđ distinxi ea. l. §. fi. Aut in qualitate non inducit diuersitatem, sed in quantitate vel alterius rei adiectiõe: & tunc remanet prætoria, vt patet in adiectione pœnę: vt l. fi. infra de præto. stip. facit supra. l. j. §. si stipulãti. et qđ distinxi in
3 fi. l. j. † Quæro, qualiter hoc intelligatur, prætoria? Dicit Dy. omnis, quæ ab inuito extorquetur: vt l. j. infra de præto. stip. quod satis placet.

1 ☞ *Obligatio, qua tenetur uenditor, non continet merum factum, sed mistum.*

Si quis uacuam. Promissio traditionis vacuæ possessionis, non continet nudum factum, sed cãm bonorum. h. d. Ibi: causam. subaudi, necessariã consecutiuam traditionis, quæ est dominium, si tradens erat dominus vel vsucapiendi conditionem, si non est dominus. Opp. de l. si rem tradi supra eo. Timore huius cõtrarij ista lex habet plures lec. vna quod hic intelligatur cã bonorum, i. interesse. Ad istam opp. de l. iij. §. j. de act. emp. Item opp. de l. si stipulatus. s̃. de vsu. Sol. vt in gl. et plenè dicã infra eo. l. si filius. §. j. Secundo modo legitur, q̃ exponatur cã bonorum, i. dominium. vel vsucapiẽdi conditio, tunc ob. cõtrarium. Rñ. quia aut præcedit contractus, ex cuius natura quis tenebatur ad translationem dominij, si est dominus: vel vsucapiendi cõditionem vt cõtractus emptionis, et venditionis: vt l. ex empto. in prin. supra de act. emp. et procedit ista lex. Aut talis cõtractus nõ p̃cedit: & tunc secus: vt d. l. si rem tradi. Ex quo no
1 ta † q̃ obligatio qua tenetur venditor, non continet merũ factum, sed mistum, vt hic patet. No. gl. in l. certi conditio. in prici. s̃. si cer. pet. et dicam latè in l. stipulationes non diuiduntur.

Stipulatiões cõmodissimum. Clausula generalis non refertur ad specificata.

In stipulationibus. Stipulatio specierũ diuiditur ĩ quotas: stipulatio generum diuiditur numero. h. d.

Operarum. Stipulatio plurium operarum diuiditur numero: secus si vna opera. h. d. Opp. de l. stipulationes non diuiduntur. j. eo. Breuiter, opera nõ diuiditur, sed æstimatio sic. et illud contrarium examinabo in l. stipulationes non diuiduntur.

Cum quis sibi. Hæredi adiecto non potest solui. h. d. Et rõ est: quia in edicto est merum factum: nec aliquid iuris sibi acquiritur. Videbis in l. Iul. infra eo. tit. Præterea, assimilatur mandato: vt d. l. Iulianus. §. j. et sic morte mandatarij finitur.

Cum qui ita. Qui stipulatur sibi alij & decem, de eisdẽ decem, non de alijs intelligitur. h. d.

Te & Titium. Expressio futuri hæredis nihil operat̃: & perinde habet̃, ac si expressus nõ esset. h. d. iste. §. Vel sic nõ põt cõtrahẽs vnũ ex pluribus hæredibus cõtrahendo grauare. h. d. & habet. §. iste altã materiam nõ explicãdã hic, sed. j. eo. l. cõtinuus. §. vlt. vñ nõ põt cõtrahẽs vnũ ex hæredibus grauare. Opp. s̃. de pac. l. auus. So. in cõtrario multũ glos. inuoluit se. Breuiter ibi in pacto liberatorio: hic ĩ obligatorio. Sed vr̃ hoc cõtra. ibi: & quãuis cõuenisset. &c. dic ibi ex postfacto: hic in ipsa obligatiõe. Op. de. l. cõtinu⁹. §. fi. j. e. Sol. vt ibi dicã.

1 ☞ *Solui quando possit adiecto ad obligationem.*
2 *Solui quando possit monacho, vel procuratori, ex promissione eis facta.*

Qui sibi aut filio. Adiecto ad solutionẽ etiã post emãcipationẽ potest solui: secus si adijciatur ad obligationẽ. h. d. Opp. de. l. cũ quis. j. de
a sol. Solu. ibi cõditio mutat̃ in deterius: hic in melius.[a] Opp. de. l. Caius. in fi. s̃. sol. mat. vbi adiectus est ad obligationẽ p̃ dictionem aut: & sibi potest solui & sic opp. duobus modis. Primo: quia adiecto ad obligationẽ per dictionẽ aut, potest solui: hic secus. Solu. hic adijciebatur ad obligationẽ quærendã alteri: ibi ad obligationẽ quærendã ipsi adiecto. Secũdo opp. quia p̃ dictionẽ aut, vr̃ adijci ad obligationẽ qđ vr̃ contra hunc tex.
1 Sed dic, † qñque stipulator adiũgit sibi aliũ in obligatione, per coniunctionẽ copulatiuã: & tũc pro sua parte valet obligatio: & ille habet̃ ac si non esset adiectus, vt. j. eo. l. si mihi & Titio. & hac. l. in prin. Quãdoq; adijcitur per cõiunctionẽ alternatiuam aut: & tũc aut præcedit persona stipulatoris, & sequitur persona adiecti: & tũc vr̃ adiectus vt possit ei solui, siue sit filius, siue nõ, vt hic. Aut præcedit p̃sona adiecti, & sequit̃ p̃sona stipulatoris: & tũc aut potest sibi quæri actio: & vr̃ tũc ad obligationẽ adiectus. Aliàs si non põt sibi quæri: tunc sibi solui põt: vt. l. Caius. in fi. s̃. solu. mat. & j. de stip. ser. l. j. §. pe. & ibi habet̃, q̃ idẽ est in dictione vel, qđ in dictiõe aut, quãtũ ad p̃positũ. Opp. j. de stip. ser. l. sed & si ita. Sol. hic primo quis stipulatur sibi. & ali⁹ adijcit̃ p̃ cõiunctionẽ aut: secus si duobus alternatiue stipulet̃, vt in cõtrario. vide tex. hic. Et opp. qñ ex p̃sona filij quęrit̃ actio patri: tũc filio põt solui: vt. l. qđ seruus. s̃. depo. de pac. l. si vnus. in prin. Solu. Quandoq; ex p̃sona serui, vel filij acquiritur nobis obligatio, sine aliquo nostro facto: & tũc loquuntur contraria. Quãdoq; acquirit̃ nobis interueniente facto nostro:
2 tũc loquitur hic. Et ex hoc † apparet solutio quæstionis: pro-
b misi monacho[b], an sibi possum soluere? Et dic q̃ si facto suo acquirit̃ obligatio Abbati, sine facto Abbatis, ei potest solui: vt ex prædictis apparet. Idẽ dico in procuratore. Nã si quis pecuniã mutuo accepisset à procuratore, vel cũ eo aliter cõtraxisset, nullo actu domini interueniẽte, posset procuratori soluere: arg. expressum. j. de sol. quod seruus. Sed quando interueniẽte actu domini, puta quia actionem iam quæsitã domino deduxit in iudicium, & fecit reum condemnari: non potest procuratori solui: vt. j. de solu. l. hoc iure. cum simili.

1 ☞ *Tempus non est modus tollendæ, vel inducendæ obligationis.*
2 *Tempus appositum in stipulatione, quando dicatur adiectum causa limitandæ obligationis: vel causa differendæ solutionis.*
3 *Si promittis mihi. x. quoad viuã, si sum pauper, videtur facta promissio causa alimentorum, & stipulatio dicitur annua. alias secus. & debetur donec viuam minutatim.*
4 *Exceptio quæ inest obligationi, vel actioni intentatæ, an debeat opponi per partem, an vero satis sit quod in allegationibus deducatur per aduocatum.*
5 *Debitor in die conuentus ante diem, si non apponat, an sibi præiudicet.*

Qui ita stipulatur. Obligatio sui natura est perpetua & non finitur tempore
c ipso iure: etiã ex partiũ cõuentiõe. sed ope exceptionis[c]. quod tribus probatur exemplis. h. d. No. q̃ in initio temporis põt
1 peti. † No, q̃ tẽpus non est modus tollendæ, vel inducendæ

a ¶ Hic in melius. Adde qđ Alex. contra. p̃ casum in. l. si is q rem. §. Iul. j. de fur. & Instit. man. §. & huic. & in. l. si qs seruo. j. de sol. vbi habetur, q̃ etiã si mutauit statũ in melius, puta de seruo efficiatur liber: p̃ hoc reuocatur mandatũ. & hoc dicit tenere Bart. & alios ĩ. d. l. si qs seruo. Bal. in. l. mãdatum. C. mandati & cum hac opi. transit.

b ¶ Monacho. Limita vt hic per Alexã.

✠ P O M A T E S.

c ¶ Ope exceptionis. Aduerte q̃ q emit cũ pacto de retrouẽdẽdo ĩtra certũ tp̃s, qđ illo elapso amplius nõ tenet̃ illo iure retrouendere, & est liberatus. tex. est in. l. ij. per quẽ cõsuluit Ang. cõsi. suo

excix.inc.rē q emit. C.de pac.inter emp. & vēd.& est bonus text.in.l.si à te, aliàs sane.eod.ti.Item aduerte, ꝙ partiū conuētione finiret ipso iure, qñ hæredes, ad quos transire debet, desinerent interesse. Iste est tex.quem ibi pōderāt Tortus & Decius in.l.ex conuētione de pac.& vide Berā.in.c.ad nostrā. in fin.de emptio. & Sozi.consi. ccxlj.col. xv.ad fi.& seq.

P. PAV. P.

a ❡Sed vnum est dubiū. Vide circa hæc Ange. consil.ccxvj. inci. Titius reqeuit.

b ❡Causa differēde solutiōis. Adde ꝙ hic sequitur Ang.Imo. Pau.de ca.& Alex.

c ❡Moueo. Vide Bar.in.l.recta.si cer. pet.& in.l.exceptione.C.de pba.Bald. ibi addit qđ poterit actor cōdemnari, ad duplicatas inducias. vide d. Ant.Ioā. de Imo.& d.Abb.in.c. exceptionē.de exce. vbi transeunt cum Bart.sed Sali.in.d.l. exceptionē. aliter loquit.vide oīno Bal. & Sal.& Ang.in d. l.lecta. vbi transeūt cū Bart.sed Pau. de ca.& Lu.Ro. ibi cōtradicūt. vide Lud. Ro.in cōs.lxxiiij.inci.ī cā notabilis.vbi pulchre loquit quo ad istum casum Bar. vide Lud. Ro.in cōsi.ccxlj. vide Bal. in l. ordinarij. ad fi.C. de rei vēd.vbi dicit idē in replicatiōe.dixi ī.c.fi.de ordi.cog.

POMATES.

d ❡Quia ipsi actioni. Quādo actio habet in se exceptionē, nō est necesse ꝙ contra eam opponatur ipsa exceptio. de qua decisione,vide aliquid per d.Alex.in l.qui Romæ .§. duo fratres.& in.ij. solu.gl. ad.l.qui cum tutoribus.j.eo. titu. & ad verbū facit qđ not. Bar.in.l.post diuisionem in fin.C.de iur. & fac.igno. & vide Ro. consi.xlij.versi. iij. hoc idē. & lij.& Barb. xviij. colū.ij. vol.j.& xxxvj. col. viij. vol.j.& Rom. lxxvj.col.fi.& ccxliiij.& Imo. cxxxvj. & vide Bar.& quæ ibi posui in l. exceptionē.C.de proba. & do. Alexā.consi. cxix.col.j.volu.j.& etiam Iaso.in l.filiæ. de colla.& vide non ab re Rap.Cu.in.l.j. in princip.s.de oper. no.nun.vbi dicit, ꝙ nunquam videt remota exceptio, quæ ex euidētia facti colligi potest. & Fely. etiam non ab re in c.ad hæc,col.ij.de appel.& Bald. in c. de testibus.extra de testi.& Ro.consi.cccclxxij.vbi dicit, ponendo pulchrū exēplum,quod nunquā intelligitur remota exceptio,quæ descēdit ex eodem fonte quo descendit petitio.& Barb.in.c. super eo.col.fi.in prin. de offi.dele. vbi etiā ipse tenet hæc. & late etiam ad hoc do. Felinū.in c.ex parte. col.iiij.in ver.x. fallit.de offic.dele. vbi etiam ipse,& in pulchro casu Sozi.consi.lxvj.colū.vij. vbi dicit,exceptio simulationis, quæ est in instrumento præsumpta, non est necessaria apponi.

e ❡Inest. Adde quod per hoc voluit Roma.consi.lj.

f ❡Quod opponantur. Contrarium tenet Bar.in.l.si vnus. §.pactus ne peteret. s.de pact.

obligationis:vt.l.obligationū fere.§. placet.s.tit.j.&.l.nemo potest.s.de leg.j. Habeo istū.§.p subtili.& aduerte.Opp.s.eo. l.q hoc anno.Solutio.ibi adiectū fuit tempus cā differendæ solutionis: hic causa limitandæ obligationis,eo qđ dixi, quoad viuam.Itē causa multiplicādæ obligationis.eo qđ intelligit annuū,vel menstruū: vt j.dicam.Et hoc vult dicere glo.sup ver. confestim.& bene. Opponitur de.l. lecta.s.si cer.pet.Solu.ibi tēpus fuit adiectū executioni:hic obligationi. Extra glossam opponitur,dicitur in.l.nostra,post tēpus petere non possum,&c.Contra de.l. si mandato Titij.§.Paulus respōdet.s.māda.vbi post diem videtur posse peti.Dyn. format illud contrarium,& soluit bene,ꝙ ibi tempus fuit adiectum causa solutionis differendæ:hic causa limitandæ obligatio
2 nis.& illud est verū.Sed vnū†est dubium
a [a] qñ dicatur tps adiectū cā limitandæ obligationis,& qñ cā differēdę solutionis.Dicā latissime.Qñq; dies apponit cōditiōi: & tūc aut dies apponit cōditioni affirmatiuæ:& tunc vr appositū cā limitādæ obligationis:& conditio veniēs intra tps facit cōmitti obligationē:secus si veniet post tēpus:vt.l.damni.§.Sabini.s.de dam. infec. Quādoq; apponit conditioni negatiuæ: & tunc vtrū videatur adiectū causa limitādæ,vel causa differēdæ,vidistis s.eo.l.in illa.&.l.hoc iure.s.eo.Qñq; dies apponit dispositioni: & tunc aut dies apponitur dispositioni,per hanc dictionem ex,vt ex die calendarū:& tunc videtur appositum causa differēdæ solutiōis:vt.l.obligationū fere.§.j.j.rñ.s.ti.j.Aut apponitur p dictionē ad,vel p dictionē quoad, vel quousq;, & si.tūc aut pręcedit obligatio,in qua adiectū est tempus cā multiplicandæ obligationis:& tūc causa limitādæ obligationis vr facta:vt promittis mihi dare x. annua quoad viuā:vt hic in.§.nro.Aut præcedit obligatio simpliciter,& tūc aut obligatio continet aliqd qđ habeat cām successiuā, vt pacti:& tūc vr apponi cā limitādę obligatiōis,vt hic. vlt.rñ.&.l.iiij.de serui.Aut cōtinet aliqd qđ cām habeat momētaneā:
b & tūc cā differēdæ[b] solutiōis vr facta,nisi in cōtrariū agāt contrahentes,ꝙ cā limitādæ obligationis fiat:vt l.obligationū fere. §.j.ij.rñ.& ibi no.s.ti.j.&.l.si mādato Titij. §.Paulus rñdit.s.mā.& j.pxi.§.& j.eo.l.ad
2 diē.& C.eo.l.magnā.cū si.Quæro,†promittis mihi dare x.quoad viuā:qd est hoc dictū.Intelligitur ne de vna,i.semel.x.tantū,aut de x.annis? Tex.hoc non declarat: sed gl.j.dicit mēstrua.& habemus tex.s.de an.leg.l.legatū.vbi dicit,ꝙ debemus intelligere annua.Pet.nō hic, sed alibi dicit, ꝙ in stipulatiōe nō debet intelligi de annuo. & sic in l.legatum. est speciale fauore vltimæ voluntatis.Facit.l.pe.eo.tit.de ann.le. & glo.videtur sentire in l.legatum. Quid dicemus? dubito in hoc,sed reducerem me ad tex.in.l.cū hi.§.si in annos.s.de transac. vbi dicitur,si est persona pauper,tunc præsumitur causa alimentorum:sed si non est persona talis,secus.Ex hoc dico, ꝙ primo casu,quando pro alimentis,præsumit annuū.alias secus,sed videtur ꝙ aliquid det annuatim,donec viuat minutatim: ita ꝙ in summa ascēdat dictam quantitatē: vt.l. si cū præfinitione.in prin.quando di.le.ce. facit quod dixi.s.eo.l.si Stichū.§.j. Mo
c ueo[c] tibi vnum dubium:†hæres egit:non
4 fuit sibi opposita exceptio pacti: modo in allegationibus dicitur allegando, ꝙ sibi obstat exceptio:an sufficit? Et hic text.vr requirere,ꝙ opponat exceptio. Dico sic. Qñq; exceptio inest ipsi obligationi,vt in pactis incontinēti appositis,vel in pactis quæ tacite intelliguntur:vt l.lecta.§.dicebam,s.si cer.pet.&.l.iuris gentiū.§. quinimo.s.de pac.& in his nō est opus, ꝙ pars
d opponat:quia ipsi actioni[d] inest[e]:& sic a
e ctor proponendo actionem, proponet eā cum exceptione,quę sibi inest sui natura. Vnde ipsius actiōis expressio sufficit aduersario.Simile.s.de iureiur.l.si duo patroni.§.si quis iurauerit. & §. Marcellus. & ideo hic sufficit hoc allegare tēpore allegationis.Quādoq; exceptio nō inest obligationi,sed venit extrinsecus,vt est exceptio pacti postea facti,& oīs exceptio quę partiū cōuētione nō venit:vt exceptio metus & erroris,& similes:& tunc est necesse ꝙ
f opponantur[f]:vt Insti.de exceptio. per totū.& s.mā.l.si fideiussor.§.quædā. cū simi.
5 †Item quero debitor in diem potest cōueniri ante diem,sed ob.exceptio : an habeat necesse opponere? & si quidē pactum de dilatione fuit factum, post ex interuallo debet opponi:vt Insti.de excep.§.temporales.Si vero ab ipso initio fuit dilatio cōstituta,adhuc debet opponi exceptio, vt l.exceptio.C.de proba.alias sequeretur cōdemnatio. Et aduerte: quia condemnatio sequeretur ad quantitatem soluendam tempore debito:non statim. Ratio:quia ista dilatio inest obligationi ad differēdam solutionem:vt.l.j.§.diem.s.de edendo.eadem ratione solutio differtur,etiam si non opponatur:sed quo ad impediendum iudicium,quo sequitur absolutio , quasi male agat ante diem hoc non inest: Oppo.enim ad processum, non obligationi.Facit ad prædicta quod not.per Innocen.extra de except.c. pastoralis. Ex prædictis intelligis quid est dictum pactum inesse,vel non inesse,tu, qui nunquam intellexisti ante.

Qui ita stipulatur, ante calendas.

Opp.de.l.si ita fuerit libertas.s.de manu.test.Glo.dat tres solutiones neutra est bona.Dic,debet intelligi ante calendas,s.finitas,& dic vt dixi in.l.qui ante.s.eodem.

Si a te stipulatus. Et breuiter hoc dicit.Quod solutum non inducit liberationem, illud promissum non inducit nouationem. Item solutione totius liberatur debitor partis h.d. Opponitur quod fiat nouatio:quia stipulatur partem eius,quod peruenit in primam obligationem:ergo &c.vt Instit.quib.mod.tol.obliga.§. præterea. Solue vt in gloss.& plene dicam.j.eodem l.qui vsumfructum.

Secundo opponi. de l.is cui. s. de actio.& obligat. Sol. hic quælibet promissio erat ex causa lucratiua,secus si vna ex causa lucratiua,& alia ex causa onerosa:vt in contrario.hic videtur formari libellus , vt petatur vsusfructus.Contra:quia imo potest petere totum fundum:vt j.eodem.l.Iulianus.§.j.& l. etiam. infra de solutio.Dicit glo.fateor contrarium,quod non possit petere vsumfructum.Contrarium no.supra de leg.ij.l.Meuius. §.fundo.scilicet quod solus vsusfructus petatur.& hoc tenet Dyn.per hunc.§.& per.l. non quocunque.§.fundus. supra:de legatis primo.Ad leg.Iuliam.§.primo. & ad.l.etiam. Dyn. respondet.hic soluta est pars rei,scilicet proprietas: ideo alia pars petitur:ibi tota res erat soluta,sed deficiebat aliquod ius extrinsecum : ideo petitur totum.Simile vidistis in.l.si stipulatus.§.primo.j.de solutionibus. Sed istud dictum videtur contra.l.si ita stipulatus.§.Titius.j.eodem.dicit Dyn.quod non contingit liberatio in aliqua parte:sed in parte soluta est in pendenti: ideo petere non possum nisi partem:vt l.secunda.§.primo.s.eodem.

dem.& l.si nō fortē.§.si decē.supra de condict.indebi.& text. hic quia nec soluendo,&c.licet gl.dicat ꝙ contingat liberatio in dicto §.fundus.& malè.Sed quæ est rō,ꝙ si debeo fundū, & soluo medietatē:tunc cōtingit liberatio in medietate:vt d. l.si stipulatus.§.primo.sed si soluo proprietatē nudam,non cōtingit liberatio in aliquo.Ratio est:quia obligatio fundi quo ad solutionem bene est diuidua per quotas:sed diuidendo in proprietatem,et in vsumfructum,tunc est indiuidua. Rōnē huius collige ex his quæ dicam in l.stipulationes non diuidūtur.et patet in text.infra eodem.lege,si ita stipulatus.§.primo. quia non affert tantam vtilitatē in parte,respectu partis quātam in toto respectu totius.

1 ☞*Debitor sub conditione non potest in mora constitui negligendo,sed faciendo sic.*
2 *Stipulatio sequens,quando tollat effectum moræ præcedentis stipulationis.*
3 *Liberato principali acceptilatione,non liberatur ille qui promittit animo nouandi.*

Si hominem. Iste §.solet videri horribilis scholaribus,nec posset extrahi ītellectus.Sed aduerte:stipulatio cōditionalis animo nouandi,moram pręcedentem non purgat,& cum certum est secundam stipulationē cōmitti nō posse stati potest agi ex prima:et re deficiēte in conditionis euentum, secunda committi non potest: secus si extat,licet prima obligatio sit sublata.hoc dicit. casum pone sub nube. Opp.stipulatio sequens purgat moram præcedētem:vt l.quoties.versic.vnde Marcellus.j.de noua.ergo hoīe mortuo promissor non tenetur:vt l.si ex legati causa. s. eodē. Solu.Huius timore lex ista habet duplicem lecturā. Vna lectu.est, ꝙ mora fuit cōtracta per Titium,post stipulationē animo nouandi interpositā.& sic fatetur,quod prima fuit purgata:sed propter nouam moram tenetur.Sed contra de l. pecuniam supra si cer.pe.vbi sub contraria conditione tenet ex prima obligatione:ideo mora post secundam non potest cōmitti:quia ibi nulla potest esse petitio:vt l.nulla.infra de reg. iur.& l.si pupillus. infra eodem.Solu.Dicunt quidam,quod mora non potest contrahi negligendo:sed contrahitur faciēdo,scilicet occidendo.Contra:quia dicit text.quòd decessit post moram:sed si ponis moram præcedere casum:tunc decessit propter moram,& in ipsa mora.Gloss.volendo sustinere dicit quod primo eum vulnerauit, & postea eum occidit. & vide istam lectu.in glos.ibi:alij quòd hic,&c.vsque ibi: tertij. & ad hoc tendit infra ea.gloss.ibi:vel dic,&c.in ver.item op. po.quia pendēte,&c.ibi:vel dic,ꝙ hic postea, &c.Et ista sol. videtur vera in se , sed continet magnam diuinationem. Alij respōdent,quòd non potest esse in mora. Verum est,si quidem ipse promittit:secus si alius . Et vide gloss. ibi: versic. illud quando.&c.Sed certè text.est quod non refert siue ipse,
1 siue alius:vt l.pecuniam.supra si cer.pe. Et ex hac lec.†iustinēda habes notare, ꝙ debitor sub cōditione nō pōt constitui in mora negligendo,sed potest constitui faciendo.et tene mēti:quia vera est in se,tamen quia continet diuinationem, ideo secundo modo legitur,quod ante secundam stipulationem interpositam fuit mora contracta:contra,stipulatio sequens animo nouandi interposita,tollit et purgat,pręcedentem moram vt leg.quoties.versic.vnde Marcellus . infra de nouat. Modo si est purgata,tunc interitu speciei liberatur:vt leg.si ex legati.supra eodem.Huius timore contrarij ista lect. subdiuiditur in duas. Vna est,quod secunda stipulatio non fuit animo nouandi interposita,vt in prima gloss.parua,super verbo promiserit,& in magna gloss.ibi,tertij quod hic : sed ista est vera in se: sed si non est facta animo nouandi,non refert, siue Stichus viueret,siue non,quia ex prima posset agi. Sed illud esset contra text.istum,qui innuit quod non potest conueniri, nisi post mortem,si non esset nouatio ante conueniretur, vt leg.scire debemus.§.finali supra eodem. Si ergo legitur alio modo quod stipulatio fuit interposita animo nouandi. Et pro solutione contrarij,dicit glossa,quòd hic fuit actum tacitè,ne mora præcedens purgetur,cum promittens voluit prouidere creditori,non reo promissori,quia non ratione promissoris fuit interposita. Et vide in gloss.in princip. vsque ibi, alij. & dum dicit gloss.hic pro seipso,&c.colligitur ,quod voluit purgare moram,propter ipsum debitorem,sed propter creditorem,& eius contemplatione . quæ lectu . videtur vera, & notabilis,& probatur ex text.quia si promisisset quasi fideiubendo,primo liberato per acceptilationem liberaretur secundus:qui vt fideiussor intercedit:vt l.& per iusiurandum.§.& si fideiussor.j.de acceptil.& l.iiij.§. nunc de effectu.s. de lib. legat. In dubio puto fauore debitoris promitti:vt.l. fideicommis.§. interdum.s.de lega.iij.Quod patet:quia habet contra eū actionem neg.gest.vt l.soluendo.s.de neg.gest.& j.de solu.l.solutionem.& quod in eis no.facit.l.stichum.§.fi.j.de noua. Alia solu. est,quod fuit actum expresse,quod non tolleretur prima mora.& vide glos.ibi:quarti respondent,&c.& istam tenet Dyn. quæ licet sit vera in se,continet tamen diuinationem. Quæ est ergo vera sol.? dic,ꝙ præcedens.Vel dic secundū Iaco.de Aret. & Pet.& And.de Pis.& do.Ray. ꝙ sequens stipulatio conditionalis animo nouandi interposita re absente,non purgat effectum præcedentis moræ.secus si esset res præsens:vt l.quoties. versi.vnde Marcellus.j.de noua.& ibi glossa tangit istam solut.

Sed contra de l.parui.s.de condi.fur.Solu.ibi fuit stipulatio animo nouandi facta pura:secus si conditionalis,vt hic.Et hoc modo debet intelligi.j.de solu.l.qui decem.§.si cum mihi Sti
2 chum.& ista solut.est satis nota. Reassume † ergo tria,cum quæris:vtrum sequens stipulatio purget effectum præcedentis moræ:distingue.Aut stipulatio interponitur animo nouandi,aut non.Primo casu aut fuit actum tacite,vel expresse,quod effectus præcedentis morę non tollatur:& non tollitur,vt hic, secundum vnam lec.quam tenet Dyn.Aut nihil fuit actum:& tunc aut erat pura secunda stipulatio:& tunc prima mora tollitur:vt l.parui.s.de condi.fur.Aut conditionalis secūda:& tunc aut res erat præsens:& tollitur effectus præcedentis moræ : vt l.quoties.ver.vnde Marcellus.j.de noua.& j.de sol.l.qui decē §.si cum mihi Stichum.secundum vnam lec.moder.doct. Aut non erat præsens:& tunc non tollitur,vt hic,secundum veram opinionem. Secundo casu quando non animo nouādi: Aut est res præsens:& non tollitur:vt l.qui decem.§.si cum mihi Stichum.j.de solu.secundum lec.positam in l.parui.s.de cōdi.fur. Et circa hoc plenius distingue vt j.de noua.l.si rem.in princip.
3 †Vltimo no.ꝙ liberato principali acceptilatione, non liberatur ille qui promittit animo nouandi.quod intellige vt s. dixi.

Si quis. Effectus obligationis conditionalis transit ad hæredes.h.d. Opp.s.eo.l.si decem cum petiero.Solue vt ibi dixi.

1 ☞*Dictio sed, aduersatur ad præcedentia,*
Nouatio,quando locum habeat:& in eius materia tria iura considerantur.
2 *Vsusfructus,an & quomodo sit pars fundi.*
3 *Totum integrale quid sit,& quid totum vniuersale.*
Dominiū pro dominio pleno,pro proprietate, & pro vsufructu & pro vsu accipi pōt.
Omnis habens ius in re,potest dicere,habeo dominium.
4 *Iter an sit pars actus,& quomodo.*

Vi usumfructum. Si secunda stipulatio continet plus quam prima,præsumitur nouatio:secus si minus, nisi actum sit expresse.h.d.ista lex. Opp.j.de fideiusso.l.si à reo.Solue vt in gloss.Oppo.de l.qui bis.s.eodem.Gloss.fatetur contrarium ꝙ valet secunda:licet ob.exceptio.Tu dic,vt ibi dixi,ꝙ non valet,nisi sua intersit. Opponitur.C.de noua.l.fina.Instit.quib. mod.tolli.obliga.§.præterea.vbi videtur ꝙ debet fieri nouatio. Sol.Dicunt quidam,fateor,ꝙ fit nouatio quando secunda stipulatio interponitur super eodem iure,vere,vel interpretatiue: vt ibi.secus si super diuerso omnino. Vnde dicunt quidā,quod in primo casu huius.l.quando primo stipulatus fuit fundum.secundo vsumfructum,quia vsusfructus est pars fundi, interpretatiue fit nouatio. Item quando stipulatur primo x. deinde.v. quia ista sunt vere pars,fit nouatio.Secus quando primo actū, secundo iter:vel primo vsumfructum,secundo vsum:quia ista non sunt vere pars,nec interpretatiue.Ista recitantur hic in vltima mag.glossa.& hoc videtur probari ex tex.ibi:sed qui actū
1 &c.Natura enim†huius aduersatiue sed.est aduersari ad præcedentem:vt l.ij.& no.s.ne quis eum qui in ius voca.& de peti.hęredi.l.sed & si lege.in prin.& s.de dam.infec.l.hoc amplius.§.de his autem.& ibi not.Hæc opi.est falsa,primo in exemplo de x. & v.vt hic patet in tex.Item in exēplo de fundo & vsufructu, est contra casum l. eum qui ita.§.penul.s.eo.Item prædicta sunt contra casum.s.eo.l.scire debemus.ij.respon.vbi non fit nouatio, si secunda continet tantundem vel minus:secus si plus. & hoc vult dicere iste text. Nec obst. dictio aduersatiua sed: vt

a ¶Nullo mō fit noua tio. Adde Ro. consi. cxxj. post Alex. hic, cui etiā adde inquan tū loquit̄ de campso re, vnum verbum per Bal. eius consil. ccxix. iij. lib. & idē quod hic tenet Alexā. in. d. l. delegare. de nouatio.

b ¶Morā. Adde Iac. But. idem tenentem in. l. mora. §. de vsur. Bart. in d. l. si ita stipulatus in iij. q. pri. Bal. in l. quod te. §. si cer. pet. & in l. si post tres. §. si quis caut. & limita vt ibi.

c ¶Stipulatio. Vide Bar. in consi. suo lxxij. inci. ex facto ponitur q nobiles. vbi pulchre loquitur. And. Barb.

d ¶Non valet. Adde post Alex. q multas concordantias alle. Bal. cōsi. cxxxiij. iij. li. & Pau. de Cast. cōsi. lvj. Ro. plenius loquētem in hac materia eius cōsi. clxxj. vbi dicit hāc esse cōmunē opi. licet Old. consi. mihi. cxiij. teneat cōtrariū. & inquātū Alex. subdit, q hoc nō haberet locum in legato facto prædicto mō: adde qđ idē cōsuluit Ro. consi. ccxcij. Et inquātū etiā tangit, an iurās nō reuocare testamentum dicatur periurus, adde quod Abb. cōsi. xlix. in vltimis verbis, tenet opi. Bar. Sed Canonistę & Bal. cōsi. ccv. tenēt idē in vo. Old. consil. ccxxvij. dicit laudare, quod qui fecit testamentum, & iurauit non reuocare, quod testetur instituendo filios æqualiter, vt se conformet iuramento, & pacto malo præter quam in patre, dicit puto non periculo carere. Pau. de Castr. prædicto consi. videtur tenere q sit periurus.

glossa hic posita dicit. & bene. Qualiter ergo respondetur ad §. præterea. & ad l. si. vbi dicitur, q̄ isto iure fiebat nouatio. si addebaf. Et Petrus soluit, & male Cyn. refert in d. l. fin. Nec etiam ipse Cyñ. bene soluit. †Vnde dic, quod in materia nouationum tria sunt iura. Primum ante tempora Digestorum: & tunc fiebat nouatio. siue addebatur vel non: & de tali iure fit mentio in cōtrario. Secundum ius fuit ius Digestorum: & isto iure fiebat nouatio ita demū, si secunda stipulatio continebat plus: secus si tantundem, vel minus, nisi esset expressum: vt hic, & l. si pupillus. §. qui actū. j. de nouati, & d. l. scire debemus. ij. responso. Item tertium est ius Codicis. & Institutionum: & tunc nullo modo[a] fit nouatio, nisi actum sit: vt in contrarijs. Et tangit gloss. in d. §. præterea. Dicā plenius in. l. penul. j. de noua. Vltimo, †pro declaratione istius legis & glo. quæro vtrū vsus fructus sit pars fundi: & iter sit pars actus, & sic glossa tangit hic. & de exceptio. rei iudic. l. si mater. §. si quis iter. j. de verbo. signifi. l. recte dicimus in princ. & videntur sibi inuicem cōtradicere. Vnde pro huius euidentia sciendum est quod vnum est totum integrale, & partes integrales: vt domus, quæ consistit ex suis partibus. Item decem cōsistunt ex quinque & quinque, & sic in alijs numeris, & corporibus. Quoddā est totum vniuersale, & partes subiectiuæ, seu prędicamētales, vt gen[9], & species. Nam animal est genus: & sic totum homo. bos, & similia, sunt partes, seu species subiectiuę: quia subijciuntur dicto generi: & prædicātur de genere: quia si dico, homo est, sequitur, igitur animal est. & sic dicitur pars prædicamētalis. Hoc præmisso dominium potest accipi pro quodā genere, pro dominio pleno: vt supra, de acquirendo rerum dominio. per totum. Item pro proprietate nuda. Item pro vsufructu simplici: item pro vsu omnis enim qui habet aliquod ius in re, potest recte dicere, ego hàbeo dominium illius iuris: vt §. si vsusfructus per l. qui vsumfructum. §. de acquirenda possessio. l. naturaliter. §. nihil commune. Et isto modo assumendo dominium: recte dicimus, vsusfructus est pars dominij. hoc est, species: & sic pars subiectiua seu prædicamentalis. Ita notaui suprà de vsufructu. l. iiij. & bene. A libi dicitur, Vsusfructus est pars fundi, vt hic: non dicit dominij. Hic aduerte: quia fundus potest accipi: prout est quoddā corpus: & isto modo proprietas, & vsusfructus non est pars fundi, hoc est illius corporis. Et ita voluit dicere glossa hic, non propriè, &c. vt hac vltima glossa. Alio modo potest intelligi fundus pro dominio pleno hoc est, pro pleno iure fundi: & sic accipimus hic dominium non pro genere, sed pro vna specie, scilicet pro dominio pleno. & isto modo, si vsusfructus accipiatur vt seruitus, est species distincta à dominio. si accipitur vt commoditas: tunc est pars integralis fundi, seu dominij: quia ex proprietate, & vsufructu cōstituitur istud totum integrale, scilicet fundus, seu plenum dominium. Ita debet intelligi quod no. in l. recte dicimus. in prin. j. de verb. sig. Ita debet intelligi hæc glo. & §. eo. l. eum qui ita.

4 pe. cum glo. ibi posita. Eodem modo dico, †q̄ iter si accipiatur vt seruitus est species separata ab actu. l. j. §. de ser. rust. præd. Sed si accipiatur vt commoditas: tūc est pars integralis ad actū: quia ex commoditate itineris, & agendi constituitur actus. Et ita debet intelligi hic text. & j. de noua. l. si pupillus. §. qui actū. & hunc intellectū voluit habere gl. in l. si mater. §. si quis iter. §. de excep. rei iudi. licet illa glo. sit corrupte scripta. Idem dico in vsufructu, & vsu. Et secūdum prædicta debet intelligi j. de accep. l. & per iusiurandum. §. j. ij. & iij. & iiij. responso. Prædicta sic legaliter dicta sunt, quicquid dicant Logici. &c.

1 *¶In æstimatione quæ venit officio iudicis, inspicitur tempus moræ.*

2 *Conditionis euentus, quando & qualiter constituat quem in mora.*

Voties. †In æstimatiōe quę venit iudicis officio inspiciť tps moræ. h. d. Opp. secūdū gl. §. mā. l. hominē. Sol. intellige hanc secundū illā, q̄ inspicitur dies, & etiā mora. Opp. de l. cū qui. §. ti. prox. Sol. intelligo illā secundū istā. Opp. secundū Dy. j. de noua. l. fundū Cornelianū. Sol. ibi debeť æstimatio iure obligatiōis: hic iudicis officio. Distingue de hoc vt in l. in hac §. de triticaria. & p doc. in l. vinū. §. si cer. pe. Quæro. an † euētus cōditiōis cōstituat quē in mora. Et videtur q̄ sic, vt hic, dū dicit, in diē, vel sub cōditione, cum æquiparentur dies, & conditio. Istā q. tāgit do. Cy. in l. minorū. C. in qb. cau. in integ. restit. nō est necesse. Gul. de Cug. ponit in l. qđ te. §. si cer. pet. q̄ breuiter oēs tenēt illud, quia euentus conditionis non constituit morā[b]. Et ratio est: quia de mente iuris est iniquū, q̄ eo pūcto, quo quis obligatur. eo pūcto in mora constituať: vt l. qđ dicimus. j. de sol. & l. p missor. §. de consti. pe. & §. fi. Insti. de inut. stip. sed añ cōditionē nō est obligatio: ergo &c. Nō ob. ista l. qa intelligo q̄ dies obligationis venit p interpellationē cōtracta est mora. quæ tñ interpellatio in obligatione in diē fit per cursum diei appositæ: in obligatiōe conditionali per verā interpellationē. Nō ob. l. euictis. §. de vsur. quia ibi re ipsa cōtrahitur mora. Non obstat l. si ex legati causa. §. eo. cū gl. sua: quia ibi aliter debet intelligi illa gl. Et induco duas ll. vnā §. eo. l. si ex legati cā. cū legatū debeať sub tacita cōditione, si hæres adiret hereditatē: vt l. ij. §. de leg j. nō tñ constituiť in mora, nisi interpelletur. Facit l. si penū. §. quando di. le. ce. Itē videtur casus §. de pœ. l. j. vbi pro secūdo anno nō constituiť in mora p aduentū illius anni. Qđ patet: quia admittitur purgatio vsq̄ ad litis cōtestationē. Quod nō esset, si esset dies & pœna. Istud dicā j. eo. l. si insulā. Sed quædā glo. in. d. l. j. posita, videť innuere cōtrariū in gl. super verbo, mente. vbi dicit, q̄ si testator iussit dari de fructibus futuri anni, qđ euentus fructuum cōstituit in mora: & cōstat q̄ illud est conditionaliter legatum: vt l. j. in fi. §. de cōdi. & demō. & j. eo. l. interdū. in prin. Sed dico q̄ id nō est bonum exemplum. Pone ergo ibi exemplū per l. nec semel. §. si in habitatione. §. quando di. le. ce. Vel melius dic, q̄ glo. intelligit quando fuerunt fructus adiecti causa designationis: & sic non conditionaliter: vt dicetur j. l. inter stipulantem. §. sacram.

1 *¶Stipulatio, per quam aufertur libera testandi facultas non valet.*

2 *Testamentum non potest fieri irreuocabile, etiam si dicatur, si contingat me testamentum reuocare, Dono tibi omnia bona mea.*

3 *Pactum de succedendo, quia inducit votum captandæ mortis, & est contra bonos mores, iuramento non firmatur.*

4 *Pactum de non succedendo firmatur iuramento.*

Filia, quæ fecit fratri pactum de non succedendo patri, & iurauit, non prohibetur succedere ex testamento.

An sit dare modum, quo quis possit promittere bona sua irreuocabiliter.

Donatio omnium bonorum, si non adijcitur præsentium & futurorum, valet.

5 *Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum, valet, si donans aliquid sibi reseruat.*

6 *Vendere quis potest omnia bona sua præsentia & futura, non tamen hæreditatē suam.*

7 *Pactum de futura successione, quando valeat, & quando non.*

c Tipulatio hoc modo. Non †valet stipula-
1 tio, p quā auferť libera testandi facultas. h. d. Oppo. secundum Dyn. de l. si quis seruum. de act. emp. & l. iij. §. de illo. §. pro socio. vbi valet pactum de futura successione. Dy. vt per Cyn. in l. fi. C. de pact. & per Gul. §. de pact. l. & hæredi. Et idem dicunt: tamen quia minus
2 perfecte, ideo statim dicam latius. Per istam l. damno †vnam opi. Dy. quam aduocati habent pro canonizata, an testamentū possit fieri taliter, quod non possit reuocari. Dyn. in c. quod semel placuit. de regu. iur. lib. vj. dicit, quod non est dandum consilium stando in finibus vltimæ voluntatis: sed si transeat in cōtractum hoc modo, si contingeret me facere aliud testamentū, do omnia bona mea, &c. hoc non placet: quia talis donatio aufert liberam testamenti factionem: & videtur facta hæc donatio in pœnam mutantis testamentum: & sic tāquam contra bo-
d nos mores nō valet[d], vt hic. Et hoc reperio Dy. consuluisse, licet sic scripserit in d. c. Facio aliam. q. v-
3 trum hoc † possit iuramēto firmare. Et videtur q̄ sic, extra. de pac. c. j. li. vj. et de iureiur. c. licet. eo. li. Dy. salua reuerentia nō intellexit. c. nō est obligatorium. de reg. iur. li. vj. et dico q̄ nō firmatur: quia dicit c. iuramētum cōtra bonos mores nō est obligatoriū: sed istud est cōtra bonos mores, vt hic in tex. ergo &c. Rñd. A d c. ij. et c. licet. dic q̄ q̄nque est tale pactū de futura successiōe, qđ inducit votū captādæ mortis, quale est pactum de succedēdo, vel aufert liberā facultatem faciēdi testamētū: et tunc nō valet, nec firmatur iuramēto: vt l. fin. C. de pac. Et est rō: quia contra bonos mores. Facit extra de conce. præbē. c. ne captādæ. li. vj. Quādoque nō aufert testa-
5 menti facultatem, vel votū captādæ mortis: vt patet in pacto † de non succedendo patri. sed lex non vult vt sit de futura successione, ea fortè ratione, quia præsumit q̄ pro modica re[a] dimitteret multa: et tūc iuramēto firmatur: vt extra, de iureiu. c. licet & cap. ij. extra, de pact. lib. vj. vbi loq-
a tur quando pactum fit patri de non succedendo: sed si pactum fieret fratri de non succedendo patri, non impeditur filia iurans ex testamento succedere, ne auferatur libera testandi facultas: vt C. de pact. leg. pactum. Et prædicta vera de iure Canonico, quicquid dicat gloss. de iure ciuili in leg. pactum. C. de colla. Quæro, aliquis † vult facere vt habeam bona sua post mortem eius, quis erit modus? Glo. in l. fi. C. de pact. dicit. quod p̄mittat bona per stipulationē post mortē suam: vt leg. j. C. vt actio. ab hæredi. et cō tra hæredes. et erit donatio causa mortis, secundum Albe. Sed hoc modicum consilium est: quia si est donatio causa mortis, potest reuocari. Faciat ergo hanc promissionem animo donandi inter viuos: vt leg. vbi mortis. de do. cau. mor.

Sed an tunc valeat? Cy. tetigit in dicta leg. fin. Tu dic latius. Aut promittit hæreditatem, & sic ius succedendi, & nō valet, vt hic, et C. de trāfact. l. cum donationis. in fi. Nec valet etiā pactū, vt quis instituat aliquem, etiam si sit iuramento firmatū. Ita no. Innoc. in c. fin. de pact. Aut promittit bona, & tunc aut omnia bona præsentia & futura, & non valet, quia aufert liberā testandi facultatē per indire-

a ¶Pro modica re. Adde post Alexan. Pet. de Anc. consi. xxxviij. incipi in Christi nomine. p clariori Decisione. per Paul. de Cast. consi. clxxxvij. incipi. in Christi nomine contra superius cōsulta. & cōsi. cccxj. §. alleg. et ibi an præiudicet filijs iurantis, p Ang. consi. cccij. Et inquantum Ale. subdit q̄ filia renuncians hæreditati paternæ, non prohibetur mortuis fratribus ad il
3 lam habere regressum, Adde qđ pulchre consuluit Bal. consi. ccclxix. incip. quædā puella. iij. li. Roma. cōsi. clxvij. incip. in Christi nomine. circa primū. & inquantum dicit Alexan. q̄ si filia iuraret non renunciare hæreditati paternæ, & deinde renunciaret cū iuramēto, quod non valeret renunciatio per gl. in c. licet mulieres. de iureiuran. Intellige verum, si pater, vel fratres haberent notitiam iuramēti primi, alias non: quia esset in potestate sua fraudare personas suo iuramēto occulto. Et hoc voluit notabiliter Bald. eius consi. cxviij. iij. libr. vbi dicit, q̄ mulier primo iurans non a-
a lienare, si deinde alienet, non valet aliena tio, si partes habuerūt notitiam primi iuramenti.

b ¶Præsentia et futura. Adde inquantū Alexan. post multa refidet cum opi. An. de qua eius consilio mihi clxxix. inci. visis prædictis instrumentis. quod opi. cō traria, q̄ donatio o-
5 mnium bonorū, præsentium, et futurorū indistincte non teneat, vltra per ipsū alleg. tenuit Bal. cōsi. clxxxviij. li. Roma. cōsi. xxvj. et clxxj. & ccxciij. Abb. consi. xlviij. et consi. ij. libr. vbi refert fundamenta. Ange. in dicta dispura. & dicit, quod non solū fundamētum doctorum est, q̄ auferat liberam testamēti factionem: sed etiā qa inducit votum captandæ mortis. Nō obstat quod Ange. dicit, q̄ reperiet hæredem, ex quo rōne dominij potest testari: quia dicit ipse: mā tenet argu. a frequēter accidentibus c. j. de cler. non resid. sed accidit frequenter q̄ facta in alium donatione omnium bonorum nullus vellet esse hęres frustra. Institu. ad leg. Falc. in princi. nec de dominio est curandū: tum quia hæres sciens omnia bona ad alium pertinere, statim repudiauit: tum quia in vita posset ipse donator compelli ad traditionem, etiam post acquisitionem, si donatio teneret, ex quo donatio est inter viuos: vt hac lege. Nō obstat qđ quilibet in re sua est moderator et arbiter: quia illud verū, nisi disponat cō tra bonos mores: ga interest Reipublicę. ne qs re sua male vtatur: vt §. cogi tatio in auth. vt iudices sine quo suffr. §. sed & maior. Inst. de his q̄ sunt sui vel alie. iur. Et hāc op. q̄ donatio omnū bonorū pūtū, et futurorū, nō valeat, nō solū cū fit priuato: sed cū fit pio loco, vel eccl̄iæ, tenuit Pe. de Anc. cōsi. ccxxxij. inc. In Christi nose, de primo dubio. Tñ ieo qđ de pio loco di xi, cōtrariū tenet Abb. all. cōsi. cij. vñ his authoritatibus, et illis q̄ alleg. Alex. scūm Pau. de Ca. consi. mihi cj. et cō. lvj. §. alle. de quo Ale. mētionē nō facit. et Bal. in d. consi. et vbique i lect. et Ang. cō. cvj. de quo ēt Ale. nō lo tur, vbi tenet q̄ respectu futurorū nō tenet: qa aufert liberā testādi facultatē: sed in pūtibus tenet, cuius cōtrariū hic vult ergo relinqtur clarissime nō cludēdū, qđ a cōi opi. non est recedendū. Quid aūt si aliquis facit donationē omniū bonorū suorū, præsentiū, & futurorū, reseruatis omnibus fructibus inter viuos, cum pacto q̄ post mortē suā donatarius teneať vēdere medietatē dictorū bonorū, & dare pauperibus: an faciēdo testamentū, & instituēdo hæredē in prædictis bonis possit reuocare donationē? vide Bal. cōsi. ccccij. iiij. lib. & consi. ccxxviij. j. lib. vbi vide ad cognitionē, qñ dicať donatio causa mortis: & qñ inter viuos. Et inquātū Alex. tāgit de donatiōe omniū bonorū facta post mortē, in qua iuratur nō venire cōtra: vide Abba. in d. consi. xlviij. Et inquātū licet secus esse, qñ adiecta sunt illa verba. pro. mitto nō reuocare: vide Ang. cōsi. cclij. Et inquātū dicit, cū promitto nō reuocare: donatio censetur inter viuos: nisi aliās actus redderet nullus: vt l. illud. de dona. Dic q̄ ista fuit opi. Pau. de Cast. in d. cōsi. cj. quem ipse Alex. in l. quę dotis. reprobat dicens, q̄ saltē valet in præsentibus, cuius contrariū hic tenet, & §. visum est, q̄ nō tenet: & q̄ licet sint adiecta illa verba, si tamē fit mētio mortis, nō p hoc definat esse causa mortis: voluit Bal. consi. cvij. j. lib. inci. Laurētius. Ange. in d. cōsi. cclxij. clarius vbi dicit, ita tenuisse Ray. quia legatū & donatio cā mortis equiparāntur quo ad potentiā reuocādi l. Marcellus. §. Paulus. & l. & si debitor. & l. illud. de dona. causa mortis. Si ergo legata non obstante quocunq̄ pacto possunt reuocari per pœnitentiā: sic & donatio causa mortis. latius ibi vide fundamentū etiā eorū, scilicet Baldi & Ange. est quod mens donantis non verba pactorum sit attendenda, in similibus. Inquātum etiā cum opi. Ange. hic transire videtur, q̄ donatio omniū bonorum præsentium, & futurorum facta eccleſiæ non valeat: adde vt dixi §. quod Abb. consi. cij. consuluit cōtrarium sequutus Bald. in authē. si qua mulier. C. de sac. san. eccle. per text. in l. iubemus nulli. eod. titu. Item,

6 Idem † puto si donauit oīa bona sua præ-
b sentia, & futura[b] reseruata sibi certa quantitate, vel re. Idem dico si vendidit omnia bona sua præsentia & futura. Nam in hoc nō venit pretium quod percipit ab empto re: arg. l. damni. §. cum pariete. m. de dā. in-
7 fec. vnde in illo pretio poterit testari. Secus puto si diceret, vēdo hęreditatem meā: quia importat ius succedēdi sibi. quod nō pōt, vt dictū est. †Vltimo cum quæriť, an valeat pactū de futura successione. Plenius quā docto. distingue, & dic: Aut fuit pactū p iure successionis seruando, aut p iure successionis amittēdo seu pdēdo, aut p iure successiōis acquirēdo, aut de eo qđ acquireret per successionē certo mō disponendo. Primo casu, valet pactum: vt Insti. de leg. ag. suc. §. fi. Secūdo casu, aut tale pactū est admistū cū delicto: & valet: vt l. j. §. si parēs. §. fr̄gs à pat. fue. ma. Aut non est admistū delictū: & tūc aut firmať iuramēto: & valet: vt c. ij. de pac. lib. vj. Aut nō firmať iuramēto: & non valet: vt C. de col. l. pactū. Tertio casu nō valet: vt hic, & C. de pac. l. pactū. & C. de trāfa. l. cū donatiōis. & qđ ibi no. etiā si fuerit iuratum vt est dictū. Quarto casu aut pactū fuit interpositū sup hæreditate hominis incerti: & valet: vt l. iij. §. de illo. §. p sol. Aut hoīs certi: & tunc aut hoc venit ex consequētia prioris contractus: & valet: vt l. si quis seruum. §. de actio. empt. Aut non: & tunc aut venit sub quadam vniuersitate: & valet: vt l. ij. §. illud. de hære. vel act. vend. Aut fit per se principaliter: & tunc aut continet liberationem pacificentis: & valet: vt l. & sūm. §. filiusfami. §. de pact. Aut cōtinet obligationē: & tunc aut ille de cuius bonis agiť, nō cōsentit: & nō valet, etiam si iureť. Aut

quia paupertas propter Deum statu seculari non mutato commendata est: vt in Euangelio: vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. & in Actibus Apostolorum legitur, q̄ laici ponebant pretium bonorum suorum ad pedes Apostolorum, vt etiam no. xij. q. ij. in summa. & omnia Dei sunt: vt extra de deci. tua. Et vnaquæq̄ res de facili redit ad suam naturam. Secus cum fit priuato, vbi omnia hæc cessant. Et inquantum post Bar. tangitur, an valeat donatio omnium bonorum, & concluditur q̄ sic, adde Bal. consi. ccxcv. ij. lib. Old. consi. cxxix. Pau. de Cast. consi. lvj. Et etiam si dicat post mortem, adde Abb. d. consi. cij. Et inquantum tangit, an valeat pactū. q̄ donatio non possit reuocari prętextu ingratitudinis, adde de veritate valoris dicti pacti, Bal. consi. xvij. iij. lib. vbi aliter distinguit. & vide etiam dictum consi. ccxcv. Et inquantum tangit de statuti validitate loquētes de ingredientibus monasterium: & tenet q̄ non valet: addde q̄ idem aperte tenuit Bal. eius consi. ccxvj. incip. In Christi nomine, monialis. iij. lib. Inquantum vltimo tangit Bar. an valeat pactum de certo modo disponenda hæreditate hominis certi viuentis: vide Pet. de Ancha. consi. ccccliij. & Bal. consi. lxxxij. j. lib. & si qua deficiunt, vide in l. fi. C. de pact.

consentit,& valet si consensus durat,vt C.de pact.l.fina.

SEruus uetante. Seruus acquirit inuito domino.h.d.

1 ☞ *De dictione siue.*

SI quis ita stipuletur. Stipulatio semel cõmissa,iterum non cõmittitur:& ad veritatem disiunctiuę sufficit alteram esse
1 veram.h.d. De materia huius legis dicitur j.eo.l.si sic. Nota†q dictio siue,est vere disiunctiua,licet propria natura ipsius est, vt disiungat verba,& coniungat sensum:vt Alexander siue Paris:vt no.C.de in litem dan.tut.l.ad protegendam.tamẽ hoc perpenditur,ex natura orationis,vbi apponitur.

VIusmodi stipulatio. Potest confici stipulatio sub cõditione:vt existente cõditione retro à die interpositæ stipulationis,annua pecunia debeatur.h.d. Oppo.de l.cum quidam.ſ.de vsuris.Solu.ibi speciale:quia cursus vsurarũ est odiosus.Sed hoc est contra l.lecta.§.fi.ſ.li cer.pet.Sed ista est vera,q illud est,ne excedatur legitimus modus vsurarum.& ista est vera:verũtamẽ illæ leges modicũ faciũt ad propositũ:quia ibi fuit expressum à die interpositæ stipulationis:hic vero dicit,ex hac die.Et sic potest intelligi de die interpositæ stipulationis:& de die existentis conditionis:sed quia dictio,hac,est demonstratiua de præsenti.vt plene dixi ſ.de ope.no.nun.l.j.in prin.ideo intelligo de die.de qua loquitur.& hic est effectus huius legis.Secus ergo si dixisset,ex illa die.

1 ☞ *Error in appellatione nominis non vitiat,quando res demonstratur in præsentia.*
2 *Stipulatio quod valeat,si dico,promittis mihi sex medaleas:& respõdes promitto duos aureos,si tres medaleæ valebant aureum.*

VÆ extrinsecus. Verba superuacua, item dissonantia in verbis.si cõsonantia est in mente,stipulationem non vitiat.h.d.Gl. exemplificat istam legem:promittis mihi dare hũc equum,cum est bos in præsentia:q valet.Sed contra de l.si quis in fundi vo-
1 cabulo.ſ.de leg.j.vbi error†in appellatione nominis vitiat.Dic q istud operatur demonstratio rei,quæ est in præsentia,quæ facit omnem errorem cessare. Et hoc secundum Iaco.de Aret.induco l.nemo.ſ.de hære.institu. Item opp.Institu.de inuti.stipu. §.si de alio.Sol.Hic non respondet de alia re,sed de eadem.Aduerte ad glos.super verbo,denarios.si ponimus q erant denarij
2 de materia eadem:istud est sine dubio. Pone,tres†medaleæ auri valẽt vnum aureum:vnde interrogaui,promittis dare sex medaleas?respondes,promitto duos aureos.valet:quia ,ppter idẽtitatẽ materiæ eadẽ res est:vt l.j.in fi.ſ.de au.& argen.leg.Sed si nõ esset eadem materia:tũc videt omnino res diuersa:vt no.j.de solu.l.Paulus.nisi diceres q erat cõsuetudo regionis,q acciperetur vnum pro alio:vt not.C.de dona.l.si quis argentum.facit quod not.j.eo.l.vbi autem.in princ.& dicam in d.l.Paulus.

SI minor uiginti. Quod ego per me nõ possum : neq; ab alio stipulari fieri possum de re ad me pertinente.h.d.

1 ☞ *An sit differentia si promitto me facturum, vel promitto curaturum.*

I Lla stipulatio.

IVm qui. Impersonalitas circa verbũ executiuũ obligationis stipulationem non vitiat.h.d. Oppo.ſ.de leg.j.l.si hæres iussus.Sol.Hic promisit curari:ibi fuit iussus facere:quia tunc videt iuberi quod det. Quandoq; enim ,pmittit quis dare:& tunc tenetur præcise: vt j.eo.l.vbi autem.§.fin.Quandoq; promittit curare:& tunc non tenetur vt det:sed liberatur dando fideiussorem:vt hic.Aut promittit facere vt det:& tunc est casus in l.si hæres iussus.ſ.de leg. j.q tenet dare.& not.in l.fi.in fi.ſ.si cer.pet.Et istud cõmuniter tenetur:licet quidam dicant,q ibi est speciale fauore vltimæ voluntatis. Oppo.de aut.si quando.C.de consti.pecu.Solue vt plene dixi ſ.eodem.l.stipulatio ista,habere licere.§.si quis ita.
1 †Quæro,vtrum alia sit differẽtia,si promitto me curaturum, vel facturum.Glo.q sic.Tu dic aut ista verba referuntur ad merum factum,vt promitto me facturum domum , vel promitto me curaturum q tibi fiet:& inter ista verba est differentia.ita loquitur hic.Idem si simpliciter proferuntur : vt promitto me facturum q fiet,vel curaturum quod fiet.& sic impersonaliter.

Si vero referantur ad factum alienum:puta,promitto me facturum q Titius faciet domum,vel promitto me curaturũ:& tunc nulla est differentia:vt j.eo.l.quoties quis.in princi.coniuncta l. inter stipulantem.in prin.& ideo notarij hodie,vt ista dubietas cesset,apponunt vtrunq; verbum,scilicet me facturum,& curaturum,&c.

1 ☞ *Obligatio ad interesse,quando committatur in obligatione dandi.*
2 *Interesse extrinsecum venit in numis,non autem in rinsecum.*
3 *Mutuans pecuniam non potest eam incontinenti repetere.*

SI poenam stipulatus. Obligatio dandi quando mea totaliter non interest , ad interesse committitur.hoc dicit.
1 Oppo.extra glos.†quia in stipulatione dandi,non succedit obligatio ad interesse:vt l.vbi autẽ.in fi.l.si seruũ.in fi.j.eo.l.promissor.ſ.de cõsti.pecu.Gl.soluit,q hic nõ promisit dare,sed credere:quod est facti. Ista glo.pessime dicit,& in obligatione dandi non cõmittitur ad interesse:quia interest mea simpliciter inquantum promittis:vt quando promittis mihi dare irreuocabiliter:vt sic promittens cogatur præcise ad dandum.alias nõ cogatur præcise:sed debet dare,reuocabiliter tamen:& tunc mea simpliciter in totum non interest:ideo non possum agere,nisi
2 ad interesse,vt hic:& sic non est differentia,vtrum promisit mutuare vel credere. Hoc dicam j.eod.l.stipulationes non diuidũtur in xij.contrario. Quæro ad quid committatur? Respondet gl.q forte sub pœna tenebatur alij.Sed nonne ista pœna est interesse extrinsecum?ergo non venit:vt l.si sterilis.§.cũ per vẽditorem.ſ.de act.emp.Solu.†In numis non venit intrinsecum interesse:ideo non venit extrinsecum l.numis.ſ.de in litem iurã.
3 & ibi no. †Quæro,pmittis mutuare pecuniam,& mutuasti: an hanc reperes incontinenti? Gloss.dicit q sic.Sed non credo, per gl.in l.pe.C.commo.quia debet agi cum diu est in solutione cessatum:vel facilis est solutio.

1 ☞ *Impossibilitas superueniens excusat à pœna.*

SI homo mortuus. Pœna adiecta præcedẽti dispositioni impossibili,non potest committi.h.d. Opp.ſ.eo.l.stipulatio ista.§.alteri.Solu.ibi non erat impossibilis:hic sic:quia tempore dispositionis Stichus erat mortuus.Quæro,quid si tunc nõ decessit:sed post:ante conditionis euentum. In glo.sunt opi.Glo. tenet primam,per l.si decesserit.ſ.qui satisda.cogan.& per l.in
1 illa.ſ.eo.†Sed veritas est in contrarium:quia superueniens impossibilitas excusat à pœna : vt l.si vehenda.§.idem iuris.ſ.ad l. Rhod.de Iac.Nec obstat l.in illa.quia ibi Stich⁹ nõ erat in obligatione:sed solum in conditione.vnde pœnalis stipulatio non debebat ibi committi ex mora,sed ex cõditionis euentu. Et hoc tenent Dy.Guliel.Oldra.Cyn.& omnes.& sic tene opi.Ioan. hic positam &c.

MVlier. Infans stipulari non potest.h.d. Dic vt dixi ſ.eo.l.j.in princi.

CVm quid. Hic ponitur forma contractus,qualiter pœna debeat apponi facto,vel nõ facto.hoc pro summario.

1 ☞ *Obligatio dicitur diuidua, vel indiuidua. secũdum id quod in ea deuenit. & nu. 21.*
2 *Seruitus prædialis ad hoc vt dicatur diuidua, vel indiuidua, quatuor considerantur.*
3 *Fundus seruiens licet diuidatur,non tamen diuiditur seruitus sed modificatur.*
4 *Res propria licet nemini seruiat:communis cum alio sic.*
5 *Seruitus non retinetur pro parte,sed occasione partis pro solido retinetur contra glossam in l.vnus ex socijs.de serui.rusti.prædio.*
6 *Vsusfructus est seruitus diuidua.*
7 *Facta in stipulationem deducta,quando diuidua,& quando indiuidua sint.& latius nume.8.*
Differentia inter facta,& seruitutes,in stipulationem deducta.
9 *Obligatio,rem tradi,est indiuidua,quo ad obligationem,& solutionem.*
Obligatio,rem restitui,est diuidua quo ad obligationem,sed quo ad solutionẽ indiuidua.
8 *Ratio differentiæ inter obligationem rem tradi,& rem restitui.*
10 *Obligatio ad interesse succedit in obligatione rem restitui re perempta.*
11 *Stipulatio facti qualiter,& quomodo diuidatur inter hæredes.*
12 *Obligatio ad interesse quod succedit in obligatione faciendi post moram,nõ in obligatione dandi.*
13 *Ratio differentiæ,quare in obligatione faciẽdi succedit obligatio ad interesse:non in obligatione dandi. Et ponit quatuor rationes.*
14 *Obligatio ad interesse quod succedit in contractibus innominatis,in quibus est obligatio dandi.*
Differentiæ duæ quo ad propositum inter contractus nominatos,& innominatos.

obligatio

15 *Obligatio ad interesse succedit in obligatione dandi,quando in obligatione est dari rem alteri.*
16 *Obligatio ad interesse succedit in obligatiõe dandi,quando quis non proprie,sed ex quadam naturali æquitate tenetur ad dandum,quia effectus fuit locupletior.*
17 *Obligatio ad interesse succedit in obligatione dandi,quando obligatio,rem dari, habet admistam obligationem,rem restitui:& sic datio participat cum obligatione facti.*
18 *Res corporales qualiter dicantur diuidua,vel indiuidua. secundum naturam,et qualiter secundum iuris dispositionem.*
19 *Res corporales diuidua secundũ naturam,qualiter diuidantur.*
20 *Vna res an possit à pluribus possideri pro diuiso,ita q remaneat una.*
21 *Incorporalia qualiter diuidua,vel indiuidua.*
22 *Obligatio dandi,si continet quantitatem dicitur indiuidua,etiam quo ad solutionem, & effectum liberationis:sed indiuidua quo ad pœnæ commissionem.*
23 *Obligatio quæ continet certam speciem,dicitur diuidua etiam quo ad solutionem:nõ tamen quo ad liberationem,nec quo ad pœnæ commissio nem.*
24 *Obligatio,in qua debetur species in genere,vel alternatiuè,dicitur diuidua quo ad petitionem,& distributionem:non tamen quo ad solutionem,nec liberationem consequendam ex solutione:quia tunc dicitur indiuidua:secus quo ad liberationem consequendam aliter quam per solutionem:quia tunc dicitur diuidua.*
25 *Stipulatio factorum,an dicatur diuidua.vel indiuidua:& quæ facta dicantur diuidua.*
26 *Seruitutes an sint diuiduæ,vel indiuiduæ,secundum naturam: & quid secundum iuris ordinem.*
27 *Ratio quare seruitus ususfructus sit diuidua,& usus indiuidua.*
28 *Seruitus ususfructus etiam quo ad pœnæ commissionem dicitur diuidua.*
29 *Ius sendi an dicatur diuiduum,vel indiuiduum? remissiue.*
30 *Obligatio ad interesse in obligatione facti qualiter committatur,& quando.*
31 *Ratio quare obligatio ad totale interesse statum committatur,quando factum est explicandum in iudicio:sed quando extra iudicium,tunc expectatur tempus qui potuit fieri.*
32 *Ratio quare ad interesse particulare committitur stipulatio facti,ex clausula,dolum malum abesse:sed ex clausula de defendendo committeretur ad totale.*
33 *Obligatio ad interesse,an in obligatione,rem restituis,com mittatur,& quando.*
34 *Obligatio ad interesse quare non committatur in obligatione rem restitui post moram, sicut in alijs obligationibus faciendi.*
35 *Stipulatio ad interesse quando committitur in obligatione facti,an reus sit obligatus copulatiuè ad factum & ad interesse:an alternatiuè:id est,aut ad factum,aut ad interesse.ubi q alternatiue.*
37 *Reus quando possit præcisè compelli ad factum,vel ad interesse.ubi relatis sex opinionibus ponit suam.nu.37.*
38 *Obligatus,rem restitui,si habet facultatem rei restituendæ,cogitur præcisè,aliter non.*
39 *Obligatus,rem tradi,ex contractu emptionis,si habet facultatem rei tradendæ cogitur præcise:aliàs liberatur soluendo interesse.*
Obligatus,rem tradi,ex alia stipulatione liberatur præstando interesse.
Obligatio rem tradi,in contractu emptionis,non continet merum factum:secus in alia stipulatione,
40 *Interesse commissum in stipulatione facti.qualiter petatur.seu ipsum factum.ubi recitat tres modos præticandi,nu.42.& 43.*
41 *Facultas soluendi interesse in stipulationibus facti , quando desinat per litis contestationem.*
44 *Factum si desijt posse fieri,an possit agi ad ipsum factum,an uerò ad interesse.*
45 *Interesse petitur per certi conditionem,non expressa certa quantitate in libello.*

STipulationes non diuiduntur. Ista lec.vsque ad §.si quis ita.tractat materiam valde difficilem.Ad cuius euidentiam præmitte quod quædam stipulatiões sũt totaliter indiuiduæ ab initio,& ex post facto:vt stipulationes seruitutum.nam pro parte in stipulationem deduci non possunt:vt supra de seruitu.leg.pro parte. Item non præstantur pro parte:& inter plures hæredes promissoris, vel stipulatoris non diuiduntur:vt.supra eodem.l.ij.§.ex his. Quædam sunt stipulationes indiuiduæ,postquam sunt contractæ,sed ab initio possunt pro parte contrahi : vt stipulatio facti,puta , rem tradi. Nam ab initio possum promittere tradere partem rei,vt supra , de acqui. pos.leg.locus.sed postquam promisi,non diuiditur in partes,vt hic. Item præmitto quod regulariter in obligatione facti , post moram succedit obligatio ad interesse,vt infra , dicam. His præmissis lex nostra diuiditur in duas partes principales. Primo tractat de obligatione primitiua seruitutum,& factorũ.Secundo de obligatione subrogata ad interesse,post moram. Secunda ibi: Celsus tamen,&c.Item prima subdiuiditur in tres particulas: quia primo loquitur de stipulatione totaliter indiuidua,vt de stipulatione seruitutum.Secundo de stipulatione indiuidua: ex post facto,vt de stipulatione factorum.Tertio assignat rationem.Secunda ibi:idem puto.Tertia ibi,horum enim. Itẽ secũda subdiuiditur in alias tres.Primo, ponit vnum dictum, scilicet quod post morã subrogatur obligatio ad ĩteresse.Secũdo ponit illationem ex dicto,ſ.q ista obligatio secũdaria est diuidua.Tertio ponit aliam illationem : quia sicut interesse succedit in obligatione,ita in petitione.Secũda ibi:ideoq;.Tertia ibi: secundum quæ. Et breuiter h.d. Stipulationes seruitutum nullatenus diuiduntur. Stipulationes factorum,partis præstationem non implentur : sed post moram,succedit obligatio ad interesse,quod diuiditur, & in petitione deducitur.h.d.Casum in terminis pone per te,vt patet ex prędictis. quo posito expone literam : stipulationes non diuiduntur:id est,pro parte nõ interponuntur.sed si pro solido fuerunt interpositæ partis præstatione non implentur: nec inter hæredes diuiduntur. Idem puto quantum ad hoc quia partis præstatione nõ implentur:nec inter hæredes diuiduntur.Harum enim diuisio, id est, particularis præstatio in stipulationibus deducta, prout refertur ad primũ casum : vel id est, particularis præstatio stipulationem non implet : prout refertur ad vtrunq; casum, cętera sunt plana.Notabilia collige per te ipsum. Oppo.primo,& videtur q seruitutes sint diuiduæ:vt patet in seruitute aquæ quæ diuiditur temporibus & mensibus:vt ſ.de aqua quoti.& æsti.l.Lucio.in fi.& l.seq.ſ.communi diui.l.arbor.§.fin.ſ. de seruitu.rusti.prædi.l.si partẽ gl.in d.l.si partem.signat hoc contrariũ,& soluit duobus modis.Quidam dicunt q speciale est in aquæ ductu.hoc est contra l.j.§.si vsusfructus.ſ.ad l.Falc.vbi excipit solũ vsumfructum:in alijs seruitutibus remanet regula firma:q sunt indiuiduæ.Soluit ergo gl. secundo modo,q non diuidatur seruitus, vt hic patet : sed commoditas aquæ sic,vt in contrarijs. Secundo cõtra istud opp. iura dicuntur diuidua & indiuidua secundum naturam eius quod in illo iure contí-
1 netur:vt patet†in obligationibus,quæ secundum id,quod in obligatione deuenit, dicuntur diuiduæ , & indiuiduæ.ſ. eo.l.ij. & hac lege,& in actionibus.no.per Dyn. in §.Cato.& ibi dixi. Sed si ipsa commoditas aquæ est diuidua : ergo ipsa seruitus
2 diuidua.Sol.in qualibet†seruitute prædiali debemus cõsiderare quatuor:scilicet fundum seruientem. Item fundum dominantem. Item instrumentum,quo vtitur quis seruitute.Item tempus quo quis vtitur seruitute.Si consideres fundum seruientem, non potest quis ducere aquam,vel ire per partem illius fundi pro indiuiso.Item de prædio dominante nõ potest quis ad eum ire,vel aquã ducere pro parte certa, pro indiuiso:& ideo,vt hic gl.dicit,dominus non potest pro parte seruitutem acquirere,nec imponere : vt ſ.de seru.l.pro parte.& de ser.rusti.prædio.l.si vnus.in prin.j.eod.l.si sub vna.§.j. Et istud est commune ad omnes seruitutes prædiales:& isto respectu dicuntur indiuiduæ.Aut consideras instrumentum,quo quis vtitur seruitute:& istud vt plurimum reperitur indiuiduum : quia si scindatur,vel diuidatur,in parte nullus est eius vsus.Exemplũ in seruitute itineris,& actus.Nam instrumentum,quo quis vtitur seruitute est homo,vel iumentum.sed si tale instrumentum diuidas in parte pro indiuiso,non potest ire vna pars hominis, vel iumenti quin vadat alia.Si pro diuiso diuidis:nullus erit eius vsus:& tunc etiam respectu instrumẽti dicitur indiuidua. Quã doq; tamẽ tale instrumentũ reperitur diuiduum,vt in seruitute aquæ ductus. Nam ipsa aqua bene potest diuidi,vt in contrarijs:ipsum autem ius seruitutis propter alios respectus supra positos est omnino indiuiduum:licet quædam glo.ſ.communi di

→Pro cõcordia.Aduerte q Bar.voluit in l.fi.ff.si quis ĩ ius voc. non ierit.q interesse venit ĩ petitione.eo enim ipso q quis ali quid petit fieri, vel non fieri,videtur petitũ interesse, iudex potest eum condẽnare,vigore illius petitionis, quasi debitũ interesse insit in ipsa petitione. Sed contra,q imo sit necessaria petitio , voluit Bar.in hac l.stipulationes non diuiduntur.ĩ qua tractat materiam in hoc proposito, maxime in col. penulti.& fi.Tu dic Bart.non firmat pedes in d.l.fi.& sentit potius contrarium, dum subijcit,sed cõtra.imo ad interesse agitur.Præterea,videtur sentire Bal.in d.l.fi.aliam soluti.& idem Bart.in l.j.col. xiij.in iiij.q.princi. C.de sententias.quæ ,q eo quod interest.qd aliud sit censendum in interesse,quod venit in obligationibus dandi , & aliud sit ĩ obligationibus mere faciendi : & ita posset concordari. Possent dari aliæ solu.ex dictis-Bart.in d.versi. Celsus.dum facit differentiam in obligationibus descendentibus ex contractibus nominatis , & innominatis.sed prima verior.Rectius tamẽ cõsiderãdo Bar.ĩ d.ver.Celsus.in pen. col. circa tertiũ modũ libellãdi in secundo intellectu libelli , & in col. fi.videt tenere quod primo dixit in d.l.j. Et istud videtur melius cõuenire text.in d.ver.Celsus.& melius ipse Bart.seipsm declarat in vj.q.principio.ibidẽ de materia vide in l.si quis ab alio.ff.de re iudic.& ibi gl.quæ videt cõtrariari alteri glo.in dicta l.j.

uí.l.arbor.§.fi.in fi.magnæ gl.dicat,q ipſa ſeruitus diuidaſ cum exponit,iter aquarum,id eſt,ſeruitus.ſed falſum eſt:vt ex prædictis patet. Aut cõſideras tẽpus:& ſecundũ hoc omnis ſeruitus, i.cõmoditas poteſt diuidi:vt ſ.de ſer.l.via.§.j.tũ remanent indiuiduæ ,ppter alios effectus. Diuiſio ergo aquæ,vel alterius inſtrumenti,vel partis nõ eſt diuidere ſeruitutem:ſed eſt modificare eam,ſeu ei modũ adiícere:vt j.de ſeruí.l.iíij.in fi. Tertio oppo.cõtra prędicta,diuiſio eſt ,ppríe,& vere,qñ fit pro diuiſo:vt patet in toto titu.fami.erc.& communi diui.ſed ad certã partẽ pro diuiſo ſeruitus poteſt cõſtitui,& remitti,tam reſpectu fundi dominãtis,q reſpectu fundi ſeruientis.ſ.de ſeru.l.ad certam. & l.ſi cui.& communia prædio.l.ſi per certũ.ergo patet q reſpectu fundi dominãtis,& ſeruiẽtis ſeruitus eſt diuidua. Solu.†Licet fundus diuidaſ,quælibet pars ,p diuiſo poteſt dici vnus fundus:& cuílibet parti pro diuiſo poteſt dici deberi integra ſeruitus:debetur enim vni fundo,non parti.hoc dicit tex.ſ.communia prædi.l.ſi quis duas.§.ſi quis partem. Vnde patet,q ipſa ſeruitus non diuidiť:& licet forſan poſſet poſsideri pro diuiſo:tamen remanet vnus fundus:vt dicam j.in j.q.tamen quantum ad hoc habeť loco vnius fundi. Dices tu,hoc non ſufficit mihi qñ pro certa parte ſeruitus remittaſ. Nam ſi totus fundus debeat ſeruitutem,ſi remitto in certa parte certam partẽ ſeruitutis,in alia remanebit alia pars ſeruítutis: ergo ſeruitus diuidiť.& ſic prædicta reſpõſio nõ videť ſufficiens. Sol. Díco q etiã tunc ſeruitus nõ diuidiť,ſed modificať:vt illa eadem ſeruitus quæ habebat ita largas habenas q poterã ire per totum fundum:illa tota duret modificata,& reſtricta ad certã partem,qui modus poteſt adíjci ſeruitutibus: vt l.iíij.§.modum ſ.de ſer. Et de hoc do tibi exemplũ materiale.Theologi,& philoſophi dicũt,q anima hominis eſt tota in toto,& tota ĩ qualibet parte corporis. Ita in ſeruitute,quæ eſt tota in toto fundo.& tota in qualibet parte fundi:vt ſ.de ſer.ruſti.prædi.l.via cõſtituí.§.fi.Modo pone,corpus humanum eſt diuiſum:puta quia oculi ſunt ſeparati ab aliquo corpore:erit ne diuiſa anima?Certe nõ,ſed modificata:quia primo habebat virtutem viſſuam,propter inſtrumẽtum oculorũ: modo nõ habet.Ita in propoſito,ſeruitus modificatur,nõ diuiditur.Non poſſum vobis dare aliter intelligere.Iſta ſunt ſubtília,& conſiſtunt multum in intellectu. Quarto oppo.ſi ille, qui eſt dominus prædij dominantis,efficiť dominus prædij ſeruiẽtis pro certa parte,pro indiuiſo ſeruitus retinetur:vt ſ.de ſeruí.l.vt pomum.§.j.plene no.de ſer.ruſti.prędi.l.ſi communi.ſed res ſua nemini ſeruit:vt ſ.de ſeruí.vrba.prædi.l.in re cõmuni.& quemadmo.ſer.amitta.l.j.& l.vti fruí.in princíp.ſ.ſi vſusfru.pe. Remanet ergo q pars ſua pro indiuiſo ſibi non ſeruit: ſed pars ſocíj.ergo pars fundi pro indiuiſo debet ſeruitutem:quod eſt cõ
4 tra prædicta. Sol. Díco† q totus fundus debet ſeruitutem,licet dominus ſit pro parte. Et quod dicíť,res propria nemini ſeruit: verum eſt,propria inſolidũ:ſed res cũ alio cõmunis poteſt ſeruíre:vt in cõtrarijs. Sicut enim ab initio ſeruitus partis indiuiduæ non poteſt acquíri:ita iam acquiſita nõ cõfundíť,niſi totus fundus ſeruiẽs ſit dominãtis:arg.pro hoc l.tria prædia.de ſer.ruſti.
5 prædi.gl.†tñ in l.vnus ex ſocijs.in prín.de ſer.ruſti.prædi.tenet q ſeruitus pro parte retineť.& male:quia diuiſionẽ non recípit: vt hic in tex.& ibí,cũ legibus alle.ibí vbi dicíť q retineť ,p parte. Expone,i.occaſione partis retinetur pro ſolido:vt ibí not.ſe-
6 cundũ verã opí. †Quinto oppo.dicíť hic,cæterarum ſeruitutum.cõtra ſ.ad leg.Falci.l.j.§.ſi vſusfructus.vbi dicitur,q vſusfructus eſt diuiduus.Gl.ſoluit duobus modis.Vno modo,q regula hic tradita fallit in vſufructu.Alia ſolu.eſt,q inter hæredes promiſſoris nõ diuiditur ſeruitus vſusfructus,ſicut aliæ ſeruitutes:& ita loquíť hic.Iſta ſecũda ſol.eſt falſa,& contra caſum l.cũ reo.ſ.de vſufru.alias l.v.§.reo.& eam reprobant Dy.& Pet.licet Dy.ponat alias rationes:quas non curo recitare.Tene ergo primam quia fallit in vſufructu. Ceteræ ſunt indiuiduæ : ſiue ſint reales,ſiue perſonales,vt vſus.ſ.de vſu & habita.l.vſus pars.& quæ ſit ratio inter vſumfructum,& alias,dicam j.in quæſtionibus. Sexto opp.ad ſecundũ dictũ:hic videť dici,q facta ſunt indiuidua.Contra,ego poſſum ſtipulari partẽ fundi tradi,vt ſ.de acquí.poſ.l.locus.Item certa pars foueæ poteſt purgari:vt ſ.de aqua plu.arcen.l.íj.§.præterea.ergo ſunt facta diuidua:hic autem dicítur q non diuiduntur:quare &c.Solu.dico q iſta ſunt facta diuidua tẽpore contractus:quia pro parte poteſt quis ſtipulari fundum tradi,foſſam fodi,& ſimilia: ſed poſtquam pro ſolido ſunt deducta in ſtipulationẽ,non diuiduntur aliquo modo:& ita loquítur hic,& in hoc differũt a ſeruitutibus quæ non diuidũtur tempore cõtractus:vt dixi ſ.Et ideo text.hic dixit notabiliter aliquid ſtipulatus,&c.vt oſtẽdat ſolum poſt ſtipulationẽ in hoc,quod ſicut ſeruitus imponi non poteſt ab initio ab vno ex dominis certæ partis pro indiuiſo:& ſi poſt ſtipulationem alienať pars fundi,extinguitur ſtipulatio. Ita in
3 ctis quibuſdam. Non enim poteſt ſtipulari vnus ex dominis in fundo communi inſulam ædificari:& ſi poſt ſtipulationem dominus partẽ fundi alienaret,extingueretť ſtipulatio eadem ratione:vt dicit glo. Nec obſtat l.cõtinuus.§.fi.j.eo.quía ſi vni ex hæredibus prælegať fundus,ad quẽ reſpícit factũ,vel ſeruitutes:ad eũ trãſit actio:quía poteſt ad eũ trãſire,cũ ſit hæres.ſecus in ſucceſſorẽ ſingulari. Poſſent etiã eſſe quædã facta,quæ ab initio nõ poſſent ,p parte deduci in obligationẽ:vt non impedire,non of-
8 fendere,& ſimilia:vt patet ad ſenſum. Tamẽ prędicta procedũt in exemplis legis noſtrę. Reaſſume†ergo clarius,q quædã ſunt faciẽda de ſolo:vt fundum tradi:& hoc ab initio poteſt pro parte diuiſa,& indiuiſa in obligationem deduci:vt d.l.locus. Quædam ſunt facienda in ſolo:vt,foſſam fodi,vel inſulam fabricari vel deſtrui: & iſtud factum pro parte diuiſa ab initio poteſt in obligationem deduci:ar.d.ſ.præterea.& ar.ſ.de dam.infect.l.ſi finita.§.ex hoc edicto. Pro indiuiſo vero,nec reſpectu ipſius operis,nec reſpectu fundi,poteſt in obligationem deduci, ſicut nec ſeruitus,vt dictum eſt. Quædam facta ſunt quæ reſpiciunt perſonã:vt nõ impedire,non agere:& iſtorum quædam ſunt diuidua,quædam non,ſecũdum regulas quæ j.dicentur. Septimo,cõtra hoc oppo.& videť,q etiã poſt ſtipulationẽ factam facta ſunt diuidua:vt ſ.co.l.eadẽ.§.Cato. Sol.dicit glo.q regulariter facta ſunt indiuidua,vt hic:ſed fallit in d.§.Cato.& quibuſdã alijs. Ita nota.ſ.eo.l.íj.in glo.quæ incipit,ergo & earũ,&c.dicit Pet.q per hoc nunq̃ cognoſceremus facta diuidua & indiuidua. Dicendum eſt ergo,aut eſt tale factum,quod ſi pro parte cõpleatur,affert tantam vtilitatem reſpectu partis,quantam afferret ſi totum cõpleretur reſpectu totius:& tũc factũ dicíť diuiduũ.Sic loquitur §.Cato.in ſtipulationibus,agi nõ amplius,& rem ratã haberi.aut ſi pro parte impleať,nõ affert tantã vtilitatẽ reſpectu partis,quantam affert totũ reſpectu totius:& tunc dicitur factũ indiuiduũ:vt hic. Iſta ſunt ſua verba pulchra.

Quæro,vtrũ ſint vera,& procedãt in exẽplis noſtræ legis, dicã j.in iíj.q. Octauo oppo.& videť,q rem tradi ſit factum diuiduũ:cũ quílibet hæredũ teneatur pro parte:vt ſ.cõmo.l.iíj. §.hæres.& de vi & vi ar.l.ſi plures.Iſtud contrariũ habet gl.val de profundã.Nam glo.in l.j.§.ſi apud duos.ſ.depo.fateť hoc q, rem tradi,ſit factũ diuiduũ:& apud plures hæredes vnius principalis. Nec obſtat hæc lex:quía intellígit q hoc fuit expreſſe actum.Iſtud eſt diuinare.& eſt quædam truffa. Alíj vero dixerunt: aut talis obligatio venit ex contractu bonæ fidei:& diuiditur:vt d.§.hæres.& de ædi.edic.l.quod ſi nolit.§.ſi plures.aut ex contractu ſtricti iuris:& tunc eſt indiuidua:vt hac lege.Eorum opí.reprehendit Cy.C.de duo.re.auť.hoc ita.in íj.q.& bene,quía eſt cõtra d.l.ſi plures.de vi & vi ar.& cõtra l.in cõditione.ſ.de cõdí.fur. Vnde tertíj,vt Pet.dicũt,q obligatio.rem tradi,dicítur diuidua quo ad obligationẽ,vt in cõtrarijs. Nam inter hæredes diuiditur obligatio:licet quo ad ſolutionẽ dicať in diuidua:quía ſolutione partis nõ cõtingit liberatio:vt l.ſi duo. ſ.depoſi.& iſto modo accípitur hic.Sic dicímus in obligatione generis j.eo.l.in executione.§.pro parte.& hoc tenet Cy.in d. auť.hoc ita.Iſta ſol.non placet míhi:quía hic dicíť,q æqualiter ſunt indiuidua,fundum tradi,& foſſam fodi,& inſulã fabricari: ſed conſtat,q inſulã,vel aliud opus fieri,eſt indiuiduũ quo ad obligationẽ:quía quílibet hæredum tenetur inſolidũ:vt ſ.de legа.iíj.l.fideicommiſſa.§.pe.et j.eo,l.in executione.§.íj.ergo &c.

Quarti ergo dicũt,aut obligatio,rem tradi,vel,rem reſtitui, cõtrahiť re:& eſt diuidua quantũ ad obligationẽ,qa inter hæredes diuidiť:quia obligatio re nõ cõtrahiť in plus,q̃ puenit.Aut contrahí

cõtrahitur verbis:& tũc eſt indiuidua,vt hic.Hoc non placet,p l.in conditione.ſ.de condí.fur.Nam condictio furtiua nõ naſciť ex contractu celebrato verbis,nec re:ſed ex delicto,vel ex variís figuris cauſarum:vt ſolet dici in l.ſi pro fure.§.fin.de condí.furti.
9 Quid dicemus?Credo †Dy.in iſta materia optimè ſentire,ſi bene intelligatur.Ipſe enim in diſtinctione, quam hic ponit,facit differentiam inter rem tradi,& rem reſtituí. Idem in diſtinctione quam ponit in.l.executione.j.eo.ponit omnia facta in vno membro,rem reſtitui in alio membro.Dico ergo,q facta, de quibus hic fit mentio:vt,rem tradi,& alía,ſunt indiuidua quo ad obligationem,& ſolutionem.Nec obſtant contraria:quía loquuntur in obligatione,rem reſtitui,quod factum eſt diuiduum quo ad obligationem inter hæredes,ſed nõ quo ad ſolutionem:vt d.l.ſi duo. ſ.depo..Videmus rationẽ prædictorũ.obligatio fundũ dari: vel aliam ſpeciem,dicitur diuidua quo ad omnia. Nam inter hæredes diuidiť,& pro parte ſoluendo contingit liberatio:vt j. de ſo. l.ſi ſtipulatus.§.j.ſ.eo.l.iíj.§.ſi tamen hominem. Ratio:quía licet quis ſoluat partem,aliam partem cogetur preciſè ſoluere:& nũquam etiam poſt interitum ſuccedit obligatio ad intereſſe:vt j.e. l.ſi ſeruum.§.fi.Item obligatio,fundum tradi, dicitur indiuidua quo ad effectum diſtributionis:quia non diuiditur obligatio inter hæredes.& quo ad ſolutionem:quia ſolutio partis non affert liberationem,vt hic.Ratio eſt vt ſ.dixi:quía in ea ſtatim poſt moram ſuccedit obligatio ad intereſſe:nunc ergo ne deueniatur ad illud inconueniens,quod detur pars fundi,& pars intereſſe ex natura obligationis,dicitur omnino indiuidua poſt obligationẽ contractam.Item obligatio,rem reſtituí:& iſta tenet medium inter obligationem,rem dari,& obligationem,rem tradi. Nam do nec res extat,poteſt præciſè compelli ad dandum, nec ſuccedit poſt morã obligatio ad intereſſe: & in hoc participat cũ obliga-
10 tiõe dãdi. Itẽ†poſtq̃ res eſt perẽpta,ſuccedit obligatio ad intereſſe:vt ſ.de condí.fur.l.furtiua.licet gl.ibí aliter dicat.de rei vendi. l.qui reſtituere.& depo.l.ſi duo.cum ſi.ſecũdum Dy.vt j.dicam. & in hoc diſcrepat ab obligatione dandi,in qua nũquã ſuccedit obligatio ad intereſſe,& ſapit de natura obligationis facti. Sicut ergo eius natura tenet medium,ita in diuiſibilitate eligitur medium:vt quo ad obligationem dicatur diuidua, ſicut obligatio dandi: quo ad ſolutionem iudicatur indiuidua, ſicut obligatio faciendi.Dices tu.Iſta verba licet habeant colorem,nõ tamẽ habent ſaporem:quia idem eſt in effectu in obligatione dandi:quía quando non poteſt dari res, æſtimatio ſoluetur:vt d.l. ſeruum.§. fi.Reſpon.non curo:quía illud nõ contingit ex natura obligationis.ſed in obligatione rem reſtituí contingit ex natura obligationis:& lex vult quod in perſona hęredum non varietur conditio obligationis:vt ſ. eo.l.íj.§. ex his.& ex eo iudicat obligationẽ diuiſibilem,& indiuiſibilem.Item poſſes inſtare cum in obligatione,rem tradi,ſuccedat obligatio ad intereſſe vel alternatiuè, vel abſolutè:vt j.dicam,videtur q debeat dicí diuidua quo ad obligationem:ſed non quo ad ſolutionem:vt j.eo.l.in executione.§.pro parte.vbi ſic dicitur de alternatiuis.Ad hoc reſpondeo de obligatione dandi,poſito q ſit in genere,vel alternatiuè nõ variatur natura obligationis penes hæredes,nec penes ipſum principalem ex mora:quía id,quod fuit in obligatione ab initio, illud eſt poſt moram:ideo obligatio dicitur diuidua quo ad obligationem: ſed quia variatio poteſt contingere circa ſolutionem,ideo quo ad ſolutionem dicitur indiuidua:vt d.§.pro parte.ſed in dicta obligatione,rem tradi,& in cæteris ſimilibus,& ſi hæres poſsit ſoluere partem rei,& partem intereſſe:cõtingeret variatio, & circa rem & circa obligationem:& ideo dicitur indiuidua,etiã quo ad obligationem. Nonõ oppo.hic dicitur,quod obligatio operarum non diuiditur..cõtra ſ.eo.l.in ſtipulationibus.§.operarum.Dicit gl.dic vt ibi. Aduertatis.glo.hic in fin.gl.mag.ſoluit vno modo, videlicet quod hic loquatur ex parte hæredum promiſſoris:contraria loquuntur ex parte hæredũ ſtipulatoris.Et hoc tenet Pet. hic,& in §.Cato.& ſic oppo.de l.íj.§.j.j.de præto.ſtipu. vbi dicíť quod etiã ex parte ſtipulatoris ſit indiuidua. Dicit Pet.Reſpondeo,debes ſcire,quod quædã ſunt facta quæ ſi vni ex hæredibus fiant:proſunt omnibus:vt quãdo eſt in obligatiõe,opus deſtruere:& iſta caſu etiã ex parte ſtipulatoris eſt indiuidua:vt d.l.íj.§.j. Quædam ſunt facta:quæ ſi fiunt vni, non proſunt alteri: & tũc diuiditur obligatio inter hęredes ex parte ſtipulatoris:vt d.l.ſi ſti-
11 pula.§.j.& l.ſi quando. de ope.lib.Cum ergo † quæritur, vtrum ſtipulatio facti diuidatur inter hæredes, vel non: ſic diſtingue. Aut loqueris de ſtipulatione facti diuidui:& non eſt dubium:vt in §.Cato.Aut facti indiuidui,quod eſt regulariter: & tunc aut eſt vnum factum,aut plura facta.Si vnum, aut loqueris de hæredibus promiſſoris:& non diuiditur: vt hic.Aut loqueris de hęredibus ſtipulatoris:& tũc aut ſi fiat vni,prodeſt omnibus:& non diuidiť.alia's ſic,vt in legibus p̃dictis.Aut ſtipulatio cõtinet plura facta:& tũc aut eiuſdẽ qualitatis,vt duas operas pictorias: & diuiditur numero:vt d.§.operarũ.aut diuerſę qualitatis, vt vnã operam pictoriam,& librũ ſcribi:& tũc eſt idẽ,ac ſi vnũ opus eſſet promiſſum,cũ diuiſo numero ibí non bene cadat:argu.d.l. in ſtipulationibus.in prín.§.j.& ita dicit Pet.In eo quod dicit,quod ſunt plura facta:credo eum optimè dicere.In eo q facit differentiam inter hæredes ſtipulatoris,& promiſſoris:credo eum male dicere.Et Dy.hic reprehendit glo.& eum.Nam ea quæ ſunt diuidua ex parte promiſſoris,ſunt indiuidua ex parte ſtipulatoris: vt l.íj.§.ex his.ſ.eo.& loquitur ibi in ſeruitute:quæ ſi concedatur vni,non prodeſt omnibus. Vnde diſtinctio Petr.non eſt bona cum opera ſint omnino indiuidua. Qualiter ergo reſpondebimus ad contrarium?Glo.in d.§.operarum.dat primo vnam ſol. quod opera poteſt diuidi voluntate ſtipulatorũ,vt ibi:eis volentibus ſecus vt hic.Idem no.ſ.eo.l.íj.in prín.Dy.ibí hanc ſolu. reprobat.Nam cũ hic dicatur,q harũ diuiſio corrumpit ſtipulationem etiã ſtipulatore volente,nõ poterit diuidi:quía ſi diuiditur, non ſoluitur quod deuenit in ſtipulationẽ,ſed aliud.Vnde bene poſſet contingere liberatio,tanẽ aliud pro alio ſolutũ creditore volente,licet nõ ſit ſolutum q deuenit in ſtipulationẽ. Nam per diuiſionẽ eſt alia opera quã præmiſſa.Vnde glo.ponit duas alias ſol.in l.contraria,ſ.q ibí intelligitur partem operis,i.partem æſtimationis operæ:vel petetur tota opera,& conſequetur partẽ eſtimationis.& ita tenet Dyn.& d.Ray.quod credo verum,per l.ſi quando.in prín.ſ.de ope.lib.vbí loquitur de operis præteritis, in quibus de neceſsitate deuenitur ad æſtimationem.& ſic exponi
12 tur pars operæ.i.pars æſtimationis:ſed in futuris ſecus. † Nunc ad ſecundã partẽ oppo.Decimo hic dicitur,quod poſt morã ſuccedit obligatio ad intereſſe.Cõtra:vt j.eod.l.ſi ſeruum.§.fin. vbi homine mortuo adhuc homo petitur. Pro hoc ſ.de conſti. pecu. l.promiſſor hominis.ſ.eo.l.eũ qui.§.fi.Timore huius cõtrarij gl. quæ eſt ſ.de re iu.l.ſi quis ab alio.§.fin.dicit, q intereſſe non eſt in obligatione,nec in petitione:vt in contrarijs:ſed venit in condemnatione officio iudicis. Ita intelligitur hæc lex & omnes ſi. Idem videtur tenere gl.j.eo.l.cũ ſtipulatus.§.fi.Illę gl. cõiter reprobanť,& Dy.reprobat eas hic,& in c.mora.in j.q.extra,de regu.iur.lib.vj.Nã hic eſt rex.in fi.q eſt in petitione ibi:dandã eſſe petitionẽ,&c.& gl.hic dicit q eſt in obligatione.& hoc etiã probatur ſ.eo.l.ſi pœnã.& ſ.de act.emp.& vẽ.l.j.in prín.ſi qs in ius voc.nõ ie.l.fi.j.eo.l.quoties quis in prín.& l.ſi quis ſtipulatus ſit Stichũ.§.fi.cũ multis ſi.Ad contraria ſic rñder,quod ibi in obligatione dandi,in qua non ſuccedit obligatio ad intereſſe: hic in obligatione faciẽdi,Nec obſtat l.ſtipulatio.§.ſiue autẽ.ſ.de ope. no.nũ.quía illa ſic intelligitur q factum & intereſſe eſt in obliga
13 tione,ſicut hic.Sed iuxta † prædicta poſſes quærere de ratione, quare aliud in obligatione dandi,quam in obligatione faciendi. Cy.quærit de hoc C.de ſen.quæ pro quod intereſt l.vnica.in iíij. q.prin.circa fi.diſt.& nõ reſpondet.& vt ſcripta referunt, nõ poſſunt dari rationes neceſſario cõcludẽtes:ſed perſuaſiones quædã ſatis apparentes.Ecce vna:dare,ſit de leui,& põt explicari vno momento:ſed facta plurimũ habent tractatum longum. Vnde cogere promiſſorẽ ad faciẽdũ eſſet quædã ſpecies ſeruitutis:arg. ſ.de li.ho.exhi.l.j.& íj.& ideo lex ſubrogauit obligationem ad intereſſe.Iſta ratio ſumiť ex dictis Dy.in l.ſtipulatio.§. ſiue autẽ.ſ.de no.ope.nun.Iſta ratio non eſt generalis:quía quædã ſunt facta quæ habent cauſam momentaneã,vt rem ratã haberi,& rem tradi,& ſimilia.Vnde alíj moderni dicunt q dare nõ diuerſificať ex tempore,nec ex perſona. Nam ſiue hodie ſiue cras des, ſiue tu, ſiue alius pro te,idem dominium erit eiuſdẽ rei:ſed non in factis:quia vt plurimum diuerſificantur ex tpe. Nam aliud eſt factũ de die,aliud de nocte. Aliter ſanus facit,aliter infirmus:&c. vt l.ſi non ſortem.§.libertus.ſ.de condí.indeb. Vnde cum ſemel fuit in mora faciendi,non videtur quod illud poſsit amplius fieri. Vnde lex ſubrogat obligationem ad intereſſe. Et iſta ratio ſatis videtur bona:ſed nõ eſt generalis,quia rẽ tradi non variať ex

tẽpore:item rem reſtitui:niſi diceres q̃ iura adaptantur ad ea,quę frequẽter accidunt. Tertiam rationem ponit Pet.dari ſemper intereſt ſtipulatoris:meritò ipſa obligatio præciſè continet aliquid dandum:ſed in factis quandoq; intereſt,quandoq; non intereſt. Vnde cùm iſtæ ſtipulationes ſint inuentæ vt ſtipulemur quod noſtra interſit in obligatione faciendi ſubrogauit lex obligationem ad intereſſe,ne fortè aliàs quis peteret quod ſua nõ intereſſet:quod in dandis non cõtingit. Et iſta ratio videtur generalis: quia in obligatione,rem tradi,poteſt eſſe q̃ mea nõ intereſt:quid erit ſi tradis rem mihi exiſtenti malæfideiꝰ Certè tenebor vero domino ad fructus perceptos & percipiendos:ſed ſi mihi das tranſferendo dominium,iſtud non poteſt accidere. Quartam rationẽ poſſumus dare: lex curat q̃ aliquid non ſit in incerto:vt l.j.ſ.de vſuſcap.in obligatione faciendi ipſum factum eſt in obligatione: vel vt proprius loquar,ipſum fieri,ſeu actus faciendi, quod non eſt in rerum natura antequàm fiat,& eſt incertum:vt j.eod.l.vbi autem.§.qui id quod.ideo lex poſt moram ſubrogat obligationẽ ad intereſſe.quod conſiſtit in quantitate quæ de ſui eſſentia certificata eſt in rerum natura:ſed in dandis ab ipſo initio eſt certũ in obligatione,ſcilicet dominium ipſius rei,& eſt in rerum natura:ideo lex nõ curauit,quòd cõtraheretur obligatio ad intereſſe.

14 iſtæ poſſunt eſſe rationes. †Vndecimò oppo.& videtur quòd in obligatione dandi ſuccedat obligatio ad intereſſe:vt l.j.ſ.de rerum permu.de præſcrip.verbis l.naturalis.§.j.dicit Dy.illud eſt in contractibus innominatis:quia ſicut ſunt debiles in cõtrahendo obligationem:& ita etiam in contracta exequenda:vt ſ.de cõdic.ob cauſam.l.ſi pecuniam.Iſtam opin.tenet gloſ.C.de ſenten. quæ pro eo.l.j.& C.de rerum permu.l.cum precibus. Pet.fuit in cõtraria opi.quia l.ſi ſeruum.§.fina.j.eo.loquitur generaliter. ergo idem in contractibus nominatis, & innominatis. Ita refert Cy.in dicta l.cum precibus.& in dicta l.vnica.de ſent.quæ pro eo.in iiij.q.principali circa finem diſtinctionis. Non obſtant dictæ leges allegatæ in contrarium: quia ibi venit intereſſe, dicit ipſe,non in obligatione: ſed fortè venit iudicis officio. Ita credo quòd ipſe voluit dicere. Quid dicemusꝰ Certè dictæ leges multum apertè loquuntur pro gloſ.& Dy. Vnde non audeo tenere cum Pet. Sed de ratione quam Dy. ponit,ego dubito. Nam videtur concludere contra eum.nam ſi intereſſe eſt in obligatione re ſoluta,adhuc poterit peti reſiduum intereſſe: quod non eſſet, ſi officio iudicis veniret intereſſe: vt C.depo.l.iiij.ſ.de eo quod certo loco.l.centum Capuæ.& quod no.de dolo.l.& eleganter. §.non ſolum.in fi.magnæ gloſ.& ſic videtur,q̃ difficilius tollatur in contractibus innominatis,quàm in alijs nominatis.Solu. contractus innominati differunt à nominatis, quantum ad propoſitum in duobus.Primò,quia debitor non poteſt cogi præciſè ad rem dandam:vt dicta l.cum precibus.ſed in contractibus nominatis ſic:vt l.vbi autem.in fi.j.eo.& iſta ratione contractus innominati dicuntur debiliores in obligatione exequenda. Poteſt enim eſſe quod intereſt rei potius ſoluere intereſſe,quantũcunq; ſit,quàm ipſam rem dare:& iſtud conſiderauit Dy. vide rationẽ ſuam. Secundò differũt in alio:quia in innominatis intereſſe eſt in obligatione,ſecus in alijs.Et ex hoc reſultat id quod ſupra dixi:quia non ita de facili tollitur ius actori competẽs ad intereſſe, ſicut tolleretur ſi veniret officio iudicis. Et iſto modo poſſemus dicere,quòd difficiliores ſunt in obligatione exequenda cõtractus innominati. Et huius poteſt eſſe ratio:qa innominatis obligatur quis interueniente duplici actu,ſcilicet proprio pacto. Itẽ rei traditione ſecuta,ergo cũ eo durius agi.arg.C.ad Velleia.l.ſi

15 mulier. †Duodecimò oppo.ad idẽ q̃ in obligatione dandi veniat intereſſe:vt j.eo.l.liber homo.§.fi.Sol.illud quãdo dandũ eſt alij:hic verò dandũ eſt ipſi ſtipulatori. Idem dicit gl.in alia materia ſ.de act.emp.l.Iulianus.in prin. Et ratio poteſt eſſe iſta,qñq; dari intereſt ſtipulatoris indiſtinctè:& nõ ſuccedit obligatio ad intereſſe:vt qñ dandũ eſt ſibi.Qñq; dari eſt ita qualificatũ,q̃ ſtipulatoris poteſt intereſſe,& nõ intereſſe:vt quãdo dãdũ eſt alijs: & tunc eadem ratio eſt in dari, quæ eſt in fieri:& ideo ſuccedit obligatio ad intereſſe. Eadem poteſt eſſe ratio in l.ſi pœnam.ſupra eodem.Nam quãdoq; ſtipulor mihi dari irreuocabiliter: tũc intereſt mea,nec ſuccedit obligatio ad intereſſe.Quãdoq; ſtipulor mihi dari reuocabiliter:vt te crediturũ,vel mutuaturũ mihi: & tũc quia poteſt eſſe q̃ mea intereſt,& quod nõ intereſt,& ſic eadem ratio eſt quæ in facto:meritò ſuccedit obligatio ad intereſſe. Ita intelligo dictã l.ſi pœnam.licet glo.& doct.aliter dicant.

16 †Tertiodecimò opp.ſ.de condi.indeb.l.in ſumma.§.in frumento.vbi pater,q̃ erat obligatus ad reddendũ,& ſic ad dandum: vt l.verbum reddendi.de verb.ſigni.& ibi petitur æſtimatio: & ſic patet q̃ eſt in obligatione.Solu.Cy.in repetitione ſua l.vnum. in vlti.q.intelligit illũ §.in frumento.q̃ vbi frumentum petatur & æſtimatio veniet in condẽnationem.Sed hoc eſt contra illum §.Vnde tu dicas aliter videlicet q̃ in condictione indebiti nõ eſt quis proprie obligatus ad reddẽdum:ſed eſt obligatus ex quadã æquitate naturali,inquãtum eſt locupletior:vt.l.nam hoc natura.& l.ſi non ſortẽ.§.libertus.ſ.de cõdi.inde.Si verò frumentum ſit cõſumptũ,remanet quis locupletior,in æſtimatione frumenti:merito illa petitur:vt d.§.in frumento. Eadem poteſt eſſe ratio ſ.quod me.cau.l.ſi ipſa. Nam ipſa actio quod met.cau.datur in extraneum,in quantum locupletatus eſt.Sed ſi rem conuertit in pretium,in ſolo pretio locupletatus eſt:ergo pretium petetur ſecundũ Pet.vt ipſe no.in d.l.ſi ipſa in brocardis ſuis.Sed contra ipſum principalẽ,etiam re perempta petetur res ipſa:vt C.quod met.cau.l.j. An autem poſſet peti æſtimatio, dicam infrà proxi.

17 †Quartodecimò oppo.& videtur, q̃ipſa æſtimatio ſuccedat in obligatione,& petitione:vt l.ſi filio.la j.de do.cau mor. & quod ipſa res peti non poſsit,vt ibi,in fi.dicitur.Sol.gl.videtur ibi dicere, q̃ ad rem agitur.ſed æſtimatio ſoluetꝰ:& ideo ad æſtimationẽ videtur agi.Sed hanc expoſitionẽ ille text.non patiꝰ,nec l. illud. §.Iulianus eo.tit. Aliꝰ,vt Dy.dicunt,q̃ ibi eſt obligatio rẽ reſtituí.q̃ eſt falſum,imò rem dariꝰ:vt l.pen.ſ.de condi. ob cau. & ibi no.Potes ergo tẽtare,& dicere q̃ ibi agitur ad dandum,ſeu reddendũ ex contractu innominato,qui reſultat ex donatione cauſa mortiſ:vt l.naturalis.§.j.ſ.de præſcri.ver.ſed hoc non placet: quia ibi loquitur quando agiꝰ præſcriptis verbis,vt fiat q̃ conuenit:& ſic petit q̃ non eſt,nec fuit ſuũ:ſed cũ agitur condictione ob cauſam ad repetendũ quod fuit ſuũ:ipſa res etiam perempta debet repeti:vt.d.l.pe.de cõdi.ob cauſam.Dic aliter,ad d.l.ſi filio. videlicet,quod ibi dicitur,non res:ſubaudi tantum.Nam res vel æſtimatio peti poteſt,ſecundũ electionẽ actoris:vt eo.tit. l. illud. §.Iulianus.Et ſi dicis,imò ipſa res debet peti:vt l.ſi ſeruũ.in fin.j. eo.Reſpon.quod illa obligatio ſapit naturam dandi. Item naturam reſtituẽdi.Quod patet:quia tenetur vtili in rem:vt l.ſi mortis.& l.qui mortis.de dona.cau.mor.ideo eligiꝰ media via: vt cũ reus non poteſt reſtituere,ſit in electione actoris. Idem dico in actione quod metus cauſa.Idem dicam ſi competat perſonalis, & vtilis in rem:vt l.metũ.ſ.volenti.ſ.q̃ met.cau. Idem dicam in actione ex teſtamento pro re legata,pro qua conſueuit dari perſonalis,&in rem:vt cũ res præſtari non poſsit,ſi hæres tenetur, poſsit agi ad rem vel eſtimationẽ:vt.l.ſed ſi res ſ.de leg.j.& l. cũ res.§.itaq;.& §.fi.eod.tit.& de leg.iij.l.mortuo.§.j.& ij. Inſtitu.de leg.§.non ſolum.Sic debet intelligi C.de lega.l.cũ rẽ alienã.Si ergo quæriꝰ,vtrum in obligatione dandi ſuccedit obligatio ad intereſſe:diſtingue,aut ex contractu nominato, aut innominato: & tũc aut indiſtinctè intereſt mea dari,aut põt intereſſe, & non intereſſe:vt patet ex p̃dictis.Veniamus ad materiã diuidui,& in diuiduí,quã Pet.latè tractat in §.Cato.& in §.ſi plurĩ.et in qbuſdã bene dicit:in qbuſdã malè dicit:in aliqbus minus pfectè.Ego verò pono,quod reputo verũ omiſsis improbationibus,breuitatis cauſa. Primò quæriꝰ qualiter res corporales dicantur diuiduę.& indiuiduę.†Secundò qualiter in incorporalibus. Ad primum ſcire debetis,q̃ primò res dicitur diuidua, vel indiuidua ſecundũ naturam:alio modo dicitur diuidua,vel indiuidua ſecundum iuris diſpoſitionem:vt ſ.de leg.j.l.non amplius.in fin. De vtroq; videamus.Dic ergo,aut quæris vtrũ ſint diuiduæ ſecundum naturam.& cõſtat q̃ vnaquæq; res corporalis poteſt in partes diuidi: vt vnus homo vel equus.& hoc patet ad oculum,ſecundum Petr. Hoc fallit quandoq; propter rei modicitatem: vt punctus,qui poteſt eſſe ita paruus,quod ſecundum naturam nõ recipit diuiſionem. Aut quæris vtrum ſint diuiduæ ſecũdum iuris diſpoſitionem,ſeu ordinationem: & tunc aduerte:quia nõ ſequor ordinem Petr.diuiduum poteſt dici tribus modis. Vno modo diuiduum quod recipit partes multiplicatiuas:puta dimidiam,tertiam,quartam,& ſic pro diuiſo. Alio modo dicitur diuiduum in quaſdam partes iuridicas.ſ.proprietatem,& vſumfructum. Tertio modo dicitur diuidua,id eſt ſeparabilis in partes diſcretas.Primo modo vnaquęq; res dicitur diuidua:iſta eñ pars pro

diuiſo ex quocunq; contractu põt induci:vt j.de ſtipu.ſer.l. ſeruus cõis.& ſic ſ.de acqui.pof.l.locus.j.reſponſo. & patet per totũ titu.fam.ercſ.& cõi diui.Secũdo modo quælibet res corporalis dicitur diuidua,niſi ſit talis quæ vſu cõſumatur:vt ſ.de viu. ea.re.quæ vſu.cõſumunt̃ l.j.& ij.Tertio modo dicit Pet.quælibet res corporalis eſt diuidua regulariter:vt ff.& C.cõi diui. & fallit in caſibus ſecundũ eũ. Primò rõne incõmoditatis,quæ ſequereꝰ ex diuiſione:vt inſtit.de offi.iudi.§.q̃ ſi cõmodè.C.cõi.di.l.j. & ij.& de don.l.ſancimus.§.finaũt hoc. Secundò propter legis prohibitionem:vt in prædio pupillorũ: vt ſ. de re.eo.l.ſi pupillorũ. Idem intellígit de prohibitione teſtatoris,cuiusvoluntas eſt lex: vt in auth.de nup. §. diſponat. Ad qđ facit qđ no. C. de condi. ob cau.l.ea lege.Tertiò fallit ratione cõuẽtionis:vt ſ.cõi diui.l.in hoc iudiciũ.§.ſi cõueniat.Quartò ratione præſcriptiõis:vt C. de anna.excep.l.j.§.ad hæc. Ita dicit Pet.hęc ſunt verba gloſ. C. cõi diui.l.fi.quę in quibuſdã nõ ſunt vera. Vnde dic vt ibi no.Cy.&

19 in legibus,ad quas remittit. †Iuxta prędicta dubitatur,qualiter fiat iſta diuiſio,ſeu ſeparatio.Reſponde,quædã ſunt quæ nõ habent certos fines à natura:vt fundus:& in iſtis fit diuiſio deſtinatione patriſfamilias. Quædã habent certos fines facto hominis: vt domus:& in iſtis fit diuiſio pariete in medio interiecto:vt l.ſi quis duas.§.ſi quis partẽ.cõ.prædi.Quędã ſunt,quæ habẽt fines à natura,vt lignũ,& ſimi.& in iſtis fit diuiſio ſi arbor ſcindatur:

20 vt l.rerũ miſtura.ſ.de vſufc. de le.iij.l.ligni.Itẽ dubitatur, † vtrũ vna res poſsit poſsideri ꝑ diuiſo à pluribus,ita q̃ remaneat vna. Breuiter quicquid dicat Pet.nos habemus gl.ſ.de verb.ſigni.l.re crẽ dicimus.§.fin.q̃ põt poſsideri pro diuiſo,& remanet vna res ex volũtate diuidẽtiũ.Pro hoc facit de leg.ij.l.Caius.§.j.Hoc ſic credo debere intelligi,q̃ in his quæ recípiũt diuiſionẽ deſtinatio ne patriſfamilias,oportet q̃ conſtet de voluntate. In his verò,in quibus non fit diuiſio niſi pariete interpoſito, procedit de facili. Pone exemplũ. In ampla domo,ego poſſum poſsidere vnã partẽ verſus Orientẽ,tu aliã verſus Occidentẽ:& tamen erit vna domus,niſi paries ponatur in medio:vt ſ.de dam.infec. l.ſi finita.§. ex hoc edicto. In eo verò quod nõ recipit diuiſionẽ,niſi per ſciſſionẽ,procedit de facili:vt ſ.cõi di.l.arbor.ſ.de acqui.re.do. l.pro regione. Vtrum autem iſtud ſit vna res,vel plures,vtile eſt ſcire. Primò ꝑpter acquiſitionem poſſeſsionis.Nam ad poſſeſsionem acquirendã ſufficit ingredi partẽ vnius rei.Sed ſi ſunt plures res, debet ingredi omnes:vt ſ.de acquir.poſ. l.iij.ij.rñſo. quod no.per Dy.extra,de reg.iur.c.j.in iiij.q.lib.vj.Itẽ eſt vtile:quia ſi ſunt plures,poteſt in vna agnoſci legatũ.& in alia repudiari:ſecus ſi eſſet

21 vna.ſ.de leg.ij.l.iiij.& v. †Secundò quæro,qualiter incorporalia dicantur diuidua,& qualiter indiuidua, puta in actione, & obligatione,& ſimilibus. Ad quod dico,q̃ ſi quæris vtrũ ſint diuidua ſecundũ naturã,facilis eſt reſponſio. Cùm enim nõ poſsit videri,nec tangi:per conſequens nec diuidi:vt Inſtitu.de re.cor. & incor.§.incorporales.& h.d.Dyn.j.de fideiuſ.l.Græcè.§.illud. in fi.magnę additionis.Si verò quęris ſecundum iuris ordinationem:tunc dico,q̃ dicuntur diuiduæ, & indiuiduæ, ſecundũ naturam eorum quæ in actione,& obligatione deueniunt.Ita ſentit glo.in §.Cato.vt ibi dixi.& ibi per Dy.de hoc. Et quia in obligatione,quandoq; eſt dare factum:quandoq; ſeruitutes:ideo de

22 ſingulis videamus.Et primò, † quando in obligatione eſt rem dari:tunc quandoq; debetur quantitas:& iſta obligatio eſt diuidua quo ad effectum diſtributionis : quia diuiditur inter hæredes.Item quo ad effectum ſolutionis, & liberationis:quia partis ſolutio affert liberationem:vt ſ.eo.l.iij.§.j.j.eo.l.in executione.§.j. Sed dicitur indiuidua quo ad pœnæ commiſsionem:quia pro minima parte non ſoluta committitur pœna in totũm:vt ſ. eod.l.v.

23 §.fin.Quandoq; † debetur ſpecies certa:tunc iſta obligatio diui-
a ditur inter hæredes ª. Item dicitur diuidua quo ad petitionem, & ſolutionem:vt j.de ſolutio.l.ſi ſtipulatus.§.j.Hoc tamen intelige ſi ſoluatur pars certa pro diuiſo:vel certa portio pro indiuiſo.Si verò ſolueretur certa pars,puta vſusfructus, vel nuda proprietas:tũc in nulla parte cõtingeret liberatio:vt j.eo.l.ſi ita ſtipulatus fuero,ſi Titius.§.j.& quo ad hũc modũ dicit indiuidua.Itẽ quo ad pœnę commiſsionẽ dicitur etiã indiuidua:quia ſi pars nõ ſoluitur,pœna committitur inſolidum:vt l.in executione.§.pen. j.eod.Mar.tamen dicebat,quod pro parte obſtat exceptio quod

24 dic vt plenè dixi in §.Cato. Quandoq; †debetur ſpecies in genere vel alternatiuè:tunc dicitur obligatio diuidua quo ad effectũ diſtributionis:quia quilibet hæredum tenetur pro parte. Item quo ad effectum petitionis:quia pro parte tantum debet peti: ſed quo ad effectum ſolutionis dicitur indiuidua:quia niſi tota res integra ſoluaꝰ,non contingit tota liberatio:ſ.eod.l.ij.§.j.& l.in executione.§.pro parte.& ibi patet ratio. Inter tamen obligationẽ in genere,& alternatiuè contractã eſt aliqua differentia:vt not. Dy.in.d.l.ij.§.j.ſ.eo.Itẽ aduerte:quia dicta obligatio in genere,vel alternatiua,vel dicitur indiuidua quo ad effectũ liberatiõis cõ ſequendæ per ſolutionem. Sed ſi liberatio contingeret alio modo,puta per acceptilationem,vel per ſententiã abſolutoriam: tũc diceretur diuidua quo ad effectum liberationis:vt j.de accep.l.qui hominem. Ita debet intelligi §.eod.l.ij.§.ſi tamen hominem. Ratio,quia quãdo ſoluitur,ideo partis præſtatione non liberatur:ne partes ſoluantur in diuerſis rebus:vt d.l.in executione.§.pro parte. Sed quando cui accepto fertur,vel in parte abſoluitur, ceſſat prædicta ratio. ideo &c.ſecundum Pet.licet glo.malè in-

25 tellexit d.l.qui hominem. †Tertiò quæro vtrũ obligatio facti dicatur diuidua,vel indiuidua. Ad hoc ſciẽdum,eſt videre,vtrum ipſum factum ſit diuiduum vel non. Ad hoc dico,aut quæris vtrum ſint diuidua ſecundum naturam : & tunc antequam ſint facta,non ſunt in rerum natura:& ſic nõ poteſt diuidi quod non eſt:vt ſ.de iniuſt.rup.teſta.l.nam & ſi.§.j.et j.eod.l.decem. Si quæris poſtquam ſunt facta:tunc eſt ſublata obligatio:tamen vtrum ſint diuidua de natura,dicas. Aut ex facto reſultat certum corpus,puta inſula ædificata:tunc dicvt in rebus corporalibus,vt ſ.dictum eſt. Quandoq; ex facto non reſultat corpus certũ:vt puta ſi defendit, ſi ratum habuerit:tũc qa eſt incorporale,non diuidit ſecũdum naturam. Si verò quæris ſecundũ iuris ordinationẽ: tũc aut ſunt plura facta,& diuidũtur numero:vt ſupra eod.l.in ſtipulationibus.§.operarũ. quod intelige ſi ſunt eiuſdem qualitatis:alias ſecus:vt dixi ſ.in nono contrario. Si verò eſt vnum factum:tunc Pet.tradidit talẽ regulam: Quando eſt tale factum,quod ſi pro parte impleatur,affert tantam vtilitatem reſpectu partis, quantam afferret ſi totum compleretur reſpectu totius:& tũc factum diuiduum dicitur: vt rem ratam haberi, amplius non agi:vt in §. Cato. Sed quando pro parte impletur,& non affert tantam vtilitatem reſpectu partis, quantam totum reſpectu totius:tunc dicitur factum indiuiduũ: vt in lege noſtra. Iſta regula ſine dubio congruit exemplis alíquibus legis noſtræ:puta inſulam fabricari,foſſam fodi,& ſimil. Nam cùm ex ſui conſummatione recipiant formam ſ. ad legem Falcidiam.l.ſi is qui.§.quædam.qui non facit totum, nil facere videtur. Item tota domus perfecta defendit à pluuia, & vento. Si faceres partem,puta parietem ſine tecto, vel tectum ſine parietibus, non defenderet à pluuia & vento. Sed tamen iſtud videꝰ contra vnũ exemplũ hic poſitũ,ſcilicet fundum tradi.Nam ſi pro parte tradatur tantam vtilitatem afferret reſpectu partis, quantam totũ reſpectu totius,& tamen hic dicitur indiuiduũ factũ.Poſſes dicere q̃ partis præſtatio non affert tantam commoditatem. Nam traditur in communione,quæ cõmunio multa parit incommoda:vt l.cùm pater.§.dulciſſimis.ſ.de leg.ij. l.ſi non ſortem.§.ſi centum.de conditio.indebi. Sed alia ratio eſt, quare fundum tradi, dicitur indiuiduum factum : ſcilicet quia ſi poſſet præſtare partem fundi, poſtea præſtaretur in alia parte intereſſe:& ſic fieret ſolutio in diuerſis rebus . quod ius nõ patitur:vt infra eod.l.in executione.§.pro parte. Vt omnis ergo ceſſet dubietas, ſic forma regulas. Illud factum dicitur diuiduum,quod pro parte impletum non affert tantam vtilitatem reſpectu partis,quantam totum reſpectu totius:vt patet in exemplo,inſulam ædificari,foſſam fodi, Romam iri,& ſimilia. Iſtud probatur ad textum infra.eodem.l. in executione.§. ſecunda.ibi: quia operis effectus. &c. Item illud factum dicitur indiuiduum,quod ſi pro parte fiat, & pro parte intereſſe præſtetur, in diuerſis ſolutionibus fieret. Hoc patet in exemplo, fundum

¶ Diuidit inter hæredes. Adde q̃ Ang. & Imo.in l.in executione.hic alleg.limitant ſore verum,niſi teſtator legaret mille pro capella cõſtruenda:quia tũc quilibet hæredũ teneretꝰ inſolidũ,per tex.in l. fideicõ.§.pe.de lega. iij.qa darevenit propter factũ indiuiduũ ſ.ꝓpter operas capellæ.Tamẽ Barto.ibi vult,q̃ ſi teſtator dixerit,lego mille ec. cleſiæ,pro tali operę cõſtruendo:q̃ hæredes ſolũ ſint obligati hęreditaria portione:qa non ſunt obligati ad factũ, ſed ad dandũ. Vnde dixit Alex.cõſiderãdum, an onus faciendi iũgatur hæredi,& procedat opi. Ange. & an iũgatur onus dandi: & procedit opinio Bart.per text.in d.§.penul.

tradi. Et facit j. eo. l. in executione. §. pro parte. & j. etiam probabo. Et prædictæ regulæ sunt veræ alternatiuę: quia quælibet per se est vera. Sed circa facta diuidua, do vnā regulam copulatiuē: Illud dicitur factum diuiduum, quod pro parte impletum affert tantam vtilitatem respectu partis, quantam totum respectu totius: & si pro parte fiat, & pro parte interesse præstetur, in eadem re contingit solutio. Istam regulam probo. Non est dubiū quòd qui tenetur ad restituendum, tenetur ad factum. Pone ergo: aliquis tenetur ad restituendum sacculum pecuniæ: istud factum dicitur diuiduū: quia si pro parte implet, pro parte soluit interesse. semper habeo idem, scilicet pecuniam quæ in suo genere recipit functionem. Sed pone, tenebar ad restituendam certam speciem, non dicitur factum diuiduū: quia si pro parte fiat præstatio interesse, contingeret solutio in diuersis rebus. Hoc probatur ſ. depo. l. j. §. si pecunia. & l. si duo. & sic intelligo §. Cato. stipulatio amplius nō agi, actio ex mutuo, vel alia, quę cōtinet pecuniā si pro parte impleatur: quia nō agitur ad pecuniā hāc, quia apud me remanet: sed pro parte ago ad interesse: & pecuniā semper cōsequor. Sed si actio continet speciē, ita q; deueniatur ad illud incōueniens, quòd quis haberet partē speciei & ptē pecuniæ: tūc illam iudicarem stipulationē indiuiduam, per ea quæ dicta sunt in l. in executione. §. pro parte. j. eo. Idem per omnia dico in stipulatione rem ratam haberi. Dico ergo quòd illa facta quæ sunt indiuidua ex regula prædicta, sunt indiuidua quo ad obligationem, solutionem, & pœnæ commissionem: & inter hæredes nō diuiduntur: quia quilibet tenetur in solidum. Fallit in obligatione rem restitui, quæ dicitur indiuidua solum quo ad solutionem: vt plenè dixi in octauo contrario. Illa verò facta quæ apparent esse diuidua, ex regula prædicta dicuntur diuidua, quo ad omnia, scilicet quo ad effectum distributionis inter hæredes, petitionis, solutionis. item quo ad pœnæ commissionem, quantum ad ipsos hæredes: sed quo ad ipsum principalem dicuntur indiui
26 dua commissionis pœnæ: vt in §. Cato. in fine. †Quartò quæro de indiuiduitate seruitutum: Aut quæritur, vtrū sint diuiduæ secundum naturam: & tunc non sunt diuiduæ: quia incorporales: siue eas consideres per se, siue prout insunt in fundo: quia cū tota seruitus sit in toto, & tota in parte, vt ſ. dixi: diuiso fundo, non diuiditur seruitus: licet Pet. dicat contrarium. Instrumentū autem, quo quis vtitur seruitute, potest esse diuiduū: vt dixi circa contraria. Si verò quæris, vtrum sint diuiduæ secundum iuris ordinationē. Rñ. regula est, q; omnes seruitutes sunt indiuiduæ: vt hac lege, excepto vsufructu: vt ſ. ad le. Fal. l. j. §. si vsusfructus. Sed j. ti. ij. l. si cū duorū. videtur no. q; vsusfructus sit indiuiduus: sed illud verū secūdum naturam: secus secūdum iuris ordinationem, vt ibi in alia opi. & ſ. dixi. Qualiter autem seruitutes reales
27 dicātur indiuiduæ, & quare, dixi ſ. eo. circa cōtraria. †Vnum restat videre, quare seruitus vsusfructus est diuidua, seruitus vsus dicitur indiuidua, cum quælibet sit personalis: vt ſ. de vsu & habi. l. vsus pars. dicit Pet. q; ratio probabilis nō potest reddi: tamen talem rationem assignat. Vsusfructus est certus: quia continet emolumentum totius rei: & ideo quia certū diuiditur: vsus verò est incertus: quia debetur secūdū necessitatē personæ: vt ſ. de vsu & habi. l. plenū. §. j. & necessitas personæ est incerta: quia hodie egebat vno, cras fortè egebit duobus, ideo vsus dicitur incertus. Ita dicit Pe. hoc etiam sentit gl. in d. l. vsus pars. Ista ratio videtur falsa, per l. vbi autem. §. fundi. j. eo. vbi dicitur, q; qui stipulatur vsumfructum, stipulatur incertum: ergo vsusfructus ratione eius incertitudinis deberet dici incertus. Posses tamen dicere, q; vsusfructus dicitur incertus habito respectu ad eius vitā: quia nescimus quāto tēpore duret: vt ibi not. Sed vsus est incertus quo ad vitam, & quo ad rem percipiendam. Licet autē dicta ratio sit satis bona: tu melius declara. Vsus ideo dicitur indiuiduus, quia habet omnimodam similitudinem cum seruitutibus realibus. Nam illæ debentur à re alteri rei, & habetur respectus ad necessitatem prædij dominantis: vt ſ. de ser. rusti. præd. l. j. ergo ita seruitus vsus debetur à re personæ, habito respectu ad necessitatē personæ: nec ergo ipsa persona cui debetur, potest pro parte vti respectu personæ: nec potest vti pro parte rei pro indiuiso, quin etiam alia parte vtatur. Vnde sicut aliæ seruitutes dicuntur indiuiduæ & quo ad constitutionem, & quo ad distributionem inter hæredes, & quo ad solutionē: nam respectu partis, pro parte solutum non affert commoditatem, quam faceret solutum in totum respectu totius. Nam si homo comederet dimidiam tātum eius, quod habeat necesse comedere, citò moreretur: ergo debet iudicari seruitus indiuidua secūdū regulas ſ. positas. vsusfructus verò nullā habet similitudinē cū alijs seruitutibus. Nam licet sit ius debitum à re personæ: tamen non habetur respectus ad necessitatem personæ: habet tamen similitudinē cū dñio, imò pars dñij est: vt ſ. de vsufru. l. iiij. & ideo sicut potest acquiri dominiū certæ partis pro indiuiso: ita etiā potest acquiri vsusfructus. Est ergo vsusfructus diuiduus quo ad cōstitutionem: quia potest pro parte constitui, & quo ad effectum distributiōis inter hæredes, & quo ad solutionem: vt ſ. de vsufr. le. Et hoc apparet ex regulis supradictis. Nā constitutum in parte tantam commoditatem affert respectu partis, quantam totum respectu totius: vt patet ad sensum. Item non potest deueniri ad illud inconueniens quod pro parte detur vsusfructus, pro parte æstimatio. Nam qui tenetur constituere vsumfructum, teneē dare: vnde non pōt præcisè compelli ad constituendum, sicut in obligatione dandi: vt ſ. de vsufruct. l. iij. in prin. Probatur Institu. de stipula. fer. §. sed cum factum. coniuncta l. si seruus cōis meus & tuus. j. de stipu. ser. no. per Cy. C. de vsufru. l. corruptionem. quod intellige vt dixi ſ. eo.
28 l. ij. §. j. †Si verò quæras, vtrum vsusfructus quo ad pœnæ commissionem sit diuiduus, vel non: gloſſ. ſ. eo. l. ij. §. j. dicit, quod qui libet vsusfructus dicitur factum diuiduum. Si sic: ergo quo ad pœnę cōmissionē diuiditur inter hæredes: licet nō quo ad ipsum principale: vt in §. Cato. Ego aliter dico: aliquando quis teneē ad vsumfructum constituendum: & iste tenetur ad dandum, vt modo dixi: ergo idē quod in alijs obligationibus dandi: quia nō sufficit partem dare ad euitandā pœnam. Aliquando post vsum fructum constitutum quis tenetur non impedire: quia tenetur parti. De quo habes casum in. l. hartū. & l. egi. ſ. si ser. vend. Istam obligationem ego puto omnino indiuiduam: quia non potest p parte impedire: vt ſ. eo. l. iij. §. fin. Sed contra prædicta posses tu oppo. vsusfructus non potest esse sine vsu: vt ſ. de vsu & habi. l. per seruum. §. j. ergo vsusfructus ratione vsus sibi adiuncti debet iudicari indiuiduus: vt ſ. de ma. testā. l. si ita fuerit. §. quæstio. hæc
29 cogitabis pro solutione. † Item posses quærere, vtrum ius feudi sit diuiduum vel non: quod dic vt x. colum. de prohib. feudo. ali. §. præterea. Nunc veniamus ad quæstiones secundæ partis: & qa nos vidimus suprà, quod in obligationibus facti succedit obli
30 gatio ad interesse. †Quinto loco quæro, quando committatur ista stipulatio ad interesse. & videtur quod statim, cum est in mora inchoandi: vt j. ea. l. ver. planè. cō. ra, quia tunc cum est in mora perficiendi: vt l. si ita stipulatus essem abs te. ſ. eo. do. And. recitat vnam distinctionem Pet. in l. si insulā: iudicio meo defectuosam. Vnde tu dic latius: Aut erat in obligatione non fieri: & sic interesse cōmittitur: quia factū est quod fieri nō debuit. Aut erat in obligatione fieri: & sic committitur: quia non est factum quod fieri debuit. Primo casu, aut factum est reiterabile, aut non. Si est reiterabile: tunc aut illud factum porrigit suum effectum pro toto tempore futuro: & statim committitur ad totale interesse: vt suprà locati. l. si in lege. §. colonus. Aut non porrigit suum effectum, nisi ad tempus præsens: & tunc statim committitur ad particulare interesse: & si sæpius fiat, sæpius committitur: vt infrà eodem. l. si sic. & infrà iudica. sol. l. nouissima. Si verò non est reiterabile: vt statim committitur ad totale interesse: argu. j. rē ra. habe. l. si procurator. in fin. & ibi not. Secundo casu, quando committitur, quia non est factum quod fieri debuit: aut erat in obligatione factum momentaneum, puta rem tradi: tunc statim post moram committitur obligatio ad totale interesse: vt hic, & infrà eodem. l. si fundum. ſ. de actio. emp. l. prima. fallit tamen quā do est in obligatione rem restitui: in qua dic vt dicam j. proxi. cō. Aut factum non erat momentaneum, puta insulam fabricari, & simi. & tunc aut in obligatione erat apposita certa dies ab homine: & tunc ante diem non committitur, sed statim post diem vt j. pxi. ſ. si quis ita. j. eo. l. si insulā. Contra hoc videtur ſ. loc. l. in sulā. §. in operis. Aut dies nō erat appositа tūc: aut factū erat explicandū in iudicio: puta promisit iudicatū solui: & sic videē pro mittere de defendendo: & tūc si non facit aliquo tēpore, committitur statim ad totale interesse: vt j. iud. sol. l. iam tamen. §. in hac. & l. cum quærebatur. Aut factum erat explicandum extra iudicium: & tūc aut quæritur quādo cōmittatur ad particulare interesse: & tūc statim cum non inchoauit: vt j. pxi. ver. planè. Aut quæris

quę quo ad totale interesse: & tunc cōmittit, cum transiuit tātum tēpus quo potuit perficere, & nō perficit: vt l. si ita stipulatus essem abs te. & j. eo. l. cōtinuus. §. itē qui insulam. Fallit in stipulatione noui operis, quæ cōmittitur cum fuerit iudicatū: vt l.
31 stipulatio. §. habet autē ſ. de no. ope. nuncia. † Sed potest quæri, quę est ratio q; quando factū est explicatū in iudicio, statim committitur ad totale interesse: sed quando extra iudiciū, expectatur tēpus quo potuit fieri? Dicit Pe. in cōtractibus est reperire certū tempus intra q; quis posit: vt si quis promisit scribere librum, vel ædificare insulam: certum tempus est intra q; hoc potest fieri: & ideo hoc tēpus spectaē: sed in iudicijs nō est agrimensor in mundo, qui illud tēpus posset limitare. Licet enim tēpus instantię sit certum, quia durat triennio: vt l. properandum. tamen tempus litigij est omnino incertum. Potest enim esse quod durabit anno, aliquando biennio: & aliquando perpetuò: vt in curia Romana. & ideo, quia expectare finem iudicij, esset expectare Regem Saxonum: ideo lex voluit, quod ab ipso initio committe
32 retur ad totale interesse. †Sed iuxta hoc potest quæri, quare ex clausula dolum malum abesse, ad interesse particulare committitur, vt ſ. dixi: & probatur in l. nouissima j. iud. sol. Sed ex clausula de defendendo committitur ad totale, cum vtrunq; fiat in iudicio. Item plus delinquit, qui dolum committit, & sic facit quod non debet, quàm ille qui non defendit, & sic non facit quod debet: vt ſ. de act. emp. l. Iulianus. in prin. & ibi not. Respon. scripta hoc non tangunt. Quando quis non defendit, interest actoris in totum: quia non est, potest peruenire ad sententiam: sed solum in tempore aggruatur reus, quia statim committitur stipulatio, fine iudicij non expectato, & grauamen in tempore de facili conceditur: vt C. de preci. Impe. offe. l. quoties. Sed quādo quis committit dolum, non interest actoris in totum: vt puta commisit dolum in hoc, q; testes actoris ita citò non fuerunt examinati: vnde propter hoc oportet actorem expendere plus: solum in illis expensis interest sua, & non plus. Ideo lex non vult q; interesse nō committatur vltra quàm interfit: quia sic aggrauaretur in ipso negotio principali, quod de iure non conceditur: vt d. l. quoties. in prin. Si tamen cōmitteretur dolus talis, in quo veniret interesse totius causæ, nemo dubitat quin ad totū committeretur. Ista, vt
33 videtis, sunt subtilia. †Sextò quæro, vtrum in obligatione, rem restitui, committatur interesse, & quando committat. Dy. hic videtur dicere, q; donec res extat præcisè agitur ad ipsam rem: si non extat, ad interesse: vt ſ. de rei ven. l. qui restituere. de cond. in de. l. in summa. §. si seruum. de condi. fur. l. in re furtiua. Pro hoc regula huius legis, quæ vult, q; in obligatione faciendi succedat obligatio ad interesse post morā. Gl. in d. l. in re furtiua. tenet contrarium, scilicet q; etiam re perempta adhuc debet agi ad ipsam: licet in condemnatione veniat æstimatio, sicut in obligatione rem dari: vt j. eo. l. si seruum. §. fi. Gul. de Cu. in d. l. in re. distinguit, aut obligatio ad rem restituendam contrahitur propriè, & secundū ius cōmune: & tunc verum dicit gl. q; semper ipsa res sit in obligatione, & petitione. Aut obligatio contrahitur contra ius commune, vt in fure: & tunc post interitum rei cōdicatur æstimatio: vt d. l. in re furtiua. Ista opi. procedit sine legibus. vnde de ea non curo. Videamus ergo quæ verior sit opi. vel gl. vel Dy. Cy. C. de sent. quæ pro eo. in iij. q. principali recitat Dy. simpliciter secundum quod hic scripsit. Nos istud examinemus: & videtur q; glo. sit vera, q; post interitū rei res ipsa petatur, & videtur casus ſ. re. amo. l. si concubina. §. non solum j. eo. l. inter stipulantem. §. pe. de condi. fur. l. si seruus. §. boue. Pro hoc Instit. qui. mo. re contrahi. obli. §. iē is. in fi. §. vbi dicitur q; etiam re perempta tenetur de ea restituenda. Præterea, hoc probatur per rationem: Quod iuris est de toto ad totum, idem debet esse de parte ad partem, & econuerso. Sed si res est restituta deterior, nō potest agi ad æstimationem deteriorationis iure actionis: sed debet agi ad ipsam: vt l. iij. §. si reddita. ſ. commo. ergo idem quando tota res perempta est. In cōtrariū pro Dy. facit d. l. in re furtiua. nō cauillādo tex. sed l. in summa. §. si seruū. quam ipse allegat, nil facit: quia ibi loquitur in obligatione de re reddenda. & hoc tetigi in vltimo contrario. Iē pro eo facit ſ. de vi & vi arm. l. j. §. rectissimè. C. de pig. act. l. fi. creditor. in fin. Pro hoc facit regula legis nostræ: quia cum rem restitui, sit factum: ergo succedit obligatio ad interesse. Qui l. dicemus? scripta non examinant. Ego dico Dy. verū dicere, scilicet q; in obligatione rē restitui, non succedit obligatio ad interesse statim post moram: sed cùm reus desinit habere facultatem rei restituendę: & hoc per iura ſ. pro hac parte allegata. Præterea, si nunquam succedat obligatio ad interesse, statim de necessitate sequeretur, q; rem restitui sit diuiduum sicut rem dari, quod est falsum, vt hic. Plenè examinaui ſ. in octauo contrario. & istud multum me vrget.

Ad iura allegata pro alia parte respondeo, q; licet succedat obligatio ad interesse: tamen prima nō extinguitur. Vnde si vult, potest agere ad ipsam rem: & æstimato fiet in cōdemnatione: vt dicti legibus: Item potest ipsum interesse in petitionē deducere, vt modò dixi. Ad §. si reddita. & dico q; ibi non est perempta res, nec pars rei: sed ipsa res est effecta deterior: & ideo æstimatio non petitur iure actionis: sed ipsam rem oportet peti: vt l. Iulianus. §.
34 qui fundum. j. eo. Sed circa † hoc est videndū vnum, scilicet quare in obligatione rem restitui, non committatur obligatio ad interesse post moram, sicut in alijs obligationibus faciendi. Respōdeo, sicut in obligatione dandi non committitur obligatio ad interesse post moram, quia semper stipulatoris interest dari, vt ſ. dixi: ita in obligatione rem restitui, semper lex fingit actoris interesse. Hinc est, q; non potest reus referre quęstionem dominij: vt C. locati. l. si quis conductionis. ſ. commo. l. commodare. & l. seq. quia igitur habet aliquam similitudinem cum obligatione dādi:
35 ideo tardius committitur in obligatione ad interesse. †Septimò quæro, qualiter ista obligatio committatur ad interesse: hoc est, vtrum tollat primam obligationem contractam ad factum: an verò vtraq; duret, ita q; reus sit obligatus copulatiue ad factū, & ad interesse: an alternatiue ad factum, aut interesse. De primo certū est, q; obligatio quę succedit ad interesse, non tollit primā. hoc patet legibus ſ. proxima q. allegatis. Hoc etiam patet q; secundum omnes potest agi ad factum, & consequi interesse: vt l. si quis ab alio. de re iud. in fi. & no. C. de act. emp. l. j. in prin. hoc tenet Dy. & omnes. Item certum est, q; vtrunq; non est in obligatione copulatiuè: quia secundum hoc posset vtrunq; exigi, quod est contra regulam, bona fides non patitur. Item si dicis obligationē cōtrahi alternatiuè: iam libellus & sententia erunt alternatiuę: & sic in executione erit illud inconueniens, quod dicitur in text. & gl. j. eo. l. eum qui certarum. §. j. Præterea hęc lex vult q; solum interesse possit deduci in petitione. Præterea, patet ex l. si insulā. j. eo. vbi dicitur, q; purgatio moræ admittitur vsq; ad lit. contest. ergo contestatio litis fit super solo interesse. Nam si alternatiuè vtrūq; esset in obligatione, & vtrunq; peteretur: posset eligere reus etiā post sententiam: vt d. l. eum qui certarum. §. j. Timore prædictorū dicit Pe. q; factum & interesse est in obligatione soluta, & in obligatione soluta electio est actoris quod petat: arg. ſ. de pact. l. rescriptum. §. si pacto. de act. empt. l. prædia. Ita refert Cyn. C. de sen. quę pro eo. l. j. Præterea, q; in obligatione soluta posit vtrūq; peti, videtur probari j. de verb. sig. l. sæpe. §. cum verò dicimus. d. And. de Pis. reprehendit istam opi. & bene: quia solutio licet sit per se orationis species distincta & separata in effectu: tamen est coniuncta, vel disiuncta, secūdum mentem proferentis: vt l. alienationis. §. fi. j. de ver. sig. & si de mente non apparet, vel erit disiūcta secundum quosdam: vt j. de reg. iur. l. in eo quod. §. vbi verba. vel secundum alios erit coniuncta, per d. l. alienationis. in fin. & l. triplici. §. videamus. secūdum quod oportet nos dicere, q; habeat vim coniunctæ, vel disiunctæ: & semper sequuntur inconuenię tiæ prædictæ. Nec obstat l. sæpe. §. cum verò. quia illud non est ex virtute solutionis: sed ideo, quia quando vnum refertur ad aliud, secundum illud debet intelligi: vt ſ. de hær. instit. l. asse toto. in §. cùm verò. obligatio soluta, refertur ad obligationē certam. Nam promittis mihi q; Titium dare, vel facere oportet: certè si Titius tenebatur ad dandū, agam ad dandum. Si tenebatur ad faciendū, agam ad faciēdum. Vnde ibi ideo est, quia habetur respectus ad obligationem Titij. Quid ergo dicemus? Breuiter do. And. dicit, & bene, quòd factū & interesse sunt in obligatione alternatiuè. Non tamen intelligas quòd sit vna obligatio continens duas res alternatiuè: imò sunt duæ obligationes: vna facti inducta ab homine: alia ad interesse subrogata à lege alternatiuè.

Ad inconuenientias supradictas quomodo respondebimus? d. And. vt narrant scripta circa hoc in l. si insulam. bene per vnam columnam, nil nouì dicit. Tu dic breuiter: Quandoque alternatiua cadit inter res quæ sunt in obligatione: tunc est electio debitoris: vt l. plerunque. in fin. suprà, de iu. do. Quandoque alternatiua est inter actionem: tunc non est dubium, quòd est electio

actoris:vt supra,de tribu.l.quod in hærede.§.eligere. Quandoq; cadit alternatiua inter res,& actiones mistim: tunc similiter est electio actoris:quia si dares reo electionẽ, tolleres actori actionem:vt s.de eo quod certo loc.l.iij.§.qui Stichum.in fin.§.ita est in proposito.nam hic est mistim alternatiua rerum,& actionum. Debetur enim factum aut interesse: ecce alternatiua rerũ. Item factum petitur per actionem ex stipulatu: quia est incertum: vt Institu.de verborum obliga.in princip. Interesse verò, per certi condictionem: vt supra, si certum petatur.l.certi condictio. in princ.merito electio est actoris. Aduerte tamen: quia cùm talis alternatio fit inter actionẽ,& obligationem:si actor eligit agere ad factum,quantum ad illam obligationem interesse est in facultate soluendi:vt s.eo.l.in stipulatione.in fin.si eligit ad interesse, reus potest liberari soluendo factum vsq; ad lit.contest.Hoc autem declarabitur j.in ix.q.& ibi videbitis rationem.

36 †Octauò quæro,vtrum reus possit præcisè compelli ad factũ,vel præcisè ad interesse. De isto interesse,certum est quòd potest peti,vt dictum est:& præcisè compelletur soluere,nisi moram purgauerit vsq; ad lit.contest.vt l.si insulam.j.eo.quod dic vt ibi. Vtrum autẽ ad factum possit præcisè cõpelli: ista quæstio iudicio meo est multũ dubia:& ideo eam diuido in tres partes. Primò,quando est in obligatione factum simpliciter. Secundò,quando est in obligatione rem restitui. Tertiò,quando est in obligatione rem tradi. Ad primum,dico quòd in hoc sunt diuersæ opiniones. Nam quandoq; factum,ad quod quis tenetur,est explicandum in iudicio:tunc habemus glos.quæ de hoc apertè satis loquitur s. de procur.l.sed & hæ.§.præter.quandoque factum est explicandum extra iudicium:tunc glos. quæ est in l.stipulatio.§.siue autem.supra,de operis noui nunciatione,in quæst.de scriptore,videtur dicere quòd sit in electione actoris,vel præcisè ad factum, vel ad interesse. Idem tenet Cyn.C.de senten. quæ pro eo.l.j.& hoc tenebat Hugo,vt not.s.de re iudicata.l.si quis ab alio.in fin. Huic sententiæ videtur assentire do. Mar.de fa.doct. antiquus, qui in hac quæstione vtitur his verbis: Vtrum quis compellatur præcisè ad factum l.stipulatio.§.siue autem.videtur velle quòd sic.hoc enim alijs multis comprobatur exemplis.Ecce enim cogitur quis cauere supra, de iudic.l. in omnibus bonæ fidei. de præto.stipul.l.Paulus.cum simi.Cogitur administrare.de admi. tut.l.j.in princip.Cogitur actionem cedere.de acquirẽda posses. l.possessio.in fine. Cogitur distrahere.s.de act.empt.l.Iulianus. §.idem Celsus.& quod ibi not. Cogitur quis reficere. C.de loca. l.cùm conductorem.Sed gl.ibi posita innuit quòd liberetur prestando interesse. Cogitur quis defendere: vt dicta l.sed & hæ.§. preter.Cogitur quis certum respondere:vt s.de confes.l.certum. Cogitur quis reuerti ad patriã potestatem: vt C. de pa.pote.l.iij. & iiij. Cogitur quis in certo loco edere: vt l.prætor.§.fina.s.de eden.Cogitur quis exhibere hominem,& exhibere tabulas: vt in titu.de tabu.exhiben.& de li.ho.exhiben.Cogitur quis facere apocham,seu cautionem de recepto.C.de fide instru.l.plures.& de pact.conuen.l.fina.Cogitur quis reponere in pristinam obligationem:vt s.quod metus cau.l.metum.§.fina.& l.illud. Cogitur quis manumittere. de fideicom.lib.l.iiij.§.si alienos. & per totum.Cogitur quis iudicare:vt s.de iud.l.de qua re.& de mu.& ho.l.munerum.§.iudicandi. Cogitur quis dotare filias. s.de ritu nupt.l.qui liberos.C.de do. promis.l.fina. Quid plura dicam? Ipsa charta deficeret si vellem omnia scribere. Concludit ergo,quòd quis possit compelli ad factum indistinctè. Sed quandoque est,quòd ille,qui tenebatur facere, non fecit: vnde fortè non potest amplius facere,vel actoris non interest quod fiat: & tunc cogitur ad interesse. Ita intelligit hanc legem,& de re iudicata.l.si quis ab alio.§.j.supra locati.l.si in lege.§.colonus.Certè ista opinio non est vera,per l.in stipulationibus.§.operarum. supra eodem,vbi factum potest fieri: & est in electione debitoris, vel interesse præstare,vel factum facere.Qualiter autem prædicta intelligantur, patebit ex infrà dicendis. Secunda opinio est, quòd regulariter non possit quis præcisè compelli ad factum: sed reus præstando interesse liberatur. Hoc tenet glos. supra,de vsuris.l.tertia.§.ne tamen. fundat se per legẽ si quis ab alio.in fine,de re iudicata. Hanc opinio tractat glos.in dicta lege si quis ab alio.sed non firmat. Sed istam opi.sequitur Dy.vt ipse hic scripsit,dicens: Ad factum non potest quis præcisè compelli regulariter, quum reus liberetur præstando interesse: vt lege si quis ab alio.in fin.j.de re iudi.s.eod.l.in stipulationibus.§. operarum. Fallit in casibus,Primus.C.de fideicom.lib.l.fin. Secundus,de procur.l.filius.§.fin.l.sed & hæ.§.præter.Tertius.s. quod me.causa.l.si cum exceptione.§. sed & si quis. Quartus,C. de ope.noui nun.l.stipulatio.§.siue autem.Quintus,s.de aqua plu.ar cen.l.si tertius.§.officium.& l.supra iter.§.fi. Et in his casibus est videre rationem diuersitatis:vt in qualibet earum apparet. Ista sunt verba Dy.quem sequitur Cy.C.de sentẽ.quæ pro eo.l.j. in iiij.q.principali.Idem tenet do. And.in l.si insulam. vbi circa hoc leuiter pertransit.Ista sententia non videtur perfecta.Nam multos casus suprà numeraui,in quibus quis præcisè compellitur ad factum:quos Dyn.non excipit. Præterea l.fideicom.li. vbi dicit ipse,ꝙ regula fallit:non loquitur de obligatione facti,sed de obligatione dandi. Nam ibi debebatur seruus legatario,& legatarius tenebatur dare libertatem. Tertia fuit opi. aut quis tenetur ad tale factum,quod non potest fieri per alium:& compellitur quis præcisè:aliàs non:arg.C.de cad.tol.§.ne autem. Ita notat gl. in d. l.si quis ab alio.licet non firmet.Ista opin.non est vera:vt patebit ex his quæ j.dicam,quando est electa industria alicuius. Quarta fuit opi.aut quis agit,vt sibi fiat:& cogetur reus præcisè:aut agitur vt fiat alij:& liberatur reus præstando interesse.Ita tenet gl. s.de do.l.hæreditatem.quod videtur sequi Pet. licet distinguat latius:vt j.videbitis.Prædicta autem opi.non videtur vera,per d.l. in stipulationibus.§.operarum. Quinta fuit opi.Iac.de Are.aut factum est in obligatione legali: & quis compellitur præcisè ad factũ:vt s.quod metus causa.l.si cum exceptione.§.sed & si quis. & de ope.noui nuncia.l.stipulatio.§.siue autem.& de procurato. l.sed & hæ.§.præter. Nam dictis legibus licet quis sit obligatus ex stipulatione:tamen stipulatio successit in locum obligationis legalis.Sic possunt intelligi omnia s:allegata per Mar.de Fa.Aut factum est in obligatione hominis:& tunc non potest cogi præcisè quis:vt l.si quis ab alio.& l.in stipulationibus.§. operarũ. & hic cum simi.Ita scripsit Iac.de Aret.licet multùm breuiter in d. l.hæreditatem.cuius opi.tenet Old. Certè ista opi. licet multum proxima veritati sit:tamen non est perfecta. Primò, quia in l. fideicom.§.fi.s.de leg.iij.inducitur obligatio ab homine,scilicet testamento:& tamen hæres præcisè compellitur,nisi diceres,ꝙ illud fauore vltimæ voluntatis,quæ est lex, vt ibi dicit idem Iaco. Præterea s.de procu.l.filius.§.fi.cogitur quis præcisè ad factum, tamen erat obligatio inducta facto suo:nec succedit vlterius in locum alterius obligationis legalis. Sexta fuit opi.Pet.de Bel. perti.qui in hoc puncto latius distinguit:vt in suis brocardis reperitur. Si quæritur,an quis possit præcisè compelli ad factum: distingue: Aut quis de eo,qui est obligatus ad factũ: Aut de eo, qui non est obligatus:vt quando agitur actione reali. Primo casu,aut factum est implendum in persona alterius ꝗ̃ actoris:& liberatur præstando interesse:vt s.eodem.l.stipulatio ista.§.si stipuler.Aut erat implendum in persona ipsius actoris:& tunc aut affert tantam vtilitatem habere interesse quantam habere ipsum factum:vt si stipulatus sum mihi mutuanti: tunc sufficit præstare interesse:vt s.eod.l.si pœnam. Aut præstare interesse non affert equalem vtilitatem:tunc aut est tale factum promissum,quod ex tacito intellectu non cogitur eum implere:vt cùm promittit defendere,vbi satis est,&c.vt s.de in ius vocand.l.satisq;,&c. tunc non compellitur precisè:vt l.non cogendum.§.Sabinus.s.de procu.Fallit vbi est actio tempore peritura:vt l.mutus.§.fi.de procu. & not.in d.§.Sabinus.Item fallit vbi frangeret fidem duobus:vt l.filius.§.fi.Item in procuratore actoris:vt l.sed & hę.§.preter. & ibi no.Aut est tale factum,quod secundùm tacitum intellectum poterit compelli complere precisè: vt cùm scriptor locauit operas suas:& tunc potest precisè compelli:vt l.stipulatio.§. siue autem.s.de noui oper.nuncia.& s.quod metus causa.l.si cum exceptione.§.sed & si quis.Fallit in l.si procurator.§.mandati.s. manda.Secundo casu,quando contra eum qui non est obligatus,puta actione reali:tunc aut agitur ad factum, tamen principaliter propter interesse:vt cùm agitur hypothecaria, agitur ad restitutionem rei:tamen principaliter propter debitum consequendum: tunc sufficit præstare interesse: vt s.quibus mod.pign. vel hypo. sol.l.Paulus.in fi.§.j. Aut agitur ad ipsum factum principaliter: vt quia agit rei vendicatione & cogitur precisè:vt s.de rei vendi. l. qui restituere. Ita dicit Pet. Ista distinctio non placet. Primò, quia non cõprehendit omnes casus:vt ex his,quę dicta sunt, apparet. Præterea,ipse videtur tenere,ꝙ vbi est electa industria qs possit præcisè cõpelli.quod sequitur Cy.C.de vsufru.l.antiquitas.& qui bo.ce.pos.l.j.in j.q.& idẽ Gul.quod est contra l. in stipulationibus.§.operarum.& contra §.mandati.l.si procura.s.mãda.& cõtra opi.Dy.positã in l.stipulatio.§.siue autẽ. & cõtra id quod no.hic.quod idẽ Cy.alibi sequitur,vt.s.dixi.Præterea,ipse facit regulã,ꝙ regulariter quis cõpellitur præcisè. sed text. facit regulam in contrarium in d.l.si quis ab alio.de re iudi.

37 †Quid ergo dicemus? Inter tot,& tantorum varietates dubito loqui: tamen finaliter sic dico: Aut agitur contra obligatum, aut contra eum qui non est obligatus,vt cum agitur reali. Primo casu,aut obligatio facti inducitur à lege,aut à testatore,aut ex conuentione partium. Primo casu.quando inducitur à lege: tunc indistinctè potest quis cõpelli præcisè ad factum:vt s.quod me. cau. l. si cum exceptione.§.sed & si quis. Induci à lege intelligo, quãdocunq; quis obligatur preter principale propositũ eius qui obligatur. Ita loquuntur omnia iura s.allega.per Mart.de Fa. aut inducitur à testatore:& cogitur præcisè: vt d.l.fideicommiss.§. fi.s.de leg.iij.Fallit si induceret [a] perpetuam seruitutẽ:vt l. Titio centum.§.ij.de condi.& demon.Si verò inducitur à cõuentione: tunc aut est subrogata talis obligatio in locũ obligationis legalis:& idẽ præcisè cõpellitur:vt l.stipulatio.§.siue autẽ.Ita potest loqui l.sed & hæ.§.præter.s.de procu. Aut non est subrogata in locũ legalis obligationis:& tũc aut illud factũ est explicandum in iudicio:& dic,vt no.in l.sed & hæ.§.præter.quæ glos. optimè dicit.Aut extra iudiciũ:& tunc indistinctè dico ꝙ non compellitur expressè ad factũ: [b] sed liberaẽ soluẽdo interesse,vt hic, & l. si quis ab alio.in fi.& s.e.l.si pœnã.j.eo.l.si quis stipulatus.§.fi.s. mand.l.si procurator.§.manda. Secundo casu,quãdo agitur cõtra eũ,qui nõ est obligatus:& tunc dic vt.s.per Pe. quia aut agiẽ ad factũ propter interesse principaliter:& liberãtur præstãdo interesse:vt l. Paulus §.j.s.qui.mo.pig.vel hyp.sol. Aut ad factum principaliter:& tũc cõpelliẽ præcisè:vt l.qui restituere.Idem dico,qñ agiẽ cõfessoria,vt reus cogatur precisè pati:& sic bene loquitur gl.quæ est s.si ser.ven.l.harum.in glo.sup ver.iubeat. Modo videamus rationẽ prædictorũ: In obligatione facti succedit obligatio ad interesse,nõ tantũ odio rei,qui est in mora:sed etiã propter eius rigorẽ:quod induxit stipulatio, ꝙ quis stipuletur, ꝙ sua intersit:vt in §.alteri. Vñ cum in factis qñq; intersit,qñq; non:ideo reus liberatur præstãdo interesse:ne actor consequatur plus ꝗ̃ intersit sua:vt s.dixi in x.cõtrario.& ista sit ratio in obligatione hominis.Sed in obligatiõe legis,ex quo lex obligat quẽ ad factum:lex hoc inducit ex sua æquitate, vel rigore:nec curat vtrum intersit:vnde ideo dicit lex,siue iure,siue iniuria,&c.vt s. de ope.no.nun.l.j.in prin.ideo præcisè cõpelliẽ ad factũ. Ex prædictis patet ꝙ distinctio illorũ qui dicũt,aut est electa industria, vel non in obligatione hominis,malè dicũt:quia ibi est eadẽ rõ, & scriptor non ponetur in cõpedibus:nisi diceres speciale fauore studij,& publicæ vtilitatis,quod nõ videẽ de mente iuris. Itẽ quare aliud in testamẽtis quã in cõtractibus,apparet.Primò: qa volũtas testatoris est lex,vt in §.disponat.ergo idẽ quod in obligatione legali.Itẽ fauore vltimæ volũtatis, De his verò qui non sunt obligati,patet rõ:quia cũ cogãtur ex quadã æquitate à lege inducta,propter ius quod residet penes agentẽ,debet iudicari idẽ ꝙ in obligatione legali.

38 †Ad secundum venio,quãdo est obligatio rem restitui:& istud iam est expeditũ. Aut enim habet rei restituendæ facultatẽ,& cogiẽ præcisè.aut non: & tunc succedit obligatio ad interesse.Et rõ patet ex his quæ s.dixi in vj. quæst. Hoc verũ,nisi qñ agitur hypotecharia,tũc indistinctè prior liberabitur prestando interesse:vt s.proximè dixi.

39 †Ad tertiũ venio. qñ est in obligatione rẽ tradi:vtrũ quis præcisè cõpellaẽ ad tradendũ:variãt gl.nã s.de act.emp.l.j.approbat opi.Bul.& Ioã. ꝙ indistinctè vẽditor libereẽ prestãdo interesse:per d.l.j.in prin.& C.de act. emp.l.si traditio.sed Insti. de cõtrahen. emp.§.pretiũ. approbat opi. Mar. & distinguit, vtrũ habeat facultatẽ rei tradẽdæ:& cõpelliẽ precisè:vt d.§.pretiũ.& de acti.emp.l.ex empto.i prin. Aut nõ habet facultatẽ rei tradendæ,& pręstat interesse:vt in legibus alleg.pro alia parte. Et istam opi.tenet Iaco.hic Dyn. & Pet.vt dicit Cyn.in d.l.si traditio.de actio.emp.Iaco.de Aret. tenet quod ad tradendum possit compelli præcisè,si habet facultatem tradendi:aliàs condemnatur ad interesse: sed tamen istud interesse non venit in petitione:sed est,vt refert Cyn.C.de sentẽ. quæ pro eo.in iiij.q.principali.Sed alij doct. dicunt, quod interesse est in petitiõe & est casus,in d.l.j.de act.emp. Quid dicemus? Dico sic: Aut rẽ tradi,est in obligatione ex contractu emptionis & vẽditiõis:& teneo opi.Mar.vt distinxi: habeat facultatẽ tradẽdi,vel nõ,per iura s.alleg.quod tenẽt cõiter oẽs. Aut rem tradi,est in obligatiõe ex alia simplici stipulatiõe: & tũc indistinctè reus liberatur prestando interesse:vt hac l. si fundum tradi.cõiuncto ver.seq.& j.eo.l. si fundum certa die præstari. Rõ, quia quãdo qs tenetur ex causa emptionis,non tenetur ad merum factum:imò dicta obligatio participat naturã obligationis dandi.Nã si est dñs trãsfert dñium vẽditor,vel vsucapiendi cõditionẽ:vt s.de actio.emp.l.ex empto. Ex eo ergo ꝙ participat cũ obligatione dandi, cõpellatur præcisè,si habet facultatem tradendi. Ex eo verò quod factũ est in obligatione,succedat obligatio ad interesse. Et quod ista obligatio non contineat merum factum,habes glo.s. si cer.pe.l.certi cõdictio.in iij.glo.& videtur text.s.eo.l.in conuentionalibus.in fin.intelligendo quod ibi præcessit contractus emptionis.sed quando rem tradi est in obligatione,ex simplici stipulatione:tunc merum factum est in obligatione:vt s.eod.l. si rem tradi.

40 †Nonò restat videre practicam præsentis materiæ.s.qualiter factum seu interesse petatur,et exigatur? Circa hoc reperitur triplex modus traditus à glossatoribus nostris.Primus est,ꝙ petatur factũ in libello:& tẽpore sententię interrogeẽ reus,si vult facere vel nõ:& si dicit nõ:tunc iudex condẽnabit eũ ad interesse: ar.s.de re iu.l.si qs ab alio §.si ita.no.s.de actio.emp.l.j.in prin.magnę gl. Nec mirum si aliud petitur,& aliud in condemnationem venit:quia aliàs hoc accidit.s.si cer.pe.l.vinum.de ædi.edic.l. ædiles.§.item sciendum. Idem dicit gl.Pe. & And.za.sequentes eũ, reprobant istam practicam.Nam stultus est iudex qui in alio cõdemnat,quàm petitum sit:vt l.fi.C. de fideicom.lib. vnde dicunt ipsi,quando factum simpliciter petitur, aut reus desinit posse facere:puta,tenebatur scribere librũ, & amputata est sibi manus: tunc de necessitate fiet condemnatio ad interesse: vt s. de condi. furti.l.in re furtiua.& de confes.l. Iulianus.& de consti.pec.l. per missor.cum si.& non erit locus dictæ interrogationi:quam gl.dicit. Aut non desinit posse facere:& tunc aut ab initio reus negabat se teneri:& tamen probatum est:& condemnabitur ad ipsum factum:quia fatuus est iudex, &c. Aut ab initio confitebatur se teneri, sed dicebat, nolo facere,quia volo interesse præstare: & tunc non sequitur condemnatio, sed liberatur à petitione facti: cùm præcisè non teneatur,secundum ea quæ s.dicta sunt. Ad l. vinum.& §.item sciendum.quam pro se allegat,respondẽt quòd ibi loquitur in his,quæ veniunt officio iudicis: quia accidit post li.conte.sed hic interesse est in obligatione & promissione.Ita dicunt ipsi.Et sic nullo casu erit locus dictæ interrogationi, quam gl.dicit.Ego sustineo glos.Nam quandoque desij posse facere: & tunc quid iuris,j.dicam.Quandoq; est possibile fieri factum, & interesse præstari: & tunc aut obligatio ad interesse fuit contracta post lit.conte.puta quia antè non erat in mora: tunc certum est glo. bene dicere:quia iudex poterit ad interesse condemnare: quia post lit.contes.accidit:vt d.§. item sciendum.Aut obligatio ad interesse fuit contracta antè:& tunc siue reus neget,siue confiteatur,dico ꝙ posset fieri interrogatio,vt dicit glos.quia iudex poterit condemnare ad interesse.Hoc probo primò per l.si quando.§.hæres.s.de leg.j.vbi videtur casus secundùm quod gl.intelligit ibi.Præterea,iudex potest sententiare prout conuenit inter partes:vt s.de re iudi.l. si conuenerit. Si ergo partes concordant ꝙ fiat condẽnatio ad interesse,satis est.Præterea,si petitur factũ, & fiat condemnatio ad interesse: non est aliud, sed idem interpretatione iuris.Hoc probatur sic.Fideiussor non potest promittere aliud quàm principalis:vt l.Græcè.§.si quis Stichum.j. de fideius.sed si principalis promittit factum, fideiussor poterit promittere interesse:vt j.de fideius.l.stipulatus es.ergo patet, ꝙ non est aliud. Et per hoc patet responsio ad rationem eorum.s.ꝙ fatuus est iudex,qui condẽnat in alio,&c.quia dico ꝙ nõ est aliud.

P. PAV. P.

a ❡ Fallit si induceret. Vide Fel.i c. cũ oli extra de testi.

POMATES.

b ❡ Expresse ad factũ. hoc aũt limita pluribus modis,de qbus hic p d. Alexã.cõsil. clxxix.inci. viso & opportune discusso. i viij.& ix.col.& in cõsi.ccxxxiij. incip. visis actis mihi trãsmissis.in iiij.colũ.& Abb.in cõsi. cxlix.i iiij.dubio.i fin.& d. Ias.in l.si pecuniã. in pri.in gl. i verbo.necesse.s.de cõ.ob cau. & Mathesi. notabi. liiij.in v.char.& zaba in repe.c.primi de accu. cxvj.differẽtia inter ius ciuile et Canonicum.& seq. clxvij.

a ¶Sed iuxta. Allegat a ſtud dictum Ludo. Ro. in cõſil. cclxvij. & conſuluit ſecũdũ iſtud dictum . vide ibi Andre. Barba.

Sed iuxta[a] prædicta moueo vnũ dubium. 41 Pone iudex nõ facta dicta † interrogatione cõdemnauit reum ad factũ ſimpliciter: nunquid reus poſtea liberabitur ſoluendo intereſſe? Videt ꝙ nõ: quia ſi ab initio agit ad intereſſe, reus nõ habet poteſtatẽ ſoluẽdi factum: niſi vſq; ad lit. conteſt. vt l. ſi inſulam. j. eo. ita ecõtra: vbi agitur ad factum nõ habet facultatẽ ſoluẽdi intereſſe, niſi vſq; ad lit. conteſt. Contrariũ dico. Nam debetis ſcire, ꝙ qñq; vnũ eſt in obligatione: aliud in ſolutione, ex diſpoſitione hominis: & tunc illa facultas ſoluẽdi deſinit per lit. conteſt. vt j. de ſol. l. ſi quis ſtipulatus fuerit decẽ in melle. Ita dicit l. ſi inſulam. Nam factum eſt in ſolutione, & obligatione ex diſpoſitione hominis. Quandoque vnum eſt in obligatione, aliud in ſolutione ex diſpoſitione legali: & tunc durat facultas ſoluendi, etiam poſt ſententiam, donec fuerit conſumptus ſuper actione iudicati: vt ſupra, de re iudicata. l. miles. §. decem. de petitione hæreditatis. l. item veniunt. §. cum prædiximus. Ita in propoſito cum factum petitur, intereſſe eſt in facultate ſoluendi ex diſpoſitione legali: vt ſupra dixi. ergo etiam poſt ſententiam poteſt ſoluere, donec lis conteſtetur ſuper actione iudicati. quod tene menti. 42 † Secundus modus practicandi eſt, quod ab initio actor interroget reum: & ſi non vult facere, ſtatim agatur ad intereſſe: iſte modus no. in d. l. j. in prin. de act. emp. Iſte modus eſt verus omnino. Nam cùm ſ. ſit pluries dictum, ꝙ intereſſe eſt in obligatione, & petitione poſt morã: patet ꝙ intereſſe poteſt peti, etiam ſi reus nõ interrogetur: ſed reus habebit facultatẽ purgandi moram, vſq; ad lit. cõte. vt l. ſi inſulam. & illud 43 cõmuniter omnes tenent. † Tertius modus eſt, vt ſic petatur: Peto factũ fieri, & ſi nõ fecerit, peto intereſſe. Iſte modus no. per gl. ſ. eo. l. ij. §. itẽ ſi in facto. cum d. l. j. de act. emp. & ibi dicitur, ꝙ hoc tutius eſt. & hoc tenet etiã Cy. C. de act. emp. l. ſi traditio. Sed contra hoc opp. hic proponit duas actiones, ſed actor cogitur eligere qui agit: ergo, &c. vt in l. quod in hæredẽ. §. eligere. do. Ant. fatetur, ꝙ ſi reus opponit, actor cogetur eligere: ſed ſi non opponit, procedit iudicium. Ego dico, ꝙ iudicium omnino procedit & reo opponente actor non cogitur eligere. Nam verba dicti libelli poſſunt intelligi duobus modis. Primò, vt vtrunq; petat iure actionis: & tunc procederet id quod dicit Anto. Secundò poteſt intelligi ꝙ iure actionis petat factum: intereſſe autem petat prout eſt in poteſtate ſoluẽdi: ſicut cùm peto decẽ aut noxæ deditionẽ: vt l. miles. §. decẽ. de re iudi. & Inſti. de offic. iudi. in prin. qui libellus ſine dubio procedit: & tamẽ hoc caſu non proponit niſi vnam actionẽ: ideo hic non cadit electio. & ſecũdum iſtum modum qui magis facit pro actore, debet libellus intelligi: vt de 44 iudi. l. ſi quis intẽtione. † Sed iuxta prædicta poteſt dubitari. Pone ꝙ factum deſijt poſſe fieri: vtrum amodo factum poſſit peti in libello? Dy. dicit hic indiſtinctè quòd non: ſed de neceſsitate petitur intereſſe: vt ſupra, de vſufruc. leg. l. ſi vſusfructus mihi in biẽnium. Iſtud dictum Dy. videtur cõtra ea quæ dixi ſ. in vj. q. Nam dixi, ꝙ quando eſt in obligatione rẽ reſtitui, etiã re perẽpta, ipſa res poteſt deduci in petitionem: vt probãt multa iura ibi allega. Quid ergo dicemus? Dico ꝙ factum eſt quoddam, quod poſtquam deſijt poſſe fieri, actor in hoc non poteſt prætendere ignorantiam, nec poteſt illud factum in libello colorari per modum poſsibilem: tunc de neceſsitate petitur intereſſe: vt dicta l. ſi vſusfructus mihi in biennium. Si enim mihi debeatur vſusfructus in biennium à morte teſtatoris: elapſo biennio, ego actor ſum certus quòd vſumfructum illius biennij habere non poſſum: nec poſſum hoc in libello petere per modum poſsibilem: cùm ſemper in libello apparet impoſsibilitas. Non enim poſſum dicere quòd facias me fructuarium temporis elapſi, quod eſt impoſsibile. Idem eſt videre, vbicunque quis eſt obligatus ad non faciendum: tunc ſtipulatio eſt commiſſa ad intereſſe: quia facit quod non debuit: de neceſsitate petitur intereſſe. Non enim poſſum petere in libello quòd non ſit factum illud quod eſt factum: quia eſt impoſsibile. Probatur ſupra, de euict. l. ſi ita quis. infra, de regulis iuris. l. verum. Et patet in omnibus legibus quæ ponunt caſum in eo qui eſt obligatus non facere: vt ſupra eodem lege ſecunda. §. item ſi in facto. & infra eodem lege ſi ſic. Facit textus ſupra familiæ erciſcundæ, lege hæredes. §. in alia. ſupra, de actio. empt. l. Iulianus. in principio, cum ſimilibus. Quoddam verò eſt factum, quòd licet deſinat poſſe fieri, actor poteſt prætendere probabilẽ ignorantiã. Ideo põt peti in libello per modũ poſsibilẽ: vt ſi teneris ad rem reſtituendã quæ eſt perẽpta: ego actor poſſum ignorare. Itẽ in libello poſſum hoc colorare per modũ poſsibilẽ, talẽ ꝙ in libello nõ appareat impoſsibilitas: quia poſſum licitè dicere, peto dictã rẽ reſtitui: tunc procedit petitio, licet fiat condẽnatio ad intereſſe, & ita loquunt͂ oĩa iura ſuperius allegata in vj. q. Eadẽ ergo ratione ſi ei, qui debeat ſcribere librũ, eſt amputata manus, poſſum petere in libello: Peto ꝙ ſcribas librũ: licet condẽnatio fiat de neceſsitate ad intereſ- 45 ſe. † Decimò & vltimò quæriẽ qualiter petatur intereſſe. Gloſ. in l. certi cõditio. ſ. ſi cer. pe. dicit, ꝙ peteẽ p certi conditionẽ: & peteẽ nõ expreſſa certa quantitate in libello: tñ poſtea in ſententia fiet certũ: vt Inſti. de act. §. curare. Doc. noſtri cõiter tenẽt oẽs cũ glo. in eo quod dicit, ꝙ intereſſe peteẽ per certi conditionẽ. et hoc eſt ibi in d. l. certi cõditio. expreſſum. Nã ibi dicit, ꝙ nulla actio quæ cõpetit ex l. Aq. cõpetit ad intereſſe: vt ſ. ad l. Aql. l. ij. i prĩ. & Inſti. ad l. Aqui. in prin. ergo &c. qđ hic nõ diſputo: dicatis vt ibi. In eo vero ꝙ gl. dicit, ꝙ intereſſe peteẽ incertũ in libello: ſunt contrariæ opi. Iac. de Ra. Pe. & Cy. dicũt enim, ꝙ ſi omnino intereſſe petiẽ p certi cõditionẽ. qa ſperaẽ certificari: eadẽ rõne oẽ factũ poterit peti certi cõdictiõe, qa ſperaẽ certificari futuro facto: ergo idẽ in omni facto. At iſtud eſt falſum: qa p factis agitur actiõe ex ſtipulatu: vt Inſti. de ver. ob. in prin. & j. eo. l. vbi aũt. §. q id qđ. Dicũt ergo ꝙ intereſſe petiẽ certi cõditione: & poneẽ in libello certũ, & taxatũ. Hoc probaẽ: qa q intereſſe petit, pecuniã dari petit: vt hac l. Sed q petit pecuniã, debebit certam quãtitatem exprimere: vt ſ. de rei vẽ. l. ſi in rẽ. ergo &c. Præterea, ſnia debet eſſe conformis libello: vt ſ. cõi di. l. vt fundus. ſed in ſnia iudex condẽnat ad certã pecuniã: vt l. ſi quis ab alio. ſ. de re iudi. ergo &c. Ad §. curare. quẽ gl pro ſe allegat, rñdet: Intereſſe quoddam eſt præteritũ, vel præſens: iſtud cũ ſit certũ, etiã natura, debet peti certũ in libello: & iſtud iure actionis. ſ. p certi condictionem. Quoddã intereſſe eſt futurũ. ſ. ꝙ põt creſcere vſq; ad ſniam: vt ſ. ſi cer. peta. l. vinũ. & l. in hac. de tritica. & iſtud nõ põt peti iure actionis: vt ſ. de iudi. l. nõ quemadmodum. ſed peteẽ iudicis officio mercenario: & huius occaſione admittiẽ adiectio incertę partis hoc modo: dico contra te, tu debes mihi dare vinũ, vel aliã rẽ, & fuiſti in mora: vñ intereſt mea in decẽ, quæ decẽ peto: & ſi contigerit intereſſe augeri, vſq; ad ſententiã, in illud peto te condemnari. Modò dicũt ipſi, Adiectio iſta iuncta declarabiẽ per iu dicẽ in ſententia, cũ de hoc loquiẽ § curare. Ita dicit Cy. C. de ſen. quæ pro eo quod intereſt. l. j. circa. iiij. quæſt. principalẽ. & in d. l. certi condictio. in vlti. q. in repetitione ſua. & ibi latius hoc declarat. Ego credo gl. Bene dicere. Primò per legẽ. Secũdò per rationem. per l. C de inuti. ſtipu. l. iij. in fi. vbi eſt caſus. Nam ibi agitur ad intereſſe, & dicitur obligatio iuncta actioni in factũ, &c. Nõ enim poteſt dici, ꝙ ibi loquaẽ de intereſſe futuro: quia tũc non diceret͂ ipſa actio incerta, ſed officiũ. Loquitur ergo expreſsè de intereſſe præterito, quod venit iure actionis: & petitio erit incerta, condẽnatio certa, vt ibi patet. Secundò per rationem ſic: Quã docunq; declaratio incertitudinis non eſt in poteſtate actoris, admittitur libellus incertus: vt ſ. quorum legat. l. j. §. quia autem. & etiam dicimus in obligatione alternatiua, quando electio eſt debitoris: vt j. eo. l. vbi autem. §. qui illud. ſed declaratio intereſſe non pendet ex poteſtate actoris, ſed ex ſubtilitate iudicis: vt C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt. l. j. ergo admittitur libellus incertus. Et in hac opi. videntur eſſe Gul. Iaco. Butr. & cæteri noſtri Citramontani. Ad rationes in contrarium reſpondeo. Primò ad id quod dicunt, quod hac ratione omne factũ poterit peti certi conditione, dico quod falſum eſt: quia quantum ad intereſſe eſt certum in rerum natura, tempore quo petitur: licet non expri matur in libello: meritò venit incerti condictio: vt l. cum ad præſens. & l. ſequen. ſ. ſi cer. pe. Facta verò, anteq; fiant, nõ ſunt certa in rerum natura. Ad l. ſi in rem. de rei ven. reſpond. quod debet peti certa quantitas, quando pẽdet ex poteſtate actoris. alias ſecus. Ad l. vt fundus. reſpondeo quia ſententia eſt conformis libello hic: quia intereſſe petitur, & ad intereſſe fit condemnatio licet in ſententia deducatur certum, in libello ſuſtinetur incertitudo, per rationem quam dixi. Fateor tamen quod ſi quis libellũ formaret ſecũdũ opi. prædictorum docto. quod libellus procederet. Sed ſi de minori intereſſe probaretur, reus abſolueretur ab eo quod eſt vltra petitum: quod noceret actori, propter condemnationem

tionem expenſarum: ſed libello formato ſecundum glo. non poteſt illud accidere. Barto.

Si quis ita ſtipulatus.

Pœnalis ſtipulatio adiecta obligationi facti, cũ adiectione diei, demũ aduenieẽte die cõmittiẽ: aliàs cũ cœperit eſſe in mora inchoãdi, ad particulare intereſſe cõmittitur. h. d. Opp. de prin. ad fi. Rñ. debetis ſcire ꝑ declaratione ꝙ ĩ hoc §. differt prin. à fi. Primò: qa in prin. pœnalis ſtipulatio incipit à præcedẽti cõditiõe: in fine à præcedẽti cõuẽtione. Secũdò, quia in primo caſu fuit certũ tps adiectũ: in ver. planè. nullum tps. & iſta eſt no. differẽtia. Tertia differẽtia eſt bona: quia primo caſu fuit appoſita pœna: in ſecũdo nõ. & iõ vt pœnalis ſtipulatio cõmittaẽ, oportet ꝙ totũ tps labaẽ, ſecus in intereſſe: quia ſtatim cõmittiẽ ad particulare intereſſe. Oppo. de l. ſi ita ſtipulatus eſſem abs te. ſ. eo. Sol. dicũt quidam: ibi pœna fuit appoſita, hic nõ. Iſtud eſt truffa. Tenet iſtã. Ad totale intereſſe nõ committiẽ, niſi tm̃ tẽpus tranſierit ꝙ poſsit domus fieri: ſed ad intereſſe particulare cõmittiẽ cùm incœpiſſet eſſe in mora: vt hic. Et hãc oẽs tenent, quia eſt tex. in l. cõtinuus. §. item qui inſulã. j. eo. Oppo. de l. exiſtimo. §. ex hac. j. eo. Solu. eo modo quo ſ. proxi. quod ad particulare intereſſe cõmittitur, dũ eſt in mora inchoandi, &c. & circa materiã huius §. diſtingue plene vt dixi ſ. proxi. in v. q. Extra gl. opp. & eſt opi. Pe. & iſta lex, prout dixi in primo cõtrario, videt͂ cõtra illam regulam, Expreſsio eorũ, quæ tacitè inſunt, &c. & no. in l. nõ rectè. C. de fideiuſ. & l. iij. ſ. de leg. j. ſed hic ſic exprimitur tempus: quia tacitè ineſt, & aliquid operatur. Sol. aut exprimitur eo modo quo ineſt: & tũc nihil operaẽ. Aut alio modo quã ineſt: & loquiẽ hic: quia tps, qđ exprimitur, eſt ad arbitriũ promiſſoris. l. ſtipulatio iſta. §. inter certam. ſ. eo. ſi non exprimatur tempus tunc ineſt ex natura rei: & tunc expreſsio aliquid operatur.

1 ☞ *An ante diem ſit nata obligatio.*

Nterdum.

Stipulatio pura, ſecundùm verba quãdoq; ex natura rei recipit dilationem. h. d. Oppo. & videtur, ꝙ in obligatione in diẽ ſit ante nata actio, licet obſtet exceptio: vt l. j. ſ. quãdo di. vſufru. le. ce. & tñ videt͂ tex. ꝙ aduenieẽte die incipit. Sol. gl. expo nit, incipit, ſ. cũ effectu. Pe. dicit ꝙ tex. ſtat propriè: & tunc eſt 2 caſus pro eo quod ante diẽ non eſt nata actio. Et † pro declaratione eius quod Pe. dicit, formo dubium, an obligatio ſit nata ante diem. Et Pe. dicit ꝙ ſic: vt l. centeſimis. in prin. ſ. eo. & ſecundũ hoc obligatio eſt pura, quãdo ꝑmitto fructus futuros, licet exactio differaẽ. h. d. Pet. probo j. eo. l. inter ſtipulãtem. §. ſacrã. vbi pendet: ergo &c. ſ. eo. l. ij. §. j. Breuiter Pe. dicit contra caſum l. ſ. de cõdi. & demon. l. j. vbi dicit͂, ꝙ eſt conditionalis, & eſt tacita, quæ impedit natiuitatem obligationis: vt no. ſ. de pac. l. item quia. Nõ obſtat §. ſacrã. quia ibi pendet natiui- a tas obligationis, vt dixi ſ. eod. l. ij. §. j. Quid dicemus? [a] Dico hic ꝙ ſi queram[9] de obligationibus, in quibuſdam exemplis eſt nata incontinẽti: vt ſi promiſit domum ædificare, vel dare Carthaginem, & in quibuſdam exẽplis nõ eſt nata: vt in partu ancillæ, & fructibus futuris: vt d. l. j. de condi. & demon. Si vero quærimus de actione, de qua quærit text. & c. tunc in illis exemplis vbi non eſt nata obligatio, text. ſtat propriè: in aliis exemplis dico idem: quia cum dies inſit ex natura obligationis, ſeu rei in obligationem deductæ, impedit natiuitatem actionis: vt l. ſi tutor Reipublicæ. §. fin. de tut. & ra. diſ. & hoc non deſtruendo tex. & ſ. eod. l. ſi ita ſtipulatus eſſem abs te. & j. eo. l. ita ſtipulatus. in ij. q̃. princ. dic vt ibi. & ſic gl. quæ exponit, ſ. cum effectu: non bene dicit. Quærit gloſſ. quæ ſint iſtæ operæ. Dicit quòd incertæ. Aliud ſi certæ: vt artificiales. Dy. dicit, quod eadem eſt ratio in operis certis, quæ in incertis. Dyn. bene habuit bonum intellectum, & etiam glo. & quòd iſte tex. loquatur de incertis, apparet ex eo ꝙ dicit ꝙ indiſtincte operæ: quia tunc antequã indicant͂, ſunt incertæ: vt l. ſi non ſortẽ. §. libertus. ſ. de condi. inde. Item apparet: quia ante non naſcit͂: vt l. quoties. de ope. lib. quãtum ad hoc vt teneatur reus. ſed quãtum ad hoc vt mora committatur, eadẽ eſt ratio in certis & incertis, vt tantum tempus tranſeat.

Si ſeruus hæreditarius.

Opp. de l. ſeruus hæreditarius. j. de ſtipu. ſer. Gl. diſtinguit optimè: qa hæc debet intelligi ſecundũ illã. & vide glo. q̃ incipit, diſtinguẽdũ eſt, &c. a

1 ☞ *Mora per oblationem, quando prorogari poſſit.*

2 *Ray. & Bar. ſimul legerunt Piſis, Bar. ſequitur opi. Ray. præceptoris ſui.*

Promiſſor Stichi.

Iſte §. tractat materiam purgationis moræ, & hic poſſet tractari, prout in l. ſi inſulam. & quia Dy. ibi poſuit, ideo oẽs docto. ibi tractant, & ibi dicemus: & breuiter dicit, ꝙ licitũ eſt morã purgare. In prima parte loquitur in ſpecie debita: in ſecũda parte loquiẽ in quãtitate debita. Opp. & videtur ꝙ nõ liceat offerre. j. eo. l. ſi inſulã. Gl. dicit ꝙ nõ licet poſt lit. cõte. vt ibi. Cõtra: qa imò ſemper licet: vt Inſti. de ppe. & tẽp. ac. in fin. & l. ſi reus. ſ. de procu. Rñ. ad l. ſi inſulã. † Qñq; ad purgationẽ moræ offert͂ illud ꝙ petiẽ: & tũc põt ſemp offerre: vt Inſti. de perpe. & tẽp. act. §. fi. vt ſi peto Stichũ, tu offers: vel peto decẽ, & offers decẽ. & ſic loquiẽ hic: & reᵉ tũc abſolueẽ ab inſtãtia iudicij. Qñq; vnũ petiẽ, & aliud offert͂: vt, peto intereſſe, tu offers factũ: vel peto pœnã, tu principale debitũ offers, poſt li. cõte. & tũc nõ licet: vt l. ſi inſulã. j. eo. & hoc tenẽt oẽs doc. excepto do. Ray. & magno tpe tenuit iſtã: poſtea mutauit opi. per l. ſed & ſi alia. ſ. de cõſti. pec. Ad §. fi. Inſti. de ppe. & tẽp. ac. rñ. ꝙ aut quæriẽ quãtũ ad euitãdũ periculũ interitus: tũc offerre non poſſum: vt l. ſed & ſi alia. Aut q̃tũ ad euitandũ inſtãtiã iudicij: & poſſum: vt Inſtit. de ppe. & tẽp. actio. in fi. hoc nihil eſt dictũ: quia loquiẽ qñ ab inſtãtia abſoluitur: quia ſoluit. Quo ergo remanet periculũ inte- c ritus: cũ à toto eſt abſolutus? Poſtquã dixi † ſibi iſtud cũ ſimul Piſis legerem[3], ipſe rñdit, ꝙ ĩtereſt actoris, vt pueniaẽ ad ſententiã, ne ille poſsit dicere ſe ſoluiſſe indebitũ. Sed illud eſt cõtra dictum iſtud: quia poſſum euitare iudicium. & tex. eſt in §. fi. Abſoluor enim ab inſtãtia, nec alia ſperatur ſnia. Sed dũ legebã Piſis ſequendo Caſsiũ, qui ſniam magiſtri ſui bene excuſat, dixi eũ bene dicere. Nã text. in §. fi. loquiẽ in ſoluẽte, ſeu ſatisfaciẽte: hic loquiẽ in offerẽte tãtum. Vñ dico ꝙ añ lit. conte. ſola oblatio purgat morã, vt hic, & l. ſi ſeruũ. §. ſequitur. j. eo. & l. illud. ſ. de pericu. b & commo. rei vendi. ſed poſt lit. conteſ. [b] non ſufficit oblatio: vt l. ſed & ſi alia. ſ. de conſtitu. pecu. ſed requiritur alia ſolu. vel quod vicem ſolutionis obtineat: vt oblatio, & depoſitio, & c conſignatio: vt l. obſignatione. C. de ſolu. vel in iudicio [c] offerat: vt l. ſi rem. in fi. ſ. de pig. act. & tunc loquitur Inſti. de ppe. & temp. actio. in fi. Cætera dic plenè vt l. ſi inſulam. j. eod.

1 ☞ *Dictio quantum, refertur ad quantitatem, non ad ſpeciem.*

2 *Vinum optimum dicitur quod eſt ſecũdũ regionem, & ſecundũ cõem uſum loquendi.*

3 *Aurei intelliguntur promiſſi ſecundum regionem, & ad pondus regionis.*

Stipulationum quædam.

Vſq; ad l. fi. l. ſeq. breuiter hoc intendit: Qñ in obligatione venit id, ꝙ non eſt variabile ex natura rei, vel promiſſoris volũtate, ſtipulatio continet certũ: aliàs incertum. hoc dicit. Et aſſume tibi hoc: qa quãdo certũ deuenit in ſtipulatione: tũc agitur certi cõdictione: quãdo incertũ, tunc actione ex ſtipulatu: vt Inſti. de verb. obl. circa prin. Item quãdo venit in ſtipulatione incertum certificandum ex aliquo futuro euentu, ſtipulatio recipit dilationem: vt ſ. l. proxi. in prin. Et propter iſtos duos effectus eſt facta iſta lex cũ ſeq. Poſtea venias ad caſum. & ad l. noſtrã opp. & aduertatis. Nam cùm dico fundum Tuſculanum, non apparet quantũ. Gloſ. dicit † ꝙ quantum, refertur ad quantitatẽ, non ad ſpeciẽ. & hoc innuit glo. ſuper ver. aurei, & ſi bene inſpiciatur, eſt alia gl. magna in prin. l. ſeq. Pe. dicit ꝙ inquãtum apparet à capitevſq; ad pedẽ, fortè nõ dicit malè. ſed gl. habuit

¶Quid dicemus. Et pondera, qa Pau de ca. ſ. l. ſi ita ſtipulatus eſſem abs te. ſ. e. limitat illã l. j. q. ante tps põt ſtipulator agere contra ꝑmiſſorẽ ad ædificãdũ domum. Bar. hic ſentit cõtrariũ. Ego ibi reducebã ad cõcordiam, ꝙ aut adhuc nõ erat ĩcœptũ tps ędificãdi & non poterat compelli, aut erat incœptũ, & reſtabat tm̃ de tpe quod poſſent ædificare, & iſto caſu procedat dictum Pau. de caſ. & videt͂ hic caſus in ver. tũc: alias ſecus. Vide q̃ ibi dixi, & ſ. l. ij. §. itẽ ſi ſ facto. And. Barb.

b ¶Poſt lit. cõte. Adde ꝙ Imo. & Ro. in d. l. ſi ſiulam. & Ro. hic tenẽt cõtra ꝑ iura q̃ dicunt ſimpliciter ꝑ oblationẽ morã purgari: vt l. ſi ſeruũ. §. ſequitur. j. e. & ꝑ l. qđ ſibi. §. fi. a cõtrario ſenſu j. de ſol. Et ꝑ hac opi. Alex. alle. tex. ſ. l. hominẽ. verſic. quominus. ſ. mãd. & Ange. ſ. l. & ſi poſt tres. in antepe. colũ. ſ. ſi qs cauſubdens ꝙ ſi qs vellet ſuſtinere opinio. Barto. poſſet dicere, quia intellectus moder. non eſt bonus ad l. ſed & ſi alia.

¶In iudicio. Adde, & limita vt ꝑ eũdẽ in l. ſi debitor. j. de ſolu. cũ quo dicit Ale. cõcordare Bal. ſ. l. acceptam. de vſur.

a ¶ Illud. Adde in quantum Alexand. hic in §. tangit an ſit neceſſe cauſas grauaminis ſigillatim exprimere in appellatione ab interlocutoria, adde q Bald. conſi. cclxij. j. lib. tenet ſigillatim eē exprimendas, nec ſufficiat ſe referre ad acta.

b ¶ Libellus alternatiuus. Adde qd de exceptione alternatiua, vide in ca. nullus pluribus. de reiud. lib. vj. Anto. de Bu. in c. tertio loco. de proba. et §. de excep. l. nemo. Quid d poſitione alternatiua, vide d. Anto. in d. ca. & Inno. in c. ex parte de reſcri. Bal. in l. edita. in xxvij. colū. ver. quid diceē de practica Vicentina. in repe. Padua. C. de edē. & in l. j. in iij. oppo. C. de furt. Quid de decreto iudicis, vide in l. ſi pupillorum. §. ſi prætor. verſi. quid ergo §. de reb. eorū. Quid in diffinitiua ſniā dicit Alexā. cōclud. q non valeat, per l. fin. C. de ſen. quæ ſi. cert. quāti. & cū illa glo. tranſit Nico. de Neap. de quo etiam per glo. in c. latores. de cle. excom. depo. mi. & aliquid p bal. ſi l. j. C. de fur. Et ad Bar. hic adde tu docto. maxime Aret. in ca. ex parte B. iij. nio. extra, de foro cō pe. & ibi do. Maria. in v. not. Et adde ēt q exceptio alternatiua procedit, qñ in vtraq; parte alternatiuæ concluditur vna & eadē intentio. Ita Aretiñ. poſt doc. in c. tertio loco. de probat. & ibi q ſicut libellus alternatiuus procedit, quādo incertitudo cauſatur facto rei: vt p Bar. in l. j. §. quia autem. ſ. quorum legata in excipiēte, l. T.

c ¶ Idem in annuo. Adde Bart. in l. pecuniæ. ſ. de ali. & ci. a le. Ange. ſi l. cum notiſſimi. de præſcrip. xxx. Ann. Bal. in l. j. C. de ſenten. quæ ſi. cert. quāti. Angel. in l. j. in repe. C. de iudi. Quid de expenſis futuris vide per Ang. hic quē ſequitur Alexā. ſimiliter quid de fructibus futuris? & an tractus futuri temporis ſpectent ad iudicē, vide per Anto. de But. et Imo. in cap. auditis. de præſcriptioni. & & Imo. in capi. pro illorum. de præben. Bart. in d. l. j. de ſentent. quæ ſine certa quāti. & Ang. ſi d. j. l. prima.

reſpectum ad tex. qui dicit, ex ipſa ꝓnunciatione apparet quātū. Dicitur hic q qui fundū ſtipulatur ſimpliciter, incertū ſtipulatur. Contra: quia nihil valet, vt l. ita ſtipulatus. j. eo. & ſ. de iure do. l. cū poſt. §. gener. Sol. vult incertū ſtipulari. & ideo eſt incerta ſtipulatio an autē valeat, hic nō dicitur. Dico ergo q nō valet: vt in cōtrario & hoc vult gl. Opp. de l. triticū. j. eo. Solu. vt gl. quia in frumento fuit adiecta quātitas, licet nō qualitas. Venio ad gl. magnā. & ſi hoc eſt verū, certi cōdictio ex mutuo nō habet locū, niſi cū mutuat optimū vinū. Cōtra, §. ſi cert. peta. l. certi cōdictio. in prin. & l. cū qd. & per totū. Sol. ibi prēceſſit mutuatio, ex qua limitatur qualitas cōtractus: quia debet reddi vinū ciuſdē bonitatis: vt l. cum quid. hic qñ nō præcedit aliquis cōtract⁹. Extra gl. op. ſi hoc eſt verū: nulla ſtipulatio certa eſt: quia meli⁹ vinū eſt vernacia: & in ipſo eſt differentia: ergo † qui promittit vinū optimū, promittit incertū. Sol. Debet intelligi ſecūdū regionē, & ſecundū communem vſum loquēdi: vt l. cū de lanionis. §. aſinā. ſ. de fun. inſtru. & inſt. & l. ſemper in ſtipulationibus. j. de reg. iu. & pro iſta determinatiōe facit illum quod ſtatim dicam. Opp. hic dicitur quod qui promittit aureos, promittit certū. Cōtra: quia aurei ſunt de Florētia, Genua, de Venetijs & Vngaria, & ſunt varij. † Dic q aurei intelliguntur ſecundū regionē ad pondus regionis: vt ar. l. nundinis. ſ. de le. iij. l. ſemp in ſtipulationibus. j. de reg. iur. l. Imperatores. de contrahen. emp.

V Bi autem.

Vndi certi. Vt intelligas ſummariū me um quare vſusfructus eſt incert⁹ propter varietatē pecuniæ, ad quā teneris. Itē in vino meliori pōt ſolutio variari ex voluntate ipſi⁹: ſed qñ nō poteſt variari, tunc eſt certū. Opp. ſ. de vſufru. ear. re. quæ vſu cōſu. l. tribus. Solu. ibi in vſufru. earū re. quę vſu cōſumunt. Et ratio eſt: qa transit dominiū. Secus qñ ſtipulatur vſusfructus rei immobilis: vt in §. qui id quod. Opponit. de lege prima. §. & generaliter ſ. de triti. Solutio triticaria datur ad incertum.

Illud ª dubitationē recipit.

Opp. quia non vī q appareat qd, quale, vel quātū. Dicit gl. q apparet ex poſtfacto: nam eo ipſo q exprimitur vt ſpēs, videtur apparere quātum: vt ſ. l. ꝓxima. Itē q eſt certū apparet: quia variatio ſolutionis non eſt in poteſtate rei, nec pendet ex natura rei: ideo dicitur certum hic, vt cū ꝓmitto oleū illius amphoræ, aliud ſoluere nō poſſum, & videbitis ſtatim in §. q illud. Gl. ſignat ar. cōtra. & vide eā, q̄ incipit mihi. ibi ar. & c. & ibi. l. j. §. j. meli⁹ diceret. l. ait ꝓtor. §. j. & ſic eſt certū: quia p relationē ad certū. Itē ibi. l. quod in ſtipulatione. Sol. ibi vſuræ nondum erant in ſe certæ: quia de futuris agebatur: & ibi. l. ita fidei Solue vt ibi. Item ibi, in prin. §. iſte nō accedit ad ꝓpoſitū, ſed magis ē cōtra. l. ij. §. īcertā. j. de pto. ſtip. ſed ibi eſt incerta ſtipulatio reſpectu initij: ſed inſpecto exitu eſt certa: vt ibi. Vel dic vt in primo caſu, qñ ſtipulor partū Arethuſæ ſi erit natus ex certa. Quæro, vtrū agaī actione ex ſtipulatu, vel certi cōdictōe. Dicit Dy. q actiōe ex ſtipulatu. Iac. de Are. dicit q certi cōdictione, & probaī: qa anteq̄ partus naſcaī nō pōt agi vt l. interdū. ſ. eo. poſtq̄ eſt natus, eſt certū: ideo agiī certi cōdictiōe: vt l. certi cōdictio. in prin. ſ. ſi cer. pe. ibi: ſiue ex incerto cōtractu, &c. Dy. poſſet dicere verū in fructu annuo: vt dicam ſtatim in §. qui ſortē. Et ſi dicis quare hic dicitur q incertū ſtipulatur? Reſpon. propter ſecūdū effectum, quem dixi in princi. l. vt oſtendat interim nō poſſe agi.

Qui id quod in faciendo.

Obligatio fieri, vel nō fieri: eſt in certa. h. d. Et plenè examinaui in l. ſtipulatiōes nō diuiduntur.

1 ☞ *Libellus alternatiuus qualiter procedat.*

Qui illud aut illud.

Obligatio alternatiua, ſi electio eſt promiſſoris, cōtinet incertū: ſi creditoris, certū dicīt cōtinere. h. d. Et iſtū §. no.

† Et per iſtū. §. dicūt doc. q in obligatione alternatiua ſi eſt electio debitoris, ꝓcedit libellus alternatiu⁹: b vt no. Inſti. de act. §. curare. & j. de iniur. l. prætor. §. qđ aūt. Si verò eſt electio creditoris, debet eligere, & vnū petere: vt hic, & j. eo. l. ſi qs ſtipulatus ſit Stichū. Et ex hoc dico regulariter, q qñq; declaratio incertitudinis nō eſt in actoris ptāte, nō habet exprimere certum in libello: vt l. j. §. hoc interdictum. ſ. quorum lega. & ſcribo. in l. ſtipulationes non diuiduntur. in vlti. q.

1 ☞ *An vſura futuri temporis poſſit peti.*

Qui ſortem.

Qui ſtipulatur ſortē & vſuras, ſtipulatur certū quo ad ſortē, incertū quo ad vſuras. h. d. Peteī ergo ne vſura actiōe ex ſtipulatu, vel certi cōdictiōe? & certè ſi quidē vſura, quę currit, petiī: & tūc agitur certi cōdictione: licet ex incerto cōtractu: vt ſ. dixi. Si verò petiī vſura futura: & tūc agiī actiōe ex ſtipulatu ad incertū. † Quęro ergo, vtrū vſura futuri tēporis poſſit peti? vī q nō, in l. j. §. j. ſ. de vſur. Breuiter qñ aliqd annuū, vel menſtruū debeī, vtrū poſſit peti ꝓ futuro tpe, habem⁹ glo. varias. Vna eſt in l. non quēadmodū. ſ. de iudi. quæ dicit q pro futuro tpe pōt peti. Idē in §. preiudiciales. Inſti. de act. & gl. l. j. C. de fideicō. Cōtrariū videī tenere gl. in l. j. C. de iudi. ī gl. parua. Quid dicemus? Dñi, ſemper tenui illā opin. q pro futuro poſſit peti nō ſimpliciter, ſed cū diſtinctione. qđ ſi quidē eſt in ptāte mea petere ſtatim totū, ita q ex futuro non pēdeat: & tūc pro futuro nō poſſum petere: vt l. j. ſ. de vſur. vbi cōdēnādo reū pōt facere, vt vſurę nō currāt exigēdo. Sed qñ nō eſt in ptāte creditoris, tūc ſemp ꝓ futuro pōt peti etiā in vſuris. l. j. ſecūdū vnā lect. C. de ſen. quæ ſine cer. quāt. Idē in annuo c legato vt not. glo. in l. nō quēadmodū. ſ. de iud. l. j. C. de fideicō. & l. mile agi tur. C. de præſcri. xxx. an. Facit. l. iij. in prin. ſ. de ali. & ci. leg. et circa hoc plenè diſtinxi hoc anno in l. j. C de ſen. quæ ſine cer. quāti. pro fer. Redeo ad §. noſtrū, qñ eſt in electone debitoris tūc agitur ex ſtipulatu. Facit l. q Romæ. in prin. j. eo. Quero qd hoc eſt dictū, q duæ ſunt ſtipulationes: & vide gl. quæ incipit, ſors & vſura, & c. ſed iſta lex. eſt cōtra caſum l. ſi Stichū. §. ſtipulatio. ſ. eo. Breuiter aut gl. dicit cōtra illā legē. vel dic, q fuit facta expreſſa mētio annorū: vt l. pluribus. §. j. j. eo. ſecūdū Dyn. Vel dic, q ibi loquiī qñ eſt ſtipulatio annua ſimpliciter & ſic habet ſolū diē: hic verò ineſt conditio, ſ. ſi debitor fuerit in mora ſoluēdi & ſic nō eſt pura. Vñ quot ſunt anni, tot ſunt ſtipulatiōes: vt l. ſi ſeruus cōis Mæuij. §. fi. j. ti. ij. & ibi dicam.

Hæc ſtipulatio.

Qui teneī ad dādū, dare preciſē cōpelliī. h. d. No. hic q dare, eſt accipientis facere. Opp. ſ. de act. emp. l. j. & l. ſi rē tradi. ſ. e. tit. Dicūt qdā, q ſuccedit obligatio ad intereſſe. Nō eſt verū: qa tunc eſſet ſtipulatio incerta: qa variabilis ex poteſtate ꝓmiſſoris, ſicut in ſtipulatione facti. qđ eſt cōtra §. noſtrum. Dic ergo q cōtraria loquuntur in obligatiōe facti: hic in obligatione dādi. Fallit in l. ſi pœnā. ſ. eo. & plenè dixi in l. ſtipulationes nō diuiduntur. Opp. de l. ſi ſtipulatus. ſ. de vſur. Sol. ibi propter naturam præcedentis cōtractus. ſ. de cuius natura nō veniebat datio præcite: vt l. ſi. C. de condi. ob cau.

Facultas

1 ☞ *Facultas eligendi non tranſit ad alium præter hæredem ſtipulatoris.*
2 *Facultas eligendi ſi competit per modum iuris poteſt in alium transferri per ceſſionem.*
3 *Electio quæ ſit, quæ cadit in ſeruum.*
4 *Nomen debitoris alternatiui, cuius electionem habebat creditor, ſi aſsignatur ex ſecundo decreto creditoris, in eum tranſit facultas eligendi.*
5 *Facultas eligendi, quando tranſit ad hæredem.*
6 *Facultas eligendi in caſu huius §. licet non poſsit cedi uiuo ſtipulatore, tamen poteſt procurator conſtitui ad petendum, & eligendum.*
7 *Procurator conſtitui poteſt ad petendum reſtitutionem fideicommiſſi: licet non poſsit cedi nec procurator in rem ſuam conſtitui.*

2 SI ſtipulatus. † Facultas eligēdi non tranſit ad alium: præter ſtipulatoris hęredē h. d. Opp. quia quic quid quærunt filius & ſeruus, quę runt domino & patri: vt l. a acquiriī. ſ. de acqui. re. do. & placet. de acqui. hære. Hic dicitur contrariū, quare male. R ñ. gl. j. eo. l. ſi. in prin. q iſta eſt quædā facultas eligendi, nō ius: ideo inhęret perſonæ ſeruī: & nō quæriī per ſeruū: vt ſ. eo. l. ſtipulatio iſta. §. hi qui. quod eſt notandū. † Nam ſi hæc electio competeret per modum iuris, poſſet in alium transferri per ceſſionē vel ius eligendi Epiſcopum vel Abbatē q competit canonicis, vel monachis: & de hoc ſunt plures caſus extra, de elect. Sed contra hoc oppo. q iſtud eligere, ſeu arbitrari, ſit iuris, & in ſeruū nō cadat: vt l. illa verba. de ver. ſi. & no. j. de re. iur. l. q

3 attinet. So. † quædā eſt electio, quæ cōſiſtit in mera, & libera voluntate: vt electio in alternatiuis, vel in legato optionis: & iſtud eſt facti, & cadit in ſeruum, vt j. eo. l. ſi. in prin. Fallit ī ſeruo pœnæ: vt l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ad Treb. Quædam eſt electio, ſiue arbitramentum quod nō cōſiſtit in libera voluntate, ſed arbitrari debet vt bonus vir, ſed ſi nō faceret, cogeretur per iudicē. Et iſtud eſt iuris: & in ſeruum nō cadit: vt in contrarijs. Si ergo ſeruus ſtipulareī aliquid arbitrio ſuo fieri, non valeret ſtipulatio quaſi ſit collata arbitrio incertæ perſonæ: vt l. ſi merces. in prin. ſ. loc. Imo, dices tu, ſi eſt iuris, trāſibit in dominum, ſicut cætera iura, vt dictum eſt. ſed iſtud eſt ius inſeparabile à perſona: vt l. ſi quis arbitratu. ſ. eo. Opp. ſi illa facultas eligendi eſt facti, ergo non trāſit ad hæredē: vt ſ. e. l. cum quis ſibi. ſed hic dicitur contra, & c. & ſic tranſiret in dominū ſeruo mortuo. R ñ. iſtud eſt factū executiuum iuris prę ambuli: & ideo ſicut tranſit ius: ita & iſtud factum. Sed cōtra hoc opp. gl. de l. ſi ſic. §. ſi quis ita. ſ. de leg. j. Sol. Dicunt quidā ibi fuit verbū velim, hic voluero. Truffa eſt. Vel dic q eſt perſonalis ſtipulatore viuo: ſed eo mortuo eſt realis, & tranſit in legatarium. Videamus rationes iſtorū per ordinē. Ratio quare eſt perſonalis ſtipulatore viuo, eſt: quia ſi alij poſſet cedi, vel in alium transferri, fieret conditio promiſſoris deterior. quia ille forte aliter quā prius eligeret: vt l. is qui. de fideicom. lib. & l. generaliter. §. fi. e. ti. ſed poſt mortē deſijt eſſe perſonalis. Ratio: quia hoc videtur eſſe actū. vt ſicut obligatio ipſa principalis eſt tranſmiſſibilis, ita & iſta: alias mortuo eo ſtipulatio eſſet inutilis, q eo viuo non pōt cōtingere. Itē ideo tranſit ad hæredē: quia præſumitur ſcire voluntatē defuncti: vt l. ſi quis filio. §. ſi quis plures. & ibi no. ſ. de leg. j. & legatarius in hoc habetur loco hæredis: vt ſ. de vſucap. l. id tempus. §. j. Itē alienatio in hæredē eſt neceſſaria: ergo & c. ar. l. peto. §. prædiū. de leij. Et ſic ex prædictis patet, quod natura huiꝰ facultatis eſt, q poſt mortē poteſt trāſire in alium: in vita, nō niſi fiat ex neceſ

a ſitate. Sed ad quodlibet iſtorū oppo. a & videī q tranſeat etiā in vita: vt l. ſi Pamphilo. de opti. leg. Sol. ibi ſeruus erat alienatus vel manumiſſus, & ſic deſierat eſſe eadē perſona cum domino: hic vero durabat dominium: vt ibi patet. & ideo hic ſer

4 uus acquirit domino de neceſſitate. † Ex quo nota q ſi nomē debitoris alternatiui, cuiꝰ electionē habebat creditor, aſsigna retur ex ſecundo decreto creditori creditoris tranſiret facultas eligendi: tum quia fit ex neceſsitate: tum qa tranſit in perſonam cui ſtipulator non pōt imperare: vt d. l. ſi Pamphilo. q optime probatur per l. pro hære. §. ſi quid tamē. de acqui. hær. ibi cum petitio earum ętiā creditoribus, &c. & quod ibi not.

5 in fi. gl. Opp. ad ſecundū, & videtur † q talis facultas non trāſeat ad hæredem: vt l. ſi quis arbitratu. ſ. eo. & C. de contrahen. emp. l. fi. Sol. dicunt quidā doc. quādoq; ius eligēdi, ſeu arbitrandi, competit alicui iure ſuo, & pro ſe: & tunc tranſit ad hęredes: vt hic, & l. illud aut illud. de opti. lega. & C. communia deleg. l. fi. & Inſti. de leg. §. optionis. Aut iure alieno, & pro alio: & tunc nō tranſit ad hæredes. d. l. ſi quis arbitratu. cum ſi. Ita refert Cy. C. de cōtrahen. emp. l. fi. in vij. q. Certe prædicta diſtinctio non eſt vera

b in iure arbitrandi, prout iuris eſt: qa in illo iure, vel nō recediī à perſona: vel ſi receditur, itur ad iudicē, etiam qñ quis habet ius arbitrandi iure ſuo, & pro ſe, nec tranſit ad hæredem: vt l. hæc venditio. de contrahen. emp. & j. eod. l. cum ſtipulatus ſim mihi à Proculo. ſed in facultate eligendi, prout facti eſt, ꝓcedit dicta diſtinctio. Nam ſi competit iure ſuo, tranſit ad hęredem, vt hic, cum ſi. Si iure alieno & pro alio non: vt C. communia de leg. l. fi. §. ſed

6 & ſi quis. † Quæro, licet hæc facultas non poſsit cedi ſtipulatore viuo: an poſsim facere procuratorem ſimpliciē ad petendū & eligendum? Puto q ſic. Nam licet ius petendi reſtitutionē iuris fideicommiſsi non poſsit cedi, vel procurator in rē ſuam conſtitui: vt ſ. de iure do. l. ſi mulier. §. ex aſſe. tamē bene pōt procurator ſimplex conſtitui, vt l. v. §. j. ad Treb. & l. reſtituta §. j. eo. ti. & ibi no. Pro hoc eſt tex. ſ. de procu. l. ſi is. & j. rem rata habe. l. cum debitore. in fi. & per eaſdem leges dico, quod ꝓcurator generalis nō poteſt eligere, ſed oportet quod habeat ſpeciale mandatum, vel quod ſequatur ratihabitio. Qualiter autem formetur libellus, vidiſtis ſ. l. proxi. §. qui illud.

P. P A V. P.

a ¶ Iſtorum oppono. Vide ad iſtam ſolu. Iaſ. in l. Julianus ſol. iij. verſic. iſtam doctrinā Bart. ff. d le. j.

b ¶ Si modicum præiudicant. Adde qđ Imol. tranſit cū opi. Bar. & Abb. in cap. de iureiurā. & cū horū opi. dicit Ale. tranſeundum, licet aliquid contra. An autem qui ſe ſubmittit ſtatutis, videatur ſe ſubmittere futuris, vide Abb. conſi lio lj.

1 ☞ *Verba præſentis temporis non porriguntur ad futura.*
2 *Clauſula codicillaris ut operetur, debet concipi, ſi non valet, uel ualebit.*
3 *Poteſtas, qui iuranit facere ſtatuta, non intelligitur iuraſſe de futuris, ſi multum ſibi præiudicant.*
Nec tenetur ſeruare illicita, impoſsibilia, uel obuiantia eccleſiaſticæ libertati.

1 Cum ſtipulamur. † Verba præſentis tēporis nō porriguntur ad futura. hoc dicit. Op. de l. non quemadmodum. ſ. de iudi. vbi dicitur, q futura inducuntur in iudicio qñq;. Dic vt l. non quemadmodū. hoc anno diſtinxi in l. j. C. de ſen. quæ ſine cer. quanti. tetigi in

2 l. vbi autē. §. pe. ſ. eo. Inducitur in arg. † ad q. ſi teſtamētum dicit, quod ſi non valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorū. Quod ſi rumpitur agnatione poſthumi: tunc iſta clauſula nō habet locum: quia tempore teſtamenti valebat, ſed debet dicere, ſi non valet, vel valebit: vt hic. & ſic ſecundum Dyn. dic, vt

3 plene dico de iure codicillorū. l. j. † Quæro, Poteſtas iurauit ſeruare ſtatuta huius ciuitatis, fit vnum ſtatutum poſt iuramētum, an debeat ſeruare? Videtur q non: vt hic. Cōtra. l. ſi ſeruitus. de ſerui. vrba. prædi. Dicunt quidam, aut promiſit ſeruare ſtatuta: & tunc de futuris non intelligitur: vt hic & j. eod. l. ſi à colono. Aut promiſit ſe ſeruaturū: & tunc etiam veniunt futura, vt d. l. ſi ſeruitus. licet Canoniſtæ contra, extra de iureiur. c. pe. Sed hoc nihil eſt dicere: quia infinitum comprehendit futurum. Breuiter dicerem, prout no. ſ. eo. l. proxi. §. hæc ſtipula

b tio. quod ſeruare ſtatuta intelligatur de futuris, ſi modicum b præiudicant iuranti. Sed ſi multum præiudiciū afferrent tūc ad futura nō porrigereī: vt ar. l. vlti. C. quæ res pi. ob. poſ. Nec obſtat de iureiu. c. pe. quia ibi iurauit ſeruare ſtatuta edita, & ſic ſe ad iam edita reſtrinxit: hic vero ſimpliciter, & indefinite iuraſſe proponitur. Itē tale iuramētum nō refertur ad illicita, vel impoſsibilia, vel obuiantia eccleſiaſticæ libertati: vt capit. j. de iureiuran. lib. vj.

1 *Pœna quando committatur contra hæredes.*
2 *Pœna quando promittitur, non refert an dicatur tantum nomine pœnæ an dicatur ſub pœna.*

AD diem. Etiam hæreditate iacente ex curſu diei appoſitæ, pœna committiī. h. d. Oppo. de l. pecuniæ. §. j. ſ. de vſu. Dicunt quidam, cōmittitur: ſed obſtat exceptio. Gl. dicit cōtrariū, q ibi hæreditas creditoris iacet: quia non eſt cui ſoluat: ideo debet debitori præiudicari: hic vero iacet hæreditas debitoris: ideo creditori nō debet præiudicari. Pe. dicit, q nō eſt verū, per l. ſciendum. cū l. ſequē. ſ. de vſur. vbi ſi quis eſt abſens ex cauſa neceſſaria, nō cōmittiī mora: & ſic pœna nō pōt cōmitti, qñ eſt cā neceſſaria, vt eſt in mortuo. Et ideo dicit ipſe: Aut debitor deceſsit prouiſus: &

a ¶Restitutio. Adde quod idem tenet Ang.hic. Angel. & Imo.in l.sed & si in conditionē.§.seruus s.de hære.insti.Spe. in titu.de emphy.§. nunc aliqua versic. xviij.aliā ponit op. vt refert Alexā. sed videtur ꝙ vers.seq. inclinet in hanc partem ꝙ detur restitutio:vt ibi videri potest.licet referat opi. Host.ꝙ heredi ignoranti detur restitutio:hæreditati vero iacenti nō,quia hæreditas iacens repræsentat personam defuncti. Vnde cū defuncto non daretur restitutio allegando ignorantiā. l.si pro suo. simil'r nec eius hæredi argu.ca.j.ex tra,de solutio.

b ¶L.si debitori. Adde secundum Alex. quod licet Ange.& Pau.de ca.sequātur sol.Bar.ad l.si debitori.quod tñ Raph. & Imo. dicunt, qđ non potest procedere,rationibus, de q. bus hic per eos: vnde dicunt quod verior videtur solu.ad illam legem.illa quę per ipsum Bart.dat̃ ad l.si vero non remunerandi.

c ¶Dicit Petr. Adde quod eius opi.sequitur Bal.Ange.Imo. & Rapha. Paul.de ca.hic,& Alex.

tunc committitur,vt hic. Aut non deces
sit prouisus:& tunc non committit̃:vt l.
sciendū.& do.Cy.tangit in l.ij.C.de iure
1 emphy.in xij.q.Breuiter†istæ sunt imagi
nationes.Dixi tibi in l.cum filius.§.in hac
s.eod.ꝙ aut cōmittit̃ ex pacto pœna sine
aliquo hæredis facto:& ita loquitur hic.
Aut ex mora:& tunc loquunt̃ contraria.
& gl.est in l.si cū militaribus.C.de restit.
a mi.tñ Dy.tenet hic ꝙ detur restitutio[a] hæ
redi,vt l.cum filius.§.in hac.ꝙ no.in l.qui
2 in alteriꝰ.j.de reg.iu.†Quæro,quādo pœ
na promittit̃ an debeat dici,promitto tm̄
nomine pœnę:an sufficit dicere, sub pœ
na.Et videt̃ ꝙ sic:per istum text.habetis
gl.in l.rescriptum.§.si pacto.s.de pact. &
tex.fa.ercis.l.hæredes.§.idē iuris.cum si.

1 ☞ *Vtrum quantum ad acquisitionem inspiciatur tempus existentis conditionis in ultima uoluntate.*

SI filiusfamilias sub

conditione. Quantū ad acquisitio
nē,tēpus cōtractæ stipulatiōis inspicitur.
h.d.Opp.de l.quæ legata.j.de regu.iur.&
de gl.in l.si vxor.C.de cōdi.inser.Sol.ibi
in legatis:hic in cōtractibus.Quæ est rō?
Dicit gl.in l.si vxor.C.de cōdi.inser.ꝙ in
legatis nō vertit̃ factū filij:ideo inspicimꝰ
tp̄s cōditionis.In contractibꝰ vertit̃ factū
filij:ideo patri acquiritur. Sed certe pōt
esse contractus,in quo nō pōt verti ope
ra filij.l.liber homo.§.j.s.de acqui.rer.do.
Et rationē huius posui in l.si is q pro em
ptore.s.de vsu.Et ista est ratio,ꝙ in con
tractibus cōditione existēte fingit̃ retro
quæsijsse,& celebratū esse cōtractū, vt l.
necessario.§.quod si pendente.s.de peri.
& cōmo.rei vē.& l.potior.& l.q balneū.
s.qui poti.in pig.hab.in legatis nō trahit̃
b retro:vt l.j.§.ij.s.ad Sil.Opp.de l.si debitori[b].§.si filius.j.de fi
deius.& l.quidā cū filiū.j.eo.gl.& doc.soluunt vno modo, &
bene:sed in ratione male:& dicunt ꝙ ibi post emācipationem
interuenit talis actus,q actus sufficeret ad pariendā actionem
stipulatione nō precedente.Illud nihil est dicere:quia nos q̄ri
mus de actione quę nascit̃ ex stipulatione precedenti,nō ex
actu sequenti.Sed quę est ratio? Dic,ꝙ istud quod venit ī cō
ditione potestatiua,nō trahit̃ retro:vt l.potior.& l.q balneū.
& l.j.s.qui potio.in pig.ha.& contraria in conditione potesta
tiua loquuntur:sed hic loquitur in conditione casuali,quæ re
trotrahitur:vt dictis legibus.Opp.de l.si vero nō remuneran
di.§.si filios.s.mā.veritas est ꝙ ibi loquitur de actione quę dat̃
ex ęquitate:vt in factum:nō de actione quę nascitur ex prę
cedenti cōtractu.simile in l.si dubitetur.in fi.j.de fideius.& ibi
dicā.Opp.de l.quidā cū filiū.s.de hęre.insti.Breuiter gl.tāgit
in l.vlti.j.de sti.ser.ꝙ lex nostra loquitur in conditione extrin
seca:secus si in intrinseca conditione,que respicit tēpus existē
tię sui iuris.Ista est bona,& optima:nisi talis conditio adijcere
1 tur dolo:vt l.vlti.j.de stip.ser.Accipe†ergo tres casus, vtrum
quātum ad acquisitionē inspiciatur tēpus existētis cōditionis
in vltima voluntate? Dic ꝙ sic:vt l.q̄ legata.j.de reg.iur.l.si v
xor.de cōdi.inser.Sed si in cōtractibus:& tūc aut cōtractꝰ ta
lis confer̃ sub cōditione quadā extrinseca:& tunc aut illa cō
ditio est potestatiua:& tunc inspicitur tempus existentis con
ditionis.l.quidā cū filiū.in fi.j.eo.Si vero erat casualis cōditio:
& tunc quantum ad inquisitionem inspicitur tempus obliga
tionis contractę:vt hic.Fallit quando ex ęquitate datur vtilis
vel actio in factum,vt l.si vero nō remunerādi.§.si filio.s.mā.
& j.de fideius.l.si dubitet̃.§.fi.Si vero cōfer̃ sub cōdōe intrin
seca,quę cōfer̃ in tp̄s existentię sui iuris:& tunc aut ꝓmissio
fit ab ipso patre:& inspicitur tempus conditionis:vt l.pen.de
col.bo.aut ab extraneo:& tūc aut in tp̄e mortis p̄ris,& ipi p̄ri
acquiritur stipulatio:vt l.quodcūq̄.§.j.s.eo.cōiuncta.l.vlti.s.
de condi.insti.Si verò confertur in tempus post mortē:& tūc
aut sine dolo:& tempus conditionis existentis inspicitur.l.
quidam cùm filium.s.de hæred.institu.Aut cum dolo: & tūc
tempus stipulationis non inspicitur:vt l.fi.j.de stipu.ser.

1 ☞ *Fructus in actionibus stricti iuris,non ueniunt nisi à tempore litis contest.*
2 *Practica libellandi in casu huius §.*
3 *Fructus quòd petatur ut fructus,uel interesse,in casu huius §.quid releuet.*
4 *Fructus quando ueniant à tempore lit.contest.& quando à tempore moræ.*
5 *Fructus donec sunt in fundo,sunt pars rei,& in rei uendicatione non petuntur ut pars rei,sed tanquam mei percepti ex fundo meo.*

Cum fundum.

1 Iste est difficilis §.In actionibus †stricti iuris nō veniūt fructus,nisi
à tp̄e lit.cōtes.h.d.cū gl.sua. Ad l.nostrā opp.de l.si fundū cer
ta die præstari.eo.ti.Gl.quę est hic,dicit ꝙ ibi loquit̃ de inter
esse quod cōsistit in dāno:hic de eo qđ cōsistit in lucro.Truffa
est:alia est so.ꝙ ibi veniūt fructꝰ vt interesse:nō vt fructus: vt
hic.Sed illud nihil est dicere quātū ad legē hāc.Ideo dic ꝙ ibi
loquit̃ in obligatiōe facti:hic in obligatiōe dādi:iō nō veniūt
fructꝰ.Præterea,ibi nō dicit̃ ꝙ veniāt fructꝰ:sed ꝙ venit iter
esse:vt j.dicā. Opp.de l.in hac.de triti.Dic,ꝙ à tp̄e moræ, li
cet nō veniāt fructus,tñ habebit̃ rō fundi,quāti plurimi à tp̄e
moræ fuerit:vt dicimꝰ in vino:vt no.in l.vinū.s.si cer.pet. & l.
2 fi.de triti.& istud est vtile ꝓpter practicā.†Nā si in libello pe
terē cōdēnari ad fundū cū fructibꝰ succūberē ī fructibꝰ,vt hic.
Si vero peterē cōdēnari ad fundū quanti plurimi fuerit à tp̄e
moræ,vincerē:nec est dubiū ꝙ plꝰ valebat, cū erat fructibus
plenꝰ:vt l.fi.§.fructus.de his quæ in frau.cre. Opp.de l.videa
mus.§.si actionē.s.de vsur.So.ibi veniūt post lit.cōte.ante nō:
vt hic,& probat̃ s.si cer.pe.l.cū fundū.in prin. Opp.de l.in cō
uētionalibꝰ.§.fi.s.e.vbi qñ est rē tradi,venit causa bonorū: er
go fructꝰ.Rñ.illa l.habet plures lec.& ꝓut intelligis in obli
gatione facti:tūc veniūt fructꝰ vt interesse,nō vt fructꝰ: per l.
3 si fundū.j.e.Quid ꝓdest hoc?†Rñ.qa qñq̄ plꝰ cōtinet vnū q̄
aliud.Pone,rusticus debet mihi doctori prædiū tradere: ꝑce
pit magnos fructꝰ:sed ego perciperē paruos.Si ego peterē vt
fructus,deberent̃ oēs quos ipe ꝑcepit,si peto vt interesse,de
berētur oēs quos ego ꝑcepissem:in effectu ergo differt.Itē in
modo practicādi.Nā fructus petunt̃ officio iudicis:vt l.videa
mus.§.ex causa.s.de vsuris.Sed qñ interesse petit̃:tūc venit iu
re obligationis:vt l.stipulatiōes nō diuidunt̃.ver.Celsus.Erit
ergo aduertēdū in forma libelli.& ꝑ hoc ītelligis gl.d.§.ex cā.
& d.l.in cōuētionalibꝰ.in fi. Opp.de l.si stipulatus.s.de vsur.
Sol.ibi fuit stipulatio rē dari,& vacuā possessionē tradi:& hic
sic nō fuit stipulatꝰ:& ideo ista duo simul iūcta aliquid operā
tur. Vltimo opp.& videt̃ ꝙ fructꝰ veniāt:vt l.Iulianꝰ.§.si fru
ctibꝰ.de act.emp.Gl.dicit,ibi in actiōe bonæ fidei:hic ī actio
ne stricti iuris.Pe.dicit reprehēdēdo istā glo.nō video rōnem
inter cōtractus bonæ fidei,& stricti iuris:sed dicit ipse, aut ve
niūt ex cā lucratiua:& loquit̃ hic.Aut ex cā onerosa:& loqui
tur ibi.Ista distinctio est cōtra l.ratio.§.j.de acti.emp.Itē cōtra
secūdū mēbrū est s.de le.j.l.apud Iulianū.§.j.vbi est causa lucra
tiua,& tñ veniunt fructus:quia illa actio habet instar bonę fi
4 dei.Dic ergo tres casus.†Aut in obligatione venit rē dari tā
tū:& tunc aut est cōtractus stricti iuris:& nō veniūt fructus,
nisi à tp̄e lit.cōtest.vt hic,& l.videamus.§.si actionē.s.de vsur.
haberet̃ tñ rō quanti plurimi fuit à tp̄e moræ:vt l.vinū. & l.in
hac.Si vero loquimur in cōtractu bonæ fidei:& tūc veniūt fru
ctus à tēpore moræ:vt l.Iulianus.§.si fructibꝰ.s.de act.emp.l.
videamus.§.ex causa.s.de vsur.Aut est in obligatione, fundū
tradi:& tunc fructus vt interesse veniunt à tp̄e moræ:vt j.eo.
l.si fundū tradi.Aut venit in obligatione fundū dari,& vacuā
possessionē tradi:& loquit̃ l.si stipulatus.s.de vsur. Sed opp.
5 de l.fructus pendentes.s.de rei vend.Dicit†Pet.[c] respectu iu
c ris realis fructus sunt pars fundi:sed respectu iuris personalis
nō,vt hic.Sed istud est cōtra l.fi.§.fructus.s.de his quę in frau.
cre.ideo dic,ꝙ glo.optime dicit:qa istud est verū in fructibus
pendentibꝰ:hic secus Ratio:quia fructus sunt pars terræ ad
tempus:ideo postq̄ sunt separati à terra,non possunt peti vt
pars.Sed in reali hoc est plus:quia quandoq̄ etiam separatos
possum petere vt meos,non vt partem fundi,sed tanq̄ meos:
quia perceptos ex fundo meo.

Si tempore

1 ☞ *Si tempore sententiæ sit præsens procurator & dominus,& uerba sententiæ referātur ad dominum,an ualeat sententia.*

SI procuratori presentis.

Pæsentia personę,in
ducit vt alteri per alterum actio quæratur.h.d. Opp.
de l.possessio.§.& si possessio.s.de acqui.poss.Insti.de inuti.
stipu.§.alteri.dicunt quidā,ꝙ hic in prætorijs stipulationibus.
Tu dic ꝙ hic operatur personæ præsentia:vt dixi.s.eo.l.stipu
latio.§.si quis insulam.Quæro qualiter verba debent concipi.
Et vide glo.quæ incipit,hoc in prætorijs:ibi itē hoc in stipula
tione,& datione,&c.Et no.istā gl.& alleg.eā in §.si quis insu
lam.Pe.de Bel.perti.dicit:ꝙ etiā si verba obligationis,& exe
cutionis conferuntur in personā procuratoris,valet:& qñq̄
sine cessione alteri per alterū quæritur actio:vt nota.in l.j.in
prin.j.de stipu.ser.Sed illud non est verū,& l.j.de stipu.ser.cū
gl.loquitur in filio,& seruo,qui videntur eadē persona cū pa
tre,& domino:vt in §.ei qui.de inuti.stipu.& qđ Pe.nō bñ di
cat scitis,ꝙ ex sententia quæritur alteri actio sine cessione:vt
l.in causæ.§.fi.s.de procu.tñ oportet ꝙ verba obligationis:&
a condemnationis,in præsenti[a] persona referantur,vt l.j.C.de
b sen.& inter.om.iudi.Quid si tempore[b] sententię†est presens
1 procurator,& dominus,& verba omnio sñiæ referuntur ad
dñm,an valeat? Videtur quod nō:vt hic.sed hoc ideo:qa dñs
non loquebatur.qđ in stipulatione requiritur,sed in sñia suffi
cit præsentia:nec oportet ꝙ loquat̃:& sic puto ꝙ valeat si dñs
c erat ibi volens causam prosequi.[c] quod pōt scd̄m ea quæ dicā
j.iud.sol.l.si post acceptum,secus si esset ibi assistens procura
tori:quia in eum non debet ferri sententia in inuitum, sed si
pro se fertur:præsumo eum in dubio voluisse litigare:al's secꝰ.

1 ☞ *Quomodo uerba dicantur ambigua.*

QVoties in stipulationibus.

In ambiguis
assumimus interpretationē,quæ vitio caret.hoc dicit.
1 †Quæro quomodo dicantur ambigua? Et dicit gl.ꝓpter æq
uocationem:sit canis,quæ est quædā stella,& est canis latra
bilis,& est canis piscis natabilis.Itē propter cōpositionē & di
uisionem,&c.Opp.j.eo.l.inter stipulantem.§.si Stichū.Glos.
distinguit hic,de quo vidistis s.eo.l.stipulatio ista.§.in stipula
tionibus.& plene in l.veteribus.s.de pac.plenius per Dy in
c.cum sint partium iura.de reg.iu.in.vj.No.ex hac lege exem
plum:ꝙ dicit gl.de libro Aristotelis,& sic ad significationem
genitiui.de qua dixi s.de ope.no.nun.super rub.Itā no.exem
plum de Bononia,cū sint duæ ciuitates,quæ isto nomine vo
cantur vna,s.Lombardiæ:& alia vltramontes.qđ facit,qa in
hac prouincia sunt plura castra eiusdē nominis:& variantur ꝑ
aliqua cognomina:tamen in actionibus criminalibus non po
test dici certum,nec licet vagari:ideo debēt exprimi:alias for
te vitiaret̃:argu.j.de iure fis.l.ita fidei.in principio.

QVoties quis alium.

In stipulationibꝰ p̄torijs simpliciter cō
ceptis.vr̄ quis promittere se curaturū.Itē in obligatio
nibus facti,succedit obligatio ad interesse.h.d.Ibi nā qui aliū
sisti,&c.Not.bonū tex.Opp.promissio facti alieni nō valet:
vt l.stipulatio ista.in prin.s.eo.Sol.hic ꝓmittit factū suū,i.se fa
cturū & curaturū.Sed oppo.de l.stipulatio ista.in prin.s.eod.
Gl.non respondet hic,sed Insti.de inuti.stipu.§.si quis alij.qđ
in prætorijs stipulationibus est speciale,quod resoluat̃ se fa
d cturū,[d] & curaturū.& illud voluit dicere hic glo.quæ incipit,
in iudicio.quia secus est in alia stipulatione, sed non videtur
ꝙ bene exponatur:quia seruus non potest esse in iudicio.Fal
lit in casibus.& tu illos hic debes intelligere.ideo vide glo.&
adde ad eam ibi,in casibus:vt l.hos accusare.j.de accu.Itē ibi:
momentanea:vt C.si per vim vel alio modo.l.j.Itē ibi,Cæsa
ris.vt C.vbi causę fi.l.fi.

Si procurator fisci.

Stipulatio procuratoris re
fertur ad interesse dñi.h.d.
Simile in l.si procurator.s.si quis cau.& facit l.stipulatio.in fi.
s.de ope.no.nun.& vide quod dixi in l.prætor.eo.tit.Tangit
Cy.in l.j.C.de procu.in q.j.

1 ☞ *An debeat distingui,cum debitor fuit in mora,an res eodem mado esset peritura apud creditorem.*

NEmo rem suam.

Si post moram.

Periculum
interitus spectat ad debitorē:vel pericu
lum interitꝰ spectat ad morosum.h.d.Ista
materia est in l.quod te.& l.incendium.si
1 certū petat̃.Non examinabo hic.†Quæ
ro,an debeat distingui si res esset peritu
ra eodē modo,vel non? Et vide glossam
quæ incipit,non periturus eodē modo.et
ista q.secundum quod scitis,multū reuol
uitur.s.si cer.pe.l.ꝙ te.& l.mora.s.de vsu.
Cy.ponit in l.in minorū.C.in qui.caus.in
integ.rest.non est ne.Gul.de cu.ponit in
l.quod te.s.si cer.pe.Dic qñq̄ ad restitu
tionem speciei conuenitur quis actione
reali:& tūc tene gl.in l.item si verberatū.
in fi.cum l.seq.s.de rei ven.Quandoq̄ in
actione personali quis tenet̃ ex delicto,
quia subtraxit:& tunc indistincte spectat
ad debitorē:vt l.j.§.rectissime.s.de vi &
vi arma.l.subtracto.C.de fur.& C.quod
met.cau.l.j.Fallit in l.si cum exceptiōe.§.
quod si homo.s.ꝙ me.cau.Ratio fallētiæ
no.in d.l.quod te.Quādoq̄ quis est debi
tor ex cōtractu:& in hoc gl.diuersificant.
& Azo tenet qđ debet fieri distinctio
an esset,&c.lege si plures.in fine supra
depositi.& lege si duo.§.finali supra de
consti.pe.Io.contra Pet.de bella perti.te
net opi.Azo.aut debitor contempsit tā
tum interpellationem:& tūc habet locū
distinctio Azo.in l.alle.per eum.Aut cō
tempsit iudicis præceptum:& tunc est ve
e ra opi.gl.vt l.vbi.§.j.s.de eden.Sed ista[e]
opi.est falsa:per l.cum res.§.fi.s.de lega.j.
quare Gul.dat aliam distinctionē,& dicit
aut contractus fuit celebratus gratia cre
ditoris tantum:& tunc dicit verum Azo.
& hic est casus in l.si plures.in fi.s.deposi.
Si vero gratia debitoris,vel cuiusq̄ fuit ce
lebratus contractus:& tunc loquitur op.
gl.arg.l.si seruus leg.§.cum quid.s.de leg.
j.coniuncta d.l.cum res.§.fi.Ista nō est bo
na distinctio.Tu debes scire quod fur &
morosus æquiparantur:vt j.l.proxi.§.pe.
Sed in fure,& raptore,& in si.non adhi
betur ista distinctio:vt d.l.j.§.rectissime.
& l.subtracto.C.de fur.& sic in moroso.
Præterea in contractibus,qui celebrant̃
gratia creditoris tantum,vt depositi:tunc mora rei dicit̃ perfi
dior,& magis punibulis,quam in alijs contractibus:vt l.j.§.j.
s.de his qui no.infa.& l.furti.§.fi.eod.ti.& ideo periculum in
teritus debet ad eum spectare.teneamꝰ ergo gl.nostram. Ad
l.si plures.in fi.respon.vt gl.in d.l.quod te.

1 ☞ *Qui promittit habere licere,dicitur alienum factum promittere,quando contractus præcedit,de cuius natura hoc uenit,uel de facto eorum,quos potest prohibere.*
2 *Stipulatio ista dolum malum abesse,& habere licere,non continet nisi factum suum et successorum,& quos potest prohibere.*
3 *Simpliciter,id est,sine distinctione.*
4 *Prædicta probandi negatiuam,s.Titium non fuisse in tali loco.*
5 *Dolus tertij,an faciat rescindi contractum.remissiue.*

INter stipulantem.

Potest quis factum alienū ꝓmittere:sed
simpliciter promittēdo videtur promittere se curatu
rum qñ præcedit cōtractus ex cuius natura hoc venit.h.d.Ibi
negotium .l.obligatio.arg.l.Aristo.s.de dona.Examinemus
secundam lec.gl.& habet duo contraria.Dicitur hic,stipula
tio ista,habere licere,continet alterius factum:contra.s.eod.l.
stipulatio ista.in prin.Respon.& gl.dat quatuor vel quinque

a ¶In præsenti. Addē qđ Bal.cōsi.ccxcix. j.li.tenet quod volūtate partium,verba sententię possunt dirigi in absentem.

b ¶Quid si tempore. Hoc limitat Ange. nisi procurator non cōsentiat.l. mutari. de procu. And.bar.

c ¶ Causam proseq. Adde quod Angel. intelligit verū , nisi dominus contradicente procuratore ī se assumere vellet in sententia cām, quia hoc facere non pōt per l.post lit.s.de procur.& no.gl.in cap. pe.in vers.siue post. de procura.in vj.& ꝙ voluit idē Barto. in l.furioso. s. de re iud.& in l.procuratoribus.C.de proc.

d ¶Facturū, & curaturū. Adde ꝙ hanc sol.sequitur Bal.consil. ccxcix.j.libr.vbi dicit,quod si quis in compromisso ꝓmittit Titium ratū habiturum : debet intelligi se facturum, & curaturum:quia ista cautio est redacta ad instar p̄toriarum, maxime si sit statutum,quod sententiæ arbitrorum mandantur executiōi,& quod valeat promissio de rato, tenuit idē Bal.cons. cccxix.j.lib.

e ¶Sed ista. Mora nō debet esse damnosa creditori, nec lucro. vt l.si mora sol. ma. vbi perit tam cito ꝙ non potest aliena re.Pro opi. Mar.in l.fi.§.si ea.ad l.Rho. de iac.& l.si is.de iure doti.Ang.tamen dicit quod in actiōe bonefidei distingui. an pereat naturaliter: vt d.l.si plures. an casualiter:vt l.si ī Asia.in fi.depo. Andre.Barba.

✠ Pro concordia. Aduerte, q̃ gñaliter iudex succedens in locũ prædecessoris sui non potest declarare sniam latã p̃ prædecessorem suũ. Ita alle. Bal. in l. ab executore. ff. de appella. Cõtrariũ allegatur p̃ d. Alex. in l. ex facto. col. j. ff. de vulg. & pup. aliter tenere in hac l. inter stipulã tẽ. in §. j. Soluit dom. Alex. in d. l. ex facto quã sol. colligit ex verbis Bart. in hoc §. j. & etiã d. Alexã. soluit, dic vt hic per eũ. Adde ad no. in l. Pomponi, §. si plures. ff. de rei vendic. in l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. in qõ. iij. per Barto. & vbiq; concor.

a ¶ Irritaretur. Adde q̃ Imo. aliter intelligit hunc tex. cui adhæret Alex.

b ¶ Facit ad q. Adde in quãtũ Alex. post Bart. tangit de testibus dicendo q̃ possunt reduci ad concordiã, nõ vt ꝓbẽt, sed gratia euitandi falsum. Adde q̃ idẽ tenuit Ro. cõsi. clvj. & q̃n testes ad concordiã sint reducendi, vide Pe. de Anc. consi. cccl xxxvj. Et q̃ licet testis ad concordia reducat, non tñ probet, voluit Bal. cõsi. ccccxj. lib. iij.

so. Vna est: q̃ hic p̃cesisit cõtract⁹, ex quo debebat euictio extraneo euincente & ista est vera. Alia sol. est, q̃ promittere vt̃ p̃ se, & eis, quos põt p̃hibere: vt l. flumi-
nũ. §. quãquã. ff. de dã. infec. & ista põt esse bona. Tertia sol. est, q̃ differẽtia est inter stipulationẽ, habere licere, simpliciter interpositam: quia videor factũ alienũ promittere, secus si expresse promitto. Et hãc tenet Pe. vt recitat Cy. in vij. q. C. de ꝓc. cu. l. j. Sed ista non est bona. p̃ l. stipulatio ista. in prin. coniuncto ver. sed quatenus. Quarta sol. est Io. † quæ ponit in gl. & est verissima. & no. sed debet cõiungi cũ præcedẽtibus, vel altera earũ. & sic tenet̃ de facto alieno, q̃n̄ præcedit cõtract⁹, de cuius natura hoc veniat, vl̃ de facto eorũ, quos potest, p̃hibere: tñ tunc nõ formabitur libellus, quasi per eũ nõ liceat habere: & sic ipse cõtrafaciat: sed quasi per ipsum non curet̃, q̃ alius nõ faciat. Quod bene nota. dixi ff. eo. l. in illa. Aliæ ponunt in gl. & essent bonæ: sed nõ haberent dubiũ. Opp. de l. stipulatio ista. §. si quis dolũ. ff. eo. gl. dicit hic: dic vt dixi in pe. sol. & si habetis pe nult. tũc nõ põt ad pe. adaptari: si habetis antepe. potest, vt ff. dixi. Si posset adaptari vltimæ sol. tũc nõ haberet dubiũ ista l. Itẽ dicit gl. vel in secũda: & ista est bona ibi: & in tertia dicit gl. nõ est bona: vt ff. re probaui: vel tene secundã vel primã. Breuiter ista † stipulatio dolũ malũ abesse, & habere licere, nõ cõtinet nisi factum suum & successorũ, & quos p̃hibere põt: & q̃n̄ præcedit contractus ex quo euictio debet̃: dic vt dixi plene in l. stipulatio ista, habere licere. in prin. Alij volentes euitare cõtraria dicunt, & est lectura Ia. de are. Oldr. & Ray. q̃ in prin. l. nõ variat̃ casus: sed in ver. & qui spondet. Et pone q̃ qs p̃mittit dolũ malũ abesse: dicit iurisconsultus, q̃d nõ vt̃ simplex abnegatiuũ promittere: vt de facto oĩm p̃mittat, sed de facto suo. Et adde ad tex. secũdũ Iaco. de Are. & Old. ibi simplex abnutiuũ: hoc est simplex & indistincte abnegatiuũ doli, etiã à quolibet extraneo cõmittẽdi: sed curaturũ vt ad se veniẽtiũ: & à se absit: & tũc cõcordat cũ cõtrario. & lect. Iac. de Are. & Oldr. Petr. de bella perti. legit alio mõ: & in idẽ recidit: & format q̃nẽ sic. Pone: q̃ aliquis vult teneri de dolo alterius, qualiter debet p̃ mittere? Certe nõ sufficit p̃mittere dolũ malum abesse: sed oportet q̃ p̃mittat se facturũ, & curaturũ q̃ dolus mal⁹ aberit: tũc de facto alterius tenebit. & hoc mõ legit Petrus. Et aduer
3 te † ad illud simpliciter. i. sine distinctione: vt dixi ff. eo. l. j. §. si qs
4 simp̃r. Sc̃do tene † mẽti ad illud, q̃ faciũt aduocati: & semper alleg. istã l. ad hoc, vult dicere aduocatus, q̃ Titi⁹ nõ fuit ĩ tali loco: & ipse dicit, cessauit esse in tali loco: vel fuit absq; eo: & nõ vt̃ negatiua post q̃ nõ p̃ponit negatiue. Sed certe quocũq; mõ ponit priuationẽ, ponit negationẽ, vt hic: nõ simplex abnegatiuũ. Et p̃ hoc gl. ĩ l. fi. §. fi. ĩ fi. vlt. gl. ff. de do. exc. & l. actor
5 C. de ꝓba. & ibi Cy. tãgit. Vlterĩ⁹ ĩducũt † q̃dã istud prĩ. vtrũ dol⁹ tertĩ faciat rescindi cõtractũ. & iste tex. ĩducit̃ q̃ sic. Sed aĺr ĩtelligit̃ l. ista, vt dixi. dic vt l. & elegãter. ĩ prĩ. ff. de do. ma.

1 ☞ *Iudicium redditur in inuitum causatiue.*
2 *Litis contestatio inducitur, quãdo actor petit unum, & est dubiũ, an de illo senserit reus: nec reus admittitur ad probandum: secus in contrectibus.*
Reus qui respondendo actori peteuti unum, errauit: quia de alio respondere uolebat, restituitur si est læsus.
3 *Ius declarandi, quod est ambiguum, non transit ad hæredem.*
4 *Differentia inter declarationem uoluntatis & electionem.*
5 *Ius declarandi transit ad hæredẽ, quando declaratio potest stipulatori prodesse, & ipsi reo nocere.*
6 *Testis, quando deposuit ambiguè, ad quem pertinet declaratio, & in fauorem cuius fiet an actoris, uel rei.*
7 *Libellus dubius declaratur ex probationibus, & infra. nu. 9.*
8 *Litis contestatio si est facta per cõfessionẽ dubium. eius declaratio spectat ad reum.*
9 *Procurator non declarat uerba ambigua libelli porrecti per dominum.*
Dominus declarat libellum datum à procuratore specialiter constituto ad sic libellandum: alias non.
Libellus quando est incertus, articuli debent esse certi ad libellum declarandum: & sic per probationes declaratur, & ĩ. nu. 7.
Reus obscurè excipiens, declarat quemadmodum & libellans.
10 *Successor iudicis inquirentis obscurè, non potest inquisitionem declarare.*
11 *Incertitudo, apparet post sententiam, quis posset eam declarare.*
12 *Declaratio quæ potest fieri per uerisimilia, potest fieri per successorem.*
13 *Cautela, q̃ quando bannitus capitur, iudex uel per confessionem eius, uel per probationes, faciat apparere, esse illum hominem, & idem corpus.*
14 *Declaratione semel facta, non admittitur uariatio.*

✠ Si Stichum stipulatus. Et iste est vtilis §. dis-
sensus vitiat stipulationem: sed nõ iudiciũ. h. d. Opp. de l. si in emptione. in prin. ff. de cõtrahẽ. emp. Sol. ibi in quibusdam accessorijs fuit dissus. Opp. ff. eo. l. quoties in stipulationibus. Sol. hic constabat: in dubio: dic vt ibi. Opp. dicitur hic q̃ consensu stipulatio cõtrahit̃. Cõtra. ff. e. l. j. in prin. Sol. cõtrahit̃ cõsensu, verbis expsso. Opp. quod iudiciũ reddit̃ in nolentẽ: vt l. si reus. ff. de ꝓc.
1 & l. si domus. §. qui confitet̃. ff. de leg. j. Sol. † redditur iudicium in inuitũ: saltẽ causatiue. Sed oppo. iudiciũ sine lite cõtest. nõ valet: vt l. j. C. de lit. cõtest. & l. prolatã. C. de sent. modo si agit̃ de Sticho: & ego rñdeo de alio nõ est facta lit. cõtest. q̃a nõ ad idẽ. Pet. nesciuit soluere cõtrariũ: vel scripta male referunt: & dicit ipse, fateor: si cõstaret de vno actorem sensisse, & de alio reũ: q̃ tũc nõ valeret: sed hic loquimur in casu dubij. Sed illud nõ põt esse verũ: quia præmisit casum, vbi est certũ in contra-
2 ctibus: ergo & hic in iudicio. Quid dicemus? † Et dico si ex ipsa cõtestatiõe cõstaret, q̃ de vno senserit actor, & de alio re⁹ nõ valeret. Sed si est dubiũ: in hoc est differẽtia inter cõtract⁹ & iudicia: q̃a in cõtractib⁹ possum ꝓbare, q̃ ipse non senserit de eo, q̃d̃ sensit actor: in iudicijs nõ admittat ad hoc, ꝓbãdũ: q̃a lex præsumit, q̃ reus sensit de eo, quod sensit actor. Plus dico q̃ si ad ꝓbandũ esset admissus reus, & ꝓbaret dissensum: nõ
a propter hoc irritaretur iudiciũ: & de hoc est casus hic. Credere tñ, q̃ si ex hoc iusto ductus errore omisisset aliquã defensionẽ, restitueret̃ ex clausula gñali. Opp. q̃ iudiciũ sit oĩno nullũ: vt l. idẽ Pomponius scribit, si frumẽtũ. §. fi. ff. de rei vẽdi. vide
3 te sing. glo. hic. & ibi dicit vnũ verbũ valde notabile, † q̃ hic actor viuebat, qui volebat declarare: secus si nõ viueret. & vide gl. q̃ incipit, viuẽti & declarare volẽti. & sic istud ius declarandi nõ trãsit ad hæredẽ, secundũ istã gl. Pro hoc facit ff. e. l. cẽ tesimis. in fi. & no. etiã in l. cõtraria. ibi, dũ glo. dicit decessisse. q̃d bene no. Sed nõne est cõtra casum l. si stipulatus fuerim. in
4 prin. ff. e. Aduerte, † differẽtia est inter declarationẽ volũtatis & electionẽ: quia si ꝓmisisti Stichũ vel Pamphilum, possum eligere, vt ibi: sed hic loquit̃ de declaratione voluntatis q̃n̄ de certo sensit. Sed cõtra illud videt̃ l. si quis à filio. §. si quis plures. de leg. j. vbi hæredis est electio & declaratio volũtatis: sed ibi est fauor vltimæ volũtatis. Itẽ ibi, quicq̃d hæres elegit, est ad cõmodũ creditoris: & ĩõ põt prodesse: sed hic nõ põt eligere aliud: quia obesset cõuento, si cũ alio eligeret reus, nõ fecisset defensionẽ, quã debuisset. Et ad hoc facit glo. in d. §. si quis
5 plures. in alio dubio. & istud plus placet, q̃ p̃cedẽs ratio. Propter † q̃d dico, q̃ si decedit reus eo casu, quo ad eũ pertinebat declaratio: vt l. stipulatio. §. in stipulatiõib⁹. ff. e. & no. in l. quoties. si quidẽ stipulatio erat ex cã lucrativa, ita q̃ q̃q̃d eligatur prodest stipulatori: q̃ hæres debebit eligere: arg. d. §. si qs plures. Sed si ex causa onerosa: tũc vitiat̃ stipulatio, per ea q̃ dicta
6 sunt. Facit ff. loca. l. si decẽ. & q̃d ibi no. † Et ista l. facit ad q.
b Reperit̃ q̃ testis examinatus in iudicio deposuit ambiguè de Sticho: nõ dicit de quo: q̃ro an debeat interpretari ꝓ reo, vel pro actore dictũ testis. Et verba doct. dicũt, aut loquimur de his quæ pertinẽt ad litis ordinationẽ: & fauem⁹ actori: vt l. de dic. in prin. ff. qui satisd. cog. aut de his quæ pertinẽt ad litis decisionẽ, & tũc fauemus reo: vt l. fauorabiliores. de regu. iur. & l. Arrianus. ff. de actio. & obli. Ita dicit Dyn. ff. de dã. infect. l. flumĩ. §. itẽ apud Iulianũ. & extra, de reg. iur. cũ sint partiũ. lib. vj. Sed nõne loqtur hic in his, q̃ pertinẽt ad litis decisionẽ: & tñ fauem⁹ actori, ĩõ illa verba nõ placẽt mihi. Vñ dic, q̃ aut in iudicijs

✠ POMATES.
a ¶ Extra de proba. Vide Alex. cõ. xlv. ff. vol. ij. & iij. in ij. col. in fi. volu. iiij. & cxlviij. col. j. eo. vol. & xiiij. col. ij. vol. v. & plene Feli. in c. in pñtia. co. vij. & vnũ verbũ ĩ c. cũ tu. col. ij. de testi. ĩ pria conclusio. & xiiij. cõ. in in iij. col. ĩ v. cõsil. & in c. cũ clamor. eod. ti. & in c. fi. col. fi. de excep. & Barb. cõs. v. col. vij. volu. j. & v. colũ. vj. vol. ij. & xlij. colũ. iiij. Et Ro. consi. xcvj. col. iij. & Alex. xcij. col. j. vol. j. & c. col. iij. in fi. eo. vol. j. & c. col. j. in fi. eo. volu. j. & cxviij. vol. ij. eo. vo. & Caram. x. colũ. iiij. & cviij. co. ij. vo. ij. vbi dicit, q̃ testis inductus ad ꝓbãdũ præscriptionẽ seruitutis prædialis, debet dicere ad hoc vt ꝓbet, li mitare cui ꝑdio acq̃ fierit ille q̃ eũ producit. & ibi etiã ponit de teste deponente per verbũ, vt ff. põt referri ad varia tempora deposuerat. & cxxij. eo. vo. colũ. ij. vbi dicit, q̃ ff. volo ꝓbare quẽ mutuasse mihi sub vsuris, nõ sufficit probare eũ solitũ dare alijs in termino: & ꝓbare me de illa soluisse fœnus. vñ etiã ibi dicit, q̃ si volo probare te vendidisse nõ plus iusto ꝑtio propter dilatã solutionẽ q̃ nõ sufficit ꝓbare, q̃ alij simile s ita soliti sunt facere. & Ale. v. col. iij. vol. v. vbi
a in iudicijs oritur dubitatio circa verba: et tunc aut sunt prolata ab aliquo ex his, in quorũ persona iudiciũ principaliter sustẽtatur: aut sunt prolata à quodã alio. Si ab vno ex his: semper interpretatur pro eo, vt hic, & l. si quis intẽtione. ff. de iud. siue sit actor, siue reus. & no. per Dy. in c. contra eum. de reg. iur. libr. vj. Quãdoq; sunt verba prolata ab alio, nõ ab ipsis litigantibus: vt in teste: vel defunctus est aliqs, qui protulit verba successorẽ habens: & tunc tu vis facere interpretationem causa vitandi aliquam contrarietatem: & tunc potest fieri interpretatio. vt hic est casus, extra, de testib. c. cũ tu. & in prima cõstitutio. Codi. §. quibus. Aut tu nõ vis facere causa euitãdi cõtrarietatẽ, sed vt prosit alij: vel propter aliquã aliam causam: & tunc non põt fieri. Sed illud verbũ dubiũ
a nõ valet: vt c. in p̃sentia. extra, de ꝓbat.[a] & hic in gl. & l. idẽ Põponi⁹ scribit, si frumentũ. ff. ff. ff. de rei vẽ. Si vero insurgit dubietas circa aliud, quã verba: et tunc recurre ad dicta doc. Aut loquimur in his, q̃ pertinẽt ad litis ordiationẽ: & tũc si actor instat, & prosequit̃, fauemus actori: vt in l. de die. in prin. ff. qui satisd. cog. Si vero actor nõ instat: & fauemus reo: vt l. si ea. C. q̃ accu. nõ pos. & l. ꝓperãdũ. §. & si quidẽ. & §. sinaũt. C. de iud. Aut in his qui pertinent ad litis decisionẽ: & tũc fit interpretatio pro liberatione: vt l. Arrianus. ff. de actio. & obli. & l. lege Iul. ff. de manumis.
7 † Ex his dico, q̃ intẽtio dubia debet declarari in ꝓbationib⁹. Nã si ꝓbatio esset dubia: tũc fieret interpretatio cõtra eũ, vt dixi. Licet eñ possit dicere, sic intellexi in libello: nõ tñ põt dicere, sic intellexit te stis: vel sic debet intelligi instrumẽtũ. Itẽ
8 dico, † q̃ si litis cõtest. facta est ꝑ cõfessionẽ nõ stabit̃ ei, q̃ sensit actor: q̃a cũ contestatio facta est per cõfessionẽ: tũc cõtestatio nõ est solũ ordo iudicij, sed etiã est probatio: & ideo cogit̃ declarare reus: vt l. certũ. de cõfes. Vel si nollet declarare, habet locũ l. de ætate. §. q̃ tacuit. ff. de interg. act. & q̃d no. per Dy. in d. c. cõtra eũ. Itẽ dico,
9 † q̃ si libellus est datus per dñm, q̃ verbũ ambiguũ nõ põt declarari per procuratorẽ gñalẽ, nisi habeat expressum mandatũ à dño: sicut non põt hęres vniuersalis. Itẽ si est datus libellus à ꝓcuratore, si quidẽ dñs mãdauit specialiter sic dari libellum, declarabit dñs: aliàs ꝓcurator: vt ff. de lib. cã. l. in seruo. & q̃ no. de q̃dil. edic. l. cũ mãcipiũ. & si nollet declarare, tenet̃ dño: cũ sequatur absolutio. Hæc enim declaratio ꝑsonalissima est, vt vides. Quod bñ nota: quia si libellus est incertus, ꝓbatiões sunt certæ: debent articuli esse dati ad declarationẽ habendã: vt ex prædictis vides. Itẽ
10 † si reus obscure excipit. Itẽ puto in iudi-
b ce ĩquirẽte, vt eius successor non possit
11 declarare eadem rõne. Sed quid † si postsniam appareat incertitudo? Dic q̃ si q̃dẽ ex actis apparet certũ: præsumit̃ iudicẽ de eo sensisse: vt no. ff. de excep. rei iud. l. si quis ad exhib. Idem dico si nõ apparet ex actis, nõ stat̃ declarationi actoris vel rei, de quo sensit: sed debet cõstare per verisimilia, de quo sensit. ff. de iudic. l. si iudicis.
12 Oĩa † enim quæ ff. dixi non posse declarari p̃ successorẽ, vel similes: intelligo quãdo declaratio cõsistit ex mera volũtate: secus in declaratione, quę fit per verisimilia: vt l. semper in stipulationibus. j. de regu. iur.
13 † Et ideo boni assessores, q̃n̄ capiũt aliq̃ exbannitũ: quia forte reperitur alius eiusdẽ nominis & cognominis: faciunt eũ confiteri se esse illũ hominẽ: & illud idem corpus, &c. vt dixi de cõdit. & demon. l. demõstratio. in prin. Vel si nõ posset hãc cõfessionẽ extorquere, habeat ꝓbationẽ, q̃ hic est ille homo, qui de maleficio incubabatur: vel qui illud fecit: vel habeat verisimilia de eo, ita q̃ verisimile sit iudicẽ,
14 qui iudicauit de eo sensisse. Itẽ † postq̃[c] quis semel declarauerit, nõ poterit postea variare: vt l. quicquid astringẽdæ. in prin. j. eo. secundum vnam lect. & ibi dixi.
c

✠ Si stipulante. Si alternatiuè interrogãti respondeat̃ de vno, vitiat̃ stipulatio ĩ specie: licet secus in summis. Itẽ sec⁹ si præcedat interrogatio copulatiua. Hic distingue plenè, vt dixi ff. eo. l. j. §. si quis simpliciter. & §. fi.
1 ☞ *Impedimenta quæ tollunt iam contracta, an impediant contrahenda.*
2 *Stante statuto, quod bannitus elapso termino bãni non possit esse de prioribus, etiam si fuerit rebannitus: & alio quod interficiens rebellem, sit exemptus à bãno, quod incurrisset uel incurrere potuisset ob eius delicta: an si bannitus in termino banni, interficiat rebellem, possit esse de prioribus.*
3 *Illud quod operatur oppositum in opposito, idem propositum in proposito: eodem, scilicet concurrente.*
4 *Contrariorum, quod eadem sit natura, qualiter intelligatur.*
5 *Relatiuum, quis uel qui, adiectum uerbo futuri temporis facit conditionem.*
6 *Fructus, si debentur ex certo fundo, utrum obligatio extinguatur, si non recolligantur.*
7 *Quando inspiciatur, quod euenire potest.*
8 *Frater, an possit esse tutor filiorum fratris defuncti: ex quo inter eos est obligatio conditionalis, si res euinceretur.*
9 *Domus deposita & restaurata, quando sit eadem domus.*
10 *Ratio differentiæ inter domum depositam & nauim dissolutam & reædificatam, quod sit, uel non sit eadem.*
11 *Ecclesia destructa, & reædificata, quod non sit eadem.*
Literæ apostolicæ super beneficio, quod non porrigantur ad noua beneficia, & an ad ecclesiam de nouo reædificatam.
Ecclesia destructa & reædificata, licet sit alia ecclesia, idem tamen est beneficium.
12 *Canonicis excommunicatis, si alij sunt positi loco illorum, an illi sint excommunicati. remissiue.*

Sacram rem. §. iste cõsueuit reputari difficilis. Si res
à commercio cõi eximatur, sup ea obligatio non contrahitur: & iam cõtracta extinguitur, nec reuiuiscit impedimẽto cessante: secus si fructus nati pereant, vel nauis reponendi animo dissoluatur: ex tunc enim obligatio nõ extinguit̃, sed cessat: ideo reassumit effectum impedimẽto cessante. h. d. Iste §. diuidit̃ principaliter in septẽ partes. Primo determinat vnã quæstionẽ. Secũdo determinat aliam quę dependet ex antecedentibus. Tertio assignat vna rõnẽ in cõtrarium. Quarto ponit duo dicta, quæ videnẽ esse cõtra præcedẽtẽ determinationẽ. Quintò soluit dicta contraria dissimilitudinẽ assignando inter stipulationẽ hoĩs liberi & vini seu fru
d ctuũ. Sexto ponit differẽtiã inter hominẽ & nauẽ. Septimò[d] ponit effectum p̃sentis inquisitionis. Secunda ibi: nec reuocantur tertia ibi: quoniam quidem. Quarta ibi: nam & si nauem. Quinta ibi: sed hæc dissimilia. Sexta ibi: & nauis si hac. Septima ibi: hic tractatus. Prima subdiuiditur: quia primò soluit q. Secundò rationem dubitationis. Tertiò rationem solutionis. Secũda ibi: quãuis res sacra. Tertia ibi: nam & cũ quis. Et est ratio: talis obligatio iam nata extinguitur, si res efficiatur sacra, vel homo liber: ergo multo magis impeditur cõtrahenda. Sequitur secũda pars ibi: nam reuocantur, &c. Sequitur tertia pars ibi: quoniã quidẽ. Hæc legitur duobus modis. Primò, q̃ sit rõ præcedẽtiũ: sic p̃mitto & sic secũdũ naturã

di:vt not.Institu.de inuti.stipu.in princ. secundū Rapha.hic. Andre. Barba.

a ¶Et ista sunt. Qđ dicit̃ hic de banno reprobant Bald. & Ang.qa cū illud bānū sit quoddā ꝑemptoriū,& ꝑ statutū tollat̃,circūducit̃ edictū banni: adeo qđ nō tenet̃ cōparere ĩ termino.de iudi.l.& post tres.§.j.de re iudi.l.quæsitū.& dicit Ang.ꝙ ĩ pūcto quo occidit rebellē,cōtingeret eum exbāniri, statutum loquēs de exbannitis, non de exbanniendis, non prodesset ei.de iurisd. omniū.iudi.l.si quis id quod.§.si dum ꝓcurator.& est questio de puncto, de quo in l.si post mortē.de lega.j.Adde ēt clarius cōtra Bar.qa statutū eximēs a bāno futuro, intelligit̃ illud ĩpedire, & hic ponit.vñ nō est nouū simile de solutione,que nō pōt impedire obligationem. Andre.Barba.

b ¶Ad q.Adde quod Ale.refert ꝙ Ange. Bal. Raph.cū qbus ipse trāsit,tenēt contra hanc decisionem Bart.

de homine viuo posit mortuus fieri,et de mortuo non pōt fieri viuus : sic obligatio nata pōt extingui,sed extincta nō potest resuscitari,nisi miraculosè. Nunc ad propositū,ꝙ prædicta sint vera:quia aliàs sequeret̃ absurdū,scilicet ꝙ eadē causa esset obligādi & liberandi:hoc est,eodē modo reuiuisceret,sicut extinguit̃. Quod est cōtra naturā,quod de nō esse trāseat ad esse. & hoc vult dicere glo. Secūdo modo pōt poni, ꝙ sit rō contra prædicta hoc modo. Dictū est s̃.ꝙ nō reuiuiscit impedimento cessante. Cōtra:quia cōtrariorū eadem est natura : qa sicut hic facit extingui obligationē,ita si cessat, facit reuiuisci.quasi dicat,ista rō est sufficiēs,vt ꝑpter hoc reuocetur in obligationē:& sic rō remotiua:vt tangit gl.in fi.Sequitur:nā & si nauē.Ista duo exempla sunt clara & cōtradicūt pręcedenti determinationi. Sequitur ibi:sed hæc dissimilia. Volens soluere cōtrarium præmittit,ꝙ sicut stipulatio liberi hominis nō valet purè:ita nō valet sub conditione:qa res debet esse ĩ nostro cōmercio tēpore cōtract⁹. Hoc præmisso nō obstat exemplū de vino nascituro:quia illa obligatio cōtinet vinum in genere,quin genere potest subijci cōmercio nostro. Itē dicta obligatio habet tēpus, quo fruct⁹ nascerent̃,& expectare ꝙ fructus nascātur, est ciuile & honestum.Sed liber homo est certū ꝙ tēpore contractę stipulationis nō pōt subijci cōmercio nostro. Itē expectare ꝙ efficiat̃ seruus,nō est honestum:quia casum aduersamq; fortunam, &c. Habes solutum cōtrarium de exemplo vini. Sequitur,& nauis. Hoc tollit cōtrariū de exēplo nauis sic. Certū est:ꝙ qñ res efficitur sacra,fit ea mente,vt nūquā efficiatur prophana : & cū seruus efficitur liber,fit ea mente,vt nūquā efficiatur seruus,quod patet:quia expectare eius seruitutem,esset inhonestum,vt dixi. sed in naui si resoluta esset animo cōuertendi in alium vsum, & postea reficeretur,esset alia nauis : nec obligatio tunc reuiuisceret,& sic esset idem,quod in homine libero:sed si deponitur animo reficiendi animus est honestus. & ideo tūc videt̃ eadem nauis. Ad hoc facit,quod dicimus de domo,& cætera sunt clara vsque ad fi. Nota in prima particula quòd liberum hominem non possum stipulari. Aliud no.ꝙ obligatio semel extincta,&c. Oppo.de l.cætera.§.si duobus.s̃.de lega.j.& l.si quis inquilinos.eod.ti.Solue vt dixi s̃.eo.multum interest.

Secundò opp.de l.is cui.s̃.de testa.& de l.j.§.si quis autem.s̃. de bonorum possessio.secundū tab. Dy.signat cōtrariū illud: hic loquitur quando contingit mutatio circa rem: ibi quando circa personam sine eorum delicto,salua reuerentia. Dy.non bene signat contraria hic,quia illę leges loquuntur,ꝙ ea quæ nō impediūt iam facta,impediūt cōtrahēda:vt j.eo.l.pluribus. §.& si placeat.hic verò loquimur,qñ ea quæ tollūt iam cōtracta,impediūt contrahēda. Sed oppo.de l.ij.§.j.de capi.dimi. Sol.quādoq; impedimentum superueniēs reddit rem inhabilem in futurū,& habet locū regula,vt hic. Quādoq; in futurū inhabilē nō reddit,& ĩ isto casu habet locū ista regula.Simile in l.si debitori deportato.j.de fideiusso. Oppo.de l.sub cōditione.j.de solutio.& l.quoties.j.de noua.vbi tolerant̃ iam cōtracta,& tñ non impediunt̃ contrahenda.Breuiter ibi loquit̃ de actu,qui principaliter ad liberationē tēdit,& ideo nisi ponat̃ obligatio,nō pōt sequi liberatio:hic nō tēdit ad liberationē principaliter:sed secūdario,& ꝑ quandā cōsequentiā.Et cū quæritur,†vtrum ea,quæ tollūt iam contracta,impediant cōtrahēda.Dic,aut quęris de his quæ respiciunt principaliter liberationē,& tūc aut talis actus de liberādo respicit tātū pręterita:& tūc ea,quæ tollūt iam contracta,nō impediunt cōtrahenda:vt d.l.si à colono.& d.l.si stipulatus fuerim.§.j.s̃.e.Aut respiciūt tantū futura:& tunc aut illa liberatio tendit ad inducēdā liberationē doli:& quę impediūt iā cōtracta nō tollūt cōtrahēda:vt l.si vnus.§.illud.s̃.de pac.Aut ad liberationē doli, non tendūt:& tunc nō impeditur obligatio cōtrahi , sed effectus sic:vt vno contextu obligatio nascitur,& perimitur:vt l. sub cōditiōe.j.de solu.& l.quoties.j.de noua.Secūdò,qñ quęrimus de his quæ nō respiciūt liberationē principaliter: & tūc aut illa qualitas reddit personā,vel rē inhabilē in futuro:& tūc quæ impediunt iam cōtracta,impediunt cōtrahēda:vt hic, & l.iij.§.desinere.s̃.vsufru.queadmo.ca.de vsufru.leg.l.Sempronius Attalus.Aut non reddit personam , vel rem inhabilē in futuro:& tunc quæ impediunt iam cōtracta , non impediunt contrahenda:vt s̃.de capi.dimi.l.ij.§.j.& l.si debitori deportatio.j.de fideiuss.& j.eodem.l.existimo.Et ista†sunt[a] vtilia ad

2 (a) q.[b]Statutum est hic , quod ille qui fuerit exbannitus , elapso

b termino banni,non possit esse de prioribus,etiam si fuerit rebannitus. Alio statuto cauetur,quòd qui interfecerit aliquem rebellem,sit exēptus,& eximatur ab omni bāno,quod incurrisset,vel incurrere potuisset,propter eius præterita delicta: contingit,ꝙ quidā post bannum sibi datum intra terminum bāni,interfecerit rebellē quærebat̃ vtrū iste posset eē de prioribus. Videtur ꝙ sic:quia iste nunq; fuit exbannitus: quia durante termino superuenit causa, quæ bannū perfectū extingueret:ergo impediuit bānū incurrere:sed certè cū ista causa tendat directò ad liberationē,nec de banno posset eximi,nisi ille qui incurrit in eo pūcto,quo terminus bāni currit , est exbannitus & exemptus:& sic verum est , eū fuisse exbannitū: vt d.l.sub conditione.j.de solu.cum simi . secus si statutum de cætero redderet personam inhabilem ad exbāniendū , per ea quæ dicta sunt. Habetis hic,ꝙ non reuiuiscit cōtractus.Cōtra:quia cessante causa cessat effect⁹:vt l.generaliter.C.de episco.& cleri.Dy.dicit.quòd in obligatione quæ omnino non perimeretur,tunc procederet contrariū:secus si omnino esset

3 sublatum:vt in l.si vnus.§.pactus.s̃.de pact. †Oppon.quod operatur oppositum in opposito,ita & propositum in proposito:vt l.fi.de leg.iij.& l.& si contra.de vulg.& pup. Respon. quòd illud operatur,&c.verū est eodem cōcurrente: vnde cū ad contrahendā obligationē duo requirantur,scilicet consensus verbis expressus,& quòd res possit subijci nostro cōmercio:quorū si qđ deficit,obligatio esset nulla.Est ergo rō quare liberat̃:quia desinit esse in commercio:ideo extinguit̃ obligatio ipso iure:sed non restituitur obligatio ipso iure,cū verbis cōtrahatur:& licet res reincipiat esse in nostro cōmercio: tamen verba quæ sunt necessaria non superueniūt. Dy . ponit in c.qui sentit.extra de re.iur.in vj.&gl.in l.secundum naturā.

4 j.de reg.iur. †Opp.contrariorū eadē est disciplina:vt d.l.secundū naturā.cum si.& d.l.& si contra.s̃.alleg.Sol.Istud,contrariorum eadē est natura:potest intelligi tribus modis. Vno modo,eadem est natura quātum ad cognitionem:quia cognito vno cognoscis aliud:vt not.s̃.de his qui sunt sui vel alieni iuris.l.j.Item alio modo quantum ad iuris dispositionem est eadem natura:vt l.diem.§.stari.s̃.de arbi.Et ibi ratio est : quia contrarietas cadit circa quædam accidentia,nō circa id quod est causa eius effectus.de quo loquimur ibi,æquū & iniquum non est causa quare debet stari , sed compromissum . Tertio modo intelligitur,eadem est natura per contrarium : vt contraria eodem modo operentur contrarium effectum:& tunc obstat ad hanc legem.Sed respondeo,verum est vbi est eadē ratio:vt in c.qui sentit.extra de reg.iur.lib.vj. Oppo.de l.si chorus.§.fi.s̃.de leg.iij.Glo.quæ est hic,ponit solu.& non bonā. Veritas est,ꝙ si talis homo efficiat̃ seruus,restituatur legatum,ex noua voluntate:vt l.cùm seruus.s̃.de adi.legat . ponit glos.in l.si chorus.in fi.& in l.qui res.§.aream.j.de solu. Venio ad ver.nā & si quis nauē.& opp.j.eo.ver.& nauis . Rñd. ista verba debent intelligi cū distinctione ibi posita. Venio ad ver.pro quo & illud. Opp.de l.cùm certus.de vino , triti.& oleo lega.& l.si debitor.§.verisimile.de contrahen.empt. Glo.hic,& in contra.dicit,ꝙ hic adiecit ex illo fundo, ibi : qđ natum erit.& vide eam quæ incipit,nō adijciendo . Quid est

5 hoc dictum,quod gloss.dicit? Dico quòd ratio est,†quia relatiuum,quis vel qui,adiectum verbo futuri temporis,facit cōditionem:vt l.Stichum qui meus erit.s̃.de lega.j.& l. nuper.s̃. de leg.iij.duæ conditio intelligitur de prima vice:vt l. boues.

§.hoc

Bi. Salua: not quod m… quantum Reprehendit Dy… Approbat conti… fm … uincens. Sic n. 8.

Bi. Sole. & mea Approbat fm Romansi. Sic n. 10.

§.hoc sermone.j.de ver.signi.& ideo deficiente conditiōe nō debetur.sed si dico,ex tali fundo,non facit conditionem. Sed ista sol.videtur contra l. Lucius.de alimen.leg. Respō. ibi certus locus adijcitur gratia designationis,non gratia taxatiōis, seu conditionis,quod apparet ex eo,ꝙ certus locus ibi adijcit̃ in executione,nō in obligatione:hic vero adijcitur obligationi principaliter,et in eadem oratione. Ista sol.probatur in tex. in l. quidam testamento.in prin.s̃.de leg.j. ibi:quod in initio

6 pure datū,&c. †Et vt tibi liqueat ista materia,quando fructus debētur ex certo fundo,vtrū obligatio extinguatur,vel differatur,distingue sic. Aut certus locus adijcitur causa designationis: quod est quando præstationi adijcitur in alia oratione:aut adijcitur gratia taxationis. Primo casu,quod est promissum,debetur statim,vel ex illo loco,vel aliunde: vt l. Lucius.s̃.đ ali.leg.et l.quidā.de leg.j.et l. Paulo Callimacho.§. fi. de leg.iij. Quādoque adijcitur gratia taxationis:et tūc aut adijcitur per relatiuū:& ita facit conditionem,& tunc aut est tātū vna præstatio,aut sunt plures præstationes annuæ,vel mēstruæ. Si tantū vna præstatio,et tunc si primo anno non colliguntur fructus, decætero non debentur:vt l.cū certus.de vino triti.et oleo leg.et l.si debitor.§.verisimile.s̃.de contrahen. emptio. Si vero sunt plures præstatiōes annuæ,vel mēstruæ, quod deficit in vno anno, suppletur in alio:vt l. legatū. §.vini falerni.de annuis leg.l.ex eo.s̃.de vino,tri.et oleo legato. Si vero non adijcitur relatiuum,et tunc spectātur fructus sequentiū annorum,si in primo anno nō sufficiūt,vt hic,et l. Firmio. in prin.s̃.quando dies leg.ce.et hæc sunt verba Pet.hic ꝑ Cy. recitata in l.si quis argētū.in fi.C.de dona. Quæro,an in tertio anno expectetur.et gl.dicit ꝙ non,nisi duo anni expectētur: vt l.nemo.de leg.j.sed illa glo.dicit contra istum.§.qui dicit,ꝙ cessat,et nō extinguitur. Præterea obligatio vini,est in genere,quod perire non potest,vt l.in rōne.§.incertæ.s̃.ad l.falc.et l.incendium.C.si cer. pe.& ideo quandocunque nascitur , debebitur,cū non pereat,& quod sit in genere,dilata tamē ĩ diē, dicitur hic in tex. Sed contra,quia imo obligatio fructuū nascendorum est conditionalis,vt l.j.in fi.s̃.de cōdi.et demon.et dixi s̃.eo.l.interdum. Respondeo,quando promitto fructus futuros simpliciter,non exprimendo quātitatem,et tunc indistincte est promissio conditionalis,vt d.l.j.in fi.ĩ fructibus nō natis,sine culpa promissoris,primo anno debitor liberatur:vt s̃.de contrahen.emp.l.nec emptio.& tūc non distinguitur,vtrum apponatur relatiuum,vel non:sed quando certam quan

a titatem[a] fructuū stipulor: tunc si nō apponatur fundus conditionaliter,obligatio est in diem,vt hic patet:& sic debet intelligi prędicta distinctio. Itē oppone:dicitur hic,casum,aduersam fortunam,&c.contra de l.generaliter.§.si homini libero.s̃.de fideicōmis.liber. Gl.non soluit hic dicit Dy.ꝙ ibi est libertatis fauore. Opp.dicitur hic,ꝙ non inspicitur quod eue

7 nire potest. Cōtra l.q bona.§.cū iter ædes.de dam.infec. †Et vt liqueat an inspiciatur qđ euenire pōt,breuiter dic: Aut id, de quo agitur,respicit tātum tempus præsens,et nullam habet dependentiam de futuro:et non inspicitur quod euenire potest:vt l.si stipulatus fuerim.§.j.supra.e.& l.si à colono.& l.sciēdū.§.fi.supra qui satisda.cogan. Aut respicit futurū: & tūc aut illud quod euenire potest,est contingēs secundū naturam, & hominis dispositionem:& inspicimus quod euenire pōt: vt l.hæres meus.§.fi.s̃.de condi.& demon.& l.fi.§.sinautem auaritiæ.C.cōmunia de leg.& l.si quis domum.§.fi.s̃.loca. Aut secūdū legē est cōtingens:et tunc aut est contingens de iure spāli,& nō inspicit̃ quod euenire pōt:vt l.iiij.circa prin.s̃.de fideicōmis.liber. Aut de iure cōmuni:& inspicitur: vt d.l. iiij.& l. & l.sed & si per prætorē.§.si feriæ.s̃.ex quib.cau.ma. Aut est cōtingēs præter naturam,& præter legem:et tūc aut præsens status rei indicat cōtingentiā de futuro:& tunc inspicimus qđ euire potest:vt l.qui bona.§.cū inter ædes.s̃.de dam.infec.et l. habitatores.§.fi.s̃.loca.et l.in hanc.in fi.s̃.de dam. infect.& l. idem cum eodem.in fi.supra de iurisdi.om.iudi. Aut præsens status rei non indicat contingentiam de futuro: & tunc non inspicitur:vt hic. Fallit ratione culpæ:vt l.diuortio. supra, de neg.gest.et l.eum qui.§. Papinianus.j.de fur.& de tabu.exhi. l.locū.§.cōdemnatio.cū simi. Fallit fauore libertatis:vt l.gñaliter.§.homini libero.supra de fideicōmi.libert.et illud brocar. tangitur in l.j.de in litem iuran.& ibi per Gul.sed non explicat.Et prædicta faciūt ad multa,q̃ dixi ĩ lege,si qs sub cōditiōe.

8 de testa.tutela. †Itē facit frater diuisit cū fratre,qui mō moritur relicto filio pupillo:dicitur,ꝙ frater non potest esse eius tutor:quia inter eū & pupillū est obligatio conditionalis,s.si res euincat̃,q̃ obuenit ĩ diuisione:ergo &c.vt no.in auth.minoris C.qui dar.tut.pos.Dixi,ꝙ si præsens status rei ad hoc tēdit, s.ꝙ res euincatur,hoc verū esset:alias secus,vt ex prædictis patet.Pro hoc induco expresè supra si cui plus quàm per l.falci.l.hæc aūt.in princi.

9 †Venio ad ver.& nauis.& dicitur hic,ꝙ nō est eadē domus,si domus deponatur vsque ad fi.Contra supra de serui.vrba.p̃dio.l.seruitutes.§.si sublatum.Dic domus deposita,et restaurata,non est vere eadē, vt hic:sed secūdū fictionē:in actiōe personali nō est etiā eadē:vt hic,et supra de leg. j.l.si ita.§.fi.ibi vide multa pertinētia ad istā materiam.Facit,qđ dixi in l.dāni.§. si is qui vicinas.de dam.infec. Aut quo ad actionē mere realē:& tunc intelligitur eadem:vt l.seruitutes.§.si sublatum.supra de serui.vrba.p̃d.et l. Paulus.§.domus.supra de pigno. Aut est in actione mixta: vt in vsusfructu,et tunc nō est eadē,vt l.repeti. supra quibus modis vsusfru.amit. et facit

10 l.qui vsumfructū.e.ti. †Quęro,quę est differētia ĩter nauē et domū. Resp.qa domus deposita animo reficiēdi,nō est eadē nauis sic. Et gl.voluit assignare differentiā,et vide eā quæ incipit,hoc ĩ domo speciale & gl.assignat in l.qui vsumfructū. ĩ gl.magna.C.de vsufr.ꝙ nauis de facili reficit̃,nō domus. Istud est truffa:qa facilius inueniunt̃ magistri ꝑ dō reficiēda:quā ꝑ naui. Dic ergo rōnē Mar.verā:qa nauis in mēte eius,qui ædificat,cōsistit,& iō est eadē,sed domus cōsistit ĩ solo: iō nō est eadē. Et istud forte voluit Mar.sētire. Declarato,Incorporalia, vt actiōes,sequunt̃ ꝑsonā quocūq; vadāt,vt l.fi.de p̃scr.lō.tēp. ĩmobilia nō sequunt̃ ꝑsonā,cū sint inseparabilia à solo:iō animus circa retētionē ipsorū,ꝓut sūt corpus,nō pōt operari:sed mobilia pñt separari à corpore,et seq dñm:iō animus ĩ eius retētiōe facilius operat̃:et iō qñ quis deponit nauē aīo reponēdi,illa nauis semꝑ vr̃ retēta ĩ mēte,nec vnquā deposita,vt hic

b dicit tex. Quid de ecclesia destructa[b] fūditus, et reędificata†

11 an dicat̃ eadē? Goff.dicit idē qđ hic in domo,ĩ sūma de eccl. ædif.in fi. Qđ puto eē verū,si ecclesia accipiat̃ ꝑ loco parietib⁹ circūdato:secus si accipiat̃ ecclesia ꝑ capitulo toto:vt no. Az. in sūma de sac.san.eccl.in prin. Et hoc est vtile,ꝑpter id qđ dr̃ extra,de rescr.c.fi.in cle.s.ꝙ literæ nō porrigunt̃ ad noua bñficia. Sed puto ĩteresse,an dicat̃ ecclesia:et hñt locū p̃dicta.an dicat̃ bñficiū:et illud ēt durat ecclesia deposita,qa nomē est oīa cōtinēs:vt l.quoties.§.fi.de vsufr. Vñ licet sit alia ecclesia:tñ idē

12 bñficiū est †Inducit Mar.ad qōnē:Sūt excōicati canonici quidā:alij loco illorū sunt positi,an illi sint excōicati? Dicatis ꝙ qō est Canonistarum in c.aduersus consules.extra,de ĩmuni.ecclesi.et per Innocen.in capitu . grauem . extra de senten. excom.

Si rem quam ex causa.

Duæ causæ lucratiuæ non possunt concurrere circa eandem rem,nisi vna sit reuocabilis.hoc dicit Materiam duarum causarum lucratiuarū habes in repetitiōe mea, l.Mæuius.§.duobus supra de leg.ij.Examino q.glos.hæc res mihi debita ex causa lucratiua,effecta est mea ex causa lucratiua,tamen est recessura à me,an contra primum debitorem potero statim agere? Gl.dicit ꝙ sic.Et vide eam quæ incipit,merito hæredi. Pet.dicit contra:vt no.in l. Neratius supra de cōdi.indebi. Gloss.in l.non quocunque.in prin.de lega.j. ponit ambas istas opinio.et Dy.tenet ibi,ꝙ demum existente con-

a ¶Quantitatē. Adde quod concordat Bal.in c.j.de na. feu. vbi alleg.gl.in l. hactenus.s̃.de vsu.quā dicit alle. bona iura.

b ¶Ecclesia destructa. Adđ an retineat priuilegia sibi cōcessa,viđ gl.xvj.q.vij. c.et hoc diximus.& gl.in c. priuilegium. de reg.iur.in vj. & ĩ c.statutum.in versi. collegiatas.de ele.in vj.Inn.in c.ij.de noui ope.nun.& in ca. Abbate.de ver.sig. per Dy.in l.pater.§. Tusculanus.s̃.de lega.iij.Bar.in l.iij. de colle.illicit. per Bal. in ti.de pa . Cōstan. in ver.nos Romanorū.et ĩ auth. habita. C.ne fi.ꝑ patre. Alexand .dicit,ꝙ magis communis cōclusio videtur,quod etiam non refecta retineat priuilegia:nisi sit destructa superioris auctoritate sine spe refectionis, per l . si vsusfructus ciuitati.s̃. qui.mo.vsusfr. ami. Pro quo vide quod de villa destructa cōsuluit. Bal.consi.ccclviij.li.j. Itē ecclesia destructa non amittit priuilegia,si in alium locū sit translata:vt est gl.in d. ca. priuilegium. & no. Inno.in d.c.ij.

ditiõe pôt agere.& dicit,ꝙ casus est in q̃dam versi.l.nõ quocũq;.Iac. de Aret.dicit cõcordando istas opiniones, Aut volo agere ad seruum,vel ad æstimationem debitam:& non possum.Ita loquitur qđ nota.in l.Neratius.de condi.indebi. Et ita intelligatur opinio Dyn.& Pet.Aut volo agere ad id,quod videor.minus habere:quia est dubium ipsam in futurũ esse penes me:& possum:vt arg.l.j.§.si hæres.ad Treb.& ita loquatur alia opinio.

Stichũ qui decessit si.

Res perẽpta post morã potest cõdici, & in stipulationem deduci.h.d. Not. ꝙ in obligatione rẽ restitui,re perempta, ipsa res condicitur:vt not.hic,& l.si seruus. §. boue.s.de cõdi.fur.Dico in l. stipulationes nõ diuiduntur.s.e.&l.nemo rẽ suam.

1 ☞ *Moræ purgatio ante litem contestatam admittitur, nisi creditoris intersit. & qualiter hoc intelligatur.*

2 *Moræ purgatio non admittitur, quãdo promisisti facere domum in fundo meo, & fuisti in mora, & ego fundum alienaui.*

3 *Modicũ tempus intra quod mora purgatur, est arbitrariũ, Iudex arbitratur ex qualitate operis,uel temporum, quod dicatur modicum tempus.*

4 *Purgatio moræ non admittitur,ubi est dies. & pœna in stipulationibus conuentionalibus:secus in prætorijs.*

Purgatio moræ non admittitur etiam ubi est dies, & pœna,quando dies est appositus causa multiplicandæ obligationis.

5 *Purgatio moræ non admittitur,ubi est apposita dies certa, & pœna.*

Purgatio moræ admittitur de æquitate ubi est dies,& pœna:quando promissor non potuit præuidere cursum diei.

6 *Moræ purgatio admittitur,ubi est apposita dies, & pœna tacita legalis,scilicet interesse.*

7 *Textus in l.si ita quis.§.Seia.j.eodem,intelligitur, ꝙ licet sit ibi dies expressa, & usuræ promissæ,tamen usura ut sors petitur,non ut pœna.*

8 *Nouatio quæ inducitur per appositionem pœnæ non impedit purgationem moræ.intellige de quasi nouatione.*

9 *Moræ purgatio ꝙ admittatur in decisorijs,quando est apposita dies & pœna:secus in præparatorijs iudiciorum.*

10 *Quando agatur mitius cum lege,quàm cum homine.*

11 *Fideiussor de iudicio sisti potest moram purgare post multos dies,quando est apposita dies & pœna.*

12 *Moræ purgatio post litem contestatam non admittitur, quando petitur pœna uel interesse,& aliud offertur, scilicet ipsum factum,sed quando idem quod petitur, offertur, & consignatur,tunc liberatur,& sequitur absolutio ab obseruatione iudicij.*

13 *Purgatio moræ post litem contestatam,& usque ad sententiam,admittitur in stipulatione de iudicato soluendo, quæ continet clausulam de defendendo.*

14 *Mora purgatur etiam post sententiam,quando soluitur totum quod debetur.*

Obligatio ad interesse quando est commissa:& sic ad quãtitatem admittitur solutio fundi,loco quantitatis æquiualẽtis:& sic aliud pro alio soluitur.

15 *Mora purgatur etiam post sententiam in pœnis legalibus, quæ committitur ex delicto.*

Idem in actionibus arbitrarijs.

16 *Ratio quare post litem contesta. non admittitur purgatio moræ.*

17 *Purgatio moræ an admittatur,quando in stipulatione est apposita clausula,rato manente pacto:quod sic.*

18 *Ignorans se moram purgare posse,si soluit pœnam uel interesse,non potest solutum repetere.*

19 *Moræ purgatio non admititur executione facta à lege uel ab homine.*

20 *Iuramentum appositum super contractu impedit purgationem moræ.*

21 *Moræ purgatio non admittitur,quando stipulatio est commissa propter malefactum, & factum est momentaneum:secus si successiuum : quia admittitur intra modicum tempus.*

22 *Res debita si perijt intra tempus quo poterat mora purgari,perijt periculo debitoris.*

23 *Mora an possit purgari quando conuentio est collata in persona unius, & pœna in persona alterius.*

24 *Actor quando possit moram purgare.*

25 *Mora quando possit purgari tam ex parte actoris quàm rei, & ibi reassumendo materiam distinguit.*

a SI insulam. [a] Ista lex habet materiam profundã. Gloss.tractauit eam in l. & si post tres.supra,si quis cau.Dyn.ex dictis Odofre. posuit vnam distinctionem hic.Iac.de Aret.& Petr. de Bella perti. aliter ponunt:vt refert Cy.C.de pact.l.si pacto quo pœnam. Ego in appositionib' examinabo quasi dicta omnium. Diuiditur in duas partes. Primò loquitur de tempore ante litem contestatam. Secundò de tempore post litem contestatam, cùm interesse commissum post moram petitur,ante litem cõtestatam,admittitur purgatio moræ: post litem contestatam secus.hoc dicit. Vel diuide in tres partes. Primò ponitur thema & quæstio. Secundò responsio ante litem cõtesta. Tertiò de tempore post litem contestatam. Pone summariũ,vt s.deinde pone casum in terminis:& lege literam ibi:potuisti facere:& sic commissa est stipulatio ad interesse totum:vt s.eod.l. si ita stipulatus essem abs te. Queritur modo,an admittaĩ purgatio,ibi contestatus:scilicet super interesse. Nota ꝙ ante litẽ contestatã admittitur purgatio moræ.Itẽ nota ꝙ post litẽ contestatam non admittitur purgatio moræ. Ad ista declaranda intendã:licet Pet.de Bella perti.& And.de Pisis,qui repetierũt hanc legẽ, tractãt hic quomodo factum sit in obligatione & quomodo interesse succedat in obligatione.quæ omnia dico in l.stipulationes non diuiduntur.s. eodẽ. & l. si ita stipula-
1 tus s.eod. †Oppo.ad primum notabile de l.si ita quis. §. Seia.j.eo. Soluit glo.purgatio admittitur,nisi creditoris intersit: vt in contrarijs,& probatur in l.si cùm dies.§.fin. cum l.seq.s. de arbi.Sed contra hoc oppo. Nam hic dicit tex. commissam esse stipulationem ad interesse:ergo creditoris interest: & sic purgatio non admittitur.quod est contra hunc textum. Solu. dicit Dy.quod glo.dicit,nisi creditoris intersit:debet exponi hoc est,nisi interesse creditoris excedat æstimationem facti: tũc enim non admitteretur purgatio. Qđ intellige nisi factũ
b fieret,[b] & daretur illud ꝙ vltra interest:& hoc tenet Dy. hic, & glo.in l.si cùm dies.§.fi.& l.sequen.s.de arbi. Et sic habetis vnam limitationem,s.quod admittitur purgatio ante litem cõtestatam:nisi creditoris intersit. Sed contra hanc limitationẽ opp.& videtur ꝙ debet sic limitari: Admittitur purgatio moræ, nisi ius actoris sit factũ deterius:vt l.& si post tres.s. si quis cau.Sol.quando in obligatione est aliquod factum,quod spectat ad litis ordinationẽ:vt promisisti mihi de iudicio sisti vel de defendendo:tunc debemus vti illis verbis,quibus vtitur l. & si post tres,s.si ius actoris,&c. Nã damna & expensas prosequitur officio iudicis:vt l.nõ ignoret C.de fru.& lit expen. & C.de iud.in l.sancimus.& ideo non curamus si actoris intersit. Nec per hoc impeditur purgatio:sed iudex, vt dixi ex suo officio nõ audiet,nisi refectis expẽsis & damnis.sed quãdo factum venit explicandum extra iudicium:tunc ipse credi-
c tor impedit purgationem,si sua intersit,[c] nisi interesse offera-
2 tur,vt dictum est. †Ex prædictis dico quod si promisisti facere domum in fundo meo,& fuisti in mora, & postea fundum alienaui:non poteris decætero moram purgare:quia ius meum est factum deterius:vt dicta l.& si post tres. Nam ista verba,nisi actoris intersit,comprehendunt etiam quando ius actoris est factum deterius. Secundò opp.& videtur quod solùm intra modicum tempus admittatur purgatio : vt l.si ita. §.Seia.j.eodem.hic verò dicitur,vsq; ad litem contestatam. & posset esse ꝙ contestatio litis haberet magnam dilationem. Sol.dicit ibi glo.ꝙ hæc l.limitatur per illam:scilicet ꝙ vsq; ad litem contestatam admittatur purgatio,scilicet ꝙ si contesta-
3 tio fiat intra modicum tempus.& bene dicit.†Sed dubitatur[d]
d quid sit modicum tempus.Gloss.in l.& si post tres.ponit opi.
e Finaliter dicit quod stabitur arbitrio iudicis:[e] & dicit bene, per tex.in dicta l.si ita quis.§.Seia.vbi text.hoc dicit expresse licet gl.& doct.non allegent ad hoc.Sed posset dubitari qualiter iudex arbitrabitur istud modicũ tempus. Respõ.ex qualitate operis vel temporum arbitrabitur iudex tempus:vt j.eodem l.continuus.§.item qui insulam.& sic habes aliam limitationem.

a ¶Si insulam. Vide Io.de Imo.in consi. clviij.& in consilio ccxlix.pro ista lege. And.Barba.

POMATES.

b ¶Nisi factum fieret. Et hoc sequunĩ cõiter doct.vt hic inqt do.Alex.ĩ iij.col. in fi.cũ seq.in prin. Et cũ ista cõclusiõe trãseũt oẽs Mod. Senẽ. & do.Ias.Ia. de Puteo, vt dixi, me audiẽte, Decius, q & ipẽ cũ illis sentiebat Vnde ꝓ cautela ne qs possit morã purgare,vide hic Mod. Peru.& do.Alex,in prin.iiij.col.d.Alex. in l.si post tres.s. si quis cau.Et pro ista limitatiõe ꝙ nõ pôt mora purgari,si creditoris ĩtersit, vltra dicta per dominum Alex.facit: qa illud ꝙ possit mora purgari ante litẽ cõtestatã,est beneficiũ a lege indultũ,quæ non censetur beneficium alicui cõcedere cum alieno dãno.l.impuberi.s.de administratio.tut.l. cũ filiusfa. s.de testa.mili.Et vide Pau.de Cast.cõs. lxxiiij.in v.col.

POMATES.

c ¶Si sua intersit. Dico cõtra Bart.transeunt cõiter omnes in ista quæstione:de qua vide aliquid per do.Alex.hic.Et pro hoc quod nõ possit purgari mora, facit quia lex non admittit casum impossibilem,ꝙ cũ eo ædificã cando facias, qđ ius in eũ desinat esse deterius:cũ hoc ædificare id ad me nihil spectat: cum fundus desinat esse meus alienatione.

d ¶Sed dubitaĩ. Ad. de Alex.de Imol.sequẽtẽ Bar.hic in cõsi.xiiij.co.j.in ij.vol.

POMATES.

e ¶Arbitrio iudicis. Ad hoc vide domi. Alexã.in cõsi. vij. alias xxx.in ij.volu. in iiij.colũ.& consi. xiiij.col.j.e.vol.Sed iterũ dubitari pôt: qa Bar. tantũ dedit formã arbitrãdi qñ sumus in extraiudicialibus:qđ esset qñ essemus in iudicialibus.Hac differentia mouet hic solus Iac. But.qui dicit spectãdã cõsuetudinẽ loci, in quo iudiciũ vertitur arg.l.iij.in fi.s.de testib. Vide tñ circa hoc l.& si post tres. s.si qs cau. & bñ facit qđ no.Bar. de eo q est consuetus. l.eũ qui.§.fin.s.commo.

a POMATES.¶Sed istud est cõtra.Pactum l.cõmissoriæ est pœnale. & est tex.in l.si & rem et pretium.s.de peti.hære. de quo ꝑ Bald.in l.& si post tres.in lectu.circa mediũ:dũ refert Bart.hic s.si quis cautionibus.

b POMATES.¶Quinto opp.No.ad intellectum l. qui Romæ. §.flauius.quod ibi erat pœna,& non dies:sed tunc oppo.de l.fi.s.qui sine manu. ad liber.prout ibi erat pœna,& nõ dies prout ibi dicitur. ꝙ imo quando venditur seruus cum hoc, vt manumittatur: ꝙ inest ex consuetudine diui Marci tẽpus duorum mẽsiũ, quod est gloss.quod hic dicitur quod in dicto.§.Flauius. nõ erat dies.Solu. dicas quod dispositio l. fi. habet locũ, quoties non agitur inter partes de certo actu manumittendi:sed quoties actum est inter partes de certo genere manumittẽdi, vt fuit ĩ dicto.§.flauius etiam vide ad hæc Alexandrum consilio cv.colũ.ij. Secundo nota quod vbi est pœna & dies etiã tacita quod nõ possit prouideri,quãdo impeditur moręꝑ purgatio, sicut quando est pœna expressa: contra hoc tenent Angelus & Imola vt refert hic dominus Alexãder quos sequitur dñs Christoforus de Nicel.dicentes quod imo tũc non impeditur moræ purgatio.moti ꝑ legem,si cum dies,infra.§.fi.s.de arbit.licet dominus Alexã. nitaĩ sustinere Bar. allegat pro eo dictã l.j.s.de penu leg.et respondent ad dictũ §.finalem,quod ibi erat dies incerta: qa ibi statur arbitrio iudicis.vult ibi gl.verbo.modum.in vltima opinione:tamen tu teneas opinionẽ Ange.quæ videtur tutior.Et primo respõdit dominus Alex.quod intellectus quem dat ipse ad §. fi.nõ est bonus,neq; tenetur : sed imo intelligitur tẽporequatuor mẽsium, quod dicitur indictionis: vt ibi communiter tenent doctores.Et ad legem primam s.de penu le.versi.nisi forte respõdeo ꝑ ut respondit Ang. ad dictã legẽ ij.de iure emphy.q̃ videbatur facere ꝑ Bart.ꝙ ibi pœna & dies oriebatur ex eodẽ fõte, s. ex dispositione testatoris,prout ĩ d. l.ij.oriebatur dies et pœna ex legis dispositiõe.Et pro ista solutione facit qaĩ materia purgatiõis moræ eqparãtur dispositio legis et dispositio testatoris,vt inqt Bal.in l.& si post tres.s.si quis cautio. Si ergo vbi est dies & pœna legalis,nõ admittitur purgatio moræ.d.l.ij.C.de iure emphyteu. ergo nec etiam admittitur vbi est pœna & dies ex dispositione testatoris, ex quo æquiparantur.Sed quæritur,quæ pôt esse ratio diuersitatis inter l.si cum dies.§.fin.& dictam l.ij.C.de iure emphyteuti.Potest dici ꝙ in l.si cũ dies.ibi indulgetur tẽpus quatuor mẽsium miserationis cã. Vnde sicut fuit misericors in illo tẽpore indulgendo:ita etiam voluit esse misericors concedendo qđ possit mora purgari:sed ĩ l.ij.dies est circa ipsam obligationem:imo non est mirum,si non admittatur purgatio moræ.Hæc mihi diuersitatis, ratio nõ placet.Quia licet posset dici,nõ est mirũ, ꝙ ex quo lex tempus quatuor mensiũ miserationis causa concessit,voluit etiã cõcedere ꝙ possit mora purgari vt cui iã concesserat, et aliud concederet. argum. l.j.C.de fideiussoribus tamen non tollitur quod lapsus diei positi a partibus:vt ego no.ad Bart.in l. ita stipulatus.in xviij.col.in prin.eo. ti.

4 tionem.†Tertio opp. de l.traiectitiæ.§. de illo s.tit.j.et C.eod.l.magnam. vbi videtur ꝙ nullo modo admittaĩ purgatio. Solu.ibi erat dies & pœna:& ideo nõ admittitur purgatio.hic verò non erat dies nec pœna.Ita videtur velle gloss.in l. et si post tres.et Odof.et Dy.hic in distinctione sua:licet Petr.de bel.pertica contra: vt dicã infra proxi.contrario. Quarto oppo.ad istam solutio.de l.& si post tres.s.si quis cau.vbi erat dies et pœna,& admittitur purgatio.Sol.Hic loquimur in cõtractibus:& ibi in iudicijs speciale, secundũ gl.& Dy.Sed Pe.dicit quod hoc est trufa.Nam dicere,in iudicijs multa sunt specialia:hoc ergo est speciale.est multũ incõueniẽs.Dicit ergo Petr.ꝙ in d.l.& si post tres.est casus cõtra Dyn. Respondet ad §.de illo.ꝙ ibi erat talis pœna quæ potest peti vnà cum principali vt vsuca.ideo nõ admittitur purgatio:hic vero & in l.& si post tres. non poterat peti vnà cũ principali. Ad legem magnam respondet,ꝙ ibi dicitur,ꝙ pœna committitur: non autem prohibet,ꝙ mora possit purgari. Examinemus verba Petr.dicit ipe,vbi pœna potest peti vnà cũ principali,nõ admittitur purgatio. Hoc est falsum:vt infra dicam ĩ quæstio.illa quando est dictum,rato manente pacto. Item dicit ipse,ꝙ vbi nõ potest peti pœna vnà cum principali:tũc ad-
a mittitur purgatio. Sed istud est[a] contra tex.de l.traiectitiæ.§.fi.vbi in pacto legis commissoriæ non admittitur purgatio:et tamen non poterit peti vnà cum principali. Qualiter ergo respõdebimus ad l.& si post tres? Dico secũdũ gl.& Dy.speciale in prætorijs & iudicialibus stipulatiõibus. Assigno aliam rationẽ,quàm ipsi:qa prætoriæ stipulationes & iudiciales iudicantur de mente prætoris:sed cõuẽtionales ex mente contrahentium:vt l.in cõuẽtionalibus.s.eo.Sed cũ prætor habeat æquitatẽ ante oculos:vt l.quod si Ephesi.s. de eo quod certo loco. Ideo cũ videt ius actoris non esse factũ deterius:id admittit purgationem moræ. Non sic in cõuẽtionalibus,quæ ex mente & volũtate cõtrahentium iudicantur. Item contra istam sol.Dyni oppo.do.Ray.de Forli de l.j.s. de penu leg. vbi dicebat ipse,ꝙ erat casus cõtra Dyn.Sed certè imo ibi verè est casus pro Dyn. Nam ibi inter cætera ponitur casus,vbi penus relicta est in annos singulos:& si penũ nõ dederit, decẽ daret. Nam ibi est dies,s.in annos singulos: & pœna:& tamen admittitur purgatio: vt ibi dicit tex.Sed certè Dy.ĩtelligit qñ est apposita dies solutioni,cuius diei euẽtus constituit quem in mora:sed l.j.de penu leg.loquitur de die,qui apponitur gratia multiplicãdæ obligationis:cuius diei euentus non cõstituit quem in mora. Nã cũ ex euentu diei in vltimis voluntatibus nascatur obligatio,nõ pôt eodẽ momẽto nasci obligatio & mora:vt infra de sol.l. qđ dicimus.licet secus in cõtractibus eẽt: vt l.ij.de iure emphy. Sed si poneremus ꝙ in vltimis volũtatibus esset diei apposita solutiõi:tũc nõ admitteretur purgatio:vt l.j.de pe.lega.ibi:nisi alia dies adiecta sit,
b &c.vbi est casus pro Dy. Quinto opp.[b] de l.qui Romæ.§.Flauius.j.e.vbi est pœna:et tñ admittitur purgatio.Sol.Dy.ibi erat pœna,et nõ dies:sed qđ.s. dixi,habet locum quando est pœna & dies.Sed cõ-
5 tra hoc dictũ Dy.insurgit dominus†An. de Pisis:quia in obligatiõe saltẽ inest dies tacita,et expressa,operaĩ idẽ:vt Dy.dicit & probatur in dicta l.j.de penu leg. ergo &c.& sic recedit à dicto Dy. Sed certe Dy.loqtur de illo die cuius diei cursum ꝓmissor poterat ꝓuidere ex natura obligationis. Nã si nõ potuit ꝓuidere:tũc de æquitate admittiĩ purgatio: q̃ purgatio fit ex æquitate:vt l.si seruũ.§.seqtur.j.eo.
c Sexto opp.[c]†de l.si ita quis.§.Seia.j.eod.
6 Sol.Dy.ꝙ ibi est dies.& nõ pœna:iõ ad-
d mittiĩ purgatio:sed cõtra hoc ĩsurgit[d] An. de Pisis:qa licet sit dies tãtũ tñ pœna ĩest tacite,s.interesse, qđ post morã succedit in obligatione:vt l.stipulatiões nõ diuidũtur.versi.Celsus.cũ simi.ergo nõ deberet admitti purgatio,sicut qñ est dies, et pœna ex dispositione hoĩs:sed interesse succedit in obligatione,et ex dispositione legis:vnde et eadẽ ęquitate qua lex illud inducit,eadẽ ęquitate purgationẽ admittit. Secus qñ homo sibi specialiter prouidit. Illam enim propriam prouisionẽ auferre lex nõ vult. Nã lex suũ,non tibi tuũ denegat auxiliũ:vt not.C.si aduersus vẽ.l.ij.et firmius quis habet qđ quærit sua ꝓuisione,quã quod prouisione alterius: vt s. de fideicommis.liber.l.si filius.§. erit.et l. ij.s. de offi.procon.et de lega.ij.l.quod principi.et l.si Augustæ.Item est alia ratio:quia mitius agitur cũ lege, quàm cũ homine: vt l.Celsus.s.de arbi.& j.dicã.Item cõtra
7 prædicta†videtur prędicta l.si ita quis.§. Seia.vbi videtur dies et pœna,s.vsura. Sed certe ibi soluuntur vsuræ,vt sors,sed nos loquimur in pœna quæ committitur ex cursu diei. Septimo op.de l.j.in pri. de penu leg.et quando dies leg.ce.l.cũ sine & l.si penum.vbi licet sit pœna, admittitur purgatio.Sol.dicit Dy.quod ibi est pœna,et nõ dies:ideo mora committitur per interpellatiõẽ,& admittitur purga-
8 tio. †Sed cõtra hoc op.stipulatio pœnalis nouat præcedẽtem:vt l.obligationũ fere.§.fi.s.ti.j.et j.eo.l.ita stipulatus.in fi.et ibi dicã. Qũo ergo admittitur purgatio? Sed certe Dy.in l.si seruũ.§.sequitur.j.eodẽ dicit,ꝙ ista nouatio nõ impedit purgationẽ,vt dictis legibus,vbi est casus. qđ placet. Nisi enim repugnat,ꝙ vnũ sit in obligatiõe,aliud sit in solutiõe:vt l. si stipulatus fuero decẽ in melle.j.de solu. Itẽ contra dictũ Dyñ.arguit domi. Andr.de Pisis. Nam sequitur inconueniens. quid enim si est cõmissa pœna dupli:nõne actor

P. PAU. P.

c ¶Sexto oppo.vide Ange.consi. ccxxxiij.incip.ex themate ex actis & actitatis.

POMATES.

d ¶Sed contra hoc insurgit no.quod obligatio contracta ad pœnã,difficilius tollitur,quã obligatio contracta ad interesse. Et ad hoc bene facit quod dicit Barto.in l. cum stipulatus sim a Proculo.in ij.colum.per glo.ibi infra eodẽ quod difficilius committitur obligatio contracta ad ĩteresse,quam ad pœnam.Ex his verbis Bar.hic habes inferre secũdum Besu. ꝙ si dies & interesse essent in obligatiõe, ex hominis dispositione,quod admitti tus purgatio moræ: quod est de mente Bar.in dicta l.cũ stipulatus.vbi etiã videas. Aduerte tamẽ: quia videtur dicẽdũ quando est dies, & ĩteresse in obligatione, quod non debeat admitti purgatio moræ:sicut quando est dies et pœna : qa interesse succedit in obligatione ex hominis dispositione leg.stipulationes nõ diuiduntur.ver.Celsus supra eodem. Solu.licet hoc sit verum, tamen immediate venit ex legis dispositione propter tacitam voluntatem partium : vt dicit Aret. in dicta l.iiij.§.Cato.in xiij. columna,in fine. & sequen. supra, eodẽ. & fuit de mẽte Barto.in dicta l.cum stipulatus sim. in loco superius allegato.

a POMATES. ¶Ratio põt esse. Aduerte ad istam rationem, quã ponit hic Bar. asignãdo differentiã inter l. Celsus. & l. & si post tres. reprehendit Besu. inquit enim ipse, licet expediret officiũ iudicis quo ad iudicandũ: tamẽ nõ est dubiũ ꝙ durat quo ad executionẽ l. intra dies. & no. ibi per Bar. ṡ. de re iudica. Cogita tñ: quia ista impugnatio nõ videt̃ mihi satis bona, aliã nihilominus, quam hic, ipse diuersitatis rationẽ ponit magis fauet̃ siue dubio facieti actũ necessariũ quã voluntariũ. l. si fideiussor. §. si necessaria. ṡ. qui satisdare. cog. & l. qui erat hęres. ṡ. familię erciscũ. & in l. & post tres. fuit actus necessarius, s. promittere de sistendo in iudicio. Imo. l. ij. in princ. & per totũ ṡ. si qs cautio. in l. vero Celsus. fuit actus voluntarius, videlicet cõpromittere. l. diẽ proferre. §. stari. ṡ. de arbit. nõ est mirũ si in d. l. & si post tres. magis ei qui facit actũ necessario, quã in l. Celsus. ei qui fecit volũtarie faueri: quia sibi imputari debeat, qa cõpromisit. Sile etenim in emptore videmus, ꝙ si cõpromisit, cũ ad hoc non cogatur, non põt re euicta agere contra vẽditorẽ de euictione. Simile etenim in emptore videmus, ꝙ si cõpromisit, cũ ad hoc nõ cogat̃. est l. si dictũ. §. j. ṡ. de euictio. Aliã rationẽ diuersitatis ponit Alberi. in d. l. & si post tres. dic vt ibi p eũ. Aliã etiã ponit Bal. in c. j. in ij. col. in tit. quo tempo. mil. in vsibus feudorum. vide ibi per eum.

b POMATES. ¶Sed certe hoc est. qñ durius agatur cũ lege quã cũ homine & contra. De hoc ẽt vide Bar. in d. l. si libertus minorẽ. & in l. amplius non peti. j. rẽ ratã haberi. Aduerte, ꝙ imo potius videretur dicẽdũ, ꝙ non deberet posse purgari mora, quando dies est postposita ab homine: quia nõ est dubiũ, ꝙ grauius punitur q grauius delinquit. l. respiciendũ. in prin. j. de pœ. si quis offendit digniorẽ hominẽ: & per consequẽs grauius delinqt. §. atrox. Insti. de iniur. vt ṡ. nõ deberet posse morã purgare: nisi diceres ꝙ nõ fit iniuria aliqua legi, ex quo ipsa hoc permittit, & volenti nõ fit iniuria. & cũ ibi fit iniuria, nõ est mirũ si põt remittere: secus qñ fit bene, l. nõ nobis nostrum, sed suum deneget auxilium: vt not. C. si aduersus vendi. l. ij.

erit in dãno, si purgatio admittatur? Sed hoc somnium est, vt ipsemet dicit: & ego dico ꝙ est contra casum l. si cùm dies. in fi. coniuncta l. non distinguemus. in prin. ṡ. de arbi. Præterea, est contra casum dictæ l. j. in fi. de penu leg. vbi ex cessatiõe quãtitatis anni vni⁹, cõmittitur pœna maior pro toto: & tamẽ admittit̃ purgatio. Ex his cõcludamus dictũ Dy. in omnibus esse tenendũ.
9 †Octauò oppo. dixi secundũ Dyn. ṡ. quod vbi est dies, & pœna, in iudicijs admittat̃ purgatio moræ: sed cõtra ṡ. de arb. l. Celsus. Sol. dic ꝙ l. & si post tres. & ꝙ supra dictum est, habet locũ in præparatorijs: sed l. Celsus habet locũ in
a decisorijs. Ratio põt esse:[a] quia in pretorijs stipulationibus, & iudicialibus, iudicamus secundũ mentem prætoris: sed hic non sic, in his quæ pertinent ad litis decisionẽ, vbi iudex iam functus ex officio suo: vt ṡ. de re iudi. l. iudex. Sed cõtra hoc videtur d. l. si cũ dies. §. fi. vbi etiã in decisorijs admittitur purgatio. Solu. dicit gl. in d. l. Celsus. in prin. & Dy. ꝙ in d. l. si cũ dies. ĩ fi. fuit apposita dies à lege: in l. Celsus. in prin. fuit apposita dies ab homine: & mitius agitur cum lege, quã cum homine. Sed cõtra hoc opp. gl. in d. l. Celsus. de l. si libertus minorem. j. de iure patro. Idẽ do. Ant. dicebat dictã solutionẽ non esse verã: ideo dictũ contrariũ l. si cũ dies. §. fi. quidã soluunt, ꝙ durius agit̃ cũ homine legis ministro, ꝗ̃ cum lege: vt d. l. Celsus. Nec obstat d. l. si libertus. quia ibi loquit̃ de homine non ministro legis. Sed certè
b hoc[b] est falsum. Nam arbiter nõ est legis minister Nullã em̃ habet iurisdictionẽ, sed notionẽ: vt l. ait pretor. in prin. ṡ. de re iudi. & ideo dic, qđ Dy. bene dicit. Non
10 obstat l. si libertus. † quia qñq; pœna respicit annullationẽ ipsius act⁹, de quo agitur tũc durius agitur cũ lege: quia facilius lex põt annullare, ꝗ̃ homo: vt C. de legi. l. nõ dubiũ. Qñq; pœna non respicit annullationẽ ipsius act⁹, de quo agit̃: sed venit extrinsecus: vt pœna pecuniaria, quæ cõmittit̃ si aliquid fuerit factũ, vel nõ factũ: tũc durius agit̃ cũ homine, ꝗ̃ cũ lege.
c Vltimò opp.[c] †ad istã partẽ, & ea quæ
11 dicta sunt: quia in præparatorijs admittit̃ purgatio post multos dies, vbi est dies & pœna: vt C. de fideiuss. l. sancimus. So. speciale in fideiussore de iudicio sisti: qa alieno vitio laborat: vt dicit gl. ĩ d. l. & si post
12 tres. †Venio ad secundã partẽ, dicit̃ hic, ꝙ post lit. cõtest. nõ admittitur purgatio.
d Opp. primò[d] de l. interdũ. §. fi. ṡ. e. & l. si seruũ. §. sequitur. j. eo. & §. de illo. vbi indistinctè dicit, ꝙ offerendo rem debitã purgatur mora. Solu. dicit glo. in d. l. interdũ quod illa intelligitur secundũ istam: scilicet offerendo ante lit. cõtesta. Sed cõtra hoc insurgũt Pe. & And. de Pisis, & quasi omnes doc. dicentes, ꝙ hæc lex loquit̃ quãdo vnũ petitur, scilicet pœna, vel interesse, & ad purgationẽ moræ aliud offertur, s. ipsum factũ. Sed qñ illud qđ petitur, offert̃: tũc semper admittitur purgatio: vt d. l. interdũ. in fi. & probatur Instit. de perpe. & temp. act. §. fi. Sed do. Ray. sustinebat glo. per l. sed & si alia. de cõsti. pec. vbi etiã qñ id qđ petit̃, offert̃ nõ admittit̃ purgatio post lit. cõte. Nec obstat insti. de perpe. & tẽp. act. §. fi. quia aut loquimur quo ad euitandam instantiam iudicij: & loquimur vt ibi. aut quo ad periculum interitus: & tũc secus: vt d. l. sed & si alia. Sed hoc nil est dictũ: quia in §. fi. de perpe. & temp. act. soluitur ab instantia, tanq; alias liberatus solutione: vnde nullus subest timor de periculo interitus. Dicas ergo sustinẽdo eũ & gl. ꝙ qñ idẽ petitur & offertur, nõ admittit̃ purgatio post lit. cõtest. s. per solã oblationẽ, sicut poterat fieri ante: vt d. l. si seruũ. §. de illo. Ita loquitur l. sed & si alia. Sed si post lit. cõtes. solueret, vel offerret, & cõsignaret: tũc liberaretur, & sequeret̃ absolutio ab obseruatiõe iudicij: vt d. §. fi. & hęc est veritas, quod est notãdũ, & menti tenendũ. Secũ
e dò opp.[e] †ꝙ vsq; ad sententiã admittat̃
13 purgatio: vt l. iij. §. fi. & l. ij. & seq. j. iud sol. Sol. secundũ Pet. speciale est ibi. Ratio: quia in obligatione facti non cõmittitur statim obligatio ad interesse totale: nisi tantũ tẽpus transierit, quo factũ potuerit explicari: vt l. stipulatiões nõ diuidunt̃. §. plane. & l. cõtinuus. §. item si insulã. j. eod. sed in stipul. iud. sol. statim cũ nõ venit ad defendendũ cõmittit̃ ad totale interesse nõ expectato ꝙ transierit tantum tẽpus, quo iudicium potuerit expediri: & hoc fauore stipulatoris: ideo hic inducitur cõtra eum, vt vsq; ad sententiã admittitur
14 purgatio. Tertio oppo. †de l. fideiussor euictiõis. ṡ. de do. excep. vbi etiã post sententiã admittitur purgatio. Sol. dicit Pet. ibi quãdo obligatio est cõmissa ad interesse ꝑpter culpã: hic quando propter moram. & potest esse ratio, dicit Ange. quia culpa sine dolo: mora verò cũ dolo cõmit
f titur. Sed hoc est cõtra l.[f] quod te. ṡ. si cer. pe. vbi mora cõmittitur sine dolo. Vnde Gul. de Cug. in l. & si post tres. dicit, ꝙ in l. fideiussor. est in obligatione factum momentaneum: hic verò factum successiuũ. Sed hoc est contra. l. si ita quis. §. Seia. vbi est factum mometaneum: & tamẽ nõ admittitur purgatio, nisi vsq; ad lit. cõtesta. Vera ergo sol. est alia, quã ponit Andr. de Pisis: qa in l. fideiussor. nõ tractat̃ de purgatione moræ: nam soluit totum qđ

d POMATES. ¶Opp. primo. Nota ꝙ debitor speciei morosus, per solã oblationẽ factã lite contestata non purgat. Hoc idẽ tenet in d. l. interdũ. secũdũ do. Iac. de But. & quidã Perusi. Moder. ex no. per Raph. Cuma. in d. l. interdũ. sunt in cõtraria opinione, & volunt ꝙ imo etiã isto casu per solã obligationẽ purgetur mora. Mouentur autem primo per dictũ. §. fi. Institu. de perpe. & tempo. q iudicio meo nihil facit ꝑpter verbũ, satisfacit, in testamẽto positũ, quod vltra oblationẽ requiritur cõsignatio vel solutio. Secũdo mouẽtur per l. hominẽ. ṡ. manda. vbi probatur, ꝙ vltima mora nocet, etiã post litẽ cõtest. & ibi hoc clare vult gl. fi. Tertio mouent̃ per generalitatem l. interdum. Quarto inducũt l. si seruũ. §. sequitur. in sui rõne. j. e. Pro ista etiã opinio. facit l. si debitor. j. de solu. & in l. si reus paratus. ṡ. de ꝑcu. in generalitate sui. Ad l. sed & si alia. respõdetur inducendo alio modo. Dicũt enim ipsi, ibi primo debitor fuit in mora per lapsum termini, qui dehinc offerẽdo purgat moram, & creditorẽ nõ non acceptantem in mora cõstituit, quæ mora nocet sibi vsquequo petat a debitore, litẽ cõtestando: & sic ibi tractat̃ de mora ipsius creditoris purganda non aũt debitoris. quod supponit Bart. Sed imo de eo ĩ mora cõstituendo. qđ no. & vid Imo. cõ. xxxvj.

POMATES. e ¶Secundo opp. Circa istã l. iij. §. fi. j. iud. sol. vide quę ego ibi scripsi, & vltra solu. Bart. hic ad d. §. fi. q est cõis: vt inqt ibi Besu. qñ dicit fuisse de mẽte But. ꝙ imo admittitur in d. l. iij. §. fi. purgatio moræ. vsq; ad sentẽtiã, quę stipulatio defendendo nõ cõmittit̃ sup interesse, nisi lite sup eo cõtestata l. cũ qre baẽ. §. ꝑinde. primo j. iud. sol. secundum quos mora cõtrahit̃ in ipsa lite contesta. etiã admittitur probatio vsq; ad sentẽtiam: vt j. per Bart. in j. quæstione. Alia etiã sol. ponitur hic p d. Ias. quẽ dicit esse ex ossibus Cuma. vt hic per eum. Ex cuius tamen solu. habes limitare istum textum: vt procedat quoties lis esset contestata cum eo, qui habebat domũ ædificare, & sic ratione principalis: secus si cum fideiussore. quæ nota.

c POMATES. ¶Vltimo oppo. Quod facilius succurratur fideiussori, quam principali, facit bene l. fideiussor euictionis. cũ ibi not. de exceptione doli. Et ꝙ magis faueatur ei, qui alieno vitio laborat, quam qui suo, est tex. in l. si quis suo. §. fina. C. de inofficio. testamen. & in l. lex Anastasij. C. de na. & in l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiesta.

f POMATES. ¶Contra l. præter ea ista solutio Pe. alia ratione reprobatur: quia ea attẽta sequeretur ꝙ venditor qui vendidit rẽ alienã, & sic fuit in culpa vendendo, fuisset tamen condemnatus ad interesse. qđ possit purgari mora. quod tamen est falsum: & contra l. emptori. la ij. ṡ. de euict. reliqua autem circa hoc vide hic per do. Alex. in decima fallen.

debet

a POMATES. ¶Quinto opp. Vltra has duas solu. vide aliã so. Bar. in contrarium, quam tenet ibi Alberic. & Imo. alia est Besu. hic quod illa loquitur in pœna legali, hic in conuẽtionali: vnde succedit regula, ꝙ mitius agitur cum lege, quam cum homine. Alia est eiusdem Besut. hic ꝙ ibi l. grauaret nimium publicatũ imponendo sibi vltimã pœnã quadrupli: qa tenetur ex edicto vi bo. rapto.

POMATES. b ¶Veniamus ad quęstio. Videtur mihi, quod ista ratio sit parum bona: quia ea attẽta sequeretur ꝙ si elapsum esset tantum tempus, in quo potuisti ædificare, et dehinc interpellassem extra iudicium, & sic fuisses in duplici mora, ꝙ non posses purgare morã. ꝙ tamen est cõtra istũ text. Vnde cogita. Posset tamẽ dari alia ratio, ꝙ non solet fieri ius actoris deterius per lit. contesta. l. non solet. j. de reg. iur. Et de his vide aliquid per Deciũ: & hoc sentiunt Pau. de Ca. & dom. Alexan. Aduerte tamen, docto. & dom. Alex. reprehendunt hic rationem Bar. alio modo dicendo, ꝙ ex separatis non infertur. l. Papinianus exuli. ṡ. de mino. hic. Sed ratio Bar. debet esse bona, ĩfertur ex separatis. bene enim mora contracta sup facto est: alia vero super interesse: et sic cõtra diuersa: quia respõdetur, quod imo fuit contracta super eo. Factum enim & interesse censetur idem ratione iuramẽti ex interpretatiõe: vt inquit Bar. in l. j. de act. emp. in ij. col. circa medium. & in l. stipulationes non diuiduntur. in xciij. ṡ. eo. ti. & sic ex separatis non infertur: et licet posset dici, qđ ista impugnatio satis procederet quando stipulatũ esset rẽ dari: quia tunc fieret condemnatio in æstimatiõe, & sic mora videretur contracta circa diuersa: tamen etiam isto casu diceretur quod non fuit contracta circa diuersa: ex quo videtur falsum fuisse ex mẽte cõtrahentiũ vnum loco alterius succede re. Et vide hic aliqd per do. Alex. in v. fallẽ.

debet. Sed quid est ibi mirabile: quia cùm commissa sit obligatio ad interesse: & sic ad quantitatem, admittitur solutio fundi loco quantitatis æquiualentis: & sic aliud pro alio contra. leg. ij. §. j. si cer. pet. Sed illud ideo: quia quantitas est in obligatiõe, respectu illius speciei: vnde eius solu. admittitur: vt l. si verò. §. fi. ṡ. sol. matri. & ibi
15 tex. Quarto oppo. quod vsque ad sententiam admittitur purgatio: vt supra, de pub. l. hoc edicto. Sol. ibi loquitur in pœnis legalibus, quæ committuntur ex delicto. & sic non est materia nostra: sed est materia l. qui ea mente. infra de fur. & l. si quis non dicam rapere. C. de episc. & cleri. Vel dic, quod ibi loquitur in actionibus arbitrarijs, secundum quod dicimus in actiõe qđ met. cau. vt l. si cũ exceptiõe.
a §. satis clemẽter. ṡ. ꝙ met. cau. Quĩto op.[a] de l. item veniunt. §. cum prædiximus. ṡ. de peti. hære. vbi admittitur purgatio vsque ad lit. contest. super actione iudicati. Sol. hic loquitur quando ex mora successit noua obligatio: ibi quando ab ipso initio vnum fuit in obligatione, aliud in solutione: vnde vsque ad quod tempus duret facultas soluendi, dic vt dicam in leg. si ita stipulatus fuero decem in melle. infra,
b de sol. Veniamus ad quæstiones,[b] ex quibus declarabitur nostra materia.
16 †Quæro primo, quæ est ratio, quod post litis contesta. non admittitur purgatio? Respon. quia est duplex mora, quæ magis nocet quam vna: & ideo dico, ꝙ si ante lit. contest. non fuisset in mora: sed fuit cõtracta mora in ipsa cõtestatione, nõ post: vt in l. fideicommis. in princ. ṡ. de vsu: tunc admittitur purgatio moræ, vsque ad sentẽtiã. De hoc est glo. C. de trãsac. l. siue apud acta. & l. si maior. intelligendo eã sic, ꝙ facta litis cõtestatione transegi tecũ: & illud quod cõueneras dare nomine trãsactionis, non soluisti in termino: et sic fuisti in mora post lit. contest. ergo ꝑsequor primam actionem: & primam instantiam certè habes facultatem soluẽdi vsque ad sententiã. Et ita intelligunt illas gl. Pet.
17 & Cy. ibidem quod est notandum. † Secundo, quæro, quid si in stipulatiõe apposita sit pœna: & dictum, rato manente pacto: vtrũ admittitur purgatio. Ista quęstio fuit de facto in ciuitate ista. Et quidã dicebant quod erat gl. j. de sol. l. id quod pœnæ. alij dicebant quod erat quæstio Dy. in l. qui Romæ. §. duo fratres. infra eo. Itẽ pro hoc facit opi. Pet. qui dicit, ꝙ quãdo pœna potest peti vna cum principali, nõ admittitur purgatio: vt l. traiectitiæ. §. de illo. ṡ. de actio. et oblig. Dicebam contra scilicet ꝙ admittitur purgatio. Primo per l. iij. §. qui stichũ. ṡ. de eo qđ certo lo. Nã certum est, ꝙ interesse, quod venit in arbitrarijs actionibus, potest peti vnà cum principali: & tamen ibi dicit tex. ꝙ actor habet electionem vbi petat, reus verò vbi soluat ante lit. contest. & sic admittitur purgatio vsque ad lit. cõtesta. licet possit peti vnà cum principali. Secundo, per l. si quis rem. supra de arbi. Nam pœna, quæ apponitur sic ĩ compromisso, potest peti vnà cum principali vt ibi: & tamẽ admittitur purgatio: vt leg. si cũ dies. §. fi. su
18 pra de arbi. †Tertio: quia quando pœna est maior, quã ipsum principale debitũ potest peti prĩcipale debitum, & pœna in eo quod excedit: vt l. si quis à socio. ṡ. pro soc. & l. prædia. ṡ. de act. emp. & tamẽ admittitur purgatio moræ ad totã pœnã: vt ṡ. dictũ est, per l. j. supra de penu lega. et j. e. l. qui Romæ. §. Flauius. Et si dicis, quid operabitur pactũ? dico operabitur quãdo mora non purgaretur. Et ita debet intelligi glo. et leges alle. in contrariũ: et etiã dictum Dy. & ita fuit determinatum. Præ
c dicta vera,[c] nisi interueniat aliud impedimentum impediens morę purgationẽ, vt dictum est. Quæro tertio, quid si ignorãs se posse purgare, soluit pœnam vel interesse, an possit repetere? Respõ. nõ Casus est in l. qui ob rem. de condi. inde. Præterea, solutio habet vim lit. cõtest. vt l. amplius. j. rẽ ra. habe. sed post lit. cõte. nõ admittitur puratio, vt hic: ergo nec post solutionem. Præterea per solutionẽ facta est executio: sed executiõe facta nõ ẽ locus purgatiõi: vt dicã j. ꝑxi. q. ergo &c.

Ibi. qd. facta litis. not qd inquantum ita intellexit d. l. si maior: qd fuerit facta etiam [illegible] post litem contestatam. Reprobat contra: fm. fulgo Ange. alex. & Jass. in d. l. si maior:

Ibi. Dicebam contra: & ita contra Approbat fm Alex. Sic n. 30. crot. n. 60. Rip. n. 80. Cumant. n. 101 Ambal. n. 147. & vltra hos dixit magis communem Jacob. deniq. n. 342.

4. Ibi. [illegible]. not qd ignorans se posse moram purgari si sol[uit] penam. cum repetere non potest & est communis cum eo fm Jass. Sic n. 30 Alex. n. 22. crot. n. 60. Ripa n. 81. Cumicen. n. 102. Aruba. n. 151. & Jacob. deniq. n. 253. & ita est tenendum contra [illegible] n. 60. [illegible]

Ibi. Respondeo. not qd [illegible] reprobat paul. Sic. ponens aliam scilicet qd p litis contestationem [illegible] quam Approbat Jacob. deniq. Sic. n. 234. & crot. n. 55. & ita tene: cum paul.

Ibi. Tunc admittet. not contra Approbat fm Jass. hic n. 27. & Alex. n. 29. Ripa. n. 78. Cumi. cons. n. 92:

c POMATES. ¶Prędicta vera. Ista contra Bar. est magis communis: vt hic inquit Besu. & de ea vide hic do. Alexan. in ix. fallen. col. x. & ista q dem conclusio: quia indisputabilis & solennizãda. imo & ordinarij multis omisis procedunt ad primum fundamentum Bart. hic de actionibus arbitrarijs. Respon. per Bal. & declarat ibi Alber. de male. in l. & si post tres. in antepe. col. pria lect. & pulchre hic alios retulit, de quibus hic cũ omnibus quæ infra subijciam secundo fundamento. d. l. si rem. Respond. vt per Moder. Peru. in d. l. & si post tres. in antepe. col. post Bal. ibi tertio fundamẽto, quando pœna est maior. & respon. per præfatos doc. Peru. post Bal. in d. l. et si post tres. quod iura Bar. loquuntur in actionibus bonæ fidei, &c. Quarto facit pro ista opi. vltra fundamentum Bar. secundum Moder. Perusi. & fuit fundamentum sol. in l. si pacto. in co. xiij. C. de pact. quod actus agẽtiũ ex l. non omnis. ṡ. si certum peta. & quod verba non trahuntur extra significationem. l. non aliter. ṡ. de leg. iij. Sol. dicas quod imo non operatur cõtra voluntatem agentium: quia intentio contrahentium fuit, vt impediret moræ purgationem, per adiectionem talis clausulæ. Nam a forma pacti nõ est recedendum. l. iuris gentium. §. ait prætor. ṡ. de pac. & l. stipulatus es opus: in ratione sui. j. de fideiusso. sed forma pacti est, quod habeam vtrunque, et principale, & pœnã, per ea quæ no. doc. in l. ita stipulatus. Sed si possit mora purgari, non haberẽ vtrunque, sed solũ principale. Et facit: qa lex respuit actũ fraudatoriũ: vnde ꝑ primo oppono talẽ clausulã: volo te ad vtrũque obligare. Vñ cũ fœtus obligationis sit ipsa solutio. Insti. quibus mo. tol. obli. in prim. vnde si obligatus es ad vtrũque, et fœtus obligatiõis sit ipsa solutio, si posset morã purgare, non soluisset id, ad qđ esset obligatus. Quinto facit pro ista opi. secundum do. Petrutiũ in l. cũ proponas. C. de transact. qa quando admittitur purgatio morę, est ꝗdam æquitas. l. si seruum. §. seqtur: j. eo. quia cũ tibi moram purgem, nihil ꝑpter hoc damni tibi euenturum sit, & mihi sit multum pro futurum: quia aliter magnum damnum sentirem, tanto magis debet admitti qñ vtrunque præstarẽ, cum maior æquitas isto casu militet, cũ maius damnum sensurus forem. Solue, quod mihi est imputandum, quod talẽ clausulam apponere permisi. Vñ ex forma pacti non est recedendum vlterius. Vltimo facit: quia clausula, rato manẽte pacto: dic, vt hic per eã. Cuius tamẽ assumptũ mihi non placet. Pro cõtraria parte ꝙ non possit purgari, facit l. id qđ pœnę nomine. ĩ ver. lucro. infra de sol. iũcta gl. hinc respõdeo ex verbis Bart. ĩ fi. suæ quæstionis. secũdo facit text. in l. cũ stipulatus sim a Proculo iuncta gloss. in verbo, de rigore. in fi. j. eo, Solu. ibi erat dies & pœna. Tertio facit l. ita stipulatus. in fine. j. e. huic responde, & primo ar. Quarto facit secũdum Besu. vt hic: qa sic l. qui fidẽ. ṡ. de trã sact. nobis de vento seruiret. Quĩto facit secundum Bald. in l. & si post tres. in lec. in antepe. colum. qa a forma pacti. Solu. hoc est verum, nisi aliud ex iuris dispositione iudicetur, & contrahentes censeantur velle vt oẽs leges habeant locũ ĩ actibus suis, quæ in illis fluunt, nõ est mirum si purgatio moræ est, & etiam eo casu admittitur. Vltimo pro nunc facit: quia iuramẽtum habet vim clausulæ, rato manente pacto. vt dicit Bal. in l. si quis maior. C. de transactio. Sed quando interuenit iuramentum, impeditur moræ purgatio: vt hic per Bar. in v. q. &c. Solu. Dicas quod iuramentum impedit purgationem moræ, in odium periurantis, non in vim clausulæ, rato manente pacto. Hanc opinio. Bart. communem, & sic defensatã limita, nisi in instrumento facta fuisset mentio de exactione pœnę puta quia dictum fuisset, promittis Stichum: & si non dederis, promittis cẽtum nomine pœnæ, rato manente pacto: quia commissa statim exigatur. Isto etenim casu non admittitur purgatio moræ. Ita dicit egregie Salic. in d. l. promissis. & de mente eiusdem in l. si maior annis. C. de transactio. & tene menti, et sis cautus, vt apponas quando fierent talia instrumenta. Et de ista opi. hic vide domi. Anto. de Prato in consil. quod est insertum in consilijs domi. Alexan. in consilio xlix. col. v. volumine iiij. ver. iij. vbi soluit pœnam, vbicunque facta solutio pœnæ est, vel interesse etiam iuris errore datum, non repetit. Quod videtur habere locum etiam si solutio errore facta sit: per tex. in l. si is cui. & ibi glo. quam allegat Barto. in proxi. quæstione ṡ. de leg. ij. Contra tamen hoc facit: vt inquit Besu. regula l. error. ṡ. de iur. & fac. igno. quod vbicunque tractatur de damno euitãdo, etiã iuris error nõ nocet: sed hic tractatur de euitãdo cum verisimiliter sit quod pœna, sit maior quam promissio principalis: ergo talis error nocere non deberet. Sol. dicas quod ergo possum purgare moram æsti. nisi concesso quodam speciali priuilegio contra dispositionem, & rigorem leg. id quod nostrum est j. de reg. iur. vt hic inquit Alberi. Nam id quod nostrum est, a nobis secundum ius commune sine facto nostro auferri non deberet. Vnde sequeretur

Ibi. ex. s. §. ibi Am iuramentum. de m̄ & virtute Iuramenti consule ... cateli cota. in memoria: Iu. ... mora. ... ponit ... de Iu. Iurand. in 3. special. & Baberio in trat. ... : & ... Iura. ... 6: & ... vnum Effectum Iuramenti: scilicet impediat purgationem moræ. contra Approbat. sm Iass. hic n. 39. & n. 85. alex. n. 37. crotu. n. 68. Ripa. n. 90. Vincen n. 107. claud. col. 9: & Anibal. n. 156. Iacob. deni. n. 291. & Iass in l si pecuniam n. ... de condict. ca. dat. roma. sing. 444. mattie. not. 5. ... cons. 94 ... cons. 138:

Ibi. Quod non Admittit. Not. qd de hac q. an admittat. moræ purgatio. nec ne ... Contrarium Anibal hic n. 173. ... simpliciter ... vinc. hic n. 120. & ripa. n. 100. ... contrarium: sm cuma. paul. ... Alex. n. 49: Iass. n. 38. & n. 39. & dicit veriorem contrarium claud. n. 57. & ... sm Iacob. deni. n. 315:

quod cū tu in pœnam incidisti propter morā, & illa sit mihi acquisita, ꝙ secundū dispositionem iuris cōmunis nō possis purgare moram, ne id, quod meū est: vnde nō est mirum, cū concederet tibi cōtra ius cōmune, ꝙ possis purgare morā: & sic ex quodā priuilegio si soluis ꝙ nō possis repetere: cū facilius tollatur dispositio iuris priuilegiati, quam cōis. l. eius militis. §. militia missus. de testa. mili. & sic id quod dicit̄ ꝙ error iuris &c. debet intelligi verum, nisi talis error versēt circa aliquod ius priuilegiatū: quia tūc bene nocet: vt hic.

19 †Quartò q̄ro,[a] qd si executio[b] nō est facta ab hoīe sed est facta à lege: verbi gratia: testator legauit Titio cētū: & si centū nō daret, legauit eidē fundū. Hæres nō dedit cētū: & sic ipso iure transit in ipsum Titiū dñiū fundi: an hæres poterit purgare morā? Dico ꝙ nō: vt de le. ij. l. si is cui. & no. ꝑ Dy. ī l. si seruū. §. sequit̄. j. e. qd̄ est multū no. q̄m sæpe occurrit in testamētis & in aliȷs dispositiōib⁹: vt post morā fiat executio ipso iure: & sic nō est loc⁹ purgatiōi, siue executio sit facta ab hoīe, siue à lege.

20 †Quintò q̄ro, qd si in cōtractu est ꝓmissa pœna, & iuratū[c] nō cōtrauenire: an iuramētū impediat purgationē moræ? dico ꝙ īpedit. Casus est C. de trāsact. l. si qs maior. maxiè cōiūgēdo cū his q̄ s. dixi qa ibi l. facit executionē ipso iure. Sextò q̄ro,[d] †qd si stipula. est cōmissa ꝑpter ma-
21 leficiū: nā q̄ s. dixi habet locū, qñ ē cōmissa ꝑpter nō factū: an tūc admittat̄ moræ purgatio? And. de pisis dicebat ꝙ nō ꝑ l. cū fili⁹. §. ī hac. s. e. inducēdo eā sic: ibi enī minor restituit̄: vt ibi no. in gl. ergo apparet qd̄ de iure cōi nō poterat purgare morā. Sed an bñ dicat? Pro eo vr̄ casus. s. de po. l. j. §. si rē. & x. colla. qd iuris sit si vasal. feu. qd̄ alie recupe. c. j. In cōtrariū vr̄ casus ī l. si ī lege. §. colon⁹. s. loca. Facit C. de ap. l. si qs libellos. Dicerē ꝓ mō sic. Quoddā est factū mometaneū: & tūc si pœna ē cōmissa, vel iteresse: qa maleficiū nō admittit̄ purgatiōe moræ: vt d. l. j. §. si rē. & d. c. j. Quoddā est factū successiuū: & tūc licet ī modico qs cōtra faciat, admittitur moræ purgatio intra modicū tps: vt l. si ī lege. §. colon⁹. Et cū hac determinatione intelligo gl. in d. l. cū fili⁹. §. in hac. s. e. Septimò q̄ro,[e] †qd si cū essem intra tps quo pote-
22 rā purgare morā, & res perijt, cui⁹ periculo perijt? De hoc ē casus no. C. de fideius. l. sancim⁹. §. pe. vbi dr̄, ꝙ perijt ꝑiculo debitoris qd̄ fateor verū esse. Tamē ī isto casu puto, ꝙ offerēdo æstimationē rei ꝑditæ liberabit̄ ab oī alia pœna, sicut si rem ipsam offerret: ar. de leg. j. l. cū res. & Dy.
23 vr̄ sentire hoc ī d. l. seruū. §. seqt̄. j. e. †Octauò q̄ro, qd si cōuētio est collata in ꝑsonā alteri⁹: an tūc pœnalis stipulatio cōmissa, possis purgari? do. An. dicit, ꝙ est dubitabilis q̄ō, qualiter possit auferri actio illi. Exēplū huius q̄ōnis possum ponere. j. de stipu. ser. l. j. in fi. Hoc enim tota die vtimur in partibus nostris, ꝙ aliq̄ ꝓmittunt obligationē obseruare, & nō cōtrauenire sub certa pœna, quā promittunt notario recipienti pro fisco, cuius formam tetigi j. de iu. fis. l. j. Quid dicemus? Omissis dictis aliorū, qui nil dicūt, puto de mente Iuriscōsultorū hoc esse, ꝙ si quidē dispositio sic simpliciter cōfert̄, si Titio nō dederis, Seio dabis centū: intelligat̄, i. si Titio dare non potueris: vt l. iij. §. j. de adi. leg. Nō enim est certū, ꝙ oīno volueris à primo auferre propter moram debitoris. Sed si ponis verba testatoris, vel cōtrahētis: certè tūc credo, ꝙ nō admittatur purgatio per rationē l. iij. C. de noua. quia qñ actio facit trāsitū de persona vnius ad ꝑsonā alterius, nō licet primo creditori soluere, si debitor scit. Facit s. de trāsact. l. fi.

24 †Nonò quæro: nā ea q̄ supra dixi de purgatione, habet locum ex parte rei: quero quid ex actoris. an admittat̄ purgatio moræ? distingue sic: Aut actor vult purgare ad cōseruandū actionē iam constitutā: & pōt: vt l. si ita qs. §. Seia. j. e. Aut ad actionem de nouo quærendā: & tūc aut principaliter ad querēdam: & nō potest: vt l. Thais. §. intra. s. de fideicōmis. lib. Aut ad quærendam accessoriè, & pōt: vt l. Celsus. §. fi. & l. seq. s. de arbi. & hoc est verū: quia licet actori purgare morā: tamē hæc purgatio moræ ab actore facta nō egreditur personam eius, cuius personæ respectu fit purgatio: nec valet quo ad alios fortè correos, aduersus quos actor fuerit
25 in mora: vt l. mora. §. fi. j. eodē. †Vltimò in materia nostra est distinguendum, cū quærit̄ an mora possit purgari: sic distingue: Aut qu̧ris an possit purgari ex parte rei: & tūc aut pœna est cōmissa ꝑpter maleficium aut ꝑpter nō factum. Primo casu dic vt s. ꝓximè in vij. q. Secundo casu scilicet quando ꝑpter nō factū: dic aut est facta executio ab homine, vel à lege: & nō admittitur purgatio vt dixi s. in iij. q. Aut non est facta executio: & tūc aut in stipulatione est iuratū: & non admittitur purgatio: vt l. si quis maior. C. de trāsact. & dixi. s. in v. q. Aut non est iuratum: & tunc aut in stipulatione, seu in alia dispositione est dies, & pœna.[f] aut dies, & non pœna: aut pœna & non dies: aut nec pœna nec dies. Primo casu, qñ est dies & pœna: aut est dies causa multiplicandę obligationis: & non impedit purgationē vt l. j. s. de penu leg. Aut est dies causa limitandæ solutionis: & tūc aut loquimur in obligationibus conuentionalibus, & non admittitur purgatio: vt l. traiectitiæ. §. de illo. s. ti. j. C. e. l. magnā. Aut de stipu. ꝑtorijs, & iudicialib⁹: & tūc aut pertinet ad litis ordinationem & admittitur purgatio nisi ius actoris sit factum deterius: vt lege, & si post tres. supra si quis cau. dum tamen intra paucos, dies: vt ibi. nisi sit fideiussor in iudicio sisti: vt l. sancimus: vt C. de fideiusso. Aut pertinet ad litis decisionē & tunc aut est dies apposita ab homine & non admittitur purgatio. si à lege admittitur: vt l. si cū dies. §. fin. & l. sequenti, & lege Celsus. s. de arbi. Secundo casu, quando est dies, & non pœna, non admittitur purgatio: vt l. si ita quis. §. Seia. j. eo. quod intellige cum distinctione, quam dicemus j. quarto casu, quādo nō est dies, nec pœna. Tertio casu, quando est pœna et nō dies, admittitur purgatio: vt l. j. de penu leg. & qñ di. le. ce. l. cū sine. & l. si penū. Qd̄ intellige cū distinctiōe, quam statim dicā j. ꝓximo casu. Quarto, qñ nō fuit dies apposita, nec pœna et tūc subdistingue: Aut q̄ris an admittatur purgatio ante litē cōtestatā aut post lit. contesta. aut post sententiam. Primo casu admittitur purgatio duobus concurrentibus, s. ꝙ actoris non intersit, & ꝙ sit intra modicum tempus: alias secus vt dixi supra in primo & scdo contrario. Secūdo casu, qñ lis est cōtestata: & tūc aut post lit. cōtest. offertur illud idem, qd̄ petitur, aut aliud. Primo casu, per solam obligationem non purgatur nisi vt dicam in sequenti mēbro vt l. sed et si alia. de cōst. pec. Secus si solueret, vel offerret, vel cōsignaret, vt Inst. d̄ ꝑp. et tēp. in fi. & dixi s. in primo cōtrario. Aut scdam partē aut vnū petit, et aliud offert̄ & tūc aut qs cœpit eē ī mora post lit. cōte. & admittit̄ purgatio, vt dixi s. ī j. q. Aut cœpit esse añ: & tūc nō admittit̄ purgatio: vt hic. Fallit ī l. iij. ī fi. j. iu. sol. Et rōnē dixi s. ī secūdo cōtrario secūdæ ꝑtis. Tertio casu, s. post sentētiā: & nō admittitur purgatio nisi vt dixi s. in tribus vl. contrarijs.

In executione. Vsque ad §. pro parte. breuiter. h. d. Obligatio dādi certam quantitatem est diuidua, quo ad obligationem, et solutionem obligatio faciendi, vel non faciendi est penitus indiuidua. h. d. Quæro, qd in obligatione certæ speciei. Tex. est in l. si stipulatus. §. j. infra de solutio. Item in §. ij. no. quod illud dicitur indiuiduum, cuius effectus est īdiuiduus. Dixi plenè in l. stipulationes nō diuiduntur. s. e. Item not. ꝙ in obligatio factorū nō diuiditur quo ad petitionē: vt hic. Quod est cōtra gl. in l. ea. §. fi. s. eo. sed illa malè dixi, vt ibi dixi.

Pro parte autem. Obligatio generis & alternatiua est diuidua quo ad petitionē interesse: indiuidua quo ad solutionem. No. bene rationē quę hic ponitur in tex. Dic plene s. eo. l. ij. §. j.

Insolidum. Denunciatio debet fieri cuilibet hæredū insolidum. Item defensio non diuidit̄, sed interesse diuiditur. h. d. No. bene qd̄ dicitur de denunciatiōe Sic infra eo. l. cū ex cā. h. d. intelligatis istum tex. quolibet deficiente id est parte aliqua deficiente: nā vnus posset defendere insolidum. infra eo. l. cū ex causa. & ibi videbitis.

Item si ita. Stipulatio pœnalis adiecta obligationi dādi, etiam certæ speciei, pro solido cōmittit̄, nisi solidum detur. h. d. Opp. et videtur, ꝙ qui recipit partē, præiudicet sibi, ne pro illa parte committatur pœna: vt l. ij. s. si quis cau. & l. commissoriæ. C. de pact. inter empto. & vendi. & l. post diem. s. de l. commis. gl. dicit fateor secūdum Io. ꝙ hic recipit partem ignorās: secus si sciens. d. Dy. dicit ꝙ non est verum: quia prædictæ leges loquuntur post diē, et post pœnā cōmissam, hic ante: & iō secus: quia iuri futuro nō potest renūciari: vt l. si ita. de leg. ij. & l. is potest. de acqui. hær. et no. in l. j. C. de pact. ergo non videtur renūciari ante pœnā cōmissam ī dubio: nec videtur recipere animo renunciandi: post sic. Quæro, an receptio partis fundi computetur in pœnam. Gl. dicit ꝙ sic: sed non est verum in quacunque parte: quia non admittit̄ cōpensātio speciei ad quātitatē: vt l. si cōuenerit. supra de pig. act. Vult ergo dicere, ꝙ species retinebatur, donec soluat̄: secus si solueret̄ quātitas, per l. post rē. s. de transactio. & l. qd̄ si stip. s. ꝓ socio. Quæro, qd si vnus hæredum vult soluere, aliȷ non? dic vt dixi in l. ij. §. ex his. s. eo. & ibi gl. tangit Dy. hic distinguit plenius. Dic vt dixi in §. Cato. & l. stipulationes nō diuiduntur.

Quicunque. Oppo. quod liceat quandoq;, vt in exemplo posito in gl. Respō. illud est ideo: quia videtur tacite actū: vt l. cū quid. s. si cer. pe. Hoc ꝓbatur. s. de præscri. ver. l. si gratuitam. in fi. Sed gl. ibi posita videtur contra istam. Dic quandoq; impedio plus proijciendo: & licet: quia videtur actū. Qñque impedio, quia nolo proijcere: vt sic nō appareat qs vinceret: et nō licet: vt ibi no. qa hoc est contra illud quod fuit actum. Vltimo materiam huius §. dic per Dy. in cap. cū non stat per eum. de reg. iur. lib. vj.

Quod dicitur. Hanc examina vt, supra eo. l. scire debemus. Dy. quærit hic de eo qui percussit eodem tempore bis: an puniatur ꝓ duabus percussionibus? Dic plenè vt l. nūquā. j. de priua. deli.

1 ☞ *Actio ex testamento quomodo concurrat cum rei uendicatione.*

Nemo rem suam. Ista lex legitur in gl. tribus modis, si bene intelligatur. Vno modo in gl. parua, super ver. stipulatur. Sed contra istam lec. opp. de l. si is pui s. ti. j. Sol. hic fuit expressa conditio, si erit mea: tunc ab ipso initio est inutilis stipulatio: vt hic, et l. si rem meam supra eod. et hoc ibi no. et Insti. eo. §. item nemo rem. sed l. si is qui stichū. loquitur in stipulatione simpliciter interposita: et tunc adhibetur distinctio, an ex causa lucratiua vel nō. Alia lec. est ꝙ in re quæ debet esse mea sub velamine, si conditio collata in tēpus cū erit mea: et tunc subdiuiditur in duas lec. Vna est, ꝙ in re quæ debet esse mea in euentū conditionis infallibiliter si viuit: vt in re mihi legata sub conditione. Ad istam op. de l. j. §. si quis sub conditione. vt leg. no. ca. Sustinendo istā lec. stipulatio valet: est tamē modicæ vtilitatis: et ideo dicit hic, nemo vtiliter, &c. quasi dicat, stipulari potest, sed sine vtilitate. Sed contra: quia si non habet vtilitatem, non debet interponi: vt l. hæc stipulatio. §. diuus. vt le. no. ca. & facit l. qui bis. s. eo. Sol. dico ꝙ habet vtilitatē ꝑpter fideiussores. Item est alia vtilitas, vt dixi s. eo. l. qui bis. Itē oppo. cū sit futura mea ipso iure ex testamento: ergo quod meū est actione personali amplius petere non potero: vt Inst. de actio. §. sed istæ. et s. vsufr. quemadmo. ca. l. fi. Sol. dic ꝙ stipulor mihi rem tradi, non mihi rem dari. Vel aliter: ibi loquitur in quantitate legata, quæ adueniente conditione non efficitur mea, vel fuit legata res aliena: sed si ponimus in re testatoris: et
1 tunc recidit in illam q. †quomodo actio ex testamento potest concurrere cum rei vēdicatione? Et Cy. ponit in l. j. C. cōia de leg. tres responsiones, s. vt quia ad rem tradendam ago actiōe ex testamento. Vel dic ꝙ si eligit actionem ex testamento, nō potest eligere rei vendicationem: vt in §. nostra autem. Inst. de leg. et ibi no. Alia est opi. Alber. de Sul. quam ponit Cy. in d. l. j. C. communia de leg. videlicet ꝙ ex testamento competit dominium ex iure speciali: ideo non impedit actionem personalem: vt l. in bello. §. si quis seruum. infra de ca. & postlim. Sicut ergo actio ex testamento, quæ personalis est, cōcurrit cū rei vendicatione: ita dicta actio ex stipulatu, quæ eius naturā assumit, vt dicta l. j. §. si quis sub conditione. Alia lectu. est in re, quæ non debet esse mea infallibiliter. et vide gloss. sed nō bene dicit: quia adueniēte conditione potest esse vtilis, si tūc res stipulatoris non esset, vt l. existimo. infra eo. et ideo huic legi non congruit.

1 ☞ *Mora rei nocet fideiussori, nisi fideiussor prius constituerit creditorem in mora per obligationem.*
2 *Fideiussor si hominem debitum occidat, quando actione de dolo, & quando actiōe ex stipulatu teneatur.*
3 *Debitor interficiens rem debitam, quando dicatur in mora interficiendo.*

Mora rei. Mora rei nocet fideiussori, nisi creditoris mora quo ad fideiussorem præcesserit: mora tamen fideiussoris ipsi soli nocebit. hoc dicit. Opp. infra de fideius. l. fi. et l. j. s. de in lit. iurā. et l. cētum Capuæ, supra de eo quod certo loco. Dic, qd̄ non nocet quo ad augmentū obligationis: sed quo ad eam producendam sic: & dic plenè vt in leg. centum Capuæ. Oppon. quod vltima mora nocet: vt l. si seruum. §. sequitur. j. e. et de peri. et commo. rei ven. leg. illud. & sic vltima mora rei, nocebit fideiussori. Sol. dicit hug. fateor: sed ego hoc intelligo ꝙ fideiussor obtulit post moram rei, et sic rei purgaui moram: secus si ante obtinuisset. Primum membrum est verum in se: et oēs tenent ꝙ [redacted] obligatio fideiussoris purgat moram rei: tamē huic legi non cōgruit: quia ex ordine literæ apparet prius fideiussorem obtulisse, demum reus fuit ī mora.
1 Ad cōtrariū †rñ de ꝙ mora principalis nocet fideiussori, nisi creditoris mora præcesserit quo ad fideiussorem. et hæc est veritas. Hic est casus not.

Ibi. Ad contrarium contra Approbat. sm Alex hic n. 4. Iass. n. 2. Zazius n. 3. & 4.

POMATES.
a Quarto q̄ro. Not. ꝙ quoties fit executio a lege, vel ab homine, eius quod est deductū in stipulatiōe nomine pœnæ, ꝙ nō admittit̄ purgatio moræ. Et vtraq; cōclusio probatur per d. l. si is cui. et ita ibi no. Bart. in fi. Et pro ista opi. facit vltra adducta ꝑ do. Alex. hic, quod vult Bald. in l. si plures. in vlti. col. C. de condi. inser. Et hæc est cōmunis opin. doct. vt inquit do. Alex. cōs. xciiij. in j. colū. in ij. vol. & vlt. in eo. volu. & Are. cō. xcviij. in penul. col. & Pau. de cast. consi. xxxiij. in j. col. Probat̄ ista opi. ex eo quod in simili cōsuluit d. Ab. in cōsi. lxvij. in ij. co. dū allegat. c. quāuis. de rescrip. in vj. in ij. volu. Pro cuius opinione dixit se alias consuluisse, dum accidisset de facto me audiente Pisis, Decius magister meus. Et facit qd̄ not. do. Alex. in l. si mihi & Titio. in vij. col. versi. secūdo quæro. dū alle. Roma. cōsi. lxx. in eo. reliqua vide hic per do. Alexā. & Roma. consi. ciij.

b Si executio. Adde tu quod hoc dictum Bart. dicit cōmune Alex. in consi. xiiij. colū. j. in ij. volumi.

POMATES.
Et iuratum. Circa v. Barto. quæstionē omisis multis quæstio, vide quæ hic dicit Ang. & quæ ego scripsi in d. l. si quis maior. scias ꝙ opin. Bar. est communis: vt inquit Besu. & dom. Bap. de san. Seue. in tractatu suo de transactio. in xvij. questio. Et pro ea vltima ꝙ cōmuniter a docto. hic eū teneri dicat, ꝙ in d. l. si quis maior. veriorem appellat, consueuit do. Alex. & ipse cōem appellat in cōsil. lix. ad fi. in ij. volu, Et ꝑ ista opi. facit in simili gl. in l. pecuniā. s. de cōdictio. ob cau. in glo. in verbo, necesse. tñ cōtra istam opinionē facit secundū Besut. hic, ꝙ iuramentū debet regulari secundū naturā cōtractus, super quo interponitur. l. fi. C. de nō nume. pecu. Huic posses respōdere: vt argumē. qd̄ in superiori est no. vel ex nota. per me in d. l. fi. Secūdo facit argumētū Pet. in secūdo qd̄ est quintū in ordine. Sed huic respōde, vt ibi respondet̄: & quia hoc fuit in odiū periurātis. Hāc tñ opinionē limita duobus modis: de quibus hic per Alex. & in l. si qs maior. An aūt dū allegat in vltima limitatione de mēte Bal. gl. in cap. apud misericordē. xxxij. q. j. in glo. Adde ꝙ eandē limitationē posuit Roma. ꝑ illā glo. in singulari suo. & vide Alex. in cōsi. cxxxj. in j. col. volu. iiij. & Cardi. cōsi. cxlviij. in ij. dubio. & consi. ccvj. col. ij. eodem volumine.

d POMATES. Sexto quero. Circa sextā questionē est aduertēdū. ꝙ mora cōmissa propter factū, difficilius purgatur quā cōmissa propter nō factū. Ratio autē esse pōt: quia maior est culpa in faciendo, quā omittēdo: vt est gl. in l. si mora. s. sol. ma. Cōtra tñ primum mēbrū, ꝙ vbi est commissa pœna, vel interesse, circa factū affirmatiuū momentaneū admittit̄ purgatio moræ, faciūt nonnulla iura, q̄ allegat glos. in l. amplius nō peti. j. rē ratā haberi. Et facit l. hoc edicto. s. de alie. iudi. mut. cau. fac. & ī l. quāuis. s. de in ius vocan. & l. hoc edicto. s. de publi. Secūdo aduertēdū est, ꝙ ratio c. primi, nō dicitur esse illa, quā ponit hic Bal. sed quia ibi statim fit executio a lege. Tertio est aduertēdum, ꝙ imo gl. in d. l. cū filius. §. i hac. s. eodē, nō debet declarari secūdū l. si in lege. §. colonus. s. loca. quia cū glo. loquatur de cōtractibus stricti iuris: & ī l. si in lege. de cōtractibus bonę fidei, in quibus longa est differentia, & diuersa ratio, nō debet ex separatis īferri. l. Papinianus exuli. s. de mino. Præterea est aduertendū, ꝙ in l. si in lege. §. colonus. potius dicitur cōmissa mora, propter nō factū, quia nō admisso colono, quā propter factū: imo non est mirū si admittat̄ purgatio. His tū nō obstantibus teneas opinionē Bart. quæ est verior: vt inquit do. Alex. qui pro ea cōsuluit cōs. suo lvij. in pe. co. vo. ij. & Aret. cōsi. clvij. col. fi.

POMATES.
e Septimo q̄ro. Ex hoc colligit Bar. vij. quæstiones[c] ꝙ si res debita pereat intra tēpus datū ad purgādū morā, ꝙ perierit periculo debitoris. De quo vide Paul. de Cas. in l. quod te. in j. co. s. si cer. pe. Et ad hoc bñ facit tex. quē not. ibi Bart. in l. doli. ver. diuersum j. de noua. vbi minor nō restituit̄ aduersus ea, quæ fecit in quadriēniū datū ad petendū restitutionē in integrū. Facit etiā, quia si aliter diceremus, sequeret̄ ꝙ mora sua nō esset sibi nociua, sed potius lucrosa, contra legem, in condemnatione, §. vnicuiq;. j. de regu. iur. & c. mora. de regul. iuris. in sexto. Et ex hoc colligitur, vt dicunt quidam Perusi. & est de mente Imo. hic, quod post moram periculum interitus rei debitæ spectat ad debitorem morosum, etiam si res debita pereat intra tempora data ad moram purgandam. Et sic est ampliatio ad legem, si ex legati causa. s. eodem. & l. quod te. quoad periculum interitus, vt s. Rationem autem dubitandi huius decisionis ponit Paul. de Cast. in dicta l. quod te. in loco supra alleg. Cui adde glos. in l. j. in princip. j. nil no. appel. penden.

f Dies & pœna. Adde vt ꝑ Bal. cōs. xc. li. iij. & Pau. de Ca. cōs. xx. circa fi

mus.C.

Ibi. Non enim puto not. q̄d in hac pri. parte Approbat. sm Iass. n. 38. Alex. n. 44. crot. n. 75. ripa n. 100. vinc. n. 119. Iacob deni. n. 314:

Ibi. siue executio. not. q̄d in hac q. contra Approbat. sm Iass. hic n. 31. Alex. n. 33. crotu. n. 61. Ripa. n. 82. vinc. n. 103. Anibal. n. 153. & Iacob. deni. n. 255. & ultra hos approbat curtius. cons. 94 & decius cons. 131. & paul. paris. cons. 19. n. 222. ...

Ibi. nono quero not. q̄d in hac q. approbat sm Iass. hic n. 39. alex. n. 44. crot. n. 75. ripa n. 103. ... anibal n. 174. vince. n. 120. Iacob deni. n. 317:

Ibi. dicerem. Not. q̄d in hac dist. Approbat sm Iass hic n. 36. & alex. n. 39. Iu. crot. n. 71. Ripa. n. 95. vince. n. 114. & anibal n. 166. Iacob. deni. n. 297.

Ibi. Quod fateor & sic est communis cum eo sm Iass n. 37. Alex. n. 42. Iu. crot. n. 74. claud. n. 57. & ripa n. 96. vincen n. 114. Anibal n. 170. Iacob. deni. n. 305: & Iass. ... ibi. no. ...

Ibi. Tamen in isto casu. not. q̄d ... approbat contra sm Iass. n. 37. alex n. 44. claud. n. 57. croty. n. 74. ripa n. 98. vinc. n. 117. Iacob deni. n. 306.

Ibi. intelligatis. not. contra approbat. ... Ibi. Dy. dicit. Not. q̄d opinio eius contra ... Approbat sm Alex. hic n. 3. & Iass. hic n. 4.

¶Nec eſt alibi. adde Imo. Rapha. Pau. de Caſt. hic, & Alex. li cet Ange. aliter.

b ¶Capias. alle. Bart. ſibi cõtrarius in l. ſi rem aliquam. de no ua. And. Barb.

c ¶Quæro. Allegatur Bart. ſibi contrarius ſ l. ij. de his q̃ pœ. no. & in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ſ. e. & in l. cũ ſeruus. de condi. & demon. And. Barb.

d ¶Medicos. Adde q̃ poſui in l. ſi ab hoſtibus. §. fi. ſolu. matri.

a nec eſt alibi,[a] vt dicit Dy. Opp. ad ſol. et videt q̃ fideiuſſor, q̃ occidit teneat̃ de dolo. & ſic nõ ex ſtipulatu: vt l. ſi fideiuſſor. ſ. de dolo. Gl. ſoluit hic tribus modis. Tu dic, & no. in l. cõtraria. tres caſus. † Q̃nc̃ꝙ fideiuſſor occidit poſt morã vtriuſc̃ꝙ, ſ. rei & fideiuſſoris: & tũc directa tenet̃ ex ſtipulatu. q̃nc̃ꝙ iterfecit añ morã rei principalis, poſt morã fideiuſſoris: tũc tenet̃ vti li ex ſtipulatu: vt hic, in fin. & l. mora. ſ. de vſur. Aut añ morã vtriuſc̃ꝙ: & tũc de dolo tenet̃: & l. ſi fideiuſſor. ſ. de dolo. ſed q̃o ante morã eũ occidendo ſemper eſt in mora. vt l. ſi ſeruũ. j. e. gl. in l. cõtraria dicit aliud in fideiuſſore, aliud in principali, q̃d poſſet eſſe verũ ſc̃dm iura hodierna, vbi debet excuti prius principalis: vt dicã j. e. l. ſi ſeruũ. §. nũc videam. ſed ſc̃dm iſta tpa, ſc̃dm q̃ põt cõueniri ante fideiuſſor, nõ video rationẽ differẽtię. Vnde fortè, vt de pñti debeaſ: hic poſt interfectionẽ remanet dies. Propter hoc dicit Iac. de Are. & Old. q̃ in l. ſi fideiuſſor. erat debitor in diẽ, ante quã nõ põt cõſtitui in mora vera: vt l. cũ filius. in fi. ſ. e. ſic nõ in ficta: & ideo daſ̃ de dolo. Opp. ad hoc ſ. e. de l. eũ q̃ ita. §. fi. ſecũdũ vnã lect. ſed ibi in ipſo actu occidẽdi puri

b ficabaſ̃ obligatio interfectoris. Capias[b] tres caſus. Q̃nc̃ꝙ †

3 bitor interfecit rem debitã poſtc̃ꝙ venit, & ceſſit dies obligationis: & ſemper eſt in mora, vt l. ſi ſeruũ. in prin. j. eo. & hic in fi. Quandoc̃ꝙ occidit ante diẽ: & tunc ſi in actu interficiendi nõ purificatur cõditio, ſeu dies, nõ eſt in mora interficiẽdo: & ideo cõueniẽ de dolo: vt l. ſi fideiuſſor. ſ. de dolo. Q̃nc̃ꝙ in ipſo actu interficiendi purificatur obligatio precedens: & tunc occidendo conſtituitur in mora: vt l. eum qui. §. fi. ſ. eo.

1 ☞ *Litis conteſtatio curſum uſurarum non impedit.*
2 *Pœna ab uſura quomodo differat.*
3 *Pœna appoſita in contractu quando dicatur pœna, uel uſura.*
4 *Pœna appoſita heredi non ſoluenti per teſtatorem, quando ſit uſura.*

1 ¶Vm ſtipulati ſumus. †Litis cõteſtatio curſum vſurarum nõ ĩpedit. h. d. Circa l. iſtã poſſent dici oĩa, q̃ dicunt in l. j. C. de iudi. Opp. de l. nouatio. j. de noua. ſol. ibi in nouatione volũtaria: hic neceſſaria, ſ. in cõteſtatiõe: vt l. aliã. j. de noua. † Quæro, quæ ſit differentia inter pœnã, & vſuras. Hoc tangit Iac. de Are. & Pet. hic. Breuiter pœna eſt nomẽ generale, & poteſt cõprehẽdere etiam vſuram: vt l. qui ſine. in fi. ſ. de neg. geſt. Tamẽ ſi vis accipere ſpecialiter pœnã: & tunc differt ab vſura: quia vſura apponitur quantitati, vel ei quod habetur loco quãtitatis: vt l. in fideicommiſſi. in fi. ſ. de vſur. Pœna verò etiam adĩcitur in obligatiõe facti. Item pœna pro toto tempore cõſueuit apponi: vſura diſtinctis temporibus: vt quolibet mẽſe, vel anno: vt l. traiectitiæ. §. de illo. ſ. ti. j. Et hoc tenent Canoniſtæ extra, de pœ. c. ſuam. Præterea, debeẽ pœna ex mora: vt j. eo. l. ita ſtipulatus. vſura deberi põt ex ſtipulatione: vt l. lecta. in fi. ſ. ſi cer. peta. Dicam in l. qui Romæ. in

3 prin. j. eo. Hic dubitatur de vno: † apponitur pœna, an ſit vſura, vel pœna? Et gl. tangit in l. cum allegas. C. de vſuris. & l. Iulianus. §. idem Papinianus. ſ. de act. emp. Dicerẽ ſic: Quãdoc̃ꝙ apponiẽ pœna dationi: & tunc aut apponiẽ pœna, vel per dinumerationẽ annorũ, vel menſiũ: & eſt vſura, vt hic. Aut apponiẽ vna pœna tantũ: & tũc aut eſt ſolitus fœnerari, aut nõ: vt l. cũ allegas. C. de vſur. & l. Iulian[9]. §. idẽ Papinian[9]. de act. emp. & dixi ſ. e. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. Aut apponiẽ obliga-

4 tiõi facti: & dixi in l. cũ ſeruus. de cõdi. & demõ. † Quæro. c q̃d

c ſi teſtator apponit pœnã hęredi nõ ſoluẽti. Rñdeo, ſi p dinumerationẽ annorũ, vel mẽſiũ, eſt vſura: vt l. iij. ĩ fi. ſ. de annu. le.

1 ☞ *Culpa quòd intelligatur in faciendo, & negligendo.*
2 *Ex negligentia quando quis teneatur.*
3 *De culpa quis tenetur ſecundum naturam contractuum.*
4 *Ad impenſam factam in re debita, quando creditor teneatur.*
5 *Emptor ſi facit nouum opus, tenetur.*
6 *Negligens quòd quis fuerit in curande infirmum, qualiter probetur.*

1 ¶I ſeruum Stichum ſtipu. Re perẽpta, vel à cõi cõmercio exẽpta, teneẽ debitor, ſi mora, vel culpa præceſſit ipſi[9], vel eius, qui ab eo cãm habet. hoc dicit vſq̃ ad

2 §. ſequit̃. † Nota q̃ culpa intelligit̃ in faciẽdo, & negligẽdo. Opp. de l. qui ſeruũ. j. e. Sol. Ibi occidit ſeruũ debitè. hic indebitè, & ſine iuris promiſsione. Opp. de l. vẽditor ex hæreditate. §. quẽadmodũ. ſ. de hære. vel acti. vbi de negligẽtia nõ tenetur. Huius cõtrarij timore dicunt quidã, q̃ negligendo nõ tenetur. Sed iſta opinio eſt falſa, & cõtra l. q̃d ſi nolit. §. ſi mancipium. ſ. de ędil. edic. & l. cùm res. §. penul. de lega. j. & l. quid ergo. §. ſi hæres. eo. ti. & l. videamus. in prin. ſ. de vſur. Glo. nõ reſpondet ad l. vẽditor. Sed dic, quòd eſt quædam negligẽtia circa ipſam rem debitam: & ita loquitur hic. Quædam eſt negligentia fructus rei venditæ, & tunc iſta nõ imputaſ̃ debitori, vt l. vẽditor. Iſta ſol. videtur cõtra caſum l. videamus. in prin

2 ci. † Dic, Quandoc̃ꝙ aliquis cõuenitur ad rem: & tũc dic, quãdoc̃ꝙ agitur actiõe reali: & dic vt l. ſi quid poſſeſſor. §. ſicut autem. & l. ei qui. §. fina. ſ. de peti. hęredi. & de rei vẽdi. l. ſi homo. Quandoc̃ꝙ cõuenitur actione perſonali: & tunc ſi creditor eſt in mora debitori, culpa negligentiæ ſpeciei nõ imputatur: vt l. ſi mora. ſ. ſolu. matri. & l. ſi per emptorem. de pericu. & commo. rei vendi. Si verò creditor nõ fuit in mora: ſi peto actione perſonali quod fuit meum, ſemper tenetur de negligẽtia, ſiue circa rem, ſiue circa fructus: vt l. videamus. in princi. ſ. de vſur. Si verò peto quod nunc̃ꝙ fuit meum, ſed mihi debitum: & tũc circa ipſam rem imputatur negligentia: vt hic: & l. quod ſi nolit. §. qui mancipia. ſ. de ædil. edic. Si verò circa fructus: & tunc ſi nõ eſt mora, & non tenetur de negligentia: vt l. venditor. §. quemadmodum. ſ. de hære. vel act. vendi. Aut poſt morã: & tenetur vel ad fructus, vel ad intereſſe, ſecundùm diſtinctionẽ quam dedi in l. ſi filius. in fi. ſ. eodẽ. Opp. de l. inter ſtipulantem. §. ſacram. Solue vt in glo. Oppo. ſ. de lega. j. l. cùm res. §. ſed & ſi alienus. vbi in re aliena cõmittitur negligentia. Solue

3 vt in glo. quæ dicit bene. † Venio ad quæſtionem extra glo. dicitur hic, quòd tenetur de culpa in faciendo, & negligendo quæro de qua? Reſpondeo, de culpa lata, leui, & leuiſſima, ſecundum diſtinctionem contractuum: vt l. ſi vt certo. §. nũc videndum. ſ. commo. & hoc tenet Pet. hic. † Quæro, an expẽſas factas in curando ſeruum debeat recuperare? Iaco. de Are. dicit, quod repetit. l. Iulianus. §. ex vẽdito. & §. j. ſ. de act. emp. Pet. dicit contrarium: quia in §. ex vendito. à die venditionis contractæ lucratur fructus: ſi non lucratur, non tenetur, vt hic & ſicut fructus lucratur, ita tenetur. Tu dic, quòd quędam eſt

4 impenſa, quæ fit ad perpetuam rei vtilitatem: & tunc recuperat: ſed factas non ad perpetuam vtilitatem, ſed gratia quærẽdorum fructuum, non repetit: vt l. j. §. fina. cum ſeq. & ſeq. ſ. de

5 impen. in re. dota. fact. Iſta lex facit † quòd ſi emptor facit opus nouum, quòd tenetur, vt dixi. de hac q. in l. fluminum. §. adijci tur. ſ. de dam. infec. & gl. in l. iij. §. opus. ſ. de alie. iudi. mu. cau.

6 fac. † Item quæro, qualiter probatur negligentia, ſufficit ne

d probare quòd non adhibuit medicos. [d]Sed certè nõ: imò debet probari quod medici erant in ciuitate, quos poterat adhibere, & non adhibuit: vt ſ. pro ſocio. l. idemq̃. in princip. quod eſt no. Idem etiam in ſimilibus. Sis ergo cautus tu, qui formas articulos. Sed certè hæc probatio nõ eſt neceſſaria in ciuitatibus, & locis inſignibus: quia ibi eſſe præſumuntur: vt c. ſtatutum. de reſcrip. lib. vj. in alijs locis eſſet neceſſaria.

Item ſi homo. Glo. ponit hic caſum, qui non procedit: tñ dicit tex. ex præcedẽti cauſa, ſecundũ glo. nõ eſſet antecedẽs. Itẽ dicit tex. ſeruo promiſſoris ſed ſeruo hæredis nõ põt dari directo libertas: vt no. ĵpxi. §. ergo nõ põt fieri liber ſine ſuo facto: quod eſt contra hunc text. Præterea, factũ defuncti cenſetur factum hæredis, vt l. ſi ſeruus. in prin. ſ. de condi. fur. Pone ergo caſum, q̃ primo ſeruo erat data libertas, & hæres ꝓmiſit poſtea. Et opp. de l. ſi ſeruus. cũ gl. ſua ſ. de cõdi. fur. Verũ eſt, ſed hic anteceſſit, ibi fuit ſecuta defuncti voluntas: & ideo nil põt ſibi imputari: ibi ſic.

De illo. Op. de l. generaliter. §. j. ſ. qui & à quibus. So. gl. q̃ hic erat hæredi. Sed op. de l. hæres. ſ. qui & à quibus. Sol. ibi ad æſtimationẽ nõ tenet̃ manumiſſor. Opp. de l. in ſumma. §. ſi ſeruũ. ſ. de condi. inde. Quicquid glo. dicat alibi natura cõdictionis indebiti eſt q̃ nõ teneẽ ad illud q̃d recipit: ſed in quãtũ factus eſt locupletior: vt l. ſi nõ ſortẽ. §. liber tus. ſ. de cõdi. inde. Seruo ergo manumiſſo in nullo eſt factus cupletior: & ſic nõ tenebiẽ, vt ibi: & ſic ibi in alia actiõe: hic in alia.

alia. Sed nonne illud eſt de iure, q̃ quãdo debitori nõ poteſt imputari culpa, vel mora, non tenetur? ſed hic non potuit in culpa eſſe, vel in mora poſtquã ignorabat, & cauſam habebat ignorandi. Vna gl. eſt, quòd hæres debet ſcire ea quæ ſunt in teſtamento: alias eſt in culpa: vt §. an ſeruo hæredis. Inſti. de leg. Et alia gl. in l. quidam ita. §. fina. in glo. magna. ſ. ad Treb. & facit gl. in l. cum hæres. de lib. leg. Iſta ſol. non eſt perfecta quantum ad primum caſum legis noſtræ, vbi quis erat debitor non ex teſtamento. Itẽ quantũ ad ſecundum: quia erat debitor ex codicillis: cum eos nõ habet neceſſe ſcire: vt l. iij. §. j. ſ. de tranſac. quia hæres non poteſt adire, niſi ſciat ſe hæredem. Intellige in extraneo: ſecus in ſuo: vt ſ. ſi cer. peta. l. eius qui. in fi. & l. ſed & ſi de ſua. de acquir. hæredi. ideo oportet quòd videat teſtamentũ. quod non eſt in codicillis: & dicam j. titu. ij. l. ſi ſeruus teſtamẽto. & j. eo. l. qui Romę. §. duo fratres. Ideo prædicta ſolutio eſt cõtra dictã l. & rationes. Alia ſolutio eſt magis generalis in l. in ſumma. §. ſi ſeruũ. ſcilicet q̃ in hę rede eſt ſpeciale: quia ex perſona defuncti ſentit lucrum. Et hoc modo poteſt intelligi iſte §. q̃ in principio erat debitũ nõ ex cauſa hæreditaria: & tunc nõ licet ignorare. Aut eſt debitum nõ ex cauſa hæreditaria: & tunc poſſent habere locum iſtæ diſtinctiones. aut fuit in mora, vel in culpa, vel non. Et hoc eſt verũ in negligẽte: qui cũ putat ſe dominũ ſimpliciter, nõ poteſt eſſe in culpa: vt l. ſi quid. §. ſicut autem. ſ. de peti. hære. Idem in faciẽte actũ licitum, ſcilicet manumiſſionis, vel alĩũ: vt l. qui ſeruum. j. eo. & hic. ſed in eo qui occidit illicitè: tũc tenetur nulla adhibita diſtinctione: vt hoc §. & hac l. in prin. & j. ea. l. proxi. §.

2 ☞ *Vltima mora nocet.*
In pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis.
2 *Mora commiſſa in faciendo non purgatur: ſecus ſi in negligendo.*
Mora purgatur ex æquitate.
3 *Creditor quando poſſit in mora conſtitui.*
4 *Si duo promiſerunt ſe non offendere ſub pœna: & ſimul ſe offenderunt & non apparet quis prior: quòd pœna non ſit commiſſa.*

1 Sequitur uidere. † Vltima mora nocet: & in pari caſu melior eſt conditio poſſidentis. hoc dicit. Nota † quòd mora in faciẽdo commiſſa non purgatur. Secundò no. q̃ mora commiſſa in negligendo purgatur. Tertiò no. q̃ mora purgatur ex æquitate. quaſdam quæſtiones

3 Dy. tangit: dicam in l. ſi inſulam. Quæro †, cũ per ſequentem oblationem mora purgetur: an etiam creditor in mora cõſtituatur, vel remaneat in eo ſtatu, quo eſſet nulla facta oblatione ab aliqua parte? Effectus eſt magnus: vt patet ex l. ſi mora. ſ. ſol. ma. & l. ſi per emptorem. in prin. ſ. de peri. & commo. rei vend. & tex. hic, & ſ. eo. l. interdum. in fi. videtur dicere, q̃ ſolum purget moram: & hoc videtur velle glo. ſ. ſolu. matri. l. ſemel mora facta. in glo. parua, quæ dicit, ſine dolo & culpa, &c. Nam ſi creditor conſtitueretur in mora, debitor non teneretur, niſi de dolo: vt dicta l. ſi mora. cũ ſimilibus. Contrarium credo, ſcilicet q̃ iſta ſecunda oblatio moram purget, & creditorem in mora conſtituat: vt dicta l. ſi & per emptorem. in prin. & in §. j. de act. emp. & de peri. & commo. rei vend. l. illud. in tex. & glo. Sed ſi bene aduertatur, non obſtat hæc lex, & l. interdum. in fin. quia ſuppleturper illas. Non obſtat glo. l. ſemel. quia debet intelligi de culpa, ſcilicet lata: aliàs malè diceretur. Inducitur ad † quæſt. Duo promiſe-

4 runt ſe non offendere ſub pœna: offenderunt ſe ſimul: nec apparet quis prior rupit: an ex vtraq̃ parte ſit commiſſa? Videtur q̃ non: vt hic, & l. cum par. j. de regu. iur. Facit l. cum pater. §. liberus. ſ. de lega. ij.

1 ☞ *Mora principalis hodie non nocet fideiuſſori, niſi renunciatum ſit, authen. præſente. de fideiuſſoribus. & certum ſit, principalem non poſſe conueniri.*
2 *Denunciatio vt conſtituat debitorem in mora, per quem debeat fieri, remittitur.*
3 *Negotiorum geſtor, an & quando conſtituat debitorem in mora.*
4 *Procurator actoris, qui eſt alterius fori, conſtitutus tantum ad agendum, an poſſet conſtituere debitorem in mora.*

Nunc uideamus. Mora principalis obligationem perpetuat quo ad ſe, & fideiuſſores, & eorũ ſucceſſores: mora fideiuſſoris quo ad ſe et ſucceſſores ſuos. h. d. Opp. & videẽ, q̃ mora principalis nõ noceat fideiuſ-

1 ſori: vt l. mora. ſ. eo. Sol. nõ nocet ſi creditoris mora quo ad fideiuſſorẽ præceſſerat, vt ibi: alias ſic, vt hic. Opp. † q̃ fideiuſſor non põt eſſe in mora, niſi prius cõueniat̃ principalis: vt C. de fideiuſſ. auth. preſente. Sol. hic erat ſpecies debita: ibi quãtitas. Sed hoc eſt cõtra caſum illius auth. Dic ergo ſi eſt renũciatũ beneficio illius auth. vel eſt certũ, principalẽ nõ poſſe cõueniri: tũc procedit iſta lex. al's fateor, q̃ hodie nõ poſſet fideiuſſor conſtitui in mora, ſi nõ præcedat executio principalis. Facit j. eo. l.

↦ P. PAV. P.

a ¶An filiusfa. Vide dom. Franciſ. conſil. xix. col. x.

decẽ. & q̃ ibi no. Quæro, an mora principalis hodie noceat fideiuſſori? Et rñdeo q̃tũ ad obligationẽ nil hodie eſt ĩmutatũ, ideo teneẽ fideiuſſor: ga in oẽm cãm fideiuſſit: vt hic dicit tex. ſed in mõ exequẽdi eſt ĩnouatũ. Poſito ergo q̃ ſpẽs ſit perẽpta poſt morã pricipalis, fideiuſſor remanet obligatus: ſed nõ poterit pueni-

2 ri ad eũ, niſi excuſſo principali. † Quæro, cuius denũciatio facit quẽ eſſe in mora? Et dic, vt gl. quã vide quę incipit, hos articulos in fi. Et tenet gl. q̃ geſtor negotiorũ perpetuat obligationẽ. Ric. malũ. videtur dicere cõtrariũ: quia negotiorũ geſtor non põt ſolui: quia non habet mandatũ: vt j. de ſol. l. verò. & l. hoc iure. l. qui hominem. §. ſi nullo. Non obſtat. l. ſi quis ſolutioni. de vſur. dicit ipſe quia intelligo in adminiſtratore legitimo, tutore, vel curatore, vel ſimili. Pet. dicit idem quod gl. ratihabitione ſecuta. Ego

3 verò ſic dico: † aut negotiorum geſtor interpellauit debitorem, quod ſolueret ſibi geſtori: & nõ valet interpellatio: quia ſibi ſolui non põt: vt d. ſ. ſi nullo. Idẽ dico in procuratore: qui nõ habet mandatum ad recipiendum ſolutionem. Aut interpellauit, quod ſoluat domino, & tunc ſi debitor & creditor ſunt eiuſdem fori, ita quod debitor põt accedere domum creditoris: tunc procedit iſta glo. & l. ſi quis ſolutioni. Aut eſt alterius fori: & tunc nõ conſtituitur debitor in mora: quia ipſi, qui nunciat, non poteſt ſolui: quia ad domum nõ tenetur ire: vt no. ſ. de conſti. pe. l. item illa. ergo &c. In eo verò caſu in quo ex parte eius, cui fit nuntiatio. requiritur ſola abſtinentia: & tunc ſine dubio nunciatio, poteſt fieri per geſtorẽ: vt ſ. q̃ vi aut clã. l. prohibe. in prin. Quæro, author

4 † eſt alterius fori: facit procurator cõtra me tantum ad agendũ: ita q̃ ſibi nõ põt ſolui ante lit. cõte. factã per eũ: an cõſtituat me in mora? Reſpondeo, ſi ego fui confeſſus, & nolui contendere, non ſum in mora, per rationem prædictam, iudicium tamen ſuſcipere cogor, niſi obſeruem ea, quæ dicũtur in l. ſi reus. ſ. de procu. moram tamen euitat eo ipſo quod dicit, ſoluerem ſi haberem cui: vt arg. ſ. de leg. j. l. domus. §. qui confitetur. ſed ſi volui contẽdere, tunc ex hoc ſum in mora: vt l. nemo. in fi. ſ. eod. tamen tunc forte finito iudicio, finitur illa mora: vt l. qui Romæ. §. penul. eſt enim eadem ratio hic, quæ ibi in actore: & ideo eſt neceſſe quod interpellatio fieret per perſonam, quę poſſet recipere ſolutionem. Iudex enim condemnat me vt ſoluam domino, non ipſi procuratori. Prædicta vera, niſi quãdo dominus fuiſſet preſens: cui potuiſſet ſolui: tunc enim ad purgandum moram, licet non habeat cui ſoluat, debet authoritate iudicis deponere & conſignare, arg. d. l. ſi reus. ſ. de procu. C. de vſur. l. acceptam.

1 ☞ *Mora filij perpetuat obligationem contra patrem.*
2 *Pater iubens, licet teneatur quod iuſſu tanquam interceſſor, & de peculio, tanquam fideiuſſor. tamen conuenitur in excuſſo principali.*

a An filiusfa. [a]† Mora filij perpetuat obligationem con-

1 tra patrem. h. d. Vide † quod pater iubens

2 tenetur quod iuſſu, tanquam interceſſor, & de peculio, tanquam fideiuſſor. Iaco. de Are. mouet dubium: nos habemus in authen. præſente. C. de fideiuſſ. quod prius conuenitur principalis, poſtea fideiuſſor. Quid in patre, qui eſt vt interceſſor, vt quando iubet, dic quod non eſt idem in filio, quod in fideiuſſore, quia pater principaliter conuenitur, vt l. j. §. j. ſ. quod iuſſu. de hoc plene dixi ſ. eod. l. cum filius in prin.

1 ☞ *Q ualiter formetur libellus, & quomodo ſententia, cum petitur homo mortuus.*

Effectus huius. In obligationibus dandi, res perempta poſt moram durat in obligatione quo ad petitionem, acceptilationem, & nouationem. hoc dicit. Oppo. quod non ſit in obligatione, cum ipſa pecunia poteſt conſtitui, vt l. ſi pronũſſor. ſ. de conſtitu. pecu. Solu. ibi aliud non debitum pro alio debito conſtituitur. Oppo. de l. ſi pœnã. ſ. eod. Solue vt ibi dixi. Oppo. de l. eum qui ita. §. final. ſ. eodẽ. vbi non durat obligatio, nec in nouationem deducitur. Dico q̃ res perempta poteſt deduci in obligationem cum effectu, ſi hoc partes ſciuerunt, vt hic, & l. inter ſtipulantem. §. penul. ſ. eod. Sed ſi partes ignorabant, tunc ſecus, arg. d. l. eum qui. in fi. Sicut enim obligatio iam contracta extinguitur etiam ibi: hic eadem ratione. Quæro, quæ eſt ratio quod homo petitur? Reſpondeo, homo eſt in obligatione, & per conſequens in actione, nõ eſtimatio, cõ

a ¶Libellus. Adde secundũ Alex.ꝙ hic est cõior opi. quã illa quã tenet ipse Bar.in l.si pecuniam.š.de condi.ob cau.& illã opi.quã hic tenet etiam in l. si quando.C.vnde vi.& in l.sancimus.& ibi Bal.C.de sacrosanc.eccle.& Bart.in l.j.ꝙ met.cau.in l.j.§.quia autẽ.š.quo.lega.& Spe.in tit.de libel. cõcep.§.fi.verũ.hoc aũt.cũ seq.& in tit.de sol.§.sequitur.vers.quid si libellus. Bal.in l.fi.C.de condi.inser.Bar.in l. pe. de cõdi.ob cau. Tu dic,ꝙ idẽ tenet Ro. consi.cclxx.

P. PAV. P.

b ¶Puto etiam. vide ad Bar.ĩ.l.Iulianus. ff.de confessis.

Pro concordia. Aduerte,ꝙ ex confessione geminata extraiudiciali oritur actio.Bart.in l.cum scimus.C.de agri.et cẽsi.lib.xj.in fi. cum quo trãsit Abba. in c.si cautio.de fid. instru.Rom.cõsi.ccxc. incip.in casu ꝓpositæ consultatiõis.co. iij.Io.de Ana.cõsil. lv.Cõtrarius allegatur in hac l. triticũ. Tu dic forte speciale in mutuo.in hac l. triticum. suadetur ratione.l.final.ff.si cert.pet. Præterea in verbis suis directis non est contrarius. Adde ad not. in l.in contractibus. C.de non num. pec. do.Ias.in §.in personam.Instit.de actio. Pau.in cõsil.clxxiij. & lxxxj.

c ¶Quæro. Stipulatio sequens intelligitur de ea quantitate, in qua præcessit mutuum:& vide Bart. in l.plane.la j.de leg. j.§.primo.& l.cum centum.ff de adimẽ. lega. Andreas Barbatius.

POMATES.

d ¶Sed si. Nota quod Bart.& ita eum põderat Are.hic ꝙ videtur tenere contrariũ eius quod dixit in l.cum scimus. C. de.agri.& censi. lib. xj.quod imo ex confessione geminata non oritur actio. Et de hoc vide Alexã. consi.iiij.vol.j.

e ¶Triticum. Adde quid veniat appellatione tritici, gloss. de cano.fru.libr. xj. per glos. in l.frugẽ.j. de verb.sign.& hoc per Ange. qui dicit ꝙ accusatus de furto frumenti, & probatum sit de furto ordei,ꝙ non debet accusans obtinere: quia intelligitur de frumento per excellentiam: & hoc sequitur Imo. hic, & Ioan. de Plat. in l. modios. C.de susce. & Arca. libro .x. Alexã.tamen dicit, male dicunt:quia appellatione frumenti venit ordeum cum spicam habeat. d.l. frugem. & ita dicit Barto. determinare in d.l. de aqua plu. arcend.

si qs peteret ęstimationẽ,ageret sine actione.
1 Quęro,qualiter† formabitur libellus?[a]
a Respõdeo,declarabo si volo iudici,dicens. Peto eũ cõdẽnari ad hominẽ,ad hoc vt cõsequar ęstimationẽ,vt dicit tex.in si.j. eo l. Iul.š.j.& ibi dicã.& ita sentit glo.& tangit Cy.C.ad exhib.l.exhibitiõis.Quæro,qualiter formabitur sententia? Rñdeo, in arbitrio iudicis est dãnare in ęstimatiõe,vt dicit tex.š.de cõfes.l.iij.vel dãnare ad hoiem, & executio fiet in æstimatione, vt not.j. quæ sen.sine appel.re.l.fi.Ex hoc patet,ꝙ procederet hęc cõclusio:quare peto hominẽ, & vt eũ condẽnetis in æstimatione.Et ista videt̃ melior ꝙ̃ pręcedens,per legẽ pręedictã, de cõfes.quæ multũ pręcisè loquitur. Puto
b etiam[b] ꝙ si quis peteret hoiem simpliciter, nulla facta mẽtione mortis, ꝙ procederet. & si postea in processu apparet Stichũ mortuum,iudex posset condẽnare in re, vel in ęstimatione,secundũ ea quæ dicta sunt. Et dico in simili in l.stipulationes non diuidũtur.dum pono practicas illas.

SI ita stipuler.

An esset idem si nomẽ hæredis non est additũ.& glo. dicit ꝙ sic. Petr.cõtra dicit. dic vt dicam.j. eod.l.si sic.

SI sic stipulatus.

Electio est creditoris,si verba executiua referantur ad eũ.h.d.Opp.š.eo.l.stipulatio.§.in stipul.Sol.hic nõ est mens dubia.& per istam legẽ tollit̃,vel declaratur glos.quæ est in l. Lucio.š.de leg.ij.vbi dicit,aliud in cõtractibus sed non dicit verũ: quia idẽ in cõtractibus,ꝙ in vltimis voluntatibus,ad quẽ verba executiua referunt̃,ille habet electionẽ: sed qñ verba sunt dubia,est diuersitas inter contractus,& vltimas voluntates.

1 *Incertitudo vitiat stipulationem, nisi ex coniecturis probabilibus declaretur.*
2 *Stipulatio sequens intelligitur in dubio de illa quantitate, in qua præcessit mutuum.*
3 *Si mutuaui decẽ tibi,postea reperitur quod per stipulationẽ promisisti x.ex causa mutui:quãdo intelligatur de eisdem.*
4 *Confessus bis se recepisse decem ex causa mutui, quando intelligatur de eisdem.*
5 *Si mutuaui centum,& postea promisisti quinquaginta,an præsumatur promissio facta de illis centum.*
6 *Triticum dicitur omne quod area teritur.*
Bladorum appellatione venit linum,& omne quod area teritur etiam in statuto.
7 *Dominium an transeat si tradidi rem, causam declaraturus quam postea non declaraui.*

TRiticum dare.

Incertitudo† vitiat stipulationem:nisi ex cõiecturis probabilibus declaretur.hoc dicit.Opp. & videtur,quod illud quod omittitur habeatur pro omisso:vt l.j.§.j.š.eod.l. quicqd astringendæ.j.eodem. Solu. verba quæ sunt de forma stipulationis: vt interrogatio,& responsio,illa debent exprimi:alia vero quæ sunt circunferentia,non debent de
c necessitate exprimi. Quæro[c],quæ sunt illæ probabiles coniecturę:ex quibus hoc declaretur? Gloss.dat duas responsiones,quę
2 recidunt in idem,& bene.Nota † quod stipulatio sequens intelligitur in dubio de illa quãtitate, in qua pręcessit mutuum. Idem credo si quantitas exprimatur,sed non causa:vt promitto tibi dare centum:intelligatur ex causa mutui, vel alia quæ pręcessit,arg.huius l.in glo.& quod no.š.de except. rei
3 iud.l.si quis ad exhibendum.Sed† quid si mutuaui tibi decem: postea reperitur quod per stipulationem promisisti mihi decem ex causa mutui:an intelligemus de eisdem decem: an præsumemus alia fuisse? Respond.si incontinenti hoc fiat, præsumentur eadem vt l.si ita fuero stipulatus.§.fi.& l.cum enim.j.de noua.Si ex interuallo:puto idẽ:vt š.eo.l.si diuortio.arg.de do.præle.l. §.j. sed nisi aliud appareret:præsumeretur accepisse tẽpore stipulationis vt j.eo.l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.& ibi dicam. Sed si primo mihi decem promisisti per stipulationem ex causa mutui: deinde per stipulationem decem ex causa mutui: si constaret qđ de eisdem decem senserit,inutilis est stipulatio:vt š.eo. l. qui bis. Ideo in dubio intellige de diuersis decẽ:vt l. quinquaginta . aliàs quingenta. & quod ibi nota . š . de probat, ideo tunc necesse est quod adijcitur,ꝙ omnis alia promissio computetur in ista,vel similia verba ex quibus voluntas appareat pręcedentia vero locũ habent,quãdo simplex mutuum præcessit, vel alius contractus
4 non stipulatione vallatus. Eadem ratione puto,† quod si quis fuerit bis confessus se recepisse decem mutuo,non tamen per stipulationem promisit, quòd intelligitur de eisdem decem. Nam confessio non est noua dispositio,seu probatio:vt l.Publia.in fi. š.depo.Est ergo idem ac si de eodem quis haberet plures proba-
d tiones:argu.ad hoc de lega.ij. l.Sempronius. Sed si [d] essent duæ confessiones in iudicio, quæ inducunt dispositionem:tunc forte aliud esset,nisi exprimatur:quia tunc producit actionem. & sic videntur diuersæ dispositiones: argumen.d.l.quinquaginta.
5 Quid † si mutuaui centum & postea per stipulationem promisisti quinquaginta,an præsumatur de illis centum:vel intelligatur prorsus alia quantitas? Respon. siue quantitas sequens sit maior,siue minor idem iuris est:vt l.si diuortio.š.eo.& l.Sempronius Proculo.š.de lega.ij.& de adimen.leg.l.cum centum.Quid econtra,si primò promisit per stipulationem, postea per numerationem accepit. Dic vt l.si ita fuero stipulatus.in fi. & l.cũ enim.
e j.de nouat.Quæro,hic dicit triticum.quid est triticum[e]? Respõ.
6 † quòd quicquid area teritur,& est generale nomen, sicut seges, siue blada. †Not.istud quod dicit,blada:nam in vulgari dicimus legem non habemus.& semel habui de facto:Dicebat statutum,ꝙ non liceat extrahere bladum,&c. quærebatur an semẽ lini esset bladum. Et hic videtur quòd sic,quia area teritur. De hoc blado fit etiam mentio j.ad mun.l.non debere.in glos. Facit quod dixi de aqua pluui. arcenda.l. j.§.de eo opere. Quærit gl.
7 † quid si tradidi rem,determinaturus causam:quam postea non determinaui:an transeat dominium? Glo.dicit quòd non.Pe.dicit hoc verum si actum fuerit,ꝙ dominium non transierit: aliàs in dubio videtur translatum:licet repetatur causa non secuta:vt l.j.š.pro dote.& l.dotis.§.fi.š.de iure dotium.Credo glos. melius dicere:quia nulla traditio non facit transire dominium:vt l.nunquam nuda.š.de acqui.rer.do. Sed in d.l.j.& l.dotis tantum erat expressa:licet futura causa habilis : secus quando nulla est habilis:vt hic,in gloss.

QVi insulam.

Qui stipulatur opus fieri,debet locum exprimere,vbi:& talem ꝙ intersit stipulatoris.h.d.

1 *Pacem si facio cum meo inimico,& promitto non offendere:an si exbanniatur possim ipsum offendere.*

QVi seruũ mihi.

Prouisio legis debitorem excusat.h.d. Similem legẽ habetis in l.quid ergo.§.si hæres. de lega.j. l.eleganter.in
1 fin.š.de pigno.acti.Pet.hoc determinauit † Oldrad.talem q.feci pacem cum meo inimico, & promisi nõ offendere eum:demum fuit ipse exbannitus,& ex forma statuti poterat impunè occidi, & offendi,quæritur si ipsum offendo,an videar frangere pactũ? Et Oldrad.determinauit quòd non:ar.huius legis coniuncta l.si seruorum.in princ.š.eo. Audiui quod Bononiæ fuit disputatum contrarium per l.si filius.§.j.š.de fideicom. lib.& l.si quis legatũ. in fi.j.de fal.& illę leges dicunt,quòd id quod habeo ex prouisione mea,difficilius perdo, quàm quod habeo ex prouisione legis: sed in lege nostra habet creditor, ne seruus possit occidi ex prouisione legis. Et pro hoc l.ij. C.si aduer.vendi.lex suum non tuum denegat

denegat auxilium.Sed credo ꝙ illud sit truffa:quia quando pro-
a mitto non offendere,intelligo nisi lege permittente.[a] vt l.qua ro. §.inter locatorem .š.loca.& j.eo.l.quidã cũ filiũ.& ego in terminis conuersis disputaui quæstionem quam pono j.de pœ.l. quidam sunt.dic vt ibi.

1 *Differentia quæ sit quando quis promittit se daturum, & soluturum simpliciter, & daturum & soluturum nomine alicuius.*

SI ita stipulatus.

POssum utiliter. Qui promittit se soluturũ pro alio,ꝓmittit factũ: ideo succedit obligatio ad interesse:secus in eo qui se daturũ. h.d.secundũ verũ intellectũ. Opp.de l.iure nostro.C.de fideius.Sol.gl.fateor:sed hic non fuit fideiussor:sed promisit se soluturũ si nõ curauerit,&c.vt in gl.Sed gl.destruxerũt istũ textum:qa hic non fit mẽtio de hoc.& ideo Dy.intelligit,ꝙ hic ꝓmisit se soluturũ qđ est facti.vt hic in fin.facit l.consilio.in fi.de cur. fur.& no.gl.j.de sol.super rub.hoc etiã tenet Pet.Secus si dico, fideiubeo pro illo:qa videor ꝓmittere illud qđ ille debet:vt š.eo.l.vbi aũt.§.illud.in fi.sed hic est differẽtia,an ꝓmittat se soluturũ:& vt̃ promittere factũ:an promittat se daturũ:vt hic, secundũ Pet.& Dy.sed hoc nõ placet.Nã in larga significatione, etiã dare est factũ:vt š.de condi.& demõ.l.in facto.sic & soluere.sed stricte accipiendo,prout dare differt à facere:scire debetis,ꝙ soluere est facere id,quod qs ꝓmisit:vt j.de verb.sig.l.solutionis verbo. in fi. Aut ergo in obligatione erat dari:& qui ꝓmittit soluere,promittit dationẽ:aut erat fieri,& ꝓmittit factũ.& sic non est differẽtia, si ꝓmitto me daturũ,vel soluturũ:quis ergo est intellectus huius
1 §.Rñ.†quãdo ego promitto Titij nomine me soluturũ tibi: ista promissio in dubio videt̃ fieri causa Titij:vt l.fideicõmissa.§.interdũ.de leg.iij.Vnde videris mihi promittere gerere negotia Titij soluẽdo mihi:& sic videor alteri stipulari: merito nõ ago nisi quatenus mea intersit:vt l.stipulatio ista.§.alteri.& §.si stipuler. š.eo.Itẽ natura fideiussoris est,ꝙ possit soluere ꝓ se & obligatione sua.Item ꝙ possit soluere pro obligatione rei principalis:vt l. indebitã.š.de condi.inde.Quando ergo promittit soluere nomine Titij,non est fideiussor.In isto ergo.§.ponitur hæc differẽtia. Aut promitto me soluturum,vel daturum nomine Titij:aut promitto simpliciter me daturum , vel soluturum, &c.non adiecto nomine Titij:sed quod Titius debet:& similia verba.

1 *Quando valeat promissio inter sponsum & sponsam,ex causa lucratiua, cum in tempus matrimonij confertur.*

Si tibi nupsero.

Inter sponsum,& sponsam, nõ valet ꝓmissio ex causa lucratiua, quæ in matrimonij tẽpus cõfertur.h.d. Opp.ꝙ põt ꝓmitti ex causa dotis,& donationis ꝓpter nuptias:vt l.si cõstante. C.de dona. ante nupt. Dicit Ioan. And.hoc verum,si præsumeretur conditio,si nupsero non valet:vt hic.Hoc non placet: quia hoc tacite intelligitur:vt l.stipulatio.š.de iur.dotium.ergo si exprimitur per eum modum, non vitiat. Dic ergo quod hic loquitur quando promissio fit ex causa mere lucratiua:sed dos est causa onerosa. Item donatio propter nuptias ideo fit, quia dotem recipit:vt d. l.si constante.& auth.item æqualitas. Oppo.de l.fi.C. de spõ. Dicit gloss.fallit:quia potest promitti pro arris. Vnde intelligas quod arræ realiter tradantur: & promissio fiat de restituendo duplicatas vel triplicatas:vt d.l.mulier.alias ista gloss.non esset vera. vt dicam plene.j.eod.l.Titia in princip. Oppo.j.eod.l.ex ea.§. j.Dicit gloss.fallit ibi.Tu dic quod ibi non promittitur ex causa mere lucratiua : sed in recompensationem iniuriæ sibi fiendæ. Præterea ibi est causa honesta: vt à delicto abstineat. Oppo. extra gloss.supra de conditio.institu.l.vter ex fratribus.& C.de institu.& substitu.l.j.Solutio.Ab altero ipsorum coniugum non potest quis inuitari ad matrimonium spe lucri,vt hic:quia esset præsumptio,quod fieret causa libidinis: quia ratio non est probabilis,nec secundum bonos mores:vt hic dicit text.Sed quolibet alio promittente esset licitum, vt in contrarijs.& l.Titio.§. primo de conditio.& demonstratio.& dicam infra eodem.l. Ti-
1 tia.in principio.Vnde † dico, quod si constaret quod fieret causa libidinis non valet:sed ideo,quia promittens erat forte vilis
b conditionis: alia pars erat nobilis : [b] vnde faciat causa habendi illam parentelam:vel hoc fiebat causa pacis:tunc valeret:Et hoc est quod dicit text.causa cognita. Facit quod dixi suprà eodem l.si diuortio.

1 *An vitietur res,si deuenit ad eum casum à quo incipere non potest.*

EXistimo.

c [c]Quando est impedimentũ mista consideratione rei,& personæ,valet stipulatio,si impedimentum cessat tẽpore existẽtis conditionis.h.d. Hæc lex videt̃ difficilis iuuenibus:nõ tamẽ est. Diuide primo ponit dicta.Secundo illa probat per reductionẽ ad absurdum. Et primo reducit ad absurdũ circa primũ dictũ. secundo circa secundũ.Partes patẽt:& casus in terminis patet intelligenti. Oppo.de l. vsusfructus.j.de stip.ser.Solu.Ibi erat defectus ratione personę tantum. Opp.de §.sacrã.Sol. Ibi erat defectus ratiõe rei tantũ:hic mista cõsideratione rei.& personæ:de quo ibi dixi,& l.si rem meã.š.eo.& l. nemo rẽ suam:
1 š.eo.Hic habes†vnum brocardũ,an vitiet̃ res si deuenit ad eum casum à quo incipere non potest? Dicã j.eo.l.pluribus.§. & si placeat.Item habes expressum in hac lege,ꝙ duæ causæ lucratiuę possunt diuersis temporibus circa eandem rem concurrere. Casus est hic:plenè dico in l.Meuius . §. duobus.de leg.ij.

Ex hac stipulatione.

De hac materia dixi in l.stipulationes nõ diuiduntur.in fin.

1 *Ioannes papa non intellexit dictum obscurum, quod fecit quidã cancellarius Bononiæ.*
Notarius si conficit instrumentum per verba obscura, & non intelligibilia,non valet.
2 *Actum tacitè quando habeatur pro expresso.*
3 *Promissor si semel elegit,non potest amplius eligere.*
4 *Variatio quando admittatur in electione sine declaratiõe.*
5 *Testis qui deposuit,quod postea variare non potest : potest tamen antequã primũ dictum habeatur pro perfecto.*
6 *Statuta quam interpretationem recipiant.*

QVicquid astringẽ.

Ista lex secundũ lect.gl. non est facilis:secũdum lect.verò quã glo.j.in fi. tangit,& eã tenẽt Dy.est satis clara. & breuiter secundum Dy.hoc intendit: Obscuritas omnimoda vitiat stipulationẽ : & si põt interpretari,interpretatur pro promissore:sed vbi verba sunt clara.interpretationẽ non recipiunt.h.d.secundũ lecturã Dy.In prima parte fuerunt verba omnino obscura.In secunda fuerunt verba æquiuoca.In tertia fuerunt verba clara pro stipulatione. Secũda:ibi:aut. Tertia ibi:nec rursus. Lect.omnes hic tangã.In prima parte habes ꝙ illud ꝙ non est expressum , habetur pro omisso.Contra,quia iste tex.sibi contradicit: quia primo dicit : quod est dictũ.Secũdo dicit si nõ exprimatur.Sol.Huius cõtrarij timore istud principium habet duas lecturas.Vna est dictũ,id est, dicendum:& tangit̃ in gl.j.& ij.Sed ista repugnat literæ, & est vitiare literã.& est alia lect.quæ ponit̃ in fi.gl.& est vera ꝙ fuerunt dicta verba obscura:& sic fuit dictũ,sed non palã : & hoc tripliciter exẽplificat̃ in secunda gl.post prin. vt promitto fundum:ꝙ non valet:vt l.cum post.§.gener.š.de iure dot.vel promisit triticum non expressa quantitate:vt š.e.l.triticũ.& j.eo.l.ita stipulatus.& ista exempla placẽt Dy.& mihi.Tertio ponitur in fi . secundæ glo.vel pone exemplum,ꝙ cõtrahẽtes dissenserũt : vt eadem gl.sed tunc nõ esset propter obscuritatẽ:sed propter dissen-
1 sum:& sic non congruit literæ.Vel exẽplum pone,† ꝙ est locutus verbis non intelligibilibus:sicut fecit quidã cancellarius Bononię,qui sic fecit dictũ tantum obscurũ:ꝙ Ioan . Papa non intellexit:& sic si notarius faceret instrumentum per verba obscu-
d ra,[d] & nõ intelligibilia non valeret.Facit §. suprà dictus . C . de emen. Iusti.Codic. Alia lect.est,quod in promissione fuit adiectum aliquod verbum speciale:vt promittis brocarda.Nam alię

a ¶L.permittẽte.Addẽ Ioã. And. in regula, frustra.in mer.Bald. An.&Imo.in l.quid ergo. §. si hæres . de leg.j.Bar. Bal. Ange.in l.j.§. nõ aũt. š. de dolo. Bal.in l.j C. si a non comp . iud. Bal.& Ang.ĩ l. iuris gentiũ.§.si paciscar. š.de pac.Bal.&Sali. in l.accusationis. C. ꝙ met.cau.Petr. de Anch.in repetitiõe c.canonum statuta. ver.sed quæro. sicut Ange.in l.si ex legati causa.š eo.Bar. in vulgata.qõ. statuto Lucanæ ciuitatis.

b ¶Nobilis. Adde ꝙ Rap.cõtra,qa matrimonia debent esse libera.l.ij.de dona.inter vir & vxor.bal. tñ in l. ij. §. creditũ. š.si cer.pet.gl. in l.si voluntate. C. de dotis promis.text. in c. ij.de despõ.impu.& cũ ipso trãsit Alex. Nõ obstat secundũ ipsum l. ij. quia non facit matrimonium venale,sed nobilitas est illa,q̃ est venalis.

c ¶Existimo. Allegatur Barto.sibi cõtrarius ĩ l.si qs ꝓ eo. de fideius. And. Barb.

d ¶Obscura. Adde ꝙ no.Spe.in titu.de instr.edi.§.ostẽso. ver. qd si imbreuiatura. Et ꝙ voluit Bar.in authen.ꝙ sine.C.de test.Ant.de Butr.in c.j.de fi.instr.cũ ibi allega.ꝑ ipsum tex. in l.ij.š.de his quæ ꝓ nõ scrip.& hoc casu nõ recurrit̃ ad interpretationẽ iudicis, iuxta l. voluntatis. C.de fideicõmiss. & ad Bart.hic adde Fel.in proœ. Decre. in glo.j.col.ij. circa. princip.

Vbi: Quod si: incontinenti · not. qd. in hoc casu. dicit seu incontinenti vltra expositionem bar. hic qd fit anteqz testis dimitat. a Judice ab examinatione · vt consulit Tho. ma. [illegible] cons. 33. n. 3. quem v°.

a ¶ Variare nō potest. Adde q Ang. intelligit gl. verā nisi qn declaratio voluntatis spectaret ad interpretantē vt est in testatore cuius voluntas vsqz ad mortem ambulatoria est: nā īterpretabitur testator quoties volet. allegat l. hæredes. pa lā. de test. ex quo infertur idē esse in iudice īterloquēte: quia quoties volet poterit suam interlocutoriā īterpretari, quousqz habet ptātē reuocandi eā, iuxta l. q iussit. de re iudic. Et istud tenet Imo. ibi Bal. vero in l. ij. de sentē. ex bre. reci. tenet iudicē nō posse nisi semel interpretari, p hāc gl. Idē dixerunt Ang. & Rapha. in d. l. quod iussit. Imo. in l. ab executore. Alexand. dicit qđ sibi placet opini. Ang. hic loquēdo de īterlocutoria: ex quo pōt reuocari intelligēdo etiā vt p Bar. ī d. l. q iussit. s. quod bis pōt reuocari sententia interlocutoria: cū qua snīa cōiter trāseūt doc. & eo mō dicendū vt bis possit interpretari snīa interlocutoria: in diffinitiua procedat opi. cōtraria.

b ¶ Si testis. Adde gl. no. in c. præterea. de test. co. & in auth. de test. §. illud. ver. si nō habebit. Bar. ĵ. l. generaliter. C. de non nu. pe. et in. l. eos. C. de fal. & in. l. imperator. de sta. ho. & bal. in auth. si dicatur. de test. Ro. cōsi. ccccv. bar. cōs. ccclix. li. iij.

✠ P. PAV. P

¶ Teneo cū Guil. vide Pau. de Anna. cōs. xxxj. in j. dubio.

Ibi: Teneo. Cum guill. not. qd ita est tenendum qz communis vt ex consilijs in l. 1. C. de edict. videre est Imm qz probat l. 36. [illegible]

rationes non cōtinentur: & sic interpretationē extensiuā nō recipit stipulatio. Opp. de l. cū quid. §. si cer. pe. Sol. ibi ex natura negotij intelligebatur: vt hic not. in contrario dātur plures solutiones. Vna sol. est, q hic in cōtractibus, qui verbis: ibi re contrahuntur. Ista nō est vera, per l. triticū. §. eo. Et aduerte: si verba stipulationis nō sunt expressa: & sic est tacitum illud q facit peccare in sua forma: & tunc nō intelligit̃, si nō est expressum: secus si habet formā: quia in circūferētijs habet̃ pro expresso, vt l. triticū. §. eo.
2 Cum ergo † quæritur an illud q tacitè agit̃ habeatur pro expresso: dic aut loquimur in his quę depēdent ex voluntate vnius vt in vltimis volūtatibus: & tunc tacitū habetur pro expresso: vt l. inter vestē. §. de aur. & ar. leg. & l. in cōditióibus: §. de cōdi. & demō. Aut loquimur in his quæ dependēt ex voluntate duorū: vt in cōtractibus: & tūc aut in contractibus, qui celebrantur verbis, & tūc aut est omissum illud q facit cessare formā stipulationis: & stipulatio nō valet, vt hac l. in prin. secundū vnā lec. & in l. j. §. eo. in prin. Aut forma stipulationis est expressa, sed aliquid accessoriū est omissum: tunc dic vt dicā in cōtractibus qui re, vel cōsensu cōtrahūtur. Et si quæris in his cōtractibus qui re, vel consensu cōtrahunt̃: & tunc aut quæris de his quæ insunt ex natura contractus: & tacitū habet̃ pro expresso. l. cū quid. §. si cer. pe. Aut in his quæ nō insunt de natura contractus: & tunc aut fuit tacite intellectū ab vno: & nō habet̃ pro expresso: vt l. si repetēdi. C. de condi. ob cau. Aut fuit tacite intellectū ab vtroqz: & habetur pro expresso: vt l. triticū. §. eo. & l. si stipulatus. in fi. §. e. l. cū quid. cū si. alleg. ibi §. si cer. pet. Fallit in casu l. fi. C. de noua. & §. præterea. Insti. quib. mo. tol. ob. vbi oportet q exprimatur. Sed si dubitat̃, an fuerit actum ab vtroqz. Rñ. videt̃ actū ab vtroqz q venit ex natura contractus: vt d. l. cū quid. in fin. Dicitur in secūdo responso, q verba debēt interpretari pro promissore. Quæro exemplum in ver. aut certè. & gl. tertia ponit quędam exēpla bona, vt sensit de Sticho albo, tu de nigro: & illud est bonum. Aliud exēplum est in obligatiōe generis. Sed nō est bonū: quia certa est stipulatio, & contrahentes expresserunt quod voluerunt: nec fuit omissum aliquid q tacitè ageret̃ & istæ lect. tanguntur in princ. magnæ gl. Oppo. de l. si mihi & Titio. §. fi. j. eo. Sol. ibi verba erāt clara pro stipulatore, non ambigua. Oppo. de l. inter stipulantē. §. si stichū. §. eo. Sol. ibi in iudicijs: aliud in contractibus. Oppo. de l. de die. §. qui satisda. cogan. Sol. vt ibi: quia in præparatorijs iudiciorū, hic in decisorijs. Vel dic, vt ibi. Quæro exemplū in ver. nec rursus. & secūdum exemplū primū gl. positū in gl. magna, clarū est. Promisi omnia vasa: tunc si dico, intellexi de vasis ligneis, nō possum illud interpretari. Alia lectura est secundum gl. vt continuetur ad præcedētia. Dicebā ego promissor me sensisse de albo, & tu de nigro, interpretatio fit secundū promissorē.
3 & hoc dictū est in secunda parte. Sed pone, quod semel ego promissor elegi, non potero amplius eligere & dicere me sensisse de alio. & ponit exemplum in glo. magna post princ. Iste casus est singularissimus: ita quod nescio alibi. Oppo. j. eod. l. qui ex pluri
4 bus. & l. eum qui certarū. Sol. † quandoqz quis habet electionem ex natura alternatiuæ, vel obligationis generis: & tunc ille pōt potest variare: & ista est propriè electio. Quędam est declaratio: vt quando non apparet de quo sensit, tamen senserunt de certo
a tempore stipulationis interpositæ: quā si semel declarat amodo
5 variare non pōt.[a] Et istum tex. cum ista gl. tene menti. & ideo ex
b hoc dico, † quod si testis[b] deposuit: postea non potest variare & dicere alio modo: quia ipsi habent declarare quæ sciunt fateor tamen in teste, & hic in parte, q si incontinenti anteqz primum dictum habeatur pro perfecto & cōpleto vult variare, possit quia non videtur declarasse: arg. C. de fide inst. l. contractus. Facit q
6 no. Spe. in tit. de teste. §. j. ver. quid si dicit. Vltimo hæc lex. † allegatur quod statuta non recipiunt interpretationē: quia hic etiam habes in primo dicto. q declarationem extensiuam non recipit stipulatio. Itē secūdo interpretationem declaratiuā recipit, vt ibi aut certè interpretationē non restrictiuam: vt ibi: nec rursus: Et sic in statutis dicunt quidā. Dic vt plene dicam j. de munerib. & hon. l. vt gradatim. §. & si l. & dixi in l. omnes populi. §. de iustitia & iure.

Si stipulatus. Habes quod ista conditio negatiua apposita tanto tēpore, dicitur extitisse finito tempore: sed quantum tempus requiratur ad implendam conditionem potestatiuam: & tunc si tempus apponitur, statur illi tempori, vt hic. si vero non apponitur tempus sed est negatiua: & tūc est locus Mutianę cautioni: vt l. Mutianæ. de cōdi. & demon. in contractibus videbitis in l. ita stipulatus. j. eo. In conditione affirmatiua dic vt not. per Cynum. l. si plures. in v. q. C. de conditio. insfer.

Conditio in præteri. Conditio de præsenti, vel de præterito, non suspendit. hoc dicit.

Rvberes. An quis possit restitui aduersus naturalem obligationem. Glo. dicit q non. & dicam j. de fideius. l. Marcellus.

1 ☞ *Venditor qui non promisit emptori sumptus an teneatur.*
Clausula, & promisit reficere omnia damna, & expensas litis, & extra, quid operetur.
2 *Expensæ si debentur ex natura contractus, quare deducuntur in stipulatione, & quis sit effectus.*
3 *Stipulatio quod debet intelligi secundum naturam præcedentis contractus.*
Clausula quæ ponitur in instrumento venditionis, & promisit expensas, siue lis moueretur de proprietate siue de possessione, quem effectum producat.

Venditores. Qui promisit sumptus factos in lite de re: non tenetur ad sumptus factos in lite de pretio. hoc dicit. Pone, † quod venditor
1 non promittit sumptus, an teneatur? Et glos. remittit ad l. j. C. de euict. vbi dicit, aut succubuit in proprietate, & repetit sumptus: aut obtinet, & non repetit sumptus. Et ista est l. bona quod sumptus nō veniunt eo casu quo emptor obtineret: & ita notarij ponunt in instrumentis, & promisit reficere omnia damna, & expēsas litis. & extra quæ non venirent alias, & hoc faciunt per hanc l. & glo. in l. qui absentem. de procu. sed ibi tenet Guil. contrariū per l. si sine. §. Marcellus. & §. cum autem. j. rem rat. habe. & l. si vt
c certo. §. idem Labeo. §. commo. Teneo cum Guil.[c] reprobata gl. quam semper reprobaui. Primo per l. si plus. §. mota quæstione supra de euictio. & dicta l. qui absentem. vbi dicitur quod mota lite tenetur defendere venditorem: ergo si non defendat. tenetur ad interesse ob rem non defensam argu. l. cum quærebatur in fin. j. iud. sol. Item probo per rationem: venditor tenetur emptori vt nihil habere liceat vt l. emptorem. §. penulti. in fin. supra de actio. emp. modo in obligatione, habere licere, veniunt sumptus extra litem. vt l. stipulatio ista habere licere. ver. si quis forte. supra eodem. & ibi not. ergo &c. Non obstat l. j. C. de euictionib. quia illud in euictione rei hæreditarię. Itē non obstat l. si status. e. titu. quia non possum agere ex clausula de euictione: quia res nō est euicta: sed ex clausula ob rem non defensam: siue hoc fuit expressum siue non: quia à lege tacitè subintelligitur: vnde potest agere ad interesse. Vnde est aduertendum in modo concludendi in libello. Non obstat. ratio, quod iniuria venditori non nocet: vt l. si per imprudentiam. supra de euictionibus. verum est si per iniuriam iudicis: secus si per iniuriam partis, à qua potuit me liberare suscipiendo litem. Præterea, non potest dici, quod à iudice sit facta iniuria: quia non condemnauit victum victori in expensis, quod debuit quia habebat iustam causam litigandi victus: ideo in expensis non debuit condemnari. Præterea potest essē quod iudex modicè taxauit. Ad quod facit quod nota. §. de ali. iudi. mu. cau. fa. l. j. in fin. magnæ gloss. Quæro, † si veniat ex natura contractus, quare fit & deducitur in stipulationē: & quis est effectus? Dico propter no. in l. nō solū. §. de rei vēd. & l. iij. §. si rē. §. de leg. iij. quia plura auxilia interest me habere. Item est

est differētia in modo agēdi: quia qn̄ est promissum, petā directò sumptus factos in lite: sed qn̄ nō est promissum, nō petā sumptus directò: sed petā interesse, quia non defendit: in quo interesse veniēt sumptus. Quæro, hic dicit, si promisit sumptus ob litē de proprietate, &c. Quid si hoc non apparet? Dicit gl. parua, q hoc in dubio pręsumit̃. † Sed vt arbitror, nō bene dicit: quia ista stipu
3 latio debet intelligi secūdū naturā cōtractus præcedentis: vt l. j. §. si quis sub cōditione. vt leg. no. ca. & l. dāni qdā. in prin. de dā. infe. l. si stipulatus. §. de vsur. sed ex præcedenti contractu in vnoquoqz negotio tenebat̃. ergo &c. Do tibi text. in l. stipulatio ista. versi. si quis forte. §. e. & habere licere venit ex natura contractus emptionis, & venditionis: ergo &c. Et vt puto, gl. dicit, q in dubio pręsumitur, nō vt excluderet litem de proprietate: sed excluderet litem de pretio. Tamen hodie notarij, vt cesset ista opinio, ponunt in instrumentis expresse, siue moueretur lis de proprietate: siue de possessione.

1 ☞ *Papa licitè concessit Regi karolo, & successoribus suis regnum Hierusalem.*
2 *Fundus hostium potest concedi sub conditione, si capietur,*

Liber homo. Liber homo, vel fundus hostium, in stipulatione deduci non potest. hoc dicit. Opp. de l. & liberi. §. de contrah. empt. Sol. dicit Rog. aliud in emptione, vt hic, in j. glo. non bene dicit: quia in emptione, nec in stipulatiōe potest homo liber deduci: vt ipse debeatur: sed in præiudicium emptoris sic: vt ipse teneatur de euictione. Idem in stipulatione, si ponerem causam onerosam: vel fuisset in dolo. & hoc tenent omnes Moderni. Oppo. de l. ab omnibus. §. etiam. & l. seruus. §. de le. j. Glo. dicit aliud in legatis, vt ibi: aliud in contractibus, vt hic. Idem tenet j. de regu. iur. l. in testamentis. Et assignat rationem: quia stipulatio assumit vires tempore stipulationis interpositæ: legatum à die aduenientis cōditionis. Sed ista sol. non est bona: quia contra regulam Catonianam: vt l. cætera. §. j. §. de leg. j. Dico idem in legatis, & in contractibus: vt no. in l. id quod. §. de leg. j. Nam fundum hostium qui nunquam fuit noster, non possumus promittere, nec legare modo: quia in eo nullum ius habeo. ita loquitur hic. sed fundum hostium, quia iā fuit noster, promittere vel legare possumus: quia habemus ius postliminij. & hoc voluit expressè text. in d. l. id
a quod. & d. §. etiam. Et hac[a] ratione, † vt puto, Papa qui conces
1 sit regnum Hierusalem Regi Karolo, & suis successoribus, hoc licitè potuit: quia illud regnum iam fuit nostrum, licet modo occupatum sit ab hostibus. Sed contra prædicta videtur extra, de re iudi. c. Abbate sanè. lib. vj. vbi Rex Aragonum donauit fun
2 dum hostium, qui nunquam fuit suus. Respon. purè † concedere fundum hostium non possum, vt hic: sed concedere sub conditione, si capietur, possum: vt ibi: quia expectare istam conditionem honestum est: licet res de præsenti in nostro commercio non sit. Pro hoc facit C. ad l. Faui. de pla. l. in fug. Ista verba in concessione prouinciarum quando occurrunt, sunt dubia, & ponderosa: ideo tene menti.

1 ☞ *Non refert à quo aliquid fiat, dummodo fiat.*
2 *Contractus si impletur, an refert à quo impleatur.*
3 *Practica articulandi aliquid esse factum.*
4 *Factum in quo requiritur expensa, præsumitur factū ab eo qui tenebatur illud facere.*
Iudex quas expensas taxet sine probatione ex eius officio.
5 *Quo ad conseruationem iuris sui, an referat à quo fiat.*

Cvm seruus. Sufficit contrarium impleri à contrahente, vel alio eius nomine. hoc
1 dicit. Vel aliter dic. † Non refert à quo aliquid fiat, dummodo fiat. Vt in trem gloss. oppon. de l. ij. §. de condition. & demonstration. vbi refert à quo fiat: quia debet ad hoc fieri. Sol. dicit gl. fuit manumissus ab ipso contrahente, vel ab alio voluntate eius. Oppo. de l. iij. §. si liber homo. §. de condi. ob cau. Sol. hic seruus: ibi liber homo. Oppo. de l. si puellam. C. si manci.
b ita fue. alie. Et si quis vellet soluere illud brocardum:[b] non refert, &c. oporteret totum corpus iuris perquirere: vt non refert à quo iudicium fiat: à quo interrumpatur præscriptio: à quo fiat nunciatio: & sic de similibus. Vnde non potest dari certa regula, sed propria materia est de impedimento contractus: & tunc an referat à quo impleatur? Et Dyn. ponit duo verba hic nota
2 bilia in materia. Si quæris † vtrum refert à quo impleatur: & tunc aut quæris de obligatione inducenda, aut quo ad pœnæ cōmissionem euitandam. Si de obligatione inducenda: & refert à quo: vt hic, & l. ij. §. de condi. & demonstra. Aut ad pœnæ commissionem euitandam: & tunc non refert à
3 quo: vt d. l. si pupillā. Vide † ergo, quid habes articulare: quia ad actionem consequēdam debes probare factum esse, & per te esse factum, vel tuo mandato: sed quo ad pœnæ euitationem sufficit probari esse factum. Vnde vidi de facto: testator picturā certo loco fieri mandauit, reperitur pictura facta, nescitur per quem. Dico, quod sufficit hæredi quantum ad pœnam euitandā: vt in auth. hoc amplius. C de fideicommis. Et ad pœnam excommunicationis, quæ cōsueuit apponi ex constitutione episcopi, contra non implentes volūtates defunctorum. Et aduerte, licet prædicta duo debeāt poni. s. factum esse: itē per se factū esse: ta
4 men † quandoqz vnū tantum probare sufficit, aliud præsumitur: vt si tale factū requirebat sumptum: tunc eo ipso quod est factum, præsumitur factum ab ipso, & eius
c expensis, ad quem hoc facere spectabat:[c] vt
d C. de ali. pu. pręs. l. fi. vbi est casus notabilis.[d] Item quandoqz nec ipsum factum necesse est probare, sed ipsa natura hoc probat: vt pupillum esse alitum: vt ibi patet: quia natura cōstat, quem non posse viuere sine alimentis. Eadem ratione dico, cum creditor repeteret expensas factas in equo sibi pignori dato. Nam præsumentur tales expensæ per eum factæ. Idem dico, cū aliquis possessor vellet deducere de fructibus expensas factas, causa quærendorum fructuum: quod tales expensæ præsumuntur esse factę: cum de necessitate sine his, fructus non possent percipi. Item præsumunt̃ factę ab ipso possessore: & ideo sine aliqua probatione iudex ex suo officio hoc habe
5 bit taxare per d. l. fi. Quæro, † quando tractatur de conseruatione iuris mei: an refert à quo fiat. Dy. hic dicit quod non refert à quo: vt l. qui fundum. §. quemad. ser. amit. l. j. §. quæsitum. de aqua. quoti. & æsti. Istud dictum Dy. est verum in seruitute reali mere. Sufficit enim q ad vtilitatem fundi fiat vsus, nec curat̃ per quē, cum fundo debeat̃: sed in iure q cohæret personæ, vt dominiū & vsusfructus: tūc est necesse q fiat p eum qui ius habet, vel eius noīe: vt s. quib. mo. vsusfr. amit. l. Pōponius. Quo ad interrūpēdā pscriptionē dicemus s. de vsuc. l. naturaliter. Quo ad alia an refert à quo: dicemus suis locis. Et pdicta secūdū primū modū legēdi. Secūdo mō legit̃, q aliqs fuit assumptus vt mediator, seu proxeneta, vt faceret me liberari: et ego promisi sibi certam quantitatem. Certe à quocunqz manumitor, ipse debebit habere pecuniam: dū tamen hoc fiat opera accipientis pecuniam: vt in prin. seq. gl. Facit ad prædicta j. de proxe. per totum.

1 ☞ *An cum debitor offert vnam ex rebus alternatiuè debitis, quæ post oblationem pereat, sit liberatus ipso iure, vel ope exceptionis.*

Stipulatus sum Damam. Vna de rebus alternatiuè debitis oblata, post eius interitum debitor liberat̃.
e h. d. Opp. C. de [e] vsur. l. acceptā. & j. de sol. l. qui decē. Gl. dicit, intellige hic cōtinuo. s. sequuto interitu: & sic verbū pcisum recepit limitationē: qa cōtinuo, est dicere, incōtinēti: & tñ limitat̃: &
1 sic §. de arbi. l. licet. Quęro, † vtrū liberet̃ ipso iure vel ope exceptiōis? Gl. q ope exceptionis. Secus in obligatione generis: vt i gl. patet. cōtra hoc videt̃ §. eo. l. in executione. §. p parte. & l. ij. §. j. vbi idē iuris est in obligatione generis, & obligatiōe alternatiua. Et hoc videtur tenere Iac. de Are. Tu dic, si electio esset ita facta q reus nō posset vitiare: vt quia reseruauit sibi expressè p futurū subiunctiui: tūc ille solus, qui est obligatus, est in obligatione: & eius interitu liberaretur ipso iure. Et hoc voluit hic gl. dum dicit:

a ¶ Et hac. Vide c. Abbate. de re iudic. in vj. & ibi. d. Petr. qui allegauit Barto. hic. Andr. Barba.

b ¶ Brocardū. Adde de hoc brocardo vt p Bal. cōsil. clxxiiij. lib. j. incipien. verba Dy. dicunt.

✠ POMATES.

c ¶ Spectabat. Vide Panor. cōsi. cxvij, in fi. vol. ij. cxvj. ad fin. eo. vol. & Fel. in. c. sicut. col. xix. ver. fallit quinto de re iu. et tex. cū glo. in. c. quatuor. xij. q. ij. et Imo. clxvij. col. v. & Ro. ccclviij. vbi limitat nisi ita præsumendo quis caderet in delictum.

d ¶ Notabilis. Adde & intellige secundū Imo. quem refert & sequitur Alex. quando erant aliquæ coniecturæ pro illo, qui allegat sumptus fecisse, per d. l. finaliter non per ea quæ voluit ipse Bal. in l. qui sub conditione rationum. §. de cōdi. & de mō. vbi dicit, quod non sufficit expensam esse factam, nisi ille, qui illam facere tenebatur, probet se cisse per l. excellētia. ibi, flagitantibus eisdem erogasse monstrauerit. de erog. milit. anno. libr. xij. Tu dic quod dicta Bart. sequitur simpliciter Bal. cōsi. ccc xxvij. lib. iij. vbi dicit q si reperiatur hospitale constructum, & nescitur a quo: quod præsumēdum est quod sit constructum ab eo qui construere debebat. Et ad Barto. hic vide Fran. de are. in c. j. col. iij. de iudi.

✠ POMATES.

e ¶ Oppo. C. de vsur. De isto textu meminit Bal. in j. col. C. de cōtrahē. empt.

electione sibi reseruata. Intellige vt dixi. Si vero potest variare ꝙ est quando tacite habet electionē à lege: tunc quia adhuc alius durat in obligatiōe, liberatur ope exceptionis vt in alio exēplo obligationis in genere. Et ideo dico, ꝙ si offerretur illud, ꝙ est in solutione tantū, non in obligatiōe: tūc eius interitu liberatur ope exceptionis.

Q Vi ex pluribus. In obligatiōe generis subalterni, est electio debitoris: & pōt variare vsq; ad solutionē. h.d. Opp. de leg. j. l. qui duos. Sol. aliud in legatis, vbi est electio creditoris: aliud in contractibus, vbi est electio debitoris: de quo plene no. s. de leg. j. l. legato generaliter. & s. famil. ercis. l. hæredes. §. si incerto. Oppo. de l. quicquid adstringendæ. Sol. ibi est declaratio: hic electio, vt ibi plene dixi.

1 *An pater posit cogi emancipare filium cùm sibi promissum est aliquid pro emancipando.*

a **V Trum**[a] **turpem.** Valet ꝑmissio facta pro aliquo emancipādo.[b] b
1 hoc dicit. Nota hunc † casum: an in hunc casum pater posit cogi eum emancipari? Gl. dicit quod sic, officio iudicis: vt l. si cui. s. de condi. & demon. Sed nō est verū, nisi pater aliquid reciperet pro eo emancipādo: vt d. l. si cui. & no. in l. cogi. §. si pater. ad Trebel. Dyn. Præterea, si cogi posset: ergo turpiter acciperet. s. de condi. ob turp. cau. l. pe. Et licet posset quis dicere, non potest cogi iure actionis: non curo: sufficit ꝙ posit cogi ad patris petitionē, licet iudicis officio: vt l. iiij. §. si tibi iudicium. & quod ibi nota. de condi. ob tur. cau.

1 *Stipulatio collata sub conditione, licet non habeat aliā causam, valet.*

c **A Titio.**[c] Stipulatio concepta sub cōditione, quæ dependet ex facto incertæ personæ valet: & ibi diuersitatis ratio reddi nō pōt idē ius est, hoc dicit. Nota † quod stipulatio collata sub conditione, licet nō habeat aliā causam, valet. Ipsa enim conditio est sufficiens causa: vt hic, & s. l. proxim. & l. quicquid astringendæ in fine. & s. eo. l. hoc iure. infra eodem. l. quidam cum filium. cū multis similibus.

Nulla. Opponitur de. l. si quis Sempronium. s. de hæredibus instituendis. Sol. ibi in voluntate velata, hic expressa. Opponitur de l. centesimis. in fin. s. eodem. Solutio vt ibi. Quæro, an posit cōferri in voluntatem stipulantis? & sic idem quod in promittente? Respondeo sic, eadē ratione: vt s. proximo tit. l. sub hac. Dynus contra, per legem, senatus. §. legatum s. de legatis primo. & l. si ita relictum. §. illi. eodem titulo. Alij volentes sustinere glossam dicunt quod hæc lex & glossa loquitur in contractibus, in quibus non potest conferri in eius voluntatem: quia statim cum stipulatur, videtur velle, & nota. de donat. causa mortis. l. ei qui, & notatur de leg. secundo. lege cum pater. §. mater. per gloss. Sed prædicta sunt vera, nisi hæc conditio, si voluerit, expresè exprimatur. Nō enim sequitur, volo decem stipulari modo, quod postea velim, argu. pro hoc s. de sponsa. l. in potestate. in fin.

S I ita stipulatus fuero decem aut quindecim. In alternatiua sūmarū inspicimus id, ꝙ est minus: in alternatiua tēporis inspicimus quod est longius.

1 *Ius accrescendi non habet locum in contractibus & in quibus.*
2 *Ius accrescendi quòd habeat locū in donatiōe causa mortis.*
3 *Idem in mortis causa capione.*
4 *Emphyteusis si est cōcessa duobus fratribus, & vnus moriatur, an reuertatur ad ecclesiam, vel accrescat fratri.*
5 *Emphyteusis est concessa per ecclesiam patri recipienti pro se, & filijs, qui decessit duobus filijs relictis: & vnus decessit sine hærede, non reuertitur ad ecclesiam.*
6 *Natura huius dictionis vsque, quæ sit.*
7 *Emphyteusis paterna cōcessa per Abbatem duobus fratribus filijs vltimi defuncti, in cuius persona erat finita, quod retineat naturam primæ.*

S I mihi & Titio. In cōtractibus non est locus iuri accrescendi h.d. Oppo. de l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. & §. eū qui. s. eo. Solue vt ibi. Oppo. de l. fundus ille. de contrahen. empt. Se-
1 cunda sol. † gl. est vera: & ideo an in contractibus sit locus iuri accrescendi: distingue: aut in vsufructu: & habet locū: vt l. j. in fin. de vsufr. accres. Aut in proprietate, vel alio iure: & tunc aut in his quæritur quæ indiuidua sunt: & habet locū ius accrescendi: vt s. cōia prędi. l. propriū. ꝙ intellige vt ibi no. ꝙ est propter ius nō decrescendi. Aut in his quæ sunt indiuidua: & tunc aut in dispositione Principis: & habet locū ius accrescēdi: vt C. si impe. lib. soc. l. j. lib. x. Aut inferioris à principe: & tūc aut interest cōcedētis ꝙ habeat locū ius accrescēdi: & habet locū: vt l. fundus ille. de cōtrahē. emp. & no. hic ī gl. Aut cōcedētis nō interest: & non habet locū: vt hic, & s. de iureiur. l. si duo patroni in prin. & l. aquā. s. quēad. ser. amit. Fallit in asignatione libertorū, quæ licet non sit legatum, vel fideicommissum, vt l. asignare. per asi. liber. tñ habet locum ius accrescendi: vt l. vtrum. eo. tit. Et de his dixi in l. re
2 coniuncti. circa fi. s. de leg. iij. Quæro, † an
d habeat locū[d] in donatiōe causa mortis, quę sapit naturā contractus, & vltimarū voluntatū? vt l. tam is. §. j. & ibi dicitur s. de dona. cau. mor. Respondeo, locū habet sicut in legatis. Casus est C. de cadu. tol. §. fi. ibi: nec non in mortis causa donationibus, &c.
3 Quæro, quid † in mortis causa capione? Respondeo, idem: quia locum habet sicut in legatis & fideicommisis: vt l. Thais. §. Stichus seruus. s. de fideicommis. libert. ibi enim non erat legatum, vel fideicommissum: vt l. plane. la ij. in fi.
4 s. de lega. j. sed causa conditionis implendæ. Et ideo prædicta † inducuntur ad quæstionem. Concessum est duobus fratribus prædium in emphyteusim: moritur vnus: quæritur an eius portio reuertatur ad dominum, vel ad alium fratrem. Et Dyn. scripta diuersimode habentur hic, & l. codicillis. de vsufruct. leg. Specu. ponit in titulo. de emphy. §. nunc aliqua.. versic. lxix. Cynus ponit C. quando non pe. part. l. prima. Breuiter veritas est ista: quandoque conceditur emphyteusis fratribus duobus præsentibus: & tunc altero decedente non est locus iuri accrescendi: quia nec in contractibus: vt hic, cum similib. & quia post emolumentum
e iam alteri quæsitum non habet locum ius accrescendi:[e] vt l. j. circa fin. de vsufru. accrescen. per text. x. colla. de fratribus de nouo beneficio inuesti. capitu. primo de succes. feud. capitu. primo. & sic reuertetur ad ecclesiam, seu dominum: vt l. Lucius. §. Caio. ad Trebelianum. & l. finali. §. filium. de legatis secundo. quod intellige

a ¶ Vtrum. Perdit tñ cōtratab. de quo dic vt in l. j. §. si vel parens. si quis a pa. fu. ma. And. Barb.

b ¶ Emancipādo. Adde inquantū Alex. refert Bal. in l. licet. de lib. causa. ꝙ sicut emancipatio potest fieri ꝑtio, ita eodem mō feudū poterit cōcedi pretio: licet fieri nō debeat: vt in c. j. de natu. feu. & in c. ad nostrā. de empt. & vendi. & deinde subdit. quod tñ non habet propriā naturā feudi ꝙ pulchre in facto cōsuluit Bald. consi. ccliiij. lib. j. & cōsi. cclxxxvij. li. iij.

c ¶ A Titio. Adde ꝙ Pau. de Castr. dicit hic per hāc legē se vidisse terminare Florentiæ, valere couentionē, quā sæpe Florentini faciunt. s. promitto tibi decem, si Imperator hoc anno morietur: & si non morietur promittis mihi cētū. Nā si moritur, pōt agi ad decē: quia sufficit conditio pro cā. Ad cuius cōfirmationem Alexā. hic alleg. not. ꝑ Hosti. in c. gēma. de spō. l. Titius. & vidē hic ꝑ eū.

P. PAV. P.

d ¶ Habeat locū. Vide Socy. in l. duos. in ij. not. ff. de cōdi. & demonstra.

e ¶ Ius accrescēdi. Adde secūdū Alexā. ꝙ cū Bar. cōiter transeunt docto. nisi qñ sunt adiecta illa verba. ꝙ post mortem omniū reuertatur ad dñm, ꝑut vult Spe. in ti. de emphy. ver. lxix. i §. nūc aliqua. quem sequit Pau. de Castr. consilio. mihi clviij. & Rom. cōsi. Tu etiā adde, ꝙ idē si diceret ꝑ se suisq; heredibus, seu altero ipsorū: vt consuluit Bal. cōs. cxviij. incip. in christi nomine, videt cōsiderandū. j. libr. Et an ī cōtractu emphyteutico habeat locū ius accrescendi, vide Fede. cōs. lxxvij. & ccxxviij. Et an quid sit diuersum a feudo, & emphyteusi: & vide Bal. cōsi. cclj. li. iij. vbi pulchre quādo habeat locū ius accrescendi: & an si pater decedat relictis tribus filijs, & feudo, si vnus tantum petierit inuestiturā intra annum, alij nō: an portio illorum, qui non petierunt inuestituram, accrescat illi, vel reuertatur ad dominū ꝙ facit ad limitationē, de qua ꝑ Alexā. hic in fin. iiij. col. qui in quantum dicit post

Bar. ꝙ emphyteusis finita per lineā, et. de nuo renouata capit naturā primæ, allegando inter alia Ro. consi. ccxv. dic ꝙ est est cxv. & Pau. de Cast. cons. ccxxxij. Tu adde ꝙ Paul. de Cast. cōsi. clvj. dicit ꝙ si feudū ad dominum per feloniam reuersum est, & ante latam sententiam dominus renouauit, ꝙ non mutat naturam feudi antiqui: sed si lata est sententia: dicit feudum nouum: & dicit ita expresse tenere Dy. in l. ꝙ dicitur de impensis. Et inquātū subdit limitandū illud quod dicitur, ꝙ fundū renouatū tenet naturam primi: nisi sint in renouatione adiectæ nouæ clausulæ, vel aliqua noua qualitas: quia tūc censeretur noua cōcesio. allegādo Pau. in d. cōsi. ccxxij. ꝙ nō ïueni a ccxxx. vsq; ad ccl. aliquid ad materiā. sed cōsiliū per me allegatū clvj. bene dicit, ꝙ si in renouatione feudi facta post sententiā, qua declaratū est fundū ad dominum pertinere, dicatur tanq; de feudo veteri & antiquo, ꝙ propter hæc verba hęc renouatio nō tenet naturam primi, cū aliud significatū posint habere dicta verba, quam ꝙ renouatio capiat naturā antiqui, nō assumet formā antiqui: aliquantulum latius ibi vide, qa ïtelligit gl. in d. l. peculiū. aliter quā Alex. Et de hac quæstiōe formata ꝑ Bar. quādo duobus fratribus concessa est emphyteusis, vide pulchre Petr. de Anch. cōs. ccxvj. inci. in Christi nomine. duo prima dubia. & videtur ad Bar. hic Alex. in cōsi. xvij. colū. ij. in v. volu. & ibi ponit limitationem.

Et ideo Nota q dm. hac q. contra [illegible] fin / alex hic n. ii & [illegible] 152 ff de leg. 3.

[illegible] hoc fra[illegible] [illegible]

tellige, nisi fuerit emphyteusis paterna, vt statim dicam. Quandoq; conceditur vni tantum hoc modo: Concedo tibi, & Titio
a fratri tuo absenti: tunc si concesio fit ex causa lucratiua[a] ab initio nō valet, nisi pro dimidia, vt hic: nec est locus iuri accrescendi. Sed si esset ex causa onerosa, quia concesio fieret pro certa quantitate, quam dabat ab initio pro pensione annuatim soluenda: tunc accresceret ab initio ipso iure: quia in persona alterius nō valet: vt dicta l. fundus ille. Quandoq; cōceditur sic: Cōcedo tibi recipienti pro te, & nomine Titij fratris tui: tunc ab initio valeret cōcesio in totum: & sic reuertitur ad dominum: sicut si illi Titio præsenti cōcesisset: vt l. fundum mihi cùm venderes. de act. empt. non est ergo locus iuri accrescendi, nisi sit dictum: vt
5 dicto c. j. de fra. de nouo benefic. inuesti. Quæro, † si emphyteusis est cōcessa patri recipienti pro se, & filijs: qui decesit relictis duobus filijs: demū vnus decesit sine hærede: an eius portio reuertatur ad ecclesiam? Dico quòd nō: quia est emphyteusis paterna: ergo frater fratri succedit: vt x. col. qui feud. da. possunt. c. cum verò Conradus. & de succes. feu. c. j. & de fra. de nouo be-
b neficio inuesti. c. j. quod fortius probo. Ista cōcesio[b] in persona patris est inter viuos: filij verò capiunt demū patre moriente: vt dicam j. eodem l. quod dicitur. & sic in eorum persona est mortis causa capio: vt l. qui pretio. & l. mortis causa capitur. §. ij. ibi: sed & do aquam quis stipulatur, &c. de dona. causa mor. & dicam j. eo. l. qui Romæ. §. Flauius. sed in mortis causa capione est locus iuri accrescendi: vt dicta l. Thais. §. Stichus. & etiā in mortis causa donatione: vt dicta l. j. in fi. C. de cadu. tollen. ergo &c. Prętere a, idem videmus in stipulatione operarum: licet filij nō veniāt vt hæredes, sed vt filij: vt l. vt iurisiurandi. §. si liberi. s. de ope. lib. tamen fratre decedente accrescit alteri fratri: vt l. vt iurisiurandi.
6 §. si liberi. de ope. lib. Præterea, ista verba, † stipulor mihi, meisque filijs, vsq; ad tertiā generationē &c. ex natura huius dictionis vsq;, important vt statim cū finita est emphyteusis in persona vnius videatur renouata, seu de nouo concessa, in persona alterius: vt l. repeti. in princip. & l. sicut in annos. supra quibus modis vsusfruct. amit. & sic ex noua concesione videtur alter frater habere: sed quando conceditur duobus fratribus pro se, suis
c que filijs, &c. intelligitur[c] quilibet pro parte sua recipere: pater autem super toto. quod puto verisimum: & sic de facto per
d istam vltimam rationem consului.[d] Sed quid † si Abbas em-
7 phyteusim paternam de nouo concesit duobus fratribus. Respon. licet esset finita emphyteusis in persona patris, & gratia
e esset filijs concedere: tamen eis non concedere erat iniuria[e]: vt l. j. §. permittitur. de aqua quotidiana. Vnde tunc crederem verba contractus debere intelligi secundum naturam præcedentis contractus: vt super toto quilibet sibi suisque filijs videatur stipulatus esse recepisse: vt omnia in hoc repetita videantur: argu. supra loca. l. item quæritur. §. qui impleto. & supra soluto matrimonio. l. penultima. §. vxor. de vsur. l. si stipulatus. & est casus expressus in capi. j. de suc. feud. & de fra. c. j. Sed quid si vnus frater decedit relictis duobus filijs, an erit locus inter eos dicto iuri accrescendi, ex vigore dictæ stipulationis: Si fuerit auita emphyteusis, non est dubium. Si paterna tantum: tunc idem in portione patri eorum contingente: ratione prædicta.

Si stipulatus fuerit. Quādo verba sunt clara pro stipulatore, interpretationem restrictiuam non recipiunt. hoc dicit. Habuistis supra eodem l. quicquid astringendæ. Oppo. de l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. supra eodem. Solu. ibi verba erant ambigua: hic clara: vt l. ille aut ille. §. cum in verbis. supra de lega. iij. Oppon. de auro & argento lega. l. inter vestem. Sol. ibi in his quæ dependēt ex voluntate vnius, scilicet testatoris: vnde eius volūtati statur: hic ex voluntate duorum: ideo non statur voluntati solius promittentis.

1 *Si habeo domum communem tecum, & prohibeam socium tuum, quem duxisti, ne ingrediatur, an ipso ingrediente posit puniri.*

S I stipulatus fuerit. Contractus stricti iuris recipit interpretationem extensiuā, quando aliàs non habet effectum. hoc dicit, quod nota tetigi s. eo. l. quicquid. Dicā plenius in l. vt gradatim. §. & si. l. j. de mune. & ho. ideo enim extenditur ad alium:
1 quia aliter vti nō posset. Facit ad q. † tu & ego habebamus domum cōem: tu ducebas sociū tuū, ego prohibui: ille fuit ingressus, an puniatur? Videtur ꝙ sic: quia potior est causa prohibentis: vt. l. Sabinus. s. cōi diui. In cōtrariū, & bene: quia non prodesset mihi habitare, nisi possem ducere amicum. Adhoc facit s. cōi diui. l. si ędes. & ꝙ ibi no. quia res est destinata ad hunc vsum. ergo vnius tantū sufficit cōsensus: sed si ab alio socio nō ducebat, sed sua sponte ipse intrauit, sufficit vnius prohibitio: vt l. de pupillo. §. si pluriū. s. de oper. no. nū. vt ipse solus videat iniuriatus. Facit l. si quis hac lege. §. pe. s. qui & à qui. licet in aliquo videat contra. s. ꝙ nō pōt reuocari in seruitutem, sine omniū cōsensu: sed nec hic posset solus agere de iure, ꝙ respiceret ipsam rem: sed de iniuria facta sibi per introitum, sic.

1 *In obligatione alternatiua ille solus qui electus est, est in obligatione.*
2 *Electio quando trahit secum executionem, non est locus variationi.*
3 *Differentia inter futurū subiunctiui, & futurū indicatiui.*
4 *Hæc lex non corrigitur per auth. qui semel. C. quomodo & quando iudex.*
5 *Varians condemnatur in expensis.*

S I quis stipulatus. Qui habet electionē per futurum subiunctiui, nō pōt variare: sed si per futurū indicatiui, sic. h.d. Diuide in partes. Ex
1 prima nota † ꝙ post electionē iste solus, qui est electus, est in obligatione. Secūdo nota ꝙ dixi in summario. Ad primū opp. j eo. l. si duo. & de cōsti. pe. l. illud. Sol. illud ante electionem: hic post electionem. & intellige electionē perfectā, ita ꝙ nō sit locus variationi: vt j. dicā. Opp. de leg. j. l. huiusmodi. §. stichū. Sol. in legatis demū facta electione, statim dñiū est legatarij: in stipulatione secus: & iō electio trahit secū executionē. Ad idē ꝙ no. in d. §. stichū. & l. statuliberū. §. stichū. s. de le. ij. & de op. leg. l. apud Aufidiū. Ista rō nō est vniuersalis: Pone testatorem reliquisse res hæredis alternatiue, vt res alienas: tūc dicta rō cessaret. & iō dic rationē gñaliorē: qa vltimę volūtates nō pñt esse ī pēdēti sicut cōtractus: vt l. fi. s. cōi. ꝑd. Opp. s. de ꝑcu. l. si is qui. Sol. vt ibi: quia ibi fuit lis cōtest. & sic cōcordat cū ista. Oppo. j. eo. l. eū q certarū. infi. Sol. ibi habebat electionē tacite à lege: hic ab homine: vt ibi di-
2 cetur. Ex ꝑdictis nota † ꝙ vbicūq; electio secū trahit executionē, nō est locus variationi: & ideo si poneremus in prin. legis ꝙ vnus solus sit in obligatione, vt tex. dicit, intelligo postq; nō pōt variare: & sic electio est perfecta. & hoc significat illud verbum elegerit: ꝙ rē perfectā significat: vt l. j. in fin. s. ꝙ quisq; iur. Nā eo ipso ꝙ alter solus est ī obligatione. alter nō posset ex variatiōe eli-
3 gi: vt l. si is cui de leg. ij. † Quæro, quæ est
f differētia[f] inter futurū subiunctiui, & futurū indicatiui. dicit Io. grāmatici certāt. Vel dic verius secundū Azo. futurū subiunctiui: format à præterito indicatiui: ideo cū semel velit, semper erit verum eū voluisse: & ideo nō est locus variationi: quia impleta est electio. Sed verbū volo, format à præsenti. Cū igitur dico, cū volā: intelligitur. i.

a POMATES. ¶ Ex causa lucratiua. Istam doctrinam Bar. sequit Alex. consi. xxiiij. col. iij. vol. v. no. ex verbis Bar. ꝙ ad esse contractus emphyteutici non est necesse: quod aliquid a principio cōcedenti detur de quo per Alex. consilio cxvij. in vlti. col. ad fi. vol. iiij.

b POMATES. ¶ Ista conceptio. Hoc sequitur Sozi. cōsi. cxxv. col. iiij. vbi pulchre de hoc infert: & etiam hic sequitur Alexā. consi. xxvij. colū. ij. volumi. v. & sequē. eod. volu.

POMATES.

c ¶ Intelligitur. Vide Alex. cōs. cciij. vol. ij. & xvij. colū. ij. in iij. dubio. vo. v. vbi ponit, quando concesio esset facta per dictionem cuilibet. & dictū cuiuscūq;, vel esset dictum ꝙ post mortem eorum reuerteretur &c. & xxij. colū. iij. volu. v. vbi esset recepta per dictionem quilibet. & xxiiij. col. ij. eo. volu. v. vbi etiā Alexan. consi. ij. col. ij. vol. v. & cvij. volu. iiij. & vide etiam plene de hoc Alexā. in d. consi. ij. vol. v. col. iij. & seq. & omnino ad hæc consil. xiij. col. fi. vol. v. vbi ponit quādo emphyteusis esset concessa duobus, & cuiuslibet eorum hæredibus. & cxix. eo. volu. vbi ponit quādo quis recipit cum vxore, & liberis, & cuiuslibet eorū, hoc acto tamen ꝙ pars prēmoriens accrescat superuenienti.

d ¶ Cōsului. Adde ꝙ istud consiliū. Bart. est nu. lviij. & incipit ex themate prædicto tria dubia eliciuntur. Et adde Alex. in consi. cxxxvj. in prin. in j. volu. & in cōs. cxxviij. in prin. in v. col.

e ¶ Erat iniuria. Adde post Alexand. ꝙ hanc opi. Barto. tenet Roma. consi. mihi xxij. & ccxij. in princip. Petr. de Ancha. consil. cxxxiij. incipien. in Christi nomine, plene & subtiliter. & cōsilio. clxx. incip. casus talis est, quidam dom. Ricobinus sed Ro. consilio. lxx. mutauit opin. & ibi dat tres solutio. ad dictū Barto. in §. permittitur. quarum vltima est, quod non habeat locum in ecclesia. Et huic opinioni videtur adhærere Alexand. tanquā veriori in puncto iuris: aduertendum tamen est, quod Petr. de Ancharan. in dictis consilijs per me allegatis loquitur in emphyteusi ecclesię: & tamen tenet opi. Barto.

f ¶ Quæ est differentia. Adde Alex. cōs. xcviij. lib. j. & Bald. cōs. xxij. lib. iiij.

P. PAV. P.

a ¶ Nostra interest. Vide Cor. cõsi. iij. ici. Titius vendidit. ad fi. pe. col.

b ¶ Cũ stipulatus sim. Et intellige secũdũ Ang. q̃ nõ perimit res a iure, nec ope exceptiõis, quãdo pœnalis stipulatio incipit a præcedẽri conuentione vestita, & adiecta est clausula tato manẽte pacto. secundũ q̃ dicit Ro. reddit ista lex secum dũ istũ intellectũ singularis. And. Barb.

c ¶ Tertio. Et hic habes casum singularẽ quod sicut dies certa nullo mõ variabilis ex forma stipulationis cõcepte interpellat pro homine: vt l. magnã. de cõtra. & cõmit. stip. C. ita ẽt dies a principio certa variabilis in tps anguſtũ, & plixius, ad nutũ stipulãtis, interpellat pro hoſe, nunq̃ exeat memoriã tuã. Pro hoc etiã attẽto dicere, q̃ id q̃ dicit, stipulationem pœnalẽ nouare primitiuã immediate, cũ cõmiſſa est propter morã, nõ videtur sibi locũ eo casu, quo variabilis est dies ad stipulatoris nutũ in forma prædicta. q̃ apparet: qa tũc nõ esset termini prorogatio, de qua loquit hec lex: imo esset nouus cõtractus: vt l. cũ in plures. §. lege dicta. ſ. loca. & nouã dilationẽ habens cõſiderareq̃ hic erat adiecta dies & pœna: & ſic nõ admitteba t purgatio moræ quia oĩs primitiua, quo ad oẽm effectũ erat trãslata i pœnã. Et illud nõ tãgit doc. Dicã plene in repetitione l. ſi inſulã ſ. eo. Andr. Barba.

Cũ volens ero, ſeu volẽs durauero: ideo licita est variatio vſq̃ ad litis cõte. abinde non est licitũ variare: quia iam posset auferri patri conteſtanti litẽ, ſus defendendi. Quæro, prædicta nõ videnť rñdere queſtioni propoſitæ: nã in prin. quis ſtipulatus est quẽ velet. & hęc dictio vellet, eſt præteritũ imperfectũ ſubiũctiui, & preſens optatiui q̃ hic in rñſione nõ ponit. Rñ. cũ hęc dictio velet, nõ ſignificet trẽ perfectã: idẽ est q̃ in futuro indicatiui: vt dixi ſ. eo. l. centeſimis. in fi. Quæro, an iſta† lex ſit correcta p authẽ. qui ſemel. C. qũo & quãdo iudex. Dico q̃ nõ: quia illa loquit. in differẽte: hic vero loquit in deſiſtẽte à petitiõe prima, & incipit ſecundã. Sed tũc cõtra: quia renunciare liti videt per pactũ de nõ petẽdo: vt. l. poſtq̃ liti. C. de pac. Sed pactũ factũ de vna ex rebus alternatiue debitis, porrigit ad altã: vt ſ. de pac. l. ſi vnus. §. ſed ſi ſtipulatus. Solu. prædicta vera: niſi de mẽte paciſcẽtis aliud appareret: vt puta, paciſcor ne petã Stichũ: ideo quia volo petere Pãphilũ. vel aliud in pacto expreſſo de nõ petẽdo: aliud in hoc pacto tacito, q̃ inducitur p renunciationẽ: quia ad aliã rẽ, vel perſonã nõ porrigit. Rõ quia habet in ſe cõditionẽ annexã. ſ. q̃ volo aliud petere, vt dixi: vel ex natura taciti q̃ nõ operať tantũ, q̃tũ expreſſum, vt in tacita pupillari, & ſimilibus. Et ex hoc patet, q̃ poſtq̃ ſemel variauit, iterũ nõ põt: quia de illo videtur feciſſe pactũ de nõ petendo. vt dictũ est. Quæro, †vtrũ variãs condẽnet i expẽſis. Reſp. ſic: vt not. in ſimili in l. edita actio. C. de edẽ. in materia de cumulatione.

1 ☞ *Idoneus non dicitur litigioſus, nec qui ſit in arce munitiſſima: ſed qui eſt facilis ad conueniendum, vel legalis.*

2 *Habens poſſeſſionem in loco ſuſpecto, ita quod veriſimile eſt quod fiat pauper. dicitur non idoneus.*

Si quis ita. Qui promittit ſatiſdare ſi non ſatiſdat, tenet ad intereſſe: q̃ est inquãtũ principalis non est ſoluendo, vel ſi cõueniri non põt. h. d. In tex. ibi: niſi q̃ plerũq̃, &c. ſubaudi, determinatiue, nõ correctiue ponit hoc, niſi Dyn. q. d. prædicta vera, † ſi reus principalis est ſoluendo, & põt cõueniri, vel est legalis homo: ſecus ſi eſſet ſoluẽdo, nõ tamen poſſet cõueniri de facili: quia habet fortẽ rochã, in qua ſtat: vt l. ij. circa prin. ſ. qui ſatiſda. cog. & ibi no. Idẽ ſi est homo, qui non ſolueret ſine litigio. Hoc em intereſſe æſtimať: vt l. eũ qui. in fi. ſ. de in diẽ addic. & legit duobus modis, ſecundũ vnã lec. Opp. j. de fideiuſ. l. qui ſatiſdare. Sol. ibi ſcienter accepit nõ idoneũ: hic ignorãs. Hæc vera licet gloſſ. aliter ibi dicat: & ibi dicemus. Opp. quia ſemp noſtra intereſt[a] habere plures reos, vt l. iiij. in fi. de lib. leg. Fateor: ſed iſtud intereſſe non æſtimať de pũti. niſi quatenus principalis non eſſet ſoluendo. † Quæro, quid ſi principalis eſſet ſoluẽdo de preſenti ſed habet poſſeſſionẽ in loco ſuſpecto, ita q̃ veriſimile est q̃ fiat pauper: an huius habebit rõ? Vel pone obligationẽ eſſe in diem, vl̃ ſub conditione, ita q̃ ſtatim nõ põt exigi. Rñ. ſic: vt no. ſ. ſol. ma. l. ij. §. j. in glo. mag. Sed qualiter fiat æſtimatio hic, & primo caſu quãdo nõ põt cõueniri, vel nõ est legalis, ſed litigioſus. Reſpon. quãto minus talis actio poſſet vendi: vt ſ. ad Treb. l. j. §. ſi heres.

1 ☞ *Prorogatio termini pœnam commiſſi impedit: ſed cõmiſſam non perimit.*

2 *Mortuus arbitrari non poteſt ſi adiceretur operi incerto.*

3 *Pœna quando committatur, licet quis non arbitretur.*

4 *Pœna adiecta ab homine, ſi non fiat opus intra tantum tempus, ſtatim committitur, cũ certum ſit intra illud fieri non poſſe: ſecus ſi adijcitur à lege, tunc non committitur, niſi toto tempore elapſo.*

5 *Banniſus, qui ex forma ſtatuti poteſt elapſo termino banni occidi impune, non poteſt occidi ante finitum terminum, licet certum ſit in termino ipſum comparere non poſſe.*

6 *Pœna adiecta facto, ſi eſt talis, quæ ipſo iure ſecum trahit executionem: puta quod quis ſit infamis: ſtatim cùm eſt commiſſa executio eſt exacta.*

7 *Arbiter quando poſſit prorogare terminum ſtatuti parti ad aliquid faciendum, poſtquam certum eſt in termino expediri non poſſe, vt pœnam euadat,*

8 *Periura quod quis non ſit, ſi tempus iuramenti eſt prorogatum, & certum ſit quod intra terminum expediri non poteſt, quod per iuramentum promiſerat,*

9 *In caſu huius legis ſtipulator non poteſt pœnam petere opus eligendo: niſi ſit adiecta clauſula, rato manente pacto.*

10 *Promittens dare centũ Titio in Paſchate, & abinde in antea ad Titij voluntatem: abſq̃ alia interpellatione adueniente die paſchatis, conſtituitur in mora: quia dies paſchatis interpellat.*

b ¶ Vm stipulatus sim. [b] Prorogatio† termini impedit pœnã cõmitti: ſed commiſſam non perimit. h. d. Diuide, Primo ponit queſtionem: Secundo, quæſtionis ſolutionem. Tertio, reſpondet tacitè obiectioni. Quarto concludit ad præmiſſa. Secũda ibi: Proculus. Tertia ibi: nec ad rem. Quarta ibi: & propemodum. Pone caſum in terminis, vt patebit ex ſequentibus. Et quia hæc lex est difficilis, lege literam, & eam expone, ſi opus certæ ſcilicet formæ. Nec obſtat l. mulcta. ſ. de conditio. & demonſtra. in princip. Item ibi non deſiderauit. ſubaudi, non tamen erat neceſſe quod hic deſideraret, vel interpellaret: cum dies appoſita interpellaret pro ſtipulatore. Ibi: ſuperfuiſſe. ſed hoc est falſum: imo bene pœna eſſet commiſſa, quia non erat hic conditione opus, ſi fieri arbitratus fuerit: ſed illa verba, arbitratu meo, quando apponuntur operi certæ formæ, etiã ſi intelligantur. i. deſiderio meo: important quandam admonitionem. vt celerius fiat: non conditionem. Et ſic non extinguitur mortuo ſtipulatore: vt ſ. eodẽ.

a l. ſi decem cum petiero. Not. † quod mortuus arbitrari nõ poteſt, ſi adijceretur operi incerto. quod dic vt ſ. eodẽ. l. ſi ſtipulatus fuerim. in princip. Habetis tria. Primo quod pœna committitur, licet quis non arbitretur. Secundo quod pœna committitur ante tempus, ſtatim cum certum est perfici opus ante tempus nõ poſ-

c ſe. Tertio.[c] quod prorogatio termini impedit pœnam committi: & commiſſam non tollit. Ad quodlibet iſtorum oppon.

3 † Ad primum, quod pœna non committitur, niſi ſit arbitratus: nam oppo. de l. mulcta. in princip. ſ. de conditio. & demonſtrat. Solu. ibi venit in diſpoſitione: fieri opus incertæ formæ, certificãdum arbitrio alterius. Vnde illo non arbitrante: pœna non committitur: ſed hic fuit opus dictum certæ formę: alias pœna iſtanõ poſſet committi. Oppo. quia tu dicis contra hunc textum. qui dicit opus arbitratu meo. ſi eſſet opus certæ formæ tunc nihil releuaret arbitrio meo. Dicit gloſſa quod tam in qualitate operis, quam in opere prorogando, & perficiendo, &c. Quid vult dicere? Dico quod opus certæ formæ fuit expreſſum ſecundum qualitatem operis approbandam poſt opus factum: an ſit factum bene, vel male: reſeruaui arbitrio meo. Et hoc vult dicere dum dicit in qualitate operis: vel reſeruaui arbitrio meo, vt poſſem prorogare terminum operi perficiendo ſtatutum: vel dic arbitratu meo limitando formam operi datam ſecundum Iacobũ de Aret. vel dic quod arbitratu meo, quod ĩtra illud tempus ante calendas poſſum te interpellare ſi velim. quaſi dicat illud tempus ſit arbitrio ſtipulatoris, non promiſſoris. Et licet quælibet expoſitio ſit vera: tamẽ hæc vltima plus placet & text. Innuit ibi nec ad rem pertinere. Opp. iſta verba ſunt ambigua, ergo pro promiſſore interpretantur: vt l. ſtipulatio iſta §. in ſtipulationibus. ſ. eodem. Solu. hoc operatur hic ex præſsio certæ formæ. Item quia fuit adiectum certum tempus: & ex hoc apparet, quod contrahentes voluerunt facere conditionem: ſed ſtipulatori reſeruare prorogationem termini vel approbationem operis vel ponere in ſui poteſtate quod ante poſsit deſignare tempus. Oppo. per ſi, deſignatur principaliter cõditio vt: not. ſupra eodem. l. ſi decem cum petiero. & ibi gloſſa dicit ſupra eodem l. centeſimis. in fine. & quando dies legati cedat. l. ſi Titio. hic ergo est conditio, non monitio. Reſponde, quod iſta verba ſi opus factum non erit ante calendas Maij conditionem ſignificant: ſed illud, arbitratu meo, non faciunt conditionem, cum iam ſit declarata certa forma operis vel ergo facit monitionem: vt intra certum tempus poſsit moneri ſtipulator ſi vult, vel poſsit terminũ prorogare. vel facti conditionẽ reſolutiuã: vt ita demũ nõ teneať, ſi ſibi placuerit formã operis mutare, ſecundũ diuerſas lec. ſ. poſitas. cũ ergo nõ mutat formã, videtur durare in prima volũtate expreſſa: & q̃ non facit, incidit in pœnã. Venio ad ſc̃dm: hic

hic dicitur q̃ pœna est ante diem commiſſa. cõtra l. in illa ſtipulatione ſi calendis. ſ. eod. glo. ſoluit, q̃ ante aduentum diei, ipſo iure est commiſſa: ſed ante non poteſt exigi: vt in contrario.

Contra illud quod ipſo iure non ſit commiſſa opp. de l. quicquid adſtringendæ. §. fi. ſ. eo. Sol. illam ſecũdum iſtam intellige. Vel ibi erat actus momentaneus, de quo non poteſt eſſe certũ, me non aſcendere Capitolium intra biennium niſi totũ trãſeat: hic non est actus momentaneus. Sed contra illud oppo. q̃ in opere, quod est certum ante diem perfici non poſſe non cõmittitur ipſo iure: vt l. ſtipulationes non diuidũtur. §. ſi quis ita. vbi nõ cedit dies ante elapſum totum tempus. Sol. vt ibi: quia non cedit dies cum effectu vt antea poſsit exigi: & illa est verior expoſitio per iſtam l. Opp. j. eo. l. inſulam. Reſpondeo, glo. tua quæ est hic, dat vnam reſponſionem not. quæ menti est tenenda, ita q̃ nullo modo exeat. Dicit gl. q̃ ibi non fuit adiecta pœna. hic ſic. † No. ergo, q̃ quando adĳcitur pœna ab homine ſi

4 non fiat intra certum tempus: ſtatim ipſa committitur, cũ certũ est intra tempus fieri nõ poſſe: licet ante diem non poſsit exigi. Sed ſi pœna apponitur à lege, ſicut est in l. inſulam. vbi venit in tereſſe: tunc non committitur, niſi elapſo toto tempore. Sed dices tu, Etiam intereſſe videtur appoſitum à partibus: vt ſ. eo. l. ſtipulationes non diuiduntur. ver. Celſus. & ibi no. Sol. hic loquit quando à partibus apponit pœna expreſſe: ſecus ſi tacite: vt ibi.

5 Et iſta ſunt no. ad multa. Pone, dicit † ſtatutũ, q̃ elapſo termino banni impune poſsit occidi: Poteſtas exbãniuit quendam, ſi non venit intra tertiam diem: exbannitus eſt Florentiæ: terminus eſt trium dierum: elapſi ſunt duo dies, in vno nõ poteſt venire. an poſsit occidi ante elapſum terminum? & certe[a] nõ: quia

a hic pœna imponit à l. nec curo ſi exprimitur à iudice eo modo quo ineſt: vt ſ. de leg. j. l. iij. dicam in l. iiij. §. ſi quis condemnatus. ſ. de re iu. Hoc probatur extra de elec. c. cõmiſſa. li. vj. Poſſes dicere idem eſſe ſi à iudice nõ imponeretur: cũ licet ante tps commictatur, nõ tamen ante tps poteſt exigi, vt ſupra dictũ est. Rñ.

6 Prædicta vera, quãdo in executione exigit factũ hominis: † ſed in executione quæ fit à lege, vt q̃ quis ſit offenſibilis, q̃ ſit infamis, vel excõmunicatus, iſta ſtatim quãdo est cõmiſſa, eſt facta executio: vt l. furti. in princ. ſ. de his qui no. infa. de pœ. l. qui vltimo. no. ſi à non compe. fud. l. fi. Item facit: arbiter ſtatuit † ter-

7 minum parti ad aliquid faciẽdum: an poſsit terminum prorogare poſtq̃ certum est partem intra terminum expedire nõ poſſe, vt per hoc euitetur pœnæ cõmiſsio. Dic quædã est pœna, quæ infertur à lege: puta, vt ille qui nõ probat intra terminũ, poſtea nõ audiatur: & quo ad iſtã prodeſt prorogatio: quia nõ eſt commiſſa. Alia eſt pœna cõuentionalis: & iſta ſi quidẽ expreſſe erat promiſſa in hunc caſum, iam erat cõmiſſa, & prorogatio arbitri in hoc nõ prodeſſet: vt l. quid tamen. in fi. de arb. Vel forte poſſes dicere q̃ eo ipſo q̃ habet poteſtatẽ prorogandi terminũ, etiã in pœna cõmiſſa obſtat exceptio: ar. j. eo. l. q Romæ. §. Callimachus. ĩ fi. §. ſed ſi nõ erat cõmiſſa, progatio pdeſſet: vt dictũ est.

8 † Item quid ſi prorogauit terminum iuramenti poſtq̃ certum erat intra terminũ te expedire non poſſe, quod per iuramentum promiſeras: an elapſo termino eris periurus? Et dicũt q̃ ſic, per iſtam l. ſed non bene dicunt: quia pœna periurĳ imponitur à lege: & ideo niſi totum tempus tranſeat, non eſt periurus. Venio ad tertiũ. dicitur, q̃ termini prorogatio nõ tollit pœnã iam

9 commiſſam. Opp. † ſi quis cau. l. ij. et l. poſt diem. ſ. de leg. cõmiſ. & l. cũ in plures. §. ij. ſ. loca. Glo. tua dicit, fateor contrarium, q̃ ego qui elegi opus non poſſum petere pœnam obſtante exceptione, niſi eſſet dictum rato manente pacto. Ita dicit ibi glo. ha ber ergo locum hæc lex q̃ vtrunq̃ poſsit peti, ſi dicatur rato manente pacto: ſecus ſi nõ dicatur. Pet. reprehendit hanc glo. quia opus erat in conditione, non in promiſsione: vt innuit in princ. legis: & ſic non poteſt dici, q̃ aliquod pactum præceſsit. Diſtinctio ergo iſta nõ videtur bona, vtrũq̃ ergo habebitur, ſecundũ quod dicimus in l. centum Capue. ſ. de eo quod cer. lo. & hic videtur pœna loco cõemptus poſita. Dicit ne bene? Certe nõ. tene iſtam gl. & intellige q̃ opus fieri fuit in conditione: ſed quia poſtea opus noluit, exceptiõe repellitur. Vel intellige q̃ vtrũq̃ fuit in obligatione. ſ. opus fieri: & ſic fuit dictum, rato manente pacto. & vt proben glo. & reproben Pet. habetur in iure iſtud: Paria ſunt poſt moram commiſſam ſtipulationem incœpiſſe à præcedenti conditione, vel a præcedẽti conuẽtione: vt l. j. §. item

a ¶ Certe non. Adde quod cum Bar. tranſit Ange. & Paul. de Caſt. qui dicit q̃ alias inducebat ad quæſt. de matre, quæ neglexit vſq̃ quaſi in finem anni, pe tere tutorem vel tutelam aſſumere, ita quod non reſtabant niſi octo dies intra quos aſſumere non poterat, propter ſolennitates quæ requirebantur ex forma ſtatuti: an deberet adire hæreditatem filij mortui, cui in tempore proſi ita. j. & ij. reſponſo. ſ. ad l. Falci. quia poſt moram illud quod deuenit in præcedenti promiſsiõe est nouatum: vt l. obligationũ fere. in fi. ſ. ti. j. Nõ curo ergo de dicto Pet. Præterea, probo quando vnũ est in obligatione, aliud in ſolutione: recipiendo vnum præiudicat in alio: & poteſt purgari mora vſq̃ ad lit. conteſt. vel vſq̃ ad ſententiam: vt l. litẽ veniunt. §. cũ prædiximus. ſ. de peti. hære. & l. ſi ſtipulatus fuero decẽ in melle. j. de ſolu. & ita hic, poſito q̃ opus nõ ſit in obligatione, tñ est in ſolutione: & ſic ſuſci piendo opus, pĩudico in pœna. Et opp. vlterius, dicit q̃ ante diem eſt pœna commiſſa. Cõtra, quia pœna apponit loco intereſſe: ſed ante diẽ nõ cõmittitur intereſſe totũ: vt l. ſtipulationes nõ diuiduntur. §. fi. So. nõ ſequit: quia in iſtis pœnis inſpicitur quod interſit nõ quãtũ interſit: vt l. ſi. j. de

10 præto. ſtipu. Vltimo, †vnũ dubium[b] formo: promitto tibi dare centum vſq̃ ad pascha: & abinde in antea ad tui petitionem: quæritur, vtrũ aduenĩẽte die paſchatis ſim in mora ſine aliqua interpellatione: & videť q̃ nõ: quia nõ p̃miſi ſimpliciter vſq̃ ad paſcha: ergo debeo iterpellari: vt l. ſi ex legati cã. ſ. eo. In cõtrariũ est veritas: quia qñ dicit, abinde in antea ad ſui petitionẽ: verũ est in ,progatione termini: qa põt ,progare ſi vult tñ dies iterpellat ,p hoie. Caſus est hic: ,put illa verba, arbitratu meo in telligunť termini ,progati: vt dicit gl. ſup verbo, arbitratu. & nil ad rem: vt ſ. dixi.

Cum uenderet. Qui non dat fideiuſſores, & nõ liberat vt ,pmiſit, tenet ad intereſſe. h. d. Qualiter iſtud intereſſe æſtimabiť? Et puto q̃ fiet hoc mõ, q̃ quãto minus vẽderet, tm̃ ſit intereſſe: vt l. j. §. ſi hæres. in fi. ſ. ad Trebel. Dicũt enim laici, vendas eam ,p libris, vel minus: & nõ curo, vt ,pmittas liberare. Iſta glo. quæ hic dicit, q̃ intereſſe non eſt in obligatione: male dicit, vt dixi in l. ſtipulationes non diuiduntur.

1 ☞ *Promittens ſimpliciter fundum, intelligitur promittere fundum dari.*

2 *Fundum qui promittit, promittit proprietatem, & vſumfructum.*

3 *Libellus, in quo quis petit ſimpliciter fundum dari, quomodo intelligatur.*

Si fundum. Oppo. de l. videamus. §. ex cauſa. de vſu. Dic vt vidiſti in l. ſi filius. §. fina. ſ. eod. vt ibi dixi. Vltimo nota iſtam legem ad vnum: Habuiſti de ſtipulatione fundum dari, in l. ſi ſeruum. §. fina. ſupra eodem. & l. vbi autem. §. finali. ſupra eodem. Item habuiſti ſtipulationem fundum tradi: vt ſupra eodem. l. ſi rem tradi. Item habes hic fundum prĕſtari: quod idẽ est quod ſtipulatio fundum tradi. Quæ-

1 ro, †quid ſi promiſi fundum ſimpliciter, non adiecto dari, vel tradi? Reſpon. intelligitur dari. Caſus eſt ſupra eodem. lege ſi filius. in fin. cum gloſſ. de contrahenda emptione. lege, ſi ita. in fine. Ratio est: quia fundus non eſt aliud quam proprietas, &

☞ POMATES.

b ¶ Vltimo vnum dubium. Vide Angel. qui idem tenet in l. ſi inſulam. colum. xxvj. & Imol. ibi ſ. eodem. Ange. & Imo. in l. ita ſtipulatus. j. eo. & vide Bal. in c. mandatum. in fin. de reſcript. & in c. ij. an ille qui interfecit fratrem domini ſui. & Paul. de Caſt. conſil. clxviij. & vide text. notabilem in l. fin. §. præterea. & ibi ad hoc ponderat Bald. C. de iure do. & Aretin. conſil. cxxj. alias clxxj. colum. iij. et Fede. in c. perſonas. colum. iij. de appell. & Alex. non ab re, in l. nemo poteſt. ff. de legatis primo. in pen. & vlti. col. & Feli. in c. j. col. pe. de præſcrip.

Notex .l. solo. gl. qd contentio sead faciendam certa die in stipulatione Reddit illam nullam conceptam sine expressione diei. & in hoc Approbat contra sm. firm. de aceti. Ind. n. 4 Alex. n. 24. Jaß. col 4. Ripa n. 7. & mari. Soci n. 65.

Ibi Quare dicas. inquam eius dicit Approbat contra sm Jaß. hic n. 10. Ripa n. 15. alex n. 27 & mari. Soci n. 91.

POMATES.
a ¶Et isto casu. Et sic hæc erit limitatio ad dictum Pegasi,vt licet sit verum ꝙ quando stipulatio incipit a præcedenti conuentione,ꝙ debet spectari ad hoc vt stipulatio cõmitatur pœnalis,quod id quod est in pœna promissum non posset adiplere. et ibi habeat locum,qñ esset actum vt vtrũque præstaretur: qa tunc seruabitur opinio Sabini, ratione, de qua hic.

vsusfructus:vt supra eodem.l. qui vsusf. Vnde quis promittit fundum, promittit proprietatem. et vsumfructum,& sic dari.Idem dico si quis in libello peteret simpliciter Titium condemnari ad fundum, nisi natura præteriti contractus,vel natura narrationis aliud induceret:vt l.si stipulatus supra de vsu.cum simi.

1 *Tacitè actum ab altero ex contrahentibus tãtum,nihil operatur.*
2 *Dies in factis est de substantia stipulationis.*
3 *Diei omißio quando uitiet stipulationem.*
4 *Stipulatio continens incertam quantitatem,quãdo & quibus casibus ualeat.*
5 *Stipulatio operarum incerta ualet.*
Stipulatio opus faciendi non adiecto certo loco,quando ualeat.
6 *Stipulatio fundi simpliciter,nomine non adiecto,quando ualeat. & nu.9.*
7 *Differentiæ ratio inter promißionem seu legatum fundi simpliciter, & promißionẽ uel legatum domus,ꝙ in domo ualeat,& in fundo non.*
8 *Differentia inter legatum,& stipulationem , quando legatum certum , & non constat de quo ualet: & declaratio uolũtatis pertinet ad hæredem,secus in stipulatione:quia uitiatur.*
10 *Stipulatio de iudicio sibi interposita sine die ualet.*
11 *Stipulatio collata in personam obligantis per futurum subiunctiui.quando ualeat.*
12 *Stipulatione principali uitiata,quando uitietur stipulanti pœnalis.*
13 *Differentia quando stipulatio incipit à præcedenti conuentione,& quando à conditione,ut promittens incidat in pœnam.*
14 *In ultimis uoluntatibus non fit differentia an legatum incipiat à præcedenti conditione,an à dispositione pura,ut pœna committatur cũ potuit fieri,& est cessatum.*
15 *Duæ causæ.seu rationes appositæ in lege.si una cessat,et alia remanet: remanet etiam iuris dispositio.*
16 *Cautio Mutiana, an habeat locum in contractibus,quando conditio confertur in personam eius,cui aliquid debetur.remißiuè.*
17 *Conditio in non dando,uel in non faciendo collata in personam grauati,an & quando committatur ad pœnam.*
18 *Perplexitas dicitur cuius dissolutio non dependet ex facto alicuius.*
19 *Disparitas conditionis quæ non speratur reduci ad paritatem,impedit constitutionẽ duorum reorum.*
20 *L.si Titius supra eo.concordat cum lege ista.*
21 *Stipulatio pœnalis si incipit à nuda conuentione,ex sola interpellatione extra iudicium facta,committitur,& non requiritur litis contestatio,& ibi recitat quatuor opiniões: & sequitur opinio. Pet.nu. 24.et nu.53.ubi se remittit.*
22 *Conditio quæ de iure existere debet:tamen sufficit quod de facto existat,ad hoc ut de facto quis in mora constituatur.*
23 *Stipulatio quando interponitur,præsumitur ꝙ partes uelint eam ualere.*
Voluntas contrahentium interpretatur,ut ualeat eo modo quo ualere potest.
25 *Titulus de arbitris qui loquitur de pœna inferenda in compromisso:& quòd arbiter nõ cogitur sententiare si pœna non est apposita:loquitur quando compromiserunt partes nudo pacto.*
26 *Stipulatio pœnalis sequens,an nouet præcedentem. & nu.32.ubi summat.*
27 *Contractus emphyteuticus est de iure ciuili,et tamen non nouatur pro stipulationem pœnalem subsequentem.*
28 *Stipulatio pœnalis sequens,non nouat pactionem liberatoriam præcedentem.*
Pactum de non petendo producit tres effectus.
29 *Stipulatio pœnalis.quando surrogatur in loco primo:tunc nouat præcedentem.*
30 *Nouatio an et quo iure inducatur.quando prima: & secunda stipulatio est pariter principalis.*
31 *Stipulatio pœnalis apposita loco particularis ceßationis,non nouat præcedentem stipulationem.*
33 *Stipulatio simplex,& pura,qualiter committitur quo ad obligationem,petitionem,& moram.nu.37.*
34 *Stipulatio quantuncunque pura qualiter intelligatur habere diem.*
35 *Tempus quod indulgetur miserationis causa,si non taxatur à lege, est arbitrarium.*
Casus,in quibus tempus quod datur miserationis causa,solutionis exprimitur.
36 *Effectus ;an tempus indulgetur solutioni,miserationis causa,an insit obligationi . Intra tempus quod indulgetur solutioni miserationis causa, licet exigi non poßit, agi tamen sic.*
38 *Stipulatio in diem qualiter et quando committitur quo ad obligationem, quo ad actionem,et quo ad moram.nu.40.*
39 *Stipulatio in diem subintellectam à lege,an statim producat actionem, & obligationem.*
Effectus qui causantur quærere , an ex stipulatione ante diem sit nata obligatio , & actio.
41 *Stipulatio quæ habet diem incertam,quando committatur, et an sit nata obligatio, & actio.*
42 *Ratio differentiæ inter diem certam,& incertam,quo ad natiuitatem obligationis,et actionis ante diem.*
43 *Cursus diei incertæ,non constituit quem in mora.*
44 *Obligatio,& actio,quando nascatur ex stipulatione habente diem,causa multiplicandæ obligationis,seu præstationis.*
45 *Cursus diei apposita , causa multiplicandæ obligationis , quando constituat quem in mora.*
Mora non purgatur vbi est dies,& pœna cuius concursus constituit quem in mora.
46 *Obligatio & actio ex obligatione habente diem.causa limitandæ obligationis,statim est nata etiam quo ad exactionem:licet reo paretur exceptio.*
47 *Ex stipulatione simplici conditionali,quando nascatur obligatio,& actio : & primo quid de conditione necessaria.*
48 *Conditio impoßibilis vitiat stipulationem,& ex ea non oritur obligatio,nec actio.*
49 *Ex stipulatione cõditionali poßibili,seu contingenti quæ se habet ad esse,& non esse ante euentum conditionis,non est nata obligatio,nec actio.*
50 *Euentus conditionis poßibilis,seu contingentis,non constituit quem in mora.*
51 *Stipulatio si habet diem,& conditionem,quando ex ea nascatur obligatio,& actio.*
52 *Stipulatio pœnalis incipiens à præcedenti conditione,quando committatur:& ex ea nascatur obligatio,& actio.*
54 *Stipulatio pœnalis incipiens à præcedenti pactione vestita,quando committatur, & ex ea nascatur obligatio,& actio: & an sufficiat interpellatio: vbi quòd requiritur.*
55 *An ante stipulationem commissam,poßit agi ad id quod deuenit in prima stipulatione vestita.*

Ita stipulatus. Hæc lex famosa est, & vtilis tantum,quantum alia quæ sit in corpore iuris.& breuiter hoc dicit: Pœnalis stipulatio vitiatur ex errore,vel incertitudine quæ principalẽ stipulationem reddit inutilem.sinautem vtilem conuentionem pœnalis stipulatio subsequatur:tunc pœnalis committitur:cum super prima mora contrahitur.Quod si non conuentio,sed conditio pœnalem stipulationem præcedat:tũc committitur,cum omnino conditionem existere çertum erit.Sed in vltimis voluntatibus absq; distinctione,à tempore cessionis pœna committitur:quæ pœna solummodo exigitur : nisi actum sit vt vtrunq; petatur.hoc dicit hæc lex secundum Dyn. Diuiditur in duas partes.Primo tractat quando pœnalis stipulatio committitur. Secundo,quid commissa ea exigatur.Secunda ibi:in fi.quod si ne dubio. Item prima subdiuiditur secundum Dyn.in quinq; partes:quia in prima tractatur de quadam prætoria stipulatione,quæ incipit à præcedenti conuentione,vsq; ibi:sed & si ita. Ibi secunda,in qua tractatur de stipulatione conuentionali quæ incipit à præcedenti conditione,in non faciendo,vsq; ibi:item si quis.Ibi tertia,in qua ponitur dictum Pegasi,de stipulatione quæ incipit à præcedenti conditione in non dando,vsq; ibi:Sabinus.Ibi quarta,in qua ponitur dictum Sabini,quod dicto Pegasi contradicere videbatur,vsq; ibi:itaq;.Ibi quinta,in qua discordantiam Sabini,& Pegasi ad concordantiam reducit,vsq; ibi : quod sine dubio. Alij aliter diuidunt,quod notare non tamen curo.prædicta diuisio placet,præter quam in primo dicto: quod Dy.videtur intelligere tantum in stipulatione prætoria. Sed certe imo loquitur,vel de prætoria,vel de conuentionali: vt patet ex secunda glo.hic posita.Quod puto verum,vt ex infrascriptis apparebit.Casum in terminis pone per te,& lege literam:& expone vt patebit ex sequentibus , secundum prædicta circa fi.l.ibi quod sine dubio ponitur quod,pro sed.& litera legitur,vt in glo.ibi posita.Posset etiam secundum Oldr.legi plane,& erit alius intellectus : vt illud,quod,sit relatiuũ hoc modo,dictum Sabini est,quod non expectetur quod desinat posse dari,vel fieri,sed committatur statim cum potuit dare,& non dedit,quod scilicet dictum Sabini sine dubio verum erit, cum id actum probatur.&c.& sic plane lege. Ratio huius est: quia cum est actum,vt vtrunque debeatur,si inspiceretur dictum Pegasi,inutilis est talis stipulatio.quia cõcepta in casum,
a in quo vtrunque dari non posit:& isto casu[a] siue incipiat à præcedenti stipulatione,seu pactione:siue à præcedenti conditione,habebit locum dictum Sabini,per rationem prædictam,secundum Oldra.secundum istam lecturam.ille versi.continetur sub quinta parte.sed licet lectu.hanc putem veram in se,tamen secundum diuisionem prædictam prosequor lectu.præcedentem,& secundum eam collige no.per teipsum. Venio ad cõtraria in quibus procedam secundum ordinem text. Primo,opponitur de l.cum quid.supra,si certum petatur.& supra,eodẽ.l. triticum.Sol.glo.hic agebatur tantum à stipulatore,in illis ab
1 vtroq;.Hæc solu.non placet:quia illud†quod agitur tacite ab altero ex contrahentibus tantum , nil releuat.C.de conditio.ob causam.l.si repetendi.supra,eodem.l.quicquid.tertio responso. secundum lect.Dyn.& not.in dicta l.cum quid.Secundo soluit gl.

Ibi. hæc solo. not. qd cum eo est communis sm alex n. 23. Jaß. n. 9. & Ripa. n. 6. & mari. Soci n. 63.

uit gl. ꝙ inter nos conuenerat,vt sisteres certa die,& ante diem te certificare.qd cũ proposuerã, per errorem omisi:stipulatio non valet,vt hic.Hæc sunt verba glo.per ista verba sunt dubia. Nã si tũc cũ agebatur de stipulatione interponẽda fuit certa dies expressa,puta vsq; ad pascha:& tũc in ipsa stipulatione intelligeretur tacitè repetita:vt l.Titia.§.idem respõdet.j.eo.& si ego stipulator deberem te certificare ante illam diem alia certificatione,quã ea quam facit lex per lapsum diei interpositæ, & nõ feci:tunc stipulatio non cõmitteretur magis propter defectum cõditionis,quã propter errorem:& non est de mente huius legis. Hanc tamen sol.tene,& eã intelligas hoc modo.& per hoc pone casum in princ.legis.Conuenit inter nos,vt sisterem certa die:expressimus eã,sed in ipsa stipulatione debebat exprimi, & declarari:per errorẽ hoc fuit omissum:certè nõ valet stipulatio.Est autem huius dicti ratio duplex.Primò quia in stipulatione requiritur consensus:vt l.j.§.j.s.de pact.sed hic nõ est consensus propter errorem:vt s.de iurisdi.om.iud.l.si per errorem. Alia ratio potest esse:certum est qd protestatio,seu derogatio præcedens, declarat in futuro consensum non esse:vt s.de acquir.hære.l.qui in aliena.§.fi.& de leg.iij.l.si quis in principio testamenti.Sed cum contrahentes ab initio agunt,vt certa die promittatur : videtur tacitè agi ꝙ si absq; die promittatur,non valeat stipulatio:& sic alio modo fieri videtur esse denegatum:vt s.de le.ij.l.statuliber.§.stichum.de postulã.l. Imperatores. Videtur ergo protestasse, & derogatoriam dispositionem fecisse: & ideo præsumitur deficere cõsensus. Sed contra istam lect. instatur de l.cùm pater.§.vicos.de leg.ij.& C.de insti.& substit. l.pe.Solu.dicit dñs Ray.ibi fuit omissa qualitas:hic substantia:argu.s.de eden.l.j.§.diem.Ita videtur tenere Dy.in d.§.vicos.& Cy.in d.l.pe.Istud dicere,ꝙ dies sit de substantia, non videtur verum:quia est qualitas,nõ substãtia:vt j.ti.j.l.ex duobus.& ibi no.licet qualitas secũdum quid faciat videri plus,& minus debitũ:vt d.§.diem.& Insti.de act.§.plus.Sicut videmus in ipso homine,qui secundum diuersas qualitates plus et minus æstimatur.C.cõia de lega.l.fi.§.j.non tamen illæ qualitates sunt de substantia.Præterea in d.§.vicos.de lega.ij.& d.l.pe.fuit omissa conditio:tamen certũ est,ꝙ cõditio magis debet dici de substantia, cum ex eius existentia,vel defectu dependeat dispositio,qd non est in die.Vnde hæc solu.non placet, quare dico ꝙ in legibus cõtrarijs,dispositio fuit perfecta:licet disponẽs polliceretur se aditurum diem,vel cõditionẽ:vnde si nõ adijciat,dispositio remanet de se valida.Sed in casu nostro ante stipulationẽ inchoatam præcessit conuentio de adijciẽda certa die,quæ cõuentio habet vim protestationis,seu derogationis : vnde merito facit dispositionem non valere.Sed si vis sustinere sol.prædi-
2 ctam,in casu isto dic†quod in factis dies est de substantia.Nã aliud est factum vna die , aliud alia : sed in datione semper est idem quod datur:vt l.si non sortem.§.libertus.de condi.indeb. in authẽ.de instru.cau.§.j.col.vj.Alij soluunt contrarium.& respondent ad d.l.cũ quid.quod ibi in obligationibus quæ re cõtrahuntur:hic in his quæ verbis.Et hanc solutionem videtur ponere glos.ibidem.& Odof.eam tenet.sed Iac.de Rauẽ.Petr. Cyn.& omnes eam reprehendunt per l.triticum.s.eod.j.de reg. iur.l.semper.vnde de ea non curo. Secundo oppo.glos.de l.si finita.in prin.s.de dam.infec. Glos.soluit tribus modis. Prima non est bona:quia non potest bene reddi ratio specialitatis.Tertia est diuinare:sed secunda est vera,& eam sic declarate: Vos scitis, ꝙ error in corpore impedit actum gerendum:vt l.cum in corpus.s.de acqui.re.do.& de acqui.pos.l.si me in vacuam. sed error in causa non:vt toto tit.de condi.inde.sed in l.si finita. fuit error in hoc,qa credebat promissor debere se promittere in perpetuũ.& ideo promisit:vñ fuit error in cã,ideo nõ vitiat.Hic aũt voluerũt promittere in diem certam, & per errorẽ promiserũt sine die:vnde in ipsa stipulatione,seu corpore stipulationis fuit error,merito nõ valet.Præterea hic deficit consensus:vt ex prædictis patet:ibi non. Tertiò oppo.glo.de l.die.in princip.s.qui satis.cog.doc.hic & ibi procedũt multum intricate.Sol.illa lex habet duas lec.Nam intelligitur primò,de discordia quæ est inter partes de die ponẽda in stipulatione,ante cõtractã stipulationẽ: & secũdum hoc nõ obstat huic legi.Alio modo intelligitur primò de discordia post stipulationẽ interpositã,in qua dies fuit omissa:& tũc obstat.et quidã soluerũt ꝙ ibi in stipulatiõe iudicia li:hic in cõuentionali.Et põt esse ratio secundum istos ; quia in illis

Ibi. sed secunda est vera. Not qd bene ...& cum eo est communis. sm Jaß. hic ante n. 10. Alex. hic n. 27. & quasi omnes tenent contra. vt testatur mari: Soci. hic n. 83. & n. 86.

Ibi. quare dico contra approb. sm mari. Socinum

iudex se interponit:in cõuẽtionalibus nõ: vt s.eo.l.in conuẽtionalibus.Sed hæc sol. nõ est bona:qa hoc principiũ loquitur in prætorijs,& cõuẽtionalibus, secundum gl.vel in prætorijs tm,secundum Dy.præterea si hæc est rõ,ꝙ nõ valet,scilicet propter defectũ cõsensus:eadẽ ratio est in iudicialib9 & cõuẽtionalibus.Quare dicas ꝙ ibi fuit omissa dies, nõ propter errorẽ , qa ibi nõ agebatur ab initio,vt certa dies poneretur:nec fuit omissa ex certa scientia:quia de hoc nil fuit dictum:sed omissa fuit partib9 nil de hoc cogitãtib9:tũc enim valet stipulatio.Sed prætor ibi diem limitabat:quia fuit iudicialis. Si enim esset cõuẽtionalis,nõ egeremus de-
a clarationib9 prætorijs:sed si interpellat9[a] cõgruo loco,& tpe,nõ sisteret,committeretur stipulatio:vt j.dicã in alijs cõuẽtionalibus. Ad prædicta instatur,& videtur,ꝙ in prætorijs diem statuat lex,nõ iudex:vt j.rem ra. hab.l.quo enim.§.j.sol.ibi in stipulatione rẽ ratã haberi,in qua dies declaratur a lege, vel à prætore mortuo:sed stipulatio iudicio sisti non habet diẽ declaratã à lege,vel prætore mortuo.& ideo declarat iudex:vt l.de die. Et aduerte:qa dico ꝙ nõ est declarata dies in qua debeat sisti:sed dies vsque ad quam teneatur,bene est declarata:vt l.Græcè.§.& post litẽ.j.de fideius.& C.de fideius.l.pe.

Secundo,instatur ad prædicta:quia qñ est cõuẽtionalis,nõ cõmittitur per interpellationem:vt hac lege ver.quod si ab initio.Sol. ibi dies fuit omissa ex certa sciẽtia,& collata ĩ volũtate promissoris,vt statim dicã.Ex
3 prædictis distingue,†aut quæritur de die apponẽda in stipulatiõe interposita:& tũc aut est iudicialis,et prætor reducit eos ad cõcordiã: vt l.de die.ĩ prin.secũdũ vnã lecturã. Aut cõuẽtionalis:& vitiatur secundũ materiã l.j. §.si qs simpliciter.s.eo.& hæc nõ est nostra materia.Aut quæris de die omissa in stipulatiõe interposita:et tũc aut omittitur per errorẽ:aut ex certa sciẽtia:aut nec per errorẽ,nec ex certa sciẽtia.Primo casu,aut fuit error in cã, aut in ipsa stipulatione.Secũdo casu serua ver.qd si ab initio.Tertio casu,aut est iudicialis:& tunc aut dies apponitur à lege,aut nõ.si nõ,serua l.de die.si cõuẽtionalis : tũc
4 serua qd s.dixi,& qd j.dicã. †Quarto oppo.ad id qd dicit de põdere,nũero,& mẽsura.d.l.qdã in testõ.s.de leg.ij.quã gl.allc. pro cõcor.de iure do.l.cum post.§.gener.vbi dicitur ꝙ talis ĩcertitudo nõ vitiat stipulationẽ.dicit gl.in d.§.gener.& ĩ d.l.qdã.ꝙ hic ponitur regula,q̃ fallit ĩ dote:vt ĩ d.§.gener. & in legato ad refectionẽ viæ:vt d.l.qdã. Itẽ fauore alimẽtorũ:vt l.si cui.de annu.leg.Cy.C.de do.promis. l.j.dicit ꝙ ĩ dictis casib9 nõ est spãle:qa põt certificari rõne adiũcti,s.dos,ex qualitate personarũ:expẽsæ viæ ex qualitate viæ. Idẽ de alimẽtis.hoc nõ placet:qa secũdũ hoc oĩs stipulatio q̃ fit ex cã,valeret.Ex cã enim possemus certificare quãtitatẽ.Vñ si promitteretur mihi ex cã emptionis,vel locationis,pretiũ incertum valeret:quia certificaretur ex qualitate rei qd est cõtra mentẽ huius legis.& cõtra §.gener.& ĩcertitudo,de qua loquitur l.cũ duo, de in diẽ.adiecit.non haberet locũ. Præterea,cũ legatũ fiat ob meritũ:vt s.pro soc.l.nec adiecit.iam nullum legatum esset incertum:sed certificaretur ex meritis.quod est cõtra §.gener.Tene ergo gl.& circa hoc dic,quãdo stipulatio cõtinet incertã quantitatẽ:aut certũ est,ꝙ contrahentes cogitauerũt de certa quantitate.quod põt apparere vel ex verbis,vel ex cõtractu præcedenti:& tunc valet stipulatio:vt s.eo.l.triticum.Aut non cõstat:&
b tunc non valet stipulatio,vt hic.Fallit in dote,via, & alimẽtis.
5 Quinto oppo.[b] ad id†quod dicitur insulã ædificari,non adic-

POMATES.
a ¶Sed si interpellatus. Hic vide q̃ scribũt hic Rapha. Cu. & Pe.Besut.reprehẽdẽtes Bar.& Alex. qnitur bar.sustinere.

POMATES.
b ¶Quinto op. Not. ꝙ Bar.hic sentire videtur , & ita etiã quæ hic ponit Besu.ꝙ l. qdam in testõ.s.de lega.j.in l. si cui.s.de ann.lega.habet locũ in stipulatione:et sic in contractibus. qd clarius vult Bart.in l.si cui.s.de ann.leg. & videtur gl.de hoc ĩ l.pen.ĩ vers. præstari. circa fi.C.de sac.san. ec.dum ibi dicitur , vt cõiter habent libri ĩpressi.secus in alijs cõtractibus,nõ adiecta additiõe:vt habet liber Decij magistri mei,vt ab eo,dũ hãc legẽ interpretaretur,audiui.tũc cõtra obstaret. Vnde cogita & aduerte verba Bar.hic forte voluit innuere cõtrariũ.& pro cõplemẽto istius doctrinæ adde alios duos casus,quos ponit hic Alex.in quibus incertitudo non habet vitiare dispositionẽ , licet in vltimo casu dari æquiparat relictũ causa studij,relicto causa dotis.contrariũ tenuisse videtur Ang.ĩ auth. res quæ. C.cõia de leg.Præterea,est aduertẽdũ , quia videtur iste casus vltimus nõ bonus:qa tex.in l.stichus liber est.in quo referũt d.Alex. s.de leg.iij.nõ se fundãt fauore studij,aut alicuius artificij , sed fauore alimẽtorũ , si bene aduertas:et ibi ita sentit gl.vñ forsitan si ille cui tale legatũ relictũ est,esset diues,vitiaretur legatũ propter incertitudinẽ:cũ tũc nulla possit capi cõiectura, ꝙ esset relictũ fauore alimẽtorũ,per ea quæ no. Bar.in l.si cui.s. de ann.le.& certe ꝙ l.Stichus. loquatur in causa alimẽtorũ,sentit etiam ibi Bar.

POMATES. a ¶ L. si domus. Aduerte tamē, q illud quod dicit hic Bar. debet intelligere, q testator in d.l. si domus. in prin. intellexerat de domo certa. est diuinare: quia imo non est diuinare, sed dicere qđ' expōse dicit quā Bart. dicat hic, et in l. si domus. Vnde cogita. fortassis enim Bar. non habuit in text. suo cum de certa domo, &c. quod et gl. sensisse videtur, si ibi inspicias.

POMATES. b ¶ Decimo procedo. cum Bar. in ista oppo. transeunt oēs, p̄ter Pau. de Cast. de quo dicit hic p̄ do. Alexan.

cto loco. Nam insulam ædificari est opus sed operas incertas quis pōt stipulari: vt ſ. eo. l. interdū. versic. item si operas. et de ope. liber. l. quoties. §. et ideo. et l. hæ operæ. Sol. aliud est opera, quæ est diurnū officium, vt supra de oper. lib. l. j. assumit enim hæc est opera, pro actu personæ, & istas operas quis potest stipulari incertas, vt in contrarijs: aliud est dicere opus fieri. Hoc enim refertur ad ipsum opus factū prout est certæ formæ, vt supra ad legem Fal. l. si is qui quadringēta. §. q̄dā. et istud nō pōt promitti, nisi appareat locus ī quo vt hic. Sed cōtra istud op. Nā possū, p̄mittere nauē fabricādā, & sic est op', nō opa. Itē possū, p̄mittere scribere librū, et silia, et valet nō adiecto loco. vt j. de so. l. inter artifices. et j. e. l. continuus. §. si ab eo. cū si. Sol. aut opus quod debet fieri, est tale, q cohæret solo: & tunc exigit certū locum: vt hic. Aut solo nō cohæret: et tunc nō, vt in contraria: argum. supra de vi et vi ar. l. j. §. si quis de naue. Ratio: quia quando non cohæret solo, vbicunque fiat, mea interest: secus in his quæ loco cohærent: vt supra eo. l. qui insulam. Ex prædictis ergo collige: Aut qs stipulatur operas, put refertur ad actū personæ, aut opus certum. & hoc secundo casu, aut est tale opus qđ cohæret solo,
6 aut non. Sexto opp. †ad id quod dicitur, fundum, non adiecto nomine, &c. de l. qui ex pluribus supra eo. Glo. soluit duobus modis & bene. & coniunge eas simul: et dic aut cogitauerunt de certo exprimendo, & non expresserunt per errorē, et non valet, vt hic: argum. in prin. huius legis. Aut nō cogitauerunt de certo exprimendo: et tunc aut est incertum de incertis: et tunc non valet, vt hic: aut incertum de certis: et valet vt ibi. Septimo op. de leg. j. l. legato generaliter. de op. leg. l. ij. Sol. gl. et bene, aliud in homine qui habet certos fines à natura: aliud in fundo, qui habet certos fines destinatiōe patrisfa. vt patet per leges alleg. in glos. & no. in d. l. legato generali-
7 ter. et per Dy. in c. in obscuris. de regu. iur. li. vj. †Octauo op. de l. si domus, ſ. de leg. j. dicit gl. Solue eodē modo, vult dicere, q sicut homo nō habet fines certos destinatione patrisfamilias, ita domus habet fines facto hominis, non sola destinatione: vt ſ. com. prædi. l. si quis duas. §. si quis patrē. hoc tenet glo. in l. legato generaliter. et l. cum post. §. gener. de iure do. & Dy. in c. in obscuris. de reg. iur. lib. vj. Pet. non tenet istā solutionem dicit enim q cum domus ex duobus, seu ex tribus cōsistat, vt l. solum supra de rei ven. et de vsufca. l. eum qui ædes. q posset quis facere vnam domum ita paruam, q in ea non posset quis ponere caput. Vnde est eadem ratio in domo, et fūdo. et iō ipse in vtroque distinguit eodem modo: Aut testator, vel promissor, habet fundos, vel domos in patrimonio: et debetur vnus ex eis: et valet stipulatio, et legatū: vt d. l. si domus. Aut non habet fundum, vel domū in patrimonio: & tunc neutrū valet, vt hic, et d. §. gener. Hanc opi. tangit glos. licet non approbet, in d. §. gener. in prin, magnæ glos. Hoc nō placet mihi. non enim est verū, q eadē rō sit in domo, et in fundo. Nā si quis promittit fundum simpliciter, licet plures fundos hēat in patrimonio, pōt dicere se intellexisse de palmo terræ, et erit fundus, cum hoc in sua nuda voluntate consisteret. Sed si quis promisit domū, cum plures domos habeat, non potest dicere se intellexisse de ita parua domo, cū nullā ita paruā haberet. Non enim hoc constat in sua nuda voluntate, sed requirit interiectio parietis: et ideo nō ita de facili vnum dicitur derisoriū, sicut aliud. Et hoc vult dicere gl. in d. §. gener. tene ergo
a præcedentē sol. Tertiā sol. videtur ponere gl. in d. l. si domus[4] in prī. videlicet q illa lex intelligatur, qñ testator sensit de certa domo, tunc em tā in domo, quā in fundo valet legatū, licet nullū exprimat. d. l. legato gñaliter. ij. rñso. Hæc solutio continet diuinationē quātū ad d. l. si domus. Vñ tene qđ ſ. dixi.
8 Verū tn †scias, q ista solutio cōtinet in se veritatē in materia legatorū, q̄ cū consistant ex volūtate vnius scilicet testatoris, si sensit de certo valet. et eius volūtatis declaratio ptinet ad hr dē tāquā eius q melius nouit: vt d. l. legato gñaliť. Et notabiliť dicit glo. in l. si quis à filio. §. si quis plures. eo. titu. sed in stipulationibus quæ consistunt ex voluntate duorum: si contrahētes sentire voluerint de certo: nec cōstat de quo: vitiatur stipulatio: cum non sit per quem declaretur: vt hac lege. & hoc voluit glo. in d. §. gener. si bene aduertatur. Sed contra prædicta opp. de ver. sig. l. locus. §. fi. vbi dicitur, q ager habet certos fines: sed dic certos destinatione patrisfamilias. licet glo. hic opp. & non sol
9 uat. Nono opp. ſ. eo. l. vbi autē. in prin. Sol. expone vt ibi not. & concordabit cum ista. †Vt igitur ista materia liquet, quā do non est adiectum nomē fundi, sic distingue: aut fuit actum. de certo exprimēdo, & p errorē fuit omissum: aut nō fuit actū. Primo casu, aut loqmur in legatis: & valet: vt l. legato generaliter. ij. responso. Aut in stipulatione: & non valet, si non constat de quo: argu. huius legis. Secundo casu aut est incertum de certis: & valet: vt ſ. eo. l. qui ex pluribus. Aut incertum de incertis: & tunc aut loqueris in prædio rustico quod habet fines destinatione hominis: & non valet, vt hic, & l. cum post. §. gener. Aut de fundo vrbano, vt puta domo, quæ habet fines p interiectionem parietis. & distingue, aut habet domos in patrimonio aut
b non: vt d. l. si domus. Decimo procedo, [b] & opp. ad ver. quod si ab initio. hic dicitur secundum communem modum legendi, q hic agebatur, q sisteret quocunq; die: non tamen fuit dies expressa, q stipulatio valet, & committitur. Contra, quod non exprimitur, habetur pro omisso: vt ſ. eo. l. quicquid astringendæ. ergo videtur q stipulatio vitietur: sicut quādo ab initio fuit per errorē omissum. Glos. dat duas solu. Vna fuit Otto. & licet obscure loquaſ hic: vult dicere q dies habetur pro omissa in principali stipulatione: adeo q ex ea non posit agi, cum nec valeat. Sed licet principalis vitietur, pœnalis remanet valida: adeo q committitur perinde, ac si incœperit à præcedenti conditione non præcedente pactione. hæc sol. tollitur. Primo, hic videtur velle facere differentiam inter primū casum huius legis: & hūc: secundum hoc nulla esset differentia. Sed ad hoc respondet qui voluit sustinere, q differentia est: quia primo casu neutra valet: hic valet saltē stipulatio pœnalis. Secundo tollitur: nam hic sup
10 ponit †q stipulatio iudicio sisti non valet sine die. Sed hoc est falsum: vt ſ. qui satisd. cog. l. de die. in princ. C. de fideiuſ. l. pe. j. de fideiuſ. l. Græce. §. & post litē. propter quas rationes do. Ray. non tenet hanc sol. & bene. & hæc ratio concludit, prout hic in
11 telligitur in stipulatione iudiciali. Præterea, vt ſ. vidistis, quādo principalis vitiatur ratione incertitudinis, & pœnalis: vt patet ſ. in exēplis positis de incertitudine diei, quantitatis, loci, & nominis, si ergo ponimus hic principalem rationē incertitudinis vitiatam: ergo & pœnalis, siue per errorē, siue nō, cum sit peccatum in forma: vt dicam j. proxi. contra d. §. alterī. Præterea, hoc confunditur per l. si homo mortuus. ſ. eo. & quod ibi not. quare glos. dat aliam solu. videlicet, quod dies non fuit omissa, sed fuit apposita alia dies, quæ placeret promissori. & secundum hoc vtraq; stipulatio tenet, scilicet principalis, & pœnalis: argu. ad hoc. ſ. eodē. l. centesimis. §. fi. quæ sol. placet. Vndecimo opposito hic incœpit à præcedenti conuentione: ergo debet committi à tempore moræ, vt j. versicu. itaq;. dicit glo. quod quidam dicunt, quod hic corrigitur per infrascripta. quod non placet: quia non est verisimile quod statim se corrigat: vt supra de condi. & demon. l. non ad ea. Alij dicunt, q speciale in iudicio sisti. quod non placet: quia quantum ad casum istius legis non est reperire rationem specialitatis. Quid ergo dicemus? Ex veritate solutionis præcedentis contrarij pendet solutio istius. Dicit enim glos. quod hæc conuentio præcedens non valuit: & ideo est perinde, ac si incœperit à præcedenti conditione. Hanc supra reprobaui. Alij dicunt, quod istud ideo est, quia tempus sistendi fuit collatum in arbitrium promissoris: ideo tardius committitur, scilicet quādo desijt posse sisti. Istam sequitur domi. Ray. quod puto verum. Sed Gul. de Cu. in dicta l. de die. ſ. qui satisda. cogan. dicit indistincte quod quandocunq; stipulatio de iudicio sisti interponitur extra iudicium sine die, nunquam committitur nisi cum desijt posse sisti, per hanc legem. Sed ipse non
12 respondet ad versicu. itaq;. vnde de suo dicto non curo. Tene ergo præcedentem sol. †Sed contra hoc instatur. Nam licet ista stipulatio valeat, quando conferrur in voluntatem obligandi per futurum subiunctiui, scilicet cum volueris, tamen si promissor decedat, ante quam voluntatem suam declaret, stipulatio vitiatur, vt ſ. eo. l. cēt esimis. infi. licet in legato secus: qa mo-

riendo videtur velle: vt l. si fideicōmissa. §. sic fidei. de lega. iij. Patet ergo q in casu nostro cū moriendo desijt posse sistere, vitiaſ principalis: & p cōsequens pœnalis: vt ſ. eo. l. si homo mortuus. & quod no. per Dy. in c. nemo potest. in fi. de reg. iur. lib. vj. Rñ. Quandoq; quis promittit cū voluerit simpliciter: tūc quia ista dictio cū, denotat principaliter tempus, secūdario cōditionē: vt l. si Titio. ſ. qñ dies leg. ced. & de cōdi. & demō. l. si quis legata. in prin. est in sua potestate an velit, & qñ velit: ideo eo moriēte euanescit stipulatio: vt d. l. centesimis. sed hic fuit actum, vt omnino sisteret: sed dies fuit collata in arbitriū promissoris: non est ergo in suo arbitrio, an sistat, sed qñ sistat: & ideo eo moriēte cō mittitur stipulatio. Hoc probo per tex. ſ. qui sine manu. ad li. per ue. l. fi. Ex prædictis ergo collige, Aut quis est obligatus simpliciter, cū voluerit: aut promittit pure: sed dies solutionis conferē in volūtatē, & arbitriū ipsius promissoris. Primo casu, aut in stipulatione: & valet si in vita declarat se velle: secus si ante moriatur: vt l. centesimis. §. fi. Aut in legatis, & moriendo videt velle:
12 vt in d. §. sic fideicō. secundo casu serua hunc §. †Duodecimo opp. contra prædicta tu dicis, q vitiata stipulatione principali, vitiatur pœnalis. cōtra ſ. eo. l. stipulatio ista. §. alteri. Rñ. Quandoq; principalis stipulatio deficit ab initio solū ea ratione, quia nō interest: tūc pœnalis valet: quia in ea deficit ratio prædicta, ſ. quia in pœnis nō consideramus interesse. Quandoq; stipulatio principalis deficit ratione erroris seu incertitudinis: tunc videt esse defectus in forma, & sic in consensu: vt ſ. eo. l. j. §. si quis ita. & non valet principalis, nec accessoria: vt hac lege. Quandoq; principalis stipulatio nō valet, ratione impossibilitatis: & tunc habet locum quod no. per Dy. j. eo. l. quidā cū filiū. Quandoq; principalis stipulatio ab initio valet in cōceptione sui, & sperat cōmitti pœnalis per morā cōmissam in principali: tūc si propter aliquē casum quis liberet à principali, liberat a pœnali, tanq; sibi accessoria vt d. l. si homo mortuus. Nam cum ipsa pœnalis cœperit habere dependētiam a prima: si prima tollitur, & secunda: arg. eius quod no. ſ. de libe. & posthu. l. iij. §. fi. & de iniu. testa. l. nam & si sub conditione. Expediti de prima particula primæ partis, veniamus ad secundam, & tertiam consequenter.

Oppo. primo ſ. eo. l. quicquid. §. fi. Sol. ibi fuit adiecta certa dies. inter quam deberet ascendere Capitolium: hic non. Secundo opp. j. eo. versi. Sabinus. Sol. patet in versic. itaq;. quia hic
13 incœpit à cōditione: ibi à pactione. Ratio †diuersitatis est: quia vbi præcedit conuentio, quis est obligatus ad id, quod in conuētione deuenit. Sed quando præcedit conditio secus est. Nam facilius debet in pœnam incidere, qui nō facit id ad quod est obligatus, quam qui obligatus non est: argu. ſ. si quis omisi. cau. te. l. si quis sub conditione. Et ita dicit Iac. de Ra. & hoc videtur sentire prima glo. huius legis. Tertio oppo. & videtur, q imo statim sit cōmissa stipulatio, & possit agi, si reo datur facultas soluendi quod deuenit in conditione: sicut videmus in causa noxali: vt ſ. de re iudi. l. miles. §. decem. de peti. hære. l. item veniunt. §. idem recte. Sol. dicebat l r. fateor contrarium: & Pegasus in illo casu bene dicit, siue incipiat à pactione, siue à conditione: vt habetis in gl. quæ non tenet opi. l r. quia contra tex. in §. itaq;. Nec obstat quod dicimus in causa noxali: quia ibi ab initio æstimatio est in obligatione, licet per legem detur facultas dandi seruum pro noxa: vt d. §. decem. quod non est hic: quia illud quod deuenit in conditione, non est in obligatione: vt d. l. si quis sub conditione. si quis omi. cau. test. Item stipulatio pœnalis est cōcepta sub conditione: ergo ante conditionis euentum, nil est in obligatione: vt l. cedere diē. & de ver. sig. summauit argo hic l r.

Veniamus ad quartam particulam ibi: Sabinus autem, &c. Et oppo. ad ver. idq; defendebat, & c. vbi dicitur q nō expectatur, q desinat posse dari: sed stipulatio cōmittitur ex mora, seu cessatione. sed contra ſ. proxi. ver. & j. proxi. ver. itaq;. circa hoc sunt tres opi. Vna Pe. & Iac. de Ra. quam hic tangit gl. licet nō approbet, quod hic legatum incipit à præcedenti dispositione. sed ſ. & j. à præcedenti conditione. Vnde ita distinguunt ipsi in legato, sicut in stipulatione, hoc probant per l. cum sine præfinitione. ſ. quando di. le. ce. do. Ray. hanc reprobat per hunc text. ibi: idq; vtilitatis causa. &c. vbi dicitur velle denotare aliquid specialitatis in legato pœnoris. Ad l. cum sine. respondeo, quod ibi est differentia, vtrum incipiat à præcedenti conditione, vel legato, quantum ad constituenda plura legata, vel vnum. Sed quantum ad hoc, vtrum citius vel remissius debeatur illud legatum, quasi in vim pœnæ nulla est differentia. Credo q Petr. quantum ad hoc non bene dicat per tex. ſ. ad l. Falci. l. j. §. item si ita. vbi est casus, q quantum ad hoc nulla est differentia, incipiat à conditione, vel legato. Alia est opi.
14 †quam glo. ponit in l. & si post tres. ſ. si qs cau. q fallit in vltimis volūtatibus, in quibus hoc est regulare, q siue incipiat à conditione, siue à dispositione committaſ pœna, cum potuit fieri, & est cessatum: vt d. l. j. §. item si ita. & hic de penu. le. li. j. & quando di. le. ce. l. si penum. Quod ergo dicit in penu. gratia exempli ponit: ergo idem in aliis: vt ſ. de dam. infec. l. damni infecti stipulatio pertinet. & huic opi. adhæret Dy.

Sed cōtra istam opi. instatur de hoc tex. qui ponit duas rationes, scilicet ob defuncti voluntatem, & ipsius rei naturam: qua si hoc sit speciale propter naturā penoris.

Propter hoc fuit tertia opi. aliorum, qui dicunt q hic sit duplex ratio specialitatis, scilicet fauore vltimæ voluntatis. Nam Reipublicæ interest vt voluntates defunctorum exitum habeant: vt ſ. quemad. testa. per. l. vel negare. Secundo, propter rei naturam, i. propter fauorem alimentorum. Nam legatum penoris in alimentis consistit: vt ſ. de pe. leg. l. iij. in quib[9] maxime fauetur à iure: vt ſ. de trāsact. l. cum hi. de an. leg. l. si cui. de ali. & cib. leg. per totum. Cū enim ista lex loquatur copulatiue, ad eius veritatem requiritur ambas istas rationes cōcurrere. & secūdum hoc erit speciale in penore & alimentis. In alijs vero vltimis volūtatibus erit idē quod in stipulatione. & hanc opi. sequuntur quidam moderni. & glos. hic videtur dicere q sit speciale in penu. nec de alijs legatis aliquid dicit.

a Quid dicemus? [a] Teneo glo. l. & si post tres. ſ. q sit speciale in vltimis volūtatibus. quod tenet Dy. & Gul. de Cu. ſ. de cōdi. ob cau. l. dedi. vbi dicit indistincte q quando conditio in non dando vel non faciendo in vltimis voluntatibus apponitur in persona grauati, sicut in casu nostro committitur, cum est cessatum: nec sit differentia incipiat à conditione vel legato. Pro hoc induco tex. j. de sol. l. ratum. ibi, cū de repellendo, & c. secundum vnam lect. expressius in l. si peculiū. §. fi. ſ. de sta. lib. per quē tex. cōfunditur dictorum opi. nec possunt dicere q ibi sit speciale fauore libertatis: qa hoc ipsi reprobāt in cōtrario de l. libertas. ſ. de manu. test. vt j. dicā. Præterea, si bene inspiciaſ, lex illa, q̄ cedit ponēdo ius cōmune: quod colligit ex mente testatoris. Pro hoc ſ. de cōdi. & demon. l. hæc cōditio. & ista est cōmunis opi. Nec obstat l. ita & si. quæ loquunt solū de penore: q istud ponitur exēplificatiue, quod patet ex l. si penū. quando dies leg. ced. vbi idē ponit in penu & in fundo. Nec ob
b stat [b] †quòd hic ponūtur duæ rationes copulatiue: quia qñ lex ponit duas causas, seu rōnes finales: si vna deficit, & alia remanet, remanet etiam iuris dispositio: vt Insti. de nup. §. affinitatis. not. in authen. de nup. §. si vero etiā rationabiliter. & no. etiā de priui. cre. l. si vētri. §. in bonis. Nota etiā ſ. de excep. rei iudic. l. si quis ad exhibendum. Vel aliter respondeo quod iste text. aliter intelligit. Nā sunt duæ rationes: nam primo fauor vltimæ volūtatis. Itē rei natura: qa pēdet cōditio de ptāte hæredis, sc̄m qđ gl. exponit. Et sī bñ aduertis, istæ rōnes in oī legato habēt locū.

Secūdo cōtra prædicta fortitei instatur de l. si qs ita libertatē.

POMATES. a ¶ Quid dicemus. Ista cōclusio Bar. q̄ in vltimis voluntatibus siue incipiat à præcedenti cōditione siue sit speciale, vt quā primum potuit dari aut fieri, & cessatum est, q̄ pœna cōmittitur, nec sit expectandum q̄ desinat posse dari, aut fieri. & est communis, vt hic in quit Bes. ſ. tius & do. Alex. de quo tamen vide hic per Bes. et Are. q̄ Bar. cōtradicere videtur. & vide Soc. sequē. Bar. cōsi. cxxxiij. co. pen. in fi. & seq. & ibi etrā loquitur in dispositione legali.

POMATES. b ¶ Nec obstat. Aduerte, q̄ imo contra hoc videt facere tex. l. dedi tibi pecuniā. ſ. de cōd. ob cau. vbi si donaē pecunia alteri duplici de causa, altera non secuta pecunia pōt repeti: & sic nō sufficit vnam ad impleuisse. & ita no. illū tex. do. Alex. ad dendo tex. in l. si hæredi plures. ſ. de condi. instit. vbi si quis est substitutus sub pluribus conditionibus coniūctim, non sufficit vni obtemperasse: sed requirit q̄ ad hoc vt possit adire q̄ omnibus pareat. Et cōtra istā rationē Bar. hic stringit multū text. in l. si hæredi. ſ. sui ratione. & ad hæc bene facit: qa quando papa vel princeps mouet ex duplici cā simul considerata, vna deficiēte, deficit dispositio. text. est in c. qm̄ frequēter. §. porro. iuncto §. finaliter. vt li. et ita notat do. Abb. ī simili. & consil. lxxvij. incipit. id de iure q̄rit. & facit qđ not. gl. & doct. in Cle. in plerisq;. de elec. & docto. in c. licet cām. de p̄ba. & in c. ij. de rescrip. & Bar. & Moder. in l. diuus. ſ. de reiud. & ibi do. Alex. vide etiā adhæc aliquid per Bald. in l. j. ī princ. in v. co. ī ver. octauo quærit. ſ. de eden. & in l. si mater. C. de cōtrahē. empt.

↠ POMATES. a ¶ Vnde non eſt contraria. Et hæc ſolutio antiquorũ reprobatur etiam per text. in l. Mutianæ. ſ. de condi. & demon. inducendo eo mõ quo inducit Bar. l. hæres meus. §. pe. eo. tit.

↠ POMATES. b ¶ Sed ad illam legem. Aduerte tamen, qđ videtur potius odiũ quã fauor: quia præſtãdo cautionem ſtatim præſtita libertatẽ conſequeretur: quod non fit eam non præſtando, dum poſſet euenire caſus, quod non aſcendere poſsit Capitolium vſque ad duos menſes, vel ẽt annum, & nõ plus. Vnde cogita. Sed tamen de intellectu. d. leg. libertas. §. j. vide Bart. in l. Mutianæ. in prin. ſ. de condi. et demon.

in prin. de ſta. libe. Sol. ibi verba in conceptiõe ſui ſapiũt mortẽ hoĩs expectandã.

Tertio opp. & videt q qñ legatũ eſt legatũ ſub cõditione nõ faciendi, ſtatim admitti debeat cũ cautiõe Mutiana: vt ſ. de condi. & demon. l. Mutianæ. in fi. Gl. dicit aliud in contractibus: vt hac l. ita ſtipulatus. aliud in vltimis voluntatibus. Iſta eſt truffa. hæc lex nil facit ad materiã cautionis Mutianæ, quæ loquitur quando conditio cõſiſtens in non dãdo, vel nõ faciendo cõfertur in perſonã legatarij, vel alterius, cui aliquid relinquitur: ſed lex noſtra loquitur quãdo cõditio cõfertur in perſonã eius, à quo aliquid relinquitur, vel qui aliquid debet. Et ita ſentit hic glo. & be-
16 ne. An autẽ † in contractibus qñ conditio cõfertur in perſonã eius, cui aliquid debetur, habeat locũ cautio Mutiana: hic non inſiſto. Dic vt per Gul. de Cu. in d. l. dedi. & Cy. in l. ſiue apud acta. C. de tranſact. p
17 do. Ray. ĩ l. Mutianæ. Sũma † ergo ita circa vltimas voluntates. Quãdoq; cõditio confertur in perſonã grauati: & tũc aut habet diẽ, & expectatur dies: vt d. l. ſi peculiũ. in fi. Aut non habet diẽ: et tũc aut verba in cõceptiõe ſui ſapiũt q expectetur q deſinat poſſe dari, vel fieri: & expectatur: vt d. l. ſi quis libertatẽ. Aut nõ ſapiũt: & tũc debet ſtatim impleri cũ põt: vt hic. Si vero cõferẽ in perſonã eius, cui aliquid relinquitur: tũc aut eſt affirmatiua vel negatiua. & c. vt plene per Gul. in dicta leg. dedi. per do. Ray. in leg. Mutianæ. hic non dico: quia non eſt noſtra materia. Venio ad quintam particulam ibi: itaq; & c. et dicta particula cõtinet duo dicta. primũ qñ incipit à cõditiõe. ſcđm qñ à pactiõe. Opp. per ordinẽ, licet glo. intricet ad primũ. Primo opp. de l. libertas. §. j. ſ. de manu. teſt. Sol. dicit gl. hic, et in l. & ſi poſt tres. ibi ſpãle fauore libertatis. Iac. Pet. et Gul. đ Cu. Lã. de Rãpo. & do. Ray. dicũt: aut vitiaſ id qđ in diſpoſitiõe venit, ſi expectareſ q deſinat poſſe dari vel fieri, et nõ expectaſ, vt ibi. Aut nõ vitiaſ: et expectaſ, vt hic. Vidte dñi, ſalua reuerẽtia prædictorũ nec cõtrariũ mihi placet, nec ſol. Nã lex noſtra loquiſ qñ cõditio eſt appoſita ĩ pſona grauati ſeu obligati, ſed lex cõtraria loquitur qñ conditio eſt appoſita in per-
a ſona honorati, ſeu cui aliqd debetur, vñ nõ eſt cõtraria[a] legi noſtræ. Nec ſol. dictorũ placet. hoc oſtẽdo per caſum legis. ſ. de cõdi. et demõ. l. hęres meus. §. pe. Hoc declaro: Certum eſt q vſusfructus nõ põt alicui relinqui in tps mortis: vt ſ. de vſufru. l. Titio cũ moriẽr. de vſufr. lega. l. v. Pone ergo, teſtator relinqt Titio vſumfructũ ſi nõ aſcẽdit Capitoliũ, nõ eſt dubiũ q ſi expectamus cõditionẽ, q legatarius deſinat poſſe aſcẽdere vſusfructus extingueret. nunqd ergo ſufficiat q legatarius nõ aſcẽdit cũ põt? Certe ſufficeret ſcđm opi. pđictorũ, p d. l. libertas. §. j. ſed hoc eſt falſum, vt d. l. hæres meus. §. pe. Nã nõ hr pro impleta, ſed recurritur ad remediũ cautiõis Mutianæ, ſicut ĩ cæteris legatis: vt ibi. Si ergo opp. de l. libertas. §. j. ad hãc
b legẽ. ſolue q hic cõditio fuit adiecta in pſonã grauati, ſed ibi ĩ perſonã honorati. Sed ad illã [b]legem opp. de l. Mutianæ. tũc oportet te dicere q ſit ſpeciale fauore libertatis. Scđo ad idẽ opp. de l. ſi Titius. ſ. eo. Gl. hic et in l. cõtraria dat circa hanc legẽ quatuor ſolutiones: Vna eſt, q ibi ſit ſpeciale rõne pplexi
18 tatis: vt hic late dicit gl. Quidam impugnãt hanc ſol. † Nã dicitur perplexitas, cuius diſſolutio non pẽdet ex facto alicuius: vt ſ. de vulga. et pup. ſubſti. l. ſi. §. Titius. et de cõdi. inſti. l. ſi Titius. ſed in lege contraria poteſt diſſolui facto debitoris, ergo nõ eſt perplexitas. Sed hæc ſol. poteſt ſuſtineri. Nam lex imaginatur ipſũ ꝓmiſſorẽ nũquã diſſoluere perplexitatẽ, per quã diſſolutionẽ obligaretur, ſicut dicimus q nõ valet obligatio in rei voluntate collata, quia lex præſumit eum nunquam velle obligari, vt ſupra. e. l. ſtipulatio non valet. & leg. a Titio. in fi. cum ſimi. et ſic remanet perplexitas. Alia ſolu. eſt quod illa concordet cum iſta. Cum enim facta eſt ab vno lit. conteſta. deſijt alteri poſſe ſolui. & ſic euenit conditio. & ita concordãt: & hanc tenet Dy. Certe hoc fateor, quia per lit. conteſta. deſijt alteri poſſe ſolui: quia hoc dicit text. in lege contraria. Sed quare iſtud ſit ibi, q finis illi cõditioni imponaẽ per lit. cõteſta. cũ hic nõ ſit: alias vt hac l. hoc non dicit Dy. nec gl. vñ dicta ſol. non videtur perfecta. Tertiam ſol. ponit glo. aut cõditio confertur in perſonã alterius, & habet locũ lex illa, Aut in perſonã eiuſdem: & habet locũ hæc lex, vt ibi no. glo. Hæc ſolu. hic nulli placet, quia nõ habet rõnẽ. Præterea videt deſtrui, per l. fideiuſſor obligari. §. fi. j. de fideiuſ. Quartam ſol. dat glo. quia ibi cõditio eſt in eadẽ re, in qua eſt diſpoſitio: hic in diuerſis rebus. Et huic ſol. videtur adhærere Gul. de Cu. qui dicit, q illud eſt in l. illa. ne deueniamus ad abſurdũ. Nam ſi expectaremus q illa res deſineret poſſe dari, expectaremus caſum in quo diſpoſitio nõ haberet effectũ: quia res eſſet perempta. Hæc ſol. nõ placet, nec etiã dictũ Guli. quia poteſt res deſinere poſſe dari vni, aliter q̃ p interitũ rei: vt p mortem vnius ex illis, in quorum perſona eſt collata conditio. Facit ſ. de cõdi. & demon. l. hoc genus. & l. pater. §. ſocrus. Nec poteſt dicere, dabitur hæredi ſuo, per l. cũ ita. de cõdi. & demõ. Quintã ſolu. dat Pet. vt ipſe refert ĩ l. ſi Titius. & in l. & ſi poſt tres. & Cy. in l. ſi pacto quo pœnam. C. de pact. et in l. ſi Titius. fuit cõtracta obligatio duorũ reorũ: nec ibi fuit aliqua conditio, niſi ea quæ tacite inhęret in duobus reis: vt l. in duobus. j. ti. j. Nec obſtat dicit ipſe, q fuerũt ſeparatim accepti, vt l. duos. §. fi. de duob. reis. quia cum vnus cõtrahit ſub comme
19 moratione alterius, videtur ſimul contrahere: arg. j. de ſol. l. Modeſtinus. Iſtud ſuum dictum parum valet: nam † diſparitas conditionis quæ non ſperatur reduci ad paritatem, impedit cõſtitutionẽ duorũ reorũ: vt l. ex duobus. & l. eãdẽ. §. j. ti. j. nec iſtæ cõditiones in perſona reorũ vtriuſq; poterũt cõcurrere: ergo &c. Nec poteſt dici q illa conditio tacite inhæreat: quia hoc eſt falſum: quia tacita conditio impedit natiuitatem actionis: vt ſ. de pact. l. item quia. & ibi no. ſed non eſt dubium q in duobus reis
20 vtraq; ab initio naſcatur. ergo &c. † Quid dicemus? Breuiter dic, q illa concordat: quia ibi per lit. cõteſt. deſijt poſſe dari ciuiliter. Et eſt ratio: quia ibi ſufficit cõteſtatio rõne perplexitatis, cuius diſſolutionẽ ꝓmiſſor poſuerat in ſua poteſtate. Verum quia lex imaginatur ipſum hãc perplexitatem nunq̃ diſſoluere, lex introducit modũ q diſſoluaẽ per lit. cõte. Et eſt ratio, quare hoc modo introduxit: quia illa obligatio habet aliquid ſimilitudinis cum obligatione duorum reorum: licet non ſint duo rei. & ideo ſicut in duobus reis, vnus per lit. conteſt. præoccupat ſibi: iſta voluit lex q ita fieret. & ſic aliquas ex ſupradictis ſolutionibus ſimul iunge. Tertio opp. de l. fideiuſſor obligari §. fi. ſ. de fideiuſ. Glo. ſoluit optime, q ibi præceſſit conuentio in perſona principalis, cuius mora nocet fideiuſſori: vt ſ. eo. l. mora. ergo &c. & hoc tenet Gul. de Cu. Quarto opp. de l. q Romæ. §. Flauius. j. eo. Sol. videt ſentire hic Dy. in quadam additione, q ibi ſit ſpeciale fauore libertatis, q non expectetur quod deſinat poſſe manumittere: ſed cõmittatur pœna ex ſola mora: ſed certe ille §. nõ obſtat ad hoc: quia ibi præceſſerat cõuentio de ſeruo manumittendo veſtita cohærentia cõtractus. Modo habes cõtraria quando incœpit à cõditione. Quinto opp. q ſit idẽ, qñ incœpit à pactione & cõditione: vt ſ. ea. l. ver. quod ſi ab ini
21 tio. Sol. vt ibi dixi. † Sexto opp. & videt: q etiã vbi incipit à pactione, non poſsit agi ſtatim, cum eſt ceſſatũ. ſed oportet vt expectetur lit. conteſt. vt C. eodem l. nuda. Solu. dicit glo. hic in præcedenti pactione veſtita: & ideo citius committitur quam per litis conteſt. ibi in præcedenti pactione nuda: & ideo remiſſius cõmittitur, quia p lit. conteſta. Aduertatis domini: quia iſta ſunt difficilia. Duo ſupponit gl. quod præcedit pactio nuda, & committitur pœna: & hoc primo. Item cõmittitur per lit. cõte. & hoc ſecundo. Ad primũ oppo. fortiter, pœna cõmittitur ex mora, vt hic videtis, & l. ſi penũ. qñ di. lega. ced. & dicã j. proximo contrario: ſed vbi nulla petitio, ibi nulla mora: vt l. ſi pupillus. j. eo. & de re. iur. l. nulla. Sol. Dicit Iac. de Ra. vbi nulla petitio: ibi nulla mora, quantum ad ipſum principale, quod petitur: vt l. ſi pupillus. ſed quantum ad acceſſorium, puta pœnam, ſic, vt in contrarijs. Petr. & omnes hoc reprobant per l. lecta. §. ſed cum ſortis. ſ. ſi cer. pet. vnde circa hoc glo. in l. nuda. & j. de reg. iur. l. nulla. & Dy. & omnes videnẽ tenere, q ibi committit pœna, nõ ex mora, ſed ex euentu conditionis, ſub qua pœnalis ſtipulatio erat concepta: ſcilicet ſi promiſſa non ſeruẽtur. Ad ſecundum quod dicitur, q iſta conditio videtur extare per lit. conteſta. Opp. nemo ſine actione experitur: vt l. ſi pupilli. §. videamus. de nego. geſt. & de admi. tut. l. quoties. §. item ſi tempo
22 rali. ſed iſte non habet actionem, quia pactum eſt nudum: ergo, &c. Circa hoc ſunt quatuor opin. Prima eſt, q ibi fiat lit. conteſt. de facto, per quã videatur impleta conditio: ſicut alias, cum de iure fieri non poteſt: vt ſ. eod. l. ſi Titius. de condi. inſti. l. mulier. §. pe. j. eo. l. quidam cum filium. Et iſta fuit opin. Ioan. quam ſequitur quidã. Super pœnali enim dicunt litem non poſſe conteſtari, cum conditio pœnalis ſtipulationis non extiterit, vt hic, & l. cedere diem. de verb. ſig. Alij dicunt, & iſta fuit Azo. quod lit. conteſt. fit ſuper actione pœnali, licet nondum commiſſa. & hoc videtur probari expreſſe per l. ſi pacto quo pœnam. ibi: ex ſtipulatu, &c. Nec obſtat l. cedere diem. quia verum eſt q quis nõ agit ex obligatione nondum nata, niſi per exercitium ipſius quis conſequatur actionem. Simile ſ. eodem. l. ſi Titius. j. rem ratam habe. l. ſi indebitum. & de act. emp. l. Iulianus. §. ſi quis colludente. & huic opp. adhæret Gul. de Cu. & Cyn. in d. l. nuda. per talem rationem ex duobus malis minus malum eſt eligẽdũ: vt j. de regu. iur. l. quoties. nihil. Sed cum conuentio nuda pœnalem ſtipulationem præcedit in agendo, duo ſunt mala: quia ſi agatur ex nuda malum eſt. contra l. iuris gentium. §. quinimo. ſ. de pact. ſi agatur ex pœnali nondum commiſſa malũ eſt, cõtra l. cedere diem. Sed hoc vltimo caſu eſt minus malũ. Nam licet non habeat actionem ad pœnam, tamẽ habere ſperatur. ſed ad illud quod in pactione nuda deuenit, non habet actionem, nec habere ſperatur. Pro hoc quibus ad li. procla. non li. l. Licinius. quæ lex facit hoc modo: quia ibi idem operatur potentia conſequendi libertatem, quod ipſa libertas cõpetens. Facit de fideicõ. lib. l. cũ vero. §. j. & hãc tenet Iac. But. & Ray. per l. ſi pacto quo pœnã. vbi dicũt eſſe caſum. Tertia eſt opi. Dy. in c. nõ eſt in mora. de regu. iur. lib. vj. qui tenet q vtraq; prædictarũ opi. ſit vera, ſcilicet q poſsit ex nuda: vt l. nuda. Itẽ ex pœnali: vt l. ſi pacto. & tamen in vtraq; lex diſpenſatiue procedit: quia nõ poteſt agi de iure communi aliquo prædictorum caſuum, vt ibi patet per eum. Quarta fuit opi. Iac. de Ra. & Pet. qui dicunt agi recte ad pœnam commiſſam, nec agitur diſpenſatiue, vel de facto, ſed de iure communi: cum pœna ſit de iure cõmiſſa. Hanc opi. probat Iac. prædictus, primo per l. fideiuſſor. §. fin. j. de fideiuſ. vbi dicit eſſe caſum ponẽdo in ſeruo, qui ab initio promiſerat, & ſic erat naturaliter obligatus. Sed iſta ratio nõ multum placet: quia eſt diuinare. Secundo ſic probat: Simpliciter promittens, videtur promittere pure, ſ. dare cum ab eo fuerit poſtulatum: vt ſ. eo. l. eũ qui calendis. §. quoties. & l. ſi decem cũ petiero. & l. ſi ita quis in prin. & ſolet dici in tractatu moræ. Eodem modo qui promittit per pactum nudum eſt obligatus ſoluere eodẽ tempore, & eadẽ conditione. Solũ in hoc eſt differẽtia: quia prima parit actionẽ: ſecunda nõ: vt l. fideiuſſor. §. fideiuſſor. j. de fideiuſ. Sicut ergo ille qui eſt obligatus ex pactione veſtita, interpellatus congruo loco, & tempore nõ ſoluit, facit exiſtere conditionẽ pœnalis ſtipulationis, & eam committere: ſic qui promiſit pactione nuda, ſi interpellatus nõ ſoluit, incidit in ſtipulationẽ pœnalem. Nam cum promittis licet pacto nudo, & poſtea ſi nõ feceris promittis pœnã, videretur repetitum ſi nõ feceris eo modo, quo in pactione intelligitur: vt l. Titia. §. idem reſpondi. ſ. eo. Pet. probat hoc etiam alijs rationibus. Nam cum procedit pactio nuda pœ-
23 na committitur per conditionis euentum. Sed poſito † q iſta cõditio nõ poſsit exiſtere de iure, tamẽ ſufficit q exiſtat de facto, ſ. q in mora cõſtituatur de facto: vt l. quidã cũ filium. j. eo. & de condi. & demon. l. Mæuius. & de condi. inſti. l. mulier. §. pe. Sic ergo ſtipulatio de iure cõmittitur: nec in agẽdo erit aliqua iuris diſpenſatio. Præterea † vero ſimile eſt: q illi, qui ſtipulationẽ interponunt, velint eam valere: vt ſ. de manumiſſis teſt. l. ſi quis locuplex. in fi. & l. hæc ſtipulatio. §. diuus. vt leg. no. ca. ſed voluntatem contrahentium interpretamur eo modo, quo poteſt valere. Vnde lex dicit, q ſi teſtator reliquit Titio fideicommiſſum ſi deceſſerit ſine hæredibus, intelligimus de hæredib⁹ ſuis, hoc eſt, de filijs: ne alias fideicommiſſum ſit inutile: vt l. ex facto. §. fi. ſ. ad Trebel. ita in caſu propoſito intelligitur, ſi non dederis cũ petiero eo modo quo peti poteſt, cũ certum ſit q per viam actionis petere non poſſum. Pro hoc facit ſ. eod. l. ſtipulatio iſta. §. hi quoq; quod videt tenere Cyn. in d. l. ſi pa
24 cto quo pœnam. Quid dicemus? † Certe ſalua reuerentia aliorũ, ego teneo opi. Iac. de Ra. & Petr. ſcilicet q agatur ex ſtipulatione pœnali cõmiſſa per interpellationẽ factã congruo loco, & tempore, etiã extra iudiciũ. nec in hoc lex diſpẽſatiue ꝓcedit. Hoc probo per text. duarũ legũ, primo in d. l. ſi pacto quo pœnam. ibi more iudiciorũ, & c. Nã mos iudiciorum eſt q nemo ſine actione experiaẽ. Præterea hoc probaẽ per caſum expreſſum: Certũ eſt q ſicut ex pacto nudo nõ oriẽ actio, ſic nec ex ſententia arbitri: vt l. j. C. de arbi. ſed ſi aliquis promiſit pœnã ſi ſententiæ arbitri nõ ſtaretur, exigereẽ ne conte. lit. de facto ſuper actione in factũ ex ſententia arbitri, vel ſuper actione pœnali ad hoc vt pœna cõmittaẽ? Certe non: ſed tũc cõmitteẽ, cũ cõmitteretur ſi ſententia fuiſſet talis, ex qua oriret actio: vt l. ſi cũ dies. §. fi. ſ. de arbi. ita in ꝓpoſito cõmittet ꝑ interpellationẽ factã extra iudiciũ: ſicut ſi pactio veſtita præceſſiſſet. Nec põt aliquis dicere, q ibi ſtipulatio pœnalis cœperit à ꝑcedẽti pactione veſtita: vt puta quia ꝓmiſit per
25 ſtipulationẽ ſtare arbitrio: & ſi non ſtaret, promiſit pœnã: quia volo † vos ſcire, q totus titu. de arbi. qui loquitur de pœna inſerenda in cõpromiſſo, q arbiter non cogaẽ ſententiare, ſi nõ eſt pœna appoſita, loquit qñ partes cõpromiſerũt nudo pacto: promiſerunt ſtare ſentẽtiæ: alias etiã ſine pœna valeret compromiſſum, & arbiter cogeretur ſentẽtiare: vt ſ. de arbi. l. diẽ proferre. §. fi. Et hoc modo intelligo l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ſ. eo. ſ. q committatur ſtipulatio pœnalis, & eo caſu, & eo tẽpore quo cõmitteretur, ſi ſtipulatio fuiſſet vtilis, ſ. ſi interpellatus congruo loco, & tẽpore nõ ſoluit. Et hoc patet ex tex. d. §. ibi: pœnam ſtipulari conueniet: vt ſi ita factũ nõ ſit, vt cõprehenſum eſt, & c. quaſi dicat, ſi nõ obſeruet ita ſicut teneris obſeruare: ſi de iure obligatus eſſes, incides in pœnam. & gl. ibi poſita quæ ad commiſſionem dictæ pœnæ requirit lit. conte. nõ bene dicit: quia imo committitur ex euentu conditionis: vt patet ex fi. d. §. quæ conditio extat, vt dixi ſ. Sed cõtra iſtam opi. opp. fortiter de l. nuda. quæ videtur dicere q conteſtetur lis ſuper nuda petitione, & q conditio extat per lit. conteſt. nõ per interpellationem factam extra iudiciũ. Ad hoc reſpõdeo q illa lex nõ dicit q cõteſteẽ ſup pactione nuda. & ideo intelligo ſuper pœnali cõcordãdo eã cũ l. ſi pacto quo pœnam. Ad aliud vbi dicitur, ſ. cõditionem exiſtere per lit. conte. Reſpõdet Pe. duobus modis. Primo modo, quia extat ibi conditio per cõte. lit. ſi ante interpellatus nõ erat. Simile ſ. commo. l. iij. §. in hac. & de tri. l. in hac. Vel aliter ante lit. conte. extat conditio, ſed purgabiliter: poſt litem conteſt. ex-
a tat impurgabiliter. quãlibet credo bonam. Septimo opp.[a] & videtur, q nõ poſsit agi ſtatim cum eſt ceſſatum: ſed ſit neceſſe, q interpelletur congruo loco, & tempore: vt l. ſi penum. qñ di. le. ce. & l. fideiuſſor obligari. §. fi. j. de fideiuſ. Gloſſ. j. huius legis fatetur contrarium, ſ. q requiratur interpellatio. Alia glo. hic in ver. Sabinus. dubitat: & videt tenere contrariũ. Prima vera, & eam tenet Dy. vt dicã j. circa vj. q. principalẽ. & ſic quando præcedit conuẽtio veſtita, cõmittit pœnalis per moram. Venio
26 ad contraria † vltimæ partis. Hic dicit, q ſi nil eſt actũ, ſola pecunia peteẽ. & ſic videt, q pœnalis ſtipulatio nouet primã. ſic ſ. tit. j. l. obligationũ fere. §. fi. cõtra: imo videt q ad vtrũq; poſsit agi, & vno exacto poſsit agi ex reliquo, in eo quod plus eſt: vt l. ſi quis à ſocio. & l. duo ſocietatẽ. ꝓ ſocio. & l. prædia. de act. emp. Rogo q aduertatis: quia iſtud eſt valde difficile: & gl. & doct. variãt. Gl. enim in d. l. ſi qu. s à ſocio. videt ponere in fi. gl. talem ſolutionem, q in eo q quantitas ſtipulationis pœnalis concurrit cum quantitate præcedentis obligationis, fiat nouatio: & in hoc concor. cum iſta. in eo vero q quantitas primæ obligationis excedit, non fiat nouatio: & in eo bene poterit agi prima actione. Iſta ſolu. eſt falſa per l. duo ſocietatem. eod. titu. & per l. prædia. que videntur velle, q ad totũ poſsit agi prima actione. Vnde gl. in ea. l. ſi quis a ſocio. dat aliã ſo. videlicet, aut ſecunda ſtipulatio continet plus q̃ prima: & nouatur: vt hic, & l. obligationum fere. §. fin. Aut continet minus: & non fit nouatio: vt in

↠ POMATES. ¶ Septimo opp. Aduerte tñ, q cũ Beſuhic dicit, q vna hic fuit ſtipulatio cõtra gl. & Bart. q regraẽ interpellatio: qa hoc in text. dixit ibi, quã diu p. ꝓmiſſorẽ non ſteterit: quia tũc demũ dicit ꝑ aliquem ſtare quo minus det id qđ ꝓmiſit. quãdo interpellatus dare noluit, vt l. ſi ex legati cã. ſ. eo. nec obſtat ſi diceres q iſta verba ſunt de opinione Sabini, cuius opinio in diſtincte nõ ſeruaẽ: qa reſpondeẽ q imo approbaẽ per Papi. ſ. in diſt. ſua.

POMATES.
a ¶ Quid dicemus? ꝑ opinione Bartol. an pœnalis dispositio nouet præcedētem, & hæc quidē opinio est communis, et in practica seruatur: vt inquit Decius in l. si pacto quo pœnam. C. de pac. et ibi refert et segtur dictus magister meus.
b ¶ Lucratiua. Adde Pe. de Anch. tenētē contrariū, cōsil. cclvj. et adde ꝙ Bene. de Plū. in d. l. si quis a socio. col. x. reprobata hac sol. Bart. dat aliā solu. videlicet quod stipulatio pœnalis nouat præcedētem, quando est eiusdem formæ & tituli cum præcedenti. secus si diuersæ formæ. et tituli. Ita intelligit istum tex. & tex. in l. duo. et in l. prædia. vide ibi rationes.

contrarijs. Poterit ergo ad vtrunque agi: sed per exactionē vnius fiet nouatio alterius, in eo qđ concurrūt. Et istā sol. tenet Ia. de Ra. & appropriat eam sibi. probat per tex. l. qui vsumfructum. ſ. e. & j. de noua. l. si pupillus. §. qui actum. Ista sol. communiter reprobatur, & specialiter ꝑ Pe. Nam si q̄ratur de stipulatiōe pœnali vtrū nouet primam, nō curamus vtrū cōtineat plus vel minus: sed hoc an in secūda repetatur, qđ deuenerat in prima. Et videtur ꝓbari in d. l. duo societatē. Præterea hæc lex. & l. obligationum fere. §. fin. videtur velle indistincte ꝙ sola pœna petatur, nō habita distinctione vtrū plus vel minus i pœnali stipulatiōe deuenerit? Hoc videt probari ſ. ad l. fal. l. j. §. item si ita. de penu leg. l. j. quando dies leg. ced. l. si penū. Hæc solu. non est bona, vt j. clarius apparebit. Vnde gl. in d. l. duo societatem. in glossel sa super verbo, posse. dat tertiam sol. Aut quis vult agere actione prima ante cōditionis euētum, et sic ante cōmissam stipulationem pœnalem: & potest. Ita loquuntur illa iura. Aut post stipulationem pœnalem cōmissam: & non potest: quia prima est nouata. Ita logtur hic, & l. obligationū. fere. §. fi. Ista sol. non continet veritatē. Primo per d. l. si quis à socio. & l. seq. vbi expresse dicitur, ꝙ etiam post cōmissam et exactā pœnam pōt agi prima in eo quod plus est, idē in d. l. prædia. Præterea, licet glo. dicat posse agi prima, donec pendet conditio pœnalis stipulatiōis: hoc non est expeditum. et glos. tenet contra in l. j. §. item si ita. ſ. ad l. fal. quam gl. Dy. sequitur, et examinabo j. circa vj. q. Vñ gl. dat iij. solu. videlicet, ꝙ in cōtrarijs fuit actū expresse, vt prīa nō nouet per pœnalē. Hoc sentit glo. in l. ꝑdia. circa fi. magnæ gl. idē sentit in l. rescriptū. §. si pacto. de pact. sed hoc est diuina re. ergo & c. Vñ gl. in d. l. ꝑdia. ante fi. magnæ gl. dat quintā so. videlicet aut ꝑcedit obligatio q̄ cōtrahit cōsensu: vt emptio, societas, et si. et hñt locū cōtraria. Aut ꝑcedit obligatio, q̄ cōtrahit verbis: et sic nouatio, et sola pœna pōt peti. Ita loquit hic, et l. obligationū fere. §. fi. Fr. Acc. tenebat hāc sol. i l. rescripta. §. si pacto. licet ꝓ alia verba. Dicebat em aut ꝑcedit cōuētio bonæ fidei et hñt locū cōtraria. Aut stricti iuris: et tunc fit nouatio. Istud recidit in idē cū d. gl. Idē tenuit Dy. in l. in ꝓuinciali. de ope. no. nūc. i addi. magna. Idē tenet Pe. vt refert Cy. in l. si pacto quo pœnā. C. de pact. Sed ꝙ ista opi. nō sit vera, probatur sic: Actio ex testō æquiparat actiōi bonæ fidei: vt i l. in minorū. C. in qb. cau. i integ. rest. nō est necesse. sed actio ex testō ꝓ pœnalē disp̄ositionē sequētē nouatur ipso iure: vt l. j. §. itē si ita. ad l. Falc. et l. j. de penu leg. et q̄n di. leg. ced. l. si penū. ergo ēt cōuentio bonæ fidei per sequētē stipulationē pœnalē. Cuius cōtrarij timore, vt arbitror, Gul. de Cu. dat sextā sol. in l. rescriptū. §. si pacto. et vtif his verbis, Aut ꝑcedit cōuētio iurisgētiū: et nō nouatur, vt in cōtrarijs. Aut ꝑcedit cōuētio, seu obligatio iuris ciuilis: et nouat ꝓ pœnalē, vt hic, & d. l. j. §. itē si ita. cū simi. Nā obligatiōes descēdētes ex testō sunt iuris ciuilis: vt ſ. de test. l. ij. & hāc opi. tetigit Dyn. in dicta distinctiōe posita in l. in ꝓuinciali. Hoc vī tenere Iac. But. in l. ꝑdia. hoc ēt mō tenet do. Ray. Hæc opi. salua reuerētia tātorū doct. nō placet mihi. Primo, quia est cōtra casum d. l. prædia. scđm vnā positionē, tenendo ꝙ ibi secunda cōuentio fuerit stipulatiōe vallata, q̄ est iuris ciuilis: et tamen ipso iure non tollitur per
27 pœnalem. Præterea, cōstat †ꝙ contractus emphyteusis est iuris ciuilis à iure gētiū incognitus: vt inst. loc. §. adeo no. ſ. de pacto. l. legitima. sed cōstat ꝙ obligatio et eius cōtractus emphyteusis per sequētem pœnalē non nouatur: vt no. C. de iur. emphy. l. ij. in glo. magna. quam gl. oēs sequūtur: ergo & c. Præterea, prædicta opi. destruitur ꝓ rationē: nā nulla ratio potest assignari, quare magis nouetur obligatio iuris ciuilis quam obligatio iuris gentium. Nā licet in modo tollendi per acceptilationē, facilius tollat vna quā alia. j. de accep. l. an inutilis. §. acceptum fieri. et §. fi. & l. si acceptolatum. tamen in modo tollendi per sequētem stipulationem, & sic per nouationem, nulla est differentia: vt de trāsac. l. Aquiliana. & l. cū Aquilia. Instit. quib. mod. tol. obl. §. sicut autē. & j. de noua. l. j. Vnde potestas iuris in tollendo, est par in vtraq; nec est aliquid, propter quod præsumamus animum nouandi ex voluntate contrahentium magis in vno ꝙ in alio. Vnde hæc op. nō placet. Dices tu, respōde ad l. duo societatē. ſ. pro socio. vbi videtur tex. ꝙ si prima conuētio fuit per stipulationem, & sic iuris ciuilis, nouetur: alias non. Respondeo, debetis scire, ꝙ secundū ista tēpora quādo post primā cōuentionē adijciebatur stipulatio coequalis cōtinēs tantundē, vel plus præsumebatur nouatio: vt ſ. eo. qui vsumfructū. & l. scire debemus. in prin. modo in l. illa, duo societatē. conuenerunt socij vt grammaticam legerent, & cōuenerunt pacto nudo, vt quæstus essent cōmunes: sed huic pacto fuit adiecta stipulatio hoc modo, ea omnia dari, fieri ve spondes, & c. tūc non pōt agi pro socio, sed actione descendente ex stipulatione nouante primam. secūdū ista tēpora cum sit stipulatio primæ coæqualis, cōtinēs tantūdem: licet hodie nō præsumeretur nouatio, ꝓ l. fi. C. de noua. & sic post prædictā stipulationem coæqualem fuit adiecta stipulatio pœnalis: illa pœnalis non nouat præcedentem, nec ibi hoc dicitur: imo contrarium, si bene aduertatur. Vnde vi deamus septimam opi. quam ponit Dy. super hac lege recedendo à prædictis. Dicit enim quod hæc lex debet intelligi secundū illas, videlicet ꝙ ita demum trāsferatur prima in secūdam, si actor eligat agere ex secūda: nō alias, nisi expresse secunda esset cōcepta animo nouandi. Quod ergo hic dicitur ꝙ sola pecunia petatur, intellige si actor eligit hoc. Et quod dicitur in l. obligationum fere. §. fi. ꝙ fit quasi nouatio: intellige, si actor hoc eligit. Idem intelligit Iac. de Are. si præcederet obligatio stricti iuris. sed si præcederet obligatio bonæ fidei: tūc nullo modo fit nouatio, secūdum eum. Ista opi. nullo modo placet, nec aliquis eam tenet. Primo id quod dicit Iac. de Are. et de cōtractu bonæ fidei. & stricti iuris, non est verum, vt ſ. reprobaui. Aliud quod dicit Dy. est falsum, per l. si quis à socio. & l. prædia. qui etiam si quis eligat agere ad pœnam. non fit nouatio, sed potest agi prima in eo quod plus est. Præterea, istud est contra casum l. j. §. item si ita. ad l. Falci. de pe. lega. l. j. & l. si penum. quando di. lega. ced. vbi pœna commissa primū legatū nullo modo peti potest. Quid
a ergo dicemus? dubitabile est: tamē mihi videtur sic dicendum.

Et erit octaua sol. ꝙ aut præcedēs obligatio est ex causa lucra
b tiua: & tunc commissa stipulatione pœnali sibi adiecta nouat ipso iure, non distincto vtrum contineat plus vel minus. Ita loquitur de penu lega. l. j. ad l. Fal. l. j. §. itē si ita. quando di. leg. ced. l. si. penū. & hæc l. in fi. & l. oblationū fere. §. fi. sed q̄n præcedens obligatio est ex causa non lucratiua sed onerosa: tūc non fit nouatio, sed potest ex qualibet agi: & vna exacta poterit agi ex reliqua, in eo quod plus est: vt l. si quis à socio. & l. duo societatē. & l. prædia. Hoc etiā probatur ſ. de do. excep. l. apud Celsum. §. Labeo. & j. eo. l. qui Romæ. §. Flauius. & §. duo fratres. vbi præcessit cōuētio per stipulationē, nec nouatur per pœnalē. Ratio, quia est ex causa onerosa, vt dicā, j. in alijs contrarijs ꝓxi. Et iste videtur proprius intellectus istius materiæ. Rationem istorum videre est facile, quando mihi debet aliquid ex causa nō lucrativa: si adijcio pœnā, si datū, vel factum nō fuerit, non videor per hoc nouare: imo adijcitur, vt metu pœnæ citius cōsequar mihi debitū: vt ſ. de re iu. l. iiij. §. sed & si pignora. Sed quādo ex causa lucratiua debetur, tūc videtur agi ꝙ si non dabit illud. pœna tantum potest peti: & in tui promissoris fauorē hoc videtur actū: vt ſ. de leg. j. l. si quādo. §. hæres. & hoc probat tex. nostræ legis, in fi. si bene aduertatur. Non enim est par eademq; causa, & c. vt l. scimus. §. licētia. C. de iur. delib. & de codi. l. fi. Et si opponis mihi: quis reuelauit tibi ꝙ hæc lex, obligationū fere. loquat de obligatione ex causa lucratiua? Respōdeo, ad hoc me vrget sol. cōtrarietatis prædictæ: quæ alio cōgruo modo solui nō potest. Præterea, cum non dicatur ex qua causa, in dubio, in stipulatione intelligitur causa donationis, & sic lucratiua: vt not. ſ. de do. excep. l. ij. §. circa. & patet in l. Campanus. de ope. liber. Et si op. de l. si quis à socio. quæ videt velle ꝙ primo tollatur in eo quod concurrit. Respon. primam tolli vi exactionis factæ ex secūda: non vi quasi nouationis. Ita intelligunt eam alij doct. tenentes alias opin. Item si dicas, quare tex. in l. obligationum fere. §. fin. dicit fieri quasi nouationem, cum sit vera nouatio? Rn. quia vsq;

vsq; ad lit. contest pōt, offerēdo quod venit in prima, liberari: vt l. j. de pen. lega. ꝙ nō est in vera nouatiōe. Ita intelligit Cy. in l. nuda. in fi. Secūdo oppo. & vī ꝙ non fiat nouatio aliquo casu ꝓ stipulationē pœnalē ipso iure, sed ope exceptiōis. Vñ videt obstare de do. except. l. apud. Celsum. §. Labeo. glo. in l. cōtraria ponit plures sol. Quidā approbāt primā, sed est calūniari illā literā. Alij tenēt secundā, sed videt cōtra d. l. obligationū ferè. §. fi. cū simi. Alij tenēt alias sol. quę nō placēt: vt ex prędictis patet. Dic ergo ꝙ prima ibi nō nouat ipso iure: quia obligatio precedēs erat ex causa nō lucrativa. Promiserat em̄ mihi restituere hominē meū, ad quē mihi erat cōdēnatus, & iō nō fit nouatio: sed actor pōt eligere actionē quā vult. Sed qa ibi ambab⁹ actionibus agebat, scđm vnā lec. iō ibi opponitur doli exceptio. Vel scđm aliā si solū vna ageret, repellereť doli exceptione, quaten⁹ cōcurrūt: vt ibi patet. Tertiō opp. de l. q Romæ. §. Flauius. j. e. vbi videtur, ꝙ prima nō nouetur per sequentē pœnalē. Sol. Dicūt quidā, ibi speciale fauore libertatis. Ita tenet gl. i l. obligationū fere. §. fi. & ita hic, & ibi tenebat do. Ray. & ita hic innuit Dy. Sed Gul. de Cu. in d. §. si pacto. dicit, ꝙ ibi ideo, qa præcessit cōuētio iurisgentiū, hæc oīa ſ. reprobaui. Dic ergo ꝙ ibi promissio de manumittendo fuit ex causa onerosa, non lucratiua. Nā licet tu seruū meū habeas ex causa lucratiua: tñ ego te habeo obligatū ex causa onerosa: quia seruū meū dedi pro hoc. Quarto opp. de l. qui Romæ. §. duo fratres. j. eo. dicit Gul. ibi præcessit conuentio iurisgentium, hic ciuilis. hoc nil est, vt dixi. Alij dicūt, aut loquimur de exceptione, vtrū nouetur per pœnam. certe nō: vt ibi. Aut de obligatione: & tūc nouatur, vt hic. & hæc posset esse bona, vt statim dicā. Vel dic melius ꝙ ibi præcessit obligatio ex causa non lucratiua, sed onerosa: vt ibi patet: hic ex causa lucratiua. Quintò opp. de l. rescriptū. §. si pacto. ſ. de pact. Glo. ibi videtur dicere, ꝙ illa lex loquitur secūdū iura noua, secūdū quę tacitè nō fit nouatio: vt C. de noua. l. fi. vel ibi fuit expresse actū ne nouetur. Gul. vero dicit, ꝙ ibi præcessit cōuentio iuris gē-
28 tiū. Truffæ sunt: vt ſ. dixi. Alij, vt Frā. Accur. dicūt, & bñ, †ꝙ ibi precessit pactio liberatoria: vnde nō nouatur per pœnalē: hic obligatoria. Ratio, quia fauorabiliores, & c. vt l. Arrianus. de actio. & obli. & hanc sequitur Dyn. in d. l. in prouinciali. & Pet. vt no. Cy. in l. si pacto quo pœnā. & Iac. But. & do. Ray. & est ipsa veritas. vide rōnē. Nouatio est vnius obligationis in aliā transfusio, & c. vt j. de noua. l. j. Illud ergo quod est obligatio, potest nouari: sed pactum de non petēdo habet tres effectus: tollit naturalem, elidit ciuilē, & obligat quem naturaliter nō petere: vt no. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. ſ. de pact. licet ergo illa naturalis obligatio, qua quis est obligat⁹ nō petere, tolli posit per nouationē: tamen alij effectus dicti pacti, qui pro se sufficiunt ad pariendam exceptionem: non cadunt in nouatione: cum non sit in obligatione. Et ex hoc patet qđ glo. j. j. de præto. stipu. l. j. in fi. secundæ magnæ glo. quæ videtur ponere indistincte, ꝙ exceptio nouetur: nō dicit omnino verū. Sertò opp. j. de stip. ser. l. j. §. fi. Sol. ibi fuit collata stipulatio pœnalis in personā alterius: hic in pſonā eiusdē: & ideo difficilis ibi fit nouatio. Ita tenet ibi glo. & Pet. in d. l. si pacto. arg. pro hoc j. eo. l. fi. §. fi. in prin. licet Iac. de Ra. dixit, ꝙ ibi loquitur de exceptione facti, vel intentionis. Septimò oppo. de l. qui vsumfructum. ſ. eo. & j. de noua. l. si pupillus. §. qui actum. Sol. dicūt quidā. Ista intelligitur secūdū illam: videlicet aut stipulatio secūda pœnalis cōtinet minus: & non fiet nouatio vt ibi: alias sic. Ita loquiť hic. Et istā opi. tenet Pet. Iac. But.
29 Sed do. Ray. dicit †aliter, videlicet ꝙ hic loquatur qñ vna stipulatio subrogať in defectū primæ vt pœnalis stipulatio. cōtraria loquunť, qñ sunt duæ stipulationes pariter principales. Istā solu. credo verā. Videte rōnē, qñ obligatio est contracta, & ius mihi quæsitū: si quæriť vtrū per aliquē actū introducta
a sit liberatio: inspicitur mēs liberātis: vt j. de excep. l. pluribus. & l. emptor. §. Lucius. ſ. de pact. Ita in proposito, si ego stipulor id quod mihi iam debebatur: vtrum per stipulationem videar recedere a prima: lex inspicit mentē mei stipulantis: vt si stipulor plus videar recedere, si minus secus: sed in ipso actu cōtrahendi stipulationē lex respicit animū promittētis, prout verisimiliter pōt adaptari adverba stipulātis: vt ſ. e. l. quicquid astringēdę. Cū ergo simul & semel stipulor dari: & si nō det,

POMATES.
a ¶ L. pluribus. Melius facit l. si ex pluribus. j. de solu.
POMATES.
b ¶ Et in hoc per iura noua. Nota ad limitationē l. fi. C. de noua. & §. ꝓterea. Insti. qui. mod. tol. oblig.

stipulor pœnā, inspiciť mēs promittentis, quæ est vt si non det Stichū: vt pœna tm̄ petať. nec inspiciť vtrū sit plus vel minus: nā ꝙ eorū solueret in sua ptāte videť re-
seruasse: vt hac l. in fi. & ſ. de leg. j. l. si qñ. §. heres. Octauo opp. & videť, ꝙ nullo modo per pœnalē stipulationē fiat nouatio. Nā qñ aliud venit in secūda stipulatione quā in prima, non præsumiť nouatio: vt j. de noua. l. fundum Cornelianum. Solu. ibi in stipulationibus coæqualibus & pariter principalibus: hic in pœnalibus, quæ in locū alterius surrogātur. & sic rō, vt ſ. dixi. Nono opp. C. de noua. l. fi. Insti. qui. mo. tol. ob. §. præterea. vbi nunquā præsumiť nouatio, nisi expresse agatur. dicit glo. ꝙ materia hodie corrigitur ꝓ dicta iura. Idē dicit in l. obligationū fere. §. fi. & l. rescriptū. §. si pacto. & in l. prædia. qđ videtur tenere Pet. Iac.
30 de Ra. & alij quidā. Sed Iac. de Are. & †Gul. de Cu. & Ray. dicunt aliter, videlicet ꝙ hodie nil sit innouatū hoc casu. Nā qñ prima & secunda stipulatio est pariter principalis: tūc debet fieri vera nouatio: & in hoc est discordia inter iura noua, & antiqua. Sed qñ prima est principalis, secūda pœnalis: tunc
b dicit fieri quasi nouatio: vt ſ. dixi. & in hoc per iura noua b nil est hodie immutatum: ꝙ credo verū: & de hoc ꝓ Cyn. in d. l. si pacto. circa fi. Decimo opp. ego dixi ſ. ꝙ qñ non fit nouatio, vna actio tollitur ꝓ aliā vi exactionis, in eo qđ cōcurrūt. Contra, imo videtur ꝙ nouatio nō fiat per stipulationē pœnalem: sed ex qualibet exigatur insolidum. Certū est quod vsura est pœna: vt ſ. de neg. gest. l. qui sine. circa fi. Sed sequens stipulatio vsurarum, & sic pœnalis nō nouat primā, imo vtrūq; poterit exigi, & pœna, & fors: vt ſ. tit. j. l. traiectitiæ. ſ. de illo. & j. eo. l. qui Romæ. §. Callimachus. ſ. de vsur. per totum. Solu.
31 quando pœna †apponitur loco particularis interesse, & loco cessatiōis: vt qa ꝓmittis sex denarios ꝓ libra ꝓ quolibet mēse, quo cessabis soluere: tunc prima nō nouat, sed vtrūq; petiť totū: vt in contrarijs. Hic aūt loqmur qñ pœna apponiť loco totalis interesse: & totalis cessionis. Ita tenet Pet. j. eo. l. q Romæ. §. duo fratres. Ita voluit recitare Cyn. C. de transac. l. cum proponas. licet ibi nō bene recitauerit. Pe. Vndecimo opp. ad idē ſ. de arbit. l. si qs rē. Sol. dicit ibi gl. aut pœna apponitur loco rei, seu interesse: & habet locū nostra materia. Aut apponiť loco cōtēpt⁹: & tūc nō fit nouatio, sed vtrūq; petiť, & exigiť totū, vt in cōtrario. Sed hoc dictū gl. Pet. intelligit esse verū, si agať diuersis actiōibus: puta, peto pœnā per actionē ex stipulatu: rē vero peto rei vēdicatione: vt d. l. si qs rē. sed si agatur actiōe descēdēte ex eadē causa: puta: peto rē actione descēdente ex snīa arbitri emologata: & pœnā actiōe ex stipulatu: quia nō paritū snīæ: tūc nō posset, sed debet altera esse cōtentus: vt ſ. de arbi. l. Celsus. Ita dicit Pet. d. ſ. duo fratres. & Cy.
32 in d. l. cū proponas. C. de trāsac. quod satis placet. †Vt ergo liqueat ista materia, qñ stipulatio pœnalis nouet primam do. Cy. in d. l. si pacto. ponit seriatim distinctiones oīm, quas videre potes. Ego vero supra tetigi in cōtrarijs. Tu autē secūdū opi. quā teneo, breuiter sic dicas: Aut pœna apponiť loco interesse, aut loco cōtemptus. Si loco interesse: tunc aut loco interesse particularis: & nō fit nouatio, sed vtrūq; exigetur totū vt ſ. ti. j. l. traiectitiæ. §. de illo. & de vsur. per totū. Aut loco interesse totalis: & tūc aut præcedit cōuētio liberatoria: & pœnalis nō nouat: vt ſ. de pac. l. rescriptū. §. si pacto. j. eod. l. q Romæ. §. duo fratres. & q̄ sit rō ſ. dixi. Aut præcedit cōuētio obligatoria: & tūc aut ex cā onerosa, aut ex cā lucratiua. si ex causa onerosa, nō nouat: vt l. si quis à socio. & l. duo societatē. & l. prædia. de do. excep. l. apud Celsum. §. labeo. j. eo. l. q Romæ. §. Flauius. & §. duo fratres. Si ex cā lucratiua: tūc aut vtraque dispositio conferť in personam vnā: & tunc nouat ipo iure, vt hic: & l. obligationū fere. §. fi. ſ. ti. j. de pe. le. l. j. ad l. fal. l. j. §. itē si ita. cū si. Aut in personā diuersorū: & tūc nouat ope exceptionis: vt l. j. §. fi. j. de sti. ser. Si vero pœna apponiť loco cōtēptus: tunc prima nō nouať: vt ſ. de arbi. l. si quis rem. qđ intellige vt ſ. dixi. & prædicta vera de stipulatione pœnali. Qñ autē alia stipulatio æque principalis nouet primā, Gui. ponit in l. rescriptum. §. si pacto. ego plenius dixi de ꝓto. stip. l. pe. Et hæc sufficiant quātū ad cōtraria. Veniamus ad quæstiones. & qa hæc

POMATES.

a ¶Dolo facis. Et nota quod talis diei tacitè a lege inducti lapsus iterpellat, sicut tempus appositum a contrahentibus. Ista est glo. in l. si mora. quã no. ibi Paul. de Ca. & Alexan. ẽ. sol. mat. de quo meminit do. Mathesil. notabili suo cxxxj. & Alex. in l. si ita est stipulatus. ẽ. eo. & Bart. videas in l. promissor. §. si fine. ff. ẽ. de consti. pecu.

lex tractat principaliter de cõmissione stipulationis: et ideo de hoc plene videndũ est. & gl. nostra istã materiã expediuit ĩ l. & si post tres. ẽ. si quis cau. & ibi posuit vnã breuẽ distinctionẽ, q̃ cõtinet tm̃ sex casus in se: iõ nos examinemus istã materiã per sex q. principales. Primo enim q̃ro de stipulatiõe simplici nõ pœnali pura. Secũdo, de stipulatione simplici in diẽ. Tertio, de stipulatione simplici sub cõditione. Quarto, de stipulatiõe nõ simplici hoc est pœnali, q̃ incipit à præcedenti cõditione. Quinto, de stipulatione nõ simplici, q̃ incipit à præcedẽti pactione nuda. Sexto de stipulatione nõ simplici, ẽ. pœnali q̃ incipit a præcedẽti pactione vestita. Ista sunt mẽbra gl. in d. l. &

33 si post tres. †Quæro ergo primo, qñ stipulatio simplex, et pura cõmittat̃? Respõdeo. Aut quæris quãtũ ad obligationẽ, et actionẽ: et tũc regula est q̃ statim cõmittit̃: vt l. eũ qui calẽdis. §. quoties. ẽ. eo. de ver. sig. l. cedere diẽ. de reg. iur. l. in oĩbus. In sti. eo. §. oĩs. Fallit in obligatione vbi ineſt tacita cõditio: vt in fructibus futuris, & partu Arethusæ: vt ẽ. de condi. & demõ. l. j. et l. interdũ. ẽ. e. tũc enim nõ nascitur obligatio, nisi adueniẽte cõditione: sicut in cõditione expressa: vt not. ẽ. de pact. l. itẽ quia. Itẽ fallit in obligationibus, in quibus ineſt dies tacite: vt promisit facere domum, & dare Carthaginẽ, in quo est illud

34 q̃d j. dicã. de obligatiõe in diẽ. †Sed circa prædicta dubitatur de vno. Nã videtur q̃ oĩs stipulatio quãtũcunque pura hẽat diẽ: vt ẽ. de cõsti. pe. l. promissor. §. j. j. de sol. l. q̃d dicimus. Inst. de inuti. stip. §. fi. Rñ. do. Cy. C. de cõsti. pe. l. ñ. in j. q. fatetur ĩ constituto q̃ an decẽ dies nõ sit efficaciter obligatus: sed in aliis sit efficaciter obligatus. & illud modicũ tempus, q̃d ei datur ſcdm̃ l. q̃d dicimus. j. de sol. ei datur à iudice vt interim nõ sit ĩ mora, nõ ex natura actionis. Et istud vr̃ sentire gl. in d. l. promissor. §. licet nõ ita clare. Alia gl. in d. l. ij. C. de cõst. pe. vr̃ dicere q̃ id q̃d est in cõstituto de termino decẽ dierum, idẽ sit in aliis obligatiõibus. Quid dicemus? Vos debetis ſcire q̃ quod dã est tps, q̃d ineſt obligationi, vel ex cõuẽtiõe, vel ex natura cõtractus: et tale tẽpus ipedit diẽ obligatiõis venire. Est quod dã aliud tps, q̃d obligationẽ nõ tãgit, ſed miseratiõis cã indulgetur solutioni: vt ẽ. de cõpẽ. l. si cũ militi. §. fi. p. quẽ tex. declaratur ista materia. Modo ad ppositũ dico, q̃ in oĩ obligatione

35 pura dies statũ venit, & cedit cũ effectu, vt p̃dictis iuribus p̃batur: sed tẽpus in eis, miseratiõis cã indulgeẽ solutiõi. q̃d aũt istud tẽpus sit, gl. variãt in d. l. quod dicimus. & de re iu. l. in oĩbus. & Insti. de inuti. stip. §. fi. vbi plenissime. Mihi †aũt videt̃ q̃ regulariter istud tẽpus nõ sit limitatũ, ſed sit in arbitrio iudicis: licet ex consuetudine statuatur à iudicibus decẽ dierũ: vt Inst. eo. §. omnis. et ẽ. de iud. l. si debitori. Sed in q̃busdam casibus tẽpus istud est expressum: vt in cõstituto, vbi est tẽpus de cẽ dierũ. l. vt promissor. Q̃d aũt illud tps sit miseratiõis cã ĩdultũ, apparet, quia tribuitur exactiõi. Itẽ in actiõe iudicati, est tẽpus quatuor mẽsiũ: vt d. l. si cũ militi. in fi. de cõpẽ. Itẽ in actiõe de dote est tẽpus anni: vt C. de rei vxo. act. §. exactio. Q̃d aũt illud tẽpus sit miseratiõis cã solutiõi indultũ, patet: quia tribuitur exactiõi: vt §. exactio. Præterea, si talis dies impediret diẽ actiõis venire, iã impediret præscriptionẽ ĩchoari q̃ nõ ĩchoatur, nisi aduenĩẽte die: vt l. cũ notissimi. §. illud. C. de p̃scr. xxx. an. Sed in actiõe de dote incipit p̃scriptio statim finito mrimonio: vt C. de iure do. l. in rebus. in fi. ergo tale tẽpus nõ ipedit

36 diẽ actiõis venire, ſed miseratiõis cã indulgeẽ. Dicetis †vos, qs est effectus, vtrũ tps insit obligatiõi, an miserationis cã indulgeaẽ solutioni? Rñdeo, magnus ppter multa. Primo ppter cõpensationẽ: vt d. l. si cũ militi. in fi. Secũdo propter duplicandas inducias, si añ tps agaẽ. Nã habet locũ solũ, qñ dilatio est ex pacto, vel ex natura actiõis: vt Insti. de excep. §. hodie. sed in tpe indulto miserationis cã, secus puto: cũ lex intra illud tps pmittat agere, vt dixi: & statim dicã. Tertio ppter inchoãdũ cursum præscriptiõis: vt patet ex d. l. cũ notissimi. §. illud. cõtra l. in rebus. in fi. C. de iur. do. Ex hoc patet q̃ intra illud tps miseratiõis cã idultũ põt agi, licet nõ exigi: alias non curreret præscriptio. Pro hoc: quia interdum põt agi, & etiã exigi ĩtra

tempus: deducto tñ cõmodo medij tẽporis: vt ẽ. sol. ma. l. si cõ-
a stãte. §. quoties. Quarto ppter regulã, dolo facis, "quia petis, &c. Nã petẽti aliquid q̃d oporteat cũ restituere post tps, nõ potest opponi exceptio, dolo facis: vt ẽ. vt le. no. ca. l. fi. §. pe. secundum nostros doct. Nã istud dictũ est verũ in eo qui debet restituere post tempus, q̃d respicit obligationẽ, & sic impedit diem actionis venire: secus esset in tempore q̃d miserationis gratia indulgetur: ar. eius quod. ẽ. dictum est de cõpensatiõe. & est expressum. ẽ. sol. ma. l. nupta. §. fi. et de cõdi. ob cau. l. si donaturus. in fi. quæ lex loquitur in viro petente, cui tempus indulgetur gratia miserationis, vt dixi. Ex quo patet q̃ leges q̃ loquuntur in actione de dote, nil faciunt ad q. vtrũ ante diẽ sit nata actio, de qua statim dicã. Sed cõtra prædicta vr̃ ẽ. re. amo. l. si mulier. §. rerũ. et l. ob res. vbi vir agit ad res dotales ppter interusurium medij temporis, nec ei obijcitur exceptio, dolo facis. Sol. illæ leges habent aliũ intellectũ, secũdũ quem

37 nõ obstat. vel melius illud cõtingit propter delictum mulieris. Item est videndum quando talis stipulatio †committatur quo ad moræ cõmissionẽ. Dic q̃ requiritur q̃ intelligat, vel intelligere debeat se debere. et sic interpellatus cõgruo loco, et tempore, et absque rõnabili cã recusat: vt ẽ. si cer. pe. l. q̃d te. de vsur. l. mora. ẽ. eo. l. si ex legati cã. Fallit in casibus, in qbus mora re ipsa absque iterpellatiõe cõmittitur: vt plene no. ĩ d. l. mo-
38 ra. Dic vt ibi, & per Cy. in l. in minorum. C. in qui. cau. in integ. resti. non est necesſ. Secundo principaliter q̃ritur, qñ cõmittatur stipulatio in diem. Ista quæstio habet plures dependẽtias. Nã quandoque stipulatio habet diem causa differendæ solutionis. Et ista quandoque est certa: qñq̃ incerta. Quandoque habet diem cã multiplicandæ obligationis: quãdoque cã limitandæ obligationis. De quolibet ergo est videndũ. Primo ergo q̃ro, stipulatio, quæ habet diẽ certã cã differendæ solutiõis qñ cõmittatur quo ad obligationẽ, quo ad actionẽ, et quo ad morã. Circa hoc sunt opi. Nã gl. vbique tenẽt q̃ statim est nata obligatio, et actio, sed agenti obstat exceptio: sed p̃ euẽtum diei tollitur obstaculũ exceptiõis: vt l. cedere diẽ. j. de ver. sig. qñ. di. vsusfr. le. ce. l. j. in fi. no. ẽ. si cer. pe. l. certi cõdictio. in princi. de pac. l. itẽ quia. et in multis aliis locis. Pet. et Cy. post eum dicunt, q̃ ante diẽ est obligatio nata, nõ actio: vt plene no. per Cy. C. vt actio. ad hæred. et contra hære. l. j. do. Bartholus de Pratis disputauit, et tenuit se cũ gl. do. And. de Pisis in quadã sua repetitione de l. si insulã. ẽ. e. omnia re assumit, et tenet se simpliciter cum gl. q̃d hæc recitare esset lõgum et fastidiosum. Mihi autẽ in ista quæstiõe videtur distinguẽdũ sic: Aut dies adijcitur post obligationẽ iã cõtractã, et actionẽ nata, puta per pactũ: et tũc durat obligatio, & actio, licet obstet exceptio: vt Insti. de excep. §. temporales. Aut dies vnà cũ ipa dispõne p̃ducitur: et tũc aut dies adijcitur ab homine: aut sub intelligitur à lege. Si ab homine: et tũc aut in stipulatione deuenit aliquid, quod nõ est trãsitorium ad hæredes: vt vsusfructus et vsus: et tunc ante diẽ non nascitur obligatio, nec actio vt ẽ. quando di. vsusfr. le. ce. l. j. circa fi. Ratio: quia posset stipulator ante mori: et sic est dubium, vtrum stipulatio habeat effectũ. Aut in stipulatione deuenit aliquid quod est trãsitoriũ ad hæredes: et tunc statim cõmittitur quo ad obligationem, et actionem: vt d. l. j. in fi. quando di. vsusfr. le. ce. ẽ. mã. l. qui mãdatum. de ver. sig. l. cedere diẽ. Et in hoc tantum bene dicunt no-
39 stri glossatores. Rõ: quia tunc est in debitũ iri. Scdo† casu, q̃ quando sub intelligitur à lege: tunc aut subintelligit ex natura contractus, vel rei in stipulationem deductæ: aut ppter aliquid intrinsecum accidens. Primo casu statim est nata obligatio, ſed non actio, hoc probatur in tutore qui est obligatus pupillo ex quasi contractu tutelæ, vel stipulatione rẽ pupilli saluam fore. Nam est obligatus in diem finitæ tutelæ, q̃ dies est certa, licet ante posset finiri: et constat q̃ ante obligatur, non tamen ante oritur actio, vt supra de tut. et ra. dis. l. si tutor Reipublicæ. §. fi. et rem pu. sal. fo. l. iij. §. hanc stipulationẽ. qui tex. non potest cauillari. et doc. non allegãt. Hoc idẽ p̃batur, quando dies ineſt ex natura rei, vt ẽ. e. o. l. interdũ. vbi est tex. nisi gl. destrueret. Facit ẽ. e. l. si ita stipulatus essem abste. Si vero dies subintelligitur a lege propter aliquid extrinsecum accidens: tunc statim oritur obligatio & actio, vt d. l. si tutor. in fi. et l. se. prout loquuntur de alijs actionibus quàm tu-

tciæ.

telæ. Nec obstat prædictis quod dicitur de actione de dote, quæ oritur soluto matrimonio: & tamẽ habet diem à lege: quia ille est dies miserationis cã indultus, vt dixi ẽ. in q. proxi. Rõ prædictorum est, q̃a cũ actio oriaẽ ex obligatione ex potesta-
40 te legis, non possunt contrahentes per adiectionem diei impedire natiuitatẽ actionis, q̃ est à lege: arg. de ope. lib. l. cerdo nẽ. ideo oriẽ actio de stricto iure: sed de æquitate obstat exceptio: sed ipsa lex bene potest impedire natiuitatẽ actionis. q̃d facit quando dies tacite subintelligitur: & per hoc reducũtur ad concordiam omnes allegationes hincinde per doc. factæ.
40 Si quæratur qñ† committatur quo ad moram: dico quod in casibus, in quib⁹ ante diem est nata obligatio, mora committitur per cursum diei appositæ, vt C. eo. l. magnã. de iure emphy. l. ij. Idem in die tacita: vt ẽ. eo. l. si insulã. Sed in casibus, in quibus ante diẽ nõ est nata obligatio, dico, q̃ mora non committitur per cursum diei appositæ, ne eodẽ tempore cõtrahaẽ obligatio & mora. quod lex non vult: vt l. quod dicimus. j. de sol. & dicam statim circa obligationen conditionalẽ. Ex hoc apparet effectus inuestigationis præmissæ. est etiã alius effectus, quia si quis ageret ante diem, nec à reo opponeret̃ exceptio, eo casu quo ante diẽ est nata obligatio, & actio, reus succumberet, q̃a nõ opposuit exceptionẽ. si eo casu quo non esset nata actio, etiam reo non opponente absolueret̃, quia actor sine actione experitur. & isti sunt effectus manifesti.
41 †Secundo iuxta hoc quæro, quãdo committaẽ stipulatio q̃ habet diẽ incertam? Respondeo, aut dies est omnino incerta, ſ. an & quando: & tunc habetur pro conditione. vt ẽ. eo. l. stipulatio ista. §. incertam. Si vero est dies incerta qñ, ſed certa an, vt dies mortis: tunc videt̃ quod statim nata sit obligatio & actio: quia certum est in debitum iri: vt ẽ. diximus de die certa. Et hoc videtur tenere glo. C. vt actio. ab hæredi. & contra hære. l. j. & ibi Azo in summa. & Inst. de inu. sti. §. post mortem. In contrarium, q̃ ante diem non sit nata obligatio, nec actio, tenet gl. i. de reg. iur. l. in omnib⁹. Et hoc tenet Dy. j. de noua. l. si pupillus. §. qui sub conditione. & hoc puto verum per d. l. j. C. vt actio. ab hære. & contra hære. vbi est casus nisi tex. destruaẽ. Glo. contrarias puto falsas. Dices tu, Modo cum certum sit in debitum iri: debet haberi pro pura, sicut in legatis: vt ẽ. de condi. & demon. l. hæres meus. Sol. Habeẽ p̃ pura quo ad transmissionem in casu d. l. hæres meus. Itẽ quo ad hoc vt solutum non possit repeti: vt ẽ. de condi. inde. l. nã & si cum. nõ autem quantum ad hoc vt ante diẽ nascatur obli-
42 gatio, & actio. †Et est ratio inter diem certam, & incertam, quia in die incerta quid sit in obligatione est incertum: quia incertũ sit quantum est interusurium medij temporis: & ideo ante diem non nascitur obligatio, nec actio, sicut in fructib⁹, & partu Arethusæ: vt ẽ. de condi. & demonstra. l. j. in fi. no. ẽ. de pac. l. item quia. sed quando dies est certa, interusurium est certum. Possetis dicere, q̃ etiam in diẽ incerta interusuriũ est certum, per l. hæreditatum. ad l. Fal. sed si gl. d. l. bene considerat, non est contra. †Ex predictis patet: quod per cursum diei
43 incertæ non constituitur quis in mora, nec eodẽ tẽpore obligatur & constituatur in mora: vt ẽ. dixi, & j. dicã. †Tertio est
44 videndum, quando obligatio habet diem causa multiplicandæ obligationis, seu præstationis, qñ nascatur obligatio, & actio: exemplum in obligatione annua. In hoc dic q̃ est differentia inter contractus, & legata. Nã in contractibus statim est nata obligatio, & actio pro toto tempore: vt ẽ. eo. l. si Stichum. §. j. ẽ. de dona. cau. mor. l. senatus §. fi. Itẽ pro debito primi temporis põt statim agi quo ad effectum exactionis: sed pro tempore futuro statim nõ põt agi quo ad effectum exactionis, sed condemnationis, secundum ea quæ notã. C. de fideicommiſ. l. j. facit quod no. per Dy. ẽ. eo. l. qui hoc anno. & p̃ Cy. q̃n dies le. ce. l. j. in legatis vero pro primo anno statim est nata obligatio, & actio, pro sequentibus non est nata obligatio, nec actio, sed est conditionalis: vt ẽ. de an. le. l. si in singulos & l. in singulos. & qñ di. le. ce. l. cũ in annos. licet tñ pro futuris non sit obligatio: tamen propter obligationem primi anni lex permitrit q̃ statim agatur pro omnibus annis, vt sequatur sententia: non vt exigaẽ: vt d. l. j. C. de fideicom. licet qui-
45 dam contra. q̃ dic vt ibi no. †Et est videndũ, vtrũ cursus diei appositæ cã multiplicandæ obligationis, cõstituat q̃ in mora. Respon. in contractibus certum est quod sic: vt C. de iure emphy. l. ij. in vltimis voluntatibus dico quod non, ne eodem tempore nascatur obligatio & mora: vt ẽ. dixi. Præterea hoc probatur per l. j. ẽ. de pe. leg. sic inducendo. Vbi est pœna & dies, cuius concursus constituit q̃ẽ in mora, non admittit̃ mora purgatio: vt ẽ. ti. proxi. l. traiectitiæ §. de illo. no. per Dyñ. ẽ. eo. l. si insulã. sed in l. j. ẽ. de penu lega. fuit pœna & dies causa multiplicandæ obligationis: & tamen potest mora purgari vsq̃ ad lit. conte. ergo concursus dicti diei constituit quem in mora: quia tunc nõ posset purgari. Fuit ergo ibi in mora alio
46 modo contracta, ſ. per interpellationẽ, & ideo admittitur purgatio. †Quarto est videndum quando stipulatio habet diem causa limitandæ obligationis, quando nascitur obligatio & actio. Respondeo, statim est nata obligatio & actio: & põt agi intra diem quo ad effectum exactionis, & cursus prædicti diei non constituit quem in mora: sed parat reo exceptionem: vt vltra id tempus non teneaẽ. ẽ. ti. j. l. obligationũ fere. §. j. ẽ. man. l. si fideiussor. §. fi. ẽ. de dam. infec. l. damni infecti. §. Sabini. & ibi no. per Dy. in solutione contrarij de l. in illa.
47 †Tertio principaliter quæro, quid in stipulatiõe simplici cõditionali, quãdo committatur. Ista q. habet multas dependentias. Nã quædã est conditio necessaria: quædam impossibilis quædam contingens. Item qñq̃ stipulatio habet conditionẽ. & diem mixtum. de qualibet est videndum. Primo de stipulatione quæ habet conditionem necessariã. In hac dico q̃ quædam est conditio necessaria de præsenti, quæ nullũ habet tractum de futuro. & si quidem est necessaria necessitate facti: vt si cælum non tetigeris, habetur pro pura: vt ẽ. eo. l. impossibilis. ij. rñso. & l. in illa. in fi. Si vero est necessaria necessitate iuris: vt si Stichum non occidero, dabis decem. Ista enim est necessaria de iure, cum eius contraria sit impossibilis: & tunc stipulatio non valet: vt ẽ. de pac. l. iuris gentium. §. si ob maleficium. Alia est conditio necessaria, quæ habet dependentiam de futuro: vt si moriar promitto centum. & in hac videt̃ dicere Pet. aut apponitur per dictionẽ cum, & spectatur euẽtus. Aut per dictionẽ si: & tunc nullã habet suspensionẽ, sed habetur pro pura: vt l. si pupillus. §. qui sub conditione. j. de nouat. Rõ istorum est, quia cum denotat principaliter tempus. si vero principaliter denotat conditionem: vt ẽ. quando dies legatum. ce. l. si Titio. Ita tenet Cy. C. de hær. insti. l. extraneum. & hoc videtur tenere gl. C. de fidecom. l. post mortẽ. in ij. gl. Istud reputo falsissimum & contra casum l. quodcunq̃. §. pe. ẽ. eod. & de condi. & demon. l. quibus diebus. §. quidã Titio. vbi apponitur per dictionẽ si, & habet suspensionẽ. Dico ergo siue per si, siue per cum, idẽ quod dixi ẽ. in obligatione quæ habet diẽ
48 incertã. Secundo est videndum de conditione impossibili †. Respondeo, vitiat obligationem: vt ẽ. eo. l. impossibilis. licet secus in legatis. q̃ dic vt no. per Dy. in c. nemo põt. de reg. iur. li. vj. & per Cy. C. de insti. & substi. l. j. & C. de his quę pœ. no.
49 l. j. †Tertio est videndum de conditione possibili, seu cõtingẽti: q̃ se habet ad esse & nõ esse. & in hoc casu oẽs concordãt, q̃ ante conditionis euentum non est nata obligatio, nec actio vt l. cedere diẽ. de ver. ſi. Idẽ in conditione tacita: vt no. in d. l.
50 itẽ quia. de pac. †Sed dubitatur vtrum euentus cõditionis cõstituat quem in mora. Gul. de hoc disputat in l. q̃d te. ẽ. si certũ pet. Cy. C. in qui. cau. in integ. resti. non est necel. l. in minorũ in vj. q. & omnes tenent, q̃ non constituatur qs in mora, p̃ illã rationẽ præcipue, ne obligeẽ & constituatur in mora eodẽ tempore, contra l. q̃d dicimus. j. de sol. Dic ergo vt dicti doct.
51 notant. †Quarto, circa prędicta est videndum, quid est in dispositione quæ habet conditionẽ, & diẽ, & qñ cõmittaẽ. Et certum est q̃ donec pendet conditio, non est nata obligatio nec actio, vt ẽ. dixi. Itẽ certum est, q̃ si conditio extitit, sed dies supereſt, q̃ est nata obligatio, & actio: vt ẽ. eo. l. cum stipulatus sim. circa prin. Sed an ante diem possit agi sine obstaculo exceptionis, dubitatur. Et de hoc sunt multæ opinio. in sol. contrarij l. in illa. & l. hoc iure. ẽ. eo. Dy. tenet ibi opi. Ioã. quã puto veram, & videtur probari per ca. commissa. de elec. li. vj. licet Pe. aliter dicat: tamen quia per hoc non habeẽ plena notitia: ideo circa hoc distingue plene, tã in contractibus, quam in vltimis voluntatibus. Aut loquimur in his quæ recipiunt diem, vt stipulationes & legata, & similia: aut in his quæ diẽ

non recipiũt,vt hæreditas. Primo caſu,aut dies adĳcitur diſpoſitioni,aut conditioni.ſi diſpoſitioni, regulariter expectatur dies:vt ſ.de condi.& demon.l.ſi ita legatum ſit Titio.& l. cũ tale.§.Mæuiæ.ĳ.reſponſo.eo.ti.& fallit in caſu d.§.Mæuiæ.j. reſpon.& quæ ſit ratio ibi no. Si vero dies apponitur cõditiõi tũc aut cõdtio pẽdet ex facto debitoris,ſeu promiſſoris:et expectatur dies:vt d.l.in illa.ſ.eo.&c.cõmiſſa. & ſic intelligitur ſ.ſi quis cautio.l.ſi eũ.§.j. Nã q promittit hoĩem iudicio ſiſti,p mittit,ſe curaturũ,&c.vt ſ.eo.l.quoties quis.et ſi promittit factũ ſuũ. Aut cõditio pendet ex facto alterius,vel viribus fortunæ:& tunc aut fuit adiecta dictio extremitatis tẽporis,ſignificatiua:& expectatur dies:vt ſupra de cõdi.& demõ.l.iĳ.§.j. Aut nõ fuit adiecta:et tũc dies nõ expectatur:vt ſupra.e.l.hoc iure. Secundo caſu principaliter,qñ loquimur in his,quæ diẽ nõ recipiunt,vt hæreditas:tunc aut exiſtẽte cõditione remanet dies ſimpliciter:& nõ expectatur:vt ſupra de acquí.hær. l.ſi quis hæres.no.ſupra de cõd.inſt.l.ĳ. Aut nõ remanet dies ſimpliciter,ſed cum aliquo facto:vtputa perſeuerãtia in ſocietate:& tunc etiã dies expectatur:vt ſupra de cõd.inſt.l.iĳ. in princi.& ibi no. Ratio,quia tũc videtur eſſe conditio. Ex his poſſunt ſolui multæ quæſtiones de facto. †Quarto principaliter quæritur,quid in ſtipulatione nõ ſimplici,ſed pœnali quæ incipit à præcedẽti cõditione. Gl.in l.et ſi poſt tres.ſupra ſi quis cau.facit regulam,et quatuor exceptiões. Regula eſt q tunc cõmittitur,quãdo deſĳt poſſe dari,vel facere illud quod deuenit in conditione:vt in hac lege.et iſtud dictũ nõ eſt generale. Nã ſolummodo loquitur quando pręceſſit cõditio negatiua in nõ dando,vel non faciendo. Sed quid ſi præceſſit cõditio affirmatiua:vt ſi Titiũ emãcipet,vel exhæredet,tunc cõmittitur,cũ factũ vel datũ fuerit quod in cõditione deuenit: & ſic cũ extiterit cõditio:vt j.e.l.quidã cũ filiũ. Præcedit gl. & dicit quod iſtud fallit rõne ꝓplexitatis:vt ſupra.eo.l.ſi Titius. Iſtud qualiter dẽat intelligi,dic vt dixi.ſ.in ĳ.op.quintæ particulæ. Itẽ fallit,dicit gl.j.de fideiu.l.fideiuſſor obligari.§.fi. Sed & ĩ hoc bene dicit,vt dixi ſupra in ĳ.op.quintæ particulæ. Itẽ fallit,dicit gl.rõne vltimæ voluntatis:vt ad leg. Fal.l.j.§. item ſi ta. Circa hoc ſunt multæ opi.qđ declara vt in prima opp. vltimæ particulæ. Itẽ fallit dicit gl.fauore libertatis:vt l.libertas.§. j.ſ.de manu.teſt. Alĳ aliter dicũt qđ declaratur per ea q̃ ſupra dixi in prima op.quintæ particulæ. Itẽ fallit extra gl.ſi in cõditione eſſet adiecta dies,tunc præterea poſſet agi,vt ſupra.e.l. l.quicquid adſtringẽdæ.in fine. Item fallit ſi hoc eſſet actũ, vt vtrunque poſſet peti,tunc enim nulla eſſet differẽtia,vtrũ incipiat à præcedẽti conditiõe,vel vtrũ à pręcedenti pactiõe:vt hac leg.vlt.reſponſo.ſecũdũ lect.domini Oldr.quã ſupra poſui. Ex his apparet dicta q̃ declarata. †Quinto principaliter quæritur,quid qñ pœnalis ſtipulatio incipit à præcedenti pactione nuda. Hunc articulũ pleniſſime examinaui ſupra ꝓximẽ in ſexta op.quintæ particulæ.dic vt ibi dixi.† Sexto principaliter q̃ritur,quid in ſtipulatione pœnali,quæ incipit à p̃cedenti pactione veſtita. Gl.in l.et ſi poſt tres.reſpõdet q tũc cõmittit cũ facere vel dare,potuit et nõ fecit,vt hac lege. Tu vero diſtingue,aut dies dãdi vel faciendi erat collata in potẽſtatẽ ꝓmiſſoris,et tũc cõmittitur,cũ dare,vel facere poſſe deſĳt:ſicut quando incipit à p̃cedẽti cõditione:vt hac lege, ver. quod ſi ab initio,ſecũdũ verã lec. Aut nõ fuit collata in ꝓmiſſoris poteſtate,ſed ſimpliciter ꝓmiſit:& tũc ꝓcedit dictũ glo. quia tunc cõmittitur,cũ dare vel facere potuit,& nõ fecit: vt hac lege,ver.ſic itaque. Sed circa hoc dubitatur,an hoc ſolum ſufficiat q poterat dare vel facere,et nõ fecit:an requiraꝝ iterpellatio? Gl.circa hoc in lege videtur ſibi cõtradicere. Nã in prima gl.huius legis tenet q requiratur interpellatio.poſtea ĩ ver.Sabinus.videtur tenere q nõ requiratur interpellatio.Et q iſtud vltimum ſit verũ,probatur p hãc legẽ,quæ indiſtincte loquitur. Præterea,qui certus eſt,certiorari non debet: vt l.j. in fi.de act.emp.l.in contrariũ videtur caſus.j.de fideiu.l.fideiuſſor obligari.§.fi.Sed poſſes reſpondere,q ibi loquitur de diuerſis perſonis.Item videtur caſus ſ.quando dies leg. ced. l.ſi penũ.Sed poſſes reſpõdere,q ibi præceſſit debitum ex diſpoſitione detuncti,quã potes ignorare.Item videtur caſus ſ. de col.bono.l.ſi quis filiũ.§.ſtipulatio.Sed poſſes rñdere,q ibi erat ſtipulatio ſimplex:nec erat adiecta pœnalis. Sed quicquid dicatur,veritas eſt,q requititur interpellatio. Sicut eñ ad cõſtitutionẽ moræ quo ad periculũ interitus requritur interpellatio:vt ſ.e.l.ſi ex legati cauſa.et quo ad cõmiſſionem moræ:vt d.l.ſi quis filiũ.§.ſtipulatio.ita quo ad cõmiſſionẽ pœnę. Et ita tenet Dy.qđ puto veriſſimum,p d.l.ſi penũ.ſ.qñ dies leg.ced. Nec eſt bona rñſio ſupra ſcripta:quia nõ põt probabiliter ignorare ea q̃ dependent ex teſtamento:ar.ſ.de trãſact.l. de his.& qđ no.de lib.l.cũ hæres. †Irẽ circa prædicta dubitatur,vtrũ ante pœnalẽ ſtipulationem cõmiſſam poſſit agi ad id quod deuenit in prima veſtita. In hoc aduerte,aut per cõmiſſionẽ pœnalis nõ ſperaꝝ nouari prima:et tũc nõ eſt dubiũ q poſſit agi. Sed quãdo ſperatur nouari:tũc ꝓcedit qõ. & de hoc ſunt gl.contrariæ. Nã in l.obligationũ fere.§.fi.tenet,q interim poſſet agi.Idẽ tenet ſupra pro ſocio.l.duo ſocietatẽ.ĩ gl. ſuper ver.poſſe.Cõtrariũ tenet ſupra ad l.Fal.l.j.§.itẽ ſi ita.et videtur caſus.ſ.de pe.le.l.j.et quãdo dies leg.ce.l.cũ ſine.& l.ſi penũ.& hanc partẽ tenẽt Dy.et Iac.de Are.per talẽ rõnẽ: Iura volũt lit.cõteſtari ſup eo,ſup quo põt ꝓueneri ad ſentẽtiã:ſed ſuper eo qđ deuenit in prima promiſſiõe,nõ põt ad ſniam p ueniri:cũ ipſa lit.cõteſt.cõmitteret pœnalis,et fieret nouatio primæ:nõ ergo debet admitti ꝓpoſitio illius actiõis,q̃ ꝓpoſita non releuat:ar.l.hæc ſtipulatio.§.diuus.vt leg.no.ca.do. Oldr.reducit prædicta ad cõcordã ſic: Petitio eius qđ deuenit in principali,põt cõſiderari tribus modis. Vno modo quo ad effectũ exactionis:et iſto modo nõ eſt in petitione. Sic intelligitur qđ no.in l.j.§.itẽ ſi ita.et l.j. de pe.leg.cũ ſi. Sc̃do mõ poteſt conſiderari quãtũ ad transfuſionẽ ſeu quaſi nouationẽ inducẽdã. Tertio modo quo ad purgationẽ moræ impediendã. Et iſtis duobus modis bene eſt in petitiõe. Ita loquitur gloſſ.in d. l.obligationũ fere.§.fi.do Ray.dicit plus,videlicet q cũ in electione rei eſt qđ velit ſoluere:vt l.ſi qñ.§.hæres.de leg.j.q ſi ali q̃s agit ad id qđ deuenit in prima,& reus tacet,nec ſoluit pœnã,q tunc optime ꝓcedit cõdẽnatio ad id,qđ deuenit in petitione. Nã cũ reus eligendo pœnã potuiſſet ſortis petitionẽ eligere,et non fecit,imputet ſibi. Ego dico,aut pœnalis ſtipulatio ſequens nouat primã ope exceptiõis:et tũc ꝓcedit dictũ Ray. Nã ſi reus promiſit opponere exceptionẽ,imputet ſibi quia ſequitur cõdẽnatio:vt ſ.mãda.l.ſi fideiuſſor. Nec enim põt poſt ſententiã talẽ exceptionẽ opponere, niſi in caſibus notatis.C.de iu.et fact.ign.l.j. Aut ſtipulatio ſequẽs nouat primã ipſo iure:& tũc bene dicit & Old. Nã in quacunque parte iudicij perimatur ius actoris,ſequitur abſolutio ab inſtãtia: vt Inſt.de perpe.et temp.act.§.fi.ctiã ſi reus nihil dicat. Nã cum iudex videt actorẽ nõ hẽre actionẽ,debet eũ repellere: vt no. C.de trãſactio.l.vbi pactũ:& hoc de primo effectu,ſ.exactionis.de ſecũdo vero effectu,ſ.quaſi nouatiõis,ſeu tranfuſionis, credo Oldra,bene dicere. Nã alicui permittitur agere vt poſſit eſſe certus de actione cõpetitura ſibi:vt j.rẽ ratã hab.l.ſi indebitum.de act.emp.l.Iulianus.§.ſi quis colludẽte.Circa tertium effectum,ſ.quantum ad impediendũ purgationem moræ,non videtur mihi bene dictum quod dicit Old. Nã tunc per lit.conteſta.impeditur purgatio moræ,quãdo poſt lit.cõteſt.non offerꝝ id quod petitur,vtputa,peto intereſſe:& poſt lit.conte.offers factũ,nõ potes:vt l.ſi inſulã.vel peto penũ, & poſt lit.conte.offers penum:nõ potes : vt l.j.de penu leg.cũ ſi. ſed ſi peto penũ vel factum,etiã poſt lit.conteſt.põt mihi ſolui quod peto vſque ad ſententiã:et abſoluetur reus ſoluẽs:vt d.§.fi. Inſti.de perpe.& tempo.act. In quo aũt præiudicet reo litis cõteſtatio iſto caſu vltimo,examinaui vobis hoc anno in l.ſi inſulam.vnde hic non repeto.

1 ☞ *Priuatio non ſequitur,niſi habitus præcedat,quando hoc ſit.nu.6.*

2 *Fideiuſſor poteſt conuenire non excuſſo principali,quando certum eſt à principio principalem non eſſe ſoluendo.*

Fideiuſſor Tyranni conuenitur,non excuſſo principali.

3 *Notorium q̃ quis non ſit ſoluendo probatur per librum æſtimi.*

4 *Citatio requiritur in excuſſione bonorum principalis uel pronunciatione iudicis, qua pronunciatur deueniri debere ad tertios poſſeſſores uel fideiuſſores,& ſufficit generalis.*

5 *Excipiens contra aliquem q erat excommunicatus,& ipſe dixit ſe abſolutum: an ex hoc dicatur eius mtentio fundata. & nu.7.*

6 *Pupillus non poteſt exceptionem liberationis acceptare ad probandum debitum:& poſtea dicere liberationem nullam:quia facta à pupillo.*

✠ Pro concordia. Aduerte q̃ reus confitetur quo ad factũ intentionẽ agentis: & dato q eã ſolum impugnat quantũ ad iuris effectum, p talẽ cõfeſſionem videt cõfeſſata intentio actoris.habet p Bar.in l.nõ vtique. ff.de excep. Contra rius allegat in hac l.decẽ.in fin. Tu dic ſecundum Bar.in d. l.non vtiq;. aut ille, contra quẽ agitur, excipit cõditionalr, puta nego,&c. & ſi eſſet quatenus appareat dico ſoluiſſe, &c. & tunc procedat opi.negatiua.ſecus ſi ſimpliciter diceret,dico me ſoluiſſe,&c.vel aliter ſecũ dũ Bart.ibidẽ aliud eſt fateri ſimpliciter factum,ſcẽm qđ aſſertiue deducitur:& aliud eſt in viã poſitionum adducere, & fateatur,&c. Vel aliter ſolu. in hac l. decẽ. & hoc attinet quantum ad inſtrumenta:aut quis fatetur inſtrumentum q̃ vere aſſerit debitũ præceſſiſſe,&tũc videaꝝ fateri:& pro cedat prima opinio. Aut vero fateꝝ exciẽs inſtrumentum eſſe factum,ſed dicit nõ valuiſſe propter iuris ſolennitatem omiſſam:& ĩ eo nõ aſſeritur expreſſe & bitũ præceſſiſſe:& procedat opi. negatiua ſecunda,de qua hic.

a ¶ Oſino eſt. Adde eũ dẽ Bar.in l.ſi.ſ.ſi certum pe.Pau.de caſt. hic. Abb.cõſi.xxix. & lxx.ĳ.lib.Bal. cõſil.cxlviĳ.iĳ.libr. q tamẽ bonis confiſcatis,ſi bona ſint ſoluẽdo debeat filius excuti tenuit Bal.con. lv.j.volu.allegando Ioã And.& hoſt.in c.ex literis.de pign. Idẽ voluit Ro.conſ. xciĳ.& ibi án requiratur ſniã declaratoria excutionis factę. & determinat q ſic & idẽ cõſi.ccxj. vbi tenet omnino neceſſariã excuſſionẽ: licet debitor ſoluendo non ſit,alle.Iacobu.in auth.hoc ſi debitor.& gl.hic dicit eſſe falſam.& ibi ponit quid ſi fideiuſſor promittit libere nulla exceptione obſtãte, an nihilominus ſit fienda excuſio.

b ¶ Sic eo tpe. Adde Ang.vt refert & ſequitur Pau.de caſt. tenet contrariũ: qa in eo ſunt ſpecialiter citandi ſi ſcię q ſint: quia iudicium principaliter ordinatur ad præiudicium eorum, ad quos deue-

Decem ſtipulatus.

✠Non ſequitur priuatio,niſi præcedat habitꝰ.h.d.Op.dicit in prin.iudicatum,& c.contra in ver.Paul.dic ſecundũ vnũ modũ legendi q notat,ſ.approbat. vel,ſ.corrigit:vt in gl.Op.de l.fin.ſi certũ pe.Gl.dicit,q verũ eſt,ſi certũ eſt,eũ non eſſe ſoluẽdo.& vide iſtã gl.& no.ea quæ incipit ſi dubiteꝝ.✠No.q illud q dicitur q prius debet excuti reus principalis,poſtea fideiuſſor:ẽ vertũ,qñ certũ nõ eſt à principio principalem non eſſe ſoluẽdo: ſecus ſi certũ oĩno[a]. Et habui in Marchia iſtam q. Quidã fuerat fideiuſſor Tyrãni, qui non poterat conueniri,cũ erat rebellis eccleſiæ manifeſtus:& ideo dixi ante excuſsionẽ ipſius poſſe deueniri ad fideiuſſorẽ. Sed qualiter fiat ✠notoriũ iudici: & dic,q in ciuitatibus,in qb⁹ eſt æſtimũ cõe,tunc eſt facile:quia monſtrabo libros q tm̃ apparet eũ habere in bonis.ſi alius quĩ cõueniꝝ vult dicere q ſit plus in bõis ipſe probet:vt no.gl. in l.cũ de lege.ſ.de proba.✠Quæro,an in excuſsione, & in ꝓnũciatione,qua ꝓnunciaꝝ deueniri ad poſſeſſores,vel fideiuſſores,debeãt citari fideiuſſores,& poſſeſſores.Iac.de Are. dicit q ſic:arg.C.ſi ꝓpter pub.pen.l.ĳ.& de reb.eo.l.magis puto.ſ.nõ paſsim.Iacobut.videbaꝝ tenere q nõ:quẽadmodum legataríj nõ citanꝝ:qñ pronunciatur teſtamentũ inofficioſum:vt l.Papinianus.§.ſi ex cã.ſ.de inoffi.teſt. Allego gl.in contrariũ in l.cum miles.§.j.ſ.ex quib.cau.ma.& illam tene menti. Sed aduerte:qa in propoſito puto q ſufficiat citatio generalis per tubam,ſ.quicunq; vult defendere talem,& c.vt moris eſt:arg.aut.ſi oẽs.C.ſi vt ab hære.ſe abſti.& de remiſ.pig.l.ſi eo tẽpore[b]. ✠Excepi contra aliquẽ:[c] & dixi q erat excõicatus,& ipſe dixit,ſum abſolutus,an intentio mea ſit probata,ſi nõ probat ſe abſolutũ? Dicit Pe.q intẽtio nõ eſt probata,per l.nõ vtiq;.ſ.de excep.& c.exceptionẽ obĳciẽs.de reg.iur.lib.vj. Non obſtat iſta lex,q poſita priuatione,ſequitur habitꝰ.hoc eſt verũ ſcẽm veritatẽ, vt hic:nõ ſcẽm iuris interpretationẽ. Et qđ iſta ſo.ſit mala,probaꝝ in auꝝ.ſi teſtis producitur.C.de teſti.probaꝝ p gl.in ſimili in l.ſi mihi et tibi.§.in legatis.in j.gl. de leg.j. Facit l.Iulianus.de diuor. Quid dicemus? ✠ Modo do tibi vnã doctrinã, vtrũ ad ꝓpoſitionẽ priuationis ſequatur habitus ſecundũ iuris effectum? Dic aut priuatio ponitur à iuriſconſulto,cuius eſt proprie loqui,& tũc loquiꝝ poſitio habitus,vt hic,& I.Iulianꝰ.ſ.de repu. Aut priuatio ponitur à partibus:& tunc aut vtra que pars priuationẽ confitetur,aut vna confitetur,alia negat. Primo caſu,aut hoc contingit circa id,in quo partis confeſsio ſibi non præiudicat,vt in ſeruitute.vt C. de li.cau.l.interrogatam.& tunc ad poſitionẽ priuationis non ſequiꝝ poſitio habitus. Licet eñ cõſtet me manumiſſum, nõ tñ ſequitur q fuerim ſeruꝰ:vt inſti.de inge.§.fi.& C.de inge.ma.l.ĳ. Fallit in auꝝ. ſi teſtis productus dicaꝝ.vt j.dicã. Aut in caſibus,in quibus confitendo quis põt ſibi prejudicare:& tunc ſequitur poſitio habitus:q̃a ſi partes cõfitentur ſolutionẽ,p̃ ſumitur præceſsiſſe debitũ:[d] niſi cõtra p̃ betur:vt ſ.de proba.l.cũ de indebito.& in auꝝ.q.mo.na.effi.legi.§.qñ.col.vj. Secundo caſu,qñ alia pars negat.tũc ſi dicta priuatio nõ probaꝝ,nõ præſumꝝ habitꝰ, vt d.l.cũ de indebito. Sic intelligo l.non vtiq;.ſ.de excep.& qđ ibi dicã. Si vero[e] probaꝝ tunc ad commodũ negãtis,nõ p̃ ſumeꝝ habitus,ſed ad eius incommodum ſic:vt d.l.cum de indehito. Prædicta fallunt in authen.ſi teſtis ꝓductus dicaꝝ.C. de teſti. Ratio:quia in dicto teſtis negatio vel affirmatio ptis,nõ attendiꝝ:ſed ſolum virtus ipſius dicti. Vnde cum teſtis dicat ſe manumiſſum,natura huius verbi importat q ipſe fuit ſeruus,& in hoc quãtum ad eũ repellẽdũ ei ſtatur:vt ibi patet. No.per Inn.in fi.de accu.c.inquiſitionis. Itẽ importat q fuit ipſe liberatus,& ĩ hoc ei nõ crediꝝ, niſi probeꝝ,vt ibi patet:quia quo ad vtilitatẽ perſonæ ipſius teſtis, iudex debet aliter inueſtigare quã ſibi credereꝝ:vt ſ.de teſti.l.iĳ.§.j.in gl.ſuper verſ. inimicitiæ. Nec obſtat ſi dicis,qa circa libertatẽ nõ põt ſibi prejudicare:qa ibi hoc confiteꝝ in iudicijs. Vel melius,nõ præiudicat ibi ſibi quo ad ſtatũ ſuũ,ſed ſolũ quo ad eũ repellendũ,vel admittendũ ad teſtimonia. Prædicta circa contractꝰ,& alia q̃ ex noſtra mera voluntate nõ dependent: in his dic vt in vltimis volũtatibus:vt in l.cum tale.§.falſam.de condi.& demon.et ibi ſcripſi. Ex his apparetꝰ ſolutio qõnis propoſitæ ✠:qa ſi dico me abſolutum[h] ab excõicatione.& pars negat,nõ preſumor fuiſſe excõmunicatus:ſi dico,& aduerſarius cõfiteꝝ,præſumor fuiſſe excõicatꝰ,niſi probẽ cõtrariũ.q nõ puto verũ:qa confitendo non poſſum me facere excõicatũ, vt ſ.dixi.ſed ſi ego peteꝝ me abſolui ab excõicatione:tũc eo ipſo videor me cõfiteri eſſe in quaſi poſſeſsione excõicatiõis & debeo vt excommunicatus euitari,niſi probem contrariũ,vt extra de elec.c.venerabilẽ.verſi.ſunt enim.& ibi no.p Bar. niſi[i] dicerẽ me petere abſolutionẽ ad cautelã:vt no.plene per Inn.de ſen.excom.c. per tuas.ſicut cum quis petit remiſsionẽ nunciationis,vel reſciſsionẽ cõtraꝰ,quatenꝰ de facto proceſsit:vt l.ex empto.§.is qui vina.de act.emp.ſed in caſu præcedẽti licet dicã me abſolutũ,nõ tñ dico de p̃ ſenti me excõicatũ:& ſic me euitãdũ. Facit ad prædicta q no.de ope.no.nun.l.j.in prin.in gl.magna.Sed pone,✠pupillus liberauit me:modo petit debitũ.ego dico q me liberauit,& ipſe cõfitetur:tamẽ negat ſolẽnitates debitas interueniſſe:& ſic dicit liberationẽ nullam,ſed vult ex eo p̃ bare debitum,quid iuris? Dico q ſicut ille,qui omnino negat factũ:ſic qui negat de iure valere,non põt p ſe præſumptionem aſſumere:vt l.poſt legatũ.in prin.de his quib.vt indi.& arg.d.l.cum de indebito. Prædicta vera niſi expreſſe in inſtrumento partes fuiſſent confeſſæ debitum præceſsiſſe. Tunc enim licet nulla eſſet liberatio,inſtrumentum probaret illud q expreſſe in eo cõtineꝝ:vt j.eo.l.ſi ita ſtipulatus.§.Chriſogonus.

ri poteſt.

c ✠ POMATES. ¶ Contra aliquem, Et an excipiens videaꝝ fateri ſibi obiecta:& ſic etiã replicans vltra dicta hic per Bar.& alios,vide Bald.in authen.ſi teſtis dicatur. C.de teſti.in prin.vbi videtur a Bart.diſcrepare.

d ¶ Debitum. Adde idẽ ĩ eo q obĳcit cõpenſationem,vt videatur etiã fateri debitũ:ſecundum Ro. conſi.lxxvĳ.

e ¶ Si vero. Sc̃do alegat Bal.iſtud dictũ in d.auth.ſi dicatur. And.Bar.

f ✠ POMATES. ¶ Credere. Vide Alex.conſil.clxxv. in fin.vol.ĳ.& lxiĳ. in fin.vol.j.& bald. in auth.ſi teſtis producti⁹ dicaꝝ. C.de teſti.in ĳ.colũ. vbi poſt Bar.hic concludunt oẽs, quod non creditur teſti an ipſe ſit idoneus.& Cur. conſi.lv.in iiĳ.colũ.

g ✠ POMATES. ¶ Ex his apparet. Ad hoc vide aliqua per feli.in ca.literas. col.iiĳ.ad fi.de præſum.& in c.apoſtoli cæ.col.ix.de excep. & Panor.in c.cum contingat.col. fi.ad fi.de reſcri.& Alex. in l.j.in prin.in ĳ.colum.ſ.de oper.nouinun.& vide d. Ant. per illum text.ibi in c.ab excommunicato.& ibi Panor.in lec.Parmenſi: de reſcri.qui tñ text.non probat:quia non petebat ille ſolum abſolui:ſed imo expreſſe fatebatur excommũicatũ ſe,& iuſte.

h ¶ Abſolutum .adde an cum dico aliquẽ excõmunicatum,& ipſe dicit ſe abſolutum interim tanq̃ excõicatus ſit vitãdus.& ſi vito ipm, an poſſit agere actione iniuriarum, Roma.conſilio cccxxxvĳ.

i ¶ Niſi.videdominũ Anto.in c.ab excõmunicato.de reſcriptis. And.Barba.

8 ¶ Adde tu an ille q petit veniã videaꝝ fateri ſe deliquiſſe, dic vt per gl.in cap. exhibita.de homici. & an per inſtrumẽtum legitimationis probetur quem illegitimum fuiſſe. De quo dic vt per Bal. in l.ĳ.C.de iur.aureo.annu.vbi tenet q ſic.& etiã per inſtrumentum emancipationis probaꝝ patriam poteſtatẽ præceſsiſſe. ita Bal. in fi.C.de ſen.paſ.et ita per inſtrumentũ treugæ probat guerra p̃ceſsiſſe.ita Bart.

Liber homo. Liber homo bonę fidei possessori ex stipulatione obligatur. Ex qua causa ab alio stipulando mihi acquirit, ex eadem tibi ꝑmittendo nõ obligor. Itẽ ex promissione facta fructuario vel bonæ fidei possessori à seruo, dominus de peculio nõ tenetur.h.d. Opp.ꝙ nõ põt obligari, qui suã cõditionẽ ignorat: vt l.homo liber.de acquiren.rer.domi. Sol. Ibi in his quæ ex mera voluntate disponentis consistunt: hic in his quæ dependent ex voluntate duorũ. Facit de test.l.de statu.et de leg.iij.l.j.in prin. Opp.quia pater obligatur filio naturaliter: & tñ patri quæretur, si alius sibi obligatur: vt no.in l.frater à fratre.in gloss.magna. Sol.vt j.dicam de fideiuss.l.si quis pro eo.§.j. Opp.de l.si creditor.§.fi.s.de pecul.duæ sunt sol.& vtraque est bona, ꝙ intelligatur secundum illam.vel aliter vt glo.& bene.

1 ☞ *Iudex si dicat parti, hodie eris ad audiendum sententiam: an debeat expectare finem diei.*

Decem hodie. Adiectio instantis temporis, exactionem non differt.h.d. Iste est casus no.& singularis. Per istã legẽ fuit determinata quædã
1 quæstio & disputata per quẽdã magnũ doc.† dixit iudex pti, ꝙ hodie esset ad audiẽdã sententiã: queritur an iudex debeat expectare vltimũ finẽ diei ad dãdũ sententiã? Et determinauit p istã legẽ ꝙ nõ. Istud nõ placet. Nã sibi bñ respicis istum tex.iõ hæc adiectio, hodie, nõ differt executionẽ: qa istud hodie, videt adiectũ vt denotetur tp̃s ipsum, in quo fit ꝑmissio. quasi dicat, ista est dies, ĩ qua ꝑmitto: vt in fi.apte dicitur. Sed si apponeretur solutiõi, vt ꝑmittis dare x.q̃ solues hodie: tũc nullũ eẽt dubiũ ꝙ deberet expectari tota dies: vt patet hic in tex. Nũc in qõne proposita si intelligeres sic: statuo terminũ hodie ad audiendũ sententiam.hoc est, hæc est dies, in qua statuo terminũ: tũc terminus esset incertus, & sic nõ valeret: vt l.aut q aliter.§.j.qđ vi aut clã.et sentẽtia nulla. Sed si intelligas, statuo terminũ hodie: hoc est, hodierna dies tibi statuatur pro termino: tũc iudex debet eũ expectare vsque ad vltimã horã diei iudicialis: hoc est, vsque ad vesperas: vt §.sedebũt. in aut. de iudi.& no. Insti.eo.§.omnis.vel vsque ad tenebras: vt c.cõsuluit.de offic.deleg. Facit quod dixi s.eo.l.qui ante.

1 ☞ *In obligatione dandi succedit obligatio ad interesse, quando est dandum alteri quàm stipulatori.*

Decem mihi. Si datio referatur ad stipulatorẽ, obligatio cõtinet certum: si ad aliũ, continet incertũ.h.d. Cõtra, quia interesse petit cõdictiõe certi: vt l.certi cõdictio.in prin.s.si cer.pet. Soluit gl.quod agit cõdictiõe certi ad interesse qđ cõtinet incertũ. Opp.qñ est electio stipulatoris, tũc continet certũ: vt l.vbi aũt.§.qui illud aut illud.s.eo. Sol. verũ est qñ in vtraque parte alternatiuæ venit certũ: secus qñ ex altera parte incertũ. Deinde opp.scd̃m Pe. qñ quis aliquid stipulatur in faciẽdo, nõ venit interesse extrĩsecũ: vt l.si sterilis.§.cũ p vẽditorẽ.de act.emp.sed hic venit: ergo &c. Pe.scd̃m qđ refert Cy.in l.j.C.de sen.q̃ ꝑ eo qđ interest. in §.est scd̃a diuisio.in ver.sed cõtra pręedicta.dicit ꝙ gl.nõ ĩtelligũt istã legem: qa hic agitur ad decẽ ꝑmissa, iõ qa ĩterest propter pœnã: nõ aũt agitur ad ipsam pœnam tanquã interesse. Istud est truffa, vt dixi in leg.si pœnam.supra eodem titul. cum hic non veniat interesse intrinsecum, sed veniat extrinsecum: vt l.nummis.cum gloss.s.de in lit.iur. Op.quia in obligatione dãdi, nõ venit interesse: vt l.vbi aũt.in fi, & l.si seruum. ĩ fi.s.eo. Pet.vt refert Cy.in d.l,j.et gl.ibi dicit ꝙ hic factũ fuit ĩ obligatiõe: quia solutio: vt l.si stipulatus fuero.§.j.s.eod. Sed istud nõ est verũ: quia in persona Titij est datio, non merum fa
1 ctum. Solu.ergo † in obligatione dandi non succedit obligatio ad interesse, verum est quando stipulatori debet dari. Secus si alij: quia tũc venit interesse: cũ eadẽ sit ratio ĩ obligatione dãdi, q̃ in obligatione faciendi: vt d.l.si pœnã.s.e.vbi dixi ĩ l.stipulationes nõ diuidũtur.& ibi plenissime dixi.

1 ☞ *An generalis clausula referatur ad specificata, & si testator leget omnibus fratribus capam, et Priori bibliam, an Prior admittatur ad capam.*

Doli clausula. Clausula generalis non refert ad speficata.h.d. Pone exẽplũ. s.eo.l.stipulatiões cõmodissimũ. Opp.de l.si seruus seruum.§.inquit lex.s.ad legem Aquil. Dicit gl.ꝙ ibi clausula fuit apposita, vt omnia specificata cõprehenderet: hic vt alia. Sed qualiter cognoscã? & dic ꝙ duobus modis. Vno modo si hoc exprimitur, vt in omnibus regulis iuris: vt l.j.j.de reg.iuris.& hoc modo forte voluit loqui l.si seruus seruum.§.inquit lex. Alio modo quado oĩa specialia sunt specificata: tunc nõ fit propter alia. et hoc etiã modo potuit loqui l.si seruus seruũ.§.inquit lex. Secus quãdo nõ sunt omnia specificata: quia tunc ad specificata nõ refertur. Vel dic scd̃m Dy.ꝙ ibi cõprehendit omnia, s.nõ specificata.prius dictũ satis placet. Op.de l.libertis quos.s.de alimẽ.leg. Gl.non soluit. Sol. Ibi speciale & generale proferuntur ob eandẽ cãm, & in diuersis scripturis. Nec obstat §.basi
a licæ.& l.Stichus nutricis.[a] eodem titulo. Op.Dynus de l.j.§.j.supra de oper.no.nun.vbi interdictum quod vi aut clã, qđ est generale refertur ad casus speciales. Respõdeo, clausula generalis nõ refertur ad specificata, qñ in eadẽ dispositione proferũtur: secus si in diuersis, vt ibi dixi per doc.in l.qui sepulchra.C.de sepul.vio.& tangam in l.sanctio legũ.j.de pœ.et idem probatur in solutione præcedentis cõtrarij. Tñ aduerte: quando genus et species circa idem proferuntur in diuersis scripturis, seu dispositiõe à testatore: tunc vltima scriptura venit correctiue ad primã: vt d.l.libertis quos.in prin.sed quando à lege:
1 tũc venit adiectiue, vt dixi in d.§.j.† Formo quæstionem: quidam reliquit omnibus fratribus capam, & priori bibliam: an admittat ad capam prior? Dic vt per Cy. qui in ea distinguit secũdũ Pet.C.de leg.l.cum quæstio. in fi.

1 ☞ *Demonstratio falsa uitiat dispositionem.*
2 *Conditio est propriè de futuro.*

Si ita stipulatus. Conditio de p̃terito deficiẽs reddit stipulationem inutilẽ ab initio.h.d. Ibi: in gl.j.facta demonstratione, ꝙ p̃sumitur propter dictionẽ hãc: ar.de hære.instit.l.nemo dubitat.in prin. Ibi: facit cõditionem: quæ obligationẽ suspendat. Opp.de l.si seruus.§.qui quinq̧.supra de leg.j. Sol.hic specialiter fuit actum, ꝙ conditionalis esset, si vere essent: secus si non
1 fuit actũ: quia illud quod est, debetur: vt in contrario. † Ex quo no.ꝙ falsa demonstratio vitiat dispositionem ex volũta
2 te disponentis.dixi de condi.et demon.l.demonstratio.† Itẽ nota ꝙ conditio proprie est semper de futuro. Plene dixi in l.j.supra de condi.et demonstr.

1 ☞ *Clausula, quòd instrumentum fiat ad sensum sapientis, quid operetur. remissiuè.*
2 *Vendens rem tenetur facere instrumentum secundum consuetudinem ciuitatis.*

Ex ea parte. Legitur per gloss. duobus modis. primo vt loquatur in stipulatiõe interposita secundum istã lect.nihil habet vtilitatis. Venio ad aliam lec.qui promisit cauere ad sensum sapiẽtis, et nõ
1 cauet, ad interesse tenetur.h.d. † Opp.ꝙ sapiens non possit dicere vltra illud quod est de iure: vt l.si mandato Titij.in fin. supra mã.hic dicitur quod suppletur pœna: quod est extra ius cõe.do. Ricar. Malum.dicit alibi, ꝙ hoc erat de cõsuetudine, vt stipulatio dupli poneretur. Esset ergo illud dicere, ꝙ operẽtur illa verba ad sensum sapientis.et dic vt dixi in l.illa institutio.de hære.et inst.& vide in Spe.de emp.et ven.§. sciẽdum. ver.sed quid si in instrumento. Põt legi secũdum aliam lec.et hoc dicit: Qui promissionis nõ vult facere instrumentum, ad
2 interesse tenetur.h.d. Est ne bona ista lec.et sum in ista op.†
b ꝙ si aliquis vendidit[b] rem, vel si dat dotem, debet mihi facere instrumẽta secundum cõsuetudinẽ ciuitatis illius, qui facit instrumentum. Probatur per l.sicut datam.C.de lib.cau.ct extra de test.c.significauit. Pro hoc l.si pupillus.ĩ prin.j.de noua.l.ij.in prin.supra sol.mat.et in qualibet earũ no.plene dixi supra, de dã.

in l.legata inutiliter.s.de adi.lega.et per Cy.& Bal.et Imo.in l.cum tale.§.fi.s.de condic.& demõstr.et ita etiam per librum in quo describuntur rebanniti ꝓbatur illos fuisse bãnitos.ita Salic.in l.moueor.C.de ser.ex por.& ibi ponit alia ad propositum quẽ vide.Stra.

a ¶ Nutricis. Adde ꝙ ex hoc colligitur qđ Bart.vult.ꝙ in citatione fit exprimendus dies vel terminus certus.cuius cõtrariũ dicit Pau.de ca.velle Spe.in tit.de cita.§.seqtur.ver.quod si non præfixi.ꝙ debeat cõparere quam primum potest, arg.c.cũ dilecti.de do.et contu. An.concordat huic opi.& dicit primam opin.veram, quantũ ad hoc vt aliqd possit fieri contra citatũ ad instãtiã partis aduersæ. Secundam vero similiter esse veram, quãtum ad hoc vt possit puniri de contemptu, si nõ cõparet. Ad primã partem alleg.l.ij.C.vbi in rem act.& l.fi.C.de iu.dot.in fi.

b ¶ Vendidit. Adde Bald.consil.cccxiiij.iij.lib.

de dam.infec.l.si finita.§.eleganter. Illud secundum consuetudinem probatur in l.quod si nolit.§.quia assidua.s.de ædil.edic.l.si prius.§.j.s.de aqua plu.arcen.

1 ☞ *An ualeat instrumentum factum amico sub pœna centum, quod si ludet, dabit cẽtũ.*

Mulier ab eo. Nota casum: Quidam ludebat multum: dixit amico suo: volo tibi facere instrumentum quod nunquam ludã: & si ludã dabo tibi cen
1 tum † nomine pœnæ: an valeat istud instrumentum? Et dic ꝙ est tex.hic.

Insulam. Nõ sufficit ciuiliter factum, cõtra de l.j.§.fin.s.de bono.pos.contra tab.& s.pro socio.l.actione.§.publicatione. Soluit Dy.per verba longa. Dic tu addendo ad glo.ꝙ in illis ciuiliter factum representat eundem effectum, quod naturaliter, per Cy.in l. Deo nobis.in prin.C.de epis.& cleri.

Ex facto. Do tibi regulam ꝙ quandocunq̧ dolus purgatur per actionem ex eo contractu, hæres ex dolo defuncti tenetur: vt l.si hominem.§.datur.s.depo. Et hoc tangam in locis pluribus, specialiter in l.ex depositi.s.de actio.& obliga.

1 ☞ *Tempus si fuit adiectum gratia creditoris, non potest ante tempus solui.*
2 *Debitor si offerat ante tempus pecuniam creditori, cum omni loci & temporis interesse potest, & liberatur.*
3 *Si accepi centum sub usura. & conueni non reddere usque ad annum, non possum ante tempus soluere, nisi totum interusurium medij temporis soluatur.*
Vsuræ duorum mensium ab initio solui possunt.
4 *Si fuit actum ne liceat ante tempus soluere, quando posit ante tempus solui.*
5 *Locus quando est appositus solutioni, eius ratio semper habenda est.*
6 *Fructus prædij si sunt loco usuram, & debitor soluit ante fructus collectos, fit diuisio fructuum.*

Qui Romæ pecuniam. Si tempus adijcitur gratia creditoris, vel vtriusq̧: non potest solui ante temp'.hoc primo. Itẽ oblatio facta in congruo loco & tempore, debitorem non excusat. Ista tota nostra lex est no.vide quod quãdo tempus fuit adiectum gratia creditoris, non põt ante solui.
1 † Opp.de l.quod in diẽ.de solu.j.& s.tit.j.l.quod quis.dicunt quidam, hoc facit ratio temporis.quod non est verum. Sed rõ est: qa hic habet rõ loci & tp̃is: & qa s.cõtract' gratia vtrius
2 que celebratus est: vt dicitur in vlti.gl.† Quæro, quid si vult[a]
a offerre pecuniam cum omni loci, vel tẽporis interesse, an audiatur? Gl.ꝙ sic, in prin.magnæ glo.& hic tex.innuit dũ dicit: detracta ea summa, &c.facit de doli except.l.fideiussor.
3 † Quæro, quid si accepi centum sub vsura: conueni non reddere vsq̧ ad annum, an possim ante tempus soluere? Et gl.dicit ꝙ non, nisi soluam totum interusurium medij tẽporis. Sed quid si ab initio soluit vsuras duorum mensiũ? Et dicit glo.ꝙ potest. Sed in quo differunt istæ quæstiones à tex. Dico ꝙ in glo.est tempus tantum, in tex.est tempus & locus. Quæro, quid si dedit pignus? Dic in glo.& plene in l.fi.C.de pac.pi.
4 † Quæro, quid si non fuit actum ne liceat soluere ante annũ: an ante tempus possit fieri solutio? Gl.quæ est hic, arguit pro
b & contra: & finaliter determinat[b] ꝙ non: arg.l.si ita relictum.§.Pegasus.ij.de leg.s.l.in fideicommis.§.cum Pollidius.s.de vsur. Dy.distinguit, si tempus est appositum gratia debitoris ante diem potest soluere: vt l.eum qui.in fi.s.e.& l.stipulatio ista.§.inter certam.s.eo.cũ simi. Aut gratia creditoris tãtum, vel creditoris & debitoris: & ante tempus non potest solui, nisi offeratur interusurium medij temporis: vt hic. Aut dubitatur, & tunc gratia debitoris: vt l.eum qui. alias l.Iabolenus.
c s.de ann.leg. Sed quomodo[c] istud põt esse ꝙ in dubio gratia debitoris: nonne est gratia creditoris, quando apponitur vsura? Et gl.hic videtur dicere ꝙ gratia vtriusq̧ semper, cum apponitur vsura, vt l.qui pecuniam.s.si cer.peta.in glo. Sed verba Dy.sunt vera, quando non apponitur vsura: secus si vsura apponitur. Et tunc capias tria verba: & dic, quandoq̧ in obligatione apponitur tempus cursui vsurarũ tãtum, non ad sortis solutionem: & tunc ante possum soluere: vt l.acceptam.C.de vsur.cum sua materia. Ratio: quia tunc debet solũ ex cessatione solutionis.sic enim videtur actum: vt vsuræ currant, do nec debitor cessauit soluere. Quandoq̧ apponitur solutioni sortis, & cursui vsurarũ: vt mutuo vsq̧ ad annum centũ libras ad decem denarios pro libra in mense. Et tunc quando apponitur per verba intra, vel ante, vel similia: vt puta, mutuo quinquaginta soluenda intra annũ: & tũc ante debitor põt soluere semper quãdo vult vt l.si ita fuerit.la ij.§.fi.s.de manu.testam. Qñq̧ apponitur per verbum ad.vel simile: vt mutuo vsq̧ ad annum: & tunc non potest soluere ante: vt hic, in glos.& l.qui pecuniam.s.si cer.pe.& facit qđ dixi in l.
5 qui ante.s.eo.† Moueo tibi vnum dubiũ an ista distinctio habeat locũ in loco? Dic quod non, sed indistincte habet rõ loci, siue pro actore siue pro reo, vt l.quod si Ephesi.& l.ij.de eo quod cer.loco. Quid si adijcitur locus & tempus? Dic considerandum vtrunq̧, vt hic no.in prin.glos.& ideo dic vt in quolibet s.separatim dixi.
6 † Quæro quid si fuit actũ, vt fructus prędij haberent pro vsuris: & debitor soluit ante fructus collectos? Puto fieri diuisionem fructuum secundum formã l.diortio.& l.de diuisione.s.sol.matri.

1 ☞ *Constitutus ad recipiendum solutionem, si data est in prædictis libera, & ampla administratio, potest terminum prorogare.*
2 *Constitutus ad agendum, & defendẽdum cum libera administratione habet administrationem instantiæ nõ causæ.*
3 *Constitutus procurator in causa quam habiturus sum cum tali: si non exprimitur causa necessario dicitur constitutus ad instantiam.*

Callimachus. Quando ponebatur quæstio lõga in scholis dñi Dy.vt audiui à Cyno, dicebat: est longior quã §.Callimachus. & breuiter hoc intendit. Qui est positus ad recipiendum solutionẽ, non potest terminum prorogare, nisi locus, & tempus fuerint in ei' voluntate collata.h.d. Opp.de l.fi.§.pe.s.de publica. So.vt ibi dicam.
1 † Pone, ꝙ commisi alicui quod reciperet solutionẽ, & addidi ꝙ in prædictis: & circa prædicta haberet liberã, & plenã administrationem: an possit prorogare terminum? Dico ꝙ sic: qa illud quod importat concessio liberæ & gñalis administratiõis quo ad oĩa, vt s.de procu.l.ꝑcurator, cui gñaliter libera.istud idẽ importat cõcessio liberę: & generalis quo ad certã speciẽ, vel causam. Et hoc vult dicere hic tex.in fin. Facit de admi.tut.l.si duo.& habemus hodie expressum de procur.c.qui ad agendũ.lib.vj.in
d fi.ibi: vel causæ, &c. Sed hic[d] aduerte: si ẽm est dictũ: facio te procuratorem in causa tali, quã habeo, vel habere intendo cũ tali, &c.concedẽs in prædictis liberã & generalẽ administra
2 tionẽ: & tunc procedit quod dixi. Si autẽ dixi, † facio te procuratorem ad agendum, & defendẽdum, libellũ dandũ, litem cõtestãdam, &c.dãs in prædictis liberam administrationem: tunc nõ esset huic cõcessa libera administratio causæ, sed solũ instantiæ, vt ipsa verba important: & ideo de causa nõ posset transigere, sed solum de instantia. & idem in similibus. Item si
3 dixi, † Cõstituo te procuratorẽ in causa quã habiturus sum cũ tali: nec causam expressi: tunc enim hoc verbum, causa, de necessitate refertur ad instantiam: non ad ipsum ius principale quod est de præsenti: instantia vero est futura. ergo &c.vt j.eo.l.cũ stipulamur.& l.si à colono. Iura in hoc sunt satis aperta, si quis prædictorum inspiciat rationes.

1 ☞ *Donatio facta alicui de aliquo fundo, ut post certum tempus esset ecclesiæ: an per donatorem pactum possit remitti.*

e **Flauius[e] Hermes.** Summo secũdũ meam opinio. Stipulatio pœnalis non nouat precedẽtẽ cõuẽtionẽ ex causa onerosa. Itẽ vbi est pœna, & nõ dies, admittit purgatio morę. Itẽ ex pacto libertatis põt agere seruus dño differente.h.d. Ad primũ casum op.qa manu

a ¶ Quæro, qd si vult. Aleg.Bar.sibi cõtrarius in l.is q certo loco.s.de eo ꝙ cer.loco. Andre.Barba.

b ¶ Determinat. Adde ꝙ Paul.de cas.dicit hãc gl.notãdam ad obuiãdas fraudes debitorum, q intelligũt de diminutione monetæ, & volunt soluere añ tp̃s: ꝙ valeat pactũ ne liceat soluere, nisi cũ creditori placuerit. Cuius cõtrariũ ipse determinasse videt in l.itẽ quia.s.de pact. vbi dicit se dixisse de facto ꝙ nõ valet pactũ factum cõtra publicã libertatẽ: cũ qdã mutuasset frumẽtũ alteri, & pactũ fecisset se soluere non posse, nisi ad ipsius creditoris voluntatẽ: de quo pulchre vide eius cõsil.ccxxxj.incipien.pactum istud.

P. PAV. P.

c ¶ Sed quomõ istud. vide Ias.ĩ l.petẽs.co.vj.in fi.C.de pact.

d ¶ Sed hic. Vide scribẽtes in c.cum olim Abb.de offic.deleg. vbi alle.Bar.hic sentit ꝙ ꝑcurator non põt ꝓrogare tp̃s ĩstantiæ, nisi habeat liberam: vt voluit Goffr.& Innoc.ibi, sed contra tenet ibi gl.quã sequitur dñs Cardi.ibi.& vide Io.de Imo.ibi omnino. Andre.Barba.

e ¶ Flauius. Vide Io.de Imo.in suis cõsilijs, cõsi.ix.vbi consuluit contra istã doctrinã Bar.in §.Flauius.ꝑ l.fi.ff.de pac. sed Bart.hic nõ allegauit. Andr.Barba.

a ¶ Tu dic cõtra. Ad de iquãtũ Ale. poſt multa videtur trãſire cũ opi. Bar. qđ idem facere videtur Bal. cõſi. ccccciij. inci. quædã mulier. iiij. li. vbi conſuluit q donatio facta inter viuos irreuocabiliter omniũ honorũ præſentiũ, & futurorũ, retẽto vſufructu, cũ pacto q poſt mortẽ donatoris donatarius daret dimidiã bonorum, vel æſtimationẽ pauperibus, et puellis maritandis, q reſpectu dimidiæ dandæ pauperibus poterit reuocari. alle gat inter alia no. hic per Bar. in cõſi. cxxxviij. in 1. ſimiliter. ſcipiẽ. qdã mulier cõ ſuluit contrariam.

↦ POMATES.

b ¶ Contrariũ. Vide Alex. conſi. viij. in iiij. col. vol. iij. in cõſi. cvj. in vlt. col. ad fi. vo. iij. et Bar. xviij. co. x. & ſeq. volu. ij. Aret. in c. nouit. col. iiij. de iudic. et cõſi. lxxiij. colũ. iiij. et cxxiij. ad finem. vbi limitat hoc de hære de. & Soci. conſi. cxxxvj. alias xxiij.

↦ P. PAV. P.

c ¶ Vnã queſtionem. Iſtud ſequitur Ro. conſi. ccxcviij. incip. facio pactum. et cõſ. clxxxij. ad fi.

d ¶ Per duos menſes. Adde q Raph. contra: qa arbitrio boni viri: ar. l. continuus. §. cũ ita. ff. de dicit Alex. q cõiter tenetur opi. Bar. cũ qua ſimiliter hic tranſit Io. & Imo. An. et Salic. in conſi. cclij. inc. multi conſortes in ciuitate Lucana.

e ¶ Extraneo. Adde quid ſi ab extraneo iſte prohibitus inuenit plus quã ille cohæres velit dare: qa dicit, q res nõ valet plus, et offerre iuſtũ pretium an teneatur minori pretio dare huic cohæredi, vide Paul. de caſt. hic poſt Io. An. ĩ additio. ad Spe. de emp. et vẽd. §. nũc dicendũ. verſ. ſed pone.

↦ P. PAV. P.

e ¶ Vẽdere extraneo. Vide late Ioã. de Ana. cõſi. ccccvij. in ij. & iij. col.

f ¶ Sed bene. Vide do. Car. ĩ c. Raynutius. de teſtet cõſului Par me: teſtator q hibuit ne hæres recipiat Titium in domo teſtatoris, quòd potuit renunciare illi hæreditati. Andr. Barb.

g ¶ Promiſſoris. Adde q Pau de ca. dicit hunc caſum eſſe notandũ pro curatoribus Florentinis, q faciũt capere debito

miſsio nõ fuit in obligatiõe, ſed ĩ cõditione: ergo ad id nõ põt agi: vt l. obligationũ fere. in fi. ſupra ti. j. Sol. hic eſt adiectũ fuit expreſſe, q pmiſſor manumitteret. Op. qa cõmiſſa pœna eſt nouata: iõ nõ põt a modo cõueniri ad manumittẽdum: vt l. obligationũ fere. in fi. So. dicũt q dã, q hic eſt fauor libertatis. nõ eſt verũ regulariť, tenẽdo in l. ita ſtipulatus. q ſtipulatio pœnalis nouat obligationẽ præcedẽtẽ ex cã lucratiua: ſecus ex cã oneroſa: vt hic. Tu poſſes dicere. Nõne fuit hic donatio? ergo cã lucratiua? Verũ eſt q fuit donatio reſpectu eius, cui ſeruus fuit traditus: ſed ille q recipit pmiſſionẽ de manumittẽdo recipit ex cã oneroſa: qa ſeruũ dedit. & hæc eſt de qua loquimur, an noueť. Op. q ipſo iure cõperat libertas: vt l. ſi ea lege & l. ſi puellã. C. ſi mãci. ita fue. alie. vt manu. Pro ſoluẽdo iſto cõtrario tãtũ ſunt cõtraria in lege noſtra tẽdẽtia ad idẽ. et ẽ vera ſol. q hic de actu manumittẽdi fuit cogitatũ, & hanc tenẽt doc. in l. ſi ea lege. Si aũt de effectu beneficij cogitatũ fuiſſet, tũc ſuccedit cõſtitutio. Hocvult dicere gl. Et eſt rõ: quia lex põt repreſentare libertatẽ, qñ de ea ſola fuit cogitatũ: ſed nõ actũ pſonæ. Iſta ſol. p credit ſcđm illã opi. q hic fuit in mora manumittẽdi: ſcđm aliã q nõ fuerit in mora, iſtud nõ habet locũ. Venio ad ſequẽs reſponſũ, q vbi eſt pœna & dies, admittitur purgatio moræ. cõtra l. traiectitiæ. §. de illo. ſ. ti. ĩ. l. magnam. C. de cõtrah. & cõmit. ſtip. Sol. vna eſt, q hic fauore libertatis. Alia ẽ q nũquã fuit in mora. Et ſi op. de tex. liberet. expone. ĩ. ne in obligationẽ incidat. Sed eſt truffa. dic ſcđm Dy. hic nõ fuit dies, ſed pœna tã tũ: in cõtrario pœna & dies: vt dixi plene in l. ſi inſulã. §. e. Op. de l. vl. §. qui ſine ma. ad lí. perue. Quidã dicũt, q hic duo menſes nõ trãſierũt. Tu dic, q hic de actu, nõ de effectu cõſtitutiõis fuit cogitatũ. Op. de l. Thais. §. j. §. de fideic. lib. Gloſſ. dicit. Sol. vt ibi. Veritas ẽ, q ex pře rei admitti tur purgatio moræ, vt hic: ex parte actoris ad actionẽ cõſequẽdã, moræ purgatio nõ admittitur Op. de l. mãcipia. §. qui ſine ma. ad lib. perue. So. hic fuit cogitatũ, de actu manumittẽdi, ibi non. Vlterius habetis hic, q ſeruus põt agere vt manumittatur: vt in fi. §. mõ quidã donauit alicui vnũ fundũ, vt poſt certũ tps eẽt cuiuſdã eccleſiæ: iſte donator vult iſtud pactũ remittere: q̃ritur an poſsit? Vť q nõ: quia eccleſię eſt iã q̃ſita actio vtilis: vt l. quoties C. de don. q̃ ſub modo. Tu dic contra[a]: ſicut hic q̃rit̃ ius ſeruo. Vñ iſta pactio põt tolli volũtate donatoris ſolius vel vtriuſque: vt l. iij. et qđ ibi no. ſ. de ſer. expor. hĩs aũt nõ poſſet mutare volũtatẽ: vt ibi. Quęro, hoc caſu qđ ſi donator deceſſerit ſine hĩde? Vť q libertas nõ cõpetat: qa iſtud pactũ habet inſtar vltimæ volũtatis: quia põt mutari vſq; ad mortẽ. Sed ex volũtate vltima nõ põt deberi ẽt ab inteſtato, ni ſi adeať hĩditas: vt §. đ fideic. li. l. ij. et ibi di xi. Cõtrariũ[b] eſt veriras. Caſus eſt §. q ſine ma. ad lib. pue. l. j. Nõ obſtat cõtrariũ: qa ibi loquit̃ qñ eſt mere vltima volũtas: hic ſapit naturã cõtractus: ſicut dicimus ĩ dõatiõe cã mortis: vt de do. cã mor. l. tã is. §. j.

1 ☞ *Alienare qui tenetur uni ſub pœna, illo in mora exiſtẽte poteſt alteri alienare.*

2 *Requiſitus ut emat ab eo, qui tenetur illi uendere, debet per duos menſes expectari, ut uendere poſsit alteri.*

3 *Alienare prohibitus extra familiam, cohæredibus emere nolentibus poteſt extraneo uendere, niſi eſſet prohibitioni adiectum, ut familiæ relinqueretur.*

4 *Denuncians debenti emere, debet alternatiuè denunciare. Tutor quando teſtator iuſsit rem uendere T: tio, an poſsit uẽdere ſine decreto ſaltem quando eſt utile pupillo: q ſic.*

Cohæredes cũ prædia.

1 Qui teneť ſub pœna vni alienare, illo exiſtẽte in mora põt alienare cui vult. h. d. Et iſte eſt caſus multũ no. Et no. gl. quæ dicit ẽt extra ius. et facit l. ſi ex legati cã. et l. mora. de vſur. & ĩ. de fideiu. l. fideiuſſor obligari. §. fi. & ibi gl. ĩ. rẽ ra. hab. l. amplius nõ.

c & ibi no. Hic facit vnã q.[c] † debeo ĩterpel

2 lare eũ, cui debeo vẽdere, q emat facio: ſed quãto tpe debere expectare. Et credo q

d per duos menſes[d]: vt in fin. C. de iur. emphy. l. fi. Sed q̃ro, an ſæpius debeãt fieri iſtæ interpellatiões: quia hic dicit tex. ſæpius. Dicã j. ea. l. §. pen. Gl. ſignat duo cõtraria: et ſoluit bene †. Itẽ dicit Dy. p legẽ iſtã q prohibitus alienare extra familiam

e põt vẽdere extraneo[e], cohæredibus nolẽtibus emere: & alibi nõ reperiť, dicit ĩpe:

f ſed bene [f]facit l. fi. C. de iur. emphy. qđ putoverũ, ſi ſolũ eẽt prohibitus alienare extra familiã: ſed ſi eẽt adiectũ vt familiæ relinqueretur, vel ſimilia verba: vt l. peto. §. fratre. de le. ij. tũc nullo mõ poſſet alienari, tãquã res q̃ ſubiacet reſtitutioni: vt auť.

4 res q̃. C. cõia de leg. Itẽ no. formã denunciationis alternatiuæ. Si enim denũciaſſet ſimpliciter q emeret, nõ teneret denũciatio: ſicut ab eo qui debet alternatiue pete

5 re vnũ tãtũ. † Sed quæro, an tutor ex hac cã poſſet vẽdere partẽ pupilli? Credo q nõ: vt §. de reb. e. l. ſi fundus. in princi. Ad quid ergo fuit hæc denũciatio aut vẽdat, &c. Rñdeo, forte pupillus habebat æs alienũ: propter qđ poſſet vendere, vel verius, vẽdere poterit, ſi eſt vtile pupillo ex volũtate defũcti, qui hoc voluit qñ tale pactũ interpoſuit: vt l. ſi. de reb. eorũ. Nec obſtat co. ti. l. j. §. ſi defunctus. qa hic ĩpoſuit legẽ ſibi, et ſucceſſoribus ſuis: ibi ſecus.

1 ☞ *Verba ſubiunctiui modi licet ſint temporis præteriti: tamen ad futurum trahuntur.*

Augerius. Facultas implẽdi cõditionẽ ad hæredẽ nõ tranſit. h. d. ſcđm verã lect. Quæro, an ſufficiat de debito cõſtare poſt mortẽ defuncti? Reſpõdeo, ſi itel ligis cõſtitiſſet in præteritũ, ab initio fuit ſtipulatio nulla: vt §. eo. l. cõditio in pteritũ. et l. ſi ita ſtipulatus fuero hãc ſummã. in fi. Si vero intelligis cõſtitiſſet in futurũ: tũc dedet cõſtare ĩ vi

g ta pmiſſoris[g]. alias implemẽtũ cõditiõis in perſonã hæredis nõ trãſiret: vt §. e. l. ſi decẽ cũ petiero. et hoc vult gl. Quæro, q̃ iſtarũ ſit verior. Et v ť q in pteritũ: quia verbũ cõſtitiſſet, eſt pteritũ pluſquã pfectũ ſubiũctiui: vt l. ij. et ibi no. §. ſi lib. inge. eẽ

1 dica. Cõtrariũ dico, † q iſta verba q̃ ſũt ſubiũctiui modi, licet ſint tpis pteriti: tñ ad futurũ trahunť: vt l. ſi debitor. §. veriſimile. de cõtrah. emp. l. cũ certus. de vino, tritico, et oleo leg. et ita hic. Et iſta ſi cõſtitiſſet defũcto viuo valeret, et iſta ſũt vtilia p clauſulis q̃ apponũtur in fine teſtamenti, ſi nõ valet, &c. Dixi plene de iure codicillorũ. l. j. tangã j. co. l. cum ſtipulamur.

1 ☞ *Veniens contra tranſactionem, uel aliam conuentionem, ſi eſt uictus, poteſt ad eam redire.*

2 *Appellas ab interlocutoria, ſtatim q appellat, an ſtatim cõtumax: q ſic lite pẽdẽte.*

3 *Appellans poſtquam ſuccubuit in appellatione, debet citari.*

4 *Interpellatio an una ſufficiat, uel plures requirantur, ut quis in mora conſtituatur.*

Seia. Non currunt vſuræ ſi creditor eſt in mora recipiẽdi.

1 h. d. † Nota quod qui venit contra tranſactionem, h vel aliam conuentionem, & eſt victus, poteſt redire ad eam[h]. Quæro, dr̃ hic q creditor fuit in mora: qualiter hoc fuit? Dicit gloſſ.

res, & veniunt amici qui promittũt ſoluere, & ſtare pro omni eo quod apparet ipſos debere facto calculo, vt cauti eſſe debeant ad faciẽdum declarare debitum ipſo debitore viuente: quia poſt mortẽ promiſſoris non tenentur. Sed quid ſi aliquis promittit pro aliquo debitore, pro toto eo quod declarabit Titius ipſum debere: an Titio mortuo vel non arbitrante ſit liberatus iſte promiſſor. Roma. tenet quod non, eius conſilio ccccciij.

h ¶ Redire ad eã. Adde an ille, qui impugnat aliquod inſtrumentum, poſsit ex il lo ſe iuuare, Bal. conſi. clxxvj. ſed melius clxxxj. ij. lib. & in quantum Alexã. tãgit, an valeat talis appellatio: appello ad iudicem competẽtem. et concludit q ſic. Adde q ſi dicer et, appello ad papã, & archiepiſcopum, & ad quẽcunque iudicem competentẽ, non valeret. Et ita conſuluit quidã archiepiſco. Bonon. cõſil. cxx. iiij. li. valet talis appellatio, appello ad ſacrum concilium: et ſi illud audire noluerit, appello ad Papam: quia pro babiliter poteſt dubitari, an ſacrum cõcilium audire velit. Ita voluit Roma. cõſilio cclx.

gl. quia debitor obtulit. Tu dic q ſtatim q maluit litigare, eſt

2 alia oblatio. & hoc voluit dicere iſte tex. † Et ſic facit q ille qui appellat ab aliqua interlocutoria, ſtatim eſt cõtumax, nec debet amplius citari: vt extra, de accu. c. ad petitionem. & ibi per Hoſtien. Nec obſtat tex. qui dicit, ſi Seia nõ ceſſaſſet offerre, quia intelligo poſtquã ille fuit victus: & ſic amplius nõ proſequebatur: & ſic cius mora ceſſabat. Prædicta intelligun

3 tur lite pendẽte. & ideo dico ĩ appellãte poſtq̃ ſuccubuit in appellatione debet citari, ſicut ſi renũciaſſet: vt C. de appella. 4 l. ſi quis libellos. † Quæro, vtrũ ſufficiat ſemel interpellare, vel offerre? & videtur q ſæpius: vt §. §. cohæredes. ibi: ſæpius, &c. & §. manda. l. ſi mandato Titij. §. ille. de mino. l. Aemilius. in prin. §. de pig. actio. l. ſi cõuenerit. & hic text. videť dicere, ſi

a nõ ceſſaſſet. In contrarium habemus[a] gl. in l. mora. in prin. §. de vſuris. in glo. paruula. & tex. habetis in l. Titio Seio. §. vſuras. de leg. ij. & l. iij. §. j. quod vi aut clam. & de ope. no. nun. l. cum procurator. §. j. & iſtud puto verum. Fallit in l. ſi cõuenerit. de pigno. actio. Non obſtat §. cohæredes. cum ſimi. quia denotat facti accidentiã. Nõ obſtat hæc lex. nã ſecundũ opi. quã teneo hic creditor fuit ĩ mora re ipſa eo ipſo q litigare cœpit. Vnde litigio finito eſt finita mora: argu. d. §. vſuras. ideo debitor debet offerre. ſed ſi mora eſſet contracta per oblationẽ, non haberet neceſſe vlterius offerre: vt ex prædictis patet. Et ideo ex parte rei dicerem q ſi lis eſt conteſtata cõtra eum lata ſententia, nõ debet vlterius interpellari: quia actor inſtãdo ſemper eum interpellat: & ſic per interpellationem eſt contracta mora. ſecus in actore in caſu huius legis: quia licet reus ſe defendat, non tamen ſolutionem offert.

1 ☞ *Per diuiſionem utdetur tranſactum de iure fideicommiſſi.*

2 *Tractatum in uno iudicio, non poteſt in alio refricari: nam in iudicio ubi pœna petitur, non poteſt dici male iudicatum ſuper principali, & quando. nu. 7.*

3 *Repellens aliquem exceptione, habet etiam actionem ad pœnam.*

4 *Hæreditas ſi eſt diuiſa inter fratres, & renunciatum omni iuri, quod ſibi inuicem competeret, per hoc non prohibetur petere partem cohæredis: quia uenit priuandus ob non impletam uoluntatem defuncti.*

5 *Promittens non petere reductionem ſub pœna: ſi petijt, & ſuccubuit, quòd pœna ſit commiſſa.*

6 *Ius dependens ex teſtamento, de facili non tollitur.*

8 *Sententia lata ex falſa cauſa eſt nulla, quando eſt lata dolo aduerſarij: aliàs per appellationem reſcinditur.*

9 *Sententia lata ſuper eo, de quo ſunt opiniones inter doctores, non eſt nulla, licet iudex eligat malam.*
Opinio doctorum facit rem dubiam.

10 *Per ſimplicem diuiſionem factam inter fratres abſque clauſula, nil contra diuiſionem ſacturos: an ius fideicommiſſi uideatur remiſſum, quod non.*

11 *Ius fideicommiſſi conditionalis, quòd nõ uideatur remiſſum per diuiſionem factam inter fratres, cum clauſula, nil contra diuiſionem facturos.*
Stipulatio generalis & indefinita limitatur ſecundum naturam præcedentis contractus.

12 *Clauſula generalis refertur ad ſpecificata, ſi poteſt ſalua ratione recti ſermonis: & non refertur ad dependentia ex teſtamento.*

13 *Fratres an præſumantur ignorare fideicommiſſum habere, quando præſumuntur ſcire contenta in teſtamento.*

14 *Practica probandi ſcientiam teſtamenti.*

15 *Extranei hæres quando præſumatur habere ſcientiam contentorum in teſtamento.*

16 *Hæres quando præſumatur habere notitiam contentorum in codicillis.*

17 *Fratres diuidentes ſi dixerunt non uenire contra diuiſionem, etiam occaſione fideicommiſſi paterni debiti, uel debendi, uidetur fideicommiſſo renunciatum.*
Differentia inter uerbum lectis, & uerbum inſpectis.
Legi dicitur, quod oculis corporis inſpicitur.

18 *Ius fideicommiſſi futuri an intelligatur remiſſum, ſi in diuiſione unus remittit alteri omne ius præſens ſiue futurum, ab inteſtato uel ex teſtamento, iure fideicommiſſi uel ſubſtitutionis cuiuſcunque.*

19 *Ius fideicommiſſi quando dicatur remiſſum ſi in diuiſione dicatur, remiſit unus alteri omne ius quod habet, uel habere ſperat in dictis rebus: diſtinguit.*

20 *Ius ſubſtitutionis pupillaris, quod non uideatur remiſſum per diuiſionem: licet in diuiſione ſint uerba generalia, remiſit unus alteri omne ius, &c.*

21 *Clauſula appoſita in diuiſione, quòd unus alterum, & alter alterum in dictis rebus ſacit procuratorem in rem ſuam. uel dicatur, conceſſerunt inuicem dictas res ad habendũ & tenendum, uendendum, & alienandum: quòd ſi alienatio ſit ſecuta, uidetur renunciatum iuri fideicommiſſi: alias non.*

22 *Quando per diuiſionem non eſt remiſſum ius fideicommiſſi, nec data licentia de uendendo, & unus fratrum uendidit, poſtea extat conditio fideicommiſſi: an frater poſſet totum petere ab emptore.*

23 *Habenti ius in re pro indiuiſo, an diuiſione facta remaneat ius in eo quod debitori pro diuiſo obuenit.*

a ¶ Habemus. Adde Abb. cõſi. vij. ij. lib. ↦ POMATES.

b ¶ Duo fratres. Ratio dubitandi iſtius tex. videtur fuiſſe, eo q ſnia erat iniuſta: vt hic inquit Bar. in ſummario in oppoſitione. ĩ. eo. decidendi aũt cã fuit, vt hic inqt Cu. et gl. circa fi. in ver. ſi autẽ dicas. qa nõ fuerat appella tũ a ſententia: ideo illi ſtãdi erat. Aduerte tamen q teneo ſummariũ Bart. pro tali ſecundum eum not. ↦ POMATES.

c ¶ Caſus expreſſus. Nota q p inquantum Bar. hic concludit q ſubſtitutus pupillo habet ſpem ſuccedẽdi, approbať. qd contrarium tenet m. l. is põt. ĩ iij. col. in verſi. ſed circa hoc quæro. §. de acquir. hærę. ni velis dicere quod ſei pſum ſaluat. ĩ. in iij. q. vbi videtur tenere idẽ qđ tenuit in l. is põt. qa ibi alia ratione mouetur. ↦ POMATES.

d ¶ Ad quæſtionem. vide omnino ſac. de Are. Ange. & Imol. in l. dãni. §. j. hic alle. p Bar. vbi mirabiliter loquit̃. & Bar. in l. inter quos. in pen. q. e. ti. de dã. infec. & aduerte, q Angel. Imo. & Pau. de ca. al leg. l. dãni infecti ſtipu. la. j. §. j. illius leg. p q. Bar. hic, quã. no. ipſe Bart. ibi ad hoc, & in §. inter quos. ↦ POMATES.

e ¶ Tenendo iſtã opi. q hic fuit male iudicatũ, quã dicit Bar. eſſe veriſsimam, tenuit vt teſtaẽ in litẽ Paulo Callimacho. §. j. §. de l. iij. eſt cõmunis, vt inqt ang. in d. l. q cum tutoribus. & Barba. cõſil. xlviij. col. j. vol. j. & Imo. conſi. fina.

Duo fratres.

[b]Iſte. §. habet quotidianã materiã: & multũ ſubtilẽ. Breuiter h. d. Iniuſta ſnia, p quã qs cõtra diuiſionem facere declarať, facit pœnã cõmitti. h. d. Primo ponit the

1 ma, & quæſtionẽ, ſecũdo rñſionẽ. † Nota q per diuiſionẽ videť trãſactum de iure fideicõmiſi, & ſic fuit pnũciatũ: vtrũ

2 bene vel male. j. patebit. † Secũdo nota q illud qđ tractatũ eſt in vno iudicio, nõ poteſt in alio refricari. Nã in iudicio vbi petitur pœna: nõ poſſum dicere male, p

3 nũciatũ ſuper principali. † Item nota q ille qui aliquẽ repulit exceptione, nihilo minus hãbet actionem ad pœnam: & ad iſta tria opponemus per ordinem. Ad primũ opp. dicitur hic, q per diuiſionem receſſum eſt à iure fideicommiſſi. cõtra §. de tranſact. l. qui cùm tutoribus. in prin. Huius cõtrarij timore ſunt in glo. noſtra plures opi. & ſol. vna ponitur in l. contraria. quæ hic nõ tangiť per gl. quia ibi frater fratri ſucceſsit directo, hic per fideicõmiſſum. quaſi dicat. qñ directo ſucceditur nõ erat fratris tranſigentis illa hereditas: nec re nec ſpe: & nõ poteſt videri remiſſa: hic erat ſpes. Iſta ſol. videtur mihi veriſſima quãdo frater ſuccedit directo fratri abinteſtato: qa tẽpore tranſactionis non dicebatur debita re, nec ſpe. Caſus eſt ex

c preſſus[c] §. de lib. leg. l. poſt emancipationẽ. ſi bene inſpiciať tex. cũ glo. Sed ſi frater ſuccederet fratri directo, forte ex vigore ſubſtitutionis pupillaris: tũc poſſet dici ſpem ſubeſſe: vt l. ij. §. de ſta. lib. & de hoc tangam j. per quæſtiones. † Et hoc

4 d facit ad queſtionẽ[d]: Duo fratres inuicem diuiſerunt. & renũciauerũt omni iuri, qđ ſibi inuicẽ competeret in parte alterius. Demũ vnus nõ ſoluit legata intra annũ, ſcđm qđ requirit auť. hoc amplius. C. de fideicõ. p pter quid alius vult petere hæreditatẽ opponebať ſibi de remiſsione. Certe dixi q nõ poteſt: quia illius portio nõ erat debita nec re nec ſpe, ſed ex legis diſpoſitione: & ſic non venit in remiſsione generali: vt d. l. q cũ tutoribus. ſcđm dictam ſol. facit optimè §. de dã. infect. l. dãni. §. j. Secũda lect. eſt, q ibi frater fratri ſucceſsit per fideicõmiſſum: ſicut hic. Tũc obſtat cõtra ſol. ſcđm Hugo. hic male fuit iudicatũ: vt hic dicit gl. Sed tũc dices, quomodo de hac iniqua ſententia fuit facta lex cõtra §. quibus. in j. conſti. Codic. Reſpõ. tenẽdo iſtã opi. c q eſt veriſsima: vt j. dicẽt, q de hoc fuit facta lex, vt ſolueret vnũ dubiũ pulchrũ, vtrũ ſententia iniqua, p quã declarať vẽtũ eſſe cõtra diuiſionẽ, faciat pœnã committi. Nã ſi eſſet bene iudicatũ, nullũ eſſet dubiũ q cõmitteret pœna: & lex debet ĩtelligi, plata ĩ caſu dubij: vt §. de Carb. ed ic. l.

5 qđ Labeo. † Hoc facit ad q. quã cõſuluit Dy. qđã, pmiſit arbitrium nõ petere reduci ad arbitrium boni viri, ſub certa pœna: petiť, & ſuccubuit: vtrũ pœna ſit cõmiſſa? Et cõſuluit ipſe q ſic: quia per illã ſententiã fuit declaratũ ipſum indebitè petiſſe. quod placet. & hanc legem induco pro caſu ſcđm iſtam lectur. ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè ſuccubuerit. facit §. de oper. noui

nun.l.de pupillo.§.meminisse.ver.toties. a & istā solu.ego teneo.[a] Tertia sol.est,ꝙ hic fuit bñ iudicatū ex parte iudicis: sed male respectu partis, propter eius defectū:quia nō fuit opposita replicatio:& sic fuit pronunciatū cōtra ius litigatoris. Et hāc videt̃ tenere glo.s̈.de pact. l. tres fratres. Hæc sol.non est vera:puta per diuisionē nō tollit̃ ius fideicōmissi,nec ipō iure,nec ope exceptiōis:& iō nō est necessaria replicatio. Nā in lege cōtraria dicit̃, exceptione transactionis nō submouet̃: & sic nō obstat exceptio:nec est necessaria replicatio:vt l.ij.de excep. Quarta sol.est:licet in ordine gl.sit tertia secundū Rog.ꝙ hic fuit expresse dictū,ꝙ nō ueniet cōtra diuisionē,nec ex fideicōmisso, nec alio modo. Sed ista in se cōtinet diuinationē:ideo nō est vera quātū ad legē: an aūt sit vera in se tangā j.in quæstionibus. Quinta sol.est eiusdē Roge.ꝙ in l. cōtraria,fuit simplex diuisio seu trāsactio hic verò fuit dictū,nihil contra diuisionē facturos,&c. Ex quo verbo videt̃ renunciatū iuri fideicōmissi. Et hac so.tenet hic Dy,& Gul.de Cuneo in l.qui cū tutoribus. Sed ista sol.nō est vera:quia ista verba,nihil &c.nō important hoc. Casus est in l.fi.§.idē q̄sijt.de cōd.inde.& falsitas huius opi.j.lati⁹ declarabit̃. Sexta solu.fuit Azo.qui dicit,ꝙ per diuisionē nō videt̃ renūciatū iuri fideicōmissi:sed quia in diuisione quis tenet̃ de euictiōe:vt l. si fratres. C.cōia vtri.iudi.& l.si familiæ.C.fami.ercis.ideo iste agens fuit repulsus illa exceptiōe:qa de euictiōe tenet̃:vt l.vēdicātē.de euict.& sic dicit ipse,ꝙ bñ fuit iudicatū in dimidia,& malè in alia dimidia: qa qlibet fratrū medietatē partis suæ habet iure suo aliā dimidiā iure cohæredis. in illa ergo parte, quā ille cohæres mortu⁹ habebat iure suo,ei frater superuiuēs nō tenebat̃ de euictiōe:& in hoc fuit malè iudicatū. Hāc tenet gl.hic,& in l.cōtra. Sed ista opi.est cōtra hunc tex.vbi videt̃ ꝙ contra eū pronūciatū fuit,quasi de hoc trāsactū sit. Nō ergo fuit ꝓnūciatū, quasi de euictiōe teneat̃. Sunt etiā alię rōnes propter quas hæc lec.nō est vera:vt j.dicā in quæstionib⁹. Septima sol.ponit̃ in lege cōtraria:qa hic petit̃ id qđ deuenit in diuisiōe:ibi verò petit̃ illud quod in trāsactiōe nō deuenit:quia solū de parte sua trāscgit,nō de alia.& hæc potest esse bona:& istā tenet etiā Gul.de Cu. Octaua
b sol.[b] ibi ponitur in gl.videlicet ꝙ in lege cōntraria.actiuè: hic passiuè. Ista verba sunt obscura.forte hoc voluit dicere, ꝙ ibi frater qui mortuus nō est, non potuit trāsigēdo ꝑimere actionē fratri mortuo cōpetētē:vt l.Stichū.ī fi.j.de noua.& hoc vult dicere actiuè:hoc est,alteri non pōt præiudicare.hic verò diuidēdo sibi præiudicauit:& hoc vult dicere passiuè, hoc est,sibi ꝑiudicare. Sed hæc sol.nō placet. Nā hic,& ibi quærit̃ qualiter inuicē sit generatū ꝑiudiciū. Si em̄ nō ꝑiudicarē fratri meo,nec frater meus mihi:& sic hoc nihil valet. Teneatis ergo vel primā,vel secundā,ꝙ hic fuit malè iudicatū. & hoc placet plus. Vel tene septimā sol.vt s̈.dixi. Secūdo opp.s̈.de pac.l.tres fratres. Sol.hic fuit male iudicatū,& sic cōcordat. & gl.ibi sentit. Tertio opp.de l.Paulo Callimacho.§.j.de leg.iij. Sol.hic fuit male iudicatū.& sic cōcordat,licet ibi ponātur plures sol. Quarto opp.tu dicis ꝙ hic fuit male iudicatū. Cōtra, imo bene:qa ꝑ hāc diuisionē videt̃ ius fideicōmissi remissum vt l. Titius.s̈.quib.mod.pig.vel hypo.sol. Sol.aliud in pignore:qa sicut solo cōsensu cōtrahit̃,ita facilius tollit̃. Vel melius ibi ius pignoris erat de præsenti:istud fideicōmissum erat de
c futuro.[c] Item† hic dependet ex testamento:& iura dependētia ex testamento non ita de facili perimuntur: vt l. si post
6 diuisionem. C.de iure & fac.& fact. ignoran. & facit quod no.in d.l.tres fratres.s̈.de pac.& de trāsac.l.de his. Quinto opp.ad scđm nota.& videt̃ ꝙ pœna nō sit cōmissa in effectu. Nā illud qđ semel est decisum in vno iudicio ꝑ viā exceptionis,pōt in alio iudicio refricari:vt s̈.de euict.l.vendicantē.& l.seq.vnde hic in petitione super pœna poterit dicere,nō veni contra diuisionem:sed hic dicitur contra:ergo male. Solu.lex cōtraria,loquit̃ qñ sup exceptiōe pronunciat̃ cōtra excipiētē in cuius potestate nō erat agere:hic vero pronūciatū fuit per excipientē cōtra actorē.& hoc videt̃ tenere Cy.C.qñ ciui.ac.crimi.pręiudi.l.j.vnde ad quędā verba Pet.quæ Cy.refert.C.sentē.rescin. nō pos.l.pereptorias.addēda sunt aliqua mēbra:
7 & dicamus plenius sic:† Aut super exceptione pronunciatur in casu,in quo summaria fit cognitio:& tūc nunquā in alia causa nocet:vt quādo pronunciatur super aliqua dilatoria:arg.de re.iudi.l.à diuo.§.si super rebus. Et ita intelligo dicta Inn.extra de ord.cogni.c.super spoliatione.& ibi hoc sentit circa fi. magnæ gl. Si vero ꝓnunciat̃ in causa, ī qua cognoscit̃ plene: & tūc aut cōtra agentē pro excipiente:aut ecōtra. Primo casu aut illud iudiciū est accessoriū,& quodāmodo dependens ex primo,vt hic in stipulatione pœnali: & tūc ꝙ semel decisum est,nō pōt ī alio iudicio refricari,vt hic: Aut aliud iudiciū est principalius,vel ęquè principale:& tūc iterū poterit refricari: vt s̈.de except.l.sed si ante.vbi si egi cōfessoria de via, & aduersarius excipit,dicēs me nō dominū:& succubui,nō nocet postea mihi agēti rei vēdicatiōe. Secūdo casu,aut illa ꝓnūciatio respicit fauorem status:& non potest in alio iudicio reiterari:vt l.j.C.de ordi.iudi.& ibi no.in vlti.gl. Aut non respicit fauorem status:& tūc dic,vt dicunt quidam Docto.aut in primo & secūdo iudicio ꝓponit̃ ad eundē effectū:& non potest reiterari:vt l.quod in diē.§.j.de cōpē. Aut tendūt ad diuersos effectus:& potest:vt d.l.vendicantem.in fi.& l.seq.de euict.
d Sexto ad idem[d] oppo.ꝙ talis sententia non facit pœnam cōmitti: quia est lata ex falsa causa:ergo nulla:vt l.qui testamento.de excu.tuto.& l.ij.C.quando prouo.nō est neces. Sol.qdē fatentur cōtra,& dicunt tenendo,ꝙ hic fuit malè iudicatum, quòd contra petitionem obstabit exceptio doli. Ita videtur tenere hic gloss.circa fi.& s̈.de do.excep.l.apud Celsum.§.itē quæritur.vbi text.videtur hoc probare. Sed hoc non placet:
8 †quia sententia lata ex falsa causa ita demum est nulla, si lata fuit dolo aduersarij:vt no.in l.si prætor.§.Marcellus. s̈. de iudic. Secus si sine dolo:tunc debet rescindi per appellationem: vt no.s̈.de acqui.hære.l.si is ad quem. Dic ergo ꝙ hic non fuit exp̄ssus error in sñia. Dixit em̄ quasi de hoc trāsactū nec exp̄s
9 sit trāsactū esse ꝑ diuisionem. Vel melius: †qñ super aliquo[e]
e passu sunt opinio. Docto.tunc si iudex eligit vnam, licet malam,non est sententia nulla:vt l.cum prolatis. & ibi dixi s̈.de re iudic. Nam opin. Docto.faciunt rem ambiguā:vt no. s̈. de legi.l.nō pñt & C.de leg.l.cū de nouo.& no.in j.cōsti. Cod.§.quibus.in gl.super ver. certas. Septimò opp.ad iij.no. & videtur ꝙ postq̄ remouit eū exceptione,pœna nō possit peti: vt l.rescriptū.§.si pacto.s̈.de pact. Solu.dic,ꝙ hic fuit dictum rato manēte pacto.vel si nō fuit dictum,dic ꝙ potest peti pœna quatenus excedit:vt l.si quis à socio.s̈.pro socio.& l.prædi
f cta.s̈.de actioni.empti[f]. Alij dicunt, vt gl.hic tangit, ꝙ aliud in pacto,vt ibi:aliud in sententia,vt hic quò non placet: quia etiam hic loquitur in pacto. Octauò oppono, quòd prima con

a ¶Ego teneo. Adde hoc verū,nisi ille qui cōtrauenisset, habuisset,aliquā iustā cām cōtraueniēdi,scđm Ioā. And.in addi.Spe.in ti.de arbi.§.fin.ver.itē quid si est cōpromissum.quę sequit̃ Pau.de cas.cōs.ccxxx.& inquātū Alex. tāgit,an ꝑ laudo pręsumat̃,dic qđ Pau.de Cas.cōsi.lxxij. tenet ꝙ sic. Idē tenet Bal.cōsi.x.v.lib.& consi.lxxiij.iij.lib.vbi alleg.Dy.cōsi.v.& cōsi.cxcvij.iij.libr.& consil.ccxliij.iiij.lib.

POMATES.

b ¶Octaua sol. Ego credo ꝙ verba Bar. sunt mendosa: & ꝙ nolit dicere frater mortuus:qa hoc eēt de directo cōtra tex. legis contrariæ, vbi non frater mortuus sed viuus trāsegerat qđ Bar.sentire videtur in d.l.contraria. vbi videas eū. vide Alex.cōsi.iij.ī ij.col.vol.iij.& cōsil.cxxj.volu.ij.vbi sequēdo Bar.hic, ꝙ vbi sunt opi.doctor. diuersę, res est dubia:& hoc casu etiā pro quibus iudicādū sit.& vide quæ posui ad Bar.in l.cū ꝓlatis.s̈.de re iudi.& in l.nō fatetur.in iiij.col.in ver.qro qualiter.s̈.de confes. Annota post hunc Bar.amplius nō mēdosum:vt qa ex Veneto exēplari egregie hunc locū restituerim,dum dixi legēdū, ꝙ ibi frater q seruus tuus non est, nō potuit trāsigēdo ꝑimere actionē fratri mortuo cōpetentem. Alex. Losæus.

c ¶De futuro. Adde scđm Alexan. post Pau.de cas.ꝙ ex hac sol.infert̃ vnū notādū,ꝙ ꝑ istā diuisionē de qua ī tex.ꝙ ius fideicōmissi ꝓsentis, vel futuri pure videt̃ remissum inter ipsos diuidētes, si notitiā habebāt fideicōmissi, iuxta l. de his.de transact.

d ¶Sexto ad idē.vide Ioā.de Imol.in cōsil.cxvj.& etiā in præcedētibus cōsilijs allegauit dicta hic,vid ibi Ioīno. And.Bar..

POMATES.

e ¶Sup aliquo. Certe variæ sunt opin.doctorū, licet iudex in iudicādo vnā eligat, quæ mala sit nō tñ per hoc sentētia reddit̃ nulla. Ad qđ vltra hic alleg.ꝑ Alex. bñ facit qđ not.Bal. in l.captatorias. C.de testa.mili.& not. Old.in l.quæsitū. §.j.s̈.de fun.instru. de quo meminit Abb. in c.j.de postula. prę la.ci ca vij.colum.

POMATES.

f ¶De actio.empti. Aduerte tñ ꝙ iura Bar.nihil ꝓbare vident̃, qa loquunt̃ de interesse,nō autē in pœna. Vnde potius vident̃ dicere cōtrariū:cū pœnę sint restringēdæ.l.cū qdā.§.de lib.& posthu.Itē quia ad oīa iura dicētia sufficere alterū cōsequi. Itē qa cōtra hoc restringit tex.in l.Celsus.ī prin.s̈.de arbi. De hoc vide eū ī l.ita stipulatus.in fi.s̈.e.& Alex.ī l.cū ꝓponas.C.de trāsact.& Are.cōsi.cxxxviij.

ma cōuentio fuit nouata per stipulationē pœnalē:& sic nō ex vtraq; agi:vt l.obligationū ferè.§.fi.s̈.de act.& obli. So.vt plene dixi in l.ita stipulatus.in cōtrarijs vltimæ partis.s̈.eodem.

Expediti de contrarijs examinemus materiam legis nostrę,
10 per quæstiones. Primò quæro,†vtrum per diuisionem simplicē nō adiecta clausula,nil contra diuisionem facturos,&c. videatur inter fratres ius fideicommissi remissum? Dicunt qdam,ꝙ sic,nō ipso iure,sed ope exceptio.quia quē de euictione tenet actio,&c.vt l.vēdicantē.s̈.de euictio. Et ex hoc dicit Azo,ꝙ hoc est verum in dimidia quam quis habebat ex ꝑsona istius fratris petentis fideicōmissum. Aliam verò dimidiā quam frater præmortuus habebat iure suo,potest frater super uiuens petere:quia pro ea non tenetur de euictione. Item ille frater superuiuens habet actionem præscriptis verbis ꝓ dimi
a dia,[a] quæ remanet apud se,quā habebat ex ꝑsona fratris præmortui:quia cū sit sibi debita ex causa fideicōmissi,cuius conditio modo extitit,ipse videt̃ sibi euicisse.s̈.de euictio.l.si vendideris.& l.non tamē.& ista est intētio gl.licet quædā alia tangat,quæ j.declarabuntur.sed ista opi.mihi videt̃ falsa. Primò, quia hic non fuit contra petentem ꝓnunciatum:ideo quia de euictione teneretur:sed quasi de hoc transactum:vt tex.dicit. Secūdò est falsa in eo qđ dicit,solū partē peti posse iure fideicōmissi:scilicet eā,q̄ apud fratrē remāsit iure suo. Quid est falsum:quia pars,quā frater pręmortu⁹ habuit à fratre viuo,successit loco eius portionis, quā frater viuus habet à fratre mortuo:& sic videt̃ totū frater præmortuus habere iure suo:& totum venit in petitione fideicommissi:vt l.Imperator.§.fi.& l.seq.s̈.de leg.ij.cum in vniuersali vna res succedit loco alterius: vt l. si rem & pretium.de petitio.hæredi.maxime in quotis: vt l.qd ergo.la ij.de leg.j.ad Trebel.l.deducta.§.nūmis.& ibi no.s̈.si pars hęre.peta.l.j.in fi. Tertiò,quia si habes aliquod ius personale ad aliquam partem rei pro indiuisio,& fiat diuisio: totum ius meum remanet in illa seu ad illam partem,quæ pro diuiso aduenit debitori meo: vt s̈.de actio.emp.l.Iulianus.§.Celsus.sed in fideicommisso vniuersali nō est aliquod ius reale ante restitutiōnē:vt l.facta.in prin.& l.restituta.j.ad Treb. ergo illud ius personale,s.actio ex testamento, solū remanet super illa portione,quæ fratri præmortuo obuenit in partē:et sic tota petit̃ iure fideicōmissi. Quartò dicit male,in eo qđ dicit ꝙ frater superuiuens euincens teneat̃ de euictione. Nam si rē,quā habes à me,ego euinco ex tuo facto,vel authoris tui, de euictione nō teneor:vt s̈.de euict.l.fundū meum.& de do.præleg.l.licet placeat.et ad legē Fal.l.si à me. In ꝓposito peto fideicōmissum ex facto authoris illius fratris præmortui,s.ex facto defuncti:qa illud relinqt: vnde videor agere ex facto suo:vt no.s̈.de cōdi.fur.l.si seruus.in prin.in gl.iij. Itē ex facto ipsius ꝓprio,s.ex suo quasi cōtractu,quā iniuit adeūdo: vt s̈. qb.ex cau.in pos.ea.l.apud Iulianū.§.fi.ergo de euictione non teneor. Ex prædictis habes duas notabiles cōclusiones. Prima,ꝙ tota portio quæ obuenit fratri ex diuisione, petit̃ iure fideicōmissi,& sic sufficit vnū iudiciū:scđm Are.erāt necessaria duo iudicia:& hoc cū agat̃ actione ꝑsonali ex testamēto: sed si ageret̃ reali cōtra aliū possessorē:quid iuris sit,j.dicā. Et qd dixi,totū peti,intellige deducta quarta legitima:& fortè Trebellianica,scđm quosdā. Secūdo habes,ꝙ ego frater superuiuēs agēs nō teneor de euictione. Remanet ergo vera opi.ꝙ ꝑ simplicē diuisionē nullo modo tollitur ius fideicōmissi.qđ
b tenent omnes[b]. Casus est in l.cū pater.§. hæreditatē.de lega.
11 ij. †Secūdo quæro,pone quod diuisio non fuit simplex:sed ꝓmiserunt inuicē cōtra diuisionem nō facere,vel venire:an ꝑ hoc videat̃ renūciatū iuri fideicommissi? Roge. rñdet sic. & hic est casus nostri §. Et hāc opi.tenent Dy.& Gu.de Cu. Sed Hugo tenet,ꝙ fuit male indicatū.ꝙ videt̃ tenere gl.in l.tres
c fratres. Et hoc tenet Petr.[c] & multi alij Moderni, cū quibus
d ego.[d] Et ꝙ opi.Roge.& Dy.non sit vera,probo multis rationibus. Primò sic,scđm omnes: Per simplicē diuisionē non videtur renūciatū fideicōmisso:vt l.cū pater.§.hæreditatē.de le.ij.& s̈.dixi. Nūc arguo sic:Stipulatio gñalis & indefinita limitat̃ scđm naturā ꝓcedētis cōtractus:vt s̈.de vsur.si stipulat⁹.de leg.j.l.si legati serui noīe.vt le.no.ca.l.j.§.si sub cōditiōe.de dāno infect.l.dāni infecti qdā.in prin. Sed ex natura ꝓcedētis cōtractus hoc non venit:ergo hæc stipulatio ad hoc non porrigitur. Præterea probat̃ ex propria verborum significatione. Nā dicit nihil facere contra diuisionem:sed si hoc in diuisione non venit:ergo hoc petendo nō facit contra diuisionem:arg.l.damni infecti qdam.in prin.& §.cū parietē. Præterea,qđ hæc verba hoc nō importēt,est casus in l.fi.§.idē quæsijt.de condi.inde. Præterea, est casus in l.si de certa.C.de transac.vbi præcedit clausula specialis,& sequitur generalis:& restringitur ad specificata. Et si dicis:ibi loquitur in transactione. Rñ. in transactione non veniūt nisi ea,de qbus est lis:ita in diuisione nō veniunt nisi communia:vt l.j.& ij.fami.ercis.sed ius fideicommissi nō erat commune,sed cuilibet proprium: ergo &c. Hoc confirmauit gl.in l.tres fratres.s̈.de pactis. Nā licet tex.loquatur in diuisione:tamē gl.distinguit sicut in transactione,per illas leges.
12 Præterea†, clausula generalis debet referri ad specificata,si potest salua ratione recti sermonis:vt j.de sol.l.si ex pluribus. Præterea,clausula generalis nō refert̃ ad ea,q̄ dependent ex testamento:vt not.in l.tres fratres.ergo non refert̃ ad ius fideicommissi. Præterea,pro hoc videt̃ casus in l.Paulo Callimacho.§.j.de lega. iij.vnde opi.Roge.Dy.& sequacium est falsa. Tene ergo quod hic fuit male iudicatū. Reperio tamē ꝙ Dy.in quodā consilio determinauit istam opi.ꝙ per hæc verba videtur remissum ius fideicōmissi,scilicet à sciētibus,hæc autē ignorātia præsumit̃: vt l.verius.de proba.& hoc autē.de admi.tuto. Sed an hoc sit verū,dicā j.proxi.qō. Sed licet hoc sit verū ꝙ dicitur de ignorātia,ergo idem dico in sciente.& per hæc verba ius fideicommissi nō videat̃ remissum:vt ex ꝓdictis patet. Ponam⁹ ergo ex ꝓdict⁹ casus indubitabiles scđm oēs. Primus, ꝙ ꝑ simplicē diuisionē nō tollit̃ ius fideicōmissi. Scđs,ꝙ ignorāter nō vř remissum ius fideicommissi,etiā si sint verba gñalia: videlicet nil facturos contra, &c. Tertius,si non essent substituti inuicē,sed frater maior minori: vel masculus mulieri. Nam tunc nō est verisimile ius fideicommissi remissum ab vno:cū alius remissionē nō cōsequatur:vt j.de reg.iur.l.semper in stipulationibus.& qđ ibi no.in gl.sed si fuerunt inuicē grauati,& diuisio non fuit simplex:tunc est opinio,vt vidi
13 stis. †Tertio quæro,an sit verū ꝙ fratres præsumant̃ ignorare fideicōmissum. Dy. videtur tenere ꝙ sic:vt s̈.vidistis. In contrarium videt̃;quia hæres præsumitur scire quæ in testamento continētur:vt s̈.de libe.leg.l.cū hæres.& ibi notat,ad Treb.l.quidā ita.§.si quis filiū.& ibi no.in gl.magna.& ego distinxi: Aut fideicōmissum est relictū in testō,aut in codicilis. Primo casu,aut ē īstitut⁹ hæres su⁹,& nō ꝓsumit̃ scire:nisi probet̃,vt s̈.si cer.pe.l.eius qui in prouincia.§.fi.& ita loquitur s̈.de acq.re.domi.l.quæsitū.quæ innuit hæredes posse ignorare:vt j.de stipu.ser.l.si seruus te
e stamento. Aut sunt hæredes[e] extranei:[f]
f & tunc pręsumitur scientia. Ratio est:qa nō possunt adire,nisi sint certi de viribus testamēti:vt l.sed & si de sua.de acq.hę.et iō ex eo ꝙ hæres est, ꝓsumitur scire quæ

a ¶Pro dimidia. Et de hoc est tex.apertus ī l.si fratres. C.cōia vtriusq; iud.

b ¶Tenent oēs. Adde Bald.in cōs.cclxviij.incip.in Christi noīe:simplex diuisio.& cōsil.lxxiij.iij.lib.

POMATES.

c ¶Et hoc tenet Pet. & hæc opi.Bart.& sequaciū,licet a multis īpugnet̃, & maxime ab ang.vt hic refert do.Alexā. de qua opi.vl.ꝑ Alex. Vide Ang.in l.Papi.§.meminisse.s̈.de inoffi.tes.vbi sibijp si contrarius tenuit cum Bartol.& Ioā. de Ana.cōs.suo xxix.& bene facit Capra consi.suo xxix. & Ale.con.suo.iiij. & consil.suo xl. & cvij.in iiij.vol. vbi tenēt cū Bar.et eius opi.cōis esse videt̃, &c. Old.consi.cvij. in ij.col.& Alex.cō.viij. & maxime in principio.vol.v. & Barb.cōsi.xliij.vol.j.vbi tangit nōnullas qōnes Bart.hic, & Alex.consi. xxj.col.ij.vol.v.

d ¶Cū quibus ego. Adde ꝙ Ang.con. mihi cclxxxvj. tenet opi. primā Roge.cōcurrentibus illis, de quibus ibi ꝑ eū:& quia nō tenet̃ eius opi. nō refero. sed opin.Bart. tenet Bal.cōs.lxviij.inci. res prohibitæ alienari.& consi.cccxciij.inc.quidā tres hęredes instituit,Alexan.etiā alleg. Bal. in cō.incip.Ioā. brocareli.tu quære.

POMATES.

e ¶Sunt hæredes. Aduerte tamē, ꝙ vltra disparitatē quā mouent Bal.& Angel. hic dicentes,ꝙ opi. Bar.satis procedit ī hærede extraneo, q alias nō erat successurus,qa tunc militat ratio Bar.de qua vide hic Alexā. qđ imo etiā ista difficultas procedit in hærede extraneo,qui al's non erat successurus qa tunc militat rō Bart. ab intestato: vt voluit Ro.cons. suo ccccij.ꝑ d.Bart. in l.is potest.de acq. hære.in v.col.& se. & Imo.cogita.& vide etiā Caprā cons. xl.colum.iij. & xciij.& Aret. consilio xciij. columna tertia.& Alexā.consil. xxj.col.iij.vol.ij. & consilio xxxix. co. ij.in fi.vol.ij.et Soc. consi.lxxxv.co.ij.

f ¶Extranei. Baldus hic dicit istud non esse simpliciter verū, quia potest aliquis esse hæres qui

non sit suus:& qui abintestato erat successurus:quia obtinebat primū gradū:nec constat,ꝙ asseruit se heredē ex testamēto,cum posit abintestato succedere,nō præsumet eū habuisse scientiam contentorū in testamēto:& hoc casu est ratio eadē,quæ est in alio:arg.d.l.eius. Et cum hac opi.trāsit Roffre. qui dicit se alias ita cōsuluisse.& Ang.idē sentit,vt refert,& sequitur Alex.

in testamento cōtinent:vt no.in.d.l.cum hæres.& in.§.si qs filium. Aut in codicillis:& nō præsumitur scire.s.de transact.l.nō est ferendus.& s.eo.l.si seruum.§.de illo.& ita dicebā olim. Postea vero subtili⁹ inspiciēs propter facti occurrētias,in primo mēbro,in quo dixi ꝙ in suis nō præsumit scientia:puto aduertendum: Aut confitent se hæredes ex testamento:aut cōfitent se heredes simpliciter,vel de hoc nil est positū vel pbatū. a Primo casu[a] ꝑsumitur sciētia,sicut dixi & dicā in extraneis:qa eadē est ratio:vt l.eū bonis.de acquiren.hære.cōiuncta d.l.sed & si de sua. b Secundo casu,[b] qñ simpliciter confitent, vel de hoc nil est positū:& nō præsumit sciētia,per dictas ll.nisi ꝓbetur aliqd, ex quo presumatur:vt quia soluit legata,vel cū legatarijs pactus est:quia talia nō pñt fieri, nisi inspectis verbis testamēti, & cognitis:vt l.j.§.j.s.quēad.tes.ape.& l.de his.de trāsact.& C.de re.cre.& de iureiu.l.fi.

14 Et aduerte aduocate:†qa oportet te ponere,ꝙ ipsi hæredes erāt ex testō,vel prędicta fecerāt ante diuisionē:& sic præsumatur sciētia tpe diuisiōis. Potest ex alio ꝑsumi. Pone,ꝙ erāt duo filij masculi, & duæ filię fœminę:vt duo laici,et vn⁹ clericus:& illi duo diuiserūt hereditatē,ęqualiter illis filiab⁹,vel clerico dederūt illud qd defunctus iusserat in testamento, vel nō dederūt:& sic diuiserūt eo mō,quo ab intestato succedebāt:ex hoc præsument hæredes ex testō,& sic scire vires testamēti,vt dictū est,nisi ostendāt quare alij remiserūt:cum sic æqualiter diuidere non posint:vt sui abintestato. Est ergo eadē ratio,quæ in extraneo. Idē puto,si probaret ꝙ erat fama & cōmunis opi.ꝙ talis eorū pater sic fecerat testm̄:vt ex hoc præsumatur sciētia,vt not.in fi.C.de peti.tut.l.si tutor petitus. Etiā vide alios modos ꝑsumendi sciētiā,qui ibi ponuntur in glos.

15 Super secundo†mēbro dicebā, ꝙ in extraneis presumitur scientia. Illud puto verū indubitanter in maioribus extraneis q adiuerūt hæreditatē per se. Sed in minorib⁹ est aduertēdū:nā si fuit infans ꝓ quo adiuit tutor,vt l.si infanti.C.de iure deliberā.tūc factus maior nō presumit scire: quia ex facto alieno:vt l.fi.pro suo.& qd nota.in l.si res.de legatis j. nisi postea factus maior interuenit aliquid ex his, ex quibus dixi sciētiā præsumi. Si verò erat c pupillus: tūc sine eius sciētia,& facto.nō potest adiri:vt C.de iure deliberan.l.potuit.licet tñ tūc perfectè non intellexerit tñ factus maior intelligit,quæ in pupillari ætate sciuit:vt nota s.de testamen.l.ad testiū.& de testi.l.iij.§.lege Iulia. & j.de verborū signifi.l.motionē.§. instrumētorū.ideo si factus maior diuideret,puto ꝙ

16 præsumat sciētia. Idē in adulto. Sup† tertio mēbro dixi,qd in codicillis nō præsumit scientia. Hoc verū in codicillis separatis à testamento:sed si sunt simul cum testamento. Verbi gratia fuit dictū, si non valet iure testamēti,valeat iure codicillorū:tūc qa nō potuit deliberare, an adiret ex testamento,vel abintestato:nisi inspectis & cognitis verbis illius depositiōis, præsumit illa verba prius inspecta:ar. de acquirend.heredita.l.illud Facit C.de codicil.l.fi.

17 †Quintò quero,pone quod in diuisione expresse fuit dictū ꝙ promiserūt nō cōtrauenire etiā occasione fideicōmissi inuicē debiti,vel debēdi. Si enim diceret occasiōe fideicōmissi debiti,nec vltra procederet: ad fideicōmissum debitū sub cōditione nō extēderet.de leg.ij.l.si ita scripsisset.& s.eo.l.si stipulat⁹ fuerim.& l.si a colono. Pone ergo ꝙ promisit nō cōtrauenire occasione fideicōmissi debiti vel debēdi ex testamento paterno: an hoc sufficiat vt videat remissum. Videt ꝙ nō,nisi appareat hoc esse factū inspectis & cognitis verbis testamenti:vt d.l.de his.de transac.l.j.§.j.quēadmodū testa.ape.& l.fina.C.de iureiuran.nec vidētur sufficere verba testamēti alias esse cognita. Cū em̄ text.dicat inspectis & cognitis,&c.debet intelligi inspectis & cognitis ad hoc:vt l.ij.§.homines.j.vi bo.rap.cō iuncto prin.eiusdē legis,vbi dicitur, coactis hominib⁹:debet intelligi hominibus coactis,s.ad hoc. Præterea ꝓbat per rōnē. Absoluti ablatiui resoluūtur in cōditionē:vt l.à testatore.s.de cōdi.& demō.& s.de stat.lib.l.Sticho libertas.in princ. d ista ergo conditio,[d] ꝙ verba testamēti cognoscātur,& inspiciantur,debet impleri sciēter ad hoc,nō fato seu fortuna: vt l.ij. e de cōdi.& dem. Sed puto hoc sufficere:[e] vt C.de pac.l.j.& l.cū ꝓponas.C.de trāsactio.l.de fideicōmisso. Nec obstat d.l.de his.cū sim.quia illud quod dicit,inspectis & cognitis:intelligit,s.per oculos intellectus. Quid em̄ si esset testamētū sine aliqua scriptura factū? Certè oculis corporeis nō posset inspici. Et hoc ꝓbo ꝑ l. iciuile.s.de leg.& cōiūcta l.scire ll.e.tit. vbi est casus. Et aduerte,ꝙ aliud esset,si l. vel statutū diceret lectis verbis testamēti&c. quia dicitur legi,quod oculis corporeis inspicitur:vt l.j.in prin.de his quæ in test. delen. Facit ad prædicta,de act.& oblig.

P. PAV. P.

a ¶Primo casu. Vide Ias.in l.eius qui in ꝓuincia.in iiij.no.vbi late.ff.si certum pet.& Pau.de cast.cōsi.x.in antiq. Abb.cōsi.xvij.vo.ij.& Soc.consi.xxvj.

a ¶Primo casu Adde ꝙ Ro.cōsi.cccciij. tenet cōtra bar.ꝙ imo sui hæredes,licet dicāt se hæredes ex testamēto,pro hoc nō præsumit ꝙ habuerint notitiā testamēti. Primo ꝓ tex.in l.eius.quem dicit non posse cauillari. Secūdo,qa hodierno iure nō est ꝓ hæredem maxime suum,adire posse hæreditatem, clausis testamēti tabulis, siue is ex pte, siue in solidum institutus sit:vt C.d iur.deli.l.si fratris.& C.de cadu.tollē.l. vnica.ver. primum hoc igitur est cōsequēs, vt nō posit præsumi ipsum hæredem suū sciētiam habere eorum,quæ in testō sunt ex quo posibile est, clausis tabulis hrditatē aditatē aditā fuisse:& cōsequēter eius,qd clausum est, specificā notitiā haberi non potuisse. Tertio adducit notabilē iuris præsumptionē,s.ignorātiam præsumi, vbi sciētia nō ꝑsumitur.l.verius.de ꝓbatio.regula,præsumitur.de regu.iur.in vj. ad fundamenta Bar.ibi vide responsum: & an ex eo ꝙ suus adeat hæreditatem,præsumat habere notitiā testamēti pr̄ni,vide pulchre Ange.inter inter consilia Bal.v.vo.cōsi.lxiiij.& seq. Bal.ipsum & consi.etiam cj.eo.lib.

b ¶Secūdo.casu.Pau.de Ca.consi.x. tenet cōtrarium, maxime quia hodie testamenta fiunt aperta:& tā notarius quā testes, sciūt cōtēta in testamēto:vnde dicit nō esse fiendam differētiā inter suos,& extraneos.tamē cōsilio mihi cxij.tenet simpliciter,quia in suis præsumat ignorātia. qd etiā tenet Ro.vt s.ꝓxime dixi.& Io.And.i addi.ad Spe, in tit.de test.§.in primis. vers.itē quid si duobus. Ange.consi.cclxxxvj. Et an suus simpliciter præsumatur ignorare testamentum patris,vide Bal.pulchre,eius consi.cxviij.v.lib.

c POMATES. ¶Erat pupillus. Aduerte tamen,imo dicendum est contrarium,ꝙ non præsumatur ignorantia contentorum in codicillis separatis a testamento:quia istud est speciale,quorum sunt prohi.aperiri.l.fin.§.fi.s.de leg.ij. Si igitur est speciale, ergo in cōtrarium est ius cōmune.l.ius singulare.s.de legi.igitur non est verum:quia hic dicit Bar.ꝙ loquit in legatario. Et Bar.loquitur in herede,qui subtilius debet inquirere gesta,& relicta per testatorem quam alij. Non obstabat etiam l.si seruum.§.de illo.s.eo.qa necessario non probat.& bene aduertas.

d POMATES. ¶Ergo cōditio. Satis dicit quis tpe transactionis inspicere verba testamēti eius mēte:licet revera oculus corporis non videret. Contra istā cōmunionē vltra fundamēta Are.hic facit l.ij.§.inspectio.vbi inspectio intelligitur de lectione.s.quēadmodū testa.ape.cū §.seq.& §.sed inspectio. cōstat sol. ibi ex dictione etiā. ad §.seq.cōstat ibi: item contra.facit l.j.§.edenda.ibi : ad inuestigan.veritatem. Itē contra facit c.cū olim.de arbi.ibi:inspecto instrumento cognouimus. Itē cōtra facit §.penul.Instit. qbus mod. tol. obli. ibi : ex eius lectione cognomen.et §.fi.Instit. de gradi. cog. ibi:oculorū inspectione. His tamē nō obstant.qa facile illis diligēs dictis responderet. Nec recedas ab opiñ.Barto. Quæ est communis, & cū ea omnes transeūt. Et istā rationē allegauit me audiente Decius ꝑceptor meus in vlt.cōcord. de quibus ꝑ Alexā. Vide ipsum Alexā. in cōsi.xj.in iij.co.in ij. volu. & obiectis Bar.responde vt hic ꝑ eū in d.l.de his. Vide etiā Alex.cōs.cij. col.ij.vo.j.& Caprā lxxxix. & are. cxc. iij.colū.v.& xxxix. co.ij.in fine.& Alex. cōsi.clxxxij.volu.ij.& fi.vbi generaliter dicit per doctrinam Bar.hic,ꝙ quis dicit habere sciētiā eius rei,de qua mentionē facit.

e ¶Sufficere. Adde Ange. consilio mihi lix.Bal.consi.clxxij. iij.volu.vbi dicit, si filia sciebat testamētum, nocet ei iuramentū. Idē si scire debebat alias nec trāsigi,nec pasci sci pōt: vt plenisime ꝑ bar. in l.q Romæ.§. duo fratres.& dū Alex. refert Angel. consi. xcij. ad limitationē Bart.hic ego habeo xciiij. incipit. Rosa filia sabbati. vbi ēt dicit, ꝙ iuramētum nō habebat validare dictā trāsactionē, ex quo de errore apparebat ꝑ ostensionem testamēti.& ex quo nihil eidem Rosæ datum fuerat vigore trāsactionis super hæreditate,vel petitione supplemēti legitimæ: sed solū datū fuerat legatū, in quo non erat dubiū,imo certū. Item, quia trāsigēs erat in dolo,& euidenti calūnia,siue dicas testamentum tenere,eo quia prædictæ Rosæ fuerit relictum iure institutionis:quia fuit in dolo nō supplendo ad legitimā. Siue dicas testamentū non tenere,ex eo quia præterita:tūc similiter est in dolo,& calumnia,non dando partem hæreditatis. Vnde concludit ipse,quod quando dolus est notorius,reddat trāsactionem nullam,non faciens vim ex parte actoris. an ex parte rei, sed solum an calumnia sit euidens vel non. & ita dicit sensisse Rog.cui opinioni ibi inhæret. Et ex hoc apparet quod Ioan. Cal.& Francis.de Ramp.quos refert Alexan.non bene per Angelum consulta mordent: quia ipse non facit totale fundamentum, quod fuerit præterita,vt ipsi dicunt.

l.non

a l.non figura. Quinto quæro[a] pone† ꝙ

18 dictū est in diuisione,remisit vnus alteri in partem suā omne ius præsens,seu futurū,ex testamēto,vel ab itestato,iure fideicōmissi,seu substitutionis cuiuscunqꝫ:vel ꝓmisit nō cōtrauenire, iure substitutionis,vel fideicōmissi,vel alio quocūqꝫ:an hæc verba sufficiant ad remissionē fideicōmissi? Et differt hæc quæstio à præcedenti : qa supra expressum fuit iure fideicōmissi debiti ex testamēto paterno:hic vero fuit dictū,iure fideicōmissi simpliciter nō adiecto ex quo testamēto. In hac quęstione videtur non valere remissionē:qa etiam quo ad intellectum nō possunt dici inspecta & cognita verba testamēti. quod requiritur,vt dixi in q.ꝑcedēti. Et ideo dico,si quidē isti diuidētes non sunt de illis in quib⁹ præsumatur scientia, nec probetur,dico remissionē nō valere,quo ad id,quod ignorabat,& ignorare presumitur:vt d.l.de his.cū simi.de inof.testa.l.mater. Ex his enim verbis nō præsumit sciētia:qm̄ dixi,iure fideicōmissi simpliciter:nec dixi:ex quo testamento. b [b] Sed si esset sciens,vel præsumeret scire,puto ꝙ sufficeret:quia ad illud videt se referre. Pro hoc videt casus j.de accept.l.& vno.§.j.vbi dicitur,vel aduersus te persecutio.& gl.exponit,s.fideicommissi. Et illa est forma tradita à Gallo Aquilio,per quam patet ꝙ nō est necesse ꝙ in illo tunc inspiciant,& cognoscant verba testamēti:sed sufficit cōtrahentes scire.alias ad hoc stipulatio nō porrigitur:vt s.de transac.l.cū Aquiliana. Et aduerte:qa si verba remissiōis referuntur ad tempus præsens, vel essent idefinita,nō porrigerent ad istud ius fideicōmissi:qa pēdēs ex futuro euētu:vt d.l.si ita scripsisset.de leg.ij.& ideo in d.l.& vno.dicitur præsens in diem ve.

19 †Sextò qro,[c] quid si dictū fuerit, remi- c sit vnus alteri omne ius qd habet,vel habere sperat in dictis rebus: an sufficiat vt videat remissum ius fideicōmissi? Et differt hæc q.à præcedēti:qa hic nulla facta est mētio testamēti,vel fideicōmissi. sed supra sic. Rñdeo,i ignorāte cōstat ꝙ nō, per ea quæ dixi. Si verò loquamur in sciēte,tūc est dubiū:quia verba generalia nō referuntur ad ea,quæ depēdent ex testō: d vt no.in d.l.tres fratres.s.de pact. Itē qa[d] non pōt dici in mente verba testamenti cognita & inspecta,cū de hoc nulla sit facta mētio. Ad solutionē huius quæstiōis oportet scire, ꝙ hæc verba, Remittit oē ius ꝙ habet,& habere sperat.vl' si dr, Remittit omne ius qd habet,& habere pōt. Nā hoc verbū, pōt.cū sit extēsiuū,trahit ad futura:vt l.si ita qs.de leg.ij.idē importat,& intelligunt de iure,ꝙ qs habere sperat ex aliqua cā subsistente de præsen- e ti.[e] Probat s.de cōdi.ob cau.l.ꝙ Serui⁹. vbi dicit.donec matrimoniū cōtrahi pōt: intelligit ex causa subsistente de præsenti,vt ex sponsalibus iam contractis.ꝙ ibi no. Præterea statuliber dicit,q habet spē libertatis:vt s.de statuli.l.j. Licet ergo oīs f seruus[f] posit sperare libertatē:tñ ꝗtum ad propositum nō dicit statuliber, nisi q sperat ex aliqua causa subsistente de præsenti:vt s.de statuli.l.ij. Et ista est spes,quę pōt cedi.C.de do.l.spem.& ideo hac generali remissione:non videtur remissum ius succedendi ab intestato:vt dixi s.i prima sol.primū contrarij. Nunc ad propositum,aut tempore diuisionis erāt alię causæ,ex quibus contrahentes sperabāt in dictis bonis habere aliquod ius puta ex aliquibus precedentibus cōtractibus:& tūc non refertur ad istud ius ꝙ dependet ex testamēto,per ratiōes prędictas. Aut nulla alia causa apparebat,nisi istud ius fidei- g cōmissi:& tūc istud ius videt remissum[g] quia videt nominatim expressum, cū nō sint plura iura.& l.ij.de liber. & posthumis. Et verba premissa sunt verissima,et h notabilia ad multa. Septimo quero[h] † an

20 per hæc verba generalia videatur remissum ius succedendi ex substitutione pupillari,quod erat inter fratres diuidentes. Quod videt:qa dicit subesse spes ex causa de presenti,vt d.l.ij.de statulib. Cōtrarium credo. Cum enim per pupillarē substitutionem quis sit heres pupilli, hoc esset pactū de futura successione.ꝙ est im- i probatum.[i] Et hoc videt tenere gl.C.de k pac.l.j. Octauo[k] quero,†qd si ij instrumē-

21 to diuisionis,vt assolet,fuit dictū ꝙ facit vnus alterum,& alter alterū,in dictis rebus procuratorem tanquā in rem suā:ita vt amodo posit pro dictis rebus agere,& se tueri,& omnia facere, quę ipse dominus constituens faceret,vel facere posset,si presens interesset,&c.vel fuit dictū, ꝙ concesserunt inuicem dictas res ad habendum,& tenendum,vendendū,& alienandum,&c.quid iuris? Responde si quidem alienatio esset secuta,puto quod emptor nō posit postea inquietari iure fideicōmissi:siue fratres diuidētes:fuerint sciētes siue ignorantes:vt l.si mā dato Titij. l s.mā.& l.si fundū ꝑ fideicōmisum in principi.ff. de legatis.j. An autem habeant[l] re-

a ¶Quinto quæro. Adde quod Angelus contrariū hic tenet,vt refert Alexāder:quia sufficit,quod in genere cogitauerit de testamento,sicut habetur in simili in l.qui iure militari.s.de testamento militari.& idem voluit in d.l.q iure militari.quod Ionni de Imola non placet,vt hic refert Alex. Cui adde quod Rog.dicit consi.proxime allegato,qui specifice reprobat opi.Angeli. ipsummet in l.q Seruius.in vlti.col.s.de condi.ob cau.& cōsi.xlvj.in j.col.in fi.in j.vol.& Are.consi.xciij.in pe.col.& vide in simili Barto.& quæ ibi posui in l.aut facta.j.de pœ.& quod scripsi in d.l.quod seruius.s.de condit.ob cau.& Alex.consi.xiij.col.ij.vol.v.& Paul. iiij. colū. v.in iij.& iiij. dubio.vol.ij.& Barba.xxxvj.col.iiij.vol.j.& xlviij.col.maxime vj.& sequē. eo.vol. & Anto.de but.lxxvij.& Aret. consi.vj.in ij.dubio col.iij. Capram xiij. col.lxxxix.et Alex. x.col.vij.volū.ij.& xlviij. col. maxime sexta,& seq.eo. volumi.& Ant.de Butri.lxxvij.vbi limitare videtur in ij.colum.in fi.volu.iij.& xiij.fere per totum, maxime in ij.dubio vol.v.

POMATES.

b ¶Ex quo testamento. Nota ꝙ verba generalia faciētia mentionē de testamento in genere,& nō specifice,nō inducūt remissionē fideicōmissi inter trāsigētes,nisi probata eorū sciētia. Et est cōmunis opinio.vt iquit Besutius. Cum eo tñ oēs transeūt,de quo Alex.hic. de qua qdē vide Are.& Roma. cōsi.suo ccciij.q melius rñdet fundamentis Ange.quam Alexan.hic.

c ¶Sexto quæro. adde secundū Alex. ꝙ cōis opinio est cum decisione Bart. hic. cui etiam adde qd cōsuluit Bal. consil. liiij. j.libr.incipi. in Christi nomine,i ciuitate est. vbi tenet ꝙ laudū diuisionis factum specifice super hæreditate testatoris grauantis per fideicō.non præiudicat fideicōmisso relicto post mortē:licet sit dictum de omnibus litibus & differentijs hactenus inter ipsas partes ortis & quæ oriri possent in posterum,quāuis causa & occasiōe hereditatis Mæuij vel Rolandi,vt ibi dicit Bal. Nam dicit ipse, hic sunt duæ clausulæ. Vna est de quæstionibus ortis : & illa non habet dubium. Alia est clausula de his,quæ oriri possent in futurū et de fideicōmisso relicto post mortē non pōt oriri quæstio: quia interim pendet conditio:vt l.hæres meus.de cōdi.& demonst. Vnde nec ante mortem posset fieri restitutio .l. post mortem.C.de fideicōmiss. Itē illud verbū,oriri possent, intelligitur de potētia quæ in iure cōsistit: non de potētia iniuriosa. Nā de illa non debuit cogitari : vt per Cy.l.si quis. C. de accu. illud ergo verbum debet ciuiliter itelligi.l. nepos Proculo.j.eo. Accedat ad hoc verbum quāuis causa et occasione. Nā ista verba denotant aliquid, ꝙ in occasione,vel causa sit de ꝑterito.l.demōstratio.§.ꝙ autē. de cōd.& demōst.sed in fideicommisso relicto post mortē,inest aliqua causa causata:nec est aliquod principale.&vbi non est,nō pōt esse dependēs emergens,vel cōnexum:vt ff.de fundo instru.l.si cui.& hoc dicit ipse,tenet Barto.in d.§.duo fratres.licet non ita plene loquatur.

d ¶Item quia. Vidē Barto.in l.post emancipationem.de eman. lib. & in l.cum dominus de pec.leg.& in l.fin.C.de pac.Bal.in d.l.spē. & in d.l.finali. Andre.Barba.

e POMATES. ¶De præsenti remisione iuris,qd quis sperat habere,& potest illud ius quod quis sperat in futurum ex causa de præsenti, & hæc communis est opin.vt hic inquit do.Alexan.vltra concor.huius adde

P. PAV. P.

f ¶Omnis seruus. Vide de Com.consi.cxlj. ad finem.

POMATES.

g Videtur remissum. Vide etiā Roma.cōsil.ccccciij.col.ij.ver tertio nota ad limitationem glo.in d.l.tres fratres.s.de pactis vt ibi scripsi.& ad tex.in l.de his C.de transac. Nam ꝙ in gl.in l.tres fratres quod in generali remissione nō veniūt quæ ex testamento pendent debent intelligi, quorum esset aliud ius, ꝙ posset remitti, præterquā quod ex testamento pendet, quod possit remitti.illud videretur remissum, tanquā foret nominatim expressum, vt hic per Barto.inquantum vr in l.de his. dicere ꝙ de his quæ a testamēto dependent,&c. intellige secundum verba Bart.hic nisi &c.& vide in simili Bart. in l.Aurelio.§.Caius.in iij.q.s.de libe.leg.& vide pro confirmatione Alex.cōsi.xj.colū.ij.volu.ij.&c.xxiiij.col.iij.eo.vo.& ccvij.e.vo.ij.

POMATES.

h ¶Septimo quæro. Aduerte Bar.hic in vij.q.vr velle.quod substitutus pupillo dicat habere spē succedēdi ex cā de pñti & idē in j.co.s.eo.tenet in vers.sed si frater.ꝙ tñ cōtrarium tenuit:vt ibi scripsi in l.si pōt.in iij.co.s.de acq.he.vers.circa hoc qro. Reliqua circa istam quæst.vide per Alex.hic.

i ¶Improbatum. Adde Bar.consi.xviij.iij.vol.vbi tenet nō valere donationem factam de spe succedendi fratribus:nisi ipsis consentientibus,& perseuerantibus vsque ad mortē. Alexā.aūt in casu q.Bar.transit cum opi.illorum,q tenent ꝙ cum iuramento filius ad quem pertinet,posit remitti substitutio pupillaris:aliter non licet Ang.contra hic teneat.

k ¶Octauo Adde ꝙ Alex.dicit,ꝙ Ang.transit cum opi.Bar.hic,cum quo ēt ipse transit. Tu vide Bal.consi.lxxiij.incip.dñs Thomas Asmarius.iij.lib. sed melius,& omnino vide consi.cxvij.lib.v.vbi hanc viij.& vj.ruminat.

l POMATES. An autē habeant. Licet Are.hic videatur concludere quod per ista verba generalia,etiam secuta alienatione,nō fiat aliquod preiudicium partibus,vt non poterit emptor inquietari eueniente conditione fideicommissi,siue fratres fuerint scientes siue ignorantes,aliquibus modis

licet

de quibus hic, dic vt per eũ, tñ firmiter est tenẽda opi. Bar. quæ est vera, vt inquit Alex. hic, & ab ea nemo præter Are. discrepat. & pro ea cõsuluit ipse Alex. cõsi. suo clxxxviij. in iij. col. vo. ij. vbi ampliat opinionẽ Bar. ẽt si hoc modo sonarẽt verba instrumẽti, cõcedunt tibi tales res pro te, & quibus tu dederis & concesseris: per no. per Ang. hic: qui mouẽt p c. primũ de feu. non ha. ppriã naturam feu. & vide ẽt Alex. cõsi. viij. col. ij. volu. v. & Rom. xlij. vbi ponit qñ talis diuisio esset facta p viã laudi, in quo data esset talis licẽtia: & qd si in alieno esset secuta: sed inualide.

↦ P. PAV. P.

a ¶ Nono quæro. Vide Com. consil. xiij. a inci. titius instituit Seium. ad fi. Limita vt per Bar. in c. iura uit. in j. & ij. colũ. de proba. & do. Lanci. Dec. in auth. ptẽrea. col. j. C. vnde vir. & vxor.

↦ POMATES.

b ¶ L. is qui fundum. Ab ista opin. Bart. hic nemo discrepat, & quę posit esse rõ diuersitatis inter l. Iuli. §. idẽ Celsus. & l. si cõsensit. §. fi. cũ l. is qui fundum. vide per Pau. de Cast. in d. l. Iulianus. Secũdo adũerte, dũ Bart. dicit ius psonæ in certa re: melius dixisset ad certã rẽ: qa ius in re sequitur rẽ ipsam, quocũq; vadat: cuius oppositum vult ipse, dũ dicit ius personale, quod qdẽ rẽ ipsam non comitat. Tertio aduerte, q bar. videt sentire dũ dicit iura realia remanẽt in tota re. & de hoc allegat l. is q fundũ. ff. de vsufruct. le. q vsufructuarius habet ius i re. & quo ẽt habes tex. in l. eorũ. ff. de dã. infect. & in l. noxali. ff. de noxa. Et istã opi. Bar. sequit Raph. Cu. cõsi. iij. in fi. & Alexã. xvj. col. ij. vol. iij. & xv. in fi. vol. v. & vide ẽt Soci. cõsi. lxxv. col. j. & duabus seq.

c ¶ Contrariũ credo. Adde q idem tenet Ang. vt refert Alexand. cum quo ipse transit.

d ↦ POMATES. ¶ Fuit renũciatũ. No. plures emphyteutas posse diuidere rẽ datã eis in emphyteusim dño irrequisito: est cõis opi. vt hic inquit Alex. & attestat etiã Are. & p ea vltra adducta per Alex. hic cõsuluit do. Ant. cõsi. xxxvij. inci. Ray. quãquã d. Alex. hic de ista decisione parũ hic dicat, sed plus in l. si domus. §, fi. ff. de leg. j. vt hic p eũ. Istã tñ cõclusionẽ intelligũt hic quidã Mod. Perusini, vt ꝓcedat, vt etiã soli possit tota res emphyteutica adiudicari, alteri vero nihil: quod si voluerimus tenere, vt infra subijcit Bar. q etiã possunt inter se domino irrequisito rem vẽdere emphyteuticam. Sed si in hoc Bart. adhærere voluerimus, q tunc istud non procedat, sed ita demum habeat locum opi. Bar. quoties in diuisione pars rei emphyteuticæ vni, & altera alteri assignaret, q nõ. & vide Raph. Cu. lxxx. & Fede. ccxxviij. & Flori. l. veniunt. ff. fam. ercis. & Alex. consi. vj. & vij. volu. v. xv. col. & fi. eod. vol. v. & Feli. in c. quæ in ecclesiarum. col. xxxij. de constit. & Bar. cõsi. lvij. in v. dub. & Ant. de But. in cõsi. xxxviij. & Alex. xcj. vol. j. col. vij. & ix. Nota q plures emphyteutæ possunt inter se alienare portionem suam, alter alteri rei emphyteuticæ dño irrequisito, & est cõis opi. vt assentiunt Are. quem tamen limita vt per Alex. in l. si domus. §. fi. ff. de leg. j. Pro cuius limitatione est bonus tex. in c. j. §. sed etiam res. in ti. per quos fit inuestitura, qui fuit tex. dominj Ange. Are. in d. l. si domus. & no. q distinctio quã facit domi. Alexã. in dicta l. si domus. non est sua, sed Bald. in l. voluntas. hic allẽg. Pro cuius doctrina multa ibi exclamat Pau. de Cast. Adde tamen q Barto. in l. j. C. de impo. lucra. descrip. libro x. dicit indistincte opinio. suam esse veram, & sic non procedit limitatio do. Alex. Sed dato q procedat tamen non haberent, vt dicit Decius, leges in terris locum. Eadem infra notãtur per Bar. in l. voluntas, & maxime per Pau. de Cast. not. etiã q superius

emphyteutæ diuidant inter se rem emphyteuticam, & renunciant omni iuri quod inuicẽ habent, vel sperãt se habere, quod tamen per hoc nõ fit præiudicium superuiuẽti, quominus posset habere portionẽ præmortui. & ista opi. vltra adducta per Alex. tenuit etiã Bar. in consi. suo, de quo hic per do. Alex. licet caute nõ meminerit, consi. vij. incipien. ex themate prædicto tria oriuntur dubia. ad finẽ. & pro ea cõsuluit etiã do. Alex. consi. cvij. incipiẽte in causa Nicolai de Cãmpegio. vol. iiij. ad fi. & consi. clxxxviij. incipiente, summi Redẽptoris, &c. viso & mature discusso processu. in ij. & iij. col. in ij. volu. Pro ista opinione cũ dictis Barto. hic in omnibus locis prælegatis, & adductis hic per do. Alex. inuenies Flo. in summa nouem fundamẽta, & pro secũdo fundamento Barto. hic circa istã vltimã cõclusionẽ facit, quod dixit Bar. hic in l. qui hominẽ. §. si debitorẽ. ff. de solu. & quod dicitur per ipsum Bar. in præallega. cõsilio per tex. ff. Paulo Callimacho. §. j. ff. de legatis iij. Hanc tamen cõclusionẽ limito. vt per do. Alex. hic in fi. & vide Alex. consi. ciij. in j. col. in principio, volumi. iiij. & Federic. ccxxvij. & Feli. in cap. cũ causam col. j. versi. secũdus casus. de ꝓbationibus. & Bar. lvij. in secundo dubio. & Alex. xxj. ad finẽ volu. v. colũ. ij. in fin. vbi limitat. & Bal. ccccxxxj. in secũda parte, & Capram consi. lxxij. in prin. & Alexan. cõsil. xj. col. viij. volu. iij. & xxiij. alias xxv. col. penul. ad finẽ volu. v. Vide etiam Barba. in ca. quæ in in ecclesiarum. columna xj.

e ¶ Ego dico contrarium. Et ita consului in cõsilio lvij. & ibi plenius, incipit, ex themate prædicto. Vide textum in capitu. primo. de natu. succes. feu. & Bald. in l. voluntas. C. de fideicommissis. & vide quod not. Barto. in l. inter tutores. ff. de administratione tutorum. Et an diuisio excludat ius accrescẽdi, vide Bal. in l. j. C. quando non pe. part. & vide illũ. §. allegari per Barto. in vij. consilio. Vide Federium de Se. in consilio ccxxviij. & Ioan. Calde. in suis consilijs, in titulo de loca. & quod in simili notat hic Ioan. Andr. & alij in c. possessiones. de reb. eccle. non alie. Dixi in rubri. eo. titu. Andre. Barba.

e ¶ Ego dico. Adde post Alex. hic Bal. consi. cxxix. iiij. lib. vbi dicit, quod ita seruatur, licet contrarium teneat Gul. in l. cum hi. ff. de transactio. Et quod possit diuidi, tenet Fede. consi. xxxviij.

f ¶ Ad secundum. Adde quod Paulus de Castro contra: quia imo ex natura rei portio illius defuncti reuertitur ad ecclesiam, postquam iste superuiuẽs a se abdicauit: sicut si haberes vsumfructum in fundo Titij, & mihi renunciares vsumfructum: licet tua non interfit quod Titio acquiratur. tamen quia a te abdicas, ad ipsum Titium dominium reuertitur, & sui natura cõsolidatur cum proprietate: vt Institu. de vsufruc. Et probatur secundum ipsum in c. j. de eo qui finem fecit agna. de feu. pa. vbi fit renũciatio omnino, prodest agnato, licet absenti: tamen Alexander dicit pro opinione Bar. esse glossi. quasi in terminis in capitulo primo in titulo, Imperator Lotharius. quam ibi dicit sequi doctores. & pro opinione Barto. allegat eundem consilio incipien. ex themate. & Fede. consil. lxxvij. & ccxxviij. supra per me allegato.

g ↦ POMATES. ¶ Quod dicitur. Vide Alexandum consilio xiij. in iij. columna. in secundo dubio, volumine quinto. & Card. cxxxiij. ad finem. & cxxix. in iij. dub. & Aret. iij. ex cuius dictis ibi colligitur pulchra limitatio ad istam materiam.

licet

licet verũ nõ sit, q̃ iste frater qui petit fideicõmissum, teneat de euictione: vtrum hoc sit verũ, si alter frater, cũ quo diuisit, fuit sciens huius fideicõmissi. Dicit gl. hic nõ, nisi fuerit de eui ctione stipulatus: vt C. de euict. l. si fundũ sciens. Iãc. de Are. rc prehẽdit istud: quia etiã sciens habet actionẽ de euictione, saltem ad pretiũ: vt d. l. fi. §. fi. C. cõia de leg. vbi est spãlis casus in

a legato & fideicommiss. de quo hic loquimur. Sed certè a licet in emptore dicat verũ la. de Are. tñ in diuidẽtibus nõ dicit verũ: qa inuicẽ vident mutuũ periculũ suscepisse quilibet in sua parte: vt no. C. familiæ er. l. si familiæ. Sed mihi videt q prædicta nõ habeãt locũ in casu nostro. Nã prædicta iura loquunt qñ cõtrahẽtes sciũt ius tertij in re, quę emitur vel diuidit. Sed si scio te, à quo emo, vel cũ quo diuido, habere ius ĩ re: hoc deberet mihi prodesse, vt mihi queraṫ: hoc em agit. Iõ ius superueniẽs tibi, ꝓdesset mihi: vt l. cũ vir. de vsucapio. Ista ergo distinctio sciẽtię & ignorãtię, nõ facit ad ꝓpositũ. Duodecimò

26 q̃ro, †qd si ille, cui faciẽda est restitutio rei ab aliquo, eã emit, an amodo habeat locũ fideicõmissum? Glo. dicit, q ex dictis per eã apparet, q ipse põt agere tanq̃ si ipse sibi euicisset: ar. §. de euic. l. si vendideris. ad l. Fal. l. fundo. Sed Dy. videtur sic distinguendũ, aut rẽ mihi legatã emo ab alio, aut ab eo, à quo mihi relicta est. Primo casu nõ ꝓiudico mihi in iure fideicõmissi: vt insti. de leg. §. si res aliena. de leg. j. l. planè. §. quod si rẽ emissem. Secũdo casu, aut res erat mihi legata sub conditione, aut purè. Primo casu nõ videor renũciare iuri fideicommissi: siue sciens, siue ignorans fuerim: vt l. fundo. ad l. Falc. & d. l. si vendideris. & hic no. per glo. de lega. j. l. si à substituto. in prin. in glo. quæ incipit, maximè. licet Dy. illã non alleget. Secũdo casu, quãdo erat legata purè: tunc aut fui ignorãs: & nõ ꝓiudico mihi in iure fideicõmissi: vt l. cui res. de act. empt. de leg. j. l. huiusmodi. §. qui seruum. Si verò fui sciens: tunc mihi præiudico: vt §. quibus mod. pig. vel hypo. fol. l. Titius. & ar. à cõtrario sensu legũ proximè allegatarũ. Ita dicit Dy. Sed in hoc vltimo dubito an verũ dicat: quia lex, Titius, non loquitur in his quæ dependẽt ex testamẽto: hic sic. & ideo nõ præsumitur renunciatio: vt dixi §. in solu. cõtrarij dicta d. l. Præterea, sicut extraneus emens rem legatam scienter, nõ sibi præiudicat, vt d. l. fi. §. fin. C. cõia de le. quæ lex loquit in legato puro, vel cõditionali: vt patet ex præcedentibus in d. l. fi. positis. & sic est vera prima sol. & glo. ibi posita, q sit speciale in legatis. ergo eadẽ ratione ipse idẽ emens non præiudicat. Præterea si ipse idem emeret ab extraneo non præiudicat sibi, vt dictũ est: eadẽ rõne si emit ab ipso, qui est legatari? Vnde cogitetis. Ter

27 tiodecimò †quero an inter diuidẽtes detur actio de euictiõe. Glo. in l. si familiæ. C. fa. ercis. distinguit. Aut diuisio est facta à partibus seu à iudice, aut testatore: & hoc vltimo casu nõ agitur de euictione: vt l. cũ pater. §. euictis. de legat. ij. & not. C. fami ercis. l. si cogitatione. Sed alij, vt Cy. ibi refert, reprehendunt hoc, dicẽtes q §. euictis. loquitur in prælegatis: secus in diuisione. Et pro hoc §. fa. ercis. l. si paterfa. Sed ego puto glo. bene dicere. Nam diuisio testatoris habet vim prælegati: vt l. quid ergo. §. j. de leg. j. & de hæredi. insti. l. ex facto. C. fa. ercis. l. quoties. ideo & c. vt in §. euictis. Nõ obstat l. si paterfa. quia ibi loquitur quando res euincitur culpa cohęredis. Erat enim res obligata pro debito hæreditario, quod debitum, quia hæres non soluit: ideo agitur hypothecaria. ibi argu. expressum pro hoc ad Trebel. l. j. §. si hæres. Vel dic, quod in dicta l. si pater. hæres hoc sequitur excipiendo, non agendo: sicut in §. euictis. & ideo latius quàm gloss. distingue: Aut diuisio est facta à testatore, aut à partibus, seu à iudice. Primo casu aut euincitur culpa cohęredis: & agitur de euictione: alias non agitur de euictione, sed excipitur, vt ex prædictis patet. Secundo casu, aut post diuisionem vendicat vnus ex hæredibus diuidentibus, aut quidam alius. Primo casu, aut vendicat ex facto alterius cohęredis, seu ex dispositione defuncti: & potest, nec de euictione tenetur. Ita intelligo istam materiã per l. fundũ meum. §. de euic. & §. de do. præleg. l. licet placeat. & §. dixi. Si vero vẽdicat ex alio suo iure: tũc repellit exceptione per l. vẽdicãtẽ. Aut vẽdicat extrane?: & tũc aut fuerunt sciẽtes: & nõ tenet de euict. nisi fuerit stipulatus: vt l. si fundũ sciẽs. de euict. & cõia vtriusq; iudi. l. si fratres. Aut fuerũt ignorãtes: & tũc tenetur ꝓ parte, quam cohæres à quo euincitur, habuit ab eo.

1 ☞ *Promitto centum si plagium feceris, an naleat stipulatio. remissiue.*
2 *Promitto centum, quia plagium feciſti: an naleat stipulatio.*
3 *Promitto tibi c. si Titius plagium fecerit, an naleat.*

↦ POMATES.

a ¶ Sed certe. No. l. fi. §. emptor. C. communia de leg. nõ hãbere locũ inter plures diuidentes.

↦ POMATES.

b ¶ Si plagij. Quod ex isto text. notauit Bes. iuncto summario Bar. quod quando lex vel statutum vtitur istis verbis absentis non valet, vel similibus, intelligitur ipso iure, nõ autem ope exceptionis.

Si plagii faciendi.

Promissio facta de præterito, vel de futuro, ob turpẽ cãm, est ipso iure nulla. h. d.

1 Quæro ergo, †vtrũ valeat ista stipulatio, promitto centũ si plagiũ feceris. Videtur q nõ, vt hic, & l. generaliter. §. eo. In contrariũ vĩ §. de cõdi. ob tur. cau. l. pe. & hoc tenẽt Vltramõ. nõ allegãt vllã l. dic vt di

2 xi §. eo. l. generaliter. †Quæro, quid si ꝓmitto, quia plagiũ feciſti. Dicit gl. ista est magis dubia: quia nõ inuitaṫ ad delinquẽdũ. qd̃ secus est ĩ prima. Sed hic est tex. q nõ valet. Pet. tenet q valet quasi sciẽter ꝓmittat indebitum: vt l. j. de cõdi. inde. nõ obst. hæc l. quia ponit exemplũ per l. fi. de cõdi. ob tur. cau. vt hic in fi. gl. Sed certe tunc nõ fiet ꝓmissio cã plagij facti: sed cã restitutionis faciẽdæ. & hoc sentit gl. §. de condi. ob tur. cau. super rubri. dũ dicit q habet locũ ob cãm de prẽterito. licet ibi Cy. teneat opi. Pe.

3 & male. †Quæro, si valeat ista stipulatio: ꝓmitto tibi cẽtũ, si Titi? plagiũ fecerit: tũc hæc quæstio bona põt esse: qa Titius est mihi cõiunctus amicus, vel cõsanguineus, nõ faciet plagiũ ne incidã in pœnã: & tunc valet: & est secundũ bonos mores vt l. ex ea parte. §. j. §. eo. Si vero est cõsanguineus stipulatoris. nõ valet: qa inuitari posset ad delinquẽdũ, vt stipulator lucraretur. Facit l. hæres meus. §. fi. §. de cõdi. & demon. & l. conuenire. §. de pac. do.

Insulam.

Stipulatio facti, quæ habet diẽ, nõ cõmittitur ad interesse añ diẽ: licet certũ sit ante diẽ fieri nõ posse. Opp. de l. stipulationes non diuidunt. §. eo. ti. Sol. ibi nõ erat adiecta dies: hic sic. Ideo ante nõ cõmittit, quã aduenerit dies. Opp. de l. cum stipulatus. §. e. Sol. aliud in stipulatione pœnali, vt ibi: aliud in stipulatione vbi pœna ex dispositione legali succedit. hæc est obligatio ad interesse, quę ante diẽ nunq̃ cõmittit in aliquo. q. gl. tenet in l. cũ stipulatus. §. eo. Casus est in c. commissa. extra, de ele. li. vj.

Vm stipulamur.

Verbũ prẽsens nõ trahitur ad futurũ. h. d. Quidã habent oportet, q est prẽsens indicatiui: & tunc hæc l. non habet dubiũ. Alij habẽt oporteret, q est prætcritũ ipcrfectũ subiunctiui: & tunc est dubiũ: qa põt trahi ad futura: vt dixi §. eo. l. qui Romæ. §. Augerius. Dicendũ est ergo secũdũ dicta literã, oporteret, q si aliqd reperiẽ debitũ ĩ prætcrito, illud solum cõprehendet, & nõ futura: & sic interpretaṫ ꝓ promissore. Si vero nihil deberet in prætcritũ: tunc intelligatur in futurũ: ne alias stipulatio reddaṫ inutilis: vt §. eo. l. quoties.

1 ☞ *Pœna adiecta præstationi annuæ, intelligitur de decem singulis annis.*
2 *Tempus unum quod trahatur ad aliud, fit per dictionem ex hac die, uel tunc, prout ex nunc.*

Ita stipulatus.

Existente conditione põt retro deberi pecunia. h. d.

1 No. †q verbũ pœna, qñ adijcitur præstationi annuæ, intelligitur de decẽ singulis annis. Dixi §. eo. l. stipulatio ista.

2 §. eũ qui. Opp. de l. cum quidam. de vsur. Solue vt dixi §. eo. l. huiusmodi. & hoc facit hæc †adictio, ex hoc. Secus si dicunt ex illa die: vt dixi ibi. Item idem quod hic, si dicerẽ ex nũc, vel ex tunc, prout ex nunc, & similia verba: vel clarius exprimere tur: vt d. l. cum quidam. & l. lecta. in fi. §. si cer. pe.

1 ☞ *Differentia quæ fit, si promitto fundum pleno iure, uel proprietatem per se, uel usumfructum per se.*

Titius a Mæuio.

Qui promisit vsumfructũ, & ꝓprietatẽ separatim, solutiõe vsusfructus liberatur, secus in eo qui plenã proprietatem promisit. hoc dicit. †No. differentiam si promitto fundum pleno iure, vel proprietatem per se, & vsumfructum per se. Oppo. j. de solu. l. si stipulatus. §. qui decem. Gl. soluit optime: dic vt in ea. Sed quid peteret? Dic, totũ, perempto vsufructu, vt hic: sed vsufructu durante petit solum proprietatem, vt plene dixi in l. eum qui ita. §. j. §. eo.

Pro cōcordia. Aduerte, ꝙ quæstio posita est per Bar.in l.certi condictio.§.si numos.ff.si cer.pet. An si quis petat in libello cētū,qa mutuauit:deinde pro verificatione producit instrumētū,in quo reus est cōfessus se habuisse centū ex cā mutui,quæ promisit reddere per stipulationē,debeat actor succūbere: quia oritur actio ex prędicto casu,ex stipulatiōe nō ex numeratiōe. & Bar. sub dubio forte,vbi s.videt̃ tenere ꝙ sustineat̃ libellus:quia illa verba,mutuaui, debēt intelligi, scilicet ciuilter mediāte stipulatione, cōtrariū tenere allegatur in hoc §.Chrysogonus. Tu dic, ꝙ aliud est dicere,ꝙ actor dicat,quæ mutuaui.& ita procedat opin.ꝙ substineat̃ libellus. & aliud est dicere, q̃ numeraui,vt in cōtrario. Aliā solu. sensit Bar.si bene videatur dum dicit nisi stipulatio aliquo modo esset inutilis. de hac materia vide Lanfran.de Oria.in repet.cap. quoniam contra falsam.de ꝓba.in glo. confessionēs.colum.vij.& sequē.Panor. Anton. & Imo.in cap.si cautio.de fide instrumē. Alex.hic.

1 *Per personam nobis subiectam ratione dominicæ, uel patriæ potestatis,uel monachationis,uel conuersis nobis acquiritur.*

2 *Actio ex numeratione facta nomine alieno,non datur illi,nomine cuius fit numeratio,nisi hoc exprimatur,& agatur cum eo cui numeratur.*

3 *Numeratio probatur ex uerbis in instrumento appositis,cū dicitur, recepisse &c. & stipulationem subsecutam, inutilem tamen.*

Confessio apposita in contractu inutili probatur.

Verbum,recepisse,in contractu dotis,quid operetur.

4 *Dicta uel qualitas apposita in præcedentibus, quando uideatur in sequentibus repetita.*

5 *Clausula,per se,posita in dispositione,an referatur ad præcedentia,an ad sequentia.*

6 *Persona extrinsecus in diuersis stipulationibus non subintelligitur:secus in una:& ibi quando intelligatur repetita.*

7 *Hodie hic §.est correctus per l.ij.C.per quas perso.no.acqui.in hoc doct.communiter tenent contrarium.*

8 *Procurator, qui cœpit agere procuratorio nomine, licet postea faciat actum, & non dicat,procuratorio nomine:tamen uidetur repetitum,procuratorio nomine.*

Cautela ut in libello dicatur,agit,& agere intendit.

9 *Agens ex mutuo,quia centum mutuauit, si producit instrumentum,quo confessus est reus se habuisse & recepisse centum mutuo,an obtineat.*

10 *Qui facit pacem mecum, & promisit me non offendere sub pœna offendendo fratrem meum non incidit in pœnā.*

Chrysogonus. Per liberā personam nō quęrit̃ nobis actio ex stipulatione,sed ex numeratiōe sic:et q stipulat̃ impersonaliter, sibi videretur stipulari:& nunq̃ persona extrinsecus subintelligit̃.h. d. Diuidit̃ in tres partes. Primò ponitur cōceptio stipulationis. In secunda declarat quędā dubia emergentia circa stipulationem principalē. In tertia quædā dubia emergētia circa stipulationē pœnalē. Secūda ibi:respondi per liberā. Tertia ibi:sequēs stipulatio. Et secunda subdiuiditur in tres. Primò ponit duas regulas,secūdò ex eis decidit q.descēdentē ex stipulatione secunda. Tertiò quæstio.descēdētem ex numeratione. Secunda ibi:sed qđ. Tertia ibi, superest vt quæramus. Tertia principalis subdiuidit̃ in tres:in vnum dictum,& duas rationes. prima parte ponit̃ factū,qđ nō habet cōtraria. Pone tamē pro cōstāti,ꝙ scriptura hæc priuata nō reuocabat̃ in dubium, ne intres in materiam l.cōparationes.de fi.instrum.& q po.in pig.ha.l.scripturas. Venio ad secūdū,vbi dicit̃ ꝙ ꝑ liberā personam non quærit̃ actio. Opponit̃ ꝙ per- a sona liberti[a] non sit libera:quia debet reuerentiam &c. vt ff. & de iure patrona.
1 Solutio.†per personam nobis subiectam acquiritur nobis rōne dominicæ, vel patriæ potestatis,vel cōuersionis,seu monachationis eadem ratione:vt aut̃. ingressi. & in aut̃.si qua mulier.& l.Deo nobis.§.j.C.de episc.& cler.non alterius.& ideo libertus nō quærit patrono:eadem ratio-
b ne nec vasallus dño,[b] nec ciuis Reipublicæ suę ciuitatis. Facit qđ dicit̃ j.de iure fis.
c l.j. Opp.[c] quādo verba obligationis cōferūtur in personā sui,verba executionis in personā tertij:valeat stipulatio, quādo ipsius stipulātis interest: vt l.si ꝓcuratori præsentis.s.eo.in gl.et l.stipulatio ista.§.si quis insulā.s.eo.videbitis s.l.j.in princi.ti. ij.& l.in omnibus.j.de præto.stip. Modò hic verba stipulatiōis sunt adiecta in ꝑsonam Gozæ liberti:& verba executionis in personā illius patroni. Sol.hoc dicitur in tex.sed dic:ꝙ libertus fuit stipulatus: qđ intelligo,i.verba interrogationis ipse ꝓtulit,& sibi est respōsum. Cùm ergo nō appareat in cuius ꝑsonā verba obligationis sint collata:intelligo in eius personam collata,in cuius ꝑsonā fuerūt collata verba executionis.et istud est verisimilius,vt dixi in d.§.si qs insulā.alias stipulatio valeret scđm cōmunē opi.glo.per ꝓbat̃ ꝑ l. pe.C.ad.exhib. Venio ad ver.superest.

Op.& videt̃ ꝙ Iuriscōsultus reuocet in dubiū id,qđ est expressum in iure,s.ꝙ ei q nomine alieno mutuat,nō quęrit̃ actio nisi in casu l.si absentis.C.si cer.pe.sed hic libertus mutuauit nomine patroni:vt patet hic in prin.§.in gl.super verbo:agēte. ergo &c.Propter hoc Iac.de Are.dicit, ꝙ non mutuauit noīe p̃roni.& tex.dicit: agēte,ꝙ erat actor siue castaldio patroni.
2 qđ iudicio† meo est notādū:qa scđm hoc nō sufficit in veritate numerare alterius noīe,nisi hoc exprimat̃,& agatur cum eo cui numeratur : vt l.certi cōdictio.§.si numos.ff.si cert.pet. Vel si vis sustinere gl. dic,ꝙ hic mutat casum. Vel expone hic
d tex.ipse,s.patronus[d] qui cōtraxit,s.per libertū,qui sibi stipulatur , secundū eundē Iac.de Are.vel dic,ꝙ hic in tex. nil dicit̃ de numeratiōe in themate.facit C.de sac. sanc.eccl.l.iubemus.C.si vēd.pig.aga.l.j. & ij.& qđ ibi no.C.de præscri.xxx.ann. l.j.& qđ ibi no.sed ꝙ ille confessus est se accepisse,& ideo dubiū est, an mutuum istud,quod probatur per hanc confessionem,pariat actionē ei,cuius nomine nu-
3 meratio facta est. Et respondeo, † ista verba accepisse,&c.innuunt numerationem præcessisse,& stipulationem secutā inutilem:tamen ideo ex numeratione potest agi probata per hanc confessionem. quod est no.quia talis confessio apposi-
e ta in contractu inutili probat: [e] vt C. de sacr.sanct.eccle.l.iubemus.& C.si vend. pig.aga.l.j.& ij.& de præscri. xxx. anno. l.j.& quod ibi no. Item aduerte, ꝙ licet illa verba, accepisse, &c. sint præteriti

P. P A V. P.

a Persona liberti.vide de Com.cōsi. clviij. colum. ij.in vltimis verbis.

b Vasallus dño. adde Imo.hic,& Ang. in l.stipulatio ista.§.§.alteri.s.eo. Raph. vero voluit ꝙ ciuis posit ciuitati stipulari:quia non minus quis nascitur patrię quā patri.quā opin. Pau.de Castr. dicit tolerari posse.Alex. tenet.opi. Barto.de qua in lectu. per eū.

c Oppon.qñ verba, Allegat̃ Bar. sibi cōtrarius in l. stipulatio ista. §. alteri. de verb.obl.& in l. qđ ꝓcurator ex re.de ꝓcurato. And.Barba.

d Scilicet patronus. Adde ꝙ hunc intellectū etiam approbāt Imo. Rap.Pau. de Cast.& Alexan.

e Probat. Adde secundū Inn. qđ not. Inn.in c.Pisanis. de re.spo. vbi secundū eū ꝓbat̃, ꝙ cōfessio facta in iudicio inualido ꝓbat,dūmō iudex alias sit cōpetēs. Bar.in l.decē.in fi. s. eo.& in l.si quis ita. s.eo. Ange.in l.j.C. de pręscri. xxx.ann. vbi dicit hoc esse bñ notandū,qa ex forma statuti ꝙ in contractu mulieris debeant adesse ꝓpinqui,& si non adsint quo casu contractus remanet inutilis:tū cōfessio facta in instrumento probat oīa gesta. Et hoc etiam sequitur Alex.cui adde,ꝙ idem sequitur Ro.consi.cxciiij.incip.oīpotentis dei.hæc confessio.vbi pulchre consuluit cū creditor ꝓduxisset instrumentū carēs noīe Imperatoris,& debitor interrogatus an vera essent quæ in instrumento continebātur:respondit credere ꝙ sic.qua de causa iudex volebat deuenire ad capturā ipsius:respondit illam confessionem confitenti nō nocuisse:quia se retulit ad illud instrumentum nullū ratione solennitatis, licet contineret contractum validū in se. Alle.Inno.in c.cum venerabilis. & ratione asignat,quia pars videtur cōfiteri,prout affectualiter in instrumēto continetur:sed effectualiter nihil continetur in instrumento propter defectū solennitatis,de quo ibi latius.Et an iste debitor poterit capi,mista confessione,& instrumēto.Et concludit ꝙ non quia in odiosis sub simplicibus non continetur casus mistus.vt s.eod.l.j.§.si quis simpliciter. Et inquantū s.dictū est de confessione facta in iudicio inualido.& Alex. dicit videndum Bar.ī l.cōfessus. Adde qđ Ang.consil.c.lxxvij.incipiēte, In Dei nomine,visis actis prædictis. dicit, ꝙ in eo qđ Bart.ī d.l.vult ꝙ cōfessio facta corā iudice incōpetenti probet, licet ex libello inepto dicit cōtra hoc facere : quia diffinitiua non potest ferri nullo præcedente processu , quantūcunq; emanet confessio:& sic procedatur super quodam notorio in causa ciuili, imo venitur ad præceptū, vt l.si debitori.de iudi.ij.quæstio. j. nos quenquā.Sed in casu quo libellus est ineptus,quicquid sequitur est nullū ipso iure:vt l. si patronus. de iureiur.vbi Gul. de Cug. Si ergo nullus processus haberi debet perinde , ac si cōfessio sine processu emanasset. & ita residet arguēdo, ꝙ si hoc in ciuili, multo magis in criminali. concludens ꝙ ex cōfessione facta super inepta inq̃sitiōe corā iudice cōpetenti, nō debet sequi condemnatio, sed debet absolui reus , & de nouo contra ipsum procedi, si facta largiūtur. Et ita dicit alias etiam de facto obtinuisse Perusij in syndicatu,do. Raynerij de Lāfrā.de Pisis.Et inquantū Alex.trāsit cum illa opinio.ꝙ Bar.hic intelligendus sit inquātum dicit, ꝙ ex numeratiōe posset agi probata ꝑ cōfessionē,ꝙ illud sit verum quando est elapsum tempus opponēdæ exceptionis,non numeratę pecunię,etiā dicit velle Raph.lo. de Imo.& Pau.de castro. Adde ꝙ opinionē Spe. simpliciter sequitur Bal.cōsi.liij.& ccxxij.j.lib. & cōsi. ccxxvij. iij. li.& cōsi. cclxx. & iiij.lib. Ang.cōsi.xlix. & consil. clv.tū pro opinione eorū facit quod cōsuluit Petr. de Anc.consi. cccviij. ꝙ confessio dotis receptæ post tempora lapsa exceptionis opponendæ habeat vim verę numerationis, non donationis:quia illa morte,nō temporis cursu cōfirmatur. Et inquantū Alex.hic tangit,an confessio dotis receptæ præiudicet creditoribus,etiam elapso tpe exceptionis apponēdæ,adde quod Ro.cō.cccxlv. tenet ꝙ nō,per l.si cui.C.de nō nu.pec.& l.si qs post hac.de bonis proscr.& alia quæ breuitatis causa omitto:quia per te videre potes. Aduertendum etiam quod Bald.consi.allegato liiij.vult,ꝙ si stante statuto ꝙ exceptio nō numeratæ pecuniæ non posit opponi:ꝙ etiam agens ex confessione debet succumbere:& an confessio facta in iudicio nullo absente parte valeat,Bal. tenet ꝙ non,eius consi.cxlix.iiij.lib.

plusq̃

plusquam perfecti , tamen in dubio intelligitur, stipulationem secutam esse incontinenti post receptionem . quod est nota.pro instrumentis dotalibus : quia si præsumeretur vir, qui confitetur se dotem recepisse multum ante recepisse, stipulatio non præiudicaret mulieri:et tamen in veritate præiudicat: vt hic. et plene examinaui in leg.post dotem supra sol.ma.tetigi in l.prædia. de acqui.pos. Opp.de l.cū enim j. de noua.et l.si ita fuero stipulatus. Dic vt ī §.quoniā. in l.certi cō dictio.s.si cer.pe.per Cy.in l.si absens.C.si cer.pet. Venio ad versi.sequens stipulatio.h.d.ꝙ conditio & tēpus raro intel-
a liguntur.[a] Et licet gl.ponat exēplū per l.interdū.s.eo.ego credo ꝙ voluit dicere, raro īest ī virtute repetitiōis.hoc est ex eo qđ dictum est in præcedētibus,vt sic faciat ad præmissa. Contra,imo regula est,ꝙ q̃ in præfationibus dicūtur,&c.vt infra, eo.l.Titia.§.idem respōdit. Sol.ibi loquitur de his quæ in præfatiōibus dicuntur,hoc est,in his quæ aguntur inter partes,antequam perueniatur ad stipulationē super eo,de quo actū est: vt l.itē qa.de pact. Et de hoc dic vt d.§.idē respōdit. Hic vero
4 loquitur de his† quæ dicuntur in p̃cedentibus:an intelligunt̃ repetita in sequētibus. Circa quod dic, ꝙ qñq; tēpus,vel cōditio,vel alia qualitas adijcitur in p̃cedentibus:et dubitatur an videat̃ repetitū ī sequentibus eadem oratione,seu conceptione verborum.& hoc contingit, vel circa res , vel circa personam. Si circa res:intelligitur repetitum:vt l.Seiæ.§.Caio. de fun.instr.et dic vt ibi. Si circa ꝑsonas:vt Titio,si nauis ex Asia venerit,promitto cētū,et Sempronio:et tūc dic vt l.fi.§.Seio.de leg.ij.et de cōdi.et demō.l.mulieri et Titio.l.Iulius Paulus.e.ti.& ibi gl.et ibi plene scripsi.nō est nostra materia. Qñ
b que dubitatur [b] an dictæ qualitates intelligātur repetitæ ī alia oratione,seu conceptiōe verborū:et tūc aut ista alia oratio,cōtinet dispositionē aliam per se principalē:& tūc nō intelligit̃ facta repetitio,nisi hoc induceret natura alicuius dictionis repetitiuæ:vt hoc amplius,vel item:vt l.in repetēdis.de leg.iij. Dic vt ibi. Qñq; illa sequēs dispositio est de accessorijs præcedentiū:et ista est nostra materia. Dico ergo,aut sequēs dispositio accessoria tēdit ad vnū et eūdē effectū cū principali : vt obligatio fideiussoris:et intelligitur facta repetitio:vt j.de fideius.l.si vt proponit̃.et j.e.l.fi. Aut intēdit ad aliū effectū per se,licet accessorie ad primū:vt obligatio vsurarū,et similes,et tunc aut illa qualitas respicit actū personæ cōtrahētis,puta cōtrahit ꝓcuratorio nomine:et tūc illa qualitas intelligit̃ repetita,vt hic:quia hic libertus videtur stipulari vsuras noīe patroni:et cedere cogitur:vt patet ī text.et infra dicā. Cū enim sit eadem persona,merito cū eisdē qualitatibus intelligit̃ repetita. Aut talis qualitas respicit ipsam dispositionem:et tunc nō intelligit̃ repetita:vt l.si ita qs.in prin.j.eo.et s.de cōtrah. emp. l.qui fundum.vbi dies nō intelligitur repetita. Prędicta vera, nisi per quandā cōsequentiam,vt si stipulatio pœnalis seu vsurarum cōmittatur ex mora. Tūc enim si differtur petitio circa principalem,et sic cessat mora,et per consequens differtur stipulatio,seu petitio vsurarum:vt supra si cer. pe.leg.lecta. Item prædicta vera in his quæ adijciuntur circa præcedentem dispositionem in diem , non ad ea quæ adijciuntur præcedenti conditioni:an intelligantur repetita dispositioni , dixi supra eodem leg.in illa stipulatiōe,si calēdis.et plenius in l.ita stipulatus.circa qōnes. Item prædicta vera in dispositiōe contrahētiū. In vltimis voluntatibus,dico latius de leg.j.l.licet. Itē in dispositiōe legis seu statutorū,dico plene in l.iij.vi bo.ra.§.ij. Itē an in stipulatiōe nouāte intelligantur repetita. q̃ fuerūt ī principali,dicā.j.de noua.l.alia. Itē prædicta vera ī aliqua qualitate q̃ inest dispositioni præcedēti ꝑ modū cuiusdā accessio-
5 nis,et directo eam respicit. Si vero in† dispositione totali ponitur per se quædam clausula nulli annexa : tunc si dubitetur cui referatur,an præcedentibus,an sequentibus, an omnibus,ista est materia per se separata à pręcedenti, & eam ponit Spe.de instr.edi.§.nunc autem.ver.item excipe. ibi text.melius in l.iij.§.filium.de li.& post.& l.talis scriptura de lega.j. Hic omitto,quia longum esset. Opp.hic dicitur,ꝙ persona
6 nunquam intelligitur repetita. † Contra,imo videtur quod persona intelligatur repetita,vt leg.j.C.de diuer.rescrip.Solu.ibi rei communitas,præiudicij modicitas,& rationis identitas,faciunt cessare contrarium. Vel verius,in diuersis stipulationibus , seu dispositionibus , persona non intelligitur repetita,vt hic:sed in vna & eadem,sic. Quis enim dubitat si interrogo,Promittis mihi dare & Titio.& tu respōdes,promitto.‡quod intelligitur vtriq; promittere. Insti.de duo.reis.in prin.& s.eo.l.si mihi & Titio.& hoc cum impersonaliter respondetur:sed si exprimitur persona vnius,vt,promitto Titio : & tunc alteri non videtur promittere: vt j.de duo. reis.l.duos.versic.sed si à duobus. Fallit in d.l.j.de diuer.rescrip.per rationes quas di-
7 xi. Opp.† & videtur,ꝙ non sit necessaria cessio:vt l.ij.C.per quas pers.non acq. Sol.credo hoc verum hodie per illā legē.

Vltimo iste §.facit ad multa. Primo ad
c signa,quæ subscribētes,[c] partes,testes,vel notarij apponunt in instrumētis , vt patet ex glo.super verbo.asignante.Facit C.de assesso.l.fi.in aut̃.de instru.cau.et fi.§.oportet.quod no.in Spe.de instru.edi.§.j ī ver.
8 in fine autem. † Item facit : pone,incipit
d procurator[d] agere nomine domini:& postea fecit vnum actum:& non dicit procuratorio nomine,vel nomine talis:an videatur fecisse procuratorio nomine? Videtur ꝙ non:argu.huius §.Chrysogonus. Et dico ꝙ hoc videtur repetitum procuratorio nomine:quia hic dicitur,ꝙ conditio, & tēpus:& istæ qualitates repetitæ intelligantur:persona non. Modo cum reperitur eadem persona : tūc qualitas,s.procuratoris nomine repetita intelligitur : & persona, in qua substantiatur actus nō intelligit̃ repetita:vt hic est tex.cum glo.ibi plerunq;. cum gl.quæ incipit,per actionem mandati. Facit,quia actio non potest pertinere ad procuratorem suo nomine:ergo &c.vt l.post mortem.& quod ibi no.quando ex facto tutoris. Facit quod dixi s.de ope.no. nun.l.j.§.nunciatio. Et ideo consulo,ꝙ ponatur in libello,agit,& agere intendit talis procurator:vt semper ipse tāgat ꝙ tāq; procurator agat,vt etiam in futurum cōprehendat:arg.l.cum stipulamur.cum si.s.
9 eo. Item reperitur instrumentū,†ꝙ ille fuit confessus se habuisse,& recepisse centum mutuo,quæ promisit reddere , & restituere. Modo in libello propono,ꝙ mutuaui tibi centum:quare peto te condēnari.et ad huiusmodi probationem produco instrumentum,an probet? quia instrumētum continet ꝙ fuit cōfessus,&c. Dico ꝙ est casus in isto §.quia hic intētas actionē ex numeratione.modo si fuit vtilis stipulatio:tunc male intentas actionē ex numeratione,quæ non est nata. Sed si stipulatio aliquo modo esset inutilis,tunc bene ageres:quia ex numeratione esset nata tūc,vt hic. Facit l.Publia in fi.s.depo. Tangit Cy.
10 in l.si absentis.C.si cer.pet. † Item Dyn. format quæstionem talem:quidam promisit me nō offendere sub pœna,faciēdo pacem : modo non offendit me,sed fratrem
e meum:[e] an teneatur. Et videtur ꝙ sic:vt l.j ij.iij.& iiij s.de lib.cau. In contrarium est veritas:quia persona fratris nō intelligit̃,

a POMATES. Intelliguntur. Hoc limita vt per Bal.in c.iurauit. extra,de proba.circa j.vel ij.col.quæ refert & sequitur d.M.in d.auth.præterea.C.vnde vir & vxor.quod licet regulariter extrinsecus conditiones non subaudiantur,hoc tamen intelligatur,nisi illæ sint cōnexæ,& de importantibus decorem de quo agitur.

POMATES,

b Quādoq; dubitatur. Vide Alex.cōs. xij.in ij.vol.cliij.& cxxvij.in iij.col.vo. iij.& Pan.xxxv.co. ij.vo.ij.et Are.xvij. col.ij.& xcv.co.fi.et Alex. ciij. col.ij.vbi ponit pulchrum casum,in ista materia, qui ꝓprie cadit sub vltimo mēbro Bar. dū allegat l.qui fundum.s.de contrahē. empt.

c Subscribētes. Adde an subscribens dicatur totā scripturā approbare, Paul.de Ca.cōsil.cccxxx. Et an subscribens non lecto tenore scripturæ,sibi præiudicet,ꝑ eūdē cōsi.cccl.de primo vide etiā Ro.cōsi.ccciiij.& cō.ccciij. & ibi an sigillū inducat cōsensum,& ratihabitionē. Quis autem præferat̃ in hypotheca,aut habens instrm̃ confectum à notario , aut hypothecam trino teste subscriptam.& quæ sint substantialia in apocha,vide Bal.cōsi.cclxviij.si aūt dominus,cōstituat procuratorē ad obligandū &c.& ꝓcurator faciat apochā trino teste notatam hypotheca bonorum,dñs vero post bona hypotheca.& ꝑ instrm̃ publicum,qs præferatur, vide Petr.de Ancha.consi.xxvij.

d Procurator. Adde Rapha . & Paul . de Cast.hic,Bal.in l.ꝓcurator qui pro euictione.ad finem,s.de procura.

e Fratrē meum. Adde quod cū decisione Bart.hic trāsit Ray. Imo.& Alex.an vero cōtra,ꝑ c.j.in tit. An ille qui interfecit fratrē dñi.vbi est casus ꝙ offendēs fratrē dñi cā iniuriādi, priuatur feudo. Sed Imola dicit ibi eē casum ꝓ opi.Bar.quia ibi nō priuat̃ feudo interficiēs fratrē,nisi constet ꝙ iniuria sit facta dño : ergo non attendit̃ persona fratris. Vnde Alex.dicit ꝙ aut pax est facta simpliciter , & tūc ꝓcedat opi.Bar, aut ꝓ se et familia & tūc ꝓcedat opi. Ange.ꝑ ea q̃ no.Spe.in tit.de treu.& pac.ad fi. Tu adde qđ Bal. consi.cxxxvj.j.li.tenet etiā ꝙ fratrē dñi occidēs odio dñi,priuetur feudo.& qualiter probet̃ qđ odio dñi,vel qđ alias ille non esset facturus,

dicit.ponit glo.nota biliter í dicta l.apud Celſum.in prin.ſ.de doli excepti.vnū ẽt dicit non omittẽdū, ꝙ talis occidens fratrẽ dñi põt de curia exbanniri,& in executione ſentẽtiæ criminalis feudū auferri.Et hoc ꝓbaẽ in d.c.j.cõſiliũ incipit,mihi cõe. An autẽ eps poſsit auferre feudū vaſallo, ſi vaſallus præsbyterū epiſcopo ſubditū occidat. do. Chriſtophorus Caſtellionis compatriota meus cõſuluit ꝙ ſic: vt videri põt inter cõſi. Bal.conſi. vj.j. lib.& ibi dicit ꝙ Odof.í ti.qui.mo. feud.amit. in xv.& xxx.q.í plena diſputatione dicit, ꝙ etiã ob iniuriam verbo factam domino,vaſallũ feudo priuari.

a ¶Nec. Adde de hac dictione nec,Bal.cõ ſil.cccl xxxiij.iij.lib.

Aduerte ꝙ Mod.do cto.dicunt Bar.contrarium: quia in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.ff.de dam.infec.col.iij.ver. ſecundo quæro,&c.& in auth.perpetua.C.de ſac.ſan.eccle.vult ꝙ emphyteuſis eccleſia ſtica poſsit dari í perpetuum ita ꝙ tranſeat ad hæredes extraneos. Cõtra dicunt ipſum tenere in hac l.quod dicit.& in l. ſi tibi decẽmilia.§.ſi pactus.ff.de pact.& in l.ſi patroni.í prin. ff.ad Treb.et in l.vt iuriſiurandi.§.ſi liberi.ff.ꝺ ope.liber. Tu dic in hac l.quod dicit in ſpecie nil loqr̃ de emphyteuſi eccleſiaſtica, nec ſimiliter in d.§.ſi pactus.licet ibi dicat ꝙ ſi ſtipulatur pro ſe & filijs de re,quę natura ſui nõ tranſit.&c.Sed í hoc caſu nõ verificatur, vt in d.auth.perpetua. in dicta l.ſi patroni.& in d.§.ſi liberi.De emphyteuſi eccleſiaſtica nullũ verbum.Sed de emphyteuſi in genere ſic.Et quæritur,nunquid quæritur filijs vt filijs,an vt extraneis,vel nominãdo, vel nõ,vel bene merito,vł nõ.Sed iſtud nihil contrariatur in d.authẽ.perpetua.in d.vero §.ſi de vectigalibus.dicit ꝙ í caſu quo ex conuentione nõ tranſiret de iure,nihil dicit.Poſſet dari alia ſolu.vt per domi. Alexan.in d.§.ſi liberi.in additio. ad Bar.

b ¶Ideo. Vide Barto. in aut. perpetua. C. de ſac.ſanc.vbi eſt ſibi contrarius And. Barbat.

niſi exprimat, vt hic.Facit de pac.l.ſi vn⁹. §.ante omnia.Dy.hic puto verũ:quia certæ ſunt perſonæ, ꝓ quas iniuriamur, inter quas non eſt frater : vt l.j.in fi.cum l.ſeq.j. de iniu. Prẽterea,tunc dicor offendi,quando ex illo facto poſſum petere pœnam imponi:vt l.teſtamento centurio.de ma.teſt. ſed hic non poſſum petere iure meo,licet poſſem forte vt quilibet de populo.ergo &c.Non ob.leges alle.de li.cau.quia licet interſit,non tamen dicor offendi. Facit j. de iniu.l.lex Cornelia.

SI pupillus. Interpellatio q̃ non conſtituit principalem in mora,non nocet ſi deiuſſori.h.d. Nota,vbi nulla petitio,ibi nulla mora. Opp.de l.nuda.C.eod.Sol. ſpeciale in pupillo,hæc falſa:vt l.nulla.de reg.iur.Alij dicunt,ꝙ nõ eſt in mora quantũ ad ipſum principale,ſed quantũ ad pœnam ſic.& hoc tenet Iac.de Ra.ꝙ eſt cõtra caſum l.lecta.§.ſed cum ſortis.ſ.ſi cer.pet. Vnde dic,ꝙ ibi pœnalis ſtipulatio nõ cõmittitur ex mora,ſed ex euentu conditionis:vt no.j.de reg.iur.l.nulla.Facit qđ no. ꝓ Dy.in c.nõ eſt mora.extra de re.iur.li.vj.

Opp.de l.ſi quis ſolutioni.§.mora.ſ.de vſur.vbi neg.geſtor cõſtituit in mora : ſed negotiorũ geſtor nõ habet actionẽ:vt l.ſi pupillus.§.videamus.ſ.de nego.geſt. Sol. hic nulla eſt petitio,ſ.reſpectu cauſę:ſecus ſi reſpectu perſonæ,vt in cõtrario. Opp. de l.Marcellus.j.de fideiuſ.ſed illa ſecundũ intellectũ gl.concordat cum iſta. Opp. de alia,ſ.de l.is cui.ſ.eo.et l.ſi à reo.§.ſi à furioſo.j.de fideiuſ.& ad illã bene ſequiť ſol. gl.& dic ꝙ ibi nõ põt accedere fideiuſſor: quia non obligat etiã naturaliter:hic vero pupillus naturaliter obligatur.De quo pupillo loquatur,dicemus in l.j.j.de noua.

1 ☞ *Quando in alternatiuis electio ſit debitoris,*

SI duo rei ſtipulan. Si perſona vel res ad obligationẽ adijcitur inutiliter,non prodeſt ad ſolutionem.h.d. No.ꝙ in alternatiua obligatione,vterq; eſt in obligatione. Item no.ꝙ illud quod adijcitur obligationi,ſi modo nõ valet obligatio,nec ſolutio.Concordãtiæ ſunt in glo.Ratio eſt in tex.ſatis notabilis in perſona,ſed in re non poniť. Dic ꝙ eadem eſt ratio,quia res apponitur vt ꝓ ſeipſa poſsit ſolui,nõ loco alterius. Item ratio hic poſita non haber locũ.l.eum q̃ ita. §.qui ſibi.ſ.eo.ſed ibi eſt alia ratio,quæ colligitur ex l.hoc iure.j.de ſol. Opp.de l.q decem.§.Stichũ.j.de ſol.Gl.dicit,hic res deſijt eſſe mea alio mortuo : ſecus ſi alio exiſtente viuo.Non bene dicit:quia in obligatione alternatiua,ſi tempore ſtipulationis vna eſt mea,nũq̃ poteſt mihi ſolui.ſed cõtra loquiť in obligatione generis generaliſſimi,vel generis ſubalterni,vbi nullũ eſt in obligatione. Idem dixi in l.Stichum.ſ.eo.

Opp.de l.ſi ita ſtipulatus fuero decem, aut quindecim.ſ.ea.l.vbi minus eſt in obligatione.hic diciť vtrunq; eſſe. Pet.de Bel. perti.dicit tria verba,quæ refert Cy.in l.cũ quidam.C.de ver.ſig. Quandoq; alternatiua cadit inter res,inter quas cadit,affectio,vt ſpecialib⁹:tũc í alternatiua vtraq; eſt in obligatione,vt hic. † Quãdoq; alternatiua cadit inter res,inter quas nõ cadit affectio,vt in ſummis: & tunc aut eſt electio debitoris:& tunc quod eſt minus,eſt in obligatione:vt l.ſi ita ſtipulatus fuero decem,aut quinq;.& l.ſi ita ſtipulatus fuero decem aut quindecim.ſ.eod. Aut eſt electio creditoris:& tunc vtrunq; eſt in obligatione : ar.l.plane.§.pe.ſ. de leg.j. Et ratio eſt:quia in ſpeciebus intereſt mea magis habere vnum quam aliud:in ſummis nõ eſt affectio.Sed quando eſt electio creditoris,nõ cadit iſta præſumptio:quia forte eligit minus.Sed quando debitoris,tunc præſumitur lex ꝙ ſemper ſoluet minus:quia maius de facili quis remittit,quã det. Et ex his apparet,ꝙ ſi ſoluo quindecim.tunc quinq; non fuerunt in obligatione:ſed cauſa donationis videor dare.licet gl.aliter ſentiat, & non bene in l.ſi ita relictum.in fi.de leg.ij.Sed iſta verba recipiunt limitationem.Fallit ſi in ſummis caderet affectio,vel ratio ne cauſæ pro qua quis promiſit : vel ratione perſonæ,cui eſt facienda ſolutio:vel ratione loci ſeu temporis mea intereſſe poſſet magis ſoluere quod plus eſt:vt l.ſi is cui.j.de noua.& l.q res. §.mihi decem.& §.ſeq.j.de ſolutionibus.

1 ☞ *De copulatiua,&, & de dictione,nec,& neq.*

SI quis ita ſtipulatus. Ad veritatem copulatiuæ requiritur vtrunque eſſe factum. Ad veritatem alternatiuæ, ſeu diſiunctiuæ,ſufficit alterum tantum.h.d.Not.ꝙ dictio nec,[a] habet in ſe incluſam copulatiuam.Et nota,idẽ eſt de dictione neque,quia habet negatiuam incluſam cum copula. Oppo.de l.falſa.§.fin.ſ.de condi.& demon.vbi ad veritatem copulatiuæ vnum ſufficit.Ego tetigi tibi in l.ſcire debemus.in princ.ſ.eo.ꝙ iſta lex debet intelligi, quando hic copulantur reſpectiue,non principaliter,vt duæ orationes:vt in contra.& tunc ſufficit alteram veram.Ita vides in l.j.ſ.de his qui not.inſa.ibi:damnatus in famia qui fuerit,&c.tunc in quolibet eorum verificatur diſpoſitio:nec opus ꝙ vtrunq; fiat:† & tunc dictio,&,eſt magis continuatiua,quam copulatiua. Dicam plene j.de verbo.ſig.l.ſæpe.

a

1 ☞ *Pater ſtipulatus filio in cauſa dotis caſtrenſis, vel aduentitij,quærit filio,nõ ſibi,& nume.4.*

2 *Pater ſtipulando filio vt bene merito,quando ſibi acquiratur,& ualeat ſtipulatio.*

3 *Stipulatio in qua pater ſtipulatur factum filio,an dicatur inutilis quo ad patrem et filiũ. Pater an ſtipulari, uel paciſci poſsit filio,ita quod in perſonam filij,in uita patris effectus ſtipulationis quæratur.*

5 *Stipulatio,in qua pater ſtipulatur filio,in poteſtate exiſtenti,& confertur in tempus exiſtentia ſui iuris,an dicatur ſtipulatus filio ut hæredi,uel filio ut filio,uel ut extraneo.*

6 *Emphyteuſis eccleſiaſtica accepta pro ſe,& filijs acquiritur filijs ut filijs,non ut hæredibus:& in eos tranſit,licet non ſint hæredes.*

7 *Pater in illis caſibus,in quibus poteſt ſtipulari filio in poteſtate,in illis ſtipulatur filio emancipato.*

8 *Mater non poteſt filio ſtipulari.*

9 *Filius in poteſtate,an poſsit ſtipulari patri.remißiuè.*

10 *Filius emancipatus non poteſt patri ſtipulari,nec ei acquirit.*

11 *Pater filio monacho ſtipulari poteſt.*

12 *Pater & auus ſtipulari poſſunt liberis,qui naſcentur,& concipientur poſt mortẽ eius.*

13 *Emphyteuſis accepta ꝓ mortẽ pro ſe filijs et nepotibus,acquiritur ipſis filijs & nepotibus.*

VOd dicitur patrem. Si pater ſtipulatur filio quod iuris eſt,ſibi acquirit:ſecus ſi illud quod eſt facti per filiũ explicandi.filius vero quærit patri ſiue factum,ſiue ius ſtipulatur eidem.h.d.Lex iſta diuiditur in duas partes.Prima loquitur in ſtipulatione facta per patrem filio.Secunda,quãdo filius ſtipulatur patri.Secũda ibi:contra autem.& diuerſificatur in hoc: quia ſupra pater ſtipulando filio ſibi acquirit:hic vero filius ſtipulãdo patri,ipſi patri acquirit.Contra.ſ.de legatis tertio.l.vxorem.§.teſtamento.el ij.Solu.† ibi loquiť in his quæ filio poſſunt acquiri:quia dos poteſt ſibi acquiri:vt l.Pompo.Philadelphus. ſ.fa.erciſc.& tunc ſibi filio quæritur,& non patri.& ideo dicit glo.quod ſi ſtipulatur ex cauſa caſtrenſi,vel quaſi,vel aduentitia:non quæritur patri,ſed filio. Ideo[b] eſt intelligendum quod in profectitio pater ſtipulatur,cum ſibi patri ſtatim quęritur,vt l.placet.de acquiren.hæred.l.j.ſi quis à pa.fu.ma. Et ſimilem gl. habes in l.dominus ſeruo.ſupra eodem.Et limitatio Dyni quã ibi ponit,non fuit neceſſaria.Idem tenet glo.in l.quodcunq; in princip.ſ.eo.& Inſti.de inu.ſtipu.§.ei qui.& C.eo.l.ij.Sed contra hoc videtur expreſſe ſ.de pact.l.ſi tibi.§.ſi pactus.cum glo. vbi dicitur,quod quando pater ſtipulatur filio vt bene merito, niſi ſibi quærit:ſed cum ſtipulatur vt bene merito:ſtipulatur ex cauſa aduentitia,vt probabo:ergo prædicta non videtur vera.

b

Sed hoc probo. Quicquid filius quærit ex opera ſua,& ex meritis ſuis,eſt aduentitium:vt l.cum oportet.in prin.de bo.quæ

2 libe. & ibi no.ergo &c.Sol.† Quãdoq; pater ſtipulatur filio bene merito:& tunc quãdoq; merita filij ſunt cauſa,vt pater ſtipuletur filio:& tũc vt extraneo videtur ſtipulari,& nõ valet:quia patria poteſtas debet eſſe cauſa ſtipulationis,vt valeat:ſed quando merita filij nõ ſunt cauſa quare quis promittit patri ꝓ filio: & tunc valet ſtipulatio,vt filio ꝓ patrẽ quæraẽ vtilis vt j.dicam.

a Opp.[a] quia per filiũ acquiriť factũ,quia poſſeſsio eſt facti:vt l.j.§.ſi vir.de acqui.poſ.ſed per filiũ acquiriť poſſeſsio patri:vt l.j.§.itẽ acquirimus.de acqui.poſ.Præterea.ſeruitus habet qd facti:vt l.ij.poſt princ.cũ glo.ſ.eo.ſed acquiritur per filiũ ſeruitus: vt l.ſi ſeruus communis meus & tuus.j.de ſtip.ſer. Glo.quæ eſt hic,ſoluit multũ notabiliter.Tu debes intelligere tex.hic,quãdo pater ſtipulatur factũ filij explicandũ ab ipſo filio:ſecus ſi ſtipuletur ab alio fiendum ipſi filio:vt domũ ædificari,&c.& tunc eadem eſt ratio quæ in dando.& vide glo.quæ incipit,puta aliquid dari.ibi:quid ergo ſi,&c.& vſq; ibi:item nec omnia.Item ibi:quæritur ergo an hoc valeat.vſq; ad finem.Similem glo.habetis in §.ſed cum factum.Inſti.de ſtipu.ſeruo.licet per minora verba.& bene dixi,per verba huius legis:quia duo poſſunt concurrere,vt valeat iſta ſtipulatio,quia aut eſt iuris:& tunc poteſt filio ſtipulari,vt ſibi quæratur. Vel eſt factum quod patri poteſt acquiri : vt hic text.dicit.Sed videtur quod iſta verba non procedant,per l.ſtipulatio iſta.§.hi qui.verſicu.cum vero.ſ.eodem.vbi venit explicandum factum ab alio:tamen non valet vt patri quæratur.Ideo debuit glo.clarius dicere,ſi eſt factũ,quod perſonæ filij ineſt,vel coharet:tunc ſiue ſit explicandum à filio, ſiue ab alio ipſi filio,non acquiritur patri:vt hic dum dicit:alioquin ſi factũ,&c.Exemplũ etiã in operis,quas quis ſtipulatur

3 à liberto:vt l.ſeruus patroni.cũ tribus ſequẽ.ſ.de ope.liber.qui tex.bene declarat prædicta. † Venio ad quæſtionem gl.Dicitur hic,quod cum pater ſtipulatur factum filio, &c.an ſit inutilis quo ad patrem,& quo ad filium?Et gloſ.dicit ſic.& incipit glo.filio factum enim filij,&c.Dicit ne bene iſta gloſ.Certe nõ ſimpliciter,per l.ſi quis operas.ſupra de ope.liber.& l.cum patronus.§.j.vbi quæritur vtilis filio.Sed dico,quod quando conſtaret expreſſe quod pater ſtipuletur vt ipſi patri quæreretur: tunc verum diceret glo.Secus ſi ſimpliciter:quia tũc filio ex ſtipulatione patris vtilis quæreretur.& intelligo quod dicit,ꝙ eſt inutilis patri,niſi ſua interſit vt cuiuslibet extranei:vt ſ.eo.l.ſtipulatio iſta.§.ſi quis inſulam. Pro declaranda iſta materia, oportet ꝙ formem quinq;,vel ſex quæſtiones. Primo quæ-

4 ro,† vtrũ pater poſsit ſtipulari,vel paciſci filio,ita ꝙ effectus cõferatur in perſonam filij in vita. In iſta quæſtione eſt diſtinguendum.Quãdoq; pater ſtipulaẽ filio illud,quod per filiũ patri acquiriť:& valet ſtipulatio & ipſi patri acquiriť:vt hic,& l.dominus ſeruo.ſ.eodem.Quandoq; ſtipulaẽ illud,quod ipſi filio poteſt acquiri:& tunc ſi ſtipulatur aliquid dari : & tunc aut filio: & valet ſtipulatio:& filio quæriť vtilis:vt l.vxorem.§.teſtamento.ſ.de leg.iij.cõiuncta l.Pompo.Philadelphus.ſ.fami.erciſ.& l.hæredi.§.nos autem.ſ.de pact.Facit tex.in auť.de nup.§.deinceps.Aut ſtipulatur,vel paciſcitur vt legitimus adminiſtrator: & poteſt quærere vtilẽ exemplo tutoris:& no.ſ.de pign.l.ſi legati.Aut ſtipulaẽ,vel paciſciť filio vt extraneo:& ſtipulatio eſt nulla ipſo iure:vt l.ſi tibi.§.ſi pactus.ſ.de pact.& ibi not. Si vero ſtipulatur aliquid fieri:& tunc aut eſt tale factum,quod perſonæ filij non cohæret:& tunc eſt idẽ quod in obligatione dandi:vt hac l.cum ſua glo.& in §.ſed cum factum.Inſtit.de ſtipula. ſer.cum glo.Aut eſt tale factum,quod perſonæ filij cohæret:& tunc aut quæris,an valeat quo ad filium:& valet,& ſibi quæritur vtilis:vt l.ſi quis operas.ſ.de oper.liber.l.cum patronus.§.j. eo.titu.ar.huius legis,in fi.facit l.vt iuriſiurandi.§.ſi liberi.ꝓut loquitur de filijs in poteſtate.eodem titu.Si vero quæris,an valeat quo ad patrem:& non valet:vt hac l.ij.reſponſio.niſi ſua peculiariter interſit.ſicut ſi extraneo ſtipularetur : vt l.ſtipulatio

5 iſta.§.ſi ſtipuler.& §.ſi quis inſulam.ſ.eo. † Secundo quæro, quando pater ſtipulatur filio in poteſtate exiſtenti:et confertur, ſtipulatio in tempus exiſtẽtiæ ſui iuris. De hoc vidiſtis in l.quo cũq;.§.ij.ſ.eodem.Et in hoc dic,Aut ſtipulatur filio vt hæredi: & ſi hæres extat,quæriť directa: vt l.auus.ſ.de pac.dot.Aut ſtipulatur filio,vt filio:& ſibi filio quæritur vtilis,ſiue ad excipiẽ-

dum.ſiue ad agendum:vt l.quodcunq;.§. a
j.ſupra.e.& l.vt iuſiurãdi.§.ſi liberi de ope.liber.et l.hęredi.§.nos autem ſupra de pac.Si ſtipulatur vt extraneo:non valet: vt l.ſi tibi.§.ſi pactus.ſ.de pac.Si vero eſt b
dubium,an vt hæredi,an vt filio:dicit gl. iu d. §.ſi pactus.Si nec ex verbis,nec ex alia coniectura,id perpendam,præſumo vt hæredi.& optime dicit.Declaro illam gloſſ.ſi pater ſtipulatur filio illud qđ non poteſt pertinere ad eũ,niſi tanquã ad hæredem:& loquitur tunc l.auus.ſ.de pac. dot.ꝙ vt hęredi videẽ ſtipulari.Quando que nõ poteſt pertinere ad filium,niſi vt ad filium,non vt ad hæredem,vt operę libertorum,quæ nõ tranſeunt ad hæredes extraneos:& tunc vt filio videtur ſtipulari,nec inſpicitur ex qua parte ſit hæres: vt l.vt iuriſiurandi.§.ſi liberi de ope.libe. Quandoque poteſt pertinere ad filiũ vt filium,& vt hæredẽ:et tũc in dubio vt hę redi.& ita gl.logtur.et eſt caſus ſ.de pac. 6
do.l.auus. Induco ad q. † pater recepit rem in emphyteuſim pro ſe,et filijs:an videatur vt filijs,vel vt hæredibus acquire re.Et dico quod iſta verba intelliguntur ordinate pro me primo:ꝓ filijs meis poſtea:vt l.Gallus.§.j.cum ſua gl.ſupra de liber.et poſthu.et l.vt iuriſiurandi.§.ſi liberi.ſ.de ope.liber.per Cy.in l.liberti libertæque.C.de ope.liber. et tunc dico ꝙ in emphyteuſi eccleſiæ,quæ non tranſit niſi ad filium:vt in auth.de non alienan. §. emphy.autem.collatio.ſecũda.tunc videb tur vt filio[b] ſtipulari,non vt hæredi:vt in operis.et ideo ad eos pertinet,etiam ſi nõ hæredes ſint:vt d.§.ſi liberi.licet ſit argumentum contra.x. col.an agnatus vel filius &c.j.ſed illud de iure conſuetudinario in feudis.Et hoc tenet Speculator de 7
emphy.§.nunc aliqua.verſi.clvj. † Quęro,an pater poſsit ſtipulari filio emancipato? Et dico ꝙ in illis caſibus,in quibus nõ c
poteſt ſtipulari filio in poteſtate,eiſdẽ nõ poteſt filio emãcipato,per eaſdem leges. In illis vero caſibus,in quibus filio in poteſtate poteſt:in illis et filio emãcipato q̃ riť vtilis:vt l.vt iuriſiurãdi §. ſi liberi.prout loqtur in filio emã cipato ſupra de ope.liber.et l.ſi genero.C. de iure do. Præter ea,probo per rationẽ:quia paria ſunt aliquid fieri in tempore, & cõferri in tẽpus:vt l.quod ſponſæ.C.de do.ante nup. & l. in tps.de hær.inſt.Sed ſi filio poteſt ſtipulari in tẽpus ſui iuris: 8
vt l.quodcunque ſupra eo.ergo &c. Quæro,an mater † poſsit ſtipulari filio? Et videtur ꝙ ſic:vt in l.Publia.in prin.cũ gl. ſ.depoſi.In contrariũ eſt veritas.Allcg.docto.l.debitor.in fi. ſ.ad Trebel.allega tu l.pactũ.C.de pac.conuen.& l.Caius.ſ. ſolu.matri.per locum a ſpeciali.Et reſponde ad l.Publia.qa ſi ibi non quæritur ex ſtipulatione matris:quia mater.ſed ſi eſſet ĩ quocũq; extraneo:vt plene dixi in §.ſi qs inſulã.l. ſtipulatio 9
iſta.ſ.e. Vlterius † ro an ex iſta ſtipulatiõe filij ꝙratur patri, 10
qñ filius eſt in patria poteſtate.dixi.ſ.e.l.ſi filius†. Vtrũ per ſi liũ emancipatũ quæratur patri. Doc dicũt ꝙ nõ:vt l.debitor.ĩ fi.ſ.ad Treb.alleg.ꝓ hoc l.ſi ſtipulatus.§.Chryſogonus.vbi ꝓ liberũ nõ põt quæri,ſic nec per emãcipatũ.Sed poſſes dicere q̃ eſt rõ,ꝙ filio emãcipato per patrẽ q̃ritur,et patri per filium nõ.Et eſt rõ,votũ patris ꝙ quærat filio.qđ votũ nõ eſt in filio et Cy.tãgit in l.ij.C.e.per Dyn.in l.qđcunque.§.j.ſ.e. tamen 11
nõ plene explicat. † Sed quæro[c] an pater poſsit ſtipulari filio monacho? R ñdeo ſic,vt d.l.vt iuriſiurãdi.in fi.de ope.li. Itẽ 12
an † pater poſsit ſtipulari liberis qui erũt nati et concepti poſt mortẽ eius,vt nepotibus,& filijs. Et vr̃ ꝙ non,vt l.prima.§.ſi quis proximior.cum ſi.vnde cogn. Cõtrariũ credo:quia illud

¶Opp.quia.Et vide eundem Bar.in l. ſi tibi.in §.ſi pactus ff.de pac.vbi eſt ſibi contrarius. Andre. Barbat.

¶Vt filio. Adde idẽ videtur tenere Paul. de Caſt.conſi.cxxxvj.& dum Alex.alleg.Ange.conſi.clxxx.hic quod nihil dicit, ſed dicit, hoc non decido,quia nõ ſum ſuper hac parte cõſultus.Sed late vide in conſiliſs Alex. ea.quæ hic explicat in lectura conſi.viij. iij.vol.& cõſi.xliij. j.vol.& inquantum tangit de emphyteuſi eccleſiaſtica an trãſeat ad extraneos hæredes,in l.etiã ſupra ſol.mat. concluſum fuit ex mẽte conſulentium ꝙ tranſit ad quoſcũq; deſcendentes non extraneos. Et an inſtitutus í re certa cũ hoc ꝙ plus petere nõ poſsit,poſſit ad bona emphyteutica habere recurſum.vide Bart.cõſi. lv.& lx.Petr.de Anch.funt ſibi cõtrarius nã cõſil.cccxx.tenet quod poterit habere regreſſum ad bona paterna.conſi. vero cxlij.incipro domina Paula.tenet contrarium. et quando quis accepit in emphyteuſim pro ſe et ſuis deſcendentibus tunc illa emphyteuſis quod veniat iure hæreditario, et admittaẽ fœmina, tenuit bal.conſi. cclxix.iij.libr. circa fin. conſilij.

¶Sed quæro. Alle. Bar.ſibi contrarius in l.ex facto.§.ſi qs. ff.ad Treb. Andre. Barba.

a ¶ Iſtā q. Limitatio hæc de dupla videt̃ cōtra l.pater.de eui. & §.ſi ſecūdus.reſpō de ꝙ non fuit ſecuta euictio. Et adde ad dictum Bar.quod dicit Rayn.ſ.ꝙ re euicta à donatario donator agit cōtra ſuū donatorē de euictione,ſi donauit animo remunerādi intereſſet ſua,cū non ſit liberatus ab obligatiōe antidotali rem euictā nō fore: vt ſ. mandat.l.idemq́ʒ.§.fi.cum ſequen.And. Barba.

ſolum quo ad hæredes : vt lege Paulus.§. Paulus.de bonis lib.vbi eſt caſus. Quid
13 ſi mater†accepit rem in emphyteuſim pro ſe,et filijs ſuis,ſeu liberis. Videtur ꝙ eis nō quæratur,vt dictum eſt.Sed contra puto: cū hæc ſtipulatio interponatur,primo ſuꝑ re quæ eſt,vel futura eſt ipſius matris,iure vtilis dominij.ergo &c.vt d.l. Publia.& quod dixi in l.ſtipu.§.ſi ſtipuler.& §.ſi qs īſulā.&ꝓbat̃ x.coll.de feudo fœminæ.c.j.

1 *☞Donatio quando incœpit à præcedenti conuentione,donans ſemper tenetur de euictione.*
2 *Quādo in obligatiōe eſt dari:obligatus tenetur de euictiōe.*
3 *Libellus in caſu euictionis qualiter formetur.*
4 *Solutio facta adiecto in obligatione,quando poßit ab eo repeti.*
5 *Si rem emptam,pro qua mihi fuit promiſſa euictio donaui,& à donatario eſt euicta:an donatarius agere poßit de euictione.*
6 *Cautela pro apponenda clauſula in contractu emptionis,vt emptor poßit denunciare authori authoris ſui.& quando hoc poßit ibi.*

I Vlianus ſcribit.

Qui fundum. Si in re ſoluta deficit aliquod ius, adhuc ipſa res peti poteſt.h.d.ibi: vt ſibi de euictione promittatur.Nota formam libelli. Opp.dicitur hic,ꝙ poſſum petere de euictione mihi caueri.Cōtra : quia cui debetur res ex cauſa lucratiua,non debetur de euictione:vt l.Ariſto.§.fi.ſ.de dona.& l.ij.C.de euic.Huius cōtrarij timore dicit glo.& Petr.ꝙ hic præceſsit contractus,ex cuius natura debetur euictio.non dicunt verum,quia quando quis eſt obligatus ad dandum,tenetur de euictione,vt hic:quia fuit ſti-
1 pulatus dari:& hoc eſt quod dicunt gl. Aut donatio†cœpit à præcedenti conuentione : & ſemper tenetur de euictione,quia fuit ſtipulatus dari:vt eſt glo.not.l.ij.C.de euict.& l.Ariſto.ſ.de dona. Opponi.de l.ſi domus.§.de euict.ſ.de leg.j.Glo.dicit,hic præceſsit contractus,ex cuius natura debetur euictio.
2 Dy.in l.ſi domus.ſ.de euictio.reprehendit iſtam gl.quia†quando eſt obligatio dandi:ſemper tenetur de euictione,& non poteſt peti euictio,ſed ipſe fundus petitur principaliter : vt de euictione caueatur,vt hic. Vlterius procedo,& videtur ꝙ non debeam petere rem,quia eam habeo:ſed debeo petere quod mihi deeſt:vt l.ſi ſtipulatus.§.j.de ſolutio.& l.eum qui ita.§.penul. ſ.eo.Glo.ſoluit,& bene. Oppo.de l.& eleganter.§.non ſolū. ſ.de dolo.Glo.ſoluit.dic vt ibi plene not.per Cy.in l.exhibitio-
3 nis.C.ad exhiben. †Quæro,quomodo formet̃ libellus.Cy. in l.exhibitionis.dat plures formas. Dico tibi,ꝙ facias iudicem clarum de eo quod petis fundum:nō vt fundus detur,ſed vt de
4 euictione caueatur,vt hic in tex. †Quæro an ab adiecto poſſit repeti,& qua actione? De hoc eſt opi.in gl.Tu dic quādoq́ʒ aliquid ad ſolutionem adijcitur animo donandi:& non poteſt ab eo repeti,vt hic,in fine.expreſsius ſ.de vſufruc.l.ſed & ſi qs in principio,Quandoque adijcitur non animo donandi,& conſtat:& tunc aut præceſsit mandatum,& tenetur actione mandati,vt hic.Aut mandatum non præceſsit:& tunc aut eſt adiectus præſens : & tunc videtur repeti actione mandati.aut non præſens:& tunc actione negotiorum geſtorum. Et hoc modo debent concordari opi.glo.& glo.in §.ſi quis alij.Inſti.de inuti.ſtipu.in dubio donare non præſumitur:vt l.cum de indebito.
5 ſ.de proba.& hæc not.in glo. †Quæro,vendidi tibi rem:de euictione promiſi:iſtam rem alij donaſti,& à donatario eſt euicta,an de euictione poſsit emptor agere? & Iaco.de Are.dicit, quod hic in fine eſt caſus ꝙ non,& bene.Glo.eſt in l.ſi pro re.in vlti.glo.ſupra de euict.Et quidam voluit iſtud dictum intelligere diſtinguendo,aut ille fuit ſimplex donatarius:& tunc procedit dictum iſtorum,& glo.Si vero gratia remunerandi:& tunc de euictione tenetur.Adducunt l.idemq́ʒ.§.fina.& l.ſequen.&
a l.ſi vero non re.in principio.ſ.mand.Iſtam quæſtionem [a] format
6 Iacobus de Are.Et prædicta puto†vera,ſi ſimpliciter facta eſt donatio rei:ſed ſi inſtrumentum donationis eſſet pingue , ſicut fieri conſuluit:vt donauit rem:& omne ius ſibi competens,vel competiturum in re,vel eius occaſione,faciens eum procuratorem in rem ſuam,&c.tunc talis donatarius poſſet illi primo vēditori denunciare,& re euicta de euictione agere. Caſus eſt no. ſ.de euictio.l.ſi res.Quod tene menti pro inſtrumentis emptionis : quia poſſet dicto caſu emptor directo denunciare authori authoris ſui,& euitaretur circuitus : qui not.in d.l.ſi pro re. Et prædicta puto vera quantum ad actionem ex empto,vel præſcriptis verbis pro euictione.Sed in actione ex ſtipulatu pro dupla : ſecus quia illa habet conditionem,ſi euincatur ei vel eius hæredi:quod hic non eſſet,ideo non committeretur:vt l.ſi cum venditor.§.ſi ſecundus.ſ.de euictio.Facit quod not.in d.l.ſi pro re.Item in caſu prædicto cum authori authoris ſui denunciaret, debet exprimere ꝙ hoc facit tanq̃ procurator in rem ſuam,ſeu ex iure ſibi conceſſo,&c.non vt ſimplex donatarius : vt hic,& d.l.ſi res.Item emptor qui habet bona authoris ſui tacite obligata pro euictione , poſſet ex vigore vtilis ſibi competentis pro hypotheca denunciare authori authoris:vt d.l.ſi res.in fi.quod etiam hodie procedit , ſi proximus author non eſt ſoluendo. Alias eſt dubium propter diſcuſsionem,quæ ſecundum quoſdam debet præcedere,antequam iſta via poſsit intentari:vt no. per Cy.in l.nomen.C.quæ res pig.ob.poſ.

1 *☞Affectionis ratio habet locum in contractibus bonæ fidei,nō in contractibus ſtricti iuris.*
2 *Filius poteſt cogi inuitus emancipari ex cauſa.*
3 *Emancipatio quando ſit honor,& quando ſit pœna.*
4 *Reductionem non petere qui promiſit in laudo ſub pœna,intelligitur niſi iniquè fuerit arbitratus.*
5 *Caſtrum qui promiſit defendere,non tenetur defendere,quando iuſtè ſibi bellū infertur.*
6 *Exhæredatio quòd poßit fieri de extraneo.*
Parentes à filijs qua ratione exhæredari poßint.
7 *Qui non poteſt facere de iure,quando debeat facere de facto ad euitandum pœnæ commißionem.*
Conditio impoßibilis,ſi ius ei non reſiſtit,ſed ei non aßiſtit,non uitiatur.
Ad actionem conſequendam ſufficit de facto fieri,licet de iure non poßit.
8 *Barto.à quo fuerit literis eruditus:& quòd in xiiij.ætatis ſuæ anno ſub Cyno in ciuitate Peruſij incœpit in legibus ſtudere:in uigeſimo anno Bononiæ diſputauit:& in uigeſimo primo doctoratus fuit.*
9 *Qui promiſit aliquem ut filium alere ſub pœna,ſi expulit eum de domo ſine iuſta cauſa, ſtipulatio pœnalis committitur.*
10 *Promittens aliquem alere ut filium ſufficit ipſum induere arbitrio iudicis,licet non induat ut alios filios.*
11 *Promittens aliquem alere ut filium ſub pœna,tenetur eum tradere in diſciplinam,ſi facultates eius patiuntur & conditio perſonæ pueri non repugnet.*
12 *Promittens aliquem alere ut filium,non poteſt ipſum exhæredare ſine cauſa,aliàs pœna committitur.*
13 *Exhæredans eum quem promiſit tractare ut filium cum cauſa,licet non probetur per hæredes:tamen non incidit in pœnam.*
14 *Inſtituens illum etiam ex modico,non incidit in pœnam.*
15 *Promittens aliquem tractare ut filium,ſi decedat inteſtatus,non incidit in pœnam.*
16 *Cautela pro conficiendo inſtrumento,quando aliquis promittit aliquem tractare ut filiū.*
17 *Ciuitas ſi promiſit fœneratori tractare ipſum ut ciuem,ſi poſtea fecit ſtatutum,ut nō poſſit petere debitum uſque ad tres annos:non dicitur contrauenisſe promißioni:ſecus ſi promiſit eum tractare ut alios ciues.*

Qui aliquem tanq̃ filium tractare promittit,ipſum emancipare,inſtituere,vel exhæredare tenetur,de iure,vel de facto:alias pœna cuicunq́ʒ ſtipulatori cōmittitur.hoc dicit.Iſta lex conſueuit reputari difficilis:& habet caſum ſingularem qui non eſt alibi.Primo ponit tres quæſt.Secundo vnam reſponſionē generalem,ex qua colligitur reſponſio ſecundæ quæſt.Tertio ponitur reſpōſio tertiæ quæſt.Quarto ponitur reſponſio primæ. Secunda ibi,reſpondi ſtipulatio. Tertia ibi,ſed videamus.Quarta ibi,in eo autem.In tex.ibi,propulerit.ſubaudi hoc non faciunt partes,ſed eos retinēt,& alūt, vt l.ſi quis à liberis.in princi.de lib.agno.& ideo hoc caſu pœna committitur ſecundum Iac.de are.ibi committatur.certè ſic, vt j.verſi.ſed & ſi is.Ibi,agentis fuerit.ſubaudi,certe nihil,Ibi ſtipulatio committatur.& certe non committitur,vt ver.ſed videamus.Ibi,reſpondi ſtipulatio.Sol.quædam generalis ad omnes prædictas quæſt.ex qua colligitur determinatio mediæ quæſt. ſecundum Dy.Ibi committetur ſtipulatio.ſubaudi à quocunq́ʒ ſit traditus.Sed videamus.Iſta ſubdiuiditur.Primo ponit ſolutionem tertiæ quæſtio.Secunda ibi,quid ergo.tollit vnum dubium circa illam.Tertia ibi , quare dat conſilium. Quarta ibi, quo tamen.format vnum dubium circa dictum conſilium,& ſoluit vſq́ʒ ad verſicu.in eo.lege literam.& ibi an victo:ſubaudi propter probationis defectum vel iudicis ignorantiam vel iniuriam.Iaco.de Aret.vel quia excluſus erat tempore:vt C.de in integ.

integ.reſt.mi.l.ſi. Venio ad ſecundā particulā et opp.alteri ſtipulari,vel paciſci nemo pōt.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.ſ.e.ſed hic fuit poſita q.ī qua fuit ſtipulatus extraneus pro extraneo. Huius timore cōtrarij dicitur in vtroque,ſ.primo,& tertio,& non ſecundo.et vide gl.quæ incipit,i.eū expulit.Sed iſta ſol. nō vr̃ vera:quia ſupra Iuriſconſultus poſuit duos caſus. Vnū qn̄ nō adoptauit,aliū qn̄ adoptauit,licet tres fecerit q.ſed forte glo.habuit reſpectū ad ver.& quid interſit. vbi ponuntur tria dicta,ſ.ſi filius,ſi alūnus,et ſi cognatus.quare in ſc̄do non ꝓcedit,ſ.in alūno.Sed non video quare plus in cognato quā in alūno.Propter qđ dic vt ſeq.glo.quia intereſt mea rōne affectionis:ar.l.cū ſeruus ſupra mād.et vide gl.q̄ incipit.hoc pa-
1 tet lippis &c.Iſta ſo.nō eſt vera:†quia rō affectiōis hr̃ ī actiōibus bonæ fidei,vt l.cū ſeruus.qđ in ſtricti iuris nō reperimus cōtrariū,vt l.fideiuſſor ſupra de pact.q̄ eſt cōtra ſol,Dic et bn̄ ſc̄dm Dy.ꝙ hic ſibijpſi ſtipulatur et nō alteri & pœna cōmittitur,licet nō interſit:quia in pœnis intereſſe nō inſpicitur. Venio ad ver.ſed videamus.dicit̃ hic ꝙ exhæredatus habet q̄relā cōtra l.cū ī adoptiuis.§.ſed ne articulū.C.de adop.Sol.illud de iure nouo:hoc de iure antiquo.et vide gl.quæ incipit,olim plane .Op.innuit hic ꝙ filius poſsit emācipari inuitus.cōtra ī corpore qui.mo.na.ef.ſui.§.generaliter.l.nec auus. C. de emā.
2 li.dico†ꝙ illæ leges debēt determinari per iſtā,ꝙ filius nō pōt cogi emācipari niſi ex cā,vt hic et ſicut pr̃ cogitur ex cā eman
a cipare filiū: [a] ita filius cogitur recipere,licet cōtrariū dicat glo. et male.Inſt.qui mo.ius pa.po.ſol.§.fi.& d.l.nec auus.et d.l.ge
3 neraliter.ī auth.qui.mo.na.ef.ſui. Op.ꝙ emācipatio nō ſit pœna,ſed honor,vt l.filiofa.vt le.no.ca.l.vtrū ſupra eo.Facit l.cū oportet.§.cū aūt.C.de bo.quæ lib.Reſpondeo,et ſunt verba Iaco.de are. fateor ꝙ emācipatio quo ad quid eſt honor: quia ſoluitur patria poteſtas:quo ad quid eſt pœna,cū filius adoptiuus priuetur totaliter à ſucceſsione,vt l.cum in adoptiuis. C. de adop.Itē in naturali ſc̄dm iſta tp̄a erat pœna,quia admittebat ius agnationis,vt l.tutelæ ſupra de ca.di. Venio ad verſi.quare.Op.ſtipulatio illa ꝑ quā quis inuitat̃ ad delinquēdū, eſt nulla ipſo iure,vt l.cōuenire ſupra de pact.do.et l.ſi vnus.§. illud ſupra de pact.ſed hic inuitatur ad delinquēdū:ergo &c. Rn̄det gl.ꝙ debet intelligi qn̄ nō meruerit.& vide gl. q̄ incipit,hoc nō &c.ſed iſtud vr̃ cōtra tex.qui dicit victo in q̄rela.et ſic meruit.Et iſtud tenebat Gui.de ſuza.ad rōnē reſpondet ꝙ pater poteſt patriā poteſtatē exercere in filiū viuens qđ ſufficit.l.j.et iij.C.de patria poteſta.et l.cōgruētius.ſed illud nō placet mihi,quia pater in vita et in morte pœnam pōt imponere filio.Non ergo pact.contrahentiū poteſt remitti,vt l.iuris gētiū.§.ſi paciſcar ſupra de pact.Et per hoc filius inuitaret̃ ad delinquendū.et iō teneo gl.noſtrā quæ bene loquitur ꝙ nō ītelligat̃ victus cū cā, ſed ꝑ iniuriā iudicis,vel ꝑ ignorātiā,vel qa tēpus erat elapſum,vt dixi ſc̄dm Iac.de are. Sed op. ſi fuit victus per iniuriā in querela:hoc nō poterit refricari in actione pœnali,vt l.qui romæ.§.duo fratres. ſupra.e.ſc̄dm op.quam teneo.Sol.hoc ideo,quia iſta obligatio pœnalis cōmittitur alte-
b ri,quā filio [b] victo cui non pōt nocere filius.Et ſi ponis hūc filiū illi ſtipulatori ſucceſsiſſe.Rn̄.quia diuerſo iure petit,et ſic
4 pœnalis nō eſt acceſſoria ad primā actionē.Et ſic not.†ꝙ qn̄ dicitur in arbitrio ꝓmiſit nō petere reduci ad arbitriū boni viri,intelligitur niſi inique arbitratus fuerit per Dy.plene extra de re.iur.in c.ſcienti.li.vj.ꝑ Cy.C.de arbi.l.cū antea.ꝑ Gul.đ cu.in l.ſi vnus.§.illud.de pac.ꝑ Cano.de iureiu.c.quintauallis.
5 hic examinare cōtrariū eſſet difficile. Facit ad q̄ſtionē.†Quidā ꝓmiſit defēdere meū caſtrū,cōmiſi delictū ita qđ exercitus fit,q̄ritur an iſte teneatur defēdere? Et certe nō tenet̃ defēdere qn̄ iuſte ſibi īfertur bellū,arg.huius l.& x.col.in tit.hic finitur lex.in c.dn̄o guerrā. Venio ad ver.ī eo.aūt et opponit̃,ſtipulatio q̄ teſta.facultatē eſt nulla,vt l.ſtipulatio hoc mō ſupra. e. Gl.tua magna eſt.q̄ hic trāſit ꝑ aliud,et aliud,et viđ gl.mag.ī fi.et dico qđ magna eſt dr̄ia inter vnā et aliā,quia aut erat filius adoptiuus,et nō poterat exhæredari īiuſte,et ſicut an̄ tenebat̃ ita et mō,ſed ſi an̄ exhæredauit,idē:quia pōt exhæredare ſicut prīo.In eo vero qui nō eſt adoptatus,ſed ꝓmiſit ſimplicit̃ tractare cū vt filiū,idē,qa ita poſtea ſicut prīo poſſū relinq̄re cui volo,licet habeā īſerere illa verba de facto exhr̄do &c.vt not. hic.Sed ſi poneremus ꝙ iſtū nō adoptatū promiſiſſet non exhæredare : tūc faciēdo teſtamentū prætereundo incideret in pœnam,ex vigore primi capitis,vt hic in fin. exhæredādo incideret in pœnā ex vigore iſtius ſecūdi capitis:& ſic metu pœnæ cogeretur eū inſtituere. Et ideo tūc dicerem nō valere:quia auferret liberam teſtamēti factionē. Venio ad ver.quo tamē.Opp. dicitur hic ꝙ habet vtrāq́ʒ actionē. Opp. Inſti.de inoffi.teſt.§.tam aūt.l.maximum vitium.in medio.C.de liber.præteri.Sol. Iſta duo remedia dantur ad diuerſa: ideo
c cōcurrūt.Venio [c] ad vltimā partē:& quæro de intellectu ver.ſed & ſi is.& iſte ver. legit̃ in gl.quinq́ʒ modis. Primò in eo qui non adoptauit ſi emācipet,vel exhæredet, pœna eſt cōmiſſa,licet nō cum effectu.& vide gl.quæ incipit R.& M.Iſta lect.non eſt vera:qa iſte nō tractauit eum alias quā vt filiū:qa hoc ſolet in filio fieri:iō ſtipulatio nō eſt cōmiſſa:& ſic nō obſt.exceptio. Alia eſt lect.Hug.& differt à præcedenti: qa illi dicebāt ꝙ pœna cōmittebatur ſine effectu : qa obſtat exceptio.hic cū effectu pœna committit̃:& iſta verba licet ſuperuacua aliter exponit.vt patet ex gloſſ.Sed iſta eſt mala lec.qa patrio iure vtit̃. Tertia lectura eſt ꝙ quærit̃ an pœna ſit cōmiſſa. Tex.nō reſpōdet,ſed ipſi ſic:& pœna nō eſt cōmiſſa.Et vide gl.ibi , terrij legūt &c. Sed iſta lec.vr̃ velle ꝙ ſtipulatio cōmittatur,& ſic eſt cōtra caſum ver.rn̄di ſtipulatio:& illi qui volūt hāc tenere dicūt ꝙ ille verſi.corrigit̃ per iſtū vltimū.& vide glo. circa prin.huius l.quę incipit,i.eū expulit &c.ibi,& caue &c.Sed iſta nō eſt vera:qa nō eſt veriſimile velle ſe incōtinēti corrigere.& ſecūdū oēs iſtas tres lec.exponit̃ hic q nō fecit,i.nō adoptauit.Eſt alia lect. Azo.& illā tene,& ſecūdū illā expone ꝙ hic non fecit , id eſt non exhæredauit vel emācipauit &c.expone vt in gl. Quinta lect.eſt ꝙ loquat̃ in vere adoptato.& expone vt in gl.j.nō emancipauit,ſed de domo expulit,& pœna eſt cōmiſſa,ſed ſecūdū hāc non eſſet rn̄ſum primæ q.& qa eſt cōtra mētē literæ.Tene ergo lec. Azo.ſecūdū quā no.ꝙ emācipatio & exhæredatio eſt res inepta in extraneo.Secūdo no. ꝙ qui non pōt facere de iure debet facere de facto ad euitādū pœnæ cōmiſsionem.
6 †Opp.quod exhæredatio poſsit fieri de extraneo,vt l.iij.§.ſi emācipatus.de bo.poſ.cōtra tab.Sol.hic loquitur in extraneo prorſus cui nullo iure eſt debita hæreditas: ibi in filio emancipato qui non eſt oīno extraneus , vt no.C.de impo.lucra.deſcri.l.j.§.cæteri.li.x.Rō:qa exhæredare ſignificat hereditate priuare,ſed ille cui nullo iure debet̃,nō pōt priuari, vt l.decē.ſ.e.ſed filio emācipato debet̃ de iure prætorio,vel hodie de iure ciuili.Facit ſ.de inof.teſt.l.cū ꝓponas.eadē rōne pn̄t exhæredari parentes à filijs,vt l.j.& l.pater filiū.ſ.de inoffi.teſt. & ibi no.& C.ad Tertul.aut̃.in teſtō.& idem in fratre,vt l.fratres.C.de inoff.teſt. Opp.ꝙ ēt prorſus extraneū.licet exhæredare,vt ſ.de hære.inſtit.l.paterfa.teſtō.Solu.ibi extraneus erat inſtitutus:& ſic aliquo iure ſibi debebatur,vt ibi,& no.de teſta.mili.l.ſi certarū.§.j.Secus ſi nullo modo eſſet inſtitutus , vt hic: adeo ꝙ etiam ſi poſtea adoptaretur nō confirmaretur,vt l.non putauit.§.ſi quis emancipatū.de cōtra tab.no.in l.filio.in prin.
d de lib.& poſt. Opponi.filius [d] poteſt exhæredari ſicut extraneus,vt l.iij.in princi.de lib.& poſthu.ergo eadem ratione extraneus : quia iſta paria ſunt,vt no.ſ.de pact.l.ſi tibi.§.ſi pactus.

P. PAV. P.

a ¶ Emācipare filium. Vide Cō.cōſ.lxxxij.inci.caſus talis eſt.

b ¶ Alteri quam filio. Adde ꝙ Pau.de ca. dicit hāc ſol.eē notādā:ex qua īfert ꝙ ſi ī cā euictiōis eēt lata ſnīa cōtra ēptorē q̄ nō ꝑiudicaret ēptori qa nō eēt denūciatū &ageret ꝑ euictiōe, poſſet allegari ꝑ vēditorē ꝙ illa ſnīa fuit iniuſta & ꝙ ſibi nō habet ꝑiudicare:qđ dicit mēti perpetuo notandum.

c ¶ Venio.Dicit bar. ꝙ ꝓmittēs aliquē vt filiū tractare nedum tenet̃ ei alimēta præſtare, ſed ēt ſumptus ſtudij,ꝑ l.qui filiū.ſ. vbi pup.Sed addē ꝙ hoc ē falſum ex ſuis dictis l. de bonis.§. nō ſolū.ſ. de Carb. edic.dic vt ibi ꝑ eū. Ex his infero, ꝙ qn̄ pr̃ vult aſsignare filio partē vt habitet ſeorſum ab eo forſan ſeductus nouercalibus īſtigatiōibus ꝙ habeat iuſtā cām q̄relādi, cū nō tractat̃ vt filius. & non eſt alibi. Andre. Barb.

d ¶ Op.filius.In verſ. ſolet facere. Per hoc determīat̃ qō Burgēſis,quē Comes ꝓmiſerat manumittere : qa nō tenet̃ Comes ſi non defendit eū,& ꝓtegit īiurias. hoc eſt ꝙ ſi liga ſit īter duas ciuitates, aut dn̄os,et viciſsim ꝓmittūt ſe defendere , vt moris eſt. Nā ſi vnus ſine cā īcipit guerrā contra tertiū non tenebit̃ colligatus dare ſubſidiū in tali guerra.Caſus eſt hic.Ad euitandū tn̄ ſcādalū moris eſt in pactis ligę apponere ꝙ nullus teneatur dare alteri ſubſidiū ī guerra noua q̄ inchoaret̃ per colligatos ſine ſcientia aliorum colligatorum. Andre. Barba.

a ¶Quid si exhrdat. Adde Pau.de ca.hic q dicit ꝙ si auderet, diceret determiationem Iuriscõsulti nõ fuisse æquã nec bonam,sed ꝙ debuerit facere drĩã an iuste exhrdet, & nõ incidat ĩ pœnã, siue promisit expsse non exhrdare,siue dũtaxat vt filiũ tractare an iniuste: & tunc non tractat vt filiũ,& ĩcidit in pœnam, ẽt si dũtaxat ꝓmisit tractare vt filium.sicut cũ ꝓmisit nõ exhrdare,& vide ꝑ eum.

b ¶Quid si ĩtestatus. Adde sed qd si fecit testm̃,& prçterit,an statim cõmittaẽ pœna.Pau.de cast.dicit putare ꝙ nõ, sed ita demũ si cũ illo testõ decedat.& sic cõmittiẽ cõtra hrdes.Item refert Pau.d.ca.Ange.notare hic qđ pr̃ nõ p̃t filiũ expellere de domo, & ei p̃stare alimẽta extra domũ & restituere dotem vxoris:qa forte habet nouercã quæ stat cũ illo ĩ cõtinua rixa:imo dicit quod posset ĩplorare offm̃ iudicis,vt pr̃ ipsum retineret. Qđ limitat Raph.nisi iudici ꝓ bono pacis videatur cõtrariũ.ꝙ Pau. placet ar.l.æqsimũ. ŝ.de vsufru.sic et ecõtra dicit ipe Pau.vidisse Senis, ꝙ filius nõ põt cogere patrẽ p̃stare sibi alimenta extra domũ, nec restituere dotẽ si offerat alimẽta ĩ domo, &vellet sustinere onera mr̃imonij, nisi ipm filiũ emãcipasset:qa tũc posset patrẽ cõpellere ad restituẽdã dotẽ vxoris, scđm Cy.& Bal.ĩ l.ij.C.fa.her.subdit secũdũ Bal.& Ange.ĩ l.si cũ dotẽ.ĩ prin.so.ma.idẽ eẽ si nõ emãcipasset, sed sponte sua recessisset. Cui adde hic vltimo dictũ Pet.de anc.cõsil.ccxxxix.

c ¶Ad qõ.Adde qđ Pau.de ca.transit cũ decisione Bart.

& dixi.ŝ.e.l.ꝙ dicitur.So.illud ꝓcedit demũ patre sciẽte,vt ibi not.in d.l.iij.& ideo licet hæc verba dicãt de eo vt extraneo:tñ mens exhæredãtis est exhẽredare eũ propter demerita q̃ contraxit vt filius. Sed in §.si pactus.habuit respectum ad merita vt extraneꝰ.Ex prædictis collige distinctionem per teipsum.

7 †Venio ad vltimũ dubiũ & opp.quãdo stipulatio concipiẽ sub cõditione impossibili,nũq̃ cõmittiẽ,vt l.impossibilis.& l.si homo mortuus.ŝ.e.hic dicitur contra: quia impossibile est ꝙ extraneus emãcipetur vel exhæredeẽ: & tñ tenetur. Dyn.ponit hæc verba. Not.illud ꝙ diciẽ ꝙ conditio impossibilis vitiatur. Verum est cõditio impossibilis de natura vel de iure,cui ius resistit. Tunc enim reijcitur:quia turpis,secus si ius ei nõ resistit, sed ei nõ assistit:& tũc saltem de facto debet impleri ne pœna cõmittaẽ.& istud est multũ no. No.ergo ad euitãdum pœnæ cõmissionẽ sufficit de facto fieri si de iure nõ p̃t. Hoc iõ hic:qa cõtrahentes hoc senserũt. Nõ enim poterat de iure tractari vt filius qui non erat filius,de facto ergo intellexerunt. Sed pone ꝙ promisi tibi Stichum ex causa lucratiua sub pœna: quia stichus effectus est tuus ex causa lucratiua liberor sine dubio nec teneor dare tibi de facto,vt ŝ.tit.j.l.omnes.& ŝ.eo.l.inter stipulantem.§.si rem. Item quãtum ad actionem consequendam,sufficit de facto fieri, licet de iure nõ possit,vt l.mulier.§.penul. de condi.instit.& l.Mæuius.de conditio.&demõstr. Vtrum autẽ sufficiat de facto fieri tangam in l.cõtinuus.§.cum quis.j.e.

8 †Vltimò: qa hæc lex habet materiã singularẽ,& ego habui vnũ magistrũ qui me primas literas docuit qui vocabatur frater Pet.de Asisio:nunc verò in ciuitate Venetiarũ vocaẽ frater Petrus Pietatis,sic dictus:quia locũ ibi erexit,qui domus pietatis vocatur:vbi infantes expositi nutriẽdi recipiũtur:vir est expertus nullius hypocrisis,miræ sanctitatis,apud me & oẽs q eũ bene noscunt,cui gratias ago exemplo Aquilij Reguli.ŝ.de dona.l.Aquilius.qui dũ me rexit,custodiuit à lapsu,& dei gratia,& sui doctrina me talem reddidit: qđ in xiiij.anno ætatis meæ in ciuitate Perusij sub dño Cyno de Pistorio iura ciuilia audire incœpi:& eius perseuerãte grã taliter continue studendo profeci ꝙ in xx. anno Bononiæ repetẽdo, & disputando publicè de iure respõdi,& demum in xxj. anno doctoratus sui, & ex multo amore quẽ ad illius fratris Petri bonitatẽ gero: cùm calamus hoc scribit cordis oculus lachrymatur: ipseq̃ vir venerabilis Pet.dixit mihi,quòd plures ex illis pueris expositis alijs tradidisset hoc pacto ꝙ eos non aliter quã vt filios obseruarent.

9 †Igitur pro hmõi legis declaratione quæro circa primum casum quid si eũ de domo expulit.Iac.de are.rñdet quod pœna cõmittiẽ,vt dixi super tex.ꝙ puto verum,nisi hoc fecerit
10 ex iusta cã,vt l.iij.& iiij.C.de patr.pote.& hic. †Quid si eum non induit,sicut alios filios. Puto sufficere si facit id ad quod tenetur arbitrio iudicis,vt l.si quis à liberis.§.si vel parens.de lib.agno.hoc est ꝙ faciat id ad quod filius posset cum cogere.
11 †Quid si nõ tradidit eũ in disciplinam? Puto stipulationem committi si facultates eius patiuntur, & conditio pueri personæ nõ repugnet,vt ŝ.vbi pu.edu.d.l.qui filiũ.hoc enim puto
12 filium posse petere à patre per d.l. †Quid si eum exhære-
a dat [a] sine causa? Puto hodie stipulationẽ committi: quia eum aliter tractat quàm filium,vt C.de libe.præteri.authẽ.nõ licet.

13 †Quid si ingerit causam in exhæredatione, & hæredes non probant causam. Pœna nõ cõmittitur:quia ipse eũ tractauit vt filium,saltẽ de facto,vt hic probare aũt vel non incumbebat ei.

14 †Quid si eum ex modico hæredẽ instituit? Respõdeo:idem quia cũ tractauit vt filium,vt l.omnimodo.C.de inoffi.test.nõ tamen habebit ius agẽdi ad supplementum sicut hic non habet quærelam,sed si oĩno preterijt pœna committitur,vt hic patet.

15 †Quid si intestatus [b] decedit? Rñ.pœna nõ cõmittiẽ.nõ enim
b aliter &c. Sed an hẽredes teneãtur sibi ad aliquid? Rñdeo si in promissione nulla est facta mentio hæredis,hæredes nõ tenentur:qa vti patrio iure cohæret personæ.Sed si facta esset mẽtio teneretur hæres tractare vt filiũ testõris seu fratrem:aliàs pœna
16 cõmittereẽ. Cõsulo ergo† ꝙ faciat promitti expressè alicui publicæ personæ recipiẽti pro dicto infante,quod ei alimẽta præstabit ipse,& sui hæredes:& quod eũ doceri faciet artẽ aliquã, prout puer aptus apparebit. Si enim ita sub nube stipulatio cõ-
17 cipiatur.dubitationem recipit,vt vidistis suprà. Vltimò† hæc
c lex facit ad qõnem [c] quã habui de facto. Ciuitas promisit cuidã fœneratori eum tractare vt ciuem:demũ ciues fecerunt statutũ quòd illi fœneratori non liceret petere debitum vsque ad tres annos,quærebatur an esset factum cõtra pacta.dixi per istam legẽ ꝙ non:quia eum tractauit vt ciuẽ:quia etiam contra ciues suos consueuit cõcedi exceptio dilatoria l.quoties.C.de preci. impe.offe. Sed quid si dixit eũ tractare vt alios ciues? Certè tunc faciendo contra eum legem specialem faceret contra pactum:ita hic si promisisset eum tractare vt alios filios. Vnde sis cautus quando talia pacta fiunt.

Filiusfamilias. Si stipulatio sub conditione potestatiua cõcipitur quantũ ad acquisitionem tempus existentis conditionis inspicitur.h.d. Oppo.de l.si filius.ŝ.eod.Sol.glo.vt ibi,& tu dic vt ibi plenè dixi.

1 ☞ *Stipulatio semel commissa,an sæpius committatur.*
2 *Promissio facta per aliquem sine expressione hæredum suorum, quando transeat ad hæredes.*
3 *Stipulatio facti affirmatiuè concepta quando transeat ad hæredes stipulatoris.*
4 *Stipulatio facti affirmatiua quando transeat ad hæredes promissoris.*

Si sic stipulatus. Breuiter dicit. Stipulatio semel ad interesse commissa,si factum est reiterabile iterum committetur quoties contra fiet.nisi aliter actum sit.hoc dicit. Expedio gloss.magnam, quæ est circa finem.Et opp.quòd stipulatio non committatur sepius,vt l.venditor ex hæreditate.ŝ.de hẽred.ven.Solu.stipulatio non committitur ad idem,sed ad diuersa. Opponi.de l.si duo.in fin.ŝ.de arbit. Breuiter dicit gloss.hic,ibi in stipulatione pœnali,quẽ non committitur nisi semel tantùm,nisi sit dictum quod toties &c.hic in interesse.gloss.in l.contraria loquitur magis intellectualiter,ibi loquitur quãdo est pura pœna:quasi diceret loco contemptus apposita:hic loquitur quando est interesse. Idem si esset pœna apposita loco interesse in casibus in quibus per commissionẽ pœnalis stipulationis prima non nouaretur: tunc enim toties committeretur,quoties contra fieret in eo quod interesse excederet pœnam,vt l.si quis à socio.ŝ.pro socio.& l.prædia.de actio.emp. Oppo.ŝ.eod.l.si ita quis stipuletur. Solu.hic loquitur quando committitur ad aliud quod principaliter in obligatione non deuenit:ibi ad id quod principaliter in obligatione deuenit:& ideo ibi semel committitur.

1 Reassume ergo † verba Dyn.ŝ.eodem.l.si ita quis aliquibus additis. Si quæris vtrum stipulatio semel commissa amplius committatur: aut est commissa ad id quod principaliter in stipulatione deuenit,& amplius non committitur,vt l.si ita quis. ŝ.eodem.& l.venditor.in princip.ŝ.de hæredi.vend. Aut committitur ad aliud, vt ad interesse: & tunc aut factum est reiterabile: & toties committitur,quoties contra factum est:vt hic. Aut non est reiterabile: & tunc aut fuit commissa ad totale interesse, & nunquam amplius committitur, vt l.cùm quærebatur.j.iud.solu.& l.quia dicitur.de eui. Aut ad particulare interesse fuit commissa: & iterum potest committi, vt l.si procurator.j.rem ratã habe. Aut loqueris in pœna:& tunc aut est mera: & tunc non committitur: nisi fuerit dictum toties &c.vt l.si duo.in fine.ŝ.de arbit. Aut in pœna quæ apponitur loco interesse: & tunc aut pœna est nouata, & amplius non potest committi

committi:quia sublata est pœna,vt l.obligationum ferè.in fi. ŝ.titu.j. Aut non est nouata:& tunc sæpius potest cõmitti, vt l.si quis à socio.ŝ.pro socio.& l.prẽdia.de act.empt.habetis expeditam gl.magnam.

2 †Restat aliud dubium. dicitur hic promisisti per te hæredemq̃ tuum:quid si nõ fuerit facta adiectio hæredis? Gloss.parua dicit idem. Idem dicit glo.in l.si ita stipuler.ŝ.eod. Petrus de bel.perti.& Cy.eum sequendo in l.veteris. C.eo.tenent contra.& dicunt ꝙ stipulatio negatiue concepta est personalis,nisi sit expressum de hẽrede,vt l.qui in futurum. §.j.ŝ.de pact.& ideo dicunt ꝙ ista gl.non dicit verum.Sed ipsi ponunt tria membra in quibus ista gloss.posset sustineri.Et debetis scire quod quædam stipulatio concipitur negatiue:id est in pacto:& tũc aut præcedit contractus,de cuius natura hæres tenetur,& trãsit ad hẽredes vt l.inter stipulantem.in prin.ŝ.eo. & l.emptorem.in fi.de act.empt. Aut nõ præcessit:& tunc aut est talis stipulatio,quæ non affert cõmodum, nisi transiret ad hæredẽ & trãsit,vt ŝ.e.l.si ita stipuler. Ibi eñ si stipulator decedit ante collectam vindemiam nullũ haberet commodum.nisi transiret ad hæredem. Aut afferret cõmodum etiam si ad hæredem non trãsiret,& nõ transit,nisi fiat expressa mẽtio de hærede.vt hic & ŝ.eo.l.ij.§.item si in facto probatur ŝ.de pac.l.iuris gentium.§.pactorũ.& l.quæ in futurũ.primum & secundum membrũ est verum,vt l.si necessarias.§.de vendendo.ŝ.de pig. act.Tertium non videtur verum,vt d.§.pactorum.ij.responso. & de libe.leg.l.non solũ.§.si liberationis verba.ideo Gul.de cu. & Iac.Butr.in tertio mẽbro videntur sic distinguere. Aut persona adijcitur verbo obligatiuo,seu ꝓmissiuo,vt ego promitto non petere,vel ex parte rei promitto tibi nõ petere: & tunc videtur pactũ seu stipulatio in rem:& persona adiecta ad ostẽdendũ eum cum quo cõtrahatur,& transit ad hæredem,vt d.§. pactorum.ij.rñso. Aut persona adijcitur verbo executiuo,vt promitto non petere à te,vel ꝙ non peteretur à me:& tunc pactum est personale,vt d.§.pactorum.& l.qui in futurũ. Ista verba sunt contra casum ŝ.l.stipulatio ista.in princi.in ver.sed si se. & l.in illa stipulatione per te non fieri.&c.Ideo in primis duobus membris,sto cũ Pet. In tertio dic,aut persona adijcitur solum verbo obligatiuo,seu promissiuo,& est in rem,vt dictum est. Aut verbo executiuo: & tunc aut adijcitur persona tertij, vt promittis non petere à Lucio Titio,vel non impedire Lucium Titium forte filium vel seruum.& est personale: & ad alios non porrigitur nisi sit actum, vt l.& hæredi.§.nos autẽ. de pact.& d.§.pactorum.& ŝ.eodem.l.stipulatio ista.§.hi qui. versi.cum vero. Aut adijcitur persona ipsius stipulantis seu paciscentis: & tunc si est talis quæ non potest habere hæredem, vt seruus & filius secundum ista tempora:tunc personale est:vt l.acquirent.§.j.coniuncta l.& hæredi.in princip.ŝ.de pact. Aut potest habere hæredem:& tũc in dubio intelligiẽ persona hæredis:vt d.§.pactorum.& d.l.stipulatio ista.in prin. Nec potes dicere quod illud sit ibi ex natura precedentis contractus: vt ibi patet ex solutione contrariorum:vt d.l.in illa.& l.non solũ. §.si liberationis verba.de lib.leg. Fallit si esset apposita aliqua dictio taxatiua:vt,promitto non petere à te solo,vel à te tantũ: vt d.l.non solum.§.tale de lib.le. Ita intelligo de pac.l.qui in futurum.quia subauditur,tantũ ibi secundũ Fran.Accur.& Iaco. de Bel. Item fallit si ex alijs coniecturis hoc apparet: vt d.§.pa-
3 ctorum. †Quẽro,quid de stipulatione factorum affirmatiue concepta:an transeant ad hæredes stipulatoris. Pet.& Cyn.dicunt indistincte quod sic per l.si pactum.de proba. Tu dic, aut præcedit contractus, de cuius natura est vt ad hæredes non transeat:& non transit,nisi sit dictum:vt ŝ.eod.l.stipulatio ista §.si quis ita. Aut non præcessit:& tunc aut quis stipulatur factum,quod cohẽret personæ stipulantis,vt operæ obsequiales, quæ ad hæredes vt ad hẽredes non transeunt,nec ad alium,nisi sit commissa stipulatio ad interesse:tunc transiret sicut quælibet stipulatio pecuniẽ creditæ:vt l.à duobus.de ope.lib.& l.fabriles.in fine.& l.operæ in rerum. Aut factum non concernit personam stipulantis,& ad hæredes transit:vt d.l.si pactum.ŝ. eod.l.qui Romæ.§.Flauius.& ŝ.eodem.l.stipulatio ista.§.sicut
4 enim. †Quæro an stipulatio facti affirmatiua trãseat ad hẽredes,seu contra hæredes promissoris? In hoc Pet.& Cyn.in d.l. veteris dicũt satis bene: Aut factum cohæret personæ:& non trãsit ad hæredes:vt ŝ.eo.l.cẽtesimis.§.j.& arg.C.de cadu.tol.§. ne autem. Aut non cohæret ꝑsonæ:vt l.si stipulor domũ fieri,vel librum scribi:habetur magis respectus ad ipsum corpus quod resultat ex facto,quam ad ipsum factum,et ideo diciẽ non cohærere personæ:tunc aũt,stipulatio est concepta in tẽpus mortis,vel post:et transit ad hæredem:vt l.fi.C.e. Aut nõ est collata in tempus mortis:et tunc aut factum non respicit industriam personæ:et trãsit ad hæredẽ:vt C.e.l.veteris. Aut respicit industriam personæ:et non transit:vt l.inter artifices. & quod no.infra de sol. tunc enim videtur cohærere ꝑsonæ, nisi esset obligatio contracta ad interesse:vt d.l.à duobus. Aut dubitabatur:& in dubio dic vt d.l.inter artifices.

1 ☞ *Promissio facta à penitus extraneo se facturum, & curaturum, ꝙ Titia cõsentiet in me, ualet. secus si extraneus esset coniunctus, uel ualde amicus pueri, uel puella.*
Coniunctus, & ualde amicus æquiparantur.
2 *Pignus pro matrimonio contrahendo dari potest, quando consistit in quantitate, et realiter traditur.*
3 *Stipulatio pro matrimonio contrahendo, an ualeat ut interesse, quando pecuniariter interest ꝙ non, nisi dolus fuerit commissus: quia tunc actione de dolo tenetur ad interesse.*
4 *Ratio quare datio arrharũ pro matrimonio cõtrahendo tenet, nõ promissio pœna.*
5 *Pœnæ legales in matrimonio quæ sint.*
6 *Promissio facta per aliquem se curaturum &c. & si non fecerit, promittit centũ nomine arrharum, non ualet.*
7 *Confessio facta ab altera parte se habuisse, & recepisse nomine arrharum: licet non appareat de numeratione, ualet.*
8 *Confessio receptionis arrharum utrinque facta, non tenet.*
9 *Datio arrharum hincinde facta ab utraque parte pro matrimonio contrahendo, non tenet.*
10 *Arrhæ si constituãtur in fundo, uel in specie, non tenet constitutio.*
Datio uel cõstitutio arrharum, in casibus, in quibus de iure non tenet, non firmatur iuramento.
11 *Promissio ꝙ quis monasterium intrabit, uel ꝙ Abbas ipsum recipiet, uel datio arrharũ pro intrando monasterium non tenet,*

Titia quæ. Stipulatio pœnalis interposita ĩter spõsos et eius parentes super sponsalibus, est ipso iure nulla.h.d. Op.C.de spon.l.fi.Sol.aliud ĩ arrhis,aliud in pœna:vt ibi dicitur in tex. Rationẽ.j.dicã. Op. stipulatio contra bonos mores est ipso iure nulla:vt ŝ.eo.l.generaliter.sed hic dicitur,ꝙ obstat exceptio doli.Sol.scđm Iac. de Are.dic exceptio doli.i.facti,vel intentionis. Oppo.de l. Titio.§.j.de condi.et demon.Sol.aliud est,quẽ inuitari ad nuptias spe præmij,vt ibi: aliud metu pœnæ,vt hic. Opp.de l. ea quæ.ŝ.de do.interˀ vi.et vxo.Sol.ibi erat magis amissio lucri,quã dãnum pati,vt ibi no. Op.ꝙ nec in spe lucri liceat:vt ŝ.eo.tit.l.si ita stipulatus fuero te sisti.§.fi.Sol.non licet spe lucri percipiendi ab altero ex coniugibus.sed ab alio sic:iõ ex ꝑdictis distingue per teipsum.

1 †Quæro,quid si extraneus ꝓmittit mihi sub pœna se facturũ,et curaturũ,ꝙ Titia cõsentiet in me,an valeat? Glo.dicit ꝙ sic.Glo.alle.nec bene ꝓbat. Melius probatur ꝑ l.mulieri & Titio.de condi.& demon.cõiunctis legibus alleg.in gl. Tamẽ doc. Moder.in hoc dicunt solẽniter, Aut ille extraneus est cõiunctus,vel multũ amicus sponsi,ita ꝙ verisimiliter metu pœnæ puer,vel puella cõsentiũt cõtrahẽti,& non valet eadẽ ratione,qua in patre,vel ĩ matre,vt hic,et l.hæres meus.in fi.ŝ.de cõdi.& demon. Aut est penitus
2 extraneus,& procedit hæc gl.† Quæro,an. possit dari pignus? Dic vt in gl.quæ bene dicit,quicqd dicat Cy.in l.j. C. si rec.prouin. Et ꝑdicta sunt vera,quãdo pignus datur ꝓ pœna,seu pro arrha,sed si pignus daẽ ꝓ ipso matrimonio,tũc est locus arrhæ,vt l.j.C.si rec.prouin.et per Inn.in c.gemma. extra de sponsa.quod est verũ si pignora tradãtur realiter,et cõ-
3 sistat in quãtitate,vt infra.tangam. †Quæro quid si mea pecuniariter interest? Glo.dicit forte valeat vt interesse vt supra de spon.l.ij.Idem ibi not.contra supra.e.l.si ita stipuler. Dy. distinguit. Aut volo petere interesse quod consistit in damno, & possum,quia non est pœna,vt l.si is cui.in fi.de furt. & leg. Proculus.de dam.infect. Aut interesse quod cõsistit in lucro: & tunc secus. Et ita intelligitur glos.supra eod.leg.si stipuler, Pe.et Ia.de ra.tenent indistincte quod non potest agi,quia secundum hoc potest agi ad pœnam,quatenus interest. qđ lex indistincte vetat.& Cyn.tangit C.de spons.leg.ij. Ego idem teneo per hunc tex.qui dicit quod ideo non valet,quia est cõtra bonos mores,ergo nulla,& ex ea nullo modo potest agi, vt supra eod.l.generaliter.sed si ille commisisset dolum, et sic feci expensas,fateor quod teneretur mihi actione de dol o ad

4 interesse. †Quæro, quæ est differētia in
ter pœnā, & arrhas. Ber. extra de spon. c.
gemma. videtur dicere ꝙ nulla est diuersi-
tas. ideo idem ius secundum canones, sed
secus secundum leges. Sed Inno. hāc diffe-
rentiam ibidem admittit. Quæ est ergo ra
tio? Post multa doc. dicūt ꝙ de facili quis
ꝓmittit pœnā quę consistit in verbo solo,
sed nō de facili dat magnas arrhas: & ideo
non sic de facili impeditur libertas matri-
monij: & hac ratione attenta dicunt ipsi ꝙ
si pœna respectu personarum est parua: ita
ꝙ verisimiliter nō impediretur ꝑpter hoc
libertas matrimonij quod pœna cōmitta-
tur: & si arrhæ sunt magnæ ita ꝙ verisimi
liter impediretur libertas matrimoniū nō
valet, & leges quæ fecerūt differētiā inter
arrhas, & pœnā, considerauerunt frequen
tiam sicut no. in simili ṡ. eo. l. si seruum. cir-
ca prin. in ver. si autē alienus. Ita tenet Iac.
de ra. & Pet. & Cyn. in d. l. fin. Et audio ꝙ
Io. and. idem scribit in d. c. gemma. Ego au
tem ab opi. gl. nostrarum, & Inn. non rece
do, scilicet ꝙ est differētia inter pœnam &
arrhas. Et dico ꝙ omnis pœna conuentio
nalis quantūcunq; modica non valet. Pri-
mo per d. l. fi. in fi. quæ præcise loquit̃: nec
per aliquā aliā distinguit̃. Item per l. neq;.
C. de nup. cū gl. quæ dicit ꝙ etiā si decem
ꝓmittātur nō valet. & ista est modica quā
titas. Item per l. ea quæ. ṡ. de dona. inter vi.
& vxo. vbi dicit tex. de viginti quæ est mo
dica quantitas: & tñ non valeret, nisi a do
natore ꝓcederet. Item per tex. ṡ. eo. l. si ista
stipulatio. vbi cōtenti esse debemus pœnis
legalibus: & sic per vnum denariū esset di
ctū vltra nō valet. Item per hanc legē non
obstat quod in d. l. fi. permittit pacisci vsq;
ad quadruplum: quia illa est pœna legalis
ex eo ꝙ de mente legis interponitur. Dixi
in simili ṡ. eod. l. in conuentionalibus. Et
a ideo[a] †pro huius declaratione videmus q̃
5 sunt istæ pœnæ legales. Respondeo qñq;
matrimonium est perfectū: & tunc pœnæ
legales sunt expressē, scilicet amissio do-
tis, & donationis ꝑpter nuptias, vt l. con-
sensu. de repu. & l. iubemus. eo. titu. Quan
doq; sunt cōtracta sola spōsalia verbo: &
tūc nulla est pœna legalis, vt l. j. C. de spō.
eadē ratione, nec aliqua conuentionalis,
vt hic. cum si. Quandoq; fuerūt cōtracta
sponsalia nō simplici verbo, sed processum
fuit vltra ad realem traditionem arrharū:
& tūc habet locū pœna legalis secundum
formam legis fi. C. de spō. Verum quia nō
est verisimile ꝙ lex voluerit imponere ma-
iorem pœnam dirimenti sponsalia q̃ diri-
menti matrimonium, sed pariter debēt am
bulare, vt hac l. & d. l. neq;. de nup. ideo di-
co ꝙ pœna arrharū, vel dupli vel quadru-
b pli, circa arrhas non potest excedere[b] quantitatem dotis, vel do
nationis propter nuptias, vel vbi non esset dos quantitatem po
sitam in d. l. iubemus. Et hoc dico per l. si stipulatio. ṡ. eodem. &
6 ita debet limitari. d. l. fi. †Quæro, quid si dixi ꝓmitto me[c] cu-
c raturum &c. si non fecero promitto cētum nomine arrharum?
Respondeo non valet sicut nec pœna: quia in arrhis requirit̃ tra
ditio corporalis, vt d. l. fi. & quicquid extra diffinitionem illius
legis &c. vt ibi patet in fi. Nec obstat quod no. ṡ. eo. ti. l. si ita sti-
7 pulatus fuero te sisti. §. fi. & ibi dixi. †Item quid si altera pars
cōfessa fuit se recepisse nomine arrharum: nec aliter de numera
d tione constat? Respondeo stari[d] confessioni[e] contra eā, vt l. Pu
e blia. §. j. ṡ. deposi. nisi ex aliquo appareat hoc fraudulentū factū.
8 †Quid si ego cōfiteor me habuisse centū nomine arrharum à
Titia: & ipsa tantundem a me vt vidi fieri de facto? Rñdeo nō
valet: quia apparet ꝙ ego cōfessus fui habere a te: qa tu fuisti cō
fessus habere à me, nō autē interuenit numeratio vera. Itē pro-
9 pter aliā rationem, vt statim dicam. †Quid si in veritate ego
numeraui tibi pecuniam nomine arrharū: & tu mihi eandē vel
f aliā eiusdē quātitatis? Rñd. fraus est & data nō videt̃, [f] vt l. qui
sic. j. de sol. Præterea lex vlti. loquitur qñ datio arrharum fuit ab
vna parte tantū: & quicquid extra casus ibi positos &c. vt d. l. fi.
10 in fi. †Quid si do tibi fundū meū ꝓ arrhis, & cōstituo me tuo
nomine possidere? Rñ. non valet: quia requiritur ꝙ corporali-
ter tradatur: quia pater: quia ibi dicit, accipit &c. vt no. instit. de
re. diui. §. item lapilli. facit. C. de suffra. l. vna. Plus dico ꝙ si fun-
dus vel species pro arrha traditur, non habet locū d. l. fi. quia ibi
loquit̃ in re quæ potest duplari, & etiā quadruplari, sed species
nō est huiusmodi, vt l. Lucius. §. impuberem. de leg. ij. & l. plane.
§. j. & ij. de leg. j. ergo &c. quia extra diffinitionem illius legis vt
11 ibi in fi. †Quæro an in prædictis casibus vbi de iure nō valet,
potest firmari iuramēto? Respō. nō: quia cōtra bonos mores vt
12 hic dicit: ergo &c. vt c. nō est obligatoriū. de re. iu. li. vj. †Quid
in matrimonio spirituali? promisit me curaturum, ꝙ talis ingre
deretur monasterium, vel ꝙ talis Abbas reciperet talē sub pœ-
na, vel traditæ sunt arrhæ? Rñd. indistincte ꝙ non valet: quia si
ue metu pœnæ, siue spe premij, siue arrhæ, quocunq; modo pe-
cunia interueniat, symonia est, vt extra de symo. c. nō satis. & ṡ.
de hære. insti. l. ille autem. & quod ibi no. facit quod dixi in l. Ti
tio. §. j. de condi. & demon.

1 ☞ *An dicta in præfationibus intelligantur repetita in sequentibus.*

1 **Idem respondi.** Quæ in præfationibus dicunt̃ †in stipulationibus repetita intelligun-
tur. Opp. C. de vsur. l. per retentionem. Sol. dicit gl. ibi ex in-
teruallo: hic incontinenti, & verū dicit, vt statim dicā. hic enim
loquitur de his quæ dicūtur in præfationibus, hoc est, in his de
quibus partes cōueniūt anteq; fiat cōtractus, seu stipulatio su-
per eadē, vt ṡ. de pac. l. itē quia. §. fi. ibi vero loquitur de his quæ
dicuntur in anteriori parte contractus, an intelligantur repetita
in posteriori parte instrumenti, seu contractus circa alia, de quo
dixi in §. Chrysogonus. Opp. de l. si tibi liberum. de act. emp.
& de ser. vrba. præd. l. si binarum. vbi in traditione nō intelligit̃
g repetita seruitus.[g] Sol. ibi ex interuallo facta fuit traditio: alias
secus, vt hic: & sic eo ipso quod aliud est factum, q̃; fuerit actū
in presentationibus, præsumitur error, vt dictis legibus. & l. sed
& si me putem. §. j. ṡ. de condi. indeb. Idem vltimis volūtatibus,
vt l. quoties. in princ. & §. j. & ij. ṡ. de hær. insti. qui ergo vult cō-
cludere ꝙ videat̃ actum debet probare in præfationibus actum
esse. Item contractum intra modicum tempus secutum esse, vt
hic patet. Sed qui vult probare errorem, sufficit solum probare
ꝙ in præfationibus dictum est, & postea omissum. Item prædi-
cta vera, nisi repetitio vitiaret, vt hic. Item nisi inter alias perso-
nas: arg. eius quod no. in l. in repetendis. de leg. iij.

1 ☞ *Verbum promisit, in scriptis redactum, intelligitur per stipulationem.*

1 h **Idem respondi.** † Verbum promisit, [h] redactū in scriptis intelligitur per stipulatio-
nem. h. d. Quæro an in dubio videatur actum inter præsen-
tes. gl. C. eo. l. j. dicit ꝙ sic. Alij dicunt cōtrarium per l. ij. §. de sta
tu. & ima. Sol. hic est de solennitate intrinseca verbi promisit, vt
dixi ṡ. eo. l. sciēdum. quod ibi cessat. Itē facit pro eis C. eo. l. opti-
mam. & insti. de inuti. stip. §. item verborum. Sol. ibi ad maiorē
cautelam scribitur inter præsentes actum esse.

Dictio

a ¶ Et ideo. Sed qd si qs ꝓmittit facturū & curaturū ꝙ Berta cōtrahet mři-moniū cū Titio, vtrū excuset̃ a pœna si facit quātum pōt Vide Bar. in suo consi. ccxxvj. inci. Martinus promisit se facturum. Andre. Barba.

b ¶ Nō pōt excedere. Adde ꝙ Ang. contra: vt refert & sequitur Pau. de cast. quia illa lex fi. nō taxat aliquā quātitatē, vñ pōt transcendere dotem.

✠ P. PAV. P.

c ¶ Promitto me. Vide in materia Anto. de but. consil. lxx. & Bar. consi. xliiij.

✠ POMATES,

d ¶ Respondeo stari. Vide Soc. in cōtrarium cōsil. iij. col. iij.

e ¶ Stari confessioni. Adde ꝙ Ang. cōtra quē ēt refert Pau. de ca. qa illa lex loquit̃ de arrhis vere receptis. et ēt dr̃ ꝙ extra diffinitionē illius legis non debet pati aliā pœnā. & in casu isto pateret̃ duplicē pœnā, & illa vult ꝙ non patiat̃ nisi vnā. Et ita transit Pañ. Tu dic ꝙ opi. quam Bar. habuit & Fed. cō. cxciij. & cōsi. clxix. vbi dicit ꝙ nec directo poterit mulier vel vir īplorare auxiliū iudicis ecclesiastici sup dicta cōfessiōe allegādo illā factā, sed forte īdirecte dicendo ꝙ talis eū vel eam infamat de matrimonio. & qd̄ petit se declarari eē liberū vel liberā, & ꝙ occasiōe arrharū ipsam vr̃ ipm amplius nō molestet, cū re vera nihil habuerit. Et idē ꝙ Bar. tenet Bal. in l. ij. qñ lic. ab emp. disce.

f ¶ Data nō vr̃. Adde qd̓ Bal. ī d. l. ij. vt refert Pau. de cas. dicit ꝙ Bar. somniauit: et qd̓ valet confessio. Pau. de ca. dicit se habuisse de facto, et tenuisse opi. bar. q̃ verior est ēt ī mēte cuiuslibet discreti hominis. ī reliqs trāsit cū Bar. et cōtra bar. ꝙ datio arrharū ab vtroq; facta valeat, tenet etiam p̄ceptor meus, & Barth. Soc. in suo cōs. ici. suppositis multis q̃ late & clare ī prima charta. ꝙ nō hr̃ ī impssis. et alle. ēt cōtra Bar. cōsuluisse Lau. de Rodul. d. Sallustium de perusio. et multos alios doc. florentinos & Perusi. ī p̄cedenti articulo de arrharū hincinde confessatarū pariter tenet contra Bart.

✠ POMATES.

g ¶ Repetita seruitus. Vide ꝑ declaratiōe Alex. cōs. xxvij. col. ij. volu. iij. & ad hæc Imo. omnino in d. l. quoties. §. sed si cōsi. vide ēt ad hæc do. Alex. cōsi. xciiij. vol. iij. vbi dicit ꝙ secundus contractus recipit declarationem a primo etiam interuallo secuto. Soci. xxx. col. ij.

h ¶ Promisit. Adde quod dicit Ang. multas pecunias fuisse lucratum de isto casu: quia vt plurimum fit scriptura priuata in qua est ꝙ talis promisit, vt intelligatur de pñtia, & per stipulationem: tamen dicit Pau. Florentiæ vidisse dubitari, & propter hoc factū fuisse statutum, quod stetur scripturæ. Et subdit Paul. idem esse si instrumentum diceret talis inuestiuit de feudo &c. quia præsumitur præsentia: quia inuestitura non fit nisi præsenti, secus

1 ☞ *Dictio si, facit principaliter cōditionem: dictio cum, tempus.*
2 *Dictio quis vel qui, iuncta verbo futuri temporis facit conditionem, & secundario non principaliter.*

Si ita quis promiserit. Verbū qua die petiero, nō denotat conditionem, sed magis admonitionem. h. d. Dixi tibi
1 & feci te notare †ꝙ dictio si, facit principaliter conditionem: di-
ctio cum, principaliter tp̃s, vt l. si Titio. qñ di. le. ce. dixi in l. cen-
tesimis. §. fi. ṡ. eo. & l. si decē cū petiero. Et scitis ꝙ dictio qs, vel
qui, adiuncta verbo futuri tēporis facit cōditionē, vt l. stichum
2 qui meus erit. ṡ. de leg. j. & l. nuper. de leg. iij. †Sed quæro, an fa-
ciat cōditionē principaliter, vt si, vel secūdario, vt cū. Et dico ꝙ
a est casus hic quod faciat conditionem vt dictio cum. [a] Idem vi-
detur tenere gloss. parua in l. stichum qui meus erit. & est casus
in l. j. de condi. & demonstr. & ibi plene dicam. Idem nota quod
hęc dies qua petieris. nō intelligitur repetita in stipulatione vsu-
rarum, dixi §. Chrysogonus.

1 ☞ *Moræ purgatio admittitur quo ad actionem conseruandam ex parte actoris intra modicum tempus etiam vbi est dies & pœna.*

Seia cauit. Ex parte actoris ad actionē conseruandam admittitur purgatio moræ intra modicum
tēpus si aduersarij non interest. h. d. notabiliter. Casus est etiam
b bonus. Opp. & videtur[b] ꝙ alia debent requiri, vt moræ pur-
gatio &c. vt l. si insulam. ṡ. eo. Gl. dicit idem ꝙ ibi, scilicet ꝙ hic
non est lis cōtest. dicit ne bene glo? Non ad casum nostri §. quia
hic loquitur in actore cui non solet contestatio litis nocere, vt l.
nō solet. j. de reg. iur. & l. aliam. j. de noua. l. si insulam. loquitur in
reo. Opp. de l. traiectitiæ. §. de illo ṡ. tit. j. & l. magnam. C. de cō
trahen. & cōmit. stipu. Dicit gl. in contrario nō admittitur: quia
est dies & pœna: hic vero nō est pœnalis. Sed cōtra istam gl. est:
quia etiā hic est dies, & pœna: cum est dies in calendis est pœna,
scilicet sors cū vsuris: & tñ admittitur purgatio moræ. Dico qd̄
hæc vsura nō apponitur vt pœna, sed vt sors apponitur. Simile
1 in l. idē q;. §. ij. ṡ. mā. Vel aliter †qñ est dies & pœna, non admittit̃
purgatio moræ ad euitādū commissionē pœnæ, vt in cōtrario,
sed quantū ad cōseruādā mihi actionē: tūc admittitur purgatio
moræ, vt hic. Op. de l. Thais. §. intra. ṡ. de fideic. li. tetigi in l. qui
Romæ. §. Flauius. ṡ. eo. vbi ex parte actoris admittitur moræ pur
gatio. Solu. ad actionem acquirendam non admittitur purgatio,
vt l. Thais. §. intra. Sed ad actionem conseruādam sic. vt hic. La-
tius explico materiam in l. si insulam. ṡ. eod. tit.

1 ☞ *Pactum quod quis non possit alienare rem suam nō tenet nisi paciscentis intersit.*
2 *Aestimatio rei venit ad interesse.*
3 *Alienatione prohibita in contractu, an prohibeatur alienatio dominij particularis titulo singulari.*
Bar. misit vsque ad Pisas pro habenda ex Pandectis uera litera l. si creditor. §. fi. suprà de distr. pign. quæ est negatiua.
4 *Alienatio impeditur quando res est vendita sub pœna centū si alienetur & illa obligetur iure pignoris.*
Idem si in re vendita cū illo pacto, emptor vult ibi ecclesiam ædificare.
5 *Alienatio si prohibetur à lege, an impediatur translatio dominij titulo singulari.*
6 *Stante statuto quod omnis donatio debeat intra mensem insinuari, aliter non ualeat, si donatio fuit facta, & res tradita ab initio, sed intra mensem non fuit insinuata, an impediatur dominij translatio.*
7 *Prohibitio de nō alienādo facta à lege uel per testatorem, uel à contrahentibus quando impediat hæredis institutionem.*
8 *Alienatio si est prohibita fieri in forensem per statutum, uel non allibratum uidetur prohibita hæredis institutio.*
9 *Emphyteusis si conceditur ab ecclesia ne alienetur in ecclesiā uel potentiorem: an prohibeatur hæredem instituere ecclesiam uel potentiorem.*
Ecclesia quando habeatur loco filij, remissiuè.
10 *Qualiter possit fieri quod in contractu prohibeatur dominij translatio.*

c **Ea lege.** [c] Prohibitio alienationis in contractu non impedit translationē dominij, licet contra faciens ad
interesse teneatur. h. d. Oppo. ꝙ tale pactum sit nullum ipso iu-
1 re. vt l. nemo. ṡ. de pact. Post multa †ista est veritas. Pactum est
nullū, nisi intersit paciscentis vel in donatione rei meæ appona-
tur, vt l. fi. C de pact. inter empt. & vend. & ibi doct. dicunt. & ṡ.
de pact. l. in traditionibus. Oppo. de l. ex hoc edicto. §. sed hæ-
redem. ṡ. de alie. iu. mu. cau. fac. Gl. non soluit. sed Dy. dicit. Dic
vt ibi, & bene, quod ibi non prohibetur alienatio, sed punitur
dolus, qui instituendo hæredem non præsumitur. Oppo. de l.
quædā. de acqui. re. do. Sol. ibi alienatio prohibetur à lege simpli
citer. Vnde institutio hæredis nō videt̃ prohibita hic de ꝓhibitio
ne hoīs certarū ꝑsonarum: ideo nō pōt in-
2 stitui. † Venio ad quæstiones, & quæ-
ro quid venit in interesse. Dic æstima-
tio rei, vt l. ea lege. C. de condi. ob cau. cum
3 sua gl. Venio vltimo †ad quęstiones magis
propinquas. Vna est vtrū alienatione pro-
hibita in contractu prohibeatur alienatio
dominij particularis titulo singulari. Dic
quandoq; ille qui tale pactū apponit in re,
sibi aliquod ius seruat: & tunc talis prohi-
bitio impedit translationē dominij, vt l. fi.
C de iure emphy. & l. si creditor. §. fi. ṡ. de di
stra. pig. secūdum vnā lect. prout ibi est nul
lam esse vēditionē, quę litera vera est: quia
cū semel mihi expediret propter quęstionē
de facto, nisi vsq; ad Pisas ad Pandectā. &
l. vl. C. de re. ali. nō alie. Aut non seruat sibi
ius in re: & tūc aut alienatio est irreuocabi
lis: & tunc dominij translatio impeditur, vt
l. ea quidem. C. si man. ita fue. alie. Aut est
reuocabilis? & tūc dominij translatio non
impeditur, sed cōtra faciens teneatur ad in
teresse. vt hic, & l. ea lege. C. de conditio. ob
4 cau. & sunt vtilia. Vendo †tibi rem ne alie-
nes sub pœna centum: & illam rem volo es
se mihi obligatā iure pignoris: & tunc alie
natio impeditur, secundū l. si creditor. in fi.
ṡ. de dis. pig. Vlterius tu habes rē emptam
pacto prædicto, vis ibi ędificare ædem sa-
cram: ista est non est reuocabilis. Ex prædi
d ctis apparet ꝙ impedit̃ dominij trāslatio.[b]
5 †Quæro vtrū prohibitio legalis impediat
dominij translationem titulo singulari. Di
ces tu sic, vt l. quędam. ṡ. de acqui. re. do. &
l. j. ṡ. de fundo do. no. plene in l. ea lege. C.
de condi. ob cau. & bene dicis. Sed illud mo
6 uit †ꝑpter vnū statutū ꝙ est in ciuitate ista
videlicet ꝙ omnis donatio debet insinuari
intra mēsem, alias nō valet: nō fuit insinua
ta intra mensem, sed ab initio fuit res tradi-
ta: an impediat̃ translatio dominij? Et tunc
dic. Quandoq; statutū vel lex præcipit ali-
quid fieri tempore ipsius contractus: & tūc
si nō obseruat̃, cōtractus est nullus ipso iu
re, vt l. nō dubiū. C. de leg. Qñq; lex dispo
nit sup cōtractu iā facto et tūc ipso iure nō
annullatur, sed debet per sententiā reuoca
ri, vt arg. l. vniuersa. C. de præci. impe. offe.
cum sua glo. ideo ex illo contractu est trans
latum dominiū. Prædicta vera, nisi statu-
tum diceret expresse contractus sit nullus
ipso iure: tunc enim annullaretur ipso iure
contractus: tamen vt puto dominium ipso
iure non transfertur: & ideo locus est con-
dictioni sine causa, vel ob causam. Et dicā
in l. prima. supra de donatio. Facit quod
no. C. de fide instru. l. contractus. Proce-
7 do vlterius, & quæro † vtrum prohibitio
legis, vel testatoris, vel contrahentium de
non alienando impediat institutionem hæ
redis, seu impediat translationem in hære-
des. Et in hoc dubito propter aliquas glos.
Sed dicam sic. Quandoq; lex vtitur verbo
alienationis permissiue: & tunc hæredis
institutio continetur, vt. l. si quis prioris. §.
certum. C. de secund. nupt. quandoque lex
seu contrahentes vtuntur vocabulo aliena
tionis prohibitiue: & tunc aut prohibetur
alienatio simpliciter, vt puta fundus do-
talis: & tunc hæredis institutio non com-
prehenditur l. prima. supra de fund. dota. l.
quædam. supra de acquirend. re. domi. Ra-

si nescisset quod posset fieri inter absentes: quia tunc præsentia non præsumitur, nisi probet̃ secūdū Io. an. in addi. ad Spe. in ti. de emp. & vē. §. sciēdū. circa fi. & ideo dicit si cōtinet̃ in instrumento talis donauit si non apareat de acceptilatiōe donatarij quod præsumitur absens & donatio nō valet iuxta l. illud. C. de sac. san. ecc. & dicit menti tenendū: quia lucraberis, si recordaberis. Tu adde, licet Ioan. sibi attribuat quod fuit snīa Oldr. eius consi. ccxvij. & sequitur rō. consi. ccccix. & de verb. promisit, vide quę posui ṡ. in l. sciendū. & pro limitatione huius text. vide Are. in c. j. col. iij. de iu. referentē Io. an. in addi. Spe. in ti. de emp. & vēd. §. nunc videndum.

a ¶ Vt dictio cū. Adde ꝙ Pau. de castr. hic nō facit conditionem expressam, nec tacitam, nec principaliter nec secundario, sed solum admonitionem qñ addit̃ cum verbo petiero, & sic dicit ꝙ Bart. non bene intellexit.

✠ POMATES.

b ¶ Oppo. Et videtur de ista opi. Bart. hic est cōmunis, licet teneat opi. glos. in d. l. si insulā. vbi videas Alex. & do. Iaco. de bu. cū Decio præceptore meo. Et pro hac opi. facit text. in l. cū dies. ṡ. de arbit. & in l. mancipiorū. ṡ. de opti leg. & vide Alex. cons. xxiiij. in vlti. col. volu. iiij.

c ¶ Ea lege. Et de materia huius §. vide Bal. in l. ea lege de cōditio. ob cau. Andr. Barba.

d ¶ Dominij translatio. Adde alium casum secundum Pau. de cast. si fuisset dictum quod quam cito peruenit ad actū alienationis: dominium reuertatur ad tradentē, & in dictū casum ēptor vel donatarius cōstituit se. noīe venditoris vel donatoris poss. dere vt no. Bar. ī l. q absenti. §. fi. de acquirē. poss. Sed si non esset constitutum, verba illa ꝙ reuertatur dominium non sufficerent, vt no t. in l. j. ṡ. de donat. quia non inducunt pactum legis cōmissoriæ. An autē iuramētum sit sufficiēs ad impediēdum dominij translationē, vide Bald. cōsi. ccclxxxiiij. iij. libro.

POMATES.
a ¶ Est in promptu. Et hoc est adeo verum, vt dicit Ange. consil. lvij. incip. do. Andreas cōdidit testamentū, & suū hæredē fecit quoddam hospitale. ꝙ si testator ꝓhibuit hęredē, & eius descēdentes, quoquo mō vel quouis titulo: & si secus fecerit ꝙ bona deueniant in Titiū, ꝙ tñ nō obstāte tali ꝓhibitione poterit instituere hæredē extraneū. Vnde subdas ꝙ hoc procederet etiā si expresse ꝓhibuisset talē hæredē extraneū instituere: & idē tenet do. Alexā. cōsi. cliiij. in ij. volu. & sic nota istos velle ꝙ talis ꝓhibitio nō valeat: etiā si sit facta contēplatione familiæ. qđ quidem tenet Ang. cōsi. vij. inci. ex dicto themate. & ita se cōsuluisse Iaso. & obtinuisse in ciuitate Paduæ, dicit in l. filiusfa. §. diui. in vij. q. Bart. s̄. de leg. j. & ibi ab eo audiui, quod nō est tñ aduertēdum circa hoc ꝙ verba Barto. hic in sua doctrina tenēt contrariū. & in contrariū facit tex. in l. pater. §. fundū. in fi. s̄. de leg. iij. a cōtrario sensu idē testator illi hæredi potuit non relinquere: ergo fortius prohibere l. videamus. §. pe. s̄. de in lit. iuran. Itē prohibitio testatoris cū causa legitima censet̄ l. j. §. dispo nat. in auth. de nup. ergo tanquā lex debet seruari. Cogita vt ibi Pan. consi. xl. col. ij. vol. ij. & Bar. in d. l. peto. §. fratre. hic alleg. per Bar. cuius dicta etiā ibi sonāt cōtra opi. Ang. de qua hic. & contra Ang. etiā facit contra Alex. cōsi. lv. colum. ij. in iij. vol.

b ¶ Qñq; prohibet̄. Vide ꝑ hoc tex. in l. fi. C. de reb. alie. non alie. & inquātū Bar. dicit in l. ea lege. C. de cōdic. ob cau. qđ nō impedit̄ translatio dñij debet intelligi quo ad cōtrahētes: non autē quo ad ꝓhibitionē legis aut testatoris. Andreas Barba.

¶ Et ad Bar. hic adde tu Alex. de Imol. in cōsi. xxij. col. pen. in fi. in ij. vol. vbi ꝙ communis opin. est cum Bar.

c ¶ Vt hic, & l. codicillis. Adde secundū Pau. de Cast. ꝙ quidā disputādo tenuit per hāc glossam iuncto text. quod stante statuto ꝙ vir lu-

a tio est in promptu [a]: quia non potest omni
tempore viuere: ideo oportet ꝙ habeat hæ-
b redem. Quādoq; prohibetur [b] alienatio in
certas personas singulares: & tunc nec per
hæredis institutionē ex testamento, nec ab
intestato potest venire ꝙ nō fiat cōtra ꝓhi-
c bitionem, vt hic, & l. codicillis. [c] §. matre. s̄.
de leg. ij. Sed in hoc est differentia: quia ꝓhi
bitio legis vel testatoris impedit trāslatio-
nem dominij: prohibitio cōtrahentis non,
d nisi vt dixi s̄. in titulo singulari. [d] Aut est
e prohibita alienatio [e] in certum genus per-
sonarum, vt non alienes extra familiam: &
tunc aut est prohibitus hæres legitimus: &
talis prohibitio ad eum nō extenditur, vt l.
cùm pater. §. cùm inter. de leg. ij. & no. in l.
peto. §. fratre. de lega. ij. & l. pater. §. Iulia-
nus agrippa. s̄. de leg. iij. Aut est hæres testa
mentarius: & tūc videtur prohibita aliena-
tio, vt d. §. fratre. secūdum Iac. de Are. quod
8 tenet Dy. & bene. † Per hoc formo tibi
f quæstionē [f] valde nota. Ciuitas ista habet
vnum statutum quod nullus possit aliena-
re rem alicui nō allibrato: modò quidā de
ciuitate ista vult facere vnum hæredem nō
allibratū, an possit? Et habemus glo. C. nō
li. metro. ha. l. j. lib. xj. vbi tenet ꝙ possit. Ne
scio quid illa gl. velit dicere: quia si ꝓhibita
est alienatio in certum genus personarū, vt
in forenses: & tūc debet distingui, an sit le-
gitimus, vel testamētarius. Ita dicerem hic,
licet iura quæ allegaui loquātur in vltima
voluntate: tamē plus deberet posse lex ꝓhi
9 bere quā testator. Pone † ecclesia cōces-
sit in emphyteusim ne liceret tibi alienare
in ecclesiam, vel in potentiorē, an liceat in-
stituere ecclesiā & trāseat? Et vide gl. & est
tex. ꝙ sit de suis. & tene mēti. videamus an
dicat verū? Et quidā dicūt indistinctè ꝙ nō
bene dicit: quia nō reperit̄ ꝙ ecclesia habea
tur loco filij, secundū opi. Rich. Malū. quā
recitat Cy. in auth. nisi rogati. C. ad Trebel.
quā puto verā: & secūdum hoc indistinctè
nō trāsfertur dñium. Tamē quidā nō repre
hendūt indistinctè, & dicūt ꝙ tūc habetur
loco filij qñ ingredit̄ monasterium. secus si
nō ingredit̄: quia tūc nō habetur loco hære
dis legitimi, sed testamētarij. Et istam tenet
hic Dy. sed cùm hic nō fuerit facta prohibi
tio in certū genus personarum debemus di
stinguere. Aut ecclesia successit iure legiti
mo, aut iure testamētario. Illum autē pas-
sum, an ecclesia habeatur loco filij: plenè di
xi in l. si ita quis. §. j. de lega. ij. Et prædicta
vera in prohibitione facta à cōtrahentibus
vel à lege. Si à testatore nō dico modò. dic
vt Dy. in l. pater. §. Iulianus. s̄. de leg. iij. per
Cy. in l. ea lege. C. de condic. ob cau. & ego
exuberātius scripsi in l. filius. §. diui. de le. j.
10 † Qualiter autem possit fieri ꝙ in cōtra-
ctu prohibeatur dominij translatio dicetur
in l. qui absenti. §. j. de acquirē. possess. & in
glos. quam legi ibi, dum dicit, est enim mo
dus in rebus &c. nescio quid voluit dicere.
Oldra. dat plures solu. fortè voluit allegare
in authen. de non alienan. §. sancimus. vbi
dicit quòd in ecclesia optima mensura est
donatarum rerum immensitas. Vel vult al-
legare s̄. de serui. l. si cui. de dam. infect. l. ex
dāni. in prin. vbi dicit̄ modus honestus &c.
Old. Vel dic ꝙ voluit allegare illos versus
cōes. Est modus in rebus sunt certi deniq;
fines. Vel vult allegare j. eod. l. cōtinuus. §.
item qui insulam.

Filiā quæ de inofficio.

Transactio facta super vna causa non obstat agenti ad eandem ex alia causa. h. dic. Nota casum legis qui est contra glo in d. l. si de certa. C. de transac. licet ibi disputet.

1 Pactum quod vicinus non prohibeat venire aquam iuxta domum. si domus venditur an istud pactum transeat ad emptorem.
2 Pactum non extinguitur si promissor alienet.
3 Fundus si est venditus, & cessat actio personalis pro seruitute quando teneat cessio?
4 Promittens non prohibere aquam, quando videatur promittere ius reale vel personale?

Si sub una significatio.

SI quis uiam. Iste §. est sub tilis & bo-
nus. & breuiter dicit. Ante rem ꝑ-
fectā & consummatā vitiatur stipulatio si
deuenit res ad eū casum à quo non potuit
inchoari. hoc dicit. Quæ est ratio. Qui ab
initio siue in illa parte erat dominus, siue
pro parte seruitus non poterat constitui, vt
l. prima. communia prædiorum. l. pro par-
te. de serui. vnde per alienationē deuenit ad
eum casum &c. Quod brocardum soluam
in l. pluribus. §. & si placeat. j. eo. Oppo. de
l. via. §. quęcunq;. de ser. rusti. prædi. Solu.
ibi erat seruitus constituta, & sic res perfe-
cta: hic secus. Opponitur j. eo. l. pluribus. in
fi. Solu. ibi decessit pluribus hæredibus reli
ctis: hic vero successore singulari. Hoc dicit
glo. & tamē glos. format vnā quęstionem.
1 † Aliquis stipulatus fuerat à vicino quod
nō prohiberet venire aquam iuxta domum
eius: nunc vendidit istam domum: an istud
pactū trāseat ad emptorē? Et gl. dicit ꝙ nō
nisi per cessionem. Sed ista gl. videtur con-
tra tex. vbi dicit, quod euanescit stipulatio.
Quomodo ergo potest à modo cedi? Et dic
quandoq; stipulor aliquid causa cōstituen-
di ius in re: & tunc ꝑ alienationē extinguit̄
& euanescit stipulatio omnino, vt hoc tex.
Quandoq; stipulor aliquid pro re, non ta-
men animo constituendi ius reale: vt volo,
ꝙ patiaris ꝙ persona tua sit obligata perso-
næ meæ ad patiendum ductionē aquæ: &
isto casu dicit verum gl. tua: vt l. fluminū. §.
adijcit̄. s̄. de dā. infec. l. dāni. §. emptor. e. ti. et
cogit̄ vēditor. cedere: vt dictis legibus. Et
hoc tenet Pe. frustra ergo format̄ hic oppo
sitio, ꝙ actio inutilis penes cedētē, efficiat̄
2 vtilis penes cessionariū. † Quæro qđ si ex
parte ꝓmissoris fiat alienatio? Rñ. nō extin
guit̄: qa nō deuenit ad eū casum &c. qa etiā
dñs ꝓ ꝑte pōt esse ꝑsonaliter obligatus ad
ꝑstandū seruitutē, vt l. ꝓ fundū. de serui. ru.
5 ꝑdio. † Quęro, quid si vēdidit fundū, & ce
dit actionē illā personalem pro seruitute.
rñ. aut antecedit, & postea vēdidit. & nō va
luit cessio: qa facta dño. Aut primo vēdidit
& postea cedit, & nō valet: qa iā est extin-
cta, vt hic. Aut eodē momēto facit vtrūq;,
intelligo vēdit, & dñium trāsfert: qa cōtra
ctus celebrat̄ in fundo, vel cōstituit se possi
dere noīe emptoris, & actionē cedit: tūc nō
extinguit̄ stipulatio eadē ratione: qua non
extinguitur in hęrede, vt dictū est in gloss.
4 quicquid dicat Pet. † Quęro quid in du-
bio

cretur totā dotē, & vidua habens filios ex primo marito nubat absq; aliquo pacto de lucrando ꝙ non lucrabitur secūdus vir in ꝑiudiciū filiorū primi matrimonij, contra prohibitionem l. hac ædictali. quia mulier debuit curare, ne ad secundum virum plus perueniat quam per legē dispositum est. De quo vide quæ posui in d. l. hac ædictali.

d ¶ Singulari. Adde ꝙ hanc decisionē dicit cōem, & illam sequitur Alex. in cōsi. xxiij. col. ij. in fi. in ij. vol. ibi vide,

POMATES.
e ¶ Aut est prohibita alienatio. Vide Ale. consi. lvj. in vlti. du. in j. vol. & in consil. lix. in iij. dub. vol. ij. hoc tamen intellige vt hic dicit de hærede testamentario. nisi esset legitimus. i. quod alius eēt ab intestato successurus: quia talis bene possit institui. Ita tenet hic Imo. & Bart. in d. §. cum fratre. post gl. ibi. & vide ēt ad hoc Ang. consi. vij. inci. ex dicto themate. & Bald. in l. ea. C. de condi. ob cau. in vj. col. & xxxiiij. & Imo. & Rap. cu. in d. § cū inter. vbi dicit, quod illa glos. est cōiter approbata, ꝙ licet quis sit ꝓhibitus alienare extra familiā: tñ non intelligit̄ prohibitus quod possit trāsferre ex testō ad eū qui ab ītestato esset alias successurus, licet nō sit de familia. Et ita etiā do. Alexā. in d. cōsi. lix. & consi. lv. col. j. in iij. volu. incipiē. ponderatis his quæ in themate narrantur. Et ad prædicta facit quod vult Bartol. l. iij. in vlti. colum. versi. ij. fallit. s̄. de leg. j. & vide ēt Alex. consi. ccxcvj. incip. visis & accurate consideratis. in ij. vol. cōsi. cliiij. & cx. & xl. eo. vol. Et vide in simili. Fel. in c. quæ in ecclesiarū. col. iij. in prin. de constit. & Are. i l. vētre. i iij. casu gl. col. xiiij. in fin. & in l. Pantonius. §. j. colū. ij. s̄. de acqui. hære. Et vide etiam Are. cōs. xix. col. fin. & Capram lv. col. vj & Alex. xxiij. col. ij. volu. ij. vbi tangit etiā de superiori q̄stione Bar. & Rom. cccclvij. in iij. dubio. & Soc. ccxcij. col. j. in fine.

P. PAV. P.
f ¶ Formo tibi quæstionem. vide Com. cōs. cij. post prin.

bio: an per talem promissionē, & similes, videatur promitti ius
reale vel ꝑsonale? Respōdeo qñq; ꝓmissor nil concedit, sed solū
ꝓmittit se nō impedire: & tūc est obligatio merè ꝑsonalis, vt hic
in terminis gl. & arg. C. de trāsa. l. si ꝓ fundo. Si verò ꝓmittit cō-
cedere ꝙ posset ducere aquā, quæritur tunc an videatur promit
tere seruitutē, vel tantum personale ius. Colligitur ex l. pen. s̄. de
serui. vel ex his quæ no. in l. apud Iulianū. §. si quis alicui de leg. j.

Continuus.

COntinuus. Quæro quid est dictum cōtinuus. Glo dicit incontinēti. Tu dic, id est in præsentia. C. de legi. l. fi. in prin. & ibi no. Quæro an valeat vt pactum. Respon. nō, vt plene dixi s̄. eod. l. j. §. si quis ita. & materiam huius principij dic vt s̄. eo. l. j. §. j.

Si hominem.

De hoc habuisti supra. l. inter stipulantem. §. primo.

1 Iudex dicitur vir bonus.
2 Practica articulandi & assignandi rationem dicti per testes, cum probatur quod ad aliquem locum tanto tempore perueniri solet.
3 Qualitas personæ debitoris inspicitur, licet solutio per alium expediri possit.
4 Arbitrium boni viri non requiritur in declarando tempus pro eundo ad locum vbi solutio confertur quando miliaria sunt limitata.
5 Via securior & magis frequentata inspicitur vt ad locum intra tempus perueniri possit, licet alia sit breuior.

Cum ita stipulatus.

Si solutio certo loco confertur stipulatio habet diē qua
potuerit ibi commode perueniri: & vbi est certū cōiecturæ non
est locus. h. d. † No. ꝙ vir bonus dicitur iudex, vt hic. & l. sed & si
vnius. §. prætor ait. s̄. de iniurijs. & j. iudi. sol. l. vir bonus. & pro
2 soc. l. societatē. §. arbitrorū. Secundo not. † tex. ibi, i. eodem tem
pore quo plerīq; eiusdē cōditiōis homines &c. Ex quo scias qua
liter debes formare articulū, & qualiter testes debent reddere ra
tionē. Sufficit enim si dico ꝙ maior pars hominum eiusdē con-
ditionis cuius ipse est ad dictum locū tanto tempore peruenire
solet. Et illud quod dico maior pars apparet ex dictione plerīq;.
Testis autem qui hoc dicit, interrogatus de causa scientiæ dicit:
quia scio distantiam loci prædicti, & solitus fui in tanto tempore
ire ad dictū locū cum hominibus eiusdē, cōditionis, & semper vi
di maiorē partem tāto tempore peruenire. Vel clarius dicat: quia
scio distātiam dicti loci, & sum cōsuetus per alia itinera similia
ire cū hoībus eiusdē cōditionis & multis: & cōiter in tot diebus
tantū iter perambulare solent, vt arg. huius. §. Vel putarē standū
opinioni vulgi: quia hæc liquido probari non possunt, vt l. non
oēs. §. à barbaris. Itē aduerte: quia debet actor probare se habere
procuratorē, vel institorē Ephesi cui pōt solui: alias non imputa
retur reo si non iuit. arg. s̄. de arb. l. arbiter si calēdis. nisi esset actū
quod deberet mittere aliquē cū debitore ad recipiendū, vt s̄. eod.
l. qui rom. §. Callimachus. & s̄. tit. j. l. traiectitiæ. §. de illo. tunc suf
ficit ꝙ creditor obtulerit se paratum mittere talem cum eo. Item
3 not. † ꝙ licet hoc possit expediri per aliū: qualitas tamen perso-
næ debitoris inspicitur. Item facit iste text. ad probationem inter
esse singularis, vt dicam j. titu. j. l. nemo. Sed cōtra hanc l. oppo.
4 quia videtur † ꝙ non sit necessarium arbitrium boni viri, cum à
lege tempus est limitatum, vt l. j. s̄. si quis cau. Glo. dicit ꝙ aliud
in iudicijs, vt ibi, aliud in contractibus, vt hic. Petr. dicit, nescio
quare aliud. Dic aut non sunt limitata miliaria, & loquitur hic.
Aut sunt limitata, & loquitur lex contraria. Et idem voluisse vi
5 detur hic Ire. ꝙ satis placet. † Sed quid si sunt duæ viæ, vna bre-
uior, alia securior? Respōdeo, debet inspici illa quæ est securior.
& magis frequētatur, vt j. de fal. l. eos. in fi. & C. de cur. pub. l. ij.
lib. xij. Oppo. de l. is qui. s̄. de eo. quod certo loco. Sol. Possum si
soluam interesse tuum alibi, cū sortē. Facit quod not. s̄. eod. l. qui
rome in prin. Opp. de l. sed si ante. Sol. ibi in die incerta: hic certa.

1 Obligatio faciendi & obligatio dandi, quod æquiparentur quo ad moræ purgationem.
2 Opus quod fiat solum per promissorem quando videatur actum.
3 Si in stipulatione operis fiendi sit apposita pœna, an possit agi ad particulare interesse.
4 Fabri quando non sunt in terra, debent ex locis circunstantibus inueniri.

Item qui insulam.

Quanto tempore opus possit ædificari arbitrio iudicis com-
mittitur. Item si non inchoatur ad particulare interesse stipulatio
committitur. Item post moram admittitur purgatio. h. d. Nota
1 bene primum dictum. Item ex fi. nota † quod ad purgationē mo-
ræ æquiparatur obligatio faciendi & dandi. Oppo. j. de solu l.
2 inter artifices. de leg. iij. l. fideicom. §. fi. Sol. Dicit glo. † hic fuit a-
ctum ne per se solum faceret. Hoc autē intelligo agi ex qualitate
personæ, vt si promissor non erat artifex. j. ead. l. §. si ab eod. & ex
qualitate operis, vt si erat ita opus magnū ꝙ per se nō poterat ex
pediri, nisi in magno tēpore, nō est verisimile cōtrahentes hoc fe
cisse. ar. C. e. l. fi. facit j. de pollici. l. de pollicitationibus. Opp. s̄. eo.
l. insulam. Sol. ibi adiectū fuit certum tempus, hic non. ꝙ dic vt
3 s̄. e. l. cū stipulatus. † Sed quid si esset apposita pœna, an possit in
terim agi ad particulare interesse? ꝙ videtur propter electionem
quæ concedi videtur actori, vt l. rescriptū. §. si pacto. s̄. de pact. &
l. prædia. de act. emp. Tamen dicendum est contra: quia hæc sti-
pulatio speratur nouari, vt l. si penum. & l. cum fine. quando di.
leg. ce. & no. in l. j. §. item si ita. ad l. fal. Ideo pendente conditione
stipulationis nouantis non potest agi ex nouanda, vt l. pecuniā.
s̄. si cer. pet. l. si debitor. & l. antepen. s̄. de iure dot. Dyn. dicit hoc
verum si ponamus stipulationem ex causa lucratiua. secus si ex
causa onerosa: quia tunc non speretur nouari, vt dixi plene in l.
ita stipulatus. Itē de hac materia dic vt plene dixi in l. stipulatio
4 nes non diuiduntur. † Quæro si fabri non sunt in terra an teneat̄
inuenire ex locis circunstantibus. Hic videtur dici quod non: ibi
vndiq; &c. Sed illud quando in terra sunt aliqui: alias secus: arg.
s̄. de tuto. & cura. da. ab his. l. diuus.

1 Difficultas quod nō impediat obligationē. & quando vitiet. nu. 4. vbi distinguit.
2 Impossibile est quod fieri non potest impedimento iuris vel naturæ.
Difficile quod propter impedimentum personæ non potest fieri.
3 Testamentum habet instar bonæ fidei: ideo difficultas in eo expressa remouetur.
4 Difficultas quando impediat exactionem.
5 Difficultas quando impedit moræ commissionem.
6 Difficultas quando impediat pœnæ commissionem.

Illud inspiciendum.

Difficultas nō impedit diē obligationis cedere & veni
re. secus si est impossibilitas. h. d. Et iste §. est bonus, vtilis & sub-
tilis. Diuiditur in sex partes. Primo format vnam quæstionem
Secundo ponit vnam rationem pro vna parte. Tertio illi rationi
respondet. Quarto probat illam rationem esse falsam per dedu-
ctionem ad inconueniens. Quinto concludit & ponit determi-
nationem quæstionis. Sexto probat dictam respōsionem esse ve
ram per reductionem ad inconueniens. Secunda ibi: quid ergo.
Tertia ibi, sed hæc recedunt. Quarta ibi, alioquin si quis. Quin-
ta ibi, et generaliter. Sexta ibi: ne incipiat. Lege literā, & subaudi
in text. teneatur. id est, in ipso momento responsionis veniat, &
cedat dies, vt statim possit agi. Ibi: possit pecuniam. subaudi,
& videtur. & sic quid ergo &c. Ibi: inueniat creditorem. vide-
tur ꝙ cesset obligatio: alias dicamus eum teneri ad impossibile.
Itē ibi: quæ permittuntur. concluditur ergo ꝙ confestim tenea-
1 tur. † Nota ꝙ difficultas obligationem non impedit: vt s̄. eodem.
2 l. ij. §. ex his. † Item nota & signa bene text. & gloss. si vis co-
gnoscere, quæ sit impossibilitas. Dicit quod illud, quod non po
test fieri impedimento naturæ, vel iuris, est impossibile. Sed il-
lud dicitur difficile, quod propter impedimentum personæ non
potest fieri. Pro declaratione huius legis habemus videre. Pri
mo an difficultas impediat obligationis vigorem. Secundo,
an impediat exactionem. Tertio, an impediat moræ commis-
sionem. Quarto, an impediat committi pœnalem stipulatio-
nem. Et ista tanguntur per gloss. & docto. minus perfecte. Et
quædam examinabo per contraria: quædam per quæstiōes. Ad
primum extra glossam oppo. & videtur, quod difficultas vitiet
obligationem: vt s̄. de eo ꝙ certo loc. l. iij. §. si quis ita. & Instit. de
verborum obligatio. §. loca. Solu Difficultas expressa vitiat sti-
pulationem, vt ibi: secus in difficultate non expressa, vt hic.
Oppo. de l. insulam. §. j. s̄. locati. Solu. Si est contractus bonæ
fidei, non vitiatur propter difficultatem expressam. In contra-
ctu stricti iuris secus si ex hoc apparet difficultas. §. si qs seruos.
3 in l. si mihi & tibi. de lega. primo. Et glo. ibi multum variat: † ta-
men veritas est quod testamentum habet instar bonæ fidei: vt
l. in minorum. C. in quib. cau. in integ. resti. non est neces. Ideo
difficultas expressa in testamento remouetur. Distinguo er-
4 go, † aut difficultas non est expressa: & non vitiat, vt hic. Aut
est expressa: & tunc aut in contractibus bonæ fidei, & idem.
Aut stricti iuris: & tunc aut habent instar bonæ fidei: aut non:
vt ex prędictis patet. Posset tamen esse tanta difficultas quod
haberetur pro impossibilitate: vt j. ead. l. §. cum quis. & ibi not.

Bar. solo. possunt not. [illegible] habes in l. qui Rome [illegible]

BIBLIOTECA UNIVERSITAR[illegible]

a ¶Moræ cõmissionem. Adde tu circa hoc,& vide late do. meum Soci. in cõsil. cclxxxviij. col. ante penulti. versic. circa v. q. in ij. ꝑte. & ibi plene distinguit: quã distinctionẽ etiã reassumpsit in alio suo consil. quod incipit, suppositis multis q̃ late & clare. quod non habetur in impressis: & dicit, aut promissio facti sui natura non est difficilis, sed difficultas superuenit: & tunc difficultas excusat a mora, et a pœna: aut promissio facti natura sui a principio est valde difficilis: & tũc videtur quis ad talem rem difficilem voluisse se obligare: & per consequens difficultas nõ debet excusare, per reg. damnum. cũ sua materia. vide ibi.

↠POMATES.

b ¶Dic ꝙ in omnibus. Vide Feli. in ca. ex rescripto. col. penul. de iureiur. circa hoc vide quę scribit præceptor meus do. Iaſ. in l. nummis. in v. no. ſ. de in lit. iur. & Paſi. consi. xc. col. ij. volu. j. in ij. dub. & Fed. cõsi. cxxij. Fel. in c. teſtimoniũ. col. viij. de te. et cõſ. ciij. ad fi. & Bar. cõſi. ccxxxix. & Alex. cõſ. xcij. ad fi. col. fi. vol. j. & Paſi. in c. ſignifi cãte. in ij. no. de pig. et Fel. in c. j. viij. col. ij. de offi. dele. Vide etiã Bal. in c. j. ſ. porro. col. ij. vbi dicit ꝙ impotentia ſoluẽdi excuſat a periurio. in ti. quæ ſuit prima cauſa bene. amit.

& ibi dicam. & tunc impediret. †Ad ſecundum, an difficultas impediat exactionem. Hic videtur dici ꝙ non. Dicit enim, confeſtim, &c. Contra ſ. de iudi. l. ſi prętor. ſ. fina. cum l. ſeq. & Inſtitu. de inutil. ſtipul. ſ. fina. & de offic. iudi. ſ. j. ibi datur dilatio, donec poſsit commodè dari. Et ſic videtur quòd non ſit aliqua differentia, an promittam tibi Stichum dare Epheſi, an promittã ſimpliciter Stichũ qui tamẽ nõ eſt Epheſi. Cuius contrarium dicit tex. & gloſ. Sol. Fateor: ſed vnus habet dilationẽ à lege: alius à iudice, ſecundùm Dyn. Quid eſt hoc dictum? Reſpon. cùm exprimitur locus, habet quis dilationem à lege, ſeu conuẽtione, quæ impedit obligationis diem venire, & ſic ante diem male agit: vt ſ. eadem l. ſ. cùm ita. Sed quando locus non exprimitur: tunc tempus miſerationis cauſa indulgetur ſolutioni, & ante diem poteſt agi, & in compẽſationem deduci: vt ſ. de compen. l. ſi cũ lit. in fi. qui textus iſta declarat. Sed contra hoc Inſtit. de inutil. ſtipula. ſ. fina. Sol. Non poteſt agi quo ad effectũ executionis, vt ibi, ſed quo ad effectum cõdemnationis ſic, vt hic in textu. Sed contra: ſecundum hoc, ille, qui non habet pecuniam, non poterit exigi, nec condemnatus in carcerem poterit detrudi: & ſic non erit neceſſaria ceſsio bonorum: contra l. j. C. qui bon. cede. poſ. Reſpon. Prædicta ſunt vera, quando difficultas eſt in ꝓſtatione ſpeciei: ſecus in præſtatione quantitatis. Sicut enim caſus non liberat debitorem: ita nec difficultas impedit exactionem, vltra tempus quod datur iudicatis: vt probatur in l. cùm res. ſ. j. ſ. de lega. l. j. Facit tamen difficultas, quandoq; vt cogatur creditor pro quantitate ſpeciem recipere: vt C. de ſo. auth. hoc niſi. Item cõtra, vt in ſpecie non differatur exactio propter difficultatem: nam debet pręſtari quãtitas, ſi nõ poteſt præſtari ſpecies: vt l. non dubiũ. in fi. ſ. de lega. iij. Sol. ſi difficultas eſt temporalis, differtur executio, donec ſupueniat facultas: vt d. l. ſi prætor. in fi. cum l. ſeq. cũ ſi. Si verò eſſet difficultas dubia, ſeu perpetua, tũc deueniẽt ad æſtimationẽ. Cõtra hoc videẽ: quia qñ ſeruus eſt fugitiuus, difficultas eſt dubia: & tñ nõ deuenitur ad æſtimationẽ: vt d. l. cũ res. ſ. ſed & ſi alienus. & l. cũ ſeruus. eo. ti. Sol. qñ ſeruus eſt fugitiuus, difficultas eſt tãta, ꝙ aſsimilaẽ quodã modo caſui fortuito, licet non totaliter: qa eũ habere nõ licet, quãuis aliqua ſpes ſit: vt l. Iulianus. ſ. j. de act. emp. Facit l. in fuga. C. ad le. Fla. de plag. Sed prædicta loquũtur, vbi non eſt tanta difficultas. Item contra illã differẽtiam, quã feci inter obligationem quãtitatis, & ſpeciei, videtur iſte tex. vbi æquiparaẽ. Sol. fateor ꝙ æquiparaẽ cõtractui in ſubſtantia obligationis: ſecus quo ad modum exactionis, vt dixi. Itẽ cõtra hoc: quia eadẽ ſunt tempora executionis, ſiue ſit debita ſpecies ſiue quãtitas: vt l. in fidei cõmiſſ. in prin. ſ. de vſuris. Sol. circa hoc gloſſæ variant. Veritas eſt ꝙ idẽ eſt tẽpus exactionis vtriuſq; qñ agit̃ actione ꝑſonali, vt l. fi. C. de exec. rei iudi. & ibi plenè per glo. Sed iudex poteſt ex cauſa ꝓrogare & abbreuiare, vt ibi no. et hoc eſt ex cauſa tm̃ quę cauſa eſt ſecũdùm d. ſ. fi. Inſtit. de inuti. ſtip. Nam eſt euidentior cauſa q̃ in pecuniaria, vt ſi eſt ſpecies Epheſi: tunc iudex ſtatuit diẽ: & ideo ex cauſa põt prorogare diẽ. Sed in actione in rem, tps nõ eſt limitatũ, ſed iudex ſtatuit officio ſuo, vt inſti. de offi. iud. ſ. j. & ideo diſtingue. Aut q̃ris vtrũ difficultas impediat exactionẽ quo ad effectũ cõdẽnationis, aut quo ad effectũ executionis. Et tũc aut i obligatiõe eſt q̃ſtitas aut ſpecies, ſeu factũ. Et hoc ſcd'o caſũ, aut eſt difficultas tpalis, aut dubia. Et ſi dubia, aut multum magna, aut nõ. Habemus videre tertiũ & quartũ. Et op. ſecũdũ gl. & vr̃ ꝙ difficultas pœnę obligationẽ ipediat, vt ſ. ad l. Rho. de iactu. l. ſi vehẽda. § pe. Gl. dicit fallit, ibi. Itẽ op. de l. ij. ſ. ſi qs. cau. Gl. dicit, fallit ibi. Dy. vero dicit. Aut eſt in obligatione factũ, et eſt adiecta pœna: & difficultas impedit obligationem in pœna oriri, vt l. ſi vehenda. §. pe. & l. ij. ſ. ſi quis cau. Aut in obligatione eſt datio: & tunc aut difficultas eſt ex parte promiſſoris: & tunc non impedit, vt l. ad diem. ſ. eodem. Aut in re: & tunc impeditur vt l. ſi homo mortuus. ſ. eodem. An bene dicat Dyn. tu habes gl. valde nota. in l. quod te ſupra. ſi certum peta. ſuper verbo, in poſtate tua. vbi dicit quod moram impedit difficultas, etiam ex parte perſonæ, & vbi eſt donatio in obligatione. Pro hoc videtur tex. in l. thais. §. j. ſ. de fideicommiſſ. liber l. cum ſeruus. de leg. j. & l. cum res. in prin. & §. ſed ſi ſtichus. eo. titu. Domini, oportet nos aduertere anteq̃ videamus vtrum impediat pœnę obligationem committi. †Videamus an impediat moræ a commiſſionem. Et

6 a dic aut eſt in obligatione ſpecies dari: & tunc difficultas impedit commiſsionem moræ, vt l. quod te ſupra. ſi cert. peta. & l. cum ſeruus. & l. cum res. ſ. de lega. primo. Aut eſt factum in obligatione: & tunc idem: quia impedit moram committi, vt l. j. §. ſi frater. ſ. de colla. bono. Aut quantitas eſt in obligatione: & tunc ſecus. vt ſupra dictum eſt. Nec obſtat l. thais. §. j. quia ibi reſpectu ſerui factum erat in obligatione, ſcilicet luitio, ſed reſpectu alio-

7 rum non. †Ex hoc habemus videre an impediat commiſsio-

b nem pœnæ. Et dic quod in omnibus b caſibus in quibus ex mora committitur pœna: tunc quia mora non poteſt committi propter difficultatem: nec pœna, vt l. ij. ſupra ſi quis cau. & l. Celſus. ſ. de arbi. Si vero committeretur pœna ex conditionis euentu non ex mora: & tunc ſecus: argu. ſ. eodem. l. in illa ſtipulatione ſi calendis. Prædicta vera, niſi eſſet in obligatione quantitas dari, vt ſ. plene dixi.

1 ☞ Qui non poteſt per ſe, debet facere per ſubſtitutum, quando non eſt electa induſtria perſona.

Feudum conceſſum aduocato quando debeatur eius hæredibus.

2 *Seruire per ſubſtitutum quando quis poſsit.*

Si ab eo ſtipulatus ſim.

Poſſum ſtipulari ab eo qui non poteſt facere

1 illud quod per alium eſt factibile. hoc dicit. †Nota quod qui non poteſt facere per ſe, debet facere per ſubſtitutum: hoc ideo: quia non fuit electa induſtria perſonæ. & ſic fuit cogitatum de effectu, qui reſultat ex opere, vt de codice qui reſultat ex ſcriptura, potius quam de ipſo actu, vt dicam plene j. titulo primo. l. nemo. & gloſſ. inducit ad quæſtionem † filij aduocati. Conceſſum fuit in emphyteuſim, vel fundũ cuidam aduocato aliquid: an debeatur hæredibus eius, licet non ſint aduocati cum poſsint per alium ſeruire. Et gloſſ. iſtam quæſtionem format in l. quiſquis. la j. C. de epiſco. & cleri. & ibi per docto. Specu. format in ti de aduoc. §. primo. verſicu. ſed pone Abbas. Non eſt benè declaratum. Ideo primo eſt videndum, an ipſe idem viuens poſsit ſeruire per ſubſtitutum. Dic ſi quidem ipſe impeditur ex cauſa ſuperuenientis dignitatis, vel alterius neceſsitatis: & poteſt, vt C. de decur. l. nullus. lib. x. de princi agen. in re. l. penul. libr. xij. Si vero non impeditur, ſed ipſe ſua ſponte vult ſeruire per ſubſtitutum, & non poteſt: quia videtur electa induſtria perſonæ certæ vt l. inter artifices. infra de ſolu. & hic §. non facit. Non enim poteſt dici ꝙ hic fuit cogitatum de facto, ſed magis de ipſo fieri. Si vero ipſe aduocatus eſt mortuus: tũc in hærede eius eſt aduetendum qualiter ſit facta conceſsio. Nam ſi fuit dictum, concedo tibi iſtum fundum vt ſis meus aduocatus, tunc videtur conceſſum iurè plenæ proprietatis, & ſufficit defunctum fuiſſe aduocatum donec vixerit: hæres autem in nil tenetur, vt C. de ſuſſta. l. j. §. quod ſi prædia. & j de va. & extraor. cog. l. j. §. diuus. Et hoc verum ſi concedens erat priuata perſona. Si vero eſſet eccleſiaſtica: tunc videtur concedi ad tempus, donec aduocatus eſſet: & ſic ad hæredem non tranſiret, vt no. extra de inſtitu. c cum veniſſent. per Ber. Sed ſi ponimus fuiſſe conceſſum in feudum, vt gl. ponit: tunc parcat mihi Iac. de bel. qui ſcripſit ſuper vſibus feudorũ. & in. d. l. quiſquis. D. de epiſc. & cle. poſuit diſtinctionẽ: an in feudis poſsit quis ſeruire per ſubſtitutum, & idem hic recitauit do. Ray. Ego dico quod prædicta nil ad propoſitũ. Nã iſtud eſt feudũ datũ. pro certa mercede: & ideo cõcedens quandocũq; poſt annũ poteſt reuocare. vt x. col. de feu. guardię. & caſtal. c. j. cõiũcto tit. ſi de inueſti. inter do. et vaſal. c. j. in fi. & ideo hęres nõ poteſt habere niſi domino volente.

Pœna

2 ☞ Pœna vt committatur non ſufficit de facto fieri. & vide nu. 4. vbi remittit.

2 *Impoſsibilitas eſt quãdo id quod eſt impoſsibile per vnũ tantum eſt explicandum.*

5 *Venditio rei prohibitæ alienari, etiam inter ſcientes, quando valeat.*

5 *Ciuitas quando poſsit plateam vendere.*

6 *Impoſsibile etiam reputatur id quod obtineri non poteſt, niſi per ciuitatẽ fiat noua lex.*

Cum quis ſub hac conditione.

1 †Non ſufficit de facto fieri ad pœnæ cõmiſsionem. h. d. Tu dicis quod impoſsibile eſt rem ſacrã vendere. Cõtra: imò poſsibile: quia Papa poteſt. & Imperator, vt l. apud Iulianum. §. fi. ſ. de le

2 ga. j. Dicit glo. †ꝙ id quod eſt poſsibile explicari per vnum tantum eſt impoſsibilitas. Dy. dicit iſta verba in c. ſemel Deo. extra de reg. iur. lib. vj. Oppo. quod de iure poteſt vendi res ſacra,

3 licet non alienari, vt inſti. de empt. & vend. §. fi. & ſ. de contrahẽ. emp. l. liberi. Dico quod rei ſacræ & religioſæ nulla eſt emptio, reſpectu rei ſimpliciter: quia non transfertur dominium: a & qñ

a prohibetur venditio, prohibetur talis quod inter ſcientes valet,

b quod no. hic. Sed iſtud b videtur contra l. cum pater. §. liberis. de lega. ij. vbi prohibitio teſtatoris impedit trãslationem dominij: tamen vendens incidit in pœnam, & tenetur reſtituere. Breuiter vbi valet venditio, etiam inter ſcientes: quia eius rei, cuius eſt cõmercium nunc, ſemper poteſt venditio fieri inter ſcientes, vt gloſſ. tenet in l. ſi in emptione. §. item ſi emptor. ſupra de contrahend. empt. licet glo. contra teneat & non bene ſimpliciter in l. ſi is qui pro emptore. §. fi. ſ. de vſufca. Sed ſi non eſt cõmerciũ rei: tunc venditio impeditur inter ſcientes, & de facto dicitur fieri, nec pœna cõmittitur, vt hic. Oppo. ꝙ ſufficit de facto fieri ad pœnæ commiſsionem: vt l. Lucius. §. tres hæredes. ſupra ad trebel. ſol. ibi fuit actum & cogitatũ expreſse de facto, hic nõ: ideo in dubio præſumitur de iure. Sed contra C. de tranſac. l. vbi pactum. Sol. ibi factum de facto affert incommodum: ideo de facto præſumitur cogitatum. hic ſecus, Sed dices tu. Nonne affert incommodum: quia cogetur vendicare quod prius poſsidebat eccleſia? Reſpõ. ſola vẽditio non tribuit hoc incommodum, ſed

4 traditio, ſed hic fuit in conditione ſola venditio. Et iſtud † an ſufficiat de facto fieri quo ad pœnę commiſsionem. dic per Cyn. C. ſi mancip. ita fue. alienat. l. ea quidem. Si quo ad pœnę euitationem, dic vt l. quidam cũ filium. in fin. ſ. eo. Si quo ad actionem conſequendam: dic vt l. mulier. §. pen. cum ſimi. de condi. inſtit.

5 †Quæro ciuitas iſta vult vendere aliquã plateã, an poſsit? Glo. hic videtur dicere quod non, niſi principe ſtatuente. Sed dico ꝙ in iſtis ciuitatibus quæ non cognoſcunt ſuperiorem Papam vel Principẽ: ꝙ illę poſſunt. Ipſę enim ſuiꝑſius ſunt Principes & & populus liber eſt, vt l. non dubito. C. de capti. & not. eo. titu. l.

c hoſtes. Sed ſi ponimus quod principem recognoſcãt, idem c dico quia ipſa ciuitas ſtatuendo poteſt alienare, hoc eſt prius legem faciẽdo, vt l. prohibere. §. plane. ſ. quod vi aut clam. vbi eſt caſus. Pręterea probatur ſupra. ne quid in loco pub. l. ij. §. viã publicã. & ibi gl. quæ in hoc videtur æquiparare Principẽ, ſenatũ & ciuitatem, in faciendo locũ publicũ vel non. Et ideo feci de facto ſic ri. Primo ſtatutũ ꝙ locus ille eſſet priuatus: poſtea feci fieri vẽditionẽ ſoleniter. Satis puto etiã ſufficere ſi fiat ſtatutũ de vẽdẽdo

6 ipſũ locũ publicũ, vt ꝓdixi. Hoc †ergo premiſſo habes hic aliud notabile quod id quod non poteſt obtineri niſi fiat noua lex ꝑ ciuitatẽ: ita difficile eſt ꝙ reputatur impoſsibile. Facit quod no. per Inno. extra de teſt. c. filius.

Si ut.

Iſte §. ponit formam ſtipulationis. ſic ſupra eodem. l. cum quid.

1 ☞ Ratio quare in dandis non poteſt quis vni ex hæredibus ſtipulari.

2 *Ratio quare in obligatione faciendi poteſt vni ex hæredibus ſtipulari.*

3 *Vſusfructus ſi quis ſtipulatus eſt ſibi & hæredi ſuo Titio, Titio acquiritur pro parte hæreditaria, aliis cohæredibus non.*

Vſum ſi quis eſt ſtipulatus ſibi & Titio hæredi ſuo, Titio inſolidum actio acquiritur.

4 *Quando quis ſtipulando poſsit vni ex hæredibus quo ad actionem prouidere.*

5 *Factum ſi ſtipulatur quis ſibi & Titio hæredi, & Titio non interſit, ſed alterius illi ſoli actio competit.*

6 *Dari quando nõ eſt in ſtipulatione hæredes non nominati habent actionem: ſed an exceptione repellantur.*

7 *Hæredes non nominati in ſtipulatione continente dari exegerunt: an & quando nominato teneantur reſtituere quod exegerunt actione familiæ erciſcundæ.*

8 *Vni ex hæredibus, an poſsit prouideri quo ad exceptionem.*

9 *Vnum ex hæredibus, an quis contrahendo grauare poſsit.*

10 *Vnus hæredum quando poſsit ſolus grauari ex vltima uoluntate.*

Præterea ſciendum.

Subtilis eſt. In dandis non poteſt quis vni ex hæredibus prouidere. ſecus in faciendis.

Oppo. de l. quod dicitur. ſupra eodem. Solu. ibi pater ſtipulatur factum fieri à filio hic ab alio ipſi filio. Vel aliter vt in gloſſ. quia cum hic ſtipuletur poſt mortem valeret etiã ſi vt filio ſtipuleť, vt l. quocũq;. §. ij. ſ. eo. Illa lex niſl facit ad propoſitũ: quia ibi loquiť an queratur mihi quando filio meo ſtipulor: hic vero an hęredi agrať. Venio ad legẽ noſtrã, & q̃ro q̃ eſt rõ diuerſitatis inter obligationẽ dandi, & obligationẽ faciendi, Gl. dicit ꝙ in obligatiõe dãdi pariter inter eſt vtriuſq;. ſecus in obligatione fieri, vt in exẽplis poſitis in gl. Sed iſta rõ videť contra caſum l. auus. ſ. de pac. et l. auus. ſ. de pac. do. ſed ibi logtur in pactis q̃ fiunt ad exceptionẽ, hic in his quę fiũt ad actionẽ. Vel aliter, vt in gl. magna. quã totã recita vt iacet. Et ꝓ eius declaratiõe. & totius materię intẽdo examinare iſtã materiã per quatuor queſtiones. Primo an qs ſtipulando poſsit vni ex hæredibus prouidere quo ad actionẽ. Secundo an poſsit vni prouidere quo ad exceptionẽ. Tertio an poſsit vnũ ex hęredibus tantũ cõtrahendo grauare. Quarto an prouidere vel grauare poſsit vltimã voluntatẽ cõdẽdo. † Ad primũ quęro primo quę

1 eſt rõ ꝙ in dãdis non põt quis vni ex hr̃dibus ſtipulari. Pe. videť dicere ꝙ rõ eſt: quia obligatio incipit à defuncto, nec eius mors finiť: etiã ſi velit: quia obligatio eſt perpetua, vt l. eũ qui ita. §. qui ita. ſ. eo. & ex l. xij. tabu. diuidiť inter hæredes, vt l. ea quæ in omnibus. C. fami. erciſ. & ſi cer. pet. l. j. & de pac. l. pacto ſucceſſorum. ideo tranſit ad hęredes. Ex hoc concludit iſte ꝙ ſi obligatio nõ cœpit à defuncto, ſed incipit ab hę rede, vt C. vt ac. ab heredi. & contra hære. l. j. ꝙ tunc poſſet quis vni ex hęredibus ſtipulari: quia ceſſat rõ prædicta. Et ex hac pręſumptione ponebat ſuã diſtinctionẽ ſatis longã quã non refero: quia falſa eſt fundata ſuper dicta rõne: quam probo falſam. Hęres enim repreſentat ꝑſonã defuncti ſoltũ ꝓ ea ꝑte ꝓ qua eſt hęres, vt C. de rei ven. l. cũ à matre. no. j. de ꝓto. ſtipu. l. ij. § fi. in gl. magna. Pro aliis partibus extraneus eſt, vt dictis legibus. & C. de hęred. ac. l. ſi adulta. & de bo. autho. iud. poſ. l. ſi vxor. & ad l. fal. licet. cũ ſi. Poſito ergo ꝙ ſtipulatio nõ inciperet à defuncto, ſed ab hærede, ſi dices ei quæri inſolidum ſtatim ſequeretur quod poſsit quis alteri extraneo ſtipulari cum pro aliis partibus ſit extraneus quod eſt contra §. alteri. Præterea licet ab hærede inciꝑat obligatio: tamen hæreditaria eſt, vt l. hæreditarium. de bo. authoritate iudic. poſsiden. ergo etiam ſecundum eum debet diuidi inter hæredes per l. xij. tabu. vt l. pro hæreditariis. C. de hære. ac. Dic ergo tũ quod eſt ratio quare ei cui voluit prouidere, non quæritur inſolidum: quia pro aliis partibus eſt extraneus: & ſic ei ſtipulari non potuit, vt dictum eſt. Si quæris quæ eſt ratio quod aliis quæritur quibus ipſe prouidere noluit. Reſpondeo ratio eſt: quia obligatio perpetua eſt, & tranſit in hæredes, per legem duodecim tabul. etiam inuitis contrahentibus. vt di-

2 xi. † Item quæro quę eſt ratio quod in obligatione faciendi poteſt vni ex hęredibus ſtipulari? Reſpondeo, facta ſunt indiuidua regulariter, vt l. ſtipulationes non diuidũtur. ideo cuilibet hęredum competit actio inſolidum, vt l. in executione. §. fi. ſ. e. Ideo nõ eſt mirũ ſi ex ſtipulatione defuncti competit hęredi nominato inſolidum: quia etiã ſi nullus eſſet nominatus in ſoli-

a ¶Scripta exẽplaria habẽt, & qñ, phibetur venditio, phibetur talis quę iter ſciẽtes valet, qđ nõ hic. In Venetiis ita lego: qa nõ trãſferẽ dñiũ quo ad vẽdentẽ. dic aut ignorãt, & valet. aut ſciũt, & prohibeẽ vẽditio talis: qa inter ſciẽtes non valet. quod not. hic. Alex. Loſæus.

b ¶Sed iſtud videtur. No. ꝙ teſtor nõ põt ſtipulari vni hęredũ actionẽ. qđ tu limita niſi ceſſionẽ legaret: qa tũc põt. Caſus eſt ſin. ſ. l. j. C. de exce. ſed m Bald. ibi quem omnino vide. And. Barb.

c ¶Idẽ dico. Adde qđ Pau. de caſt. dicit ꝙ ex eo quod recognoſcũt ſuperiorem, nõ pñt hoc facere ſine licẽtia ſuperioris ad quẽ ꝑtinet adminiſtratio reipublicæ. Vñ dicit ipſe ꝙ cõitas Paduę nõ poſſet alienare ſine cõſenſu dominorũ Venetorũ apud quos eſt adminiſtratio cõis l. j. de cõſt. prin. Item in eo qđ dicit Bart. ꝙ erit neceſſe facere ſta tutũ, Raph. reprehẽdit: quia etiã ſtatuto nõ facto poſſet vendere, & venditio haberet vim legis vel ſtatuti: qa cõtractus factus ab illo q habet vim legis cõdẽdæ, vim legis habet. l. Cæſar. de publi. & l. donationes. C. de do. inter vi. & vxo. no. Bar. in l. ciuitas. ſ. ſi cer. pe. Et cũ hoc vr̃ tranſire Pau. qui dicit videndũ Bal. in l. j. C. ne fi. pro pat. Tu adde ꝙ Bal. con fi. cccxciij. iij. lib. dicit ꝙ cũ contractus emanãt in formã cõtractus, habent vim contractus, & tanq̃ cõtractus ſunt ſeruãdi. Et quãdo cõitas poſsit vendere res cõitatis & qualiter, vide Bal. cõi. cccciiij. j. lib.

a ¶ Eum qui. Pro hac l. vide Ange. in consil. cxciij. Andr. Bar.

dum sibi competeret. Et si dicis quæ est ratio ꝙ aliꝭ non nominatis non competit? Respondeo: quia eorum non interest, vt in exemplis positis in glo. aliàs si eorũ interesset omnibus competeret: quia esset eadem ratio quę in obligatione dãdi. Et si poneres hoc in facto diuiduo: tũc idẽ quod in obligatione dãdi: ꝙ cessat ratio prædicta. Idem in facto indiuiduo, si ageretur ad interesse.

3 †Sed quid si stipulareꝰ aliquid quod de sui natura nõ est trãsitorĩũ ad hæredes, vt vsus & vsusfructus si stipulatus est ꝙs sibi & hæredi suo Titio: tũc illi Titio acquiriꝰ, prout põt: ꝙ in vsufructu, qui est diuiduus acquiriꝰ, scilicet pro parte hæreditaria, pro aliꝭ nõ: quia qđ sibi vt extraneo defunctus stipulari non potuit, ad alios hęredes nõ pertinebit: ꝙ ex persona defuncti finiꝰ, & ad hæredes nõ trãsit, nisi sit actũ: vt l. stipulatio ista. §. si ꝙs ita. ŝ. eo. sed de aliꝭ nõ fuit actũ: ergo &c. In vsu verò qui est indiuiduus: vt ŝ. de vsu & hab. l. vsus pars. quæriꝰ illi hæredi nominato actio insolidũ, sicut aliꝭ indiuiduis: aliꝭ hæredibus nihil, eadem

4 ratione qua supra. †Ex prædictis collige distinctionẽ per te sic: Aut loquimur in his quæ sunt transmissibilia ad hæredes: aut in his quæ cum persona finiuntur. Primo casu, aut continet dationem, aut factũ. & si factũ: aut diuiduũ, aut indiuiduũ. & si indiuiduũ: aut agit ad interesse, aut ad ipsum factum, & si ad ipsum factum: aut omnium hæredum interest æqualiter, aut eius, qui est nominatus tantùm, vt ex prædictis patet. Secũdo casu, quando cũ persona finiꝰ: aut continet diuiduũ, aut indiuiduũ: vt ŝ. plenè

5 dixi. †Quæro iuxta prædicta, quãdo factũ quis stipuletur sibi & Titio hæredi: quid si interest alterius ex hæredibus non nominati, illius autem nominati non interest. Respondeo, illi competit actio soli, per ea, quæ dicta sunt. †Quæro, quando dari stipulatur, an aliꝭ hæredes non nominati habeant actionem, vt dictum est, an exceptione repellantur? Dicit glo. hic, quòd sic: ꝙ cõtra defuncti voluntatem agunt. Item no. ŝ. de pac. l. auus. Ego dico ꝙ defuncti voluntas fuit, vt ita demũ exceptione repellantur si ei, cui voluit prouidere, totũ acquireretur: aliàs secus. Non enim voluit adimere aliꝭ, quod nominato non quæritur: arg. ŝ. ex quibus cau. maio. l. nec vtilem. & ideo si illi nominato aliquo casu esset quæsita vtilis pro portionibus nõ hæreditarijs, vt quia fuit interposita stipulatio super rebus ipsius defuncti: vt l. pe. C. ad exhib. vel aliter, vt dixi ŝ. eo. l. stipulatio. §. si quis insulam. vel quia testator hoc nomen prælegasset sibi tacitè, vt dicam, vel expresse, vt l. ex legato. C. de leg. tunc verum diceret glo. & ita lo-

7 quitur C. de excep. l. j. alias secus. † Sed quæro, aliꝭ non fuerũt exceptione repulsi: & sic exegerunt: an nominato restituere teneantur actione familiæ erciscundæ? Gl. hic ꝙ sic. Tu dic latius: Aut testator vnũ nominauit, quem tũc solum hæredem facturũ credidit: & postea habuit plures: & tũc aliꝭ petent, nec restituẽt: arg. ŝ. de pac. l. tale. in fi. tangit glos. in d. l. auus. Aut sciebat se habere debere alios: & tũc nisi testator voluntatem mutauerit, videtur illi nominato tacitè legare: ergo &c. vt l. filiæ. C. famil. erc. secũdùm glo. Sed istud est verũ, quando deuentũ est ad traditionem: aliàs secus: vt C. de cas. pecu. l. j. lib. xij. & l. ij. C. si quis alteri vel sibi. Aliàs morte non confirmaretur, vt arg. ŝ. de dona. inter virũ & vxo. l. Papinianus. & tangam ŝ. de dona. l. donationes. §. pater. & l. si pater. in princ. Vnde credo ꝙ actione familiæ erciscundæ non teneatur, nisi ex aliꝭ appareat ꝙ voluit legare tacitè,

8 vel expresse. † Ad secũdum, an vni ex hæredibus possit prouideri quo ad exceptionem: inter glo. nostras fuit opin. Finaliter dicũt idem, quod in actione: cùm ratio diuersitatis reddi nõ possit. Ita no. hic, & d. l. auus. Doc. omnes tenẽt cõtrariũ, ꝙ exceptio vni tantũ possit quæri: vt d. l. auus. de pac. & l. auus. de pact. do. Et ratio diuersitatis est, secũdùm Iac. de Are. quia creditoris interest, ꝙ aliꝭ hæredes nõ nominati, nõ possint excipere: sed debitoris non interest, vtrum vnus vel omnes agant. Vel dic, secundum alios, & melius, exceptio vel pacta liberatoria possunt esse personalia: vt l. iuris gentiũ. §. pactorũ. ŝ. de pact. & l. qui in futurum. Vnde potest facere pacisces ꝙ ad hæredes nõ trãseat. Secus in pactis obligatorijs, vt dictũ est: ideo nõ trãsibit, nisi ad nominatũ. Idem in pactis obligatorijs, quæ essent eiusdẽ naturæ, vt ŝ. vidistis. Sed contra hoc videtur ŝ. eo. l. eum qui ita. §. j. ibi: & quãuis, &c. Sol. ibi pactũ videtur factũ ob causam, scilicet si hæ res nominatus tenetur in totũ. Cùm igitur nõ teneatur nisi pro parte, ideo illud pactum est inutile. Quæro, quid si illũ, cui pactus est, solum putabat sibi hęredem. Rñdeo omnibus prodesse: arg. ŝ. de pac. l. tale. §. fi. no. in l. auus. & quia constat ꝙ noluerunt

9 facere pactũ personale. Venio ad tertiũ, †an vnum ex hæredibus possit contrahendo grauare. Et lex expresse videtur dicere ꝙ non: vt ŝ. eod. l. eũ qui ita. §. te & Titium. Ratio, quia sicut non possum obligare extraneum, vt Instit. eo. §. si quis alium. ita nec possum hæredem pro illis portionibus, pro quibus nõ est hæres: quia quo ad illa est extraneus, vt dixi. Trãsit ergo in pſonã aliorũ hæredum, sicut cæteræ obligationes hæreditariæ. Sed quęro, quid si est talis obligatio. quæ põt finiri ex conuentione in persona promissoris, vt promissio de aliquo non faciendo, vt ŝ. eo. l. si sic. Rñ. tunc possum tantùm vnũ ex hæredibus grauare quo ad ipsum factum. Sed si agereꝰ ad interesse: tũc oẽs hęredes tenerentur pro hęreditaria portione: vt l. Iulianus. in prin. ŝ. eo. Intelligo enim, ꝙ ibi ex solius Titij facto stipulatio committitur: ex facto aliorum non: ꝙ cõtrahentes nõ voluerũt: quod potuerunt vt dixi. sed postq̃ est commissa, oẽs tenenẽ pro portione hæreditaria

10 ad interesse. Ad quartũ venio †, an vnũ possit grauare. s. vltimã voluntatẽ cõdẽdo. Dic aut quæris de obligatione iam contracta, aut de contrahenda ex ipsa vltima voluntate. Primo casu aut vult vni prouidere legando actionem, quã habet: & põt: vt C. de excep. l. j. ibi no. & C. de leg. l. ex legato. cũ si. Aut vult grauare vt sustineat vnus vnius obligationis qua tenebatur: & tũc quo ad creditorẽ nõ põt, vt habeat actionẽ contra eũ solũ. Fallit in actione de dote: vt l. cum ab vno. ŝ. de lega. ij. dic vt ibi: sed põt vt cohæredibus teneatur actione familiæ erciscundæ, vt ibi plenè no. Secundo casu distingue, aut grauat vnum ex hęredibus in specie hæreditaria: & tunc non tenetur nisi pro hęreditaria portione: vt l. si fundum sub conditione. §. si libertus. de leg. j. & not. de leg. ij. l. Męuius. §. eum. Aut in specie non hęreditaria: & tũc grauat hęres in totum: vt l. si tibi homo. §. j. ŝ. de leg. j. Aut in quantitate: & tũc in solidũ. l. ab omnibus. in prin. de leg. j. qđ dixi in specie hæreditaria tantum teneri pro parte: intelligo, nisi onus iniunctum fuerit indiuiduum: vt l. cum quasi. §. si plures. de fideicõ. liber. & istud vltimum bene tetigit Gul. de Cug. in d. l. auus.

1 ☞ *Præfationes contractus probant quæ dicta sunt in contractu: & ex eis à qualitate personarum arguitur.*

2 [V]Vm qui certarum,[a] Promissio facta in nundinis intelligitur in die vltima nundinarum. h. d. Quęro, quæ erat ratio dubitationis huiusmodi legis? Et est ratio cum stipulatur quis in nundinis videtur stipulari, vt in nundinis possit expendere: & sic in principio. & hoc pro Sabino. & pro Proculo facit regula l. qui hoc anno. ŝ. eo. Glo. quærit, si est expressum, vel tacitè actũ, ab vtraq; parte. Et glo. dicit, fortè. sed sine fortè: quia tunc die, & tempore, acto illo detur, vt l. eum qui calendis. ŝ. eo. Ex præsum-

1 ptionibus †ergo, hoc est, ex his, quæ in prefationibus sunt dicta, debuit hoc probari: vel ex qualitate personarum. Sed Iurisconsultus insp̃exit hic solùm verborum significationem. Sed gl. videtur contra istum tex. Insti. de inuti. stip. §. penul. Sed distingue, aut apparet quid actum sit, aut non.

1 ☞ *Electionem habens, vel declarationem, quando possit variare. & nu. 3.*
Electio quando conceditur à lege, videtur concedi per futurum indicatiui.
2 *Electio in vltimis voluntatibus trahit secum executionem.*
4 *Remedium quod qui habet electionem, facta executione non possit variare.*
5 *Dictio, quoties, quando nulla est causa, verificatur in duabus vicibus, aliàs intelligitur de multis.*
6 *Inter tacitum & expressum, quando sit differentia.*

Cum pure. Iste. §. est subtilis. Qui habet electionem à lege põt qñdocunq; variare. h. d. Assumo gl. magnã, & opp. de l. si quis stipulatus sit. vbi distinguiꝰ, volã, vel voluero. Glo. soluit ꝙ ibi in creditore, qui habet electionem ex cõuentione partiũ: hic in debitore qui habet electionẽ à lege. Procedit vltra gl. ꝙ idẽ esset in debitore, si exprimereꝰ, quod in creditore, quod post lit. cõte. nõ possit variare, si haberet electionẽ p verbũ volã. Idẽ dicit tertia sol. Idẽ dicit Hug. in alia gl. etiã si tacitè habet electionem. Sed istud est falsum. Nam actor habet eligere in ipso libello: vt ŝ. eo. l. vbi aũt. §. qui illud. merito sibi per li. cõte. præiudicat: ꝙ iterũ vꝰ eligere. Sed in reo hoc nõ põt contingere: ꝙ qñ rei est electio, fit libellus alternatiue: vt plenè dixi in d. §. qui illud. vñ lit. cõte. nõ eligit. Non potest ergo dici ꝙ prohibetur variare, cũ nullo tpe elegit. Præterea, qñ exprimitur electio p verbũ, volã, exprimiꝰ p eũ modũ qui tacitè inest: vt j. dicã

ergo

ergo nihil operatur: vt l. iij. de leg. j. Nec obstat l. iij. §. & generaliter. ŝ. de eo qđ cer. lo. hic alle. in gl. quia ibi erat electio creditoris: ideo debitor admittitur ad purgãdã morã vsq; ad lit. cõte. postea

3 non: vt ŝ. eo. l. si insulã. Vnde †gl. ponit aliã opi. verã: quia aut tacitè ponit: & potest variare, vt hic. Aut expresit: & tunc aut per verbum voluero: & non potest: vt l. si quis stipulatus. ŝ. eo. si per verbũ volã, põt variare, ac si nõ esset expressum: quia exprimitur per eũ modũ, per quẽ tacitè inest. Et ex his nota ꝙ qñ electio cõcediꝰ à lege, vꝰ cõcedi per futurũ indicatiui. Et hæc est glo. p quã põt rñderi ad q. quæ posset fieri, si creditor habet electionẽ: vt l. iij. §. & generaliter. de eo qđ cer. lo. quod põt variare vsq; ad lit. conte. postea non: ac si esset cõcessa per verbũ, volã. Et prædicta sunt vera, si vtrunq; est in obligatione. Si verò vnum est in obligatione, aliud in solutione: actor postq̃ semel elegerit, nõ potest variare: vt l. si pluribus. in fi. de le. j. Vel illud, quia in legatis: sed prima placet, vt in reo statim dicam. Oppo. de l. huiusmodi. §. Stichum. ŝ. de le. j. & l. apud Aufidium. ŝ. de opti. leg. & l. fideicõmissa. §. sic fideicommissum. ŝ. de leg. iij. Sol. ibi in vltima voluntate: hic in contractibus. Et ratio est hæc: †quia in vltima voluntate trahit secum executionem electio: quia trãsfertur dominiũ: vt l. si quis stipulatus. ŝ. eo. & l. huiusmodi. §. Stichum. & ibi glo. de leg. j. & d. l. apud Aufidium. & ibi gl. Vel secundũ Pet. rõ est, quia vltimæ voluntates non possunt esse in pendẽti: vt l. fi. ŝ. communia prædio. & ista est magis generalis ratio: vt plene dixi in d. l. si quis stipulatus. ŝ. eo. Opp. extra glo. de l. quicquid. ŝ. eo. in medio magnæ gl. Sol. locus est variationi hic in electione: ibi verò in declaratione voluntatis ambiguæ, in qua non licet variare. Opp. de l. si quis stipulatus fuerit decem in melle. j. de solu. Breuiter ibi vnum erat in obligatione, aliud in solutione: ideo post li. conte. non potest variare: hic vtrunq; erat in obligatione. Cõtra istud opp. vltimo loco de l. item veniunt. §. cùm prædiximus. ŝ. de peti. hære. de l. miles. §. decem. ŝ. de re iudi. vbi post sententiã admittitur variatio. Sol. In contrarijs vnum erat in obligatione, aliud in solutione ex dispositione legis. Sed quod dixi. ŝ. habet lo

3 cum, quando ex dispositione contrahentium. Ex prædictis †ergo collige distinctionem per teipsum: quia aut loquimur in declaratione, aut in electione. Et si in electione, aut in vltimis voluntatibus, aut in contractibus. Et si in contractibus, aut in actore, aut in reo. Et si in reo: tunc aut vtrumq; est in obligatione, aut vnum in solutione, & aliud in obligatione: vt ex prædictis appa

4 ret. Venio † ad aliam glo. & aduertatis ad ista: dicitur hic ꝙ potest variare quandocunq;: ergo quando fiet executio, semper variabitur: & sic nunquã poterit fieri executio. quod est ergo remedium? Dic ꝙ vnum remedium est ꝙ fiat executio in æstimatione actionis: cum propter impossibilitatem rei, quæ debet præstari fiet æstimatio: vt l. si seruus. in fi. ŝ. de condi. fur. l. j. §. si hæres. ad Treb. Aliud remedium dat Pe. & Iac. de Are. & vult quod certũ tẽpus statuatur, intra quod eligat: vt ar. l. mancipiorum. ŝ. de opt. leg. C. de inge. ma. l. diffamari. & l. si eo tempore. de dif. pig. cũ si. Istud remedium non videtur esse sufficiens. Statuo tempus tibi intra quod eligas: non eligis, quid erit? Videte, alterum de duobus erit: vel ꝙ electio transferatur ad actorẽ: vt l. j. cum l. seq. j. de sol. Facit quod no. in simili in l. hæredes. §. si incerto. ŝ. fami. ercis. & l. legato generaliter. de le. j. Vel dic, ꝙ habeatur electa, quæ deterior est promissori: & magis stipulatori, pdest: vt arg. l. scimus. §. pen. C. de iure deli. Tertium remedium datur per gl. quæ est in l. si quando. §. hæres. ŝ. de leg. j. vt ante sententiam interrogetur reus, quid velit dare: post sententiã mutare nõ poterit. Ray. allegat illam legem ad hoc. Pro hoc potest allegari glos. in l. j. in prin. ŝ. de act. emp. in gl. j. magna. Vel dic ꝙ si semel elegit, & iudex pronunciauit in eo faciendam executionem, amplius nõ potest variare: sicut nec actor post lit. conte. secus si ante sententiã elegisset in vno condemnari: vt dictum est, ne sit eluforium prætoris decretum: vt l. si prætor. in prin. ŝ. de iudi. & istud puto verissimum. Sed si ante decretum iudicis semper variaret: & tunc dico ꝙ postq̃ vnam rem bis elegisset, tamen non potest amplius variare: sicut nec actor post li. conte. quod bis elegit, vt dictũ est. Ad idem C. ad Vellei. l. si mulier. facit quod non licet tertiò prouocare. & hoc inducit significatio huius dictionis, quoties, hic posita: sicut in dictione rursus: vt l. fideicommissa. §. si quis decẽ. ŝ. de leg. iij. & vt leg. no. ca. l. j. §. si cui ita. Sed contra dicit. l. sicut. in princ. ŝ. quib. mo. vsusfru. amit. & quod no. in d. §. si quis decẽ.

5 Sed non †curo de dictione quoties, vel rursus, vt l. veluti. §. fina. ŝ. de eden. Nam dictio, quoties, intelligitur de multis vicibus noua superueniente causa: vt. d. l. sicut. sed si nulla esset causa, sed solum alterius damnum: tunc bis tantum, vt dixi. Facit optimè C. de emen. Iusti. Codi. l. j. §. suprà dictis. ibi: cum nemini, &c. Re

6 stat vnum, †vtrum alibi sit differentia inter expressum & tacitũ. Et gl. ponit vnum exemplum in l. si cum dies. in fi. & l. Celsus. ŝ. de arbi. & istud est clarum. Item distinguitur inter mandatum tacitum, & expressum. & vide in gl. ibi: & sic distinguitur, &c. sed leges alleg. in glo. videntur dicere contrarium: quia in mandato expresso videtur posse reuocari: in adiecto, in quo est mandatum tacitum, tunc non poterit reuocari. Breuiter, vt saluemus gl. oportet intelligere primum dictũ, prout iacet. & intellige in eo, qui non est simplex mandatarius: sed sibi fuit stipulatus, & actio fuit sibi quæsita. In adiecto dic, ꝙ post lit. conte. potest prohiberi: ante non. Item an in adiecto sit mandatum tacitum, vel non: dixi in l. Iulianus. §. qui fundum. ŝ. eod.

[V]Vm ex causa duplæ. In causa euictionis, si pro parte nõ defendatur, pœna insolidum committitur. h. d. text. ibi: cæteris subsistere. id est rem venditam à creditore agente hypothecaria pro suis partibus liberare: vt ŝ. de eui. l. rem hæreditariã. vel cum agente iure dominij pecunia data pro parte transigere: vt ŝ. de rescin. ven. l. fina. §. j. Iac. de Aret. & Old. dicunt hic quod omnes denunciandi sunt. Vidistis. ŝ. eod. l. in executione. §. insoliDum. Opp. de l. antepe. ŝ. si ex noxa. cau. aga. vbi si vnus vult, potest pro omnibus defendere. Fateor quod sufficeret: sed hic non pro omnibus. ideo apostillam illam in tex. dedi. Oppo. ꝙ in prætorijs stipulationibus, vno ex hæredibus promissoris contra faciente, contra illum tantum pœna committitur. l. pœnales. §. Iulianus. ŝ. ad l. Falc. hic in stipulatione duplæ, quæ est prætoria: vt l. j. §. stipulatio duplæ. j. de præto. stipu. So. tunc est prætoria, quando super venditione serui interponitur: vt plene dixi in l. stipulationum aliæ. circa prin. ŝ. eo. Inrelligo ergo quod hic non erat prætoria. Item in §. Cato. dixi oppositum: quia si omnes defenderent, si tamen res cuinceretur, committeretur stipulatio: vt l. euicta. de euic. Sol. intelligo hic quod defendunt, ita quod rem liberant. & ita apostillaui text.

[P]Luribus. Istud principium habuistis in l. Titia. §. fin. ŝ. eo. & eius effectum plenè in l. scire debemus. ŝ. eo. titu.

De hac. Istum. §. declaraui in l. si Stichum. §. stipulatio. ŝ. e. in text. ibi: id. l. eiusdem generis: vt decem pondo argenti. Oppon. de l. si Stichum. §. stipulatio. ŝ. eod. Glos. dat plures solutiones. Tene mediam solu. quia aut fit denominatio annorum, aut non.

1 ☞ *Fundo vendito, seruitute detracta, licet seruitus sit amissa tempore: tamen remanet actio personalis ad illam constituendam.*
2 *Actus an vitietur, qñ res deuenit ad eum casum, à quo incipere non potuit. & nu. 4.*
3 *Assignatio dotis facta in casu l. Vbi adhuc. C. de iure dot. an irritetur si dimittat Vir superueniant. remittue.*

Et si placeat. Dispositio nõ perfecta, & nõ cõsummata, vitiatur si ad eundem casum deuenit, à quo non potuit inchoari: secus in dispositione perfecta. h. d. Primò ponit regulam. Secundò ponit tria exempla, in quibus regula fallit. Opp. & vr, ꝙ res non vitieꝰ, licet deuenerit ad eum casum, à quo non potuit incipere: vt insti. de leg. §. ex cõtrario. Gl dicit, ꝙ fallit ibi. Sed Dy. hic & in c. factum legitimè. de reg. iur. lib. vj. dicit: Aut casus superueniens tẽdit ad eundem effectum, ad quem ipse actus: & tunc non vitiatur: vt ibi, & l. verbis. ad leg. falc. aut tendit ad alium effectum: & tunc vitiatur. Opp. quia dicitur, ꝙ fallit regula in pluribus hæredibus. non est verũ, quia vterq; habet actionem insolidum: vt l. ij. §. ex his. ŝ. eo. & ab initio si duo sunt domini, & quilibet dominorum stipuletur insolidum, valeret: vt l. si vnus. ŝ. de ser. rusti. prædi. quod est verum in seruitute non constituta: vt l. ij. §. ex quo quidem. ŝ. eo. licet quidam habeant additionem Dy. quæ dicit aliter. sed falsa est additio. Gloss. soluit, & bene. Sed opp. de l. si sub vna. §. fi. ŝ. eo. Sol. ibi loquitur in duobus successoribus singularibus: hic in vniuersalibus. Ratio apparet ex his quæ ibi dixi. Oppon. quia hic ponit exempla in seruitute constituta: regula in stipulatione ponitur. Gloss. soluit dupliciter: quia licet Iurisconsultus ponat

a ¶Si seruus. Allegatur Bar.sibi contrarius hic,& in l.j.ĩ.de præto.stipul. Andr. Barba.
b ¶Criminali. Adde Bald. consil. lxviij. lib.iiij.

regulam in exceptione, intellexit largius.
Vel aliter,& subtilius:qui constituit serui-
tutem,tenetur ad patiẽtiam:nec incõtinen
ti liberatur ipso iure:vt not.in l.corruptio-
nem.C.de vsufru.& ibi glos.dicit licet Pet.
contradicat,vt plenè dixi in l.ij.s.eodem.
1 †Quæro,vendidi tibi fundum detracta
seruitute:seruitus est amissa tẽpore: an remaneat actio psonalis
cõtra te ad cõstituendam seruitutem? Glo.dicit hic ꝙ sic.& secũ
dùm hoc debes sic habere glo. hinc est ꝙ ex empto tenetur:quia
seruitutẽ in vẽdendo fundo retinuit,si illo tẽpore est amissa,&c.
q.d.adhuc durat personalis.Sed hoc est cõtra casum l.corruptio-
nem.C.de vsufruc.& l.in vendendo.quã alleg.glos.in alio casu
loquitur.Alij habẽt glo.hic,ꝙ ex empto tenetur,qui seruitutem
in vẽdendo fundo retinuit.& secundũ hoc est casus in d.l.in vẽ-
dendo.§.j.sed non facit ad propositũ:nisi dicas venditorẽ teneri,
vt cedat actionẽ personalem:quod est cõtra d.l.corruptionem.
Venio ad generalia,quæ ponit glos.quæ incipit,veluti Sticho.
Primũ est,ꝙ ponitur in tex. ĩ eadem glo. ibi:sic ecõtra. illud est
aliud generale,scilicet ꝙ tractu tẽporis nõ firmatur quod à prin
cipio nõ subsistit.& in isto dic per Dy.in c.nõ firmatur.extra de
2 reg.iur.lib.vj. †Circa primũ,scilicet an vitietur res,si deuenit
ad eum casum,à quo non potuit inchoari. Primò debes scire,ꝙ
sunt quædã quæ veniũt directò ad rescindendũ:vt querela inof-
ficiosi testamẽti:actio quod metus causa,& beneficiũ in integrũ
resti.& similia:& in istis nõ quæro.Quædã sunt quæ ad rescin-
dendũ non veniũt principaliter.& dic,quòd quandoꝗ superue
nit defectus causæ finalis:& pone exemplum vt intelligas quod
habeo dicere. Pone in §.ex contrario.quæ est ratio quare lega-
tum valet,quia affert legatario commodũ:superuenit causa quæ
non affert cõmodum,an vitietur? Et dic aut casus superueniens
tendit ad eum finẽ,ad quem ipse actus:& tũc nõ vitiatur:vt in §.
ex contrario.Instit.de leg.& l.verbis.ad legem Falc.& per Dy.
in c.factum legitimè.de reg.iur.lib.vj. Aut nõ tendit ad eũdem
effectũ:& tunc aut est talis actus,qui nõ vitiaret partibus volẽ-
tibus:& tũc casus superueniẽs nõ vitiat:vt l.sciendum.§.fina.s.
qui satisda.cog. Aut vitiaret id,quod agit̃ etiã partibus volenti-
bus:& tunc vitiat,vt l.Vranius.ver.sed cùm duò.j.de fideiusso.
3 Induco †ad qõ.vir vergit ad inopiam,soluta est dos mulieri,
secũdum l.vbi.C.de iure do.& l.si cõstante.in prin.s.sol.mat.su
peruenerũt diuitiæ,an irritetur assignatio dotis? Glo.in l.vbi.te
net ꝙ nõ vitiatur.Spe.in ti.de do.post diuor.rest.§ fina.ver.quid
si.tenet contra.Istud posui in repeti.l.si cõstante.in pe.vel vlti.
q.sol.ma.& ex theorica præcedenti apparet solutio quæstionis:
quia diuitiæ superuenientes tendũt ad eũdem effectũ, ad quem
solutio dotis:vt ad consulendum mulieri ergo solutio non vitia-
4 tur.Idem per l.sciendum.§.fina.s.de satisda.cog. †Quandoꝗ
superuenit defectus causæ materialis:& tũc quandocũꝗ super-
ueniens vitiat rem:vt l.inter stipulantẽ.§.sacram.& hic in duo-
bus exemplis glos.Quandoꝗ superuenit defectus in causa effi-
cienti,vt in persona:& tũc aut erat actus perfectus,& consum-
matus:& tũc nõ vitiat̃:vt l.patre furioso.s.de his qui sunt sui vel
alie.iur.& l.cæcus.s.de iudi.Aut nõ erat res perfecta,aut cõsum-
mata:& tũc aut superuenit defectus cũ delicto personæ,& vitia
tur:vt l.si in metallum.de his quæ pro non scri.ha. Aut sine defe
ctu personæ,& non vitiatur: vt l.is cui bonis.s.de testa. Et ista
duo membra ponit glo.in l.j.§.exigit.s.de bo.pos.secundũ tabu.
Quãdoꝗ supuenit defectus mistim in causa materiali,& in cau
sa efficienti:vt in casu nostro:vbi est defectus mista cõsideratio-
ne rei,& personæ:tũc aut res nõ erat perfecta,& cõsummata:&
tũc aut dispositio respicit rem propter rem vt in seruitutibus: &
dispositio vitiatur:vt l.si sub vna.§.j.s.eod. Aut respicit personã:
& tunc dispositio non vitiatur:vt l.damni.§.emptor.s.de damno
infec.l.si sub vna.§.j.s.eo.& ibi glos. Aut res erat perfecta,& cõ-
summata:& non vitiatur.Casus est hic in fine.

1 Facultas eligendi cohæret personæ.
2 Filiusfamilias in contractibus potest eligere, sine patris consensu. secus in legatis.

a 1 SI seruus aut filiusfamilias.[a] Facultas †eli-
gẽdi cohæret personæ.hoc dicit,& quod cohæreat per-
sonæ,vidistis in l.si stipulatus fuerim.supra eodem, & ibi dixi.
Oppo.de l.Iulianus.de lega.j.Glos.hic dicit, aliud in legatis,

vt ibi.& hanc tenet Dy. Petr.determinat hanc per illam,ꝙ ius-
2 sus domini debet interuenire,vt ibi no.secundũ vnã opi. Puto†
primũ verius:quia in contractibus versatur opera filij:arg. eius
ꝙ no.C.de condi. inser.l.si vxor.& Insti.eod.§.ex conditionali.
Præterea,hic potest filio,vel seruo solui:vt s.de pac.l.si vnus.in
prin.& depo.l.ꝙ seruus.merito põt eligere:alias non posset so-
lutionem recipere.In legatis non põt filio solui cum nulla opera
eius versetur.ergo &c.vt l.eũ qui ita.§.qui sibi.s eo.vel dic,ꝙ hic
in electione quæ cadit in alternatiua:in qua vtrunꝗ est in obli-
gatione:ideo remanet merũ factum electionis,ꝙ ad patrem non
transit:vt hic no.ibi in optione legata,in qua non versatur merũ
factũ,cũ nullũ sit in obligatione:& ideo plus iuris quæritur pa-
tri & domino,& sic distingue tria mẽbra.Opp.de l.fi.§.sed & si
quis.C.cõmunia de leg.Sol.vt in gl. & dixi in l.si quis arbitratu.
s. eodem.

1 Authoritas patris, quando sufficiat in supplenda ætate filij, ut obligetur.
2 Filiofamilias minori in iudicio existenti, in his, in quibus patri aliquid quæritur, sufficit patris authoritas: si autem super re, quæ ad patrem non pertinet, datur curator.
Authoritas patris est ad corrigendum filium, & tutoris ad administrandum. in princ.

Pupillus. Iste est subtilis §.& quotidianus. Vbi est ętatis
defectus,patris authoritas nõ sufficit ad obligã
dũ. h.d.Dicit̃ hic,ꝙ patria ptãs nõ est sufficiens ad obligandũ.
Oppo.de l. pupillus.j.de verb.signi.Dic vt in gloss.Oppo.de l.
obligari.s.de autho.tu.& Insti.de autho.tu.in princip.Sol.glos.
aliud in patre,aliud in tutore:quia authoritas patris est ad corri-
gendum:authoritas tutoris est ad administrandum.Vel dicit gl.
quod contra patrem,actionẽ habere nõ põt: cõtra tutorem sic.
Similis gl..est Insti.de inuti.sti.§.pupillus.Habes glo.declaratã:
respice ad me.& contra istã legem videt̃ casus expressus in l.in-
fanti.C.de iure deli.gl.formauit ibi,& soluit ꝙ ibi ĩ hr̃ditate,quę
affert cõmodũ.Sed istud est truffa:quia si hęreditas affert cõmo-
dum,sine tutore posset adire.contra.§.neꝗ.Institu.de autho.tu.
Pe.soluit,& dicit ꝙ ista iura sunt correcta,cum pater sit legiti-
mus administrator hodie:vt l.j.C.de bo.ma.& l.cum nõ solum.
1 C.de bo..quæ lib.Domini,†istud nõ est verũ, quando tractatur
de pupillo obligãdo mere:& authoritas patris non sufficit: & §.
pupillus.Institu.de inuti.stipu. Quandoque tractatur mere de
acquirendo:& potest tunc etiam sine patre. Quandoque tra-
ctatur de actu, in quo potest esse vtilitas & damnum.& tũc pa-
tris authoritas sufficit:vt l.si infanti.C.de iure deli.Et est rõ quia
iura noua faciũt patrẽ legitimũ administratorem, in illis rebus
in quibus patri acquiritur vsusfructus:vt l.j.C.de bo.ma.& l.cũ
non solum.§.vbi autem. C. de bo.quæ lib.in alijs non,vt ibi.&
in authen.vt li.ma.& auiæ.§.j.Modo si pupillus obligatur, quid
habet facere authoritas in illo.sed si tractaretur de alienatione rei
in qua pater habet vsumfructum,patris authoritas sufficeret: vt
l.cum non solum.§.filijs autem.sed in personali obligatione filij
pater nihil habet facere.Sed quando est dubium, vt in hæredita
te: quia potest patri acquiri vsusfructus:tunc potest pater au-
2 thoritatem interponere. †Ex hoc habes practicam cuiusdam
quæstiõis: Filiusfamilias minor est in iudicio,an sufficiat autho
ritas patris,vel debeat curator dari. Et dic, ꝙ aut est super re,in
qua potest patri acquiri aliquid,vel habere vsumfructum:& tũc
patris authoritas sufficeret. Sed si esset conuentus super re,quæ
non pertinet ad patrem,vt in obligatione personali,vel in crimi-
b nali.[b] tunc patris authoritas non sufficeret: & daretur curator.
Primum probatur C.de bo.ma.l.j.vbi gloss.dicit, quod dat pro-
curatorem filius,patre authore:quod intelligitur cuiuscunꝗ ęta
tis sit:vt l.cum non solum.§.vbi autem in vnum.vbi est text. no.
C.de bonis quæ liberis.Secundum probatur dictis legibus, &
videtur expressum extra, de ✝ iudi✝.capitulo fina. libro sexto.
Tene menti ista.

1 Persona adiecta, quando intelligitur repetita in responsione.

Si ita stipulatus fuero. Dicit gloss.siue in inter
rogatione sit adiectus,
siue in responsione,sufficit.Credo quod in tota obligatione de-
bet interuenire nominatio,vt l. vero procuratori.j.de solutionib.
Vel clarius,Si interrogo,promittis mihi vel Titio. & respondes
promitto,intelligitur repetita persona adiecta.Sed si respondes,
1 tibi promitto:† tunc persona adiecta non intelligitur repetita:vt
Institu.de duobus reis.circa princ.coniuncta l.duos reos. iij. re-
spon.j.tit.j.

Si inter eos. Angustia tẽporis vitiat stipulationẽ:nisi
in loco destinato,præsentia procuratorũ
interueniat. Opp.de l.iij.§.si qs ita.s.de eo quod cer.lo.Solu.
hic præsentia procuratoris supplet. Oppon.de l.si mihi.§.si
quis seruos.s.de leg.j.Solu.ibi in vltima voluntate:hic in con-
tractibus.& plenè dixi in l.continuus.§.illud.s.eod.

1 Soluens aliud pro alio adiecto, non liberatur ipso iure.
2 Dicta in persona principali, intelliguntur in persona adiecti repetita.
3 Vitiato principali, accessorium uitiatur: non econtra.
4 Adiecto solui potest, inuito creditore.
5 Si stipulor mihi, & adiecto citeriori die, an soluens adiecto liberetur.
6 Si stipulor mihi purè, & adiecto sub conditione, ante conditionem potero agere.

Cum mihi aut Titio. Diuersitas rerũ, tẽporũ,
& qualitatũ,vel cõditio-
num,adiectio extranei in stipulatione vtili facta non vitiat,
nec ob eiusdẽ factũ valida stipulatio impeditur.h.d.vsꝗ ad fi.
1 Nota†si soluit̃ aliud pro alio adiecto,non cõtingit liberatio
2 ipso iure. †No.ꝙ q̃ dicunt̃ in psona principalis,in psona ad-
iecti intelliguntur repetita,nisi aliud appareat.Facit j.de fide-
ius.l.si vt proponit̃.facit ꝙ dixi s.eo.l.si ita stipulatus.§.Chry-
3 sogonus. †Nota ꝙ vitiato principali vitiat̃ accessorium:sed
nõ ecõtrario. Ad primũ opp.ꝙ liberet̃ ipso iure.Insti.quib.
mo.tol.obli.in prin.Sol.illud cũ soluitur creditori:secus si alij.
Sed contra hoc,j.de sol.l.solutã.Insti.de inuti.stipu.§.si quis
alijs.Sol.dicit gl.idẽ est soluere creditori,vel alteri, voluntate
4 ipsius.Sed nõ per oĩa idem.Vel dic,†ꝙ solui potest adiecto,
etiam inuito creditore:vt l.vero pcuratori.& l.aliud.j.de sol.
5 †Quæro,qñ stipulor mihi,& adiecto citeriori die:si illi ad-
iecto soluitur,an soluẽs liberet̃.Glo.dicit,imo in obligationẽ
non incidit.Hoc falsum puto. Nã ista obligatio est in diem,
ergo fuit obligatus:vt s.eod.l.cẽtesimis.& est expressum j.de
sol.l.q res.§.mihi decẽ.Nec obstat iste tex.qa illa conditio est
quo ad solutionem,nõ quo ad obligationem:nisi diceres hoc
expresse actum:vt d.l.qui res.§.qui stipulat̃.tunc verum dice-
6 ret glo. †Quæro,stipulor mihi purè,adiecto sub conditio-
ne: an ante conditionem agere potero? Respondeo,sic:arg.
j.titu.j.l.ex duobus.

a *De duobus reis constituendis*[a] *Rubrica.*

LEX I.

CVm stipulatur. Gl. quærit vnde di-
catur reus. Et rñdet,
& ponit quatuor determinationes. Prima est,
&c.non curo,quia de hoc habemus tex.scilicet
ꝙ reus dicitur à re:vt in c.forus.extra de verbo.
signifi.hic non sunt alia.

1 Hæc lex, quòd etiam hodie non sit correcta: quia in modo constituendi duos reos, nihil est innouatum. & nume. 4.
2 Duo rei qualiter constituantur.
3 Duo rei credendi qualiter constituantur.
4 Duo rei qualiter constituantur, quando indiuiduum est in obligatione.
5 Si in obligatione continente indiuiduum, plures insolidum obligentur, quòd non sint correi debendi.
6 Plures promittentes rem indiuiduam, etiam si actum sit, quòd sint duo rei, tamen nõ habent beneficium diuisionis.
7 Violentia quod non dicatur probata, si articulatum est, & probatum quod Titius uiolenter Seiam cognouit.
Verba libelli, uel articuli intelligi debent secundum intentionem proferentis.
Verba testis semper in dubio contra producentem interpretantur.

LEX II.

CVm duo. Primò ponit qualiter constituantur
duo rei.Secũdò quis est effectus.Hęc
adiectio,eadẽ,facit vt videantur constitui duo rei de-
bendi & credendi,& vnius petitione,& acceptilatiõe tollitur
obligatio.h.d.Hic vellẽ tractare qualiter cõstituant̃ duo rei:
& ideo cũ hac lege legã.§.cũ in tabulis positũ in l.reos.j.e.quẽ
vide.Plures intelligũtur in dubio viriliter obligari, & virili-
ter stipulari,nisi aliud actũ sit.h.d.§.cũ in tabulis. Oppo.dicit̃
hac l.ij.ꝙ duo rei insolidum videntur in dubio.contra.j.eod.l.
reos.§.cùm in tabulis.Sol.dicit gl.ꝙ hic fuit actũ:& sic cõcor.
Sed certè hoc nõ dicitur in tex.Dic ergo sustinẽdo,ꝙ intelli-
gitur actum ex eo qđ hæc dictio,eadem, fuit adiecta in pro-
missione.Facit Insti.eo.in prin.quod intellige vt statim dicã
distinguendo. Secũdò oppo.in aut̃.eo.in prin.posita C.eo.
aut̃.hoc ita.Gl.dicit,hodie secus.& sic ista
1 lex colligitur.Aduerte,in quo, † qa olim
cõstituebãtur duo rei,siue tacite, siue ex-
presse agat̃:hodie requiritur ꝙ expresse
agat̃:& in hoc iura antiqua immutantur.
Hoc declarat gl.in §.cum in tabulis.quæ
incipit,expresse,&c. Et istud tenet gl.&
Iac.de Are.j.l.eãd.in prin.ꝙ s.mã.l.si mã-
dato.§. Paulus.& l.creditor.§.duobus.&
Azo in summa huius tit.sed gl.in aut̃.eo.
sup ver.sustinere tenet,ꝙ in mõ cõstituẽ-
di nil sit innouatũ.& Instit.de fideius.§.si
plures.& gl.hoc ponit in hoc.§.cũ in tabu
lis.& sic hæc l.ij.in nullo est immutata.&
hoc cõprobat gl.in prin.in aut̃.hoc ita.C.
eo.ꝙ tenet Dyn.Ia.de Bel.& oẽs moder.
2 & mihi placet. †Quæro ergo primò,
b qualiter constituant̃[b] duo rei,qñ diuiduũ
venit in obligatione:siue contrahat̃ obli-
gatio verbis,siue cõsensu,siue testamẽto.
Hęc hic pono pro eodẽ. Distingue, aut
est actũ,& sunt duo rei:vt hic.§.cũ in tabu
lis.& C.eo.aut̃.hoc ita.siue sit dictũ,ꝙ te-
neantur insolidũ:siue ꝙ sint duo rei. Aut
nõ est actũ:& tũc aut obligauerũt se, siue
testator obligauit eos alternatiue:& sunt
duo rei:vt l.si ex toto.§.j.de leg.j.& no.j.
eo.l.siue.C.de cõstitu.pecu.aut̃.si qñ.Aut
copulatiue:& tũc aut sunt duo actus pro-
mittendi,& duæ rerũ expresiones,vt tu
pmittis mihi cẽtum, & Titius promittit
mihi cẽtum:& tũc aut apponit̃ verbũ,ea-
c dẽ:[c] & sunt duo rei. Aut nõ apponit̃, ea-
dẽ:& nõ sunt duo rei,sed sunt duæ obli-
d gationes diuersarũ summarum:[d] vt Insti.
eo.in prin.& §.duo plures vt rei.& hac l.
ij.& j.titu.j.l.si ex re.§.si ipsi.& l.si seruus
cõis sic stipulatus sit.& glo.in aut̃.hoc ita.
Aut fuit vnus actus promittẽdi, sed duæ
rerũ expresiones:vt ego decẽ,& Titius
decẽ promittimus tibi:& erũt duo rei de-
bẽdi,cũ intelligat̃ eadẽ:vt s.ti.j.l.stipulatio ista.§.eũ qui.&arg.
l.eũ qui.in prin.Aut est vnus actus promittẽdi,& vna rei ex-
e presio:& tũc aut est appositũ pronomẽ distributiuũ,[e] quili-
bet,ꝙ de sui natura rẽ cuilibet insolidũ attribuit, vel aliud si-
mile distributiuũ:& tũc erũt correi:vt l.si pluribus.in princ.s.
de leg.ij.& ibi no.Aut nõ est adiectum tale distributiuũ, sed
simpliciter dictũ:tunc siquidem est actum,erunt duo rei:alias
quilibet tenebit̃ in virile:vt hoc §.cùm in tabulis.& C.e.aut̃.
hoc ita.& in hoc nihil est innouatum per iura Authenticorũ.
3 Secundò quæro, † de duobus reis credendi, qualiter con-
stituantur.Circa prædicta dic, quòd aut est actum quod sint
duo rei credendi:& non est dubium. Aut non est actum: &
tunc aut dispositio est collata in eorum personam alternatiue,
aut copulatiue.Primo casu, aut vni tantũ potest acquiri obli-
gatio: & alter habetur vt adiectus,nec erunt duo rei:vt s.de
constitu.pecu.l.sed & si filio.§.j.& j.titu.j.l.j.§. si fructuarius.
Aut vtrique potest acquiri: & tunc aut electio fuit collata in
voluntate debitoris: & valet:& sunt duo rei credendi: vt s.
de legat.ij.l.si Titio aut Seio.Aut non fuit collata in potesta-
te debitoris:& tunc de iure isto antiquo vitiatur stipulatio:
vt j.titul.j.l.j.§.si fructuarius.& l.item si seruus.§.fin.& l.seq.
& l.si seruus communis.Ita hodie valet, & alternatiua resol-
uitur in copulatiuam: vt C.de verbo.signifi.l.cùm quidam.
quæ loquitur etiam in contractibus, vt ibi.in fin. Vnde erit
idem dicendum,quod statim dicam de copulatiua. Prædicta
vera:quando dispositio cõfertur in personam vtriusꝗ æqua-
liter,aliàs si vnus tantùm stipularetur sibi, & alteri: semper
ille actus haberetur vt adiectus:vt l.eum qui.§.qui sibi.s.titu.
j.quod dic vt ibi.Secundo casu, quando dispositio confertur
copulatiue:distingue per omnia,vt s.dixi circa reos debendi:

a ¶Circa istũ titulũ. Vide Bar.in consil. cx.inc.factũ tale est. Andre.Barba.
¶Nullũ est Bar.cõsiliũ ꝙ ad materiam faciat,presertim qđ incipiat, factũ &c. Annota quoque Bart.habere rub.secundũ vetusta exẽplaria. nostri codices habent,De duo. reis stip.& promit. Idem tamen in effectu esse puto. Alex. Losæus.
b ¶Qualiter constituat̃. Et quomodo cognoscant̃ duo rei debẽdi,& credendi, vide oĩno Bart.in l.fi.ad fi.ĩ.eo.
c ¶Verbũ eadẽ. Adde Bal.post gl.in d.auth.hoc ita.& qđ not.Bal.in l.stipu.§.cum.s.de verb.obli.
d ¶Diuersarum summarũ. Ad hoc tex.ĩ l. si pluribus.§.j.de leg.ij.Sed idẽ videt̃ si nõ sint copulatiue grauati,vel obligati:sed solũ in ea oratione grauent̃, cum pũctus stet loco copulæ:vt l.triplici.de verb.signi.& quod no.gl.ĩ l.pretia rerũ.s.ad l.fal.qa tunc vr̃ ꝙ teneant̃ p ptibus hr̃ditarijs: sicut qñ copulatiue est dictũ scđm do.Io.in d.l.si ex toto.§.j.& idem Bar.in l.siue a certis ĩ.e.& in l.Stichum.§.fi.ĩ.de noua.
e ¶Distributiuũ. Adde ad idem qđ not. Bald.in c.j.§. fin.de succes.feu.

a ¶Tertio quæro. Adde Bar.in l.si vt certo. §.si duobus vehiculũ.in v.col.ff. cõmo.sed quid si plures fecerunt pacem pluribus,& quilibet insolidum promisit non offendere sub pœna:an sint correi? scripsi remissiue post Bart.in l.si id quod. j.eo.& ad materiam vide etiã quæ not. Bar.in l.fin.in iij. q. cum seq.j.eo.

b ¶Tacite insunt. Vide Imol.in l.iiij. §. Cato.de verbo.obliga.in x.col.

c ¶Deberet intelligi. Adde Barto. in l.si vxor. in §.si quis vxorem.j. ad l. Iul. de adul.& in l.si ita se. hoc limitat Matesillanus in suis dictis, dicto cij. incipiente,not. ꝙ si testis dicat ꝙ Titius cognouit Bertam &c.nisi cõis vsus loquendi regionis accipiat ista verba in violentia viri actiua,per ea quæ habẽtur in l. Labeo.de supel.lega.

d ¶Oppo.quod interuallũ. Not. ꝙ interuallum vnius rei,& alterius, non vitiat constitutionem duorum reorum, si hoc agatur: impedit tamen cõstitutionem tacitã,ideo debet expresse dici secũdum Ang.j.eo. in l. si ex duobus. in princip. And. Barb.

e ¶Plene dicam. Et plenius per Bar.in l. si.in princip.j.eo. in princip.§.

f ¶Vbi duo rei. In summa omnia quæ ponit Bar.in hoc §. posuit etiã in repetitione auth. hoc ita. C.eo.tit.

g ¶Eodẽ libello. An plures rei debẽdi possint cumulari in eodem libello, vel debeant cõueniri separatim: faciunt quæ not.per Bar,& doc. in l.edita.C.de edẽ. in materia cumulationis.Et qñ plures actiones cõtra vnũ possint eodẽ libello intẽtari, vide text. not.in l.si idem cum eodem.& ibi doc.in prin.ff.de iuris. om. iudi. & per Innocẽ. & Imo.in c.licet vndiq;.de offic.dele. & hic adde Bart.in l.si pluribus.in prin. de leg.ij.& Bal.ĩ auth. hęc ita.C.e.& hic ẽt an plures rei credendi possint eodẽ libello agere,& quis possit agere partim nomine ꝓprio,& partim noĩe procuratorio,dic vt in l.j. C.si cer.pe.& ibi vide ꝑ Cyn.& Bal. similiter qñ possunt plures eodẽ libello cu-

per easdem leges.Et in hoc etiam nil est
4 innouatũ per iura Authenticorũ. †Ter-
a tiò quæro,[a] quid si in obligatione veniat aliquid quod est indiuiduũ? Respondeo: quædã sunt indiuidua quo ad solutionẽ tãtũ:& de his dicã j.eo.l.eãdẽ.in prĩ.Quædã sunt indiuidua quo ad obligationẽ, & solutionẽ:vt via,iter,& actus,vel quid simile.& h.d.gl.in hoc §.cũ in tabulis.ꝙ olĩ cõtrahebãtur in his duo rei,etiã si hoc nõ exprimeretur:hodie verò per auth.idẽ est in indiuiduis,quod s.dictũ est in diuiduis. Doct.reprehẽdũt istã gl.quia per iura authẽ.nil est innouatũ ĩ modo cõstituẽdi:sed in modo exigẽdi.& bñ dicũt.Sicut igitur olim in indiuiduis plures tenebãtur insolidũ,etiã si nõ sit dictũ:ita hodie.& in hoc oẽs cõcordãt.Sed an sint duo rei, est opi.
5 †Ia.de Bel.ĩ auth.eo.tenet,ꝙ sint duo rei. putãs fortè ꝙ semꝑ,qñ plures tenebãtur insolidũ,dicãtur duo rei.Pet.& Cy. cõtra in d.auth.hoc ita,ꝙ nõ sunt correi debẽdi, licet insolidũ teneãtur.nihil allegãt. Ego puto hoc verũ ꝑ casum s.de euic.l.rẽ hereditariã.Secũdò ꝑ gl.de verb.obl.l.ij.§.si tñ hoĩem.licet ibi loquatur in his q̃ sunt indiuidua quo ad solutionẽ tãtũ.Tertiò ꝑ rõnẽ.In duob⁹ reis credẽdi,si vn⁹ est litẽ cõtestat⁹,ali⁹ nõ põt agere:vt j.eo.l. ex duobus.sed in his q̃ habẽt actionẽ insolidũ ex natura indiuidui,vno agẽte insolidũ, ali⁹ põt agere:vt s.tit.j.l.ij.§.ex quo q̃dẽ.& ibi no.ergo nõ sunt duo correi.Plus dico, ꝙ etiã si exp̃sse essent dictũ ꝙ insolidũ teneretur,nõ essẽt duo rei: q̃a esset exprimere
b ea quæ tacitè insunt: [b] debuerat exprimi ꝙ animo cõstituẽdi duos reos,sic ꝓmittũt vt C.de fideius.l.nõ rectè.vbi est casus.Et hoc prodest ꝓpter multa iura q̃ in correis loquũtur:vtrũ factũ vni⁹ alteri noceat,vel nõ:vt plenè dicã j.eo.l.ex duob⁹.Itẽ posi-
6 to†ꝙ expresè esset dictũ,nõ tñ habẽt bñficiũ diuisionis:quia horũ diuisio stipulationẽ corrũpit:vt s.tit.j.l.stipulationes nõ diuidũtur.Idẽ dicerẽ in duob⁹ reis credẽdi:vt l.ij.§.ex his.& §.ex quo quidẽ. s. de verb.obl.Facit s.de serui.rusti.præd.l.via cõstitui.in fi.Alia circa modũ cõstituendi duos reos dicã j.eo.l.eãdẽ.in prin.& l.si id quod.ex q̃bus iste articulus apparebit expedit⁹. Circa secundã partẽ huius legis quæro primò q̃d est hoc dictũ, acceptilatione,& petitiõe,&c.Glo.dicit actiuè,& passiuè,accipe sicut cætera alia noĩa verba
7 lia.q̃d nota. Quidã aduocat⁹†volẽs probare ꝙ Titius cognouerat Seiã,inferẽdo sibi vim:formauit articulũ,ꝙ Titi⁹ cognouit Seiã violẽter:& sic etiã deposuerũt testes.Dixi ꝙ isti testes nõ ꝓbãt:q̃a istud aduerbiũ,violẽter põt ĩtelligi actiuè,hoc est violẽtia illata ab ipso Titio:& passiuè,hoc ẽ,violẽtia illata ipsi Titio,ꝑ quã cõpulsus est hoc facere. Vñ licet verba libelli vel ar
c ticuli deberẽt intelligi[c] secũdũ ĩtẽtionẽ ꝓferẽtis:tñ verba testis sꝑ in dubio ĩtelligũtur cõtra ꝓferẽtẽ:vt plenè dixi ĩ l.iter stipulãtẽ.§.j.de verb.ob.Nec obstat p̃dictis s. de manumis.testa.l.si ita sit scriptũ, stich⁹. ibi:diligẽter,&c.Imò facit pro:quia licet ibi verba interpretẽtur secũdũ intentionẽ testatoris,qñ cõstat ꝙ illd̃ aduerbiũ diligẽter,põt intelligi de diligentia quæ est vti-

lis ipsi seruo:& de ea quę est vtilis dño:& sic in dicto testis interpretabitur cõtra producentẽ.faciũt cõcor. ibi positæ. Secũdò quæro,qũo petitione vnius alter libereť actiuè, & passiuè.Tertiò q̃ro,qũo acceptilatiõe. Quartò,quomodo cõfessiõe.Sed hęc oĩa dicvt dicã j.e.l.ex duobus.vbi placuit oĩa ista & siĩa simul ponere. Tu q̃ legis,recita hæc ibi,ꝓut expedit.

LEX III.

IN duobus. Licet prius cõtrahatur obligatio vnius, postea obligatio alterius: non vitiať constitutio duorũ reorũ:& frustra timereť
d nouatio h.d. Opp. ꝙ interuallũ[d] vitiet:vt Insti.eo.in princ. Sol.gloss.ibi de reis stipulandi:hic promittendi.Hoc videtur cõtra casum l.dum duos reos.§.fi.j.co.quare dicit gl.quod ibi interuallum inter interrogationem & responsionem vitat,siue ex parte reorũ credendi,siue debendi:vt in cõtrarijs. Sed interuallum vnius rei obligationem, & obligationem alterius non vitiat:dummodo hoc agatur,ꝙ sint duo rei hic: licet gl.de hoc dubitauerit.j.eo.l.si ex duobus.in prin.& ibi plenè
e dicam[e].

1 ☞ *Plures rei debendi possunt simul cõueniri pro parte,uno uel pluribus libellis.*
2 *Plures rei credendi possunt conuenire plures reos debendi, & quilibet ipsorum eodem uel diuersis libellis.*
3 *Plures rei debendi quod possint insolidum conueniri,si in libello dicatur,quod vna solutio sufficiat,alias non:& talis libellus non debet admitti.*
Sententia debet esse conformis libello.
4 *Plures rei credendi, quòd possint insolidum agere, si protestatur quod vnica solutio sufficiat.*
5 *Plures rei debendi,& quando possunt separatim insolidum, & diuersis libellis conueniri.*
Si vnus ex pluribus reis credendi agit contra plures reos debendi,& lite cõtestata alius agere velit,non auditur.
6 *Vnus ex duobus reis debendi,si insolidum conueniatur, ita quòd non alius, an possit conueniri,& quomodo & quid sit immutatum per ius Authen.& nu.8.*
7 *Plures depositarij,vel commodatarij,si conueniantur ratione doli,vel culpæ,quod & de iure antiquo habeant beneficium diuisionis.*
9 *In pluribus reis credendi,quo ad conueniendum, an hodie aliquid sit immutatum.remissiue.*
10 *Quid sit immutatum hodie per ius Authẽticorum,quando plures insolidum conueniũtur,simul vno vel diuersis libellis: vbi quod in modo conueniendi nihil immutatur,sed in modo exigendi.*
Beneficium diuisionis quod habeat locum inter correos,si ambo sunt soluendo.
11 *Beneficium diuisionis potest opponi post sententiam,quando plures rei simul conueniuntur,hoc acto quod vna solutio sufficiat.*
Idem quando conueniuntur communiter, licet insolidum.alias opponi debet pendente processu.
12 *Hodie circa duos reos credendi nihil est immutatum,tam in modo constituendi, quàm in modo exigendi.*
13 *Vnus ex pluribus reis credendi agere potest nomine alterius.*
14 *Creditori agenti contra unum ex correis debendi insolidum,incumbit probare alium non esse soluendo.*
Beneficium diuisionis,quòd non habeat locum inter plures tutores uel curatores, quando constat ipsos non esse soluendo:& quid si dubitatur.
Beneficium diuisionis concessum duobus reis,est concessum ad exemplum beneficij concessi fideiussoribus.
15 *Si ad unum ex correis debendi peruenit tota quãtitas, an conuentus possit petere, ut ille prius excutiatur.ubi ꝙ sic,si petit discuti periculo ipsius,& actor cogitur hoc facere.*
16 *Beneficium diuisionis,ut habeat locum,requiritur quòd omnes sint præsentes.*
Absens dicitur qui est in alio territorio,& præsens qui est in territorio eiusdẽ ciuitatis.
17 *Correo non datur tempus ad reducendum correum absentem.*

f Vbi duo rei. [f] Potest à quolibet correorum solidum peti:& etiam pro parte: & vna solutio sufficit.h.d. Opp.hic diciť,ꝙ vna est obligatio.cõtra j.eod.l. eandẽ.§.fi.cũ si.Soluit gl.& bene.Itẽ opp.j.iudi.sol. l. iam tamen.§.pen.Sol.ibi loquitur in conuẽ.& actor scindere nolebat:hic loquitur in creditore volẽte diuidere, secundũ Dyn. Opp.in auť.e.§.j.vbi nõ põt exigi insolidũ.Sol.dicit glo. & bene,in hoc iura antiqua determinanť per Authẽ. quod statim plenè dicã. Vltimò gl.inducit ad q̃õnẽ,an videanť inuicẽ fideiubere.Dicã j.eo.l.reos. Pro declaratione igitur p̃sentis materię intẽdo hic tractare de modo exigẽdi:hoc est, qua
1 liter duo rei exigãtur,& exigãt.Et primò†quæro,an possint plures rei debẽdi simul cõueniri. Ad quod dico,ꝙ quandoq; quis vult plures reos cõuenire,& quẽlibet pro parte virili:& tunc sine dubio põt,vt hic,& j.e.l.reos.in princ. cũ si. Sed dubium est vtrũ possit hoc fieri diuersis libellis,an vno & eodẽ
g libello [g]. Et puto ꝙ tã diuersis libellis,quã vno,vt colligitur j.de

mulari.ibi etiam vide Bal.remittentem ad Spe.de libel.concep.§.fin.versic. sed pone dixi in l.edita. in fi.in ij. col. C. de edẽ. Adde, an vnus creditor possit cõuenire plures debitores eodẽ libello, & an plures creditores vnum debitorem, plene Roma. consil. ccxliij.

a ¶Quẽlibet insolidũ. Si actor vult conuenire plures reos debendi,& quemlibet insolidum, necesse habet dicere,& opponere in libello, ꝙ vna solutione erit cõtentus: secundum no.per Bar.ĩ l.si pluribus.de leg.ij. & in l.j.C.de fi.tut. Adde tñ vnũ quod not.dixit Bal. in l.fi.in fin. C.quod cũ eo.ꝙ ꝓcedit libellus simpliciter cõtra dñm de peculio,licet nõ dicatur,quatenus est in peculio: quia iudex habet postea moderari.quod not. & vide quod not.glos.& doc.in l.semper. §.si in sepulcro.quod vi aut clã. Et his adde l.creditor. in prin.s. man.Et ad Bart.hic adde Bal.in l.j.in fi. j.eo.C.si plures vna sent.Et ꝙ plures rei debendi,& etiã reus principalis, & fideiussor:qui renunciauit cũ protestatione possit eodẽ libello cõueniri:tenẽt Bar. & Bal.post gl. in d. l.j.C. de fideius. tu. Adde aduertẽdo dñ d.Alex. alle. Bal.in l.si pluribus. tenere ꝙ requiratur protestatio,ꝙ vna solutione erit cõtẽtus: quia Pau.de Ca.hic dicit ꝙ Bal.ibi tenet contra Bar.ꝙ illa protestatio nõ est necessaria:quia tacite inest. quod Pau. de Cast. dicit no. pro sustentatione libelli: quia secũdũ Bar. reijceretur libellus tanquã ineptus,absq; protestatione, & processus agitatus nõ valeret:& quandocũq; posset opponi de ineptitudine libelli, & nõ valeret sentẽtia: vt not.Insti.de verbo.obl.in prin. & ꝑ Bal.in l.actori.C.de iureiur. quæ omnia cessant attenta opi. Baldi.

b ¶Dicit Azo. Hãc opin.Azo. videtur gl.in l.ij.j. de manumis.test.& gl.in l.pe. C.de proc.& Abb. in c.dudũ.el.ij.de le. approbasse per verba Bar.in l. quãuis. de dã.infec.in pe.col. lũ.sed hæc opi.Bart. videtur ea verior.& ipsam tenet Ang. in

j.de appel.l.si quis separatim.in prin.& §.
2 j.& C.e.auť.hoc ita.Et idẽ†dico de duobus reis credendi:quia quilibet põt agere pro parte:vt j.eo.l.duos.§.j.quæ sic potest intelligi,& debet vt probať ex fi.huius legis,& etiã probat per æquiparationẽ quã facit s.eo.l.ij.puto ꝙ eodẽ libello siue diuersis,arg.eorũ quæ dicta sunt in reis debendi.Et facit optime C.de accus.l.si ac-
3 cusatoribus.& quod ibi no. Qñq; quis†vult cõuenire plures reos debẽdi,& quẽli
a bet insolidum.[a] Hic est aduertẽdũ,siq̃dẽ eos volo conuenire simul,& eodẽ libello
4 protestando†quod vna solutio sufficiat: possum.C.eod.auť.hoc ita.& in corpore vnde sumitur.& probať C.si plu.vna senten.fue.condem.l.j.ibi innuit ꝙ iudex potuit eos condẽnare insolidũ:ergo sic erat petitum,vt sententia sit conformis libello.Facit s.de re iud.l.Paulus.& s.man.l.si mandato.Titij.§.Paulus rñdit vnũ.& ibi hoc tenet gl & idẽ tenet Dy.s.de le.ij.l.si plurib⁹.& Iac.de Are.in hac ea.l.§.j.Pro hoc facit s.de ver.ob.l.in executiõe.§.insolidum.Si vero vult eos conueniri insolidum,non facta illa protestatione,ꝙ vna solutio sufficit,vel similibus verbis nõ appositis,quæ habent vicẽ dictæ protestationis,talis libellus non deberet admitti: vt C.de fideius.tut.l.j.et ideo gl.parua ibi super ver.agi.exponit ita quod exigitur. quasi dicat:secus si diceret ꝙ vna solutio sufficiat.Et eodẽ modo credo duos reos posse agere eadem ratiõe.& facit d.l.si accusationibus.C.de accusa.Sed contra prędicta videť s.de aqua plu.ar.l.supra iter.§. Cassius.vbi dicitur,ꝙ plures nõ possunt eodem libello agere,nec conueniri, sed debent separatim.Rñ.licet sibi permittatur agi,non tñ prohibeť agi simul,si consentiãt,imo poterũt:arg.ꝑ hoc s.de oper. no.nun.l.stipulatio ista.§.fi.& probať s.fami.erci.l.hæredes.§.si inter me.Facit q̃d not.per Cy.C.si cer.pe.l.eo quod licet.in eo quod ibi dicit diuersis actionibus, nõ bene dicit:arg.s.de ac.emp.l.nõ est nouũ.
5 cum sua gl.Quãdoq; †quis vult conuenire plures separatim insolidũ,& diuersis libellis:tunc si quidẽ simul & eodẽ tẽpore contra plures porrigat libellum,seu libellos:puto debere dici idẽ,ꝙ qñ vno libello:arg.d.l.supra iter.§.Cassius.Fateor tñ quod ad petitionẽ aduersæ partis, posset agens pars compelli eos conuenire vno & eodẽ libello:& eos diuersis instantijs non molestare.argu.d.l.non est nouũ. de act.emp.& de leg.j.l.huiusmodi.§.fin. Si vero primo datus est vnus libellus:secundo offertur alius:tunc si quidẽ loquitur in pluribus reis credendi:post lit.contest.ab vno,alius non audiť:vt j.eo.l.si ex duob⁹. & j.dicemus.Si vero in reis debẽdi ĩ hoc reperio opi.varias. Nam gl.in auť.ea circa fi.dicit,ꝙ vno conuẽto,alius nõ põt cõ
b ueniri pendẽte iudicio.Idem dicit Azo[b] in summa hui⁹ ti.Dy.vero s.eod.l.ij.dicit
c ꝙ gl.dicit verũ pẽdẽte cã[c] principali, ꝑ l. quoties.§.si creditor.C.de pec.secus pendente causa appellationis.vt leg.creditor. in principo s.mandati.Iacobus de Aret. videtur tenere contra gl.per dictã l.creditor.in prin.s.mandati.& puto eũ bene

dicere,cum inter cãm principalẽ, & cãm appellationis nõ potest reddi ratio diuer
d sitatis.[d] Non obstat l.quoties. §. si creditor.quia ibi non loquitur de duobus reis debendi,secundum ea quæ dicã j.eo.l.eãdem.in prin.in vlti.q.sed loquitur in his quorum electione vnius,etiam sine exactione liberatur alius mero iure,ideo interim alius non põt cõueniri,vt in l.si ex duobus.in prin.& §.j.s.de pecu.sed de ęq̃tate vno reperto non soluendo,potest cõueniri alius,vt l.si ex duobus s.alleg.quæ æquitas non habet locũ,nisi sententia lata,& facta executione contra vnum,cum peculium possit semper crescere:vt l.quęsitum.s.de pecu.sed nos loquimur in his,
e in quibus electio vnius non liberat[e] aliũ mero iure. Vt no.s.eod.l.ij.dicam j.eod.l. ex duobus.& ideo vno conuento poterit alter conueniri:vt d.l.creditor.in princ.s.
6 man.†Secundo quæro[f], quid si vnũ tan-
f tũ ex duobus reis vult insolidũ conueniri,ita ꝙ nõ aliũ.Breuiter quidã sunt,qui non sunt proprie duo rei:vt plures tutores,& plures magistratus,& alij similes, de quib⁹ dicetur j.eo.l.eãdẽ.in prin.& isti de iure antiquo habebãt beneficium diuisionis,vt legibus vulgaribus,de his nõ loquor.Itẽ plures obligati accessorie,isti habebant beneficium diuisionis ex epistola diui Abriani.& etiam de his non loqui-
7 mur.Quidam sunt † quodammodo duo rei,vt quãdo pluribus eadẽ res deponitur vel commodatur:& loquimur de obligatione secundaria,quæ contrahitur ratiõe doli,vel culpæ,vt dicam j.eod.l.eandẽ.in prin.& isti non habent beneficiũ diuisionis secundũ Iac.de Bel.quia lex nõ cauet. Contra puto ꝙ etiam de iure antiquo habebãt beneficium diuisionis:sicut plures tutores:vt s.deposi.l.j.§.si apud duos.ibi: exemplo duorum tutorũ. &c.etiã de his hic principaliter nõ loquitur.sed de his q̃ sunt duo rei vere:& proprie de his loquimur.& constat de iure Digestorũ,& Co
g dicis,ꝙ creditor poterat[g] eligere vnũ insolidum.l.j.C.eo.& hac l.iij.§.j.& s.loca.l. cum apparebit.& C.locat.l.si diuisa.cũ si. Sed an hoc sit hodie immutatũ per ius au-
8 then.hoc ita.C.eo.est videndum. Dico†
h ergo[h] aut plures rei debendi sunt constituti ex contractu celebrato cum vno : vt plures domini ex contractu vnius institoris,vel exercitoris,vt dicã j.e.l.eandem.in prin.& tunc nil est immutatũ.& remanet firma ratio in l.ne in plures.s.de exerci. Nam auť.hoc ita.C.eo.& in corpore vnde sumitur,loquitur ꝓprie in duob⁹ reis constitutis ex cõtractu celebrato cũ pluribus:aut plures rei sunt constituti ex contractu celebrato cum pluribus:vt regulariter fit:& tunc aut in obligatione erat aliquid indiuiduũ,& per ius Authenticorũ nil est innouatũ,quia eorũ diuisio corrumperet stipulationẽ: vt s.ti.j.l.stipulationes nõ diuiduntur.& C.eo.auť.hoc ita loquitur in his quæ sunt diuidua.licet gl.j.eo.l.reos.§.cum in tabulis.dicat contrariũ,& male.vt dixi.s.eo.l.ij.Aut in obligatione venit aliquid diuiduũ:& tũc per iura Authenticorum est innouatũ,vt hodie si vnus insolidum conueniť,habeat beneficium diuisionis,nisi alius sit absens,vel inops,vt C.eo.authen.hoc ita.quod est verũ,qñ per constitutionẽ duorũ reorũ inducit alternatiua fideiusio:vt patet in corpore eo.alias pu-

d.l.quãuis.per l.creditor.hic allega.licet de Bar.hic nõ faciat mẽtionẽ.& eam ibi etiã sequitur Innocẽ.& ibi dicit Ang. ꝙ illa l. creditor.in princ.nõ est alibi.

c ¶Pendente causa. Dũ tractat Bart.an pendente iudicio cõtra vnum ex reis debendi possit agi cõtra aliũ, dic vt per Bal.per illum tex.in l.fina.C.de duo.reis & ĩ l.fi.C.de fideius.

d ¶Ratio diuersitatis. Cum in causa appellationis nihil debeat innouari appellatione pendente:et quia id quod debet,posse fieri in causa principali,debet posse fieri in appellatione.& contra l.postquã. §. Imperator.s.vt leg. no.caue. secundum Ioã.de Imo.in l.hoc amplius. §. fi.cum l. seq.de dam.infec.

e ¶Non liberat. Et idem videtur respõdere ad d.l.creditor. Imo.in d.l.hoc amplius.§.fi.cum l.seq. de dam.infect. dicit quod ibi loquitur ĩ pluribus obligatis obligatione prætoria, quorum altero electo alter liberať de rigore, vt patet ex notatis s. & hic. Nos autẽ loquimur in obligatis obligatione descẽdente ex dispositione iuris, quorum altero electo alter non liberatur. Adde secundũ Pau.de ca.ꝙ retenta determinatione Barto.hic pro vera, necesse ẽ ꝙ opi. eiusdem in l.ex duobus. j.eo.sit falsa.Hãc tenet Paul.& dicit se habuisse de facto,& ita disputãdo determinatum fuisse per Richa.Mal.

f ¶Secundo quæro. de quibus dixi j. eo. l.eãdem.vide Ang. & Imo.in l.reos.j.e.

g ¶Creditor poterat. Vide Bal.in l.antiqua.C.ad Velle..& uo.in l.si dubitetur. j.de fideius.

h ¶Dico ergo. Per Angel.& Imol.in l. reos.in pe.co.j.eod. & per Barto.in l.ex duobus.§.fi.j.eo.ibi in ver.quod est verum,&c. contra tenet Imo.in d.l.reos. in pe.col.per Bar.in l.ex duobus. §.j.j.e.

a ¶ Cõtra vnum. Et per Ang. & Imol. in l. reos. j. eo.

b ¶ Quod est post sententiam. Idem tenet Pau. de Cast. hic & Bart. in l. reos. j. eo. licet Ange. ibi hic, & vide Imo. in l. Paulus. la ij. de re iudi. §. fina. in fin. & quod ibi Barto. & Imol. in l. reos. j. eo.

c ¶ Si dubitatur. Add. de Bar. in proxi. q. & in l. si vt certo. §. fin. ff. cõmo. & quod ibi dixi. & not. Bar. in l. ij. §. fin. ff. de cura. bo. dã. & vide in proxi. q.

d ¶ Et ibi glo. no. Vide p Ang. & Imol. in l. reos. j. eo. in prĩ. Ang. in aut. de duo. reis. in prĩ. tenet idẽ quod Bar. & hic, & idẽ Bart. in l. si dubitetur j. de fideiuss. & sequitur ibi Pau. de Cast. cõtra Ang.

e ¶ Septimo quæro. Vide Bar. in l. si vt certo. §. si duobus. ff. cõmo. & quod dixi in l. hi qui. in fi. de fideiuss. Quid econtra, si pecunia huius rei credendi tantum sit mutuata, vide Bart. in l. frater. in xij. col. de cõdi. inde. Et istis adde casum notabilem iunctis ibi notatis in l. si non singuli. si cer. pet.

f ¶ Ibi, & eisdem verbis non sunt. Faciũt ad q. si pater & filius consensi sunt in instrumentis dotis se recepisse dotem, & promittũt illã restituere: an quilibet teneatur in solidũ, vel pro parte? De quo per Bal. & Ang. in l. si cũ dotẽ. §. trãsgre diamur. ff. sol. ma. & bñ facit tex. nota. & quod ibi Bar. in l. fi. C. de do. cau. nõ nu. Et videtur quilibet pro dimidia teneri. l. reos. §. cũ in tabulis. j. eo. Et hoc clarũ de rigore: sed de æquitate dicebat Cy. q. si pater gubernabat a filio, ps̃umitur totũ peruenisse ad filiũ: & ideo solus filius debebit teneri. secus econtrario, si filius gubernabat a patre: qa tũc pater teneẽ insolidũ, & ps̃umit pecunia peruenisse ad ipm. Bal. tñ dicit hanc æquitatẽ succũbere rigori scripto, per no. in l. j. C. de legi. & in l. prospexit. ff. qui & a qui. sed secundum Imo. potest concludi secure, q. quilibet tenetur pro parte. d. §. cum in tabulis. tñ si queritur ad quem pecuniam peruenisse presumo: forte stãdum erit distinctioni Cy. vide Bald. in d. l. final. C. de dot.

to q. de iure antiquo nil sit immutatũ: vt dicit j. eo. l. reos. in princ. vñ p aut. hoc ita. C. eo. solũ in modo exigẽdi est immutatũ non in modo cõstituendi. Tertio quæro, 9 †quid in pluribus reis credendi? Rñdeo per ius aut. in eis nil immutatum reperit. & hoc tenet gl. in aut. eo. circa fi. Quarto 10 quæro, †vtrũ in his casib⁹, vbi plures rei conueniuntur insolidũ, simul vno, vel diuersis libellis sit aliquid immutatũ. Breuiter dico q. sic. Nã olim nõ reperiebat̃ p. hibitũ, licet processus simul inchoatus esset contra vnũ procedere: & contra aliũ supersedere, imo permissum: vt ff. de iud. l. non idcirco. hodie vero debet ad partis petitionẽ cõiter negotiũ examinari & cõmuniter terminari: vt C. eod. aut. hoc ita. & in corpore vñ sumitur. & puto q. si aliter fieret sñia p. appellationẽ rescinderet: arg. j. quæ sen. line ap. re. l. j. in fin. & sic est immutatũ in modo procedendi. Secũdo olim poterãt per sententiã plures rei insolidum cõdẽnari: & p. cõsequẽs poterat fieri executio cõtra quẽlibet insolidũ: hodie vero posito q. sic essent insolidũ cõdẽnati: tñ tẽpore executionis fieret excussio facultatũ vtriusq; & si vterq; esset soluendo, fieret executio p. pte: vel si alter p. sua parte non esset soluẽdo, fieret cõtra aliũ. Et hoc vult dicere tex. in corpore vñ sumit. vbi substãtiæ eorũ qualitas examinabitur. q. est post sñiam, b vt patet ibi ordine literæ. Dices tu†, ergo bñficium diuisionis põt opponi post sñiam, contra l. fideiussor. in fi. C. de fideiuss. & contra id q. no. per Dy. j. de fideiuss. l. si dubitet, & per Cy. in d. l. fideiussor. & l. excep. in vl. q. C. de proba. Dico, q. in casu isto vbi plures conueniuntur simul, hoc acto, q. vna solutio sufficiat: est verũ quod ego dixi: nec est tũc necesse q. talis exceptio opponat̃ qa hic de diuisiõe faciẽda p. ut q̃sq; soluẽdo est, videt agi tã ab actore q̃ a reo, & lex sic disponit. Sed q̃n fit cõuẽtio simpliciter insolidũ, imputet sibi, qui exceptionẽ nõ opponit. In hoc ergo est aduertendũ, q. si actor vult cõuenire aliquẽ ex duobus reis separatim: est loc⁹ bñficio diuisionis pẽdẽte p. cessu: vt ff. aut. eo. §. j. Aut vult cõuenire eos cõiter, licet insolidũ: & tũc nõ est loc⁹ bñficio diuisiõis, pẽdẽte processu. sed eo finito tpe executionis: vt in aut. eo. §. penul. 12 Quinto q̃ro, †quid in plurib⁹ reis credẽdi? Certè nihil in his reperit immutatũ nec in modo cõstituẽdi: nec in modo exigendi. Ita no. in aut. eo. §. fi. j. vlt. gl. in eo quod dicit l. ex duob⁹. j. e. nõ esse cor 13 rectã. Sed circa hoc †q̃ro, an vnus ex reis credẽdi possit facere aliũ procuratorẽ. Gl. dicit q. nõ: vt l. licet. §. porro. ff. de procu. Cõtra puto: qa vnus põt agere noĩe alterius⁹: vt j. de sol. l. si duo rei. & gl. cõtraria alleg. nõ fundat se bona lege, si bñ aduertatur. 14 Sexto q̃ro, †dixi bñficiũ diuisiõis habere locũ inter correos, si ambo sunt soluẽdo: q̃ro cui incũbit onus probãdi, vel actori vnũ soluẽdo nõ esse vel reo opponẽti illũ soluẽdo esse. Breuiter nõ ĩlisto in alle. Est quoddã bñficiũ diuisiõis de iure antiquo, ex epistola diui Adriani, qd̃ cõpetit fideiussoribus: vt Instit. de fideiuss. §. si plures. & C. de cõsti. pe. l. fi. de fideiu. l. iij. & l

fideiuss. cũ si. & istorũ exẽplo bñficiũ diuisionis habẽt tutores, curatores, & si. vt dicit tex. de tute. & ra. distra. l. j. §. nũc tractemus. in prin. & in isto bñficio diuisionis est aduertẽdũ: quia si quidẽ soluẽdo sunt oẽs, & hoc cõstat, cõpetit bñficiũ diuisionis. Si cõstat q. nõ sunt soluẽdo, cessat tale bñficiũ: vt dictis legibus. Si dubitat, c tũc q. petit diuisionẽ audit si velit aliũ cõuenire suo periculo, & de hoc satisfidet: vt j. de fideiuss. l. si dubitet. & sic videt, q. ille q. petit diuisionẽ, debet ostẽdere aliũ esse soluẽdo, vel grauat illa satisfatione. Est aliud bñficiũ diuisionis, qd̃ venit ex hac cõstitutione noua de duobus reis: & in hoc videtur q. in casu dubij reus nõ possit cõueniri nisi pro parte: vt in aut. eo. §. j. d & ibi gl. d super verbo, interim. Et sic videtur q. onus sit creditori, q. nõ possit agere cõtra vnũ insolidũ, nisi facta excussione, si alius reperiat nõ soluẽdo. Ratio de reo est: quia videnẽ inuicẽ fideiubere: & ideo vnus nõ debet cõueniri pro parte alteri⁹, nisi alio discusso: vt. C. de fideiuss. præsente. Quod autẽ ad exẽplũ illi⁹ bñficij cõcessi fideiussorib⁹, hoc sit cõcessum duob⁹ reis, apparet ex aut. eo. in prĩ. qualiter intelligant̃ inuicẽ fideiubere. j. di 15 cã. †Septimo quæro, c pone q. ad vnum e ex correis peruenit tota quãtitas, vtrum posset petere q. ille prius excutiat̃? Rñdeo, si qdẽ hoc fuit actũ ab initio cũ creditore, vt ad vnũ tantũ perueniret pecunia & alius esset fideiussor, verumtñ obligaret se principaliter vt correus: tũc sine dubio hoc posset petere, per tit. in aut. de fideiussorib. §. j. & C. de fideiussorib. aut. præsente. Si verò hoc nõ fuit actũ cũ creditore, sed tm̃ inter eos: tũc videt prima i facie, q. factũ eorũ creditori nõ præiudicet: vt in aut. eo. §. si verò min⁹ idonei ibi: nullũ, &c. Finaliter dico q. si alter corre⁹ ostẽdit hoc, s. pecuniã ad aliũ peruenisse, sed negotiũ ad aliũ totaliter pertinere: & ideo petit aliũ primò discuti ipsi⁹ pericu- i lo: q. actor cogitur hoc facere: f vt l. vnde quærit. in prin. ff. cõmo. & ibi est casus, prout est in litera, conueniri. Pro hoc facit quod dicit, q. tutor qui gerit, prius conueniendus est, quã qui nõ gerit: quia ad eũ negotiũ principaliter spectat. Sed contra prædicta facit: quia qñ vnus tenet alio excusso, nõ sunt correi: vt l. decẽ. ff. ti. j. Sed illud verũ si ipsa obligatio in illa cõdõne differt: hic verò obligatio est ps̃ens, & excussio est dilata. g Itẽ facit cõtra. ff. de cura. bo. dã. l. ij. in fi. Sed dico q. 3 illa debet intelligi scdm̃ istã determinationẽ, s. nisi ali⁹, ad quẽ prĩcipal̃ nõ spectat, petat aliũ cõueniri suo periculo: arg. d. l. vñ q̃rit. ff. 16 cõmoda. Octauò q̃ro, †dixi q. ad hoc vt istud bñficiũ locũ habeat, s. diuisionis, requiritur q. oẽs sint præsentes. quæro quaere h liter debeat intelligi: & qualiter constare debeat de p̃sentia, h vel absentia. Aduertatis: vt ego dixi ff. istud bñficiũ diuisiõis est introductũ ad exemplũ beneficij, quod per aut. datur fideiussoribus. gl. in aut. de fideiuss. §. j. intelligit præsentes, si sunt in eodẽ territorio, ita q. facilè possint citari. Et aduerte q. glo. ibi intelligit in eodẽ territorio, s. eiusdẽ ciuitatis. Sec⁹ si essent eiusdẽ prouinciæ, & sub eodem præside diuersarũ ciuitatum: & ibi patet quod dict. tenẽt: & tex. videt exprimere ibi dum dicit, acerbum est creditorẽ mittere alicubi, &c. sed eo casu cũ sint eiusdem territorij, puto q. ad hoc vt cõtra vnũ tm̃ posset procedi, debet præcedere solẽnis excussio de p̃sona, sicut dictũ est de reb⁹, s. vt citet: & si nõ venerit, mittat̃ familia⁹ ad capiendũ & ducendũ eum: & si retulerit ipsum non posse haberi, tunc procedetur contra vnum tantũ. Ita videtur colligi ex aut. eo. §. penul. Et hæc discussio circa personam probatur de leg. ij.

cau. nõ nu. Imo. ff. d. l. si cũ dotẽ. Ad prædicta facit, quod not. Bal. in l. si cõstante. in §. quoties. fol. ma. melius faciũt no. ff. l. j. ff. col. C. de duob. reis. cũ cõcor. & vide Imo. ff. e. in l. reos. in prĩ. in antepe. col. i ver. vñ. Adde tex. no. cũ gl. in l. sed Iulianus. §. itẽ si duos. ff. ad Macedo.

¶ Cogit̃ hoc facere. Adde Bart. cõtra in proxi. q. & qd̃ ibi dixi, & probat̃ in l. cũ in plures. §. vestimẽta. ff. locati. adde pulchre Ro. consi. cxiij. circa hãc vij. q. Bar. 5 POMATES. g ¶ Sed dico q. Vide põderata ista verba p. Are. cõ. xxix. col. iiij. & cõ. lxvj. col. v. h ¶ De præsentia. Qñ quis dicat̃ præsens ĩ alia materia: vide q. no. Bal. in l. testõ. de alimẽ. leg. & quę ibi dixi. & quo ad qñ Bar. hic adde qd̃ no. Bal. C. e. in auth. hoc ita. ibi: in eodem territorio. Et cũ Bar. to. trãsit do. Ant. in cap. ij. de fideiuss. ibi: vt cõtra vnũ bñ possit. adde id quod no. Bar. in l. iiij. §. ptor. de dã. infec. Adde, qñ qs dicat̃ ps̃ens Bal. cõ. clxxj. lib. iij. Et q. absens dicat̃, q. est in alio territorio, adde Alexan. de Imo. in consi. c. colũ. iij. in v. volumi.

¶ Familia. Nota forma faciendi excussionẽ in personali. & ad Barto. se remittit Bal. in auth. sed hodie. C. de act. & obl. in l. cũ nõ solũ. §. j. in fi. de bo. quæ libe.

a ¶ Nemo est. Induco ad q. de qua p. Bart. in l. pe. de var. & extraor. cogni. Bald. in l. parabolani. de epis. & cle. Vide quod no. per Bar. in l. diẽ functo. de assess. Ita vide Barto. in l. j. de prin. agen. in rebus. lib. xij. & quod not. Cy. de epi. & cle. l. ĝsquis. & ibi doc. Et adde secũdũ Bal. ff. c. j. §. fi. qs decesserit. si de seu fue. cõtrouersia inter do. & agn. q. officia solẽnia, sicut est officiũ Potestatis, & Capitaneatus, per aliũ non pñt explicari, nisi in casibus necessitatis: vt in auth. de colla. §. ad hoc. phibemus. & l. j. §. eius rei. de offic. eius cui man. est iurisd. & de q. Bar. hic & similibus vide p. Spec. ff. ti. de salarijs. §. fi. versi. qd si doc. a cũ seq. & in materia qd̃ not. Bald. in l. cũ antigtas. C. de vsufru. & quod not. in l. Arethusa. ff. de stat. ho. q. dixi, nisi ĩ casu necessitatis, p. Bar. ĩ l. de pollicitatiõibus j. de pollici. & de materia p. Iaco. de Bel. in d. l. ĝsquis. C. de episcop. & cleri.

Et facit. an vasallus posit subinfeudare fundũ alteri vasallo: 1 de quo vide Bal. in auth. nisi in iiij. col. C. ad Treb. & vide in materia Bal. in c. j. §. mutus. Ẽpm vel Abbatẽ. & in rub. q. feu. da. pos. & qñ alicui est iniunctũ q. ps̃onaliter exequatur, nõ põt alteri cõmittere, etiã de partiũ volũtate. Ita dicit Spe. de iudi. delega. §. excipitur. versi. itẽ quod iniũcti. & de materia post Ioã. An. in regula. cõtra ctus. in mercu. & plene per eũ in ista q. in regula, qui facit. & vide tex. in l. sciẽdũ. §. legati. ĩ. de leg. qd̃ legati non pñt dare vicarios alios quã filios suos. Et an rector posset facere vicariũ. Imo. in l. obseruare. vbi p. Bart. & ibi dixi. ff. de offi. pcõsul. Adde do. Alexã. tãgit an vasallus posit subinfeudare, quod Bal. cõsil. lxxx. li. j. refert Mar. de sano in trac. de iur. emphy. q. xxij. quod si de aliquo honorifico castro fuerint inuestiti nobiles, quod ad ignobiles trãsire non pot erit. 3

b ¶ Consuetudo studij. Et sic not. q. contractus censetur initus secundum consuetudinem. & hoc in terminis Barto. hic sequitur do. Ableg. ij. l. cum quidam. §. fi. cum l. seq. Nono 17 quærit, †vtrũ vni correo sit dandũ tempus ad reducendum absentẽ, sicut fideiussori. Gl. tenet q. non. C. eo. aut. hoc ita. & C. de fideiuss. aut. præsente. & in aut. eod. §. si vero minus idonei. Plura sunt alia q̃renda circa materiam huius l. quæ dicam j. eo. l. si ex duo. §. si à Titio.

Duo rei. Siue vna conuocatione, siue pluribus respondeatur, non vitiatur constitutio duorum reorum.

1 *Opera, quod ficte sint eadem, quando est eadem peritia in præstantibus. & quæ requiratur copulatiue. & n. 4.*

2 *Factum alienũ, quando non haberetur respectus ad ipsum fieri, sed ad ipsum factum perfectum, promitti potest.*

Adde Bar. hic, Are. in c. fi. de iudi.

3 *Duo rei quãdo possint cõstitui in operis eo. & nu. 6. & 7.*

5 *Doctor legens, quãdo possit per substitutum legere.*

Duo rei debendi qualiter constituãtur in obligatione facti.

7 *Plures rei credendi, qualiter constituantur in obligatione facti.*

8 *Interesse singulare qualiter probetur, & quomodo debeat deponere testes.*

Emo, est a qui nesciat. Obligationi operarum põt accedere fideiussor: & in eã actiue & passiue possunt duo rei constitui. h. d. Ista est singularis lex. & gl. diuidit eam in gl. quę incipit, s. operã. ibi: patet ergo. Sed ego dicuido secundũ Iac. de Are. Primo loquit in simplici promissore. Secũdo in fideiussore & principali. Tertio in duobus reis. Partes apparent in litera. Reperio in lege nostra duas lec. Vnam gl. † No. q. vbi est eadẽ peritia, ficte sunt eædem operæ. Oppo. de l. stipulatio ista. in prin. ff. tit. j. & l. sicut. j. de fideiuss. vbi factum alienũ promitti non põt. Gl. videt dicere q. potest, qñ sunt eiusdẽ peritiæ. Iaco. de Aret. dicit aliter. † q. sicut in promissione facti. ita operarum potest cõsiderari, primo ipsum fieri: & tunc nemo põt promittere factũ alienum. Quandoq; non habet respect⁹ ad ipsum fieri, sed ad factum perfectum: vt promittis librum scriptũ, & factũ manu talis magistri: & tunc quis potest promittere factum alienum. De hoc est casus in l. continuus. §. si ab eo. ff. ti. j. Et ita intelligit hanc legem. quæ lec. vera est in se, & tene menti. Sed in proposito credo q. me lius dicit gl. per fi. legis, quæ dicit, eiusdẽ peritiæ. & secundã dictũ Iac. de Aret. qñ habetur respectus ad opus perfectũ, etiã qui non esset eiusdẽ peritiæ, posset promittere: & si non bene sua lec. applicatur textui. q. dicit in ij. rñ. q. fideiussor põt adhiberi obligationi operarũ: contra l. sicut j. de fideiuss. Sol. non dico hic. & gl. tetigit in l. cum filius. §. j. ff. tit. j. dico in l. si qs pro eo. j. de fideiuss. Dicit hic, † duo rei cõstituunt in operis. Contra, quia ex mutatione personarũ dicunt aliæ & aliæ operæ: vt l. seruus patroni. ff. l. se. ff. de ope. li. sed qñ alia & alia res promittit, non sunt eiusdẽ rei credendi. vt l. si id quod. §. j. j. e. Sol. Contraria loquuntur in operis, quæ cohærent personæ: & tunc in illis nõ possunt constitui duo rei: qa aliæ & aliæ sunt quædã, quæ non cohærent personæ: & in his possunt duo rei constitui. Sed opp. q. nõ possunt dici duo rei: qa nõ possunt debere insolidum: vt l. ij. ff. eo. ti. cũ iuncta l. qui insulã. ff. tit. j. quia si solũ est alienũ, & stipulamur insulam fieri, nihil interest nostra si est cõe tunc pro parte. Sol. intelligo in operis quæ nõ cohærent solo, sed cuilibet insolidum pñt attribui, vt hic. ij. rñso. Demum op. ad tertium rñ. Dicitur hic, q. possunt constitui duo rei debendi: quia sunt eædẽ. Contra: qa eiusdẽ hoĩs operę non dicunt eædem vt l. si non sortem. §. libertus. ff. de condi. iude. multo minus si diuersorum. Soluit gl. hic in operis incertis ibi certis. Sed non est verũ, quia hic eiusdẽ peritiæ: ergo certæ operæ: qa aliter nõ posset apparere, an essent eiusdẽ peritiæ. Soluit gl. q. vere nõ sunt eædẽ, sed fictione iuris finguntur eædẽ. Sed cõtra, qa secundum hoc operæ pñt repeti: q. est contra dictum §. libertus. Sol. † Dic q. ad hoc q. operæ duorum hominũ fingantur eædẽ, duo requirunt copulatiue q. hoc agat̃ inter contrahentes: & sint eiusdẽ peritiæ: 5 vt hic dicit gl. & no. Induco ad quę. † Doctor promisit legere librũ, põt ne per substitutum legere. In l. j. §. ne autẽ. C. de cad. tol. format Cy. istã q. & dicit secundũ Pe. q. §. ne autẽ. non facit, qa ibi loquit̃ in addiscẽte, q. non põt p. substitutũ addiscere & sed docens bene seruire põt per substitutum, si est eiusdem peritiæ, per hanc legẽ. sed non placet, quia oportet quod sint eiusdem peritiæ, & quod hoc inter contrahentes sit actum: vt hic. Sed si erat doctor, q. ex casu cõsueuerat sæpe hoc facere ex conditione personæ, quæ nõ põt seruire, vt actũ. C. de loca. l. excep. & Insti. loca. circa prin. vel si esset consuetudo studij: b vt l. q. si nolit. §. qa assidua. ff. de ædil. edic. & de aqua plu. 6 ar. l. si priuus. §. j. Vnde circa † materiã huius legis distingue qua liter duo rei debendi cõstituant̃ in obligatiõe facti. Dic, qñq; in obligatione habetur respect⁹ ad opus perfectũ, ita q. est explicabile per aliũ: vt l. cõtinuus. §. si ab eo. ff. ti. j. & isto casu sine dubio pñt cõstitui duo rei, vt hic scdm̃ lec. Iac. de Are. Qñq; habet̃ respectus ad ipsum fieri, & ad personæ industriã: & tũc aut ꝑmittẽtes sunt eiusdẽ ꝑitiæ: & pñt cõstitui duo rei: vt hic. 7 Aut sunt diuersæ peritiæ: & nõ pñt; vt ibi. Circa reos † credẽdi dic, aut in obligatione venit tale factũ q. concernit personã stipulãtis: vt promitto seruire in camera, vel mensa, vel curare ab infirmitate: & nõ pñt constitui duo rei: vt l. si id q. j. eo. iuncta l. seruus patroni. ff. & l. seq. de ope. lib. Aut non concernit personam stipulãtis: & tunc aut vtriusq; interest æqualiter: & insolidũ: vt promitto Titio & Seio insolidũ scribere librum vel operas incertas, puta zappatorias, pictorias, vel si. & possunt constitui duo rei, vt hic. Aut non interest æqualiter: vt facere domũ in fundo vnius, vel cõi: et ideo pñt duo rei constitui, quia non interest cuilibet insolidũ: vt l. qui insulã. ff. 8 tit. j. Vltimo hæc lex inducit̃ † ad q. qualiter ꝑbetur interesse singulare. quod tangit glo. C. de sen. quæ pro eo. l. vna in glo. super verbo, subtilitatẽ. in fi. Alij doc. dicũt ibi q. possunt deponere de affectione eorum, si sunt eiusdẽ peritiæ: et sic videtur affectio actoris, per hac legẽ. q. non placet: quia ista affectio habet locũ demũ duobus concurrentibus, vt ff. dixi: quæ cessant in testib⁹. Dic ergo q. testes deponent, q. ipsi viderũt homines eiusdẽ conditionis habere rem illius qualitatis tantũ charam: vel nollent pro tanto carere ea: vt probatur ff. ti. j. l. cõtinuus. §. cum ita.

Vos. Ex duobus interrogatis, vel interrogantib⁹, qui respondet, obligatur, & cui respondetur quæritur obligatio: & ab vno tantum ex correis põt accipi fideiussor. h. d. Et gl. assignat arg. contraria: & non soluit. ibi. §. habet sed illud intelligitur ibi ex præsumpta mente contrahentium: quia aliud tempus commissionis non habet annexum. Hic enim extra propositum diceret intelligi Dy. vel aliter ibi verba stipulationis sapiunt vim conditionis, hic non. Ray.

Modicum tempus, nec actus contrarius non vitiat constitutionem duorum reorum.

Longum interuallum inter obligationem unius, & alterius, non vitiat constitutionem duorum reorum.

Interrogatus si dicat, faciat scribere, & postea respondet: dicitur incontinenti respondere.

Actus necessarius naturæ intermedius inter interrogationem & responsionem, non vitiat obligationem.

a ¶ Duo rei. Non vitiat. Vide plene per Barto. in repe. auth. hoc ita. C. eodem in xij. q. vide in l. fi. ff. e. vbi idē dicit, quod in d. auth. Et an habeat isto casu beneficium diuisionis hodie, vide Bart. in l. si ex duobus. ff. eo.

b ¶ Singularis est. Et eam notanter ¦ alle. Bald. in l. in bonæfidei. in j. colū. Cod. de pact. vide ibi per Salic. plenius ad dicta per Bar. in repe. Alex.

c ¶ Ex duobus reis. Vide per Bar. in repetitio. auth. hoc ita. de duobus reis. in xij. q.

d ¶ His verbis. Pro intellectu huius legis vnde Sali. in l. le gem. in xij. qō. C. de pac.

e ¶ Tene. Not. quod lex non pōt fingere id, quod est impossibile in genere: secus si in specie. Vide Bald. ff. de solut. l. sub conditione. sed secūdum Angel. fallit. l. ita vulneratus. ff. ad legē Aquil. vbi fingit impossibile de natura in suo genere, videlicet hominē bis mori. Sed illud est speciale fauore vltimæ voluntatis, ne delicta remaneant impunita. And. Barb.

Duo rei. Modicum interuallū constitutionem duorum correorum non vitiat, [a] nec actus medius cō stitutionē correorū, nō cōtrari[9]. hoc dicit. †No. q modicū tps nō vitiat: ergo lōgū tempus vitiat. Itē no. q actus nō cōtrari[9] cōstitutioni, nō vitiat. Op. ff. e. l. iij. in prin. gl. sol. vt ibi vera sol. est illa. Inter interrogationē, & rñsionē eiusdē, actus cōtrari[9], vel †longum interuallum impedit constitutionem, vt hic: sed longū interuallū inter obligationem vnius, & alterius nō vitiat. Quæro † qd si in strumento interrogas me, dico, facias scribi: deinde respondeo. Dicit gl. q incontinenti videor rñdere: tene menti, quia singularis est[b]. Quæro quid in alio † actu medio interueniēte, qui nō pertinet ad hoc? Et gl. dicit, q oīs actus dicitur cōtrarius, ab obligatiōe nō pertinēs. Gl. nō bene dicit simpliciter: sed debet determinari p l. cum antiquitas. C. de testa. quia ibi vides, quod actus necessarius naturæ interueniēs, non dicit actus contrarius.

Hodie an interrogatur, ut ille qui est obligatus pure, possit opponere beneficium diuisionis, conditione alterius pendente.

EX duobus reis, [c] disparitas qualitatis quæ speratur reduci ad paritatē, nō vitiat cōstitutionē correorum. h. d. Opp. de l. eandē. ff. j. j. eo. Sol. plures dantur hic, tene vltimā. quia hic est disparitas in tempore, ibi in culpa. Et ratio est, quia hic adueniente conditione reducitur ad paritatē: ibi nunq̄ reduci speraſ. Opp. de l. si id q. So. ibi est disparitas in re: hic in qualitate. † Quæro, vtrū hodie sit correctū per ius Authenticorū: vt ille qui est obligatus pure, possit opponere, beneficium diuisionis pendente conditione alterius. Gl. tangit C. e. auſ. hoc ita. Dy. tangit hic. Dicam j. e. l. si ex duobus. ff. ā Titio.

Dicto, que, quando est coniunctio, debet scribi per e, breue, alias longum.

IS uerbis [d] Si in vnius persona non consistit obligatio, alter tenetur insolidum, si tanquam duo rei se obligabant: alias in virilem. hoc dicit. †Nota quod dictio que, debet scribi per e, breue, quando est coniunctio: alias longum; vt in glo.

Duo rei debendi in mutuo constitui possunt.

Lex super impossibili, quod in genere potest esse possibile, licet non in specie fingit.

Duo rei qualiter constitui possint in deposito, & commodato, tam in primitiua, quam in secundaria obligatione.

Obligatio, rem restitui, quo ad obligationē est diuidua, sed quo ad solutionē indiuidua.

Duo rei an constitui possint, quando in obligatione est quid indiuiduum, uel factum. remissiue.

Obligati accessorie, quando teneantur insolidum, si non exprimatur.

In mandatoribus accessorie se obligantibus hodie nihil est immutatum.

Plures accessorie se obligantes, posito quod insolidum teneantur, an sint duo rei.

Gerentes aliquod officium, uel aliquam administrationem, an obligentur uiriliter, uel insolidum, uel sint duo rei.

Intellectus ad § . duobus. in l. creditor. ff. mandati.

Mercatores plures qui unam mercantiam gerunt, uel unam negotiationem, an ex contractu unius quilibet teneatur insolidū, & quilibet insolidum agere possit, & an sint duo rei.

Proponens institorem, uel exercitorem, licet possint insolidum conueniri, sicut institor & exercitor: non tamen dicitur duo rei: sed unus tenetur principaliter, alius accessorie.

Plures domini eiusdem serui, licet de peculio teneantur insolidū, an sint duo rei.

LAndem. Re, verbis, testamēto, consensu pñt cōstitui duo rei. h. d. Opp. in auſ. eo. in prin. Sol. dicit gl. aliud olim, aliud hodie. Tu dic, q in modo cōstituēdi nil est innouatū, vt dixi ff. eo. l. ij. Pro declaratione huius legis & †materiæ quæro primo, an in obligatione quæ re cōtrahit ad diuidua, vt tātūdē reddaſ in gñe, vt in mutuo, possint constitui duo rei? Videſ q sic: vt C. si certe. l. si nō singuli. & C. eo. l. propter. Contrariū dicit do. Mar. Sil. dicēs q ante possent cadere sydera de cœlo, q̄m obligatio, quæ re cōtrahit vltra quā pūenit: vt l. si tibi. in prin. ff. de pac. & in legibus cōtrarijs fuerunt cōstituti duo rei verbis. cōiter omnes tenēt cōtrariū, per prin. huius legis. & C. e. l. propter. & C. si cer. pe. l. nō singuli. Ad cōtrariū rñdeo, q si vni numeraretur aliorū volūtate, omnibus numeratū videſ iuris fictione: vt no. p gl. in d. l. si non singuli. Sed cōtra hoc instatur: ld quod est impossibile de natura, nō pōt fieri per legē. l. si pater. in fi. ff. de adop. & loca. l. qui ad certū. sed impossibile est secundum naturā, vt eadē pecunia perueniat ad plures insolidum. ergo nō pōt fingi. Huius timore dicit Pet. q nō fingit ad plures peruenisse insolidū, sed ad oēs simul puenit in veritate: & sic nō nascūtur plures obligationes, sed vna, quæ tenet plures homines: sicut vnus funis ligat plures. Et hoc tenet Cy. in d. l. si nō singuli. & C. e. l. propter. Hoc nō placet: quia in pluribus reis licet sit vna obligatio in effectu, tamen in veritate plures sunt obligationes, quilibet teneſ propria obligatiōe: vt hac. l. §. fi. l. si re[9]. & de fideiuſ. l. gñaliter. Tene[c] ergo solutionē gl. q fingitur pecunia ad quēlibet peruenisse pro solido. Nec obstat si dicaſ, † q lex nō fingit sup impossibili: quia verū est super eo, qđ est impossibile in gñe, vt qđ filius sit antiquior patre: sed si īpossibile, licet sit impossibile inspē, vt in his terminis, in q̄bus loquimur: tūc lex fingit. Exēplū. Impossibile est, q ille qui est filius Titij, sit filius meus: tamen quia in genere possibile est q habeā vnū filium talē, & eius ætatis, pōt fingi per ius q talis sit meus: vt d. l. si pater. in fi. cū l. seq. de adop. Sic impossibile est, q ille, qui fuit apud hostes, semper fuerit in ciuitate: tamē quia in genere suo possibile est, videlicet q talis semp fuerit in ciuitate: ideo lex pōt fingere ipsum fuisse in ciuitate. Ita hic, possibile est, q in genere suo talis pecunia deuenit ad me. Idē q peruenit ad te & ad aliū: ideo hoc inducit per fictionē: licet in casu, in quo sumus, ſ. donec pecunia est apud vnū, impossibile sit esse apud alium. Et ista ego dixi in l. si is q pro emp. ff. de vsuc. Vel aliter: Impossibile est q eadē res perueniat ad plures insolidum. Dico, verum est in effectu: sed bene potest q uenire ad plures, sed apud vnū remanet in effectu: quia vna exactio sufficit. Cōcludo ergo † q plures rei debēdi possunt re cōstitui, si hoc agatur, sine aliqua stipulatione, sicut ff. dictū est in alijs obligationibus. & idem dico de duob[9] reis credēdi: vt C. si cer. pet. l. cum te. Secūdo quæro, qd in obligatione, quæ re cōtrahitur, vt eadē species reddaſ: vt in depo. & commodato, & si. Respōdeo, debes scire, q ex hoc contractu duæ oriunt obligationes: vna primitiua ad rei restitutionem: alia secūdaria ratione doli, vel culpæ commissæ in rem. Aut ergo quæris de illa primitiua obligatione ad rem restituēdā: & tūc ita demum cōstituūtur duo rei debēdi, & si est actū: vt C. loca. l. si diuisa. alias quilibet teneſ p parte: arg. ff. cōmo. l. iij. §. hæres. & deposi. l. si duo. licet tamen quilibet p parte teneatur, & sic est obligatio diuidua, diuisa quo ad obligationē: tñ vnus soluēdo partem non liberatur: & sic est indiuidua quo ad solutionem: vt d. l. si duo. Et de hoc plenius dixi in l. eadē. ff. Cato. ff. de ver. ob. licet gl. circa hoc nesciat quid dicat. ff. depo. l. j. §. si apud duos. Si vero quæris de obligatione secūdaria, q̄ cōtrahitur ratiōe doli, vel culpæ: tūc aut est actum q sint duo rei, & sunt: aut nō est actū: & tūc aut vnus tantū commisit dolū, vel culpā: & ille solus teneſ: vt l. j. §. si apud duos. in fi. ff. depo. Aut vterq̄ cōmisit: & tūc vterq̄ teneſ insolidū tāq̄ duo rei: vt d. §. si apud duos. & l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. in fi. ff. cōmo. & l. si duo. ff. deposi. Et hoc de reis debendi. Rei verò credendi in tali obligatione nō constituuntur, nisi hoc agaſ. ff. depo. l. j. §. sed si duo. Tertio quæro, † quid si in obligatione veniat aliquid qđ sit indiuiduū, quo ad obligationē, & solutionē? Dic vt dixi ff. eo. l. ij. Quarto quæro, qd in obligatiōe facti, an possint cōstitui duo rei? Dic vt ff. eo dem. l. nemo.

Quinto

Quinto quæro, quid in his qui obligant accessorie. Ista quę. habet duo capita. Primo, vtrū teneantur insolidum, etiā si nō exprimatur. Secundo posito q insolidū teneāt, vtrū sint duo correi siue duo rei debēdi? Circa primū dico † qđ q̄n̄q̄ obligaſ accessorie, ſ. p alio, alienā obligationē principaliter suscipiendo: & isto casu non teneſ insolidū, nisi sit actum: vt C. ad Velle. l. si paternā. & ibi no. Idē no. ff. de fideiuſ. l. si Titi[9]. Q̄ñque obligant plures pro alio, cōstituendo plures: & tunc idē quia quiquilibet teneſ p parte, nisi sit dictum q teneant insolidum, vel obligauerunt se alteruatiue: vt C. de constitu. pec.

a authen. si quādo. Quādoq̄ [a] aliqui obligant pro alio propriè fideiubendo: & tunc quilibet tenetur insolidū. etiam si nō sit dictum: vt Insti. de fideiuſ. §. si plures. & C. de fideiuſ. l. nō recte. Quandoq̄ plures obligant pro alio mandando: & tunc diuersæ sunt gl. Nā glo. quæ est ff. manda. l. si mandato Titij. §. Paulus respondit. Vnum videtur velle q hodie requiratur

b quod expresse agatur. expresius in l. creditor[b]. §. duobus. eo. ti. Contrarium, ſ. quod in mandatoribus nil sit innouatum hodie, no. glo. ff. q iusſu. l. j. §. fi. & hic in gl. quæ incipit, & manda to. Et istud puto verius per id q not. in d. §. si plures. Insti. de fideiuſ. & d. l. non recte. Et hoc cōmuniter tenent doct. quia p auth. nil est innouatū in modo constituēdi, vt ff. dictū est. Sed

6 quæ est ratio diuersitatis inter præ dictos casus? Circa scdm † credo quod primo casu qñ principaliter obligationē alterius suscipiunt: si hoc agatur vt teneant insolidū, sunt duo rei: vt vt d. l. si paternā. & qđ ibi no. & videſ expressum ff. ad Velle. l. vir vxori. §. fi. cum l. seq. In his vero, qui obligantur cōstituēdo, nō obligantur insolidum, nisi agatur, vel alternatiue promittatur: tunc dicunt duo rei. Et dic vt statim dicā in duobus fideiussoribus, vel mandatoribus: quia eadem est ratio: vt l. fi. ff. de consti. pe. In duobus vero fideiussoribus, vel mandatoribus, licet teneantur insolidum, etiā si non sit dictū: & licet dicantur confideiussores, vt j. de fideiuſ. l. Titius. non tamē sunt duo correi. Patet ex diuersitate nominū, & titulorū. Nā si idē esset, quare fecisset per se titulū de duob[9] reis. & ti. de fideiussor. & manda. Præterea, patet ex hac l. & l. j. C. eo. coniuncta l. vt fideiussor. j. de fideiuſ. Præterea, licet factum vnius correi alteri noceat: vt j. eo. l. pe. non tamen factum vnius fideiussoris nocet alteri, sed solum sibi, & suis successoribus: vt ff. tit. j. l. si seruū. §. nunc videamus. & ibi no. Ad hoc ergo vt iura duorum reorum haberent locū inter eos, esset necesse q hoc expſ se ageret, q tanq̄ duo rei intercedunt: vt expresse dicit in d. l. vir vxori. in fi. cū l. seq. ff. ad Velleia. Plus dico qđ ēt si expſse ageretur quod insolidum tenerentur, hoc casu non sufficeret ad constitutionem duorum reorum: quia esset expresio eorum quæ tacite insunt: vt C. de fideiuſ. lege non recte. Est ergo necesse q exprimatur q tanquā duo rei, p̄mittūt. Et hoc de reis debendi: plures vero rei credendi accessorie nō cadūt.

7 † Sexto quæro, quid in pluribus, qui gerunt aliquod officiū, vel aliquā administrationē, an obligenē viriliter, vel insolidū & an sint duo rei? Aduertatis: an quilibet habeat insolidū administrationem? Dixi in repe. l. j. §. fi. plures. ff. de exerc. nūc dico qualiter obligentur. Circa q dico, q q̄n plures gerūt aliqđ negotium sponte, nullo præcedente mandato: & tunc non tenentur insolidū, sed prout quisq̄ gesit: vt l. cū alicui. in fin. ff. de neg. gest. & q ibi no. in gl. quādoq̄ præcedit aliquod mandatum à lege, vel ab hoīe: & tunc aut officiū, seu administratio quæ geritur, est publicū authoritate & vtilitate: aut publicum authoritate, sed priuatum vtilitate: aut authoritate & vtilitate priuatum. Primo casu, quilibet teneſ insolidū: vt l. Imperator. ad munici. & de ma. conue. l. magistratus. & sunt duo rei debendi, licet non per omnia: vt l. si pupillus. ff. de admini. tut. Et hoc dico, siue sit administratio ordinaria, siue delegata arg. l. ex facto in fi. ff. de neg. gest. & de man. conue. l. fi. & q ibi no. in vlt. gl. licet inter hæc sit aliqua differentia in illa materia quā tractaui in §. fi. plures. Secundo casu: quando est munus publicum authoritate, sed vtilitate priuatum, & tunc idē: quia quilibet teneſ insolidum, & sunt duo rei debendi. licet non per oīa: vt d. l. si pupillus. ff. de admi. tu. & l. j. §. nunc tractemus ff. de tute. & ra. distra. & de admi. tu. l. iij. cū si. & q dico in tutoribus, [c] idem in actoribus constitutis ab eis: argu. d. l. ex facto. in fine, supra de negotijs gestis. Tertio casu, quando administratio est priuata authoritate & vtilita

a te: & tunc aut sunt institores, aut exercitores: & tunc qa eis vī mandata administratio insolidum, credo eos teneri, & esse duos reos, licet non per oīa: vt l. j. §. si

d plures. de exer.[d] cum sua gl. quæ æquiparat eos tutoribus. & l. si pupill[9]. de admiñ. b tuto. Aut loquimur in pluribus procura/toribus: & tunc aut fuerūt facti insolidū † & quilibet teneſ insolidum, & erunt duo rei, sicut duo tutores, vt l. creditor. §. duobus. ff. man. & q ibi no. in prin. glo. & iste est verus intellectus illius §. quia officiū erat eis cōmissum insolidum, sed erat dubium, qualiter obligatio, quæ contrahiſ rōne doli, vel culpæ committaſ. Et dicit q insolidū. Nā si intelligis q esset actum q insolidū teneren̄, nullum esset dubiū illius §. nec in hoc est aliquid innouatū p iura Authenticorū, licet gl. ibi aliter dicat & male: qa in modo cōstituēdi nil innouatur, vt pluries dictū est. & hic est regula: q qui pñt administrare insolidū, insolidū e tenen̄: vt l. si plures. ff. de cura. bo. dan. Si vero administratio nō fuit concessa insolidum, tunc vnus nō pñt contrahere sine alio: & qlibet teneſ tm̄ de suo facto, nec erunt duo rei: vt l. cū alicui. in fi. de ne. gest. & arg. de exerci. l. si tñ plures. in princ. Et hoc de reis debendi. Plures vero reos credēdi, hoc mō nō admitto posse contrahi: qa quilibet ageret p suo interesse. Septi/

9 mo † quæro [c] plures mercatores vnā mer-f e cantiam gerunt, vel vnā negotiationem an ex contractu vnius quilibet teneaſ insolidum? & qlibet posit agere insolidū? & an sint duo rei? Pe. & Iac. de ra. dicunt q sic. & Cy. sequendo eos ff. si cer. pet. l. q te. ad sibitudinē tutorū, & magistratuum. Certe male dicunt, & cōtra casum l. si tñ f plures. in prin. ff. de exerci. Vñ tu dic[f] qđ aliqñ à pluribus, q̄dā geriť negotiatio q eis decerniť ex publico: & tūc fateor qđ sunt duo rei actiue, & passiue: vt l. si vnus in prin. ff. de pac. & l. si duo. ff. de arbi. & de pac. l. idē in duobus. vbi loqt in pluribus g argentarijs, quibus officiū decernebatur ex publico: vt l. argentarius. in princ. ff. de eden. & no. in l. quædā. §. nūmularios. eo. tit. Et facit quod dixi ff. de tuto. & curat. & magistra. Facit ff. de lo. publi. fru. l. j. vbi vterq̄ sociorum insolidū habet actionē. Si vero talis negotiatio propria voluntate[g] fuerit assumpta, nō ex publico: tūc aut plures gerūt istā negotiationē & mercantiā p suos istitores, seu exercitores, qui in vulgari appellanť factores: & quilibet eorū teneť insolidū institoria: seu exercitoria: vt ff. de exercit. l. j. in fi. & l. sequē. & de insti. l. habebat. §. fi. & l. seq. & satis arbitror eos esse tanq̄ duos reos debēdi: qa ad idē, & eadē obligatione teneť vterq̄. Constat eñ ipsos esse obligatos: vt l. j. §. pe. de exerci. & sic talis actio est natiua, non datiua. Itē sñia lata pro vno, p dest alteri: vt d. §. pe. l. dē puto q l. fi. §. eo. habeat locum in eis p illā rōnē, ne in plures, & c. vt ff. de exerci. l. ij. Dico ergo q sunt duo rei debendi. Duo vero rei credēdi nō ita cōstituūť: qa ex cōtractu institoris, seu exercitoris ñ q̄riť actio dñis, nisi cessa actiōe & nisi in subsidiū: vt l. j. ī fi. cū l. fe. de insti. & l. si eū. §. j. de exerci. Si vero talē negotiationē gerūt p scipsos: tunc aut ambo si mul: & quilibet teneť p portione, quā habet in negotiatione vt l. si tñ plures. in prin. de exerci. Aut exercēt separatim: puta sunt duo socij: vnus exercet Perusij, alius exercet Florentię:

¶ Quandoq̄. Nam secūdū Ang. est verū, nisi delictū committaſ circa rē, quæ sui natura est diuersa: vt pecunia l. si duo. ff. deposi. Andr. Barba.

b ¶ In l. creditor. De cuius legis intellectū vide in pxi. qō.

8 → POMATES.

c ¶ In tutoribus. Vide Raph. Cu. consil. xxiij. & Are. xxix. col. iij. & vj. ī v. dubio. vbi sequitur intellectum Bart. ad l. creditor. § . duobus. alleg.

→ POMATES.

d ¶ De exerci. Vide Panor. consi. xxj. ad fi. vol. ij. & Are. consi. lxvj. col. § . & seq. cum sequē. vbi pulchre tangit dicta Bar. hic, & col. v. in ij. dubio.

¶ Septimo quæro. Per Bal. in rubr. C. de exerci. ad fin. in l. prædia. in iiij. col. ff. de acq. poſſ. vbi remittit se ad not. per Barto. in repe. in l. j. §. fi plures. de exerc. Adde qualiter vnus mercator socius obliget socios quando sunt plures. Pet. de Anchara. consi. cccxxxiij.

¶ Vnde tu dic. Vide Bald. in l. cum in Gallia. ff. cert. pet. & quod not. Bald. in l. certum. in ij. col. C. fami. erciscundę per Angel. & Paul. de Caſt. in l. si vnus. in princip. ff. de pact. & Fulgo. in l. si plures. cod. tit. Et an vnus posit liberare, vide per Ang. in dicta l. si vnus. in prin. & ibi etiam an vnus posſit cōpromittere.

¶ Voluntate. Quando obligeť dñs ex facto istorum administratorum, vide qđ no. Bal. poſt Bar. in authē. hoc ius porrectum. de fac. sanc. eccle. in v. col. & Bal. in rub. C. de constit. pecu. in iiij. col. & q habetur in l. cuicunque. § . sed & cū fullo. ff. de in stit. & tex. ibi Barto. in l. ex facto. ff. de neg. ge. Ad de qualiter institor obliget domi. Abb. consi. lxxiij. lib. ij.

tūc quilibet teneť insolidū: Videntur eīm inuicē institores ꝓpositi:arg.s̄.si cer.pet. l.ei⁹ q in ꝓuincia.in fin.C.de fab.l.iure ꝑuisum.li.xj.Facit de acq.re.do.l.traditio. §.fi. Pro hoc facit illa rō,ne in plures,&c. ꝙ tenet Iaco.de Arc.in d.l.si tn̄ plures.in prin.licet gl.in l.j.in fi.eod.titu.vacillet.

10 Octauo †quero:institor, & exercitor pn̄t coueniri ex eorū cōtractu. Itē ꝓponēs,et qlibet insolidū,an dicantur duo rei? Qđ vr̄,vt l.j.§.peñ.s̄.de exercito.Cōtra puto ꝙ vnus teneať principaľr,alius accessorie & iō magis æqparē eos fideiussori,& principali:sicut dicimus in patre & filio:vt l.cū fili⁹.in prin.s̄.de verb.ob.Cōstat aūt fideiussorē & principalē nō eē duos reos: vt no.j.de sol.l.cū quis.§.si qs ꝓ reo.& ꝙ

11 not.per doc. C.e.l.fi.Nono q̄ro,†plures dn̄i eiusdē serui tenenť de peculio insolidū:vt s̄.de pecu.l.& ancillarū.§.si quis cū seruo.cū si.an erūt duo rei?Breuiter dicerē,qn̄q quilibet insolidū teneť ēt respectu peculij,ꝙ est penes sociū:qn̄q teneť insolidū tm̄ respectu peculij, ꝙ est penes se,vt ꝓbatur s̄.de pecu.l.si noxali.§.fi.cū l.seq.Prīo casu,dicerē eos eē duos reos: quia ad idē,& eodē respectu tenenť, & eadē obligatione,sicut duo rei:& sicut supra in pluribus ꝓponētibus vnū institorē.Secundo casu,dico eos non esse duos reos:quia in singulis personis propriū est per se id ꝙ debeť,ergo &c.vt l.si id.j.eo. Ista eīm actio de peculio habet naturā actionis realis:vt l.quæsitum.in prin.de pecu.& no.per Cy.C.ꝙ cum eo.l.dominū. sic quilibet per se videtur teneri ad diuersam rem. Alia,quæ circa hanc materiā de modo constituendi deficiunt,dicam in l.si id quod.j.eo.

Sed si quis in deponendo.

Imparitas culpæ,ab initio vitiat cōstitutionem duorū correorū:secus si ex post facto.h.d.Op.ꝙ factū vnius ex reis debēdi ꝓdest alteri,si sunt socij.Opp.s̄.eo.l.ex duobus.& Institu.e.§ fi.Gl.dicit sol.quia hic imparitas culpæ:& ibi diei,vel conditionis,qa posito ꝙ ꝓmitto pure:tu sub cōditione,nō est imparitas:qa tu interim nō teneris. Præterea,imparitas diei speratur reduci ad paritatē:imparitas culpæ nunq̄ sperať reduci ad paritatē.& ista est vera. Oppon.quia vitiatur res si deuenit ad eū casum,à quo incipere nō pōt:vt l.plurib⁹. §.& si placeat.& l.si sub vna.§.j.s̄.titu. primo.& l.si pro patre.§.versum.s̄.de in rem verso. & l.sufficit.s̄.de cōdictio.indebiti. & l.si à reo.§.sub diuersis.j.de fideiussori. Sol.Nego maiorē: quod deueniat ad eum casum à quo incipere nō potest,quia si remittatur culpa pacto,ex postfacto:tunc exceptionē parit: & remanet obligatio,quæ ab initio fuit,& nūc est par.Sec⁹ si à principio remittatur culpa:quia tūc nō est par obligatio. Dicitur hic quod pactum factum vni ex reis debendi,q sunt socij,alijs prodest si communis culpa interueniat.quęro ergo vtrum pactum vnius ex reis debendi prosit alij.Et dic vt plene dicam j.eo.l.ex duobus.

a **Cum duos.** Disparitas locorū nō impedit[a] constitutionē correorū.h.d. Opp s̄.ti.j.l.j.in pricip.vbi dicitur,ꝙ inter absentes nō valet stipulatio.Glo.dicit ꝙ fuerunt duo rei constituti cōsensu nō verbis. Vel pōt esse ꝙ hodie stipulor hic,& seru⁹ meus Florētię,ar.l.fi.§.si inter eos. s̄.ti.j. Vel aliter stipulor hodie hic ab vno,& alibi stipulor ab alio recto tramite eūdo.Sed nō hoc oportet te ponere:qa interuallū tp̄is inter vnā obligationē & aliā, nō vitiat,si agatur hic ꝙ sint duo rei:vt l.iij.in prin.s̄.e.& propter hoc inculcatio gloss.nō fuit necessaria. Vel pōt esse ꝙ existens Carthagini à duobus fuit stipulatus,ex diuersis locis,hoc est,ꝙ vnus moue

b ret se de Florētia,& alter de Roma[b] ad eundum Capuā.& sic primò posui casum,q placet Dy.sed qđ supra dixi, pl⁹ placet.Itē hic diciť,ꝙ sunt plures obligationes. Oppo.de l.iij.in fin.s̄.eo.Sol.duæ sunt veræ:in effectu vna.non habetis alia.

Si duo rei.

Correus nō socius nō opponit cōpēsationē de eo,quod alteri correo debeť.h.d. Opp.de l.si quid.s̄.de cōpē.Sol.Aliud in fideiussoribus vt ibi: Aliud in duobus reis,vt hic.Et ex hoc cōcludit Ioan.pro sua opi.quia duo rei nō videntur inuicem fideiubere:vt dicam de hoc j.l.proxima.

1 *Duo rei debendi,an uideantur inuicem fideiubere.*
Obligatio duplex oritur ex fideiußione.
Fideiussor potest strictè, & largè intelligi.
2 *Plures tutores licet non sint proprie fideiussores,tamen de iure antiquo exemplo fideiussorum conueniebantur.*
3 *Correus qua actione repetat à correo quod soluit.*
4 *Plures tutores curatores,uel administratores ciuitatis,si unus soluit, qua actione repetat ab alijs.remißiuè.*
5 *Si unus ex pluribus depositarijs,uel commodatarijs soluit,qua actione repetat ab alijs.*
6 *Si unus ex correis sub iuramento liberat alium,non potest à correo repetere partem.*
7 *Correus,qui liberat alium acceptilatione sibi facta à creditore,quando repetat partem à correo.*
8 *Correus damnificatus culpa alterius,potest ab illo repetere.*
9 *Alter ex correis credendi qua actione repetat à correo,qui solutionem recepit.*
10 *Alter correus credendi potest à correo,qui liberauit debitorem acceptilatione, repetere eo modo,quo quando solutionem repetijsset.*
11 *Quæ actio cedi debeat uni ex reis debendi, & quando, & quo iure, & inquantum cedi debeat.remißiuè.*

c 1 **Reos.** [c] †Duo rei possunt inuicē fideiubere: & pōt actor actionē diuidere quo ad quantitatē,& quo ad petendi modū.h.d. Opp.in auť.eo.in princi. posita C.eo.auť.hoc ita.Solu.hodie habent beneficiū diuisionis,olim nō.quod plenè dixi supra,eo.l.iij.§.fi. Opp.de l.j.§. nunc tractemus.s̄.de tute.& ra.distra.Sol.ibi loquitur in pluribus tutoribus. Oppo.Institu.de fideiussoribus.§.si plures. Sol.ibi loquitur in his qui tenētur accessoriè,vt plenè dixi in l.iij.suprà,eodē. Restat videre,an duo rei inuicē videantur fideiubere.& ideo pro declaratiōe plena huius materiæ principaliter videndum est,qualiter vni cōtra alium succurratur. & primò circa duos reos debendi.Ad quod inuestigādū pri

d mo videndū est,an videātur inuicē fideiubere?[d] Ista quæstio tangitur hoc titu.& C.eo.in multis locis,vt in l.vir vxori.supra,ad Velle.& infra,de fideiussoribus.l.Vrannius.C.eo.l.j. & fuit magna cōtrouersia inter doctores olim,& hodie.Mar. tenuit ꝙ videantur fideiubere.Ioan.cōtra,s.ꝙ non videntur fideiubere.& Azo distinxit,vt plenè not.in lege,vir vxori. & ibi glo.tenet opin.Azo.& in auť.eo.in prin.sed glo.tenet C.eo.l.j.opinio.Ioan. Sed cōtra opp.fideiussor nō pōt obligari,nisi verbis:vt C.de fideiussoribus.l.blanditus.& s̄.tit.j.l. v.§.satisacceptio.& mand.l.si hæreditatem.§.j.Sed si duo rei possunt inuicem constitui:vt C.eo.l.propter.& supra,eod.l. eandem.ergo non videntur inuicē fideiubere.Dy.tenet opinio.Azo.Ad hanc rationem respondit,ꝙ ista ratio concludit in fideiussione expressa,sed non tacita.Pet.& Iac.de Rauen. & Cy.sequendo eos dicunt,ꝙ duo rei nullo modo videntur fideiubere. Nam in duobus reis, quilibet æqualiter debet obligari insolidū,vt principalis:nec attenditur ad quem pecunia peruenit:vt infra,eo.l.penul.& C.si cer.peta.l.si non singuli.sed secundū eos,qui dicunt ꝙ videntur fideiubere, hoc non esse:ergo &c.Præterea, non reperies quòd de iure Digestorum,& Codicis,duo rei habeant beneficium diuisionis ergo &c.Item hoc nulla lege cauetur quòd videantur fideiube:ergo &c.Et in hoc residet Cyn.C.eod.l.j.licet per multa verba.Vides ergo ꝙ ex dictis eorum nullam claritatem habes.Quid ergo dicemus?Iaco.de Bel.disputauit istā q.& posuit eam in auť.eo.qui melius attingit veritatem,quā aliquis: tamen multū obscurè loquitur.Tu ergo clarius,& melius ad declarationē præsentis materiæ,debes scire,ꝙ ex fideiussiōe oritur

a ¶Non impedit.Et q̄ diuersitas ipediat cōstitutionē duorū reorum, plene vide Bar.in repeti.auth. hoc ita.in xij.q̄.C. de duo.re.Et an hodie in casu isto habeat locū bn̄ficium diuisionis,viđ bart. in l.si ex duobus.§.j.j.eo.in fi.

b ¶De Roma. Vide ꝙ dicit Bart.in l.cū qs.circa fi.j.de so.& Bar.j.ea.l.in prin.et Bar.in l.fi.in fine.ij.colū.j.eod.& qđ in obliga.& fideius.vide Bart.in l.Græce.§.si quis Stichum.j.de fideius.Et ad primum vide Paul.de ca.in d.l.si reus.j.eo.vbi tex.videť velle ꝙ sint duę obligationes.

c ¶Reos.Omnia dicta reassumit Bart. in auth.hoc ita.C.e. Istū tex.alleg.Bart. in l.hæres.§.seruo. in prin.j.de fideius. Addđ vt refert Pau. de Ca.ꝙ iste tex.induciť p Ange.ad q.ꝙ si duo fuerunt capti ꝑ maleficio, pro quo venit imponenda pœna pecuniaria ꝙ vnus ꝓ altero poterit fideiubere tn̄ dicit Pau.ꝙ iste tex. nō multū facit,& se remittit ad l.peñ.de tuto.& curat.da.ab his.Itē induciť p eūdē Ang.cōtra Bar. in l.q seruū.de fur.q dixit ꝙ qs non tenetur tanq̄ fur,& tanquā p̄stans opem in eodē:quia Ange.dicit eē cōtrariū,ꝙ qlibet ēt principalis, & qlibet q præstat opem alteri.nec est inconueniēs:arg.huius l.& ita dicit qđ practicatur Pau.de ca.q cū ipso trāsit.

d ¶Inuicē fideiubere. An duo rei debendi adinuicē videantur fideiubere, aliqd p Bal.in d.l.j.C.eo.ti. & vide in l.in duobus.§.vbi duo.s̄.e. Adde an duo rei dicantur adinuicē fideiubere,vide Bal. consilio clxviij.iij. volumi.

oritur duplex obligatio:vna,qua fideiussor obligať creditori:& ista semper cōtrahitur verbis,vt dictū est:& talis habet beneficiū fideiussorū: vt auth.præsente.C.de fideius. nec eget beneficio huius auth.de duo.re.& iste est proprie fideiussor respectu creditoris.Alia est obligatio,q̄ cōtrahiť iter reū & fideiussorē:& ista cōtrahitur cōsensu.Nā reus videť mandare fideiussori ꝙ soluat:vt l.indebitā.s̄.de cōd.indebi.Et de hac loquitur ti.man.& hoc mō consideratur fideiussor respectu ipsius debitoris.Itē fideiussor pōt intelligi stricte,qui alienæ obligationi accedit:vt j.de fideiuss.l.j.& l.fideiussor obligari.§.fideiussor.Potest etiā accipi large fideiussor omnis qui est obligatus pro negotio,quod ad alium spectat, non ad se. hoc modo accipitur in ti.ad Velleia.l.j.C.ad Velle.Si ergo q̄ritur,an duo rei videantur fideiubere inuicē:dic,aut quæris, vtrū dicantur fideiussores inuicē respectu creditoris.Et dico ꝙ sic,duobus casibus tm̄,s.si hoc est actū expresse,vt hac lege.Vel si est color quæsitus:vt s̄.ad Macedo.l.sed Iulia.§.j.et istis casibus hn̄t beneficiū de fideiussoribus,nec esset necesse beneficiū de duobus reis.extra istos casus duos nō videntur fideiubere respectu creditoris.Hoc expresse dicit tex.in d.l. sed Iulia.§.j.& hoc modo intelligendo,verū dicunt Vltramōtani.Aut quæris vtrū videantur fideiubere inuicē quo ad actionē dandam inter eos,& assumēdo fideiussores large: & tunc aut duo rei sunt cōstituti ex mera liberalitate:& tūc verū dicit Ia.quia videntur fideiubere,si sunt socij,non alias:vt l.in lege Falcidia hoc esse seruandū.ad l.Falci.Aut nō est ex mera liberalitate:puta quia vere pecuniā,quam petierat,receperat:& tunc vera est opi.Azo.quia eatenus vř fideiubere alter ꝓ altero,quatenus negotiū ad alterū in veritate spectat:vt d.l.vir vxori.& ibi not.ad Velleia.& de in rem verso.l.si pro parte.§.j.& ad Macedo.l.sed Iulia.§.itē si duos.Et in istis casibus non habēt beneficiū de fideiussoribus:sed habēt beneficiū authēticæ,de duobus reis.qđ expresse inducit isto casu qn̄ talis alternatiua fideiussio inducitur,vt supra dixi in l.iij.§.fi. eo.Prædicta vera in duobus reis,q obligānť expresse:sed in

e 2 his;†qui obligātur tacite,vt plures tutores,illi,licet nō essent ꝓprie fideiussores,tn̄ de iure antiquo coueniebantur exēplo fideiussorū:vt l.j.§.nunc tractemus.s̄.de tut.et ra.distr.ex his apparet veritas huius materiæ. Op.de leg.j.C.eo.vbi diciť

3 in tex.ꝙ si vnus soluit,repetit ab alio.Sol.vt in gl.† Quæro qua actione repetat,an indistincte hoc sit verū.Quicquid dicať,hæc est veritas:Aut duo rei obligantur ex mera liberalita

a te:& tūc aut sunt socij,& vnus soluens repetit ab alio[a] partē ꝑ

b actionē ꝓ socio.Aut nō sunt socij:et nullo modo[b] repetit: vt d.l.in leg.falc.hoc esse seruādū.s̄.ad l.Falc.Aut nō obligauerūt se ex mera liberalitate:et tūc aut totū negotiū pertinet ad soluentē:puta,qa tota pecunia peruenit ad eum,vel alio mō: & tūc iste nil repetit.Aut negotiū ꝑtinet ad aliū:et tūc ab eo repetit eatenus,quatenus ad eū pertinet:et sic in totū vel ī partē,vt l.j.C.e.et s̄.de exerci.l.nec quicquā.et de inst.l.habebat. §.fi.& l.se.Sed qua actiōe agiť?Hic est aduertēdū: Aut plures obligātur simul ex ꝓpria cōuētione:et sic vnus p̄sente altero:& habet locū actio mandati:vt ff.man.l.remunerādi.§.si passus.et l.qui patitur.Inst.de verb.oblig.§.j.Aut vnus obligatur altero absente,qđ potest cōtingere:vt s̄.eo.l.iij.& dixi s̄.l.eandē.§.fi.et tunc aut sunt socij,et repetit alter ab altero actiōe ꝓ socio,vt d.l.nec quicquā.de exercito.Aut nō sunt socij,et tūc aut habent bn̄ficiū diuisionis,et sic negotiū nō poterat expedire ꝓ parte:et tūc aut debitū fuit cōtractū occasione alicuius corporalis rei,ita ꝙ cadit in iudiciū cōi diui.et repetit ꝑ actionē cōi diui.vt l.habebat.§.fi.cū l.se.s̄.de isti.Aut fuit cōtractū debitū simpliciter:vt qa pecuniā acceptā diuiserūt,& qlibet couertit in suos vsus,et tūc habet locū cōdictiō ex hac l. j.C.e.cū non sit cautū quo actiōis noīe agať.Si vero habebāt bn̄ficiū diuisiōis,et sic negotiū poterat expediri ꝓ pte: & tūc habet locū actio neg.gest.et hoc mō pōt intelligi gl.j.C.e.arg. ff.de ne.ge.si cōes.fam.erci.l.hrdes.§.itē si vnus.cū si.sed scđm istā distinctionē debet intelligi lex,si in rē.C.si cer.pet.et no.

4 C.loca.l.si diuisa.†Tertio q̄ro,quid in pluribus tutoribus, curatorib⁹ et administratoribus ciuitatis,si vn⁹ soluit,qua actiōe repetit alter ab altero?Dic vt plene no.in l.j.§.nūc tractemus. de tu.et ra.dist.C.de transact.l.j.et s̄.de neg.gest.l.ex facto.ad

5 munici.l.Imperator ī fi.cū l.se.†Quarto q̄

c ro,qđ ī pluribus[c] đpositarijs,vel cōmodatarijs,qui in obligatione secundaria, quæ contrahitur ratione doli,vel culpæ,tenētur:vt duo rei.Iaco.de Bel.dicit, ꝙ vnus soluens nullam actionē habet,nisi sibi cedatur:vt l.vnde quæritur.s̄.cōmod. Rō, quia lege cautū non reperitur cōtra.Dico quia in eis fit sicut in pluribus tutoribus, quibus æquiparantur,vt s̄.deposi.l.j.§.si apud duos.ibi dum dicit,exemplo duorū

6 tutorum,&c.Quinto quæro,†pone ꝙ vnus ex duobus reis suo iuramento liberat aliū,an poterit ab alio repetere perinde, ac si soluisset?Videtur ꝙ sic,quia iuramētum habet vim solutionis.Gl.dicit cōtra, & bene.s̄.de iureiu.l.duobus.§.a fideiusso

7 rē.dic vt ibi. Sexto quæro†,an ille,cui facta est acceptilatio,posit ab alio,quē liberauit,repetere,sicut si soluisset?Quod videtur,quia acceptilatio habet vim solutionis,vt dictū est.Tu distingue, an fuerit ei acceptolatum causa remuneratiōis, vel non:vt l.idemque.§.fi.cum l.se.s̄.man.

8 Septimo q̄ro, †quid si vnius culpa alter ex correis est dānificatus:an ille damnificatus posit repetere?Credo quod sic, vt d.l.j.§.nunc tractemus.de tute.et ra.distr. & depo.l.j.§.si apud duos.et dixi s̄.in iiij.

9 q. Octauo quæro,quid in pluribus reis credendi,vnus recepit solutionē,an alter posit repetere ab eo partē et qua actiōe? Glo,videtur dicere ꝙ repetere posit actione neg.gest.vt no.s̄.de condi.indebi. l.frater à fratre.in princi.magnæ gl.idem not.de leg.ij.l.si Titio aut Seio.Alibi dicit glo.ꝙ ita demum est communicandū, si sint socij,vt no.infra de solutioni.l.qui hominē.§.j.& videtur text.supra ad leg. Falc.l.in lege Falcidia hoc esse seruandū. Breuiter distingue:Aut sūt plures rei credēdi,ex causa mere lucratiua:et tunc alter alteri qđ exigit cōicare non teneť, nisi sint socij:vt d.l.in lege Falc.hoc esse seruandū.& quod no.in d.l.qui hominē.§.j. & sic est falsa glo.quæ est in l.si Titio aut Seio.de leg.ij.referendo eā ad tex.Aut sunt constituti ex cā onerosa:& tūc aut negotiū vere spectat ad eū,qui solutionē recipit in totū:vt qa sua tota pecunia fuit mutuata,vel alio modo super re sua tota fuit contractū:& tunc alter nil repetit ab eo:vt ar.dictæ.l.sed Iulianus.§.nō solū.& §.seq.s̄.ad Maced.Aut negotiū spectat ad aliū,cui non est solutum in totū vel in partem,& ille quantū ad eum pertinet,repetit ab alio:vt l.si in re cōi.supra de noxa.per regulā positā s̄.si cer.peta.l.si & me & Titium.et quia duo rei debēdi et credēdi æquiparātur,vt supra.e.l.ij.sed ī reis debēdi hoc est,vt C.e.l.j.et supra ꝓx.dictū est.ergo &c.hoc ēt statim ꝓbabiť clarius.Sed qua actiōe repetet,dubitať.Dic aut sunt socij,et actiōe pro socio.Aut nō sunt socij,et tūc aut tale creditū fuit cōtractū occasiōe alicuius rei cōis, in qua cōpetit aliquod iudicium diuisorium:vt cōi diuidundo:et fam.erci.& tunc repetetur:vt d.l.si in re cōmuni.de noxa.et fam.erc.l.itē ex diuerso.ibi:stipulatus ve est,&c.Aut creditū est contractū alias cū de re cōi,et tunc aut fuerūt cōstituti duo rei credēdi simul:et vnus altero p̄nte:& habet locū actio mādati: quia cū patior te stipulari ex re mea,videor mandare vt ad meā vtilitatem stipuleris:vt l.si mulier.supra de iure dot.Facit qđ not. sol.matri.l.q̄ dotis.& eo.ti.l.post dotē.scđm lect.Dy.Aut fuerūt constituti duo rei credēdi in absentia,qđ pōt fieri,qn̄ vnus sub cōmemoratione alterius stipulatur ēt ex interuallo,vt s̄. e.l.iij.& tūc eū puto repetere actiōe neg.ge.et sic intelligo gl. l.frater à fratre ar.supra de neg.ge.l.pe.facit de ver.obl.l.Iulia

10 nus.§.fūdū.et Inst.de ver.obl.l.si qs alij.et quod ibi no.† Nono q̄ro,quid si vnus ex reis credēdi suo facto liberauit aliū

a ¶Repetit ab alio. Sed an creditor exigens ab vno correo insolidum, teneatur ei cedere iura in totum vel pro parte, vide gl.& Bald.in l.j.C.eod.

b ¶Nullo modo. Sume not.doct.ex d.l. lex Falcidia,hoc esse seruādum supra ad l.Falci. ꝙ vbi sunt duo rei debendi vel credendi ex cā lucratiua: si vnus soluit totum, nihil potest ab alio repetere:et similiter si vnus exegit totū,nō tenetur cōicare alteri. Ex quo sequitur ꝙ si ab vno petitur totum, nō pōt ipse excipere qđ sibi debeant cedi actiōes contra reū. Item etiā nō potest vti beneficio dato duobus reis,de quo in auth.hoc ita.C.e. Nam illa authē.loquitur solum in reis ex cā onerosa. Et hæc omnia satis fuerunt de mente Bar. infra eo.l.septimo.Adde Abb.consi.lx.j.lib.

c ¶Quid in pluribus. Vide no.in rep.l.ex duobus.in x.col.infra eo.pro d.l.j.l.falcidia.et etiam Bart. no.et vide Bart.in l.si vnus.in princ.s̄. de pact.& l.qui hominem.§.j.infra de solut.vide Bal.aliter loquētē in l.si in rē communem.C.si cer.pe.et vnū verbum Bal.in l.j.ī pri. C.eo.& quod dixi post Imolā in l.si ex toto.§.j.s̄.de leg.j.

a ¶ Cũ in tabulis. Et in hoc §. eſt gl. q̃ cõtra[i] ſcriptionem inſtrumẽti admittitur ꝓbatio, ſecũ Ang. licet cõiter allegetur gl. ſin. ſ. l. iuris gẽtiũ. §. q̃d ſcre. ff. de pact. vide caſum ſingu. ſecũdũ Bar. ſ. l. qcũq. C. de apo. pub. li. x, allegat iſte tex. cũ §. cũ in tabulis. ꝑ Bar. in cõſi. icip. dña Pe. nupſit. q̃ ſi vir & vxor. vẽdũt fundũ, et cõfitent̃ ſe recepiſſe ꝓtiũ, q̃d quilibet teneat̃ ꝓ dimidia, ita q̃ vxor põt agere cõtra hæredes viri ad dimidiũ ꝓtiũ illius fundi doralis vẽditi & eſt conſil. lij. Andre, Barba. a

b ¶ In l. fin. Nota q̃ ſi reſpõdeat̃ die ſequẽti, dũmodo nõ interueniat actus extraneus, nõ vitiat̃ ſtipulatio, ſecundũ do. lo. no. gl. in l. eãdẽ. in §. fi. ff. e. licet raro eueniat. Andr. Barba. b

c ¶ Si ex duobus. Videat̃ q̃ ſi rũdeat̃ die ſequenti dũmõ nõ interueniat actus extraneus, valeat ſtipulatio, ſecũm Imol. & & no. gl. in l. eãdẽ. §. fi. ff. eo. licet raro eueniat. c

d ¶ Si Titio. Nõ impedit. Vide Bart. in rep. auth. hoc ita. in xij. q. & in verſi. decimo quæro quid ſi aliquis. C. eod.

e ¶ Ibi ad l. ſi Titius. in glo. in ver. ſpopõdit. ex opi. Ioã, reſultat vnũ mirabile ſecũdũ Ange. q̃ licet uus extra cauſam peculij nõ obliget dominum de peculio l. ſeruus. ff. de fideiuſſ. tñ q̃n cõſtituit ſe principalem vna cũ alio. Sed certe nõ eſt vera, niſi ponamus negotiũ pariter etiam ad ſeruum pertinere, ſecundum Ange. Andr. Barba. e

¶ Correctum. Vide Ange. & Imol. in l. reos. ff. pen. col. ff. eo.

f ¶ Aduerte tñ, Adde glo. & Bal. in auth. hoc ita. C. de fideiuſſoribus. nũquã tñ renũciãdo oĩbus bñficijs vĩ renunciare bñfi-

puta acceptilatione, vel alio modo, an alter poſſit ab eo repete? Reſpõdeo, ſic, eo modo ac ſi ſolutionẽ recepiſſet. Pro hoc eſt tex. optime faciẽs §. de iure dot. l. vir ab eo. & gl. hoc exꝑſſe dicit §. de pac. l. ſi vnus. in prin. ſuper verbo, nouare. dũ dicit vnũ nõ poſſe nouare quin ſocio teneat̃. Vltimo eſſet† vidẽdum de actione, q̃ debet cedi vni ex reis debendi an, & quando, & quo iure. & in quãtũ cedi debeat, & quid ſi cedi non poteſt: & multa alia circa hoc, quæ gl. tãgit in l. j. C. eo, & C. de trãſact. l. j. & vbiq̃ per Cy. & §. man. Papinianus. de ſol. l. Modeſtinus. et ibi per Dyn, & ibi dicam. & C. de fideiuſſoribus. l. cũ alter. & ibi per Cyn. quæ omitto hic. Plene dicã in l. Modeſtinus. de ſolutionib.

Cum in tabulis.

[a] Hũc §. legi §. eod. l. ij. dic vt ibi.

1 ☞ *Interuallum inter interrogationem & reſponſionem vitiat conſtitutionem duorum reorum: non inter obligationem vnius perfectam, & alterius perficiendam.*

Dicto ab, denotat ſeparationem.

Si ex [b] duobus.

[c] Interual lũ interueniens inter interrogationẽ & reſpõſionẽ, impedit reſpondẽtẽ obligari. h. d. Opp. & videt̃, q̃ interuallũ nõ vitiat cõſtitutionẽ: vt l. duos reos. §. fi. §. e. So. ibi interuallũ modicũ: hic magnũ. † Opp. de l. ij. §. eo. Glo. quæ eſt hic, dubitat. Breuiter interuallũ inter interrogationẽ & reſponſionem, vitiat, vt hic: ſed interuallũ inter vnam obligationẽ vnius correi pfectã, & alterius obligationẽ perficiendã, nõ vitat, vt ibi: et hæc vera. Vltimo nota, † q̃ præpoſitio ab, ſeparationẽ denotat, vt hic in gl. & l. rõ. §. fi. §. de act. empt.

1 ☞ *Diſparitas in ſubſtantia obligationis, non impedit duorum reorum conſtitutionem.*

2 *Correus qui tenetur ciuiliter, & naturaliter, & exigi poteſt inſolidum, an habeat beneficium diuiſionis, ſi alter non poteſt exigi.*

3 *Præſens quis quot modis eſſe poſſit, & ſoluendo, & exigi non poſſit, ut quis non habeat beneficium diuiſionis.*

Beneficium de duobus reis inductum eſt ad inſtar beneficij de fideiuſſoribus.

4 *Beneficio de duobus reis renunciari poteſt.*

Notarij in renunciatione nouarum conſtitutionum, dum ponunt, & beneficio de fideiuſſoribus, faciunt ad euitandam difficultatem, an duo rei uideantur inuicem fideiubere.

5 *Correus credendi ageos contra debitorem, licet non teneatur cauere de rato pro correo, tamen tenetur cauere de defendendo pro alio.*

Si à Titio & pupillo.

[d] Diſpari tas† in obligationis ſubſtãtia, nõ impedit duorũ reorũ conſtitutionẽ. h. d. Opp. & videtur, q̃ ſeruus nõ poſſit donare: vt l. ſi liberã. C. q̃d cũ eo. & l. contra iuris. in fi. §. de pact, Solue vt in gl. Opp. de l. iij. §. ſi filius. §. de pac. So. duo rei non videnť fideiubere, vt dictum eſt. † Quæro, vtrũ iſte vnus, qui teneť ciuiliter, & naturaliter, poſſit exigi inſolidum, an habeat beneficiũ diuiſionis, ſi alter nõ poſſit exigi. et tex. in corpore dicit, q̃ ſi alter eſt præſens, & ſoluẽdo, nõ põt agi cõtra aliũ inſolidum. † Sed quid ſi eſt præſens, & eſt ſoluẽdo, ſed nõ põt exigi, qd iuris? Et videam[9] quot modis hoc põt accidere: & ſi quidem non põt alius exigi propter defectum ꝑſonæ: vt quia pupillus, vel minor caret tutore, vel cura tore: tũc ſi cauſa faciendi dare tutorem, vel curatorem, habeat neceſſe ire alio loco, vel deberet dari cũ inquiſitione: tũc haberet̃ ꝑ abſente, & ſic ille nõ habet beneficiũ diuiſionis. Gl, eſt in ſimili in auť. de fideiuſ. §. j. Et hoc haberet locũ maxime, ſi ꝑ petẽdo tutore eſſet neceſſe peregrinari. arg. l. cũ à matribus. C. q. pe. tu. qa periculoſum eſt: ideo habeť, ac ſi eſſet abſens. Q̃nq̃ ꝑſens nõ põt cõueniri, ꝓpter defectũ ex perſona agẽtis: qa nõ habet actionẽ inſolidũ cõtra aliũ niſi naturaliter obligatũ: vt hic in caſu iſto: & videť q̃ inſolidũ: vt in hac l. Cy. vero in auť. hoc ita. C. eo. videť dicere q̃ ſi creditor ſciuit, aliꝰ habet bñficiũ diuiſiõis: vt ar. l. Titius. j. de fideiuſ. Credo cõtra q̃ indiſtinctè ille q̃ nõ põt cõueniri, cõueniat̃ inſolidũ. Et ꝓbo: bñficiũ auť. de duobꝰ reis. eſt inductũ ad exẽplũ bñficij q̃d dať fideiuſ. vt in auť. eo. in prin. & §. j. adeo q̃ ſi nõ eſt tacita fideiuſsio, beneficiũ de duobꝰ reis nõ habet locũ: modo ſi fideiuſſor obligat̃ ſe ꝓ illo. q̃ eſt tm̃ naturaliter obligatꝰ: an habeat beneficiũ de fideiuſſoribꝰ? Et Dy. dixit q̃ ſic in l. Marcellus. j. de fideiuſſori. in addi. magna. Idẽ ſi principalis eſt reſtitutus vt l. minor. §. de ꝓcu. & l. j. & ij. C. de fideiuſ. mi. Pro hoc l. iij. §. q̃d quiſq̃ iuris. §. ſi is pro quo. Ad l. ſi Titiꝰ. rñdeo, ibi in beneficio diuiſionis, q̃d dať fideiuſſoribꝰ: hic in bñficio de duobus reis. Rõ, qa ſi tu correus peteres q̃ diuideret̃ ꝓ illa parte, illũ nõ poſſet cõuenire, nec te, & ſic mihi nõ remaneret ius cõtra ſeruũ: in l. ſi Titius. creditori remaneret ius cõtra principalẽ. Simile in l. minor. de ꝓcu. & l. ij. C. de fide inſt. Sed ſi ponerẽs principalẽ naturaliter tm̃ teneri: tunc eſſet durũ videre rõnẽ. Tertiõ põt cõtingere propter diẽ, vel cõditionẽ, vt ſi vaꝰ promiſit pure, alter in diẽ, vel ſub conditione: an ille, qui pure teneť poſſit inſolidũ cõueniri? Et de iure antiquo nõ eſt dubiũ: vt l. ex duobus. §. eo. & Inſti. eo. §. fi. Sed an ſit hodie correctum[f], videť ſimpliciter dicere gloſſ. in l. ſi plures. j. de. fideiuſ. Glo. tangit C. eo. auť. hoc ita. nec determinat aliqd. do. Dyn. dicit cõtrariũ, q̃ illa l. ex duobus. ſit correcta per l. ſi plures. j. de fideiuſ. cõiũcta auť. eo. & idẽ tenet Cy. Sed nõ credo ſimpliciter iſtud eſſe verũ: quia tex. in corpore eo. videť velle, q̃ tunc habet beneficiũ diuiſionis, q̃n inuicẽ ſibi fideiubẽt. Sed impoſsibile eſt q̃ obligatus pure videatur fideiubere pro eo qui ſub cõditiõe teneť: vt l. Græcè. §. illud. j. de fideiuſ. & ſic remanet incorrecta l. ex duobus. §. eo. Sed putarẽ Dy. bene dicere, ſi alternatiua. ſi fideiuſsio inter reos reſultaret, vt §. dixi.

4 Quæro, † an beneficio, quod cõpetit duobus reis, poſsit renunciari. Glo. & doct. q̃ ſic, per regulam generalem: quia licitum eſt renunciare iuri ſuo pro ſe, & c. vt not. Inſti. eo. in fi. & g in auť. eo. §. j. Aduerteˢ tñ, q̃ notarij dicunt, renunciãs beneficio nouarum inſtitutionum de pluribus reis debẽdi. & bñ dicunt: nõ enim eſt ſolũ beneficiũ diuiſionis: ſed aliud, ſ. q̃ ſimul fiat examinatio cauſæ: vt dixi §. eo. l. iij. §. fi. Illud aũt quod dicunt notarij, ſ. beneficio de fideiuſſoribus, fit ad cautelã propter illam opin. an plures rei videantur inuicem fideiubere.

5 Quæro, an vnus† ex reis credendi agens teneatur cauere per alium rem ra. ha. Gloſſ. dicit q̃ non. §. ſol. mat. l. iij. in fi. magnę gl. quod tenent doct. C. eo. auť. hoc ita. Aduerte tñ ſolicitè: quia licet nõ teneat̃ cauere de rato, quia non agit nomine alieno, ſed ſuo tantũ: tamen tenetur cauere de defendendo reum, ſi conueniretur ab alio reo non credendi: vt l. fideicommiſſa. §. plerunq̃. in fi. §. de leg. iij. quod eſt notandum.

Si reus promittendi.

Duæ obligationes paris potentiæ, inuicem non tolluntur: ſed magis potens tollit minus potentem. h. d. Quæro, ſi habeo iſtas duas actiones, an poſſim vnam intentare ad vnã partem, & aliam actionem ad aliã partẽ? Et dic q̃ actor eas in libello vno proponere poteſt: vt l. non eſt nouum. §. de act. emp. & l. hæredes. §. itẽ ſi plures. fami. ercis. & l. cum duobus. §. pro ſocio. §. ſi plures. Quæro quis ſit effectus. Dic vt videbitis j. de fideiuſſo. l. Vrannius.

Et ſtipulationum.

Opp. de l. ij. §. in certã. j. de præto. ſtip. quia refert ſemper quatenus intereſt: vt l. ſtipulatio. §. fi. §. de ope. no. nun. Dicit glo. q̃ cõſtituuntur duo rei promittendi, non ſtipulandi. Et glo. dicit, verum, niſi certa quantitas exprimatur: quia tunc poſſunt duo rei conſtitui, ſecundum quoſdã. Credo quòd ibi doct. non dicant verum, quando diuerſitas cauſæ impedit conſtitutionem duorum reorum credendi: vt vt j. l. proxi. dicam. Sed ponamus quòd vnuſquiſq̃ petit pro ſuo intereſſe: ergo diuerſa cauſa, & ſic impedit.

Ratio,

1 ☞ *Ratio, quando plures ſtipulantur uſumfructum, quod non poteſt deberi tanquam duobus reis credendi.*

Vſusfructus alius eſt in perſona mea, alius in perſona alterius.

2 *Si duo ſtipulantur à Titio uſumfructum fundi ipſius Titij, an inſolidum ualeat, uel unicuique, an acquiratur, & ſint duo rei.*

3 *Ratio, quare ſi tu & ego ſtipulati ſumus centum nomine dotis, quòd non ſimus duo rei credendi.*

4 *Ratio quod in cauſa dotis, duo rei debendi conſtitui poſſunt, non tamen duo rei credendi.*

a **Sid quod.** [a] Iſta lex eſt bona & ſubtilis: et quaſi clauis huius materiæ: et breuiter h. d. Diſparitas rei debitæ, vel cauſæ debendi, impedit conſtitutionẽ duorũ reorũ. Ad euidentiam præmitto q̃ alius eſt vſusfructus in perſona mea, & alius in perſona Titij: vt l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis. ita ſupra ti. j. Hic habetis gl. multũ longas. Opp. de l. ex duobus. §. e. Glo. ſoluit, ibi diſparitas ſperatur reduci ad paritatẽ, vt dixi ſupra. e. l. eandẽ. in prin. † Quæro, quæ [b] eſt rõ primi dicti, q̃ quando plures ſtipulãtur vſumfructũ, non põt deberi tanquã duobus reis credẽdi. Dicit gl. q̃ fundus erat ſtipulatoris. Iſta eſt q̃dam diuinatio. Dic ergo, ratio eſt, quam ponit tex. quia vſusfructus nõ poteſt eſſe idẽ ī perſona vtriuſque: ſed eſt in perſona cuiuſq̃ proprium. Alius eſt enim vſusfructus in perſona mea, alius in perſona alterius vt l. ſtipulatio. §. ſi quis ita. ſupra tit. j. & ſupra quib. mod. vſusfru. amit. l. repet. & no. j. ti. j. l. ſi cũ duorũ. Et ſic apparet q̃ diuerc ſitas in re, impedit cõſtitutionẽ duorũ reorum. Sed pone[c] † 2 q̃ duo ſtipulantur à Titio vſumfructum fundi iſtius Titij in ſolidũ, an valeat, vt ſaltem cuique ꝑ parte acquratur. Dubium eſt, ſecũdũ Io. Ita dicit gl. & non plus. Dy. arguit q̃ non: quia ſi non valet quod ago vt ago, nõ valet vt valere poteſt: vt C. ſi quis alteri vel ſibi. l. multũ. §. de cõſti. pe. l. j. §. eũ qui. ſupra ti. j. l. j. §. ſi quis ita. ſed hic non valet obligatio, tãquã ſint duo rei: ergo &c. Econtra q̃ valeat pro parte, vt ſupra de ſeruí. l. ſi tam anguſti. & de iureiur. l. ſed et ſi poſſeſſori. §. ſed ſi rerũ. Et iſtud vltimũ Dy. tenet. Tu dic q̃ vterque tenetur inſolidũ, non tamen tanquam correi: & ideo ſolutione vni facta ab altero, nõ contingit liberatio ipſo iure, ſed ope exceptiõis: vt hac lege, ī fi. Sed pone, q̃ duo fuerũt ſtipulati ab initio vſumfructũ pro 3 parte dicit gl. q̃ tũc non eſt dubiũ. † Sẽdo dicitur hic, q̃ ſi ſtipulati ſũt & ego ſimus centũ noĩe dotis: quia non ſumus duo rei credendi. Sed quæ eſt rõ? Reſpondeo, quia licet eadẽ res debeatur, tamẽ cauſæ eſt diuerſitas: cũ non poſsit duobus eſſe nupta, nõ poteſt eſſe eadẽ cã, et ſic diuerſitas cauſæ impedit cõſtitutionem duorũ reorũ. Facit gl. ſupra de inter. actio. l. qui ſeruũ. in gl. magna. & l. ſi ꝑ parte. in fi. ſupra de in rẽ verſo. Et 4 ex hoc† apparet ſol. vnius dubietatis, q̃ eſt rõ, q̃ duo rei debẽdi poſſunt conſtitui, vt l. ſi. C. de dote cau. nõ nu. ei qd̃ no. in l. ij. C. ne fide. do. dentur. et tñ duo rei credẽdi non poſſunt cõſtitui, vt hic. Reſpondeo: ratio eſt, quia duo poſſunt debere ex eadem cauſa, idem ſi dotis cauſa. Secus in duobus reis ſtipulãdi, ſi ponis vnũ eſſe virum: ſecus ſi eſſent duo extranei. In ſecũdo reſponſo huius legis, ſ. in verſic. idemque ait, & c. quæro, q̃ eſt ratio. Dic vt in gl. Item dicit, q̃ ſi vni ſoluitur, alius põt agere de rigore: licet de æquitate obſtet exceptio. Ratio eſt de rigore: quia non ſunt duo rei credendi, ideo factũ vnius nõ põt alteri præiudicare. Ratio æquitatis eſt: quia voluntas contrahentium fuit, & ideo doli exceptio datur, q̃ eſt ex æquitate: vt lege, qui æquitate. ſupra, de doli exceptione. Sed quæro, quid de Sticho, ſi ſoluitur, an contingat liberatio ab eo, qui Stichum petere non poterat, ſed decem? Et gloſ. dicit quod ſic.

1 ☞ *Solutio facta uni ex correis credendi, quando tollat actionem alterius.*

2 *Litis conteſtatio, & perceptio partis debiti à correo credendi, non æquiparantur ad hoc, ut tollatur actio alteri.*

3 *Solutione partis facta ab aliquo ex reis debendi, an uideatur facta diuiſio, ita q̃ à modo quilibet debeat uriliter conueniri.*

4 *Correus credendi recipiendo partem ab uno ex correis debendi, an alteri correo credendi præiudicet.*

5 *Acceptilatio facta uni ex reis debendi, an alteri proſit, & facta ab uno reorum credendi noceat alteri, ubi q̃ ſic, etiam ſi non ſint ſocij.*

6 *Acceptilatio facta uni pro parte non prodeſt, nec nocet alteri.*

7 *Acceptilatio ſi eſt facta uni inſolidum hoc actu q̃ ſibi tantum, & non alij proſit, impeditur ad alium porrigere effectum ſuum.*

8 Petitio facta ab uno reorum credendi, quando alijs proſit.

9 Correus credendi ſi partem petijt, & litem conteſtatus eſt, pro ea parte tantum ſibi præoccupauit. a

10 Correi debendi, quando conſtituãtur in mora ex petitione facta contra unum per alterum ex reis credendi. remiſſiue.

11 Petitio totius debiti facta ab uno ex reis debendi, quando proſit alteri, ut ſit liberatus alter.

12 Diuiſio inter plures correos debendi, an uideatur facta, ſi ab uno tantum pars petatur, q̃ non, niſi omnes pro parte cõueniantur.

13 Correus credendi miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto, an uideatur ſibi debitum præoccupaſſe: reliqui cogitandũ. Ange. & Imo. q̃ non.

14 Inſtantia cæpta per alterum ex correis credendi, ſi perijt, q̃ non perimitur præoccupatio.

15 Litis conteſtatio facta coram arbitro ſine pœna electo, et cuius ſententia fuit emologata per unum ex correis credendi, operatur præoccupationẽ. ſicut ſi eſſet facta coram iudice.

16 Sententia lata pro uno ex reis debendi, quando alijs proſit.

17 Sententia condemnatoria lata contra unum ex reis debendis, alteri non præiudicat.

18 Sententia lata contra unum, uel pro uno ex reis credendi, nocet uel prodeſt alteri.

19 Iuramentum unius ex reis debendi, alteri quando proſit.

Iuramentum in dubio uidetur ſuper facto præſtitum.

20 Iuramentum delatum ab altero ex reis debendi, non nocet correo quantum ad actionem, quæ oritur ex iureiurando, ſed quantum ad interruptionem præſcriptionis ſic.

21 Iuramentum delatum ab altero ex reis credendi nocet alteri.

22 Pactum factum uni ex reis debendi prodeſt alteri, ſcilicet in quantum intereſt eius, cui pactum factum eſt: ſiue ſint ſocij, ſiue non: & diſtinctionem uide numero 24.

Iura quæ dicunt, ſiue ſint ſocij, ſiue non: ad hoc ut pactum unius proſit alteri. de qua ſocietate intelligantur.

23 Pactum unius in eo caſu prodeſt inſolidum alij, quo ſocius contra ſocium eſt habiturus regreſſum.

25 Ratio diuerſitatis inter acceptilationem, & pactum, et inter ſententiam, & iuramentum & pactum.

26 Pactum factum ab uno ex reis debendi nocet alteri, quãtum ad præſcriptionem interrumpendam.

27 Pactum unius ex reis credendi, an proſit uel noceat alteri.

28 Nouatio facta ab uno ex reis debendi, quando alteri proſit, & facta ab altero ex reis credendi noceat.

29 Pactum tacitum reſultans ex acceptilatione inutili facta per alterum ex reis credendi, non habet uim, quam habet acceptilatio in præiudicium correi.

30 Delegatio facta ab uno ex reis credendi, & de uno ex reis debendi, prodeſt & nocet correo, quemadmodum uera ſolutio & acceptilatio.

31 Ceſſio facta uni ex reis debendi, quando proſit, uel noceat alteri.

32 Confeſſio facta ab uno ex reis debendi, non prodeſt alteri, nocet tamen quo ad interrumpendam præſcriptionem.

Confeſſio iudicialis facta uni ex reis credendi, alteri nocet ſicut ſententia.

Confeſſio extraiudicialis facta à debitore uni ex reis credendi, non nocet alijs, ſed inducit probationem, & prodeſt ad interruptionem præſcriptionis.

Confeſſio tendens ad liberationem facta uni ex reis debendi, habet uim pacti de non petendo, & tantum præiudicat quantum pactum.

33 Succeſſio unius ex reis debendi, uel credendi, quando proſit alteri.

34 Mora unius ex reis debendi, quando noceat alteri.

35 Creditor ſi fuit in mora recipiendi ab uno ex reis debendi, qui obtulit, & ablatum petijt, prodeſt alteri, q̃ ſic.

36 Mora unius ex reis credendi, in recipiendo nocet alteri.

37 Mora facta uni ex reis credendi prodeſt alteri, quo ad interruptionem præſcriptionis.

38 Mora creditoris, qui fuit in mora, uno ex duobus reis offerente, non purgatur, licet creditor correum, qui non obtulit, interpellauit.

39 Culpa unius ex correis, quando alteri noceat.

40 Culpa unius ex reis credendi, quando noceat alteri.

41 Reſciſſio contractus facta in perſona unius, quando noceat alteri

42 Exceptio competens uni ex duobus reis debendi, quando ad alium porrigatur.

c ¶ Si id qd̃. Hæc eſt clauis materię huius qualiter poſſunt cõſtitui duo rei: adde quod rei quandoq̃ verbis conſtituunt̃. l. ſi non ſinguli. et ibi not. C. ſi certum petatur. et vide not. in l. ope. ff. de operis. liber.

b ¶ Quæro quæ. Et qd ſi plures fecerunt pacem cũ pluribus, & promiſerunt quilibet inſolidum inuicem nõ offendere, et vnus offendat, an in ſolidũ quilibet poſſit petere pœnam, et quilibet teneatur in ſolidum tanquã duo rei? Bar. no. in auth. hoc ita. in repeti. in xij. q. decidit q̃ non per hanc l. tene mẽti. et idẽ Bar. in l. fin. in q. j. eo. tit. et Pau. de Caſt. in l. iſta. & Barto l. in d. l. ope. et Ang. in l. ſi ſeruus. §. ſi plurium. ad fin. ff. ſi quis cau. Adde qd ſi ſunt plures facientes pacem, et vnus promittat pro ſe, & fratribus ſuis ſub pœna mille, q̃ Titius ab eis non offendeť: & deinde pro ipſo principali promittẽte fideiubeant aliqui cum renunciationibus debitis, contingatque quod vnus ex fratribus prædictis occidat vnũ ex illis, cum quibus eſt facta pax: an fideiuſſores teneantur, & an inſolidum, an pro rata: et caſu quo aliqui ſunt abſentes, aliqui mortui, qualiter conueniantur, vide Bald. conſilio. duocenteſimo vigeſimo primo. ij. lib.

c ¶ Sed pone. Facit ẽt ad q. ſi quis conceſſit Petro et Martino et cuilibet corũ inſolidum prædiũ in emphyteuſim, quid operetur? De quo per Bal. in l. j. in xj. q. C. quando nõ petenti. partes.

a EX duobus. [a] Vnus ex reis credēdi lite cō testata perimit ius alterius. h.d.

Opp.de l.si vnus.in prin.š.de pact.Sol. hic in lit.cōtest.ibi in pacto.& hæc pōt eē bona. Vel dic ꝙ ibi erāt socij:hic nō. Nota mirabilē sol.ꝙ plus pōt præiudicare,si nō sunt socij,q̄ si socij sint.qđ est verū in aliquibus casibus,vt infra videbitis, non tamē in casu legis nostrę,dicā infra.in iij.
b q.Et ideo[b] pro declaratione huius materię,hic principaliter est videndū,an factū vni⁹ ꝓsit vni,vel noceat alteri correo debendi vel credendi. & hoc videndū est circa multa. Priō,de solutiōe.Secūdō de acceptilatiōe. Tertio,de petitiōe. Quartō,de sententia. Quintō,de iureiurando. Sextō,de pacto.Septimō, de nouatiōe. Octauō,de cessiōe. Nonō,de confessione. Decimō,de successione,seu de cōfessione. Vndecimō,de mora. Duodecimō de culpa. Decimotertiō,de recissione. & in quolibet istorū vidēdū est,tā ex parte
1 reorū credēdi,q̄ debēdi. Primō ergo † q̄ro,an solutio facta vni ex correis credēdi tollat actionē alterius. Et dic, si solutio est facta integrè,tollit̄ actio alterius:vt l. ij.& iij.in fin.š.eo.& de pact.l.si vnus.in prin.de noua.l.si in re.& de arbi.l.si duo. cū si.Et hoc si solutio est facta sibi vel ei⁹ legitimo ꝓcuratori. Si verō negotiorū gestori,dic vt l.si quis offerenti.in fi.j.de solutioni. Si verō pars tantū fuerit soluta: tūc posset dubitari. Nā sicut lit.cōtest. p̄iudicat alteri correo in totū:vt j. dicā: ita etiā videt̄ per partis perceptionē:arg.C. de noua.l.iij.tamē contra est veritas. Qđ apparet:quia parte vna soluta,alij pōt solui alia pars:vt l.qui homine.§.j.j.de solu. Ergo apparet ꝙ alteri non erat perēpta:
2 arg.š.tit.j.l.si duo rei.& illud arg.† ꝙ par
c tis perceptio[c] æquiparat̄ li.cōtesta.nō est verū in nostra materia:vt probatur ex l. cū decē.in prin.j.de sol.cōiūcta l.si qs fuerit stipulatus decē in melle.eo.tit.Sed vi
d deamus[d] de reis † debēdi,& hoc certū est
3 ꝙ solutio facta[e] ab vno de tota quātitate,
e liberat alios:vt d.l.ij.& iij.§.j.š.eo.Sed an
f solutione partis[f] ab aliquo facta,videat̄ facta diuisio: ita ꝙ quilibet amodo debeat cōueniri viriliter iure exceptionis pacti. Dic aūt erāt duo rei tales, q nō habebāt bñficiū diuisionis:& tunc recipiendo solutionē partis suæ ab vno,videor diuidere:ita ꝙ alios iure exceptionis pacti debeo viriliter cōuenire: vt l.si creditores. C. de pact. Fallit fauore legatorū,l.si ex toto.§.j.in fi.de leg.j.& ibi glo.tangit istā solutionē. Aut sunt tales,qui habēt bñficiū diuisionis:& tūc aut vnus soluit exprimendo ꝙ pro parte sua specialiter soluebat:& tunc iste solus liberat̄ ꝓ eo qđ soluit ipō iure:ꝓ residuo ope exceptiōis:vt
g j.de so.l.his.§.j.& l.quoties vn⁹.[g] & ibi de hoc ꝑ Iac.de Are.& j.iud.sol.l.ex iudicatū.cæteri remanēt insolidū obligati. Aut soluit simpliciter nō exprimēdo ꝓ parte sua:& recipiēdo partis solutionē de rigore iuris,nō videor diuidere:& sic in residuo possum quēlibet insolidū cōuenire: sed de æquitate ille soluēs. conuētus pōt opponere de bñficio diuisiōis:& sic illa
h solutio primō facta ꝓficiat:vt l.inter eos.[h] §.j.j.de fideius.licet enim ibi loquat̄ in fideiussorib⁹,tñ idē ius,& eadē regula hodie est in duobus reis habētib⁹ bñficiū diuisionis. Ratio est,vbi nō habet diuisionis bñficiū creditor,nō tenebat̄ recipere partē:vt l.planè.fam.ercis.& l.tutor.§. Lucius.de vsur. Si ergo recipit, videt̄ ex liberalitate facere:& sic inducet̄ pacti exceptio:sed in eo q recepit ab vno eorū q habēt bñficiū diuisiōis,hoc dici non pōt: qa hoc facit ex necessitate:& tūc nemo liberalis existit:vt l.fideicōmissa.§.si rē.de leg.iij.de alimē.l.rē legatā.& hoc tenebat Old. Quod aūt ex necessitate teneat̄ recipere,habes tex.& glo.in l.in his.§.j.j.de sol.& l.ex iudicatū.j.iud. sol.sed possetis dicere,qs est effect⁹ huius,cū etiā primo casu de æquitate sibi ꝓficiat? R̄ndeo, qñ ipso iure per partis receptionem fit diuisio:tunc si alij efficiantur postea non soluendo, non præiudicat ipsi primo soluenti: vt l. inter §. cum inter. infra de fideius. Sed qñ per receptionē partis nō fit diuisio ipso iure,tūc illa ęquitas ita demū habet locū,si illo tēpore quo cōuenit̄,cæteri sint soluēdo: vt d.l.iter.§.j. p̄iudicat ergo soluēti si post solut.suā alij efficiant̄
4 nō soluendo. Iuxta p̄dicta quæro:† verū est ꝙ vn⁹ creditor recipiēdo partē ab vno ex correis debēdi p̄iudicat sibi ipsi:sed an alteri correo credēdi p̄iudicaret? Dico ꝙ ex tali ꝑtis receptiōe inducit̄ pacti exceptio:ideo eo casu quo pactū vni⁹ p̄iudicaret alteri correo credēdi,eo casu p̄iudicaret talis partis ꝑceptio. Secundo quæro.
5 † vtrū acceptilatio facta vni ꝓsit alteri:vl' facta ab vno reorū credēdi,noceat alteri. quædā gl.vident̄ distinguere,an sint socij vel nō:vt l.& ꝑ iusiurādū.§.fi.de accep.& de noua.l.si rem.§.si duo.in gl.sup verbo, fere.& C.e.l.ij. Alia gl. indistincte videt̄ dicere,ꝙ vnius acceptilatio alteri noceat: vt š.de pac.l.si vn⁹.circa fi. primæ magnæ glo.& de sol.l.q̄ hominē.§.fi.& facit pro hoc gl.ī l.ij.§.si tñ hominē.š.ti.j.& hæc est ipsa veritas. Nā acceptilatio fctā vni reorum debēdi prodest alij,licet nō sit soci⁹. Expressum est de li.l.c.l.iij.§.nūc de effectu. Facit de acceptilatio.l.si ex pluribus. vbi etiā videt̄ expressum. Idē dico ꝙ facta ab vno correorū credēdi nocēt alteri, etiā non socio,eadem ratione quæ est in reis debēdi,cum in hoc æquiparent̄:vt l. ij.š.e.& qa l.& ꝑ iusiu.§.fi.loqtur gñaliter: qa l.si re.§.si duo.j.de noua.æqparat ꝑtē vnius ex reis credēdi circa lit.contest.& acceptilationem:sed ꝑ cōtest.vnius p̄iudicat̄ alteri nō socio:vt expressum habetis in l.fideicommissa. §.plerunq;.in fi.de leg.iij.ergo &c. Dico ergo breuiter quātū ad hoc idē in acceptilatiōe,& solutione,ꝑ d.l.si ex plurib⁹.de acceptila. Prædicta vera,qñ acceptilatio interponitur super obligatione iuris ciuilis. Si vero super obligatione iuris gen
6 tium,dicam j.in vij.quęstione. Quid ergo † si acceptilatio facta est vni tantum,pro sua parte? Certe in alia parte alteri non prodest,nec nocet:vt supra dictum est de solutione.& vide
7 tur casus infra iud.sol.l.si ex duobus. Item quid † si acceptilatio est facta insolidum vni, hoc acto, quod sibi tantum, & non alij prosit:an hoc pactum impediat ad alium porrigi effectum suum? Glo.tenet quod sic,infra de accepti.l.& per iusiuran,§.si legatorum. Ad quod facit de libe.lega.l.si quis reum. supra de nego.gest.l.atqui natura. Præterea hoc videmus in solutione. Nā si vnus soluit hoc acto,ꝙ ꝓ sua obligatiōe tātū soluat,

a ¶Ex duobus. Oīa hic dicta reassūplit Barto.in authē. hoc ita. C. eodem titu.

✝ Aduerte ꝙ Bart.in hac l.ex duobus allegatur sibi cōtrarius. Sed in quo arguat de cōtradictione, & pro saluatione Bar. vide concordantiā ad l.inter eos.§.j. de fideiusso.

POMATES.

a ¶Ex duob. Ex hoc habes īferre ꝙ Are. hic male loquit̄, dū vult ipse ꝙ ius alterius elidatur, nō aūt ī totū perimit̄. Cōtra hoc tñ obstare videt̄: qa lit.cōtest. vnus ex reis credēdi,tenet̄ cauere debitori de defendēdo eū aduersus correū l.fideicōmissa.§.plerūq; in fin.š. de leg.iij. Igit̄ apparet,ꝙ non est in totū ius alterius sublatū:qa si hic esset cautio,cū nil dāni debitori euenire posit, ex hoc dicas ꝙ licet cōtestationis ius alterius correi in totū sublatum sit, ꝙ tñ ideo alter tenetur cauere:quia ille saltē posit agere de facto & sic debitorem dānificare.

b ¶Ideo. Allegatur Bar. sibi contrarius in l.inter eos. §. j. š. de fideiu. An. Barb.

POMATES.

c ¶Quod partis perceptio. Habes not. ex doctrina Bar.ꝙ l.iij. C.de dona.nō habet locū in duobus reis credēdi, neq; quorū alter sit principalis, alter adiunctus.cum alleg.l.cū decē.š.de solu.quæ in his terminis loquit̄. Ratio autem huius vltimo ponit̄ ꝙ imo in d.l. cū decē. ibi videas: ex dictis eius ibi potest colligi,& vna ratio ī duobus reis credēdi. Alia etiā ratio assignari pōt,quia ī l.iij.ego habeo actionē facti tui cedentis, sed hic ego habeo facto meo,i.ex mea stipulatiōe:non aūt ex tua,& sic non facto tuo. Vnde nō est mirū si tibi factū tuum magis nocet quā mihi. Præterea actiōes cōpetētes duob.reis sunt diuersę numero nō aūt cōpętēs cedēti,vel cessiōario : qa cū licet sit vtilis penes cessionariū, quę erat directa penes cedētē, vel cessiōariū. vnde nō est mirū si ibi pars nō p̄iudicat hic,nō qa licet correo soluatur pars: tñ nō tollit̄ nisi mea actio, quæ est odiosa ꝑ sua,vt ibi propter magnam similitudinē. Ratio aūt quare lit.cōtes.tollatur,est vt dicit hic Besut. quia sic inter nos actum videtur.

d ¶Sed videamus. Et vide Ioan.de Imo.in consi.xlv.& Ludo. Roma.in cōsi.ccvij. vbi allegauit Barto.hic vide omnino. Andre.Barba.

POMATES.

e ¶Qđ solutio facta. Not.tamē ꝙ est dare casum, in quo solutio etiā soluētē nō liberaret.pone ꝙ essemus duo rei credēdi,quorū vnus propter partialitates esset expulsus a ciuitate,sic ꝙ bona eius a fisco vēdicata eēnt: certe si debitor fisco instanti soluisset,tamen a me liberatus nō esset,quin & ego petere posim. Ita dicit egregie Bal. in l. falsus. C. de furt. & refert hic Are.qđ tñ dictū credo,procedere si iniuste foret expulsus,secus si iuste: qa tūc dico rñ.soluēti debitori fisco istāti. ex quo isto casu personā hæredis repræsentaret ꝙ liberaret̄ & a me,ꝑ l.ij. C. ad l. Iul. de vi pub.

f ¶Solutione partis. Et nota ꝙ qñ vnus ex reis credēdi agit sine alio : non habet necesse cauere de rato,pro alio etiā si agat insolidū. glo.est not.in l.non solū. & ibi Bart.& docto.š. solu.matri. & illā alleg. Cy.in auth.hoc ita. C.eod. tñ cauet de defendendo eū, si ab altero conueniatur,secundū Bart.in d.l.nō solū.per text. not. in l. fideicōmissa.§.plerunq;.in fin. de leg.iij.& not.etiā Barto.in l.si ex duobus.§.j.in fin. š.eod.

g ¶Et l.quoties vnus. Idem tenent in illis legibus Bar. Bal. & Imo.sed cōtrariū tenent in l.si ex toto. §.primo.

h ¶L.inter eos. Contrarium tenet Bart. in d.l.inter eos.

a POMATES. ¶Vt l.Modestinus. Adde,& vide hic Besu.& Decium declarantes & volentes ꝙ opi. Bart. procederet tantum in duobus casibus, videlicet quando essent duo rei ex causa lucratiua,vel etiam ex cā onerosa, sed tātū negotiū ad vnū peruenisset:ar.in l. Fal.hoc esse seruādū.š.ad l.Fal.

b ¶Tertio quæro. Vide Pau.de Cast.in l.si vnus.in prin.š.de pact.

a soluat,alter nō liberat̄:vt l. Modestinus[a]. j. de sol. & ibi tenet Dy. Circa hoc tñ est
b plenius vidēdū:qa subtile ē. Tertio q̄ro[b]
8 de petitiōe.† & si quidē petat̄ ab vno reorū credēdi,vtrū hoc alijs ꝓsit. & si quidē fuit facta petitio simpliciter,ita qđ ad li. nō cōtest.nō ꝓcesit:& facta ab vno pōt alij ꝓdesse,quo ad interruptionē præscriptionis:vt C.e.l.fi. Si vero processum est ad lit.cōte.& ista est materia nostræ legis: & tūc si quidē lit.cōtest.facta est sup toto debito.lex vr̄ velle ꝙ ille q cōtestatur litē totū debitū sibi præoccupet:ita ꝙ alij nō pōt solui:vt hac l.ex duobus,sed de intellectu istius legis in gl.dubitabat̄: nec per doct.declarat̄. Nā scđm Azo.hic loquit̄ qñ nō erāt socij.secus si erāt socij.q̄ opi.mirabilis est hic respectu aliarū gl.ꝙ plus p̄iudicet is,q nō est socius, quā q socius ē, qđ vr̄ cōtra oēs alias gl.vt š.tetigi.et j.dicā. Alij ꝙ vnus egit,& succubuit.& istud licet sit in se verū,tñ quantū ad legē nostrā diuinatio est. Dic ergo simplicit̄ verū ꝙ ꝑ solā lit.cōte.factā ab vno ex correis credēdi ille totū debitū sibi p̄occupat, siue sint socij,siue nō:vt š.de le.iij.l.fideicōmissa.§.
9 plerūq; & §.fi.vbi est expressū. Si vero † alter de reis credēdi tātū ꝑtē petierit, lit. cōte.ꝑ ea ꝑte tātū sibi præoccupauit:vt š.e.l.iij.ī fi.et qđ dictū est supra in solutio
10 ne,& acceptilatiōe.ex parte vero † reorū debēdi si ab vno petatur,vtrū ꝓsit creditori quo ad alios cōstituēdos in mora, infra
11 dicā. Sed † an alijs reis debēdi ꝓsit, vt de toto debito petitione facta ab vno, alter reus debēdi sit liberatus. Tex. ī l.ij.š.e.vr̄ dicere ꝙ sic,& de eui.l.si ꝑ īprudētiā.§.fi. sed tex.C. de fidei.l. fi.dicit cōtra. Glo.dāt plures solutiōes,vna est,aut qs peteret ī iudicio,aut extra. Ita no.š.e.l.ij.q̄ so. ē cōtra casū d.l.fi.C.đ fideiu. Alij dicūt ꝙ ī l.ij. š. e.petijt aīo nouādi:qđ nō placet: quia cū petit̄ ab vno ex reis debēdi,agitur cōtra eū ex sua ꝓpria obligatiōe:sed nouatio q̄ fit lit.cōte.tūc fit,cū vnus litē cōtra aliū in choatā alterius noīe suscepit:vt j.de noua
c tio.l.delegare. Alia est solutio,[c] & illa cōtinet veritatē,ꝙ petitiōe,& ꝑceptiōe facta ab vno alteri liberatur:vt d.l.ij.secus ī petitiōe tātū:vt infra.e.l.fi. Facit š. de his qui deie.vel effu.l.ꝑceptiōe.& depositi.l.
12 j.§.si apud duos. Si vero.† ab vno ex reis debēdi pars tātū petitur:an partis petitione videat̄ facta eē diuisio? Gl.C.de pact. l.si creditores.vr̄ dicere ꝙ sic.et d.l.si ꝑ imprudētiā.§.fi. Veritas est:aut vnū tātū cōuenio ꝓ parte:& nō videor diuidere:vt l. ex toto.§.j.š.de le.j. Aut oēs pro parte cōuenio,& videor diuidere:vt C.de fideiu.
d l.liberū.[d] Intelligo aūt de petitione, q̄ fit
13 lit.cōte.vt d.l.patet. Sed quid † si vnus[e]
e reorum credēdi egit:reus fuit cōtumax, ꝓpter qđ creditor missus est in possessionē ex primo decreto:an ex hoc debitum videatur sibi primo occupasse,cū hic nō
14 interuenerit lit.cōte. Cogitetis. † Itē quid si post lit.cōtest.instātia perijt,an remanebit actio cōis vtriusq; reorū credēdi? Qđ videt̄,quia perēpta instātia perimit̄ lit.cōte.et omnis eius effectus:vt l.cū lite mortua.infra iud.so. Facit optime gl.C.đ fru.
f & lit.expē.l.ij.in fi.j.gl. Cōtra credo[f]. Nā verū est ꝙ instātia perēpta perit litis cōte. et omnis eius effectus,s.nō ꝑfectus,sed ꝑficiēdus in futurū,s. secuta snīa. effectus aūt iā cōsummatus,et īterruptio p̄scriptionis,vel vitiū litigiosi ista durāt:vt no.C. de iud.l.ꝓperādū.§.si quidē.in gl.q̄ incipit,vt nō teneatur. Nec obstat illa gl.C.đ fru.& lit.expen.in l.ij.quia illa nō dicit verū,sed effectus acquisitiōis ꝑ lit.cōte.ē iā
15 perfectus:ergo &c.† Sed an ꝑ lit.cōte.factā corā arbitrio,ab vno reorū credēdi,cōsolidet sibi totū debitū? Dico ꝙ nō,vt l.si duo .supra de arbi. Nā ibi sententia lata cōtra vnū nō impedit aliū agere,qui socius nō est,sed si per lit.cōte.sibi præoccupasset,alter omnino impediret̄. Et hoc ꝓcedit de iure antiquo:hodie secus ī arbitrio assumpto sine pœna:vt l.cū antea.§.pe.C.
g de arb. Quarto quæro[g],† de sentētia,&
16 hic primo vidēdū est,an sētētia lata ꝓ vno ex reis debēdi alij ꝓsit. Circa ꝙ dico. Aut snīa est lata sup facto quasi nō debitū,vel quasi nō contractū:aut sup iure quasi persona vnius nō potuerit obligari:aut dubitatur. Primo casu,snīa lata ꝓ vno indisti
h cte alteri ꝓdest[h] siue sint socij,siue nō. & hoc ar.legum dicētiū ꝙ sentētia ꝓ fideiussore lata ꝓdest principali : si fideiussoris nō intersit:vt l.duobus.§.a fideiussore.š.đ iureiurā.& de fideiu.l.amissi.§.j. Secūdo casu,aut quasi ꝑsona ipso iure nō teneat̄:
i & nō ꝓdest alteri,quia nō sunt duo rei[i]: vt l.si ex duobus.š.e.§.j. Aut quasi teneat̄ sed tutus est aliqua personali exceptiōe, vel tenebat̄ saltē naturaliter,vel quia nō probauit creditor:et tunc aut sunt socij, & absolutoria lata ꝓ vno prodest alteri. Aut nō sunt socij:& tūc nō prodest:vt infra rem ra.ha.l.j. Et facit š.de arb.l.si duo. & sic debet intelligi qđ no.Ia.de Are.C. eo.l.ij.vbi ista tetigit. Aut dubitat̄.& ī dubio vr̄ absolutus,quia creditor nō ꝓbauit:vt š.recte inspiciēdo colligit̄ ex l.Iul.ī prin.supra de cōdi inde.& l.ꝓcura.§.j.infra rem ra.ha.de exce.rei iud.l.si inter me et te.in prin.de lib.cau.l.diui.licet aliud sit in iureiu.vt dicā infra ꝓxi.q.prin. Secū
17 do vidēdū † est,vtrum sententia cōdemnatoria lata contra vnum ex reis debēdi,
k alteri præiudicet? Ego dico[k] indistincte ꝙ nō,vt colligit̄ ex l.fi.C.đ fidei.vbi snīa lata cōtra vnū nō mādat̄ executiōi contra aliū licet cōtra eū remaneāt integrę actiōes et sic opus est nouo ꝓcessu:et sic absoluto
l ria qñq; alteri ꝓdest[l], cōdēnatoria nūquā nocet. Simile.š.si ser.ven.l.loci corpus.§.si
18 fundus.et l.si de cōi.e.ti.† Tertio est vidēdum de reis credendi. Et hic indistincte dico ꝙ lata pro vno,siue contra vnum,in
m distincte nocet[m] alijs. Nā per lit.cōte.sibi

✝ POMATES.

c ¶Alia est so. Aduerte,quia istum intellectum Bar.ad l.ij.š. eo.reprobant qdam dicentes,quod est diuinare. De quo tamē vide hic Besutium dicentem opi.Bart. esse cōmunem.& vide de Panor. consi. lxxij.ad fi.vol.ij.

POMATES.

d ¶Liberum. Ad hoc vide Imol.in d.l.ij.š. eo. vbi reddit rōnē diuersitatis inter l.si ex toto.& l.liberū. quam dicit singularem.& vide Are.cōsil.xxxiij.col.fi.

POMATES.

e ¶Sed quid si vnus. In ista q.quidā mod. sen.& Perus.dicunt ꝙ imo in isto casu tātum operabitur missio in possess. ex primo decreto,quantū lit.contest.vt est gl. in c.j.in verb.absentia.de elect.in vj.& hoc est etiā de mente Are.in d.l.ij.š.e. vbi videas Besu. tñ dic ꝙ imo ista sit missio in possessionem ex primo decreto nō tantū oꝑabitur,quātum lit.contest.et sic ꝙ per hoc non videtur præoccupasse sibi debitum.et hanc opi.dicit esse cōmunem.& firmatur primo,quia non reperitur iure cautum, ꝙ tantum operaretur missio in possessionem ex primo decreto, quantum lit.contest. Secundo ꝑ tex. nostrū a contrario sensu,qui requirit li. contest. Tertio humanius est primum decretum quam lit. contest.quæ alijs nō prodest. Ad istā tamen q. vide glos. & ibi Bart.circa fi.in l. is qui reipu.causa.š. ex qbus cau.maio. vbi solu.huius q.

POMATES.

f ¶Cōtra credo. Hāc opinionem etiam tenet Bart.in d.l.ij.C. de fruct.et li.expen. in l.ij.š.iud.sol. Et ex hoc habes notare,ꝙ illud quod dicit̄ ꝙ cessante causa cessat effectus,nō procederet nisi effectus sit cōsummatus de quo ꝑ Bart.in l.ij.§.fi.š. de don.& in l.Titia Seio.§.impa.š.de le.ij.

POMATES.

g ¶Quarto qro. Non te Bar.decipiat,ꝙ imo talis sentētia nō proderit tali correo, nisi sint socij,et sic nisi absoluti īter sit, vt hic cōiter tenetur ꝑ doct. Nec obstat qđ dicit Bal.hic de fideiussore:quia imo sentētia lata pro fideiussore nō procedit,præcipue nisi eius intersit,vt vult ipsemet Bar.sibi contrarius,de quo hic doct.in l.adult.š.de adul.qbus addē in d.§.a fideiussore.hic allegato.et vltra fūdamēta doct. hic cōtra Bar.facit tex.in l.adult.§.j.vbi videas Bar.et facit in d.l.si ꝑ īprudentiā.§.fi.quāquā posset dici,ꝙ non loquitur ī duobus reis,in sui gñalitate,iūcta gl.š.đ euict. Tertio facit tex.ī l.si rē q̄ in rōne đnūciatiōis.e.ti.đ eui. Reliqua hic vide ꝑ doct. Ang.Imo. et Besutium & Aret.et vid Are.consi.xxix. co. ix.& seq.

h ¶Alteri prodest. Pau.de Castr. dicit ꝙ hoc sibi non placet:quia Bar.ī l.duobus.§.a fideiusso. š. de iureiur.vult contrariū:quia aliud est iuramētū qđ præstatur volūtate partiū: aliud in sententia,in qua pars non cōsentit,cū fertur cōtra eā & ē magis stricti iuris:vt īdistincte nō prosit alteri:& ita disputādo tenuit Ric. Malum.vt ibi Bar. refert & in l.adulter. infra de adul.

POMATES.

i ¶Non sunt duo rei. Aduerte tñ & cogita,quid iuris esset,si essent duo socij,licet non essent duo rei: ꝙ Bar.hic non pōt purgare,quia isto casu aliqd interesset.et fortassis solutio huius nouæ difficultatis poterit hic colligi ex dictis Bar. vñ cogita. & ad dicta Bar.hic vide Fel.ī c. pen.co.iij.de except.

k ¶Ego dico. Cōtrariū tenet ipse in l. si adul.§.si eo tpe.ff. đ adul. Et an ecōtra sētētia lata cōtra principalē noceat fideiussori,vide Ang.in l.ī cognitione.š.ad Syllania.

POMATES.

l ¶Quādoq; alteri ꝓdest. Et ad hoc facit gl.in c.j.quæ loqtur ī fortioribus terminis,de iniu.& dā.da. in vj.q̄ reddit quasi indubitabilē qōnē Barto.vide Ale.cō. clxxxv.co.ij.vol.ij.

m ¶Indistincte nocet. Cōtra Bar.tñ tenebat Ray.ī l.Titia.§. Titio gño.et ibi do. Io.in ij.co.de cōd.& demōst.et Bar.ibi ꝑ d.l.si duo.de arbit. Imo.ibi se remittit ad hic no.ꝑ Bar.contra Bar.facit tamen l.ij. iūcta gl.j.C.de fi. instr.sed illā gl. reprehēdit Imol.ī l.sæpe.ī viij.col.de re iud.et vid Bar. in l. denūciasse.§.qd tamē.de adu.vel in crīalibus dicit eē idē,et bene, qa licet ꝓnūciatū sit vnū cōmisisse falsū vtēdo sciēter falso instrō,vel faciēdo sciēter fieri falsū instrm: nō seqt̄ ꝙ alius sciēter,et dolose vsus ē, vel fieri fecerit: non enim committit̄ falsum sine dolo. l. nec exemplū.C.de fal.et in auth.de fi.instr.in prin.et hic adde in l.loci corpus.§.si fundus.š.si ser.vend.

POMATES.
a ¶ Tunc si sint socij. Aduerte qđ bar. hic distinguit qñ iurat super iure psonæ, ꝙ aut sunt socij: & ꝙdest: aut nō sunt: & non prodest. ꝙ imo videt ꝙ indistincte ꝓfit, siue sint socij, siue nō: qa iramentū equiparatur solutioni. ff. iusiurādū. parua. ff. de iureiur. Sed sol. vt ff. in j. q. cōclusum est. prodest siue sint socij, siue nō: ergo & iuramentum. Et ita tenet Pau. de ca. in d. l. duobus. ff. ex duobus, reprobādo ibi glo. posses tū dicit, ꝙ iuramentū habet vim solutiōis est verū, qñ sup toto iurat: vt hic inqt Bestutius, allegando no. ꝙ doct. ff. ff. de iureiurā. qđ not. qa hoc no. bar. saluabit.

POMATES.
b ¶ Vim solutionis. Aduerte tamen, dū Bar. hic inquit ꝙ in dubio videt iuratū sup facto, qa iramētū habet vim solutionis, ꝙ hoc est, vt dicit hic Bestut. ponere plaustrū ante boues: qa ad hoc vt iuramētū habeat vim solutiōis, necesse est ꝙ primo constet esse iuratum sup facto sit causa, ꝙ iuramētū habeat vim solutionis. Aliā etiā assignat Bar. cōem inter iuramētū & sentētiam, in d. l. §. j. in iiij. col. ij ver. de ope.

POMATES.
c ¶ Secūdo est videndū. Inquantū autē Bar. hic in ij. membro. vide ꝙ si vnus ex reis debendi alteri iuramētū detulit, ꝙ noceat correo solū quātū ad præscriptionis interruptionem. hoc limita vt per Salice. ff. d. l. duobus. vbi d. Alex. vide.

POMATES.
d ¶ Nam cū hoc iuramētū. vult circa doctrinam Bar. esse aduertendū, qđ Bar. nō tetigit qđ iuris esset, si delatum esset iuramētū vni ex reis credendi litē cōtestādo ius alterius: vt hic dicit, ꝙ etiā præstito iuramento perimat, habeat vim lit. contest. vt l. nā postea. §. si is qui temporali. ff. de iureiur. hoc tenet idē Bestut. & quidam Perus. & Bar. in d. l. duobus. ff. de iureiur. Præterea habes notate ex doctrina Bar. vt hic inquit Bestut. in sua generalitate, & hoc qđ dicitur, ꝙ iramentum habeat vim litis contestatę, verū ff iuramēto extraiudiciali. & est cōmunis doctrina d. §.

præoccupat debitū ille agēs, siue sint socij, siue nō: vt l. fideic. §. plerūq. de leg. iij. & hic ergo &c. & est casus ī hac l. ex duobus secundū vnā lect. hic positā in gl. ff. egit & succubuit. Dices tu, hoc est cōtra casum l. si duo. de arbi. vbi lata sñia cōtra vnū ex reis credēdi nocet alij ita demū si socij est: sed ibi in sñia arbitri, ex qua nulla orīt actio: vt C. de arbi. l. j. & lit. cōtest facta corā arbitro, non habet illū effectū, de quo dixi ff. pxi. q. sed solū ius si qđ est, orīt ex cōpromisso. de quo dicemus ff. in vj. q. Quinto q̄ro, † de iureiurando. Et videt quodāmodo dicēdo idē qđ in sñia. Nā primo vidēdum est de iuramēto dela to vni ex reis debēdi, qui iurauit se nō teneri, an alijs prosit. Et dic, aut iuramētū fuit sup facto quasi nō sit debitū: & indistincte, ꝙdest alij, siue sint socij siue nō. ar. d. l. duobus. §. fideiuss. ff. de iureiur. Aut sup iure, quasi ꝓsona iurātis nō teneant: & tūc si sunt socij, [a] ꝙdest alteri, alias sec⁹ vt l. duobus. §. ex duob⁹. de iureiur. & ibi no. Aut dubitat, vtrū sit iuratū sup facto, vel sup iure: & in dubio videt iuratū sup facto: vt l. ff. de iureiu. & glo. hoc tenet in d. l. duob⁹. ff. de iureiur. & qua. re. ac. nō datur l. j. §. ff. ideiuss. Et si dicis, quare secus in sentētia, vbi nō videtur in dubio iudicatū sup facto, vt ff. pxi. q. est dictū. R. ñ.

b qa iuramentū habet vim solutionis. [b] qđ secus est in sentētia: & hoc videt de mēte illorū gl. cōtra allegatarū. Secūdo est vi-

20 dēdū, [c] qd si vnus ex reis debendi alteri detulerit iusiurādū, an correo noceat? Dico ꝙ nō: vt ff. dixi in sentētia: vt l. iij. §. pe. ff. de iureiur. et l. nā postea. §. ff. cū l. seq. eo. tī. l. Istud est verū quātū ad actionē q̄ orīt ex iureiurādo: sed quātū ad ꝓscriptionē interruptionis alteri nocet. dic vt C. eo. l. ff. cōiūcta l. nā postea. §. ff is qui tpali. ff. de

21 iureiu. † Tertio videndū est de iureiurā. delato ab vno ex reis credēdi: vtrū alteri noceat? Et dico ꝙ alteri nocet indistincte siue sint socij, siue nō. Nam quū hoc iuramētū [d] habeat vim lit. contest. vt d. §. ff is q tpali. & ꝓ cōtest. vnius alteri præiudicat, vt dictū est in l. fideicō. §. plerūq. de leg. iij. ergo &c. Sic loquit l. nā post⁹. in prī. ff. de iureiu. & gl. hoc sentit in l. ff. vnus. in prin. ff. de pac. Vñ gl. in l. duobus. quę ibi distinguit, sunt socij, aut nō: malè loquit.

22 Sexto quæro, † de pacto: & primo an pactū factū vni ex reis debēdi, prosit alij. Et cōis doctrina est, ꝙ pactū vni factū, ꝙdest alij, si socij sunt: alias sec⁹. Ita no. ff. de pact. l. idē in duobus. & tex. videt ff. eo. l. eādē. §. j. de arb. l. ff. duo. de hoc de lib. leg. l. iiij. §. nūc de effectu. Sed certè text. in d. l. eādē. §. j. videt reqūre duo, ff. q̄ sint socij & cōis culpa interuenerit. Itē gl. i d. §. nūc de effectu. videt sentire idē, qñ non sunt socij. Vnde, ꝓ isto passu declarādo primò oportet videre, qualiter debet intelligi illud qđ iura dicūt, siue socij sunt, siue nō de qua societate hic itelligit, de hoc sunt multæ glo. Vna est ad Velle. l. vir vxori. §. ff. in gl. magna quæ dicit, ꝙ licet cōiter cōtrahāt, & in cōes vsus accipiāt, nō tñ dicunt socij. Alia glosella in l. seq. ibi idē dicit ꝙ ita demū sunt socij, si hoc est actum: alias secus. Alia gl. est in l. ff. duo. ff. si quis cau. quæ dicit, ꝙ debet intelligi de socijs oīm bonorū, vel eiusdē obligatiōis. Sed certè inquātū gl. prædictæ intelligūt de socijs omniū bonorū, bene dicūt: sed inquātū intelligūt de socijs eiusdē litis, vel eiusdē obligationis, etiā bene dicūt. & est casus. j. rē ra. ha. l. ff qs vni. Sed debes intelligere hoc acto, ꝙ oē cōmodū, vel incōmodū prouenies ex illa lite, vel obligatiōe sit cōe: & tūc verè sunt socij: vt ff. pro socio. l. ff vnus ex socijs. in prin. Ita Iac. de Are. tenet ff. e. l. eādē. §. j. & l. ff duo rei. Hoc premisso dico, ꝙ pactū factū vni ex reis debēdi, prodest alteri, ff. quantū interest eius cui pactū factū est, secūdū regulā posita ff. de pact. l. & hæredi. §. ff. & hoc siue sint socij, siue nō. declaro primò in nō socijs, si factū est pactū vni de non petēdo: si alter cōuētus & exactus haberet regressum cōtra eū cui pactū factū est in totū: qa fortè tota pecunia ad eum peruenerat, vel in partē, si pars pecuniæ tātū peruenit, eatenus sibi pactū proderit. quatenus eius interest, cui pactū factū est. & hoc tenet gl. in d. l. iiij. §. nūc de effectu. de lib. leg. sed si sunt socij tūc idē: qa si alter cōuētus nō esset habiturus regressum cōtra illū cui pactū factū est: vt puta, si ex propria culpa cōueniť, tūc pactū factū vni, nō prodest alteri, si esset habiturus regressum p actionē pro socio: vt quia ex cōi culpa cōueniť. Et hoc est qđ dicit tex. in l. eādē. §. j. §. eo. ibi si socij sunt, & cōis culpa interfecerit. quasi dicat, sec⁹ si ex culpa propria cōueniat. Ad vnū

23 † ñ aduertēdū est, quia eo casu quo socius cōtra socium est habiturus regressum: tūc pactū factū vni prodest alijs insolidū: & in hoc differūt à nō socijs. Ad cuius intelligētiā pono exēplū sunt duo rei socij in viginti, facio vni pactū, aliū nō potero cōuenire in decē: quia si ille solueret quicquā repeteret à cōsocio & eodē mō si vnū minimū denariū peterē, illius partē repeteret ab eo cui pactū factū est: cū omne cōmodū, & incōmodū debet esse cōmune, vt ff. dictū est. & ideo quia nō potest alter conueniri quin inquieteť ille, cui pactū factū cū: iō pactū sibi prodest insolidū. Et hoc vult dicere tex. ff si bene aduertat, ff. de arbi. l. ff duo. prout loquit in duob⁹ reis debendi. facit ff. si quis cau. l. ff duo. in prin. & quod ibi no. Sed cōtra prædicta videt l. ff ex duob⁹. de neg. gest. quæ cōtradicit in duob⁹. Primò, qa denūciatio vnius ex socijs nō prodest alijs, hic secus in pacto. Sed certe, licet ibi sint cōsocij nō tñ erāt correi: quia quilibet tenebatur ꝓ parte: ideo denūciatio impedit pro parte sua tñ actionē oriri, sed hic loquimur cū erāt correi insolidū obligati & cōsocij: ideo pactū factū vni simpliciter, solidā obligationē respicit, cū insolidū teneat: ideo alijs prodest: quia pacíscentis interest, vt dictū est. Sed si poneres pactū esse factū tantū pro parte eius, cui factū fuit pactū: tunc fateor ꝙ alijs nō proficeret: quia esset eadē ratio, quæ est in d. l. ff ex duobus. Secūdò oppo. ad id quod dixi, ꝙ etiam si alius pro parte dimidia conuenitur, haberet regressum cōtra aliū: quia hoc videt cōtra ꝓ dictā l. ff ex duobus. & qđ ibi not. in vltima gl. Sed certè gl. j. illius legis dicit ꝙ illa lex non pōt habere locū in socijs omniū bonorum: & ideo inquātū hic loquimur in socijs omnium bonorum, illa lex non obstat. Sed prout hic loquimur in socijs eiusdem obligationis, illa lex cōtradicit. Sol. fortè illa glo. nō bene loquitur: quia tex. dicit, ꝙ ille, qui prohibuit, non debet damnum pati ex persona alterius, nō autē dicit quòd ex persona alterius lucretur: sed si alius communicaret sibi lucrū ꝓueniens ex gestione, & illud quod soluit gestori nō recuperaret, iam lucraretur. Sed posito quòd illa gl. verum dicat? Respondeo, ꝙ ibi prohibitio habet vim solutionis ꝓ parte prohibentis tantū, hic verò pactum vim solutionis non habet: vt not. in l. ff vnus. §. fed si generaliter. ff. de pact. ideo quia nihil ꝓ parte sua videtur soluisse ille, cui pactum est factum, alter con-

24 uentus ab eo repeteret. Habes ergo † ex prædictis: Quando ꝙ sunt duo socij nō correi: & loquitur l. ff ex duobus. Qñ que sunt duo correi nō socij: & loquit glos. ff. in l. iiij. §. nunc de effectu. & ff. dixi. Quādoq; sunt duo socij & correi: & tūc aut pactum fit vni pro parte sua tātū, non alterius: & alius potest pro sua parte conueniri: arg. d. l. ff ex duobus. Si verò fit simpliciter: dic vt ff. dixi. Sed quæro, quę est ratio diuersitatis in

25 ter pactum, & acceptilationem? † Ratio patet, quia acceptilatio vim solutionis habet. Itē quęro, quare aliter distinguit in sententia, & iuramento, & pacto. Respōdeo, ratio est, qa sententia

si is qui temporali. & qcquid dixit ibi Gul. de Cu.

tentia & iuramentū declarant debitum non subesse: secus ī pacto. Item iuramentū habet vim solutionis, vt dixi. Vidimus,

26 vtrū pactū factū vni reo debendi, prosit alteri. † Sed q̄ro, an factū ab vno alteri noceat? Dico quantū ad interrūpendā ꝓscriptionem alteri nocet: vt C. eo. l. ff. quo ad alia non reperio ꝙ debeat nocere: ergo &c. vt l. ff vnus. §. ante omnia. de pact. Non obstat l. penul. j. eo. quia ibi de alio facto loquitur: vt ibi

27 dicemus. Superest, † vt videamus de reis credendi: an pactū vnius prosit, vel noceat alteri. Et hic est aduertendū, quia quędā sunt pacta, quæ pristinam obligationem totaliter perimūt vt acceptilatio, & de hoc dictū est ff. Quædā sunt pacta q̄ pristinam obligationem nō tollunt totaliter, vt pactū de non petendo. Item pactum de cōstituēdo: vt l. item illa. §. ff. ff. de constit. pecu. Quædā sunt pacta q̄ licet primā obligationē totaliter habeant ꝓrimere, tamen reliquę remanēt: vt nouatio. Nā noua obligatio loco primæ cōstituitur. Et ista duo genera pactorū quantū ad propositū videntur esse eiusdē naturę: & sic videtur ꝙ vnius pactū alteri non nocet: vt ff. de pact. l. ff vnus. in prin. In contrariū videtur ꝙ nocet. de cōstit. pe. l. idem est. de noua. l. ff rem. §. ff duo. Glo. in d. l. ff vnus. ponit quasdā solutiones, quæ continent merā diuinationē: sed in d. ff. duo. ponit alias, inter quas ponit hanc. Aut sunt socij: & pactū & nouatio vnius nocet alteri. Ita loquitur §. ff duo. Aut non sunt socij: et non nocet. Ita loquitur l. ff vnus. in prin. et ita tenet Dy. Certe ista sol. est cōtra casum dictæ l. ff vnus. in princ. vbi ex presse loqtur in socijs, licet gl. videatur cuadere, sed nō pōt euadere sine magna violentia. Vñ Guliel. de Cu. dicit totū cōtrariū. Aut sunt socij: et pactū vnius nō nocet alteri. Idē in nouatiōe: vt d. l. ff vnus. in prin. Aut nō sunt socij: et pactū, et nouatio vnius nocet alteri: vt d. §. ff duo. R. ō huius est: quia quādo sunt socij, debitū est cōe. Vnde vnus nō pōt pacisci in præiudiciū alterius. Sed qñ nō sunt socij: et tūc debitū est cuiuscū-

a que proprium [a]: vnus potest facere quicquid vult: nec alteri in aliquo tenetur. Pro hoc est tex. ff. ad leg. Fal. l. in lege Fal. hoc

b esset seruandū. [b] Istud idē tenet Iaco. de Bel. in corpore eodē.

c Istam opi. puto [c] verā. Do gl. quæ dicit hāc opi. fuisse Azo. in hac l. ff ex duobus. licet iste idē Azo in summa aliter dixerit. Dic ergo latius sic: Aut sunt duo rei credēdi, ex cā onerosa: qa mutuauerūt, vel vēdiderūt: vel alio simili modo. aut sunt duo rei credendi ex cā mere lucrativa: vt puta ex cā legati, vel donationis. Primo casu, pactū vnius nō nocet alteri: quia debitū nō est cuiuscunque proprium, sed cōe est magis si pecunia communiter ab vtroq; processit. Casus est in d. l. ff vnus. in princi. prout gl. intelligit ibi in socijs re ipsa, nō cōuctione, vt ibi no. & no. in d. ff duo. Fateor tñ, ꝙ si pecunia ab vno tantū profecta esset, pactū ipsius alteri nocet: quia tūc est debitū suū ꝓ priū: ar. ff. ad Maced. l. sed Iulianus. §. nō solū. et §. ff. Secūdo casu distingue, aut sunt socij aut nō: vt ff. dixi. Et secūdū prædictā distinctionē debet intelligi. ff. ad Velle. l. quāuis. §. quāquā. & quod ibi no. in gl. Sed hoc videt cōtra l. ff duo. ff. de arb. sed statim apparebit. Et aliud genus pactorū, per qđ prima obligatio nullo modo perimit: sed persona pacisćtis obligat ad pœnā, si cōtrafecit vt cōpromissum. Nā si arbiter vetuit non petere: ius primū remanet incōcussum sine alicuius exceptionis obstaculo: vt l. j. C. de arbi. sed petens incidit in pœnā. Ita socij sunt: alias secus: vt d. l. ff duo. Dicetis vos, quæ est rō ꝙ hic magis præiudicat factū eius, qui socius est, quā eius qui nō est socius, cum supra proxi. contrarium dixi in pacto? Respond. iste qui promisit, nō culpa gessit: cū negotia cōia gesserit ea diligentia, qua sua gessit: vt l. socius socio. ff. ꝓ socio. iō si alius socius petit quicquid egerit, debet ei cōpromittēti cōicare: et sic si petit nomine eius videtur peti ad eius vtilitatē: merito ī pœnā incidit. Et hoc dicit tex. in d. l. ff duo. Sed in pacto pacíscenti [d] culpa imputatur, cur debitorē liberauit: iō alius socius pōt pro parte sua agere: nec repellitur pacti exceptione: quia illud quod exigit, socio communicare non debet, propter sui culpā: & sic nomine pacíscentis non videtur agi. Sed si poneres ꝙ id, quod exegit, deberet cōicare pacíscenti: dico ꝙ nō obstaret pacti exceptio, per d. l. ff duo. et ff quis cau. l. ff duo. in prin. & ibi no. vbi est casus. et ista sunt subtilia, & de mente iuris ꝓ

28 cedunt. † Septimo quæro de nouatione: et primo de reis debēdi. Dic aut vnus promittit animo nouandi, & liberādi aliū: et tūc nō est dubiū ꝙ alij prodest: qa hoc posset quilibet extraneus: vt l. ff Stichū. §. fina. de noua. & l. b ff si debitor tuus. infra de fol. Ant vnus promittit animo nouandi obligationē qua ipse tantum tenetur, hoc expresso ꝙ ad a- ✠ lium non prorogetur: et alius nō liberat, c quia idem contingit in solutione, vt supra man. l. Papi. de fol. l. Modestinus. & ibi p ✠ Dyn. et licet in acceptilatione idem con- d tingat, vt supra dictū est. Aut simpliciter animo nouandi promittit: et tunc dico ꝙ vterque liberatur: vt C. ad Velleia. l. ff ꝓ vno. & no. eo. tī. l. quāuis. §. quāquam. De pluribus vero reis credendi, an si vnus stipulatus animo nouādi alteri noceat. ff. ꝓ

29 xi. q. dictū est. Sed circa † vnum posset dubitari qualiter acceptilatio vnius prodest indistincte, et nocet alteri, sed in nouatione distinguitur, cū nouatio habeat vim solutionis, sicut acceptilatio. vt d. l. ff rē. §. ff

e duo. de noua. Cogita [e], tu proueete. Sed pone ꝙ erant duo rei credendi ex contra ctu iuris gentium: vnus liberauit reū per stipulationē, et subsecutā acceptilationē, an alteri correo præiudicet secūdū ea quę dicta sunt? Item acceptilatio in eo qđ per nouationē nō perimitur, valet iure pacti, non iure acceptilationis, vt infra de acce. l. ff acceptolatū. sed pactū non præiudicat simpliciter, vt dictū est. ergo &c. Est ergo in quæstione, an pactū hoc, qđ ex accepti latiōe resultat, hēat eā dē vim, quā habet vera acceptilatio ī ꝓiudiciū correi. et vī ꝙ sic, vt l. & per iusiurādū. §. et si fideiussor. j. de accepti. Cōtra dico per dicta l. ff acceptolatū. & de pactis. l. ff vnus. §. pe. Nec obstat §. ff fideiussor. quia ibi fideiussor tenebatur verbis, cū aliter teneri nō posset: ideo id eius personam valuit iure accepti

30 latiōis. Sed quid † de nouatione quæ e fit per delegationē? Respon. siue vnus ex reis credendi delegauerit, siue vnus ex f reis debēdi fuerit delegatus: dico idē ꝙ omnia quod est in vera solutione, et acceptilatiōe: vt d. l. ff rem. §. ff duo versi. aliōquin de noua. Soluit enim qui delegat, vt g supra ad l. Velleī. l. quamuis. §. interdum. & man. l. inter causas. §. abesse. Item ꝓ hāc delegationem liberatur quis à creditore totaliter, sicut ille qui soluit, & cui acceptū ferť, nec pōt vti exceptiōe cōtra ipsū cui delegatus est, vt l. doli exceptio. de noua. Sed ī nouatiōe qñ ꝓmittit eidē cui tenebat prīo: hoc non

31 cōtigit. Facit de noua. l. aliā do. l. q id qđ. ff prī. et §. ff. Octauo † quæro [f] de cessione. Circa quod dic, aut cessio fit reo debendi, contra quem fit consentiente eo, et tunc idem quod in delegatiōe dictū est, vt d. l. ff rē. §. ff. ibi, vel nuptura ipsa. secūdū vnū itellectū. Aut eo nō cōsentiēte, et tūc aut fit correo suo, et iste correus, cui ceditur, ista cessiōe est liberatus. Casus est singularis ff. de le. ij. l. q duos. Facit de li. leg. l. ff is qui duos. Aut fit cessio extraneo, & tūc hæc q̄stio est dupliciter cōsiderāda. Prīo ex parte reorū credēdi. Si cū vnus cedit actionē sine alio, ille cessionarius ē loco rei credēdi, et sic iter eos erit locus iuri ꝓpocupatiōis, & solutiōis recipiēdæ sicut primo, vt l. qđ ipsis. et l. hæredē j. de reg. iu. & l. minor. in fi. ff. de procur. Scdo ex parte reorū debēdi, vt si cōtra vnū fiet cessio alio inuito, vel ignorā

g te ꝓ hoc alter nō liberat, sicut nec petitiōe facta ab initio, nec curatoris cōstitutiōe: vt C. de fideiu. l. ff. tñ si cedēs exigeret ab eo, cōtra quē nō facta est cessio, onerat se, cū facto ei⁹ ali⁹,

¶ Cuiuscunque ꝓprium. Pau. de Ca. tenet cōtra in l. ff vnus. ī prī. ff. de pact.
¶ Hoc esset seruandum. Vide Barto. in l. reos. et quod ibi di xi. ff. eo.
✠ POMATES.
¶ Istam opinionē puto veram. Vide Ro. consi. cciv.
✠ POMATES.
¶ Sed in pacto pacisćti. Aduerte: quia Bar. hic tenere videt contrariū, cuius tenuit in l. ff vnus. ff. de pact. vbi vult, ꝙ imo alter socius posfit in totū agere. Sed certe opinio eius hic est verior: vt ꝓ Pau. de Ca. ff. d. l. ff vnus. licet ipse non faciat mentionem de Bar. hic. Et ex tex. hoc habes iferre, ꝙ regula l. ff socer. §. Lucius. ff. sol. matri. dolo facis. &c. non solū habeat locum quādo sum restituturus ei, a quo peto: sed ét alij a quo ille in id quod peto, habeat ea usam. qđ not. per doctrinam Barto. hic: licet circa hoc multæ difficultates a doct. moueātur vt inquit Imo Are. & Bestu. & eam præterea æquam appellat Alber. ff. d. l. ff vnus. ff. de pact. Quid aūt si eēt transactio: qa Bar. tūm loqtur in pacto: vide hic per Imol. cum quo trālit Bestu. et ad hoc vidē aliquid per Bestu. in l. ff rem. §. ff duo. ff. de noua. & Bart. in l. ff vnus. ff. de pact.
¶ Cogita. Vide per Pau. in d. l. ff vnus. in princ. ff. de pact.
¶ Octauo quęro. Vide quæ dixi post Imol. in l. non quocū que. §. qui Caiū. ff. de lega. j.
¶ In scripto exēplari legitur: sicut nec pceptiōe facta ab initio, &c. In veneto autem, sicut nec per cōtestationem factam contra vnum, nec ꝓcur. &c. Ale. Losæ.

a ¶Nono quæro. Vide Ange.& Imo.in l.si seruũ.§.nũc videamus.de ver.obl. Quid aũt de sciẽtia, an sciẽtia vnius noceat alteri.vide Bal. in l.j.C.ad Macedo. P. P A V. P.

b ¶Secũdo casu. Vide Com.cõsi.xxiiij.inci. testator filio iam nato.in j.& ij.colũ.

c ¶Vndecimo quęro. Cum Bart.concor. Pau.de cast.in l.mora rei.s̄.tit.j.

d ¶Duodecimo quęro. Adde Bart.in l.si insulam.in v.q.s̄.de verb.oblig.

e ¶Vt sic vnus. Vide ꝑ Imo.tenẽtẽ cõtrarium in l.pen.j.eod.

f ¶Noceat alteri. Et facit ad q.Bald.in l.falsus.ad fi.C.de fur. ꝙ si vnus ex reis credendi fuit expulsus, & debitor fuit coactus soluere Reipublicæ,an noceat alteri correo credendi in solutione.

g ¶Decimoquarto q̃ro.Et ista faciunt ad q.an exceptio litis pẽdẽtię ꝓsit alij correo debendi.Bal.ꝙ nõ,in l.fi.C.eo.per Bar.in l.iij.§.j.ij.colum.s̄.eo.titu.

contra quẽ facta est cessio, liberatus est
32 vt l.si is qui duos.de leg.ij. †Nono quę
a ro ᵃ de cõfessione:an confessio vnius al
teri prosit,vel noceat? Et circa reos debẽ
di dic,ꝙ vnius cõfessio põt alteri nocere,
quo ad interrumpendã præscriptionẽ:vt
C.eo.l.fi.ꝓdesse aũt nõ põt,sicut nec pe
titio,nec sententia cõdẽnatoria, vt supra
dictũ est.Circa reos credẽdi dic,aut vnus
ex reis exigit cõfessionem à reo debẽdi:
aut ipsi reo cõfessionẽ facit ad eius libera
tionẽ.Primo casu,si quidẽ in iudicio:alte
ri nocet.Cũ enĩ cõfessio habeat vim sen
tẽtiæ,vt s̄.de cõfes.l.j.appropriat sibi totũ
debitũ multo magis, quã per litis cõtest.
si extra iudiciũ,tunc alteri correo nihil p̃
iudicat:cũ talis confessio solã probationẽ
inducat:vt l.Publia.s̄.deposi.ĩ fi.ꝓdesse
tamen põt ad præscriptionẽ interrumpẽ
dam:vt s̄.eo.l.fi.Secũdo casu dico,ꝙ talis
confessi habet vim pacti de nõ petendo:
vt l.tale pactũ.in princ.s̄.de pact.& no.j.
de sol.l.si ex pluribꝰ.in prin.& ideo quæ
dixi in pacto,hic eodẽ modo dico. Deci
33 mo†quæro,de successione.Et hic est ad
uertendũ:aut vnus ex reis debendi succe
dit alteri correo:vel reus credendi alteri
correo credendi:& tũc neutra obligatio
extinguitur:sed in vnius ꝑsona,vtraq; o
bligatio durat:vt s̄.eo.l.si reus.& j.de fi
deiuss.l.generaliter.& l.si reus.& j.de sol.
l.si duo rei.Aut.creditor,q̃ solus erat,suc
cedit vni ex reis debẽdi:& de hoc est ca
sus in l.Vrãnius.j.de fideiusso.Ex qua colligit̃ talis distinctio:
aut illi rei debendi erant socij:& ab alio cui nõ est successum
põt solum pro parte peti:vt ibi patet.Aut nõ erãt socij:& tũc
ab alio correo de rigore põt creditor petere solidũ debitũ: vt
ibidẽ patet in tex.Aut quęris de æquitate inspecto obstaculo
exceptionis:& tunc aut fuerũt constituti duo rei ex causa one
rosa,q̃a fuit eis mutuatũ:aut ex causa lucratiua,q̃a ex mera li
beralitate ꝓmiserũt,vt duo rei.Primo casu,aut ad correũ, cui
creditor succedit,ꝑuenit pecunia mutuata ĩ totũ,vel in partẽ:
& eatenus creditor agẽs exceptione repellit̃ has regulas:pri
mo q̃a pro ea parte nõ põt cedere actionem contra seipsum:
ergo &c.vt l.Stichũ.§.penul.j.de sol.& no.gl.in d.l.Vrãnius.
Secũdo,q̃a si exegisset,tenet̃ illi ex actio.ꝑ parte illã:vt no.C.
eo.l.j.& dixi s̄.eo.l.reos.vnde dolo facit,q̃a petit,&c.Si vero
ad illum reum,qui successit,nil ꝑuenit:tũc in illa parte obstat
exceptio:cũ causa dandæ exceptionis nõ subsit.Secundo ca
b su,ᵇ q̃n ex mera causa lucratiua:idẽ,q̃a in nulla ꝑte exceptione
repellitur,cũ nulla causa dãdæ exceptionis subsit:vt l.in lege
Falcidia hoc esse seruandũ.ad leg.Falcid.Idẽ puto,si vnus ex
pluribus reis debendi successit creditori,qui solus erat.Nã in
modo petẽdi ab altero idẽ iuris est,quod supra dixi.Aut vnus
reus debẽdi,qui solus erat,successit vni correorũ credendi:&
tunc idem quasi:quia tunc alter correus potest ab eo petere
partem,si sunt socij:vel si nõ sunt socij,petat ab eo partẽ,quæ
ab eo profecta est.Vel si ex mera liberalitate fuerũt constitu
ti duo rei credendi.alter potest totum petere:arg.eorum quæ
dicta sunt.& s̄.solu.mat.l.si socer.in prin.Idem si vnus reorũ
credendi successit reo debendi,qui solus erat,eadem ratione.
Aut vnus vnus ex pluribus reorum credendi successit vni ex
pluribus reis debendi vel ecõtra:& tũc quid iuris sit,habes ex
prædictis. Sed circa hoc posset dubitari, nõne successio pro
solutione est:vt j.de fideius.l.si debitori creditor.& l.Stichũ.§.
aliquando.j.de solutio.sed per solutionẽ vnius,vterq; liberat̃,
vt dictum est,ergo &c.Sol.patet ex his quæ dixi in l.si his q
pro emptore.in penul.q.s̄.de vsuca.& tangit̃ per gl.in d.l.si so
34 cer.s̄.solut.matri.& in d.l.Vrãnius. Vndecimo†quæro ᶜ de
c mora,an mora vnius alteri prosit,vel noceat? Et primo videa
mus de reis debendi.& circa hoc est magna dissentio in glo.
Nam in l.mora.§.fina.s̄.de vsur.dicit,quod non nocet. C.e.l.
fi.j.e.ti.l.pen.videt̃ dicere cõtra.& quælibet earũ gloss.variat.
Vnde dic,aut quæris vtrum mora vnius alteri noceat quo ad
impediendũ cursum præscriptiõis cõtra creditorem,& nocet
sicut si vtriq; facta esset interpellatio:vt C.eod.l.fi.Aut quæ
ris vtrum noceat quo ad hoc vt quilibet teneatur de interitu
vel ad vsuras:& tunc aut sunt socij:& nocet.infra eo.l.penul.
Aut non sunt socij:& non nocet:vt l.mora.§.fi.s̄.de vsur.Ita
tenet gl.in l.vnicuiq;.j.de regu.iur.alias est §.in l.in condẽna
tiõe.Idem tenet Dy.extra de re.iur.in c.mora.in fi.lib.vj.Ra
tio potest esse:quia sicut pactum vnius prodest alteri, ita no
35 cet. Sed iuxta prædicta†quæro,quid econtra, creditor fuit
in mora recipiendi quo ad vnũ ex reis debẽdi, qui ponamus,
obtulit pecuniã debitã,quæ postea perempta est.an alteri hoc
prosit? Credo ꝙ sic indistinctè:q̃a quolibet alio extraneo of
ferente prodesset vt C.de capti.& postli.reuer.l.cũ & postli
minij.& j.de solu.l.qui decem.§.si cũ mihi Stichũ.ibi, quẽad
36 modũ,&c.facit quod no.C.de sol.l.obsignatione.Est etiã†vi
dendũ circa reos credendi,an vnius mora in recipiendo alteri
noceat.Et dico q̃d sic indistinctè. Cùm enim quilibet possit
solutionẽ recipere,vt l.si vnus.in princ.s̄.de pact.& l.si rẽ.§.si
duo.j.de noua.& mora eius qui potest solutionẽ recipere,no
ceat ei,ad quem res pertinet,posito ꝙ nullũ ius habeat in re,
sed sit nudus minister,vt l.si ꝑ te.C.de vsu.& de act.& obli.l.
37 traiectitiæ.in prin.ergo multò magis in casu nostro. Sed†q̃d
si mora facta est vni ex reis credendi,vtrũ alteri prosit? Et cõ
stat ꝙ sic quo ad interrumpendã ꝑscriptionẽ:vt C.eo.l.fi.Idẽ
credo quo ad perpetuandã actionẽ,vt reus teneatur de interi
tu:quia idẽ esset in quolibet extraneo ĩterpellãte:vt s̄.de vsur.
l.si quis solutioni.& q̃d no.s̄.de verb.obli.l.si seruum.§.nũc vi
38 deamus.Itẽ iuxta†prædicta quæro:pone ꝙ Primo creditor
fuit in mora vno ex duobus reis offerẽte.Scđo creditor inter
pellauit alium reum,qui nõ obtulit:an ꝑ hoc videatur pur
gata mora creditoris.Quo ad primũ dico ꝙ nõ:vt l.mora.s̄.de
39 ver.obl. Duodecimò†quæro,ᵈ de culpa:an culpa vnius alte
d ri noceat.Circa q̃d dic:aut duo rei cõstituitur in cõtractu cu
ius obligatio cõmittit̃ ratione culpæ ad interesse:& tũc vnius
e culpa alteri nocet,vt sic vnꝰ ᵉ ex facto alterius teneat̃:vt C.lo
ca.l.si diuersa.& s̄.loc.l.cũ apparebit.& s̄.e.l.eandẽ.Si autẽ cõ
stituũtur duo rei ad aliquã speciem:ad quã statim cõmittitur
obligatio sed ratione culpę perpetuet̃ quia de interitu tenet̃:
& tũc dic idẽ q̃d supra dictũ est in mora:vt l.peñ.j.eo.& ibi est
casus scđm vnã lect.Prædicta vera,nisi culpa esset cõmissa in
his,de quibus s̄.specialiter dictum est: quia tunc dic vt dixi s̄.
40 Sed an†culpa vnius ex reis credẽdi noceat alteri ᶠ? Respon
f deo,in acquirẽdo,hoc est,in faciendo cõmitti stipulationẽ no
cet si socij sunt:vt l.si duos.s̄.si quis cau.In alijs dic vt dictum
41 est s̄.de pacto & mora. †Decimotertio quero de rescissiõe,
vtrũ recissio facta in persona vnius,cũ omnes essent liberati,
ista liberatio in persona vnius rescindat̃,an alteri noceat.Dic
aut liberatio rescinditur in persona eius cui principaliter est fa
cta,& alteri nocet:vt s̄.ad Velle.l.si pro vno.& de his quæ in
frau.credi.l.fi.circa prin.Idem si ab initio in eius,persona ipso
iure nõ valuit:vt l.si sponsus.§.j.de do.inter virũ & vxo.Præ
dicta puto vera,nisi ille actus per quẽ liberatio contingit, do
lo creditoris intercesserit ar.j.de fideius.l.si Titius.j.de sol.l.q
res.in prin.Si vero rescisio cõtingit in persona eius,ad quem
liberatio porrigit̃ per quandam cõsequentiam:& tunc alteri
non noceret:vt d.l.si sponsus.§.j.de libe.lega.l.si qui duos.&
ibi no.Sic debet intelligi de do.causa mor.l.senatus.§.si duo
g bus & quod ibi no.Decimoquarto ᵍ & vltimo,†quęro gene
42 raliter de qualibet exceptione:vtrum exceptio cõpetens vni
ex duobus reis debendi porrigatur ad alium.de exceptioni
bus loquor,de quibus supra dictum nõ est specialiter. Et dic
aut excepsio est mere ꝑsonalis.& ad aliũ nõ porrigit̃ sicut nec
ad fideiussorẽ:vt l.exceptiones.de exce.cum si.Aut sunt aliæ
exceptiones,quæ ad fideiussorẽ porrigunt̃:& tunc aut quæsi
tus color:quia in veritate fideiussor erat,& non vt correus:et
ad eum porrigit̃:vt l.sed Iulianus.§.j.s̄.ad Mace.Aut non fuit
color quæsitus:& tunc aut erant socij:& vnius exceptio por
rigitur ad alium:vt s̄.eod.l.si duo rei. Aut non erant socij:&
tunc si quidẽ obligauerunt se ex causa onerosa qui mutuo ac
ceperunt:& tunc eatenus competit exceptio alteri,quatenus
ad eum

ad eum cui exceptio sine dubio cõpetit,peruenit de pecunia: vt
dicta l.sed Iulianus.§.item si duos.ad Maced. Si verò obligaue
runt se ex mera liberalitate: & tunc exceptio vni cõpetens non
prodest alteri, si non sunt socij: vt dicta l.si duo.s̄.eodem l.si ex
duobus.§.j.s̄.eodem.

1 ☞*Nominatim fieri dicitur etiam quod fit nomine appellatiuo.*
2 *Nominati per relatiuum quis uel qui,non uidentur nominati nominibus proprijs.*

SIue à certis.
Hæredes in dubio videntur pro portionibus hæreditarijs grauati.
hoc dicit. Oppo.de l.Turpia.§.fi.s̄.de lega.j.& l.non
nunquã.s̄.ad Trebel.Glo.dicit,ꝙ nominatim potest intelligi no
mine proprio:& sic intelliguntur cõtraria.Item nominatim po
1 test intelligi nomine appellatiuo:vt hic.Et tene mẽti,†quia no
minatim dicitur fieri etiã nomine appellatiuo. Facit s̄.de libe.&
posthu.l.Titius testamento.in prin. Item opp.ꝙ quilibet vi
detur grauatus insolidum:vt l.si ex toto.§.j.s̄.de lega.j.Sol.dicũt
quidam ꝙ ibi testator expresit, sed diuinare est. Alij ꝙ ibi ver
bum dato,bis fuit expressum,& sic duæ fuerunt orationes.quod
nõ placet:quia tũc quilibet teneretur ad diuersa decẽ,nec essent
duo rei:vt s̄.eo.l.ij.& ibi dixi in prima quæstione. Alij dicũnt,&
ista est vera,quòd ibi alternatiuè:hic copulatiuè. Item oppo.s̄.
eo.l.eandem.in princ.vbi etiam copulatiuè.Sol.ibi testator hoc
expresit secũdum verã opi. Vltimò aduerte gl.hic in fi.quæ
dicit,si testator dicit duos hæredes, quos primò nominaui,&c.
2 videtur eos nominare nominibus appellatiuis:& sic† nominati
per relatiuum quis vel qui, non videntur nominati nominibus
proprijs.quod est verum:vt l.si pater filio.s̄.de vulg.& pupil.li
cet Cy.& vltramontani contra:vt no.in l.fin.C.de impu.& alijs
sub. per l.Lucius.§.Lucius.de leg.ij.Sed illa non obstat,vt ibi di
xi.Item scias ꝙ glos.quæ est s̄.de sta.lib.l.si quis testamẽto.facit
differentiam,vtrum nominetur pars hæredum,an omnis hæres:
quod est contra hanc legem.sed pro illa facit l.turpia.§.fina.s̄.de
leg.j.Sed dic vt ibi ꝑ gl.& plenius ibi dixi: & de quibusdam ibi
quæsiui,quæ videre potes,si vis.

EX duobus reis.
Factum vnius ex reis debẽdi nocet alteri.hoc dicit. Op
po.de l.mora.§.fina.s̄.de vsur. Plures sunt opi. vna Pla.
non est vera.Breuiter hic sunt socij:ibi non.& glo.videtur tene
re eam in l.in condemnatione.§.vnicuiq;.j.de reg.iur.Dy.in ca.
mora.circa finem.de reg.iur.lib.vj. Oppo.de l.fina.C.eo. Sol.
a quantum ad interruptionem ᵃ præscriptionis,factum vnius no
cet alij:quantum ad alia nõ,nisi cum distinctione,aut sunt socij:
& nocet,vt hic.aut non sunt socij:& non nocet:vt l.mora.in fi.
s̄.de vsur.Et ratio est interruptio præscriptionis: quia tractatur
in præscriptione de lucro captãdo,cum iniuria alterius:vt l.si is
cui.§.j.& l.si quis vxo.§.pe.& quod ibi not.j.de furt.& quando
sunt socij quo ad alia nocet:& tunc ratio est: quia sententia lata
pro vno,prodest alij:vt l.si duo.s̄.de arbi.& l.eandẽ.s̄.eo.& ideo
cum commodum habeant,incommodum habere debent. Facit
quod plenè dixi in l.duobus.s̄.eo.

1 ☞*Diuersitas quæ sit,quæ impediat constitutionem duorum reorum.*
2 *Plures si fecerunt pacem cum pluribus,& promiserunt se inuicem non offendere sub pœna,& unus offendatur:an omnes ex parte offensi poßint agere insolidum tanquàm correi,& omnes ex parte offendentis teneantur insolidum.*
3 *Si plures ex delicto tenentur ciuiliter,non sunt correi.*
4 *Plures qui tenentur ex quasi maleficio non sunt propriè & uerè duo rei.*
5 *Pater & filius in obligatione ex causa peculij profectitij,quòd non sint duo rei.*
6 *Plures rei debendi dicuntur,quando plures insolidum debent idem uerè uel fictè ex una eademq; causa principaliter,& ex uoluntate.*
7 *Plures rei credendi sunt,quando pluribus insolidum debetur idem uerè,uel fictè,ex una eademq; causa principaliter,& ex uoluntate.*

CVm duo.
Si persona vnius ex correis debendi ab obligatione eximitur, obligatione
remanente alter non liberatur,& potest illi obligationi
fideiussor accedere.hoc dicit. Oppo.& videtur,quòd per de
portationem non liberetur,imò remanet obligatus naturaliter:
quia retinet ea,quæ sunt iuris gentium:vt l.quidam.j.de pœ.Ti
more huius contrarij sunt glos. contrariæ.hæc glos. dubitat,nec
se firmat: sed in l.vbicunque.infra,de fideiusso.tenet,quòd rema
net obligatus naturaliter.Sed in l.si debitori.eo.tit.tenet,ꝙ nullo
modo remanet obligatus.In l.j.C.de fideius.tenet quòd vtraque
obligatio remanet, sed obstat exceptio. Et dic quòd est veri
tas, quòd omnino est liberatus, non quòd tollatur obligatio,
sed transfunditur in fiscũ:quia succedit:vt a
gl.dicit in l.si debitori.j.de fideiusso. Casus
est in l.quoties.in fi.j.de noua.quia si con
tingeret deportatũ obligari naturaliter,tũc
sequeretur ꝙ nouaretur prima obligatio,
prout gl.ibi innuit,& male:quia cõtra illũ
tex.Et illud est bonũ scire,pro exbannitis,quorum bona omnia
publicantur.Opp.hic dicitur,ꝙ potest fideiussor accedere,cõtra
l.si debitori.j.de fideiusso. Aut accedit obligationi,qua tenetur
deportatus:& non possumus,quia nulla est.Aut pro obligatio
ne illa simpliciter:& tunc quia non est extincta, potest fideius
1 sor accedere.†Primo,quæro gratia huius,quæ diuersitas impe
diat constitutionem duorũ reorũ? Circa quod dico,ꝙ q̃nq; est di
uersitas obligationis contractę tempore:quia vnus obligatur vl'
obligat vno tempore,alius alio:& tunc aut est diuersitas modici
tp̃is:& nõ impeditur constitutio duorũ reorũ:vt l.duos.§.fi.s̄.eo.
Aut interuenit interuallũ longũ:& tunc aut fuerunt duo simul
interrogati:vel simul interrogauerunt,& vnus statim,alter ex in
teruallo respondet,vel alteri ex interuallo responsum est: & vi
tiatur constitutio duorum reorum debendi,& credendi: vt l.si
ex duobus in princ.s̄.eo.Aut separatim quilibet fuit interroga
tus,& quilibet interrogauit:& sic separatim est rñsum ex inter
uallo respectu obligatiõis præcedẽtis,sed incontinenti respectu
factæ interrogationis:& tũc aut in sequẽti obligatione fuit habi
ta mentio primæ,vel expresse hoc actũ ꝙ essent duo rei: & non
impeditur constitutio duorũ reorum:vt l.iij.in prin.s̄.eo.facit de
sol.l.Modestinus. Aut in secunda obligatione non fuit facta
mentio primæ:& non erunt duo rei:vt Insti.eod.§.j. Quandoq;
est diuersitas in obligationis forma:vt puta, ego emi,& ex cau
sa emptionis promisi pretiũ,alius promisit idẽ pretiũ per stipu
lationẽ cũ ipse nõ emeret.tunc vitiatur cõstitutio duorũ reorũ:
quia omnes leges,quæ de duobus reis loquuntur, dicunt quod
constituuntur eodem cõtractu,vel stipulatione,vel alio modo:
vt l.j.& ij.&.l.eandẽ.in prin.s̄.eo.& probatur de in rem ver. l.si
pro patre.§.fi.vbi pater,qui obligatur ꝙ iussu,& filius qui obliga
tur mutuo,non dicuntur duo rei.Hoc etiã patet in principali, &
fideiussore,qui non sunt duo rei,vt dictũ est:quia diuersis obli
gationibus tenentur.Præterea,ex diuersitate formæ obligãdi in
ducitur diuersitas causę:vt patet in exẽplo præmisso: sed diuersi
tas causę impedit constitutionem duorum reorum,vt statim di
cam,ergo &c.Non obstat l.reos.s̄.eo.vbi dicit,diuersis actioni
bus:quia expone vt consueuit ibi dici,& j.dicam.Quandoq; est
diuersitas in obligationis substantia,quia licet eadem forma pro
mittant,vnus obligatur naturaliter,& ciuiliter, alter naturaliter
tantũ:& tunc non impeditur cõstitutio duorũ reorum:vt l.si ex
duobus.§.j.s̄.eod.Quandoq; est diuersitas in obligationis causa:
quia licet eadem quantitas sit promissa,tamen causa obligatiõis
aliter respicit vnũ, aliter aliũ:& vitiatur constitutio duorũ reorũ:
vt s̄.de interro.act.l.qui seruũ.& ibi glo.magna.& s̄.eo.l.si id q̃d.
prout loquitur ibi in dote.Quandoq; est diuersitas in re, quæ in
obligationem deducitur: & tunc vitiatur cõstitutio:vt l.si id ꝙ.
s̄.eod.Quandoq; est diuersitas in obligationis qualitate: & hic
est aduertendum,aut talis diuersitas superuenit post constitutio
nem reorum iam factam:& non vitiatur:vt l.eandem.§.sed si q̃s.
ij.responso.s̄.eodem.Aut ista diuersitas fuit ab initio:& tunc aut
est impossibile talẽ diuersitatem reduci ad paritatem: & vitiat̃
constitutio duorum reorum:vt d.§.sed si quis.j.respon. Aut põt
reduci ad paritatem:vt si est diuersitas temporis,vel conditionis,
vel loci.Nam in quolibet prædictorum possibile est venire tem
pus,quo vterq; æqualiter teneatur: & non vitiatur constitutio
duorum reorum:vt l.ex duobus.in prin.& l.eandem.§.fi.s̄.eod.
Insti.eodẽ.§.fi.Et si dices, quę est ratio,ꝙ istę diuersitates impe
diunt cõstitutionẽ duorũ reorum? Respon.licet obligatio duorũ
reorũ in veritate sint plures obligationes,vt l.eandem.in fin.s̄.e.
& l.reos.in princ.ibi:diuersis actionibus.& l.si reus.s̄.eodem.&
de fideius.l.generaliter.& l.si reus.& Insti.eo.§.j.tamen lex vult
ꝙ habeat tantum effectũ vnius obligationis:vt Insti.eod.§.j.su
pra eo.l.iij.§.fi.de solu.l.qui hominẽ.& ideo quia loco vnius ha
betur talis diuersitas,quę ad paritatem non potest reduci, non
admittitur:quia quãdo esset tanta diuersitas,ius nõ posset finge
re quod loco vnius haberentur:vt supra eodem.l.nemo.Sed pos
set dici,diuersitas qualitatis in diem,vel conditionem, vitiat sti

a ¶Ad interruptionẽ. Vide aliquos casus enumeratos ꝑ Bart. ĩ l.si cõstãte.in vij.q.s̄.sol.matri.& adde hic ad Bar.ĩ l.cũ q̃s.§.si q̃s ꝓ reo.j.de so.

a ¶ Secundo quæro. Et de hac qō. vide Bar. in repe. authen. hoc ita. C. eo. & in l. ope. §. de ope. lib. & Bal. in l. ij. C. de lib. & eo. libe. circa mediū. & Ang. ſ. l. ſi ſeruus. §. ſi pluriū. §. quis cau. & vide Bar. & ꝙ ibi dixi ſ. l. ſi id ꝙ. §. eod. & ibi Pau. de Caſt. adde Bal. cōſi. a ccxxj. ij. vol.

b ¶ Tertio dico. Oſa vſq; ī fi. ponit Bart. in d. auth. hoc ita. in repeti.

c ¶ Quarto quæro. Qñ plures ſunt obligati ex quaſi maleficio, an ſint correi, dic ꝙ nō. ꝙ ſequit̄ in l. j. C. de cōdic. furti. & Bal. ī l. j. in j. col. C. ſi plures vna ſen. Sed pone, ſtatutū imponit pœnā hoc modo videlicet, imponimus pœnā Capitaneo, & antianis in cētū. dicit Bald. poſt Cy. in auth. eā quæ ſit cū monacho. C. de epiſ. & cle. ꝙ quilibet habet pro dimidia tantū. Sed qd in obligatione in ſentētia ex maleficio, vide Bal. in l. j. in j. col. C. ſi plures vna ſententia.

pulationē: vt §. tit. j. l. j. §. ſi quis ſimpliciter. Quare non vitiat conſtitutionē duorū reorum? Rñdeo: quia ibi loquitur in ſtipulatione, quę eſt vna ſecundū veritatē, & ſecundū fictionē: vnde diuerſas qualitates nō recipit: arg. §. de vſuca. l. eū quī ædes. hic ſunt plures obligationes vere, licet vna in effectu: & ideo potes diuerſas qualitates recipere: vt l. rerū miſtura. §. fi. de vſuca. †Secundo quęro: [a] plures fecerunt pacē cum pluribus, & promiſerunt quilibet inſolidū ſe inuicē non offendere ſub pœna mille: vnus fuit offenſus: an oēs ex illa parte poſſint agere inſolidū tanq; correi credendi? & an omnes ex parte offendentis teneantur inſolidū, vt rei debendi? Vidi quoſdā, quī ſe reputant multa ſcire, tenere ꝙ ſic. ſed hoc falſum eſt. Nā prout in obligatione venit non offendere, cohęret perſonę cuiuslibet ſtipulantis, & promittentis. Alia enim eſt offenſa in perſona vnius, alia in perſona alterius: & ſic nō ſunt duo rei actiue & paſsiue: qa eſt diuerſitas in re: vt d. l. ſi id. ꝙ §. eo. Si vero iſtā obligationē recipiamus, prout continet pœnā: tunc idem, quia reſultat diuerſitas cauſæ. Nā ei qui eſt offenſus, debeō dicta pœna ſuo noīe, & ſuæ offenſionis nomine. Alīs vero debereō noīe offenſionis alienę, ſeu alieno nomine: & ſic vitiaō cōſtitutio reorū: vt dicta l. ſi id qđ. in exēplo de dote: ꝙ eſt verū, qñ ille prouincialis nō eſt correus alīs: ſed alīs, ſi ſunt plures, & obligatio pœnalis ex vna offenſa eſſet cuilibet.

b & à quolibet facta inſolidū: vñ poſſent eſſe correi inter ſe: quia non reſultat diuerſitas cauſæ. Nā quilibet, vel cuilibet debetur ex offenſa aliena. Tertio dico, [b] quod ſi pœnalis ſtipulatio fuit ſimpliciter adiecta, quod intelligatur ſecundum naturam præcedentis ſtipulationis. vt quilibet videatur promiſiſſe pœnam pro ſua offenſa tantum, & cuilibet videatur eſſe promiſſum pro offenſa facta in perſona ſua tantum: argu. de vſuris. lege ſi ſtipulatus. & de lega. primo. l. ſi legati ſeruī nomine. de dam. infect. l. damni infectī quidam. ſupra. de verbo. obl. l. inter ſtipulātem. in prin. cū gl. ſua. Si vero in ſtipulatione fuerit expreſſum, ꝙ pro vna offenſa ſit pœna promiſſa cuilibet inſolidū actiue, & paſsiue: tūc dico ꝙ non ſunt correi, per ea quæ dicta ſunt: & de rigore vno ſoluente, alius remanet obligatus: & ſi vni ſoluatur, alteri remanet actio: ſed de æquitate obſtat exceptio: vt l. ſi id ꝙ

3 in fi. §. eodem. †Tertio quæro, plures ex delicto tenentur inſolidum ciuiliter, an ſint correi? Breuiter reſpondeo ꝙ nō: quia nō tenētur ad idem numero, licet teneantur ex eadē cauſa. ꝙ apparet ex eo ꝙ vnius ſolutio nō liberat alīū: vt l. ſi quis id ꝙ. §. fi. §. de iuriſdi. om. iud. & l. itē Mela. §. ſi plures. ad leg. Aquil. C. de condi. fur. l. j. & ideo nō pōt dici vna obligatio in effectu: ꝙ requirit natura correorū. Item ſententia lata pro vno, prodeſt alteri regu-

4 lariter: vt l. denunciaſſe. §. fi. de adul. †Quarto quæro, [c] quid ſi

c plures tenētur ex quaſi maleficio, an ſint correi? & iſtud eſt dubium. Videtur ꝙ nō, ſed quilibet teneatur pro parte: vt l. fi. §. plures. & ibi no. nau. cau. ſta. & no. per gl. Inſti. de ob. quæ ex quaſi delic. §. fi. In contrariū videtur. ff. de his qui deie. vel effu. l. j. in fi. & l. ſequenti. & ſequē. ꝙ no. ſ. de act. & oblig. l. ex maleficijs. §. is quoq; ex cuius. in vlt. gl. §. quid dicemus? Dico, ꝙ nō ſunt proprie & vere duo rei, ſed quodammodo ſicut plures tutores erunt quaſi duo rei, licet non per omnia: vt dixi. ſ. in l. eadem. vj. q. Qđ apparet: quia ſicut illi tenētur inſolidū ex quadam neceſsitate legali: ita iſti ex quaſi maleficio. vt d. l. j. in fi. de his qui deie. Item ſicut inter illos eſt beneficiū ordinis, vt prius conueniatur gerens, quā nō gerens: ita inter iſtos, qui tenentur ex quaſi maleficio, vt prius conueniatur faciens quā alīj. vt l. ſi vero plures. §. interdū. de his qui deie. vel effu. & no. eod. titu. l. ij. Item ſicut inter illos vnus ſoluens habet contra alios beneficium vtilis actionis: ita inter iſtos: vt l. ij. de his qui deie. vel effu. Item ſicut inter illos eſt beneficium diuiſionis: ita inter iſtos, eadem ratione. Ita intelligi debet d. l. fi. licet noſtri doc. hoc non declarauerint. Item apparet quod vnius ſolutio liberat alios: vt d. l. j. in fin. cum l. ſequen.

5 †Quinto quæro, filius acquiſiuit obligationem ex cauſa peculij profectitij: & ſic etiam hodie acquiritur patri, licet apud filium remaneat naturalis: vtrum pater & filius erunt duo rei credendi? Et videtur quod ſic: quia quamcūq; apud vnum ſit ciuilis, apud alium naturalis: ſi tamē ad idem ex eadē cauſa, non impeditur cō ſtitutio duorū reorū: vt l. ſi ex duobus. §. j. §. e. & hoc tenet gl. §. de condi. inde. l. frater à fratre. in prima gl. magna. Pro hoc videtur tex. §. de pac. l. ſi vnus. in prin. Cōtrarium credo ꝙ non ſunt correi. Primo, quia hic eſt diuerſitas in cauſa. Nam filio debetur ex ſuo contractu, patri ex diſpoſitione legali. Præterea, ſi eſſent correi, debitor poſſet ſoluere filio etiam patre prohibente, argu. l. vero procuratori. §. j. de ſolu. & l. aliud. ſed filio non poſſet ſolui patre vetente, vt l. quod ſeruus. §. depo. & j. de ſolu. l. ſi quis ſeruo. ergo. &c. Præterea, quia pactum filij, vel iuſiurandum ab eo delatum patri, non nocet. §. de pact. l. contra iur. §. fin. & l. quantomagis. de iureiu. cum ſimi. quod ſecus eſt in duobus reis, vt j. dicam. Non obſtat gloſſ. l. frater à fratre. quia ibi eſt dictio quaſi, quę eſt nota. improprietatis. Idem dico in l. ſi vnus. filius & pater æquiparentur duobus reis credendi: quia vtricq; poteſt ſolui ante prohibitionem patris, non tamen ſunt duo rei: ſed magis eos æquiparo cedenti & ceſsionario: vt l. iij. C. de noua. Sexto & vltimo concludo circa præmiſſa duas regulas. Prima eſt, †quod plu-

6 res rei debendi ſunt quando plures inſolidum debent idem vere vel ficte ex vna eademq; cauſa principaliter. & ex voluntate. Expone iſtam regulam: plures inſolidum, dixi: quia ſecus ſi pro patre: vt l. reos. §. cum in tabulis. ſupra eodem. & C. eodem. authē. hoc ita. Idem, dixi: quia ſecus ſi diuerſum. Vere, vel ficte, dixi: propter ea quæ dixi ſupra eodem l. nemo eſt qui neſciat. Ex vna eademq; cauſa, dixi: propter ea quæ dixi ſupra eadem l. in ſecunda quæſtione principali. Principaliter, dixi: quia ſecus in acceſſorijs. vt dixi ſupra eodem. l. eandem. in quinta quæſtione. Ex voluntate, ideo dixi: quia ſi ex neceſsitate, non ſunt proprie duo rei, vt plures tutores: & dixi ſupra eodem. l. eandem. in vj. quæſtione vel plures ex quaſi maleficio: vt hac eadem. l. in quarta quę

7 ſtione. vel ex natura rei: quia indiuidua, vt dixi ſupra eodem. l. ij. in tertia quæſtione. †Secunda regula eſt, quod plures rei credendi ſunt, quando pluribus inſolidum debetur idem vere, vel ficte, ex vna eademq; cauſa principaliter, & ex voluntate. Principaliter, dixi: quia ſecus ſi vni principaliter, alij ex conſequentia vt dixi hac l. in prima ſecunda & quinta quæſtione. Cætera verba ſunt expoſita ſupra. Et hanc materiam, qualiter conſtituuntur duo rei, habes expeditam inter has leges, videlicet ſupra eodem. lege ſecunda. & lege nemo eſt qui neſciat. & lege eandem. & hac lege.

De ſtipulatione ſeruorum. *Rubrica.*

1 ☞ *Procurator debet ſtipulari ſibi procuratorio nomine domini, non domino.*
2 *Tutor vel curator quando ſtipulantur, qualiter concipiant ſtipulationem. remiſſiuè.*
3 *Hic titulus, qui loquitur in ſeruo, habet locum in monacho ſtipulante ſibi, vel monaſterio.*

LEX I.

CVm ſeruus ſtipulatur.

Opponitur infra eodem. lege ſecunda. & lege ſeruus communis Mæuij. Gloſſa dicit, quod hic eſt regulare. fallit ibi. & in alijs caſibus hic nota.

1 & in quolibet eorum ratio videbitur. †Quæro, an ſit differentia ſi procurator ſti pularetur ſibi, vel domino? Et quidam quod ſi ſtipulatur domino, idem eſt, ac ſi ſtipularetur extraneo: ſed ſi ſibi procuratorio nomine, valet. & vide gloſſam. Iſtam gloſſam non tenui vobis ſimpliciter: quia etiam ad hoc vt actio quæratur ſibi, eſt neceſſe quod verba conferantur in perſonam ipſius: vt dixi: in lege ſtipulatio iſta. §. ſi quis inſulam. de verborum obligationibus. & dic vt ibi dixi.

2 †Quæro quid de tutore, & curatore? Dic vt in glo. & benetamen plene d. §. ſi quis inſulam. dixi. & iſtam gloſſam reuocatis.

3 †Vltimo ad oſtendendam vtilitatem huius materiæ, idem dico in

a in monacho [a] ſtipulante ſibi, vel monaſterio, quod hic titulus di

b cit in ſeruo [b]: arg. eius quod not. §. de acquir. poſ. l. cum hæredes. §. fina. & quod ibi dixi.

Si ſeruus tuus.

Stipulatio inutilis non tollit domino rei vendicationem. h. d. Opp. de l. ij. ſupra, ſi certum petatur. Sol. hic in ſtipulatione inutili: ibi in ſtipulatione vtili.

1 ☞ *An per ſequentem ſtipulationem tollatur obligatio nata ex numeratione.*

Si ſeruus communis meus.

Stipulatio facta vni, nō tollit certi condictionem ex mutuo alteri acquiſitam. hoc dicit.

Oppo. de l. ſi ita fuero ſtipulatus. & l. cum enim. j. de noua. Sol. ibi fuit ſtipulatus ille, qui mutuauit: hic alius: vt vidiſtis in. l. qui Romæ. §. Chryſogonus. Quæro, quare vterq; non poteſt petere. Et ratio eſt, ne teneatur ſoluere vterq; : quia bona fides non patitur: vt l. qui bis. §. de verbo. obliga. Sed quæro, quæ eſt ratio quare magis datur actio illi, cuius nomine fuit mutuata? Dic ra-

1 tionem, per l. bona fides. §. depo. & doc. allegant iſtū. §. An † per ſequentem ſtipulationem tollatur obligatio nata ex numeratione? quod dic plenè, vt §. ſi cer. peta. l. certi condictio. §. quoniam. & plenè per Cy. C. ſi cer. peta. l. ij.

Communis ſeruus.

Quod vni ex dominis non acquiritur, alteri quæritur, cui ſolidum quæri poteſt. h. d. Oppo. de l. ſi plures. §. de pact. Gloſ. quæ eſt hic, non ſoluit iſta contraria, ſed tangit. & vide eā, quæ incipit: ſubaudi, quo ad quid, & quo ad quid non. Et quid ſit iſtud dicere, ponit Dy. Solu. Dic latius: Quandoque habetur reſpectus ad ſubſtantiam perſonæ: & tunc tantum poteſt ſuſtinere perſonam vnius: vt l. ſi plures. §. de pact. Aut habetur reſpectus ad officium: & tunc aut ſunt officia repugnantia: & non poteſt vicem plurium perſonarum ſuſtinere: vt l. quiſquis. de poſtulan. l. nemo. de aſſeſſo. Aut non ſunt officia repugnantia: & poteſt: vt l. ij. §. de adop. Oppo. de l. proinde. §. ſi ſeruus communis. j. eo. Solue vt ibi in gloſſa.

1 ☞ *Stipulatio alternatiua, quando vterque eſt capax, eſt in totum inutilis. & hodie hoc corrigitur.*
2 *Adiectio fit per vel. ſicut per aut.*
3 *Seruus quando ſtipulatur domino, & vſusfructuario, vſusfructuarius eſt adiectus ſtipulationi.*
4 *Dicta hic in ſeruo fructuario, habent locum in monacho unius monaſterij poſito ad regimen alterius eccleſiæ.*

Si fructuarius.

Alternatiua inter perſonas, quibus æqualiter poteſt quæri, vitiat ſtipulationem: ſed ſi alteri tantum poteſt quæri, alius habebit vt adiectus. h. d. Ad euidētiam debetis ſcire, ꝙ ſeruus fructuarius quærit fructuario ex re fructuarij, & opera ſua: dño verò ſuo poteſt

2 ex quacunq; cauſa quærere. †Quæro, vtrū ſtipulatio alterna tiua ſit inutilis totaliter. Glo. variat hic. Tu tene ꝙ eſt inutilis totaliter. Et eſt ratio: quia vterq; eſt capax obligationis in primo caſu §. vt hic dicit tex. prout eſt litera affirmatiua potuiſſet, quæ eſt vera: & hoc tenet glo. j. eo. l. ſi ex re. in princ. Dy. & hic. Item not. ꝙ hic hodie corrigitur: vt dicam j. eo. l. item ſi ſeruus. in fine.

2 †Item no. ꝙ adiectio fit per vel: ſicut per aut. † Item not. ꝙ

3 vſufructuarius eſt adiectus, licet ſit primò nominatus: arg. contra. ſol. ma. l. Caius. in fi. vbi dixi. & §. tit. ij. l. eū qui ita. §. qui ſibi.

4 †Vltimò not. ꝙ omnia quæ dicuntur in ſeruo fructuario, puto quod habeant locum in monacho monaſterij vnius poſito ad regimen alicuius eccleſiæ: vt illi eccleſiæ quærat ex re, vel opera ſua: monaſterio verò proprio quærat alijs caſibus.

Cum ſeruus communis.

[c] Si ſtipulatio principalis conferatur in perſonam vnius pœnalis in perſonam alterius: prima per pœnalem nō nouatur ipſo iure, ſed ope exceptionis perimit̄. h. d.

Oppo. de l. obligationum ferè. §. fina. & l. ita ſtipulatus. in fine ſupra, de verborum obliga. Sol. dicit glo. ibi quando in perſonam vnius: hic quādo in perſonā diuerſorū. Et aſsignat rationē: quia conditionē domini primi nō poteſt facere deteriorē. Sed iſta ratio nō videtur vera: quia licet poſt acquiſitionē perfectā nō poſſit, tamē in ipſo actu acquirendi poteſt: vt §. de pac. l. cōtra iur. §. fina: & l. ſequen. & §. de do. excep. & l. apud Celſum. §. in hac. ſecundum Dy. Sed fortè poteſt præiudicare, non ipſo iure, ſed ope exceptionis. Vel dic, ꝙ etiam ſi ipſe ſtipulator conferret ſtipulationē pœnalem in perſonam alterius, nō nouareō ipſo iure, p hunc §. Ratio, quia nō eſt præſumptio voluntatis: ar. pro hoc §. tit. ij. l. fi. §. cū mihi. Dices tu. imo cōtrariū: quia interuentu nouæ perſonæ facilius præſumitur nouatio: vt Inſtit. quib. mo. tol. ob. §. præterea. Sol. illud verū quādo interuenit noua p̄ſona ex parte promittentis: hic qñ ex parte ſtipulantis, ſine cuius volūtate non pōt nouari actio: vt j. de noua. l. ſi Stichū. §. fi. ſed hic inducitur iſta nouatio facto debitoris, non ſoluētis. ſine creditoris voluntate: ſed quia creditor ab initio conſenſit, inducitur doli exceptio. Et hoc intelligas quando ex cauſa lucratiua: vt plene dixi in d. l. ita ſtipulatus. §. tit. ij. Quæro, iſta ſtipulatio pœnalis cui

b quæratur. Vna glo. dicit, ꝙ vtricq; , & male dicit, quia contra tex. ideo dic, ꝙ vni tantū: & primo obſtat exceptio ex æquitate quā dixi.

1 ☞ *Notarius conſtituens aliquem procuratorem, poteſt ipſemet inſtrumentum conficere, & probabit: non tamen procurator releuabitur ab onere ſatisdationis.*
Et quam probationem faciat tale inſtrumentum.
2 *Index & notarius an poſſint ſcribere acta facta coram ſe: vbi quod non.*
3 *Notarius poteſt ſcribere, & publicare teſtamentum ſuum proprium.*
4 *Ratio, quare ſeruus non poteſt ſtipulari ſe ſibi, ſed domino ſic.*
5 *Tutor ſi ſtipulatur à ſeipſo pupillo non valet.*
6 *Tutor an poſſit ſibimet tradere.*

Seruus cōmunis.

[d] Inter eum qui ſibi ſtipulatur, & rē in ſtipulationem deductam, debet eſſe diuerſitas. h. d. Glo. ponit caſum vſq; ibi: & ratio eſt, &c. Diuide. Primo ponit dictum Secundo reſpondet tacitę obiectioni. Secūda ibi: non enim, &c. & ſubaudi ibi in tex. ſic. Sed cum dominiū queratur traditione: ergo ipſemet tradetur ſibi ipſi. quod eſt impoſsibile, cum inter accipientem, & rē traditā, debeat eſſe diuerſitas. Ad hoc reſponderetur: non enim, &c. No. ꝙ debet eſſe diuerſitas inter accipientē. & rem acceptā: ſti

c pulantē, & rem ſtipulatā. Oppo. §. eo. l. j. in prin. Sol. fallit hic & eſt ratio, vt gl. dicit, duplex, ciuilis. et naturalis: naturalis, quia ipſo iure quilibet eſt liber. ergo &c. Iterū ratio ciuilis eſt, illud poteſt quęri ſeruo, quod poſſet ei facto libero: vt C. ſi ſer. exte. l. j. ſed ei facto libero non poſſet quæri ſtipulatio de ſeipſo. ergo &c. Iſtud vult dicere gl. Cōtra iſtā rōnē ciuilē op. j. e. l. ſi ſeruus cōis meus. vbi ſeruus pōt ſtipulari viā, vel iter: licet ſi bi facto libero non poſsit quęri, quia nō habet fundū. Sol. licet nō poſsit ſibi quæri, poteſt tñ quæri alij, vel etiā ipſemet facto libero, ſi cōtingeret eū habere fundū. Contra hoc opp. de l. & ſi maxime. de ſer. leg. Solu. aliud in legato: aliud in ſtipulatione. Ratio nem dicam j. eo. l. proinde. §. fi. habes recitatam gloſ. † Quæro. quidam notarius fecit

1 quendam procuratorem, & ipſemet ſcripſit

e inſtrumentū publicum, an probet, [e] & ſuf-

f ficiat? Videtur quod non: quia notarius de

f bet eſſe rogatus [f]: vt in auth. de tabel. §. nos autem. colla. iiij. ſed inter rogantem, & rogatum, debet eſſe diuerſitas, vt hac lege: ergo

a ¶ Cum ſeruus ſtipulatur. In monacho. Adde Inn. in c. cum olim. el ij. extra, de priui. & facit ad no. ꝙ doc. in l. j. §. de vul. & pup. in j. q. in iiij. q. prin. Et hac rōne dicit Bal. ī l. interpoſitas. C. de trāſac. ꝙ ſicut dñs nō tenetur nec obligaē ſeruo, ſi enim p̄ ſtipulationē p̄miſerit, vt ibi: ita nec abbas monacho putatiuo aliqd. vide p̄ moder. in l. j. §. itē acquirimus. de acq. poſ. & vide bar. in l. ſi ſeruus teſtamento manumiſſus. ī. eo. & per Bart. & Imo. in ea. l. §. ſi fru. in fine.

b ¶ Dicit in ſeruo. Ad de ꝙ ſcripſi in l. j. §. p ſeruū. §. de acq. poſ. & per Pau. de Caſt. in d. l. j. §. itē aquirimus. & p̄ Barto. & Bal. in l. cū pponas. C. de hære. inſti. Cano. in c. pe. de prob. adde Bart. in l. nō ad ea. ff. de condi. & demon.

c ¶ Cum ſeruus communis. Adde ad l. nō ad ea. de cond. & demon.

POMATES.

d ¶ Seruus cōmunis. Facit tex. in fi. in ca. fi. extra de inſtit. & ibi Cano. licet in cōtrariū faciat in l. ſenatus. §. fi. §. de leg. j. vbi inter legatarium, & rem legatā, nō dicitur diuerſitas. Sed ibi vide Paul. de Caſt. ſol.

e ¶ An probet. An notarius poſsit eſſe rogatus de inſtrumētō p̄curatoris in ſeipſum, vide aliqua pulchra, quæ dixit Bar. in l. ex ſnia. ff. de teſt. tut. & ꝙ ibi dixi, & ꝙ no. ī l. filius. §. ſequēs. & in l. impube. in fi. & in l. vxori. j. de fal. & vide j. ea. l. & ad q. Bart. hic vide Io. And. in regula, cū qd vna. de re. iu. in vj. in merc. & vide eundē in ca. cū a nobis. de teſt. & ꝙ no. ī c. qñ contra de prob. & no. Bald. in l. ſi cōſul. de adop. & ibi Bar. & ꝙ nō poſsit, tenet Bald. in l. iudices. in fi. de fid. inſtru. tangit etiam Io And. in regula. cū quid vna. an inſtrumentū notarij procuratoris mei producū probet. adde qñ notarius poſsit iſtrumentum publicū de negotio ſuo conficere: Bald. conſi. cxliij. iij. lib.

f ¶ Debet eſſe rogatus. Ibi dum dicit ꝙ notarius debet rogaria partibus, dicit Ang. ī l. fi. p illū tex. ī ver. in teſt. redegiſſet. ff. p derelicto. ꝙ tabellio rogatus de

vna protestatione, ad petitionẽ solius ꝓtestãtis põt cõficere publicũ instrumẽtũ. alr. no. in auth. de tabel. §. sancimus. & vide Bal. in rub. C. de fi. instr. in iiij. col. & Io. An. in ti. de instru. edi. §. postq̃. in addi. q̃ incipit hanc materiam.

a ¶ An possit scribere. Adde Bar. in l. iubemus. §. sane. de sacrosan. ec. ꝙ intellige vt ibi per eũ. & circa veritatẽ dictorũ ꝑ Barto. hic vide tu Are. ĩ c. ex literis. col. iij. extra, de probatio.

b ¶ Dico ꝙ sic. ꝑ Bar. in l. seruus. s. de test.

c ¶ Itẽ quæro. Adde Bal. in l. cũ ipse. C. de cõtrahẽ. empt. & vide Instit. de act. §. actionũ. in materia tutelæ. in xxv. q. & Bar. in l. singularia. in iij. q. ibi. sed si notarius. s. si cer. pe. & per Imo. in l. j. §. fuit quęsitũ. s. ad Treb.

d ¶ Quãdoq; ꝑcedit. Adde no. ꝑ Ang. & Im. ĩ l. doli clausula. s. de ver. obl. & bar. ĩ l. si cõsul. s. de ado. & ibi. & Gul. in fin. ibi ex hoc apparet hęc sol. quæstionis.

e ¶ Si seruus cõis. Ad de Ang. & Imo. in l. cohæredi. in §. discretas. de vulg. & pup. & in l. doli clausula. de verb. obl. in medio per Barto. plene in l. re cõiuncti. ad fi. de leg. iij. Alex.

instrumentũ non est publicũ. Ego dico ꝙ instrumentũ procuratorium continet duo principaliter. Primo mandatũ factũ procuratori: & hoc probat, & ad hoc sufficit tale instrumentũ, sicut in literis dñi: vt l. si procuratorẽ. s. de procu. Itẽ sicut liber rationũ probat cõtra argentariũ: vt no. s. de eden. l. quędã. §. nũmularios. licet ipse debeat rogari: vt l. si quis ex argẽtarijs. §. pertinere. s. de edẽ. & l. nõ putauit. §. si qs sua manu. de bo. pos. cõtrata. Nec obstat ꝙ nõ est rogatus: qa illud verũ ꝙ debet rogari à partibus vbi sunt partes, vel ab vna vbi est vna tantũ, vt no. in d. §. nõ autẽ. sed vbi nulla est pars, sufficit ꝙ ipse propria voluntate scribat. A' simili, iudex debet suũ officiũ & authoritatem interponere parte petẽte: vt l. iiij. §. hoc autẽ. & ibi plene dixi. de dã. infec. sed quando ipse ad sui petitionẽ authoritatẽ interponit, non est necessaria alterius petitio: vt s. de adop. l. si cõsul. cũ si. Et prædicta vera, ꝙ hoc instrumentũ probat pro ipso procuratore, hoc inducente ad legitimationẽ personæ suę. Itẽ probat pro parte hoc inducente contra ipsum, ad hoc vt factũ procuratoris ei præiudicet: sed si ipse cõstituens vellet probare aliquẽ fuisse procuratorẽ suum ex instrumẽto suo, pro eo fidẽ non faceret: vt arg. j. de fal. l. vxori. §. j. & ꝙ ibi not. & l. de eo. cũ l. seq. eo. ti. nisi probaret ante illi instrumẽto fidẽ impositã: ar. C. de fide instru. l. fi. Secundo, cõtinet instrumentũ procuratorium stipulationẽ, per quã procurator releuatur ab onere satisdandi, secundũ §. si vero aliquis. Insti. de satisda. Et in hoc dico, ꝙ tale instrumentũ non sufficit, quia ipsemet notarius non potest à seipso stipulari: quoniam inter stipulãtem, & promittentẽ, debet esse diuersitas: arg. huius legis, & s. de autho. tuto. l. pupillus. §. j. ver. itẽ ipse tutor. Pro hoc optime s. de procur. l. licet. §. si

2 plures. † Quęro, pone ꝙ aliquis iudex est notarius, an possit

a scribere[a] gesta corã se? Rñdeo, non: quia tractat potius de præiudicio alterius, quam suo: aliũ ergo debet adhibere: vt extra, de proba. c. quoniã contra falsam. & de test. c. cum à nobis. & ibi per Inno. fallit si esset statutum, vel consuetudo ciuitatis, vel castri: tunc enim illi scripturę staretur: arg. C. de eman. lib. l. j. & videtur

3 expressum extra, de fide instrumẽ. c. cũ dilectus. † Quæro. an notarius possit scribere, & publicare testamẽtum suum propriũ?

b Dico ꝙ sic:[b] quia de facto suo ꝓprio tractaretur, & nemini ex hoc damnum aufertur: licet forte lucrum auferatur venientibus ab intestato: arg. eorum quæ supra dicta sunt. Pro hoc l. quoties §. j. de hære. insti. vbi ipsemet testator scripsit: & semper intellige

4 adhibitis testibus. † Quęro circa legẽ quæ est ratio, ꝙ nõ potest stipulari se sibi. sed se domino sic. Respon. quãdo stipulatur se sibi, quæritur domino per mediam personam ipsius: quod esse nõ potest. Sed qñ stipulatur domino, quæritur domino dire-

5 cto, ita ꝙ nullo modo per ipsum seruum facit transitum. † Iuxta hoc quæro, si tutor stipularetur vel emeret sibijpsi tutorio nomine à seipso, nõ valeret: ar. huius legis, & d. l. pupillus, ver. itẽ ipse tutor. Sed pone, ꝙ stipulatur à seipso pupillo, põt enim pupillo stipulari: vt no. s. l. proxi. in prin. an valeat? ꝙ videtur, vt hic. Cõtrarium credo ꝙ hoc casu facit transitũ per personã tutoris, cui quæritur directa, & pupillo vtilis: vt l. eum qui. §. si actori. de cõstit. pecu. & ꝙ no. s. de admi. tu. l. quoties in prin. ergo est eadem

c ratio. Itẽ quęro.[c] an tutor, † vel alius officialis possit sibimet tradere. Videtur ꝙ non: vt hic, & extra de insti. c. fi. In contrarium s. de contrahẽ. emp. l. fistulas. §. j. Dic aut quis sibijpsi tradit, & accipit eodem respectu, & non potest, vt hic: quia hic vt seruus tradebat, & vt seruus accipiebat. Aut diuersis respectibus, vt quia tradit vt tutor, accipit vt ipse: & tunc aut fit ex necessitate præcedentis contractus, & potest fieri: vt d. l. fistulas. §. j. Aut nullus præcessit contractus: & tunc non potest: vt d. c. fi. de institu. & arg. eorũ quæ dicta sunt. Horum ratio patet intelligenti.

Bi. hic not. q d hanc doctri[nam] sequi— plures allegans. Intruet. in l. communia l. 14 glo. § 14. & hanc distrap probat. Alex. in l. 1. n. 83. Jas. Vincent. n. 94. ff de acq. pos.

1 *Clausula generalis, quando non referatur ad specificata.*

2 *Si testator dicit lego omnibus fratribus capam, & priori bibliam, Prior etiam habebit capam.*

SI seruus communis sibi & uni.

Generalis promissio. refertur etiã ad eũ, cui postea specialiter est prouisum. h. d. Opp. de. l. j. § cõis seruus. s. eod. Solu. Ibi non poterat quærere vtriq;: hic sic. Oppo. de l. cum quęstio. C. de leg. Glo. dicit aliud in vltimis voluntatibus: aliud in contractibus. Sed non est ratio diuersitatis. Vel aliter vt glo. sed non constat. Tu solue, quando sunt plures nominationes vniformiter, & per eundẽ modum, nil releuat. Secus si non vniformiter: vt hic. Et hanc solutionẽ ponit Old. Oppo. de l. alimenta. §. basilicæ. s. de ali. lega. Sol. ibi legatum non est multiplicabile: hic venit in dispositione illud, quod erat multiplicabile. Opp. de l. stipulationes commodissimum. & l. doli clausula. s. de verb. oblig.

1 & l sanctio legum. j. de pœnis. Sol. † Quandoq; præcedit[d] clau-

d sula, scilicet specialis, & sequitur generalis: tunc non refertur ad specificata, vt in contrarijs. Quandoq; econtra, præcedit generalis, & sequitur specialis: tunc refertur ad omnia etiam specificata: vt hic, & l. Titia. §. qui Marco. s. de an. lega. Ex hoc apparet

2 † solutio quęstionis: Lego fratribus prædicatoribus cuilibet capam, & Priori bibliam: an Prior debet habere capam & bibliã? Certe sic, si clausula generalis pręcessit: secus si secuta est, vt ex prædictis patet, secundũ Petr. hic: & ponitur per Cyn. in l. cum quęstio. C. de lega. Sed contra prædictam distinctionem videtur casus in l. sermo. s. de pecu. lega. Sed ibi genus & species cadit inter res legatas: hic vero inter personas, quibus legatur. Ratio patet intuenti.

SEruus communis sic omnium.

Ex stipulatione serui communis, acquiritur dominis, pro parte dominica: nisi fuerit vnus nominatus vel iubẽs. Idem in alijs acquisitionibus. h. d. cum l. sequenti. Oppo. de l. si communis seruus ita. j. eod. vbi debet inspici, an nomine proprio, vel appellatiuo. Solu. Intellige istas secundum illam. Vlterius, dicitur quod ei acquiritur qui iussit. Contra. C. per quas perso. no. acqui. l. fin. Intellige, quando vnus iussit, & ei fuit stipulatus. Secus quando vnus iussit, & alteri stipulatur nominatim: tunc procedit illa l. finalis. Sed quæro tunc quid iuris. Gloss. hic videtur distinguere secundum Ioan. ad quem res pertineat. Alia est opi. Azo. sed ista est vera, vt inspiciamus ad quem pertineat, & colligitur ex text. illius l. fina. ibi neque enim, &c. dum dicit, alienũ lucrum: & dum dicit, repentinum adducit solatium.

PRoinde.

Oppo. j. eod. l. si communis seruus ita. Solutio. Intellige quod hæc nomina appellatiua præcesserũt: vt in gloss. Sed pone quod partes dominicæ non faciunt totum, vt in gloss. & sic non totum acquiritur. Dicit gloss. quod diuiditur illud, quod acquiritur. Hoc autem esse potest, si alter dominus haberet pro derelicto: vel decesserat hæreditate non adita. Istud dictum non procedit in terminis text. si duo fuerunt nominati, vel iubentes. Nam licet eorũ portiones non faciant totum, habebunt totum: vt tex. dicit, & in tot partes diuidetur. Nam si vnus habet tertiam partem, alius quartam, & eorum iussu seruus stipulatus est: fierent de toto, ꝙ stipulatus est, septem partes, quatuor habebit vnus, tres alius: vt l. interdum. §. primo. de hæredi. institu. & l. si ita. de libe. & posthu. Sed quæstio gloss. procedit si poneres seruum stipulatum simpliciter: tunc de parte vacante est dubium. Dic ergo quod quæritur hæreditati, si hæreditas est: vt l. si seruus communis męus. in princip. j. eod. In seruo habito prq derelicto, dic vt no. j. eo. l. quod seruus.

f Si seruus communis.[f] Qui stipulatur ab vno ex dominis, si alteri nominatim, vel iubenti, valet stipulatio in totum, vel pro portionibus dominicis aliorum. hoc dicit. Opponitur, & videtur, quod debeat acquiri totum ei: cui potest: vt infra eodem. l. item si seruus. & l. prima. §. communis seruus. Solu. Ponuntur plures ibi: vt in gloss. Sed ista est vera quod hic in persona promittentis valet iure rectæ retentionis. Secus si ad traditionem procederet: vt l. per seruum qui pignori. §. j. s. de acquirend. rerum domi. Ita intelligo illam: tunc acquiritur cui potest. Oppo. de l. verum. §. si seruo. s. pro socio. Dic, ibi speciale fauore liberalitatis: sed certè & hic fuit liberalitas. dic ergo fauore vltimæ voluntatis.

1 *Ius accrescendi quòd habet locum in contractibus inter viuos, in coniunctione legali. & remittit.*

L. si mihi & Titio supra, de verborum obligatio. loquitur in coniunctis coniunctione hominis.

2 *Procurator plurium dominorum si stipulatur aliquid procuratorio nomine ipsorum si non acquirit vni eorum, an accrescat alteri? cogitandum relinquit.*

Interdum etiam si neque. Quod vni non põt acqri, alteri quæritur cui potest. hoc dicit, cum l. sequen. & in prin. l. sequen.

1 vides † hic casum, quòd in contractibus inter viuos est locus iuri accrescendi. Oppo. de l. & si maximè. s. de serui. leg. Re-

a spon. aliud in legato[a]: aliud in stipulatione. Rationem assignat Dy. quia in legato non vertitur opera serui: in stipulatione sic: vt l. si vxor. de condic. inser. Dicitur hic, in contractibus habet locum ius accrescendi contra de l. si mihi & Titio. s. de verborũ obliga. Sol. Ibi fuit coniunctio hominis: hic est coniũctio legis. Sed contra illum versic. sed si stipulatus. vbi est coniunctio hominis. Solu. hic fuit coniunctio hominis, & legis. Nam eo ipso quòd seruus stipulatur, coniunctio legis est. Sed oppo. quòd minus ex coniunctione legis procedit ius accrescendi, quàm ex cõiunctione hominis, vt l. & Proculo. s. de leg. ij. Sol. & omnes istas determinabis per illam: quia hic loquitur quando à principio fuit inualida in personam vnius, sed in contrario fuit inualida & à principio in personam vtriusq; licet postea repudiauerit vnus. & ideo ex prædictis & his quæ dicta sunt s. proxi. §. distingue. an ex coniunctione legali sit locus iuri accrescendi, in contractibus inter viuos. Vide per teipsum, & ego scripsi in l. re cõ-

2 iuncti. s. de leg. iij. circa fi. † Quæro: quid si vnus procurator duorum stipulatur aliquid procuratorio nomine duorum. cùm vni ex his non quæratur, an alij accrescat. Cogita.

1 *Alternatiua posita inter personas, etiam in contractibus resoluitur in coniunctam.*

ITem si seruus.

Sed & si cum duos. Hoc dicit cum quatuor legibus sequen. Qui stipulatur pluribus dominis, quibus æqualiter potest quæri alternatiuè: inutiliter stipulatur. secus si sibi primo: quia tunc domini vt adiecti habentur. Idem si vni quæri non possit: quia habebitur vt adiectus. hoc dicit. Oppo. de l. j. §. pe. s. eodem. Solue vt ibi. Oppo. de l. fideiussor obligari. j. de fideiusso. Solu. illa concordat. Oppo. quia alternatiua quæ cadit inter duos, facit vt habeantur tanquàm duo rei: vt l. Titio aut Seio. s. de lega. ij. Solu. Verba ibi posita: vterq; eorum, &c. tollunt contrarium: quia videtur quilibet insolidum: secus si simpliciter. Opp. de lege cũ quidam. in fi. C. de verb. significa. Sol. omnes istę leges correctæ

1 sunt, † quia alternatiua posita inter personas, resoluitur in con-

b iunctam[b]. & hoc in vltimis voluntatibus, & in cõtractibus. Et hoc tenet Pet. & ibi patet in textu.

SEruus meus cum apud.

Si seruus stipulatur nominatim malęfidei possessori, nec sibi, nec domino quęritur. hoc dicit ista lex, secundum vnam lectu. Vel aliter. Qui stipulatur ei, cui seruit, intelligitur stipulari ei, cui de facto seruit. hoc dicit. Quæro, quod velit dicere tex. quia mihi non seruiret. Respon. si habes illa verba post versic. sed nec ego, vt cõmuniter habetur: dic ideo mihi non quæritur quia mihi nõ seruiuit, hoc est, mihi non stipulabatur: sed alteri nominatim: ergo, &c. vt j. eo. l. seruus alienus. Similis expositio. j. eod. l. si alienus. & sic glos. magna hic posita non est necessaria. & sic primo modo summarium posui. Si verò haberes prædicta verba post dictionem Sabinus: tunc pone casum, sicut secundo modo posui ꝙ non: & erit ratio remotiua, & procedit sequens lect. gl. & etiam lect. R. quæ in idem recidit. Alij habent ei, & est plana.

SI cõmunis seruus meus & tuus.

Ex stipulatione serui acquiritur ei dño, cui potest, si indiuiduum stipulet: alias cuilibet insolidum. h. d. Opp. de l. & si maxime. de serui lega. Sol. aliud in contractibus, aliud in legatis. Rationẽ dixi. s. eodem. l. proinde. §. fi. Oppo. extra gloss. de §. sed cum factũ. Insti. eodẽ. Solu. hic stipulatur ius: ibi factũ. Et sic qui stipulatur viã, ius stipulatur. quod dixi. s. titulo secundo. l. ij. §. j.

P. PAV. P.

a ¶ Aliud in legato. Melius rñdet Io. faber ĩ. §. sed cũ factũ. insti. de stip. seruo.

b ¶ Resoluit in cõiunctã. Vide Bar. & docto. in l. Caius. ff. solu. ma. & idem tenet Ang. in l. eũ. q. §. qui sibi. s. de verb. obli.

1 *Fictiones duæ, quando possunt circa idem concurrere. remissiuè.*

SI seruus communis meus.

Mortuo vno ex dominis sine hęrede, vel hæreditate nõ adita. ex stipulatione serui quæritur insolidum superuiuenti domino. h. d. Opponitur de l. in eo. s. de acqui. rerum dominio. Sol. vt in glos. & bene. Vel dic vt ibi. Et etiam illa bona in seruo cõmuni, ergo in totũ sibi quęrit castrense peculiũ. Dic vt ibi. In ser

1 uo cõmuni, dic vt in hac lege. Vltimo scias, † ꝙ in l. ab emptione. s. de pac. no. per Gul. de Cugn. ꝙ duæ fictiones non possunt circa idẽ esse. Ego allego istã legẽ cũ gl. sua cõtra eũ, & istũ passum tractaui in l. si is qui pro emptore. s. de vsuc. hodie filiusfamilias habet hæredem, per tit. de hęre. quę ab intesta.

Seruus capto. Seruus & filius acquirũt patri, & domino reuerso, quocũq; modo stipulantur: sed si ibi decedat, stipulatio nominatim concepta est nulla, simpliciter concepta valet in seruo. secus in filio. h. d. Vide glos. quæ incipit, qui fingitur. in fi. imo est ratio quæ ponitur in textu: quia nec tunc &c. Alia dic vt in glo.

1 *Principium cuiuslibet anni, in stipulatione annua inspicitur.*

2 *Actionem in genere quod damns: & sic quod sit actio in genere.*

3 *Stipulatio annua quando sit vna, & quando plures.*

4 *Stipulationis ualor non potest esse in pendẽti, sed acquisitio sic. id est an acquiratur.*

5 *Scholaris debet soluere pensionem domus in fine anni, licet stipulatio sit commissa in principio anni.*

Limitatio ad dicta in l. qui hoc anno. suprà de uerb. oblig.

6 *Vsusfructus si non durauit nisi pro dimidia anni, usufructuarius, uel eius hæres tenetur restituere proprietario condictione sine causa.*

7 *Promissum si sit nomine mercedis omni mense, uel die, tot sunt stipulationes, quod menses, uel dies.*

Domus si est locata, & promissa pensio in annos, uel menses singulos, una est locatio, sed plures prestationes.

8 *Donans id quod Titius sibi debet, uidetur donare actionem sibi competentem.*

Cum seruus fructuarius. Iste §. est multum subtilis, & diuiditur in tres partes. Primo: ponit dictum Iuliani. Secundo id declarat. Tertio tacitæ obiectioni respondet. Secunda ibi: quę sententia. Tertia ibi: nam & cum idem seruus. hoc dicit: Si seruus fructuarij aliquod annuum pro operis stipuletur in initio cuiuslibet anni, vsusfructuario quæritur vsufructu durãte: pro futuro

1 tempore domino quęritur iure suo. h. d. † Nota ꝙ in stipulatiõe annua inspicitur prĩcipiũ cuiuslibet anni. Dicitur quod stipulatio non transit de persona in personam. Contra de l. sed si quis. §. si operas. s. de vsufructu. vbi tex. est totaliter cõtrarius huic, & nescio qualiter possit solui. Solu. Hęc gl. transit quo ad commodum, vt hic: non quo ad ius, vt ibi. Hoc nõ placet: quia trãsire est de vno ad aliũ: vt l. j. j. de nouatio. sed hoc commodum, quod habet dominus, nunquam fuit apud fructuarium. Alia solutio est hic quod transit in genere, non in specie: & ista posset esse bona solutio: quia stipulatio seu actio transit in genere: quia actio pro tempore pręsenti est penes fructuarium: & actio competit domino pro tempore futuro eodem genere: non illa eadem specie:

2 sed alia. Et istam teneatis pro minus mala. Et sic vides, † quod gl. tenet hic quod est dare, quod actio fit in genere: vt in l. ij. supra de nego. gest. & l. iij. §. fi. s. de acqui. pos. & ibi glos. & est melior tex. quam alibi, & melius probat. Pro hoc l. dominum. C. de iniu. Pro hoc l. sed & si quis. §. si operas. de vsufru. Vltramontani hoc reprobant. Teneatis gl. nostram. nec curo de dictis eorũ. & probatur glo. per §. j. Institu. de actio. & l. actionum genera. s. de actio. & obliga. Oppo. extra glo. & iste tex. me facit dubitare, dicit enim quod inspicimus initium cuiuscunq; temporis: & sic quot sunt anni, tot sunt stipulationes. cõtra l. Stichũ. §. si stipu. de verbo. obligatio. & l. senatus. in fin. de dona. cau. mor. domi. Ray. soluebat hoc modo, quod stipulatio annua est vna, quando stipulans est capax ab initio totius obligationis: vt ibi. Secus si non

a ¶ Tot ſunt ſtipulationes. Hæc ẽt fuit queſtio, quã ſequiẽ Bar. Bald & Ioã. de Imo. ibi. & in d. l. ſi ex toto. §. fi. ſed Iac. de Are. dicebat, q aut in ſtipulatione annua veniebat aliquid perpetuum, & cenſeẽ vna. l. ſi Stichũ. §. ſtipulatio. hic alle. ſecus quãdo tẽporale. l. ſi ſterilis. hic alle. in fi. & opi. Bar. hic fuit Pe. quã ſequitur Bar. Bald. a & doc. in l. ſi ex toto. §. fi.

b ¶ Scholaris cõducẽs de materia iſta adde no. p Sal. in l. qdẽ. C. loca. & gl. in l. defuncta. §. de vſufru. per Cano. in c. propter ſterilitatẽ. de loc. per Iac. But. Bal. & Ange. poſt gl. in l. ſi qs emp. C. de præſcrip. xxx. an. & adde tex. in l. ſi in lege. §. ſi domus. §. locati. qd aũt in emphyteuta, dic vt p gl. in l. ij. & ibi Bal. C. de iu. emph. & Paul. de Lea. in cõmento c. potuit. ſ vj. colũ. de loca. vbi no. tractat de omni conductore &c. 3

c ¶ In initio. Qñ pẽſio debeaẽ, adde q Bal. poſt gl. Bar. & doc. hic & ibi in l. diuortio &c. in prin. §. fol. ma. dicit q in dubio quãtũ ad natiuitatẽ actiõis, inſpicit tps locationis. l. ſi a colono. j. de fideiuſſo. ſaluo eo q habeẽ ſ iſto §. Si vero quæritur quo ad interpretationẽ iuris intelligit præcepta pro ea rata, pro quo eſt preſtita patiẽtia: vt nota. ſ d. l. diuortio. cũ gl. mag. iuncto tex. ibi ſi vero, quãtũ ad exactionẽ: & tũc inſpiciemus finem anni, quo exigere poteſt effectualiter: vt no. in l. qdẽ. C. loca. & in l. Iulia. §. offerri. de actio. empt. ſed Imo. ibi dicit q forte põt attẽtari, & q 5 erit ſua noua cõſideratio, videlicet q pdicta eſſent vera in prædio ruſtico: in b quo patientia tẽporis quæ in parte habetur, nõ affert tãtã vtilitatẽ in parte reſpectu partis, quãtã in toto reſpectu totius: ſecus in prædio vrbano, puta in domo, in qua patientia in parte affert tantã vtilitatẽ in iſta parte, quãtã affert patiẽtia totius tẽporis reſpectu totius temporis, iuxta not. in l. itẽ quærit. §. qui imple. 6 §. loca. & in l. ſtipulationes non diuidun tur. §. ſi quis ita. §. de verb. obli. Vnde in ipſa domo videt q

eſt capax ab initio. Sed iſta ſol. videt mihi contra d. l. ſi Stichũ. §. j. & l. ſenatus. §. fi. Iac. de Are. dicit, ſtipulatio annua aut non requirit implementũ ex parte ſtipulatoris: & tunc eſt vna: vt l. Stichũ. §. ſtipulatio. & l. ſenatus. in fi. de do. cau mor. ſecus qñ ex parte ſtipulantis implementũ requirit, vt hic: qa fuit ſtipulatio annua pro operis ex parte ſtipulatoris præſtandis. Sed iſta ſunt verba cõtra l. ſi a colono. j. de fideiuſ. Quid dicemus? Dico qñq eſt aliquid implẽdũ à ſtipulatore, q perſonæ cohæret: tunc tot ſunt ſtipulationes[a] quot ſunt tempora: vt l. poſt duos. C. de aduo. diuer. iu. & ſ. de actio. ẽp. l. ſi ſterilis. §. fi. ibi enim eſt habitatio, quæ cohæret perſonæ: & ideo quot ſunt anni, tot ſunt obligationes. Ita intelligit gl. in l. ſi ex toto. §. fi. ſ. de leg. j. & facit ſ. quib. mod. vſusfru. amit. l. ſicut in annos. §. fi. & loqtur hic: quia hæ operæ, quę debẽt preſtari, cohærent perſonæ: ſed ſi nõ cohærẽt perſonæ tũc pro toto tẽpore vna eſt, per l. ſi Stichũ §. ſtipulatio. & l. ſenatus. §. fi. Et apparet manifeſta ratio: quia qñ cohęret perſonæ, non eſt perpetua ſtipulatio: vt l. centeſimis. §. fi. ſ. de verbo. obl. & ideo nõ ſunt plures, per d. l. ſicut in annos. & pbat bene l. poſt duos. C. de aduo. diuer. iu. † Ex prædictis diſtingue, aut ſtipulatio annua fit per expreſſas dinumerationes tẽporũ: & quot ſunt anni, tot ſunt ſtipulationes: vt l. pluribus. §. j. ſ. ti. ij. Aut non enumerantur anni: & tunc aut nil eſt implendũ à ſtipulatore: aut debet aliquid implere. Primo caſu, aut ſtipulatio omni anno debet cõmitti in euentum alicuius cõditionis, vt ſi reus fuerit in mora: & tunc quot ſunt anni, tot ſunt ſtipulationes: vt l. vbi aũt. §. pe. & ibi dixi ſ. tit. ij. Aut decet cõmitti indiſtincte ex ſolo curſu tẽporis: & tunc eſt vna pro omni tẽpore: vt l. ſi Stichũ. §. ſtipulatio. & l. ſenatus. §. fi. Si vero eſt aliquid implendũ ex parte ſtipulãtis: tũc aut cohæret perſonæ: q tunc tot ſunt ſtipulationes, quot ſunt anni: vt hic, & d. l. ſi ſterilis. §. fi. de act. emp. & d. l. poſt duos. cũ ſi. ni. Aut non cohæret perſonę: & eſt vna: vt l. ſi a colono. j. tit. j. † Oppo. dicitur hic q ſtipulatio põt eſſe in pẽdẽti: ſed cõtra j. eo. l. vſusfructus. Sol. vt hic gl. tãgit, & melius ſoluit quã alibi, q ipſe valor ſtipulationis non põt eſſe in pendẽti, ſed acquiſitio. i. an acquiratur: & põt eſſe in pendenti. & vide glo. quæ incipit. i. tãdiu. in fi. † Vlterius pro cedo. iſte. §. videtur eſſe cõtra doctrinã glo. & doct. in l. qdẽ. C. loc. vbi dicitur, q ſchoLaris conducens[b] domũ debet ſoluere penſionẽ in fine anni. & hoc tenet ibi glo. quã allegãt docto. ſed iſte §. videt cõtrarius. & iſtud contrariũ tangit ibi Pe. vt refert Cyn. & dicũt, q cõmittit ſtipulatio in initio[c] cuiuslibet anni, ſed non põt exigi, niſi in fin. anni. Et ex hoc habes limitationẽ ad id qđ diſtinxi in l. qui hoc anno. ſ. de verb. oblig. q oĩa illa ſunt vera, niſi ſit aliquid implendum ex parte ſtipulatoris: quia tunc ante omnia debet impleri. arg. l. Iulia. §. offerri. ſ. de act. emp. ſed dicitur hic, q initiũ anni in ſpicimus. † Quæro, quid ſi vſusfructus nõ durauerit, niſi per medietatem anni. Et glo. dicit q vſufructuario obligatio quæritur pro toto anno: pro alia vero medietate cogitur ipſe, vel eius hæredes reſtituere proprie

tario conditione ſine cauſa. Et pro hoc l. diuortio. ſ. ſol. ma. & iſta eſt vera. & ſic debet intelligi ſ. de vſufr. l. ſi operas. licet quidã dixerunt aliter vt ibi not. † Et facit ad 7
hoc ſi promittis mercedis nomine aliquid, pro operis omni menſe vel quolibet die: vt tot ſint ſtipulationes, quot ſunt mẽſes vel dies. l. nec ſemel. §. nouiſſime. ſ. quãdo dies
d leg. ced. Et ſi fiat locatio [d] domus, & promittatur penſio in annos, vel mẽſes ſingulos, vna eſt locatio: quia nihil eſt implẽdũ ex parte locatoris, q cohęreat perſonę: ſed plures ſunt præſtationes, quicquid dicant doct. in d. l. ędem. C. loca. Sed in omnibus caſibus prędictis, ſi locatio fieret in decem annos, vna mercede, vna eſſet locatio, & præſtatio vna. Sed contra dictũ huius gl. eſt l. defuncta. §. fin. ſ. de vſufr. Sol. ibi fructus erãt percepti, qui tẽpore præterito videntur percepti. ſecus in pẽſione: licet quæratur in initio anni, tamen in fine debetur.
8 † Vlterius dicitur per doc. no. argu. ſi dono tibi id, q Titius debet mihi: videor donare actionẽ mihi cõpetentẽ ad id q debet Titius: vt hic, dum ipſa gl. exponit pecunia, id eſt actio de petendo pecuniã. Facit l. ſi ſic. §. j. de leg. j. l. legaui. de lib. lega.

1 *Seruus alienus ab alio poſſeſſus ſtipulans aliquid, quãdo domino, & quando poſſeſſori acquirat.*

Alienus ſeruus. Quod vni ex poſſeſſoribus quæri nõ põt, quæritalij, cui poteſt. h. d. De hoc habes tex. in l. qui bona. §. j. ſ. de acqui. re. domi. Contra, habes text. in l. ſi ſeruus fructuarius. §. ſi duo. ſ. de vſufru. & ibi directe eſt huic cõtrarius. Et vide glo. quæ ſoluit quod hoc eſt propter rationẽ naturalem: ſecus eſt de ratione ciuili. Et quicquid dicatur, intelligamus ſecundum gloſ. quãdo ex re vnius ſtipulat aliquid alteri poſſeſſori, vel domino acquiri non põt: quia ſua nõ intereſt: argu. l. ſi ſeruus cõis. & q ibi not. ſ. de dã. infect. & ibi in ſimili vidiſti. eo modo intelligel. qui bona. §. j. Vel intellige eam vt in gl. quia ſtipulabatur ſeruus aliquod indiuiduum: arg. l. ſi cõis ſeruus meus & tuus. ſ. eod. Sic ergo quæritur poſſeſſori, ad quẽ ſpectat inſolidũ, domino aũt nil operatur: quia etiam ſi quęreretur, haberet reſtituere, & ſufficit plene queſitũ ei, ad quem ſpectat: alias pro parte quęritur do
1 mino, & pro parte poſſeſſori. Habes igitur q qñq ſtipulatur ex re vnius poſſeſſoris bonę fidei, q alteri poſſeſſori nec dño põt quæri: & tunc illi totũ quęritur, cui ſtipulabaẽ: vt hic, & l. ſi ſeruus cõmunis. ſ. de dãno infecto. Quandoq ſtipulatur quod alij põt quæri: tũc ſi eſt indiuiduũ, idẽ: quia totum quæritur cui ſtipulatur: vt l. qui bona. §. j. ſ. de acq. re. do. Qñq ſtipulaẽ id, q nõ eſt in diuiduũ: & tunc pro parte dño quæritur, & parte quæritur poſſeſſori, ex cuius re ſtipulatur: vt l. ſi ſeruo fructuarius. §. ſi duos. ſ. de vſufr. tamen cogitur reſtituere: arg. l. pe. j. eodem.

Liber homo. Homo liber bona fide poſſeſſus, q nõ põt quęrere ſibi, quærit poſſeſſori: q nõ põt quærere poſſeſſori, quærit ſibi. h. d. De expoſitionibus gl. tene menti ſecundam.

1 *An exiſtentia ſui hæredis operetur tranſmiſſionem ante additionem: quod ſic.*

Apud Labeonem. Cum tractatur de commodo filij, exiſtentia ſui hæredis eũ facit hęredẽ, etiã errantẽ, & ius ignorantem. h. d. Oppo. ſ. eod. l. proinde. §. ſi ſeruus. & l. ſeruus communis. ſic ſ. eod. Sol. hic fuit ſtipulatus ſimpliciter, non nominatim. Secundo oppo. quod hic interuenit iuſſus: ergo &c. vt d. l. proinde. ver. ſed & ſi iuſſu. Sol. Dicunt quidam quod inſpecto effectu non totum quæritur: qa habet reſtituere. Vel aliter, & melius, fuit iuſſum vt ſtipularetur quanta pecunia, &c. & hęc vera. & expone vt in glo. Oppo. de l. ſi ex re. §. j. j. eo. Sol. pupilla propter iuſſum habebit dimidiam. ſed in alia dimidia, qa ſtipulatio fuit ſimpliciter interpoſita, habebit dimidiam eius: vt d. l. ſi ex re. quam tamen reſtituere tenebitur condictione ſine cã: & ideo non videtur ſibi quæri: & hoc vult tex. Vnde ad gl. quæ dicit in fi. q dimidiã quærit, quia bona fide

poſſit peti pẽſio de iure. pro rata tpis, p quo eſt præſtita patientia. & hoc in dubio: ſecus quando eſt ſemus in caſu certo. et hoc procedit in locatiõe rei. Ex gbus etiã ſatis apparet qd dicendũ in locatiõe operarũ, de quo per Bald. in d. l. diuortio. & vide q not. j. de furt. in l. ſi ſeruus. ſ. loca. & docto. in l. ij. C. loca. aliquid per Ro. in l. q hoc anno. in fi. ſ. de ver. obl. & adde pro opin. Imo. q videtur illa cõtra tex. in l. ſed addes. in §. ſi quis cũ in annũ. j. loca.

d ¶ Locatio domus. Et q qñ locatur res pro multis annis, & præſtationes fieri debent diuerſis tẽporibus, dicatur vna locatio & non plures: adde tu q idẽ tenet præceptor meus Soci. in conſil. cxxv. in prima parte, in prin. & ibi allegat Bal. in cõſi. inci. ad euidẽtiã præmittendum.

---

a ¶ Ignorantia iuris. Tamen ſecũdũ intellectũ gl. hic fuit ignorantia facti, & ſic nõ probat opin. cõem, dato q hic dicat do minũ rerum hæredi tariarũ acqſitũ hæredi ignoranti.

b ¶ Si ſeruus hæreditarius. Ad limitationẽ huius legis vide no. per Bart. in l. j. §. j. ff. de vſucap.

c ¶ Vſusfructus. Rõ huius, & iõ hæc lex nõ habet locũ in monacho: vt not. Bald. in rub. C. de reſcin. vend. in prin.

d ¶ Statutũ eſt. Vide quę dixi poſt Bart. in l. fratres. de pœ. & vide bar. in l. ſi. in fi. de reg. Cato. q vide decidere q equipare tur vltimæ voluntati. & vide Barto. ſ l. ij. de in diẽ addic. & Bald. de pac. conſtã. in x. col.

---

a fide poſſidet: dic, imõ, quia iuſſus interuenit. † Scitis quòd eſt opin. an exiſtentia ſui hæredis operetur tranſmiſſionem ante adi tionem. Et quicquid glo. dicat in l. ſi infanti. C. de iure deliber. & l. fina. §. j. C. de cura. furi. Tene quòd ſic, quando de eius commodo tractatur: vt l. apud hoſtes. C. de ſu. & legi. & facit l. hæreditate. §. filius. j. de caſtren. pecu. & l. qui duos. §. cum in bello. ſ. de reb. dub. & l. ex militari. cum l. ſeq. de teſta. mili. cum infinitis ſimilibus. Iac. de Bel. in quadam diſputatione, quam ponit in authen. de trien. & ſemiſ. dicit, q in prædictis legibus non trãſmittit: quia fuit impeditus filius ignorantia facti, vel alio legitimo impedimento, ita q non potuit adire. Sed ipſe dicit contra iſtũ §. a quia hic fuit ignorantia iuris, [a] quæ non eſt impedimentum legitimum, imo lata culpa: vt no. in l. liberorum. §. notant. ſ. de his qui not. infa. Iſtam tamen materiam de exiſtentia ſui hæredis, plenè ſcripſi in l. ſi filius qui patri. ſ. de vulga. & pupil. dic vt ibi.

Si ſeruus communis. Stipulatio alterna tiua inter pſonas, quibus æqualiter poteſt quæri, vitiatur. h. d. Et ſic apparet quòd vni poſſet quæri, alij non: tunc quia poteſt quæri, habetur vt adiectus. Nec curo q præcedat dummodo vni non poſsit acquiri: vt l. j. §. communis ſeruus. ſ. eodem. & l. Caius. ſ. ſol. matri. & ibi eſt ſpeciale, q per alium acquiratur nepoti: vt dixi in l. eum qui ita. §. qui ſibi. ſ. titu. ij. Qualiter autem poſsit eſſe in pendenti, dicam j. eo. l. vſusfructus.

Eruum fructuarium. Cum duabus legibus ſeq. Oppo. de l. j. §. pe. ſ. eo. & expone vt ibi. Oppo. j. eo. l. ſi cũ duorum. Dic vt in gloſſa.

b Si ſeruus hæreditarius. [b] Præſcriptio currit à die à quo fuit facultas agendi. hoc dicit. Oppo. de l. ſi ſeruus. ſ. de diuer. & tempo. præſcrip. Gloſ. hic ſoluit primò: & not. bene. Vel dic, ſtipulatus eſt hæredi, &c. Iſta poteſt eſſe bona: qa habet in ſe conditionem ſi adeatur hæreditas: vt l. interdum. §. penulti. ſ. titu. ij. Verior eſt iſta ſolu. quòd lex contraria loquitur quando fuit ſeruus ſtipulatus ex ea cauſa, quam poteſt in iudicio deducere: vt in momentanea poſſeſsione, hic erat alia cauſa.

Oppo. de l. ſi filius. ſ. de verbo. obliga. Sol. Ibi quo ad acquiſitionem, hic quo ad ſtipulationem puram, vel conditionalem.

1 *Hæreditas repræſentata non eſt capax vſufructus. & nu. 4.*
2 *Legatum poteſt eſſe in pendenti: & nu. 6. & ibi ponit differentiam inter contractus, & vltimas voluntates.*
3 *Stipulatio pura non poteſt eſſe in pendenti. & quomodo. nu. 6. & 7.*
5 *Collegium & populus eſt capax vſufructus, & ibi de ratione inter hæreditatem repræſentatam, & in alijs perſonis repræſentatis.*
Collegium repræſentat perſonam vniuerſem.
8 *Stipulatio vt valeat, inſpicitur initium contractus ſtipulationis, non tempus exiſtentiæ conditionis. & ſupra nu. 3.*
9 *Stante ſtatuto quòd quis non poſsit eſſe de prioribus, niſi ſit de arte: quis tempore imburſationis non erat de arte, ſed tempore quo debet adminiſtrare, an poſsit eſſe de prioribus.*

c Vsusfructus. [c] Subſtantia ſtipulationis puræ, vel conditionalis, non poteſt eſſe in pendenti: ſed legatum poteſt pendere antequàm eius dies cedat. hoc dicit, hæc lex valde not. & tenenda menti. & hæc lex eſt ſecundus punctus not. in hac lect. Nota text. ibi: quia ex tempore, &c. Not. text. ibi: legati autem &c. Not. primò,
1 † quòd perſona ficta, vt hæreditas repræſentata, non eſt capax
2 vſusfructus: vt hic, in princip. † Secundò nota legatum poſſe
3 eſſe in pendenti. † Tertiò nota, quòd ſtipulatio pura non poteſt eſſe in pendenti. Quartò nota quòd vbi eſt defectus in perſona ſtipulantis, inſpicimus initium, non tempus exiſtentiæ
4 conditionis, vt hic in fine. Ad primum opp. † & videtur, q hæreditas poſsit capere vſumfructum: quia hæreditas repræſentat vicem perſonæ: vt j. tit. j. l. mortuo. & l. hæreditas. ſ. de acquir. rerum do. dicit glo. hoc verum in perſona vera: ſecus in perſona repræſentata. Et eſt ratio: quia nec vti, nec cauere poteſt hæreditas. Ita dicit glo. Sed neſcio quare hoc caſu non ſuſtinet perſonã defuncti: quia omni caſu ſuſtinet. Item poteſt vti, vt ſatisdare per curatorem bonis datum: vt l. j. ſ. de cura. bo. dan. Sed reſpondeo ad cõtrarium: perſonam defuncti repræſentat hęreditas, vt in cõ

trarijs ſed vſusfructus iam acquiſitus mor a te defuncti extinguiẽ: ergo in hoc caſu non põt quęri defuncto: vt l. Titio cum morieẽ. ſ. de vſufruc. Et hęc eſt ratio huius legis.
5 Habes † intellectum q in alijs perſonis repreſentatis, vt collegio, & populo: vt l. pro ponebatur ſ. de iu. & j. de fideiuſ. l. mortuo. cadet vſusfructus: quia repreſentat perſonã viuã, & finiẽ vſusfructus centũ annis: vt in l. ſi vſusfruc. ſ. de vſufr. leg. & l. an vſusfructus. ſ. de vſufr. & in hac lege patet q non ſtatim eius dies cedet. Contra, imo cedet ſtatim à die mortis: vt l. j. ſ. qñ dies leg. ced. & l. j. §. in nouiſſimo. C. de cad. tol. Sol. Illa regularia: ſed in vſufructu ſpeciale q cedit à die aditæ hæreditatis. Sed aduerte, qñ le d gatur vſusfructus ſeruo hæreditario, requiritur q ſit adita hęreditas legantis, vel q ſit adita illa, de qua eſt ſeruus: vt probaẽ ſ. qñ dies leg. ced. l. cũ ita. §. j. & tunc nõ eſt dubium quod illi ſeruo poteſt acqri: quia illa hęreditas repreſentat perſonam vniuentem.
6 † Dicitur hic, q ſtipulatio non põt eſſe in pendenti, ſed legatũ ſic. Cõtra, de verbo ad verbũ ſ. com. prædi. l. fi. vbi cõtractus ſunt in pendẽti, ſed vltimæ voluntates nõ. Gl. dicit hic ſpeciale. Alij dicũt, actus viuentiũ poſſunt ſuſpẽdi, vt alioꝛũ arbitrio cõfirmẽtur, vt l. ſi quis arbitratu. ſ. tit. ij. actus moriẽtiũ nõ poſſunt ex alieno arbitrio pendere: vt l. in illa. ſ. de hære. inſti. & ita loquitur l. fi. ſ. cõ. prædi. Sed quędã dependẽtia eſt, quę nõ venit ex alieno arbitrio: ſed ex ipſius diſpoſitionis natura: & in hac põt pius pẽdere vltima voluntas quã cõtractus, vt hic, & eſt bona ſolutio. Vel melius anteq cedat dies legati, põt magis pendere legatũ quã cõtractus: ſed poſtq cedit dies legati, põt magis pẽdere cõ
7 tractus, q vltima voluntas: vt ibi intelligit gl. † Itẽ opp. q ſtipulatio poſsit eſſe in pendenti: vt l. ſi ſeruus cõis. Męuij. ſ. fina. ibi: nã & cũ idẽ &c. Sol. vera eſt qua gl. ponit ibi: ſtipulatio. i. ſtipulationis ſubſtãtia. an valeat vel nõ nõ põt eſſe in pendẽti: vt hic. Sed cui acquiratur, id eſt ipſa acquiſitio poteſt eſſe in pendenti: vt ibi dicit tex. & gl. ibi ſentit. Cõtra hoc opp. de l. ſi ſeruus cõis ita. ſ. eod. vbi non põt eſſe in pendenti cui acquirat. Poſſumus dicere modo, ſc. licet q non poſt eſſe in pẽdenti an valeat, & ſic cõcordat. Vel ibi dicitur q nõ poteſt eſſe in pendẽti. ſ. acquiſitio. q eſt verũ, qñ à parte ſtipulatoris nihil erit implendũ: vt ibi. Sed ſi eſſet à parte ſtipulatoris implendum, tunc põt eſſe in pendenti: vt l. ſi ſeruus cõis Męuij & caſtrenſis peculij. §. fi. ſ. eo. ſecũdũ
8 Iac de Arc. † Vltimo dicit hic, q ad valorem ſtipulationis inſpicitur initiũ contractę ſtipulationis. Cõtra. ſ. tit. ij. l. ſi rem meam. Dicit glo. ibi loquitur de conditione intrinſeca, quæ põt facere ſtipulationẽ in pendẽti eſſe: ſed hic loquitur de cõditione extrinſeca. Et illam appellat gl. cõditionẽ intrinſecã, quæ de neceſsitate facit ſtipulationẽ cõmitti. alias dicitur extrinſeca. Vide gl. quæ dicit, facit ſ. de verb. obl. & in eo q dicit in ſecundo, vt ſi Titius. hoc non eſt verũ: quia & in hoc ſecundo caſu valet, ſi contingeret q tempore exiſtentis cõditionis res non eſſet ſtipulatoris. Sed contra hoc oppo. quia l. ſi rem meam. loquitur contra hunc caſum, vt ibi apparet. Quid dicemus? Gl. plene ibi dicit. & ibi dixi: hic loquitur qñ eſt defectus perſonę ex parte perſonæ: quia in ſpicimus initium, vt hic. Idem ſi eſſet effectus in re ex parte rei: vt l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ſ. de verb. obl. ſed ſi eſſet effectus miſta conſideratione perſonæ & rei: vt nunc, inſpicimus tempus exiſtẽtiæ conditionis. vt l. ſi rem meam. & ibi dixi. & hic p Dy. Item oppo. ſ. de vſufru. l. ſed & ſi quis. §. interdum. Solue vt modo dixi in ſolutione contrarij. l. ſi ſeruus communis Męuij. in fi.
9 faciunt hęc ad q. † Statutum eſt [d] hic, quod nullus poſsit eſſe de d prioribus, niſi ſit de arte: modo tempore quo quis fuit electus, & miſſus in ſaculo, non erat de arte: ſed tẽpore ipſo quo debet ad miniſtrare eſt de arte. Si iſtã electionem æquiparamus cõtractui, poteſt eſſe in pendenti: ſi vltimis voluntatibus, non vt hic: licet hodie habeamus caſum quod debet inſpici tempus electionis: vt in cap. ſi eo tempore, extra, de reſcrip. lib. ſexto. & hoc tangit Dy. in fi. in l. ij. circa prin. ſ. de excu. tuto. Non habetis alia.

a ¶Illud. Nota quod hic est casus iuncta gloss. ꝙ tam famuli defuncti, quam hæredes debent portare vestes lugubres. quod obseruatur in morte virorum insignium: in vilibus vero non est ista cōsuetudo. quod hic videtur decidi ꝙ vxori defuncti emenda sint per hæredem vestimenta lugubria: nisi cōsuetudo aliud disposuerit. Et ita no. per doct. C. de infan. exposi. & vide quod not. Bartol. & Ange. in l. vsumfructum. §. dos legata. ad legem Falcid. & not. Instit. de actio. in §. fuerat.

b ¶Si seruus testamēto. l. sed & si. vide Barto. in l. sequitur. §. de illo. & in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verbo. obliga.

✠ Pro concordia. Aduerte quod Bar. voluit in l. Labeo. la ij. ff. de verbor. signifi. quod contractus propriè tūc demum appellatur, quando est vltro citroq; obligatorius. contrarius allegatur in hac l. quod seruus. in qua Bartol. vult ꝙ statutum dictans, ꝙ pro quolibet contractu soluatur gabella, vendicet sibi locum, quando quis habuit rem pro derelicto in fraudē, &c. Tu dic ꝙ Bart. non dicit simpliciter, ꝙ sit contractus talis, sed bene dicit ꝙ cōprehenditur sub statuto prædicto, & aliud est dicere ꝙ ita cōprehendetur propter fraudem cōmissam: quia dolus nemini debet patrocinari. c. cæterum. c. de des. c. ex tenore. de rescript. Et aliud est dicere, quod ita sit in veritate: vt dixi in d. l. Labeo. ergo Barto. nullam sapit contrarietatem.

c ¶Respon. aut. Nota quod si relinquitur seruus languens, fit liber. secus si sanus, nisi seipsum præoccupet in libertatem. quod nota secūdum Ange. quando quis relinquit animalia infirma. quod procede dit secundum domi. Io. si non erat spes reconualescentiæ. alias secus l. cum de indebito. de probatio. Andre. Barba.

d ¶Vltimo no. Vide quod not. in ti. de ecclesi. tit. §. interdicimus. column. ix. sed in ista ciuitate Bonon. secundum do. Ioan. fuit seruatum. Andre. Barba.

SI ex re. Quæro, per quæ verba fuit concepta ista stipulatio. Dicit gloss. hoc modo, Promittis mihi pro domino meo dare, vel pro fructuario, Ista positio gl. nō procedit quia qn̄ dicit, promittis mihi, apparet ꝙ stipulatio valet, & acquiritur domino, & in eo ꝙ adijcitur pro dn̄o, vel pro fructuario: tunc adijcitur, tanq̄ negotia eorū geram: vt l. lineam margaritarum. §. j. in princ. s. de leg. j. & l. quecunq̄. s. de act. & obli. & l. pe. s. de neg. gest. & sic valet stipulatio: & ei acquiritur, cuius negotia gerit. Sed vera lec. est, quā dicimus, ꝙ hic fuit concepta stipulatio, Promittis domino meo, vel fructuario. Hæ glo. dicunt rem non valere ratione incertitudinis: imò dic valere ratione certitudinis: quia quæreretur domino, & fructuarius haberetur vt adiectus: vt l. j. §. pen. s. titu. ij.

SI ipsi. Nota hic, ꝙ dictio eadem constituit duos reos insolidum: vt hic, & j. l. proxi. & dixi s. tit. j. l. ij.

1 *☞ Stante statuto, quòd si quis intrauerit rem alterius, soluat centum, si aliquis intrauit rem hæreditate iacente & postea adeatur hæreditas, an possit ille centum petere.*

a ILLUD. [a] Hæreditatis aditio, retro ad tēpus mortis trahitur. h. d. Nota tex. ibi: quia quæ postea, &c. concord. s. de acqui. hære. l. hæres quoq;. & l. omnis hæreditas. & l. omnia ferè. j. de regu. iur. Aduerte,
1 † dicit statutum, si quis intrauerit rem alterius, soluat centū domino: modò aliquis intrauit rem hæreditate iacente, postea aditur: vtrum possit hæres illa centum petere ex forma statuti. Habes text. ꝙ non, in l. iij. §. hæc verba. s. de nego. gest. & illum tex. al leg. in l. omnes populi. s. de iusti. & iur. in illa q. vtrum statuta recipiant interpretationem extensiuam, secundùm id quod est de fictione. Videte ibi. & alio anno ego dixi. Non habetis hic alia.

SI seruus. Nota ꝙ dictio eadem, cōstituit duos reos. Vidistis supra l. proxim. §. si ipsi.

1 *☞ Quid est dicere, quòd inter fructuarios nulla est iuris communio.*

SI cum duorum. Si seruus vni ex fructuarijs simpliciter stipuletur nominatim ex re, quæ pertinet ad vtrūque, ei soli quærit. h. d. Ista lex innuit tacitè ꝙ ex hac stipulatione si interposita esset simpliciter, ex re fructuarij vtriq; fructuario quæreretur, & nihil domino. Ad id quod tacitè innuit. Opponitur de l. sed & si quis. §. si duos. s. de vsufru. alias est sub lege, si seruo. Solu. dicunt quidam ꝙ iste intellectus tacitus non debet sumi: quia si stipuletur simpliciter quæreretur domino dimidia. & hæc fuit opi. Io. Ista so. non est vera, vt apparebit ex sequentibus. Soluitur ergo aliter, ꝙ ibi ex re vnius possessoris tantum fuit stipulatus: hic ex re vtriusque. & ista est vera. Probo per rationem. quando vnus est possessor, vel fructuarius, & seruus stipulādo singulariter ex re quæ pertinet ad eum, ei soli quærit: ergo quādo pertinet ad vtrunque ambobus quæreret: sed quando pertinet res ad vnum tantum ex possessoribus, ex stipulatiōe simplici, non potest ei quæri nisi pro parte. Alia pars quæ de necessitate domino pertinet, alij possessori quęri non potest: quia non pertinet ad eum. Item opp. de l. & si duorum. s. eo. Sol. intellige illam secundum istam. Item oppo. de l. si alienus. s. eodem. Solue eodem modo. Vlterius opp. seruus fructuarius non potest quærere fructuario ex re, quæ ad eum non pertinet: vt s. eo. l. si ex re. in prin. & s. proxi. l. Sed hæc res ad fructuarium non pertinebat, saltem pro dimidia: ergo non quæritur sibi. Dicit glo. ꝙ pertinebat ad fructuarium. Item per similitudinem ei quærit. Vel dic. ꝙ hic stipulatus est ex re communi: & quod commune est, meū est ali-
1 quo respectu: vt l. illud. s. de ritu nupt. † Quæro, quid est dictum id, quod dicit tex. ꝙ inter fructuarios nulla est iuris communio? Dicunt quidam, ꝙ vsusfructus diuidi nō potest. Hoc est falsum: quia est diuiduus vsusfructus: vt l. j. §. si vsusfructus. s. ad legem Falc. quia de eo defalcatur. & no. s. de verb. oblig. l. stipulationes non diuiduntur. Secunda est opi. Io. & vera: inter duos fructuarios nulla est iuris communio. Ita dicit tex. quia alius est vsusfructus in persona tua, alius est in persona mea: & sic quodlibet ius est separatum per se: vt l. si id quod. s. titu. j.

1 *☞ Monachus si stipulatur meo mandato, acquirit monasterio, tamen actionē debet mihi cedere.*

1 SI liber homo. † Nota, si monachus stipulatur meo mandato, acquiritur actio monasterio, non mihi. tamen actionem debet monasterium cedere mihi in totum: sicut hic dicitur in seruo fructuario.

1 *☞ Ex stipulatione, quam facit monachus, quem Abbas scit non iustè professum, non quæritur monasterio.*

SI seruus testamento. Liber homo stipulando non quærit malæ fidei possessori. h. d. Dicitur hic, si modò sciuerunt, quæro quomodo potest esse ꝙ hæredes ignorēt seruum manumissum, cum non possint esse hæredes, nisi cognito de viribus
b testamenti: vt l. sed & si [b] de sua s. de acqui. hære. & alibi dicitur, ꝙ hæres pręsumitur scire quod in testamento continetur: vt l. cū hęres s. de libe. leg. Dicit Iaco. de Are. & ego dixi alias, quod hoc potest contingere in hęrede suo, qui potest esse hęres, licet vires testamenti ignoret: vt l. eius qui in prouincia. in fin. s. si cert. pet.
1 † Vltimo not. hanc legem quod si in monasterio sit quidam monachus, quem Abbas scit non esse iustè professum, & vere non esse monachum: quod ex illius stipulatione non quæritur monasterio.

1 *☞ Stipulatio monachi sine monasterio non ualet.*
Monachus sine monasterio dicitur ingrediens religionem regularium mendicantium, qui statim profitetur.
Monachus sine monasterio dicitur etiam ille, qui profitetur in manibus cuiusdam monachi.
2 *Monachi alicuius monasterij capti à Sarracenis, uel inundati æquiparantur seruis hæreditarijs, & acquirunt monasterio.*
3 *Habere rem pro derelicto, est quædā donatio, & ideo occupans tenetur ad solutionem gabellæ, uigore statuti, quod de qualibet donatione soluatur gabella.*
Donatio quæ fit personæ incertæ: nō requirit consensum utriusq;.

QVod seruus. Stipulatio serui, qui non habet dominum, non valet. hoc dicit. Not. textū ibi: nā & hoc genere. Opp. ꝙ seruus habitus ꝓ derelicto statim fit liber: vt s. qui sine manu. ad lib. perue. l.
c seruo. Rn̄. Aut [c] habetur ꝓ derelicto seruus languens: & statim efficit liber: vt in cōtrario. Aut seruus sanus: & tūc liber nō efficitur: vt hic, nisi seipsum in libertatē præoccupet: vt argu. l. fina.
d s. ꝓ derelicto. vt hic in gl. Vltimò no. [d] ex hac † lege duo. Primò
1 ꝙ si est monachus sine monasterio, stipulatio eius nihil valet. Casus est hic. Diceres tu, ꝙ nō potest esse monachus sine monasterio. Dicit quędā Decre. de reg. lib. vj. ꝙ regulares mēdicantes nō possunt recipere aliquē ad professionē illius regulæ, nisi post annum: modò aliquis ingrediens illam religionem statim facit professionem. Dicunt Canonistæ, ꝙ ille efficitur religiosus in genere, non quòd sit obligatus illi religioni, vel alicui: & sic est dare monachum sine monasterio: & sic stipulatio non valet: vt hic. Vlterius dicunt Canonistę, ꝙ si quis profitetur religionem in manibus cuiusdam monachi, ꝙ ille efficitur religiosus, & monachus: nō tn̄ incorporatur isti monasterio, vnde erat recipiēs: quia nō habebat potestatē īcorporādi monasterio suo. Et sic est dare monachum sine monasterio suo: & sic eius stipulatio non valet,
a vt hic. Sed ponamus [a] vnum casum pulchrū [b]: Pone, † ꝙ
b est vnum capitulum sine monasterio: quia eorum monaste-
2 rium est occupatū a Sarracenis, vel à mari, vel ab alia inundatione: qd erit de istis monachis? Certè istos monachos ęquiparabo seruis hæreditarijs, quorum dominus est mortuus, & separatur quod alius eorum locum assumat: vt sic acquirāt monasterio, & capitulo eorum futuro, quid succedit in locū pri-
c mi. Vlti. no. tex. [c] hic dicitur: nā & hoc genere quędā donatio
3 est. † No. cōtra īfinitas fraudes. vnde dicit statutum [d] hic, ꝙ de
d quolibet cōtractu soluať gabella: ego nolēs soluere cogitaui hanc fraudē. ego volēs donare tibi, habui fundū ꝓ derelicto, & tu occupasti. Certè illud habere ꝓ derelicto, est quædā donatio: & ideo soluet gabella, tanq̄ ex cōtractu donationis. & hoc tāgit gl. ī l. j. circa prin. s. si ex noxa. cau. aga. & eodē modo dicit lex, ꝙ pēdēte iudicio nō possit alienari: modò habes hoc ꝓ derelicto. Certè hoc vr̄ quædā donatio, & alienatio. Dices tu: Qūo est donatio, cū saltē pactū nudū reqrať hodie, & vtriusq; cōsensus requiriť: vt l. si qs argētū. C. de dona. Respōdeo,
e donatio, [c] quæ fit in personā certam, requirit vtriusq;: consensum, & pręsentiam. secus in donatione, quę fit in personam incertam: vt hic, & l. qua ratiōe. in fi. s. de acqr. re. do. & ibi nota.

1 *☞ Nominatim fieri dicitur, etiam nomine appellatiuo.*
2 *Differentia est inter nomina propria, & appellatiua quantū ad modum significandi, & quando seruus communis stipulatur per nomina propria, vel appellatiua.*
3 *Seruus plurium si stipulatur, qualiter acquiratur dominis.*
Institor societatis, in qua sunt plures socij, qualiter acquirat.
4 *Consuetudine mercatorum stante, quod vnus nominatur nomine proprio, & alij appellatiuo, puta Titius, & socij, si Titius stipulatur, qualiter acquirat.*
5 *Seruus, in quo plures habēt vsumfructum, si stipulatur, vel acquirat: qualiter acquirat.*
6 *Monachus vnius monasterij, cui fuit ab Abbate commissum regimen alicuius ecclesiæ, si acquirit, cui acquirat an monasterio an ecclesiæ.*
Seruus alterius ab aliquo, vel aliquibus bona fide possessus, si stipulatur, cui acquirat.
7 *Monachus vnius monasterij bona fide ab alio possessus, si stipulatur, cui acquirat.*
8 *Liber homo possessus ab aliquo vt seruus, si acquirat, cui acquirat remissiuè.*

SI seruus communis ita. Singularis lex est. breuiter. h. d. Si propria nomina exprimātur, vocantur dn̄i in viriles: si exprimanť appellatiua, vocātur in dn̄icas: sed si vtrūq; ex
f primať, in dubio inspiciť [f] ꝙ p̄cedit. h. d. Op. de l. proinde. ij. rn̄
1 so. s. e. So. Intellige † nominatim noīb⁹ appellatiuis. Vľ si intelligas ꝓprijs. dic ꝙ p̄cesserūt appellatiua. Extra gl. op. ꝙ nō sit differentia inter noīa propria & appellatiua: vt l. certū. s. si certum peta. Solu. † quantum ad reddendum rem certam, non est
2 differentia, vt ibi: quia tam per propria, quam appellatiua eadē persona significatur: sed quantum ad modum significandi est differentia. Nam per hoc nomen dominus, quod est appellatiuum, significatur persona eatenus, quatenus sibi illud nomē appellatiuum congruit, scilicet pro parte dominica: sed per nomen proprium persona significatur integre: quia nomina propria vtriq; æqualiter congruunt: & ideo æqualiter vocantur. & istud est verè, & propriè dictum, quantum ad casum huius
g legis. Tamen vniuersaliter dicta ratio non concludit. Pone [g] ꝙ seruus plurium fratrum stipulatur ab alio fratre, hoc modo, ꝓmittis fratribus tuis, vel filijs talis, & similib. Certè istud nomē appellatiuum congruit omnibus æqualiter: tamen non vocantur æqualiter. Tex. est no. s. ad Trebel. l. Lucius. §. Mæuia. Dic ergo ꝙ nomina appellatiua sunt omnibus communia: & ideo præsumitur ꝙ respectu communionis, quæ erat in ipso seruo
h fuerit stipulatus. Sed nomina propria sunt cuiq; propria: & iō [h] puto, quòd si fuisset stipulatus per nomina appellatiua non cōmunia in persona omnium dominorum. Exemplum: promittis filio Titij, & filio Seij: tunc domini vocarentur in viriles: vt l. nonnunquam. s. ad Trebel. & econtra, quando per nomina propria vocantur in dominicas, seu hæreditarias partes: vt l. Thais. §. Stichum. s. de fideicommiss. liber. Solu. distinctio huius legis habet locum in dubio: sed si apparent alia indicia, propter quæ pręsumereť, disponentes aliud sensisse, non staremus huic pręsumptioni: vt in lege contraria, vbi nō inspicimus nomina ꝓpria, vel appellatiua, sed onus iniunctū: vt pro quibus partibus vocantur ad onus, ꝓ illis vocanť ad cōmodū. Et hoc est quod tex. hic expresse dicit, qn̄ sunt exp̄ssa ꝓpria, & appellatiua, inspicere debemus priò cōiecturas, cui⁹ demōstrādi gr̄a &c. id est, an ꝓpria ad designationē appellatiuorū, an ecōtra. vt dt gl. Si nō apparēt: tūc inspicim⁹ quo ꝓcedit: vt tex. dicit secūdū verā opi. licet Old. cōtra: vt ī gl. de cuius opi. nō curo. vn̄ cōtra p̄sumptionē illi⁹ legis do aliquas notabiles cōiecturas. Primo, receditur ab hac præsumptione ratione oneris iniuncti: vt modò dixi. Secūdò ratione rei, super qua fit dispositio: vt l. si seruus cōmunis. de dam. infect. Simile in l. cū post. §. j. s. de admi. tuto. vbi si tutor cōtrahit super re pupilli, videtur tutorio nomine: licet præcedat nomen propriū. Ad idem. s. de insti. l. fi. quod not. Tertiò ratione notitię. vt l. qui habebat. s. de reb. dub. Vnde distinctio huius legis habet locum quando nominantur personæ notæ. Sed si incognitæ nominentur in dispositione, semper videntur adiecta propria nomina ad demonstrationem appellatiuorum: & sic inspiciuntur appellatiua: arg. d. l. qui habebat. & hac lege. Quæro, quando secundum vnum modum potest valere, secundū alium non: & tunc non inspicitur qd' pręcedit: sed valeat eo modo quo potest: vt in l. quoties. de reb. dub. & s. eo. l. seruus hę-
i reditarius. & facit quod not. s. [i] de iurisdi. omnium iudic. l. & quia. de pact. l. tale pactum. in fi. Vltimò gl. summat istam materiam, de stipulatione seruorū, que licet sit nobis extranea: tamen quo ad multa pōt esse vtilis, ideo examinemus eam plenius.
3 † Et primò quæro, quando seruus pluriū stipulatur, qualiter acquiritur dominis. Circa quod dic, ꝙ quandoq; seruus stipulatur simpliciter: & tunc aut omnibus pōt quæri pro portione dn̄ica: & tunc oībus quæratur pro portione dominica: vt s. eo. l. seruus communis sic. si tamē ad alterū ex dominis pertinuisset alteri restituere cogeretur cōdictione sine causa: vt j. eo. l. pen. Aut non potest omnibus quæri pro portione dominica, & quęritur omnibus pro ea. portione pro qua potest quæri: vt l. si seruus communis. s. de damno infecto. Aut non potest omnibus acquiri: & acquiritur eis quibus potest: vt supra. eod. l. j. §. si seruus cōmunis. & l. si alienus seru⁹.
k in fi. Et ista sunt [k] vtilia ad qō. de vno institore vni⁹ societatis, in qua sunt plures socij, & hn̄t plures partes ī societate: vt in eo q simpľr stipulať, vel acqrit qd' certū est acquiri dominis: vt in l. j. in fi. & l. seq. s. de insti. acqrit eis ꝓ portionib⁹ dn̄icis, vel non scd̄m p̄cedētē distinctionē. Et p̄dicta sunt vera, ēt si seru⁹ stipulat⁹ est dn̄is, et noīatim noībus appellatiuis, siue sibi: vt hic, & s. e. l. siue mihi. Qn̄q; seru⁹ pluriū stipulať nominatim alicui ex dn̄is: & tūc illi soli q̄rit: vt l. seru⁹ cōis sic s. e. Aut stipulať noīatim plurib⁹ dn̄is vt oībus: & tūc aut eos nominat alternatiuè: et tūc dic, vt s. e. l. itē si seru⁹ cū seq. Aut copulatiuè: & tūc aut oībus nominatim pōt q̄ri viriliter: & oībus q̄ritur. Aut oībus nō pōt q̄ri: & tūc q̄riť illis quibus pōt q̄ri: vt l. ꝓinde. §. fi. s. e. & eodē mō distinguendum est, si iussu aliquorū fuerit stipulat⁹, qa tūc q̄riť iubēti, seu iubētibus pro dn̄icis tm̄, vel eis, quibus potest: vt d. l. seruus cōis sic. s. e. Fallit in l. seruus duorū. s. de acquir. hæred. & rō ibi not. Qn̄q;

a ¶Sed ponamus. Et not. ꝙ hoc multū facit pro opin. domini mei in l. j. §. hæc quæ. de acq. pos. an bona illius monasterij sint vacantia, & sic sint fisci: an debeant reseruari, donec de nouo fiet monasterium. Andre. Barba.

b ¶Casum pulchrū. Vide qd' no. Bar. in l. inter stipulantē. §. sacrā. de ver. obli.

c ¶Vltimo not. text. Nota ꝙ res haberi pro derelicta dicitur quædam donatio. & sic ex contractu huius donationis soluať gabella, si ex forma statuti de cōtractu soluatur. vide quod no. in l. j. s. si ex noxa. cau. aga. Andreas Barbat.

d ¶Dicit statutū. Ad de Bar. in d. l. j. s. si ex noxa. cau. aga. & de q. Bar. hic vide Gul. de Cu. de rer. diui. in aliquibus lec. & habeo in libr. meo. Et vide quæ ibi dixi. Sed Bald. in l. mater. in vlti. colum. C. de rei ven. dicit ꝙ titulus pro derelicto est similis donationi, nō tamē est propriè donatio, nec ī eo requiritur insinuatio. Sed vtrū casu quo sit donatio, debet solui ꝓ ea gabella, &c. vide per Bald. in l. contractus. in pe. col. C. de fide instr. & adde qd' si habeo rē pro derelicta, incōtinenti nō videtur donata: sed re ītegra possum pœnitere. l. ij. vbi gl. C. qui bo. cede. pos.

e ¶Respondeo, donatio. Not. ꝙ donatio, quæ fit in personam certā reqrit vtriusq; cōsensum. s. donatarij, & donatoris. Secus qn̄ fit in ꝑsonam incertā. qd' tene mēti. qd' est verū scd̄m Ange. qn̄ apparet de fraude. alias secus: qa tūc nō est dōatio: qa nō est stipulatio, nec pactū q̄ sunt de forma donationis: ergo adde And. Barb.

f ¶In dubio inspicit. Quę fit rō, vide bar. in l. fi. in an̄penul. co. C. de cōdi. infer. vbi nota.

g ¶Pone. Cōtrariū tenet hic Ang. sed do. Io. sequitur Bar. An Barb.

h ¶Et ideo. Contrariū tenet hic Bal. & Ange. quia acquiriť ecclesię Romanæ. vide quæ dixi in c. j. de īfan. expo. & ibi do. Abb. Andr. Barba.

i ¶No. s. Adde Bart. in l. si vnus. §. fi. s. de pact. bene facit arg. l. j. §. qd enim si duo. s. quod fal. tū. autho.

k ¶Et ista sunt. Si institor plurium mercatorū stipulatur eis dari, intelligiť secundum portiones eorum quod intellige cum accessione: sine cessione nō quæriť. facit l. j. s. de actio. & obli. cū si. & ita intelligitur l. j. & ij. s. de insti. And. Barb.

a ❡ Noīatus teneatur. Et an literæ mercatoris eū obligent vide no. Specu.de ob.et so.§.consequenter.versi.sed pone in fi.ī ea ibi. Et p̄dicta sunt vtilia ad q.videlicet de eo,&c. Vide in c.j.de priui.in vj.qđ siue acquirat ex op̄a sua siue ex re,siue alio quouis mō,q̄ acq̄rit ecclesiæ,cuius est curæ Præpositus: dū mō nō habeat separata bona. Idē tenet,licet nō alleget,ita Fed.de Se.cōsi.xxxv. quē seq̄tur do.Ant.in c.in præsentia.de proba. & idem qđ hic tenet Bar.in l.sed et si q̄s. §.interdū.s̄.de vsuf.

b ❡ Et prædicta.not, si monacho est commissa ecclesia, quicquid q̄rit respectu illius ecclesiæ: efficit̄ ecclesiæ. si aūt q̄rit extra illā ecclesiam, quærit principali cuius est monachus. And.Bar.

c ❡ Quid in. & nota q̄ do.Ang.allegauit l.summa cū rōne. s̄.đe pe c.q̄ facit fin. q̄ si q̄s intricat bona sua,vel libros rōnū videtur in fraudem creditorū facere.qđ est contra aliquos đ tuscia. Itē si alienant meliorem rem quā habent.facit l.oēs.§.lucius.s̄.qui in frau. And.Barba.

c ❡ Quid ī dubio? Vide s̄.de verb.obl.in l.si filius in pri.et qđ no.per Pet.et Imol. in l.qđcunque.in §.si quis ita.eo.titu.

d ❡ Mādator præcedit. Quid si nō apparet q̄s primo et quis post? Barto.in l.ij.§. prius.de vulga. & pup.et Imo. in leg. Marcellus.j.e.ī apostil.mag.vbi habes, q̄n nō apparet quis fuerit obligatus vt fideiussor et de materia.habes gloss. in authen. de fideius.in §.j.vbi de istis et de expromissore, vide text.in l.quod si non soluere.s̄.de pign. acti. Et fidiussor dicit̄ expromissor.l.in omnibus.et ibi gl.et Bar.j.de sol. Et q̄s sit fideiussor.et quot oriātur obligatiōes ex fideiusiōe,dic vt p̱ Bar.in l.reos.ī pri. s̄.de duo re. vbi etiā ponit de titulo mandati.circa idē.in prī. vide bonā glo.in auth.de fideiuss.in prī. Quæ aūt sit differentia inter fideiussorē & mādatorē,vide ī l.stipulationū aliæ.ī §.stipulatio. de ver. obl. Et quis dicatur spōsor, vel ꝓmissor idēnitatis,vide Bar. in l.pōt.j.e. Et nūq̄d fideiussor de iudicio sisti vel de represētādo aliquē dicatur ꝓprie fideiussor, vide in rubr.post gl.ij. C.eo.et ibi dicit, q̄ oēs isti habent beneficiū diuisionis. An. in leg.v.§.j.supra de verbo.oblig. in l. si quis ex his.ff.qui satisd.cog. Et an in dictis constitutionibus habeat locum beneficiū diuisionis dic vt l.fi. s̄.de cōsti.pec. Vnū adde quod dixi in l. Lucius.j.e. Et de modis ītercedēdi,vide tex.et ibi Pau.de Ca.in l. Lucius. j .e. alleg.gl.in l.in p̱sonam.s̄.de pact.

vnus iubet,et aliū nominat:& tūc dic vt dixi in d.l.seruus cōis sic.supra eo. Et idē dicerē ī institore pluriū mercatorū vnius societatis,vt si nominati respectu aliquorū ex societate cōtrahit,vel interueniente spāli iussu aliquorū,q̄ illis solis q̄rat̄. Q̄nque seruus stipulatur nominatim nominibus ꝓprijs & appellatiuis:& tūc aut exprimūtur nomina ꝓpria et appellatiua eorūdē,aut noīa ꝓpria quorundā,& aliorū appellatiua:aut quorūdā ꝓpria,et omnia appellatiua. Primo casu habet locū distinctio huius legis,vt distinguamus qđ p̄cedat,nisi interueniat aliqua de p̄sumptiōibus supra dictis. Scđo casu, nominato noīe ꝓprio acq̄rūtur viriles:noīato noīe. appellatiuo acq̄runt̄ ꝓ portiōib⁹ dn̄icis: arg. s̄.e. l.proinde in principio. Tertio casu quando aliquibus nominatim nomine ꝓprio,& alijs noīatim noīe appellatiuo: & tūc fiet diuisio eo mō quo dicitur s̄.e.l. si seruus cōis.q̄ noīati hn̄t suas p̱tes viriles,et oēs dn̄i hn̄t vnā virilē,ad quā vocabūtur ēt noīati ꝓ portiōibus dn̄icis,vt ibi
4 patet. Et ista faciūt †ad q̄ōnē secūdū cōsuetudinē et fere totius Italiæ ī libris,cū l̄ris mercatorū vn⁹ noīat̄ noīe ꝓprio,oēs alij noīe appellatiuo hoc mō: Titius & socij talis societatis,&c. Nā vr̄ q̄ ex virtute ta
a liū verborū,ille noīatus teneatur[a],& sibi acq̄ratur ꝓ dimidia,alijs omnibus pro portiōibus societatis. Tñ puto sic dđm q̄ ex virtute dictorū verborū quatenus cōtinet cōtractu,ex quo dicti mercatores đbeāt obligari:si quidē ageret̄ institoria, q̄libet tenet̄ insolidū,quasi p̱ illū oēs negotiatiōes exerceāt:vt supra de exer.l.iiij.ī pri. ibi:sed si plures &c. Si vero in dicta scriptura cōtinet̄ totū,ex quo eis mercatoribus debet obligatio q̄ri: tūc rigor verborū īportat illud qđ s̄.dixi in seruis stipulatoribus:æq̄tas tñ.et vsus cōis suggerit cōtrariū. Nā ille vnus qui noīatur, non ad hoc nominat̄ vt sibi magis q̄ratur,sed vt ostēdatur q̄ ille societatis caput obtinet. Et ideo forsam dicendū est q̄ omnibus q̄
5 reret̄ ꝓportiōibus societatis.† Scđo q̄ro q̄n est vnus seruus,in quo habēt plures vsumfructū,qualiter stipulando,vel aliter acquirēdo acquirit? Dic, aut acquirit ex opera sua.aut aliunde. Primo casu,aut acquirit simpliciter nemine iubēte,et neminē nominādo,et idē qđ supra dictū est in pluribus dn̄is. Si vero stipulat̄ noīati, vel aliquo iubente:dic vt in gl. Si vero vnus iubet,et alium nominat:dic vt supra dixi in pluribus dominis. Si vero stipulat̄ vel acquirit ex re domini,vel aliūde,nō ex re fructuariorum:similiter dic vt in gl. Et p̄
b 6 dicta[b] sūt vtilia †ad q̄ōnem de monacho, cui commissum est regimē alicuius ecclesiæ ab Abbate suo. Nā illđ qđ dictus monach⁹ q̄rit ex re ecclesiæ quā regit,vel ex op̄a sua, q̄rit illi ecclesię quam regit: cū p̄dicta ecclesia posit dici quodā modo fructuaria dicti monachi. Ipsi enim ecclesiæ debet monachus operari. Si vero quæreret aliūde:tūc quæreretur ecclesiæ principali,cuius est monachus,& sub cuius obediētia durat. Et si esset præpositus regimini duarum ecclesiarū: dicerē idē quod in seruo,in quo habēt plures vsumfructū. Et probat̄ extra.de offi ordi.c.præsenti.lib.vj.nisi ex causa authoritate Abbatis posset cōuerti in vtilitatē monasterij:vt extra.de offic.ord.c.quāto. Et prædicta intelligas vera,nisi trāsferat̄ ad regimē alterius ecclesię,taliter q̄ liberaret̄ ab obediētia primi monasterij,& Abbatis ipsius:tūc enim illi ecclesię,in quā trāsfert̄, omnino quæreret̄:vt extra,de priui.c.cū olim.& ibi per Innoc. & alios doc.& xviij.q.j.c.statutū. Tertio quæro,quid si seruus vnius,ab aliquo,vel ab aliquibus bona fide posside t̄:& aliquid stipulatur,vel acquirit:cui acquiret̄. Dic vt in gl.hic,& l.si alienus seruus.s̄.eo.& l.liber homo.in princ.s̄.eo. Et prædicta sunt vtilia ad q.de eo qui vere est monachus vnius monasterij:& ab alio monasterio bona fide tanq̄ monachus retinet̄:vt eodē modo acquirat ea quæ quærit:secundū quod dicimus in seruo bona fide possesso. Omnia enim quæ de acquisitione seruorū dicūtur,possunt intelligi de acquisitione quæ fit p̱ monachū:vt no. Inno.in d.c.cum olim.extra,de priui. Sin autem mala fide detinetur:tunc absq̄ dubio detinenti non quæreretur:sed monasterio quæreretur,cuius vere est monachus:vt s̄.eod.l.si seruus testamento.& l.seruus meus. Quarto quæro,quid in libero homine,si ab aliquo posideatur vt seruus? Dic vt in l.liber homo. s̄.eodem. Et idem dicerem de eo q̄, vere non est monachus, tamen vt monachus ab aliquo monasterio detinetur,per ea quæ dicta sunt. Quinto quæro, quid de eo qui est monachus, tamen nullius monasterij? Respondeo qualiter potest hoc contingere:& quid iuris sit:dic vt dixi supra l.proxima.

1 ☞ *Donatio,vel venditio facta ab aliquo de omnibus suis bonis,qui postea cōmisit delictum,ob quod bona debent publicari,præsumitur fraudulosa.*

QVicquid. Licet stipulatio serui, & filij cōferatur in tempus existētiæ sui iuris,nihilominus patri & domino quæritur.h.d. Opp.de l.quæ legata.j.de re.iur. Sol. Aliud in legatis:aliud in cōtractibus. Di
c cit̄ hic:si tamē dolo malo,quid in dubio[c]? Dicit glo.q̄ in dubio p̄sumitur dolo malo. Facit s̄.de pecu.l.summa cum ratione.in
1 prin. Et per istam legem dico.† q̄ si vendo tibi,vel dono omnia bona mea,si cōtingat me cōmittere aliquod maleficiū ꝓpter qđ bona publicari debeant:certe præcedens donatio vel alienatio videt̄ facta dolo,vt hic. Dico plene in l.post cōtractū.s̄.de don.

Vlti.quæro,q̄ūo potest esse q̄ nō sit facta dolo malo. Et q̄ dolus non præsumitur,habes l.in l.quidā cum filiū s̄.de hære.insti.

De fideiussoribus & mandatoribus. *Rubrica.*

1 ☞ *Fideiussor & mandator in quo distent.*

1 † Quærit glossa quæ differentia inter fideiussorem & mandatorem. Dicit glossa quod fideiussor semper sequitur:manda
d tor præcedit[d]:vt in glossa. Sed hoc videtur contra l.penul.& l. stipulatus.j.eo.sed Dy.sustinet hoc modo, Si consideras modū obligationis contrahendæ: & tunc ante, & post potest accipi. Si consideras conueniendi effectū: & tunc non potest,nisi post effectum obligationis principalis cōueniri. Quæ est ergo differentia? Et dic,fideius.ante & post:mandator ante:vt in aut̄.eo. post princi.& l.si vero.§.si post creditam.s̄.manda. Item fideiussor obligatur verbis tantum:vt l.si hæreditatem.§.j.s̄.man.& l. blanditus.C.eo.& l.v.§.satisacceptio.s̄.de verb.obli. Item mandator consensu:vt l.si hæreditatem.§.j.s̄.mand. Item fideiussor actione stricti iuris ex stipulatu tenetur:mandator vero ex bonæ fidei iudicio:vt in dicta differentia apparet. Quæro,quid vult dicere rubrica dum dicit,de fideiussoribus,& mandatoribus. Dicebat Roge.i.de fideiussoribus mādatorum.quasi dicat de fideiussoribus,& de his,pro quibus quis fideiubet:qui dicuntur mandatores. Sed glo.non stat in ista:& merito:quia de contractu mandati inter fideiussorem & principalem tractatur in ti.s̄.man.non hic. Vnde dic vt in glo.& probatur j.eo.l.si mandato meo.& l. Vranius.

1 ☞ *Fideiussor potest accedere obligationi,quæ ex maleficio nascitur.*
2 *Obligationi naturali fideiussor accedit,nisi sit penitus extincta.*

Ciuili obligationi quando posit fideiussor accedere.
Ciuilis obligatio tantum quod nascatur ex sententia.

LEX I.

OMni obligationi. Omni obligationi,& ciuili & naturali potest accedere fideiussor.h.d.cum l.seq. Opp.j.eo.l.cum leg. & l.non dubium.C.de legi. Sol. Ibi nulla est obligatio:quia lex resistit:hic subest obligatio secundum gl.& Iac.de Are. Opp.de l.j.C.ne fideius.do.den. Solue quod ibi fallit.& hic ponit genera singulorum,nō singula generum:quia omni obligatio
1 ni accedit,non singulis obligationibus. †Quæro,an obligationi quæ ex maleficio nascitur posit fideiussor accedere. Gl. dicit quod sic,nō allegat. Probatur in l.Græce.§.sed & si ex delicto.& l.si à reo.§.fina.j.eo.titu. Glos.not.in §.j. Institu.eodem.
2 †Secundo quæro,an obligationi naturali tantum posit accedere fideiussor? Certe sic,vt hic,& l.ij.& l.fideiussor.§.ij.& l. Marcellus.j.eo.quod intellige,nisi esset talis naturalis,cuius ef
3 fectus esset extinctus: vt j.eo.l.si quis postquam. †Quæro,
a an ciuili[a] obligationi posit accedere fideiussor. Et glos.dicit q̄ sic.C.de non nu.pec.l.si cui. Contrariam glo.habes in l.si stipulatus.j.eodem. Aduerte,do.Dyn.dicit melius quam Pe. Quædam est obligatio ciuilis,quæ habet effectū exactionis,vt obligatio ex sententia:ista habet vinculum ciuile,non naturale:vt l. Iulianus.de condi.inde.licet quidam dicant q̄ etiam naturale, si non appellatur vt l.ab eo.C.quomodo & quando iudex. Sed communis opi.est q̄ ciuilis tātum nascatur:& in hoc potest interuenire fideiussor:vt l.iiij.§.si ex conuentione.s̄.de re iud.& .j eo.l.Græce.§.& post litē. Quędam est,quæ nō habet actionē: quia reus habet exceptionē non numeratæ pecuniæ:& nō pōt accedere fideiussor:vt l.si stipulatus.j.eo.ti.& ibi nota q̄ intellige in effectu:quia ipso iure teneretur:sed habet exceptionem,sicut ipse principalis:vt no.gl.j.eo.l.fideiussor.§.fideius.& Insti. eo.ti.§.j.et ibi gl.exprimit q̄ fideiussor habet illam exceptionē, quā habet principalis. Sed contra prædicta opp.quia videt̄ cōtra l.iij.§.j.s̄.de cōsti.pecu. Sol. Si actio ciuilis subest,naturalis vero de iure prætorio est sublata:pōt fideiussor accedere per stipulationem:sed ei cōpetit exceptio,quæ & principali:sed constitui non potest. Ratio est:quia constitutio fuit inducta ex edicto prætoris:sed vbi non est debitum de iure prætorio,tūc constitui non potest:vt in cōtrario. Facit §.de cōsti. Instit.de actio.

Quæro an pro eo qui tenetur officio iudicis,posit accedere fideiussor. Dicam j.eo.l. Marcellus.

1 ☞ *Pupillus ex contractu commodati & depositi qualiter teneatur, & fideiussor accedat.*
2 *Seruus obligatur naturaliter in omnibus casibus,in quibus liber obligatur ciuiliter & naturaliter.*

LEX II.

1 ET commodati. †Quæro, qualiter ex cōtractu depositi:& commodati, teneatur pupillus? Et dicit glos.q̄ si dolo fecit,q̄ tunc teneatur naturaliter,& ciuiliter:vt l.j.§.an in pupillum.s̄.depo. & si est factus locupletior:vt l.iij.in princ.s̄.commo.& indistincte fideiussor tenetur. Sed quid si nō dolum,sed culpā cōmisit? Et dicit gl.q̄ in cōmodato tenetur naturaliter propter culpam in deposito non tenetur naturaliter propter culpam,nisi ex dolo. Quid vult dicere ista gl. Vos habetis vnā regulā,q̄ in quib⁹ maior tenet̄ naturaliter & ciuiliter,ī illis pupillus tenet̄ naturaliter tm̄:vt j.ti.j.l.j.& dicā ibi,q̄ in cōmodato maior tenet̄ de lata & leui culpa ciuiliter,& naturaliter:ergo minor tenetur de lata.& leui naturaliter tantum eodem modo:sed fideiussor tenetur ciuiliter:in deposito maioris nō tenetur nisi ex dolo: & per consequens fideiussor:sed certe in deposito venit etiam culpa latior & culpa lata:vt s̄.deposi.l.quod nerua.& C.deposi.l.j.& istis casibus pupillus tenetur naturaliter,& etiam fideiussor ac
2 cedit. †Quæro quid de seruo? Respon.idem secundū glo.regula est,q̄ in omnibus,in quibus liber homo obligatur naturaliter,et ciuiliter,seruus obligatur naturaliter tantū. Probatur de pecu.l.non solum.§.fi. Quæro,quādo commodum est pupillo,qualiter tenetur fideiussor? Rn̄.in cōmodato duæ contrahuntur obligationes. Vna est principalis ad rem restituendā: & in ista principalis tenetur,si rem habet:quia in hoc locupletior dicitur.l.iij.in princ,s̄,commo.& l.depositi.s̄.de pecu. Item dolo facit,si rem,quā habet nō reddit.l.j.§.fi.de po.& eodē modo tenebit̄ fideiussor. Quędam est obligatio,quæ cōtrahitur secūdario,ratione doli,vel culpæ admissæ,circa rei deteriorationē:& in ista principalis tenetur naturaliter,ratione doli vel culpæ: merito etiā fideiussor eadē ratione tenebitur.l.fideiussor obligari.s̄.j.j.eo.in deposito vero circa obligationē principalē ad rē restituendā,idē quod s̄.per easdē leges.sed in obligatione accessoria principalis depositarius solum de dolo,& lata culpa tenetur:eodem modo fideiussor:quia non pōt teneri in plus,q̄ principalis:vt l.Græce.§. illud.j.eo.Bar.

1 ☞ *Conditio,quæ non potest de iure impleri,sufficit si de facto impleatur.*
2 *Fideiussor qui de facto conueniri non potest,de iure sic,dicitur de iure conueniri non posse.*
3 *Actio de peculio ex facto serui datur,si fideiussit in causa peculiari.*
4 *Actio de peculio quibus casibus detur propter contractum filijfamilias,& quid sit hoc dicere.*
5 *Mulier fideiubens non iuuatur Velleiano ipso iure,sed ope exceptionis.*
6 *Recipiens ignoranter fideiussorem inhabilem,sibi non præiudicat.*
7 *Dans fideiussorem inhabilem,vt dicatur satisfecisse,an distinguatur siue sciuerit siue ignorauerit,& nu.9.*
8 *Ignorantia iuris,& non facti,an hoc casu toleratur.*
10 *Mulier potest Velleiano renunciare.*
11 *Qui tenetur dare fideiussorem,dando clericum liberetur, dummodo non det de iudicio sisti.*
12 *Qui dedit fideiussorem,qui effectus est non soluendo, tenetur iterum satisdare.*

LEX III.

b QVi satisdare. [b]Qui dat reum illū, qui non potest conueniri,vel non est spes vt fiat idoneus,statu mutato non videtur satisdare.alias secus.hoc dicit. Dicitur hic q̄ non sufficit satisdare de facto. Contra de l.Meuius.s̄.de cōdi.& demō.
1 Gl.nō soluit. Sed dic,†ibi erat talis conditio,quæ de iure impleri non potest: vnde sufficit si de facto fiat.l.mulier.§.pe.s̄.de condi.insti.hic poterat impleri de iure. Dyn.hic dicit q̄ debet dari fideiussor qui posit
2 conueniri,& obligari. †Quæro quid si dat aliquē,qui posset de iure,sed non de facto conueniri? Gl.dicit q̄ videtur,ac si de iure non posset conueniri:vt l.ij.in princi.s̄.qui satisda.cogā.&
3 ibi gl. †Quæro,in quibus casibus detur actio de peculio ex facto serui? Breuiter,si in causa peculiari fideiubet,tenetur:alias
4 non:vt l.licet.§.ij.s̄.de peculio. †Quæro,in quibus casibus actio de peculio detur,propter contractum filij.dic vt in gloss.

Sed quæro,quid hoc est dicere? quia video q̄ filiusfami.obligatur ex contractu suo ciuiliter,& naturaliter:vt l.filius.C.eo. & l.licet.§.si filius.s̄.de pac.quid ergo ad rumbum,si non habet peculium:quia idem est in eo quod in debitore,qui non est soluendo.breuiter,Iaco.de Are.dicit q̄ aliud est in filio q̄ in alio debitore:quia rōne pristini status non potest præsumi q̄ posset effici diues:cū secūdū ista tēpora acquireret patri hodie quo ad vsumfructū:in alio est spes q̄ fiet diues:vt l.si defunctus.C.artu.l.cur.§,deficiētium.j.de muneri.& ho. Dicitur hic,q̄ mulier
5 iuuatur Velleiano. †Quæro,an ipso iure sit tuta? Gl.dicit q̄ tenet̄:sed ope exceptiōis fiet tuta. Vide gl.quæ incipit,hæc nō tenet̄.cōtrariā gl.habes C.de repu.quæ fiunt in iudicio.l.j. Ista gl.hic est vera. Probat̄ per tex.l.si mulier in iure.ad Velleia.& l.Stichū aut Pamphilū.j.de solu.§.aliq̄n. Hodie fallit in casibus
6 positis in l.antiquæ.C.ad Velleia. †Quæro,hic dicitur comprobauit,&c.an idem sit si sciuerit,siue ignorauerit. Et glos.di
d cit hic,maxime si sciuit[d].quasi dicat,siue sciuerit,siue ignorauerit,idē. Cōtra no.& melius in l.inter causa.§.abesse.s̄.mā.& in l.si is à quo.§.fi.s̄.vt in possesio.leg.& tex.& gl.in l.si quis stipu

a ❡ Quæro an ciuili. Vide Bal.ī d.l.si cui.& quæ est ratio quare nō potest quis cōstituere ciuiliter tantum,debitū habes l.j.§.debitum.de constituta pecunia.vide ipse no.

b ❡ Qui satisdare. An idem sit,& an sit verū siue scit,siue ignorat. An autem ista distictio habeat locū, vide elegāter Bar.in l.si cū dotem.§.si mulier.j.sol.mat.& Ange.in l.qui debitorē. post gloss. Imo.vero sub dubio ī dicto §. si mulier.dicit,quod ista differētia procedit in fideiussore: secuius delegāte per l. īter causas.§.abesse. s̄.māda. Forte tamē ī causa dotis,dicit locū habere illā legē. vel dic,§.si mulier. bene dixit,q̄ ex iusta ignorātia posset pati restitutionē in integrū ex clausula, si qua mihi.arg.l.j.in fi.& in l.sed & si per prætorē.§.hæc clausula.ff.ex quib.causis maiores. Sed teneas opin.Bar.per l. promittēdo.§.si à debitore.ī verbo,sciēs. à contrario sensu de iure dotiū. Sed Pau.de Cast.fuit ibi in alia opi.quā vide ibi per eū.quæ parū valet. Idem tenet Bart. in l.Mæuia.in prin. sol.mat.

c ❡ Si sciuit. In dubio tñ præsumitur creditorem sciuisse illum fuisse inopem:argu. text.in l.qui cū alio. ff.de reg.iur. Et hoc no.voluit Ang.in l. j.s̄.si quis cau.

latus sit Stichũ aut Pãphilũ.§.fi.ś. de ver.
obl.s.ꝙ nõ præiudicatur ignorãti. & hoc
tenet Dy.Facit supra sol.ma.l.si cũ dotẽ.
§.si mulier.et ś.de iur.dot.l.ꝓmittẽdũ.§.si
à debitore.Et hoc cõiter tenent oẽs doc.
7 qđ qualiter ꝓcedat,dicã statim. †Quæ
ro,vtrũ primo casu huius legis, qñ dedit
fideiussorẽ inhabilẽ conueniẽdi facultate
debeat distingui,an qs accepit sciẽter,aut
a ignorãter? De hoc in gl.Hic sũt opinio. [a]
Nã gl.q̃ incipit,sic.ś.&c.dicit,maxime si
ignorãter accepit talẽ.quasi dicat,idẽ siue
sciẽs,siue ignorãs acceperit.et idẽ siue er
rauerit in iure,siue in facto,& hoc in pri-
mo casu legis secũdum quosdã,vt dicitur
8 in vl.gl.hic .†Et no.hic duo mirabilia,ꝙ
tolleratur ignorãtia iuris,sed facti nõ.qua
si dicat,in primo casu errãs in iure,nõ sibi
præiudicat,in secũdo errans ẽt in facto,ꝑ
iudicat sibi.Sed hoc vltimũ nõ est verũ,se
cundũ opi.Dy.et aliorũ,vt supra dixi,et
j.declarabo. Alij dicũt ꝙ ẽt in primo casu
lex debet intelligi de errante in facto, qđ
dic,vt in gl.quid dicemus? Certe gl.quæ
est in l.j.si quis in ius voca.nõ ierit.in fine
secundæ gl.tenet,quod in primo casu hu-
ius legis ẽt in sciente sibi nõ ꝑiudicet.Sed
quæ posset esse rõ? Dicũt quidã Rõ est,
quia in primo casu offenditur lex:in secũ
do casu homo,argu.de iure patrona.l.si li-
bertus.supra de pactis l.ius publicũ. Sed
certe põt bene offendi s.ab eo,in cuius fa-
uorẽ est inducta:vt C.de pac.l.pe.præte-
rea est expressum,quia recipiendo non i-
doneũ eo modo quo dicitur in prima par
te huius legis possum mihi præiudicare,
vt l.si Titius infra.e.ti. Vnde posses assi-
gnare aliam rõnem,quæ colligitur ex l.si
nomen. supra de hære.vel actio.vẽd.Nã
in primo casu huius legis:qui dat talem fi
deiussorem,nil agit,nec debitorem cõsti-
tuit,vt l.debitor.j.de verborum signifi.se
cus si est idoneus facultatibus:quia debi-
torem esse certum est vt d.l.si nomẽ. Sed
hoc vr̃ contra prædictã l.si nomẽ.ibi dum
dicit,nisi aliud cõuenit.et cõtra l.si Titi⁹.
j.e. Quid ergo dicemus. Rñdeo:ꝙ princi
pium huius l.põt intelligi ĩ sciẽte,et igno
rãte.& eodẽ mõ finis princ.prout loquit̃
in ignorãte,planum est prout loquitur in
sciente intelligas de sciẽtia simplici,absq;
dolo creditoris recipiẽtis.Nã si eius do-
lo talis fideiussor intercessisset,sibi præiu
dicaret,vt d.l.si Titius. vel si specialiter
fuerit actũ.alias simplex sciẽtia non noce
ret:vt d.l.si nomẽ.Itẽ finis põt intelligi in
sciente,et secũdũ hoc nõ cõtineret dubi-
tationẽ:vt l. si ab arbitro supra q satis.co.
vbi hoc est expressũ,vt hic.Itẽ põt loq in
ignorãte,& tũc dico ꝙ vr̃ eũ approbare
quo ad hoc,vt amplius nõ possit agere vt
satisdet̃,vt hic,quia ꝓmissionẽ impleuit:
sed[l] põt agere ad interesse,quatenus fide-
iussor datus nõ est soluẽdo:vt d.l.si qs sti
pulatus.§.fi.supra de ver.obli. Sed con-
b tra[b] ꝑdicta vr̃ l.si is à quo.§.fi.in prin. vt ĩ
9 pol. le.Sol.†Aut quis tenet̃ satisdare iure
actiõis:et tũc dãdo nõ idoneũ facultatib⁹
liberat̃ à prĩa obligatiõe:et tenet̃ ad ĩteres
se,vt dictũ est.Fallit ś.so. ma.l.si cũ dotẽ.
§ si mulier.fauore dotis:vt ibi not. Sed qñ
qs tenet̃ satisdare officio iudicis tũc si dedit
idoneũ ignorãti,nõ liberatur:quia adhuc
durat æquitas,quæ officiũ iudicis mouet:
vt d.l.si is à quo.§.fi.& d.l.si ab arbitro.§.
fi.& sic debet ĩtelligi l.quoties.& l.de die.
c §.j.qui satisdare cogantur. Quæro,[c] qd
10 †si mulier renunciat Velleiano? Puto ꝙ
sufficiat secũdũ opi.cõmunem,quæ tenet
ꝙ possit renũciare:arg.ꝓ hoc ś.si qs in ius
11 voca.non ie.l.j. †Quæro,[d] quid si dede
d rit fideiussorem clericum? videt̃ ꝙ nõ va-
leat:vt in primo casu huius.& d.l.j.ś.si qs
in ius voca.nõ ie.& quod no.in l.quoties.
ś.qui satisda.cogan.Sed credo ꝙ illud sit
verum in fideiussore de iudicio sisti: quia
oportet ꝙ sit eius fori,in quo agitatur iu-
dicium.Secus in simplici fideiussore. Suffi
cit enim quod possit sine exceptione con
12 ueniri. †Quæro,an si talis fideiussor da
tus efficitur postea non soluendo,debitor
debeat iterum satisdare? Rñdeo,nõ,per l.
si nomen.ś.de hære.vel act.vẽ.& j.de sol.
e l.pupilli.§.soror.[e] Nec obst.l.si is à quo.in
fi.& l.si ab arbitro in fi. ś.qui satis.co.& l.
prætor.§.antepe.ś.de ope.no.nũ.quia ibi
loquitur quãdo quis tenetur satisdare offi
cio iudicis. Vnde statim cum desinit esse
cautum:superuenit æquitas,ex qua oritur
officium iudicis. Sed quando debetur iu-
re obligatiõis quæ est extincta satisdatio-
ne:non potest propter superuenientẽ ino-
piam reuiuisci.

1 *Fideiubens pro alio,quòd habeat actionem mandati & negotiorum gestorum.*
2 *Fideiubens pro alio non accipit fideiussorem,sed promissorẽ de indennitate.*

1 POtest. †Nota ꝙ fideiussor habet quãdoq; actio-
nem mandati : quandoq; actionẽ
neg.gest.quod dic vt in gl. Item aduerte,
2 †ꝙ hodie non est quasi in vsu:ꝙ talis fide
iussor accipiatur:sed magis accipitur pro
f missor,[f] qui de indemnitate promittit:qui
promissor differt à fideiussore:vt C.si ma
ter indem.promiserit.l.j.& ij.& ś.ad Velleia.l.tutor.in prin.

Fideiussor. Hunc §.intellige qñ actio est trãsitoria,de sui natura cõtra hæredes.alias secus:vt no. Insti.eo.§.fideiussor.

1 *An fideiussor,qui succedit principali,sit tutus beneficio inuentarij.*

Generaliter. Obligatio principalis extinguit ac
cessoriã,si in eadem persona cõcur
rãt:secus si in duab⁹ obligatiõib⁹ paris potẽtiæ.h.d.cũ
l.seq. Opp.de l.hæres à debitore.§.qđ si hic.j.e.Sol.Fideiusso-
g ria extinguit̃[g] ꝑ principalẽ qñ principalis est valida.alias secus:
2 vt in cõtrario.Et ex hoc arguit̃.†Fideiussor succedit reo princi-
h pali,& inuẽtariũ fecit:[h] modo creditor cõuenit fideiussorem ex
obligatione principali,cõtra quã opponit beneficiũ inuẽtarij:
si ex obligatione fideiussoria cõuenire vult eũ creditor:tunc di
cit fideiussor peremptam esse ex cõfusione.Sed Dy.dicit ꝙ est
cõfusa inquantũ põt cõsequi ex bonis debitoris.alias nõ:vt d.l.
hæres à debitore.§.quod si hic seruus.& l.debitor.ś.de separa.
& ibi de hoc.Et hoc vult,ne beneficium fideiussoris in alterius
præiudicium vertatur:vt l.nec auus.C.de emã.lib. Dicã plenius
in l.Stichum aut Pamphilum.§.quod vulg.j.de sol.

1 *An cum duæ obligationes principales resident in vna persona,electione vnius alia tollatur.*

1 SI reus stipulandi. Nota †ꝙ natura duarum obligationũ residentiũ in
vna & eadẽ ꝑsona,hęc est,vt ꝑ cõtestationẽ litis vna ele
cta,alia tollat̃. Cõtra de l.itẽ illa.in fi.ś.de cõsti.pe.Sol.Secũdũ
Dy.hic sunt ambæ principales:ibi vna pricipalis,& alia accesso
ria.Sed nõ placet. Quare dic,duæ principales obligationes pas
siuæ non tolluntur electione : vt ibi,& l.ij.ś.de duo.reis.hic in
obli-

a ¶Hic sunt opi. Sed qd si mulier vel minor accepit fideiussorẽ inhabilem sciẽter,qualiter succurretur. Gloss. formauit hoc dubium, & nõ decidit,in l.de die.§.si seruus.ś.q sat.cog. & ibi vide Bar. & hic.et no.in gl. ĩ l.minus. infra de re.iur. Et ista faciunt cõtra debitores, qui dant expromissores mercatores quos sciũt đ proximo decocturos æs alienũ,seu,vt dicitur,fallituros:vt nõ prosit eis ꝓpter dolũ, sed remanent obligati prima obligatione,vel saltẽ cõtra ipsos datur actio de dolo.Ita dicit no. Bal.& Ang.per illũ tex.cũ ibi no.in l.si cum dotẽ.§.si mulier.sol.ma.Sed limita not.secundum Imo.vt ibi per eum, nisi iste delegans debet habere tantũdẽ ab eodẽ mercatore ĩ pecunia qui delegauit:quia tunc cessat, licet ẽt isto casu posset succurri, vt ibi ꝑ eum , isti creditori. Adde barto.in l.singularia.si certum petatur.Et dicta hic ꝑ bar.intelligas secundum casum notabilem in l.si pupilli. in §.soror infra de sol. & quod ibi Bar. in ea.l.§.fin.nisi inopia superuenerit post delegationem vel cessionem:quia tunc indistincte est periculũ eius,cui delegatur vel ceditur : vt ibi. quod no.et no. Bar. in l.prætoriæ.la.ij.đ præto.stip. & adde Bal.et An.in l.si qs.ff.si quis in ius vocatus non ierit.

b ¶Adde quod ꝑ hãc legem Bal.consuluit in ciuitate Anconę, cum datia licitarentur vltimate duo licitassent, sed vltimus plus obtulisset:& tempore venditionis fiendæ iste vltimus non fuit repertus in patria, & reperiebatur nõ idoneus conueniẽdo,penultimus licitator dicebat se liberũ ꝑ vltimam licita. ipse respõdet penultimũ teneri:quia paria erant non subesse licitatorem,& esse non idoneũ. vide eius cõsiliũ cxxiij.j.libro.

b ¶Sed contra. Idem vult Ang. in d. leg. quoties.

c ¶Quæro.Idẽ dicas in eo q fideiussit cũ iuramento : vt dixi post Barto. in l.j.ś.si quis in ius voc.non ierit.

d ¶Quæro.quid. Vide gloss. in d.l.j.vbi gl.videtur mihi loqui secũdũ vnã sol. Vide remissiue Alexã.in l.ij.in fi.princ. qui satis.cog.

e ¶§.soror. Et ibi vide qñ cedo tibi actiones cõtra aliquẽ,nũ qd illud periculũ illius nominis pertineat ad cessionariũ.

f ¶Accipit̃ ꝓmissor. Nota de ꝓmissoris idẽnitate:& ille proprie appellat̃ sponsor.qđ nota de quo vide in l.j.C.de conue.fisci debitoribus. lib.x.& ś.de duobus reis.in l.iij.in princ. & ibi dixi.

g ¶Fideiussoria extinguit̃. Adde ꝙ regula huius legis videt̃ limitanda vltra hic no.nisi sup fideiussoria sit lis cõtestata,ꝑ tex.no.in l.seruus.§.j.ś.de infa.secundum Ang.hic & ĩ d.l.seruus.& ibi Bal.& vide Pau.de Cast.hic. Et quid in cessionario succedẽte post li. cõtest.cedenti , vide Bald.in l.j.in pe.col. in viij.q.C.de act.et obli.& ibi etiam qd econtra.in v.q.

h ¶Inuẽtarium fecit. Si fideiussor succedit principali cũ bñficio inuẽtarij : adde Cy.in l.fi.in §.in cõputatione.C.de iure delib.& alios doc.in l.debitori.C.de pac. Et de hac materia ꝑ Bald.in l.si vxor.de bo.aut.iud.pos.et cũ Bar.trãsit Sal.in d.l. debitori.C.de pact. & ibi ꝑ Pau.de Ca. in fi.& vide ĩ l.si mãdato meo.j.eo.& ibi Pau.de Cast.

obligationibus quæ actiue dantũr. Op-
po.de l.si is qui Stichum.ś.de act.& obli.
Sol.Hic pariter erant duæ obligationes
principales , & contra eundem : ibi vero
duæ principales & contra diuersos.

STipulatus sum à reo.cõtinuatur cum l.seq. Quæ-
ro,an pro obligatione ciuili possit accede
re fideiussor? Et gloss.dicit ꝙ non. Dic vt
dixi ś.eo.l.j.

1 *Fideiussor de iudicando soluendo,an teneatur perempta instantia: & an post appellationem.*

GRæce.

ET post. Post litis contesta-
tionem potest accipi
fideiussor:fideiussor† de iudicio si
a sti[a] non tenetur[b] post sententiam[c].h.d.&
b hic est casus,qui bene nõ reperitur alibi.[d]
c Opp.C. eo.l.pe. gl.multum[e] se inuoluit.
d Pe.dicit,& bene,ꝙ quãdoq; actor est soli-
e citus in prosequendo litem:& tũc tenet̃,[f]
f donec durat lis:[g] vt hic. Aliquando vero
g actor est negligens:& tunc liberatur spa-
tio duorum mẽsium,nisi in causa publica,
vel in scriptis sit fideiussor. Quæro , qd
h si nõ est sentẽtia lata,sed cursu temporis[h]
est perempta instãtia. Dic ꝙ non tenet̃:vt
no.gl.in l.pen.C.eo.l.si seruus.ś.de diuer.
& tempo.pręscri.l. cũ lite mortua. j. iudic.
solui. Quæro,quid si est appellatũ , an
teneatur post appellationẽ fideiussor iudi
catũ solui? Est gl.in l.cũ apud.j.iudi.sol.In
i fideiussore de iudicio sisti[i] glo.habemus in
cor.de his qui ingre.ad app.col.v.in princ.
Quæro,vtrũ fideiussor de iudicio sisti
patiat̃ executionẽ? Dicã ĩ l.j.j. iudic. solui.

1 *Fideiussor non potest teneri in grauiorẽ causam, quam reus principalis.*
2 *Fideiussor qui promisit viginti,cum principalis decẽ promisisset,non obligatur.*
Negatio postposita signo vniuersali, & facit æquipollere suo contrario.
Dictio omnimodo sine non:quid operetur.remissiue.
3 *Vtile per inutile quando vitietur.*
Obligatio dicitur diuidua,& indiuidua secundum rem,super qua interponitur.
4 *Indiuiduum dicitur altero de quatuor modis.*

Illud cõmune. Iste §.est subti-
lis. Fideiussor
non potest teneri in grauiorem causam,q̃
reus principalis : sed in leuiorem sic.h.d.
Opp.de l.ij.ś.eodẽ.& l.proxi.Rñdeo.
1 †Fideiussor nõ potest accedere in causam
grauiorem,altero de quatuor modis:scili-
cet re,loco,tempore,& causa:vt Instit.de
actio.§.plus autem.& gl.hoc dicit,& me-
2 lius in l.si pupillos.ś.de ver.obli. †Quæ-
k ro,principalis[k] promisit decẽ , fideiussor
viginti,an in aliquo teneat̃ fideiussor? Et
glo.hic,& omnes communiter tenent,ꝙ
in nullo teneatur:& hoc probat̃ : quia hic
dicit omnimodo eos non obligari.Et for-
mat Dy.q.Negatio postposita signo vni-
uersali,facit æquipollere suo contrario:vt
l.legitimos.§. an ergo.ś.de leg.tut.& l.in
bello.§.j.j.de capti.sed hic postponitur si-
gno vniuersali:ergo &c.Iaco.de Aret.di-
cit omnimodo non.id est,nullo modo.Et
probatur per l.iij.§.primo.in fin.ś.de admi
nistra.tutorum.& l.iiij.§.j.j.rem pupil.sal.
fore.De significatiõe omnimodo sine nõ,
habes in tex.in l.si cum exceptio.§.quate-
nus.ś.quod metus cau.in duabus glos.Se-
cundo,probatur opinio.Ioan. Fideiussor
non potest plus teneri tempore.in l.proxi
ma.& l.fideiussor obligari.§.j.ergo nullo
modo tenetur in quantitate.& gl.tenet in
l.pecuniæ fœnebris.in fin.ś.de vsur.& In-
stitu.eod.§.fideiussor.& ista est vera opi-
l nio.[l] Ad cõtrariã† respondeo. Primo facit
3 contra:vtile per inutile non potest vitiari:
vt l.sancimus.C.de dona.& capi.vtile.ex-
tra,de reg.iu.lib.vj.& l.j.§.sed si mihi.ś.de
verb.oblig.Dyn.dicit,quod obligatio est
res incorporalis:& per consequens indiui
dua:vt l.j.§.si vsusfructus.ś.ad leg.Falc.Si
indiuidua,vtile per inutile vitiatur:vt l.j.§.
illud.ś.de aqua quoti.& æsti.& l.pecunię.
ś.de vsur. Istud est nihil dicere : quia obli-
gatio censetur diuidua,& indiuidua,secũ-
dum rem,super qua interponitur:vt dicit
ipse Dyn.in l.eadẽ.§.Cato.ś.de verb.obli.
sed res,super qua interponit̃,est diuidua:
ergo &c. Gulel.de Cug.in l.certi condi-
ctio. §.quoniam. ś.si certum peta. dicit ꝙ
hic erat indiuiduum ratione formæ:quia
tex.disponit hic super forma ipsius obliga
tionis,qualiter fiat:& hic actus dicit̃ indi-
uiduus:& ideo vtile ꝑ inutile vitiat̃.Hoc
tenet Iac.But.sequẽdo opi.Gul.& sol.hu
ius brocardi,vtile ꝑ inutile : ponit Dy.ĩ c.
vtile ꝑ inutile extra,de re.iur.li.vj.Cy.in l.
sancimus.C.de don.& Gul.hic in d.§.qm̃.
Tu dic:tenẽdo glo.in l.pecuniæ.ś.de vsur.
aut loquimur in indiuiduis,& nõ separabi
m lib⁹:& vtile ꝑ ĩutile vitiat̃. Aut loqmur[m]
in indiuiduis,& separabilib⁹:& tũc nõ vi
tiatur.& probatur ĩ l.j.§.illud.& §.Treba-

a ¶Iudicio sisti.Sed quid in fideiussore de defendẽdo,dic idẽ ꝙ non tenet̃ post sñiam.l.cũ quærebat̃.& ibi Bar.in fi.princ.j.iud.solui.& vide Pau.de Cast. hic,qui dicit,ꝙ qui ꝓmittit defendere,ꝓmittit sistere,&c.circa prin.ibi non tenet̃ post sñiam.quod est verũ,etiã si promisisset eum exhibere parere mãdatis curiæ:vt tenet Bal.in addi.Spec.in ti.de no.ope.nun.in j.col.licet indecisum relinquat in l.eũ ꝑ quo.ś. de in ius voc.& vide ibi Alexã.& vide in l.ij.§.fi. qui satisda.cog.

b ¶Nõ tenet̃.Hoc verũ nisi ꝓmisisset eũ repræsentare toties quoties sibi videbitur.De quo ĩ l.si qs. j.de custo.reo.& no. ĩ l.ij.§.fi.ff.q sat.cog.

✠ POMATES.

c ¶Post sñiam. Vide ꝑ limitatione Feli.ĩ c.in noĩe dñi.ij.col. de test.& vide Alexan.in l.ij.§.fi.ś.qui satis.cog.

d ¶Non reperitur alibi. Adde similem casum in d.l.j.in princ. si ex noxa.cã aga.iũcta glo.parua in verbo,iudiciũ.& adhoc vltra tex.vide Bar. in l.vltima.C.eo.ti.

e ¶Gl. multũ. Itẽ hic tenet Bar.in l.siue.ś. qui satis.cog.& vide in ista materia oĩno Alex.in l.ij.§.fin. eo.titũ.

f ¶Tunc tenetur. Limita quod hic dicit̃, nisi iam esset cõmissa stipulatio quia licet peruentum sit ad sñiam, nihilo minus stipulatio iam commissa dicat̃. Ita dicit Ange.in l.si vero.in prin.qui satis.cog.et ibi remittit. Alexã.

g ¶Durat lis. Quid si dixi , promitto præsentare toties quoties opus fuerit? Dicit Ang.in l.ij.§.qui exhibẽdi.j.de custo. reo.et in l.si finita.in prin.ś.de dam.infec. ꝙ liberabit̃ exhibendo bis:licet multi illud dictũ nõ sequantur.Quid si ꝓmisi aliquẽ pręsentare simpliciter : & eũ semel ꝑsentaui,an sim liberatus? Dic ꝙ sic glo. est mẽti tenẽda in l. duobus. §.si ei q.de iureiur.in gl.in ver. exhibuerint. q̃ fuit ex inuẽtionibus do. Bene. de Plum.pro quo bene facit quod no.ꝑ Bar.in l.dotis. ś.de iur.do.& in l.eũ qui calẽdis.de verb. obl.in l.boues.§.hoc sermone.de ver. sig. ꝑ Bar.in l.j.j.ad leg. Iul.maiest. De cuius intellectu vide Alex.in l.ij.§.fi.q satisd.cog.ś.Et qd si ꝓmisit sistere quoties placuerit,vsq; ad quãtũ tp̃s durat ista ꝓmisio,vide Bar.in d.l.si qs reũ.j.de cust.reo.& qđ ibi no.Bar.de dispositiõe toties.et Ang.in d.l.si finita.ĩ prin. & no.gl.in l.cũ quæstio.C.de lega.& Bal.ĩ l.j.C.de his q̃ pœnæ nomi.Et ꝑ prædicta videt̃ tex.intelligi hic qñ ꝓmisio facta est de iudicio sisti,ꝓ præsente in iudicio:secus si est facta ꝓ eo qui non venit ad iudiciũ,sed dedit fideiussores de præstãdo.Nã ꝑ primã præsentationẽ fideiussor est liberatus.Ita loquit̃ ti.ś.si qs in ius voca.nõ ierit.& ita declarat Bar.in l.j.in prin.ś.si qs in ius voc.nõ ierit.Et dicũt doc.in d.l.ij.§.fi.q satis.cog.Et ad ꝑdicta adde quę dixi j.in d.l.si qs reũ.de custo.reo.& per Ro.in rub.C.de carb.edi.in ij.char. Adde ꝙ ꝓmittens præsentare toties quoties non liberetur præsentando,tenuit idẽ Alex.cõsi.xcv.& cxliij.ij.lib.& Ro.consi.xv.sequit̃ Ang.Quid si quis promittat ad omnẽ requisitionẽ iudicis præsentare aliquem,an liberet̃ præsentando non requisitus,vide Roma.consi.cxxxvij.

h ¶Cursu temporis.His etiã secundũ Ang.in l.ij.§.fi.cum l.seq.qui satis.cog.adde glo.Insti.de fideius.in §.sed hodie.Adde Bal.cõsil.cclxxij.incip.ꝓponitur.ij.lib.vbi ponit,an fideiussor,qui promisit expensas,si actor succumbet in causa,teneatur,si instantia pereat.

i ¶Iudicio sisti.Adde Bar.in l.ij.in j.col.j.iudi.solui.vbi vide.

k ¶Illud cõmune.Quæro principalis.qd si principalis ꝓmisit decẽ,fideiussor viginti,an in aliquo obliget̃? Bal.ĩ l.si vltra.C.e.secũdũ vnũ ĩtellectũ inducit illã l.cõtra opin.Dy.Et aduerte,quia accessorie bñ põt se obligare fideiussor in plus, q̃ principalis: puta ad pœnã.vide ĩ l.hi q.j.eodẽ.vel ad vsuras:vt l.centũ.& ibi Barto.ś.de eo quod cert.loc.& infra eodẽ.l.sicut reus.in fine gl.in l.ij.§.fi.& ś.qui satis.cog.& ibi Bal. & Paul.de Castro hic.

l ¶Vera opi.Facit ad q.no.ꝑ Bal.ĩ d.l.sancimus.in princip.& Ang.& omnes in l.j.§.pe.de ver.obli.& ibi vide.de qua per Bart.in l.si nõ fortẽ.§.si centum.de cõdi.indebi.

✠ POMATES.

m ¶Aut loqmur.Imo ex his q̃ sũt diuidua, aliqñ vitiat̃ vtile ꝑ inutile.et est tex.quẽ singulariter ponderat ibi Sal.solus ad hoc volens per illũ tex.ꝙ si maritus donet vxori vltra qngẽtos aureos non facta insinuatione per iudicẽ,& de hĩc moritur vxore superstite,quod talis donatio non cõfirmabit̃, etiam in summa promissa,& morte mariti:volens per inutilẽ adiectionem vitiari id,quod confirmatũ ẽ et vtile fuisse morte mariti.quod tamẽ ego credo falsum,& extra tex.in l.si quis pro redemptione.§.fi.ver.cæteris.in versicu.sine vlla distinctione. C.de donat. vbi vult Imperator, ꝙ omnes donationes valeãt,etiã si nõ sint insinuatæ vsq; ad qngẽtos aureos: & sic vsque ad summã præmissam. Nec obstat si diceretur ꝙ illa lex debet intelligi secundũ istam:qa loquitur generaliter.& ideo non huic derogare debet: qa loquit̃ specialiter secundũ glo.in l.sciendum.ff.de ver.obli. & est textus in l. hac consultissima.C.qui testamen.face.pos.iuncta l.præposteri.cum sequen.C. de test.& ibi gl.quia dicitur quod imo solum loquit̃ generaliter,sed etiam dicit tex.sine vlla distinctione,ita ꝙ cõprehẽdit oẽs donationes:& etiã illã, de qua fit mẽtio in l.donationes quas parẽtes.in ver.non amplius.C.de dona.inter virũ & vxo.& ꝙ imo donationes nõ probãt hoc:quia bene est clarũ,ꝙ dicit,donationes factas vltra quingẽtos aureos,& sine insinuatione infirmari,quod intelligitur vltra præmissam sententiam.nota in summa promissa,cũ nõ dicat̃ in totũ.Et quod ita intellectũ sit,est text.ĩ l.ista sancimus.§.si quid aũt.& ibi Bal.C.de dona.quod nõ:quia est magna Sal.authoritas. Quid autem sit in dictis testiũ,vide Old.cõsi.xxxvij.& vide vnũ verbum Alex.consi.xvij.in iij.col.volu.iiij.& Roma.consi.lxvj.& Capr.consi.xxj. col.pen.& Ro.ccxlv.& Car.cõsi.xxvij.& Imo.cxxxiij.& Bald.in c.ad audientiã.col.ij.de rescri.cũ his quæ ibi scripsi & tex.in c.si quis.& Feli.in c.cũ super.col.ij.& seq.de offi.deleg.& ibi Barb.in iiij.colum.& quatuor seq.& Roma.sing.dccxv.& Panor.in c.j.col.iiij.de re iudi.& glo.in Cle.j.de testa.

& gl.& ibi Bar.in l. de his.ſ.de tranſa.& Bar.in l. iuris gētiū. §.ſi paciſcar.ff.d̄ pactis.et Are.cōſi.cvj. co.x.ad.fi.ī x.dubio. & Bal.xxvj.co.ſi in prima parte et Ale. xxxviij.col.ij.volu. ij.et lxxij.co. penul. ad finē eo.vol.ibi loquiť, an ſi fiat diſpoſitio duplex annexa circa vnam perſonā q̄ non ſuit capax vnius ex illis diſpoſitiōibus, videtur & alia.Panor.in c.cum I.et A.in vl.notabili de re iud.vbi ponit quādo in aliquo ſint teſtes ſimiles inhabiles.et Ale. vol. iij.vbi loquitur in libello et cōſi.cv.in fi.et Bal.conſi. xlij. in prima parte,vbi loqtur qñ cōpromiſſo eſt admixtus ihabiliscū habili.et quādo eſſet per talē etiā laudatum cōtra formā compromiſſi.& Rom.cccclviij. in iij. coll.vbi loquitur in miſsione facta ex primo decreto , debito partim vero et partim falſo.& Ancha. primo vbi declarat hunc tex.et loqtur ī ſententia arbitri. & Bal.omnino conſi. ccccl xxv.vbi plene loquitur in duobus procuratoribus cōſtitutis,an ſi cōſtitutio nō valeat quo ad vnum,ſaltem valeat quo ad aliū. lxxxv. col.iij.

a ¶ §.ſi quis Stichū. Textus innuit. An ſit vna obligatio prīcipaliser fideiuſſoria vide qđ dicit Bart.ī l.cū quis ſibi aut Titió.circa fi.j.de ſo.et text.in ea.l.§. fi. ibi, ſuam obligationē.

¶ Pro cōcordia. Aduerte,q̄ pōt opponi poſt litem cōte.exceptio diuiſoria ex epiſtola diui Adriani ſecundum Bar. in hac l.ſi dubitetur.contrarium tamen tenere alle.in l.inter eos.in §.fi.infra.e.ti.tu dic quod dicit in hac.l.ſi dubitetur.poſt multas opi. relatas, ſua concluſio non cōtrariatur in d.§.fi.quia dicit,q̄ poteſt opponi ante lit.cōte. ſecūdū opi.Petr. Sed eius diſcuſsio,et examinatio debet reſeruari poſt lit.conteſt. quia aliter non eſſet poſsibile ſciri,an eſſet ſoluendo tempore lit.conteſt. prout 1 ibi exigitur.et ita intelligatur prima op. Item illud verbum poſſe,quod non inducit neceſsitatem l. ſæpe audiui.vbi gl. & doc.ff.de offi.præſi.cum ſimi.

4 tius.ſ.de aqua quo.& æſti.Et dicitur ſin diuiduum altero de quatuor modis. Qđ dam eſt indiuiduū,hoc eſt ſeparabile de natura: vt d.ſ.illud. et §. Cato. Quoddā eſt indiuiduū rōne voluntatis cōtrahētiū: vt l. Pædius.ſ.de arb. Quoddam eſt indiuiduum rōne dependentiæ:vt principale,& acceſſorium:vt l.tūc inutile.de pec. leg. Quoddā eſt indiuiduū rōne formæ: vt hic.et iſta erant verba Iac.But.Opp.ſecundo de l.hactenus.in fi.cū l.ſeq.ſ.de cōſti.pec.Sol.Aliud in conſtituta pecunia: vt l.ſi vero.§.ſi poſt creditā.ſ.mand. Op. de leg.pecunię.ſupra de vſur.Sol.ibi in ſe parabilibus. Opp.de l.rogatus ſupra mā da.Sol.ibi interceſsit in maiorē quantitatem,quā ſibi mandatum eſſet:non in maiorem,quā principalis tenetur. Op. de l.ſi à reo.j.reſponſo.j.eo.Sol.Ibi pendente cōditiōe nulla eſt obligatio:et ideo durior iudicari non poteſt. Oppo.de l.iij. & iiij.ſupra manda.Sol.ibi in his,qui inuicem tenentur,et tenentur actione mandati,non principaliter,ſed acceſſorie.

Si quis Stichum. Alternatiuę obligationi nō poteſt accedere fideiuſſor. h.d. Gloſ. hic nihil dicunt. Tex innuit hic,q̄ vna et eadem ſit obligatio principalis.& fideiuſſoria:vt in verſic. ſed quia,in alia,&c. tex. in l. generaliter ſupra.e.videtur dicere q̄ ſint diuerſæ.Sol.dic,q̄ ſunt duę:ſed reſpectu plurium eſt vna:ar.l.iij.in fin.ſupra de duobus reis. et l.nemo eſt q̄ neſciat. Quæro, quid vult dicere glo.quæ incipit,quia hæc de toto.et vult innuere q̄ fideiuſſor in toto,principalis in parte.non eſt verum in parte:quia teneor ad exhibendum:vt l.Stichum.de ſol.ſed vult dicere alia:vt l.j. §.ſi quis ſimpliciter ſupra de verb.obli.& ſic alia dicitur,quia fideiuſſor alternatiue, principalis pure:& non eodem modo eſt in obligatione res eadem.

Idem Iulianus ait. Quo ad electionē fideiuſſor,nō pōt in cauſam duriorem accedere,ſed in cām leuiorē ſic.h.d. Opp. de l.ſi Stichum.j.eo.in prin.Sol.Ibi erat electio rei:hic creditoris. Nā ſi eēt electio debitoris, accipitur fideiuſſor:tunc eſt alia obligatio:quia vnum volet debitor,et aliud fideiuſſor,vt in contrario,hic vero eſt electio creditoris,ideo non eſt alia.

1 ☞ *Beneficium diuiſionis nō pōt opponi poſt ſolutionem.*
2 *Beneficium diuiſionis quando poſsit opponi ante.*
3 *Beneficium diuiſionis poteſt opponi poſt litem conteſtatam, & ſic ante ſententiam.*
Exceptio diuiſionis eſt uerè peremptoria.
Exceptio diuiſionis quæ cōpetit tutoribus:quia exēplo diuiſionis de fideiuſſoribus opponi pōt poſt litē conteſtatam.
4 *Exceptio diuiſionis pōt opponi poſt ſentētiā,niſi ſit appellatū.*

Si dubitetur. Si dubitetur an fideiuſſor ſit ſoluendo,non poteſt opponi beneficium diuiſionis ſimpliciter.hoc dicit. 1 † Quæro , vtrum beneficium diuiſionis poſsit opponi poſt ſolutionem. Et dicit Dy.q̄ non:vt l.ſi in teſtamēto. §. ij.ver.ſed verior.j.e.† Quæro,an bñficiū diuiſionis poſsit opponi ante lit. conteſt. Et Dy.dicit. Quandoque eſt certū,fideiuſſorē eē ſoluēdo:et tūc indiſtincte pōt:

vt l.ſi.C.eo.& § ſi plures. Inſti.eo.ti. Fallit, in caſibus ibi notatis. Q̄ſq̄ eſt certū q̄ fideiuſſor nō eſt ſoluēdo:& tūc nō pōt opponi:vt l.inter fideiuſſores.j.e. In dubio ſtamus huic legi. Ita dicit Dy.Sed nōne prī debet excuti vnus,& per talē excuſsionē debet ꝓbare creditor illū non eſſe ſoluendo,vt dicit in duobus reis:vt ī auť.de duobus reis.§.j.ſed nō pōt aliud dici,niſi q̄ ſecus ſit ī iſto bñficio,q̄ in beneficio de duobus reis: vt colligit ex verbis l.nā epiſtola. ita demū cōcedit bñficiū diuiſionis,ſi cōſi deiuſſor eſt ſoluēdo. Vnde ille,q̄ opponit exceptionē diuiſionis ex epiſtola,debet ꝓbare id,quod eſt cauſa ſuæ intētionis,ſ.cō fideiuſſorē eē ſoluēdo,vel ſatiſdare:vt hic. Sed ꝓ auť.de duobus reis.diuiſio debet fieri ſimpliciter. Excipitur,ſi apparuerit,cor 3 reū eſſe abſentē,vel nō eſſe ſoluēdo. Vnde reus habet exceptionē ſine aliqua cōditione:actor vero ſi vult illā excludere,debet oſtēdere de diſcuſsiōe,p quā appareat inopia,vel abſentia correi:& ſic debet docere id,quod eſt cā ſuæ replicationis. †Quæro,an poſt lit.cōteſ.poſsit oppōi exceptio diuiſionis ex epiſtola. Gloſ.q̄ Inſti.eo.§.ſi plures.et hic dicit,q̄ eſt exceptio anomala, vt ibi no. Sed Pe.dicit idem q̄ añ litis cōte ſtationē debet opponi : tñ dicit q̄ eſt dilatoria:quia nō renūciauit opponit ad peremptū,ſed ad dirimēdū:vt d.§.ſi plures.& idē tenet Cy.C.de ꝓba.l.exceptionē.ī vltima q.& C.e.l.fideiuſſor.Sed tex.& gl.in l. fideiuſſor.C.eo.dicūt:q̄ pōt opponi ante c ſniam.& idē tenet Dy.et idē Spe.de renū. & cōclu.§.j.ver.ī primis.& ver.ſe.qđ potb verū: quia hæc exceptio vere eſt perēptoria. Nā facta diuiſione fideiuſſor ꝓ altero nō pōt teneri : vt j.e.l.ītер eos.§.cū ītер.vñ idē eſt,petere diuiſionē,& petere pēptionē actionis ꝓ parte cōfideiuſſoris. Vñ nō eſt verū qđ dicit Pe.Nec obſtat §.ſi plures & j.e.l.ītер eos.§.j.q̄ dicūt inſpici,an ſit ſoluēdo tpe lit.cōt.qa faciūt ꝓ iſta ꝑte.Quō eñ poſſet ſciri,an ſit ſoluēdo tpe lit.conteſtatæ niſi lis eſſet iā cōteſtata? Vñ qđ ſ.dixi q̄ añ poſsit opponi,cōcedo : ſed debet reſeruari poſt. Nec obſtat ſi dicať q̄ in litis cōteſtatione negauit:vt j.dicā ꝓxīmo §.de exceptione diuiſionis,q̄ cōpetit tutoribꝰ, idē dico,qa hmōi exēplo eſt ītroducta : vt l.j.§.nūc tractemus.ſ.de tu.& ra.diſtra.ſaluo eo qđ dicā in l.inter eos.§.j.j.e. De bñficio vero diuiſiōis.qđ cōpetit duobꝰ reis: dic idē,qđ in bñficio auť.de fideiuſſoribꝰ: 4 vt dicā ī l.exceptionē.ſ.de exceptio. †An aūt poſsit opponi poſt ſniam exceptio ex hac epiſtola.Dy.dicit q̄ nō.qđ intelligo, niſi ſit appellatū:vt l.fideiuſſor.C.eo.titu. & ibi no.& in Spe.ti.de renun.& conclu.

1 ☞ *An negās ſe fideiuſſorem perdat beneficiū diuiſionis? & quid operentur illa verba,nego narrata,ꝓut narrātur.*

Ita demum. Dicit q̄ fideiuſſor, qui negat,amittit beneficiū diuiſionis. Et ex hoc tex.cōcludūt c quidā,q̄ poſt lit.cōteſt.nō poſsit opponi: quia litis cōteſtatio vt plurimū fit ꝑ negationē.Sed dic,q̄ mēdacium circa illud,qđ eſt cā bñficij,facit perdere bñficiū : vt ſi ſocius negat ſe ſociū ꝓdit bñficiū ſocietatis: vt l.ſi vnus.§.fi.ſ.pro ſocio.Simile in filio, qui eſt in poteſtate:ſi negat ſe eſſe vel fuiſſe in

b ¶ Puto verū. Nota ſingulare caſum,q̄ beneficiū diuiſionis pōt op.poſt lit.cōt. qñ dubitat.ſi fideiuſſore an ſit ſoluendo, &c.cōtrariū vī ſentire Bar.ī l.iter eos.ī §.fi.ī.eo.& vide Bal. ī d.l.exce.ī v.q.vide legem bonā ī.de iur. fiſ.ponit etiam Bal.ī d.l.exceptionē.quid in bñficio excuſsionis,de quo ꝓ Bal.in aut.hoc ſi debitor.ī fi.de pig.Et ad Bar. hic adde Bal.in l.ſi. C.de cōſt.pec.qđ de exc.cedēdarū Bal.in auth.ꝑſente.C.de fideiuſ.& limita vt ꝓ Bar.in l.iij.§.fin.ſ.de duo.re.& adde q̄ exceptio cedēdarū pōt opponi añ ſniam ad ipſam impediēdā:& ſi nō fuerit tūc oppoſita , an pōt opponi poſt ipſam ſniam,vide oīno per Pau.de Caſt.in l.ſi mādato meo.ī.eod.& qđ ibi de exceptiōe diuiſionis q̄ oriť ex ſententia:vt in caſu l.Pau. la ī.de re iu.op.pōt poſt ſniam ſi ſimpliť renūciauť bñficio diuiſionis.nō vī renūciare beneficio diuiſionis qđ mihi cōpetit ex ſententia.

¶ Admittit bñficiū. Adde tñ q̄ talis negās,vī recuparе bñficiū ſi pœniteat añ lit.cōteſt.l.electi.ſ.ſi is quē,cū ibi not.& ibi Bal.ſ.de nox.& Ang.& ſmol.ī l.ſed hoc ita.§.j.de re iud. & Ang.hic.Item ni ſi eū pœniteat negationis, añ.j.agēs eū ꝓbet eē fideiuſſorē. l.de grate.§.fi.et Bal. de inter.acti. Facit l. fi.ſ.de reivē.et ibi vi de q̄ dixi poſt Bart. Et nota quia p iſtū tex.no. Bal.in auth. cōtra eū q̄ ꝓpriā in inj.col.C.de non nu.pe.q̄ negās ſe fideiuſ ſiſſe perdit bñficium excuſsionis,& cedēdarū.et nota qđ operentur iſta ver.nego narrata,ꝓut narrāť. & etiā nota iſtud dictū : qa Imo.dicit ſe alias bñ fuiſſe lucratum de hoc dicto & qđ no. Bar.ī l.et.§.licet ſ.fol.ma.& ſequitur Imo.ī d.l.ſed hoc ita.§.j.et qđ no. Bar. to.in l.ſi prius.in v. oppo.primæ partis, de ope.no.nū.& qđ no.Inſtitu.de act.§. æque.in fi.char.per Areti.& ſic vide hic Bar.q̄ per talē negationē non vī negare libelli circunſtātias. Idem dicit Barto.in reſpondente poſitio nibus in d.l.ſi cui.§.j. de legatis primo.allegat Specu.& vide Bal.in l.j.C.de ædi. act.in iiij.co.& facit

ſe in poteſtate tunc amittit beneficium l.ſed ſi ex parte.& l.j.ſ. 1 quod cum eo. Ita hic in fideiuſſore,† ſi negat ſe fideiuſsiſſe,perdit beneficium diuiſionis : quia negat id quod eſt cauſa beneficij,vt l.ſed hoc ita.§.fi.ſ.de re iudi.ſed in lit.conteſtatione nego narrata,prout narrantur eſſe vera non dico me non eſſe fideiuſſorem:ideo non perdo beneficium.

1 ☞ *Filiusfami.fideiubens pro patre,tenetur inſolidum,licet habeat exceptionem.*
2 *Exceptio contra filiumfami.qui fideiuſsit pro patre:& condemnatus inſolidum ſit durante patria poteſtate.*
3 *Pater quòd poſsit principaliter,& acceſſorie obligari pro filio.*
4 *Filius ſoluens pro patre ex neceſsitate præambuli contractus,non videtur donare.*

Filiusfami. Filiusfami.ꝓ patre vtiliter fideiubet:& ex hac cauſa pater quod iuſſu,& de in rem verſo tenetur:& filio emancipato ſoluenti de peculio caſtrenſi ſub uenitur.h.d.vſq̄ ad fi. Opp.q̄ filius non poſsit fideiubere pro patre,qui cenſetur eadem perſona.C.de impub.& ali.ſubſti.l.fi. Solu.cenſetur eadem perſona quo ad quid,& non per omnia.

a †Quæro,an[a] ſit verum q̄ filiusfamilias teneatur inquātum facere poteſt.Hic videtur dici q̄ ſic.contra,per dictam l.pen.ſ. 1 quod cum eo.†vbi inſolidum tenetur licet habeat exceptionē: & ex hoc habemus formam libelli q̄ inſolidum poteſt agere,

b ipſe vero poteſt exceptionem opponere. Quæro,dicitur[b] hic 2 †q̄ filius durante patria poteſtate poteſt inſolidum condemnari:ſed an durante patria poteſtate poteſt fieri executio? Et glo. in l.iij.§.ſed vtrum.ſ.de minori.in glo.ſuper verbo,conueniri.tenet q̄ non:vt l.quod ſi minor.§.ſi ſeruus.eodem titu. Docto.ibi tenent contra:quia poſito quod non poſsit fieri executio tamē poteſt cedere bonis:vt l.cum & filij.C.qui bo.ce.poſ.& Inſti.de nox.§.fi.cum ſua glo.Sed ſi filius non cederet bonis,deberet detrudi in carcerem:& ſic patet quòd fit executio.& hoc tenet gl. 3 ſ.ſol.mat.l.ſi filio.la ij. Ad ver.ſed an.†oppo.obligatio principalis & acceſſoria nō poſſunt concurrere in eadem perſona: vt l.generaliter.ſ.eodem titu.ſed hic dicitur quod tenetur pater vt principalis & quod iuſſu : ergo &c.Sol.Iaco.de Areti.dicit hic quod filiusfamilias fideiuſsit principaliter animo nouandi promittēdo:merito tenetur quod iuſſu. Ad aliud quod dicitur de in rem verſo,dic quod tenetur alteri mutuanti filio ſecundū glo.vel filiusfa.interceſsit animo nouandi:& ſic nunquam reperitur quod teneatur principaliter,& acceſſorie.Tu dic,quod.nō poteſt teneri principalis,& fideiuſſor ꝓ ſeipſo : ſed bene poteſt teneri principaliter pro ſe,& acceſſorio ꝓ alio,vt pro filio : ſed illæ duæ obligationes tenderent ad idem:argu.ſ.de duo.reis.l. reos.in princi. Venio ad ver.plane. Opp.quod debemus inſpicere tempus contractus : vt l.fi.ſ.titu.j.& l.ſi filius.ſ.de verb. obliga.& ſic non haberet filiusfamilias actionem. Gloſ.ſoluit quod hic interuenit nouus contractus.Sed hoc nō placet:quia hic nō quæritur de actione,quæ oritur ex illa ſolutione,ſed ex veteri contractu.Item hic non poſſes dicere quod ſit conditio poteſtatiua:nam retro trahitur:quia hic ſoluit ex neceſsitate:& ſic retro trahiť:vt l.j.ſ.qui pot.in pig.hab.Vera eſt ergo ſolutio, & hic dicitur,q̄ datur vtilis ex æquitate,vel in factum,non ex præambulo contractus,ſed ex lege,ratione præambuli contractus.Ita dicit tex.in l.ſi vero nō remunerādi.§.ſi filiofa.ſ.māda.

Opp.ſecundum Dy.quia ab initio tenetur pater filio natura liter tantum:ergo non poteſt confirmari:vt ſ.de act.& obliga.l. obligationes.& l.quod in initio.j.de regu.iur.Solu.hic interuenit nouus contractus. Vel dic,vt dixi,quod non datur ex præcedenti cōtractu:ſed à lege,vtilis. Opp.de l.liber homo.ſ.de verb.obli.vbi dicit,q̄ ex qua cauſa quæris mihi , ex eadem cauſa non poſſum tibi obligari.Solu.dicit Dy.hic fideiubendo pro patre,non obligat illum,apud quem fideiuſsit ſibi:& ideo non poſſet quærere patri.Primo obligat ſe ei:& ideo pater obligatur ſibi.Hoc non placet:quia hic non quærimus de obligatione quæ oritur ex promiſsione facta a filio creditori:ſed de obligatione quæ oritur ex mandato,quod videtur fieri à patre ipſi filio fideiuſſori,quod ſoluat:vt l.indebitam.ſ.de cōdit.inde.quo caſu ſi filio mandaretur ab alio , quæreretur patri : & ſic obſtat contrarium.Dic ergo quod hic pater non tenetur ex cōtractu, 4 ſed vtili data à lege. †Opp.quod filius ſoluens pro patre videatur donare : vt C.de nego.geſt.l.ſi filius.Dicit Dy.ſolue vt ibi.Tu dic,quod ibi filius ſoluit ſpōte:hic ex neceſsitate præambuli contractus,& ſic nemo in neceſsitatibus liberalis exiſtit:

vt l.rem legatam.ſ.de adi.leg.facit l.hæredes.§.ſi filius.ſ.fa.erc.& facit ad ea quæ dicam in l.Stichus.de pe.leg.

2 ☞ *Diſpoſitio huius legis hodie non habet locum ex quo filiusfa.habet hæredem.*

Vi contra. Vbi nulla ſubeſt obligatio, non poteſt accedere fideiuſſor. hoc dicit. Opp.q̄ pater dando fideiuſſorem,videtur approbare contractum : vt l. ſed Iulianus.§.pe.& l.ſequen.ſ.ad Mace. a Solu.Dyn.dicit,quod hoc debet intelligi quādo pater errauit.ſecus ſi ſciuiſſet : quia tunc videtur approbare,vt l.ſed tu.§.pen. & l.ſequen.ſ.ad Mace. Alij docto.dicunt contra.& bene.& idem Ray.de for.quia dicit Dyn.contra iſtum tex.cum nulla eſt obligatio poſt mortem.ergo pater nō poſ b ſet eam approbare:contraria loquuntur ſi lio viuente. †Quæro,an hæc lex habeat locum hodie:& dic q̄ non : quia filius habet hæredem hodie,qui eius perſonam ſuſtinet:vt in auť.de hære.ab inteſta.& ita tenet glo.ſ.ad Macedo.l.creditorem. Oppo.quod pater non tenetur de peculio filio accipiente mutuum:vt l.pen.C.ad Macedo.Sol.dicit glo.intelligo hoc alio celebrato contractu.& ſic non referas ad mutuum.Vel aliter dicit gloſ.in d.l.creditorē. quod contra patrem datur actio , licet obſtet exceptio:& ideo dando fideiuſſorem videtur approbare obligationem de peculio:& hæc ſolutio magis placet,& videtur probari in tex.d.l.penulti.C.ad Macedo.

Imādato meo. Gloſſ. & non ſoluit.vide eam & incipit, vt & ſupra ibi, ſi reus.ſed ibi erant pariter principales,& contra eundem,hic contra c diuerſos.Dyn.

Cum reus. Dicit gloſ.quod hæc lex debet intelligi quādo exceptio competēs fideiuſſori erat perſonalis,ita quod ſibi tātum cōpetebat.quod placet:quia ſi competeret principali,opponeret eam in perſona ſua. Præterea,ſicut obligatio fideiuſſoria non confunditur per principalem,quando noceret actori:vt j.eo.l.hæres.§.quod ſi hic ſeruus.ita quando noceret debitori:vt hic,cum glo.quod tene menti.

c **Iſtipulatus eſſes a me.** [c]Fideiuſſor poteſt opponere exceptionem ex perſona rei eo inuito.hoc dicit.

1 ☞ *Pactum vnius ex fideiuſſoribus non præiudicat creditori contra alium fideiuſſorem agenti.*
Modus adiectus in vltimis voluntatibus inducit diſpoſitionem, idem in contractibus.
2 *Fideiuſſores plures ſi intercedunt diuerſis temporibus, vnus non videtur intercedere cum tēplatione alterius.*
3 *Beneficium cedendarum,quando obſtet creditori agenti contra fideiuſſorem.*
4 *Exceptio cedendarum,an obſtet creditori,quando ille,contra quem eſt fienda ceſsio,nō eſt ſoluendo.*
5 *Creditor ſi reſtituit pignus debitori,& agit contra fideiuſſorem,an ei obſtet excep.*

Si ex duobus. †Pactum vnius ex fideiuſſoribus,non præiudicat creditori contra alium fideiuſſorem agenti. Oppo.fideiuſſori debet cedi actio:vt l.vt fideiuſſor.j.eod.ſed ſi creditor non poteſt cedere,repellitur exceptione cedendarum,vt l.Stichum.§.ſi creditor.j.de ſol.& l.ſi pupillus alterum.ſ.de admi.tu.Timore huius cōtrarij,ſunt plures ſolutiones. Vna eſt,q̄ ille qui primo liberatur , non tenetur in effectu:vt l.quāuis.§. Marcellus.& §.ſi mulier.ſ.ad Velle.& l. ſi Titius.j.eod.& illa eſt vera in ſe,licet ſit diuinare.& eſt vera, per l.ſi ꝓcurator.§.ſi liber homo.ſ.manda.Secūda ſolutio eſt q̄ fideiuſſor cōſenſit liberationi alterius:& tūc nō pōt opponere exceptionē cedendarū. Ita gl.tenet in l.ij.C.eo.& ibi tenet Cy.

quod dicit Inn.in c. ſup literis.de reſcri vbi dixi qđ ſi vnū narrať & aliud concluditur,tali caſu cōcluſio reiicť.& contra Barto.vī tenere Bal. C.de lit.cōte.l. j.cum opi.Barto.hic tranſit ſimpliť Pau. de Caſt.& vide quę ſcripſi poſt Imo.ī d. l.ſed hoc ita.ſ.alleg.

¶ Quæro an. Adde Bart.in l.maritū.& ibi Sali.ſ.ſol.mat.& in l.ex diuerſo.§.fin. eo.ti.& in l.ſunt qui in id.ſ.de re iud. Ad de l.ij.ſ.quod cū eo. & l.eius rei.& in l.ſi ex alio.C.qđ cū eo.

¶ Quæro dicit. Adde Bar.in l.quoties. la ij.de nox.& Bal.ī l.ſi ex alio. C. quod cum eo.quod no.hic pro filiusfami.mercatoris ſi nolunt detrudi in carcerē faciant ſe ēmācipare.& vult hoc dicere : qa filius ēmācipatus & fui iuris non teneť niſi inquātū facere poteſt. Secus in filiofami.q̄ teneť inſolidū:vt in l.ij.& ibi no.ſ.quod cum eo. An aūt poſſit fieri executio ī bonis patris,quatenus ſibi debetur ꝓ legitima, Pau.de Caſ.hic ponit.& Gul.in l.ſi quæ pœna ſ.de his q̄ ſunt ſui vel alie.iur. Spe.de exec.ſen.§.fi. verſi.quid ſi filius in ſolidū.dic vt ī l.ij.& ibi no.quod cum eo.

c ¶ Si ſtipulatus eſſes à me. Et ad hāc l.bñ facit tex.no.ī l.ſi cui. C.de non nu.pe.

a ¶Obstat excep. Vide de ista materia no. per Spe. in ti. de cessio. actio. §. j. ver. sed ꝙ debitor meus. & ibi Ioã. An. Cy. in l. §. in ij. et iiij. q. C. de pig. et Cy. & Ia. But. in d. l. iubemus. C. ad Velle. & Spe. de renun. et conclu. vers. sed pone eius domũ. et ver. qd si creditor cõsensit.

b ¶Quæro, liberaui. Adde no. ꝑ Bar. & Cy. in l. j. C. de trãsact. et Bartol. in d. l. eadem.

c ¶Quæro an. Vide in l. cũ notissimi C. de præscri. xxx. an. ĩ gl. quæ inci. sed cũ ꝑsonalis. et ibi Bal. in iij. colum. et Ang. & Bal. in l. fi. de hæred. vel act. vẽ. Sed an cessa ꝑsonali videaẽ cessa hypothecaria, vide Bar. in l. si hæres pecuniã. j. ad Trebel. et in l. hæres a debitore infra eo. et nota ꝑ Bal. in l. si in solutum. C. de act. & ob. Istis adde glo. & Bar. in l. si pignori. ṡ. famil. ercis. et vide Bal. in l. hæreditatẽ in ij. col. de hære. vel act. et gl. in d. l. si hæres pecuniã. Bal. alleg. pro singu. in l. cũ oportet. §. fin. C. de bo. quæ lib. & ibi in d. §. fi. habes text. & gl. & Bald. ꝙ hypothecaria contrahitur antequam obligatio personalis contrahatur. quod no.

POMATES.

d ¶Sine principali. Et vide Ale. con. xlvij. in ij. col. vol. iij. vbi in omnibus sequiẽ dicta Bart. hic.

e ¶Quandoque personalis. Vide Bar. in l. si constante. in pe. q. iij. q. prin. et quod no. infra ea. l. §. fi.

dicẽs ꝙ Dy. eo audiente tenebat eã. Hãc etiã tenet gl. in l. nisi de pac. & ista est vera in se, licet sit diuinare. Tertia est, ꝙ illũ liberauit ad tp̃s. Illa nõ est bona: q̃a ad tp̃s obstaret exceptio: vt l. si mandauero tibi. in prin. ṡ. man. Alia est, ꝙ ille, cum quo trãsactũ fuit, fideiussor fideiussoris fuit. Truffa est, licet sit vera in se. Alia est, ꝙ beneficio cedẽdarum renũciauit. Ista est no. Gl. tenet eã in l. nisi. ṡ. de pac. tñ licet vera, nõ bene congruit literæ. Alia est, ꝙ ibi de rigore, hic de æquitate. et gl. in l. ij. C. e. eam tenet. Sed nõ placet: quia tex. dicit hic nullã exceptionẽ: sed omnis exceptio est de æquitate: vt. l. qui æq̃tate. ṡ. de excep. do. Ex hoc apparet, ꝙ nulla æquitate repellitur creditor. Alia solutio est ꝙ pactũ non intercessit: sed datio vt nõ peteret q̃d gl.
2 reprobat, et bene. q̃d not. †quia ex hoc ꝓbatur, ꝙ sicut in vltimis volũtatibus, modus adiectus ĩducit dispositionẽ, et ex eo põt agi: vt l. fi. C. de his q̃ sub mo. ita in cõtractibus q̃d no. Alia sol. est Mar. quã tenet Azo. & illa est vera: et Iac. de Are. tenet eã, et dicit. Q̃nque fideiussores fideiubẽt respectu mutui periculi: quia nõ fideiubere sine te, nec tu sine me, et tũc habet locũ beneficiũ cedendarũ. Q̃nque fideiubẽt nõ respectu mutui periculi, vt prio fideiussi, postea tu, et sic nõ cõtemplatiõe alterius primus fideiussit, et tũc ĩ casu isto si liberaui scd̃m fideiussorẽ, nõ possũ opponere bñficiũ cedendarũ. Et ista videtur probari ꝑ l. si Titius infra eo. et istã tenet Oldra, et mihi placet. Alij dicũt ꝙ in contrarijs liberauit principalẽ, hic liberauit fideiussorẽ: & ita dicũt Dy. dixisse. Ratio est, quia liberato principali nullũ remedium habet fideiussor: ar. eius q̃d no. infra eo. l. vt fideiussor, Sed nõ placet, q̃a eadẽ est rõ in cõfideiussore, q̃ est ĩ correo: ergo &c. vt l. si pupillus. ṡ. de admi. tuto. Præterea: superest aliud remediũ, s. actio mandati contra principalẽ. vnde tene primam.
3 Et iõ †pro declaratiõe distingue: Q̃nque creditor nõ potest cedere actionẽ ex natura obligationis, quia sibi nulla competit actio: et tunc nõ obstat exceptio cedendarũ. l. quãuis. §. si mulier. et §. Marcellus. ṡ. ad Vellei. et l. si ꝓcurator. §. si liber hõ supra manda. et hic in prima solutione. Q̃nque nõ põt cedere facto debitoris, et idẽ: vt l. in his. §. si duos. ĩ fi. infra de sol. et hic in fi. gl. Q̃nque nõ põt cedere facto ipsius creditoris: et tunc aut ille alius, qui petit cessionẽ, cõsensit liberatiõi, et tũc imputet sibi vt hic, et C. e. l. ij. in ij. gl. magna. et l. nisi supra de pac. Aut nõ cõsẽsit liberatiõi, et tũc aut fuit renũciatũ beneficio cedẽdarũ, et securus est creditor, vt hic, secũdũ vnã solutionẽ. et no. supra de pac. l. ij. Aut nõ cõsensit, et tunc aut fideiusserunt simul, aut diuersis tẽporibus. Primo casu ob-
a stat exceptio [a] cedẽdarum: vt l. Stichum. §. si creditor. infra de sol. et l. si pupillus. ṡ. de admi. tut. Ratio est, quia videntur fideiubere rõne mutui periculi. Secũdo casu, aut fuit liberatus ille fideiussor, qui intercessit postea: et agitur contra primum, aut econtra. Primo casu, non potest opponi exceptio cedẽdarum creditoris, quia ille non intercessit contemplatione illius vltimi fideiussoris: vt hic, secundum sol. Mar. et Azo. quæ vera est, nisi ab initio erat conuentus quod alius daretur, quia tũc videnẽ simul dari: vt infra de sol. l. Modestinus. Scd̃o casu obstat exceptio, quia secũdus fideiussit cõtẽplatione primi, sed in pignore hoc nõ haberet locũ: quia semper quis videẽ intercedere contemplatione obligationis bonorum præsentium, et futurorum: vt C. quæ res pign. ob. possunt. l. fi. et obligatio pignoris debet cedi, sicut obligatio cõtra fideiussorem: vt l. ij.
C. eo. & intellige ꝙ ab initio fuit contracta obligatio persona-
4 lis cũ obligatione bonorum: vt no. per doct. C. eo. l. ij. †Quæro, pone ꝙ in eo casu, in quo debet fieri cessio, ille cõtra quẽ debet fieri. non est soluendo: & dico, ego liberaui eum, quia non erat soluẽdo: an obstet exceptio? Et videtur ꝙ nõ: quia teneor ad factum: si nõ facio quod debeo, teneor ad interesse: vt l. si q̃s stipulatus. in fi. ṡ. de verbo. obli. modo facis dolo petere id quod tua nõ interest: sed tua nõ interest quod tibi cedatur actio: ergo &c. Et hoc videtur tenere gl. in d. l. nisi. ṡ. de pac. Sed cõtra hoc facit: quia videtur liberando eum accipere pecuniam, & sibi donare. ṡ. de iure do. l. vir ab eo. Præterea potuisset effici soluẽdo:
5 & hoc placet. †Quæro, liberaui [b] fideiussorem: sed principa-
b lis est soluendo: an fideiussor modo cõuentus possit opponere exceptionem cedendarum? Et videtur quod non: quia sua non interest. Dico, sic in pignore, si creditor habeat pignus apud se, & restituit cum debeat illud tradere fideiussori: tunc obstat sibi exceptio: quia intererat potius eius non soluere, & pignus retinere. quam in personam agere: vt j. de fur. l. itaq; fullo. sed si habebat solum bona sibi obligata, tunc sufficit, si cedat actionem, & promittat debitorem esse idoneum: sed in fideiussore puto si creditor est paratus ei dimittere, quantum est deterius nomen debitoris, propter fideiussorem liberatum, quod tunc sibi non obstat exceptio: argu. eius quod no. ṡ. de arbi. l. vtiq;. Cætera q̃ñ liberauit pignora, dic vt C. eo. l. ij.

1 ☞ *An hypothecaria possit cedi, sine principali quod sic: & quis sit effectus.*

Fideiussor obligari. Seipsam summat. Oppo. ṡ. eodem. l. ij. Solu. dicit glo. fallit ibi. Tu dic, ꝙ ibi est naturalis obligatio, quæ est principalis. Opp. de l. item si seruus. in fi. ṡ. de stip. ser.
1 Solue vt ibi. †Quæro, an [c] hypotheca possit cedi sine princi-
c pali? arg. ꝙ non, vt hic, & j. eadem. l. §. fideiussor. & l. si mihi aut Titio. arg. contra l. ex sextante. §. Latinus. ṡ. de excep. rei iud. ad Treb. l. debitor. C. de lui. pig. l. ij. Dicit Dyn. credo ꝙ nõ possit cedi sine principali: arg. legum primo allegatarum. Ad contrarium respondeo, ꝙ in casibus illarum legum supererat naturalis, secũdum verum intellectum earum legum, secundũ Dy. sed in l. debitor. fuit cõfusa ciuilis & naturalis. Tamen pro eo est gl. C. de hære. vel act. ven. l. fi. In contrarium est glo. C. de pigno. l. vsuscapio. & ṡ. de pigno. l. j. §. cum prædium. Cy. in d. l. fi. dicit, ꝙ Dy. se audiente concordauit illas gl. quia hypothecaria nõ potest cedi extraneo: vt l. fi. C. de hære. ven. ipsi principali debitori sic: vt l. vsuscapio. C. de pig. Istud idem tenet Specu. in ti. de cessio. act. §. j. vers. sed quid si cessi. Ego dico ꝙ indistincte põt cedi
d hypothecaria sine principali: [d] vt ṡ. de lega. iij. l. Iulianus. in prin. de pig. l. grege. §. cum pigno. C. si pig. pig. da. sit l. ij. Nec obstat hæc lex: quia fateor ꝙ non potest constitui ab initio hypothecaria, seu fideiussoria obligatio sine principali: vt hic, cum similibus. sed bene cõstituta potest separari: vt dictis legibus. Nec obstat quod no. C. de hæred. vel act. ven. l. fi. vbi dicitur, ꝙ sequeretur ꝙ si cedens ageret personali, ꝙ cessionarius perderet hypothecariam: quia per hoc non concluditur, ꝙ cessio non valeat: sed ꝙ possibile est, quod erit sine effectu. Huius ergo gratia videndum est, quis est effectus huius cessionis, s. quando ceditur hypothecaria, sine principali. Ad hoc respondeo: quia quando ceditur hypothecaria sola, quia personalis non subest: vt l. ij. C. de lui. pig. & tunc habet effectum, quia aliter agere non potest personali. quod etiam contingit, quando ceditur ipsi debitori: vt d. l. vsuscapio. de pig. & ṡ. de pig. l. j. §. cum prædium. Quan-
e doq; personalis [e] subest, & fit cessio extraneo: & tunc aduerte, aut cessio fit ex causa meræ donationis: & tunc habet effectũ vt possit pignus retineri, donec sibi donatario soluatur: vt l. Iulianus. ĩ prin. ṡ. de leg. iij. Et puto, ꝙ si donator, vel hæres eius ageret personali, ꝙ tenetur ipsi donatario, vel legatario, nisi ipsius dolo factum sit: vt res donata, vel legata intereat: vt not. supra de transact. l. fina. Si vero cessit ex alia causa, puto inspiciendum causam, quare cessit. Si enim cessit ex causa emptionis, idem: vt l. ij. §. non tantum. & §. fecisse. ṡ. de hæredi. ven. Si vero ex causa pignoris, idem: cum debitor soluendo debitum faceret cessare præsumptionem doli: vt C. de cri. stel. l. j. Item talis creditor nõ posset agere hypothecaria, nisi vsq; ad quantitatem sui debiti.

1 ☞ *Debitor proprie dicitur, à quo inuito extorqueri potest.*
2 *Actio quando nascatur ex naturali sola.*

Qui

Qui certo loco. Non potest obligari fideiussor in duriorem causam. h. d. vsq; ad
1 §. cum fideiussor. †No. istum tex. ꝙ debitor proprie dicitur à quo inuito potest extorqueri. alias debitor dicĩ abusiue vt
2 j. de verbo. signi. l. debitor. quod facit ad multa. †Quero vtrũ ex naturali sola nascatur actio? Gl. dicit ꝙ sic. Aliquando ex nudo pacto: vt l. si quis arg. C. de dona. & de do. promiss. l. ad exactionem. Contra no. ṡ. de actio. & ob. l. naturales. Vltramontani dicunt: quod in obligatione quæ consensu contrahitur, ex sola naturali nascatur obligatio, nec est ibi vinculũ ciuile. Ita no. in l. legẽ. C. de pac. Tu dic, quandoq; lex fouet pactum gratia ipsius pacti, vt in contractibus bonæ fidei: tunc pactum dicitur vestitum consensu: & tunc oritur actio ex eis & sic non oritur ex nudo pacto: vt in contractibus qui contrahuntur consensu. & ita est in contractu dotis, de iure antiquo: vt d. l. ad exactionẽ, hodie vero est ibi tacita stipulatio ꝑ titu. de rei vxo. actio. Quandoq; lex fouet pactum ratiõe ꝑsonæ: & tunc pactum remanet nudũ: & ex hoc pacto oritur actio: vt l. etiã. ṡ. de vsur. Et isto casu posset dicere verum ista gl. Quandoq; lex fouet pactum, sed propter pactum producit actionem: vt C. de dona. l. si quis ar. tunc pactum remanet nudum, & non oritur actio ex pacto, sed ex lege propter pactum. Et sic hæc gl. in exẽplo quod ponit, non bene dicit. Ita dicit Iac. Bu. in d. l. legem. C. de pac.

Stipulatione in diem. Nota quod ista obligatio dicitur in pendenti contra. ṡ. ti. j. l. vsusfructus. Sol. lex illa habet locum quãdo ab initio vitium stipulationis est certum, vel ex parte rei, vel ex parte personæ stipulantis: vt ibi plene dixi.

1 ☞ *Conditio non impleta per defunctum, quando possit per hæredem impleri. Diabolus reuelauit gl. id quod dicit secundum Petrum de bella perti.*
2 *Promittens ad certum tempus soluere, & si non solueret, promisit pœnã, si est mortuus antequam interpellaretur, an facultas soluendi transeat ad hæredes.*
3 *Obligatio fideiussoris concepta si reus non soluerit, quod si conditionalis.*

Cum fideiussor. Fideiussoribus obligatio concepta, si reus principalis non soluerit, ex mora rei principalis, vel ex ei⁹ morte committiẽ. h. d.
1 ad primum quod dicit, ex mora committitur. †Oppo. de l. ita stipulatus. ṡ. de ver. ob. Soluit gl. & bene, hoc ideo, quia præcessit dispositio in personam rei, cuius mora nocet fideiussori: secus si simpliciter incœpisset à præcedenti conditione negatiua. Secundo habetis notare ex lege nostra, ꝙ si per defunctum reum non est impleta, non potest eam implere hæres. Sed contra id opp. quia idem permitti debet hæredi, quod defuncto. l. diem. §. j. ver. nec vtimur. & l. quãuis. ṡ. de arbi. Gl. dicit ꝙ hic decessit sine herede. Pe. de bella perti. C. de condi. insti. l. pe. ĩ iij. q. dicit: credo ꝙ huic gl. diabolus reuelauit id q̃d dicit & pessime dicit. Ad contrarium respondet: ius implendę conditionis transit ad hæredẽ ad euitandam pœnã. hoc est verum, quando in eadem persona præcessit dispositio & cõditio: vt in contrario. hic in persona vnius præcessit dispositio, in personam alterius conditio: ideo transit ad hæredem. Dy. hic videtur tenere glos. istam. Quid dicem⁹? Credo Pet. melius dicere. primo per legẽ istam, secũdo per l. qui Romę. §. Augeri⁹. ṡ. de ver. ob. Tertio probo per l. postquã. in princ. ṡ. vt le. no. caue. vbi dicit, ꝙ si conditio obligationis fideiussoriæ existit, cum persona principalis non subest, non committitur. Ratio est: quia tunc non est persona, in qua cõsistat obligatio. modo si ponis istum decessisse sine hæredibus: tũc nõ est persona, in qua possit cõsistere principalis obligatio: ideo fideiussor non põt esse obligatus: cum ista conditio impleaẽ post mortem: quia post mortem verum est, eum non soluisse. Sed contra hoc facit. ṡ. de admi. tu. l. si sine hærede. in prin. & l. Stichum aut Pamphilũ circa prin. j. de so. Solut. q̃ñ fideiussor est iam obligatus, põt remanere obligatus etiam principali decedente sine hærede: sed q̃ñ non est obligatus. sed obligandus, requiritur quod persona sit tempore existẽtis conditionis. Item posses dicere quod in l. postquã. loquitur in captiuo qui decessit sine hærede. & quod sic intelligatur, habes glos. no. in l. j. §. idem Pomponius. in fi. ṡ. deposi. sed hic est hæreditas iacens: quæ repræsentat personam, pro qua potest accedere fideiussor: vt j. eo. l. mortuo. Sed dico, quod tunc hæreditas dicĩ, quando est spes vt addeatur: sed cum oẽs deficiunt, de quibus est spes adeundi: tunc dicunẽ bona vacantia: vt l. j. in prin. & §. an bona. de iure fis. & l. nõ possunt. C. de bo. vacã. per totum. sed hic decessit cum hærede.
a & teneo opi. Pe. [a] † Quæro, q̃dã ꝓmisit
2 soluere: ꝙ si non solueret, tũc ꝓmisit pœnã. mortuus est antequam interpellareẽ, an transeat ad hæredem facultas soluẽdi ad euitandam pœnam. Dic vt in glos. s. ꝙ non teneat, quia sine hærede: imo cũ hærede, & incœpit à præcedenti conuẽtiõe in eadẽ persona: & debet interpellari, si dies nõ est expressa, vel tacita: vt l. ad diẽ. ṡ. de ver. ob. & l. diem. §. j. ṡ. de arbitr. quia tunc dies interpellaret pro homine. Quęro, an debeat ĩterpellari in iudicio, vel extra? Gl. dicit, alterutrum sufficit. Similem gl. habuistis in l. qui Romę. §. cohæredes. ṡ. de ver. ob. & l. amplius. j. rem ra. habe.
3 †Quæro, an sit conditionalis obligatio fideiussoria? Et gl. dicit ꝙ non: sed male: quia hic fuit apposita dictio si, quæ conditionem facit: vt l. si decem cum petiero. ṡ. de verbo. obliga. & no. ibidem per glo.

1 ☞ *Confessio debet fieri pro rata.*
2 *Hypothecaria est illa quæ debet cedi.*
3 *Fideiussor sponte soluendo, uel offerendo debitum, an possit creditorẽ cogere ut soluat.*

b
1 **Fideiussoribus.** [b] Quæro, †an cessio debeat fieri insolidum, an pro rata? Et dic ꝙ ꝓ rata. Aliæ gl. aliter dicunt in l. j. C. de duobus reis. & in l. si plures. de admi. tu. Dicam in l. modestinus. j.
2 de sol. †Quæro, an hypothecaria debeat cedi. Certe sic: vt C.
3 eo. l. ij. †Extra gl. q̃siuit Huber. de Bobio, & Dy. hic creditor non egit contra fideiussorem, sed fideiussor sua sponte vult cogere creditorẽ, vt cedat soluendo prius, & offerendo debitum: an possit? Ponit Cy. in l. ij. C. eo. determinationẽ Dy. de verbo ad verbum, & bene. Dic vt ibi dicit & hic non scribo cã breuitatis. Quæro, quo iure petaẽ cessio? Dicam j. de sol. l. Modestinus.

c **Qui debitorem.** [c] Intellige hanc legem vt l. inter causas. §. abesse. ṡ. man. & tetigi in l. iij. ṡ. eo. ti. Gl. signat argu. contraria, & nõ soluit: vide eam ibi. §. qui reprobos. sed ibi ignoranter recepit ideo non præiudicat sibi hic scienter, & ideo nocet: argu. ṡ. de
1 iure dotium. l. promittendo. §. si à debitore. Dy.

☞ *Seruus fideiubens, non obligatur etiam naturaliter.*

Seruus inscio. Si pro serui fideiussione soluatur pecunia dominica, vendicatur: si peculiaris pro debito, nõ repetitur, pro indebito condicitur: sed si dominus soluat, ipse ab eo, cui soluit, repetit. hoc dicit. Ad euidentiam, seruus extra peculiarẽ cãm non potest fideiubere, vt l. licet. §. sed si filius. ṡ. de pecu. Opp. nemo condicit rem suam præterquam à fure, vt l. fin. ṡ. quẽad. vsufru. caue. sed istius pecuniæ, non est translatum dominiũ: ergo potest vendicari. Quod non sit translatum, patet: q̃a nõ est causa habilis transferendi dominium, ipsum non transferẽ l. nunquam. ṡ. de acqui. re. do. sed hic fideiussio fuit nulla, & sic non erat causa habilis. Præterea, licet concessa sit sibi administratio, non tñ videtur per hoc concessum habere vt donet, vel alienet in hãc causam: vt l. contra iuris. in fin. ṡ. de pactis. &
d l. si is. §. flaui⁹. j. de so. Glo. tenet [d] hic ꝙ potest cõdici hic à fure: vel conditione triticaria à possessore. Sed hoc non placet mihi: quia secundum hoc non esset differẽtia, an de peculiari: vel dominica soluat. quod tex. requirit. Teneo ergo quod est trãslatum dominium: quia erat administrator, credẽs causam subesse. hoc tenet Roge. nihil allegat Dy. vt ṡ. de condi. inde. l. cũ indebitum. in prin. & ibi no. & istam teneo. Venio ad l. sequẽtem. & oppo. de l. si seruus alicuius. j. eo. dicit gl. quod hic dominus errauit: alias videtur approbare, quod nõ placet: quia

a ¶Opi. Petr. & vide Pau. de ca. hic in fin.

b ¶Fideiussoribus. Adde l. si is cui. §. flauius. & quod ibi habetur.

c ¶Qui debitorem. Adde ꝙ Pau. de ca. refert hic consuluisse, ꝙ si creditor confiteẽ se recepisse debitum a fideiussore, nec de vera solutiõe appareat, ꝙ ista confessio sufficit fideiussori, vt possit repetere a principali debitore: licet Bar. cõtra eum teneat in l. duobus. §. a fideiussore. ṡ. de iureiuran. vide cõsil. Paul. cccxxx. & cccxc. & ita dicit fuisse consultũ per Fran. rega.

d Gl. tenet. Et not. hic gl. quã do. Io. ita clarã dicit alibi reperiri non posse, ꝙ sicut dominus errans in soluẽdo, nõ trãsfert dominium, imo repetit per totum, de cõdi. inde. ita & administrator. Andr. Barba.

Ibi alterutrum not con mu nez fm mdineuz. in tract de usu. n. 32.

a ¶Item opp. Dic ꝙ Bart.in l.ſi hæres pecuniam.ad Treb.et Bald.in l.j.ver.quæro, teſtator legauit mihi.C. communia de leg.& Imo. aliqd in l.dotale.ſolu.matri.

b ¶Seruo tuo. Not. ꝙ non põt quis eſſe debitor &,fideiuſſor ſed an vno reſpectu poſſet quis eſſe debitor, alio fideiuſſor, Bal.tangit in l.mandator.C.quod cum eo.& dicit ibi eſſe casum de hac q. ꝙ ſic & in l.in eũ.§.taberng.ſ.de inſti. Sed ſimile eſt in l. Romanus Apulus.de tut. & cura.da.ab his.et quod ibi Bar. Item ſimile eſt in l.reos. i princ.ſupra de duoreis.& l. Romanus. allegat Bald.in d.l. ſi mãdator infra. C. qđ cũ eo.vide inſ.l. ſi dubitetur.§. filiuſ. ſ.e.facit quod not. Bar.de iuribus dire 1
ctis & vtilibus in l. ſi hæres . ſupra ad trebel.

c ¶Not.ꝙ miſsio in omnia bona debitoris & ceſsio bonorũ 2
per debitorem non liberat fideiuſſorem Imo dicit Bald.in l. conſentaneum . C. qũo & qñ iud.ꝙ licet ſit vnus modus exequendi:puta per tenutam. non tamẽ impeditur alius modus etiam extra caſum iſtum de fideiuſſore,ſed imo regulariter ita eſt in quolibet.Pro quo facit 2
tex.& gl.in l.iiij.§.ſi ex conuentione. de re iud.& dixit Bal. in l.j.ad fi.ſi quis ius dicen.non obtẽ.ꝙ ſi teneo debitorẽ meũ 1
in carceribus, tamẽ poſſum tenutam bonorum accipere:qa vnum remediũ non excludit aliud. Ad qđ bene facit c. qñ. 3
frequenter . §.fi.vt lit. nõ cõte.et ẽ no. multũ ſecũdũ Bal. ibi.& no. Bar.in d. l.conſentaneũ.in fi. bene facit l.qui legati. C.vt in poſ. leg. & quod no. Bar. in l.quamuis.de pign. act.et hic adđ Bal. in l.etiã. C. de fideiuſ.cũ ibi no.vbi licet actum ſit hypothecaria ,contra debitorem,vel alium, nõ liberatur fideiuſſor.Itẽ pendente lite contra fideiuſſorẽ nõ impedit executio cõtra principalem.ecõtra tex. eſt i j.ſi.et qđ ibi Bal.C. b
de fideiu.qđ bñ no. licet cõtra prædicta videat qđ no. Bal. ſ l.creditor.ff.ſi certetatur.& ibi retu- illud dictũ Bal.& cum obligatio ſit nulla,non põt approbari:vt l. obligationes.ſ.de act. & obliga. vel ibi agebat mãdati,híc nõ.ꝙ nõ placet cadẽ rõne. Dic ergo ſcđm Dy. ſic,ꝙ hic ſoluit dñs ,ꝑ fideiuſſoris obligatiõe,q̃ eſt nulla:merito repetit ibi ꝑ obligatiõe prĩcipalis, q̃ ẽ aliqua:qa vĩ mãdaſſe ſeruo ꝙ ꝑ eo ſolueret:vnde dñs ſoluẽdo approbat contractum illũ mandati. † Quærĩtur vtrũ ex cã fideiuſsionis ſeruus obligetur naturaliter? Et gl.tenet ꝙ nõ,hic ĩ duabus gl.& idẽ tenet in l.in perſonam.§.qui pecuniã.in gl.ſed cũ naturaliter,& c.ſ.de pactis.quod puto eſſe verũ:quía lex reſiſtit obligationi:& iõ nõ oritur nec ciuílis,nec naturalis:vt l.ſi nõ ſortẽ.in prin. ſ. de cõdi.indeb.& quía talis fideiuſsio cõtinet donationem,quæ aliena eſt à ſeruo: vt ſupra,quæ res pig.oblig.poſ.l.ij. Quæro,vtrum conſumptione:ſecuta liberetur debitor principalis? Et gl.dicit quod ſic, ſed male dicit:quía ſecuta conſumptio illud operatur qđ à principio dñij trãslatio,vt l.ſi filius ſ.ſi cer.pe.ſed dñij translatio nõ liberat,vt hic:ergo nec cõſumptio.

☞ *Actiones quæſitæ hæredi, factũ ſuo non tranſeunt in fidecommiſſarium.*

2 *Ceſſione facta contra principalem,quando uideatur facta contra fideiuſſorem.*

Pactum factum à poſſeſſore,quando proſit euincenti.

Aeres à debitore. †

Actiões q̃ſitę hr̃di ex ſuo facto ñ tranſeunt in fideicõmiſſarium,vel in eũ q̃ venit per cõtra tab.niſi facta ceſsione . h. d.Opp.extra gl.de l.j.& per totũ ti.j.ſ.ad Treb.vbi tranſeũt ſine ceſsiõe.Solu.Dic ꝙ ibi trãſeũt actiones hæreditariæ ad hę redẽ:hic in fideiuſſore:q̃ nunquã fuerũt penes hæredẽ ex perſona defũcti, ſed ex perſona ſua. Et iſtud probatur in l.ſi hæres pecuniam. ad Treb. †Item opp.ª ꝙ ceſsione facta cõtra principalẽ,videt̃ facta ceſsio cõtra fideiuſſorẽ:vt C.de hære. vel act.vẽ.l.ẽptor.& l.ſi ĩ ſolutũ.C. đ act. & obl.& l.ẽptori.ſ.de hr̃d.vel act.ven.& ibi no.ergocũ hic trãſeat principalis,debet trãſire fideiu.So.ex Trebel.trãſeũt actiones ceſsiõe legali:i cõtrarijs ẽ ceſsio hoĩs: et iõ tranſeũt actiones contra fideiuſſorem etiã facto hominis. †Opp. ſecundũ gl.de l.ſi tibi.ſ.cũ poſſeſſor.ſ.de pact. vbi euincẽti nõ ꝑdeſt pactũ factũ à poſſeſſore.Sol.ponit multas gl.nec ponit veram. Dic qñꝙ poſſeſſor eſt verus hæres, ſed ab eo euincitur per cõtra tabulas,vel aliomõ:& tũc ꝑdeſt pactũ euincẽti,vt hic cũ ſimi. Aut nõ eſt hr̃s: et tũc nõ ꝑdeſt euiñcẽti,vt in cõtrarijs. Fallit ſi cõſtaret ꝙ voluerit ꝑdeſſe cuilibet q̃ eſt hr̃s,vt l.añpeñ. ij.de pact.et ille qui recepit vĩ negotiũ gerere hr̃ditatis. Facit ſ.de pact.l.ſed ſi tm̃.

Non eſt nouum.

Duæ obligationes fideiuſſoriæ poſſunt cõcurrere in perſonã vnius.h.d. Op.de l.qui bis.ſ. de verb.obl.l.dic vt ibi. Vid̃ gl. quã recita vt iacet.

Seruo tuo.

b Nõ poteſt quis fideiubere ꝙ ſeipſo, ſecus pro alio.h.d.et hic eſt notabilis tex.

Quod ſi hic ſeruus.

Iſte eſt bonus tex.Si debitor ſuccedit fideiuſſori extinguitur acceſſoria ſi principalis eſt vtilis:ſecus ſi inutilis.h.d.Cõcordat ſ.de ſepara.l. debitor.in prin.& l.ſtichũ.§.qđ vulgo.j.đ ſol. Op.ꝙ duæ ciuiles poſſunt eſſe ſimul vt l.generaliter.ſ.eo.ti.Sol.quod dicit in tex.ciuilis ſubaudi quarũ vtraque eſt efficax. et ſubaudi et inæqualis, vna fideiuſſoria , alia principalis.alias nõ eſſet bona rõ,vt ſupra eo.l.generaliter.Dy. et facit ad id qđ dixi de inuentario.ſ.e.l. generaliter.& dicam j.de ſol.l.Stichum.§.aliquando. Quæro dr̃ hic ſi obligatio ciuilis pereat qũo põt perire. Gl.dicit acceptilatione vel tpe,ſed ĩ eo qđ dicit de acceptilatione nõ dicit bñ:qa tũc extingueret principalis,vt l.et ꝑiuſiurãdã.§.ſi fideiuſſor.j.đ acceptil. Aliud exemplum de tpe eſt bonũ.

1 ☞ *Miſsio in poſſeſſionem in omnibus bonis debitoris non liberat fideiuſſorem.*

Quod ſi ſtipulator.

Sí prĩcipalis reus ſuccedit creditori : omnis obligatio extinguitur.ſi fideiuſſor, ſola fideiuſſoria obligatio extinguit̃.h.d.lex iſta cum ſe.§. qui ſequẽs §.eſt ſubtilis.In tex.ibi,debitoris.ſubaudi latitãtis.Dy.alias eſt in glo.& tũc ſubaudi tibi.vel dic cedẽtis, bonis, vt
c innuit gl.mag.No.ᶜꝙ miſsio in omnia
1 bona nõ liberat fideiuſſorẽ,vt hic:et inſt. de replicat.in fi. Quæro qualiter adaptatur ad caſum iſtud argumẽtũ qđ fit in tex. Gl. prĩo ponit qñ eſt facta miſsio in oĩb⁹ bonis eius qui ceſsit bonis:quo caſu licet liberet̃ cedẽs bonis:nõ liberãtur fideiuſſores:ita hic ecõtra liberat̃ fideiuſſor & nõ debitor. Sed ſcđm hoc innuit ꝙ ꝑ ceſsionẽ bonorũ debitor liberet̃ qđ nõ ẽ verũ, vt l.is q̃ bonis.ſ.de ceſ.bo.qđ examinabo infra eo.l.vbicũq. Vel dic,dicit gl.ꝙ refertur ad §.qđ ſi hic ſeruus.et ꝑcedit ſine ſcrupulo,ſed nõ eſt veriſimile ꝙ retulerit ſe ad ita remota. Vñ dic tertio,vt dr̃i ſe. gl.qñ fit miſsio ĩ bonis debitoris latitãtis per quã nõ liberat̃ fideiuſſor:idẽ ſi cedat bonis,vt dictũ eſt:& etiã ꝑbatur inſt. de repli.§.fi.& iſte caſus nõ ſic reperitur alibi. De eo vero cuius bona publicantur, dícam infra eo.l.debitori deportato.

Cum tu.

Põt vnus eſſe fideiuſſor duorum correorũ.h.d.

1 ☞ *Succeſsio quando habeat uim ſolutionis.*

Cum fideiuſſor.

d Succeſsio nõ hr̃d loco
1 ſol. ꝫad lucrũ hr̃dis.h.d. Op.de l.ſi ei.ſ. fi.ſ.de euic.gl.q̃ eſt hic ponit caſuũ diuerſitatẽ.Sed aduerte,hic eſt q̃dã fictio: qa a ſeipſo dicit exegiſſe: et inducit̃ ꝓpter æqtatẽ ne hæres remaneret in dãno:vt l.ſi ei. §.fi.ſ.de euic.Sed ſi hæres vult iſtud ĩducere ad ſuũ cõmodũ,nõ põt,vt hic.eẽt em ſibi cõmodũ:qa haberet actionẽ mandati, q̃ eſt bonæ fidei,cũ obligatio,qua tenebat̃ principalis,erat forte ſtricti iuris. Itẽ ſi eẽt hr̃di dãnũ,ſucceſsio nõ habet vĩ ſo.vt ſ.ꝑx.§.ꝑut ĩtelligit̃ qñ creditor ſucceſsit vni correorũ,ſcđm qđ habet vĩ ſolu. ad hoc vt dãnũ euitet. Dicã.j.e.l.vrãnius.et caſus ẽ ĩ l.Stichũ aut Pãphilũ.§.aliqñ.j.de ſo.tãgã ĩ repetitiõe l.ſi is q̃ ꝑ emptore.ſ. de vſu.in q.q̃ incipit.q̃ fuit cauſa fictionis.et ibi plenius dicã.

1 ☞ *Curia, ſocietas, & collegium repræſentant perſonam uniuerſitatem.*

Mortuo.

e ᶜSi obligatio conſiſtit in perſona repræſentata, poteſt accipi fideiuſſor.h.d. Quídam habent in tex.vice defuncti. & quídam non.& in hoc differt hæreditas à curia & ſocietate & collegio,†in quibus repræſentatur perſona viuens, vt dixi ſ.ti. j.l.vſusfructus.

Imihi aut Titio.

Adiect⁹ fideiuſſorem recipere non poteſt. h.d. Ratio eſt,quia in eius perſona nõ cõſiſtit obligatio.

☞ *Literis credentiæ quando credendum ſit.*

Vcius Titius.

a Pro parte hęredi
taria tantum confuſione extingui tur obligatio:& hęredes fideiuſſoris,vel mandatoris nõ tenentur inſolidum.h.d. †No.ex iſta l.quod literæ iſtæ præiudicãt ſcribenti.quod nõ eſt dubiũ, quando continẽt certum,vt hic fuit.Sed quid de literis[b] quæ dicunt̃ in vulgari literę credentiæ[c]. Circa eas eſt ſciendũ. Nam qñq̃ ſunt multum generales:vt tali latori præſentium in his,quæ vobis dixerit dabitis plenã fidẽ:tunc vigore earũ nil poterit agere talis lator in præiudiciũ ſcribẽtis:qñ iſtæ literæ ſunt magis commendatoriæ. quaſi dicat.Iſtæ lator eſt fidelis perſona, poteſtis de ipſo confidere:& ſic nõ obligãt ſcribentẽ.C.ꝙ cum eo.l.ſi.ſ.de dolo. l.& eleganter.§.fi.ſ.man.l.ſi vero non remunerandi.§.cum quidã. Fallit ſi ex qualitate perſonæ ſcribentis appareat aliud, ex quo generalitas illa certificaretur:vt ſi ille,de quo ſcribebat,erat factor,ſeu inſtitor ſcribentis in aliqua mercantia:qa tũc vĩ dicere,quod ei adhibeat fidem in negotio illius mercantiæ. Caſus eſt de hoc no.ſ.de inſti.l.cuicunq.§.ſed & cum fullo.ver.plane.ar.ſ.de ver.ob.l.triticũ.& ibi not. Itẽ fallit ſi dixit in epiſtola,& adhibete ei plenã fidẽ ſup me,vel meo periculo: vt ſ.man.l.ſi vero non remunerandi.§.ſi qs mandauerit.in fi.§. Quandoq; iſtæ lr̃ę ſunt magis ſpeciales:vt puta,tali latori p̃ſentium,de intẽtione noſtra plenarie ĩformato dabitis plenã fidẽ:vel ſuper tali negotio dabitis plenã fidẽ. Et hic aduerte: qa mandat tm̃,vt tali credatur id,qđ ei refert:non autẽ mandat vt cũ eo aliqs contractus celebret̃.aliud enim eſt credere referenti:quia hoc nullam diſpoſitionẽ continet:aliud eſt contrahere. Si ergo cũ tali aliquis celebretur contractus,non obligat mãdatẽ:qa exceſsit fines mãdati:vt ſ. mã.l.diligẽter.et ꝙ no.de pc.l.q ꝑcurator.ĩ prin.j.de ſol.l.hoc iure. Fallit rõne ꝑ ſonæ:vt ſi eſſet inſtitor,vt dixi fateor tm̃ ꝙ ſi ſum paſſus dãnũ occaſione illius credulitatis,poſſum recuperare per actionẽ mãdati:puta:ille lator literarum dixit mihi ex parte ſcribentis,ꝙ ſi ergo vellem libru̇ pro tanta quãtitate,mitterẽ: ego credẽs miſi,& in hoc expendi:dñs non vult dare librũ.iſtud dãnũ repeterẽ:vt ſ.mã.l. ſi tibi mandauero.§.fin.Sed pone,ꝙ ille lator literarũ dixit,talis fecit me ꝑcuratorem ad contrahendũ tecum : ego credidi, & tanquã cũ ꝑcuratore cõtraxi:an prędicet dñs? Dico ꝙ nõ. Non em̃ debet ei credi,qñ narrat aliquid ꝙ ſpectet ad ipm̃ referentẽ,per ꝙ ei acqrat̃ cõmodũ,vel officium,niſi quatenus literis eſſet expreſſum:ne detur materia malignãdi:vt d.l.ſi. d
ꝙ cum eo. Vñ eſt neceſſe,ꝙ in literis permittat̃ ꝙ poſsit cũ tali nũcio[d] contrahere gñaliter,vel ſpecialiter:vt d.l.ſi.& ſ.ꝙ iuſ ſu.l.j.in prin.Sed q̃ro an tali latori debeat credi ſine iuramento? Et videt̃ qđ non.l. Theopompus.ſ.de do.præleg.Sed puto contra:quía fides huiuſmodi eſt approba e
ta ab vtraq; parte,ſ.à mittẽte,& ab eo qui recipit.ergo &c.vt no.ſ.de ſer.l.j.Sed contrarium loquit̃.d.l.Theopompus.

1 ☞ *Fideiubens pro pupillo naturaliter obligato non habet actionem contra pupillum:ſecus ſi pro pupillo ciuiliter , & naturaliter obligato,uel facto locupletiore.*

2 *Pupillus naturaliter tantum obligatus,non reſtituitur aduerſus naturalem obligationem.*
Pupillo inducto dolo ad naturaliter obligandum,ſuccurritur per actionem de dolo.

3 *Fideiuſſor intercedens pro minore,quando teneatur utiliter, & quando non.*

4 *Fideiuſſor poteſt intercedere pro eo qui tenetur officio iudicis.*

5 *Falſa eſt opinio illorum, qui dicunt,ꝙ quando fideiuſſor accedit naturali obligationi,habet exceptionem.de qua.l.ꝙ enim. ſupra eodem.*

6 *Fideiuſſor intercedens pro pupillo tutore authore,habet actionem mandati contra pupillum:licet pupillus habeat reſtitutionem in integrum aduerſus dictam actionem.*

7 *Fideiuſſor intercedens pro furioſo, & prodigo,an teneatur: & ſi teneatur,an reſtituatur.*

8 *Fideiuſſor poteſt conuenire principali non diſcuſſo,quando principalis de iure,uel de facto non poteſt diſcuti.*

9 *Declaratio ad legem iij.§.ſi is pro quo.ſupra quod quiſque iuris.*

Marcellus.

Qui fideiubet pro pupilllo,furioſo, vel prodigo naturaliter obligatis, efficaciter tene tur,nec contra eos per mandati actionẽ regredit̃.[c] h.d. Diuido tibi gl. Iſta prima pars gl.tractat de fideiuſſore ꝑ pupillo. Secũda de fideiuſſore ꝑ prodigo & furioſo. Scđa ibi,ꝙ aũt.†Op.cõtra primũ:ideo vĩ ꝙ fideiuſſor 1
pupilli habeat actionẽ mandati vel neg.geſt.vt l.ſi pupilli.in prin.ſ.de nego.geſt.& l.at ſi quis.§.qui mãdato.ſ.de reli. Tímore huius contrarij dicit gl.ꝙ iſta loquitur de pupillo naturaliter tm̃ obligato:& in quẽ non habet fideiuſſor regreſſum. Secus ſi eſſet naturaliter & ciuiliter pupillus obligat⁹:vel qa locupletior eſſet ęctus vel alio modo:& tũc haberet regreſſum.

2 & vide gl.†Opp.pupillus nõ obligatur naturaliter nec ciuiliter,vt l.pupillus.ſ.de auth.tu.& l.pupill⁹.ſ.de act.& ob.Sol. Intellige qñ naturaliter tm̃ obligatur ꝙ quãdo ſit,dícam j.tí.j. l.j.†Opp.qa ſic ſuccurritur minori,& fideiuſſori ſuccurritur, vt l.minor.ſ.de proc.& C.de fideiuſ.mi.l.j.& ij.hic text.cõtradicit.Gl.dicit ꝙ fideiuſſori non ſuccurritur,nec ꝙ reſtitutionẽ in integrũ,niſi ſicut ſi interceſsiſſet ꝑ quolibet maiore vel ꝑ adulto.Et ſic gl.innuit ꝙ hoc caſu qñ pupill⁹ obligatur naturaliter tm̃ reſtituat̃:& tũc talis reſtitutio aliqñ ꝑdeſt fideiuſſori. Pro quo facit ſ.de condi.inde.l.interdũ.Sed veritas eſt ꝙ pupillus tm̃ naturaliter obligatus aduerſus illam obligationẽ naturalẽ nõ reſtituit̃:ergo etiã nec fideiuſſor,vt glo.melius dicit in l.ſi pupillus.ſ.de arbi.& l.minor.ſ.de procu.in glo.mag.& inſti.g.mo.tol.ob.§.præterea.& ſ.de ver.ob.l.puberes.& probat̃ in l.in cauſæ.la ij.ſ.de min. Nec ob.ſ.l.interdũ.qa ibi reſtituitur aduerſus ſolutionem,nõ aduerſus obligationẽ naturalẽ,vt C.ſi aduer.ſol.l.fi. V el ſi diceres eũ reſtitui aduerſus obligationem naturalẽ,eſt verũ quando per eã pupillus lędit̃ qa iam ſoluit vt ibi al's ſecus. Sed fateor ꝙ ſi dolo eſſet inductus ſuccurrere ꝑ actionẽ de dolo ex ꝑſona ſua. Principium ergo gl.& iſtã partẽ ſummo ſic, Aut fideiuſſor interceſsit pro minore ciuiliter & naturaliter obligato:& tunc fideiuſſor tenetur vtiliter,niſi reſtituat̃ ex ꝑſona minoris.dic vt l.minor.ſ.đ ꝑcu.& l.ij.C.de fideiuſ.mi. Aut fideiuſſor interceſsit ꝑ pupillo naturaliter tm̃ obligato:& nõ iuuat̃ aliquo mõ,vt hic,& ſ.eo. l.ij. Aut interceſsit ꝑ eo q̃ nullo mõ erat obligatus:& tũc nõ põt aliquo modo teneri,vt ſ.eo.l.ſed ſi ſerui dñs.& l.ſi fideiuſ 4
ſor obligari.in prin.†Quęro qđ ꝑ ro q̃ nulla obligatione tenet̃,ſed põt officio iudicis[e] exigi,an poſsit accedere fideiuſ- f

a ¶ §.fin. Et aduerte q̄ ille tex. in d.l. pecuniæ. in §. persecutionis. optime probat hoc mō. Nā fideicōmissum illo iure Digestorū petebatur officio iudicis, nō iure actionis. Inst. de fideiusso. in prin. & d. §. persecutiōis. sed p̄ fide acceditur fideiussor, per totū ti. vt lega. no. cau.

b ¶ No. istud. An furiosus & prodigus restituātur in integrū sicut minor, adde Bar. in l. j. supra d̄ bo. pos. furi. et infan. dela. et Bald. in l. fin. C. qui admit. et Bar. to. post Cy. in l. si infanti. C. de iu. deli. et Bal. in l. si procurator habēs. de in integ. resti. min. vbi allegabonam gl. et Io. And. in addi. Spec. super ru. de præscri. & Pau. hic.

c ¶ Tñ op. No. limitatione aut̄ præsente. C. de fideius. Adde Bar. in d. l. inj. j. de so. & in leg. eū qui. §. si quis p̄ reo. e. ti. Addē tamē aliā limitationē. s. vbi fideiussor iuraſſet secūdū Bal. in e. ex rescripto. de iurei. Itē si fideiussor vt principalis scriberetur: tamē fideiussor est, vt in l. fideiussor. ī. de pact. q̄d ibi Bar. to. et q̄d dicit Ia. de are. in l. j. §. nō autē. ī. de exerc. et quādo fideiussor obligetur vt principalis, non vt fideiussor, et quibus casibus nō nisi vt fideiussor: & de modis ſtercedēdi p̄ alio, habes gl. magistram iuncta dictis Bar. in l. in personā. §. j. in glos. mag. ī. de pact. Vnū adde q̄d quoties sunt plures obligati, et dubitat̄ de quibusdā ipsorū, an sint obligati vt fideiussores, vel vt principales, et sunt hinc de plures pecuniæ: dic q̄ vbi cōstat ad quos ex illis legatis peruenerit pecunia mutuata a creditore et tūc illi ad quos aliquid d̄ illa pecunia nō peruenit, p̄sumūtur obligati, vt fideiussores. Ita fuit obtentū gl. in l. sed Iulianus. in §. itē si duos. ī ver, peruenit. ī. ad Mac. & p̄ hoc ēt allegabatur quod no. in l. vir vxori. ad Vellei. Ad hoc adde nota. per Bar. in l. inj. in ver. septimo quæritur. ī. d̄ duo. re. et j. l. si vt certo. §. si duobus vehi culū. supra cōmo. sacit l. vnde quæritur. e. ti. Pro hoc facit l. si nō singuli. et ibi gl. et doc. C. si certe. petatur. et in dicta l. sed Iul. in prin. ver. non solū et prædictis adde singulariter Bar. in l. antiquæ. C. ad velle. et Spe. de dolo et cōtu. §. fi. ver. cum ita. in prin. cū ver. p̄cedenti. Bal. et gl. in l. fideiussor. §. si quis. qui satisfda. cog. & vltra ista vide post Barto. in rub. infra, iud. sol. Adde vt per Ro. consi. cxiij.

d ¶ Pōt discuti. Q̄d intellige, nisi p̄cipalis nō posset discuti de iure suo facto creditor. s, vt est gl. ibicōiter approbata in l. nisi. ī. de pact.

re ipsa. Ista sol. etiā est vera in se, sed nō quātū ad l. quia tūc fideiussor teneretur cū effectu, et posset actiō e neg. repetere, vt l. iij. §. et si furiosis. ī. de neg. gest. l. si pupilli. in prin. e. ti. Alia sol. est quo'd hic nō interuenit fideiussor in præiudiciū p̄digi vel furiosi. Sed in præiudiciū ipsorū fideiubētiū sed istā reprehendit gl. et bñ. Datur quarta sol. quā teneo: tamē oportet q̄ diuinemus. et dicit q̄ hic loquitur in furioso, et prodigo natūraliter obligato. Quo aūt accedere possit naturali obligationi, Dic q̄ nudo pacto promiserāt antequā essent furiosi, vel succesisit cuidā naturaliter obligato dū crāt i furore. Istā tenebat Ray. de For. et istā teneo p̄ vera. Ex p̄dictis sumemus
7 quādoque interceſsit p̄ furioso & † p̄digo: et nullo mō tenet. Q̄nq̄ pro furioso ciuiliter, et naturaliter obligato: et tūc tenetur natura, sed cōtra eos habet regressum, s. p. actionē mādati, vt l. si à reo. §. si à furioso infra. e. Quādoque interceſsit p̄ obligato naturaliter tantū: et tūc tenetur, sed nō habet regressum p̄ actionē mādati. Vlterius op. hic. Dy. et videtur q̄ nō possit teneri in plus quā principalis, vt l. Græce. §. illud cōe. et §. si quis stichū. Sol. Non tenetur in plus, sed efficacius, vt l. si pupillus. ī. de verb. oblig. et ibi tibi dixi. † Tamē op. c q̄ lex ista nō
8 possit † p̄cedere secūdū iura hodierna: quia prius debet discuti principalis, vt in auth. præsente. C. de fideiuss. sed hic nō pōt discuti principalis: ergo nō discutietur fideiussor. Soluit Dy. q̄ hæc auth. debet intelligi quādo de iure vel de facto potest
d discuti. d q̄d hic nō est: iō remanet hæc lex. p̄ hoc §. de duob. re. l. si ex duobus. §. j. Et per hoc habes declaratā l. fi. §. si is pro quo. supra quod quisque iur. quæ lex patitur eadē cōtraria. & tene mēti. Op. de l. idē. §. generaliter. ī. mā. vbi si est aliq̄d bñficiū q̄ cōpeteret principali, et nō fideiussori: tūc p̄cipalis debet sumere iudiciū, in se, et opponere exceptionē ex persona sua: et sic suscipiet pupillus inuito creditore: vt l. p̄curator ad exhibendū. §. j. infra rē ra. ha. et d. l. idem. §. generaliter. Dy. soluit, q̄ contraria loquūtur in eo qui est habiturus regressum cōtra principalē: et sic q̄n principalis defēdit de necessitate: quia fideiussor habet regressum cōtra eū. Et p̄dicta faciūt ad qōnē quam disputaui: de qua dixi in l. procurator ad exhibendum. §. j. infra rem ra. hab. Vltimo Dyn. distinguit in materia: q̄d dic vt l. hi qui accesionis. infra eo.

Inter fideiussores.

Si ante diuisionē vnus fideiussorum efficiatur non soluendo, vel sine hærede decedit, ad periculū cæterorū spectat. h. d. Cōtra, q̄d nō pertinet ad periculū cæterorū, infra eo. l. intereos. §. cū inter. Sol. Ibi diuisio facta erat, licet exactio nō secuta: hic vero debet intelligi ante diuisionē factā. Quæro, quid si ipso iure est diuisa? Et gl. dicit q̄ nō erit idē. Dy. allegat l. cū ita. §. idem respōdit, le gatorū. ī. de le. ij. alias incipit, lex legatorū. Pro hoc supra ad l. Rho. de iac. l. §. antepe. vbi probat istam distinctionem.

1 *Fideiussores etiam separatim accepti habent beneficium diuisionis.*
2 *Dispositio huius legis an habeat locum in duobus reis, remissiue.*
3 *Si unus ex fideiussoribus sub conditione obligatis non est soluendo, actio in alios restituitur per restitutionem in integrum.*
Exceptio diuisionis est peremptoria.
4 *Exceptio postquam uenit ad conflictum, an perimat actionem ipso iure.*

Si plures.

Fideiussor qui tenetur sub conditione facit locū beneficio epistolæ: sed si tūc
1 soluēdo nō eēt, in alios fideiussores actio restituetur. h. d. Circa legē nostram formantur tres qōnes. Vna est, an ista lex habeat locū si intercesserūt separatim. Glo. dicit q̄ non: quia tunc non habēt beneficium diuisionis, vt infra. e. l. si à Titio. et hāc tenet Spe. de renun. et cōclu. §. j. domi. Dy. et Iac. de Are. tenent cōtra. et bene, per l. si Titius. infra. e. vbi videt casus, et ibi dicā. Nec obstat l. si à Titio, quia ibi fideiussores erāt accepti à diuersis. et hoc tenet. Cy. in l. fideiussor. C. eo. in fine.
2 † Quæro vtrū illud quod hic dicitur in duobus fideiussoribus, habeat locū in duobus reis. Et gl. dicit q̄ nō. Allegat l. ex duobus reis. non distinguit quo iure vel veteri, vel nouo. Gl. in auth. hoc ita. C. de duo. re. dubitat Dyn. et determinat in l. ex duobus. dic vt ibi. Quærit gl. † an ipso iure, vel restitutione in integrū reddatur actio. Et gl. dicit q̄ restitutione in integrū. Sed quare non ipso iure, vt ŝ. l. proxima. Et gl. dicit q̄ vī liberatus per epistolam, et absoluitur per sententiam, quia cum est con

a ¶ la. de are. An aūt p̄ iuramētū ipso iure, an p̄ exceptionē, vide Bar. in l. Iulianus. ŝ. de cōdi. inde. in xvij. col. & ibi dixi.

b ¶ Cōputanē vires. In bonis principalis cōputanē vires fideiussoris, secūdū Bal. in aut. sed hodie. C. de act. & obli. & in l. mulier. C. de iur. dot. vbi dicit idē ecōtra. Sed an in bonis alicuius cōputanē bona alienata in fraudē, vide not. bal. in d. l. bona. §. eum. de iure fisci. j.

POMATES.

c ¶ Si contēdat. Not. sing. gl. q̄ possunt agere, vt fiat diuisio. Vide tex. Instit. eo. §. si plures. &. j. co. l. inter eos. Cano. in c. cū sit. de fo. cōp. Bal. in l. qui illicitam. C. vt lite pēden. nec alibi ita reperit. Bald.

d ¶ Si cōtendat. Officium iudicis. Et hic nota, q̄ beneficiū diuisionis petit officio iudicis. & idē in beneficio cessionis: vt no. in l. si. res obligata. ŝ. de legat. j. Adde Bart. in l. iiij. §. nunc de effectu. ŝ. de lib. lega. & ŝ. pro socio. in l. societatem. §. arbitrorum. ī. iij. col. vbi quærit, qs in isto casu erit iudex adeundus: vt p̄nunciet exceptionē mihi cōpetere, & aduersario silentium imponere. Et dicit quod iudex mei rei petēris apud quē me habuisset necesse trahere, & iura quæ hic allegantur, non bene probāt, si bene quæres, forte istud dictū nō ponitur alibi. sed ipsum refert do. Anto. ī. c. si clericus laicum. de fo. compet. facit q̄d no. ipsemet Bar. in l. cū hi. §. trāsactiones. ŝ. de trāsac. & q̄ no.

e ¶ Silentium imponatur. q̄ not. Bal. in l. ij. C. ne fi. p̄ patre. & in rub. C. de cōd. ex l. in j. co. & Bald. in l. j. eo. ti. in iij. q. & in l. sicut. de præscri. xxx. ann. per Bal. & Sal. in l. iij. C. de cess. bo. vbi gl. quam notat vt ibi per eum. & ibi tex. q̄ vbi qs timet grauari, pōt petere vt silentium imponatur. domi. An. in c. si autē. de rescri. vbi allegat istā glo. & per dictum Io. de Imo. ī c. significauit. de testi. vbi etiam distinguit istā gl. Adde secundū Paul. de ca. Inno. in c. Abbate. post prin. de verb. sig. vbi dicit, q̄ si esset in possessiōe, alicuius rei, in qua non haberem ius, & dubitarem in ea molestari a te, sciens q̄ ēt tu non habes ius in eadem, quod nō possum agere ad declarandum te nullum ius habere in illa re, sed tunc demū possum agere, quādo prætendo me ius habere, vt illud declaretur, q̄ dicit Pa. singu. no. quia limitat & declarat illud, an q̄d allegatur hæc l. pro quo dicto dicit videri casum in l. j. circa prin. ŝ. si pars hære. pe.

f ¶ Instantia causæ. Adde tamē super verbo, instantia. q̄ licet instātia trāseat ad hæredē cum suis apparentijs, vt hic: attamē dico q̄ vbi quis veniret cōdēnādus in expensis rōne cōtumaciæ & moriat aī cōstētationē dictarum expensarū, q̄ hæres suus nō pōt dānari. Tex. est in l. j. §. fi. iunxa gl. in verbo pœnam. in prin. secundum primam lec. ŝ. si quis ius dicen. nō obtem. Et pro hoc facit: quia cōtumacia delictū est. alibi dicitur q̄ ex delicto defuncti hæres non teneā. q̄ not. quia forte dixisses contrarium, si non vidisses. Sed contrarium tenet Bal. in l. si pater. si pendente appellatio. C.

¶ De hoc, vtrum & quomodo transeat instātiam in successorem, vide Cy. in d. l. j. C. si pendē. ap. per do. Ant. in c. quia V. extra. de iu. & Pau. de leaza. in disputatione sua incipien. lata sententia: & ibi plene prosequitur, an trāseat in successorem, & in dignitate. et q̄ not. Bar. in l. post finitam. ŝ. de susp. tut. & in l. ij. §. fi. de pto. sti. & Bal. in l. ij. C. de vsur. & fru. leg. q̄ Imo. in l. pœnales. in prin. ŝ. ad l. Falci. Et adde per Cy. in l. j. fi. ŝ. ne ex deli. defun. & ibi tāgit qd de instantia criminali: de quo in l. diui fratres. j. de accusa. & aliqd p̄ Bal. in d. l. seruus. de infami. Et an ista instātia vel acta trāseant cōtra hæredem aūt lit. conte. vide p̄ Bar. in d. l. pœnales. Alexā. Et quot modis transeat instātia de vno ad aliū, vide Bar. in d. l. j. fi. ŝ. ad trebe. Et an instātia trāseat, si quis ingrediat monasteriū, vide Bal. in d. l. j. C. si pendeā. ap. Adde tamē q̄ licet instantia cœpta cū defuncto ad hæredem trāseat illud est verum, si facta est corā iudice, secus est tamē corā arbitratore, secūdum Imo. in ca. ex parte. & de arbitris. Et sic est rō in l. diem proferre. in §. j. de arbitris. Sed an mortuo dño posset procurator litē prosequi? Iaco. But. dicit q̄ sic, ī l. nulla. vbi est text. C. de p̄curator. Sed verum iudicium nō dū cœptū deē cōtra hæredē: vt puta, pone, impetratū est rescriptū, per q̄ datur vnus iudex contra Titium: Titius mo ritur antequā sit citatus: hęres eius nō poterit cōueniri. Facit l. Neratius. cū ibi not. de regulis iuris. Inn. tamē innuit cōtrariū in ca. significasti. de resc. qui dicit q̄ qñ nomen rei fuit expressum, transit: secus si nō fuit expressum, licet contineret sub illa clausula, & quoscūq; alios. Et sequuntur docto. in l. si decesserit. qui satisf dare cogantur. Adde, quod vbicunque res, super qua pēdet iudiciū inchoatū cōtra defunctū, nō est transitoria ad hæredē vniuersalē: ibi nū quā iudiciū pendēs est transitoriū ad hęreden. Casus est mul

1 gl. † Quæro, q̄d implicat ista dictio ēt. Gl. dicit, q̄ implicat q̄ nō solū cōpetit exceptio, sed ēt iudicis officiū, & q̄ nō solū potērit agi vt fiat diuisio, sed ēt excip. q̄ multū no. & habeo istā gl. p̄ multū no. q̄a secūdū istā possū agere cōtra te, vt diuidat
2 actio. & hoc ex epistola diui Adriani. †
d Itē. officiū iudicis d vt fiat diuisio & silētiū
e imponat: e & de isto habes gl. no in l. Aurelius. §. centum. de lib. leg. plenius dixi in l. si finita. §. eleganter. ŝ. de dam. infect.

1 *Obligatio nec ciuilis, nec naturalis ortur ex promissione sub condicione impossibili.*

Si sub impossibili cōditiōe.

† Nota vbi aliquid p̄mittit sub cōditione impossibili, nec naturalis, nec ciuilis obligatio cōtrahit: q̄a nō pōt fideiussor accedere, vt hic. & q̄ nō nascat ciuilis, nec naturalis, determinat Dy. in c. impossibilium nulla est obligatio. extra, de regu. iur. lib. vj.

Xpersona.

Vide gl. quæ incipit, vt mandatoribus. ibi: & in compensat. vt ŝ. de cōpē. l. si q̄d à fideiussore. Ibi: taciti tē
poris. vt j. eo. l. si te stamento. §. fina.

1 *In actione reali satisfdatur de iudicato soluendo: non autem de iudicio sisti.*
2 *Instantia causæ ciuilis continuatur in hæredem vniuersalē, non criminalis, & quando causa appellationis.*
3 *Instantia cœpta cum defuncto transit in fideicommissarium: non tamen cœpta cum hærede.*
4 *Instantia quādo trāseat in singularem successorem?*
Instantia potest cedi.
Instantia transit in eum, ad quem res, vel actio de necessitate transit: secus si non transit de necessitate.
Clausula de defendēdo nō cōmittitur hæreditate iacente.

Si eum hominem.

Instātia causæ f trāsit ad hæredē quo nō defendēte cōmittit̄ stipulatio cōtra fideiussorē, datū à defuncto iudicatū solui nisi
1 hæres seruus fuerit petitoris. h. d. † Quæro, quæ satisdatio fuit ista. Et dicūt quidā q̄ de iudicio sisti. et debet intelligi, q̄ sista tur in iudicio ille seruus, qui petit: alias si ipse reus, tūc morte rei esset extincta: vt l. si decesserit. ŝ. q̄ satisda. cog. et sic gl. nō bñ diceret. Alij dicūt de iudicato soluēdo. & hoc puto verū, p̄ tex. j. q̄ dicit, ob rē nō de
g fensam. Opp. g Institu. de satisda. ŝ. fed hodie. & ŝ. q̄ satisda. cog. l. Iul. Gl. dicit q̄ hodie nō satisdat de iudicato soluēdo: olim secus. Et vide in gl. ea. ibi: sicut harū legū tēpore, & cætera. habemus gl. varias: q̄a j. iudica. solu sup rubrica est gl. quę dicit: q̄
h siue super reali, siue sup p̄sonali h debebat satisdare de iudicato soluēdo. Cōtraria gl. est. q̄ satisda. cogan. l. Iulia. vbi dicit, q̄d in

tum nota. in lege, si operarum. supra de oper. liber. Et dicit Ioan. hic hanc esse suam nouam regulā. Adde Bal. in l. j. C. si pendē. appella. & in l. seruus. de infami. & domi. Ant. in c. quia V. de iudic. Et nunquid sola citatione dicatur instantia cœpta, vt transeat ad hæredem, vide Bal. quod sic in. d. l. j. C. si penden. appella. mors interue.

g ¶ Op. Insti. Adde q̄ voluit bar. ī l. hęc aūt. ŝ. fi. qbus ex cau. in pos. eaī. & late p̄ Bar. ī rub. ī. iudic. sol. & ad hoc vide Bal. in l. ij. C. de pactis quando actiones pasiuæ transeant.

h ¶ Siue super personali. Adde quod not. Bal. in l. ij. C. ne fi. pro patre. & vide Bar. in l. j. in iij. col. j. de condi. ex lege.

1 ☞ Diſparitas inter obligationem fideiuſſoris & principalis, quando uitiet obligationem, ut fideiuſſor non teneatur.
2 Diſparitas in efficacia obligationis inter fideiuſſorem & principalem, quando uitiet obligationem fideiuſſoris.
3 Diuerſitas in re inter obligationẽ principalis & fideiuſſoris, ſi in obligatione eſt dari, uitiat obligationem, ſi eſt facere, remittit.
4 Diuerſitas in qualitate obligationis principalis & fideiuſſoris propter appoſitionem cõditionis quando uitiet.
5 Diuerſitas qualitatis obligationis contingens propter alienationem quando uitiet.
6 Diuerſitas: qualitatis obligatione contingens propter generalitatem & ſpecialitatem, quando habeat uitiare.
7 Diuerſitas qualitatis obligationis cõtingens propter perſonam adiectam in ſolutione, quãdo uitiet obligationem.
8 Diuerſitas in quantitate inter obligationem principalis & fideiuſſoris, quãdo uitiet, remittit.
9 Diuerſitas in tempore inter obligationem principalis et fideiuſſoris, quando uitiet.
10 Loci diuerſitas in obligatione quando habeat uitiare obligationem fideiuſſoris.
11 Obligatio fideiuſſoris non uitiatur, licet principalis ſit obligatus pure, & fideiuſſor per inſtrumentum guarentigiatum: quia dicitur efficacius obligatus.
12 Obligatio fideiuſſoris qui promiſit pœnam principalis qui erat obligatus ſimpliciter, nõ uitiatur ſi promiſit pœnam pro mora ſui. ſecus ſi rei.
13 Fideiuſſor in obligatione factã, in quibus ex ſua mora teneri non poteſt, non poteſt pœnã promittere.
14 Fideiuſſor ſi renunciauit exceptionibus ſibi ex perſona ſua competentibus, tenet renunciatio ſecus ſi competunt ex perſona principalis.
15 Fideiuſſor quando in ueritate eſt principalis, & ad eum principaliter negotium ſpectat, quando poſſit in plus teneri.
16 Promittens pro alio principaliter in ſe obligationem ſuſcipiendo, poteſt in plus teneri.

I qui acceſsionis. In cãm leuiorẽ põt quis intercedere, non in grauio[r]em h.d. Op.q nõ debeat attendi mors.ſ.de trãſact.l.cũ hi.ſ.fi. Sol.hic attenditur id ad qđ res naturaliter tendit: ibi ſecus, licet gl.nõ ſoluat Dyn. Op.de l.Græce.ſ.ſi qs ſtichũ.verſi. Marcellus aũt.ſ.e.rit. Gl.ncutrobi ſoluit. Iac.de Ra.dicit, ibi ponitur caſus ecõuerſo, quia hic reus alternatiue fideiuſſor pure: ibi ecõtra reus pure, fideiuſſor alternatiue: iõ ibi fideiuſſor in cãm grauiorẽ eſt acceptus. [f] Videte, fateor [g] quãtum ad iſtã regulam de cauſa grauiori ſolutũ eſt cõtrariũ, ſed alia regula ſcu rõ ponitur in l.cõtra. ꝓpter quã obſtat contrariũ, ſ. quia alia eſt obligatio fideiuſſoris, alia principalis: & ſic fideiuſsio nulla: qđ aliquãdo mihi viſum eſt verũ: arg.ſ.de verb.oblig.l.inter ſtipulantẽ.§.ſi ſtipulãte.mihi nõ vr aliter: qa verũ eſt q ralis diuerſitas inter interrogationem & rñſionẽ vitiat: qa alia obligatio eſt. Nã in obligatiõe ſimplici res eſti obligatiõe ſimpliciter: in alternatiua vero licet ſit in obligatione: tamẽ ſoluẽdo aliã creditore inuito liberaretur: & ſic aliter eſt in obligatiõe: merito vitiat, licet talis diuerſitas nõ vitiat obligationẽ fideiuſſoris: quia ſi principalis ꝓmittit Stichũ aut Pãphilũ, & fideiuſſor ꝓmittit Stichũ ſimpliciter: in dubio ꝓmittere vr eo mõ quo principalis, vt ſoluẽdo Pãphilũ liberet, vt j.e.l.ſi vt ꝓponitur. Sed ſi hoc eẽt expreſſe actũ, q ſoluẽdo Pãphilũ nõ liberetur: tũc videtur adiectus in aliã obligationẽ, & in duriorẽ cauſam. Ita loquit lex cõtraria: quia cũ fideiuſſor ꝓmittat alternatiue, & principalis pure: tũc põt dici q fideiuſſor teneat eo mõ quo principalis: imo expreſſum eſt in cõtrariũ. † Vt ergo liqueat iſta materia ſciẽdũ eſt q circa iſtã materiã Dy. poſuit vnã diſtinctionẽ ſ.e.l. Marcellus. quæ nõ eſt perfecta: et iõ prout mõ eſt mihi poſsibile, dic ſic, Quãdoque in obligatiõe principalis et fideiuſſoris eſt oino paritas: tũc ſine dubio valet, vt ſ.eo.l.j. & quaſi per totũ. Qñq i obligatiõe diſparitas, & hic ẽ aduertẽdũ. Qñq eſt diſparitas i tpe cõtrahẽdę obligatiõis, et tũc nõ vitiat, ſiue ꝑcedat ſiue ſequat, ſ.e.l.ſi ſtipulat.§.adhiberi. et hoc dicebat Dy. Si vero eſt diſparitas i efficacia obligatiõis: aut i re i obligationẽ deducta, aut in qualitate, aut in quãtitate, aut in tpe, aut in loco. De quolibet videamus. † Primus caſus eſt quando diſparitas eſt in obligatiõis efficacia, tunc ſi quidem obligatio rei eſt efficacior, vt quia principalis vtroque mõ eſt obligatus: fideiuſſor vero obligatus ſit naturaliter tantũ, & valet, vt inſti. quib.mod.tol. obl.§.præterea.j.ti.j.l.j.in fi. Si vero ecõuerſo obligatio fideiuſſoris eſt efficacior, idem: vt ſupra de verb.oblig.l.ſi pupillus. ſupra eo.l.ij. et l. Marcellus. et l.fideiuſſor obligari.§.fideiuſſor.ſ.e. † Circa ſcđm quãdo eſt diuerſitas in re deducta i obligationẽ tunc aut loquitur in obligatiõe dãdi, et nõ teneretur fideiuſſor, vt j.co.l.ſi ita. et ibi no. Aut in obligatione faciẽdi: & dic

4 & dic vt j.e l.ſi quis pro eo. in prin. † Circa tertiũ[3] qñ eſt diuer
a ſitas in qualitate, iſtud pũt cõtingere multis modis. Nã qñque contingit ꝓpter appoſitionẽ conditionis: qñq ꝓpter alienationẽ: qñque propter generalitatẽ & ſpecialitatẽ: qñq ꝓpter adiectionẽ pſonæ ad ſolutionẽ. Primo caſu qñ ꝓpter cõditionẽ, aut principalis promittit pure fideiuſſor ſub conditione. vt j.e.l.ſi à reo.§.j. Aut principalis promittit in diẽ fideiuſſor ſub cõditione eſt in pendẽti, vt ſ.e.l. fideiuſſor obligari.§.pe. aut econtra, principalis ſub cõditione fideiuſſor pure, & non tenet, vt d.l.ſi à reo.§.j.j.e. & intelligo fideiuſſorẽ obligari pure, ſi expreſſe hoc actum eſt: alias ſimpliciter promittẽdo, videtur ꝓmittere ſub ea cõditione qua principalis, vt l.ſi vt ꝓponitur. j.e. Aut vterq ꝓmittit ſub conditione: & tunc ſi qdẽ eſſet eadẽ cõditio nõ eſt dubiũ. Si vero diuerſæ ſunt, dic vt l.
5 ſi à reo. in prin. & §.j.j.e. † Secũdo caſu qñ diuerſitas qualitatis contingit ꝓpter alternationẽ, & tũc aut principalis promittit pure plures res. & fideiuſſor alternatiue illa res: & valet, vt l. Græce.§.pe.ſ.e. Aut re[9] ꝓmittit vnũ ſimplr: defenſor plura alternatiue: & nõ teneẽ. vt.l. Græce.§.ſi qs Stich.ſ.e. Aut ecõ tra re[9] plura ꝓmittit alternatiue, fideiuſſor vnũ ex his ſimplr & tũc aut fuit actũ vt nõ poſsit aliud ſoluere, & nõ teneẽ, qa alia obligatio eſt durior cõdõ, aut ꝓmiſit ſimplr et valet, ꝗa meliorẽ ei[9] cõdõ, vt hac l.i fi. & ſ.dixi. Aut vterq ꝓmittit eaſdem res alternatiue, ſed eſt diuerſitas in eligendi ptãte: & tũc aut in obligatione rei eſt electio creditoris: in obligatiõe ipi[9] eſt electio fideiuſſoris, & obligatio valet: quia incãm leuiorẽ, vt ſ.eo.l. Græce.§.pe. nec videẽ alia obligatio: quia illum vr eligere creditor quẽ elegerit fideiuſſor. Aut in obligatione rei eſt electio rei: in obligatiõe fideiuſſoris eſt electio creditoris: & nõ valet: qa in cãm duriorẽ: vt d.l. Græce.§.idẽ l.ul. aut in obligatione rei eſt electio rei in obligatiõe fideiuſſoris eſt electio fideiuſſoris: & nõ valet: qa poſſunt diſcordare, vt j.e.
6 l.ſi Stichum. in prin. † Tertio caſu qñ hoc cõtingit ꝓpter generalitatẽ, & ſpecialitatẽ: tũc qa hoc nõ habemus expreſſum in tex. ſecundũ eũdẽ per rationes, & ideo ſi principalis promittit Stichũ fideiuſſor hoiem i genere nõ valet: qa cã durior arg.d.l. Græce.§.ſi quis Stichũ. aut ecõtra. & valet arg. huius l.in fi. & arg.j.e.l.ſi à reo.§.ſi reo. Sed ſi vterq ꝓmitteret gen[9]
7 & eſſet diuerſitas in electione: dic vt ſ.dixi. † Quarto caſu qñ diuerſitas cõtingit ꝓpter illã perſonã adiectã in ſolutiõe: tũc aut in perſona rei nõ adijcitur in perſona fideiuſſoris adijcit, & valet aut econtra, & non valet vt hic. Aut in perſona principalis adijcit vnus in perſona fideiuſſoris alius, & tunc idẽ: quia non valet. Eo enim ipſo q non habet facultatẽ ſoluendi illi perſonæ, cui põt principalis ſoluere, durior cã eſt, vt hic. Debet enim perſona rei inſpici, vt l.ſi teſtameto. in fi.j.eodẽ.
8 † Circa quartũ quãdo eſt diuerſitas in quãtitate, dic vt ſ. Gre
9 ce.§.illud.ſ.e. † Circa quintũ qñ eſt diuerſitas in tpe, dic aut fideiuſſor promittit tempore longiori, & valet, vt inſti.eo.fi. itẽ ſi ille. Aut promittit tẽpore breuiori, & non valet, quia videtur acceptus in duriorẽ cãm. Fallit ſi fideiubeat cõſtituẽdo, vt
10 l.ſed & ſi creditores.ſ.de cõſti.pe. † Circa ſextũ qñ eſt diuerſitas in loco & tũc aut ẽ diuerſitas i loco in quo fit ꝓmiſsio: aut i loco in quo debet ſtari ſolu. Prio caſu valet & habeẽ rõ loci ex perſona vtriuſq, vt l.ſi teſtõ.§.fi.j.e. ſcđo caſu credo q non valet fideiuſsio. Nam eo ipſo q fideiuſſor põt conueniri alio
11 loco quã principalis eſt eius cauſa durior: & ſic non valet, vt hic, & in d.l.ſi teſtõ. in fi.j.e. Quæro circa predicta: pone principalis eſt obligatus ſimpliciter, fideiuſſor vero eſt obligatus publico inſtrumento continente in ſe capitulum guarentigię ita q habet paratam executionẽ ſicut ſnia, an valeat? Et videtur quod nõ, quia in duriorẽ cauſam: ergo &c. Contra credo. non emi eſt obligatus in plus ſed efficacius, vt ſ.e.l.ij. & l. Marcellus. & ſ.de ver.ob.l.ſi pupill[9]. & ibi no. † Quæro ſecundo
12 pone q principalis eſt obligatus ſimpliciter fideiuſſor ꝓmiſ
b ſit pœnam, [b] an teneatur? Et videtur quod non: quaſi eius cauſa ſit durior: ergo &c. vt hic. Dico ſic. Aut fideiuſſor promittit pœnã pro mora rei cum ipſe reus non promiſit: & tunc nõ teneẽ: qa cã durior, vt hic. Aut promittit pro mora ſua: & tenetur: quia non eſt incongruum quod ex ſua mora teneaẽ in pluſquã principalis: vt l.mora.ſ.de ver.ob. & l.ſi ſeruũ. §. nũc
13 videam[9].e.ti. Et † ex hoc cõcludit [c] q in obligationibus facti,

Vide Lu.ro. in con.cxix. vbi reprehendit dictum Bar. hic de guarenti.

a ✠ POMATES. ¶ Circa tertium. Adde ſcđm Ang. q ſi fideiuſſor iurat licet in plus intercedat, tenet obligatio per caſum ſingularem in l.cũ pater.§.filius matrem. de le.ij. qđ eſt ſingulariter notandum cum in quolibet contractu in fine apponatur iuramentum.

b ¶ Promiſit pœnam. Vtrum fideiuſſor ꝓmittere poſsit cauſam ſeu pœnã quã nõ ꝓmiſit principalis: adde gl.ſin. & ibi Ang. & Imo. i d. l.ſi cut. j.e. q dicit q ſic quã ſequit Bal. i l.ſi pro ea. i vj.q.C. mã. vide q no. Bal. in l.ſi teſtõ.§.fi.j.eod. & idẽ tenet Bar. i l.cẽtũ. in fi.ij.co.ſ. de eo quod cer. loco.

c ¶ Concludit. Vide Ang. in l.ſi.ſ. de eo ꝓ quem factum eſt.

d ¶ Renũciauit. Vtrũ poſsit renunciari no uæ conſtitutioni de fideiuſ. & epĩæ diui Adriani, & de alias renunciationibus vi de per Spe. in tit. de renũ. & conclu. poſt medium.

e ¶ L.ſi fideiuſſor. per glo. in auth. de fideiuſ. in prin. & Bart. ſentit q ſic in l.cum quis.§.ſi quis. ad fin. de ſolu. De iſtis eſt gl. ordi. & ibi doct. in l.niſi.ſ. de pac. & de beneficio de duobus reis, no. gl. Bal. in auth. hoc ita. C. de duo. reis. & licet ſit renunciatum oĩbus beneficijs, nõ tñ intelligitur renunciatum eſſe beneficio cedendarũ. Bal. in l.ſi diuiſa. C. loca.

f ¶ Quinto quæro. Quid in eo qui pro alio promiſit ſuſcipiendo obligationẽ in ſe, an poſsit i plus teneri: adde quod dẽ hoc dicto eſt glo. no ta. in aut. de fideiuſ. §. fin. facit l. ſicut. & ibi dixi ſ. eod. Vide tamẽ q no. in l.ſi pa ternã. C. ad Velle. & q ibi ſingulariter gl. mag. vbi bal. in l.pe. in v. colũ. C. de exec. rei iudi. & i l. dictantibus. C. de teſta. Sed an cõſtitutus pro alio, & etiã mãdatarius habeat beneficium de fideiuſſoribus, vide bal. in rub. de fideiuſ. C. Cy. in auth. præſente. eo. ti. & de eo qui conſtituit ſe principalem, Vide Spe. de renun. & cõclu. verſed ſi fideiuſſor. et gl. in corpore, dẽ fideiuſſoribus, in prin. quã ſequitur d. Abba. in c.ij. de fideiuſ. & per Imo. hic. Et an habeant principales ſe obligantes beneficium diuiſionis, vide Cy. in l.ſi diuiſa. C. loc. in x.q. & vide Bal. in l. cum fidẽ de non nu. pec. & in auth. hoc amplius. in pe. col. C. de fideicom. quod ille qui vt principalis cum alio obligatur, nõ habeat hoc beneficium diuiſionis Bal. in l.pe. C. de exec. rei iudi. & in d.l. di

Vmis Fideiuſſori ſoluenti, debent actiones cedi: quia ſoluendo videtur eas emiſſe. hoc dicit. Nota quod ſoluens videt eme-

1 ☞ Fideiuſſor ſoluens uidetur actiones emere.
Actio inutilis cedenti eſt utilis ceſſionario.
2 Exceptio quæ obſtat cedenti, quando obſtet ceſſionario.
3 Creditor, cui ſolutum eſt per fideiuſſorem, cogitur cedere officio iudicis, uel per conditionem indebiti.

a ¶ Oppo. de l. Alia fuit opinio, quã ponit Bar. in d.l.ſi conſtante. ſ.fi. Iacob. de Are. ſed Bal. & Angel. ibi fuerũt in alia opinione quã ibi reprehendit Imo. et ipſe ponit aliã opinionem, de qua ibi late. Et nunquid illa materia habeat locum moriẽte reo ſicut moriente actore, vide p docto. in l.ſi conſtante. ſ.fi. vnum tamen dicunt Bald. et Anibi, quod quotiesſuceditur bonis, et nõ perſonæ, nunquam inſtantia tranſit i heredem. per hoc dicũt b ꝙ in caſu auth. bona damnatorum. inſtãtia non tranſit in heredem: quia non ſuc c ceditur perſonæ, ſed 2 bonis, qđ not. Sſi eſt verum: quia pſona fuit annihilata. Nec obſtat opi. in d.ſ. fi. quam reprehendũt doct. ibi, & merito, per rationẽ ꝓ eos allegatam: & ibi vide Ludo. quo ad intellectum. ſ.fi. & vide Bald. in l.ſi poſt finitam. ſ. de ſuſp. tuto.

b ¶ Iudicium perit. Iſtam approbat Iac. de Are. & Cy. in l.j. C. ſi pẽden. appella. 3

c ¶ Habet iudices. Hanc ſol. etiã ſequit Bar. in d.l.ſi conſtante. ſ.fin. et Anto. de But. et Imo. in c. qa V. de iudi. et Bal. in l.j. C. ſi pẽden. app. & Ang. in l. tam ex contractibus. ſ.ſi iudi. Et per hoc infert do. Ant. et Bal. in locis præalleg. q in clericum ſuccedentem nõ tranſibit inſtantia inchoata cũ laico quod pendet a veritate harum ſolutionum: de quibus per doct. hic, et in d.ſ.fi. quẽ ibi reprehendit Imo. ſed ipſemet ponit aliam: et alia fuit Lud. et ibi vidẽ late.

d ¶ Tanquam hæredi. Adde Bar. et docto. in d.l.cũ hæreditas. Et vide not. per Bar. in l.poſt finitã. ſ. de ſuſp. tuto.

e ¶ Nõ committitur. Adde quod no. An. & doct. in l.iij.ſ.põtor. ſ. de dã. infect. et Ludo. hic. Sed an inſtantia tranſeat, & continuetur in hæreditate iacente, vide Bal. in l.ſi. C. ſi pen. app. mors interue.

f ¶ Eſt acceptus. Vidẽ et tene mẽti gl. no. i l. ſicut. j.e. l. ſi fi. gloſ. ma. Adde inquãtũ Bart. j. pxi. dicit q obligatus ex præcepto guarẽtigiæ dr obligatus efficacius nõ in plus. qđ idẽ ſequit Ro. cõſ. cxxj.

✠ POMATES. e

g ¶ Videte, fateor. rcali tantũ ſatisfabatur de iudicato ſoluẽdo. & illa eſt vera, vt hic dicit Dy. & in l.j. et ſuper rubrica, iudicat. ſolui. & p l. ſed & hæ.§. defendere. ſ. de procu. & l.ſi plurium. ver. primo. ſ. de noxa. l. hæc aũt. in fi. ſ. ex qui. cau. in poſſe. eatur. Oppo. de l.[a] ſi conſtante. ſ.fi. ſ. ſolu. matri. vbi mortuo reo perimitur inſtantia & non trãſit ad hæredem. Iaco. de Are. dicit q ibi loq tur in fiſco nõ eſt verẽ hæres. Probatur i l. quoties. in fi.j. de noua. & gl.j.eo.l. inter eos.§.fi. Iſtud dictum non videtur verũ, per l.tã ex contractibus. ſ. de iudi. vbi inſtãtia trãſit ad patrẽ, qui nõ eſt hæres, ſed occupat iure peculij. & ideo do. Ray. dicebant in l.ſi conſtante. in fine, iudicium perit. [b] ſubaudi, quãtũ ad mulierem: ſed in fiſcum tranſiuit. ſed tex. ibi non patitur iõ põt dici, q ſpãle eſt ibi i fiſco, qui habet iudices [c] ſuos ſpeciales. vt coram eis iudiciũ agitetur. † Et ideo pro huius declaratiõe quæro, vtrũ inſtãtia i hæredẽ vniuerſa lẽ poſsit continuari? Rñdeo q inſtãtia cauſæ primæ criminalis nõ trãſit, cauſa appellationis tranſit non præciſe, ſed cũ diſtinctione q eſt in leg. fi. ſi penden. appell. mors interue. & l.iij. ſi reus vel accu. mor. fue. ſed inſtãtia cauſæ ciuilis trãſit paſsim, & ſine dubio ad hæredes: vt hic, & l. ſeruus. ſ. de his qui no. infa. l. ſi in rẽ. ſ. de rei ven. & l.ij. in fi.j. de præto. ſtip. C. ſi pen. apel. mors interue. l.j. & tãgitur ibi ꝑ Cy. fallit in fiſco: vt ſ. dixi. † Quæro, an trãſeat in fideicõmiſſarium vniuerſalẽ? Rñdeo, inſtãtia iudicij, quæ erat incœpta cũ defuncto, tranſit ad eum: ſed ea quæ erat incœpta cum hærede, non tranſit ad eũ: vt l.j.ſ.j.ſ. ad Trebel. & l.cũ hæreditas. eo. tit. & pro hoc habui qõnẽ: Quidã hæres defuncti egerat cõtra quẽdã, & dederat libellũ, & ccſsit illam actionem alij hoc modo: Cedo tibi illã actionẽ, quã habeo contra Titium, & quę mihi cõpetit. tanquam
d hæredi. [d] ceſsionarius fuit proſecutus inſtãtiam incœptam per hæredem. Conſuluí, q non poterit ſequi cõdemnatio: quia actio ſolũ competebat ſibi tanquã hæredi & iure hæreditario: inſtantia vero competebat ſibi ſuo iure, et ſuo facto ideo non trãſit i fideicõmiſſariũ: vt d.l.cũ hereditas. ſ. ad trebel. hic aũt fuit facta ceſsio ſolum de eo, qđ cõpetebat ſibi, vt hæredi. Quæro, vtrũ inſtantia trãſeat † ad ſingularẽ ſuc
4 ceſſorem? Iſta qõ poteſt dupliciter intelligi. Primo, an inſtantia poſsit cedi. Reſpõdeo ſic: vt l.in cauſæ.§.ſi ex parte. ſ. de ꝓcur. hoc verum, niſi eſſet vitiũ litigioſi: de quo tit. de litigio. loquitur. Secũdo modo poteſt intelligi, vtrũ ad eũ in quẽ tranſit res, vel actio, tranſeat inſtãtia ſuper re vel actione? Reſpõdeo, q ſi res vel actio trãſit de neceſsitate: tũc inſtãtia tranſit: vt l.in hoc iudicio. fami. ercis. et no. per Jaco. de Are. inter quos. ſ.j. ſ. de dam. ĩfe. Sic loquitur. j. de iniur. l. ſed & ſi vnius. §. filio. in fi. C. de rei vxo. act. l.j. §. et hoc ex rei. Aut non tranſit de neceſsitate: et tũc inſtantia non tranſit: vt l.ij. §. nõ ſolũ. ſ. de hær. vẽ. & l.ſi pig. in fin. ſupra fami. ercis. cũ. & l.ij. C. de hæredi. ven. & no. in fi. q iacẽte hẽ
3 ditate non committitur [e] clauſula de defendendo.

dictantibus.

a ¶ Cū is. Actio inutilis. Et vide Bar. in l. qui se debere. de condi. ob cau. vidē barto. in l. & hæredi. in §. nos autē. supra de pac.

a ¶ No. quod actio inutilis cedenti est inutilis cessionario. Vide Bal. in l. fin. C. de iur. do. And. Barb.

b ¶ Tāgit hic gl. Adde qđ Pau. de Cast. in quibusdā lect. dicit in leg. si nomen. ff. de hær. vel act. vend. ꝙ creditor debet se ostendere creditorē: & sic ostēdere īstrumētū principalis debiti: alias nō pōt petere executionē sententię. et iō si nūquā sētentiā obtinuit cōtra fideiussorē non poterit petere executionē illius cū nō habeat qd cedat. Et ita dicit tenere Albertū Galeoti ī margarita qđ ē no. refert ergo ī l. sciēdū. de ver. ob. ꝙ bonū esset si in instrō fideiussionis fieret mētio de debito principali: qa tunc nō habebit necesse ostēdere principiū īstrumēti. Adde qđ Bal. et An. in d. l. sciēdū dicūt ꝙ si petit̄ executio īstrumēti cōtra fideiussorē nō oportere ostēdere instrm̄ principalis, dū mō fiat de eo declaratio ī instrō fideiussoris. Nō obs̄. quod no. in auth. si qs ī aliquo de edēdo. qa ibi loquitur, qn̄ ꝓducitur instrm̄ cōfectū īter alias ꝑsonas, seu inter easdē de quorū partiū volūtate cōfectū est instrm̄, ꝑ l. optimā. C. đ cōtrahē. & cōmi. sti. & cū hac opin. ibi trāsit Imo. Pau. de ca. et Ang. in authen. vt spōsalitia largi. §. et hoc insuper.

c ¶ Oppo. de l. Adde Bal. per illū tex. ī d. auth. pn̄te. C. e. vide aliqd ꝑ Bar. et Pau. de ca. ī l. inter. e. ti. §. fi. j. eo. Adde secūdū Pau. de ca. licet An. dubitet hic, vt ipse refert ꝙ si statutū dicat: ꝙ instrumenta mittātur executiōi sicut sn̄iæ diffinitiuę nō obstante aliqua exceptiōe ꝙ opponi nō poterit bn̄ficium diuisiōis: qa īpedit sentētiā, sed bn̄ficiū cessiōis sic: qa nō impedit executionē fieri insolidū, dū mō cedat. Sed si statutum nō diceret, nō obstāte exceptiōe tūc etiā poterit opponi bn̄ficium diuisiōis: licet post sn̄iam obijciatur posit. latius hic vidē.

d ¶ Tex. vr̄. Nō ꝙ fidē iussor ꝓmittit aliud quā principalis. Ad de j. e. l. si stipulatus. & gl. in l. cū filius. §. j. in fi. de ver. ob. ꝙ videtur sensisse in multis verbis illud quod sentit gloss. et Bar. hic.

re actiones. Item nota quod actio inuti-
a lis[a] cedēti, est vtilis cessionario. †Oppo.
1 ꝙ post solutionē nō possit cedi: vt l. Modestinus. j. de sol. Glo. dicit, ꝙ hic cessit in cōtinēti: vel soluit actio ꝙ cederetur, vel dixit, soluo vt cedas. qđ idē est. Glo. diceret verū in his q principaliter tenētur: vt d. l. Modestinus. sed in his q tenētur accessorie, semp soluēs ꝓ suis obligationibus vr̄ soluere: vt l. si filius. s̈. de in rē. ver. & l. Papinia. s̈. mā. & per Dy. ī l. Modestinus. j. de sol. Opp. de l. nemo ideo. j. de re. iu.
2 Sol. ibi est regula à cōtrario sumpta. †Oppo. ꝙ exceptio q̄ obstat cedēti: & cessionario: vt l. apud Celsum. §. de authoris. s̈. đ do. exce. sed hic cedēs poterat repelli exceptiōe: ergo &c. glo. dicit, ꝙ istud ideo: qa iste cessionarius ēt sine cessiōe soluēs erat habiturus actionē. Sed ista rō cōcludit cōtra reū principalē, nō cōtra fideiussorē: vt l. fideiussor. j. e. iō dicit Dy. inhærēs rationi tex. Sed certe ꝑ rōnē tex. non tollit̄ cōtrariū: iō dic, ꝙ qn̄ illud, qđ est cā exceptiōis, purgat̄, & tollit̄ facta cessiōe tūc exceptio q̄ obstat cedēti, nō obstat cessionarius: vt hic, & l. fi. ī prin. C. de iur. do. alias secus. vt l. apud Celsum. §. de autho-
3 ris. †Querit gl. pone ꝙ creditor nō vult cedere actionē, quo iure pōt agi. Et remedia sunt ꝙ iudicis officio, vt l. modestinus j. de sol. per Dy. in l. si res. §. j. s̈. de le. j. Gl. hic dat remediū ꝙ potest cōdicere tāquā indebitum, quod not. et si opponeret creditor ꝙ est debitum: tunc dic qđ non cessit. Quæro an in partem vel insolidum: et dic vt dicā in l. Modestinus. j. de sol.

1 ☞ *An ille qui tempore est liberatus, sit liberatus à ciuili & naturali.*

Si quis postquā.

Quæro de quo errore? Et gl. dicit facti. Dy. dicit vel iuris, vt l. j. s̈. vt in pos. le. Quæro quid si ex certa sciētia? Et gl. dicit ꝙ teneret̄, vt l. sed et si qs. §. fi. s̈. si quis cau. Secūdū hoc intelligas qđ hic dicit̄ fideiussio est nulla, s. in effectu: qa liberatio pōt codici: quia cōdictio hic cessat ꝓpter sciētiā. Sed si ītelligeres ꝙ est nulla ipso iure, qđ vr̄ verius, vt j. dicā: tūc fideiussor ex certa scientia nō teneret̄: qa nō est obligatio
1 cui accedat. †Quæro, vtrū ille qui est liberatus tempore, sit liberatus à ciuili & naturali, vel à ciuili tātū. Et hic videtur casus ꝙ à naturali & ciuili: quia si à ciuili tantum tunc teneretur fideiussor. quod hic negatur. In contrarium est veritas, vt l. obligationum fere. §. placet, supra de act. & obli. & l. si pupillus. s̈. de admi. tut. & leg. at qui naturali. in prin. supra de neg. gest. Gl. tangit. & per Dy. in l. vlt. j. rem rat. ha. & ibi plene dicā. & ꝑ Cy. in l. cū quis. C. de iur. et fact. igno. sed hic fuit error & per errorem intercessit. Sed istud facit me plus dubitare: quia si est naturalis: tunc fideiussor debet teneri, & debet condici liberatio, vt l. j. in prin. supra vt in pos. leg. Sed respōdeo ꝙ obligatio est aliqua, sed non in effectu. Sed glo. in dicta le. j. super verb. exceptione. tenet ꝙ hic ipso iure est nulla. Vnde oportet nos intelligere hanc l. eo casu quo tēpore tollit̄ naturalis obligatio, vel oīs eius effectus: quod dic, vt plene dicam infra, rem ra. hab. l. fi.

Si Stichū aut pāphilū.

Ibi vtrum ꝓmissor voluisset, sed simpliciter bene possum fideiussorem accipere: quia tunc non posset eligere alium quam principalem. supra eo. l. Græce. §. si quis Stichum. Ray.

A Titio qui mihi.

Si tēpore existentis cōditiōis nō est res vel persona quæ in obligationem deducitur fideiussor nō obligatur. h. d.

Vt fideiussor.

Fideiussori contra fideiussorē non datur actio nisi cessa. h. d. Opp. ꝙ imo sit dāda, vt s̈. e. l. fideiussoribus. C. e. l. cū alter. Sol. nō datur à lege, sed cedit̄ à creditore, vt ī cōtrario.
b qđ qn̄ fiat, tāgit hic gl.[b] Sed dic vt dixi s̈. e. l. cū is. Op. imo ꝙ sine cessione agat̄, vt de tu. et ra. dis. l. j. §. nūc tractemus. Solu. aliud in tutoribus & similibus. Sed q̄rit̄ q̄ est rō diuersitatis. Gl. assignat vnā rōnē: quia illi ex necessitate, hi ex volūtate obligātur. Sed hoc nō cōcludit: quia scđm hoc nec cōtra reū p̄ricipalē debēt dari: quia voluntarie fideiubet. Item vnus de correis habet actionē cōtra aliū, licet volūtarie se obligent, vt leg. j. C. de duo. reis. Dat alia rationem gloss. quia fideiussor habet regressum contra illum, sed tutor & magistratus non. Et ista ratio non concludit: pone quod principalis nō est soluendo, vel non datur regressus contra principalem, vt l. Marcellus. supra eo. Quare dicunt docto. quod ratio est: quia fideiussor soluens negotium principale gerit, nec spectat ad confideiussorem in veritate: ideo contra eum non datur actio nisi cessa. Contra fideiussores non subuenit̄, sed in tutoribus duobus reis secus: quia æqualiter ad vtrūque spectat. Et gl. tāgit in fi. magnæ gl. l. si ex duobus. s̈. de neg. gest. in l. j. magnæ gl. C. de transa. et per Cy. in d. l. cū alter.

Si fideiussores.

Si fideiussor in defectū principalis accipitur eo existente soluendo fideiussor non tenetur. h. d. Opp. & videtur quod non sit curandum an hæres sit soluendo vel nō, sed statim potest conueniri, vt leg. fideiussor. §. final. supra eodē titul. quod soluit gloss. quod ibi decessit sine hærede. quod non placet, vt ibi dixi. Dic ergo quod hic debet discuti hæres sicut defunctus: quia fuit habitus respectus ad rem. Quod apparet: quia discussio debet fieri ipso volente soluere, vt leg. decem. in fi. supra de verb. oblig. sed in l. si fideiussor. in fine fuit habitus respectus ad personam. Quod apparet: quia eo ipso quod est in mora, stipulatio impletur, licet sit soluendo.

1 ☞ *Exceptio quæ non impugnat sententiam, potest opponi post sententiam.*

1 Idem respon.

†Exceptio quæ nō impugnat sn̄iam, potest opponi post sententiā. Op. de
c l.[c] peremptorias. C. sentent. rescin. non poss. gloss. dicit quod speciale est hic. Sed illa est veritas: quia ideo opponi pōt: quia nō impugnat sententiā: alias non posset opponi. Ista fuerunt verba Dy. relata per Cy. in d. l. j. C. de iur. et fact. ign. Op. de l. fideiussor. s̈. e. Sol. ibi impugnat sentētiā beneficiū diuisiōis.

1 ☞ *Principalis si promittit decem corbes frumenti & fideiussor æstimationem, an ualeat.*

Si ita fideiussorem.

Si principalis promittit pecuniam, fideiussor ad aliam quantitatem, nō tenetur. h. d. Sed dr̄ hic, fideiussor non pōt obligari in aliā rē quā principalis. Oppo. de l. j. §. antepe. s̈. de cōsti. pe. Sol. illud in cōstitutore: aliud in fide
1 iussore. Rō, qa qui cōstituit nō ita accessorie tenetur. † Quærit gl. pone ꝙ principalis promisit decē corbes frumēti, fideius
d sor æstimationē. tex. videtur[d] innuere ꝙ valet. Gl. dicit cōtra in l. Græce. §. si qs Stichū. supra eo. Sed cōtra istam gl. alia gl. est in l. si quis pro eo. in princ. j. eo. et videtur casus j. l. stipulatus es. Dic quādoꝗ venit in obligatione quid dari, & tunc loqtur ista gl. Sed si principalis ꝓmisit factū: tunc fideiussor pōt promittere pecuniā, vt in cōtrario. Et rō est: qa in obligatione dari nō venit interesse, sed in obligatiōe facti sic, vt l. stipulationes

ex l. stipulatus es. ubi et facit ad q.[cm] ibi. et non possum — contrarium est Verg. in alb. [illegible] consulta. 25. n. 23. et 24. qd summe not. q2. contrarium practicat et male

tiones nō diuiduntur. & ideo: quia est spes vt deueniatur ad æstimationem. fideiussor potest pecuniā promittere.

Si à Titio.

Fideiussores diuersorū non recipiunt beneficium diuisionis.

1 ☞ *Fideiussor potest promittere æstimationem quando principalis promittit factum.*
2 *Contractus cui non statur, non facit committere stipulationem.*
3 *Aduocatus in causa propria, quando possit petere salariū quod alteri aduocato daretur.*

Stipulatus es.

Cōtractus cui nō statur cōditione nō impleta non inducit pœnæ cōmissionem. h. d. Tu habes hic tria notabilia
1 multum. Primū † ꝙ si principalis ꝓmittit factū, fideiussor pōt promittere pecuniā. & no. in l. cū filius. §. j. de ver. obli. Secūdò
2 no. † ꝙ cōtractus cui nō statur, nō facit cōmittere stipulationē.
a Itē nota ꝙ est par, si ego facio ac si alteri locassem. Et facit[a] ad
3 quæstionē † ꝙ si emi domū, & fuit à me euicta: & ego fui ad-
b uocatus, an possem petere salarium meū[b]? Et videtur hic casus ꝙ no. Sed ista lex nihil facit: quia hic tenet̄ fideiussor sub illa cōditione, qua fuit stipulatio concepta, scilicet quanti alij locassem &c. Quidam tamen istud idem tenent per l. ꝙ si domus. in fine. & l. habitatores. C. locati. Spec. tangit istam quęstionē in titu. de expen. §. postremo. versi. quid si victor. & determinat idem per l. sed & si lege. §. qđ aūt. in fi. de peti. hære. quæ nihil facit: quia ibi expensæ verè erant factæ: in quæstione proposita nō erant factæ expensæ: ideo illa coniectura hic non habet locum. Sed determino sic. In istis obligationibus empti & venditi venit interesse: ideo agam cōtra te ad interesse: quia desijt propter hoc lucrari ex alia aduocatiōe, in qua non potuit esse propter hanc causam. & ideo vincā s̈. de actio. emp. l. j. in prin. & C. de euictio. l. si cùm quæstio. Aut ego volo petere salarium meum proprium, & non possum, vt C. de fru. & li. expen. l. fi. secundum secundam lectu. facit ad prædicta. l. non ignoret. C. de fruct. & lit. expen.

1 ☞ *An fideiussor possit statim agere cùm se obligauit per instrumentum guarentigiæ.*

Fideiussor pro uenditore.

Fideiussor postquā est condemnatus, potest agere. hoc dicit. Nota conclusionem libelli alternatiui, licet text. in l. Lucius. s̈. man-
c da. videatur dicere ꝙ possit agere simpliciter[c] vt liberetur, sed illa suppletur per istam, vt s̈. manda. l. si mandato meo. cir-
1 ca princip. Et hic est argumen. † quòd quando fideiussor obli-
d gat se per instrumentum[d] confessionatum vel guarentigiatū, quod habet paratam executionem sicut sententia ex forma statuti ꝙ statim possit agere.

1 *Fideiussor accedens uenditioni rei sacræ, uel liberi hominis quando obligetur. Et quando uenditioni rei minoris. in prin. legis.*
2 *Fundo dotali uendito si in uenditione detur fideiussor quando obligetur.*
3 *Obligatio naturalis an oriatur ex cōtractu cui lex resistit, & fideiussor accedere possit.*
Quatuor species contractus scilicet contractus, obligatio, actio, & executio.
4 *Contractus si prohibetur fieri respectu personæ, ex eo non orietur naturalis, nec ciuilis obligatio.*
Contrahens contra legum præcepta peccat mortaliter.
5 *Statutum prohibens certis personis contrahere, impedit naturalem obligationem nasci.*
6 *Statutum quòd mulier uel minor non possit uendere siue consensu consanguineorum impedit ortum obligationis naturalis.*
7 *Lex disponens aliquem ex aliquo contractu obligari, impedit ciuilem & naturalem obligationem.*
8 *Lex disponens quòd aliquis contractus inter aliquos non ualeat, si ab initio impeditur naturalis & ciuilis.*
Lex si annullat contractum factum inter aliquos, si aliquid non fuit obseruatum non impeditur obligatio, sed paratur exceptio.
Statutum quòd instrumenta donationum insinuari debeant intra sex menses, alias non ualeant, non irritat donationem ipso iure, sed parat exceptionem.
Lex cassans contractum ex postfacto non tollit ciuilem obligationem.
9 *Lex disponens quòd ex aliquo contractu actio petitióue non detur, uel quòd aliquis nō audiatur, quòd non impediat ortum actionis, si aliter de iure communi oriebatur, sed iudicis officium si ex illo actu oriebatur.*
Clausula, petitio non detur, in criminalibus inducit quòd ipso iure non audiatur.
10 *Lex quando prohibet aliquid non alienari: & sic executioni resistit, impedit tacitè contractum, obligationem, & actionem.*

Cum lex.

Vbi lex resistit venditioni nō tenetur fideiussor. hoc dicit. Oppon. de l. & si is. C. de prædi. mi. Solut. hic loquitur qn̄ lex resistit odio emptoris, vt qa dolo vel metu extorsit venditionē: ibi vero resistit personę priuilegio. & hæc est vna lec. scđm quam debet hic intelligi ꝙ ab initio fideiussor tenet̄ ipso iure, sed liberat̄ per actionē qđ met⁹ cā. vel de dolo habet exceptionē, vt s̈. qđ me. cā. l. si cū exceptione. §. Labeo. & l. metū. §. sed quid prætor. & s̈. de excep. l.
e exceptiones. §. rei. Vel soluit[e] gl. hic loqt̄ quando lex resistit propter naturā rei cuius nō est commercium, vt quia res sacra vel religiosa, vel liber homo. In contrario vero propter priuilegiū personæ, vt insti. de cōtrahen. emp. §. fi. & scđm istam istā lec. ꝙ hic dicit liberetur: expone, i. ab initio nō tenet̄. Vel dic vt ibi dicit glos. Sed nō curo de so. quæ ibi ponunt̄. Tu potes dicere ꝙ in l. & si is. lex nō resistit venditiōi, sed resistit alienationi: hoc est trāslatiōi dominij, quæ nō pōt fieri: ideoꝗ obligationi personali pōt accedere fideiussor cum per hoc nō pręiudicet̄ minori. Ita tenet Pet. & Cy. refert. C. de legibus. l. nō dubiū. ꝙ satis placet, vt j. dicam, licet etiā prædictæ solu. placent. Opp. ad rationem huius legis nā & quod cōfideiussori succurratur cōtra principalē, fideiussor nō liberat̄, licet liberet̄ principalis, vt l. j. C. de fideiusso. mi. Dicit gl. fateor ꝙ per istā rōnē fideiussor nō semper excusatur. ꝙ non placet: quia secundum hoc ratio nō esset generalis. Dic ergo ꝙ in lege cōtraria minor potest in integrum restitui cōtra fideiussorem, sicut cōtra reum principalē: iō fideiussori nō succurritur: quia ī effectu nō
1 habet regressum cōtra minorē. † Op. contra secundā lect. supra positā, & videt̄ ꝙ valet venditio rei sacræ vel liberi hoīs: vt l. liberi. & l. & liberi. s̈. de contrahen. emp. Si ergo tenet̄ principalis non excusatur fideiussor, licet possit habere regressum cōtra principalē. Sol. dicit gl. fateor cōtrarium nisi poneres vēditorē ignorasse: al's fideiussor nō potest excusari propter reū sed propter se sic: si ex persona sua haberet aliquam exceptionem. Sed contra istā gl. op. & vr̄ ꝙ licentia, vel ignorantia venditoris nō debet attendi, vt d. l. & liberi. & l. & liberi. So. dicit Dy. ꝙ nō debeat attēdi q̄tū ad emptionē cōtrahendā, vt ibi, sed quātum ad hoc vt ea cōtracta teneat̄ venditor & ad interesse curat̄, vt hic. Sed certe saltem ad restitutionē pretij tenet̄, vt l. emptorem. §. fi. de actio. emp. ergo ad illud saltem tenet̄ fideiussor: & sic hæc solu. non placet. Dicit ergo quod hic dicit̄ in glos. venditorem ignorasse: subaudi & emptorē sciuisse, vt ll. contrarijs: tunc ꝓce-
2 dit hæc lex sine scrupulo. † Quæro quid in fundo dotali? Respondit gl. forte idē ꝙ ī minore, scđm lr̄. & sic innuit ꝙ teneatur, sicut tenetur pro prædio minoris vendito, vt C. de præd. mino. l. & si is. In contrariū videtur gl. s̈. de test. mi. l. dotalē. quę vr̄ velle quod rei dotalis nō sit cōmerciū

a ✝ POMATES. Et facit ad q. Nota si emi domū, & fuit mihi euicta: & fui aduocatus, an possim petere salarium aduocationis. Vide Bal. in l. fi. C. de fruc. & lit. expen. & ibi Ang. dicit ꝙ non procedit qn̄ agitur de interesse, si forte aduocatus istā aduocationē nō potuit īteresse alijs aduocatiōibus.

b ¶ Petere salariū meū. l. fi. ad fi. de fru. & li. expē. & ibi bar. ī fi. vbi ēt Ang. dicit ꝙ nō ꝓcedit qn̄ agitur ad interesse si forte aduocatus propter istā nō potuit interesse alijs aduocationibus. Et vide Bar. in l. si qs domū. s̈. lo. Et adde ꝙ not. ad id Bald. ī l. omnē honorē. C. quā. prouoc. nō est ne. Contrariū tn̄ tenet Cy. in l. Arethusa. s̈. de sta. homi.

c ¶ Agere simpl'r. Vide Bald. ī l. facere. s̈. sol. ma. & ꝑ Spe. ī ti. de iudi. §. sponsalia. versic. fideiussor. per Bal. in l. si pro ea. C. mand. & ī l. Lucius. ff. mā. in re. antiqua. & in l. fi. C. de vsu. rei iu. & ibi q̄rit qd si fideiussor tm̄ ē cōdēnatus qūo debeat formare libellū, et đ forma libelli qn̄ fideiussor agit antequā soluat. Adde Bar. in l. si ꝓ ea. ī ij. quæ. C. man. & l. si diuersa. C. eo. & l. si mādato meo. §. si iudicio. ff. mandati.

d ¶ Per instrm̄. Circa eādē l. not. ꝙ qn̄ fideiussor obligat se per instrm̄ guarētigiatū habet executionem paratā: qa pōt incōtinēti petere a principali se liberari. Idē tenet Bal. in l. si pro ea. C. mā. ī ij. q. Sed Lud. hic tenuit contrariū. ꝙ no. ad limitationē d. l. Lucius. hic alle. & opi. Bart. seqt̄ Bal. & ibi Cy. in l. certū. in iiij. col. C. si a. cer. vbi idē dicit si est obligatus ꝑ scripturā mercatorū q̄ scđm formā statuti habet executionē paratā. & vide ꝙ not. Bal. in l. Lucius s̈. man. in repet. antiquis. Cū Bart. tenet Aug. & Imo. Et de hac q. hr̄ in trac. guaren. ī vj. q. ij. ꝑtis principalis. Addē ꝙ Paulus de cast. hic refert ang. reprobare bar. in eo ꝙ vult ꝙ qn̄ fideiussor ē obligatus ꝑ instrm̄ confessionatū possit statim agere: qa sciebat fideiussor a principio posse incipi ab executione: & nihilominus fidem dedit de soluendo, vnde deciperet̄ debitor si statim ab eo posit molestari ipso a creditore adhuc non molestato: ideo concludit non posse agere nisi diu steterit ī obligatione. quod paulo placet, licet dom. Alex. alle. Ang. pro opi. Bar.

e ¶ Vel soluit. Colli ge ex hac no. glt. qn̄ dicitur res esse in commercio & qn̄ non, ꝙ optime declarat Bal. in l. & si dotis. in vlti. col. C. de iure do.

a ¶Non tenet. Sed gl. & Bal. in d.l. prędium. hoc intelligũt qñ emptor sciuit fundũ esse dotalẽ. secus si ignorauit. & ibi vide Bal. qñ interuenit consensus viri, an validet vẽditionẽ. ad Bar. hic vide, & põdera verba Bal. in d.l. si prędiũ. in ij. q. in ver. nunc succedit alia qõ. & ibi in fi. quid si interuenit iuramẽtum contrarium, tenet Bal. in l. fi. C. in quib. cau. in inte. resti. non est neces. l. j. s. de li. & posth. in gl. & gl. in c. statutũ. sup verb. cõmittit. circa med. de rescrip. in vj. gl. in d. cle. j. allegaui tibi in ij. co. & ibi post Bar. in l. vniuersa. C. de pci Imp. of. & gl. i l. platã. C. de sen. quã glo. et singularẽ facit Pet. de anc. in c. statutũ. in fi. de rescri. li. vj. Ad quã gl. facit qđ dicit Bal. in l. platã. i ij. col. C. de sent. Idẽ in ordine dato a principe. & vide Bal. in d.l. certa. ꝙ vbi statutũ annullat, nec dat formã annullãdi actus nõ est statim nullus, nisi petat annullari. Et dicit Inn. in c. cũ dilecta. de rescri. ꝙ vbi datur certus ordo a Papa, & ille nõ seruat: actus est ipso iure nullus.

b ¶Qñ lex resistit. Ad infra dicta per Bar. vide d. Ant. in c. cũ cõtingat. de iureiur. & ibi p Imo. in viij. mẽb. prin. & in xlviij. char. cum seq.

c ¶Statutũ dicit. Vide de hoc qđ hr in l. j. j. de noua. per Bar. in vi. col. & Bal. in l. nõ dubiũ. i pe. q. C. de legi. vbi oĩno vide in x. col. in ver. ea q supra dicta sunt. et ibi etiã in pe. col. all. Bar. hic cõcor. Bal. in l. cũ qs. C. de iur. & fact. igno. Sed ꝙ oriatur naturalis obligatio, vr i discursu tenere Bal. in l. fi. C. de do. pmis. & p Imo. in c. cum cõtingat. in viij. mẽbro. de iureiu. Adde ad qõ. formatã p Bart. cõsilio ccccxxxvij.

d ¶Nõ impeditur. Et ad materiã adde ꝙ si testor dat certã formã actui fiẽdo, & nõ vltra pcedit annullãdo actũ forma nõ seruata, nihilominus tenet cõtractus, qñ alias talis actus valeret de iure, dicta forma non seruata, scdm Bald. in l. si testator. de leg. ij. secus si lex daret ipsam formã: qa tũc licet lex ipsa vltra non, pcedat annullãdo actũ nõ ppterea valebit cõtractus. p d.l. non dubium. quã limita singulariter p gl. in clem. j. de iurepa. de hoc vide no. i l. certa rõne. & ibi Bald. C. qñ puo. non est nec. & Bal. i l. cõparationes. C. de fi. instru. i iij. op. & vide q plene no. Bar. in l. si ita qs. in §. ea lege. j. de ver. ob. & l. vniuersa. C. de pci. Impe. offe. adde qđ dixi de l. nõ dubiũ. C. de legi. Qđ limitat p glo. in d. cle. ꝙ idẽ tenet gl. in c. tuæ. de spõ. duo. videlicet ꝙ vbi lex nõ vltra pcedit annullãdo actũ: actus est ipso iure nullus, forma iuris nõ seruata d.l. nõ dubiũ. hoc est verũ, si ille actus habeat perpetuam cãm phibitionis: secus si tpale: qa tunc nõ tenebit nisi apponat annullatoriũ decretũ. Ita dicit d. glo. no. sed ad ea que s. dixi secũdũ Bal. vide glo. no. in d. cle. j. de iurepa. & Io. an. in c. fi. de resti. spo. q glo. tenet forte cõtrariũ adde q no. Bar. in l. ptor. in prin. de ope. no. nũ. & Ro. hic, & Imo. hic, & qđ not. Bal. Ang. & Imo. in

Ibi Unde: contra approbans iuxta traditum p tiraquel. in tract. de iu. posse. ... limita. 7.

sicut nec rei sacræ vel religiosæ. Item no. C. de iur. do. l. si prædium. Cy. ibi tãgit et bene dicit, ꝙ fundi dotalis nõ est prohibita vẽditio, sed alienatio fauore mulieris:
a & ideo si ipsa mulier vẽdit, nõ tenet[a] ipsa nec fideiussor haberet regressum contra eam, quod esset cõtra hãc legẽ. Ita debet intelligi qđ no. in d.l. si prædium. & C. de legi. l. nõ dubiũ. Aut vendit maritus vel extraneus, & tũc tenet ipse, et fideiussor. Ita loquit hæc gl. & pbatur s. de vsu. l. cũ vir. cũ. si.
3 †His pmissis pclaratione tex. & gl. videamus generaliter quãdo lex re
b sistit [b]cõtractui, vtrũ ex illo cõtractu nascat naturalis obligatio: & vtrũ posset accedere fideiussor: & ex his apparebit declarata hæc lex, & materia tota. Pro cui9 euidentia debes scire, ꝙ quatuor sunt species cõtractus, s. contractus, obligatio, actio, & executio. Vnde lex quãdoq; resistit contractui præcipiẽdo ne fiat, & hoc
4 fit †qñq; dirigendo preceptum ad psonas ne cõtrahant: & tunc nõ valet: nec oritur obligatio ciuilis: nec naturalis, nec põt accedere fideiussor, vt C. quæ res ven. non pos. p totũ. C. de sac. san. ec. l. iubemus. & aut. hoc ius porrectum. & C. de agri. & cen. l. quẽadmodũ. li. xj. & non lice. ha. metro. lo. l. j. li. xj. de cupss. ex luco Daph. l. j. & ij. li. xj. Et ꝙ tali casu obligatio naturalis non nascatur, probatur in l. eos. §. j. C. de vsu. cõiuncta l. si nõ fortẽ. in prin. de cõdi. indebi. & hoc casu poterit loqui hæc lex, & C. de legi. l. nõ dubium. idem si prohibitio fiat ex parte vnius contrahẽtiũ tantum: tunc enim nõ potest queri obligatio etiã naturalis, vt C. si quis alteri, vel sibi. l. fi. & s. de contrahend. emptio. l. non licet. & hoc casu etiã poterit intelligi hic, & dicta l. nõ dubium. Ratio prædictorũ est: quia obligatio naturalis dicit de iure gentium, vt l. Stichũ. §. naturalis. s. de solutio. & l. cũ amplius. in fi. de re. iur. sed de iure gentium debemus obedire maioribus, vt l. veluti. s. de iusti. & iure. Ille ergo qui cõtrahit cõtra præcepta legum, facit contra iusgẽtium, merito nõ obligat naturaliter. Pro hoc facit: qa peccat mortaliter: & sic de iure naturali non obligatur, vt dicã j.
5 eodem in l. si quis pro eo. in prin. †Et prædicta tene mẽti, p statutis terrarum, quæ prohibent certas personas cõtrahere. Nã impedit cõtrahere naturalẽ obligationẽ. Pro hoc s. de contrahend. emptio. l. si in emptione. §. j. ibi: mores ciuitatis &c. Præterea, si interdictum iudicis hoc operat, vt l. is cui bonis. s. de verbo. obliga. ergo
6 eadem ratione interdictũ legis. †Sed iu
c xta prædicta quero, qd si statutũ dicit[c] ꝙ minor vel mulier nõ possit vẽdere sine cõsensu cõsanguineorũ: an p hæc verba videat eis præceptum factũ ne vendant, vt sic impediatur obligatio naturalis. Videt quod nõ. nã lex dicit quod alteri stipulari nemo põt, vt s. de verb. oblig. l. stipulatio ista. §. alteri. & Insti. de inuti. stip. §. alteri:
d & tamẽ nõ impeditur [d]obligatio naturalis, vt ibi nota. Cõtra puto, vt d.l. j. & ij. C. quæ res vendi non poss. Præterea dicere quod nõ possit cõtrahære, nil est aliud, ꝗ auferre ptãtem & facultatẽ vendẽdi. Sed qñ aufert facultas cõtrahendi, impeditur obligatio naturalis, vt C. de sac. san. eccle. l. iubemus. cõiuncta l. nõ dubiũ. C. de legi. ergo &c. Non obstat §. alteri. qa ibi loquitur de presenti, s. alteri stipulari nemo põt: & sic de clarat ꝙ ius non assistit illi obligationi: nõ autem aliquid phibet in futurũ, nec aliquam facultatem aufert, sed dicit ꝙ nõ potest: sed in qone præsenti aufert potestatẽ in futurũ, dũ dicit, non possit, &c.
7 †Secũdo dixi, ꝙ qñq; lex resistit obligationi: qa dicit lex aliquẽ ex aliquo cõtractu nõ obligari: an ex hoc impediat naturalis obligatio? Videt ꝙ nõ: qa dicit l. ꝙ pupillus obligari nõ põt: vt l. si pupill9. in prin. & l. obligari. in prin. s. de auth. tut. Sed pdicta nõ faciũt: qa loquunt p verbũ põt, qđ præsentis tẽporis est: & sic nõ resistit, sed nõ assistit: vt dixi s. proxime. Dic ergo ꝙ qñ lex resistit obligationi, impedit ciuilẽ, & naturalẽ obligationẽ: vt s. e. l. sed & si serui. & ibi no. & ibi dixi: & pbatur, expresse. C. ad vell. l. antique. §. fi.
8 †Sed pone ꝙ lex dicit, ꝙ talis cõtract9 in
e ter tales nõ valeat, qd importat[e] hoc verbũ, nõ valeat? Rñdeo, si quidẽ dicit ꝙ nõ valeat ab initio: tũc videt prohibita naturalis, & ciuilis obligatio. Hoc pbat. s. de de do. inter vi. & vxorẽ. l. j. vbi dicitur donationẽ inter virũ & vxorẽ nõ valere. qđ intelligitur etiã quo ad naturalẽ obligationẽ. Qđ patet: qa ei nõ põt accedere fideiussor, vt l. v. §. si vxor viri. s. de do. inter vi. & vx. Sic debet intelligi C. ad velle. aut. si qua mulier. & in corpo. vnde sumitur. Si vero cõtractus ab initio valet, sed si ex post facto aliquid nõ obseruet, lex dicit ꝙ nõ valeat: tũc nõ impedit obligatio, sed paratur exceptio. quasi dicat nõ valet in effectu, vt C. de pci. Impe. off. l. vniuersa. & ibi est expressum: & ideo statutum hui9 ciuitatis quod dicit ꝙ instrumẽta donationum debeant insinuari intra sex mẽses: alias non valeant, non irritat donationem ipso iure, sed pducit exceptionem: sed si lex diceret ex postfacto, tales cõtractus cassamus, &c. tunc tolleretur ciuilis tantũ, & remaneret naturalis: vt dicam in
9 rescripto principis. j. eo. l. vbicũq;. †Ter
f tio dixi,[f] ꝙ lex quandoq; resistit actioni, seu petitioni: vt quia lex dicit: ꝙ ex tali cõtractu actio petitio ve nõ det: vel talis nõ audiat: & tũc si ille act9, sup quo lex sic loquit, erit talis, ex quo als de iure cõi oriebat actio: tũc p dicta verba nõ impedit actio oriri, sed parat exceptio: vt s. ad vel. lei. l. ij. j. & s. ad Mecedo. l. j. prin. & s. ad Treb. l. j. i prin. & §. j. q sunt multũ notanda pter statuta. Si vero ex illo actu non
g oriebat actio, sed solũ officiũ iudicis:[g] tũc dicta verba iducũt, vt nullo mõ audiat: C. q & aduersus quos. l. fi. quod patet: qa cũ nulla sit obligatio, sed solũ sibi det audientia

e ¶Quid iportat. Adde Bar. & qđ ibi dixi i d.l. vniuersa. idẽ no. Bal. in l. j. i §. vbi autem. in penul. col. de cadu. tollen.

f ¶Tertio dixi. Adde Bar. in d.l. j. §. j. ff. ad Trebel.

g ¶Officiũ iudicis. Et sic poterit tũc iudex ex officio cõpellere. Et vide Inn. in c. nulli. de accus. Et ad hoc vide Bal. in l. nõ dubiũ. in vltima q. C. de legi. circa fi. legis vbi exemplũ lex dicit: quæ res minoris, &c. Aduerte tñ quia qñ minor vendit prædiũ suũ, sine decreto, & sine authoritate curatoris licet contractus sit nullus in præiudiciũ minorũ. l. si ad resoluendã. C. de prædi. mino. & tũc, an ex illo obliget naturaliter. vide Bar. in l. j. de noua. tñ ex dicto cõtractu ligatur maior cõtrahens cũ eo. Vnde si minor fuerit factus pfectę ætatis, põt cogere aduersariũ implere illũ cõtractũ: & idẽ si adhuc minor paratus sit facere solẽnia, & necessaria ad ipsum interuenire, & incõtinẽti, p tex. in l. Iulianus. in §. si qs colludente. cũ seq. de a. actio. empt. & Insti. de autho. tut. in princip. Item dicunt Cano. in ecclesia alienãte rem sine debitis solennitatibus: vt not. Innoc. in cap. j. de his quæ fi. a ma. par. ca. Adde quod de hoc expresse glo. in cap. j. ne sede vac. & in l. cum hi. §. eam transactionem. s. de trãsac. licet ibi Bar. & But. teneant contrarium: & nota bene. Pro quo adde gl. in l. iuris gentium. §. prætor ait. in verbo dolo. & ibi Ange. s. de pact. & Bald. in l. j. in iij. col. C. plus valere quod agitur. Idẽ gl. in l. a diuo. de ritu nup. quã singu. not. Bal. in l. nõ dubiũ. in pe. col. C. de legi. & gl. & do. Bal. i l. iubemus. §. sancimus el j. C. de sacr. sanct. ecclesi. Sed quid si contractus ex parte minoris non potest

diẽtia p officiũ iudicis, ea audientia denegata denegabit sibi totũ. Et ideo bene dicit Iac. de Are. qui dicit, ꝙ in criminalibus dicta verba, videlicet sibi nõ det petitio: inducũt ꝙ ipso iure non audiatur. & bene dicit: quia accusatores nõ fiũt per actionẽ, & obligationẽ, sed per accusationẽ: vt Insti. de pub. iud. in prin. Igitur cũ denegetur audientia, denegat totũ. Fa
10 cit C. de his qui ad eccle. confu. l. si seruus. †Quarto dixi, ꝙ lex aliquando resistit executioni. Exẽplũ. lex dicit ꝙ res minoris non alienet per tutorem, vel res dotalis. Ex eo enim ꝙ interdicit alienationẽ, nõ interdicit cõtractũ, vel obligationẽ vel actionẽ: sed effectũ, hoc est trãslationẽ dñij. quod sequitur ex traditione, quæ est executio obligatiõis. Sed licet pdicta nõ phibeantur expresse, tñ vident prohiberi: quia sunt preãbula ad alienationẽ: arg. l. oratio. s. de spon. & ideo est aduertendum. Nam tacite videtur prohibitus cõtractus, obligatio, & actio, quatenus se extẽdit ratio legis, vnde in re minoris eius fauore est prohibita alienatio: & per cõsequẽs videt pro
a hibitus contractus, obligatio, & actio, & ideõ si minor[a] se obligaret, non teneretur ciuiliter, nec naturaliter, nec posset accedere fideiussor: vt hic. sed si extraneus promittit de euic. & daret fideiussorẽ teneret: vt d.l. & si is. idẽ i muliere: vt s. dixi.

1 ☞*Debitor deportatus, liberatur ab obligatione, & ciuili, & naturali.*
2 *Fideiussor pro fisco intercedere potest.*
Fideiussor pro reo deportato accedere potest.

SI debitori deportatio.

Pro deportato ex maiori obli
1 gatione, non põt accipi fideiussor. h.d. †Quæro, an liberetur reus obligatione ciuili, vel naturali. Et dic ꝙ sic, vt hic: & iure trãsfusionis: quia in fiscum est translatum. dicã j. e.
2 l. vbicunq;. Opp. de l. fina. s. de duobus reis. †Solutio. Pro fisco potest intercedere, vel pro alia obligatione simpliciter: vnde potest accedere fideiussor pro ipso reo deportato.

Si filius.

Si filius numerat post emancipationẽ, acquirit sibi actio, licet tẽpore patrię potestatis fuerit stipulatus. h.d. De illo casu dixi plene in l. si filius. & in l. quidã cum filium. §. fi. s. de ver. oblig. & l. si dubitetur. §. filius. s. eo.

1 *Fideiussores si intercedunt diuersis temporibus, unus non uidetur intercedere contemplatione alterius.*
Duo fideiussores ex interuallo fideiubentes habent beneficium cedendarum, quando alter potest effectualiter conueniri.
2 *Fideiussores quando simpliciter intercedunt, qualibet tenetur insolidum, etiam si non sit dictum.*
3 *Minor si primò fideiußit, secundò maior, an uideantur inuicem fideiubere, & habeãt beneficium cedendarum.*
4 *Inter fideiussores quando sit locus diuisioni.*

SI Titius.

Fideiussor, qui non põt effectualiter conueniri, facit locum beneficio diuisionis, nisi cõfideiussor fuerit sciens, vel errãs iniuste, vel ex interuallo intercesserit, nisi his casibus fuerit in dolo
b creditor. h.d. Et hic est tex. ex quo fundo vnã opi.[b] in l. si stipu
1 latus. in fi. s. e. †ꝙ si diuersis temporibus intercedunt fideiussores, vnus cõtẽplatione alterius non videtur fideiubere, & ideo non habet beneficiũ cedendarũ. Item fundabatur ex illo tex. s. eo. l. si plures: ꝙ si duo ex interuallo fideiusserunt, ꝙ ha
2 bet †beneficiũ diuisionis, quãdo potest alter effectualiter cõueniri: secus si nõ posset effectualiter conueniri: vt hic. Opp. C. ad Velleia. l. si paternã. vbi muliere subducta de medio ali9 fideiussor tenet pro parte tanta. Soluit gl. ibi intercesserunt principaliter obligationẽ suscipiẽdo: & sic quilibet tenet pro parte, cũ nõ fuerit dictũ insolidũ: hic intercesserũt fideiubẽdo & sic tenent insolidũ, etiã si non sit dictũ. Oppo. C. de repu. quæ fiũt in iudicio. l. j. Sol. fallit hic in odiũ dolosi creditoris. Oppo. de l. ꝗꝗ. s. ad Vellei. Solu. ibi nõ fuit in dolo: hic sic. Quærit gl. qd vult dicere tex. pter incertũ ætatis, &c. Dic
3 vt in ea. †Quæro, qd si minor primò, secũdò maior intercessit ex interuallo. Et gl. dicit ꝙ idẽ vult dicere: qa dubitabã de minore ne restitueret: iõ scdm fideiussorẽ accepi. Sec9 qñ simpliciter fuit accept9: qa tũc respectu mutui periculi vr intercedere: & haberet bñficiũ diuisiõis, sicut si simul fuissent accepti. Quero, q est differẽtia iter mulierẽ, & minorẽ. Dic ꝙ mulierẽ

valere, an saltem in eius persona valeat? dic ꝙ sic: vt no. Bal. in l. non dubiũ. C. de leg. in decima col. in xj. opp. & est tex. in l. & si is. & ibi Bar. C. de prædijs mino. Et pdicta intellige etiã in doloso cõtrahẽte: vt no. dominus Ab. in c. dilecti. de emptio. & vendi. nisi cõtractus esset a lege phibitus: vt no. per gl. in d.l. a diuo. & adde gl. & Bar. in d.l. & eleganter. de dolo. s. in principio. et ideo dicit bal. in l. neq; tutoris. C. de cõtrahẽ. & cõmitten. stipulatio. ꝙ statuta nolentia cõtractũ mulieris valere sine solẽnitate, intelligunt de contractu alicuius solutionis: secus in lucratiuo, vt no. docto. in d.l. ij. de noua. Primã partẽ videtur expresse tenuisse Ioan. de lig. in c. cõstitutus. de rescrip. Vnde potes illud dictũ limitare, vt ibi per Imo. & istud dictũ refert, & sequit Bal. in præludijs feudorũ. Itẽ vide q scripsi post bar. in l. ptor. in princip. s. de ope. no. nun. & quę dixi post Bar. in l. oẽs populi. in q. an statutũ iuratũ reuocet. Itẽ facit glo. fi. in c. venerabilem. de elect. Adde ꝙ statutũ phibẽs cõtractum mulieris sine solẽnitate, nõ debet intelligi de lucratiuo, Roma. consi. cclxxx. & de minore. ccccciij.

quis scit, vel scire debet nõ posse interce
c dere, vel errat in iure: sed in minore[c] põt esse error facti: & sic probabiliter errat fideiussor. Vnde si in muliere poneremus iustũ esse errorẽ, esset idẽ ꝙ i minore. si in minore, ponerẽ errorẽ iprobabilẽ qa oĩb9 aspectu videbat minor, esset idẽ, quod in
4 muliere. Vnde distingue, qñq; fideiussor nõ põt cõueniri effectualiter: & tunc aut hoc cõtingit pter eius inopiã, & nõ est locus diuisioni: vt s. e. l. inter. aut alias: & tunc aut vnus fideiussor fuit accept9 propter timorẽ hũc, ne alius iuuaret: & nõ est loc9 diuisioni: vt hic in gl. Aut nõ fuit sic accept9: & tũc aut intercesserũt simul, aut vnus post aliũ. Primo casu, aut cõfideiussor sciuit aliũ nõ posse intercedere cũ effectu, & nõ est locus diuisioni. Aut ignorauit eũ: & tũc aut fuit iusta ignorãtia, aut supina. Primo casu, est locus diuisioni, vt hic, prout loquitur de minore. scdo casu non: put loqt hic de muliere. Secũdo casu, qñ vnus fideiussor intercessit primo, ali9 postea: tunc ille, qui primo intercessit, nõ habet beneficiũ diuisionis, vt hic: ille vero, qui intercessit scdo, habet eodẽ mõ quo qñ simul intercesserũt, p hãc legem. Vbicũq; dixit diuisionis beneficiũ nõ habere locũ, fallit si dolo creditoris alius fideiussor fuit acceptus: vt hic, in fin. quod no. facit j. de sol. l. res. §. huic.

SI testamento liberatũ.

Exceptio, quæ cõpetit principali cõpetit fideiussori. h.d. Opp. de l. si qs reum. s. de lib. leg. Sol. ibi fideiussor non habebat regressũ cõtra principalẽ: hic sic.

1 ☞*Obligatio naturalis ad antidora, quando impediat repetitionem indebiti.*

Ex duobus.

Vbi solutũ põt repeti, vel redditũ retineri, talis solutio nõ parit liberationẽ. h.d. Ibi: pterea ꝙ creditor, &c. iste versi.
1 nõ reperit alibi ita bene. Et hic vr casus, † ꝙ naturalis obligatio, qua qs tenet ad antidora, impedit repetitionẽ indebiti soluti: sed gl. s. de iusti. & iu. l. ex hoc iure. circa fi. gl. magnæ, dicit ꝙ nõ impedit semp: vt l. si nõ fortẽ. §. libertus. s. de cõdi. inde. q.d. regulariter impedit, casualiter nõ: sed certe in §. libertus. illa naturalis erat redacta ad pstandi necessitatẽ, secundũ gl. ibi positã. Vnde circa hoc sic dicas: Aut talis obligatio est redacta ad necessitatẽ: & tunc aut talis obligatio est redacta per ius ciuile ad necessitatem: & tunc aut talis obligatio respicit præstationẽ certæ rei, vel facti, vt est libertus, qui naturaliter tenet ad operas obsequiales: & isto casu impedit: vt d. §. libertus. scdm alios q itelligũt, ꝙ ibi operæ obsequiales erant omnino indebitæ. Nã si essent debitæ, frustra tractaret de cõdictiõe idebiti. Facit s. đ cõd.

†POMATES.

a ¶Et ideo si minor. Hoc idẽ tenet dom. Christopho. de Castelliõe in l. pacta q cõtra. C. de pact. & Are. cõsi. ij. colũ. iiij. ad fin. & xxviij. col. iij. & cxxix. co. ij. vide Soc. cõ. ccxxxv.

b ¶Vnam opi. Et vide Barto. & alios omnino. in l. si ex duobus. §. j. s. de duobus reis. Circa idẽ ibi: alius fideiussor tenet pro parte tantũ: adde quod not. Bal. in l. antiquæ. C. ad velleia.

c ¶Sed in minore. Ex his not. p glo. & doctor. collige, an contrahens cum minore præsumatur eum scire minorẽ? & not. in l. qui cum alio. de regu. iur. Et ad hæc not. se remittit Bal. in l. j. in fi. C. si aduersus creditorẽ. Adde no. per gl. & doct. in l. j. C. si minor se maio. dixerit. Et adde ꝙ hñs curatorẽ, habet psumptionẽ pro se ꝙ sit minor, vt no. Bal. i l. ij. §. ꝙ obseruari. de iur. calũ. Tu oĩno vide in l. ij. §. si a pupillo. vbi p bar. s. pro empto. sed qđ nullus psumatur minor nisi pbet e tex. & ibi Bal. in fi. in l. si maior. C. cõmuni diui. Tu late vide p Bal. in l. cum te. C. đ proba. Quando qs dicatur minor, vel maior: & cui incumbat onus probandi vide & no. Bal. in l. de ætate. in iij. quæstio. prin. de minori.

a ¶ Diuidi potest. vide Bar.in l.j.ſ.de cõdic.inde.in vl.col.& i d.l.cũ qs.C.de iure & fac.igno.

b ¶ Opp.de lege.adde no.p Bar.i l.hi q.in verſ.ex his cõcluditur.ſ.eo.Pro cõcor. Aduerte. reuocatur in dubium. Plures ſunt fideiuſſores, q habẽt beneficiũ diuiſionis ex epiſtola diui Adriani. Vnus ſoluit partem eũ tãgentẽ, dicẽs expreſſe, ego ſoluo ꝓpter me:an libereſ ope exceptionis, facti pacti præſidio. Bar. videſ cõcludere ꝙ ſic,in l. ex duobus.ff.de duobus reis.la ij. Cõtra riũ allegaſ tenere in hac l.inter eos.in §.j. Tu dic ſi videatur Bar.in hoc §.j.loquitur ſecũdũ iura anti qua ſecũdũ que iura nõ cõpetebat beneficiũ diuiſionis. Ideo dicit ipſe in hoc §.j. videſ facere diuiſionẽ.Sed hodie qa neceſsitaſ creditor recipere partẽ ab vno quoque:ideo non liberalis.l,rẽ legatã.ff. de adi.lega.& ſic ſecũdũ diuerſa tempora:ergo in contrariũ ſentit hodie:et ſic cõcordat cũ d.l.ex duobus. & cũ his quæ dixi in l.ſi ex toto.§. j.ff.de leg.j. & in l.ſi creditores.C.cõ pac. & vbiq; dũ loquit de hac materia.

c ¶ De equitate. Vide in materia not.ſ. eo. Si Titius. & omnino Bar.in l.ex duobus reis.

inde.l.cũ is.§.pe. ꝓut loquit ibi in matre. Pro hoc,qa ſi naturalis ꝓcedẽs ex pacto nudo impedit,multo fortius ea quæ ꝓcedit ab ipſa natura,quæ fortior eſt,adeo ꝙ pacto non põt tolli:vt l.iura ſanguinis.j. de reg.iu.& de pac.l.ius agnationis. Aut nõ reſpicit certã pſtationẽ:ſed ſtat in ſuo genere:vt bñfaciẽti bñfaciam⁹:tũc aut in debitę ſoluit illud idẽ,vel tãtũdẽ:propter qđ fuit cõtracta obligatio naturalis,& impedit repetitio.vt hoc verſi. Aut ſoluitur aliud,& nõ impeditur repetitio:quia talis effectus non reperit in iure.Facit l.ſed & ſi lege.§.cõſuluit.ſ.de peti.hæredi.cum gl. & gl.d.l.ex hoc.Cum enim iſta obligatio contineat incertũ,non eſt efficax:vt l.tritícũ.ſ. de verb.obli.de iure do.l.cum poſt. §.generi.

1 ☞ *Vnus ex pluribus hæredibus quãdo poſsit ſoluere partem ſuam.remiſsiue.*

Exceptio epiſtolæ diui Adriani non facit locum repetitioni, & ſit fauorabilis.nu.4.

2 *Diuiſum ſemel,iterum diuidi poteſt.*

3 *Ius diuiſionis reſpicit modũ, & formam agendi,nõ ipſam obligationem perimendo effectualiter.*

Quod ſi duo fideiuſſo-

res. Lex xij.tabularũ diuidit obligationẽ inter hæredes ipſos iure:ideo quod ſoluit vltra debitum.poteſt condici:ſecus in diuiſione,quæ fit ex epiſtola.h. d. Iſte §.eſt ſubtilis & ſingularis:nunqd † poſsit vn⁹ ex hæredibus ſoluere partem ſuam. Dixi in l.ij.§.ex his.ſ.de ver.ob.& doc.i l.iij. C. de neg.geſt.& l.pen.de condi.inſer. Secũdo.no.†ꝙ exceptio epiſtolæ diui Andriani non facit locũ repetitioni. No.ꝙ † ſemel diuiſum iterum diuidi põt:[a]ar.contra ad hoc l.ſi.j.rem pu.ſal.fore.& ibi dicam.

Opp.tutus exceptione fauorabili ſoluẽs indebitum,repetit. l.qui exceptionẽ.ſ.de condi.inde.ſed hic eſt tutus exceptione fauorabili:ergo &c.Sol.hic † eſt fauorabilis, ſed nõ perpetua:qa põt eſſe ꝙ alter non eſt ſoluẽdo.Sed Dyn. dicit,ꝙ eſt dubia:& ideo perpetua:vt l.ſufficit.ſ.de condi.inde. non dicit plus Glo.Inſti.eo.§.ſi plures.dicit ꝙ nõ eſt ſic fauorabilis,ꝙ poſsit repeti:& ſic innuit ꝙ ſit odioſa.Sed ſi illa gl.eſſet vera:tunc non poſſet beneficio diuiſionis renũciari:vt l.tametſi.ſ.ad Mace.ſed huic beneficio poteſt renunciari:vt in auc.de duo.reis.& auc.hoc ita.C.de duobus reis.l.ſi ſtipulatus.ſ.eo, ergo eſt fauorabilis.Quid dicemus? Dici ſ.eo.l.ſi dubitetur.ꝙ exceptio diuiſionis reſpicit modũ exigendi,non ipſam obligationem:ideo illa exceptio non parit indebiti repetitionẽ: quia lex vult,vt tuum recipias,nõ venit principaliter perimẽdo ius actoris effectualiter.Et ratio eſt in l.ſi dubitetur.ſ,eo.quia non eſt facilis nominis emptio:ideo diuiditur:ſed hic ceſſat illa rõ. poſtq̃ eñ ſoluit,videbaſ facilis emptio:vel hoc erat exp̃ſſum in epiſtola,vt hic.Et p hoc† habes ꝙ ius diuiſiõis reſpicit modũ,et formã agẽdi:nõ ipam obligationẽ pimẽdo effectualiter.

☞ *Fideiuſſor in his quæ emergunt tempore ſtipulationis contractæ ex perſona ſuanon poteſt in plus teneri quàm principalis:ſed in his quæ emergunt poſtea,ſic ex ſua mora.*

Quæſitum eſt.

Ex perſona rei principalis & fideiuſſoris.habetur ratio taciti temporis propter locũ.h.d. Extra gl.oppo. de lege,[b]mora.in fi.ſ.de verb.oblig.vbi fideiuſſor tenetur ex ſua mora:hic dicitur contra.Sol.in his † quæ veniunt tempore ſtipulationis contractę, non poteſt teneri fideiuſſor ex perſona in plus q̃ principalis, vt hic:ſed in his quę emergũt poſtea,poteſt fideiuſſor amplius teneri ex ſua mora,ſed non propria obligatione fideiuſſoria tenetur,ſed vtili: vt ibi dicit tex. ſecundum Oldra.

1 ☞ *Quando ſucceſſio habeat ium ſolutionis,*

Si debitori creditor.

Pro qua quantitate creditor debitori ſuccedit,pro ea parte ſolutionis obligatio extinguiť. h.d. Opp.de l.Vranius.j.e.Sol.ſucceſsio,& ſolutio æquiparantur,non per omnia:vt hic. Eodẽ modo reſpondetur ad l.ſi ſocer.in princi.ſ.ſol.ma. Dixi tibi in l.hæres à debitore. §. fi.ſ.

1 eo.† ꝙ ſucceſsio habet vim ſolutionis,vt hæres euitet dãnum: vt l.ſi ei.ſ.de euic.nõ habet vim ſolutionis,vt hæres habeat lucrũ:vt l.hæres à debitore.§.fi.ſ.eo.Itẽ nõ habet vim ſolutiõis, ſi hæres incideret in dãnũ,vt l.Vranius.j.eo.Sed qñ nõ affert damnũ vel lucrũ,haberet vim:tunc vtrunq; poteſt dicere iure cõfeſsionis,& poteſtate ſolutionis:vt l.Stichum aut Pamphilum.§.aliquando.j.de ſolu.& iſtud vltimum,eſt verius, vt hic.

Inter eos.

Inter fideiuſſores,qui tenentur inſolidũ,eſt locus epiſtolæ:ſecus ſi interceſſerint in virili.hoc dicit.

1 ☞ *Diuiſio præiudicat creditori,electio non.*

2 *Creditor quando videatur diuidere,vel eligere.*

Fideiuſſor.

Iſte §.eſt ſubtilis,& nõ habet glo.h.d. Qđ eſt ſolutum,nõ venit in diuiſionis rationẽ

c ex epiſtola de rigore:ſecus de æquitate.[c]h.d. No.ex iſto tex. & Inſtitu.eo.§.ſi plures.ꝙ beneficiũ diuiſionis non poteſt opponi poſt litem conteſtatã,vt quidam dicunt: & dixi ſ.eod.l.ſi dubitetur. Opp.C.de probat.l.iij.Sol.In fideiuſſore,qui tenetur ex voluntate,inſpicitur tempus litis conteſta.vt hic: in pluribus tutoribus,qui de neceſsitate tenetur,inſpicitur tẽpus quo prius conueniri poterit:vt l.iij.C.de proba.per Cy.Quęro:quæ eſt iſta exceptio,de qua tex.loquitur.Gl. dicit de exceptione deſcendente ex epiſtola,vel doli,propter electionem.Primum non eſt verum:quia contra id quod dixerat ſ. Item ſecundum quod dicit,doli propter electionem,non bene dicit: quia electio non præiudicat:vt C.eo.l.reos.licet diuiſio præiudicaret:vt l.liberum.C.eo. Cõiungas ergo, quia iſta exceptio oritur ex epiſtola cõiuncta cum æquitate.tu dicas mihi,ꝙ diuiſio bene parit exceptionẽ:ſed hic nõ fuit diuiſio,ſed electio.Cõtra,quia recipiendo partem videor diuidere:vt l.ſi creditores.C de pact.ſed hic.partẽ recipit : ergo &c. Iac.de Are.dicit,& ſoluit , ꝙ hic ſoluit fideiuſſor ſimpliciter: ſecus ſi dixiſſet,ſoluo pro obligatione mea:vt l. ſi creditores. Sed non placet,p iſtũ tex.q dicit,qui partẽ ſuo noĩe, &c. Old. ſoluit ꝙ hic in duobus fideiuſſoribus:ibi in duob⁹ reis.Et hoc ideo:quia neceſſariò habebam iſtud facere,ſcilicet partem accipere:quia habebam beneficium diuiſionis:& ideo non videor diuidere,ex quo inducatur tacitum pactum:quia nemo in neceſsitatibus,&c.arg.l.fideicommiſſa.§.ſi rem.ſ.de leg.iij. & l.rem legatam.de adi.le.ſed in duobus reis ſecũdùm iſta tẽpora poſſum inſolidũ petere:ideo videor diuidere:vt d.l.ſi creditores.C.de pact.hodie in iſtis caſibus in quibus duo rei haberent beneficium diuiſionis,creditor partem recipiendo nõ

1 videť diuidere,ſed eligere.Ex prædictis † habes ꝙ diuiſio p̃ iudicat, electio non,ſecundùm veram opi.Io.in l.reos.& l.liberũ.C.eo.Sed † cùm quæritur,an videatur diuidere creditor

2 vel eligere:& ſic diſtingue,aut creditor cõuenit in iudicio,aut pecuniã recipit extra iudicium.Primo caſu, aut cõuenit omnes pro parte,& videtur diuidere:aut cõuenit vnũ tantũ pro parte,vel inſolidũ:& nõ vť diuidere,ſed eligere:vt l.reos . & l.liberũ,C.eo.Et ex hoc apparet gl. in l.ſi creditores.C.de pact. non bene in omnibus dicere.Aut recipit partem extra iudicium,& tunc aut recipit ab eo,à quo poterat cogi partem recipere per beneficium diuiſionis: & tunc videtur eligere , & non diuidere:vt hic. Aut ab eo,à quo non poterat cogi partẽ recipere:& tũc vť diuidere partẽ recipiẽdo:vt l. ſi creditores. C.de pac. Fallit fauore vltię volũtatis.ſ.de le.j.l.ſi ex toto.§.j.

1 ☞ *An cum plures fideiuſſores interuenerunt pro pluribus reis,an habeat locum beneficium diuiſionis.*

2 *Et an fideiuſſores habeant diuiſionis beneficium,ex perſona principaliũ reorum.*

Duo rei.

Inter fideiuſſores diuerſorũ,nõ eſt loc⁹ diuiſionis beneficio.h.d. † Quæro vnũ:pone,ꝙ plures fideiuſſores interceſſerũt ſimpliciter pro pluribus reis, an

1 ſit locus bñficio diuiſionis? Et Iac.de Are.ꝙ ſic:vt l.ſi duo.in

2 prin.ſ.de admi.tu. † Scdò quæro,ſecundũ Dy.duo rei habẽt hodie beneficiũ diuiſionis:an fideiuſſores habent ex perſona princip

principalium reorum? Et Dy.dicit ꝙ ſic:vt l.pupillus.ſ.de fideiuſſ.tu.coniuncta l.ſi rem pup.ſal.fo.

a ## Creditor.

Non cogitur quis prius pign⁹ diſtrahere[a] q̃ ad fideiuſſores venire.h.d. Quæro, an corrigatur per auť.de fideiuſſo.Et gl.ibi dicit ꝙ nõ.do. Dy. diſtinguit,aut pignus non poteſt vendi ſine magna difficultate:& ita loquitur ibi. Aut poteſt vendi ſine difficultate:& dicit Dy.ꝙ prius debet vendi.probo p rationẽ:quia fiſcus debet prius excutere bona debitoris,antequam venire ad fideiuſſores:vt l.Moſchis.j.de iure fiſ.ſic prius cogi pignus vẽdere:vt l.fideiuſſores magiſtratuum.§.j.j.eo.& hodie eſt ius cõmune,vt prius principalis quam fideiuſſor diſcutiatur : ergo prius vẽdẽtur pignora.Sed credo diſtinctionẽ Dy. verã eẽ.

Cum inter fideiuſſores.

Poſt factã diuiſionẽ, periculũ ptinet ad creditorem.hoc dicit.

1 ☞ *Fiſcus ut hæres fideiuſſoris beneficium diuiſionis implorare poteſt.*

2 *Exceptio diuiſionis,an poſsit opponi poſt appellationem.remiſsiue.*

3 *Fiſcus qui ſucceſsit fideiuſſori damnato ,conuentus à creditore, debet condemnari , non reus damnatus.*

Fiſcus quòd non habeatur per omnia loco hæredis.

b ## Bonis damnati.

[b]† Fiſcus vt hæres fideiuſſoris,beneficiũ diuiſiõis implorare poteſt.

1 h.d.ibi:dãnati.propter delictum:& ſecũdũ hoc vno modo legiť hic. Alia lec.eſt quæ hic nõ habeť,ſed poniť C.e.l.fideiuſſor.ꝙ fuit damnatus in cauſa fideiuſſoria:& poſtea bona denerunt ad fiſcum:vnde cum fiſcus conuenitur iudicati , petit diuiſionẽ Ad iſtam lec.opp.C.eo.l.fideiuſſor.Iac.de Are.dicit,ꝙ ſpeciale eſt hic,priuilegio fiſci:ſed gl.in l.fideiuſſor.C.e.

2 dicit ꝙ hic appellauerat.Sed hoc† non procedit,quia poſt appellationem nõ poſſunt opponi exceptiones,quæ debẽt opponi ante litis conteſtationem:vt l.ita demum.C.de ꝓcu.Sed hæc eſt de illis ſecũdũ opi.quam tenui in ſi dubitetur.ſ.eo.Tene ergo ꝙ ex cauſa delicti, nõ fideiuſſoria erat damnatus : &

c iſta ſine ſcrupulo procedit. Quæro,[c] an † damnatus debeat

3 damnari,vel fiſcus? Et gl.dicit,ꝙ ille, & non fiſcus:quia nõ p omnia fiſcus habeť loco hæredis,& in hoc ꝙ fiſcus nõ habet p omnia loco hæredis:bene dicit gl.vt videbitis in l.quoties. in fi.ſ.tit.j.ſed in eo quod gl. dicit fideiuſſor ſi damnatus fuerit:non eſt verum : quia poſtquam eſt in totum liberatus,non poteſt damnari:vt l.ſi debitori.ſ.eo.niſi eſſet reſtitutus:vt l.ſi debitor.C.de ſenten.paſ.& reſtitu.

Miſſum ruina.

Damnum amiſsi pignoris ad creditorem non ſpectat. hoc dicit.

d ## Inter fideiuſſores.

[d]Ibi damnum dabit nec reſtituetur minor,cũ vſus ſit iure communi:vt ſ.l.ꝓxi.§.cũ inter. Opp.de l.etiam.C.ſi tut.vel cur.interue.Sol.& hic nõ fuit lęſus,ſed vſus iure cõi:quia fuit facta diuiſio eo tempore quo fideiuſſores erãt ſoluendo : ſed tutores tenenť,ſi fuerunt nigligentes in exigẽdo:ſed quando fideiuſſores non eſſent ſoluendo tempore diuiſionis:& tunc minor eſſet læſus,& reſtitueretur.

Fideiuſſores à colonis.

Iſte §.habet duplicem lec.& hoc breuiter dicit ſecũdum vnam lect.Fideiuſſor ſimpliciter acceptus:tenetur ad pretium inſtrumenti fundi.

Plures eiuſdem pecuniæ.

Abſolutoria lata ꝓ vno ex mãdatorib⁹,aliꝭ nõ ꝓdeſt.h.d.Iſte §.debet itelligi ſcdm diſtinctionẽ l. duob⁹.§.à fideiuſſore.& l.vl.ſ. de iureiu.& l.j.§.ſi fideiuſſore.ſ.qua.re.ac.nõ da. An abſolutio fuerit facta tãq̃ debitũ, vl̃ qa nõ ꝓbatũ eſt,&c.dixi plene ĩ l.ex duob⁹.ſ.de duo.reis.

1 ☞ *Pace facta inter duas familias,ſi fideiuſſores hincinde datis ſunt de non offendendo ſub pœna, & unus offendat: & ob hoc bannitur:tamen ad pœnam contra fideiuſſores agetur.*

2 *Fiſcus bonis publicatis habetur loco hæredis.*

Fiſcus ad pœnam ſibi promiſſam contra fideiuſſores non agit , quando bona principalis ſunt confiſcata:ſecus ſi non ſunt confiſcata.

3 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti,reum damnatum in una cauſa,non tenetur ſiſtere in alia.*

1 ## Capitis.

Fideiuſſores tenentur,licet capite principalis ſit damnatus.h.d.Dyn.† dicit qđ quæſtio fuit Mutinæ:duæ erãt domus,q̃ habebãt inimicitias ſimul:fecerunt pacem , & dederunt inter ſe fideiuſſores de nõ offendendo:vnus ex vna domorum interfecit duo decim ex alia domo : modo illie de domo interfectorum fecerunt exbanniri illum interfectorem:deinde volunt petere à fideiuſſoribus pœnam, fideiuſſores dicũt, non poteſtis:quia veſtro facto fuit damnatus talis.determinatũ fuit[e] ꝙ poſsit exi

e 2 gi pœna:vt hic. Sed quid † ſi fiſcus ageret ad pœnam ſibi promiſſam? Rñdeo,fiſcus habeturloco hæredis,quando ſunt bona publicata fiſco:vt l.inter eos.§.fi.ſ.eo.l.ij. C.ad l.Iul.de vi.quia quando fiſcus ſuccedit debitori,fideiuſſor nõ tenetur:vt l.hęres à debitore.§.fina.ſ.eo.& l.in fraudẽ. §.ſi principalis.j.de iure fiſc.Secus ſi bona nõ ſunt publicata:quia tunc poteſt à fide- b iuſſore petere pœnã.l.in fraudẽ.§.ſi principalis.j.de iure fiſ.Et hoc eſt verũ de fide

3 iuſſore de iudicato ſoluendo:ſecus † de fideiuſſore de iudicio ſiſti:quia in vna cauſa damnatus,in alia non tenetur ſiſtere:vt c l.ſed & ſi quis.in principio.& §.ij.ſ.ſi qs cau.ſecundũ Dyn.quod dic,vt dixi.ſ.eo. l.inter eos.§.fi.& hoc multoties vidi, qđ d quãdo fiunt paces,dicũt ſub pœna tanti: cuius medietas ſit partis:alia ſit fiſci.

Si in pignore.

Qui fideiuſsit ĩ principali,nõ tenetur[f] in eo quod venit in pignoratitia.hoc dicit. Vide gl.quæ incipit,intereſſe autem ibi.l.qui autem.§.j. Et de hoc intereſſe plenè dic vt ſ.de pigno.act.l.cum debitore.& ibi per gloſſ.

Si ita ſtipulatus.

Sí ẏba ſunt apta ad infinitatem, tolerať infinitas.h.d. Vide gl.quæ incipit ſic,ibi.§.hoc ſermone.Sed hæc verba erant apta ad infinitatem.ibi ſecus.Et de hoc diſtinxi ſ. de dam.infec.l.qui bona.§.fi.

1 ☞ *Iuramentum nõ eſt modus inducendæ obligationis in libero homine:in liberto ſic.& quando ex iuramento oriatur actio.nu.3.*

2 *Fideiuſſor in obligatione facti accedere poteſt , ſi principalis eſſet obligatus, & hoc modo intelligatur.*

3 *Triplex iuramentum:quia quoddam litis deciſorii: quoddam introductorii obligationis:& quoddã cõfirmatorii.*

4 *Actio de iure Canonico oritur ex iuramẽto, & etiam exceptio.*

5 *Ex iuramento ſolo de iure ciuili,non oritur naturalis obligatio.*

Iuramentum non habet vim pacti.

6 *Iuramentum non confirmat contractus,qui ſunt contra bonos mores.*

Pactum futuræ ſucceſsionis non confirmatur iuramento.

Item pactum,per quod aufertur libera teſtamenti factio.

Item pactum,per quod aufertur libertas matrimonij.

Contractus dolo vel metu factus,an firmetur iuramento.remiſsiuè.

7 *Iuramentum non confirmat contractum reprobatum,principaliter fauore publicæ vtilitatis.*

Venditio rerum affixarum ædibus,non firmatur iuramento.

Pactum,per quod inſtantia prorogatur,non firmatur iuramento.

Statuto,per quod ſtatuitur, vt ciuitas abundet hominibus,quòd qui tenetur reddere frumentum,liberetur dando pecuniam,renunciari non poteſt,etiam cum iuramento.

8 *Contractus prohibitus ratione publicæ vtilitatis ſecundario firmatur iuramento.*

Alienatio ſundi dotalis cum iuramento facta, Valet.

9 *Iuramentum non confirmat contractum prohibitum à lege,fauore publicæ vtilitatis ſecundariò,ſi lex præcepit perſonæ ne alienet:puta quòd mulier non alienet, vel quòd aliquis non emat.*

Faciens contra præceptum legis factæ ab habente authoritatem,peccat mortaliter.

Mulier,quæ primò iurauit ſe non alienare fundum dotalem,poſtea alienauit,& iurauit de non veniendo contra,non obligatur,& alienatio ſecundo facta non Valet.

Fideiuſſio præſtita de dote conſeruanda non firmatur iuramento.

a ¶ Creditor. Pignus diſtrahere. Vtrum debeãt vẽdi pignora antequã deuenia tur ad fideiuſſores, adde Bal.ſi vno verbo.l.omiſsis. C. eo. & Cy.in auth.præſente.tenet opi.Dy. hic,& Cy. alleg.gl. ſi corpore de fideiuſ. ſauth. Add ꝙ Paul. de ca.hic dicit dictũ Dy.ſingulare ad limitationẽ ipſius aut. quia licet principalis ſit ſoluẽdo,& bona ſmobilia nõ poſſint cõmode vẽdi,ꝙ poterit cõueniri fideiuſſor cuius pecunia debeť creditori. & ꝙ alibi neſcit iſtud.

b ¶ Bonis damnati. ad ea quæ habenẽ, vide oño Bal.in l.ſi vero pro cõdẽnato ſ.qui ſatiſda.co.

c ¶ Quæro an.not.fiſcum nõ haberi per oſa loco hæredis.vide q̃ notaui in l.quoties.ĩ.de nouatio.

d ¶ Inter fideiuſſores. Circa.l.faciũt no.p Bar.i.l.j.ĩ.de iure fiſ.

e ¶ Determinatũ fuit. Contrarium tenet Bar.in.d.l.ſi dubitetur.circa prin.l. ſed & ſi aliquis.in prin. Et no.Dyn.in d.l.inter eos.& in.l.ſi vero.in prin. qui ſatiſda.cogan. Adde ꝙ Paul.de Ca. tranſit cũ deciſione iſta. Ad de ꝙ Pau.de Ca.dicit mirari de Bar.qa ipſe contrariũ tenet in l.ſi.de iureiur.et in l.adul.§.ſi eo tẽpore. de adul.qa aliud in ſententia,quę ferť cõtra vtilitatẽ partis. aliud ſi iuramẽto qđ fit voluntate partis. Et ita diſputãdo tenuit Richar. Malũ. etiã in cã criminali vt abſoluto malefactore principali, nõ ſit abſolutus mãdãs vel alius acceſſorius.

f ¶ Nõ teneť. Sed an ſi deiuſſor q ꝓmiſit in cõtractu teneať ad reſultationem cõtractus,vide Bal.ſi ſi ſẽ dium.ad fin.de ædil. actio.

POMATES.

Renunciari non potest titulo, ne fideius. do. dentur.
10 *Iuramentũ interpositum super contractu prohibito in odiũ creditoris est seruandum, licet contractum non confirmet: & ibidem quis sit effectus?*
11 *Cõtractus prohibitus fauore debitoris firmatur iuramẽto.*
Contractus fideiußionis à muliere factus, firmatur iuramento.
Iuramentum non firmat contractum mulieris, uel minoris quando lex prohibet personam contrahere, non odio creditoris, sed fauore debitoris.
Iuramentum non confirmat contractum prohibitum ex parte debitoris: puta, nullus minor, uel mulier contrahat sine tali solennitate: & fiat contractus sine solennitate.
Contractus factus ab eo, cui bonis, ut prodigo, fuit interdictum, an firmetur iuramento.
12 *Contractus, cui lex non aßistit, sed non reprobat, firmatur iuramento.*
13 *Contractus, qui reprobatur ratione solennitatis reprobatoriæ, non firmatur iuramento, si talis solennitas deficit.*
Iuramentum interpositum super contractu habet uim clausulæ, si non ualet quod ago ut ago, ualeat ut ualere potest.
14 *Iuramentum interpositum super contractu prohibito, ratione defectus solennitatis, non ualidat contractum.*
15 *Fideiussor qui non obligatur, quia in duriorem causam se obligauit, uel aliud promisit uel qui intercessit in casu, quo principalis non tenetur: si iurauit, tunc obligatur.*
Iuramentum non extenditur ultra consensum.
16 *Iuramentum interpositum super contractu prohibito ratione rei, uel materiæ, cuius commercium non est, contractum non firmat.*
17 *Contractus prohibitus propter utilitates subditorum, firmatur iuramento.*
Donatio inter uirum & uxorem firmatur iuramento.

Si quis pro eo. Iuramentũ non est modus inducẽdi obligationẽ in ingenuo: ideo ei nõ põt accedere fideiussor, h.d. Et aduertatis ad nobilẽ legẽ. No
1 ta, qđ dixi in summario, † ꝙ iuramẽtũ nõ est modus inducendæ obligationis in libero homine, sed in liberto sic: vt l.fi.§.de li.cau. & l.vt iurisiuran.in princ.§.de ope.
2 lib. †Secundò no. ꝙ in obligatiõe facti põt cedere fideiussor, si principalis esset obligatus. Nã hic ideo nõ tenet: quia prĩcipalis nõ tenebatur. Ad hoc vltimũ oppo. a diuisione, vt in gl, quæ incipit, deficit ibi: stipulatio ista. in principio. & j. eodem.l.sicut. Solue vt in gl. quæ hanc sol. ponit magis perfectè quã aliqua alia: & dic ibi, qui per alium facit. Pro hoc est casus §.de verb.obli.l.continuus.§.si ab eo. De ista materia vos habuistis vnã glo. in l.cũ filius.§.j.§.de verb.obli. sed illa principaliter loquitur, qñ principalis tenet ad non faciendum: hic loquit quando tenet facere. Aliam glo. habuistis §. de duobus reis.l.nemo est. Alia glo.j.eo.l.sicut. Alia est in l.inter artifices.j.de solu. sed hæc est melior aliqua alia. Pro cuius declaratiõe quando principalis tenetur ad faciendũ, an fideiussor posit accedere, distingue: aut fideiussor accedit simpliciter dicendo fideiubeo: & valet, & intelligit fideiubere omnimodo quo valere põt: vt l.quoties.§.de ver.obl. & no.in l.cũ filius.§.j.eo ti. Aut in fideiubẽdo exprimitur illud ꝙ promittit, & nunc aut promittit interesse aut ipsum factũ. Primo casu, valet: vt l.si stipulatus.§.eo. & no. hic in fin. glos. Nec obstat §.e.l.si ita. & quod ibi not. quia ibi in obligatione dandi, vt ibi dixi. Aut pmittit ipsum factũ, & hic aduerte: & tũc aut habetur respectus ad ipsum factum perfectũ: hoc est, ad id, quod resultat ex facto, puta, promito tibi dare librũ manu talis scriptoris scriptum: & tunc valet: quia potero facere ꝙ per ipsum fiet & dabo: vt l.continuus.§.si ab eo.§.de verb.obl. & sic intelligo gl. hic: ibi, in secundo minime, &c. Si verò habetur respectus ad ipsum fieri, seu ad ipsum actũ faciendi: tũc aut fideiussor promittit ꝙ principalis faciet: & non valet: vt j.eo.l.sicut. & hic no.in gl. Aut promittit se facturũ, & curaturũ ꝙ principalis faciet: & valet: vt l.inter stipulantẽ.in prin.§.de verb.obli. & l.stipulatio ista.§.si quis dolum.eo.titu. & l.quoties quis. Aut promittit se facturum id, quod principalis promisit: & tunc aut sunt eiusdẽ peritiæ: & valet, vt l.nemo.§.de duo.reis. alias nõ valet: quia diuersum videtur promittere, & sic vitiatur fideiussio: vt l.si ita.§.eo. Ita debetis intelligere istam materiã.
3 Sumus expediti de gl. Extra gl. oppo.† dicitur ꝙ iuramentum non est modus inducendæ obliga. contra.§.de iureiur. p to. Sol. Quædam sunt iuramenta litis decisoria, vel alicuius dubietatis: & ex istis oritur actio, & obligatio, sicuti ex sententia, ex ti.§.de iureiuran. Sed iuramẽtũ introductũ, per qđ volo vnam obligationem de nouo inducere, quã cõstat nũꝗ fuisse, nõ est modus obliga. inducẽdæ: vt hic, cum simili. Sed contra istud oppo. C.si aduer.vend.aut.sacramenta. Solu. Ibi est iuramentũ confirmatoriũ contractum inualidi fauore iurantis. quod potest fieri vt ibi: non autem potest per se obliga. inducere, vt hic, cum simi. & ideo glo. ibi dicit, ꝙ non oritur actio ex iureiurando, sed ex contractu, quasi cum iuramẽto cõtraheret. & sic habes tres casus. Iuramentũ quoddam est declaratorium, & litis decisoriũ: quoddam est introductoriũ obligationis per se principaliter: quoddam est confirmatoriũ. Examinemus aliqua circa ista. Primo dixi ꝙ quoddam est iuramẽtũ declaratoriũ, & litis decisoriũ: de hoc nihil dico: quia habet titu. per se. Secũdò est iuramẽtũ introductoriũ obligationis: istud de iure ciuili non est modus obligationis inducẽ
4 dæ, nisi in liberto: vt vt hic, cum simi. †Sed quæro, quid de iure Canonico. Inn. videtur dicere ꝙ idẽ. extra de iudic.c.nouit. & c.cũ venissent. de insti. Audio ꝙ Ioã. An. in d.c.cũ venissent. tenet cõtra. secundũ Host. & hoc plus placet. Cum enĩ dicatur in cano. omne iuramentum esse seruandũ, nisi vergat in dispendiũ &c. vt extra de pac.c.quãuis.li.vj. & in c.cũ contingat. extra, de iureiur. & ca.licet.eo.tit.li.vj. cum si. ex eo ꝙ dicit seruandũ esse: patet ꝙ oritur actio. & exceptio ex illo casu: vt l.statuliberas.§.de acquir.rerum domi. & no.in d.aut.sacramẽ
5 ta. in gl. super verbo, custodiãtur. †Secũdò q̃ro, vtrũ de iure
a ciuili tale iuramentũ obliget, [a] saltem naturaliter. hic videtur tex. ꝙ non. Nã si naturaliter obliget, huic naturali posset accedere fideiussor: vt §.eo.l.ij. & sic teneretur hic. & sic oporteret te dicere, ꝙ nulla præcesit pmissio, etiam ex nudo pacto: sed fuit simplex iuramentũ. Nam si pactũ precessisset, saltẽ illi naturali obligationi accederet fideiussor. Et ex hoc patet ꝙ iuramentũ non habet vim pacti. Nõ enim iurando promitto parti, sed magis deo: & ideo nõ est pactum, qđ est duorum cõsensus in idẽ: vt l.j.§.de pact. merito non orit naturalis. Et hoc circa secũdum. Venio ad tertiũ, dixi ꝙ tertium iuramẽtũ est cõfirmatorium contractus inualidi. Aduertatis: quia quod dicam alibi non inuenietis: sed aliqualiter dixi in l.Seius & Augerius. supra ad l.Falc. sed dicam nunc plenissimè. Quandoque enim, & Primò contractus reprobatur, quia est contra bonos mores, quandoque & Secundo. ratione publicæ vtilitatis principaliter. Tertiò, ratione publicæ vtilitatis secundario. Quartò, in odium creditoris. Quintò, in fauorem debitoris. Sextò, quia lex non asistit sibi, non autem reprobat. Septimò, ex defectu solennitatis probatoriæ. Octauo ex defectu solennitatis formalis. Nono ex defectu rei vel materiei, super qua contrahitur. Decimo propter alias vtilita
b tates subiectorum. Videamus de quolibet. [b] Primo † dixi,
6 quandoꝗ reprobatur contractus, quia contra bonos mores. Isto casu non validatur iuramento: vt in ca.non est obligatorium. de regu.iur.libr.vj. ideo pactum futuræ successionis, per quod inducitur votum captandæ mortis alterius, non confirmatur iuramento: quia contra bonos mores: vt l.fi. C. de pact. Item pactum, per quod aufertur libera testamenti factio, vt supra de verbo.obligat.l.stipulatio hoc modo. & ibi dixi. Item pactum, per quod aufertur libertas matrimonij: vt
l.Titia.

Pro concordia. Aduerte, stante statuto ꝙ nullus audeat cõtrahere cũ minore, sine presentia duorũ suorũ parẽtũ: minor cõtraxit cũ iuramẽto sine hac præsentia parẽtũ. Bar. dicit ꝙ nõ valet, in auth. sacramẽta puberũ. C. si aduer.ven.co.ij.in fi.seq. Cõtrarius tñ allegat in hac l.si qs pro eo. versi. quinto prohibet. & in l.oẽs populi.ff.de iusti. & iure. Tu dic secũdũ Bar. in d.auth. ꝙ est differẽtia, an statutũ phibeat cõtractum valere: et pcedat prima opin. Aut vero statutũ prohibeat psonã contrahere, & sic fauore certæ personæ: & tũc non teneat seruare iuramẽtũ. Et ita loquit alia opi. sed ĩ effectu, vel petẽdo absolutionẽ a iuramẽto, vel repetẽdo, vel qñ dolo cõueniri posit: & sic ĩ effectu cõcordat cũ dictis in d.auth. vbi Bar. ipse asignat rationẽ differentiæ, an statutũ phibeat cõtractũ, an vero fauore certæ psonæ. Hæc addi possunt ad cõs. Ang.clvj.incip. dña Catherina. in tertio mẽbro. Feder. de Senis consi.lxxj. & in ca. cum contingat. de iureiuran. Lud. Ro. cõsi.xij. Alexã. cõsi.xxij. & lix. & ĩ cõsi.xxv. in j.volu.

a ¶ Obliget. Adde an ex iuramento oriat obligatio tã de iure Canonico quã ciuili, vide no. ĩ c.nouit. de iudi. & in c.cũ venissent. de insti. & in ca. Quintauallis. de iureiur. Ant. de Bu. in c.cũ contingat. & in c.j. de pact. Arch. in c.iuramenti.xxij. q.v. et etiam no.j.q.vij. quoties cordis oculis. Legistas vide in l.iusiurãdũ qđ ex cõuẽtione.§.de iureiur. & in l.iurisiurãdi. de ope.li. & in l.seruũ. de ma.te. & in l.j.C. de ope.lib. & ĩ c.j.§.sacramẽta. de pact.iur.fir. in vsib. feu. & in l.cũ antea. C. de arbi.

POMATES.

b ¶ Videamus de quolibet. Et de hoc vide aliquas concordantias in l.alia causa.§.eleganter. in primo notabili.§.solu. matri. & ibi nonnullas remissiones in ista materia. Qualiter autem ĩtelligitur istud contra bonos mores, vide Panor. cõsi.xcv.col.iij.vol.ij. & vide ad hæc Barba. consi.j.colũ.xxiij.volu.j.

l.Titia. in prin.§.de ver.obl. & idẽ dico. de qualibet cõuẽtione turpi: vt l.generaliter. & l.si plagij.§.de ver.ob. & ibi dixi, de cõtractu qui cõtinet turpe. si vero esset turpiter factus, vt dolo, vel metu: dic vt extra, de iureiuran. in cap.quemadmodum.
7 †Secundo, quãdo reprobatur cõtractus fauore publicę vtilitatis principaliter: tũc nõ cõfirmatur iuramento: vt extra, de fo. cõpetẽ.c.si diligenti. circa fi. & C. de agri. & censi.l.ij. & l.quemadmodũ & ibi not. lib.xj. Et per hoc dico, ꝙ venditio rerũ, quæ sunt affixæ ædibus, nõ cõfirmat iuramẽto: quia ratione publicæ vtilitatis est phibitum: vt l.cætera.§.de leg.j. & l.senatus.§.de cõtrahen.emptio. Idẽ in pacto, p quod prorogatur instantia litis: quia non confirmatur iuramento: quia contra vtilitatem publicam: vt l.properandum.§.& si quidẽ. & ꝙ ibi not. C. de iudi. Idem in l.iuris gentium.§.si paciscar.§.de pac. Et p hoc dicebã, in ciuitate ista erat statutum, quo cauebatur sic ad literã: Vt ciuitas ista abũdet hominibꝰ, qui posint soluere collectas, & laborare prędia: statuimus qđ si quis teneret dare frumentum, liberaret certam dando pecuniam p quolibet corbe: ꝙ si per pactum huic statuto renunciatur, non valet renunciatio, etiam cum iuramẽto: quia ob publicã vtilitatẽ principaliter hoc fuit statutũ. Pro hoc est quasi expressum in d.l.ij. cum sua gl. C. de agri.
7 li.xj. Tertio dixit † ꝙ quandoꝗ cõtractꝰ non valet ratione publicæ vtilitatis secũdario: vt in alienatione fundi dotalis, cum dos sit fauorabilis ratione publicæ vtilitatis secundario.l.j.§.sol.ma. tunc iuramẽto confirmatur secundum ius canonicũ. extra de iureiuran. in c.cum contingat. & c.licet.eo.ti.li.vj. Et aduerte, licet illa capitula non dicant contractũ confirmari, sed dicant solùm iuramentum esse seruandum: tñ satis puto contractũ remanere validũ, quasi iurando liceat alienare. vt in aut.sacramenta. in glo. super ver. custodiantur. Hoc inuestigare est magni effectus: vt j.
9 dicam. Aduerte tñ †, quia prædicta sunt vera, quando lex prohibet contractũ, vel alienationẽ tantũ: vt l.Iulianus de fundo do. & sic nullũ præceptum dirigitur ad p
a sonam. Sed si lex præciperet [a] personæ, et diceret ꝙ mulier non alienet, vel ꝙ aliqs non emat: tunc talis cõtractus non posset
b iuramento confirmari. [b] Probo hoc: qui facit cõtra præceptũ legis factæ ab habẽ
c te authoritatẽ, peccat mortaliter [c]: quoniã scriptum est: Qui non obedierit principi morte moriatur. vt extra, de ma. & obe.c.ij. Siue igitur alienando, vel recipiendo
d ille peccauit mortaliter [d]: iuramentũ igit interpositũ sup obseruatiõe peccati pecti mortalis est nullũ: quia ita demũ debet seruari, si seruatum nõ vergit ad dispẽdiũ salutis æternæ. Pro hoc induco vnum
e dictũ Hostiẽ. [e] & Io.an. qui dicunt quod vbi inutiliter primo iurauit se nõ alienaturã fundũ dotalẽ postea alienauit, & iurauit de nõ veniẽdo cõtra: nõ valet scđa alie
f natio. [f] Ita no. in d.c.licet. de iureiur.li.vj. Et scđm hoc dico, ꝙ si fideiussor p dote cõseruanda daret cõtra tit. ne fideius.do.
g dẽ. ꝙ talis fideiussio iurõ nõ cõfirmaret. [g]

Nam ibi phibitio dirigitur ad personã, scilicet ne mulier det, nec vir recipiat: igitur si fieret cõtra, esset factũ cõtra præceptũ legis. Et hoc videt sentire ibi gl. dicẽs, ꝙ illi legi non põt renũciari. Et hoc volo te multũ notare pter statuta diuersa, quę sunt per modũ: vt semper inspicias, an statutũ phibeat personas cõtrahere: vt puta nullus contrahere audeat cũ muliere: vel mulier nõ cõtrahat, nisi sic: & tũc non confirmaretur iuramento: alias secus.
10 †Quartò, dixit ꝙ phibetur cõtractus in odium creditoris. Isto casu videtur ꝙ iuramentũ sit seruandum: vt extra de pigno.c.significante. vbi videtur ꝙ pactũ
h legis cõmissoriæ [h] in pignoribꝰ, quod est reprobatũ odio creditoris, si iuramẽtũ ibi apponatur, esset seuandũ. Et aduerte: dico ꝙ iuramentum est seruandum, nõ dico ꝙ pactum cõfirmetur per iuramentũ vt videtur tenere Innocẽ. in eo.c. hoc est
i magni effectus propter multa. [i] Primò, quia statim cũ ego obseruaui iuramentũ meum, ego sum absolutus à iuramento meo: & apud creditorẽ remanebit res sine causa: & ideo poterit ille qui iurauit, petere ꝙ liberetur, vel absoluatur à iuramento si remaneret obligatus: vel poterit agere cõtra creditorẽ cõdictione sine causa. Exemplũ qñ quis iurauit se soluturũ vsuras, ꝙ pactũ est phibitũ odio creditoris: si istud pactũ põt impleri soluẽdo, & si impleatur poterit debitor repetere. Sed si nõ haberet implementũ, vt si iurasset se nõ repetiturũ: si nõ põt impleri totaliter, peteret debitor se absolui à superiore ab illo iuramento: vt in c.debitores. extra, de iureiuran. Et ideo dico, ꝙ si filiusfa. renunciaret Macedoniano, ꝙ ipse posset soluere propter timorẽ iuramẽti: & postea condiceret, vel posset petere se absolui ad cautelã. Idẽ dico in omnibus cõtractibus prohibitis odio vnius partis tantũ: vt in officiali qui prohibet emere durãte suo officio: vt l.nõ licet. de cõtrahen.emp. & l.fi.C.si qs alte. vel si. Et ista sunt notabilia ad statuta, quæ sunt in ciuitatibus, quæ quãdoꝗ phibent vnã partẽ tm: vt prohibẽt notabiles certos contractus facere, & similia. †Quintò prohibetur cõtractus fauore debitoris: tunc dico ꝙ cõtractus cõfirmat iuramento: vt in aut.sacramenta. C si aduer.vend. & in cor. vnde sumitur. Et ideo dico ꝙ cõtractus fideiussionis [k] factus à muliere cõfir
k matur iuramẽto: arg.d.c.cũ cõtingat. Nã senatuscõsultũ Velleianũ, si verba eiꝰ inspicias, non iubet mulieres nõ intercedere solũ dicit, ꝙ si intercedũt, nõ teneãt: vt l.ij.§.verba.§.ad Velleia. Sed si verba legis prohibẽtis phiberẽt psonã: tũc aliud esset. Nã põt esse ꝙ prohiberẽt personã cõtrahẽtis creditoris, nõ eius odio, sed fauore alterius, scilicet debitoris: vt puta, si dicit. Nullus audeat contrahere cũ minore, vel cũ muliere sine cõsensu consanguineorum. isto casu iuramentum minoris, vel mulieris nõ põt cõfirmare cõtractũ,
l quãtũ ad commodũ [l] ipsius creditoris: qa ipse phibitꝰ est recipere ẽt à volẽte. Pro hoc facit optimè gl. ĩ l.inuitus.§.fin. circa fi.j. de regu.iur. & hoc casu esset illud idẽ

a ¶ Lex preciperet. Et ad materiã adde ꝙ licet statutũ non phibeat personam, si tamẽ inualidat cõtractũ non seruata forma, certũ est ꝙ iuramentũ validat: tñ si interueniat enormis læsio, põt peti absolutio a iurõ. Ita firmat Pe. de an. ĩ c. canonum statuta. in ver. qd dices đ iurõ. Faciunt ad hoc no. p Imo. in l.q supstitis. de acq.hæred. & plene per Imo. in ca. Quintauallis. de iureiuran. in c.cũ contingat in añpe. charta. & per Bal. in ru.§. de iureiuran.

b ¶ Iurõ confirmari. hoc reprobat cõmuniter p Mod. ĩ aut. scrã. & ibi p do. Bene. Adde ꝙ Paulus de ca. in authen. scrã puberum. & hic reprehẽdit Bar. ibi & dicit se sæpius consuluisse: de quo ĩ l.Seius & Augerius. p ipm Bart. ff. ad l.fal. & in l.is cui bonis.§. de ver.ob. & in l.Modestinus. de noua. & in l.cum hi.§. de transactionibus. Bald. in l.ij.C. de rescinden.ven. & ĩ l.j. de conditio.furtiua. & in l.fi.§.filijs.C.đ bo. quæ lib. Bart. in l.j.j. de solut. & in l.pe.C. de donat. Ioã. an. in titu. de sent. in addi. ĩcipiẽte. ad hęc quæ præmissa sunt in §.vt autẽ. & ti. de instru.edi.§.porro. in vltima additiõe. per Federi. de senis, cõ.cclxv. & cclxxij. & cõsi.xxx. p Lud. Roma. consil.xij. & cccxxxvij. Ab. cõs.viij.j.lib. & consil.xij.j.libr. Pet. de ancha. consi.ccxxxvij. Paul. de ca. consilio clxj. & consi.clxvij. & ccxv. & ccxviij. Ang. cõsi.clx. Alex. cõsi.xlij. & lix.j.lib. & cõsi.liij.iij.li. bal. cõs.clxxxj.iiij.lib. et consi.clxxxiij.iij.li.

c ¶ Peccat mortalr. Vide Bart. ĩ l.nemo martyres. C. de sac. sanc. eccle.

d ¶ Peccauit mortalr. Adde ꝙ no. Bart. in aut.decernimus. C. de arbi. & ibi nota. bal. & Bar. in l.iuris gẽtiũ.§.& gñalr. de pactis. Rayn. tñ hic simplr tenet contra Bar. p l.j.§.& cũ lex C. de rei vxo.actio. iũcto c.cũ cõtingat. de iureiuran. & vide Bal. in l.fi.§.filijs aũt. C. de bo. q̃ libe. & cõtra Bart. tenet Fulgosi. in d.aut. sacramenta puberũ. & Abb, in d.c.cum cõtingat. & Bal. in rubr. ff. de iureiur.

e ¶ Dictũ Host. Vide qđ scripsi post Bar. in l.si prædiũ. C. de iure dotium. & not. Imo. in l.si ęstimatis §.sol.ma. in fi. & in l.cũ vir.§. de vsuca.

f ¶ Secunda alienatio De hoc dixi in l.j. & in l.si æstimatis. sol. matri. Adde ꝙ illud quod hic dicit Bart. ꝙ non valet alienatio facta propter secũdũ iuramẽtũ, obstante primo, est verũ qñ emens habet notitiã primi iuramenti: alias secus, secundũ Bal. consilio cxviij. tertio libro.

g ¶ Non cõfirmaret. Contrariũ tenet hic Pau. de cas. Vide ꝙ scripsi in titu. C. ne fideiusso.do.dentur. vide Imo. in d.c.cũ cõtingat. ĩ x.mẽbro in xj.charta. Adde qđ Pau. de cast. consuluit cõtrariũ, eius cõsi.clxix. cũ sequẽ.

h ¶ Pactũ legis cõmissoriæ. An pactũ legis cõmissoriæ validetur iuramẽto, vide qđ dixi post Bal. in l.fi.C. de pact.pigno. Et de materia, vide Bal. in rubri.§. de iureiuran.

i ¶ Propter multa. Sed qd si aliquis iurauit soluere vsuras, postea sit absolutus ab episcopo a vinculo iuramenti, an intelligat per illã absolutionẽ absolutus vinculo solutionis, adeo ꝙ p illã posit obtinere, vide Bal. & Imo. in l.hæc scriptura. in prin. de cõdi. & demõ. Itẽ in actore nõ procedit libellus, dicendo, peto me absolui a iuramẽto, & aduersariũ cõdẽnari secundũ Bal. in l.edita. ĩ xxxj.col. de edẽ. Et no. ꝙ si peto me absolui a iuramento vt dicã istrumentũ vsurariũ, vel furtiuũ, si obtineo absolutionẽ, debeo postea petere executionẽ instrumẽtorũ corã eodẽ episcopo, secundũ Bal. in l.ordinarij. in j.co.C. de rei vendic. Adde an iurans soluere vsuras posit petere absolutionẽ ab episcopo, Pau. de Cast. cõsi.ccxvj.

k ¶ Cõtractus fideiussionis. Similiter intercedat cũ iuramento, tenet. qd si mulier esset minor. Vide p Inn. in c.cũ cõtingat. in x.mẽbro. ĩ iiij.q. de iureiu. ĩ lvj. char. & hic adde tex. in c.ex rescripto. & ibi doc. de iureiu. & do. Ant. in c.si diligenti. de foro cõpe.

l ¶ Ad cõmodũ. vide bar. ĩ aut.secramẽta. & ĩ cõsi.inci. q̃ro: dicit statutũ ꝙ minor.

ibi idem in donatione. not q̄d hanc opinionem approbant plures dds. quos allegat Iu gutierez de iura. confirma. in 1. p. in c 3. n 2

a ¶Quod dixi. Adde ꝙ contractus non confirmantur: tamen tenetur obseruare iuramentum, vel petere nullationem: vt s.dixi.

b ¶Sexto dixi. Sed cōtrariū tenet Bar.in auth.sacramēta.vide quæ dixi post Bar.in d l.stipulatio ista.§.si quis insulā.& quod dixi s.ea.l. secundum Bal.

c ☞POMATES. ¶Septimo ꝓhibetur. Vide Alex.cōsi.xcv.in fi.vol.j.et lxviij.vo.iij.vbi ꝑ hęc verba bar.hic dicūt ꝙ statutū ꝓhibēs ꝑ testes fieri ꝓbationem de aliquo cōtractu, est īductū fauore publicæ vtilitatis: imo ꝙ habet locū tā in reo quā actore: &imo talis cōtractus non seruata forma ipsius statuti mitius non firmareť iuramēto: vt colligi pōt ex verbis Bart. hic, & Alex. ibi: & idem dicit cōsi.xxx. colum.ij.volu.v. pro aliquo, an teneat ad obseruationē talis iuramēti? vide Old.cōsi.xc.& vi de Alex.ī l.si donatiōe.co.iij.C.de colla.vide Ale.cōs.clv.al's.clvij.ī iij.col.vo.ij.& Ang.Are.col.iiij.& Ale.cōs.xxviij.col.pe.vo.iij.vbi tāgit illud de factura, &cessiōe.& xlj.co.ij.ad fi.vo.v.vbi dicit ꝑpter dicta Bar.hic ꝙ statuta inducentia aliquid propter vtilitatem subditorū, dicuntur fauorabilia

a quod dixi[a] s.proxi.q̄n contractus prohibeť odio creditoris. Si verò ꝓhibitio fieret ex parte debitoris, vt null⁹ minor, vel nulla mulier, vel similes personæ possint aliquē contractum facere sine tali solēnitate: tunc cōtract⁹ nō cōfirmareť tali iuramēto, ꝓpter peccatū mortale, q̄d ex tali iuramēto resultat, vt dixi: & hoc tene mēti bene, ꝓpter multa statuta terrarū. Sed quæro, quid de cōtractu eius, cui interdictū est bonis tanq̄ ꝓdigo: an confirmetur iuramento: dixi in l.is cui bonis.s.de ver.

12 obl. †Sexto dixi,[b] ꝙ prohibeť cōtract⁹: b quia lex nō assistit sibi, nō aūt reprobat: & hic aduerte, exēplū pone ī §.alteri.l.stipulatio ista.de verb.obl.tūc qa ex tali cōuētione oriť obligatio naturalis: vt ibi notaui. Itē in pacto nudo, puto ꝙ de iure canonico per tale iuramētū talis cōuētio validatur sicut pœnalis stipulatio super ea apposita valet: vt d.§.alteri.& C.de contrahen.& committē.stipu.l.nuda.cū simi.

13 †Septimò prohibeť[c] ratione solēnitatis c ꝓbatoriæ: & isto casu dic, ꝙ iuramēto nō pōt firmari si talis solennitas deficit. Ratio est: istę solēnitates sunt introductę ob publicā vtilitatē, nec possunt pacto, nec iuramento priuatorū tolli: vt l.ius publicū.s.de pac.l.nemo pōt.de leg. j. & q̄d s. dixi in ij.q.q̄n cōtractus prohibetur rōne publicæ vtilitatis. Ad vnū tn̄ aduerte, ꝙ iuramentū interpositum super aliquo actu, importat idē, ac si diceret, si nō valet isto modo, quo agiť, valeat omnimodo, quo melius potest: & ideo si super testamento iurat, & ibi nō est solēnis numer⁹ testiū, perinde est, ac si diceret, si nō valet iure testamēti, valeat iure codicillorū: vt d l.cū pater.§.filius matrem.[d] s.de leg.ij.q̄d

14 nota. †Octauò prohibeť ratione defectus solēnitatis formalis. Exēplū: in stipulatiōe, in qua debēt esse verba ex vtraq; parte, si ex altera parte nō rn̄deať, nō valet: vt l.j.§.qui præsens.s.de verb.obli.tūc puto idē, ꝙ iuramento nō firmetur, vt sit stipulatio, ꝑut agebať: quia deficit forma quæ dat esse rei: ideo non potest esse sti- e pulatio:[e] tamen cū ibi nō valeret iure pacti nudi: tamen iuramento videtur valere omni modo, quo melius pōt, vt s.dixi:

15 †ideo puto ꝙ in toto tit.de fideius.in quo sumus, vbi dicimus fideiussores nō teneri, quando intercesserunt in duriorē cām, vel q̄n promiserūt aliud, vel q̄n principa- f lis[f] non tenetur: ꝙ istis casibus iuramento teneatur, nō vt fideiussor: quia deficit forma fideiussiōis: sed vt principalis promissor: quia iurando videť velle teneri omni modo quo pōt. Prędicta, quę dixi de defectu solēnitatis formalis intellige vera ni g si sit defectus[g] circa cōsensum. Nam tūc si consensus deficiat totaliter, vel est limitatus certo modo, vel certa cōditione eodem modo intelligatur iuramētū. Nō em̄ se extēdit nisi vsquequo consensum est: vt l.fi.C.de non nu.pecu.& l.fi.qui satisd. cogan.l.si libertus.s.de ope.lib.& l.fi.in

16 prin.j.ad muni. †Nonò, dixi ꝙ cōtract⁹ prohibetur ratione rei, vel materię, super qua contractus interponitur: vt si cōtrahitur super re, cuius non est cōmerciū: tunc puto ꝙ nō validetur iuramēto, nec iuramentū obliget: quia videtur cōtinere impossibile de facto, vel de iure: vt l. apud Iulianū.§.fin.s.de leg.j.& in l.inter stipulantē.§.sacrā.de verb.oblig.& quia cōsensus priuatorū nō pōt supplere defectum

17 rei. †Decimò, prohibetur[h] propter alias h subditorum vtilitates: exemplum in l. cū hi.s.de transactio.vbi prohibeť trāsactio i super alimētis. Item prohibeť pactū:[i] per quod quis renunciet successioni futuræ: vt l.pactum.C.de pact.& l.pactū. C. de colla. Et istis casibus puto, ꝙ cōfirmareť iuramento de iure Canoni.vt in c. q̄uis. extra, de pact.lib.vj. Nō em̄ sunt prohibita ista, quia sunt contra bonos mores: sed ideo, quia de facili pro modico remitteret illud ius futurū: ideo lex volens vtilitatib⁹ subditorū prouidere, hoc statuit non principaliter ob fauorem publicum.

k Idem in donatione[k], puta inter virū & vxorē, quæ prohibita est ne vnus efficiatur ditior, alter pauperior propter nimiū amorē, quem habent adinuicem. Hoc tenet Guliel.de Cu.in l.j.ff.de do.in vir. & vxo.& in l.sed & si possessori.§.item si iurauero.s.de iureiuran.

1 *Pater obligatur filio naturaliter: ita & dominus seruo.*
2 *Obligatio ciuilis, an hodie poßit esse inter partem & filiū ex causa aduentitia, ita ꝙ fideiussor accedat, quòd sic.*
3 *Mutuum inter patrem & filium in pecunia aduentitia, quando contrahatur.*
Emptio & uenditio, quando consistat inter partem & filium. si pecunia est aduentitia.
Quid in locatione & societate.
Pater potest donare fili o ob benemerita.

Item si filius à patre.

Quero primò, quæ est ratio huius §. dicit glos. ꝙ q̄n filius stipulať à patre, illa obligatio, qua pater obligať filio, acquiritur ipsi patri: vnde ipsemet esset sibimet obligat⁹: ideo nō pōt intercedere fideiussor. Idē in ser-

1 uo. Istud † dictū non videtur verum. Nā pater obligatur filio, & dominus seruo naturaliter, quæ naturalis non quæritur ipsi patri: vt no.in l.frater à fratre.s.de cōdi.inde.l.j.gl.magna circa fi.& l.si id ꝙ.e. tit. Propter ꝙ debes scire, quod gl.ista nō dicit verū, prout refert se ad naturalē obligationē, sed prout refert se ad ciuilem, dicit verum. Sed contra hoc op.quia si naturalis quæsita filio, vel seruo remaneat apud seruum: ergo ei potest accedere fideiussor: & sic nō erit obligat⁹ eidem ꝑ eo. Contra istum tex.respondeo, obligatio naturalis, qua teneť pater ipsi filio, nō q̄ritur ipsi patri: vt in d.l.frater à fratre.sed obligatio naturalis & ciuilis, qua tenetur alius, bene quæritur ipsi patri, vt no.in lege, frater à fratre.per regulam, quæ vult, ꝙ qcq̄d q̄rit fili⁹, q̄rať patri: vt l.j.s.si qs à pa.fu.ma.l.placet.de acq.hære.& iō obligatio, qua teneť fideiussor ciuilis, & naturalis

d ¶Filius matrē. adde iuramētū habere vī clausulę codicillaris. Adde Bar.ī l.fi.C.d fideic.li.& q̄d ibi dixi. et vtrū cōtractus factus a minore sine decreto: vide no.per Barto.in l.j.C.si aduer.ven.& in auth. ibi posita C.eodem.

e ¶Esse stipulatio. Et ad hoc faciūt an renūciari possit legib. ꝓuidētibus de insinuatiōe: de quo vid̄ ꝑ Bar.in l. Modestinus.ī fi.& q̄d ibi dixi s.de do.adde an iuramētū suppleat defectū īsinuatiōis, & ī casu quo suppleat, possit peti relaxatio iuramēti, vid̄ Abb. cōsi.x.ij.lib. Bal. cō. si.xcvij.& xcix.j.li.

f ¶Q̄n prīcipalis. Vide Bal.in l.si ꝑdiū.in vlti.col.ver.sed pone. C. de iur.do.& vide gl.in c.ex rescripto.ī gl.fi.de iureiu. & sequiť Bal.& Ludo.ī l.j.§.si qs ita.de ver.ob.vide Ang.ī l.hi q s.e. Et adde tu Alex.de Imo.in cōs. cij.col.j.ī prī.ī v.vo.

g ¶Nisi sit defectus. No.ꝙ iurm̄ nō opeť vt ea q̄ aguńť trahāť ad incogitata & īcognita. Adde Bar.ī l. sciēdū.s.de ver.obl. & ē gl.ī c.ad nostrā. el ij.de iureiu.& per Inn.ī c.debitores.de iureiu. In iuramētis aūt assertorijs nulla subintelligiť cōdō: vt no.in d.c.queadmodū. Sed an prædicta intelligant in iuramēto ꝓmissionis de futuro no.ī c.quēadmodū.de iureiur. & ꝑ Inn.in d.c.debitores. Et ad primū adde ꝙ ipē no.ī l.iiij.§.q̄situ.ī fi.si qs cau. & Bal.ī l.j.C.cōmo. & Inn.ī c.venięs.& ibi est tex.de iureiu. Et oībus tacitis cōditionib.in iuramēto late Bal. ī.l.fi.C. de non nume.pecu.

☞POMATES.

h ¶Decimo, ꝓhibeť. Sed pone ꝙ ego iuraui non fideiubere

i ¶Prohibeť pactum. Adde Bar.ī l.stipulatio hoc mō.de verb. ob.&in ea.l.ī j.q.s.e. ☞P. PAV.P.

k ¶Idem in donatiōe. vide Ias.in l. pacta q̄ cōtra.ī ij.not. C.de pact.vbi dicit Bart. esse contrarium.

k ¶Idē in donatione. Bal. tenet cōtrariū ī l.si qs inqlinos. §. fi. de leg.j.vide Bar.ī l. Seius & Auge.ad le. Falc.sed sibimet vr̄ cōtrariari Bar.ī l.cū qs.§.pe.de le.iij. Adde Bar.ī l.j.s.de do.īter vir.& vx.& ibi Bal.sequiť opi.cōtra Bar.idē Bald. C.de do.an̄ nup.ī l.cū multa.ī pe.col.& ibi tenet ꝙ nō firmeť. Sed cū Barto.hic simpl'r trāsit Raph.rephendēs rōnē Ang.tenētis cōtra Bar.& idē dicit hic Raph.si in instrō maritus cōstate matrimonio cōfiteť dotē: qa valebit vt donatio. Pro hoc no.Bar. si iuramētū īteruenerit Bal.ī repe.l.ij.ī pri.C.de rescin.vēd.tenet cōtra Bar.& Sal.& fulg.ī d.l.j.s.de do.īter vir.& vxo.Io.an.ī addi. Spe.ī rub.de do.īter vir.& vx.ī vlti.q.si bn̄ īspiciať sentit ꝙ iuramētū cōfirmat. idē tenet do. Car.in Cle.j.§.porro.ī v.q. de iureiu.& Bar.ī dicto cōsi.īci.q̄ro, dicit statutū. Ang.ī l.pe.§.mulier.s.sol.ma.tenet opi.bar. Hoc idē tenet Pau.de cas.ī l.pacta q̄ cōtra.C.de pactis.vide ꝑ Bal.in repeti.in d.l.ij.in ix.& x.char.s.de iureiur.& vide Imo.ī d.l.si qs inquilinos.& Bar.ī cōsi.inci.ex facto q̄riť.& cōsuluit Ang.in cōsi.liiij.cōcordat vt ꝑ Imo.ī d.c.cū cōtingat.in vij.mēbro.de iureiurā.ꝑut tenui ī d.l.si donatiōe.C.de colla.et ibi vide oīno. Adde ꝙ donatio inter virū & vxo.firmeť iuramēto: tenet Abb.cō.xcv.ij.lib.vbi dicit esse cōem opi. Et ita dicit consuluisse Fede.idē tenet Pau.de Cast.cōsi.xcviij.in fi.Contrariū cōsuluit Bald.consi.xxix.iij.lib. vbi declarat qualiter debet īntelligi, ꝙ iuramentū seruandū est, q̄n seruari pōt sine interitu salutis æternę.adde tu vide Alex.ī cōsi.viij.col.j.in ij.volu.& vide no.s.ad l.Fal.in l.Seius & Augerius.

turalis q̄ritur ipsi patri: vnde remaneret fideiussor obligatus eidē pro eodē.q̄d esse nō pōt, vt hic. Itē contra prædicta op. ꝙ ex eadē cā qua stipulādo ab alio mihi quæriť, ex eadē cā ego promittēdo tibi nō obligor: vt l.liber hō.in prin.s. de ver. obli. Modo ad propositū, naturalis, qua teneť alius ipsi filio, q̄ritur patri, ergo eadē obligatiōe pr̄ promittēdo filio nō obligatur. Respōdeo, regula posita in l.liber hō.habet locum ī ci-

2 uili obligatiōe, nō in naturali, secūdū Dyn. Quæro † an hodie ex cā aduentitia possit esse obligatio ciuilis inter patrē, et filiū: ita ꝙ fideiussor accedat. Gl.hic dicit ꝙ sic: sed allegat ar. cōtra. Inst.de inuti.stip.§.ei q. Sol.loquiť secūdū iura antiqua: sed scd̄m iura hodierna, oriť obligatio ciuilis īter patrē et filiū. Casus no.ī l.iubemus.§.j.C.ad Treb.et no.in auth.vn̄ & si parēs.C.de inoff.test.et l.pactū.C.de pac.cōuen.et no.in l.frater à fratre.circa prin.magnæ gl.s.de cōdi.inde. Sed q̄uo pr̄ obligetur filio ex cā aduētitia, discutiamus per aliquos cōtractus.

3 Et primo † videamus in cōtractu mutui. Gl.fatetur hoc in l.fr à fratre.ꝙ mutuū cōsistit īter patrē et filiū, ī pecunia aduētitia. Hoc dictū debet intelligi q̄n patri non quæritur vsusfructus illius pecuniæ, vel quia hac lege ꝑuenit ad filiū: vt in auth.excipiť.C.de bo.q̄ lib.vel pater renūciauit vsui fructui: vt l.cum oportet.C.de bo.q̄ lib. Nā si patri quæriť vsusfructus, cū pecunia sit res q̄ vsu cōsumiť, pater haberet dominiū et ꝓprietatē pecunię: quia aliter vsusfructus cōstitui nō potest: vt habes per totū titulū de vsufr.earū re.q̄ vsu consu.ideo nō cōsisteret mutuum: quia acciperet pater à filio pecuniā suam propriā patris. Idē dico in contractu emptiōis et vēditiōis. Nā si filius emeret à patre, videndū est de qua pecunia soluit. nā si soluit de pecunia aduētitia, cuius dominium pertinet ad patrē, nō esset soluere, cū patri deberet quæri tanquā ex cā profectitia: vt s.ti tu.j.l.si seruus cōis Męuij.§.fi. Et per hoc potes quasi discurrere ꝑ oēs contractus, in quibus ex parte filij venit soluēda pecunia: vt in locatiōe, in societate, et similibus. In alijs aūt contractibus qui interponuntur super re, quæ vsu nō cōsumitur, ꝓcedit ista gl. sine scrupulo. Cōtrahitur enim inter patrē & filium ciuilis obligatio. quod est verū præterquā ex cā donationis. Nā pater ita demū potest donare filio, si præcesserunt merita filij digna illa remuneratiōe, etiā si cuilibet extraneo hoc fecisset: quia tūc dicitur quæri ex causa aduētitia, ex operibus suis: vt in auth.vn̄ et si parēs.C.de inoffi.test.licet aliter videatur no.et non bene in l.si donatione.C.de collationi.

1 ☞*Certi condictio oritur ex numeratione, quando pecunia aliena est mutuata, & secuta sit consumptio.*
2 *Executio sententiæ, an poßit fieri contra fideiussorem remißiuè.*

a **Sinumos.**[a] No.tex.ibi: in omnē enim cām, &c. Gl. † q̄

1 rit in l.si à furioso.in prin.s.si cer.peta.quādo pecunia aliena mutuatur secuta cōsumptiōe, vnde oriatur certi condictio: vel ex cōsumptiōe, vel ex numeratiōe præambula: Et dicit ꝙ tex.est hic, ꝙ ex numeratione.ita dicit gl. Op.s. eo.l.si in pignore.Sol. Hic de obligatione q̄ oritur ex ipsa numeratione principaliter: ibi secundario. Item op.de l.Lucius. §.pe.infra ad muni. Solue eodem modo, quod plene dic vt in

2 l.quæro supra loca.et l.centū Capuæ.s.de eo quod cer.lo. † Vltimo hic.§.inducitur ad q.an cōtra fideiussorē possit fieri executio sentētiæ? Et facit hic tex.ꝙ sic, ibi dum dicit, in omnē enim causam, &c. Dic vt dixi.j.iud.sol.l.j.

1 ☞*An populari actione poßit accedere fideiussor.*

Pro furti actione. Opp.de l.si cui.infra.de verb.si gni. Sol. In popularibus actiōi

1 bus † distingue duos casus. Nam aut quis agit populari actione pro priuato commodo, et potest accedere fideiussor: ar. l. licet.supra de procu.alias ante lit.contest.non poterit recipere fideiussorem: vt hic, quia non est creditor: sed post lit.cōtesta. potest recipere fideiussorem: vt in contrarijs.

Sià colono. Dixi de hoc supra tit.j.l.si seruus cōmunis Mæuij.§.fin.& l.Stichū.§.si stipulatio. supra de ver.ob.dic vt ibi dixi.

Cum facto. Habuistis in l.si seruum.§. sequiť.supra de verb.obligatio.

Paulus. Hanc legem habetis.C.de dolo.lege prima.& dic vt ibi.

1 ☞*Obligatio ciuilis sola, an tollatur præscriptione? remißiuè.*
2 *Sententia absolutoria an tollat ciuilem, & naturalem.*
3 *Iuramentum quando tollat ciuilem, & naturalem obligationem.*
4 *Pacto an tollatur obligatio naturalis & ciuilis.*
5 *Obligatio ciuilis & naturalis tollitur deportatione, & in fiscum transfertur quando bona confiscantur.*
6 *Relegatio nullam tollit obligationem.*
7 *Arrogatio non tollit ciuilem nec naturalem obligationē: quia ex edicto prætoris restituitur.*
8 *Per ceßionem bonorum non tollitur naturalis, nec ciuilis: licet exceptio paretur.*
9 *Per impetrationem iuris iniqui, quando tollatur naturalis & ciuilis, & fideiussor non conueniatur.*
10 *In casu.l.primæ.C.de fideiuss.mi.ciuilis obligatio tollitur per restitutionem.*
11 *Pactum personale non tollit, nec ciuilem, nec naturalem obligationem.*
12 *Pactum tacitum resultans ex tempore, quòd tollat naturalem obligationem.*
13 *Alternatiua legis semper est certa.*

b **Vbicunque.**[b] Lex ista est multū vtilis, & subtilis: & hoc intendit. Si debitor liberatur à ciuili, fideiussor cū effectu tenetur: secus si prima iure nouationis tollatur. h.d. Habetis ergo duas regulas. & ad primam, propter quā est facta gl.magna j. scripta. Op.& videtur, ꝙ vbi ciuilis tollitur, & naturalis remanet, ꝙ fideiussori cōsulatur: vt l.exceptiones.§.rei.s.de except. Huius contrarij timore sunt hic duæ opi. Vna est in fi.gl.ꝙ teneť, sed non cum effectu.& vide gl.ibi quartò posset dici, &c. Sed ista sol.est cōtra text.quia esset idē in primo quod in secundo, quando ope exceptionis liberatur: ꝙ tex.innuit contrarium per aduersatiuam, quæ poniť in tex. Dicit ergo gl.in prin.ꝙ tollitur ciuilis beneficio personali, & cohærenti personæ, non cohærenti rei. Et vide in gloss.& sic gl.ponit quatuor exempla, in quibusquis liberatur à ciuili, & remanet naturalis tm̄:

c & oritur exceptio cohærens rei. Quæ exempla[c] examinemus:

1 vnum est † quādo est liberatus per pręscriptionem. & sic innuit

d ꝙ sola ciuilis[d] præscriptione tollatur: non dico hic. Tetigi s.eo.

2 l.si quis postq̄. dicā j. rem ra. ha.l.fi. Secundū † exemplum est in sententia absolutoria, per quā tollitur ciuilis: vt l.Iul.s. de cōdi.indeb.sed ibi dicit verum tex.quādo debitor erat obligatus

e vtraq; obligatione sed si erat obligatus ciuiliter tantū,[e] vt ex causa iudicati, de qua dubitabatur, & sic agebatur, & fuit lata sententia absolutoria: tunc tollitur omne vinculum obligationis ciuilis & naturalis fictæ, seu intellectæ à iure. Vel erat obligatus per rescriptum Principis: tunc sententia tollit omne vinculum: qa est paris potentiæ: arg.l.de quibus.in fi.s.de legi. Itē intelligo illam legem quando absolutoria sequiť, quando non probat: sed si sequereť absolutoria exceptionis perēptoriæ obiectę, tunc tollit omne vinculū: vt dixi s.eo.l.si plures.& ꝑ doc.

3 in l.exceptionem.C.de proba. Tertium † exemplū[f] est in iureiu-

f rando[g] innuit ꝙ tollať ciuilis, & naturalis remanet, non est ve-

g rum, imò naturalis tolliť, & ciuilis eliditur: vt l.Stichum.§.naturalis.j.de solutio.& l.antepen.s.de iureiur.& l.ij.eo.ti. Sed dicit Dy.verū in iuramento volūtario, sed si loquimur in iuramēto necessario delato à iudice parte inuita: tunc tollit ciuilem.& naturalis remanet. Ita intelligit Iacob.& Gul.in l.ij. de iureiuran.

4 † Quartum exemplum[h] est in pacto, sed non potest dari exem-

h plum quod tollat ciuilem: quia causať extra cōsensum, & ideo tollit naturalem: sed bene potest tollere pactum vtrunq;: vt l.si vnus.§.pactus.& l.si tibi decem.§.quædam.s. de pact.& eo.tit. l.ab emptione. Non ergo reperio quando tollat ciuilem, & remaneat naturalis: debet ergo intelligi hæc lex, quando tollitur ciuilis & remanet naturalis, & oritur exceptio merè personalis.

5 † Quæro exemplū. Gl.quæ est hic, dat multa exēplā ꝑ maiori

a ¶Si numos. No.tex. Ad istum text. vide no.ꝑ Bal.in fi.C.ad Mace.

b ¶Vbicunque. Ad hāc legem vide not. Bal.in l.tā mādatori in princi. C.de non nume.pecunia. ☞Pro solutiōe Bar. in l.hac vbicūq;.& in quo allegať cōtrarius, vide concordiā positam ad l.Iul.verū debitorem.ff.de condi.indebi.

c ¶Quę exempla. An præscriptiōe sola naturalis tollatur. vide Bart.& Bald.& do. Benedi.de Plū.in repet.l.cū quis.de iur. & fac.igno. Ang.ī repe.l.j.C.de iudi. Moder.in l.j.s.de cōdit. indeb. And. Barba.

d ¶Sola ciuilis. ꝙ reus præscribit, an prosit fideiussori, vide Bal. in.l.tam mandatori. C.de non nu.pecu.

e ¶Ciuiliter tm̄. Adde Bal.in d.l.tā mandatori.in iij.colū.in ver.quero fideiussor īntercessit.& ibidem in ver.d̄ vnoquoq;.

☞POMATES.

f ¶Tertium exēplū. an iureiurando tollatur naturalis, & elidať ciuilis, vide Ange.in l.j.C.de iudic. in repe.& mod.in l.j.de condi.indeb.

g ¶In iureiurā. Dic vt per Ang.in repe.d.l.j.C.de iud.& Mod. in d.l.j.s.de cōd.īde.

h ¶Quartum exēplū. Adde Bald.in d.l.tā mandatori.in versi. de vno quęro.

a ¶ L. si debitori. vtrũ in deportato & bannito remaneat naturalis obligatio, adde Bar. ſi l. j. C. eo. & vide de Bal. in l. cũ qs in viij. col. C. de iur. & fac. igno. vbi allegat hãc gl. in exemplo, qñ bona sunt publicata. Et adde Bal. in d. l. tam mandatori. & in l. si vero. ſ. prin. qui ſatisda. cogã.

b ¶ Quartũ exẽplũ. Idẽ tenet gl. ſ c. ſicut dignũ. extra, de homi. ſed hoc eſt falſum vt hic, p Bar. & Ange. ſi l. nemo carcerẽ. de exact. trib. lib. x. circa finẽ. vbi ponit vnũ not. ad hoc. & idẽ Bal. in d. l. cũ qs. in viij. collũ. C. de iu. & fact. ign. & Bald. in d. l. tam mandatori. in pen. collũ. C. de non nume. pecu.

c ¶ Quia priuilegiũ. Adde bal. in d. l. tam mãdatori. in iij. col. & vide tex. & gl. & ibi no. ſi l. ſi vnus. ſ. ſi cũ reo. de pact. per quã decidit q ſi reus erat obligatus ad ſolẽdũ debitũ, ſtra tẽpus datũ fideiuſſori, demũ creditor progauit terminũ reo, nunqd fideiuſſor remaneat obligatus? Et vẽ q nõ, per tex. in d. l. itẽ queritur. ſ. qui ſpleto. loca. Hoſ. tñ & cõiter doct. in c. cõſtitutus. de fideiuſſ. dicunt aut fideiuſſor obligauit ſe ad tps, & nullo modo teneẽ poſt tẽpus. Aut obligatio erat pura & ſolutio erat dilata ad tẽpus, tunc remanet fideiuſſor obligatus p rogato termino ẽt eo ignorante: qa etiã abſq; prorogatiõe teneba tur: arg. c. dilecti. de dolo & cõtum. & in l. Celſus. de arbi. Et ita erãſit ibi gloſſ. & Ab. Sicu. & ibi vide Spe. ſi tit. de ap. ſ. j. in verſ. illud autẽ q̃riẽ. aliàs eſt ſ. de fideiuſſore. & ibi vide per Io. And. & Bal. ſi addit. Et facit qd' not. Bar. in. l. Labeo ait, ſi arbiter, aliàs ſcipit arbiter. ſ. j. ſ. de arb. & quod not. Bar. ſi l. Luci. ſ. Paulus. aſs, Labeo. ſ. de admi. tutor. vbi ponit qõnẽ de Caſtellano.

d ¶ Nõ credo. Vide ſ. in p̃xima col. in apoſtil. q̃ ſcipit, adde bal.

e ¶ Facit ad qõnem. Quidã exiſtẽs Bononie mãdauit vni vt interficiat quẽdã in ciuitate Florẽtię ſecuto homicidio: an mãdãs poſſit cõueniri Florẽtię, vidẽ Bal. ſi. in prin. C. ſi a non cõpe. iu. & ſi. nõ ſolũ. ſ. ſi mãdato. j. de iniur. & in l. p̃tor. ſ. hoc autẽ edicto. j. vi

parte non vera. Primum eſt in deportato.
a Nec obſtat l. ſi debitori. [a] quia ibi poſtea fuit acceptus. Ita dicit gl. dedi vobis gl. diſcordantes in l. ſi. ſ. de duo. re. Sed iſta glo. eſt contra caſum l. quoties. ſ. ſi. functa l. j. de noua. Remaneat ergo iſtud exemplũ nõ bonum, cũ omnis obligatio tollatur reſpectu perſonæ debitoris, & transfundaẽ in fiſcũ: vt dixi in d. l. ſi. de duo. re. & d. l. ſi
6 debitori. Secundum exemplũ † eſt de relegato: quod Dyn. reprehendit: quia nulla tollitur per relegationẽ: vt l. relegati. j. de
7 interdi. & relega. † Tertium exemplum eſt in capite minuto: quia dedit ſe ad arrogãdum, remanet naturalis, & tollitur ciuilis: vt l. j. ſ. hi qui. ſ. de capi. dimi. Sed iſtud exemplum nõ eſt bonum: quia de fure ciuili licet tollaẽ: tamen ex edicto prætoris capitis diminu. reſtituiẽ in eũ vtilis. Sed tu poſſes dicere, quòd non in totum reſtituiẽ, ſed inquantũ facere poteſt: per ti. ſ. quod cum eo. ergo in eo, qđ non reſtituitur, adaptabitur huic legi. Sed dico, q totum reſtituitur: nec per tit. quod cum eo. tollitur ciuilis in aliquo, licet condemnatio moderet: vt l. pe. eo. tit. & ſic non poteſt adaptari illud exemplum. Quartum † exemplum [b] in
8 b cedente bonis quod tollitur ciuilis & remanet naturalis, ſed tu habuiſti gl. in l. hęres a debitore. ſ. quòd ſi ſtipulator. ſ. eod. q vtraq; tollitur. Sed non eſt verũ: qa nulla tollitur, ſed paraẽ exceptio: vt l. ex contractu. de bo. autho. iudi. poſſ. Idem apparet, q de poſtea acquiſitis poteſt conueniri, p l. is qui. & l. is qui bonis. ſ. de ceſſio. bo. no. per Cy. in l. ſ. in viij. q. C. qui bo. ced. poſſ.
9 Quintum exemplum † eſt in debitore, q ius iniquum impetrauit. Dy. Iac. de Aret. & Ray. iſtud exemplum tenent tanquam verum: ſed videtur quòd non ſit verũ: qa
c priuilegium [c], per quod abſorbetur in totum ius alterius, non valet: vt l. quoties. C. de preci. Impe. offe. niſi dicas q in priuilegio fuit poſitum non obſtante tali lege. ſ. l. quoties. & l. reſcripta. & gl. ſic ſoluit in l. iij. ſ. ſi is pro quo. ſ. q quiſq; iuris. Item op. quod ſi hoc eſt verum: tunc fideiuſſor habebit regreſſum contra me: vt l. cũ lex. ſ. e. & ſic priuilegium nullius erit vtilitatis mihi. Mar. autem dicit, q opponã exceptionem contra fideiuſſorem: quia impetrauit q à nullo creditore poſſit conueniri: & ſic erat priuilegium. Sed ſi ponis vt gl. innuit quòd contra creditorem habeam tantum priuilegium: tunc ex perſona mea ſubibo iudicium pro fideiuſſore: vt l. idemq;. ſ. generaliter. ſ. man. & ſic erit bonum exẽplũ. Et hoc ſentit gl. dum allegat ſ. generaliter. Item hoc intellige, qñ in obligatiõe eſt datio, ita q fideiuſſor poteſt cõueniri ex perſona ſua: & eſſe in mora: ſecus ſi eſſet tale factum q ſtipulatio non poſſet committi, niſi ex perſona principalis: vt l. cũ filius. ſ. j. ſ. de verb. oblig. & quod notatur per do
10 cto. C. de vſur. rei iud. l. ſi. Extra glo. † Poteſt dari exemplum in l. j. C. de fideiuſſ. mino. vbi per reſtitutionem, ciuilis tollitur. hoc verum eſt: tamen quidam dicunt contra, & remanet naturalis, cui accedit fide-
11 iuſſor, & ipſe tenetur. Dat ſextum † exemplum gl. q pactum perſonale ſit factum. quod gl. nõ placet: qa tunc naturalis tollere-

d retur. Non credo [d] q gloſ. bene dicat: quia nulla tollitur per illud pactum perſonale: ſed eſt dilatoria ad tempus incertum: & ideo non credo q aliqua tollatur: imò ſub eſt naturalis, & ciuilis. cui opponitur illa dilatoria: vt Inſtit. de excep. ſ. temporalis. naturalis tamen remanet quod exemplũ non eſt bonum. Item nõ procedit hoc exemplum: per l. ſi tibi. ſ. pactum. ſ. de pact. vbi inuito reo prodeſt fideiuſſoribus. Septimum exemplum gl. eſt quia quidã ſunt qui ponunt exemplum quando ſublata
f eſt ciuilis naturali remanente cui acceſſit fideiuſſor: & tũc tenetur. Et differt iſta à præcedentibus: quia ſ. primò fideiuſſit. poſtea eſt ſecuta liberatio à ciuili, remaneẽte naturali: hic verò primò fuit liberatus a ciuili, poſtea acceſſit fideiuſſor naturali. Sed opp. ſ. eo. l. ſi quis poſtquam. Solutio.
12 ibi erranter interceſſit. Octauum † exemplum gl. eſt, quòd fuit liberatus tempore, non præſcriptione, ſed pacto quod gl. non placet: quia tunc eſſet exceptio cohærens rei non perſonæ Præterea Dy. dicit, quod iſtud tacitum pactum tollit naturalem, ſicut expreſſum pactum: vt l. eum qui ita. ſ. de verb. oblig. vbi dicitur, poſt tempus exceptio taciti pacti obſtat: & ſic candẽ rõnem impedit illud tacitum, qua ratione expreſſum: vt l. cũ quid. ſ. ſi cert. peta. Quæro, quæ pars eſt vera iſtius alternatiuæ? Et
g dicit gl. quod prima gloſſ. non bene dicit:
13 quia † alternatiuæ legis vtraq; eſt vera. dixi in l. ſi is qui ducenta. ſ. vtrum. ſ. de reb. dub. & docto. dicunt in. l. cum quidam. C. de ver. ſignifi. per l. Quintus. in fi. ſ. de auro & argen. leg. & l. j. ſ. quod vi aut clam. Eſt ergo vtraq; vera in ſuis caſibus: quia nouatio quandoq; tollitur ipſo iure, quandoq; ope exceptionis: vt l. penul. j. de præto. ſtipu. & ibi dicam.

1 ☞ *Mandando quòd mutues, videor mandare quòd conuenias cum debitore de loco ſolutionis.*
2 *Exiſtens in aliquo loco ſi mãdat homicidiũ cõmitti in alio loco, an poſſit conueniri in loco commiſſi delicti? quòd ſic. Mandans committi delictum, an puniatur ex delicto, vel ex mandato: vbi quòd ex delicto.*
Ratum habens delictum, punitur ex delicto, non ex ratihabitione.

bo. rap. p̃r do. Ant. in c. ſi. de foro cõpet. per Gemi. in c. ſi. de homi. ſi vj. per Bart. in l. ſi annua. ſ. de an. leg. & Bald. in l. non ideo. C. de accu. Vide quę dixi in l. libel lorũ. j. de accuſ. & in l. quod ait lex. j. de adul. vbi videẽ tenere opi. Richa. de qua hic. Adde Paul. de Caſt. hic, & Bal. con ſi. ccxj. iiij. lib.

f ¶ Et dicit q ſic. quid ſi poteſtas Bononię committit poteſtati Florẽtino examinationem teſtis Florẽtini, coràm eo dicit ſal ſum, qs cognoſceet? Bal. in l. nullũ. C. de teſtib. dicit, q Ptãs Bononiæ, & ẽt vterque. & ibi ẽt ſubdit quid ſi nũcius refert ſe citaſſe, & nõ citauit, vbi debet puniri. Adde tu circa dicta Bart. hic, iſta quęſtiõe, & vide do. Maria. Soci. in c. poſtulaſti. de ſo. cõpet. ver. circa ſecundam quęſtionẽ. & in c. ad audientiã. de homi. art. vij. princi. q. lxviij. & ſequen.

g ¶ Sed aduerte. Adde q p ſi ego exiſtens Imolę, vẽdo tibi exiſtenti Bononiæ, per nũciũ, vel per epiſtolam, vbi contractus dicatur celebratus, Bal. per illum tex. in l. multũ. in penu. co. C. ſi qs alteri, vel ſibi. dicit q Bononię. Adde an delictũ cœptum in vno territorio, & finitũ in alio, debeat puniri per iudicẽ, vbi eſt cœptũ. vide Bald. cõſi. cxxxix. iij. lib. Et an mãdans puniaẽ. ſicut faciens, p eundem, con ſi. lij. j. lib.

h ¶ Is q opẽ. Cũ Bartãſit Pet. de Anch. in Cle. j. vt lit. pen. ad quod inducit ibi.

Iut proponitur.

Mãdãs ſimpl'r, vr mãdare in eũ locũ, in quẽ princi
1 cipalis p̃miſit ſe ſoluturũ. h. d. † No. q ſimpliciter mãdado tibi q mutues, videor mãdare ẽt q cõuenias cũ debitore de loco ſolutionis: & ibi ego videor cõtrahere. & ſic tale mãdatũ nõ reſtringiẽ ad certũ locũ: ſed vr referri ad locũ, ĩ quo cõtrahiẽ
2 verè, vl' ficte, vt hic. † Et hoc facit ad qõnẽ [e]: qdã exiſtẽs in ciui
e tate iſta, mãdauit q buſdã vt interficerent quẽdã in ciuitate Florẽtiæ: ſecutũ eſt homicidiũ. Quæro, an ibi, vbi eſt cõmiſſum delictũ. ſ. Florẽtiæ, ille mãdãs poſſit accuſari, & cõueniri. Et Iac. de Are. format iſtã q. hic, & dicit q ſic: [f] arg. de cõtractibus ad
f delicta: vt l. tã ex cõtractib⁹. & l. oẽm. ſ. de iud. Pro hoc vr caſus in auc. qua ĩ p̃incia. C. vbi de cri. agi oportet. ſecũdũ vnã lec. Idẽ vr tenere Richar. Ma. Sed qdã referũt Dy. dixiſſe, & cõſu luiſſe, q nõ põt cõueniri, niſi in loco, ĩ quo fuit mandatũ. Et aſſignant rõnẽ, qa ibi fuit cõmiſſum delictũ: ergo, &c. ſed nõ cre
g do fuiſſe Dy. Sed aduerte, [g] vt hãc qõnẽ intelligas: oportet nos ſcire, vtrũ mãdãs delictũ cõmitti puniaẽ ex delicto, vl' ex mãdato. Et gl. ſ. de ſer. corru. l. j. ſ. p̃ſuadere. ẽt q aĺs p̃terq; in actione ſerui corrupti, mãdãs puniẽ pp mãdatũ: ſed ĩ actiõe ſerui corrupti puniẽ ex mãdato, ſeu p̃ſuaſione. Idẽ no. Inſti. de ob. q̃ ex delict. naſ. ſ. ope. & hoc eſt qđ lex dicit, q ille, qui præſtat opem
h furto, tenetur furti: vt l. is qui opem [h] j. de fur. quaſi dicat, teneẽ ex furto

ex furto ppter opẽ. et hoc eſt qđ dicit lex, q tũc incipit tenere; cũ delictũ cõmiſſum eſt: vt l. ſi qs vxo. ſ. neq; verb. j. de fur. & l. qui ſeruo. ſ. j. eo. tí. Vnde ex delicto teneẽ, non ex mandato. Idẽ videmus in ratihabitione: qa ex ea nõ oritur actio: ſed ex negotijs geſtis propter ratihabitionẽ. ſecũdũ verã opi. vt dicit tex. in l. ſi pupil. ſ. itẽ q̃ritur. ſ. de neg. geſt. licet gl. ibi aliter dicat. Facit ſupra de vi et vi ar. l. j. ſ. deieciſſe. et ſ. ſeq. Vnde ſicut ratihabitio trahit ad me negotiũ, et delictũ, ita mandatũ. Sed cõtra hoc: quia videmus in cõtractibus, vbi quis obligaẽ ex mãdato. Sol. illud eſt verũ in obligatiõe quæ oritur inter mãdatẽ et eũ cui mãdaẽ. vt in toto tí. mãdati. ſed ĩ obligatiõe qua teneẽ alteri: vt puta mãdaſti Titio vt gereret negotia mea licet inter te & Titiũ cõtrahatur obligatio ex mãdato: tamen inter te et me oritur obligatio ex negotio geſto ppter mandatũ, vt l. ita aũt. ſ. geſſiſſe. ſupra de admi. tu. Sed in delictis inter mandantem, et eũ cui mãdatur, nõ oritur actio mãdati: qa eſt nullũ. j. e. l. ſi à reo. ſ. fi. et l. ſi remunerãdi. ſ. rei turpis. ſ. mandati. cõcluditur ergo q ex delicto puniẽ. Itẽ cõtra prædicta facit infra de pœ. l. aut facta. ĩ prin. Sed ſolue vt ibi. Hoc præmiſſo cũ teneaẽ ex delicto, et delictũ eſt cõmiſſũ Florẽtiæ: ergo ibi debet puniri: quia ibi deliquit. Dicã j. de iniur. l. nõ ſolũ. ſ. ſi mandato.

1 ☞ *Hæc lex hodie eſt correcta.*
2 *Creditor ſi differt agere in necem fideiuſſoris contra debitorem, ſibi nocet.*
Remedium pro fideiuſſore, quando creditor differt agere contra debitorem.
3 *Fideiuſſor ſi denunciat creditori ne numeret, quando creditor poſſit numerare, ut noceat fideiuſſori.*
4 *Promittens centum ſub ſpe futuræ numerationis, ſi creditor vult numerare, tenetur recipere ſi creditoris intereſt: et creditor dare, ſi debitoris intereſt.*
5 *Obligatio qua creditor tenetur numerare promittenti, ſpe futuræ numerationis, unde naſcatur.*
Promiſſa non obſeruare, non eſt verecundia, quando debitor mutauit ſtatum.

Si fideiuſſor.

Si ad denũciationem fideiuſſoris debitor idoneus non exigiẽ, creditori nõ imputatur. h. d. Opp. de l. fideiuſſoribus. ſupra. e. Sol. ibi fuit acceptus in eo q à reo exigi non poſſet: hic ſimpliciter ſcđm gl. R ō qa qñ eſt acceptus ſimpliciter, tũc prĩcipalẽ eẽ idoneũ, vel nõ: nõ eſt cã dãdæ actiõis ĩ fideiuſſorẽ: iõ nõ eſt qđ imputetur creditori. Sed in cõtrario pricipalẽ nõ eſſe ſoluẽdo, eſt cã dandæ actiõis ĩ fideiuſſorẽ: iõ eius denũciatiõi debet credi. Op. ſupra de euic. l. ſi cũ vẽditor. Gl. nõ ſoluit Dy. ſoluit q ibi habebat emptor cãm à vẽditore, hic non. Sed Old. ſoluit q ibi nõ fiebat denũciatio ad exigendũ: ſed cũ ad hoc tẽderet fiebat vt aliã actionẽ intentaret. Sed iſtud eſt diuerſificare caſũ: ſed ſcđm rõnẽ adhuc durat cõtrariũ. quare eñ ibi debet ſibi denunciantiaẽ credi, hic non. Dic ergo quod illud ibi agere erat cauſa dandæ actionis contra denunciantem: iõ
1 debet ſibi credi. † Quæro, vtrum hæc lex ſit correcta. glo. tãgit, & nõ perfecte. Puto q iſta lex ſit correcta, quia hodie reũ eſſe idoneum, vel non: eſt cauſa dandæ actionis, vel denegan dæ contra fideiuſſores. per authen. de fideiuſſo. niſi eſſet renũ
2 ciatum illi beneficio. † Sed quæro, quid ſi creditor differt agere in necem fideiuſſoris? Reſpondeo nocet ſibi: vt ſupra de aqua plu. ar. leg. j. ſ. denique. de rei vendi. leg. in fundo. ſecundum gl. Sed puto quod tunc videatur facere in fideiuſſoris necem quando hoc eſt cauſa dandæ actionis contra fideiuſſores, vt dixi: alias non: quia vtitur iure ſuo, ſed eo caſu poſſet vti fideiuſſor remedio leg. fideiuſſoribus. ſupra eodẽ. ſcilicet quod offerat, & petat ſibi actionem cedi, vel vtatur remedio leg. fideiuſſo. infra eodem. ſcilicet, offerre. Quæ-
3 ro. fideiuſſor † denunciauit creditori, ne numeraret, an creditor poſſit numerare, [a] ita quod non noceat fideiuſſori. Gloſſ.
a dicit quod iſta quæſtio eſt ſabbatina. Iſta quæſtio tangitur per gloſſ. ſupra de procura. leg. Titius. et C. de non nume. pe-
b cu. leg. tam mandatori. [b] & ibi Cyn. nihil dicit. et in Specu. de fideiuſſo. ſ. j. verſ. quid ſi fideiuſſor. Quidam dicunt talem denunciationem valere: vt leg. i. ſ. ſed ego. ſupra quod iuſſu. Alij diſtinguunt, an fideiuſſor habeat iuſtam cauſam denunciandi, an non, vt ſupra mand. leg. ſi hominem. ſecundum Vber. de Bobio. Alij dicunt, aut res erat integra, aut non. Tu dic aut creditor erat obligatus numerare, & tunc denuncia tio non prodeſt aliquid fideiuſſori. Aut non erat obligatus: & tunc ſecus: argument. pro hoc ſupra de pub. leg. ſi quis

a ¶ Si fideiuſſor. poſſit numerare. Vide Bar. ſi l. nõ ſolũ. ĩ ſ. morte. ĩ ij. q. princ dũ tractat de p̃teſtatiõe inhibitoria. & maxime ĩ xiij. col. ff. de op. no. nũ. & Bald. in dicta l. Titius. inhærendo illi literæ: nec facit mentionem de opin. Bar. hic & per Bald. in d. l. tam mandatori. ad finem.

b ¶ L. tã mãdatori. Et faciũt hæc ad q. fideiuſſor denũciauit creditori vt ageret cõtra debitorem qa forte diſſipabat bona ſua & aliter teneri nolebat nunqd creditor teneaẽ agere? doct. cõiter ĩ c. eũ p quo. extra eod. teneẽt q nõ, p iſtũ texnifi fideiuſſor, eſſet ac ceptatus in id qđ nõ poſſet exigi à debitore p̃cipali: ar. l. ſi fideiuſſores. ſ. eo. ſed ſecundũ Abb. ĩ d. c. eũ pro quo. iſtud dictũ hodie p auth. p̃ſẽte. C. ẽt fideiuſſor. vbi fideiuſſor hodie non põt cõueniri niſi in eo quod nõ põt exigi à principali: iõ eadẽ eſt rõ ĩ fideiuſſore expreſſe non ac ceptato in eo qđ exigi nõ põt: ideo intelligiẽ dictũ doct. qñ fideiuſſor renunciaſſet priuilegio, ſcđm eũ. Et vide Paul. de Ca. in l. ſi fideiuſſor. in prin. ſ. eo. Adde q Pau. hic dicit q ſi cã ſuperuenit de nouo, q creditor debet abſtinere à numeratione, p̃miſſa ad denunciationem fideiuſſoris: qa ẽt ſi non denũciaſſet, deberet abſtinere: ne fiat p̃iudiciũ ipſi fideiuſſori, q cenſetur fideiuſſiſſe animo recuperãdi à p̃ricipali, non fideiuſſurus ſi cõtrariũ ſciuiſſet: ſcilicet rebus ſic ſtãtibus. Si vero cã non ſuperuenit, ſed ipſe fideiuſſor fuit negligens inueſtigare de qualitate illius. Si creditor ſine verecũdia põt abſtinere, debet facere: qa ſibi nõ nocet, & alteri, p deſt aliàs ipſe ſentit. ſputandũ fideiuſſori, q diligẽter ĩueſtigauit.

c ¶ Obligatus recipere. Qñ debitor teneatur recipere pecuniã vide Bal. ſi d. l. ſi voluntate. C. de do. p̃miſ. Facit q no. bar. ſi l. ij. ſ. mutui. ĩ. ſi certa peta. Adde tñ q qñ aliqs debet recipere aliqđ, q curſu tẽporis põt deteriorari, vt vinũ, vel granũ q non cogiẽ recipere ante tps. Et iſtud eſt dictũ Gul. ẽt Cu. in l. comparationes. C. de fide inſtrumẽ.

d ¶ Cohærẽtia, p̃miſſionis. Et ſic nota caſum, in quo pactum nudũ eſt efficax. Ad de Bar. in d. l. Quintus. Alexan.

e ¶ Sicut reus. Nota tex. pro cõi practica notariorũ dicẽtium in ſtrumẽto fideiuſſionis, talis p̃miſit ſe facturũ, & curaturũ q Titius ſoluet: q licet p̃mittat factũ p̃priũ, nihilo minus vt fideiuſſor habebit hodie executiõis bñficium. Pro quo vide qđ notat Bar. ſi l. hi q. ſ. eo. in fi. Vide gl. j. hic. Adde quod legitur & no. in l. ſi. in fi. ſ. ſi certum pet. Vide Bar. in rub. j. iud. ſol. prepe finem.

Etiam fideiubẽ.

do nõ poteſt qs factum alienũ promittere. h. d. Gl. quæ eſt hic, non eget alia recitatione, niſi vt dixi. ſ. eod. l. ſi quis pro eo. in princi. vbi eſt bona gloſſa.

1 ☞ *Iniuria facta vni, quando noceat alteri.*
2 *Culpa qualiter ſuit commiſſa à fideiuſſore in caſu huius legis.*
3 *Sententia iniurioſa lata contra fideiuſſorem ſui culpa non nocet debitori: ſecus ſi ſine ſui culpa.*
4 *Sententia iniuſta lata contra vẽditorẽ, non nocet emptori.*
5 *Sententia lata contra vnum per iniuriam, an noceat alteri, quo ad actionem dandam contra alium.*
6 *Culpa fideiuſſoris ut ei noceat, intelligitur de culpa, quæ nemini ex natura contractus.*
7 *Culpa in dubio non præſumitur.*
8 *Exceptio de qua hic, intelligitur de ea, quæ prouenie bat ex perſona rei.*
9 *Reus tenetur dare fideiuſſori probationes ad huiuſmodi ex ceptionem.*
10 *Fideiuſſor ſuccumbens in actione mãdati, recuperabit ſum ptus litis à reo: & iudicio pendente poterit pecunias pro expenſis petere.*

Xceptione.

Iniurioſa ſententia lata cõtra fideiuſſorem ſui culpa non preiudicat debitori. h. d. In textu ibi: iniuria ſu
e fionis, talis p̃miſit ſe facturũ, & curaturũ q Titius ſoluet: q licet p̃mittat factũ p̃priũ, nihilo minus vt fideiuſſor habebit hodie executiõis bñficium. Pro quo vide qđ notat Bar. ſi l. hi q. ſ. eo. in fi. Vide gl. j. hic. Adde quod legitur & no. in l. ſi. in fi. ſ. ſi certum pet. Vide Bar. in rub. j. iud. ſol. prepe finem.

Inter creditorem,

& debitorem. Ex verbis contractus colligitur, fideiuſſorẽ teneri in id, qđ minus ex venditione pignoris poſſet redi gi. hoc dicit.

Sicut reus.

dicis:quē ꝓuocasti cōtra te dicēdo sibi vi-
1 tuperiū. Ia.de Are.†Opp. ꝙ iniuria facta vni,noceat alteri:vt l.si fundus.in fi.s̄.loca l.ad eos.s̄.cōmo.gl.nō soluit.Tu dic,ꝙ hic nō nocet alteri,quo ad actionē dandā cōtra alterū:sed ibi nocet ad exceptionē parādā cōtra aliū: sed nec etiā ad exceptionē ꝓdesset,si ipse fuit causa iniurię:vt l.si merces.§.culpæ.s̄.loc.Et hic de hoc Cy.ponit distinctionem in l.si de fundo.C.loca. Et an quo ad exceptionem alteri noceat iniuria,dic vt ibi. Sed an quo ad actionē dandam,ipse non bene dicit : ideo dicam hic.

Oppo.C.quando prouo.non est neces. l.ij.Sol.hæc sententia nō continet expres-
2 sum errorem. †Quæro, quomodo fuit cōmissa culpa à fideiussore. Dicit glo.quia damnatus fuit,& non appellauit. Et istud exemplum est bonum in se:non tamen in ista lege:quia non appellare,non est causa damnationis iniustæ:sed est causa non faciendæ reuocationis. Sol. Dicit glo.quod exceptionem non opposuit.quod verum est in se,per l.si fideiussor.s̄.manda.sed nō in hac lege : quia text.dicit, ꝙ exceptione vsus. Aliud exemplum est : ꝙ non probauit,vel ꝑ minus idoneos testes. Sed istud non est bonum:quia sic sententia esset iusta:quia secundum probata respectu iustitiæ humanæ. Dat ergo exemplum Iaco. de Are.ꝙ fuit iniuriatus iudici,& dixit sibi vituperium. Vel dic, ꝙ exceptionē opposuit,sed inepte. Vel dic,ꝙ conduxit ad uocatum minus peritum:qui nescit allegare iura partis,vel nullum conduxit:argu. eius quod no.s̄.sol.mat.l.si ab hostibus.§.j.

3 †Secundo q̄ro,dicitur hic,si culpa tua: quid si sine tua culpa? Glo.dicit idē,& hic subaudi maxime, secundum Iac.& idem Dy.contra videtur tenere glo.in l.si ꝑ imprudentiam.in prin.s̄.de euict.& glo.in l. si quis prohibuerit.s̄.de public.& Iaco.de Are.dicit quod glo.contrariæ sunt veræ. & ista nota.alleg.l.ij.§.solet.s̄.de hæred.vēdi.& idē Oldra.sed in istis dictis duo sunt inculcata. Vnum est,vtrum iniuria facta
a fideiussori noceat principali.[a] Secundum est,vtrum iniuria facta emptori noceat vēditori? Et in fideiussore & principali,tene opi.Iaco.de Are.cōtra istā gl.per istam legem sumptam à cōtrario sensu : & per l.si procurator.§.si ignorātes,s̄.mand. Probo per simile. Negotium illud non pertinet principaliter ad fideiussorem,sed ad reum principalem. Modo sententia lata contra eum,ad quem negotium non spectat principaliter,non nocet sibi,sed domino,licet iniuriosa:vt l.etiā.C.manda.& sic in fide-
4 iussore & principali.†In alio,videlicet de emptore,& venditore,male dicūt gl.contrariæ,& Iac.de Are.& Old.quia dicunt contra l.si per imprudētiam.in princ.Nam qualiter potest poni,ꝙ culpa partis sit imprudentia iudicis. Certe non,sed culpa ipsius iudicis.& eius qui fecit eū esse in illo officio:& ideo nō datur regressus ipsi emptori : quia periculū casus fortuiti pertinet ad emptorem facta emptione:vt l.necessario.s̄.de peri.& commo.rei vē.& l.j.C.de pericu.& commo.rei vē. Sed illud quod
b fecit iudex,fuit casus fortuitꝰ[b] quo ad partes:ideo ad emptorem spectat. Facit quod doct.tangunt in l.emptor.C.de euict.nō tamen dicunt ista ad l.ij.§.solet.s̄.de hæredi.vend. Respondeo,ꝙ ibi est casus conuersus ad l.si per imprudentiam.quia ibi fuit lata sententia contra venditorem, ad quem non spectabat periculum rei. Quæ-
5 ro,& reuoco in dubium,†an sententia cōtra vnum lata per iniuriam,noceat alteri quo ad actionem dandam contra alium. Doct.in d.l.si de fundo.C.loca.dicunt indistincte ꝙ non. Tu vero dic,aut quæris, an noceat alteri:hoc est,ei pro quo est lata:an cuidā extraneo? Primo casu aut est lata pro eo,& ad eius vtilitatem & cōmodum, & potest ei nocere, vt contra eum actio detur:quia non potest dicere sententiam iniquam,vel nullā:vt l.si seruus plurium.§.j.s̄.de leg.j.& no.s̄.de verb.oblig.l. stipulatio ista.circa princ.l.in glo.magna. Aut est lata pro eo,sed non ad eius vtilitatem,vel in causa criminali:& tunc iniuriosa sententia non potest accusatori præiudicare vltra id,quod per eum petitum est,vt cōtra eum possit dari actio ex vigore eius sententiæ:vt s̄.de bo.lib.l.qui cū maior.§. is demum.ver.si tamen quis. Secundo
c casu[c] dic,aut sentētia fuit iniusta culpa partis:& alteri non nocet,vt cōtra eum detur actio,vt hic.Sic debet intelligi l.pro ea.C. man. Aut pars non fuit in culpa:& tunc aut ad illum,cōtra quē est lata sententia,nō pertinebat negotium principaliter,sed ad alium,& tunc potest alteri nocere:vt contra eum,ad quem principaliter pertinebat,detur actio,vt hic à contrario sensu.& C. man.l.etiam.& s̄.man.l.si procurator.§.si ignorantes.nisi ei possit opponi culpa ꝓuocationis omissæ: vt d.§.si ignorātes. Aut negotium pertinebat principaliter ad eum,contra quem est lata:& tunc aut ad eum,contra quem est lata,rei periculum pertinebat:& tunc sibi nocet,& non alteri:vt l.si per imprudētiam. s̄.de euic. Aut ad alium pertinebat periculum : & tūc illi nocet:
6 vt l.ij.§.solet.s̄.de hæred.vel actio.vend. †Quæro dixi,si culpa sua hoc accidit,imputet sibi:de qua culpa intelligať? Respōdeo,de illa,quæ venit ex natura contractus,de quo tractatur.
7 †Quæro secūdo,an in dubio præsumatur culpa? Glo.ꝙ nō. & bene.& licet alias dicatur,ꝙ in dubio præsumitur pro sentētia:vt l.Herennius.§.Caia.s̄.de euic.tamē hic ponitur pro constanti sentētiam esse iniustam : sed dubitabatur de culpa partis, an ille,qui dicit, debeat probare. & sic sit cautus aduocatus.
8 †Quero,de qua exceptiōe loquiť hic? Rn̄deo,de ea, q̄ proueniebat ex ꝑsona rei,vel ei reo poterat ꝓdesse: alias secus:vt
9 no.in l.si fideiussor.§.q̄dā.s̄.māda.†Quæro,an reus teneať dare fideiussori ꝓbatiōes ad huiusmodi exceptionē? Rn̄deo,sic:
d vt s̄.de act.emp.l.creditor. C.de fideicom.l.īstrumēta. Quęro[d]
10 q̄n †fideiussor succūbit,an actiōe mādati recuperabit sumptus litis? Rn̄deo,sic.ar.C.manda.l.etiā.&.s̄.mand.l.si mādato meo. §.si fideiussor.poterit ēt,vt puta pendente iudicio,petere à reo, vt sibi pecuniam ꝓ expensis det : quia eius negotium gerit: vt l.si verò non remunerandi.§. fin.s̄.manda.

1 ☞ *Stante statuto quòd pro vulnere quis soluat centum, & pro homicidio mille:si accusatus de vulnere dedit fideiussorem de iudicio sisti, & iudicato soluendo,postea vulneratus moriatur,an fideiussor teneatur in mille.*

Fideiussores magistratuū. Qui intercedit ꝓ officiali simpliciter, videť intercedere in interesse, non in pœnā ex maleficio impositā.h.d.Not. facit.j.ad muni.l.libertꝰ. §.fi.& iō fiūt hodie stipulationes magis largę,vt ꝓmittat interesse,& pœnā,& soluere omnem cōdemnationē.quę de eo fie-
1 ret,&c.†Quærit hic Dy.statutum[e] est,ꝙ pro vulnere quis sol-
e uat centum:pro homicidio qs soluat mille:contingit ꝙ accusatus de vulneribus dedit fideiussorem de iudicio sisti, & iudicato soluendo,postea vulneratus est mortuus,& reus est condēnatus in mille,an fideiussor teneatur? Hic videtur ꝙ non,& j. eo.l.fi.& s̄.de in lit.iur.l.j.de eo ꝙ cer.lo.l. centum Capuæ.& j. proxi.

a ¶Noceat principali. Vtrum iniuria facta fideiussori noceat principali: & vtrum iniuria facta emptori noceat venditori,vide plene in c.fi.de emp.& vēdi. Cy.in l.si de fundo. C.loca.& quæ not. in l.fi.C.de act.emp. & vē.limitat hoc,nisi vēditor fuisset pręsens in iudicio,secundū gl.no.ī l.emptor. C.de euict. Et de fideiussore, vide Bal. post gl.in l.si pro ea. ī fi.C.mā.& Io.and. in regula, dānum.in mercuria. vbi tenet opi.Iac.de Are.contra istam gl. Pau.de Leaza.in cōmēto.c. si venditori.in fi.de emp.& vendi.in emptione tenet istā gl. secutus Cy.in l.emptor.C.de eui.Et de fideiussore, vid̄ Bal. in l.pignus.in iij.co. C.de pign.vbi videtur tenere idē quod glo.hic. Adde quod opi.gl.hic tenet etiā Pau.de Ca.in consi. cxxxvj.co.iiij.ī principio j.parte.in antiqs. secundū meā impressionē.et incipit,visis & cōsideratis omnibus superius.

b ¶Casus fortuitus. Et ibi iniuria iudicis appellať casus fortuitus.adde Bal.in l.pignus. C.de pig.act. & ibi vide. Et gn̄aliter ad quem talis casus spectat,add̄ Barto.in l.si ꝑ imprudētiā.de euic.& Bal.in l.falsus.in pen.co.C. de fur.& qd si qs ꝓmittit ꝙ etiā si ꝑ iniustitiā fuerit euicta res,vult teneri,& iudex tulit sentētiā nō seruato ordine iudiciario, vtrum ille teneatur. Ang.in cōsi. xxvj.inci.sciēdū est. dicit ꝙ nō,ꝑ istā rationē:qa vr̄ se ad solita obligare.l. fistulas.§. frumenta.s̄.de contrahē.empt.Dat etiā cautelam Ang. ꝙ si quis stipulatus fuisset de euictione, & fecit in instrumēto poni hæc verba, et quocūq; modo,et qualitercūq;, ꝙ tūc vēditor tenereť,etiā si res fuisset euicta ꝑ compromissum quo casu licet nō veniat euictio. l.si dictū. §. fi.s̄.de euict.tn̄ si fuisset dictū,vt supra dixi,tunc veniret euictio. Glo.est sing.in l.cū pœna.s̄.de arbi. de qua etiā meminit Bal.in l.si domus.in §.de euictione.s̄.de legatis primo.

POMATES.

c ¶Secundo casu. Vide Bar.in d.§.si ignorantes.& cōsulo nūc Parmę secundū istā, & aliam doctrinā.

d ¶Quæro. Si fideiussor succubuit in lite, an recupet sumptus, & an pendēte lite petere possit sumptus ꝓ lite à reo:adde qd̄ not.Bal.in l.in testamēto.de testa.milit.

☞Pro cōcordia.aduerte,ꝙ fideiussor datus sup delicto de soluēdo ī oēm cōditionē, nō teneť ad ea,q̄ veniūt extrinsecus ad pœnā, puta statuti, ꝙ de quolibet delicto aliquid soluať, vel ad pœnam quadrupli. Instit.de act. §.quadrupli.Ita Barto.ī l.j.ff.de ī lit.iur. Sed cōtra allegať tenere ī hac l.fideiussores.& in l.quæro.in prin.& §.j.ff.loc.Tu dic illud,quod diciť in d.l.j.intelligiť qn̄ simpľr fideiubet, in hac vero l.fideiussores.& in d.l.q̄ro.qn̄ gn̄aliter fideiussit,et ī oēm casum &c.ita sensit ipē Bar. ī d.l.j.

e ¶Statutum est. Per Bal.in l.ij.cum l.seq. ff.qui satisda.cog.& ibi etiam Roma.

proxi.§.facit.de peti.hære..l.itē veniunt.§.cū prædiximus. E-
a contra vr̄[a] ꝙ teneatur:quia tunc videtur mortuus. cum fuerit vulneratus: vt s̄. ad legē Aquil.l.ait lex.& l.huic scripturæ.&
b de dam.infe.l.dāni.§.Sabini.Itē,quia habetur [b] pro facto,qd̄ de porximo fiendum est:vt supra de test.nul.l.pe.et de excu. tu.l.nō tantū.facit s̄.ea.l.si quis pro eo.§.si nummos.Cōiter cōsueuit determinare.Aut tp̄e,quo fideiussit,apparebat vulnus mortale,et teneať,vt s̄.quorū leg.l.fi.in prin.si nō apparebat, nō teneatur:ar.s̄.ad legē Aqui.l.qui occidit.et l.in lege.secūdū Dyn.sed mihi videtur ꝙ debeamus aliter dicere.Nā fideiussores iudicatum solui,& similes,nō tenentur,nisi cū esset iudicatū,seu cum proceditur super illa actiōe seu accusatione, in qua intercesserunt:vt l.cū quærebatur.j.iud.sol.Est mō videre an super eadem actione seu accusatione sit mō cōdēnatus, in qua fideiussor intercessit:et de iure cōi bene diceret verum Dyn.vt l.dāni.§.Sabini.s̄.de dā.infec.quia fuit intentata accusatio ex lege Cornelia,cū mortaliter vulnerauit. Tenetur em̄ siue sequatur mors,siue nō,et tūc est vera opin.Dyn.qa tunc dicitur mortuus à tēpore vulneris. Sed de iure statutorū quia vna est pœna vulneris,& alia occisiōis:fideiussor interueniēs super illo vulnere,de homicidio.nō tenetur:quia nō super eadē accusatione est dānatus:vt j.iud.sol.l.cū q̄rebatur. Dixi ī l. dāni.§.Sabini.supra de dā.infec.et ibi vide. Et prædicta vera, si intercesserit accusatiōe iam proposita:sed si nulla esset ꝓposita accusatio,sed solū super vulnere promisit de iudicio sisti, & iudicatum solui:tunc tenetur:quia tunc videtur fideiussisse in omnem casum,qui ex vulnere descenderet:vt l.si quis pro eo.§.si nummos.supra eo.

c **Pro Aurelio.**[c] Qui intercedit in summā, non teneť ad vsuras.h.d. Dic de hoc vt l.quæro. s̄.loca.& l.centum Capuæ.de eo quod certo loco.

1 ☞ *Actio una in alium transfunditur.*
Causa inspicitur non titulus actionis. & nu.3.
2 *Tutor non potest liberare se principaliter authore,sed in consequentiam sic, & principaliter per solutionem.nu.4.*
5 *Liberatio fideiussoris facta à tempore,quia fideiussit ad tempus,non porrigitur ad reū.*
6 *Actio quare hic non mutetur ex mutatione tituli actionis.sed secus in l.iij.§ .idē scribit supra de pecul.*

Tutor datus. Si obligatio fideiussoris tēpore tollitur,in aliam trāsfunditur, et principalis remanet. Solutio fideiussoris liberat principalem,et mandati actionem contra eum parit.h.d.et est difficilis in tex.et diuido eā:quia primo format vnam quæstionem inter tutorem,& pupillum. Secundo ponit quæstionem inter principalem,& tutorem,eūdemque fideiussorem,quando solutio est facta finita tutela. Tertio,quæstionem ponit inter tutorem,& principalem,& soluit durante tutela. Secūda ibi:& quāuis. Tertia ibi:licet enim. †No.ꝙ vna actio in aliā trāsfunditur:vt l.quoties.§.si temporali.supra de admi.tut.& l.diuortio.de neg.gest. Secundo nota quod inspicitur causa, non
2 titulus actionis. Item not.ꝙ tutor non potest se liberare: se
3 authore principaliter:sed per quādam consequentiam.† Op. de l.iij.§.idem scribit.supra de pecu.vbi inspicitur titulus,et nō causa. Gloss.non soluit. Cy.C.ad Mace.l.si filius.dicit ibi,ꝙ ibi titulus nouus trahit originem ab obligatione noua: hic ab antiqua. Sed illud est nihil dicere:quia hic etiā in obligatione noua,scilicet contractu tutelæ. Tu dic quod in contrario, ex mutatione tituli, mutatur ratio legis:sed hic ex mutatione ti-
4 tuli non mutatur ratio legis.quod declara vt infra dicam†Oppo.de l.fi.supra de autho.tuto. Sol.hic videtur text.respondere quod sua authoritate principaliter non liberatur:sed ꝑ quādam consequētiam. Sed cōtra hoc videtur l.quoties.§.sicut de admi.tut. Gl.dicit ibi,cū iudice. Dy.dicit hic vt l.fi.s̄.de autho. tuto.vbi gl.dicit,quod se authore,tutor soluendo pōt se liberare indistincte à pupillo:vt l.quoties.§.sicut.alio modo quā ꝑ solutionē non posset principaliter,sed per consequentiam sic: vt l.j.s̄.de autho.tuto.& hāc tene. Et quod hic dicitur,ꝙ sua authoritate efficere nō posset, &c.intellige,s.alias quam per solutionem. Glo.tamen.supra si cer.pet.l.singularia.in prima gl.dicit qd̄ est speciale in causa mutui.quod est falsum:vt l.fi-
5 stulas.§.j.s̄.de cōtrah.emp. †Quæro,qualiter est fideiussor liberatus tēpore? Respondet gl.quia ad tēpus fideiussit. Et intellige ꝙ talis liberatio non porrigebatur ad reum:alias hæc lex nō procederet. Facit.s̄.de admi.tut.l.pupillus. in fi.& qd̄ ibi
6 no.†Quero,quare hic non mutať ratio ex mutatione tituli actionis:sed secus in l.iij. §.idem scribit.s̄.de pecu. Respondeo, pater concedendo peculiū videtur velle qd̄ filius cōtrahat.& sic æquum fuit eum obligari ex eius contractibus de peculio:sed non vult ꝙ delinquat,ideo actione ex delicto nō tenetur. Vnde si contingit qd̄ illa actio,quæ est ex delicto cōuertať in actionem descendentē ex contractu, vel quasi superuenit ratio æquitatis,quæ vult patrē teneri de peculio,quę ratio nō erat prius, sed in hac lege non mutatur ratio : quia iō tutor incidit in secundam obligationem: quia tenebatur ex prima. Item soluendo ex hac secunda liberat reum.vnde ęquitas est eadem contra reum dari actionem mādati,sicut si soluisset ex prima.

Si à reo. Pro obligato sub conditione potest accipi fideiussor sub duabus conditionibus copulatiue conceptis.si verò disiūctiuè,inspicitur quod prius extiterit.h.d. Oppo.s̄.eo.l.Græcè.§.illud. Solu.Dicit gl.refert in quantitate,vel tempore,vel in qualitate sit plus vel minus quasi dicat hic est plus qualitate,ibi in quātitate, vel tempore quod non placet: vt s̄.e.l. hi q accessionis. Dic ergo secundū Dy.quod hic cū pēdet cōditio, nullo tempore est obligatus in plus.

Sub diuersis. Si inter obligationem principalis & fideiussoris est diuersitas conditionis, inspicitur quæ præcedit. hoc dicit. Oppon. glo.de l.verbis.s̄.ad legem Falci.& non soluit. Dic ꝙ hic euentus inspicitur quo ad impediendam actionem nasci ex hoc contractu, non quo ad tollendam aliam actionē ad eūdē effectum tēdentē:vt not. per Dy.ī c.actus legitimi.de reg.iur. li.vj.

Si reo. Si reus promittat fundum,potest accipi fideiussor in vsufructu. hoc dicit. Dicitur hic, quòd si principalis promittit fundum, &c. Sed textus videtur dicere contra. in lege & per iusiurandum.j.de accep.§.illud.Glo.non soluit. Dic quod in accipiente vsusfructus est pars fundi : in remittente non, vt ibi.Et ratio est: si teneris mihi ad vsumfructum formalem, qui tradiť mihi à te,& ab alio habeo proprietatem:tūc ille vsusfructus formalis penes me efficieť causalis,& erit illud idem. Sed si in remissione hoc non potest contingere, teneris mihi ad fundum: & libero te ab vsufructu:tantū remanes mihi obligatus ad proprietatē,qua tradita remanet apud te vsusfructus formalis,qui nunquam fuit debitus.& sic eris liberatus ab eo quod non debetur.ideo non valet:quia alia res est : vt in contrario. Facit s̄. de ver.obl.l.si ita stipulatus fuero,si Titius.§.j.& quod ibi dixi.

Adeo. Opp.quia si ipse seruus interrogat,videtur fideiussor teneri pro eodem apud eūdem. contra l.hęres. à debitore.§.j.s̄.eod.& j.l.proxi. Solue vt in gloss.

Si à furioso. Opp.s̄.eo.l.Marcellus. Sol.vt ibi. Quærit gl.qd si sciēter ītercessit? Dicūt quidā eū teneri. Gl.cōtra:qa nō est principalis cui accedat.qd̄ placet, nisi iurasset:qa tūc vr̄ actus vt valeat oīmodo,quo melius pōt: vt dixi s̄.eo.l.si qs ꝓ eo.in princi.& ideo tenetur vt principalis.

1 ☞ *Non valet promissio indemnitatis facta vt maleficium cōmittatur: nec ualet pactū inter consortes,quòd uno condemnato omnes teneantur.*

d **Id quod uulgo.**[d] Pro maleficijs non potest accedere fideiussor,sed pro obligationibꝰ

a ¶Ecōtra videť.Pro quo est gl.singu.in l. q Stichū.s̄.de confes. secūdū bal.ī l.trāsigere. C.de trāsa.& vid̄ Bal.ī c.j.q.mod. feu. amit.an homicida in totū puniri debeat.

b ¶Itē qa habeť. Add̄ ꝙ no.bar.ī l.senatus j.de accus.ī pe.q. Adde Pau.de Cast. hic, q dicit īspiciēdā esse inquisitionē, si loqť de vulnere simpliciter: vt fideiussor nō non teneať. Si vero loqť de vulnere mortali:tūc ꝑꝑ illā additionē, cēseť inqsitus etiā de morte, & fideiussor tenebiť. Et dicit cōsuluisse ī ciuitate Brixiæ, & ita fuisse iudicatum. Sed qd si aliquis fideiubeat ꝓ aliquo,q vulnerauit aliquē,et vulneratus moriať, ille vero aufugiat : nunquid in aliquo teneatur fideiussor, vide Bal.cōsil.cciij.lib.j. & vide quod voluit Io.And.in add.Spe. in rubr.de fideiusso.

c ¶Pro aurelio. vide Bal.ī l.fideiussor.C. eo.titu.

POMATES.

d ¶Id ꝙ.Nota nō valere fideiussionē vt qs teneať ꝓ alio maleficiū cōmittēte:vide Bal.ī l.vt vim.ad fin.s̄.de iusti.& iure. Quid de iudice si ꝓmittiť sibi idēnitas: per hāc l.vr̄ ꝙ nō valeat. Vide Bart.ī l.si qs vxor.de fur.ang. hic addit, qd̄ si dn̄s expulsus à suo castro cū vasallis recte promitteret illis indēnitatē armorū & equorū qa iustū bellū.vide Spe.in tit.de iudi. iiij.respon.

a ¶ Pro Syndicis. Syndicus nō pōt petere sibi caueri de indēnitate, ꝙ tene mēti. & vide bar. in auth. nouo iure. C. de pœna. iu. q ma. iud. secus tñ in iudice: vt sing. dixit Bar. ī l. si qs vxori. in §. si fugitiuū. j. đ furt. Adde qđ Paul. de Cast. inducit etiā cōtra socios, q faciūt pacta, ꝙ si de maleficio veniēt cōdēnandi, ꝙ quilibet cōtribuat qa tale pactum non valet. Et qñ valeat ꝑmisio indēni tatis ꝑ delicto, vide Bal. consil. cliij. li. iij.

b ¶ Bona. lex Vide glos. notabilem in l. debitori. de pact.

++ Pro concordia. Aduerte, qñ audiri non debet ī iudicio bānitus, vł vsurarius manifestus vigore statuti. Bart. sentit in l. elegāter. §. si qs post. ff. de condit. inde. qđ ista exceptio pōt opponi post lit. contes. Cōtrarius tñ alle. in hac l. vra. circa fi. Tu dic, in ꝓprijs terminis nō loquit̃ Bar. in hac l. Vranius. sicut loquit̃ in d. §. si quis post. qa hic q̃rit, nūquid posit ꝓseq accusatio ꝓposita ꝑ illū, q postea exbānit̃. Et cōcludit ꝙ sic, cū sit iā cœpta, nō tñ đ nouo fieri. & sic hic licet post lit. cōtesta. hæc forte allege t̃: tñ nō ob hoc repellitur ꝙ post lit. cōte. &c. Sed qa fuit accusatio ꝓposita añ bānū nec de directo loqt̃, nec se fundat sup lite contest. ergo nō cotrariat̃. Adde ad materiā, de qua ꝑ Paul. de Cas. suo cōs. cxlj.

++ POMATES.

c ¶ Sed istud. Et tene mēti, si reus debēdi succedit fideiussori, licet extinguat̃ obligatio, non tñ extinguitur hypotecaria. tex. est singu. secundum Angel. hic in l. cū quis. §. qui pro te. j. de solu.

1 descendentibus ex maleficio. h. d. † Nota
quòd si promitto tibi soluere pœna, si cō-
miseris tale maleficium, non valet talis ꝓ-
missio quod maximè est notandū ꝓ syn-
a dicis a cōmunitatis, qui ad petitionem potentum non denunciant maleficia, & recipiunt promissionem de indēnitate: qa non valet. Sed an valeat pactū quod inuicē faciūt cōsortes in Tuscia. s. quòd si quē eorū contingeret condēnari ꝓ maleficio, omnes cōtribuerent. Et videtur quod nō: vt hic: quia inuitantur ad delinquendum.

1 ☞ *Successio habet uim solutionis, & eximit personam ab obligatione. & nu. 3. Et habet uim solutionis, quando hæres nullum incommodum patitur. & nume. 4.*
2 *Quis apud eundem pro eodem non potest esse fideiussor.*
3 *Quæ impediunt contrahenda, impediunt iam contracta.*
5 *Fiscus succedens debitori, & fideiussori, ipso iure liberatur mandator.*
Liberatio superueniens uni ex correis, non nocet mandatori, quando habet reum obligatum actione mandati.
6 *Mandator tenetur insolidum quando duo rei, pro quibus mandauit insolidum promiserunt, & contra eos insolidū habet actionem mandati.*
7 *Mandator contra fiscū, qui successit creditori contra ipsum agentem, quòd etiam hodie possit opponere beneficium diuisionis sibi competens ex persona reorum.*
8 *Culpa alterius, ex qua quis lucrum sentit, quando possit sibi opponi, tam agendo, quàm excipiendo.*
9 *Confessio non habet uim solutionis.*
10 *Duo rei debendi, an videatur inuicē fideiubere? remissiuè.*
11 *Accusator si superuenit inquisitione pendente, an debeat supersederi in inquisitione. remissiuè.*
12 *Accusatore bannito, proposita accusatione, reus non potest de banno opponere: licet ex forma statuti querimoniæ bannitorum audiri non debeant.*

b ++ VRanius. Ista est bona lex, b et subtilis, & h. d. Per confusionem, persona ab obligatione eximitur, & eius accessoria obligationes. secus in correis principaliter obligatis: quia in obligatiōe remanēt. h. d. vsq; ad §. si ponamus. Et diuide. Primò, ponit thema & q. & alleg. pro vna parte. Secundò, ponit quædam conferentia ad decisionem q. Tertiò ostendit Iurisconsultus dubitationem & ponit decisionem q. Quartò cōsuluit mādatori de ęquitate. Quintò, loquitur qualiter contra correum pōt agi. Sextò ponitur nouus casus, s. si creditor fideiussori succedat. Secunda ibi: & quid. Tertia ibi: sed cū duo rei. Quarta ibi: planè. Quinta ibi: cum altero autē. Sexta ibi:
1 quod si creditor. † Nota vnam regulam: ꝙ
2 successio habet vim solutionis. † Item, ꝙ
apud eundē quis pro eodem nō potest es-
3 se fideiussor. † Itē nota ꝙ successio eximit personā ab obligatione. Item nota quòd quæ impediunt contrahenda, impediūt iā cōtracta. Nota istum tex. qui dicit, aut sunt socij, aut non. Et ex-
4 tra gl. op. † quia in versi. & quidem. dicit̃ quòd successio habet vim solutionis. in ver. sed cū duo. ꝙ iure confusionis eximitur persona. Sol. successio vim solutionis habet qñ ex hoc nullum incommodum patitur hęres: vt in ver. & quidem. Sed cū essent duo rei, haberet incommodum, si haberet vim solutiōis successio: vt in ver. sed cū duo. & l. si ei. §. fin. s. de euict. Venio ad glo. dicitur hic: ꝙ quæ impediunt contrahenda, &c. Oppo. de l. patre furioso. de his qui sunt sui vel alie iu. & l. pluribus. §. & si placeat. s. de ver. oblig. Sol. hic fuit defectus causæ finalis. in cōtrarijs secus: vt plenè dixi in d. §. si placeat. Opp. & nunc venio ad op. fortes. Dicitur hic, ꝙ fideiussor, seu mandator potest eligere fiscum insolidum. contra: quia fiscus non potest intelligi obligatus esse, cum successio eximat personam ab obligatione. sic
5 talis mandator nō soluit pro eo. Huius † timore dicit gl. ꝙ fisco succedente debitori, fideiussor ipso iure nō liberatur, sed ope exceptionis. sed hoc non est verum per l. in omnibus. j. de sol. vbi dicitur ꝙ obligatio ipso iure tollitur successione. Veritas est, dicit Iaco. de Arc. fateor, ꝙ ille non est obligatus, & pro eo non soluit: sed pro alio, si soluit: tamen contra illū habet actionem mandati, vt j. proxi. §. & liberatio superueniens vni ex correis: non nocet mandatori, qñ habet eum obligatum actione māda-
6 ti insolidum. † Op. ꝙ mandator non possit agere contra quēlibet insolidum: quia non fuit actum: ergo &c. vt l. reos. §. cum in tabulis. s. de duo. re. Sol. dicit gl. eoipso ꝙ ipsi promiserunt insolidum, apparet pro eis mandatorem teneri insolidum: & sic insolidum contra eos habet actionem mandati. quod not. Extra
7 gl. opp. † hic dicitur, ꝙ potest fiscum eligere insolidum. contra: quia duo rei habent beneficiū diuisionis: vt in corpore de duo. re. & personæ eorum mandatores: vt l. inter eos. §. duo rei. & §. creditor. s. eod. Facit no. per Dy. in l. si pupillus. s. de fideiuss. tu. Sol. dicit Dy. & quidam habent, & quidam nō. ꝙ hoc procedit secundum iura antiqua: secus secundū iura hodierna: quia im-
c putet sibi, si non opposuit beneficium diuisionis. sed istud c est verum, si mandator vellet agere contra correum, cui fiscus non successit: sed contra ipsum fiscum secus: quia fiscus non potest obijcere culpam: ex qua lucrum sentit: vt l. cum in fundo. ver. ꝙ si mulier. s. de iur. do. Non enim potest dicere, debuisti mihi opponere beneficium diuisionis. Sed gl. in d. vers. quod si mulier. dicit quod agendo non possum culpam obijcere, ex qua lucrū sentio, sed excipiendo sic. Et ita fiscus potest opponere excipiēdo ꝙ non petijt diuisionem: sed non est verum, per l. vendican-
8 tem. & l. seq. s. de euic. & quod ibi no. † Vt aūt intelligas, capias breuiter tria verba. Quandoq; culpa alterius, ex qua lucrū sentio, est causa actionis meæ: & tunc non possum sibi opponere agendo: vt l. cum in fundo. §. qđ si mulier. s. de iure dotium. l. nupta. §. j. s. sol. matri. Quandoq; culpa est causa exceptionis meæ & tunc aut est commissa circa illam actionem, contra quam volo sibi exceptionem opponere: & tunc possum opponere: vt d. §. quod si mulier. in gl. quæ sic debet intelligi. Aut est cōmissa illa culpa circa aliud, quam circa actionem ex qua agis: & tunc non possum obijcere culpam, ex qua lucrum sentio, vt l. vendicantem. s. de eui. Vel verius & breuius dic aut culpa ex qua lucrum sentio volo obijcere alicui ad consequendum: vel retinēdum illud lucrum, quod inde percepi: & possum: vt in vsucapione, & præscriptione, quæ perimunt actionem, & exceptionem. Et ita loquitur gloss. in d. l. cum in fundo. Aut habito illo lucro occasione illius culpæ, volo ad aliud contra te agere, vel excipere, & non possum: vt dicto versi. quod si mulier. & glo. in dicta l. vendicantem. & sic debet intelligi quod s. dixi. Venio ad gloss. magnam: & contra illud quod dicitur, insolidum agi, si non est socius, obstant tres regulæ. Prima est: quia bona fides non patitur quòd bis idem exigatur. Modò fiscus habebat solidum succedendo. Item nunc habebit à socio solidum: habebit ergo bis idem. Alia est regula, quòd tenetur cedere actionem cōtra correum, cui successit. quod non potest: ergo repellit̃ exceptione: vt l. Stichum. §. pe. & l. Modestinus. j. de sol. & istæ tāgunt̃ in gl. Extra gl. est alia regula, ꝙ si soluo solidum, medietatem repetam à non socio, actione negotiorum gestorum: vt l. j. & ibi no. C. de duo. re. ergo obijciā fisco ꝙ non potest me conuenire insolidum, cū possum à te repetere. Huius cōtrarij timore dicit gl. ꝙ de rigore dicit verum tex. sed de ęquitate obstat exceptio. Sed cōtra hoc op. quia si hoc esset verū, tunc idē esset in casu, qñ sunt socij: qa de rigore tenent̃ insolidū. scilicet quia socij, & potest repetere: tūc de ęquitate pro parte cōuenit̃. Huius contrarij timore dicit Roge. ꝙ non est differentia, nisi quia magis apertè habet actionem socius, quam si nō esset socius. Quid dicemus? Certè durum videtur mihi, ꝙ tantus homo quantus Paulus Iuriscōsul. q fuit author huius legis loqueret̃ ita stultè. Et ideo dico, ꝙ hic loquit̃ qñ erant duo rei debendi ex causa lucratiua. & sic nulla regula obstat. Nam non obstat prima: quia per successionem non videt̃ habere solidū: quia non habet vim solutionis, vt dixi. Itē nec secunda: quia non debet cedi actio: vt dicam j. tit. ij. l. Modestinus. Item nec tertia regula: quia non potest repetere: vt l. in lege Falcidia hoc esse seruandum. s. ad leg. Fal. sed huic obstat ista lex in prin. quæ loquitur, quādo duo rei sunt ex contractu mutui, ergo non ex causa lucratiua. Sed respondeo, quod licet quæstio proponatur in duobus reis ex cā mutui

mutui: tamen ab illo ver. sed cum duo. loquitur generaliter in duobus reis ex causa lucratiua: & sic non refertur ad casum ꝓpositum. Et si vis dicere, ꝙ ad propositum primū casum referetur: dic, ꝙ hæc pecunia tota peruenit ad illum correum, cui fiscus non successit: & sic dictæ regulæ nō obstant eadē ratiōe.

Vlterius, contra prædicta op. nam legata liberatione acceptilatio facta vni ex duobus reis socijs, ꝓdest alteri ī totū: vt l. iiij. §. nunc de effectu. s. de lib. leg. quare nō successio, quæ loco solutionis habetur. Item sententia absolutoria prodest alteri
9 vt l. si duo. supra de arbi. & sic confusio. Sol. dicit † gl. ꝙ cōfusio
a non habet a solutionis vim. sed istud nō declarat: quia pactum factū vni nō habet vim solutiōis: & prodest alij in totū: vt l. eādē. §. j. s. de duo. re. et l. iiij. §. nunc de effectu. s. de lib. leg. Vñ aduerte, dixi tibi ī l. ex duobus reis. s. de duob. reis. ꝙ eatenus. quatenus socius pōt repetere à socio liberato, eatenus sibi ꝓdest pactū: vt l. eādē. §. j. s. de duo. reis. et facit d. l. iiij. §. nūc de effectu. de lib. leg. Mō ad propositū qñ sunt duo socij, si vni est factū pactū, siue ab alio petatur dimidia, siue etiā vnus denarius, partē istius quod soluit repetet à socio: quia omne cōmodū, & incōmodū, debet esse cōe: siue sint socij omniū bonorū, siue illius obligatiōis tantum. & illud verū quando accidit durante societate: hic vero ista cōfusio fit post mortē: et sic societate finita: merito partē petet à socio. Nā cū societate finita, nō pōt cogi cōmunicare id qđ exegerit. Solum enim illud exigit qđ ipsi, qui cōuenitur, soluēdo in diuisione obuenit. & iō puto, ꝙ si facta diuisione īter correos vni fiat pactū, illud nō
10 prodest alteri in parte, q̃ sibi obuenit soluenda. Vltim. hæc lex inducitur ad plures qōnes. Primo inducitur per gl. an duo rei debēdi videantur inuicem fideiubere, dixi vobis. s. de duo.
11 re. l. reos. in prin. Quærit Dyn. † hic si pendēte inquisitiōe superueniat legitimus accusator, an debeat supersederi in inqsitione? Et videtur ꝙ sic, ꝑ istā legē ibi, vt quēadmodū, &c. Et de hoc per Dy. in c. factū legitime. alias actus legitimi. de reg. iur. lib. vj. et dicā in l. si maritus. §. j. de adul. et per Cy. in l. ea q
12 dem. C. de accusa. † Deinde quærit Dy. quidā accusauit b alte
b rum: deinde fuit exbannitus. mō iste accusatus dicit, ꝙ sup accusatione sua facta per exbannitū, nō debet procedi ꝑ formā statuti, quo cauetur ꝙ querimoniæ exbannitorū nō audiātur: & videtur ꝙ nō possit procedi, per istū tex. ibi: vt quemadmodū incipere, &c. et l. post finitā. s. de suspect. tu. et l. hos accusare. §. hoc beneficium. j. de accu. et l. iij. §. pen. s. de lib. agn. E contra videtur ꝙ possit procedi, postquā iudiciū est iā inchoatū: vt supra de iurisdi. om. iud. l. cū q̃dā puella. Et ita quidā hñt istā q̃stionē insolutā: tamē videtur mihi, ꝙ sit casus in l. negāda. C. qui accu. nō pos. et l. is qui reus. j. de publi. iud. vbi accusationē de nouo non potest dare deportatus: sed antiquā ꝓsequi. Ad cōtraria respondeo. Primo non obstat lex ista: quia hic superuenit defectus ī cā finali. in qōne proposita superuenit defectus in persona, id est in accusante, non in cā finali: quia nō definit delictum esse, licet accusator sit exbannitus. Nec obstat l. hos accusare. §. hoc beneficio. infra ad accu. quia ibi superuenit beneficium accusato, quo potest vti: sed in quæstione proposita vtitur ex banno accusantis: quod non licet, per iura supra allega. Non obst. leg. iij. §. fina. supra de lib. agn. et leg. post finitam. supra de suspec. tuto. quia ibi superuenit defectus in cā fi. vel materiali: vt dixi supra eodem de ver. obl. l. pluribus. §. si placeat.

Si ponamus. Pactū factū vni ex correis, non præiudicat mādatori. h. d. Op. quia imputet sibi mādator si soluit: vt l. fideiussor. ī pri. supra mād. So. dicit gl. hic mādator, seu fideiussor fuit ignorās: secus si sciēs, vt ī cōtrario. vł fuit pactū ꝑsonale. Sed. tex. aliter soluit. Dic ergo ꝙ hic fuit factū pactū vni ex correis debēdi: ita ꝙ nō ꝓdest alteri reo, & fideiussor soluit ꝓ eo, q remanet sic obligat9: et habet actionē ēt cōtra liberatū, ꝑ rōnē ī tex. qa nō poterit auferre actionem mādatori, q cōtēplatiōe vtriusq; īntercessit: vt s. ꝓxime dixi.

1 ☞ *Mandatum potest per alium impleri, si in eo uenit dari.*

Placet. Iste §. habet duas lecturas. Nota secundam, quod
1 mandatum † potest impleri per alium. quod procedit in casu §. nostri, quando in mandato venit dari, quod per alium potest explicari. C. de cadu. tol. l. vna. §. ne autem. secus si

a ¶ Cōfusio nō habet. Adde gl. & Bar. ī l. si socer. sol. mat. & in l. hæres q à debitore. §. fi. s. e. dū quærit, an successio habeat vim solutionis vel confusionis tantū: & qñ successio habeat vim solutionis, & q̃ sit ratio, vide Bar. in l. si is qui ꝑ emptore. de vsus. in xxiij. col. Itē fallit ī rei vēdicatione, q̃ cōperit hæredi cōtra defunctum: qa nō cōfundit̃ secundū Bal. not. j. l. si vxor. C. de bo. autho. iud. pos. & ibi an cōfundat̃ quo ad fideiussores, & hypothecas, & qñ successio habeat vim solutionis, vide Paul. de Cast. consi. cclvij. in ci. notandum est ad euidentiam.

fieri: vt ibi.

SI fideiussori. Acceptilatio facta fideiussori, qui in obligationem nō incidit, non prodest debitori. hoc dicit.

1 ☞ *L. j. supra de in litem iuran. quòd non habeat locum in stipulatione iudicatum solui.*

CVm procurator. Cōtumacia rei non auget obligationē fideiussoris. h. d. Lex loquitur in fideiussore rem ratam haberi: quid in fideiussore iudicatum solui, & an si iuratur in litem contra eum, an intelligatur in eo quod crescit illa accusatio propter iuramentum. Gl. in l. j. s. de in lit. iuran. dicit, quòd sic. Ego re-
1 prehēdo gl. † per l. iudicatum solui stipulatio. expeditam j. iudi. sol. Sed sustinendo eam, dic quandoq; iuratur in litem ī actione bonæ fidei: & tunc non datur nisi vna sententia: & tunc ad id quod in illa prima deuenit, tenetur fideiussor: vt d. l. iudicatū solui. Facit qđ no. de act. emp. l. j. in prima gl. magna. Quandoq; feruntur duę sentētiæ: & tunc fideiussor tenetur ad id quod deuenit in prima, nisi forsan intercesserit, etiam in secundo iudicio.

De nouatio. & delegatio. Rubrica.

1 ☞ *Pupillus sine tutoris authoritate obligatur naturaliter: & qualiter hoc intelligatur. & nu. 7.*
2 *Præcedens obligatio quando possit nouari per ciuilē tantū.*
3 *Nouatio præcedentis obligationis potest fieri, nedum per stipulationem, sed etiam per alium contractum.*
4 *Seruus promittere potest animo nouandi, quando promitteret ex causa peculiari, & non esset intercessio.*
5 *Actio ciuilis tendens ad eundem effectum, ad quem obligatio iuris gentium, illam tollere potest.*
6 *Proximus pubertati in masculo dicitur, qui est in decimo anno cum dimidio, fœmina in nono anno cum dimidio.*
8 *Ratio, quare infans, nec infantiæ proximus, nec pupillus cōtrahens cum tutore, nec prodigus, cui bonis est interdictum, nec minor, nec mulier prohibiti per statutum cōtrahere obligantur naturaliter.*
Adultus contrahens, quando obligetur ciuiliter & naturaliter.
Adultus non obligatur ciuiliter, nec naturaliter, quando à iudice est interdicta administratio.

LEX I.

c NOuatio. c Primo dicit, quid sit nouatio. Secundo vnde dicatur. Tertiò qualis debet esse obligatio nouata. Quarto qualis debet esse obligatio nouans. Secunda ibi: nouatio enim. Tertia ibi: illud. Quarta ibi: dummodo. Prima & secunda pars non egent summario. Tertia: & quarta breuiter hoc dicunt: Per sequentem obligationem etiam naturalem tantum, nouatur præcedens, qualiscunq; obligatio fuerit. hoc dicit. Nota primò quid sit nouatio. Secundò vnde dicatur. Item nota quod naturalis nouat præcedentem. Itē
1 nota † quod pupillus sine tutoris authoritate naturaliter obligatur. Oppo. primo, quia nouatio est stipulatio: ideo debuit diffinire nouationem, prout stipulationē: vt l. v. §. stipulatio. s. de verb. obli. Sol. No-

b ¶ Quidā accusauit. si Titius accusauit Seiū, postea Titius fuit bānitus post accusationē: vtrū possit ꝓcedi sup accusatione, stante statuto ꝙ bānitus nō audiatur: & Bar. hic tenet ꝙ pōt ꝓcedi. & per cōsequēs tenet, ꝙ exceptio ista ꝙ bannitus nō debet audiri, nō pōt opponi post iudiciū īcœptū: vt in q. ista: secus añ. Sed aduerte qa Bart. tenet cōtrariū, s. ꝙ possit ī quacunq; parte iudicij opponi. ī l. elegāter. §. si qs post. de cōdi. indebi. ī versic. qñq; exceptio non purgat̃ ꝑ cōtestationē. qđ no. & reperit̃ in hac materia notabile cōsiliū Fran. de Alb. ccxxx. & đ hac q. ꝑ ang. ī l. is q reus. in princ. de pub. iud. & ꝑ Imo. ī j. char. & ꝑ Bal. ī l. j. in xvj. co. C. q accusa. non pos. Et vide q̃ no. bar. in l. hos accusare. §. j. j. đ accus. & Bald. ī l. cū mulier. ī vlti. col. s. solu. matri. Et caue ad Bar. ī d. l. hos accusare. §. j. sit contrarius hic dictis. adde qđ Pe. de Anch. ī c. cum inter. de excep. dicit idē in excōmunicato esse, ꝙ dicit Bart. hic ī bānito: sed secūdū Io. An. forte dicere t̃ cōtrariū esse verius. Nihil tñ allega. Ita dicit esse in c. j. de accus. & ibi ꝑ Abb. Adde quod Petr. de Anch. consi. ccccvij. tenet, ꝙ stante statuto ꝙ stet̃ dicto denūciatoris, ꝙ si post denūciationē fuerit bānitus denūciator, qđ vno dicto nō sit dāda fides, alle. īter alia hāc. Et ad hoc vide Io. and. ī add. ad Spe. in tit. de accusatore. ver. excipitur.

c ¶ Nouatio. Et do textum de cuius ītellectu vide Bar. ī l. singularia. ff. si cer. pet. & alleg. Imo. ī l. scire debemus. de verbo. obli. Adde tñ ꝙ nō videt̃ posse fieri nouatio per pactum nudū ex īteruallo īterpositū. l. si ex pretio. & ibi Bar. C. si cert. pe. licet hic dicat̃ qđ sufficiat ꝙ oriri possit naturalis obligatio. & ad Bar. hic, &

ad ꝓdicta adde Pau. de Ca. in l. delegare. la. j. j. eodem.
a ¶ Cōtrariū ego dico. & ꝙ nouatio fiat ꝑ aliū cōtractū, seq̄t Barto. hic. Hoc ēt tenet Lud. Bolo. ī cōs. lix. col. iij. ver. addit̄ ēt aliud. & do. Ma. Soci. in cons. xxj. co. iij. vers. nec obstat si diceret̄ quod Barto.
b ¶ Quid si seruus. Ad de text. in l. in persona §. j. cum ibi no. s. de pactis.
✠ POMATES.
c ¶ Cōtraria loquūt̄. Quis dicat̄ proximus īfantię: & qd in cā delicti, vide Bal. & Mod. in l. excipiūtur s. ad Sylla.
d ¶ Proximus infantiæ. Quis dicat̄ proximus pubertati, vl' infantię, vide de despon. impube. ī c. cōtinebat̄. per Bal. in l. si qs in tantam. in. ij. col. C. vñ vi. glo. & ibi Bal. in l. fin. C. de infan. exposi. & cum theorica. Bartol. hic trāsit Ang. in l. ꝓpe rādum. §. & si quidē. C. de iud. & ibi etiā Bal. in j. col. hoc seq̄t per Bal. ī rep. c. si pr̄. in viij. col. vbi pulchre de test. li. vj. Et dicta ꝑ Bar. hic limita vt ꝑ Bald. & Ro. ī l. excipiunt̄. ad Syllani. per illum tex.
e ¶ Nil facit. qa ibi dr̄ quis sit ꝓximus pubertati. & ibi nota. Barto.
f ¶ Aliā sol. vtrum ex contractu minoris absq; decreto naturaliter obliget̄, adde quod ipse no. in l. cū lex. s. de fideiusso. & quod no. Bal. in l. nō dubiū. C. de legi. in xj. col. ꝑ Cy. ī l. j. C. de inuti. stip. & tex. & ꝙ ibi Bart. in l. si pupillus. s. de condi. inde. quod no. Addē quę posui in authēt. sacramenta puberū. & in d. l. cum lex.

uationem vocat hic. non ipsum contractū scilicet in modo sciēdi: sed effectum ipsi⁹, secundū gl. & istud diffinitur hic. Op. j. e. l. aliam. Sol. ibi loquitur de nouatione ne-
2 cessaria: hic de voluntaria. †Quæro, vtrū præcedens obligatio posit nouari per ciuilem tantum. & gl. dicit ꝙ non: quia ciuilis fit ex stipulatiōe, quę habet cōsensum, & sic naturalem parit. l. j. in fi. s. de pactis. Sed glo. non bene dicit: quia possibile est, ꝙ ciuilis tantū nouet̄: quia teneris ad centum sub spe futuræ numerationis. & inde est ante biennium obligatio ciuilis tantū, secundum gl. nostram: vt not. C. de iur. & fact. igno. l. cū quis. & s. de condi. inde. l. j. & ideo si interim promitto illa centū sub spe futuræ numerationis, etiam per ciuilē nouatur prima, & nihil repugnat. Dat gl. aliud exemplum per quod lit. contesta. fit nouatio. per ciuilem obligationem tantū: vt j. eo. l. delegare. Sed certè per lit. contesta. inducitur nouatio necessaria, & de illa nō loq̄t̄ hic. Sed dicam j. eo. l. aliam. Qñq; fit per litis contestationē nouatio voluntaria: quia voluntariè contestaris litē. de qua loquitur. j. e. l. delegare. In ista etiā est consensus. & sic etiā naturalis obligatio subest: vt doct. dicunt in l. j. C. de iud. Sed
3 †quæro, an per alium contractum posit fieri nouatio præcedentis obligationis q̃ per stipulationē? & videtur ꝙ non, per l. itē illa. in fi. de cōst. pe. vbi interuentu nouæ personę in constituto non fit nouatio.
a Cōtrarium[a] ego dico, & do tex. quē nescio alibi vt l. si mandato meo. §. fi. s. mād. tamē hic est plus: quia per stipulationem præsumebatur nouatio in aliis. alias nō presumebatur, nisi hoc ageretur: vt l. item illa. in fi. s. de const. pec. & l. si mandato meo. §. fi. s.
4 mand. †Quæro, quid si seruus[b] promittit
b animo nouādi, an nouet̄ prima? Gl. dicit ꝙ non: quia cum sit intercessio non obligatur ciuiliter, nec naturaliter, vt s. titu. j. l. seruus inscio. & l. seq. De hoc habes text. īsti. qui. mo. tol. obl. §. pręterea. Vnde puto ꝙ si non esset intercessio vt quia ꝓmitteret ex causa peculiari, ꝙ tunc fieret noua-
5 tio. †Quæro, quomodo stipulatio quę est actio ciuilis potest tollerè obligationem iurisgentium: vt j. tit. ij. l. an inutilis. §. acceptam. & l. si acceptolatum. Dic ꝙ actio iuris ciuilis, quę directe tendit ad perimendū obligationem, non pōt eam tollere: sed actio ciuilis tendēs ad eundē effectum, ad quē obligatio iurisgentiū, bene pōt tollere: & sic est mirabilis ꝓditio: vt no. insti. qui. mo. tol. obli. §. item per acceptilationē. in fi. §. ꝑ gl. Venio ad ver. illud. Op. s. de cond. ind. l. quod pupillus. & l. pupillus. de act. & obli. Huius contrarij timore sunt in gl. plures sol. Vna est: ꝙ hic loquit̄ in pupillo, q̄ est proximus
c pubertati: siue sit locupletior vel non cōtraria loquunt̄[c] si est ꝓ
d ximus infantiæ,[d] vel infans & dic, †ꝙ ille dicit̄ proximus pubertati qui habet decem annos & dimidiū. Quod intelligo in masculo. In fœmina verò in ix. annis cū dimidio dicitur proxima pubertati. Nam cū infantia duret vsq; ad vij. annos: vt. C. de iure deli. l. si infanti. illud quod superest ad pubertatem, diuiditur per medium. & sic apparebit an sit proximus infantiæ, vel proximus pubertati. Ita dicit glo. j. de regul. iur. l. pupillum. in prin. & Insti. de inuti. stipu. §. sed quod diximus. Alibi videtur dici aliter: vt l. non tantū. s. de excu. tuto. ꝙ proximus pubertati, est proximus per sex menses: sed in alio casu ibi loquit̄. Starem huic gl. aliud text. est in l. iij. §. pe. s. de libe. exhi. quæ prima
e facie videtur contra prædicta: sed si bene inspiciatur, nil facit.[e] Dicit gl. in hoc bene: sed in solutione contrarij non bene dicit,

Ibi. qd. ille dicit. No[ta] qd istam distinctionem hodie Recepit Vig, et pratica. & approbat. l. 9 t. 1. ꝑ 7. l. 15 t. 1. ꝑ 1. 16 t. 5. ꝑ 6. l. 4 t. 3 ꝑ 6. l. 8. t. 31 ꝑ 7. 13 t. 8 ꝑ 7

per l. pupillus. s. de auth. tu. vbi etiam proximus pubertati non
f obligatur naturaliter. Dat gl. aliam solu.[f] quia aut peruenit aliquid ad eum, & tenetur naturaliter: aliàs secus. qd̄ non placet: quia tunc tenetur ciuiliter & naturaliter: vt l. si pupilli. j. de sol. & commo. l. iij. Alij dicunt vt Mar. quòd vtrunq; requiritur. s. ꝙ debet esse proximus pubertati, & locupletior: Sed non bene dicunt: qa tunc teneret̄ ciuiliter & naturaliter: vt d. l. si pupilli. & l. iij. in prin. s. cōmo. Alij dicūt aliter: Aut pupillus habet tutorem: & pōt obligari naturaliter, cū distinctione tñ. Aut non habet tutorem: & non potest naturaliter obligari. Ita no. C. de inuti. stip. l. fi. sed nō placet: qa qñ non habet tutorē, facilius debet posse obligari: arg. l. si curatorē. C. de in integ. restit. Vñ alij antiqui aliter dixerunt, s. ecōtra: Aut pupillus habet tutorē: & nō potest sine eo naturaliter obligari: vt dictis leg. Aut non habet: & pōt obligari naturaliter, vt hic: arg. d. l. si curatorē. Istam opi. sibi appropriat Iac. de Are. sed fuit antiquorū: vt refert gl. in d. l. pupillus nec velle. j. de regu. iur. Sed ista opi. est cōtra casum l. fi. in prin. s. de iureiur. Nō obstat ꝙ dicit̄, ꝙ æquiparat̄ ꝓdigo, vt d. l. si curatorē hñs. qa nō est verū in oībus. Non obstat quod dicit̄, ꝙ secundum hoc contractus potest valere iure retētionis si solueret̄: qa in hoc pupillo succurritur per l. interdum. s. de condit. inde. Non obstat si dicis, ꝙ dando sibi curatorem
7 videtur sibi interdicta administratio, vt. j. dicā. Vera ergo† sol. est quam ponit gl. tua hic, & in d. l. pupillus nec velle. j. de reg. iur. vt distinguat̄ sic: Aut pupillus est infans, & non obligatur ciuiliter, nec naturaliter, etiam si aliquid perueniat ad eum: vt l. contraria, secundum gl. ꝙ intellige, ꝙ nō tenet̄ actiōe ex eo cōtractu, sed cōdictione sine causa: vel ad exhibendum: vt s. commo. l. iij. & quod ibi no. Item ꝙ dico de infante, intelligo de ꝓximo infantiæ: vt insti. de inuti. stip. §. sed quod diximus. & no. in d. l. pupillus nec velle. Si vero est maior infante, proximus pubertati, tūc si promittat suo tutori, nec ciuiliter, nec naturaliter obligat̄: vt l. pupillus. de autho. tut. secundū gl. quod intellige, nisi sit locupletior, vt ibi patet: Aut ꝓmittit aliis sine tutoris authoritate: & tunc obligatur aliter, vt hic. & instit. quib. mod. tol. oblig. §. præterea. secundū gl. quod intelligo indistinctè sit locupletior, vel non: habeat tutorē, vel non: vt s. de iureiur. l. fi. s. ad leg. Fal. l. si pupillus. qñ di. leg. ced. l. cum illud. §. j. ad treb. l. si eius. j. ti. j. l. in numerationibus. Et si esset locupletior, obligaretur ciuiliter, vt dicit hic glo. in fi. Si autem promisit cū tutoris authoritate: & tūc obligatur ciuiliter, & naturaliter, sed pōt restitui, secundū gl. vt l. impuberes. s. de auth. tut. secundū gl. prædictā: quę dixit pupillū teneri ciuiliter, & naturaliter. Intellige nisi ꝓmissio sit facta de re, cuius alienatio sit interdicta: qa tunc nec ciuiliter nec naturaliter obligat̄ sine decreto: vt l. si ad resol
8 uendā. C. de pręedi. mi. Rationem j. dicam. †Quęro de rōne p̄dictorū? Rñdeo: infans & infantiæ ꝓximus nō obligat̄ naturaliter: qa deficit cōsensus. Pupill⁹ si ꝓmittit suo tutori, nō obligat̄ naturalr̄: qa ꝓhibitus est tutor talē ꝓmissionem recipere, imò punit̄: vt l. nō licet. de cōtrah. emp. & no. C. de cōtrah. ēpt. l. cū ipse. Vñ lex resistit cōtractui: & non nascit̄ ciuilis, vel naturalis obligatio: vt l. si nō fortē in prin. s. de cōd. īde. Et ista est rō quare ille, cui est interdictū bonis, non obligat̄ naturaliter: qa ei est interdictū. & sic lex resistit huic contractui, seu præscriptum iudicis factum authoritate legis: sed pupillo non est interdictū contrahere per legem, vel per iudicem: sed lex eorum contractibus non assistit. Item iudex sibi dando tutorem non interdicit ei administrationem, sed supplet defectum ætatis: & hoc principaliter agitur, vt suppleat defectum, qui est natura: non vt interdicat ei, quod naturaliter potest: vt. s. de tute. l. j. & ideo in casibus, in quibus lex resistit eorum contractibus, vt in alienatione, conuentione, & promissione rerum immobilium, dico quod naturaliter non obligatur: quia hoc eis interdicitur: vt dicta l. si ad resoluendam. C. de prædio. min. argum. supra de conditio. indebi. l. si non fortem. §. fina. & ideo dico, quod si ex forma statuti alicuius ciuitatis esset prohibitum, ne pupillus vel alius minor contraheret sine solemnitate certa: vel si esset facta prohibitio ex parte contrahentis cum eo: vt si statutum esset, quod nullus contrahat cum minore, nisi tali modo quod tunc ex tali contractu pupillus vel minor non obligatur naturaliter, per ea quæ dicta sunt, quando pupillus contrahit hic cum tutore: & per alia de contractu interdicto à lege. Præ-
terea

terea, prædicta probantur alia ratione: quia quando in stipulatione, vel contractu venit id cuius commercium est interdictū ei, cui promittitur, non contrahitur obligatio naturalis: vt s. de actio. & obliga. l. j. §. si id quod. & ibi gloss. Idem si est interdictum cōmerciū, hoc est, alienatio ex parte promittētis: vt d. §. si id ꝙ. & in gl. & ꝙ dixi s. in prodigo: nō obstat l. multū. cum si. s. de verb. obli. quia ibi loquitur quādo promissori non est cōmercium: hoc est, nō pōt emere, nec sibi acquirere: eadē ratione si est prohibitus vendere. Ad qd̄ facit: quia faciēdo cōtra præceptū legis peccat mortaliter: & sic non tenet̄ id obseruare de iure naturali, & diuino: vt dixi s. titu. j. l. si quis pro eo. in prin. Idē dico in mulieribus, & aliis, quibus ex statutis terrarū interdictū est contrahere. Vnde est aduertēdū qualiter verba cōcipiantur: vt s. tit. j. l. cū
9 lex. †Quæro, quid iuris in adulto? Gl. dicit, aut habet curatorē: & idē ꝙ in pupillo: aut nō: & tūc tenetur ciuiliter, & naturaliter licet posset restitui: vt l. puberes. s. de verb. obl. Sed cōtra. C. de in integ. resti. l. si curatorē. vbi æquiparat̄ ei, cui bonis est interdi
a ctū. ꝙ quidā tenēt. ꝙ mihi non placet ꝙ plus obligetur[a] pupillus q̃ adultus curatorē habens. Dico ergo ꝙ per dationē tutoris vel curatoris, non interdicitur alicui administratio, & potestas administrandi, quā habet de iure naturali, vt s. dictū est in pupillo: sed tollitur fomentū ꝙ dabat̄ à iure ciuili. Sed quando bonis expresse interdicitur, tūc tollitur omnis potestas: vt d. l. is cui bo
b nis. Nec obstat l. si curatorē.[b] quia equiparat̄ prodigo, quantum ad ciuilē obligationē: puto tamē quia si iudex interdiceret pupillo, vel adulto administrationem ex causa: ꝙ tūc nō obligaretur ciuiliter, vel naturaliter. Vidimus qualiter obligetur pupillus ex cōtractu: quid si ex dolo: & nō est dubiū: vt l. j. C. si aduer. delic. & l. j. §. an in pupillum. s. depo. Quid in culpa? dic vt glos. habuisti in l. ij. s. titu. proxi.

1 ☞ *Nouatio hodie fit ope exceptionis, vbicunque olim fiebat tacitè.*
2 *Instrumentum si continet quod Titius promisit Seio centum pro tali causa, computato omni alio instrumento, tunc inducitur nouatio.*
3 *Nouatio qualiter tacitè fiat remissiuè.*
4 *Actio in rem, an posit nouari? remissiuè.*

LEX II.

Omnes res. Omnis obligatio potest nouari, si tamē hoc agatur. Dicitur hic, dūmodo hoc agatur: qualiter intelligitur, agatur. Dicit glo. siue tacite: siue expresse: vt Insti. quib. mod. tol. oblig. §. præterea. sed
c contra, C.[c] eo. l. fi. Sol. dicit gl. † ꝙ hodie expresse debet agi. Dic.
1 tamen ꝙ vbicunq; olim fiebat nouatio tacite, hodie fit ope exceptionis. Istam glo. habeo pro vera. Idem tenet glos. C. eo. l. fi. & Azo in summa huius titu. Dicitur hic, ꝙ erunt obligationes duæ. Quæro, an vtraq; sit efficax? Dic vt dixi in. l. qui bis. s. de verb. oblig. per Iaco. de Are. & qualiter fiat nouatio: dabo mate-
2 riam in l. pe. j. de præto. stip. †Hic tamen quæro: dicitur in instrumento, Titius promisit Seio centū ex tali causa, computato in hoc omni alio instrumēto: vtrū ex hoc videat̄ facta nouatio ꝓce
d dentium? Puto ꝙ sic,[d] per d. l. fi. C. eo. & arg. s. de leg. iij. l. Paulo
3 Callimacho. §. j. †Sed quæro, qualiter fiat tacite. Dic vt dixi de verbo. oblig. l. qui vsumfructum. & dicam in d. l. penul. j. de præ
4 to. stip. † Quæro, vtrum actio in rem posit nouari. Dic quod sic: vt j. tit. ij. l. & vno. §. j. Quæro, nunquid id, quod venit per officium iudicis, nouetur. Dicam j. eod. l. emptor.

1 ☞ *Pupillus, vt conueniri, & exigi posit, requiritur quod sit effectus locupletior.*

LEX III.

Qui bonis interdictum. Quæro, quid si nec meliorem, nec deteriorem suam conditionem facit? Gloss. dicit ꝙ valet: vt j. de sol. l. in pupillo. & s. de dolo. l. non debet. Cō
e tra glo.[e] habetis j. eo. l. nouare. Dy. tenet istam per l. quā allegat. Sed contra istam determinationem facit glos. s. eod. l. j. Sol. aut:
1 †quæritur de pupillo conueniendo, exigendo: & tunc requiritur quod vere sit locupletior: alias si quid ab eo exigeretur, efficeretur pauperior: & ita loquitur illa gloss. Aut quæritur, an sit locupletior quo ad alia: & tunc sufficit quod non sit pauperior: vt hac glos. & l. alleg. in ea.

1 ☞ *Quis non debet petere, ad cuius contrarium non esset postulaturus.*
2 *Vsusfructus non potest delegari, nec cedi actio.*

a ¶ Plus obligetur. Vide Cy. in d. l. si curatorem habens. & quod not. Bald. in l. potuit. in x. q. C. de iur. delibe.
¶ Adde an inter pupillum & curatorem posit fieri compromissum: & an inter adultum, & curatorem, Bal. cōsi. cccxliij. lib. j.
b ✠ POMATES. ¶ L. si curatorem. Nota ex istis verbis Bart. ꝙ minori xxv. annis prodigo non est interdicta administratio bonorū ipso iure, dū dicit, ꝙ si ei ꝑ iudicem interdictū est, ꝙ nō obligat̄: ergo si non esset interdictū, bñ obligaret̄. Et hāc ēt opinio. tenet Bal. ī c. j. §. itē sacramenta. in vlt. verbis de pa. iur. fir. Et pro ea consuluit Fede. cōs. suo xxxj. Et est pro ista opi. tex. in l. patri. ꝓ filio. in prin. ff. de mino. ibi dū dicit, si vocatus sit, cū merito debeat interdici: ergo. si debeat interdici, nō erat īterdictū. & dū dicit etiam ꝙ ista est præstās in integrū restitutio: ergo valebit contractus.

Si usufructus debi. Ista lex est subtilis. In obligationibus: quæ cōtrahūtur sup rebus inseparabilibus à ꝑsona, nō cadit vera delegatio. h. d. In fi. ibi: cohęrēti. i. cōtracta super re quę ꝑ
1 sonæ cohęreat. †Nota ꝙ debeo id petere, cuius contrarium non essem postulaturus. Item nota ꝙ idem in aliis rebus, quæ personæ cohærent. Oppo. de l. si mulier. §. ex asse. s. de iu. do. quam glo. alleg. Pro concordanti, vide glos. quæ incipit, improprie ponitur, &c. in fin. & concordat in eo ꝙ ibi dicitur, ꝙ nō potest fieri delegatio. In alio discordat: quia dicit quod nō est liberatus debitor: hic dicitur quod est liberatus, saltem ope exceptionis. Dic ꝙ ibi delegato nihil aberat: & illi, cui facta est delegatio, nihil aderat: hic aderat, secūdū Iac. de Are. Opp.
f Insti.[f] de vsufr. §. finit̄. qa nō pōt delegari,
2 vel cedi. Gl. dicit, ꝙ hic est speciale. †Sed certe non video rationē specialitatis. Vnde gl. soluit aliter, ꝙ hic nondū fuerat vsusfructus cōstitutus: & sic actio ceditur. Gl. nō dicit verū: quia sicut vsusfructus nō potest cedi, ita nec actio: vt l. corruptionē. C de vsufru. & l omnes. §. desinere. s. vsufru. quē admo. ca. & l. Sempronius Attalus. de vsufru. leg. nec pōt delegari ipso iure, vt hic: quia alius est vsusfructus in persona delegātis: aliud in ꝑsona eius, cui facta est delegatio: vt l. stipulatio ista. §. si quis ita. s. de verb. obli. tñ propter cōsensum debitoris, & creditoris, liberatur ope exceptionis, vt hic. sed cessio nullo mō valeret: quia nō cōcessit debitor: & ideo si exigeret̄ ab eo, cui facta est cessio, cogeretur soluere aliud pro alio inuitus. Sed contra hoc videtur, ꝙ etiā in delegatione non liberetur: vt s. de oper. liber. l. operæ in rerum cū. l. seq. & seq. Sol. non liberaretur ipso iure, vt ibi: sed ope exceptionis, vt hic, & l. fi. §. cū mihi. s. de verbo. obli. Item cōtra, ꝙ nullo mō liberetur: vt d. §. ex asse. Respondeo, ibi delegatus nō liberatur à creditoribus, & legatariis hæreditatis: quia illi non cōsenserūt delegationi sed cōsensit solū ille, cui debebat fieri restitutio. Item nō liberatur ab illo fideicōmissario: quia ei, cui est delegatus, nihil quęritur. Nā in dicta restitutione operat̄ authoritas senatusconsulti Trebelliani, quæ non habet locum in eo cui facta est delegatio. Opp. & videt̄ ꝙ vsusfructus finiat̄ ex persona cedētis: vt l. necessario. §. fi. s. de peri. et cōmo. rei vēdi. Sol. Ibi nō fuit cessus vsusfructus, sed cōmoditas vtēdi: hic vero fuit actio delegata, & vsusfructus fuit cōstitutus in persona eius cui facta est delegatio: ideo ex eius persona finitur. Facit glo. s. solu. matri. l. vsufructu.

In diem obligatio. Obligatio pura potest nouari ad

c ¶ Sed cōtra, C. De veritate huius gl. vide q̃ dixi ī l. q vsumfructū. de verb. obl. Adde tu ꝙ contra Barto. hic tenet. do. Alex. ī cōs. x. col. iij. ver. & eodē mō. ī. ij. vol & ī cōs. xiij. maxime in ij. col. e. vol. & do. Maria. Soc. in cōs. xxi. colū. ij. ver. verū tñ ꝓdictis non obstantibus, nisi ex aliqbus coniecturis appareret ꝑtes hic voluisse: et ꝙ fiat nouatio ope exceptionis, ī casibus in qbus olim fiebat ipso iure qñ verisimile est qd̄ voluerint nouare, tenet Cor. ī cons. xxxiij. co. v. ver. & theorica est. in ij. volu.
d ¶ Puto ꝙ sic. Facit ꝙ no. Bar. ī l. plane. el j. §. j. ff. de leg. j. & cū bar. trāsit ang. ī l. q vsūfructū. de ver. obli. vide ibi. Vtrū aūt hypotheca nouetur, dic vt in l. creditor. ī prin. & ibi per bar. ff. q po. ī pig. ha.
e ¶ Contra gl. Et ista forte glos. videt̄ verior: qa tex. hic dicit ꝙ stipulator debet facere meliorē cōditionē suā: q̃ nō pōt dici facere, nisi lucretur. Itē tenēdo istam gl. nō debet subaudiri ad textū maxime. Nō obst. tex. ī l. ī pupillo. qa ibi solū est naturale remediū ordinariū ad tollendā omnē obligationem ēt īuito creditore, vt ī l. q sic. j. de solu. vñ nō est verū, ꝙ plus faueamus solueti, q̃ nouāti obligationē. ita dicit Frā. de Rāpo. ī l. certi cōdictio. §. quoniā. s. si cer. pe.
f ¶ Oppo. Insti. Not. an & quando per alienationem mei vsusfructus formalis vel rei, in qua vsumfructum, habeo, amittam vsumfructum, & finiatur. Vide Bal. & no. Bar. in l. res quarū. C. de iur. dot. & hic in fi. & Bal. in l. j. C. si pig. pig. datū sit. Adde Bal. consi cclxxxv. lib. iij.

P. PAV. P.

a ¶Cum pecuniam. vide Soci.in l.ſingularia.columna iij. & iiij.ſi cer.peta.

b ¶Si Stichum. Vide no.per Bar.in l.triticum.ff.de verb.obli. in l.ſi ſtipul. in vltimis ver.prin.eo.tit. in ea. ibi. l. ſi prior. hoc ſimpliciter ſequitur Pau.de caſt.quę vide in l.ff.alle. in fi. Iſtud ſequit Pau.de Caſt.ibi dicęs.cp in ſtipulatione tm̃ neceſſariũ videtur, cp dies ſit repetita.l.j.§. ſi quis ſub conditione.vt leg.no.ca.

c ¶In l.qui ſic. Quia ibi fuit facta expreſſa&c.vel ibi nõ fuit expreſſa quãritas in ſecũda: vt patet ex prædictis, ſecũdum Pau.de Caſt.ibi.

d ¶Si ab alio. Videt obſtare. an debitor ſoluens creditori,creditor ſit liberatus. Vide text.in l.ſolutum. de pig. act. & ibi Bal.

e ¶Reſpondet Gul. Adde quæ dixi ff.in l.in rem. §.fin. ff.de rei vendi.

diẽ,& ante diem nõ ſit exactio.h.d.Hic eſt amphibologia:quia verba poſſunt dupliciter intelligi.ſed vera lectu.eſt in ſummario. Quæro,ſi obligatio in diem nouatur in pura:an ſtatim poſsit agi? Et glo.hic dicit cp ſic.Contra gloſ.eſt j.eo.l.ſi Stichum.§.j.& ibi videbitis.& Dy.hic tangit.

SI ita fuero ſtipulatus. Obligatio fideiuſſoris non nouat principalem. hoc dicit.

Quando vna cauſa venit ad implementum alterius, agitur ex impleto,non ex implente.

1 *Incontinenti dicitur fieri,quod ſit antequam partes habeãt contractum pro abſoluto.*

2 *Numeratio facta ante,uel poſt ſtipulationem,in dubio uidetur facta,cauſa implendæ ſtipulationis.*

3 *Si dixi me ſtipulaturum,& numero,& poſtea non ſtipulor.ex numeratione naſcitur actio.*

4 Cum pecuniam. [a] Si vna† cauſa venit ad implementum alterius,agitur ex impleto,non ex implente.h.d.Oppo.de l.certi cõ dictio.§.quoniam.ff.ſi cer.peta. Sol.ibi fuit inutilis ſtipulatio. Oppo. de l.j.§.ij. ff.de ſtipul.ſer.Sol.Ibi nomine vnius fuit ſtipulatus,& nomine alterius numerauit. Oppo.de l.quidam cum filium.ff.de verb.obli. & de l.cõtra.ff.ad Macedo.Gloſ.ſoluit qd numeratio fuit facta ex interuallo ibi: hic incontinẽti. Sed nihil eſt dicere. Dic ergo, quod contrariæ leges non vetant cp ex ſtipulatione non naſcat, ſed quęritur cui acquiratur. Et dic vt dixi in l.quidam cum filiũ.

2 †Quæro,qualiter intelligatur incontinenti. Et glo.in diuerſis partibus dicunt,vel parum ante,vel parum poſt: vt l.iij.C.de ædil.actio.l.iuris gentium. §.quinimo. & l.in bonæ fidei. C. de pact. Iaco,de Ra.dicit hic,cp incontinenti intelligitur antequam partes habeant contractum pro abſoluto: vt l.contractus. C.de fide inſtru.dicam de hoc j.de ſolu.l.j. †Quæro,quid in dubio:an numeratio videatur facta cauſa implẽdæ ſtipulationis:vel vt ex ea oriatur actio.Dic vt glo.Sed doct.dicunt,cp in dubio ſiue ante,ſiue poſtea fiat ſtipulatio,ſit ſemper cauſa implendæ ſtipulationis numeratio:& nõ verè,nec fictè ex numeratione naſcitur actio.Et iſtud eſt vtile ſcire propter formationem libelli: an intẽtantes actionem ex numeratione,vel ſtipulatione. Dixi in l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus.ff.de verb.obli.& per doct.de hoc in l.certi condictio.§.quoniam.ff.ſi cer.peta.& plenè dixi ibi. &

4 per Cy.in l.ſi abſentis.C.ſi cer.peta. †Quærit glo.quid ſi dixi me ſtipulaturum,& numero:& poſtea non ſtipulor:an naſcatur ex numeratione actio? Et certè ſic: quia in vtili ſtipulatione interpoſita,naſcitur actio ex numeratione:vt l.certi condictio.§. quoniã.ff.ſi cer.peta.multò magis vbi eſt nulla ſtipulatio. Illum modum arguendi ſequitur Imperator in l.j.poſt princ.C.de rei vxo. actio.

1 *An pœna, uel mora præcedens uideatur repetita in obligatione nouante.*

b SI Stichum. [b] Stipulatio nouans tollit primam obligationem,& purgat morã.h.d. Quæro,vtrum in ſequentem obligationem tranſeat mora præcedens? Quidam cp ſic,niſi expreſſe agatur contrariũ. Illud eſt verum:quia iura iſta ſunt immutata in hoc: quia hodie

1 debet expreſſe agi,vt præſumatur nouatio. †Sed circa hoc,an pœna,vel mora præcedẽs videaẽ repetita in obligatione nouante,an ſit immutatũ,dicam j.eo.l.quoties.& plenius in l.ſi rem alienam.j.pe.dixi in l.eum qui ita.§.fi ff.de verb.obli.

1 *An ex ſtipulatione nouante obligationem in diem ſtatim agi poſſit.*

Legata. Obligatio in diem,vel pura,poteſt ſtatim nouari: ſed conditionalis demum in conditionis euentum.hoc dicit. Hic dicitur,quod obligatio in diem ſtatim nouatur. †Quæro,vtrum ex ſtipulatione nouante, poterit ſtatim agi? Gloſ.dicit quod non: ſed expectabitur dies. Ita dicit gloſ. ſed ſupra eodem lege in diem. notat contra. Dicunt quidam, quod hic loquitur in lege noſtra, quando expreſſe fuit dies repetita: in lege in diem. loquitur gloſſa,quando eſt dubium:

c vt ſic in dubio nõ intelligatur repetita:arg.l.alle.in gl. Ita dicebat do. Oldr. Contra iſtum dictum videtur caſus in l.qui ſic.[c] de verb.oblig.vbi in dubio dies repetita videẽ. Mihi videtur cp debeamus dicere in dubio ſic: Aut in ſequenti ſtipulatiõe nulla fuit deducta quantitas: ſed ſic dictum, quod ex prima ſtipulatione debes,promittis:& tunc dies intelligatur repetita. Aut fuit expreſſa quantitas:vt centum, quæ mihi debes, promittis: tunc dies non intelligiẽ repetita.Hoc probaẽ ff.de reiu.l.Neſennius.cum ſua gl.in l.ſi prior.cum ſua glo.ff.ſol.mar.Non obſtat l.qui ſic.quia ibi fuit facta expreſſa commemoratio diei.

Si quis ita. Cõceptio ſtipulationis nouantis poteſt præcedere ſtipulationem nouatam.h.d. Opp.eo. tempore non poteſt quid oriri,& extingui:vt l. Titio cum moreretur.ff.de vſufru.Sol.Quod hic dicit,eodem tẽpore, non intelligas in eodem inſtanti:ſed præcedit primo obligatio Titij,& ſequitur poſtea obligatio nouans.

Idem Celſus. Actio iudicati non nouatur per ſtipulationem iudicatum ſolui.

Si decem. Si debita à duobus alternatiuè promittantur, nouatio non contingit.hoc dicit.Opp gl.de l. ſi is cui decem.j.e.Sol.Solue vt ibi.Itẽ contra.j.e.l.à te. Solue vt ibi.Circa iſtam legẽ quæruntur duo Primo quis fuit iſte Titius. Sol.Poteſt intelligi de ipſo debitore,vel de quodam extraneo: & ſic erũt duę lectu.Secundum hoc quæritur, quid in dubio. Dicit gl.in dubio præſumo vt j.titu.j.l.& magis quod meo.vel ſecundũ quoſdã,vt innuitur j.eo.l.à te.& l.ſi is cui. Iſta gl.eſt difficilis. Nam ad hoc vt prima reſponſio procedat,oportet te ſic formare queſtionem: Quid ſi iſte Titius ſoluit ſimpliciter, non exprimendo pro quo ſolueret:& intellige cp iſte Titius erat ille idem debitor:non erat extraneus:& tunc procedit reſpõſio prima:quod in dubio videtur ſoluere nomine ſuo: vt d l.& magis. j.ti.j.ſed ſi ille Titius fuiſſet quidam extraneus,& dubitaretur in quam cauſam caderet.ſol.dic vt l.j.& ij.j.ti.j.Secundo modo poteſt intelligi iſta quæſtio cp in dubio hoc eſt,vtrum iſta ſtipulatio præſumaẽ facta animo nouandi,vel non:& tunc bene procedit ſequens reſponſio:dic vt j.eo.l.ſi is cui.& l.ſi à te.

1 *An quando aliquis liberat me inuitum, habeat contra me actionem negotiorum geſtorum? quod non.*

Si abalio. Poteſt alius me inuitum liberare,non aũt inuito mihi actionem auferre.h.d. Dicit hic,quod erant duo obligati:ſed vno ſoluente liberatur alter:vno videtur ſumma duplicari. Quid enim prohibet cp tu debeas mihi centũ nomine dotis & vxoris meę,& vxori alia centũ? vnde videtur

d obſtare[d] Inſti.de duo.re.in prin.&.ff.de actio.& oblig.l. Lucio. Sol.intelligas quod hic fuit dictum in promiſsione eãdem pecu-

1 niam:& ſic apparet quod ſenſerunt de eadem pecunia. †Quæro,quando aliquis liberat me inuitum:an habeat cõtra me actionem negotiorum geſtorum? Gloſſ.hic dicit quod non.contrariũ tenet gloſſ.in l.ſoluendo.ff.de nego.geſt. Alia gloſſ.in l. ſolutionem.j.titu.primo.intelligit illud,quando ſoluitur pro ignorante:ſecus ſi pro inuito. Gul.de Cug.dicit quod tunc quando ſoluitur pro inuito habet actionem negotio.geſto.quod probat per l.at ſi quis.§.Labeo.ff.de relig. Item probatur per l.ſi quis mancipijs.§.fi.ff.de inſti.act.& quia non eſſet æquum, vt quis locupletaretur cum aliena iactura:vt l.nam hoc natura. ff. de condit. inde.& ſic æquum eſt,actionem dari,vt l.quoties.ſupra de præſcrip.ver.& hoc tenet Cyn.in l.fin.C.de nego.geſt. Ad l.ſin.de

e de nego.geſt.reſpõdet Gul.[e] cp quãdocp prohibitio ſit ſuper tali geſtione,quod propter eam geſtor incidit in delictum: vt puta, prohibeo ne labores fundum meum, nec intres cauſa laborandi: tunc ſi intras,delinquis:vt l.tertia.ſupra de acquir.re.do.merito non debes habere actionem negotiorum geſtorum.vt l. ſiue hæreditaria. ſupra de nego.geſt.ſed quando prohibitio non facit geſtorem delinquere: vt puta, prohibeo tibi ne ſoluas pro me:ſi ſoluis,tunc habebis contra me actionem negotiorum geſtorum,per dictas rationes:quicquid dicat Gul. ipſe dicit contra caſum l.ſi pro te.ſupra manda.& ſic iſta gloſſ. dicit verum. Facit l.ſi ex duobus.ff. de neg.geſt.& ſic iſta gl. verũ dicit.& gl. quæ eſt in l.ſoluẽdo intelligaẽ in eo q ſoluit pro ignorante: alias male diceret.Nõ obſtat lex,at ſi qs.§.labeo.qa ſpãle eſt in expenſis funeris.Nõ obſtat l.ſi qs mancipijs.in fi.ff. de inſti.actio. quia

ibi

a ¶Si pupillus. Et hic eſt caſus vnicus, & ſingularis, cp iudex nõ debet cõdẽnare reũ q cõueniri poterat pluribus actionibus: niſi prior actor liberet reum ab alijs formaliter. Similiter qñ pluribus teneor, debeo ſeruari indẽnis p cautionẽ legitimã ab eo cui ſoluo: vt no. Baid.ſ d.l. cũ ſeruũ.ad fi. C.de ſer. fugit. Et ad iſtũ tex. adde l. non ſolum ff. de rei vendi.

b ¶Qui ſub conditione. De intellectu huius §.adde no.p Bar. in l ſi cõſtante. §.j.ff. ſolu.ma. & ibi indiſtincte tenet, cp conditio q̃ omnino eſt extitura,ita demum impedit natiuitatẽ obligationis.ſi eſt in certa an & qñ: ſecus ſi eſt certa an, & incerta qñ. Hic eſt bonus tex. vltra quem addẽ bonũ tex.ff. Iulianus verũ debitorem.verſic.ſimilẽ.& ibi no.gl.in ver.ſolutionis.in fi.de condi. inde. Bene facit tex. in l.niſi finita.de tutel.& rat.diſt.in principio vbi licet certũ ſit tutelã finiri morte,vel pubertate, tñ nõ oritur actio, niſi finita ea tutela: vt ibi.& plene p Bart.in l.ita ſtipulatus.in ij.qõ.ff. de ver.ob.Et ad prę dicta adde Bar.ff.cẽteſimis.eo.tit.& vide Barto. in l.hæres meus. de mino.

†† Pro concordia. Aduerte cp Bart.videẽ velle in l.ſingularia. ff.ſi cer.peta.cp in ſtipulatione incontinẽti: vel ex interuallo cõtinente tantũdem quantum primæua obligatio, olim præ

1 ſumebatur nouatio. Cõtrariũ tenere videtur expreſſe ĩ hoc. §.fin.in l.ſi pupillus. & l.q bis idem.in l. ſcire.in l.q vſumfructũ.ff.de verb.obli. & in l.pe.ff. de præſtip.Sol.eſt apertiſsima ex ſuis diſtinctionibus in dictis legibus, & multiplex eſſe poteſt,vt ſtelligatur in d.l.ſingularia. & in alijs pluribus locis: vbi dixit præſumi nouationem:intellige quando aliqd plus continebaẽ vtilitatis. Vel aliter intellige, ſcilicet ope exceptionis:vt in d. l.pe.dixit Bart. plures ſolu.dat ipſe bar. vide per eum in dictis ſuis diſtinctionibus.

†† POMATES.

c ¶Delegare. Licet iſta opin.communiter teneatur per doc. in l.ſingularia.quod d.l.ſi.non habeat lo-

ibi ideo, quia ſeruus põt obligare dominũ inuitum de peculio. Ita reſpondet gl.in d.l. ſi.C.de nego.geſ.Non obſtat cp non debet locupletari cũ aliena iactura,& quia æquũ eſt actionem dari:quia imo non eſt æquum propter probationem ſibi factam: vt dictis legibus.

Debitor poteſt petere, vt ſibi fiat inſtrumentum liberationis,quando ſoluit.

a SI pupillus. [a] Vide gl.quæ incipit, videt ſuperflua.ibi:ſed dic cp non.† Not. arg.quòd poſſum petere,vt fiat mihi inſtrumentum liberationis,vt magis de facili poſſim liberationem oſtendere:vt hic,& l.plures apochis.C.de fide inſtrumen.

1 *Promiſſio,ſi digito cœlum tetigero,eſt pura:ſecus ſi dicitur,cum moriar, vel cum Antichriſtus naſcetur.*

b Qui ſub conditione. [b]

Quæro exemplum. Gl. ponit exemplum, ſi ſtipulor,ſi Antichriſtus naſceẽ:nam certum eſt quod naſcetur. †Secundo modo ponit exemplum gloſſ.ſi ſtipulor centum cum moriar. Nam iſta ſtipulatio eſt pura. Imo non eſt pura: quia licet hoc ſit certum cp moriar, non tamen eſt certum qñ ideo debet expectari dies. Ita nota. in l.in omnibus.de reg.iur. Quare gl. ponit exemplum,quãdo promitto decem,ſi cœlum tetigero digito. Nam eſt certum cp nunquam cœlum digito tangam:ideo eſt pura:vt l.in illa.in fine.ff.de verbo.obligationi.

1 *Quando primò ſtipulor iter, ſecundò actum, an nouatio præſumatur:quod ſic.*

†† Qui actum. Si ſecunda ſtipulatio continet minus: nõ præſumitur nouatio:ſecus ſi contineat plus.h.d.Quæro, quid eſt hoc dictum,qñ ſecundò ſtipulor minus,nihil agit. Dicunt quidam cp non fit nouatio, etiam ſi eſt hoc actum:hoc eſt falſum:vt l. qui vſumfructũ ff.de ver.obli. Alij dicunt,cp ſequens ſtipulatio nullum habet commodũ. Tu dic, nihil agitur:quia nouatio non præſumitur. Ita debemus intelligere, cũ ſumus in materia nouationis.† Quæro:quando ſtipulor primò iter,ſecundò actum:an nouatio præſumatur. Glo.dicit cp non:quia aliud eſt cp in ſecunda ſtipulatione deducitur. videtur cp imò ſit nouatio:vt probatur in l.qui vſumfructum ff.de verb.obli. ſecundũ verum,& cõmunem intellectum:& ita debet intelligi hic,vt faciat ad tit. Non obſtat quod hic dicitur,cp ſtipulatur aliud:quia intelligo cp ſtipulatur aliud, ſcilicet plus.

2 *Delegatio quo ad delegantem,& delegatũ, ſit nuda ſcriptura:ſed quo ad delegantem,& eum,cui ſit delegatio,per ſtipulationem.*

3 *Delegatio qualiter dicatur fieri litis conteſtatione.*

4 *Quæ actio detur contra delegatum per litis conteſtationẽ, vbi quod vtilis illius directæ,quæ dabatur cõtra debitorẽ.*

5 *Litis conteſtatione facta contra delegatum ſuper inſtantia facta contra debitorem, fiet contra eum condemnatio.& ibi ponitur practica.*

c DElegare. [c] Dicitur hic,delegare,eſt vice ſua alium reum dare creditori. An hæc

1 lex ſit hodie correcta per l.ſi.C.de nouatio. & Inſti.quib.mod.tolli.ob.§.præterea. Cer

d tè non videtur:[d] quia illa lex non facit mentionẽ,niſi de nouatione, nõ de delegatiõe. Et ſi tu dicis,imò facit ibi mentionẽ de delegatione, dum corrigit iura antiqua, quæ dicebant cp interuentu nouæ perſonę noua naſcitur obligatio,& inducebatur nouatio quod ad delegationem propriè videbatur referri: quòd non obſtat: quia noua perſona poſsit interuenire abſcp iuſſu,& delegatiõe debitoris: ſed ſi debitor delegat eũ, vel dat alium expromiſſorem,fortè nouatio non in

2 ducitur. non pono hoc p cõſtanti. † Venio ad ſecundum paſſum: dicitur hic, quod fit delegatio per ſtipulationem & per lit. conteſta contra j.eod.l.delegare. So. In delegatiõe eſt duplex actus:vnus eſt inter delegãtem, & delegatum debitorem: & iſte talis d actus fit nuda ſcriptura, & ſimilibus modis:[e] vt j.eod.l.delegare. Quidam eſt actus qui fit inter delegantem.& eum cui fit delegatio:& iſte actus ſolum fit per ſtipulationẽ & lit.cõteſtat. contra:qa ſolũ ſtipulatio ne fit:vt l.j.C.eo.Solu.ſubaudi ibi,vel conteſtatione.† Quærit gl.primo, qualiter fiet iſta delegatio per conteſtationem? Reſpõdeo, quando alius ſuſcipit iudicium pro me animo nouandi: tunc ego liberor: & il

3 le incipit teneri. Vel ponamus alio modo, dicit gloſſ.quòd ego cedo tibi actionem cõtra debitorem meum,& tu litem conteſtatus es cum eo: ipſe incipit teneri tibi, & liberatur à me.Exemplum iſtud non eſt bonum: quia magis eſt exemplum ceſſionis, quàm delegationis. vnde tene primum.

4 †Sed quæro, quæ actio dabitur contra debitorem ſic delegatum per conteſtationem. dicit gloſſ.quòd datur illa vtilis, quæ contra debitorem dabatur directa. Iſtam gloſſ. tenet Dyn. Iacob.de Areti. & Cyn. in lege prima.C.de iudi.& non allegat aliud, niſi

5 iſtam gloſſam. †Quæro, facta conteſtatione vtrum procedatur ſuper eadem inſtãtia contra debitorem? Reſpondeo. Videtur quòd non: quia tempore dati libelli, iſta actio non competebat: ſed incipit competere in ipſa litis conteſtatione: ergo &c. vt l.non poteſt.ſupra de iudi.contra, dico qđ ex eadem inſtantia ſequitur condemnatio: & procedit iudicium hoc modo: quia oẽs e actus formabuntur contra illum debitorẽ ſic delegatum, & ſuſcipientem iudicium defenſorio nomine rei principalis, ſeu tanquam contra defenſorem animo nouandi rei principalis. Probatur in l.liberto.§ fina. ſupra de nego.geſt. Ita debet intelligi l.ſoluendo.eo.tit.& infra ti.j.prima l.ſolutionẽ.

1 *Remittere exceptionem,eſt donare.*

Procurator non poteſt exceptionem peremptoriam remittere,niſi ſit dictum in inſtrumento.

cũ in delegatione.ff. ſi cer.per. & eam teẽnuit Bal.ſ l. pecuniã quã.eo.ti. & Imo.in l.pe.ĩ.de præto.ſtip. contrariũ tñ tenuit Ro.ſ d.l. ſingularia. Pro quo facit, quia ope nouationis venit nouatio in ſpecie & delegatio: vt eſt gl.in rub.ĩ.eo. & tenuit Cy.in rub.ff.e. Sed nũc ſic habeo cp bene eſt argu.ſ correctorijs,de ſtricta ſignificatione ad latã. Gl.eſt ſic. de prima. in ver. alle. extra de leg.cũ ergo ibi dicat in d.l.ſi. cp hodie nõ preſumitur nouatio in ſpecie ſumpta,niſi expreſſe agaẽ: ergo eriã debet extendi ad nouationem ſ genere ſumptã per ſuperiora, & ſic ad delegationem quę ſub ea continetur: & ſic etiã habebit locum d.l. ſi. ĩ delegatione. vide Alex.conſil.x. in ij.volu. & Barb. xix. col.vj. vol.j.& xxxvj. col. vj.eod. vol.& are.conſil. vad fin.

¶Non videẽ. Nota pro eo qđ dicit Bar. ſ l.ſingularia.ff.ſi cer. pet.de campſore: qa iſtud facit cõtra. Et ita tenent alij doct. in d.l. qui vſumfructum.ff.de ver. obli. Et pro iſta parte audio cp Bar.conſuluit videlicet cp nunquã fit nouatio prię obligationis neceſſario in præiudicium creditoris: ſed tunc demum cum ſua intereſt:p tex.not.in l.cũ duobus.§. idẽ reſpõdit.ff.pro ſocio.& cp ibi Bart.& Bal.in l. commiſſoriæ. C. de pact. inter empt. & vendi.& in l.j.C.de his quæ pœnæ no. & qđ ipſe not.in l.ſi quando. in fin.C.de inoff.teſt. & in l.j.in ij.col.de pub.iud.vide Bart.in l.j. §.j.de præto.ſtip.& in d.l. ſingularia. habeẽ an ius excipiẽdi poſſit nouari:& ad Barto. hic vide gl.in l.ij.C. eo.& Bal.in l.pecuniã.ff.ſi cer.pe.& expreſſe glo.in l.iiij.in glo.ibi.C.eod. adde pulchre Bald.conſil. ccxix.iij lib.& cõſi. ccxxxvij. eod. lib.

†† POMATES.

e ¶Siſibus modis.vide ale. cõſ.lxxv. alſ xcv. vol.iij. vbi dr tenere qđ ad hoc vt dicaẽ delegatio,requiriẽ cp debitor,q delegaẽ, ꝓmittat per ſtipulationem ei,cui fit delegatio:alias diceretur ſimplex ceſsio & conſilio ſequent. vbi dicit, quod delegatur alias non liberaretur.

a ¶ Nota tex. ibi Remittere exceptionem peremptoriã, est donatio: ideo procurator eã remittere nõ potest. quod intelligit Bar. in l. fi. ff. quæ in frau. cre. & Inno. in c. cũ olim. de offi. deleg. Et ideo nõ potest ꝓcurator in instrumento renunciare exceptioni peremptoriæ. ꝙ tamen intellige vt singulariter per Bar. in d. l. fi. & Bal. in l. pactum curatoris. C. de pac.

b ¶ Et ꝓsumit ignorare. Limita vt per Bar. in l. si tutor. C. de peri. tut. & in l. q fũdũ. §. seruus meus. ff. de vsuca. ꝓ empto.

c ¶ Longinquũ. Intelige si certat de damno vitãdo: secus si de lucro captando. Ita dicit Bart. & ibi vide post eũ aliquid in materia in l. q fundũ. §. seruus meus. ff. pro emptore. Adde Bart. in l. Celsus. de vsucap. & in l. nõ satet. de cõfes. & Bal. in l. j. in xiij. col. C. de cõfes. vbi sing. limitat. Sed in cõtrariũ contra primã limitationẽ facit l. magnã. de cõtrahen. & cõmit. stip. & quod not. Bal. in l. cũ quod alienã. C. de legi. & vide Ange. in d. l. q fundum. in §. seruus. Et ad primã limitationẽ vide Alex. in cõsi. cxxxiiij. col. ij. ver. & potissime. et col. v. versi. & hæc opi. in j. vol. & ibi, quod tẽpus decẽ annorum dicit longin quũ. & vide Soci. in cõsi. cclx. in ij. colũ. verſic. & ad probationes. vbi quod ex multitudine negotiorum post mẽsem præsumitur.

d ¶ Venio ad secũdã. Et de intentione huius tex. in parte disputat late Bal. in l. j. in ij. col. de exec. rei iud. & in l. fi. ff. vij. q. C. de contrah. emp.

e ¶ Fiscus habeẽ. Et hoc sequit hic Ang. Imol. et Pau. de Ca. sed Roma. in l. si marito. in prin. ff. sol. matri. tenet cõtrarium per illũ tex. Pro quo facit: qa fiscus subit onera legatorũ, seu fideicõmissorũ sub conditione relictorum. l. Statius. §. fi. ff. de iure fis. Itẽ nõ videtur posse reddi bona differẽtia. Ratio quare potius ad eũ trãsẽat actiões actiuę q̃ passiuę, vt statim dicã: ideo Bal. tenet l. fi. C. de cõtrahen. emp. ꝙ obligationes oẽs actiuæ, et passiuæ trãseãt in fiscũ. et ibi ad hũc tex. rñdet: vt etiã rñdet in d. l. si marito. & prout ibi rñdet Bar. & gl. in ver. cõditioni in sol. quã approbat hic etiam Ray. nec ob. d. l. nouatio, per quã Bar. §. reprehẽdit dictã sol. gl. quia ibi loquit in hæreditate iacẽte: hic in bonis iacẽtibus inter q̃ est differẽtia: arg. eorũ q̃ no. Bar. in rubr. ff. de acqui. hære. Itẽ adde ad Bar. hic Bal. in l. fi cõstãte. §. fi. ff. sol. ma. & in l. tutoris. C. ad leg. Iul. de vi. & vide Bar. in cõsi. inci. Calamanus. & ibi no. hũc tex. & in l. pe. C. de exc. rei iud. ff. v. co. & vidẽ ꝙ p istũ tex. dicit Bar. ff. d. l. si qs arbitratu. §. fi. cũ cõcor. ff. de ver. ob. Itẽ adde gl. no. ff. l. nõ ad ea. C. de cõdi. et demõ. q̃ vult, ꝙ obligationes cõditionales nõ transeant in fiscum, quam sequitur ibi Bar. qui dicit illud ibi verũ intelligi in iuribus proueniẽtibus ex vltima voluntate: secus in iuribus conditionalibus ex contractu. per Linter socerum. §. fina. supra de pact. dota. ad hoc allegat per Bartolum in dicta l. finali. C. de contrahend. emptio. & in l. j. C. de pac. cõuẽ. licet Ange. & Imo. hic contrariũ teneant. & illam glos. dictæ l. non ad ea. reputat singularẽ in l. etiam C. ad l. Falcidiam. Et quid si fiscus accipit bona tanquã vacantia, vide quæ dixi post Baldum in l. iij. §. cum ex causa. ff. de iure fisci. Et adde ꝙ ad eũ non transeunt, nisi quæ ad hæredem extraneum transeunt, secundũ glo. in l. j. vbi docto. maxime Bart. C. de ope. lib. Item nõ habet ius accrescendi. vt habet verus hæres fisci. Bal. in l. j. in iiij. q. C. qñ nõ petẽ. par. et vide per Bal. in l. nubemus. §. j. in ij col. C. ad Trebel. & in repe. c. fi pater. de test. i vj. in xviij. col. & iura naturalia transeunt in fiscũ hoc est, obligatiões naturales, secundum Bal. in l. tã mandato ri in ij. col. C. de non nume. pecu. dixi in d. l. ij marito. Itẽ an in fiscũ transeãt bona futura, id est quæsita post publicationem: vide Bart. in l. j. ff. de bo. dam. & dixi in l. iij. §. pen. ff. ꝙ quisq; iur. vbi Bal. & Ang. Et nota ꝙ quicqd prohibitum est in aliquẽ trãsferri id in eũ non põt per cõfiscationẽ trãferri: vt dixi in l. si finita. §. si de vectigalibus in ij. col. ff. de dã. infe. & ibi dixi probando ꝙ secus esset, si qs prohiberetur vendere illud alicui: quia illud bene in eum ex cõfiscatiõe trãferet. Itẽ nũquid commodatæ concessæ alicui ad tempus, trãseant ad fiscũ ex publicatione: vt dixi in d. §. si de vectigalibus. Itẽ adde quod fiscus, qui succedit in locũ filij banniti, nõ põt dicere testamentũ patris sui nullũ, q̃ quo ꝑteriit ipsum pater: vt no. voluit Bal. in l. si qua pœna. ff. de his q̃ sunt sui vel alie. iur. ꝙ dictũ non puto verũ: vt dixi i d. §. si de vectigalibus. Adde an si fiscus trãseãt bona acquisita post cõfiscationem? Abb. cõsi. xcj. ij. lib. Et an in legitima filij bãniti, fiscus mortuo patre, vel matre habeat ius: & an mo nasterium & fiscus æquiparẽtur? vide Paul. de Cast. consi. xxxij.

1 *Delegatus quando præsumatur scire exceptionem sibi competere.*

Ignorantia in facto proprio præsumitur, quando factum est multum de longinquo, vel valde intricatum.

SI quis delegauerit.

Ista est bona lex. Delegatus sciẽs sibi exceptionẽ cõpetere. eam videt remittere. Ignorans nõ potest excipere cõtra eũ, cui facta est delegatio, sed cõtra delegantẽ sibi succurritur. h. d. Nota tex. ibi [a]: similis ei videbitur qui donat, quoniã remittere exceptionẽ videt, &c. sic no. † ꝙ remittere exceptionem est donare. quod tene menti. Vnde aduerte in instrumẽtis ꝓcurationis, & in instrumẽtis factis à procuratoribus, in quibus renũciant tali, et tali exceptioni. Nam videtur ꝙ nõ possint remittere: quia renũciare exceptioni peremptoriæ est donare: nisi haberẽt mandatũ ad renũciãdum.

a

Opp. de l. Iulianus. §. de doli excep. Solu. hic loquit quando delegatio est facta vero creditori: ibi quando est facta creditori putatiuo, vel animo nouãdi. † Quærit glo. quid in dubio si nõ est certũ, vtrũ sciuerit, vel ignorauerit? Glo. respondet solenniter: Aut exceptio competebat ex facto suo: & præsumit scire: Aut ex facto alieno: & ps̃umitur ignorare [b]. q̃ tene mẽti. Simile no. in l. si res. de leg. j. Primũ dictũ, ꝙ ex facto suo præsumitur scire, intellige nisi factum suũ esset multũ longinquũ: [c] vt l. peregrè. in prin. §. de acquir. pos. & no. per Dy. in c. præsumitur ignorantia. extra. de regu. iur. lib. vj. Item intellige, nisi factum esset valde intricatum: ita ꝙ memoriæ de facili retineri non potest: vt l. emptor. §. Lucius. §. de pac. & l. cùm fidei cõmissus. §. de confes.

b

c

Mora commissa in præcedenti stipulatione, quòd purgetur per secũdam factam animo nouandi, si res fuit præsens, & remittit se.

Fiscus habetur loco hæredis in obligatione iam contracta: secus in contrahenda, quanquam ex causa de præterito.

Deportatus quando obligetur ciuiliter, & naturaliter: vbi quòd non in obligationibus de nouo perficiẽdis in contrahendis naturaliter, & in cõtractis fideiussor liberatur.

Conditio existens trahitur retro ad tempus stipulationis contractæ, si tempore existentis cõditionis reperiretur extremum habile ad obligationem contrahendam.

VOties. Ista est multũ solennis lex, & diuidit in duas partes. Primò quando stipulatio conditionalis interponitur ad nouandam puram. Secundo, quando stipulatio pura interponitur ad nouandam conditionalem. Secunda ibi: sed si id quod. & breuiter hoc dicit. Stipulatio conditionalis nouat puram in conditionis euentum, sed statim moram præcedentis obligationis purgat. Item stipulatio pura nouat conditionalem, in conditionis euentum: si tunc existat persona, in quam obligatio cadat. h. d. in summa tex. ibi: egisse videatur: quia per eã recessum videtur à conditionali obligatione, secundũ mentẽ contrahentiũ. & habes idem quod hæc lex in l. pecuniã. §. si cer. pet. Ad ver. vnde Marcellus. Opp. fortiter de l. eũ qui ita. §. fina. §. de verb. obli. vbi per stipulationem cõditionalem nõ tollitur mora præcedẽs, Solue vt ibi dixi. & dicam in proximo cõtrario. † Item oppo. de l. si rem j. eo. Glo. dicit ꝙ ibi fuit expresse actum, vt mora non purgaretur. Istud est diuinare. vel ibi loqtur, qñ reo absente fuit facta stipulatio secũda animo nouandi: & hic reo ꝑsente. & ista est vera, & notabilis solutio. & istã tenui in l. eũ qui ita. §. fi. §. de verbo. oblig. & eam tenet Iac. de Rauẽ. & oẽs Moder. licet Iac. de Ra. in l. eũ qui ita. §. fin. istã sol. sibi appropriet & probatur ista solu. in l. qui decẽ. §. idem responsum est. j. de solu. Venio ad secundã[d] partẽ. & videtur, ꝙ licet persona sit deportata, quod nouetur obligatio. Nã fiscus est hęres. ideo est persona quæ potest obligari. vt l. nouatio. j. eod. Sol. Dicũt quidã, hic loquitur quãdo post deportationẽ bona non erãt adhuc à fisco agnita: & sic nondũ erat hæres. Hoc nõ placet: quia idẽ est hæreditatem iacere, vel adiri. tam esse: vt d. l. nouatio. vel aliter, & istam tenet Dyn. aliud est, quem esse mortuum naturaliter: aliud, quẽ esse deportatum. Et si tu dicis, fiscus habetur loco hæredis: dico quod non est verum per omnia. Ita habuistis nota. §. titu. j. l. inter eos. §. fina. quæ glos. probatur per hanc legem. vt ibi dixi. † Ex quo no. quod in obligatione iam contracta fiscus habetur[e] loco hæredis: sed in obligatione contrahenda, quamquam ex causa de præterito nõ habetur loco hæredis: vt hic. † Vlterius q̃ro, dicit hic, ꝙ deportatus non est ꝑsona, q̃ obligat: q̃ro an deportatus obligetur naturaliter, & ciuiliter? Gl. hic dicit, ꝙ non obligat ciuiliter, sed naturaliter sic. hoc nõ est verũ in casu nãe legis: qa si obligaret naturaliter, prima obligatio nouaret: vt §. eo. l. j. ꝙ est cõtra istũ tex. Dico ergo ꝙ in casu nostrę legis obligat ciuiliter, vel naturaliter. Et ideo aduerte tria. [f] Nã quædã sunt obligatiões de ꝑterito cõtractę, & ab illis ꝑ deportationẽ liberat fideiussor à ciuili & naturali, & transfunditur in fiscũ: vt §. ti. j. si debitori deportatio. Quæ sunt obligatiões de nouo ꝓficiẽdę, tñ ex cã de ꝑterito: & in illis nullo modo obligãtur: vt hic. Vltimo nota † istã legẽ ꝙ licet existens conditio trahatur retro ad tẽpus stipulationis contractæ, vt l. qui potior. & l. qui balneum. §. qui po. in pig. hab. tamen

d

e

f

g

[f] ¶ Aduerte tria. Quid si fiscus accipiat bona tanquam vacantia, an teneatur legatarijs? vide in lege tertia. §. cum ex causa. infra de iure fis. & quæ ibi dixi.

[g] ¶ Nota istam l. Et hic dixit Bart. se in facto cõsuluisse. de qua in l. posiquã. in prin. §. vt lega. no. caue.

a hoc est verum, [a] si tempore existẽtis conditionis reperiretur extremum habile ad obligationem contrahendam: secus si reperitur inhabile, vel ex parte rei, vt hic. ij responso. vel ex parte personæ, vt hac l. vltimo responso. Tene menti perpetuo.

SI creditor. Non intelligitur pœna repetita in stipulatione nouante. h. d.

Delegare. Opponitur supra eodem. lege delegare. Solue vt ibi.

NOuatione. In stipulatione nouante nõ intelligitur repetitum pignus, vel vsura. hoc dicit.

1 *Vide Exceptio quæ obstat deleganti, non obstat ei cui facta est delegatio. & nu. 13.*

2 *Mulier Velleiano de iure renunciare non potest, licet consuetudo seruet contrarium.*

3 *Minor non potest renunciare beneficio restitutionis.*

4 *Contrahens post xxv. annos intra illud quadriennium, intra quod potest restitutionẽ petere, non restituitur.*

5 *Curiosus de negotijs alienis quis esse non debet: & quomodo hoc intelligatur. nu. 7.*

6 *Exceptio doli videtur remissa per eum qui secundo promittit.*

8 *Mutuans procuratori constituto ad accipiendum pecuniam mutuo, & ad conuertendum in aliquam causam, quando debeat esse solicitus vt conuertatur.*

9 *Exceptio quæ obstat delegati, an obstet ei, cui facta est delegatio, quando aliquis est de legatus creditori putatiuo.*

10 *Delegatio quando est facta vero creditori, an exceptio quæ obstat delegati, obstet ei, cui facta est delegatio.*

11 *Exceptio compensationis quæ obstaret deleganti, quando obstet ei, cui facta est delegatio.*

12 *Exceptio excommunicationis, vel banni, quæ obstat cedenti, quando obstet cessionario.*

DOli mali. Ista est notabilis lex: & profunda, & breuiter h. d. Exceptio, quæ obstat delegati, non obstat ei [b], cui facta est delegatio: nisi cõtra eum eadem ratio cõcedendæ exceptionis subsistat. h. d. Nota

b

1 † ibi tex. diuersum est, si iam excesserit, &c. quia non habes alibi ita expressum. Ex hac lege nota ꝙ exceptio quæ obstat delegan

2 ti, nõ obstat ei, cui facta est delegatio. Secundo nota † ver. diuer-

c sum, [c] per quem dicunt doc. vltramontani: ꝙ mulier nõ potest renuntiare beneficio velleiani. Nam eodem modo quo decipit intercedẽdo: eodẽ modo decipitur recunciando: licet gl. in l. dicat contra. & consuetudo se habet ita. Sed credo ꝙ vltramontani dicunt verũ de iure, per hanc legẽ. de quo per Cy. C. de epis. & cle.

3 l. si quis in conscribendo. & in l. vlti. ad velle. Tertio nota † ver sic. idemq. ꝙ minor non potest renunciare beneficio restitutionis: quia in renũtiatione eodem modo decipitur. De quo est gl. in l. si intra. C. de in integ. resti. & l. si iudex circũuento. §. de mino. Quarto nota versi. diuersum est si iam. † ꝙ in his, quæ quis contrahit post xxv. annos, intra illud quadrienniũ, intra ꝙ põt petere restitutionẽ, tamẽ nõ restituitur. Ita habes hic. Fallit in ca

4 su, quem habes C. de repu. hęre. l. fi. † Vlti. no. ꝙ quis non debet

5 esse curiosus de negotijs alienis. Oppon. de l. apud Celsum. §. pe. §. de do. excep. Sol. Aliud est in exceptione metus, vt ibi quia est scripta in rem aliud in exceptione doli, quæ est in personam,

6 vt hic, secundũ Azo. quẽ † glo. reprehendit: quia etiam exceptio nem metus quis videtur remittere promittens secundo: vt C. ꝙ met. causa. l. ij. vt §. eodem l. si quis delegauerit. Ista reprehensio glo. est verissima. Nam ille, cui facta est delegatio: nõ agit ex prima obligatione contracta per metum, sed agit ex secunda interposita sponte. Item opp. de l. sed Iulianus. §. non solũ. §. ad mace. Sol. vt ibi. Vlterius oppo. de l. q̃uis. §. fi mulier. §. ad Velle. Solu. Ibi loquitur secundũ opi. Marcelli, quæ non approbatur. Item

d oppo. [d] ad fi. huius l. † & videtur ꝙ quis debeat esse curiosus de

7 persona eius, cum quo contrahit: vt l. iij. §. pe. §. de in rem verso. & l. qui cum alio §. de regu. iur. Glo. dicit, ibi in mutuando. hic aliter contrahendo. Nil est dictum. vel dic, ibi volebat aliũ obligare ex alterius contractu, hic secus. Ista est optima, si bene intelligatur. Nã in præiudiciũ ipsius, cum quo cõtraho, non debeo esse solicitus & curiosus quid ipse egerit. Sed si ex illo actu volo aliũ mihi obligari, vel alteri præiudicare: tunc debeo esse curiosus: vt l. contra. & hoc modo debet intelligi illud, quod dicitur, ꝙ imputatur ei, qui nimis fuit credulus: vt §. de eo per quem fa

8 ctum est. l. j. in prin. Et per hoc † induco tibi ad q.[e] aliquis est

e procurator ad accipiendum pecuniam mutuo & eam conuertẽdam in emptionem instrumenti, vel in fabricam talis domus: procurator venit ad me, & accepit pecuniam mutuo: vtrum debeo esse solicitus ꝙ illa pecunia conuertatur in illam causam? Respõ. si habet speciale mandatum ad recipiendũ a pecuniam mutuo, ob hanc causam sufficit procuratorem causam asserere: vt l. j. §. non autem §. de exerci. Secus si nõ habeat speciale mandatum, vt l. fi. eod. titu. & Azo tenet in summa illius ti. & Inn. in c. fi. extra. de fideius. Vltimo ad plenã probationem huius materiæ Dyn. posuit hic vnam summariam distinctionem satis plenam, quæ tamen in aliquibus deficit ideo examinemus eam per quæstiones. Primò † quæritur, quando aliquis est delegatus creditori c putatiuo, vtrum exceptio quæ ob. delegati, obstet ei, cui facta est delegatio. Dyn. dicit indistincte ꝙ sic: vt §. de do. excep. l. Iulianus. j. respon. & de dona. l. ij. §. item si ei. Mihi videtur sic dicendum, Aut exceptio quę obstat delegãti, erat talis. ex qua soluit per errorẽ daretur repetitio: & verum dicit Dy. per dictas leges. aut non daretur repetitio: vt quia exceptio erat odiosa: & tunc non obstat exceptio ei cui facta est delegatio sed ei soluetur, & ab eo delegans repeteret, nisi aliud obster sibi, sicut si sciẽter promisisset: vt §. de condi. ob cau. l. qui se debe-

9 re. versi. sed si cũ sciret. † Secundo quęro, quid si delegatio facta est creditori vero. Dyn. distinguit, aut delegatus sciebat sibi cõpetere exceptionẽ: vt videt eã remittere, & nõ põt eam opponere: vt §. eod. l. si quis delegauerit. in prin. Aut ignorabat & tunc aut fit delegatio ex causa lucrativa, aut one d rosa. Si lucrativa, tunc aut exceptio, quæ ei cõpetebat, erat in personã delegantis & de legati: & non obstat ei, cui facta est delega- e tio: quia non egreditur personã: vt §. de do. l. id ꝙ. §. si cũ primus. Ita dicit Dy. Sed hoc debet intelligi: ꝙ delegatus promisit expressa certa quãtitate. Si vero promisit simpliciter illud ꝙ debet tũc secus: vt no. §. so. mat. l. si prio. & de re iud. l. Nesennius. in princi. Prosequitur Dyn. aut exceptio erat in rem ex parte opponentis, in personam: aut ex parte illius cui opponi. vt exceptio doli: vt §. de do. excep. l. ij. §. j. vel in rẽ ex parte vtriusq;, vt exceptio quod met. cau. vt l. apud Celsum. §. pe. §. de do. exce. & tũc obstat exce. ei cui facta est delegatio: vt §. de do. excep. l. Iul. j. rñ. de don. l. ij. §. itẽ si ei. rñ. Ita dicit Dy. quod intellige qñ promisit ignorãter tali errore, & tutus tali exceptione, ex qua ipsi delegãti solutũ posset repeti, & ꝓmissum condici: vt l. ij. §. j. & ibi no. §. de const. pe. Prosequitur Dy. Aut fit ex causa nõ lucrativa: & tunc aut subest eadẽ cã concedendæ exceptionis cõtra eũ, cui facta est delegatio, quæ suberat contra delegantẽ: & obstat exceptio ei, cui facta est delegatio: vt hac l. versi. diuersum. & versi. denicq. vt §. ad Velleia. l. quãuis. §. si mulier. secundũ opi. Ioan. quæ ibi approbatur in glo. Ita dicit Dyn. Sed aduerte hic: quia ista exceptio, quæ obstat ei, cui facta est delegatio, non est eadem numero, cum ea quæ obstabat deleganti. Est enim noua exceptio, quæ de nouo tempore secundæ ꝓmissionis oritur, licet sit eadẽ gñe. Prosequit Dy. aut nõ subest eadẽ causa cõcedendæ exceptionis: & tũc aut res est reditura ad delegantẽ dolosum: & tũc obstat exceptio ei, cui facta est delegatio: vt l. apud Celsum. §. apud Iulia. & l. purè. §. si eũ qui. de doli exceptio. ibi nisi iã diuerterit. Ita dicit Dy. quod intellige si promisit tali errore, ex quo si promisisset ipsi deleganti, competeret condicto, vt dictum est. Prosequitur Dyn. aut non est reditura ad delegantem: & non obstat exceptio: vt §. de doli excep. l. apud Celsum. §. fed & si mulier. & §. de authoris. & §. si cũ legitima. & j. e. l. pe. & §. eo. l. si quis delegauerit. & hac l. de condi. ob cau. l. si donaturus. & hoc in exceptionibus personæ cohærentibus: in exceptionibus verò rei cohærentibus videtur dicendum, ꝙ debeãt obstare, etiam habenti titulũ non lucratiuum: vt in l. in hoc iudi-

¶ Tamen hoc est verũ. No. limitationẽ ad dictã l. potior. & ad l. q balneũ. bene facit ad hoc qđ not. Bar. in l. sub cõditione in ij. co. j. ti. proximo in q. j. de confirmatiõe donationis.

b ¶ Obstat ei. Et qñ exceptio actoris noceat successori quo ad agendũ, vide gl. no. & ibi bal. in l. vitia. C. de acq. possẽ.

¶ Nota ver. diuersũ. an mulier posset renũciare beneficio velleiani, & minor restitutionis, de hoc vltra nor. hic not. etiã in c. fi diligẽti. in gl. de foro competẽ. Adde quod per istũ tex. dicit no. Bar. in l. fin. §. pe. de cõdi. in de. & vide ad materiã Ioã. And. in Spe. de rest. in inte. §. qua liter. verſic. sed nunqd minor. & Ioã. ande emp. & ven. in c. cũ dilecti. & Barto. l. cũ minor. j. rẽ raha. Cõis opin. est ꝙ possit renũciare velleiano. Ita Bart. in l. ij. circa fi. §. tit. j. Ad de Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de renun. §. j. ver. cui autem iuri.

¶ Item oppo. ista faciunt ad no. quęstio. de qua j.

¶ Adde quæstionẽ. Pro ista quæstione vide tex. in l. libert. §. de neg. gest. & ibi Ang. & Bar. fi ciuitas. §. fi cer. peta. do. Anto. in ca. j. depo. Inno. & doc. in c. ꝙ quibusdã. de fideiussoribus.

a ¶ Quærit Dyn. Et an exceptio quę obstet cessionario? vide Bart. in l. & hæredi. §. nos autem. ff. de pact.

b ¶ Si debitorem. Ad hanc legē, vide Cy. in l. falsus. in ij. col. j. de furt.

c ¶ Non credo. Adde q̄ idem tenet Io. an. in addi. Spec. in tit. de test. §. j. versi. sed pone egi. in fi. Idē tenet do. Ant. & Ab. in c. si cautio. de fide instr. Idē tenet Bar. & Bal. in l. ij. §. fi. ff. si cer. pet. & Bart. in l. nō abstulit. C. de noua. Idē tenet Ange. in l. ij. §. fi. C. de quadri. præscr. & Ro. in l. prædia. ff. de acquir. Licet contrariū teneat Ang. in l. a diuo. §. sed si emptor. ff. de re iudi. quē sequitur Imo. hic, & in dicto §. sed si emptor. Idē tenet Federi. de Senis. in cōsi. ij. quod incipit, Titius fecit procuratorē. Vide Bal. in d. l. nō abstulit. & Bal. in l. pecuniæ. C. de fol. Adde quod Paul. de Cast. hic refert Ang. sentire cōtrariū, & illū sequit, tamē eius cōsil. ccxcvij. tenet primam opi. Bal. consi. cccxxiij. j. li.

↠ POMATES.

d ¶ Confiteri recepisse. Vide Abb. consi. iiij. & Alex. xcv. volu. ij. vbi dicit, q̄ talis etiam non potest renunciare, nec alius nisi cōsentiente eo, qui dedit mandatū.

cio. §. si inter socios. ff. communi diui. & l. idemq; §. fina. ff. pro soc. l. si superatus. §. per iniuriam. de pig. & in l. fi. de excep. rei vendi. de excep. l. exceptiones. de reg. iur. l. in uitus. §. pe. Ita dicit Dy. Ista determinatio nō est vera in delegatione: quia cōtra hanc l. ibi, idemq; est, & in cæteris similibus: & ibi per glo. & apparet ex his quæ suprà dicta sunt de exceptione quod metus causa, & leges allegatæ per Dyn. non loquuntur in delegatione, sed in cessione. Ratio differentiæ patet ex his quæ dixi in primo contrario: & sic indistincte dixit eis hoc casu exceptionē non obstare. Prosequitur Dy. Si verò est dubiū, vtrum sciuerit, vel ignorauerit. Dicit gl. q̄ si exceptio ei competat ex sua persona, præsumitur scire: quia in facto suo non est tolerabilis ignorantia: vt ff. ad Velleia. l. quanq̄. Si ex persona alterius, præsumitur ignorare: quia in alieno facto, &c. j. de reg. iur. l. qui in alterius. pro suo. l. fina. & not. ff. eo. l. si quis delegauerit. Dyn. Sed hoc intellige vt dixi in dicta l. si quis
11 delegauerit. Quærit† Dyn. quid in exceptione compēsationis? Responsio patet ex præmissis. Est enim exceptio rei cohærens: vt patet in l. si quid à fideiussore. ff. de compensa. & de excep. l. exceptiones. Dyn. Sed illud non procedit in delegatione, vt suprà dixi. Item, quia in exceptione cōpensationis tutus non habet repetitionem indebiti, nisi prout no. in l. qui inuicem. ff. de condic. indeb. Sed istud procederet in cessione actionis, de quo per Dy. extrà de reg. iur. in ca. si quis in ius. lib. vj. Cyn. C. de compē. l.
12 eius. dic vt ibi. †Quærit Dyn.[a] quid in
a exceptione banni, & excommunicationis, quę poterat opponi cedenti? Respon. patet ex prædictis: quia tunc habent originē ex delicto cedētis: nec est delictum circa rem, de qua agitur, in acquisitione commissum, videtur distinguí, an cessio fiat ex causa lucratiua, vel non lucratiua: vt dicto §. de authoris. & §. si cum legitima. & §. sed & si mulier. & d. §. si quis autē. Ita dicit Dy. in dicto ca. si quis in ius. Iaco. de Are. tenet q̄ indistinctè obstet. Sed de hoc est glos. in dicto §. si cum legitima. vt ibi dicam. Quæ-
13 ro, vtrum † exceptio, quę obstat deleganti, obstet ei, cui est facta delegatio? Glos. dicit quòd circa hoc est adhibenda distinctio, quæ colligitur ex quibusdam legibus: sed Dy. ponit longam distinctionem, quæ eget aliqua suppletione: sed causa breuitatis omitto, &c.

NQuare.

Pupillus. Oppo. quòd pupillus possit nouare: vt ff. eod. l. iij. Solu. verum est si sibi expediat. Sed tunc oppo. ergo idem erit in pupillo habente tutorem: & tunc tutor ita demum potest nouare, si pupillo expediat, & sic inter eos nō est differentia. Dicit glos. tutor potest nouare quando est dubiū, vtrum pupillo expediat, vel non: sed in pupillo oportet quòd sit certum, quòd faciat meliorem conditionem suam. Et hanc tenet Dy. Sed Iaco. de Are. dicit aliter. & quod dicit tex. si pupillo expediat, exponit, id est expedire putat, & sic faciat bona fide: vt l. cum plures. §. quæ bona fide. ff. de administra. tut. secus si faceret mala fide animo donandi: vt l. tutor ad vtilitatem. ff. de administra. tuto. & l. si præses. C. de transac. secundùm eum. Et prædicta intellige, quando ista nouatio interponitur super aliqua obligatione, in qua veniebat aliquid, quod seruando seruari non poterat: sed si poterat seruari, non posset nouari dicta obligatio: sicut nec res alienari sine decreto. Ita not. per gl. C. si aduer. trāsac. l. j. & ij. Facit C. de prædi. mino. l. si ad resoluendam. Quæro, quid si pupillus nouando non facit conditionem suam meliorē, nec deteriorem? Glos. videtur hic velle, quòd hoc non possit fa-

cere pupillus, sed tutor. Cōtrariū no. ff. eo. l. iij. & illā tenet Dyn.

1 ☞ *Habens mandatum ad solutionem recipiendam, vel mutuum, non potest obligare mandantem confitendo.*

b **SI debitorem.** [b]Ratio est, dicit Iac. de Are. q̄ hæc sunt inter se diuersa, & sic
1 est arg. q̄ †qui habet mandatū ad recipiendā solutionē, non habet mandatū ad remittēdā solutionē. quod not. licet enim
c procurator sit cōstitutus ad solutionē recipiendā, nō credo[c] q̄ sufficiat si cōfiteatur sibi solutū, vel solutionem recepisse. Aliud
d est enim recipere, aliud est confiteri recepisse. [d] Idem in eo qui habet mandatū ad recipiendū mutuū. Nā non sufficit q̄ confiteatur se mutuum recepisse. Differunt enim inter se, vt hic, & l. ij. in fi. ff. si cer. pe. & est tex. cum gl. in l. j. §. si mutuam. ff. si quid in frau. pat. & sic debet dicere in instrumento, quæ dedit, & numerauit in præsentia mei notarij.

NOuatio. Quidā dicunt, q̄ hic est tex. q̄ hereditas sustinet personam heredis: vt ibi: cuius sustinet &c. sed nō dicit hoc hęc lex: quia debes exponere ad heredē illius, s. defuncti, cuius s. defuncti personā interim &c.

NOn ideo. Nota q̄ filio, & seruo potest solui illud, q̄ ipsi mutuauerunt: vt hic, & j. tit.
j. l. q̄ seruus. & de pac. l. si vnus. in prin. & depositi. l. quod seruus. sic & in monacho: Nā monacho potest solui illud quod ipse mutuat, vel deponit: non tamen posset nouare, vel alio modo remittere. tex. est hic, quod nota multum.

1 ☞ *Minor summa quādo videatur promissa in obligatione alternatiua summarum. Vbi quod semper, nisi in summis caderet affectio.*

SIis, cui. Ad istū finem oppo. ff. eo. l. Stichū. §. si decē.
& j. eo. l. a te. Sed respōdeo, hic loquitur q̄n
1 fuit expresse actū, vt alternatiua pro copulatiua ponere-
tur: alias secus, vt in contrarijs. Secundo oppo. †fortius, in alternatiua quātitatis minor tantum summa debetur: vt l. si ita stipulatus fuero decem aut xv. & l. si stipulatus fuero. ff. de ver. obl. ergo minor summa videtur nouata. Gl. respōdet, & male. Dicit enim, minor summa est in obligatione. Verum est, nisi eligatur maior. Videte, in alternatiua summarū, minor summa non inest in obligatione, & etiam si obligatur, non potest solui tanq̄ debita: sed ex causa donationis soluetur: vt l. si ita relictū. in fi. de lega. ij. & in legibus, alleg. pro contrario. Quod est verum, quando in summis non cadit affectio: quia promissæ sunt simpliciter: semp enim videtur velle quod minus est. Sed quando propter aliquam adiectionem in summis caderet affectio: tunc vtrūq̄ est in obligatione, sicut in speciebus: vt hic est casus in lege nostra, forte interest mea magis soluere xv. quę debet Titius, q̄m decem quę debet Seius. Idem si caderet affectio ratione loci, vel personæ adiectæ: vt. j. tit. j. l. qui res. §. qui stipulatur.

1 ☞ *Vsuræ ratione præteriti temporis, quando debeantur.*
2 *Quod venit in officio iudicis, potest in nouationem deduci.*

EMptor. Duas lecturas ponit glossa. hanc glossam lege, & vtraque est notabilis. & secundū primam. hoc dicit. Cursus vsurarum ex natura actionis procedens in stipulatione nouante, non intelligitur repeti-
1 tus. hoc dicit. Secundum hanc lecturam. †quæro, an vsuræ ratione præteriti temporis debeantur. Glos. quę est hic, videtur dicere quod sic, non tanquam vsura, sed tanquam fors: cum enim promitto quod Titio debeo ex causa emptionis, promitto quod debebam pro forte, & vsuris: & ideo illæ vsuræ debentur vt fors. Istud probatur infra rem pupil. ff. sal. fo. lege cum pupillus. & lege sequen. & quod ibi not. Alio modo legitur hæc lex, & breuiter hoc dicit. Vsuræ quæ debentur officio iudicis, in stipulatione nouante non videntur deductæ. hoc dicit. Aduerte, ista opinio posset esse vera, si poneremus ista verba nouationis esse concepta, quicquid actione ex vendito te dare facere oportet promitto. Sed si poneremus verba cōceptain rem, quicquid occasione venditionis, vel quicquid ex vendito dare facere oportet, tunc debentur vsuræ præteriti temporis tanquam fors.
2 †Quæro, an id quod officio iudicis venit, possit in nouationem deduci. Puto quod sic: vt infra titulo secundo. lege & vno. §. primo.

1 ☞ *Nouatio non præsumitur quando secunda stipulatio continet aliud quam prima.*
2 *Æstimatio quando debetur iure actionis, inspicitur tempus contractæ obligationis. secus si debetur officio iudicis.*

Fundum

VNdum Cornelianum.

Si secūda† stipulatio cōtinet aliud q̄ prima, nouatio nō præsumitur. Ire quādo æstimatio debetur iure actionis, tēpus cōtractæ obligationis, qñ officio iudicis tēpus petitionis inspicitur. h. d. Opp. de l. si seruū. §. fi. ff. de verb. oblig. Solu. Bene potest fieri nouatio, si hoc est actū, vt ibi: sed in dubio non præsumitur actum, vt hic. Item opp. de l. si pupillus. §. qui actū. ff. eo. secundum opi. quam tenui, vbi aliud stipulabatur, & præsumitur nouatio. Sol. Ibi nō stipulatur aliud omnino: sed est idem respectu
a cōmoditatis. Viterius opp.[a] ad ver. itaq̄. de reg. iur. l. bona fides. & l. locū. §. cōdemnatio. ff. de tabu. exhi. Solue vt ibi per glo. & p
2 Dyn. in c. bona fides. de reg. iur. lib. vj. Tertio oppo. †ad fin. de l. vinum. ff. si cer. pet. & l. in hac. ff. de tritica. Sol. hæc lex distinguit omnes illas: quia aut æstimatio debetur iure actionis, & obligationis: & inspicitur tempus cōtractę obligationis: vt hic, & l. homines. ff. man. Aut venit æstimatio officio iudicis, & habent locum distinctiones, quæ in lege contraria ponuntur.

1 ☞ *Quæ nouatio fiat per litis contestationem.*
2 *Et an priuilegia primæ actionis intelligantur repetita in stipulatione nouante.*

b **ALiam.** [b]Per litis contestationē non fit deterius ius agentis. Item in stipulatione nouāte intelliguntur repetita priuilegia, quæ fauore agentis, vel cāæ erant in prima, nisi aliud sit actū. h. d. & ista lex est multū no. & no. eam circa fin. & aduertatis. Oppo. de l. aliqñ. §. de pigno. ff. ad Velle. glo. signat eam pro cōtrario: sed istud cōtrariū non debuit
1 signari hic, sed j. l. proxi. & ibi dicam. Quæro, †quæ.[c] nouatio
c fiat per litis contest. Rūdeo, tu debes scire quod triplex nouatio est. Quædā est, quæ est vnius obligationis in aliā transfusio: vt ff. eo. l. j. & ista fit per stipulationem, & per cōtestationē factā à vo
d lentibus animo nouādi: vt ff. eo. l. delegare. Quædā est[d] nouatio, hoc est, ad veterē actionē nouę qualitatis adiectio: & ista dicitur fieri per litis contesta. quæ fit necessario ab actore, vt hic. Nō em tollit prima actio: sed ei noua forma adijcitur. q̄ prima non tollatur patet ff. de verb. obli. l. cū stipulati sumus. & C. de iud. l. j. q̄ noua qualitas adijciat, patet: quia si prima erat tēporalis, per contestationē efficitur perpetua, & trāsitoria ad hæredes: vt hic, cū simi. Quædā est nouatio, hoc est, nouæ actionis ad veterē adiectio: & ista fit per sententiā. de hoc loquitur l. fi. C. de vsu. rei iud.
3 & hoc tangitur per doc. C. de iudi. l. j. Quæro, †vtrum priuilegia primæ actionis intelligantur repetita in stipulatione nouante. Tex. cum glo. videtur hic dicere q̄ sic, nisi sit actū in cōtrarium. Tu dic circa hoc, q̄ in actione prima nouata qñq̄ insunt aliqua ad cōmodū rei: vt dilatio. & ista intelliganē repetita. Dixi in l. si
e Stichū. §. j. ff. eod. Quædam insunt ad commodum actoris: [e] & tunc aut ista talia insunt ex cōuentione, & dispositione contrahentiū: vt fideiussores, pignora, & pœnæ: & ista non intelliguntur repetita: vt ff. eo. l. si creditor. & l. nouatio. & C. etiam ob chi-
f ro. pecu. in l. j. Quædam insunt ex legali dispositiōe: [f] & tūc aut ista insunt fauore creditoris, vel causę: & intelliguntur repetita, nisi aliud actū sit: vt hic. Quādoq̄ insunt odio debitoris morosi vt vsuræ: quę veniunt in contractibus bonæ fidei: & istæ non intelliguntur repetitæ, vt ff. l. emptor. & in l. nouatione.

RAulus. Opp. de l. aliquando. §. de pignoribus. ff. ad Velleia. Solue vt ibi: quia non tenuit nouatio cum effectu.

2 ☞ *Quando præcedit obligatio, & mora, an per sequentem stipulationem purgetur mora, & sequens stipulatio committatur.*

SIrem aliquam. Non est aliqua lex in corpore iuris, quæ habeat fortiora
contraria quā ista. & habet ista lex quatuor lect. in glos. & vnā extra glo. Dy. & Iac. de Are. tenent tertiā lectura positā in glo. quę licet in se vera est, tamē ego teneo quintam lecturam quę non est in glo. Et diuido istud principium in tres partes, vt patet ex litera. Et secundum lectu. tertiā positā in gl. h. d. Stipulatio cōditionalis nouat purā in conditionis euentum, si tunc res existat, vel ante secundam stipulationē post moram desierit, vel post secundā facto debitoris perierit. h. d. Oppo. ad literam l. quoties. versicu. vnde Marcellus. ff. eod. Huius timore sunt hic quatuor lect. Vna Roge. qui dicit, quod hoc fuit actum, vt per sequentem stipulationem non nouetur mora præcedens. Sed contra ista Oppo. ex prima stipulatione non potest agi pendente conditione: vt l. pecuniā. ff. si cer. peta. Item ex secunda ante cōditionis euentum, & sic nō poterit agi. dicit Roger. hoc esse verum nisi esset actū. Sed opp. si res non existat tē
↠ pore existentis conditionis, non potest cōmitti stipulatio. Dicit Roge. verum est, nisi fit actum quod mora non purgetur. Vide
c te, ista lectura est vera in se, tamen diuinationem continet. Alij ergo, vt Ioan. timore
d huius soluunt aliter, quod hęc res perijt facto promissoris: vnde habetur perinde, ac si res extaret. Contra istam lecturam opponi. quia secundum hoc isti duo versicu. scilicet versicu. nisi per promissorem. & versicu. & si prius quam repeteretur. bis idem dicit Ioan. fateor tamen secundum suum dictū, est causa maioris declarationis, & euidentię, & ita ponit gloss. tua in fine, qui debet iungi cum dicto Ioan. Vide gloss. quę incipit, hoc totum. ibi: licet Io. aliter. dixit. & ibi: si tamē dicatur prius, &c. & ita lege
f istam gl. Ista opin. Ioan. est vera in se, tamē est diuinare. Item ibi est absurdū q̄ bis repetat idem, cū non declaret magis in secundo dicto, quam in primo. Legūt alij tertio modo, q̄ ver. nisi per promissorem. loquatur quando res perijt post moram, ante secundam stipulationem. Nam hic potest deduci in stipulationem animo nouandi: vt l. inter stipulantē. §. pen. ff. de verb. obli. & l. si seruum. §. fin. eo. tit. sed ver. & si prius. loquitur quādo perijt post secundā stipulationē facto promissoris. & sic in illo versi. & si prius. tenet opi. Ioan. in præcedenti non hāc opin. tenet Iacob. de Aret. & Dyn. & Oldrad. & multi Moder. & est in se verissima: tamen quia gloss. inter istam lecturam intellexit quandam aliam: ideo vide gloss. & eam iungas prout debes. Vide glo. ibi: vel potes primam partem. vsq̄ ibi: alij dicūt. & omitte ver. alij dicūt. & assume versi. q̄ aūt sequit, &c. Ista lect. in se est vera: tamen continet diuinationem in se, quare alij dicūt totum e contra ad istam lecturam, quod in lege contraria erat mortuus post morā ante stipulationē: hic vero erat mora ante stipulationē: sed nō mortuus. Et ūt gl. q̄ est veritas. Certe ista lec. est omnino falsa in qualibet sui parte. Nam in prima parte, quādo erat mortuus post morā ante secundam stipulationem non potest loqui lex contraria: quia tunc mora non purgaretur: vt l. inter stipulantem. §. pen. ff. de verb. obl. quia non potest dici ficta obligatio, cum iam esset mortuus: & sic non erat res, super qua posset fingi: vt l. qui decem. §. idem responsum. j. de solu. Item secunda pars, qua dicitur hic, loquitur quando mora erat ante stipulationem secundam, sed non erat mortuus: non est vera, quia tunc mora purgatur, & definit periculum pertinere ad promissorem: vt dicta l. si Stichum. in princi. & dicta l. quoties. Quid ergo dicemus? Breuiter glo. dat aliam lecturam in dicta l. quoties. ver. vnde Marcellus. quæ est verissima. ibi loquitur quando quis fuit stipulatus post moram sub conditione re præsente, meritò potest habere vim obligationis, & intelligitur mora purgata. Hic verò debet intelligi re absente, vt l. qui decem. §. idem responsum. de sol. Et hanc tenebant Iacob. de Are. Per. Andr. de Pisis, & do. Ray. & puto quod sit vera: & licet contineat aliquam diuinationem, tamen hoc facimus ex distinctione quam facit tex. in l. qui decem. §. idem responsum. de sol. & hāc teneatis. Circa prædicta op. de l. parui. de cōdi. fur. ‡ Sol. Stipulatio interposita animo nouandi pure, purgat moram indistincte, siue res sit præsens, siue non: vt in contrario. Sed quando interponitur sub conditione, habet locum distinctio præsentiæ, vel absentiæ. Item opp. mora purgatur quando per credito rem noua dilatio conceditur: vt l. mora. ff. de vsur. sed hic conceditur noua dilatio in cōditionis euentū: ergo &c. Sol. Illud est verū, qñ conceditur noua dilatio principaliter: hic principaliter agebatur, vt liberaretur à prima obligatione in euentum conditionis. Vnde dilationem habebat per quādam cōsequentiā: al's nō. Oppo. de l. eū qui. §. fin. ff. de verb. oblig. vbi licet mora non

a ¶ Viterius opp. per Bar. in l. plane. §. j. de leg. j. & in l. ij. §. Mela. de do. præle.

↠ POMATES.

b ¶ Aliā. Vide Bart. in l. j. C. de iudic. an post litem cōtestatā fiat nouatio.

c ¶ Quero, quę. Vide Bar. in l. j. ff. de iudi.

d ¶ Quædam est. Ancdicta in primo cōtractu videantur repetita in secundo, ad de nor. per Bar. in l licet. de lega. j. ad fi. Adde an dictum in primo cōtractu videatur repetitū in se cūdo, Pet. de Anch. consi. cclxiij.

e ¶ Commodū actoris. De istis p An. in l. j. C. de iudi. in rep. etiā in lect. & ibi reprehendit. Bart.

f ¶ Legali dispositione. vide q̄ not. moder. Insti. de actio. §. fuerat. ſ vij. char. in ver. an autē & qñ. & Imol. in rub. solu. mat. in iij. col. versi. itē aduerte q̄ priuilegiū, &c. Et hic adde nota. Bar. in l. si quis cū aliter. ver. q̄ro circa secundō. de verb. obligatio.

a ¶ Vnam diſtinctionem. An per ſequentem ſtipulationem conditionalem purgetur mora præcedens: & quãdo prædicta ſtipulatio cõmittatur: adde Bar. in l. eum qui ita. §. fi. de ver. obli. & dicit Raph. vt dicit dñs meus in l. ſcire debemus. §. fi. de ver. obligig. q̃ ſtipulatio purgat morã. vide ibi.

b ¶ In ſumma. Vide quod conſuluit Ro. conſi. cccccliij.

↦ Pro ſolutione, Bart. in hac l. & in qua arguatur de cõtrarietate, vide cõcordantiam quã poſui ad §. quinimo. in l. iuris gentium. ff. de pac.

purgetur, tamen ſtipulatio cõditionalis animo nouandi interpoſita non committitur, re perempta. Sol. Ibi loquitur quando vnus erat debitor, & ab alio ſum ſtipulatus rem animo nouandi: hic quãdo ab eodem debitore: vnde quantũ ad eum videtur res extare, cum interijt poſt eius moram non purgatam: ſecus quo ad alium. Vltimò Dy. † ponit hic vnam diſtinctionem [a] imperfectam ſatis: ideo eſſet repiloganda, vt recolligamus prædictas lect. Ideo pro declaratione diſtingue, quãdo præcedit obligatio, & mora: an per ſequentem ſtipulationẽ purgetur mora, & ſequens ſtipulatio cõmittatur, ſic diſtingue. Aut ſecũda ſtipulatio interponitur non animo nouandi: aut animo nouandi. Primo caſu aut res erat præſens: & purgatur mora. Aut erat abſens: & tunc ſecus: vt l. qui decem. §. idem reſponſum. de ſolutio. ſecundùm quod gloſ. intelligit illũ §. & l. parui. ſ. de condic. furti. Aut fuit interpoſita animo nouandi: & tunc aut purè: & purgatur mora indiſtinctè: vt dicta l. parui. Aut ſub conditione: & tunc aut res deſierat eſſe ante ſecundam ſtipulationem, poſt moram tamen, aut extabat. Primo caſu, mora non purgatur, & nouatio fit: vt l. inter ſtipulantem. §. pe. ſ. de verbo. obli. & l. ſi ſeruum. §. fina. eo. tit. Secundo caſu, aut res fuit præſens, aut abſens. Primo caſu, mora purgat, & ſequẽs ſtipulatio non mittitur, ſi res non extat tempore cõditionis: vt l. quoties. verſi. vnde Marcellus. ſ. eo. Fallit ſi eſſet actum q̃ mora non purgaretur, vt hic ſecundum lect. Roge. Secundo caſu, q̃n res nõ erat præſens, aut res periit poſtea facto promiſſoris. Item fallit, ſi res periret facto promiſſoris: quia tũc ſtipulatio cõmitteretur: vt hic ſecundũ lect. Io. & ſecundũ iij. lect. quã tenuit Dy. & Ia. de Are. quod eſt verũ, quãdo ab ipſo eodem debitore erat ſtipulatus animo nouãdi: ſecus ſi ab alio. Tunc enim licet mora non purgetur, tamen ſequens ſtipulatio non cõmittitur: vt l. eũ qui ita. §. fi. ſ. de verb. obli. Secundo caſu, quãdo res non erat præſens: tunc mora non purgatur, & ſequens ſtipulatio cõmittitur: vt hic, ſecundũ lect. quam tenet glo. in l. quoties. ver. vnde Marcellus. quam tenent Moder. Doct. & probatur in l. qui decem. §. idem reſponſum. j. de ſolu. Intelligendo q̃ ibi ſecunda ſtipulatio fuit animo nouandi. Quod dixi, q̃ ſecunda ſtipulatio cõmittit, intellige ſi ab eodem fuerit ſtipulatus: ſecus ſi ab alio: vt dicta l. eum qui ita. §. fi. ſ. de verb. obli. Item in hac lege habetis glo. quę ponit caſum. & non bene, vt ex prædictis apparet. Et credo q̃ fuit additio ſerotina, ideo de ea non curo.

Si duo. Vnus ex reis credendi poteſt in alterius præiudicium nouare, delegare, & nomina debitoris cedere. hoc dicit. Contra hanc opp. de verbo ad verbum ſ. de pac. l. ſi vnus. in prin. Dicunt quidam, ibi in pacto: hic in nouatione. Non eſt verum: quia tex. ibi loquitur de nouatione. Alij dicunt, id quod ibi dicitur de duobus reis, non refertur ad omnia præmiſſa. Truffa eſt hoc dicere. Alij dicunt, q̃ ibi nõ erant ſocij: hic ſic. Truffa eſt: quia ibi dicit de argentarijs ſocijs. glo. dicit, ibi loquitur de alia ſocietate. Et hãc ſolu. tenet gl. hic, & ibi, & vbiq. Dy. & Iac. de Are. & Oldr. & omnes excepto Guli. de Cu. qui dicit totũ contrariũ, ibi loquitur in duobus reis ſocijs: hic in duobus reis nõ ſocijs. Vide rationem, quãdo ſunt duo rei ſocij, quicquid ab vno recipitur in ſolutum, deberet inter eos cõmunicari. Nam vides q̃ vnus nõ poteſt alteri præiudicare recipiendo ſolutionem: eodem modo nec nouatione, nec pacto. ſecus quãdo nõ ſunt ſocij: quia tunc poteſt præiudicare ſolutioni: & eadem ratione, nouatione, & pacto, vt hic, & l. lege Falcidia. hoc eſſe ſeruandũ ſ. ad legem Falc. & hæc opi. fuit renouata per Gul. q̃ fuit antiqua opi. Azo. in l. ex duobus. ſ. de duob. reis. Cõtra iſtã ſolutionẽ facit l. ſi duo. ſ. de arb. Dic vt ibi dixi, ī materia de duo. reis.

SI Titius. Exceptio cohærens perſonæ, quæ obſtabat deleganti, non obſtat ei, cui facta eſt delegatio. hoc dicit.

DVbitari. Qui habet liberam peculij adminiſtrationem, poteſt nouare, niſi animo donandi faciat. hoc dicit.

b **In ſumma.** [b] Vna ſtipulatio poteſt nouare plures ſtipulationes. h. d.

De ſolutionibus & liberationibus. *Rubrica.*

1 *Solutio differt à liberatione, quia ſolutio eſt facti, & liberatio iuris, & qualiter intelligatur quod ſolutio ſit facti.*

Hic titulus loquitur tam de liberatione quæ contingit ope exceptionis, quàm de illa quæ contingit ipſo iure.

Iſta rubrica continuatur hoc modo: Dictum eſt ſ. de nouatione obligationum: verum quia nouatio æquiualet ſolutioni, vt ſ. titul. j. l. ſi rem. §. fin. ideo ponitur hic rub. de ſolu. Quærit gloſ.

1 † quid differt ſolutio à liberatione. Et gloſſ. reſpondet, q̃ ſolutio eſt facti: & ſic ponitur pro ipſo actu ſolutionis: liberatio eſt quidam effectus iuris, quando quis abſoluitur ab obligatione.

Contra iſtud opponi. primò dicit, q̃ ſolutio eſt in facto, contra imò ſolutionis verbum generale eſt: vt j. eo. l. ſolutionis. Dicit gl. fateor, q̃ quandoque ponitur largiſsimè: ſed hic ponitur ſtrictè ad differentiam alterius liberationis: quod qualiter intelligatur, dicam in lege contraria. Secundò opp. hic dicitur quòd ſolutio facti eſt: contrà, imò eſt iuris, hoc eſt, dominij translatio. Nam ſi dominium non transfertur, non diceretur ſolutio: vt j. eo. l. quod ſi fortè. §. fin. ſed translatio dominij dicitur eſſe iuris: vt l. vbi autem. in fin. ſ. de verbo. obliga. ergo &c. Solu. Si nos accipimus factum largiſsimè, vt comprehendat dationem: tunc iſta glo. procedit ſine ſcrupulo: vt l. in facto. ſ. de condi. & demonſtra. Si verò accipimus ſtrictè, prout eſt ſpecies diſtincta à datione: tunc vtrum ſolutio ſit facti, vel non, dic vt l. ſi ita ſtipulatus. §. poſſum. & ibi dixi ſ. de verbo. obliga. Et quod ſolutio ſit facti, vide in l. conſilio. in fi. ſ. de cur. furio. tamen debet intelligi dictus tex. ſecũdum prædicta habetis examinatam primam opinio. & verã. Alij verò dicũt aliam differentiam inter ſolutionem & liberationem: quia dicitur q̃ ſolutio eſt, quãdo obligatio tollitur: liberatio eſt, quando ab obligatione eximitur remanente obligatione in rerũ natura: vt in deportato: vt vidiſtis in l. ſi debitori deportato. ſ. ti. ij. quod glo. non multum placet, ſed ſatis poteſt ſuſtineri. Quæro, vtrum iſte ti. loquatur de liberationibus, quæ contingũt ipſo iure, an de his quæ contingunt ope exceptionis? Glo. dicit q̃ de vtraque, & bene.

1 *Solutio facta ſimpliciter. non expreſſa in quam cauſam ſit facta, videtur facta magis in uſuras, quam in ſortem. & nu. 9.*

2 *Soluens circa electionem cauſæ, ob quam uelit ſoluere, poteſt dicere quid uult.*

3 *Creditor ſolutionem à debitore factã, quando non eſt dictum, in quam cauſam, non poterit eligere quod fuerit facta in debito, cuius probationem non habebat.*

4 *Creditor poteſt eligere ſolutionem factã in cauſam leuiorem, dum tamen ſic eligat, prout in re ſua eligeret.*

Culpa in rebus communibus æſtimatur, ſi aliquis non facit illud in communibus, ſicut in ſuis.

Culpa in rebus alienis æſtimatur, ſi non facit illud, quod deberet facere diligens paterfamilias.

5 *Quando res aliena eſt commiſſa arbitrio alterius, ſufficit quod faciat illud, quod diligẽter faceret, etiam ſi minus diligenter.*

Factum in re preſenti, dicitur factum parum ante, uel poſt.

6 *Incontinenti dicitur factũ, quod fit antequam cõtractus, uel actus ſit habitus pro perfecto.*

7 *Creditor debet incontinenti eligere, in quam cauſam ponat ſolutionem, ſicut debitor, & debitore præſente.*

8 *Creditor & debitor ſi ſunt in controuerſia in quam cauſam cedat ſolutio, creditor tenetur reddere pecuniam debitori.*

10 *Soluere quis uidetur magis ſuo nomine, quam alieno: & ita actum gerere.*

LEX I.

QVoties. Iſta lex continuatur vſque ad l. in his. §. ſi duos. Et conſueuit videri difficilis, tamen clara eſt. & diuiditur in quatuor partes. Primo loquitur quando debitor ſoluens eligit. i. quam cauſam ſoluat. Secundo, quando nõ eligit debitor, ſed creditor. Tertio, quando debet fieri iſta electio. Quarto, quid iuris ſit nemine eligente. Secunda ibi: quoties vero. Tertia ibi: ſed conſtituere. Quarta in l. cæterũ. verſicu. quod ſi forte. & durat vſq̃ ad §. ſi duos. † Opp. C. e. l. j. & de vſur. l. ſi vſuras. vbi prius videt ſolutũ in vſuras q̃ in ſortẽ. Gl. dicit, intelligo iſtud principiũ ī pluribus cãis principalibus: ſecus ſi vna eſt principalis, alia vſuraria: vt ī cõtrarijs. Hoc nõ eſt verũ q̃tũ ad principium huius legis, ſuper quo poſita eſt gloſſ. Nam quando debitor elegit, in illam cauſam eſt ſolutum, in quam elegit, non habita diſtinctione cauſarum. Sed dictum gloſſ. eſt verum, quãdo ſolutio eſt facta ſimpliciter electione a nemine facta. Secundo opp. j. l. proxi. Sol. q̃ hic dicitur, quod eſt in arbitrio ſoluẽtis, eſt verũ, niſi creditor contradicat, vt dicam ſtatim in l. ij.

2 Tertio opp. † videt quod ſoluẽs nõ poſsit dicere legẽ, quã ipe vult ſoluendo: vt l. in traditionibus. & ibi glo. ſ. de pac. Solut. Soluens põt dicere legem quã velit circa electionẽ cauſæ, in quã ſoluit: aliã vero legẽ non poſſet dicere ſi ſoluit debitũ ciuiliter: & naturaliter: vt no. in d. l. in traditionib⁹. ſ. de pac. q̃d tene menti, qa ſingularis eſt gl. Venio ad ſecũdã partẽ, & videtur q̃ arbitrium datum creditori nihil importet: quia debet ſemper eligere cãm grauiorẽ, ſicut elegiſſet debitor: & ſic hæc lex vr̃ fruſtra poſita. Huius timore ſunt in hac lege duæ glo. vna eſt hic: alia in l. cæterũ. in gl. mag. q̃ ponit multas ſol.

3 dicunt † quidã q̃ pdeſt in hoc, qa poterit eligere debitũ, cuius probationẽ nõ habebat. Iſtud nõ eſt verũ ſcdm glo. & oẽs modernos: qa hoc faciendo non faceret negotium debitoris vt ſuum. Præterea iſtud debitũ eſt in controuerſia: ergo iſtud non põt eligere: vt hic in tex. Præterea, nõ eſſe, aut eſſe nõ apparere, paria ſunt: vt l. in lege. ſ. de contrahẽ. emp. & hoc tangitur per Cy. in l. j. C. eo. in j. opp. Dat ergo gl. alias ſolutiones, oſtendendo quid hoc pdeſt creditori, & in oĩb⁹ glo. bñ dicũt.

4 Tñ † vnum [a] nota inter cætera, q̃ iſta electio pprodeſt creditori in hoc, qa põt eligere in cauſam leuiorẽ dũ tñ ſic eligat, put in re ſua eligeret. Quid eñ ſi eſt homo ita curialis, & nobilis, q̃ ipſe citius ſolueret creditori ſine vſuris, quã ei creditori qui eſt cum vſuris? ſufficit eñ quod faciat negotium debitoris, vt ſuũ negotium gereret. Itẽ opp. de l. cæterũ. j. eo. vbi dicitur q̃d ſemper videt debere computari in cãm deteriorẽ. Sol. Illud eſt verũ in dubio. Sed ſi conſtat, vel per confeſsionẽ partium vel per alias probationes ſic ipſum gerere negotia ſua, & ſic pro ſe facere, & ſoluere, ſi haberet ſoluere, ſatis eſt. Sed opp. fatuitas creditoris non debet obeſſe debitori: vt l. nõ debet. de re. iur. Sol. Imputet ſibi debitor, qui cum potuerit ab initio eligere, nõ elegit: vel cum potuerit eligenti in talem cãm, non reſiſtit vt l. q̃ quis. de reg. iur. Itẽ opp. de l. ſi conſtante. §. maritus. ſ. ſol. ma. vbi culpa quæ in rebus propriis toleraẽ

b in alienis punitur. R ñ. [b] aduerte: quia hoc eſt multũ notandũ.

5 Culpa † in rebus cõibus æſtimat, ſi alis nõ facit illud in cõmunibus, ſicut in ſuis: vt l. hæredes. §. non tantum. ſ. fami. ercí. & l. ſi ſocius ſocio. ſ. pro ſocio. in rebus alienis æſtimatur culpa: ſi non facit illd quod deberet facere diligẽs paterfamilias. vt d. l. ſi conſtante. §. ſi maritus. & ſ. de actio. & obli. l. j. §. is quoque. Quod verum eſt, niſi res aliena ſit cõmiſſa eius arbitrio. Tũc enim iſta verba eius arbitrio hoc important: vt faciat illud q̃d

c in re ſua faceret, etiã ſi minus diligenter [c] faceret. Tex. eſt hic, cum ſua glo. quod eſt valde notandũ. Vide text. ibi: quoties vero non dicimus id, quod ſolutum ſit, in arbitrio eſt accipiẽtis, &c. Aliud eſt ergo deponere, commodare, vel locare vnã rem ſimpliciter: aliud eſt committere in arbitrio tuo: qa tunc excuſaris, licet male facias, ſi ita facis, ſicut faceres ī tuis. Vide gl. quæ incipit, hæc exempla, & c. Itẽ vide glo. in l. cæterũ &c. quæ incipit, nec à creditore, &c. Vlterius pcedo, hic text. vr̃ innuere, quod debet eligere in id, q̃ pro alio quis fideiuſſerat aut cuius dies nondum venerat. Sed iſtæ non ſunt cauſę graviores: vt l. & magis. j. eo. ergo &c. So. huius timore quidã intelligunt hunc tex. vt dicat, non debet eligere debitum quod eſt liquidum, ſed debitum quod eſt in controuerſia. Vnde cũ tex. dicit: nõ eligat debitum q̃ non eſt in controuerſia, bene ſequitur: Aut illud q̃d pro alio quis fideiuſsit: aut cui⁹ dies nõdum venit, quaſi diceret, iſta nõ eligat. & ſic non obſtant contraria. Iſta lec. nõ placet: quia debitũ, q̃ eſt in cõtrouerſia, non poteſt eligi, donec liquideť. ar. C. de cõpen. l. fi. & argu. ſ. de re iud. l. à diuo Pio. §. ſi ſup rebus. & §. ſeq. & ideo debet eligi affirmatiue, vt dicamus in debitum, q̃ non eſt in controuerſia. Sed ſi eſt liquidũ, debet eligere ſolutũ. & quod ſequitur, aut in illud: pro quo, & c. ponatur, aut, pro non, & ſic cũ aſpiratione, vt ſic haud, pro non ponatur. & quid ſequiť, aut cui⁹ dies & c. illud aut, ſtet proprie. Veniamus ad tertiam particulã: ſed conſtituere videtur, q̃ iſta litera ſibi contradicat. Nam primo dicit, quod debet fieri ſtatim cum ſoluta eſt, & ſic re perfecta. deinde dicit cum in re agenda. & ſic videt q̃ debeat fieri ante rem perfectam. Huius timore gl. ſupplet hic, q̃ dicitur in re agenda, ſupple, quæ fuit. Alij aliter dicũt q̃ apparebit ex declaratione ſequẽtis qõ.

d Quæro qualiter [d] intelligatur † in re præ-

6 ſenti. Quidã dicũt, parũ añ, vel parũ poſt. Et iſtud eſt ſatis bene dictũ: vt l. iij. C. de ædil. actio. & l. Modeſtinus. j. eodem cõiuncta l. vt iuriſiurandi. circa principium. ſ. de ope. li. & l. in bonę fidei. C. de pactis. tñ Iac. de are. dicit magis intelligibiliter. Ea omnia dicuntur incõtinenti fieri, quæ fiunt antequam contractus, vel alius act⁹

e ſit à partib⁹ habitus pro perfecto [d] & abſoluto, vt l. contract⁹. C. de fi. inſtr. Et hoc idẽ dicã in ſolutione hic: anteq̃ ſolutio ſit habita, pro pfecta, & abſoluta, debet fieri iſta electio. Cy. hoc refert. C. e. l. j. in j. qõ. §. & ſic tex. qui hic dicit ſtatim atque ſolutũ eſt: id eſt, hoc eſt antequã res ſit habita p abſoluta, & quod requiritur in re agenda & c. eodẽ modo intelligo: quia res agenda dicitur antequã ſit habita pro perfecta & abſoluta à partibus, poſito q̃ numeratio

7 ſit perfecta. Secũdo † quæro, video quod debitor debeat eligere incontinenti, quid de creditore, an poſsit eligere ex interuallo? Gl. mag. in hac l. cæterũ. in prin. gl. magnę videtur dicere q̃ ſic: q̃ creditor poſſet eligere, donec viuit, non poſtquã eſt mortu⁹: quia non tranſit ad hæredẽ. Alia glo. in hoc ver. ſed conſtituere. ſuper verbo, conſtituere, tenet contrariũ. Iſtã puto

↦ POMATES.

a ¶ Tamen vnũ not. q̃ arbitrari vti vellet, q̃ in ſe iudicaret iſtum tex. allegauit Bal. in l. j. C. eod. & in l. j. C. de his quæ pœ. no.

b ¶ Reſpondeo. Tenementi, licet culpa in alienis rebus commiſſa punienda ſit: vt in §. ſi maritus. fallit: niſi eſſet commiſſa arbitrio alicuius: quia videť tunc poſſe facere id quod in re ſua. quod valde no. And. Bar.

c ¶ Si minus diligenter. Quando commiſſa ẽ res arbitrio alicuius, adde Bald. in l. j. C. eo. facit tex. & quod ibi glo. in l. in venditione. §. j. & bo. auth. iud. poſ. & ibi Bar. vbi qui habet arbitrium, non tenetur de leui culpa ſecundũ Imo. hic tenentem expreſſe cõtrariũ: vide Bald. in l. j. in j. oppoñ. C. de his quæ pœ. no. Et per hoc poſſet limitari l. ſi vt certo. §. nunc videndum. ſ. commo.

↦ POMATES.

d ¶ Quæro qualiter. Qualiter intelligatur in re præſenti, vide quod no. Bart. in l. ab hoſtibus. §. j. ſ. ex qui cau. maio.

¶ Pro perfecto. Sed Bart. in l. in bonę fidei. C. de pact. tenet cõtrarium, & ibi dixi. Et adde Bar. in l. iuris gentium. §. quinimo. ff. ſi. ſ. de pac. Et de hac dictione incontinenti, Et vide gl. & Bart. & quod dixi in l. iij. §. cũ igitur. ſ. de vi & vi ar. Adde de dictione ī continenti, Bal. conſi. ccclix. iij. lib.

↦ POMATES.

¶ Itẽ pono. Nota q̃ creditor cũ eliget, debet eligere præſente debitore. Et per hoc poteſt decidi q̃ cum legatarius eligit, eligere debet pſente hærede, vel ocitato, cum in re legata videť eſſe creditor, quod ſub dubio reliquit. l. ſcyphi ſ. de opti. leg. vbi vide omnino.

g ¶ Item opp. De hac materia, vide vnũ bonum verbum p Bal. in l. j. C. eod. hic alleg. & vide textũ no. & ibi Bar. in l. ſi ex pluribus. §. j. in fine. j. eo. & in l. cũ ex pluribus. j. eod. vbi plene.

POMATES.

a ¶ Vltimo no. Nota tex.notabilẽ,ꝙ ī dubio quis videtur cõtrahere nomine proprio. Vide legẽ,post mortẽ.et ibi Bar.qñ ex fac.tu. Bar.in l.j.§.nunciatio.de ope.no.nun.gl.in l.sciendum.§.tutores.C.q satisd.cog.

b ¶ Suo nomine facere. An præsumat̃ qs magis suo nomine facere quam alieno, Vide Bart.in l.post dotem.in iij. & vj. lect. Dy.s̃.sol.matri. & ꝑ Bar.in l.j.§.nũciatio.s̃.de oper.noui nuncia. Et quãdo q̃s dicat̃ magis suo nomine soluere quã alieno, vide Bar.in l. si pœnæ.s̃.de cõdic.indebi.& limita, vt ꝑ Bar.in l.mater.in ver.extra glo.de rei vendic. & ibi vide Bal.in fine, an & qñ quis vẽdit rem meã, videat̃ vendere nomine proprio, adde his vltimis verbis Pau.de Cast.consi.cxxxvj.

c ¶ Si duos. Hic §.legit̃ hic, nõ est alibi, secũdũ Bal.in l.ꝓ hereditarijs.in j.co.C.de hered.acti.ꝙ licet quis nõ possit cogere creditorẽ ad recipiẽdũ partẽ, tamen fallit qñ qs dedisset duos fideiussores,nõ insolidum:quo casu licet debitor eius nomine,non possit soluere,partem tñ poterit nomine fideiussoris. Ita Bal.in l.acceptã.C.de vsur.ĩ vij.oppo.alias viij.col. Imo.ĩ l.si stipulatus.§.j.j.eo.

d ¶ Vlterius opp. Vide qđ dixi post bar. in l.ex duobus. in j.col.s̃.de duo reis.

e ¶ Famosa. Adde & intellige quãdo non insurgũt cõtrariæ diuersæ actiones, sed vbi ex vna causa insurgũt diuersæ actiones,quarũ vna sit famosa,alia nõ,intelligitur soluere ex illa quæ non sit famosa, vt voluit Spe.& Io.An.in ti.de act.seu.pe.§.sequit̃.ver.qđ si ille satisfecit.

f ¶ Qui decẽ. Limita istũ tex.in casu d.l.si ita stipula.fuero.s̃.§.Titius.đ ver.ob.& no. Bar.in l.stipulationes nõ diuidunt̃.in ij.q.s̃.de ver.obl. Itẽ dũ litera dicit solutione ꝑtis cõtingere liberationẽ, limita hoc verũ,si stipulor Stichũ dari:secus si stipulor Stichũ mihi tradi,vel restitui: qa solutione ꝑtis nõ contingit liberatio. ita Bar.l.stipulationes nõ diuidunt̃.in viij.op.s̃.de ver.ob.

hoc expressa cõstitutione principũ: vt in legibus contrarijs. Quod est verũ,si vsura esset debita ciuiliter,& naturaliter: secus si naturaliter tantũ:vt d.l.in his.§. Imperator. Et potuit esse ratio,odiũ debitoris,qui passus est vsuras cõcurrere sua mora. De hoc no.in l.si vsuras.C.de vsur. Vltimo habemus hic distinguere. Nam de ista materia habetis glo.nouam positã in princ.l.quæ distinguit.& habetis glo.antiquam super l.cæterum.in fi.gl.magnæ, quæ similiter distinguit. Dyn.etiã de hoc ponit vnã suã distinctionẽ.& Cy.C.eo.l.j.quas omitto hic. Dicam fortè in processu tituli:quia illæ sunt imperfectæ. Vltimò no.[a] hanc l.& magis,†ꝙ in dubio magis videtur quis soluere,vel alium actum suo nomine[b] facere, quàm alieno. Tetigi in l. si ita stipulatus.§.Chrysogonus.s̃. de verbo.obligatio.

IN his uero.

1 *Hic §.non procedit in fideiussoribus,non habentibus beneficium diuisionis.*

Si duos.

[c] Op.plures fideiussores tenẽtur insolidũ:vt Instit. de fideius.§.si plures.ergo si pro vno soluit̃ insolidũ,alter liberatur:vt l.ij.& iij.in fi.s̃. de duobus re. Huius timore hic §. legit̃ duobus modis. Vno modo ꝙ fideiusserunt quilibet pro parte, hoc expresso:& hæc est clara. Alio modo ꝙ fideiusserunt simpliciter:& tũc obstat cõtrariũ. Sed rñdetur duobus modis. Primò ꝙ fuit facta particularis solutio creditore volẽte. Ista nõ placet:vt dicam j. Alio modo ꝙ solutio fuit facta particularis creditore inuito:qa cũ quælibet esset soluẽdo, poterat ꝑ beneficium epistolæ petere diuisionẽ: ideo creditor cogebatur admittere particularẽ solutionẽ ꝓ fideiussore.& ista est vera. Vlteri⁹ opp.[d] si vnus fideiussor est liberatus,creditor alteri fideiussori, qui remãsit in obligatione, nõ poterit actionẽ cedere,secundum quod tenetur,vt l.si deiussor.& l.cũ is.de fideius.& sic ꝑ cõsequentiã alter videt̃ liberatus:vt l.Stichũ.§.pe.j.eo. Sol.illud verũ qñ creditor non potest cedere actionẽ facto suo: secus si facto debitoris eo inuito:vt hic.ita intelligit gl.hũc §.s̃.ti.ij.in l.si stipulat⁹.§.fi.in fi. gl.magnæ.& ideo nõ procedit illa solutio,ꝙ hoc contingit volũtate creditoris, 1 †Itẽ nõ procederet istæ §.qñ fideiussores nõ haberent beneficiũ diuisionis,vel qa alter nõ esset soluẽdo,vel qa esset illi beneficio renũciatum:quia tũc particularis solutio nõ admitteretur inuito creditore,

Imperator.

Istę §,diuidit̃ in duas partes:quia primo loquit̃ in pecunia redacta ex vẽditione pignoris. Secũdò in pecunia soluta. Secunda ibi:sed si forte. Itẽ q̃libet pars diuidit̃ in alias duas particulas:vt patet in tex.vide tex.ibi:nõ habebũt̃.& dic imo cedere debet pri⁹ ĩ vsuras naturalr̃,& ciuilr̃ debitas,vel in sortẽ,nõ ĩ vsurã debitã naturaliter tm̃. Op,ꝙ solutio cadat ĩ diuersas cãs vsurarũ pro rata:vt j.e.l.pupilli.§.pe.Sol. hic summę debiti prĩcipalis erãt ęquales, licet sũmę de vsuris diuersę ibi nõ erãt ęq̃les sũmę debiti prĩcipalis. Ita ĩtelligit dñs Oldra.licet gl.non soluat. Itẽ opp.de l.si finita.§.cum autem s̃. de dam.infec.Sol.illa magis cõcordat quã,discordat. Et qualiter intelligatur verbum ęqualiter,dic vt ibi. Tertio op.j.l.Paulus.Sol.hic loquitur quando creditor non elegit,quod poterat:vt l.contraria Vltimo tene menti hunc §.in fin.qui distinguit l.j.C.e.& l.si vsuras.C.de vsur.

1 ☞ *Ordo non attenditur,quando mens disponentis est certa.*

Apud marcellum.

Quando mens legis est certa,de ordine nõ curatur.h.d.

1 Nota tex.in l.nec enim. Vide gl.†quæ incipit,nota ordinem, in fi.gl.dic secundum Dy.Solutio. Vbi derta est intentio disponentis,vel iuris communis,non attendit̃ ordo:vt hic, & s̃.de legatis secundo.l.cum pater.§.fidei tuæ.alias secus;vt in contrarijs. Tu dic latius vt dixi tibi in l.secunda.§.si prius.de vulg.& pupil.substitu.

1 ☞ *Causa grauior dicitur famosa,& quod debetur ex instrumento guarentigiato,dicitur deberi ex causa grauiori.*

SI quid ex famosa.

e 1 [e] Nota†quò illa dicitur causa grauior,quę est famosa.& ideo si est aliquod debitũ,quo nõ soluto quis incideret in excõmunicationẽ ex constitutione Episcopi: illa diceretur causa grauior. Item illud quod est debitũ ex instrumento,quod habeat paratã executionẽ,dicitur deberi ex causa grauiori quã illud,quod debetur per libellum,vt hic,prout loquitur de causa iudicati.quod tene menti.

ILlud.

Quæro,quid si vna summa est maior altera? Glo.dicit non esse curandũ:vt l.si in duabus.j.de regu.iur. Tu dicas hic,vt dicam in l.pupilli.§.penulti.j.eod.

SI stipulatus.

Si seruus est adiectus, nõ potest solui domino.h.d. Et ratio huius est: quia seruus adijcitur ad simplex factũ solutiõis recipiendæ:ideo non transit in dominũ:vt l.qui hæredi.in prin. s̃.de condi.& demon.

Qui decem.

f [f] In obligatione quantitatis,vel speciei certæ solutio partis liberat à parte:secus in obligatiõe generis,nisi in eadem reliqua pars soluatur. hoc dicit no.tex.ibi:deniq; homo &c. Opponit̃ ad principiũ, quod nõ admittatur solutio partis:vt l.tutor.§.Lucius.suprà, de vsuris. Solutio,verum est creditore inuito sed hic volens recipit. Itẽ opp.qñ deficit aliquid in re debita,nõ contingit liberatio:vt l.Iulianus.§.j.suprà,de verbo.obliga. Solut hic pars rei erat soluta perfectè:ideo in illa parte cõtingit liberatio:sed in lege contraria,tota res erat soluta imperfectè: ideo potest peti tota res. Tertio oppo.ꝙ totus homo peti nõ possit, imo obligatio fit in pendẽti:vt l.ij.§.j.s̃.de verbo.ob.et ibi no. Solue vt ibi plene dixi.& ibi examinaui bene materiã huius §.

QVod stipulatus.

Nota qđ adiectus nullo modo põt liberare:nisi recipiendo solutionẽ:vt hic, & l.cui rectè.s̃.titu.j.

SI stipulatus.

In solutiõe,quæ ad cõmodũ pupilli non cedit,tutoris authoritas nõ requiritur.hoc dicit. Opponitur j.eodem.l.pupillo. Solu ibi pupillus erat creditor:ideo non potest sibi solui sine tutoris authoritate:quia reum liberare nõ potest sine tutoris authoritate:sed erat adiectus non creditor. Ad hoc opponitur quia etiam quando nõ est creditor,requiritur tutoris authoritas:vt j.eodem,lege, si seruus decem dare.coniuncta l.si quis sub conditione.supra,si quis omissa causa testamen. Solutio. licet ibi non esset creditor: tamen solutio sibi facta debebat cedere ad eius cõmodũ:ideo tutoris authoritas requiritur, vt nõ ꝑdat pecuniã:hic solutio cedebat ad cõmodũ alterius:ideo dicerẽ si esset adiectus ad sui pupilli cõmodũ,requiritur tutoris authoritas. Quærit gl.de quo pupillo loquatur. Dicit glos. de proximo pubertati. Quæro vtrũ tutori posset solui. Habes hoc in l.Stichum.§.vsumfructum.j.eo.dic vt ibi.

1 ☞ *Procurator omnium bonorum potest solutionem recipere.*
Procurator omnium bonorum sine libera,non potest alienare.

2 *Coniuncta persona quæ potest sine mãdato agere,solui non potest.*
Forma libelli quando aliquis agit coniunctorio nomine circa hanc formam, vide tu quã ponit dominus Maria.Socin.in capitu.primo de libel.oblati.articulo vij.q.xv.

3 *Adiectus an videatur habere mandatum.remissiuè.*

Vero

Et idem tenet in l.si duo.s̃.depositi.

a ¶ Est alienare. Adde Bar.in l.iij.s̃.sol.matri. vbi allegauit aliũ text. Idẽ dicit in trãsactiõe ꝑ ea, quæ no.in l.j.C.si aduer.trãs.Idẽ in renũciatione,vt in l.magis puto.§.fundũ.ff.de reb.eo.

POMATES.

b ¶ Secũdo q̃ro. An cõiunctę ꝑsonę possint recipere solutionẽ,vide text.sing.in l.filiæ.j.eo.& Mod. in l.iij.s̃.sol.matri. Ang.in l.si procurator.s̃.de procu.

c ¶ An cõiũctis personis. Hoc etiam firmat Bar.ꝑ illũ tex. in l.nõ solũ.s̃.so.ma. & licet nõ posset ei solui,tñ poterit impetrare cõtra debitorẽ,vt res debita sequestretur. Ita dicit Iac.de Are.ĩ l.si nautẽ.in prin.s̃.de neg.gest.alle.in argu.l.si reus paratus.s̃.de proc.Bal.ibi referẽs Guli.de Cu.reprehẽdit Ia.de Aret.& dicit,qđ d.l.si reus. nõ ꝓbat.qa loqt̃ in debitorẽ spõte offerẽte vnde putat cõtrariũ,ꝑregulã l.j.C.de ꝓhi.seque.pe.nisi debitor esset suspectus quia tũc ꝓcedit dictũ Iac.de Are.ar.d.l.fideiussor.§.fi.s̃.q satis.cog.& l.Imperatores.in fin.j.de app.quia tũc magis dicitur agere,quã sibi solui. Ad ꝙ vide ꝙ scripsi in d.l.nõ solum.sol.ma. vbi limito quod dicit hic Bar.& ad Bar.hic ad no.l.qui aliena.§.quãquã.s̃.de neg.ge.vide l.iij.§.j.j.iud.sol.& ibi Bar. Idem dicas de affine,per l.cũ maritũ.C.de sol.cõiuncta l.maritus.C.de ꝓcu.cũ ibi no. posset etiã hęc regula limitari,vt not.in prin.d.l.patri pro filio.videlicet si sua interesset,licet videat̃ cõtra d.l.nõ solũ.s̃.sol.mat.Et ad materiã adde Bart.in l.j.C.de ꝓcu.& vltra prædicta adde Bar.per illũ text.sequentẽ opi.bar.in l.filius.C.de pact.& Ang.in l.itẽ magistri.ff.e. Itẽ posset forte dicta regula limitari in cõiuncta ꝑsona furiosi qa tũc cõiuncta persona potest facere ea quæ requirũt speciale mãdatũ.l.iij.cum ibi no.sol.ma.& videt̃ text.in d.l.patri ꝓ filio.s̃.de mino.& qa filia tua nõ põt cõtradicere.& idem ꝓ cõiũcto minore, vel prodigo,per d.l.patri pro filio. Et ꝙ coniunctæ personæ nõ possit solui regu-

VEro procuratori.

Hæc est bona l.& ponit in princ. duo dicta.& incipit iurisconsultus tractare,cui solui possit,& ponit multum clare. Quæro,dicitur hic,quod procuratori o- 1 mnium bonorum potest solui. Quæro,† an requiratur quod habeat liberã. Gl.dicit quod non,per l.alleg.in ea. Vide eam quæ incipit & libera.secundum quosdã, &c. Aduerte.& alij dicunt contra.quorũ opi.tangit gl.in prin. Nam recipere solu- a tionem est alienare,[a] vt Inst.qui.alie.licet vel non.§.nunc admonendi. Sed procurator omnium bonorum non potest alienare,nisi habeat liberam,vt l.procurator cui generaliter libera.& l.procurator totorum.& mandato generali.s̃.de procu. ergo &c. Respon.quod hec alienatio fa- 2 uore liberationis est admissa:vt l.ei⁹ q in b prouincia.s̃.si cer.pe.†Secundo quæro[b] c an coniunctis personis,[c] qui possunt agere sine mandato possit solui. Dicit glo.ꝙ non:vt l.iij.§.sed & si forte ex liberis.j.iudi.sol. Ista sol.est verissima.& est casus in l.ij.s̃.vt leg.no.ca.& s̃.sol.ma.l.iij.& l.qui hominem.§.si gener.j.e.tit. Et ex hoc debes perpendere formationem libelli,quã do quis agit tanquam cõiuncta persona. Nam concludet hoc modo: Peto eũ con- d demnari mihi tanquã coniunctæ[d] personæ talis ad dandũ,& soluendum illi pro quo agit,vel altero pro eo legitime recipienti. Nam si diceret, Peto eum condẽnari ad dandum mihi coniunctæ perso- e næ,non procederet[e]. Et hoc tangam in l.hoc iure.j.e. Vlterius iste versi.interdũ. videtur contra eos,qui dicunt ꝙ adiect⁹ 3 †videtur habere mandatum:licet sit absens. Nam hic apparet quod non est ꝓcurator.& sic non habet mãdatũ.de quo dic vt l.Iulianus.§.j.s̃.de ver.ob.

1 ☞ *Mandatum potest reuocari:sed facultas soluendi adiecto non:nisi eius conditio sit mutata.nu.3.*

2 *Si mandaui tibi quod Titio soluas, si prohibes te præsente Titium accipere,uideor prohibere ne tu soluas.*

Sed & si quis.

Hic ponunt̃ etiã alij duo casus: & 1 hoc dicit: Mandatum † potest reuocari: 2 sed nõ facultas soluẽdi adiecto.h.d.†No. vnum,quod si mandauero tibi,ꝙ Titio soluas,nõ est necesse quod ego prohibeã te ne ei soluas,sed sufficit quod prohibeã Titium accipere te sciente. Nam ex hoc videor ꝓhibere ne tu soluas. Contra hoc opp.ꝙ scientia debitoris non requiratur: vt l.si pater.s̃.de manu.vin. Solue vt ibi ꝑ Dy.& Cy.C.man.l.mandatum.licet glo. non soluat. Opp.& videtur,quod possit prohiberi ne soluatur adiecto,vt l.cũ qs. j.eo.& l.si quis stipulatus fuerit decem in 3 melle.j.eo. Sol.hoc quod†hic dicitur, fallit si cõditio primi adiecti sit mutata vel lis sit contestata,vt in contrarijs.

1 ☞ *Ratihabitio quando mandato comparetur.*

2 *Ratihabitio sequens quo ad liberandum soluentẽ suifficit.*

3 *Legatum quod incipit à præcedenti conditione negatiua, statim committitur,cum quis est in mora faciendi,nec spectatur quod desinat posse fieri,uel non.*

Sed & si non uero.

Op.de l.qd ergo.in prin.de his qui no.infa. Gl.non sol- 1 uit. Tu†dic, Quãdoq; est limitatũ tẽpus certum,in quo debeat certus fieri:tunc in illo tempore debet haberi ratũ, alias non valet:vt d.l.quid ergo.& l.obligari.§.tutor.s̃.de autho.tu. Quandoque est determinatum certum tempus,intra quod debet aliquid fieri: & tunc quandocunque potest haberi ratum,dum tamen intra illud tempus ratum habeatur:vt l.bonorũ.j.rem ra.habe.& l.si quis alicui.s̃.de acq.hære. Quandoque nullum tẽpus est determinatum:& tunc procedit ista regula, ratihabitionẽ retrotrahi,& mãdato cõparari.q̃ declara ꝓut declarat Dy. in c.ratihabitio.extra,de reg.iur.lib.vj.& Cy.in l.vlti.C.ad Mace. Vlterius dicit̃ hic,ꝙ ratũ habere debet domin⁹ cũ primũ certior factus est,imo videtur ꝙ quandocunque ratihabitio sequitur,inducatur liberatio: 2 vt l.dispensatorem.j.e.Sol.†Quantũ[f] ad f liberandum soluentẽ sufficeret sequẽs ratihabitio,sed quantum ad hoc ne cõmittatur stipulatio de rato,loquitur hic. Quod dic vt dicã in d.l.dispensatorem. Item dicitur hic. Quod dic vt dicam in d.l.dispensatorem. Item dicitur,sicut in legato cum de repellẽdo quæreretur,&c.quid hoc est dictũ. Gl.ponit duas principales lect. Prima,ꝙ intelligatur de legato relicto a testatore,& sic neutraliter. Secũda,qđ loquat̃ de legato misso ab aliqua ciuitate. Primus intellectus subdiuidit̃ in duas:quia potest intelligi de legato repellendo,id est,de repellendo legatario à petitione pœnæ,in quam primum legatum transfunditur: vt l.j.§.item si ita.s̃.ad leg.Falci. Vel dic de repellendo legato,id est,de repellẽdo legatario a petitiõe legati sibi facti,& trãslati in alium,si ipse non accepit: vt l.iij.§.si quis Titio.s̃.de adi.leg. Alij dicunt, quod hic debet intelligi de legato repellẽdo:id est,repudiãdo.quasi dicat,quis legatũ debet repudiare statim cum sciuit:alias videtur agnoscere:arg.s̃.de leg.j.l.si fundum sub cõditione.§.si Titius. Sed hoc nõ placet:nõ enim videt̃ agnoscere, nisi aliquẽ actũ faciat,qui nõ potest fieri citra ius & nomen legatarij:vt l.pro hærede.§.Papinianus.s̃.de acqui.hære.cõiuncta l.si quis g ita.cũ sua gl.s̃.de cõdi.insti. Nota ergo[g] se 3 cũdum primã lect.†quã posui hic,super isto verbo,qđ hic est casus,ꝙ legatũ ꝙ incipit à ꝑcedẽti cõditione negatiua, statim cõmittit̃,cũ qs est in mora faciẽdi,nec spectat̃ ꝙ desinat posse dari,vel fieri.& est hoc generale in hoc legato nõ solũ in pœna,vt hic,& l.si peculiũ.in fi.s̃.de sta.li.licet aliter quidã dicant vt plene dixi in lata stipulatus.s̃.de ver.ob. Itẽ allegat tua gl. ad ponẽdũ exẽplũ hic l.si hæreditatẽ.§.j.s̃.mãd.quæ nihil facit scđm Iac.de Are. Alia lect.est,qđ hic loquat̃ in legato misso ab vna ciuitate:q̃ lect.est clara.vide gl.q̃ incipit, neutraliter. Venio ad l.ꝙ si forte.hic dicit̃ ꝙ cõpetit cõditio vl̃ præscriptis verbis actio,vt fiat ꝙ est promissum:vel condictio ob cãm l. si procurator.falso.s̃.de cõdic.ob cau. Nõ habetis hic alia.

1 ☞ *Administratio vni concessa,quando denegata uideatur alijs.*
Tutores honorarij dicuntur dati causa honoris sui.

2 *Tutores honorarij non coguntur administrare:possunt tamen si uolunt.*

3 *Tutori accusato de suspecto,est interdicta administratio.*

4 *Cautela,ut tutor impediatur administrare.*

5 *Administratio quod non sit interdicta tutori postulato suspecto, quando est coniunctus, sed datur ei adiunctus.*
Prælato postulato suspecto non interdicitur administratio:sed datur ei adiunctus.

QVod si forte.

h Sunt quidam. Hic est valde magistralis §.[h] Oppo.de

lariter,est text.& ibi Bal.in d.l.cũ maritũ.C.de sol.& vide Guid.no.& Bal.in d.l.si nautẽ.ĩ prin.s̃.de nego.gest.& Bal.in l.j.quibus res iudi.nõ nocet. Vide ꝑ Ange.hic,et Imo. videlicet an cũ cautiõe de rato debeat sibi solui. Itẽ ꝙ coniunctæ personę non possit solui, tenet Spec.in ti.de cõiuncta persona.in princip.in versi.an coniunctæ ꝑsonæ.per l.j.in prin.cum seq.s̃.vt lega.no.caue.& dũ allegaui l.filiæ.ad de l.si cũ filio.in §.j. secũdũ intellectum do.s̃.de cõpẽ.ꝙ no.

d ¶ Tãquã coniũctæ personæ. Nõ aũt debet dicere,tanquam procuratori talis secũdũ Bal.& do.Benedictũ in l.j.C.de procura.

POMATES.

e ¶ Nõ ꝓcederet Vide Areti.cõsi.cxxxvij.colũ.ij.& Alex.iiij.colũ.ij.volu.ij. vbi hoc sequitur.& xxxvij.col.j.vol.iij. vbi loquit̃ in matre.

f ¶ Sol.Quãtũ. Nota intra quantũ tẽpus quis debeat ratũ habere.& dicit Bal.in l.si tutor.C.in quibus cau.in integ.resti.per illũ tex.ꝙ dictũ tp̃s a die sciẽtiæ incipit. adde intra quãtũ tẽpus debeat quis ratũ habere. Federi.de Senis consi.ccxxxviij.

POMATES.

g ¶ Nota ergo. No.legatũ ꝙ incipit a cõditione negatiua,cõmittit̃ statim cũ qs est in mora Vide Bar.in l.j.§.itẽ si ita. ad leg.Falcid.

h ¶ Sunt quidã. Magistralis §.Bald.in l.

1 l.& ſi pluribus.ſ.de auth.tuto.Sol.† Quãdoq; vni cõcedit̃ adminiſtratio, ita ꝙ ipſe ſolus adminiſtrat.& nõ alij:& tũc alijs videt̃ interdicta adminiſtratio. Qñq; vni cõcedit̃ adminiſtratio:ꝑ hoc nõ videt̃ interdicta alijs adminiſtratio:vt hic,& plenius diſtinguit in l.cõtraria. dic vt ibi. Itē dicit̃
2 hic,tutores honorarij. Quæro,qui ſunt† iſti tutores honorarij. Dicit gl.qui ſunt dati cauſa honoris ſui. Alij dicũt,dati à prætore:ſicut dicit̃ ius honorariũ, ius prætoriũ:ita iſti vocant̃ tutores honorarij. Glo. tenet primã,ꝙ honorarij dicunt̃ honoris ſui cauſa.ꝙ intellige ſui hoc eſt,pupilli.Ita intelligit glo.in l.iure noſtro.§.j.ſ.de teſt.
3 tut.et illa verior. Quero† ſcđo,qđ poſſũt facere iſti tutores honorarij. Dicit gl.non cogunt̃ adminiſtrare, poſſunt tñ,ſi volũt vt hic,& l.ij.§.ſi parēs.& §.tantũdē.ſ.de
4 admi.tut. Quæro,† dicit̃ hic,& tene mẽti ꝙ ei,qui eſt poſtulatus ſuſpectus,eſt interdicta adminiſtratio. Et alleg.gl.cõcor.quę reperiunt̃ in l.eũ quē.C.de ſuſpec.tut.& Inſti.eo.§.ſi q̃s. Et hoc faciũt malitioſi aduocati:qa qñ volũt impedire tutorē adminiſtrare,faciũt eum accuſari de ſuſpecto. Nã interim pendẽte cã de ſuſpiciõe, non
5 põt adminiſtrare.† Quero vtrũ[a] hoc ſit ve
a rũ ſimpliciter,ꝙ ei,q eſt poſtulatus ſuſpectus ſit interdicta adminiſtratio? Gl.dicit ꝙ ſic. Et dicũt idē in p̄lato:vt no.in d.§.ſi q̃s.Inſtitu.de ſuſpe.tut. Sed tex.habemus in cõtrariũ,extra de offi.deleg.c.venerabili.vbi dicit̃ ꝙ adiũgit̃ ſibi aliꝰ cũ quo adminiſtret. Ratio huiꝰ põt eſſe:qa p̄latꝰ ꝑ ſuſpicionē ẽt ꝓbata nõ remouet̃,ſed aliꝰ ſibi adiũgit̃:vt in c.licet Heli.extra,de ſimo. merito interim nõ debet ſibi adminiſtratio interdici.& ideo dico,ꝙ ſi eſt talis tutor,q accuſat̃ ſuſpectus,qui ꝑ ꝑ ſuſpicionē ẽt ꝓbatã nõ debet remoueri,ſed debet alius adiũgi ſibi,vt puta,ſi eſt cõiũcta ꝑſona,vt l.ſi tutor aliquo.ſ.de ſuſpec.tu.ſcđm diſtinctionē ibi poſitã:tũc nõ eſſet ſibi interdicta adminiſtratio pendẽte lite:ſed deberet ſibi alius adiungi, ne ſit deterioris cõditionis,qui eſt in caſu dubij,quàm qui eſt in caſu certi:vt l.ordinata.de lib.cauſa.

1 ☞ *Tutoris præſentia an requiratur, quando curator ſubſtituitur in locum eius. remiſſiuè.*
2 *Præſentia pupilli requiritur, quando curator in locum tutoris ſubſtituitur, & ipſe petit.*
3 *Tutori ſolui poteſt, quando ſibi eſt datus ſubſtitutus.*
4 *Procurator ſubſtituens alium, non poteſt amplius gerere.*
Cautela vt procurator ſubſtituens poſſit eam gerere.
Curatori pupilli poteſt ſolui.

Quid ergo ſi ei.

Nota tex.ibi ſi modo nõ ē aliꝰ,&c. Itē no.tex.in ver.ibi,ſed & pupilli,
1 &c.& tene mẽti hũc caſum. Quæro,† hic dicit̃ ꝙ curator ſubſtituit̃ in locũ tutoris q̃ro vtrũ ad hoc req̃rat̃ p̄ſentia tutoris? Gl.dicit ꝙ ſic:vt l.curator.ſ.de tuto,& cu
2 ra.dat.ab his. Tu dic meliꝰ vt ibi no.† Quę
b ro,vtrũ req̃rat̃[b] p̄ſentia pupilli. Gl.dicit ꝙ ſic:qa ipſemet debet ſibi petere,& ſic debet eſſe maior infante.allegat gl.l.ij.ſ.qui pet.tuto.meliorē tex.habetis in l.q habet.
3 §.ſi pupillus.ſ.de tutel. Vlterius nota† ꝙ poſtquã eſt aliquis ſubſtitutus in locũ tutoris,nõ põt tutori ſolui:ſicut ſi ꝓcurator q habet mandatũ ad ſubſtituẽdũ ꝓcuratorē,ſubſtituit ꝓcuratorē,ipſe ꝓcurator ſubſtituens non poteſt amplius gerere,& deſinit eſſe procurator: vt hic eſt caſus in c.is qui.extra, de procura.lib.vj & ideo cautela eſt,quod ni mãdato ponantur iſta verba,ꝙ poſſit ſubſtituere, & ẽt cũ ſubſtitutꝰ remaneat ꝓcurator. Idē forſan ſi dicit̃ in mãdato ꝙ poſſit ſubſtituere ſemel,& pluries. Nã ꝑ hoc qđ dicit̃ pluries,videt̃ velle conſtituens quod ꝓcurator ſubſtituẽ
4 do nõ deſinat eſſe procurator. Vltimo no.† ꝙ curatori pupilli poteſt ſolui, & vt hic.in ver.curatori.in fi.quod tene menti.

c Pupillum.

[c] Op.dicitur hic,ſed ſi dederit,per ꝙ innuit̃ trãſlatum dominiũ.poſtea ſequit̃, vendicari poterunt.& ſic contradicit ſibi. Sol.expone dederit,i.tradiderit. Secũdo opp.de l.interdũ.de condi.inde.ſol.ibi ſoluit pupillus tantum debitũ naturale,hic ſoluit debitum ciuile. Et iſta vera. De hoc.dic,vt ibi no.& l.ij.ſi aduer.ſolut.

1 ☞ *Dominium pecuniæ ſolutæ, ſtatim efficitur accipientis, licet liberatio contingat uere tempore exiſtentis conditionis.*
2 *Lex fingere ſuper impoſſibili quando poſſit.*
3 *Fictiones duæ poſſunt ſimul concurrere, quãdo una uenit in conſequentiam alterius, uel concurrunt circa diuerſa, uel ex diuerſis fontibus oriantur.*
4 *No. in l. antepe. C. de dona. inter uirum & uxorem. qualiter intelligantur.*
5 *Diſpoſitio huius l. ꝙ quis fingatur retro liberatus, quando habeat locum in debitore conditionali.*
6 *Vtilitas reſurgens ex hoc, quod aliquis fingatur retro liberatus.*
7 *In caſibus, in quibus quis non fingitur ratro liberatus, quando erit locus Paulianæ, uel communis diuidundo.*
8 *Dictio, ut, iuncta cum dictione, ſi, uel cum ablatiuis abſolutis, facit conditionem.*
9 *Traditio ſine cauſa transfert titulum pro ſuo.*
10 *Conditio appoſita quando impediat translationem dominij.*

d Sub conditione.

Iſta l.eſt multũ ſubtilis[d]. Debitor cõditionalis ſolutione vera vel ficta,tũc liberat̃ vere,qñ cõditio extiterit:retro tñ fingitur liberatus.h.d. Et diuiditur in duas partes. Primo loquit̃ in vera ſolutione:ſecũdo in acceptilatione.
1 No.ꝙ retro fingitur q̃s liberatus. Secũdo no.ꝙ† dñium pecunię ſtatim efficitur accipiẽtis,licet liberatio contingat vere, tẽpore cõditionis exiſtentis. Opp.ille qui nõ eſt obligatus,nõ põt liberari:vt l.decē.ſ.de ver.obl.& l.quoties.ſ.tit.j.& l.qđ in diem.j.de accep. Sol.dicit gl.fateor ꝙ vere liberat̃ tẽpore exiſtẽtis cõditionis,ante non põt liberari:qa non erat obligatus, ſed fingit̃ retro liberatus. Ita loquit̃ iſte tex.& ſecũdũ hoc nõ cõtradicit ſibi primus caſus cũ ſecũdo. Nã in primo loquit̃ ſecũdũ fictionem,in ſecũdo loquit̃ ſecũdũ veritatē: vt apparet ex litera. Et rõ huius fictionis eſt:qa q̃s fingitur retro obligatus:vt l.potior.in prin.& l.q balneũ.ſ.qui po.in pi.ha.eadē ratione fingit̃ retro liberatus. Sed cõtra hoc op.fingit̃ impoſſibile ꝙ q̃s fuerit obligatꝰ,& liberatus illo tꝑe quo non erat. Gl.fatet̃ iſtud qđ fingit̃ impoſſibile,circa finē primæ gl.iſtud nõ videt̃ verũ. Nã l.non põt fingere impoſſibile:vt l.ſi pater. in fi.& l.ſeq.ſ.de adop.& ſ.loc.l.q ad certũ.& l.certe.ſ.de pre
2 ca.no.in l.ij.ſ.ꝓ ſoc. Dicendũ eſt ergo,† ꝙ lex nõ poteſt fingere impoſſibile in ſuo genere,vt qđ filius ſit antiquior ſuo patre,vel qđ furioſus cõſentiat:vt in cõtrario.tamē bene põt facere illud quod in illo caſu particulari,de quo loquimur,nõ eſt poſſibile:vt ꝙ filius Titij ſit filius meus.licet hoc non põt eſſe verũ,tamē põt fingi,ſed tñ in genere ſuo eſt poſſibile: vt qa tãtę ætatis,ꝙ poſſit eē filius meꝰ. Dixi plene in l.ſi is q pro emptore.ſ.de vſuc.ita in propoſito poſſibile fuit retro quem fuiſſe obligatũ. Erat enim capax ꝑſona obligati:ideo fingitur
3 retro liberatus. Sed cõtra hoc opp.† ſecundũ hoc duę fictiones concurrũt hic,qđ videt̃ cõtra gl.l.j.C.de do.ꝓmiſ.& l.cũ poſt.§.gener.ſ.de iure do. Rñ.qñ ſunt duæ fictiones, quarum vna venit in conſequẽtiã alterius,bene poſſunt cõcurrere: vt Inſti.quib.mo.ius pa.po.ſol.§.ſi ab hoſtibus.& l.cũ duæ.j.de cap.ita hic,ex eo ꝙ fingit̃ retro obligatus,in cõſequẽtiã fingit̃
e retro liberatus.[e] Vel aliter iſtæ duæ fictiones concurrũt circa diuerſa:vna circa obligationē,& alia circa liberationē. Simile in l.ſingularia.ſ.ſi cer.peta. Vel aliter iſtæ duæ fictiones habẽt originē ex diuerſis fontibus. Vna enim cauſat̃ fauore creditoris:alia fauore debitoris. Facit ꝙ habuiſtis in l.ſi ſeruus cõ
4 munis Mæuij.circa prin.gl.de ſti.ſer. Subdit† gl.vnũ verbũ, ꝙ eodē mõ põt intelligi ꝙ dicit̃ in l.antepe.C.de do.inter vi.& vxor.vt fingat̃ domina fuiſſe à tẽpore collatę donatiõis in
f eã. Idem no.in l.ſequens quæſtio[f].ſ.de lega.ij.cõtra nota.in l.ij.C.de

j.in §.vbi autem.C. de cadu. tol. allegat iſtam legem.

a ¶ Quæro vtrũ. Sed Bal.in l.eũ quē.poſt Bar. C.de ſuſpe.tuto.indiſtincte tenet, ꝙ ipſo iure adminiſtratio tutori accuſato de ſuſpecto ſit intērdicta. Et vide Pet.de Anch. in c. omnipotēs.de accuſa.in verſi. quid in eo qui eſt certus de crimine.

b ¶ Quero ergo vtrũ requirat̃. Vide qđ legit̃ et no.in l.illud. de tuto. & cur.da. ab his.

c ¶ Pupillũ. Iſte §.nõ habet locũ in adulto ſcđm gloſ.not.in l.j. §.fuit quæſitum.ad Trebelli.

d ¶ Multum ſubtilis. Vide ꝙ per iſtã l.decidit bal.ad pulchrã q.in l.inter ſtipulantē.§.ſacrã. de verb. obl.& in l.cõtraria.

✠ POMATES.

e ¶ Retro liberatus. Vide Alex. cõſi.cxvij.vo.v.vbi idē dicit in ratihabitione, & ibi etiã eſt appel. quæ dicit nota vnũ ſingularē intellectũ ad l.fin.ſ.ſi cer. peta.

f ¶ L.ſequēs q̃o. Adde glo.in l.talis ſcriptura. ff.de leg.j.& ibi Imo.dicit,qđ vr̃ poſſe defenſari opi. gl.d.l.ſequēs q̃o. qa non vr̃,qđ etiã quo ad fructus trahi poſſit retro, cũ iudicet̃ malæ fidei poſ.qa iure ꝓhibēte acceptauit donationē.l ſi vxor filio.de do.inter vir.& vxor.& iure ꝓhibēte non poſſet malæ fidei poſſeſſor fructus ſuos facere.l. qui ſcit.§.fi.de vſur. Vnde videt̃ ꝙ non poſſet trahi retro, quoad fructus ꝑ iuris ꝓhibitionem ſic, nec trahit̃ retro ad dñium ꝓpter iuris ꝓhibitionē,ſed tñ ſecũdũ eundē põt dici ꝙ trahat̃ retro quo ad vtrũq;:quia in fictione trãslatiua de tꝑe in tꝑs ſufficit extremum termini a quo,etiã in eſſentia, & extremũ ad ꝙ in potẽtia:vt eſt videre in fictiõe l.Corneliæ:quia fingit mortuũ apud hoſtes fuiſſe mortuũ prima hora captiuitatis:vt in l.ſi is q ꝓ emptore.ꝑ Bart.ſ.de vſuca.& ideo licet dñium nõ fuerit trãslatum ab ipſo initio:iſtud propterea erat,qa ius ꝓhibebat: qa potuiſſet etiã ſtatuere oppoſitum. Vnde ſufficit ꝙ potuerit ex iuris diſpoſitione trãſire dñiũ. Videt̃ aũt hoc ius velle ꝙ adueniente conditione cõfirmet̃ donatio ꝑ

inoff.do.& in d.l.antepe.ſcilicet ꝙ illa fictio nõ procedit, niſi quo ad fructus.& illæ ſunt veræ:iſta nõ. Ratio:qa tẽpore cõſtantis matrimonij mulier nõ põt eſſe domina rei donatæ.& per cõſequẽs nõ põt fingi retro eã fuiſſe dominã, eo tempore quo eſt inhabilis. Deficit enim habilitas extremorum. Ita no. in l.ij.C.de inof.do.facit l.quoties.ſ.titu.j.ex quo ibi dixi vo
5 bis.† Quæro,vtrũ hoc principium habeat locum in quolibet debitore conditionali. Reſpondeo,nõ niſi ſit debitor ſub cõditione caſuali. Nam ſi eſt debitor ſub conditione poteſtatiua,ſicut exiſtente conditione non fingitur obligatus retro: vt d.l.potior.vt l.qui balneũ.ſ.qui po.in pig.ha.& l.ij.eo.titu. eadē ratiõe nõ poteſt fingi retro liberatus. Idē dico ſi eſſet debitor ex cauſa legati. Nã cũ non fingatur retro obligatus:vt l. ſi mater.§.eandē.ſ.de excep.rei iudic.& l.j.§.j.ad Syl.& dixi in l.ſi is qui pro emptore.ſ.de vſuc.eadē ratione non poteſt fingi
6 retro liberatus. Quæro,† ad quid eſt vtilis hæc inueſtigatio vt ſciamus vtrũ retro fingatur liberatus vel nõ. Dicit gl.propter duo. Primò ꝓpter Paulianam actionē reuocatoriam. Secũdo propter cõmunicationem pecuniæ fiendam inter credi
7 tores miſſos in poſſeſſionē.quod dic vt in gl.† Quæro,quid in illis caſibus,in quibus nõ fingitur retro liberatus,vt in conditione poteſtatiua,vel ex teſtamento:an erit locus Paulianę vel cõmuni diuidũdo.innuit gl.ꝙ ſic.qđ nõ placet: quia l.reſpicit factũ an ſit factũ in fraudē,& ideo tẽpus facti debet inſpici:vt l.ſi minor.ſ.de ſer.expor.& l.j.C.de iure fiſ.li.x.niſi ponas illud factũ eſſe cauſa fraudandorum futurorũ creditorum vt no.gl.C.de do.ante nupt.aut̃.ſed iam neceſſe. Facit ſ.qui & à qui.l.ſed ſi maritus.in fi. Venio ad ſecundã partē: dicitur hic in fi.dominiũ eſſe translatũ incontinenti. In cõtra.cõditio appoſita ſuſpendit trãslationē dominij in cõditionis euentũ: vt l.qui abſenti.§.j.ſ.de acqui poſ.hic dicit̃ cõtra.ergo malè. Huius timore ſunt in gloſ.plures ſolu.ꝙ illud ꝙ hic dicit̃,an eius pecunia facta eſt,i.facta fingit̃. Iſta eſt contra iſtũ tex,qui vult expreſſe.vt ante trãsferat̃ dominiũ quã liberetur. Si intelligeres de ficta translatione,eodē modo retro fingit̃ liberatus: & ſic eſſet idē in translatione dominij & liberatiõe. Alij dicũt cõtra,ꝙ verè ſtatim transfert̃ dominiũ tempore traditionis,ꝙ in cõtrario dicit̃ de tempore exiſtentis cõditionis,intellige ſecũdum fictionē. Iſtud eſt cõtra leg.l.cõtra. Alij dicũt ꝙ fuit data hic pecunia ſub modo,ſcilicet per vt,ibi ſub cõditione. Et iſtã tenet Iac.de Are. Nec obſtat iſte tex qui dicit ea cõditiõe,&c. quia ſi ſequit̃ poſtea dictio vt,per hæc verba nõ inducit̃ cõditio,ſed modus:vt l.ij.§.fi.ſ.de dona.& l.Mæuia.ſ.de ma.teſt.
8 ſed hoc nõ placet. Nam illud eſt verũ,niſi qñ † cũ dictione vt, immiſcetur dictio ſi:ꝙ tũc facit cõditionē:vt d.l.qui abſenti.§. j.idē ſi immiſcet̃ dictio vt,cũ ablatiuis abſolutis:vt l.ſi ego.§.j. ſ.de iure do. Cũ ergo hic dicat ea cõditione:vt ſi, &c.apparet ꝙ fuit cõditio,nõ modus. Soluit glo.aliter,ꝙ hic nõ fuit adiecta cõditio translationi dominij,ſed ceſſioni in ſolutũ: quaſi dicat ſolutio fuit facta ſimpliciter: ſed fuit dictũ ꝙ cederet in ſolutũ ſub cõditione. Iſta eſt vera.& hãc tenet Dy.do.Old.&
9 omnes moder. Aduertatis,† cõtra pręđicta opp.traditio facta ſine cauſa nõ transfert dominiũ:vt l.nunquã nuda.ſ.de acqui. rer.do.ſed hic pendente conditione nõ habet cauſam,vel titulum:ergo nõ poteſt transferre dominiũ. Sol nõ habet tit.proprium,& ſpecialē,ſed habet titulũ pro ſuo. Eſt enim effectus dominus propter ſpem futuræ obligationis cõmittendæ: & ſic habet interim titulũ pro ſuo:vt l.ij.§.ſi quis ſub cõditio.pro emp.& l.j.& l.ij.ſ.pro dote.& hæc vera. Vlterius opp.& videtur ꝙ cõditio appoſita titulo impediat translationē dñij:vt l.ſi ergo.§.j.ſ.de iure dot. Sol.dicit gloſ.hic fuit ſoluta pecunia,in qua magis de facili transfert̃ dñiũ:ibi verò alia ſpecies. Iſtã reprehẽdit gl.per l.ij.§.ſi pecuniã.ſ.de do.tu. Suſtine eã. Nec ob. §.ſi pecuniã.qa ibi fuit appoſita conditio translationi dñij,nõ tit.ſpeciali. Itē cõtra p̄dicta extra gl.opp.& videt̃, ꝙ ſimplex traditio dñium nõ trãsferat in dubio:vt l.cũ pater.§.pater pluribus.& ibi gl.de leg.ij. Sol.ibi nulla ſuberat cauſa legitima, re,vel ſpe,de trãsferendũ dominiũ:vt hic ſic. Item oppon.de l.ſi ego.§.fina.ſ.de iure dot.vbi cauſa ſuberat:& tamen in dubio dominiũ nõ videt̃ trãsferri. Sol. Hic fauore accipiẽtis ſuberat cauſa. Simile vides in depoſito. Nam in dubio non videtur transferri dominiũ:licet poſſibile ſit trãsferri excedendo terminos depoſiti: vt l. Lucius. ſ. depo.
10 Reaſſume† ergo predicta: Quãdoq; apponit̃ cõditio trãslationi dñij: quãdoque opponit̃ titulo,nõ trãslationi dominij:qñque nõ apponit̃ nec titulo,nec trãslationi dominij,ſed ſoluit̃ ſimpliciter. Primo caſu,impedit̃ translatio dominij:vt l.qui abſenti.§.j.ſ.de acqui.poſ.et l.ij.§.ſi pecuniã. ſ.de don. Secũdo caſu,aut ſoluit̃ pecunia aut alia res. Si pecunia,nõ impeditur trãſlatio dominij:vt hic. Si alia res,tunc impeditur:vt l.ſi ego.§.j.ſ.de iu.dot. Tertio caſu,aut nulla cauſa ſuberat translationi do
a minij re,vel ſpe:& in dubio non videt̃[a] transferri dominium:ſed magis tradi cauſa cuſtodiæ:vt l.cũ pater.§.pater pluribus. ſ.de lega.ij. Aut ſuberat aliqua cauſa re, vel ſpe:& tunc aut illud ſuberat fauore dãtis,aut fauore accipientis. Primo caſu, nõ videtur transferri dominiũ:vt l.ſi ego.§.fi. ſ.de iu.do. Facit ſ.depoſi.l.Lucius. Secũdo caſu dominium videtur transferri in dubio:vt l.ſed niſi.ſ.de iu.do.& ſ.pro dote.l.j.nõ habetis hic alia.

Caſsius.

Opp.de l.ſi q̃s vxori.§.Iul.j.de fur. Sol. Cõpetit actio mandati,vt hic: & etiam furti.vt l.cõtraria. Itē op.de l.ſi tibi. ſ.de dona. Solu.dicit gl.antequã cõſumat poſſum habere ratũ ego mãdator:vt l.cõtraria:& proderit mihi. Tu dic,ꝙ ratihabitio mandatoris quãtum ad liberationē ipſius mandatoris nil operatur: quia ſuo nomine nõ eſt geſtũ:ſed bene operat̃ quãtum ad cõmodũ mandatarij qui ſoluit ſuo nomine,& in præiudicium mãdantis: vt l.mater. C.de rei vendi.& l.ſi fundus.§.j.ſ. de pigno.ſed l.ſi tibi.ſ.de dona.loquit̃ in creditore,qui antequã conſumat, poteſt illam pecuniã ſibi ſolutã retinere pro debito domini. Quæro dicitur hic, ſi eos, conſumpſit ſine dolo malo:, quid ſi eos conſumpſit dolo malo? Reſpondeo,tunc habẽtur pro extantibus:vt l.parē.j.de regu.iuris.

1 ☞ *Mandatum quod videtur reuocatũ per manumiſſionē.*

Si quis ſeruo.

Si ad reuocationē mãdati ſufficit vnum, illud ignorari oportet à debitore ſoluẽte. Si requirũtur duo,ſufficit ignorari vnũ vt liberatio cõpetat:licet recipiens ſcienter furti teneat̃.
1 h.d.† Oppo.ꝙ per manumiſſionem non ſit reuocatum mandatum, ſicut nec per emancipationem:vt ſ.de verb.oblig.l.eũ qui ita.§.qui ſibi.coniuncta l.cùm quis.in prin.j.eo.& videtur expreſſum in l.in eũ. §.j.de inſtit. Quidam fatentur, quod per manumiſſionem non videtur reuocatum mandatum. Contrarium eſt veritas:vt hic
b & j.de furt.l.ſi is qui rem.§.Iulianus.[b] Nõ obſtat quod dicitur de emancipatione: quia aliud in filio,aliud in liberto. Eſt enim tanquam coniuncta perſona, quod mandati reuocatio non præſumitur. Non obſt.l.in eum.§.j.quia ibi ideo,quia apparebat durare domini voluntatem. Vlte
c rius opp.[c] dicitur hic, furtum facit domino. Contra:imo facit furtum debitori, q erat dominus pecuniæ, vt l.ſi vendidero. §.ſi Titius.j.de fur.& l.ſi rem.§.fi.ſ.de p̄ſcrip.ver. Sol.dicunt quidam,fateor con

mortem donantis, & ex nunc cenſeatur res ipſius donatarij: retro etiam fingitur ipſius fuiſſe ſicut etiã ſi alicui daretur fundus ſub cõditione interim non eſſet eius dominium cum poſſet conditio ſuſpendere ipſum & poſſeſſionē.l.qui abſenti.de acqui.poſſe. & tamen adueniente cõditione incipiet tunc eſſe ſuum:& retro fuiſſe ſuũ fingit̃. Vide Imo.in d.l.talis ſcriptura. Adde ꝙ no.Bar.in d.l.ſi is qui pro emptore.in v.colũ. Et adde late poſt glo.in l.j.ff.pro do. Et per prædicta vr̃ dicendum, quod ſi mulier.vel vir putauerit donationem valere, trahitur retro quo ad fructus. Secus ſi malæ fidei eſſent. Ita probatur in l.ex anno.l.j.& ibi no.& in l.de fructibus.cum ibi not. & in l.ſi vxor filio ſ. de do.inter virũ & vxo.& in l.fructus. ff.de vſu. Secunda autē opi. nullo modo vr̃ poſſe procedere,per tũc no.& per id qđ leg.& no.in d. l.pro emptore.& in l.cum pater.§.pater filiæ.de lega.ij. Bene facit l.ſi minor. de ſer.expor.qa ibi lex reſiſtit,nũquã retrotrahitur, Ita in l.iſta dixit Oldr. Nec ob. quod dicitur de mala fide in poſ.qa iſto caſu non diceretur donatarius eſſe ĩ mala fide contra poſſeſſorē tanquã lex reſiſtat:quia eſt falſum: & quantum ad poſſeſſorem ſaltē tenet donatio:vt in l.j.§.ſi vir.ff.de acqui.poſ. cum ſimili. Et ad materiã vide Ange.& Imol.in l.ſi filius.de ver.obli. vltra not. hic.

a ¶ Non videtur. An traditio facta ſimpliciter,intelligatur facta animo transferēdi dñium,adde Bar. in l.ſi conſtante.in prin.ſ.ſol.ma.

b ¶ Iulianus. Et in l. eius qui in ꝓuincia. & ibi Bart.in j.opp. ij.partis.ſi cer.pe.& eſt gl.in l.eum q ita. §.qui ſibi.in verſic. emãcipato.ſ.de ver. ob.licet doct.ibi reprehendant eam, & male.& no.Bal.in l. mandatum.C.man. vj.col. Adde alle.ibi in d.l.eum qui ita. vbi plenius.

c ¶ Vlterius opp.adde no.bar.ĩ l.Ariſto. §.Labeo. de donat. & in l.ſi quis aliam. j.eo.& Bar.in d.l.cũ quis.§.qui hominē. j.eo.

a ¶Intellige. Adde q̃ no. Bar. in l. Ariſto. §. Labeo. ſ. de dona. & in l. ſi quis aliam. ff. eo. & Bar. in l. cum quis. §. qui hominẽ. ff. eo.

b ¶Et hæc differẽtia. Et vide in l. libera. C. de ſen. & ff. eo. l. ſi alienũ. & in l. etiã. et in l. ſi domus. §. de euic. ſ. de lega. j.

c ¶Solutionẽ. Et dũ dicit hic, quod quis poſſit me inuitum defendere: videt cõtra l. ſæpe. ſ. de re iudi. vbi ille, ad quem primo loco ſpectat defenſio, põt illũ, ad quem ſecundo loco ſpectat defenſio, prohibere defendere. Solue q̃ quis nõ poteſt inuitũ defendere, ſi velit ſe defendere, vel ꝓcuratorẽ cõſtituere, vt ibi. et no. Inno. in c. cum ſuper in glo. mag. & in c. pe. vbi tex. de re iu. Secus ſi ſe nõn defendat. vt hic. Item intellige, niſi renũciaret liti, vel confiteretur, ſecũdũ Raph. in d. l. ſæpe.

d ¶Liberat debitorẽ. q̃ no. & adde Bald. in d. l. obſignatione. per Ange. in l. tale pactũ, §. pe. de pac.

trarium. & quod hic dicit, domino furtũ facit, intelligo domino, ſcilicet pecuniæ, & ſic debitori. Alij dicunt, & melius, vt glo. refert, quod debeat inſpici quali animo ab initio acceperit: vt in gl. luxta hoc poſſet dubitari qualiter potuit acquiri dominium pecuniæ per iſtum, cuius mandatum erat reuocatum. Dicã. j. e. l. cũ qs. §. j.

1 ☞ *Dominium per ſeruum fugitiuum acquiritur: non poſſeſſio.*

Soluens alteri de mandato ſerui non liberatur ipſo iure.

2 **Fvgitiuus.** Iſta eſt ſatis pulchra l. Solutio facta ſeruo fugitiuo ab ignorante, eum liberat, ſi pecunia ſoluta efficiat domini. h. d. Op. de l. j. §. ſed & per eum. ſ. de acqui. poſ. Sol. † Per ſeruum fugitiuũ nõ acquiritur poſſeſſio: vt l. contraria: ſed dominium ſic: vt hic, & etiam ibi no. Itẽ op. j. eo. l. qui hominem. §. ſi nullo. in fi. §. in gl. ponuntur plures ſol. teneas alterã de duabus. Vna q̃ ibi ſcribat fugitiuum: hic nõ. Vel aliter: Liberatur hic de æquitate, nõ de rigore. Tene quã vis ex iſtis. Item opp. de l. ſi mandauero. §. fugitiuus. ſ. manda. Dicit gl. Aliud in venditiõe, vt ibi: aliud in mutuo, vt hic. quod non placet. Dynus dicit quod lex illa per omnia concordat: & iſta vera, ſi dominus agat mandati contra eum, cui eſt facta ſolutio, mandato ſerui liberatur debitor: quia dominus agendo videtur habere ratum. ſ. de fideiuſ. l. ſi ſeruus alienus. Et ita loquitur primum reſponſum l. contrariæ: ſed ſi non agat mandati, non videtur habere ratũ & propterea debitor non liberatur, vt hic, & in j. reſponſo l. cõtrariæ. Vel dic ſecũdum Iac. de Are. q̃ ibi ſoluebat mandato ſerui alteri recipiẽti pro ſeruo, & procuratorio nomine ipſius ſerui: ideo videt ſoluere ipſi ſeruo: hic ſoluebat alteri recipienti pro ſeipſo, non pro ſeruo. Et hoc etiam tenet Old. Item op. de l. cũ fundus. §. ſeruũ tuum imprudens. ſ. ſi certum peta. Sol. dico † q̃ ſoluens alteri de mandato ſerui nõ liberat ipſo iure: vt hic. ſed cedendo actionem domino ſic: vt in contrarijs.

1 ☞ *Debitor ſoluens rem creditori, quando liberetur.*

2 *Ratio quare in emptione, & venditione re tradita vendens non liberatur: non ſic in alijs contractibus.*

Item. Si res non efficit perfectè creditoris, debitor non liberat. h. d. Opp. de l. ſi ſeruum. §. ſed & ſi ſic. de verb. obl. Sol. † Aut debetur aliqua res in genere, aut in ſpecie. Si in genere, debet fieri accipiẽtis perfectè ſine dubio: vt l. cũ quis. §. qui hominem. j. eo. & l. qui decem. §. fi. j. eo. l. ſi a ſubſtituto. §. hæres. ſ. de lega. j. Aut debetur in ſpecie: et tũc aut cauſa, propter quã poteſt auocari, præceſſit obligationem, & liberatur ſoluendo eã talẽ, qualis eſt: vt d. l. ſi ſeruum, §. ſed & ſi ſic. Aut ſequitur illam cauſam obligationis: & tunc nõ liberatur: vt hic. Quod intellige, ſi ſequatur facto debitoris: vt d. l. ſi ſeruũ. §. j. ſ. de ver. ob. Itẽ prædicta intelli

a ge[a] qñ p̃cedit obligatio ex cã lucratiua: ſecus ſi ex cã onerosa, vt ex cã emptiõis. & vẽditionis: & tunc indiſtinctè de euic. te

2 netur. per tit. ſ. de euictio. Itẽ aduerte: † quia inter venditionẽ & emptionem, & alios contractus, quibus quis tenetur ad

b dandum, eſt hæc differẽtia: [b] quia in emptione re tradita quis liberatur, vt no. in auf. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus vẽdi. & tunc incipit teneri de euictione re euicta: vt l. euicta. ſ. de euictio. Sed in alijs contractibus nunquam liberatur, niſi ita etiam faciat accipiẽtis, quod euelli ab eo non poſſet: vt hic cum ſimi. & ideo hic non agitur de euictione quaſi re euicta: ſed agitur priſtina actione, quaſi ab ea nunquam ſit liberatus.

Item decem ſtipulatus. Gloſſ. hic quærit de vno quod ſolue vt in glo. & materiam huius l. plenè dixi in l. decem. ſ. de verb. oblig.

1 ☞ *Si filius liberat debitorem paternum, an ſi patri hæres exiſtat, obſtet exceptio ſi agat.*

1 **Filius.** No. iſtã l. Concor. ſunt in gl. Quærit Dyn. † filius liberauit debitorẽ paternũ: poſtea hæres extitit patri nunquid filio poſtea agenti obſtabit exceptio? Videtur q̃ nõ: quia liberatio ab initio non tenuit: ergo ex poſtfacto non conualeſcit: vt in reg. iur. quod in initio. In cõtrariũ q̃ filio obſtet exceptio, probat. ſ. ad Treb. l. filiam fratribus. & l. cũ dominus. §. fi. de pecul. lega. & l. cũ vir. ſ. de vſuca. & de fun. dota. l. pen. Et iſtud eſt veritas, dicit Dy. Mihi videtur q̃ debemus ſic dicere, Quandoq; filius liberat debitorem ex cauſa lucratiua, ita q̃ ſi debitor conuenitur, nullã habeat actionẽ contra filiũ: & iſto caſu filius põt eum cõuenire, nõ obſtante q̃ ſit hæres patris: arg. ad hoc ſ. qui & à quibus. l. ſi ſeruo. & no. in l. rem alienã. ſ. de pig. actio. Quandoq; liberauit debitorẽ filius non ex mera liberalitate, ſed aliquid recipiendo, vel aliter promittendo, ita q̃ ipſe eſt obligatus: ſi

1 à debitore aliquid peteret, tũc ſibi obſtat exceptio. Ita loquũtur ll. alleg. per Dy. Plenè dico in l. cũ vir. ſ. de vſucap. prædicta vera, cũ filius remiſit debitũ patris, in quo nullũ ius filius habebat: ſecus ſi haberet ius in eo, vt in dote quę eſt cõmunis patris & filiæ: quia tũc filia remittendo ſibi præiudicat: vt l. ij. §. quod ſi in patris. ſ. ſol. mat. & l. & hęredi. §. filia. ſ. de pactis.

1 ☞ *Debitor ſoluens, ut conſequatur liberationem, an requiratur voluntas creditoris in ſolutione recipienda, quòd non, & quòd ſufficit depoſitio.*

Obligatio & depoſitio facta ab extraneo liberat debitorem.

2 *Soluens pro alio, an repetat actione nego. geſt. remiſſiuè.*

3 *Debitor per ſolutionem liberatur ipſo iure.*

4 *Debitor non liberatur inuito creditore, quando extraneus ſuſcipit iudicium pro ipſo.*

5 *Defenſor, uel procurator non admittitur, quando dominus eſt legalior, uel ſciret melius ueritatem.*

6 *Creditor an cogatur recipere defenſorem pro debitore ueniente animo nouandi, q̃ non.*

7 *Debitor an liberetur ipſo iure, uel ope exceptionis per ſuſceptionem iudicij facti ab extraneo ubi diſtinguit.*

8 *Iudicium quando ſuſcipitur animo nouandi, an ſit neceſſe quòd hoc agatur expreſsè.*

Nouatio, quæ olim fiebat per litis conteſtationem, ita etiam hodie fit, & nihil eſt immutatum.

9 *Nouatio, quando fit per ſuſceptionem iudicij, quis iurabit de calumnia, remiſſiuè.*

10 *Suſcipiens iudicium pro alio ignorante, repetit, ſi hoc fecit eo animo: ſecus ſi pro inuito.*

11 *Actio utilis illius directæ, quæ competebat contra principalem, intentatur contra ſuſcipientem iudicium pro alio.*

12 *Procurator ſeu defenſor ſuſcipiens iudicium pro alio, an ante litem conteſtatam poteris alium defenſorem conſtituere. remiſſiuè.*

13 *Defenſor, qui ſatisfecit pro debitore, poteſt ante litem conteſtatam defenſionem recuſare.*

14 *Practica agendi contra defenſorem ſuſcipientem iudicium pro alio animo nouandi: & forma ſententiæ,*

15 *Executio an fiet contra talem defenſorem. remittit.*

c **Solutionem.** [c] Hęc eſt ſubtilis lex & ſummat ſeipſam: & de duobus tractat, ſ. de ſolutione & de iudicio. Tex. ibi: pro nobis, ſ. liberandi. q. d. hoc acto q̃ per hũc modũ liberemur. In textu, accipiendo. id eſt, alium actum ſolutionis implente, vel iudicium ſuſcipiente. Oppo. in auf. vt omnes obediant iudi. prouin. §. ſi verò alteri. Sol. Ibi loquitur in procuratore ſimplici, qui non liberat nos: hic in eo loquitur qui ſuſcepit iudicium animo nouandi. Item contrà, infrà de regu. iur. l. inuito. Solutio, ibi loquitur in priuilegio: hic in liberatione. Ita dicit glo. De hoc etiam habetis in l. hoc iure. §. non poteſt. ſ. de donatio. l. ſeruus vetante. ſ. de verbo. obliga. & per Dyn. in c. inuito. de regu. iur. His contrarijs præmiſſis venio ad quæſtiones.

Primò quæro, circa ſolutionem: dicitur hic, quod ſolutione debitor liberatur inuitus. † Quæro, an ſit neceſſe creditorem eſſe volentem. Glo. dicit quod nemo poteſt eum cogere recipere ſolutionem: ſed poteſt offerri, & cõſignari, & deponi: & ſic inuito creditore debitor liberatur ſolutione: vt C. de vſur. leg. acceptam. Et tene. menti iſtam gloſſ. quæ firmat hic, q̃ oblatio & depoſitio facta ab extraneo, liberat debitorem[d] ipſo iure. De quo gloſſa dubitat, C. eod. l. obſignatione. tamen iſta gloſſa dicit veritatem. Caſus eſt expreſſus j. eod. l. qui decem §. ſi cum mihi. ver. quemadmodum ſi quolibet. &

2 C. de capti. l. cum poſtliminij. † Quæro, vtrum iſte qui ſoluit pro alio, poſſit repetere per actionem nego. geſt. Dixi de hoc vobis ſ. titu. j. l. ſi Stichum. §. fi. dic. vt ibi. Quæro, vtrũ

3 † ſolutione liberetur debitor ipſo iure, vel ope exceptionis. Gloſſ. dicit, & bene. q̃ ipſo iure: vt inſti. quib. mod. toll. oblig. in princip. Venio ad iudicium, dicitur hic quòd iudicium ſuſcip

a ſuſcipiendo[a] liberamur inuiti. † Quero, vtrum hoc poſsit fieri

4 creditore inuito. Glo. dicit q̃ nõ: quia nemo cogitur agere. C.

b vt nemo inuitus, &c. Sed circa hoc quærit Dy. [b] quid ſi creditor vult agere, an eo inuito admittatur defenſor? Et arguit ꝓ & cõtra. Et primò videtur q̃ admittat: vt l. plane. in fi. ſ. fami. ercíſc. & ſ. de peti. hære. l. ſed & ſi l. §. item ſi rem diſtraxit ĩ ver. quid tamen. vt ſ. de noxa. l. de illo. §. fi. cum l. ſeq. In contrariũ quod non admittatur iſta duo ſunt paria, fieri nouationem, et per ſtipulationem, & per conteſtationem: vt l. delegare. ſ. ti. j. Sed per ſtipulationem non poteſt quis cogi nouare, vt l. j. C. de noua. & l. nec creditoris. ergo, &c. Pro hoc videtur text. in

5 l. ſi actor. ſ. de procura. Dicit Dy. † quod debet diſtingui, Aut principalis eſt legalior, aut non. Ita no. glo. in d. l. plane. in fi. ſ. fami. ercíſcund. q. d. ſi perſona domini eſt legalior, non admittitur talis defenſor, alias ſic: vt d. l. ſi actor. de procu. C. de ꝓc. l. fi. Adde, quia etiam ſi domin⁹ ſciret veritatẽ melius, & eſſet melius informatus, poſito q̃ non eſſet legalior, non deberet admitti procurator, vt l. ij. §. defendi, & quod ibi no. ſ. ex quibus cau. in poſ. ea. Ita debẽt intelligi verba Dy. Videte domini, pro examinatione huius q. duo ſunt videnda. Primò, an creditor cogatur recipere defenſorem venientẽ animo nouandi. Et hoc nõ tetigit Dy. ſi de iſto intellexiſſet, determinatio ſua non eſſet bona, vt j. dicã. Secũda quæſtio: an creditor cogatur admittere defenſorẽ, qui vult defendere tanquã procuratorẽ in rem ſuam, ita q̃ fiat contra eum executio nõ animo nouandi, & liberandi debitorẽ: vt l. Plautius. ſ. de procur. & in iſto

6 ſecũdo ꝓcedit determinatio Dy. cũ addi. quã feci. Circa † primum ſunt opin. Nam in l. liberto. in fi. ſ. de nego. geſt. gl. tenet qđ cogatur inuitus admittere: ſed in l. nõ ſolũ. in princip. circa fi. gl. magnæ. ſ. de procurato. videtur tenere contrariũ. Et hoc videtur verũ per tex. in l. ſi mandato. §. j. ſ. mand. Et hoc tenet Pet. & aliqui Moder. & Cy. refert C. vbi in rem act. l. j. Prædicta vera ſunt in defenſore, qui venit ad defendendũ cũ mandato: ſed quid ſi venit defenſor ad defendendũ ſine mãdato? Reſpondeo, ſi venit ad ſuſcipiendũ iudiciũ animo nouandi. idẽ q̃ ſ. per eaſdem leges. ſed ſi vult ſuſcipere tanquã procurator in rem ſuam, nõ animo nouandi. tunc ab initio poteſt creditor eũ non admittere, ex cauſis ſupra dictis, ſi nõ eſt perſona ita legalis, ſicut dominus, vel dominus ſcit melius veritatẽ: ſed poſtquã eum admiſit, non poſſe eũ repellere: arg. l. Pompo. §. rati. ſ. de procu. Quæro, † vtrũ per ſuſceptionem iudicij,

7 quis liberetur ipſo iure, vel ope exceptiõis? Old. dicebat qđ ope exceptionis: vt l. poſt venditionẽ. C. de pactis. & de inter act. l. qui ex parte. Gl. dicit q̃ ipſo iure liberatur, ſi ab vtraque hoc agatur: quia iſta duo, ſcilicet ſolutio, & litis ſuſceptio ponũtur vt paria hic, & ſ. titu. j. & l. delegare. & l. ſi pro parte. circa prin. ſ. de in rem verſo. Ita dicit gl. Ad cõtraria reſpõdet Dy. Nam in l. qui ex parte. non agebatur à creditore, qđ aliⁿ liberetur, quẽ ipſe ignorabat eſſe hæredem. Vel dic q̃ ibi nõ determinatur vtrũ liberetur ipſo iure, vel ope exceptionis: & magis innuit q̃ ipſo iure. Ad l. poſt vẽditionem dic q̃ ibi fuit acceptũ iudiciũ animo nouandi volente creditore: & tunc nõ eſt dubium q̃ liberetur ipſo iure debitor: vt hic, & l. delegare. ſ. tit. j. Quandoq; iudiciũ ſuſcepit vt procurator, ſeu defenſor in rem ſuam, nõ animo nouandi: & tũc aut libellus datur contra principalem, & ille ſe offert defenſioni: & tũc nullo modo liberatur debitor: vt l. ſi rem. ſ. eo. & d. l. Plautius. ſ. de procura. ſecundum vnum intellectum. Quãdoque ego do libellum contra illum procuratorem, vel defenſorẽ ab initio[b], tanc̃ cõtra defenſorẽ in rem ſuam: & tunc principalis debitor liberat

8 ope exceptionis. Hic eſt caſus, in l. poſt venditionem. C. de pac. † Quæro, quando iudiciũ accipitur animo nouandi, vtrũ ſit neceſſe quod hoc agat expreſsè? Glo. dicit quod olim præſumebatur nouatio, ſed hodie requiritur q̃ agatur expreſsè: vt Inſtit. quib. modis tol. ob. §. præterea. Videte domini, in nouatione, quæ fit per litis conteſt. nihil eſt hodie immutatum. Nam olim præſumebat nouatio, hoc eſt, nouę qualitatis adiectio. vt fiat de actione temporali perpetua, de non tranſitoria fiat tranſitoria in hæredes: vt l. aliam. ſ. tit. j. & hoc ita hodie, ſicut olim: & ita olim, ſicut hodie: ſed nouatio, hoc eſt, vnius ob

c ligationis ad aliam tranſfuſio, non præſumebatur [c] nec olim, nec hodie: vt d. l. aliam. ſ. tit. j. & de reg. iur. l. non ſolet. & C. de

a ¶Iudiciũ ſuſcipiẽdo. Adde quod no. Bal. poſt Bart. in l. j. C. de iud. vide ibi.

b ¶Quærit Dy. Vtrũ inuito actore poſsit cõparere fideiuſſor rei, animo nouandi, adde quæ no. poſt Bar. & Bal. in l. j. in vl. col. C. de ſenr. Vide Pau. de Liaza. in cõmento c. ſi venditorem. in j. col. de empt. & vẽ. & Ang. in l. Iulianus. in ij. colũ. qui ſatisda. cog.

c ¶Nec preſumebat, Cõtrariũ tenet Bal. in l. poſt vẽditionẽ. & ibi Paul. de Ca. C. de pact.

d ¶An talis defenſor. Vide Barto. & Bal. in l. quod quis. C. de procu.

9 hodie immutatũ. Quærit† glo. quando fit nouatio quis iurabit de calumnia? Dicit

e iſte procurator in rem ſuam: vt l. ij. §. ſinautem reus. C. de iuramen. calum. Hoc examina, vt plene no. in l. non ſolum. in j. glo.

10 mag. ſ. de procur. Quærit gl. † an ille, qui ſubijt iudiciũ pro alio. repetebat ab illo? Dicit glo. q̃ ſic, ſi acceſſit eo animo vt repeteret, per l. qui ſeruum. ſ. de inter. actio. Quod intellige quando ſuſcipit iudiciũ pro ignorante ſecus ſi pro inuito. ſecũdũ ea quæ dixi in l. Stichum. §. fi. ſ. tit. j. Sum

11 expeditus ſde gl. Quærit† Dy. quę actio intentabitur contra eum. qui ſubijt iudicium animo nouandi? Dyn. dicit, vtilis, q̃ contra principalem competebat directa: vt no. in l. delegare. ſ. ti. j. Item quęrit Dy.

12 † an talis defenſor[d] poſsit cõſtituere aliũ defenſorem ante lit. conteſtatio. Et videt quod non: vt l. neq; & l. nihil. C. de ꝓcur. Præterea. cum per lit. conteſtatio. fiat hęc nouatio, vt d. l. delegare. ante litis cõteſtatio. nõ poteſt facere defenſorem: quia añ non eſt dominus litis: & non domin⁹ nõ conſtituit procuratorẽ: vt l. j. ſ. de procur. In contrarium determinat Dy. per l. Titius. ſ. de procu. vbi dicit, quod coipſo q̃ ſatisfecit, loco domini habetur. De hoc in Spec. de procu. §. j. ver. ſed nũqd defen-

13 ſor. Item quæris† Dyn. an iſte defenſor. poſt præſtitã iſtam ſatisdationẽ ante litis conteſtationẽ poſsit defenſionẽ recuſare, ſeu renunciare. Videtur quod ſic: quia poteſt a domino reuocari ante lit. conteſtat. procurator, qui ſatisfecit: vt l. ante litem. & ibi no. ſ. de procu. Contrarium determinat Dy. per d. l. Titius. ſ. de procurato.

14 † Quæro, qualiter formabũt acta & ſententia contra talem defenſorem? Reſpõdeo, debet dici, Ego ago contra talẽ defenſorẽ talis defenſorio nomine pro eo. Et eodem modo in ſententia, Condẽno talem defenſorem talis defenſorio nomine pro eo. Ita videtur velle tex. in l. liberto. ſ. fi. ſ. de neg. geſt. Ita no. Inn. in ca. cauſam. ante fi. magnæ gl. extra qui fil. ſint le

15 giti. Vlterius quæro †, an contra defenſorem talem fiat executio. Dic vt l. Plauti[g]. ſ. de procu. Ex prædictis habes declaratã hanc l. & etiã l. ſoluendo. ſ. de nego. geſt.

1 ☞ *Stante ſtatuto quod exbannitus à centum libris ſupra poſſit impune offendi, an ſi quis habet plura banna, unum in quinquaginta aliud in ugintiquinque aliud in quinquaginta an poſſit impune offendi: & ſi una ſententia habet plures condemnationes, an fiet cumulus.*

e **Bi fideiuſſor.** [e] Quæro vtrum inter decẽ, & decem, & viginti ſit aliqua differentia. Gloſ. dicit quod ſic. Vide glo. quæ incipit, id eſt, vna decem. in fi. ex

1 hac glo. determinaui quęſtionẽ. Statuto † ciuitatis Lucanæ caueba, quod exban-

ob l.fi.in prin.ĩ ver. g sæpius.ĩfra.de abigeis.qa punitur tan quã abigeus ille,qui oues surripuit: eodẽ mõ, qñ vel sæpius vnam,vel duas cõmune studium exercens in eo,vt ibi no. dicit̃ em̃ ibi, sæpius abegerit. & dictio, sæpius, verificat̃ in bino actu. l. mariti. §.qui quęsitum.j.de adul.Et in hac qõne vide Ang.& Bal.p illũ tex.in simili in l. si plures.s̃. de pact. Et ad Bart.hic adde q̃ ponit do.Maria. Soci.ĩ c.j.dilecti.art. xxix.de libel.oblat. versic.quartus effectus.& d.Nellus in tracta.bãni.in j.par te secundi temporis q.viij.& q.ix.

a ¶In snĩa dicat. Adđ Ang.& Bal.per illũ tex.in l.si plures.s̃.đ pact.quã cũ ibi no. videas, p cuius intellectu vide Bar.in l.ij.j.de pub.iudi.& ꝙ ibi dixi. & adde Imol.in l.si qs te.ĩ si. princ.s̃.de leg.j.vno addito,ꝙ si iudex dicat,cõdẽno Titium in quinquaginta, q̃ si non soluerit intra x.dies cõdẽno ipm in centũ,ꝙ isto casu si nõ soluerit est condẽnatus in centũ.& sic poterit ĩpune offendi de quo ẽt per doc.in l.ij.§.j.de excus.tut.& in l.j.C.q nu.tu.Et ad istud facit no. p Bar.in l.ij. j.de pu.iu. & ꝙ ibi dixi.et his adđ Imo. ĩ d.l.si qs te.ĩ si.prĩ. Adde scđm Paul.đ ca. ꝙ hæc limitatio Ang.nõ est vera:qa illa cẽtũ,q̃ veniunt, nõ sunt pœnæ maleficij,sed contumacię in soluendo,p l.j.de in li.iurã.Et ad Bar. hic adde &vide quę põit Cep.ĩ cõ.xiiij. vbi intelligit̃ Bart. hic qñ vulnera illata fuere ex interuallo:secus si in vna rixa:qa tũc fieret coaceruatio. Allegat gl.in l.j.in gl.ma.in fi.C.vñ vi.vide ibi. & Alex.in l.inficiẽdo.§.infans.j.de fur. in additio.

b ¶Si debitor. Non placet.Not.ꝙ oblatione facta ĩ iudicio nõ liberat̃ ipse debitor.Sed ipse Bar.vr̃ cõtrariũ tenere in l. rẽ.§.fi.& ꝙ ibi dixi de pig.ac. Vide bal. ĩ l.acceptã.C.đ vsu. in iij.col.& cũ Bar. hic Rap.ĩ d.l.iterdũ §.fi.j.de fur,& Ray. concor.

c ¶Inter artifices. hãc l.limita p text.ĩ l.de pol.j.de pol. & qđ ibi dixi & no.Bart ĩ l.veteris.C.đ cõtra hẽ,& cõ.sti.vbi no.

nitus à centum libris supra posit;offendi impune. Modo quidã habebat plura banna,vnum in quinquaginta, aliud in quadraginta,aliud in quinquaginta,bene cumulata excedunt centum,sed nullũ per se efficiebat cẽtũ:q̃rebat̃, an posit impune offendi:Ego dixi ꝙ non: qa qnquaginta & qnquaginta non sunt cẽtum. Aliud est em̃ qnquaginta, & qnquaginta:aliud cẽ-
a tum:vt hac l. Quid si in sententia dicat:[a] condemnamus eum in centum libris, videlicet in quinquaginta pro percussione in facie,& in quinquaginta pro percussione in brachio,& sic de singulis:an iste dicetur condemnatus in centum? Si consideras summas per se singulariter nominatas,non est condemnatus in centũ,vt hic. si consideras cumulum primo nominatũ est condemnatus in centum:puto quod ille cumulus non debet attendi.Ita videt̃ tex.cum gl.in l.ædiles aiunt.cum sua glo. s̃.de ędi.edi.& facit optime l.Luci⁹.§.quę habebat.s̃.ad Treb.

EXparte. Vidistis in l.si testamento.§.j.s̃.de fideius.& dic vt ibi.

SIcreditor. No.hunc text. quod si pretiũ pignoris soluatur creditori vere, vel ficte,debitor liberatur:ficte per acceptilationem,& per stipulationem animo nouandi.

ETiam. Si ĩ re soluta deficit aliquod ius liberatio nõ contingit.h.d. No.ꝙ res petit̃, licet res habeatur. De hoc per gl.& l.elegãter.§.non solum.s̃.de dolo.& per Dy. in l.huiusmodi.§.ędiles.s̃.de le.j.& p Cy. C.ad exhi.l.exhibitionis.& dixi in l.Iulia.§.j.s̃.de ver.ob.

CVm Stichus. Obligatio specierum diuiditur per quotas obligatio generis,vel quantitatis, diuiditur numero.h.d. Vidistis de hoc in l,in stipulationibus.de ver.ob.

1 ☞*Oblatiõe sola facta in iudicio,quãdo liberetur debitor.*

SIdebitor. Opp. Sola oblatione non liberatur debitor:vt j.e.l.qui decem.in prin.& C.eo. l.obsignatione. Solu.huius timore hæc lex debet intelligi altero de tribus modis,secundum gl. Primo, quod hic obtulit, & deposuit,vt in contrario. Secundo,ꝙ hic obtulit tantum:tamẽ hæç oblatio fuit facta in iudicio,per quã oblationem debitor ipso iure liberatur,vt l.si rem.§.fi.s̃.de pigno.ac.& l.aliena.§.si per
1 creditorẽ. eodem ti. Sed†certe iste casus
b non placet,[b] quia licet per oblationem factam in iudicio,pignora liberentur,ita ꝙ potest agi pignoratitia: tamen creditori non denegatur petitio pecuniæ debitæ, per solam oblationem, vt l.acceptam.C. de vsura. Fallit in duobus casibus ibi no. secundum gl.quos casus examinabo in l. qui decem.j.e.in princ. Alio modo potest legi ꝙ hic pecuniam obtulit,& perdidit absq; dolo,& etiam culpa.& sic concordat cum l.qui decẽ.Et hæc posset esse bona,& etiam prima. Item oppo.gl.duobus modis.& dic vt in ea habetur.

1 *Industria personæ in dubio uidetur electa.*
2 *Fideiussor quando posit accedere in obligatione faciendi, uel non faciendi.remißiuè.*
3 *Doctor an posit legere per substitutum.remißiuè.*

c INter artifices.[c] Dicit̃ ꝙ debet facere per se nõ p aliũ. Quæ-
d ro[d],vtrũ in†dubio videatur electa indu-
1 stria psonæ.Gl.quę est hic vr̃ dicere ꝙ sic nisi ex qualitate personæ aliud appareat. Si enim aliud appareret,liberaret̃ faciendo p aliũ.Primũ qđ in dubio videat̃ actũ ꝙ faciat p se,cũ promittit ipse facere, probatur in fideicõmissa.§.fi.de leg.iij.Secũdũ pbat̃ in l.cõtinuus.§.si ab eo.s̃.de ver.
2 obl. †Quæro,qualiter in obligatiõe fa-
e ciendi,[e] vel non faciendi,posit accedere fideiussor. Dixi in l.cũ fili⁹.§.j.de ver.ob. & in l.si qs p eo.in pri.s̃.de fideius. & in l.nemo est q nesciat.de duo.re.& gl. hoc
f tãgit.dic vt ibi. Vltio[f]†facit ad qõnẽ, an
3 doctor posit legere p substitutũ:de qua questiõe dixi in d.l.nemo est qui nesciat.

SI seruus. De hoc habuistis in l.si quis seruo.s̃.eodem,&c.

QVi sibi. Dicit̃ hic,in prĩo dicto,ꝙ habet actionẽ si euincit̃.cõtra,imo nunq; fuit liberat⁹:vt l.Iulia.§.j.s̃.de ver.obli.& l.si rẽ meã.s̃.e. Sol.cõcedo cõtra.& qđ hic dicit habet actionẽ,s.primã,q̃ nunq; fuit sublata. Ad secũdũ dictũ opp.de l.si seruũ.§. j.s̃.de ver.obl.Sol.dico,ꝙ hic fuit promissus homo in genere,vnde nõ liberat̃ dãdo statuliberũ:sed ibi fuit pmissus,in spẽ quo casu debet distingui:vt ibi dicitur.

1 ☞*Solutio,uel oblatio rei deterioratæ facto debitoris non liberat eum.*
2 *Locator equi non tenetur recipere equum deterioratum,nisi offeratur æstimatio.*
3 *Creditor recipiens deterioratum,quando posit postea petere æstimationem.*

1 QUi Stichum. Hic est notabilis §.& breuiter.h.d. Solutio†vel oblatio rei deterioratæ facto debitoris eũ nõ liberat.h.d. Oppo.& videt̃,ꝙ talis debitor liberet̃:vt l.& eleganter.§.nõ solũ.s̃.de dolo. Solu.dico ꝙ liberatur ab actione prima,nõ ab actione de dolo. & ita loquitur hic. Et sic cõcordat cũ illa. Ista est vna solut. Contra istã solut.opp.de l.iij.§.si reddita.s̃.cõmodati.& l.j.§.si res.s̃.depo.Sol.ibi loquit̃ in cõtractibus bonę fidei,in quibus nõ liberatur à prima:hic in cõtractib⁹ stricti iuris.qđ dic vt d.l.Iul.§.j. s̃.de ver.ob.& fuit tractatũ per gl.s̃.eo.l.etiã.Secũdo mõ soluitur hoc cõtrariũ,ꝙ hic nõ soluit,sed soluere volebat, creditor aũt noluit recipere vulneratum:quia nõ offerebatur æstimatio deteriorationis:vt in gl.Et sic respõdet̃ ad cõtrarium, ꝙ ibi creditor recipit:hic nõ. Vide gl.quæ incipit:hic,& inferioribus casibus.ibi vel aliter quã gl.tene mẽti, quia est casus
2 notabilis. & scđm hãc lectu.†habes casum: Locator equi qñ vis sibi restituere equũ deterioratũ,sine pretio deterioratiõis, potest non accipere. Casus est hic scđm hanc lect. Soluit̃ etiã
3 alio modo hoc contrarium,de quo hic nõ curo. †Quæro,qd si creditor recepit rem deterioratam,an posit postea petere pretium deteriorationis? Gloss. hic videtur dicere ꝙ sic. Ita not.in d.l.& eleganter.§.non solum.s̃.de dolo.Sed Cyn.in l. exhibitionis.C.ad exhi.referendo dicta Pet.videtur aliter di-
g cere. Tu vero dic latius, [g] Aut debitor deteriorauit rem per dolum,& in perniciem creditoris:& tunc indistincte tenetur de dolo:vt d.l.& eleganter.§.non solũ.s̃.de dolo. Si autem nõ in perniciem creditoris:& tunc aut vitium erat latens:& tunc recipiẽdo nõ videtur remittere:& põt adhuc petere æstimationẽ:vt no.in l.in hac.circa prĩ.s̃.de triti.Si vero vitiũ erat patẽs:tũc aut ęstimatio deterioratiõis venit petẽda iure actionis:& poterit peti. Aut iudicis offõ mercenario:& nõ põt peti.ar.C.đ po.l.iiij.& de eo qđ cer.lo.l.fi.Ita debet ĩtelligi ꝙ no. in.d.l.

5 POMATES.
d ¶Quæro. An in dubio sit electa industria personæ, vide Bald.in l.j.§.ne aũt. C.de cad. tollend.
e ¶Obligatione faciẽdi. An & qñ videatur electa industria personæ,& quid in mãdatario,& pcuratore, vide in l. mãdatũ distrahẽdorũ. & qđ ibi Bar. s̃.mã. & ꝙ ibi dixi videas.
POMATES.
f ¶Vltio. An doctor poterit legere p substitutũ,vide Bal.plene in d. §.ne autem. & in d.l.nemo.
g ¶Dic latius. Et adđ qđ no. Bar.ĩ l.opus, quo aduersione. s̃.loca.& Bar.in d.l. exhibitionis. Et hãc distinctionẽ facit Pet. in l.huiusmodi.§.j.s̃. de leg.j.licet non ita pfecte.Et vide Pau. de ca.hic,& sequitur Io.de Pla.Insti.de obli.in l.cẽtũ.ĩ fi.s̃. de eo qđ cer.lo. vbi dicit,ꝙ id qđ dr̃, post solutionẽ non petet interesse. ĩtellige secundũ Bar.in q.c.et in l.Iul.de ver.ob.et in l.in hac. in ij.q.s̃. de tri.& l.eleganter. §.nõ solũ.in pe. q. s̃. de dolo.& in l.fi.pe. & vl.op.s̃.de eo qđ cer.loco.plene in d. l.exhibitionis.in fi. C.ad exhiben.& vide Cy.in d. l.excep. C.de vsur.

in d.l.& eleganter.§.nõ solũ.facit l.supra iter.§.Cassius.s̃. de aqua plu.ar.licet Pet.dicat aliter in d.l. exhibitiõis.

a QVi hominem.[a]

1 ☞*Vnus ex reis credendi si recipit totum debitum,quando teneatur alteri communicare.*
2 *Gloss.in l.Titio aut Seio supra de leg.ij.non benè loquitur:quia ibi sunt duo rei ex causa lucratiua.*
3 *Vnus ex reis credendi recipiendo partem,non sibi appropriat totum.*

SI duo No.tex.ibi:qa obligatio cõis efficit, &c. Aduer-
b te,[b] quæro si vnus†ex reis credẽdi recipit totũ de-
1 bitum,an teneatur alteri cõmunicare? Gl.q̃ est hic,dicit ꝙ sic. Vide eam,quæ incipit,ideo quia cum sint,&c.idem videtur tenere glo.in l.frater à fratre.in prima magna gl.s̃.de condi.in de.Idẽ tenet in l.si Titio aut Seio.supra de leg.ij.Idẽ videtur tenere Dy.C.de duo.re.l.j.in auth.hoc ita.In contrariũ videt̃ casus ĩ l.in lege falc.hoc esse seruãdũ.s̃.ad leg.falc.dic aut sunt socij omniũ bonorũ,vel illius obligationis:& tunc debet cõicari,vt hic. Aut nõ sunt socij:& tũc si quidẽ sunt duo rei credẽdi ex causa non lucratiua:puta qa mutuauerũt pecuniam commune:tunc debet cõicari.Ita loquitur gl.quæ est in l.frater à fratre.Si vero sunt duo rei credẽdi ex cã mere lucratiua,quia debitor volens donare duobus promisit insolidũ tanquã reis credendi:tunc nõ debet cõmunicari quod exactum est ab v-
2 no.Casus est in l.in lege fal.hoc esse seruandum.Et iõ†gl.quę est in l. si Titio aut Seio.prout se refert ad tex.illius,nõ bene
3 dicit:quia ibi sunt duo rei credendi ex cã lucratiua. †Vltim. tu habuisti,ꝙ per lit.cõtest.factã ab vno ex reis credendi,ipse appropriat sibi totũ debitũ:vt l.ex duobus.s̃.de duob.reis.
c Quæro,an partis perceptione[c] appropriet sibi totũ debitũ? Videtur ꝙ sic:quia litis contest.& partis perceptio æquiparãtur:vt l.iij.C.de noua.In contrarium habuistis casum hic. Licet enim vni soluatur pars,alteri poterit solui alia pars. Ad cõtrarium respondeo,quia ad aliud procedit illa æquiparatio.

Stipulatus. Hoc, qđ hic dicitur, ꝙ liberat̃ pmissor: intellige hoc ope exceptiõis: vt l.fi.§.fi.s̃. verb.obli.

1 ☞*Qui facit procuratorem ad solutionem recipiendam,uidetur debitoribus mãdare:et qualiter notificari debeat reuocatio procuratoris.*

d SI Titiũ. Hic est notabilis §. Reuocatio mandati[d] nõ nocet debitori soluenti,in cuius notitiam nõ peruenit.hoc dicit. No.tex.no.ibi,nam is qui, &c.Ex quo
1 habet,ꝙ ille,†qui facit procuratorẽ ad solutionem recipiẽdã, videtur mandare debitoribus,quod ei soluant:quod tene mẽ-
e ti.Quæro,quomodo[e] potero ego,qui reuoco procuratorem notificare hoc omnibus debitoribus? Respondeo, modus e-
f rit[f] faciendo proponi edictũ in aliquo publico loco, vel faciẽdo præconizare:ar.l.sed & si pupillus.§.proscribere.s̃.de institu.Circa hoc tamen dic vt no.Cy.C.mandati.l.mandatum.

1 ☞*Solutio facta procuratori falso,quando liberat debitorem.*

g SI nullo.[g] No.hanc distinctionẽ, Aut soluitur† procu-
1 ratori penitus falso,quia nunquã habuit mãdatum:& debitor nõ liberatur:vt hic. Aut habuit mandatũ,sed fuit reuocatum:& tũc distinguitur. Aut peruenit in notitiam debitoris soluẽtis,aut nõ,vt debitis p multas leges huius titu.

1 ☞*Solutio facta coniunctæ personæ,non liberat debitorem.*
2 *Societas quæ dicatur contracta inter patrem & filium. remißiuè.*

1 SI gener socero. Hic habes casum†ꝙ solutio facta coniunctæ personæ non liberat debitorẽ. Quis enim est magis coniuncta persona quã
2 pater filio? & tamẽ nõ põt sibi solui? Certe nullus.† Quæro quæ societas dicatur inter patrem & filium? Et in dote dic vt no.per glo.et Dy.in l.ij.supra sol.mat.

SI debitorem. Quærit gl.cuius sint interim isti nũmi. Et videt̃ ꝙ nullius:vt gloss.dicit. Sed postea cũ dominus ratũ habet,vel pecuniã recipit, efficit̃ sua:& fingit̃ retro fuisse. De hoc etiã habetis glossam in l.si ego.s̃.de neg.gest. Veritas est,ꝙ interim pecunia remanet soluentis:quia dominiũ nõ perditur,nisi ei,cui fit traditio,acqratur:vt l.cũ quis.§.si debitorẽ.infra,eo.& s̃.ex qui.cau.ma.l.nec vtilem. Et ita tenet Gul.in d.l.si ego. Nõ ob.l.qđ meo.§. si à furioso.supra de acqui.pos.quia aliud in possessione, quæ facilius perditur,quã dominium:vt l.si quis vi.§.differentia.supra de acqui.pos.

1 ☞*Hæreditas quòd non remaneat momento penes filium intelligitur quando tractatur de iure inter patrem & filiũ: secus si inter extraneos.*

QUidã filium. Opp. ꝙ nõ liberetur qa hæreditas nõ extat momẽto penes filium:vt l.placet.supra de acquir.hær.Sol.ista est vera.Filius est hæres,et per eum pater,vt
1 l.cum filio.de le.j.Et istud†quod dicitur, ꝙ hæreditas nõ remanet momẽto penes filium,est verum,quando tractatur de iure inter patrem & filium.Secus inter extraneos:quia ius concessum patri, nõ debet conuerti in perniciem aliorum:vt leg. nec auus.C.de man.libe.

QUi perpetua. Eadem solutio non potest parere liberationem,& repetitionem.h.d. Opp.de l.in numerationibus.j.eo.Solue vt ibi.

1 ☞*Præpositus ad contrahendum,uidetur præpositus ad solutionem recipiendam.*

h QVod seruus.[h] Not. text. ibi videt̃ enim voluntatem domini, &c.
1 No.†ꝙ ille qui præponitur ad cõtrahẽdũ videtur præpositus ad solutionẽ recipiẽdam. Tene menti. Quæro, dicitur hic, nisi aliqua iusta causa intercederet.quæro quæ est iusta cã? Respon.si scit eum alienatũ,vel si scit peculium ademptũ cũ eẽt manumissus:vt supra, de contrahen. emptio.l.quoties.& l.si quis seruo.s̃.eo.tit.

1 ☞*Sententia lata contra unum ex hæredibus,quando præiudicet sibi in toto.*

i SIpater.[i] Quæro,quid si nemo nascitur: vtrum
1 †sentẽtia sibi præiudicet in totũ. Gl.quæ est hic, dicit ꝙ sic,sup ver.egisse. Sed ista gl.vr̃ contra tex.& ideo dic. Aut certũ est neminẽ nasci,antequam feratur sentẽtia:& tunc præiudicabit super toto: ar.l.si rẽ.§.fi.s̃.de pig. Aut non fuit certũ: & tunc aut sententia non præiudicat,nisi in parte. Casus est hic.

1 ☞*Solutio fideiussoris plurium,quando omnibus prosit.*

QVoties. Fideiussor soluens noĩe rei, p parte sua se solũ liberat.h.d. Opp.et videt̃
1 ꝙ solutio fideiussoris †prosit omnibus p rata:vt l. inter eos.§. j.s̃.de fideiu. Glo.hic ponit duas solutiões:neutra tamẽ ponit veritatẽ.Iõ dic,ante solutionẽ nullus fideiussorum liberatur ipso iure,sed per exceptionẽ descendentem ex epistola, si sunt soluendo:vt s̃.eo.l.inter fideiussores. Aut post solutionẽ:et tũc aut fideiussor soluit p parte sua tantũ hoc exprimendo, aut
k soluit simpliciter[k].primo casu p parte soluta liberatur ipso iure Casus est hic. Pro alia parte,quæ respicit fideiussorem,liberatur ope exceptionis taciti pacti.l.si creditores.C.de pac.supra eo.l.in his.§.j.Si vero soluit simpliciter,tunc loquitur l.inter eos.§.j.s̃.de fideius.

1 ☞*Adiecto,qui mutauit conditionem suam in deterius,non potest solui.*
2 *Adiecto,qui monasterium intrauit,solui non potest.*
3 *Mandatum procuratoris an uideatur reuocatũ,si procurator est effectus unus ribaldus.*

CVm quis. Ista lex est Africani Iurisconsulti & ideo difficilis est, & subtilis tota: & in principio hoc dicit, Si conditio adiecti mutatur

a ¶Qui hominẽ. Nõ bñ dicit. Viđ Bart. in d.l.ex duobus. ff. de duobus reis.
POMATES.
b ¶Aduerte. An socius qui totũ recepit teneatur cõicare alteri socio,vide Bar. in l.si a Titio aut Seio.de leg.ij.
c ¶An partis perceptione. An partis pceptio,& lit. conte. æquiparantur,et qd adde Bart.in l.cũ decem.infra eo.
d ¶Si Titium. Reuocatio mandati. Viđ no.per Bar.in l. mãdatum.in vlt.& pe. co.supra mã.et Pau. de ca.hic,qui limitat hunc tex.
POMATES.
e ¶Quæro,qũo. No. debitor si nõ habuit notitiam reuocationis mandati,liberat̃ tẽpore quo reuocet̃. Vide do.Abba.ĩ c. ex parte.de rescrip.
f ¶Modus erit. Not. ad reuocandũ mandatũ:adde Bart.in l. j.C.de satisda.& in l.non solũ.§.morte. de ope.no.nũ. & vtrobique dixi. Viđ ĩ l.si procuratori falso.s̃.de cõdi.ob cau. in iiij.q.princ.Et ad istũ §.vide qđ not. dicit Bal.in l.cũ fundus.§.seruum tuum imprudens.in vl.co lum.si cer.pet.
g ¶Si nullo. Limita sing.per Bart.in d.l. si pcuratori falso.in x.q.de cõd. ob cau. Sed quid si debitor per sententiam fuit coactus soluere falso procu.vide nota. Bald.in leg.falsus. in xiiij.co.C.de fur.
POMATES.
h ¶Quod seruus. Tene mẽti istum tex.ꝙ positus ad contrahẽdũ,videtur præpositus ad recipiendũ solutionem ex illo contractu.Et multũ facit ad hoc l.hoc iure. infra eo.titu.
h ¶Quod seruus. No. vide Bar.in l.eũ qui ita. §.qui sibi. ad fi. ff.de verbo.obli.
i ¶Si pater. Qũo ĩtelligatur ista l.et q. posita hic,vide Ang.in d.l.sed & si restituatur.§.fi.s̃.de iud.
k ¶Soluit simpliciter. Idem tenet Bar.in l. ex duobus.in j.col. supra de duo.reis.& ibi dixi.

¶ Mutat i deterius. Not. q adiecto pōt solui, nisi mutauerit statū in peius. Qd limita, nisi vna res eēt soluēda pricipali, alia esset soluēda adiecto, quo casu licet mutet statū in peius tū poterit ei solui. Ita est no. tex. in l. Stichū. §. vsumfruc. Itē hic alias. scdm vnū intellectū Old. hic et ibi Ang. & Inn. limitāt hæc, nisi sit ꝓcurator ciuitatis cōstitutus ab administratoribus ciuitatis, vel vniuersitatis: qa ꝓpter mutationē statutus nō tollit, necq; desinit esse ꝓcurator: vt in l. qd si forte. ff. eo. & adde Bal. in l. mandatum. C. man. in vj. colum.

POMATES.

¶ Opp. de l. Quod si cōditio fuit cōuersa in deterius, vī reuocatū mandatū. secus qn in melius, scdm Bar. sed cōtra est casus in l. eius qui. ff. si cert. peta.

¶ Si debitorē. Et an iste §. posit habere locū i ꝓcu. in rē suā, adde Bar. in l. si ꝓcu. post gl. ff. de cōdi. ob causā. Et dū hic dicit ꝙ est opus ꝙ reuocatio perueniat in notitiā creditorū, &c. stellige si fuerit reuocatū p mādantē. Secus si facto mādatarij, vel qa effectus sit vnus ribaldus: quia tūc & si nō sit factū notū creditorib. nō tū liberaē. Ita dicit Bal. in l. rogasti. in §. si fugitiuus, ff. cer. peta. Et qn debet fieri notificatio reuocati. vide per Bar. in l. si pupilli. §. j. ff. eodē.

¶ Quæro qd si. Adde Barto. in l. falsus. C. de fur.

¶ Qui hominē. vltimo q̄ro. Adde no. p Bar. in l. nō quocūq; in prin. de le. j. & in l. inter stipulātē. §. si rē. de ver. ob. circa finistius §. vide Bar. in l. si qs aliā. in ij. co. j. e. & ꝙ ibi dixi videas.

a in deterius, ei nō pōt solui. h. d. Oppo. de l. eū qui ita. §. qui sibi. ff. de ver. ob. Dicunt quidā, ibi post mutatā cōditionem pōt solui stipulatore volēte: secus eo inuito. Vel melius ibi mutauit conditionē in melius: hic loquitur quando mutauit suā conditionē in deterius. Hæc vera. Item opp. de l. Stichū. §. vsumfructū. j. eo. Solutio, vt ibi videbitis. Quæro, † qd si adiectus ingressus est monasterium: an pōt ei solui? Videtur ꝙ sic: quia mutauit statum suū in meliorē cōditionē: vt d. l. eū qui ita. §. qui sibi. In cōtrariū determināt omnes doctores per tex. istum, siue iam in adoptionē, &c. Nā transit in potestatē alterius cū intrat monasterium. Nā quātum ad exactionē respectu creditoris, transit in deteriorē cōditionē: licet respectu sui transeat in meliorē conditionē. Ita tenet Dy. Iac. de Are. Ray. in sua disputatiōe.

Vltimo hæc lect. † facit ad quæstionē de procuratore qui mutauit conditionē, & factū est quidā ribaldus, & barator seu exbānit: vtrū videat reuocatū mādatū. De qua q. dicam j. eod. l. si cū Cornelius.

☞ *Dominium quòd in casu huius legis quæratur creditori, & debitor liberetur. gl. in l. acceptam. C. de usur. malè dicit.*

Dominium non perditur, nisi alteri quæratur: secus est in possessione.

Condictio & uendicatio competunt contra furem.

Debitor soluens falso procuratori liberatur, si non constat de animo procuratoris.

Animus procuratoris falsi recipientis solutionem ex sequētibus apparet.

Condictio furtiua uiro contra uxorem non competit, sed extraneo sic, quæ potest uiro cedi.

Si debitorem. ᶜ Hic est valde subtilis, & notabilis §. & breuiter. h. d. Post mandatū reuocatum, debitor ignorans soluendo liberatur ipso iure, si recipiens bonum animū habuerit: alias ope exceptionis si soluens condictionē sit paratus cedere. h. d. Hic innuitur in prima parte, ꝙ p falsum ꝓcuratorē recipientē animo bono q̄rat dominiū ei, cuius dicit se procuratorē: iō contingit liberatio. Cōtra, in l. si ego. ff. de neg. ge. & l. cōis seruus. §. j. ff. de acquir. pos. Sol. dicit † gl. hoc cōtingit hic propter præcedens mandatū: vt l. ij. §. si à furioso. ff. pro emp. & l. semper. de reg. iur. & l. cū putarē. ff. fa. er. Hoc nō videt verū: qa minus pōt nobis acquiri per procuratorem reuocatū, q̄m per procuratorē q nūq̄ fuit: vt videbitis j. eo. l. dispensatorē. & l. hic alle. in gl. hoc non probat, quare dicit quæ dā gl. quæ est in l. acceptā. C. de usur. ꝙ in casu huius §. nō quærit dīnium creditori, licet cōtingat liberatio. Quæ gl. est expresse contra istū §. vt apparet in ver. sicut, & c. quod tenet gl. in l. si qs seruo. ff. eo. in glo. quæ incipit, i. debitori. & hoc est veritas qa dīnium quærit creditori. Nō ob. cōtrariū, qa hoc est speciale ꝓpter præcedēs mādatū & fauore liberationis. Cū em lex voluerit debitorem liberari, ꝓ cōsequēs voluit dīnū quiri creditori, sed in ll. cōtrarijs, nec mādatū præcesserat, nec erat fauor liberationis. Vl

2 terius opp. ad ver. alioqn, † & videt ꝙ numi nō remaneāt debitoris: qa habuit animū perdendi dīnium. ergo &c. vt l. quod meo. §. si à furioso. ff. de acqui. pos. Hæc glos. soluit notabiliter: aliud in dīnio, vt hic, qd nō perdit nisi alij quærat: vt l. nec vtile. ff. qb. cau. ma. aliud in possessione: vt in l. cōtraria. Ista est vera. & facit qd no. in l. vir vxo. ff. de do. inter vir. & vxo. licet aliter sentiat gl. & male, ff. co. l. qui hominē. §. si debitorē. & ibi dixi, & l. si ego. ff. de neg. gest. Item opp. si pecunia remāsit debitori: ergo habet cōdictionē furtiuā: qa nemo condicit rem suam: vt l. si. ff. vsuf. quemad. ca. Dicit gl. intellige ꝙ hic erat pecunia cōsumpta: alias deberet pecuniā vendicare, non cōdicere. Vel verius † cōtra furē cōpetunt istæ duæ actiones, s. cōdictio & vēdicatio: vt Insti. de act. §. sic itaq;. & l. si pro fure. ff. de condi. fur. Venio ad ver. sicuti. opp. de l. vir vxori. in fi. ff. de do. inter vi. & vxo. Dicit gl. ibi mulier accepit bona fide, credēs donationē valere: sed hic recepit mala fide. Et est satis bona. Item opp. de l. iij. §. fin. ibi cæterum debitorē, & c. ff. de don. inter vi. & vxo. Sol. gl. eodem modo: ibi mulier recipiens credebat donationē valere. Tu dic melius, ibi mulier recipit pecuniā viro præsente. Vnde viro videtur soluta, meritò liberatio contingit, vt ibi: sed quādo fuit soluta viro absente, habeē illa distinctio, an habuerit recipiens bona fidē, vel nō: vt l. vir

4 vxori. ff. alle. † Quæro, quid si d non cōstat qualē animū procurator falsus habuerit: vtrum debitor liberatur? Rñdeo, sic: nā iste tex. requirit ꝙ habuerit animū lucrandi sibi. Sed tunc

5 † quæro, qualiter probaē iste animus? Rñ. ex sequētibus. Nā si noluit domino restituere, præsumptio est ꝙ receperit animo

6 lucrādi sibi, vt l. sed Iul. §. pinde. ff. ad Mace. Vltimo † quæro circa fi. §. dicit ꝙ cōdictio cediē cōtra mulierē: quæro, quæ cōdictio? Dicit gl. cōdi. fur. Quidā reprehendūt istā glo. qa contra vxorē nō datur cōdictio furtiua: vt l. ij. & ibi no. ff. re. amo. Vnde intelligunt hoc de cōdictione sine causa. Et ita videbaē hic dicere Ia. de are. Tu potes dicere ꝙ cōdictio furtiua nō cōpetit viro cōtra vxorē cōstāte mīmonio: vt l. cōtra. ff. ad neo. amo. l. iij. §. j. Vl. scias, ꝙ iste §. est quasi fūdamētū materiæ l. falsus. C. de furt. & l. si ꝓcurator falso. ff. de cōdi. ob cau.

De peculio. Eadē sol. ꝓ dest ad diuersas causas obligatiōis tollendas. h. d. Ver. & magis dissimile. est aliquātū difficilis, prout est in litera, simile: sed ꝓut habetis, dissimile, litera est clara. Opp. de l. q hominē. in fi. ff. e. Sol. Eadē solutio prodest ad diuersas causas liberatorias, non ad vnam obligatoriam, & aliam liberatoriam, vt in contrario. quod dic, vt dicam ff. eodem l. in numerationibus. Venio ad fi. quæro, quæ dissimilitudo sit inter ver. primum. & fi. cum videatur dissimilitudo. Dic vt in gloss. & clare.

1 *Impedimentum proximum, quando cessat, requiritur rem extare.*

2 *Liberatio an cōtungat qñ res soluta potest à creditore auocari, & in obligatiōe rē dari.*

Qui hominem. Iste §. est etiā subtilis. Qui hominē debet in genere, soluēdo statu liberū nō liberaē, nisi cōditio libertatis eo viuo defecerit: sec si eo mortuo. hoc dicit. In tex. ibi: quod si interim, i. anteq̄ creditor agat: vel eo agēte ante finitū iudiciū, cōditio, s. libertatis. alioquin dixit ff. si qd obstaculū est impediens liberationē tempore liberationis, oportet ꝙ tollatur re existente in rerū natura, vt contingat liberatio: nō autē re perempta. alioquin, i. si quocunq; tpe impedimētū cessans faceret retro liberationē inductam, prope erit, & c. vt in tex. videbitis: quia tunc eo mortuo desinit vsusfructus alienus esse, cū rei interitu finiaē: vt Insti. de vsufru. §. finitur. Et sic videtur sublatum, qd tēpore solutionis, & liberationis obstabat. Ibi: decessisset. nā ex hoc interitu serui finitur communio, quæ liberationi obstiterat ꝙ

1 nullo modo probandum est: vt ff. proxime dixi. Not. † quod qñ impedimentum proximum cessat, requiritur rem extare. Facit ad id qd dixi in l. quoties. ff. de nouatio, & plene examinauī in l. si is qui pro emptore. ff. de vsu. Item opp. de l. Neratius. ff. de condic. inde. Solu. ibi homo debebaē in specie, hic in genere. Itē opp. de l. statuli. medio. §. pe. ff. de statulib. Solue vt

e plene no. in l. Neratius. ff. alleg. Vltimo, quæro ᵉ vtrū † hoc

2 sit verum simpliciter, quod quando res à creditore potest auocari, liberatio nō contingat. & loquor qñ in obligatione est rē dari. Breuiter dico sic, si res potest auocari re vel spe, ratione dominij, vel vsusfructus, qui pars dīnij est, casus hic est, vt vidi stis in l. si ita stipulat. §. j. ff. de ver. ob. sed qñ res pōt auocari ꝓ aliquā actionē ꝓsonalē, vt ꝓ Saluianā, vel Caluisianā, vel forte ꝓ actionē hypothecariā: tūc tex. videt dicere idē, qd nō cōtingat liberatio: vt ff. eo. l. si rē meā. Quod intellige qñ res simpliciter soluitur. & de euictiōe nō caueē. Na si de euictiōe caueaē, tūc liberatio cōtingit. Tex. est ꝙ facit hāc distinctionē in l. fi. ff. qd cōd. ob cau. facit ad hoc j. e. l. q res. circa prī. ver. diuersū.

Fideius

1 ☞ *Fideiussor potest accedere pro eo, qui solo iudicis officio conueniri potest.*

2 *Fideiussor potest accedere pro eo qui est restitutus ex mera iustitia, non pro eo qui est restitutus ex mera misericordia.*

3 *Res facilius conseruatur, quàm quod res extincta resuscitetur.*

4 *Actio per dationem fideiussoris perpetuatur, quando etiam per litis contestationem. Cautela, quando fiunt protestationes, ut apponatur clausula, nisi & quatenus apparebit eum teneri.*

5 *Debitum dicitur confiteri ille, qui dat fideiussorem simpliciter: secus si dat in eo quod apparuerit eum debere.*

6 *Interruptio præscriptionis facta contra principalem, non interrumpit præscriptionem cōtra fideiussorem, & quando. nu. 8.*

7 *Interruptio præscriptionis facta contra unum ex tutoribus, nocet aljs, si contra eum actio iam erat mota.*

8 *Interruptio facta contra unum tutorem, non interrumpit contra magistratum. Præscriptio interrupta contra eum, qui tenetur directa, censetur interrupta contra eum, qui tenetur utili.*

9 *Exceptio excussionis non habet locum quando principalis non potest conueniri.*

10 *Dispositio huius §. hodie procedit si est renunciatum beneficio cedendarum, & beneficio de fideiussoribus.*

Si quis pro reo. Hic est ita solennis §. sicut aliquis qui sit in hoc tit. Pro eo, cōtra quē potest ī integrum restitutio postulari, pōt accedere fideiussor & cursus tpis, qui prodest reo præsenti. nō prodest reo absenti. h. d. Et diuiditur. Primo ponit dictū. Secūdo determinationem dicti. Secūda ibi: et quidē, &c. Op. de l. si quis postquā. ff. de fideiuss. vbi pro liberato tpe nō pōt accedere fideiussor. Sol. Potes dicere, ꝙ hic intercessit scienter, ibi ignorāter. Vel verius, secūdū gl. hic poterat restitui actio contra debitorem.

1 quod no. † Nā ex hoc habes casum, ꝙ pro eo qui solo iudicis officio pōt cōueniri, potest accedere fideiussor. Dixi in l. j. ff. de fideiuss. Sed contra hoc opp. de l. si debitoris. ff. de fideiusso. Nā cōtra deportatum pōt actio restitui, per tit. C. de sen. pas. & resti. ergo pro eo pōt accedere fideiussor. quod est cōtra il-

2 lā l. Rñ. † quæ dā est restitutio quæ debet concedi ex mera iustitia, ex vigore l. scriptæ: vt ea quæ conceditur ex ti. de minoribus. et ex qui. cau. ma. & tunc pro tali potest accedere fideiu. vt hic. Quædam est restitutio q̄ nō potest cōcedi, nisi ex quadā mera misericordia: & tūc ꝓ tali non potest accedere fideiussor: vt l. cōtraria. Itē opp. dicitur hic, ꝙ post datum fideiussorem restitutio nō pōt peti, nisi intra annum tm. Cōtra ꝓ dationem fideiussoris interrūpitur prescriptio: vt l. cū notissimi. §. sed & si quis. C. de præscri. xxx. anno. Dicūt quidā, hæc cor rigitur per illā: sed certe euitāda est legū correctio. Alij dicūt,

a ꝙ ibi a loquitur, qñ fideiussor datur ante præscriptionem finitā

2 hic quando pscriptione finita. † Rō, quia res facilius cōseruaē quam res extincta resuscitetur. No. hāc solutionē, quia quoti die allegatur hæc lex ad hoc Et hanc tenet Dy. et eam sequebatur Old. & vera est in se: et per hæc nō soluit contrarium. Nam prout respicimus actionem primam, extincta præscriptione procedit solutio. Sed prout respicimus officium iudicis, per quod impetratur restitutio in integrum solutio non procedit: quia istud officium adhuc non erat extinctum, sed pēdebat: vt apparet ex tex. Et ex his q̄ dixi in primo contrario dat gl. aliā sol. ꝙ hic fideiussor intercessit ignorāte debitore: ideo nō interrūpitur præscriptio. hæc est vera ī se: sed cō

4 tinet diuinationē. Dat gl. † quartam sol. b notabilē in immē

b sum, ꝙ illud qd dicitur in l. cōtraria, ꝙ per dationē fideiussoris perpetuatur actio, est verum, qñ per lit. cōte. ꝓpetuatur: sed ea quæ nō perpetuatur contestatione, non perpetuatur fideiussoris datione. casus est hic. Nā restit. in integ. ꝓ lit. cōte. nō ꝓpetuatur. & l. fi. C. de tēp. in integ. resti: et est notabilis sol. Pe. tenet eā, & est verissima. Alij dant quintā sol. ꝙ hic dedit fideiussorē, ꝓtestādo, ꝙ nolebat teneri ꝓ hoc in plus, quā apparebat eū teneri: & ꝓ hoc nolebat sibi in aliquo ꝓiudicare. Hęc est notabilis solutio ad protestationes, quæ tota die fiunt: licet cō tineat aliquam diuinationē: quare tene solutionem præcedē-

5 tē. Ex hac vltima † sol. no. illud qd dicitur in l. cū notissimi. quod dando fideiussorem cōfitetur debitū: verū est, qñ dat fideiussorem simpliciter. Secus quādo dat in eo qd apparuerit eum debere: vt in hac sol. no. Item opp. vtilis annus non currit absente eo, cum quo debet agi: vt l. j. supra de diuer. & tempo. præscrip. sed hic fideiussor erat absens: ergo vtilis annus non currit. tex. tamē dicit cōtra. huius cōtrarij timore est facta gl. quæ est hic. Dicūt quidā, ꝙ in ver. et q- a dē. Iurisconsultus mutat casum suum. & sic Iul. in præcedētibus male dicit. Sed certe nō est verisimile ꝙ Iul. male dixisset. Vñ b non placet hæc sol. Alij dicūt, hic dr ꝙ annus præterit, s. continuus. Nā annus vtilis non potest præteriri, si nō est potestas conueniendi fideiussorem. Et hæc fuit so. Azo. quā sequebatur Old. vide gl. ibi: alij vt Azo. Ista Azo. solutio nō placet: quia c secūdum hoc hæc l. nullū haberet dubiū: quia nemo dubitat ꝙ si annus vtilis non est elapsus, et sic restitutio nō pōt peti, ꝙ fideiussor nō liberatur. Dico ergo sic ꝙ re- d erat præsens: ideo currit annus vtilis: quia est potestas cum eo experiēdi: fideiussor vero erat absens: iō respectu fideiussoris non currit: quia cōtra eum non poterat agi, nec cursus tpis poterat cōtra eū iterrūpi. Sed cōtra hoc opp. † quia imo agēdo 6 cōtra principalem videor interrumpere e c præscriptionē cōtra fideiussorem: vt l. vl. d C. de duo. re. & sic est qd̄ imputetur mihi. Sol. Huius timore qdā recedūt ab eo qd̄ ff. dixi, & dicūt ꝙ de necessitate debet po → ni quod hic nō erat potestas experiēdi cū e reo, nec cū fideiussore: alias conuentio facta cū reo induceret interruptionē pscriptionis etiā contra fideiussorē: vt l. cōtra. & tenet hoc ista gl. mag. in fi. et idē tenet gl. in l. si fideiussor. §. fi. ff. mā. Alij dicūt ꝙ interruptio facta cōtra principalē, non interrūpit præscriptionē cōtra fideiussorē. Casus est hic secundū lec. quā tenui vobis. Nec ob. l. fi. C. de duo. re. quia aliud in duobus reis, aliud in reo & fideiuss. Istā sol. tenet sequēs gl. q̄ incipit, etiā ꝓ fideiussore. quam vide, q̄ est multū no. nec est alibi. Et hāc sol. puto verā per tex. istius l. Et hanc solu. tenet Cy. in l. contra. & de hac gl. nō facit mētionē. Rō est: quia duo rei tenentur eadē specie obligatiōis: secus in reo et fideiussore. Nā fideiussor obligaē semper verbis, sed reus potest alio mō teneri. Itē semper differunt in hoc, quia vna obligatio est principalis alia accessoria: sed obligationes correorū sunt æquales: vt l. si reus. supra de

7 duo. re. et l. generaliter. de fideiu. Et ꝓ hoc ego dico ꝙ ītterruptio facta cōtra vnū ex tutoribus præiudicat aljs, si cōtra eū actio iā erat mota, qa tenētur eadē specie obligationis: vt l. si pupillus. et ibi no. ff. de admi. tu. Secus esset in interruptiōe facta cōtra vnū tutorē. Nā nō interrūpit cōtra magistratum, ad quē deuenit in subsidiū: qa nō teneē eadē spē obligationis: vt l. j. ff. de magist. conue. Ita intelligo d. l. si pupillus. ff. de adm. tu. Per hoc dico, ꝙ interruptione facta cōtra eū qui tenetur directa interrūpitur præscriptio cōtra eū, q̄ teneē vtili, & ecōtra: qa actio vtilis et directa videtur eadē: vt l. acti. de ne. gest. et est tex. l. cū hæreditas. ff. ad Treb. Sed cōtra prædicta op. Nā vī contra casum l. vbi dicit ꝙ interpellatio facta cōtra reū, ꝓpetuat actionē cōtra fideiussorem: vt l. si seruū. §. sequit. & §. nūc

8 videamus. ff. de ver. obl. Rñ. † qñque actio dicitur ꝓpetuari respectu rei, q̄ est in obligatiōe: vt re pempta reus nō libereē: & tūc si ꝓpetuatur cōtra principalē, ꝓpetuaē cōtra fideiussorē: qa ad eādē rē teneneē: vt l. si ita. ff. de fideiuss. Ita loquit lex contra. Qñq; loquit de perpetuāda actiōe respectu ipsius actiōis & obligatiōis, & tūc interruptio facta cōtra principalē nō ꝓiudicat fideiussori, quia diuersis actiōibus, et diuersis obligationi-

d bus tenētur. Casus est hic. Itē cōtra ꝓdicta d op. qūo tractamus hoc de ītterruptiōe, vel perpetuatiōe, cū officiū iudicis, de quo hic loquitur, nō recipiat ꝓpetuationē? Rñ. fateor ꝙ nō ꝓprie hic loquitur de interruptione, sed per quandā similitudinem: quia si habeo potestatem experiundi cum reo: videor habere potestatē experiūdi cū fideiussore, vel non videor, secundum prędicta. Item contra prædicta opp. si ponimus reū liberatū, fideiussor poterit opponere exceptionem descendentem ex

e authen. ᵉ præsente. C. de fideiussori. hoc modo conuenias principalem: sed principalem conuenire non potes: ergo &c.

¶ Si quis ꝓ reo. A- a lij dicūt qd̄ ibi. Vide Bar. in l. fin. C. ex qui. cau. ma. et ibi Bal. alleg. hoc.

¶ Quartam solu. Et hanc pro sing. alle. Bal. in l. quoties. in ij. co. C. de preci. Impe. offe. et vide quod no. de reg. iur. in l. nemo. §. temporalis.

¶ Videor interrūpere. An interruptio facta contra principalem videatur facta contra fideiussorem dic vt dixi ff. d. l. si fideiussor. §. fin. supra mandand. adde Cy. Ang. & Bald. in d. l. fin. in prin. C. de an na. exce. et Ang. & Imo. in l. si feruum. §. nunc videamus supra de verb. obli. & Ang. in l. grege. §. fi. ff. de pigno.

¶ Itē cōtra prædicta. Vide Bal. in authē. sed hodie. C. de acti. & obli.

POMATES.

¶ No. ꝙ auth. præsente. nō habet locum quando principalis non potest conueniri. Vide quæ notaui in l. decem, supra de ver. obliga.

9 Sol.†Exceptio ex auẽ.præsente.non habet locũ qñ principalis nõ põt cõueniri: scdm ea quæ dixi, secundũ Dy.in l.Marcellus.s.de fideius. Itẽ opp.fideiussor poterit opponere exceptionẽ cedendarũ actionũ:sed actor nõ poterit cedere: ergo excludetur:vt l.Stichũ.§.pe.j.eo.tit.Solu. hoc est verũ,nisi cũ põt fideiussori aliqd imputari,vt hic erat. Nã posset dicere creditor:hoc cõtingit mihi propter factum tuũ:quia si fuisses præsens,cessissem tibi actionẽ:sed quia nõ fuisti præsens,nõ potui cõuenire eo tẽpore,quo poteram tibi actionẽ cedere:& sic tibi ĩputes. Sed hoc hodie creditori nõ prodest: quia fideiussor põt dicere, Etiã si fuissem præsens,nõ potuisset me prius cõuenire:vnde imputes tibi quare reũ prius nõ cõuenisti. Vñ

10 hæc †lex hodie pcederet si esset renũciatũ beneficio cedẽdarũ actionũ vel beneficio de fideiussiõe,vt cõiter sit. Vlteri' ad fi.huius §.op.de l.si fideiussor.s.de dolo.Sol.vt in glo. & plenè dixi in l.mora. s.de ver.obl. Vltimò esset vidẽdũ,qualiter in hac restitutione,quæ impetraẽ, cõtra fideiussorem esset formãdus libellus. quod vide per tex.vt ex tex.colligitur.

1 ☞ *Obligatio fideiussoria extinguitur, si fideiussor debitori succedit. secus in pignore, & ibi rationem diuersitatis.*

Qui pro te. Si fideiussor debitori succedit,oĩs obligatio fideiussoria extinguiẽ. secus est in

1 pignore.† hoc. d. & est singularis casus.

Quero,rationẽ diuersitatis inter primũ casum & scdm. Dicit gl. Ratio est,qa hypotheca habet suas cõditiones, vt duret donec debitũ sit solutũ,vel alias factũ:vt l.grege.§.etiã.s.de pig. Pro hoc optimè facit.l.debitor.in princ.s.ad Treb.& l.ex ex sexãte.§. Latinus.s.de except.rei iud. Istas autẽ conditiones non habet fideiussor.fideiussoris. Et hæc est vna ratio. Itẽ pignus potest retineri ob pecuniam chirographariã: vt l.j.C.etiã ob chi.pe. multò magis poterit retineri hoc casu. Quæ ratio cessat in fideiussore. Sed ratio ista procedit quando pignus est constitutnm traditione. Sed prima ratio est magis generalis.

1 ☞ *Eligens malum depositarium dicitur in culpa, & eius est periculum.*
Eligens in depositarium numularium, quem omnes communiter elegissent, excusatur.
2 *Obligatio debet fieri congruo loco & tempore.*
3 *Emptor & uenditor quando inuicem non confidunt, fit depositum.*
4 *Periculum depositionis cuius sit, an uenditoris, an emptoris.*
5 *Depositione pecuniæ facta à debitore animo abdicandi dominium à se, creditor potest accipere, & liberat debitorem.*

Si soluturus. Ista lex diuiditur in quatuor partes. In prima imputatur creditori culpa in malè eligendo. In secunda imputatur culpa ad probationẽ retractandã. In tertia parte imputatur culpa sine causa obligationẽ recusando. In quarto & quinto casu nulla culpa sibi imputaẽ. Secunda ibi:cũ tñ. Tertia ibi:nã tũc perinde. Quarta ibi,in qua specie. Quinta ibi: his cõsequẽs esse.

1 In tex.ibi:numularium à te cõsignãte electũ. †No.q electio mali depositarij est in culpa:& ideo est periculũ eligẽtis,ideo est tutũ,q fiat depositio apud ædẽ sacrã,vel apud aliquẽ, quẽ declarauerit iudex,secundũ formam l.acceptã.C.de vsur.puto tñ q si qs elegerit numulariũ talem de quo omnes diligen-

a ter cõiter confidissent:[a] q satis sit,vt nõ possit imputari culpa.

4 Facit ad hoc l.eũ.§.fi.s.cõmo. †Secũdò no.[b] q obsignatio de-

b bet fieri[c] congruo loco & tpe. De hoc habetis in l.mora.s.de

c vsur.facit qd habuistis in l.cũ filius.in fi.s.de verb.obli. Tertiò no.qñ emptor,& venditor inuicẽ nõ confidunt,deuenitur ad depositum qd qualiter intelligatur dicã j. Opp.de l.creditor.

3 j.eo.Solue vt ibi. †Quæro,qñ[d] emptor & venditor inuicem

d nõ cõfidũt,quid est faciẽdũ? Gl.in l.Iul.§.offerri.s.de act.emp. dicit,q ille prius debet adimplere cõtractũ ex parte sua, qui vult agere.Sed ego intelligo adimplere adeo,q se non ponat in periculo perdẽdi. Si enim est persona,de qua nõ cõfidit, nõ debet sibi tradere:vt hic. Et pro hoc habetis text.in l.sed alienare.in prin.s.de fideic.li. Alibi habetis tex.in quo dicitur,q emptor ante omnia debet adimplere ex parte sua quicqd debet:vt ædiles.§.fi.cũ l.seq.s.de ædi.edic. Intellige tamẽ implere tradendo,vel deponendo,si de venditore nõ cõfidit,vt hic.

e Quæro[e],facta ista† depositione cuius sit periculum? Rñd.si

4 deponenti nõ potest imputari culpa malæ electionis, debem' aduertere, vtrũ sibi alia culpa possit imputari:vt puta qa venditor nõ cauebat emptori de euictione,secundũ quod debebat ideo contractus non perficiebatur traditione:tunc est periculũ venditoris:vt hac l.ij. Rñ. & eadẽ ratione ad eum venditorem spectaret periculum rei,quasi ipse esset in mora. Sed qñ neutri possit imputari culpa,tũc periculũ pecuniæ est emptoris:& etiã periculũ rei quod spectat ad eũ tẽpore cõtractus: vt l.j.s.de peri.& cõmo.rei vẽdi.& l.id qd.& l.necessario. & hac

5 l.in fi. Sed oppo.†nonne facta depositione pecuniæ, debitor est liberat'? vt C.eo.l.obsignatione.& C.de vsu.l.acceptã. Sol. Verũ est,qñ deponit animo abdicandi à se dominiũ: vt creditor possit accipere qñ vult:sed hic nõ deponit animo abdicãdi à se dominium,sed ita demũ si res sibi tradaẽ. Vnde nõ habuit animũ trãsferendi dominiũ:arg.l.nõ oĩs.s.si cert. peta.

1 ☞ *Actio quando nobis quæratur per factum liberæ personæ.*

Si pro me. Opp.scdm hoc,p liberã personã acquiritur nobis actio. contra l.posses-

1 sio.§.& si possessio.s.de acqui.pos.Solu.† Per liberam personã nõ quæritur nobis actio,sed per factũ liberæ personæ sequitur,vt creditor iniustè retineat, propter quã detẽtationẽ nobis actio cõpetit.tex.est in l.phibere.circa princ.s.qd vi aut clã. Vnde ex cõtractu nostro,& ex facto istius detinentis indebite,quæritur nobis actio,propter factum tertij soluẽtis:non q ex solutione tertij oriatur actio.

1 ☞ *Alienatio necessaria non interdicitur reo criminis.*

f **Reo.** [f] Alienatio necessaria non interdicitur reo crimi-

1 nis.hoc dicit. †Oppo.de l.fi.in fi.j.de requi.re.Sol.ibi reus erat contumax, hic verò cõperauerat. Materiã huius l.examinaui plenè in l.post cõtractũ.s.de don.

1 ☞ *Liberatio quibus casibus contingat ipso iure. remissiuè.*

In omnibus. Tex.ad promissores,id est,fideiussores. Opp.de l.& hæredi. §.fina.cum l.seq.s. de pact.Solu.hic loquitur quando

1 †liberatio contingit ipso iure, quod contingit multis modis. Dicit gloss.vt not. in summa Azo.Institu.quib.mod.tollit. ob.circa fi.

1 ☞ *Vna solutio potest parere diuersos effectus, non contrarios. & nu.3.*
2 *Remissio debiti habet uim numerationis.*
4 *Condemnatus locare domum sub magna pœna, si locauit sub modica pœna, & contra fecit, non incidit in magnam pœnam.*

1 **In numerationibus.** †Vna solutio potest parere diuersos effectus non contrarios. hoc dicit.& est not. text. in fine. Oppon.quia in princip.dicitur,in numerationibus. & in primo casu non ponit exemplum de numeratione, &

2 sic incongruè loquitur. Respondeo,fateor† quòd de numeratione non ponit primum exemplum:sed de remissione, quæ habet vim numerationis. Item opponitur, de l.qui hominem. §.finali.s.eodem. Solu. Possumus dicere,quòd ibi ponitur regula:quia vna solutio non parit diuersos effectus:sed hic ponuntur exceptiones. quod patet:quia in principio dicitur aliquando.

3 Vel aliter: Vna solutio† nõ potest parere diuersos, seu plures effectus similes,& eandẽ rationẽ habentes: vt l.cũ quis.§.de peculio.s.eo. Item potest parere plures effectus habẽtes diuersas rationes,nõ tñ cõtrarias,vt hic:sed plures effe- ctus

---

a ¶ Cõiter cõfidissent. Et intellige in deposito facto in iudicio, put in casu huius l. Alias credo q non sufficeret. l.ij.cũ gl. C.de vsu.et no.Bar. in d.l.acceptã.ĩ fi.& qd ibi Bal.ĩ j.co.sed qd etiã in extraiudiciali pcedat,no.Bal. in d.l.acceptã.ĩ viij.q.allegãdo Bart.hic & Adde Ang.in d.l.si a bonæ fidei.s.de rei vẽd.& vide Bal. in l.& ita.§.j.ff.nautæ,caup.stab.vbi ponit in simili singularem decisionẽ. & ẽt vide q not.in l.iudicia.C.de rei vend.

b ¶ Secũdo no. Vide de potestate bonoñ. in l.si bonæ fidei.s.de rei vẽ.vide tex. quẽ Ang.alle.p sing.C. de pig.ac.ĩ l.pignus.

✠ POMATES.

b ¶ Secũdo no. Vide etiã Ale.cõsi.vij.co. iij.vol.ij. vbi dicit, q nõ diciẽ legitia oblatio qñ offerẽ aliquid,ad qd nõ teneẽ ille,cui fit oblatio.

✠ P. PAV. P.

b ¶ Secũdo not. Vide Ias.in l.mora.col.ij. ff.de ser. Alex.consi. cccccccciij.co.ij.vo.j.

c ¶ Obsignatio debet fieri. Vide Bal.ĩ d.l. acceptã. maxime in x.q.C.de vsu.

d ¶ Quæro qñ. Vide do.Io.in c.ij.de se.vi de q dixi in c.in tm. de simo. And.Barb.

e ¶ Quero. Vide Bal. in d.l.acceptã. C.de vsur.in x.q. circa fi. adde Bal.in d.l.acceptam.in iiij.q.

f ¶ Reo. Vide istum tex.alle.per Bart. in rub.C.deposi. adde Bar.in rub.C.depo. in ix.quæst.

---

ctus cõtrarios nõ põt parere:vt liberationem & repetitionẽ, eodẽ respectu:vt liberet tãquã solutum sit debitum,& repe-

4 tet tãquã indebite solutũ:vt lege cõtraria. Vlt.habui† quæ

a stionẽ[a] de facto:Semel quidã in laudo fuit cõdẽnatus locare alicui vnam apothecam,& in cõpromisso erat apposita maxima pœna.mõ ille locauit,et in locatione fuit apposita modica pœna,postea venit contra locationẽ:quæritur an cõmittatur pœna compromissi,an pœna apposita in instrumẽto locationis? Determinaui per hanc legem in fi.ibi, tantũdem, &c. q locando fuit liberatus à pœna compromissi:vt hic,in fi. Sed ista determinatio habet multa contraria difficilia, de quibus dixi supra de leg.j.l.fideiussor.in fi.

1 ☞ *Pactum de dando pignore in solutum, non præiudicat creditori possidenti: & quã do ualeat, & quando non.*
2 *Pactum de dando uxori in solutum rem mortis pretij, quam sit dos constante matrimonio. non ualet: secus si soluto matrimonio.*
3 *Ratio differentiæ quãdo pactũ de dando in solutum apponatur ab initio, uel ex post facto*
4 *Pactum de dando pignore in solutum, quando non ualet, an firmetur iuramento. remissiuè.*
5 *Pignora & fideiussores possunt dari pro dote reddenda.*

b **Quamuis.** [b] Pactum de pignore dando in solutũ, non præiudicat creditori possidenti. h.d. Ista est notabilis lex,quã nõ credo esse alibi. Op. de l.Titius.s.de pig.ac. So.gl.dicit hic,quando ille,qui promisit dare in solutũ,possidet,iõ non præiudicat sibi:ibi quando possidet creditor,& sic tale pactũ nõ valet ad actionẽ,sed ad retẽtionẽ sic,secũdũ istã gl.no. Possumus aliter soluere hoc cõtrarium,q ista promissio fuit hic facta cõstãte matrimonio,iõ inquantum continet speciẽ donationis,nõ valet ad actionẽ. & hæc sol.tangitur in gl.parua,super ver.spopõderit. Sed ista sol.nõ placet,quia hic nõ distinguitur vtrũ matrimoniũ fuerit solutũ morte,vel diuortio, quia si morte solutũ esset,tũc donatio esset cõfirmata:& ideo tũc posset cogi dari in solutũ. ideo

c tene præcedẽt. sol. Cõtra hoc opp.de l.j.[c] C.de pac.pig.quã hic alleg.gl.p cõcor.vbi tale pactũ indistinctè nõ valet. Rñ.ibi pactũ de pignore dãdo ĩ solutũ fuit appositũ ab ipso initio, ideo nõ valet:qa est simile pacto legis cõmissoriæ:hic fuit appositũ ex interuallo:ideo valet:vt d.l.Titius.s.de pig.act. valet,dico,ad retentionẽ,vt ibi,nõ ad actionẽ,vt hic. Et ita ĩtel-

1 ligo hãc legẽ,quãdo pactũ ex interuallo fuit appositũ. Cõtra†

d hoc[d] op.de l.si fundus.§.fi.s.de pig. Huius timore debetis scire,qñ opponiẽ pactũ de dãdo pignore in solutũ,vel de pignore vendẽdo creditori iusto pretio:tũc tale pactũ indistinctè valet:vt l.si fundus.in fi.s.de pig. Iustũ aũt pretiũ æstimabit bonus vir,id est,iudex:vt l.fi.circa fi.C.de iure do.impe. Quan-

e doque apponitur pactũ[e] de vendẽdo,seu dando in solutũ pro debito:& tũc si apponitur ab initio tempore cõtracti debiti, tale pactũ est nullũ:quia est simile pacto legis commissoriæ:vt l.j.C.de pact.pig.et hoc si agitur de dãdo solutũ ipsi creditori.secus si fideiussori:vt l.fi.in prin.de cõtrahẽ.emp.& no.in d. l.j.s.de pac.pign.& per Gul.in l.Titius.s.de pig.actio. Quan

f doq apponitur ex ĩteruallo:& tũc tale pactũ valet:[f] vt l.ij. C. de pac.pig.scdm vnã lec.valet,dico,quo ad retẽtionẽ: vt l.Titius.s.de pign.act.nõ quo ad actionẽ:vt hic. Quãdoq fit promissio de vendẽdo,vel de dando in solutũ simpliciter:nõ adiecto iusto pretio,vel pro debito:tũc si quidẽ fiat pmissio de vẽdendo,vel dicatur,pignus sit emptũ,vel similia verba:intelligitur iusto pretio:vt l.si fundus.in fi.s.de pig. si vero dicitur dabo tibi pignus in solutũ, vt habeas in solutũ:intelligiẽ tunc

g pro debito:& tunc an valeat[g] vel nõ recurritur ad præcedẽtẽ

2 distinctionem. Casus est hic. Quæro,†quid si vir faciat pactũ de dãdo vxori in solutũ aliquid nõ obligatũ p dote,et est pretij maioris quã dos? Respõdeo,tũc illud pactũ nullã habet similitudinẽ cũ pacto l.cõmisso.& ideo si quidẽ fieret sol.mat. valeret:vt l.si diuortio.supra de verb.ob. Si vero fieret cõstãte matrimonio,cõtineret donationẽ,iõ non valeret,nisi mor

3 te cõfirmaretur illa donatio:vt ibi plene dixi. Quæro† quæ est ratio vtrum pactum de dando in solutum, apponatur ab initio,vel ex post facto? Respond.ad initio debitor promitteret, quicqd vellet creditori,vt pecuniã haberet:et sic quasi violenter,vt habeat pecuniam, istud pactũ facit:quæ rõ,qñ pro-

4 mittit ex post facto,cessat. Quæro,† an illis casibus,quibus dixi pactũ nõ valere,confirmetur iuramẽto? Dic vt dixi ĩ l.si quis pro eo.in prin.s.de fideius. Vlt. vides hic,† quod pignora possunt dari[h]

h pro dote reddenda. Et eodẽ mõ dicunt qdam,quod possunt dari fideiussores p dote reddenda:licet non possint dari p dote conseruanda,per tit.C.ne fid.do.dẽ.& ibi tãgiẽ per gl.et per doctores. Ego teti gi plene in l.si constante.§.quoties.s.solu. matri.

1 ☞ *Practica q quando aliquid datur in solutum, apponatur pactum, q si contingat rem euinci, q à prima obligatione non discedatur, est utilis & notabilis.*
2 *Si res soluta euincatur quando detur prima actio, & quã do agatur de euictione.*
3 *Denunciatio an fiat ei qui dedit rem in solutum, quæ euincitur, sicut fit uenditori.*
4 *Venditione facta à duobus cũ pacto de retrouendẽdo, intra certum tempus, uno nolente reemere, emptor nõ tenetur reuendere partem.*

Si quis aliam. Si species p specie soluta euincatur in totum,vel in partẽ liberatio nõ cõtingit.h.d. Op.q debeat agi de euictione, nõ actiõe prima:vt l.si pdiũ.C.de euict.et de pig.act.l.elegãter.ĩ prin.Sol. Hic non fuit facta res accipiẽtis: & fuit euicta p hypothecã. Hæc sol. non

i placet,[i] licet Pet.teneat.C.de sen.l.libera. Rõ quare non placet,qa eodẽ modo nõ liberatur soluens rẽ alij obligatã,sicut soluẽs rem alienam:vt l.rem meã.s.e.ti. A-

2 lij dicunt,†q hic soluit eo pacto,vt à pristina obligatione nõ discederet. Hoc tangit gl.hic,& in d.l.libera.quod est verissi-

k mũ[k] in se,et est notabilis practica,quãdo tibi aliquid datur in solutum. apponas pactũ,q si cõtingat rem euinci,q à prima obligatione nõ discedatur:qd est vtile propter fideiussores,qui sunt ĩ prima obligatione, qui forte nõ sunt in secũda. Itẽ propter hypothecã antiquiorem tẽpore, & ppter multa:tamẽ ista sol.licet sit vera ĩ se continet donationẽ. Quare gl. sol. tertio modo,q hic soluitur spẽs p specie:sed in cõtrario soluitur species pro pecunia. Et hæc est vera ratio qñ soluitur spẽs p specie, est qdã permutatio,in qua qs teneẽ

l ad dãdũ,et ad rẽ accipiẽtis faciẽdã[l]: vt s. d re.permu.l.j. Vnde si rẽ accipiẽtis nõ faceret,non fuit à prima obligatiõe liberatus, sed qñ soluiẽ species p pecunia, est qdã emptio:vt l.ij.s.p emp.et l.fi.s.de bo.auẽ. iud.pos.in qua quis tenetur tradẽdũ:vnde eo ipso q tradidit,fuit liberatus,iõ si euincatur tenetur vtili ex empto de euictiõe, nõ prima. Sed cõtra pdicta opp.de l.qui res.in prin.j.eo.gl.neutrobi soluit hoc cõtrarium. Dyn.dicit,q fuit ibi soluta species pro specie sicut hic,ideo non obstat prædictis. Hæc sol.est contra tex.& glos.

---

a ¶ Habui q. Adde q idẽ notat in simili. Bar.in l.sicut.§.superuacuũ.ff.q.mo. pig.vel hypo.sol.et Bar.in consi.quod incipit,pcepit arbiter.vide Bal.in l.si qs ita.C.de pac.inter empt.& ven.vide Ange.et Ful.in l.si qs hæredẽ.C.de cõdi.inst.& Spe.in tit.de arbi.§.sequr.versic.sed pone arbiter.& Bal.in d.l.si quis hæredẽ.& in l.Titio centũ.in prin.j.de cõd.et demõst.in d.l.j.C.de his q pœ.no.& in x.co.et quæ no.Bar.in l.permisceri.in fi.s.de acq.pos.et Bar.in l.si fideiussor.§.fi.ff.de leg.j.Et cũ Barto.etiã trãseũt Bal.Ang.& Pau.de Ca.in d.l.si fideiussor.§.fi.et Bal.ĩ l.debitor.in pe.col.C.de pac. Bene facit qd no.gl.in l.si cũ fundũ.et §.fi.in l.fi.s.de pact.& gl.magistra.in l.ab emptione.eo.tit.

b ¶ Quamuis. Nota hãc legẽ,q nõ est alibi.et ipsam allegaui in l.fi.C.de pac.pig. Et ad hoc not.vide quæ ibi dixi.et An. in l.si insulã.in ix. fallentia regulæ negatiuæ.et ibi Imo.in ix. fallen. dictæ regulæ. s.de verb.obliga.

c ¶ Oppo.de l.j. Vide Bar.in l.iij.C.d pig. col.iij.ver.vlterius. iuxta prædicta.qro.

✠ POMATES.

d ¶ Cõtra hoc. Nota singulariter,q si apponitur pactũ de vẽdẽdo rẽ iusto pretio, valet. Vide do.Ioã.ĩ l.sciendũ.s.de verb. oblig.

e ¶ Apponiẽ pactũ. Adde gl.in c.j.et qd ibi Bal.de feu.da.in vicem legis cõmissoriæ.& in d.l.fi.C.de pact.pig.

f ¶ Valet. Vid q dixi in d.l.ij.de pac.pign.

g ¶ An valeat. Vide ĩ l.a diuo Pio.§.si pignora.de re iudi.

h ¶ Possunt dari. Sed cõtrariũ tenuit Lu. in l.si cõstante.ĩ pri. sol.ma.s. Adde l.res. s.de pign.& l.quid aũt.§.j.s.de do.inter vir.& vxo. Sed contrariũ tenet Bal. in d.l.si cõstãte.& Ro. vt dixi p tex.in l.ij. C.ne fideiu.do.den. ibi:nulla satisdatiõe sed verior est opi.gl. & Bar.p l.vnicã.§. sed vt plenius.C.de rei vxo.act. Et sicut pr põt fideiubere p dote filij,iuxta not. p Bar.in d.l.si cõstãte.§.quoties. ita & vir põt dare pignus

i ¶ Non placet. Vide Bar.& doc.in l.libera.C.de sentẽ.& qd no.in l.sicut. infra.e.

k ¶ Est verissimum. No.bonã cautelam, quãdo accipis rem in solutũ,vt serues tibi ius tuũ saluũ ĩ casu euictionis. Sed an dicta reseruatio extẽdatur ad casũ rei nõ traditæ vide p Bal. & doct. in l. libera. supra alleg. & vide no.in l.si rem.supra eo.& in l.non quocunque.s.de leg. j.in prin.vbi dixi. Adde an reseruatio extendatur ad casum rei non traditæ. Bald.consi.clxiiij.j.vol.

l ¶ Accipientis faciendam. Vide Bart.in d.l.libera.C.de senten.

a ¶Contra prędicta. Vide plenius ibi ꝑ Bar.& ibi plene dixi post Bal.vbi Sal. & Bal.contra Bart.
b ¶Liberatus est.Sed aduerte: qa Ro. & Imo.in l. Aristo.§. Labeo.de do.sequē do.d.Frā.de rāp.ī d. l.vlti.s.de condi.ob cau.tenēt qđ ꝑ cautionē de euictiōe nō sit liberatus a prime tū obligatione.et dicūt hoc nō ꝓbari in d.l.vlti.& sic tenent cōtra Bar.Ad qđ vide l.si rē meā.cū ibi no.s.e. & latius per Imo.& Ro.in d.l.§. Labeo.adde Bar.in d.l.cū qs.in §.q hominem.s.eo.
POMATES.
c ¶Vltimo nota.Si plures vēdiderint cū pacto de reuēdendo: si postea vnus offerat ptē suā, emptor nō teneť reuēdere nisi omnibus.qđ est not.Vide Bart.in l. cui vsumfruct.j.de vsufru.lega.
POMATES.
d ¶Per hanc l. Vide Bar.cōsi.cliiij.& clxxxviij. & Areti. cxiiij.in iij.dubio.et cxxx.& in l.qđ dicitur.in ix.co.s.de verbo.obli.& vide pulchrū casum ꝑ Alex. cōsi.cx.ī ver.ꝑterea. vol.v.
e ¶Intra illđ.De quo ꝑ Bar.in l.cui vsusfructus. in princ.de vsufru.le. vbi plene refert se consuluisse Spoleti.& idē dicit Bal. in l.j.in fi.C.de pact. inter emp.& ven.ibi vide ī l.ij.in l.cui vsufructu. s. de vsufr.le.ꝑ Bar. Addē Bal.cō.cccxxx.iij.li. et Bar.eius cō,cxcv.
f ¶In pupillo.De hac l.vide Cy.in l.fi. C. de in integ.resti. & gl.do.in l.fi.C.de filiofa.mino. vbi per Sali. adde qđ no.in l. ij. C. de neg. gest.
g ¶Titia,Hęc l.est no. vide quod dixi post Bart.in l.neq;. s.de cōpē.& post Bar.in l,q vniuersas.§. qđ per colonū. de acq. pos.Sed an ꝑ dilatione in solutū probeť possessio & dñium, vide ꝑ Spec.in ti,de loca.§. nunc aliqua. vers.lij,& lvij.et qđ no.Bar.ī l.j.s.de vsufructa.& i terminis bar. in l.legata.de adi.lega. bonus tex.ēt est ī l.filiusfa.§.diuus.et ibi Ange.& Imo.de leg.j.& facit qđ no. Bar.ī l.ij.s.de noua. et limita hāc l.nisi iure familiaritatis fructus ꝑcepit,& sic ex coiunctis apparet, vt no.Bar.& Imo.ī l.q iure.de acq.pos. Et de materia vide qđ dixi t Bar.in l.ad

ibi positam.vnde Iac.de Are.videtur di-
cere,ꝙ potest agere pristina actione: vt
hic & d.l.q res.ī pri.& ēt vtili de euict.l.vt
d.l.si prædiū & l.eleganter.in princ. præ-
alleg.Istud dictū est contra tex.in d.l.ele-
ganter.in prin. vbi dicitur, ꝙ tollitur a-
ctio prima:ideo dico ad l. qui res.qđ est
speciale ibi fauore dotis, vt species ꝓ pe-
cunia soluta liberationē non pariat ab a-
ctiōe prima.Simile in l.si cū dotē §.si mu-
a lier. & qđ ibi no.s.sol.ma. Cōtra[a] prędi-
cta op.de l.si pro fundo.C.de trāsact.vbi
species soluta pro specie & re euicta nō
pōt agi actione prima.Sol. Quicquid di-
cat Pet.veritas est ꝙ ibi speciale est fauo-
re minuēdarū litiū.Simile in l.quāuis. C.
de trāsa.vbi licet transactio sit cōtractus
innominatus, tñ nō habet locū cōdictio
ob causam, sed agiť actione præscriptis
verbis,vt cōtractus impleatur fauore mi-
nuendarū litiū.Et ideo,vt cōprehendam
quosdā casus,quod in prędictis nō nomi
2 naui.&,vt†plenè liqueat hæc materia,di
stingue:Aut vnū soluitur pro alio ex cā
transactionis,aut ex alia causa.Primo ca-
su re euicta nō agiť actione prima, fauo-
re minuēdarū litium: vt d.l.si pro fundo.
Secundo casu,aut soluiť species pro spe-
cie:aut genus pro genere:aut species pro
genere,aut genus pro specie.Primo casu
aut euinciť species ex cā dominij: & sine
dubio potest agi actiōe prima,siue ab ini
tio nō fuit facta accipiētis,siue ex post fa-
cto desinat propter alicuius conditionis
euentū:vt hic,& s.eo.l.cū qs.§.qui homi-
nem.& C.de sen.l.libera. Aut euincitur
per hypothecariā, vel aliqua alia actione
personali:tūc aut ille,qui soluit, de eui-
b ctione promisit,& liberatus est[b] actione
prima:& debet agere de euictione:vt l.fi.
s.de condictio.ob.cau.Aut de euictione
nō promisit:& debet agi actione prima,
à qua liberatus nō fuit:vt s.e.l.si rē.Si ve-
ro datur genus pro genere, idē: quia de-
bet agi actione prima,secūdū distinctio-
nē præcedentē:vt l.deferre.§.fi.& l.seq.j.
de iure fisci.Tertio casu,qñ species ꝓ ge
nere:aut illud gen⁹ cōsistebat in pecunia
numerata:& re euicta nō pōt agi actiōe
prima,sed vtili ex empto: vt l. si prædiū.
C.de euictio,& l.elegāter,in prin.s.de pi
gno.act,Si vero nō cōsistebat in pecunia
tūc nō posset esse emptio:ideo agereť a-
ctione prima,à qua nō fuit liberatus:vt l.
qui cōcubinā.§.si hæres.de leg.iij.Quar-
to casu,qñ soluiť genus pro specie,tūc in-
distincte teneť facere rē accipientis:vt l.si
à substituto.§.hæres.de leg.j.& d.l.qui cō-
cubinā.§.si hæres.ideo si nō fecit, debet
agere actione prima.Prædicta,quæ dixi
ꝙ actio prima tolliť,& agiť de euictione
fallūt in duob⁹ casibus fauore dotis: vt l.
qui res.in prin.j.eod.Itē si esset actū vt a-
ctio prima nō tollať,vt hic, secūdū vnam
sol.posset esse vnus casus dubitabilis, qđ
si soluitur species pro specie, & pecunia
simul & semel,& species soluta euincať.
3 Cogitabitis. Quæro,† qñ illud qđ est
datū insolutū, euinciť, vtrū debeat fieri
denūciatio ei,qui dedit in solutū,sicut vē
ditori.De hoc habes tex.in l.libera.C. de
sent.& d.l.qui cōcubinā.§.si hæres. de le
ga.iij. Vltimo opp.ad hāc l. & videť ꝙ
vna re euicta nō debeat agi prima actiōe
in totū:vt s.de euict.l.cū plures.Solu. ibi
fuit contractus emptionis.& venditiōis:
vñ tradita re actio erat extincta,quia solū
ad tradēdū tenebatur,merito nō pōt agi
nisi pro re euicta tantū:hic vero actio pri-
c ma nō erat extincta. Vltimo[c] ꝑ hāc † l.[d]
4 determinaui,nō erat diu vnā quæstionē.
d Duo vēdiderūt cuidā fundū hoc pacto,
vt ille teneať reuēdere eis vsq; ad certū tē
e pus:intra illud[e] vnus ex vēditorib.voluit
re emere partē suā.Ego determinaui ꝙ il
le nō teneatur reuendere partē illā: quia
emptor ille ab initio nō emisset, nisi inso
lidū habitur⁹ fuisset.Et ꝓ hoc est tex.in l.
qđ aūt.§.fi.& l.seq.s.de in diē addictione.

Sed & si quis. Iste ver.pōt intel-ligi duobus mo-
dis.Vno mō cū dolus fuit adhibitus à cre
ditore:quia creditor induxit dolo debito
rē ad dandū in solutū.Iste modus legendi
nō congruit literæ,quia si dolo credito-
ris intercessisset datio in solutū valeret,
& etiā debitor esset liberatus,si vellet ra-
tam habere dationē in solutū:vt s.de do-
lo.l.& eleganter.in prin.& quod ibi not.
Ideo melius est,ꝙ hic intelligamus in do
lo adhibito ab ipso debitore, in faciendo
æstimari rem vltra quam valeret.

1 *Locupletem esse aliquem vt detur actio vel exceptio, quod tempus inspiciatur,an litis contestationis, vel condemnationis.*

f **In pupillo.** [f] Qñ aliquē esse locuple-tē,est cā actionis dandæ,vel dene
gādæ lit.cōtest.tēpus inspiciť.& ille diciť
1 locupletior,q nō est pauperior h.d.†Op
po.ꝙ inspiciať tēpus snīæ,vt s.de peti. hę
re.l.si à dño,vel à patre.§.quo tēpore. Di
cit gl.Fateor ꝙ inspiciať tēpus quo petiť.
& quo iudicať:&sic vtrūq;.Tu dic,qñq; aliquē locupletē esse
vel nō est cā dādæ,vel deneg.tūc inspicitur tēpus lit.cōtest.vt
hic,cū simi.Qñq; ex causa condemnationis moderādæ:& tūc
inspiciť tēpus sententiæ:vt l.cōtra.& l.rei iud.in prin.s.so. ma.

1 *An recolligens fructus, & vtens re vt dominus,præsumatur dominus.*

g **Titia.** [g] In prætorio pignore,fructus extenuāt debi tum.h.d.Dicitur hic in pri. oīa pro dño egit.
1 Istū tex.inducūt qdā,†ꝙ si aliquis recolligit fruct⁹ vt
h dñs,& vsus est re vt dominus,ꝙ dñs præsumať.[h] Pro quo vi-
de text.in l.litibus.C.de agri.& censi. De quo dic vt dixi in l.
quidam in suo.in fi.s.de condi.institu.

i **Solutam.** Ver.ꝙ si[i] accepto latū.subaudi, i. de-bitū.qđ,i.propter qđ stipulationis no
mine,i.ꝓpter modum stipulationis,solutionis natura
lis.De quo dixi in prin.licet glo.intelligat aliter. Oppon.ad
princ.de l.fi.§.fi.in prin.s.de ver.ob.So.vt ibi ad fi. Oppo. de
l.solutionis.j.eo.Sol.vt ibi dicam.

1 *An soluens indebitum videatur donare.*

Si cùm aurum. Indebitum solutum scienter contra agentem,ex eadē cau-
k sa,ope exceptionis repetitur.hoc dicit. No.quod[k]
dixi in casu.Et est simile in l.eleganter. §. qui reprobos.s. de
1 pigno.act,†Oppon.qui sciens soluit indebitum, videtur do-
nare:vt l.cuius per errorem.j.de regu.iur. hic videtur contra.
Dicit gloss.quod ibi dicitur donatio.& expone, id est reuo-
cabilis datio.q.d,non est proprie donatio.Hunc passum an sit
proprie donatio,examinaui tibi plene in l.j. s. de dona. ideo
hic omitto.Ad cōtrarium autē qualiter respondemus.in seq.
contrario. Oppon.indebitum solutū sciēter non repetitur:
sed hic fuit solutū scienter:ergo nō potest repeti.Dicunt qui-
dam

ꝓbationē.C.loca.et Cy.& Bal.in l.indicia.de rei vēdi.Adde huic apostillę melius ꝑ Bar.cōsi.cxxj. incip. in causa qonis Domini cioli.
POMATES.
h ¶Præsumať. Vide quæ posui, & vide Barb. cōsi.xj.col.v. & se.vo.ij. & xviij. col. xxvj. vol.ij. & lvj.col.ij.vol.ij.lxx. col.ix.vo.ij. & Ro. cxxvij. & Alexan. cxxxiij.col.iij. vo.j. & cxxxvj.co.ij. eo. vo.et Are.lxxxviij. ad finem.& Alexā. xxv.col.ij.ad fi. vo. v.& col.iiij.vbi dicit,quod ꝑceptione fructuū cognoscitur an possessio sit eius, vel diuisa alicuius rei.& Soci.cxxxvj. col. vj. vbi declarat hoc no.& ccxvj. co. vj.vbi etiā declarat.
i ¶Ver.ꝙ si.Hāc l.dicētem debitorē soluētē creditori creditoris ipso iure liberari,limita vt no.ꝑ gl. & Bal.ī l.j.C.de except.& ꝑ Bar.in l.solutū.§.solutā de pig. acti.Ista nō est alibi secūdū Bal.in l.fi.in antepe.co.C.d pac. & ī l.si tibi.§.de pig. ff.eo.& vide ad materiā tex.cū glo.in l. cum iussu.j.eod.
k ¶No.ꝙ. An donatio quam quis facit scienter soluendo indebitū, dicať ꝓprie donatio:vide Bart. & do.Io.in l.j.s.sol. matri. Andr. Barb.

dam,ꝙ per viā actiōis nō potest repeti:sed per viā exceptio-
nis sic.Casus est hic.sed hoc non est bene dictū.Nā qñcūque
soluiť sciēter idebitū,est vera donatio:vt dixi in l.j.s.de don.
Quare doc.dicūt,ꝙ qñq; potest alia præsumptio,propter quā
animus donādi deficiat,& pōt habere locū repetitio.Ita tan-
gūt doc.in l.falsus.C.de fur.in magna dist.quā ibi refert Cy.
in lec.De hoc tangam infra eo.l.dispēsatorē,tamē quantū ad
propositū dico ꝙ hic cessat animus donādi:quia apparet ꝙ de
dit animo dissoluendi obligationē.et iō si ex eadē causa agiť
ex qua soluit, solutū repetet ope exceptiōis.Secus si ageret
ex alia causa: qa tūc exceptio nō obstaret.Itē secus si ab initio
sciuisset nullam causam subesse,quia tūc nullo modo repetet:
vt l.j.s.de condi.inde.Itē opp.de l.si id quod.s.de ver.ob.et de
pig.act.l.j.Solue vt in qualibet earum dixi. Quæro, vtrum
istius æris soluti trāsferatur dominium in accipientē: Rñde,
sic:quia consensus est in corpore:vt d.l.s.de pig.act.

Dispensatori. Hāc legē intellige,vt habuistis ī l.cū quis.§.si debitorem.s.eo.ti.

a **Satisfactio.** [a] Opp.quia aliud pro alio solui nō potest creditore inuito:vt l.ij.§.j.s.
si cer.pet.Sol.Intellige creditore volente, vt dicit glo.

Soluere. Opp.C.de iure deliberā.l.nec emere. & supra de regu.iur.l.inuito.Solu. Per
obliquum hic cōfertur beneficium in inuitum. quod
dic vt no.in l.hoc iure.§.ij.s.de dona.

1 *Verbum solutionis quando comprehendit acceptilationem, & omnem aliā liberationem.*
2 *Promittens decem si usque ad Calendas non soluerit quod debet, si liberatur acceptilatione,an incidat in pœnam,ex quo naturaliter non soluit.*

b **Solutionis.** Ista lex est aliquātulū difficilis[b].
1 Opp.†de l.solutā.in prin.in fi.s.e.
vbi verbum solutionis,nō cōprehendit acceptilatio-
nē:hic dicitur cōtra.quare male dicit Dy.verbū solutionis ac
cipitur large quādoq;:& ita hic.Qñq; accipitur stricte:vt ī le
ge contraria.Istud dictū,nisi magis declareť,nullius est effe-
ctus.Ideo dico sic:Quādoq; verbū solutionis nō ꝓfertur sim
pliciter,sed cū adiūcto.Verbi gratia:tu promittis soluere pe
cuniā:vel dicit statutū,si non solueris pecuniā,& similia:tunc
accipitur stricte,& requiritur naturalis solutio rei adiectæ ad
verbū solutionis.Ita loquitur l.solutā.s.eodē.Quandoq; ad-
iungitur verbū obligationis.Verbi gratia:si soluta fuerit obli
gatio,& cōsequatur aliquid:dicit lex vel ꝓmissio:& isto casu
refertur ad omnē omnino liberationē.Ita loquitur hic. Idē si
verbū solutiōis sine aliquo adiūcto ꝓfertur:qa referť ad obli-
gationē:& quocūque mō sit soluta obligatio, sufficit. Et hic
a est casus in lege nostra.†Quærit Dy.[c] tu promittis mihi da-
c re decē si vsque ad Calēdas nō solueris illud,qđ mihi debes:
interim libero te per acceptilationem:an si non solueris,natu
raliter incidas in pœnā: Dy.dicit ꝙ nō:quia verbū solutionis,
accipitur large,vt hic.Parcat ipse mihi,quia ipse nō intellexit
hāc legem.Quare ergo dico,fateor ꝙ nō incidit in obligatio
nem,seu in pœnā:quia creditoris facto illud,quod debebať,
desijt esse in obligatione,& eo volente non est solutum: vt l.
in executiōe.§.fi.s.de verb.obli.& l.ij.circa prin.s.si quis cau.
nō autem liberatur ideo,quia soluisse videatur:quia in pro-
posita quæstione verbū solutiōis,fuit appositum cū adiūcto,
s.si non soluerit id quod debet:ideo eius naturalis solutio req
ritur.Secus si fuerit appositum simpliciter:vt si non soluerit,
vel si obligatio non fuerit soluta,vt dictū est:& ista sunt mul
tum notanda.

1 *Soluens,ut recipiat,an transferat dominium.*

d **Qui sic.** [d] Ista lex est subtilis,& notabilis. Oppo. de l.qui id quod.§.ea lege.supra de dona.et
l.si tibi.s.si certum peta.Dicunt glo.solue vt ibi. Ia.de
1 Are.in l.seruus dotalis.s.sol.mat.†soluit vno verbo: quando
soluo eo pacto vt recipiā,an trāsferatur dominium.dic: Aut
ille,qui est redditurus,nullū est habiturus cōmodū ex traditio
ne sibi facta:& tunc dominiū nō transferť.Casus est hic.Aut
est habiturus cōmodū:& tūc trāsfertur:vt in contrario.& pa-
tet in d.l.seruus dotalis.s.sol.mat.Si velles dicere latius,ꝓ ma
iori declaratione,dicas sic:Aut soluēs debet recipere post tē-
pus:aut statim.Primo casu,transfertur dominium:vt l.si tibi
areæ.supra de præscrip.verb.Et est ratio:
qa accipiens,qui est redditurus,pōt habe
re cōmodū medij temporis.Secundo ca-
su,aut ille primo dans ex redditione sibi
facto debet remanere obligatus redden-
ti:aut nō debet remanere obligatus reddē
ti.Primo casu transfertur dominiū de æ-
quitate,vt d.l.si tibi supra si certū pet.et l.
quid quod.§.ea lege.s.de dona.Rō, quia
reddens consequitur commodū.Secūdo
casu,aut ille,qui statim reddit,ex illo mo-
mentaneo dominio consequitur aliquod
cōmodū:et trāsfertur dominiū:vt l.seruus
dotalis.supra sol.mat.aut nullū cōmodum
cōsequitur:et dñij translatio impeditur.
Casus est hic. Cōtra hoc op.infra eo.l.si
quis duos.Sol.Prædicta omnia quæ di-
xi,habēt locū quando ille,cui soluitur,te-
netur reddere ex pacto.Sed si statim ipse
reddit ex sua liberalitate,translatio domi
nij non impeditur:vt lege contraria.

1 *Si stipulor decem in melle,uel in frumento:decem sunt in obligatione:mel frumentum in solutione.*
2 *Litis contestatio tollit facultatem soluendi,quando unū est in obligatione,aliud est solutione.*
3 *Si promitto dare decem in tali fundo,uel in melle,ad rationem unius floreni pro quolibet cado, uel in tantis florenis, uterque est in obligatione.*
4 *Instrumentum guarentigiatum si continet unum in obligatione,aliud in solutione,facultas soluendi durat,donec petatur executio,uel quasi contestetur lis super executione.*
5 *Libelli forma contra obligatum quando unum est in obligatione,aliud in solutione.*
6 *In obligatiōe legali,quando unum est in obligatione,aliud in solutione,facultas soluendi durat,donec iudicati conueniatur.*
Intellectus ad tex.in l.si uerò.§.fi.supra sol.matrim.
7 *Facultas soluendi adiecto tollitur litis contestatione.*

e **Si quis stipulatus.** [e] Ista notabilis lex:et nunquam credo
me intellexisse eo modo quo nūc: et huic
legi nescirem dare concor. Nam leges,
quas gloss.allegat pro concor.sunt cōtra-
riæ. Contestatio litis tollit facultatem
soluendi circa rem adiectam ad solutio-
1 nem,& circa personam.hoc dicit. †No-
ta hic duo.Primo si stipulator decem in
melle,vel in frumento,& similia decem
sunt in obligatione,mel in facultate soluē
2 di. †Secundo nota quod per litis cōte-
stationem quis perdit facultatem soluen-
di.et hoc nescio alibi,licet gloss.alleget ꝓ
concor.quasdam leges,quæ vere sunt cō
trariæ. Ad primum dictum oppo.et vi
detur,quod posit promittere soluere spe
ciem pro pecunia,vel aliud pro alio,et est
in obligatione:vt l.j.§.an potest. supra de
consti.pecu.et l.si fundus.in fi.supra de pi
gn.Gloss.vt arbitror,huius timore dicit,
quod hæc verba stipulationis fuerunt a-
liter concepta quam text.sonat: quia fuit
dictum, promittis decem, aut mel: &
istud est bonum simile, quod ponitur in
fin.leg.Ita dicit gloss.Quidam reprehen
dunt hanc solutione quia vtrunque est in
obligatione, & per consequens debe-
ret dari libellus alternatiue,& etiam sen-
tentia debet fieri alternatiue:& potest etiam post sententiam
soluere quod vellet:vt leg.eum qui certarum.§.fina. supra de
verbo.obl.Ego sustineo gloss.Quandoque vtraque pars al-
ternatiuæ est ita sufficienter composita, quod ad obligatio-
nē sufficeret vtrūque esse in obligatiōe,& tunc ꝓcederet cō-

a ¶Satisfactio.q fit differentia inter satisfacere,& soluere, vide doc.in l.j.qui satisda.cog.et facit ad q.de quibus ibi per eos.
b ¶Solutionis.difficilis.Adde quæ notat Bar.in l.j.& qđ ibi dixi ifra de cust.reo. Et cōtra theoricam Bar.hic videtur facere tex.in l.iiij.§.soluisse referendo istū §.ad §.ait prætor.in ea.leg.de re.iu.scđm Ang.hic.Sed ꝓ contrario posset referri ille §.ibi ad §.si quis cōdēnatus. Aliquid per Bal.in l.j. supra, q saisd.cogā. et qđ not.Bart.ī l.itē liberatur.§. j.qui. mo. pig.vel hypo.sol.qrit et Bal.in l.fi. C. ad l.Falc.iussus dare ex cā cōditionis implendæ,dat argentariū promissorē parte volēte,et acceptāte,an videatur iplesse conditionē.Et de verbo solutionis,vide Bal.no.loquētē ī l.j.s.qui satis.cog.& Ang.hic. & contra Bar.hic vide Bal.in l.ij.s.de iuris.om.iu. Bar.et Bal.in l.item liberatur.§.j.s.quib. mo.pign.vel hypo. sol. Abbas in ru.extra,de solutioni.
c ¶Quærit Dy. No. de verbo solutionis, vide Bal.in l.j.s.qui satisda.cogā. An.hic qui allegauit l.iiij.§. prætor.& §.fi. s. de re iud.contra Barto. vide Bal.in l.ij.ff.de iur.om.iu.Barto. et Bal.ī l.itē liberatur. ff.quib.mo. pig.vel hypo.sol. Vide quæ dixi late in rub. extra,de sol.vbi allegaui contra Angel. in d.§.prætor ait.& in d.§.soluisse.vide q ibi dixi.Andr.Bar.
d ¶Qui sic.Et ad hāc l.vide Bald.in auth. ei qui. in ij.co.C. de bo.auth.iud.pos.& Bar.in l.fin.C.de vsuc.et Bar.in l.singularia.supra si cer.pet. & no.per eū in lege, Titia.de verb.obli. verb.obl .versi. qd si in veritate.et Bal. in l.fin.in j.co. C.de spōsa.Et quid ī possessiōe,vid no.Bar. in d.l.si quis vi.§.differentia.ff.de acqrē. possessio.
e ¶Si quis stipulatus. Vid Bal. in l.si qñ. §.j.in fi.s.de leg.j.& in l. stipulatiōes nō diuidūtur.&in l.insulam.de ver.obl.

a ¶ Venio ad ſecũdũ. Adde qđ not. Bar. in l.ſtipulatiões nõ diuiduntur. de ver. ob. ibi, nono reſtat. ver. iuxta prædicta. & vide in materia quod cõſuluit Bart. in conſi. inci. Bar. de Tuderto, &c. adde quæ voluit Bal. cõſ. cccvij. j. li.

b ¶ Nõ ob. Adde bar. in l. ſi maior. C. de trãſac. & in l. ſtipulationes nõ diuiduntur. verſ. nono reſtat. & verſ. iuxta prædicta moueo vnũ dubiũ. ſ. de ver. ob. & qđ notat bal. in l. p hãc. C. de rẽp. ap. Et qđ ſi cõperat ex diſpoſitione teſtatoris, dic vt i l. ſi qñ. §. hæres. de lega. j. & ibi Bar. Pau. de Ca.

c ¶ Tertio habetis. vide ſpe. i ti. & ob. et ſo. §. j. ver. qđ ſi. & qđ no. in l. ſi fundus. §. ſi plures. ſ. de pigno.

d ¶ Si creditor. Adde no. Bar. in l. ſi proc. falſo. i iiij. q. de cõdi. ob cau. per iſtũ tex.

trariũm. Sed quando vna pars eſt rectè cõpoſita, quæ cõtinet certũ: alia nõ: quia continet incertũ: tunc procedit iſta gloſſ. Nam promittis dare decem, in x. cõſiſtit obligatio: cum adiecto, aut mel. in melle, non etiã expreſſa quãtitate: ideo obligatio eſt nulla in melle: vt l. tritícũ. ſ. de ver. obl. & l. ita ſtipulatus, circa prin. & ita debet intelligi, aut mel, ſ. ſoluẽs pro illis decem. Quandoq; ad obligationẽ mel, nõ poteſt intelligi adiectum propter incerti tudinẽ: & tunc procedit exemplũ de adiecto: quia adiectus non poteſt videri ad obligationẽ, cũ ſibi nõ poterit quæri per liberã perſonã: & ideo videtur adiectus ad ſolutionem: & ita loquitur gl. noſtra, & eſt notabilis caſus. Tamẽ quia iſta lec. cõtinet aliquã diuinationẽ. ideo gl. intelligit hãc l. prout litera iacet, vt exponam' promittis x. in melle: hoc eſt decem quæ mihi debes, dabis in melle: vel eorũ ſolutionẽ facies in melle. Aduertatis, ponẽdo caſum hoc modo remaneret cõtrariũ primo ſignatum: quia poteſt promitti ſolui aliud pro alio: ſed ad cõtra. Reſponde, q; iſta verba non fuerunt adiecta, ſeu relata ad verbum obligatiuum, hoc eſt, promittis facere ſolutionẽ in melle. Sed ad verbum obligationis executiuũ, vt poſſes facere ſolutionẽ in melle, vel liceat tibi facere ſolutionẽ in melle: & ſimilia verba. ita apoſtillabat hic do. Old. quæ verba mihi ſatis placent: tñ aliquantulũ faciunt violentiã tex. ideo intelligе ſimpliciter, prout iacet, q; aliquis ſtipulatus fuit x. in melle: intelligitur mel adiectũ ad ſolutionẽ tantũ. Ratio, quia nõ continet intereſſe agentis, ſed magis intereſſe rei. Qđ appareret: quia mel promiſſum eſt in genere. Itẽ, quia non eſt taxatũ certum pretiũ mellis: ideo debebitur iuſto pretio. Merito nõ continet meum, i. creditoris aliquod intereſſe: ſed ſolũ debitoris, qui facilius põt ſoluere. Sed ſi †poneremus q; eſſet promiſſa certa aliqua ſpecies: vt ꝓmittis dare x. in tali fundo: tunc quia mea intereſſe põt habere fundũ etiã pro iuſto pretio propter aliquã affectionẽ: tunc totũ eſſet in obligatione, ſ. dare decem in illo fundo: vt l. & ſi equo. ſ. de leg. j. Ita loquuntur contraria. Idem puto, ſi eſſet taxata quãtitas in melle: vt puta, promittis mihi dare decẽ in melle, ad rationem vnius floreni pro quolibet cado ſeu menſura: tunc qa poteſt mea intereſſe: quia venderem plus, dicerem totũ eſſe in obligationẽ: vt prẽallega. l. contra. Pro hoc facit quod dicimus de loco adiecto, ſi ꝓmitto ſoluere in certo loco: quia mea poteſt intereſſe ſolui in illo loco, nõ potes mutare locũ: vt l. ij. & per totũ tit. ſ. de eo quod certo loco. Facit l. qui Romę. in prin. de ver. ob. & ideo ſi promitto tibi dare c. libras in florenis, floreni nõ ſunt in ſolutione tantũ, imò etiã in obligatione. Ratio, quia floreni habẽt communẽ æſtimationẽ. Vnde promitto dare tantũ in florenis ſecundũ communem eſtimationem. Et de iſta æſtimatione limitata, cõtingit quandoq; lucrari. Sed pone q; dixi, promitto tibi dare centum in pecunia minuta: quid releuat iſtud? Certè videtur q; nihil releuat: quia in obligatiõe eſt pecunia minuta: vt l. numis. de leg. iij. ergo adijcitur ad ſolutionẽ illud idem. Puto tamen q; aliquid operetur. Nam cùm ſecundũ cõſuetudinẽ poteſt ſolui pro pecunia minuta florenus: vt no. in l. ſi argẽtũ. C. de do. & dicã. j. e. l. Paulus. operabitur illud cap. in pecunia minuta: hoc eſt, non liceat tibi ſoluere pecuniã groſsã ꝓ illis cẽtũ. ſicut enim per lit. cõteſt. poſſum mihi præiudicare in eo quod eſt in facultate ſoluendi: ita poſſum mihi præiudicare per expreſſionem iſtorũ verborum. Expedito primo caſu, venio ad ſecundũ[a]. Dicitur hic, q; per lit. cõteſt. quis perdit facultatẽ ſoluendi aliud pro alio. cõtra. ſ. de peti. hære. l. itẽ veniunt. §. cũ prædiximus. & l. miles. §. decẽ. ſ. de re iud. vbi durat facultas ſoluendi, donec iudicati agatur: ſed hic ſufficit lit. conteſt. facta ſuper principali. l ſtæ ergo ll. quæ hic alle. per gl. pro cõcor. ſunt directo cõtrariæ, & ſic iſta l. remanet ſingularis. Solu. Dicunt quidam, q; in ipſa ſententia deducitur q; habeat facultatẽ ſoluẽdi. Iſta ſolu. eſt vera in ſe, ſed nõ quantũ ad illas ll. Et per hanc

4 †ſol. dico q; in inſtrumentis confeſsionatis, & continentibus guarentigiã, quæ habent executionem paratã, ſicut ſententia: ſi ibi vnum venit in obligatione, aliud in ſolutione, durat facultas ſoluẽdi, donec petatur executio illius inſtrumenti: vel magis propriè, donec fiat lit. conteſt. vel quaſi conteſta. ſuper illa

5 executione: arg. prædicti §. cum prædiximus. & §. decẽ. †Item ex prædictis dico q; libellus debet formari in caſu noſtræ l. & in cæteris ſimilibus conuentionibus, hoc modo, vt petatur illud tantũ q; eſt in obligatione: nec habeat neceſſe actor dicere quòd ille alius ſoluendo liberetur. Si enim illud peteret actor q; condemnaretur ad x. ſoluẽda in melle, quis dubitaret q; etiã poſt ſententiam poſſet ſoluere in melle, cùm hoc deuenerit in ſententia. x. ergo ſunt petẽda ſimpliciter. Vel ſi quis vellet aduerſarium reddere certiorẽ, poſſet dicere, peto reum condẽnari ad decẽ, & paratus ſum recipere ante lit. cõteſt. illa x. in melle. vnde ſolutionẽ prædictam factam ad contratam in ſe verã

6 puto. †Sed quæro, quid ſi in caſu ll. contrariarum, hoc in ſententia non fuiſſet dictum? Reſpondeo, idem quod noxæ deditio eſſet in ſolutione quoad conueniretur iudicati: vt dictis ll. & ar. pro hoc expreſſum ſ. de doli excep. l. fideiuſſor euict.

b Non ob. [b] hæc l. quia loquitur quando vnum eſt in obligatione, aliud in ſolutione ex diſpoſitione hominis: ſecus ſi ex diſpoſitione legis: quia tunc non præcluditur facultas ſoluendi, niſi donec iudicati cõueniatur vt prædictis ll. Ratio eorũ eſt, quia mitius agitur cum l. cẽ cum homine: vt dicam in ſimili j. rem ra. ha. l. amplius. Et ſecundũ prædicta intelligo l. ſi verò. §. fi. ſol. matr. Sic etiam poſſemus dicere in hypothecaria, in qua quis condemnatur ad rem reſtituendã, licet habeat facultatẽ conuentus offerendi debitum principale: vt l. mulier. ſ. qui poti. in pig. & l. Paulus. in fi. ſ. quib. mo. pig. vel hypo. ſol. & idem

7 in multis ſimilibus: quã tene mẽti perpetuò. Tertiò † habetis[c]

c hic q; facultas ſoluendi adiecto tollitur per lit. conteſt. & hoc eſt clarum.

SI quis offerenti. De materia huius l. dixi tibi in l. falſus. §. j. j. de furtis.

1 *Successor an poſſit habere ratum quod factum eſt nomine prioris prælati & an hæres poſſit habere ratum, quod eſt factum nomine defuncti.*

d Si creditor. [d] No. ex primo dicto q; pater arrogator põt ratũ habere illud quod geſtum eſt nomine, filij arrogati antè arrogationem. hoc facit ad q. †vtrum ſucceſſor poſsit habere ratum id quod eſt factũ nomine prioris prælati. Item an hæres poſsit habere ratum id quod eſt factum nomine defuncti. De quo plenè vide per domi. Dyn. extra de regu. iur. c. ratum. verſicu. quæri poteſt & videbitis in l. ſi is cui. j. rem rat. hab. in ſecundo reſponſo. Nota q; ego poſſum habere ratum eo tempore quo non poſſet mihi ſolui. Simile videbitis. j. eodem. l. cùm decem. §. ij. Sed oppon. j. rem ra. ha. l. bonorum. Solue vt ibi dicam.

SI ita ſtipulatus. Per conſtitutũ non tollitur facultas ſoluendi adiecto. Item adiecto à filio poteſt ſoluere pater, & quod adiecto ſoluitur, poteſt condici à domino. h. d. Opp. q; differẽtia ſit vt l. aliud. j. eo. & l. vero. §. j. ſ. eo. Sol. Quod hic dicitur, nihil intereſt: dic quantum ad ea quæ hac l. dicuntur: ſed quãtum ad alia bene intereſt: vt legibus contrarijs.

IS qui. Vſucapio creditoris pro ſoluto liberat debitorem ſoluentem. h. d. Vel breuius: Solutio reconciliatur vſucapione. h. d. Concor. ſunt in gloſſ.

DVoties. Duæ cauſæ lucratiuæ non poſſunt circa idem concurrere. h. d. Opp. de l. ſi is qui Stichum. ſ. de act. & oblig. Solutio intellige q; ibi erant duæ cauſæ, quarum vna non erat lucratiua: hic ambæ erant lucratiuæ.

1 *Soluens ſcienter procuratori reuocato, videtur donare, niſi agat expreſsè, vt faciat eum à domino liberari.*

2 *Approbare non poſſum quo ad actionem conſequendam, quod ſemel reprobaui. An quo ad exceptionem remißiuè.*

DIſpenſatorem. Iſta lex eſt multũ no. & breuiter hoc intẽdit: Debitũ in ſeruitute contractũ minuit peculiũ: ſecus ſi eſt contra

ctum in libertate. Item quod ſemel reprobaui, poſtea approbare non poſſum ad actionẽ conſequendam. h. d. Et diuiditur in duas partes. Prima quando debitores liberantur ſolutione. Secunda, quando non liberantur ſolutione. Secunda ibi: ſi verò non liberantur. Item prima ſubdiuiditur: quia quãdoq; ſoluitur actori reuocato poſt libertatem: quandoq; ante libertatem. Secunda ibi: cùm vero. ante ver. ſi verò non liberantur. & eſt no. tex. Circa primum dictum glo. format vnã q. dicitur in tex. ſi debitores liberantur. quæro, quando eſt verum. Rñ. quãdo ignorant creditorẽ mortuũ eſſe. quod dic, vt declarat tex. optimè in l. ſi quis ſeruo. ſ. eo. †Vlteriùs quæro, quid ſi aliquis ſoluit ſciens mandatũ revocatum eſſe? Dicit glo. nõ poteſt repeti à domino: ſed ille procurator recipiens ex actis perſonis tenetur in eo quod glo. dicit, diſpenſatorem nõ teneri dño. intellige, quãdo nõ recipit nomine domini, & ſic ab initio habuit malum animum. aliàs dñs poſſet habere ratam illam ſolutionem factam ſuo nomine: vt in fi. iſtius legis. Item illud quod dicitur, q; iſte diſpenſator tenetur exactis perſonis ſoluentibus ſcienter videtur contra l. j. ſ. de condic. ind. quia ille, qui ſcienter ſoluit indebitũ, non repetit. Iac. de Are. C. de fur. l. fi. circa princ. diſtinctionis magnæ, dicit q; illud eſt verũ q; ſolutum non repetitur, quando animus donandi præſumitur: ſed quando ſoluitur falſo procuratori, animus donandi nõ præſumitur: ideo poteſt repeti. Et dicit ipſe q; eſt opi. ſua: tamen vt videbitis, hoc tenet gl. hic. Sed cõtra. gloſ. habemus in l. ſi procuratori falſo. ſ. de condic. ob cau. Et iſtam partẽ tenet Dy. & probatur per tex. in l. qui fundum. §. ſeruus meus. ver. quod ſi ſcierit. ſ. pro empto. & de lega. ij. cùm pater. §. Mæuio. Pro hoc etiam. ſ. de condic. ind. l. ſi non ſortem. §. ſi filio. Sed iſta glo. poſſet dicere verum, quando quis ſoluit falſo procuratori ſciẽter, hoc acto q; eum faceret liberari. Sed ſi quis ſolueret ſibi tanq; diſpenſatori, ſeu tanq; procuratori, cùm ſciret mandatum eſſe reuocatũ, tunc

2 donare videtur. Ita loquuntur contraria. Expeditus † de primo paſſu, venio ad ſecũdum. Dicitur hic, quod ſemel reprobaui

a non poſſum poſtea approbare.[a] contra in l. quo enim. §. j. j. rem ratam hab. Glo. ſoluit optimè, quod ſemel reprobaui, nõ poſſum poſtea approbare, quantum ad actionem conſequendam, vt hic: ſed quantũ ad exceptionem ſic, vt l. contraria. Ita dicit gloſ. quæ incipit. j. rẽ ra. hab. & c. quã glo. multum no. Spec. i ti. de defenſo re. §. j. verſi. ſed pone egiſti. format iſtam q. ſi ſemel nõ habui ratũ factum à defenſore meo, an poſſum poſtea ratum habere. Dicit ipſe q; nõ, quantũ ad mei cõmodum per le. iſtã: & ſic quo ad exceptionẽ videtur q; nõ proficiat ratihabitio, ſi ſemel reprobaui, ſecũdum eum. Quid dicemus? Hunc paſſum dimitto nũc, dicã vobis cras. Vlteriùs dicitur hic, q; reprobãdo tollitur actio ne go. geſt. cõtra in l. Pomponius ſcribit. ſ. de neg. ge. Sol. dic actio tollitur. i. eius natiuitas impeditur. & ſic ceſſat contrarium.

SIpupilli. Pupillus nõ obligatur facto ſuo, niſi in quantũ eſt factus locupletior. h. d.

1 *An cùm do, & tu reddis ſtatim, præſumatur pactum præcesiſſe.*

SIquis duos. Vna res põt ſolui ex duabus cauſis lucratiuis. Item in quantitatibus non habet locum regula de duabus cauſis lucratiuis. hoc dicit, ibi: quam dediſſe. Sed ecõtra potius dediſſe, quam ſoluiſſe ex alio pretio præcedente. Oppo. duæ cauſæ lucratiuæ non poſſunt concurrere circa idem: vt lege Mæuius. §. duobus. ſ. de lega. ij. dicit gloſ. ibi de ſtricto iure: hic de æquitate. Vel ibi debebatur idem ex duabus cauſis lucratiuis: hic ex vna. Sed certè hic poſſunt duæ cauſæ dici: quia quot ſunt homines, tot ſunt ſtipulationes: vt l. ſcire debemus. ſ. de verbo. obliga. Vel ſuſtinendo glo. dic. q; hic eſt tantùm vna cauſa: quia dixit duos homines, non dixit Stichum & Pamphilum: vt l. ſi ex toto. §. fina. ſ. de lega. j. Sed inſtatur. ſi vna res non poteſt ſolui ex duabus cauſis lucratiuis, multò minus debet poſſe ſolui ex eadem cauſa. Quare tenerem primam ſolutionem: quia illud verum de rigore: hic de æquitate: vt dicam infra eodem l. qui decem. §. Stichũ.

Item oppo. de dicto §. duobus. Solu. illa regula de duabus cau ſis lucratiuis, non habet locum in quantitatibus. Caſus eſt hic. & plene dico in §. duobus. Item opp. de l. qui ſic. ſ. eo. Sol. ibi ex poſt facto ſe aſtrinxit ad reddendũ: hic verò dabat ex mera li-

1 bertate: vt ibi plenè dixi. †Quæro, qd in dubio, [b] qñ ego tibi

b do, & tu ſtatim reddas: vtrũ in dubio præſumat͂ p̃ceſsiſſe pactũ? Quidã q; ſic: ar. l. ſi hæres pecuniã. ſ. de ſta. ll. Sed certè lex illa nõ facit: & puto contrariũ verũ per hanc legẽ, a in fi. quę loquit͂ quid ſit præſumendũ in caſu dubio, ex eo q; dicit videri. Contra hoc tamen facit l. ſed Iulianus. §. proinde. ſ. ad Macedo. Solu. fateor q; ſi ego ſtatim reddi di, præſumitur q; ego ab initio habuerim animum reddendi, non tamen q; præſumatur pactum cum creditore. & ita loquitur q; dixi ſupra.

c SI ſeruus. [c] Iſta eſt notabilis lex, & breuiter. h. d. Cõditio conſiſtens in dando in p̃ſona pupilli, ſine tutoris authoritate, vel curatoris nõ impleẽ: ſecus ſi in faciendo cõſiſtit. h. d. Opp. de l. ſi ſtipulatus fuero mihi. ſ. eo. Sol. ſcãm verã lect. ibi pupillus erat adiectus: & ei ſoluebaẽ ad vtilitatẽ alterius nõ ad vtilitatẽ ip̃ſius pupilli: hic vero ſoluebaẽ ad vtilitatẽ pupilli. Itẽ opp. de l. Mę uius. ſ. de cõdi. & demõ. Sol. ibi cõditio nul lo modo effectualiter poterat adimpleri: hic

c ſic. Quæro, hic loquitur de curatore furioſi, & tutore pupilli: quid de curatore adul-

d ti.? [d] De hoc habetis no. tex. in l. Lucius. ſ. de ma. teſt. dic vt ibi.

1 *Lex in dubio debet intelligi de actione, quæ tractatur in titulo, ſub quo eſt ſituata.*

SIhominem. Non libera tur quis dando ſeruũ pro noxa pignoratũ: vel in quo habetur vſusfructus. h. dicit. Iſta lex eſt aliquãtulũ fortis. Ad legem iſtam opp. de l. ſi oleũ. §. & ſi tu. ſ. de dolo. Sol. quod ibi dicitur de dolo: dic, id eſt iudicati nomine doli. Iſta ſolutio nõ eſt bona: † quia lex debet intelligi in dubio de actione, de qua tractat titulus, ſub quo poſita eſt: vt no. in l. ſi. in prin. ſ. de cõdi. inde. probatur in l. imperator. ſ. de in diẽ addict. ergo debet intelligi ibi de actione de dolo. Sol. ibi quia reus dedit ſeruũ pro noxa, fuit abſolutus ab obſeruatione iudicij: & ſic cũ nõ fuerit lata ſnĩa condẽnatoria nõ poteſt agi iudicati: ſed hic dedit ſeruũ pro noxa poſt latã ſnĩam cõdẽnatoriã. Opp. quia per hãc dationẽ præiudicaẽ creditori, & vſufructuario, vt l. ſi ex duobus. §. fi. ſ. de noxa. & l. ſi noxale. eo ti. Gl. ponit duas ſolutiones. accipio vltimã. Dico q; in contrarijs creditor & vſufructuarius erat præſens tpe quo fuit iudiciũ agitatũ, & ſecuta condẽnatio: merito ſibi pręiudicat. hic vero non fuit præſens. Iſta ſolutio eſt vera. Probat͂ in tex. & gl. in l. is qui. ſ. de dã. infe. & l. ſi finita. §. ſi qua ſint iura. & §. ſi de vectigalibus. eo. tit. Sed cõtra prędicta opp. de d. l. ſi noxale. §. fi. eo. ti. vbi præiudicaẽ creditori etiã abſenti: vt cõtra eũ detur exceptio. Sol. Ad hoc vadit proprie prima ſolutio poſita in glo. quia illud verũ eſt, qñ dñs agit cõtra creditorẽ, vel fructuariũ, vt aut cõtrarat ad eſtimationẽ litis, aut dimittat ius qđ habet: hic vero qñ contra tales nõ egit. Iſta Solutio nõ videẽ vera: qa finis d. l. ſi noxale. loquit͂ ẽt quãdo cõtrã eos nõ eſt actũ: & tñ cõpetit exceptio contra eos. Vnde Iac. de Are. dicit, q; verũ eſt q; exceptio cõpetit contra vſufructuarium, & cõtra creditorẽ: tamẽ hoc non obſtãte põt agi iudicati: vt hic dicitur, ideo, quia ille, qui debet dare ſeruũ pro noxa, teneẽ rẽ accipientis facere. Hic ergo licet accipiens habeat exceptionẽ, donec dãnĩ ſibi emendeẽ: nõ tñ res eſt facta pfecte acci pientis: merito agit iudicati. ſ. de acq. poſſ. l. nõ videẽ. Cõtra iſtud dictũ opp. quia ſi habet exceptionẽ contra creditorẽ, & fructuarium: ergo perinde eſt ac ſi illi non haberẽt actionem: vt l. ſi quis obligatione. §. j. j. de reg. iur. Reſpõ. ſuſtinendo Iac de Are. q; hic nõ cõpetit huic. cui ſeruus eſt datus pro noxa, exceptio ſimpliciter, vt poſsit retinere: quia poſſet ille emendando dãnum ſeruũ auferre: merito: quia ſibi habere non licet, põt agere iudicati, ac ſi traditus nõ eſſet. cõtrariũ loquitur, qñ quis habet exceptionem, quæ omnino perimit actionem aduerſarij. Vel aliter dico, q; ille, cui ſeruus eſt datus pro noxa, habet exceptionẽ contra creditorem, & fructuarium: verum eſt. ſi probet de delicto contra eos. Nam probatio facta cõtra dominũ ipſius abſentibus non præiudicat: vt d. l. is qui. & l. ſi finita. §. ſi qua ſint iura. & §. ſi de vectiga

a ¶ Poſtea approbare. An q; ſemel reprobaui poſsim poſtea approbare: vide per Bar. in l. Põponius de neg. geſt. & ideo dicit Bal. p illũ tex. in l. falſus. in j. col. C. de fur. q; factũ p̃ curatorẽ reuocatũ nõ poſſum ratũ habere. De quo dixi poſt Bar. i l. ſi tutor. in qui. cau. in integ. reſtit. & melius per Bald. in. d. l. falſus. in verſ. j. quæriẽ nũqd factũ. circa fi. intelligе vt p̃ Bal. in l. ſi abſentis. C. ſicer. pe. Adde Federi. conſi. ccxxviij.

b ¶ Si qs duos. Quid in dubio, vide per Bar. in l. ſingularia. ſi cer. per.

c ¶ Si ſeruus. No. cõditio exiſtẽs in dando nõ põt p̃ pupillũ impleri, niſi authoritate tutoris: ſecus in faciendo. Facit tex. in l. cõditionibus pupillus. de cõd & demõ. And Barb.

d ¶ Si ſeruus. Quid de curatore adulti, vide Bar. & doct. in l. cõditionibus pupillus. ſ. de cõdi. & demõſtra.

a ¶ Qui decē. Adde q̄ hæc lex fallit in debitore generis limitati quo ad solutionē: qa tūc etiā ipso iure liberatur, sc̄dm Bald. in l. acceptā. in j. col. C. de vsu. vbi habetur ēt q̄ oblatio cū cōsignatiōe semp liberat ipso iure. q̄ no.

b ¶ Res oblata. Sed quid si post oblatiō nē factā a debitore, ipse debitor cōsignauit eam, & postea eam recipit: postea periit ? dic q̄ periit periculo debitoris. Tex. est no. in d. l. acceptam. ī fin. & vide Bar. in l. cui fundus. de condi. & demon. Sed quid si debitor nō obtulit, sed extraneus pro eo: an debitor liberetur, vide Bal. in l. obsignatione. & ibi glo. C. eo. & Bar. j. ea. l. §. fi.

c ¶ Sed cōtra hoc. Et per id q̄ dicitur hic in tex. in ſi responſo. probatur q̄ vbi aliquis qd debet alteri cōferre ad finē vt cō 1
sequatur actionem, vel nō incidat ī morā, vel se purgat requiritur oblatio verbalis rei in præsentia nō extantis nihil habet obstare: vt in l. seruus si hæredi. §. fi. ff. de sta. lib. & no. in l. prætor. ¶ si quis paratus. ff. de oper. no. nūcia. & ibi not. Barto. & q̄ ibi dixi post gl. quia vbi opus est facto: ibi verba nō sufficiunt. c. j. de eo qui mit. ī pos. cau. rei seruā. sed illa regula forte limitari pōt, nisi quis debeat offerre rē, quæ momento non expeditur, vt est probatio: qa tunc sufficit q̄ verbo offerat se ſtatim probaturū. l. 1
ſi is a quo. in prin. s. vt in pos. leg. & hoc 2
videtur de mente Inno. & Hoſ. in c. post electionē. de cōcesſi. præben. & do. Ant. ī c. ex parte. licet Io. And. videat ſentire cōtrariū in c. interpoſita. in prin. de appellatio. q̄ no. & ad de q̄ no. Bald. in l. j. C. ne lic. ter. puoca. in l. j. & ij. colū. & q̄ no. gl. & Bar. in l. ij. C. de edi. diui. Adri. 2
cū ſimi. Et de veritate huius dicti, aliqd plmo. in l. ſi dubitet in prin. s. de fideiuſſ. Et quid ſi mulier nō vult dotaria fratribus, vel a patre, ne p ſtatutum excludat a ſucceſsiōe, vide bal. dicentē q̄ ſufficit de ferre dotē in l. fin. in iiij. colū. C. de pact. Ad prædicta vide omnino Pau. de caſ. in d. l. ſi dubitetur. in prin. & id quod no.

libus. s. de dam. infect. merito poteſt agere contra dominum iudicati, ne grauetur bonis probationibus, & nouo iudicio cōtra illos. Item opp. extra gl. de. l. ſtatuliberū medio. in prin. & §. illud. s. de ſtatuli. vbi nō fecit perfectē accipientis, & tī dando pro noxa liberatur. Sol. Ibi cauſa, ex qua ſperabat ſeruū auferri ab eo, cui erat traditus, erat talis quæ habebat cōſummare actionē noxę, & etiam dominium, vt libertas, quæ ſperabatur: ſed hic nō erat talis cauſa, quæ actionem noxæ extingueret: ideo durat actio iudicati. Pro hoc facit. l. prætor. in princip. s. de noxa.

Vod in diem. Opp. de l. ſi ita relictum. §. Pegaſus. s. de leg. ij. & l. in fideicōmiſſi. s. cū Pollidius. s. de vſur. Solu. Illud, cū tēpus apponit gratia creditoris. Itē opp. s. de vſufr. leg. l. ſi vſusfructus mihi in biennīū. Soluit gl. q̄ ibi biennium erat taxatū cauſa limitandę obligatiōis, nō cauſa differendæ ſolutionis: merito poteſt agi ante illā diem. Satis eſt bona iſta ſolutio vel aliter, ibi tēpus nō fuit adiectū obligationi: ſed fuit adiectū ad limitandum tēpus quoad vſusfructus durare debebat.

Partis perceptio, & litis conteſtatio, non æquiparātur.

Vm decem. Bona lex eſt iſta. Et 1
not. † ex hac l. coniuncta l. ſi quis ſtipulatus fuerit decē. in melle. in fi. s. eo. q̄ partis perceptio & lit. cōteſta. nō æquiparātur. Simile habetis in l. qui hominē §. j. s. eo. coniūcta l. ſi ex duobus. §. j. s. de duob. reis. Cōtra hoc facit l. iij. C. de noua. Sol. Alius caſus eſt diuerſam rationem habens. in quo cogita.

Si fideiuſſor. No. q̄ ratihabitio ſequens poſt liberationem fideiuſſoris, reconciliat ſolutionem factam falſo procuratori. Sed contra j. rē ra. ha. l. fi. §. fi. Sol. licet fideiuſſor hic eſſet liberatus tēpore, tamē reus remanſerat obligatus: & ſic eo tēpore quo negotiū ratū habitū fuit, poterat rei nomine ſoluī: & ab eo repe. & ſic non obſtat l. bonorū. j. rē ra. ha.

Actus medius interueniens facto hominis qui impedit negotium geri, non impedit ratihabitionem retrotrahi.

Si obligaſti primò rem meam, ego ſecundò alteri obligaui, tertio ratam habeo obligationem primam, quis præſera tur: remiſſiuè.

Si ex cōcubina habeo filiū, & poſtea ducam vxorem, ex qua habui filium, & vxore mortua concubinam vxorē duxi: quis erit primogenitus. remittit.

Item ſi ignorans. †Actus me- 1
dius interueniens facto hominis, qui impediret negotium geri, nō impedit ratihabitionē retrotrahi. h. d. Et eſt not. caſus. Facit ad prædicta. s. eo. l. ſi quis offerenti. † Opp. de l. bonorū. j. rem ra. ha. Sol. vt ibi dicam. Iaco. de Are. inducit hunc §. ad duas q. Primo, ſi tu obligaſti rem meam primo: ego ſecundo alteri obligaui: tertio ratum habeo obligationem tuam: quis eſt potior. De hoc dicam. j. rem ra. ha. l. ſi in debitū. alias incipit, cū inde bitum. §. j. vbi gl. tangit hanc q. ſecundo inducit ad aliā q. Ego habui filiū ex concubina: poſtea duxi vxorem, ex qua habui filiū: tertio moritur vxor: illam primam concubinam in vxorem duxi mihi: quęro quis tā quam primogenitus præferatur in regno, vel in ducatu: an natus ex concubina, quæ poſtea effecta eſt vxor: an natus ex prima vxore. quam q. diſputauit Richard. Malū. & poſtea Io. And. poſuit eā in mercu. ſuis, forte ſub c. ratihabitio.

1 *Per oblationem qua culpa quis liberetur.* d

a Vi decem. a Re perēpta poſt oblationem debitor generis liberatur ope exceptionis: ſpeciei debitor ipſo iure. Idem in debitore generis ex cauſa dotis. h. d. Adde q̄ poſui in d. §. ſi quis paratus.

¶ Vltimo quæro. Bal. tamē in l. acceptam. in vj. q. C. de vſur. & in l. ſi mora. j. ſol. mat. aliter dicit videlicet q̄ vbi qs tenetur in genere of ferendo liberatur a duobus, ſcilicet a caſu fortuito, & leuiſſima culpa, per iſtum textū, in verbo, culpa: quia in dubio debet intelligi de leui, vt eſt glo licet nō allegetur, in l. venditione. ver. de temp. de bo. authori. iudi. poſſ. ſed teneo opin. Bar. per no. in fi. per gl. in l. ſi vt certo. §. commo. ff. cōmo. & in l. j. de æſtima. ſact. dicerē tamen in puncto iuris ſuſtineri poſſe opi. Bald. quia ratio. quare offerendo ſpeciem quis liberat a culpa leui, eſt: quia illam oblationem nō recipiendo videtur eſſe in culpa leui: ideo vna culpa in alia cōpenſatur. l. ſi ambo. de cōpen. ſecus in leuiſſima: quia nō debet cōpēſari cū leui. Vnde ſi aliquis teneē de omni culpa, & caſu, offerendo, cōſtituit aliū in leui culpa: & ipſe offerens debet liberari a leui, & multo magis a leuiſſima. q̄ eſſet minus vt not. idem Bal. in d. l. acceptam. C. de vſuris. nec̄ de lata ad leuē fit cōpēſatio: vt no. gl. in d. l. ſi mora. & ibi vide Bar. & Bal. in d. l. acceptā. vj. q.

e ¶ Culpa teneē. Quid ſi ſola mora eſt cauſa, vt quis teneatur de caſu, an oblatio liberet ab aliqua culpa vide Bar. in pallegata lege ſi mora.

f ¶ Si cū mihi. No. ex hac l. Et adde q̄ ſtipulatio ēt nulla ſequens purgat morā p̄cedentē: vt ſcripſi poſt Imol. in l. ſcire debemus. §. fina. vbi Rap. not. Vide limitationē p Ang. in l. ſi ſeruū. §. fi. de verb. obl. p tex. ibi, quem dicit ſingularem.

g ¶ Offerendo liberat. An ſi extraneus offert pro debitore, liberetur debitor ſicut ſi ipſe offerret. Adde Bald. poſt glo. in d. l. obſignatione. C. eo. & Bart. & Bald. in l. cū poſtliminij. C. de cap. & adde qđ notat Bald. in l. ſolennibus. de rei ven di. & in l. arboribus. §. quid tamen. s. de vſufructu.

Bar. in l. iam tamen. §. nunc videamus. j. iudic. ſol. Vide Bar. in d. l. ſi mora. & in d. l. acceptā. Adde q̄ poſui in d. §. ſi quis paratus.

Si cum mihi. Stipulatio condi- 1
tionalis animo nouandi, non tollit effectum moræ. ſi res erat præſens: alias ſecus. h. d. & eſt nota. §. forte non habes hoc alibi. in tex. Nota † ex hac f
l. idem eſſe, rem offerri, & per ſtipulationē promitti. † Secundo nota, q̄ alius pro debi 2
tore offerēdo liberat g ipſum debitorē ſicut ſi ipſemet debitor obtuliſſet. & ſic eſt hic caſus quæſtionis no. C. eo. l. obſignatione. q̄ dixi vobis s. eod. l. ſolutionem. Facit C. de capti. l. cū poſtliminij. Vltimo no. diſtinctionem, quæ hic ponitur in tex. Aut ſeruus eſt præſens, aut ignorans, quam nō habes alibi in text. de qua quæſtione dixi ſupra. de nouationi. l. quoties. verſicu. vnde Marcellus. & l. ſi rem. in princip. eod. titu. Oppo. de l. parui. ſupra de conditio. furti. Gloſſ. ſoluit hic vno modo: ſed ibi dicit melius. & in gloſſ. illius l. declaratur iſte §. Nam ibi

ſtipu

ſtipulatio fuit interpoſita animo nouandi purè: hic ſub conditione. Et ideo hic diſtinguitur. aut fuit ſeruus præſens, aut ignorans. Item poteſt hic intelligi quando ſtipulatio fuit interpoſita ſimpliciter, non animo nouandi. De quo dixi in dicta l. ſi rem. in princip. de nouat.

Stichum. Iſte §. diuiditur in tres partes. Prima loquitur in obligatione alternatiua. Secunda in obligatione generis generaliſſimi. Tertia in obligatione generis ſubalterni. Secunda ibi: ſed ei. Tertia ibi: at ſi is, &c. Principium loquitur in obligatione alternatiua. Secundum reſponſum loquitur in obligatione generis. Contra hoc opponi. de l. Mæuius. §. duobus. s. de legatis ſecundo. Glo. dicit, quòd ibi erant duæ cauſæ lucratiuæ: quia duo hominem in genere legauerunt: hic erat tantùm vna cauſa lucratiua. Iſta ſolutio eſt contra text. illius §. Dic ergo quòd hic de æquitate poteſt ſolui, de rigore nō: vt ibi. Sed in obligatione alternatiua non liberatur ſoluendo, neque de rigore, neque de æquitate: vt in principio huius §. Ratio, quia in obligatione alternatiua ſunt duæ regulæ impedientes. Vna eſt, quia vtraque res adiicitur ad obligationem. Et regula eſt, quòd res, in qua non conſiſtit obligatio non conſiſtit ſolutio: vt l. ſi duo rei. s. de verbo. obliga. Alia regula eſt de duabus cauſis lucratiuis, quæ non poſſunt concurrere circa idem, licet in obligatione generis nihil adiiciatur ad obligationem: ideo non eſt ibi niſi vna regula impediens, ſcilicet de duabus cauſis lucratiuis: meritò cōtra illam regulam de æquitate diſpenſatur, vt hic. Sed contra hoc facit tex. qui dicit, niſi quidem ipſa. & gloſ. exponit, ego etiam dixi, id eſt ipſo iure. Reſpondeo, non eſt incongruum quòd ipſo iure liberetur. & de æquitate. Dixi de hoc plenius in dicta l. Mæuius. §. duobus. Venio ad tertium reſponſum, & oppo. de princ. huius §. Solutio. Dicunt quidam quòd in princ. huius §. ſeruus ille deſijt eſſe ſtipulatoris altero iam mortuo: & ſic obligatione iam extincta. vnde cōcordat cum vltimo. Et hæc fuit opi. Hugo. quam recitat gloſ. in princi. huius §. Alij dicunt quòd in iſto tertio reſponſo, illi dò ſunt mortui ante ſtipulationem interpoſitam. Sed, vt gl. dicit, illud videtur cōtra tex. Soluamus ergo ſic: Principium loquitur in obligatione alternatiua. finis in obligatione generis ſubalterni, in qua nullum adiicitur ad obligationem: ſicut in obligatione generis generaliſſimi: vt s. di xi. & ideo in qualibet cadit ſolutio. Et hanc ſolutionem videtur hic ponere glo. in fi. Azo. quæ ſolutio eſt bona, licet cōtra videa tur dicere gl. in l. Stichum. in princ. s. de verb. obli.

Qui hominem. Qui ſoluit rem, quam habere creditori non licet, nō liberatur: ſecus ſi habere ſibi licet, quamuis vilem. hoc dicit. Oppo. ad fi. de l. legato generaliter. s. de leg. j. & quod ibi not. Sol. quod dicit veſpertilionem, aut turpem: intellige de perſona vili, non autem viliſſima, ita quod haberi non expediat: tunc enim non liberaretur talem ſoluendo: vt no. in l. contraria.

1 *Qui debet par caponum, debet dare viuos.*

a Promiſſor. a Per iſtum tex. determinat Gul. de Cug. q̄
ſi tu debes mihi dare omni anno vnum par
1 caponum, † quòd debes dare viuos: nec liberaris dando mortuos. Tales enim debes dare, quòd poſſum ad libertatem producere eos. Ita determinat per hunc §. Gul. in l. quod te. s. ſi cer. pet.

B triginta. Pecuniam redactam ex venditione pignoris, poteſt creditor in quam cauſam vult conuertere. hoc dicit. Opp. de l. in his. & de l. magis. s. eo. cum ſuis cōcor. Dicit gloſ. ibi debebatur ex vna cauſa tantum. Tu dic quòd contraria loquuntur in pecunia ſoluta: hic in pecunia ſoluta ex venditione pignoris redacta: vt l. in his. §. Imperator. eo. titu.

ID quod poenæ. Oppo. de l. prædia. s. de actio. emp. & pro ſocio. l. ſi quis à ſocio. & l. apud Celſum. §. Labeo. s. de doli excep. Sol. id quod hic dicitur, id quod pœnæ nomine, intelligo de pœna legali: & ſic non obſtat cōtraria & probatur hæc lect. s. de pign. act. l. ſi pigno. & j. de fur. l. ſi debitor. Secundo modo poteſt intelligi de pœna conuentionali: & tunc dic, q̄ fuit dictum rato manente pacto: nec obſtant contraria,

1 *Ceſſio actionis facta poſt ſolutionem non valet.*

2 *Paria ſunt aliquid fieri ab initio, vel fieri ex poſtfacto ſi ab initio præceſſerit pactum de faciendo.*

3 *Obligatio plurium mandatorum, vel fideiuſſorum non dicitur vna: & unus ſoluens non uidetur ſoluere contemplatione alterius: & non perimit omnem obligationem: ſecus in pluribus correis, uel tutoribus.*

4 *Quando plures ſunt obligati, & unus ſoluit, an actio poſt ſolutionem poſſit contra alios cedi.* b

5 *Ceſſio an ſit facienda inter plures obligatos, quod ſic: & ſi renunciatum ſit beneficio diuiſionis, unus ex pluribus obligatis conuentus dolo proprio, non habet beneficium ceſſionis.*

Idem ſi propria culpa.

Ceſſio non ſit inter plures obligatos, ſi eſt huic beneficio ceſſionis renunciatum.

Idem ſi ſunt plures correi ex cauſa mere lucratiua.

6 *Ceſſio quando ſit facienda inter plures obligatos, quo iure fieri debeat, & quo iure petatur.*

7 *Ceſſio quando ſit inter plures tutores, in quantum fieri debeat.*

8 *Ceſſio ſi facienda ſit inter plures reos: in quantum fieri debeat.*

9 *Ceſſio inter plures fideiuſſores, an fieri debeat in ſolidum. uel pro parte.*

10 *Si ex tribus correis, uel tutoribus, uel fideiuſſoribus, unus ſoluit in ſolidum, quod ceſſio fiat in ſolidum pro duabus partibus cæterorum.*

11 *Ille, cui eſt facta ceſſio contra alios correos in ſolidū, ſi agit cōtra unum in ſolidum ex actione ceſſa, tenetur ille cedere actionem ſibi ceſſam contra alium.*

12 *Ceſſio quando fieri debet, quæ actio cedatur.*

13 *Solennitas de qua in l. per diuerſas. C. man. & in l. ab Anaſtaſio. quod non habeat locum in hac ceſſione.*

14 *Creditor quando actionē cedere non poteſt, quid agendum, remiſſiuè.*

¶ Promiſſor. Adde Bar. in l. j. in fin. s. ſi quadru. pau. fe. dica. & vide Bart. in d. l. quod ait.

b ¶ Modeſtinus. actionis ceſsio. Hic habes materiā ceſsionis, et modū cōſequēdi ceſſionē poſt ſolutionē vide p Ang. in l. cū is q. s. de fideiuſſo.

Modeſtinus. Non valet ceſsio facta poſt ſolutionem contra correū pariter obligatum, niſi pactū de cedendo præceſſerit. h. d. Et diuidit in partes duas. Primo quādo ceſsio fit poſt ſolutionē nullo præcedente pacto. Secūdo quando antè vel poſt ſit præcedente pa-
1 cto. Secūda ibi: q̄d ſi ante. † Nota poſt ſolutionē nō valet actio-
b nis ceſsio. b Secundò nota q̄ paria ſunt, aliqd ab initio fieri, vel
2 fieri ex poſt facto, ſi ab initio pactū de faciēdo præceſſerit. † Op. & videē q̄ tutor habeat contra tutorē actionem, ſine aliqua ceſſione etiā poſt ſolutionē: vt l. j. §. nunc tractemus. s. de tut. & ra. diſt. So. concedo. Oppo. q̄ vtilē habet à lege, non autē ſibi pōt cedi à debitore. Vide gl. quæ incipit, ſcilicet actori. & quod dicit in rem vtilem: dic, i. actionem vtilem. Eſt enim hæc gloſſ. corrupta vitio ſcriptoris. Op. q̄ ex interuallo poſsit fieri ceſsio: vt l. ſi minoris. s. de admi. tu. Sol. ibi fuit actum tempore ſolutionis q̄d cederet. & ita concor. cū iſta. Sed hoc eſt diuinare. Quare dicas, q̄ ibi loquit de duobus diſpariter obligatis. Nam vnus tenebat, quia geſſerat tutelā: alius, quia geſſerat curā. Hic verò ambo, qa tutelā geſſerant. Hæc ſolu. no. in gl. j. eo. l. Stichum aut Pamphilum. §. ſi mandauero. & eſt vera ſolu. Secundò op. de l. Stichum. §. ſi mandato. j. eo. Sol. ibi ſoluit pro ſua obligatione tm̄: & hoc cōſtabat. Iſta eſt vera ſol. ſed eſt diuinare. Vel ibi actum fuit de cedendo. Certè & hoc diuinare eſt. Dic ergo vt no. in contrario: quia ibi loquit̄ in pluribus diſpariter obligatis: ſed hic erant obligati pariter, & vna actione. Itē op. de l. dñs Sticho. s. de pecu. lega. in prin. ſol. dicit gl. Soluitur eiſdem modis. Tu dic q̄ hic loqtur de duobus pariter obligatis: ibi loquitur de duobus, quorum vnus erat obligatus, alius nō: ſed ex alia actione ſoluebat: vt puta cauſa conditionis implēdæ. Vel ſi diceres ambos obligatos, erant obligati diſpariter. Itē op. de l. alterius. s. de tu. & ra. diſ. So. eodem modo, q̄ ibi loquitur in diſpariter obligatis. Item opp. de l. Papinianus. s. manda. Sol. dicit gl. ibi loquitur in mādatoribus vel fideiuſſoribus: in quibus dic vt ibi. hic loquit̄ in pluribus tutoribus & correis, q̄ tenent̄ principaliter. Certè ibi gl. † in oībus membris dicit verū, præterq̄ in vno, in eo q̄d dicit, q̄ mandator, vel fideiuſſor ſoluendo ſimpliciter perimit omnem obligationē, adeo q̄ non pōt fieri ceſsio: non dicit verum, per l. cū is. s. de fideiuſſo. non violando literam. & per l. ſi filius. s. de in rē verſo. Ratio diuerſitatis eſt: quia plurium tutorum, & correorum vna videtur obligatio, licet verè ſint plures: vt s. de duo. reis. l. iij. in fin. & l. eadem. §. fi. eo. ti. ſed plurium mandatorum, vel fideiuſſorū, non dicitur vna obligatio nec vnus ſoluens videtur contemplatione alterius ſoluere: vt s. de fideiuſſorib. l. vt fideiuſſor. & ibi dixi. & hoc tenent cōmuniter omnes docto. Item oppo. de l. ſi res obligata. in fi. s. de leg. j. Dicit gl. ibi fuit facta ceſsio ante ſolutionem. Sed iſtud eſt contra illum tex. ideo dicas q̄ ibi loquit̄ ī duobus reis, quorū vnus erat obligatus, alius nō, ſed ſoluebat cauſa liberandæ & retinendę rei ſuę: ſed hic loquit̄ in pluribus pariter

a ¶ Ipsius soluētis. Sed an tūc fideiussor possit agere mādati contra reū, Bal. ꝙ sic. ī. l. pro ea. in iij. colū. C. mandati.

b ¶ Aut loquimur. an qs p̄sumatur soluere noīe ꝓprio, vide qđ no. Bart. ī l. si pœnæ. §. quāuis. ṡ. de condi. inde. & vide ēt in l. j. §. nūciatio. de oper. no. nū. ī ꝓposito gl. in l. Pap. ṡ. man. q̄ est melior de iure, scđm Bal. ī l. j. ī ij. co. C. de act. & ob. & ibi posuit duo verba ad illā gl. ibi ī vers. ij. op. quod ipse subdit.

c ¶ Quo iure. Sed an fideiussor, q soluit pro cōdēnato possit petere ab eo, cui soluit, vt caueat de conseruādo ipsum fideiussorē indemnē, vide Bal. ī l. cū eorū. C. đ sentē. & īter. l. cū vēdente. C. vbi causæ fis. in iiij. col. ver. iiij. q̄ro inquātū est. Vi. de gl. no. in l. j. ī fi. C. ad legē Rho. de Iac.

d ¶ Circa primū. Itē no. Bar. & Bal. ī l. j. C. de trāsa. post Cy.

obligatis. Pro declaratione igitur materiæ
4 †Dy. posuit hic vnam distinctionem suam bonā. Tu tamen magis perfecte, & magis late dic, aut soluēs soluit noīe illius, contra quem fit cessio, aut illius & alterius: & tunc cessio est inutilis, siue fiat ante solutionem, siue in ipsa solutione, siue post ipsam solutionem interueniente pacto, vel non: quia per solutionem tollitur omnis obligatio: vt Insti. qui. mo. tol. ob in prin. & d. l. Papin. ṡ. mā. & hic in prin. Aut soluit noīe ipsius
a soluentis [a] tm̄, & hoc constat: & tunc valet cessio facta post solutionem nullo interueniēte pacto: quia actiones cōpetentes contra debitores principales nō extinguuntur: vt l. Stichum. §. si mandato. j. eo. & d. l. Papin. Si vero dubitat̄ cuius nomine sciuerit: tūc
b aut loquimur [b] in pluribus obligatis principaliter, aut in pluribus, quorum vnus obligatus est prīcipaliter, alius accessorie: aut in pluribus obligatis tantū accessorie: aut in pluribus, quorū vnus est obligatus, alius non, sed ex alia causa soluit. Prīo casu, aut plures sunt obligati principaliter eadē specie actionis, & ex eodem cōtractu, vel quasi, vt plures tutores, & correi: & in his serua distinctionē istius legis: Aut cessio fit ante solutionem, vel in ipsa solutione, vel post incontinenti, vel ex interuallo præcedente pacto facto: & valet cessio, vt hic. Aut fit ex interuallo nō præcedente pacto: & non valet: quia in dubio præsumit̄ soluere pro tota obligatione: vt hic in princ. Aut sunt obligati dispariter: quia vnus vna actione, alius alia actione, vel vnus ex vno quasi cōtractu, alius ex alio: tunc in dubio præsumit̄ soluere pro obligatione sua: & valeret cessio statim post solutionem: vt l. si minoris. ṡ. de admin. tu. & l. alterius. ṡ. de tut. & ra. dist. Secundo casu, qn̄ loquimur in pluribus, quorum vnus est obligatus principaliter, alius accessorie: & in dubio videtur velle obligatus accessorie, pro obligatione sua soluere: vt j. eo. l. Stichum. §. si mandato. & ṡ. de in rem verso. l. si filius. & d. l. Papinianus. ṡ. man. & ideo cessio posset etiam fieri ex post facto: principalis vero soluēs, videt̄ soluere pro tota obligatione: vt l. cū qs. §. de peculio. ṡ. e. Tertio casu, quando loquimur de pluribus obligatis accessorie, soluēs in dubio videt̄ soluere ꝓ sua obligatiōe & ideo cessio potest sibi fieri ex interuallo: vt d. l. Papinianus. ṡ. man. & ṡ. de fideiuss. l. cū is, nō violādo literam. Quarto casu, qn̄ sunt plures quorū vnus est obligatus, alius non: sed ex aliqua cā soluit tūc idem, quia pro cā sua, & ad eum pertinente videt̄ soluere in dubio vt l. & magis. ṡ. eo. & ideo ēt ex post facto potest fieri sibi cessio: vt l. dn̄s Sticho. in prin. ṡ. de pec. leg. & l. si res obligata in fi. ṡ. de leg. j. Expediuimus primā gl. quæ tangit contraria: veniamus ad q̄ones. Et hic habemus videre primo, an inter prædictos debeat fieri cessio. Secūdo, quo iure debeat fieri cessio. Tertiò, qn̄ debeat fieri cessio. Quartò, in quantū est facienda cessio.
5 Quintò, quarū actionū. Sextò, quid si cessio non pōt fieri. †Primo casu, quæro an cessio sit facienda? Quædā gl. in l. vn̄ quærit̄. in fi. ṡ. cōmo. dicit, ꝙ si est renunciatū b̄n̄ficio diuisionis, non pōt peti cessio. Doc. istam gl. reprehendūt. Nā qui renunciat vni b̄n̄ficio, nō videt̄ renunciare alij: vt l. si domus. ṡ. de serui. vrb. prę. iō qui renūciat b̄n̄ficio diuisionis, nō per hoc videt̄ renūciare beneficio cessionis. Preterea, ego ꝓbo: Inter correos nō erat olim b̄n̄neficiū diuisionis: & tn̄ vnus postulat cessionē cōtra aliū: vt no. in. l. j. C. de duob. re. Vn̄ dicendū est, ꝙ inter prędictos est facienda cessio: vt hic, & l. fideiussoribus. ṡ. de fideius. & l. Stichum. §. si mandato. j. e. & C. de fideius. l. ij. & l. cū alter. cū multis si. quas ll. alleg. j. in alijs q̄onibus. Fallit si conueniat̄ ex dolo proprio, vel cōmuni: vt l si plures. ṡ. de ami. tut. Secundò fallit si vnus conueniat̄ ex propria culpa: vt l. vnde quærit̄. ṡ. cōmo. Tertiò fallit, si esset huic b̄n̄ficio renunciatū. vt l. si quis in cōscribēdo. C. de pac. & est expressum secundum vnā lect. in l. si stipulatus. §. j. ṡ. de fideius. Quartò fallit, si sunt plures correi ex causa mere lucratiua
6 vt l. in l. falcid. hoc esse seruandum. ṡ. ad l. fal. & j. dicam. †Secū-
c do quæro, vtrum de iure debeat fieri: & quo iure [c] debeat fieri: & quo iure petatur. Dy. dicit hic. Aut inter eū qui postulat cessionem, & eum, à quo postulatur, procedit aliquis contractus, vel quasi, ex quo possit creditor obligari soluenti: & agit̄ ex illo: vt l. Stichū. §. si mandato. j. eo. alias autem postulabit̄ officio iudicis: vt j. de iure fis. l. in fraudē. §. qui pro alio. & ṡ. de leg. j. l. si res obligata. in fi. Ita etiam refert Cy. C. de fideiusso. l. cū alter. Tu vero dic clarius: Quandoq; cessio postulatur ante solutionem: qn̄q; post. Primo casu, aut hoc petitur à creditore agente ad suum debitū: & petitur ope exceptionis: vt l. si fideiussores. §. fi. ṡ. de fideius. Aut petitur à creditore nō egente: & tunc petit̄ officio iudicis, vel condictiōe ex l. fideius. ṡ. de fideiusso. Aut petit̄ hoc post solutionem, in casibus, in quibus pōt peti, vt dictum est: & tunc aut præcessit aliquis contractus, ex quo creditor posset obligari soluendo, & illo pōt agi, vt l. Stichum. §. si mandato. j. eo. Aut talis contractus non præcessit: & tunc, aut illud, ꝙ soluebat̄, cōsistebat in pecunia numerata, aut in alia specie, vel quātitate. Primo casu, poterit agi actione ex empto: qa emisse videtur illis actiones: vt hic in fin. & l. cum is. ṡ. de fideiuss. & l. si dubitetur. in prin. eo. tit. Si vero cōsistebat in alia re: tunc non potest esse emptio, sed erit quidam contractus innominatus: & ideo puto qđ possit agi actione præscriptis verbis: vt l. j. §. si quis seruum. ṡ. de positi. Posset etiam hoc casu condici illud qđ est solutū cum sit solutum ob certā cām, quæ non est secuta. Pro hoc habuistis gl. in d. l. cum is. ṡ. de fideius. Et prædicta vera, quando loquimur in plurib⁹ obligatis principaliter, vel accessorie, nō curo: sed qn̄ est vnus tantū obligatus, sed alter non, qui tamen soluit ex aliqua causa: tunc illi officiū iudicis cōpeteret, vt sibi cessio fieret: vt d. l. si res obligata. in fin. ṡ. de leg. j. & l. in fraudem. §. qui pro alio. j. de iure fis. Prædicta omnia habent locum in casu præsentis. l. quando soluens postulabat sibi fieri cessionem contra alium. Alias autem ex diuersis causis, & contractibus cessiones postulantur: vt l. is qui in puteum. §. si postea. ṡ. ꝙ vi aut clam. & l. quod sæpe. §. si res. ṡ. de contrah. emp. Et sequitur etiam quis quandoq; cessionem per quandam consequentiā: vt l. cum quis. §. si debitorem. ṡ. eo. & l. si vendidero. §. si Titius. j. de fur. sed non est nostra materia. Tertio quæro, quando debeatur fieri cessio. Respondeo, vt apparet ex his quæ dixi circa contraria. Quarto quero, inquantum est facienda cessio. Istam quæstionem disputat hic glo. & in l. j. C. de duob. re. & l. si plures. ṡ. de admi. tu. Quidā faciunt differentiam inter tutores ex vna parte, quibus debet fieri cessio pro parte. Ratio. quia vnus habet actionē contra alium, vt dictū est, & plures correos ex alia parte, quibus debet fieri cessio īsolidū. Sed gl. dicit, hoc nihil est verum dicit, quia etiā correis datur actio sine cessione inuicem: vt C. de duo. reis. l. j. & ibi no. p gl. Est ergo eadem ratio, quæ est in pluribus tutoribus. Alibi dicit gl. Aut est renūciatū beneficio diuisionis: & debet fieri cessio insolidum. Aut non est renunciatum: & debet fieri cessio pro parte. Ita no. in l. si plures. supra de admi. tut. quam gl. Dy. reprehendit prout loquitur in pluribus tutoribus, vel in pluribus correis. Nā cū vnus habeat actionem contra alium ꝓ parte sua non posset agere insolidum cōtra eum: quia posset sibi conuentus obijcere quomodo petis à me solidum qa si soluissem à te possem repetere partem: vt l. dolo. supra de doli except. & ita loquitur lex, cum cum pupillus. supra de tuto. & ra. di. & d. l. si plures. supra de adminis. tuto. Sed in pluribus fideiusso. Dyn. approbat illam gloss. quia vnus non habet actionem contra alium: vt l. vt fideiuss. supra de fideiussor. Cyn. C. de duob. reis. l. j. dicit, quod etiam in fideiusso. forte illa glo. non bene dicit. nec dicit plus. & verum dicit: vt j. dicam. Alia est opin. Io. quæ communiter per glo. tenet̄, quod pro parte tantum cessio fiat: vt hac gl. per l. alle. in ea. doct. tamen. C. de duobus reis. l. j. distinguūt circa hoc tamen quia imperfecte distinguunt: ideo ego examinabo hanc qō. per tres quęstiones. Prima in quātum cedatur vni ex pluribus tutoribus. Secunda in quantum vni ex pluribus correis. Tertia, in quantum
7 vni ex pluribus fideius. vel mandatoribus. †Circa primum [d] aut
d conuenitur ex dolo proprio. vel communi: tunc non debet fieri cessio in aliquo: vt l. si plures. ṡ. de admi. tuto. Aut conuenitur ex culpa: & tunc aut ex culpa propria tantum: & in nullo fit cessio. Aut ex culpa alterius tantum: & in totum fit cessio. Aut ex culpa communi: & fit cessio pro ea parte quæ contingit contutorē tantum: vt ṡ. cōmo. l. vnde quæritur. & l. si plures. supra de admi. tuto.

tuto. & l. cum pupillus. supra de tutel. & rati. distrahend. Facit l. cùm possessor. infra de censi. & l. quæsitum. ṡ. de peculio. & ad
8 le. Rhodiam de iac. l. j. & ij. §. æquissimum. † Circa secūdum, scilicet circa duos reos: dic, aut ipsi sunt obligati ex mera liberalitate: quia nihil ad eos pro illa obligatione peruenit: & tunc in illo fit cessio, nisi sint socij: vt l. in lege Falcidia hoc esse seruandum supra, ad legem Falcidiam per quam l. tenet hoc Guli. Aut sunt obligati ex alia causa: & tunc aut sunt plures correi ex cōtractu, vel quasi, in quo venit dolus vel culpa: & de illa obligatione tractatur: & tunc idem dic quod supra proximè dixi in pluribus tutoribus. Aut sunt obligati aliàs, vt puta: quia acceperunt pecuniam mutuo, vel quia promiserunt ex causa emptionis, vel simili: & sic de tali obligatione primitiua tractatur, non de ea, quæ descendit ratione doli, vel culpæ: & tunc aut negotium pertinet in totum ad conuentum: & in nullo fit cessio. Aut in totum ad alium correum: & in totum fit cessio. Aut pertinet ad vtrosque communiter & fit cessio tantùm pro illa parte, pro qua pertinet tantùm ad illum correum, per leges supra allegatas. & per id quod not. in glos. in l. vir vxori. §. fina. supra ad Velleianum. & quòd dixi vobis in l. reos. in principio supra, de duobus reis. reprobata in omnibus prædictis distinctione glos. posita in dicta l. si plures. videlicet an sit renunciatum beneficio diuisionis vel
9 non, per rationem Dyn. suprà dictam. †Circa tertium casum, scilicet circa plures fideiussores. Dynus tenet illam distinctionem, scilicet si est renunciatum beneficio, fit cessio insolidum: aliàs pro parte. Puto quòd ista dictio non sit vera. Nam posito quòd beneficio diuisionis sit renunciatum, si opinio Dyni esset vera, ista actio, quam creditor habet contra fideiusso. haberet in se illud onus annexum, quòd actionem insolidum teneretur cedere contra alios. Cùm ergo ista causa transiret ad fideiusso. cui facta esset cessio: vt l. Pomponius. §. cùm quis. de acquirenda possessione. & l. apud Celsum. §. de authoris. & quod ibi nota. de doli exceptio. Si igitur fideiussor ageret ex actione sibi cessa insolidum contra alium fideiussorem, diceret iste secundò conuentus, cedas mihi actiones insolidum contra alios: & sic haberet necesse cedere cōtra seipsum: & sic peteret pro parte sua quod redditurus esset: contra l. dolo facit. supra, de doli exceptio. Et sic est eadem ratio in pluribus fideiussoribus, quæ est in pluribus tutoribus. Dico ergo quòd fideiussori contra principalem ceditur insolidum: contra fideiussorem verò fit cessio pro parte fideiussoris, vt dicam infra proxi. Quod hoc sit idem in fideiussoribus, quod in tutoribus quasi, tenet glossa in dicta l. cùm is.
10 & l. cùm fideiubeat. supra de fideiussori. †Quæro, iuxta hoc pone, quòd sunt tres rei, vel tres tutores, vel fideiussores. & vnus soluit insolidum: an saltem pro duabus partibus cæterorum fiat cessio insolidum? Glos. quæ est hic, dicit quòd sic, & bene. Et est ratio, quia tale ius debet cedere, quale est apud eum: vt l. Stichum. §. penultimo. infra eodem, & l. ij. C. de fideiussoribus. & hoc etiam tenet gl. & Cyn. ibidem. C. de duobus reis. l. prima. Attamen Iaco. de Are. hoc intelligit, quando alij duo sunt soluendo. Nam si alter eorum soluendo non esset: tunc deberet inuicem periculum communicari: argumē. l. verum. §. si cum tres. supra pro socio. & l. si plures. supra de administra. tuto. secūdum intellectum Azo. Ita etiam tenet Oldra. & Cy. tangit in l. ij. C.
11 de duobus reis. †Sed quæro, quando ille, cui facta est cessio contra alios duos insolidum, agit contra vnum insolidum ex actione cessa, an debeat illi actio sibi cessa cedi cōtra alium. Dicit Dy. ꝙ sic: quia etiam vtilis cessa potest cedi: vt ṡ. ad Trebel. l. j. §. de illo. & l. ex asse. & ibi not. eodem titu. & l. emptor. & ibi nota.
a C. de hæreditate vel act. vendi. Quæro quintò [a] quæ actio de-
12 beat cedi? † Respondeo, personalis, & hypothecaria cōtra principalem, & cōtra fideiussorem. C. de fideius. l. ij. & l. cum alter. & supra de fideius. l. fideiussoribus. & l. cùm is. Item debet cedere officium iudicis, quod cedi potest: vt l. si minoris. ṡ. de administra. tut. & l. quod si minor. §. fina. ṡ. de min. Idem puto ꝙ debeat cedere naturalem obligationē tantū, si illam solam habet: quia
13 cedi pōt: vt l. si eius. ṡ. ad Treb. Sed quæro, iuxta p̄dicta, † an in hac cessione requirantur illæ solēnitates, quæ ponuntur in l. per diuersas. & in l. ab Anastasio. C. man. Rn̄. nō, vt expressē di-
14 citur in tex. in d. l. per diuersas. Sextò † quæro, quid si creditor dictas actiones non potest cedere? Respondeo vt plenè dixi in dicta l. si stipulatus. §. si ex duobus. ṡ. de fideius. Non sunt alia.

1 ☞ *Solutio non reconciliatur commistione numorum, qn̄ sunt excepti mala fide.* a

SI alieni. Commistione numorum reconciliatur solutio. h. d. Opp. ꝙ mistione non efficiantur recipientes: vt. l. idē Pompo. si frumentū. ṡ. de rei vend. & Inst. de re. diui. §. ꝙ si frumentū. Sol. speciale est ꝙ in numis ꝓpter singularia præcepta: vt l. singularia ṡ. si
1 cer. pet. † Quero, hic loquitur qn̄ bona fide accepit: quid si accepit mala fide? Rn̄. commistione non recōciliari solutionem, ne dominium sibi acquiri: argument. l. de eo. §. si quis. ṡ. ad exhiben. & l. rogasti. in fi. ṡ. si certum petatur & l. sed & si pater. in fin. ṡ. ad Macedo.

PEcuniam. Per aspectum q̄ritur dominium rei solutæ. hoc dicit.

PRout quisque. Quælibet obligatio dissoluitur eo modo quo ligatur. h. d. Op. de l. sicut. & l. in omnibus. ṡ. eo. Sol. quod hic dicitur, potest dissolui: nō negat quin & alijs modis possit dissolui: vt puta confusione vel alijs modis.

1 ☞ *Solutio, quæ confertur in persona adiecti, est facti merè: & ideo hæredi eius solui non potest.* d

SI stipulatus. Hæres adiecti nō potest solutionem recipere. h. d. Quęro, q̄ est rō. Dicūt quidam, ꝙ morte adiecti videtur reuocatū mandatū. qđ gl. reprehendit,
b & bene: vt habes ī gl. [b] Dic ergo, ꝙ ratio est
1 ista † quia solutio prout in persona adiecti confert̄, est merè facti: ideo ad hæredem nō transit: vt l. qui hæredi. in princ. ṡ. de condi. & demon. Dixi in l. eum qui. §. qui sibi. ṡ. de verbo. oblig t o.

c Si lancem. [c] Res indiuidua quo ad solutionē, p̄t quibusdā ex hæredibus solui, mandato iudicis. h. d. Et est pulcher casus & mēti tenēdus. Quidam dicūt p hunc text. ꝙ actio depositi nō nascitur, nisi dolo cōmisso. Sed gl. dicit, & melius, ꝙ obligatio & actio ad rei restōnē statim nascitur facto deposito: sed actio ratione doli non oritur, nisi dolo commisso. Quod dic vt habes in gloss.

1 ☞ *Procurator censetur reuocatus, si post mandatum effectus est ribaldus.*

d SI cum Cornelius. [d] Pactum de soluendo tertio ex interuallo appositū idem operat̄ ꝙ simplex mandatum. h. d. singularis lex et menti tenenda,
e quam nescio alibi. No. tex. ibi: nec cām [e] habuisse, &c. Not. ꝙ dixi in summario. Facit ad hoc ṡ. de do. l. hoc iure. §. si quis dederit. Opp. ṡ. eod. l. vero procuratori. Sol. Aliud in edicto tempore stipulationis contractæ, aliud in isto pacto ex interuallo apposito. quod dic vt dixi in d. §. si quis dederit. Item oppo. ṡ. de iure dot. l. ij. & l. cum maritus. §. fi. ṡ. de pact. do. Sol. ibi ille cui debebat solui fuit stipulatus: hic secus. Vltimo ex hac l. nota duo. Primo habes hic casum qō. nota. ṡ. de pact. l. j. quod si promittis quod mi-
f hi dabis, illi tertio nullum ius quæritur. [f]
1 Item † per fin. huius legis determinat Dy. & alij doc. quod si post mandatum factum

a ¶ Quinto quæro. Vide quę dixi post bar. in l. per diuersas. C. mandati.

b ¶ Habes in gl. Adde gl. & doc. in l. j. ī fi. C. de anna. excep.

c ¶ Si stipulatus. §. si Lāc. Istum tex. tenementi singul'r in fin. ad id ꝙ no. Bal. p illum tex. in auth. dos data. C. de dona. ante nup. de depositario, q in iudicio fecit ingrere deponentē, cū vellet ei restituere depositū, vtrū ex pēsę factę in iudicio debeāt restitui depositario. vbi dixit ꝙ sic. Et facit ꝙ nota. Bart. ī l. si reus paratus. ṡ. de ꝓcur. scđm Imo. hic, & oēs: sed Bal. ī auth. cōtra qui ꝓpriā. ī fi. de nō nu. pe. tenet ꝙ si in prīa citatiōe cōfiteat̄, reus nō cōdēnat̄ in expensis: vt ibi patet ī corpore. Ad ꝙ vide no. p Bal. ī l. nō ignorat. C. de fructu. & lit expen.

d ¶ Si cū Cornelius. Limita hāc l. scđm Io. And. ī addi. Spe. in tit. de deposito. in rubrica, nisi creditor iā acceptauit illū debitorē: qa tūc nō potest mādās illud mādatū reuocare, per l. si ego ṡ. do neg. gest. Adde ꝙ idem tenet Pau. de Cas. hic. Ange. & Alex. in l. qui vsūfructū. ṡ. de ver. obl. Bal. in l. fi. C. de noua.

e ¶ Ibi nec cām. Not. ꝙ pactū inutile opatur idem ꝙ simplex mādatū. ꝙ no. scđm Bal. in l. pen. in vij. col. C. de ac. & obl. Sed cōtra illum tex. Bal. in l. iij. C. de cōtrahē. & cōmit. stip. inducit illū text. adde Bart. in lege si cū fundū. de pac. Et ad hanc legē vide omnino. Bar. in d. l. j. ṡ. de pact. hic alleg. & tex. in l. si cū pec. C. de contrahē. & commit. stip.

f ¶ Ius quærit. Vide Fel. in c. ceterū. col. xv. de rescri. & Alex. cōs. xviij. ad fin. vol. ij. vide ibi doct. & intellige ꝙ illi tertio nullū ius quærit̄ sed videtur adiectus ad recipiendum solutionē. vt per alex. cōsi. xcv. vol. iiij & ibi ponit per quæ verba videatur quis magis adiectus ad recipiendū solutionē, ꝙ sibi aliqua quæratur obligatio: & ibi ponit an possit renouare sine nouo mandato eius, cui quæsita est obligatio, nec aliud facere, exemplificādo vt ibi per eum.

a ¶ Vel inimicus. Ad de Bal. & Imo. in l. qui ita. §. q ſibi. ſ. de verb. oblig. & oĩno Bar. in l. in cõfirmãdo. ſ. de confir. tuto. Bar. in l. falſus. C. de fur. Bal. in l. mandatũ. & in l cũ mandati. C. mãdati. et Bal. in l. pater. §. fi. ſ. de teſta. tu. & ibi Cy. & Bal. & facit ꝙ no. in c. j. de procu. lib. vj. & Bar. in l. liberto. §. Largius. ſ. de annu. leg. Et limita niſi debitor habeat facultatẽ ſoluẽdi dño vnũ, & ꝓcuratori ſeu adiecto aliud: qm̃ p mutationẽ ſtatus in perſonã ꝓcuratoris vel adiecti, nõ intelligit̃ mutata voluntas dñi: & ſic nec poteſtas ſoluendi illi. Caſus ẽ notabilis ĩ l. Stichũ. in §. vſufructu. vbi hoc no. Ange. j. eo. Et dicẽt vt habes poſt Bar. ſ. eo. in l. cũ qs. & q̃ dixi in d. §. qui ſibi. & ad Bar. hic p iſtũ text. adde Bal. ĩ d. l. pr̃. vbi iſtud ĩtelligit̃ eſſe verũ quo ad debitores ſciẽtes cõditionẽ deterioratam: ſed qd ſi effectus fuerit furioſus? Idẽ dicas ſecũdũ Bal. in l. j. in vlti. colũ. C. de ſen. & adde ꝙ ſi mutat ſtatũ incõpatibilẽ mandato, vel in quo põt dñs minuſq̃ prius reuocat̃ mãdatũ, ſecundũ Bal. in d. l. mãdatum. in vj. col. & ibi ponit multos caſus.

b ¶ Hoc iure. Iaco. de Aret. Itẽ cũ Barto. cuius opi. eſt verior. tenet Bal. in l. falſus. in ij. colũ. C de furt. & in l. j. ſ. qui. res iu. nõ no. in l. ꝙ quis in prin. C. de ꝓc. & in l. mã & nocere. et ibi Ang. ſ. de pac. Et adde tex. in l. ſolutũ. §. ſolutã. ſ. de pig. act. & no. in l. fideicõmiſſa. §. ſi rẽ. ff. de leg. iij. Contrarium tenuit Spe. in tit. de ꝓcu. §. vtaũt. verſi. verum ad euitãdas. per tex. & glo. in d. l. iiij. ſed opi. Bar. eſt verior. & facit l. verbũ exactæ. de verb. ſigni. & vide Bald. in l. itẽ magiſtris. in lectura antiqua. ſ. de pactis. & ibi Alex. Et adde ꝙ exigere ẽt verificat̃ in ſpõte ſoluẽte: vt in d. l. ſi cũ dotẽ. §. ſi poſt. ſol. mat. vide ibi Imo. & vide bar. in l. j. ĩ vl. colũ. C. de ſententijs. & hãc. l. limita niſi procurator habeat liberã adminiſtrationẽ illius cauſæ: quia tunc poterit trãſigere, & fortius ſolutionẽ recipere: vt in cap. qui ad agẽdum. de ꝓcurat. lib. vj. in fin. Secus ſi in inſtrumento cõtinetur: Cõcedimus in prędictis plenam, et liberã adminiſtrationẽ: quia tũc intelligetur liberã ſolũ ſup inſtãtia, nõ ſup cã. Nec põt ſolutionẽ recipere vt ſingulariter dixit Bar. in l. qui Romæ. §. Callimachus. de verb. obl. Et prædicta vera quando habuit adminiſtrationẽ certæ cãæ ſpecialiter nominatæ, ſecus ſi fuerit cõſtitutus ꝓcurator ad cauſam, q̃ talis eſt habiturus cũ tali: qa tũc intelligit̃ ſolũ de lite ſeu inſtantia: & quo ad illa tantũ dicitur talis habere liberã adminiſtrationẽ, ſecundũ Barto. in d. §. Callimachus. q̃ bene not. & pũgit Rapha. hic tamẽ nõ firmat. Adde an habẽs mãdatũ ad agẽdũ et exigẽdũ poſsit recipere a ſpõte ſoluẽte, Pau. de ca. cõſ. xlvij.

c ¶ Plus placet. Adde ꝙ habetur in l. ſi ꝓcurator meus. & ꝙ ibi no. Bar. ſ. de procura.

d ¶ Formationẽ libelli. Vide in gl. in l. reſcriptũ. ſ. de pact.

e ¶ Solutionẽ recipere. Idẽ tenet Bart. in l. ſed ſi tãtũ. ſ. de pac.

procurator eſt factus quidam ribaldus vel inimicus[a], vel alias cõditionẽ mutauit in deterius: ꝙ videtur eo ipſo reuocatũ mandatũ: vt hic, & l. cũ quis. in prin. ſ. eo. titu. Et hoc tenet Cyn. C. de fur. l. falſus. in prima quæſtione.

SI tuo ſeruo. Qui ſoluit debitũ naturaliter tantũ, non repetit. h. d.

EGiſti. Opp. de l. cũ quis. §. de peculio. ſ. eo. Sol. Intellige principiũ huius legis ꝙ lis pẽdet, vel abſolutus eſt dominus: qa in peculio nihil erat: vel ſoluit certã partẽ non ſufficientẽ ad debitũ, Secus ſi ſoluiſſet totum, vt in contrario.

SOlidum. Ibi non minus quãtitate, q̃ die. dic ideo ſi offeratur poſt diẽ, nõ teneor recipere ſine intereſſe, ſecũdum Iac. de Are.

1 ☞ Procuratori litis ſolui non poteſt, niſi aliter eſſet generalis. nu. 3.
2 Procurator conſtitutus ad exigendum, quando poßit ſolutionem recipere.
3 Procurator ad lites quod habeat actionem iudicati directam, & dominus vtilem ſine ceßione. Item habet actionem iudicati, ſi habet mandatum generale.
Tutor habet adminiſtrationem generalem, etiam ad lites.
4 Procurator ad lites poteſt executionem ſententiæ, in qua fuit procurator, petere, ſi in mandato dicitur, ad lites præſentes, & futuras, non virtute ſimplicis mandati.
Procurator ad lites ſimpliciter cõſtitutus, poteſt petere executionem ſententiæ ante mandatum latæ.
5 Forma libelli quando procurator ad agendum conſtitutus non ad ſolutionem recipiendam agit.

HOc iure. Procuratori litis non põt ſolui, niſi ad hoc datus ſit. h. d. not. lex. Not. ꝙ †procuratori litis nõ põt ſolui. Simile in l. ſed ſi tantũ. ſ. de pactis. Secundo nota ꝙ procuratori non datur actio iudicati. Ad primũ dictũ opponi. de l. iiij. C. de dona. & de ſolutio. l. inductũ. Soluit Iaco. de Are.[b] ibi fuit datus procurator ad exigendũ. qđ verbũ importat ab inuito extorquere: vt l. fideicommiſſa. §. ſi rem. ſ. de leg. iij. ideo ei poteſt ſolui. Hic fuit datus ſimpliciter ad agendum: ſecundũ eum quod ſatis placet. †Tamen contra hoc opp. de l. iij. ſ. ſol. mat. & ꝙ ibi no. vbi verbũ exigẽdi nõ continet ꝙ poſsit recipere ſolutionẽ. Reſpõ. mandatũ de exigendo q̃nq̃ fit ſeruo vel alij qui in iudicio eſſe nõ põt: & tũc ſine dubio refert̃ vt ſolutionẽ poſsit recipere. Nam ad actũ iudicialẽ nõ põt referri: quia ſeruus nõ põt experiri in iudicio: vt ſ. eod. l. ſi quis ſeruo. Aut refertur ad liberũ: & tunc aut refertur ſimpliciter, aut cũ adiuncto. Primo caſu, intelligitur ꝙ poſſet agere, & ſolutionem recipere: vt l. iiij. C. de noua. & inductũ. de ſolu. Aut profert̃ cũ adiũcto: & tũc aut adiũgitur actui experiundi. in iudicio: vt ſi dico facio procuratorẽ ad agendũ, exigẽdũ, &c. & tunc ſine dubio importat vt ſolutionem poſsit recipere: alias nihil importaret. Aut adiungitur verbũ recipiendi ſolutionem, vt facio procuratorem ad exigendũ, & ſolutionem recipiendũ, &c. tunc ſine dubio verbum, exigendi, non cõtinet ꝙ poſsit ſolutionem recipere: quia propter expreſsionem alterius apparet proferentem noluiſſe ſub illo verbo, ad exigendum, comprehendi ꝙ poſsit ſolutionem recipere. & ita loquitur l. iij. ſ. ſol. matrimo. †Item oppon. de l. cũ quis. §. ſi debitorem. & l. vero procuratori. ſ. eod. Sol. ibi loquitur in generali procuratore omnium bonorũ: hic loquitur in procuratorem ad litem tantum. & ideo dico, ꝙ ſi procurator eſſet ad lites, & alias generalis, ei non poſſet ſolui ex vigore illius mandati, ꝙ habet ad lites: ſed ex vigore generalis mandati ei poſſet ſolui: vt in contrarijs. Hoc etiã apparet in tutore, cui licet litis exercitium ſit mandatum, tamen ei poteſt ſolui ex vigore generalis adminiſtrationis: vt l. ꝙ ſi forte. §. j. ſ. eo. †Venio ad ſecundum dictum: dicitur hic, ꝙ procurator nõ habet actionẽ iudicati: imo habet, licet ope exceptionis repellatur: vt l. ſi procurator. ſ. de procu. vbi dicitur, ꝙ habet actionẽ iudicati, licet exceptione repellatur. Potes dicere ꝙ ibi loquitur de exceptione facti. vel intentionis. Vel dic, ꝙ procurator habet actionem iudicati directam, vtilis autẽ competit domino ſine ceſsione: vt l. in cauſæ. in fi. ſ. de procu. ideo procurator agens iudicati exceptione repellitur. Et ꝙ hic dicitur ꝙ ei actio iudicati non datur, intelligo ope exceptionis. & hoc plus placet[c]: qa reperio econtra quando procurator eſt condemnatus, ꝙ ipſe tenetur directa, & dominus vtili: vt l. iiij. §. ſi. ex cõuentione. ſ. de re iudi. & ibi no. in vlt. gl. ſupra. & tamen conſtat ꝙ in procuratorem actio iudicati non datur: vt d. l. iiij. in prin. de re iud. †Contra hoc oppo. de l. ij. & iij. ſ. de admi. tu. Solu. Tutor habet adminiſtrationem generalem non ſolum ad lites: & ideo põt actionem iudicati intẽtare ex vigore generalis adminiſtrationis ſibi conceſſæ. Idem dico in procuratore qui habet mandatum ad lites & alias haberet generale mandatũ. Nam ex vigore iſtius mandati generalis poſſet actionem iudicati intentare. & hoc perpetuo tene mẽti. Nam ſemel in ciuitate iſta dicebam, ꝙ procurator ad lites non poterat petere ꝙ ſententia mandaretur executioni: hoc tamen intelligo verũ, quando petit executionem ſententiæ, in qua ipſe fuit procurator. nam ſententia lata finitum eſt eius mandatum. Ita loquitur hic: & iam noua lis incœpit eſſe. Sed ſententias latas ante mandatum ſibi factum non video quare non poſſet petere mandari executioni: vel quare actionem iudicati intentare non poſsit, cũ iſtud aliquo reſpectu poſsit dici lis: & litis exercitiũ eſt mandatum. Et idem dico ſi eſſet factus procurator ad lites præſentes, & futuras, quod petere poſsit executioni ſentẽtiam mandari, & actionem iudicati intentare ex vigore mandati ad lites futuras, non ex vigore ſimplicis mandati. Pro hoc facit quod not. gloſſ. & ego clarius dixi in l. damni. §. ſi is qui vicinas. ſupra. de dam. infect. & hæc ſunt multum vtilia †ad formationem libelli.[d] Nã procurator, qui eſt ad agendum, & non poteſt ſolutionem recipere, debet concludere in libello, reum condemnari ſibi: vt l. j. C. de ſenten. & dandum & ſoluendum domino, vel alij legitime recipienti pro eo. Nam ſi peteret reum condemnari ad dandum ſibi non procederet libellus, niſi in caſu, in quo poſſet ſolutionem recipere[e]: vt dictum eſt ſupra. & eodem mõ quãdo procurator intentaret actionem iudicati, vel peteret executionem ſententiæ. Sed ſi ſibi non poteſt ſolui, debet petere cogi ad ſoluendum domino. Pro hoc facit quod dixi in coniuncta perſona in l. vero procur. ſ. eod. titu.

QVodlibet. Oppon. de lege. ſi is cui. §. fina. infra eodem titu. Solu. quod dicitur hic, quodlibet debitũ. intellige quod poſsit ab initio exigi: nam ſi eſt debitum, quod non poſsit exigi, non videtur mandatũ quod exigatur.

1 ☞ Extraneus non tutor acquirens ex re pupilli, ipſi pupillo acquirit in ſubſidium.
Negotiorum geſtori quãdo ſolui poßit.
2 Procuratori conſtituto ad vendendum ſolui poteſt.

a ¶ Filiæ. Vide ad huius legis intellectũ l. vero. & quod ibi ſcripſi. ſ. eo. Bal. in l. qui aliena. §. quãq̃. ſ. de nego. geſt.

POMATES.

a ¶ Filiæ. Iſtum text. allegat do. Alex. cõſil. xxxvij. col. j vol. iij. ꝙ mater & auia non eſt legitima adminiſtratrix bonorũ filij, vel nepotis.

b ¶ Notabilis lex. Et nota hic tex. ꝙ mater non eſt legitima adminiſtratrix bonorũ: vt allegat Bal. in l. qui alienã. C. de procur. Et de intellectu huius legis vide Bal. poſt Bart. in l. ſi vt proponis. C. de rei ven. bene poteſt eſſe cõmiſſoria, id eſt ſibi committi adminiſtratio bonorum, tã per tutores, quã per alios l. ſi mater. & ibi Bal. C. ad Velleia. & vide ĩ d. l. q aliena §. quãq̃. de nego. geſt. Adde quod pulchre conſuluit Bal. cõ. cccxxix. iiij. lib. pro quadam ducifſa.

c ¶ Vna gloſ. Adde Bar. in l. ſi in ſtipulatione. de do. et quod ibi dixi. et vide Bal. in l. in cõtractibus. in iij. q. in princi. C. de non nu. pec. & in l. pecuniæ. C. de ſol. & ibi inter alia dicit, ꝙ talis confeſsio probat naturalẽ numerationẽ, ſi nõ poteſt opponi exceptio nõ nume. pecu. et vide Bar. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. ſ. de verb. obli. & Pau. de Ca. hic qui clare loquit̃, & diſtinguit.

d ¶ Cuius acceptilatio. Facta acceptilatione nõ poteſt opponi exceptio non numeratæ pecuniæ. & circa ea quæ hic dicit Bar. videt̃ forte cogitãdum per id quod ipſemet no. in l. Aurelius. §. Cato. de lib. leg. in ver. idẽ pro declaratione. & vide Bar. & Imo. in d. l. ſi acceptolatum. §. j. titu. j. hic allega. vide eum.

e ¶ Lucius Titius. Vide not. Bal. in l. j. C. eod. titu.

f ¶ Lucius Op. Vide Bal. in l. Impator. đ ſta. ho. q allegat glo. iſtã ꝓ ſingulari. Et no. ꝙ in inſtrumẽtis ſi opus eſt debet apponi hora, ne vaget̃ in incerto. Et ita alleg. Bal. in l. præſcriptione. in viij. colũ. C. ſi contra ius vel vti. pu. Vide ꝙ not. Bal. in l. petẽs. in x. col. C. de pac. ꝙ ſi reperiuntur aliqua inſtrumenta confecta in eodem die, & cũ eiſdẽ teſtibus, pręſumũẽ facta incõtinẽti vnũ poſt aliud. Et ad hãc gl. bene facit ꝙ no. Bal. ĩ d. l. ſi qs cũ. de vulga. & pup. Et de hoc an expediat in inſtrumento apponere horã, vide Io. And. in additiõe Specu. de inſt. edi. §. breuiter. in addi. incip. hora &c. ꝙ not.

g ¶ Si debitor. Mihi pro alio. Vide ꝙ no. Bal. in l. fi. C. de conſti. pecu.

h ¶ Si duo rei. Formãt queſtionẽ. Qñ alicui cõpetũt duæ actiones, an cogat̃ exprimere qua agit: adde ꝙ Bar. in l. naturaliter. §. nihil cõe. in vj. col. ſ. de acq. poſ. all. Cy. in l. fi. C. cõia de lega. & vide Bar. in l. Gallus. in §. ſi eius. ĩ fi. ſ. de lib. & poſth. & in l. j. in prin. in fi. ſ. de edẽ. et ꝙ debeat exprimere, tenet bal. in l. j. in fi. C. de act. & obl. & in l. ſi quis in rem. ſ. de procu.

3 Pupillo acquiritur indiſtinctè per tutorem ex re pupilli, etiam ſi nomine pupilli non contrahat.

FIliæ. [a]Et ex re pupilli per extraneum non tutorẽ ſibi non quæritur, niſi in ſubſidiũ. h. d. & eſt notabilis lex.[b] †Opp. de l. qui aliena. §. quanq̃. de neg. geſt. & l. qui hominem. §. ſi nullo. ſ. eo. & l. ſi quis offerẽti. in prin. ſ. eo. Solu. dicunt quidam, hic ignorauit debitor ſoluẽs iſtum eſſe negotiorum geſtorem: in contrarijs ſciuit. Sed certè iſte tex. loquitur etiã in ſciẽte, vt in fi. legis patet. Quare gl. ſoluit aliter ꝙ hic ſolutũ ẽ negotiorũ geſtori ex poſteriori cõtractu: ibi ex præcedenti. Ita dicit glo. ſed quid vult dicere gloſ. iſta? Reſpon. hic ſolutũ eſt ex poſteriori cõtractu, ſcilicet celebrato cum merè negotiorũ geſtore: ibi ex præcedente cum geſtore negotiorum non contracto. Iſta eſt vera ſolu. quã not. Nam de procuratore an ſibi poſſit ſolui, habuiſtis multa ſpecialiter in l. hoc iure. ſ. eo. tit. † Item habuiſtis ꝙ procuratori dato ad contrahendũ poteſt ſolui ex vigore illius cõtractus. Qui enim mandat ꝙ cõtrahat, videtur mandare ꝙ recipiat ſolutionem. ſ. eo l. quod ſeruus. & ideo qui habet mandatũ ad vendendũ, habet mandatũ ad ſolutionẽ recipiẽdam: ſed de negotiorũ geſtore in nulla parte habes expreſſum, ſicut hic. Aut enim ſoluitur negotiorum geſtori illud, quod aliàs debebatur dño abſq; facto ſui geſtoris: & non poteſt ſolui ei: vt d. l. ei qui aliena. §. quanq̃. ſ. de neg. geſt. & l. qui hominẽ. §. ſi nullo. ſ. eo. cũ ſimi. Aut debebatur dño ex cõtractu celebrato cum ipſo geſtore: & tũc aut ſoluẽs ignorabat hoc ad dñm pertinere: & indiſtinctè liberatur, vt hic. Aut ſciebat: & tũc aut geſtor eſt ſoluẽdo: & liberatur. Aut non eſt ſoluẽdo: & nõ liberatur, vt hic. Et hanc doctrinam neſcio alibi ita bene, ſicut habemus hic. Vltimò oppo. quòd iſti argẽtarij indiſtinctè teneantur pupillæ: quia ex re pupilli quæritur ſibi actio per alium: vt l. ſi vt proponis. C. de rei vend. ergo fuit illi pupillæ quęſita actio in continenti. Quidam hoc fatentur. Alij dicunt, & hoc tenet gloſ. † hic, quòd illud eſt verum in tutore, per quem quæritur pupillo ex re ſua indiſtinctè. etiam ſi pupilli nomine non contraheret: ſed per extraneum non quęritur pupillo, niſi in ſubſidium. hic eſt not. caſus in lege noſtra. Hoc etiam tenet Iaco. de Are. C. quando ex facto tu. l. ij. & ibi ipſe hoc notat ꝙ tene menti.

1 ☞ Clauſula generalis quòd referatur ad ſpecificata tantum, ſi hoc fieri poteſt ſalua ratione recti ſermonis.
2 Clauſula iſta, confiteor me habuiſſe, & habere quid importat.

SI ex pluribus. Iſta eſt bõa lex. & breuiter. h. d. Clauſula gñalis reſtringit̃ ad ſpecificata tantum, ſi hoc poteſt fieri ſalua rõne recti ſermonis. h. d. not. lex. Opp. † ꝙ clauſula gñalis referat̃ ad oĩa: vt j. tit. j. l. pluribus. Sol. Hic põt referri ad ſpecificata tm̃, ſalua rõne recti ſermonis: ibi ſecus. Ita debet intelligi quod not. in l. emptor. §. Lucius. ſ. de pac. & ibi plenè dixi in l. Aurelio. §. Caius. ſ. de lib. leg. † Vlterius quero, iſta verba, cõfiteor me habuiſſe et habere, &c. qd importẽt. Vna gl.[c] hic dicit, ꝙ importãt remiſsionẽ ꝑ pactũ. Et eſt gl. ſup ver. Caio. Alia gl. ĩ hoc eo. §. dicit, ꝙ iſta verba habẽt vim cuiuſdã cõfeſsiõis factæ ſub ſpe futuræ numerationis: & ideo intra triginta dies poſſet opponi exceptio nõ numeratæ pecuniæ. & eſt fin. glo. huius prin. Quid dicemus? Rñdeo, & dico ꝙ in caſu noſtri. §. nõ videt̃ facta ſpe futuræ numerationis: quod apparet: quia dixit accepto tuliſſe: cuius acceptilationis[d] natura eſt, vt quis cõfiteatur ſe accepiſſe, licet non acceperit, nec põt opponi exceptio non numeratæ pecuniæ. Caſus eſt j. de accept. l. ſi acceptolatum. & ideo dicit donationẽ per acceptilationem fieri: vt l. mortis cauſa capitur, in fi. ſ. de do. cau. mor. ſecus eſſet in alia ſimplici confeſsione.

e Lucius Titius. [e]Ille, qui habet mãdatum recipiendi ſolutionẽ ex certa cauſa, non põt ex alia cauſa recipere. h. d. Opp. quia debitor poſsit eligere in quam cãm vult: vt ſ. eo. l. j. Dicit gl. illud verũ in creditore præſente: ſed hic miſerat procurator in vnam cauſam tantũ: ideo in aliam cauſam non poteſt ſibi ſolui. Iſta ſol. eſt optima. Vel dic, ſoluẽs volebat cauſam eligere ex interuallo, ꝙ nõ licet. Cum em̃ pręceſsiſſet petitio limitata vt ſolueret in certã cãm, & fuerit ſecuta indeterminata, ſolutio debet limitari ſecundũ pręcedẽtẽ petitionẽ: vt l. ſi defenſor. §. j. ſ. de interrog. actio. & Inſti. de inuti. ſtipu. §. præterea.

Lucius. Simplex ſolutio refertur ad cauſam antiqorem, ſi vtraq; eſt vſuraria: licet vna grauioribus prægrauetur. h. d. Opp.[f] ꝙ debeat inſpici cauſa grauior: vt ſ. eo. l. j. cũ l. ſeq. Reſpon. hic vtraq; cauſa erat vſuraria: nec attenditur ꝙ vna prægrauetur maiori pondere vſurarũ. ꝙ eſt no. Item oppo. ꝙ hic nulla ſit cauſa vetuſtior: quia quælibet eſt contracta eadẽ die: vt hic dicitur. Sol. Non debet inſpici dies obligationis contractæ, ſed dies ſolutionis. quod tene menti.

FIlius. Solutio facta ei hæredi, qui poſtea per in integrum reſtitutionem eſt abſolutus, liberat debitorem. hoc dicit.

1 ☞ Qui promittit mihi pro alio me mandante, eſt tutus contra me doli exceptione.

SI debitor. Per nominationem debitor inuitus & contradicens poterit liberari. h. dic. Nota ꝙ † ille qui promittit mihi pro alio[g] me mandante, eſt tutus contra me doli exceptione. Tene menti.

SI mihi. Manumiſsio ſimilis eſt morti. h. d. Opp. de l. ſi hominẽ. ſ. de ædi. edi. Sol. Manumiſsio non eſt ſimilis morti per omnia, vt ibi. Item opp. de condi. inde. l. Neratius. Solue vt ibi.

1 ☞ Pactum vnius ex duobus reis, quando noceat alteri. remißiuè.
2 Ceßionarius quando agit, ſi non apparet ex libello, an agat actione vtili, vel directa, debet exprimere qua actione agit.
Exceptio quædam poteſt opponi contra directam, quæ non poteſt opponi contra vtilem.
3 De inſtrumento ceßionis quando fieri debeat copia ante litem conteſtatam.

SI duo rei. [h]Obligatio principalis per confuſionẽ extinguit acceſſoriã: ſecus in alia ęque principali. Item cui ad idem cõpetunt duæ actiones, debet exprimere quam intentat. h. d. Opp. de l. ſi duo. ſ. de arb. † vbi pactum vnius alteri nocet. Sol. hic non erant ſocij: ibi ſic. Quod dic vt plene dixi ſ. de duo. re. l. ex duobus. Circa hanc legem formant quidam quæſtionem, † vtrum quando ceſsionarius agit, debeat exprimere vtrum agat vtili, vel directa. & Vber. de Bobio dicebat ꝙ debebat exprimere, per hanc legẽ. Idem tenet Dy. in l. ſi mihi. in prin. ſ. de lega. j. & aſsignat rationem: quia poteſt eſſe quod contra vtilem obſtaret exceptio quæ non obſtaret cõtra directam, & econtra. Hoc vltimum quod poteſt eſſe, quod exceptio, quæ obſtaret directæ actioni, & non vtili, & econtra, ponit Dyn. in cap. pro poſſeſſore. de regu. iur. lib. vj. Et no. per gloſſ in lege. quoties. circa princip. ſupra de adminiſtratio. tuto. probatur per text. in gloſſ. in l. cum mancipium. circa fin. ſupra de ædil. edict. de qua quæſtio. habes in Specula. de procuratori.

a ❡Instrumēto. Vide Bar.in l.qui stipendia.C.de proc.Adde tu,& vide de hoc late p Aret.& moder.i c.j.col.fi.extra de probatio.

b ❡Flauius. Vide no. Bar.in d.l.j.circa fi. ṡ.si cer.peta.

c ❡Vltimo nota. Vide tex.in l.hoc iure.§.si quis seruo.ṡ.de dona.Fallit vbi debitū nō posset verificari,nisi in naturali debito.l.quibus diebus.§.dn̄s.de con di.& demō.

d ❡Facit ad q.Si testator mādat solui oīa debita,an veniāt debita pręscripta,vide Bal.in l.id ꝙ pauperibus.C.de epi.et cleri.& illud etiā tenet & seqt̄ Ludo.in d.l.fideiussor.obligari ṡ.de fideius.Ad cuius veritatē est vidēdū,an pręscriptio tollat ipso iure actionē. de quo p Bal.& Ange.in.l.j.C.si aduer.cre.& ꝙ ibi dixi.& hic adde Imo.in c.fi. de præscri.in xxvij.col.& xij.col.ibi.v.bi tenet cōtra bar.& Pet.de Ancha.in d.c.si ꝑpter tua debita.de rescri.in vj.& seqtur idē in c.ad nostrā.el ij.de iureiu.et vide in c.ad aures.el ij.de pscri.& dic,vt p Ang in l.seqtur.§.si viā.ṡ.de vsusca.& Bar.in extrauag.ad reprimendū.in ver. sine fig.in fi.adde ꝙ cum testator mādat solui debita,ꝙ debet intelligi de efficacibus,Paul.de Castr. cōsi.ccxlv.

§.sequitur.versic. sed quæritur. & versicu. sequen. Ego tamen consuetus sum dicere,ꝙ ego nō video qualiter hoc posit procedere.Nam ille qui intentat directas actiones intentat eas procuratorio nomine cedētis:vt plane.ṡ.fami.ercis.ille qui intentat vtiles,licet narrationē fundet ex persona alterius,tamen concludit reum cōdēnari sibi vel simpliciter,vel suo nomine,qđ est idē. Quod probatur C.de procu.l.qui stipēdia. Vnde non possum videre,ꝙ ex libello nō appareat ꝙ intentet directam,vel vtilem: sed si ex libello nō apparet,tenerē opin.præ
3 dictorū.Sed posset quæri†an de instrumē
a to[a] cessionis debeat fieri copia ante lis cōtestationē? Istā quæstionē disputauit Iaco. Butri.& determinauit sic:Aut agit directo nomine cedētis:& tūc quia agit ꝑcuratorio nomine,debet ante omnia facere fidē de instrumento cessionis:sicut alius procurator simplex quia alias sua persona nō est legitima.An agit vtili nomine suo:& tūc nō debet facere copiā.Et istā.q.ponit Spe.videt̄ mihi in tit.de cessio.& actio.

SIis cui. Numeratio pecuniæ alienæ liberationē vel obligationē nō parit,nisi ea cōsumpta,vel domino satisfacto: creditor tamen agens id restituere tenetur.h.d.Oppo.ṡ.eo. l.si alieni.Sol.hæc supplet̄ per illā:quia hoc est verum,nisi numi essent cōmisti. Itē oppo.ꝙ fideiussor posit agere anteꝗ̄ conueniatur:quia id sibi abesse videtur,in quo est obligatus:vt l.si mandato.§.j.ṡ.mand. Sol. illud verū est,qn̄ mediante obligatione fideiussoris debitor est liberatus:vt lege cōtraria,& l.si is qui negotia.ṡ.manda.sed hic ꝑ talem obligationē fideiussoris debitor non liberatur ergo &c.

1 ☞ *Debiti appellatio simpliciter,refertur ad id, quod exigi potest.*
2 *Mandatum de soluendo simpliciter,refertur ad debitum, quod exigi potest.*
3 *Testator mandās reddi cuicunque debe recipere,non intelligitur mandasse de eo qui exceptione repelli potest.*

b **Flauius.** [b]Solutum simpliciter,videt̄ solutū in causam efficacē:& mandatū de soluēdo,ad cām efficacē vi
1 det̄ directū.h.d.ista lex.Not.tex.ibi:qa nō verisimile,&c.†Nota ꝙ appellatio debiti simpliciter facta referrur ad debitū quod potest exigi:aliud nō dicitur debitum proprie,sed abusiuè: vt l.fi
2 deiu.§.fideiu.ṡ.de fideiu.†Vltimo nota[c] ꝙ mādatū simpliciter de
c soluendo,refertur ad debitū ꝙ pōt exigi.Contra primā oppo.de l.quibus.§ dn̄s.ṡ.de condi.& demon.Sol.Ibi verbū debiti,refert̄ ad seruū,qui nō potest teneri ciuiliter:vnde de necessitate debet
3 intelligi de naturali,Vltimo iste tex.in fin.†facit ad quæstionē[d]
d de eo qui mandauit in testamento suo reddi cuiq; debenti recipere:ꝙ ex illo testameto nō debet audiri creditor,qui exceptione poterat repelli:forte propter cursum decennij,ex forma statuti huius ciuitatis. Pro hoc l.legaui.& ibi dixi.ṡ.de libe.lega.

1 ☞ *In obligatione alternatiua,quando electio est creditoris,vna perempta:illa,quæ superest,quando peti posit.*
2 *Debitor propter culpam suam priuatur facultate eligendi, & transfertur in creditorem.*
3 *In obligatione alternatiua si res,quæ perijt,erat pretiosior,quid petatur.*
4 *Mora commissa in vna ex rebus alternatiuè debitis,non videtur commissa in alia re.*
5 *In obligatione alternatiua,si electio est debitoris, & vna res perijt, quando creditor posit petere superexistentem vel æstimationem mortuæ,& cuius sit periculum. Et quid quando vtraque res perijt.*
6 *Fideiussor debitoris decedentis sine hærede,quod teneatur de æquitate,quādo desijt esse spes aditionis,& de rigore hæreditate iacente.*

STichum. In obligatione alternatiua, sine culpa debitoris altera re perempta, in superstite obligatio tantum durat.Idem si vilior perijt eius facto:& per interitum alterius postea contingentem liberatur debitor à directa:sed ad æstimationem prioris vtiliter conuenitur. hoc dicit.Ista lex diuiditur. Primo,quando erat erat electio creditoris. Secundo,quando erat electio debitoris. Secunda ibi: quod si promissoris,&c. Item secunda subdiuiditūr in tres partes. Prima, quando vna ex rebus alternatiue debitis perijt sine culpa promissoris. Secunda quando perijt culpa promissoris. Tertia,quando vna perijt culpa promissoris, alia sine culpa. Secunda ibi:enimuero. Tertia ibi, tamen si alter. Text. ibi non commiserit stipulationem.id est, non fuerit in mora.

Examinemus hoc principium per particulas. Ex primo dicto nota quod quando est electio creditoris, vna re perempta, illa,quæ superest,potest peti,nisi mora pręcesserit:quia tūc mortuus tantum potest peti. Oppon.quod posit peti etiam mortuus: vt lege si seruum. §. finali. supra de verborum obligatio. Solu.ibi loquitur quando decessit post moram. Sed istud principium quando ante moram decessit. Secundo oppon.quod quando decessit post moram,posit creditor petere eum qui superuenit:quia licet variare:vt lege si quis stipulatus sit Stichum. supra de verborum obligatio. Solu. Istud debet intelligi quādo præcessit electio, & debitor fuit in mora per litis contestationem,ita quod creditori variare non licet:alias posset variare & eligere viuentem:vt l.contraria. Posset etiam intelligi hoc quando aliquis esset creditor ex testamento,quo casu facta electione variare non potest:vt lege huiusmodi. §. Stichum. supra
1 de legatis primo. Habes ergo hic †quando electio est creditoris:aut vna ex rebus perijt ante electionem,& ante moram:& solus,qui superest,potest eligi:vt hic innuit. Aut post electionē, & post moram:& tunc aut creditor habebat facultatem variandi:& tunc adhuc poterit variare petendo viuentem, vel mortui æstimationem:vt lege si quis stipulatus fuerit Stichum.supra de verborum obligationib. Aut non habebat potestatem variandi:& tunc solus ille,qui est mortuus,poterit peti: sicut si solus fuisset in obligatione:vt in hoc princip. Venio ad secundam partem.dicitur hic, qui superest,æque potest peti contra, in alternatiuis vtrunque debet peti: vt lege vbi autem.§ qui illud supra de verborum obligatio.Solu. ibi quando vtraque res superest:hic quando vna erat interempta. Contra hoc oppon. de lege cum res.§. qua ratione.supra de legatis primo. Solu. fateor quod ille tantum, qui superuiuit,debet peti,vt dictum est:tamē ille promissor,cuius erat electio,liberatur soluendo mortui æstimationem:vt lege contraria. Item opponitur & videtur quod debitor sit liberatus per vnius interitum absque sui culpa, per l. huiusmodi.§.Stichum.ṡ.de lega.primo.& l.statuli.§.fin.ṡ.de leg. ij.Glo.dicit hic.quod hoc est verum,quando vna ex rebus perijt an̄ electionem debitoris:secus si post:vt legibus contrarijs. Aduertatis,leges contrariæ loquuntur in vltima voluntate,qua electione facta statim fit executio à iure, & transfertur dominium in legatarium:merito ad eum spectat periculum interitus. Sed in contractibus non sic:& ideo re perempta debet perire ipsi debitori,cuius est dominium:vt C. de pig.act.l.pignus. Facit. ṡ. de legatis secundo.lege si is cui. Sustinendo tamen gloss. dico, quod loquitur gloss.quando res perijt post electionem debitoris,& moram creditoris:& sic merito ad eum spectabat periculum:argu.in princip.huius legis.& lege si seruum.§.sequitur. supra .de verborum obligatio. Venio ad versiculum enim vero. & in isto versi.est quædam gloss.super versiculum interim. quæ intricat istum textum.qui de se procedit clare & plane: ideo de illa gloss.non curo. Oppon.ad textum.nam secundum hoc sequeretur istud inconueniens:quod si mortuus esset longe pretiosior,non posset peti eius æstimatio:& sic delictum debitoris cedet ad commodum eius quod est contra hoc princ.in fin.Breuiter,gloss.intelligit,vt ista absurditas euitetur, ꝙ eo casu, quo mortuus erat maioris pretij,illo casu poterit peti.Et hoc colligitur ex ratione textus:quoniam id pro petitore in pœnam pro
1 missoris,&c.Ex quo nota quod † debitor propter culpam suam priuatur facultate eligendi,& transfertur in creditorem. Secūdo oppo.de lege cum res. §. qua ratione. supra de legatis primo. Solu.ibi res perijt absque promissoris culpa. Quero circa
3 istum versiculum †quando mortuus erat pretiosior, quid petet creditor. videtur quod posit petere solum viuentem: vt hic in textu ibi: quamuis interim non alius,&c. Secundum hoc

hoc sequitur istud mirabile,ꝙ petendo vnum consequetur æstimationē mortui.Vel melius,dico ꝙ petā mortuum,vt eius æstimationē cōsequar.Simile in l.si seruū.in fi.de verb.oblig.& qđ hic dicitur in tex.ꝙ potest peti solus ille qui viuit:intellige quādo mortuus erat vilior.& istud placet. Venio ad ver.tametsi alter.Opp.& videt̄ ꝙ alia re mortua absq; sui culpa,mero iure posit cōueniri propter culpā admissam in prima:vt l.si seruum. in prin.ṡ.de ver.obli.Sol.Istud est verū,qn̄ vna res tantū debe
4 bat̄:hic qn̄ plures debebantur alternatiue.†Ex quo nota ꝙ mora cōmissa in vna ex rebus alternatiue debitis,nō videtur commissa in alia re.quod tene menti. Vlterius ad hūc ver.opp.dicit̄ hic ꝙ datur de dolo.cōtra in l.mora.ṡ.de ver.oblig.Solue vt
5 ibi.& l.si fideiussor.ṡ.de dolo. †Reassume ergo,qn̄ est electio debitoris:aut perijt vna de rebus alternatiue debitis:aut vtraq;. Primo casu,aut perijt ante electionē,vel post.Si ante:aut absq; sui culpa:& tūc creditor pōt petere solū eum,qui superuiuit,vt hic:debitor vero pōt soluere æstimationē mortui:vt l.cū res.§. qua ratione.ṡ.de leg.j.Si vero sui culpa,tunc aut res,quæ perijt, erat vilior: & solū per illū,qui superest,pōt peti & solui: vt hic in vers.enimuero.Aut erat ꝑtiosior:& tūc potest peti etiā mortuus,vt eius æstimationē consequatur:vt ex ratione huius tex. colligit̄.Si vero perijt post electionē:tunc aut erant res debitæ ex testamēto:& pereūt periculo creditoris, cuius erāt iā factæ: vt l.huiusmodi.§.Stichū.de leg.j.& l.statulib.§.fi.ṡ.de leg.ij.& l. apud Aufidium.de op.leg. Idem intellige,nisi culpa debitoris perierit:& tūc tenetur lege Aquilia:quia rem alienā interemit. Si vero erat debitor ex cōtractu,tūc aut post electionē creditor fuit in mora recipiendi:& idē quia perijt periculo creditoris:vt hic not.in glo.quod intellige nisi debitoris culpa intercesserit: vt dixi in l.qui decē.in prin.ṡ.eo.Si vero creditor nō fuit in mora:tunc perijt periculo debitoris.cuius erat:vt ṡ.dictū est. Secūdo casu,qn̄ ambæ res perierunt:tūc aut vtraq; perijt culpa debitoris:& tunc transfert̄ electio in creditorē: vt hoc §.enimuero. Aut vna perijt sui culpa,alia sine culpa:& tūc aut fuit culpa cōmissa in re,quæ vltimo loco perijt:& illa tantū debebit de stricto iure peti,sicut si sola fuisset in obligatione:argu.huius legis coniuncta l.si seruum.in fi.ṡ.de verb.obliga.Si vero culpa commissa fuit in re,quæ primo perijt:tunc re secūdo casu perempta debitor liberatur mero iure:sed actione de dolo tenetur:vt hic,
6 in fi. Vltimo,vos habetis hic in fi.huius §.†ꝙ fideiussor tenet̄ de æquitate,quādo debitor sine hærede decessit. Contra: imo videtur ꝙ teneatur de rigore:vt l.mortuo.ṡ.de fideius.Sol.illud est verum.hæreditate,iacēte ꝗ̄ sustinet personā defuncti:merito de rigore fideiussor accedens tenetur.Sed hic loquitur,quādo desijt esse spes aditionis,quo casu dicunt̄ bona vacantia,nec est persona vera,vel ficta,in quā obligatio sustentet̄:ideo dicit̄ de æquitate teneri:vt l.si sine hære.in prin.de admi.tu.Facit ad hoc quod no.per doct.in l.intelligere.C.de lui.pigno. Quæro,dicit̄ hic ꝙ qn̄ debitor decessit sine hærede,fideiussor tenet̄. Quæro,an de nouo posit intercedere fideiussor,q an̄ nō intercesserat. Et dic vt dixi in l.postꝗ̄.in princ.vt lega.nomi.cauea.

1 ☞ *Aditio hæreditatis extinguit obligationem iure confusionis,quando hæres per hoc non damnificatur.*
2 *Successio quod extinguat obligationem iure solutionis,& habet vim solutionis.*
3 *Quando ille,qui tenetur directa inefficaciter,succedit ei,qui tenetur vtili efficaciter,prima directa confirmatur.*
4 *Exceptio Velleiani extinguitur,quando mulier,quæ intercessit,succedit reo principali.*

Aditio. In isto §.ponūtur tres effectus aditionis hæreditatis.Nam quandoq; obligatio extinguitur iure confusionis.Quandoq; enim extinguitur iure solutionis.quā
1 doq; obligationem confirmat. Ex primo dicto nota†ꝙ aditio extinguit obligationem iure confusionis.quod est verum, quādo per hoc hæres nō damnificat̄,nec est necesse ei vt habeatur loco solutionis ad euitandum dānum:vt dixi ṡ.de fideius.l. Vranius.& l.hæres à debitore.§.fi.eo.ti. Ex secundo dicto
2 not.†ꝙ successio extinguit obligationem iure solutionis.quod est ideo,quia hic tractabatur de ponēda ratione inter hæredes & legatarios pro deducēda Falcidia vel Trebellianica, & ideo nisi vim solutionis haberet,hæres damnificaretur:quia natura
a lis obligatio[a] alias effectū habere nō potest,nisi fiat solutio,merito loco solutionis cedit:vt l.si ei.ṡ.de euic.& quod dixi vobis
3 in l.Vranius. †Ex tertio dicto nota † ꝙ quando ille,qui tenetur directa inefficaciter,succedit ei qui tenetur vtili & efficaciter,prima directa cōfirmatur:sicut enim principalis extinguit accessoriam,vt l.si duo.in fi.ṡ.eo.& l.generaliter.ṡ.de fideicom.ita directa extinguit vtilem:vt hic,& l.si hæres.in princip.ṡ.ad Trebel.Ratio autem,quare illa exceptio extinguitur,est:quia cessat eius æquitas.
4 Vlterius nota†ꝙ quando mulier intercedens succedit reo principali,extinguitur exceptio Velleiani. Ratio,quia cessat eius æquitas. Ad istud opp.imo quādo fideiussor succedit principali,extinguitur accessoria,& remanet principalis:vt l.si duo.in princi.ṡ.eo.& l.generaliter.de fideius. Sol.Intellige ꝙ mulier hic intercessit principaliter in se obligationem suscipiendo:vt glo.dicit.Item oppo.quod ab initio nō valet,tractu temporis non confirmatur: vt l.quod in initio.de reg.iur.Glo.soluit,vel melius dic vt no.per Dy.in c.non firmatur.extra,de reg.iur.lib.vj.

1 ☞ *Propter beneficium restitutionis in integrum quod principali competit,conseruatur obligatio fideiussoris,ne extinguatur successione.*
2 *Obligatio fideiussoris ita demum successione extinguitur,quando per hoc conditio creditoris non fit deterior.& quomodo hoc procedat.nu.3.*
Beneficium restitutionis in integrum,cōpetens principali quando transeat ad fideiussorē.
4 *Fideiussor succedens fideiussori beneficio inuentarij,quòd non posit vti beneficio inuentarij,& obligatio non sit extincta.*

b **Quod uulgo.** [b]Iste est difficilis §.multum.& iste §. in versicu.& econtrario.habet duplicem literam.secundum vnam est ibi vna tantum negatio.secūdum aliam est ibi negatio duplex. Prout est vna negatio,iste §. diuiditur in duas partes.Prima loquitur,quando fideiussor succedit debitori efficaciter obligato. Secunda loquitur, quando fideiussor succedit debitori tuto exceptione transitoria ad hæredes,non ad fideiussores. Secunda ibi:& econtrario,&c.& secūdum istam pone casum,& lege literam tex.ibi dūtaxat.dicit gl. j.omnimodo.subaudi,ita ꝙ nulla obstet exceptio:vt in fin.eiusdem glo. Venio ad ver.& econtrario.prout est vna negatio tantum,tex.dicit sic,econtrario non potest dici tolli fideius.ob. &c.secundum quam litera ista pars diuiditur in duas partes.Prima ponit dictum.Secunda exemplum.Secunda ibi:nam si minori,&c.sed secundum aliam lect.prout est hic duplex negatio, dicit sic,econtrario non potest dici tolli fideius.obli.&c.& secūdum hanc lect.legitur duobus modis. Vno modo ꝙ primo loquatur iste versi.& econtrario.quando fideiussor succedit debitori tuto exceptione personali non transitoria ad hæredes,neq; ad fideiussores. Secundo,istud probatur per simile,quando fideiussor succedit debitori tuto exceptione personali transitoria ad hæredes:non tamen ad fideiussores,vt beneficium restitutionis in integrum. Ista lect.tangitur in gl.paruula,super verbo,defensionem. Alio modo legi potest ꝙ totum loquatur vno casu, & primo ponat dictum in genere,secūdo exemplū.& ista lect. tangitur in gl.super verbo,econtrario.tex.ibi:retinere,idest cōseruare,secundum Io.vel,impedire quo minus sortiatur effectū suum.sicut dicitur in vulgari,teneas ipsum,ne faciat tale quid, idest impedias ipsum.Secundum Roge. Ita apostillabat dominus Oldra. Aduertatis ad primam lecturam.prout est vna ne
1 gatio tantum.Et Ro.ex qua not.†quod propter beneficium restitutionis in integrum quod competit principali, conseruatur obligatio fideiussoris,ne extinguatur successione. Contra istam lect.opp.de litera,quæ dicit retinere fideius.obliga.sed Rog.exponit retinere,idest impedire quo minus sortiatur effectum suum:vt dixi. Item contra istam lectu.oppo.de litera, quæ dicit in fine,quod auxilium restitutionis fideiussori competit.dicit Rog.verum est,si conueniatur vt hæres:secus si conueniatur vt fideiussor.Item contra istam lectu.est alia lectu.huius §.prout est hic duplex negatio.Sed ad istam lecturā respondet Rog.quod non est bona.Alij tamen per hanc literam,prout est duplex negatio:damnant opinio.Rog.& etiam propter verbum retinere,& propter finem huius §.& sic tenet opin.directe contrariam,quod beneficium restitutionis,quod competebat principali,non impedit quin extinguatur obligatio fide
2 iussoris. †Ad hanc lectu.oppo.& videtur quod beneficium restitutionis non transeat ad fideiussores:vt l.minor.ṡ.de pro

a ❡Naturalis obligatio.adde qđ not.voluit Bar.i l.is cui hæredi.de condi.inde.

b ❡Quod vulgo. Et no.gl.hic in ver.duntaxat,ꝗ vult ꝙ appellatiōe:rei veniāt fideiussores quā dānat Ludo.in l.j.ṡ.de fideiusso.

curato. & C. de fideiuss. in l. j. & ij. Soluūt quidam, quod illud verum est, nisi fideiussor succedat minori. Et istā opi. tenet gl. & quasi oēs. Alij dicunt q hoc debet intelligi in illis casibus, in quibus beneficium transit ad fideiussorē: vt si dolus creditoris intercessit, vel alias: vt no. in legibus cōtrarijs. Si ista lect. esset vera ī se, tn̄ nō haberet dubiū. quid dicemus? Cōmuniter tenet opi. glo. Mihi vero videtur q quælibet opi. pōt esse vera ī suo casu. Nā tu debes scire, q tunc demū succedit exinguitur obligatio fideiussoris, qn̄ p hoc conditio creditoris deterior nō fit: vt l. hęres à debitore. §. qd̄ si hic seruus. ff. de fideiuss. et l. debitor. ff. de separatio. Ad ꝓpositum licet beneficiū restitutionis non trāseat [a] ad fideiussorē: tn̄ si fideiussor eēt habiturus regressum cōtra minorē. minor posset assumere defensionē pro fideiusso. suo. et vti contra creditorē inuitū beneficio restitutionis: vt l. idemque. §. generaliter. ff. man. Secus si non esset habiturus regressum. Et isto casu intelligo opi. gloss. & aliorum, qui dicunt obligationē fideiussoris extingui, qa per hoc conditio creditoris non fit deterior: quoniā ipsemet. vel eius hæres, posset creditorē eius excludere ab actione in tēēta cōtra fideiussorē. Sed si poneremus q fideiussor nō erat habiturus regressum cōtra minorē: tūc minor nō posset assumere eius defensionē, et vti suo beneficio: vt dixi, secūdum Dy. in l. Marcellus. ff. de fideiu. Et isto casu sit vera opi. Rog. q fideiussoris obligatio nō extinguatur, et q nō habet beneficiū restitutiōis vt fideiussor, rō, ne per hoc fiat deterior conditio creditoris. †Reassume ergo sic: Aut fideiussor succedit debitori efficaciter obligato, et sine dubio extinguitur fideiussoria, vt hoc §. in princ. cum simi. Aut succedit debitori naturaliter tātum obligato, & sine dubio nō extinguitur obligatio fideiussoria, vt l. hæres à debitore. §. qd̄ si hic seruus. ff. de fideiuss. Aut succedit debitori obligato naturaliter et ciuiliter, sed tuto exceptione, tunc aut erat exceptio, quæ transit ad fideiussorē, & hæredē, et sine dubio extinguit obligatio fideiussoria, quia per hoc nō fit deterior cōditio creditoris.. Aut erat exceptio quæ non transit, neque ad fideiussorē, neque ad hæredem, et idem, quia extinguitur accessoria: quia p hoc nō fit deterior conditio creditoris, vt hic in versic. et econtrario, secundum vnam lect. Aut erat exceptio, quæ transit ad hæredem, non ad fideiussorem: vt beneficium restitutionis! & tunc in hoc sunt opi. quas concorda vt ś. dixi. †Vltimo formo quæstionem [b], fideiussor succedit debitori efficaciter obligato, & fecit inuētarium: nunc si cōuenitur vt fideiussor, dicit q obligatio fideiussoria est extincta, quia succedit principali. si conuenitur vt principalis hæres, dicit, hæreditas nō est soluendo, et fecit inuentarium. Quæritur quid iuris? Dyn. posuit hanc quæstionē. ś. de fideiu. l. generaliter. et determinat q fideiussor nō posit vti ista exceptione, q eius obligatio sit extincta. Nā per hoc fieret cōditio creditoris deterior. qd̄ eē nō debet, vt d. l. debitor. de separa. & l. hæres. §. quod si hic seruus ś. de fideiusso. & hoc §. Præterea. beneficiū vni concessum nō debet ad alterius iniuriā extēdi, vt l. impuberi. ś. de admi. tut. Hoc idem tenet Cy. in l. scimus. §. in cōputatione, circa princ. C. de iure delibe. & Spe. in tit. de fideiuss. §. j. ver. item pone.

1 ☞ *Obligatio naturalis pacto & iureiurando tollitur ipso iure.*
2 *Iuramentum necessarium tollit solū obligationem ciuilem, & habet illam uim, quam habet sententia.*
3 *Restitutio in integrum q tollat obligationem ciuilem, non naturalem: & quando per eam tollatur obligatio fideiussoria.*
4 *Obligatio naturalis q si inducta de iure gentium.*

[c] **Naturalis obligatio.** Naturalis †obligatio pacto & iureiurando tollit ipso iure quod prodest fideiussori. h. d. Oppo. secundum gloss. de l. si vnus. §. pactus ne peteret. supra de pact. Solutio. Pactum obligatorium contrario pacto tollitur ipso iure, secus in pacto liberatorio. Ratio, qa prōptiores & c. vt l. Arria nus, ś. de act. & oblig. Contra hoc extra glo. opp. & videtur q per iuramentum sola obligatio ciuilis tollatur, sicut per sententiam: quia eiusdem potestatis est: vt l. ij. ś. de iureiuran. conuincta l. Iulianus. ś. de condi. indeb. Sol. intelligo istam de iureiurando voluntario delato à parte parti: & sic habet cōsensum.

2 Facit l. qui iurasse. in fi. de iureiuran. Secus †in iuramento necessario: quia tunc haberet eandem rationem, quam habet res iudicata. Item opp. ś. proxime, vbi beneficium restitutionis nō prodest fideiussori. Sol. Aliud est in beneficio restitutionis, vt ibi: aliud in pacto vel iureiurando, vt hic. Et hoc voluit dicere Iurisconsultus cum hic posuit hunc §. post præcedētem. quod apparet: quia etiam hic loquitur in minore, cui factum est pactū.

3 Sed contra hoc †fortiter opp. Nam per restitutionem in integrum cogitur quis liberare pupillū: & sic deuenitur ad pactū: ergo per consequens fideiussor liberatur, vt hoc §. Iac. de Are. & Cy. C. de fideiuss. mi. l. ij. circa fi. variant multum in solutione huius §. dicentes, q per restitutionem in integrum non tollitur obligatio: sed persona eximitur. Quod non placet, cum tale beneficium ad hæredes porrigatur: vt l. non solum. ś. de in integr. resti. ergo persona tantum non eximitur. Vel dicunt ipsi q hoc casu erit idem, quod est quando principalis sine hærede decessit: quo casu fideiussor tenetur, licet principalis non sit: vt ś. ea. l. circa fi. principij. Quicquid ipsi dicant. tex. habemus hic, qui soluit hanc cōtrarietatem. Dico q per restitutionem in integrum

d tollitur ciuilis [d] obligatio, & remanet naturalis: sed per pactum tollitur etiam naturalis, quod prodest fideiussori. Et hoc volunt dicere isti duo §. & hoc probatur in l. iij. §. sed vtrū. ś. de minor. Et si dicis q per restitutionem deuenitur ad pactum: ergo &c. Respon. q in pacto hoc debet exprimi, ne porrigatur ad fideiussorem: vt d. ś. sed vtrum. De hoc dicam j. de accept. l. l. & per iusiurandum. §. si legatorum. Item posses dicere, nonne beneficiū restitutionis est ex æquitate sicut pactū: vt l. j. ś. de mino. Solu. Illa æquitas est limitata quatenus se porrigit ad maiorem: non quatenus porrigitur ad fideiussorem, vel ad patrem. Ita etiam pactum quando limitaretur sic, nō porrigitur ad fideiussorem,

4 vel ad alium. Vltimo †dicitur hic, naturalis obligatio. quæro, quo iure sit inducta naturalis obligatio. Glo. dicit de iure gētium. Iac. But. disputauit de hoc, Insti. de act. in princ. Breuiter pro ista glos. habemus casum j. de regu. iur. l. cum amplius. in fi. licet ipse non alleget hanc glo. nec illum textum.

1 ☞ *Filius si stipulatur sibi, aut patri, in casu, in quo patri acquirit, stipulatio valet.*
2 *Pater si stipulatur filio eo casu, quo patri non potest quæri, stipulatio valet filio, & quæritur vtilis.*

Quæsitum. Tunc pater adijcitur à filio ad solutionē, cum patri actio nō quæritur: sed filius indistincte à patre adijcitur. h. d. Circa princ. q quæro, quando est hoc per filium stipulantē non quæritur actio patri. Rñdeo,

1 quando filius in castrensi peculio stipulatur. †Quæro, quid si filius stipulatur sibi aut patri in casu in quo patri acquiritur. Quidam dicūt q stipulatio nō valet. Glo. dicit econtra, & bene,

2 vt habes in ea. Item quæro †qñ pater stipulatur filio, eo casu, quo patri nō pōt acquiri, an stipulatio valeat? Glos. dicit q nō. Sed nō dicit verū: imo illo casu filio acquiritur vtilis, vt l. quod cunq. §. j. ś. de verb. oblig. & dixi plene in l. quod dicitur. eo. tit.

1 ☞ *Ratio quare cum vsumfructū est stipulatus quis sibi aut Titio, quòd Titio capite minuto solui possit.*
3 *Vsusfructus iam constitutus, an tollatur capitis diminutione. remissiue,*

Vsumfructum. Iste §. est aliquantulum intricatus. Primo loquitur, an possit solui adiecto capite minuto. Secundo, an possit solui vel causa conditionis implēdæ dari ei, qui repræsentat personam adiecti, ratione administrationis. Tertio, an hoc possit fieri in persona eius, qui repræsentat personam adiecti, ratione dominij. Secūda ibi: nam & si furiosi. Tertia ibi: cæterum qui seruo. tex. ibi: erit dari. si ergo in id tempus potest cōferri: ergo talis casus superueniēs non est de modis tollendæ obligationis, vt ś. de vsufru. l. Titio.

1 de vsuf. le. l. vsumfructum cū moriar. Ad primū dictū †oppo. de l. cum quis. in princ. ś. eo. Dicunt quidam, q hic fuit specialiter actum q pro capite minuto posset solui: sed illud est diuinare. Item est contra text. qui dicit, stipulari possumus, & c. & non dicit quod sic fuerit factum: sed quia sic potest fieri. Vel dicit gl. q est speciale in vsufructu. Ista non placet. Aduerte q quando stipulor vsumfructum mihi, aut Titio, alius est vsusfructus in persona Titij: et alius in persona mea: vt l. stipulatio ista. §. si quis ita. ś. de verbo. oblig. & ideo ne auferatur facultas soluendi aliā rem: ideo durat facultas q posit sibi adhuc solui. Itē est alia ratio fortior. Nam vsusfructus non quæritur domino per mediā personam procuratoris: vt l. qui ita. §. j. & ibi not. ś. ad Trebe. & ideo cum stipulor mihi aut Titio vsumfructum, non videor stipulari sibi vt procuratori meo: ideo capitis diminutione ista fa-

a cultas soluendi non tollitur. Vel dic [a] q hic fuit minutus capite per emancipationem: & sic statum suum mutauit in melius.

e †Quæro, vtrum vsusfructus iam constitutus tollatur capitis diminutione? Glo. dicit q sic secundum Hug. Tū dic vt habes hodie in l. corruptionem. C. de vsufruct. Venio ad secundam partem, & oppo. de l. Lucius. §. tutelæ. & §. fi. ś. de admini. tuto. So. Aliud est soluere tutori debitum: aliud est, dare causam implendæ conditionis, vel ei soluere vt adiecto. Item oppo. de l. si seruus. ś. eo. Sol. illa intelligitur secundum istam.

Si creditor. Sola peruentione rerum facta ad creditorē non liberatur debitor, nec fideiussor. h. d. Opp. & videtur q liberetur fideiussor, vel debitor saltē ope compensationis: vt Insti. de actio. §. in bonæfidei. Quidam fatētur istud contrarium q non liberatur ipso iure, sed ope compensationis. Tu potes dicere q non liberatur ope compensationis, eo q illud, quod ad eum peruenit, apud eū non durauit: sed coactus fuit restituere.

Dolo. Perceptione rei, omnes liberantur, sed perceptione pretij non liberatur possessor rei. h. d. Ad istam legē facit ś. de pet. hæ. l. etiam. §. pe. quod dic vt ibi. Facit etiam quod dixi in l. locum. §. condemnatio. ś. de tab. exhiben.

1 ☞ *Ex interuallo agi potest, vt actio cedatur.*
Cessio an petatur fieri iure actionis.

Si mandato. Quando obligationes sunt dispares, soluens etiam ex interuallo potest petere q sibi actiones cedantur. h. d. & habet multum de fundamento l. Modestinus. hæc l. tex. ibi: tutori qui neglexit conuenire debito-

1 rem pupilli. Not. †q ex interuallo agitur, vt actio cedatur. Nota secundo, q iure actionis cessio petitur. quod plene examinabo in l. Modestinus. ś. eodem. Item oppo. de l. Modestinus. ś. eo. vbi dicitur, quod ex interuallo non potest fieri cessio. Solu. Hic obligationes sunt dispares, ibi pares. Ista sol. est vera. & plene ibi dicam.

b **Si creditor.** [b] Iste §. est bene nota. Si creditor nō potest cedere actiones mandatori, vel fideiussori, exceptione cedendarum actionum repellitur. h. d. Oppo. de l. si stipulatus. §. si ex duobus. ś. de fideiuss. Solue vt ibi plene dixi. Quæro, dicit hic, sua culpa. Quæro, quid si sua culpa accidit, ne possit actionem cedere? Solu. si hoc contingit per sententiam iniustam, quam creditor haberet contra se: idem, quia exceptio rei iudicatæ transit ad mandatorem, & fideiussorem: vt l. exceptiones. ś. de excep. non ergo debet opponere exceptionem cedendarum actionum, sed exceptionē rei iudicatæ. Sed si alias sine culpa sua accidisset sibi, tunc ei non imputatur: vt plene dixi in d. §. si ex duobus.

Si inter emptorem. Glos. opponit de l. cum emptor. ś. de rescin. ven. Solue vt in glossa.

1 ☞ *Debitor soluens pupillo, licet ipso iure sit liberatus, tamen pupillus, si est læsus, restituitur.*
2 *Pupillo contra tutorem in casu huius legis. subuenitur actione tutelæ.*
3 *In casu huius legis. qualiter subueniatur pupillo contra debitorem.*
4 *Contra creditorem pupilli, qui in fraudem participauit cum tutore, in casu huius legis succurritur pupillo per interdictum fraudatorium.*
Interdictum fraudatorium, de quo hic, est speciale interdictum, & non accipitur pro interdicto, de his quæ in fraudem creditorum.
Interdictum fraudatorium, de quo in l. si postulante. supra ad Trebellianum. accipitur pro interdicto, de his quæ in fraudem creditorum.

Rvpilli. Delegatio tutoris liberat debitorem pupilli ita demum. si fuerit facta bona fide. hoc dicit. & bona lex, & eius principium est singulare, & ne-

1 scio alibi. †Oppo. & videtur, quod debitor soluens sit ipso iure liberatus: vt l. quod si forte. §. j. supra eodem. & l. Lucius. §. fina. & §. tutelæ. supra de administra. tutorum. Solu. Illud est verum, quando soluit bona fide: secus si mala fide, vt hic. Contra hoc opponi. quia si bona fide soluit debitor: subuenitur pupillo, per tit. C. si aduersolu. Solu. dicunt quidam, quod ibi loquitur, quando soluitur pupillo cum tutoris authoritate: secus si ipsi tutori. Truffa est per l. etiā. C. si tutor vel curator inter. Vnde fateor contrarium: quia licet ipso iure liberetur, tamen pupillus potest restitui, si

2 est læsus. †Quæro in casu huius legis qualiter subuenitur pupillo contra tutorem. Certe per actionem tutelæ: & hoc sine dubio. Secundo quæro †qualiter subueniatur pupillo contra debitorem? Respon. vel ipso iure, quasi prima obligatio non sit sublata, quando debitoris superuenit dolus, vel quando bona fide per resti-

3 4 tutionem in integrum. Tertio quærо, †[c]

c qualiter subuenitur pupillo contra creditorem pupilli, qui fraudem participauit? [c] Hic dicitur, quod subuenitur interdicto fraudatorio. Sed quod interdictum istud sit, dubitatur. Nam quidam dicunt q hoc interdictum non reperitur alibi: & dicunt hoc interdictum sic olim fuisse. Glos. reprehendit, & dicit, hoc inuenimus in l. si postulante. in princip. ś. ad Trebel. licet de hoc aliquis titulus non reperiatur. Alij dicunt, quod istud interdictum fraudatorium per se non est interdictum: sed est titulus supra de his quæ in fraudem creditorum. Ioan. in arbore videtur voluisse, quod istud sit interdictum per se: & huic interdicto fecit specialem cellulam. Rofr. etiam in libellis suis prosequitur interdictum hoc specialiter. Vnde ego puto q istud interdictum sit speciale: nec alibi reperiatur q̄ hic. Nec obstat, si dicis q hic loquitur de interdicto, de his quæ in frau. cre. quia istud habet locum, quando quis alienauit res suas: sed hic tutor alienauit rē pupilli. Nec obstat l. si postulante. quia fateor quod ibi interdictum fraudatorium accipitur pro interdicto de his quæ in fraudem creditorum. & hoc videtur tenere etiam Iac. de Are. Si igitur vis intelligere hanc legem, q creditor participauit fraudem cum tutore, & propter illam fraudem conueniatur: de necessitate dicemus quod est speciale interdictum: quod est hic, & nō est alibi in tex. sed in glo. C. si ven. pig. ag. l. j. & C. de iure fisc. l. ij. in glo. magna. Sed si velimus dicere, q creditor participauit fraudem cum debitore soluente: quia & ille debitor in fraudem alie nauit res suas: posset hic accipi interdictum fraudatorium pro illo: scilicet de his quæ in frau. cre. & isto respectu illa lect. procederet: sed præcedens lect. plus placet.

1 ☞ *Transactio facta à tutore non potest à pupillo rescindi parte inuita: parte volente sic quo ad omnes effectus.*
2 *Transactio, in qua pupillus est læsus, rescinditur etiam parte inuita.*
3 *Actio extincta non potest resuscitari, scilicet directa, sed vtilis sic.*
4 *Quando à transactione receditur, an agi possit actione prima: & qualiter.*

Si cum pupilla. Transactione rescissa, ex qua inducebatur exceptio, tollitur exceptio-

1 nis effectus per trāsactionē inductus. h. d. †Nota hic q trāsactio facta à tutore nō pōt rescīdi à pupilla aduersa parte inuita.

Secundo nota q parte volēte potest rescindi quo ad oēs eius

2 effectus. Aduertatis, †opp. q ista pupilla possit istā trāsactionē rescindere: vt l. j. & ij. C. si aduer. transi. Sol. Verū est, si esset læsa: quia haberet in integrum restitutionem, sed hic non fuit læsa, imo negotium fuit vtiliter gestum: ergo & c. vt l. nam postea. §. si minor. ś. de iureiu. Et licet glo. dicat, q hoc sit ideo, quia ipsa non fecit, sed tutor: tamen ista ratio non est bona: quia eodē modo restitutio datur, siue tutor interuenīat, siue non: vt l. etiā. C. si tut. vel cura. interue. Dic ergo q est ideo, quia non fuit læsa.

3 Ad secundum opp. q †actio non competat: quia actio semel extincta, nō potest amplius resuscitari. l. qui res. §. aream. j. eodem. Dicit gloss. quod hic actio prima sublata est exceptione, non ipso iure: quia si ipso iure, non posset resuscitari: vt in cōtrario. Glo. mouet hāc quæstionem. C. de transactio. l. si diuersa. Mihi videtur quantum ad casum legis propositæ, quod gl. non dicat verum. Nam hic magistratus tenebatur ex delicto: & actiones descendentes ex delicto tollunt per pactum ipso iure: vt l. si tibi.

a ¶ Nō transeat. Hoc bene not. pro limitatione d. l. j. supra de fideiusso. secundum Pau. de Cast. ibi: sed hic tenet contrariū.

b ¶ Formo quæstionem. Adde quæ no. dixi post Bartol. in d. l. generaliter.
¶ Pro saluatione. Bar. in hoc §. naturalis obligatio. & in quo arguatur de cōtradictione, vide cōcordantiam, quam posui ad l. Iulianus verum debitorem. ff. de condi. indebi.

c ¶ Naturalis obligatio. Limita & intellige vt per Bar. in l. qui exceptione. §. fi. de condi. indebi.

d ¶ Tollitur ciuilis. Vide. Bart. et not. ī l. vbicunque. de fideiuss. Sed Bar. contrarium tenet in l. Iulianus. de condi. indebi. in xij. col.

a ¶ Vsumfructū. Vel dic q fuit diminutio capitis. Per capitis diminutionē tūc dicitur status mutari, qñ obuenit propter emācipationē. j. eo. ī fi. Et no. q ī casu isto pupillo solui nō poterit. qd̄ Bald. dixit esse sin. quod not. Et ad istū tex. dū videt velle q ita demū possit impleri cōditio ī personam tutoris, si in vtilitatē pupilli fuerit versum, vide Ro. post Bart. in d. l. Iulianus. ś. de condi. indebi, q dicit q hic debet subaudiri, maxime.

b ¶ Si creditor. Adde Bal. cōsi. cccvij. j. lib.
¶ Pupilli. Tertio. q̄ro. Nota de interdicto fraudatorio. & adde Bal. in d. l. j. C. si vē. pig. aga. & ibi ponit libellum.

a ¶Si cũ pupilla. Actiõe prima. Si de cõsensu partium receditur a transactione an agatur actiõe prima? adde Bar. in d. l. si diuersa. et scripsi post Salic.

b ¶Soror. Vide Bar. per istum text. no. ĩ l. præterea. la ĳ. de præto. stipu.

¶Pro saluando Barto. in hoc §. soror. vide cõcordiam, quã posui ad l. prætoriæ. la. ĳ. ff. de preto. stip.

c ¶Qui res. Vt dixi in l. Hæc est speciale fauore dotis. et etiã idem tenet Bald. in l. libera. C. de sen.

POMATES.

d ¶Ad contrariũ respondeo. No. ex ista doctri. ꝙ ĩ omnibus casibus in integrum restitutio minoris nõ nocet, et prodest alteri: quia illa nocet & nõ prodest, quando læsio causatur ex dolo illius tertĳ. & vide Ale. ĩ l. i. §. nunciatio. ĩ fi. s. de op. noui nũciatio. Pro cõcordia. Aduerte: tertĳ persona quãdo ĩ personã suã collata est pœna adiecta dationi quãtitatis operatur, vt nõ censeatur adiecta in fraudẽ vsurarũ. Ita Bar. ĩ hoc §. qui stipulatur. ĩ l. liber hõ. la ĳ. ff. de verb. obli. Contrariũ innuitur secũdũ do. Alex. in addi. in l. cũ seruus. ff. de condi. et demõ. in l. rogasti. §. si tibi. ff. si cer. pet. Solu. plures dari possunt: quia satis ampla est materia. Sed breuiter in d. l. cũ seruus. et ĩ d. §. si tibi. nõ loquitur quãdo obligatio cõfertur in personã tertĳ, vt hic Bar. Vel aliter omnia amplectẽdo: aut illa pœna nõ concernit aliqđ cõmodũ stipulatori seu creditori: sed solum cautius eidẽ est ne sit ĩ dãno rei mutuatæ: et tunc procedat prima opi. Exẽpla ponit Bart. in d. §. si tibi. et in l. cũ seruus. Aut aliquid accedit creditori puta promittis dare decẽ vel aliquid simile, et procedat secũda opi. Et hãc distin. quasi vbiq; sentit. Bart.

e ¶Qui stipulat. Habe eandem naturã. Et sic nota cautelam singularem, si vis facere ꝙ vsura possit excedere sortẽ. Et ꝑ ista limitantur not. ꝑ Bar. in d. l. stipulatio ista. in §. alteri. đ verb. ob. & ea quæ no. Bar. ĩ l. cũ seruus. de cõdi. & demõ. & in leg. rogasti. §. fin. s. si cer. peta. & hoc sequitur Ange. licet

§. quædã. et l. si vnus. §. pactus ne peteret. s. đ pact. Dico ergo ꝙ tex. voluit directo soluere, ꝙ actio vtilis restituitur, q̃ prius fuerat directa: & sic qđ dicit ꝙ actio extincta non resuscitatur: fateor, eadem: sed vtilis sic vt hic, & videbitis in d. §. aream.

4 a Dic ergo tria †verba, quando receditur à trãsactione, an possit agi actione prĩa[a], vel qualiter. Dic aut per transactionẽ fuit sublata actio ope exceptionis, aut ipso iure. Primo casu, potest agere prima actione, vt hic secũdum istam glo. quæ dicit verum in se. Aut fuit sublata ipso iure: et tũc aut est talis actio quæ non potest partiũ conuentione restaurari, vt actiones descẽdẽtes ex delicto: & tunc à lege restituit prima, vt hic. Aut potest restaurari partium conuentione: et tunc debet agi condictione sine causa, vel ob causam: vt se reponat in pristinã obligationem: vt l. si quis accepto. & quod ibi no. supra de cõdi. causa da.

1 *Periculum nominis cessi pertinet ad cessionem, si superuenit post cessionem: si tempore cessionis, ad cedentem.*
Periculum nominis uenditi ad quem pertineat. remissiuè.

b 1 **Soror.** [b]†Periculũ nominis cessi pertinet ad cessionariũ. h.d. Opp. s. so. ma. l. si cum dotẽ. §. si mulier. Dicit gl. Speciale est ibi in dote. Tu dic, aut loqueris de periculo inopiæ subsecutæ post cessionẽ, & loquitur iste §. Aut loqueris de periculo inopiæ subsistẽtis tẽpore cessionis: et loquitur contraria lex, et quod plene dixi in l. qui satisdare. s. de fideius. in nomine vero vendito, cuius sit periculũ, dic vt in l. si nomẽ. et l. se. s. de hær. vel act. vẽ.

Cum in eodem. Dicitur hic, ꝙ pretiũ cõuertitur pro rata ĩ quolibet creditore. cõtra. supra eod. l. in his. §. Imperator. Solue vt ibi. et dic vt ibi dixi.

1 *☞Euicta re pro pecunia in solutum data, agitur prima actione, & hoc fauore dotis.*
2 *Limitatio ad titulum de repu. quæ fiunt in iud. restit. in integ. ut non habeant locum. quando minor fuit circũscriptus dolo creditoris.*
Casus, in quibus ex futuris præteritum æstimamus,

Quires. Euicta re pro alio debito in solutum data, prima actione agitur: nisi dolus creditori imputetur. Item ad liberationẽ sufficit rem pfecte solutam ex post facto creditoris fieri. h.d. Valde singulare principium est hoc. et diuiditur ĩ quatuor partes. Prima quando res data in solutũ euĩcitur, et recipiẽti eã ĩ solutũ nõ põt dolus vel culpa imputari. Scđo, qñ põt ei imputari culpa. Tertio, qñ põt ei imputari dolus. Quarto, qñ res data in solutum ab initio creditoris perfecte nõ efficitur. Scđa ibi: diuersum. Tertia ibi: huic applicatur.
1 Quarta ibi, rẽ aũt. †No. ex primo dicto quod euicta re pro pecunia in solutũ data agitur prima actione. contra in l. si prædiũ. C. de euict. & l. et eleganter. in prĩ. supra de pign. act. huius timore dicit Dy. ꝙ glo. quæ est hic, intelligit ꝙ fuit data in solutum res pro pecunia, non dicit verũ, sed Dy. intelligit quod dos erat in specie: & sic fuit soluta res ꝓ re. Sed hoc vr̃ contra
c tex. Iac. de Are. aliter dicit, vt dixi in l. [c]si quis aliã. s. eo. Tu dic hic esse spãle fauore dotis arg. eius quod no. in l. si cum dotẽ. §. si mulier. s. sol. matri. Ideo dixi, ꝙ iste est casus singularis, nec credo esse alibi. Istã materiam tractaui plenius in l. si quis aliã. s. eo. Venio ad ver. diuersum. Oppo. ꝙ qs teneat re euicta extraordinario iure: vt s. de euict. l. minor. & l. si cũ vẽditor. §. si is. Huius timore glo. intelligit hũc ver. qñ libertus donauit alicui fundũ: ideo re euicta nõ tenet de euictione: quia fuit donatio: vt l. ad res donatas. s. de ędil. edi. Certe secundũ hoc iste ver. nõ haberet dubitationẽ, nec faceret aliquid ad præmissa: nisi sustinendo gl. velis dicere ꝙ donatio hic incipit à ꝓmissione, & soluit libertus. vnde re euicta alias tenet de euictione: vt no. in l. Aristo. in fi. s. de dona. sed qñ reuocatur ꝑ Fauianã, de euictione non tenet. Et hic est sing. casus. tñ licet hæc lect. in se possit sustineri, nõ tñ cõgruit literæ in ꝓposito. Nam secundũ hoc res: quæ debet, soluit. Sed materia huius legis est qñ soluit aliud ꝓ alio. Ideo alĳ ponũt hic casum, ꝙ libertus suo creditori, cui debebat decẽ, dedit in solutũ rem valentẽ viginti in fraudẽ patroni. Vnde illud: quod valet vltra decẽ, reuocat patronus actione Fauiana, & tñ creditor non põt agere actione prima: vt hic. Sed cõtra hoc op. de l. si quis aliã. s. eo. vbi parte euicta agit actione prima. Sol. Fallit illud, qñ euincitur ꝑ actionẽ Fauianã: vt hic. Ratio potest esse, secundũ quod dicit Dy. quia creditori põt imputari culpa in eo ꝙ recepit a liberto rẽ maioris prætĳ ꝓ minore. Vnde ꝓpter sui culpã hoc cõtingit. Nam sciẽdo suas cõditiones, hoc debuit cogitare: vt l. q cũ alio. j. de regu. iu. & ideo dico, si creditori nõ põt imputari culpa, qa ꝑ hoc nõ debebat verisimiliter credere patronũ fraudari: tũc duraret prima actio re euicta: vt d. l. si qs aliã. s. eo. vel agere de euictione si est ꝓmissum: vt l. fi. s. de condi. ob cau. Venio ad ver. huic applic. hic habes ꝙ licet minor restituat, nõ tñ restituitur actio creditori. cõtra. C. de repu. q̃ fi. in iud. in integrũ resti. l. j. & l. in causæ. la j. in fi. & l. seq. s. de mino. Huius timore qdã dicunt ꝙ istud, qđ hic dicit in tex. huic applicat, & c. applicat prin. legis nõ pro præcedẽti rñ. & sic cõtrario cõcor. Certe hoc nõ videt de mẽte Iuriscõsulti. Est enim violare literã. Vñ dic secũdũ gl. ꝙ applice
2 tur præcedẽti rñ. Ad cõtrariũ †respondeo[d], ꝙ hoc ideo, quia mi
d nor fuit circũscriptus dolo creditoris. quod nota: quia per hoc limitatur tota illa materia de repu. quæ fi. in iu. in integ. rest. Nec habes hũc casum ĩ terminis nisi hic. Sed rationẽ habes in multis locis: arg. ad hoc l. si Titius. s. de fideius. Facit l. propter veneni. §. neptis. s. ad sylla. Venio ad ver. rẽ aũt. dicit hic ꝙ soluendo rẽ castrẽsis peculĳ, vr̃ soluere rẽ alienã. cõtra. j. de cast. pe. l. hæreditate. §. pater. ĩ prin. & §. & fi. Gl. nõ soluit. Dy. dicit, ꝙ in prin. illius §. libertas tenuit ꝓpter præsens ius patris. in fi. vero debet intelligi secundũ istã legẽ. Item op. de l. q rẽ. in fi. C. de euict. Sol. ibi in vẽditione, in qua nõ requirit ꝙ quis faciat rẽ accipiẽtis, sed sufficit ꝙ tradat nisi esset in dolo: vt l. seruus quẽ. ĩ fi. s. de act. emp. Quæro vtrũ sint plures casus, in quibus ex futuris in præteritum æstimamus. Glo. multos enumerat. dic vt in glo.

Mihi decem dari. Causa leuior, vel durior adiectionẽ non vitiat. h.d. Opp. non potest esse plus in accessorio q̃ in principali: vt l. hi qui accessionis. s. de fideius. & l. Græce. §. illud. eo. tit. Sol. nõ põt esse plus in accessoria obligatione, vt in contrarĳs. sed hic loquit in adiecto, in quo nulla obligatio fundatur.

1 *☞In alternatiua summarum id, quod minimũ est, est obligatione, & ibi de ratione.*
2 *Pœna in obligationibus quãtitatis nõ potest esse maior sorte, nisi datio cõferatur in persona alterius: quia tunc non est mera datio: sed habet naturam obligationis facti.*

e **Qui stipulatur.** [e]Iste est difficilis. Primo loquit qñ ꝓpter adiectum stipulatio est cõditionalis: & hoc colligitur ex dictione si. Secũdo, qñ est cõditionalis: & hoc apparet ex mẽte expressa. Tertio, qñ de hoc nihil apparet. Quarto ponit vnũ casum, qñ adiectus adĳcit ad maiorem

do. Io. hic distinguat in consueto fœnerari vel nõ. vide quod no. Moder. Instit. de act. §. oẽs autem. Tu de hoc vide Bald. restringẽtẽ in l. cũ allegas. ĩ v. co. & in ver. op. C. de vsuris. Cũ quo cõcordat Ro. in d. l. stipulatio ista. §. alteri. Raph. ĩ d. §. alteri. tenet opi. Bart. hic, nisi stipulatus essem dare ꝓcuratori meo: quia videor stipulari, mihi d. l. stipulatio ista. §. si quis insulã. & vide tñ gl. ibi ĩ ver. hæres habebit. Ro. ĩ l. sed & si. s. si qs cau. tenet opin. Bal. in cõsueto fœnerari. Et ꝓ hac cautela est tex. in l. fi. in fi. C. de cõtrahẽ. empt. iũcta l. j. C. đ pac. pi.

Pro concordia. Aduerte, ꝙ rõ interesse cõsistẽtis ĩ lucro cessante in numis, propter morã haberi potest. Ita bar. & cõiter alĳ ĩ l. numis. ff. de in lit. iur. Cõtra tenet ipse Bar. ĩ hac l. Paulus. circa mediũ. Soluit hic do. Alex. vide eum.

rem quantitatem quã principalis. Secunda ibi: & ideo. Tertia ibi: at vbi. Quarta ibi: contra. Oppo. ad si. quia in accessorio nõ potest esse plus: vt l. Græce. §. illud. s. de fideius. & Insti. de fideius. §. nec plus. Solue vt dixi s. proxi. Nã hic in adiecto, q nõ
1 apponitur ad obligationem. Item opp. †quãdo alternatiua cadit inter summas, semper minor est in obligatione: vt l. inter stipulantem. §. si stipulante. & l. si ita stipulatus fuero decem aut quinq;. de ver. obli. Sol. Ibi eidẽ debebãt solui decẽ aut quinq;. hic diuersis. Ita dicit gl. & bene. Ratio, in alternatiua summarũ, ideo minimũ est in obligatione, quia inter summas nõ cadit affectio. sed vbi affectio caderet, vtrũq; esset in obligatione: vt s. tit. j. l. si is cui decem. & ibi dixi. Sed hic ratione adiecti potest mea interesse. Forte facilius soluerem vni alteri decẽ, q̃ tibi quinq;, vel propter affectionem quam habeo ad personã adiecti: quia anteq; restituat tibi aliquod commodũ sentiet, vel ꝓpter aliã rationẽ. sed vbi est eadẽ persona, ista affectio non cadit. Extra
2 glo. †opp. ad secundum responsum, & videtur ꝙ in quantitatibus non possit pœna esse maior sorte: quia sic esset in fraudem vsurarum: vt l. cum allegas. C. de vsur. hic dicitur cõtrariũ: quia si non soluo quinq;, promitto dare decem. Sol. Illud in obligationibus dandi mere: sed istud non videtur mera datio, quãdo confertur datio in personam alterius. Vel si dicas ꝙ sit mera datio, tamen habet eãdem naturam: quam habet obligatio facti: vt vidistis in l. liber homo. in fi. s. de ver. obl. & l. si pœnam. eo. ti. Et per hoc possunt vsurarĳ facere fraudem, vt dicãt sic: promittis dare Titio decem hinc ad pascha: & si nõ dederis, promittis mihi viginti nomine pœnę. Nam tunc non videtur adiectũ in fraudem vsurarũ, per hanc legẽ, vlti. respon. Quæro, postq; quinq; sunt soluta adiecto, reliqua quinq; qualiter petetur? nã
3 adiectus non habet actionem †principalis, stipulator nõ videt habere actionem: quia illa quinq; vltra videtur stipulatus alteri, nõ sibi. Rñ. stipulator principalis hoc petet: quia interest sua vt soluatur suo procuratori, si constat hunc adiectum esse procuratorem suum. quod apparet, quia eum conuenit actione mãdati: vt l. liber homo. §. fi. de ver. ob. & l. stipulatio ista. §. si qs insulã. eo. ti. Sed si nõ esset ꝓcurator suus, haberet maius dubium.

Mihi Romæ. Iste §. diuiditur in tres partes. Prima loquitur in obligatione mista dãdi, & faciendi. Secunda, qñ in obligatione mere dãdi. Tertia, qñ in obligatione mere facti. Secunda ibi: liberaretur. Tertia ibi: aut vbi.

Si seruus. Hũc §. habuimus in l. prima. s. de stipulatione seruorum.

1 *☞Aliud est, obligationem extingui: & aliud, obligationem cessare.*
2 *Obligatio extincta nunquam suscitatur. & nu. 3. remissiuè.*
Area promissa, cui ædificiũ est superimpositũ, potest peti, licet æstimatio debeat præstari.

Aream. Hunc §. habuistis expeditum in l. inter stipulantem. §. sacram. s. de verbo. oblig. Nam hic habetis eadem argumenta, & easdem rationes, quas habuistis ibi: & breuiter h.d. Exemptio speciei debitæ rerum natura, vel communi commercio, obligationem perimit, nec reuiuiscit impedimento submoto: translatio vero in corpus integrale obligationem non perimit: sed res ipsa debet peti: æstimatio vero præsta-
1 bitur creditori. h.d. †Nota aliud est, obligationẽ extingui: aliud est, obligationem cessare. De hoc dixi in l. ĳ. §. j. s. de verb.
2 obli. Secundo nota ꝙ †obligatio extincta nunq; suscitatur. Tertio nota ꝙ area promissa, cui ædificium est super impositum, potest peti: licet æstimatio debeat præstari. Oppo. ꝙ si iterum factus est seruus, iterum possit peti: vt l. si chorus. §. fi. s. de leg. iĳ. Solu. Potest peti ex noua voluntate non ex prima. &
3 ista est vera. Item opp. †ꝙ actio extincta resuscitetur: vt l. pupilli. §. j. s. eo. tit. & l. quãuis. §. si mulier. ad Velleia. & l. ĳ. §. fi. s. si ex nox. cau. aga. & l. si cum quis. §. fi. j. de fur. Dicit gl. ista est regula: cõtraria sunt specialia. Tu dic vt plene dixi in repetitione l. Mæuius. §. duobus. de leg. ĳ. Item opp. de l. seruum filĳ. §. si areæ. s. de leg. j. Solu. Aliud in legato areæ, vt ibi: aliud in ꝓmissione areæ, vt hic. Vltimo, quia gl. alleg. hic quædam pro cõcordantia, quæ sunt contraria: ideo vide gl. & eam corrige, quę incipit, potest determinare: vt ibi: vt j. de fur. l. si cum. §. fi. Dic ꝙ ista contradicit: ideo debuit eam ponere cũ alĳs, in quibus fallit regula. Item ibi: de ser. vr. prædi l. si quis ædes. in istis duabus legibus de capi. di. & in l. si quis ædes. non fallit regula. vnde debuerunt poni sub concordantĳs, quæ faciunt regulam.

1 *☞Pecunia, quæ cõmuniter in ciuitate currit, in dubio videtur promissa.*
2 *Si in ciuitate sunt duæ monetæ quarum respectu dicitur solidus & libra, & alia sit moneta antiqua alia noua, quòd intelligatur promissio facta ex qualitate rei iuxta consuetudinem ciuitatis.*
3 *Vna pecunia pro alia solui potest, dũmodo creditor aliquod damnum non patiatur.*
4 *Debitor in pecunia minuta, potest soluere in florenis. ita stãte consuetudine quæ seruanda est, licet de iure non.*
5 *Expensis communibus scilicet soluentis, & creditoris, debet moneta approbari.*
6 *Moneta si est mutata, & solutio debet fieri, de qua moneta fieri debet.*
7 *Existens in mora nõ soluendi, nõ tenetur de interesse, quod consistit in damno.*
8 *Pecunia grossa per minutam æstimatur.*
9 *Augmentum, uel diminutio monetæ, quæ modico tempore durauit, non attenditur.*
10 *Si mutuaui, uel in dotem dedi libras cẽtum in florenis, & uenit tempus restitutionis, quod tempus attendatur in æstimatione, an tempus solutionis, an tempus dationis.*
Depositum si est factum apud te de centum libris in florenis, cum teneris reddere, ubi quod sub eadem æstimatione teneris reddere si fuit dictum, alias in communi æstimatione.

Paulus respondet. Alias incipit creditorem. Quæro
1 †quando promitto tibi centum libras: de qua pecunia videor promittere? Rñdeo, de moneta quæ currit in ciuitate, cuius respectu dicitur solidus & libra: vt l. numis.
2 de lega. iĳ. Sed quæro, †quid si in ciuitate sunt duæ monetæ, quarum respectu dicit solidus, & libra: vt est Florentiæ? Nã quãdoq; dicitur solidus & libra, respectu florenorum minutorum antiquiorũ, de quibus valet florenus auri xxix. solidos. Item
a est alia moneta[a] eorũ noua, vt floreni noui: de qua valet florenus tres libras: de qua intelligetur si promitto tibi cẽtum libras?
b Rñ. secundũ consuetudinem[b] ciuitatis, & verisimilitudinẽ, iudicabuntur ista. Quod dico secundũ consuetudinem: ideo dico, quia est ibi consuetudo, ꝙ in pannis, & in serico appellatio solidi, & libræ, referatur ad florenos minutos antiquos, & ĩ alĳs rebus intelligat de florenis nouis. Itẽ quod dixi, & verisimilitudinem, dico quia si intelligeremus appellationẽ solidi, & libræ, referri ad monetã nouã, cõtingeret ꝙ res magni prætĳ daret ꝓ modico, vel ecõtra, si intelligerem9 de moneta antiqua, cõtingeret ꝙ res vilis p̃tĳ daret ꝓ magno. Vñ semp debem9 inspicere hãc verisimilitudinẽ ex qualitate rei: vt l. semp ĩ stipulationib9. & ibi no. de reg. iur. ꝙ facit ꝓ hoc l. Imperatores. s. de cõtrahẽ.
3 emp. Secũdo q̃ro, †vidi q̃ pecunia intelligat ꝓmissa: vtrũ possit debitor vnã pecuniã pro altera soluere? Hic Iuriscõsultus vr̃ velle ꝙ nõ, si creditor est ex hoc sensurus aliquod incõmodũ: ergo a cõtrario sensu, si nullũ incõmodũ est sensurus creditor, vr̃ velle ꝙ debitor possit soluere vnã pecuniã ꝓ alia. Sed cõtra: qa aliud ꝓ alio inuito creditore solui nõ põt: vt l. ĳ. §. j. s. si cer. pet. & l. eũ à quo. C. eo. ti. Vñ dixerũt quidã, vt gl. dicit ꝙ semp cum creditor nõ vult dicit sentire incõmodũ: quia fit cõtra voluntatẽ suã: ideo sibi solui nõ poterit: arg. Insti. de act. §. præterea. Certe nõ credo ꝙ Iuriscõsultus senserit hic de tali incõmodo. Præterea. Iuriscõsultus dicit hic dãnũ, quod est diminutio patrimonĳ: vt l. ĳ. & iĳ. s. de dam. infec. Sed licet nõ impleatur voluntas creditoris, nõ tñ pro hoc minuit eius patrimoniũ: ergo &c. Vn
c de alĳ dicũt, ꝙ cogit recipere[c] si aliquod damnum non patitur. Ad id quod dicitur, ꝙ aliud pro alio, &c. respõdeo ꝙ nõ videt solui aliud pro alio fictione huius legis, imo idẽ videtur solui, licet alia sit forma: arg. l. si quis argentum. in princi. C. de dona. & l. j. in fi. & l. Titiæ amicæ. de auro & argẽ. le. Declaro, hæc pecunia debet esse talis, ꝙ præbeat suam vtilitatem in forma æquali

P. PAV. P.

a ¶Paulus respondet. Vide de materia Iaso. in l. ĳ. §. j. col. pen. & vlti. ff. si certũ pe.

a ¶Paulus respõdet. Alia moneta. An autẽ qs teneat accipere monetã ꝓ ea æstimatione q̃ est taxata à publico. dic ꝙ sic, ars punit: vt no. Bar. ĩ l. q falsam. de fal. Allegat text. in l. j. C. de fal. moneta. vbi vide qđ sit moneta falsa, & qua pœna puniat eã expẽdẽs, vide l. lege Cornelia. eo. titu. de fal.

b ¶Secundũ consuetudinẽ. Adde Bar. in l. semper. de regu. iur.

c ¶Cogitur recipere. Adde quod no. Bal. post Petrũ in l. non amplius. §. fi. de leg. j. Quid si relinquo alicui vigĩti libras Bologninorũ Bononiẽsiũ, quia istud est genus sub certa specie inclusum, nõ põt fieri solutio de Mutinẽsibus, licet sint eiusdẽ valoris & materiæ. Idem de argẽto, nisi se aliter habeat consuetudo, ꝓ no. in d. l. si qs argẽtũ. secũdũ Imo. Item si pecunia currit pariformiter, hoc nõ erit de iure, ex quo est paritas materiæ, & nõ interest creditoris: per l. q̃ extrĩsecus. de verb. ob. Et huic legi adde qđ not. Bar. in d. l. j. ĩ fi. de aur. & arg. leg. & dicit Bart. in l. talis scriptura. ĩ fi. princip. referẽdo ibi Dy. de le. j. ꝙ si pecunia, debetur vt species, vt pecunia, quæ est ĩ tali sacco, vel bursa, non põt fieri solutio alterius pecuniæ: licet etiã esset eiusdẽ materiæ, & formæ. quod bene nota.

a ¶Alterius materię. Adde Bald.in l. diuortio.in §.ob donatiões.ff.sol.ma.et qđ no.Bald.in d.l.fin.in iiij.q.C.de cõpẽ. cũ Bar.hic ad literã trãsit Pet.de Anchar.ĩ Cl.si.beneficiorũ.ad fi.de deci.quã omnino vide:vbi multa, & diuersa ponit in materia.& ad qõnẽ de pœnis legalibus, vl statutorũ,quã ibi ponit Pet. videlicet de qua moneta solui debeãt, vide Bald. post gl.in l.qcũque. in vlti.co.C.de ser. fug.et in d.l.fi.in prĩci.C.cõia de leg. et ibi etiã quid in contractibus. De ista materia vide ꝑ Ol. in cõsi.xiij.& in consi.xxxviij.et consil. clxviij.text.in cle.fi. de deci.Bal.in l.illud in fi.C.de sacrosan. eccl.Spec.in ti.de solu.§.nũc aliqua. versi.fi .et ibi Ioã.And. Ant.de Bu.in c.quãto.de iureiurã.& Alberi.de Rosa.in l. cũ quid.§.si certũ peta. ¶Adde ꝙ Ro.tenet contrarium eius qđ consuluit Oldra in dictis consilijs, eius cõsi.cxxiij.de quo ẽt vide Abb.cõsi.lvij. in ij.lib.De quo valore monetæ debet solui officiali,cũ moneta tẽpore dati officij valebat vno pretio,& tempore solutionis alio,vide Bal. cõsi.cxxxvij. primo volu.

✠ POMATES.

b ¶Dare florenos. Not.de cõsuetudine obseruari,in multis ciuitatibus, ꝗcquid sit de iure,ꝙ diuersa pecunia in forma solui posit,aurea ꝓ argentea:& ecõtra: et minuta pro grossa. Et adde ꝙ nõ solũ multæ ciuitates: sed gñalis totius mundi cõsuetudo ita obseruatur.Ita not. dixit Bal.in l.lib.C.de setẽ.ẽt de mente eiusdẽ.et ĩ l.ij.§.j.§.si certũ pet. Qđ intellige verũ,nisi creditor ꝓpter hoc esset passurus dãnum:forte qa esset profecturus in longinquas,et remotas partes:per textũ nostrum .hic secundum Laudeñ.in tracta. suo monetæ.& in l.iij.§.j.et in l.cum quid.§.si certũ petatur.quod nota.

c ¶Quæro quid. Et adde no.per Bar.et Bal.in d.l.si quis argentum.in iij.colũ. C.de donat.& per Bartol. in leg.acceptum . in xvij.quæstio.C.de vsur.

d ¶Respondeo. Vide in leg.cum quid. & in leg.quod te. ff. si

ter,sicut in materia:vt l.j.§.de contrahen.
4 emp.†Et ideo si tu debes mihi Bologní-
nos de argẽto : & tu dares mihi aliam mo
netã argenteã eiusdẽ ligæ,hoc est, eiusdẽ
bonitatis in materiã,licet essent diuersæ
formę :tñ idẽ videtur solui:vt legibus cõ-
trarijs.Sed si tu dares monetã alteriusma
a teriæ,[b] q̃ nõ esset eiusdẽ ligæ:de iure pos
set creditor licite refutare:quia aliud pro
alio solui nõ põt,vt dictum est. Vñ quod
hic dicitur in tex.in aliã formã, ĩtelligatis
tñ de eadẽ materia. Igiť si tu,q debes pe-
b cuniã minutã,velles dare florenos , [b] vel
ecõtra licite possent recusari de iure:licet
de cõsuetudine obseruetur cõtrariũ in ci-
uitate ista,et in multis alijs:vt no.in l.si qs
argentũ.C.de dona.cui consuetudini de-
bemus stare:vt l.Imperator.§.de cõtrahẽ.
5 emp. †Quæro.qñ moneta approbať ab
his qui appositi sunt à cõi,oportet ꝙ ali-
qd expendatur:quæro,cuius expẽsis de-
bet fieri,vel soluentis,vel creditoris? Re-
spondeo:expẽsis cõibus:vt l.iiij.§.j.§.fi.re
6 gun. Quæro,†quid[c] si moneta est mu
c tata:de qua moneta debebit solui? Rñ.[d]
d hæc mutatio põt duobus modis contin-
gere:vel ꝙ mutetur materia,vel forma ita
ꝙ in bonitate aliqua mutatio cõtingit.vel
quod nõ mutetur materia,vel forma: sed
mutatur eius bonitas,ĩ hoc ꝙ florenus au
ri,vel alia moneta đ argẽto grossior,vale
ret plus hodie,quã cõsueuerat. Prĩo mõ
dicũt nostri doct.et bene,si quidẽ de mo-
neta antiqua reperiatur,et eius cursus nõ
est reprobatus, poterit et debebit de illa
moneta antiqua solui.Sed si non reperiať
vel eius cursus est totaliter reprobatus,
debet solui æstimatio illius monetę anti-
quæ:vt l.elegãter.§.qui reprobo.supra de
pig.actio.et est expressum in c.olim cãm.
de censi.et not.per Cyn.in l.minori.C.in
quib.cau.in integ.restit.non est necess.Se
e cundo mõ[e] cõtingit mutatio:vt dixi , &
hic est aduertẽdum,si quidem debitor nõ
est in mora:tunc liberatur soluendo illam
monetã absque dubio:quia variatio nul-
la contingit circa bonitatẽ rei intrinsecã.
Nam in eadem forma , et materia reddi-
tur, secundum quod debet : vt leg. res in
dotem.supra de iure do. et leg. cum quid.
supra si cer . peta . sed contingit mutatio
respectu æstimationis : quod non impu-
tatur debitori , qui non est in mora: vt
leg.vinum.supra si certum peta. Sed si de
bitor fuisset in mora , diceres tu, inconti
nẽti oẽ detrimẽtũ inde cõtingẽs à tẽpore
morę ꝑtinet ad eum:vt d.l.vinũ.Et istud
7 est subtile,et difficile videre. † Aduerta
tis:nã vos scitis ꝙ quãdo quis est in mora
in non soluendo,ipse non tenetur de inte
resse,qđ consistit in lucro:sed de interesse
qđ consistit in damno:vt l.si sterilis. §. cũ
per venditorem.de actio.emp. Mõ videa
mus in casu proposito vtrum creditor sit
dãnificatus , quasi pecunia minuta sit mi
nus bona ĩ sui æstimatiõe,an vero ꝑdide
rit lucrũ,quasi si ab initio habuisset illam
pecuniam, emisset ex ea plures florenos,
quam posset emere mõ:et sic fuisset lucra
tus tantũ. Nã si hoc esset, interesse non at
tenderetur:vt d.§.cũ per venditorem. Ad
uertatis,res diciť deteriorari, qñ eius æsti-
matio respectu pecuniæ esset vilior:vt d.
l.vinum.§.si cer.pet.& ideo in cæteris spe
ciebus, quæ æstimantur per pecuniã , vt l.
si ita.§.de fideius.illud est facile videre:sed
in pecunia,quæ nõ ęstimatur per res vt d.
l.si ita.est videre, vtrum vna pecunia per
8 aliã æstimetur.Breuiter †mihi videtur qđ
pecunia auri,vel argenti grossa ęstimetur
per minutam. Et hoc apparet ad sensum.
minuta autem nunꝗ̃ æstimatur per gros-
siorem.Non enim possum dicere , qđ per
florenum æstimetur vnus numus paruus:
& per cõsequens nec duo,nec tres : & sic
de singulis in infinitum. Aceruus autem
numorum,vel vna summa numorum,be-
ne posset æstimari per florenum : sed ipsi
numi singulariter considerati. & hoc pa-
tet ad sensum. Itẽ probatur:Illa res dicitur
æstimare aliam , quæ est conuertibilis &
permutabilis in aliam quancunꝗ̃:vt l.j.§.đ
cõtrah.emp.sed moneta parua est permu-
tabilis in omnem maiorem:ergo per illam
æstimať maior : sed moneta magna nõ est
conuertibilis in omnẽ minorẽ:ergo ꝑ mo
netam maiorẽ non æstimatur minor. Mo
do ad propositum: si debes mihi centum
lib.pecuniæ minutæ : dico quod pecunia
mutata nõ diciť deteriorata respectu æsti-
mationis suæ : qa non habet aliquid quo
æstimeť : ideo creditor diceretur amisisse
lucrũ,non passum fuisse damnum:merito
hoc nõ imputabiť debitori:vt d.§.cũ ꝑ vẽ
ditorem. Nec obstat l.numis.de in li. iurã.
quia licet in numis veniat interesse extra
rẽ,verũ est in eo quod nõ cõsistit in lucro.
Sed si tu poneres ꝙ ego deberem tibi da-
re centũ florenos auri in Calendis Ianua
rij,& florenus valebat tũc quatuor libras,
nunc cum soluis,valet minus:dico ꝙ à tẽ-
pore morę pertinet periculũ ad debitorẽ:
vt d.l.vinum. Ratio:qa cũ florenus æsti-
meť per pecuniã minutam , & æstimatio
floreni est mutata,apparet ꝙ florenus est
deterioratus in ęstimatione:sicut dicimus
in vino,& in alijs speciebus. Idem dico de
qualibet moneta grossa , quæ per minutã
9 æstimať. Vnũ tñ volo †te scire, ꝙ augmẽ-
tũ vel diminutio æstimationis floreni,vel
alterius monetæ,quæ modico tẽpore du
rauit,vt vna die, duobus,vel pluribus die
bus,vel quandoꝗ̃,non est attendenda:vt
l.pretia rerũ.circa finẽ,& quod ibi nota.§.
10 ad leg.fal.†Sed q̃ro,quid si ego mutuaui
tibi,vel in dotẽ dedi tibi cẽtũ libras ĩ flore
nis:nũc vis mihi reddere:an ego cogar re-
cipere,vel tu dare ĩ eadẽ ęstimatiõe, q̃ erat
tũc:an in ea q̃ est nunc tẽpore solutionis?
Rñ. Ista verba, soluo centũ libras in flore-
nis,hoc est dicere,istos florenos do tibi in
solutũ ꝓ cẽtũ libris:vt l.si qs stipulat[9] fue-
rit decẽ in melle.§.e. & iõ nõ pñt peti nisi
cẽtũ libræ:sicut si aliqua res esset data ĩ do
tẽ ꝓ ęstimata:vt l.cũ dotẽ.C.de iure do.&
l.si ęstimatis.§.sol.ma.& dãnũ & lucrũ flo
renis cõtingẽs ꝑtinet ad eũ, q recipit:iõ il
la verba nõ operãtur aliqd.Sed qd esset in
deposito,si depono apud te centum libras
in florenis : quid teneris reddere? Breui-
ter dico idem. Nam hic ego videor tibi il-
los florenos vẽdere pro illis centum libris
& pretiũ apud te deponere:vt l.certi cõdi
ctio.§.si.& l.seq.§.si cer.pe.Facit l.si ex pre
tio

cer . peta. & de materia in d.l.vinũ.per Bal.ĩ l.illud. in fi.C. de sacrosan.eccles.& in l.ij.C. cõia de leg. ꝑ Canoñ.in c.quanto.de iureiur.& in c. cũ olim . de cẽsibus. & in Cle. si bñficio. de deci. Et vide qđ ipse Bar.not.in l. numis.de in li.iuran.& Spe.in titu. de sol.§. nũc aliqua.vers. fuit & hic per Angel.& pulchre in c.penu.de censi. & vide quod no.Bar.in l. vbi aũt nõ apparet.in fi.pri. de ver.obl.& qđ notat ĩ materia Bal. in l.volũtas.C.de fidei coni.vbi si aliquis se confitetur habuisse centũ libras, an ĩtelligať de grossis vel minutis.& qd si tibi do centũ libras ĩ pecunia, minuta.§.e.in d.l.si quis stipulatus fuerit decem in melle.in iiij.col. vide oĩno Ang.in l. æris ꝑtia.C.de colla.lib.x. & quæ not.Bal.in l. quicunꝗ̃.ad fi.C.de ser.fug.& de hac mutatione monetæ qđ tempus inspiciať,vide no.per Dy.l.vxori suę.in prin. de leg. iij.Pone,mercatores ementes pecunias ꝓ certa quantitate pecunię,si pro ista mercantia volunt soluere florenos ad illam rationem quam valet florenus in mercantijs secundum cõsuetudinẽ regionis, an debeant audiri, licet mercantiam pro pecunia emerint.angel.dicit qđ sic, in l. æris.C.de colla. lib. x.& ibi adde quod not. Bal.in l.fi.C.de non nume.pecu.Sed quid si debitor alicuius in certa quãtitate pecuniæ currentis in loco sit , & illa postea per superiorẽ sit reprobata,& alia noua fiat : an libereť debitor? Dy.per illũ tex.in addi. in d.l.in ratione. §. diligẽter. §.ad legem Falcidiã. tenet qđ sic. sed Roma.in vna additiõe dicit,quod communiter tenetur contrarium.& ita tenet cõtra Cy.& addẽ quod not. Bart.in d.l.cum quid.& Iaco.But.in sua disputatione incipiente , iuris quæstio est talis,quidam colonus.

✠ POMATES.

e ¶Secũdo modo. Et de ista mareria quando mutetur valor pecuniæ in plus,vel minus , vtrum attendi debeat tempus initi contractus,vel solutionis, vide Franciscum de Are.cõsi. suo xj.vbi pulchre tractat hanc mate-

riam. Videas ꝓterea Bal.in fin.C.de non nume. pecu. & Old. cõsi.suo clxviij.ad ĩtelligentiã horũ quę dicunť hic ꝑ Bar.& §. per eũdem in l. qđ te.in prin.ver.iuxta hoc moueo vnũ dubiũ.§.si cert.pet.vbi aliter ꝙ̃ hic locutus est. & vide ẽt Aret. consi.lxxxiij.& cij. & Socin. vj.

a ¶Ad locũ. An possit fieri ꝓrogatio de loco ad locũ,adde ꝙ no.in c.litigãtes.ĩ gl. de off.or.in vj.Et de materia ꝓrogatiõis, vide Inn.ĩ c.secundo requiris. de off.dele. Spe.ĩ tit. de obl.§.ꝓrogari. & §. fi.Et cõtra istud tenet Bal .ĩ l.j.C.de iuris.om.iu. per Bart.& alios ĩ l. fi.de iustit. & iur.& Cy.& Bal. in l.fi.de iuris.om.iud.&Bar. in l.ij. in fi.princi.de iud.Bart. & alios in l.fi. de excu.tuto.

b ¶Non inspiciť.Ad de ꝙ etiam poterit cõueniri in loco contractus,si ibi domiciliũ habeat.Text.est expressus secũdum Bal.ibi in l.heres absens.in §.fi.ff. de iud. & ibi ĩ gl. de hoc ĩ c. j.§.pe.de fo.cõpet.in vj.Facit qđ no.ĩ l.j. §.de eo qđ cer.loc.& ad Bar.hic viđ Cy. in l.j. C. vbi de cri. agi opor . vbi Cyn. plene.& Bart.& ibi dixi in l.ij.§. de bon. author. iudi.poss.& glo.in c. Romana.§. contrahentes. de fo. compe.lib.vj. & gl. in l.j.de eo quod cer. lo. & adde qđ rõne destinatæ solutionis sortiť quis forũ,etiã quo ad consecutiua contractus, vt dãnorum datorũ,& expẽsarũ quæ veniũt accessorie: vt in c.dilecti. de foro compet. & ibi Abbas.

✠ POMATES.

c ¶Ad qõnẽ.vide aliquas remissiones ꝑ Alex. in l. liberta.in prin.§.solu. matr.& vide Alex.cõsi.lvij. ad fi.ĩ j.vol.& Pan. xxj.col.j. volu.ij. & Barb. xlij. colũ. iiij. vo.j.& Fel.in c.j.co. vij.de sponsa.& col. x.Barb.in c.j. col.v. de offic.deleg. & ibi Fel.in.j.& Pari.consi.lx.& Anch.consi. lxiiij.& Aret.lxxxvij.& Bal.ccclj.col. iiij. in v.parte. vide etiam ad hæc Bal.in l.nouissime.ff. quod fal.tu.autho.& Ancha.consi. lxiiij. ĩ ij. colũ. in ij. dubio. & Paul.de Cast. ibi limitãt cõsil.cccxxix. in iiij.dubio.

d ¶ Debitores sint liberati. Et facit text. in l.si maritus §.solu.

tio.C.si cer.pet.Sed qd si fuit dictũ, depo-
no apud te centũ libras in florenis. hoc pa
cto ꝙ reddas in florenis sub eadẽ æstima
tiõe : tũc sub eadẽ ęstimatiõe debet reddi.
ꝓbať in l. pe.§.mãcipia.§.sol.ma.Sed si nõ
esset dictũ in eadẽ ęstimatione,puto ꝙ de
beat reddi in ęstimatione cõi,quę esset tẽ-
pore quo debet fieri solutio:vt l.si qs stipu-
lat[9] , fuerit decem in melle.§.eodem titul.

1 ☞*Prorogatio iurisdictionis de loco ad locum quòd fieri possit.*

2 *Locus contractus non inspicitur , vt quis conueniri possit. sed locus destinatæ solutionis.*

QVæro. Solutio pertinet ad il-
los, qui habent admi-
nistrationem loci,vbi est facienda:
nec locus contractæ obligationis inspici-
1 nisi aliud actum sit.h.d.Per † istam legem
fundanť duæ opi.doct. Prima est: Multæ
sunt species prorogationis iurisdictionis,
quæ ponunť in l.ij.§.sed si iudex.§.de iudi.
sed dubitatur an posit fieri prorogatio de
a loco ad locum?[a] Doct.inducunt hãc legẽ
ꝙ sic.Ita refert Cy.C. de epi. audi.l.si qui
ex consensu.& vide Gul.de Cug. in d.l.ij.
2 §.sed si iudex.Secũdo inducitur†ad aliud:
Vos scitis ꝙ ibi quis videtur contraxisse,
vbi est fienda solutio,& ibi potest conueni
ri:vt l.contraxisse.§.de act.& oblig. Sed du
bitatur vtrum in loco contractus posit cõ
ueniri.Glo.videtur velle ꝙ non.C.vbi con
ue.qui cer.lo.da.pro.l.j.§.de bo. autho.iud.
pos.l.iij. Alibi gl.vacillat in l.eum qui.§.Iu
lianus.§.de const.pec. Veritas est ista , ꝙ in
b loco contractus non inspicitur,[b] & ibi non
potest conueniri,sed solum locus solutio-
nis faciendę inspicitur:nisi aliud actum sit.
Casus est hic. Et hanc legem allegat ad hoc
Pet.de Bella perti.in l.contraxisse.de acti.
& obligatio.

PAulus. Solutum , quod po-
test repeti , non parit
liberationẽ.h.d. Quæro, vtrũ hoc,
quod hic dicitur, sit verum,siue pignus sit
obstrictum pro illa naturali obligatione,
siue nõ. Gl.ponit opi. Veritas est ꝙ hoc de
bet intelligi,quando pignus erat obligatũ
pro illa naturali obligatione , vel non. Ita
videtur probari.§.eo.l.si pupilli.

1 ☞*Creditor non cogitur recipere oblationem factam in congruo loco, & tempore.*

2 *Debitor creditoris expulsi de ciuitate propter partialitates, si exigatur ab illis, qui in ciuitate remanserunt, quando liberationem consequatur.*

3 *Debitor exactus ab existentibus in ciuitate , si postea conueniatur à creditore, quòd satis est ostendere ordinationem ciuitatis factam super exactione facta.*

CReditor. Si creditoris,vel
tutoris culpa,nõ
præcesit,periculũ pecuniæ perti-
1 net ad debitorẽ vel pupillũ.h.d.†Op.post
obligationẽ est periculum creditoris : vt l.
qui decem.in prin.§.e.Sol. Hic creditor no
luit recipere:quia congruo loco, & tempo
re non offerebatur. Ista est vera sol. Alij di
cunt ꝙ istud est speciale,cum Respubl.au-
2 fert. Prima placet. Ista † lex inducitur per
c doct.in arg.ad quæstio.[c] quotidianam.Ex
pulsa est vna pars de ciuitate:illi,qui rema
serunt , exigunt omnes debitores illorum
exititiorum: vtrum per hoc debitores sol-
uentes sint liberati? Et videť ꝙ nõ,per hãc
legem, & per l.si hominem.§.si nullo.§.eo.

ibi creditor. pro expeditione hu
ius l. ex dictis abbas. [illegible] malse.
deaflet. 150. p totum. [illegible]
biel. in 2. [illegible] com. [illegible] lib 3.
desol. cond. 11. p totum

ti.Item quia periculũ casus fortuiti perti-
net ad debitorẽ:vt l.incendiũ.C.si cer.pet.
In contrariũ videť ꝙ sint liberati:vt l. Pau
lo Callimacho.in fi.§.de leg.iij.& l.liberto.
§.Lucius.§.de annu.leg. Istam quæstionẽ
mouerunt doct.antiqui.s. Vber.de Bobio
& Alber.Papien.& Dy.etiam ponit,& di
cit debitorem liberari facta solutione com
munitati: ꝑ d.l.liberto.§. Lucius. de annu.
leg.& l. Paulo Callimacho.in fi.de leg.iij.
Non obstat hæc lex quia hic fuit accepta
pecunia,vt debitoris: sed in quæstione ꝓ
posita fuit accepta pecunia ĩ iniuriam cre-
ditoris:ergo non debet nocere debitori: vt
l.si merces.§.culpę.§.loca.& l.pe.in prin.§.
sol.matr.& hoc quando bona non sunt pu
blicata:aliàs non esset dubium,per l.bono
rum.de verb.sig. Ita dicit Dy. Spec. ponit
hanc q.in tit.de ob.& solu.§.ij.versic.illud
autem. in princip.& ibi videtur se referre.
Aut Respublica habebat bona debitoris
d obligata,vel nõ. Tu verò dicas sic:[d] Aut
Respublica habebat bona illius creditoris
cuius debitor est exactus obligata ex ali-
quo contractu,vel ex aliqua causa:& tunc
non est dubium ꝙ solutione facta Reipu
licæ debitor liberatur : vt l.nomen.C.quæ
res pigno.obli.poss. Si verò non habebat
obligata : tunc aut bona illius creditoris
erãt publicata ex aliqua iusta causa:et idẽ:
quia non est dubium quod creditor soluẽs
liberatur:quia fiscus habetur loco hęredis
vt l.si debitori deportatio .§. de fideius.&
l.ij.C.ad leg. Iuli.de vi. Si verò bona non
erant publicata , vel erant publicata iniu-
stè : tũc aut Respublica exegit in iniuriã
debitoris,aut ĩ iniuriã creditoris , aut sim-
pliciter exegit non habita contemplatiõe
ad iniuriam alicui[9]. Primo casu est pericu-
lum debitoris:vt hic. Secundo casu est pe-
riculum creditoris: vt l.si merces.§.culpæ.
§.loca.& l.penul.in princi.solut.matri. Ita
loquitur l. Paulo Callimacho.in fi.de leg.
iij.& l.liberto.§.Lucius.de ann.leg. Si verò
accepit simpliciter, quia accepisset cuius-
cunꝗ̃ fuisset:tunc aut erat species debita,
aut quantitas.si species,est periculum cre-
e ditoris.[e] si quantitas,est periculum debito
ris. Hoc probatur in l.lectos. & l.seq.§. de
peri.& commo.rei ven.& in gl. Ad idem
l.fi.in fi.de pig.ac.Facit l.Luci[9].§.de euict.
& l.itẽ si verberatũ.§.j.§.de rei ven. Item q̃
ro , an sit idem si pecunia exigereť ab ali-
quo priuato. Certe nõ: quia tunc debitor
non liberaretur. Rõnem collige ex l.ij. in
3 fi.cũ l.seq.§.si qs cau.† Tertiò quęro,[f] vtrũ
f debitor qñ hanc exceptionẽ opponit cre-
ditori, ꝙ ipse fuit exactus à Republica de
beat probare se exactũ ꝑ vim:an verò suf-
ficiat ad executionem debitoris ostende-
re ordinamentũ ciuitatis factum suꝑ hoc
pœnale, & graue. Certè puto ꝙ sufficiat
ordinamẽtum ostendere. Est enim iustus
timor:vt l.fi.§.j.& §.seq.§.ꝙ met.cau.et l.j.
§.quæ onerandæ.§.qua.re.ac.non da.ver.
& in summa. Facit ꝙ not .§. de transact.l.
interpositas. Ad idem optimè facit §.quib.
ex cau.in pos.ea.Fulc.§.qd aũt sit latitare.

1 ☞*Sententia in causa appellationis quòd valeat , licet nõ dicatur bene iudicatum, vel malè.*

Cũ de sorte. Pecunia cedit ĩ cau
sam expssã à soluẽ-

mat.& not.Bal.in l. falsus.circa finẽ.C.đ fur.& no. Bart.ĩ tractatu de tyrãnide.in vij.qõ.& quod not. voluit Bal.in l ij.C. qđ met. cau. & Bal. in l.non prius.C.qñ fis.vel priua. ꝑ Gui. de Suza.in q.ĩci.pone ꝙ de facto ꝗdam de parte eccle.&c.& per Cy. in l.cũ te.la. j.C.qđ met. caus.& ꝑ Bal. ĩ l.si te bonis. C.de iure delibe.

d ¶Dicas sic. Ad materiã adde quod notat Bal.per illũ text. de pa. Constã. ĩ ver. sententię quoꝗ̃.vbi dixit,ꝙ sentẽtiæ per imperatorẽ latæ cõtra rebelles occasiõe rebellatiõis, rescĩdũtur facta pace. secus non occasiõe rebellationis , sed aliter iuste sunt latæ,puta ex cã mutui, vel depositi. & ille §. est valde not.ad exititios ciuitatũ,vt sciamus q ꝓcessus cõtra eos facti rescindanť eis ad ciuitatẽ reuersis : vtrũ dicti tales expulsi posit cõueniri ĩ domicilio, de quo sunt expulsi , vide ꝑ Bal. in l.ij.C. de iur. om. iud. Et prædictis ad de Bal.no.in l.fin.de in inte.restitu. Et eo casu quo teneanť dicti exititij cõparere, an posit cõparere ꝑ procuratorem vide Ang.plene in q.Bono.&c. in iij. & iiij. q.ĩ prin. & adde hic quę no. Imol.& mo. in l.recusare.ĩ §. si ꝑs ali.ff.ad Treb. Adđ an exititiorũ vel bãnitorũ debitores libereť soluendo fisco, vide Bal.consil. ccxcix.ij.li. Et an bãnitus posit citari ad ciuitatẽ ad quam est exbãnitus : viđ bal. cõsi.cccxxviij.j. li.

e ¶ Periculũ creditoris.ad hoc faciũt optime no. ꝑ Dy.in l.si qs vxo.§. apud Labeonem. de iniur.& ibi Bar.

f ¶Tertio q̃ro. No.ꝓ debitoribus bãnitorũ q soluũt fisco, vel cameræ : & contigit pluries de facto. Adde qđ si iussu magistratus soluit, ꝓsumitur coactus soluisse. §.ac.re.do.l.liber hõ. & ibi ang. ꝑ Dy.ĩ l. liber hõ.in prin.§.de hære.inst. faciũt no. ĩ l.cũ te. C.ꝙ me.cã. & ꝙ no.voluit bar. in l.si mulier.§.j.ff.rerũ amota.& Bal. in l.falsus. in pe.col. C. de furt. Et qđ istud statutum inducat iustum metum , tenet Bald. in l. omnes.in fin.§ . ad Trebell. & vide Host.& Mod. in capit.j.de offic.de lega.

POMATES.

a ¶In causam grauiorẽ. Vide Alex.cõsi. ij.in vlti.co.vol.iiij. Et ad hoc vide Bar. consi.xxxvij. colũ. xvj.et tribus sequẽ. volu.j.et Are.v.& Alex. lxxxv.volu. iij.vbi ponit,et pulchre declarat hoc Soci.consilio.ccxciij.

P. PAV. P.

b ¶Restat videre. vide Ange. hic Imol. Pau.de Ca.Alex.& Ias.in l.ij. de hæred. instit.

c ¶Nõ impedit. Vide Bart.et Imol. in l.ita stipulatus.ĩ pri. ci.et quæ dixi supra de verb.obli.in j. q. Barto.

1 te.h.d. †No.nouum modũ pronũciandi in causa appellationis. Nã nõ pronunciauit hic bñ iudicatum,vel male, scd̃m formam datam in l.eos.C.de appel. Sed aliter dixi. Ad hoc facit qđ dicam in l.cum apud Sempronium.j.iu.sol.Facit l.Aufidius.et ibi glo.š.de leg.iij.

1 *☞Liber & scriptura recipientis solutionem probat, in quam causam ipse recepit.*

Valerius. Solutum in dubio cedit ĩ causam antiquiorẽ. h.d.

1 No.istum §.†ꝙ ex libro,et scriptura recipientis solutionem probatur in quã causam ipse recepit,si aliud non apparet.

Titius mutuã. Qđ in causam indebitam est solutum,cedit in debitum.h.d.Vide glos. quæ incipit,facit C.ibi supra de fideicommissis.l.j.Sed ibi spãle fauore vltimę voluntatis,& alimentorum:hic aũt in odiũ vsurarũ.Itẽ no.ibi.l.cũ de in rem verso.š.de vsur.Solue vt ibi.

1 *☞Solutio pecuniæ in quam causam dicatur facta.*
2 *Causa dicitur grauior sex modis.*
3 *Pecunia redacta ex uenditione pignorum,in quam causam dicatur facta.*
4 *Creditor debens pecuniam suo debitori,an possit illam compensare,in quam causam uult.*

Cum ex pluribus. Ego dixi vobis š.e.l.j.ꝙ Dy.ibi summabat istam
1 materiã.Sed†ego ꝓ declaratiõe præsentis materiæ,et eorũ quæ no. glos.in l.j.š.e.et qđ ibi no.Dy.pro declaratione eorũ quæ no.C.e.l.j.debes videre,ꝙ qñq; dubitaẽ in quã causam debeat cõuerti pecunia soluta:qñque dubitatur de pecunia ex pignorũ vẽditiõe redacta.Circa primũ dico. Aut sunt plures causæ principales,aut plures causæ vsurariæ,aut est vna cã principalis:et vsuraria in seipsa.Primo casu aut debitor soluẽs soluit ꝑ procuratorẽ,aut ꝑ seipsum.Si ꝑ procuratorẽ: aut habebat mãdatũ limitatum ad soluendũ in certã cãm: & ĩ aliã cãm nõ põt intelligi solutũ:vt š.e.l.si ex pluribus.§.j. Aut nõ habebat mãdatũ limitatũ:et tũc idẽ qñ soluit per seipsum. Si vero soluit per seipsum,et tunc aut elegit in quã cãm soluit & creditor cõsensit vel tacuit:aut non elegit. Primo casu,si q dẽ cã,quã elegit,cõtinebat debitũ,in illã cedit:vt š.e.l.j.ĩ prin. & l.ꝓxima in princ.Si vero cõtinebat ĩdebitũ,ꝑinde est,ac si nõ elegisset:vt š.l.ꝓxima.in fi.Si vero nõ elegit:tũc aut creditor ipse elegit in quã cãm accipet debitore cõsentiẽte:et in illã cãm cedit:vt š.e.l.j.§.j.& hoc si cã est certa:sed si electio causæ esset dubia,recurrimus ad cãm antiqorẽ ꝑinde,ac si nulla electio esset facta:vt š.l.ꝓxima.§.pe.Si vero vnus elegit,et alter cõtradicit,et tunc ĩpediẽ solutio:vt supra eo.l.j.in fi.cũ l.seq.et tũc debitor habebit offerre,et cõsignare in quã cãm vult,vt liberetur:vt l.obsignatione.C.e.ti. Aut neuter aliquid dicit,&
a tũc aut vna cã est grauior altera:et cedit in cãm grauiorẽ: [a]vt
2 supra eo.l.ĩ his.Cã aũt grauior†cõsiderãda est circa quatuor. Nã q̃dã cã dicitur grauior quia lædit statũ,vel famã nostrã:vt cã famosa:et in ista in dubio semper primo intelligiẽ solutũ:vt supra eo. l.si qd ex famosa.& l.cũ ex pluribus. et dico plus ꝙ si inter istas cãs esset vna grauior altera,qa ꝑ vnã solutionẽ qs custodit famam suam,per aliam custodit membrum,vel vitã: certe intelligitur solutio facta in grauiorem causam argu. l.j. infra de bo. eorum.qui mor.sibi consci. Quandoque dicitur causa grauior,quæ respicit nostrum patrimonium:vt quia est pœnalis,vel vsuraria,et in ista post præcedẽtẽ prius intelligiẽ solutũ.vt supra.e.l.cũ ex pluribus.tñ in hoc aduertẽdũ,qa si vna cã cõtinet maiorẽ pœnã pecuniariã quã alia,vel maiores vsuras: ista grauitas,q̃ est in maiori,vel minori quãtitate,nõ inspiciẽ:vt l.si ex pluribus.§.fi.supra eo. Tertio,dr̃ cã grauior respectu validioris obligationis:vtputa,quia vna debeẽ sub pignorib⁹ et hypotheca:et alia sine,et ista vr̃ soluta post illas: vt d.l.cũ ex pluribus supra.e.ti.Itẽ si debeo cũ fideiussore:vt l.et magis.supra.e.ti. Quarto dr̃ cã grauior respectu affectionis, quia in vna cã teneor ꝓ me,in alia ꝓ alio.Certe in illa,qua teneor ꝓ me,vr̃ solutũ post ꝑcedẽtes,vt supra.e.l.cũ ex plurib⁹. & l.& magis.š.e.ti.Quintò,diciẽ cã grauior respectu facilioris exactionis:quia vna potest exigi incontinenti: qa habet fortè paratam exactionẽ,alia nõ.& in ista videẽ prius solutum post pręcedẽtes:vt l.si qd ex famosa.& hac l.Sexto,diciẽ cã grauior hoc est,grauioris q̃titatis:et istud nõ attendiẽ:vt l.si in duab⁹. j.de re iu.Si vero nulla cã est grauior altera: tũc aut vna est antiquior,& cedit in antiquiorẽ: vt š.e.l.in his.§.fi.& l. cũ ex pluribus:in fi.š.e.l.ꝓxima.§.pe. Et intelligo cãm antiquiorẽ, nõ inspecto tpe contractus:sed tempore quo debet fieri solutio:vt l.si ex pluribus.§.fi.š.e.tit.Si verò nulla est antiquior:tunc in quãlibet cãm ꝓ rata cedit:vt š.eo.l.illud.& l.pupilli.§.pe. dũ tñ ĩ cã quæ cõtinet debitũ naturale tm̃:in dubio non videatur solutũ: vt l.si is cui.§.fi.š.eo.tit.Secundo casu,principaliter qñ sunt plures causæ vsurariæ:aduerte,aut ex vna cã debeẽ naturaliter: ex alia ciuiliter:aut vtraq; ciuiliter.Primo casu videtur in dubio solutũ in cãm quæ ciuiliter debeẽ:vt l.in his.§.Imperator.š.eo.Secundo casu,qñ ex vtraq; cã ciuiliter debebaẽ:tunc aut vna causa erat antiquior alia:& in illam prius cedit: vt l.si ex pluribus. §.fin.si non erat antiquior,tunc cedat in quãlibet cãm pro rata: vt d.l.illud.š.eo.tit.Tertio casu principali, quando est vna causa principalis,& vsuraria:tunc si vsuræ debenẽ ciuiliter & naturaliter,prius videtur solutũ in vsuras,q̃ in sortẽ:sed si debeẽ naturaliter tm̃, prius in sortẽ:vt d.l.in his.§.Imperator.š. eo.& l.si
3 vsuras.C.de vsuris.†Restat videre[b]de pecunia redacta ex ven
b ditione pignoris.Isto casu distingue:aut creditor vult illam cõuertere prius in debitum, pro quo pignora non sunt obligata: & non potest:vt š.e.tit.l. Paulus.§.j.& ibi no.in l.pupilli.§.pe.š. eo. Aut vult conuertere in cãm pro qua pignora sunt obligata:& tũc aut vna cã est antiquior altera:& in illã debet cõuerti, conuertendo prius in vsuras q̃ in sortem:vt š.eo.l.pupilli.§.pe. Si vero vna causa non erat antiquior altera:tunc aut istæ causę erant æqualis summę in sorte,aut disparis.Primo casu cedet in quãlibet cãm ęqualiter,non attenta disparitate vsurarũ:vt d.l. in his.§.Imperator.š.e.Si verò quantitates erãt dispares:tũc cedunt pro rata quantitatis sortis:vt l.pupilli.§.pe.š.eo.ti.semper tamen conuertitur dicta quantitas prius in vsuras,quam in sortem,etiam si vsuræ essent debitæ naturaliter tm̃: vt d.l.in his.§.
4 Imperator.†Quęro,circa hanc materiam quid de pecunia,quã creditor debet suo debitori:an possit sibi eam cõpensare in quã causam vult.Respondeo,si quidẽ creditor habebat bona debitoris obligata,per consequens nomen suimet:tunc potest ipse soluere sibijpsi:& puto ꝙ potest imputare in quã causam vult: sicut dicimus in pecunia ex vẽditione pignoris redacta:& idẽ dicerem in pecunia exacta à debitore debitoris, cuius nomen erat obligatum:vt l.nomen.C.quæ res pig.oblig.pos.Eadẽ eñ est ratio.Sed si nomẽ obligatum non erat:tunc illa pecunia nõ cedit in solutum,nisi opposita compensatione:vt not.in l.iij.š. de compen.Et sic erit in electione debitoris, in quam causam compensationem opponat.

Ante restitutam. Op.de l.fi.§.fin autem auaritiæ.C.communia de lega.Respon.hic loquitur in alienatiõe necessaria: ibi in volũtaria:arg.ad hoc. š.e.l.reo. Vel aliter spãle est istud fauore dissoluendarum obligationum : vt l. Arria.š.de act.& obliga.

1 *☞Tempus quod datur à lege miserationis causa soluere debenti,est arbitrarium,præterquam in tribus casibus:scilicet in re iudicata,in constituta pecunia,& in dote.euentus conditionis non constituit quem in mora.*

Quod dicimus. No.tex.ibi:nec enim cũ facco,&c. dicitur hic cũ aliquo: scilicet temperamento. Quæro,quid sit istud temperamentum. Dicit gl.ꝙ est decem dierum:vt l.promissor.š.de consti.pecu. Vr̃ est tempus arbitrio iudicis,quod magis intellectu percipitur,quàm exprimi possit:vt š.eo.l.ratum. & l.j.§. item si ita.š.ad leg.falc.& ista est vera. Vñ debetis scire,quòd est quoddam tempus quod inest obligationi:& illud ꝓducit exceptio
1 nem,sic vt ante diem malè agatur. Quoddam † est tempus,qđ
c miserationis gratia indulgeẽ solũ:& istud non impedit[c] quem agere,nec compensare:vt l.si cum militi.§.fina.š.de compensa. quia tex.facit istam distinctionem. De isto vltimo debetis scire quod à iure reperitur limitatum in duobus casibus,vel forte in tribus.Primus,in re iudicata:vt l.fi.C.de vsu.rei iudic.& š.de re iud.l.iiij.§.si quis cõdemnatus.Secundus,in cõstituta pecunia: vt l.promissor

a ¶Aliud est. Adde Bar.in l.si cũ fundũ š.de pac.et ĩ l.hoc iure.§.pe.j. de donat. vbi limitat hanc legẽ nisi fieret pactũ gratia creditoris. ꝑ d.l.hoc iure. §. si qs dederit.

b ¶Item oppo. š.ad. de Bald.in l.fi. C.de cõsti.pec.qđ si cõstitui soluere id ꝙ Titius relinquit in testamento: si Titius reuocat testm̃, non teneor. in d.l.cũ qs decedens.§.j.

c ¶Quidã scholaris. Et facit ꝙ si fœnerator in testõ promisit vsuras restituere deinde recõualescit, & eas vult retinere: an possit? Tex.in l. si pater.de iu. do.facit ꝙ sic.De quo per Cy.in l.gñaliter.C. de nõ nu.pe.& vide Bart.in l.cum qs.§. codicillis.de lega.iij. & ad quæstionem Bar.hic vide Bal.in l.mandatum. in iiij. col.C.manda.

d ¶Mortis. Adde Bar.ĩ l.ij.§.sed si qs š.de donat. & vide Bal. in l.mãdatum. in x.col. C.manda.

e ¶Post mortẽ. vtrũ mandatum conferri possit post mortem meã, & de hoc vide late per Ange.in repe.huius l.per eũdẽ in disputatione sua, Astẽsis miles.in j.dubio.& ibi dicit qđ sic.et dummodo mãdans cũ hærede decesserit: alias extinguitur: qm̃ cũ hæc sint bona vacantia, nõ repræsentant ꝑsonã defuncti, sicut hæreditas. l. j. §. an bona.j.de iure fi.Et sic talis procurator nec nomine domini veri,nec dñi putati ui repræsentati ꝑ hęreditatẽ posset actũ gerere. Casus ẽ fin. secundum eũ in l. j. secundum vnã lect. C.de acti.& ob. Itẽ dicit de facto fuisse iudicatũ Florentiæ in fauorem egregij militis dom.Pau.de Serui.Et vide Bar. in l.j.š.de donatiõ.

f ¶Acceptilatio. An acceptilatio probet solutionẽ, vide in l. Aurelio.in fin.de libe.le.& bar.& bal. in l.j. C.de reuo.his quæ in frau.cred.Et an acceptilatio per appositionẽ diei vitieẽ,per Bart.in l.in diẽ.j.eo.An acceptilatio facta ꝑ procuratorem nõ habẽtẽ speciale mandatum habeat vim pacti: Bar.ꝙ sic in l.an inutilis.in prin. j.eod. Ista verba cõfiteor me habuisse, acceptũq; tuli,nõ ꝓbãt numerationẽ, & videẽ potius dicta ad solennizandum acceptilationem, quã ad aliud:vt no.bar. in l.si in stipulatiõe. š.de donat. & vide Bart.in l.si ex pluribus.in prin.š.ti.ꝓx.

POMATES.

g ¶Pupillum.Et pro cõfirmatione huius gl.facit tex.in l.cum hi.§.eam transactionem. ff. de transact. & facit in proposito glo.quam ibi sequiẽ Bald.in l.contra iuris ciuilis regulas.in prin.š.de pac.Facit etiã cõtra Ro.cccc. liiij.& Ange.vlti.q̃ quidẽ sua dicta ponit Barba.in cõ.suo xxxv.in ij.vol.vbi de forma sua alle.gl. in l.quæcunq;.C.de boñ.q̃ liber.& vide etiã Barba.in rubr. de reb.ecc.non alie. col.viij.

vt l.promissor.š.de cõsti.pe. Tertius.ĩ dote:vt l.j.§.exacti.C.de rei vxo.act.In cæteris casibus istud tps est arbitrio iudicis: vt hic,& Insti,de inuti.sti.§.fi. Vltimo ꝑ hanc l.eius rationẽ nos dicimus,ꝙ euentus conditionis nõ constituit quẽ in mora,quia absurdũ est dicere,ꝙ ĩ eo puncto quo quis obligatur,teneaẽ soluere:vt hic. De hoc dixi in l.quoties in diem.de ver. ob.& scripsi in l.ita stipulatus.eo.ti.in qõ. illa,stipulatio incipit à præcedenti conuẽtione,quæ non habebat diem.

1 *☞Facultas soluendi adiecto non tollitur per simplicem renunciationem,nec per partis receptionem.*
2 *Facultas soluendi adiecto,adiecta ex post facto tollitur simplici reuocatione unius.*

a Aliud est. [a]Ius quæsitũ ex conuentione, nõ
1 tollitur vnius partis reuocatiõe,† secus in mandato.De hoc dixi š.eo.l.vero procuratori.Opp.ad primũ dictum de l.si quis stipulatus fuerit decẽ in melle.š.
2 eo.ti.Sol.†Per litis contestationẽ põt tolli facultas soluendi adiecto,vt ibi not.per simplicẽ renũciationẽ non,vt hic:nec ẽt per partis receptionẽ,vt l.cum decẽ mihi in prin š.eo.ti.Secundo opp.ad idẽ de l.si cum Cornelius.š.eo.ti. Responde ꝙ ibi loquitur,quando conuentio de soluendo alteri fuit facta ex postfacto:sed hic quãdo inest in ipso tempore contractæ obligationis.

1 *☞Si scholaris ueniens ad mortem,pecuniam,quã habet ad campsorem, faciat alicui monasterio promittere, ipso conualescente reuocatur promissio.*

Si qui mandato. Duas partes habet & finis eius est aliquãtulũ fortis.Pręterea,in primo casu huius l.fuit mandatũ alicui ꝙ stipulareẽ,& stipulatus est:in secundo fuit mandatum ꝙ sibi solueretur,nec fuit solutũ.Contra primũ dictum opp.de l.si cum Cornelius.š.eo.tit. Res.ibi fuit factum pactũ inter creditorem,& debitorẽ,ꝙ tertio solueretur: vñ illi tertio nullum ius fuit quæsitũ:sed hic ille tertius fuit stipulatus:vnde ius fuit si
b bi quæsitum. Item opp.š.[b]de le.iij.l. cum quis.§.j.So.& aduerte,quia est difficile et vtile contrarium.ibi ille tertius addit⁹ fuit stipulatus sibi contemplatione legati:qđ sibi faciebat testator,vel contemplatione donationis causa mortis:& ideo sicut legatum & donatio potest reuocari:sed hic fuit stipulatus simpliciter,non contẽplatione legati,vel donationis causa mortis. Et per hoc põt determinari qõ,quæ fuit
1 Bononiæ contra fratres prædicatores,†
c Quidam scholaris[c]veniẽs ad mortẽ habebat pecuniã penes campsorem,& fecit eã promitti fratribus prædicatoribus.modo ille euasit.fratres prædicatores volebant pecuniam. Pro eis facit hæc lex in princi. Contrariũ est veritas,quia eis fuit facta promissio contemplatione cuiusdam relicti,quod scholaris facere volebat si decederet: quo relicto finito,finitur promissio:vt l.cum quis decedẽs.§.j.š.de lega.iij. Venio ad secundã partẽ.Opp.de l.si ego. §.si res.š.de iu.do.Dicit gl.speciale in dote.& dic plenius vt ibi.Item opp.š.de do.
d cau.mor.l.mortis[d]cã.§.Titia.Gl.soluit ibi mandatum fuit collatum post mortẽ:hic vero fuit collatum in vita.Et ista est vera. Sed cõtra hoc vr̃ tex.iste ad literã:sed gl. legit tex.transpositiue,vt verba illa post mortem meã,determinẽt verbũ soluitur. quasi dicat,iussi ꝙ sibi solueretur in vita: ei non recte soluitur post mortẽ meã.& secundũ hoc nõ obstat aliud cõtrariũ de l.si vero non re.§.fi.& l.seq.š.man.Itẽ op. de l.cum pater.§.Mæuio.de le.ij.dicit gl. ibi fuit mandatum collatũ in vita,tñ effe
e ctus eius extẽdebatur post mortem[e]ideo ibi eligitur quædam media via:vt ibi patet.quam gl.tene menti.Sed licet istæ solu.verę sint in se,tñ faciunt violentiã literæ:quia illa verba post mortem:videntur determinare verbum soluere. Vnde quidam alij dicunt,quod licet mandatum cõferatur post mortem:tñ morte finiẽ. Ad contraria respon.Primo ad §.Titia.quia ibi speciale est in donatiõe causa mortis. Et eodem modo respondeo ad legem,si vero non remunerandi.§.fin.& l.seq.Sed istæ sol.non sunt bonæ:quia regula est ꝙ mandatum collatum post mortem,non finiatur morte vt legib.contrarijs. Quare dic,quod iste tex.voluit dicere,quod si mandaui alicui solui post mortem meam,ei non recte soluitur me inuito.quod apparet:quia finita est voluntas:sicut in alijs mandatis simplicibus,mandatum morte finitur,quia finitur voluntas.Et sic est ratio hic posita in fi.quia mandatum morte dissoluitur,nõ refertur ad mandatum,de quo š.proxime dixerat,sed ad subauditum,vt dixi š.

De acceptilationibus. *Rubrica.*

Continuationem huius rubricæ collige ex l.prima supra titulo primo.

LEX I.

f Acceptilatio. [f]Dicitur hic, per mutuam interrogationẽ: contra imo non est nisi vna interrogatio, & vna responsio,vt l.& vno.§.j.j.eod.tit.Glo. dicit:interrogatio,scilicet interrogantis, & interrogati:vult dicere mutuam interrogationem:scilicet per mutuam verborũ expressionẽ,& interrogantis,& interrogati. Vel dic quod hoc dicit inspecta nouatione,quæ regulariter acceptilationem præcedit. Et sic est duplex interrogatio:vna creditoris in nouatione:alia debitoris in acceptilatione.Item dicitur hic,ab eodẽ nexu. & sic innuit quod liberentur debitor & creditor.Contra creditor non est obligatus : ergo ei non contingit liberatio,vt š.de verb.ob.l. decem.& š.ti.j.l.si decem.Dicit gl.in debito est quædam obligatio,qua vnus tenetur,& alius tenet. Vnde statim cum liberaretur ille,qui teneẽ,dicitur liberari ille,qui tenet. Alleg.l.cũ antiquioribus.C.de iur.delibe.sed ista lex cum antiquiorib⁹. non facit aliquid,sed bene faciunt aliæ leges,quas alleg.glo. videlicet l.j.§.non autẽ.š.de exerci.& l.quoties.§.sicut de admi.tu.& eas allegat Azo in summa huius ti. Alij dicũt,quod vterque inuicem debebat.Dicit gl.ꝙ hoc non placet,quia essent duæ acceptilationes.Iaco.de Are.dicit quod in vno debito quilibet tenetur.Nam debitor tenetur dare,creditor accipere,vt l.fideicommissa.§.si rem.de leg.iij.Et isto respectu potest dixi,quod vterq; est debitor,& vterq; liberatur.

1 *☞Pupillus in eo quod concernit suum commodum potest obligari.*
2 *Pupillus soluendo,liberatur consumptione secuta.*
Acceptilatio æquiparatur solutioni,cui postea secuta est consumptio.

LEX II.

g Pupillum. [g]Op.gl.cum debeat præcedere obligatio per Aquilianam stipulationem quomodo poterit obligari pupillus? Dicit glos. ꝙ poterit obligari cum fiat ad suum commodum.Et sic nota
1 †ꝙ pupillus potest se obligare,quando esset commodũ suũ. Gl.tamen videtur alibi dicere,ꝙ ex tali obligatione pupillus obligatur naturaliter tantum:quia naturalis est efficax ad tollendas præcedentes obligationes,quæ naturalis postea tolle

a ¶ An inutilis. Vide Bal.in l.non codicillum.C.de teſta.per Canoni.in c.ſignificaſti.de homicid.

b ¶ Item opp. Acceptilatio nõ perimit obligationem iuris gentium, niſi deducatur in ſtipulationẽ animo nouandi factam. Et de ratione vide Bald.poſt glo. in l.fi. C.eo,& vide Salice.poſt glo.et Iaco.Bu.in l. actione. C.de trãſac.in prin.

c ¶ Et per iuſiurãdũ. Adde Bar.in l. qui iuraſſe.in prin.de iureiur.in verſi.poſſumus et ſoluere,&c. Vide Barto.in l.qui vſumfructũ.de ver. oblig.

tur per acceptilationẽ.Ita no.in l. obliga-
2 ri.in prin.ſupra de autho.tu† Op.pupillus non liberaretur ſoluendo:vt l.quod ſi forte.§.fi. ſ.ti.j.ergo nec per acceptilationem:vt infra eo.l.in diem. Reſpõdeo, pupillus non liberaretur ſoluendo.verũ eſt: niſi conſumptione ſecuta . Acceptilatio ergo æquiparatur ſolutiõi:cui ſolutioni ſecuta eſt poſtea conſumptio.ita debet intelligi hic.

1 ☞ *Acceptilatio facta per procuratorem uel procuratori requirit ſpeciale mandatum,nec ſufficit generale.*
2 *Procurator non poteſt facere,nec recipere acceptilationem.*

LEX III.

Per procuratorem.

1 Quæro† qđ mãdatũ requiratur? Reſpõ.quidã dicunt ſpãle mandatũ . & iſta eſt vera. Alij dicũt ꝙ ſufficit gñale mãdatũ cũ libera.& iſta non eſt vera. Nã tutor habet generale mandatũ cũ libera:vt no.in l.mandato generali.ſ.de procu.& tñ nõ poteſt accepto ferre,vel ei accepto ferri:vt l.et per iuſiurandũ.§.tutor.j.eo. Sed quæro quæ eſt
2 rõ† ꝙ per procuratorẽ nõ poteſt nobis quæri liberatio ꝑ acceptilationẽ? Dicã j.eo.l.et ꝑ iuſiurandũ.§.tutor.j.eo.ti. Itẽ q̃ro,vtrũ acceptilatio inualida propter defectum procuratoris habeat vim pacti. Dicam infra eo.l.an inutilis.

1 ☞ *Solutio non poteſt fieri ſub cõditione:conditio tamen poteſt apponi effectui ſolutiõis.*
Acceptilatio põt fieri ſub conditione quando conditio apponitur effectui ipſius acceptilationis.
2 *Acceptilatio per appoſitionem diei ꝙ ſit nulla.*

In diem.

Opp.de l.quod in diẽ.j.eo.ti.Sol.acceptilatio nõ recipit diem, vel cõditionẽ expreſſam:vt hic:ſed tacitam ſic,vt in cõtrario. Scđo opp.ſolutio põt fieri ſub cõditiõe: vt l.ſub cõditione.ſ.ti.j. ergo eodẽ mõ acceptilatio,quæ eius exẽplo eſt inducta. Aduer
1 te.dicas,ſic:† Solutio,prout eſt actus,nõ põt fieri ſub cõditiõe ſ.quia vere ſtatim ſoluitur:ſed effectus liberatiõis põt cõferri, ſub cõditiõe:vt lege cõtraria. Ita hæc verba acceptilatiõis nõ pñt eſſe cõditionalia,vt habeo acceptũque fero,ſi Imꝑator venerit in Italiã:vt gl.exẽplificat.ſed ſi dicerẽ ſic ,habeo acceptũque fero pure,hoc acto ꝙ iſta acceptilatio liberet te,ſi Imperator venerit ĩ Italiã.Certe credo ꝙ iſta acceptilatio valeret,exẽplo ſolutiõis:vt lege cõtraria. Vñ debes inſpicere vtrũ conditio apponatẽ ipſi acceptilatiõi,an effectui:vt videmus in ſolutiõe. Nã ipſi ſolutiõi vel acceptilatiõi nõ põt apponi:quia ſibi ſit repugnantia,ſeu cõtradictio.qđ enim ego receperim in pñti,vel in præterito:et ꝙ hoc idẽ pẽdeat ex futuro euẽtu,eſt cõtradictio:iõ nõ recipit cõditionẽ vel diẽ:ſed effectus liberationis bñ põt pendere ex futuro,vt ſ.dixi. Quæro,dr̃ hic ꝙ ac
2 ceptilatio nõ recipit diẽ. q̃ro † vtrũ acceptilatio ſit nulla ꝑ appoſitionẽ diei:an annulletẽ appoſitio diei,et acceptilatio remaneat valida. Dicũt quidã acceptilationẽ remanere validã :exẽplo ſolutionis. Alij dicũt,aliud in acceptilatiõe,aliud in ſolutiõe quantũ ad hoc. Rõ:quia in ſolutiõe creditor habet vere: merito contingit liberatio incontinẽti:ſed in acceptilatiõe nõ habet vere. Et iſta placet mihi rõ:quia quando in acceptilatione apponitur dies,vel conditio:eſt peccatum in forma, quia ĩ ipſa forma eſt conditio:vt ſupra dixi merito nullam liberationem parit,vt infra eo.l.an inutilis . in prin.

1 ☞ *Verba liberationis generalia referuntur ad omnes obligationes.*

Pluribus.

Acceptilatio generalis refertur ad omnia,niſi appareat eſſe ſenſum đ cer
1 tis.h.d. † No.quod verba liberationis generalia referantur ad omnes obligationes:vt hic.et dixi ſupra ti.j.l.ſi ex pluribus.§.j.Plenius dixit in l. Aurelius.§.Caius.ſ.de lib.leg.

1 ☞ *Acceptilatio peccans in forma, ꝙ non habeat uim taciti pacti:ſecus ſi peccat in materia.*
Peccatum in forma eſt maius quàm in materia.
2 *Acceptilatio facta per procuratorem non habentem ſpeciale mandatum habet uim pacti,niſi ſciens ſciret non ualere.*

An inutilis.

a [a] Hic eſt duplex lr̃a. Vna negatiua alia affirmatiua . et ſecundũ vtrãꝗ h.d. Si acceptilatio peccat in forma,nõ habet vim pacti: ſecus ſi peccat in materia.h.d. Secũdũ vnam lec.habet vim pacti. ſe
1 cũdum aliam nõ. Quæro,quæ eſt verior lec.† Gl.hic diſputat finaliter,& bene,ſecũdũ omnes determinat:aut acceptilatio peccat in ſui forma,quia ſub conditione,vel in diẽ,vel inter abſentes:& non habet in ſe tacitũ pactum:vt hic. Aut peccat in materia:& tũc habet in ſe tacitũ pactũ:vt infra ea.l.§.acceptũ ferri.& l.ſi acceptolatum.j.e. No.ergo ꝙ maius eſt pec
2 catum in forma quã in materia. Quæro,quid† ſi eſt peccatũ ĩ cauſa efficienti:quia facta eſt per procuratorẽ nõ habentẽ ſpeciale mandatum:vt ſupra eo.l.iij. Certe puto ꝙ vim pacti habeat. Pro hoc induco ſupra de ꝓcu.l.quacunqꝫ rõne. Et prædicta intellige niſi faciens acceptilationẽ fuerit prudens,ſciẽſque non valere,nõ facturus ſi ſciret valere.& de hoc oportet ꝙ cõſtet. Nã licet nõ præſumatur ignorare ius:tamen qa ius vult hanc conuentionem in caſibus prædictis, ſaltem valere iure pacti,præſumitur hoc ſciuiſſe,et quod voluiſſet hoc modo valere,prout valere poteſt. De hoc dixi plenius de verborum obligatio.l.j.§.ſi quis ita.

Seruus communis.

Seruus cõis,qui quærit obligationem, poteſt quærere obligationis liberationem.h.d.

Acceptum fieri.

Opp.de l.ſi acceptolatum .j. eo. & l.cum emptor.ſ.de reſcin.vẽ. Solu. Nõ poteſt tolli per acceptilationem poteſtate acceptilationis:ſed vt pacti ſic,vnde habet vim pacti. Item opp.j.e. l.per iuſiurandum.§.& ſi fideiuſſori.Solue vt ibi. Item opp. C.de tranſactio.l.vt reſponſum. Dic vt ibi.

1 *Acceptilatio tollit obligationem ciuilem.*
2 *Acceptilatio,dicitur de iure gentium per fictionem.*

Filiusfamilias.

Obligatio ciuilis tollitur per acceptilationẽ non prætoria. Itẽ ſublata principali,tolluntur acceſſoriæ,vndecunque inductæ.h.d. Op. de l.ſi quis rerũ.§.idem Iulianus.de libe.leg.vbi pater poteſt liberari per acceptilationem. Sol.verum eſt iure pacti:non iure acceptilationis. Ratio,quia non tenetur ciuiliter,ſed de peculio. Sed contra hoc op.infra proxi.reſponſo.vbi dominus liberatur per acceptilationem,licet dominus teneatur de peculio. Sol. Dominus accepto ferendo ipſe ſibi non poteſt liberari iure acceptilationis:ſicut nec pater,vt hic.ſed ꝑ acceptilationẽ factam à ſeruo,liberato ſeruo,qui tenetur verbis:& ꝑ conſequentiã quandam liberatur dominus:vt hic. Idem eſſet ĩ pa
1 tre:vt ſupra proxi.reſponſo. † Item oppo.[b] ꝙ actus ciuilis tol
b lat obligationem iuris gentium,vel de iure prætorio:vt videmus in nouatione:vt ſupra de noua.l.j.Sol. Nouatio tẽdit ad eundem effectũ,ad quem tendit prima obligatio, ſcilicet ad obligandum:ideo quælibet obligatio patitur ſe perimi,et nouari per aliam obligationem,ſed acceptilatio directa tẽdit ad perimendum. Vnde non poteſt perimere,niſi obligationem, quæ de iure ciuili eſt verbis inducta. Ita no.hic,et Inſti. qui.
2 mo.tol.obl.§.j. Dicitur hic,† ꝙ acceptilatio eſt de iure gentium.cõtra imo eſt de iure ciuili introducta à Gallo Aquilio: vt l.et vno.§.j.j.eo.tit. Sol. Dicunt quidam iure gentiũ approbato. Hoc non placet. Non enim potuit approbare ius gentium, id quod non cognouit. Vel dic,dicit gl.ꝙ eſt iure gẽtiũ propter pactum quod habet in ſe. Iſta eſt ſatis bona, vel aliter eſt iure gentium per fictionem. Nam acceptilatio eſt imaginaria ſolutio,ſed ſolutio de iure gentium eſt:vt ſ.de cura.furio.l. conſilio.in fi.et ſupra ti.j.l.penul.ergo &c.

Pars.

Iſtam legem et ſequentem declara vt dicam. infra eo.l.et nec iuſiurandum.§.j.

Quod in diem.

Opp.de l.acceptilatio.et l.in diem.ſ.eo.So. Hic habet diẽ. vel conditionem tacitam,ſecus in die expreſſa:vt ibi.

1 ☞ *Iuramentum non inducit obligationem,præterquam in libertis:ſed per iuramentũ obligationem tam inductam cogitur obſeruare.*

Et per iuſiurandum.

c [c] Opp. quod non eſt cõtractum verbis,non poteſt tolli verbis:vt ſupra eo.l.an inutilis.§. acceptum fieri. Sol. Obligatio quæ contrahitur iureiurando, contrahitur verbis. Ita dicit glo. Iac.de Are.videtur dicere,ꝙ
1 hoc non ſit verum:† quia iuramentum obligationem non inducit:ſed obligationem iam inductam quis per iuramentum cogitur obſeruare. Sed hoc puto verum in omnibus præter quam in liberto. Nam libertus ſolo iuramento obligatur:vt plene dixi ſ.de fideicom.l.ſi quis pro eo.in princ.

1 ☞ *Actus poſt quam eſt promiſſus,uel conſtitutus,ab itinere ſeparari non poteſt acceptilatione.*
2 *Vſusfructus formalis dicitur pars fundi,non uſusfructus cauſalis.*
3 *Item dicitur pars fundi integralis.*
Acceptilatio quando ualeat,& quando non,tam in obligatione diuidua quam indiuidua,ponit regulas.

Si id quod in ſtipulationẽ.

Legam text. vſque ad §.eũ qui.& poſtea tradã vobis regulas,ꝑ quas apparebit declaratio iſtius materiæ. Opp.de l.loci.§.j.ſ.ſi ſer.vend.& l.qui ſella.
1 in prin.ſ.de ſer.ruſti.prædio.† Sol.ab initio poteſt ſeparatim conſtitui iter ab actu:ſed poſtquã actus eſt cõſtitutus,vel ꝓmiſſus,non poteſt ab itinere ſeparari per acceptilationem:vt
2 hic. Vlterius oppo.ad §.illud.& videtur† quod vſusfructus ſit pars fundi:vt ſ.de vſufru.l.iiij.ergo videẽ quod poſsit per acceptilationem tolli. Sol. Lex contraria loquitur in vſufructu formali,qui dicitur pars fundi:hic loquitur in vſufructu cauſali,qui erat in obligatione,qui vſusfructus cauſalis non diciẽ pars. Præterea cum acceptilatio fit de vſufructu,fit de vſufructu formali,prout eſt ſeparatus à proprietate:ſed ille non erat in obligatione:ſed erat in obligatione vſusfructus cauſalis. Sed contra hoc opp.extra gl.ſ.de fideiuſ.l.ſi à reo.vbi fideiuſſor poteſt accedere in vſufructu,licet principalis promiſerit fundum,ergo apparet ꝙ non eſt aliud. Sol. Aliud eſt in actu obligationis:quia promittẽdo vſumfructũ habetur reſpect9 ad cauſalẽ, vt vniatur cũ proprietate,qui cauſalis erat id obligatione:ſed in actu liberationis cum tractatur de ſeparatione & proprietate,de neceſsitate habeẽ reſpectus ad formalem,q in obligatione non erat. Poſſumus etiam ſoluere alio modo contrarium de d.l.iiij.ſ.de vſufru.& dicamus quod vſusfructus eſt pars fundi,ſcilicet integralis:quia ex vſufructu , & ꝓprietate cõſtituitur fundus:ſicut cæmẽta,& paries eſt dom9: vt hic dicitur. Sed illud quod tex.hic dicit , quod qui accepto facit,debet totum,vel partẽ accepto facere:debet intelligi de parte diſcretiua:vt tertia,quarta,quinta,&c.vt ſ.ea.l.pars.vel de aliqua parte certa:vtputa de tali dimidia à tali parte ſic cõfinata. Sed contra hoc videẽ,quod hic dicitur in tex.parietem vel diætã.in eo quod dicit diætam,eſt quædã pars diſcretiua. ergo videẽ quod poſsit accepto ferri. Sol. Intellige de diæta, quæ per ſe non conſiſtit,nec cohæret ſolo:ita quod partem diſcretiuam non faciat:ſed magis eſt quædam acceſsio ſeu ſupꝑficies:vt vidiſtis in l.ſi duo.§. Labeo.ſ.vti poſsi. Venio ad §.ſi quis vſumfructum. Opp.de præcedenti §. Nam ſicut ſe habet vſusfructus ad fundum totum:ita habet ſe vſus ad vſumfructum.ergo iſta acceptilatio hic non debet valere:ſicut in præcedentibus dictum eſt. Præterea ſecundum hoc remanet fructus ſine vſufru.quod eſſe non poteſt,vt l.per ſeruum.§.j.ſ.de vſu & habi. Huius timore dicit gl.ꝙ licet tollatur vſus per acceptilationem,tamen remanet eius commoditas. Certe ſecũdum hoc iſta acceptilatio nihil releuaret. Quare gl.dicit , qđ iſta remiſsio valet ad hoc ꝙ proprietarius poſsit alijs conſtituere vſum:& ego,qui prius habebam vſumfructum,habeo commoditatem vſus,& vſusfructus in eo quod ſupereſt:al's nihil habeo ſi nihil ſupereſt. Sed ſecundum hoc nõ tenebit iure acceptilationis extinguentis vſum:ſed magis iure cuiuſdã permiſsionis permittendo alium præferri mihi.quod ſatis placet. Sed de vno dubito,an idẽ ſit in præcedentibus,vt videar permittere debitori meo,ꝙ alij conſtituat vſumfructum,vel iter,per acceptilationes prædictas. Dicunt quidam ꝙ ſic.qđ mihi vr̃ omnino contra mentẽ tex.qui facit expreſſam differentiã inter iſta.& ideo Ia.de are.dicit,ꝙ ſit aliud hic,& aliud in præcedentibus. Ratio:acceptilatio fit verbis:iõ in ea verba multum attenduntur. Sed quando ego promitto vſumfructum,& poſtea tu liberas me ab vſu,ſaltem acceptilatio cum obligatione concordat cũ verbis:quia vſus erat in verbis obligationis,ſicut in verbis acceptilationis:ſed in præcedẽtib9 ſecus. Nam ſi promiſiſti mihi fundum,ſecundũ verba vſusfructus in obligatione non venit. Itẽ ſi promiſiſti viam,ſecundũ verba iter in obligatione non eſt. Ita dicit Ia.de Are. Venio ad §.ſi is quis hominem. Opp.de l.ſi vnus.§.ſed ſi general'r. ſ.de pac. Sol. Dicunt quidã,hic voluit in totum renunciare obligationi: ibi non.
3 Alij† dicunt,aliud in acceptilatione : vt hic. Aliud in pacto,vt ibi. Et iſta vera ratio:quia acceptilatio eſt imaginaria ſolutio. Vnde ſicut per ſolutionẽ vnius tota obligatio ſoluitur:ita per acceptilationẽ, vt hic. Item op.de l.homine.ſ.de op.lega. Sol. Aliud in repudiatione:vt ibi. Aliud in acceptilatione:vt hic,per rationẽ prædictam. Vltimo ex predictis in materia acceptilationis collige aliquas regulas negatiuas,& aliquas affirmatiuas. Prima videlicet,quod valet acceptilatio partis in obligatione diuidua:vt hic,in ver.plane. Secunda,quod valet acceptilatio qñ fit de omnibus partibus integralibus:vt hic,in ver.ſi autem iter & act9. Tertia,quod valeat acceptilatio,ſi fit de toto integrali,vt in §.illud. Quarta ꝙ valet acceptilatio,ſi fit de eo quod non eſt in obligatione:tamen poteſt ſolui creditore inuito: vt in §.ſi is qui hominem. Do regulas negatiuas. Prima, Non valet acceptilatio partis in obligatione indiuidua:vt hic,in §. j. Secunda. No.valet acceptilatio eius,quod non eſt in obligatione:vt in §.illud. Tertia, Non valet acceptilatio vnius partis integralis eius,quod eſt in obligatione:vt d.§.illud.in quo tamen diſtingue. Aut acceptilatio concordat cum obligatiõe ſaltem verbis:& non valet:vt ſ.dixi.

a ¶ Satis placet. Põt acceptilatio fieri principali cum hoc qđ nõ tranſeat ad fideiuſſorem.& hoc ſequitur Imo.in l.ſi hẽres pecuniam.ad Treb. vbi etiam Roma.licet Ang.ibi contrariũ tenuerit,ſed Ful. in l.j.ad fi.C.de trãſaction.tenet contra iſtam glo.cõtra quã etiam hic tenet Cuma.per tex.in l.ſi qs reum.ſ.de li. leg. ſed reſponde vt ibi per Bar.& adde glo.& Bar.in l.ſi cũ excep. §.Labeo.ſ.qđ met. cau.& Bar.in l.a ſententia.in princi.j.de appel.

Eum qui fundum.

Oppo.de l.ſi vnus.§.illud ſ. de pac.Sol. Aut dolus eſt cõmiſſus:& põt accepto ferri:vt in contrario. Aut loquitur de dolo committendo:& non poteſt accepto ferri per rationem poſitam in tex.& quia eſſet contra bonos mores.

Si Stichum.

Si acceptilatio non valet in expreſſo,nõ valet in tacito. Opp.de l.ſi vnus.ſed ſi ſtipulatus.ſ.de pac. Reſpondeo:ibi ſtipulatio erat pura:& ſic acceptilatio valet in expreſſo. Hic vero in expreſſo non valuit: quia in rerũ natura non erat tempore exiſtentis conditionis.

Et ſi fideiuſſori.

Acceptilatio interpoſita ſuꝑ obligatione verborum , per conſequentiam tollit obligationẽ alio modo contractam.h.d. Op. ſ.e.l.an inutilis.§.acceptum fieri. Sol.hic conſequitur reus per alium,quod per ſe non poſſet:& ſic per conſequentiã principaliter non poſſet. Opp.j.proximo.§. Solue vt ibi videbitis. Item op.j.ea.l.§.qui ita. Sol.vt ibi videbitis.

1 ☞ *Acceptilatione poteſt liberari unus,ita quod ad alium non porrigatur.*
2 *Acceptilatio facta fideiuſſori,quando proſit principali.*
3 *Ratio quare acceptilatio facta fideiuſſori non porrigatur ad fideiuſſorem.*
4 *Acceptilatio facta reo in caſu huius §.non porrigitur ad fideiuſſorem,licet fideiuſſor liberetur per aliam regulam.*
5 *Fideiuſſor,qui eſt liberatus acceptilatione ita quod ad reũ principalem porrigatur à reo, non repetit,ac ſi ſoluiſſet.*

Si legatorum.

Qui ita.

Gl.variat in intellectu iſtorũ §§. Acceptilatio facta fideiuſſori pendente cõditione, cuius exiſtentia non fingit quẽ retro obligatum,non prodeſt principali.h.d. Op.ſ.proximo.§.vbi acceptilatio facta fideiuſſori prodeſt principali.h.d. Opp.ſ.proximo §. vbi acceptilatio facta fideiuſſori prodeſt principali. Dicit gl.hic in perſona fideiuſſoris tantum.vult dicere: Hic fuit actum ꝙ acceptilatio eẽt ꝑſonalis,nec porrigatur ad reum principalem. Iſtã ſol.tene mẽti. Nam in ti.de libe.leg.l.iiij.§.j.habes ꝙ ſemper cum quis nõ vult acceptilationem porrigi ad principalem,debet liberare
1 fideiuſſorem pacto,non acceptilatione. Sed hic habes† quod etiam acceptilatione poteſt liberari vnus,ita quod non porri
a gatur ad aliũ. Quod ſatis placet[a] : quia hoc video in ſolutiõe quæ fieri põt vni,ita ꝙ non porrigatur ad alium,vt l.in his.§. j.ſ.ti.j.ergo idem in acceptilatione , quæ eſt imaginaria ſolutio:vt j.e.l.ſi ex pluribus.& ſ.de noua.l.ſi rem.§.ſi duo. Sed li-

a ℂEius rei. Vide qđ no. Bart. post gl. in l. Aurelius. §. Mæuia. ŝ. de li. leg.
b ℂSed Scæuola. Adde glo. & ibi Barto. in l. vt responsum. C. de transact. quod not.

cet ista solutio sit vera in se: tamen nõ cõgruit huic literæ, quæ est hic, in §. qui ita. Aliam ratione assignat, s. ne reus liberet acceptilatione antiquiore, quam sit obligatio. Dat ergo glo. aliam sol. vt ponatur casus hic, prout ponitur in l. pe. ŝ. de fideius. Sed ista casus positio non est bona: qa secundum hoc acceptilatio esset inutilis. Quare glo. dicit, ꝙ est speciale in legato cõditionali. Videte, hoc nihil est dicere: vt infra proximo §. qui ita. ergo vera est ista: reus nõ põt liberari per acceptilationẽ fideiussoris antiqore obligatiõis: sed in legatis quis dicitur obligari existẽte cõditiõe, nec retro fingitur obligatus: vt l. j. §. j. ad Syllania. & l. si mater. §. eãdẽ. de excep. rei iu. merito acceptilatio facta fideiussori ad reũ nõ porrigitur. Idẽ in §. qui ita. Nã obligatio q̃ pendet ex cõditione potestatiua, nõ trahitur retro cõditione existẽte: vt l. potior. in prin. & l. j. ŝ. qui po. in pig. hab. sed hic loqtur in cõditiõe potestatiua, s. qđ Titio credidero, dare spõdes. merito cũ hodie sit obligatus reus, nec fingitur retro obligatus, acceptilatio antiquior nõ põt ꝓdesse. Secus eẽt in cõditione casuali: quia tũc retro fingeretur obligatus, & liberatus: vt l. sub cõditiõe. ŝ. de sol. Ita debetis intelligere istã materiã: & eodẽ mõ intellige j. eo. l. si ex pluribus. iõ assumite hic tria ver
2 ba, †quãdo acceptilatio fit fideiussori: aut acceptilatio est nulla, & principali nõ prodest: vt l. pe. de fideiu. Aut est aliqua: & tũc aut tẽpore factæ acceptilatiõis principalis, erat obligatus vere vel ficte: vt quia sibi sub cõditiõe quæ retrotrahitur: & acceptilatio prodest principali: vt ŝ. ꝓximo §. & j. e. l. si ex pluribus. quod intellige, nisi contrariũ actũ sit expresse, vt hic secũdũ vnã solutio. Aut nõ erat tũc obligatus vere vel ficte, vt in legatis, & in cõditiõe potestatiua: & ad eũ nõ porrigitur libe
3 ratio. Casus est hic.† Quæro, q̃ est rõ ꝙ porrigatur ad ipsum fideiussorem, cui est facta, & nõ ad alium. Dicit Oldr. quia nõ est tãtæ potentiæ acceptilatio respectu eius, ad quod solet porrigi per cõsequentiã, quantæ est respectu principali. & iõ dr̃, ꝙ quandoq; principalis liberatur ipso iure: sed ille, ad quem porrigitur per cõsequẽtiam ope exceptiõis: vt l. rescriptum. §. plerunq;. ŝ. de pact. Itẽ est ratio naturalis: quia actus violentus nõ est tãtæ potentiæ, quantæ actus naturalis: sed vt fideiussor liberet̃, cui est facta acceptilatio, est actus naturalis: sed vt porrigatur ad reũ, est actus violentus: iõ non est tãtæ potentiæ.
4 †Sed quæro, quid econtra, si facta esset acceptilatio reo in casu istius §. an porrigatur ad fideiussorem? Respõdeo, nõ virtute acceptilatiõis, ꝑ rõnes prædictas: sed puto ꝙ fideiussor liberaretur per aliã regulam: quia fideiussor nõ põt teneri ꝓ eo qui nullomõ est obligatus: vt l. fideiussor obligari. in prin. ŝ. de
5 fideiusso. † Quæro, quid si fideiussor est liberatus acceptilatiõe, ita ꝙ porrigatur ad reũ principalẽ: an ipse põt repetere à reo, ac si soluisset? quod videtur: quia acceptilatio habet vim solutionis. Certe de hoc habetis tex. qui distinguit in hoc: vt l. idẽque. §. fi. cum l. seq. ŝ. mãda. Ad rõnem, cum dicis, acceptilatio habet vim solutionis: responde vt gl. dicit in simili in l. si duobus. §. à fideiussore. ŝ. de iureiur. vbi dicitur, ꝙ iuramentũ habet vim solutiõis: & ideo iuramentum fideiussoris prodest principali: et tamen non poterit repetere. Dic vt ibi in gl. quia est notabilis ad hoc multum.

1 ☞*Quæ sit ratio ꝙ tutor, curator, & similes, non poßint accepto ferre.*

Tutor. Nunquã potui videre q̃ ratio mouit Iurisconsul
1 tum ad dicendum hoc. Sed quæramus, q̃ est rõ† ꝙ tutor, & curator, & similes nõ possunt accepto ferre, cũ eis posit solui: vt l. vero procuratori. ŝ. ti. j. & l. qđ si forte. §. j. e. tit. Possumus dicere, hęc acceptilatio est imaginaria solutio: et sic est q̃dã solutio ficta. Alia fictio est, ꝙ tutor, et curator, et ꝓcurator habentur loco dñi: vt ŝ. ꝓ empto. l. qui fundũ. §. si tutor. Itẽ debes scire, ꝙ aliquid fieri potest ad fictionẽ, qñ illud fieri cõmode potest ar. l. quia ratio. ŝ. de cõd. insti. et dixi hoc in l. si is qui pro emptore. ŝ. de vsuc. sed isti possunt nouare: & sic non erunt tot fictiones: merito lex non permittit eis acceptilationem, nisi prius nouent. Secundo quæro, quæ est ratio ꝙ tutor & curator non possunt liberari acceptilatione? Possumus dicere, ꝙ acceptilatio est actus ciuilis: ideo alteri ꝑ alterũ nõ potest quæri directo: vt l. ea quæ ciuiliter. ŝ. de acqui. re. do. Sed videmus, ꝙ procurator nõ q̃rit domino directo: vt l. rescriptũ. in fi. ŝ. de pact. nec tutor pupillo, vt l. quoties in princi. de admi. tuto. Ista rõ nõ placet, per l. iij. ŝ. eo. vbi per ꝓcuratorẽ potest quæri per acceptilationẽ, si habet procurator speciale mandatum: et tamẽ per procuratorẽ non põt quæri actio directa. Quare potes dicere ꝙ est ratio, ne duæ fictiones cõcurrant, vt supra dixi. Sed ista eadem ratio non impediret ꝓcuratorem habentem speciale mãdatũ. Quæ ergo est rõ? Rñ. qa sic placuit Iuriscõsulto. Nã nõ video aliquã rõnẽ vrgentẽ.

Ex pluribus. Istum §. declara vt dixi in leg. ex duobus. supra de duo. reis.

Nisi consentiat. Si in acceptilatione venit aliud, quam sit in obligatione: non valet. h. d. De materia huius legis dic vt dixi supra l. proxima. §. j.

Si is qui Stichum. Adiectio vltra debitũ acceptilationem non vitiat. hoc dicit.

Si ex pluribus. Acceptilatione facta vni ex pluribus reis debendi, cæteri liberantur, sicut solutione. h. d. Opp. gl. de l. ij. §. si tamen. supra de verb. obli. Dicit gl. hic fuit facta acceptilatio in rem: ibi in personam. Sed dic vt ibi: quia ibi non sunt duo rei. ibi nota.

Si iudicati. Opp. de l. & per iusiurandum. §. si legatorum. supra eo. Gl. soluit duobus modis. Tu dic vt ibi dixi.

Qui hominem. Pars vnius ex rebus alternatiue debitis potest per acceptilationem ab obligatione subduci. h. d. Aduerte: qa est difficilis. Opp. quia quinque solutis in nulla parte cõtingit liberatio: vt l. si stipulatur. §. qui decẽ. supra titu. j. & l. ij. §. j. ŝ. de verb. oblig. & l. si non sortem. §. si decem. ŝ. de condict. inde. Huius timore hæc lex legitur duobus modis. Primo, quia hæc sit alternatiua legis, non hominis: & sic loquatur in obligatione simplici, non alteruatiua, vt quia debes mihi hominem simpliciter, vel debebas decem simpliciter, et secũdũ hoc non obstãt contraria, quæ loquuntur in obligatione alternatiua. Alio modo legitur, et ista cõgruit magis huic literæ ꝙ hic loquatur in obligatione alternatiua. Sed gl. non soluit hoc cõtrarium bene, nec hic, nec alibi: ideo dic, ꝙ aliud in solutione, vt in contrarijs: aliud in acceptilatione: vt hic. Rõ: solutio partis nõ parit liberationẽ, ne si solueretur pars in alia re, sequeretur inconueniens, quod ponitur in l. in executione. §. pro parte. ŝ. de ver. ob. quod inconueniens non potest habere locum, qñ quis liberatur per acceptilationem, vt hic. Idẽ in eo, qui à parte absoluitur per sententiam: vt l. ij. §. si tamẽ hominem. ŝ. de verb. obl. et ibi Pet. hoc tenet. et ibi dixi.

1 ☞*Officium iudicis, & actio in rem nouari potest.*
2 *Obligatio & acceptilatio, quando hoc agitur, nouari potest.*
3 *Verba superflua apposita in contractu ad maiorem declarationem, non iuuant contractum.*

Et uno.

a Eius rei. [a] Not. ex hac lege† ꝙ officium iudicis, et actio
1 in rem potest nouari. quod qualiter intelliga
2 tur, infra dicam ti. j. l. j. Secundo not. †ꝙ obligatio, et acceptilatio quando hoc agitur, potest porrigi ad omnes obligatiões,
3 etiam quas quis ignorauit, si hoc agatur. Op. †ꝙ hic sint aliqua verba superflua. Gl. Inst. quib. mo. tol. obli. §. j. hoc fatetur. tñ non est congruum, ꝙ in contractibus apponantur aliqua verba superflua ad maiorem declarationẽ: vt l. quæ dubitationis.
b infra de reg. iur. Sed Scæuola [b] reprehendit Gallum Aquiliũ de superfluitate et breuitate in illa forma testamenti, quã dedit in l. Gallus. de lib. et posth. Op. ꝙ res mea nõ potest promitti mihi, vt l. nemo rem suam. de verb. oblig. Dicit gl. hic nõ promittitur res mea, sed pretium rei meæ.

Si acceptolatum. Opp. ŝ. eo. ti. l. an inutilis. in princip. Solue vt ibi dicitur.

1 ☞*Non requiritur numeratio, ubi acceptilatio interponitur: & ei non potest opponi exceptio non numeratæ pecuniæ.*

Si acce

a ℂItem opp. Et vide omnino Barto. post gl. in l. si conuenerit. ŝ. alle. per Bar.
b ℂVltimo no. Nota qđ statutũ loquens de venditore, habet locũ in emptore. vide Bart. in l. fi. C. de indi. vidui. Bal. in l. nemo. C. de sacrosa. ec. & l. si conuenerit. ŝ. de pact. hic est qđ si naturalis non succedit patri: nec pater filio naturali, vide tex. & ibi Bal. in l. fin. & alias pen. C. de sa. sanc. eccle. Andreas Bar.
c ℂCauetur statuto. Adde Bal. in d. l. fin. C. de cadu. tollen. & ibi dixi. & l. nemo martyres. C. de sacrosanc. eccle. Adde ꝙ do. Abb. Sicu. in prin. in cap. j. loca. in gl. super ver. sub cõditione dicit: Collige ex gl. ꝙ pœna apposita in vno ex correlatiuis: nõ extenditur ad reliquũ. vbi gl. vult quod pœna apposita in vno ex correlatiuis: s. conductori, non extendat̃ ad locatorem. Et ad idẽ est alia gl. iuncto tex. in Cle. j. de consang. & affi. vbi apponitur pœna contrahenti matrimonium cũ moniali, & eadẽ pœna replicat̃ ĩ ipsa moniali, quasi pœna apposita ĩ masculo nõ habeat locum in ipsa fœmina cõtrahente. Et vide ibi gl. in ver. cõtra. refert tñ ꝙ hic Bar. & in d. l. fi. tenet contrariũ. Vñ facit distinctionẽ no. & cõcludit idẽ Abbas ꝙ aut nõ est oĩno eadẽ ratio in correlatiuis & non debet pœna extendi: vt patet. & no. in ca. sup de vsu. vbi pœna apposita mutuanti ad vsuras non tamẽ extendit̃ ad recipiẽtem: quia non est eadẽ ratio: vt ibi nota. & sic refert qđ voluit Bart. in d. l. fi. licet hic simpliciter loquat̃. Aut est eadẽ ratio, puto vt frumentum, vel simile, non vendat̃ sub pœna: & tũc eadẽ fit emptori. & vẽditori &c. vidẽ ibi ꝑ eum. & vide q̃ dixi post Bar. in l. nemo C. đ sa. san. ec. & vide Pet. de Ancha. in Cle. j. de hæretic. & vide Baldũ in l. prima. C. de seru. com. ma. vide Barto. in l. bona fides. ŝ. de act. emp. & Bal. in l. dolum. C. de pericu. & commo. rei vend. & Bal. in aut. q semel. C. quõ & quando iudex. & vide post Sal. quæ dixi in l. ꝓperandum. §. j. de iudi. adde an correlatiuorum sit idem ius, Bal. consi. xiiij. li. ij.
d ℂPone. cõtraxi tecum. Adde Bar. in l. procurator qui pro euictione. ŝ. de ꝓcu. & ibi Bal.

1 Si accepto. †No. quod vbi apponitur acceptilatio, non requiritur numeratio, & ei non potest opponi exceptio nõ numeratæ pecuniæ. Et adde hanc legem pro casu ad id, quod dixi ŝ. ti. j. l. si ex pluribus. in prin. & ibi adde hanc legem.

1 ☞*An stante statuto quod nullus poßit emere frumentũ sub pœna: an idem de venditore statutum intelligatur.*

Si ego. Resoluta vna parte cõtractus: totus cõtract⁹ resoluitur. h. d. Opp. de l. cum emptor. ŝ. de rescin. vend. Dicit gl. hoc nõ cõtingit natura acceptilatiõis, sed magis po
a testate conuentionis. Item opp. [a] de l. si cõuenerit. ŝ. de pac. Soluit gl. hic erat res integra: ibi non. Vel tu dic breuiter, ꝙ ibi remisit pretium animo donandi, hic non. Et eodem modo solue contrariũ de l. si tibi habitationẽ. ŝ. loca. Item oppo. de l. sed Celsus. §. si fundus. ŝ. de contrahen. empt.
b Solue vt in gl. Vltmo nota [b] hanc l. ad q.
1 †caueť statuto [c], quod nullus posit eme
c re frumẽtum sine licentia officialis: de vẽditore nihil dicit. an idem videatur statutum in venditore. Hic tex. cum si. facit qđ sic. Pro hoc. C. de indi. vidui. l. fi. vbi statutum in muliere intelligitur de viro. Pro hoc videť expressum. C. de cupres. ex lu. daph. l. j. lib. xj. In contrarium facit C. si qs alte. vel sibi. l. vlti. Sed si rationes legis cõsideras, non est contra.

De prætorijs stipulationibus. *Rubrica.*

LEX I.

Prætoriarum. Hæc lex diuiditur in partes quatuor. Primo ponit diuisionem stipulationum. Secundo quãlibet partem diuisionis prosequit̃. Tertio, dicit qualiter debent imponi. Quarto, ad cuius, iurisdictionẽ spectat cognitio super eis. Secũda ibi: iudiciales. Tertia ibi: stipulationum. Quarta ibi, qđ si sit. Oppo. hic ponitur prætoria vt gen⁹: iudicialis vt species. sed istæ sunt species coæqueuæ: vt l. v. ŝ. de ver. ob. & Insti. de diui. stipu. ergo male dicit hic. Et eodem modo oppo. de cõmunibus huius ti. Dicit glo. diuersimode accipitur iudicialis, & communis hic, quã ibi gl. hic, & in d. l. v. de ver. ob. & Insti. de diui. stip prosequitur suum errorem. Nõ enim bene intellexit diuisionem stipulationum, vt dixi in d. l. v. Sed quantum ad propositum dico, ꝙ eodem modo accipit̃ prætoria stipulatio hic, & ibi: scilicet quæ est introducta ab edicto prætoris. Ad cõtrarium, dum dicis: ergo est species coæquæua ad iudicialem: respondeo ꝙ ibi ponitur diuisio stipulationũ in genere: sed hic diuiditur solum ilia species diuisionis stipulationum prætoriarum: & iudicialis ibi accipitur vno modo, scilicet inuenta à Iurisconsulto vel ab alijs peritis viris, nõ à prætore: sed hic loqtur de iudiciali, hoc est, de inuenta à prætore vt iudiciũ sit ratum: merito est quædam species istius generis subalterni: quia est, prætoria stipulatio, & eodem modo dico de cõi. Item op. ꝙ species stipulationum sunt quatuor: vt hic. ibi dicitur ꝙ est vna tantum. quare male. Respondeo, ibi diuiduntur omnes stipulationes: hic vna tantum.

1 ☞*Stipulatio iudicialis debet dici omnis stipulatio prætoria, quæ respicit effectum sententiæ.*
Item stipulatio de nouo opere demoliendo.
2 *Cautionalis stipulatio large potest dici omnis stipulatio.*
3 *Stipulatio cautionalis à iudiciali in quo differat.*
4 *Stipulationes prætoriæ seu cautionales habent instar actionum, quia ab inuito extorquemus, & principaliter peti possunt, ita etiam stipulatio rẽ ratam haberi.*
5 *Contrahens tanquam procurator, cogitur uel ostendere mandatum, uel cauere de rato.*
6 *Stipulationes prætoriæ non nouat primam actionem, sed illam nouationem faciunt, quã facit litis contestatio & sententia.*
Stipulationes, quæ ex neceßitate interponuntur, non nouant, nisi expresse agatur.
7 *Stipulatio legatorum interposita hoc acto ut nouatio fiat, quid nouetur.*
8 *Stipulatio, rem pupilli saluam fore, interposita, nouat actionem tutelæ.*
9 *Stipulatio, rem ratam haberi, nouat condictionem indebiti, quæ competeret contra procuratorem.*
Condictio indebiti non datur, quando solutio fit in iudicio iudice præcipiente.
10 *Stipulatio damni infecti interposita animo nouandi, nouat interdictum, ꝙ ui aut clam,*
11 *Exceptio an nouetur.*
12 *Stipulationes de iudicio sisti, & aliæ, quare dicantur communes.*
13 *Facere quem securum, & facere quem cautum, idem importat.*
Promittens facere quem securum, liberatur promittendo per simplicem stipulationem.

Iudiciales. Op. ad primũ dictũ dicit̃ hic ꝙ stip'o iudicialis dr̃ q̃ interponit̃, vt sit ratũ iudiciũ, vel iudicatũ solui, &c. cõtra, stip'o iudicatũ solui interponit̃, vt sit rata sñia: nõ vt sit ratũ iudiciũ. Dicit gl. cõcedo ꝙ hic accipitur
1 pro sñia † & iõ oĩs stip'o ꝑtoria, q̃ respicit effectũ sñiæ, debet dici iudicialis: & ideo stip'o de no. ope. nun. interponit̃ de opere demoliendo quaten⁹ ꝑ sñiam apparebit iniuste ædificatum: & ideo quia respicit esse effectũ sñiæ, iõ dr̃ iudicialis: vt
2 l. stipulatio. §. habet aũt. ŝ. de no. ope. nun. †Itẽ dicit̃ hic cautionales, & c. cõtra, cõis stipulatio põt dici cautionalis: vt j. ver. & sciẽdũ. Solu. Cõcedo ꝙ largo mõ sumẽdo oĩs stip'o põt dici
3 cautionalis: sed hic accipit̃ stricte. †Quarto, in quo differt cautionalis à iudiciali. Rñ. qa cautionales non interponunt̃ respe
4 ctu alicuius sñię, sed iudiciales sic. †Itẽ dicitur hic, ꝙ istæ cautionales habent instar actionum. Quæro, qd est hoc dictum. Dicit glo. qa sicuti ꝑ actionẽ agim⁹, vt qd nobis det̃ vel fiat, & ab initio extorquem⁹: ita istas stipulationes exigemus ab inuitis. Fallit in stipulatione rẽ ratã haberi, q̃ nõ exigat̃ ab inuito: vt l. inuit⁹. §. pœna. ŝ. de ꝓc. vbi causatiue cogit̃ cauere qs de rato, si vult admitti: nõ ꝑcise. Dy. reprehẽdit hãc gl. Nã nec aliæ stip'ones, de qb⁹ hic loqt̃, exigunt̃ ab inuito, vt patet ĩ stipulatione legatorũ, quã nõ cogit̃ præstare ille, q vult pati immissionẽ in possessionẽ. Idẽ stip'one dãni infecti: vt l. ꝑtor. in pri. ŝ. de dã. infe. quare Dy. sustinẽdo gl. dicit ꝙ gl. habuit hũc intellectũ, ꝙ oẽs stipulatiões, de qb⁹ hic loqt̃, pñt principal'r peti: & iõ hñt instar actiõis, ꝑterq; stip'o rẽ ratã haberi, q̃ non petit̃ pricipaliter: sed ꝑ modũ exceptiõis qs eã cõseqt̃. Ita voluit dicere gl. Credo ꝙ gl. habuerit hũc intellectũ: tñ ego puto ꝙ idẽ sit in stipulatione rẽ ra. hab. ꝙ ĩ alijs, vt posit principal'r peti. Nã hic nõ loqt̃ ĩ stip'one rẽ ra. ha. q̃ interponit̃ ĩ iudicio. Illa em̃ vel esset iudicialis, qa respicit effectũ sñiæ: vel esset cõis qa respicit ꝓcessum & sñiam, sed loqt̃ de ea, q̃ interponit̃ extra iudicium, vt puta qñ soluit̃ ꝓcuratori, vel qñ interponit̃ super alio actu, q fit extra iudiciũ, vt apparebit ex eadẽ gl. Po
5 ne, †cõtraxi tecũ [d] tanquã cũ ꝓcuratore, vel solui tibi tanquã
d ꝓcuratori, possum agere cõtra te, vt ostendas te ꝓcuratorẽ v'l caueas de rato. Casus est hic, vbi dr̃, cautio habet instar actiõis hoc est, põt exigi ab inuito ꝑ officiũ iudicis. Probo: ille, q vendidit tanquã creditor, debet docere se creditorẽ esse, vt l. j. C. credi. euic. pi. nõ de. ita q cõtrahit vt ꝓcurator, oportet docere se ꝓcuratorẽ esse, & ibi Iac. but. hoc tenebat. Itẽ ille, q vẽdidit nomẽ vt creditor, debet ꝓbare se creditorẽ esse, vt l. si nomen ŝ. de hære. vel ac. ven. Itẽ ille, q locat vt vsufructuarius, debet docere se vsufructuariũ: vt l. si qs domũ. §. j ŝ. loca. Ergo eodẽ modo ꝓcurator, q cõtrahit vt ꝓcurator, debet docere se procuratorẽ, vt hic, vel caueat de rato, vt hic & l. j. C. de ꝓcu. & iõ nõ est dicẽdũ ꝙ id, ꝙ dicit̃ hic, fallat in stip'one, rẽ ratã haberi qa esset dicere ꝙ Iurisconsultus male diceret hic. Itẽ dicit̃ hic
6 †vt fiat nouatio. qro, q̃ nouatio fiat ꝑ istas stip'ones. Duplex

est opi. Quidã dicunt, ꝙ fit nouatio, hoc est, nouæ actionis adiectio, ꝙ prima non tollatur, sicut in nouatione quæ fit ꝑ litis cõtestatione͂, et ꝑ sñiam: vt dixi ĩ l. aliam s. đ noua. Alij dicũt, ꝙ fit nouatio ꝓprie. Prima opi. est vera. Nã istæ stipulatiões, quæ ex necessitate interponũtur, nõ nouãt, nisi expresse agatur: vt l. pe. j. eo. ꝓbatur ĩ l. si Stichũ. §. legata. s. de noua. Quæro, posito ꝙ est actũ, ꝙ interponatur animo nonandi: qđ nouabitur per istas stipu
7 latiões.† Et primo quæro de stipulatione legatorũ, quid nouet, qñ hoc agitur? Rñ. nouat actione͂ ex testamẽto in euentũ cõditionis, vel diei: vt d. l. Stichum. §. legata. s. de noua. Gl. dicit verũ, ꝙ nouat in euẽtu cõditionis, qñ legatũ erat conditionale. Itẽ in euentu diei, qñ hoc est actum. Põt eñ agi vt obligatio ĩ die͂ nouet̃ ĩcõtinẽti: vt dixi ĩ d. l. si Stichũ. §. legata. Itẽ hęc stipulatio potest interponi sup legato puro, vt l. hæc stipulatio. in pri. vt l. etiã. s. vt le. no. ca. & tũc nouaret incõtinẽti sine du
8 bio. †Secũdo hic videamus in stipulatione de tutela, quid nouet, si hoc agit̃. Rñ. ista est stipulatio, rẽ pupilli saluã fore, q̃ nouat actione͂ tutelæ, quæ debet oriri tutela finita: vt l. si pupillus. s. de noua. qđ
9 dic vt ibi fuit dictũ. †Tertio videamus in stipulatione rẽ ratã haberi, quid nouet. Dicit gl. ꝙ nouat condictione͂ indebiti, quæ cõpeteret contra suũ procuratore͂, si stipulatio nõ esset interposita: vt l. sine. ĩ prin. j. rẽ rat. hab. Ex hac habes ꝙ nõ loquitur de solutione, quæ fit in iudicio iudice præcipiente. Nã tunc non haberet locũ cõdictio indebiti: vt videbitis in d. l. si si
10 ne. et probatur in d. l. j. C. de cõdi. inde.† Quarto, videamus de stipulatiõe dãni infecti, qđ nouet, quia hoc agit̃. Gl. dicit ꝙ per hãc nouatur interdictũ quod vi aut clã, cõpetẽs, aut competiturũ, si facias opus quod mihi noceat, pro quo illud ĩterdictũ cõpeteret. & ista est bona opi. Alij vt Mar. Ioan. Azo. & Hug. dicunt nouari actionem legis Aquiliæ vel in factũ, q̃ cõpeteret, si illa stipulatio nõ esset interposita quod nõ videtur verũ. Nã stipulatio damni infecti nõ porrigitur ad ea dãna, pro quibus posset agi lege Aquil. vt l. fluminũ. §. præterea. de dã infec. Alij dicũt ꝙ nouatur quædam exceptio. quæ cõpetit dãnũ passo, contra dominũ domus ruinosæ: vt non aliter dominus tollat, nisi omnia tollat: & de damno futuro, & præterito caueat: vt l. prætor. in fin. & leg. se
11 quen. supra de dam. infecto.† Not. mirabilem gloss. secũdum
a quã habes ꝙ nouatur exceptio. Examinemus hic an sit verũ[a]: Nouatio est vnius obligationis in aliã transfusio: vt s. de noua. l. j. ergo exceptio nõ nouatur: quia nõ est vnius obligationis in aliã transfusio. Gl. in l. rescriptũ. §. si pacto. s. de pact. dicit, ꝙ pactum producit istos effectus. Nã tollit naturale͂, et elidit ciuilem, & obligat que͂ naturaliter non petere: vt l. si vnus. §. pactus ne peteret. s. de pact. Mõ illa naturalis obligatio, q̃ inest in pacto põt nouari. Ita dicit gl. ĩ l. rescriptum. §. si pacto. Aduertatis, licet illa naturalis obligatio possit trãsfundi in aliam obligationem per nouationem: tamen alij effectus resultantes ex pacto: non possunt transfundi in aliam obligationem. Præterea ponamus quod est exceptio, quæ non oritur ex pacto, sed ex alia æquitate: vt l. qui æquitate. de doli exce. quomodo nouabitur ista. Videte, dico quod non potest proprie nouari: hoc est, in aliam obligationem transferri: sed põt per stipulationem cõtractam tolli illa æquitas, quæ exceptionem producebat: vt in exemplo posito hic in gl. habebam exceptionem, vt dominus non tolleret rudera, nisi omnia tolleret & caueret de damno præterito & futuro. Certe interposita stipulatione dãni infecti, tollitur illa æquitas, qua inducebatur illa exceptio: & ista dicitur nouatio. Vnde in simili habebat maritus exceptionem ne conueniatur, nisi in quantum facere potest, promisit soluto matrimonio animo nouãdi: certe tollitur æquitas quæ exceptione͂ producebat. Idẽ in muliere quæ cauit secundo, quæ perdit exceptione͂. Velleiani. Idẽ ĩ hærede qui cauendo perdit exceptione͂ legis Falcidiæ: vt l. vlti. C. ad leg. Fal. Et eodem modo dico in eo quod dixi s. tit. j. l. & vno. §. j. quod officium iudicis, & rei vẽdicatio nouatur. nõ proprie ꝙ sit vnius obligationis in aliã trãsfusio: cũ officiũ iudicis, et rei vendicatio nõ præsupponãt obligatione͂: sed dicit̃ nouari, hoc est, nouam actione͂ induci, per quã illa æquitas, ꝑ quam officium iuducitur, perimitur. Et idẽ dico in rei vẽdicatione. Alij vero dicũt ꝙ nouatur quoddã interdictũ, quod datur ei, qui damnũ passus est: per quod dominus cogitur aut rudera tollere, aut ædes pro derelicto habere. quod vocatur interdictum de ruderib. tollen. de quo habes in leg. prætor. in fi. s. de dam. infect. Et ista potest esse satis bona. Venio ad §. cõmunes. dicitur hic, ꝙ cões stipulationes sunt, q̃ fiunt in iudi
12 cio sistendi causa. †Quæro, quare vocantur cões. Gl. respõdet tribus modis. Primo, quia partim respiciunt processum iudicij: partim respiciunt sentẽtiã. Ista est bona: vt patet in exemplo hic posito de iudicio sisti. Alij dicunt, ꝙ dicitur cõis ideo, quia interponitur tam ab actore quã à reo. De hoc possumus ponere exẽplũ per auth. generaliter. de epi. & cle. et de li. cõte. auth. libellũ. Sed hoc non placet, ꝙ hæc lex exẽplificetur per illas: quoniam illæ nõ sunt cautiones prætorię à prætore inductæ, de quibus tractat hic ti. Sed possumus sustinere, vt dicantur prętoriæ, quia ab inuitis extorquentur: vt intelligit prima gl. huius legis. Alij dicunt, ꝙ dicuntur cões, quia interponunt̃ tam in iudicio, quã extra iudiciũ. Sed nõ placet: quia illæ, quę interponuntur extra iudiciũ, non sunt prætorię: de quibus hic
13 tit. tractat. Venio ad versic. et sciẽdũ, dicitur hic, †vt quis cautior sit et securior. vides ꝙ idẽ vid ẽtur importare ista verba, facere me cautum, et facere me securum. & subijcitur in tex. interposita stipulatione: et sic fideiussor nõ requiritur. Alibi verbum cautionis cum fideiussore accipit̃: vt l. prætor. §. dein
b de.[b] de ope. no. nun. & s. qui satisd. cog. l. j. Et ex hoc dicit Iac. de Are. in q. illa, si promisi te facere securum, liberor promittẽdo per simplicem stipulationem, quia verba cautionis in dubio intelliguntur de eo quod minus est, sed hic verificatur in sola stipulatione: ergo &c. Habes de hoc glo. in l. si mandato Titij. in fi. supra mandati.

1 *Sex casus, in quibus pro euictione requiritur satisdatio cum fideiussore.*
2 *Euictio quando imminet, fideiussores non solum pro illa dantur: sed generaliter pro quacunque alia euictione.*
Cautela, per quam venditor cogitur satisdare, quod emptor faciat sibi moueri quæstionem.
3 *Fideiussor an principaliter petatur, quando euictio imminet, an uero ope exceptionis.*

Stipulationem. Oppo. de l. prætor. §. deinde. s. de ope. no. nuncia. Solue vt ibi. Item oppo. de le. j. in prin. supra de ripa muni. Solue vt not. eadem l. l. §. j. Tertio opp. de l. si finita. §. de cæteris. s. de dam. infec. Solu. quod hic dicitur de ædibus, intellige de ędibus priuatis: secus de publicis: vt in lege contraria. & ideo gl. quæ hic intelligit de ædibus publicis, vel priuatis, non bene loquitur secun
1 dum Dy. Venio ad §. stipulatio duplæ. †Opp. quod requi
c ratur[c] satisdatio cũ fideiussore: vt leg. si post. C. de euic. Dicit glo. illud verum, quando in limine contractus imminet euictio. Et sic sunt duo casus. Vnus quando hoc conuenit, vt hic dicitur in text. Alius, quando euictio imminet in limine contractus: vt leg. si post. C. de euic. & leg. pe. supra de peri. et cõmo. rei ven. Item est tertius casus in l. j. in fi. C. de bo. mater. qñ pater vendit de bonis filij: licet quidam doc. aliter intelligant. Quartus casus est, quando venditio per rescriptum Principis confirmaretur: ar. l. vniuersa. C. de preci. Impe. offe. Quintus casus est: quia debet satisdare, si est consuetudo: vt l. quod si nolit.

a ¶An sit verum. Vtrum exceptio possit nouari, vide hic & no. Bar. in l. ita stipulatus. in v. oppo. vltimæ partis. de verbo. obl. et Ang. in leg. si insulam. eodem tit.

b ¶Deinde. Vide Alex. in l. j. qui satisd. cog. An si promitto liberare fideiussore͂ ab obligatione quã recepit pro me, erit remediũ, Vide sing. Bal. in l. C. de sen. q̃ sine cer. quanti. Et quid est securitas, vide Bal. in auth. agricultores. C. quæ res pig. obl. pos. et hic ad de Bal. ĩ l. sancimus. C. đ ver. sig. et Spe. de emp. et vendi. §. j. ver. sed quid si in instrumẽto. vide An. in l. Papinianus. in §. si quis mortis. s. đ inof. tes. et Paul. de Ca. et Bal. in l. j. s. q satisd. cog. Et adde ꝙ si promitto te facere securum, an liberet per simplicem ꝓmissionem. Adde ꝙ tex. in l. j. s. qui satis. cog. videtur probare ꝙ teneor dare fideiussores, vel pignora quod intelligit An. verum, quãdo post promissione͂ factã ꝑ alique͂, ego promitterem te facere tutũ & securũ: quia tunc intelligitur cũ fideiussore, vel pignore: alias nihil importaret. l. qui bis idem. s. de ver. ob. de quo ibi vide ꝑ eũ. Et hoc etiam tenet An. hic, & est text. in l. ꝑtor. §. hoc interdicto. in fine. s. de ope. no. nũ. vbi per Ro. que͂ vide. Adde qđ si statutum dicat, inter affines fiat compromissum, recepta securitate: an debeat intelligi cũ fideiussoribus, vel pignoribus. Bal. consi. cliij. lib. v.

c ¶Oppo. ꝙ requiratur. Qñ debet caueri de euictione, adde etiam vltra hic not. per Bar. aliquos casus no. per glo. in l. g rem. C. de euic.

a nolit. §. quod assidua[a] s. de ædi. edict. & l. si
2 pri⁹. §. j. s. de aqua plu. ar. †Sed quæro, qñ imminet euictio, an detinebunt̃ fideiussores tantum pro illa euictione, quę imminet: an generaliter quocunq; modo euinceretur. Dy. dicit, quocunq; modo euincetur: arg. l. fi. §. j. s. de rescin. ven. & idem
b tenẽt doc.[b] in l. si post. C. de euic. licet glo. nõ declaret in d. l. pe. §. j. de peri. & cõmo.
c rei ven. Secundum hoc[c] inuenta est fraus per quã venditor coget̃ satisdare: qa emptor facit sibi moueri quæstione͂: tũc non coget̃ emptor sibi soluere pretiũ, nisi sibi satisdet̃ pro omni euictione: sed an cõtra istã fraude͂ sit aliquod remediũ, dicã cras.
3 †Vltimo q̃rit gl. qñ immi͂et euictio: vtrũ fideiussio petat̃ prĩcipaliter, an vero ope exceptionis contra petentem pretium. ꝙ vltimum est verum: vt in glo.

1 *Summatim cognosci quando dicatur.*
2 *Sententiæ latæ quod potest addi, uel detrahi à prætore uiuo quatenus procedit de mente prætoris.*
3 *Sententia, qua quis iubetur satisdare, uel non satisdare, quã do sit interlocutoria, & quando diffinitiua.*
In his, quæ expediuntur officio iudicis, officium ita durat post latam sententiam, sicut ante, si æquitas subest.
4 *Sententia interlocutoria potest per iudicem reuocari, quando non sit executa, uel quando non trahit secum executionẽ. & tũc potest partibus uolẽtibus, uel ex iusta cã cognita.*

Quod si sit aliqua. Hic ponit̃ tertia pars, in qua ponitur, cui⁹ sit iurisdictio super istis stipulationibus: & diuidit̃ hic §. Primo loquit̃, qñ mouet̃ controuersia tempore stipulationis interponendæ: & an debeat interponi? Secundo, qñ mouet̃ post stipulatione͂ interpositam, vel ante, s. qualiter debeat interponi. Secũda ibi: sed & si quid. Dicit̃ hic, ꝙ summatim ꝑtor cognoscit, contra: imo plene: vt l. iiij. §. si forte. s. de dam. infec. Dicit gl. quidam dicũt, hic fallit, qñ fit missio, ex secundo decreto vel aliter. Ibi non querit̃, an sit satisdatum vel non: sed quia non est satisdatũ, dubitatur an missio sit facienda. Et bona est ista solutio. Circa summariam tame͂ cognitionem, dic vt no. in l. iij. §. sciendũ. s. ad exhi. Ita dicit glo. Sed certe per id, ꝙ dicit̃ ibi, nullum intellectũ habetis. do. Io. Fagioli de Pisis, fecit de hoc vnum pulchrũ tra
d ctatum[d], quem Specul. ponit de verbo ad verbũ in ti. de offi. iudi. dicatis vt ibi. Dy. dat hic vnã suam doctrinam in duob⁹ verbis: & dat talem regulam, & dicit ꝙ regula est, ꝙ vbicunq; agitur de cã, super qua sñia lata tribuit ius finale, & aufert plenũ ius vni: & dat alteri: ibi desideratur plena causæ cognitio. sed vbi econtra non desideratur plena causæ cognitio, sufficit semiplena: vt l. ij. s. quis or. in bo. pos. ser. & l. iij. §. si causa cognita. s. de bo. pos. ita dicit
e Dyn. Tu dic[e] si †lex dicit summatim co
1 gnosci in casu, in quo sententia lata nõ parat plenum præiudicium: & tunc summatim intelligitur tam in ordine, quam etiã in probatione: quia sufficit semiplena ꝓbatio, forte etiã per iuramentũ: vt l. thesaurus. s. ad exhib. Et ideo in primo decreto non requiritur plena ꝓbatio: vt no. ĩ aut̃. de exhib. & intro. reis. §. suscepto. Idẽ dico in causa alimentorum, in qua cognoscitur summatim, sed remanet causa filiationis & idẽ in similibus. Sed si lex vtit̃ isto vocabulo summatim, in causa, quæ plenum pręiudicium parat: & tunc intelligit̃ summatim, quo ad ordine͂, sed probationes requiruntur plenæ, vt l. de submersis. C. de naufra. lib. xj. Et ita intelligitur c. sæpe. de ver. sig. in Cle. & ideo in secundo decreto, quod parat plenum præiudiciũ, requiritur summaria cognitio: tamen probationes debent esse plenæ, vt l. iiij. §. si forte. s. de dam. infec. & plene dixi in l. si finita. §. Iulianus. & l. Fulcinius. §. j. quib⁹ ex cau. in pos. ea. & hoc modo debet intelligi d. l. iij. §. si causa cognita. s. de bo. pos. & l. ij. s. qui. or. in bonor. pos. serue. Qñq; lex nihil dicit circa cognitione͂: & tunc intelligitur de plena causę cognitiõe: vt l. iudices. C. de iudi. nisi essent causæ breuiores: vt in aut̃. nisi breuiores. C. de sen. ex breui. reci. Ad secundum dictum opp. & videt̃ qđ postquã sñia est lata, iudex est functus officio suo, nec põt addere, vel detrahere: vt l. iudex. & l. Paulus. de re iu. huius timore iste ver. legitur duobus modis. Primo qđ hic dicat̃ addi vel detrahi ante stipulatione͂ interpositã, & ante iussum factũ de ea interponenda. & dicat̃ addi vel minui. addi ꝙ prætor mortuus dixit. & sic non obstat contrariũ. Sed ad istã lec. op. de l. in cõ
2 uentionalibus. de ver. ob. Solu.† Verũ est ꝙ nõ põt addi vel detrahi, scilicet ab alio quã à prætore, sed à pretore sic. Vel aliter & melius, non põt addi vel detrahi, etiã à prætore viuo, nisi quatenus ꝓcederet de mente prætoris mortui: vt l. si finita. ĩ pric. s. de dam. infec. Et ita põt intelligi hic. Secundo modo põt intelligi, ꝙ hic addatur, vel detrahat̃ post iussum factum à præto
3 re, ante stipulationem interpositã. †Ad cõtraria rñdeo, ꝙ functus est officio suo: verũ est, in sñia diffinitiua: sed ista est ĩter
f locutoria, per quã iudex iubet satisdari[f] vel nõ satisdari: ergo &c: vt l. quod iussit. s. de re iu. secundum hoc videt̃ ꝙ iste vers. debet intelligi qñ satisdatio petitur incide͂ter. Nam si peteret̃ principaliter, ista esset sñia diffinitiua, quæ decideret illã cãm: tñ etiã si eẽt diffinitiua, putare͂ idẽ: qa in istis q̃ expediunt̃ mero iudicis officio, ita durat officiũ iudicis, postquã semel iudicauit, si subest æquitas, sicuti primo: vt apparet hic, & j. e. l. pe. & dixi plene in l. quod iussit. circa fi. s. de re iudi. Tertio mõ põt intelligi ꝙ hic addat̃, vel detrahat̃ post stipulatione͂ interpositam. Sed tunc opp. quia videtur ꝙ hoc iudex nõ possit facere: vt l. sed & si qs. §. fi. s. si quis cau. Sol. dico ꝙ nõ põt post stipulatione͂ interpositam nisi volentib⁹ partibus, vel nisi cã cognita ꝓpter iustũ errore͂. vel aliã iustã cã: vt l. sed & si qs. §. fi. & j.
4 e. l. pe. ꝙ no. †multũ. Habes eñ[g] ꝙ sñia interlocutoria põt per
g iudice͂ reuocari[h] antequã sit executioni mandata: vt l. ꝙ iussit.
h sed postq; est executioni mandata, nõ põt reuocari, nisi volentibus partib⁹, vel nisi cã cognita ex iusta causa. Ita no. hic. Vide gl. q̃ incipit, aditur ante eã. ibi: itẽ quid. quã gl. no. multum. Plenius dixi in l. ꝙ iussit. s. de re iudi. ꝙ hic dicit̃, ꝙ qñ interlocutoria est mandata executioni, facto hoĩs: idẽ puto qñ secũ
i trahit executione͂, vt puta iudex ꝓnũciauit[i] te nõ audiendum vel nõ esse te admittendum ad ꝓbandũ, & similia, quæ hoĩs executione͂ nõ requirunt. Cũ enim à lege fiat executio, nõ poterit reuocari, nisi, sicut hic, cã cognita vel partib⁹ volentibus: vt l. si is. s. de leg. ij. & l. apud Aufidium. in fi. de op. leg. Quarto põt intelligi hic, ꝙ iudex addit, vel detrahit: addit ꝙ dicit aliqua partium, quod satis põt procedere: arg. l. de die. in pric. s. qui satisda. cog. Quæro, quid si mutata est in aliam formam quam prætor dixit. Respon. tunc non erit prætoria: vt hic dicit gl. & plenius dixi in l. in conuentionalibus. s. de ver. ob.

a ¶Quod assidua. adde l. si fundus. s. de euic. secundum glo. j. §. quod aute͂. in aut. de fideiusso. & ibi in tex. ponitur alius casus, in quo satisdat̃ đ euictione qui reassumitur in l. si post. C. de euic.

b ¶Tenent doctor. Adde Bald. in l. non idcirco. C. de cõtrahen. empt. & Bar. in d. l. si post ꝑfectam.

c ¶Secundum hoc. nota fraude͂ contra vẽditore͂, vt satisdet de euictione antequã euincatur. Viđ tex. & ibi Bald. s. de euictio. l. euic. Andreas Barbatias.

d ¶Pulchrum tractatum. Quomodo intelligat̃ summatim, vide plene Barto. in extrauagã. ad reprimendum. in versicu. summarie. & plene in d. l. a diuo Pio. in §. si super. de re iudi. & per eundem in l. iudices. C. de iud. & in l. si constante in j. q. s. sol. ma. Post prædicta adde ꝙ vbi requiritur libellus, ibi non requiritur ꝓcessus ordinarius, secũdum Bal. in c. j. §. insuper. & in c. cũ sup. de prohi. feu. alie. ꝑ Fed. & vide qđ no. Bar. in l. nec quicq̃. §. de plano. s. de offi. ꝓcon. & lega. & ibi dixi. Et addẽ ꝙ ĩ istis causis summarijs ĩ q bus proceditur sine figura iudicij, publicatio attestationum est necessaria. c. fin. a cõtrario sensu. de hęreti. li. vj. ꝙ no. ad ea q̃ not. in d. l. prolatã. C. de senten. qđ tñ intellige qñ ille, contra que͂ sunt producti testes, hoc petit. si aute͂ hoc non petit non videtur necessaria: quia semper videtur nota iudici dicta testium: vt not. gl. in d. c. fi. de hæret. & in c. qualiter. §. debet. de accu. & quod hic per Bar. dicitur, ponit Spe. in ti. de offi. iudi. §. postremo. ver. v. & in ver. vj. & se. quod not. Bar. in l. iij. §. sciẽdum s. ad exhi. Et si a statuto fit mentio ꝙ causa cognoscatur summarie, quę probatio regratur: & an tunc in summarijs requiratur plena probatio: & ad materiam vide Bal. ĩ l. j. C. vt in pos. lega.

e ¶Tu dic. Allegat̃ Bar. sibi contrarius in l. a diuo Pio. §. si super rebus. de re iudi. & in extrauagã. ad reprimendum. in ver. summarie. & in leg. ita stipulatus. de ver. ob. And. Barb.

f ¶Iubet satisdari. an sñia qua pronunciatur satisdãdum esse vel non esse, interlocutoria sit, vel diffinitiua. & ad not. hic per Bart. bene facit ꝙ no. doc. in c. fi. de re iu. in illo articulo an sñia sup possessione sit diffinitiua: & no. Bal. in rub. de re iudi. C.

g ¶Habes eñ. Nota sñiam interlocutoriam post executione͂ nõ posse reuocari, vide cõtra l. pe. j. e. vbi ꝑcipit iudex, ꝙ importat necessitate͂. l. j. §. j. qđ iussu ergo non requiritur consensus partium. Andr. Bar.

h ¶Reuocari. Tenẽti. q̃ interlocutoria potest reuocari &c. & facit qđ hic dicitur ad no. in l. ad principe͂. ĩ fi. j. de appel. & no. hanc glos. ꝙ sñia interlocutoria lata q̃ alias non põt reformari, nec corrigi põt tame͂ de cõsensu partium: vt alle. Bal. in l. si diuersa. de transact. secus tñ in diffinitiua: vt ibi per glo.

i ¶Iudex pronunciauit. Sequitur Pau. đ ca. in l. ꝙ iussit. de re iud. Et per hoc dicit ꝙ non põt reuocari interlocutoria, qua ꝓnunciat̃ nõ esse ꝓcedendum super libello tanquam inepto: vel si absoluit̃ pars ab instãtia. Nã trahunt secum executionem: qa faciũt vt non speretur amplius diffinitiua sup causa illa, sicut qñ ẽ facta executio ꝑ hominem. Adde Bart. in d. l. quod iussit in quibusdam lec.

a ¶ Idẽ est ꝓmittere. Adde Imo.in l. si qs ita ad fi.ff.de ver.ob. & Bal.in l.Iul.ff. qui satis.cog. vbi quærit an sit idẽ, promittere soluere cõdemnationem, qđ esset, si ipse idẽ promitteret soluere iudicatũ.

b ¶ Finaliter cõcludemus. Sal.in l.pro hæreditarijs.in xj. op. C.de hære.act.dicit ꝙ lit.cõtest. conuenitur pro parte hæreditaria, & illo quasi contractu: sed instantia.

c ¶ Res ꝑuenit. Circa ista vide An.& Imo. ĩ d.l.si eũ hoĩem. ĩ fi. ff.de fideiu.dixi ĩ l.j.ĩ prin.ff.ad Treb.

1 ☞ *Factũ indiuiduum quando uenit in stipulatiõe, stipulatio transit ad quemlibet hæredum insolidum.*
2 *Stipulatio quæ continet quantitatem, diuiditur inter hæredes promissoris.*
Dictio, quamuis, aduersatiuè ponitur.
3 *Stipulatio iudicatum solui ante sententiam continet quantitatem incertam, sed post sententiam certam.*
4 *Promittere iudicatum solui, & solui iudicatum idem est.*

LEX. II.

1 Prætoriæ. †No. ꝙ qñ in stipulatiõe venit factũ indiuiduũ, ad quẽlibet hæredũ trãsit insolidum: vt l.ij.§.ex his.ff.de verb.obli.& l.ea.§.fi.& l.in executione.§.
2 secunda species.e.ti. †Secundo no. ꝙ stipulatio, quæ continet quantitatẽ, diuidit̃ iter hæredes ꝓmissoris: vt l.ij.§.j.ff.de ver.obli.& l.eadem.§.fin.& quod hic dicitur, quamuis possit dici, aduersatiue ponitur,
3 nõ correctiue. †Op.& videtur ꝙ stipulatio iudicatũ solui, cõtineat certã quantitatẽ: vt l.iud.sol.j.ti.ij.Sol. Cõtinet incertã quãtitatem ante sniam: sed post sniam certã quãtitatẽ: vt ibi.
4 †Vlti.no. ꝙ idẽ est promittere[a] iudicatum solui, & ꝓmittere
a solui iudicatum: vt hic secundũ diuersas literas. Nam quidam habẽt iudicatum solui: & quidam, solui iudicatum. Hoc tenet Pe.& Cy.refert.C.vnde legitimi.l.fi.in j.q.

1 ☞ *Aduersatiua natura, est aduersari præcedentibus.*
2 *In iudicijs tam in litis contestatione, quàm in sententia contrahitur.*
3 *Hæres repræsentat personam defuncti pro ea parte, pro qua est hæres.*
4 *Conuentus rei uendicatione, si decedit pluribus hæredibus relictis, & unus solus possideat, an & quando ille solus conueniatur.*
5 *Reo defuncto antè litem contestatam, quando solus possidens conuenitur super libello contra defunctum porrecto, proceditur liquidato in processu quomodo solus possideat.*
6 *Vnus hæredum possidens insolidum post litem contestatam cũ defuncto: sicut potest insolidum ex eadem instantia contra defunctum condemnari: ita actor potest nouam instantiam reincipere.*

Sed & si unus. Iste §.est subtilis: & diuiditur in partes tres secũdũ lecturam veriorem, & cõmunem. In prima decidit quis rei vendicatione cõuẽtus ante litis cõtestationẽ: & q̃ritur qualiter hæres, qui totã rẽ possidet, in rei vendicatione cõdẽnetur. In secunda, qualiter hæres cõdemnetur in stipulatione iudicatũ solui. In tertia, decidit reus post litem contestatam in rei vendicatione, & quæritur qualiter condemnetur hæres: qui totum possidet in rei vẽdicatione. Secunda ibi: inquantum. Tertia ibi: sed si lite. Lec.quã. ff.posui fuit lectura Marti.Ioan.& Azo.& hi discordant à p̃dictis: & dicunt ꝙ etiã post litẽ cõtestatam possessore defuncto ille solus hæres tenetur, qui possidet.& hunc versi. sed si lite.intelligunt in stipulatione iudicatũ solui. Et iõ pro ista q̃stione declaranda videamus rationes pro vtraq; parte: & fi-
b naliter cõcludemus[b] id, quod nobis videbitur. Mar.& alij dicunt, quod si possessor conuentus rei vendicatione decedit ante litis cõtestationẽ, ille solus hæres tenetur, qui possidet. Si post litis cõtestationẽ, quilibet tenetur pro hæreditaria portione, licet vnus possideat. Et ita intelligunt hanc legem, ꝑ eis vr̃ casus in l.si possessor.ff.de rei ven.vbi tex.no.dicit, ante iu-
1 dicium acceptũ. Præterea hic tex.dicit, sed lit.cõte.& †sic ponit distinctionẽ aduersatiuam, sed cuius natura est aduersari p̃cedentibus: vt l.ij.ff.ne quis eum qui in ius voca.& ibi no. et l. hoc amplius, §.de his aũt.ff.de dam.infect.ergo in præcedẽti §. dixi quando decessit ante litis contestationẽ, vt aduersatio sit bona. Præterea actiones hæreditariæ transeunt ad hæredes ꝓ hæreditarijs portionibus: vt l.pro hæreditarijs.C.de hær.act. Vnde si possessor decedit ante litis contestationem, solus ille hæres, qui possidet, tenetur: quia defunctus nulla obligatiõe tenebat̃, cũ nulla obligatiõe sit obligatus, q rei vẽdicatiõe cõuenit̃: vt inst.de act.§.j.Sed cũ decedit iã lite cõtestata, cœpit teneri defunctus ex illo quasi cõtractu, q celebratus est in illa cõtestatione: vt l.iij.§.idem scribit.ff.de pecu.merito ad hæredes transibit pro hæreditarijs portionibus. Ita dicunt Mar.et Al. Sed opp.† quod ista ratio non sit vera. Nam in §.idem scribit. dicitur quod quasi contrahitur in iudicio per sententiam, non in contestatione. Respondet ista gl.& ista dicit verum: nã per litis contestationem quis obligatur ei quod in sententia deuenit.et sic in vtroque casu quasi cõtrahitur, vt probatur hac gl. coniuncta cũ illa, quod no. Quarto probant ipsi in eo, qui dolo desijt possidere, distinguitur, aut decessit ante litis contestationẽ, aut post: vt supra de rei ven.l.cũ autem.et hæredes post litis contestationẽ tenentur oẽs: licet nullus possideat: ergo eadem rõne hic, illi, qui nõ possidẽt tenebũtur. Istæ rõnes sunt eorum. Ad leges in contrariũ allegatas rñde, quod oẽs illas intelligo in eo, qui decedit ante litis cõtestationẽ: vt in gl. Tamen ista responsio est imperfecta, vt ostendam allegando istas leges pro alia parte, vt infra dicã. Alij, vt Io. Azo et Hugo dicunt, ꝙ etiam si decedit post litis cõtestationẽ, ille, q possidet, solus tenetur. Pro eis facit supra de rei vendi.l.si possessor. Certe ibi decidit ante litis contestationẽ, vt ibi dicitur in tex. Item pro eis facit ff.cõmo.l.sed mihi.§.hæres. Dicit Martinus et Al.ibi decedit ante litem contesta. Ista non est bona solutio. Nam ibi in §.hæres. defunctus erat obligatus ad rem restituendam ex contractu: ergo quilibet hæredum debet teneri pro parte, sicut Mar.dixit in eo, qui decedit post litem cõtestatam. Sed pro Mar.respondeo, ꝙ illud ibi speciale in contractibus bonæ fidei: sed rei vendicatio non est de istis, ergo &c.nec obligatio, quæ oritur ex illo quasi cõtractu, qui celebratur in iudicio. Hoc tetigi in l.eadem.§.Cato. supra de ver.obli.et doct.tangunt in l.pro hæreditarijs.C.de hære. ac. Tertio facit pro Ioan.in l.si plures.supra de vi et vi ar.Sol. Dicit Mar.ibi decessit ante litis contestationem. Non videt̃ vera ista sol.eadem ratione: quia ibi defunctus tenebatur obligatiõe, & actione personali, hoc est, interdicto vnde vi: ergo debuit transire ad hæredes: sicut Mar.et sequaces dicunt in eo qui decedit post litem contestatam. Sed respondeo pro eis ꝑ ea quæ notantur per Dyn.in l.qui fundum.§.si tu ex parte.ff. ad l.Falc.vbi dicit, quod ibi ideo: quia actio personalis habet concomitantiam cum rei vendica.& ideo trahit ad ea, vt contra illum detur ĩsolidum, qui possidet: sed nos non possumus sic hic dicere in illa obligatione, quæ orit̃ ex litis contestatio. Nã ista habet ortum per se separatũ & distinctum à rei vendi. nec oritur simul cum ea. Item facit pro Ioã.et sequacibus: qa si possessor litis contestata desijt possidere sine dolo et culpa, est absoluẽdus: et ẽcontra si incipit possidere est damnandus: vt l.si nañt.§.j.ff.de rei ven.per quod videtur ꝙ hæres, qui est eadẽ persona cũ defuncto, qui desijt possidere, nullo mõ teneatur: & ille, q incœpit possidere, teneatur insolidũ. Ad hoc respon-
3 det gloss.†pro Marti. multum notabiliter, quod illud, quod dicitur, hæres est eadem persona cum defuncto: est verum pro ea parte, pro qua est hæres: pro alia parte dicitur extraneus: vt probatur in leg.cum à matre.C.de rei vendica. Simile dicimus in seruo qui repræsentat personã domini pro partibus dominicis, pro alijs est extraneus: vt l.seruus cõis sic omniũ.supra de stipula.seruo. Et ideo si ad vnum ex hæredibus peruenit tota possessio: est perinde, ac si peruenisset ad extraneum pro portionibus, pro quibus non est hæres: & ideo ex illo iudicio teneri nõ potest. Vnde gl.tenet opi.Mar.et Al.et idẽ Dy.hic, et Cy.in l.pro hæreditarijs.C.de hær.act. Sed cõtra prædicta facit: quia si ad vnũ ex hæredibus peruenit tota possessio facto testatoris, videtur sua culpa desijsse possidere: q̃ culpa venit post litem cõtestatã: vt l.si hõ.ff.de rei ven. Sed si peruenit sine facto testatoris, non videtur ꝙ aliquid sit hæredibus imputandũ: quia desierũt possidere absq; sui vel defuncti culpa, per ea q̃ dicta sunt supra. Videte gl.magnã, quæ vltimo videt̃ istud probare. Mihi vero vr̃, ꝙ quando res perue-
c nit[c] ad vnũ facto testatoris, vel hæredũ: ꝙ nõ debeamus distinguere: vtrũ lis fuerit cõtestata vel non maxime scd̃m iura hodierna, iuxta q̃ per solã libelli oblationẽ fit res litigiosa: vt in auth.litigiosa.C.de lit.iõ si testator legaret vni rẽ, adhuc teneatur hæres: vt l.iij.& auth.nũc si hæres.C.de liti. Idẽ ergo si vni ex hæredibus prælegat: quoniam pro alia portione dicitur extraneus: vt dixi. Quando vero peruenit ad vnũ absque facto defuncti vel hæredum, & tũc fateor ꝙ illi, qui non possident, non possunt conueniri. desierunt enim possidere absq; dolo, vel culpa. Sed tamẽ ille, qui possidet insolidum, ex eadẽ instan

instantia insolidum conueniri non posset, secundum quod illa obligatio instantiæ non tenet eum, nisi ꝓ hæreditaria por-
4 tione, vt ff.dictum est. †Reassume igitur prędicta sic: Quãdo conuentus rei vendicatione decedit relictis pluribus hæredibus aut cõueniebatur vtili quasi dolo desijsset possidere: aut cõueniebat̃, quia vere possidebat. Primo casu aut decedit añ litis contestationẽ: & hæredes tenentur in factum. Aut post: & tunc quilibet tenet̃ vtili: vt l.cum autem.ff.de rei vend.cum l.præceden. Secundo casu, si possessio peruenit ad quemlibet ex hęredibus ꝓ hæreditaria portione, nõ esset dubiũ: sed si ꝑuenit ad vnũ tm̃ seu ad aliquos: tunc dic, aut ille reus decessit añ litis cõtestationẽ, aut post. Primo casu aut peruenit ad vnũ tm̃ facto testatoris: & quilibet ex hæredib9 tenet̃ vt d.l.iij.& auth.tunc si hæres.C.de litigio. Aut absq; testatoris vel hæredum facto: & tenet̃ solũ ille, qui possidet: vt hoc §.in princ.& de rei ven.l.si possessor. Si vero decedit post litem contestatã: tunc aut possessio peruenit ad vnum facto testatoris vel hęredum: & quilibet tenet̃ pro parte hæreditaria: vt hac glo.& d.l. iij.& auth.nunc si hæres. Si vero peruenit absq; facto testatoris vel hæredum: tunc ille, qui possidet ex eadem, tenet̃ ꝓ parte hæreditaria tantum. Alij, qui non possident, absoluuntur: vt
a ff.dictum est. Quæro, dixi[a] †ꝙ ante litis contestationẽ reo de-
5 functo ille solus, qui possidet, tenetur aliquo casu: an super eodem libello procederet̃ porrecto contra defunctum. Videt̃ ꝙ nõ: qa pro alijs partibus personam defuncti non repræsentat: vt dictum est supra. In contrarium vr̃: qa iste tex.alias nullam contineret dubitationẽ. Puto ꝙ super eodẽ libello procedat̃: tñ debebit in processu liquidari quomodo ipse possideat insolidũ: licet ipse sit hæres pro parte: & hoc modo cũ eo fiet
6 litis contestatio, per istum tex.†Secundo quæro, dixi ꝙ post litis contestationem pro defuncto ille, qui possidet insolidũ, condemnatur, solũ ꝓ hæreditaria portione eadem instantia.
b Quero qđ[b] si actor velit nouam instantiam reincipere? Dyñ. videtur tenere ꝙ possit. In contrarium facit C.qũo & quãdo iudex.aut̃.qui semel.& in corpore, vnde sumit̃. Puto Dynũ verum dicere. Nam qui semel actionẽ proponit, cogitur in ea persistere contra eundem: sed nihil prohibet contra alium dirigere petitionẽ suam, & renunciare primæ, vel nõ renunciare: vt l.iij.in fi.ff.de duobus reis.ita in proposito, cum libellũ do cõtra possidentem insolidũ, do libellum tanquã cõtra possessorem, non tanquã contra hæredem: vt l.de eo.in fine.ff.ad exhi.& sic conuenio eum tanquã extraneum. Venio ad secũdum dubium de stipulatione, vt ponitur in tex. Quæro, qualiter isti hæredes conueniantur ex stipulatione? Iurisconsult9 hic non determinat. Vna gl.dicit, quod reus principalis & fideiussor tenẽtur insolidum: hæredes vero pro parte. Et istud dicit glo.parua sub verbo, non committatur. Alia glo.magna in fi.dicit aliter. Aut ꝓmissor decessit ante litis contestationẽ & ille, qui possidet, tenet̃ insolidum: sed condemnatur ꝓ parte: alij qui non possident, tenentur & condemnantur ꝓ partibus tantum: post litis vero cõtestationẽ omnes tenẽtur ꝓ partibus tantum. Et dicit glo. ꝙ in hoc omnes cõcordãt. Mihi vero videtur aliter, quod hæc stipulatio eaten9 teneat quẽlibet ex hæredibus: quatenus tenet ipsa actio principalis: & inquãtum in primo iudicio quilibet hæredum condemnatur in tm̃ hac stipulatione tenent̃. Tex.est in l.pœnales.§.Iulianus.ff.ad l.Fal. Rationem huius dixi in l.eadẽ.§.Cato.ff.de ver.obli. Facit in depositi.ff.depo. Secundũ hoc totus iste §.loquitur in cõuento rei vendicatione. Licet prædicta sint vera, posset aliter intelligi: ꝙ hic §.loquatur secundum præcedentia, quando qs conueniebatur int interdicto, de operis noui nun.in quo venit res, hoc est, operis restõ.q̃ actio cũ sit in rẽ scripta, vt l.fi.de ope.no.nun.eadem ibi dicenda erunt, quæ dicta sunt in rei vẽdicatione.

1 ☞ *An qui satisdedit, & fideiussor effectus est non soluendo, iterum teneatur satisdare. quòd non.*

c Prætoriæ.[c] Concor.sunt in glo.†Quæro, quid in eo qui tenet̃ satisdare ex ꝓmissione, & satisdedit: & fideiussor est factus non soluendo, iterum teneatur satisdare? Certe puto ꝙ nõ: quia periculũ ino-
d piæ subsecutæ pertinet ad creditorem: vt pupilli.§.soror.[d] ff. de sol. Aliud est in istis prætorijs stipulationibus, que interponuntur officio iudicis. Nam finita prima fideiussione adhuc subest æquitas, quę inducit officiũ iudicis ad faciendũ eã iterũ interponi: sed quando promisi satisdare, & satisdedi, finita prima obligatione nulla remanet actio, per quam possim cogi ad iterum satisdandum.

1 *Quid uertatur in causæ cognitione ad hoc ut domino quæratur sine cessione.*

In omnibus prætorijs. Ex stipulatione pretoria per procuratorem quæritur actio domino sine cessione, causa cognita, sicuti ex contractibus institoris.h.d. Oppo.& videtur ꝙ indistincte in prætorijs quæratur domino sine cessione: vt l.in causæ.in fi. ff.de procur.& l.si procurator.eo.tit. Sol. Dicit Iaco.de Are.illud est verum in stipulatiõibus interpositis in iudicio: secus si essent interpositæ extra iudicium: quia tunc non datur domino sine cessione, in
1 causa cognita. Ita loquitur hic. †Quæro, qđ vertatur in causæ cognitione: intellige, si ꝓcuratoris copia haberi nõ possit, ita ꝙ non potest cedere ꝓpter eius absentiã, vel mortẽ: sicut dicimus in institore: vt l.j.in fi.ff.de insti.& hic, in fi.& l.damni. & no.ff.de dã.infe.& C.de act.& obl. l. j. & sic vides ꝙ inter prætorias stipulationes ĩterpositas extra iudiciũ & alias quãtũ ad acquisitionẽ nõ est differentia. Secundo q̃ro, qualiter hæc stipulatio fuit cõcepta. Dicit gl.ĩtellige ꝙ ꝓcurator fuit stipulatus dño ad instar tutoris, vel curatoris: sec9 si sibi noĩe dñi: qa tũc indistincte sibi quęrit: sed domino cedere tenet̃ per actionẽ mãdati. Videte, si ꝓcurator stipularet̃ ipsi dño, stipulatio eẽt ĩpo iure nulla vt no. ff.de ver.ob.l.stipulatio ista.§.si qs insulã.& ibi dixi. Facit qđ not. in l.j.ff.de stip.seruo. Simile vides ĩ snĩa, q̃ nõ valet si cõfert̃ in ꝑsonã dñi absentis: vt l.j.C.de sen. Vñ intellige hic qñ ꝓcurator est stipulat9 sibi nomine dñi: alias non valeret.

In omnibus prætorijs. Vides hic, ꝙ licet de natura prætoriarũ sit, vt cõmittat̃ ad interesse: vt l.ij.§.incertam.ff.eo.tñ si pœna apponitur, cõmittitur ad pœnã: nec desinit esse prætoria: quia pœna apponitur loco interesse de mẽte prætoris: vt hic & j.e.l.fi.

1 ☞ *Satisdare qui tenetur de iure p̃torio, põt dare pignora.*
2 *Satisdare qui tenetur uel fideiubere, arbitrarium est iudici, an obliget bona sua.*
Consuetudo obseruat quòd qui satisdat, uel fideiubet obliget bona sua.
3 *Fideiussorem, dans qui non possidet bona immobilia an liberetur? remissiuè.*
4 *Promittens idoneè cauere non satisfacit promissioni, obligando omnia bona sua.*

Prætoriæ. Hęc l. legit̃ ĩ gl. duob9 modis secũdũ vnã lec.dicit, in p̃torijs stipulationibus nõ põt quis dare pignora, vel depositum facere loco fideiussoris, sed fideiussores tenet̃ dare. scd̃m aliã lec.dicit, ꝙ non cogit̃ qs dare pignora, vel facere depositũ ꝓ fideiussore. Põt tñ si vult.text.ibi, fungit̃, i. fungi põt, scd̃m vnã lec.vel fungit̃, i.fungi cogit̃. põt tñ si vult secũ-
e dũ aliã lect. Oppo.ad primã lect.[e] de l.ꝓmissor.§.fi.ff.de con-
1 sti.pec. Solu.aliud, † cum promitto satisdare: & sic teneor ex

a ¶ Quæro, dixi. Vide Ange.qui tenet hic contrarium.

b Quæro qđ. Vtrum defuncto reo post litis cõtestationẽ possit actor de nouo incipere cõtra hæredẽ & illi primo iudicio renunciare, qđ tenementi ad no.in l.edita.et adđ no.ꝑ Imo. in l.pœnales.ĩ. ad l. Fal.in prin. Et facit ad ea, quæ habẽtur in l.si eũ hominẽ.ff. de fideiusso.& vide Bal.in l.seruus.ff.de infami.

c ¶ Prætorię. vide Alex.remissiue in l. ij. in prin.& ibi Ang. & Ang.in l.si ab arbitro.qui satisd.cog.

d ¶ Soror. Idem tenet Ang.in l.si ab arbitro.qui satis.cog. & Bart. in.l.iij.circa fi. de fideius. Et qđ in fideiussore tutoris, vel curatoris, vide gl.et ibi ꝑ bal.ĩ l.mulier. C.de iure dot.

Pro concordia. Aduerte, mouetur quęstio ꝑ legatariũ cõtra hæredẽ: deuentũ est ad trãsactionẽ, in qua legatarius cõtẽtat̃ de quadã delegatione nois cuiusdã debitoris hrdis. Sed ponamus ꝙ iste debitor efficiat̃ nõ soluẽdo, an periculum nois ꝑtineat ad legatariũ? Bar. ꝙ sic, ita summando l. pupilli debitor.§.si soror. ff.de solu. Cõtra tenere allegat̃ in hac l. p̃toriæ. Tu dic, regula est, de qua in d.§. soror. sed speciale in hac l.p̃toriæ.& hic per Bart. assignatur ratio specialitatis.& ideo nõ meretur argui de cõtradictiõe.

e ¶ Oppo.ad primam lect. Qñ quis tenet̃ satisdare, vtrũ liberetur si vult dare pignora, & nõ fideiussores. Gl.sunt cõtrarię, vt hic ꝑ Bar.ĩ d. l.si quas.tñ doct. ibi post Bar.vident̃ cõcordare, videlicet ꝙ gl.hęc, & similes ꝓcedãt qñ simpliciter profert̃ verbũ satisdare, a l.vel ab homine: secus si dicat̃, satisdet̃ cum fideiussore: qa tũc forma est seruãda.& tũc ꝓcedũt glo.cõtrariæ. facit l. Paulus. C.de sol.& l.deteriorẽ.de vsu et habitatione. vel hic loquit̃ qñ creditor velit cõtraria loquũtur qñ creditor nolit Cogita. vide ẽt Bal. in d. authẽ. offerat̃. ĩ v.col.& dicit sing. Bar. ꝙ si ptãs tene-

tur satisdare ante introitũ officij, ꝙ si est idoneus, soli cautiõi cũ hypotheca bonorũ creditur. Ita dixit in l. quicũq;. C. de fun. patrimo. lib. xj. dicit etiam fin. Bal. in l. sciendũ. ſ. quorũ appel. ꝙ si statutũ dicit satisdationẽ præstari secundũ qualitatẽ personæ, qđ nõ est honestæ vitæ & ꝓbatæ fidei, sufficit sola cautio & ad quæstionẽ Bar. hic, an in satisda. p̄torijs partes possint facere ꝙ detur pignus ꝓ fideiussore, vide gl. in l. j. C. de fideiusso. & ibi Bald. in ij. col. ꝙ sic. et tũc nõ erit p̄toria: sed dicetur cõuẽtionalis: vt ꝑ glo. & Bar. in l. j. in fi. & in l. ĩ cõuẽtionalib. ff. eo.

¶ An aũt ꝑte inuita hoc fieri possit, Iac. Bu. in d. l. j. de ꝓcur. & in d. l. j. qui satisd. cog. tenet ꝙ nõ. vide Cy. ĩ d. l. j. C. de ꝓcura. & ibi etiã Flo. q limitat, qñ lex vteretur verbo satisdare, seu cauere. sed vbi lex expresse diceret de fideiussore: tũc secus esset. quæ limitatio fuit Sal. ibi in fi.

a ¶ Debet exponi. Idẽ tenet glo. in l. j. C. de procu. Vide ibi etiã quod dixi in l. j. qui satisda. cogan.

b ¶ Approbat consuetudo. Idẽ Bar. in l. si prius. in ij. q. ſ. de ope. no. nũ. & Imo. & Pau. de Cas. in l. diuortio. §. interdũ. ſ. solu. ma. etiã Ange. in l. j. ſ. qui satisd. cogan. Facit tex. in §. si qs autem pro pecuniaria. authen. de sanc. epis. Sed cõtra tenent Mod. in d. l. si prius. & hoc quia per text. in d. l. filio. vt leg. no. ca. apparebat illam cautionem mediocrem, & non nudam, & primã opin. tenet Bar. in d. l. j. qui satis. cog. & vide ibi Alexan. & quis teneatur cauere cum pœna, vide gloss. in d. l. ij. §. si dubitetur. ſ. de iud. & dixi in l. sancimus. C. de verb. sig. post Bal. & Bart. ĩ. eod. l. fi. & dixi post Bar. in d. l. j. in fi. qui satisda. cogan.

c ¶ An sufficiat. Vide Alex. in l. fi. in prin. qui satisda. cogan.

d ¶ Nõ puto verum. Hoc tenet Spe. de pignorib. & alijs cautiõibus. & ibi ꝑ Io. Ca. & Bal. in l. executorem. C. de execu. rei iudi. Paul. de Ca. in cõsi. xxxviij. inci. in Christi noĩe amẽ, p̄fatũ testm̃. & vide ĩ cõsi. ccxxxvj. circa fi. legis, qñ dicatur cõgrua cautela, qñ debet cautio p̄stari arbitrio iudicis qualr̃ debet arbitrari, vide Bal. in l. fi. in iiij. col. C. de pe. hære. et ĩ l. sancimus. C. de ver. sig. Add Ol. cõs. lxviij. vbi dicit, ꝙ Papa semel ĩ cõsistorio dixit, quod cum dicitur idonea cautio, non sufficit obligare fundos.

mera cõuentione: vt ibi. Aliud, cũ teneor ex edicto p̄toris: vt hic. Istã lec. tenet prima gl. Istud idẽ tenet j. de re. iu. l. in eo. §. nemo. ꝑ glo. & C. de lit. cõte. aut. offerat. vbi tenet ꝙ qs nõ põt dare pignora, vel facere depositũ si vult. Et qui tenẽt hoc, assignãt rõnẽ: qa p̄toriæ stipulationes sunt ita limitatæ & ita certa forma est eis data, à qua nõ est recedendũ. Et hoc vidi qñq; tenere Ia. Bu. Hęc opi. nõ est vera, ꝑ l. j. §. iubet aũt pretor. ſ. de colla. bo. quorũ le. l. fin. §. si legatari⁹. quę ll. exp̄sse loquunt in pretorijs stipulationib⁹. ꝓ hoc videt tex. in l. habere. §. j. j. de ver. sig. nec ob. hęc l. qa debet exponi[a] fungit, i. fungi cogitur. Et istud tenet secũda gl. hic & ſ. qui satis. co. l. j. & in aut. de exhi. & intro. reis. §. suscepto. & hoc tenebat Mart. Sil. quod puto verũ, ꝑ l. plus cautionis. j. de reg. iur. Vlterius opp. ꝙ nõ requirat fideiussor: vt ſ. e. l. j. §. stipulationũ. So. Regulariter requiritur fideiussor: fallit in casibus vt ibi. Itẽ opp. ꝙ qñq; pignora de necessitate requirãtur vt inst. de satisd. §. si vero aliquis Dicunt quidã ibi speciale, qñ dominus satisdat ꝓ suo procuratore: vel vlterius ibi nihil dicitur de pignore qđ tradat sed dicitur de hypotheca: vnde cogit bene quis obligare bona, nõ tamẽ pignora tradere: vt hic. 2 † Quæro, an hoc sit verũ indistincte ꝙ quis cogatur obligare omnia bona sua cũ fideiubet, vel dat fideiussorẽ. gl. nõ determinat. Puto hoc esse arbitrio iudicis remittendũ: vt. ſ. e. l. ij. in fi. qui iudex arbitrari decet qñ dominus pro suo procuratore satisdat: vt in §. si vero aliqs. Itẽ, qñ quis nõ tenetur nisi ad simplicẽ cautionẽ: vt l. filio. ſ. vt le. no. ca. Et hoc indistincte approbat cõsuetudo,[b] vt semper bonorũ obligatio interserat. 3 Quæro. † qd si dat fideiussorẽ aliquẽ, qui nõ possidet immobilia, an sufficiat?[c] Dy. remittit ad notata in aut. de exhib. reis. §. sancimus. dic vt ibi. 4 An † autem sit idẽ si aliquis ꝓmisit cauere idonee: vtrũ tũc sufficiat nuda promissio cũ hypotheca bonorũ? Gl. paruula videt dicere ꝙ sic, in l. si mãdato Titij. in fi. ſ. mã. Sed nõ puto verũ:[d] quia promissio cũ hypotheca dicit nuda promissio vt d. l. filio. & qui tenetur ad nudã promissionẽ, tenet ad hypothecariã: vt ſ. dixi. Debet ergo verbum, idonee, aliqd operari. Aut ergo gloss. illa non bene dicit: aut aliter debet intelligi.

PAulus. Ad euidentiã debetis scire, ꝙ hæres institutus sub cõditione, pẽdẽte cõditione põt petere bonorũ possessionẽ: vt l. ij. §. si sub cõditio. ſ. de bo. pos. secũdũ ta. Opp. de l. inter omnes. ſ. qui satis. cog. Huius timore hæc lex legit duobus modis. Primo Paulus notat approbãdo qđ sequitur. Alio modo Paulus notat reprobãdo quod sequitur: vt gl. clare dicit, quæ dicit bene in omnibus, præterq; in fi. ibi dũ dicit, ꝙ ibi agnouit bonorũ possessionem, non satisdat, &c. quæ glo. est contra l. inter omnes. nam sine dubio tenetur satisdare: vt ibi.

IN prætoriis. Opp. de l. de die. in princi. ſ. qui satis. cog. Dicunt quidam, ꝙ ibi loquitur in stipulationibus interponendis: hic in stipulatione iam interposita. Tu dic siue sit stipulatio interposita, siue interponenda, p̄toris est interpretatio: tamen in his, quæ pertinẽt ad præparatoria iudiciorũ, interpretatur pro actore: vt d. l. de die. in alijs interpretatur prout ei suggerit æquitas. Opp. ſ. de pac. l. veteribus. & l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. ſ. de verb. obl. Sol. Aliud in conuentionalibus stipulationibus, vt ibi: aliud in pretorijs, vt hic: vt dicit tex. in l. in conuentionalibus. ſ. de verbo. oblig.

1 *Stipulatio secunda, quando continet idem quod prima, non ualet.*
2 *Nouatione facta an prima obligatio tollatur ipso iure uel ope exceptionis.*
3 *Nouatio qualiter, & quando præsumatur tam in stipulationibus prætorijs, quàm conuentionalibus.*
4 *Nouatio quòd fiat ope exceptionis, si promitto tibi dare decem in foro Maij: & postea promisi dare decem in foro Augusti.*
5 *Nouatio non dicitur facta, si post datos fideiussores alios dem: nisi prima obligatio sit renouata. & de ea facta mentio.*

VAlerianus. Ista lex est difficilis, & subtilis, & alias incipit, Valerianus: & alias incipit, præses. & hoc dicit: In stipulationibus prætorijs interuentu nouæ personæ, nouatio non præsumitur ipso 1 iure, sed ope exceptionis. h. d. Oppo. † quod secunda stipulatio non valeat: vt l. qui bis. ſ. de verb. obl. Dicit glo. non valẽt ambæ: quia ex vtraq; non potest exigi insolidũ: tamen vtraq; valet, & habet effectum. Tu dic verius vt ibi dixi, secundum Iaco. de Are. quia secunda non valet, quando continet tantũ, quãtũ prima: hic vero continet aliud: ideo valet secunda. Itẽ opp. de l. iudex. ſ. de re. iudi. Sol. hic loquitur in sententia interlocutoria: ibi in diffinitiua. Certè idẽ puto, si ista esset diffini- 2 tiua, secundum quod dixi in l. j. in fi. eo. titu. Oppo. † & nunc intro materiam nouationum, quã materiam promisi me dicturum hic. & videtur quod per nouationem tollatur prima ipso iure, nõ ope exceptionis, prout hic dicitur: vnde videtur obstare l. j. ſ. de noua. & insti. quib. modis toll. obli. §. præterea. dicit gloss. hic prætor voluit facere istam nouationẽ, & nõ contrahentes: nã si contrahentes voluissent, prima esset ipso iure sublata. Contra hoc oppo. quia imò stipulator hoc voluit, cum interuentu nouæ personę, secundũ ista tempora præsumebat nouatio: vt C. de noua. l. fina. & Institu. quibus modis tolli. oblig. §. præterea. Sol. Dicit glo. distingue tres casus, aut agitur expresse quod non fiat nouatio, & fit. Aut agitur expresse ꝙ non fiat: & vtraq; obligatio remanet, vt non sit nouatio: vt l. iiij. §. si ex conuentione. ſ. de re iudi. Aut agitur tacite: & tunc remanet vtraq;: sed prima ope exceptionis reijcitur, vt hic: nisi sit actũ quod remaneat: argumen. l. fideiussor. in princip. ſ. qui satisda. cogan. Istud quod glos. dicit, quod quando tacite agitur, non fit nouatio ipso iure: est contra tex. & glo. ſ. de nouatio. l. j. & ij. prout loquimur secundum hæc tempora. Et ideo Gul. de Cu. dicit hanc gloss. dicere verum in stipulationibus prætorijs. nam in cõuentionalibus, siue agatur tacite, siue expresse: fiebat nouatio. Ita notat ipse in l. rescriptum. §. si pacto. de pact. quod satis placet. Petr. tamen, vt refert. Cyn. C. de noua. l. vlti. dicit, quod hoc est ideo, quia stipulatio interponitur cum alijs personis: ideo nouatio ipso iure non præsumitur qđ non placet: quia interuentu nouę personæ magis de facili deberet præsumi nouatio: vt d. §. præterea. institu. quibus mod. tollit. obligat. & l. vlti. C. de noua. & j. dicam. Item oppo. ꝙ nullo modo fiat nouatio, nisi agatur expresse: vt l. vlti. C. de noua. & dicto §. præterea. Glo. quæ est hic, dicit vnum mirabile, quod in modo faciendi nouationem nihil est immutatum: quia tacite, & expresse poterat fieri olim & hodie: sed in modo præsumendi nouationem fieri tacite, est immutatum. facilius enim præsumebatur olim, & difficilius hodie. Et hoc tenet Iacob. de Rauen. & dicebat esse suam opinionem, vt refert Cynus in l. vltima. C. de noua. tamen quicquid dicat, est contra casum d. l. vlti. & d. §. præterea. & contra id quod tenet glo. in l. ij. ſ. de noua. & ideo dico quod hodie est immutatum: 3 quia nouatio non fit, nisi expresse agatur. † Et ideo pro declaratiõe præsentis materiæ si quæris qualiter, & quãdo præsumitur

a ¶ Præsumit nouatio. Qualiter & quando fit nouatio, vide quod no. Bar. in l. pecuniã. si cer. pe. in fi. & q̃ no. Bar. in l. pacta nouissima. in v. co. C. de pac.

b ¶ Loquimur in stipulationibus. Et adde quod semper ex consensu partium potest restringi effectus stipulationis nouantis, & nouatæ: videlicet, nõ fiat ipso iure nouatio, vel similia: secundum glo. not. quam ibidem no. Bart. in l. in personam. §. j. ſ. đ pac. & ibi est singu. glo. volens ꝙ stipulatio nouans tollit primã ipso iure, qñ simpliciter in personam transfunditur: secus si cum alia misceatur per istũ tex. sed Barto. ibi tenuit contrarium.

c ¶ Præsumebat nouatio. Bartol. idem tenet in l. q bis. idẽ. & ĩ l. scire debemus. in prin. ſ. de ver. ob. & Bar. in l. ita stipulatus. eo. ti. in oppo. vltimæ partis. text. ad ĩtellectum l. duo societatẽ. & in l. singularia. ff. si cert. pet. in iiij. col. & vide in materia q̃ remissiue scripsi in l. delegare. ſ. de nouatio.

d ¶ Hodie nouatio. cõtrariũ tenuit bar. in l. certi cõditio. §. si nũmos. in duobus locis, si cer. pe. & forte melius Iac. đ bel. in sua disputa. quę ĩcipit, in Christi nomine cauet lege municipali. & l. postq̃ liti. C. de pactis. & Iac. but. in l. fi. C. de noua. & Ray. in l. si pacto quo pœnã C. de pac. et Gul. de cu. & Bal. in l. rescriptũ §. si pacto. ſ. de pact. & Ful. ĩ d. l. fi. et bal. in d. l. rescriptũ. Idẽ tenet Imo. & Cum. & Pau. de ca. hic, & idẽ tenet Imo. in d. l. delegare. et de noua. & Fulg. ĩ d. certi cõditio. & Cy. et Ray. in d. l. fi. & Imo. Cuma. & Pau. de Cast. in d. l. ij. ſ. de noua. et vide omnino Ang. in repe. l. j. C. de iud. & quod dixi ꝙ per interuentũ nouæ ꝑsonæ, non fiat nouatio tacite, probat secundũ quosdam per d. l. fin. ibi: vel aliam personam adhibuerit. & ibi: nihil penitus prioris cautelæ innouari. Nam dictio nihil, est vniuersalis negatiua. l. si is qui ducenta. §. vtrũ ibi: nihil supra de rebus dub. & in l. ij. ſ. communi diui. & dictio penitus, importat idem quod omnino. l. ij. C. de edict. di. Adria. tol. Arch. in c. j. de supplen. negli. prælato. li. vj. sed ita est, quod negatiua iuncta dictioni omnino, idẽ est, qđ nullo modo. lege. in naue Saufeli. cũ glo. in verbo, omnino. ſ. loca. ergo &c. l. qui vsumfructum C. de verborum obligatione.

sumatur nouatio,[a] dic, Aut loqueris secũdum iura antiquissima ante tẽpora Digestorum: & tũc siue addebat, siue detrahebatur, interuentu cuiuslibet nouæ personæ præsumebat nouatio. Et de iure isto fit mentio in l. fi. C. de nouatio. & in d. §. præterea. & ibi gloss. Aut loquimur secũdum tempora Digestorũ: & tunc in stipulationibus prætorijs non fiebat nouatio ipso iure, nisi exprese ageretur hoc à partibus: vt hic: sed fiebat ope exceptionis. Si vero loquimur in stipulationibus[b] cõuentionalibus: tunc aut secunda continet plus quã prima: aut minus, aut tantundẽ, aut illud prorsus. Primo casu præsumebat nouatio. Secundo casu non præsumebat vt l. qui vsumfructum. ſ. de verb. ob. & l. si pupillus. §. qui actum. ſ. de noua. qđ intellige quando secunda continebat min⁹ re. Si vero continebat minus tempore: dic, vt dicam infra in quæstionib⁹. Tertio casu, quando continet tantundem: tunc aut interueniebat noua persona? & præsumebatur nouatio,[c] nisi esset actum ꝙ essent duo rei, vt l. iij. in prin. ſ. de duob. re. Aut non interueniebat noua persona: & non p̄sumebat nouatio, vt l. scire debemus in prin. ſ. de verb. ob. Quarto casu, non præsumebat nouatio: nisi exprese hoc ageretur: vt l. fundum. Cornelianũ. ſ. de nouatio. Si vero loquaris secundũ iura hodierna Codicis: nunq; p̄sumitur nouatio, nisi hoc actum sit exprese: vt l. vlti. C. de noua. & d. §. præterea. tamen vbicunq; olim p̄sumebatur nouatio tacite, hodie nouatio[d] fit etiam ope exceptionis vt l. ij. de noua. Prædicta omnia sunt vera in stipulationib⁹ coæqualib⁹. Sed si vna esset stipulatio principalis, alia esset pœnalis, an fiat nouatio? Dixi plene in l. ita stipulatus. circa cõtraria vltimę partis ſ. de ver. obliga. 4 † Quæro, quid: ego promisi dare decem in foro Maij: postea promisi dare decem in foro Augusti, an poteris agere ex prima stipulatione? Dicit glo. quod nouatur prima ope exceptionis contra cum secunda continet minus tempore, cum promittat in tp̃s longi⁹, ergo nõ p̄sumit nouatio: vt l. q vsumfru. R ñ. illud verũ qñ continet minus re: sed si cõtinet minus tp̃e: quia ꝓmittit in tp̃s longius, semper vr̃ fieri termini porrigatio, vt l. cum stipulatus sim mihi à Proculo. supra, de ver. obl. merito nouatio fit ope exceptionis. Vltimo 5 † q̃ro aliqs dedit fideiussorem de iudicio sisti, & iudicatum solui, postea iterato dedit alios fideiussores: vtrum videatur[e] à prima obligatione recessum, vt primi fideiussores sint liberati. videtur ꝙ sic ope exceptionis, per hanc legem. Sed non puto. Nã hoc debet intelligi, quando obligatio principalis est renouata, & noui fideiussores dati: & ideo puto ꝙ si ille, qui mo respondet accusationi, & dedit fideiussores, si iterato respõdeat, & ꝓmittat, & iterato det alios fideiussores, primi sunt liberati ope exceptionis per hãc legẽ. Sed si post primos fideiussores datos alios daret, & iterũ alios daret nulla facta mẽtione primæ obligationis, tũc primi fideiussores nõ essent liberati, & secũdi eis accederent: arg. l. si Titius. ſ. de fideius.

e ¶ Vtrũ videat. Qñ primæ obligationi adijciũtur, vel addũtur fideiussores noui, an sit facta nouatio: adde ꝙ pro opi. Bar. est tex. cũ gl. l. iiij. §. si ex conuentione. in gl. in ver. pig. ſ. de re iud. & ibi limitat Pau. de Cast. nisi in secũda datione fideiussoris diceret, do istos fideiussores, vel ista pignora, secũdũ quod prius erãt, per l. si rẽ. §. omnis. de pig. ac. & vide Bal. in l. nouatiõe. C. de fideius. et Imo. hic in xij. limitatione. et vide quæ dixi in d. l. iiij. §. si ex cõuentione. ſ. e. Adde quę sensit Bal. per no. in hac l. cõsilio. cxliiij. lib. j. & vide Rom. consi. cxxj.

f ¶ Quærit gl. Adde Bar. in d. l. ij. §. fi. per Bald. in l. sancimus. C. de ver. signi.

g ¶ Pœnã promittere. Vide Bal. in l. iij. in prin. de condi. ob causam. & in l. vniuersa. C. de preci. Impe. offe. & in l. sancimus. de ver. sig. & in l. executorẽ. in v. col. C. de exe. rei iudica. ang. & Imo. & Pau. de Cas. in l. diuortio. §. interdũ. sol. ma. & Imol. in l. si prius. de ope. no. nun. Bar. in d. l. ij. & §. ñ. Insti. de actio. §. actionũ. per Mod. glo. in l. ij. §. si dubitetur. ſ. de iudi.

h ¶ Arbitrio iudicis. Vide Barto. in d. §. quãuis. & no. Bald. in l. vniuersa. in ij. col. iiij. C. de pre. Impe. of. & Bal. in l. sancimus. de ver. sig. & in l. iiij. in prin. de condi. ob cau.

i ¶ Dicit gl. Et est alia gl. in l. ij. §. si dubitetur. de iud. quæ est singu. scđm Ang. & Imo. in l. diuortio. §. interdum. ff. so. mat.

k ¶ Quęrit Dy. secunde. Adde Bal. l. j. C. de sen. q̃ ꝓ eo qđ interest. ĩ iij. co. et Bal. in auth. iubemus. C. de iud. et qđ no. bar. in l. Theopõpus. de do. p̄le. Ia. bu. et Bal. ĩ d. l. iusiurãdũ qđ ex cõuẽtione. & ꝑ do. Bar. ĩ cõsi. incip. qdã habẽs bona cõia. & aliqđ ꝑ Imo. in l. custodias. §. j. & §. fi. in fi. de pub. iud. & Anto. de But. in c. finẽ litibus. in pen. col. de dolo. & contu. & in c. ij. de fi. istr. & Spe. in titu. de teste. §. restat. ver. hoc tñ. ibi, xxiij. Sed an istud pactũ trãseat ad singularẽ successorẽ, vide Guil. de Cug. in l. cũ debitores. C. de iud. in fi. Et quid in successore vniuersali, per Ro. in l. sed eximendi. §. finali. ſ. ne quis eum qui in ius voca. est. Et istud facit, an valeat pactũ quod stetur priuatæ scripturę: de quo per Imo. in c. cũ P. tabellio. de fid. instru. per Bal. in l. Impator. de sta. ho. & quod dixi post Bald. in l. nuda. in iij. colum. ſ. de donatio. Et illud dictum innocẽ. refert

1 *In stipulationibus prætorijs, an quis cogatur pœnam promittere, est arbitrarium.*
2 *Iudex quibus casibus arbitretur pœnam promittendam in stipulationibus prætorijs.*
3 *Promissio facta de stando de expensis iuramento vel dicto tuo, an valeat: vbi quod non obligat, nisi declaratione secuta, quæ debet ad arbitrium boni viri reduci.*
Reductio ad arbitrium boni viri non datur, quando aliquid est commissum in liberam voluntatem, nisi dolus interuenerit.
4 *Interesse an sit triplex, uel unum tantum? remissiue.*

IN huiusmodi. Opp. de l. nõ autẽ. ſ. de arbi. Gl. dicit ꝙ ista lex cõtinet consiliũ, ꝙ certa pœna inferatur, non autẽ ꝙ si omitteretur, stipulatio vitietur. Facit ad hoc ſ. eod. l. in omnibus. la ij.

Quærit gl.[f] vtrum † quis cogatur pro 1 mittere pœnam. & arguit glo. pro & contra, & multũ solẽniter, vt in ea patet: finaliter determinat, ꝙ quis pœnam promittere[g] non cogatur, nisi velit: vt l. ij. §. fin. ſ. qui satisda. cogan. & l. sed & si quis. §. fi. ſ. si quis cau. Idem tenet gl. in d. l. ij. §. fina. ſ. qui satisda. cogan. Mar. Sil. dicebat indistincte cogendum certã pœnam promittere hodie: propter consuetudinẽ: vt l. qđ si nolit. §. quia assidua. ſ. de ædil. edi. & idẽ tenebat Ia. But. Alij dicebãt distinguendũ, an hæc stipulatio interponatur super re inæstimabili: & loquitur ista glo. an super re inæstimabili cogatur ꝓmittere certam quantitatem: vt l. procurator ad exhibendum. §. fi. j. rem ra. habe. & l. iiij. j. de custo. reo. Alij, vt Oldra. dicunt, hoc totum relinquendum arbitrio iudicis:[h] vt l. j. in fine. ſ. e. ti. Mihi videtur ꝙ omnes bene sentiant. Vnde dico sic, an pœna debeat inseri vel non: hoc est arbitrio iudicis relin 2 quendum: vt l. j. in fi. ſ. e. ti. hoc † autem debet iudex arbitrari in casibus. Primo, si interponatur super re inæstimabili: vt d. l. procurator ad exhib. §. fi. Secundo, quando sufficit nuda cautio sine fideiussore: quia habere fideiussorẽ est difficile. Ita dicit gl.[i] no. in l. iij. §. quãuis. ſ. si cui plusquã per l. fal. Tertio, quãdo hæc stipulatio interponitur ad purgandã morã seu ad euadendã aliquã pœnã, vel obligationem, in quã incidat: tunc æquũ est, ꝙ certa pœna promittatur, & magna. Ita dicit gl. not. in l. iij. in fi. ſ. de ali. iu. mu. cau. fac. Quarto, si est cõsuetudo, vt l. qđ si nolit. §. q assidua. ſ. de ędi. edic. & l. si pignore. in fi. ſ. de pig. actio. & l. si prius. §. j. de aqua plu. arcend.

3 Quærit † Dy. secũdo[k] qd si in stipulationibus ꝓmisi stare de expẽsis, & interesse tuo dicto, vel tuo iuramẽto, an valeat: & qd operat talis stipulatio. Certe valet: et si arbitrabit. bene stabit suo dicto: als reducet ad arbitriũ boni viri: vt l. hęc vẽditio. j.

de con

etiã Bal. in l.de quibus. C.de legib. & Angel.in l. pactum inter hæredem. de pact. s. & vide Roma.in l.j.s.de iureiurand.& in l.j.§.fina. s.de verbo.obli. Et istis Adde Bal. in l. sed & si quis.§.quesitum. s. si quis cautioni.& Bart. in d.l. iusiurandum quod ex cõuentione. §. fi. & l. si quis in conscribẽdo.C.de pact. & Io. Andr. in titu. de proba.§. fi. versi. quid si de hoc.

a ¶Me non obliget. Ro.in l.j.ne qs eum qui in ius vocan.& in l.qui bona. §.quidam.de dam. infect. & ante eum Gul.de Cu.in l.cum debitoris.in fin.C.de iudi. in discursu videtur tenere ꝙ ista cõuentio non transeat ad hæredem.Et nota ꝙ Papa nõ potest facere,quod stetur dicto partis contra aduersarium. text. est in ij. quæstione ix. indicas.Et ad Barto.hic adde domi. Maria. Sozi.in ca.dilecti in glo.iij.de fo.compe. Et adde ꝙ inquãtũ Bar.hic dicit ꝙ promittens stare dicto vel iuramẽto alicuius super expensis, promissionẽ reuocare ante factam declarationem:qđ do.Alex.in consil. cxxx. col.fi.ver. nec etiam ꝑdictis.in j.vo.dicit cõem opinionẽ esse cõtra Bar.ĩ hoc,quẽ vide.& adde d.Sosi. in cõsi.xxiiij.col.vj. vbi ꝙ dictũ Bar.hic circa istã reuocationẽ ꝙ põt fieri,qñ iusta causa superueuit. & vide Alexã.in d. consil. cxxx. & ibi an requiratur in dicta reuocatiõe? Stra.

b ¶Facit secũdũ Dy. Nota quod arbiter præsumitur in dolo, si enormiter lædit. Et sequitur Bald.in l.j.in viij.colum. C. de his quæ pœ. no. & in rubri. C.de pœna iu.qui ma.iu. per Bar.in l.societatem. §.arbitrorum.s.pro socio.Et cum Bart. transit in hoc domi. Anto. de Bu.in c. finẽ.in pe,col. de dolo & cõtuma.& Bald. in c.j.§.itẽ sacramẽta.in iij. colũ. de pa, iur.fir. Allegat no.ꝑ Bald.hic,ꝙ si enormiter lædit, præsumitur in dolo.

c ¶Pupilli. Nota ꝙ paria sunt ꝓmittere tutelã saluã fore, & rẽ pupilli fore saluã:vt l. iij.C.de tut. &cu.q satis nõ đdi:, & Bal.in l.j.eo.titu.

d ¶Si pupillus.Stipulatione notarij. Ad-

de cõtrahen.em.& l.in personã.§.generaliter.j.de re.iur.Ita dicit Dy.Spe.de proba.§.videndũ.ver.quid si tibi dicitur.videtur dicere ꝙ talis cõuẽtio nihil operetur. Do.Cy.in l.si quis in cõscribendo.C.de epis.& cle.dicit quòd talis conuẽtio non valet:quia per hoc quis inuitaretur ad delinquendũ:vt l.cõuenire.s.de pact.dota. Non obstat l.iusiurandũ quod ex conuẽtione.s.de iureiuran.quia post debitũ contractũ bene possum alicui deferre iuramẽtum:licet de debito cõtrahendo iuramentũ deferri nõ potest:arg.eius qđ dicimus de pacto legis commissorię, s.an interponatur ab initio,vel ex pòstfacto:vt l.quãuis.alias incipit Calipodius.s.de sol.Nõ obstat l.Theopõpus.de dote præle.quia illud in vltimis volũtatibus.& hoc tenet Pe. Alij dicunt,ꝙ id,quod dicit Dy.qđ reducatur ad arbitriũ boni viri,non procedit,propter verba stipulationis:ꝓmitto stare dicto tuo,vel simplici verbo tuo, vel tuo iuramẽto quę verba importãt meram volũtatẽ:ideo nõ est locus reductioni ad arbitriũ boni viri:vt l.cũ quidam.de leg.ij.& l.fideicõmissa.§. quãquã.de leg. iij.& l.vtrum.§.j.s.de re.du.& l.fideicommissa.in fine.s.de fideicom.lib.Quid dicemus? Puto quòd si promitto stare simplici tuo dicto,seu verbo,vel tuo iuramẽto:
a ꝙ istud me nõ obliget,[a] quin ego possim hoc reuocare antequã tu declares.Casus est in l.si quis iusiurandũ.C.de reb.credi. & iureiurãdo.vbi erat facta declaratio in iudicio,quæ habet vim stipulationis:vt l. cũ ostendimus.§.fi.s.de fideius.tuto.& tamẽ potest reuocari:multomagis si hoc est factũ extra iudicium.Sed postquã quis declarauit,dico ꝙ valet eius declaratio: tamen debet reduci ad arbitriũ boni viri: vt l.si libertus.s.de ope.lib.& no.in l.penul.s.de arbi.& l.si cũ ea.C.dę dote promis.& quod ibi no.per gl.& per doc.Nõ obstat si dicis ꝙ per hoc inuitať ad delinquendũ:quia arbitriũ boni viri tollit contrariũ.Non obstat si dicis,ꝙ quãdo confertur in simplicẽ voluntatẽ,non habet locum arbitriũ boni viri:quia semper intelligitur dũ tamen dolus absit:vt l.creditor §.Lucius.s.manda.sed dolus præsumeretur,si plus debito arbitraretur:ergo &c.
4 b Vltimo hæc†lex facit secundũ Dy.[b] ꝙ sit triplex interesse scilicet singulare,commune,& cõuẽtionale. Videtis hic,ꝙ promittitur certa quãtitas pro interesse. Alij dicunt,quod hic est casus in contrariũ,s. ꝙ non est nisi vnũ interesse:hoc autẽ æstimatur diuerso modo:quãdoq; æstimatione singulari,quandoq; cõmuni:quãdoq; æstimatione cõuenta:vt hic.Et hoc Pla. cõsueuit tractare.C.de sentẽ.quæ pro eo quod interest.& Dy.ponit in c.mora de re.iur.lib.vj.& gl.ponit in l.j.in prin.s.dę actione empti.

c *Rem pupilli,[c] vel adolescentis saluam fore, Rubrica.*

1 *Actione tutelæ agitur tutela finita.*
2 *Tutor datus à iudice maiore non satisdat:secus si datus à minore.*
3 *Requisita vt tutor possit administrare.*

LEX I.

Cum pupillo. Quæro†quãdo potest agi tutelæ actione.Glo.dicit ꝙ tutela finita:vt l.nisi finita.
2 s.de tut.& ra.distra. Quæro,†an omnis tutor teneatur satisdare.Gl.dicit ꝙ sic,nisi sit testamẽtarius,vel datiuus ex inquisitione:vt insti.de satisd.tut.& cura.§.j.Alibi videtur glo.velle,ꝙ indistincte omnis tutor satisdet: vt no.C.de tuto.& cur.qui satis nõ dedit l.j.Alibi glos.distinguit,& melius: Aut quis est datus ex inquisitione à iudice maiore,& non satisdat. Aut à iudice minore:& tunc sic,vt no.in auth. vt hi qui ob.ha.perhi.res mino.§.fina.De hoc per Cy.C.de tut.vel cur.qui satis nõ
3 dedit super rub. †Quæro,quæ requirũtur ad hoc vt tutor possit administrare. Dicit gl.ꝙ satisdet in casibus prædictis. Itẽ ꝙ iuret bene administrare:vt in auth. hi qui obli.hab.perhi.res mi.§.fi.Certe & alia plura requiruntur:vt no.s.de legi.tut. l.legitimos.eo addito ꝙ defensionẽ promittat secundũ formam legis vlt.§.defensionẽ.C.de admi.tut.& ibi de hoc ꝑ doct.

1 *Melius est proprium quàm commune.*
2 *Actio vtilis acquiritur pupillo ex stipulatione notarij,sine cessione in stipulationibus prætorijs.*
3 *Actio vtilis,quòd nobis quæratur sine cessione in stipulationibus conuentionalibus per notarium,vel alium officialem publicum.*
4 *Notarius quando stipulatur nomine alieno,debet dicere, promittis mihi notario,tanquam publicæ personæ stipulãti nomine,& vice omnium.*
Notarius præsumitur stipulari tanquam publica persona, & nomine omnium,quorum interest.

LEX II.

1 Si pupillus. Cum l.sequenti.No.†melius est propriũ,quã cõmune: & ideo hoc fit vt stipuletur pupillus ꝑ se,vel per seruũ,vt sibi quæratur directa.Nã quando stipulať per aliũ,quæritur sibi vtilis,
2 & apud aliũ est directa. Quæro,†vtrũ
d ex stipulatione notarij[d] detur pupillo vtilis sine cessione.Et tex.hoc nõ exprimit. Dy.dicit,ꝙ sine cessione.& nihil allegat.habes tex.in l.j.C.de ma.cõue. Quæro,†cũ
3 hoc sit verũ in stipulationibus prætorijs, & iudicialibus,ꝙ ex cõtractu nobis quę-
e ritur vtilis:quid in cõuentionalibus[e]. De hoc sunt opi.Inn.in c.dudũ.de cõuer.coniug.tenet ꝙ hoc nõ habeat locũ in cõuẽtionalibus:quia omnes leges,quæ de hoc loquũtur,loquũtur in prętorijs,& iudicialibus:vt hic,& l.nõ enim aliter.in l.his verbis.s.de adopt.Idẽ videtur tenere gl.Ioã. And.in c.quanquã.de vsur.lib.vj.Gl.nostra videtur contrariũ tenere ꝙ indistincte per notariũ quæratur dũ ponit hũc casum inter alios,quibus quæritur vtilis & not.Insti.de inu.stipu.§.si quis alij.Idẽ tenet Dy.in l.j.§.exigere.de mag.cõue.Idẽ tenet Gul.de Cu.ĩ l.nõ eñ alr.s.de adop. & alle.l.Cai9.s.de vsu.quę lex põt facere vno modo intelligendo.Quid dicemus? Teneo indistincte,ꝙ per stipulationẽ no-
f tarij,[f] vel cuiuscũq; alteri9 officialis publi-
g ci[g] possit queri nobis actio vtilis.De notario cõstat hic,& l.nõ enim aliter.& l.his verbis.s.allega.De alijs officialibus probatur in authen.vt sine prohi.ma.credi. & debi.§.quia vero.& ibi nota.& in authen.de executio.de his

de Bald.in l.pe.in v. colũ.de exe.rei iudi. Facit l. quoties.in princ.de admi.tuto.

e ¶Quid in conuẽtionalibus.vtrũ in cõuẽtionalibus q̃ratur vtilis ꝑ notariũ sine cessiõe,sicut in pretorijs, vide etiã per doc.in l. pen. s. si qs cau. Et adde de hoc gl.sing.& meliorem de corpore iuris, secũdũ Ang.ĩ l.huiusmodi.in princ. ff. de leg.j.& Insti.de inuti.stipula.§.si qs.& in l.pe. s.de ne. gest. & facit quod no. gl. in l.multũ.C.si quis alte.vel sibi Bal.in l. j.in vj.co.C.ꝑ quas ꝑso. nobis acquiriť dicit ꝙ si est cõsuetudo ꝙ notarius stipuleť,ꝓcedat opi. Bar. alias non. Et dicit Bal.in l.si quis emãcipatũ.C.de don. ꝙ si notarius recipit cõtractũ,& cõstitutionẽ precarij ꝓ me acqrit mihi directũ dominiũ, per l.j.C. per quas perso.nob. acquiritur. Et adde Imol.in l. stipulatio ista.ĩ §.alteri.de verbo.obli.q tenet opi. Bar.& Imo.in l.huiusmodi.de leg. j. & ꝑ An.de Bu.ĩ proœ. Grego.in vlti. char.

f ¶Per stipulationem notarij.Quid in arbitro stipulante pœnam pro parte parẽte laudo, an valeat. Gl.tenuit ꝙ sic in l. litigatores. §. ꝙ ait prætor.s.de arbi.qđ sequitur Ange. in l. v.§.fi.de verbo. ob. & ibi plene tenet idẽ Imo.hic, & in c. dilecti.de arbit. Sed Spe.tenuit cõtrariũ in ti.de arb.§.j.vers. sed qd si stipulatus est.quia eius non interest: ergo &c. dic vt ĩ l.stipulatio ista. §.alteri.s.de verbo. obli.cum simi.Istam opi.sequiť Imo.in d. c.dilecti.de quo viđ in d.l.v. §.fi.ꝑ Alex.

g ¶Officialis publici. per stipulationẽ nũcij, vel alterius publici officialis,nobis acqriť stipulatio vtilis.Et quid de notario,iudice, vel sacerdote,vide Bal. post Bar.ĩ l.j.§.huius studij.de iusti. & iure. & Bal.in auth. generaliter. C.de episco. & cler.in viij.col.& in v.& Bal.ĩ l.post. C.de pac. vbi oĩno vide Barto. in l.possessio. §.j.de acquir. pos.& Imol.in d. ca. j. de eo qui mit. in pos. cau. rei ser. Facit č.quãquã.đ vsu.

his qui conue.& reconue.§.j.& ibi no vnde sumitur auť.libellum.C.de lit.contest.& ibi etiã no.& in auť.de litig. §. ad excludẽdas.vnde sumitur auť.generaliter.C.de episco. & cleri. & ibi etiã no.& in auť.de hære.quæ ab intes.defe.§.ex his.vñ sumitur auť.matri & auiæ.C.quando mulier tute. offi. fungi potest.& ibi etiam not. Præterea,ꝙ idem sit in conuentionalibus, probo. Nam in modo acquirendi non est differentia inter stipulationes conuentionales,& prætorias interpositas extra iudicium:sed in prætorijs interpositis extra iudiciũ nobis quæritur per notariũ:vt Instit.de satisdatio.§.si vero aliqs. ergo idẽ in conuentionalibus.Et hoc puto verũ.Puto tamen ꝙ consilium sit,ꝙ si notarius est præsens,facias tibi cedi:quia ad hoc cogetur,vt l.possessio.§.& si possessio.s.de acquirend.
a possessio.si vero[a] non posset haberi tunc sine dubio competeret tibi vtilis sine cessione,vt l.j.in fine.s.de Insti.& l.j.C.de actio.& obligatio.& no.in l.damni infecti.in fine.s.de dam.in-
4 fect.& dixi s.titu.j.l.in omnibus ꝑtorijs.la j. †Quæro,quãdo notarius stipulatur,vtrum est necesse ꝙ dicat promittis mihi notario tanq̃ publicæ personæ recipiẽti nomine omniũ, quorum interest,&c.rñ.fateor ꝙ si non stipularetur tanq̃ publica persona,non posset alij quærere.Sed ego præsumo ꝙ si stipularetur tanq̃ notarius, ꝙ præsumitur stipulari tanq̃ publica persona & nomine omnium,quorum interest:vt l.cũ post.§. j.de admini.tuto.& l.vlti.de Insti.

1 *Ea,quæ sunt stricti iuris,non recipiunt extensionem.*
Adde tu pro ista nota.& uide Aret.in c.at si clerici.§.de adulterijs.colũ. iiij. in fi.de iudic.
2 *Tutor quare cogatur gerere.*
3 *Tutor,qui non gessit,potest conueniri hac stipulatione.*

1 Non quasi.§.Illud. Nota hic,†ꝙ ea quæ stricti iuris sunt,extensionẽ non recipiunt. Nam hic vides ꝙ qui promittit rem pupilli saluam fore, non tenetur nisi ad id, quod venit in actione tutelę,directa:non ad id,quod venit in actione vtili. Facit ad hoc l.si prægnans.& l.vaccæ.s.de euictio.& de leg.
2 j.l.nõ quocunq;.§.Iulianus.cum sua gl. †Secundo nota text. eius quod quærit Dy. in l.j.in princip.s.de admini.tu.quare. cogitur tutor gerere: quia etiam non gerens tenetur vtili. Vbi dantur plures rationes: vnam habes hic. & ad hoc, vt possit teneri ex stipulatione rem pupilli saluam fore,quærit gl. an teneať vtili ex stipulatione. Quidam dicunt ꝙ sic:vt
3 Mar.& glo.dicit contra & bene. Quæro,quid†si tutor quędam gessit,quædam non:an pro non gestis teneatur hac stipulatione. Puto ꝙ sic:quia tenetur directa:ar.l.si tutor.in princip.s.de autho.tu.coniũcta.l.j.in prin.s.de admi.tuto.& hoc §. tene menti hunc §.quia notabilis est.

b Hanc stipulationem. [b] Nota ꝙ tutor potest conueniri,demum finita tutela,sed curator statim.contra,de admini.tuto.l.aduersus. Dic vt ibi plene,quia est longa materia.

Si tutor. Quæro,contra quem agetur.Dicit glo. cõtra defensorem eius,vel contra curatorem datum bonis.Et hoc vltimũ placet.Id vero,quod dicitur de defensore,qui venit in iudicio rei nomine capti ab hostibus,procederet,si ille captus reuerteretur.Si vero ibi moreretur,quod gestum est, non valeret:vt j.quæ sen.sine appel.re.l.j.in fi. argu. ad hoc in l.si seruus communis Mevij.§.seruus capto.s.de stipula.seruo.

1 *Vna actio in aliam deuoluitur,quando actoris interest.*

Si quis curator. Opp.ꝙ etiã si non gerit,teneatur: vt l.ij.in fi.s.de cu.bo.dan.Glo. dicit aliud in curatore dato bonis,vt ibi:aliud in curatore adulti vt hic. Vel dic secũdũ Dy.ibi gessi ex voluntate,hic ex necessitate,argu.l.ij.§.in eum.alias est sub l.iiij.de admini.rerum ad ciuitatẽ perti. Quæro,quæ est ratio differentiæ inter tutorẽ & curatorem? dic vt in glo. Quæro,quid est hoc dictum, in se reuoluitur.Duæ sunt opin.vna:id est,sępius stipulatio committiť:scilicet quoties male regit.&ista est vera. Alia vt dicamus reuoluitur:id est,obligatio vna deuoluitur in aliam vltimam. Verbi gratia,pro mala admistratione tenebar tibi dare centum:statim cum non exigo illa centum: prima obligatio conuertitur in illam secundam: quia non exegi, & sic de
1 singulis.Sed hoc non placet:†quia vna actio deuoluitur in aliam ita demum, si actoris interest:vt l.diuortio.s.de neg.ge. sed hic actoris nõ interest: ergo &c. quare tenet primam.Sed ad illam oppo.de l. si duo.s.de arbi.Solu.ibi mera pœna:hic interesse.

c Seruum. [c] Opp.de l.j.in pri. s. de ver. ob. Solu. fallit hic:vt hic dicitur per gl.& dixi plene in d.l.j.in prin.s.de ver.ob.

1 *An curator ad lites teneatur satisdare,& an inuentarium facere.*

d Et si ad species. Quęro, vtrũ curator datus ad litem[d] teneatur satisdare.Gloss. dicit ꝙ sic,per hanc legem,
1 quam tene menti.†Sed an teneatur facere inuentarium? Gl.tenet quod non,in l. de creationibus.C.de epi.audi.arg.ad hoc l.nulli.§.cũ autẽ.C.de epi.& cle.& argu.l. hoc iure.s.de sol.Nam cum curator ad lites non possit solutionem recipere,vt d.l. hoc iure.ergo non debet facere inuentarium.quod fit postquam receperit,vt d.§. cum autem. Alij dicunt,ꝙ teneť facere inuentarium:quia saltem ad eum perueniũt instrumenta causæ:argu.huius legis,& l. chirographis.in prin.s.de admi.tutorũ.& l.tutores.C.de admi.tuto.& illa instrumẽta debet ponere in inuentario. Alij distinguũt. Aut loquimur in curatore actoris: & tũc quia ad eum debent peruenire instrumenta pupilli,debet facere inuentarium. Aut loquimur in curatore ex parte rei:& tunc quia non habet aliquando aliquid facere,nisi legare:& tunc non debet facere inuentarium.Hanc distinctionem ponit Old.sed non placet:quia quandoq; ex parte actoris non sunt instrumẽta,sed solum testes producuntur, & fiunt interrogationes:ex parte rei sunt quandoque instrumenta:sed de consuetudine non faciunt inuẽtarium.De hoc in Spe.de actore ab vniuersitate.versic.quid si minor.& ver.seq.

1 *Nomina debitorum sunt in patrimonio.*

Cum pupillus. Innuit hic quod nomina non sint in patrimonio. Contra.s.de verbo.signi.l.bonorum.So.
1 fateor ꝙ†nomina sunt in patrimonio: sed ea,quæ à debitore debent exigi,non sunt in patrimonio:& eo respectu sic loquiť hęc lex. Quæro vtrum vsuræ veniant in hac stipulatione. Quidam quod non. Tu dic contrarium: vt in duabus legibus sequentibus.

1 *Fideiussor simpliciter acceptus tenetur in usuras:quæ ueniunt officio iudicis ex natura actionis.*

1 Si postea. Cum lege sequẽti. Nota † quod si fideiussor simpliciter acceptus tenetur in vsuras,quæ veniunt officio iudicis ex natura actiõis.De hoc in lege quęro. supra locati. & lege centũ. Capuæ.supra de eo quod certo loco.& ibi dixi.

lib.vj.& in c.cũ pridem,de pac.& ꝙ notat Bal.& Ang.in l. eã pro quo.per illũ tex.s.de in ius vocã. Et qd si iudex sibi stipuleť, an acqrat partibus,vide Guid.de Suza.ĩ l.si qs maior. C.de trans.& ꝙ ẽt q̃rat absenti, tenet gl.in auth.matri & auiæ. C. qñ mulier officio tu.fun.po. in verbo,velle.& dixi in l.in causæ.de pro. & vide oĩno Bald. qñ iudex stipulať,in l.j.C.per quas ꝑso. no.acqriť.in pe.col. Petr.de anc.in c.j.de nun.dicit ꝙ illud gereretur in ꝑsentia iudicis,aduersario nõ præsente, ita demũ præiudcat gerenti offm̃,si iudex ad hoc tendat,vt suum impẽdať officiũ:& nõ alias. Allegat not.ꝑ Cy.in d.authẽ.scrã. Et cũ Bart. etiã hic tenet Cal.in l.si aliter.de adop.& in l.j. §.exigere. de magi. conue.per Lud.in l. stipulatio ista.§.si stipuler.de ver.oblig. Bal.in l.ij.in fi.vt in pos.leg. & d. Anto. in proœmi. Decr.in vlt.col.per Bar.in l. si quis vxori.§.si fugitiuũ.j.de fur. Sed ad iudex q̃rat non subdito, vide in l.j. §.si quis.de ver. ob. & vide Spe.in ti.de arbit.§.j.ver.sed qd si stipl'atus.& ꝙ no. Ange.& Imo.in l.j. §.fina.& ibi dixi de verbo.ob. Quis aũt possit tabellionem creare,vide per Inn. in ca. cũ P.tabellio. & Spe.in ti.de inst. edi. §.restat.ver. qs aũt posset. & nota. Bar. in l.necnon. de adop.

¶Adde quis possit creare notarios, Ol. cõsi.lxxv.& an eius stipulatione agi possit sine cessione. & qd qñ in instrõ ẽ iuramentũ,& ꝓceptũ guarẽtigię,viđ Ro. consi.lxxvj.

a ¶Si vero. Vide late d.Ant.in proœ.Decretalium. Andreas Barba.

b ¶Hãc stipulationẽ. Adđ hũc tex. vide Bar.in l.ita stipulatus.in ij.q.de verb. ob.Et de isto tex.facit festum Barto.in d.l.ita stipulatus.

c ¶Seruum. Non est alibi,secundũ Bald. in l.donatarũ. de ac qui.pos.

d ¶Et si ad spẽs. Datus ad litem. Curator ad lites an satisdet,& faciat inuẽtariũ,viđ ꝙ dixi post Bart.ĩ d.l.cautionibus.& Bal.in l.nulli.hic alle.Bal.in l.q habet.§.si pupillus.s.de tut.& Bart.in l.si hæreditas.in prin.C.de test.tut.

SI plures. Hæc lex diuidit̃. Primo ponit vnũ dictũ, qđ fideiussor vnius tutoris non habet beneficiũ diuisionis. Secũdo, respondet cuidam tacitæ obiectioni, quare secus sit in pluribus tutoribus. Tertio, format vnam obiectionẽ, & ei respondet: quare secus in fideiussoribus aliorum. Secunda ibi: nec quisq̃. Tertia ibi, cæterũ. & est pulchra & notabilis l. ista. Opp. š. de fideiusso. tu. l. pupillus. So. Ibi erant plures fideiussores diuersorũ tutorũ: hic erat vnius tantum tutoris fideiussor.

Iudicatum solui. *Rubrica.*

1 *Stipulatio iudicatum solui interponitur ante litem contestatam: potest quandoq; procurator interponi post.*
2 *Cautio iudicatum solui, præstatur à quocunq; conuento nomine alieno.*
3 *Procurator non cauet iudicatum solui, quando habet mandatum, & dominus eum in mandato releuauit.*
Procurator non cauet de rato, quando est certum de mandato.
Fideiubere quòd possit quis pro absente, & ignorante.
4 *Procurator releuatus à domino debet tamen nuda cautione promittere iudicatum solui: licet consuetudo nõ obseruet.*
Fideiussor iudicatum solui, an accipiatur sine principali.
Per litis contestationem quis obligatur instantiæ, non aũt ad id, quod venit in sententia.
5 *Quando procurator, & principalis fideiubet pro eo, cõtra dominum fit prius executio: nisi sit procurator in rem suam.*
6 *Dominus, qui releuauit à satisdando, si non est soluendo, procurator tamen cauet de iudicio sisti.*
7 *Procurator in instrumento procurationis, an possit releuari à cautione de defendendo.*
Promissio de defendendo in prætorijs stipulationibus resoluitur, ut uideatur se promittere facturum & curaturum.
8 *Promissio iudicatum solui facta per procuratorem non prodest substituto ab ipso, nisi dicatur ꝙ promittit pro procuratore & substituto ab eo.*

Glo. cõtinuat: Dixit de prætorijs stipulationibus in genere, & prosecut⁹ est vnã speciẽ: nunc prosequitur aliã speciẽ. Et cir-
a ca rubricã quærũtur plura[a], Primo † quã-
1 do debet interponi ista cautio. Dicit glos. ante lit. conte. vt l. de die. §. si seruus. š. qui satisd. cog. Idẽ no. Insti. eod. ti. §. si vero. qđ
b intellige[b] nisi ꝓcurator interueniret post litis contestationẽ: quia tunc etiã interponeretur: vt l. ij. C. de consor. eiusdẽ litis & & no. in l. Põponius. § rati. š. de procu. Se-
2 cundo † quæro, a quo debet præstari ista cautio. Dicit glo. olim à quocũq; suo, vel
c alieno nomine[c] conuentio reali, vel personali actione: hodie nõ pręstatur ab eo, qui suo nomine cõuenitur. vt Insti. de satisda.
d in prin. & §. sed hodie[d] in eo quod dicit, ꝙ olim præstabatur à cõuento suo nomine personali, nõ dicit verũ: vt dixi vobis secũdũ Dy. in l. si cũ hominẽ. š. de fideiusso-
e ribus. Tertio quæro[e] vtrũ † præstetur ista
3 cautio à procuratore, qui habebat mãdatũ. Gl. dicit ꝙ sic: vt C. de satisda. l. j. in fin, & fideiubet pro suo ꝓcuratore dominus, si est præsens. si vero esset absens, procurator inuenit sibi fideiussores. Primũ qđ dicit siue habeat mandatũ, siue nõ: est verũ: licet sit secus in cautione de rato, quæ nõ præstatur, cũ est certũ de mandato: vt C. de procurato. l. j. & j. tit. j. l. ne satisdatio. Rationẽ dic vt l. nõ solũ. §. qui alieno. š. de procuratorib⁹. & per doc. in l. j. C. de procuratoribus. secundũ quod dicit, si absens est dominus, procurator sibi inueniat fideiussores. dicit Dy. est verũ, nisi esse à do-
f mino releuatus[f] per promissionẽ factã notario recipienti nomine quorum intererit prout consuetudo est. & tex. dicit Institu. de satisdatio. §. si vero aliquis. & isto casu dicitur dominus fideiussor: quia etiã pro absente et ignorãte potest qs fideiubere: vt l. fideiubere. š. de fideiussoribus. & l. ex
4 manda. §. j. š. manda. † Sed circa hoc quæritur an saltẽ nuda cautione teneatur procurator promittere, licet sit à domino releuatus. Specu. in titu. de satisdation. §. expedito. circa prin. §. tenet quod non. Sed cõtra hoc facit: qa obligatio fideiussoris nõ potest esse sine principali: vt. l. fideiussor obligari. in princi. š. de fideiussoribus. sed hic nõ est in principalis: ergo dominus nõ potest dici fideiussor. Quidã volentes sustinere istam opin. dicunt ꝙ hic fideiussor accipitur sine principali: vt nota. in l. ij. §. j. š. qui satisdare cogantur. Et ita loquitur l. si Barsatorẽ. C. de fideiussoribus. sed hoc non est bene dictum: quia speciale est in cautione de iudicio sisti: vt dicatur fideiussor sine principali: vt not. in l. ij. §. j. š. qui satisdare cogantur. & ita loquitur dicta l. si Barsatorem.
g sed nostra lex loquitur in cautione[g] iudicatum solui, in qua requiritur principalis, & fideiussor, vt supra, titulo secundo. l. prætoriæ. Vnde alij volentes hoc sustinere dicunt, quod procurator est principalis, qui obligatur per litis contestationem in qua quasi contrahitur. vt l. iij. §. idem scribit. supra, de peculio. & nota in lege ij. §. fina. supra, titulo secundo. Hoc non est bene dictum. Nam per litis cõtestationẽ quis obligatur instãtiæ, non autem obligatur ei, quod in sententia venit: quod apparet. quia in procuratorem nõ fit executio, vt l. plautius. š. de procuratoribus. hic autem loquitur in cautione iudicatũ solui: in qua nullo modo procurator reperitur obligatus: & sic esset fideiussoria sine principali. Alij volentes hoc sustinere dicunt quod hoc non est mirum, quod fideiussor sit sine principali: sicut alias quando principalis sine hærede decedit: vt l. Stichum aut Panphilum. circa finem prin. in ver. tametsi. supra, de solutionibus. & l. si sine hærede. supra. de administratione tutorũ. Sed hoc non est bene dictum: quia ab initio non potest contrahi obligatio fideiussoria sine principali, licet ex postfacto possit quandoq̃ sustineri. Ita nota. supra, depositi. l. j. §. idem Pomponius. Probatur in l. postquam. in principio. vt leg. no. cau. Dyn. hic non bene se firmat, dicit tamen quod est argum. quod procurator ipse debeat cauere nuda cautione. supra, de vsufructu earum rerum quæ vsu consu. l. tribus. & argumen. l. filio. & l. si quando. §. j. š. vt leg. no. ca. dum Cy. in l. j. C. de satisda. mouet istam quæstionem, & dixit me audiente, ꝙ ista fuit prima quæstio, quæ fuit sibi commissa postq̃ redijt de Bononia, & determinauit quod procurator debet cauere iudicatũ solui: vt sic ipse sit principalis dominus fideiussor. Hoc ꝓbat per dictũ. §. si vero aliquis. Insti. de satisda. vbi dicit quod dominus fideiubet pro procuratore suo: ergo ꝓcurator est principalis. Pro hoc supra, de procurato. l. minor. vbi dicitur, minori, & fideiussoribus succurritur: ergo apparet ꝙ procurator est obligatus. Iac. de Are. tangit hanc quæstionem infra, eodẽ titulo. l. si ad defendendũ. & ibi dixit, sic modus releuandi pro
h curatorem potest esse duplex. Vnus modus[h] ꝙ dominus promittat procuratori suo notorio recipiẽti nomine eorũ quorũ intererit, & det vnũ fideiussorem ipsi notario: tunc sufficeret, ꝙ esset principalis, & fideiussor: vt d. l. si ad defendendum. infra eodem. melius facit, licet ipse non alleget, l. si defunctus supra, de procuratoribus. Alio modo releuatur ꝙ dñs ꝓmittat simpliciter, nec det fideiussores: tunc nõ sufficit: sed procurator debet cauere nuda cautione: vt l. j. §. exigere. š. de ma. conue, quod mihi placet: vt dicta l. tribus. de vsufruct. earum rerum quæ vsu consu. & l. si quando. §. primo, supra vt leg. no. ca. hoc sentit gl. in l. iij. §. quamuis. supra, si cui plus ꝙ per l. falcid, licet ita sit de iure: tamen etiam in multis partibus consuetudo obser

a ❡ Quęruntur plura. In quo differat ista cautio, et clausula de re defendẽda, ab illa de iudicio sisti, & nũquid ꝓcurator rei teneatur eã pstare, viđ q̃ dixi post Bar. ĩ l. filius. q satis. cog. Et qũo debeat fieri instrumentũ in hac cautione, vide Bar. ĩ l. j. de in lit. iur. Sed qđ in forensi q recessurus est insalutato hospite, si nihil possidet, an habeat hanc cautionẽ pręstare, vide Bal. in auth. ei q. in princ. de bo. aut. iu. pos.

b ❡ Quod intellige. An autẽ sit differentia inter stipulationẽ iudicatũ solui, & stipulationẽ solui iudicatum, vide Bar. & ibi dixi in l. ij. in prin. de p̃to. sti. & de clausula iudicatũ solui, de re defendenda & de iudicio sisti, vide not. p̃ Bar. & ibi omnino Paul. de ca. in l. cum hominẽ. š. de fideiussori. & dixi in l. Græce. ĩ prin. š. de fideius. vbi dixi ꝙ q ꝓmittit defendere, ꝓmittit sistere. & adde Pau. de Ca. in l. iudicatum solui. l. j. ĩ. eo.

c ❡ Alieno nomine. Secus si aliũ defendat suo nomine. nã tunc nõ tenetur satisdare tex. & exẽplũ habes ĩ l. si cũ vno. si ex noxa. causa aga. š.

d ❡ Sed hodie. Adde gl. & qđ ibi no. in l. si procu. š. de procu.

e ❡ Tertio q̃ro. Sed pone ꝙ aliquis promisit sistere iuri, vtrũ videat̃ promittere iudicatũ solui. dic ꝙ sic. etiã sistere ꝓmittere videt̃. Gl. est, quã ibi multum no. An. in l. si cõmissa. ĩ. rẽ ra. ha. Quid si ꝓmisit parere mãdatis curiæ: an sit idẽ? vide Bal. in l. eũ pro quo. de ĩ ius vocãdo.

f ❡ Releuatus. Nota tñ cautelã quam tradit Ange. ĩ l. si filius. q satis. cog. q̃ est ꝙ si dñs est multũ lõginquus a loco iudicij, ꝙ poteris opponere ꝙ ille dñs q fideius. ꝓ ꝓcuratore, nõ possidet immobilia: & si ea possidet in loco lõginquo a iudicio. & eũ retulit ĩ l. sciendũ. §. possessor. e. ti. quod no. qa de facili poteris euadere iudiciũ, si petis a ꝓcuratore actoris præcaueri de iudicio sisti, & iudicatum solui in causa recõuentionis. vide Bart. circa pe. col.

g ❡ Loquit̃ in cautione. Sed quid si procurator cõparet, & ad vnũ articulũ in vna cã, an debeat satisdare: allegat̃ gl. ꝙ non in l. decẽ. in princ. de re. iur. quã allegant doctores in d. l. si filius. qui satisda. cog.

h ❡ Vnus modus. Modũ releuãdi ꝓcuratorẽ de satisdatione, vide ĩ. vt dicit Bart. in d. l. si defunctus. §. j. Quid aũt si daret ĩ releuatiõe fideiussorem alterius fori, & ꝓmitteret̃ p iudicẽ seu notariũ alterius fori? Vide singu. per Cy. & per Bal. in l. ij. C. per quas perso. nob. acquiri. Et de isto modo releuãdi, vide Ang. in l. fideiussor obligari. in princi. de fideius. & Ful. in d. l. si filius. q satis. cogã. Adde Io. And. in addi. Spe. ti. de ꝓcura. §. vt aũt. ver. sed nunqđ talis.

do obseruat contrarium: nec vidi vnquã
5 obtineri super ista exceptione. † Quærit
a Dyn.[a] quando promittit procurator, & principalis fideiubet pro eo, in quẽ pri⁹ fiet executio. Dicit Dy. re vera dominus est principalis: & ideo contra eũ fiet prius executio, et cõtra fideiussorẽ in subsidiũ: vt in aut̃. de fideiussori. in prin. & §. j. Facit ad hoc š. de pactis. l. fideiussoris. cum l. seq. & l. de die. §. q mulierem š. qui satisdare cogantur. Quod intellige, nisi esset ꝓcurator in rem suam: ar. prædictarũ legũ.
6 † Quærit, quid si dominus, qui procuratorem suũ sic releuauit, non est soluendo,
b nec possidet ĩmobilia. Respondeo,[b] non videtur idoneus fideiussor: vt not. in aut̃. de exhi. & intro. reis. §. sancimus. & saltẽ non potest releuare procuratorem suum à cautione de iudicio sisti: quia ipse dominus, si esset præsens, cogeretur eam præ-
7 stare: vt l. sciendũ. š. qui satid. co. † Quæro, vtrũ possit releuari procurator in instrumento procurationis à cautione de defen-
c dẽdo: Spe. in ti.[c] de satisd. §. expedito. ver. item querit̃ videt̃ dicere ꝙ nõ: quia si dñs promittit de defendendo, quod debebat facere procurator, promittit factum alienũ, ꝙ nõ põt. debet ergo dicere sic, Promitto me facturũ & curaturũ ꝙ defendet & sic ꝓcederet cõtrariũ, puta ꝙ ꝓmittendo de defendẽdo simpliciter sufficit. Nã in prætorijs stipulationib⁹ talis ꝓmissio resoluit̃, vt videat̃ ꝓmittere se curaturũ, & facturũ: vt dixi in l. quoties. š. de verb. ob. & l. stipulatio ista. in prin. e. ti. Sed quę-
8 ro, † vtrum ꝓmissio ista facta p ꝓcuratorem, sufficiat substituto ab ipso procuratore. R ñ. nõ: vt l. si ante acceptum. j. e. tit. & ideo consuetudo est. vt dicatur qđ ipse promittit pro ipso procuratore, & ꝓ substituto ab eo, &c.

1 *☞ Sententia lata contra principalem, quod non exequatur contra fideiussorem contractus sine nouo processu.*
2 *Sententia lata cõtra principalem, quod exequatur contra fideiussorem iudicatum solui sine nouo processu.*
Dictio, statim, significat summariam cognitionem sine ordine iudiciario.
3 *Executio sententiæ latæ contra principalem, quod fiat contra fideiussorem de iudicio sisti, si stipulatio sit facta in iudicio: & nisi steterit tẽpore debito, secus si per sentẽtiã. n. 6.*
Instrumenta guarentigiata quod exequantur, etiam si contineant incerta quãtitatẽ, declarata tamẽ prius quantitate.
Clausula de defendendo, si habet certum & limitatũ tempus, meretur executionem.
Clausula de dolo ꝙ mereatur executionem. & remittit.
4 *Stipulatio, rem ratam haberi, an mereatur executionem. remissiue.*
5 *Fideiussor iudicatum solui executione contra ipsum facta, potest contra principalem impetrare executionẽ sine processu ordinario.*

LEX I.

IN stipulatione. Opp. p l. cedere diẽ. j. đ ver. si. Dicit gl. fateor ꝙ dies cedit: sed ñ venit. gl. nõ dicit verũ. Nã tps ꝙ dat̃ iudicatis miserationis gr̃a, indulget̃ solutioni: nec ĩpedit diẽ obligationis cędere, & venire: vt l. si cũ militi. §. fi. š. de cõpẽ. sed l. cedere diẽ. loqt̃ de die q̃ inest obligationi. Op. ꝙ ante sñiam cedat dies, vt l. cũ quærebatur. j. eo. So. hic loqt̃ cũ stipl'o cõmittit̃ ex clausula, ꝙ verbum sonat. Sed clausula de defendẽdo, vel de dolo malo põt cõmitti añ sentẽtiã, vt l. cõtraria. & probat̃ j. e. l. iudicatũ solui. Quęro, dicit̃ hic, sed exactio in tẽpus reo prin-
1 cipali indultũ differt̃. † Quero, vtrũ[d] sen-
d tẽtia lata cõtra principalẽ possit mandari executioni cõtra fideiussorem, sine nouo ꝓcessu. gl. in l. vlti. C. de vsu. rei iu. simpliciter dicit qđ sic. Itẽ Ia. de Are. š. de fideiusso. l. si quis ꝓ eo. §. si. numos. tamẽ secũdũ omnes, illud nõ habet locũ in fideiussore cõtractus, sed in fideiussore iudicij. & quod in fideiussorẽ contractus nõ fiat, probatur in l. grege. §. cũ defensore. š. de pig. & l. à sentẽtia. in principio. j. de app. & C. de his qui ad eccle. cõsu. l. præsenti. §. adijciẽtes. Hoc tenet Oldra. & Spe. in ti. de execu. sentẽtiæ. §. sequit̃ ver. quid si sententia. Hoc tenuit Garsias & domin⁹ Io. And. in c. primo. de iniur. & dã. da. lib. vj. & Cy. in d. l. vlti. de vsur. rei. & iu. Gul. de Cu. in l. ij. in fi. š. qui satisd. cogant̃. Vnde teneo hoc pro vero, quod in fideiussorẽ cõtractus nõ fit executio sine nouo ꝓcessu. Sed an in fideiussorẽ iudicij: de hoc sunt opin. & ideo hoc reuoco in dubium.

2 Et quæro, † an in fideiussorem iudicatũ solui fiat executio. Gl. dicit, qđ sic, in dicta l. vlti. de vsu. rei iud. et videt̃ tex. hic in hac l. Præterea, si aliter diceres, sequeret̃ istud qđ res abiret in infinitũ. Nam cõtra fideiussorem dares de nouo libellũ, & ipse responderet p procuratorẽ, & daret fideiussorem iudicatũ solui: & tunc iterũ haberet necesse dare libellũ contra illũ fideiussorem. & sic de singulis vsq; in infinitũ, & nunquã fieret executio. & ista est vna opinio. Alia fuit opinio Odofre. ꝙ ĩ fideiussorẽ iudicatũ solui, ex clausula qđ verbũ sonat, fiat exceptio sine nouo ꝓcessu: vt hic in dicta l. vltima. §. fi. C. de vsur. rei iud. sed ex clausula de defendẽdo, vel de dolo, nõ possit fieri executio sine nouo processu. Quod apparet: qa nõ habet expeditam quãtitatem: sed cõmitit̃ ad interesse ꝙ est incertũ. qđ secus est in clausula iudicatũ solui: vt j. eo. l. iudicatũ solui. la ij. Et hoc tenet Gul. de Cug. in l. secunda in fine. & l. sequẽti. š. qui satisda. cogã. per illũ tex. Alij sunt, q dicũt simpliciter, ꝙ in fideiussorem iudicatũ solui, non fiat executio. Et hoc dicebat Ia. Butr. p l. duobus. §. igitur si quis iurauerit. š. de iureiurando. vbi ipse dicebat esse casum. Præterea, potest esse quod fideiussor habeat
e aliquas exceptiones,[e] quas non habet principalis: vt l. idemq;. §. generaliter. š. mand. & plene not. in l. fideiussor. §. quædam. & eod. titulo. Præterea, res inter alios acta &c. vt C. res inter alios acta, &c. & hoc tenebat dominus Rayn. & dicebat esse casum in lege ista: vbi dicitur, quod cedit dies stipulationis: nõ dicit quod sententia mandetur executioni. Quid dicemus? puto quod contra fideiussorem iudicatum solui, acceptum in iudicio, ex clausula quod verbum sonat, fiat executio sine nouo processu. hoc probo per text. dictæ leg. vltimæ. §. fina. C. de vsur. rei iudi. vbi dicit statim, ex quo verbo
f sic arguo: Verbum statim,[f] significat summariam cognitionẽ, absq; ordine iudiciario: vt C. vñ vi. l. mométariæ. ergo apparet ꝙ nõ debet fieri nouus ꝓcessus ordinarie. Præterea, verbũ statim, seu confestim, importat vt nõ requiratur noua sñia, vt in aut̃. de incest. nup. §. j. colla. secunda. & ibi not. ergo &c. Præterea non est dubium ꝙ confessio facta corã iudice mere-
g tur executionẽ[g] absq; noua sententia: vt l. j. C. de confes. ibi:

a ❡ Quærit Dyñ. Qñ principalis fideiussit procur. de iudicato soluendo: an habeat beneficium excussionis. Et adđ ꝙ tales personæ ꝓprie dicuntur expromissores: vt notat glos. in l. in eo. in princ. de reg. iur. & no. in l. ij. in prin. q satis. cogã. vide q̃ not. ĩ. proxi. & quod dixi ĩ rubr. post bar. š. de fideiu. Et an habeat locum beneficiũ excussionis in fideiussore iudicatum solui: Bal. in l. cũ eorum. C. de sen. vbi dicit, ꝙ non requiritur excussio. Contrarium tenuit ipse, & rectius, in l. fi. C. de vsu. rei iudi. Quid ĩ institore? gl. tenet ꝙ habet locũ §. si quis igit̃. in aut. de fideius. Adde qđ licet pater conuentus đ peculio habeatur loco fideiussoris iudicatum solui, tñ non habet in eo locum beneficium excussionis, vt no. barto. & doc. in l. cum filius. in prin. de ver. oblig.

b ❡ Respondeo. Adđ Bar. in d. l. sciendũ. ĩ fi. prin. & ibi Bar. et in l. prætoriæ. la vltima, ad fin. de præto. stipul. bene facit l. j. ĩ. de in ius vocã. per Ange. in l. si filius. ff. qui satis. cog. & in l. si defunctus. de ꝓcu. & vide ĩ. in j. col. ĩ fi.

c ❡ Spe. in titu. Adde Bar. in l. j. in fi. C. de satisdat. & quod ibi dixi: & qd hoc operet̃, vide Bart. in l. si defunctus. š. de procur. Adde an stante statuto quod nullus procurator defensor rei audiatur, nisi primo satisdet, debeat admitti procurator, pro quo dominus fideiusit, Rom. consi. lxij. & ibi viđ ad apostillam Alex. ĩ. ĩ verbo, vnus modus.

d ❡ Quæro vtrũ. An sñia lata cõtra principalẽ: posset postea fieri executio cõtra fideiussorẽ: & quid econtra, an si sit lata cõtra fideiussorẽ, videat̃ cõdẽnatus prĩcipalis, vide Bal. in d. l. fi. in ij. colũ. C. de vsu. rei iud. Adde q̃ no. in l. cum filius. de ver. ob. & in simili. qd in fideiussore rẽ ratam, haberi, vide Bart. ĩ. ti. j. in l. si sine §. cũ aũt. ad fi. Quid in fideiussore de defendẽdo, vide ĩ. e. l. si quis. §. si plures. & Guydo. de Suza. in d. l. p̃senti. C. de his qui ad eccle. consu. & Bal. in l. duobus. in §. igitur qui iurauerit. š. de iureiuran. & in l. grege. š. de pig. hic alle. & vide glo. in c. j. de iureiur. lib. vj. & Arch. xj. q. j. c. qdã. & Imo. in l. a sñia. in prin. de appel. & aliqđ p eũ in l. in duobus. in iij. col. pe duob. reis. & plene p Bal. insti. de satisda. §. fi. vbi tandẽ residet cũ Bart. p Bal. no. in addi. Spe. in tit. de sent. in xvj. col. & Bal. in l. fideius. al's ẽ l. ij. ĩ §. fi. cũ l. seq. š. qui satis. cog.

e ❡ Habet aliquas exceptiones. No. ꝙ fideius. põt opponere ex persona sua aliquas exceptiones. quas nõ põt principalis. Tene menti hoc. & qđ possit opponere fideiussor cõtra exceptionẽ sententiæ, tenet Bald. post Iac. Bu. in d. l. fi. §. j. in ij. col. ver. quæro nũquid in ista. cum sequen. de vsur. rei iudi.

f ❡ Verbũ statim significat summariã cognitionẽ, &c. Idem dicas de verbo illico, & quanto citius, & quã celerrime, vt l. si qs. & ibi Bar. C. depo. Et de dictione statim. viđ bar. tex. & ibi Imo. in d. l. diuortio. ĩ ij. col. ff. sol. mat. Illis adde omnino Ange. in auth. de litigio. circa prin. ad de Bar. in l. Imperator. ĩ. de iure fisci. Quid de verbo, ꝓtinus, vide not. in l. ij. per Bald. C. vt li. pendẽ. & ibi quid si in instrumẽto apponit̃ verbũ, ꝓtinus, et instrumẽtũ istud sit pœnale, iudex illico ꝓducto eo poterit sine aliquo ꝓcessu, & solẽnitate illũ cõdẽnare. Et đ ista dictione est tex. ĩ l. iij. §. in aduertẽda. de acqui. pos. Adde an fideiussori đ iudicio sisti sit offerendus libellus, Ioã. in addi. ad Spe. in tit. de fideius. §. sequitur. in j. addi.

g ❡ Meretur executionẽ. Adde Bar. in l. j. ad finem. š. de cõfes.

cū & soluere cogeris.& l.si debitori. s.de iudic. Sed iste, qui in iudicio promisit iudicatū soluere, iam est confessus se debere illud, quod iudicabitur: ergo &c. Praeterea, debitum est liquidū iudici vt iudici ergo mereť executionē: vt l.ij.C.de executio.rei iudic.l.nō obst.l.duobus.§.igiť si qs iurauerit. nec illud quod diciť ꝙ fideiussor posset habere exceptionē, quā nō habebat principalis: quia hoc cōcedo: tñ hoc examinabitur in illa summaria cognitione, quae fit tēpore executionis: vt l.a diuo.§.si super rebus.supra, de re iudica.& sic fideiussor nō laedetur. Nō obstat qd diciť, res inter alios acta, &c. quia hoc nō est verū indistincte, specialiter qñ actū est cū alio te volēte, & cōsentiēte: vt l.saepe.de re iud. Nō obstat haec lex, quae dicit, in stipulatione, &c. qa fateor ꝙ snia lata contra principalē, nō mādatur executioni cōtra fideiussorē: sed stipulatio, qua fideiussor obligatus est iudicatū soluere, declarata per sententiā, illa meretur executionē [a] sicut sentētia. Et iste est casus in l.nostra. Vnde aduerte modū quo executionē petes: vt patet ex praedictis. Quaero [3] †an [b] in fideiussorem in iudicio sisti fiat executio? Gul.de Cu.ꝙ nō in d.l.ij. in fi. s.qui satisd.cog. Reperi qd do.Io.Fagiogioli de Pisis in quadā sua disputatione tenuit contra, per l.sancimus.C.de fideiuss. qd mihi satis placet duob9 cōcurrentibus. Primo, ꝙ certa poena sit pmissa, si non steterit iudicio. & sic stipulatio habet certā quātitatē, & liquidā. Secundo, ꝙ sit apposita certa dies sistēdi in iudicio. Ita loquiť d.l.sancim9. Quod probo: qa tex, ibi dicit, statim: ergo &c. vt s.dixi de verbo, statim. Itē tex.ibi dicit oīmodo psoluat. quae denotāt executionē. Si verò haberet diē limitatā: tñ nō haberet certā poenā, sed cōmittereť ad interesse: adhuc dico idē, ꝙ mereať executionē, per rōnes quas dixi s.in fideiussore iudicatū solui: quia videť cōfessus se debere interesse, si nō steterit. Et si dicas qūo mereť executionē, cū qtitas nō sit certa? Rñd. in ipsa executiōe certificabiť, et declarabiť istud interesse: sicut apparet qñ fertur snia incerta in vniuersalibus iudicijs: quia certificabitur in executiōe, vt not.in l.j.in pri. in j.gl.magna.s.de edē.& sic debet intelligi l.j.C.de sen.quae si, cer.quāti. Et ita etiā practicāmus quotidie in instrumētis guarētigiatis, seu cōfessionatis, quae merenť executionē ex forma statutorū Italię. Nā si nō cōtinēt incertā quātitatē, merenť nihilo minus executionē, declarata prius et limitata quātitate. Si vero nō cōtineret diē sistēdi in iudicio, nō mereť executionē. Casus est in l.iij.in fi.j.eo. Rationē ibi [c] dicā incontinēti. Idē dico de clausula [c] de defendēdo. Nā si habet certū & limitatū tēp9, in quo debeat defendere: mereať executionē: alias nō: vt j.eo.l.iij.in fi.& ibi dicā. In clausula vero de dolo, dico simpliciter mereri executionē: vt dicā statim j.eo, l.iij.in fi. In oīb9 casib9 pdictis, in quibus [d] dixi executionē mereri, intelligo [d] si sit talis stipulatio interposita ī iudicio corā iudice. al's secus: ar.l.ij.C.de execu.rei iud.et l.minor xxv.annis, cui fideiuss.s.de mino,

Ratio, qa tūc nō est liquidū iudici: nec videtur cōfessio facta corā iudice. Quaero, [4] †qd de stipulatione rē ratā haberi, an meretur executionē? dicā j.rē ra.ha.l.si sine.§. [5] j. Quaero, †qñ fideiussor iudicatū solui, est exact9 facta cōtra eū executione: vtrū ipse habeat necesse agere cōtra dñm via [g] ordinaria, scilicet actione mādati: an vero posset cōtra dñm impetrare executionē? [e] Rñ.sic, [e] sine pcessu ordinario. Tex. est [6] in l.fi.C.de vsur.rei iu. id †quod dixi, in fi iussorē iudicio sisti fit executio: intellige si nō sisterit tempore debito iudicio: non si per sententiam fuerit iudicatum: quia per sententiam liberatur: vt l.Graece.§.& post litem.s.de fideiusso.

1 ☞ Fideiussio iudicatum solui, quòd perit instantia perempta.
2 Acta pertinentia ad litis decisionem, ꝙ non pereunt instantia perempta.
Acta pertinentia ad litis ordinationem. uide j nu.3.& 8.
3 Acta pertinentia ad ordinationem litis instantia perempta pereunt, quo ad effectus futuros: secus quo ad effectus consummatos.
4 Acta facta in uno iudicio, quando faciant fidem in alio.
5 Testes examinati in una instantia, non faciunt fidem in alia, si non sunt publicati.
Testes examinati in una instantia, si non sunt publicati, possunt per iudicem alterius instantiae publicari: in casibus, in quibus fidem facerent, si essent publicati. & j.nu.10.
Testes recepti coram arbitro, faciunt fidem in alia instantia, seruata distinctione l.fin. C.de arbitr.
Testes examinati coram iudice in una instantia, faciunt fidem in alia, si tenditur ad eundem finem inter easdem personas.
6 Testes examinati in una instantia, faciunt fidem in alia instantia, inter diuersas personas in illis casibus, in quibus sententia lata inter alios praeiudicat.
7 Testes examinati in una instantia, quando possunt in alia produci, & examinari.
8 Acta pertinentia ad litis decisionem, ut sententia, an pereant perempta instantia. remissiuè.
9 Aliquo accusato de crimine publico, & testibus examinatis tam ad defensam, quàm ad offensam: si instantia sit perempta, accusator superueniens si utatur testibus ad offensam, tenetur etiam recipere testes ad defensam.
10 Testes examinati in una instantia parte praesente. & publicati in contumaciam in alia instantia, contra easdem personas praeiudicant: secus quo ad alias personas, licet per aliū iudicem possunt publicari.
11 Tertius appellans pro suo interesse an poterit iterum testes producere. remissiuè.

LEX II.

[1] Cum lite. Perēpta †instantia, liberať fideiussor iudicatū solui.h.d. Quaero, qualiter lis perierit. Dicit gl.lapsu triennij.& istā tene. Vlterius [2] dicit gl.†ꝙ finita causa triennio, prima acta [f] nō valēt. Doc.dicūt, aut sunt acta ptinentia ad decisionē causae, vt cōfessiones, & attestationes, & similia: & tūc non pereūt, sed psunt ēt in secūda: vt l.iubemus.C.de li.cā.& l.cū ante.§.fi.C.de arbi.& l.vlti.de testi.& no.in l.pperādū.§.fi.C.de iudic. hoc in attestationib9 videť esse verū, secūdū Ia.de are.si in prima instantia dicta testiū fuerūt publicata: al's secus: vt l.gesta.C.de re iu. Et ita intelligit ipsa gl.q est s.de his quae in frau.cre.l.iij. circa fi. Et ita refert Cy.C.de iud.l.pperādū.§.fi. Inn.tñ videť velle cōtrariū, extra de test.c.Alberic9.sed j.dicā. Aut sunt acta pertinētia ad litis ordinationem: vt libelli oblatio, citatio, & fideiussorū datio: & ista pereūt. Ita loquitur hic & ita debet intelligi qd not.in l.si vt pponis.C.quomodo & qñ iud.& ibi per doct.& hoc tenet Inn.extra de testi.c.causam.el.j. Sed† quae- [3] ro, licet acta pertinētia ad litis ordinationē pereant, an pereat effectus eorum. Verbi gratia, per li.cōte.qs efficiť malę fidei. actio perpetuatur. Item transit in haeredem. Item si litiges: an perempta instantia pereant omnes isti effectus. glos.in l.ij. C. de fruct.& lit expen.dicit ꝙ sic.sed in l.properandum.§.j. dicit contrarium.& ista est vera, quā etiā tenet Inno.in d.c. causam. Probatur ergo ex praedictis, quod acta pertinentia ad ordinationem litis pereunt perempta instantia quo ad effectus futuros, licet quo ad effectus iam perfectos & consummatos remaneant illa acta, & eorum effectus, & ista p huius l.lectura scholasticis sufficiant. Vt aūt praedicta omnia clari9 [g] intelligantur quaero, vtrum [g] acta facta in vno iudicio, faciāt fidem in alio.de quo per glo.& Cy.C.de eden.l.is apud quē.& l.si vt proponis.C quomodo & quando iud. Tu dic qñq quaeritur an actum sit: qñq quaeritur de effectu actorum. Primo casu, cum quaeritur an actum sit: & acta facta in vno iudicio faciunt fidē in alio quocunq. & inter quascūque personas. Postquam enim notarius reduxit in publico instrumento sic libellū datum, sic lit.cōtesta.sic respōsum, sic iuratum, sic sententiatū, & similia, in quocunq iudicio et inter quascūque personas. De hoc quaeritur publicum instrumentum, facit fidem: vt C.de re iudica.l.gesta.& de proba.cū res.extra, de probatio.ca.quoniam cōtra.& isto respectu nūquam perēpta instantia pereunt acta: semper enim probant sic actū esse. Quādoq quaeritur de effectu actorum: & tūc scias ꝙ quaedam sunt acta, quae pertinēt ad litis ordinationem, quaedam ad vtilitatis indagationem: quaedā ad litis decisionem. Primo casu, dico ꝙ dicta acta habēt quos- [a] dam effectus, qui respiciūt [a] ipsam instantiā: & isti effectus siue sint perfecti, siue pficiendi pereunt perempta instātia. Et ita loquitur hic. Exēplū, datio libelli, & litis contestatio, et datio fideiussorum, et similia, habent effectum ꝙ ex his pōt perueniri ad diffinitiuam. & hic effectus est de futuro, et perit, vt hic. Nec obstat qd dixi s.de re iud.l.cū quaerebatur. quia ibi instantia non perierat: quia sententia erat nulla. Item habent effectum ꝙ amplius dilatoriae, vel declinatoriae nō possunt opponi: vt l.fi.C.de exce.l.Pomponius.§.rati.s.de procu.et iste effectus erat pfectus: nihilominus perit: vt l.hos accusare.§.hoc beneficio.j.de accu. Habent etiam quosdam effectus, qui respiciūt potius causam quā instantiam, vt ꝙ actio perpetuetur: ꝙ res fiat litigiosa, ꝙ possessor sit malae fidei, et isti effectus remanēt: vt supra dixi. tamen isti effectus se non extendunt ad alias personas, vt l.cū notissimi.§.sed & si quis.C.de praescriptio.xxx.anno. & ibi no.C.de praescript.lon.temp.l.j. Item nō extendunt se ad instātiā, q fit ex alia cā: vt l.fiscus ī qōne.j.de iure fisci.& ibi est casus, et ibi dicā. Extendunt ergo se solū ad aliā instātiā, ex eadē cā, et inter easdē personas, vel quae habebanť loco eiusdem.

Quaedam sunt acta, quae pertinent ad veritatis indagationem, vt testes, & confes- [5] siones. Videamus primo †de effectu te- [b] stium. [b] Et dic, ꝙ si non sunt publicati, non faciunt fidem in alia instantia, secundum Iac.de Are. vt l.gesta.& ibi no.C.de re iu. veruntamen in his casibus, in quibus si essent publicata, facerent fidem, vt statim dicam in illis casib9 potest peti etiam à iudi- [c] ce alterius instātiae, vt illa dicta publicet. [c] Et ita intelligo dictum Innoc.in c.Albericus. nisi esset aliqua iusta causa impediēdi publicationem. extra, de testi.c.cōstitutus. in praesentia.& ibi est casus. Si vero testes sunt publicati, tunc habent duplicem effectū. Primo, ꝙ eis credatur. Secundo, ꝙ alij testes nō recipianť. Primus effectus durat [d] in alia instātia [d] inter easdē personas, secundum glo.C.de eden.l.is apud quē.nō inter alias, nisi loco eiusdē habeať: vt ibi no. Tu dic: aut sunt recepti ab arbitro: & tunc faciūt fidē in alia instantia: vt l.cū antea.in fi. de arbi.seruata distinctione quae poniť C. de testi.l.fi. Si vero sunt recepti coram iudice: tunc faciunt fidem inter easdē personas in causa ciuili, nō seruata distinctione.l.fi. C.de test.& l.gesta.de re iudic.& ita tenet Inn.extra de test.c.cū in tua.licet gl.videatur dicere cōtra.in l.properādū.in fi.C.de iudi. Et hoc tenebat Iac.But.quod intelli- [e] ge [e] si alia causa tendit ad eūdē finē alias dic vt dicam in l.ij.§.j.j.vi bo.rap.& bene. [f] & hoc in ciuili. In causa vero criminali [f] an faciant fidem: dicam in l.ij.praealleg.§.j.vi [6] bo.rap. Si vero quaeris, †an faciant fidē inter alias personas, do regulam ꝙ in illis casibus, in qbus sententia lata inter alios alijs praeiudicat, in illis praeiudicant illae probationes. Casus est s.de iureiu.l.sed & si possessori.§.fi.& l.seq.& hoc tenet Inn.extra, de test.c.causam.& idem consuluit Dy.& dixi in l.si mater.§.fi.de excu.rei iud.& idē dico de cōfessione: vt l.iubemus.C.de li. [7] cau. Sed †contra praedicta facit de excu.tu. l.spadonem.§.qui absolutus.& de vac.mu. l.j.§.qui excusat. Ideo quidam limitāt prae

a ¶Meretur executionē. Ange.hic & etiā Bal. in l.duobus.§. igiť si qs iurauit.de iureiu. Adde tu, & limita hoc dictū Bar. vt habes per d.Maria.Soci.in c.dilecti, ij.q.j.de foro cōpet. & in c.j.e.ti.fo.xxij. & Petr.de Anch.in repe.regulę, ea quae, q.xxij.

¶Quaero an. Vide Bal.in l. qui crimē.ī vj.q.C.qui accu. nō possunt. Plene p Iaco.de Bel.in disputatione quā ponit in l.sancimus.in ij.q.C. de fideius.& vide ꝙ no.in l.eū pquo. de in ius vo.& ī l.ij.§. si.qui satisda.cogan.

c ¶De clausula. Vide Bar.in l. proinde.§. not.s.ad l.Aquil.

d ¶Intelligo. Adde Bart.& qd ibi dixi in l.tale pactū.§.qui pvocauit.s.de pact.

e ¶Rñdeo sic. An aūt si fideiussor capiať p debito, posset p eūdē iudicē facere capi principalē incidēter licet al's nō eēt suus iudex, Bal.videť velle ꝙ sic in fideiussore iudicij, nō aūt cōtractus. scdm eū no. vt ī l.cū eorū.C.de sen. & in l.fi. C.de vsur. rei iu.& quod ibi dixi post Bald. in fin.

f ¶Prima acta. Quae acta pereāt perēpta instātia, vide Bal.in l.ij.C.de edē.& in l.pperādū.p Cy.C. de iudi. Et qd si finita est iurisdictio delegati, qa renocatus est, an acta pereāt & de nouo ordinarius cognoscat: & an ex eisdē actis: Vid Bal. in l.edita.in viij.& ix.qō, C.de eden.& vide no.verbū Bal. in l.ij.C.de fruc.& lit.expē.& in d.l.gesta.ī j.co,& vid Bal. in ti.de pa.cōstā. in ver.in causis.& ibi de citatiōe, an peat. & eum ibi oīno videas, vide q dixi ī l.j.C.de fruc.& li.expē. Et an iurisdictio delegati pereat perēpta instātia, vide gl. & doc.in c.pe.de iudi.& Ang.& Imol. in l.iudex.in prin.de re iudi.vide Bart.in l.ij.§.j.ff.vi bo.rap. Vide Inn.in c.quāuis.de re iud.& in c.cām.de test.& quod no.Bal.ī l.eos.C.de fal. Add Bald.in d.l.pperandū.§.& si qdē.& Inn.in c.cōsuluit.de of.dele. Quid aūt si pter ineptū libellū secuta est absolutoria, dic ꝙ oīa pereunt secūdū Bal. in l.ij.C.de fruct.& lit.expē. Et adde ꝙ semper acta & snia lata inter alios cōtra tertiū aliquale praeiudiciū inferūt, licet nō plenā probationē, secundū gl. in l.si duo patroni. in pri. de iureiu.& in l.iiij. & in princi. de app. Bar.in l.admonēdi. in xj.col. de iureiur.

g ¶Quero vtrū. Materiā istā plenissime tractaui in l.ij. C.de eden.

✠ P. PAV. P. g ¶Quaero vtrū acta. Vide Iaso. in l.ij.C. de edendo.

a ¶Qui respiciunt. Et ad materiam adde qd licet confesio domini, in vna cā praeiudicet in alia: secus est in confessione procuratoris, secundū Cōpost.& Io.An.in c.per inquisitionē.de elect.sequitur Inn. in c.j.in iiij.col.vt lit.nō cōte.cōfessio in vno iudicio, non praeiudicat allegāti cōtrariū in alio. Gl.est no.in auth.itē possessor.& in corpe.C.q po.ī pig.ha.et vid Bar.et Bal.in l.ij.c.de eden.et id qd ibi dixi.et an confessio vnius in vno iudicio praeiudicet alteri in casu quo snia lata cū vno nocet; alteri: vide Bar.j.pro xi.et per do.Ant.in c.quāuis.de re iudic.& ibi p Abb.pe.colum.et vide Bar.in l.si plusorio.§.j.de appel.et vide q dixi in l.saepe.in iij.q.de re iudi.

¶Pro cōcordia. Aduerte ꝙ dicta testiū examinatorum redacta ī scriptis p tabellionē, sed non publicata possunt publicari corā alio iudice corā quo noua instātia est inchoata. Ita Bar.in hac l.cū lite.& Bar.in l.solā.C.d test.post gl. Contrarius allegatur in l.gesta.C.de re iudi. Tu dic ipse Bar.secūdū suas distinctiōes vbique se saluat. Nā ī hac l.cum lite.dicit, aut sunt tales testes, qui in certis casibus facerent fidē in alia instantia coram alio iudice, quo ad alias personas: et tūc possunt publicari per illum: et ita procedat opinio. affirmatiua. Extra autem illos casus procedat opinio negatiua: vel ēt secūdū quod ipse dicit in d.l.gesta. opi affirmatiua pcedit, quādo corā successore, & sic in eodē tribunali. Secus quando coram alio prorsus separato, et diuersa iurisdictione. Posset etiam fieri saluatio faciendo differentiam īter receptos per arbitrū, et iudicem, vt sensit. Bar. Hanc vide per subtilem doct. do. Franc. Are.in c.causam quae de testi.in ij.colum.

b ¶De effectu testiū. Vide Bal.in addi.Spe.in tit.de instru.edi.in vlt.colū.in ver.acta.& per doc.in c.Albericus.de testi.vbi tenet cōtra Bar.et plenius per eū in d.c.cām.el.j.circa pe.col.eo.ti.videlicet, ꝙ iudex alterius instantiae non possit iudicare ad finē, vt in alia instātia fidē faciat, sed debēt testes iterū produci, nisi mortui essent, secūdū distinctionē l.fi.C.de test.et c.in praesentia extra.e.ti.pro quo alle.tex.in c.cū cām.e.ti.in fi.cū gl.in verbo, iure voluerunt.et tenent Bal.et Saly.in l.gesta.in j.co.C.de re iu.per d.l.fin.de test. do.Abb.in d.c.cū causam.tenet opi.Bar.hic: & dicit ꝙ tex.ibi intelligitur ī arbitro.& adducit alia satis leuia. Idē tenet Imo.in d.c.cū causam motus ratione, ne facultas probationum angustetur. per l.quoniam.in fi. C.de haere. Sed Bar.in d.l.gesta.tenet cōtrariū eius quod hic. Nā vult ibi ꝙ attestationes nō publicatae, nullo mō faciāt fidē in alia instātia: nec possunt publicari p iudicē alterius instātiae. et idē videť velle Cy.post Iac.de Are.in d.l.pperandum.in §.fi.et Bar.in l.j.cū duabus se.s.q in frau.cred.q ita intelligit glo. ibi in l.iij. Facit qd notāt gl.et Bar.ī l.solā.C.de test.& Bar.ī l.ij.C.de edē. et expresse hic tenet Ia.de Ma.& Bal.in d.l.fi.C.de test.et Cy.ibi trāsit cū Bar.hic placet mihi opi.do.Ant.& sequaciū, p d.c.cū cām.cū gl.Bñ facit ꝙ no.gl.& Bar.in l.admonēdi.in xiiij.co.de iurei.in ver.qro qd si dicta testiū. Ex quo infertur, ꝙ qñ attestatiōes nō sunt publicatę, illud qd dr in arbitro in d.l.fi.habet locū in iudice ex idētitate rōnisq maioritate. Sed qñ sūt publicatae corā iudice, nō hahet locū qd dr in d.l.fi.qa attestatiōes īdistīcte faciūt fidē in alio iudicio.c.cām.el.j.de test.et d.l.gesta.secūdū Ia.Bu.et Bar.ī d.l.fi. et Bar.ī l.p hāc.ad fi.C.de tēp.ap.et ī d.l.ij.C.de edē.et hic In.in c.cū ī tua.d te.et ī d.c.cū cām.Ful.et Pau.d Ca.ī l.ij.C.de edē.et Bal.ī d.l.f..vbi assignauit bonā rōnē drię.licet ipsemet Bal.et An.ī l.ij.ī ij.c.C.d edē.et ī d.l.pperādum.§.fi.teneant contrarium.s.ꝙ habeat locū distinctio d.l.fi.vt no.gl.in d.l.properādū.§.fi.& nō bene: vt ibi etiā per Cy.& Ang.& ita intelligit nor. per Cy.in d.l.ij.C.de edē.& hoc etiam tenet late Bar.in d.l.ij.§.j.ff.vi bo.rapto. Sed an attestationes nō publicatae in causa, principali faciant fidē coram iudice appellationis: dixi post Saly.in d.l.ij.C.de edē.& tenuit ꝙ sic.& dicit Bal.ī l.si qs ī hoc genus.C.de epi.& cle. ꝙ cōfessio spōtanea de crimine non facit fidē in alio iudicio, si ī primo cōfessus fuerit absolutus. alle. In no.in c.mulieri.de iureiurā. Facit qd dixi in l.interdū.§.j.in j.col.ff.de fur. Et quid in testibus examinatis ī loco lōginquo: vide Bart.in l.ij.C. de naufra.lib.xj.& qd no.in l.cū ab initio.& in l.sed si quis ex signatoribus.quē admo.test.ape.vide Innoc.in c.cū in tua. de test.& Bal.in d.l.ij.C.d edēdo.et istis adde Bart.in l.admonēdi.in vers.qro qd si dicta testiū.s.de iureiur.q dicit ꝙ dicta testiū recepta cōtra alios faciūt semiplenā pbationē, si modo nō pñt examinari.a.alias secus.& in materia vide glo.& Bar.in l.res.ī.de cri.expil.haere.& Bal.ī d.l.gesta.in j.col.& ī materia adde glo.& no.ibi p doc.in c.cū dilectus.de ord.cog.& ibi an acta facta ī iudicio summario faciāt fidē in plenario.& Inno.in c.fi.eo.ti. an pbationes factae in dilatorijs probēt in principali? Et videť dicere ꝙ nō, nisi in cōfessiōe. Ad qd vide do.Ant.in c.j. de proba.& not.per Bart.in l.ij.ff.vi bo.rap.& quod dixi In stit.de act.s.sequens.

c ¶Dicta publicet. Ista sing.limita in casu pprio, p Bar.in l.eos.circa.princi.j.de falsis.& adde Bart.in l.fina.& Bal.in j.colū.C.de testi. Vide quae dixi ad ea q dixit hic Barto.post Abba.in c.causam de testi.

d ¶In alia instantia. Et mutato statu personae: vt est gl.not.ibi Bar.in l.si filiola ij.s.sol.mat.

e ¶Quod intellige. Alias secus: vt dicit Ang.& Fulg.in l.ij.C.de eden.per c.veniens.el ij.de testi.& domi.Anto.in c.causam.el primo.de test.sed Barto.in d.l.ij.§.j.infra vi bo.rapt.hoc reprehendit, & respondet ad d.c.veniens & propter hoc Cy.& Bal.in prima col.l.ij.C.de eden.dicunt, & melius, quod acta in vna causa faciunt fidem in alia, inter easdem personas, vt ibi per eos: alias secus, quando praecedens causa sic se habet ad secundam ꝙ lata sentētia in vna parit exceptionem rei iudicatae in alia: secus in confessione, vt ibi per Bal.& istud etiam probant iura allegata per Bar.in d.l.ij.vi bo.rapt.in ver. quaero vtrum.iunctis hic not.per eum in ver.venio ad lect.Placen.& istud teneo: quia regula est ꝙ cui nocet sentētia, nocent acta: vt hic etiam per Bar. tamē Abb.dicit, ꝙ probatio facta in causa desperata, & sic iniqua, in alia sententia non parit exceptionem rei iudicatae.sed non placet ex praedicto c.veniens.& vide Abb.in d.c.causam.

f ✠ POMATES. ¶Criminali. Sententia inter alios lata alijs praeiudicante, praeiudicant & acta. De quo Bar.in l.ij.C.de eden.& Ro.& Fulg.in d.l.si possessori.& facit bonus tex.in d.l.Iulia.s.de manu.quē no.ad hoc Bal.in c.dño guerrā.§.ad hoc.in ti.hic finiť lex. Ex hoc habes inferre ꝙ cum sententia lata super nullitate processus, vel instrumentorum, faciat fidem quo ad omnes, vt dicit Imo.in c.ad nostram.de proba.do.Anto.in c.pe.in versi.secundus principalis casus.de re iudi.ꝙ ita etiam omnia illa acta nullitatis faciunt fidem quo ad omnes alios, actio ex quo procedit argumentum à sententia ad acta. Reliqua circa hoc vide per do.Alex.& vide Mathesil.not.c.xv.& seq.& dum Bart.hic dicit idem in confessione. vide Alexan.consi.xix.in prin.vol.iiij.& xcvj.in prin.volu.j.& vide quae posui in d.l.si mater.§.fina.

a ¶ Quod prę iudicāt. & ꝙ hoc vī ꝙ testes ꝓducti cōtra Titiū sup nullitate processus, vel instrumenti, aut similium, ꝓbent quo ad oēs ſicut pro dest oībus ſnīa contra Titiū lata secundū no. ꝙ Inno. & Io. And. in c. in nostra. de procu. & expressius ꝙ Ant. de Butr. in c. pe. secūdus principalis casus de re iu. & in c. causam quæ. el ij. in pen. col. q fil. sint legi. & Imo. in l. fæpe. in vij. col. de re iud. & est tex. in c. in ter dilectos. et quod ibi nota. Abb. ad id quod dicit hic Bart. de fi. instr. Et an confessio in vno iudicio ꝓiudicet in alio vide q̄ dixi ſ. proxi. & in princ. huius legis. In cōtrariū facit l. ſi per lusorio. §. j. í ver. qua re his. & qđ ibi not. de app. & l. à ſnīa. §. j. Et ꝙ ſoluriōe dic, ꝙ aut qui cōfitet, erat principalis í cā qua litigabat, & ꝓcedit dictū Bart. hic, & in d. l. ij. in fi. C. de edē. videlicet ꝙ prædicti cat quo ad oēs eos q bus ꝓiudicasset ſnīa. facit l. posthumus. §. ſi qs ex his. ſ. dę ſoffi. test. & qđ no. in d. c. cām. q fil. sint le. Sed ſi quæris an cōfessio ſua prę iudicet alteri: tūc ꝓcedit opi. Bar. í d. l. ſi perlusorio. Et ita vt dixi volunt do. Ant. & Abb. í d. c. pe. de re iu. quicqd dixerit Cy. í d. l. vni ca, in vij. q. C. de cōfes. Si aūt ille, q erat í lite, nō est principalis, ad quem cā pertineret, exēplū in casibus l. fæpe. de re iud. tūc videt ꝙ cōfessio ſua prę iudicet ſciēti bus, et patiētibus eū esse in lite nō cōsitendo ꝑ modū cōtētiosę iurisdictionis. d. l. fæpe. & ibi dixi in q. Et ꝑ hoc vī clarum qđ dixi ſ. eo. í aposti. in princi. de testibus productis &c.

b ¶ Coniuncta ꝑſona procurator. sed impropriè, secūdum gl. in l. sed & hæ. &c. & ideo bñ dicit Bal. a in l. j. C. de ꝓcu. ꝙ cōiūcta ꝑſona nō potest agere tanq̄ ꝓcurator, ꝑ istū text. & ibi no. Bal. í l. j. í vij. col. C. de acti. & statutū loquēs í ꝓcuratore nō verificat in cōiūcta ꝑſona. vide Bal. í l. j. C. q. res iud. nō nocet. & an ꝓcurator in rē suā dicat ꝓprię ꝓcurator, vide glo. in l. j. in prin. C. de ꝓcu. & Bal. in l. qui stipēdia. C. eo.

↠ POMATES.

c ¶ De iure. Et vide Bal. in l. post mortē. dicta vera esse in his, quæ cursu temporis non mutantur: alias & inter easdem personas nō mutant: alias & inter easdem personas nō faciunt fidem: vt dictis legibus. & ita dicit Dy. in d. §. qui absolutus. & Cy. in l. ſi vt proponis. C. quomodo & quādo iud. sed non bene loquuntur. Nam ibi in primo iudicio probatur tunc liberos viuere: & ideo ſi in ſecundo quęreretur, an illo tēpore liberi viuerent: illa prima acta probarent inter easdem personas: vt dictum est. Sed quía in ſecundo iudicio quæritur, an tunc viuant liberi: & ſic de alio quā fuerit dictum in primo: ideo in hoc non probant. Imo & ſi in eodem iudicio testis diceret, ꝙ vidit iā sunt anni, viuere liberos: nō ſequeretur, ergo hodie viuūt: vt dictis legib. Secundus effectus. ſ. an in alia instātia possint de nouo produci super eodem, non obstāte publicatione facta in prima, dicā j. vi bo. rap. l. ij. §. j. quía aut testes producuntur ad eundem finem: & non possunt, aut ad alium finem: & possunt, vt ibi dicam. Quæ dā sunt †acta pertinētia ad lītis decisionem: vt sententiæ. & istæ vtrum alijs prosint, vel noceant, nō est nostra materia hic, sed ſ. de re iudi. & C. qui. res iudi. non no. l. j. Iuxta præmissa quæro. Aliquis fuit de publico crimine accusatus: & fuerunt recepti testes ad offensionē & defensionem: deinde perit instantia. superuenit de nouo ad accusandum quidam, qui ſuam iniuriam prosequit̄, & docet ſe ſignorasse: an testes recepti in prima faciant hic fidē. Et videtur ꝙ testes ad offensam prosint: quía condemnatoria ſi fuisset lata in primo, ſufficeret huic ſecundo accuſanti. testes vero ad defensam videntur nō posse induci: quía absolutoria lata huic non præiudicaret: vt l. ſi cui. §. ijsdem. de accusa.

9 †Sed dico, ſi accuſator vult vti testib⁹ ad offensam: cogitur admittere testes ad defensam: vt l. petēdæ. C. de temp. in integ. rest. & quía nō potest pro parte ratum habere, vt l. in causæ. in prin. ſ. de procura. & quía debet vti adminiculo authoris, cū sua causa: vt l. Pompo. §. cū quis. de acq. poſ.

10 †Secundo quæro, certum est ꝙ in illis casibus, in quibus ſententía est lata contra vnum alterí nocet: est verum, ſi est lata cōtra præſentem: ſecus ſi contra contumacē: vt l. Papí. §. meminiſſe. in fin. & l. quí repudiantis. de inoffi. testa. C. de pig. l. præſes. Pone ergo ꝙ testes sunt recepti parte præſente quando iurauerunt: sed in illa publicatione pars fuit contumax, q d erit in alio iudicio: Certe quantum ad easdem personas nō est dubiū ꝙ præiudicant, a sed quā tum ad alías personas videtur ꝙ examinatio præiudicet: sed non publicatio: quía facta parte contumace sicut non præiudicaret ſententia, ſecundum ea quę dicta sunt: et ſic esset necesse ꝙ quo ad istas partes iterum publicentur. quod potest fieri etiā ab 12 alio iudice, vt dictum est. Prædicta †faciūt pone ꝙ tertius, cuius intereſt, appellat: an poterit iterum testes producere: forte tangam in l. a ſententía. j. de appel.

LEX III.

Si quis apud aliquē.

Iſta lex qualiter debeat intelligi, declarabitur j. eo. l. cum apud Sempronīū. d

ff. qñ ex fact. tu. aga.

¶ De l. post mortē. Vide Bart. in l. q in aliena. §. ſi is q. de acquí. hær. qñ tutor & ſimiles ꝑſumant̄ face re nomine officij, vt ꝓprio. Adde q̄ not. Bal. in l. poſt dotē. in ij. & melius í v. lec. ſo. ma. & in l. j. §. nunciatio. de oper. nouí nū. Vide Bar. in hac materia hic, et in d. l. post dotē. in v. lec. et í l. post mortē. qñ ex facto tu. & in d. l. j. §. & nūciatio. í l. q mihi donatū. ſ. de don. & Bal in l. ſi qs cau. variat de quibus oībus. vide Ro. in d. l. post dotem. q tenet opi. Dy. cōtra quem tenet Bar. ibidē í vj. lec. & í oībus alijs locis ꝓdictis, dic vt ibi dixi, & adde tu ad Barto. hic, do. Mari. Soci. in c. j. de libel. obla. artic. vij. q. xij. & ibi ꝙ tutor agendo ꝓ pupillo debet libellū tutorio noīe pupilli ꝓponere, vide ibi.

c ¶ In iudice. Et vide tex. & ibi Ang. in l. ij. §. j. ſ. de iudi. And. Barba.

1 Actio vtilis nobis quæritur per negotiorum gestorē, ratihabitione secuta in illis casibus, in quibus quæritur per procuratorem.

2 Coniuncta persona non est procurator, & factū per eum non præiudicat domino, niſi ratihabitione secuta.

Stipulationem.

Hic §. diuidit. primo dicit. quod possunt istam stipulationem vtiliter exigere procurator, tutor, & curator. Secūdo, format aliquas quæstiones circa procuratorem. Tertio, format quæstiones circa tutorē. Quarto format quæstiones circa curatorem. Secunda ibi: procuratorem. Tertia ibi: sed & quod de tutore. Quarta ibi: sed & curatorem. In text. ibi, ſtipulari possunt dic, id est exigere vtiliter: ita ꝙ vtilem ex ſtipulatione acquirāt ei, cuius personam in iudicio repræſentant: vt ſ. de procura. l. in causæ. §. vlt. & l. ſi procurator. ita dicebat Oldra. Nota †in §. procuratorem. ver. sed & ſi ratum. ꝙ in illis casib⁹, quibus per procuratorem quæritur vtilis, in eisdē quæritur per gestorem ratihabitione secuta. Item in ver. sed & ſi for e. ibi: vír vxoris nomine. dic, ſ. interuenit, & cautionem iudicatum ſolui recepit. No. tex. ibi, quod enim eis, & c. tex. ibi cauendū. quaſi nunc̄ c fuerit cautū: ſecus ſi verus procurator cautionem recepiſſet, & dominus litē inchoaret. Nam tunc cum transiret cautio in dominum, nō esſet de nouo cauendum: vt ſ. de procuratoribus. l. in causæ. §. fi. & l. ſi procurator. Nota etiam †ex iſto ver. ꝙ coniuncta ꝑſona b non

b est procurator: & ſic facit ad id quod dixi vobis ꝙ coniunctæ ꝑſonæ non possunt ſoluí: vt dixi in l. vero ꝓcuratorí. ſ. de ſol.

Oppo. de l. ſi ante acceptum. j. eo. titu. Solue vt ibi. Secundo opp. ꝙ coniunctæ ꝑſonæ possunt agere ſine mādato: ergo videtur idem in eis, quod in procuratore: vt l. ſed & hæ. in prin. ſ. de procu. & l. maritus. C. de procur. Sol. licet mandatū nō exigatur: tamē eorū factum non præiudicat domino: niſi mandet vel ratū habeat: vt C. quíb⁹ res iudic. non nocet. l. j. & hic in tex. & ideo cautio recepta per eos nō transit in dominum: quod ſecus esſet in vero procuratore: vt dixí ſuper textu.

1 Tutor, an & quando tutorio nomine dicatur facere, ad hoc vt pupillus teneatur.

2 Iudex actum faciens, an requiratur quod ſciat ſe iudicem, remiſſiuè.

3 Tutor habetur vt extraneus in his, quæ non ſunt de administratione.

Sed & quod de tuto.

Ibi administrabat. i. administrare poterat de iure. c

1 Et no. †notabilem casum ver. sed & ſi quidem. ꝙ illud quod facit tutor est necesse ꝙ faciat tanq̄ tutor, vt pupillus teneat̄. Cō

d tra hoc opp. de l. poſt mortem d. §. j. & quod ibi no. ſ. quando ex facto tuto. & l. cū poſt. §. j. ſ. de admi. tut. Sol. quādo tutor ignorat ſe tutorem: tunc ſine dubio nō facit vt tutor. l. antepe. ſ. de eo quí pro tuto. nego. geſsit. Sed quando ſcit ſe tutorem datum, ſi quidem facit mentionē officij: vt quía dixit talis tutor: licet non dicat, tutorio nomine: facere videtur tutorio nomine: vt d. l. cum poſt. §. j. de admi. tu. l. vlt. ſ. de inſti. Si vero non facit mentionem de officio, ſi quidem contractus celebratus ſuper re pertinēte ad pupillum, videtur in dubio facere tutorio nomine, ſi vterq̄ contrahentiū ſciret ipſum tutorem: vt d. l. poſt mortem. §. j. quod ibi no. ſ. qñ ex facto tu. Secus ſi alter cōtrahētiū ignoraret, vel aliud exprimeretur: vt hic. Tutius ergo est ꝙ ſemper in oībus actibus apponatur, tutorio nomine. Facit ad prædicta quod dixi in l. j. §. nūciatio. ſ. de no. ope. nū. & l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. ſ.

2 de ver. obli. In †iudice c autem, an requiraſ ꝙ ſciat ſe iuriſdictionē habere, dic vt dixi in l. multū. ſ. de cōdi. & demon. Ex ver.

3 ſi tutor. nota †ꝙ quo ad res, quæ nō ſunt de administratione tutoris, ipſe habetur vt extraneus. Facit ad hoc ſ. de admi. tut. l. vel in partes. & l. ſi duo. & ſ. de ſolu. l. quæro. Contra hoc opp. de l. inter tutores. ſ. de admi. tut. Solu. aliud ex parte cōuenti, vt ibi: aliud ex parte agentis, vt hic.

Dictio

1 Dictio potest, ꝙ magis actum quā potentiam denotet.

Si reus.

Vſque modo Iuriſconſultus tractauit de perſonis, quæ possunt iſtam ſtipulationem recipere. q̄ ſtipulatio habet in ſe tres clauſulas: vt infra eod. l. iudicatū ſolui. Hic icipit tractare de prima, ſcilicet de clauſula de defendēdo, et de hac tractatur hic: et in duabus legibus ſeq. Oppo. ad ver. ob rem. ſecūdum hoc iſta ſtipulatio nūquam committeretur: quía ſemper exiſteret aliquis, qui eū defenderet, cū q̄libet extraneus admittatur ad defendendū: vt infra eo. l. iam tamē

1 §. nunc videamus. Reſpon. Illud, †quod hic dicitur, exiſtere pōt: intelligatis, ſi est exiſtat de facto: vt ſic verbū pōt, deno tet actum magís, quā potentiam: vt l. iij. §. ſi quis ſic acceperit. ſ. de ſta, libe. Vel aliter, & melius, dico ꝙ tunc videbitur non posſe extare, quādo facta ſolenni requiſitione cōſanguineorum, & amicorum nullus est, qui eum defendat, ſecūdum formam l. item ait prætor. §. fin. et l. ſeq. ſ. ex quib. cau. ma. et l. hæc autem. §. j. ſupra qui. ex cau. in poſ. ea. et hoc ſentit gloſ. & doc. tenent.

1 Mora commiſſa in non defendendo, quòd poteſt purgari uſque ad ſententiam, & ibi de ratione.

2 Noua inſtantia, ꝙ opus ſit contra fideiuſſorem de defendēdo.

3 Facultas purgandi moram perimitur poſt ſolutionem.
Mora non purgatur executione facta à lege, ſiue ab homine.

Si plures.

Mora cōmiſſa in non defendendo, pōt purgarí vſque ad ſententiā: poſt ſentētiam vero, vel ſolutionē purgarí non poteſt. h. d. Et est iſte valde notabilis §. et allegauí ipſum multum fortiter in materia l. ſi inſulā. ſ. de ver. obli. in tex. in l. is autem. ibi: abſoluí debet. dic ſcilicet ab obſeruatione iudicij. Item l. iam tamē. ibi ſolutū est, quod est falſum, & iniquum. † Not. primo quod poſt lítem conteſta-

1 tam poteſt purgarí mora. Contra hoc oppon a. de leg. ſi inſulam. de ver. obl. Gl. non ſoluit. dicunt quidam, ibi in contractibus, hic in iudicijs: vel ibi loquitur in principali cōuento, hic í fideiuſſore. Truffæ ſunt. Sol. ergo, dicit Pe. et idē ſequebatur

b do. And. de Piſis in repetitione l. ſi inſulā. b hoc ideo, quía ſtipulatio citius cōmittitur quam debeatur: ideo in alio releuare tur, vt vlteriori tempore admittatur purgatio. Declaro hoc quando quís tenetur ad factum. non cōmittitur ſtipulatio ad totale intereſſe, niſi cū transierit tantum tempus quo factum illud perfici potuerit: vt l. ſi ſtipulatus esſem abs te. & l. ſtipulationes non diuiduntur. §. plane. de verb. obli. vnde hic non de

c beret ſtipulatio c ob rem nō defenſam cōmitti, niſi trāſierit tā tum tempus quod iudiciū potuerit perfici: ſed quía iſtud est in certum, vel forte expectare esſet longum, iō committitur ſtipulatio ab ipſo initio ad ītereſſe totale: et quía reus in hoc gratur, ideo admittitur purgatio longiori tpe. ſ. vſque ad ſentē

2 tiam. Secundo no. †ꝙ contra fideiuſſorem de defendendo, opus est noua inſtantia. Nā hic vídes ꝙ contra eū fit de nouo litis conteſtatio. Cōtra hoc oppo. de eo quod dixí vobis. ſ. eo. l. j. Sol. hic non erat límitata certa dies, qua deberet ſiſtere, et defendere: ideo cum citius committatur ſtipulatio longiorí tempore, admittitur purgatio: vt dictum est. Ne ergo auferatur reo facultas purgandi moram ſuam ſecundum beneficium huius legis, requírit̄ ꝙ de nouo fiat proceſſus. Auferretur enim ſibi: ſi hæc ſtipulatio haberet paratam executionem. ſed ſi eſſet limitata certa dies: tunc putarem ꝙ haberet executionē, & non admitteretur purgatio vltra lítē cōteſtatam: vt dixí ſ.

3 eodem. l. j. Tertio, in l. iam †tamen. in prin. no. ꝙ facultas purgandi moram perimitur poſt ſolutionem factam: et ideo dico quod poſtquam facta est executio, ſiue à iure, ſiue ab homine: tollitur facultas purgandi moram: vt hic: & l. quí ob rem. ſupra de condi. inde. quæ concor. cum iſta. & plene dixi in l. ſi in

Iſulam. Am tamen.

In hac ſtipulatione.

Stipulatio ſemel cōmiſſa ad intereſſe totale, vlterius nō cōmittit̄. h. d. Op. j. e. l. ſi. So. intellige hic qñ est cōmiſſa ex vna clauſula ad totale intereſſe, et qđ totū exigat̄. Secus ſi nihil exigat̄, qa prīa purgetur: vt ſ. l. iij. í fi. vel ſi nō exigat̄ niſi ꝑ parte: vt dicta l. ſi. j. e. tí. Tūc enī alia clauſula poterit cōmitti ī alia ꝑte,

1 Fideiuſſor quando uenit ad defendendum, tenetur ſatiſdare.

2 Non ſufficit quę dicere ſe paratū defendere: & ſatiſdare, ſed de bet cū effectu ſatiſdare.

Nunc uideamus.

Nota tex. ibí: ſi vero extrinſecus, & c. quía est notabilis text. Itē nota caſum in verſi. quod ſi quís eum, & c.

1 †Quæro, quando fideiuſſor venit ad defendendum, vtrum debeat ſatiſdare. Tex. dicit hic ꝙ non: & hoc videtur tenere Roge. j. proxi. §. ſi ex fideiuſſoribus. Gl. tenet hic contrarium, & etiam ibi, quod placet, quía tales fideiuſſores non habent mandatum de defendendo ſed de ſoluendo: vt j. ea. l. §. in hac. ideo tanquā extraneus debet ſatiſdare. Sed quæro, hic tex. diſtinguit, aut offert ſe defenſurum cum ſatiſdatione, aut ſine. †Quæro, vtrū ſufficiat ꝙ quís dicat ſe paratum defendere, & ſatiſdare: an verò est neceſſe ꝙ habeat fideiuſſores ad manus. Et puto ꝙ ſic: nec ſufficiat verbo tātum offerre: vt lege, ſeruus ſi hæredi. in fi. ſ. de ſtatuli. ar. ſ. de ſol. l. quí decem. §. idē reſponſum. in fi. §. circa qđ dic vt ſ. de ope. no. nun. l. prętor ait. §. ſi quís paratus. Item dicitur hic, iſtius ſtipulationis nullā partem committi. Quæro, quare dicit, nullam partem. Dic vt in gloſſa.

b P. P. A. V. P.

a ¶ Cōtra hoc op. Et not. ꝙ diſpoſitio huius §. habet etiā locū in reo principali: vt vult Bar. in l. ſi inſulā. in ij. opp. vltimæ partis. ſ. de ver. obli. & ita enim ibi tenēdum. & pōdera ibi. Alias do. Pet. de Beſu. & ſenſiſse vī hic Bart. dū dicit transfertur.

b ¶ L. ſi inſulā. Et ibi Bar. í ij. op. ij. partis.

c ¶ Nō deberet ſtipulatio. Adde Bar. in l. ſtipulationes. í v. ſeu x. quæſtio. ſ. de ver. oblig.

Si ex fideiuſſoribus.

Quæro, quid est hoc dictū cæteraq̄ eadē eſſe. hic ſunt tres opín. vna Hug. ſecunda Ioan. & quælibet iſtarum est vera. Tertía fuit Roge. & illam reprobauí ſ. proxime. & de his tractabitur j. eodem. l. ſi ante acceptum.

1 Defendens aliquem ſine mandato, & ſuccumbens, an & quando expenſas repetat.

2 Defendens aliquem cum mandato, an & quando ſumptus factos repetat.

3 In caſu huius §. quando defendens obtinet, recuperat expenſas à principali actione mandati vtili.

In hac ſtipulatione.

Iſte est notabilis §. & í multis locis allegauí in verſ. qđ tamen, & c. & est glo. multarum legum, & est male intellectus iudicio meo. Nota tex. ibí quaſi iuxta mandatum & c. dicitur hic, ꝙ ſi ſuccubuit, repetit quod ſoluit, nō tamē repetit ſumptus. Contra: quía etiam illud quod ſoluit, non videtur poſſe repetere. Nam ſententía non ligauit dominum: vt j. eod. l. ſi ante. & l. Plautius. ſ. de procu. & l. iij. in prin. ſ. de re iud. Sol. non repetit quaſi eū liberauerit ab obligatione priſtina, qua tenebatur: ſed repetit negotiorum geſtorum actione: vt l. de qua re. ſ. fi. ſ. de iudi. Ita debetis intelligere hic. Item dicitur hic, ſi obtinuit, repetit

d ſumptus: d ſecus ſi ſuccubuit. contra. C. manda. lege, etiam. & ſ. de procura. l. qui proprio. §. litis. Dicit glo. ibi loquitur de habēte mandatum: hic de eo quí mandatum nō habet. Contra hoc iterum opp. quía etiam ſi non habet mādatum, facit negotium vtiliter eſſe cœptum: vt l. ſed iam vltro. §. j. ſ. de nego. geſt. Solu. glo. hic non bene exprimit: ſed alibi dicit, aliud in contractibus: aliud in iudicijs. Ita not. in l. ex parte. in prin. ſ. famil. ercisc. Per. vero in d. l. etiam. videtur tenere ꝙ idem ſit quod in iudicijs, nō

1 tamen vltra declarat. Nos †tamen declaremus iſtam materiam ſic: & primo videamus de eo quí defendit ſine mandato, geren do negotia alterius. Dic, quandoq̄ conſtat quod vtiliter defendit, licet ſuccubuerit. quod poteſt eſſe, quía intereſt rei, vt ſentētia condemnatoria detur propter ſtipulationem. de euictione: vt l. vtiq̄. ſ. de rei vendi. & l. at quí natura. §. cum me. ſ. de nego. geſt. Iſto caſu ſine dubio ſumptus repetentur: quía vtiliter geſtum est vſq̄ ad finem: vt d. l. ſed an vltro. §. j. Item poteſt cōtingere ſi expediebat reo magis defendere q̄ſ ſentētiam pati in non defenſum: vt in cauſa noxali, & damni infecti: iſto caſu ſimiliter repetentur expēſæ: vt l. prætor. §. his verbis. ſ. de bo. aut. iud. poſ. Et idem dicemus hic, ſi forte erat pœna promiſſa, ſinō defenderetur, longe maior, quam ſit id quod est iudicatū. Nam conſtat quod vtiliter geſsit, licet ſuccubuerit. Quādoq̄ vtiliter geſsit ab initio, ſed inutiliter finiuit, quía ſuccubuit: & hoc poteſt contingere ſi ab initio propoſitæ actionis nō debebat reus condemnarí: ſed pendente iudicio aliquid ſuperuenit, propter quod reus fuit iuſte condemnatus. quod cōtingit in caſibus nota. in l. non poteſt. ſ. de iudic. & iſto caſu expenſæ factæ vſq̄ ad id tempus quo vtiliter gerebatur, repetūtur: ſed expenſæ factæ

¶Op.de l.oſum. ſed an quis poſſet agere p plures procuratores, & an iudex debeat ipſos admittere, vide Bal.in l.i.in xxiij.co.C.de cõſeſ. & Inn.i c.in noſtra. de procu.& Bar.hic adde Bal.in l.ſi. C.ſi plu. vna ſentẽ. & in l.ij.ſ.de exer.& in l. nõ tñ.de procu. Sed qd in tẽpore,ſi actor velit cõſtituere procu.ſolum p duobus mẽſibus,& nõ ad tota cauſam:an reus debeat audiri. Gui.de ſuza.qđ nõ.l.iij.C. de p̃cu.vtrũ aũ poſſit qs accuſari de pluribus criminibus vnico libello vide.l.li bellorũ.ſ.fi.de accu.

b ¶Cogunt hæredes. Ad iſta adde Bal.in l.ſi prediũ.in iiij.col. C.de edi. act.& q no.Bar.in l.iiij.ſ.cato.in x.q.de ver.ob.

c ¶Non debeat admitti,facit qđ not.Bar.ĩ l.ſi maritũ.j.de adul. & vide Bal.ĩ l.ſi qñ. C.de teſt.& vide in l. pluribus.de p̃cur. & glo.not.ij.q.vj.c. forma.

d ¶Si ante acceptum. opp.de l.in cauſæ.cõtrariũ tenet Pau.de ca.in d.l.iu.in princ. iiij.col.in ver.& qñ cõtingit mutatio ex parte rei &c.qđ ſingulariter limita ſecũdum Ange.in d.l.iu. qui ſatiſ.cog.qñ ageretur actione famoſa per rex.no.in l.ſer uus.in fi.ſ.de inſa.vi de ibi latius per eũ.

poſtea non repetuntur: ar.l.ſi quis inficiatus.ſ.depoſi. Quandoq; conſtat q inutiliter cœpit,& inutiliter finiuit,quia ſuccubuit:& tunc expenſæ non repetuntur. Caſus eſt hic. Et ſi diceret iſte defenſor q ab initio ipſe habebat iuſtam cauſam ignorãtiæ:non propter hoc diceretur vtiliter cœpiſſe. Nam debuit conſiderare antequã ad defenſionem accederet diligẽter: vt l.qui in alterius.§.j.j.de regu.iur. Nam licet iſte aliũ defendat,& tamen finaliter tendit ad actionem quærendam ſibi contra alium: & ideo debuit ſibi ab initio diligenter proſpicere:vt dicta lege,qui in alterius.§.j. In dubio ergo ſententia declarat ipſum non vtiliter ab initio cœpiſſe.& ita loquiť hic.

Secundo hoc ſi quæris an differentia ſit inter iudicia & contractus: dico q non in effectu:ſed in iudiciſs eſt hoc plus q apparet ſententia, ex qua declaratur inutiliter ab initio geſtum:quod nõ eſt in extraiudicialibus. Secũdo quæro,†de eo:qui defendit cũ mandato,an repetat ſumptus litis? Breuiter dic, aut iſte defendit vtiliter,quia obtinuit,& ſine dubio repetit expenſas. Caſus eſt hic: ſed ſi inutiliter, quia ſuccubuit:tunc aut habuit ſpeciale mandatum ad defendendum in tali cauſa,& repetit:vt l.etiam.C.mãda.& l.qui proprio.§. litis.ſ.de procurato.& ſ.manda.l.qui mutuam.§.fi.& ibi not.& l.j.§.ſi procurator. ſupra ſi quis ius dicen.nõ obtempe. Si vero habebat mandatum ad ſoluendum nõ ad defendendum:tũc eſt idem quod ſi nullum habebat mandatum:vt hoc §. Si vero habebat mandatum ad defendendum,& ad ſoluendum:tũc ſi quidem aſſumpſit ab initio defenſionem iniuſtam calumnioſe, & euidẽter,ſumptus litis nõ repetit, alias repeteret:vt l.nõ eſt ignotum.C.de admituto. Facit ſ.de leg.ij.l.qui ſolidum.§.etiã. Ratio,quia ex eo quod habebat neceſſe ſoluere,incumbebat ſibi de neceſſitate quod iuſtitia debiti examinaretur. & ſic nõ videtur ſe defenſioni ſponte offerre,ſicut in præcedentibus caſibus. Sed ſi habuiſſet mandatum ad defendendum generale tantum,tunc puto eſſe idem quod quando mandatum non habet. Nam in hoc mandato generali nõ venit vt inutiliter defendat: vt l.ſi procurator.ſ.de condi.indeb. Sed contra prædicta op. Nam quando vincit,recuperat expenſas à victo,per l.properãdum.§.ſiue autem.C.de iudi.ergo non videtur poſſe agere contra principalem. Solu. Intellige hic quando non potuit recuperare expenſas,forte quia aduerſarius habebat iuſtam cauſam litigandi. Quæro,in caſu huius §.†quãdo obtinuit,qua actione expenſas repetet. Glo.innuit q vtili mandati,quaſi iuxta mandatum fecerit:licet mandatum non fuerit:vt dicit text.quod eſt notabile verbum:ar.pro hoc ſ.manda.l.fi.§.fi.

1 ☞ *Iudex officium ſuum non impartitur in pertinentibus ad partis vtilitatem:niſi parte petente.*

2 *Defenſores plures quòd admittantur,quando quis conuenitur pluribus actionibus. Procurator accuſati de pluribus criminibus,inter quæ erat vnum quo ingerebatur pœna ſanguinis,admittitur in aliis.*

3 *Hæredes plures ſuccedentes pro iudicio cœpto cum defuncto,tenentur dare vnum defenſorem.*

4 *Hæredes plures creditoris non coguntur ſimul agere niſi natura negotij aliud exigat.*

5 *Procuratores plures ſi conſtituantur ex parte rei cum clauſula,quod non ſit melior conditio occupantis:an vnus admittatur? remiſſiuè.*

Si tamen plures. Hic eſt notabilis §.not.tex.ibi:deſiderãte,ſcilicet actore. Nota tex. 1 in eo†quod dicit,deſiderante hoc.ſ.actore.q in his quæ pertinent ad vtilitatem partis,iudex non debet interponere ſuũ officium,niſi ad partis petitionẽ. Facit ſ.de iudi.l.ad peremptoriũ. Pro hoc ſ.de dam.infec.l.iiij.§.hoc autem iudicium.& ibi hunc paſſum plene examinaui. Secundo no.q ex parte rei defenſio non poteſt diuidi in plures. Tertio nota q ex parte actoris actio poteſt diuidi. Opp.de l.omnium. a ſ.de procu.Solu. a 2 dicit glo.mirabiliter,†quando aliquis cõuenitur pluribus actionibus,tunc poſſunt interuenire plures defenſores pro qualibet actione.ſed ſi conuenitur vna,tunc defenſio illius nõ debet ſcindi in plures. Ita loquitur hic,quod tene menti ad quæſtionem, quam vidi de facto. Vnus accuſabatur de pluribus criminib⁹, inter quæ erat vnum,quod ingerebat pœnam ſanguinis. Comparuit procurator:iudex pronunciauit ipſum non eſſe admittẽdum propter illam pœnam corporalem,ſecũdum materiã quã dixi j.de pub.iu.l.pe.§.ad crimen. Certe male fecit. Nam debuit eum admittere in aliis criminibus,quæ pœnam ſanguinis non ingerebant:quia iſta defenſio poteſt ſcindi:ar.d.l.omnium.& j. 3 ad Turpil.l.j.§.ſi plura. Secũdo†opp.ſ.de procu.l.ſi quis cũ procu.§.vnius. Breuiter ſi iudicium eſt cœptum cum defuncto b coguntur hæredes b dare vnum defenſorem,vt hic:alias non viderentur defendere. Sed ſi non eſt cœptum cum defuncto, tũc cum per l.xij.tab.diuidatur actio inter hæredes,poterit iudiciũ diuidi:vt lege contraria.& ita ibi glo.videtur ſentire. Tertio 4 oppo.†ad id quod dicit de hæredibus actoris,opp.q cogantur ſimul agere:vt ſ.de æd.edi.l.quod ſi nolit.§.ſi plures.& ſ.fa.ercíſc.l.ſi familiæ.Sol. Iſtud eſt verum,niſi natura negotij exigat q per vnum agatur:vt in legibus contrarijs:licet gl.alleget iſtas leges pro concor. Item opp.de l.huiuſmodi.§.fi.ſ.de leg.j.Sol. plures hæredes non coguntur agere vna actione:vt lege cõtraria. Vltimo iſte §.facit q ſi ex parte rei conſtituantur plures 5 procuratores inſolidum,ita q nõ ſit melior conditio†occupan c tis,vt moris eſt,q talis procurator non debeat admitti. c Circa quod dic,vt determinatur hodie per Cano.in c.ſi duo.de procu.lib.vj.vt tangam j.eo.l.ſi ante acceptum.

IVdicatum. Iſtam materiam de re defendenda habuiſtis expeditã ſ.l.pxi.§.pe.& vſq; huc materia de re iudicata incipiet ſtatĩ j.l.pxima.

1 ☞ *Procurator,pro quo fuit ſatisdatum poteſt reuocari.*
Satisdatio pro procuratore,non facit rem non eſſe integram.

2 *Ratio quare ſtipulatio iudicatum ſolui facilius cõmittitur,quando contingit mutatio perſonæ ex parte actoris,quam ex parte rei.*

3 *Mutatio conditionis defenſoris ex parte rei,an poſſit fieri poſt litem conteſtatam. Procurator poſt litem conteſtatam ſine cauſæ cognitione non poteſt reuocari eo inuito.*

4 *Mutata conditione defenſoris ex parte rei fideiuſſores dati per defenſorem liberantur.*

5 *Fideiuſſores dati per conuentum ſuo nomine,ſi poſtea facit procuratorem in iudicio non liberantur.*

6 *Mutatio iudicij qualiter fiat,quando mutatur,mutata cõditione defenſoris,vbi quod alterò in tribus modis.*

7 *Procurator qui ſatisfecit,ſi alium ſubſtituit virtute mandati,ſatisdatio extinguitur: ſi virtute iuris ſibi quæſiti ſubſtituit,tunc non extinguuntur ſatisdationes. Procuratores plures ſi ſunt conſtituti à domino,cum clauſula,quòd non ſit melior conditio,&c. Et quod unus cœpit,&c. Si unus cœpit cauſam,& ſatisfecit,alius illam terminet,extinguitur ſatisdatio.*

d ¶Iante acceptum. d Iſta eſt difficilis lex,ſicut eſt aliqua,quæ ſit in iſto libro.& diuiditur in partes tres. Primo,ponit vnũ dictum bimembre.Secũdo ponit rationem.Tertio,ponit duas illationes ex ratione.Secunda ibi:nam vt cõmittatur.Tertia ibi: & ideo.Et breuiter hoc dicit in ſumma:Mutata conditione defenſoris & rei habente mandatum ad non habentem, vel contra,vel in ipſum principalem actore ſciente ſtipulatio iudicatũ ſolui cõmitti non poterit:ſecus actore ignorante.hoc dicit iſta lex valde notabilis & ſubtilis. Opp.& videtur,q poſtquam 1 pro procuratore fuerit ſatisdatum,†nõ poſſit reuocari:quia res non eſt integra:vt l.ſi defunctus.ſ.de procur. Sol.ſatisdatio impedit reuocationem tacitam,quæ fit morte:vt l.ſi defunctus.& quo ad illam reuocationem facit rem non eſſe integram:ſed nõ impedit reuocationẽ expreſſam. Ita not.in l.ante litem.ſ.de procura.& quantum ad hoc ſatisdatio non facit rem non eſſe integram. Nam ſatisdatio eſt quid præparatorium ad iudicia:& præparatoria non faciunt rem deſinere eſſe integram: vt l.ſi pecuniam.de condi.ob cau. Secundo oppo.dicitur hic in princ.ſtipulationem committi.contra argu.à diuiſione,aut dicit ſtipulationem committi ex clauſula de re iudicata:& male dicis:quia talis ſententia non ligat dominum:vt l. Plautius.ſ.de procur.& per conſequẽs,nec fideiuſſores datos ab eo. Aut dicis committi ex clauſula de re defendenda:& male dicis:quia fuit defenſum,vt hic dicitur in tex. Aut dicis committi ex clauſula de dolo:& male di

le dictum eſt:quia nullus dolus interuenit. Huius timore lex iſta tribus modis ſtelligiť. Quidã,vt Rog.dicũt q cõmittiť ob rẽ nõ defenſã. Alij,q cõmittiť ob clauſulã de re iudicata. Huob clauſulam de dolo. Iſtæ lect.tanguntur in gl.magna ſeq. Ro.dicit,q hic committitur ſtipulatio ob rem non defenſam. Nec obeſt quod hic dicitur,q hic res fuit defenſa: quia verũ eſt,ſed mutata fuit cõditio perſonæ. Ideo non videtur defendi. Iſta opi.eſt falſa:quia extraneus penitus veniens ad defenſionem impedit iſtam ſtipulationem committi:vt lege,iam tamen.§.nunc videamus.ſ.eo.ergo multo magis ſi idem defendat,licet qualitas mutetur. Vnde legitur alio modo ſecundũ Ioã. quod hic cõmittatur ex clauſula iudicatũ ſolui. Ad hoc, quod dicitur,quod hæc ſententia non ligat dominum: dicit Ioan.hoc eſt in odium reuocantis,qui nõ certiorauit actorẽ. Iſta opi.Ioan.placet,ſed non reſponſio. Nam hæc ſententia lata contra talem procuratorem reuocatũ actore ignorante, ligat reũ,ſicut ſi non eſſet reuocatus:vt l.ſi procuratorẽ.de procu.et ibi no.eo.l.j.C.qui ſatiſ.cog,et ibi no.& iſta eſt vera opinio ſecundum omnes. Tertia opinio.fuit Hu.qui dicit q hic committitur ex clauſula de dolo. Ad illud,quod dicitur,q hic nullus dolus interuenit,reſpondetur q dolus eſt,procuratorẽ revocare,nec certificare de hoc actorẽ. Sed hoc nõ placet. Nam hæc ſtipulatio ob clauſulam de dolo cõmittiť ad intereſſe, vt l.iudicatum ſolui.et ibi no.j.eo.et l.nouiſſima. Sed cum ſententia liget eum eodem modo,quo ligaret,ſi procurator reuocatus non eſſet,vt ſupra dixi:ergo non intereſt actoris. Præterea,cum iſta ſtipulatio committatur ad totale intereſſe ex clauſula iudicati,vt ſupra dixi:non poteſt committi ex clauſula de dolo:vt infra eodem leg. cum quærebatur. Vnde datur alia reſponſio,quod hic fuit commiſſus dolus ex parte rei, vt pro ſe daretur ſententia. Nec hoc multum placet. Nam hic dolus non habuit effectum, ſi ponamus ſecundum præcedentem lec. eſſe latam ſententiam pro actore. Præterea,ratio quę hic ponitur in text.nam vt committatur, &c.locum non haberet. Teneamus ergo opin.Ioan. quod hic loquatur de clauſula iudicati. Sumus expediti de primo verb. venio ad ver. quod ſi quis. Oppo.de principio.huius legis.Solutio. dicit Rog.quod quando actor fit, ſtipulatio non committitur ob rem non defenſam, quamuis non defendatur: quia non eſt illud iudicium, in quo fideiuſſores ſe obligauerunt:& ſic iſtud.non defendi,committitur in alio iudicio,quam in eo,in quo fuit facta promiſsio,ſed in principio licet ſit aliud iudiciũ tamen eſt quod imputetur reo:qui procuratorem reuocauit. Iſta gloſſ.Rog.proſequitur opi.ſuam.quam ſupra reprobaui. ideo dicas quod ſupra in princi.Legis ſententia tenet eas perſonas, quas teneret ſi reuocatio ſecuta eſſet: ſecus in hoc ver. quando actor ſciuit: quia tunc ſententia reum non ligat:ideo fideiuſſores non tenentur. Quid autem velit dicere Rog.cum dicit,q eſt aliud iudicium,declarabo vobis. Venio ad ver.nã vt cõmittatur.opp. de principio huius vbi mutatur cõditio perſonæ,tamen ſtipulatio cõmittitur.Sol. dicit gl.q illa rõ non eſt ſufficiens,ſed eſt ratio,quia quando actor fuit ſciens,reus qui reuocauit procuratorem,non fuit in dolo: ſed ĩ princ.l.fuit ĩ dolo, ſecũdũ Hug. Iſta gl.proſequitur lect. Hug.quã.ſ.reprobaui:ideo dicas q in prin.nõ videtur mutata conditio procuratoris:cum eodem modo reus ligaretur p ſententiam ſicut primo. Venio ad ver.et ideo.oppo. ſupra de his qui no.infa.l.ſeruus.vbi eſt idem iudicium,et tenetur ſi fideiuſſor.vel procurator ſuccedit domino.Sol.Gloſſ.non ſol. Alij dicunt quod remanet idem iudicium quo ad principales perſonas,vt ibi:non quo ad fideiuſſores vt hic. Tu dic,quod licet ſit idem iudicium,tamen non eſt eadem conditio perſonæ:quod requiritur ad hoc,vt hæc ſtipulatio cõmittatur. Venio ad vltimum reſponſum:et hic pendet totum. Oppo. de l. Iulianus.ſ.qui ſatiſ.cog.vbi ſi contingit mutatio de nõ habente ad habentẽ mandatum, ſtipulatio non extinguitur. Dicit gl.ſecũdum quoſdã,q hic mutatio contingit ante litis cõteſtationẽ.qđ probatur per tex.qui dicit,hic ante acceptũ:ibi poſt & eodem modo ſoluatur.ſ.de procu.l.in cauſæ.§.fi.nec ſo. nõ eſt vera. Nam poſt litem conteſtatã maior dicitur mutatio fieri,quam ante: & ideo facilius deberet extingui ſecundum gloſſ.in dicta leg.Iulianus. Præterea dicit Dy.in leg.Iulianus. dicitur petiturus fundum.& ſic apparet, a q lis non erat conteſtata,cum vratur participio futuri temporis, ſed erat conteſtanda. Præterea hæc ſolutio erat cõtra caſum l.j.§.fi.ſ.quib.mod.pig.vel hypo.ſolui. Soluamus ergo iſtud contrarium eodẽ modo,quo ſoluemus.ĩ.proxi. Oppo.de l.in cauſæ.§.ſi ex parte.ſ.de procura.& d. c l.Iulia. Solu.ad dictam l.Iulia.ſecundum quoſdã ibi loquitur in ſtipulatione de iudicio ſiſti:hic in ſtipulatione iudicatũ ſolui. Quæ lectura an ſit vera,quantũ ad illã legem examinetis vt ibi:tamen quantum ad iſtam legem nõ eſt bona ſolutio. Nam d cautio de iudicio ſiſti facilius extinguiť, q̃ cautio iudicatum ſolui,vt l.Græce.§.& poſt litem.ſ.de fideiuſ. Vnde ſi iſta extinguitur mutatione perſonæ: multo magis extinguitur illa. Sed prout illa lex intelligitur in cautione iudicatum ſolui,procederet oppoſitio de illis duabus legibus. Sol. glo.ibi loquitur quando contingit mutatio ex parte actoris:hic quando contingit ex parte rei. Iſtam tenet glo.hic,& ibi omnes tenẽt eam:ſed videre rationẽ eſt difficile. Glo.ponit hic duas rationes principales. Prima quia in lege noſtra perſona mutata non defenditur legitime:in legibus contrarijs legitime eſt in iudicio. Iſta ratio eſt falſa per verſi.& ideo.in eo q loquitur de p̃curatore,qui hæres extitit domino. Item eſt contra vltimum reſponſum,cum ſit mutatio de nõ habente ad habentem mandatum,vel cum defenſor ſuccedit domino:in omnibus iſtis caſibus legitime defendit:& tamẽ ſtipulatio nõ committitur. Vnde glo.aſſignat aliam rationem: quia in legibus contrarijs non poteſt imputari domino vel eius procuratori quare iterum non exigit cautionem:quia eſſet minus graue reo q toties ab eo exigeretur ex facto ipſius actoris. Sed hic poteſt ei imputari:nam mutata perſona debet petere cautionem de nouo,cum mutatio perſonæ contingat facto ipſius rei. & ſic eſt quid reo imputetur. Iſta nõ eſt vera:nam prout hic loquitur de morte,cum procurator reo hæres extitit,nõ eſt quid imputetur reo,quando deceſsit. Vnde glo.in l.Iulianus.ponit duas alias rationes. Prima,quando mutatio proprie contingit ex parte actoris,non dicitur mutatio proprie. Nam quando nullum habebat mandatum,non poterat agere:& ſic iudicium nullum,merito quod nullum eſt nõ poteſt mutari:ſed ex parte rei poteſt fieri defenſio,etiam ſine mãdato:& ideo valet iudicium: & ideo ſuperueniente mandato dicitur mutari iudicium quod erat aliquod. Hæc ratio ſic intellecta non videtur vera,per l.iij.§. ſed & ſi forte ex liberis.ſ.eod.vbi ex parte actoris erat aliquod iudicium:quia coniuncta perſona agebat:& tamen ſuperueniẽ a te mandato vel ratihabitione non extinguitur. a Vnde nõ placet iſta ratio,licet glo.videať illã velle ſuſtinere b in d.l.Iulianus. b do.Mar.Sili.intelligit iſtam rationẽ alio modo:vt dicamus ſic, ex parte actoris nõ poteſt quis venire in iudicio,niſi actoris nomine:& ideo ſuperueniente mãdato vel ratihabitione retrotra c hitur, c & fingitur negotium ſemper ad actorẽ pertinuiſſe:vt l.ſi pupilli.§.item quæritur.ſ.de neg.geſt.merito ſtipulatio cõmittitur,quia nulla variatio.ſed ex parte rei poteſt quis venire ad defendendum alium ſuo nomine,vnde ſuperueniente mãdato eũ defendit alieno nomine,& ſic contingit mutatio,nec poteſt retrotrahi,cum eius nomine non ſit geſtum.ſecundum iſtã rationem ſequeretur q lex iſta d non haberet locũ,niſi cũ aliquis venit ad defendendum ſine mãdato ſuo nomine animo nouãdi.ſecus ſi veniret vt p̃curator,licet nõ eſſet:vel ſi veniret ad defendendum tanẽ gerẽs negotia rei:quia tũc ſuperueniens ratihabitio vel mandatũ rei traheret retro.& nulla contingeret mutatio ſecundũ eũ,quod tenet Gul.de Cu.in d l.Iulia. Hoc non placet mihi per iſtũ tex.qui loquiť generaliter. Preterea,qñ aliquis defendit ſine mãdato per ſententiã contra eũ latã,ipſe ſolus defenſor obligatur.& p illa fideiuſſor interceſſit. Sed qñ ſuperuenit mandatũ,ſententia ligat dominũ:vt l.Plautius.ſ.de procu. Et p iſta obligatione fideiuſſor nõ interceſſit,merito nõ debet tene-

a ¶Nõ extinguiť. Et male,ſecundũ Ang. ibi.quem videas.

b ¶Suſtinere. Tu adde ſecundũ Ang.ibi dẽ dicentẽ ſe neſcire quis ſpiritus reueleauerit illi gl.hoc vide per eum.

c ¶Retro trahitur. Et ſic no.in d.l.Iulia.cũ gl.per quam colligiť quod p dationẽ legitimi p̃curatoris,dñs videtur ratũ habere quod geſtũ fuit p ſal ſum procuratorem.

d ¶Sequeretur q lex iſta. Et hoc etiã clarius tenet Ang.in d. l.Iulianus.reprobando gl ibi,p ea quę dicit Bart.hic. Nã illa glo.videť velle q in p̃curatore rei eo qa iudiciũ tenebat,etiã ſi agat ſine mãdato, q ſi poſt ratificeť nõ trahať retro. Nã dicit Ang.hoc eſſe cõtra gñalitatẽ l.licet. ſ.de iudi.vide Bald. in d.l.Iu.in fi.princi.

a ¶Ratio vera est. Et de hoc est not.glo.in d.l.Iulianus.in addi. quã ibi cõiter tenẽt docto. Addũt tñ q̃ põt alia rõ assignari, videlicet q̃ oĩs ꝓcurator veniens ex parte actoris semp allegat mandatũ: & venit tanq̃ procurator, ideo mandatum superueniẽs nõ alterat cõditionẽ personæ, imo ipsam verificat, si ex parte rei venit, sine aliquo mandato, & nõ tanq̃ ꝓcurator mandatũ superueniẽs bñ alterat eius cõditionẽ, & iõ extinguit̃ stipulatio fideiussoria. qđ satis placet: sed non videt de mente Mar. Sili. vt refert Bart. ſ. proxime.

b ¶Duo sunt videnda. Vide Bal. in l.iij. C. de appel.

c ¶Hoc modo. Adde quod no. Bar. in l. ꝓcurator presentis. de ver. ob. & Bar. in d. l. mutari. ſ. de ꝓcura.

d ¶Non extinguitur. Sed qd si fiat mutatio rei, eo qa ingreditur monasteriũ, vel detur se ĩ arrogationẽ: vide p doc. in d. l. Iulianus. q satiſ. cog. ad hoc bene facit l. ij. & qđ ibi no. de cur. bo. dan. An aũt iste substitutus posit reuocari a ꝓcuratore. vide Bar. in d. l. post litẽ. in fi. ſ. de procura.

e ¶Hoc adiecto. Ad de Bar. in l. si quis. in fi. ſ. eo.

f ¶Iudicatũ solui. Sed an ista lex debeat intelligi de obseruatione, & obligatiõe, vide in d. l. si reus para tus. de procur.

g ¶Si ad defendendũ. Adde Ang. ĩ l. filius, vbi notabilẽ practicã tradidit. ſ. q satiſ. cog. And. Barba.

ri: nec curo si ipse defensor interuenit tanquã gestor negotiorũ: quia fideiussor nullum habuit respectũ ad illã obligationẽ: q̃ oriť ex illo negotio gesto, sed solũ ab obligatione, quæ oriť per sententiã, quę mutatur ꝓpter superueniẽs mandatum. Dic ergo † q̃ ratio vera est: [a] quia q̃n̄ contingit 2 mutatio ex parte actoris, non mutatur ille respectus, cuius respectu fideiussor interuenit. Nã ipse semper ꝓmisit respectu iuris quod est, vel erat apud actorem, et siue iudiciũ exerceat per actorẽ, vel eius procuratorẽ, vel per eius cõiunctã personã: sem per illud ius actoris in iudicio deducitur: sed q̃n̄ cõtingit mutatio ex parte rei, mutatur iste respectus, cuius respectu fideiussor promisit. Ecce in exẽplis legis nostræ, q̃n̄ habens mãdatũ dedit fideiussores, promiserunt fideiussores respectu sententiæ, q̃ ligaret dominum, & refertur in procuratorem secuta reuocatione mandati, si iste respectus non mutatur: quia actor ignorauit, nõ extinguitur satisdatio. Secus est si mutaſ: quia actor sciuit: quia tunc sentẽtia nõ tenet nisi illũ defensorẽ sine mandato. Idem in alio exẽplo, q̃n̄ procurator hæres extitit domino. Nam reuocatũ est mandatum: cũ ipse idẽ rei suæ procurator esse nõ posit: & sic in eũ, tanq̃ in procuratorẽ factum sentẽtia ferri nõ potest. Idem in tertio responso, quando dedit fideiussorẽ defensor sine mandato, nõ interceſſerunt fideiussores respectu sententiæ, quæ ipsum defensorem tantum ligaret, secuto mandato ligat dominum: & sic nõ est illa sententia, ꝓ qua interceſsit, merito satisdatio extinguitur. Ad vnũ tñ aduerte, q̃ illa verba solutionis glo. q̃ in contrarijs cõtingat mutatio ex parte actoris: hic ex parte rei sunt bona quantũ ad casum legũ cõtrariarũ. Sed tu potes loqui gñalius secũdũ Pet. vt dicamus, ibi cõtingit mutatio ex parte recipiẽtis satisdationẽ: hic ex parte satisdãtis. Per hoc volo dicere, q̃ si actor dediſſet satisdationẽ secundũ formã auſ. generaliter. C. de epiſ. & cle. secundum formã auſ. libellum. C. de lit. cõte. si ex eius parte cõtingeret mutatio, extingueretur datio fideiussoris: quia mutaretur respectus. † Vlterius opp. de l. iij. ſ. stipulationem. ſ. eo. Sol. eodem modo ibi ex parte actoris contingit mutatio: hic ex parte rei. Item opp. ſ. de iudi. l. licet. Solu. ibi de satisdatione nihil dicit. Expeditus de cõtrarijs venio ad quæstiones. & primo quæro, hic dicitur si ante iudicium. Quæro, quid si post lit. contestatam contingat hæc mutatio? Gl. dicit idem, per rationem, quæ ponit in tex. Alij dicunt cõtra: quia post ꝓhibere nõ potest. Ita dicit in gl. j. pro cuius declaratione duo sunt videnda. [b] Primo an post litẽ contesta tam possit fieri ex parte rei ista mutatio. Rñ. q̃ q̃n̄ incipit defendere procurator post litẽ cõtest. non potest reuocari eo inuito si ne causæ cognitione, sed eo volẽte potest reuocari etiã ignorãte actore vt no. in l. si ꝓcuratorẽ. in fi. ſ. de ꝓcu. in fi. vlti. gl. Sed q̃n̄ ab initio defendit aliqs sine mãdato, tũc puto q̃ aduersario inuito nõ possit fieri post litẽ cõtestatã ista mutatio. Nã cũ ille defensor cœpit esse obligatus actori, ista actio nõ põt offerri ab, inuito: vt l. si Stichũ. in fi. ſ. de noua. † Hoc p̃misso venio ad illud, vtrũ si cõtingat mutatio ex parte rei post litẽ cõtest. liberent fideiussores. dicit q̃ sic: vt hic dicit glo. & est tex. in l. j. in fi. ſ. qui. mo. pig. vel hypo. fol. † Quæro qd si dñs satisdedit pro seipso in casibus in quibus suo noĩe cõuent[9] olim satisdabat: vt dixi vobis in l. si eũ hoĩem. ſ. de fideiuſ. si postea dat ꝓcuratorẽ, an fideiussores teneaſ? Gl. hic in vltima parte legis sup ver. satisdederit dixit stipulationẽ nõ extingui, & bene dicit, qa nõ mutaſ ille respectus, cuius respectu interceſsit fideiussor. Nã ipse interceſsit ꝓ sententia quæ teneret dñm: sed sentẽtia lata in ꝓcuratorẽ tenet dñm: ergo secus si superueniſſet defensor sine mandato.

6 † Vlterius quæro, nos habemus hic in plurib[9] gl. q̃ per talẽ mutationẽ mutatur iudiciũ. Ita no. in prima gl. mag. quæ est super verbo, acceptũ. post prin. Idẽ dr̃ in alia gl. mag. q̃ est sup ver. cõmitti. quæ incipit, quãuis idẽ dicit vlti. mag. circa prin. quid dicemus? aduertatis, ista mutatio põt fieri altero de tribus modis, & hoc nõ declarãt doc. alicubi. Vno modo secundũ q̃d no. ĩ l. mutari. ſ. de procur. quasi omnia acta de nouo fiant, licet vno momento. & sic recipio libellum, prout receptus fuit, & sic lit. conte. & si. Respond. isto casu dicitur mutari iudiciũ, hoc est, instantia: & hoc casu extinguerentur satisdationes, tam ex parte actoris, q̃ ex parte rei: vt l. ij. ſ. eo. & l. iij. ſ. sed & si forte ex liberis. in fi. Deberet ergo isto casu ex integro promitti: vt dictis legibus. Quando q̃ fit ista mutatio per cessionem iuris instantiæ: vt no. in d. l. in causæ. ſ. si ex parte. ſ. de procura. Et rõ huius cessionis est: quia ad hoc vt sententia valeat, requiritur q̃ procedat libellus, & lit. conteſt. vt l. prolatam. C. de sent. Vnde si vnus est effectus dominus instantiæ, sententia non potest ferri, nisi ad illum alium pertineret ius instantiæ: & ideo fit ista cessio isto casu. Si ex parte actoris fiant, nõ extinguuntur stipulationes quas ipse recepit, vt ibi: secus in ꝓmissionibus quas feciſſet: vt ſ. dixi, sed ex parte rei extingueretur satisdatio, vt hac l. tamen diceret idẽ iudicium, & eadem instantia. Et quod in istis gl. dicitur, q̃ non est idem iudicium, debet intelligi: hoc est, non est eadem sententia, propter diuersitatem effectus, vt dixi ſ. Tertio modo fit ista

c mutatio hoc modo[c]. Procuratori competit directum ius instantię, domino cõpetit vtile, potest dominus prosequi eandẽ instãtiã, respectu iuris sui vtilis, absq̃ aliqua cessione sibi facta: vt l. Paulus. ſ. de procur. & l. dñs litis. C. de appel. ex parte verò rei potest ꝓsequi etiam quilibet, si ad eũ ius instãtię non pertineat: quia quilibet potest venire ad defendendũ: vt l. iam tamẽ. ſ. nũc videamus. ſ. e. & isto casu etiã dicitur idẽ iudiciũ: hoc est, eadem instantia. Et q̃ hic dicitur, qđ est aliud iudiciũ, debet intelligi. i.

7 alia sententia, propter diuersitatẽ effectus. † Vlterius quęro, qđ si contingat mutatio hoc mõ: quia ꝓcurator, qui satisdedit substituit alium, an extinguentur stipulationes? Rñ. Aut procurator substituit aliũ, ex virtute mandati sibi facti de substituẽdo: & tunc ille substitutus videtur constitutus a domino: vt l. j. circa fi. ſ. de procu. & ideo sicut mutatione personę procuratoris, extingueretur satisdatio: ita hic. Sed si procurator substituit, eum virtute iuris sui sibi quæsiti per cõtestationem, tunc non extinguitur: [d] sicuti q̃n̄ reus satisdedit pro seipso, & ipse idẽ dedit pro

d curatorẽ: vt no. hic in gl. & dixi ſ. Et ideo dico, quando reus de

e dit plures procuratores hoc adiecto[e] q̃ non sit melior conditio occupãtis: sed quod per vnũ cœptum fuerit, alius possit prosequi: et si lis fuerit cœpta per vnũ, qui dedit fideiussores, si postea fuerit per aliũ terminata, extinguitur fideiussoris datio: quia ille alius superueniens est datus à dño nõ à procuratore: & ideo est satisdandum pro alio superueniẽti. Vltimo circa istam materiã, quæ mutatio faciat extinguere istam stipulationẽ distingue, vt dicam plene j. eo. l. cùm apud Sempronium.

f I Vdicatum solui. [f]Hanc legem declara, vt in glossa.

1 ☞ *Præsens quòd dicatur, qui est in ciuitate, vel in hortis.*

2 *Procurator quando tenetur satisdare, potest petere dilationem ad faciendum comparere dominum, vt pro eo satisdet, si dominus est præsens.*

Defensor non impetrat dilationem: ad faciendum comparere dominum: sed ipsemet debet sibi inuenire fideiussorem.

g ¶Si ad defendendũ. [g]Ista est bona lex. Quæro, q̃n̄ hoc est q̃ dñs teneaſ satisdare pro suo ꝓcuratore? Rñ. † q̃n̄ dñs est præ1 sens in ciuitate, vel in hortis, secũdũ gl. vt l. qui in foro. de ꝓcu. Secus ergo si dominus esset absens. Sed quęro quid ad ꝓpositũ, vtrũ dñs satisdet, vel alius. Aduerte. † hoc est vtile ꝓpter dilationes. Nam si procurator cũ mandato peteret dilationẽ ad faciẽdũ cõparere dñm, vt ꝓ eo satisdet, dareť sibi iste terminus, si assereret dñm esse p̃sentẽ: alias secus. Defensor vero sine mandato nõ potest istã dilationẽ impetrare: quia ipsemet debet sibi inuenire fideiussorem. Ita intelligit hãc legem Iac. de Are. Quęro, an sufficiat illa satisdatio, quam dominus facit in instrumen

to pro-

to procurationis? dic vt dixi ſ. eo. super rub.

S I seruus. Opp. glo. de l. si quis tibi seruum. C. de euict. So. Ibi diſcesſit ante litis cõtestationẽ, hic post. Et eodẽ modo soluitur. l. si seruus. ſ. de

S I reus. euic. Rõnem huius vide, vt no. in gl. ſ. de rei vẽ. l. vtiq. Opponitur. infra eodẽ l. vir bonus. Dic vt ibi videbitis.

1 ☞ *Stipulatio semel commissa ad totale interesse, non potest amplius committi: secus si ad particulare.*

2 *Stipulatio ob rem non defensam, quando committatur, & impediatur committi: & mora posit purgari usque ad sententiam.*

3 *Quæ exceptiones impediant litis ingressum.*

4 *Practica opponendi exceptiones impedientes litis ingressum.*

5 *Stipulatio de defendendo, quod extinguatur lata sententia: sicut fideiusio de iudicio sisti.*

a G Vm quærebatur. [a]Ista lex diuiditur ĩ partes quinque. Primo, ponit vnã q. Secundo, ostẽditur dubiũ quæstionis. Tertio, facit vnã allegationẽ in qõne. Quarto, quæstionẽ determinat. Quinto ponit vnã nouam quæstionẽ. Secunda ibi: dicebã. Tertia ibi: ecce enim. Quarta ibi: proinde videndũ. Quinta ibi: proinde & si forte. vsque ad ſ. fi. et breuiter h. d. Diffinitiua lata contra contumacem, extinguit actionẽ competẽtem ob rem non defensam: nisi super ea fuerit prius lis contestata. Item quocunque mõ desinat actio cõpetere, vel lis fuerit terminata, stipulatio ob rem non defensam finitur. h. d. ista lex. No. tex. ibi vnam clausulã. dic, id est vnam verborum conceptionẽ. Itẽ ibi: vna clausula, id est ad vnũ interesse cõmittatur. Dyn. vel dic vna clausula: id est vna verborũ conceptio. Item ibi: cõmitti possit, & videtur q̃ non, ecce enim, &c. vt sequitur. Itẽ tex. ibi cœperit non defendi: et ideo cũ non videaſ commiſſa ex clausula ob rẽ nõ defensam, cõstat cõmiſſam esse ex clausula iudicati. Opp. C. de secũ. nup. authẽ. sed et si qs. Sol. ibi obligatio ſepius cõmittitur à lege. non ex pacto. Item op. infra ti. j. l. si procurator. & l. non quasi. ſ. si quis curator. ſ. tu. j. Sol. † stipulatio semel commissa ad totale interesse nõ po2 test amplius cõmitti, vt hic: secus si esset commissa ad interesse particulare. Quod dic vt plene dixi in l. si sic. supra de ver. ob. Tangã prout ad præsentem legẽ pertinet. ĩ. e. l. fi. Itẽ op. dicitur hic, q̃ ob rem nõ defensam stipulatio cõmittitur, cũ super ea fuerit lis cõtestata. contra, imo cõmittitur statim, cũ non defenditur: vt ſ. eo. l. iij. ſ. fi reus. So. vere cõmittitur, sed secuta sẽtentia creditur non cõmiſſa fictione iuris, nisi fuerit lis contes3 tata & ita loquitur hic. Sed opp. † contra hoc. litis cõtestatio non impedit purgari morã stipulationis ob rẽ non defensam, imo quocunque defendente, vsque ad sententiã extinguitur: vt l. iij. ſ. fi. et l. iam tamen. ſ. nunc videamus. ſ. e. sed ille, in quẽ fertur sentẽtia ex heremodicio, videtur cõparere, & se defendere: quia eius absentia Dei repletur præsentia: vt l. properandũ. ſ. inautẽ reus, C. de iud. ergo. et post litẽ contestatam secuta sententia extinguitur stipulatio. Sol. Quãdoque post rem non defensam quis non cõparet ad defendendũ, vel vere, vel ficte: et tunc stipulatio committitur cum effectu: vt d. l. iij. ſ. si reus. ſ. e. Q̃n̄ q̃ cõparet ad defendendũ ficte, & tũc extinguitur stipulatio ita demum, si lis nõ fuerit cõtestata, vt hic. Q̃n̄que cõparet ad defendẽdũ vere, & stipulatio ob rẽ nõ defensam extinguitur, nisi super eã fuerit lata sententia, vel solutio facta: vt l. contra alias, iã tamẽ. in princ. Quæro, hic dicitur q̃ requiritur litis contestatio: quæro, super quo requiritur litis contestatio? Glo. vacillat. dic q̃ requiritur litis cõtestatio sup3 stipulatione ob rem non defensam, vt patet ex tex. Vlti. † aduerte ad vnum dicitur in c. j. de lit. conte. li. vj. q̃ exceptio rei finitæ impedit litis contestationẽ: sed in hac l. in ver. proinde et si forte colligitur q̃ exceptio solutionis, transactionis, et acceptilationis, est exceptio rei finitæ: ergo litẽ contestari impedit. et de exceptione transactionis nõ est dubium, vt l. eleganter. ſ. si quis post. supra de condi. inde. et l. fratris. C. de transac. Item puto de exceptione solutionis, et acceptilationis, et de qualibet alia, per quã concluditur actori actionem nõ cõpetere. hoc probatur. Primo q̃ istã legẽ quæ dicit istas esse exceptiones rei finitæ. Secũdo probatur per l. si pupilli. ſ. videamus. ſ. de nego. gest. vbi dr̃, sine actione nemo experitur: impedit ergo lex ipsum experiri. & sic impedit ne quis experiaſ ne agat, impedit ergo cõtest. Simile videtis ĩ l. nã postea. in prin. ſ. de iureiur. vbi prętor dicit, actionẽ nõ dabo: idẽ est dicere, q̃ non patiar eũ agere, & ideo exceptio iurisiurandi impedit litis cõtest. hoc tñ ita demum est verũ, si istæ exceptiones possunt probari incontinẽti: alias si requirerent altiorem indaginem, reseruarentur post litem cõ4 test. Ita not. in l. nam postea. in princ. ſ. de iureiur. Est † tñ aduertendũ in modo proponẽdi istã exceptionẽ. Nam debet quis dicere: Dico q̃ nõ potes agere, quia nõ habes actionẽ: secus si diceret. Dico q̃ non foues iustitiam, quia soluit: quia tunc non opponeretur ad processum, sed magis ad merita causæ. Vltimo

5 no. † hic, q̃ sicut fideiussor de iudicio sisti extinguit̃ lata ſnia, vt l. Græce. ſ. & post litẽ. ſ. de fideiuſ. ita fideiusio de defendẽdo.

Si fuero. Mutatio actionis, vel rei, impedit stipulationẽ iudicatum solui cõmitti. h. d. Oppo. q̃ postq̃ vna actio fuit semel proposita, nõ potuit alia proponi: vt in auſ. qui semel. C. quomodo & q̃n̄. iu. Sol. Dic q̃ ista stipulatio fuit interposita ante libellum. Vel dic, q̃ post libellum productum fuit interposita. Et loquitur hic secundum iura antiqua, secũdũ quæ licebat mutare vsq̃ ad lit. conte. vt l. edita actio. C. de eden. Vel dic, q̃ actio non fuit mutata, sed fuit alia actio cumulata secundũ materiã in d. l. edita. & super actione cumulata fuit iudicatum merito non committitur stipulatio. Item opp. de l. & an eadem. ſ. actiones. ſ. de except. rei iu. vbi variatio actionis nihil operaſ. Sol. Dic q̃ hic fuit variata actio, & res: vel fuit variata actio & causa: licet nõ res, secundũ gl. Vel vlterius, sufficit si fuit variata actio tantũ, si super ea nominatim fuerit interposita stipulatio: secus si stipulatio fuerit interposita simpliciter super causa: quia tunc procederet illud quod dicit glo.

S I ex duobus. Oppo. j. ea. ex clausula. Sol. Fateor q̃ contra quẽlibet fideiusorem stipulatio committatur in ſolidum, tamen ipsi habent beneficium diuisionis.

Quoties. Bonus ſ. est. Et nota q̃ q̃n̄ fideiussor repetit à domino id quod soluit, debet dicere dominũ liberatum, vel cauere de eo defendendo. quod nota.

1 ☞ *Qui paratus est soluere, non cogitur suscipere iudicium.*

X iudicatum. Not. q̃ qui paratus est soluere, non cogitur suscipere iudiciũ, vt hic, & l. si debitori. ſ. de iudic. & l. si reus. ſ. de ꝓcura. Quæro, quid est hoc dictũ: neq̃ enim est æquũ aut iudicio, &c. Glo. ſe inuoluit. Ista est veritas, vt dicas, non est æquum iudicio astringi, scilicet iam incœpto: aut ad inficiationem cõpelli, scilicet noui iudicii.

X clausula. Opp. & videtur q̃ ex clausula doli nõ committatur in ſolidum: vt j. eo. l. nouissima. Solu. quod hic dicitur in ſolidũ. declaraſ in tex. quia pro parte litis potest committi, & pro parte non. Item dicitur in ſolidum respectu fideiussoris: quia quilibet tenetur in ſolidum, licet habeat beneficium epistolæ. Nõ autem intelligas in ſolidum, hoc est, ad totale interesse: quia istud non habet locũ in clausula de dolo, licet habeat locum in alijs clausulis: vt vidiſtis in l. cum quærebatur.

1 ☞ *Exceptio quæ competit patri, & patrono, ne conueniatur actione famosa, impedit litis ingressum.*

2 *Exceptio quæ competit contra aliquem, propter rem, quam habere sibi non licet, impedit litis ingressum.*

Et qualiter nu. 5.

3 *Exceptio solutionis, & acceptilationis, quòd impediat litis ingressum.*

4 *Exceptionis fori quòd non videatur renunciatum per satisdationem iudicatum solui præstitam.*

b V Ir bonus. [b]Ista est notabilis lex. Oppo. ſ. eod. l. si reus. Huius timore sunt hic plures opinio. seu lect. Prima, q̃ ibi loquitur, q̃n̄ quis non cogit̃ se defendere priuilegio personali competenti ipsi reo: hic vero q̃n̄ quis non cogitur se defendere, propter naturam actionis intentatæ: vt quia contra patrem & patronum intentabatur actio famosa. Vel ratione rei petitæ: vt quia Iudæus petebat mancipiũ Christianum, vel petebatur liber improbatæ lectionis. Ista sol.

→ POMATES.

a ¶Cũ quærebaſ. Vltimo quæro. & adde Bar. in l. post quã liti. C. cõ pac. Io. And. in ti. de execu. sen.

b ¶Vir bonus. vide qđ not. Bar. in l. non vẽ. de iudi. & l. j. ſ. de re iud. & ibi vide.

a ¶ Impedit litis contestatio. Nota de exceptio. litis ingressum impedientibus. adde no. Bal. in l. excep. ad fi. C. de probat. Et ad materiam adde quod exceptio transactionis, excep. sol. excep. accepti. & exceptio rei finitæ. Item quādo cautum esset hoc modo videlicet, non detur actio, & similia. Item exceptio iurisiurandi impedit. quod vltimum limita & amplia, vt dixi in l. ij. in fi. ff. de iureiuran. Itē limita vt ibi dixi, qñ impedit litis ingressus, ī l. postꝗ̄ liti. C. de pactis. qđ duplici ter etiam limita: Primo, quando nō fuit facta mentio litis pēdentiæ: vt consuluit Pet. de Ancha. apud Ferrariam in consil. vj. incipiente apud Ferrariam. Item nisi exceptio peremptoria esset notoria: qa in notorio non attēdit iuris ordo. c. vestra. de coha. cleri. & mulie. Ita tenet Archi. & sequitur Lapus & domi. Cardi. in c. super literis. de rescrip. Item ibi oppono, quia statutum est obscurū. Ita not. tenet Inno. in c. cum inter. de consue. & sequit Bal. ī d. l. postꝗ̄ liti. Item si opponit exceptio, tua nō interest. secundū Bart. in l. posthumus. in §. si quis ex his. ff. de inoffi. test. & vide quę ibi dixi. Item si opp. exceptio, tibi nō cōpetit ius agēdi, secūdum Bal. in l. mater. ff. de inoffic. test. Item si statuto sit cautum, quod nō soluens collectas non audiatur. c. qa frustra. de vsur. & not. Bar. in d. l. nā postea. & Ang. in l. scire. C. de bo. vacan. lib. x. post hoc tamē videbitis omnino Bar. in l. sequit. §. si viā. de vsusf. Item, exceptio solutionis vt dicit text. & Bar. in d. l. semel. C. de apo. pu. li. x. Itē exceptio cessionis bonorū. Ita Alberi. & Ange. in d. l. ex contractu. C. de bo. autho. iu. pos. alleg. tex. sing. in l. item si vnus. de arbi. in princi. Item exceptio quod quis allegat contraria: vt dixi. no. Ang. in l. fi. C. de codi. facit c. solicitudinem. de appel. Item exceptio inuentarij. Pro hoc alleg. do. Bar. in l. cum fideicommis. ff. de confes. & Bal. in l. j. C. de iur. & facti igno. Item exceptio pacti de nō agendo vt dixit Inn. in c. j. de lit. contest. in vj. Item pactum de non adeundo iudicē. l. dedi. in prin ci. de condi. ob cau. Item exceptio loci non tuti. c. ex parte. de appel. Itē exceptio quia tutela est finita: & sic non poterit conueniri vt tutor. c. ex parte de appel. Item exceptio, ex qua patet actionē nō cōpetere actori. Ita dicit Bar. in l. cū quærebaṫ ff. eo. & ita dicit debere intelligi c. j. de lit. contest. lib. vj. Itē exceptio laudi emologati. Ita no. Pet. de Ancha. in d. c. j. de lit. conte. ꝑ tuas. de arbitri. & per l. cū antea. C. eo. titu. Item dicit in l. laudo arbitratoris ꝙ habet vim: vt in aut. vt diffe. iudi. §. si vero. c. Quintauallis. de iureiurādo. Item exceptio bānni. Ita dicit Bal. in l. aditus. C. ne de sta. defun. & vide Bald. in l. fi. C. de edi. diui Adria. tol. in xiiij. col. & in l. exceptionē. ad finem. C. de proba. & in d. l. postꝗ̄ liti. & ibi connumerat decem de quibus per Petr. de Ancha. in d. c. j. & no. dictū Arch. in c. vt circa. de elect. in vj. vbi dicit, ꝙ omnis exceptio peremptoria, etiā nō notoria, impedit litis ingressum si opponens offerat se incōtinēti probaturū: vt l. iij. §. ibidē. ff. ad exhibē. de quo dicto do. Abb. in d. c. super literis. de rescrip. facit maximū festū. Vtrum autē præscriptio impediat litis ingressum: posuit Bar. in l. fi. ff. pro suo. Et adde quod in l. j. §. fi. ibi longo. ad Tertul. Host. ꝙ sic. Io. And. cōtra. Allegat Gul. in Specu. dicentē, curiā Roma. contrarium seruasse. Et licet do. Dominicus multa verba effundat potest sic cōcludi ꝙ aut præscriptio apponiṫ ad ꝓcessum, & opponēs offert se probaturū: & tūc procedit opinio Host. Ita tenet Bar. in l. fi. pro suo. Et adde no. tex. & ibi Bar. in l. j. §. fi. ibi lōgo, &c. C. ad Tertul. alias procedit opi. Io. And. per l. emptor. C. de præscri. lon. tempo. Quid autem in sentētia præcepti, reus cōfessus est debitū coram iudice, & recepit præceptū de soluēdo: vtrū possit opponere exceptionē lit. siue post decē dies ītra quos nō fuit appellatū? Do. de Ro. in cclxxxij. conclusione cōcludit ꝙ nō: quia ex sñia præcepti oriṫ actio: vt no. in l. fi. §. necessitate. C. de bo. q̄ lib. Vtrū autē procedat in cā matrimoniali: doc. tenēt ꝙ nō: quia sñia in talibus causis non trāsit in rē iudicatā. c. lator. & c. consanguinei. de re iud. Quod limita quo ad partē: quia nedū diffinitiua, sed etiā interlocutoria transit in rē iudicatā, quo ad partē respectu probationis factæ in alia causa. Do. Ant. in c. cū dilecti. de elect. dicit esse ibi casum meliorē de iure. quod dictū limita nisi emanassent tres sententiæ. Gl. est prægnās secundū Abb. in c. fraternitatis. in ver. fornicatio. de frigi. & malefi. & quod dictū gl. ea sic intellecta, nō est verū, & eum reprehēdit do. Ant. ibi & est ratio: quia nullū vinculū potest facere ꝙ illud, quod non est matrimoniū, sit matrimonium. Vnde forte posset dari alius intellectus: quia licet dixerit gl. ꝙ post tres sententias in causa matrimonij nō posset appellari: nihilominus poterit querelari, maxime si esset notorium de iniustitia: vt est glo. in c. fraternitatis. Quæ omnia tene mēti: qa vtilia sunt. Item adde ad prædicta, quod dicit Bal. in c. j. de controuer. inter do. & vasallum. ꝙ exceptio præiudicialis ad processum, quæ respicit nō solū merita causæ, sed merita iurisdictionis, litē impedit cōtestari: quia oppositū eius infert hoc quod not. Itē adde quod no. Bal. in ti. de pac. Constan. in verbo, & volētibus. per illū tex. dicit ꝙ exceptio pacti iuramēto firmati impedit litis īgressum. Idem si nō sit iuratū, sed factū lite pendente. arg. ff. de pact. in l. tale pactū. §. q ꝓuocauit. & ī l. postꝗ̄ liti. C. eo. ti. & C. de fideiuſ. l. iij. & qđ not. in c. j. de lit. cōtest. in nouella. in vj. Itē adde quod Io. An. in c. fi. de libel. obla. videtur velle post Inn. videlicet, ꝙ licet exceptio perēptoria non impediat litē cōtestari, nisi sit de priuilegiatis, de quibus ī c. j. de lit. cōte. in vj. & ff. dictum est: tū istud fallit, qñ esset notoria, Idem voluit Specu. in ti. de exce. ver. vt autē. & quæritur do. Ant. in c. fi. de li. oblat. Posset tū dici secundū Ioā. de Imo. ibi, ꝙ hoc procedat ī exceptione excusionis: quia ista concludit ius agendi nō cōpetere: ideo pōt opponi ad processum, ꝑ no. per Bal. in l. cū quærebaṫ. ff. e. Secus qñ nō concluderet & ipso iure actionē nō competere. Et ꝑ hoc respōdetur ad prædictū dictū Ioā. And. & etiā dico ꝙ Spec. nō videṫ illud firmare: quia contra dictū arguit de d. c. j. de lit. conte. in ver. dictū tamen Imo. in se est æquum. & vide quæ dixi in d. l. de præscri. C. si cōtra ius vel vtil. pu. & dixi in l. Arethusa in fi. de sta. ho. ꝙ allegatio iuris cōis, vel municipalis impedit cōtestat. litis: quia nō indiget ꝓbatione. Secus vbi est questio facti. c. i. de lit. cōte. & istæ exceptiones impediūt litis ingressum, si opponēs offert se incōtinēti ꝓbaturū, alias nō, secundū Gul. de Suza. in l. j. C. de iur. & facti igno. His etiā adde qđ no. Bar. in l. si seruus. C. de his q ad eccle. confu. videlicet ꝙ vbi est permissum homicidiū à lege vel statuto, vel aliquid aliud, talis exceptio impedit litis ingressum, & accusationē recipit. qđ no. Itē dicit Bal. in l. ij. C. de forma. ꝙ exceptio ineptitudinis, & oīs exceptio, quæ nō requirit ꝓbationē, impedit ꝓcessum qđ no. Bar. in l. j. in ij. col. C. de lit. conte. Itē dicit Bal. in l. perēptorias. in iij. col. C. sententiā rescindi nō pos. ꝙ exceptio laudi impedit ꝓcessum. Itē in exceptione, de qua ī aut. præsente. C. de fideiuſ. secundū Bal. ibi: eodē etiā nō exceptio, tu frater non cōsers bona, q̄ habes in cōmuni: ideo agere nō potes. impedit ꝓcessum, ꝑ l. posthumo. & qđ ibi no. Bal. C. de colla. Adde ad id qđ dixi ff. referendo opi. Io. And. & d. Ant. in c. fi. de libel. obl. qđ idē sequiṫ do. Ant. ī c. sup līis. de rescri. & ī c. ex parte. de fo. cōp. & in c. j. de ordi. cog. & in c. exceptionē. & in c. pastoralis. de exce. & Lud. Rom. in l. si vero. §. de viro. in xxxij. fallētia. ff. sol. ma. In cōtrariū facit: quia si speciale est in exceptiōe rei iudicatæ d. c. j. de lit. contest. in vj. cuius probatio est prōptissima, resultās ex sentētia quæ inducit notoriū: ergo in contrariū debet esse ius cōmune: quia tamē nullus tenet cōtra dictam opi. ideo illa sequēda est secūdū Lud. in d. §. de viro. Item exceptio, quod ego sum accusatus ab alio de quo crimine, vel absolutus, impedit litis ingressum: vt l. senatus. secundum Barto. ibi de accusa. & de exceptione inuentarij, de qua dixi ff. &c. Adde Bald. in l. fin. §. & si præfatā. C. de iure deli. Et quid si opponatur exceptio quod durat tempus conficiendi inuētariū. an impedit litis ingressum vide Barto. in d. l. fin. §. donec. Quid in exceptione, quem de euictione tenet actio, &c. Dic vt per Bart. in l. instrumenta. C. de fide instru. & iur. ha. fis. lib. x. Quid de exceptione, quod continentia causæ non potest diuidi. Dic ꝙ impedit litis ingressum. vide in l. nulli. in ver. audientia præbeatur. secundum eum ibi. C. de iud. Item vbi lex prohibet, & annullando procedit, vel à lege, aut à statuto fuit tempus præfixum ad agendum iam elapsum, vel vbi præscribitur iudicio, semper resultat exceptio impediens litis ingressum, secundum Bald. in l. j. in iij. oppo. C. de edic. diui Adria. tollen. Adde, an elapso termino assignato ad opponendum omnes exceptiones dilatorias, possit quis opponere ante litis contestationem exceptiones litis contest. impedientes. de quibus in dicto cap. j. Specu. in titu. de dila. §. j. versi. Item quæritur. & ibi Ioan. And. & Abb. in c. pastoralis. extra de excep. do. Alex. allegat Pet. de Anch. consi. vj. ego habeo xvj. incip. viso processu. in consi. vi. vide de exceptione inuentarij. Et de istis exceptionibus, vide Pau. de Cast. consi. clxiij. & exceptio rei finitæ, quō differat ab exceptione rei iudicatæ, & transactionis, vide Feli. consi. clxv. & cc. lxxxiij. Et quod exceptio requirēs altiorē indaginē, debeat admitti, cū quis offert se incontinenti illā probaturum, voluit Roma. consi. ccxliij.

est satis bona. secundū quā nota quod ista exceptio, quæ competit patri & patrono, ne intētetur actio famosa, impedit litis cōtest. quia tex. hic dicit, prætor iudicium accipere non cogitur. 1 Item not. † ꝙ illa exceptio, quæ competit contra hæreticum, vel Iudæum, vel contra alium petentem rem, quam sibi habere non licet impedit lit. cōtest. a [a] secundum hanc lect. quam tene mēti propter statuta terrarum, quæ prohibēt nō subiectos, & nō allibratos habere possessiones in territorio. Secundo modo legitur, quod hic intelligitur quando lis erat finita transactione, solutione, vel acceptilatione: vt l. cū quærebatur. §. proinde. ff. eo. Et ita intelligit Io. quod no. quia secūdum hoc est expressum hic, ꝙ exceptio solutionis, & acceptilationis impedit litē cōtestari. Nā hæc glo. se refert ad illos casus, qui ponuntur in §. proinde. & sic omnes illi casus qui ibi ponuntur, impediunt litē contestari. Alij soluunt contra aliter, & dicunt: Refert, an exceptio superueniat post satisdationem datam: & quis debet defendi: vt lege contraria. an competebat tēpore interpositæ satisdationis: & tunc nō debet defendi: vt hic. Ad istam legem, videlicet ad primum membrum opp. ff. eod. l. hæc stipulatio. vbi quandocūq; superuenit causa, propter quam quis nō debet defendi, stipulatio committitur. Solu. Ibi loquitur in causa perēptoria quæ ius agētis perimit, vt solutio, trāsactio, & similia: sed l. si reus. loquiṫ quādo superuenit quoddā beneficium temporale, et personale. Item ad secundum membrum opp. quia si exceptio competebat tempore interpositæ stipulationis satisdando videtur renūciare: quia promittit iudicatum solui: & per consequens promittit defendere: & sic defendere debet, alias stipulatio cōmittiṫ. Solu. 4 Glo. † de hoc dubitat, j. quando appellan. sit. l. fi. an per satisdationem iudicatum solui, videatur renunciatum exceptioni fori, vt ibi patet. Veritas est ꝙ nō videtur renūciatum, nisi expresse quis renūciet. Casus est in auṫ. offeraṫ. C. de lit. contest. De hoc tangitur per Cyn. C. de spor. l. vlti. circa fi. facit ff. si quis in ius voc. nō ier. l. j. Quarto modo legiṫ ista lex. ꝙ hic superuenit cā in persona ipsius defensoris, ꝑpter quam ipse defendere nō cogebaṫ. quæ causæ ponunṫ in l. mutus. §. fi. cū l. seq. ff. de procu. & tūc ad cōtrariū respondetur, ꝙ ibi superuenit exceptio in persona principalis: hic in persona defensoris. Quinto modo legiṫ in legato, qui habet ius reuocādi domū: vt l. ij. §. legatis. ff. de iudic. Contra istā lect. posset opponi: quia videṫ per satisdationē huic beneficio renunciare: sed non est verum: vt ff. dixi. 5 Reassume ergo † materiam huius legis sic: Aut superuenit exceptio, quare quis non cogaṫ suscipere iudiciū in persona ipsius defensoris: aut supuenit in

reo

a ¶ Cum apud. Adde ꝙ hæc lex secundū Bal. in l. fi. in x q. C. de cōtrahē. emp. nō procedit in iudice, corā quo petita esset reductio ad arbitriū boni viri. Et etiā ꝑ intellectu huius legis, vide in Spec. de offi. dele. §. fi. ver. sed quæritur. & in titu. de accu. §. qñ aūt. & Cano. in c. quærelā. de elect. & in c. cām quæ. de testibus.

POMATES.

b ¶ Actor appellat. Vide Fel. in ca. cum cām. col. j. in fin. & seq. de re iud. & Imo cōs. lxxxvj. in fi. vo. v. vbi limitat nisi prima sententia foret condemnatoria.

c ¶ Simpliciter ꝓnūciare. Pōt aūt iudex appellationis reformare sententiā male latā: vt no. Cy. in l. oēm. C. qñ prouoc. nō est neces. & in l. j. C. ne liceat tertio ꝓuoc. ad materiā adde Bar. ī l. eos. C. de appel. & qa Bart. allegat contrariū, vide Moder. in d. l. si expressim. j. de appel. in q. q̄ incipit, quęro de forma sñię. & late Io. And. in Spe. in ti. de sen. §. vt aūt. et no. Lud. in l. j. ad fin. de re iud. Dixi post Bar. ī l. j. in fi. C. qñ ꝓuo. nō est neces. Et ꝑ hoc l. Aemilius. de mino. &c. signifi. cauit. de excep. Facit l. fi. ꝙ cū eo. & ꝙ scribiṫ ꝑ Imol. ī l. in summa. ff. de re iud. ī prin. & ibi gl. & ad. de Bart. in l. eos. C. de appel.

d ¶ Tene menti. Adde hic tex. quē ibi ad hoc no. Abb. ī ca. cū Io. de fide īstr. & ibi dicit Abb. in vl. col. ꝙ iudex pōt reformare sñiam: nō solū ad petitionē appellātis, sed ēt ad petitionē appellati. Sed videṫ dicēdū, ipsum appellatū per taciturnitatē cōfirmasse sententiā: vt in l. fin. C. de sen. q̄ sine cer. quāti. ꝙ no. Adde ꝙ Panor. in c. cū cām. extra de re iud. dicit cōtra Bar. esse gl. ī l. ꝑ ses. C. de sen. q̄ dicit ꝙ iudex appellationis infirmādo sñiam a qua reus fuerat absolutus, videtur tacite illū cōdēnare, ita ꝙ nō est opus alia cōdēnatione. Et illam gl. dicit secutū Cal. in c. significauit. extra, de excep. & in c. Raynaldus. extra de testa. latius ibi vide.

e ¶ Quæro ergo. Et no. gl. valde no. vj. q. iiij. c. j. ꝙ bene dixit ꝑ istā legē, ꝙ etiā si fideiussor iurasset, nō tenetur in cā appellationis, secundū reo principali. & hoc secundo casu, aut superuenit exceptio ex natura actionis intentatæ, vel rei petitæ: aut superuenit ex priuilegio personali competenti ipsi reo. & hoc secūdo casu, aut tale priuilegium cœpit cōpetere ex post facto: aut competebat ab initio, vt ex prędictis patet.

Nouissima. Hęc lex diuidiṫ in tres ꝑtes. Primo loquiṫ ad quæ tempora porrigatur stipulatio doli. Secundo, ad quas personas. Tertio poniṫ declaratio primi dicti. Secunda ibi: itaq;. Tertia ibi: doli autem. h. d. Clausula doli committitur propter dolū cōmissum ab initio stipulationis vsq; ad finē iudicij, ex dolo principalis, & hæredis eius, & etiam extranei, si pœna fuit adiecta h. d. Tex. ibi: factum demonstrat. quasi diceret. continet dolum futuro tempore cōmittendum. Vel dic secundū Iaco. de Are. demonstrat cessationem doli perpetuo permanentem, quasi nec nunc in futurum cōmittatur dolus. Itē ibi ad principiū stipulationis, & nihilo minus ad medium, & ad finē. vt ff. dictum est. Oppo. & videṫ, quod si hæc stipulatio pro vno dolo sit cōmissa, pro alio futuro committi non possit: vt l. cum quærebatur. ff. eo. Sol. Ibi loquiṫ in stipulatione ob rem non defensam, quæ ad interesse totale cōmittitur: hic in stipulatione doli, quę committitur solum ad illud quod interest in præsenti, dolum non esse commissum. Vnde si propter tuum dolum aliquo tempore res est dilata, vel aliquas expensas feci, ad istud solum interesse committitur stipulatio doli. Vltimo vide glos. quæ incipit post stipulationem. ibi. l. verbum erit. Solu. Hic factum preteritum erat finitum: ideo sub futuro non comprehenditur: ibi non erat finitum, vt ibi not. per Dy. Item opp. quod stipulatio simpliciter interposita nunquā cōmittatur pro facto extranei: vt l. stipulatio ista in princ. ff. de verbo. oblig. Solue vt ibi. in ea l. § si quis. & ibi dixi. Et ita intelligas hanc legem.

1 *Sententia debet ferri in defensorem quando defensor comparet.*

2 *Iudex appellationis reo absoluto, & actore appellante, qui fouet causam iniustam, debet actorem condemnare, & nō simpliciter dicere bene iudicatū, & male appellatum.*

3 *Cautio interposita coram iudice primæ causæ, non committitur coram iudice appellationis.*

4 *Si in cautione interposita coram iudice primæ causæ, non est expressum nomen, iudicis an committatur in causa appellationis? quod non.*

Instantia causæ appellationis, dicitur alia instantia à prima.

Actio oritur ex sententia appellationis cōfirmāte, non ex prima confirmata.

5 *Stipulatio iudicatum solui, interposita coram vno iudice cuius successor iudicauit, quando committatur.*

6 *Stipulatio præstita coram ordinario, proprio nomine non expresso, durat coram eius delegato.*

7 *Stipulatio de iudicio sisti, mutato iudice, ita extinguitur, sicut stipulatio iudicatum solui.*

8 *Stipulatio de rato, quod à mutato iudice extinguatur, nec durat in causa appellationis.*

9 *Stipulatio interposita secundum consilium Claudij positum in fine huius legis, quod non comprehendat iudicem appellationis, nec collegam, sed successorem sic.*

10 *Defensor, qui promittit iudicatum soluere, nō cogitur promittere in causa appellationis, sed pro substituto sic.*

11 *Satisdatio iudiciorum, qua mutatione extinguatur: vbi quid de mutatione rei, si actio mutatur de iudice, & de personis litigantium: ac etiam de mutatione instantiæ.*

a Cum apud. [a] Fideiussor acceptus in prīa causa, non tenetur in eo ꝙ iudicaṫ in causa appellationis, nisi aliud actum sit. h. d. Ista notabilis lex. et habeo hanc legem pro singulari lege. vide tex. Nota sententiā 1 † esse ferendam in defensorem: vt hic, & l. liberto. §. fi. ff. de neg. gest. & l. j. C. de senten. Item nota ex eodem verbo, ꝙ reo absoluto si actor appellet, b [b] & fouet iniustam causam, 2 † iudex appellationis debet reum condemnare, c nec debet simpliciter pronūciare [c] male appellatum & bene iudicatū: secundū formam in l. eo. C. de ap. Hoc probatur hic, & no. in l. Offidius. ff. de leg. iij. & l. chirographis. §. j. & ibi no. ff. de adminis. tut. Facit ad hoc. ff. de sol. l. creditor. §. j. quod tene menti. d [d] Tertio no. † quod cautio interposita coram primo iudice primæ causæ, non com3mittitur coram iudice appellationis. Quæro 4 † ergo [e], pro huius declaratione quid si in e stipulatione non est expressum nomen iudicis, an committatur in causa appellationis? Mar. Sili. disputauit hanc q. & determinauit, quod committatur: quia quātum ad ista, quæ respiciūt dilatorias exceptiones, causa appellationis videtur eadem cū prīa: vt l. ita demum. C. de procu. Sed dare istos fideiussores, respicit exceptiones dilatorias: vt l. Pomponius. §. rati. ff. de procurat. ergo, &c. Ista fuit opinio Marti. Silima. sed dominus Gul. de Cug. dicit, quod ista lex loquitur quando reus, qui satisdedit, fuit absolutus, & actor appellauit. secus si ipse fuit condemnatus, & ipse appellasset: quia fideiussor ipse teneretur, ne sit in sua potestate se & suos fideiussores liberare: vt l. ne ī potestate. ff. de arbit. Ita notat Gulielmus in l. Iulianus. ff. qui satisda. cogan. Domini, gl. ordina. in l. iij. C. de procurato. tenent indistinctè quod in causa appellationis nō committitur. & hoc ibi textus videtur probare, qui simpliciter loquitur. Pro hoc videṫ textus Institu. de satisdationibus. §. si vero aliquis in fin. §. probatur per rationem. Per mutationem instantiæ liberantur fideiusso f res: vt l. ij. ff. eod. tit. Sed causa appellationis [f] dicitur alia instantia à prima. qđ apparet: quia post publicationē noui testes recipiūtur: qđ non posset fieri, si esset eadē instantia: vt colligiṫ ex l. vltima. C. de test. & l. ꝑ hanc. C. de tēpo. ap. & ibi per doct. Non obstat qđ dicit Mar. Sil. qa quantum ad exceptiones dilatorias vř eadem cā appellationis cum principali: quia hoc fateor, & ideo qui hoc nō petijt in prima, nō pōt hoc petere in secunda: sed non quantum ad ipsas satisdationes. Separata enim est exceptio, seu g petitio satisdationis ab ipsa satisdatione. [g] Nō obstat l. ne in potestate. quā Gul. allegat: qa imputet sibi actor, qui non petijt de nouo satisdari in causa appellationis, in quā defensor non adiret sine noua satisdatione: vt d. l. ij. C. de procura. & in d. §. si vero aliquis. Insti. de satisd. Hoc apparet per rōnem. Nam si iudex appellationis cōdemnat, oritur actio ex ista sententia condemnatoria, non ex prima, quantuncunq; confirmata, vt l. furti. ff. de his q no. infa. & no. in l. eos. C. de app. sed pro illa sententia non satisdedit ergo, &c. Fateor tamen quod si reus victus appellasset, & appellationem non fuisset prosecutus, ꝙ fideiussores tenerentur: quia tunc ex sentētia prima oriṫ actio, nō ex secunda, in qua iudex cōfirmat primā: quia appellationem non est prosecutus: vt l. fi. Co. 5 de temp. appel. † Quæro, pone quod coram vno iudice fuit satisdatum: iudicauit successor eius, an stipulatio committatur? Videtur quod non: vt l. iij. in princip. supra eodem. & hic. Tu dic breuiter. Quandoque post interpositam satisdationem est recessum à primo iudice, & itur ad alium iudicem alterius tribunalis: & tunc stipulatio non committitur: vt in dicta lege tertia in princip. supra eodem. Quandoque itur ad alium iudicem eiusdem tribunalis, forte ad collegam, vel successorem. Tunc est aduertendum, an in stipulatione fuerit adiectum proprium nomen iudicis: & tunc stipulatio non committitur, nisi

Bal. in l. Iulianus. ff. qui satisd. cogā. Andre. Barba.

POMATES.

f ¶ Sed cā appellationis. Bald. aūt distinxit ī d. l. Iulianus. ꝙ aūt iudex appellationis simpl'r cōfirmauit sñiam primā: & tūc teneṫ. Aut addit & tūc ñ teneṫ. & est vtile sc̄dm eum, ī cā criminali, in qua daṫ fideiussor. An in cā appellatiōis fiat executio in fideiussores, vide eū oīno in d. l. Iulianus. ff. q satis. co. & vide Bart. q allegaṫ sibi cōtrarius in hoc, an noui testes possint recipi super nouis capitulis, in l. per hāc. hic allegata.

g ¶ Ab ipsa satisdatione. in ij. col. An satisdatio debeat pstari ī cā appellationis, adde Bal. in l. eos. §. cautione. q est § fi. ī prī. C. de appel. q idē tenet ꝙ Bar. hic, præterꝗ̄ in satisdatione de cā appellationis ꝓsequēda, ꝑ illū tex. & Sal. in l. ij. C. de ꝓcu. secutus verba Ia. But. q ibi tenet idē, ꝙ Bar. hic. Adde Io. And. ī addi. ad Spe. ī ti. de satisdādo. §. ex pedito. versicu. hoc autem.

a ¶Quæro, poſito. Sed hoc conſilium Claudij nõ facit ad propoſitũ legis: & ſic ſcæuola male & inepte hoc allegaſſet. quod non eſt credendum. ideo nõ credo ꝙ Bart. hic verũ dicat. Poſtea reperi quod ita tenet hic do. Franc. Tig. quẽ omnino vide. And. Barba.

b ¶Vltimo. Adde Bal. qui notanter loquitur in l. Iulianus. qui ſatiſd. cog. & gl. ordi. Inſti. de ſatiſd. §. j. Andr. Barba.

c ¶Diſtingue. Et ad intellectum iſtorum hic vide aliqua per Cyn. in l. ij. C. de ꝓcur. & vtrum extinguatur virtus iuramenti calumniæ, & de materia plene ꝑ Bal. & Ange. & ibi de materia. ſ. qui ſatiſda. cog.

d ¶Cum quis. Quomodo debeat cauere procurator rẽ ratam haberi, vide bonum tex. in l. non ſolum. §. qui alieno. de procur. Et ad materiã ratihabitionis, vide Bal. in l. obſeruare. §. poſt hæc. ff. de offic. procon.

e ¶De rato. Vide differẽtiam inter ratũ, & firmum, & ꝑ Bar to. & Sali. in l. id qđ pauperibus. de epiſ. & cleri. & vide quę dixi in l. ſi quis maior. C. de trãſac. Et formã huius cautionis vide ꝑ Bart. in l. procurator cum peteret. j. eo. & Cy. in l. j. C. de procura. & alleg. ibi. & not. ꝙ iſta ſtipulatio committitur, qñ promittit potius facere, ꝙ curare ꝙ dñs habeat ratum, & non facit. Ita not. Bal. in c. j. §. ad hæc. in tit. hic finitur lex, deinde incip. cõſue. quod not,

eſſet adiectũ, quive in eius locũ ſucceſſit, vt hic. Si verò propriũ nomen non fuit expreſſum, tũc ſtipulatio committetur: quia idem iudex videt, & idẽ iudiciũ: vt l. proponebaſ. ſ. de iudi. & hoc videt tenere Spe. in tit. de offi. iud. deleg. §. excipi. ver. ſed qđ ſi plures. Quæro, † ſatiſdedi apud iudicẽ ordinariũ proprio nomine nõ expreſſo, qui demũ cauſam delegauit: an fideiuſſores teneantur? Rñdeo, ſic: quia videt idẽ iudiciũ: vt l. vbi acceptũ. ſ. de iudi. & quod ibi not.

Quæro, † hic loquit de ſtipulatione iudicatũ ſolui. Quid de ſtipulatione iudicio ſiſti, an mutato iudice extinguatur? Rñ. idẽ quod in iſta: vt in authẽ. de his qui ingre. ad appel. circa prin. col. v. Tetigi in l. Grẽcè. §. poſt litẽ. ſ. de fideiuſ. Quæro, qđ † de ſtipulatione de rato, vtrũ mutato iudice extinguaſ. Dy. cõſuluit, ꝙ extinguit, nec durat in cauſa appellationis, per legẽ iſtã, et Inſti. de ſatiſda. §. ſi verò aliqs. & probaſ per tex. in d. l. ij. C. de ꝓcur. quæ lex loquit ſimpliciter de qualibet ſatiſdatione. Quæro, † poſito [a] ꝙ eſſet cõcepta ſtipulatio ſecundũ conſiliũ Claudij poſitũ in fi. huius legis, an cõmitteret ſtipulatio in cauſa appellatiõis? Rñdeo, iſta verba dicũt, quive in eius locũ ſubſtitutus erit. credo ꝙ nõ cõprehendant iudicẽ appellationis, qui eſt maior, nec collegam, ſed ſolũ ſucceſſorem vel delegatũ in eius locũ poſitũ: arg. l. verbis ciuilibus. ſ. de de vulg. & pup. Quæro † vtrũ defenſor, qui ſatiſdat, cogat adijcere in ſtipulatione, promitto ſoluere iudicatũ per hunc iudicẽ, vel per iudicẽ appellationis? Videt ꝙ ſic, nec alias eſſet fruſtra cõſilium huius legis. Breuiter, de ſubſtituto cogit promittere: vt inſtit. de ſatiſd. §. ſi vero aliqs. ſed de iudice appellationis nõ, ſicut nec cogit cauſam appellationis ꝓſequi: vt l. inuitus. C. de ꝓcur.

b †Vltimo: [b] qa vidiſtis hic ꝙ iudicis mutatione qñcp extinguit ſtipulatio iudicatũ ſoluí: & de multis aliꝭ mutationibus. ſ. vidiſtis. Pro declaratione huius diſtingue [c], cũ queritur, qua mutatione extinguit ſatiſdatio iudiciorum. diſtingue: Aut cõtingit mutatio rei petitæ, & extinguit ſatiſdatio: vt l. cũ quærebaſ. in fi. ſecũdum vnã lect. ſ. eo. tit. Aut cõtingit mutatio actionis ꝓpoſitæ: & tunc aut fuit mutata actio tantũ, & nõ cauſa: & tunc aut fideiuſſor fuit datus ſimpliciter, aut expreſſè in illa actione: vt dixi in illo fi. §. Aut cõtingit mutatio iudicis: & tũc aut mutatio contingit per modũ cuiuſdã receſſus: quia recedo ab vno iudice, & vado ad aliũ: aut ꝑ modũ appellationis, aut ꝑ modũ cuiuſdã ſurrogationis. Primo caſu, ſtipulatio extinguit: vt l. ij. in prin. ſ. eo. ti. Quod intelligo, ſi vado ad aliũ iudicẽ alterius tribunalis. Secus ſi irẽ ad collegã primi: quia tũc dic vt dicã in tertio caſu, qñ per modum ſurrogationis. Secũdo caſu, qñ per modũ appellationis: idẽ, quia extinguit ſatiſdatio, niſi aliud ſit expreſſè actum: vt in auth. de his qui ingre. ad app. in prin. & ibi not. & C. de ꝓcur. l. ij. & Inſti. de ſatiſda. §. ſi verò aliqs. reproba ta diſtinctione Gul. de Cug. & Mar. ſil. vt ſ. dixi. De quo etiã tãgit Cy. in d. l. ij. Tertio caſu, aut fuit expreſſum nomen proprium: & extinguitur datio fideiuſſoris. Aut nõ fuit expreſſum: & non extinguitur quia idẽ eſt iudiciũ: vt d. l. proponebaſ. ſ. de iudi. & l. vbi acceptum. & ibi no. eo. tit. quod no. in Spec. de iudi. deleg. §. excipi. ver. ſed quid ſi plures. Qñcp cõtingit mutatio circa ꝑſonas litigãtium: & tũc aut cõtingit mutatio circa ſubſtantiam perſonæ, aut circa qualitatẽ. Primo caſu, aut illa ꝑſona repræſentat eandẽ, quæ prius litigabat: vt quia eius hæres, vel eius procurator: & ſtipulatio nõ extinguit: vt l. ij. in fi. de ꝓto. ſtip. & quod no. in l. ſi ante acceptũ. in gl. ſup verbo, ſatiſdederit. ſ. e. ti. Si verò illam perſonam non repreſentat, tũc ſatiſdatio extinguitur: vt l. iam tamen. §. nunc videamus. & §. ſeq. & ſ. eo. tit. Secundo caſu, qñ contingit mutatio circa quãtitatem, dic aut contingit mutatio eius, qui recipit ſatiſdationẽ: & non extinguit ſatiſdatio: vt l. in cauſæ. §. ſi ex parte. ſ. de procu. & l. Iul. ſ. qui ſatiſ. cog. Aut cõtingit circa perſonam ſatiſdantis: & tunc ex tali mutatione cum mutaſ effectus ſnĩę ſatiſdatio non extinguitur: vt l. ſi añ actũ. j. rñ. ſ. eo. ti. Aut mutaſ effectus ſententiæ: & tunc extinguit ſatiſdatio: vt d. l. ſi añ acceptũ. ij. rñ. & ꝑ oẽs alios caſus illius legis, & l. j. in fi. ſ. quib. mod. pig. vel hypo. ſol. Quandoqꝫ cõtingit mutatio inſtantiæ: & tunc datio fideiuſſoris extinguitur: vt l. ij. ſ. eod. tit.

1 ☞ *An ſtipulatio iudicatum ſolui ſemel commiſſa iterum committatur.*

SIunus. Lex noſtra primo ponit duo dicta. Secũdo reſpondet cuidam tacitę obiectioni. Secunda ibi: qm̃ ĩ vnius, &c. In fi. huius legis ſummat ſeipſam hoc modo: Hæc ſtipulatio ex duabus clauſulis põt committi cõtra diuerſos: ſed contra eundem non, ſed prẽualet cauſa iudicati. h. d. Op. de l. cum quærebaſ. ſ. eo. Sol. tex. in fi. vult ſoluere: quia contra eundem non poſſunt committi iſtæ duæ clauſulæ, vt ibi: licet cõtra diuerſos ſic, vt hic. Et ideo vt iſta materia tibi liqueat, diſtingue: cum quæritur, † vtrum ſtipulatio iudicatum ſoluí ſemel cõmiſſa iterum cõmittaſ: aut quærit de iteratione ex eadem clauſula, aut ex diuerſis. Primo caſu, non cõmittit amplius quã ſemel: vt ſ. eo. l. iam tamen. §. in hac. Fallit in hac clauſula de dolo: vt ſ. eo. l. nouiſſima. Et eſt ratio: quia cõmittit ad particulare intereſſe. vt ibi vidiſtis. Secundo caſu, aut quærit de iteratiõe cõmiſſionis quo ad effectum exactionis: aut de iteratione ſecundũ rigiditatem iuris. Primo caſu, aut contra eundem: & ſemel cõmiſſa iterum non cõmittitur, vt hic; & l. cum quærebaſ. ſ. eo. Aut cõtra diuerſos: & tunc aut conſecutus eſt totũ intereſſe: et amplius non committitur, & commiſſa non exigetur: vt ſ. eo. l. ſi ex duobus. §. quoties. Aut eſt conſecutus partem: & tũc poteſt pluries committi, vt d. l. ſi ex duobus. & l. ex iudicatum. & hac. l. in prin. Secundo caſu, quando quæritur de iteratione ſecundum rigiditatem iuris: & tunc dico ꝙ poteſt ſæpius committi: vt hic, in fi. Sed dubitatur quæ prævaleat. Et in hoc eſt aduertendum, poſtquam clauſula ob rem non defenſam eſt commiſſa, aut res incipit defendi poſtẽ ſuper iſta clauſula eſt iudicatum vel ſolutum, vel ante. Primo caſu prævalet clauſula ob rem non defenſam: vt l. iam tamen. in prin. ſ. eo. Si ante: & tunc aut poſt litis conteſtatio nem, aut ante. Si poſt: aut incipit defendi fictè: & prẽualet clauſula iudicati: vt hic, in fi. & l. iij. in fi. ſ. eo. Aut incipit defendi fictè & prævalet clauſula ob rem non defenſam: vt l. cum quærebatur. Si vero ante litis conteſtationem defenditur, ſine dubio prævalet clauſula iudicati: vt d. l. iij. in fi. ſ. eod. titu.

Rem ratam haberi, & de ratihabitione. *Rubrica.*

Duas partes habet hæc rub. Primò rem ratam haberi, hoc eſt de illa ſtipulatione rem ratam haberi: & ſecundo dicit de ratihabitione: hoc eſt, qualiter poſſit habere ratum.

LEX I.

d ¶Vm quis. [d] Quando cõuenitur ille, cui exceptio rei iudicatæ competeret: ſi verus procurator exegiſſet, ſtipulatio de rato committitur. h. d. Tex. ibi: pro domino exponit Dy. i. pro eo

e qui ſtipulatus fuit de rato [e]. Op. ad id quod dicit de confideiuſſore. ſtipulatio iſta cõmittitur ad intereſſe: vt l. ſi commiſſa. j. eod. & j. l. proxi. ſed cõfideiuſſoris non intereſt, ſi alter fideiuſſor conuenitur: vt d. l. vt fideiuſſor. ſ. de fideiuſ. ergo hęc ſtipulatio nõ cõmittit. So. intellige, ꝙ iſti fideiuſſores erant ſocij: & ſic ꝙ in ſimili dicitur de duobus reis, referatur ad vtrunqꝫ. Vel aliter dicas ꝙ tex. & gl. hic habuit reſpectum: quia ſi fideiuſſor conuenit, debet ſibi cedi actio: ideo moleſtaretur ille, qui prius fuit abſolutus ſecundum Dy. ſed præcedens ſolutio magis placet. Et prædicta ſunt vera, ꝓut ponimus hic, ꝙ iſte cõuẽtus fuit abſolut[9]. Itẽ poſſumus ponere, ꝙ iſte conuentus fuit cõdẽnatus, & ſoluit: tũc ſine dubio intereſt eius, ne fideiuſſor cõueniaſ. Nã fideiuſſor conuentus haberet regreſſum cõtra principalẽ debitorẽ: ſed iſte fideiuſſor prio cõuentus, q ſoluit, ad hoc vt poſſit repetere ꝑ actionẽ mãdati, debet principalẽ debitorẽ defendere: vt ſ. ti. j. l. ſi ex duobus. §. quoties. & ſic eius intereſt, fideiuſſorẽ non cõueniri. Non habetis hic alia.

Lex

LEX II.

INſtipulatione. Vos habetis vnam magnã gl. quæ non tendit, niſi ad poſitionem caſus: & habet hic tex. duas lect. principales. Secunda ibi: circa fi. gl. ibi: ſecundo pone caſum. tamen ſecundũ primam expoſitionem literæ, lect. huius legis variatur quatuor, vel quinq modis. tamen tu tene ſecundam expoſitionem literę, quæ eſt clara, & plana.

1 ☞ *Minor qui non habet curatorem, poteſt procuratorem conſtituere.*

2 *Procurator minoris ſine verus ſine falſus ad iudicia ſatisdans dominum ratum habiturum, non cogitur ſatiſdare, quòd ſi minor peteret reſtitutionem in integrum, debit quanti eares erit: ſecus in procuratore recipiente ſolutionem.*

Minor non poteſt renunciare beneficio reſtitutionis in integrum.

3 *Minor compromittens, & promittens pœnam ſi non parebit ſententiæ: petendo reſtitutionem in integrum non incidit in pœnam.*

Promittens ſententiam arbitri habere ratam, ſi petit eam reduci ad arbitrium boni viri non incidit in pœnam.

GVm minor. Iſta eſt no. lex. & diuiditur in partes quatuor. Prio, logt ĩ ꝓcuratore vero minoris. Secũdo ĩ ꝓcuratore falſo minoris. Tertio, dat cõſiliũ circa verũ procuratorẽ. Quarto, dat conſiliũ circa falſum ꝓuratorẽ. Secũda ibi: idẽq. Tertia ibi: & iõ. Quarta ibi: mãdato vero &c. Tex. ibi: alioqn ſi non cõueniat. dic, i. ſi hæc clauſula de præſtando intereſſe, ſi reſtitutio petatur, non apponeretur. Item ibi: conſentiat. i. ratum habeat. Item ibi: dari oportebit. de iure cõmuni minore non habente ratum, nec petente reſtitutionẽ. † Oppo. & videtur, ꝙ minor non poſſit conſtituere procuratorẽ: vt l. neq. C. de procu. Dicit gl. dic. ꝙ hic conſtituit cum authoritate tutoris, vel curatoris. Vel dic, ꝙ illa in iudicio, ſed iſta extra iudicium. dicit gl. hæc poteſt eſſe vera, ſi ponis minorem non habere curatorem. Nam ſicut ipſe poſſet ſolutionẽ recipere: vt l. ſi curatorem. C. de in integ. reſti. eodem modo poterit ad hoc procuratorem conſtituere: arg. l. diuus. & quod ibi not. ſ. qui pet. tuto. & l. etiam. §. abſens. ſ. de manu. vindi. & quod no. extra de reſti. ſpo. c. ex parte. Quæro duo. Primo quid velit dicere tex. ibi: alioquin ſi non conueniat, &c. Gl. vacillat. tu expone ſecundum quod di-

2 xi circa text. † Secundo quæro, an cogatur procurator falſus, & etiam verus cauere cum hac adiectiõe, ꝙ ſi minor petit reſtitutionem in integrum, dabit quanti ea res erit. Quidam, vt Old. dicũt procuratorem falſum non debere cauere, niſi conſentiat, vt hic. & ſecundum hoc verus procurator aſtringitur plus q falſus, ſecundum eum. Sed R. oge. dixit, minus intelligũt qui hoc ſignãt. quaſi dicat, malus intellectus eſt ꝙ plus aſtringatur verus procurator q falſus. Io. vero poſuit hic gl. ſuã breuẽ ſic, nõ ꝑ oĩa rectũ cõſiliũ dat Io. quaſi dicat, nõ eſt ratũ ꝓcuratore nolẽte cauere, cũ non cõpellatur. Vnde glo. dicit procuratorem verũ & ꝓcuratorem falſum poſſe cogi præſtare iſtam cautionem. ſi minor petat in integrum reſtitui, & cauſatiue. vt ei aliter non ſoluatur. niſi caueat. Prædicta vera, niſi debitor non curet cauere ſibi: quia tunc non cauetur, niſi conueniatur, &c. & ita loquitur iſte tex. Aliꝭ dicunt, ꝙ iſta eſt mala litera, & corrupta. Glo. tamen reſidet in præcedenti. ſecundum quã habes notare ꝙ ꝓcurator minoris verus, vel falſus cogatur cauere ſi minor petit reſtitutionem in integrũ quod nota: quia hæ oppoſitiones faciunt adhuc ad mille inſtrumenta. & hoc probatur per Dyn. & Specu. de procurato. §. ratione quoque conſtituentis. verſi item quod conſtituens. Iacob. de Are. tenet contrarium. Nam non debet defenſor vel procurator cogi ad illud, ad quod non cogeretur principalis, præterquam quo ad illam cautionẽ, de qua loquitur l. ſed & hæ. §. defendere. procu. & l. minor. §. quoniam. eod. tit. ſed ipſe minor non cogeretur renunciare beneficio reſtitutionis: imò non valet ſi renunciaret: vt l. ſi intra. & ibi no. C. de in integ. reſt. & l. ſi iudex circũuento. ſ. de mino. & l. doli exceptio. verſic. diuerſum. ſ. de noua. Ego puto quod gloſſa iſta dicat verum in caſu ſuo, ſ. in ſolutiõe. Nam non cogitur quis ſoluere procuratori, niſi caueat præſtita cautione. Ratio, quia minori poſſit taliter ſoluere quod bñficiũ reſtitutionis ceſſaret, ſcilicet ſoluendo iudicis authoritate: vt l. ait prætor. §. permittitur. ſupra de mino. Vnde per aduentum procuratoris non debet eius conditio fieri deterior: vt vidiſtis in l ij. §. defendi. ſupra ex quib. cau. in poſ. ea. ſed in procuratore, qui venit ad litigandum, puto quod verum dicat Iacob. de Aret. quod non cogitur præſtare iſtam cautionem, quam non cogeretur prę

→ P. PAV. P.

a ¶Expreſſe adijci. vide Cur. cõſi. xc.

b ¶Falſus. de intellectu huius §. vide Imo. ſi d. l. nemo põt. de leg. & Bart. poſt Bal. in l. j. C. de arb. & ſi l. poſthumo. C. de colla. ꝑ Barto. & Bal. & vide Bar. & doc. in l. ſi tutor. C. in qui. cau. in integ. reſti. & Bart. in l. ij. C. ſi ex fal. inſtru. & ibi per gl. & Bal. & an appellãdo videar fateri iudicẽ a quo, fuiſſe iudicẽ meũ, vi de Bal. ſi l. eos. in prin. vi. col. C. de app.

c ¶Oppon. & videt. Quãdo procurator rei, nõ tm̃ procurator actoris. addt Bar. in l. de pupillo. §. me miniſſe. ſ. de ope. no. nuncia.

3 ſtare principalis. ꝙ dico in procuratore vero, idem intelligo in procuratore falſo. † Vltimo Dyn. inducit hanc legem in argu. qđ ſi minor compromittit in arbitrum, & promittit pœnam, ſi non parebit ſententiæ: qđ petendo reſtitutionem in integrum non incidit in pœnam. Idem dico ſi aliquis ꝓmittit ſe habiturum ratam ſententiam arbitri: & eam petit reduci ad arbitrium boni viri, non incidit in pœnam. Nam ratam habet, qui hoc petit: & ideo debet expreſſe adijci [a] quod non petet reduci ad arbitrium boni viri. Quæ clauſula quid operetur, not. per Dy. in l. quidam cum filium. ſupra de verb. oblig. & c. ſcienti. de reg. iur. lib. vj.

1 ☞ *Appellans habet ſententiam ratam, & illam confirmat tanquam ſic latam, non tanquam bene latam.*

b Falſus. [b] Nota notabilem text. † quod ille qui appellat, habet ratam

1 ſententiam. Ratio, quia alias non poſſet ſibi ius appellãdi, niſi ſententia eſſet aliqua: vt l. ſi expreſsim. j. de appell. vnde confirmat ſententiam tanquam ſic latam, non tanquam bene latam. Facit l. Pomponius ſcribit. ſ. de neg. geſt. An autem appellando videatur quis approbare ſententiam nullam: dic vt d. l. ſi expreſſim. Dicitur hic, cum ad auxilium commune. Quæro quid vult dicere auxilium commune. dicit gl. commune omnium cõdemnatorũ, vel commune rei: & procuratoris. Quæro, quid ſi decurſum ſit ad auxilium ſpeciale reſtitutionis in integrum. Dicit gl. idem vt ſupra proxi. quia illud auxilium eſt contra ius commune. ſecus ſi eſſet ſecundum ius commune: quia peteret in iudicio vel extra iudicium. Glo. non habuit malum reſpectum: ſed verba ſua non ſunt generalia. Ideo eſt aduertendum, an aliquis venit contra ea ratione, qua poſſet, etiam ſi verus procurator litigaſſet: & non videtur improbare, vt hic: & in princ. huius legis. ſecus ſi venit contra ea ratione quaſi verus procurator non ſit.

1 ☞ *Dominus videtur habere ratum, quando facit illud quod non poteſt facere, niſi qđ factum eſt à procuratore ratum ſit.*

PRocurator. In hac lege glo. ponit caſum duobus modis. Oppo. quod cautio de rato hodie non poſsit committi: quia dominus iurat de calumnia: vt in authen. principalis. C. de iuramẽ. calum. ergo videtur habere ratum factum à procuratore. Gloſſ. reſpondet, certè poſt iuramentum poteſt procuratorem reuocare, & ei contra dicere. Tu dic vt no. & melius in l. Pomponius. §. & ſi is. ſ. de procura. & vide gloſſ. quæ incipit, qualiter quis. ibi: ſed argu. cõtra. ſed in omnibus eſt reperire fauorem, vel aliam iuſtam cauſam.

1 †Quęro, quando dominus videatur habere ratum. Reſpon. qñcunque facit illud, quod facere non poteſt. niſi illud ſit ratum, ꝙ factum eſt à procuratore: vt in exemplo hic poſito. Facit l. ꝓ hærede. §. Pampinianus. ſ. de acquiren. hæred.

TVtore. In cauſa ſuſpecti procurator ex parte rei cogit cauere de rato. hoc dicit. Opp. & videtur [c] ꝙ ex parte actoris præſtetur iſta cautio: ſed ex parte

c rei ſufficiat cautio iudicatum ſolui: vt l. non ſolum. §. qui alieno. & §. ſeq. ſ. de procu. Sol. Speciale eſt in cauſa ſuſpecti tutoris: & in quibuſdam aliꝭ, qui ponuntur in §. ſi ſtatus. & §. ſeq. in d. l. nõ ſolũ. Ratio, quando per cautionem iudicatum ſolui, eſt cautum actori, non debet interponi cautio de rato. Quid enim intereſt ſua dominus habeat ratum, vel non. ſi ſibi ſoluitur? Certè nihil. Sed quando domino non eſt cautum, vt in cauſa ſtatus vel ſuſpecti, vt hic: tunc etiam ex parte rei debet cauĕri de rato, vt hic.

SIis, cui. Hæres nõ põt ratũ habere qđ factũ eſt nomine defuncti, in his quæ ad hæredem non trãſeunt. h. d. Op. de l. ſi qs offerẽti. §. fi. ſ. de ſol. Sol. ibi in his q ad hęredẽ traſeunt: hic in alijs: vt no. per Dy. de reg. iur. c. relatum. in pen. q. lib. v. & l. Pantonius. ſupra de acquiren. hæredi. Dicam plenius j. eodem. l. bonorum. Item oppon. de d. l. Pantonius. Sol. ſpeciale in reſtitutione in integrum.

PRocurator. Propoſitio actiõis, cõtra quã exceptio rei iudicatę nõ obſtaret, ſidñs verus egiſſet, non facit ſtipulationẽ de rato cõmitti. h. d.

Defenſo-

a ¶Defensor ex necessitate. Et vide quod nota. dixit Bal. in l. quoties. ad fi. C. de preci. Impe. offe. & in l. tam mãdatori. C. de non nu. pec. in v. col. Et quis dicat defensor ex necessitate, vide Bal. in l. ij. C. de pact.

b ¶Competat. Adde glo. & Bar. in l. cum his. §. fideiussor. & in l. interdum. & ibi Bal. de condic. inde.

c ¶Determinaui. Ad hanc quæstionẽ vide Bal. in l. j. C. vbi in rem actio. & post Bald. ibi quæ dixit Bart. in d. l. vẽditor. per Bal. in l. emptori. C. de euic. Per. de Anch. in c. significasti. de foro cõpe. An autẽ clericus defendens actorem possit declinare forũ, glos. ponit xj. q. j. c. clericum. Spec. in tit. de primo decreto. §. restat. ver. quid si dñs. & Guil. de Cug. in d. l. cũ clericis. C. de episc. & cleri. Adde quod dicit Bal. in l. si qua. §. de his q sunt sui vel alie. iur. q pater in casibus. in quibus ex delicto filij potest damnũ pati, poterit impune declinare forum, licet filius forte clericus hoc non posset. De quo per eũdem in l. reos. C. de accus. & Bar. in l. pe. §. ad crimen. de publi. iudic. in vj. col. & ad Bal. hic vidẽ Gul. de Cu. in auth. clericus. C. de episc. & cle. & gl. x. q. j. c. clericum.

☞Quæstio quã Bart. adducit, aſs incipit, Pisanæ ciuitatis cõsiliũ decreuit. & est secunda in ordine. Alex. Losæus. 2

d ¶Exceptio doli. Sed hoc nõ videt verũ, per no. q Bal. in l. ij. C. si aduer. solu.

e ¶Oppo. q. Vide in l. iusiurãdum qd ex conuentione. cum duabus seq. in glos. magn. ad fin. de iur.

f ¶Qualiter cõstituatur. Vide aliqd per Bar. in l. si actor. C. de appel.

g ¶Sequatur decretũ. Adde quod legitur & not. maxime per Bart. in l. omnes. C. de episco. & cle. Sed ad quẽ pertineat inuenire actorẽ, seu curatorẽ, an ad minorem, an ad aduersariũ: & an ad iudicẽ spectet illũ dare adulto ad lites, nemine petente: & qñ tutor habet cũ pupillo lites, vide de istis per Bal. in l. mutus. §. is qui. s. de procura. & actor a tutore constitutus debet producere actoriam, & tu

1 ☞*Defensor ex necessitate potest exceptionẽ ex sua persona proponere. intelligo de necessitate casuatiua.*
2 *Coniunctus meus si petijt rem ab extraneo cui ego vendidi, & teneor de euictione: ego possum comparere & petere compromissum vigore statuti, quod inter coniunctos fiat compromissum. remissiue.*
3 *Compensatio ex debito naturali, quod non possit opponi.*

Si procurator. Hic est multum singularis §. & hoc dicit.

Defensor † ex necessitate[a] potest exceptionem ex sua persona opponere. hoc dicit. Aduerte. Opp. & videtur, q postq̃ dñs recepit pecuniam à procuratore videatur habere ratum. factum ab eo: vt l. quidã. §. de euic. & l. indebitum. C. de condic. ind. & sic postea nõ potest improbare. Sol. Intelligo hic quod post improbationem factã fuit sibi solutum. Item opp. q ista exceptio doli, quæ competit principali, cõpetat etiam ipsi procuratori: vt l. quo enim. §. Iulianus. j. eo. Sol. Dicunt quidam, vt Iaco. de Are. hoc esse verum, q etiam procuratori competat [b]. quod mihi nõ placet. Nam exceptio doli, quæ cõpetit ex ratihabitione facta postea post improbationem, competit ipsi procuratori, sicut dño, vt l. cõtraria. & no. in l. dispensatorem. circa fi. §. de sol. Sed hæc exceptio doli nõ causatur ex ratihabitione. Non enim potest habere ratum: quia termini sunt mutati: vt l. si indebitum. j. eo. & l. bonorum. sed causatur ista exceptio ex debito naturali, quod ipsi dño, nõ procuratori cõpetit. Cõtra hoc opp. si cõpetit dño, & non procuratori. ergo dñs qui defendit procuratorẽ, non poterit vti ista exceptione, cũ non debeat melior conditio esse procuratoris seu defensoris cẽ dñi: vt l. minor. §. quoniã. §. de pcur. Rñ. ibi loquit in defensore voluntario: hic loquitur in defensore necessario, necessitate tamen causatiua: qa si procuratorem nõ defenderet: procurator haberet regressum cõtra eum, vt hic dicitur. Vnde potest exceptionem proponere ex persona sua. Simile in l. idemq. §. generaliter. §. man. & facit l. sed & si lege. §. item si rem. §. de peti. hære. quod not. per Dy. in l. Marcellus. & ibi dixi §. de fideiuss. †Per hoc ego determinaui [c] quod si coniunctus meus petijt rem ab extraneo, cui ego vendidi, & cui de euictione teneor, q ego cõparens possum petere, quod fiat compromissum ex vigore statuti loquentis de quæstionibus compromittentis inter coniunctos. In contrarium fortiter facit l. venditor. §. de iudi. quod dic, vt in disputatione mea, quæ incipit, consilium ciuitatis Pisanæ decreuit. ☞Quæro, dicitur hic, quod stipulatio committitur: quæro ad quid committatur. Dicunt quidam ad sumptus litis est: vt l. si sine. §. cum autem. & §. Marcellus. j. eo. Gl. dicit q committatur ad totam quãtitatem & ad totum interesse: & hoc videtur velle tex. hic: tamen plenius dicam in d. §. cũ autem. & §. Marcellus. †Secundo quæro, certum est quod secuta absolutoria à vero debito remanet debitum naturale: vtrum ex tali debito possit opponi compẽsatio. secundũ gl. quæ est hic, videtur casus, q cõpensatio possit opponi in glo. super verbo, excepti. hoc tenebat Dy. docto. omnes nostri tenẽt contra, per d. l. quo enim. & quod ibi no. Ad hãc legẽ respõdent q hic est exceptio doli, [d] non compensationis. Nam compensatio est debiti & crediti contributio: & sic oportet q actor & reus inuicem sint debitores. & creditores: hic autem est vnum debitum quod petitur, & de quo exceptio opponitur. Ita tenẽt doct. C. de cõpen. l. ex causa. & ibi plene vide Cy. Quæro vtrum dominus ille possit suscipere defensionẽ istius procuratoris eo inuito. Glo. quæ est hic, dicit quod non. Sed contra hoc oppo. de l. solutionẽ. §. de sol. Respon. ibi loquitur quando suscipiebat animo nouandi, & volẽte actore, reo inuito secus. vt ibi dixi. Item contra hoc oppo. gl. de l. si procurator. §. de procur. Glo. non soluit. Dicas q ibi ambo cõcurrunt in iure iam quæsito domino: hic loquimur in iure quærẽdo quod procuratore inuito non potest quæri domino. Ita intelligitur dictum Ioan. Quæro, an isto casu cum procurator non patitur dominum defendere, possit agere conditione indebiti, vel sine cã cõtra dñm. Rñdeo, non: quia damnum illud sentit sua culpa. & damnum, quod quis sua culpa, &c.

Si quis a procuratore. Nota textum ibi: sed Labeo, &c. Oppo.

procurator ex parte rei non caueat de rato, sed ex parte actoris: vt l. non solum. §. qui alieno. §. de procu. Solu. Speciale in causa status: vt dixi §. eo. l. tutore. Oppo. quod [e] in cautione de rato non cogatur quis inserere certã summam: vt l. fi. §. de præto. stip. Sol. hic speciale: quia interponitur super re inæstimabili. Vltimo nota, quod ista stipulatio committitur eo ipso, q dominus ratũ non habet. de quo dicam. j. eo. l. quo enim. §. j.

toriã simul: & quando vtrũq̃ simul oppo. pro parte, vide Bal. §. de neg. gest. in l. qui alieno. §. quãq̃. Itẽ an possit minor ad curatorẽ & actorẽ petẽdũ cogi p debitores vel creditores. vide Bal. in l. ait prætor. §. j. ff. de minor. vbi dicit q sic. Et an actor posset cõstitui ad futura, vi de Bar. in l. itẽ eorũ. §. fed si ita. ff. q cuiusque vniuersitate, & põt: quia intelligitur actor, i. syndicus. Aut est datus a priuato: & nõ poterit. Si autem datur ad causas simpliciter, intelligitur ad ad presentes.

1 ☞*Actor vniuersitatis si constat de mandato non cauet de rato. & nu. 11.*
2 *Actor pupilli potest constitui, vel quod tutor ipsum constituat, & iudex decretum interponat: vel quod iudex ipsum constituat ad tutoris petitionem.*
3 *Causa requiritur in actoris constitutione.*
4 *Actor pupilli non cauet de rato si constat de madato tutoris, decreto iudicis: & quod causa sit legitima.*
5 *Actor pupilli quando est constitutus à tutore, cauet tutorem ratum habiturum: quando à iudice, cauet pupillum ratum habiturum.*
6 *Pupillus factus adultus potest ratum habere factum ab actore.*
7 *Bona actoris constituti à tutore sunt taciteè obligata ipsi pupillo.*
8 *Actor vniuersitatis quando constituitur, non requiritur decretum superioris: nisi in pertinentibus pariter ad superiorem & vniuersitatem.*
9 *Actor vniuersitatis constitutus decreto superioris, & procurator constitutus à pupillo cum authoritate tutoris, reuocatur sine superioris decreto: & procurator à solo tutore.*
10 *Decretum superioris in constitutione actoris, quod præsumatur interuenisse, quãdo constat vniuersitatem fuisse de mandato superioris congregatam.*
Curator datus bonis absentis debet dari à iudice: a creditoribus datur bonis, quando alii quis cessit bonis.

Actor. In hac lege Iurisconsultus facit mentionem de quatuor personis, quarum prima tenetur

1 cauere de rato, tres nõ. †Oppo. de itam eorum. §. actor. §. quod cuiusq̃ vniuer. Sol. si constat de mandato actoris vniuersitatis, non cauet de rato, vt hic: secus si non constat, vt in contra
2 rio. †Venio ad quæstiones, & primo circa actorẽ tutoris, quæ
f ro qualiter constituatur. [f] Respondeo, debet constitui solenniter, & cum decreto: vt Institu. de cura. §. fina. & ita dicit hic glo. circa princip. infra in eadem gloss. circa medium dicit, quod modus constituendi est quod præcedat mandatum tutoris, & sequa
g tur decretum [g] iudicis: hoc est, quod tutoris mandatum interueniat. Et quod tutor ipse constituat actorem cum decreto iudicis, videtur probari in text. hic dum dicit, actor à tutore datus quasi ipse tutor. De hoc videtur probari in lege solet. supra de tute. vbi tutor dat permittente iudice. In contrarium videtur, quod ipse iudex debet dare ad petitionẽ tutoris: vt lege si actor. C. de appellationibus. licet glossa ibi aliter sentiat. & dicto. §. finali. Institu de cura. & hoc sentit hic glossa parua, super verbo, datus. dũ dicit, i. dari petitus. quasi iudex det ad petitionẽ tutoris. Veritas est q vtraq̃ practica est bona: vel q tutor ipse cõstituat actorẽ, et iudex iterponat decretũ: vel q iudex ipe cõstituat ad pe-

a ¶Dico q sic. Cõtrariũ dixit Barto. in l. neq̃ tutores. C. de proc. & ibi dicit, q cã nõ est necessaria.
++ POMATES.
b ¶Quæro de quo. Et adde q no. Bar. in l. solet. ff. de tutelis.
¶Sint obligata. An bona actoris sint obligata pupillo, vel administratoriẽ vidt Bal. in l. properãdũ. §. fi. C. de iudi.
d ¶Venio ad actorẽ. Qualiter instruatur actor vniuersitatis vide do. Abb. in c. j. de syndi. vbi allegauit Barto. hic, & l. ij. C. de dec. lib. x. vidt Io. de Imo. in c. fi. de procu. Bal. in l. j. C. de ser. reipub. Andr. Barba.
e ¶Primo quæro. Qualiter cõstituat actor ciuitatis, vide Bald. per illũ tex. in l. oẽs. in fi. prin. C. de episc. & cle. & vide Bald. in l. neq̃. C. de pcu. ad fi. Et de hoc an requiraf decretũ: vide per Bald. in l. j. C. de ser. reipu. ma. & dicit bal. in l. si cautiones. in iij. col. C. qui accu. nõ pos. q vbi fit syndicus alicuius collegij psonarũ, nõ requirit authoritas iudicis: qa est mãdatum priuatũ, nõ publicũ: secus in syndico ciuitatis, vel castri: qa est publicus. Adde bar. & Imo. í l. j. §. finaũt collegiũ. pillũ tex. ad Tre. & Imo. in ca. petitio. in gl. de pcu. & bal. refert in d. l. nulli. í pe. col. Imo. in c. fi. de pcu. & bar. in l. ij. C. de lega. lib. x.
f ¶Rei propriæ. Item de rebus quæ seruando seruari nõ pñt: secundũ Bal. í d. l. nulli. & Imo. in l. j. in §. finaũt collegium. ad Trebel.
g ¶Excõicatus. Vtrũ si superior est excõicatus posit decretũ interponere: & vtrũ habeat vocẽ in numero decurionũ, vide Inn. in c. nulli. de elect. & in c. cõsului: de procu. & reassum pñt Bal. in l. itẽ. §. actor. §. q cuiusq̃ vniuer. & no. Bart. in l. oẽs populi. circa fin. j. q. pri. de iust. & iu.
h ¶Tutor solus. Si pupillus cõstituit pcuratorẽ cũ authoritate tutoris, an solus tutor posit pcuratorẽ reuocare? adde q no. Bar. in d. l. per epistolã, & bar. in d. l. neq̃. adde Inn. in c. bonæ. in glo. tenere. de postu. præla. vbi ponit an procurator constitutus a capitulo, posset reuocari p singulos: de quo etiã p Bal. in l. ij. in xvij.

ad petitionem tutoris: vt no. gl. in l. neq̃. C. de procu. eo aũt absente nõ posset cõstitui: vt C. qui da. tut. pos. l. curatorem. Secundo
3 †quæro, vtrũ requiratur causa in constitu
a tione actoris: Dico q sic, [a] vel causa necessaria propter infirmitatem, vel absentiam necessariam: vel causa voluntaria, probabili tamen, vt propter honestatẽ, vt in mulie re, vel alia egregia persona: vt l. decreto. §. de admi. tut. & d. §. fi. Insti. de cura. & q no. in prædicta l. curatorem. C. qui da. tut. pos.
4 †Hoc præmisso quæro, vtrum, talis actor debeat cauere de rato. Gl. dicit hic, q quando constat de mandato tutoris tantum, & non de iudicis decreto: tunc omnino debet cauere. Ita loquitur hic, dum dicit tex. actor à tutore datus. nec aliquid dicit de decreto. Si vero de vtroq̃ cõstaret, tunc nõ cauere t: arg. l. j. C. de procu. & l. ne satisdatio. j. eo. ti. Roffr. in libellis suis in tit. de actio. ex stipre m ra. ha. dicit, q actor omnimodo debet cauere, etiam si constet de decreto. & dicit q hoc tenuit quidã suus doctor, qui vocatus fuit Karolus. Pro hoc facit iste tex. qui dicit, oĩmodo. Et rationẽ dicit inter actorẽ & alios, q hic nominãtur: qa actor cõstituitur à nõ dño, alij à dño. do. Old. dicit idẽ q etiã si constat de mandato, & de decreto debet cauere actor. Ratio, quia in constitutione actoris requiratur causa, vt dictũ est. Vnde si causa esset surreptitia, decretum esset nullum: vt l. cum vero. §. subuentum. §. de fideicõ. liber. & l. j. §. hæc verba. j. ne vis fiat ei. Vnde adhuc est dubium de mandato, an sit validũ mandatũ actoris licet constet de decreto, & de mandato: innuit ergo q si de causa constaret legitime, q tunc nõ cauere t. et ista sua opi. placet mihi multum.
5 †Quæro, de quo [b] cauet iste actor tutoris?
b Glo. dicit q debet cauere q minor ratum habebit. Et secundum Rog. debet promittere certam summam pecuniæ, si minor restitutionẽ petat: vt l. ij. in prin. §. eo. tit. De hoc secundo dic, vt dixi ibi: Tamen de primo dubitatur, & videt q nõ debeat cauere q pupillus ratũ habeat, sed q ratũ habebit tutor, qui eũ cõstituit. l. ij. in princi. de curabo. dan. Pro hoc facit, quia nõ dicitur ipse actor agere: imo. tutor agit per actorẽ: vt l. j. C. de acto. à tu. dã. Videte, dubito in hoc. Tamen finaliter pro modo dicerẽ aduertendum ad modum constituendi. Nam si quidem tutor ipse cõstituit sibi cũ decreto iudicis: tũc teneatur cauere rẽ ratam tutorẽ habiturum: vt d. l. ij. §. j. de cura. bo. dã. nisi forte esset dubium de tutela: nã tunc sicut ipse tutor tenetur cauere: vt l. vulgo. §. de admitut. ita actor cõstitutus ab eo: quia tantum durat officiũ actoris, quãtum durat officiũ tutoris: & eisdẽ modis regulatur: vt nota in d. l. neq̃. si vero actor esset constitutus à iudice petente tutorem: tunc ipse gerit negotia pupilli: & pro pupillo, tutoris periculo: tunc puto q ista glo. procederet q cauere t rem ratam habiturum pupillum. Hoc est vtile scire: quia quando tutor vult releuare in instrumento actoris actorem ab onere satisdandi: tunc non promittit pupillũ ratum habiturum, quod faciet actor: cum debeat promittere se ratum habiturum. Tutius tamen est q promittat se, & pupillum ratum habiturum, vt sic comprehendatur
6 tam tutor cẽ pupillus. †Quæro, qñ poterit
i pupillus ratum habere? Respondeo, factus adultus: vt l. si pupillus. in princ. de noua.
7 †Quæro, vtrum bona istius actoris sint o-
c bligata [c] pupillo pro administratione? Respon. si quidem est constitutus à tutore: tũc ipse gerit cõtemplatione tutoris. non pupilli: vt d. l. j. C. de acto. à tu. dã. & ar. l. mandasti. §. de neg. gest. ideo bona tũc essent tacite obligata, sicut bona tutoris: vt C. de admini. tut. l. pro officio. Pro hoc facit §. de priui. credi. l. dabimus. §. j. & quod ibi nota. Facit C. de iudi. l. properandũ. §. fi. & hoc sufficit
d circa primũ. Venio ad actorem [d] ciuitatis.
e Primo quæro [e] qualiter constituatur. Glos. dicit, q in istis nõ requirit solẽnitas. quasi dicat, decretum superioris non exigitur: vel si exigitur, præsumit intercessisse: q est notabile dictum. Videamus † primum, dum
8 dicit q decretum non requiritur. cõtrarium no. in l. nulli. §. q cuiusq̃ vniuersi. not. l. j. C. de ser. Reipu. ma. & illud tenet Dy. Gul. de Cu. in d. l. nulli. tenet cõtrariũ, scilicet quod non requiritur decretum superioris: sed sufficiat ipsum decretum decurionũ: hoc est, ipsa ordinatio, & constitutio decurionum. vt l. item eorũ. §. si decuriones. & §. actor. q cuiusq̃ vniuer. no. & ita loquitur ti. de decre. ab or. fa. & C. de decre. decurio. Præterea, dicit ipse, ea, quæ requiruntur ad consti
tutionem alicuius actus, requiruntur ad destructionem: vt in authen. de defen. ciui. §. interim. & l. si vt proponis. C. de nup. & de diuor. authentic. contra si filij. Sed ego video q in reuocatione actoris vniuersitatis sufficit solum decretum decurionum: vt d. l. item coram. ergo & in constitutione. Non obstat l. j. C. de ser. Reipu. ma. quia ibi loquitur in actu odioso, scilicet in alienatio-
f ne rei propriæ [f], in qua requiritur decretum superioris. Ita dicit ipse. & hoc puto verum. quod tenet Inno. extra de procu. c. vlti. de iura. calum. cum causam. & est magni effectus. Nam si superior esset excommunicatus [g], non posset constitui actor, seu syndicus ab vniuersitate: imo plus, quod si interponeret decretum suum superior excommunicatus, licet non fuerit necesse de iure: tamen non valet constitutio talis actoris, & syndici: vt d. ca. vlti. de procu. & ibi per Innocen. Prædicta vera, quando constituitur syndicus, seu actor ad ea, que pertinent ad vniuersitatem tãtum: secus si pertinent pariter ad vniuersitatem, & ad superiorẽ: vt not. in Specu. de syndic. §. primo. ver. item quod est constitu-
9 tus. Facit extra, de rescrip. c. edoceri. Sed iuxta † prædicta formo vnum dubium. Pone quod est constitutus syndicus, vel actor decreto superioris. Vel pone in alia materia quod pupillus constituit procuratorem authoritate tutoris secundum formam. l.
h neq̃. C. de procura. an tutor solus [h] poterit reuocare, vel vniuersitas sola. Guil. de Cugn. secundum rationem suam, quam supra recitaui, videtur tenere quod non possit reuocare. Et pro hoc facit optime text. in lege si quis mancipijs, §. si impub. supra de institu. tamen ibi idem Guil. dicit aliter, videlicet quod solius tutoris reuocatio sufficiat, per legem si per epistolam. de acquirẽ. hæreditate. Non obstat, §. si impubes. quia ibi loquitur in instito
re, cuius mandatum non finitur. Hoc etiam tenet Innocen. extra, de testib. capitu. ad hæc, quæ erat olim extrauagans, posita hodie in capitu. præsentium. de testib. libro sexto. vbi dicitur quod Abbas solus potest reuocare syndicum constitutum ab eo vna cum capitulo. Ratio, quia etiam ipse solus habet exercitium actiõis, sicut & tutor: vt dicta lege si per epistolam. Et ideo, in hoc aduerte an ille, qui reuocat, haberet solum exerci-
10 tium: & tunc solus reuocare posset: alias non. †Vlterius venio ad secundum. dicitur hic in gloss. etiam si decretum re[i] quiratur, quod præsumitur decretum [i]. dominus Oldra. dicit contrarium, quia est solennitas extrinseca: vt lege quæcunq̃. supra de publi. & dixi in lege sciendum. supra de verborum obligationibus. Et pro ista glo. videtur casus extra, de his quæ fi. à pla. c. ea. noscitur. vbi dicitur, q illud, q facit prelatus, presumitur facere cũ cõsen-

q. C. de ser.
¶Præsumitur decretũ. Vtrũ decretũ p̃sumatur intercessisse: adde tñ q Bal. in d. l. non enim. de adop. dicit not. q vbi decretum, q est necessariũ ad cõfirmationẽ actus, reperiẽ interpositũ, semper p̃sumẽ q cognitio & ordo iuris p̃cesserit, nisi cõtrariũ probet í decreto foricõtentioſi: vt not. l. i. C. de fide instru. & iure hastæ fiſ. lib. x. Et vide doc. in d. c. cũ dilectus. de consue. & q no. Bar. in l. j. C. de eden. & dicit Bald. in l. præses. C. quomodo & quãdo iudex. q decretũ præsumit̃ solenniter cũ cãe cognitione in terpositũ. alleg. hic no. Et an decretũ p̃sumat̃ interpositum ex iustis causis, vide Bal. í l. fi. C. de prædi. mino. & q ibi dixi. Et adde Bal. in l. quecũq̃. §. j. de pub. adde quæ posui in l. sciendum. j. de verb. obliga.

su capituli [a] secũdum gl. & Inno. ibi tamẽ audiui ꝙ doct. Moderni aliter hodie illud capitulum intelligũt, vt non præsumatur. quod placet magis. Possumus tamẽ sustinere istã gl. isto modo. Vos scitis ꝙ vniuersitas nõ debet coadunari, nisi de mandato superioris: vt l. ij. C. de decur. & de leg. l. si qd extraordi. lib. x. Vnde si apparet vniuersitatem esse coadunatã, & hoc de mandato superioris, posset dici ꝙ præsumatur decretum: imò ipsum coadunare ad hoc, & hoc permittere, est ipsum decretum: arg. de l. solet. ś. de tute.

11 † Hoc præmisso quæro, an talis actor debeat cauere de rato, vel syndicus? Respondeo, aut cõstat de mandato: & non tenetur cauere, aliàs secus: vt d. l. item eorum. §. actor. An autẽ in instrumẽto syndicatus requirãtur nomina constituentiũ: dicam vobis infra, de albo scri. l. j. Venio ad tertium, scilicet ad magistratum, seu magistrum vniuersitatis. Et breuiter in eo dico idem per omnia quod in actore, & syndico ciuitatis: vt l. ciuitas. & quod ibi no. ś. si cer. pet. Qualiter autẽ possit esse vniuersitas, vel ciuitas, vel collegium sine actore: tangam vobis infra, de colla. illici. l. j. Venio ad quartum: dicitur hic, quòd curator datus bonis consensu creditorũ nõ cauet.

12 † Quæro vtrum in tali curatore requiratur decretum superioris. Glos. hic in fi. dicit quòd nõ. In contrarium videtur tex. in l. ij. circa prin. ś. de cur. bo. dan. Pro ista glo. facit l. vlti. ś. de cura. bon. dan. Sol. quando curator datur bonis absentis requiritur quòd detur à iudice: vt l. ij. ś. de cur. bo. dan. & ibi dixi. Sed si datur bonis alicuius, qui cessit bonis: tunc potest dari à creditoribus: vt dicta l. fina. de cura. bo. dan.

Interdum.

Dicit hic, ꝙ extraiudicium præstatur ex conuentione. quasi dicat, in iudicio ex necessitate. hoc vult dicere, quòd extra iudicium ex parte eius, cui cauetur, & cauentis, dicitur ex conuentione: quia quantumcunq; cauetur de rato, nõ tenetur vendere vel contrahere: sed in iudicio est quædam necessitas causatiua ex parte cauentis: quia non auditur nisi caueat. Item ex parte eius cui cauetur: quia habet necesse se defendere, vel pati.

1 ☞ *Si geritur actus me absente, & ego cognoui, & taceo quando videor approbare.*

2 *Ratum habere quis potest absente parte. Adde hoc, & vide Alexan. in consilio. cxxvi. circa finem in quinto volumine.*

Quo enim.

b **Rem haberi.** [b] Quæro, quomodo fiat ista probatio [c]. Dicit Roge. nõ improbare, ratihabitioni par est. Contra istam glo. videtur tex. in l. procurator ad exhibendum. in fin. ś. eo. titu. vbi non approbare est improbare. Ad idem infra proxi. §. Tu dic sic. [d] Quandoq; geritur aliquis actus me pręsente: & in hoc vtrum pręsens videatur consentire: vel dissentire, non est nostra materia: sed de ea habes per glos. in l. filius. §. inuitus. ś. de ꝓcur. & l. Caius. ś. de pigno. actio. et per Dy. in c. is qui tacet. de regu. iur. lib. vj. & per Cy. C. de procuratori. l. inuitus. & ego plenius in l. quæ dotis. ś. solu. matri.

1 Quandoq; † geritur aliquis actus me absente: tunc si ego cognoui, & taceo, an videar approbare, vel improbare, est nostra materia: in qua dic, Aut geritur aliquis actus pertinens ad acquisitionem, & ad mei commodũ: & tunc nõ improbare est approbare. [e] vt l. si absentis. C. si cert. pet. & ibi per gl. & doc. & hoc casu potest verũ dicere Ro. Quandoq; geritur actus, qui potest respicere meum præiudicium, vel respicit: & tunc quandoq; superuenit simplex scientia: & eo casu nõ approbare est improbare. [f] vt l. procurator. in fi. ś. e. ti. & j. proximo. §. Quandoq; superuenit scientia cũ aliquo actu: vt cũ præsentatione literarũ, vel instrumẽti, & dominus recipit: & tunc [g] non improbare est approbare: [h] vt l. si filius. ś. ad Macedo. facit extra de procura. c. j. & j. fur. aduer. nau. cau. sta. l. j. §. fi. prædicta fallunt in l. fi. ś. qui & à quibus. & l. in sponsalibus. ś. de sponsali.

2 † Quæro, vtrum quis possit habere ratum absente parte. Respon. sic, vt no. in l. Pomponius scribit. ś. de neg. gest.

Iulianus.

Oppo. de l. dispensatorem. in fi. ś. de sol. Sol. Ibi quo ad actionem non potest haberi ratũ, quod semel [k] reprobaui: hic quo ad exceptionem sic. quod plene dic vt ibi dixi.

Si commissa.

Oppo. imo videtur in interesse non habetur ratio lucri: vt l. si sterilis. §. cum per venditorẽ. ś. de actio. emp. Sol. Ibi petitur interesse propter non factum: hic propter male factum: male enim fecit agere tanq; procurator cum nõ esset. Ita no. secundum Gul. de Cug. ibi.

Si quis uni.

Hic habes ꝙ ęquparat stipulatio rem ratã haberi, & amplius nõ peti, quoad ea q̃ hic dicũt: quo ad alia tñ differũt, vt videbitis. j. l. ꝓxi. Secundo habes hic qualiter accipit quasi ꝑ totũ corpus iuris, i vbi dicit de duobus reis, [i] si sunt socij. Nã intelligit socij in hoc tex. ꝙ sufficit si sunt eiusdẽ obligatiõis: & ꝙ omne cõmodũ, & incõmodũ quod contingit ex obligatione, fit commune: vt hic.

1 ☞ *Verbum peti, quando verificetur per simplicem petitionem, & quando requirat litis contestationem.*

2 *An mitius agatur cum lege quam cum homine.*

Arbiter de iure Digestorum nõ est minister legis.

3 *Promittens non contrauenire, vel controuersiam non mouere, quoquomodo contrauenerit, vel controuersia fiat, stipulatio committitur.*

4 *Promittens non petere, vt stipulatio committatur, quid requiratur.*

5 *Qui tenetur quæstionem non mouere, si ex dispositione legis intelligitur per litis contestationem. si ex dispositione hominis, etiam ante litis contestationem.*

Verbum quæstio, quandoq; pro propositione dubitabili, quandoque pro tortura accipitur.

6 *Promittens causam vel litem non mouere, qualiter intelligatur remissiue.*

Promittens in ius non vocare, per solam citationem contrauenit. Adde Maria. Soci. in c. significantibus. in princi. de libel. obla.

Promittens habere licere, contrauenit per solam controuersiæ motionem.

7 *Maritus si legat vxori multa, si dotem non repetierit si ipsa recipit dotem ab hærede sponte soluente, & sciente, quod conditio videatur defecta.*

8 *Promittens soluere certã quantitatem, & iurãs si cõpẽsat*

to

a ❡ Consensu capituli. Fede. de Senis in cõsi. ccviij. & Compostel. in c. cum dilectus. de cõsue. tenet illam gl. dicit tñ hic Cõpost. ꝓcedere si partes referãt qõnẽ an cõsensus interuenerit: alias secus. Innoc. & Aegid. quos videtur sequi Io. an. dicũt, ꝙ aut fit contradictio ante inuestiturã: & nõ præsumitur cõsensus. aut post: & ꝑsumit: vt l. j. cum ibi no. C. de fide instr. & iure hastæ fis. lib. x. nisi contrariũ probet. Idem dicit quãdo opponitur cõtra procuratorem cõstitutum ab abbate: qa ante sententiã nõ præsumit cõsensus: secus post. do. Anto. ibi etiã dicit, ꝙ si in instrumẽto continetur ꝙ interuenit cõsensus: & tunc pręsumit. l. j. cũ ibi no. C. de fide instru. & iur. hastæ fis. & videtur tex. in c. tertio loco. de prob. Si vero in instrumẽto nihil continet, & nihil opponitur: tũc præsumit cõsensus, secũdũ qđ dicit Cõpost. Si vero negat, tũc aut sumus in actibus, in qbus sufficit tacitus cõsensus: & ꝑsumit: vt in c. ea noscit. Si vero reqritur expressus cõsensus: et dicit tũc, ꝙ in actibus, in qbus est dare quasi possessionem, præsumit pro possessore, si sit tanquã reus: ar. c. cũ venissent. de insti. Sed si stat tanquã actor: non præsumitur nisi possessio sit ãtiqua. facit c. illud. de præsump. In alijs autem actibus dicit, ꝙ non pręsumit consensus, ni forte factũ sit antiquũ: iuxta no. ꝑ Inno. in c. innotuit. de eo qui furti. or. susce. Cõtra tamen istã distinctionẽ multum facit text. in ca. j. & ij. de his quæ fi. a ꝑla. vbi expresse subscriptio requiritur. Itẽ tex. in c. j. de reb. eccle. non alie. in vj. vbi tractatus non præsumit, secũdum quod dicũt doc. antiqui ibi si, modo contradicãt illi de capitulo debito tẽpore vt in c. ij. eo. titu. Si vero cõtradicat ab extraneo, tũc secus. Sed Abb. in d. ca. ea noscit. aliter dixit. Ideo ad hoc. vide omnino Abb. sicu. in d. ca. ea noscit. & ad materiã vide qđ no. Bar. in authẽ. si quis in aliquo. C. de edẽ. et vide Lud. in d. l. sciendum. de verbo. obli. in iiij. charta.

Ibi. Quandoq; not. contra ap procurat. fin. Ripa in l. admonendi. n. 138. 7. & Ja. Juramento subeztmu. m. Ra. n. 72. C. de pact. ... intelligebatur. si inittens epistolam. ... roma. l. nuda. Rn. col. fi. ... dona. ... Jas. in repe. n. 142. Rip. n. 13. in d. l. admonendi.

P. PAV. P.

b ❡ Rem haberi. vide Soci. in l. q agnitis. ff. de except.

c ❡ Probatio. Quid si litẽ incœpisti absq; mãdato. deinde litependẽte dedi tibi mãdatũ: an videar ratũ habere ante gesta. Tex. cũ glo. ꝙ sic, in l. iulianus. fi. qui satisda. cog. & ibi vide. Adde qđ si mandato reuocato patiar procuratorẽ agere: an videar de nouo ipsum cõstituisse, vid. Ro. cõs. lxxvj.

d ❡ Tu dic sic. Quãdo cõmittat stipulatio rẽ ratã haberi, vide gl. sing. & ibi Bart. ĩ l. id ꝙ pauperibus. C. de epis. & cleri.

e ❡ Est approbare. Istis adde quæ dixi post Bart. in l. j. ś. de procu. secundũ Inn. & no. etiã Bald. in l. si tutor. C. in quib. cau. in integ. rest. nõ est neces. Istis adde l. ne in arbitris. de arbit. & ꝙ ibi no. Bal. post Bar. Ista limita nota. ꝑ l. si filius. & ibi Bal. in fin. C. de hęre. & ista sequitur dñs Abb. in c. nõne. de præsump. ad fin. Istis adde no. ꝑ Ioã. And. c. j. ad fi. de despon. impub. lib. vj.

f ❡ Est improbare. Et qđ si quis producit scripturã, quæ dicit me obligatum: ego nihil cõtra ipsam oppono: an videar approbare? Ia. de Are. dicebat ꝙ sic, vt refert Bal. in l. fin. C. si cer. pe. sed Bal. ibi videtur tenere contrariũ. & vide Bal. in l. si ex cautione. in iiij. q. ꝙ nota bene. C. de nõ nume. pecu.

POMATES.

g ❡ Et tunc. Cõcor. l. Titius. ś. de pig. & vide Math. notabili xxij. in iij. char. & Panor. cõs. vij. ĩ vlt. col. in j. dubio, volu. ij. & Fel. in c. cũ M. Ferra. col. xvj. ĩ ver. fallit tertio. de cõsti. & Alex. cõs. cxlvij. colũ. pen. volu. ij. & Cep. cau. sua xxv. char. iij.

h ❡ Est approbare. Cautela tamen est in hoc casu Math. de Marte. in xxj. no. ꝙ literæ ꝑsentes corã testibus, qui sciãt tenorẽ literarũ, & testes ibi stent, donec ille apparuerit, nihil tamen alleg.

i ❡ Duobus reis. Qualiter in iure intelligãtur duo rei: adde gl. & ibi Barto. in d. l. si duo. in prin. si quis cau. & hic est signandus casus, & notandus, secũdum Ang. Et adde quæ no. Ange. in l. si expressim. ś. de app.

a ❡ Verbũ peti. Nota. ad q. positã ꝑ Bal. in l. j. in pri. C. de li. cõte. & ibi de verbo, postulare, vide Bar. in l. eũ. & in l. si libertus. ff. de iure patr. Bal. in auth. habita. ad fi. reprobat opi. Bar. & dicit, ꝙ aut verbũ petere, profertur respectu obligationis: & tũc habet locũ lex, si decẽ. aut respectu iudicij: & tũc habet locũ ista lex. & dicit Bal. no. in l. ab eo. C. qũo & quãdo iud. in ij. colũ. ꝙ qñ verbũ petere apponit in ꝑparatorijs vl' admonitorijs, nõ reqritur litis cõtestatio: & ideo si ꝓmittis mihi vbicũq; fuerit petitũ, nõ reqrit litis contestatio. De verbo postulare, per Bal. in fi. in §. illud. ĩ prin. de tẽpo. app. & Bal. dicit etiã in l. fi. in vlt. col. C. de bo. auth. iud. pos. ꝙ quãdo verbũ petere, ordinatur ad interlocutoriã, intelligit per libellũ. vbi vero ad diffinitiuã, reqritur litis cõtestatio. Adde Bar. in l. Titia. de cõdi. & demõ. & dicit Sal. in l. si qs maior. de transac. respõdens solutioni Bart. ꝙ verbũ petere, semper videt referri ad creditorẽ. ideo dicit, ꝙ si verbum petere, negatiue profert, habet locũ l. decẽ. cum distinctione, de qua ibi ꝑ eũ. et dicitur instanter petere ille, q cũ aliqua importunitate petit, secundum Bal. in l. eos. §. apostolos. C. de ap. ver. ex hoc. &c.

b ❡ Mitius agitur. An mitius agatur cũ lege. q̃ cũ homine, ad de quæ no. Bar. in l. si insulã. de verbo. obl. in fi. j. partis. & ꝙ opi. Bar. sit vera, probatur in l. si quis maior. C. de transactio. ibi: vel interpellãdo iudicẽ. iũcta l. qui cũ maior. ś. de bo. lib. & no. Bar. in d. l. si quis maior. cõtra aũt Bar. videtur tex. in d. l. si qs. scđm Ray. in d. l. ĩ seruitutẽ: videt dicere ꝙ est speciale odio deierãtis. Vel ibi nõ dixit, petere, &c. hoc placet licet Bal. & Sal. in d. l. si qs maior. teneãt aliã solutionẽ. s. ꝙ lex, si quis maior. loqtur qñ ꝓmisit nõ cõtrauenire. Pet. ĩ d. l. si qs maior. dicit ꝙ ibi speciale est rõne periurij. vt ibi dicit Cy. Et hic adde. d. Ant. in. c. si diligẽti. de fo. cõpe. vide quę in materia no. Bar. ĩ l. in criminali. C. de iu. om. iu. & illud ꝙ dicit mitius agatur, &c. limita vt ꝑ Sal. ĩ l. j. ĩ iij. q. C. de ĩsa.

c ❡ Respicit annullationẽ. Hoc dictũ põt ꝓcedere respectu iudicis superioris inhibẽtis, qa durius agit in alienatiõe rei quo ad nullitatẽ actus, cũ lege q̃ cũ hoĩe: iuxta no. in c. Raynaldus. de testa. & in l. filiusfa. §. diui. de leg. j. sed respectu mãdati pricipis, ita annullat illud, sicut lex: vt not. Inn. in c. fi. de accu. & idẽ no. in d. c. Raynaldus. & Io. And. in c. cõstitutus. de cõces. præbẽ. ꝓ quo c. vt nñm. de ap. & c. si soli. & c. si cap. de cõces. ꝑb. li. vj. & gl. ĩ c. si eo tẽpe. de ele. li. vj. & ita ꝑ ꝑdicta tenet Ab. limitãdo bar. hic, ĩ c. dilec. de ꝑben.

d ❡ Nõ mouere. Qñ qs promittit cõtrouersiã non mouere, Adde l. Lucius. §. tres heredes. ad Trebel. & ibi Bar. & in l. j. C. si aduer. ven. Et quid importet vide Bar. in l. cũ postea. C. de pact. & adde l. j. & ibi Bal. C. de test. & in l. j. ĩ pri. C. de ꝑscrip. lõgi. tẽpo. & do. Ant. in c. si diligẽti. de fo. cõpeten. & ꝑ Bal. ĩ l. causas. de trãsac. & vide in seq. apostil. vt plene ꝑ Sali. in l. q fidẽ. de trãsac. & Bart. in d. l. j. adde & vide late ꝑ Alex. cõs. clxxvij. col. j. in v. vol

totum non incidit in falsum.

9 *Excommunicatus non potest compensationem opponere.*

Amplius non peti.

Ista est valde solẽnis lex, et est multum singularis. No. tex. ibi: hic enim nõ petit, &c. Et breuiter, h. d. Petitio cũ cõtestatione, solutiõis receptio, & cõpẽsatio stipulationẽ amplius nõ peti, cõmittere faciunt secus si neutrũ eorũ interuenit. h. d. Oppo. ꝙ sine cõtestatione & solutione hæc stipulatio cõmittat: vt ś. eo. l. ꝓcurator. in fin. & l. quo enim. §. j. & §. fi. eo. tit. Solu. Aliud in stipulatione, rem ratã haberi, quę citius cõmittit vt in contrarijs. Aliud in hac stipulatione, quę cõmittit tardius. Nec obstat ś. l. proxi. vbi æquiparãt istæ stipulationes: qa quo ad aliud ibi loquitur. Opp. ꝙ verbũ peti, verificet ꝑ simplicẽ petitionẽ factã extra iudiciũ: vt l. si decẽ cũ petiero. ś. de ver. obl. Sol. Dicit gloss. aliud ibi: & aliud hic. Ex

1 hoc † non haberes intellectũ. Quare dico

a sic, Qñq; verbũ peti [a] refertur ad eũ. cui ex petitione debet acquiri: & tũc verificat ex simplici petitione extra iudiciũ: vt in lege contraria. Qñq; refert ad eũ, qui ex petitione debet obligari: & tũc requiritur litis contestatio, & aliter non verificat nisi ex litis cõtestatione, vel aliquo actu, & ex his quæ hic ponunt. Itẽ opp. ś. de in ius voc. l. q̃uis. Sol. Ibi libertus tenet in ius nõ vocare. vñ ex simplici citatione pœna cõmittit: hic autẽ tenebat nõ petere: & sic illa l. q̃uis. quã gl. allegat, vere nõ debebit assignari pro cõtraria. Itẽ opp. C. de transac. l. si quis maior. Gl. dicit solue vt ibi fuit promissum nõ cõtrauenire, quo casu stipulatio cõmittit quocunq; modo veniat cõtra. hic autẽ fuit promissũ amplius nõ peti. Item opp. cõtra de solu. l. cũ decẽ. §. j. & §. fi. Gl. nõ soluit. dicit Dy. ꝙ ibi ignorans factũ falsi procuratoris fuerat litem cõtestatus: hic sciens. Ita dicit Dy. ꝙ nota: quia scđm hoc totũ hoc ꝙ dicitur in hac lege, intelligitur in sciente, ꝙ satis placet. Vel dic quantũ ad contrariũ, ꝙ ibi nõ agit de stipulatione cõmittẽda: quia non fuit ibi promissum amplius non peti, sed agitur ibi de debitore non liberando. Item opp. de l. Papinianus. §. meminisse. ś. de inoff. test. & de bo. libe. l. in seruitutem. §. petijsse. & l. qui cũ maior. §. accusasse. & C. de his quib. vt indig. l. alia. in quibus videt ꝙ requirat, vt quis persistat vsq; ad sñiam, ad hoc vt incidat in pœnam. Glo. non sol-

2 uit. Dyn. dicit, † Illę leges habent locum in pœnis legalibus: hic autem in pœnis con-

b uetionalibus. & sic mitius [b] agitur cũ lege quam cum homine: vt l. Celsus. ś. de arbit. Ita etiam dicebat domi. Oldra. Quidam doct. reprehendunt hanc: imo dicunt quod durius agitur cum lege, quam cum homine: vt lege si libertus. supra de iure patrona. Nec obstat l. Celsus. quia mitius agitur cũ lege, quam cum homine ministro legis. Nã ibi loquitur de iudice, vel de arbitro, qui est minister legis: & ideo cum eo agitur durius: quia quando ipse offenditur, offenditur lex, & homo. Secus in homine simplici. Ita refert Cyn. in l. si quis maior. C. de transactio. & lege in criminali. C. de iurisdi. omnium iudicum. Istud dictum non placet. Nam arbiter non est minister legis secundum tempora Digestorum: cum ex eius sententia non oriretur actio, neque exceptio. Nec obstat lege si libertus. quia debes scire quod est quædam pœna quæ

c respicit annullationem [c] ipsius actus: & in hoc durius agitur cum lege, quam cum homine: quia lex potest facilius annullare, quam dispositio hominis: vt dicta lege si libertus. & quod nota. in lege ea lege. C. de conditione ob causam. Quædam est pœna extrinseca, in ista durius agitur cum homine quam cum lege: vt probatur ex hac lege. & in contrarijs. & sic teneo solutionem Dyn. Sed contra hoc facit fortiter C. de plus petit. lege prima. vbi est pœna legalis: tamen petere dicitur vsque ad litis contestationem. Solutio specialis casus est ibi ideo, quia deliquit in duobus, scilicet in exigendo cautionem de dolo. & plus petendo. Item oppo. supra de verborum obligationibus. lege stipulatio ista. §. primo. ibi: sed quatenus, &c. vbi sufficit qualis qualis controuersia. Solut. Aliud in stipulatione habere licere: vt ibi. aliud in stipulatione, amplius non peti, vt hic. Habes expeditam istam glossam.

3 † Et ideo, vt tibi liqueat ista materia dic clarius: Quandoque interponitur stipulatio rem ratam haberi: & tunc quando committatur, vidistis supra eodem. lege procurator ad exhibendum. §. finali. & lege quo enim. §. primo. & §. Iulianus. Quandoque quis promittit non contrauenire: & tunc committitur quoquomodo contraueniendo: vt lege si quis maior. C. de transactionibus. Quandoque quis pro-

d mittit controuersiam non mouere: [d] & tunc quoquomodo fiat controuersia committitur stipulatio ante litis contestationem, siue post: vt lege diuus. & lege sed & si. §. si ante litem. supra de petitione hæreditatis. siue agendo, siue excipiendo: vt lege non solum. §. si status. supra de procuratoribus. Facit lege si controuersia. C. de

e euictionibus. [e] Quandoque † quis pro-

4 mittit non petere. quod dic vt hac lege. Aut verbum peti refertur ad creditorem, aut debitorem. Aut hoc venit in obligatione legali, aut in conuentionali. supra dixi. Fallit in casu l. prim. C. de plus peti. qa ibi propter duplex delictum. Quandoq;

5 † quis promittit quæstionem non moue-

f re [f]. & istud est dubium. Nam glossa in lege tertia & quarta. C. finium regundorũ. videtur intelligere quæstionem per litis contestationem alibi in lege qui fidem. supra de transactionibus. videtur intelligere quocunque modo moueatur controuersia, etiam ante litis contestationem. dubito. Finaliter possumus dicere, quod qñ verbum quæstionis profertur à lege, tũc intelligat ꝑ litis cõtestationẽ: vt d. l. iij. C.

e ❡ C. de euic. Et est gl. in l. j. §. si vero. per illũ tex. ś. de li. exhi.

f ❡ Quęstionẽ nõ mouere. Adde Bar. in l. j. C. de ꝑscri. long. tẽpo. & ibi ẽt de quærimonia, plene vide ꝑ Sal. in d. l. si qs maior. & ibi de eo q ꝓmisit se nõ moturũ quęstionẽ vel imbrigaturũ, vide Bal. in l. nõ solũ. §. si status. ś. de procu. & nota. ꝙ si promittis quæstionẽ, vel cõtrouersiam nõ mouere: semper poteris petere omnia q̃ veniunt ex natura cõtractus: vt in l. quæro. §. inter locatorẽ. ś. loca. Adde Bal. in l. j. in vlt. col. C. de vsufru. Et qđ si promisit nõ turbare: dic ꝙ cõtrauenit etiã cõtra resistendo vt no. in l. extat. ś. ꝙ met. cau. & no. Bal. ĩ l. j. C. de test. Quid autem si promisit firmũ, vl' ratũ habere, vide singu. Bar. ĩ. d. l. id ꝙ pauperibus. C. de epis. & cle. Et qđ si promisit molestiã nõ inferre: vide Bal. ĩ l. j. C. de nũdi. & in l. j. in vj. col. C. de his q̃ pœ. nomi. et in l. j. C. de vsur. & Pau. de cast. ĩ ꝓposito huius q̃stionis in cõs. cxc. & Imo. in l. Lucius. §. tres heredes. ff. ad Treb. Et qđ si ꝓmitto cũ agere, vide Bald. ĩ l. si qs maior. C. de trãsact. & d. Ant. ĩ c. si diligẽti. de fo. cõpe. quẽ oĩno videas. Cy. & Frãc. Tig. ĩ d. l. si qs maior. & q̃ ibi scripsi remissiue. Quid aũt si ꝓmisi defẽdere de iure, et d facto: vide bal. ĩ l. stipu. ista. ĩ pri. de ver. ob. Et adde. ꝙ si qs ꝓmittit ñ cõtrauenire, cõmittit stipulatio: ẽt si excipiat: vt ẽ gl. in terminis ĩ l. q bõa. §. cũ iter. & ibi no. de dã. infec. bar. ĩ l. si vnus. §. pactus. ĩ. v. col. ś. đ pact. in c. constitutus. de præscrip.

Ego puto contrarium. nota gd. contra Bart. sic: ... tenendum. qz tale iuramentum excludit compensationem ... ratio. gd. non admittitur. & hec est comis. opinio ... ro. Relator. ab Ant. gabriel. ... de iure iura. conclu. 7. lib 2. com. opini. quem omnino v...

a POMATES. Si proferr̃ &c. Vide Rapha. Cu. cõsi. xvij. cõsi. lj. & lx. & Alex. cõsi. xj. in iij. dub. col. ij. vol. j. & de istis verbis q̃stionẽ, & cõtrouersiã, vide tex. in l. si tibi. C. de lib. cau. & in l. cui necessitas. š. de lib. cau. Et ad hoc etiã vide Barba. cõsi. xij. col. vij. vol. j. vbi ponit de verbo, molestia, cõtradicere, cõuenire, & defendere. & Alex. cõsi. cxxxviij. col. vj. vol. j. & pulchre Feli. in c. cãm quæ. col. xij. & seq. de rescri. et Pan. cõsi. xliij. col. ij. vol. j. & in c. in nostra. in iiij. no. de rescrip. & Alex. cõsi. lij. vol. ij. vbi ponit de verbo molestia, & controuersia. & Pan. in c. j. de appel. vbi ponit de verbo, querimonia. & in c. sæpe. eo. tit. vbi ponit de verbo lis. & in ij. col. in vlti. nota. & Feli. in c. in p̃sentia. col. ij. de proba. vbi ponit de verbo, molestia, ĩ ij. colũ. in vlti. not. & Alex. cõsi. clj. col. fi. vol. ij. & Alex. cõsi. clxij. eo. vol. ij. col. fi. & Pan. & q̃ ibi addidi in c. querelam. col. ij. de iureiurã. & ibi Feli. ĩ iij. col. vbi ponit de verbo, q̃rela. et Alex. cõs. xxxiiij. vol. j. vbi ponit an per solã supplicationẽ, vel citationẽ dicat̃ quis cõtrauenire. & Feli. in c. j. in fi. de appel. & Alex. cõsi. ix. col. ij. vol. iij. vbi loquit̃, ꝙ statutum prohibẽs mouere quæstionẽ, intelligit̃ tam excipiendo, quã agẽdo. & vide etiã ipsũ cõsi. lxxxij. volu. iij. col. iij. vbi sentit secus esse, si statutum loqueret̃ per verbũ peto. & Parid. in trac. de syndi. char. xij. colũ. iiij. in ver. in ca. quidã. vbi ponit de verbo, molestia. & Rom. cõsi. cccxij. vbi ponit de verbo quæstio.

b Ab homine. Vide de his verbis, & quã plurimis similibus per Cy. Bal. & Sali. in l. si qs maior. C. de transac. & ibi quã plurimas remissiones dedi.

c Motionẽ. Quid si promitto nõ agere, vide gl. ĩ l. si postea. ff. de pec. & in c. si diligẽti. de foro cõpe. Bal. & Sali. in d. l. si qs maior. C. de trãsact. & Bal. in l. nam postea. in prin. ff. de iureiur. et Bar. in discursu in l. si prius. in viij. opp. j. ptis. š. de op. no. nunc. vbi vr̃ tenere ꝙ idẽ sit in pacto nudo de non agendo, quod est in pacto de non petendo.

a finiũ reg. Si profertur [a] ab homine [b]: & tũc
b intelligitur etiã ante lit. cõtest. vt no. in d. l. qui fidem. & l. Lucius. §. tres hæredes. ad Treb. licet qñq; hoc verbũ quæstio, in iure aliter assumatur. Ponitur enim quæstio, id est dubitabilis ꝓpositio: vt l. quæstionẽ. C. de fideicõ. & l. vlti. C. de pact. cũ si. Quan-
6 doq; † ponitur pro tortura: vt de qõnibus. C. & ff. Qñq; quis promittit causam, vel litem nõ mouere: tũc qualiter intelligat̃, dic vt C. de trãsac. l. causas. & l. j. in prin. de test. Quãdoq; quis promittit in ius nõ vocare: tũc cõmittitur per solã citationẽ: vt l. quãuis. š. de in ius voc. Quãdoq; promittit habere licere: tũc etiã cõmittitur per solã con-
c trouersiæ motionẽ: [c] vt l. stipulatio ista. §. j. de verb. obli. & hic no. in fi. gl. Vnde intelligas, ꝙ notarij non sine causa apponunt in instrumẽtis, & promisit nõ mouere quæstionẽ, litẽ, & controuersiam, &c. Venio ad ver. si verò soluta, &c. dicitur hic, ꝙ per solutionẽ factam extra iudiciũ cõmittitur hæc stipulatio. contra, per actũ factum volenti non incidit quis in pœnã: vt l. quãuis. in fi. š. de in ius vocã. & de reg. iur. c. scienti. lib. vj. vnde per solutionem factam volenti recipere à volente, videtur nõ cõmitti pœna. Præterea, tutus exceptione peremptoria, & fauorabili, soluẽs sciẽter videt̃ donare: vt l. j. š. de cõdi. ind. l. qui exceptionẽ. eo. tit. & l. si quis delegauerit. š. de noua. Vnde iste, cui erat facta promissio, amplius nõ peti, erat tutus exceptione: meritò soluẽs sciẽter videtur donare, nec ad pœnã põt agere: sed hic dicitur cõtrariũ: ergo malè. solu. Ad vtrũq; dico, ꝙ hoc debet intelligi in eo qui soluebat ignorãter. quod apparet ex continuatione præcedẽtis legis. ad cuius declarationẽ facta est hæc lex. nã ibi fuit factũ pactũ amplius nõ peti vni ex duobus reis, & ab alio peti. Ita hic intelligo ꝙ ab alio ignorante soluebat̃: secus si à sciẽte per rationes
7 prædictas. † Quæro, [d] pro declaratiõe. [e]
d maritus legauit vxori multa, si dotẽ nõ re-
e petierit: modo ipsa recepit dotẽ ab hærede sponte soluẽte, & sciente: vtrum ista vxor videat̃ dotẽ recepisse, et repetijsse: et sic ipsa videat̃ defecta cõditio. vr̃ ꝙ sic ꝑ hunc tex. In cõtrariũ facit qđ mõ dixi: qa solutũ est à sciẽte. Sed nõ ob. qa qđ š. dixi, habet locũ in eo, cui est factũ pactũ amplius non peti, ex quo ipsi reo acq̃rit exceptio: sed hic nõ peti, venit in cõditionẽ, ex quo soluẽti nulla exceptio q̃rebat̃, sed adhuc soluer̃ tenebat̃: imò est qd ĩputet̃ mulieri cũ debuit denun-
ciare se paratã liberare hrđẽ acceptilatione, vel cauere de nõ petẽdo: vt l. mulieri. ĩ pri. š. de cõdi. isti. & l. Mutianę. š. de cõd. & demõ. Venio ad ver. nã & si qs. hic habes ꝙ ille q cõpensat, videt̃ soluere. Itẽ ille qui cõ-
8 pensatur, videtur petere. † Iuxta primum quæro, aliquis promisit tibi soluere certam
f quantitatem, & hoc iurauit: [f] nũc cõpensat
g totũ, nũquid per hoc liberatur à periurio: [g] Breuiter videtur dicere ꝙ non, extra de iureiur. c. ad nostrã. quia iuramentũ debet impleri in forma specifica. Ego puto cõtrariũ. Nã conditio debet impleri in forma specifica, sicut iuramẽtũ, vt l. qui heredi. in prin. & l. Męuius. š. de cõdi. & demõ. Sed ego video, ꝙ iussus dare, seu soluere implet cõditionẽ cõpensando: vt l. si peculiũ. §. j. š. de sta. lib. ergo &c. Præterea, si ego impedior iusta de causa facere ꝙ promisi, nõ sum periurus: vt l. vlti. š. qui satisda. cogã. sed si ego non soluo tibi, quãdo tu debes mihi tantundẽ, ego impedior à te: quia ideo tibi nõ soluo, quia tu nõ soluis mihi: vnde quasi facto tuo impeditus nõ debeo esse periurus. Hãc rationẽ facit tex. in l. iij. circa prin. ver
9 si. inde quæritur. š. de statu lib. † Circa secũ
h dum [h] quæro, [i] excõicatus non potest pete
i re, sed põt excipere, vtrum possit compensationem obijcere: Hic videtur text. ꝙ nõ: quia qui cõpensat, petit. Pro hoc facit l. qm̃ Alexandrum. C. de adulte. hoc tenet Old. & Iac. de Are. & Inno. & Ber. extra de excep. c. cũ inter. Possumus etiam dicere per hanc legẽ ꝙ ille, qui opponit cõpensationẽ debiti soluti, incidat in pœnam statuti loquentis de eo qui petit debitum solutum: vt hac lege probatur.

S I indebitum. Quæro, quãdo ꝓmisit procurator rem ratam dominum habiturũ. ad quid possit agi cõtra eũ. Rñ. si quidem transiuit tantum tẽpus, quo dñs potuit habere ratum, potest agi ad interesse. vt l. procurator. in fi. eo. tit. & l. quo enim. §. Iulianus. & l. si commissa. Et hoc si est certũ. Si vero est dubiũ: tũc põt agi cõtra ꝓcuratorẽ, ꝙ dñs ratũ habeat & tũc lit. cõte. sup hac stipulatiõe erit cõmissa stipulatio ad ĩteresse: & poterit agi cõtra ipsum procuratorẽ ad interesse. & hoc modo põt intelligi hic, vt dignoscatur quid sit faciendum: nõ ꝙ hæc sit cõclusio libelli, sed venit cõsecutiue. Nam si dominus ante lit. cõtest. ratũ habeat ipse cõuenit̃: alias si nõ habebit ratũ, certũ est cõmissã esse stipulatio-

d Quæro. Adde Bal. in contrarium in l. j. C. de legi. Andr. Barba.

e P. PAV. P. Pro declaratione. vide Ias. in l. j. de legib. Paul. de Cast. consi. ccxlviij.

e Quæro pro declaratiõe. Bal. hãc q. mouet in l. j. C. de leg. & in l. j C. de his quæ pœnæ no. in x. col. in q. incip. pone testatorẽ. & in q. inci. qd tñ si hęres. & vide q̃ no. Bar. in l. inuitus. š. de reg. iur. Ang. hic dicit ꝙ opi. Bar. est vera, si vxor nõ p̃dixit se paratã accepto ferre hęredi: sed si p̃dixit, & nihilominus hæres soluit, vera est opi. Bal. & vide Bar. in aliq̃bus lect. in repe. authẽ. hoc locũ. C. si sec. nup. mulier. vbi q̃rit qd si in terminis huius q. mulier alteri cessit actionẽ de dote an dicat̃ exegisse, & ĩcidat in pœnã: & cõcludit ꝙ nõ: vt in l. debitor. & in l. verbũ exacte. de verb. sig. Adde ꝙ Pau. de ca. nõ placet opi. Ang. sed dicit esse distinguẽdũ: aut p̃cessit petitio vxoris etiã extraiudicialis: et tũc si hrđes spõte soluũt, vxor ꝑdit legatũ, per istũ tex. ita ĩtellectũ. Aut non præcessit petitio vxoris, sed oblatio hæredũ: & tunc secure poterit repetere, etiã si nõ fuerit protestata, & etiã si nõ obtulit se hæredes liberaturã, non perdit legatũ. & ita dicit consuluisse Florentiæ. de quo eius consilio. ccxliij.

f POMATES. Venio ad ver. nã & si quis. Et hic iurauit. & ad hoc vide Ro. in l. cũ qui. §. j. š. de iureiur. & do. Alex. consi. clviij. incip. viso themate. in vlti. col. & vide Matthe. nota. suo liiij. in chart. x. alias consi. d. Alexã. est xij. in ij. vol. & in c. veniens. Fel. in iij. no. de testi. & aliq̃d per Barba. consi. iij. col. ix. in fi. ĩ iij. dub. volu. ij. & Panor. in c. ad nostrã. colũ. iiij. de iureiur. & in c. cũ dilectus. col. viij. de ordi. cog. & Are. cõsi. c. & Alex. xcj. col. ij. vol. ij. vbi reprobat Bal. & Fel. in d. c. ad nostrã. col. iiij. & seq. & vide Ang. in l. si debitor. & ꝙ ibi posuit š. qui pot. in pig. hab. Et multa de exceptione cõpensatiõis, vide per Fel. ĩ c. suborta. col. j. & ij. de re iudi.

g Liberatur a periurio. Vtrũ iurans soluere si cõpensat, liberet̃ a periurio. Adde ꝙ hic etiã allegat̃ tex. in ca. ex parte. el ij. de cle. nõ resid. vbi ficte residens non dicitur periurus: adde Imo. post Bart. in l. Iulianus. la j. de cõdi. & demõ. Pro hoc facit: qa virtute iuramẽti agit̃, & non obstat exceptio, dolo facis. ca. debitores. & ibi docto. de iureiu. Bal. in auth. & q. in fi. in pe. co. C. de bo. autho. iud. pos. Sed certe cõtra Bart. videtur tex. in c. ad nostrã. & ibi doc. el ij. de iureiur. Pro quo facit ꝙ dicimus, ꝙ si aliq̃d facere tenemur ex iuramẽto, possumus præcise cõpelli: nec liberamur soluẽdo ĩteresse, vt scripsi post Bar. in l. pecuniã. š. de condi. ob cau. Et ad id ꝙ ponit hic Barto. vide moder. ĩ l. fi. š. a q̃b. app. nõ licet. in q. an si statutum permittit opponi exceptionẽ solutiõis, an possit opponi exceptio acceptilationis. Sed Ioã. Faber in §. in bonæ fidei. Insti. de actio. videtur tenere expresse opi. Barto. ꝙ nõ incurrat periuriũ, nec excõicationẽ quoad pœnę cõmissionẽ euitandam, sit cõpensatio ipso iure absq; eo ꝙ opponat̃: vt in l. si ambo. de cõpẽs. sicut in debito vsurarũ: vt in l. cũ autẽ. š. de cõpens. & no. in l. si qs eo. tit. qa vbi nulla petitio, ibi nulla mora. l. lecta. in fi. si cer. pe. Adde circa hoc vnũ ꝙ habes in l. iiij. §. soluisse. š. de re iudi. Adde an excõicatus possit compensare, Fede. de Senis. consi. cxiij. & cxvj.

h POMATES. Circa secũdm. An excõicatus possit &c. vide Ale. cõs. xij. vol. ij. col. pe. & ꝙ cõpẽsans dicat̃ petere. vide Alex. cõs. xxiiij. ĩ pri. vo. iiij. Adde tñ bal. ĩ d. c. cũ ĩter. vide q̃ posui in l. fi. C. de edẽ. & viđ Fel. in c. cũ ĩter R. col. xj. ĩ fi. & viđ Ro. cõs. lxxj. col. ij. & caprã. consi. xix. col. fina.

i Quero. Adde bal. ĩ l. cũ Papi. C. de sen. ĩ fi. sed bar. cõtrariũ tenet ĩ l. ij. de excep. & Bal. ĩ d. l. qm̃. Alex. ĩ pri. vlt. col. & vide Pau. de cast. hic, & in consi. lxiij. vbi parificat agere, & compensare.

Adde ꝙ cõpẽsatio nõ sit ꝓprie exceptio, Ro. cõs. lxxvj. & ad Bald. hic

nem

nem cõtra procuratorem. Eodẽ modo põt intelligi š. de act. em. l. Iulianus. §. si quis colludente. vbi tex. videtur ponere similem modum petendi.

1 Si dominus rem, quã procurator alienauit, ipse ignorans uendidit: an dominus possit uenditionem procuratoris ratam habere, & ratihabitio retrotrahi.

Si procurator. Bonus §. est Factũ eius, qui causam habet à me, censet̃ factũ meum. h. d.
1 iste §. Nota quod dixi in summario. † Quæro quid si dñs ignorãs vẽdidit: & post factã alienationẽ à ꝓcuratore sciuit, & habet ratum: an ista ratihabitio sufficiat: Glo. dicit videtur ꝙ nõ. Nam non debet nocere ei cui prius vendidit. In cõtrariũ videtur ꝙ sic, cũ ratihabitio retro trahat̃. & non allegat aliquid. Nota istã glo. multũ: quia ista quæstio est quotidiana. & quod ratihabitio retro trahatur nõ obstãte actu medio, s. venditionis, videtur probari in l. si quis offerenti. §. fi. š. de sol. & l. cũ decẽ. §. j. & ij. eo. ti. & ibi per Iac. de Are. tangit̃ ista q. In cõtrariũ ꝙ retro nõ trahat̃, facit: quia act⁹ medi⁹ interueniẽs impedit ratihabitionẽ trahi retro. Nã tunc debet ratũ haberi, cũ ille actus possit celebrari: vt j. eo. tit. l. bonorũ. & de ap. reci. l. j. §. j. Sed postq̃ res erat effecta dñij alterius, nõ posset talis act⁹
a geri per dñm in pręiudiciũ alterius: ergo &c. Et hoc tenebat [a] do. Old. & do. Ray. & Gul. tangit hanc q. in simili in l. aliena. in prin. š. de pig. act. Et determinat idẽ, ꝙ ratihabitio nõ præiudicat ei, cui res priõ erat vẽdita, vel pignorata: vt l. si patrẽ. in fi. queãdmo. ser. amit. & l. potior. in fi. š. q pot. in pign. hab. Hanc partẽ teneo. Ad l. si quis offerẽti. & l. cũ decẽ. nemo rñdit, sed ego respondeo j. eo. l. bonorum. & dic vt ibi. Querit glo. quid si dñs vendidisset ante sñiam latã inter procuratorẽ, & eũ cui vendebat. Dicit gl. idem, & bene Nam idem est dicendum quod dixi š. proxima quæstione.

C Vm debitore. Opp. de l. in causæ. in princ. š. de procu. vbi non põt pro parte haberi ratũ, & pro parte nõ. Gl. nõ soluit. Dicũt quidam, ibi loquitur in vero procuratore, hic in falso. Vel dic,
b non potest pro parte [b] ratum haberi procuratore inuito: vt lege contraria. sed eo volente, & ad eius commodum sic, vt hic.

1 Stipulatio quæ ad particulare interesse committitur, potest sepius committi.
2 Expensas quisquis fecit in aduocatis potest repetere.
Quis repetit id, in quo damnificatur.

1 S I procurator. Stipulatio, † quæ ad particulare interesse cõmittitur, põt sæpius cõmitti. h. d. Opp. ꝙ ratũ ꝑ parte haberi nõ possit: vt l. ea. §. Cato. in fi. š. de ver. obli. Glo. ponit hic plures sol. dic vt ibi. Itẽ opp. ꝙ stipulatio semel cõmissa, amplius cõmitti nõ possit: vt l. si duo. š. de arbit. & l. cũ quærebat̃. vt š. ti. j. Solu. hic cõmittit̃ ad particulare interesse, in contrario secus. quod
2 dic vt dixi in l. si sic. š. de verb. obli. † Vltimo ex hoc tex. nota
c ꝙ quis [c] repetit expensas quas facit in aduocatis. & hoc prout exponitur, aduocat, i. aduocatis ministrat. Item not. ꝙ quis repetit id in quo damnificatur, ex eo quod à suis negotijs aduocatur, secundum aliam expositionem eiusdem literæ.

1 Procurator constitutus apud acta, non debet cauere.

d N E satisdatio. [d] Cautio de rato nõ interponit̃, cũ est certũ de mandato: secus in cautione iudicatum solui. h. d. Ratio est in promptu: quia cautio de rato interponitur ex parte agẽtis. vnde reo est cautum, cũ est certũ de mandato: quoniã si est absolutus, possidet, & habet exceptionẽ. Secus est in procuratore ex parte rei: quia licet actor vincat, adhuc tamen actor vadit quærendo quod petit. De hoc per doct. in l. j. C. de procu. & vide glo.
1 in l. non solum. §. qui alieno. š. de procu. † Vltimo nota quod procurator constitutus apud acta non debet cauere. De hoc in l. j. C. de satisdan.

1 Indebitum solutum per sententiam, non potest repeti per condictionem sine causa.

S I sine. Hæc lex vsq; ad §. si procuratori. diuiditur per Dyn. in duas partes. Prima loquitur in procuratore falso exigẽte vsq; ad §. cũ autem. ibi in ꝓcuratore vero. Item hæc prima pars diuiditur in quatuor partes. Prima loquitur de procuratore falso exigente indebitum extra iudicium. Secunda loquitur de falso procuratore exigẽte debitum extra iudicium. Tertio de procuratore falso exigente indebitũ in iudicio. Quarto de procuratore falso exigẽte debitũ in iudicio. Secunda ibi: ꝙ si procurator. Tertia ibi: quod si procurator ꝑ iudicẽ. Quarta ibi: ꝙ si debitã. Opp. j. e. l. §. cũ autẽ. Sol. quod hic dicit̃ de procuratore, intelligas scilicet falso vel ad alia cõstituto, ita ꝙ non habebat mãdatum: sed in §. cũ autẽ. loquitur de procuratore vero. Itẽ opp. ꝙ cõtra procuratorẽ nunq̃ detur cõdictio indebiti, sed cõdictio ob rẽ: vt l. falsus. C. de furt. Sol. intellige hanc legẽ scđm distinctionẽ quæ ponitur in l. falsus. §. j. j. de furt. & l. cũ quis. §. si debitorẽ. š. solu. & hæc no. in gl. Itẽ opp. ꝙ nouatio nõ fiat nisi hoc exprimat̃: vt l. vl. C. de noua. ergo cõdictio indebiti nõ tollitur ꝑ istã nouationẽ. Quidã fatentur cõtra hodie. Tu dic, ꝙ hæc cõdictio indebiti nouatur, hoc est, eius natiuitas impeditur. Ita etiã intelligitur l. j. post princ. š. de prę to. stip. & sic de hac lege nihil hodie corrigitur. Itẽ dicitur hic, ꝙ agit̃ ex stipulatu: cõtra, imò certi cõdictione ex stipulatione. dic vt in gl. Venio ad ver. qd si procurator per iudicẽ. op. de tex. ad seipsum. Nã primo dicit, nõ agi. scđo dicit contra solutionẽ. dicit gl. primo loquit̃ de rigore secundo dicit de æquitate. Sed est videndum vnde descendit iste rigor: vnde ista æquitas: Gl. dicit, rigor apparet ex rationib⁹ positis in tex. quia negotiũ pertinet ad dñm: ideo non potest ratũ habere: & qa nõ interest stipulatoris ꝙ ratũ habeat̃. Nã cũ sit soluta authoritate iudicis ẽt dño ratũ habẽte nõ posset repetere vt l. j. C. de cõdi. ĩde. Aeqtas vero ĩsurgit ĩ hoc: qa licet nõ hẽat cõdictionẽ ĩdebiti cõtra dñm habẽtẽ ratũ: tñ haberet cõdictionẽ [f] sine cã: vt l. si fideiussor. §. in omnibus. š. mãda.
1 Ita dicit gl. hic. Tenet † ergo ista gl. ꝙ indebitum solutũ per sententiã possit repeti per condictionem sine causa. Idẽ tenet in dicto. §. in omnibus. & l. j. C. de condi. inde. doct. tenent contra, & bñ: quia tũc põt repeti cõdictione sine causa: quia qñ per hoc nõ infringitur sñia, sed eius causa deuenit ad nõ causam: vt l. si fullo. š. de cõdi. sine cau. Nã si fui tibi condemnatus & solui, quia rem nõ restituebam: si res postea peruenit ad te: tunc causa deuenit ad non causam, & agendo non dico sñiam nullã, vel male iudicatũ: imò dico bene iudicatum: tamen causa illa deuenit ad nõ causam. Idẽ si dolus actoris interuenerit: vt l. si prætor. § Marcellus. š. de iudic. Item si illa exceptio. per quam apparet indebitum, non potuit examinari in primo iudicio: vt dixi in l. j. §. ij. š. quod vi aut clam. hoc tenẽt doc. in l. j.
e C. de condic. inde. Hoc esse verum probo per hunc tex. [e] Nã si verum esset ꝙ dñs ratum habens tenetur condictione sine causa, de rigore committetur stipulatio: quia interest soluẽtis ꝙ dñs ratum habeat. Vnde ista ratio gl. nõ est vera. quæ ergo est ratio istius æquitatis: Rñ. quia procurator, qui obtinuit, nõ põt allegare illã pecuniam fuisse indebitã: & sic se obtinuisse per iniuriosam sententiam: vt l. si seruus. §. j. š. de leg. j. Expe-
f diui principium omisso ver. quod si debitam. vnde venio [f] ad versi. quod si debitam. dicitur hic, ꝙ fideiussor tenetur insolidum. idem dictum est š. proxi. ver. quod fideiussor tenet̃. Quęro, ad quantum. Gl. dicit, in id, quod stipulator actori p̃stiterit, vel circa iudicium expenderit, quod quidam exponunt, actori, i. procuratori falso. scđm Iac. de Are. & Old. Certę ista expositio vera est in se, tamen huic glo. non cõgruit: quia j. dicitur ꝙ hæc est opi. Rog. sed exponendo hoc modo esset cõtra opi. Rog. quam habuistis in l. procurator ad exhibendum. §. j. š. eo. vbi dicitur ꝙ solũ in expensis cõmittit̃ stipulatio. Vnde alij exponunt istã glo. sic in id quod stipulator actori præstiterit, i. dño postea agenti secundũ hoc posset esse opi. Rog.

adde Alex. in consil. xij. col. pe. vers. præterea. in ij. volumi.

POMATES.

a Et hoc tenebat. Et ꝓ isto dicto Bar. bene facit qđ no. Ange. & ibi sequuntur oẽs ĩ l. petẽs. ad limitationẽ gl. ibi. C. de pac. ĩ pri. qđ licet facto declaratorio &c. vide ibi per eos, quę no. & facit quod no. Pau. de Cast. in l. q a latroni. §. j. in ver. itẽ per istũ tex. in ij. col. š. de testa. & vide Aret. in consi. clxxij. col. j. vol. ij. vide Alex. etiam in l. j. col. iiij. ad fin. & seq. C. qui admit.

b Pro parte. An qs possit pro parte tñ habere ratũ, vide aliquid per Bar. in l. cũ quæritur. š. de administra. tuto. per Bar. ĩ l. obseruare. §. post hæc. de offi. proconsul. & leg. vbi plene habes per Bal. materiam ratihabitiõis.

c Nota de hoc per Bar. post gloss. in l. j. š. đ alie. iud. mu. cau. fact. & vide hic per Pau. de Ca. quæ no.

P. PAV. P.

d Ne satisdatio. Vide Roma. singu. cccliiij. inci. reuerendus dominus. & cõ. lxiij.

e Probo ꝑ hũc tex. Adde oĩno quę dixi post Bart. in l. Iulianus verũ debitorẽ. š. de condi. indebi. in fin. v. colum.

f Vnde venio. sec. an isto casu, quia falsus procuraror per sñiam exigit debitũ vt liberetur debitor vide Bal. in l. falsus. in xxiiij. col. de furt.

8 ¶ Cū autē. Non pōt solui. Vtrum posit solui ꝓcuratori cauēti de rato, de cuius mādato dubitat, vide p doct. maxime Moder. in l. j. C. de ꝓcu. & ibi Bal. in fi. dicit q̄ nō. & ibi plene dixit Bal. in l. nō solū. §. qui alieno. ff. de procur. aliquid q̄ Imo. in l. apud Iulianū. §. vtrū. ff. ad treb.

b ¶ Et deo credo. Bar. to. hic tenet cōtra cōmunē opi. vide licet q̄d posset solui procuratori, ꝯ cuius mādato dubitatur cum cautione de rato. & pro sua opi. facit q̄d no. Specu. in tit. de cōiuncta persona. et quod retuli ff. in l. veto ꝓcuratori. de sol.

tamen tex. congruit magis præcedēti opi.

1 ☞ *Procurator de cuius mandato dubitatur, cauet de rato.*
2 *Solui potest procuratori, de cuius mandato dubitatur si cauet de rato.*
Exactori publico non creditur, nisi ostendat mandatum, & literas.
3 *Procurator falsus si egit & succubuit, postea dominus egit, & obtinuit, stipulatio committitur ad totum quod dominus exegit & nu. 10.*
4 *Procurator falsus quando egit, & succubuit retento eodē themate, stipulatio de rato cōtra ipsum, & eius fideiussorem ad quid committatur. & nu. 11.*
5 *Stipulatio de rato cōmittitur ad sumptus litis tantum, quando uerus procurator egit, & succubuit: postea dominus egit & obtinuit.*
6 *Procuratore uero agente & qui obtinuit, si dominus postea egit, & obtinuit: stipulatio non committitur, nisi procuratori fuisset solutum.*
7 *Procurator uerus qui egit, & obtinuit: si postea dominus egit, & succubuit: si procuratori fuit solutum, stipulatio cōmittitur ad expensas litis tantum.*
8 *Procurator quando egit, & succubuit: sic & dominus: stipulatio committitur ad expensas litis.*
9 *Procurator si egit & obtinuit, postea dominus egit, & instantia perempta est: stipulatio committitur ad expensas litis.*
10 *Procurator falsus quando egit, & obtinuit, & dominus egit & succubuit: ad quid stipulatio committatur.*
11 *Stipulatio ad quid committatur, quando procurator egit, & obtinuit.*
Et dominus egit, sed litem ad finem non perduxit.
12 *Aelio descendens ex stipulatione rem ratam haberi, quod sit ciuilis, licet per prætorem inducta.*
13 *Stipulatio rem ratam haberi, si est interposita in iudicio, habet executionem paratam, si extra iudicium, est opus nouo iudicio.*

Cum autem. §. iste diuiditur in duas partes. Primo loquit', quādo nō habēs ratū factū veꝛi procuratoris obtinuit. Secūdo, qñ succubuit. Secunda ibi: Marcellus. & quælibet istarū partiū habet duas lect. Primo qñ procurator verus egit, & obtinuit. Secūdo, qñ procurator verus egit, & succubuit: dñs vero non habēs ratū egit, & obtinuit in istis duobus casib⁹. Secūda pars similiter habet duas lect. qñ procurator verus egit, & succubuit, vel quādo egit, &
a obtinuit: sed dñs postea agens succubuit. †Anteq̄ intrē gl. opp. tu intelligis hūc §. in vero procuratore cōtra, verus procurator nō cauet de rato: vt l. ne satisdatio. ff. e. Sed hic dicit q̄ cauet de rato: ergo: &c. Sol. licet hic esset verus procurator: tñ dubitatur de mādato: ideo fuit prestita cautio. Ita intelligit gl. hunc §. j. & ff. eo. l. procurator ad exhibendū. §. j. ff. de iureiur. l.
a alias. †Secundo oppo. procuratori, de cuius mādato dubitatur etiam cū cautione de rato non pōt solui: [a] vt in auc. de collatio. §. eos. ita tenet gl. in l. non solū. §. qui alieno. ff. de procu. et Cy. C. de procu. l. j. in viij. q. sed hic dicitur, q̄ procuratori cauenti de rato fuit solutum: ergo &c. Respōdeo, possumus dicere q̄ nō cogitur quis soluere procuratori, de cuius mandato dubitabat, vt ibi: sed spōte bene potest soluere, vt hic. Ad hoc quod facit. ff. eo. l. interdū. breuiter istud videtur contra princ. istius legis, ver. quod si procurator per iudicē. ibi loquitur qñ exegit ab inuito, non à sponte soluēte. & contra l. iij. §. j. ff. eod.
b & contra l. procurator ad exhibendum. §. j. & ideo credo [b] q̄ posit solui procuratori, de cuius mandato dubitatur, si de rato cauet. Non obstat §. eos. quia ibi loquitur in exactore publico, cui nō debet credi, nisi ostendat mandatū & literas publicas: vt l. j. C. de man. prin. Nec obstat quod ibi dicit' in tex. ex priuatis negotijs &c. quia ibi loquitur in exactore publico ad exigendū id, quod pertinet ad publicū, vel ad priuatū. Vñ mandatū publicum prætendebat. & sic debet intelligi in dicta l. nō solū. §. qui in alieno. secus quando prætendit mandatū priuatū: vt hic, cū simili. Item oppo. & tunc intro glo. de l. procurator ad exhibēdum. §. j. ff. eo. vbi dicitur q̄ stipulatio committitur ad totum. Solut. secundum Roge. Illa intelligitur secūdū istā: vt ibi no. secūdum Io. dicit aliter & melius, & ibi cōmittitur ad totum, vt patet in tex. legis contrarię. in ver. sed cū debitor. Nec obstat lex: quia ibi loquitur in procuratore falso cui pōt imputari cur exegit ab initio: hic loquit' in procuratore vero, cui nō potest imputari si dominus obtinuit: quia contingit, vel culpa debitoris, vel iudicis iniuria: sed solum litis impendia possunt sibi imputari: q̄a iste debitor euitare nō po-
3 tuit. †Quæro de duab⁹ quæstionibus quæ sunt in glos. super verbo hoc casu. Primo qñ falsus ꝓcurator egit, & succubuit, dominus postea egit & obtinuit, ad quid cōmittat' stipulatio Dicit gl. ad totū q̄ dñs exegit, & nihil allegat. probat' in l. iij.
4 §. fi. ff. eo. †Sexto quæro, retento eodē themate: ꝓcurator falsus egit. & succubuit, ad quid committitur stipulatio de rato contra falsum procuratorem, & cius fideiussorē. Io. dicit q̄ si militer cōmittitur ad totū interesse. quod probat per tres rōnes hic in gl. Primo simpliciter, qñ ver⁹ ꝓcurator egit, postea dñs nō habēs ratū egit: tunc siue obtineat dñs, siue succumbat ad tantundem cōmittit' stipulatio: vt hic, in §. cum autem. & §. Marcellus. ergo eodē modo in falso procuratore. Sed cōstat q̄ si dūs obtinuisset, cōmitteret' stipulatio in totum, vt dixi ff. in proxi. q. ergo &c. Præterea, sufficit ab initio interesse: vt l. qui autē. §. j. ff. si quis cau. Sed pone q̄ debitor, qui fuerat absolutus vere erat debitor in centū: statim dño agente incipit interesse sua in centum: ergo licet dñs postea succūbat, ad tota cē tū debet agi. Præterea, iniuria facta vni, alij nō debet prodesse, vel obesse, vt hic. §. cum autē. & l. excep. ff. de fideiuss. sed hic dñs qui postea egit succubuit per iniuriam iudicis. ergo ista in iuria nō debet prodesse, procuratori, vt teneatur ad mīn⁹. Istæ rationes gl. quā gl. vide q̄ incipit, ff. cum debitor. ibi: sicut ergo non agitur, &c. Istud tenet gl. ff. e. l. procurator ad exhibendū. §. j. in fi. primæ gl. magnæ, put ibi dicit maxime. hoc tenet expresse in l. alias. ff. de iureiur. Doc. cōiter tenent cōtrariū, & bene. Nam stipulatio de rato nō cōmittit', nisi ad id quod interest: vt ff. e. l. si cōmissa, & in l. in stipulatione. sed si ego sum absolutus à domino, & à vero, procuratore, non interest mea nisi in sumptibus: ergo solum ad sumptus committetur. Pro hoc videtur casus j. eo. l. fi. in prin. Præterea, si reus fuit absolutus à domino, nō pōt dicere se absolutū per iniuriā iudicis, vt l. si seruus plurium. §. j. ff. de leg. j. & quod not. in l. stipulatio ista. §. si quis forte. ff. de ver. ob. & sic nō pōt allegari cōtra ꝓcuratorē sua interesse in toto debito. Præterea, qñ ex postfacto desinit interesse, & cessat damnū de præterito, nō sufficit ab initio interesse: vt l. si cum. §. qui iniuriarū. in fi. ff. si quis cau. sed hic secuta absolutoria cessat damnum de præterito: ergo &c. Et per hoc apparet responsum ad omnes rationes Io. Non ēm obstat prima ratio: qa nō procedit illa similitudo inter procuratorē falsum, & verū, propter diuersitatē rationū. Non obst. secūda ratio: quia non potest reus docere sua interesse in toto debito: quia diceret contra sententiam pro se latā: & qa cessat damnū de ꝓterito vt dixi. Et codē mō non obstat tertia ratio: quia nō pōt allegare sententiā latā pro se esse iniuriosam. Nō obstat l. procurator ad exhibendū. §. j. ff. e. per quā gl. hoc tenet in l. alias. ff. de iureiur. quia ibi loquitur qñ falsus ꝓcurator obtinuit, & exigit, & dominus succubuit: merito interesse debitoris in toto eo quod soluit procuratori. quæstio nostra loquitur, qñ falsus procurator succubuit: & etiam dñs. Sed si velles intelligere qōnē istius gl. ibi dū dicit, quæ æque insolidū debet cōmitti, etiā vbi ego dominum iniuste superaui, &c. q̄ ꝓcurator falsus me vicerat, tunc ista gl. diceret verum, per d. l. ꝓcurator ad exhibendū. §. j. Et ideo ero declaratione huius materię debes assumere quatuor cōbinationes in procuratore ve
5 ro, & quatuor in falso. In vero †procuratore prima combinatio est, qñ verus procurator primo egit & succubuit: dñs postea egit & obtinuit: certe cōmittit' stipulatio ad expensas litis tm̄: vt in §. eum autē. ff. cd̄m vnā lec. †Secunda cōbinatio est, qñ
6 verus procurator egit, & obtinuit: & dominus postea egit, & similiter obtinuit: tūc vī idē, q̄ solū ad expensas litis cōmitatur stipulatio ista: vt in isto §. cū autē. secundū vnā lect. Hoc tñ intelligo, quando illi procuratori fuerat solutū: quia habebat mandatum ad solutionem recipiendam: & sic sentit gloss. alias in nullo committeretur stipulatio. Nā etiā si ipse dominus egisset, & obtinuisset, non facta solutione non obstaret sibi exceptio rei iudicatæ: vt l. euidenter. ff. de excep. rei iudi. sic non debet nocere si egit verus procurator, & obtinuit. & sic stipulatio non committitur: vt j. ea. l. §. fi. procurator. Idē si solui'sset illi vero procuratori non habenti mandatum ad recipiē dam solutionem. Nam tunc hæc stipulatio nō posset cōmitti: ideo quia dominus egit & iudicatum & sententiam ratā non habuit

habuit, per eandē rationē: sed bene pōt cōmitti, quia nō habet
7 ratā solutionem, si super hoc fuit cautū. †Tertia combinatio est, qñ procurator verus egit, & obtinuit, & dominus egit & succubuit: & tūc cōmittit' stipulatio ad expensas litis tantū: vt hic, in versi. Marcellus. secūdū vnā lect. quod intellige si ꝓcuratori fuit solutū, & habebat mādatū ad hoc. alias secus, vt ff. di
8 xi. †Quarta cōbinatio est, qñ ꝓcurator verus egit, & succubuit: & dñs similiter egit & succubuit: tūc nō pōt cōmitti stipulatio, nisi ad litis expensas: vt hic in versi. Marcellus. †Posumus addere quintā cōbinationē, qñ ꝓcurator verus egit, & obtinuit, siue succubuit, nō curo: & dñs postea egit, nec obtinuit, nec succubuit, sed lis pendet, vel perēpta est instātia, vel alio modo finita rei interitu: isto casu cōmittitur stipulatio, nisi ad expēsas. Ita pōt intelligi hic, versi. Marcellus. secūdū vnam
10 lect. quam tāgit hic gl. super verbo, amiserit. †Videamus de falso ꝓcuratore: & in eo prima cōbinatio est, qñ falsus ꝓcurator egit & succubuit, dñs egit & obtinuit: cōmittit' stipulatio ad interesse totale, ad id, qđ dño est solutū: & ad expēsas: vt l.
11 iij. in fi. ff. eo. titu. & no. hic in glo. †Secunda cōcubinatio est, qñ falsus procurator egit, & obtinuit, dominus etiam egit & obtinuit: & idē quia ad totum interesse cōmittitur: arg. d. l. iij. in fi. ff. eo. titu. Tertia cōbinatio est, quādo falsus procurator egit & succubuit, domin⁹ egit, & similiter succubuit. & in hoc sunt opi. vt vidistis super hac gl. Ego tenui q̄ solū ad impēsas
12 committitur: vt in l. fi. in prin. eo. titu. †Quarta cōbinatio est, quādo ꝓcurator falsus egit, & obtinuit: dominus egit, & succubuit: ista subdistinguitur in duos casus. Aut iste falsus procurator exigit indebitū, & stipulatio de æquitate cōmittitur ad totū interesse, sed de rigore ad nihil: vt ff. hac lege. versi. qđ si procurator per iudicē. Aut iste procurator exegit debitū: & tunc sunt opi. in l. procurator ad exhibendū. §. j. ff. eo. titu. Veritas est q̄ ad totū interesse cōmittitur, & ad totū id qđ illi falso procuratori est solutū: vt d. l. ꝓcurator. ad exhi. §. j. & ff. verſ.
13 proxi. quod si debitum. †Quinta combinatio est, qñ falsus procurator egit & obtinuit, siue succubuit dñs: postea egit, nec ad finem litem perduxit: isto casu si quidē procurator egerat, & exegerat, statim cōmittitur stipulatio ad totū: qa in toto interest rei statim cū nō habetur ratū: vt l. procurator ad exhibendū. in fi. & l. quo enim. §. j. & §. Iulianus. ff. eo. titu. In casu tamen nō pōt ex ea stipulatione agi, nisi post sniam: vt d. l. ꝓcurator ad exhibēdum. in fi. ff. e. ti. sed si procurator egit, & nō exegit: tūc statim cū dñs agit, cōmittitur stipulatio ad litis impensas. & si postea plus impendet, vel dñs exegerit, ad plus committeretur: vt l. si procurator. ff. eo. ti. quod dixi in dño agēte idē intelligas in eo q̄ haberet ab eo causam: vt l. si indebitū. in fi. ff. eo. Secus si ageret alius qui ab eo causam nō haberet: vt j. eo. l. ꝓxima. Restat in gl. vna quæstio: ꝓcurator verus egit & exegit: dñs similiter egit & exegit: vtrum dñs posset repetere à vero ꝓcuratore illud quod ipse exegerit. Glo. hic super verbo, iniuria, in fi. tenet q̄ non: qa si dñs hoc consequeretur à debitore, & à ꝓcuratore esset iniuria: & sic quidā intelligunt istum tex. Ista lect. reprehēdit p. l. si negotia. ff. de nego. gest. & per l. qui proprio. §. ꝓcurator vt in cæteris. ff. de ꝓcur. & per l.
a ex mādato in prin. ff. man. Cōtra oīa [a] prædicta oppo. venire contra de facto nō facit stipulationē cōmitti: vt l. contin. uus. §. cū quis. ff. de verbo. obl. Sed si verus ꝓcurator egit, dñs nō pōt postea agere de iure: ergo egit de facto. vñ non debet cōmitti. Glo. hæc quæ est posita super verbo impensas, fatetur q̄ hæc stipulatio est huius naturæ, q̄ cōmittit', etiā si aliqs solū de facto agat. Mihi videtur q̄ hic nō agat' de facto, imo de iure: qa res iudicata cū ꝓcuratore nō perimit actionē dño cōpetentē ipso iure, sed ope exceptionis. Prætera, posito q̄ esset actio perempta solutione, adhuc agit de iure: qa valet et tenet instātia, licet non habeat actionē: vt l. cū putarē. ff. fami. ercis. & extra de re iudi. c. Abbate sane. libr. vj. Nō tñ per hoc impugno quin etiam si agat' de facto tm̄: vt corā iudice incōpetenti, vel alia causa, q̄ cōmittat' stipulatio saltē ad sumptus: vt l. vbi. C. de transa. Non obstat l. cōtinuus. §. cū quis. ff. de ver. obl. vt ibi dixi. Item opp. sniæ contra sniam est ipso iure nulla: vt l. j. C. qñ prouo. nō est necess. sed hic licet ꝓcurator primo obtinuit vel succubuit, nō pōt valere sententia lata postea cū dño, contra primā, vel etiā scūm primā, scūm alios modernos in d. l. j. C. qñ prouo. nō est necess. Sol. debet intelligi qñ ex eadē instantia ferunt' duæ sniæ: qa tūc prima tm̄ valet. Secus si ex duabus instantijs: quia tunc pōt valere vtraq; : vt hic, & ff. de excep. rei iud. l. duobus. & qđ
14 ibi no. in glo. †Pro declaratione huius materiæ quæro duo. Primo, vtrum actio descendēs ex hac stipulatione sit prætoria, vel ciuilis. Roffr. in libellis suis super hoc titū. dicit, q̄ est ciuilis, f. certi condictio ex stipulatione, vel actio ex stipulatu. & ideo dicitur prætoria hęc stipulatio: quia per prætorē est inducta, eo q̄ qs cogatur eā præstare: nō q̄ actio sit ꝓtoria. Pro
15 hoc facit ff. de pos. hære. pe. l. j. & qđ ibi no. †Vltimo quæro, an stipulatio rē ratā haberi, habeat paratam executionē cōtra fideiussorē. Videtur q̄ sic, sicut in stipulatione de iudicio sisti: vt dixi ff. tit. j. l. j. In contrarium videt' q̄ debeat nouo iudicio agi. ff. eo. l. procurator ad exhibendum. §. j. ibi: sed cum debitor ex stipulatione agere cœpit, &c. & ff. ea. l. circa princ. ibi: existimo actione hac cū eo agendū. & sic innuit nouum iudiciū esse inchoādum. Breuiter dico aut ista stipulatio interponitur extra iudiciū: & est opus nouo iudicio. Ita loquitur ff. ea. l. in princi. nec potest fieri executio: arg. pro hoc. ff. de iudi. l. a diuo Pio. §. sed si emptor. Sed si esset interposita in iudicio: tunc puto q̄ haberet paratā executionē, per rationes, quas dixi in stipulatione iudicatum solui. ff. titu. j. l. j. & per rationes quas dixi in stipulatione iudicio sisti, & similibus.

1 ☞ *Factum nomine defuncti, potest ratum haberi per hæredem.*

Si procuratori. †Nota q̄ factum nomine defuncti pōt haberi ratū per hæredē. cōtra. ff. eo. l. si is cui. Solue vt ibi dixi, & dicā j. eo. l. bonorū. Oppo. si iste fuit verus procurator, stipulatio non potest committi, nisi ad impensas: vt ff. proxi. §. Sol. Intellige q̄ procurator erat fundatus falsus: vel si erat verus, erat reuocatus morte dñi: & soluens sciebat eum mortuum. alias esset liberatus: vt l. cū quis. §. j. & l. dispensatorem. ff. de solutio.

1 ☞ *Stipulatio simplex, intelligitur de hæredibus.*

Si in stipulatione. Hunc finē intelligit gl. qđ per imprudentiam stipulatoris cōmittebatur promittente cōmittente dolum. Et intellige q̄ dolus fuit in hoc cōmissus: quia fuit in stipulatiōe adiecta dictio
1 tantum: vt Lucium Titium tantum ratū habiturum. Nam †si hoc nō esset dictum, simplex stipulatio de hęredibus intelligeretur: vt vidistis de verb. obli. l. stipulatio ista. in princi. Vnde propter hoc clausula doli non posset committi.

Si procurator. Nota istam regulam quæ ponitur hic, ibi plerunq; autem, &c.

1 ☞ *Mutatione personæ extinguitur cautio de rato.*

Qui patris. †Mutatione personæ extinguitur cautio rē ratam haberi, & ideo in stipulatione sunt cōprehendendæ personæ, ad quas verisimiliter iudiciū debet transire. h. d. Ad euidentiā scias q̄ ex iniuria facta filio competit actio iniuriarum patri seu auo, qui eum habet in potestate & ipsi filio: tamen pater seu auus habet exercitium vtriusq; actionis. Secūdò scias, q̄ patre mortuo seu filio emācipato instātia istius actionis iniuriarū trāsit ad filium, q̄q; nō sit hæres: vt j. de iniur. l. sed & si vnius. §. filio. Hoc præmisso pone casum in terminis, vt litera iacet. Nota q̄ ex mutatione personæ cauentis extinguitur cautio de rato. & ideo de neces
b sitate debet alia persona cōprehendi [b]. Opp. de l. nō solū. §. si pater. ff. de procu. Sol. ibi agebat ipse pater: hic alius procurato rio nomine pro patre, de cuius mandato dubitabat'. Ista est vera sol. Quæro circa hanc legem, quā actionē intentabat iste procurator. Dicūt quidā, q̄ intentabat actionē iniuriarū prætoriam cōpetentē patri, pro iniuria facta filio. Alij dicunt, q̄ intentabat actionē iniuriarum ex l. Cornelia, quæ cōpetit ipsi filio. Primam opin. tenet glo. ij. huius §. & glo. magna sup verbo filij. Nam cū hic procurator ageret nomine patris, non potest dici quod intentet actionem ex l. Cornelia, quæ patri nō competebat secundum istam glo. Vel verius dico, q̄ hic intētabatur actio ex l. Cornelia competens filio: sed quia pater illius actionis habebat exercitium: ideo procurator patris intētabat illam actionem, sicut poterat ipse pater. Et istam puto

¶ Contra omnia. vide etiā oīno hic, quę habes per me in l. si qs maior. C. de trāsactio. vbi nota.

¶ Qui patris. Comprehendi. Vide glo. Bal. Ange. & Imol. in l. ij. §. fi. ff. sol. mat-

a ¶ Scribi literis. Et vide quod per hanc legẽ dicit do. Anto. in c. cum veniſſet. in fi. de reſtit. ſpol. & limita vt per Bal. in l. Labeo. de iureiu. & aliter vt per Ang. & Pau. de ca. hic & Iac. Bu. & Bar. in l. j. C. qui admit. & aliter vt per Ange. in l. ſi is qui pro emptore. & ibi Imol. in xvij. col. de vſuc.

b ¶ Ratihabitionem. Vtum ratihabitio retro trahatur, & mandato cõparetur, vid̃ Bar. & bal. in l. obſeruare. §. de offi. procon. & limita vt per Bar. in l. ſi vxor. §. ſi qs vxorẽ. j. de adul. & vide ange. in l. ſi ego. §. de nego. geſt. Sed vtrum mandatum ſuperueniens poſt actũ cœptũ & non perfectũ retrotrahat ad geſta text. eſt no. q̃ ſic, ſi l. Iulianus. vbi not. p gl. & doc. §. qui ſatiſ. cog. ſecus ſi actus eſſet iam conſummatus: vt in l. ſi vero nõ remunerandi. in §. ſi poſt creditam. §. mã. & voluit Bar. in d. l. ſi vxor. in §. ſi quis vxorẽ. de adulte. & voluit Ang. & bal. in d. l. Iulianus. q̃d ſignanter mandant notari. Item adde, q̃ mandatum ſuperueniẽs ita demũ trahit retro, vt §. dixi, et ratificatio inducĩ, q̃n mandãs ſciuit iudicium inchoatũ noſſe ſuo. aliasnon vr̃ ratificare, ſi ignorat, per l. ſi quis ita. §. fi. ff. de teſta. tu. ſcdm q̃ voluit ſingu. Io. An. in in addi. Spe. in ti. de pcu. §. j. vbi etiã alle. d. l. Iulianus. Et in iudicijs qualiter rati habitio poſſit operari, vide not. per Angel. in l. ſi defunctus. §. de pcura. Et an hæc ratihabitio retro trahatur etiã in caſibus, in quibus requiritur ſpeciale mandatũ, Io. Andr. dicit q̃ ſic, ſi c. cupientes. de electione. i vj. probat̃ per tex. in c. j. de homici. eod. lib. & not. doc. in l. licet. §. de iudi. & in l. fina. C. ad Mace. Et ad mandatum adde q̃ dixit Arch. in c. conſtitutus. de verboſi. lib. vj. q̃ ſi authoritas epiſcopi, q̃ debet in eſſe ſtatuto. per capitulũ facto a prĩcipio, fuerit, q̃ eps notificando ſtat utũ capituli illud nõ confirmat: qa ẽ diuiduũ omne id quod requiritur ad ſolennitatẽ. Ita refert Bal. in c. j. in prin. de ali. feu. ad hoc vide melius no. per Bal. in l. ſi qs mihi bona. §. iuſſum. d̃ acq. hæred. & in ſupradicta materia vi de q̃ ibi dixi ad limitatiõ huius reguĺæ, vide Barto. in l. ſi pecuniã. d̃ ne. ge. C. ſed vtrũ reprobatio retrotrahat̃, et repro bationi æquipareť, vide bar. i l. põp. la. j. §. de ne. geſt. Et an ratihabitio retro tra-

1 ☞ *Defectus ſuperueniens quando impediat ratihabitionẽ.*
2 *Ratihabitio non impeditur, quando defectus impediens ratihabitionem ſuperuenit, & poſtea ceſſauit.*
Qui habuit filium ex concubina, & poſtea duxit uxorem: qua mortua vult ducere concubinam, poteſt, & matrimonium primum non impedit legitimationem filij nati.
3 *Factum nomine defuncti, an poſſit haberi ratũ per hæredẽ.*
4 *Abbas poteſt rata habere geſta nomine alterius, qui poſtea ingreſſus eſt religionem.*
5 *Geſta nomine prælati tanquã prælati poteſt ſucceſſor in prælatura habere rata: ſecus ſi nomine præla ti tanquam priuata perſonæ.*
6 *Geſta nomine unius canonici, non poſſunt haberi rata per ſucceſſorem in canonicatu.*

a ¶ Bonorum. Hæc lex debet ſcribi lr̃is[a] Laureis. Breuiter hoc intendit: Si ſuperuenit defectus ex parte ratũ habentis ratihabitio impedit̃: ſec[c] ſi ex parte gerentis. h. d. Nota legẽ, & nota bene, & mẽti tene verſiculũ, an aũt, &c. Op. de l. cum decem. §. j §. de ſol. Gl. non ſoluit. Tu dic ibi tẽpore quo ratũ habebatur, poterat geri negotiũ: qa poterat ſolui p̃ reo obligato: licet fideiuſſor eſſet liberatus. Secũdo oppo. C. ad Mace. l. fi, & l. ſi filius & de alijs legibus quæ dicunt ratihabitionẽ[b] retrotrahi, & mandato comparari. Sol. Dicit Dy. hic & in ca. ratihabitio. de reg. iu. lib. vj. & Cyn. in l. vlti. C. ad Macedonia. quod iſtud eſt ideo, quia poteſt hic ratum habenti imputari culpa tacitæ repudiationis: nam tacendo[c] per centum dies videtur repudiare: vt l. prima §. ita autẽ. §. ſi tacteſt, nu, extra. facit q̃d no. in l. ſi ego. §. de

☞ *Forma ſtipulationis interponendæ de rato.*

R Rocurator. Iſta eſt nota. lex & clara: breuiter. h. d. Factũ falſi p̃curatoris non facit cõmitti ſtipulationẽ de rato ab alio interpoſitã. h. d. No. text. ibi: nã in ſtipulatione caueť & c. nota q̃ dixi in ſummario. Secundo no. †formã ſtipulationis interponendæ de rato: licet Cy. de hoc diſputet in l. j. C. de p̃cur. allegat bene hãc l. debet tñ in hac forma ſtipulationis adijci clauſula doli, q̃ promittat dolũ malũ abeſſe abfuturũq̃ eſſe: vt §. l. p̃xi. §. ſi in ſtipulatione. Itẽ debet adijci qñq̃ perſona alterius, ad quẽ iudiciũ põt veriſimiliter trãſire: vt §. l. proxi. §. fi. Quærit gl. vtrũ hoc caſu ſaltẽ hæc ſtipulatio cõmittatur ad expẽſas. Gl. dicit q̃ nõ. & aliud eſt in vero procuratore, vt vidiſtis §. eo. l. ſi ſine. § cũ aũt-

hitur in præiudiciũ tertij, vide no. per Bar. & Bal. in l. ordo. in fi. C. de excu. rei iudi. & Bar. hic. & Adde q̃ vbi lex requirit mãdatũ pro forma, non æquiparať ratihabitio mãdato, ſecũdum Bal. no. in l. pe. in v. col. de excu. rei iudi. & nota q̃ ratihabitio nõ trahit̃ retro in præiudiciũ iuris iam quæſiti ex ſententia, ſecũdũ Bal. in authẽ. ei. C. de tẽp. appel. & vide not. in materia per glo. Bart. & quę ibi dixi in l. ſi tutor. C. in quib. cau. in integrũ reſti. non eſt neceſ. per Bal. in l. ſi vxor. C. de cõdi. inſer. & vide p̃ iſtã legẽ in materia no. glo. in c. ratihabitio. §. de iureiu. i vj. vbi bonum not. & vide plene Iac. de bel. in l. per fundum. §. de ſerui. ruſt. prædi. & per Io. And. in regula, ratihabitio. de regu. iur. Sed quid de illo brocardo ſcientiæ: an ſint paria, a principio ſcire, & poſt ſcire & peti, vide Bal. in l. cũ ancillis. in fi. C. de inceſt. nup. & quantũ tempus requiratur ad ratificandum, vide in l. ratũ. §. de ſol. Vtrũ ratihabitio trahat retro, vide Bar. in l. aliena. in princi. §. de pig. acti. & Bar. in l. ſi fundus. §. j. §. de pignori. & i l. q̃d ergo. in prin. de his q̃ no. inſa. Adde in ratihabitio retrotrahatur, & quãdo tertio poſſit præiudicare, Baldus conſil. xc. j. lib.

c ¶ Nã racendo. Nota quod racẽs & p̃mittens labi tempus, vi detur tacite renũcia re iuri ſuo. l. ij. C. in quibus cau. Quod intellige verũ in iure quærẽdo: ſed in iure quæſito curſus p̃ſcriptionis nõ inducit cõſenſum renunciantis: vt no. in l. fi. j. eo. & no. Bal. in l. j. C. de in integ. reſti. tu. & etiã vide quæ dixi poſt Bar. in l. ſi quis arbitratu. de verb. obl. & eſt tex. in l. alienationis verbo. d̃ ver. ſig. quo ad primũ dictum hic al legat Bart. l. fi. ff. in quib. cau. in inte. reſti. & l. facta. §. ſi qs bonorũ. §. ad Treb. quam ad hoc alleg. Bal. in l. j. in xvj. co. C. qñ nõ per. vbi dicit q̃ in iure obtinẽdo curſus temporis habet vim efficaſsimæ repudiationis.

d ¶ Dico q̃. Et adde Bal. qui hanc materiam limitat, no. in l. fi. C. ad Mace. et in l. obſeruare. §. fi. ff. de offic. procon. Andr. Barba.

e ¶ Habetur tempore quo. Limita vt per Bart. in l. j. C. qui admit. in pen. col.

f ¶ Determinare quæſtionem. Vide Bal. in c. cum quis. C. de nat. libe. & Imo. & Bald. in l. plane, §. vxor. ſolu matri. Vide tex. no. in c. tanta.

neg. geſt. Iſtud nõ placet mihi. q̃d enim ſi mortuus eſt iſte, cuius nomine petita eſt bonorũ poſſeſsio? certe nulla culpa põt ſibi imputari: tamẽ hæres non põt habere ratum: vt l. ſi is cui. §. eo. Præterea, hic ſunt duo. Primũ eſt ius petẽdę bonorũ poſſeſſionis: & de hoc loquit̃ Dy. quia videtur tacite repudiare. Secũdum eſt agnitio facta per iſtũ geſtorẽ, & iſta nunquã fuit repudiata: qa de hac nõ dicitur. Cõſtat em̃ q̃ ſi ſemel repudiaſſet, non poſſet poſtea ratũ habere: vt l. diſpenſatorem. in fi. §. de ſol. Sed ego video qñ quis expreſſe repudiauit primũ ius, ſup quo act[g] eſt celebratus, nõ impeditur ratihabitio: vt l. cũ decem. §. ij. & l. ſi quis offerenti. §. fina. §. de ſolut. ergo hoc nõ impeditur propter tacitam repudiationem. Solu. ergo quantũ ad ſignata contraria dico, q̃ [d] ratihabitio retro trahit̃, qñ ratum habetur tempore quo [e] negotiũ põt geri: ſecus ſi defectus ſuperueniat. ita loquit̃ hic. Sed cõtra hoc opp. de dicta l. cũ decẽ. §. ij. & l. ſi quis offerenti. §. fi. ſol. licet dubitem, hic ſuperuenit defectus ex legis diſpoſitione, ibi ex diſpoſitione hominis. Ratio: qa in his quæ reſpiciũt nullitatẽ ipſius actus, durius agitur cũ lege, quam cũ homine: vt l. ſi libertus. de iure patrona. & dixi in l. amplius. §. eo. tit. †Et ideo, pro declaratione huius materiæ diſtingue: qñq̃ ſuperuenit defectus ex parte gerentis, qñq̃ ex parte ratũ habentis: qñq̃ ex parte rei. Primo caſu, ratihabitio non impedit̃: vt hac l. ij. rñ. Secũdo caſu, aut ſuperuenit defectus ex legis diſpoſitiõe, & ratihabitio impedit̃: vt hac l. j. rñ. & l. ſeq. in fi. Aut ſuperuenit defectus hominis facto: & tunc aut quis vult ratum habere in præiudiciũ eius qui geſsit illũ actum: qa ratus habeť: & tunc nõ impedit̃ ratihabitio. vt l. cum decẽ. §. ij. §. de ſol. Aut præiudiciũ tertij: & tũc aut ille tertius fingit̃ vna perſona cũ gerenti: & idem qa poteſt ratũ haberi. Exẽplũ in duob[9] reis in l. ſi qs offerẽti. in fi. §. de ſol. Aut eſt perſona prorſus extranea: & in eius præiudicium non põt ratum haberi: vt l. ſi partẽ. §. fi. §. quemadmo. ſer. amit. & l. potior. in fi. §. qui potio. in pig. habe. Ita intelligit̃ q̃ dixi in l. ſi indebitũ. §. fi. §. eo. tit. Tertio caſu, qñ ſuperuenit defect[9] in re, ſuper qua aliquid agit̃, ratihabitio impedit̃: vt l. neceſſario. §. q̃d ſi pendẽte. §. de pericu. & cõmo. rei ven. & l. eum q̃ ita. §. fi. §. deverb. obli. & l. quoties. §. de noua.

† Sed quæro, q̃d ſi defectus impediẽs ratihabitionem ſuperuenit, & poſtea ceſſauit: an impedit̃ ratihabitio? Reſpõdeo, nõ. Sufficit enim extrema eſſe habilia: nõ curo de medio: vt l. exiſtimo. §. de verbo. obli. & l. ſed & ſi in cõditione. §. ſolemus. §. de hęre. inſtit, facit quod dixi in materia fictionis translatiuæ, in l. ſi is qui pro emptore. §. de vſuca. & per hoc poſſumus determinare quæſtionem[f]. Aliquis habuit concubinam. & filium ex ea poſtea accepit vxorem, que mortua eſt: nunc vult ac

qui filij ſint legiti. vide de Paul. de Caſt. in l. Pomponius. & in §. quæſitũ. §. de acq. poſ. & ibi dixi poſt Imol. facit q̃d not. Bar. in l. eum q. §. de ſta. ho. & vult allegare Io. And. i mercu. in regu. ſine culpa.

3 a ¶ Nomine defuncti. Et vtrũ hęres poſsit ratificare pro defuncto: & quod poſsit, eſt tex. & ibi Bal. in l. ſi ab vno. de neg. geſt.

b ¶ Quæro vtrũ. Ade no. i l. ſi tutor. C. in quib. cau. in ſteſti. nõ eſt neceſſa.

c ¶ Quærit vltra. Vide Bal. in l. generaliter. C. de reuo. dona. vbi illud dictũ Inn. & Bar. hic alleg. vide quæ dixi in d. ca. quod ſicut. Andre. Barba.

d ¶ Remanet obligatus. Vide late Bal. in l. cum gs. in vij. col. C. d̃ iur. et fac. igno. in q. ſtatuto caueť. & in c. ſi qs p trigintaſi de feud. fue. cõtrouer. inter do. & vaſal. Imo. in d. c. ſi. de præſcript. tenet cõtra dicta p Barto. hic: de quo plene per do. Anto. & Imo. in c. ad aures. de p̃ſcrip. Et vide hoſtiẽ. in c. ſignificauit. de cen. vbi dicit, q̃ ſi cõtra cẽſũ fuerit p̃ſcriptũ, poterit nihilominus de nouo induci cenſus, quaſi non fuerit in totũ ſublatus. Vide Mod. de hoc, vt per Imo. in c. ſi. de p̃ſcrip. & i c. ad aures. eo. tit. & Bal. i auth. ad hæc. in v. colũ. C. de vſur. Et limita ſecũdũ Bald. & Ang. in l. bene a zenone. C. de quadri. p̃ſcri. niſi ſtatutũ diceret, oſs obligatio & actio. Ad hoc vide Bar. in l. ſequitur. in §. ſiviam de vſur. & ibi dixi referendo Bal. in d. l. ſi quis. & per Ang. in repe. l. j. poſt medium. C. de iud. & in ſtatuto inducente præſcriptionẽ, an tollat naturalẽ: vide no. Bal. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſtitu.

e ¶ Sed liberať. Adde Bald. in l. ſi pœnæ. §. de cõdi. inde. qui dicit, q̃ licet in contractibus præſcriptio. i. lapſus præfixi tẽporis a iure non tollat naturalẽ obligationẽ, vt hic: tamen dicit ipſe ſecus in delictis in quibus præſcriptio ipſo iure permirit obligationẽ: qa lex dicit cauſam in totum aboleri. d. l. ſed & ſi vnus. §, ſi ante. de iniur.

f ¶ Dico q̃ poſſumus. Nota etiã q̃ præſcr-

eſſere cõcubinam in vxorem: an matrimoniũ inter medium impediat legitimationem filij primo nati? Et per prædicta videť dicẽdum q̃ nõ: & ita videť ponere p̃ conſtãti in quadã ſua diſputatione Richar. Malũ. quã diſputationem ponit Io. And. in mercuria. ſuis, ſ. in c. ſine culpa. de reg. iur. lib. vj. †Quæro vtrũ factum nomine defuncti[a] poſsit haberi ratũ per hæredẽ. Dy. tractat in c. ratũ. in penulti. quæſtio. de reg. iur. lib. vj. & ibi determinat q̃ aut fuit geſtus actus, qui nõ ſolet transire ad hæredẽ: & non põt per hæredem ratus haberi. l. ſi is cui. §. eo. et arg. huius legis. in prin. Aut eſt actus trãſitorius ad hæredẽ: & poteſt p procuratorem ratus haberi: vt l. ſi is cui. §. eo. & l. ſi ſine. §. ſi p̃curatori. ita dicit ipſe, & bene. †Quæro, vtrũ geſta nomine alterius poſsint haberi rata, per Abbatem monaſterij qñ ingreſſus eſt poſtea. Rñdeo, ſic: ſicut dicimus de patre arrogatore. §. de ſol. l. ſi quis offerẽti. §. ſi creditor. †Quæro, vtrũ [b] geſta nomine prę lati poſsint rata haberi per ſucceſſorẽ in prælatura. Dy. dicit q̃ ſic, not. d. c. ratũ. in vlti. q. ſi fuit geſtũ nomine prælati tanq̃ prælati, & ſic contemplatione eccleſię, vl̃ dubitatur: arg. eorũ quæ ſupra diximus de hærede, qui repræſentat defunctũ: vt l. annua. §. vlti. de annu. leg. ſecus ſi nomine prælati tanq̃ priuatæ perſonæ: quia ratũ alius habere nõ põt q̃ ei[9] nomine nõ eſt geſtum: vt l. ſi pupilli §. ſed ſi ego. §. de nego. geſt. q̃d ſatis placet. Queŕit vltra[c] Dyn. vtrũ geſta nomine vnius canonici, poſsint rata haberi per canonicum, q̃ ei poſtmodum ſucceſsit. Inn. dictt q̃ nõ. Nã in iuribus canonici ſuccedit capitulum, licet alius ſuccedat in prębẽda. Ita no. per Inn. extra de electꝰ. c. q̃d ſicut. in glo. ſup verbo, conſentire. quod eſt notabile. non habetis hic alia.

R Ater. Iſta eſt notabilis lex, et breuiter hoc intendit, Quãdo quis ſuccedit ei quẽ promiſit ratũ habiturum, ſucceſsio pro ratihabitione habetur. h. d. notabilis lex, & mẽti tenenda. Et facit iſta lex ad ea quæ dixi in l. cum vir. circa fin. §. de vſucapionib.

1 ☞ *An tutus præſcriptione xxx. annorũ ſoluẽs repetat.*

Procurator. Defectus ſuperueniẽs ex parte ratum habentis ex legis diſpoſitione impedit ratihabitionẽ. h. d. & eſt aliquantulum difficilis. †Nota hic arg. ſcdm gl. q̃ tutus exceptione præſcriptione xxx. ann. ſi ſoluat, repetere põt: ar. ff. de admi. tut. l. ſi pupillus. vbi dicitur, q̃ præſcribens ſimilis eſt ſoluenti. cõtra: liberatus tẽpore adhuc remanet obligatus[d] naturaliter: vt l. obligationũ fere. §. placet. de actio. et oblig. de fideiuſ. l. vbicũq̃. & ibi no. §. de neg. geſt. l. at qui natura. in prin. & ibi no. ergo ſoluens non repetit. Sol. dicit Dy. q̃ licet tẽpore non tollatur naturalis, tollit̃ tamen omnis eius effectus: & ſic poteſt repeti ſolutum, vt hic. Idem tenet Dy. C. de iur. et fac. igno. l. cum quis. Sed Gul. de Cug. in in l. j. in fi. quod quiſq̃ iur. videtur dicere ſimpliciter, q̃ remanet naturalis cum ſuis effectibus. Specu. tangit de hoc de præſcrip. §. j. verſi. ij. Mihi videtur circa hoc di-

cendum, quandoq̃ quis liberatur tempore ex cõuentione: quia voluit eſſe obligatus vſq̃ ad tãtum tempus nõ vltra: & tũc iſta cõuentio habet vim pacti: vt l. eum q̃ ita. §. de verb. obli. meritò naturalis obligatio tunc tollit̃, & ciuilis remanet, ſicut per pactũ: vt l. ſi vnus. §. pactus. §. de pactis. Quãdoq̃ quis liberatur tẽpore: qa tenetur actione temporali: tunc dico q̃ tollitur ciuilis tãtũ, & remanet naturalis: vt d. l. at qui natura. in princi. & quod ibi no. §. de neg. geſt. Quandoq̃ quis tenet[e] actione perpetua, ſed liberatur[c] xxx. vel xl. anno. præſcriptione: tũc dico: q̃ liberatur à ciuili: naturalis vero remanet, quam ius ciuile tollere non poteſt: vt Inſtit. de iure natu. gẽ. & ciuili. §. ſed naturalia quidem. tollitur tamen omnis effectus eius obligationis naturalis: vt l. ſicut. & l. oẽs. C. de præſcri. xxx. ann. vbi dicit, ſit pleniſſima munitiõe ſecurus. & ſic omnis effectus naturalis obligatiõis tollitur. Et hoc vltimũ tenẽt Vltramõtani, vt refert Cy. in l. vlti. C. ex qui. cau. ma. Nec obſtat præ dictis l. ſi quis poſtquã. §. de fideiuſ. quia eam intellige, vt ibi dixi. Qualiter ergo hanc legem intelligemus? Dico q̃ poſſumus[f] eam intelligere ſecundum primũ modum, quando liberatus eſt tempore ex conuentione: tunc cum tollatur naturalis, non impeditur ciuilis: ſed competit repetitio. Sed contra iſtam lec. oppo. quia actus medius impediens ſuperueniens facto hominis non impedit rationem, vt dixi §. l. proxi. Sol. Quæ ibi dixi habent locum quando ſuperuenit actus medius poſt celebratũ actum, de quo rato habendo tractatur: hic factum hominis, hoc eſt conuentio ipſa præceſsit illud, quod poſtea ſecutum eſt ſolum ex iuris effectu. Secũdo modo poteſt intelligi hoc, quando quis liberatur tempore actione temporali. Sed tunc obſtat quia cum remanet naturalis obligatio: ergo repetitio nem impedit indebiti. Solue vt l. error. C. ad l. fal. et l. cum quis. C. de iur. & fac. ign. Reſpondeo, hic non repetit: quia fuit ſolutum falſo procuratori, cui nullo modo debebatur. & ideo concedo q̃ ſi dominus ſuperuenit, & defenſionem iſtius procuratoris ſibi ſoluentis ſuſciperet: poſſet doli exceptionẽ opponere: vt l. p̃curator ad exhi. §. j. §. eo. Tertio modo[g] poteſt intelligi q̃ ſi eſt liberatus tempore præſcriptionis xxx. vel xl. anno. tunc poteſt repeti, cum omnes effectus naturalis obligationis ſint ſublati. Et hoc prout habetur reſpectus ad iura hodierna: tamẽ illa lect. nõ congruit bene huic legi: quia ſecũdũ hæc tempora Digeſtorũ præſcriptio xxx. anno. erat in cognita: vt no. in l. qui occidit. §. j. §. ad leg. Aquil. & l. Iulianus. alias incipit, nõ ſoluũ. §. ex quib. cau. ma. in aut. vt eccle. Ro. gaud. p̃ſcrip. centum anno. §. j. Facit quod dicam in l. in omnibus. §. de diuer. & tempo. præſcrip. Non ſunt hic alia.

c ptio non tollit ius ipſo iurẽ ope exceptionis: vt no. Bal. & Ange. in l. j. C. ſi aduer. credi. vide q̃ ibi dixi. & p̃ Bal. in l. fi. in ij. oppo. C. de edi. di. Adria. tol.

g ¶ Tertio modo. Ad de Bal. i l. cum quis. C. de iu. & fac. igno. & in q. ſtatuto caue tur. & c. j. §. ſi quis p triginta. ſi d̃ feu. fue. cõtro. in vſi. feud. & vide Io. de Imo. in c. fi. de præſcrip. vbi tenet cõtra illa quę hic Bart. dicit, plene per Ang. i repeti. l. j. C. de iudic. & per do. Ant. & Io. de Imol. in c. ad aures. de præſcrip. Bal. in authen. ad hæc. C. de vſur. vide do. Abb. i rub. de præſcri. Et vide Hoſt. in c. ſignificauit. de cẽſi. vbi dicit, q̃ ſi cenſus fuit impoſitus, & poſtea fuit præſcriptum: q̃ poterit de nouo induci, quaſi nõ ex toto fuerit extinctus. et vide quę ibi dixi. Andr. Barba.

ceſſit ratũ habiturum, ſucceſsio pro ratihabitione habetur. h. d. notabilis lex, & mẽti tenenda. Et facit iſta lex ad ea quæ dixi in l. cum vir. circa fin. §. de vſucapionib.

1 ☞ *An tutus præſcriptione xxx. annorũ ſoluẽs repetat.*

Procurator. Defectus ſuperueniẽs ex parte ratum habentis ex legis diſpoſitione impedit ratihabitionẽ. h. d. & eſt aliquantulum difficilis. †Nota hic arg. ſcdm gl. q̃ tutus exceptione præſcriptione xxx. ann. ſi ſoluat, repetere põt: ar. ff. de admi. tut. l. ſi pupillus. vbi dicitur, q̃ præſcribens ſimilis eſt ſoluenti. cõtra: liberatus tẽpore adhuc remanet obligatus[d] naturaliter: vt l. obligationũ fere. §. placet. de actio. et oblig. de fideiuſ. l. vbicũq̃. & ibi no. §. de neg. geſt. l. at qui natura. in prin. & ibi no. ergo ſoluens non repetit. Sol. dicit Dy. q̃ licet tẽpore non tollatur naturalis, tollit̃ tamen omnis eius effectus: & ſic poteſt repeti ſolutum, vt hic. Idem tenet Dy. C. de iur. et fac. igno. l. cum quis. Sed Gul. de Cug. in in l. j. in fi. quod quiſq̃ iur. videtur dicere ſimpliciter, q̃ remanet naturalis cum ſuis effectibus. Specu. tangit de hoc de præſcrip. §. j. verſi. ij. Mihi videtur circa hoc di-

De priuatis delictis. *Rubrica.*

Glo. cõtinuat: dictũ eſt ſupra de obligationibus deſcendentibus ex cõtractib[9]: ſequit̃ videre de actionibus deſcẽdẽtibus ex delictis: quia ex delictis qñq̃ oriunt̃ actiones et obligationes ad priuatã vtilitatẽ. Itẽ oriunt̃ qñq̃ accuſationes priuatę: qñq̃ oriunt̃ accuſationes publicæ. Præmittit hic de priuatis delictis: quia maiorẽ cõformitatẽ habent cum præcedentibus. In ſequentibus libris dicit de publicis iudicijs.

1 ☞ *Actio deſcendens ex delicto, quando non detur contra hæredes, licet dolus commit tatur ex contractu ſine delicto.*
2 *Condictio furtiua, quod oriatur ex delicto, non ex variis figuris cauſarum.*
Condictio furtiua datur cõtra hæredem etiam in eo quod ad eum non peruenit & eſt ſpeciale.
3 *Actio pœnalis quando detur contra hæredem, in actionibus deſcendentibus ex delicto.*
4 *Actio pœnalis deſcendens ex quaſi delicto, eodem modo datur contra hæredem, quo datur deſcendens ex delicto.*

5 Actio pœnalis descendens ex delicto datur contra successorem prælati, si prælatus tenebatur nomine dignitatis: si vero nomine proprio, non datur, nisi in quantum ad eum peruenit, & prælatura est locupletata.
6 Hæredes iure naturali tenentur satisfacere de delicto defuncti, quando actio est pœnalis ex parte rei, & rei persecutoria ex parte actoris: & quid quando est pœnalis ex vtraque parte.
7 Confeßio defuncti vera in criminalibus nocet hæredi: secus ficta, nisi in casu.
8 Hæredes vsurarij quod teneantur etiam de iure ciuili ad restitutionem vsurarum.
9 Interpositio primi decreti quod habeat vim litis contestationis ad hoc vt faciat actionẽ transitoriam cõtra hæredes.
10 Actio ad exhibendum an poßit intentari in eodem libello cum rei vendicatione. remißiue.

LEX I.

a Ciuilis.[a] Hęc lex diuiditur in tres partes principales. Primo, loquit̃ qñ accusationes ex delicto trãseunt cõtra hæredẽ. Secũdo, qñ trãseunt ad hæredẽ. Tertio, qñ transeunt cõtra hæredẽ mutata cõditione. Secũda ibi: hæredẽ. Tertia ibi: non tãtũ. Hęc prima pars diuidit̃ in duas partes Prima loquit̃ de actione pœnali. Secũda de persecutoria. Secũda ibi: sed quamuis.

Opp. š. de nauti. fœno. l. fina. Sol. ibi de actionib⁹ pœnalibus, quæ descendũt ex cõtractu, hic vero ex delicto. Secundo oppo. de l. ex cõtractibus. š. de actionib. & obligationib. Sol. dicit gl. ibi loquit̃ qñ delictum cõmittit̃ circa cõtractũ: loquit̃ hæc lex qñ delictũ cõmittit̃ extra cõtra-
1 ctũ. Ita dicit gl. Aduerte. † videte gl. C. ne ex deli. defun. l. j. quæ ponit quosdã casus speciales, in quib⁹ dicit actiones descẽdẽtes ex delictis nõ dari cõtra hæredes: licet dolus cõmittat̃ ex contractu seu delicto. Itẽ no. in l. si hominẽ. §. dat̃. š. deposi. Veritas est ista: si quidẽ delictũ venit purgãdũ p actionẽ descẽdentẽ ex cõtractu, trãsit cõtra hæredẽ. Ita loquit̃ l. ex cõtractibus. & l. ex depositi. š. de act. & obli. et d. l. si hominẽ. §. dat̃. cũ simili. si vero dolus venit purgãdus p aliã actionem, quã ex cõtractu: tũc siue dolus sit cõmissus in cõtractu, siue extra, nũq̃ dat̃ cõtra hæredẽ. Ita loquit̃ Instit. de perpe. & tẽp. §. actio. §. aliquãdo. & omnes casus enumerati in d. l. j. C. ne ex delict. defun. & ĩ d. §. datur.

Itẽ opp. & videt̃, dictũ hæredẽ teneri: vt C. ne ex deli. defun. l. j. So. post lit. cõtest. nõ tenet̃: nisi de eo qđ ad eũ peruenit. & hoc modo loquimur hic: & sic concordat cum illa. Sed cõtra hoc. j. ad leg. Iul. repetun. l. ij. Sol. fallit ibi secundũ diuersas lec.
2 † Itẽ opp. de l. si p fure. ĩ fi. š. de cõdi. fur. vbi cõdictio furtiua dat̃ etiã in eo quod nõ p̃uenit. dicit gl. ibi, q cõdictio furtiua non orit̃ ex delicto: sed ex varijs figuris causarũ. qđ est falsum: vt l. si mulier. §. fi. š. re. amota. & l. si ambo. §. quoties. š. de cõpen. Dicẽdũ est ergo, q fallit ibi ppter frequẽtiã furtorũ: vt arg. j. de pœnis. l. aut facta. §. fi. & hoc tenet Dy. Iac. de Are. & omnes. Itẽ extra gl. opp. š. ad Syllania. l. Caius. Sol. dicunt quidã: ibi loquit̃, qñ de-
b lictũ cõmittit̃ in nõ faciẽdo: tunc[b] pœna trãsit ad hæredes: hic qñ delictũ cõmittit̃ in faciẽdo, ego puto q sit truffa: quia hoc nõ habet rationem: quare veritas est ista: ibi propter non vindicatã mortem defuncti fuit inflicta pœna ipso iure. quod apparet: quia possessor conueniri põt a fisco petitione hæreditatis: vt l. j. C. de his qui. vt indi. & no. in l. in cognitione. š. ad Syl. & sic non agitur ad pœnã imponendam: sed ad pœnam a iure impositam exigẽdã merito trãsit contra hæredem. Simile habetis in l. cõmissa. š. de pub. & l. iij. §. quod
3 autem. š. q quisque iur. † Et ideo reassume breuiter: Aut pœna interponitur ipo iure a lege: & transit contra hæredẽ, vt dictum est. Aut imponitur ab homine: & tunc aut delictum cõmittitur circa cõtractum, aut extra contractum. Si circa contractum, aut purgatur per actionẽ descendentem ex contractu, aut per aliam: vt dictum est. Si extra contractum, tunc aut lis erat contestata: & datur contra hæredes: vt l. j. in prin. C. si ex delict. def. Fallit in l. ij. j. ad leg. Iul. rep. scd̃m vnã lec. Aut lis nõ erat contestata, & tunc dat̃ cõtra hæredẽ in id, quod ad eum peruenit: & nõ vltra. Fallit in cõdict. furt. Itẽ fallit in d. l. ij. j.
c ad leg. Iul. repe.[c] scd̃m aliam lectur. tamẽ in hoc est differẽtia, qñ lis nõ est cõtestata cõtra defunctũ. Si quidẽ actio, quæ competebat cõtra defunctũ, erat ciuilis, illa eadem dabit̃ contra hæredẽ: vt d. l. si pro fure. ĩ fi. Si vero erat prætoria, si quidẽ actio denominabatur a delicto: vt vnde vi, & vi bo. rap. & similes: & non dabunt̃ cõtra hæredẽ illæ actiones, sed actio in factum vt l. ij. in fi. j. vi bo. rap. & de vi & vi arma. l. j. in fi. Sed si non denominantur a delicto: tunc datur contra hæredẽ in id, quod ad eum peruenit. d. l. j. C. ne ex delictis
4 defuncto. † Circa hoc habemus aliqua quærere: dixi q non datur actio pœnalis contra hæredem in actionibus descendentibus ex delicto. quid in descẽdẽtib⁹ ex quasi delicto? Respon, idẽ: vt š. de iudi. l. si filius. in fi. cũ l. se. Quæro quid in delictis quæ purgantur per officium iudicis, quod deseruit actioni intentandæ? Dic vt š. de rei ven. l. si in
5 rem actum sit. † Quæro, vtrũ detur contra successorẽ præla-
d ti[d] ista actio pœnalis? Videtur quod nõ. Nã hic dicit, cæteros successores quidem &c. Veritas est ista, si quidẽ prælatus tenebatur ex delicto suo nomine: nõ dignitatis nomĩe, vel prçlationis: puto q in sequẽtẽ non det̃, nisi inquãtum ad eum peruenit, & quatenus est locupletata prælatura sua. Ita habes in l. licet. §. ex furtiua cã. š. de pecu. sed si prælatus tenebat̃ nomine dignitatis: tunc successor tenebitur insolidũ: quia est eadẽ dignitas. Ita intelligo extra de ordi. co. c. cum dilect. & quod
6 ibi no. per Inn. † Itẽ hic dicitur ciuilis constitutio est. Quæro, quid de iure naturali? Dicit gl. idẽ. Contra hoc videt̃ q de iure naturali teneant̃ hæredes satisfacere de delicto defuncti: vt extra de rap. c. j. Sol. Quædam sunt actiones pœnales ex vtraq parte, & illę nõ transeunt cõtra hæredes aliquo iure, nisi secundũ distinctionẽ præcedentẽ. Quædã sunt actiões pœnales ex parte rei, sed persecutoriæ ex parte actoris: tunc hoc casu differt ius ciuile a Canonico. Nam de iure ciuili non datur, nisi quatenus ad hæredẽ peruenit, sed de iure Canonico
7 datur insolidũ: vt d. c. j. de rap. & quod ibi per doc. no. † Itẽ q̃-
e ro, dixi, nisi sit lis contestata cũ defuncto. Quæro, qd si fuit[e]
f cõfessus in iudicio. Certe vr̃ idẽ, etiã si hoc eẽt cõfessus in iudicio criminali. ita tenet Spe. in ti. de acc. §. j. ver. qd si latro. Qđ satis puto verum in confessione vera: nam in cõfessione ficta secus regulariter: vt l. eius q delatorẽ. j. de iure fi. fallit in casu
8 l. iij. ĩ prin. j. de bo. eo. q mor. sibi cõsc. † Vlterius quæro[g], vtrũ
g de iure ciuili hæredes vsurarij[h] teneant̃ ad restituẽdas vsuras.
h Videt̃ q nõ, nisi quantũ ad eos p̃uenit, quia ex delicto agitur, vt hic. contrarium est verum. Nam vsuræ nõ repetuntur per

a Ciuilis. §. quod autem. Adde Bald. in rub. de priuil. do. in pe. col. ad istum tex. limitantem istã materiam in fi. & sentit gl. in fi. & Ange. ibi pro intellectu huius materiæ.

b Tũc. Et vide quę dixi in c. fi. de sepul. & ibi domi. Abb. & Bald. in l. j. C. de dolo. & de fur. Andreas Barb.

c Ad l. Iul. repe. Itẽ limita, nisi pœna veniret imponẽda per viam exceptionis. tex. secũdum vnum intellectũ in l. iij. §. quod aũt. quod quisque iuris.

d Successorẽ p̃lati. Vtrũ successor in p̃latura teneat̃, adde qđ notatur in c. cũ dilectus. de ord. cog. & Bal. ĩ l. j. C. ne ex delic. defun. p Ant. de But. in c. j. §. quibus. de priuile. Cy. in l. j. §. si pcurator. si quis ius dicen. non obtem. per Io. And. in c. j. vt lite non cõtestata.

e Quæro, qd si fuit. Et vide Bald. in l. ij. C. qui accusa. non poss. & l. j. C. ne ex delict. defun. & l. si is apud quẽ. C. de edẽ. Andreas Barba.

f Fuit confessus. Et sic no. quod si latro confitet̃ se mihi subtraxisse, & ante condemnationẽ moriatur: talis cõfessio nocet hæredi: Adde Bal. in l. vnica. in iij. co. C. ne ex delict. defun. vbi dicit, q idẽ erit sine confessione, si sit cõclusum ĩ causa. Et vide Imo. in l. defun. de publi. iudi, & q̃ dixi post Bart. in l. ĩterdũ. §. q furẽ. j. de fur. Itẽ adde qđ sola oblatio libelli absque litis cõtestatione videtur facere pœnam transire ad hæredẽ. Gl. est sing. secundũ Ange. in §. pœnales. Insti. de ppe. & tẽp. actio. Adde post Spe. Io. and. in addi. ĩ tit. de accu. in quarta parte. §. j. in versi. qd si latro.

g Vlterius quæro. Allegauit istud dictum Pau. de Ca. in rub. ff. de acq. hære. vide quæ ibi dixit, And. Barba.

h Heredes vsurarij. Vtrũ hæredes vsurarij teneantur ad restituendas vsuras: dic quod sic. & vide Bal. in l. j. in vj. colũ. C. ne ex delic. defun. & in authẽ. ad hæc. C. de vsuris. in vij. co. ver. quid dicetur habere. & qđ sing. consuluit Fede. cõsi. xj. Et qđ dixi in l. quãuis. C. si pendẽ. app. post Bar. vbi dixit, q inquiritur cõtra vsurarium post mortem. Et adde q Io. an. sing. in tit. de confes. in §. postremo. vers. sed nunqd confessus. dicit q si defunctus confessus fuit se mille habuisse per rapinam, & promittat episcopo soluere illis quibus apparuerit debere, qđ absq ordine iudiciario poterit Episcopus declarare creditores, & quãtitates a quo nõ poterit appellari, nec de enormitate dici: & talis declarata confesio poterit exequi contra hæredẽ, licet nihil ad eum peruenerit, quia non ex delicto agitur, sed ex cõfessione. Et sic limita. c. fi. de sepultu. & hoc sequitur domi. Anto. in c. cum speciali. §. j. de appel. & q not. Bal. in l. furti. C. de fur. dicit tamẽ q de iure canonico tam iudiciali quam pœnitentiali, hæres defuncti tenet̃ iuxta vires hæreditarias p delicto defuncti, licet nihil ad eum peruenerit. Adde an hęredes vsurarij teneãtur ad restituendas vsuras, Abb. consil. cxiij. secundo libro. Et an bona vsurarij sint obligata illis, q soluerunt vsuras, vide Fed. cõsi. ccxxj.

per actionẽ descendentem ex delicto; sed per condictionem indebiti, vel sine causa: vt l. si nõ sortẽ. in prin. š. de condi. inde. & no. per Inn. extra de vsur. c. Michael.
9 † Vlterius quęro, qd si nõ est lis cõtestata: sed pcessum est cõtra cõtumacem ad primũ decretũ: an habeat vim cõtestationis, vt faciat actionẽ trãsitoriã cõtra hæredes? Videt̃ q nõ vt l. j. in fi. j. de requi. re. sed ibi loquit̃ in delictis publicis, in quib⁹ nõ sufficit contestatio, sed requirit̃ sñia: vt l. ex iudiciorũ. j. de accu. Sed ĩ actionib⁹ ciuilib⁹ puto q sufficeret ad faciẽdũ actionẽ trãsitoriã cõtra hę-
a redes, per l. vt perfectius. C. de ann. exceptio.[a] vel saltẽ ad faciendum q possit petere restitutionẽ in integrum: qa per de-
b functum stetit quominus[b] lis contestaret̃: vt l. j. š. ex quib. cau.
10 ma. † Vlterius in ver. sed quamuis. dicit̃, rei vendicatione tenebunt̃ re exhibita: & sic innuit, q actio ad exibẽdum, debet præcedere rei vẽdicationẽ, ne possint pponi in eodẽ libello. De quo dic vt š. ad exhi. l. j. & l. qui de inofficioso. in fi. magnæ gl. š. de inoffi. testa. & l. j. de interro. actio. & per Cy. C. de rei ven. l. ordinarij. in prima quæstione.

1 Actio iniuriarum non intelligitur esse in bonis nostris ante lit. contestationem: quia competit ad uindictam.
2 Actiones pœnales competentes defuncto, tanquam uni de populo nõ transeunt ad hæredes, nisi lite contestata.
3 Actiones pœnales si competunt ad uindictam, nõ transeunt ad hæredes, nisi lite cõtestata. Si uero competunt ad rem familiarem: tunc transeunt ad hæredes.
4 Ius accusandi criminaliter ex delicto priuato, an transeat ad hæredes. remißiue.

1 Hæredem autem. † Quæro, quæ sit ratio differẽtiæ inter actionẽ iniuriarum, & alias. Gl. dicit q actio iniuriarũ non intelligitur esse in bonis nostris, s. ante litis cõtestationem: vt l. iniuriarũ actio. j. de iniur. Sed quæro, quare nõ est in bonis nostris, sicut aliæ actiones pœnales? Respondęo, quia cõpetit ad vindictam: sed aliæ pœnales prosequunt̃ rẽ familiarẽ, non vindictam. Quomodo aũt hoc cognoscat̃, dicet̃ j. vi bo. rapto. l. j. §. j. vbi de hoc
2 per Dy. † Circa istam regulam dicas sic:[c] quædã sunt actio-
c nes pœnales, quæ competebant defuncto, tanq cuilibet de populo: & illæ nõ trãseunt ad hæredem: nisi lite cõtestata: vt
3 vt l. si cui. j. de verbo. signi. † Quædam sunt quæ cõpetebant sibi tanq propriæ, & illæ siquidẽ cõpetunt ad vindictam, nõ transeũt ad hæredes, nisi lite cõtestata, vt hic, in fine. & l. iniuriarum. j. de iniur. Si vero competunt ad rem familiarẽ: tũc regula est q trãseunt ad hæredes: vt hic, & Insti. de perpe. & tẽ-
4 pora. actio. §. j. Fallit in l. hæc actio. š. de calum. † Possumus hic quærere, quid de iure accusandi criminaliter ex delicto priuato: vtrũ transeat ad hæredẽ? Vidistis in l. ex iudiciorum. j. de accusa. sed an transeat ad hæredem, dicam j. eo. l. fi.

Non tantum. Quæro, in quo sequit̃ noxa caput? Respõdeo vt cõtra eum agat̃ actione illa apud quẽ seruus est, vel contra ipsum eundẽ, si liber est effectus: vt Instit. de noxa. §. omnis autẽ. Sed in criminalibus, quando contingit mutatio personarum de vno statu ad aliũ, dic vt l. j. j. de pœnis.

1 ☞ Quis an debeat puniri pro pluribus delictis, quando sunt plura delicta ex parte inferentis, & recipientis in personam. & nu. 5.
2 Iudex qui facit citari aliquem ad respondendum positionibus sub certa pœna, & iterũ facit citari, non potest eum nisi ter punire.
3 Si sunt plures actiones ex vno tantum facto descendentes, quando ex vna solum agi poßit? remißiue.
4 Delictorum quædam nominata, quædam innominata.
Vulnerans pluribus vulneribus, ex quibus sequitur homicidiũ, potest accusari de vulneribus: & iudex hoc pati debet, si maior pœna imponitur p vulneribus quã p homicidio.
7 Quando plura delicta tendunt ad eundem effectum, ut in insultu, & percußione, quis non punitur nisi de insultu.
8 Percußione secuta statim nata est actio iniuriarum cum insultu, quæ tamen confunditur cum percußione.
9 Si pro insultu imponitur maior pœna quam pro percußione, in eo quod plus excedit delinquens punitur.
Ratio, quare punitus pro uulneribus, non potest puniri pro homicidio, uel econtra.
10 Coadunans gentem si mittit illam ad certum locum, non punitur nisi pro uno actu.
11 Percutiens aliquem uno ictu, uel simul pluribus alapis, uel percußionibus, an pro una, an uero pro omnibus debeat puniri.

LEX II.

Nunquam plura. Hęc est vna notabilis lex, & gl. hanc legẽ diuidit in duas partes. Primo, ponit regulã. Secũdo, probat eã octo exemplis, sed in veritate non ponit octo exẽpla: quia vnũ ponit dictũ hic, qđ non est exẽplũ regulæ: sed est vnũ dictũ circa pdicta: ideo diuide in quatuor partes. Primo, ponit̃ regula. Secundo, pbat eã quatuor exẽplis. Tertio, format vnam quæstionẽ circa prædicta. Quarto, redit ad regulã, & pbat eã tribus alijs exẽplis. Secũda ibi: qui ergo hominẽ. Tertia ibi: itẽ quæsitũ. Quarta ibi: itẽ si quis. Circa istã materiam intẽdo tenere hunc ordinẽ. Quãdoq plura delicta committunt̃ ex parte inferentis, & recipiẽtis, circa personã. & de hac materia tractabo hic. Quãdoq plura delicta cõmittunt̃ ex parte cõmittentis circa rẽ. & de hoc nõ dicam hic principaliter, sed dicã j. tit. j. ĩficiãdo. §. infans. Quãdoq committunt̃ plura delicta verbo. de hoc dicã ĩ l. itẽ apud Labeonẽ. §. cõuiciũ. j. de iniur. Quãdoq cõmittitur vnũ delictũ ex parte inferẽtis, sed est plu-
d ralitas[d] ex parte recipientis: vt si aliquem percutio cũ bidente, vel forcipe. de hoc dicã j. arborum furt. cę. l. si gemina. Qñq cõmittunt̃ plura delicta, ppter plures psonas cõmittentes. De hoc dixi j. de sica. l. si in rixa. Qñq cõmittunt̃ plura delicta ppter plures personas recipiẽtes. De hoc dicam l. plures. j. arb. fur. cæ. Qñq cõmittitur vnũ factũ tantũ: ex quo resultãt crimina plura. De hoc dixi in l. senatus. j. de accu. & l. si adulteriũ cũ incestu. j. de adul-
1 te. † Modo ad ppositũ redeam⁹, quãdo sunt plura delicta ex parte inferẽtis in psonam. Opp. de l. fi. C. de modo mulcta. vbi dicit̃, q nõ põt imponi pœna nisi ter. dicit gl. ibi ĩ extraordinarijs criminibus: hic in ordinarijs. Hoc nõ placet: nam crimẽ furti, de quo loquitur hic punit̃ extra ordinẽ, & crimẽ iniuriarũ, et quasi omnia priuata delicta: vt j. l. pxi. & j. tit. j. l. fi. & l. fi. j. de iniur. Vnde dicit gl. alibi, q ibi loquit̃ in mulcta. Hoc dicit gl. in l. quicũq. C. de ser. fugi. & illã tenet Ia. de Ra. ideo, quia si iudex haberet in mulcta nimis largas habenas, posset partem multũ grauare. Dyn. vero aliter soluit, & dixit, ibi loquit̃ in delicto, qđ non vertit̃ ad alicuius iniuriã: sed habet tãtũ coertionẽ morum. Iac. de Bel. in quadã sua disputatione dicit aliter, q debet intelligi quando cõtumacia cõtinuat̃ circa idem: tũc iudex non põt muctare vltra ter. secus si circa diuer-
2 sa: argumẽ. huius legis et ideo † si iudex facit citari aliquem q compareat in iudicio ad respondendũ positionibus sub certa pœna: & iterũ facit citari: nõ põt imponere pœnã nisi ter. Sed si ex diuersis causis fuerit citatus: quoties delinqueret, posset imponi pœna. Istæ tres solutiões placẽt mihi, si cõiũctim accipiant̃: vt dicam⁹ sic: ibi loquit̃ in mulcta, quæ imponit̃ p delicto, q nõ vertit̃ in alterius iniuriã principaliter: quæ nõ põt imponi, nisi ter, qñ illđ delictũ cõmittat̃ idẽ. ita loquit̃ ibi. alias quoties deliquerit, toties puniat̃, vt hac lege. Secũdo opp. de l. nemo ex his. §. quoties. š. de reg. iur. & l. qui seruum. & l. plura. š. de actio. & obli. Sol. hic plures actiones descẽdũt ex diuersis factis: ibi ex vno facto: ideo vna tãtum agi põt. Cõtra hoc opp. de l. cũ ex vno.
3 š. de act. & obli. & l. j. j. vi bo. rap. So. † q dixi ex vna tantũ agi, intelligi põt, nisi quatenus plus sit in vna quã in alia. Ita dicit gl. q an sit verũ, dic vt dixi in l. j. §. dixerit aliquis. š. de publi. et ibi plene p Dy. Itẽ opp. š. loca. l. si vulneraueris. & de actio. & obliga. l. q seruũ. §. si is. Ista gl. soluit q ibi est vna ex delicto: alia ex cõtractu: hic ambę ex mero delicto. Preterea ibi ambę

POMATES.

a De anna. excep. Et hoc facit tex. in l. cõstitutionibus. š. de acti. & oblig. de quo Ioã. Fab. §. pœnales. Insti. de actio.

b Quo minus. Et sic nota q si quis est in mora vel subterfugio litẽ contestandi, perinde est, ac si lis esset cõtestata. adde tex. ĩ l. si eũ. §. qui iniuriarũ. si qscau. ff. et qđ no. in c. j. de elec. li. vj. Pro hoc facit, quia si p factum, & cauillationes aduersarij, sit quod tẽpus labatur, nusquã prçscriptio currit. l. contra minores. C. de in offi. test. in l. ĩ trauti le. de mino. & in l. si cũ ipse ĩstitueret. de excusa. tuto. Et ita no. Guido de Suza. in l. sancimus. C. in quibus causis ĩ inte. resti. nõ est neces. & in l. petendæ. C. de in integ. rest. pe. & ĩ d. l. si cũ. §. q iniuriarũ. & Bal. ĩ d. authẽ. habita. in vlti. co. & etiam cũ Bar. hic cõcordat Bal. in l. j. in ver. vlti. C. ne ex delict. defun. facit qđ no. Bart. in l. j. §. sed & Aristo, &c. qđ vi aut clam. Vide quæ dixi post Pau. de ca. in d. §. q iniuriarum. Adde an cũ instãtia labitur dolo aduersarij, det̃ restitutio, Ro. consi. ccxx.

Ibi: circa: semper Re... curat. pro expeditione Suius doctrine: ad l. 25. ... 1. p. 7. l. fi. ... ad l. 2 ... 13. p. 7 ... Anto Gome. in lib. 3. va. c. 1. n. 85.

c Hæredẽ. Dicas sic. Vtrũ actiões ex delicto trãsmittant̃ ad hæredes actiue, vide Bal. in l. j. in fi. viij. co. cũ seq. & ẽt vltima col. C. ne ex deli. defun. & Bar. no. in l. fi. j. eo.

d Est pluralitas. Et si qs fuit cũ vna comitiua, quã coadunauit ad occupandũ castrũ, & ĩ pugna interuenit homicidiũ, an coadunator teneatur duplici pœna, s. lege Iulia de vi, & de homicidio, vide in l. qm̃. & ibi Bal. C. ad leg. Iul. de vi. vbi omnino vide in j. q.

a ¶Item oppo. Adde Bart.& quæ ibi not.in l.vulgaris.j. de furt.vbi omnino vide & quæ ibi dixi.

b ¶Punitur toties. Adde ꝙ Bal.in l.qs nõ dicã.in iiij.sol.de epis.& cle.dicit no.ꝙ pœna cõstitutionis ex multiplicatione actus,multiplicatio pœnarum nõ resultat.secus in pœna ministerio iudicis imponẽda.facit ꝙ habetur in d. l.inficiãdo.§.infans.

ambabus,vide Bar.C.de primi.in l.præclarũ.lib.xij.vbi tenuit ꝙ sic, per gl.ibi.Sed adde ꝙ ipse no.in l.vulgari.s.de fur.& ad materiam Bar.hic vide Io.And.in Spe.de sen.ver.sed pone.& Bar.in l.senatus.& in l.seq.j.de acc. Adde an qui vno ictu plura inferr vulnera,pluries debeat puniri,Bal.cõsi. clxvj.v. lib.Et an præstans auxiliũ pluribus teneatur vna pœna,vel pluribus,vide Bar.consi. cxxxiij.

sunt psecutoriæ:hic saltẽ altera est pœnalis. Tu dic veri⁹ ꝙ ibi ambæ danť ex eodẽ facto:hic ex diuersis factis:vt dictũ est in solutiõe præcedentis cõtrarij,scđm Dy. & Old. Itẽ opp.[a] de l.inficiãdo.§. infans j.ti.j.Sol.dicit gl.ista lex.loquitur qñ sunt diuersæ species delictorũ:sec⁹ si sunt plura delicta eiusdẽ speciei:quia nõ puniunť nisi pro vno:vt in cõtrario.Istud dictũ gl. reprehenditur p Dy.per l.quicũqȝ. C. de seruis fugi.j.ti.j.l.ĩter oẽs.§.fi.quare Dicit Dy.qñ sunt diuersę species delicti,puniť toties[b],quoties delinquit: vt hic. Sed si sunt eædẽ species,ita demum agi põt pro qualibet vice,si sæpius agẽtis interest : vt d.l.qcũqȝ.& l.inter oẽs.ĩ fi. alias generaliter ageret pro vna vice tñ:vt d.l.inficiando.§.infans. Mihi videť qđ Dy.& gl. dicãt cõtra illã l.inficiando.§.infans. Nã ibi est vnũ furtũ tãtũ:merito pro vno agitur: sed si essent plura furta,etiã si essent mille pro mille ageret[c]:vt hic & in l.inter oẽs in fi.& in l.qcũqȝ.Sed p Dy.& gl.ꝙ sint plura furta,videť tex.in l.quãuis.j.ti.j.circa princ.p.

4 † quarũ legũ solutione debes aduertere.ꝙ sicut in cõtractib⁹ sunt qdã cõtractus nominati,& quidã innominati:ita in delictis sunt quædã delicta nominata[d],qdã innominata:vt no.j.ad Turp. l.& in priuatis.quædã eñ delicta habent nomina à iure,vt furtũ. Nã ex animo lucrandi,& ex cõtrectatione colligiť vnũ qđ appellať furtũ.Itẽ homicidiũ ex pcussione secuta exanimatione vocať homicidiũ. Itẽ de adulterio:nã ex illa fornicatione habito respectu ad matrimoniũ colligiť hoc nõmẽ,qđ appellať adulteriũ. Alia sunt delicta innominata:vt percutere,verberare,domũ introire,& similia:vt l. lex Cornelia.j.de iniur.Ista enim sunt nomina actus,nõ delicti:quia possum pcutere etiã sine delicto:& ingredi domum etiã sine delicto:sed nõ possum cõmittere furtum,vel adulteriũ sine delicto. Hoc præmisso,licet pluries ego cõtrectẽ rem tuã, accipiendo furtum,put est nomen iuris, vnũ furtũ est. Ita loquiť l.inficiando.§.infans. Sed tu acciperes furtũ pro cõtrectatione sola,fateor ꝙ sæpius contrectať. Et hoc modo diciť fieri sæpius furtũ,hoc est sæpius fit ille actus,ex quo sequiť furtũ: tamẽ quia anim⁹ est magis cõtinuatiuus, quã reiteratiuus, proprie debet dici vnũ furtum. Ita debet intelligi l.quãuis.j.tit.j.

Itẽ opp.de l.sed si surripuit.j.tit.j.Solue vt ibi. Itẽ opp.s.ad leg. Aquil.l.illđ.§.fi. Sol.dicit gl.hic fuerunt ista plura delicta cõmissa ex interuallo:secus si simul & semel. Vide hanc gl.quæ esset notanda, si esset vera. Ista glo.si esset vera,destrueret totum mundum. Nam si percuterem aliquem pluribus percussionibus simul,nõ tenerer nisi de vna.quod est contra tex. hunc in prin.ibi dum dicit, plura delicta concurrentia:ergo fuerunt simul plura facta. Ad l.illud.respondet Dy.& bene,ꝙ ibi plura delicta tẽdũt ad vnũ finalẽ effectum hoc est plura vulnera ad vnum homicidium. Secus si quolibet delictum per se tenderet ad suũ effectum : vt percussisti aliquem pluribus percussionibus : nã ex pluribus percussionibus teneberis. Ita dicit Dy.& bene. Venio ad secundã partẽ,& oppo.de l.qui seruum.in fi.s.de act. & obli. Quidam dicunt,ꝙ hic potest agi actione legis l.Aqui.in eo quod plus est ĩ ea,ꝙ in cõdictiõe furtiua. Alij,vt Hug. dicunt,quod hic agitur insolidũ ex vtraque:qa ex diuersis factis descendunt. Prçcedẽs opi.cõiter teneť:vt no.Insti.si quadru.pau.fe.dica.§.fi.& j. licet §. fina.s.naucup.stab. Secundo opp.& vř,ꝙ in condictione furtiua inspiciatur quanti plurimi fuerit a tẽpore furti facti:vt j.ti.j.l.inficiando.§.infans.dic vt in glo.

5 † Venio ad aliquas quæstiões, quando plura delicta cõmittuntur ab eodẽ contra eũdem in persona:dixi ꝙ si tendunt ad eundẽ effectum vna pœna tantum imponitur.exemplũ in pluribus vulneribus,ex quibus sequiť homicidiũ. Hoc dictum glo.intelligiť si fiãt eodem tempore:secus ex interuallo. Puto ꝙ glos.bene intellexit:sed male locuta est. Imo debemus dicere:aut oĩa ista fiunt eodem impetu,aut non:vt d.l.illud.ad l. Aquil. Per hoc concludo si ego vulneraui te ex proposito nolẽs plus facere,tamẽ propter aliquod dictum vel factũ a te superuenit impetus,propter quẽ te occidi: tenebor de vulnerato & de occiso, qa nõ eodẽ impetu licet incontinẽti, & ecõtra, si te vulneraui & persecutus sum te p plures horas:& finaliter occidi:teneor de occiso tantũ:licet ex interuallo:qa eodẽ impetu,vt l.ꝙ ait.§.fi.j.de adul.& sic debes intelligere oĩa exẽpla huius legis.

6 † Quęro circa[e] hoc,qđ si volo te accusare de vulneribus,nõ de occiso:dico ꝙ possum facere:vt l.prætor edixit.§.j.j.de iniur.tamen iudex nõ debet hoc pati:vt ibi dř:quia si esset punitus de vulneribus,nõ posset postea puniri de homicidio: & iõ puto ꝙ si esset maior pœna de vulneribus, quã de homicidio:vt pluribus contingit in ciuitate ista:tũc iudex pati debet,ꝙ accuset de vulneribus. Nõ eñ vnũ delictũ ad aliud delictũ debet minuere pœnam:vt hic, in prin.

7 † Secundo pone exemplũ,quãdo tẽdũt ad eundẽ effectũ[f], vt in insultu & pcussione. Nã nõ puniť nisi de percussiõe tñ:vt not.in l.qui de crimine.C.de acc.& d.l.illud.† Iuxta hoc quæro,vtrũ[g] secuta pcussiõe declaretur ex insultu actionẽ natã nõ esse:an vero fuerit nata,sed confundř percussione? Videť ꝙ nõ fuit nata ex ĩsultu:vt l.verũ.j.ti.j.Sed certe ibi nõ fuit nata actio furti:quia ad illam requiriť limitat⁹ anim⁹ lucrãdi,q ibi nõ fuit:sed ad accusationẽ sufficit adesse simpliciter aĩm iniuriãdi. Et iõ statim facto insultu, nata est actio iniuriarũ[h], quæ tñ confunditur secuta percussione tãqȝ, accessorium cum suo principali,vt l.generaliter.s.de fideiu.

9 Et † ex hoc dico, quod si de insultu esset maior pœna, quã de percussione, ꝙ posset puniri de insultu. Nã prĩcipale nõ extinguit accessorium in eo,ꝙ accessoriũ affert plus vtilitatis,quam ipsum principale:vt l.hæres à debitore.§.quod si hic seruus.s.de fideius.& l.debitor.s.de separa. Puto ꝙ hoc possit fieri in eadẽ instantia vel diuersis:qa si est accusatus de vulnere,põt accusari de insultu in eo,quod plus est:qa in eo nõ est facta cõfusio. Dices tu,hoc est cõtra id qđ dixi:quia si qs est punitus de homicidio,nõ põt puniri de vulneribus,vel cõtra. Rñdeo:qa si puniť de homicidio, homicidiũ tãquã genus cõprehẽdit oĩa vulnera p̃cedẽtia:iõ punireť decætero: & si est punitus de vulneribus nõ punieť đ homicidio,qa homicidiũ nõ est actus separatus à vulnerib⁹ sed đ vulnerib⁹ oĩb⁹ ẽ punitus:ergo illa vulnera amplius ĩ iudicio deduci nõ possũt. Sed si ĩsultus esset sepatus à pcussiõe,merito licet pœna sit secuta ex eo,põt ex alio seq,quatenus nõ est facta cõfusio.

10 Possent † dari plura exempla:puta si quis coadunauerit gentem,& miserit illam ad aliquã locum:certe cum isti actus tendant ad eundem effectum,non punietur nisi ex vno : vt l. iij.j.ad leg.Iul.de vi.

11 † Sequitur videre,qñ sunt plura delicta tẽdentia ad diuersos effectus. Circa quod quæro,[a] quid si aliqs percussit aliquẽ vno ictu,vel simul pluribus alapis,vel pluribus percussiõibus:an debeat puniri pro omnibus,an p vna? Et secundum gl.hic videtur,ꝙ pro vna tãtum:quia sunt plura delicta eiusdẽ speciei:vt no.hic in gl.magna,circa fi.Sed illam gl.reprobauit:ideo de ea non curo. Præterea,ꝙ vna pœna tãtum inferatur,videtur velle alia gl.quæ est hic super verbo,occiderit,quæ dicit,aut fit hoc eodem tempore,aut ex interuallo,sed illam glo.reprehendit Dy.vt dixi:& ideo dicit ipse,ꝙ cũ ex pluribus istis delictis sequũtur plures effectus : ꝙ plures pœnæ veniant imponendæ: vt l.iij.j.de termi.mo. Nec obstat infra de iniu.l.prætor.§.si mihi plures.quia recte intelligendo facit pro:nã debet illas plures iniurias,quis coniungere in eo libello:tamen ex qualibet per se pœna imponitur:vt l.nõ est nouũ. s.de act.empt.& dicitur in d.§.si mihi plures. Pro hoc l.si adulteriũ cum incestu.j.de adulte. Si enim ex vno facto sequũtur plura delicta,punitur ex quolibet:vt ibi.multo magis si ex pluribus factis sequuntur plura delicta. Nec obstat l.illud. s.ad leg.Aquil.vt s.responsum est:quia ibi plura facta tendebant ad eundem effectũ. Et ita tenebat Dyn.Iaco.de Are.dicit aliter in l.item apud Labeonẽ.§. conuicium . infra de iniurijs.vbi dicit ipse aduertenda esse verba statuti. Nã aut dicũt puniri pro quolibet vulnere,& pro qualibet alapa,seu p qualibet percussione: & tũc fateor dictum Dy. Aut dicũt,si quis alapauerit,vel percusserit:et tũc pro omnibus imponitur vna pœna:quia est vnus actus alapandi,seu percutiendi:licet sint plures alapę: vt d.l.item apud Labeonẽ.§.cõuiciũ.vbi ex pluribus verbis fit vnũ conuiciũ.[b] Ego teneo opinionẽ[c] Dy.per iura allegata per eũ. Nec obstat §.conuiciũ.quia quæstio nostra loquitur in legibus seu statutis,quæ puniunt delictũ sub nomine alicuius actus,vt pro percussiõe ,pro vulnere &c.seu si quis percusserit,&c.nõ curo. Sed §.conuicium. loquitur in quodã delicto,quod recipit nomẽ à iure. Appellatur enim cõuicium aliqua oratio seu vociferatio significatiua iniuriæ alterius,vt ibi. Vnde omnia verba ibi prolata tẽdũt ad eundem effectum:secus si tenderent ad diuersos effectus:vt ibi dicã. Nec obstat ratio,[d] quæ mouit eũ quando statutum dicit,si qs alapauerit,vel si quis percusserit,ꝙ vna sit pcussio:imo in veritate sunt plures pcussiones,licet simul factæ:vt l.ter enixa.j. de verb.signi.& l.lex Cornelia.§.fi.infra de iniurijs. Ad qđ facit l.scire debemus.s.de verb.obli.cum suis simili.& hoc obseruat consuetudo. Prædicta vera nisi per impositionẽ vnius pœna consumatur:vtputa,si essent duo crimina simul cõmissa,& ex quolibet illorũ deberet imponi pœna mortis. Non enim posset occidi,nisi semel:& ideo semel tantum punietur: vt l.vulgaris.in prin.infra ti.j.& ibi dicam. Cætera aũt pertinẽtia ad hanc materiam,dicam in locis consuetis.

c ¶Pro mille agereť. Et ad materiã vide Bart.in consi.incip. Antonius commisit adulterium, &c. & post eũ Cyn.et vide Pet.de Anch.in cle. j.§.quibus.de priuile.late distinguentẽ post Iac.de Aret.& Iac.But.et ponit verba fere omnia illius cõsi.Bar.p longã & latã distinctionẽ & dicit sic, ꝙ aut sunt plura facta, aut plura facta,aut plura delicta respiciẽtia diuersas species đlictorũ: & habet locũ C. de fur.l.aduersus. Idem si respiciũt diuersas psonas,quæ idẽ cõsiliũ nõ participauerũt,idẽ etiam si respiciãt diuersas res : vt in l.agraria.de termino mo. Factũ autẽ est vnum & delicta plura:& habet locũ C.de accusa. l. q de crimine.cũ no.p doctor.ibi autem sunt plura facta, & vnũ delictũ:& hoc contingit qñ primo durante secundũ sequitur iterato circa idẽ, & eadẽ specie criminis:& tunc vna tantum pœna imponitur:vt in l.ei q.j. de furt.& ita intelligiť gl.ĩ d.l. vulgaris.eo. tit. Istud est verũ secũdũ Bart.& Salic. nisi pœna esset soluta ex primo delicto, vel saltẽ lis esset cõtestata ante delictũ. hoc enim casu iterãdo nouũ adulteriũ: iterať pœna.l.si diuturno.j. de pœ. Ex quo cõcludit cũ glo. in d.l. vulgaris. & istud est verũ,etiã si pœna pecuniaria interponať.et de materia etiã per Bart.& doct.in l.qd ergo.§. pœna grauior.de infa. Adde ꝙ Bal.in l. si qs nõ dicã rapere. in iiij.col.C.de epis. & cle.dicit,ꝙ in pœna cõstitutionis ex multiplicatione eiusdẽ actus nõ resultat multiplicatio pœnarũ.secus in pœna ministerio iudicis infligẽda. Facit qđ habetur ĩ l. inficiãdo.§.infans.j.ti.j. Et qñ ex vno facto resultant plura crimina, vel vnus lædit plures, quot pœnis teneať: vide in q. gñaliter vrgeri.in regula,delictũ.de reg.iu.in vj. & Pet. de Anch.in d.cle.j.& vide Bar. in dicto consi. Et si statutũ dicat ꝙ puniať pœna manus, an debeat ĩtelligi de

d ¶Delicta nõiata.nota ꝙ quædam sunt delicta nõiata,& qdã innõiata,sicut in cõtractibus no.bar. in l.senatus.j.de acc. & in l.j.§.vnde quęritur.de publi.& in l.j.in xxiij.colũ.j.ad Turpil.& Bal.in l. nõ iõ.in fi.v.col. de accu.C.Barto.in l.si quis id quod.§.j.& l.si familia. ff. de iuris.om.iudi.in iij.co. in ver.per hoc concludo ꝙ si ego vulneraui te ex pposito qñ dicať vnum delictum, & quando plura:vid j.pxi.co. & q̃ no.Bal.in aut. sed nouo iure . in ij. & iij.col.C.de seru. fugi.& Bald.in l.aduersus.C.de furt.& vide j.eo.

e ¶ Quæro circa. Bene faciunt no.p bar. in l.senatus.de accu. & in l.prætor edixit.j.de iniur.& vid Spe.in ti.de acc.§.j. versi.sed si vulneratus.cũ seq.& in terminis tenet Bald.in l.qcũqȝ.in ij.co. C. de ser.fugi.Idem sequitur Bal.in l.cum ancillis.in fi.col. C.de incest.nup.

f ¶Eundem effectũ. Not.ꝙ si pduxi testes,& instrumenta falsa in probatione vnius causæ, nõ dicitur cõmissum,nisi vnũ delictũ falsitatis,scđm Bal.in l.qcunqȝ.in ij.co.C. de ser.fugiti. Et si statutũ puniť portãtẽ arma,& Titius pcussit te cũ armis:an puniatur de delicto armorũ,& de percussione? Bal.ꝙ nõ:in l. aduersus.C.de furt. vbi vide.

g ¶ Quæro vtrũ. Et an quis puniatur de insultu,& percussione.adde tñ ꝙ si insultus sequitur post pcussionẽ, puniť pro vtroqȝ,scđm Bal.in d.l.aduersus. C. de fur.& ibi quid si in ĩqsitiõe dř, ꝙ qs pcussit,& ĩsultũ fecit ita ẽt testes dicunt, nec apparet qs prius & posterius, an poterit puniri de vtroqȝ? Et đt ꝙ nõ:imo ẽt si eẽnt ista verba, postea vulnerauit, nõ sufficit scđm bal. & imo.in l.quoties. §.si qs.de hære.inst. ꝙ sing.no.est.

h ¶ Actio iniuriarũ. Adđ quod no.Bal. in ca.j.§.siĩr.quibus mo.feu.amit.& per Bal.l.respiciẽdũ. §. delinquũt.j.de pœnis.

1 ☞ *Hæc lex loquitur de priuatis delictis.*

2 *Pro furto agi potest criminaliter.*

3 *Pœna ordinaria pro delictis,in quibus pœna certa non est apposita,dicitur illa quæ cõsueta est apponi.*

4 *Iudicium criminaliter dicitur,quando quis agit ad pœnam applicandam fisco, uel inferendam parti in corpus. Iudicium ciuile,quando agitur ad pœnam sibi applicãdam.*

5 *Actio ciuilis an tollatur per criminalem.remissiue.*

6 *Quilibet extraneus,quando poterit accusare de istis criminibus priuatis.*

7 *Extranei qui dicantur in hac materia:& qui possunt accusare in criminibus priuatis.*

8 *Ius accusandi in priuatis delictis,non transit ad hæredẽ ut hæredem:sed hæres pro suo interesse bene poterit.*

9 *Pro damno dato,ubi habeat locum lex Aquilia,quis poterit criminaliter accusari.*

10 *Accusatio priuata pro rapina,ꝙ habeat locum uno casu.*

LEX. III.

SI quis actiones. In hac l. non

1 sunt cõtraria.† Sed quæro de quibus maleficijs loquatur hic? Rñdeo,de priuatis.de publicis enim nõ est dubium ꝙ quis se subscribit:vt l.si cui.in prin.& l.

2 libellorũ.in prin.& §.j.j.de accu. † Quęro,an p furto possit agi criminaliter. Gl. dicit ꝙ non,nisi contra furem nocturnũ. Sed contrarium tenet gl.j.de furib.balne. in l.ij.et bene. Nã contra furem nocturnũ augetur pœna:vt l.aut facta.§.tempus.infra de pœnis.tamen de vtroque põt accusari:vt infra ti.j.l.fi. Quæro, hic dicitur, ad ius ordinariũ remittendus est. Sed qđ est istud ius. Gl.dicit,ꝙ id,qđ olim erat ĩ tit.de formulis. Vel dic ad ius ordinariũ, id est,ad pœnam ordinariã dupli,vel quadrupli. Tu dic,& verius,id est,ad ordinẽ

3 qui est in publicis iudicijs.† Quæro,quid in crimine iniuriarum,et in alijs,in qbus non est certa pœna apposita,quæ sit pœna ordinaria. Dicit gl.arbitrio iudicis: vt no.l.iniuriarum æstimatio.infra de iniur. Et puto ꝙ sit ordinaria pœna illa,q̃ p illo delicto cõsueuit apponi:vt d.l.quid ergo. §.pœna grauior.s.de his qui notan.infa.et

4 l.hodie.infra de pœnis. † Quæro quomodo cognoscã vtrũ sit iudiciũ ciuile:vel criminale? Rñdeo,aut quis agit ad pœnã applicãdã sibi:et ẽ iudiciũ ciuile. Aut agit ad pœnã applicãdã fisco vel ĩferẽdã parti ĩ corpus:et tũc est iudiciũ criminale. Ita nota hic,et l.iij.in prin.j.de sepul.vio. Quæro,qualiter fiat ista subscriptio? Dic vt dixi.in l.si cui.in prin.infra de acc.† Quæro an ciuilis actio tollatur per criminalem? Dic vt dicitur in l.ij.§.j.j.vi bono.rapto.

6 † Quæro,vtrũ[e] de istis criminib⁹ priuatis possit accusare quilibet extraneus. Glo.q̃ est hic,videtur dicere ꝙ nõ. Dy.intellexit hanc gl.qñ ex delicto venit pœna imponẽda pecuniaria:als quilibet đ populo posset accusare. Ita dicit Dy.ita no.gloss.j.de popu.actio.super ru.et notatur etiã in l.fi. C.de litig. Quod qualiter intelligatur,di

7 cam super rub.j.de popu.actio.† Quæro dicit gl.ista,ꝙ extranei non admittuntur. Quæro qui dicantur extranei? Respondeo,intelligo quantum ad propositum ꝙ admittantur omnes illi,qui propter illam iniuriam videntur iniuriam pati:vt cõsanguinei,& affines, qui ponuntur in l. lex Cornelia.circa princi.infra de iniur.& qđ ibi not.in glo. Vel dic aliter.omnes illi admittũtur,qui in eum inuiti testimonium dicere nõ coguntur:vt l.j.et qđ ibi dixi.ĩfra

8 de acc. Et p hoc † apparet soluta qõ,an ius accusandi de priuato crĩe trãseat ad hrđẽ. Et dico ꝙ non transit ad hæredem vt hæredẽ: quia nõ erat in bonis defuncti:vt l.

a ¶Circa quod q̃ro Vide quæ no.Bald. in d.l.aduersus.C.đ fur.et l. quoties. C. vbi sena.vel cla.

b ¶Vnum cõuicium. Vide Bart.in l.item apud.§.sed quod ad ijcitur.

c ¶Ego teneo opini. Et idẽ voluit idem Bar.in l.si gemina arbor.arbo.fur.cæsar. ff.& vide Io.Andr. in c.delictum.li.vj.ĩ mercu.vbi disputat. & vide eũdem post Spec.in ti.de sen.pro la.§.ij.vide quæ remisi ad Bal.in l.quicunqȝ.C.de ser. fug. And. Barba.

d ¶Nec obstat ratio. Et ad materiam ade Bal.in cõsi.inc.In christi nomine eiusque beatæ virginis Mariæ et Michaelis archangeli,ex insultu & percussione.in quo consulunt quod Titius fecit insultũ cũ bastono contra B.et cum percussit, propter qđ rumor factus est in ciuitate ꝙ punitur de vulnere. Item punitur de concitatione rumoris,ex forma statuti volentis quecũque concitantem homines ad rumorẽ , seu clamantem ad arma tali pœna puniri, eo quia non confunditur vnum crimẽ cũ alio,per hanc l.nunquam.et C.de accusa.l.qui de crimine. & allegat. C.de sepul.vio.l. qui sepulchra.ibi geminũ facinus.& quæ no. Bar. in l.senatus.de accu. & vide quæ dixi in l.si quis ingenuam. j.de capt. Item dicit Bal.in d.l.aduersus. per illam legem,ꝙ si statutũ imponit pœnam deliga,et tractatu:et plures fecerunt ligam et tractatum: postea ex interuallo processerũt ad actũ, ad quẽ finaliter intẽdebant,ꝙ puniũtur de vtroque,propter interuallum temporis. faciunt not. per Bart.s.eo.l.iiij.in v. colum.

e ¶Quæro,vtrũ. Vtrũ de istis criminibus priuatis possit accusare quilibet extraneus, late p Bal. in rub.C.de accusa. in iiij.et v.colũ.vbi tenet contra Barto. et Bal.in l.aduersus. C.de fur. Et ibi an accusatio furti,et vtrũ ius accrescendi transeat ad hæredẽ, vide Bal.in l.j. vlti. co.C.ex delic. defũ. vide in l.j.§.fi.s.e.& Bald.ad hoc in d.l.j. in vl.col.et ibi tenet contra Bart.hic.

Et puto. V. Tiraque. late de pen. Temp. in prefat. n. 5.

a ¶Accusari criminaliter. An ista accusatio sit publica,vel priuata:et qd si accusans de crimine priuato non probat de interesse suo,adde Io. And.in addi.Spe.de accusa. Vide omnino Bal.in c.j.§.iniuria.de pace iur.fir.& Bald. no.in l.ea quæ.in iij.col.C.de condi.indebi.dicit ꝙ pro damno dato vi,aut clam. agitur criminaliter.Dic gl.esse notabi.& ibi subdit:ꝙ ista pœna criminalis non crescit per inficiationem.

b ¶De furtis. Circa istam rubricam vid Bart. in consilio ccxcj.incipiente,videtur dicendū.vbi dicit quod accusans d furto debet dicere rē ad se pertinere,& illam possidere. vide ibi.Et vtrum possit committi furtū in re immobili,& vt deē inquisitio,vide Ludo.Roma.in cōsilio cxlij.& vide eundē Ludo.Ro.in consil. cclxxiij. de eo q furatur lapides palatij si dicatur committe re furtum.

POMATES.

b ¶Furtis. Vtrū furtum etiam capitale dicatur priuatū delictum:dicit gl. quod sic, in l.pe.de condi. ob cau. Vide q̄ dixi in l.ij.ī.de boñ.dā.in fine apostillæ magnę.& no.Bal.in l. j.in pe.colū.C.ne ex del.defun. Quæ aūt dicatur robaria,& quis sit deprędator, dixi post Barto.in l. capitalium. §.famosos.de pœnis. ibi ēt quis sit prædo,& similia.

c ¶ Ab etymologia. Quādo procedat argu.ab etymologia, adde Bar.in l.j.de acqui.pos.ī d.l. omnes populi.in rub.solu. matrimo.& scripsi post Bar.in d.l.j.

d ¶ Diffinitio furti. Et quia hic dicitur, inuito domino.limita in casu not.l.si qs seruo.C.eo.Idem intellige sane,per not. per Bal.in l.mala fide C.de condit.ex l. in Rub.C.de cond. ob tur.cau.& in l.incēdum.C.si cer.pet. & q̄ scripsi in l. eos qui,C.de fur.& pulchre declarat Arch. xiiij.quę.v.pœnale. vbi oīno vide. Et ibi quid in dubio p Bar.in l.inter oēs.§. recte.ī.eod. Et quis sit fur manifestus,vide ī.eo.l.si quis in seruitute.& per Cy.et Bar.in d.l.falsus.& quod ibi Bald.in iij. oppo.

iniuriarum.j.de iniur.sed bene potest accusare heres,tanquā persona,cuius interest.& quis prosequitur propriā vindictā cū psequitur iniuriā defuncti:vt l.j.§.ij.j.d iniurijs.
9 †Quærit gl.an pro damno dato vbi habet locū actio legis Aquiliæ,possit
a quis accusari criminaliter[a].Et cōstat ꝙ si damnum est datum per vim,habet locum accusatio legis Iuliæ de vi pub.Sed quæstio nostra debet intelligi qñ dānū est datū leuissima culpa,q̄ venit in l.Aq.vt l.in l.Aq.§.ad l.Aq.vtrum tūc possit accusari criminaliter.Cy.in l.si qs nō dicā rapere. circa fi.C.de epis.& cleri.Videt tenere ꝙ non.Sed habuistis contrariū no.in l.respiciendū.§.delinquunt.j.de pœ.& ibi dixi vobis. Probatur.§.de legi.l.j.ibi:sponte, vel ignorantia,&c.& quod ibi no.in glo.
10 †Quæro,an pro rapina habeat locum accusatio priuata? De publica constat.j.ad legē Iuliā de vi pub.& priua.Glo.nō declarat istud.Veritas est ista, quod in casu potest esse pro rapina accusatio priuata:vt l.si quis ex domo.j.tit.j.& no.in l.infamē. j.de iudi.publi.

b *De furtis.*[b] *Rubrica.*

Dixi supra de priuatis delictis in genere: sequitur videre in specie.sed quia delictū furti frequentius cōmittitur:ideo de furtis præmittit.

1 *Furtum ex sola cogitatione non committitur.*
2 *Argumentum ab etymologia uocabuli,quod non ualeat. & remissiue.*
3 *Contrectare,est rem de loco ad locum remouere.*

LEX I.

FVrtum. Ponit tres de riuatiōes furti.Prima est a tempore.Secunda est ab aīo. Tertia est ab actu corporeo.in ver.sola cogitatio.pone casum.
1 †Quæro,vtrū ex sola cogitatione qs cōmittat furtū? Videt ꝙ sic:qa furtum dicitur a fraude.& sic ab aīo.Iurisconsult⁹ determinat contrariū. No.†ergo ꝙ ar.ab e
2 c tymologia [c]vocabuli,nō est validū.Et pt esse ratio:qa huic repugnat diffinitio sequētis.Simile ī l.prima.§.de tu.& l.ij.§.appellata.§.si certū petat.& Instit.de testa. in prin.Dixi in l.j.§.de testamētis.in principio.In versi.furtum: ponitur diffinitio
d furti[d].Dicit hic,ꝙ furtū est contrectatio.
3 Quæro,quid est cōtrectare? Rñdeo, est de loco ad locū amouere:vt l.iij.§.si rē.§.d acqui.possessio.Item dicit hic,lucri faciē di.quid si non intendat lucrari sibi,sed alteri? Respondeo,sufficit,vt l.si quis quid perferēdum.in prin.j.eo. Cętera circa hāc diffinitionem dic vt in gl.

1 *Delictum dicitur manifestum,quandò quis deprehenditur in ipso delicto uel aliquo actu propinquo ad delictū.*
Adulterium dicitur manifestum,quando quis deprehenditur in domo alicuius pulchræ mulieris.
Homicidium dicitur manifestum,quando aliquis reperitur mortuus,& quis fuerit uisus effugere cū gladio euaginato.
2 *Fur ut dicatur manifestus,non requiritur eius captura: sed sufficit quod fuerit uisus cum re:& fuerit acclamatum.*
3 *Vsurarius manifestus,qualiter quis dicatur.*
4 *Famosus fur,qualiter intelligatur? remissiue.*
5 *Initium dicitur illud totale tempus, quo ducis ad locum destinatum.*
6 *Stāte statuto, quod Potestas teneatur aliquid facere in principio sui officij,qualiter intelligatur principium. ubi quod prima pars,id est primus mensis.*
7 *Fieri aliquid in principio plateæ,dicitur quod fit in prima parte,ea diuisa in duodecim partes.*
Communis usus loquendi attenditur.
8 *Principium rei,dicitur à patre superiori, pars ad quamdescendit cursus aquæ,dicitur finis.*

FVr est manifestus.

Ex hac†lege nota ꝙ delictum dr̄ esse manifestum,quando qs deprehendit in ipso delicto,vel aliquo actu ppinquo ad delictū.Ita vides hic,si deprehenditur quis cum re furtiua,licet non fuerit visus furari,est manifestus fur.Idem dico,si aliquis deprehēditur in domo alicuius, vbi pulchra mulier est:certe facit hunc adulte
e rum manifestum.[e] Ita debet intelligi l.capite quinto.j.de adult.Item si aliquis fue
f rit visus effugere cū gladio euaginato,[f] & reperitur aliquis mortuus:certe ex hoc est homicidium manifestum ꝙ talis fecit.
2 †Secūdo quæro,an ad hoc ꝙ fur sit manifestus,requiratur apprehensio,seu captura.Quidam dicunt ꝙ sic,per hāc.l.Sed cōtrarium est verū:quia sufficit,ꝙ fuerit visus cum re,& contra eum acclamatum:vt l.si quis in seruitute.§.j.j.eo.not.per Cyñ. C.de fur.l.falsus.in ij.opp.Ista lex facit ad quæstionē.Dicit decretalis ꝙ non valet
3 testamētū vsurarij manifesti.†Quæro qs
g dicatur vsurarius manifestus[g].vr̄ ꝙ reqratur apprehēsio,vel accumulatio contra eū in ipō actu,vt hic.Gl.tñ dicit alr̄ extra de vs.c.vsurarū.& c.ꝙꝙ.li.vj.vbi dicit,ꝙ ille ē vsurari⁹ manifest⁹ q tenet altare patū ad mutuandū,vel de hoc est cōfessus vel cōuictus.Tu de hoc dicas:quandoque quęritur,vtrū quis dicatur delinquēs,seu peccator manifestus,vt fur, vsurarius,vel alio modo respectu certi,& limitati delicti:& tunc requiritur apprehensio,seu acclamatio cōtra eū non in ipso actu delinquēdi,vel in his quæ sunt proxima delicto:vt in istis legibus. Quandoque qrītur,vtrum aliquis sit manifestus peccator alicuius delicti in genere:& tunc non sufficit ꝙ faciat semel,aut bis illd delictū,sed requiritur ꝙ stet publice paratus ad istud delictū faciendū:vt facit meretrix in prostibulo,vel vsurarius ad banchū:vt l.palā in prin.§.de ri.nup.& quod no.in d.c. vsurarū.Item si non faciat ita palam,sed quasi:vtputa mutuat ī camera sua,cuilibet volenti:ar.d.l.palam.& l.iij.circa princi.§.ad Mace.Ita intelligo hāc materiam.Famo
4 sus†aūt fur qualiter intelligatur,vidistis ī l.capitalium.§.famosos.infra de pœ.et sic est differētia inter manifestū,et famosum.
5 †Vlterius no.in l.quāuis.illud quod dicit gl.initium.appellatur illud totale tempus,quo ducit ad locū destinatum. Istud
6 facit†ad quæstionē:dicit statutū [a]ꝙ Po
a testas teneatur aliquid facere, seu aliquā inquisitionem in principio sui officij.
Quæro quomodo intelligitur in principio sui officij. Hic videtur gl.ꝙ principiū intelligat prima dies:vt hic,et l.quo destinauerit.j.eo.Et pro hoc videtur tex.§.de aqua quo.et æsti.l.j.§.æstatem.et §.seq.In contrarium videtur,ꝙ principiū dicatur vsque ad mediū sui officij:à medio retro dicatur finis:vt no.§.si quis ius di. nō obten.l.j.Breuiter puto dicēdum sic,ꝙ principiū dicatur prima pars rei:et ideo si res, de qua agitur,habet diuisionem,et distinctionem partiū,intelligo in principio,i.in prima parte:vt C.de iud.auth.ad hæc.Nā iudiciū diuiditur in tres partes:Principiū vsque ad cōtestationem inclusiue: mediū vsque ad cōclusionē causæ:post cōclusionem vsque ad sententiā intelligitur finis. Vnde in principio intelligitur,i.in prima parte Facit l.si quis in principio testamēti.de leg.iij.Nā ibi intelligitur in principio,i.in primo capite.Eodem mō si quis diceret:in principio seculi,intelligitur de prima ætate,q̄ fuit ab Adā vsqꝫ ad Noe: quia sic est diuisum seculum p ętates.Sed quandoqꝫ res,de qua agiturnō, habet partes,vt in casu proposito:vt quando fit furtū.Nā quanto tempore fuit furtū,ignoratur:& quāto tempore duret fur cū furto, ignoratur:ideo intelligitur de prima die. Ad propositum,cui statu tū dicat,ꝙ Potestas teneatur facere aliquid in principio officij sui:et officiū Potestatis duret sex mēsibus,intelligā in primo mēse,quia habet sex pricipales partes.Itē si duraret anno:intelligerē in principio,i.in prima parte,i.in primo mēse:quia habet partes duo
7 decim. †Sed quid dices in re corporali,ad quā refertur hæc appellatio principij? Respondeo,quælibet res corporalis diuidit diuisiōe legali in partes duodeci: vt l.seruū.§.hæreditas.§.de hære.instit. iō dicā fieri in pricipio plateæ illud,quod fit in prima parte ea diuisa in duodecim partes:et in fine dicā fieri id,quod fit in vltima parte. Prædicta vera,nisi communis vsus loquēdi aliter se haberet,ꝙ certā partem appellaret principiū,tunc standū est
8 cōi vsui,vt l.j.in prin.§.de flu. †Sed quæro,à qua parte faciemus principiū? Certe à parte superiori,inferior autem pars ad quem descendit cursus aquę,dicitur finis: ar.l.j.in fi.§.de aqua plu.arc. Vlterius op. j.l.proxi.Solue vt ibi videbimus.

1 *Quilibet potest occurrere ad capiendum delinquentē.*
4 *Laicus potest capere clericum delinquentem,ut eum ducat ad iudicem:non ut ipsum detineat.*
3 *Defendere aliquem offensum,& eum iuuare quilibet potest.*

SI quis in seruitute.

Hic ponitur nouus casus secundū glo.Opp.ad principiū.§.l.pxi.vbi videt, ꝙ sufficiat,aliquē capi tota illa die antequā pferat ad locū destinatū.Duę sunt solutiones, Vna ꝙ hic loquit,quando quis isto medio tpe mutauit statū.et hoc tenet gl.in l.præcedēti.Alij dicūt ꝙ istud principiū corrigitur per ver.idem Pōpo.ita dicit gl.hic.et hanc so.tenet Dy.quasi mutatio cōditionis personæ nil releuet:vt l.j.j. de pœ.Possumus sustinere gl.vt illud qd facit mutatio diei,faciat mutatio status psonæ.Nō obstat.l.j.j.de pœ.quia ibi loquitur in pœna iā cōmissa:in qua non nocet mutatio status:hic in pœna cōmittenda,
b seu alterāda.Vlterius opp.[b] de l.in omnibus causis.infra de reg.iur.glo.non soluit. Dy.dicit hic,ꝙ potest aduersario imputari culpa,quia fuit nimis timidus :ibi non. Vel ibi vis infertur ab alio:quod hic fur non facit. Vltimo no.fi.huius legis ibi:
1 quilibet transiens &c.Ex quo habes †ꝙ quilibet potest occurrere ad apprehendendum delinquentē.Simile vidistis §.eod.l.
2 iij. †Iuxta hoc quero [c]vtrū laicus possit
c capere clericū delinquentem,quod sic,vt eū ducat ad iudicē,nō vt ipse eū detineat: ar.l.ait prætor.§.si debitorem.de his q̄ in frau.cred.& l.capite quinto.j. de adul.& quod no.Insti.de act.circa princ.hoc tāgit Inn.in c.vt famæ.extra de sen.excom.

rarios.Et adde ꝙ consuluit Ange.in consi.quod incipit,in cā prædicta, est ratio.quod ille etiam dicitur manifestus vsurarius,qui per diœcesanū pronunciatus esset publicus vsurarius.Et pōt hoc facere quando vsurarius est testibus superatus de tali crimine,aut vsurarius confessus est etiam coram episcopo ipsum crimē,vel contra ipsum laborāt notabilia argumenta.fama concurrente extra de vsur.in c.cum tu. Et hoc tenet Gulie. extra,de vsur. c. j.li. vj.alias rē si diœcesanus istis non concurrentibus pronunciaret, non esset vsurarius manifestus,secūdum eum. Item ille est vsurarius manifestus,secundum eū. Item ille est vsurarius manifestus,quā tum ad hoc vt testari:non possit,si corā sacerdote, & testibus publibis fatet se vsurarium,& vsuras mandat restitui, forte libellum rōnū tradens.Et pro hoc facit quod dicit Ioā. An.in c.quāquā.de vsur.in vj.in versi. manifeste. Non igit sufficit ista extraiudicialis confessio coram testibus tantū facta,vel etiam corā sacerdote,nisi mandatum intercederet de restituendo vsuras,saltem per assignationem librorū rationum. Sed ista tria requiruntur copulatiue,vt apparet ex prædicta gl,secūdum Ange.Itē dicit Ang.in d.cōsi.ꝙ ad hoc vt manifestus vsurarius non possit testari,requiritur ꝙ tempore quo testat, fuerit manifestus vsurarius:secus si ante & post ipm pœnituit: aut ante mortē fuerit occultus fœnerator, & post mortē incœpit esse palam:qa testamentum valet,& pbat per text.in d.l. quāquā. dicētem ꝙ nullus manifestorū vsurariorū intersit testis. postea subdit quod testamenta vsurariorū manifestorū facta non valent. Vnde qualitas mādati iuncto ver. nemo significat secundum tempus verbi ff.de noxa.l.in delictis. §. si extraneus. & in l.j.§.quod ait. ī.quo.le. secundū id ꝙ not. in practica. Adde ꝙ no. Bal.ī.l. j.in vj.col.C.de exe. rei iudi.& in l.posthumo.in fi.de contratab.& in l.j.C.de fal.cau.adie.le.Itē an ille qui probatur per coniecturas vsurarias,dicatur vsurarius manifestus:& dicatur satis probatum,licet non per dictas probationes.Bal.p gl. ibi in l.cum proponeretur.de leg.ij.tenet quod sic.Allegat quod habetur in capitulo vltimo de suc.ab inte.Tu etiam potes secundū Imo.ibi allegare,ꝙ habetur in c.cum in diœcesi.de vsuri.& per glos.in capi.j.& ij.eo.ti.Quis dicatur vsurarius manifestus,per Ang.in q.Astensis.in j.charta.& Bal.in l.j. C.de sacrosanc.eccle.in lec.& in repeti.& Cy.dicit in l.ea quidem.C.de accusatio.quod vsurarius manifestus dicitur ille,qui in pręsentia decem testiū fœnerauit.Et vide no.per Bar.in l.interpositias.C.de transac.Et qualiter p famam & argumenta probetur quem esse vsurarium:vide tex.cum glossa in l.cum in diœcesi.de vsur.& no.per Federi.consi.xj.Et no.quod licet probetur quem esse vsurarium,non tamen per hoc potest rescindi contractus factus cum eo,nisi probetur vsurarium fuisse in illo cōtractu.secundū Bald. in l.interpositas.in prin.de transa.& dicit Bal.& Cy.in l.j.C.de probat.ꝙ si vnus,qui erat consuetus fœnerari viginti pro centenario,quod mutuauit mihi centum quæ sibi solui:an præsumatur vsuras habuisse?& dicunt qd non.Et quomodo probetur quē vsurarium,adde Bal.in l.cū allegas.in vlt.

e ¶ Adulterium manifestum.Per Bar.in l.ij.in fi.de adulte.vide ī.eod.l.si quis in seruitute.per Cy.in l.falsus.ī.eo.& ibi etiā Bar.in prin.& seqt etiā Bald. in d.l.falsus.in iiij.oppo.vbi idem tenet quod Bar.Bene facit quod habet in l.si quis adulterium.Et Spe.in ti.de præsump.§.j.& Bal.in authent.quas actiones.C.de sacrosan.ec.in fi.& in terminis.Io.and.in titu.de probat.§.j. ver.xiij.de quo Imo.in l.fi.ī.de hæ.inst.& per Bal.in l.fi.in iij.col.C.de pb.

f ¶Gladio euaginato.Hoc approbat Bal.in l.neque natales.in fi.j.col.de pb. Et quod dicit Bar.hic de gladio euaginato,reprehendit Ang.in l.fi.in prin, quod me.cau.C.

g ¶ Vsurarius manifestus.Quis dicatur vsurarius manifestus,adde pulchrū dictum Bar.in l.j.§.apud Iulianum.ī.de ædil.edic.& in materia vide qd no.Bar.post gl.& quæ no.post Bal.in l.cū allegas.C.de vsur.Et ad hoc vide Bal.in l.j.C.de test.& in l.j.C.de fal.cā adie.leg.& no.Moder.Institu.de act.§.ex maleficijs.& §.quadrupli.& de multis fraudibus,quas excogitant fœneratores ad hoc,vt sui contractus non dicantur fœneratitij:tetigit Ioā. And.in c.ex literis.de iureiur.& in c.ad nostram.de emp.& vend.ideo quia infinitæ sunt constitutiones synodales,prouidetur de modo cōuincendi vsu

mutuā

col.C.de vsur.et in l.j.§.similique modo.C.de Lat.lib.tol.et in l.scripturas. C.qui pot.in pig.hab.et in materia vide Bal.in l.j.C.de test.vbi no. loquitur.Et an per solam confessionem,quia in iudicio quis confessus est se vsurarium,probetur vsurarius manifestus,vide Bal.no.in l.j.ad fi.de confe.Sed qd per cōiecturas nō probetur qs esse vsurarius,no.in l.duos.C.de ap.Sed an in genere si sibi p banti resultet cōmodum, admittetur, q testificatur talem sibi mutuasse sub vsura,vide Bald.in l.dictanctibus.C.de testa.et ille qui mādat restitui vsuras,si reperiatur aliquas habuisse,non conuincitur vsurarius.all.Fede.in consi.lxij. Ad de quod cōsiliū Ange.est x.in ordine,de quo etiā per Bal.cōsi.xvij. tertio libro. Et ibi an possit pronunciari manifestus a iudice laico. et cxxxj.ij.lib.et cōsi.xxv.et ccclxxv.primo lib.per Fede. consil. viij.Et an per cōfessionem de restituendis vsuris quis probetur vsurarius, vide per eundem cōsi. lxiiij.per Abb.consil.cxiij.Et de eo qd tenuit Bar. quomodo intelligatur principium,vide Pet. de Anch.consil.xcviij. vbi approbat doctrinam Bar.

a ¶Dicit statutū. Vide aliquid per Bar.ī l.iiij.in fi. de tempo. appel.per Bal.in ru. ff.de re.diui.in ante pe.col.& Alex.in l. j.ff.si quis ius dicen. non obtem.

b ¶ Vlterius opponi. In omnibus casibus, quibus potest capere furem,vide Bart. in l.j.C.vnde vi.& ad intellectum huius legis vide.ī.eo.l. fur est manifestus.

c ¶Iuxta hoc quæro Vtrum laicus posset capere clericū delinquētem,et ipsum ducere ad Potestatem: adde Bal. in l. si qua per calumniā. C. de episc. et cleri.et dixi post Bar.in d.§.si debitorem.et no.Bar.ī l.si miles. de exhib. reis.et per Cano. in c.cū nō ab homine. de iud.Lapus alleg. cxxvj.alias cxxij.vide not.per Ange. & doct.in l.j.ī.ne quis eū.et quod not.Inn. in c.si qñ.de offic. de le.Adde ꝙ Bald. in c.j.§.si quis.depa.iur. fir.dicit,ꝙ capi possunt clerici delinquētes, vt præsentētur episcopo.et ibi eū oī no videas. All.In.& Ioā.An.in ca. vt famæ.de sent. excom. & hoc in ipso actu delinquendi,vel immediate post.sed ex interuallo nemo pōt eos ca pere, nisi ex concessione episcopi:vt no.extra,de iudi.c.cum nō ab homine.Sed dñs Antonius in dicto cap.cū non ab homine.in hoc tenet contra Ho.in dicto c.vt famæ.sed Inno.tenet cōtra d.An.adde tamē ꝙ clerici,vel monachi in sacris cōstituti,nō possunt capi,ēt per iudicē ecclesiasticū p debito ex contractu vel quasi,no.Io.An.in c.si clericus.de sentē.excōicatio.in vj.Ad qd allegatur tex.in c.lator.de pigno.& in c. vt famæ.de sentē.excōicatio.Secus si sit debitor ex delicto,vel ex contract u ratione doli,vt in c.j.de deposito.& hoc ibi tenet do.Ant.sicut etiā videmus in doctoribus in l.medicos.C.d p fes.et medi.li.x.& eorū filijs et vxoribus.& iō dicit Bal.An.& Imol.in l.qd ergo.§.si hæres.de le.j.ꝙ pater inueniēs clericū adulterantē cū filia,si ipm occidit,nō incurrit pœnā canonis. Vide c.si vero.el.j.ad fi.et de sen.excō.et ad de no.Bar.hic vid no.p Mod.ī l.d pupillo.§.meminisse.d no.ope.nū.Et in hac materia ad Bar. hic add,ꝙ p bōo publico qlibet pōt capere fugiētē:vt l.gña li.d decu.lib.x.et bene facit tex.in l.fi.C. de male.et ma.et no. p Bart.in l.neminē. C.de exhib.re.sed interest Reipublicę vt delicta nō remaneāt impunita.ergo quilibet pōt capere clericū,vt eū præsentet suo iudici:vt ī auth. de defen.ciui.§.nos igitur.et ī auth.vt iudi.sine quoquo suff. §.necessitatē.Sed aduerte:qa contra doctrinā do.Ab.in ca. cū nō ab homine.facit tex.in d.c.si vero in fi.de sen.excō.vbi expresse dicitur, nō licet clericum inuētū in adulterio, vel stupro capere,& ei violentas manus imponere: nisi sint personæ quædā cōiunctæ,q̄ ibi notantur. Et quāuis posset ad illum tex.respōderi, ꝙ procedat qñ clericus nō est ī fuga, vel non est verisimile ꝙ fugiat:hoc tamen multū restringit illā rōnem,cū in dubio manifestū est seu verisimile ꝙ deprehensus ī maleficio, timore ne captus ponat ad torturā,ꝙ ipse fugiet,vt est casus notabi.in c.vt famæ.§. alleg.et ad hoc facit tex.in l.j.ff.de bo.eorū q morte sibi consciuerūt.et ibi p Barto.vbi pbat,ꝙ accusatio ē iustus metus accusato, si fugit pter quē ille,q fugit p̄sumitur fugisse.eadē rōne faciet ꝙ verisimile sit accusatū debere fugere, et si custodiat: qa iustus timor p̄sumit mouere quēlibet ad faciēdū,vt euadat a piculo:vt patet ī toto ti. qd me.cau. Vñ qa d prehensus in crīe p̄sumitur fugitiuus,et legis dispositio faciēs regulā debet adaptari ad ea, quæ cōiter cōtingūt:vt ī l.nā ad ea. ff.de leg. Vnde si tex.ille in d.c.si vero voluisset in illo casu, quo clericus nō posset fugere,vel nō esset verisimile ꝙ fugeret,non liceret eū capi.nā erat simpliciter ponenda regula negatiua. cum iste casus cōtingat d facto,et sic quodā mō cōtra naturā dprehēsiōis ī delicto psonali:sed debet poni regula affirmatiua cū ista exceptiōe sic,vt fit cōiter in delictis phibitis. Vnde nō placet ītellectus ille ad illā decretalē,et vr̄ potius distiguēdū.vt distiguit Ab.in d.c.si vero.vt dicamus,aut clericus repertus in delicto cōtinuat delictū,siue nō desisteret a delicto:nisi caperet per laicū: & tūc liceat vnicuique laico capere eū.et ligare,si alias nō posset pulsare, iniuriā,scdm.In.ibi.Pone exēplū:quādo clericus fugeret cū re quā surripuit nec ex solo clamore dimitteret ic:tūc eī laico licet capere eū: qa cōtinuat

delictum. Vnde tūc sola captura non est pro maleficio puniē do: sed dicitur fieri p defensione rei, vel p sonæ. & hoc semper fieri potest, vt s. dictum est. Et ista rōne pōt concedi ꝙ si familia inueniat clericum de nocte, possit ipsum capere, & præsentare epo secū dum Abba. in loco præal. & in ca. vt famæ. e. ti. Potest etiā assignari alia ratio: quia si clericus permitteretur abire noctis tpe, malū remaneret īpunibile: qa nō posset postea cognosci: vt l. si is q rē. in prin. & ibi no. j. e. Aut clericus deprehensus in delicto desistit ab eodē: & tūc probabilior videt esse opi. Hosti. quanuis fugiat: vel sit verisimilis fuga, ꝙ nō posset capi per laicū & sic p laicū puniat & illa conclusio probatur forti ratione: quia tex. in c. vniuersitatis. de sent. excō. dicit ꝙ prælatus nō posset verberare clericum per se, quātūcunqꝫ subsit veritas verberandi, p alium pōt: sed non pōt executio committi laico per prælatum. Si ergo non permittit laico verberare clericum de mandato prælati, etiā qn aliter crimen non pōt puniri: mlto fortius laico non permittit clericum capere propria authoritate. nō est tn verum ꝙ si clericus fugiat, delictū remaneat impunitū quia contra ipsum, licet absentē, poterit procedi multipliciter iuxta ea, quæ habentur in ca. veritatis. de do. & contu. Item habebit locū remissio ad petitionem iudicis, in cuius loco deliquit, iuxta not in Cle. pastoralis. de re iudica. vel si clericus alibi coastituat domicilium, ibi poterit de hoc delicto accusari. l. j. et ibi habetur. C. vbi de cri. agi opor. & not. in c. fi. j. ti. pxi. Non ob. dictū Inn. in d. c. si vero. & do. Abb. hic in secūda ratione adducta per eum qa dico ꝙ termini non sunt pares. Nā illud argumentum bene valet: licet defendere priuatum: multo fortius publicum, vel circa publica. xxiij. qō. iij. c. fortuito. & c. non inferenda. Sed non valet istud arg. licet defendere priuatū, ergo licet ad vtilitem

3 † Vltimo ex hoc tex. dico, ꝙ quilibet potest iuuare, & defendere aliquē offensum nam si quilibet potest me iuuare ad defensionem rerum, vt hic dicit tex. multo magis pōt me iuuare ad defensionē psonę.

1 ☞ *Condictio furtiua quod extinguatur ipso iure, re furata restituta, & dominus sit ipsam consecutus.*

2 *Si factum est pactum de non agendo furti, ex noua contrectatione nascitur actio furti.*

3 *Qui fecit furtum Florentiæ, si reperitur hic Mediolani cū furto, an possit puniri. remissiue.*

SI qui furti. Hæc ē multum notabilis lex, diuidit in tres partes. Primo ponit vnū dictū. Secūdo ponit aliud scilicet quod sit officium iudicis, quando primo agitur contra furem rei vend. Tertio, quod sit officium iudicis, quando pri⁹ fuit actum cōdictione furtiua: & tunc agitur rei ven. Secunda ibi: sed si eam. Tertia ibi: ꝙ si ex cōdictone. Tex. ibi, decreuisset. i. decrescēdo peruenisset, seu permansisset: secundum Iacob. de Are. de pprietate cognoscit, s. in qua licet iudici, quod ex arbitrio æquum videbitur decernere: vt insti. de ac. §. preterea. Ibi, quod si ex cōdictione. vbi nullum iudex potuit exercere: arbitrium, cum non sit arbitraria: & sic non coegit petitorē ad remittendā rei vēdicationē, vbi sustulerit, nunc autem conuenitur rei vendi. quæ est arbitraria in ea erit officium iudicis, quod sequitur, vt autem, &c. Opp. ad principiū de l. inter oēs. §. fi. & l. si dominium. j. eo. Sol. Hæc intelligitur secundū illam, scilicet nisi res ad dominum sit reuersa vel dominiū mutatum.
1 Item videt † ꝙ restituta extinguit condictio ipse iure, vt j. eo. l. si pignus. §. cū furti. Sol. verū est, si consecutus fuisset qs rē. secus si æstimationē, vt hic. Vlterius opp. & videt ꝙ ista cautio sit superuacua, seu ista remissio, cum habeat exceptionem. Solue vt in gl. Vltimo oppo. ad fi. de l. ei⁹ rei. s. de rei ven. vbi videtur, ꝙ ille, qui soluit litis æstimationē, efficiatur dñs, adeo ꝙ nō possit conueniri rei vendi. Sol. Hic in fure, & sic in malę fidei possessore, qui nō habuit causam ab actore: ibi secus. Et intelligo hic: ꝙ tempore solutæ æstimationis non erat possessio penes furem. als secus, vt no. per Dy. in c. p possessore. extra, de reg. iur. lib. vj. in v. q. Vel si dicis qđ erat penes furem intelligo actore ignorāte. Ita dicit Iac. de Ra. vt no. per Cy. C. de condi. fur. l. j. in iiij. q. dixi in l. litis æstimatio. s. pro empto. † Vlterius quærit gl. pone quod feci tibi pactū de non agēdo furti: vtrū ex noua contrectatione oriatur actio furti: videtur quod non: vt hic. Cōtrarium determinauit gl. quia non esse natā actionē, vel esse natam & sublatam esse, paria sunt: vt l. si dari. s. de ver. ob. sed si nō esset nata ab initio, nasceretur furti actio ex noua contrectatione: vt l. j. C. de noxa. & l. serui & filij. j. eo. ti. & l. iij. s. re. amo. ergo &c. Præterea, pro hoc videt casus. j, e. l. si quis vxori. §. si quis iurauerit. Ita dicit gl. Cōtra istā gl. videt alia gl. in l. eum qui §. in popularibus. s. de iureiuran. & l. q iurasse. §. ij. eo. ti. & l. si a te. de excep. rei iud. Dicunt quidam hanc gl. dicere veritatem & alias gl. esse falsas. Tu dic illas, & istam esse veras. Nam hic loquitur quādo post factum interuenit nouas actus, scilicet cōtrectationis, & animus lucrandi: merito actio furti nascitur, sed gl. cōtrariæ loquūtur quando nullus actus de nouo superuenit: sed durat qđ antiquitus erat. Pro hoc
3 induco. d. §. si quis iurauerit: † Vltimo hęc lex facit ad quæstionē: quod si aliquis fecit furtum in ciuitate Florentiæ. & hic deprehendat cum furto: quod hic non possit puniri: quia assidua contrectatione actio furti non nascitur, postquā in principio nata fuit. Dicam infra eo l. si dñium.

IS, cuius. Istam regulam glo. hic Iurisconsultus, & in legib⁹ seq. Sed gl. limitat hāc regulam, & declarat in l. manifestissimi. in prima gl. C. eo. Dic vt ibi.

1 ☞ *Nemo ex iniquitate sua consequitur actionem.*

2 *Rapina uel uiolentia quod sit delictum, quod committitur in personam, furti uero non.*

3 *Actio triticaria quod competit furti.*

1 ITaque fullo. † Nota qđ ex iniqtate sua nemo cōsequitur[a] actionē.
a Op. de l. j. §. si prædo. & l. bona fides. §. j. s. depo. l. ita vt si fur. s. commo. Gl. soluit qđ ibi ex contractu suo, non ex iniquitate: et sic non est causa proxima actionis, sed remota causa iniquitatis. Item opp. [b] l. j. §. qa
b me vi. s. de vi & vi arma. Gl. magna nota-
c biliter soluit. & sic innuit[c] † quod rapina,
2 vel violētia sit delictum quod cōmittit in personam, furtum vero non committitur in personam: vt no. de quo plene dicā in l. licitatio. §. quod illicite. s. de pub. Istud dictum licet sit verum in se, tamē solutio cōtrarij non est vera: quia idē est in violētia quod in furto: vt l. ij. §. & generaliter. j. vi do, rap. Ideo gl. in d. l. j. §. si prædo. dat aliā solutionē: quæ licet habeat apparentiam, tn non congruit rationi positę hic. s. ne ex improbitate sua consequeretur, &c. Et iō alibi soluit aliter. Et sic quod in §. qui a me vi agitur furti ad possessionem, quæ sibi vi arrepta est. quod pōt, ne habeat actionē ex improbitate sua, sed auferentis: hic nō pōt agere fur furti actione ad duplū, vel quadruplū: quæ actio furti datur ad īteresse agentis, vt legib, cōtrarijs: sed hoc
3 interesse nō est sine sua improbitate: ergo &c. Et ideo † si fur vellet possessionē repetere actione triticaria, posset, vt l. ij. s. de triti. Et ita intelligunt quidam l. inficiando. §. infans. j. eo. et ibi aliquid tangam. Hanc sol. ponit gl. de reg. iur. l. cum par. §. j. Cy. tangit, & non ita clare. C. eo. l. fi. in prin.

IS cui ex stipulatu. No. ꝙ id ꝙ dicit s. eo. l. is cui⁹ interest. intelligitur q interest rōne possessionis: vel iuris realis, sec⁹ si ratione actionis personalis. Ita gl. istam legē intelligit. vtrū aūt hic debitor actionem cedendo liberet. Dic vt in gl.

1 ☞ *Actio furti, quod non detur ei, cui ius interest ratione actionis personalis.*

3 *Emptor licet nō possit rem accipere propria authoritate, etiā pretio soluto, & non dicatur bonæfidei possessore, tamen non tenetur actione furti.*

3 *Quando periculum est uenditoris, an actio furti debeat cedi emptori. remissiue.*

EVm qui. Hæc est multū nota. l. dr hic, ꝙ emptor actionē furti nō habet: contra, qa sua interest nō surripui: ergo &c. vt l. is, cui⁹ inter-
1 est. s. e. Sol. † Hic interest rōne iuris personalis: non rōne iuris
2 realis: vel possessionis: vt dixi s. l. proxi. † Secundo opp. ad fi. l. de l. si ex stipulatione. s. de acq pos. vbi dicitur, quod nō licet accipere rē ppria authoritate, etiā ptio soluto. Sol. cōcedo qđ
d licet[d] accipere, & nō dicitur bonæ fidei possessor: imo pdo vt ibi: ta

publicā capere malefactorē, vt puniat: quia per hoc Respublica non defendit sed potius procurat vtilitas publica, capiendo defensionem proprie, id est, put repellit iniuriam, q̄ inferri vellet.

a ℂ Nemo cōsequitur. Vide post Cy. Bal. in d. l. j. ī ij. iij. & iiij. col. C. eo. in fi. prin.

b ℂ Itē op. vide Bart. in consil. ccl. inci. statu. castri plebis. vbi consuluit, ꝙ faciens furtum, nō dicit facere delictum personale. allegat istā glo. hic, & ibi vide quot modis dicitur delictū personale, si statutum dicit, ꝙ bannitus pro delicto psonali possit impune offendi. Andreas Barba.

c ℂ Et sic innuit. Et adde Bal. in l. si cum exceptione. §. ij. qđ metus cau. & an furtum sit spoliatio, vide hic, & in l. rem q̄ nobis. & in l. si rem mobilem. s. de acq. pos. & in l. si coloni. de agri. & cen. li. xj. & in l. Sticho libertas. in prin. de statu. lib.

d ℂ Quod non licet. Nota ꝙ si subtraherem rē mihi debitā non tamē teneor furti in quadruplum, sed prædo sum. Et hoc tenet Bart. in d. l. si ex stipulatione. Adde tex. in ca. dudum ecclesia Rhotomagen. de ele. vbi ille, qui nactus est possessionem beneficij sint authoritate superioris, dicitur fur & latro. & tene mēti, quod licet statutū loquatur de prædone, vel fure, non verificabitur ī istis, vt colligitur ī. c. dudū.

ibi: tamen furti actione non tenetur, quia non interest venditoris: vt hic. Item dicitur hic, ꝙ emptori debet cedi actio, quia
3 eius periculum est, quæro † quid[a] si est periculum venditoris.
a Dic vt in l. venditor ex hæreditate. in fin. supra de hære. vel acti. vendi.

1 ☞ *Colonus quod sit dominus fructuum postquam sint percepti, & à terra separati.*

1 Præterea. † Oppo. ꝙ colonus sit dominus fructuum vt l. si apes. §. fi. et l. fullo. §. frugibus. j. eo. Gl. dicit, hoc est verum. postquam fructus sunt percepti. et separati à terra: vt in contrarijs, ante autem secus, vt hic. Et hoc dicit gl. in l. colono partiario, et in colono qui colit numis. Quod an sit verum, dicam infra eo. l. si apes. §. fi.

1 ☞ *Depositarius licet teneatur de lata, & latiori culpa, habet tamen actionem furti, pro re deposita sibi furata.*

Is autem, apud quem. Ex improbitate ergo sua depositarius actionem furti non consequitur: contra. infra eo. l. qui vas. §. si ego. Gl. dat duas sol secunda est vera, quia hic depositarius cōmisit furtum, vtendo re, vel interuertendo possessionem domini, per vsum eius, in contrario cōmisit furtum alij cedendo, ita ꝙ domino retinebat possessionem. Ista est veritas, vt dicam in
1 contrario. † Quæro, cum depositarius teneatur de lata culpa, & latiori: vt l. quod Nerua. s. deposi. & C. depositi. l. j. an in illo casu ipse habeat actionē furti: videtur ꝙ non: quia dolo cōparatur. Contrarium est veritas: nam verus dolus furis præponderat culpæ depositarij: vt l. item si obstetrix. in fi. s. ad l. Aqui. Ita tenet Iaco. de Are.

1 ☞ *In odiū furis inspicimus quod euenire potest: licet uerisimiliter res ad hoc nō tendat.*

1 Papinianus tractat. † No. quod in odium furis inspicimus illud, quod euenire potest: licet verisimiliter res non tendat ad hoc. Facit l. diuortio. supra de nego. gestis. Brocardum istud bene solui s. de ver. obli. l. inter stipulantem. §. sacram.

Idem scribit. Circa hunc §. quærit gl. dicitur hic, ꝙ creditor poterit agere actione furti. Quæro ad quantū, vtrū duplicabitur creditum, an æstimatio rei subtractæ. Glo. circa hoc distinguit hic plene: & vide eā, q̄ incipit, insolidum. & nota eam. Secundo quærit glo. quomodo potest hic agi actione furti ad decē, cum essent decem debita. Et videtur ꝙ debeat agi ad duplum, s. ad viginti. gl. fatetur: quia qui petit viginti, petit decem. Vel dic ꝙ seruus valebat tantum quinque: ideo agebatur ad decē actione furti. nā illud quod dicitur duplari debitum, est verum, quando res subtracta valet plus, quā debitum valeat. & ita videtur hic sentire do. Oldr.

1 ☞ *Vnum furtum dicitur, quantum ad actionem pœnalem: licet plures res simul subtrahantur.*

Statutum ꝙ pro primo furto quis fustigetur: pro secundo auricula amputetur, pro tertio suspendatur, non uerificatur in subtrahente plures res.

Idem dicit. Oppo. ꝙ occasione cuiuslibet in totum agat: vt s. ea. l. j. §. Papinianus. Sol. hic simul factū fuit: & ideo dicitur totū furtum vnum. ita dicit glo.
1 quam no. & menti tene. † Not. ꝙ si plures res simul subtrahū-
b tur dicitur vnum furtum quantum ad actionem pœnalē.[b] Et hoc facit pro statuto quo cauetur: vt pro primo furto fustigetur: pro secundo amputetur auricula: pro tertio suspendatur. quod si plures res furetur quis, totum hoc dicatur vnū furtū. Vlterius quærit gl. quare non tantū operatur ibi in §. Papinianus. tantum alter retentus, quātum & hic alter amissus: vt s. p parte ibi agatur. Respondet gl. quia ibi ille, qui remāsit, remanet periculo creditoris: hic vterque transit in periculum furis. Ista ratio non est semper vera: quia periculo creditoris perit ita demum, si perit sua culpa, vel si hoc esset actum: vnde rōnē assigna: quæ ponitur in tex. dicti §. Papinianus.

Idem Pomponius. Quæro quid si commodatarius non fuit in dolo, vtrum habeat actionē furti. Dic quod est electio domini, contra quē agat: vt l. fi. §. j. C. eo. titu.

1 ☞ *Actionem furti non habet ille, cuius interest ratione obligationis personalis.*

2 *Pater æquiparatur fideiussori.*

1 An pater. Not. † vbi interest ratione obligationis personalis, qui furti actionē nō habet, vt hic, & supra ea. l. in principio & s. l. proxi. Secū-
2 cundo not. † pro patre, qui æquiparatur fideiussori: vt hic, & habetis ī l. cum filiusfa. in prin. s. de verb. obl.

1 *& Pater habet quasi dominium in filium, & ideo ei datur uendicatio.*

2 *Filiofamilias furto subtracto patri datur actio furti ad æstimationem operarum perditarum, & hæc duplabitur.*

3 *Mater non potest agere actione furti pro filio furto subtracto: & ibi rationem.*

Si filiusfamilias. Oppo. pater non habet in filium dominium, nec possessionem: qa liber homo non possidetur: ergo &c. Respondeo, dicit gl. huius timore quod habeat actionē furti pater, hoc est, accusationem criminalem, non ciuilem. Ita no. Insti. de ob. quæ ex delic. nascū. §. interdum. Ista sol. est contra tex. qui expresse dicit, de actione furtiua. Ad contrariū respon-
1 deo, sic: † pater non habet dominium vel possessionem: cōcedo, sed habet quasi dominium: ideo datur vendicatio patri: vt lege prima. §. per hanc. supra de rei vendica-
2 tio. † Item opp. ꝙ non possit agi furti, cū liberum corpus nō recipiat æstimationem: vt l. liber homo. s. ad legem Aquil. ergo non reperitur qđ dupletur, vel quadrupletur. Dicunt quidam, ꝙ duplicabit illud, pro quanto iurauerit se nolle carere illo filio. Et istam sol. tenet gl. in l. vt tātū. s. de ser. corru. tamen hæc gl. reprobat eā, & bene: quia in actione furti non habet ratio lucri, vel affectionis: vt dicit gl. quare soluit aliter, ꝙ duplabitur æstimatio operarum perditarum à patre propter furtum. Istam sol. tenet Dy. istam etiā tenet Cy. C. eo. l. si quis seruo. & istam teneatis.
3 Item opp. j. eo. l. mater. Sol. † non potest agere actione furti, vt ibi: sed pater sic. Et ratio est duplex: quia mater nō habet ius potestatis in filium. item matri operæ nō debentur: secus in patre.

1 ☞ *An uendito equo uideatur uendita sella.*

Non solum. Quærit glo. vtrum possit per cōdictionem incerti commodatarius repetere illā suam detentationem? Dicit gl. ꝙ sic: hoc, quod dicitur de condictiōe incerti: reprehenditur per gl. C. eo. l. fi. §. sed cū in secūda. & illa verior. Dixi in l. Aquilius. s. de
1 don. & l. rem quæ nobis. s. de acqui. pos. †
c Iste §. facit ad q. si vendo tibi equum videor tibi[c] vendere frenum, & sellam, et similia. Hic videtur ꝙ sic, vt in l. ædiles aiūt. in princ. supra de ædi. edi. & per Guliel. de Cu. in l. si vt certo. §. vsque adeo. s. commo.

1 ☞ *Nuncius quod quis possit esse in re sua.*

2 *Accipiens rem perferendam tenetur de periculo rei. si suscepit custodiam, & pretium accepit.*

3 *Mandatarius, quando teneatur de leuissima culpa.*

4 *Fideiussor quando est sibi factum mandatum ꝙ soluat, non tenetur nisi de dolo, & lata culpa.*

d Si epistola.[d] No. tex. et ibi, et si custodiā, et in vers. finge, &c. No. qđ dr in prin. de dñio epistolæ ad quē ptineat. cōc. sunt in gl. Scđo no. in ver. sed & si iter-
1 fuerit, † ꝙ qs pōt eē nūcius in re ppria: nā hic vides ꝙ qs portat literas ad sui vtilitatē. Hoc tāgit p Ia. de Are. in l. j. §. nūciatio. s. de no. ope. nū. et ego dixi in l. iuste. s. de acq. pos. Tertio
2 no. † ꝙ ille, q accipit rē pferedā, tenet de periculo rei, ī duobus casibus si suscepit custodiā, et si accepit pretiū. Ita vides hic.
e Cōtra qđ op.[e] ꝙ mādatarius teneat etiā de leuissima culpa[f]:
f vt l. à pcuratore. C. mā. So. † qcquid dicat, ista est veritas. qn-
3 que in mādato venit aliquid, qđ reqrit exactissimā diligētiā:

a ℂ Quæro quid. Vide Bar. in l. si quis vxori. §. itē apud Labeonē. j. eo. vbi hoc colligitur. Et adde quæ no. in d. l. ex stipulatiōe. Et quis dicatur prædo vel fur: vide q̄ habes post Bart. in l. capitaliū. §. famosos. j. de pœn.

b ℂ Actionē pœnalē. Vide Bal. in authē. sed nouo iure. in iij. col. C. de ser. fug. & vide Bar. in l. si familia. supra de iuri. om. iud. & Bal. in l. quid ergo. §. quod ait prætor. de his qui no. infa. Itē quid si eodem tpe quis īterficit plures homines, an debeat puniri pœna statuti punientis facientē plura homicidia, vide quæ ibi no. dicuntur per Bald.

c ℂ An videor tibi. Vendito equo videtur vendita sella. Et adde ꝙ non solū veniet sella sed ornamēta quæ erāt in equo tēpore venditionis, & ante p duos dies. d. l. ædiles. §. vēdidi. quod bene no. et vide quæ dixi in di §. vsque adeo. supra cōmo. Istis adde quod no. bal. in l. ij. in fi. j. col. de ædi. actio.

d ℂ Si epistola. Vide doct. in c. cum dilecti. de do. et contu. vbi dicit, ꝙ citatio pōt cōmitti proprio nuncio rei, & potest cōmitti parti. allegat Bar. hic, & in d. l. iuste. vide d. c. cū dilecti. vbi papa cōmisit nuncio rei. Andr. Barbat.

e ℂ Cōtra quod opp. Quid in mero executore, vide Bal. in l. si seruus legatus. §. eū qui. de lega. j. Andr. Barbat.

f ℂ Leuissima culpa. De qua culpa teneatur pcurator, et qd in nuncio, vide Bal. ī l. a procuratore. C. mand.

a ¶Leuissima culpa. Vide Bal.in d.l.qđ Nerua. ff. depositi. versic.tertio quæro. in antepe.col.

b ¶Serui & filij. Vide hic ꝙ inter dominum & seruum non oritur obligatio,qđ inter Abbatẽ & monachum.vide Bald. in l.cũ affirmes.C.đ li.cau.

c ¶In processu declaretis.In processu potest & debet libellus ambiguus declarari:vide Bar.in l.inter stipulantem.§.j. de ver.ob.& in l.nõ solum.§.sed vt probari.deo per no.nñ.

d ¶Nihil operatꝰ. Ista ba plus minus,apposita in libello, nihil operantur. vide oĩno tex.& Bald.in l. Publia.§.Titius.de positi.Et de libello vide in simili de hac incertitudine Imol. in c.ex parte Abbatissæ.de priui.glo.in c.cũ interdũ.de ver. signi. De ista autem dictione plus, vide Bal.in l.ab hostibus §.sed quod simpliciter.ex quib.cau.ma. & ff.si qs cau.in l.& si post tres. Adde an procedat libellus, ꝙ talis surripuit,& celauit aĩo furandi, & contrectandi res, & bona,quæ ascendũt ad æstimationẽ centum,saluo errore calculi. Bal.cõ.cvj.j.li.

e ¶Vulgaris.Pœna ĩponetꝰ. Adde not.in l.inficiãdo.§.infans. j.eo.vide Io.Calde. & Io.de lig.in cons. inci.vnum an multiplicanda pœna.& alio incip.in q.huius thematis rei,&c. & no.Bar.in l.nunquã plura.& ibi Imol.s. de priua.delic. vide gl.et ibi Bal.in l.mariti.§.sex mẽsium.j. de adul.& gl.et bar. in l.diuortiũ de pœnis.& glo.& Bar.in l.mariti.videlicet ꝙ tot dicuntꝰ delicta, quoties luxuriatum est.& sequitꝰ bal.in c.j.§.quibus.de priui.quẽ videas.& vide Bar.in l.ei q.s.eo. & quæ dixi in d.l. nunquã plura.& vide gl.ij.q.vij.mutante,& xxvij.q. j.cap. virginibus. adde vt per Bald.cõ. ccxlvj. j.li.& melius consil. cclxxiij.ij.li.vbi ponit de intelligen. statuti,ꝙ ꝑ tribus furtis quis damnetꝰ ad furcas.

vt facere procuratorem ad iudicia:tũc ꝓcurator teneꝰ de leuissima culpa[a] quia vꝰ asserere se peritũ in illa peritia,quæ in iudicio requiritur suscipiendo mandatũ.Ita loquitꝰ l.à procuratore.& quod no.ꝑ Dy. in c.imputari.de re.iu.lib.vj. Quãdoq; mãdatꝰ aliquid,quod requirit diligentiã non tantam:& tunc teneꝰ de lata & leui:quia ita diligenter videꝰ se asserere prout illa res cuius mãdatum suscepit, requirit:vt l. in re mandata.C.man. Quandoq; mandatur aliqd,ꝙ nullã reqrit diligentiã:qa oẽs scirent facere:vt portare vnam literã,seu epistolã,vel aliquid aliud de vno ad aliũ: & tunc non teneꝰ, nisi de dolo & lata culpa,nisi pretium susceperit,seu custodiam in se receperit:vt hic.Simile in mandato,
4 †qđ videꝰ fieri fideiussori ꝙ soluat:Nam fideiussor non teneꝰ,nisi de dolo & lata culpa:vt l.fideiussor.circa prin.s.man.Facit bene l.ij.s.de pig.contra istud vltimum ita debetis intelligere hanc legem.

Creditoris.

Dominus. Nota quod dicit, q̃si pignoris loco. Quæro circa hoc,quid si cadat à possessione,vtrũ habeat hypothecariam? Certe nõ,quia tex.dicit, quasi pignoris, non pignus proprie.ad quod facit s.de le. j.l.domos.la picola,cum l.seq.

Ne cum filio. Opp. ꝙ sit ciuilis cõstitutio,vt in §.hi qui.Insti.de ob.q̃ ex deli.nas.Solue vt in gl.Item opp.in l.si quis vxori.§,sed si filius.j.eo.Sol.ibi de castrensi,vel quasi castrensi.

b **Serui & filii.**[b] Vide qđ non potest agi furti ciuiliter:sed an possit agi furti criminaliter:dic vt in l. respiciẽdum, §.furta domestica.j.de pœnis.

Illud quæsitum. Iste §.legitꝰ duobus modis in gl.Primo in Bonæ fidei possessore & pro ista lec.faciunt multę sol.contrariorum,& pro hoc facit etiam tex.qui dicit de vsucapione:quæ vsucapio in dño vero non caderet.Secundo modo legitur hæc lex in vero domino:pro qua facit tex.qui expresse in domino loqtur.Ponamus ergo casum,vt litera iacet:& in contrarijs expediemus.Op. C.eo.l.apud antiquos. §.sinautẽ desinat.Sol.hic loquitur in bonę fidei possessore.ꝙ apparet ex eo ꝙ dixit de vsuca.ibi vero loquitur in vero domino:& ꝙ hic dicitur in tex.pluribus locis domino,expone,i. bonę fidei possessore,Ita intelliguntur quasi omnes gl.hic positæ:sed prout intelligeres hanc legem in vero dño,ad l.apud antiquos.rñd.ꝓut hic dicitur in ij.sol.qa ibi seruꝰ fuit postea reuersus apud verũ dñm:hic nõ. Secũdo opp.j.ad le.Aqui.l.si seruus seruum.§.serui.scđo responso.Sol.hic gl.vno modo, ꝙ aliud in Aquilia:aliud in actione furti: per rationẽ,quã hic assignat:ibi soluit aliter & melius:ideo tene illam sol.Itẽ opp.s.ea.l.in prin.vbi dicitꝰ,ꝙ dñs nõ habet actionem furti,pro furto serui.Sol.prout intelligis hic in bonę fidei possessore,non ob.contrarium,prout intelligis hic in vero domino,tũc gl.soluit ꝙ intelligatꝰ de furto ꝙ commisit, dũ esset apud scđm bonæ fidei possessorem:tunc enim cum dñs nõ posset eũ seruum coercere:cessat rõ q̃ ponitꝰ in prin.legis.

1 *Æstimatio rei furatæ,furto probato probatur per iuramentum actoris.*
2 *Vas argenteum quando petitur,debet poni in libello de qua liga.*
3 *Libellus procedit,quãdo in eo aliquid certũ ponitur,licet adijciatur clausula,& plus. Clausula,& plus,adiecta in libello,nihil operatur,nisi postea probetur aliquid certum.*

In actione. Nota modum formandi libellũ, qualiter res certa debet poni in libello. Opp. s.de leg.j.§.si quis argentũ.s.depo. Dicit gl.aliud in deposito:vbi deponẽs potuit sibi prouidere,ꝙ nõ est in furto.Sed tũc op.qũo poterit duplari,vel quadruplari si nescitur pondus alicuius vasis.Rñdeo,ꝙ hic dꝛ,sufficit quantum ꝑad dandũ libellũ:nõ quãtũ ad condẽnationẽ ferendam:
c nisi postea in ꝓcessu declaretis[c] de pondere,vt not.ĩ d.§.si qs argentũ.vt hic in vlt.gl.In prin.huiꝰ l.sup ver.debet.puto ꝙ li
1 cet in actione depositi ꝓcederet ꝙ dictũ est:tñ†contra furem probato furto de æstimatione statur iuramento actoris. C.vñ
2 vi.l.si qñ.dicã in l.quidam tabularũ.j.eo. Vlterius quæro,†cũ materia argentea sit diuersarũ specierũ:alia est enim liga perusina,alia liga Senẽsis,& alia est liga Venetorũ:vtrum debeãt ponere in libello de qua liga sit.Rñdeo,sic hoc ẽm totũ pertinet ad declarationem materię, & si hoc ignoratꝰ:nõ põt sciri
3 æstimatio:vt l.cum aurũ.s.de au.& ar.leg.† Vltimo no. ꝙ hic dicitur in tex.aureos tot,plures ve,ꝙ admittatꝰ libellus, quando pono aliqd certũ,& adijciã clausulã illã,et plus:tñ ista clau
d sula,plures ve,nihil operatꝰ,[d] nisi postea probetur aliquid certum:vt l.cum furti.s.de in li.iuran.

Qui rẽ. Op.de l.si rem §.fi.s.de præscrip.ver.& l.si vendidero.in fi.j.eo.So.ꝙ hic dicitꝰ: nõ possidebat: intellige si aliquo tẽpore creditor cœperit possidere,debitor tamẽ postea rogauit à creditore precario, & sic creditor saltẽ ciuiliter possidebat.Alij,vt Irn.dicunt,etiã si nunq; creditor possedit cõmitti furtum debito:quod potest procedere quãdo specialiter erat obligatus.& videbitis.j.eo.l.si is q.in prin.

Cum æs.

Si bona. No.casum,in quo fit furtum,& cõpetit actio furti,& nõ est res furtiua.De hoc vide gl.in l.seqꝰ.§.si rẽ.s.de vsuc.Op.d.l.si de eo.§.fina.de acq.pos.Sol.alio casu ibi loquitur:ita dicit glo.ꝙ declara:nam ibi dicitꝰ ꝙ rei ꝓprie,qs nõ est clãdestinus possessor,nec dicitꝰ clãdestina possessio:ita ꝙ hic nõ dꝛ furtiua possessio , nec res furtiua,et ideo si cõueniretꝰ interdicto vti possidetis , vel vtrobi,iste dominus nõ posset sibi obijcere,ꝙ possessio ista sit clãdestina,sed bene teneretur furti.Op.de l.ij.§.hac actione.j.vi bo.rap.Sol.ibi non fuit in dolo,qa putauit sibi licere. Op.j.e. l.qui iniurię.§.fi.Rñ.ibi habebat ex causa lucratiua ille,cui res est subrepta,ita ꝙ sua nõ intererat,si res est subrecta . Secus si sua interesset:vt ibi patet. Vlterius opp.ꝙ vsucapio hic sit interrupta propter naturalem interruptionẽ,vt l.naturaliter.s. de vsucap.Sol.hic non interrumpitur vsucapio,qa res fit furtiua:sed propter interruptionem possessionis.posset ergo de nouo incipere possidere,& vsucapere.

1 *Qui pluries ad uxorem alicuius accedit,una tantum pœna tenetur.*
2 *Actio furti quod nascatur ex assidua contrectatione,quando res iterum reuertitur in potestatem domini.*
3 *Statuto stante, quod si quis percusserit aliquẽ cum sanguine in platea manuꝰ sibi amputetur:aliquis percussit Titium in platea cum sanguine pluribus percussionibus, an sibi debeant ambæ manus amputari.*

e **Vulgaris.**[e] Hæc lex diuiditꝰ in tres partes.primo ponitꝰ qõ.secundo responsio Offilij,& eius ratio & illatio.Tertio ponitur responsio Iuriscõsulti authoris huius legis.& probo per exempla.Secunda ibi Offilius. Tertia ibi,sed verum. Nota text.ibi:qui autem &c. Pro declaratione huius tex,quæro,qualiter iste ver.nam & q̃ inducitur ad probationẽ determinationis Iurisconsulti.Rñ. quod secundum quod sentit gl.& Dy.cũ iste tex.dicat,eiusdem rei manifestus fur erit, & non manifestus: videtur dicere quod de alijs non est fur, vt lege cum prætor.s.de iudicijs.Opponi.de dicto Officij ad dictum Vlpiani.Soluit gl. Offilius loquitur de rigore:sed Vlpianus loqꝰ de æquitate. Puto

Puto ꝙ Offilius nõ dixerit verũ, nec de rigore,nec de ęquitate.Non obstat ratio sua:quia qui aurẽ alicuius tetigit ,&c.qa illud loquitur in toto integrali,quod cõsistit vno spũ,seu vna elementatiõe,nec diuiditur.sed qõ nostra loquitur in toto qđ cõsistit in partibus separatis:& quod diuidetur vt aceruus frumenti. Ad idẽ oppo.j.de incen.rui.nau.l.ij.§.senatus.Solu. ibi est alius casus præterea ibi in toto perijt domino:vnde de toto interest. Itẽ opp.dicitur hic in fi.ꝙ eiusdẽ rei est fur manifestus,& nec manifestus:cõtra,imo ex prima cõtrectatione tãtũ tenetur:vt l.ei qui.s.eo.Dici glo.fateor ꝙ ex prima tantũ cõtrectatiõe tenetur:sed tñ plura furta sunt.Nã ex qualibet cõtrectatiõe est vnũ furtũ:sicut plura sunt adulteria,si pluries accedis ad vxorẽ alterius:tamẽ vna pœna tantũ imponeꝰ reo.Ita dicit gl.q̃ incip.imo vꝰ ꝙ tantũ ex prima cõtrectatiõe, &c. Ista sol.duo dicit,primo ꝙ plura furta sunt,sed illud est cõtra casum l.inficiando.§.infans.j.eo.Nec obstat l.quãuis.s.eo.vbi dicitur ꝙ sæpe furtũ fit:quia intelligo,i.sæpe cõtrectat:tamẽ v
1 nũ furtum est:vt dixi s.tit.j.l.nunquã.dicã in §.infans. †Scđo
a dicit[a] gl.ꝙ si pluries ad vxorẽ alterius accedis,vna tantũ pœna imponetur.cõtra hãc habes gl.in l.mariti.§.sex mensium.j. de adul.& si diuino.infra de pœnis.Respondeo, fateor ꝙ ex quolibet coitu nascitur accusatio.l.Iul.de adul.quia nũquã plura,&c.vt s.ti.j.l.nunquã.Sed qa pœna nõ est reiterabilis,quoniam pœna capitis imponitur pro adulterio:vt l.quãuis.in fi. C.de adul.pro tanto dicit gl.ꝙ vna tantum pœna imponitur. Ita debet intelligi ista gl. Licet ergo gl.ista in ista parte dicat verũ,tamẽ sol.in se ad cõtrariũ nõ est vera:vt patet ex prædi
2 ctis.Vnde gl.soluit †alio modo,quæ ĩcipit,eiusdẽ rei:cũ dicit ꝙ assidua cõtrectatione non nascitur actio furti:verũ est, nisi res iterũ reuertatur in domini potestatẽ:vt infra ea.l.inter oẽs. in fi.sed hic fuit cõtrectatio facta,& res dimissa in dñi ptãte, postea iterũ cõtrectata:merito ex qualibet nascitur actio furti:ar.l.sequitur.§.item Labeo.s.de vsur.& hoc tenet Dyn.& hoc vos teneatis. Opp.cũ omnes res hic fuerint cõtrectatæ: ergo ꝓ omnibus cõpetit actio furti,cũ furtũ sit,&c . vt s.e.l.j. in fi.Respõdeo:licet oẽs res fuerint cõtrectatæ,nõ tñ fuit animus lucrandi,nisi in vna re tantũ,s.in exportatis:vt j.l.ꝓxima. §.j.requiritur enim animus lucrãdi:vt cõpetat actio furti:vt l.
3 j.in fi.s.eo. † Quæro statutũ est in hac ciuitate,ꝙ si quis percusserit aliquẽ cũ sanguine in platea, amputetur sibi manus: modo quidam percussit aliquẽ pluribus percussionibus cum
b sanguine:an debeant amputari[b] plures manus? Habui hanc quæstionẽ de facto.Ista gl.facit ꝙ non:sed intellecta , vt dixi vobis,ꝙ hoc ideo fuit,quia pœna non recipit reiterationem, non faceret:quoniam manus sunt duę,vita aũt est vna. Vnde videtur dicendum,ꝙ si quidem statutũ dicit,amputetur manus simpliciter,& indefinitiue,non dicit quæ manus,s.dextera,vel sinistra:& tunc poterũt amputari ambæ.Sicut enim genus generalissimũ,vt pœna quæ est in quantitate,recipit multiplicationem:ita hic genus subalternum recipit multiplicationẽ,donec durat:ar.l.in ratione.ij.§.diligenter.s.ad l.Fal.Sed si dicit manus dextera:hic est aduertendũ: si quidem illa plura delicta præcesserunt,antequã de aliquo fieret condemnatio: tũc sufficit amputari vnam manum pro omnibus,sicut hic dicitur:ar.eius quod dicitur,ꝙ si vnus seruus cõmittit plura de
c licta,vna datione[c] illius indiuidui,dñs liberatur:vt l.si quis à multis.s.de nox.s.tit.j.l.nunquã plura.ver.sed si seruus.Sed si primo facta esset condemnatio de vno delicto,postea cõmitteret ille aliud delictum:tunc posset iudex alterare pœnam, vt amputaretur altera manus: cũ illa pœna amputationis manus dexteræ non posset amplius imponi:vt in l. hos accusare.§.omnibus.j.de accusa.

Si is qui. Differt iste §.à præcedenti:quia.s.fuit exportatio tantum in parte:hic fuit exportatio in toto: tamen animus furandi fuit in parte. Opp.infra proxi.§.Solu.vt statim videbitis.

1 *Veritas circa eandem rem magis inspicitur,quã opinio:secus si circa diuersas res.*
2 *Ex contrectatione rei,quando fiat furtum tótius uel partis.*

1 d **Si quis æs.** †Dicitur in §.si quia æs.quod inspicitur potius veritas quam opinio:[d] sed in §.præcedenti,& seq.dicitur contra.ꝙ inspicitur potius opinio , quam veritas.Sol.dicunt docto.hic,in §. si quis æs.inspicitur potius veritas:quia est circa eandem rem.in d.§.præce.& sequenti inspicitur potius opinio,quia est circa diuersas res.Ita dicũt docto.C. ad l.Iuliã de vi.l.quoniam multa.Dixi in l.diuus.j. de sica.vel secũdũ gl.magis rationabiliter in §.si quis æs.fuit error circa qualitatem , q error non facit cessare animũ furandi: sed in §.præcedẽti & seq.fuit error circa dominiũ,& facit cessare animũ furandi. Contra hoc op.de l.in actione.in fi.s.e.So.ibi sciebat ius alienũ esse , licet suum crederet:& eodem modo respõde s.l.ꝓxi.in fi. Item op.in ver.sed si causam.vbi error in dominio non impedit furtum.So.ibi loqtur in toto integrali nõ diuiso de se,nec ꝑ furem:ideo pars accedit,et error in dominio nõ excusat ab illa parte.Et iõ est ad
2 uertendũ†pro declaratione materiæ quãdoque totum cõtrectatur,sed pars exportatur:tunc illius partis tantũ fit furtũ,siue sit totum qđ consistit ex partibus separatis:vt hac l.in prin.& hic ĩ ver.sed & si de naui,&c.siue sit totum integrale cõsistẽs ex partibus cohærentibus:vt s.l.proxi.in fi.Quandoque totum exportatur, sed animus non est in toto:tunc aut animus errat in qualitate rei,et totius fit furtum: vt in §.si quis.Aut errat in dominio:& tunc aut erat totum integrale:& totius fit furtum:vt in ver.sed si causam de naui. Aut illud totum consistebat ex partibus separatis:& illius partis tantum , in qua animus fuit, fit furtum,vt in istis §§.dicitur.

1 *Regula ꝙ affectus puniatur,etiam si non sequatur effectus,habet locum ad actionem criminalem,non ciuilem.*
2 *In casu huius legis quis nõ potest puniri criminaliter pro furto:sed extraordinariè intrans domum alicuius animo furandi simpliciter,& non cum affectu furandi aliquam rẽ præcisè punitur extraordinariè.*

e **Qui furti.**[e] Opp.ꝙ delictum habeatur pro facto:vt l.si quis non dicam rapere.C.de epis.et cleri.
1 Sol.illa materia,†scilicet punitur affectus etiam si non sequatur effectus:habet locũ quantũ ad accusationẽ criminalem, vt in cõtrario:non quantũ ad ciuilem actionẽ: vt hic.Ita no.secũdum Iac.de Ra.et Pet. vt refert Cyn.in d.l.si quis non dicam rapere.in iij.opp.et in l.si quis ad se fũdũ.in
2 iiij.q.C.ad l.Iul.de vi.†tamẽ in casu huius legis nõ crederem quod posset puniri criminaliter de furto,quia non habuit affectum furandi aliquam rem præcise,sed intrauit animo furandi simpliciter,ideo punitur extra ordinem[f],tanquam de extraordinario crimine:vt l.pe.in prin.infra de extraordi.cri.

Item si quis. Gl.intelligit ꝙ totius est fur,quando contrectauit vt omnes tolleret.Ista expositio videtur contra tex.ibi,licet soluerit vt singulas,&c.Puto gl.dicere verum.& quod dicit,licet soluerit:intelligo vt tolleret singulas.hoc est,singulariter quamlibet rem,nõ omnes simul,forte quia si omnes simul portare viderentur,&c.

Si duo. Simile habetis in lege , ita vulneratus, in fine,supra ad legem Aquil.

1 *Qui coloni habeant condictionem furtiuam.*

a ¶Secũdo dicit. adde do.Bal.in d.l.quicũque.C.de ser.fu.vbi singulariter loquitꝰ: vide Barto.in l.j.§. vnde quæritur. de pub.gl.ĩ l.pen. de acti.& obli. super gl. in c.inuitare.vj.q.j. tex.in cap. sicut. de test.& ibi do.Abb. & ibi dixi tex. ĩ ca. ad apostolicæ.de re. iu.li.vj.& ibi Arch. Bar.in consi.incip. Ant.commisit. do. Pet.de Ancha.in cõsi.iiij. vbi singulariter seqtur do. Abb. in c.sicut dignũ. de homicid.Dy.in leg. nunquam plura delicta.de priua.deli.Io. de Imol.in d.§.vnde quæritur.And.Bar.

b ¶Debeant amputari. Vide q̃ no. Bart. in l.si gemina.j. arb. fur.cæsa.& per doct. in l.si fugitiui.et seq. C.de ser.fugi.& vide quod no.Bar . in l.sanctio.ĩ fi.j.de pœnis. & quod notat Bal.in l.vlt.co.in fi. ver.sed nunquid.C. de senten. quæ pro eo quod interest.

c ¶Vna datione. Vide q̃ dixi post Bar. in l.nunquam plura. in princ.iiij.col.s.ti. j.Sed quid si statutũ dicat, ꝙ amputans manum dexteram, puniatur in manu dextera,quæ in delinquente postea nõ reperitur,an poterit iudex mutare pœnam? Bald . videtur dicere ꝙ sic,in c.j.§. iniuria . versi.furtũ. de pa.iur.fir.in q. in ci.quæro qualiter debeat puniri ille qui abscindit alicui manum.& vide Bar.et quæ ibi dixi in l.hos accusa.§.omnibus.s. de accusa. Sed quid si statutum punit eruẽtem oculum nõ videtꝰ?dic ꝙ nõ includitur in statuto, secundũ Bal.in l.cõuẽticulam.in iij. col. de episco . & cleric. cum Bart. hic trãsit Imo.et Ange.

d ¶Quã opi. An in delictis inspiciatur potius veritas quã opinio,& econtra,adde pulchram distinctionem Bald.in l. si qs seruo.C.de fur.

e ¶Qui furti. Allegat istum tex.Bal .in l.si quis ad se.in ij.col.et seq.ij.not.& in vlti. col.C.ad l.Iuliam de vi.& adde gloss.no. in materia.et Bal.in l.si cõstit. C.si.regũ. dorum.

f ¶Extra ordinẽ. Vide quæ dixi in l. pe. de extraordin.cri.

a ¶Qui tabulas. Adde tex.in c.cum dilecta.de confirm̄.vtili vel inutili.vbi fuit scriptũ priuilegium in papyro.vide ibi do.Abb.post alios. And.Bar.

b ¶ Vltimo habetis. Adde do.Pe.de Ancha.in c.cum pridẽ. đ pac.vbi dicit tex. oppo. quem allegauit Bar.hic.& adde Bal.in l.pecunia.C. de sol.& quæ ibi remisi. And.Bar.

c ¶ Per instrumentũ. No.ꝙ instrumentũ cancellatum probat olim debitum fuisse & præsumitur satisfactum. Adde Bart. in l.in offerendis.C. de app.& etiam no. Bal.in rub.C.de fi. instru.in xiiij. colũ. ver.iuxta hoc quæro.not.Bar.in l.pluribus.ś.de his quę in test.delen.ꝑ Bar.latius.in l.fullo.§.q tabulas.j.eo.et facit ꝙ no.Bar.de sen.cãcellata, in l.acta.de re iudi.& Bal.in l.emãcipatione. C. de fid. instru. Tu vide oĩno Bar.in l.j.§.simili.de Lati.li.to. Adde quod voluit bar. cõs.ccxx.quod liberationum mercatorum cãcellatus dicatur cõis inter ipsum & creditores:& debitores quia licet sit cancellatus,tamẽ ꝓbat debitum pręcessisse.

d ¶ Vlterius quæro, An debitor possit cogi instrumentum facere, vide Bart.in l.si finita.§.elegãter. de dam.infec.& in l. ij.ś.solu.mat.& in l. dedi.in prin.de cõd. ob cau.& quod no. d.Io.in d.l.huiusmodi.§.si ita.de leg.j.vide Bart.& Bal.in l. nostram.in iiij.co.đ testa.C.de no.extra de test.in c.significauit.& ĩ cap.Albericus.& l.sicut datam C.de libe.cã.& dixit Bal.per illũ tex, in l.fi.C.de pac.conuen,ꝙ qñ procurator edidit instrumẽta domino,cogiẽ dominus ipse facere instrumẽtum de suscepto.& hic adde qđ dicit Bal.in l. plures apochis.& sequitur ibi Bal.C.de fid.instru.& vide Bar. & Bal.in d.l.nostram. C.de test.adde ꝙ ẽt debitor põt cogere hæredes creditoris, vt faciãt sibi instrumentum quietationis,de solutis defuncto, vel ꝙ reddant instrumenta cãcellata.vide Bal.consilio cxlix. et an creditor teneatur facere generalem liberationem

Si apes.

Item constat. Oppo. de l.cũ ĩ plures.§.messem.ś.loca.Huiꝰ timore gl. distinguit inter colonum qui colit numis & colonũ partiariũ. Vide gl.quæ incipit, hoc est:& ibi dum dicit,ipse solus:dic vt ś.diximus.In eo quod gl.dicit,ꝙ fructus percepti à fure sunt coloni qui numis colit,dicit male:nã tales fructus ita demum efficiuntur coloni,si sunt percepti ab eo, vel ab alio eius nomine:vt j.e.l.si seruꝰ cõmunis.§.locaui.sed fur non percipit iure coloni:ergo &c. Præterea,fructuarius habet plus iuris q̄ colonus:& tamen fructꝰ non efficiuntur sui percepti à fure : ergo nec coloni:vt l.si fur.ś.de vsufruc.Ex hoc sequitur ꝙ colonus talis conditionem furtiuam non habet:& sic male dicit gl. Nõ obstat iste tex.hic:quia hic nõ dicitur qđ fructus percepti à fure sunt coloni:sed dicit ꝙ colonus habet actionẽ furti:quia sua interest.Interest autem coloni hoc:quia si fur nõ accepisset,quã primum fructus fuissent percepti à colono,vel ab alio suo nomine:fuissent sui:vnde est impeditus colonus per furem:& istud est suũ interesse. & ista est vera rõ tex.quã tenet Iacob.de Are.In eo vero quod intelligit glo. de eo qui conduxit ad non modicum tempus, dicit verũ:quia ille habet vtile dominiũ. Item in eo quod glo,intelligit §.messem. in colono partiario hic,& ibi,non dicit verum:quia ibi dicitur ꝙ agiẽ ex locato:ergo loquitur in eo qui colit numis. Nã partiariꝰ ageret actione pro socio:vt l.si merces.§.vis maior.ś.loca.& l.cum duobus.§. si in coeunda,ś.pro socio. Præterea gl.alibi non facit differentiã inter colonũ partiarũ,& eum qui collit numis:vt l.eũ qui §,præterea.supra,eo.ti.Sed illa gl.non dicit verum in eo ꝙ dicit fructus,qui perci
1 piuntur per furem,effici coloni.†Pro huius igitur declaratione debes scire,ꝙ reperiuntur coloni quadruplici temporis. Quidam conducunt ad non modicum tẽpus:& isti sine dubio habent actionẽ furti,& condictionem furtiuam:quia habẽt vtile dñiũ. Quidã conducunt ad tps modicum:& isti qñꝙ numis colunt,qñꝙ dãt pensionẽ in alia materia:vt tantum de frumento,viuo,& oleo,non inspecto eo qđ percipitur ex fundo. Qñꝙ est colonꝰ partiarius:& inter istos est differẽtia:quia primus agit locati;secundus præscriptis verbis agit,quasi ex contractu innominato: licet quandoꝙ appelletur locatio:vt l.si olei.C.loca.tertius agit actione pro socio vt d.§.vis maior.Itẽ duo primi nullo modo faciunt fructus suos,nisi ab eis vel eorum nomine sint percepti:vt l.si seruus.§. loca.j.eo.& ideo si surripiantur non hñt condictionem furtiuam,quia non efficiũtur domini,sed habent actionẽ furti:quia sua interest:vt hic. Tertius eodem modo si haberet actionẽ furti,non condictionẽ furtiuam:tamen differt à præcedentibus: quia non habet actionem furti,nisi ꝓ parte sua,quia pro illa dimidia sua interest: alij habent actionẽ furti insolidum,

1 ☞Notarius potest scribere instrumentũ in tabulis de cera,uel de ligno,& facit idẽ.
2 Statutum quod habens instrumentum à decem libris supra,teneatur illud insinuare,cõprehendit instrumentum de decem libris,licet non sit exigibile.
3 Debitor põt petere à creditore,ut sibi reddat instrumentum debiti soluti.
4 Actor quod teneatur edere reo,ad exceptionem fundandam.
5 Instrumentum cancellatum,& inane,quod probet debitum præcessisse.
6 Creditor tenetur liberare debitorem per acceptilationem,si debitor poterit sibi reddi instrumentum debiti soluti,& creditor non haberet ipsum.
7 Creditor qui reddit instrumentum debiti soluti debitori,potest cogere debitorem facere instrumentum,per quod appareat debitum præcessisse,& debitum soluisse.

a Qui tabulas.[a] Not.tex.ibi:quid si iam erãt inanes:quia solutũ &c.Pro declaratione legis & gl.quæro primo,qd vult dicere tex.circa principium dum dicit,si tanti interfuit. Rñ.dicũt quidã,forte qa pars debiti erat soluta:& sic pro illa parte interest.hoc ẽ falsum:qa etiã toto debito soluto dicitur interesse:vt in versi. ꝙ si iam.dicendũ est ergo ꝙ hoc iõ,quia dicit,quia si forte aliæ probationes essent de parte vel de toto,non interest in tantũ. Itẽ intelligit gl.ꝙ an sit verũ,dicam incontinenti in seq.§.
Quæro qñ debitum est solutum,quid duplaẽ? Gl.respon. & bene,ꝙ totum:quia possibile est sua interesse in totum qđ
1 ibi continetur:vt j.e.l.fullo vel sarcinator.in fi.†Hoc præmisso habes notare. Primo quod si notariꝰ scriberet instrumentũ in tabulis de ligno,vel de cera,ꝙ faceret fidem,vt hic in prĩci. & l.j.in prin.ś.de bo.pos.secũdũ tab.& l. in cõmodato.§.sicut.
2 ś.commo.& ibi per Gul.de cu.†Secundo not.hoc arg.ad statutum cõis Perusij,quo cauetur,si quis habet instrumẽtũ donationis testamẽti,vel codicillorũ à decem libris supra,teneatur insinuare,vt intelligatur etiã à decẽ libris,si tanta quantitas est promissa:vel legata:non inspecto,vtrũ debitor sit soluendo,vel non soluẽdo,vt videbitis hic.Licet enim debitor soluendo nõ esset,possibile est ꝙ perueniret ad pinguiorẽ fortunam,& sic verũ est,ꝙ instrumentũ est de tanta quantitate,
3 quanta ibi contineatur.†Tertio,tu habes hic,ꝙ debitor põt à creditore petere sibi reddi instrumẽtum debiti soluti,vt hic
4 & C.de cõdi.sine causa.l.dissolutæ.†Ex hoc habes casum cõtra Azo.qui dicebat ꝙ actor non edit reo ad exceptionẽ fundandam.Ita no.in l.j.§.edenda.ś.de eden.& l.fina.C.de eden. Certe hic est casus ꝙ reus petit ab actore sibi reddi instrumẽtum debiti,vt possit fundare exceptionẽ suã,s.se soluisse. Vl
b timo[b] habetis hic,†ꝙ per instrumentum,[c] quãquã cancellatũ
5 & inane,ꝓbeẽ debitũ præcessisse:nã hic ideo retinet creditor
c instrumentum,vt possit probare fuisse debitum. Et videbitis
6 j.e.l.fullo vel sarcinator.†Quæro:circa hanc materiam quãdo debitor petit sibi reddi instrumentũ debiti soluti,& creditor non haberet ipsum:ad quid condemnabitur creditor? Certe vt eum liberet per acceptilationẽ:vt l.ab omnibꝰ.§.j.ś.de le.j.
d Vlterius quæro,[d] quando creditor reddidit†instrumentum
7 debiti,vtrum possit cogere debitorem facere instrumentũ,ꝑ quod apparet debitum præcessisse,& debitum soluisse? Certe sic:alias esset captio creditoris,vt hic videbitis. Probaẽ C. de fide instr.l.plures apochis.

2 ☞An debeat æstimari quãto minus creditor uenderet nomẽ debitoris propter instrumentum subtractum,quod habebat exceptionem paratam,& tunc non potest nisi per testes probari.

Inde potest quæri. In hoc ver.forma casum. Dictum est ś.proxime,ꝙ duplatur illud ꝙ continetẽ in instrumento,si modo tantum intersit. inde quæro &c.No.ergo,ꝙ si sunt aliæ probationes debito, non videẽ interesse:cõtra hoc oppo.quia aliæ ꝓbationes possunt deperire,ergo videẽ in totũ interesse,vt ś.eo.l.eum.§.Papinianus.dicit Hug.ista verba Iurisconsulti,quæ dicunt:sed nil videẽ,&c.ꝙ male sibi videẽ.Ita dicit Hug. Rationes ergo præcedentes sunt meliores. Alij,vt Pla.dicunt,ꝙ bene videẽ Iurisconsultus locutus:& quicquid est dictum ś.est dictũ philosophice,& disputando:hic vero loquitur determinãdo:sed nihil videtur,&c. Dy,& do.Ol.videntur tenere opi.Hug.gl. tenet opi.Pla.hic,& ś.in iij.gl.l.Ego credo gl.dicere veritatẽ, Primo per tex.huius legis.Secundo per casum in l.quidã tabularum.j.eo.vbi est expressum,ꝙ si tempore furti essent aliæ probationes,non videẽ interesse. Non obstat §.Papinianus. l.eum.ś.eo.quia ibi agitur de æstimando iure,quod habet ĩ re:

hic

debitori,vide per eundem consil.cccxlix.eo.volu.

a ¶Homicidio. Tene menti pro statuto, an præstans opem homicidio dicatur homicida. Adde quod no.dixit Bar.in l.nihil.j.de sica.

b ¶Qualiter puniatur.quæro qualiter puniatur præstans opem,vide Bar.in l.in furti.§.ope.j.eo.& quod no.Bar.in l.non solum.§.si mãdato.maxime ad fin.j. de iniurijs. & Bar.in l.nõ ideo minus. in vj.col.C.de accusa. Sed qualiter debet in accusatiõe dici, vide omnino Bart.in l.omnes.de agr.& censi.lib.xj. vbi dicit, ꝙ debet dici ꝙ sciẽs fecit. Itẽ nota qđ Inno.in ca. continentiã.de cler. percus.dixit,ꝙ illi q sint simul , videtur vnus alteri dare auxilium.quod est no. & reassumpsit Bal. in ca. j. de beneficio fratris. & dicit ibi Inno. ꝙ qui stat armatus cum alijs, licet nullum actum faciat , dicitur facere opẽ.quod dicit Bal. menti tenẽdum in l. raptores.C.de epis. & cle.& in l.j.in ij. colum.C.de ser.fug. Et vide Bal.in l.j.in vlti.charta.C.vnde vi.in repe.in qbus locis tenet idẽ quod Inno.vbi ś.& statutum dicens,si qs occiderit, nõ verificabitur in dãte opẽ.l. nihil interest. & ibi Bald. j.de sica. adde etiam hic, ꝙ ille dicitur opẽ præstare, qui suis verbis robur præstat, & aduersarijs minorẽ incutit,secũdũ Inn.in c.j.de homi.& generaliter vide Bar.in l. in furti.§.ope.et in l. si is qui rẽ.§.si tu. in fi.j.eo.& Bal.in l.si familia.ś.de iurisdi. om.iudi.& in l.j.C. de ser.fugi.Et an distinguatur an faciẽs facturus esset, vide Ang.in l.j.de eo per quẽ fa. erit. Et quis dicaẽ præstare fauorẽ,vide Bal. in l.ob hæc verba.ś.de infa. Et quid si in principali pœna ex post facto augmẽtatur,vel minuiẽ. Quid in pręstante opẽ: vide qđ no.Bar.in l.libertis. la.ij.§.posthũmis.de ali.leg.& dicit Bar. in d. l. raptores. C. de epis.& cle.& ibi Bal.& Bar.in l.j.C. de rap.vir.in qbusdã lect.ꝙ si aliqs accusaẽ de auxilio, debet deduci ꝙ tpe delicti ꝓbuit auxiliũ. sed qd si ꝓstaẽ auxilium nõ crimini,sed criminoso? dic vt in cle.j.de pœnis.& qd si statutũ dicit: si qs suis manibus occidit:an puniaẽ opem pręstãs? habes ꝙ nõ in d.c.cõtinentiã.& adde ꝙ tñ diceret ꝓstare opẽ scdm bar. in l.cuiusꝙ.j.ad legem Iul.maiesta.Et quid si in accusatione dicatur alter alteri præbuit auxilium , de quibus intelligatur. vide Bald.in l.ancillæ.C.de fur.& faciunt not.per Barto.hic,in fine.& an quis associando simpliciter dicatur præstare auxilium : vltra prædicta vide l.prima.C.de his qui latro.& tex.in d.l.j.de rap.vir.& Bal.in d.l.raptores.ad fi.& quod habeẽ in Cle.j.de pœn.& qualr puniẽ q præbet auxiliũ,cõsiliũ,& fauorẽ. & vide bonũ text. xiij.q.v.cũ hõ.& in c.si qs.cũ seq.& xxiij.q.vl.q aliorũ.& tex.de pœ.dist.j. in c.periculose.& si occidi aliquẽ,an socij puniaẽ q mecũ erãt : vide Inn.de homi.in ca. sicut dignũ.& Host.e.tit.§. qa pœna.ibi: qd ergo.ꝑ Io.An.de ele. in c.cupiẽtes.alias cęterũ.ĩ vj. addꝙ no. Bart.ĩ l. si vẽdidero: §.raptor.j.e.& l.fi.j. de sicar.& in l. fullo la.ij.j.eo.Et an ꝓstãs testimoniũ ꝓ aliquo dicaẽ præstare auxiliũ, vide Bar.ĩ l.post legatũ.§.his vero.in fi.de his q. vt ĩdi.Et ś.dictis adde, ꝙ licet aliqs sit præsens, & assistat alicui simpliciter, nõ diciẽ opem præstare:vt ĩ l.j.§. si in eo.& ibi Bar.ś.ad ad Syll. & si statutũ punit certa pœna cõmittẽtem maleficiũ: an verificeẽ in ꝓstãte consiliũ , & auxiliũ, dic vt per Guil. de Suza. in sua q.incip.pone qui sunt de facto : statutũ dicat, ꝙ qui facit. & adde ꝙ etiã ille qui mecũ stat à remotis armatus,si ꝑ eũ efficiar audacior,& offensus timidior, diciẽ præstare opem mihi. Bal.in l. non ideo minus.in iij.col. C. de accusa. An præstãs opẽ teneaẽ pœna pacis ruptę ,sicut prĩcipalis, vide Io. An.in addi. Specu . in. titulo.de treu.& pa.§.j.in vlt. add.& Imo.in l.si stipulatus fuero.đver. oblig.Et ad materiã vide oĩno Ang. hic: q limitat in hoc materiã. & Bal.ĩ l.j. C. C.de Nili agge.non rũpen. & Angel. & Sali.in l.j. C.de rap. virg. & requiriẽ vt opem præstans sit in dolo.Bart.in l.sæpe. in fi.de ver.signi. & dat Ang.practicam in auth.de teste. in §. si vero absint.ad probandũ me non præstitisse opẽ : quia debeo producere testes qui deponãt se fuisse præsentes in homicidio , & non potuisse me ꝓstare opẽ quin ipsi vidissent. Facit qđ no.ꝑ Cano. in c. ex tenore.đ test.Ad de qũo qs dicaẽ opẽ ꝓstare,Bald.cõsi.ccxx.iij.li. Et qualr teneaẽis,si qs venit ad te dicẽs, volo Titiũ interficere: & tu rñdeas , facias cito, aliter res tibi non bene succedet,vide Ang. cõsi.xxij. Et an assistens cũ armis dicaẽ opẽ ferre , vide Ro. consi.cxvij.Et qualiter qs dicaẽ dare auxiliũ bannito, vide Pau.de Cast.consil. ccxcvj. Et qualiter puniaẽ parãs venenũ cã occidẽdi , vide Bal.cõs.cxxj.v. lib.Et qualiter puniatur associãs ad delictum,licet ipse nihil commiserit;per eundem consil.ccccxxxvj.j.libr.

hic de iure æstimãdo quod habet extra rẽ. Præterea ibi inspiciẽ quod euenire potest, scilicet mors serui,quæ põt cõtingere sine culpa creditoris,sed ꝙ aliæ probationes pereant,nõ potest cõtingere sine culpa creditoris,qui habet in sua potestate agere con
1 tra suum debitorẽ.Quæro,† quid si habebat instrumentum & testes:subtractum est instrumentũ,quod habebat paratam executionem secũdũ formã statutorũ:vel saltẽ habebat probationem paratã de iure cõmuni:nonne creditoris interest? Certè puto ꝙ sic,ꝙ debeat æstimari sua interesse,quantò minus vẽderet illud nomẽ,ꝓpter illas ꝓbationes subtractas:arg.l.j.si hæres. ad Treb.

1 ☞Delens instrumentum animo lucrandi sibi,vel alteri, tenetur furti:si animo iniuriandi,& nocendi creditori,tenetur damni infecti iniuriæ.
2 Proijciens aquam,vel oleum in loco vbi est instrumẽtum tenetur lege Aquilia.
3 Interdictum de tabulis exhibendis,est præparatorium interdicti quorum bonorum.

Sed si quis. Dicitur hic ꝙ qui corrumpit tabulas,teneẽ actione furti : contra.ś.ad le.Aquil.si quis testamentũ.§.fi.sol.dicit Rog.hic subauditur ꝙ nõ amouit,scilicet tantũ:& hãc tenet
1 Dy.Alij dicunt,† ꝙ quando quis delet instrumentum animo lucrãdi sibi , quia erat obligatus in illo instrumẽto,vel animo lucrandi alij quem diligebat,arg.l.si quis qd perferendum.j.eo.tit.tunc tenetur furti:qa deletio illa non potest fieri sine contrectatione:sed si non fecit animo lucrandi , sed animo iniuriãdi,& nocendi creditori:tunc nõ tenetur furti,sed damni iniuriæ. Ita debetis intelligere.Ista enim est vera : puto e
2 tiam † ꝙ si quis sine cõtrectatione deleret, vt quia deiecerat oleum,vel aquã , in loco vbi instrumẽtum iacet , ꝙ tunc nõ tenetur furti,sed lege Aquil.secũdùm præcedẽtem solutionẽ.Secũdò diciẽ hic,delẽdo nihil ad pœnã adijcit:cõtra.ś.tit.j.l.nunꝙ.Sol.glos. duobus modis,& bene. Primò hic duo facta fuerũt eodem momento:ibi separatim. quod satis placet:qa illa duo tẽdũt ad vnũ, & eundem effectũ.Vel dic,ꝙ nihil adijcit, scilicet ad pœnã:bene tñ teneẽ noua actio
3 ne,s.ex lege Aql.& est etiã bona sol. †Itẽ habetis hic,ꝙ põt agi interdicto quorũ bonorũ:cõtrà , interdictũ quorũ bonorũ non cõpetit cõtra debitorẽ : vt l.vlti.ś.quorum bo. Sol.expone quod dicit quorum bonorum,id est interdicto de tab.exhib.quod est præparatorium illius interdicti.

1 ☞Instrumẽto deleto,in quo erat debitũ cõditionale,an agetur ad totum,an fiet executio statim? remissiuè.
2 Quando damnũ datur culpa,modus probandi interesse habetur in hac lege & in l.argentarius.§.cũ autẽ.ś.de edẽ.
3 Interesse probatur per iuramentum , quando damnum est datum dolo,vel furtum factum.

Quidã tabularũ. Ista est notãda lex, & pulcherrima : in hac lege habes casum expressum quod si tempore furti facti sunt aliæ probationes,nõ dicitur
1 interesse.† Quæro,qñ deletũ est instrm̃,in quo erat debitũ conditionale, vtrũ ageẽ ad totũ,an fiet executio statim ? Dic vt l. in l. Aqui.si deletum.ś.ad l.Aqui.& dixi in l.lo
2 cum.§.cõdemnatio.de tab.ex hi.† Quæro, vtrum sint alij modi probãdi interesse,quã illi qui ponũtur hic:& in l. argẽtarius.§.cũ autem.ś.de eden.Respondeo, in l.Aquil.si ponimus damnum esse datum culpa , non puto ꝙ sint alij modi probandi , nisi illi qui ponuntur his legibus. Sed quando furtum est factum, vel dãnum esset datũ dolo : tũc crederẽ ꝙ probato furto probareẽ interesse per iuramẽtũ:vt no.in.l.j.§.hoc interdictũ ś.de vi et vi arma.&.C.vnde vi.l.si qñ.quę probatio aduersus principalem debitorem non sufficeret.

1 ☞Actio furti manifesti est prætoria,& nõ datur cõtra opem præstantem furi:nec talis est fur manifestus.
2 Homicida quod non dicatur,qui præstat opem homicidio, licet puniatur de homicidio : licet dicatur homicida de iure Canonico:nu.4.
3 Percussor non dicitur ,qui præstat opem percussori, licet teneatur de percusso.
5 Præstans opem ad maleficium qualiter puniatur.

Is qui opem. Ista est notãda lex:& aduertas vt intelligas ar.ꝙ hic facit iu
1 riscõsultus,debes sic ĩtelligere.† Actio furti manifesti est ꝓtoria:vt Insti.de ꝑpe.& tẽpo.ac.§,j. & edictũ requirit:vt si quis teneatur illa actione,ꝙ sit fur manifestus:sed ille q præstat opẽ,nunꝙ est manifestus:imo ꝙ plus est,nunꝙ est fur : quia non contrectat:vt hic dicit gl.& probatur Inst. de ob. quæ ex deli.§,interdũ.merito nunꝙ potest teneri furti manifesti.Dico etiam ꝙ si comprehendatur in illo actu pręstandi opem,ꝙ non est fur manifestus:imo nec fur,vt dixi: merito illa actio non competit contra eũ. Ad hoc op.de l.hæc verba.j.de adul. Rñd. vt dixi,verba edicti sunt concepta in persona , vt fur manifestus teneatur illa actione furti manifesti:non aũt dicebant illa verba, pro furto manifesto:sed dicebant,fur manifestus:sed præstans opem non est fur:ergo &c.facit l.aut qui aliter.in fi.ś. quod vi aut clam.l.si seruum.§.amouisse.ś.de acq.hære. merito ille qui præstat opem, non punitur
2 illa actione,sed ista.†Et ex hoc sequitur ꝙ
a ille,qui præstat opem homicidio,[a] non est
3 homicida:licet teneatur de homicidio.†Itẽ qui præstat opem percussori, non est ꝑcussor,licet puniatur de percussione:vt mani
4 feste probatur in gl.huius l.†Canonistę tñ quantum ad repellendum aliquem à ministerio altaris , appellant homicidam illum, qui præstat opem homicidio:quod explo
5 retis ab eis.†Quæro circa hãc l.in casibus, in quibus præstans opem comprehenditur vel quia verba essent pręscripta in rem,vel
b hoc esset l. expressum : qualiter puniatur[b] præstans opem. Cyn.tangit C.de Nili agge.non rumpen.l.j.ibi nil determinat:tamẽ

a ℭ Opem præstãs. An præstãs opẽ teneatur de dãno dato ab alijs, vide Bar. post gl.in l.j.§.si his qui non homines.j.vi bo.rap. Et de materia huius legis vide p Imo.Inn.in c.sicut dignũ.do.Host.& gl.in cle.j.de pœnis. in verbo, defensant.& vide omnino Bal.in l.ob hæc ver.de insa. Itẽ an procedatur vt contra prẹstantẽ opẽ si quis consentiat in maleficio: tractat Bar.in l.si is qui. in fine.j.eodem.

↬ POMATES.

b ℭ Itẽ fallit. Itẽ limita nisi sequeret strages multorũ. Ita Ange. hic.& Barb in c.j. de offi.dele.col.xj. Item limita, quãdo præstitissem simplicẽ opẽ: vt puta, qa omnino illi sine me fuissent sufficientes ad faciẽdum delictum,& sic per me nõ est auctũ delictũ. Ita Ang.hic & in l.in furti.§. ope. j.eod.& Barb. ibi s. col.xij.& do. Ange. de Are. in addi. ad Ang.in tracta.male fi.in gl.in verbo, semper assistit dicto maleficio.& Cep. cõsi. xxvij.limita & alio modo, vt p do. Ange.ibi s.post Bald.in l.j.C.de castrẽ.pecu. et opi.Bar.hic tenẽt cõmuniter Cano.in c.j.de offic.delega.in iij.mẽbro.gl.ibi:s.d. Ant.de But.Car.& Imo.et Cep.& Pau. Fel.& Mod.Panor. ibi:et Fel.in c. sicut dignũ. col.iij.de homi.

c ℭ Reperiũtur diuersæ. An qualitas quẹ est in faciẽte, dicatur etiã esse in præstante opẽ: qd in mandãte, vide Bar.in l. nõ solũ. §. si mandato. ver.q̃ro vnde oritur j.de iniur. & omnino Bar. in l. verũ. j. de parri.& Bal. in l. non eo minus de accu.C.in vj.colũ. Et qñ pœna talis minoratur propter talem qualitatẽ, an videat inesse in præstãte opẽ. vide Bar.in l.qui seruo.§. itẽ placuit. j.eodẽ. Et istis adde Bal.in l.j.in iiij.contrario.C. de rapto. virg.& vide Barto. in l.ob hæc verba.s. de insa.& in l.cũ mulier.in iiij.col.sol.matri. Et vide Moder. in c.j in.xx.col.de offi.iud.delega. Adde an mandãs ita puniatur sicut executor, stante statuto ꝙ nullus corporaliter puniatur: nisi lege municipali caueat: & alio statuto caueatur, quod occidens occidatur, ita quod statim moriatur. Bald. consi.lij.iiij.lib.

referunt quidã, quod Dy.cõsuluit, ꝙ opẽ præstans[b] puniat media pœna eius qua puniretur principalis, per hãc legẽ. quæ determinatio est mala, p l.is cuius ope.j.de adul. & per l.nihil j.de sica.facit.l.j.§ incidit. j. ad Turpil. Ray.dicebat aut agit ciuiliter: & est verũ dictũ Dyni, vt hic. Aut agitur criminaliter: & tũc eadẽ pœna puniat: vt dictis legibus: & l.si quẹcq̃.C.de epis.& cle. ꝙ nõ placet. Pone in casu nostræ. l. ꝙ principalis fur nõ fuit deprehẽsus: certe in tantũ tenet opẽ præstans, q̃tum principalis: vt l.sæpe.circa fi.de ver.sig. Quid ergo dicemus? Videte dñi: ego dico ꝙ regula est, ꝙ prẹstãs opẽ punit eadẽ pœna, qua principalis punitur: vt legibus s.alleg. Fallit in casu l.raptores.C.de rap.vir.& in d.l.j. C.de Nili agge. non rumpẽ. qa sic est ibi expressum. Itẽ fallit,[b] qñ qualitates, ppter quas pœna debet augeri, vel minui, reperiuntur diuersæ[c] in persona facientis, & opẽ prẹstantis: vt hic. ꝙ tñ intellige vt statim dicã ad hoc vt cessant cõtraria. Pro cuius declaratiõe debitis scire, ꝙ quædam sunt qualitates, ex quibus augent quẹ superuenerũt prẹter propositũ delinquẽtiũ, ex postfacto extra ipsum delictum, vt deprehensio, de qua hic dicitur: & tũc quilibet punit secundũ ꝙ illa qualitas inest in eo, vt hic: propter qd dico ꝙ si principalis offendẽs est cõdẽnatus in plus, quia negauit, vel quia fuit cõtumax: certe si opẽ præstans fuit cõfessus, vel præsens, nõ cõdẽnabitur in plus, propter cõtumaciã principalis: qa in eo istæ qualitates cessant. Quædã sunt qualitates, quẹ insunt ab ipso initio tẽpore delicti, secundũ propositũ delinquẽtium: & istæ quidẽ insunt in psonis delinquẽtiũ. Exẽplũ: principalis occidens erat filius: opẽ præstans[d] erat extraneus. isto casu opẽ prẹstans punitur in plus propter qualitatẽ inhærentẽ ipsi filio principali: vt l.vtrũ.ad l.Põp. de parricidijs. & ideo, ꝙ si popularis præstaret opem nobili, quod punitur in plus secundum statuta huius ciuitatis: vel si ciuis præstaret opem forensi, ꝙ puniretur in plus, propter qualitatem inhẹrentẽ principali delinquẽti. Quædam sunt qualitates, quæ insunt tempore delicti, ratione loci, vel temporis, vel personæ eius, in quem deliquerunt. Exemplum, ergo præstiti tibi arma ad homicidium cõmittendum de die, tu commisisti de nocte: vel ego præstiti tibi opem stando ad tui securitatem extra plateam, vel extra ecclesiã: & tu commisisti in ecclesia: vel ego præstiti tibi opem, hoc est, arma ad interficiendũ Titium quando erat priuatus, tu interfecisti eum quãdo erat in dignitate positus: vtrum opem præstans[d] puniatur in plus, propter illas qualitates inhærentes ipsi delicto. Ista quæstio iacet in hoc an præstãs opẽ obliget ex delicto tunc cum opẽ præstat, an tũc cũ delictũ perficit? Certe tunc cũ delictũ perficitur: vt j.eo.l.qui seruo.ver.plus Pompo.& l.si quis vxori.§.necq̃ verbo.j.eo.& videtur gl.velle alibi ꝙ obligetur ex delicto propter mandatum, seu propter præcedentẽ opẽ. Ita sentit glo.in l.j.§.persuadere.s.de ser.cor.& Insti.eo.§.ope. Si ergo tunc obligetur: ergo in præstãte opẽ insunt illæ qualitates: quia de nocte incœpit obligari ex delicto, & in platea & in homine, & in dignitate videtur deliquisse sicut principalis: & ideo ẹquali pœna punietur. De hac ope dicam aliqua j.eo.l.in furti.§.ope. & l.qui seruo.§.fina.

SI quis quid perferendum. Vides hic, ꝙ si duo delinquunt circa idẽ, & in vno subest qualitas augmentandi pœnã, in alio cessat: in vno augmentatur qualitas. in alia non. Oppo. & videtur, ꝙ ille, qui rem perferendã, non teneatur furti: quia non facit animo lucrandi: ergo &c. vt l.j.§. fi.s. eo. Sol. non facit animo lucrandi sibi, sed alij: vnde sufficit ꝙ faciat animo lucrandi alteri.

QVi seruo. Qui prẹstat opem furto irregulari, nõ tenet furti: nisi furtũ regulare sequat. Nota tex.ibi: tunc tamẽ incipere teneri. Ad primũ dictũ opp.de l.Neratius.§.q̃uis.s.de ser.cor.dicit glo.ꝙ ibi secuta fuit fuga: hic non. hoc nõ est verũ, vt patet ver.plus Põponius. Veritas est ꝙ ibi fuit secuta fuga, & ille qui persuaserat recepit seruũ fugientem: vnde furtũ regulare commisit retinendo eũ, merito furti tenetur: arg.l.eos.C.eod. Item oppo.de l.consilij.j. de regu. iur. Sol. gloss.tunc de malo consilio quis obligatur de dolo, qñ non cadit in spãle nomẽ maleficij: & interest eius cuius consiliũ est datũ. Sed hic nõ interest eius: quia fuga non est secuta & si esset secuta, daretur alia actio specialis. s.serui corrupti: merito nõ cõpetit de dolo. In eo ꝙ glos.dicit hic ꝙ fuga nõ est secuta: dicit male vt patet in versi.plus Põponius. Sol. ergo sic: ibi loquitur quando ipse cui datum est cõsiliũ malum, vult agere contra dãtem: hic vero quando vult agere alius, in cuius perniciẽ est datũ cõsiliũ. Facit ad hoc l.ꝙ si cũ scires.s.de dolo. Itẽ oppo. seruus fugitiuus facit furtũ suijpsius: ergo illi q persuasit videtur præstare opem furto: & sic obligatur l.j.C.de ser.fugi. Gloss.soluit tribus modis. Primo verũ est ꝙ seruus fugiendo facit furtũ sui, si alius eũ apprehẽdat. alias secus. Cũ enim nõ sit qui principaliter teneatur nõ põt qs teneri accessorie tanq̃ præstans opem. Ista sol.non est vera in se: per §.itẽ placuit.j.proxi. Illud tñ ꝙ dicit gl. ꝙ præstans opem tenet accessorie, qualiter procedit, dicã in seq. §. Secũdo mõ soluit ꝙ sit furtũ ad impediendã vsucapionẽ, non quo ad alia. Tertia solu.est ꝙ ideo hic nõ sit furtum: quia seruus hic nõ aufugit: & sic cõtrectatio non est secuta. Hanc reprobaui: quia fuga fuit secuta, vt in ver.plus Põponius. quare sol. secundũ Ia.de Are.ꝙ seruus fugiendo facit furtũ sui: tamẽ hoc vocatur furtũ irregulare: quia inter furẽ & rẽ subtracta debet esse diuersitas, sed in seruo fugitiuo est vnũ & idẽ, fur & res furata: iõ furtũ irregulare est: & ideo qui præstat opẽ nõ tenetur furti. Secus si esset furtũ regulare, vt in ver.sed si alius.& in ver.plus Põponius. vbi dicit ꝙ ille qui persuadet vel mandat maleficium cõmitti nõ obligat, nisi tũc cũ maleficiũ cõmittit. Facit l.si qs vxori.§.necq̃ verbo.s.eo.ꝙ tene mẽti. Quæro quãdo quis persuadet alicui ꝙ fugiat, vtrũ est necesse ꝙ habeat animum ꝙ capiatur ab alio. Glo.hic videtur dicere, ꝙ nõ sufficit ꝙ sit secuta rapina vel furtum ab alio. Ista opinio videtur probari in l.verum.j. eo.titu. & ideo gl.videtur velle ꝙ quis habeat animũ ꝙ rapiatur ab alio. non dico ab alio certo, sed ab alio in genere. Ita intelligitur glos. j.l.proxi.& l.in furti.§.ope.j.eo.titu.

1 ☞ *Præstans opem dicitur teneri accessoriè: quia factum accedit facto.*
2 *Qualitas præstantis opem maleficio: cuius vigore augetur pœna non principalis minuẽtis attenditur.*

Item placuit. Habes quod licet principalis nõ teneatur: punietur tamen præstans opem. Contra, præstans opem accessorie tenetur, vt habes supra in princip l.& probatur.in l. non ideo minus.C de accus. Si sic: ergo nõ potest teneri, nisi teneatur principalis, vt l.Græce.§.illud supra de fideiusso. Solu. Quantum ad istum.§. dico quod principalis tenetur naturali obligatione, vt l.sed si damnũ. alias l.peculium.§.siue autẽ.& §.seq.s.de pecu. ergo ei potest accedere obligatio, vt teneat quis accessoriè efficacius, vt l.pupillus.s.de ver. obli.& hoc videt innuere tex.in l.si quis id quod.§.fi.de iur.om. iudi. vbi nullo modo tenet principalis: & tamẽ præstans opem tenetur.
1 † Pro cuius declaratione[a] debetis scire ꝙ præstãs opem dicitur teneri accessoriè, nõ quod obligatio accedat obligationi: quia quælibet obligatio est per se principalis. quod apparet: quia vno soluẽte alter nõ liberatur, vt d.l.si quis id quod.§.fi.& l.seq. & potest in plus teneri vnus quã alius, vt l.is qui opem.s.eo. sed dicit teneri accessoriè: quia factũ accedit facto. Non enim qs potest præstare opẽ alteri facto, nisi illud factum fiat, vt l.si is qui.§. si tu Titium.j.eo.& ideo merito sufficit principaliter fecisse illud factum ad hoc vt præstãs opem teneatur: nec requirit principalẽ esse obligatũ. Non enim obligatio accedit obligationi, sed factũ facto.
2 † Iuxta hoc pone ꝙ in cõmittente maleficium est quẹdam qualitas propter quam pœna est maior in præstante opem, & quædam est qualitas propter quã pœna est maior. Exemplũ, nobilis præstitit opem populari delinquenti, vel forensis præstitit ciui opem, tenebitur[b] ne in minus præstans opem? Certè nõ: imo qualitas quæ est in persona eius semp inspicitur, nec minorabitur ppter personã principalis delinquẽtis, vt hic, & l.si quis id quod.in fi.& probatur j.ad le.Pompo.de parri.l.j. vbi si aliqua de cõiunctis personis mãdaret extraneo, vt interficeret cõiunctã personã similiter tenetur de parricidio, vt ibi patet: dum dicit, cuiusve dolo malo &c.& differt hæc quæstio ab eo quod dixi heri in l.is qui opem.s.eo. quia ibi dixi quãdo in principali delinquẽte erat qualitas quæ augebat, hic quando in principali est qualitas quæ minuit. Ista tene menti.

Idem Pomponius. Oppo.de principio huius legis. Respondeo: hic aufugit cum rebus: & sic est secutum furtum regulare: quia aliud est cõtrectans, & aliud res contrectata.& hoc est quod dicit text. quia opem & consilium contrectatori tulerit &c.

1 ☞ *Si duo interfecerunt unum, an quilibet teneatur de homicidio.*
2 *Practica formandi accusationem uel inquisitionem, & ut aliquis teneatur de auxilio & de uulnere.*

Si duo. Not.§. quòd qs tenetur de ope, & auxilio inuicẽ præstito. Facit ad quæstionem.
1 † Duo interfecerũt vnum: quæritur vtrũ quilibet teneatur de homicidio, & auxilio inuicem præstito? Hic videtur esse tex.ꝙ sic: Breuiter ergo determinaui per hunc modum: Quandocq̃ plures committunt vnum maleficium & vnũ homicidium, vel furtũ vnũ: & omnes simul subtrahẽdo trabem: tunc quilibet tenetur vt principalis: vt s.eo. l.vulgaris.§.pe.& l. ita vulneratus.circa fi.s.ad le.Aquil.& ideo non potest teneri accessoriè, vt l.generaliter.[c] s.de fideius. Et licet posses dicere, duo facta fuerunt, & homicidium & auxilium: dico ꝙ omnia ista tendunt ad vnum effectum: & ideo vna pœna imponitur, vt l.illud.in fi.l.ad le.Aquil. Quandocq̃ plures committunt maleficia diuersa, vt puta furantur diuersas res, vel vnus facit vnum vulnus in capite, & alius in brachio: tunc potest teneri[d] vt principalis de vulnere, vel de furto suo, vt opem præstans vulneri, vel furto alterius: & hic est casus in nostro §. Aduerte
2 † tamen hoc secundo casu qualiter formetur accusatio vel inquisitio. Nam si ego dicerem Titius percussit Caium in capite, & Martinus in brachio: & ad prædicta committenda præstiterunt adinuicem auxilium, & fauorem: ex hac accusatione non potest sequi condemnatio de auxilio: quia non exprimitur qualiter præstiterunt auxilium vel fauorem: & ideo cum verba debeant intelligi in benigniorem partem, vt l.si præses.de pœn. intelligetur ꝙ percutiendo præstitisti mihi opem seu auxilium: & ego tibi præstiti similiter auxilium percutiẽdo: & sic actus meus fuit auxilio tibi: & tuus mihi, sed cum de isto actu ego punior vt principalis, non puniar tanquàm præstans opem, sed debet dicere accusatio vel inquisitio quòd vnus præstitit opem alteri assistendo vnus alteri vt habilius committeret: & sic præstitit opem per alium actum quàm per illum de quo principalis accusatur: ergo &c. vt hic. Sed si in accusatione vel inquisitione diceretur auxilium præstitit: & consilium, & fauorem: ex eo ꝙ dicit consilium posset puniri tanq̃ præstans opem: quia persuadens videtur præstare consilium, quod est præstare opem, vt probatur per totã hãc legẽ, licet tex.videat inter opẽ & consiliũ facere differẽtiã, vt j.eo.l.in furti.§.ope.& §.cõsiliũ.& ibi dicã: & istud cõsilium de necessitate prẹsupponit aliũ actũ quã illũ, de quo accusatus merito põt puniri. Ita debetis intelligere. Tene menti.

d ↬ POMATES. ℭ Opem præstans. Vide Pau.& docto.in capitu.j. de offi.delega.in tertio membro.gloss.ibi: & ibi Barba.& Fel.in c. sicut dignum.columna iij.de homici.& vide quod per istam decisionem decidit Ioan.Fab.in §.aliæ.Institu.de publi.iudi.tenet contra.tamen aduerte Are. in §.ope.Institu.de obliga.quæ ex deli.& in tracta.maleficiorũ.in gloss.in versicu.Sempronium mandatorem. An autem contra administrationẽ attendatur qualitas, quæ est in delinquente: dic quod non: vt per Bartol. in lege qui seruo.§.j.eodem.& Aret.vbi supra.& Felin.in l.j.C.de rapto. virgi. Quæ autem sit ratio diuersitatis, cogita Mihi videtur, quod neutro casu, id est, quod necq̃ ad augendum, necq̃ ad minuendũ debeat attendi qualitas, quẹ insit personæ delinquentis. Nec obstat l.vtrum. quia qualitas ibi non inerat personæ: sed inerat delicto. Et ita sentit Bald.in d.l.j.in iiij. notabi. C. de rap.virgi.

a ℭ Pro cuius declaratione. Ang.in l.j.C.de Nili ag.nõ rũ, dicit dictũ Bar. verũ in se sed est qualitas maleficij. facit ꝙ ipsemet Bar.no.in l.j.ff de in lit.iurã. vbi dicit cautelã. vt fideiussor intercedat in oẽ id qd venit ex processu: ergo illud ꝙ crescit ppter cõtumaciã venit ex pcessu.& vide ꝙ idẽ Bar.no. in l. libertis. §.posthumus.ff.de ali.lega. And.Barb.

SI pauonem. An autẽ requirat ꝙ ille qui persecutus est supposuerit eũ qui cepit? dic vt in glo.& ibi dixi.s.proxi.§. item placuit.

MAter. De materia huius l.mater.& l.si filius. dic vt dixi.s.eo.l.eũ qui.§.si filius.

1 ☞ *Animus & non factum quando inspiciatur.*
2 *Coitus cum meretrice de iure est impunitus.*
3 *Rapiens per vim meretricem, non tenetur titulo de raptoribus.*
4 *Faciens pacem cum aliquo & promittens eum non offendere sub pœna, si cõmittit adulterium cum eius vxore non incidit in pœnam.*
5 *Qui fecit furtum ei, cum quo pacem fecerat non dicitur pacem rumpere.*
Furtum non est iniuria in personam.
6 *Retinens mulierem causa libidinis circa viginti horas, non tenetur de plagiario, nec de priuato carcere. secus si vltra viginti horas.*

VErum est.[e] Dicit hic ꝙ inspici debet animus[f] nõ factũ. Cõtra s.eo.l. vulgaris.§.si quis ẹs.
1 † Solu. ibi præter animũ suũ incidit in eandem speciẽ delicti grauiorẽ quam cogitaret: ideo inspicitur euentus: hic vero incidit in aliã speciem delicti quã cogitaret, ideo non inspicitur euentus, vt dixi in l.diuus.j.de sica. Secundo oppo. glo. j.eo.l.fullo.§.qui ancillã. Plures solu. dantur. illa est vera, hic erat meretrix, ibi non: ideo hæc causa quare istud faciebat, licet esset mala: tamen erat à iure impunita: quia
2 coitus † cũ meretrice à iure est impunitus.[g] vt l.j.de cõcub. sed cã ppter quam surripuit est punibilis de iure: ideo si facit vltra cũ ab initio daret operã rei illicitẹ, tenebit. Quæro pro rebus subtractis: & non tenet furti: quæro an actiõe l.aquil.teneat? Rñdeo ꝙ sic: quasi videat dedisse occasionẽ dãni, vt l.qui occidit.§.in hac.s.ad legẽ aquil. Hæc
3 lex facit ad tria. † Primo ꝙ ille qui rapuit per vim meretricẽ non teneat pœna illius tituli de rap.vir.& no.in l.j.in prin.C.de rap. virgi. Secundo facit[h] ꝙ si
4 † tu fecisti pacẽ cum aliquo, & promisisti eum nõ offendere: & postea cõmisisti adulteriũ cum vxore eius, an incidas in pœnã?[i] Guid.de suz.determinauit ꝙ nõ, p hãc legẽ: quia nõ facit animo iniuriãdi, sed cã libidinis: & sic nõ facit cã vindicandi, seu retractandi inimicitiã iã so-

b ℭ Tenebitur ne. De pstãte opẽ, an teneat vt principalis, vel accessorie, dic per p Bar.in l.sed si vnius.in vl.q.j.de iniu.& ibi qd in mandante. Et idẽ tenet Sal.in d.l.j. de rap.virgi.

c ℭ L.gñaliter. An dãnatus p furtũ seu p fracturã ostij, videat cõdẽnatus p violẽtia cõpulsiua. Paul. de ca.in cõs.xxxiij. in cip. In Christi noĩe, visa q.&c. Adde qñ plures cõmittũt maleficiũ quatr teneantur, Bal. cons. xxix. iiij.lib.& cõsi. cccx. iiij.lib.per Alex.cõsi.xv.j.lib.

d ℭ Tunc põt teneri. Et addẽ ꝙ no.bar.in l. si in rixa.in pe.col.ver. datur his regula.j.de sic.& vidẽ ꝙ no.bal. in l.nõ iõ minus.de accu.in xiiij.col.in versi. sed iuxta hoc venit q.cũ seque. et limita no.vt dixi not. post bar.in d.l.si in rixa.per Ang.in l.si reos.in pri. de duo.reis.

e ℭ Verũ est. Et quõ pbat animus. vide gl.in l.apud celsum. in prin.s.de do. excep. & l.Fulcinius.§.pretor.ex qb. cau.in pos. ca.& Vide ibi bart. vbi dedit remissiones.bal. Ang.ibi.& vide Io.an.in c.frustr. de re.iur.li.vj.in mercu. And.Barba.

f ℭ Inspici debet animus. Vide bal.in l.si qs nõ dicã rapere. in vj.col.de epi.& cle.

g ℭ Est ĩpunitus. Et an & qñ coitus cum cõcubina sit licitus, vide tex.no.in l.si vxor.in pri. de adult.j. Et qd si erat nupta, et hic addẽ gl.& bar. in l.j.C.de rap. virg. vide no.gl.& Bart. in l.q adulteriũ. C. de adul. vbi ponit dẽ meretrice nupta.

h ℭ Scdo facit. Adde d.P.in c.petitio.de iureiu.bal.in c.j.in prin. de pa.tenẽ. ibi allegauit dictũ Hos.in c. si.de imu.eccle. vide Ange.in l. si cũ exceptiõe.§.satis clementer.ꝙ me.cã. Ange. hic tenet cõtra Bar. Io.an.in regula frustr. li.vj. tenet idẽ ꝙ hoc dicit Bar.licet Bart. nõ faciat de cõmẽtionẽ. Bal.in c.j.§.fi.de pa.tenẽ. Lu.Ro.in l.licitatio.§. quod illicite.ff.de pub. vbi tenet cõtra bar.& idẽ seqt d.Io.& Ange.in rub.ff.de adul.& vide eũdẽ in c.j.de fur.alle.in ru. vide Ludo.Ro.in cõs.cclv. vbi allega. Bar.hic. And Barba.

i ℭ An incidas in pœnã? an adulterare vxorẽ alicuius sit offensa? & hoc intelligit hic Ang.qñ cõstat ꝙ solũ ad finẽ libidinis: alias secus: qa psumptio degenerat cõtra libidinẽ facientẽ: arg.l.j.C. de sic. vbi enĩ actus ad plura delicta põt se habere odio delinquẽtis fit interpretatio cõtra eũ in partẽ duriorẽ. Allegat no.p Dy.in reg.in obscuris.de reg.iu in vj.& hic addo bonũ ar.in c.cũ volũtate.de sen.excõ.& Bal.in c.j.in pri.in pe.col.q.mo.feu.amit. Et de ista q. vide p Io.an.in reg.frustra in merc. p Pau.de ca.in l.q seruũ.de verb.obl.ff. dicit hic Ang.ꝙ credit bar.intelligere, qñ detinet cã libidinis: & ꝙ nihilominus:

dicto Bar. vī cōtrariari. l. pe. iuxta fin. j. de plagia. Adde q̄ dicta Bar. ſegtur Ro. conſ. clxxxiij.

a ¶ Cōtra inſti. Ad intellectū ti. de formulis, vide Bal. in edita in prin. C. de edē. & no. bal. ī l. ſi prædiū. in pen. col. C. de ḡdi. actio.

b ¶ Dicendū ſic. Idem dicit bart. in l. qm̄. ſ. de cōdi. furt. facit ad materiā l. falſus. C. de fur. & l. ſi ꝑcuratori falſo. de cōdi. ob cau.

5

↠ POMATES.

c ¶ De cōdi. ide. Not. ad declarationē totius ti. de cōdi. inde.

6

↠ POMATES.

d ¶ Iſta diſtinctio. No. ad intelligētiā l. ſi ꝑcuratori falſo. ſ. decōdi. indeb.

↠ POMATES.

e ¶ Vel q̄ dñs habeat. Sed ſi quis retinuit ſcripturas debitorū, vel poſtea ēt ab illis expetit, an cōmittat furtū, vide Raphā. cū. cōl. xlj.

f ¶ Sed et ſi is. Per iſtū tex. bar. ī cōſ. inci. in q̄ſtione ꝓpoſita ſolū &c. q̄d ſi vnus teſtis deponat Titiū centū mutuaſſe Sēpronio: alius deponat q̄ Titius de mādato Sēproniꝰ numerauit alteri q̄ iſti teſtes ſunt cōteſtes ad probandū eſſe numeratū Sempronio.

pitam, ſed ſi faceret cā vindicādi: quia forte ipſe paſſus eſt ſimilē iniuriā, de qua facta eſt pax: tūc ſine dubio incideret in pœnā. Cōtra iſtā determinationē facit x. colla. quę fuit prima cā bene. amit. §. præterea. & §. ſequē. vbi vaſallus perdit feudū, ꝓpter adulteriū cū vxore vel cū filia dñi, ſed in vaſallo q̄ promittit dño fidelitatē. Iſti vero facientes pacē nō promittūt niſi ſolūmodo nō offendere occaſione præcedētis brigæ. Facit q̄ dixi in l. aut facta. §. cā. j. de pœ. †Et eodem mō facit ſi aliquis facit furtū ei cū quo fecerat pacē: q̄ non incidat in pœnā: quia non facit animo vendicādi, ſed animo lucrandi. Pro hoc facit: qua licet furtū ſit iniuria, ſeu offenſa, nō eſt offenſa in perſonā, vt no. in l. itaq; fullo. ſ. e. et dixi plene. ſ. de pub. in l. licitatio. §. q̄ illicite. †Itē facit hęc lex q̄ ſi aliquis liberā mulierē tenuerit cā libidinis nō poſſit accuſari de plagio, ſeu de priuato carcere, ſed hic loquitur de meretrice, ſed in alia muliere libera per vim detēta putarē aduertendū vtrū detinuerit eā per viginti horas vel nō, vt l. capite quinto. j. de adul.

6

Vi iumenta. Gl. quærit ſi ſic facit furtum, quid duplicabit vel quadruplicabitur: vtrū pretiū rei vel pretium vſus? Hic ſunt opinio. Quidā dicūt pretiū rei: quidā pretiū vſus: & iſta ſecūda opi. eſt vera. & gl. tenet eā hic, & inſtit. eo. in prin. Pro hoc facit q̄ no. ſ. de cōdi. fur. l. qui furtum. circa fi. gl. & hoc tenet Cyn. C. de ſer. fugi. l. j. in j. q. Quæro vtrū res efficiatur furtiua: videtur q̄ nō: quia nō ſit furtū rei, ſed vſus ipſius. Præterea res nō deſijt eſſe in poteſtate dñi: ergo nō incipit eſſe furtiua, vt l. ſequitur. §. Labe. ſ. de vſuſc. quia per iſtum cōmodatariū dominus poſſidet. ſed ſi poſtea interueniret poſſeſſio: tunc inciperet res furtiua eſſe: & nō procederet vſucapio, vt dicto §. Labeo.

a

I ſeruus. Dicitur hic q̄ actio eſt vulgaris formula. Contra, Inſtit. [a] de actio. in prin. dicūt ibi q̄dā. & ita dicit ibi tex. aliud erat olim actio: aliud hodie. q̄ nō eſt verū: quia actio erat idē olim q̄ hodie, vt l. nihil. ſ. de actio. & obli. Sed ſolēnitas & forma impetrādi eſt ſublata hodie per tit. C. de formu. & reſpectu illius ſolennitatis iſta actio appellatur formula vulgaris. Item opp. actio deſcēdens ex delicto non datur de peculio, vt l. j. §. cū ſeruus. ſ. de his qui deie. vel effu. hic dicitur cōtrariū. Sol. ex hoc habetis intellectū huius legis de betis ſcire q̄ ex edicto nau. cau. ſtab. deſcendit actio q̄ñq̄ ex recepto: & ſic ex cōtractu, vt q̄ñ eſt perditū aliq̄d abſq; facto exercitoris nautę vel cauponis: & ideo tūc datur actio de peculio q̄ durat intra annū, etiā ſeruo manumiſſo, vt hic. Q̄ñq̄ illa actio deſcēdit ex delicto. vt ſi res perijt facto nautę cauponis: & tunc non datur actio de peculio, ſed noxalis: quæ actio ſequit caput ſeruī. Ita loquit hic. Probant prædicta. ſ. nau. cau. ſtabu. l. licet. §. poſſumus.

Falſus. Lex iſta in ſui principio eſt ſubtilis. Opp. de toto titulo de cōdi. inde. vbi ſoluens ꝓ errorem habet cōditionē in debiti: & ſic transfertur dñium: quia nemo rē ſuā cōdicit. Dicit gl. hoc debet intelligi q̄ñ quis labitur in perſonā: aſſerebat eā ſe eſſe Titiū cū nō eſſet, vt j. e. l. ſi qs vxori. §. cū Titio. Dicit Dy. iſta ſol. nō eſt neceſſaria: imo ſiue labitur in perſonā, ſiue nō, nūq̄ trāſferē dñiū in falſum creditorem ſciente, vt hic, & l. q̄m in prin. ſ. de cōdi. fur. Nō obſt. tit. de cōdi. inde. Nā nemo cōdicit rē ſuā prætereq̄ a fure, vt l. fi. ſ. quēad. vſufru. ca. ſed cōtra furē degenerat oīs actio: & ſic cōtra eū poterit dari cōditio in debiti. Sed gl. cōiter tenet q̄ prius dixi, vt hic not.

b & dicta l. q̄m. Mihi videtur dicendū [b] ſic. Q̄ñq̄ falſus creditor ſimulat ſe creditorē: & ſic ſuo facto inducit debitorē ad ſoluendū indebitum: iſto caſu facit furtū pecuniæ, vt hic dicit text. & d. l. quoniam. in prin. de condi. fur. Videtur enim ſoluere ſub conditione ſi eſt creditor. Quandoq̄ ipſe nō ſimulat ſe, ſed debitor erat abſq; facto creditoris: & ſoluit ei indebitū ſua ſponte nō creditoris ſuggeſtione: iſto caſu videtur ſoluere pure & ſimpliciter, & transfertur dñium. Et hoc modo pōt log alia opinio. & ſic intelligitur totus tit. de cōdi. inde. c Vltimo vide gl. quæ incipit, videtur enim ſub quadā &c. ibi. l. q̄ meo. §. j. Sol. vt ibi. & d. l. ſi me vacuam.

c

1 ☞ *Solutio facta falſo procuratori quando liberet debitorem: & ipſe ſolutionem recipiens teneatur furti.*

Falſus. Hic eſt no. §. Opp. de l. qui. mihi donatum ſ. de don. Solue vt ibi patet. †Quæro quādo fiant numi procuratoris. Gl. quę eſt hic: dicit in duobus caſibus. Primo quando credo eū procuratorē in rē ſuā. Secundo, quādo hoc agitur vt ſui fiant: & ipſe facit me liberari. Et ex iſtis gl. in l. ſi procuratori falſo. ſ. de condi. ob cau. & l. falſus. s. C. eo. diſtinguit ſic. Quandoq̄ ſoluitur falſo procuratori, vt ipſe portet creditori: & tūc ſine dubio fit furtū cōtrectādo, vt hic. & iſto caſu habet locū actio furti, & cōdictio furtiua. Quādoq̄ ſoluit falſo procuratori credens eū procuratorē in rē ſuā: & tūc habet locū condictio indebiti, vt l. creditoris. C. de, cōdi. inde. Quandoq̄ ſoluitur falſo procuratori vt facīat liberari debitorē: & tunc habet locum conditio ob cauſam. Et ita intelligit l. ſi procuratori falſo. Iſta diſtinctio [d] vera eſt eſt in ſe: tamen q̄ hic ſit intellectus illius l. ſi procuratori. non eſt verum. Nam hæc diſtinctio loquitur quando datur condictio ob cauſam. ideo quia non feciſti me liberari, ſecundū q̄ promiſiſti. Ita loquitur hęc diſtinctio, ſed l. ſi procuratori. loquitur quando quis ſoluit procuratori falſo, vt procuratori ſimpliciter. quo caſu videt agi inter ſoluentē & procuratorē recipiētē q̄ debitor ſtatim liberetur, ſi recipiēs eſt procurator vel q̄ dñs habeat [e] ratum: & ſic libereť ratihabitione, nec transfertur dñium in procuratorem, ſed creditur ꝓ procuratorē transferri in dominum, vt l. qui mihi donatū. ſ. de dona, ideo ratihabitione nō ſubſecuta competit cōtra procuratorē cōdictio ob cauſam: quia nō fecit dominū ratū habere, ſcđm q̄ tacite conuentū fuit. Itē pōt agi furti: quia illam pecuniā inuito debitore cōtrectauit. Ita loquitur d. l. ſi procuratori falſo. Oppo. de l. ij. §. ij. ſ. pro emp. Sol. ibi ſoluit falſo procuratori ſciens eum eſſe falſum. q̄ examina vt ibi, & l. diſpēſatorem. ſ. de ſol. Cætera quę pertinent ad hanc materiā nō dico hic, dic plene per docto. in l. falſus. ſ. eodem. & in dicta l. ſi procuratori. falſo.

d

e

f

Sed & ſi is. [f] Quæro quæ eſt ratio huius legis. Dicit gl. quia breui manu. videtur enim ſolutum ipſi creditori qñ ſoluit alteri eo mādante: & ſic videtur ipſe contrectare. q̄ tene menti. Iſta autē fictio non poteſt habere locū cōtra abſentē, vt l. qui decē. §. idē reſponſum. ſ. de ſol. Facit q̄ not. in l. ſingularia. ſ. ſi cer. pet.

Si quis. Oppo. de l. ſi quis vxori. §. cū Titio. j. eo. Sol. ibi mētitus eſt circa ſententiam perſonæ: hic circa qualitatem. Item dicitur hic in fine, ſi alia actio non ſit. contra, ſemper eſt alia actio generalis, vt l. certi condictio. in prin. ſ. ſi cert. peta. Solu. non intelligitur de alia actione generali: ſed de alia ſpeciali. Item oppo. quia competit alia actio: ſcilicet certi condictio ſpecialis ex mutuo. Dicit glo. quod poteſt eſſe quod non competit vt in ſeruo & filio. alij dicunt, quod non reperitur certi cōdictio ſpecialis ex mutuo: quod dic, vt ſolet dici in rubrica. ſupra ſi certum petatur.

1 ☞ *Statutum puniens intrantem rem alienam, punit illum qui ſciuit rem alterius, licet ignorauerit dominum.*

2 *Furtum non fit in re, quæ non habet dominum.*

3 *Ad hoc vt quis non teneatur furti. ſufficit quod putet non ſubeſſe dominum.*

4 *Recipiens reditus, ſi neſcit cui reddat, licitè retinet, ſi pro derelictis haberi putauit: ſi autem non putauit, tunc tenetur dare pro anima.*

5 *Animus manifeſtatur per proteſtationem.*

6 *Pretium inuentionis rei, quando quis petere poſſit?*

Qui alienum. Quandoque res aliena iacet in publico, abſque cuſtodia perdita caſu, vt hoc §. Quandoque iacet in publico proiecta ſponte: vt in §. ſi quis ſponte. Quandoque iacet proiecta voluntate coacta: vt §. ſi iactum. Nota text. ibi: nec enim furtum fit, &c. †Item nota text. ibi: nec hic videtur. not. in princip. §. pro ſtatutis diuerſis, quæ dicunt, ſi quis intrauerit, vel occupauerit rem alterius: q̄d

1

non

nō eſt neceſſe q̄ quis ſciat dñm. Sufficit enim rem ſcire alterius eſſe. Facit ad hoc l. aut qui aliter. §. ſi qs dum putat. ſ. quod vi aut

2 clam. †Secūdo nota q̄ rei quæ nō habet dñm, nō fit furtū: qa

3 repugnat diffinitio: cum nō poſſet fieri inuito. Tertiò nota† q̄ ſufficit, q̄ quis putet nō ſubeſſe dñm. Ratio eſt tūc: quia contrectatio nō eſt fraudulo ſa. Sed iſtū tex. intelligo q̄ quis dicat ſe putare, motus aliqua rōne: alias ei nō crederet, cum iuris ꝓſumptio ſit cōtra eū: vt C. vnde vi l. cū quærebat. dicā j. eo. l. inter omnes.

4 §. recte. & j. ea. l. §. ſi iactū. Vlterius no. † q̄ ille qui accipit reditus, nō tenet furti. Sed circa hoc quęro, quid ſi nō reperit cui reddat: an pōt ſibi licitè retinere eā? Rndeo: ſi quidē putabat eā habitam pro derelicta, pōt licitè retinere & vſucapere eam titulo pro derelicto: vt ſ. pro derelī. per totū. Sed ſi nō putauit hoc, debet eā

a dare pauperibus pro anima [a] eius, cuius fuit: arg. in auth. omnes

5 peregrini. C. cōia de ſuc. Vlterius † habetis hic de libello qui

6 ponitur q̄ per proteſtationē manifeſtat animus. Vltimò † habes hic, q̄ quis nō poteſt petere pretiū inuētionis. quod no. contra hoc videt tex. in l. idē & li. ſi tibi iudiciū. ſ. de cōdic. ob tur. cau. Sol. Quādoq̄ res perdita eſt iam inuēta: & tunc nō poſſunt petere pretiū inuētionis: vt hic: cū enim debeo facere gratis, acciꝑiendo pecuniā, turpiter facio: vt l. pe. ſ. de condic. ob tur. cau. Si verò non eſt inuenta ſed inuenienda: tunc poſſum petere pretiū inuentionis: vt l. ij. §. fi. ſ. ad le. Rhod. de iact. & d. §. ſi tibi iudiciū. Puto etiam quod ſi pro re tua inuenienda aliquid expēdi, teneatis mihi ad illud reddendum actione negotiorum geſtorum.

1 ☞ *Quando per iactum præſumatur, quòd quis rem habeat pro derelicto.*

2 Si iactum. Notabilis eſt iſte §. Nota ex §. iſto † q̄ñ qs ſcit rē, quā proiecit, perituram, habere ꝓ derelicto videtur. Opp. ad hoc ſ. de acquir. re. do. l. qua rōne. §. fi. & l. qui ſeuādæ. & l. ij. §. fi. ſ. ad le. Rho. de iac. Sol. gl. no. hic ex qualitate proijciēdi apparet animus: vt puta, quia proiecit librū aperturn: ſed ſi proiecit inuolutū in pannis cereis, nō præſumeret habuiſſe illum animū. quod tene menti: quia eſt multum notabile.

b Itē opp. rei quæ nō poſſideť, non fit furtū: [b] vt l. hæreditariæ. j. eo. ſed res iſta iactata nō poſſideť: vt l. rem quæ nobis. de acquir. poſſ. ergo &c. Sol. rei, quæ nō poſſidetur, nec vnq̄ fuit a dño poſſeſſa, nō fit furtū, vt rei hæreditariæ: vt ibi. Sed hic dominus habuit iam poſſeſſionem, licet nunc nō habeat. Ad hoc facit quod no. per doct. in l. ſi abducta. C. eo. Vltimò nota ſi. ſ. ibi: q̄ ſi putans, &c. ex quo nota q̄ ſi aliquis interrogatur, quid cogitaſti, putaſti ne rem habitam pro derelicto poteſt reſpondere, Circa hoc nihil tunc cogitaui. quod eſt notandum ad multa.

1 ☞ *Socius vtens re cōmuni aliter, quàm ad vſum deſtinatū, dicitur furtum facere.*

1 ¶ I ſocius. Oppo. de l. merito. ſ. pro ſocio. Sol. † Dic q̄ in dubio non præſumitur furtū facere rei communis: licet hoc poſſet facere. hoc quod dixi, q̄ non præſumitur, eſt verum, quando vtitur re ad eum vſum, ad quem eſt deſtinata: ſecus ſi vteretur aliter, ita quòd ſocio auferetur commoditas partis ſuæ: vt d. l. merito, & l. Sabinus. & l. ſi ædes. & quod ibi not. ſ. communi diuid.

Nter omnes. Actio noxalis nō extinguitur, licet ex poſt facto deſinat intereſſe. h. d. Aduertatis: opp. & videtur q̄ ſi deſinit intereſſe, extinguatur actio: vt l. vbi. ſ. de eden. & l. qui autē. in prin. cip. & quod ibi not. ſi quis cau. Sol. Hic in actionibus merè pœnalibus, ibi in actionibus quæ dantur ad intereſſe. Opp. & videtur, q̄ non ſint ſimilia manumiſſio, & mors: vt l. ſi hominem. de ædil. edic. Sol. quo ad quædam ſunt ſimilia: quo ad quædam diſſimilia. Item oppo. & videtur, q̄ ſit idem in cōdictione furtiua: vt l. ſiue. §. fina. & l. & ideo. ſ. de condic. fur. Sol. quod hic dicitur in tex. re extincta durare condictionem furtiuam: intellige ſine facto domini furtum paſſi: aliàs ſecus: vt in cōtrarijs. Oppo. vltimò de l. fullo ſi actione. j. eo. Solue vt in gloſſa.

Si ſeruus. Iſte §. vſque ad §. rectè. hoc dicit. Pluribus cōpetit actio furti, ſi plurium intereſt. hoc dicit.

Gloſ. oppo. vide eam, quæ incipit, ita pluribus. ibi l. ſi plures. expone vt ibi.

1 ☞ *Ignorantia in delictis ad commodum ignorantis allegari poteſt non ad incommodum. & nu. 4.*

2 *Iudex ſi inquiſierit contra aliquem de furto, & dominus rei ſubtractæ comparet coram iudice, & dixit furtum fuiſſe factum eo volente, an inquiſitus liberetur ab actione furti?*

3 *Fur inquiſitus ſi dicit quod putabat dominum permiſſurū quando liberetur.*

4 *Occidens bannitū non habet neceſſe docere ſe ſciuiſſe ipſum bannitum.*

Poſitionibus in maleficijs non eſt reſpondendum per verbum credit, ſed de veritate.

Recte. Hic eſt notandus §. & breuiter. h. d. In delictis licet allegare ignorantiā ad cōmodū ignorātis nō ad incōmodū. h. d. tene mēti. Op. de l. ſi qs ſeruo alieno ſuaſerit. C. eo. Sol. ſpāle eſt in caſu illo. Itē op. de iſto tex. ad ſeipm: dicūt q̄dā q̄ Pōponius corrigit ꝓ finē noſtri §. & hoc placet. Alij dicūt q̄ Pōponius loquit in caſu d. l. ſi qs ſeruo. q̄ nō placet: quia illa eſt cōſtitutio noua quā Pōponius ignorauit, vt ꝓbat inſti. de ob. q̄ ex deli. naſc. §. pla cuit. Alij dicūt q̄ furtū ſit, ſed nō habet locū actio furti. Nec hoc placet: qa repugnat diffinitio. Nō em̄ fit inuito dño: ergo nō eſt furtū licet j. gl. teneat iſtā opin. & male, ſed melius dicit inſti. eo. ſ. placuit. Quæro circa hāc legē prīo de volūtate dñi, vtrū in dubio ꝓſumat volēs vel cōtradicēs. dicit glo. & bene q̄ in dubio ꝓſumit cōtradicere, vt

1 j. eo. l. qui vas. §. vetare. †Iuxta hoc q̄ro, ſi dex [c] inquiſiuit cōtra aliquē de furto, cōpa

c ret dñs rei ſubtractæ corā iudice: & dicit ſe iudicatū fuiſſe ex volūtate: vtrū ꝓpter hoc ille liberetur ab actiōe furti: vī q̄ ſic: ꝓ hūc tex. & hoc diſputādo tenuit Iac. But. & dicebat ſic: Officiū iudicis inqrētis ſuccedit in locū ptis, vt l. ꝓperandū. §. et ſi quidē. C. de iud. & l. ſi ob cām. C. de euic. ſed furtū ē

e delictū priuatū, vñ nō poſſet accuſare alius inuito dño, eadē rōne iudex qui repreſentat ꝑſonā dñi: nō poterit inquirere dño inuito & contradicēte. Breuiter quicquid ipſe dicat, vos debetis ſcire q̄ ex eo q̄ fit priuato, q̄rit ius reipublicæ ad vindictā, vt l. licitatio. §. q̄ illicite. ſ. de pub. ſicuti ex facto ſeruī & filij q̄rit patri & dño, vt l. veluti. ſ. de iuſt. & iu. & l. poſtliminiū. §. filius. j. de capti. Modo ego video q̄ cōfeſsio ſeruī vel filij in his q̄ dependēt ex factis eorū non ocet patri vel dño, ſi appareant alia iudicia, vt l. quęro. in fi. ſ. de ędil. edi. & l. cū ꝓbatio. ſ. de prob. & ibi no. facit q̄ no. in l. ij. ſ. ſi ex nox. cau. aga. Ita confeſsio iſtius dñi non

d præiudicat [d] iuri publico. niſi appareāt aliqua iudicia de ſuo cōſenſu: vt quia erat ſibi conſanguineus, vel amicus, & res erat parua, vel cōſuetus erat talia concedere & ſi milia: alias quis de facili euaderet vnū furē. q̄ eſſet abſurdū. Ad id q̄ Iac. But. dicebat q̄ iudex inquirens aſſumit officiū partis, cōcedo: non tamē officiū partis principaliter iniuriatæ, vt dixi in l. ij. §. ſi publico. j.

2 de adulterijs. †Quæro circa voluntatē furis, quid ſi fur dicit ſe putaſſe dominum conſenſurum. Glo. dicit hic quod crediť furi q̄tum ad hoc, vt liberetur ab actione furti, ſed ad hoc vt teneatur actione alia, inſpicimus vtrū debuerit credere. Pro hac glo. facit Inſti. de actio. §. aliæ. vbi in his quæ depēdent ex volūtate noſtra ſtat dicto noſtro cum ſacramēto, ſed ſecundū hoc nunq̄ puniretur aliquis fur de furto: quia ſemper diceret, credebā dominū ꝑmiſſurū. Breuiter gl. inſti. de ob. quæ ex deli. §. placuit. dicit melius. Aut q̄is habuit rem ab initio domini voluntate: vt quia dominus ſibi commodauit equum vſque ad villam: tunc de facili poteſt credere dominus permiſſurum iter longius. ſed ſi ab initio ſubtrahit domino ignorante: tunc

e non eſt credendum furi. Hoc ſatis placet. Tamen breuius [e] poſſumus dicere quod contra furem eſt præſumptio iuris quod ipſe

a ¶ Pro anima. Adde q̄ voluit Fede. conſi. cvij.

b ¶ Nō fit furtū. Quaſi liter rei nō poſſeſſæ fiat furtū, no. plene q̄ Bar. ī l. ſed nec legatarius. de cōdi. furt. & in l. ſi abducta. & ibi bal. C. de furt. & & q̄d in ſuſcipiēte rē q̄ mihi cecidit, an faciat mihi furtū, vide Imo. in l. interdū. §. j. de acq. poſ. ff. & vide q̄ no. Bald. in d. l. ſi. C. vnde vi.

c ¶ Iudex. No. iſtā q. j. adde bar. in l. trāſigere. C. de trāſ. ī iij. co. Bī facit q̄ no. bart. ī l. j. §. & poſt opis. de ope. no. nū. & q̄ ſi ſimilino. bar. ī l. j. §. vſ q̄ adeo. in prī. j. de in iur. & q̄ ibi dixi. & cū dictis bar. vī fatis cōcordare bal. ī l. falſus. in iij. col. C. eod.

d ¶ Nō iudicat. Adde q̄ no. bal. in l. falſus. in iij. op. C. eod. & q̄ no. bal. & Ang. in l. q̄ iure familiaritatis. ſ. de acq. poſ. & bal. in l. ſi ſine. ī ij. q. C. ad vell. & oīno bal. in l. j. in vl. col. C. cōmunia d̄ leg. ver. itē ſi teſtōr. & l. trāſigere. C. d̄ trāſ. & vide oīno Sal. in d. l. ſi nō cōuicij. C. de iniur.

e ¶ Tñ breuius. Vid Inn. in c. ſi. de cōſtit. vide bal. ī d. l. falſus. et no. q̄ licet iuramētū ſufficiat ad ꝓban dū ignorātiā, vel ea q̄ pēdēt ex aīo nō, addē tū poſt bar. hic, q̄ iſtud fallit, niſi aliqua ſūmptio iuris eēt cōtra iurantē, vt no. Io. an. poſt Inno. ī d. c. ij. de cōſt. faciūt no. in reg. ꝑſumit. in vj. & ꝓ Paul. de lea. in cle. cōſtitutus. de elec. & vid gl. in cle. j. ad fi. in ver. cōmode. de poſ. & vid Io. an. in d. c. ij. & Bart. in l. ij. §. fi. a pupillo. ꝓ emp. & plene no. in c. ſignificaſti. el j. de homicid. & dicit bal. in l. ij. §. pe. in fi. ſ. ſi qs cau. q̄ ſi notificatio dilationis fuit facta ad domū, ſtať iuxo tuo, q̄ ad tui no titiā nō ꝑuenit. addē glo. in c. dudū. extra de elec. in ver. furtū.

Ibi. tñ confeſsio. noſſ
Bar. mīnē Vtimo con
tra. appāret. ſm ad
dition. Aluīs. claro
no. §. ſecūm. &. ſm
tm. n. 21. quem am
mīnō.

a ¶ Vtrum habeas. Vtrū occidēs exbannitū debeat habere prætiū statuti, licet nesciret occisum bannitū esse, vide bar. in l. oēs populi. de iust. & iu. in v. q. prin. vide q̄ no. bar. in l. genero. ff. de his qui no. infa:

b ¶ De veritate. In maleficijs debeo rūdere de veritate: sic est vel nō est. Facit q̄ no. bal. in l. de ætate. §. nihil. in vlti. dicto. ff. de interro. act.

c ¶ Sed cōtra tibi dico. Adde q̄ contrarium consuluit Ioan. de Lig. Barto. de Sal. Bald. Gaspa. Calde. adde Bald. in l. prima. de confess. in xij. colū. qui tenuit cū barto. si res nō est vēdita, & eā secū habet. q̄ no. bal. in l. cūctos populos. in xviij. colū. ver. iuxta hoc tertio q̄ro, dicit statutū. C. de sum. trin. & fi. catho. & dicit Ang. q̄ vidit disputari opi. Bar. hic p plures assessores: & est vtilis reipub. tū dicit q̄ huiusmodi opi. de rigore iuris cōiter reprobat. Nā si per mutationē territorij in cōtrectatione cōtinua cōmitteret nouū furtū variari posset ex mutatione locorū et furti qualitas: & sic respectu vnius loci esset fur manifestus, si ibi dephēsus esset respectu alterius nō cōtra ij. §. fi. cum tribus seq. §. col. nisi sustinendo bart. dicas sc̄dm eū q̄ iterū conditio furis fuerit mutata, vt de seruo liber factus sit in itinere, vel nisi dicas q̄d imo furti actio non sit nata: vt in dictis iuribus: vel quia in ipso initio fur fuerit eo animo vt se in alio territorio trāsferret suæ securitatis cā in his tribus casibus tenet opi. suā An. sed opi. bar tenet bal. in l. si abducta. C. eo. et Spe. de cōpe. iu. adi. §. j. in vl. & pe. col. i ver. sed pone. quidā Lucanus. ibi, præsertim si spolia. & Gul. & Bal. in d. l. qui furere. ff. de statu homi. Cōtrariū consuluit Ol. & Collegiū Bononiense, pro q̄bus vide text. in c. j. de rap. & l. inficiando. §. infans. j. eod. & no. bar. in l. nūq̄ plura. in iij. & iiij. colū. in ver. itē oppo. de l. inficiādo. j. ti. j. & q̄ dixit glo. no. in l. j. §. nemo. C. de anna. exceptio. & verior videtur hęc opinio nisi in vagabundis. l. iiij. §. ait prætor. & q̄ ibi bar. de dam. infect. & q̄ no. in d. l. si abducta. vel nisi prorogaueritiurisdictionē. Item nisi per contrectationem primo loco factā, non esset nata actio furti priuato. Exēplū l. falsus. §. qui alienū. in l. inter oēs. §. recte. j. eo. Itē nisi eodē die furti in aliud territoriū contrectasset, per l. quid enim. ī. eō. q̄ no. Cy. in d. l. vulgaris. ī. eo. & in l. j. de crimi. fal. tamen pōt puniri de cōtrectatione: quia celare res alienas est delictū in l. iij. §. sed & si qui merces. ī. de crimi. stellio. & hoc casu est delictum ī nominatum, secundū Bar. in l. nunq̄ plura. ī. de priua. deli. Idē tenet bar. in l. sed nec legatarius. de condict. fur. licet bal. & Sal. teneant contrarium. in d. l. si abducta. C. de fur. & omnino adde Bal. in capit. j. §. iniuria seu furtum. de pace iura. firman. quæsiuit aliquis cum armis fecit rapinam Perusij: postea cum re rapta captus est Mediolani, vtrum debeat puniri tanquam latro, an ranquam simplex fur: cum ibi non fecerit rapinam, an nullo modo? vide ibi omnino Bal. vbi etiam quærit an iudex qui habet ius commune. & ſtatuta possit seruare ius commune tantum. Et adde quod opin. Bartol. hic sequitur domi. Anto. in cap. primo. de rapto. & tenebat Frā. de Alber. de Aret. p̄ l. in ficiādo. §. infans. j. eodem. & idem d. Sallustius de Peru. alleg. l. verū. in princip. de mino. & in l. j. C. de noxa. & l. iij. in princip. ī. re. amo. & glo. in l. de his. C. de fur. & quod not. Barto. in l. fin. C. eo. & per Ang. de Areti. in tracta. maleficiorum. in ver. & vltē cœlestem. quod est verum, si contra tarem non pretium ex ea. l. qui vas. §. fi. j. eodem. per Cano. in capitu. primo. de rap. cap. fina. de furt. vide omnino Ang. hic. Adde quod opi. Barto. dicit Bald. de iure veram, sed de facto non seruatur, eius consilio. cl. v. libro.

¶ Quod interuentu. Sed quod in assumpto tertio possint arbitratores redire ad viam arbitramenti, videtur velle Bart. in dicta l. necp̄ nata les. in fin. C. de probatio.

credit dominū non permissurū: cum nemo præsumatur iactare rem suā et pecuniā suā, vt j. eod. l. qui vas. §. vetare. & ideo nisi fur ostendat aliqua indicia verisimilia, propter quæ sit credēdū ipsum putasse dām permissurū non credere ei. Nec obstat glo. in §. aliæ. quia illud verū est in his in quibus nō est iuris præsumptio contra asserentē: arg. C. de insu. l. si nō cōuicij. Vltimo hūc §. allego ad duovalde notāda. †Primū est q̄ tu interfecisti aliquē bannitū quē licet occidere, vtrū habeas[a] tu necesse docere te sciuisse ipsum esse exbannitū tēpore quo occidisti: puto q̄ non: imo etiā si ignorabas iusta ignorantia: & credulitas tua nō potest tibi allegari ad incōmodū tuū. Casus est hic, & insti. eo. §. placuit. Facit l. genero. ī. de his q̄ no. infa. Sed econuerso, ad cōmodū tuum potest allegari dicendo: putabā eū exbannitum cū ipse nō sit: q̄ dic vt l. pe. j. de adul. Secundo dicebā per hanc legē† q̄ in maleficijs non debet responderi positionibus p̄ credit & nō credit, sed debet responderi de veritate[b] sic est vel nō est. Nam vides q̄ in maleficijs credulitas non inspicitur ad incommodū accusati, sed veritas, vt dicit tex. ibi, se facere sciuit: & ibi per contrariū &c. Et sic debet respōderi de veritate nō de credulitate, de hoc dixi plene in l. Marcellus. ī. rerum amo.

Si furtiua. Opp. ī. eo. l. ei qui. Solu. Ibi fuit assidua cōtrectatio nō interrupta: hic vero fuit interrupta.

☞ *Actio furti quod nascatur ex assidua contrectatione si contingat mutatio dominij.*

Faciens furtū Florentiæ si reperitur hic Mediolani cū furto quod potest hic puniri.

Arbitratores si cœperūt cognoscere tanquam arbitri & postea assumpserunt tertium, cuius interuentu videtur nouum compromissum quod poterunt redire ad viam arbitratoris.

Tertius si eligitur ab arbitris non dicitur nouum compromissum, nec dicitur arbiter. secus si eligitur à partibus: quia dicitur arbiter, & est nouum compromissum.

Si dominiū rei. Interuētu. nouidomini assidua contrectatione nascitur actio furti. h. d. in summa. Opp. & videtur q̄ assidua contrectatione non nascatur actio furti, vt l. ei qui. ī. eo. Solu. Dicunt quidam hic ideo: quia ex prima cōtrectatione nō habeat actionē: & sic hæc lex procedit clare in legatarijs: prout vero loquitur in hęredibus, & bonorū possessoribus, & in patre adoptiuo, non habēt actionem ex noua contrectatione, sed ex veteri. Ita intel ligit Roge. hic, cuius opi. tenet gl. in l. si abducta. C. eo. Sed ista opi. Rog. est cōtra mē tē huius l. & gl. reprehēdit eā hic, & etiam in l. sed nec legatarius. ī. de cōdi. fur. Ad cōtrariū rūdeo, † assidua contrectatione non nascitur actio furti noua. verū est, nisi contingat mutatio dominij, vt hic. Istavera est. Habebit ergo hæres bonorum possessio. et pater duas actiones furti pro eadem re: vnā pro contrectatione facta in vita defuncti: aliam pro ea quæ est facta postquam ad eū peruenit dominium: & istud est valde no. Et aduerte: Aliquis† facit furtum Florentiæ reperitur hic cum re subtracta: poterit ne puniri hic? Communiter diceretur q̄ non de iure: quia assidua cōtrectatione nō nascitur actio furti, sed contra, tibi dico[c] p̄ hanc legem. nam sicut mutatione dominij nascitur noua actio furti ad pœnam applicandam parti: sic mutatione territorij, & iurisdictionis noua nascitur actio seu accusatio furti ad vindictam publicam per istam legem notabi. & tene menti. Oppo. rei non possessæ non fit furtum: vt l. hæreditariæ. j. eo. sed istam rem nunq̄ possedit hæres ergo nō fit furtum. Rūdeo. Q̄nq̄ quis nunq̄ possedit rē facto furis: & tūc non impedit nasci actio furti, vt hic & l. si abducta. C. e. & ibi gloss. Q̄nq̄ nūq̄ possedit rem: ratio quia non apprehendit absq̄ facto furis: & tunc non nascitur actio furti: vt d. l. hæreditariæ. Vlti. Dy. inducit in arg. hanc l. ad. q. †quod si arbitratores incœperūt cognoscere tanq̄ arbitri de iure: & postea assumpserunt tertiū q̄ interuētu[d] nouæ personæ videatur nouum cōpromissum: & ideo possunt redire ad vias arbitri. vel arbitratoris: & eligere aliā viā procedēdi. sed lex ista facit multum à longe. De hoc ponit Dyn. & ibi dixi in l. iij. §. de test. mi. & in Spe. titu. de arbi. §. sequitur. ver. quid si compromissum. †Vtrū aūt assumendo tertiū, videatur nouum[e] compromissum esse: vos debetis scire q̄ quādo tertius assumitur ab ipsis arbitris vel à iudice q̄ non est nouū cōpromissum: certe nec ille tertius est arbiter, sed est quidā tertius assumptus ad concordandū eos: adeo q̄ ipse non debet sententiare, sed arbitri[f] cogent sententiare sc̄dm cōsilium suū, vt l. nō distinguemus. §. pe. ī. de arbi. et q̄ no. in gl. & clarius in Spe. titu. de arbi. §. fi. vers. sed nunqd iste tertius. Si vero ille[g] tertius assumeretur à partibus: tūc satis puto, q̄ ille tertius sit arbiter, & nouū cōpromissum videatur: arg. l. Pedius. in fi. ī. de arbi. facit ad hoc[h] ī. de iusti. & iur. l. ius ciuile. hoc autem est verū de iure cōi: iura tñ municipalia in quibusdā locis dicunt assumendū tertiū arbitrū: tūc q̄a est ius municipale, appellat eū arbitrū. dicendū est q̄ est arbiter & cogetur sententiare.

1 ☞ *Dominus, auferendo rem suam à fure non amittit actionem furti.*

2 *Licet quis dicat rem maioris ponderis, & reperiatur minoris. quod nihilominus sequitur condemnatio in minori.*

3 *Vas de quo est conuentio debet exhiberi testibus vt illud recognoscant.*

in fin. C. de probatio.

¶ Addē an tertius assumptus dicat arbiter, Pe. de anc. cōs. cclxxvij. Et an tertius electus habeat eandē potestatē quā alij duo, vide Bal. consi. x. v. lib.

¶ Sed arbitri. Vid istud dictū allegari c. suspiciōis. de off. dele. And. Barba.

¶ Si vero ille. Adde Bar. in l. itē si vnus. §. principaliter. de arbi. And. Barb.

¶ Facit ad hoc. Pondera: quia imo videtur q̄ sit ordinarius vel quasi, per id quod voluit gl. in d. c. suspicionis. And. Barba.

Qui

Viuas. Oppo. videtur q̄ dominus auferendo rem perdiderit ius suū, vt l. extat. ī. quod metus cau. & l. si quis in tantum. C. vnde vi. Glo. dat multat solu. sed vltima sol. est vera. Nam hic dicitur q̄ non obstante violentia furti debet cōdemnari ad pœnā: circa quā nullum delictū cōmissum est auferēdo rem, sed secus esset in cōditione furtiua: circa quā delictum fuit cōmissum auferēdo rē: quia cōdictio furtiua est ex re: † & ideo auferēdo rem amisit ius suū, sed actio furti est extra rem. Et hanc opi. tenet Cy. C. vnde vi. in d. l. si quis in tantam. Item opp. q̄ quis non teneatur dicere pondus, vt ī. eo. l. in actione. Sol. hic sponte dixi. †Ex hac l. not. duo. Primum est q̄ si quis dicat rem maioris ponderis: & reperiatur minoris, q̄ nihilominus debeat sequi cōdemnatio, prout reperitur, sicut cū peteret decē: nō probat, nisi in quinq̄ debeat in parte cōdemnari. & in parte absolui: vt l. si aduer. rem iudic. l. j. & quod ibi not.

† Quæro quando est contentio de aliquo vase vtrum actor possit petere vt illud vas exhibeatur vt testes illud recognoscāt, & videatur de pondere vasis, & qualitate materiæ. Textus iste facit quòd sic. Tu dic vt dixi in l. cùm si exhibuissent. §. fecūdo. supra de publica.

☞ *Qualiter teneatur celans furem: & an illum indicare teneatur.*

Qui furem. Quæro qualiter teneatur celans furem. Aduerte q̄nq̄ quis celat furem, hoc est seruum fugitiuū: & tunc nō est dubiū quin teneatur furti, cū distinctione tamen de qua j. proxi. §. facit. l. j. in princi. ī. de seruis fugi.

† Q̄nq̄ qui celat alium furem: tūc aut celat eum cum re furtiua: & tūc tenetur furti tanq̄ præstans opem furto. C. eo. l. eos. sed si celat furem simpliciter non tenetur furti, sed tenetur pœna illius tituli. ī. de recepta. Vltimò videtis[a] hic, q̄ quis nō cogitur indicare furem, hoc est verum, q̄ non cogitur à parte, vel à lege, vt hic, sed à iudice potest cogi, vt not. in l. ciuile. C. eo. l. idem & si. §. si tibi indicium. ī. de condic. ob turpem cau.

Vetare.[b] Non consentire est vetare: ista materia tangitur hic per glos. & plenius in l. filiusfamilias. §. inuitus. ī. de procura. plenius per Dy. in c. qui tacet. de reg. iur. lib. vj. & per Cynum in l. inuitus. C. de procurato. Dixi plenissimè in repet. l. quæ dotis. ī. solu. matri.

Si ego. Opp. de l. eum. §. is autem apud quem. ī. eo. tit. & §. idem Pomponius. Glos. nititur soluere ibi. Tu dic vt statim dicam. Item opp. ī. nau. caup. stab. l. sed & ipsi. Glos. soluit vno modo: tu dic, & aduerte q̄ quando res peruenit ad furem ab initio cōtra dñi voluntatē: & tunc nunq̄ habet actionem furti: occasione illius rei, vt l. itaq̄ fullo. ī. eo. Q̄nq̄ res peruenit ad furem ab initio dñi voluntate: vt quia est sibi commodata, locata, vel simili modo cōcessa: & tūc aut ipse est fur eiusdem rei, respectu proprietatis eiusdē: quia dñm priuare voluit proprietate: & tunc actionē furti nō habet: & ita loquitur l. eū. §. is autem apud quē. & §. idē Pomponius. ī. eo. sed si est fur respectu vsus: vt quia alij cōmodauit: & tūc poterit agere furti. Casus est hic. Ratio: quia hoc fecūdo casu cōmodatarius nō priuat dominum possessione, vt l. qui vniuersas. §. fi. ī. de acquir. pos. Et ita tenent doct. C. eo. l. fi. circa princ. facit quod no. Insti. de ob. quæ ex del. §. furti. Opp. dicitur hic, idē & in pecudibus. cōtra imò fœtus pecorū statim efficiūtur[c] bonæ fidei emptoris, vt j. proxi. ver. ex furtiuis. Respond. illum versic. idem & in pecudibus, referas ad prin. §. non ad proximum præcedentem casum. Item opp. de l. si aliena. §. fi. ī. de vsuca. Sol. Quidā dicunt q̄ illa colligitur per istam. Tu dic q̄ ibi fuit conceptum apud furis hæredē, qui erat bonæ fidei: hic fuit conceptum apud ipsum furem. Quæro quæ est ratio quando partus est natus apud bonæ fidei possessorem, conceptus apud furem, est furtiuus, sed non nascitur actio furti? Rūdeo qui est in vtero quantum ad sui commodum habetur pro nato, vt l. qui in vtero. ī. de statu hominum. sed de commodo partus est q̄ non possit vsucapi: & sic dñium nō immutat, vt l. generaliter. §. fina. de fideic. cō. lib. ideo est furtiuus & à fure erit contrectatus. Sed quod actio furti competat: hoc non est ad cōmodum partus: ideo quātum ad actionē furti nō videt cōtrectatus. Circa pertinētiam ad hāc materiā, dic plenè, vt per gl. & doct. in l. si ego. §. partus. ī. de publi. & C. eo. l. ancillæ.

1 ☞ *Pretium in vniuersalibus quod succedit loco rei.*

Cum fur. Opp. de l. res. ī. de iure do. Glo. nō soluit. Dicunt quidā: ibi speciale, vel ibi ponit casus cō

d tra. Dic tu[d] q̄ in vniuersalibus † iudicijs prætiū succedit loco rei, sicut in petitione hæreditatis, & in fideicōmissis vniuersalibus, vt l. si rē & pretiū. & q̄ ibi no. de pe. hære. ī. & l. Imperator. §. fi. cū l. seq. ī. de le. ij. sed dos est quoddā vniuersale, sicut hęreditas, peculiū, & similia, vt l. q̄ dicit. ī. de impē. & ibi no. dixi plenius ī. fo. ma. super rub. in q. illa quid sit dos.

In furti. Oppon. de l. si quid fur. §. qui lancē. & l. q tabulas. ī. e. Gl. dicit subaudi hic tantū. quasi dicat sit in electione actoris q̄ e dupletur. Dic tu q̄ duplat[e] interesse[c] verū & cōmune, nō singulare, hoc est affectiōis. Pro cuius rei gratia debitis scire, q̄nq̄ quis vult agere furti rōne dñij rei subtractæ: & tūc fit duplatio, vel quadruplatio respectu veri dñij vt hic. Itē respectu interesse, vt l. q tabulas. & l. si q̄s vxori. §. pe. & l. si vēdiderō. ī. prī. Q̄nq̄ q̄s vult agere furti respectu alterius interesse: & tunc semp̄ duplat, vel quadruplatur. illud interesse, vt d. l. si vendi dero. §. j. Sed si quęrat q̄ est illud interesse q̄ duplat? Rūdeo, nō loquimur de interesse singularis affectionis, vt hic, sed de alio interesse, & extra rem: & etiā cōsistente in lucro sine alterius iniuria: quia bene venit duplandum, vt d. l. si quis vxori. §. pe. licet quędā opi. sit hic in gl. quę innuit contrarium, & male.

1 ☞ *Auxilium maleficio, qualiter quis dicatur præstare.*

2 *Opem præstare maleficio dicitur qui præstat auxilium ante maleficium, & tenetur eadē pœna qua delinquens.*

3 *Præstans auxilium in ipso actu quo maleficium committitur, dicitur opem præstare, & eadem pœna punitur.*

4 *Præstans auxilium post maleficiū, non tenetur tanquam opem præstans, sed tenetur ex illo titu. C. de his qui latro. nisi prius præstiterit consilium. nu. 6.*

5 *Impediens familiam capere malefactorem, tenetur lege Iulia de vi.*

7 *Cōsilium præstans dicitur opem præstare largè non strictè.*

Ope. Ad id q̄ hic dicitur, inimicitiarum tñ causa. Oppon. de l. qui iniuriæ. j. eo. Sol. hic sciębat alios facturos furtū: certos vel incertos nō curo: ibi secus. Simile habuistis ī. eo. l. qui seruo. §. plus Pōponius. & l. si pauonē. Circa legē istā essent quærēda duo. Primo de consilio. Sc̄do de ope. Materiā de cōsilio ponit Dy. in c. nullus ex cōsilio. extra de reg. iur. lib. vj. & glo. in l. cōsilij. j. de reg. iur. dicā plene in l. non f solū. §. si mādato. j. de iniur. & de auxilio & ope dicā hic aliqua. Aduerte[f] debetis scire † q̄ lex punit quandoq̄ opem, & consiliū simpliciter datū alicui non cōtemplatione certi actus, vt puta, dicit statutū. Quicūq̄ dederit opē vel auxiliū exbānito puniatur in tantū. Q̄nq̄ punitur auxiliū respectu certi actus, vt puta. Qui dederit auxiliū ad maleficium cōmittendū. Primo casu auxiliū intelligitur multū late pro quolibet adiutorio, siue muruetur pecunia,, siue pariter associetur, siue q̄d aliud faciat, q̄ ad eius vtilitatem pertineat. Hoc probatur in l. iiij. in princip. j. ad legem iul. maiest. ibi, cuius ve opera &c. Tamen circa hoc est aduertendū quia q̄nq̄ nō prohibetur tali auxiliū sciente superiore, imploranō simpliciter misericordiam, vt si procuro. hic, q̄ aliquis reb aniatur, istud est licitū regulariter, vt l. quidā. ī. de reb. dub. & l. in metallum. j. de pœnis. & l. diui. Fallit in eo qui esset dānatus pro crimine lęsę maiestatis, pro quo non licet supplicare, vt l. quisqs. §. denicq̄. C. ad l. iul. maie. Quandoq̄ hoc fit coram superiore in via iustitię, vt quia peto pronunciari bannum nullum, vel peto cassari allegans aliquem casum iustitiæ: & pone quod succumbam: an ego qui fui procurator vel aduocatus in curia vi-

¶ Vltimo videtis. Adde bar. in d. l. ciuile. & doc. in c. q cum fure. de fur. & gl. j. q. iij. c. ex his. An. bar.

b ¶ Vetare. Et istum tex. limita nō habere locū ī filio vel alia p̄sona rōne cōiūctionis, sc̄dm bal. in l. si fine. C. ad velleia. & ibi late de materia: et vide bar. in l. si cū dotē. §. pe. so. mat. & bar. in l. j. ī. de eden.

c ¶ Statim efficiūtur. Adde bar. & q̄ not. dicit bal. in l. ancillę. C. de fur. in v. colū.

d ¶ Dic tu. Hic est argu., p dicto bar. in l. j. in viij. col. C. de cōfes. vbi vide.

e ¶ Duplat interesse. An in maleficijs interesse possit excedere duplū, vide bart. ī l. j. in x. col. C. de sententi. q̄. p eo. ī §. ope. ī j. col. in ver. q̄nq̄ punit auxiliū respectu certi actus. ibi in l. iiij. post prin. ad legiul. maie. &c. in l. si sciente. & ibi bar. j. ad l. pōpe. de parri. p illū tex. & ibi dicit q̄ ēt mutuans pecuniā nō dicit p̄sta reopē, seu fauorē. Idē dicit bar. in d. l. iiij.

1 Pro concordia. Aduerte a bāno vt extrahat bānitusq̄n aliquis instat, an dicat præstare opē, & sic puniat pœna q̄ imponit præstantibus fauorē vigore statuti bar. q̄ sic in l. q̄s. C. ad le. iul. maie. Cōtra allegat sentire in hoc. §. ope. Tu dic regulariter q̄ solū supplicat principi, vt extrahat a bāno nō delingt: fallit in crimine lęsæ maiestatis. Et ita illā specialitatē alle. Bar. in hoc §. ope. ꝑpter enormitatē crīs. Adde ad bar. in l. post le gatū. §. sunt qui. ff. de his qui. vt indi.

¶ Aduerte. Adde Ange. ī l. j. C. de Niliag. nō rūp. vbi reprehēdit istā distinctionē Bar. vide Sali. in l. j. C. de ra. vir. vidq̄ dixi ī c. sicut dignū. de hom. And. Barb.

a ¶ Videor præstare. Et aduerte: qa Bart. i l. post legatū. §. sūt q. de his q. vt indig. tenet ꝙ aduocatus, vel fideiussor bāniti dicit ꝓstare auxiliū, vel opem.
b ¶ Præstat ferramēta Adde tñ, ꝙ si concedo arma vel famula tū tibi dicēti te ire i villā, & iuisti ad occidendū hoiem, non teneor: vt præstans opē: ideo oportet cōstare de scientia l. qui cunq;. & ibi Bal. in pe. co. C. de ser. fugi. & vide Bar. in l. oēs. C. de agr. & cēsi. lib. xj. Et de materia ꝓstans auxiliū, vide plene Sal. in l. j. C. de rap. virg.
c ¶ Post maleficiū. Adde bar. ꝑ illā l. i l. iij. §. si qsq;. ad Syl. & adde Bald. in l. nō iō minus. in pen. col. de accu.
d ¶ Impediret familiā. vidē bar. in l. furti. j. eo. bal. et Ang. i. l. ij. C. de his q latro. & in l. nō iō minus. C. de accu. i pen. col. & qd de receptāte rē furatā, vel ipm furē, vide bar. in l. furtū. j. e.
e ¶ Quæro vtrū. An ꝓstās cōsiliū videat ꝓstare opē. Sal. i l. j. i j. col. C. de ser. fugit. & habes ibi qūo & qñ qs teneat de cōsilio, Add Bar. i l. nō solū. §. si mādato. de iniu. i ver. qro vtrū in ꝑsuadēte. & in fi. illius §. Adde an pręstās cōsiliū dicat pręstare opē, bal. cōsi. ccxx. iij. lib. & Bar. cōsi. clxv.
f ¶ Si qs vxori. §. apd Labeonē sine culpa. Add bal. i l. falsus. in fi. ix. col. C. eod.
g ¶ Vlterius ista. Et vide glo. sing. scdm Mod. in c. significauit. de appel. vbi iudex. citat ꝑ priuatū nūciū si eidē dat sigillū. et ibi d. Ant. dicit no. ꝙ is q mittit annulū. ꝙ limitat nisi ille q portat, potuisset sibi subtrahere l. j. C. de la. liber. tol. c. ecclesia. el ij. vt lite pē. Item limitat qñ mittētes erāt soliti talia facere: alias secus scdm eū ꝙ moderni ibi limitāt, nisi esset cōsuetudo loci: qa tūc nō attēderet cōsuetudo vnius ar. l. ꝙ si nolit. §. qa assidua. de ędi. edic. Andre. Barba.
h ¶ Posuit in scholis. Sed qd si scholaris ad domū ꝓpriā doctoris sui legentis librū portauit, & ibi relaxauerit, nec aliter custodiri mandauit, & sit ꝑditus, an doctor teneatur? Dic ꝙ nō. Ita tenet bal. i auth. habita. adfi. C. ne fi. ꝓ pa. & est tex. ꝑ argu. a spāli i l. j. §. ꝑut s. nau. cau. sta. qa doctor tenet ad legēdū nō ad custodiēdū librū. Et ad istas q. bñ facit gl. no. in l. rogasti. in princi. in ver. aliq. s. si cer. pe. Quid aūt si in domo amici mei reposui rē meā vel aliter eā custodiri mādaui, si sit perdita, an teneat? Dic ꝙ nō scdm Cy. & bal. in l. inuitus C. de ꝓcur. & est text. in l. si ego. i fi. ibi, si custodia &c. de iu. dot. & Io. an. i rub. de posi. i addi Spe. q alle. text. insti. q. mo. re cōtrahi. obli. §. ꝓterea. & hic i l. j. i pri. ff. depo. bal. ēt ponit in d. authē. habi. i fi. & not. bal. in l. certi. C. loc. & ibi Cy. & bal. i. l. filius. §. inuitus. d. ꝓcu. nisi rō cōiūctiōis sanguinis inducat tacitū cōsensum, vt d. l. si seruus cōis. de do. īter vi. et vxo. Et ita reperio ꝙ trāsit Ro. i l. q dotis. so. ma. i fi. Sed ego cōsidero ꝙ i d. l. si ego. erat rō cōiunctiōis: quia maritus et vxor sunt cōiuncti l. manifestissimi. §. fi. C. de furt. & tñ ibi nō ꝓsumit cōsensisse. ꝓ opinione cōi facit qa est spāle i nauta & caupone l. j. §. recipit. s. nau. cau po. sta. In cōtrarium videtur esse ius commune. quod no.

a deor præstare[a] auxilium? Ad hoc facit ꝙ ponit multū late Inn. extra de sentē. excō. c. quantę. in gl. magna. Quandoq; præstatur auxilium extraiudicium ignorāte superiore, vt mutuādo pecuniā vel aliud adiutoriū & tunc punitur, vt d. l. iiij. j. ad legē iuliā maiest. Et hoc de primo. Venio ad secundū &
2 debes scire† quādoq; quis præstat auxiliū
b ante maleficiū, vt si præstat ferramēta,[b] vel schalam causa faciendi furtū. vel pecuniā causa inueniendi assasinum vel domū. vbi stet ad talia faciendū, & similia: & tunc videtur pręstare opē maleficio, vt j. eo. l. si pignore. §. q ferramenta. & l. vtrū. j. ad l. Pompe. de parrici. & j. de adul. l. qui domum. & iste punietur eadē pœna qua principalis delinquens: habita tamen distinctione qualitetis, secundū ꝙ dixi in l. is qui opē. s. eo. In accusatione tamen quæ fieret de tali auxiliante nō est necesse ꝙ ponatur tēpus illius auxilij antea præstiti: sed sufficit tēpus delicti, & locus delicti: qa illo tunc obligatur. vt s. l. qui seruo. & ibi dixi, & j. eo. l. si qs
3 vxori. §. neq; vero. Quādoq;† quis præstat auxiliū in ipso actu, quo maleficiū committitur assistendo malefactori, vt habilius cōmittatur: & tunc idē punitur tanq; præstās opem, et eadem pœna, semper cū distinctione quam dixi in l. is qui opem. s. eo. probatur in l. j. C. de rap. virgin. quæ est notabilis
4 lex ad ista. Qñq; præstatur† auxilium post
c maleficium:[c] vt puta, qdam præstitit auxiliū homicidæ ad euadendum. vidi iam aliquos assessores illis punire, tanq; præstantes opem homicidio: arg. d. l. raptores. Sed mihi non placet: nā si bene respicis hanc legē reqritur ꝙ pręstet auxiliū ad ipsum homicidiū, seu maleficiū cōmittēdū, sed in q. nostra non fuit præstitū auxiliū ad cōmittendū, sed ad euadendū: & ideo puto ꝙ teneat ex illo tit. C. de his qui latro. & c. l. j. &
5 vlt. Vel si impediret† familiā[d] capere, tenet
d lege iulia de vi. vt in l. lege iulia. j. ad l. iul. de vi publi. & in auth. vt oēs obe. iu. §. pe. dixi in l. ij. in fi. j. ad l. Cor. de sica. Hoc probat d. l. raptores. quę punit aliter istos qui pręstāt auxiliū ad euadēdum quā eos qui præstāt auxilium ad maleficiū cōmittendū. Prædi-
6 cta† vera nisi pręcessisset consiliū ante: puta facias: qa ego adiuuabo te ad euadendū: qa tūc illa spes data est i auxiliū ad malefi-
e ciū cōmittendū, vt hic dicit. Quęro vtrū[e]
7 ille† q dat cōsiliū videat ꝓstare opē. resp. tex. in l. q seruo. ver. idē pompo. s. eo. videt dicere ꝙ sic, sed hic videtur dicere contra. Breuiter large sumēdo omnes qui dant cōsilium, dant opē: est enim quoddā adiutoriū, & quædā cōfortatio: ista talis impulsio & cōsiliū, sed stricto modo loquēdo differt cōsiliū ab ope, vt hic, & l. sępe. j. de ver. sig. Alia plura circa opem dic vt dixi in l. is q opem. s. eo. & l. qui seruo. per totā legem.

1 ☞ *Actio in factum pro furto facto per patrem filio datur in patrem, non actio famosa.*
2 *Filius subtrahens patri, an puniatur pœna corporali si pro furto imponitur pœna corporalis.*

f SI quis uxori. [f] Oppo. dicitur hic ꝙ vxor tenet rerum amotarum. Contra C. eodem l. fina. §. fin. Sol. Intellige rerū amotarum hoc est in factum, propter res amotas, secundum Iacob. de Are. & not. in lege contraria. Item oppon. de l. & ideo. ij. respon. s. rer. amota. Glo. solu. quod seruus ibi nō commisit furtū: quia erat bonæ fidei: ideo tanq; pręstans opem mulieri, nō pōt teneri: hic vero fecit furtū. Item op. ad id ꝙ dicit de cōsilio: & videtur ꝙ tex. sibijpsi cōtradicat. Sol. dicūt quidā ꝙ sequens respōsum corrigit pręcedens. Vel verius primū loquitur qñ filius castrēse peculiū non ha-
1 bebat, secundū quando habebat. † Oppo. ꝙ in patrem actio famosa non detur, sol. fateor ꝙ non datur actio furti: nec alia actio famosa, sed datur actio in factum. Vltimo tene menti distinctionem positam in gloss. & in l. sequitur. §. si rem s. de vsusca. circa ꝙ vide, ꝙ no. Cy. in l. j. in viij. oppo. C. de ser. fug. & ꝙ dixi in d. §. si rē. Principium huius
2 legis† inducebant quidam ad quæstio. qd quando pro furto imponit pœna corporalis puniatur filius subtrahens patri: quoniā habet vnde soluat, scilicet corpus suum, sicut cū habeat castrēse peculium. sed de hoc habuistis tex. in l. respiciēdum. §. furta. j. de pœnis.

Si sulphurariæ. Circa materiā huius §. dic vt habuistis s. eo. l. si apes. §. j.

1 ☞ *An teneatur bidellus si alius quā famulus scholaris capiat librum dimissum?*

Apud Labeonem. Hic §. est singularis, nec reperitur alibi. Circa §. nostrū quæritur vtrū iste venditor siliginis liberetur cedendo actionē. Quidam dicūt ꝙ sic, vt roge. nec aliquid allegat, sed pro eo allegat Dyn. s. eo. l. eum qui. in prin. & l. cum quis. §. si debitorem. s. de solu. & l. si quis seruo. Alij dicūt cōtra. nam si iste siliginarius erat debitor in genere: ergo nō liberatur interitu. Ita dicit gloss. Ad leges contrarias respōdet Dyn. quia in lege eum qui. erat debitor speciei, merito interitu liberatur si sine culpa desinit possidere. Ad §. si debitorem, & ad legem si quis seruo. respōdet certæ personæ: hic autem fuit mandatum generale, vt quia non designata certa persona cui solueretur. Ista opin. est gloss. & Dyn. & ista satis placet. argu. pro hoc supra de
1 solu. l. qui hominem. §. si nullo. †Vlterius ista[g] lex inducitur
g in argu. pro scholari, vt scilicet si alius quam famulus suus vadat ad bidellum pro libello: & ipse sibi tradit, non liberetur bidellus. Ita dicit Dynus & non plus dicit. sed certe hic §. loquitur in eo qui est debitor generis, sed bidellus est debitor speciei certæ. Et ideo est aduertendum: quandoque scholaris recedit & assignat librum bidello specialiter: & tunc videndum est cui bidellus reddidit. Aut enim reddidit famulo consueto: aut socio consueto: ita quod sibi culpa non potest imputari, & non tenetur, vt lege eum qui. §. finali. & lege argentum. supra commodati. & idem puto eadem ratione, si reddidit alteri apportanti aliquod signum cui debere bidellus verisimiliter credere. Sed si libellum non assi-
h gnauit bidello, sed simpliciter posuit in scholis:[h] an teneatur bidellus? textus videtur quod sic in lege prima. in fine supra nautæ caupones stabularij. Sed certe ille titulus loquitur contra nautas caupo. stabularios, specialiter contra ius commune, vt lege tertia in fine eodem titulo. & ibi nota. & habuisti supra eodem. lege qui vas. §. si ego. Vnde cum bidellus non sit de illis, de iure communi non tenetur, sed magis dicerem in eum debere dari actionem, secundum distinctionem l. dominus horreorum. in princip. supra locati. lege. ex diui. C. locati.

1 ☞ *Custos carceris qui dimittit aliquem de mandato rectoris non tenetur sed ipse rector.*
2 *Promittens vel dans aliquid iudici, vt pro se ferat sententiam, tenetur pœna falsi. secus si promittit de cōseruando eum indemnem.*

Rector

3 *Rector potest licitè relaxare carceratum, quem facto bannimento non reperit. ad cuius instantiam: & pro qua causa esset carceratus.*

Si fugitiuum. Hic est etiam bonus & singularis ca-
1 sus. Aduerte circa† legē istā, primo nota quod custodes carcerū q aliquos dimittūt de mādato rectoris, nō tenet: sed tenetur rector cuius mandato dimittitur. sed si qua actio dari debeat, dabitur contra ipsum qui facit dimitti, vt l. ne quis. j. de iusto. reo. Vlterius dicit hic quod datur actio in duū viros. vt ipsi cedant actionē. Contra, imo actio competit ipso iure ex stipulatione istorum officialium sine cessiōe, vt l. j. §. exigere. s. de magis. cōuenien. Sol. Dicit gl. concedo de vtili, sed hic loquit de directa. Docto. dicūt & bene, ꝙ lex contraria loquitur qñ officialis stipulatur nomine alterius, & ad vtilitatem alterius. secus si stipuletur ad cautelam & defensionē sui: tunc nulla actio cōpetit nisi cedatur. ita loquitur hic. Sed quæro: quæ cautio fuit ista quam duumuiri receperūt? gl. dicit quod ista fuit cautio de rato: potius puto quod ista fuit cautio de conseruando duumuiros indemnes. vel de defendendo eos, vt l. cū idem. s. de petitio. hæredi. quā gl. allegauit in l. is à quo. s. de rei vendi. & secundum hoc habes hic casum satis pulchrum: tu ha-
2 bes† quod qui iudici dederit aliquid vel promiserit sibi ad hoc vt habeat sentētiam incidit in pœnam falsi. vt j. ad l. Corneliam de falc. l. j. §. j. Sed illud debet intelligi quando promittit aliquid per quod sibi acquiratur. Ita loquitur l. j. & ij. s. de calum. Sed si
a promittitur tantum defensio de conseruando[a] eum indemnem: tunc non incidit in crimen falsi, vt in hac lege. Tertio vos habetis hic in fin. quod si duumuiri non receperunt fideiussores, qd ipsi duumuiri nullo modo teneantur. Contra qui incaute dimittit seruum alienum detentum in carcere tenet ei cuius interest: ar. in l. mancipia. circa fin. C. de ser. fugi. & l. fi. in fi. j. de cust. re. Sol. debes hanc legem intelligere ꝙ iste seruus, vt fugitiuus detinebatur in carcere & ignorabatur cuius esset. vt l. limen archæ. s. de serui. fug. & sic cuidam reposcenti fuit redditus tanq;
3 proprius, cum alius contradictor, vt dominus non apparet.† qd no. pro rectore, qui quando aliquem reperit in carceribus, nec reperitur causa quare sit ibi: si factis bannimentis nō reperitur aliquis, qui faciat eum detineri, poterit eum licite relaxare, vt hic: etiam ego pluries fieri feci.

Si quis de manu. Quod hic dicit, alius: intelligas siue alius sit ab eo suppositus, siue non: vt l. in furti. §. ope. s. eo. & ibi dixi.

Si quis massam. Quę erat ratio dubitandi, dicit gl. ratio est, quia videbatur quod desijsset esse dñs per specificationem. Sed hoc non est verum: qa non specificauit bona fide. Et ista ratio est generalis ad totum. §. præterea. in massa, & in poculo est alia ratio: quia potest reduci ad aliam rudem materiam: vt l. adeo. §. cum quis. supra de acquiren. rerum domi.

Neque uerbo. Dy. ponit casum per l. si is qui simulabat. j. eo. de hac lege vidisti. s. eo. l. qui seruo. in princ. & in §. pius Pōponius. tene menti.

Si quis asinum. Ibi: furandi animo id est, nō soluēdi ꝙ pro tali vsu consueuerat dare.

Cum Titio. Hoc est verum, si erratur in persona: sec9 in qualitate personæ: vt l. falsus. §. si quis nihil. supra eodem.

Si maiora. Hanc materiā habes s. de dolo. in l. arbitrio. §. dolo cuius. s. de dolo.

Si linea. In hoc, quod dicit hic de margaritis, quod debet dici numer9: debes ītelligere de margaritis grossis, quæ venduntur ad numerum: sed de margaritis minutis debet dici pondus, vel mensura: sicut in vino, frumento, & similibus: quia est eadem ratio.

b Si quis iurauerit. [b] Intellige hunc §. secundum ea q dixi supra eodem lege ei qui.

1 ☞ *In actione furti non habetur ratio lucri percipiendi, cum alterius iniuria.*

Si seruus. Hic est bonus. §. Oppon. quod in actione furti non habeatur ratio lucri, vt l. si is cui. §. pri-
1 mo infra eodem Gloss. soluit hic multum not. † non habetur ratio lucri percipiendi cum alterius iniuria, vt in contrario: sed hic percipitur sine iniuria alterius. Hoc tenet Dyn. supra de damno infecto. leg. Proculus. & omnes. Et sic gloss. quæ est in lege prima. C. de sentē. quæ pro eo qd interest. quæ dicit, ꝙ hodie indistincte habetur ratio lucri: non dicit verum: imo hodie distinguitur, sicut & olim.

1 ☞ *Conditio existens non trahitur retro in legatis.*
2 *Verum pretium rei, dicitur quanti vendi potest scienti cōditionem, & qualitatem eius.*

Si statuliber. Opp. de l. inter oēs in princi. s. eo. Sol. hic ex titit conditio ante aditā hæreditatē: & sic non potuit cōmitti furtum: & hæc est vna lectu. & secundum hanc lectu. hæc lex non haberet dubium, ideo dicunt alij, ꝙ hic fuit res subrepta post aditam hæreditatem: ante tamen quam adiretur iudex, conditio extitit, vel res perijt: & sic obstat contrarium. Sed gl. respondet ꝙ hic extinguitur actione furti. i. cōdictione furtiua: sed lex contraria loquitur in actione pœnali. Alij, vt Cy. sequendo Vltramon. qd hic loquitur qñ desijt interesse ex causa, q retro trahitur: ibi vero secus: vt argu. pro hac solu. j. l. si vendidero. §. si Titius. ver. ꝙ si pecunia. Ita not. per Cyn. C. de fur. l. fin.
1 circa prin. Hoc non placet, † quod in legatis conditio existens trahatur retro: vt l. si mater. §. eandem. s. de excep. rei iu. & l. j. §. j. s. ad Silla. ideo tene sol. gl. Item oppo. de l. si vendidero. §. cum autem. j. eo. Solu. fa-
2 teor, † ꝙ consideratur verum pretium rei: sed verum pretium est quanti res vēdi potest homini, qui sciat conditionem, & qualitatem eius: vt hic, & l. mortis causa capimus. §. fina. s. de dona. cau. mortis.

SI quis ex domo. Hæc est
c singula. lex.[c] nec habet concordantem. Oppon. infra vi bonorum raptorum. lege prima. & institu. vi bonorum raptorum. in princip. vbi qui rapit vi, tenetur furti dicit Placent. Solutio. speciale in ista rapina quæ committitur sine violentia personæ, cum persona non inuenitur. Hoc non placet gloss. & ideo dicit quod hic dicitur, actionem furti tolli: intellige per actionem quæ est facta per exactionem vi bonorum raptorum: alias secus. Item scias quod Placen. per hanc legem fundabat vnam suam opinionem quod raptor non tenetur furti manifesti, etiam si ipse dicit contra casum leg. si vendidero. §. cum raptor. infra eodem. Vlti-
d mo scias quod glos. dicit quod hic est casus specialis,[d] in quo rapina est priuatum crimen. Ita habuistis in notabi. infra de publicis iudi. lege infamem.

VI iniuriæ causa. Opponi. de l. in furti. §. ope. supra eodem. Solu. ibi habuit animum, vt furaretur res ab alio certo, vt ibi dixi: alias secus.

Si seruus. Hic §. est aliquantulum difficilis. Dicitur hic quod actio furti euanescit si desinat actoris interesse: contra. de leg. inter omnes. in princip. s. eod. dicit glo. expone furti actione, idest conditione furtiua. Ista expositio non potest sustineri. Nam condictio furtiua datur solum domino, non commodatario, vt l. j. supra de condi. furti. & l. fin. §. sed cum in secundam. C. eodem. Dicendum est ergo prout nota. in l. contraria, quòd ibi loquitur, quando agitur actione furti ratione dominij. secus si ratione alterius interesse, vt l. fullo si actione. infra eodem. Rationem autem diuersitatis cogitetis per vos: hodie autem istud procedet, & sine scrupulo, cum commodatario non detur actio furti, nisi conueniatur commodati, vt dicta lege. fin. C. eodem. Vnde si dominus est paratus actionem remittere. nunquam videtur nata actio furti commodatario. Item opponi. quod istæ actiones inuicem tolli debeant compensatione quatenus concurrunt, vt l. j. & ij. s. de compensa. So.

a ¶ De conseruādo. Iudex anteq; sñiam ferat pōt petere sibi caueri de indēnitate: intelligas tñ secūdum Bald. i l. j. C. de cōdi. ob tur. cau. vt ibi ꝑ eū. ꝙ sing. tene mēti. Et qd i syndico, vidē Bar. i l. si à reo. §. fi. ff. de fideiuss. & i auth. nouo iure. C. de pœna iud. & Bar. i l. j. in fi. de cal. ꝑ Bal. i l. cōstitit. de pœ. iud. vbi ēt dicit, si dederit pignus. Adde gloss. & & Bal. i l. j. C. de magi. conue. vide Paul. de Castr. in l. eū pro quo. ad fin. de in ius vocā. & ibi Bald. in lec. antiqua.
b ¶ Si qs iurauerit. vide Bal. in l. fin. in iij. oppo. in prin. C. eo. & in d. l. ei qui.
c ¶ Hęc ē sing. lex. Habes hic an robabaria posset fieri abñti ad quā legē se ita remittit Bald. i c. j. §. si duo. de pace tenē. & vide Bal. i l. si qs i tā tā. i viij. col. C. vnde vi. & Bald. i d. l. j. vi bo. rapt. Et hāc legē allegat gl. & Bar. i l. infantem. in prin. de pub. iu. vtrū raptor teneat furti manifesti, maximæ si depręhendatur. vide glos. in leg. Marcellus. de verbo. significatio. que dicit quod rapina requirit raptorē: rapina est: & rem raptam.
d ¶ Casus specialis. Vide casum specialē i quo rapina est crimen priuatū. & vide Bartto. not. in l. fi. in fin. s. ti. j.

hic licet ex vtraque parte debeatur quãtitas: tamẽ ex vna parte est datio pro noxa in solutum: et ideo quodã mõ species videtur deberi cũ sit in electione debitoris: merito cõpensatio non põt obijci. Vide gl. quæ incip. id est cõdictionẽ ibi, sed quare &c. Cõtra hoc videtur tex. ĩ l. si seruus cõis. §. j. j. eo. ideo intellige hanc glo. vt ibi dicam. Circa secũdũ responsum quærit glo. siue est ratio quod ex cõtrectatiõe seruæ cõmodatarij nõ nascatur actio furti, sed ex cõtrectatiõe ipsius cõmodatarij oriretur. Gl. non respondet. sed dic ꝙ põt esse ratio secundũ doc. quia quando commodatarius contrectat, est persona q̃ põt obligari cõmodanti, cui danda est actio, sed quando seruus contrectat non est persona, et quę potest obligari cõmodatario domino suo: cui tunc daretur actio. Certe ista rõ procedit secũdũ hæc iura hodierna, & cũ non debeat dari actio cõmodatario, sed ipsi cõmodanti, si vult, vt dicta l. finali. C. eodẽ, dicẽdum esset hodie obligari cõmodatariũ ex persona sui.

SI pignore.

Qui ferramenta.

De materia huiꝰ §. dixi. s. e. l. in furti. §. ope.

CVm creditor. Hæc est etiam notanda lex. Contra hanc l. opp. C. vi bono. rap. l. iij. Dicunt quidã, hic loquitur in dubio, arg. l. merito. s. pro socio. sed ibi loquitur in casu certo: quia constabat quod habebat animũ lucrãdi. Videte: ista sol. est vera in se, quãtũ ad actionẽ furti, ꝙ in dubio non videtur auferre animo lucrãdi sibi sed vt ĩcũbat pignori suo: sed a quantum ad pœnam. l. si quis in tantã[a]. vel ad pœnam edicti diui Marci. in l. extat, quod met. cau. & l. creditores. infra ad legẽ iul. de vi. priua. Ista solu. non est bona: quia nõ licet sibi ius dicere, etiã vt pignori incumbat: quare dicit glo. ꝙ hic accepit ex cõuentione vel iudicis authoritate. Et hanc solu. tenet Cy. in l. si quis in tantam. in vj. contrario. C. vnde vi.

INterdum.

1 ☞ *Fur nocturnus potest propria authoritate capi, & ad iudicem duci.*
2 *Liber homo non potest dare alteri, ut eum torqueat ad inueniendum crimen contra gloss.*
3 *Ciuilis actio quando tollatur per criminalem. remissiuè.*
4 *Iudex maleficiorum quod possit cognoscere incidenter de causa ciuili descendente ex eodem facto de quo criminaliter cognoscit.*
5 *Libellus pro damno dato peto eum puniri & condemnari & rem mihi restitui procedit: quia uidetur intentata accusatio criminalis, & incidenter imploratum officium iudicis.*

Qui furem. Iste ẽ not. §. et nõ est alibi. b Habes hic[b] ꝙ † 1 licet capere furem et ducere eũ ad iudicẽ. Contra, nemo debet sibi dicere ius, vt lege extat. s. quod me. causa. et l. si quis ĩ tãtã. G. vñ vi. et l. vlt. C. de exhibẽ. reis. Sol. spãle est hic: quia si non liceret capere ipse ipse aufugeret. et ꝓ hoc facit s. e. l. si qs ĩ seruitute. §. fi. et l. capite qnto. j. de adult. & l. ait prætor. §. si debitorẽ. s. de his q̃ in frau. cre. et C. de iudę. l. nullas. Ista est vna so. et c vera. Alij dicũt[c] ꝙ hic fuit datus domino, vel ipsemet se dedit si erat liber, vt eũ torquerẽ & crimen inquirerem: non qđ darẽ iudici, sed ego dedi, vt l. cũ seruus. s. de cõdi. ob cau. inquãtum glo. dicit de seruo, verũ dicit per d. l. cũ seruus. sed inquantũ di 2 cit † de libero homine, videt̃ mirabile qđ ista gl. tenet ꝙ liber homo potest se dare alteri, vt eum torqueat ad crimẽ inueniẽdũ. Nã videtur contra: quia nemo est dñs mẽbrorum suorũ, vt l. liber homo. s. ad le. aql. d Præterea potestas torquẽdi[d] est meri imperij, vt. l. defensores. C. de defen. ciui. & in auẽ. de testi. §. sancimus. qđ tenet Gul. de Cu. in l. imperium. s. de iuris. om. iu. sed ea quæ sunt meri imperij non possunt pactis priuatorũ concedi. vt l. priuatorũ. C. de iuris. om. iud. ergo male dicit gl. Pręter ea quis non potest se cõmittere priuato, vt sibi faciat iniuriam, vt l. j. §. vsq; adeo. j. de iniur. & ibi dicam: vnde in libero homine puto ꝙ ista gloss. non dicat veritatem. Se 3 cundo habetis notare † ꝙ per criminalem accusationem tollitur ciuilis. contra. C. qñ ciui. act. cri. præ. l. j. Glo. dicunt speciale in casu huius. §. quando sic ciuiliter, & extraordinario modo duxit ad iudicem. Ita tenet glos. hic. & vbiq;. Dicam in l. ij. §. j. j. vi bo. ra. Tertio habetis. dicitur hic quod pecunia subrepta fuit restituta de mandato iudicis: hoc est præsidis, vel præfecti vigilium: inquantum loquitur de præside est planum: sed inquantum dicit de præfecto vigilium, videt̃ contra: quia de re ciuili cognoscere non potest, e vt l. iij. §. j.[e] s. de offi. pręfe. vigi. Rñdeo in hoc est mirabilis §. iste 4 † ꝙ iudex maleficiorũ cognoscat de re ciuili qui de re ciuili cognoscere non põt, vt l. solemus. §. latrunculator. s. de iudi. tamẽ incidenter poterit cognoscere de quæstione ciuili descendente ex eodem facto: de quo criminaliter cognoscit iubendo rem restitui: hic est tex. & in l. iiij. §. si dicatur. s. finiũ regun. Et per hoc 5 dico † quod quando formatur libellus seu accusatio de damno dato, vel de robaria facta dicendo: peto eum puniri & condemnari. & rem mihi restitui, seu damnum emendari, quod talis libellus procedit: nec videtur intentari ciuilis & criminalis in eodem libello. contra l. interdum. j. de publ. iud. sed videor intentare criminalẽ tãtum, & incidẽter implorare officium iudicis, vt f incidenter faciat[f] rẽ mihi restitui, seu damnum emendari, secundum formam huius §. & d. §. si dicatur. Sic intelligo l. medicus. j. de var. & extraord. cog. & l. penul. & s. de calum. & l. quod eui tandi. C. de condi. ob tur. cau. cum multis simi. Facit ad hoc qđ no. per Cy. C. ad legem Iuliam de vi. l. si quis ad se fundum. Sed contra hoc opp. de l. defuncto. §. j. de pub. iudi. Respondeo, contra ipsum delinquentem, contra quem iudex maleficiorum potest criminaliter cognoscere: contra eundem potest cognoscere in ciuili incidenter, vt hic, sed contra tertiam personam non, vt lege contraria. quod tene menti.

SI is qui rem. Opponitur de lege in actione. §. qui rem. supra eodem. Gloss. non soluit. solu. ibi habebat retentionem occasione debiti: idem & hic quando habet retentionem ob aliquam causam occasione debiti. Item opponi. supra eodem lege cum ęs. §. sed ibi habebat causam ab alio quam à fure, secundum Dyn. puta ibi intererat sua retinere propter actionem de euictione. facit quod no. s. eo. l. qui iniurię. §. fi.

SI seruus communis. Hæc lex diuiditur in sex partes. Prima loquitur in seruo communi surripiente. Secunda de seruo pignorato. Tertia de seruo redhibito. Quarta de seruo certo empto mandato alicuius. Quinta de seruo deposito. Sexta de seruo cõmodato. Secũda ibi, his etiã &c. Tertia ibi, idem dicendum. Quarta ibi: quod vero ad mandati actionem. Quinta ibi, idque euidentius. Sexta ibi, circa commodatum

in l. si đ possessione. C. vñ vi. tenet cõtra Bar. dicẽs ꝙ in crĩali nõ venit ĩcidenter ĩteresse nisi ĩ casu huius §. Et adde ad materiã Bald. ĩ d. l. si qs ad se fundũ. & ĩ l. cũctos populos. ver. ĩcidẽter iuxta hoc q̃ro, an ex vi statuti &c. vltra medietatẽ repetat. C. de sum. tri. & fi. cat. & ꝑ eundẽ ĩ l. j. ĩ vl. col. C. si à nõ cõpe. iu. in l. ij. §. hoc edicto. j. vi bo. rap. ꝑ Bar. & Bal. in l. q de crĩe. ĩ vlti. col. C. đ accu. q dicũt ꝙ in crĩali nõ põt venire cõdẽnatio ad restituẽdũ rẽ ablatam nisi qñ de maleficio cõstat ꝑ cõfessionẽ: & non al's: & qa iudex inquisitionis potest ĩcidẽter cõdẽnare ad restõnẽ: secũdũ Bal. ĩ l. ea qdẽ. ĩ xvj. col. C. de accus. & de materia adde tex. ĩ l. pe. si aduers. li. & ibi no. Bart. ĩ l. si liberi. C. de admi. tu. Et ad de ad materiã ĩ l. j. s. fi. regũd. Et an econtra iudex in cã ciuili possit cognoscere incidenter de cã crĩali, đt Bart. ꝙ sic ĩ l. hoc iure. §. fi. đ aqua quoti. & æstiua.

a ❡Si quis in tantam. Vide ibi gl. et Bar. & doc. qui hoc tenẽt & viđ omnino Bar. in d. l. iij. in princ. C. de pig. ĩ sua lectura.

b ❡Habes hic. Vide quę per istum text. dicunt Bar. et Bal. ĩ l. si ab hostibus. sol. ma. §. j. et scripsi insti. de act. §. fuerat. ĩ iiij. char. Et vtrũ iudex inquirens posset dãnare inquisitũ ad restituendum dãnũ passo, vide An. in l. si vacantia. in vl. q. C. de bo. vacã. li. x. & vide Barto. in l. si defũcto. ĩ fi. j. đ pub. iud. et l. pe. s. đ cal. & Bal. in l. ij. ad fi. C. đ eden. Adde qđ no. Bal. in l. quod euitãdi. de condi. ob tur. cau. et ĩ l. si qs ad se fũdũ. ĩ vl. co. C. ad l. iu. de vi. et q̃ ibi dicit.

❡An quilibet possit capere malefactorẽ: dic ꝙ sic, si cõmisit crimẽ publicũ, ꝓ quo quilibet posset accusare, vt l. generaliter. et ibi bar. C. de decu. li. x. Sed pone, latro accusatus confessus est se palã furtũ, et plura delicta fecisse: deinde suspenditur, an ista confessio prosit alijs tãquã accusatori quo ad bona furto subtracta. Io. an ĩ addi. Sp. in ti. de accu. in iiij. ꝑte. §. j. versi. quid si latro. videtur dicere ꝙ solũ accusatori si ꝑ viã inqsitionis. De quo dic vt ꝑ Bal. ĩ l. ij. ad fi. C. de edẽ. & Ange. in l. j. s. ti. j. & Bal. in l. j. in iiij. col. C. de iud. in l. pe. & ĩ in l. mercalem. C. de iud. in l. pe. et in leg. merca. C. đ cõd. ob. tur. cau. ꝑ Bart. ĩ l. j. iij. co. s. de priu. deli.

c ❡Alij dicũt. Adde d. Pet. de anc. ĩ c. fi. đ rapt. vbi mulier cõtrahit cũ raptore. alleg. no. hic, et Cy. in l. neminẽ. C. de exh. re. Cyn. ibi remittit se ad Dy. insti. de acti. ĩ pri. Tu salua istã glo. vt intelligat ꝙ iudex torqueat, et nõ priuatus. An. B.

d ❡Ptãs torquẽdi. Bene facit qđ no. Bar. in l. alia. §. j. s. so. mat. vbi Bal. et An. reprẽhẽdũt istã gl. qđ no.

e ❡Vt l. iij. §. j. Et per Sal. ĩ l. si qs ad se fundũ. C. ad l. Iu. đ vi. et ibi no. ꝑ Cy. & Bal.

f ❡Vt ĩcidẽter faciat. Iudex maleficiorum põt ĩcidẽter cognoscere de cã ciuili. facit l. quoties. C. đ iudi. facit qđ ecõuerso no. in l. nullũ. C. đ testi. & ibi Bar. & no. In. in c. cũ oporteat. de accu. & dicit hic Bar. ĩ eo. libello. addđ eũdẽ ĩ l. j. C. qñ actio ciui. & adde qa Bal.

datum. vsq; ad §. locaui. no. tex. ibi cõmuni diuidundo continetur, &c. quia no. est tex. Opp. de l. falsus. §. fi. s. eo. Sol. actio furti non nascitur: imo nata extinguitur, si aliquis dominus efficeret partis, vt l. contraria. sed nascitur actio communi diuidundo, vt hic. Contra hoc videtur iste tex. secundo rñso. vbi dicit ꝙ si partem suam alienauit, remanet actio. Sol. intellige ꝙ partem suã alienauit socius, non ille cui erat furtum factum. Nam si ille alienaret, non haberet communi diuidundo: quia alienauit: nec haberet actionem furti: quia fuit dominus partis, vt dicta l. falsus.

His etiam illud. Hoc est verum nisi sciens dederit, vt j. in versicul. quod si sciens.

Idem dicendum. No. tex. ibi nisi quod in his amplius sit. aduerte. Opp. de l. si hæres generaliter. s. de leg. j. Sol. gl. dicit aliud hic: qa hic sua spõte hæres se obligauit: aliud in cõtrario: quia obligauit se de necessitate vt hæres. Sed certe idem est ibi, quod hic, vt ibi nota. Quę a ro qđ vult[a] dicere illa litera dum dicit, nisi quod in his, &c. Pro cuius declaratione debetis scire quod quandoq; in æstimatione damni, vel datione pro noxa est plus quam sint fructus: quia seruus valet plus quam sint fructus: tunc non cogit̃ restituere fructus opposita compensatione: idẽ & si tantum sit in sola noxæ deditione quantum sint fructus, & plus est in æstimatione damni. si vero sit tantum in æstimatione damni, quantũ est in fructibus: minus autem est in noxæ deditione: tunc non potest obijcere compensationem propter facultatem quam habet dominus dandi pro noxa. Ita dicit gloss. hic. Contra istam glo. & tex. videtur alia glo. in l. qui iniuriæ. §. j. s. eod. Possumus dicere quod illa intelligitur secũdum istam, videlicet quod noxæ deditio tunc impediat compensationem, quando in æstimatione serui est minus quam sit debitum. Certe istud non videtur verum: quia speciei ad quantitatem non admittitur compensatio, vt l. si conuenerit. de pigno. act. & ideo non est curandum quantum sit in æstimatione serui, siue modicum, siue multum. Quare Iac. de Are. dicit: ꝙ ista gl. non dicit verum simpliciter. & quod hic dicitur in tex. nisi qđ in his amplius: exponit in his scilicet negotijs: quia sciens furem dedit, vel furem non esse pro misit: vt j. sequitur. Ita intelligit Ia. de Are. Videte, credo ꝙ ista gl. posset sustineri quando ex vna parte est debitum quantitatis simpliciter, ex alia parte est debitum quantitatis: & speciei alternatiue: vel est debitum quantitatis, sed est species in solutione: vt in causa noxali. Si quidem quis vult obijcere compensationem simpliciter, & vult compensare inuito tali debitore, nõ potest. Ita loquitur gloss. in l. qui iniuriæ. §. j. Sed si vult obijcere compensationẽ conditionaliter hoc modo, si eligeres mihi soluere quantitatem, oppono tibi compensationem: tunc non potest opponi. Et ita loquitur ista gloss. Hoc probatur per duas leges not. ad hoc. Prima est in l. si debeas. s. de compen. vbi loquitur in debito alternatiuo. & C. si ma. fact. alie. fact. l. j. vbi loquitur in debito quantitatis, quando species est in solutione.

1 ☞ *Officium suum nemini debet esse damnosum.*
2 *Leuissima culpa quòd ueniat in actione mandati contraria.*
3 *In actione depositi cõtraria quæ datur depositario cõtra dominum, uenit leuissima culpa.*
4 *In actione commodati contraria, non uenit nisi dolus solum.*
5 *Ambasiatoribus communitatis captis, uel mortuis, communitas tenetur ad emendã, si ambasaria non fuit procurata: & portauerit res necessarias ad ambasariam: & aliàs peritura non fuisset.*

1 **Quod uero ad mandati.** † No. tex. ibi: iustissime enim, &c. Primo no. ꝙ officium suũ nemini debet esse damnosum. Ad hoc 2 opp. gl. C. de dolo. l. j. Solue vt in gl. Secundo no. † & tene men b ti: quia alibi nõ reperies ꝙ in actione mãdati[b] contraria, venit 3 leuissima culpa. † Tertio habes hic, ꝙ in actione depositi cõtraria q̃ dat̃ depositario cõtra dñm, venit leuissima culpa: qđ alibi non reperies. Et ꝙ veniat leuissima culpa, probat̃: quia dñs ad id tenet̃, ad quod tenent̃ homines diligentiores: istud autem, vt scitis, est leuissima culpa. & plene dicam in l. quod Nerua. s. 4 deposi. & dicam in l. contractus. j. de reg. iur. Quarto no † qđ in actione cõmodati contraria, non venit nisi dolus tantũ: vt hic, c & habetis in. l. in rebus. s. cõmo. Vltimo[c] hæc lex inducitur in 5 argumẽ. ad q. † de ambasiatoribus,[d] qui fuerunt capti vel in iti d nere mortui: an commune teneatur ad emendam. Hæc quęstio fuit bononię de facto in ꝑsona Io. An. tꝑe legati, qui missus ad curiam in reditu fuit captus & derobatus: tunc legatus voluit scire, vtrum de iure teneatur emẽdare damnum. Et omnes doc. dixerunt ꝙ sic de curialitate, nõ de iuris rigore: vt l. inter causas. §. non omnia. s. mãda. & ibi nota. Sed alius antiquus doctor reperitur, qui tetigit istam q. multum solẽniter. vt Io. Fasioli de Pisis, cuius additionem habui de libro dñi Cy. & dicit, primo videtur quod non debeat fieri emenda de iure: vt l. inter causas. §. non omnia s. manda. Præterea, ambasiatores habent certũ salarium ergo, & c. vt l. idemq;. §. idem. ver. sed & si ad vecturas. s. manda. Præterea, cũ debeat facere istas operas suo sumptu, & suo periculo: vt l. suo sumptu. de operis libe. Præterea, debuit cogitare hoc posse euenire: vt l. si quis domum. §. primo. s. loc. In contrarium: quia officium suum non debet esse sibi damnosum: vt hic, & s. quemadmo. testa. aper. l. si quis ex signatoribus. Præterea, officium legationis est munus necessarium: vt l. j. §. j. supra de muneribus & honori. & l. munerum. §. legati. ergo nõ debet ei esse nociuum in aliquo: vt l. post legatum. §. aduocatum. s. de his quib. vt indig. & l. cum postulassem. in fi. supra de dã. infect. Et per hoc videtur esse responsum ad omnia iura contraria, quæ loquuntur de procuratoribus, cuius officium est voluntarium. Finaliter distinguit sic do. Io. Aut illa ambasiata fuit procurata: & tunc non debet sibi emendari, sicut nec procuratori: vt d. l. inter causas. §. non omnia. Pro hoc induco supra de excusatio. tut. l. tria o e nera[e]. ibi: non affectata. & quod ibi not. Si vero non fuit procurata ista ambasiata: & tunc aut portabat res non necessarias ad ambasiatam: vt puta, propter pompam sui duxit plures equos, quam deberet, vel alias res, tunc non debet sibi emendari: vt hic: quia est quod sibi imputetur: vt hic in versicu. hæc itaque puto vera. Si vero portauerit res necessarias ad ambasiatam: tunc ista debent sibi emendari: vt lege cũ duobus. §. damna. &. §. quidam sagariam. supra pro socio. qui tex. probant istam distinctionem. Ita determinat ille solemnis doctor: sed hoc est verum, si dictę res perierunt, non alias perituræ: secus si alias perituræ fuissent naturaliter: vt in dictis legibus probatur, secundum eundem domi. Ioan. Fasioli de Pisis.

1 ☞ *Dominiũ ex cõtractu emptiõis, & uenditionis, qđ nõ trãsfertur, nisi pretiũ sit solutũ vel habita fides de pretio. Item an sit in contractibus innominatis: & in eis habetur fides de pretio.*
2 *§. Vendita. Insti. de rerum diui. quod habet locum in omni contractu.*
3 *Dominus permittendo colonum fructus percipere ante solutam pensionem, uidetur fidẽ habere de pretio, seu de mercede.*

Locaui. Solẽnis. §. est iste. Op. dicit̃ hic, ꝙ cõuenit ꝙ fructus essent pignori: cõtra: imo ẽt sine cõuentione sunt pignori: vt l. in prędijs. s. in quib. cau. pig. tac. cõtrahitur. Sol. Dicunt quidam, quod verum est, ꝙ fructus sunt tacite obligati ꝓ mercede: sed tñ ista tacita obligatio nõ sufficeret, vt eiꝰ causa dñs haberet furti actionẽ. Requirit̃ em̃ ꝙ res fuerit expresse obligata: vt l. si is q. j. eo. & ideo hic ponit ꝙ fuit expresse conuentum. Gl. hoc reprobat, & dicit ꝙ tacita obligatio sufficit ad hoc vt cõpetat actio furti. l. qui seruum. §. si is cui. s. de act. & obligatio. & quod hic dicit, conueniat: scilicet causa dubitationis tollendæ. Idem tenet in dicta lege. si is qui. Contrarium videt̃ tenere supra eodem. in lege. in actione. §. fin. s. quod requiratur expressa obligatio. & istam opinio. veram puto per d. l. si is qui.

a ❡Quęro quid vult. Adde qđ no. voluit Bar. ĩ d. l. fi. s. de conditio. indebi.

b ❡Actiõe mandati. Idẽ vr̃ ꝓbari ĩ actione mãdati cõtraria: vt notat Bart. ĩ l. qđ Nerua. s. đ positi. versi. viij. & vers. sed q̃ro. ĩ ver. nonõ principaliter q̃ro. vide ĩ l. iiij. §. miratur. s. nau. cau. stabu.

c ❡Vltio. Adde Angel. ĩ. exorta guerra. q. vide doc. in c. cũ ꝓ cã. de ꝓcu. vide quæ allegaui ĩ facto, iudęi sancti Ioan. vbi fuit passus furtũ ĩ pignoribus: ꝙ licet capiãt vsuras ex mutuo, tñ nõ tenent̃ de periculo casus fortuiti. Andræ. Barba.

d ❡De ambasiatoribus. An ambasiatoribus captis vel derobatis debeat emẽdari dãnũ: adde q̃ dixi post Bar. in l. legatum. s. de adi. leg. Adde qđ Bald. in c. j. an agnatus vel filius in fi. quæsiuit, si dũ vasallus vadit ad seruitia dñi derobat̃ ĩ itinere: an dñs teneat̃ sibi de emẽdãdo? Dicit ꝙ nõ: quia in hoc cõtractu nõ cõuenit casus fortuitus: sed discretus dñs bñ faceret cõpatiẽdo sibi in emẽdãdo dãnum: iuxta glo. l. inter casus. §. nõ noĩa. hic allega. & vide ꝑ Odo. in l. j. C. de lega. & ꝑ Inn. ĩ c. sicut. de iureiur. sicut si lucraret̃, domino lucraret̃. Et ad hãc q. bene faciũt no. ꝑ Bar. in l. j. C. đ sentẽ. quę pro eo qđ interest. in viij. colũ. in q. an habẽda sit rõ ĩteresse extrinseci: ꝑ Specu. in ti. de iud. §. specialiter. ad fin. & facit qđ no. doc. in l. qm̃. C. ad leg. Iul. de vi. Vide ad hãc q. l. sociũ qui in eo, ff. ꝓ socio.

e ❡Tria onera. Facit tex. ĩ l. vniuersi. C. đ de leg. lib. x. & l. qui data opera. ex quib. cau. maio.

a ¶Tertio opp. Addē sing. gl. de qua Sali. facit festum in l. traditiōibus. C. de pac. ex qua not. ꝙ colonus, qui numis colit nō facit fructus suos nisi soluat, vel hēat fidem de pretio. Andre. Barba.

b ¶An dicat. Not. ad illud quod hic dicit̃, an in contractu innominato habeatur fides de pretio, vt in venditione, qđ si tenemus ꝙ in vēditione in dubio transferatur dominiū inter contractus nominatos, et innominatos. nulla est differentia. si tenemus ꝙ in dubio non videtur velle transferre dñium: vt in hoc. §. videtur probari, tunc procedit differentia. And. Barba.

c ¶Innominatis. Fallit in contractibus īnominatis, secundū Bar. in l. traditionibus. in j. col. C. de pactis. Et adde glo. & Bar. in leg. j. s. de rer. permuta. et Bald. in dicta leg. j. C. de re. permu. licet Bal. teneat contra Bart. ibi et Sali. in d. l. traditionibus. et hic per text. in d. l. Sabinus. de contrahen. empt.

d ¶Et inquātum. Esset videndū qđ no. ī l. æde. C. locati. per illum tex. et in d. l. si seruus Mæuij. §. fi. đ stip. ser. et Bal. in l. traditiōibus. in j. co. C. de pac. et Bald. in l. ij. C. de re. permu. tenet contra istā gl. etiā quoad casum huius. §. sed Bal. in l. licet. in iij. opp. C. loca. tenet istam gl. videlicet, ꝙ fructus efficientur coloni, nisi mercede soluta, vel habita fide de ea.

e ¶So. illud. No. ad intellectum l. eos. C. e. et ideo punitur recipiēs rem furatā, sicut ipse fur. l. crimen. et ibi Bal. C. ad leg. Iuliam.

f ¶Nisi causa. Vide Bar. in l. certi condictio. in princi. si cer. pe. vbi ponit remedium quō posset fur euitare infamiam.

g ¶Consueuit quæri. An cōdemnatus ex lege municipali, vel inquisitione sit infamis: dic vt dixi in l. ī famē. j. de pub. iud.

h ¶Directa via. Et licet dominiū trāseat, nō tamē trāsit possessio glos. est & ibi Bart. in l. j. §. veteres s. de acq. pos. in donatiōe cā mortis, ī qua transit a die mortis dominium ipso iure. tex. est ibi vide no. ꝑ Barto. infra eo,

↔ POMATES.

i ¶Tempore mortis &c. volens ꝓbare, quod per aliud tempus possedit aliquā rē titulo legati, debet ꝓbare quāto tp̄e mortuus sit ille, q sibi legauit: vt per domi. Alexan. consi. xlvj. ad fin. volumi. iij.

in prin. Et ꝙ tacita obligatio nō sufficiat, est tex. in l. interdū accidit. s. eo. vbi apparet, ꝙ vxor non habet actionē furti pro re dotali, licet sit sibi tacite obligata. Nō obstat. l. qui seruum. §. si is. s. de acti. et obl. vbi dicit, ꝙ colonus surripuit aliqd ex fundo. et tenetur furti. Nā ibi intelligo ꝙ surripuit aliquid ex fructibus pertinentibus ad dñm. qđ apparet, qa ibi subijcit de actione legis Aquiliæ, quæ dño nō daret̃ pro fructibus, qui essent effecti coloni. Ita intelligo legē istā secūdum istā gl. quæ dicit tacitā sufficere ad actionē furti. Et gl. quæ est infra. e. l. si is q. in prin. nō dicit verū. Itē op. dicitur hic, in vers. sed & si tu. ꝙ si emptor fructus ꝑcipit, incidit ī causam furtiuā: contra emptor percipit bona fide, & iusto titulo: ergo nō facit furtum: quia non contrectat animo furandi: & sic fructus non sunt furtiui. Huius timore dicit quædam gl. hic: dic vt s. e. l. falsus. §. sed is. Et vult dicere ꝙ hic emptor percipit ꝑsente colono: et sic colonus ipse videt̃ percipere: vt d. §. sed si is. Hoc nō placet: qa secūdum hoc tā in primo casu, quā scđo fieret furtū ab ipso colono respectu pignoris. Sed tex. et gl. hoc hic non vult: quia primo casu fit furtū respectu pignoris, in secundo respectu dominij. Dicendū est ergo, ꝙ ipse emptor sciebat fundū locatū, et fructus percepit obligatos. Et ita intelli- a git Iac. de Are. Tertio opp.[a] dicitur hic ꝙ colonus ꝑcipiēdo fructus facit eos suos cōtra, non soluto pretio: vel mercede, nō trāsfertur dominiū: vt Insti. de rerū diuisione. §. vēditæ. Sol. Intellige etiā ꝙ hic erat ꝓtiū solutū, vel fides habita de pretio. Ista dicit gl. quā vide, et no. bene. Videamus an ista gl. dicat verū in se. Secūdo an b dicat[b] verū quo ad istū §. in se innuit ꝙ nō solum quo ad contractū emptionis et vēditionis, sed etiā in alijs contractibus debeat ꝓtiū esse solutum, vel fides de eo habita: vt hic vides in cōtractu locatiōis, idē c in cōtractibus innominatis [c] tenet gl. in l. cū proponas. C. de dolo. in gl. super verb. remāsit. contrariū tenet gl. C. de pac. l. traditiōibus. in j. gl. C. de re. permu. l. j. ꝙ solū in contractu emptiōis & venditiōis hēat locum. §. venditæ. alle. in gl. in alijs trāsfertur dominiū, pretio etiā nō soluto, vel fide de pretio non habita. Puto istā gl. dicere veritatē reprobatis alijs, per tex. in l. iij. s. de pign. acti. vbi si reddit̃ res pignorata nō recepta solutiōe, vel habita fide de ea, non remittitur pignus, et sic nō trāsfertur ius quod erat apud dātē. Nō obstat. §. vē- 2 ditæ. †quia intelligo ibi venditionē large pro quolibet cōtractu, ex quo debet trāsferri dominiū, et sic large: vt l. statuliberi a cæteris. §. fi. s. de statu lib. Ad prædicta facit l. procurator. §. plane. s. de tribu. et qđ no. per doct. in l. in ciuile. C. de rei. vē. Secūdo videamus, an ista gl. dicat verū quo d ad §. et inquātū.[d] glo. dicit ꝙ merx sit soluta: nō dicit verū, quia illo casu iā dñi nō interest: et sic nō haberet actionē furti. sed ī eo qđ dicit, vel de pretio fides habita, di- 3 cit bñ, †quia dñs permittebat, colono fructus ꝑcipere antequā sibi pensionē solueret: & istud permittere est habere fidem de pretio, seu de mer- 4 cede: vt no. in d. §. venditæ. & in d. §. plane. Quarto op. dicit̃ hic ꝙ qñ fructus percipiūtur ab alio quā à colono, non efficiuntur coloni. Cōtra. s. eo. l. si apes. §. j. vbi fructus percipiunt̃ à fure, & efficiūtur coloni. Sol. gl. dicit hic, alius ꝑcepit ex volūtate coloni: ibi contra voluntatē. Videte, secundū hoc colonus efficeret̃ citius dñs, qñ fructus percipiunt̃ contra eius voluntatē, ꝙ̃ qñ fructus percipiuntur eius voluntate. quod est absurdū. & ideo dico ꝙ in l. si apes. fructus non efficiuntur coloni: vt ibi dixi. Quinto opp. ꝙ fructus efficiantur emptoris: nā cū colonus haberet ius percipiēdi, & faciēdi suos, pōt hoc ius in aliū transferre: vt l. in edibus. §. j. s. de dona. & l. in venditione, in prin. & §. j. s. de bo. autho. iud. posi. Respondeo, illud est verū, quando colonus haberet ius percipiendi fructus simpliciter, & esset merces soluta, sed mercede non soluta, non videtur ꝙ habeat potestatem vendendi fructus alteri, cum debeant remanere in fundo obligati domino pro mercede. Ita debetis intelligere legem istam.

1 ☞*Præstans opem furto irregulari non tenetur actione furti.*
2 *Præstans opem ad euadendum delinquenti, & sic delicto iam consummato, non uidetur opem præstare maleficio.*
3 *Receptans furem cum re, dicitur opem dare furto: & tenetur furti: quia semper fur furatur donec contrectat.*

FVrtum. Oppo. s. de ser. corru. l. j. in prin. & §. persuadere. Gl. dicit, intellige ꝙ hoc fecit in odiū dñi, vel vt eius iram euitaret: non vt seruus aufuge- 1 ret. Hoc est truffa: quare dic, †ꝙ hic iō, quia hoc scilicet aufugere, est furtum irregulare: ideo præstās opem huic furto irregulari, non tenetur furti, nisi furtum sit subsecutum: vt supra eod. 2 l. qui seruo. Et facit iste tex. ad id quod dixi s. e. l. ī furti. §. ope. † ꝙ ille, qui prestat opem ad aliquē euadendum, non videtur prestare opem maleficio iam facto, vt dixi. Sed contra hoc videtur l. eos. C. e. vbi receptauit eum post furtum factū, & tenet̃ tanꝙ̃ e præstans opem. Sol. Illud,[e] quod dixi, habet locum in delicto 3 iam consummato, perfecto, & finito. †Sed l. eos. loquitur in furto. quod delictum, licet sit consummatum, tamen adhuc durat: quia fur semper furatur, donec rem contrectat: vt l. inficiando. §. infans. infra eodem. ideo recipiendo furem cum dat opem furto: quia illo tempore cum furem recipit, facit furtum: ideo tenetur.

1 ☞*Sententia sola sine causa an infamet. remissiuè.*
2 *Condemnatus ex lege municipali uel inquisitione, an sit infamis, remissiuè.*

f NOn potest. Hoc intellige nisi causa [f] cognita, pœna fuerit aucta vel minuta: vt l. 1 quid ergo. §. pœna grauior. s. de his qui no. infa. †Quærit̃, an sententia sola sine causa infamet. Gl. tangit hic: & in l. fin. g j. de publi. iudi. dic vt ibi. Consueuit quæri [g] an † condemnatus 2 ex lege municipali, vel ex inquisitione sit infamis. Dic vt dixi in l. infamem. de publi. iudi.

1 ☞*Dominium rei legatæ recta uia, quòd transeat in legatarium fictè à tempore mortis: uerè à die aditæ hæreditatis. nu. 3.*
2 *Legato facto de re hæredis, quòd eius dominium non transeat in legatarium, nisi traditione facta.*

1 h ATitio. †No. ꝙ dñium rei legatę, directa via [h] trāsit in legatariū. Cōtra hoc op. de l. cū vero. §. fi. s. de fideic. lib. Solue vt ibi. Itē opp. de seruitu. l. Papini. 2 †Dicit gl. solue vt ibi: quia ibi testator legauit rē hæredis, non ipsius testatoris: tunc em̄ non transit dominium in legatarium, nisi traditiōe facta, vt ibi: & in l. si quis inquilinos. §. cum seruū. s. de lega. primo. & not. in l. si hæredis seruus. eodem titul. & ibi plene dixi: licet gloss. aliter dicat in l. ij. C. commu. de leg. tamen 3 reprehenditur per doct. † Quæro, dicitur hic quod dominium recta via transit in legatarium. quæro a quo tempore transit. i Respondeo: ficte à tempore mortis, [i] vt lege prima & secunda. C. communia de lega. vere à die aditæ hæreditatis: vt l. si tibi homo. §. cum seruus. s. de leg. j.

1 ☞*Scholaris, qui retinuit pullos alienos animo comedendi: si pœnitentia ductus reddidit, non tenetur.*
2 *Pœnitentia in foro conscientiæ, accipitur pro sola animi contritione: sed in foro nostro, quando res potest reponi in pristinum statum.*
3 *Delicto consummato, an sit locus pœnitentiæ, plena distinctio.*
Peccatum in Spiritum sanctum nūquam remittitur: quia est nunquam pœnitere.

Pœnitentia

a ↔P. P A V. P. ¶Qui ea mente. Vide ad hanc l. do. Anto. consil. xxxiiij.

b ¶Itē op. Adde ī materia, qđ si statutum punit faciētē actū cū exercitio, nō cōprehēdit facientē actū, & illū nō exequētē: vt est gl. ī c. auaritię. de elect. in vj. quā ibi ita declarat d. Domi. sed ī materia pone ꝙ lex punit conatū: an puniatur sicut & factū prīcipale. vr̃ ꝑ Spe. ī ti. de acc. §. j. ver. qđ si. & ī materia est text. ī l. j. §. fi. & ibi ꝑ ang. s. ꝙ qsꝙ iuris. & ī l. j. đ extraor. crimi. & qđ hr̃ ī l. aut facta. §. euētus. j. de pœ. Cui adde ī crīe lęsæ maiestatis, & patriā īpugnare volētis punit̃ solus conatus: scđm Ang. ī d. l. j. in fin. qđ quisꝙ iur. qđ reassumit Arch. xvij. q. j. si ergo. & not. ī l. si qs nō dicam rapere. de epis. & cle. ibi late ꝑ Bal. et ī materia viđ Cy. ī l. is q cū telo. de sica. Adde qđ Spec. in locis p̄alleg. videt̃ sing. dicere, ꝙ oīa iura, & leges puniētes conatū, tāꝙ̃ factum principale, sunt hodie correcta ꝑ gñalē cōstitutionē: de quo ꝑ Bar. ī l. j. §. diuus. đ sicarijs. & ꝑ Inno. in materia ī ca. ꝑpetuo. de elect. lib. vj. Et tene mēti mr̃tū gl. no. & ibi Bart. ī l. fi. s. de re. diui. Adde an stāte statuto ꝙ q adulteriū nixus fuerit, capite puniat̃: & aliquis sentiēs rumorē aufugiat, debeat capite puniri, Bald. consil. cccvj. iij. lib.

c ¶Qui cogitauit. Qñ in delictis habeat locū pnīa, de qua ī hac l. ad qđ vide Bal. ī l. j. C. de plus peti. & ī l. si qs in suo. de ioffi. test. & Io. And. de iure patron. c. cū laici. sup. j. gl. ī qua ponit̃ casus ī qbus nō consūmato delicto pœnitēdo qs euadit pœnā. Et sunt qdā casus in qbus pnīa nō ꝓdest: vt ī hæretico, đ hæret. c. ad abolēdā. & in c. excōicatus. §. credētes. in crīe læsæ maiesta. l. qsqs. C. ad l. Iul. maiest. In cōsciscēte sibi mortē. ff. de bo. eorū. l. iij. j. rñso. In extrahēte fugiētē in eccl̃iam. C. de his q ad eccles. cōfug. ī. l. fi. §. sir̃. Itē ī casu huius legis, q est nouus casus. adde ꝙ pœna, q̄ imponit̃ ipo facto vel ipso iure nūquā īponit̃ ꝓ actu īperfecto, sed ꝓ cōsummato: nec sufficit īperfectus actus ī atrocioribus, secūdū Pau. đ Leaza. in Clem̄. j. de statu mona. ī gl. & similiter no. ī c. perpetuo. de elect. libr. vj. & est argu. cōtra ī l. j. §. remouet. đ postulan. & not. in l. sed & partus. ꝙ met. cā. Vide Bal. ī l. j. C. de cōdi. inde. ponit Bal. ī l. si quis nō dicā rapere. C. de epis. & cle. Qñ autem dicat̃ imponi pœna ipso iure, vel ipso facto, vide ī l. j. s. de infami. Et adde ꝙ l. is q cū telo. cū simi. nō habet locū ī pœnis statutorū, secundū Bal. in l. j. §. diuus. ff. de sica. & Bal. ī l. si fugitiui. C. de ser. fugitiuis. in l. si qs nō dicā rapere. & in materia vide gl. & ibi Bal. ī l. si cōstiterit. C. finium regūdorū. vbi dicitur ꝙ quando agit̃ ciuiliter, requirit̃ factū cōsummatū. Et nota ꝙ si statutum puniat volentem violare: ītelligit̃, id est voluntarie violātē, secūdum gl. in l. fi. & ibi Bar. s. de rerū. diuisi. qđ no. & ibi dixi. & dixit Bald. in l. data opera. in xxiij. colū. C. qui accu. non pos. qđ vbi īponit̃ ꝑsonalis pœna, requirit̃ actus cōsummatus: secus in minori pœna, qa tūc sufficit actum inchoatum esse. Et vide qñ dicat̃ actus inchoatus, & qñ cōsummatus: & an mādās teneat̃ de attētatis mādatarij, ꝑ Bald. in l. nō iō minus. in peñ. col. de accusat. & adde tex. & ibi Bar. ī l. q seruo. s. eo. Et an accusator, vt euitet pœnam talionis, posset pœnitere, etiam in crimine hæresis, vide Baldū in l. fi. C. de accus. & statutum dictans, si quis accesserit ad castrum, non comprehendit illum, q est in via, & non peruenit ad castrū secundum Bald. in l. cum te. de dona. añ nupt. Et de ista materia plene ꝑ Iac. de Belui. in d. l. si qs nō dicā rapere. & Ioan. Andr. in dicta regula, in pœnis. in mercurialibus. & dominum Anto. de eo qui mit. in poss. cau. rei seruan. in cap. j. in vltima chart. Et qđ si statutū punit euntem ad ecclesiam capiendam: an comprehendat euntem prope ecclesiā, & metu aduersariorū recedētem, & non audentem capere, viđ bal. in quæstione incipiente: accusatus de vi turbatiua. in fin. Itē qñ est pœna īposita ipso iure, nūquā habet locū pnīa. Ita dicit Bal. ī auth. habita. in vltima col. C. ne filius ꝓ patre. gl. in d. Cle. j. de statu mona. Adde tex. gl. & Bar. ī l. si fugitiui. ī ver. deprehendātur. C. de ser. fugiti. Adde quod voluit Ioan. Andr. in additionibus ad Spec. in rub. de consti. ꝙ stante statuto qđ si quis fuerit inuentus portare bladū extra districtū, illud amittat & animalia: ꝙ si qs inuētus fuerit reuertēdo, quia pœnituit, quod debet minus puniri.

4 *Pœnitentia an habeat locum in delictis non consummatis in contractibus, in vltimis voluntatibus. remissiuè.*

a QVi ea mente.[a] Breuiter hoc intendit: Qui tenetur ex delicto actione pœnali originaliter, nō liberatur pnīa. h. d. in l. si quis nō dicam rapere. C. de epis. & cle. Doc. solebant tractare de hac materia: ego hic tractabo an sit locus pœnitentiæ. Opp. de l. sequitur. §. item Labeo. s. de vsuca. dicit gl. ibi vendidit: & sic non tradidit & sic non contrectauit: vnde delictū non fuit ibi perfectum: hic sic. Hoc est falsum quantum ad legem illam. Dic ergo vt ibi no. quia ibi ex pœnitentia purgatur vitiū rei: quia desinit esse furtiua, si redijt in domini potestatem, non autem liberatur fur ab actione pœnali furti. Secūdo opp. s. de ser. fugi. l. j. §. j. Soluit gl. ibi ignorauit ipsum esse fugitiuum qui receptauit: & sic fuit in culpa: hic in dolo. hoc est contra casum illius legis, in prin. vbi dicit ꝙ est fur. Alij dicunt qđ ibi loquitur in mulcta: hic in pœna. quod non placet: quia cum ibi sit certa quantitas statuta, non potest proprie dici mulcta: vt l. aliud. j. de verb. sign. Quare dic, ꝙ ibi delinquit quis incitatus à re, super qua delinquitur: qa seruus fugitiu' iuit ad eum, vt eū retineret. & ideo dice- 1 rem, † ꝙ si in domo tui scholaris veniunt pulli alieni: & tu retineas eos mala fide animo comedēdi, postea pœnitētia ductus reddis: quod admittitur pœnitentia. Item opponi. s. de in ius vocan. l. quamuis. Sol. ibi speciale. Ratio specialitatis est, vt quidam dicunt: quia ibi pater vl' patronus nō læditur. Vel melior est ratio ista, quod cū statuatur ibi aliquod speciale cōtra filium vel libertum, facilius admittitur pœnitentia. ista potest esse ratio. Item opponitur [b] de l. si conuenerit. supra de iurisdictione omnium iudicum. Solu. Illa lex nihil ad propositum: nam ibi loquitur in facto inualido, in quo locus est pœnitentiæ: hic vero loquitur in delictis perfectis, & consummatis. Vlterius oppo. de l. j. C. de crimi. stellio. Glossa, quæ est hic, dicit: fallit ibi. Tu dic melius quod ibi non fallit: sed sequens pœnitentia facit cessare præsumptionem præcedentis doli. Nam primo videbatur decipere: nunc cum omnibus satisfaciat, apparet quod nō habuit animū decipiendi. Item opponi. de l. si adulteriū cum incestu. §. primo infra de adulter. Solue eodem modo: quia ibi pœnitentia sequens declarat ab initio delictum non fuisse: vt ibi dixi. Item oppon. C. ne tutor. vel curato. vectiga. condu. l. prima. Solue eodem modo: ibi pœnitentia sequens facit cessare præsumptionem doli in præterito. Vel aliter: ibi statutum est specialiter contra tutorem aliquid: ideo facilius admittitur pœnitentia: vt supra dixi de filio & liberto. prima tamen placet. Opponi. de l. prim. §. dixerit. versic. quod si fecerit. de publica. Dicit gloss. fallit ibi: & hoc satis placet. Ratio fallendi est: quia ibi remanent aliæ actiones, per quas actori est consultum: vel actio ex illo edicto de publicanis, non est ab origine pœnalis, vt ibi patet. Item oppo. s. quod metus causa. l. si cū exceptione. §. satis clementer. Dicit gl. fallit ibi. Tu dic, quod ibi loquitur in actione quæ ab origine non est pœnalis: & ideo satisfaciendo, & pœnitendo potest quis facere ne in pœnam īcidat: hic vero actio quæ ab initio est pœnalis: & est commissa commisso furto. Item oppo. de l. cogitationis pœnam. j. de pœn. Sol. hic loquitur in delicto perfecto, & cōsummato: ibi in eo qui c cogitauit[c] tantum, & nō perfecit: & sic nō est nostra materia. Item oppo. C. de summa trinitate. epistola, inter claras: vbi dicit quod ecclesia nunquam claudit gremium redeunti. Solu. Dyn. in c. peccatum. extra, de regul. iur. libro sexto. dicit, quod aliud est de iure diuino in foro cōscientiæ: aliud de iure nostro in foro seculari. Ratio, dicit Dyn. quia de iure diuino facilius delinquitur, scilicet sola cogitatione, & deliberatione: & ideo quia facilius delinquitur, facilius ei remittitur. Sed de iure nostro quis non delinquit cogitando. Item oppon. de aposta. l. hi qui sanctam. Solu. licet ibi loquatur in delicto ecclesiastico: tamen ibi loquitur in delicto puniendo in foro ciuili, non in foro conscientiæ: merito non admittitur ibi pœnitentia. Prætere- 2 a, debes scire † quod aliter accipitur pœnitentia hic: aliter in foro conscientiæ. Nā hic accipitur pœnitentia, quando res potest reponi in pristinum statum: sed in foro conscientiæ accipitur pro sola animi contritione. Sed pœnitentia, de qua hic loquitur, non habet locum in l. hi qui sanctam. vbi res ad pristinum statum reduci non potest. Item opponi. de l. ex hoc edicto. §. penultim. supra de alienat. iudi. mutan. cau. fac. Solutio. Dicit gloss. ibi loquitur in extraordinarijs criminibus: hic vero in ordinarijs. hoc est contra l. prima infra de extraordinarijs criminibus. Dicit gloss. quod ibi actio, quæ oritur ex delicto, oritur ad interesse: sed quia ex pœnitentia desinit interesse, merito pœnitentia admittitur: hic vero loquitur in delictis, in quibus oritur actio ad pœnam. Item oppo. in authen. vt iud. sine quoquo suffra. §. sic igitur. alias, sciat enim. colla. ij. Glo. dicit, ꝙ ibi fallit. Mihi videt̃ ꝙ ibi nihil sit speciale: nā ibi dicitur ꝙ nisi admoniti se emendent, puniuntur: vñ ibi delictū non est ꝑfectum, nisi cū admoniti nō emēdauerint: merito est locus pnīæ. Item opp. C. de non numerata pecunia. authent. contra qui propriam. & in corpo. vnde sumitur. de trien. & semis. Solut. Dico eodem modo quod delictum ibi non fuit consummatum, nec in pœnam inciderat: quia pœnituit antequam partem aggrauaret probatione. Item opponi. supra de inofficioso testamento. lege. Papinianus. §. meminisse. & C. de his quibus vt indign. l. alia. Rñdeo: ibi delictum omnino non est per-

fectũ,antequam sit deuentũ ad sententiã: merito est locus pœnitentiæ.hoc ꝓbatur in l.qui cũ maior.§.accusasse.s.de bo. lib. & l.in seruitutem.§.petijsse.eodẽ ti.& sic debet intelligi C.loca.l.cõductores .& l. nõ ab re.C.vnde vi. Vlti.op.de authẽ. nouo iure C..de pœna iud.qui male iudi. Sol.est ibi speciale.Rõ,quia illa delicta corrũpendo iudicẽ,cõmittuntur ita occulte,ꝙ expedit Reipublicæ concedere veniã alicui,vt producat ea in lucẽ.Et eodẽ modo responde ad l.edicto.j.de iure fisci. & C.de his qui se defe.per totum titulũ.libro decimo . Reassume ergo breui-
3 ter† quantum pertinet ad materiã nostrã, an delicto perfecto et cõsummato sit locus pœnitentiæ.Distingue:aut loquimur de iure diuino,et consciẽtiæ,aut humano. Primo casu est locus pœnitentiæ:vt in epistola,inter claras.et per Dyn.in ca.peccatũ.& hoc indistincte.Sed cõtra,nõne dicit Apostolus,qui peccauerit in Spiritũ sanctũ nũquã ei remittetur.ergo et ĩ foro cõsciẽtiæ est aliquod delictũ,quod ex pœnitentia nõ remittitur? Respondeo:& dicũt Theologi, et etiam magister Sententiarũ,ꝙ peccare in Spiritũ sanctũ est nunquã velle pœnitere:& sic est vltima desperatio:merito non remittitur,cũ nunquam pœniteat. Secũdo casu, aut ex pœnitẽtia declaratur in præteritum non fuisse delictũ:et admittitur pœnitentia:vt l.j.C. de crimine stelliona,et l.j.C.ne tuto.vel cur. vectiga.condu.et l.si adulteriũ cũ incestu. §.j.infra de adulte. Si vero nõ declaratur: & tunc aut est tale delictũ,qđ per pœnitẽtiã nõ põt reduci in pristinũ statum:vt homicidiũ,& similia:et sic in dubio pœnitẽtia nõ admittitur:vt d.l.hi qui sanctam.C. de apost. Si vero potest reduci in pristinũ statũ,et tunc aut quis delinquit incitatus à re,super qua delinquit,& admittitur pœnitẽtia.l.j.§.j.s. de ser.fug. Aut delinquit alias:& tũc aut ex tali delicto oriebat̃ actio ad interesse,aut ad pœnã.Primo casu locus est pœnitentiæ si per eã desinit interesse:vt l.ex hoc edicto.§.pen.s.de alie. iudi.mutan.caus.facta.Aut oriebatur ad pœnã,et tũc aut illa actio erat pœnalis ab origine:et non admittitur pœnitentia:vt hic cũ simi.Fallit in l.quãuis.s.de ĩ ius vocã.et in auth.nouo iure.C.de pœna iud. q male iudi.Rationes dixi s.Aut actio nõ erat pœnalis ab origine:et tunc locus est pœnitẽtiæ:vt l.j.§.dixe.vers. qđ si fecerit. s.de publ.et l.si cũ exceptione.§.satis clemẽter.§.quod metus cã.Et prædicta ĩ de-
4 lictis iam consummatis.† In delictis vero nõ consummatis,dic vt dicitur p Cyn.C. de epis.et cleri.et l.si quis non dicã rapere.Sed an in contractibus sit locus pœnitentiæ,dic vt per Cy.et gl.in l.sicut.C. de actioni.et obl.In vltimis volũtatibus, dic vt plene dixi in l.si quis in principio testamenti.s.de leg.iij.et per Dy.in c.qđ semel placuit.extra,de reg.iur.lib.vj.

SI is ,qui rẽ. Dr̃ hic spãlit̃. Quero,vtrũ đ actiõe furti requirat̃ spãlis obligatio.videt̃ ꝙ sic,vt hic,& leg.ab eod.C. de ser.pign.da.manu. Alij dicunt, ꝙ sufficit generalis obligatio.Hoc tenet hic gl.& quod hic dicitur speciali pactione,id est,expressa.& hoc placet.tacita autem non sufficeret : vt dixi in l.si seruus communis.s.eodem.§. locaui.

Si is,cui. Dic plene in l.si dominium.s.eodem titu.

1 ☞ *Furtum est nomen iuris: & non est furtum,nisi sit animus furandi in faciente: & ideo fieri faciens non tenetur furti.*
Faciens corrumpi album prætoris, licet principalis non sit in dolo, tenetur: & ibi ponit rationem.
2 *Quando proceditur contra aliquẽ de auxilio, vel ope ad maleficium,oportet quod prius constet de maleficio.*
Contumacia principalis delinquentis,quod non nocet auxilianti.

Si tu Titium. Videtis hic,quod si ille,qui accepit,nõ est in dolo ille,qui facit accipi, non tenetur furti.Contra hoc oppo.s.de iurisdi.omnium iud.l. si quis
1 id quod.§.fi.Sol.est†ista,vt alias dixi:furtum est nomẽ iuris:[a]
a quia est contrectatio rei alienæ,&c.& ideo nisi sit animus furãdi in faciente non est furtum : si furtum non est factum,non potest dici opem præstitam esse furto. Sed in contrario est nomẽ actus vt puta,si quis corrumpit album prætoris, &c. Nam siue
b dolo , [b] siue sine dolo album corruptũ sit,vere corruptum est: & ideo potest quis teneri faciens corrumpi, tanquam præstans dolum ad corrumpendum album vel tanquam faciens corrumpi:licet principalis faciens non sit in dolo. Contra hoc oppo. infra ad legem Corneliam.de sica.l.nihil. cum sua gloss. Nam ibi homicidium est nomen iuris : & principalis faciens ibi non fuit in dolo : & tamen tenetur tanquam præstans opem. Respõdeo licet ibi faciens non sit in dolo: tamẽ non impeditur,quin sit homicidium : sed hic propter defectum doli impeditur quod non est furtum:vnde non potest quis teneri tanquam prestans opẽ. Nã,vt dixi vobis,ille,q p̃stat opẽ, tenet̃ necessario: qa est necesse ꝙ factũ accedat facto , licet obligatio obligationi non accedat.dixi.s.e.l.q seruo.Itẽ op.de d.l.qui seruo.§.item placuit. s.e.& l.si quis vxori in prin. s.e.Sol.ibi cõmittitur furtum, licet non nascat̃ actio,vel obligatio furti:vnde potest teneri tanquã præstans opem:hic vero furtum non committitur . Vltimo
2 ex isto §.nota † practicam maleficiorum, quando proceditur contra aliquem ꝙ ipse præstitit opem,vel auxilium ad aliquod
c maleficium,oportet ꝙ prius constet [c] de maleficio principali: & oportet quod constet in processu , qui fit contra auxiliantẽ. Licet eñ principalis sit contumax,vel alio modo contra ipsum de maleficio constet,tamen hoc nõ nocet auxilianti: vt l.denũciasse.§.fi.j.de adulte. & ibi dixi. Tene menti.

Si stipulatus. Vidistis s.e.l.is, cuius interest. & l.itaq; fullo.& l.sequen.

INficiando. Opp.ad fi.& videtur ꝙ requiratur contrectatio omnimodo: vt l.iij.§. si rem.supra de acquiren.possess.Sol.fateor contrarium. & quod hic dicitur in fin.pro suo habere destinauit . intelligo, & contrectauit.Hæc est vera solutio. aliæ solutiones dantur in gloss.quæ veritatem non continent, & contrariantur dicto.§.si rem.

Si tibi. In actione furti habetur ratio interesse , quod est extra rem. hoc dicit. De hoc dixi in lege furti.in princip.supra eodem.

1 ☞ *Fur,quòd possit recuperare possessionem ab alio fure de iure,remissiuè.*
2 *In delictis,quæ committuntur negligendo extra personam circa rem,qualiter cognoscatur an sint plura vel vnum.*
3 *Delicta plura si cõmittantur circa rẽ extra personam in faciendo , an puniatur pro vno delicto , vel pluribus.*
4 *Vendens vinum vltra prohibitionem vna die pluribus personis , pro pluribus delictis punitur.*
5 *Stante statuto quòd ludens ad azardum puniatur, si vnus una die lusit cum pluribus personis, & pluries uicit, & pluries perdidit, punitur pro uno delicto.*
Ludus dicitur perfectus, & habetur pro absoluto,quando lusores recedunt.
6 *Stante statuto quòd quis non possit ducere ultra tres famulos,quod si ducit uiginti,punitur pro uno delicto.*
7 *Statutum disponens quòd nemo possit ducere ad conuiuium ultra decem personas sub pœna,si habuit triginta,unum est delictum.*
8 *Statuto stante quòd ad nuptias non possint inuitari nisi duodecim dominæ: si pater & filius ducunt uxorem simul, non poterunt inuitari uigintiquatuor.*

d Infans. Hic est bonus.§. & breuiter hoc intendit. Pro toto tempore furtum vnũ est , [d] nisi fuerit possessio interrupta

a ¶ Nomen iuris. Ad de quod legitur & no.et ibi per doct.in d.l.j. §.fecisse. supra de eo per quem factum est.
b ¶ Nã siue dolo. Adde quod in simili no. Bar.in l.si quis obrepserit.in j.q.j.de fal. Et ad ista vide Bal. & Imo.in l.cum mulier in iij.col.sol. matrimo.
c ¶ Qđ prius cõstet. Ita quando iudex ꝓcedit cõtra aliquem tanquã auxiliũ p̃stãtẽ,debet primo in ipso ꝓcessu cõstare principalẽ deliqsse. Et no.bene istud dictũ:quia oẽs sequuntur.Et ista tenet , & practicat̃, maxime id,qđ dicitur in fi.& concorda.l.j.§.itẽ illud sciendũ.ad Syll. Item adde,ꝙ tũc nõ. sufficeret cõfesio principalis,secũdũ Bal.ĩ suo cõsilio qđ ĩcipit, in Christi noĩe de accenso delicto . Et hoc repetit Ang.& docto.ante Sal.in l. C. de rapt. virgi. quãuis enim esset facta probatio contra principalẽ,nõ habet obesse opẽ p̃stãti,nec sententia lata cõtra eũ.l.si veteris . de fide instr.Est ergo necesse cõtra ipsũ probare furtum principale et opẽ. Et hoc vltimum tenet Bal, in l.iuris. in fi.C.q bus res iud. nõ no. Vide Pe.de Anch.ĩ conf.ccvj.in fi.et Sali.in dicta.l.j .C. de rap.virg.in pe. col. et vide Bar.in cons. ccxlv.Et an absoluto principali posset quis cõdemnari de auxilio in fauorẽ: vide Bart.in l.adulter. §.si eo tempore de adulte.
¶ Adde an cõfessio principalis delinquẽtis noceat accessorie delinquenti, Bal. cõsi.xxxv.li.v.
d ¶ Vnũ furtum est. Et ita faciunt ad q̃stionẽ,ꝙ si qs sit dãnatus ad standũ in carceribus,etiam vltra decẽ dies possit appellare:qa grauamẽ est cõtinuum.Ita dicit Bald.in l.ij.de epi.audiẽ.alle.Spe. ĩ tj.de appel.§. restat. vers.sed qd tu dices. cum versi.seq. Bene facit l.ij.ff.quib , ex cau.maiores.Ita no. Bal.p illã gl.magnã ibi:in l.ij.C . de ser. et aqua. Idẽ no.Bal. per illã glo.mag.ibi: in d.l.ij.C.de epi.audien. Bene facit qđ no.Bar.in l. p̃tor.§. fi.de oper.no.nũcia. Idẽ tenet Ioã.An.in c.dilectus.el.ij. de re scri.&c.vbi dicit ꝙ quoties interlocutoria habet actũ executiuũ, vt in casu illius c.qa tũc semp grauatus appellare

interrupta.Item in actione furti , inspicit̃ quãti res primi fuerit à principio,à tempore furti facti.h.d. Op.ad hãc legẽ, videt̃ ꝙ plura furta sunt:vt l.quãuis.s.eo.circa princi.& gl.in l.vulgaris.in princ.s. eo.Respõdeo,plura furta sunt hoc est, plures contrectationes:tamen in veritate vnum furtum est continuatum per plura tẽpora. Sic expresse patet in hoc §.in prin.& in fi.ideo semel potest agi furti.Item dicitur hic,quod duo furta plura sunt,quãdo possessio fuit interrupta ab alio fure:& tamen semel tm̃ potest agi furti.contra.s.titu.j.l.nunquam plura. Respondeo , secundum veritatem sunt plura furta: quia vere fuit possessio in terrupta , sed secundum fictam possessionem nunquam videtur perdidisse: quia eam poterat recuperare : vt lege.si quis.in princip.& lege.non videtur.supra de acquirend.pos. & ideo videtur vnum furtũ: merito semel tantũ potest agi:sed in contra
1 rio sunt plura delicta vere, & ficte. †Iuxta hoc quero, dixi quod fur potest recuperare possessionem ab alio fure:quæro quo iure. tex.hic dicit, quod eam recuperat ab altero fure:nec dicit quo iure.Gl.j.eo.l.qui re.§.j.dicit quod recuperabit de facto.Ego dico quod etiam dictum de iure potest recuperare,vt ibi dicam.Modo circa istum. §.quia vos videtis hic,ꝙ continuatio temporis, non sequitur pluralitatem delictorum: ideo quæro circa hanc legem, quando fiunt delicta circa rem extra personam quomodo possum cognoscere an sint plura delicta vel vnum : & sic an veniant imponẽdę plures pœnæ,vel vna. Circa quod debes aduertere: quia quædam delicta cõmittuntur negligendo, quædam faciẽdo.
2 †Circa primum scias, quod in delictis , q̃ negligẽdo cõmittuntur,si quidem præcessit dispositio seu præceptum de faciendo: & si non fiat,imponatur pœna:tunc dicit̃ esse commissa negligentia,quando est elapsum tempus statutum in dispositione,vel si non est appositum:quando est elapsum tempus tãtum, quod commode potuit explicari. Sed si inciperet à conditione,tunc diceretur esse commissa negligentia,quando desijt posse dari, vel fieri: vt l.ita stipulatus.supra eodem de verbo. obligatio.& l.si ita stipulatus essem abs te.l. insulam.& l.continuus.§.item qui insulam.cum simi.eodem titu.Hoc tenet Innoc.extra,de preben.c.extirpandæ.hoc etiam probatur per iura infra scripta. Hoc præmisso dico, quod si aliquis fuerit negligens per longissimum tempus,totum hoc est vna negligẽtia:& meretur vnam pœnam, nisi ex pluralitate terminorum statutorum inducerentur plures negligentiæ. Probo primũ, aliquis negligit vindicare mortem defuncti,vel negligit petere curatorem patri furioso, vel negligit redimere patrem captũ ab hostibus : totum hoc est vna negligentia:vt l.j.C.de his quibus vt indign. & C. de episcop.& cleric.authenti.si captiui. & C.de episco.audien.authenti.liberi furiosi. & ideo si syndicus comitatus qui maleficia tenetur denunciare , staret per plures menses , non dicerentur tot negligentiæ commissæ, quot menses fuerunt : sed vna tantum negligentia. Dixi prædicta vera nisi pluralitas terminorum statutorũ aliud
a induceret. Exemplum in authent.[a] credentes.C.de hæret.vbi per primam contumaciam excommunicatur postea , si fuerit contumax per annum plus punitur. Simile in missione in possessionẽ,quæ fit in actione reali. Nam pro prima contumacia fit missio : si est postea contumax intra annum , non auditur postea,nisi de ꝓprietate : vt l. si quis.§. sed & si quis. C.de præscri.xxx.ann. & ideo si per iudicem, vel per legem essent statuti certi termini ad aliquid faciendum,pro quolibet termino posset dici vna negligentia:& vna contumacia : & pro qualibet imponitur no
3 ua pœna. † Quandoque committuntur plura delicta faciendo. Hic est aduertendum:quia quædam sunt delicta momentanea : quædam sunt delicta succesiua. Mo
b mentaneorum exemplum est:aliquis [b] ꝓduxit plures testes falsos , vel euulsit plu
c res terminos :[c] punietur ne pro quolibet? Dy.tangit hoc in l.nunquam plura.supra titul.primo & ibi dicit,si quidem plures testes producantur ad vnum effectum , vna est productio, & pro vno tantum delicto punietur:arg.l.illud.s.ad l. Aquil.& quod dixi in d.l.nunquam plura.s.ti.j.Sed si producantur ad diuersos effectus:tunc ꝓ quolibet punientur:argu.l.agraria.j.de termi. mo.& in d.l.nunq; plura.s.tit.j. Item dico si testis dixerit falsum , super diuersis articulis: si illi articuli tendũt ad vnã conclusionem,& vnam victoriam,vnum delictũ est:si tẽderent ad diuersos effectus , essent plura:Idem dico de euellente terminos, si quidem essent plures lapides ĩ vno loco, vnus terminus diceretur euulsus: tũc pro vno termino tantũ puniretur:quia tendũt ad eundem effectum. Sed si illi lapides essent in diuersis locis,tunc pro quolibet puniretur : quia tenderent ad diuersos effectus: vt dicta lege. agraria. Quædam sunt delicta, quæ habent causam succes
d siuam. [d] & hic aduerte: quia istorum delictorum quædam sunt in quibus animus plurimum operatur. Exemplum, vt in hæretico : vt ĩ dicta authentic. credentes . Item exemplum in furto , vbi requiritur animus lucrandi. Item exemplum in retentione possessionis, vbi requiritur animus: vt lege.tertia in princip.supra.de acquiren.poss.In istis pro toto tempore vnum maleficium est. Casus est hic,nisi possessio interrumpatur. Ad idem facit.s. de vsusc.l. si is qui pro emptore.§.pe.& l.qui bona fide.§.fi. de acquirend. possessio. Et ideo si ego accusarem te , quod tu occupasti, vel tenuisti per vim aliquam meam possessionem , vel tenuisti per vim aliquam ciuitatem , vel castrum , contra dominum:vel tenuisti seruum meum:si per plures annos eum tenueris,vnum delictum est , nisi ista retentio esset interrupta : vt hoc §.& le. quicunque.C.de seruis fugitiuis. Quædam sunt , in quibus animus non tantum operatur : sed magis actus corporeus:vt portare arma , vel portare vestes sericas , & similia : & quæ actum personæ mere concernunt : tunc puto quia ista naturaliter interrumpantur: & tunc debeamus dicere , quod pro quolibet die sit vnum delictum : vt lege foramen.supra de seruit.vrbano.prædio. Facit supra eodem titulo.lege quod destinauerit . & de operis lib. lege prima. Quidam sunt actus , qui
4 † habet quandam successionem ex reiteratione. verbi gratia: prohibitum est,ne vinum vendatur vltra octo denarios ꝓ qualibet foglieta , seu mensura : tota vna die vendidisti. Certe puto quot personis vendidisti , & quot mensuras singulariter vendidisti,tot sint delicta:vt lege cum mancipium.supra de

potest:sed illud dicit esse verũ do.Petr.de Ancha.qñ quis grauaret̃ pluries sup eodẽ p diuersas seu plures interlocutorias: quia tunc à quolibet semp poterit appellare. Alias secũdũ eũ sequeret̃ absurdum: qa si qs est dãnatus ĩ perpetuũ,vel ad tp̃s ad standũ in carceribus , ꝙ semp posset appellare. qđ nõ est dicendũ. Sed, aduerte: qa Bal. post Spe. expresse tenet cõtrariũ vt s.dixi.sed post cogitaui , ꝙ illud dictũ Bald.nõ vr̃ oĩno verũ.Nam videmus qđ si qs est dãnatus vltio supplicio , statim efficit̃ seruus. & sic semp grauat̃ : vt in l. q vltimo.de pœnis. & tñ solũ intra decẽ dies põt appellare. vt patet ex ibi no.p Bart. Et similiter est in dãnato de furto, qui efficit̃ infamis l.nõ põt.s.eo.& in l.furti.in prin.s.de infa.potest tñ solum appellare ĩtra decem dies:vt not.doct.ĩ d. l.furti. facit qđ not. in l.fin.si à non cõpe. iud.C.& c. pastoralis.§.j. de appel.ideo dicemus quod neq; à sentẽtia lata expresse, ꝙ aliquis sit infamis possit semp appellare. & iõ vr̃ opi. do.Pet.mihi verior, q̃ opi.Bal. Cũ Spe. trãsit Ange.in auth. hodie.de ap.& Mar. Silia.in suo tractatu concor. & Matthes. in suo trac. de carcere.Bal. ẽt in l.j. ad fi. C. sententiam resci. non pos.Et pro sñia Bald. bñ facit quod idẽ no.in l. ius.C.de probatio. Tu intellige vt p Bal. in d.l.j. C.sen.resci.non pos. Adde qđ no. An.de But.in c.fi.ĩ iiij . col. de fur. Adđ ꝙ Ang. consil.cclvj.dicit,qđ sñia perpetui carceris est nulla,& à iure ciuili reprobata : & ꝙ taliter damnatus põt agere iniuriarũ cõtra magistratum, ẽt si habeat arbitriũ plenum.
a ¶ Excẽplũ ĩ auth.Ista faciũt ad nota.ĩ d.l.si qs id ꝙ. cũ simi.in l. si familia.đ iuris.om. iud.et quod no.Bar. j.de sepul. viola.in l. iij.§.si plures.
b ¶ Excẽplũ est: aliqs. Quid ĩ accedẽte pluries ad vxorem alterius:vt in l.vulgaris s.eo.Dic qđ ponitur vna pœna tm̃. Et si statutum dicit,qđ retinẽs vxorem alicuius puniatur in centum : vnus retinuit per duos menses,cõtinue multiplicabatur vna pœna secundum Bald.ĩ l.si duo. ad fi.§.j.s.đ arbitris. Itẽ ad materiam vide Barto.in l.libellorũ.de accusa.& Bar. in l.Põponius.de nego.gest. & quod dixi post Bar.ĩ l. nũq; plura. in iij. colũ. de priua. delic. Vide q̃ dixi post Bar.in d.l. vulgaris. Adde qđ oĩa commissa ĩ vna rixa , puniũt̃ ꝓ vno maleficio, et quo ad oẽs: vt not.Bar.in l. hoc accusare.§. lege. de accu.& Barto.in l.j. in fine. C. vnde vi.& Bald. in l.cum rationibus. in iij. & iiij.q.C. qui accusa. non pos.vt nota.hic Angel. & s. retulit ad id quod dicit hic Bartol.de producente plures testes falsos.
¶ Adde Bal.in l.quicunq;.in ij.col.C.de seru.fugi.& ibi quid si cũ testibus producit instrumẽta falsa, & ibi ẽt quid in muliere reperta cũ vestibus prohibitis.
c ¶ Plures terminos. Hoc ĩtelligit verum hic Ang. si eodẽ tpe terminos euulsit,seu testes ꝓduxit:qa idẽtitas tp̃oris facit idẽ esse delictũ:vt no.gl. in l.j.C.vñ vi.Secus si diuersis tp̃ibus:qa diuersæ erũt pœnæ: & plures.l.vulgaris in prin.s.eo. optime ad leg.Aqui.l.illud. §.fin.
d ¶ Cãm succesiuã. Dicit hic Ang. ꝙ dr̃ vnũ delictũ quo ad pœnã:sed sunt plura respectu tp̃is ꝓducẽdi , & aliorum: vt not.Bar.reprobãdo gl.in l.eũ q.§.ĩ popularibus.đ iureiur.
¶ Adde ibi, animus plurimũ operatur, Petr. de Anch. consil.v.

a ¶ Dicatur vnus ludus. Fallit nisi vnus a bancho ludi recesserit, q mutato p posito redeat: licet incontinenti dicitur bis delinquere: vt l. j. §. si rem. ff. depositi. secundū Ang. hic Idem in deponente arma mutato proposito, & ea reassumente, secundum eum. Idem dicit si statutū non punit ludentem, vel arma ferentem, sed inuentum cum armis, vel ad ludū: quia tunc si quis pluries inuenitur, pluries punitur, licet sit continuatus ludus: quia ad inuentum fit relatio: vt l. quid ergo. in princ. de insa. facit C. de seruis fu. l. si fugitiui serui. Adde hic Bald. in l. quicūque in ij. col. eodem titu.

b ¶ Respondeo licet. Adde quod An. hic a contrariū tenet. quē videas.

c ¶ Quæro. Vide no. p gl. Ang. et Bar. in l. fi. C. vnde vi. et q no. Bar. post gl. in l. sed nec legatarius. ff. de condi. fur. vbi omnino videas.

d ¶ Alterius iniuria. Nota quod non dicitur interesse meū, si ego lucrum, quod capiebam cum alterius iniuria, omitto. Adde gloss. in l. si qs vxori. §. pen. ff. eod. quam ad hoc no. alleg. Bart. in l. parentes. in prin. C. de testi. vbi dicitur, quod quis non dicitur nocere fisco, licet q̄rat ipsum priuare lucro sibi adueniente cum damno, vel iniuria alterius. Et ad hoc adde no. per Bar. in l. j. in x. colū. ver. venio ad vltimam par tem. de senten. quæ pro eo quod interest. Adde tamen, q̄ q̄n lucrum est radicatū, priuatio lucri, dicitur damnum, secundum Bal. et Cyn. in l. cum te. in j. colum. C. de don. ante nup. 6 Et ad not. hic adde Bal. in l. fi. in princi. in ij. oppo. C. eo. & priuare fiscum pœna sibi debita, non dicitur læsio, sed sola duritia dicitur, se 7 cundum Bal. in l. milites. in fi. C. de test. mili. Adde gl. Bart. & doct. in l. ij. §. Labeo. de acqui. pos. & quod dicitur hic de lucro radicato, adde quia verius not. in l. j. §. si quis. ff. de itine. b actuque priua.

c ¶ Duæ sunt glo. Vide Bal. in l. j. et l. si ea. C. qui accusa. non pos.

f ¶ Si quis alteri. Bal. not. in l. ab Anastasio. in ver. extra quæritur. C. manda. alleg. hunc text. secundum eum valde no ta. quod fur habet remedium ad recuperandum possessionem contra furem. Adde etiam Bal. in d. l. fin. in j. co. C. eo. & ex text. in c. in literis. de resti. spolia. ad de Sali. & Cy. in l. j. C. de condi. furti. c

g ¶ Cū raptor. Quæ- ædil. edic. et l. scire debemus. §. de verb. obli. † Sed pro huiusmodi declaratione q̄ro, dicit statutū si quis luserit ad azardū, puniatur ad tantū. modo lusi vno sero cū pluribus, & plures vici, & perdidi, an videantur plures ludi, et plura delicta? Respondeo ex pluralitate vincendi, et perdēdi, non sunt plura delicta: sed puto quod totus iste dicat vnus ludus[a], donec sit habitus pro completo, et absoluto, recedentibus lusoribus: vt l. contractus. C. de fun. instru. Nec enim possum dicere perfecte vicisse, donec ludus non sit perfecte completus: quia adhuc superest spes perditionis. Multa enim possunt accidere, per q̄ pecuniam, quam vici, perdā, et recedat a me: vt l. naturalem, et l. in laqueū. §. de acq ren. rer. do. facit l. qui cū maior. §. accusasse. §. de bo. liber. et l. in seruitutem. §. petisse. eo. tit. et ideo aliud est hic, quā dixerī. supra in venditione vini: quia ibi in persona cuiuslibet: et in qualibet mensura, est perfecta venditio: nec superest spes rescindendæ illius venditionis. Item circa ludū dico, quod ex pluralitate personarū cū q bus vna simul ego ludo, non dicūtur plura delicta. Nam ille personæ, cū quibus ego ludo, non dicuntur offensæ a me, sed magis offenditur Respublica, ideo vnū est delictum, vt l. si plures. j. arbo. fur. cæ. † Eadem ratione dico, dicit statutum, q nullus possit ducere vltra tres famulos: et aliquis duxit viginti. Certe vnum delictū est: nō autem est vnum delictum pro quo libet famulo vltra numerum debitum ducto: sed pro omnibus est vnum cum ipsi non offendantur ex tali ductione: sed magis Respublica, quæ est vna, offenditur ab vno ducente vltra numerum. † Et eadem ratione, si statutum dicit q nemo possit habere ad conuiuium vltra decem personas, sub certa pœna: certe si habuit xxx. vel xl. vnum delictum est pro omnibus, q excedunt numerū, vt dictum est. † Iuxta hoc quæro de quæstione quam vidi de facto Pisis. Dicebat statutum quod ad nuptias non possunt conuitari, seu inuitari nisi duodecim dominæ: modo quidā ducebat vxorem, ipse & filius: vtrū possint inuitari xxiij. dominæ, tanquam sint duę nuptiæ, an xij. tantum. Respōdeo licet[b]. duo sint matrimonia, et isto respectu possint dici duæ nuptiæ: tamen quia fit vno tempore simul quo ad solennitatem, vni cæ nuptiæ dicuntur: vt l. patris et filij. §. de vulgari et pupillari. et quod ibi no. Et hęc sufficiant.

H Aereditariæ. Non habet quis per alium, quod per se habere non potest hoc dicit cum duabus legibus seq. Opponi. de leg. eos. in fin. C. de vsu. Gl. hic dat duas sol. vt in ea habes. Aliam solutionem dat gloss. in leg. Labeo. in fin. supra de vsufcapio. De hoc per Dyn. in capit. quod alicui non licet. de regu. iur. lib. vj. Quæro[c], quæ est ratio quod rei hæreditariæ non fit furtum, nisi in istis casibus. s. Respondeo, furtū est contrectatio rei alienæ inuito domino, & c. sed res hæreditaria non habet dominū: ergo & c. Sed in istis casib[9] est persona cōmēdatarij, creditoris, & vsufructuarij, qui repræsentant personam: & ideo fit furtum in his casibus rei hæreditariæ.

S I is, cui. Oppo. de l. rei communis. §. pro soc. & l. qui seruum. §. si is. §. de actio. & oblig. Sol. quod hic dicit, furti: dic, id est, cōdictione furtiua. Nam actio furti pœnalis non tollitur per persecutoriam: licet hodie forte secus, vt glo. dicit. Quæro, quæ sit ratio, quod actio cō modati tollatur per condictionem furtiuam ipso iure: sed condictio furtiua per actionem commodati ope exceptionis. Respondeo, quia condictio furtiua est plenior, vt gl. dicit.

E ius rei. Hic est. §. notandus. & est gl. multarum legum. Oppo. de l. cum æs. §. j. ff. c. Sol. bene potest agere actione furti bonæ fidei possessor, sed non quod æstimatur dominium, ac si res esset sua. Item oppo. & videtur, quod etiam habeatur lucri ratio: vt l. si quis vxor. §. pe. ff. eodem. Solu. Ibi loquitur in lucro quod percipitur sine alterius iniuria: secus in lucro quod percipitur cum alterius iniuria: [d] vt vsucapiendo, vt hic, quod est notabile multum. d

S Empronia. Quæro, quid continebant isti libelli. Duæ sunt[e] gloss. Prima dicit quod erat libellus, repudij. Alij dicunt quod erat libellus quo continebatur quidam debitor Semproniæ, qui postea aufugit propter hanc appositionem. ista secunda placet. Secundo quæro, vnde nascatur actio ista furti. Glo. dicit ex eo quod legit istum libellum. Hoc non est verum, vt l. si quis vxori. §. neque verbo. supra. eodem. Dicendum est ergo, quod ista actio furti nascatur ex furto, & ex contrectatione ipsorum libellorum. e

Q Vi re sibi.

Si quis alteri. [f] Dicitur hic, q fur prior nō potest agere. contra. ff. e. l. inficiendo. §. infans. Dicit gl. q ibi recuperauit de facto. Videte domini. imo potest fur possessionem recuperare de iure, vel condictione certi, vel triticaria. ff. de condi. tritica. l. ij. Circa hoc vide quod no. per Cy. C. eo. l. fi. circa prin. not. ibi: si honesta, &c. Vlterius dicitur hic in fi. quod potest agere contra vtrunq; condictione furti. cōtra. C. de condi. furti. l. j. So. gl. dicit, quod hic debet distingui, aut pri[9] fuit consecutus rem a primo: & non tollitur condictio furtiua contra alium: Aut fuit prius consecutus æstimationem. & tūc condictio tollitur. Vide hanc gl. quæ incipit, cum alterius iniuria. Ista gl. est corrupta scriptoris vitio: & vult dicere totum cōtrariū: & debet dicere sic: Aut prius fuit consecutus æstimationem: & non tollitur condictio furtiua: Aut prius consecutus fuit rem: & tunc tollitur.

Q Vi saccum. Opp. furtum non committitur sine animo: vt l. j. §. j. ff. eod. hic dicit contrarium: ergo male. Rñd. licet hic non sit animus principaliter furandi saccum: accessorie est tamen talis animus. Simile habetis ff. eodem. l. eum qui. §. non solum. Item istam legem habetis canonizatam in decretis. l. dist. c. qui saccum. Vltimo nota casum, in quibus sine effectu committitur furtum. Vide glossam.

S I debitor. Puto tamen circa hāc legem quod debitor antecq̄ condemnetur, paratus sit soluere debitum quod liberetur ab actione furti, vt l. fulio. §. qui ancillam. j. eod. l. qui iniuriæ. §. j. ff. eodem.

1 Quando agitur furti ratione dominij æstimatur dominium: & quando ratione interesse, æstimatur interesse.

1 S I uendidero. Ibi: cum autem. Nota † quod q̄n agitur actione furti ratione dominij, æstimatur dominium: quando agitur ratione interesse, ipsum interesse æstimatur. Tene menti. De hoc plene dixi supra eodem. l. in furti.

1 Raptor dicitur fur manifestus, si contra eum clametur, seu occurratur.

2 Opem præstans raptori, non dicitur fur manifestus nisi deprehendatur.

g Cum raptor. [8] Hic est bonus, & singularis text. ibi: furti. scilicet manifesti. † Quæro, vtrū omnis raptor sit fur manifestus. Quidam dicunt quod sic: quia publice

publicè & manifeste rapit. Veritas est in cōtrariū: quia ad hoc vt quis sit fur manifestus, requiritur q deprehēdatur, vel post eū clametur: nec sufficit sola visio: vt ff. eo. l. iij. & l. si quis in seruitute. Vnde raptor ita demum erit fur manifestus, si cōtra eū clametur, seu occurratur. † Vlterius hic dicitur q ille, qui præstat opem raptori, nō tenetur furti manifesti cōtra. j. vi bo. rap. l. j. Gl. dicit, fateor q tenetur furti nec manifesti: licet Placen. dixerit cōtra. sed furti manifesti nō tenetur, nisi deprehendat. Istud vltimum q gl. dicit, nō est verū. Nam etiā si deprehēdatur opem præstare, nō est manifestus fur: vt dixi ff. eo l. is qui opem. Non habetis hic alia.

Si Titius. Iste §. est notandus. Primo loquitur quando falsus procurator indebitum recipit. Secūdo quando recipit debitum. Tertio ponit quasdam quæstiones circa prædicta. Secunda ibi: quod si pecunia. Tertia ibi: falsus autem. vide literam. Hic dicitur q noīe eiusdē quantitatis habet locum condictio indebiti, & condictio furtiua. Contra. condictio indebiti præsupponit dominium esse translatum: vt l. fi. ff. vsufru. quēadmo. caueat. vbi nemo condicit rem suā, & c. sed condictio furtiua præsupponit dominiū non esse trāslatū: vt l. j. ff. de cōdi. fur. Sol. condictio furtiua nascit tēpore solutionis, quo tempore soluens erat dñs: sed condictio indebiti nascitur tempore ratihabitionis, quo desinit esse dominus. Sed contra hoc oppo. si desijt esse dñs: ergo extinguitur condictio furtiua: vt l. & ideo. ff. de condi. fur. Sol. hic desinit esse dominus absque suo facto: ergo non extinguitur dicta condictio furtiua: vt d. l. & ideo. Itē opp. dicitur hic in secundo responso, quod per ratihabitionē extinguitur actio furti. contra in l. inter omnes. in prin. ff. eo. Sol. Hic desijt interesse ex causa quæ retro trahitur: ibi non. Vltimo, circa materiam huius legis dic vt l. falsus. ff. eo. & l. si p curatori falso. ff. de cōdi. ob cau.

Qui rem Titii No. tex. ibi: dominium non fuerit, nec q possessio. Opp. q ille, qui non habet dominium, vel possessionem, habeat actionem furti: vt l. si is qui. in prin. ff. eo. & l. rem inspiciendam. ff. eod. Sol. fateor quod hic tex. debet suppleri, q non habebat ius in re, nec ad eum pertinebat periculum ratione custodiæ. Vltimo quæro. dicitur hic q habet locum cōdictio indebiti, & condictio furtiua. Quæro, ad quid dētur illæ actiones. Azo in summa de condi. inde. in §. datur. dicit quod cōdictio indebiti tantum datur ad possessionem, quæ statim fuit translata in illum falsum procuratorem: sed condictio furtiua datur ratione dñij ipsi soluenti. & sic diuersis respectibus istæ condictiones dantur.

Q Vllo. §. qui ancillam. De hoc dic vt in l. verum. ff. eodem.

1 Instrumentum debiti si reperitur cancellatum, quod probet debitum præcessisse, & solutum.

2 Condemnatio, licet reperiatur cancellata, & pecunia soluta, tamen præsumitur quod condemnatio præcesserit.

Qui tabulas. Hic est bonus §. & no. No. tex. ibi: qa ex his debitum, & c. Ex quo habes † quod per instrumentum cancellatum probatur debitū solutū.

a Quæro, an hoc sit verū: Respondeo, si quidem[a] tabulæ cancellatæ reperiuntur penes creditorem: illæ tabulæ probāt debitum præcessisse, & solutum esse. Hoc modo potest intelligi hic. Sed si reperiuntur penes debitorem: tunc si debitor esset persona domestica creditoris, non probaret debitum solutū, nisi probaret illud sibi redditum: vt l. j. §. ille autem. C. de Lat. liber. tol. Sed si non esset domestica persona, probatur debitū solutum, vt l. si chirographum. ff. de proba. & no. per Iacob. de Are. & Cy. in l. si de possessione. C. de proba. eadem ratione si instrumentum cancellatum reperitur penes tertiam personam, præsumitur debitum præcessisse, & solutionem esse factam. ff. eo. l. qui tabulas. Et † per hoc iam dixi duo verba. Primo ego soluī pro Titio condemnationem: & reperitur cōdēnatio cancellata, & pecunia soluta in camera communis. Certe, licet sit cancellata condemnatio, tamen præsumitur condēnatio præcessisse. Præterea, tota die in curia episcopi per instrumentum cancellatum redditum debitori, probatur debitum esse solutum.

S I quis ex bonis. In fi. ibi: vna facti, id est iu-

Idem Bal. not. qd hic bar. reprobat sm omnes i. sibno. C. de pes. & Jaso. & alex. l. Labeo. ff. de pa. & que. Tuy. l. iij. ho. 1993: quam sbar. communē. j. bar. qd. dator hodie sequ. magistri nostri. mo l. Labeo. Sbarde dicendum quem

I S, cuius interest. Dicij facti sup furto simp cōmisso.

Item is, cui. Op. dicitur hic, q, is qui habet ex testamēto actionē, non habet actionē furti. Contra ff. e. l. si dominium. & l. si is qui. §. j. Sol. intellige hic, q res erat sibi obligata sub conditione: vel non erat res hæreditaria: vt no. in l. si is qui. §. j. ff. eo.

1 Actio furti non oritur contra domesticos furantes, si res est modica quæ subtrahitur.

G Reditori. De hoc dic vt plene habuistis no. in l. eum qui. §. idem scribit. ff. e.

S I libertus. Not. istam legē quod si isti domestici furantur, non oritur actio furti. † quod est verum, si res modica subtrahitur: vt l. respiciendum. §. furta domestica. j. de pœnis.

R Vllo. De hoc dic, vt l. omnes ff. eo. & l. qui iniuriæ. §. j. ff. eod. tit.

b Nemo. [b] Exemplum ponit gl. per l. impuberem. §. j. ff. eo. Opp. j. de parrici. l. vtrū. Respondeo, hic debes intelligere in eo, qui nō potest facere furtum, propter defectum consilij & intellectus, & ideo non potest teneri tanquam præstans opem furto: quia non est talis p̄sona, quę posset fingi q faciat furtum: sed in l. contraria, alia ratione non poterat cōmittere parricidium.

1 Pro furto agitur criminaliter: & quæ pœna imponatur, remissiue.

c ¶ Emineisse. [c] Hæc lex est bona, ex qua habes † q̄d pro furto agitur criminaliter. Et qualiter imponatur ista pœna criminaliter, vidistis j. de pœnis. l. capitalium. §. famosos.

De tigno iniuncto. Rubrica.

d Glo. continuat rubricam. [d] Dic vt habetis in ea. Supra dictum est de furtis in genere: sed quia quędam sunt in specie: ideo ponit tit. de tigno iniuncto. Item dicit gl. quod rub. ponitur materialiter. Vel potes dicere, & adde de furto, pro tigno iniuncto. Et hæc est verior: & patet princi. l. j. ff. eo. quod est vtile propter ea q̄ j. dicā.

1 Quot actiones dentur contra eum, qui dolo malo iniunxit tignum alienum in muris suis.

LEX I.

L Ex xii. tabularum. Oppo. de prin. huius l. ad fi. Respōdeo nō potest vendicari res tanquā à possidente: vt in prin. sed tanquā ab eo q dolo desijt possidere sic, vt in fi. Item nō possum te conuenire, vt omnino restituas: vt in prin. sed vt contra te iuretur in litē sic: vt l. qui res. in fi. ff. de sol. † Quæro, quot actiones dentur contra istū, qui dolo malo iniunxit tignum alienū in ædibus, vel muris suis. Gl. dicit, quinque, scilicet actio furti, cōdictio furtiua, actio de tigno iniūcto, & actio ad exhibendum, & rei vendicatio. Sed quæro, an vna istarum p aliā tollatur? Dicam j. l. proxima.

h ¶ Nemo. Nota qd intelligitur de furt. consilij. vide Bal. in l. j. C. de ser. fugi. Andre. Bar.

c ¶ Meminisse. Nota hic, quod pro furto potest quis extraordinarie puniri criminaliter. Bald. in l. si post. in gl. §. tit. j. Ad de Per. de Ancha. cōsilio cix. in vltimis verbis.

d ¶ Rubricam Practicam huius titu. vide in Spe. in tit. de confe. eccle. vel alta. verficu. & quod, &c. & ibi videas.

1 Vna ex quinque actionibus competentibus pro tigno

a ¶ Quæro quid. Vide in l.ij.C.de rei vẽdicatio.

b ¶ Gl.cõtinuat. Formam autẽ libelli vide in Spec.de furtis.§.j.versi.pone plerũque.

c ¶ Vltimo not. Cõtra præfectum, adde quod not, per Bart. post Gul.in l.cõtra.ṡ.de leg. contra eos, qui sciunt edictũ futurum,& incontinẽti vendunt frumentum: vt teneatur. vide vt ibi cum no.vide text.et ibi dixi in c.pe.de exces. præla. tex.in l.& qui data.ṡ.ex quib.caus.ma. & remisi in tex. An. Barb.

d ¶ Item facit. Adde Lud.in l.si vero.§.d̃ viro.in xxij. fallen. sol.mat.

e ¶ Lata culpa nõ æquiparatur dolo. Adde Barto.in d.l. qđ Nerua.& quod ibi dixi,& quæ habentur in l. respiciendũ.§.delinquũt.ĵ.d̃ pœnis. Est etiã alius casus not.in l.ij. cũ ibi no.supra quod quisque iur.

f ¶ Aut lex expresse. Ita etiam tenet Ange.in l.si mora. solu. matrimo.& ibi etiã vide per Baldum.

alieno iniuncto, qualiter per aliam tollatur.

2 *Actiones plures quando se habent tanquam excedentia et excessa, una per aliam non tollitur.*

3 *Tignum alienum iniunctum ædibus, licet ab ædibus separari poßit sine difformitate, uel damno: tamen agi non potest ut separetur.*

LEX II.

Sed si proponas. Op.ṡ.l.proxi.in princ. Sol.non potest vendicari, vt eximatur, vt ibi: sed vt iuretur in litem sic: vt hic, & l.qui res.in fi.ṡ. de solut. Secundo opp.extra glo.ꝙ per actionem tigni iniuncti tollatur rei vẽdicatio: vt Institu.de re.diui.§.appellatione. Gl.ibi soluit, quod hic fuit actum, non tamen exactum: & sic non tollitur electiõe vna istarum actionum per aliam, sed perceptione. 1 †Quæro, cũ quinque actiones cõpetant contra istam: vt vidistis supra eo.l.proxi.quomodo tollatur vna per aliam. Glo. in l.in rem.§.tignum.ṡ.de rei vẽd. tractat plenius istam materiã quã alibi: & etiam ĩ d.§.appellatione.dicit ꝙ rei vendicatio, et actio ad exhibendũ, & condictio furtiua tollũtur adinuicem: quia sunt rei persecutoriæ. Item tollitur actio tigni iniuncti, in eo quod in isto duplo cõtinet ipsam, rem non in pœna: actio vero tigni iniũcti tollit persecutorias perceptione, cũ in illo duplo insit res, vt dictum est. Actionem vero furti non tollunt actiones dictæ rei ꝑsecutoriæ: nec actio de tigno iniuncto tollit actionem furti: nisi in eo simplo qđ est pœna: eodẽ mõ actio furti cũ sit mere pœnalis, non tollit persecutorias: sed tollit actionẽ tigni iniuncti in eo ꝙ est pœnalis. Pe.de Bel. perti.in eo quod dicitur de istis actionibus pœnalibus, dicit contra gl. Nam quando sunt duæ actiones pœnales, quæ habẽt se, vt genus & species: tũc verum diceret gl.quod vna tolleretur per aliã, quatenus concurrunt: vt l.j.infra vi.bo.rap. 2 †Sed quãdo se habent vt excedentia & excessa, tũc vna per aliam nõ tollitur in aliquo: vt l.j.§.in tutela.ṡ.de tute.& ra.distra. & l.si adulteriũ cũ incestu.j.de adulte.& dixi in l.j.§.dixerit aliquis.ṡ.de publi. Sed actio de tigno iniuncto ad actionẽ furti, habet se tanquã excedẽtia & excessa. Nã potest esse tignum iniunctũ, & furtũ non esse commissum: & potest esse furtũ cõmissum, et tignũ nõ esse iniunctum. Ita dicit ipse. Tu tene gl. Nã ista actio nõ est ꝓposita, nisi pro tigno iniuncto furtiuo, seu pro furto de tigno iniũcto: vt patet in princ, huius legis, cũ gl.super rubri.& sic habẽt se vt genus & species. Nã furtum est genus: furtũ tigni iniuncti est species. Sed cõtra hoc opp. Nam ego video ꝙ ille, qui iniunxit bona fide, & sic non commisit furtum, vt ille, qui habet iniunctum, tenetur: vt no.hic, in gl.& d.§. tignũ.ergo nõ est verum, quod semper requiratur furtum factum. Et respõdeo, de natura actionis tigni iniuncti, secundũ verba l.xij.tabularũ, requiritur furtum factum, vt hic patet: & illud qđ glo. no.est ex extensione, & interpretatione propter alias leges, non ex verbis l.xij.tabu. Cætera circa istam materiam dic vt
3 no.in d.§. tignum. †Quæro, quid[a] si tignum potest à domi
a bus vel à muris separari sine difformitate vel sine damno, an posset agi vt separetur? Pe.dicit quod sic, quia cessat rõ huius legis: ergo &c.arg.l.adigere.§.quamuis.supra de iure patro. Mihi videtur contra: vt supra eo.l.proxi.§.tigni vbi dicitur quod tigni appellatione continentur tegulæ.&c. Et quis dubitat, quod tegula posset accipi sine difformitate, & alia poni. Certe nemo. Ad suam rationem, cum dicit, cessat ratio, dico quod non cesset ratio. Est enim alia ratio, quia tegulæ per se non censentur: vt leg.rerum mistura.supra de vsucap.& l.eum qui ædes.eo.tit.

Si quis testamen.liber esse iussus fuerit. *Rubr.*

b Glo.continuat,[b] vt in ea habes. Item dicit gl.quod hæc rubrica non ponitur materialiter, sed significatiue: vel ponit verba edicti. Hoc non placet: vt infra eod.leg.j.§.non autem.vel ponit summarium tituli. De istis duabus tene quam vis, vt dicam in d.§.non autem.

1 ☞ *Præfectus Romanus non liberatur à debitis dolo contractis per incoronationem breui fiendam de Imperatore: nec illi qui festinant ad delinquendum propter pacem fiendã de proximo, debent gaudere beneficio pacis.*

LEX I.

Si dolo malo. §.hæc aũt actio. Quæro, quæ est actio. Dicunt quidam, actio in factum, quæ descendit ex quolibet edicto: vt l.iiij.§.an tamen.supra de dã.infe.& l.fi.ṡ.de eo per quẽ fac.erit. Alij dicunt, ꝙ est condictio ex lege: vt ṡ.de cõdi.ex lege.l.j.quod non placet: qa illa lex intelligitur qñ actio introducitur noua lege, scilicet ciuili.secus si prætoria: quia tunc semper cõpetit actio in factum in dubio, vt dictum est. Quæro, vbi est prætoris edictũ in hac materia. Dicunt quidam, quod est in rubrica. quod non placet, vt dixi super ea. Alij dicunt, ꝙ non habemus verba edicti, sed eius mentem: vt hic in principio. quod satis placet. Quæro, dicũt ꝙ pro tali furto cessat actio furti ciuilis. quid in actione furti manifesti, quæ est prætoria. Gloss. dicit idem: li-
c cet Marti.dixerit contrariũ. Vlti.[c] not.†istum tex. cõtra do
1 minum præfectum de vrbe, qui coronat Imperatorem. Nam de consuetudine Imperator tũc satisfacit omnibus creditoribus suis, et eum à debitis liberat: et ipse præfectus quãdo sentit aduentum Principis audacior factus contrahit multa debita, propter spem liberationis fiendæ à Principe: vt ab istis de
d bitis non debeat liberari. Item facit[d] iste text.contra eos, qui sentiunt pacem promulgandam de proximo, et propter festinant ad delinquendum, propter spem immunitatis.

1 ☞ *Lata culpa dolo non æquiparatur in maleficijs, ubi tractatur de pœna corporali, & etiam ubi tractatur de pecunia: & lex expreßè dolum requirit: secus si non requirit dolum.*

2 *Statutum imponens pœnam pro aliquo facto, quando requirat dolum, uel latam culpam.*

Vocabula quæ habent in se dolum.

3 *Accusatus de turbata possessione, accusatione inducta ex forma statutorum, an absoluatur, si doceat se ingressum aliqua ratione, ita ꝙ dolus malus absit.*

Non autem. No.tex.ibi: sed culpa dolo &c. Ex quo no.ꝙ lata culpa æquiparatur dolo ĩ maleficijs. Sed cõtra. infra ad leg.Corne.de sica.in l.lege Corne
1 lia. Pro huius declaratione †sunt gl.variæ. Vna est in l.in actionibus.ṡ.de in litẽ iurã.quæ dicit, ꝙ vbi tractatur de pœna cor
e porali lata culpa[e] nõ æquiparetur dolo: vt lege cõtraria. alias secus: vt hic. Ista nõ est perfecta solutio. Nã etiã vbi tractatur de pœna pecuniaria, lata culpa non æquiparatur dolo: vt ṡ.ne vis fiat ei.l.j.§.si quis iõ.et quod ibi no.et ĵ.vi bo.rapt.l.ij.§.hac actione. Vnde gl.in d.l.Corne.dicit ꝙ in criminalibus lata culpa non æquiparatur dolo: vt ibi.in alijs secus: vt hic, cũ simi. Hoc non placet: quia etiam hic in criminalibus loquitur, licet agatur ciuiliter. Ad idẽ l.j.§.j.supra si men.fal.mo.dixe.et l.fin. C.de eden.vnde gl.alibi dicit veritatem in l.magna negligentia.j.de verb.sig.quam gl.coniungas cum gl.d.l.in actionib⁹. et dicas sic, vbi tractatur de pœna corporali, lata culpa nõ æquiparatur dolo: vt l.in lege Corne.infra ad legem Corne.de sica.et no.in l.in actiõibus.supra de in lit.iurã. Vbi vero tractatur de pœna pecuniaria, siue sit criminalis accusatio, siue ciui
f lis actio: dic aut lex expresse[f] requirit dolum, et lata culpa nõ æquiparatur dolo: vt infra vi bo.rapt.l.ij.§.hac actione.et l.j.§. si quis ideo.supra ne vis fiat ei.et no.in d.l.magna negligentia. Aut lex expresse dolum non requirit: et tunc lata culpa æquiparatur dolo; vt l.j.§.j.supra si mensor fal.modũ dixe. Sed hæc solutio videtur contra istum text. Nam expresse hæc lex requirit dolum, vt patet in rubrica, et in principio eiusdem legis, et in principio huius §.et tñ lata culpa æquiparatur dolo. Sol. Dico, quod nõ habemus verba edicti in hoc titulo: et qđ in verbis edicti non fiebat mentio doli: licet Iurisconsultus referendo mentem edicti, dixerit hoc: alias oportet te dicere ꝙ hoc procedit ex extensione Iurisconsulti magis, quam ex natura
2 verborum edicti. †Iuxta hoc quæro, quid si pro aliquo fa-

a ¶ Per statutũ imponitur. Qñ statutũ imponit pœnã pro aliquo facto, an sufficiat lata culpa, vide Bal.in l.j.ṡ.de legi.vide Ang.in l.in actionibus ṡ.de in litem iur.vbi rñdit Bar.quia si statutũ nõ fecit mentionẽ de dolo, dicit Bar. ꝙ subauditur. Cõtrariũ ibi tenet ipse per tex.in l.si quis aliquid.§.qui abortiõis.de pœnis.& ita secutum fuit collegiũ Paduanum.

b ¶ An requiratur dolus. Vide remissiue quę dixi in l.iij.§.fi.ṡ.ne quis eũ q in ius voca. Et dicta hic ꝑ Bart.sequitur præcise Bal.in l.j. C.de noxa.adde Bal.in l.data opera. C.q accu.non pos. ver.itẽ statutũ præcise punit homicidiũ.& quę dixi post Bar.in l.qđ Nerua.depositi.

c ¶ Infertur principaliter. Ad hoc bñ faciunt no.per glo.& doc.in l.iij.§.fina.in verbo, cesset.ṡ.ne qs eũ qui in ius voca. licet bal.in l.in actionibus.de in lit.iurã.& in repeti.c.ij.de constit.li.vj.teneat cõtrariũ, scilicet qđ tam lata culpa, quã dolus debet puniri. cogita.& Bal.videtur sequi Roma.in d.l. in actionibus. vide docto.in d.c.ij.de cõstitu.

d ¶ Et per hoc dico. Hãc quæstionẽ format Bart.in l.iuste.in fi.de acq.pos. Et ideo dixit Ang.ibi ꝙ requiritur dolus,& ignorãtia iuris quæ est iniusta: vt in.l.libellorũ.§.notantur. cũ ibi no.de infa.nõ facit eum puniri. Ita dicit ibi no. Ang.in l.si quis id.per illum tex. in §.doli.de iurisd.om.iudi.& bar. Ange.in l.sicut.in fi. de præscri.xxx.annorum.vide gl.in l. plagij.la ij.C.de plagi.qui vult ꝙ quælibet causa, etiã iniusta, excuset a dolo ꝓsumpto.et ibi Bal.et Bart.in l.penul.ĵ.de adul. Si autẽ lex non requirit dolũ, vide quæ notã. Instit.de act.§.pœnales.& id ꝙ tenet Bart.in d.l. iuste.in fin.de misso in possessionẽ.& cõsi.inci.in quæstione vertente in curia.& Pet.de Anch.in cõsi.cxvij. Et qđ not. Bar.in l.in actionibus.de in litem iurã. & adde bonũ tex.in l.si qs aliquid.§.qui abortiõis.ĵ.de pœnis.& d.§.limita per d.l.iij.§.si senatus.de sica. Istis adde quæ dixi post Bar.in l.respiciẽdũ.§.j.ff.de pœnis. Adde alios casus similes in l.qui multa.ad le.Iul.de vi.in prin. Collige rationẽ ex no.in l.omne delictũ.de re mili.§.exploratores.& in §.q in acie.& in.§.si calligati.& in l.pen.de incen.rui.nau. Et qñ lex requirit dolum, nõ tñ excusabitur quis a culpa: qui ex ea punietur criminaliter. Casus est in l.ij.§.hac actione.ĵ.vi bo.rap. Hoc dictũ fuit Bar.in l.pe.ĵ.ad leg.Iul.de adult.vbi etiã allegat cõcor.adde Bar.in l.si mulier.§.j.ff.rerũ amotarũ vbi dicit ꝙ si statutũ punit amouentem rem, intelligitur etiã si sine dolo.secus si furtim. Istis adde no.per Bar.in l.fi.ĵ.de adult.& dicit Ang.in l.si vacantia. C.de bonis vacã.lib.x.ꝙ semper in facto illicito presumitur dolus: vt l.j.C. de fica.ideo dicit ꝙ nõ est necesse ꝙ in inquisitione dicatur, dolose cõmisit.&c. Facit ꝙ no.per Bar.in l.nec exemplum.C.de fal.& ꝙ no.in l.dolũ.C.de dolo. Facit quod dicitur in l.iniuriarum.ĵ.de iniur.& Bal.in authen.habita.in vj.col.C.ne filius pro patre.in vj.col.dicit, quod vbi qualitas exprimenda in libello tacite inest ex natura facti, ꝓcedit libellus absq; expreßione illius qualitatis.vide ibi.& dicit Bal.in l.j.de confes.q.in furto,& homicidio semper inest dolus. Et decisionẽ Bar.hic limita notabiliter, vt colligitur ex not. per Guli.de Cug.in l.extat.ꝙ metus causa. Et ad quæstionem tactã in principio huius ver.adde ꝙ vbi sumus in materia actus, qui indifferenter potest esse factus cum dolo,& sine dolo, quod tunc quælibet causa iniusta excusat à dolo. vnde tit.quæstio. Bar.hic est an accusatus de turbata possessione inducta a statuto debeat absolui, si dicat se ingressum aliqua ratione, ita quod dolus absit. Et dicit quod sic, si statutũ loquatur in personam: vt quia dicat: si quis turbauit aliquẽ in possessione,&c. Et ad no.per Bar.hic vide plo.in l.j.ff.de itine.actuq; priuat.super ver. vsus sit.quæ videtur velle, qđ ad hoc, vt qs excusetur a vi, sufficit probare se aliqua causa motũ esse, quę si vera foret ipsum releuaret a lata culpa: & per consequẽs a dolo: & per consequens a pœna. Sed dic ꝙ ad illam glossam posset responderi, ꝙ in pœnis pecuniarijs tantũ procedit arguendo de lata culpa ad dolũ.l.in l.& ibi Bar.ff.ad legẽ Cornel.de sica.sed vbicunque imponitur pœna pecuniaria, sufficit nedũ lata culpa, sed etiã leuis, ad hoc vt cadat in pœnã: vt visum fuit in præcedẽti apostilla. Ergo illa glo.nõ facit aliquid ad propositum. Bar. dicit, qđ stante statuto ꝙ homicida occidatur, intelligatur de doloso,& culpabili, non casuali: quia statutum debet glossari secundum ius commune. Et remittit ad not.per se in l.ij. C.de noxa. Ad idẽ quod not.de dolo.in c.lator.de homicid. vbi refert accidisse de facto, quod duo in vna naui erant, et alter cum ligno, in quo erat ferrum ad trahendum ramos arborum, casu percussit socium et mortuus est.dicebat statutum quod de homicidio puniatur.dicit fuisse consultum,& bene, quod non tenetur de homicidio, si alias sibi adhibuit diligentiam: qa statutum debet intelligi de homicidio doloso,& culpabili. Allegat not.in d.l.ij.de noxalibus.& in ca.in nostra.de iniurijs. addendo qđ dixi in l. respiciendum.§.delinquunt.ff.de pœnis.& not. hoc expresse Cyn. & Bald.in dicta.l.ij.C.de noxa.& Bald.in l.data opera.in v.colum.C.qui accusa.non pos.in vj.colum. Ange.in malefi.in versi.quas si non soluit intra decem dies, amputetur sibi manus. Sed vtrum procedat libellus, accuso te, eo quod culpa occidisti talem. Bal.in l.quæ fortuitis.in v.colũ. C.de pigno. actio.tenet, quod sic: quia intelligitur de latissima, hoc est, dolo.& dicit Bal. ibidem in vltima colum quod si statutum punit delictum, nec doli facit mẽtionem, quod nec nos facere debemus: vt in l.prospexit.qui & a quib. nisi per statutum atrox pœna imponeretur.quo casu saltem lata culpa requiritur. Vide tamen not.per Bar.in l.j.C.de sta.lib.xij.& Bald.in l.quicũq;.C. de ser.fugi.qui videntur concordare huic dicto, vt apparet ĵ.eo.l. Labeo.in apostilla magna.circa princi. Et ad materiam adde Bar.hic in fi.quod nedũ lata culpa, sed leuis sufficiet ei, vbi esset pœna pecuniaria, secundum Bald.in d.l.data opera.in fin.v.colum.vide Bald.& Pau.de Castr.in l.j.de litigio.& Bald.in l.iij.§.quod prætor.ne quis cum qui.& do. Anto.in c.ij.de constit. per Bald.in l.j.& in l.& si seuerior.in iij col.C.de infa.& limita per Sali.in l.ij.C.de noxa. Adde an iusta causa excuset a pœna turbationis possessionis Pet.de Anchar.consi.cxxvj.Bal.consi.ccclxxxj.lib.j. Et an homicidium requirat dolum, si statutum dicat, quod occidens occidatur: vide quæ posui in l.j.C.de seruis fugi.

a cto per statutum imponitur[a] pœna: vtrũ
b pro illo facto requiratur dolus,[b] vel sufficiat lata culpa? Respondeo, si statutum facit expressam mentionem de dolo, non sufficeret lata culpa. Idem si tractaretur de pœna corporali, vt dictum est. Sed si loquimur simpliciter, hic est aduertendum. nam quædam sunt vocabula, quæ important dolum: vt puta dicitur: si quis fecerit furtum, vel falsitatem, vel similia, quæ habent in se dolum, vt l.j.ṡ.de fur.& l.nec exemplum.C.de falsis.tunc lata culpa nõ sufficeret. Quædam sunt vocabula, quæ non important dolum in se. Et hic aduerte: aut statutum punit actum qui infertur
c principaliter[c] in personam: vt si quis percusserit aliquẽ: tunc requiritur dolus: quia talis iniuria non potest inferri in personã sine affectu facientis: vt l.iij.ĵ.de iniur. Si vero ponit actum qui infertur in re: tunc puto quod lata culpa æquiparatur dolo: vt hic,& l.j.§.j.ṡ.si mensor fal.modũ dixe.
3 cum similibus. †Et per hoc dico[d] in accu
d satione de turbata possessione inducta ex forma statutorũ: & an debeat quis absolui, si doceat se ingressum esse aliqua ratione, ita quod dolus malus absit. Assessores communiter dicunt, siue iustis, siue non iustis rationibus absoluendus est: quia cessat dolus: vt l.j.in fin.ĵ.de abigeis.& l.igitur.§.j.ṡ.de libe.cau. Sed in legibus illis est ratio: quia requirebatur dolus: ideo putarem aduertenda esse verba statuti. Nam si dicunt si quis turbauerit aliquem in possessione sua, vel molestauerit aliquem: vel per similia verba, quæ denotant actum illatum in personam, vt molestiam, vel turbationem illatam in aliquem, tunc requiratur dolus, per ea quæ supra dixi: & tunc veniet absoluendus, nisi probetur dolus. Sed si punit actum illatum in re, vt puta, si quis ingressus fuerit in possessionem alterius: vel si quis occupauerit possessionẽ alterius, vel turbauerit: & tunc non requiritur dolus: sed sufficeret lata culpa, per ea quæ supra dicta sunt. Pro hoc Institu.vi bon.rapto.§.quia tamen.& per l.si quis in tantam.C.vnde vi. Aliud est igitur dicere, si quis turbauerit aliquem in possessione sua: & aliud est dicere, si quis turbauerit possessionem alicuius: & ideo tunc nõ excusaretur, si nõ esset motus rationibus iustis.

1 ☞ *Actio introducta in subsidium, non habet locum contra eum, qui de iure ordinario potest coerceri.*

Dominus non potest concedere repræsalias contra vniuersitatem sibi subditam, quam potest iure ordinario coercere.

Communitas non potest concedere repræsalias propter factum sui subditi quem potest iure ordinario coercere.

Habet itaque. Iste est pulcher text. Not.hic in
1 versi.quid tamẽ.†quod actio introducta in subsidium non habet locum contra eũ, qui iure ordinario potest coerceri. & ideo puto quod de iure communi dominus non posset concedere repræsalias contra vniuersitatem sibi subditam, quã potest iure ordinario coercere: eadem ratione non potest ciuitas seu commune cõcedere repræsalias propter factũ sui subditi: quẽ potest iure ordinario coercere. In arg.hoc inducto, non determino. Ad hãc legem oppo.ĵ.e.l.fi.§.solue.vt ibi.

Si seruus pure. Op.Insti.de noxa.§.si seru⁹. Solu.contra dominum non potest agi actione ordinaria: ed hac actione sic. Itẽ cõtra. ista actio non est introducta, nisi contra eum qui liber esse iussus est: vt hac lege in prin. Sol.etiam contra eum, qui est legatus, inducitur per extensionem Iuriscõsulti, vt hic.

Ante aditam. Supra exposita sunt verba, si qs testamento liber esse iussus fuerit: tunc exponuntur verba, ante aditam hæreditatem.

1 ☞ *An actio subrogata sapiat naturam eius, in cuius locũ subrogatur.*

Hæc actio. Nota hunc text.ibi: nam & si in locũ,&c. Quæro, vtrum hoc sit verum indistincte,
1 †quod actio subrogata in locum alterius sapiat eius naturam. Istam materiam tetigit Iacob.de Are.in l.quid quod.in princip.ṡ.de don.et modicum dixit.do. Cyn. tetigit eam C.de rei vxo.act.l.vnica.§.iij. Glo.aliquantulum dicit in l.certi condictio.ṡ.si cer.pe.in j.gl.magna circa fi. Quidam alij extraordinarij doctores etiam distinxerunt: mihi videtur latius,& clarius
e dicendũ sic, Quandoque vna[e] actio sub-

e ¶ Quandoque vna. Adde quod not.in l.certi condictio.si cer.peta.per Bar.

a rogatur [a] i locũ alterius per modũ suppletionis: quia actio producta certis casibus nõ cõpetebat, vnde suppletur alia in illis casibus in locũ deficientis actionis. Qñque hoc fit per modũ substitutionis: quia in locũ alterius actionis extinctæ alia introducitur. Quãdoque fit p modũ cumulationis: qa actioni iam inuẽtæ, et natæ, alia actio cumulatur i eodẽ casu, & ad idẽ. Primo casu, aut quæris vtrũ sapiat eãdẽ naturam, circa id quod actio trahit ex natura efficiẽtis, seu introducẽtis eã: et tunc ita demum sapit eandẽ naturam, si sunt idẽ effectus: secus si diuersi. Exemplum, in hac lege ista actio est itroducta ad supplendam actionem furti ciuilem: vt s.eo. l.j.§.j.tamẽ ista est prætoria, vt hic: illa est ciuilis. et hæc parit diuersos effectus, propter inuẽtores varios. Nã vna est perpetua, alia est tẽporalis. Idem in similibus legibus allegandis infra. Aut quæris, an sapiat eãdem naturã quo ad alia: & dico q sic regulariter: vt hic, & l.ij.§.fi.s.si quadru.paupe.fecisse dica.et l.quemadmodũ §.magistratus.s.ad l.Aquil.C.ad le.Aql. l.de pecoribus. Fallit primo in his, propter quæ prima actio non cõpetebat, vt apparebat i hac lege, cũ si. Nã hæc lex habet locum in casu, in quo non habebat locum actio furti. Item fallit in his quæ in actione subrogata specialiter sunt expressa: vt probatur in hac lege, & s.ea.l.§.j. cũ sua gl. Nã hic specialiter est statuta pœna dupli: ideo nõ habet eandẽ naturã, quã habet actio furti: vt si deprehẽdatur, sit pœna quadrupli: quia hic pœna specialiter est expressa, vt no.supra.§.j.in gloss.super verbo ciuilis.quod no.propter multa statuta. b Secundo casu [b] principali, quando actio subrogatur p modũ substitutiõis in locũ actionis extinctæ, hic aduerte. Aut ista substitutio fit à lege, aut ab hoĩe. Prio casu, aut fit cõtra ius cõe: & non habet eãdem naturam specialem quo advitã: vt apparet in actione vt illi rescissoria restituta: vt in l.in honorarijs.ver.sed cũ rescissa. s.de act.et obl.& l.fi.C.ex qui.cau.maio. Sic intelligo leg.j.et ij.C.si aduer.trãsact. Aut substituitur scdm ius cõe: et tunc aut ad idem, et sapit eãdẽ naturã: vt C.de rei vxo.act.§.j.ij.& iij.et Insti.de actio.§.fuerat. Aut circa diuersam rem: et tũc non sapit eandẽ naturã, si rei diuersitas diuersitatem rationũ inducat: c vt l.cũ in fundo. [c] §.si fundũ.s.de iure do. Aut substituitur per hominem: & tũc aut quæris, an capiat eãdẽ naturam quo ad executionẽ: & dico q non sapit eãdẽ naturã, si prima hẽbat executionẽ paratã: vt C.de execu.rei iudi.l.si causam.et l.iiij.§.si ex cõuentione.s.de re iud. Si vero qris quo ad alia: dic vt not.in l.aliã.s.de noua. Tertio casu principali qñ subrogatur per modũ cumulationis: tũc aut accumulatur accessorie, aut principaliter. Primo casu, sapit eius naturã: vt l.si eũ.§.qui iniuriarũ.s.si quis cau. & l.j.§.si qs sub conditione, vt leg.no.ca. Aut accumulat principaliter: & tũc aut ex diuersis principijs, aut ex vno. Si ex diuersis principijs: tũc nõ sapit eãdẽ naturã regulariter & diuersa principia intelligo, siue oriãtur ex diuersis factis: vt l.iij.§.idẽ scribit.s.de pecu.et l.tutor.s.de fideiusso. siue ex eodẽ facto, diuersis tñ obligatiõibus: vt l.rei cõis.s.pro soc.et l.duobus.§.colonus.s.de iureiu.cũ sit prædicta vera, qñ cumulatio ista fit per legẽ. Idẽ si fiat ab homine: vt l.item illa.§.qd' adijcitur.s.de cõstitu.pecu. & d.l.iiij.s.ex cõuentione.C.de re iud.& l.si creditori.de le.j.et l.fideicõmissa.§.plerũque.s.de le.iij. Fallit in l.q id qd.s.d do. Rõ est, ne ex liberalitate sua, & c.vt l.ne liberalitate.de re.iud. d Si vero [d] decẽdit, seu accumulat ex eisdẽ principijs: tũc aut vna accumulat propter aliã: aut qlibet per se principaliter. Primo casu, illa q propter aliã accumulatur, sapit eius naturã: vt l.vt tãtũ.in princ.supra de ser.corru. qd intelligo de natura quã ipsa actio primordialiter habebat: nõ de ea q superuenit ex accidẽti, vt l.itẽ veniũt.§.cũ pdiximus.supra de peti.hæredi. Itẽ præterquã quo ad infamiã: vt no.in l.certi condictio.in princi.in fi.magnæ gl.primæ.supra si cer.pet. Si vero qlibet pper se principaliter cumulat: tunc nulla sapit naturã alterius: vt l.cũ filius.§.varijs.de leg.j.et l.j.et ij. C.cõia de le.& Inst.de le.§.nostra aũt.vbi tres actiones accumulantur pper legata principaliter: & quælibet habet propriam naturã.

e **Scæuola ait.** [e] Dictũ est supra p xi.§.q ista actio ptineat ad furta. mõ qrit, vtrũ pprie ad furta pertineat. et rñdet vt in tex. Opp.q rei nõ possessæ nõ fiat furtũ: vt l.falsus.§.si iactũ.supra de fur.Sol.vt ibi. Itẽ opp.q aditio transferat possessionẽ in hæredẽ: vt l.cũ miles.supra ex q.cau.maio.Sol.vt ibi. Item opp.de l.qui à seruo.in fi.supra de acti.et obl.Sol.ibi hæreditas nõ possidet pprie, sed iproprie. qd dic vt dixi supra de vsuc.l.si is qui p emptore.sup ver.qd si seruus. Quæro, vtrũ ista actio hẽat locũ in cõmissis post aditã hæreditatẽ, an apprehẽsam possessionẽ.hic videt q sic. Contrariũ est veritas, cũ statim seruus sit liber adita hæreditate: vt supra ea.l.§.añ aditã. qd' est verũ, si libertas sit relicta pure, secus si sub cõditiõe: vt infra.eo.l.fi.et supra ea.l.§.sed si fideicõmissaria. Vlt.quæro, ad quid Scæuola hoc dixit hic. Rñdeo, quia dictũ est supra istã actionẽ ptinere ad furta: hic declarat, quod improprie dixit furta. vnde magis proprie dixisset pertinere ad intercepta: quoniam iacente hęreditate non fit proprie furtum.

1 *Stante statuto q Potestas possit procedere de maleficijs cõmissis retro per annum, an poterit cognosci de maleficio secreto quod in notitiã peruenit post annũ. relinquit cogitãdũ.*

2 *Ignorantia excusat aliquem à pœna: sed an conseruet ius alicui est dubium.*

f LEX III.

Labeo. [f] Op.supra proxi.de l.si paulo ante. Solu.

Ange.et Cy.in l.C.de rei vxo.act. Andr.Barba.

a ¶ Qñque vna actio subrogaẽ. Et hanc materiã sequtur Cy.in lege, si creditori.post gl.de leg.j.& per Dy.i l.quod debitori.ff.de do.cau.mor.et Ang.& Bart.etiam ponit ista Pe.in d.l.si creditori,& Bal.in l.si eũ.§.qui iniuriarũ. si quis cau.Et ad materiã q subrogatum debet esse eiusdẽ naturæ &c. vide no.per Bald.in l.parabolani.C.de epi.& cle.vbi dicit, qd' nõ põt in locum iudicis subrogari iudex, qui eligi nõ potest ad illud. Vtrũ aũt inhabilis posset cõstitui ad substituẽdũ, vide in cle.religiosus.de procu. & ibi per doct.& facit ad quæstionẽ. Passagiũ debetur ponti, q postea fuit destructus, & remittitur: an nouo ponti debetur? de quo p Bald. in l.ij.C.de priuil.fis. Itẽ facit ad quæstionẽ, an episcopus succedens in executiõe in locũ executoris negligentis debeat seruare formã impositã per executorem primi executoris? De quo vide Bal.q sic, i l.fin.C.si manci.ita fue.alie.& no.Bald. in l.fi.i vij.col.C.vnde legi. Quod si potestas ẽ aliquo casu substitutus capitanei, q tamẽ debebit seruare tempora assignata Potestati per statutum: nõ tẽpora assignata capitaneo. quod not.bene.

b ¶ Secundo casu. Et vide vnũ singulare dictũ, quod dicit gl. in ista materia in l. certi cõdictio.si cer. pe.Bal.in l.j.§.j.C.d rei vxo. And.Bar.

b ¶ Secundo casu. Dicas q quando succedit per locũ a remotis, nõ potest assumere naturam iam extinctæ actionis: qa quemadmodũ illa ẽ extĩcta: ita ista. dicit Bald.in l.pactũ qd' dotali.in xviij.q.C. de colla.

++ POMATES.

c ¶ Vt l.cum in fũdo. No.quod subrogatum nunquam sapit naturam eius: in cuius locum subrogatur quando in eo est diuersa qualitas. Et vide Alex.cõsi.clx. col.ij.vol.iij.

d ¶ Si vero. Etiã pro hoc est glo.in l.certi condictio.in j.gl.ff.si cer.peta.quam Bar. dicit ibi not.& non reperi alibi ita expresse.

e ¶ Scæuola ait. Vid Bald.in l.iij.C.fam. erciscun.nam hæreditas bene continet in se iura, & dominia.l.j.§.j.s.e.& no. Bal.in rubri.C.fam. erciscun.

f ¶ Labeo. Si statuit terminus accusatori: et post terminum tantum venit in notitiã eius, an adhuc accusare possit, vide Alexan.post Bal.in l.fi.C.de dolo.et vide quod no.Bal.in l.genero.ff.d his qui no.infa.vbi tenet quod nõ: quia paria sunt, præscripsisse, et absolutũ esse: vt probatur in l.sed si vnius.§.si ante.de iniur. Pro qua facit ista lex quod no.in d.l.genero. Nec obstat q delictum remanet impunitum: quia omne illicitum non punitur, per l.j.de infa. Nec obstat §.hoc interdictũ.hic alleg.qa ibi nõ agebatur ad vindictam, sed de infamia. Actiones aũt ad vindictã sunt magis odiosæ, ideo restringendæ: vt in l.auxiliũ.ff.de mino. Itẽ quia actiões ad vindictam non sunt i bonis nostris a pricipio: ideo non est aliquod incõmodũ: vt in l.cũ emancipati.§.emancipatus.de collatio.et vide qd' notat Bar.in l.eũ q.§.in popularibus.in vl.qõ.de iureiur. Et faciunt ista ad no.p Bald.in l.j.si qs cau. vbi quærit, quid si a iudice datus est terminus parti, an currat a tẽpore dati termini: an vero a die notificationis, et sciẽtiæ? & dicit q a die sciẽtiæ. Facit qd' notat Bar.in l. Labeo.s.de iureiur.et facit text.in l.de pupillo.§.meminisse.et ibi p Lud.de ope.no.nũ. Et ad q.Bar.hic vide Barto.in l.j.C.de strato.lib.xij. Et facit quod dixit Bald. in l.quicũque.C.de ser.fugi.vbi dicit, q statutum puniẽs aliquem de delicto, debet intelligi si sciẽter deliquit, non si ignoranter. Vide ad ista Bal.in l.fi.C.de dolo. Et facit tex.in l.j. quod vi aut clam.& habetur in l.si quis i graui.ad Sylla.et vide in l.cura.qui mili. non pos.lib.xij.et in l.j.C.de effra.lib.x. et Ange.hic.l.distin. ca.nulla.et Bal.in cõsil.clij.qui alleg.glo. xj.di.ca.quicunque. et vide Bald.in l.id quod pauperibus.d episc.et cle.in iiij.col. vbi dicit, quod tempus statutum executori non currit ignoranti: in quo etiã tenuit Bar.quod non, in l.quinquaginta.s. de excu.tuto. In termino vero præfixo a statuto hoc modo videlicet, quod de delicto non possit cognosci post sex menses, intellige siue delictum fuerit occultũ siue manifestum: qa a die delicti cõnumeratur tempus, non a die scientię. Tex. est in l.fi.et ibi Bald.C. de dolo. Istis adde Bal.in l.si quis nõ dicam rapere.C.de episc.et cleri, quæ dixi in l.iij.de calum.et quod dixi post Bar. in l.fin.de præscrip. long tempo. Adde Paul.de Ca.et quosdam alios Doc.quos ipse alle.in consil.in-

ibi diu

ibi diu in seruitute post furtũ factum, licet dñs ignorauerit: hic aũt statim furto facto peruenit ad libertatẽ. 1 † Quæro, dicit statutum q Potestas possit procedere de maleficijs cõmissis retro per annũ: cõtingit qd' fuit cõmissum quoddã maleficiũ occultũ: vt puta fuit factũ vnũ instrumẽtũ falsũ secrete, q in notitiã peruenit post annũ, an de hoc possit pcedi? videẽ de hoc text.q sic i l.ann⁹.s.q vi aut clã.l.semp.§.hoc interdictũ. In cõtrariũ videẽ hæc lex pxi.præcedẽs, quæ incipit, si paulo ante. Pro quo facit s.de diuer.& tẽ.pscri.l.fi.in fi.vbi ignorantia nõ impedit currere præscriptionẽ. In hac quęstiõe dubito. et est de facto, modo in his terminis dimitto nũc, quia volo melius cogitare. 2 Ad vnũ tñ aduerte: † qa an ignorãtia excuset aliquem à pœna: de hoc nõ est dubiũ qd sic: vt dixi in syndico in simili, i d.§.hoc interdictũ. Sed an ignorantia conseruet ius alicui, de hoc loquitur quæstio nostra: & de hoc est dubium.

Furti aduersus nau.caupo.stabu. Rub.

1 *Tres differentiæ inter hũc titulũ & tit.nau.cau.stabu.*

2 *Actio in factum oritur ex hoc edicto.*

Gl.quærit, quę est differẽtia inter hũc tit. & ti.s.nau.cau.stab. Quidã ponũt hic vnã differẽtiã, quã differẽtiã gl.reprehẽdit: vt habes in gl.sed in rub.illius tit.gl.ponit alias tres differentias. 1 Prima est, † qa ibi tractaẽ de actiõe in factũ, quę ex cõtractu, s.ex recepto, & de ea quæ ex quasi maleficio: hic de ea, quæ est ex maleficio tantũ: hęc est bona differẽtia. preterea ibi loquiẽ qñ arguiẽ factũ certæ personæ vt l.penul. §.j.eo.tit.hic qñ factũ certę personę nõ arguiẽ. Itẽ ibi totũ duplũ est pœna: hic i isto duplo simplũ est rei psecutio. Ita dicit ibi gl. Sed certe puto q gl.potius voluit dicere cõtrariũ, qd hoc totũ sit pœna ad instar actiõis furti: ibi in vno duplo cõtineẽ simplũ. Rof.in libellis suis sup hoc ti.dicit, q inter titulum istũ, & illũ, nulla est differẽtia. Et si dicas, quare fecit duos ti. Respõ. qa hic tractabat de quibusdã furtis specialiter: & ideo voluit facere titulum specialem: quę in alio ti.ponunẽ incidẽter. Hæc opi.mihi multũ placet: sed opi.gl.cõmuniter teneẽ. 2 † Quęro, quę actio oriaẽ ex hoc edicto? Quidã dicũt actio furti manifesti vel nõ manifesti, aduersus nautas, caupones, stabularios. Dy.& Roffr.intelligunt hic, quod agatur actione in factum aduersus nautas caupones &c.

1 *Actio ciuilis furti quod potest cõpetere aduersus nautã, vel eum qui conuenitur ex suo furto: sed agens ex hoc edicto semper est prætoria.*

LEX vnica.

In eos. Primo, ponit mẽtem edicti, vsque ibi ad ver.nauigandi. Quæro, quæ est illa actio. Dicit gl.primo casu, quando ipsi faciunt furtum, est actio ciuilis: quia ex eorum facto conueniuntur. Secundo casu, quando conueniuntur ex facto alieno, est prætoria actio ex quasi delicto: vt Inst.de ob.q ex quasi delicto.§.pe.Gloss. 1 † dicit verum in se quod actio furti ciuilis potest competere aduersus nautam, vel eum, qui conuenitur ex suo furto: sed si quis ex hoc edicto vult agere, semper erit prætoria: arg. pro hoc l.j.in prin.et §.dixerit aliquis.s.de publ.& s.nau.cau.stabu.l.& ita.§.ex hoc edicto.

1 *Caupo quod non teneatur de facto viatorum.*

2 *Non improbare est approbare.*

3 *Quis non tenetur hospitare, nisi in casu aduenientis multæ militiæ.*

Hospes postquam posuit signa hospitij, tenetur hospites recipere, nisi ex causa multitudinis, vel alia.

Notarius excusatur à confectione instrumentorum, propter multitudinem contractuum.

4 *Hospes, qui intrauit hospitium, si in mane dicit sibi pecuniã subtractam in hospitio: quando credatur sibi, & quod contra hospitem non iuratur.*

5 *Hospitatus qui dedit valisiam hospiti: & dicit ibi subtractum de valisia: an ei credatur? & de remedio.*

Serui. Gl.signat vnũ cõtrariũ. Dic vt in gl. 1 † No.qd de facto viatorũ caupo nõ teneẽ.cõtra in l.j.§.fi.& l.sicut.s. nau.cau.stabu.Sol.ibi recepit saluũ fore: hoc ẽ, fuerũt sibi assignatæ & ipse recepit hic nõ. 2 † Secũdo no.hic, q q nõ iprobat approbat. q dic vt dixi i l.quo em.§.j.s.rẽ rat. habe. Itẽ dicitur hic, q quis nõ põt repellere a [a] inter agentes.cõtra l.j.in prin.s.nau.sta. vbi dicit, q est i eorũ arbitrio nõ recipere. Solu. dicit Gul. de Cug. q ab initio est in eorũ arbitrio nõ retinere hospitiũ, vel stabulũ vel similia, vt lege cõtraria. Nõ enim 3 qs cogiẽ † recipere hospites regulariter, nisi in casu aduenietis multæ militiæ: vt l.j. C.de meta.li.xij.et l.ij.& facit. C.de Episco.& cleri.l.j.sed postquã qs cœpit tenere hospitiũ, & quis posuit signa hospitij: tunc hospites cogitur recipere: vt hic & facit l.in commodato.§.sicut.s.comoda. nisi ex causa recusaret: vt propter multitudinem hospitantium: sicut dicimus de notab rio, qui licet cogatur facere [b] instrumenta: vt C.de colla.fund.pa.l.placuit.li.xj.tamẽ c excusatur [c] propter multitudinem contractuũ: vt in authen.de tabel.circa med.col. 4 iiij. † Quæro quid si hospes intrauit hospitium & in mane dicit subtractam sibi esse pecuniã, vel alias res, sed probationẽ non habet? Hãc quæstionem & sequen.ponit Roffred.in tit.s.nau.caupo.stabu.& Guli.in l.j.s.nau.caupo.stabularij.licet non alleget Roffred.sed Iaco.de Rauen.& dicunt ipsi, quod in quibusdam partibus est consuetudo quod credatur hospiti: & tũc illud est seruandum. Sed quando consuetudo non apparet, est videndũ de conditione hospitantis.si est homo male conditionis vel non: & de conditione hospitati d vt si est quidam peregrinus [d] qui vadit Romã, vel ad sedem sancti Iacobi: & de quantitate pecuniæ quã, dicit se amisisse: & de modica quantitate creditur suo iuramento propter prædictas pręsumptiones. Est enim verisimile quod tantam pecuniam portauerat q sibi sufficiat pro eundo, & redeundo: arg.l.admonendi.s.de iureiuran.et in l.in bonę fidei.C.de iureiur. Mihi videtur, q hoc non sit verum. Nã caupo, vel stabularius non tenetur nisi de facto suo, & eorum quos in naui vel caupona sua habet, quando non recepit saluum fore: vt hic. Vnde posito, quod sint oẽs illæ præsumptiones, tamen nulla præsumptio est quod magis fecerit hoc caupo, vel alij familiares sui, quã alij viatores. Vnde contra eum non video quod possit deferri iuramentum.

cipien. Potestas non habet in syndicatu suo. Et dicunt, qd' quædam sunt crimina, quæ per diligentẽ inuestigari potuissent. seu per inuestigationẽ generalẽ potuissent in notitiã Potestatis deuenire: qa nõ fuerũt occulte facta: tũc si iudex in hoc nõ fuerit diligẽs ignorãtia nõ impedit tẽpus statuti currere: qa cũ potuit scire, &c.imputaẽ sibi. l.qui potest.j.de reg. in.c.fi.de electi. Quędã sunt crimina occulte cõmissa, vt est crimẽ falsi, quæ non potuissent per generalẽ inquisitionẽ reperiri: & tunc talis ignorãtia conseruat ius inquirendi, l.semper.§.si qs.hic alleg. & est bonus tex.in c.fi.qui matri.accu. pos.sed per do.Frã. de Albergo.de Aretio in cõsilio suo, qd incipit, sup infra scripris dubijs cõsultus. distinguit: Aut delictũ erat respectu personæ delinquẽtis & delicti incognitũ vt in crimine falsi: tunc nõ currit terminus. Aut delictũ erat notũ, sed persona ignorabatur delinquẽtis & tũc currit terminus. Et hanc distinctionẽ dicit probari in hac l.cũ hic not.p bar.& Lud.de vr.in l.j.§.occisorum.s.ad Syllanianũ.dicit qd licet Bar.hic nõ decidat, q ipse decidit in d.§.in pupillaribus. q a die currit tẽpus secũdũ Bal.ibi: & in d.l.genero.tenet cõtrariũ: qa in producenda libertate currit præscriptio etiã in ignorante: vt l.si parẽ.§.si per fundũ. queadmo. ser.amit. & qa paria sunt, quẽ esse absolutum, vel præscriptũ: imo fortius etiã si post tempus fieret confessio, nõ posset fundari inquisitio. Sed de hoc vltimo scripsi i l.absentẽ.j.de pœnis.& in l.sed & si vnius.§. si ante.de iniur.quẽ text.alleg.Bal.p se. Lud.in dicto §.occisorũ.respondet ad c. si per fundũ q ibi loquit in præscriptiõe extraiudiciali: secus in præscriptione facti: vt ibi tenet Bal. & Pet.de Ancha.in c.canonum statuta. ver.sed si alij habẽt. Bar.tenet q ista tẽpora currãt a tẽpore sciẽtiæ. Vide Bal. in l.quandiu.C.qui admit.& not.per eũ in l.iuris.in fi.eo.tit. & similiter in statuto dicẽte qd' instrumenta debeãt intra certũ tẽpus insinuari, intelligiẽ a tẽpore scientiæ.& ignorantia præsumitur: vt declarat Bal.in l.pẽ. de peri.tuto. Et vide quę dixi post bal. in l.quandiu.C.qui admit.& ind.l.fi.C. de dolo.& Mod.in c.tua nos.§.j.de homi. Adde q licet dicat in fin.huius legis dubiũ esse, tamen in l.quinquaginta. de excu.tuto.tẽpus pręseruaẽ ignoranti: & ius.q' etiã ibi tenet gloss. Adde an terminus currat officiali ignoranti crimen cõmissum, Pet. pe Anch.consi.v.

a ¶ In eos.§.serui. Nõ põt repellere. Caupo.tenetur recipere hospites.nisi ex causa. Vide q dicit Bar. in l.mariti.§.j.de adul.& multas fallentias vide in l.j.vel ij. in apostilla magna. s.eodem.

b ¶ Cogaẽ facere. Adde Bar.in l.munerũ. §.iudicãdi.s.de mu. & ho. Itẽ limita vt dicit Bar.in l.j.de stabu.li.xj.& ipse not. post gl.l.fi.§.fi.de eo p quẽ fac.est & Bar. in l.semper.§.si in sepulcro.s.qd' vi aut clã.per Cyn.in l.fi.s. ne quis eũ qui in ius voc.per Ang.Bald. & Pau.de Cast.in l. si duo.§.fi.s.si quis cau. Et an notarius nolens facere instrumentũ possit priuari officio, Bald.videtur velle qd' sic, in l. prouidẽdũ.C.de postulan.& Io.An.in c.sicut.ne cleri.vel mona.& vide no.p Bar.in rub.de fid.instru.in ij.colũ. Adde gl.in l.argẽtarius.in prin.s.de eden.

c ¶ Tamẽ excusaẽ. Limita nisi notarius esset adeptus dignitatẽ, secundũ Bal.in l. nec patronis. C.de ope.lib.& vide Io. An.in add.Spe.i ru. de inst.edi.in v.col.

d ¶ Quidam peregrinus.vide Bar.in l.j. §.si cista.s.depositi. & quod ibi dixi.& quod not. Doct.cano.in c.j.de commoda.& Bar.in rubri. C.depositi.& q no. Bart.in l.in actionibus.ad fi.s.de in lit. iur.adde qd' hospes nõ teneẽ, nisi probeẽ q eo sciente imposita est in hospitio: vt est gl.l.j.in verbo in nauẽ.s.nau.caup.sta & Bal.in l.certi.C. loca.

a ¶Secundo quæro. Et qñ hoſpitator, a vel nauta teneatur ad res perditas, & 5 an contra eũ præſumatur, vide Bal. in l.j.C.loca.& vide ꝫ omnibus in Spec.in tit.de fur.§.j. verſic. pono.et ibi videas.

b ¶Eius iuramento. Vide Bald.in ru.C. depoſi.et l.j.C.loc. & no.in d.l.l.§.ſi ciſta.ff.depo.et poſuit Lndo.in l.in actiõibus.C.de in litẽ iuran.et Bald.in l.certi.C.loca.

c ¶De facto obſeruaui. Not.quia quotidie ſeruatur,tormentãtur familiares canponum adde Bar.in l.j.in prin.de offic. p̃ fe.vigil.facit qd' no. b Bar.in l.domini hortorũ.ſupra loca.ſed Spec.videtur tenere contrariũ in titulo de fur.§.j.ver.pone. ¶Adde videndum Pet.de Ancha. conſil.cclxxxix. Aduerte quod Barto.allegatur contrarius in hac leg.j. Sed in quo videatur cõtrarius, et pro eius ſaluatione, vide concor.poſitam ad §. omnibus autem.in l.hos accuſare. infra de accu.

d ¶Non cadit in ſeruum. Vide Bart. in l. hos accuſare.§. ofbus.infra de accuſa. c Contrarium videſ ipſe tenere,ꝙ pœna pecuniaria cadit in ſeruum:licetipſe contrarium hic teneat.

e ¶Omnibus qualitatibus. Adde quod no.in l.j.in princ.infra de receptato.

Quod autem ſit remedium,dicam infra.

Secundo quæro [a], quid ſi †hoſpitatus dedit cauponi valiſiã,et fardellũ:& in mane dicit hoſpes' aliqd ſibi ſubtractum de valiſia? Dicit Rof.ſi quidẽ valiſia fuit data ſignata,& ſigillata,& redditur ſigillata,non habet hoſpes de quo conqueraſ. Si vero nõ fuerit data ſigillata,vel reperitur nõ ſigillata:tunc eodẽ modo recurrẽdum eſt ad præſumptionẽ:vt ſ. ímo plus hoc caſu,cũ cõſtet de maleficio, ſtabitur iuramento hoſpitis:arg.l.ſi quãdo.C.vnde vi.Ita dicit Rof.et Guliel.hoc ſentit, ar.l.ſemper.§.in hoc intellecto.ſ.quod vi aut clã.Mihi vero videtur ꝙ quando valiſia reddit ſigillata,ꝙ ipſe dicat verũ.C eſſat enim omnis ſuſpicio qñ ſigna nõ ſunt mutata:vt l.vltima.C.de edic.diui Adrian.tol.Sed qñ reddit diſſigillata:tũc non credo ꝙ ſtetur eius iuramẽto. b Nam l.ſi qñ. & l.ſemper.§.in hoc interdicto. loquãtur in eo qui dolũ cõmiſit,et hoc cõſtat:vt ꝓbatur extra,quod met.cau.c.vl.ſed hic nõ cõſtat,vtrũ ipſe caupo fecerit,an alius: & ſic nõ conſtat an cõueniatur ex facto ſuo, vel ex quaſi maleficio ex facto 'alterius: vnde leges illæ nõ habẽt locũ. vnde probari debet recte quid ſit in valiſia:vt l.j.§. ſi ciſta.ſ.depoſi.& ibi no.Sed qualiter poterit fieri iſta probatio:in hoc dico ꝙ datẽ cõſiliũ a lege quia iudex habet ſup hoc poteſtatem,tormentandi familiares domus, & alios,qui erant in domo,& procedendi ſuper hoc ſummatim:vt C.de naufrag. l.quoties.& l.de ſubmerſis.eo.ti.Et ita de facto obſeruaui [c],cum Piſis mihi occurriſſet de facto.

Si familia furtum feciſſe dicatur. Rub.

Ad euidentiam debes ſcire, quod iſte titulus non inducit nouam actionem:ſed eſt quædam additio, per quam pœna minuitur:vt infra videbitis.

1 ☞ *Dominus qui ſciuit delictum fuiſſe commiſſum per familiam,quando teneatur ſuo nomine.*

2 *Ratio huius edicti,quòd non habeat locum in liberis hominibus non habentibus dominum.*

3 *Hæc lex non habet locum,quando plures ſerui de una familia accuſantur criminaliter.*

4 *Si plures homines liberi accuſantur criminaliter, non habet locum hoc edictum.*

5 *Plures domini,ſi iuſſerunt uni ut faceret aliquod maleficiũ,una pœna an præſtari debeat ab omnibus.*

2 co,†ꝙ iſtud edictũ eſt ſtatutũ in fauorẽ dominorũ. Vnde in liberis hominibus, q nõ habent dñm, ceſſat rõ huius edicti. Hoc etiã apparet:quia ſi eſſent plures ſerui diuerſorũ domino rũ,pro quolibet deberet præſtari ſolida pœna:vt infra de iniur.l.ſi plures.et no.in d.l.ſi familia.in fi.glo.magnæ.ſ.de iuriſ. 3 om.iud. †Quæro,vtrũ iſta lex habeat locũ qñ plures ſerui de vna familia accuſantur criminaliter. Rñdeo ꝙ non. Primo per d.l. ſi familia. Nã qñ agitur ad vindictã publicã,nõ habet locũ edictũ iſtud:vt ibi dicitur. Secũdo,ꝓbꝫ per rõnẽ:accuſatio, d ex qua ĩponeret pœna pecuniaria,non cadit in ſeruũ: [d] vt l. hos accuſare.§.omnibus.infra de accu.ſed deberet illa pœna alterari in corporalem,quæ cederet:vt d.§.omnibus.in fi.Sed qñ tractatur de pœna corporali,nõ habet locũ iſtud edictũ,qđ eſt introductũ in fauorẽ domini,ne cogaſ nimiũ ſoluere:et ſic 4 vbi de ſolutione nõ tractatur,nõ habet locũ. Ex prædictis ẽt† apparet,ꝙ qñ plures homines liberi accuſantur criminaliter, non habet locum iſtud edictũ:quia agit de vindicta publica: vt d.l.ſi familia. Tu habes hic ꝙ,qñ dominus ſciuit,et iuſſit,te 5 netur inſolidũ ſuo nomine pro vno iuſſu.†Quæro,quid ecõtra,ſi plures iuſſerunt vni vt faceret aliquod maleficiũ:an debeat vna præſtari pœna ab oĩbus? quod videtur,per tex.in d. l.ſi familia. Sed certe ibi loquit tantũ in familia ſeruorũ. Sed ſi plures liberi iuſſerũt vni,quilibet tenetur inſolidum:nec vnius ſolutio aliũ liberaret:vt l.ſi plurium ſeruus.et ibi no.ſupra de noxalib.

1 ☞ *Si pœna imponitur reſpectiue ad aliam,intelligitur cum omnibus qualitatibus illius pœnæ,ad quam fit relatio.*

Cum plures. Si ſecũdũ iudicium ita ſe habet ad primũ ꝙ cõdemnatoria lata in primo,& exactione ſecuta tollatur,ſcđm interim differt,cumulatio impediſ.h.d. No.nouam regulã,impediendæ cumulatiõis, quã dixi in ſummario,quẽ Dy.nõ ponit in c.nullus pluribus.de regu.iur.lib.vj.nec Pet.in l. edita actio.C.de edẽ. De hac regula feci mentionẽ in l.naturaliter.§.nihil cõe.ſ.de acq.poſ.in repetitiõe quã feci de illo §. Quæro,dicitur hic,pœnæ nomine duplũ,et cõdictiõe ſimplũ.quæro quid ſi familia fecit furtum manifeſtũ? dicit gl.debet præſtare quadruplũ,ſicut ſi liber homo feciſſet. 1 †Ex hoc tex.cũ gl.no.ꝙ qñ vna pœna ĩponitur reſpectiue ad aliã,intelligit cũ omnibus qualitatibus illius pœnæ,ad quã fit relatio,et per hoc erat hoc anno qõ. Dicit ſtatutũ,ꝙ nobilis puniaſ pœna quadrupli ei[9],i quo puniret populariſ.cõtingit ꝙ nobilis deliquit de nocte,vt in platea,q̃ritur vtrũ debeat quadruplari pœna ſimplicis maleficij:an vero pœna maleficij ſic qualificati? Et hic eſt caſus ꝙ pœna maleficij ſic qualificati quadruplicetur:quia ad illã refertur cũ oĩbus ſuis e qualitatibus. [e] In contrarium facit l.in furti.in prin.ſ.de furt. De hoc plene ſcripſi in l.ſanctio legũ.j.de pœnis.

1 ☞ *Quando unus ex pluribus debet pœnam,alius rem,alius æſtimationem ex diſpoſitione legis,an ſolutione unius alij liberentur.*

LEX III.

Voties. Hæc lex eſt difficilis,et diuidit in duas partes. Primo,an ſolutio domini ꝓſentibus cãm à dño. Secũdo,an ſolutio habẽtiũ cãm a domino ꝓſit domino. Scđa ibi:qđ ſi prius. Nũquã legi iſtã legem ꝙ non daret mihi laborem. Op.et vĩ ꝙ ſolutio dñi nõ ꝓſit manumiſſo:qui habet titulũ lucratiuũ,vt infra ſequit in ea dẽ lege. Sol.dicũt quidã,ꝙ hic fuit manumiſſus data pecunia. Certe non placet:quia ſeruus cũ ex ſuo facto,et ex ſuo delicto cõueniatur,nõ põt habere regreſſum cõtra dñm:et iõ non video qd operetur datio pecuniæ,vel nõ. Alij dicũt,ꝙ iſte verbum,et ſi refertur ad caſum ſubauditũ,quaſi diceret,ſolutio domini ꝓſit emptori dũtaxat .ſubaudi,nõ donatario.et qđ ſequitur,idẽ erit in manumiſſo ſubaudi,qđ in donatario,Et i hoc gl.reſidet. Tu potes dicere ꝙ in prin.legis loqtur qñ dñs ſoluit,cuius ſolutio prodeſt manumiſſo. Scđa pars legis loqtur quãdo manumiſſus ſoluit,cuiꝰ ſolutio nõ ꝓdeſt domino. Sed cõtra hoc facit qđ dicitur in hoc prin.ꝙ prodeſt emptori dũtaxat.quaſi diceret,nõ habẽt cãm lucratiuã:ſed manumiſſus habet cãm lucratiuã:ergo &c. Vnde ſic dicerẽ:aut dñs ſoluit antequam alienaret:et tunc cum illa ſolutione oẽs ſerui ſunt liberati,proderit poſtea manumiſſo, vel alienato quocunque titulo. Si vero dominus ſoluit poſt alienationem,tũc nõ ꝓdeſt niſi eum

niſi emptori duntaxat. Ita intelligo hãc legẽ. Non enim factũ dñi prodeſt ei,qui habet cauſam ab eo,ſi ipſius dñi nõ intereſt vt no.in l.rẽ alienã.ſ.de pig.act. Venio ad ſecũdã partẽ. Opp. ꝙ ſolutio manumiſſi ꝓſit dño:vt ſ.de noxa.l.de illo.in fin.& l.ſeq. Solu.ibi cũ vnus ſeruus delinquit:hic qñ delinquit tota familia. Ratio,qñ vnus delinquit,a quocũq; ſoluaſ, illius delicti & perſonæ nomine,ſeu cõtẽplatiõe ſoluit,ſecus qñ delinquit a familia. Ita logt hic. Et eodẽ modo reſpõde ad l.ſi ſeruꝰ nauem.§.fi.ſ.de fur.ad ꝙ facit l.qui ſeruum.ſ.de interrog.act. Opp.de l.etiã.§.pe.ſ.de peti.hære. Vna glo.dicit hic,ſolue vt ibi. Alia gl.magna intrat in vnã diſtinctionẽ ſatis lõgã. Timore huius cõtrarij qđ nec clare nec bene expedit:ideo tu dicas: Quandoq; quis teneat ad rem,& ad pœnã promiſſam ex conuentione:tũc aut ſolutio vnius tollit obligationẽ alterius. Nõ eſt noſtra materia hic:licet gl.tangat. Sed plenè examinaui in l.ſi ita ſtipulatus.in cõtrarijs vltimæ partis.ſ.de ver.obl. Quãdoq; †vnus [a] debet rẽ,& alius pœnã,vel alius æſtimationẽ ex 1 a diſpoſitione legis:& iſta eſt materia noſtra:in qua dic, Aut actio eſt realis,vel miſta cũ illa,qua vterq; teneãſ:& tũc aut primo cõſequor rẽ,& poſtea nõ poſſum agere ad æſtimationẽ: vt l.Stichũ.§.dolo.ſ.de ſol.& l.etiam.§.pe.ſ.de pet.hære. Aut primo cõſequor æſtimationem ab vno:& tunc aut ille,à quo exactũ eſt,fuit couuentus,& exactus ratiõe doli:aut fuit exactus rõne doli ſed nõ cõuẽtus:aut fuit cõuentus rõne doli,ſed nõ exactus:aut neque cõuẽtus neque exactus rõne doli. Primo caſu,qñ fuit cõuentus,& exactus rõne doli.puta quia dolo deſijt poſsidere,fuit cõuentus,& exactus:& tũc aut poſſeſſor,qui poſtea conueniret,eſſet habiturus regreſſum contra ipſum ſoluentẽ:& iterũ ad rem nõ poterit agi:arg.huius legis & no.in d.l.etiã. C.de pe.hære. Aut nõ eſſet habiturus regreſſum,& poterit agi ad rem cõtra poſſeſſorẽ:vt d.l.etiã.§.pe.& l.Stichũ.§.dolo.ſ.de ſol. Secũdo caſu,qñ fuit exactus ratione doli,ſed nõ conuentus.exemplũ.egi cõtra poſſeſſorem:& ſic fuit cõuentus ratione poſſeſſionis:ſed quia nõ reſtituebat,fuit facta exactio æſtimationis:& ſic fuit exactus propter dolum & tũc ad rem nõ poterit agi:vt d.l.Stichũ.§.dolo. Tertio caſu qñ fuit cõuentus ratione doli,ſed non exactus:exẽplũ egi cõtra eũ qui dolo deſijt poſsidere,non fuit exactus per ſentẽtiã, ſed deuenimus ad tranſactionẽ,vel pactũ:& tũc proderit poſſeſſori,vt nõ poſſit cõueniri,ſi haberet cãm à me:ſiue eſſet habiturus regreſſum cõtra me,quia emptor:ſiue nõ:quia donatari[9]:vt l.ſi tibi.§.pactũ cõuentũ.ſ.de pact. Si vero nõ haberet cauſam à me,tunc ſecus: vt l.ſi vnus.§.ante omnia.ſ.de pact. b & l.nã poſtea.§.fi.& l.ſeq.ſ.de iureiurã. Quarto caſu,[b] qñ nec cõuentus,nec exactus ratione doli,ſed forte ſoluit ratiõe culpæ,vel alias:& proderit poſſeſſori,ſi habet cauſam ab eo:alias ſecus,per iura præalleg. Qñque cõtingit,qđ actio,qua vterq; cõueniãſ,eſt actio perſonalis:& tunc aut cõpetit ad ſpeciem:& eadẽ eſt adhibẽda diſtinctio:vt no.C.de cõdi. fur.l.j.per gl.licet Cy.aliter ibi dixerit. Aut cõpetit ad quãtitatẽ:& tunc aut quantitas debeãſ ſimpliciter,aut reſpectu certe ſpeciei. Primo caſu,à quocũq; ſoluaſ non põt ab eo vel ab alio peti:vt ſ.de re iud.l.ſi quis dolo.§.j.Secũdo caſu aut quãtitas debeãſ reſpectu vnius ſpeciei determinatę:& ſolutio facta ab vno liberet omnes:vt l.de illo.in fi.ſ.de noxa.& l.ſi ſeruus nauẽ.in fi.ſ.de fur. Aut debeãſ reſpectu pluriũ ſpecierũ:vt vnius familiæ:& tunc aut quæris,an vnius ſolutio facta ab vno profit alijs:& habet locũ materia legis noſtræ,in qua dic,aut ille alius,contra quẽ vis agere eſt eiuſdẽ cõdictiõis,cuius erat primus ſoluẽs:vt puta,quia eſt alius dñs ſocius ignorãs,ſicut primus illi ꝓderit:vt l.ſi familia.j.eo.& ibi videbitis. Aut nõ eſt eiuſdẽ cõdictionis: vt quia eſt alius dñs ſocius,qui ſoluit ſciẽs,licet primus eiuſdẽ cõdictionis fuerit ignorãs:& dic vt d.l.ſi familia. Aut eſt alius habẽs cauſam à dño:& tũc diſtingue. Aut primo ſoluit, antequã eũ alienaret,vel manumitteret:& ꝓdeſt omnibus habẽtibus cãm ab eo,etiã ſi haberet titulũ lucratiuũ,vt hac l.in princ. ver.idẽq; eſt. Aut ſoluit poſtq; eũ alienauerat vel manumiſerat:& tũc nõ prodeſt niſi ei qui haberet titulũ nõ lucratiuũ.vt hac l.in prin. Si vero ille primo ſoluit,qui habet cauſam à dño quã ipſe dominus:tũc aut ſoluẽs erat talis qui habebat regreſſum cõtra dñm,& eius ſolutio prodeſt domino aut nõ:& tũc ſecus:vt hac l.ver.ꝙ ſi prius. Quãdoq; cõtingit ꝙ vnus ad eſti

mationẽ cõuentus eſt actiõe perſonali, & a exactus,& cõtra aliũ agitur ad rem actione ꝓſonali:& tũc aut ille,qui conuenit ad rẽ,habet cauſam à primo conuento:& nõ põt conueniri:vt l.illicite.ſ.de re.eor. Aut nõ habet cauſam ab eo:et tũc ſecus. Exemplum:ſi ego egi cõtra cõmodatariũ,& habui æſtimationẽ:potero agere contra poſſeſſorem rei,licet poſtea habita re, tenear illi reddere eſtimationem:vt l.ſi fullo.ſ.de cõdi.ſine cauſa.& l.in cõmodato.in fi.ſ.cõmo.& per Dyn.in c.pro poſſeſſore.de re b gul.iur.li.vj. Vltimo in gl.magna eſt quædam gl.corruptavitio ſcriptoris:vide eam & corrige eam ibi:in non ſocijs.ſi ab vno rem peto,debet dicere ſi ab vno pœnam peto,& ab alio rẽ nihilo minus peto. Nõ habetis hic alia.

c ¶Si familia cõmunis. [c]

c ¶Si familia. Gl.hic, & per iſtã gl.videſ limitãda gl.in l.liber homo.adleg.Aquil. vbi in atrocioribus filius vel ſeruus non tenenẽ parere domino vel patri.alias ſi parcant,tenenẽ. hoc eſt verũ,niſi alias eſſent parituri ſi nõ feciſſent. Ita videt gl. multũ not.hic.adde ꝙ no.Bar.in l.ſi ſeruus.ſ.de noxalibus.

Iſta lex diuidit in tres partes. Primo loquitur qñ familia pluriũ delinquit vno ſciẽte,nõ tñ iubente. Secundo,qñ delinquit vno iubẽte. Tertio repetit ꝙ dixerat in principio.& circa illud determinat vnam quæſtionẽ. Secũda ibi:& ſi ſeruus. Tertia ibi:ſi ergo.ver.quod ille. legitur in glo.duobus modis. Tene ꝫ vis.qa vtraq; eſt bona. Oppo.ad prin.& videtur quod ille qui ſciuit,nil repetat a ſocio: vt l.ſi ex duobus.ſ.de noxa. Solu.ibi loquit in iu- d bente,hic in ſciẽte ſimpliciter. Venio ad ſcđam partẽ:dicit hic ſimodo cũ eo quoq; ex l.Aquil.vl' ex l.xij.tabu.agi põt. Que rovtrũ aliquo caſu poſsit ſeruus delinquere,quo non agaſ in dominũ ſocijũ ignorãtem. Gl.hic ſe inuoluit circa hoc,& ponit e multos caſus,& notabiliter loquitur ſic. Aut ille,qui eſt ignorãs nõ poſsidet, nec dolo deſijt poſsidere.& non tenetur:vt l. quoties.§.prætor.ſ.de noxali.& iſto caſu ſi ſoluiſſet,repeteret: qa ſponte ſoluit nõ f ex neceſsitate. Aut poſsidebat eum:et tũc aut ſeruus deliquit coactus ab altero et domino inuito:ita ꝙ aliter facere nõ poterat & tunc dominus ignorans non tenetur, quia nullum eſt delictũ ſerui. Aut potuit aliter euadere: & tunc aut deliquit delicto leui:& idem:quia aliter ſocius non tenetur:cum ſeruus in hoc deberet domino parere. Si vero cõmiſit delictum atrox, tunc tenetur ſeruus:quia deliquit ſeruus, quoniam parere nõ debuit ſeruus in hoc:vt l.ij.§.is q.ſ.de noxa. Ita colligitur hic ex glo.noſtra.

d *Arborum furtim cæſarum* Rubrica. [d]

LEX I.

e ¶Si furtim. [e] Hæc legem declara per ea quæ dicta ſunt in l.j.§.dixerit aliquis.ſ.de publica.tangam in l.j.j.tit.j.Bar.

Cedere. Vide gl.quę incipit,ſed qualis.ibi:ſic emꝑ prætor. Dic,ímo fuit lex xij.tabu.vt ſ.eo. l.j.& j.eo.l.furtim.§.ſi quis radicitus. Itẽ vide gloſſ.ibi: ſed certe prætor intelligebat. Nota iſtam gl.qđ licet lex vtaſ verbo præſentis temporis in puniendo actum,intelligitur de tempore præterito & pluſquam perfecto.

1 ☞ *Emphyteuta,& feudatario,competit hæc actio.*

Is cuius. Opp.de l.itẽ Mela.§.fi.ſ.ad leg.Aquil.Solu.ibi habet vtilẽ:ita hic vſufructuarius haberet iſtã actionẽ vtilem. Sed tunc oppo.de eo ꝙ hic dicitur de emphy 1 teuta.†Reſpon.emphyteuta,qui habet dominium vtile, habet iſtam actionem directam quod tene mẽti:quia actio legis f Aquiliæ directa:& iſta actio directa competit emphyteutæ, & feudatario,& ſimilibus.quod not.Bar.

a ¶ Facienda. Cum emptor.§.fi.Idem dicit Bar. in d.l. cũ emptor.§. fi. supra de dam.infect.
¶ Si gemina. Ad hũc tex.vide qđ no.scribit Bar.in l.vulgaris in fi.de fur.
b ¶ Vtrũ veniat. De hac q.per Io. And.in addi.Spe.in ti.de senten.§.spẽs.ver
c si.sed pone. Cy.et Bal.in l.quicũque.in iij.co.C.de ser.fugi.et Bal.in l.si familia.de iurisf. om.iud. & Spec.de contu.§. nũcdicemus.ver.sed pone iudex.et Ioan. And.in regula,delictum.in mercur.Sed quid,si aliqs pijcit aquã putridã, & in facie, & in gula: an puniatur de facie et gula? Bald.in d.l.quicunque. in iij.colũ. quod sic.& per Dy. in l.quod dicitur .la j.de verb.oblig.et i simili per Paul. de Liaza in q.incip. episcopus monuit.

d ¶ Aut dicit. No.cõtra Iaco.de Are.vidđ Bart.& quæ ibi remisi in l. nunquam. de priua. delic. vide ibi Ang. vbi tenet opi.Io. And.in ca.delictum.de regu. iur. li.vj.in mercu.And. Barba.

e ¶ Ego puto, Sed Flor.in l.iiij.š. ad l. Aquil.dicit ꝙ communiter tenetur op. Ia.de Are.et mod.vide Ia.de Bel.C.vt intra certũ tempus.in iij.q.princ.in q.quæ inci.ꝗo disputata est lege municipali cauetur,&c.Adde vidẽdũ An.cõs.cxc.

f ¶ Quæro quid si te fugaui, & dũ fugeres cecidisti, & cadẽdo te vulnerasti: an tenear: et quomodo? & idẽ dicit Bald. in l.de pecoribus. C. ad l. Aquil.dicit ꝙ si de percusione facta cũ sanguinis effusione nõ potest fieri cõcordia:et ego te proieci in terrã.ex quo super lapidẽ capite læso fregisti caput cum sanguinis effusione; ꝙ de hoc poterit fieri cõcordia.Et de hoc no.per Bar. in l.sed si vnius. i iij. col.infra de iniu. Adde quid si cum equo quẽ calcaribus premebã te fugientẽ cadendo pessundaui, exiuit sanguis, eo qa pede serrato equi facta sunt duo vulnera: an hoc erit vnũ maleficium vel plura.vide Bal. consil. cix.ij.col.

g ¶ Quid si accusator. Si dico pcussisti me pluribus percussiõibus, de quo intelligitur? Quid si dicatur multis percussionibus, vide Bar.in l.j. §. hoc rescriptum. ad Syl.qui dicit,qđ verificatur in duabus vel tribus. De quo glo.i c.ad nostrã.de reb.eccl.non alie.vide tex.in c.Christiano.xxxiij.di.vbi no.ꝙ licet duo dicantur plures,nõ tamen plurimi sunt.Ita not.Abb.in d.c.ad nrãm. ꝙ libellus,in quo fit mentio ꝙ me plures pcussisti,intelligatur de duobus vulneribus.tenet Bald.per illum tex.in l.fideicõ.§.si quis decẽ.de leg.iij.& in l.& si post tres.in x.cõ.š.si quis cau.& dicit Ange.per illũ tex.in auth.đ triẽ.et semis.in §.qđ sæpe.cũ gl.in ver.filiorũ.ꝙ si testis dicat ꝙ plurimis vicibus percussit,intelligitur de tribus.Si vero dicat de pluribus,intelligitur de duabus.Et vide quæ scripsi in l.iij.§.ex plurimis.š.de acquir.pos.

SI plures. Not.secũdũ Dy.† ꝙ ex pluralitate delinquentium pœna delicti multiplicatur. Quod dic vt plene dixi in l.si in rixa.j.ad leg.Corne.de sica.& dixi supra ti.j.l.j.Secundo no.ꝙ ex pluralitate eorũ, in quos delinquitur, pœna non multiplicabitur,quod non dico hic, quia hora nõ patitur.Dicam in l.iij.§.si ad plures.j.de sepul.violato.

Si quis radicitus. Circa hoc đ istis radicibus, dic vt in l.j.C.de interdic. Facit qđ dixi in l.de pupillo.§.meminisse.de no.oper.nuncia. Ad fin.huius legis opp.Insti. de re.diui.§.si Titius.& l. adeo.§.fin.š. de acqui.re.do.Glo.ponit multas solu. Tene primam vel secundam.

1 ☞ *Statuto stante ꝙ si alicui est domus diruta,sibi damnũ emendetur,damnum non dicitur probatum,licet probetur domus diruta,& ꝙ tantum ualebat.*
Damnum domus dicitur quod superest deducto ualore soli, & deductis cæmentis.

FAcienda. Nota hũc text.i prin.Pro hoc dicebam in quadã qstione: dicit statutum Castriplebis,ꝙ si alicui est diruta domus,ꝙ sibi damnũ emendetur: modo
1 quidam,cui erat domus diruta,†probauit domũ esse dirutam.Itẽ ꝓbauit ꝙ domus tantũ valebat:ego dixi,quod iste nõ probabat quantum erat damnum : quia non est damnum totus valor domus,seu rei: sed illud, quod superest deducto valore soli,& deductis cæmẽtis,dicitur damnũ, vt hic.Et habes similem text.in l. cũ em
a ptor.[a]§.fi.š.de dam.infect.quod nota ad formationem articulorum.

1 ☞ *Si delictum ex parte inferentis est unus actus, & ex parte recipientis resultant plures:an una pœna,uel pluribus puniatur.*
Percutiens cum bidente,uel forcipe,an una uel pluribus pœnis puniatur.
2 *Percutiens uno ictu aliquem in capite,si postea descendit in brachio,postea in crus,pro pluribus punitur.*
Percutiens aliquẽ uno ictu in pluribus digitis,pro pluribus percussionibus punitur.
3 *Osse fracto,si exinde sequatur uulnus in alia parte corporis pro duobus uulneribus punitur delinquens,si agitur de uulnere:secus si de osse fracto.*
4 *Insequens fugientem,si fugiens cecidit,et in cadendo se uulnerauit,tenetur quasi eum fecerit uulnerari.*
5 *Percutiẽs aliquem in ceruelería,si repercussio ceruelería fecit uulnus in fronte,uel in capite,uidetur uulnerasse.*
6 *Percutiens aliquem cum cultello bis in eodem loco:si statutum considerat percussiones,punitur pro duobus: si uulnus, pro uno uulnere.*
7 *Accusatus pro pluribus percussionibus condemnatur pro duabus:si pro pluribus,et pluribus,pro quatuor.*
Cautela ꝙ in accusatione ponatur pluries.

SI gemina. [b]Quærit gl. quare fuit facta ista lex.Dicit gl.est vtile scire propter legẽ saltui datã:vt ꝓ arbore succisa certa pœna præstetur.Quid vult dicere ꝓpter legẽ saltui datã.Dic hoc est, ꝓpter statutũ factũ sup saltibus,seu ꝑ
1 dijs.& isto vocabulo vtitur l.ij.C.de noxalib.† Venio ad tractandũ materiã nostrã,quando ex parte inferẽtis est vnus a
c ctus,ex parte recipientis resultant plures:vtrũ veniat[c] imponenda vna pœna,vel plures? Exẽplũ,aliquis percussit te cum bidẽte,vel forcipe:an puniatur vna pœna vel pluribus. Et vr ꝙ vna,per hãc legẽ.In cõtrariũ videtur ꝙ pluribus:qa actus debet cõsiderari respectu recipiẽtis:vt l.j.in fi.infra de iniu.& l.si adulteriũ cũ icestu.j.de adul.& l.quoniã multa facinora.C. ad l.Iul.de vi.Præterea resultant plures effectus:ergo ꝓ pluribus punitur:vt l.nũquã plura.š.de priua.delic.So.Licet dubitetur,tamẽ est aduertendũ.Qñque lex,vel statutũ punit actũ nõ illatũ in alterũ:sed prout fit seu agitur ab agẽte.Verbi gratia.Statutũ dicit,qs si ꝙ sagittauerit in rure,puniat in decẽ:& si quis admenauerit alicui,puniatur in quĩdecim.tũc si vno iactu semel aliquis sagittauerit plures sagittas,si vno icto admenaret cũ bidente,vnus esset actus,et ꝓ vnico actu puniretur: qa solũ actũ agentis lex respicit:ar.ꝓ hoc l.tria onera.š.de excu.tuto.Qñq; punitur actus à lege,ꝓut in alio infert,vt dicit statutũ,si quis pcusserit aliquẽ.in hoc est dubium,propter opi. Iaco.de Are.de qua feci mẽtionẽ in l.nunquã plura delicta.š. de priua.delic.qui distinguit:Aut statutum dicit,ꝙ ꝓ percussione seu pro vuluere:& tunc quot sunt vulnera,ꝓ tot punie
d tur.Aut dicit,[d]si quis percusserit:et punietur pro vna tãtũ:qa
e vnus est actus percutiẽdi.Sed ego puto[e] qđ puniatur ꝓ pluribus:quia cũ lex puniat actũ, qui infertur in alterũ, non põt considerari ex parte agentis,quin ẽt cõsideretur ex parte patientis:et ideo pro pluribus punietur,per iura š.alleg.facit ad hoc l.Titia.§.fi.š.de verb.obli.et l.pluribus.in prin.Et prædi
2 cta vera,†si ista fiant vnico ictu.Sed si fierẽt successiue:vt pcussit aliquẽ in capite,et descẽdit in brachiũ,& postea in crus: plura sunt facta successiue,licet nõ vno momento,ar.l.ter enixa.j.de verb.sig.et l.Arethusa.š.de stat.ho.in fi.Itẽ dico, ꝙ si vno ictu percussit in pluribus digitis.nã ex diuersitate locorũ dicuntur percussiones diuersę:vt l.de pupillo.§.qui nunciat.š. de ope.no.nun.et facit l.si seruus seruum.§.rupisse.š.ad l.Aql.
3 Sed si percussi†aliquẽ in vno loco,& fregi os,et os fractũ fecit vulnus in alia parte corporis:an puniar pro vno vulnere, an pro duobus? Rñ.duo vulnera sunt,vnum primo,aliud subsequenter:vt l.si seruum.§.si vulnus.š.ad leg.Aquil.Hoc si agatur de vulnerato.Secus si de osse fracto ageretur:quia tunc nõ posset puniri de vulneribus:qa vulnera præcedẽtia tẽdũt ad illũ effectũ,s.ad frangendũ os.& ideo de solo illo puniret:
4 vt l.illud.š.ad leg.Aql.† Quæro,qđ[f] si te fugaui,et cũ fuge
f res cecidisti,et cadẽdo vulnerasti te i aliqua pte corporis an tenear,quasi vulnerauerim? Rñdeo,nõ:sed quasi vulnerari fecerim:vt l.qua actiõe.§.proinde.et l.si obstetrix.§.si seruũ.et l.si
5 ex plagis.§.fina.infra ad leg.Aquil.quod nota. Quæro, † quid si ego percussi aliquem in ceruelería,et pcussio ceruelеriæ fecit vulnus in fronte,vel in capite:an videar vulnerasse? Puto quod sic:vt l.item Mela.in princi.supra ad leg. Aquil.
6 quod apparet:quia teneor directa Aquilia. Sed quæro,†qd econuerso,percussi aliquem bis in eodem loco cum cultello vno impetu:an puniar pro duobus vulneribus,vel pro vno? Respondeo,consideranda sunt verba statuti. Aut statutum imponit pœnam pro vulnere: et tunc veritas est, quod vnũ vulnus est, et vna scissura, licet ampliata per secundam percussionem. Aut imponit pœnam pro percussione: et tunc quia plures sunt percussiones,et plures ictus,pro pluribus pu
7 nietur:vt l.nunquã plura.š.de priua.delict.Quæro, † quid si
g accusator[g] dicat,quod percussit aliquem pluribns percussionibus:de quot intelligatur? Certe de duobus ad minus:vt lege, vbi numerus. supra de testa. nec possumus intelligere de pluribus,vt leg.si præses,et l.interpretatione.infra de pœnis. Sed si diceret,pluribus et pluribus percussionibus, punietur pro quatuor:argu.dictæ legis.Et hoc communiter obseruatur. veruntamen magis proprius modus loquendi esset,vt diceremus percussit pluries:quia cum dico pluribus,intelligitur vno impetu,et vno ictu:sed cum dico pluries, intelligitur de diuersis ictibus,

Qui

a ¶ L.si qs ex domo. Et qño fit rapina,vide text. in d.l.si quis ex domo.quæ est singularis.

b ¶ Quęro statuto.an per pœnã statutariã sit sublata pœna iuris cõmunis, Adde Ioã.An.de pœna te. liti.in fi.& Bal.in l.j. in xj.oppon. C. de sum.tri.& Bal. in l. data opa. C.q accusa.& in l.placet. C. de sacrosan. eccle.& in l.& si seuerior. C. de infa.& qđ no.In no.in c.j.de cõsti. & qđ Bar.in l. sanctio. j.de pœ.& qđ no.In sti.de act.§.quadrupli.& ibi vide q̃ dixi.& i l.quicũq;.C. de ser.fu.post Bar.et Bald.in l.i eos.C.de fur.& dicit Bal.in repe.l.qd ergo. §. pœna grauior. š.de ifa. & in l.nõ est nouũ.š. de leg.ꝙ indistincte pœna statuti est sequẽda,& non pœna iuris cõis.Et est rõ qa ptãs iurat seruare statuta,& iuramẽtũ obligat in forma specifica:vt inc. ad nostram.el j.de iureiu.& vide Specu. & Io.and.in addi. Spe. in ti de pœna te. liti. §.fi.& de hoc vide p Sal.in l. q de crie.C. de accu.no q Bar.in l.sanctio legũ.in pri. de pœnis.& Bal.i d. §.pœna grauior. vnũ verbũ p Imol.in l.ij.in ij.charta.de public.iu.& pœna statuti faciat cessare pœnã legis cõis, tenet Bal.in d.l.data opera.cuius opi. sequit etiã Pet. de Anc.in c.canonum statuta. versi.qro vtrũ sicut statutũ scđm. & vi. p Imo.i l.cũ mulier. š.sol.mat.in ix.colũ. vers itẽ non obstat. & Io.And.in addi. spec.in titu.de fur.& vide no.& Bart. & doc.in l.j.in iij.colũ. de ope.no.nũ.Adde ꝙ iudex qui iurauit seruare statuta, põt moderari pœnã in minorẽ quam sit imposita a statuto:put cõsuluit Roma.cõsi. ccccxxix.Et an per pœnã statutariã sit sublata pœna iuris cõis,vide Bal.consi. ccxx.in pe.colũ.iij. volu.

POMATES.
c ¶ Cauetur ꝙ ꝑ.Sentit ergo Bart.ꝙ tale statutũ valeat.et idẽ sentit Panor.in c.de causis co.fin.de offi. deleg.Sed contrariũ sentit idẽ in c. licet. co.iij.de pœ.& in c. fi.col.iiij.de cõsti.& ibi vide addita,& vide etiã Feli.in rub. extra,de homici.& Seueri.in l.oẽs populi. col.lv. ff.de iusti.

QVi agrum. Vide glo. quę icipit, de arboribus i fi.imo dicas ꝙ ibi cõpetebat actio de dãno futuro:ideo transit ad emptorẽ.hic pro damno præterito ante venditionẽ:& ideo remanet penes vẽditorẽ.

Vi bonorum raptorum. *Rubrica.*

1 ☞ *Stante statuto,quòd pro homicidio imponatur pœna cẽtum,si aliquis sit punitus per statutum:an possit per legem Corneliam accusari? Et an per statutum sit sublata pœna iuris communis,& an imposita pœna statuti imponi possit pœna iuris communis? quod non.*

LEX I.

QVi rem. Quãdo duo delicta ex eodẽ facto descẽdentia se habẽt vt genus & species, bene tolluntur inuicẽ,quatenus cõcurrũt.h.d. Opp.ꝙ pro rapina agat furti manifesti.š.de fur.l.si vendidero.§.cũ raptor.sed hic dicitur contrarium: quare male.Sol.intellige ꝙ hic in rapina nõ fuit deprehẽsus:vt quia fuit coadunatis gentibus ad domũ alterius,& neminẽ
a inuenit:vt l.si quis ex domo[a].š.de furt.p quã legem debet poni casus hic.Item opp.de l.prætor.§.j.j.de iniurijs.Solut.ibi quælibet actio cõpetebat ad vindictam. vnde vna per aliã tollitur simpliciter. hic vero vtraq; persequebatur rẽ familiarẽ. Quod plene dic per Dyn.in l.j.§.dixerit aliquis.š. de publica.& plenius ibi dixi.
b Quæro statuto[b] cauetur ꝙ pro[c] homici
c dio sit pœna centum:modo aliquis est punitus pœna statuti : vtrũ poterit accusari lege Corne.de sica.vt puniatur in eo qđ plus est Dy. ponit istam quæstionẽ hic: & Cyn. ponit eam in l.qui sepulchra. C. de sepul.viola.Breuiter ista quæstio ha
d bet duo dubia. Primo,an per legẽ nouã[d] s.an per statutũ sit sublata pœna iuris cõmunis? quod quidam dicunt: argumen. l.qui cũ vno.§.qui post desertionem.in fi. j.de re mili.& arg.š.ad leg.Aqui.l.j. vbi p leg.Aquil.fuit omnibus legibus anterioribus derogatũ.Ita hic fiet p statutũ. Sed cõtrariũ est veritas:vt l.quoties.š. de act. & obli.Non enim videt à lege veteri recessum,nisi nominatim sit dictum. Facit C.de noua.l.fi.Idem si apparet aliquibus præsumptionibꝰ tacite voluisse à lege antiqua recedi:quia tunc accusatio ex lege antiqua tolleretur,saltẽ ope exceptionis: vt habuistis notatũ š.de noua.l.ij.Facit š. de adi.leg.l.iiij.Et ideo cum in multis ciuitatibus Italiæ sint statuta,quę dicunt ꝙ vbi pœna non est determinata in statuto procedatur de similibus ad similia:& vbi nõ reperitur simile,recurratur ad ius cõmune.Ex hoc apparet ꝙ volunt pœnam iuris cõmunis in subsidiũ imponi. Vnde putarem tunc pœnã iuris communis esse sublatam per legem nouam, in qua pœ
e nam expresse imponit.Sed dubium est, vtrũ postq; imposita est pœna[e] per statutũ,possit imponi pœna iuris cõis? Et in hoc oẽs cõcordãt ꝙ nõ. Nã vtraq; actio tendit ad vindictã: & iõ indistincte vna tollitur per aliã:vt l.prętor edixit. §.j.j.de iniurijs.Nec obstat hæc lex, cum simili. quia istæ actiones persequuntur rem familiarem vt dixi.

LEX II.

PRætor. Quæro,quot capita habet istud edictũ? Respõdeo,tria.duo ponunt hic, tertiũ in l.prætor.§.j.j.e.Quęro, q̃ est differẽtia inter ista capita? Et respondeo differentiã inter primum caput,& scđm,dic vt hic in gl.tertium differt ab istis manifeste.Quæro, vtrũ in quadruplo insit simplũ? Respondeo,sic indistincte:licet quidum aliter dixerint.

1 ☞ *Actio ciuilis,& criminalis,quando procedunt ex eodem fonte,nõ possunt simul cõcurrere,nec etiã si competunt ex diuersis factis ratione maioritatis.*
2 *Accusatio criminalis principaliter,& restitutio rei ablatæ ciuiliter vel expensarũ per officiũ iudicis,põt simul intẽtari.*
Actio ciuilis principaliter,& accusatio criminalis incidenter,non potest simul intentari.
3 *Sententia lata in causa ciuili,quando faciat præiudiciũ in criminali,vel econtra.*
4 *Sententia absolutoria lata in causa criminali super vno facto,nõ prohibet accusationem super eodé fiendam à tertio.*
5 *Probationes factæ in instãtia causæ ciuilis,an prosint in causa criminali,vel econtra.*
6 *Testes producti in causa ciuili,an possint produci in causa criminali super eisdem articulis,vel econtra,& an alij.*

Hoc edicto. In hoc §.iacet tota lectio nostra. Primo ponit vnũ dictũ.Scđo ponit opinionẽ quorundã circa vnũ dubiũ descendens ex edicto. Tertio ponit determinationẽ illius dubij.Secũda ibi:neque debere. Tertia ibi: sed vtilius.& legitur iste §.in gl.tribus modis. Prosequamus primo lecturã Io.tanquã veriorẽ,secundũ quã breuiter h.d.Quãdo ex eodẽ facto oritur ciuilis & criminalis, ꝓhibit quis eas simul intẽtare:sed vna peracta poterit ad aliã redire.hoc dicit.& pone casum: Quęsitum fuit,quare prætor fecit hoc edictũ,cum cõtra raptores cõpeteret accusatio legis Iulię de vi.Respondetur ꝙ p̃tor p hoc edictũ introduxit actionẽ ciuilẽ.licet ei cõpeteret,cuius bona sunt rapta,accusatio criminalis,per leg.Iuliã de vi.In ver.neq; debere.quæritur vtrũ proposita actiõe ciuili impediat quis ꝓponere actionẽ criminalẽ per legẽ Iuliã de vi.Quidã dicebant ꝙ nõ.In ver.sed vtilius.Iurisconsultus respondet,ꝙ interim donec penderet actio ciuilis,nõ põt qs intẽtare criminalẽ accusationẽ:tñ post latã sentẽtiã sup ciuili non ꝓhibet intẽtare actionẽ criminalẽ.h.d.Vide text.ibi:cõsuluit p̃tor.Dic actionẽ ciuilẽ inducẽdo:licet accusatio criminalis antea cõpeteret,vt statim sequit.Itẽ ibi : experiri.dic,s.criminaliter.Itẽ ibi:neq; debere.dic criminaliter.Itẽ ibi:publico iudicio dic ꝙ est casus datiui. Vide text.ibi: p̃iudicari.Dicẽt interim.Ibi: priuata fiat.dic si interim pẽdẽte actiõe vi bo.rapto.ꝓposita.Ibi:denegãdã actionẽ.dic,id est,accusationẽ.Ibi,priuatã psecutionẽ.dic,id est,actionẽ vi bo.rapto.ciuilẽ,& hoc ea finita,
f scđm Io.Opp.eligẽdo[f] ciuilẽ interim nõ p̃iudicat i criminali vt l.rerũ amotarũ actio.
2 š.rer.amo.Sol.scđm Dy.†hic loquit qñ ciuilis & criminalis actio descendũt ex eodẽ facto:ibi qñ ex diuersis.Hęc nõ vident vera,p l.j.C qñ act.ciui.p̃iu.cri.,put ibi loquit de liberto:q cõuenit ciuiliter de operis,et accusat ex l.Viscelia.q̃ iudicia oriunt ex diuersis factis etiã contra l.præses.C.de plagia.Possumus dicere sustinendo

& iure.& Are.cõsi lviij.co.v.in fi.& se.

POMATES.
d ¶ An per legem nouam. Vide ad hæc Panor.consi.xcj.co. iij. & seq. vol. j.& Cep.xiiij. colum.ij. & Bar.xxv.colũ. xv. vol. primo & Ro.cxvij. Anch.in c.canonũ statuta.co. lxij.de cõstit.& Panor. in c. de causis. co.pe.& seq.đ offic. deleg. vbi sequitur Barto.& ibi vide alios.& vide Alberi. de Rosa. in j.parte statutorum .q. viij. vbi dicit,ꝙ tota mũdi obseruantia est,ꝙ per legẽ nouã sit sublata antiqua.et tenet etiã hoc Angel.de Are.in tracta.in gl. & caput eius à spatulis amputetur.& ibi do.Ang.de Arimino.& Ang.Are. in §. quadrupli. Insti.de actio.colũ.v. in versic.an aũt pœna.etiã Moder.Papi.in d c.de causis.

POMATES.
e ¶ Postquã imposita est pœna. Idẽ tenet in omnibus Panor. in c.de causis.col.fi. offi.delega.limita tñ istud,ꝙ dicitur quãdo imponit ad vindictã,&c.& non seruat,quoties vna pœna maior ꝑpter impotẽtiã iudicis q nõ poterat imponere maiorẽ.Ita Are.i c. de his.co.iij.de accu.

f ¶ Oppo.eligẽdo.Si pro crimine agitur ciuiliter, an posset pro eodem agi criminaliter,adde Imol.in l.interdũ. j.de pub. iud.& not.Bar.in l. prætor. §.fi.j.de iniur.& ꝙ not.glo.& Bart.in l.ex morte. C.ad legem Aquil. & vide Barto.in l.si ab eo.ff.de calum.& in l. qđ euitãdi. C. de cõdi.ob tur.causam.Adde tamẽ qđ si agatur ciuiliter nõ pro delicto,sed pro debito poterit pro eo ꝙ acciderit in dicta causa ciuili agi criminaliter, & interim supersedet in ciuili:puta,si ad probandũ ꝓduxi testes quos tu accusas de falso.Ita dicit Bald. in l.si quis testibus. C.de testib.i penul. col.& not.in l.satis aperte.per Cyn.C. de fal.& in l.j.C.qui accusa.Et de hac materia quando ciuilis actio possit accumulari cũ criminali,vide Bal. i l.j. i ij. col. versi.sed cõtra hoc. C. de appellatiõib. & ibi ponit nouam cõclus.vbi qs venit

Et circa expeditionem huius lecture l. 1 V. Ant. Gome. lib. 3. var. c. 1. n. 32. qui plura et sing. Coquit.

damnãdus ad mortẽ, procedit ciuilis & criminalis accumulata. & ibi etiam in iij. col. dicit, ꝙ illa regula quando ciuilis accusatio, &c. nõ habet locum in iudice ingrẽte. & vide Bal. ĩ l. edita. ĩ repe. Perusina, in xxxiij. co. ibi. Quid si vult prĩo libello renũciare. C. đ edẽ. vid Bar. et ibi dixi post eũ ĩ d. §. si furẽ.

a ¶ Absolutoria lata. An absolutoria lata ĩ ciuili pariat exceptionẽ ĩ criminali & cũ bar. hic et cy. cõcordat Bal. in l. ex morte. C. ad leg. Aquil. gl. & Bald. in d. l. j. C. ad leg. Fauiã de pla. dicit ꝙ absolutoria in ciuili nõ prę iudicat in criminali, nisi in ciuili ĩcidẽter fuisset deductũ crimen, & fuerit lata absolutoria exclusiua criminis. De quo ꝑ Imo. & Io. And. in c. de his. de acc. & ꝑ alios ĩ c. dilectus. de pur. ca. alias de iure pat. alias de iura. ca. ꝑ Imo. in d. l. ĩterdũ, de publi. iud. Vide aliqd per Bar. in l. si duo. §. idẽ Iulianus. ṡ. de iureiuran. Adde an absolutoria lata, quia nõ ꝓbatũ, pariat exceptionẽ rei iudicatæ, si de eodẽ crimine accusetur, Roma. cons. ccxxiij. vbi dicit, ꝙ iura q̃ allegat Bar. nõ probant intentionẽ suã.

b ¶ Quæro vtrũ. Cõfessio de ciuili preiudicet in criminali, vide Specu. de cõfes. §. nunc videndũ, ad fi. vbi etiã dicit idẽ qđ Bar. hic ꝑ do. Anto. in c. cãm quę. de test. & vide Bal. in auth. nouo iure. ĩ fi. de poe. iu. qui male iu. & ꝙ acta facta in ciuili cã faciãt fidẽ ĩ causa criminali, vide Bald. in l. quod euitãdi. C. đ cõdi. ob turp. cau. ꝑ Bar. in l. j. C. de edẽ. per Imo. ĩ l interdũ. de pu. iud. per Cyn. in l. j. ad finem. qñ ciuil. actio præiu. cri. Bal. in l. neganda. in xj. col. C. q accu. nõ pos. & vide Abb. in c. at si clerici. in prin. de iudi. & limita per Bar. & dixi ibi post eũ, in l. pe. C. de cal. & Abb. in d. c. at si clerici. de iudi. dicit, ꝙ cõfessio facta in iudicio ciuili preiudicat in criminali: al leg. Inno. in c. inquisitiõi. de elect. Cõfirmat ex his quę tradunt Inno. & doct. in c. cũ dilectus. de or. co. vbi dicit Inn. ꝙ confessio facta in iudicio summario, facit fidẽ in plenario, facit optime gl. & ꝙ ibi ponũt doc. mod. in c. veniens. el ij. de testi. hoc est verũ si cõfessio fiat pricipaliter in iudicio ciuili, Sed quid ę contra si fiat incidenter, declarat Bal. sing. in l. mercalẽ. in fi. C. de condi. ob tur. cau. vide ad materiã qđ ipse scribit in d. l. j. in fi. C. de re iudic. & vide Abb. in c. causam quæ. el ij. de testi. & vide Bal. in d. l. si quis ad se fundũ. C. ad leg. Iul. de vi. & facit tex. & ibi Iacob. But. in l. ij. C. de eden. & quod not. Bart. in l. locum. §. si quis duo. de tab. exhi. Et an acta facta in vno iudicio faciant fidẽ in aliq in criminali, adde quod no. Bal. in l. nam postea. in §. si minor. ff. de iureiur. & Bar. in extrauagan. ad reprimendam. in versi. summarie ad fin. De his latius dixi in d. l. ij. C. de edend.

Dy. ꝙ ille leges loquunť quãdo sunt duo facta se inuicẽ cõtingentia, ita ꝙ sentẽtia lata in vno pareret exceptionẽ rei iudicatæ in alio. Sed solu. Dy. loquitur qñ sunt duo facta penitus separata. Videte, dñi, ciuilis & criminalis prohibeť proponi eodẽ tẽpore ratione præiudicij: quia absolutoria lata in vno potest parere exceptionem rei iudicatæ in alio. Ita intelligit do. Dy. in c. nullus plurib⁹. de reg. iur. lib. vj. & j. dicã. & isto respectu verũ dicit Dy. quia qñ oriuntur ex diuersis factis separatis, ista regula nõ est impedimẽto. Prohibetur etiã concursus ciuilis & criminalis ratione maioritatis: vt l. per minorẽ. ṡ. de iudi. & l. fi. C. de or. iu. & isto respectu nõ dicit verũ Dy. quia ciuilis & criminalis nõ possunt cõcurrere, vt dictis legib⁹. Non obstat l. rerũ amotarũ. quia intelligo eam secũdũ aliam lectu. ibi positã. Secundo oppo. ꝙ possunt simul intẽtari: vt C. qui accus. nõ pos. l. qui crimẽ. vbi simul & semel peto quẽ puniri, & condemnari mihi in expẽsis: & sic ꝓponitur criminalis in eo ꝙ venit pœna applicanda fisco: & ciuilis in eo ꝙ pœnæ veniunt applicãdæ parti: vt no. in l. iij. j. de sepul. vio. Sol. dicunt quidã, ꝙ ibi loquitur qñ ciuilis & criminalis oriunť ex eadẽ lege, tunc possunt simul intentari: alias secus. Et ita dicebat do. Iaco. But. Hæc solut. nõ placet. Nam cũ regula sit, ꝙ ex quocunq; maleficio potest quis accusari criminaliter, ex eodẽ potest agi in factũ ciuiliter: vt l. q nomine. j. de fal. & ṡ. ꝓ socio. l. nec quicq;. ergo semper posset proponi ciuilis et criminalis: qa ex eadẽ lege. Preterea prædictę rationes, quia absolutoria lata in vna, põt parere præiudiciũ in alia: & etiã ratione maioritatis habent locũ siue ex eadẽ lege
2 siue ex diuersis. Vnde dico † sicut alias dixi, si aliquis vellet intentare ciuilẽ actionẽ, & criminalẽ accusationẽ, nõ potest: vt hic, & l. interdũ. j. de pub. iudi. Sed si velit intentare accusationẽ, criminalẽ principaliter, & petere restitutionẽ rei ablatæ incidẽter per officium iudicis, vel restitutionẽ expẽsarum: bene posset. Ita loquiť C. qui accu. nõ pos. l. qui crimẽ. & l. interdũ. §. qui furẽ. & ibi dixi. ṡ. de furt. & l. quod euitandi. C. de cõdic. ob. tur. cãm. l. iiij. §. si dicanť. ṡ. si regũ. & l. pe. ṡ. de calũ. & l. medicus. j. de var. & extraordi. cog. Sed si qs vellet principaliter intentare ciuilẽ, & criminalẽ accessorie, non posset, cũ in ea requiranť probationes lucidiores: vt l. sciãt, C. de prob. Vlterius opp. dicitur hic, ꝙ peracta vna põt ad aliã redire. contra in l. prætor edixit. §. j. j. de iniur. Sol. ibi vtraq; cõpetit ad vindictam, s. ciuilis & criminalis: hic vero ciuilis prosequiť tantũ rem familiarẽ. quod qualiter intelligatur, dicã ibi. Sumus expediti de lectura Io. venio ad lecturã Plac. secũdũ quã hoc breuiter dicit: Absoluto-
a ria lata[a] in ciuili, parit exceptionem rei iudicatæ in criminali causa. secus ecõtra. h. d. In prima parte non mutať casus: sed in scđa & tertia est variatio. Videte, est ne vera lect. Pla. Certe nõ: nec reperio aliquẽ qui teneat cã: qa est contra oẽm rõnem. Nã si absolutoria lata in ciuili parit exceptionẽ rei iudicatæ in criminali secũdũ eum: multo magis absolutoria lata in criminali, in qua fit examinatio plenior, pariet exceptionẽ in ciuili. & sic magis deberet ecõtra. tenet ergo lecturã Io. Tamẽ pro
3 † declaratione lect. Pla. quæro vtrum sentẽtia lata in vna, pariat præiudicium in alia. Respondeo, aut vtraq; tam ciuilis q̃ criminalis tendit ad vindictam: & sententia lata in vna parit præiudicium in alia, siue fuerit condemnatoria, siue absolutoria: vt l. prætor edicit. §. j. j. de iniu. Si verò ciuilis actio prosequitur rem familiarem: & tunc aut super vna fertur absolutoria, super facto, quasi crimen non sit commissum: aut super iure, quasi non sit probatũ, aut est lata absolutoria simpliciter. Primo casu obstat exceptio rei iudicatæ: primo per text. in l. præses. C. de pla. Secundo per rationem: quia qñcunq; illud qđ est examinatũ, & decisum in vno iudicio, venit examnãdum in secundo, obstat exceptio rei iudicatæ: vt l. si quis cũ totũ. §. plane. & §. si ancillam. ṡ. de excep. rei iudi. Et hoc tenet Dy. in c. nullus pluribus: de reg. iur. lib. vj. & etiã alij doc. Si verò absolutoria fertur super iure quasi nõ probato: non obstat exceptio rei iudi. argu. ṡ. de iureiur. l. duobus. §. a fideiussore. & §. si quis iurauerit. & l. fi. eo. titu. & hoc etiã tenẽt dicti doct. in dictis locis. Dy. in d. c. nullus pluribus. & Cy. in l. j. C. qñ ciui. ac. cri. præ. Aut dubitatur: & tunc videtur prima facie iudicatum esse super facto: vt no. in l. fi. ṡ. de iureiur. & l. j. §. si fideiu. ṡ. quarum re. act. nõ datur. Sed certè istæ leges loquuntur in iuramẽto. Tamen in sententia mihi contrarium visum est, ꝙ in dubio quis videatur absolutus, qa nõ probatũ, per l. Iulianus. in prin. & qđ ibi no. ṡ. de condi. indeb. vbi videť casus in l. procurator ad exhibendũ. §. j. ṡ. rẽ ra. ha. & l. si inter me & te. in fi. ṡ. de excep. rei iud. Ratio differentiæ inter iusiurandum & sentẽtiã est: primo quia iusiurandũ habet vim solutionis. qđ non est in sententia. Secũdò qa ille qui iurat, iurat de eo qđ scit, & de facto suo: vnde põt recte scire, & iurare esse factũ, vel non esse factũ, vel esse cõtractum, vel nõ cõtractũ. Iudex vero iudicat de facto alieno: ideo nõ pure põt dicere factũ esse, vel nõ esse factũ, vel esse contractũ, vel nõ esse cõtractũ: arg. l. cũ falsum. ṡ. de acqui. hære. Si vero sequeretur sñia cõdemnatoria super vna: tũc nullo modo prohibeť ad aliã redire. Casus est hic secundũ lect. Io. & vera: vt C. qñ ciui. ac. præ. cri. l. j. Prædicta vera, qñ iudiciũ est finitũ sñia diffinitiua: sed si esset finitũ abolitione, tunc nullo modo impedireť intentare aliã actionem: vt l. j. C. de gene. abo. facit C. de fi. instr. l. ij. & l. si docueris. C. de fal. Quæro, absolutoria lata super facto, parit exceptionem
4 rei iudic. in alia accusatione, vt ṡ. dixi. Quæro, † an hoc sit verum, etiam alio agente, seu accusante? Videť ꝙ sic: vt l. qui denunciasse. §. fi. j. de adul. Sed ibi specialis est casus in muliere. vnde contrariũ puto alio accusante: vt hic. & est casus C. de accu. l. qui de crimine. cũ gl. sua. in eo ꝙ permittit, ꝙ accusatione intentata ab vno super vno crimine, põt intentari accusatio ab alio super alio crimine, ex eodẽ facto, nõ ab eodẽ. Ratio, quia qñ ab eodẽ absolutoria lata in prima põt parere exceptionem rei iudicate in secunda: ꝙ nõ habet locũ qñ ab alio. & illa est ra
5 tio illius legis. † Quæro vtrũ[b] probationes factæ in vna ista
b rũ causarũ prosint in alia. Breuiter, aut probationes sunt factę ad absolutionem: & prosunt in alia: vt l. p̄ses. & l. j. C. de plagi. Aut factæ sunt ad condemnationẽ: & tunc aut probationes sunt factæ in cã ciuili principaliter circa delictũ: & nõ prosunt in cã criminali. Ita tenet gl. in l. si qs ad se fundũ. C. ad leg. Iul. de vi. & probatur in l. iij. §. idẽ diuus. ṡ. de test. ibi: testib⁹ nõ testimonijs. Et est ratio: qa in criminalib⁹ reqruntť ꝓbatiões luce clariores meridiana. quod dico, nõ faciunt fidẽ: intelligo, s. plenam: tñ adminiculantur: arg. l. quæro. in fi. ṡ. de ædil. edi. & l. capite quinto. j. de adul. Aut ꝓbationes sunt factæ in cã ciuili super aliquo adminiculo ad crimen: vt sup dñio: & faciunt fidẽ in criminali: vt l. j. & l. p̄ses. C. de plagiar. Aut ꝓbationes sunt

Ibi: aut probationes. notr. hanc. doctrinam. bar. procedere qn: probationum publicatio facta fuerit in priori: illo Judicio criminali: vnde cuius modi acta traducunt. et causa sit eadem et tunc prosunt in ciuili vt late. disputat approbans don cont. repadill. in l si ex falsis. n 13 C de transact quemvis.

a ¶ Contraria loquũtur. Adde Iaco. But. in l. si ex falsis. C. de transact. et in l. fi. C. si ex falsis instrumẽtis. et sequitur Imol. in d. l. diuus. in xvj. colũ. de re iudi. in q. an viuẽte illo, q principaliter falsum commisit, possit primo & principaliter agi cõtra illum qui vsus est falso instrumẽto. qđ tenuit Bal. in d. l. fi. C. de fide ĩstrumẽ. ad fi.

✠ Pro concordia.

¶ Aduerte. Transactio facta sup dependentibus ex testamẽto alicuius nõ valet, nisi in ea dicatur, visis & cognitis verbis testamenti. Bar. in hoc §. homines. Ang. in l. q Romæ. §. duo fratres. ff. de verbo. oblig. col. xj. allegat Bar. contrariari in l. de his. ff. de trãsac. Et idẽ tenuit Bar. in d. §. duo fratres. in iiij. q. Et istã opi. sequiť Ang. cõs. xciiij. col. ij. & ista secũda opi. est cõmunis, secũdũ do. Alex. in §. duo fratres. primam tenuit Ludo. Rom. cõsi. ccccij. in ij. & iij. colũ. Tu dic Bar. debet intelligi in hoc §. homines. secũdũ quod se declarat ĩ d. l. de his. & in d. §. duo fratres. qa ille satis diciť ĩspexisse, & cognouisse, qui vere scit, et intelligit mẽte, & oculo intellectus. Posset ẽt subtiliter dari alia solutio, quam sentit domi. Alex. in cõsil. xj. col. iiij. in illo verbo quandocunque, &c.

b ¶ Homines. Et non dicitur, ad hoc. Vide Bar. in l. hæredes palam. §. in testamẽtis. de testa.

c ¶ Sed si vnus. Statuto caueť. Vide Bar. ĩ l. iij. §. negotia. ff. de neg. gest. Idem tenet Bal. ĩ l. Gallus. §. qd si is. de libe. et posth. & ꝑ gl. ibi in fi. deinde in fi. adde Bar. in d. l. negotia. de neg. gest. & l. j. ṡ. de ꝓcura. Pet. Anch. in c. relatũ. el ij. de testi. & in c. j. de li. cõtest. & vide gl. in Cle. ij. de rescrip. Et ista faciũt si testator mãdauit bona sua distribui inter pauperes per Titium, ꝙ Titius posset distribuere in vnum tantum. Sed contrarium voluit Bar. per ea quæ ibi habentur in l. ij. de optio. lega. Item faciunt ad id quod dixi post Bar. in simili de ꝓtestatione facta corã vno vicino tm̃, ĩ l. de pupillo. §. si qs ipsi tutori. in ij. col. de ope. no. nũ. Adde quæ no. Bald. in l. ij. C. de condi. inser. & Bal. ĩ l. iubemus. §. si aũt. C. ad Treb. & vide no. ꝑ Bal. in l. q cũq;. ĩ ij. co. C. de ser. fugi. vbi no. q̃rit in casu q. Bar. hic, qd si ꝓduxit testes, & instra falsa, an sit vnũ falsum? & tenet qđ sic. Et ad Bar. hic adde Imo. idẽ dicẽtẽ in d. c. relatũ. vbi allegat Albe. de Ros. in ij. ꝑte statutorũ. ĩ q. xxvj. et idẽ dicit ecõtra, ꝑ illũ text. & vide Bar. in l. fi. in versi sed q̃ro. j. de quęst. Adde ꝙ contra hec facere videtur q̃ cõsuluit Old. cõsi. cxlij. ꝙ si testator ĩstituat posthumũ, vel posthumos, & deinde substituet, & casu quo cõtingat eẽ plures, & moriantur in pupillari ætate, sup uiuẽte præmorienti substituto: & si oẽs mori cõtigerit in pupillari ętate vel alias qñcũq; sine hærede ex suo corpore. sa. A. & B. sorores suas eiusdẽ posthumis substituo æquis portionibus: et cõtingat ꝙ vnus solus nascať, et moriať, ꝙ substitutio euanescit, nec resoluiť pluralitas in singularitatem.

sunt factæ in criminali: & tũc ꝓsunt in ciuili. qđ intelligo inter easdẽ ꝑsonas: vt l. is apud quẽ. C. de eden. & ibi no. et l. cum antea. circa fi. C. de arbit. Itẽ inter alias ꝑsonas, qbus præiudicaret sentẽtia: vt dixi in l. ij. ṡ. iudi. sol. Sed vr̃ ꝙ debeat distingui aut secũdũ iudiciũ tendit ad eũdẽ finẽ cũ primo, et faciũt fidem. Aut ad aliud: & tũc nõ faciũt fidem, nisi de nouo examinenť: vt extra, de testibus. c. veniẽs. & notatur ꝑ glo. & Inn. extra, de ord. cog. c. cũ dilectus. vbi ꝓbationes factæ super exceptione nõ ꝓsunt sup actiõe, nisi de nouo ꝓbeť. Dico ꝙ illa distinctio, an ad eũdẽ finem tẽdãt, an ad aliũ, mihi nõ placet in ꝓposita quæstione. Sed puto sic dicendum, aut primæ ꝓbationes fuerũt factæ in cã, vbi sufficit summaria cognitio, vel fuerũt factæ non seruato iuris ordine: vt ante litẽ cõtestatã super aliqua dilatoria: & tũc nõ faciũt fidem in alia cã, etiã inter easdẽ ꝑsonas. hic est casus in d. c. veniens. & ita põt intelligi qđ no. in d. c. cũ dilect⁹. qa illæ exceptiones fuerũt dilatoriæ. Secus puto in ꝓbatione facta sup exceptione peremptoria. Pro hoc, quia etiam victoria super exceptione qñq; facit fidem in actione: vt dixi in l. qui Romæ. §. duo fratres. ṡ. de ver. obl. & ita videť intelligere Innocẽ. extra de or. cog. c. super spo
6 liatione. circa fi. gl. magnæ. Quero, † qd si ille, q ꝓduxit testes in vna causa, velit eosdẽ vel alios ꝓducere in alia cã super eisdem articulis: an debeat audiri? Videť ꝙ non inuito eo, cõtra quẽ ꝓducunť: vt l. fi. C. de test. & qđ no. in l. ꝓperãdũ. circa finem. C. de iud. Aduerte in vna & eadẽ instantia post didicita testificata, nõ pñt testes ꝓduci sup eisdẽ articulis: vt in auť. qui semel. C. de ꝓba. & in auť. de testi. §. quoniã vero. Si vero est alia instãtia, si quidem est sup eodem, & ad eundem finẽ: tũc aut testes fuerũt primo recepti coram arbitris, & est locus distinctioni. l. fi. C. de test. Si vero fuerunt recepti coram iudice ordinario: tũc indistincte primis attestationib⁹ esset standum, dimissa distinctione l. fi. C. de testi. qa dicta taliũ testiũ semper faciũt fidẽ: vt l. gesta. C. đ re iu. Et ita tenebat Iac. But. & Inn. tenet extra, de testi. c. cũ in tua. licet gl. aliter sentiat in d. l. ꝓperãdũ. in fi. C. de iudi. Si vero alia instãtia tẽdat ad aliũ finẽ, vt in casu legis nostræ: tũc indistincte põt quis producere nouos testes, & etiã testes antiquos sup eisdẽ articulis: vt extra, de test. c. veniens. & in d. c. cum in tua. & ibi not. per glo. & per Inn. Venio ad tertiam lect. antiquorum, secundum quam breuiter. h. d. Donec potest agi criminaliter, nõ potest agi ciuiliter. h. d. Ista lec. poniť in gl. super ver. putat. & hæc lect. non applaudet literæ. Præterea lex vť velle ĩdistincte ꝙ qs possit eligere q̃ vult, s. vel pri⁹ ciuilẽ vel pri⁹ criminalẽ: vt l. j. qñ ciuilis act. crim. p̄iudi. & l. interdũ. j. de pub. iud. vbi prius ciuilis põt intẽtari. & sic ista lect. nõ videť vera. Sed cõtra: qa ꝑ ista lect. videť casus in l. ꝑtor edixit. §. j. j. de iniur. R ñ. secundũ qđ glo. ibi exponit tex. nihil facit. Vel dic ꝙ speciale est in l. Corne. de sica. vt nõ possit fieri p̄iudiciũ ꝑ actionẽ ciuilẽ iiursarũ, vt ibi dicã. Itẽ ꝑ ista lect. videť casus in l. j. §. fi. et l. ij. ṡ. ad Car. C. vbi cau. fis. l. j. Respõ. hic loquiť qñ ciuilis & criminalis cõpetũt cõtra eundẽ delinquentẽ. quo casu possum eligere quã volo: sed contraria lo
a quuntur[a] qñ volo intentare ciuilẽ contra aliũ, quam cõtra delinquentẽ. quo casu nõ possum viuo delinquente, secũdũ Iaco. de Are. & nota. Cyn. C. de fide instrumen. l. fina.

☞ *An testes presumãtur rogati, si dicitur, uocatis & rogatis: licet non dicatur, ad hoc: & cum dicitur, inspectis & cognitis uerbis testamenti: debet intelligi, ad hoc.*

Homines.

1 Notabilis est §. iste: & facit qđ † qñ in instrumento diciť, testibus vocatis, & rogatis: et
b nõ diciť ad hoc, [b] nõ valet: quia debẽt esse rogati ad hoc. Sed dic, ꝙ præsumunť esse rogati ad hoc: vt scripsi in l. sciendum. ṡ. de ver. obliga. Item facit ad hoc l. de his. ṡ. de transact. quæ dicit ꝙ nõ põt transigi, nisi inspectis & cognitis verbis testamẽti: debet intelligi, ad hoc. Et hoc examinaui in l. qui Romæ. §. duo fratres. ṡ. de verb. obligatio. quod est notandum ad multa.

1 ☞ *Stante statuto quod si quis produxerit falsos testes puniatur, habet locum in producente unum.*

Sed si unus.

Nota argu. secũdum Dyn. qđ si statuto ca-
c uetur, [c] ꝙ † si quis produxerit falsos testes &c. habeat locum etiam si vnũ falsum tãtum testem produxerit: vt hic, & j. ea. l. §. ꝙ ait prætor. & ṡ. de nego gest. l. iij. In eo ꝙ dicit, negotia. id est negotiũ. facit ṡ. de liber. ho. exhi. l. iij. §. hæc verba. & de leg. iij. l. qui concubinã. §. si Stichus. secũdũ Dy.

1 ☞ *Ad positionem generis, non sequitur positio speciei, sed contra sic.*

Doli mali.

Nota hic, quod genus cõtinet in se suam speciẽ. Nam dolus est genus: & cõtinet in se dolum, qui fit vi, & qui fit sine vi. Secun-
1 do nota † quod ad positionem generis, nõ sequitur positio speciei: sed ad positionẽ speciei, sequitur positio generis: vt l. si qd. §. interemptũ. ṡ. de lega. iij. & l. inter agnatos. ṡ. vnde legitimi.

1 ☞ *Principalis, qui coadunauit homines, tenetur de damno quod ipse dedit, & de eo quod dederunt alij.*
2 *Qui est inter coadunatos, non tenetur etiam in foro consciẽtiæ, nisi de damno per ipsum dato.*

d Si quis nõ homines.

1 [d] Nota † ꝙ ille qui est principalis, & homines coadunauit, tenetur de dãno quod dedit ipse &
2 de damno quod dedit alius. Item no. † [e] ꝙ
e ille, qui est inter coadunatos, non tenetur de damno, nisi quod dedit ipse, non de eo quod dederunt alij. quod tene menti in foro cõsciẽtię. Et sic dicit gl. hic est ar. ꝙ Comes Albertus nõ teneať de damno dato a bannitis: si ipse nõ dedit damnũ. Ratio
f qa ipse nõ coadunauit, sed dedit eis opẽ.[f] Vltimo opp. gl. de. iiij. §. sed & q. ṡ. ad leg. Iuli. de vi publi. Dic quod ibi est factum tantum, quod sufficit ad naturam accusationis. Sed hic non est factum tantum, qđ sufficiat ad naturam istius edicti, secundũ Dynum.

In hac actione.

Istud quod dicitur ꝙ interesse non quadruplatur, intelligas de interesse affectionis: vt l. in furti actione. ṡ. de fur.

d ¶ Si quis non hoĩes. Ille, qui coadunauit hoĩes si dederit damnũ, teneť de dãno suo, & coadunatorũ quos adunauit. Siue ro coadunatus det dãnũ teneť de dãno tm̃ suo. & vide per Inno. in c. fi. ꝙ met. cã. & in c. in nr̃a. de iniur. & de dãno dato. & vide Bal. ĩ l. nõ ideo minus. in x. q. C. de accusa. & ad Bar. hic adde Barto. glo. text. & doct. in l. quoniã. C. ad leg. Iuli. de vi. & Bal. in l. j. in vj. co. C. de ser. fugi. & ibi qs dicať caporalis, & principalis. & adde l. j. in hoc. & ibi no. de ser. corrupt. An autẽ si aliqđ damnũ passus est coadunatus, possit ipse illud repetere a caporali, vide in d. l. quoniã. Adde quo modo teneať coadunator Bal. cõs. xxix. iiij. lib.

✠ POMATES.

e ¶ Item no. Vide Alex. cõs. ciij. co. ij. volu. j. vbi pluchre loqtur declarãs materiã huius ti. ꝙ per totũ.

✠ POMATES.

f ¶ Dedit eis opẽ. Vide bal. cõs. cxxxviij. ĩ. iiij. pte. & pulchrũ cõsi. Petr. de Anchara. clviij. ĩcip. ex narratis. vbi pulchre ponit, qua pœna teneãtur tales raptores, maxime rerũ eccl'ie.

a ¶ Plus delinquit. An puniať q̄s delinquẽs palã, plus quã clã, & qđ dicať crimẽ occultũ, vide tex. hic, & Arch. in ti. de hæreticis. ca. in fide. in lib. vj. & doctores in l. nemo clarius. C. de sum. tri. & Arch. in c. ꝑpetua. de electiõe. lib. vj. & qđ ibi habes qđ de maleficio cõmisso de nocte &c. Et facit ad declarationẽ eius qđ dicit Bar. in l. fi. si quis testa. liber. esse iuss. fue. Istis adde Iaco. de Bel. in l. fi. de ritu nupt. & vide q̄ not. Bar. in l. non intelligitur. §. tacite. j. de iure fisci. Adde qđ ibi iudicis, vel supꝛioris authoritas requiritur semper, & tali authoritate non interueniente, dicitur fieri clã. Et casus est secundũ Bart. in l. ij. C. de his qui ex pu. ratio. lib. x. & ibi vide. Et de dictiõe clã, & de palã, vide in lege, si adulteriũ cũ incestu. infra, de adulterijs. Et ad eãdẽ materiã vide Bald. in l. ea quidẽ. in viij. col. C. de accusationi. & quod ibi dixi ꝑ Moder. in rubrica extra de eo q̄ fur. ordi. suscep. & no. in l. j. j. ad leg. Iul. de ambitu. & quod not. Bal. in l. cum fratrem. C. de his quib. vt indig.

b ¶ Vtrũ negligentia. Vtrum negligentia quo ad vnum, ꝑiudicet quo ad aliũ, vide in l. hæres. & qđ ibi Bar. s. de cõdi. & demon. & Bal. in l. contra maior. C. de inof. tes. & qđ no. Bar. in l. si prius. in ix. co. j. de ope. no. nun. Similiter & diligẽs in vno, præsumiť diligens in alio: vt not. Bar. in l. fi. C. de his qui a non dño ma.

c ¶ Faciunt turbam. Quot hoĩes faciant turbã, vel collegiũ, de quo in rubri. j. de colle. illi. adde Inno. in c. j. de elect. qui tenet ꝙ duo congregationẽ: tres collegiũ: decem, populũ: viginti, turbam: quatuor vel quinq; porci, gregẽ: decẽ oues, gregem. & ibi vide quot faciũt vnionẽ, & est glo. in d. cap. j. Quid est ppľs, vide Bal. in l. etiã. in iij. colum. C. de execu. rei iudic. & quot faciãt cœtũ, vide Cynum & Bald. in l. j. & qđ ibi Bal. de tu. & cu. illustrium personarum: & decem faciunt parochiã. xiij. quæstio. j. cap. vnio, vide Bart. in l. sicut. s. quod cuiusq; vniuer. no. & quid in familia, vide Bald. in l. iubemus. §. sin autem. C. ad Treb. & glo. no. x. qõ. j. c. j. ponit de his quæ hic dicuntur, & vide Barto. in l. j. supra de ꝓbat. Quot faciant gentem, & quod faciant exercitum vel legionem, vide glos. & doc. in l. secunda. C. de infa. Et quot faciant gentem, vide Bald. in l. j. in fi. ff. de iust. & iure.

coniuncto §. & generaliter. j. eadem lege.

Hæc actio. Istum §. & sequentem examina vt in gloss. Barto.

1 ☞ *Occidens bannitum, cuius bannum non tenebat, excusatur à pœna homicidij: sed aliter mulctabitur.*

Hæc actio. Nota tex. ibi: sed aliter mulctabiť, &c. facit ad id, qđ dixi s. si quis testa. lib. esse iuss. fue. l. j. §. ij.
1 Item facit ad † questionẽ de exbannito, cuius bannum nõ tenebat: vt licet quis excuseť à pœna homicidij: tamẽ aliter mulctabiť: vt dixi in l. pe. j. de adult.

1 ☞ *Genitiuus de necessitate importat dominium.*
2 *Aliud est dicere, in bonis: & aliud, ex bonis. remissiue.*

In hac actione. Dictum est in edicto, siue cuius bona rapta, &c. modo quæritur vtrũ genitiuus, cuius, denotet dominiũ. & hoc intendit hic Iurisconsultus. Ex quo nota
1 † ꝙ genitiuus de necessitate non significat dominium. Habes de hoc in l. ij. s. de religio. & sum. fu. & s. nau. cau. stab. l. ij. in prin. & §. ait ꝑtor. Dixi de hoc s. de ope. no. nun. super rub. Secundo
2 † nota differẽtiam inter in bonis, & ex bonis. de quo habes in l. rem in bonis. s. de acquir. re. domi. & Institũ. eodem. titulo. §. sane in hac actione.

1 ☞ *Quando plus puniatur clam faciens, quàm palam.*
2 *Familiaris pro modico furto non potest conueniri actione furti, sed actione ui bonorum raptorum.*
3 *Conuentus actione non potest referre actori quæstionem dominij.*

Et generaliter. Gl. signat vnũ ar. in cõtrariũ.

a Dicitur hic: quod plus delinquit[a] qui facit palã, quã qui facit clam. contra, in l. fi. s. de ritu nupt. & l. pupillus. §. sane. supra de autho. tuto. & l. nõ intelligitur. j. de iure fisc. & l. nõ existimo. s. de admini. tut. Gl.
1 nõ soluit. Dyn. dicit, † Aut id, qđ fit, est omnino ꝓhibitum per legẽ: vt furtum, et similia: & tũc magis punitur palam faciẽs quàm clam: vt hic. Aut non est omnino prohibitum: vt matrimonium, & vẽditio: & tũc magis punitur clam faciẽs: vt in cõtrarijs, secũdum Dy. Tu dic latius vt no. Cy. C. de summa tri. l. nemo clericꝰ. in fi.

Opponitur, hic innuit quod ꝑ re deposita, etiã si nõ intersit, habet locum actio vi bonorũ raptorũ: sed j. statim in ver. si quis igitur. innuit quod ad hanc actionẽ requiriť quod intersit agentis saltem modice. Huius timore iste §. ibi: vtilius dicẽdum est, &c, legiť duobus modis. Primo qđ hic loquať, qñ actio furti cessat pro re deposita: qa non interest tũc. Ad versi. si quis igiť. Respon. dum dicit, interest sua, vel modice: subaudi, maxime. Ista est vna lectu. gl. Secũdo modo legiť, quod dicit ĩ isto ver. vtilius. tamẽ si cessat actio furti
2 ob rem depositam, intelligas † ratione ꝑsonæ, vt quia libertus, vel familiaris, qui pro modico furto non potest conueniri furti, sed actione vi bonorum raptorum potest conueniri pro modico interesse. Ista secunda est vera simpliciter. Sed posset ne prima sustineri? Videtur quod non: quia si non interesset sua, nõ esset qđ quadrupleť: & ista actio datur ad quadruplũ: vt s. eo. l. j. in prin. ergo nõ cõpetit si simplum nõ repetitur. Sed possumus dicere ꝙ simplũ est æstimatio rei: vt. s. ea. l.
3 §. in hac actione. Nec † põt conuentus referre actori quæstionem dominij: vt l. si quis emptionis. §. sed hæc cõtra super illis. C. de præscript. xxx. an. & hoc modo procedit ista lectu. Sed si poneres quod actor confitetur rem sibi depositam et non interesset sua: non video qualiter ista actio posset competere sibi.

1 ☞ *Actio ex delicto, quæ denominatur ab eo, non datur contra hæredes.*

1 **Hæc actio.** Nota † quod actio ex delicto, quæ denominatur ab ipso delicto, non datur contra hæredes, etiam in eo quod ad eos peruenit. quod dixi in l. j. de priua. delic.

1 ☞ *Quando una actio datur contra plures, negligentia adhibita contra unum, quando præiudicet contra alios.*

LEX III.

SI seruus. Quando vna actio dať cõtra diuersos, negligentia adhibita contra vnum pręiudicat cõtra alium. hoc dicit. Nota tex. ibi: quia cum quocũq;, &c. sed dicitur hic, si actũ est cũ dño, nõ põt agi cum manumisso. an hoc est verũ, siue dñs fuerit cõdẽnatus, siue absolutus Dicit gl. ꝙ si dñs fuit cõdẽnatus, & soluit: siue dubio hoc est verũ. quod dic vt dixi in l. quoties. s. si fa. fu. fe. di. Idẽ si fuit absolutus vt l. licet. §. fi. s. nau. cau. sta. Opp. C. de inoffi. testa. l. cõtra maiores. Gl. nõ soluit. dic, ibi nõ erat negligẽs: sed prosequebať illud ius, qđ credebat sibi competere. Præterea ibi erant plura remedia: hic vnum tãtum: licet cõtra diuersos.

Secũdo opp. de l. itẽ. in prin. s. de alic. iu. mu. cau. fa. vbi negligentia cõtra vnũ, nõ præiudicat cõtra aliũ. Huius timore dic
1 tria verba, quãdoq; est † vna & eadam actio numero q̄ cõpetit cõtra diuersos: tũc negligẽtia adhibita cõtra vnum præiudicat cõtra aliũ, vt hic. qñq; sunt actiones diuersæ: & tũc aut cõpetũt cõtra diuersos ex dispositione cõtrahentiũ aut ex dispo
b sitione legis. Primo casu, vtrũ negligentia[b] adhibita cõtra vnũ præiudicet contra alium: dic vt dixi in l. cũ quis. §. si quis pro reo. s. de solutio. Secundo casu aut negligentia adhibita cõtra vnũ, tollit illud, quod erat causa dandæ actionis cõtra aliũ: & tunc cõtra alium præiudicat: vt l. fin. C. de his qui à nõ do. ma. Aut nõ tollit illud, quod est causa dãdæ actionis cõtra alium. & nõ præiudicat: vt l. itẽ. in prin. s. de alie. iud. mu. cau. fa. & ibi de hoc ꝑ gl. Ex hoc patet ꝙ falsa est gl. C. qđ me. cau. l. iij. quæ dicit, ꝙ si est emptor liberatꝰ pręscriptio. nõ põt agi cõtra metum inferẽtẽ. Nam cum dominium non sit causa actionis qđ met. causa sed metus: nõ debet tolli actio quod metus causa, præscriptione dominij: vt d. l. item. & ita tenent doct. in d. l. iij. & bene.

1 ☞ *Tres homines faciunt collegium, & etiam uniuersitatem.*
2 *Turba fit ex centum hominibus: multitudo potest esse maioris uel minoris numeri.*
3 *Duo homines faciunt congregationem.*
4 *Decem homines faciunt populum.*
5 *Gens dicitur ex minori numero decem, & uerificatur in quatuor uel quinque.*
Gens & populus est idem.
Statutum puniens coadunantem gentem, habet locum in coadunante quatuor quinque.

PRætor. Hic ponitur tertiũ caput edicti pretoris.
c Nota quot homines faciũt turbã.[c] Oppo. de l. Neratius. j. de verb. sig. Sol.
1 † ibi loquitur de collegio, qđ fit ex tribus. Et idem dicit gl. in vniuersitate, per illam legem in l. sicut. §. fin. s. quod cuiusque vniuer. no. & in familia ita not. in l. de testatio. §. fina. j. de verb. signifi. hic loquitur de turba. Secundo oppo. Instit. de iur. perso. in fi. Gloss.
2 non soluit. Tu dic, † ꝙ hic exponitur, quid sit turba: ibi vero exponitur quid sit multitudo, quæ põt esse maioris & minoris numeri: vt ibi no. Quæro, quot hoĩes faciunt cœtũ? Certe hic habes in text. quod idem est dicere cœtũ hominũ, & tur
3 bã hominũ. Quero, quot † hoĩes faciũt cõgregationẽ. Gl. q̄ est extra, đ ele. c. j. dicit ꝙ duo hoĩes faciũt cõgregationẽ. Quero quot

POMATES.

a ¶ Quæro, quot homines. Primo vide ad hæc aliquid per Alex. in l. fi. colũ. ij. C. de testa. mil. vbi ponit quot homines faciunt villã.

b ¶ No. ꝙ licet. No. ꝙ offenso licet clamare, succurrite. Quid de clamãte ad arma, vide eum in l. capitaliũ. §. solẽt. j. de pœ. & ad bar. hic facit ꝙ ipse notat in lege vt vim. de iust. & iur. s. adde Bar. in l. ꝓhibitũ. C. de iur. fis. li. x.

c ¶ Repetita. An dicta in præcedẽti capite intelligãtur repetita in sequẽti, facit l. si quis filiũ. §. fi. s. de inof. test. & ibi ꝑ doct. & vide Bar. no. in l. fi. de re. du. ꝑ d. Anto. in Cle. j. de sup. negli. præla. & omnino Bar. in l. doli. in prin. de ser. corru. vbi qualitas sequens referť ad oĩa præcedentia. domi. Anto. & Imo. in d. Cle. j. approbãt oĩa dicta per Bar. hic. & adde que no. gl. in c. cum singula. in ver. prioratibus. de præben. lib. vj. Et qñ dictum in vno intelligatur repetitũ in alio, vide aliquid per Bal. in l. j. de le. hęre.

d ¶ Contra hoc opp. Pondera, qa do. Guilie. de Perusio rñdit ad partes in quodã cõsi. incip. duo sunt principaliter inquirẽda, ꝙ dictũ Bar. ꝓcedit in dictionibus seu capitibus, statutis separatis nõ connexis nec se cõtingẽtibus. And. Barba.

POMATES.

e ¶ Aut inseruntur. Vide Alex. consil. suo. cij. in princi. vo. ij. et Imo. cxlv. & Alex. lvj. colum. j. vo. ij. vide etiam Are. consi. lxxij. & cxliiij. & seq. & vltimo ad fi. vbi limitat, quando non esset eadem ratio. ver. Iac. de Bel. Ad hæc vide Aret. in d. l. talis scriptura. Alex. consi. xlij. in ij. alias iij. vo. Pau. de Ca. consi. cccxciij. in cip. nota primo ad euidentiã. in penul. col. & Pau. de Cast, consi. j. colum. j. in fi. vol. ij. & Fel. vol. vj. in prin. de cõstit. & Alex. cõsi. xlviij. colũ. j. volu. j. & columna iij.

f ¶ Et per hoc posset. Adde bonã gloss. in Cle. j. in ver. curan. de sup. neg. præl. & ibi vide d. Ioan. Et quando sñia debet ferri cum consilio sapientis, vide quę plene not. remittendo tamen in l. j. C. ne lic. in vna & eadem cã tertio prouo. Ad Bal. vide Old. q ita disputauit. Facit qđ no. Bar. in l. j. §. ij. ff. ad l. Fal. & l. oẽs populi. de iustit. & iur. in x. q. sexti articuli prĩcipalis. An. Bar.

g ¶ Intelligunť repetita. Et hoc est verũ ĩ his, q̄ sunt exꝑsse disposita. Secus si sunt subaudita: vt not. Bald. in lectu. antiqua, in l. j. in princ. in gl. in verbo, si qs. & ibi remisi. s. qđ quisque iur.

h ¶ Oldra. disputauit. Vide bonam glo. in Cle. j. in ver. curã. de sup. neg. ꝑla. & facit quod no. Bart. in l. j. §. ij. s. ad l. Fal. & in l. oẽs populi. in iij. q. vj. articuli principalis, Contrariũ videť velle Bal. & Ange. & Imo. in l. cohæredi. §. q patrẽ. de vul. & pup. qui si bñ cõsiderẽtur, nõ obstãt. Tu vide no. Bal. in l. j. C. ne lic. tertio ꝓuo. & d. Ange. & Imo. in Cle. j. de sup. neg. ꝑla. vide glo. in Cle. sæpe. in ver. nõ obstãtib. de ver. sig.

4 † quot homines[a] faciũt populũ? Credo ꝙ
a ad minus requiranť decẽ. Ita no gl. extra, de electio. c. j. Pro hoc ista l. & l. oues. j. de abig. cõiuncta l. rerum mistura. s. de vsu
5 capio. † Quæro, quid de gente, quot homines faciunt gentẽ? Nã vidi questionẽ de facto in ciuitate ista. Dicebat statutum si quis coadunauerit gentẽ. Respondeo, est idẽ, ꝙ populus. qđ probať s. de iust. & iur. l. omnes populi. cõiuncto §. oẽs pupuli. Instit. de iure natu gen. & ciui. Nam in vno loco dicitur gẽs: & in alio dicitur populus: & ponũtur pro eodẽ. ergo &c. Puto tñ quod si quis coadunauerit homines equites minori numero: diceretur gens, forte quatuor vel quinque armati dicta. l. oues. j. de abigeis.

1 ☞ *Locus vbi maleficium est cõmissum inspicitur, non mandati delicti.*

Hoc autem edicto. No. ad istud ꝙ
1 dixi tibi †, qđ debet inspici locus, vbi est maleficiũ cõmissum: nõ locus vbi quis mãdauit committi maleficiũ: vt hic. Facit l. si vt proponitur. s. de fideius. & ibi dixi. Dicam in l. non solũ. §. si mandato. j. de iniur.

1 ☞ *Stante statuto, quod si quis coadunauerit gentem, puniatur: habet locum, etiam si per spatium distet vnus ab altero.*

Hoc edicto. Dicitur hic, si intra turbam fuerit, &c. contra. s. §. proxi. vbi sufficit, etiã si est absens. Gl. dicit, ꝙ turba potest cõtinere magnum spatiũ: vñ requiritur quod quis sit in turba, licet non sit in eodẽ loco, vbi dãnum datur. aduerte, & tene menti. Dicit
1 statutũ, si quis † coadunauerit gentẽ, requiritur ne ꝙ omnes sint coadunati in vno loco, vel in vna domo, vel in vna ecclesia? Respon. non. Sufficit enim si sint coadunati, licet distent per magnũ spatiũ. Ita videbitis hic in hac gl. & ideo si vnus famulus staret in vna domo, & alius in alia, & sic de singulis: esset coadunatio, licet sint in diuersis locis. Sed licet glo. soluat istud cõtrariũ multũ notabiliter: tamen Iaco. de are. soluit istud cõtrarium aliter & sic. s. §. proxi. loquiť de eo qui cõmisit dolum in coadunatione turbę: hic cũ esset in turba dolo fecit vt damnũ daretur. Fateor tñ, ꝙ idem locus nõ debet sic stricte accipi pro eo puncto: vt latius examinabo in l. j. §. ex incendio. j. tit. j.

1 ☞ *Offenso licet clamare, succurrite, succurrite.*
2 *Quando plures determinationes respiciunt verbum, qualibet per se determinat verbum.*

1 b **Si quis aduentu.** Nota † qđ licet[b] misericordiam dare offenso, dicendo, & clamando,
2 succurrite, succurrite. † Itẽ nota ꝙ qñ plures determinationes respiciũt vnũ verbũ, q̄libet per se determinat verbũ: nec se determinãt inuicẽ istæ determinatiões. Declaro, diciť in edicto prætoris, Pretor ait, cuius dolo malo in turba damnũ, qđ datũ vel factũ esse diceť. Istud participiũ datũ vel factũ esse, habet istas duas determinatiões, ꝙ sit datũ ĩ turba, ꝙ sit datũ dolo malo: tñ nõ reqriť ꝙ turba sit coadunata dolo malo: vt hic. Qđ tene menti ad multa.

1 *Dicta in vno capitulo, quando intelligantur repetita in sequentibus.*
2 *Statuto stãte, ꝙ iudex teneatur dare qualibet sentẽtiã cũ cõsilio sapiẽtis: licet per aliud statutũ dicatur ꝙ in certis causis ꝓcedat summariè: in illis etiam tenetur dare cum consilio.*

Eritque hæc differentia. Nota hic ꝙ dicta in præcedenti capi
c te, in subsequẽti nõ intelligunť repetita.[c] Nã verbũ, coactis hominibus, nõ intelligitur repetitum, vt hic: vel raptum etiam nõ coactis, &c. Cõtra s. ad l. Aquil. l. quẽadmodũ. in fi. & insti. ad l. Aquil. §. ex hoc tñ capite. Respon. dicta in præcedenti capite, quæ pertinent ad dispositionẽ, in sequenti intelligũtur repetita: vt in cõtrarijs. Secꝰ in his quæ pertinẽt ad facti nar
d rationẽ: vt hic. Contra hoc oppo.[d] quòd etiã ea, quæ pertinẽt ad facti narrationẽ, intelliguntur repetita in sequẽti: vt j. titu. j. l. j. in princip. cõiuncta l. iij. §. qđ ait prætor. eo. tit. Breuiter dic, quãdoq; lex disponit circa plura in diuersis orationibus & tunc dictũ in vna oratione nõ intelligitur repetitũ in alia oratiõe circa facti narrationẽ: vt hic. Quãdoq; lex disponit circa plura in eadẽ oratione, ita ꝙ omnia illa reguntť ab eodẽ verbo: tunc dictũ in vno intelligitur repetitũ in alio. Ita loquitur l. j. §. j. cõiuncta l. iij. j. ti. j. §. quod ait prætor. Nam cũ omnia ab eodẽ verbo regũtur, qualitas, quæ respicit illud verbũ, respicit vnũ vniformiter quo ad omnia. Ita debetis intelligere hunc articulũ. Pro hac solutiõe s. de fun. instr. l. Seia. §. Caio. Latius
1 † ergo in ista materia distingue sic: vtrũ dicta in vno capite intelligantur repetita in sequentibus. Dic, aut est vna lex habẽs plura capitula: aut sunt plures leges separatæ & distinctæ. Primo casu aut quæris de his, quæ pertinẽt ad facti narrationem: aut de his, quæ pertinẽt ad iuris dispositionẽ. Primo casu aut illa plura capitula inseruntur sub diuersis orationibus: & non intelliguntur repetita in sequẽtibus: vt l. ij. in prin. s. eo. & hoc
e §. Aut inseruntur[e] sub eadẽ oratione: & intelliguntur repetita: vt l. j. in prin. coniuncta l. iij. §. ait prætor. j. ti. j. arg. l. Seiæ. §. Caio. s. de fundo instructo. Secundo casu, qñ quæris, q̄ pertinent ad iuris dispositionẽ: & tunc aut dicta in præcedentibus sunt contra ius cõe, & exorbitãt à iure cõmuni: & non intelliguntur repetita in sequẽtibus: argu. ad hoc l. vxori. §. vxori. de leg. iij. quod no. per glo. in l. talis scriptura. in fi. de leg. j. Facit extra, de reg. iur. c. quæ à iure cõmuni. lib. vj. & l. qđ vero. & l.
f in his. s. de leg. & ꝑ hoc posset[f] determinari quęstio, quã disputauit Iac. de Bel. in vno capitulo statutorũ, quo cauetur ꝙ habeat locũ in præteritis & futuris. Certè hoc exorbitat à iure cõi: cũ natura legis sit dare formã futuris negotijs: vt l. leges. C. de legi. & ideo in sequẽtibus nõ intelligeretur repetita. Et ita determinat Iac. de Bel. licet ꝑ alias rões. Et eius dispositionẽ habetis in auť. vt cũ de ap. cog. circa prin. Si verò nõ exorbitant à iure cõi: tunc aut quæris, vtrũ intelligantur repeti
g ta in sequentibus capitulis ꝓximis: & intelligũtur repetita:[g] vt l. quemadmodũ. in fi. s. ad l. Aquil. & Insti. ad l. Aquil. §. ex hoc tamen capite, & j. de adul. l. mariti. §. hoc quinquennium. Aut quæris vtrum intelligantur repetita in alijs capitulis distantibus mediatis à pluribus alijs capitulis: & non intelliguntur repetita: vt Institu. de re. diui. §. item lapilli. & ibi not. per gl. quàm nota bene. & hoc est verum, nisi prout statim dicam in diuersis legibus separatis. Secundo casu principali, quando sunt diuersæ leges, seu diuersa statuta: aut vna lex procedit per modũ regulę: & in omnibus alijs intelligitur repetita: ar. l. regula. circa fin. de iur. & fac. igno. Exemplũ in l. de vnoquoq; s. de re iud. vbi ponitur regula, ꝙ in vnoquoq; negotio debet pars citari. superueuenit postea l. ij. C. de ex breui reci. q̄ tradidit formã, qualiter feratur sententia, & nõ repetit de citatione partis: & certè illud intelligiť repetitũ: quia in alia lege ꝑ mo
2 dũ regulæ est traditũ. Et per hoc Old. † disputauit[h] vnã quæ
h stionẽ: Dicebat primũ statutũ, ꝙ iudex teneať dare qualibet sentẽtiã cũ cõsilio sapientũ. Demũ aliud statutũ dicebat, ꝙ in

a ¶Cauſam proximã. Idem dicit Bar. de dictiõe ſi, quæ denotat cãm ꝓximã, vt dictio vero ab, denotat remotã. Ita dicit Bart. in l. nõ dubiũ. C. de legib. vbi videas. & Bald. in l. ex hoc iure. ſ. de iuſt. & iur. & Ancha. in c. ſi ꝓpter tua. de reſcri. lib. vj. & gl. in c. pe. §. fi. de offic. deleg. in vj. & not. in l. qua actiõe. §. Celſus. ſ. ad l. Aql. Adde de iſtis dictionib. Old. conſil. xlviij. plene.

b ¶Ad queſtionẽ. Nota quæſtionẽ equo vulnerato in ſtipendio, qui poſtea moritur in ciuitate, an debeat emẽdari, ſicut ſi mortuus eſſet in bello: facit qđ no. Bar. ĩ l. qđ ait lex. de adul. qđ nota bene. & ad hãc quæſtionẽ vide in l. in bello amiſſi. ſ. de exc. tut. in lec. antiqua. & ibi Bal. no. loquẽtẽ. Idem in c. j. quib. mod. feu. amit. & quod no. Bal. in l. j. C. de nũdi. & in l. trãſigere. C. đ trãſa. & in l. dãni. §. Sabini. ſ. de dã. infect. & Bar. in l. itẽ Mela. §. ſi plures. ſ. ad l. Aql. & in l. nõ ſolũ. §. ſed vt probari. ſ. de oper. no. nuncia.

c ¶Item ait prætor. Iſtud ꝓbari. Adde Bar. ĩ l. nõ ſolũ. §. ſed vt ꝓbari. de ope. no. nũ. et ibi allegat iſtũ tex. & no. Bar. in l. j. in prin. de aleato.

d ¶Ablatiui abſoluti. Vide l. ſi qs id qđ. verſi. qđ ſi dũ. & ibi doc. de iuriſ. om. iud.

e ¶Puniaꝰ nobilis. an puniaꝰ magis nobilis, ꝑ Bal. ĩ d. l. fi. poſt Cy. & plene in c. cũ quidã. de iureiu. & ꝑ Iac. de Bel. in d. l. pſ̃byteri. ꝑ gl. xlv. diſtin. non coganꝰ. & vide Bar. & gloſſ. in l. fi. ſ. de re. diui.

f ¶Rei valor ponaꝰ. Nota ꝙ in inquiſitione debet apponi eſtimatio rei furatę: adde Ro. in l. ſi qs id qđ. ſ. de iuriſdi. om. iud. in l. magiſtratibus. eo. ti. Adde Bal. cõ. cvj. lib. j. vbi ponit, an ꝓcedat libellus, in quo narraꝰ ꝙ talis aĩo furãdi ſubtraxit tot res, & bona. q̃ aſcendũt ad valorẽ centũ, ſaluo errore calculi. & concludit ꝙ nõ ꝓcedat.

g ¶§. de eo quoqꝫ. Facit iſte text. ad q. de qua dixi in l. iij. §. armis deiectum. ſ. de vi & vi arma.

quibuſdã caſibus iudex debeat procedere ſummariè. Certè intelligiꝰ repetitũ, ꝙ iudex det ſententiã cũ cõſilio ſapiẽtũ: qa illud primũ ſtatutũ ꝓcedit per modũ regulę. Si verò nõ procedit ꝑ modũ regulę & tũc aut vna lex venit ad interpretationẽ alterius: & tunc oĩa quæ dicuntur in lege interpretata, intelligunꝰ repetita in lege interpretante: vt l. nihil. ſ. de coniun. cũ emã. lib. & in auꝰ. de filijs añ inſtr. dot. na. §. j. Si verò vna lex nõ procedit ad interpretationem primæ: tunc dicta in vna, non intelliguntur repetita in alia: vt l. j. §. meminiſſe. & §. quid tñ. ſ. de vent. inſpi.

Hæc autem actio. Aduerte gl. in hac lege ſignat cõtrariũ & nõ ſoluit. Vide gl. quæ incipit, ſic j. ibi: ſed argu. contra &c. Sol. hic agiꝰ ratione dñij: ibi ratione alterius iuris, quod quiſqꝫ habet in re: arg. l. ſi vẽdidero. §. j. ſ. de fur. Nõ habetis hic alia.

Docere quæ. Facit ad ea q̃ dixi in l. denũciaſſe. §. quid tamen. ſ. de adult. & dic vt ibi.

Non prodeſt. De hoc dic vt l. qui ea mente. ſ. de furtis.

Quod ui. Oppo. & videtur, ꝙ ſufficiat reuerti in poteſtatẽ violẽtiã paſsi: vt l. certe. §. Iulianus. ꝙ ſ. de preca. & ibi no. Sol. intellige, ꝙ hic fuit vi poſſeſſum aliquid mobile, ita quòd cadit in vitiũ furti. aliàs ſecus, vt in contrarijs.

De incendio, ruina, naufragio. Rubric.

LEX I.

Prætor. Dicitur hic, ꝙ damnũ dediſſe dicetur. Quęro, vtrũ ſufficiat dicere tantũ, vel requiratur probatio. Rñdeo, ꝙ dicit, diceꝰ. ſubaudi, & probetur, vt not. in l. prætor. in prin. ſ. ti. & l. j. in princi. ſ. ſi quadr. pau. fe. dic. quod eſt verum: & tene menti ad multa.

1 *Dictio ex, denotat cauſam remotam: licet regulariter deuotet cauſam proximam.*
Idem in dictione de.
2 *Equo uulnerato in bello, licet poſtea moriatur in ciuitate, debet emendari ac ſi mortuus eſſet in bello.*

1 Ex incendio. Nota† ꝙ dictio ex, hic ſignificat cauſam remotam: exponitur enim ex incẽdio, i. propter incendiũ. regulariter eſt cõtra: quia denotat cauſam proximã: vt l. nõ dubiũ. C. de legi. & l. j. C. ſi ſeruus exter. & l. eo tẽpore. in fi. ſ. de pec. Idẽ de dictione de: vt l. j. §. nunc videamus. ſ. de cõiun. cũ emanci. lib. eius. Simile in dictiõe de, ꝙ denotat cauſam remotã: vt l. ſi finita. §. j. ſ. de dam. infec. ibi: de eo opere, &c. cum gl ſua, licet regulariter denotet cãm
a proximã: [a] vt ſ. dixi. †Vltimo iſte verſi.
2 queadmodũ. cõſueuit indici ad quæſtio
b nẽ [b] de equo vulnerato in bello, qui poſtea moritur in ciuitate, an debeat emendari, ſicut ſi fuiſſet mortuus in bello, ſecundũ pactum factũ cum ſtipendiarijs. Et hic eſt argu. ꝙ ſic. Facit l. ait lex. & lex, huic ſcripturæ. ſ. ad l. Aquil. & l. damni infecti. §. Sabini. ſ. de dam. infect. Ita dicit Dy. Vltimo vide gl. ſuper iſto ver. ſi ſuſpicio, que incipit, non ergo, &c. ibi. §. is quoqꝫ. Solu. dic vt ibi: quia ibi in odiũ denunciatoris ſuperueniẽtis. Item ibi. §. qđ dicitur Sol. dic vt ibi. Itẽ ibi. l. ſi hi qui. & l. qꝰuis. ſed ibi eſt legis ſuſpicio, hic hominis non habens adminiculum iuris. & j. de pœ. l. abſentem. Dy. Item ibi: ſed ibi ſolues. dic ꝙ loquitur in accuſatione criminali: hic in actione ciuili.

1 *Quando ad actum requiritur certus locus, & certum tempus, illud debet probari.*

1 Item ait prætor. In fi. cũ l. ſeq. Nota† ꝙ quando ad aliquem actum requiritur certus
c locus, & certum tempus, debet iſtud probari [c] vt hic. quod tene menti.

1 *Ablatiui abſoluti uerificantur in præſenti.*

LEX III.

Quo naufragium.

1 Deinde. †Nota ꝙ ablatiui abſoluti, [d] licet ſint præteriti
d temporis, verificantur in præſenti: nam dicitur hic, rate, naue expugnata. & tamen ſufficit ſi fiet, dum expugnatur. quod tene menti.

1 *Receptans bannitum ignoranter non tenetur pœna ſtatuti.*

1 Non ſolum. Nota ꝙ iſte, qui recipit exbannitum ignoranter, †non tenetur pœna ſtatuti, vt hic. Pro hoc j. de receptat. l. ij. de pœnis. l. Metrodorum. & quod ibi dixi.

Quod autem ait prætor. Iſtum §. intelligatis ſecundũ quod habuiſtis in l. ſi alius. §. eſt & alia. ſ. quod vi aut clam.

Senatus. Vide gloſſ. quæ incipit, & meritò.

1 *Maleficium æſtimatur leuius, & ſæuius, reſpectu rei & perſonæ.*
2 *Nobilis qualiter puniatur plus quàm ignobilis.*
3 *Proceſſus quando fit contra rapientem ex naufragio, debet apponi de ualore rei: ut poſsit certificari de pœna.*

Pedius.

1 Diuus Pius. Nota textũ ibi: †ne quid aut durius. Nota ex hoc §. ꝙ maleficium æſtimatur grauius & leuius reſpectu rei raptæ. Idẽ re
2 ſpectu perſonæ recipientis. Oppo. circa primũ, †videtur ꝙ
e plus puniatur nobilis [e] quã ignobilis: vt C. de epiſ. & cle. l. preſbyteri. Glo. non ſoluit. Tu dic vt per Cy. de ſumma trin. l. fi.
3 & dixi j. de pœ. l. quædam delicta. Quæro, factus† eſt proceſſus contra iſtum rapientem ex maufragio ꝙ abſtulit rẽ: & tamen de rei valore non apparet: quæ pœna erit imponenda?
f Certè conſilium eſt, ꝙ rei valor ponatur [f] in proceſſu: vt ſimus certi vtrũ pœna maior, vel minor debeat imponi. Nam ſi valor rei apponitur, tũc aſſumimus pœnã, quæ eſt minor: vt j. de pœnis. l. præſes. & l. interpretatione. & l. hę enim. ſ. de ſuſpec. tuto. quod tene menti propter ſtatuta huius ciuitatis, quæ limitant pœnam actionis furtiſecundum valorẽ rei ſubtractę.

Si quis.

g De eo quoque. [g] Nota hunc §. tu habes ꝙ ex naufragio dicitur fieri quod fit trepidatione naufragij: & ſic parum ante naufragium: vt ſ. & proxi. l. in prin. Item quod fit in ipſo naufragio, vel ſtatim poſt: vt hic. Et eundem intellectum habent iſta verba rate, naue expugnata: hoc eſt participium præteriti temporis, & tamen requiritur quod fiat in ipſo actu inſtantis expugnationis, vel modicum ante, vel modicum poſt, vt hic, quod eſt mirabile. Non dico nunc plus. Iſta ſufficiant ad præſens.

1 *Dominus ex delicto famulorum non tenetur, niſi quando delinquunt in miniſterio, in quo eorum opera utebatur.*
2 *Dominus quãdo teneatur de robaria facta in ſuo territorio: & quid de uilla uel caſtro.*
3 *Quando agitur contra uillam, uel contra dominum pro robaria commiſſa in territorio qualiter probabitur damnum contra eum.*
4 *Quilibet de uilla an inſolidum teneatur, quando uilla tenetur de robaria commiſſa in territorio.*
5 *Collecta ſi debet imponi uniuerſitati pro robaria commiſſa in ipſius territorio, imponitur pro uiribus patrimonij.*
6 *Rapiens ſæpius ex incendio, ruina, uel naufragio, punitur tanquam latro.*

Teſtes

a ¶Quæro qd. Nota qualiter teneatur dominus de delicto familiæ ſuæ, vel coloni: ſed nunquid quis teneꝰ de facto ſui domeſtici? Dic quod nõ: vt extra, de reſt. ſpo. in ca. cum ad ſedẽ. & ꝙ no. Bart. in l. j. C. de epiſc. & cle. doct. in l. ad inuidiã. ꝙ met. cã. Iſtis adde Bar. in l. ſi ſeruus ſeruum. §. Proculus ꝑ illũ text. & ibi Flo. ſ. ad l. A qui. Nam ꝑ iſtſi tex. & gl. videamus. ſ. loca. limitantur hæc dicta, niſi famulus deliquiſſet in re, cuius cuſtodia ſpectabat ad do. Et de omnibus vide dom. Ant. in d. c. cũ ad ſedẽ. de reſti. ſpo.
Pro concordia.
¶Aduerte, nũquid iudex huius territorij poſsit punire teſtẽ alterius territorij & Bar. in l. nullum. C. de teſtib. videtur ꝙ ſic, ibi: ſemota fori præſcriptione. & in hac l. ne quid. in fine. Contrarium videtur determinare ĩ l. cunctos populos. in viij. qõ. C. đ ſumma trinita. & fide catholi. Solu. dat Bar. inferendo etiã ad ſtatuta in d. l. cunctos populos. vt regulariter ſit cõtrariũ. fallit aũt in pluribus caſibus ſpecialibus. dic vt per eum.

b ¶Secundo quæro. Adde quod notat Bal. in c. j. in §. conuenticula. de pace iura. fir. vbi dixit, qđ exigentes pedagia, debent tenere itinera tuta. Vnde ſecundum eum ſi fiant aliquæ robariæ in eorũ curia, territorio, ſeu diſtrictu ab eis poſſeſſo, vbi exigũt pedagia a tranſeuntibus, tenentur reſtituere, & malefactorem exhibere. Allegat glo. cum text. & Archi. ita not. xxxiij. qõ. v. ſi quis peregrinos. quod eſt no. ſecũdum eum. Adde quod not. ſcribit Inn. & doc. in c. fi. ꝙ met. cau. quod dictũ allegat Bald. in l. qui accuſare. C. de eden. & retuli ſecundum Bart. in l. iniuriarũ. de iniu. Et iſtud dictum Innoc. notat Bald. in l. fina. C. de pœna iudi. qui male iudi. & dicit Bald. in l. fi. de capti. quod ſi fiat robaria prope caſtrum, obtinẽs caſtrum tenetur ſuccurrere, & prohibere ne fiat. Adde Ludo. Ro. in l. j. §. j. ſ. de publi.

c ¶Gl. dicit. Adde Io. And. in regula, non debeat. in mercuria.

7 *Teſtes in caſu huius tituli examinantur ante litẽ cõteſtatã.*

Nequid. In prima parte huius reſcripti diciꝰ, ꝙ poſſeſſores locorũ, vbi fit naufragium, nõ debẽt aliquid recipere: & ab eis poteſt repeti. Quæro, in quantum contra eos datur iudicium iſtud? Gl. dicit, qđ in quadruplũ ſi ſibi rapuerint: vt ſ. eod. l. j. in
a prin. Quęro, quid [a] ſi illi, quorũ opera vtiꝰ vt coloni, & alij poſiti ad cuſtodiam illius agri vel villæ, recipiunt: qualiter domini locorũ tenebũtur? Gl. dicit, ꝙ forte eodẽ modo: arg. Inſti. de obli. que ex quaſi de
1 lic. naſ. §. fi. Iſtud non placet mihi. † nã domini nõ tenẽtur ex delicto ſuorũ famulorũ, niſi quãdo ipſi delinquũt in miniſterio in quo eorũ opera vtebaꝰ dominus: vt ſi publicanus præpoſuit familiam ad exigẽdum vectigal, de delicto cõmiſſo circa ex actionẽ vectigalis tenetur, nõ de alio: vt ſ. de public. l. j. §. familię. Itẽ, ille qui propoſuit aliquẽ caupone, tenetur de delicto facto in caupona, ſi circa illud delinquit: per titulum furti aduerſus nautas, caupo. Vnde puto, ꝙ de facto colonorũ non teneatur dominus ſed ſi poneres aliquẽ eſſe præpoſitũ ad cuſtodiã totius territorij, ne furta & robariæ cõmittantur: & tũc teneatur de facto iſtius rapientis: qa delinquit circa id, ad ꝙ præpoſitus eſt. Secũdo quę
b ro [b] an dominus loci teneaꝰ de robaria fa
c cta ibi per extraneũ? Gl. dicit [c] ꝙ ſic, ſi fuit ſciens, tenetur in ſimplũ: quia dominus tenebatur ad cuſtodiam ſui loci: vt l. j. §. fi. C. de fal. mo. & de his q latro. occul. l. ij. §. dñi etiã prædiorũ. Vide iſtã gl. quæ eſt multũ
2 notabilis, quæ incipit, rapiẽtibus. † Quæ
d ro, & reuoco [d] in dubiũ, vtrũ dñs tenetur de robaria facta in territorio ſuo. Itẽ quæro, de villa, vel caſtro, & comitatu, an teneatur. Text. & gl. in auꝰ. vt nulli iudi. §. quoniã verò. colla. ix. dicit ꝙ nõ teneꝰ. & ibi etiã hoc videꝰ tenere do. Iac. de Bel. In cõtrariũ facit iſte tex. gl. hic videtur diſtinguere mirabiliter ꝙ ſciẽs teneaꝰ in ſimplũ ignorãs nõ, quaſi teneaꝰ ad cuſtodiã, vt dictũ eſt. ꝙ examinemus. Primò in eo ꝙ dicit dñm teneri: de quo dño loquaꝰ hic: an de domino poſſeſsiõis vnius, fortè de quo dã ruſtico: an de dño vniuerſali: vt de dño caſtri, vel villæ, vel de ipſa vniuerſitate. Tex. hic videꝰ dicere de dño agri, dum dicit, inter fines agri: et j. ſequiꝰ à dño quoqꝫ poſſeſsiõis, &c. Credo, ꝙ de vtroque poſſet intelligi de dño agri, ſi ipſe eſt ſciẽs. intellige, prohibere valens, vt ſ. ſi fami. fur. fe. di. l. j. §. pen. Et ideo ſi ipſe erat homo ita modicæ potentiæ, quod hæc prohibere non poterat, non tenebitur. & eodem modo dico de domino vniuerſali caſtri, vel villæ, vel de ipſa vniuerſitate, ſi factum eſſet ipſis ſcientibus, & prohibere valentibus, quod teneãtur in ſimplum: vt hic not. quod eſt mirabile: quia aliàs ſola ſcientia non facit quem teneri de maleficio, niſi interueniat iuſſus: vt l. prima, ſupra ſi fa. fur. fe. dic. & ibi dixi. & l. ſi ſciente. de paric. & quando delinquitur, ſua ſola ſcientia faciet ipſum teneri ciuiliter: criminaliter verò non tenetur, niſi in caſibus, quos dixi in l. ſciendum. infra de præuari. Facit ad hoc C. de hær. authentica ſi verò dominus temporalis. Et intelligo vniuerſitatẽ hoc ſcire, qñ maleficiũ factũ eſt ita palam, ꝙ ſciuit maior pars vniuerſitatis: vt l. quod maior. j. ad muni. & l. aliud. j. de reg. iur. §. referꝰ. Sed tu dices, qualiter reſpõdebis ad tex. q dicit, intra fines agri? Rñdeo, agri, id eſt villæ. ſimile in l. ſciendũ. ij. rñ. qui ſatiſd. cog. Vel accipias propriè: & ſic cõgruit vtriqꝫ dicto. Vides ergo qualiter teneꝰ de iure cõi. Sed in multis partibus Italiæ ſunt ſtatuta de hoc, ꝙ cõia comitatuũ teneanꝰ emẽdare dãnũ in
3 territorijs eorũ. Quæro tũc, †qñ agitur cõtra villã, vel cõtra dñm, qualiter probabiꝰ dãnũ cõtra eũ. Dicunt quidã ꝙ per iuramentũ: vt l. ſi quando. C. vnde vi. Doc. determinãt cõtrarium: quia illa loquitur qñ agitur contra ipſum delinquẽtẽ: ſecus qñ alius cõuenitur ex quaſi maleficio ꝓpter alteriꝰ delictũ: vt l. j. ſ. qñ ex facto tuto. & ibi per Dy. & ꝑ Cy. d. l. ſi qñ. C. vñ vi. Dixi vobis in l. j. ſ. fur. aduer. nau. cau. ſtab. Probabiꝰ ergo eodẽ modo, quo ibi
4 dixi. Quæro, †qñ tenetur villa, vtrũ teneatur quilibet de villa inſolidũ. Et videtur ꝙ ſic: qa in delictis qlibet de villa inſolidũ teneꝰ, vt d. l. ſi qs id quod. §. fi. & l. ſeq. ſ. de iuriſ. om. iud. cũ ſi. Dy. determinauit cõtrariũ: quia vno ſoluẽte omnes liberanꝰ: qm̃ ex delicto alterius teneñꝰ: vt l. ex maleficijs. §. is quoqꝫ. ſ. de act. & obl.
e Sed quæro [e] in vniuerſitate †debet impo
5 ni collecta pro ſoluẽda iſta cõdẽnatione: qualiter imponetur, an imponeꝰ per ſolidũ, & librã, an per capita. Et videꝰ ꝙ per capita: quia vniuſcuiuſqꝫ par delictũ eſt. ergo &c. vt l. ſi quęqꝫ. C. de epiſ. & cle. In cõtrariũ, ꝙ imponatur pro quantitate patrimonij, facit l. j. C. de muner. pa. lib. x. & l. fi. C. de naufra. lib. xj. & hoc dicit Dy. eſſe verius. Idẽ videꝰ tenere Spe. in tit. de rap. §. j. ver. ſed pone, vniuerſitas alias inter. Tetigi in l. aut facta. in fi. j. de pœnis. Plenius examinaui in
6 l. iiij. §. actor. ſ. de re iudi. Venio ad ver. †de his aũt. & oppo. de l. Pedius. ſ. eo. Rñdeo, ibi loquitur in eo qui ſemel tm̃ tale delictũ cõmiſit: ille vero qui pluries cõmiſit, puniretur tanqꝫ latro: vt hic, & j. de pœ. l. capitalium. §. famoſos. Itẽ diciꝰ hic, vt facilior ſit ꝓbatio de hoc apud præfectũ debet teſtari. quęro qualiter fiet iſta teſtatio. Dicit gl. ꝙ debet hoc corã teſtibus notificare. Hæc expoſitio nõ videtur vera: quia per notificationẽ factã præſentibus teſtibus, maleficiũ non probatur: vt l. metũ. C. quod me. cau. ſed tex. hic dicit debere hoc fieri, vt ſit facilior probatio. & ideo alij intelligũt hoc teſtari, id eſt, apud eos teſtes producere, & ſic caſus erit ſpecialis, in quo teſtes ꝓducuntur ante litis conteſtationem, quod ſatis placet: arg. l. de ſubmerſis. C. de naufra. libr. xj. vbi dicit, ꝙ iſtæ cauſæ debent
f examinari leuato velo, [f] hoc eſt, ſummariè. Dicitur hic, vel vin
7 cti, vel ſub fideiuſſoribus ad præſidẽ mittantur. †Quæro de quo præſide hic loquatur. Dicit glo. de præſide, cui ſubeſt actor: vide gloſ. & ſic eſt caſus ſpecialis, in quo reus ſequitur forũ actoris. Doc. dicunt contra iſtã glo. ꝙ imò mittitur ad præſidẽ eius prouinciæ, in qua deliquit, ſecundum Iaco. de Ra. & Pet. & Cy. & refert C. vbi de cri. agi opor. auꝰ. qua in prouincia. in iiij. q. quod magis placet. tamen tenendo lect. glo. allega
g bam iſtum text. ad q. [g] Ciuitas iſta facit ſtatutum, ꝙ quicunqꝫ
h offenderit Peruſinum [h] in quacunqꝫ parte mundi, poſsit puniri hic: an valeat tale ſtatutum. Determinaui ꝙ non: quia facit ſtatutum de eo, quod ad ſuam iuriſdictionẽ nõ pertinet. Fallit in caſu huius legis, ſecundum lect. gl. Facit quod no. per Inn. extra, de foro compe. in c. ſignificaſti. Tu dic, prout dixi plene in repetitiõe mea l. cũctos populos. C. de ſum. tri. & fide cath.

1 *Quis conſequitur iure retentionis, quod iure actionis conſequi non poteſt.*
2 *Dominus agri non poteſt retinere animal inuentum dare damnum in agro.*

d ¶Quæro & reuoco. An villa & caſtrũ teneanꝰ de dãno dato. & dicit Bal. ꝙ ſic in l. ſi qs nõ dicã rapere. ĩ iiij. co. C. de epiſc. & cleri. niſi qñ villa nõ poſſet cuſtodire: vt qa de nocte damnũ fieret ꝑ vnũ oſtium. quod nota.

e ¶Sed quæro. Vide Innoc. in c. grauem. de ſent. excom.

f ¶Leuato velo. Et de iſtis cauſis q̃ debent examinari leuato velo, vide Bald. in l. ij. de ſpor.

g ¶Ad queſtionẽ. adde do. Ant. & Mod. in c. poſtulaſti. de foro cõpe. Bal. in l. cũctos populos. preallegata. & in l. fi. ff. de iuriſ. om. iud. & vide aliã fallentiã in l. nõ dubito. j. de cap. quę eſt ſing. ſecundũ do. Ioã. in ca. poſtulaſti. Idẽ in defectũ denegatæ iuſtitiæ, vide Bar. in l. cũctos populos. And. Barba.

h ¶Offenderit Peruſinũ. An valeat ſtatutũ ꝙ occidẽs puniaꝰ in qualibet ꝑte mũdi. Adde gl. no. in c. j. de priuile. ĩ vj. ver. ex empto. & Bal. in l. fi. ſ. de iuriſdi. omn. iud. & no. Bar. in l. fi. C. de Iudæ. & vide Bar. in l. cũ vnus. §. pe. ſ. de bo. autho. iud. poſ. & ꝑ d. Ant. in l. poſtulaſti. de foro cõpe. & Bal. in l. cunctos populos.

Ibi Quæro et reuoco. pro expeditione huius q. videndus est Auendaño in cc. correct. c. 1 pre. part. n° 12 et Julius clar. in pract. crimi. q. 86

a ¶Ratis. alleg. istam l. gl. in c. excõicationi. de rap. sed eam allegat C. q ti. nõ reperitur in C. vide ibi doc. Andre. Barba.
b ¶Dic vt ibi. Latius p Bart. in l. hoc amplius. §. de his. de dã. ĩfec. vbi videas Bal. in l. ij. C. de ser. fugi.
c ¶Qui ædes. Circa legẽ istam vide do. Ant. in c. vij. de consti. vbi allegat istum tex. & ibi do. Abb. et p Bar. in l. sing. de offi. præfe. vigilum.
d ¶Iniuriã. Formã libelli vide in Spe. de iniur. §. ĩiuria. & no. Insti. de act. in prin. & Bal. ĩ l. iniuriarũ. j. eo. de pœna leuis iniuriæ, vide Bal. in l. athletas. §. item si quis. de infa. š.
e ¶Accusari criminaliter. In quo est veritas per istum text. si remissa est ĩiuria, an an posset iniurians criminaliter accusari. Facit ad not. j. de fur. ĩ l. inter oẽs. §. recte. & ibi Bar. & vide Bar. in l. j. §. si eadẽ ven. in pos. mit. et quod not. Bart. post Bart. in l. transigere. C. de trãsac. in l. j. C. de abolitio, & qđ ibi Bar. et faciũt no. in l. non solum. §. j. e. tit. Et an per reconciliationem & pactũ factũ inter dñm & fideles ciuitatis ĩtelligant cassata dãna, & cõdẽnationes, vide Bal. in l. filius a patre. š. de liber. & posth. in §. fi. & qđ ibi dixi, & in l. j. de iur. fisci. vbi videas j. no. per Bart. in l. si qs in hoc genus. C. de episco. & cler. Adde in materia huius aposti. Ange. consi. cclvj.
f ¶Quæro. Et faciunt in simili no. in d. l. inter oẽs. §. recte. de fur. & vide Cy. de epis. & cle. & l. raptores, & vide in l. interdũ. §. j. de furtis. Et an fiat iniuria in volentẽ, adde quod dixit Bald. in l. oẽs populi. in vij. co. in questione de barbitonsore. Et adde l. lege Corne. §. plane. j. de sica. Et qđ si aliquid deficit, vel aliquis fecit se toxicari, vide Bal. in l. ij. C. qui testa. face. pos. vide ad materiam Bar. in d. l. interdũ. §. j. & qd no. Ang. in l. quamuis. š. de in ius voc. & Do. in c. veniens. de iureiur. Bal. in c. j. §. si autẽ inter pares, de lege Conrad.
g ¶Permittit tibi rusticus. An valeat pactũ quod facit rusticus, q si inuenio eũ ĩ vinea mea, possim eũ verberare: adde

Ratis. [a]Opp. & videt q de dã no præterito teneri nõ debeat, cũ nõ fuerit in culpa: sed hic fuit casus, cui nõ potest puideri: vt l.
1 cõtractus. j. de reg. iur. ergo &c. Sol. † hic consequit retinẽdo iure retẽtionis, quod iure actionis consequi nõ posset secundũ Dyn. Facit qđ not. in l. Celsus. §. sed & si ratis. š. ad exhi. Et ratio: quia cũ quilibet sit in pari causa, potior est cõditio retinẽtis, &c. vt l. si seruũ. §. sequit. š. de verb. ob.
2 Vltimo † est in arg. ista lex q si inuenio pecus tuum dans mihi dãnum in meo, q ipsum possum retinere. Sed de hoc habes casum, q nõ potest retineri in l. Quintus. š. ad l. Aquil. Et est ratio: qa dño prędij est consultum alia actione, quam per retentionem. Dic vt ibi.[b]

Qui ædes. [c]Opp. j. eo. l. si fortuito. Solut. Intellige hoc casu, culpa tamẽ præcedente. Circa materiã huius legis qualiter imponatur pœna incendiarijs. Cy. ponit vnã distinctionẽ satis lõgam. C. qui accu. nõ pos. in l. data opera. dic vt ibi. Vltimo no. quod p culpa pœna criminalis imponit. De hoc dixi in l. respiciendum. §. delinquunt. j. de pœnis.

De iniurijs & famosis libellis. Rubr.

LEX I.

Iniuria.

Iniuriam. [d]Opp. & videt, q actiones ex delicto semper oriãtur ex re, nõ ex verbis: vt Inst. de ob. quæ ex delic. na. in prin. Sol. qđ ibi dicit, ex re dic, i. ex ipso maleficio.

1 ☞ *Infamare defunctum, est iniuria hæredis.*

Et si forte. Nota q † quando aliquis ĩfamat defunctũ, est iniuria hæredis.

1 *Iniuria licet sit per partem remissa, tamen iniurians potest accusari, & condemnari criminaliter ad pœnam imponẽdam, fisco applicandam.*
2 *Iniuria quando possit fieri in uolentem, ad hoc ut iniurians non puniatur.*
3 *Pactum factum per rusticũ quod si inueniatur in uinea, quod possit percuti: non ualet.*
4 *Consuetudo quæ est Pisis, offendens debeat se ponere in manu inimici est contra ius.*

Vsque adeo. Notabilis est §. Oppo. q iniuria fiat in volẽtẽ: vt C. de rap. virgi. l. j. ibi: siue volẽtibus, &c. Sol. ibi ideo, quia præsumit subducta & decepta: vt no. p Dy. in c. scienti. de reg. iur. lib. vj. Quæro, pone q † iniuria est remissa p partẽ: vtrũ poterit accusari criminaliter, [e]vel iudex inquirere, vt imponat pœnã applicãdam fisco? Videt q non: vt l. nõ solũ. §. j. j. eo. & Insti. de iniur. §. fi. š. ad Syl. l. ij. In contrarium est veritas, per istũ tex. qa ista remissio pdest tm̃ quo ad actionẽ cõpetentem ipsi remittenti: secus quo ad vĩdictã publicã. Facit j. ad l. Iul. de vi publi. l. qui cœtu. §. qui vacãtẽ. & de pac. l. iuris gentiũ. §. si paciscar. & ita tenet Dy. Sed q̃ro, † pxime dixi qñ iniuria est remissa: quæro [f]qđ si ab initio quis recepit alapam, vel aliam percussionem voluntarie, an poterit ex hoc accusari ad pœnã applicandam fisco. Et videt q nõ: quia in volentem non fit iniuria: vt hic, & l. iij. j. eo. In cõtrarium facit iste tex. in prin. Videte dñi: ista est veritas: Quãdoq quis patitur inferri in corpus suum id, quod de iure pati nõ potest: vt aliquid, p quod corpus suũ scindatur, vel os frangat, vl' similia. hoc enim si ipse sibimet faceret, puniret: vt j. de bon. eo. q mortem sibi consci. l. fi. §. si quis autẽ. Eodẽ modo non potest alij permittere hoc: quia nemo est dominus mẽbrorum suorum: vt š. ad l. Aquil. l. liber homo. isto casu poterit criminaliter accusari: vt hic, ar. dictarũ legum. Quãdoq quis permittit id, quod sibi licet pmittere, scilicet vt sibi detur alapa, vel aliquid, per quod corpus non frangat, neq destruat: tunc nullum esset maleficium: ideo nõ posset accusari ad vindictam publicã: vt l. fi. j. eo. sed consensus eius sibi præiudicat quo ad ciuilẽ actionem iniuriarum. Ita loquit hic. Permisit enim filius se hic vendi, qđ non poterat. Facit q no. p Gul. de Cug. š. de pactis. in l. si vnus. §. pacta quæ turpem. Prædicta vera, si voluntas adest tẽpore quo
3 percutitur. † Sed quid, si in initio adest volũtas: sed tũc cum percutit, abest volũ
g tas. Verbi gratia: permittit tibi rusticus[g] q si eũ inuenies in vinea tua: q posses eũ verberare: certe tẽpore verberationis nõ adest volũtas: ideo tale pactum nõ valet: vt l. nõ est singulis. j. de reg. iur. & l. generaliter. š. de verb. obli. quoniam continet turpe, scilicet q maleficiũ posset cõmitti. Et per hoc apparet, q quædã cõsuetudo,
4 quæ est Pisis, est contra ius: videlicet † q offendens debeat se ponere in manibus inimici, & q inimicus possit ei facere signum in manu, vel in vultu. Nã non põt se de iure committere in manibus inimici, & pati hoc in corpus suum. De quo est expressum extra, de sen. excom. contingit. el. j.

Quoties. Opp. Insti. de perpe. & tempo. actio. §. non autem omnes. Solue vt in glossa.

1 ☞ *Si fiat iniuria clerico, famulo, uasallo, ciui, an competat actio episcopo, domino, uel ciuitati?*

Item ait. Nota q hic licet filiafam. sit nupta, adhuc remanet in potestate patris: vt hic, & l. si vxor. C. đ cõdi. inser. trãsit enim in potestatẽ mariti quo ad opera & seruitia maritalia: vt not.
1 Insti. ad Tertu. in fi. prin. Quero, † qd si fiat iniuria famulo, an cõpetat actio domi
h no: vel si fiat iniuria clerico, [h]an cõpetat actio episcopo: vel si fiat iniuria ciui, an cõpetat actio ciuitati? Et videt q sic: qa domini iniuriã patiunt per tales, vt extra de re iudi. c. ad apostolicę. lib. vj. & ibi gl. super ver. offendere. In cõtrariũ videtur determinãdũ, q aut fit iniuria famulo in contumeliã domini: vel clerico in cõtumeliam episcopi: vel ciui in cõtumeliã ciuitatis: & tũc domino competit actio iniuriarũ ciuilis, quasi pro iniuria illata sibi: vt j. eod. lege, item apud Labeonẽ. §. pen. & fina. sed si non fit in contumeliã domini: tunc secus vt ibi. Criminaliter autem dominus bene posset accusare, qa sua interest. Idẽ si fiat iniuria colono. De hoc p Inno.

qđ dicit Bal. ĩ authẽ sacramenta. C. si aduer. vẽdi. dicẽs, q nõ valet pactum q liceat vindictam facere, vel rumpere pacẽ: quod not. & vide qđ no. in l. cũ donationis. de trãsaction. & ibi Bal. in l. an valeat consuetudo qđ offendens debeat se ponere in manibus inimici, vide Barto. in l. sed & si vnius. §. prætor. j. e. & glo. & ibi Bart. in l. penul. vbi dixi. š. de arbi. valet tamen statutũ permittẽs competẽtem vindictam, secũdũ Bal. in l. is penes. C. deposi.
¶Adde, an valeat statutũ permittens vindictam, Angel. consi. cclv.
h ¶Iniuria clerico. Si fiat iniuria clerico, an competat actio episcopo. & sic de famulo. Sed qd si fiat iniuria colono vel vasallo: an cõpetat domino? dico q duplex iniuriarũ actio oritur, scilicet, quæ fit vasallo ad bursale cõmodũ eius: & ista nõ cõpetit dño sine mandato. Alia est iniuria quæ concernit dñm de interesse applicando sibi domino: & istam sibi potest intentare. Ita tenet Inn. in c. dilecti. de app. Bald. in in. c. j. §. iniuria. de pa. iu. fir. & vide oĩno gl. de priui. ĩ c. accedẽtibus. An aũt p̃latus possit remittere iniuriã illatã suæ ecclesię, vide Bar. ĩ l. q accusare. C. đ edẽ. gl. in d. c. accedẽtib. Can. & ibi maxime abb. ĩ c. parochiã. & in c. cõtingit. đ sent. exc. dũ tradit hic q de iniuria viri nõ datur accusatio vxori, &c. dic q fallit in vxore accusante de morte mariti: vt no. Bal. in l. ij. ĩ xxiij. co. ver. super tertio. C. q accu. nõ pos. & si fiat iniuria vni consorti, videt toti consortarię facta: vt no. Bar. C. de agri. & cẽ. in l. cũ scimus. & no. ĩ l. lex Cor. ĩ prin. & qđ ibi dixi j. eo. & l. se. §. si qs. j. eo. & vide in l. aut facta. j. de pœ. et ad materiã Inno. ĩ c. licet. de pba. Adde ad quẽ pertineat actio iniuriarũ facta monacho, an ad abbatẽ monasterij, an ad superiorẽ, Fe. cõ. ccxiij. & ccix. An iniuria facta fratri dicatur facta sorori, & ecõtra, vide Alex. cõs. lxxxix. ij. vo. & cõs. xxiiij. ibi: an iniuria facta vni de agnatione cẽseat facta omnibus, &

cõ. etiã cxij. ij. vol.
a ¶Cũ enim. Viđ in l. aut facta. đ pœnis. & Imo. in l. respiciẽdũ. eo. ti. An aũt p̃latus possit remittere iniuriã sine ca. vide Bal. ĩ d. l. q accusare.
b ¶Tali edicto. Cum fit iniuria vni de cognatis, adde qđ dixit Bal. in l. j. in ij. co. C. de rap. virgi. q si fiat iniuria vni de domo, intelligit facta iniuria toti casatæ: et ideo nullus de casata poterit testificari. Vide Bal. per illum tex. in l. j. C. si quacũque p̃di. pote. ĩ duobus locis. Bar. In l. cũ scimus. C. de agri. et censi. lib. xj. Et vide Bar. in l. si ita stipulatus. §. chrysogonus. de ver. ob. & quod no. Bar. ĩ l. iij. §. si tutor. š. de suspec. tut. et dixi in l. de pupillo. in §. si. qs ipsi prætori. ff. de ope. no. nun. et quid đ iniuria facta vni ex transuersalibus: viđ Bal. in c. j. §. similiter. quibus mo. feud. amit. et quod dixi in d. l. tutor in §. si tutor inimicus. š. de excu. tuto.
POMATES.
c ¶Facta iniuria. Vide Ale. cõsi. cxv. co. j. vol. iiij. et Feli. in c. literas. co. iij. de p̃sump. et aliquid per Barb. cõs. ij. co. xiiij. vo. ij. et Ale. lxx. co. iij. in fi. vol. j. et cõs. xcix. co. ij. e. vol. j. et Bal. in c. nõnulli. co. iij. de rescrip. et cõsi. xlj. in v. parte. et Ana. in c. petens. col. j. de homici. et Ale. xxiiij. co. v. vbi idem dicit in cognatis. volu. ij. & xiiij. colum. j volu. iij. vbi ponit de eo qui est offẽsus in propria persona, & vult deponere q sit ẽt ĩ articulo mortis cõstitutus. et viđ Ale. consi. xcviij. co. ij. vol. iij. vbi dicit q si qs stuprat aliquã, quod facit iniuriam familiæ. eius.
d ¶Vltimo facit. Adde Cy. latius in l. j. C. ne quis in sua cã. et traditur in l. q iurisdictioni. š. de iur. omn. iu.
e ¶Domus. An appellatiõe domus habitationis veniat cãpana, vide quæ dixi in l. plerique. ff. de in ius vocan.
f ¶De familia. Quilibet de familia põt prohibere: ne quis ĩgrediatur domum. et si interim ĩgrediatur, potest agi actione iniuriarum. text. infra. ea. l. in versi. at tamen dicendum. & infra eo. in l. si iniuria. et š. de fur. in leg. vulgari. §. q furti.

Innocen. extra, de appella. c. dilecti. & extra, de senten. excommu. c. contingit.

LEX III.

a Illud. Not. tex. ibi: cũ enim [a] &c. Item nota tex. ibi: aut dum certat, &c. Istã l. habes canonizatã xv. q. j. c. illud. No. hic licere hominibus inuicẽ certare. et habes. supra ad l. Aquil. l. qua actione. §. si quis in colluctatione. Quærit gl. vtrũ in dubio p̃sumatur fieri per locũ. Glo. dicit q nõ, nisi probetur. Habes in l. si non conuicij. C. e.

Si cum seruo. Not. istum casum, qui quotidie euenit p̃ manibus. Est rõ quia non habui animum pcutiendi te. Itẽ quia dabã operã rei licitæ, quia percutere volebã seruũ meũ. Sed quid si volens p cutere illum, quẽ non licebat mihi percutere et percussi te? Cogitabis super hoc.

1 ☞ *Consanguineus an possit esse testis de iniuria facta consanguineis.*
Et an potestas possit esse iudex de iniuria facta familiæ nume. 2.

Lex Cornelia. Opponi. et videtur q habeat locũ actio iniuriarũ in istis casibus, vt infra ea. l. §. illud. gl. fatetur cõtra, q ista, & illa actio hẽat locũ. Sed tunc opp. ergo ista est superflua, vt in prima consti. Codi. §. quibus. So. Ista nõ est superflua: quia inter illã et istã multæ sũt differẽtiæ: vt gl. dicit. Vlterius venio ad secũdũ caput, ad ver. qua l. dicitur, hic pro prior ve eorũ. Cõtra in l. iuriscõsul. §. gradus. š. de gra. solu. qđ hic dicitur proprior ve eorum nõ referas ad affines, in quibus nõ est gradus: vt gl. dicit. Itẽ opp. supra de iud. l. in priuatis. de arbi. l. quinetiã. So. Dicũt quidam, hic in criminali: ibi in ciuili. Certe ista actio est etiã ciuilis: vt videbitis. infra eo. l. prætor. §. j. Dic ergo q hic loquitur quando agitur de delicto cõmisso circa personã, quo casu siue criminaliter, siue ciuiliter agatur, nõ potest esse iudex consanguineus, vel affinis vt hic: ibi
b quando de tali delicto[b] nõ agitur. Et est rõ secũdũ gl. quia quando iniuria fit vni đ cognatione toti cognationi videtur fieri, Pro qua gl. facit l. j. cũ l. seq. de libe. cau. qđ
1 no. et † p hoc dicemus, q licet cõsanguinei possint eẽ testes pro cõsanguineis: vt no. in l. parentes. C. de test. et š. de test. l. lege Iul. tñ ĩ tali crimine testis esse non põt: qa videtur esse testis in cã propria: qa oĩbus
c vr̃ esse facta iniuria [c]per hũc tex. nõ tamẽ dicitur fieri iniuria toti cognationi, vt p hoc cuilibet cõpetat actio iniuriarũ ciuilis quia non competit, nisi ei q habet ipsum in potestate, vt l. j. ĩ fi. š. e. sed quia propter hoc admitteretur ad criminaliter accusandum licet sit priuatum crimen, tetigi in l. fi. supra de priua. del. Opp. de l. senatus. supra de offi. præsi. Solu. ibi in subsidium vsq ad lit. cõte. potest esse iudex, ne actio
d pereat. † Vl. facit[d] hæc lex q potestas nõ
2 põt eẽ iudex de iniuria facta familiæ: qđ dic, vt dixi. j. đ pœ. ĩ l. si qs forte. §. j. Qualiter aũt formet libellus ĩ actiõe ĩiuriarũ ex l. Cor. dicem⁹ ĩ l. iniuriarũ ęstimatio. j. eo.

1 ☞ *Quilibet de familia potest prohibere aliquem ne domũ ingrediatur: & si ingreditur habet actionem ex l. cor.*

Lex itaque. Opp. dicit hic, hospitio cõtra j. proxi. §. in fi. Solu. intelligas hic receptus, non tñ ad momentũ, sed vt ibi habitaret per tẽp⁹.
1 Ex quo nota, † q non solum dominus do
e mus [e]hoc est, principalis habitator domus
f & caput familiæ: sed quilibet de familia [f] potest prohibere aliquem, ne domum ingrediatur, & contra ingredientem eo inuito habet actionem ex lege Cornelia. Op. ad id q dicit de colo. l. proxi. Solu. hic loqtur quando colonus habitabat in fundo cõducto: secus si non habitaret: vt j. px. §.

1 ☞ *Scholaris quando constituat domicilium in studio, vbi quòd quando habet animum reuertendi, nunquam cõtrahit: in dubio, per decennium*
2 *Habitatio perpetua quod dicatur etiam, quando est ad nõ modicum tempus.*
3 *Actio legis Cornel. de qua hic: quando detur habitanti partim in vna domo, partim in alia.*
4 *Statutum puniens facientem insultum ad domum alterius: domus intelligitur vt hic.*
5 *Citatio si debet fieri ad domũ, facta ad apothecã nõ tenet.*

Si tamen in fundum. Iste §. diuiditur. Primo ponit dictum Labeonis. Secundo responsionem dicti. Tertio ponit vnam determinationem generalem circa præmissa. Secunda ibi: ego puto. Tertia ibi: tantũ tangitur. Primo oppo. ad rationẽ Labeonis: videtur q quis possit habere domiciliũ in pluribus locis: vt l. assumptio. §. iuris prudentibus. j. ad munici. & l. si quis à pluribus. Sol. dico q Labeo, qui dicit quem non posse habere domicilium per oẽs villas suas: intellexit de habitatione: qa quis non potest habitare in plurib⁹ villis. non intellexit de domicilio, prout accipit in tit. ad muni. vel si de illo intellexisset, male dixisset. & de hoc fuit reprehensus ab Vlpiano: vt patet in exemplo de eo q est Romę causa studiorũ. Item si intellexisset de habitatione. sĩr reprehẽdit de hoc, vt patet in fi. §. Ad secundũ dictum opp. & videt q male reprehendat Labeo: quia dñs fundi locati non habeat actionẽ ex lege Corne. vt š. proxi. §. Sol. Dicunt quidam, hic fundus colebatur per operarios suos, quos mittebat in fundũ dietim: ar. š. colebatur per colonũ perpetuũ. Vel ibi loquitur de colono partiario: hic de eo qui nũmis colit. Et istæ sol. ponunt in gloss. super ver. colebat. q̃ solutiones nõ habẽt in se rõnem. Alij dicunt, qđ Labeo reprehendit in rõne sua: non in dicto. Alij dicunt q hic dominus colebat per se. š. proxi. per alios. Et istæ aliæ sol. ponũtur in gl. sup ver. non possit. Tu dic secundũ Iac. de Aret. non refert per quẽ colebat: sed š. proxi. loquit qñ colonus habitabat in fundo: merito sibi cõpetit ista actio. Sed hic loquit, qñ colonus nõ habitabat ĩ fundo: sed ibi dñs qñq habitabat. Venio ad
1 versi. ponamus. † oppo. q scholaris habeat[g] domiciliũ: vt l. ij. C.
g de inco. Sol. Dicit gl. cõtrarium. loquitur qñ scholaris stetit per decẽnium. Dy. dicit, q hoc non est verum: quia etiã si per mille annos staret, semper habet animum reuertendi ad domũ: & sic nunq ad locũ studij videt constituere domicilium: arg. š. de le. iij. l. quæsitum. §. j. & l. nihil. j. de cap. Videte domini, Spec. videt tenere gl. nostram in titu. de reo. §. j. vers. porro scholaris. Tu dic q quandoq est certum qđ scholaris figit sedes suas, nec habet aĩm recedẽdi: tũc sine dubio cõstituit ibi domiciliũ vt l. domiciliũ. j. ad muni. Quandoq est certũ, quod habet animũ redeũdi & tunc si per mille annos staret, non contraheret domicilium: secundum Dyn. & bene. Quandoq est dubium: & tunc ex cursu decem annorum præsumitur quod inde noluerit recedere, & quod ibi domicilium. contrahat. & hoc teneatis. Vlterius venio ad vltimum dictum: & videtur quod in vltimo dicto Labeo bene dixerit: nam habitatio perpetua nõ potest esse in pluribus locis: sed hic requiritur habitatio perpetua, ergo, &c. Sol.
2 † Intellige habitatio perpetua hoc est, nõ ad modicum tempus. Ita exponitur. supra fur. aduer. nau. cau. stab. l. j. §. penul. Ex hoc

g ¶Scholaris habeat. Adde Bal. ĩ l. q̃situ. de lega. iij. & qđ no. Ange. ĩ cõsi. qdã victor đ castro. vbi dicit q sola habitatio nõ facit quẽ de foro, nisi appeat q ibi habitãs vero animo, vl' p̃sumpto ĩcolatũ cõtrahat. Et de vero animo dr̃ cõstare, vbi stetit p decẽniũ: vt no. gl. ĩ l. est verũ. C. de incol. lib. x. Item p̃sumit si ibi habitaret cũ maiori parte suarũ fortunarũ: vt in l. hæres absens. & ibi gl. magna. de iud. & in l. ciues. C. de inco. & videt hic voluisse not. Cyn. ĩ l. ij. vbi sena. vel cla. qđ no. Inn. de fo. comp. c. ex pte. De hoc aliqd p Io. And. ĩ prin. Decreta. & latius hr̃ in c. si qs cõtra. de fo. cõpe. vide Bar. ĩ l. ij. vbi de cri. agi op. & do. Anto. ĩ c. q clericis. de fo. cõpe. & vide Cano. et maxime Abb. ĩ c. fi. de parochia. & vide Bar. in l. prædia. de fund. instru. & vide Imol. in d. l. ex facto. la grande de hęre. instit. do. Anto. ĩ c. qđ clericis de foro competenti.
¶Adde an qs dicat sortiri forũ rõne incolatus, Bald. consi. ccxij. iiij. lib.

Ibi: cogitabis hodie nõ est qd cogitet super ista questione cum eam decidat idem bar. in l. respiciendum. §. si q. s. [illegible]. et talis homicida non tenebit pena mortis ordinaria sed tm pena extraordinaria iudicis arbitrio prout late concludit ant. [illegible] lib. 3 Var. c. 3. n. 34 et 35 cum seq. quę [illegible] singularia dicit.

a ¶ Ad duas q̃nes. Nũqd habebit locũ ĩ domo cõi,vid̃ bal. in duabus primis q̃ſtionibus, & ibi dixi ĩ l.j.C.q teſt. face. poſ.vbi etiã vid̃,qd ſi eſt offenſus filius, vl̃ vxor: de quo per Bal.& Ange.ĩ l.j.ſ. dñi.ff. ad Sylli. adde Bar. in d.l. domũ.& q̃ dixi in l.j.ſ.de cloacis. Et an verificet̃ in domo conducta rex eſt in d.ſ. domũ. Et quid ſi ſtatutum dicit, qd̃ non poſſit capi in domo:an poſſit capi in apotheca, vide Paul.de caſt.in conſi.incipi.in Chriſti noſe amẽ:viſo pũcto prædicto,&c.& quod eſt xlj.

b ¶ Ad domũ. Vtrũ citatio facta ad ſtationem valeat,vide Bar.in l.iiij.ſ.toties. de dã.infec. & quod no.Bart.in l.plerique. ſ.de in ius voc. & in l.j.de lib.agn.et bar. in l.meminiſſe. de of fic.procõ. in prin.et Bar.in.l. cũ quidã.d̃ fun.inſtr.& Bal.in l. iuſurãdũ & ad pecunias.ſ. de iureiur.

c ¶ Hac lege. Aliqui allegant iſtum text. contra gl.in c.tam literis. de teſtib.q̃ voluit q̃ in cã criminali ciuiliter mota non deferr̃ iuramentum. ſed hic dicitur cõtra. reſpõde pro ſolutione. Andr. Barba.

d ¶ Delatũ referre.qñ hoc iuramentũ poſſit referri, &c. vide Bart.in d.l.iuſurandum.& ad pecunias in ſ. ꝓtor. poſt prin. ſ. de iureiur.

e ¶ Si qs libellũ. Ad intellectũ huius ſ.& eius materiæ vide q̃ dixi in l.diuus.in iij. col.j.de cuſto.reo.& allegaſ iſte text.cum gl.in c.tum ex literis de in integ.reſt.p aliquos q̃ in cauſa criali ciuiliter mota nõ defertur iuramentũ.

f ¶ Nã indicare. Nota q̃ d̃r indicare q accuſat.qd̃ facit ꝓ ſtatuto. Adde qd̃ no.ſ. de condi.ob tur.cau. in l.iij.ſ.fi. Et facit l. ſi Barſatorem.C.de fideiuſſ. & l.ſi pignore.ſ.de fur. in ſ. furẽ. Et de cuius ſubſtantia debent ſolui iſta præmia an malefactoris, an rei cõmunis, dic vt ꝓ Angel. hic ĩ reporta. & bar. in l.lege Cor. in fi.ꝓ illũ tex.l.ad Sylla.dixi in l.diuus.in ij.col. j.de cuſto.reo.

g ¶ Ad vindictã. Qñ actio ciuilis & criminalis tendũt ad vindictã, vna tollit aliã q̃ intellige ſi integra pœna fuit impoſita: alias ſecus, ſecũdum Bal. in l. nullum.C. de teſti.

concludo,quod ſi quis ĩ quibuſdam locis habitat in æſtate, in quibuſdã in hyeme,in quibuſdam in vno anno,et in quibuſdam in alio:& ſic per introitum in illam habitationem habet actionem ex lege Cornel. Oppo. quia iſtud videtur contra id quod hic dicitur, quod ad meritoria vel ſtabula non pertinet: quia in his qs habitat ad tẽpus.Reſpondeo,in meritorijs,& ſtabulis, non videtur quis ſtare cauſa habitandi,& quieſcendi ibi: ſed magis cauſa lucrandi & laborandi. Et † ideo reaſſume ſic:quædam eſt domus, in qua quis perpetuo habitat: & pro iſta ſine dubio habet locum lex Corneli.vt in ſ.domum.ver.& ſi domi nus.competeret tamen iſta actio alteri inhabitanti colono, vel ſimili, vt ibi. Quædam eſt domus,in qua quis habitat ad tempus, & ad tempus non habitat: & dic aut habitat ibi cauſa laborandi & quærendi, & non tamen ibi quieſcit cum familia: & tunc non habet locum iſta actio: aut ibi cum familia ſua quieſcit aliquando: licet non tunc quieſceret cum ibi eſt introitum & habet locum iſta actio:vt ſ.iſto. Vltimo † iſta materia inducitur in argumen. ad duas quæſtiones. [a] Prima dicit ſtatutum, ſi quis fecerit inſultum ad domum alterius:puniatur certa pœna. Certe domus intelligitur vt hic dicitur. Facit infra de adul.l.qui domum.& ſ. de alea.l.j.ſ.domũ. Secunda quæſtio eſt, † permittitur in quibuſdam caſibus à iure, & etiam à ſtatutis quod citatio fiat ad domum. [b] Modo quæritur, vtrum citatio facta ad domum, vel ad apothecam valeat.Hic videtur eſſe tex. quod non.in verſi. tantum igitur ad meritoria,& eſt text.expreſſus in leg.prima.ſ. primo.ſ.de lib. agn. In contrarium facit j. eod.l.item apud Labeonem.ſ. conuitium autem.ſed ibi ſoluetur.

Iuramentum quando poſſit referri in criminalibus? Poſitionibus in criminalibus quod quis teneatur reſpondere.remiſſiue.

Hac lege. [c] Quæro,vtrum re[d] poſſit hoc iuſiurandum ſibi delatum referre? [d] Et videtur quod non in lege Marcellus.ſ. fin.ſupra rerum amo. Solu. Quædam ſunt delicta, de quibus poteſt eſſe certus reus,& non actor: vt de furto : & iſto caſu reus non poteſt referre actori:vt dicta lege Marcellus.Quædam ſunt delicta,in quibus vterque poteſt eſſe æqualiter certus : vt in iniuria facta de die in facie:& tunc poteſt æqualiter referri:argumen.l.delata. C.de iureiu.Sed ſi iniuria diceretur facta de nocte , vel de retro , vel per proiectionem lapidis,et ſic à longe,ita quod actor non poteſt eſſe certus : tũc nõ nõ permittitur relatio:vt dicta lege Marcellus. De hoc,vtrum in criminalibus poſſit iuramentum deferri: notatur per gloſſ. in lege tertia.ſupra de iureiu.& vidiſtis in lege maritus.infra de quæſtionibus. Vltimo hæc lex facit, † quod in criminalibus debeat quis reſpondere poſitionibus. Tetigi in l.inter omnes.ſ.recte.ſ.de furt. Plenius dixi in l. Marcellus.ſ.rerum amota.

Indicare dicitur quis accuſando.

Quando crimen non committitur in certam perſonam, tunc accuſatio competit cuilibet de populo.

Si quis libellum. [e] Hic incipit tracta-

h re de ſecunda parte rub.ſ.de famoſis libellis.& primo ponit verba ſenatuſconſulti. Secundo exponit aliqualiter illa verba in l.q̃ ſenatus. Oppo.in iſto.ſ.dicitur, vti de ea re agere liceret.& ſic innuit, q̃ eſt actio ciuilis.ſed in l.quod ſenatus.dicitur qd̃ eſt accuſatio criminalis. Solut. exponit agere hic,id eſt,accuſare ſecundum Iac.de Aret.

1 † Quæro circa iſtum ſ.ſi quis libellum.dicitur hic,ei qui indicaſſet,datur præmium: qualiter quis debet indicare,ſufficit ne ire ad iudicẽ,vel ad notariũ,& dicere ſibi.Certe non. Nam indicare [f] dicitur quis accuſando:vt l.indicaſſe.j.de ver.ſign.quod tenẽti propter multa ſtatuta. Ad l. quod ſenatus op.dicitur hic, q̃ eſt publica accuſatio ex hoc ſenatuſconſulto.contra: quia non iuratur in litem: vt j. de publi.iudi.l.j. Solue vt ibi dixi,Itẽ op.q̃ actio ciuilis per criminalẽ non tollitur: vt l.fi. C.de or.iud. Sol.Ibi intentabaſ̃ viciſſim,hoc eſt vna ab vno, alia ab alio : ſed hic vtraq̃ ab vno & eodem. Item op.C.qñ ciui.ac.cri.præiu.l.j. et l.iij.ſ.j.ſ. vi bo.rap.ſecũdũ Iec. Io.Sol.hic loquitur,quando ciuilis, & criminalis pertinent ad vindictam : [g] ibi quando ciuilis ꝓſequitur rẽ familiarem.Hoc probatur j.l. proxi.ſ.j. & ibi ſtatim dicam. Vltimo not.

2 † ex hac lege q̃ quandocunq̃ eſt crimen, quod non cõmittitur in certam perſonam tunc accuſatio cõpetit cuilibet [h] de populo:vt ſi dicat ſtatutum. Quicunq̃ maledixerit Deo,vel portauerit cultellum vel de nocte iuerit,vel ſimilia,quæ non committuntur in certam perſonam dixi, in lege.j. infra de publi.iud.

Quando de delicto agitur ciuiliter ,an debeat inſeri locus,& tempus ſecundum formam.l.libellorum.

i Rætor edixit. [i] Opp. qd̃ ꝓcedit libellus incertus,vt ſ.l. prox. Solu. Fallit ibi.vbi nõ cogitur dicere perſonã paſſi iniuriã,ſed perſona inferentis iniuriã ſemper debet dici,vt hic. Iſta eſt vera. Alij dicunt,ibi in accuſatione criminali,hic in actione ciuili. Truffa eſt. Nã multo magis in accuſatiõe criminali debet quis ponere certum:vt l.libellorũ.j.de accu. Alij dicunt, q̃ debet dicere certũ

1 ſ.genus iniuriæ:q̃ in idem recidit cum prima. † Quæro vtrũ qñ delicto agiſ̃ ciuiliter, debeat inſeri locus & tempus, ſecundum formã in l.libellorũ.j.de acc.Rof.qñ format libellum ſup actione iniuriarum,non ponit locum,vel tempus.Spe.in tit.de iniu. & dam.da.cum format libellum in actione iniuriarũ ponit locũ & tp̃s : ſed cũ format libellũ in actione legis Aquil.de dãno dato nõ ponit. Do. Cy.in l.ſi non conuicij.C. eo.nihil tetigit, vbi ponit materiam de iniur.Tu dic q̃ quandocunq̃ agitur ciuiliter aliqua actione,quæ infamat,tunc debeo ponere certum,ponendo tempus & locum:vt hic,& l.item exigit.ſ.de dolo.& in

k c.tuæ.extra,de procu.Et intelligo ſiue infamat[k] de iure, ſiue de facto.Hoc dico per iura,quæ volũt q̃ etiã exceptionibus contrarijs delictum,inſeratur locus,& tempus:vt c. præſentiũ. extra,deteſt.lib.vj.dixi in l.j.ſ.de except.Sed ſi eſt actio ciuilis, quæ non infamat:tũc nõ cogiſ̃ quis dicere locũ,& tempus: qa tunc ceſſat ratio huius legis,& l.item exigit.ſ.de dolo. Nã tex. dixit,qui famoſam actionem , &c. Et ſic eadẽ ratio eſt,quando non eſt famoſa:quæ in alijs ciuilibus deſcẽdentibus ex contractibus,in quibus non inſeritur locus & tempus:vt ſ.de eden.l.j. in prin.& ibi no. in gl.mag.Et ex hoc ſeq̃ſ̃,q̃ cũ actiones deſcẽdentes ex quaſi maleficio nõ infamẽt,non eſt neceſſe q̃ inſeraſ̃ locus & tps. Probo fortius. Certũ eſt,q̃ perſona delinquentis debet exprimi in libello,vt hic:quaſi agatur ex delicto quod infamat.ſed ſi agiſ̃ ex delicto,nõ cogor certã perſonã delinquẽtis exprimere:vt l.licet.ſ.fin.ſ.nau.cau.ſta.& quod ibi not.facit ad hoc.l.ſi cum exceptione.ſ.in hac actione.ſ.quod met.cau.

Actio

h ¶ Cõpetit cuilibet. Adde tex.ĩ l. Manichæos. C.de hære.& vide in l. itẽ apud.ſ. cui.& ibi Bart.j.eo. & ibi videas.

i ¶ Prætor edixit. Facit ad qõ.de qua per Ang. in l.j.de lib.& poſthum.

k ¶ Siue infamat. Ad de Bart.& doct.in l. edita. C.de eden. in ij. colum. & Bart.in l.an eandem.ſ. actiones.ff. de except. rei iudi.& qd̃ no.Bart. in l. per ꝓcuratorẽ. ff.de obſeq.& in l.viro ſol.& in l.j.ſ. hoc interdictũ.in ij.col. ſ.vti poſuit. & adde Bal.in d.l.edita.ĩ vj. col.in iiij.op.& ẽt in xxviij.q. & oĩo in c.j.in princ.in vj.co. qui.mod.feu. amitt. & Bar.ĩ l.Neratius. ad l. Aquil. & ꝓ do. de Ro.deci.xxvj.Et adde q̃ aliq̃ dicebãt q̃ iura,ꝓ quæ ſe fundat Bar. hoc non ꝓbant,ſed potius poſſent retorqueri contra eum.& ad c.tuæ. de ꝓcur.rñder quod ibi cõſtabat delictũ eſſe mere criminale, videlicet in crimine adulterij,ex quo per ueniebaſ̃ ad ſeparationem thori.In cõtrariũ etiam vide ali quid ꝓ Fulgo. in l.j. in prin.in antep.col. de eden.& Bal.ĩ l.licet.ff.nau. cau. ſtab. Adde an in libello, in quo ſtentaſ̃ actio famoſa,debeat apponi tempus. Bal.conſi.cccxvij.lib.j.

Vſus. Actio ad uindictam,quando dicatur competere,& quando ad rem familiarem.
Titulus C.quando actio ciui.præiudicet criminali: an habeat locum in priuatis criminibus?
Differentia inter actionem legis Aquil.et actionem iniuriarum.
Agens ad intereſſe non tenetur exprimere in libello certam quantitatem.
Iudex poteſt libellum non continentem certam quantitatem reijcere.
Contra agentem actione iniuriarum poteſt opponi,q̃ iniuria non eſt atrox.
Pater qui fecit atrocem iniuriam filio,poteſt accuſare criminaliter.

a Si dicatur. [a] Iſte ſ.bonus eſt,et ſolẽnis:et diuiditur in partes quatuor. Primo ponit duas q̃ſtiões & reſpõſiones. Secundo opponit,et ſoluit. Tertio ponit aliã quæſtionẽ,& reſpõſionẽ. Quarto ſimiliter ponit aliã q̃ſtionẽ & reſponſionem. Secunda:ibi at qui. Tertia ibi: quid ergo de lege. Quarta ibi:quid ergo ſi quis. Prima pars legitur vno mõ ſecũdum gl.alio mõ ſecundũ Iac.de Are.in ſecunda et tertia parte legitur vniformiter ſecũdum oẽs.in quarta parte legiſ̃ duobus modis ſecundũ gl.tertio mõ ſecũdũ Ia.de Are. Et ſecũdum gl.iſte ſ.h.d. Si actũ eſt actione ciuili,q̃ cõpetit ad vindictã.tollitur accuſatio criminalis:ſecus ſi ad rẽ familiarẽ ciuiliter ſit actum.h.d. Op.ſ.vi bo.rap.l.iij.ſ.j.et C.qñ acti.ci. cri. præiudi.l.j.Sol.habetis in tex.hic loquitur quãdo vtraque cõpetit ad vindictã ibi,quãdo altera ꝓſequitur rem familiarem.

1 Pro hac† ſol.eſt videndũ,qñ actio [b] dicatur cõpetere ad vindictã,et qñ ad rem familiarẽ. Dy.ſ.l.proxi.dicit ſic:nõ eſt dubiũ q̃ accuſationes criminales ſunt proditæ ad vindictã:vt l.licitatio.ſ.quod illicite.ſupra de pub.& l.fi.ſ.de priua.delic.& l.fin. ſ.de fur.& j.eo.l.vlt.ſed de actionibus ciuilibus dubitatur.Sed dic,aut agiſ̃ pro delicto circa rẽ æſtimabilẽ cõmiſſo:& non d̃ ꝓdita ad vindictã,ſed ad ꝓſecutionẽ rei,vel dãni rei familiaris: licet rõne delicti detur:vt in actiõe bonorũ raptorũ,et l. Aql. & furti. Aut agitur pro delicto circa rẽ inæſtimabilem cõmiſſo:et tunc dicitur ad vindictã prodita:vt in actione iniuriarũ: vt hoc ſ.& ſ.l.prox.& l.pœnales.ad l.Falci.Ita dicit Dy. hoc diſplicet in primo membro:quia videtur contra caſum huius ſ.Nã hic agitur de delicto circa ſeruũ cõmiſſo:et tñ ſi agiſ̃ in iuriarũ,dicitur cõpetere ad vindictam. Item diſplicet in ſecundo membro :quia pro furto filij poteſt agi actiõe furti:vt l. eũ qui.ſ.ſi filius ſupra de fur.& tamẽ conſtat q̃ actio furti pro ſequitur rem familiarem:vt l.j.ſ.vi bo.rap. Contra Dy.facit ẽt ſ.de li.bo.exhi.l.iij.ſ.j. Dicã igitur vt dicit gl.noſtra notabiliter in l.ij.ſ.emancipatus filius.ſ.de colla. Nam quando q̃ ago ad æſtimationẽ cõtumeliæ & iniuriæ:quia dico pro tanto nolem eſſe paſſus talem iniuriã,et tunc dicitur prodita ad vindictam. Aut agitur ad æſtimationẽ dãni ſimplicem,vel peto illã æſtimationem duplari,vel quadruplari:et tunc dicitur quis ꝓſequi rẽ familiarẽ. Hoc probatur expreſſe hic,in ver.quid ergo de lege. Nã cũ damnum ſit diminutio patrimonij, et rei familiaris,vt ſ.de dam.infe.l.dãnũ.merito q̃ proſequitur emẽdationem dãni,proſequitur rem familiarem. Op.ad ver.quid ergo.et videtur q̃ in actiõe iniuriarũ,veniat æſtimatio dãni : vt C.eo.l.dominũ.Sol.vt dicã.infra eo.l.itẽ apud Labeonem.ſ. ſi quis ſeruo. Iſta eſt lect.quã tenet gl.'In vltimo reſponſo huius ſ.gloſſ.ponit vnam aliam lec.quam non proſequor: quia nullius eſt effectus. Iſta lect.gloſ.licet in ſe ſit vera,tamen nõ applaudit literæ. Nam litera hæc non quærit vtrum ſi actum eſt vno iudicio poſſit agi alio:imo pro conſtanti ponit, quod non poſſit agi alio:ſed per vnum alteri præiudicatur.Sed quæſtio tex.eſt,an prætor debeat hoc permittere,quod propona

c tur accuſatio iniuriarum,per quam præiudicetur accuſationi legis Corneliæ .& ideo ſecundum Iaco.de Are. [c] lex iſta breuiter hocintendit. Non debet prætor permittere actionem ciuilem proponi,per quam præiudicetur accuſationi criminali ex lege Cornelia de ſica. deſcendenti hoc dicit ſecundum eum. ver.at qui ſolemus.in hoc ver.potes legere vniformiter ſecundum omnes,vt dixi. Item poteſt mutari proſequendo lecturam Iac.de Aret. et ſic pone caſum contra . nonne eſt licitum intentare primo quam vult, ciuilem vel criminalem: vt ſupra leg.proxi.et leg.iij. ſ.j.ſupra vi bo.rap. et C.quando ciui.actio . crimi.præiu.leg.j. Ad hæc reſpondet Iuriſconſultus vt in text. vide text.ibi publicam executionem . id eſt, ad vindictam hominis occiſi.Iac. de Aret . in ver.quid ergo de lege, non mutatur caſus. Opponi. & videtur quod

poſſet intentare primo quam vult:vt leg. a iij.ſ.j . ſupra. vi bono . rapto. &.C.quando ciui.act.cri.præiu.l.j.Reſpon.ibi quando ciuiles non præiudicant ad inuicem niſi interim,quia altera proſequitur rem familiarem:ſed hic quando præiudicant inuicem.Contra hoc opp.ſ.l.proxi. Sol. dico q̃ ſpeciale eſt in lege Cornel. de ſica.& veneficis,vt prætor non debeat permittere intentare actionem ciuilem , per quam ei præiudicetur:ſecus ſi eſſet alia accuſatio criminalis. Et hoc probatur expreſſe hic in fi.huius ſ.vbi innuit, q̃ alij accuſationi b poſſit præiudicari, præterquam accuſatio ni legis Corneliæ de ſic.& hanc lect.puto veram,& veriſimam. Pro declaratione

2 primo quẽro, † an ille titu.C.quando ciui. act.crim.preiud.habeat locum in priuatis criminibus ? hic text.facit quod non. Sed tu dic vt no.in d.l.j.C.quando ci.act.crim.

d præiu.Quæro,quæ[d] differentia † eſt inter

3 actionem legis aquil.& actionem iniuriarum. Gl.dicit, differentia eſt in formatiõe libelli:quia quando ago actione legis aql. debeo exprimere certam quantitatem dãni:ſed quãdo ago actione iniuriarum, nõ debeo certam quantitatem exprimere. Vide gl.quę incipit,& ideo ceſſat.quam no. Si iſta gl.eſſet vera, deſtruerentur multi libelli,cum in eis dicatur, peto mihi damnũ emendari,cum damnum non eſt,æſtimet̃ in libello. Videte id quod gl.dicit de actio ne legis Aquil.nõ puto eſſe verum de neceſsitate. Nam actio legis Aquil.competit

4 ad intereſſe: † & qui agit ad intereſſe,non cogitur certam quantitatẽ exprimere in libello:vt l.certi condictio. & ibi no.ſ.ſi certum peta. Et ego tenui in l. quidam.& in l. ſtipulationes non diuiduntur.ſ. de verb. oblig.ſed quod dicitur de actione iniuriarum,an debeat exprimi certa quãtitas, dicã.j.eo.l.iniuriarum æſtimatio. Præter- e

5 ea † nota hic,in ver.nec enim prætor ferre debet, q̃ iudex poteſt iſtum libellum ſua authoritate reijcere. Facit ſ.de iure doti.l. ſi extraneus.& l.ſi ſeruus.C.de his q̃ ad eccleſi.confu.Item not.quod iſta exceptio, quod iniuria non eſt atrox,poteſt opponi ante litis conteſtationem.Circa fin.huius.

6 ſ.quæro, † quid ſi pater filio in poteſtate

e conſtituto facit atrocem iniuriam. [e] Certũ eſt quod non poteſt agi ciuiliter, vt hic:an criminaliter poterit accuſari ? & puto qd̃ ſic.argu.j.de pœnis.l. reſpiciendum.ſ.furta domeſtica.& infra ad legem Pompe.de parricid.per totum.

2 *Alternatio quod inducat incertitudinem:& incertitudo vitiat libellum.*

2 *Libellus & ſententia alternatiua admittuntur,quando actor non poteſt certum exprimere.*

1 Quod autem. † Nota quod alternatio inducit incertitudinem.Secundo nota quod incertitudo vitiat libellum.Op. q̃ valeat ſtipulatio alternatiua:vt l.vbi autẽ.ſ.qui illud.ſ.de verb.obli.& l.inter ſtipulantem.ſ.ſi ſtipulante.eo.tit.Sol.iſtud verum in his quę procedunt ex voluntate contrahentium.Idem in legato , quod cõſiſtit ex mera voluntate legantis:hic in libello qui datur inui

2 to.Item contra: † quia libellus & ſentẽtia alternatiua admittuntur:vt l.eum qui certarum.in fi.ſ.de ẏ.obl.& Inſt.de act.ſ.cura re.Sol.illud eſt verum,quando actor non poteſt exprimere certum,quia nõ eſt eius electio : ſed hic poteſt exprimere certum:

a ¶ Si dicaſ̃. Iſtũ text. limita vt ꝓ Bart.ĩ l. nõ impoſſibile.ſ. de pact.& limita oĩo vt ꝓ Moder. in c. de his.de accuſ.

b ¶ Sed dic. Qñ actio dicaſ̃ ꝑdi ad vindictã , & qñ ad ꝓſecutionẽ rei vl̃ dãni,per Imol.ĩ l.iterdum.de publ.iud.ꝓ Bar.ĩ l.j. C.qñ ciuilis actio ꝓ iu.cri.Imo. & ibi gl. ĩ l. ꝓ hærede. ſ.fi.in gl.fi.de acquir.hære.

c ¶ Ia.de Are. Not.q̃ iudex non põt̃ pmittere aliquẽ agere in iuriarũ ciuiũ, ne tollatur accuſatio legis corn. de ſica.& adde bar.ĩ l.qd ergo.ſ.pœna grauior.ad fi.ſ.de iſa.ĩ l.j.C. qñ ci.act. cri.ꝑiu.ꝓ Imo.ĩ l. interdũ.ff.d̃ publ.iud. vbi Imo.& glo.hũc text.volunt ſtelligi, qñ finito iudicio primo intẽtato ad vindictã nũq̃ ĩ ꝑpetuũ poſſet agi criaſiter. q̃ not. & adde Imo. ĩ d.l.,ꝓ hærede.ſ. fin. vbi eſt alia gl.in fin. de acquir.hære.

d ¶ Quæro q̃. Adde Bald.ĩ c.j.ſ.iuria.de pa.iu.fir.q̃ dicit,q̃ in iuria q̃ nõ cadit ĩ ſpeciale nomen delicti, tñ cadit ĩ atrocitatẽ facti,poterit dupliciter puniri. Et ibi tu oĩo videas,& vide Cy.ĩ l.dñm.C.e. Et an poſſit cedi actio iniuriarum , vide ĩ l. fi.C.de hære. vel ac. vẽ. Et an dicaſ̃ i bonis noſtris: dic vt in l.ij .ſ. emancipatus. de col.bono.

e ¶ Atrocẽ iniuriam. Quę aũt dicaſ̃ atrox iniuria, vide not.ĩ c. ſolet.& ibi ꝓ Imo.d̃ ſen.exc. & qd̃ no.in c.ꝓ lr̃as.de reſti.ſpo. & legiſ̃ et no.ꝓ Gu. in l. ſed ſi hac.ſ.ꝓtor ait.de ĩ ius voc.& vide j.l.,pxi.Inſtit. e.ſ. atrox.& adde quod no.Bar.ĩ l.nõ ſolũ.ſ. fi.j.eo.An aũt ꝓcuſſio manu vacua ſit atrox iniuria , vide Inſt.de act.ſ. pœna. Sed qd ſi aliqs occidit aliquẽ manu vacua, an teneaſ̃, ſicut de gladio. Dic q̃ ſic, dum tamen cum dolo.l.qua actione.ſ.j. ad l. Aquil.ſecundũ Iac.& Bal.ĩ c.j.de in iur.ꝓpe fi. de pa.iu. fir.& bal.ĩ l.nec q̃.C. q accu.nõ poſ.vbi tamen dicit,q̃ vulnus eſt grauior offenſa.

vt l. vbi autem. §. qui illud. ſ. de verb. obliga.
1 ☞ *Si ex pluribus actibus vnus effectus ſequitur, ille ſolus punitur: ſi plures, ex quolibet punitur.*
2 *Accuſatus in vno libello de pluribus delictis, poteſt pro omnibus vna ſub ſumma cōdēnari, et ēt diſtinctè ꝓ quolibet.*
3 *Si ex pluribus iniurijs factis vna tantum proſequitur, poteſt aliam proſequi ſi reus non opponit: & cogitur actor omnes ponere in vno libello.*

Si mihi. Opp. de l. non eſt nouum ſ. de act. emp. Gl. non ſol. Tu dic ꝙ cogitur omnes proponere in vno libello, tamen ex qualibet ſequitur condēnatio, ac ſi proponerentur in diuerſis libellis: vt in d. l. nō eſt nouum. & quod ibi no.
1 Opp. de l. illud. §. j. ad l. Aquil. Sol. aut † ex pluribus actibus ſequitur vnus effectus: et ſolus ille punit̄, vt ibi. Aut ſequūtur plures effectus: & tunc ex quolibet punitur. Ita loquitur hic. & per hoc §. iſte inducat̄ ad illam queſtionem de eo qui dedit alicui plures alapas ſimul. de qua dixi in l. nunq̄ plura. ſ. de pri. delic.
2 † Quæro, aliquis eſt accuſatus in vno libello de pluribus delictis: an cuilibet delicto ſit attribuenda diſtincta ſumma in condemnatione: an pro omnibus vna ſumma? Cyn. ponit hanc quæſtionem C. eo. l. ſi non conuicij. in xij. q. Breuiter quicquid ipſe dicat, puto eſſe veriſsimum, quod vtrunque iudex poteſt facere. Hoc probatur expreſſe in l. j. §. j. ǰ. q̄ ſen. ſine app. re.
3 Secundo † quęro, cum plures iniuriæ eſſent ſimul factæ, tantum vnā quis eſt proſecutus, poſtea vult proſequi aliam, an poſsit? Reſpon. quod omnes iniurias ponere cogitur ī vno libello. hoc eſt faciendum reo poſtulāte: ſed ſi reus nil diceret: tunc iudicium procederet, & in diuerſis libellis hoc poſſet petere: argu. pro hoc ſupra iudi. ſolu. l. iam tamen §. penul.
1 ☞ *Vulnus dicitur quando ſciſſura, ſeu ſeparatio fit in corpore.*
2 *Tumefactio dicitur vulnus, quādo eius cā eſt facta ſciſſura.*

Rem atrocem. Dicitur hic in fin.
1 † ſi vulnus illatum ſit, quid dicatur vulnus? Reſpon-
a deo, vulnus [a] dicitur, quando fit ſciſſura, ſeu ſeparatio in corpore. hic eſt tex. ad literam in l. ſi ſeruus ſeruum. §. rupiſſe. ſ. ad l.
2 Aquil. Sed quæro, † quid ſi factus eſt tumor, ſeu tumefactio: vtrum dicatur vuln⁹. Reſpond. ſi quidem eſt tumor, cuius cauſa ſit facta ſciſſura, ſeu ſeparatio intrinſecus, licet non appareat, vel oportet quod rumpatur, quia facit ſaniem: tunc etiam dicitur vulnus: vt dicto. §. rupiſſe.
1 ☞ *An ſcindere veſtes ſit iniuria in corpus.*

Ed eſt quæſtionis. Nota hunc tex. ꝙ quando ſcindit̄ veſtimētum, dicitur iniuria fieri in corpus.
1 † contra. ſ. de his qui deie. vel effu. l. j. §. hęc autem verba. Solu. in illo dicto requiritur quod ſit nociuum corpori, quod non ſit ſciſsis veſtimentis. hic autem ſufficit iniuriam fieri corpori, quod fit ſciſsis veſtimētis. De hoc plene dixi in l. licitatio. §. quod illicite ſupra de publi.
1 ☞ *Qui mandauit aliquem percuti, quod teneatur lege Cornelia de iniurijs. directa.*
2 *Statutum loquens de faciente, an loquatur in fieri faciente.*

b **On ſolum.** [b] Oppon. qđ ille q fecit mādato alterius, non teneatur: vt l. liber homo ſ. ad l. Aquiliam. Solutio. ibi in perſona, quæ habebat neceſſe parere: & delictum erat leue. ſtatim dicā. infra in §. ſi
1 mandato. † Quero, vtrum iſte, qui mandauit percuti aliquem teneatur iniuriarum l. Corn. vel teneat̄ īiuriarū pretoria. Gloſſ. dicit, quod teneatur prætoria: quia non facit directe, ſed per conſequentiam, vt l. lex
2 Corne. §. illud. ſ. eo. † Nota gl. quod ſi ſtatutum loquitur de faciēte, non porrigitur ad fieri facientem. Quidam tamen reprehendunt iſtam gloſſam per l. ſed & ſi vn⁹. §. ſeruus meus. infra eodem. Breuiter Cy. tractat hoc in lege non ideo minus. in. v. q. C. de accu. quantum ad quæſtionem dico, quod iſta gl. non dicit verum: quia imo tenetur lege Corn. l. directa: nam ſi verba legis Cornel. reſpicis, ſunt ſcripta in rem ex parte offendentis: in perſonam ex parte offenſi. Sed in eo quod dicit, pulſatum, im perſonaliter, apparet quod eſt in rē ex parte offendentis: vt l. aut qui aliter. §. penult. & fin. ſupra quod vi aut clam. & l. hęc verba. infra de adulter. ſed ex parte iniuriam paſsi, non continetur quod patitur iniuriam per conſequentiam: vt l. lex. Corne. §. illud. ſupra eodem. dicam tamen de hoc plenius. ǰ. eadem lege. §. ſi mandato meo.
1 ☞ *Obligatio ex delicto eſt de iure gentium, & in ea eſt obligatio naturalis.*
2 *Remiſsio iniuriæ, quod nō requirat partis præſentiam: quia ex bono & æquo introducta eſt actio: ita eadem æquitate remittitur.*
3 *Iniuria non videtur remiſſa ex eo ſolo, quòd quis tanquam bonus Chriſtianus fuit cōfeſſus peccata ſua.*
4 *Abſolutio ab excōicatione ſi eſt facta cum pacto, quòd ſi de cætero fuerit inobediēs, reincidat in excommunicationē quod illud pactum non teneat.*

Iniuriarum actio. Oppo. qđ actio iniuriarum ſit ex delicto, nō ex bono & ęquo. Inſti. de obli. quæ ex delic. naſcun. in prin. Sol. ibi loquitur ex parte rei: nam cauſatur ex delicto: ſed ex parte actoris ex bono & æquo. Vel dicas, ꝙ ex parte rei eſt æquitas ꝙ ipſe puniat̄. & per
1 hoc dico † ꝙ in obligatione ex delicto ineſt obligatio naturalis vel eſt de iure gentium: qđ apparet: quia eſt ex bono & æquo:
2 vt hic vides. Op. † ꝙ non ſufficiat [c] remiſsio patientis tantū: ſed
c requirat̄ vtriuſq; conſenſus, vt l. Pomponius ſcribit. ſ. de nego. geſt. Sol. illud qđ hic dicit̄, eſt verū ab ipſo initio, quo tp̄e ſufficit diſsimulatio ſola non reuocare ad animū ex poſt facto vero requiritur remiſsio aliter. ſ. cū penitentia partis. Ita no. iſti. e. circa fi. Vel aliter: Sicut ex bono & æquo iſta actio eſt inducta ita eadē æquitate ſola remiſsione, & diſsimulatio etiam ſine partis penitentia tollit̄ actio iniuriarū ab initio, vel ex poſt facto. Ita
d videt̄ velle hic tex. [d] & per hoc dicit gl. in d. §. fi. Inſt. eo. [e] ꝙ ſi ali
e quis in teſtō ſuo remiſit iniuriam, & poſtea cōualuerit, non pōt
3 agere actione iniuriarū. Quæro † iuxta hoc, ego conuentus actione iniuriarum facio ad mei defenſionē talem poſitionē qđ tu poſt illam iniuriam receptam fuiſti confeſſus, tanquā fidelis chriſtianus peccata tua: tu confiteris hoc: an ex hoc ſit probata iniuriæ remiſsio? Gul. de Cug. tangit in l. ſi tibi. §. quidā. ſ. de pact. Veritas eſt, ꝙ nō videt̄ remiſſa actio iniuriarum: qa de neceſsitate ad ſalutem animæ ſuæ non tenet̄ remittere actionem
f iniuriarum, ſed bene tenet̄ remittere rancorem [f] quem habet in animo ad offendendū. Ita dicit Gul. ego reperi in libro ſentētiarū: dicit̄ in oratione Dominica. Dimitte nobis debita noſtra ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, &c. Ex hoc colligit̄ ꝙ ſicut mihi nō dimittit̄ niſi petā. ita nō teneor dimittere inimico meo, niſi petat. Tñ vtrū hoc ſit verū, vel non, nō affirmo: tñ ſi eſſet verū, eſſet determinatio prædictæ q. quia nō teneor tibi
4 remittere. ſi à me nō petis. Vltimo, iſte §. facit † ad q. Iſti officia
g les [g] eccleſiæ conſueuerunt facere pacta, & conuentiones cum
communem Appellat alex: in l si tibi: §. 1. n. 1 rebellibus
Vbi jaß. n. 3. 5. de pact.

a ¶ Vulnus. Quod dicat vulnus mortale, vide Bal. ī c. j. q. mo. ſeu. in princ. & vtrū appellatione vulneris veniat vulnuſculū, vel fractura, dixi poſt bar. ī l. denūciaſſe. §. qd tū. de adulte. ſ. Et de ſcindēte veſtē alicui, vide Bar. ī l. Gallus. §. ille caſus. de lib. & poſth. & ꝙ hr̄ ꝑ Inn. ī c. nup. de ſen. excō. vbi ponit de capiēte frenū eq clerici, ſeu de ſcindēte veſtem, an ſit excommunicatus?

b ¶ Nō ſolū. §. iniur. actio. Ineſt obligatio naturalis. vide Bar. ī l. j. de cōdi. īde. ſ iij. co. & ī l. cū quis. C. đ iur. & fact. ign. Sed qualiter cognoſcat an quis reuocet ad aīm iniuriam ſibi factā: đt Bal. ī l. qm̄. C. đ teſ. ꝙ ex verbis & ſignis, iuxta gl. ī l. apud. ī prin. ſ. de doli exc. nec eſt, neceſſe ꝙ tūc dicat, ad animū meū reuoco iniuriā: ſcđm Gofr. & Hoſt. & do. Anton. in d. c. cū te. de re iudc.

c ¶ Nō ſufficiat. vide circa hoc Bal. ī c. j. §. iniur. ī ij. colū. de pa. iur. fir. & ī l. ij. ad Silla. & ī l. ī ipſius. C. fami. ercīſ. Et an remiſſa iniuria videantur ēt remiſſa dāna, viđ dy. ī l. ſed et ſi vnius. §. ſi añ. ǰ. e. & Bal. ī l. ſi tibi. §. q̄dā. de pac. & vtrū remiſsio poſsit fieri abñti. viđ Bal. ī l. ij. ī pe. col. C. de li. & eo. lib. & ibi qd ī p̄te: & quał̄r remittat̄ iniuria: vide bal. ī c. j. ſ. alle. & plus dicit Bal. no. ī d. l. filio quē pr̄. đ lib. et poſthu. videlicet ꝙ ſi aliquis ſalutauit inimicū ſuū qđ vr̄ facta recōciliatio. all'. c. cum pēs. xiij. q. j. & vide Bald. in l. ī ipſius. C. fa. ercīſ. itē ꝑ tactum palmarū: vt eſt glo. quā ibi bñ pōderat Bal. ad hoc ī l. j. ī prī. ſ. de pac. & ibi Ang. idē dicūt ſi fuerit ꝓbatū ꝙ biberunt ſimul: itē ꝑ cōfeſsionē factā ſacerdoti, remiſſio facta ēt ī foro pœnitētię: vr̄ remitti actio iniurioſa. đ quo vide Io. an. ī ti. de inſtru. edi. §. nūc vero aliqua. & Anto. de Bu. & Imo. ī c. đ his. de accuſ. & Bal. ī l. ij. ad Syll. & ī l. ij. C. de lib. & eo. lib. vide remiſsiue de alijs modis remittēdi iniuriā q̄ dixi ī l. j. circa prī. ſ. đ pac. & ad primū adde Bar. ī l. ſi tibi. §. q̄dā de pac. & gl. Inſti. eo. §. fi. quā alle. in auth. ſi dicat̄. C. đ teſti. ī v. col. & ī l. j. ad finē. C. cōia de leg.

d ¶ Hic text. Et facit ad no. ī l. j. ſ. eo. Et ꝑ quos actus ꝓbetur pax, vide ī l. athletę. ſ. de excu. tu. ī prī. & gl. alle. ꝑ Bar. ſequit̄ Bal. ī l. id qđ pauperibus. ī xj. col. de epi. & cleric.

e ¶ Inſtit. eo. Iſtū tex. alle. Bal. ī auth. ſi dicat̄ ī iiij. col. C. de teſti. & in l. j. ad fin. C. cōmunia de leg.

f ¶ Remittere rācorē. Et ad Bart. hic adde Bald. hoc not. diſtinguētē. Aut eſt facta plena remiſsio in foro pœnitē. & cū iuramento: & ꝓdeſt ī foro iudiciali: quia potuit p̄ſbyter ꝓ alio acq̄rere: vt ī l. j. §. ius publicum. & qđ ibi Bar. de iuſt. & iur. et maxīe lib. iuxta no. ī gl. ī l. nō ſolū. §. libera. de lib. legat. Aut tm̄ rancor eſt remiſſus: & tūc actio iniuriarū q̄ dat̄ ad pœnā & ad intereſſe nō dr̄ remiſſa. Aut dubitamus: & tūc dr̄ ꝙ ī dubio ſufficit ꝙ alterū remittat̄: ar. đ ſer. vr. p̄d. & ibi bar. ī l. ſi mihi & ī l. ſi domus. & ad q. bar. hic viđ Io. And. ī addit. Spe. de inſtr. edit. §. nunc aliqua. & gl. ī l. ij. ad Silla. & dicit Bald. in l. in ipſius. C. fa. ercīſ. ꝙ per grata ſeruitia dr̄ iniuria remiſſa. & ibi viđ vtrū ſufficit remiſsio facta verbis generalibus.

g ¶ Iſti officiales. vide Ang. in ſua q. q̄ incipit, exorta guerra. et Bart. in conſi. incip. videtur manſor frater minor.

rebellibus, et redeuntibus ad obedientiam hoc modo: liberam⁹ et remittimus vobis omnia delicta et omnes ſentētias omnes pœnas ſpirituales et temporales, quas incurriſtis vſque in præſentem diem, hoc acto quod ſi de cætero ſimilia attentabitis reincidetis in omnes iſtas ſentētias. Quæro, an valeat iſta adiectio, vt poſsint in dictas ſententias reincidere: et videtur qđ nō: nā iſtæ obligationes ex delicto bene p̄nt tolli pacto, ſed non poſſunt reuiuiſci pacto, vt hic, et l. ſi vnus. §. pact⁹ ne peter. ſupra de pac. vidi magnam q. de hoc. Non examino modo.

1 ☞ *Mandatum rei turpis non producit actionem inter mādatarium & mandantem, conducentē & conductum.*
2 *Mandator dicitur, qui mandat delictum committi propter ſeipſum mandantem, ad ſatisfactionem uoluntatis ſuæ nulla data pecunia.*
Conductor, qui facit hoc data pecunia.
Perſuaſor, qui perſuadet alicui propter ſeipſum, cui ſit perſuaſio.
3 *Ex mandato in atrocibus etiam delicto non ſecuto, quis extraordinariè tenetur, non ſi delictum eſt leue.*
4 *Mandans mandato ſecuto tenetur.*
5 *Mandatarius an excuſetur ratione ignorantiæ.*
6 *Mandatarius quando excuſetur ratione mandantis, cui tenebatur obedire, ꝙ excuſatur in leuibus.*
7 *Delictorum quædam leuia: quædam grauia: quædam grauiora: quædam grauiſsima.*
8 *Mandans et mandatarius an teneantur eadem lege: et an ſit idem delictum remiſsiuè.*
9 *Obligatio, qua tenetur mandans, an teneatur ex mandato, an ex delicto poſtea ſubſecuto: ꝙ ex delicto.*
10 *Locus et tēpus cōmiſsi delicti apponitur in accuſatione quādo proceditur contra mandantē, non tempus mandati.*
Locus et tempus delicti commiſsi inſpicitur, quo ad augendā uel minuendam pœnam.
11 *Si mandaui tibi ut mandares an tenearis remiſsiuè.*
12 *Mandatarius ſi diu ſtetit poſt mandatum ſibi factum ad cōmittendum delictum, an mandans teneatur. quod ſic, niſi tacitè, uel expreſſè: mandatum ſit reuocatum.*
13 *Quæ ſit differentia inter mandantem, et conducentem.*
Delictum dicitur magis atrox quando fit mediante pecunia & pœna augetur, ut in aſſaſsinis.
14 *Perſuaſor à mandatore in quo differat.*
16 *Perſuadens ut teneatur pro delicto facto à perſuaſo, an debeat diſtingui, an delinquens eſſet aliter facturus uel non?*
17 *Perſuadere: & dare conſilium, eſt opem præbere,*
28 *Perſuaſio ſeu conſilium quando fit circa id, quod non cadit in delictum, adhibetur diſtinctio, an dolo fecit, an non: et an erat aliter facturus uel non.*
19 *Diſtinctio an erat facturus an nō, habet locū in mādatore.*
20 *Perſuadens ſeu dans conſilium an puniatur eadē lege quā ſciens remiſsiuè.*
21 *Perſuaſio et conſilium quare non poſsint reuocari ſicut mandatum & conſilium: quod perſuadens non teneatur.*
22 *Inter perſuaſionem, conſilium, inſtigationem, & inſtructionem: non eſt differentia.*
Omnis actus, qui fit uerbis gratia tantum facientis, poteſt dici conſilium.

Si mandato meo. Iſtę §. ē no. et diuidit̄ ī partes quatuor. Prīo, l oquit̄ in eo q mādauit extraneo ꝙ delictū cōmitteret. Scđo loquit̄ ī cōducēte. Tertio, ī mādāte ſubditis ſibi p̄ſonis. Quarto loquit̄ in p̄ſuadēte. ſecūda ibi: Proculus. Tertia ibi, idēq;. Quar
1 ta ibi, Attilicinus. Op. et vr̄, † ꝙ mādans, nec cōducēs teneat̄, quia rei turpis nullū ē mādatū, et nullus eſt cōtract⁹, vt l. ſi remunerādis. §. rei turpis. ſ. mā. et l. ſi à reo. §. fi. ſ. de fide. So. Nullū eſt mādatū, vel cōtract⁹ ē nullus quātū ad actionē pariēdā iter mādātē et mādatariū, cōducērē et conductū, ſed quātū ad actionē pariēdā ei, ī cui⁹ pnicię mādat̄, vel aliqs cōducit, ſic vt hic. Op. ī eo ꝙ dicit de filio, de l. liber hō. ſ. ad l. Aq. Sol. ibi in leuibus: hic in grauibus dicā ǰ. Oppo. dicitur hic in fin. alias nolenti. contra in l. j. §. perſuadere. ſ. de ſer. cor. Solu. dicunt quidam, ſubaudi hic, maxime. Alij dicunt, ibi loquitur in delicto, qđ ſola corruptione animi committitur: hic in his, in quibus requiritur factum, quod ſatis placet quantum ad legem contrariam. ǰ. tamē
2 plenius dicam. Venio † ad materiam §. &
a pro ei⁹ declaratione quæro, q̄l ſit differentia [a] inter mandantem & conducentem & perſuadentem, de quibus loquitur iſte §. Reſpond. mandator dicitur ille, qui mandat delictum committi propter ſeipſum mandantem, & ad ſatisfactionem voluntatis ſuæ nulla data pecunia. Conductor dicitur ille, qui hoc facit data pecunia. Perſuaſor dicitur ille, qui perſuadet alicui propter ipſum cui fit perſuaſio. Et ideo non curo quibus verbis vtatur, ſiue mando, ſiue rogo, ſiue quibuſcunque verbis ſi hoc ſit gratia eius, cui fit mādatum, ſeu perſuaſio: iſtud non dicitur mandatum, ſed dicitur perſuaſio ſeu conſilium: ar. pro hoc in
3 l. ij. ſ. mand. Hoc præmiſſo quæro † circa mandatum, ſeu circa perſonam mandato
b ris, quid ſi aliquis [b] mandat, nec ſecutum eſt maleficium, an teneatur? Et videtur ꝙ non: vt infra eodem leg. item apud Labeonem §. ſi curauerit. & infra de verbor. ſig. l. ſæpe. in fin. & quod ibi not. & §. ope. Inſti. de ob. quæ ex delict. naſ. In contrarium videtur quod ſic, in lege prima in princip. infra de extraordina. criminibus. Breuiter, aut eſt delictum atrox: & tunc ex ſolo mādato quis teneatur, vt extraordinarie puniatur, vt infra de extraordina. crimini. leg. prima non vt puniatur ex ipſo delicto qđ mandat fieri. Aut eſt delictum leue: & tūc non tenetur, vt dicta lege item apud Labeonem. §. ſi curauerit. & ibi per Dynum.
c Sed quæro, [c] quando † eſt, ſecutum de
4 lictum, an teneatur mandans? Reſpond. certum eſt quod teneatur tam ipſe qui mādat, quā q mandatum ſuſcipit, vt hic: niſi ille, qui mandatum ſuſcipit, excuſetur. Iſta autem excuſatio contingit, quandoque ratione perſonæ eius cui mandatur: quia mandatarius non putabat delictum. Quandoque ratione mandantis, cui debebat o
5 bedire. Circa primum dic, † aut illud, quod mandatur, poterat eſſe ſimpliciter licitum: & mandatarius excuſatur. Verbi gratia: mandaui tibi vt labores in tali fundo vel in tali domo, ſeu vinea, quam tu putabas eſſe meam. Certe excuſaris: vt not. in l. in rem. §. tignum ſupra de rei vendica. Quandoq; illud, quod mandatur, non eſt licitum: niſi certæ perſonę eius priuilegio: vt puta maritus poteſt occidere adulterū vilem inuentum cum vxore. Certe cum hoc ſit ex priuilegio conceſſo perſonę. nō
d poteſt hoc mandare alteri: [d] niſi forte filijs ſuis: vt l. Gracchus. C. de adulte. Circa ſe
6 cundū, † qñ mandatarius pretendit excuſationē, qa habebat neceſſe parere, hoc eſt verū in leuibus. ſecus in grauibus: vt l. liber homo. ſ. ad l. Aquil. & quod ibi no. & l. ſeruus ſ. de act. & oblig.
7 Sed gratia huius † [e] quæro, quæ dicantur [f] delicta leuia, & quæ
f grauia. Gl. tāgūt in d. l. liber homo. & l. auxilium. §. in delictis. ſ. de mino. & ǰ. de acc. l. leuia. & de reg. iur. l. fere in oībus. l. ad ea eo. ti. Tu vero dic clarius, ꝙ quædam ſunt delicta leuia quædā

a ¶ Quę ſit differētia. Et vide Bar. ǰ. e. §. fi. in fi. Qui autē dicantur conſiliarij, ſocij, vel aliter participes in delicto, vide in Cle. j. de pœ. in glo. magna. & quod habet̄ in l. j. C. ſi rector ꝓuin. et plus delinquit mandās quā cōſulens: vt dixit Bar. in l. ǰ. in col. ij. C. de ſer. fugi. Et vide ad prædicta Bald. in l. ob hæc verba. ſupra de infa.

b ¶ Quid ſi aliquis. Si aliquis mandat, nec ſecutum eſt maleficium, an teneatur? Quid aūt ſi mandatarius ſolus attentauit, an mādans teneatur, Vide Bald. in l. nō ideo minus. in vlti. co. C. de accuſ. Et quid ſi exceſsit formā mandati. Et ad Bar. hic adde Bald. ī l. ſi quis id quod. §. fi. et ibi glo. et Bart. et doc. de iur. om. iudi. Et hic adde Bal. in l. j. in iij. col. đ ſer. fugi. Et quid in perſuadente, vide bar. ǰ. eo. §. fi. Adde an teneatur mandans de maleficio quod non eſt ſecutū. Bal. cōſil. cccxxiij. lib. iiij.

c ¶ Sed quæro. Qñq; excuſatur ratiōe cauſæ, ſi eſt talis cā, quæ a iure ſortiatur effectū: licet puniatur: vt eſt tex. et Bar. ibi et oēs doc. in l. iij. §. j. qđ quiſque iur. Et facit ad q. de qua ibi An. Et faciūt hęc ad q. an procurator teneatur tanquā principalis ad vſuras reſtituendas. vide de hoc alex. in d. l. iij. §. j. qđ quiſque iuris. vbi plene de oībus alijs et faciūt hęc ad q. ſi ſtatutū permittit alicui ſe vindicare: an poſsit alijs mādare. Et videtur ꝙ nō, per ea, quæ habes hic, quod videt̄ tenere Bal. ī l. accu. C. quod met. cau. et in ca. j. §. ſi vero. de pac. iura. fir. et ī d. l. ad officium. in fi. C. commu. diuid. & in l. vt vim. de iu. et iure. et in rep. l. j. C. vñ vi. licet Bal. contrariū dixerit in l. Gracchus. per illū tex. C. de adul. per Pet. de Anch. in repeti cap. canonum ſtatuta. đ conſti. ad fin. ver. & hic ſubiungi. ꝑ Pau. de caſt. in leg. ſi cum dotem. §. tranſgrediamur. ſol. ma. per. Ludo. in leg. iij. §. ſi mari. ſt. ad Syl. & in leg. j. §. fina. in additio. de oper. noui nū c. ſ. adde et in primis qđ punitis occiſoribus tenetur mandans, ſecūdum Baldum in lege ij. ad finē. C. quorū ap. & no. ꝙ bal. ī l. j. ī iij. co. C. đ ſer. fug. đt, ꝙ in quadā inquiſitione, in qua cōtinebat̄ qđ famulus mandauerat dño, &c. fuit manifeſta falſitas deprehēſa. & idē dicit in ſimilibus: vt ꝙ filius p̄ri, &c. & an mādatarius, cui fuit mandatū, vt iret ī fundo mādantis, q erat tūc alicuius alterius, excuſet̄, vide Bald. ī l. nō iō minus. ī princ. C. de accu. & viđ eū in q. ſua, accuſatus de vi turbatiua. & ađđ ꝙ dicit Ang. ī l. liberorū. §. excuſant̄. ſ. de infa. ꝙ ſi p̄tās mādat alicui de familia qđ torqueat aliquē ī caſu illicito: ꝙ licet teneat̄ mādās, nō tñ teneat̄ mādatarius: qa facit vt executor. Facit ꝙ not. Dy. ī reg. ꝙ qs mād. ī vj. In cōtrariū facit ꝙ no. In. ī ca. paſtoralis. ī verbo, iuſtā. de off. de. et ꝙ no. ī c. cū in iure. e. tit. & in l. ſi qs vxor. §. ſi fugi. ſ. de furt. Et iſtis adde q̄ dixi in l. ſi ſciente. ǰ. de parri.

POMATES.

d ¶ Mādare alteri. vide Feli. ī c. q̄ ī eccl'iarū. co. iiij. de cōſti. & in c. ad noſtrā. col. ij. de ꝓba. & Rom. cōſil. cccclxxxiiij. vbi pōit alia multa ſiſ'ia.

POMATES.

¶ Sed grā huius. q̄ dicat̄ crīa leuia, et q̄ grauia, vide Cepo. cōſi. xj. colū. v. q. vj. & Alex. ccij. vo. ij. vbi ponit aliqd circa q̄ dicat̄ grauis iniuria. de quo ǰ. ꝑ Bar. & ꝙ dicatur leue crimen.

f ¶ Quęro, q̄ dicant̄ delicta leuia, & q̄ grauia. Adde q̄ dixi ſ. e. l. p̄tor. §. p̄terea. poſt Bar. & q̄ no. Bar. in d. l. leuia. & de grauibus, viđ ī l. iij. C. de epi. aud. & ſecūdum Io. And. ī c. ſedes. de reſcript. & in c. at ſi clerici. de iud. & ī gl. in l. ad ea. de re. iu. Et ađđ ꝙ licet qs nō teneat̄ parere ī grauibus, tñ ſi paret, mitius punit̄. Ita dicit Bald. no. & Sali. in l. ſeruos. ꝑ illū tex. C. ad l. Iul. de vi. & viđ ſing. An. ī l. iij. §. j. ꝙ qſq; iu. Et ad materiā viđ Bal. ī l. j. C. q accu. non poſ. in viij. co. cū ſc. & dicit bal. ī l. ſi magnū. C. q ac. non poſſ. ꝙ vulnus eſt grauis offenſa.

Bi: Si mandato. V. pro sing. commento & declaratione contento 30 in hac rele... bar. Ant. gomez lib. 3. Va c. 3. n. 39. cum pluri... 69 seque...

a ¶Quæro an. Vide Bal.in l. oẽs populi. de iusti. & iur.

b ¶Debes scire. Et nota ꝙ semper oportet ꝓbare mandatũ, vl' cõsiliũ pcessisse delictum in tpe, vt not. Bal.ĩ l.j.C.đ ser.fug.

c ¶Non ex mandato. Et sic qualitas q̃ est in mandãte, non est in mãdatario:ꝑ Bal. in l.nõ iõ minus.C. de accu. & ibi qd in præstãte opẽ.& viđ in l.si is q opem.š.de fur.quod not.Bar.in l.verũ.de parricid.

d ¶Cõmissi. Adde q̃ dixi in l.si vt ꝓponitur.š.de fideiuss.Pet. de ancha.ĩ rep.c.postu.de for. competẽ. & in materia vide no.ꝑ Bal.in l.metũ.ĩ fi.C. qđ met. causa.

e ¶Semp teneaẽ. Sed Paul.de Cast.ĩ l.sancimus.C.de testi.dicit cõtrariũ eẽ benignius,& æquius p l. vtilitatẽ.de cõfir.tu. vide l. si mãdassem. š.mãda.& ad hoc facit ꝙ ĩ simili no.bar. in l.iij.§.vñ q̃ritur š. đ manu. In cõtrariũ vr̃ gl.j.§.ope.Insti.đ obli. q̃ ex malefi.nascũ.& ĩ l.j.§.ꝑsuadere.de ser.corrup.& limita dictũ Bar. vbi mãdatũ nõ fuisset acceptatũ : secundum Bal.in l.si lr̃as.in fin. C.mãd.vbi vide.et Bal.ĩ l.non ideo minus.fi.C.de accu.

f ¶Dicunẽ assassini. no.cõtra assassinos an aũt cõtra eos posset agi ad pecuniam quã acceperunt:viđ Bal.ĩ lect.& Paul.đ Cast.i l.j.§.fi.ff.đ eo ꝑ quẽ fac.erit . et ibi Alex.& vide ĩ l.Cicero.j.de pe. & q dicantur assassini : vltra Bar. hic vide archi.& Petr.de Anc.& Do.ĩ c.j. de hom. in.vj. & Alb.in suo Dictio. in ver.assassi.& vide Ange.in l. q sepul.C. de sepulc. viol. Et aliqd de assassinis vide p Bal.ĩ l.j.§. hæc verba , qđ qsq; iur. Adđ, Assasinus quis dicaẽ bar. consi.lxxxiij.vo.ij.

g ¶Quero vtrũ.Et dicit Bal.ĩ l.j. in ij. col. C.de serui. ꝙ magis delinquit mãdãs q̃ cõsulens. Et de persuasore, instigatore. hortatore, authore, & fautore,vide pulchre Bald.ĩ l.ob hæc verba. de infami.& ĩ l.cũ qs.đ dolo.& đ suggerẽte, vide tex. in l.j.§ . si curatores. & ibi Bal.ĩ summario.š. de magi. cõue.

h ¶Debeamus distinguere. Vide Bal.in l. data opera. ĩ xxxij. co.C.de actio.& ibi quid ĩ dubio p̃sumatur.et in l.j.C.de ser. fugi.& vide Bart.in l.fin.eiusdem tit.vbi limitat.

grauia : quædam grauiora:quædam grauissima. Leuia delicta sunt illa , in quibus non requiritur dolus vt damnum iniuria datum : vt dicta lege liber homo. & ibi no.& š.hac e.l. in princ.& ibi glo. Item est delictũ leue illud,in quo requiritur dolus:tamen cõmittiẽ circa modicã rẽ:vt furtum rei modicæ : vt l.ad ea.& ibi not.j. de reg.iur.facit.l.si libertus.š.de fur.j.de pœ.l. respiciendum.§.furta domestica.Sunt etiã crimina leuia , de qbus poniẽ exemplum. j.de acc.l.leuia. Quædam sunt delicta grauia:vt crimina priuata:q requirunt dolum & magnum p̃iudicium pariũt , & merenẽ magnam pœnam,vt furtum rei magnę d. l.respiciendũ.§.furta.d.l.auxilium.§.in delictis.š.de mino.& no.in d.l.ad ea.j.de reg. iur.Idem puto de qualibet iniuria q̃ infert personę.ꝙ dicatur grauis,vt hoc §.in eo ꝙ dicit teneri filium , licet obediat patri , ex quo sequitur ꝙ est maleficium graue.Pro quo facit:quia quęlibet iniuria personalis est grauior quauis reali : vt l.in seruorũ.in fin.j.de pœ.Quædam sunt delicta grauiora:vt delicta publica, pro quibus non imponitur pœna mortis.Quędam sunt delicta grauissima:vt delicta publica:pro quibus ĩponitur pœna mortis.& in istis duobus loquitur gl.ĩ d.l. auxiliũ.§.in delictis.
8 š.de mino.† Quæro, dixi ꝙ tenetur man-
a dans & mandatarius:quæro an [a] teneanẽ eadem l.an sit idem delictum vtriusq;.De hoc tetigi š.ea.l.in princip.dicam in l.sed si
9 vni⁹.§.seru⁹ me⁹.j.e.Quęro,†vñ oriẽ obligatio , qua tenetur mandãs,an ex mãdato an ex delicto postea subsecuto.Et videẽ ꝙ ex mandato ad similitudinẽ contractuum vt in toto ti.š.man.Ad idem in l.j.§.persuadere.š.de ser.corru.In contrarium est veri-
b tas .pro cuius declaratione debes scire [b] ꝙ nos non loquimur hic de obligatione q̃ oritur inter mandantem & mãdatariũ an nulla est:vt dixi š.in contrarijs.& ita titul⁹ mandati nil ad propositum:sed hic loquiẽ de obligatione,qua quis tenetur ei,in cuius perniciem mandatur:vt sicuti cum mãdo cum aliquo contrahi: celebrato cõtractu illi obligor propter mandatum,nõ ex
c mandato: [c] ita hic obligor ex delicto propter mandatum non ex mandato. Hoc tenet gl.in d.l.j.§.persuadere.š.de ser.cor.per quã apparet responsio ad illum §.Idem tenet Insti. de ob.quę ex deli.na.§.ope.Hoc probatur in l.si qs vxori.§.neque verbo.š. de fur.& l.qui seruo.§.j.eo.tit.vbi apparet, ꝙ tunc tenetur cum maleficium est cõmis-
10 sum. † Et ex hoc sequitur,ꝙ in accusatiõe debet poni locus & tẽpus cõmissi maleficij:non autẽ locus & tempus mandati ꝓbatur š.vi bo.rapt.l.prætor ait.§. hoc autẽ ædicto.Sic ẽt inspiciẽ locus & tempus cõ-
d missi [d] delicti quo ad pœnam delicti augẽdam,vel minuendam:vt d.§.& apparet ꝙ ibi debet puniri vbi delictũ est cõmissum. vt dixi in l.si vt ꝓponis.š.de fideiuss.Quę-
11 ro,†quid si tibi mandaui vt alij mandares: an tu tenearis ? Dixi in d.l.j.§.incidit.j.ad Turpil.& l.aut qui aliter.§.fin .š. quod vi
12 aut clam.Quæro,mandaui†tibi, vt tu delinqueres: & diu postea tu cõmisisti delictum:an ego tenear?Inn.ponit istam q.extra de homic.c.ad audientiã.& dicit ꝙ sem-
e per teneatur [e] mandans, nisi mandatum sit reuocatum tacite vel expresse : vt qa fecit pacem cũ inimico suo:vel parẽtela:argu.l. iiij.š.de adimẽ.lega.& hæc sufficiant circa
13 mandatũ.† Venio ad cõductorem,quæro vtrũ inter conducentem & mandãtẽ sit aliqua differẽtia.Respondeo.Prima differẽtia est quia in cõductione datur pecunia: in mandato non tamen quantum ad eius personã,in quam delinquitur,nulla est differentia : sicut dicimus in mandato licito. Si ego mando tibi aliquid non interueniẽte mercede,est mãdatũ & oritur actio mãdati inter te & me:si interuenerit pretium est locatio & conductio,& actio locati & conducti inter te & me : vt š.man. l.j.in fi. sed quantum ad eũ,cum quo contrahitur, vel cum quo agitur,nihil ad propositũ.eodem modo obligatur per vnũ,sicut ꝑ aliũ & eodem modo acquiritur nobis ꝑ vnum sicut per alium š.de præscript.verb.l.naturalis.§.pe.vel antepe.in hoc tamẽ est plus.
14 †quia quãdo aliquis facit,vl' fieri facit mediãte pecunia,dicitur delictũ magis atrox & propter hoc pœna posset augeri : & de facto videmus augeri in istos qui ĩ vulga-
f ri dicuntur assassini: [f] argu.j. de pœ.l.cicero.& l.venales.C.quando prouo.non est necess.& videtur expressum hodie extra de homi.ca.j.lib.vj.vnde hoc excepto oĩa quæ dixi.š.in mãdante & mdatario,intelligas repetita in cõducente & conducto.
15 Veniam⁹ †ad persuasorẽ,&quæro vtrũ [g]
g differat a mãdatore. Certe sic,vt dixi in j. quæstione. Nam persuadere est propter
16 ipsum,cui fit persuasio. † Quæro, vtrum
h in persuadẽte debeamus distinguere, [h] an ille,cui facta erat persuasio,erat alias facturus,vel non.Glos.hic videtur tenere quod non : dum subaudit hic maxime. Idem in l.consilij.j.de reg.iur. Idem tenet Dy. in c. nullus ex consilio.de reg.iur.lib.vj.contrarium no. Instit.de ob.quæ ex delict.nas.§. ope.& š.de ser.cor.l.j.§.persuadere.& l.sæpe.in fi.j.đ ver.sig.Quid dicemus?Quidã dicunt ꝙ in maleficijs leuibus debeẽ distin-
i gui,vtrũ erat alias facturus [i] vel nõ.Et ita loquiẽ hic text.& gl.š.allegat.in grauibus secus.Et ita intelligitur dictum Dy.& glo.hic.Hoc nõ placet: quia hic loquiẽ in maleficijs grauibus: qđ apparet : quia iussus partis non excusat filium:& ideo non est bonus iste intellect⁹. Alij dicũt:Aut loquimur in maleficijs,quæ cõmittunẽ circa rẽ: vt in furto:& tunc habet locum dicta distinctio,erat alias facturus vel non.Et ita loquunẽ gl.contrariæ. Aut in maleficijs quę committunẽ circa personam : & ista distinctio non habet locũ. Et ita loquitur ista gloss.quæ videtur præsupponere hoc. Vide glo.quæ incipit, alias nolenti,&c. ibi dum dicit:vt in furto. & sic pręsupponit ꝙ in furto illa distinctio sit adhibẽda:in alijs nõ.
k Ita videtur sentire gl.ego tenerem [k] indistincte opi.Dyn.ꝙ ista distinctio,sit alias facturus vel nõ:non habeat locũ.Istud ꝓbaẽ j.ad Turp.l.j.§.incidit ibi: aut qui instigat,&c.& j.de adulte.l.
17 hæc verba.ibi.suasit,&c.Præterea,†persuadere,& dare cõsiliũ est opẽ præbere:vt l.qui seruo.versi.plus Pomponius.š. de fur. Sed in præstante opem absq; dubio non adhibetur distinctio
l prædicta:ergo,&c.Prædicta vera,qñ persuadetur illud [l] quod
18 cadit in delictum.Si†vero persuasio siue consilium fieret circa aliud quod in delictũ non cadit:tunc adhibeẽ illa distinctio:aut facit dolo,aut non. & an alias erat facturus,vel non : vt l.quod si cum scires. supra de dolo.& supra. manda. lege secunda.in fi.
m & lege si remunerandi.§. si tibi. [m] supra manda. Ista autem
19 † distinctio , an erat alias facturus vel non : non habet locum in mandatore:quia pro certo præsupponitur quod non erat fa-

cturus

i ¶Alias facturus. Et qualr cognosci possit an mãdatarius esset alias facturus seu non:vide j.in vltim. apost.in fi.huius qõ. super ver.nõ erat facturus.Et vide Bal. in l.metũ. C.ꝙ met. cau.vbi dicit , quod si mãdatarius fuisset al's facturus,si tñ mãdatarius fecit noĩe mãdantis, mãdãs teneẽ.alleg.c. cũ qs.de sen.excõi.libr.vj.& vide Bal.in l.ob hęc verba.š.đ infa.& vide Sali.in l.j.C.de raptu virg.in ver.quęro,an persuadens.vide ꝙ dixi ĩ l.is q opẽ in fi.magnæ.apost.š. de fur.& vide Inno. in c.quærelã.de elec. in gl.subtractam.ad de qñ qs aliter erat facturus , q̃ posui ĩ l. j.C.de ser.fugiti.

k ¶Ego tenerẽ. Sed aduertẽdũ est qa cõtra opi.Dy.& Bart. videẽ mlt̃ũ obstare ille sing.tex. ĩ §.ope. & ibi gl. tenet cõtra Bart. Inst.de obli. q̃ ex delic.nas.Sed opi. Bar.videẽ seq Io. de lig.in c.mulieres.extra de sen.excõ. quã ẽt retulit Mathesilanus ĩ suis not.dictis, no.lxxvj.plene ẽt in d.l.j. de raptu virgi.

l ¶Persuadetur illud. Quid si dixi famulo meo,ꝙ talis fuit mihi iniuriatus:nũquã redeas domũ,nisi aliquid sentiã iste famulus interfecit iniuriãtẽ : an ꝑ hoc videaẽ mãdasse, vide Bart. in l. si qs mihi bona. §.sed qd si mandauit de acquiren. hæred.

m ¶Si tibi. Vide tex. & Bal.in l.j. de eo ꝑ quem fac. erit.

a ¶Nisi gratia mandantis. Vnde si fuisset alias facturus, videretur, et diceret persuadere.ꝙ probatur ipsum alias facturum , si minatus fuerit se tale quid facturũ ante mãdatum. Vide q̃ dixi in l.metũ.C.qđ me.cau.Et qũo cognoscatur,an esset alias facturus vel nõ,vide Ang.in l.j.š.de eo per quẽ fact.erit. Bal.in l.data opa.in xxiij.co.C.qui accu.nõ pos.et in d.l.metum.et vide š. in apostil. in præce. colum.

cturus.nisi gratia mandantis [a],vt supra di-
a xi. Quæro,†an puniatur eadem lege fa-
20 ciens,et persuadẽs,seu dans consiliũ. Dicam infra eodem.lege sed & si vnius.§.ser-
21 uus meus. †Quæro,quare ista persuasio,& istud consilium nõ possint reuoca-
b ri [b]. Videte,mandatũ sola voluntate,et ꝓhibitione reuocatur:quia est verisimile cũ gratia mei facias,quod statim cessabis cũ prohibuero.Sed persuasio & consilium fit gratia tui:& ideo si ex meo consilio,et ex mea persuasione,solum concepisti hoc facere,oportet quod tibi persuadeam cõ-
c trarium, [c] qđ' sim certus te mutasse propositum:alias debeo denunciare ei, in cuius personam debet maleficiũ cõmitti, qđ' se custodiat,ne offendatur.Ita tenet Inn. in cap.ad audientiam,extra,de homi. Quę-
22 ro,vtrum†aliqua differentia sit inter persuasionem:consilium,instigationem , & instructionem,& si.Certe nõ.Omnis ẽm actus,qui fit verbis tantum, & fit gratia facientis, non gratia consulentis,seu instruentis,potest dici consilium:vt probatur.supra de fur.l.in furti.§.cõsilium. Sed quando peruenit ad actum , tunc dicitur quis præstare opem,& auxilium:vt d.l. ĩ furti.§.ope.et ibi plene dixi de ope , et de auxilio.Prædicta vera,quando tractatur de aliquo puniendo, de maleficio cõmisso mandato,vel persuasione præcedẽte: sed si tractaretur de punienda ipsa persuasione:tunc distinctiones & opiniones prædictæ non habent locum, sed simpliciter puniretur:vt supra de seruo corrupto. l. j.§.persuadere.

1 ☞*Stante statuto,ꝙ bannitus nõ audiatur ciuiliter nec criminaliter,an si sit percussus iudex possit inquirere.*

d **Quanquã.** Quæro,statuto [b] caue-
1 tur†ꝙ qui nõ soluerit collectã,non audiatur,neq; in ciuili neq; in criminali:modo contingit ꝙ non soluens collectã fuit ꝑcussus:de qua percussiõe iudex inquirit:quæriẽ vtrũ possit.qđ videtur:quia statutum denegat sibi audiẽ-
e tiam, [e] non autem denegat iudici quin inquirat:arg.pro hoc l.j.§.vsq; adeo.š.eo. In contrarium videtur casus hic : nam si non potest ipse conqueri : nec respublica conqueri potest. Et ita disputando determinauit Iacob.Butrig.

Iniuriarum actio.

Is qui iure. No. ꝙ id quod fit ex præcepto iudicis , nõ cadit in actionem iniuriarum.

Idem Labeo. Nota hunc text. &c. Opp.š. eadẽ l.§.si quis per iniuriam.So.ibi loquitur de parte quæ procurat animo iniuriandi , vt aliquis vocetur ad tribunal iudicis,vel aliter:ibi constabat quod iudex sibi faciebat animo iniuriandi,quod in dubio non pręsumitur. Vnde debet conueniri actione in factum ex quasi maleficio,non actione iniuriarum.

1 ☞*Pro violentia turbatiua,non est prodita accusatio criminalis publica.*
2 *Veneti ex longa consuetudine dicuntur habere iurisdictionem in mari eorum.*
3 *Interdictum vti possidetis,competit illi qui turbatur in iuribus,& iurisdictionibus suis.*

f **Si quis.** [f] Doct.dicunt†quod pro vio-
1 lentia turbatiua non est prodita aliqua accusatio publica.Ita dicit Iac. de Aret.j.de reg.iur.l. hoc iure. sed actio iniuriarum ciuilis, & etiam criminalis , vt
2 hic. Vltimo in l.sane si maris. Nota † pro Venetis qui dicunt ex longa consuetudine se habere iurisdictionem in mari eo-
g rum. [g] Nota etiam †quod quando aliquis
3 turbatur in iuribus,& iurisdictionib⁹ suis competit sibi interdictum vti possidetis: vt hic expresse dicitur in textu.

1 ☞*Admenatio punitur ex utili lege Cornelia, quæ pertinet ad omnem iniuriam manu factam.*

Item apud.

h **Si quis pulsatus.** [h] Nota hic†
1 de admena-
i tione : [i] quod tene menti : quia nescirem

b ¶Possint reuocari. Qualiter persuasio, consiliũ,et mandatũ possint reuocari,adde gl.in c.cum qs.de sen.exc.li.vj.et not. ꝑ Pe.de An.in cle.j. de renũ.et qđ no.ĩ l. j.ĩ fi.de cõtrah. ẽp.et P.de An.in d.cl.j.sequr opi.Bar. hic & Inn.in dicto c.ad audientiã.& vide ĩ c. mulieres.de sen.exc. et Bal.in l.nõ iõ minus.C.đ accu.q̃ no. ẽt an si mãdatarius executus ẽ mãdatũ, post multũ tp̃s,itelligatur deliqsse vigore mandati,et an tale mãdatũ possit reuocari.Et se remittit ad In.ĩ d.c.ad audiẽtiã.et ad Bal.hic,et ĩ l.mãdatũ.C.mã. ad fi.et ĩ l.ob hæc verb. š.de ifa.et vide bal.ĩ auth.sed nouo iure. C.de ser.fugi.Et qd si aliquis instigat,vt ꝑcutiaẽ clericus : an percussiõe teneatur ex canõe,si qs suadẽte.xvij.q . iiij.Bald. Ang.et Cy.et Imo. in l.qd ergo.de.l.j.tenet ꝙ sic.ad ꝑ q̃ no. Bar.š.ea.l.ver.quæro vnde oritur, &c.

c ¶Persuadeam contrariũ . Aduerte tamẽ secundum Bal. ĩ l.nõ ideo minus. C. de acc. ꝙ nõ debeo sibi denunciare personã,quæ debet ipsũ offendere,ratiõe scãdali.et Bal.idẽ dicit in l.mãdatum.ad fi. C. manda.et adde Bar.in l. si pecuniã. §.si seruum.de cõdi. ob causam.

d ¶Quæro,statuto. Si statuto cauetur,ꝙ q non soluit collectas, non audiatur. si alicui denegatur audiẽtia in ciuilibus,et in crĩalibus videtur denegata inquisitio iudici,qđ est ꝑpetuo not.& adde ꝙ no.in l.j.in prin.š.ad Treb.idẽ quod Bar.hic tenẽt doc.in l.j.š.đ his q sũt sui vel alie.iur.per gl.ibi in ver.acqritur.et ibi quo ad cõmodũ &c.et probatur in l.dominum.C.de iniu.Nõ obstat ꝙ quãdoque ꝑmittitur iudici inqsitio ĩ casibus,in qbus non cõpetit actio:vt patet ex rõne.l.quærelã.C.đ falsis.qa põt dici,quod illud ex post facto nõ euenit,sed ab origine.Et ita trãseũt doctores in d.l.j.et ita ponũt doct.in d.l.q̃situm.de in ius vocã.et Bar.post glo.in l.j.C.si tutor nõ gesserit.Sed cõtra hãc doctrinam videtur facere tex.in c.ad nostrã.el ij.de iureiur.quẽ in proposito allegãt doct.in d.l.de pupillo.§.fi. & ibi dixi post Bar.š.de ope.noui nun.Itẽ limita hoc dictũ,vt ꝑ Ang.in l.iuris gẽtiũ.§.si paciscar.de pac.Itẽ contra Bar.vr̃ tenere Iac.But.in l.q adulteriũ. C.de adul.et An.in l.si vacãtia C.de bono.vacantibus.libro decimo Salicetus in lege,ea quidẽ.C.de acc.vbi distinguitur per Bar.facit qđ ipse no.in d. l.querelã.C.de falsis.et cõtra Bar.vr̃ gl.expresse in l.falsi.et ibi Bal.C.đ fal. & in l.j.C.de cal.et in l.j.C.q acc.nõ pos.ꝑ Bal.ĩ l.j.ĩ iij.co.C.si a nõ cõp. iu di.plene ꝑ An.in d.l.vacãtia.in vl.q.et dixit Bal.in c.j.in prin.in ti.hic incipiũt cõst.regni.ꝙ licet bãnitus nõ posset audiri:tamẽ cõtra eũ posset ĩquiri de delicto per eũ cõmisso:vt no.in l.j.C.si tutor nõ gesse.et facit qđ no.Bal. ĩ l.nõ dubiũ.C.de leg.scđm Ia.de Bel.ĩ q.ĩc.statuto cauetur.q dicit ꝙ si adulteriũ cõmittatur in vxorẽ illius talis nõ soluẽtis collectas,hoc nõ obstãte poterit inqri et talis remissio pœnæ ĩ casu isto nõ põt fieri ꝑ pactũ:vt ĩ l.trãsigere.C.de trãsac.ergo nec per statutũ,imo etiã si statutũ diceret bãnitũ posse impune offẽdi,nõ posset offendi per modũ adulterij: ꝑ tex.ĩ auth.de leno. §.j.Et rõ est:qa ex hoc nõ tm̃ iniuriaẽ maritus.sed cõsanguinei et Respublica:vt l.j.§.vsque adeo.et in l.ij.cũ ibi no.š.e.Vnde cũ inqsitio fiat ob vindictã publicam.§.ꝙ si delinquẽtes.in auth.de man.prĩ.l.et ꝑpter iniuriam factã Reipublicæ:vt l.licitatio.in §.quod illicite.de publ.poterit inqri et puniri.et si diceres:ergo idẽ eẽt in quolibet maleficio:qđ' est absurdũ;et contra mẽtẽ statuti.Rñ.qđ' speciale est ĩ adulterio.d.auth.de leno.§.j.et vide Bar. in con.incip.à dño Cy.de ca.sancti Pet.& cũ Bar.hic trãsit Ang.qñ statutũ faceret delictum impunibile:secus si solũ remoueret bãnitũ querelãdo,ꝑ gl. in l.querelã.in gl.mag.C.de fal.& vide Bal.in l.cũ mulier.in vl.char.sol.ma. per Pet.de Anch.in c.nulli.de accu.vbi transit cũ Bal.hic. Adde ꝙ op.Bar. secutus est Ro.cõsil. ccxiiij.incip. Venerabilis.limitans nisi talis fuerit percussus ante tẽpus solutionis fiẽdæ de collectis. & effectus fuerit malpagus tempore quo iudex debebat inquirere : qa iã ius erat acquisitũ fisco. qđ malpagi negligẽtia tolli nõ põt alle.bal.in d.l. cũ mulier. Et ibi vide aliquas remissiones vltra hic positas.Et cõtra Bar.est gl. quã sequiẽ Panor.de eius dicto faciens mẽtionem in c.nulli episcoporum.extra , de accu.qa ex delicto acqritur ius priuato, & reipublicæ,licet priuatus nõ possit agere.Pro hoc alleg. qđ idem Bart.in l.inter oẽs.§.recte.š. de fur. allegat etiã quod voluit gl.in c.j.de iud.libro. vj. quod iudex ex officio suo debeat repellere procuratorẽ in criminali.et al's parte non opponente valeat iudicium.

e ¶Audientiã. Facit qđ no.Bar.in l. trãsigere C. de trãsac.& in l.inter oẽs.§.recte š.de furt.& Bal.in l. si qs ĩ hoc genus.C. de episc.& cler. & latius per Bal.in l.non dubium.in vltim.q. C.de legi. & Bal. in l.j.§.Offilius.š. ne qs eum qui in ius voca. & Bart.in l.quæsitũ de in ius.& ĩ l.j.§. ꝙ autẽ.de aleato. tenet idem quod hic. Viđ Alex.in.d.l.quæsitũ š.de in ius vocã. vbi videas omnino. Et ad hoc an statutum denegans audientiã in ciuilibus, videaẽ denegare inqsitionẽ iudici,adde q̃ no.in l. in prin. š.ad Trebel.

f ¶Si quis. Pro intellectu istius § . est nota. quod pro violentia turbatiua non est ꝓdita actio publica.Et vide in l.itẽ apud.in §.si quis bona.j.eod. sed quod turbãs diciẽ maleficium cõmittere,qñ dolo,vel lata culpa .facit qđ no.Bal.in l.fi.C.finiũ regundo.& ꝙ ciuiliter puniaẽ,alle.l.seruus non in oĩbus.ff.de act.& obli.Et ꝙ iniuriam faciẽs dicaẽ cõmittere maleficiũ., habes in l.sed si vnius.§.quædã.j.eo.& Bal.in authen.sacramenta puberum.in vlti.col.C.si aduer.vendi.tractat multũ notab.Bal.in l.si quis in tantã.C.vñ vi.qui dicit,quod statutum volẽs,ꝙ de maleficijs non cognoscaẽ inter coniunctas personas,debet intelligi de maleficijs commissis circa personas,non circa res:vt in violentia possessionis,& in furto.quod not. Et quod pro vi turbatiua sit prodita actio publica,tenet Bald.in l.momentaneæ.C. vñ vi, & sic contra Bar.hic Bart.in l.extat.š.quod met.cã.in pen.col.tenet idẽ qđ hic.Et idẽ Ang.& Imol.in l.cum filius.§.j.in prin.de ver.obli.& sic remanet magis cõmunis opinio,ꝙ ꝑ vi turbatiua non est ꝓdita accusatio de vi publica:cuius est alia pœna quam in actione iniuriarũ: vt in l.qui dolo in fi.cũ ibi nota j.ad leg.Iul.de vi.iuncta.l.fi.j.eo.Si qs autẽ vellet tenere opi. Bald. in d.l.momẽtaneæ,posset allegare tex.in l.hoc iure.in princ.j.de reg.iur.vbi vide Bar.plene & ꝑ Bal.in quęstione incipiente,accusatus de vi turbatiua.

g ¶In mari eorum.Sed an in mari possint imponi passagia?vide Bal.in l.pe. in penulti.columna.C.de nau.fœno.& Angel.in l.fina.š.de vsur.& Ioan.de Pla.in l.diligenter.C.de aquæ ductu.libr.xj.

h ✠POMATES.¶Si qs pulsatus.Pro declaratiõe huius ad hæc vide aliqd ꝑ Cep.cõsi.lxxvij.& pulchre Bar.cõsi.cvj.et Fe.ĩ c.cũ te.col.ix.de re iu.

i ¶Not.hic de admenatione.Vide Ang.hic,& Ang.de Are.in tractatu maleficiorũ,in versi.admenauit.dicit Imol.in l.his verbis.§.illa institutio de hæredibus instituendis.quod per statutum puniens maledicentem Deo : & si quis ex communi vsu loquendi proferat verba in despectum Dei omnipotentis:tamen punitur:quia talis vsus dicitur abusus.

a ¶Dicit statutū. Nota de statutis punientibus verba iniuriosa. & per Bar. in l. nunquam plura. in penulti. col. ff. de priu. delictis. & Bar. in l. si quando. C. de bo. vacan. lib. x. & Ange. in l. si non conuicij. C. de iniur.

b ¶Verbum iniuriosum. Vide Bart. in cōsil. incipien. in causa vertente inter do. Nico. & Saram eius filiam. & ad hoc per Bart. dicta, adde Albe. in simili in ij. parte statutorū x. q. & quæ habes in l. si familia ş. de iurisdictione omni. iudi.

c ¶Verbum iniuriosum. Et vide aliqua verba iniuriosa per text. & ibi Bar. in l. iiij. ş. de libe. & posthu. & in l. turpia. in prin. de leg. j. & vide oīno Azo. i summa C. de infa. in j. colū. vbi dicit, q si dixit te non esse de legitimo matrimonio natum vel calūniatorē, qđ dicor te infamare in famia facti. l. obligatione. C. de infa. Et vide qđ sit diffamare, in d. l. turpia. de lej. in prin. Adde an in iuria, quæ sit per scripturam, dicaē verbalis, Roma. consi. cccIxxviij. Et an inculpans aliquē de eo q non est verū, scilicet q portauerit aliquas merces non bonas, teneaē actione iniuriarū, p eūdē consil. xcvij. Et an si qs aliquē citari fecerit tanquā cessantē, & fugitiuū, cū nō sit, teneaē actione iniuriarū, p eundē consil. ccviij. & vitans aliquē tanquā excōicatū, q de pluribus fuerat ligatus, & doceat vna sē tentia absolutū, non
2 potest ab ipso recuperato excōicato cō ueniri actione iniuriarum: vt p eūdē cō sil. ccclxxxvij.

↦POMATES.
d ¶In genere dicā. Dicit do. Are. in l. iij. q licet hoc sit verū, qđ tñ grauior ē iniuria qñ deueniūt ad speciē, q̄ q est in genere đt p tex. & ibi bart. in l. non debet. ş. de dolo. Sed certe hoc mihi non placet: qa qñ i genere dicit', tu es fur, obijciē quædam qualitas, quę videt inesse personæ, et cōsuetudine, et habuit: qđ nō sequit, si dicaē i specie, tu subtraxisti furto vestē Sempronio: p aret. tñ facit q plus creditur tribus testibus i specie deponētibus, quā pluribus in genere. Ita Nic. de Neapoli. i l. turpia. i prin. ff. de lega. j. & sequit Alex. cōsi. suo. cxlv. iij. col. j. volumi. ij.

e ¶Tu mentiris. Et si sit dictū, saluo honore tuo, vt dicit Bar. i l. si quis extraneus. in princi. de acquirē. hære. Sed quid si dicatur, tu dicis falsum an sit verbū iniuriosum? Sal. q non, in l. de tutela. de in integrū resti. min. & ibi limitaui hoc, nisi dixerim, tu mētiris: qa prius mihi dixisti q erā homicida: vt not. Bar. l. quę omnia. ver. sed si aduersarius. de p cura. Adde q dicere, tu mentiris, non est iniuria qñ ille qui dicit, facit ad defensionem suæ innocentiæ. Ita dicit Bald. consilio xlv. iij. lib.

forte ibi dare concordantiam: dicitur hic vtili iniuriarū. Quæro, qua actione? prætoria, vel ciuili? Gl. quę est hic, dicit prætoria: certe prætoria teneē directa. vnde deberet exponi vtili: id est, efficaci. Vel dic proprie quod tenetur vtili ex lege Cornelia, quæ pertinet ad omnem iniuriam manu factam: vt l. lex Cornelia. ş. apparet. ş. eodem secundum Iacobum de Are.t.

1 ☞ *Multa verba iniuriosa faciunt vnum conuicium, & vnam uociferationem.*
2 *Statutū q pro quolibet uerbo iniurioso quis puniatur, qualiter intelligatur uerbum: & qualiter iniuriosum.*
Verbum intelligitur una oratio significatiua.
Oratio idem significans, si pluries repetatur, unum est uerbum: secus si orationes sunt diuersæ.
Vna oratio continens plura tendentia ad diuersos effectus, dicuntur plura uerba.
Vnum nomen continens tantum unam significationem, dicitur unum uerbum.
3 *Verbum iniuriosum quod dicatur.*
Verbum iniuriosum dicitur, quando dicitur, tu mentiris.
4 *Blasphemare & maledicere qualiter differant,*
5 *Blasphemia quod sit verbum iniuriosum.*

Ait prætor. Not. hic † q licet sit verborū pluralitas: tamen vnam vociferationem, & vnum cōuicium facit, sicut multa verba faciunt vnā stipulationem: vt l. Titia. in fin. ş. de verbo. obliga. ita dicit Iac. de Are. Et per hoc, dicit ipse, quando aliquis dat plures alapas si mul debemus aduertere qualiter statutū loquatur: vt recitaui tibi in l. nunquā plura. ş. de priuatis delictis. Pro huius † declaratione pone, dicit statutum[2] quod pro quolibet verbo iniurioso quis puniatur in certa quantitate, qualiter intelligatur verbum, & qualiter intelligatur iniuriosum, Ad primum dico, q verbum intelligatur vna oratione significatiua, hic est casus, & ş. e. l. j. ş. verbis. Et ideo puto q si illa oratio idem significans pluries repetatur, q vnū verbum sit: vt ş. de test. l. vnum. & l. cum filius. ş. eum. ş. de lega. ij. & C. de test. l. testamentum. Sed si sint diuersæ orationes significantes diuersa: tunc dicuntur plura verba iniuriosa. Vel si esset vna oratio continens plura tendētia ad diuersos effectus: vt d. l. Titia. ş. fi. de ver. obli. & l. pluribus. in prin. eo. ti. Idem puto, quādocunq apponaē vnū nomen tantū significatiuū: vt nomē meretrix, vel latro: certe debet intelligi, tu es: vt l. j. ş. de hæredi. institu. & l. verbum volo. C. de fideicō. Sed si in oratione apponereē aliqua dictio ad qualificationē alterius, non credo q faciat verbū iniurio
b sum: vt puta, dico q interfecisti aliquem proditorie. Videamus quid sit verbum iniuriosum. c † Respōdeo, qñcunq tibi re impropero aliquod maleficiū p te cōmissum, vel aliquod crimē cōmissum per te, vt probatur in l. j. in fi. ş. de obsequi. patro. præst. Idem si tibi re improperaē aliqua iniuria, in te vel in tuos cōmissa: vt l. si inimicitiæ.

f ↦POMATES. ¶Est verbum iniuriosum. Imo hoc est verum, etiā si diceret tu mentiris saluo honore tuo. Ita dicit Bartō. in l. si quis extraneus. in princ. ş. de acqui. hære. de quo Alexā. in d. l. ij. col. j. & hic in apostil. in l. turpia. colū. ij. ş. de lega. j. & Albe. in ij. parte statutorum. q. xliij. & Alberi. in c. cum te. de re iudi. & in c. eam te, extra de iureiuran. Idem tenet, licet consentiant Specu. in titu. de aduoca. ş. ea nūc, in versicu. sed hic tamen caue. & domin. Præpositi. i c. necq. distinctione ix. & vide etiā Feli. in c. quæ in ecclesiarum. colum. xxx. in fi. de constit. Aliqua etiam in c. dilecti filij. col. vj. in fi. & tribus seq. de excepti. & Bald. consil. xlv. i j. parte. vbi ponit an hoc sit verum si dico tu mētiris. tamē ad meā defensionem. cum tu improperas mihi aliquod delictum.

¶Aliqua differētia. Quid sit blasphemare, vide post Bart. in l. turpia. de leg. j. Ange. in l. his verbis. de hære. instit. & vide xxiiij. q. v. c. qui capit. & de cle. male. c. j. & ij. & do. Bald. in l. fin. C. de rebus credi. qui dicit q faciēs iuramenta scelerata, dicitur blasphemare. Et vide eundē in l. ignorātia. ad fi. C. de crimi. stellio. Et adde quod Bal. no. i consi. incip. in Christi nomine amen, an dicatur male dicere, vel blasphemare ille, qui dicit, maledicto sia dio: vel à despecto de dio. &c. vide q sic, per tex. i auth. vt non luxu. contra naturā. & in c. ij. de maledi. & in l. j. C. si quis Imper. maledi. & xxv. distinc. in c. qualis. Contrarium videtur ex communi vsu loquēdi: quia sunt ista verba potius iniuriosa, quam maledica. argumen. supra de hæredibus instituen. l. quoties. ş. si quis nomen. secū dum intellectū Ange. Non ergo omnis contumelia est blasphemia, rei maledictio: maxime secundum cōmunē vsum loquēdi istius patrię Bononiensis, in his sermonibus sceleratis. & vide Imo. i dicta l. his verbis. ş. j. Quæ autē sit pœna percutiētis imaginē Dei, aut sanctorum, aut scindentis imaginē ligni, vide text. in c. fi. ş. cæterum. de officio ordinarij. li. vj. & Cyn. etiam in l. quisquis. C. ad legē Iuliam maiesta. plenius in l. ex senatusconsulto. j. de sicarijs. & etiā puniri possit pœna mortis. Quæ autem sit pœna blasphemātis Deum, vide de male. i c. statuimus. & xxij. q. j. si quis per capillum. vide quæ dixi in l. damni infecti. vbi vide ş. de damno infecto.

h ¶Faciente insultum. Quis dicatur facere insultum ad domum, vide Iaco. de Are. Bart. & Bal. in l. cætera. ş. hoc senatus. de leg. j. & ibi post Bar. dixi.

§. de his qui. vt indig. & ibi no. & hoc puto verum, siue exprimatur maleficium, seu iniuria: siue in genere dicam[d] latro, homicida, fur, & similia: vt no. in l. iij. in princ. ş. de libe. & posthu. & ideo puto q si dicitur tibi, tu mētiris[e], q est verbum iniuriosum: f quia tibi re improperat maleficium. An tamē hoc sit distinguendū: an illud quod improperatur sit verum vel nō: dicam j. eo. l.
4 eum qui nocentem. in princ. † Quæro, vtrum inter blasphemare & maledicere sit
g aliqua differentia[g]? Respōdeo: prout ista verba referuntur ad Deum, vel ad sanctos Dei, omne maledictum de his est blasphemia: vt probatur extra de male. c. ij. & in Euangelio, quando princeps sacerdotum scidit vestimēta sua, & dicit, Audistis blasphemiā: quia filiū Dei se fecit. Sed prout ista verba referunt ad homines in vsu cōmuni, maledicere est dicere aliqd mali de præterito vel p̄senti, blasphemare est optare aliquid malum in futuro: & iste est vsus cōmunis loquendi. † Sed quæro, vtrum
5 blasphemia sit verbum iniuriosum? Et puto q sic. primo, quia dicitur contra bonos mores ciuitatis: vt hic. Item propter hunc tex. qui dicit ad infamiam, vel ad inuidiam alicuius spectaret in eo quod dicit, ad infamiam, loquitur de eo qui dicit malū de præsenti, vel de præterito: sed ī eo quod dicit ad inuidiam, loquitur de eo qui optat malum in futuro, propter inuidiā, quam ei habent.

1 ☞ *Ad domum dicitur uenire qui iuxta domum uenit.*
2 *Statutum puniens facientem insultum ad domum, qualiter intelligatur.*
Pertinentia domus quæ sint.
Ad domum dicitur fieri, quod fit per quinque pedes.
Circunstantiæ ecclesiæ sunt triginta pedes circuncirca.
3 *Citatio facta ad apothecam, seu ad stationem, non ualet: quia facienda est ad domum: & ibi rationem.*

Conuicium. Dicitur hic, ad domum. † Quæro
1 qualiter intelligatur, ad domum. Certe nō debes intelligere quod domū intrauerit: quia tunc tenetur lege Cornelia non actione prætoria: vt l. lex Cornelia. ş. eo. sed sufficit, q venerit iuxta domum. Et per hoc dicit Iaco. de Are. t. † q statuta quæ dicunt
2 h de faciente insultum[h] ad domum, verificātur in eo qui venerit in pertinētijs domus: vt ş. quod vi aut clam. l. si vitem. ş. si ad ianuam. & facit l. qui filium. ş. j. ş. ad Trebelian. Glo. tñ alibi videtur dicere, q illud fit ad domū qđ fit prope per quinque pedes: vt no. in l. quidam Iberus. de ser. vrba. prædio. facit ad hoc scilicet quæ sint pertinentiæ domus. l. vlti. ş. finium regun. Decretistæ tamen habent vnum decretum, quo contineatur quod de circunstantijs ecclesiæ sunt triginta pedes circuncirca ecclesiam. Venio ad finem ş. in eo quod dicit de statione: facit quod valeat citatio ad

↦POMATES.
a ¶Si curauerit qs. Facit l. si qs nō dicā rapere. C. đ epis. et cle.

3 ↦POMATES.
b ¶Si quis virgines. adde plene Bal. i l. si qua p̄ calūniam. C. de epis. & cle. & Sal. in l. qñ multa facinora. C. de vi pub.

c ¶Qui verberat clericū. Qui peutit clericū nō incedētē i habitu, non teneē. Idē tenet Dy. i l. gerit. đ acq. hære. Et prædicta vera, nisi percutiēs sciuisset eū fuisse clericū: qa in pœnis præponderat culpa: vt in lege, q occidit. alias l. si fructus. & in l. qui victū. ş. fi. ff. ad legem aqui. Sed quid si verberauit portātem habitū & tonsurā, tamen non erat clericus, vtrum teneatur? Dy. vbi ş. tenet q non, arg. l. fi. de crimi. ex pila. hære. & l. cū q. ş. si iniuria. j. e. & ideo dicit in c. j. quib. mod. feu dū amitt. & ibi bal. post gl. q si quis ſsul tat dominū quē nescit esse dñm suū, nō perdit feudū suū, nisi eēt ignorātia crassa, & supina: qa paria sunt scire, vel scire debere. l. quod te. si certū petatur. Idem dicit ibi gl. q si concubuit cum vxore dñi sui, nescies eam
1 vxorē q nō perdit
c feudū. Itē q cognoscēs monialē, nescies eā monialē, non puniē tanq̄ de stupro monialis. Quā glos. tene menti secundū Bald. & facit lex, si ignorans. ş. loca. & j. de adulteriş. l. pen. & quod dixi ibi, & quod dixi de seruis fugitiuis. in l. qcūq̄. Et adde not. i l. j. supra de legibus. & q notat bal. in l. nemo. ş de in ius vocan. & per Bal. in lege, si qs nō dicā. in fine quinte colūne C. de epi. & cle. & cū bar. concordat etiā Bal. in l. si quis per calūniā. i prin. vbi oīno vide C de epi. & cler. qđ habitus faciat præsumptionē, tenet ēt Bal. in l. directis. C. de manumissis testamento. Et ad istam
1 materiā vide Ioan.
d And. in regula, cum quis. in mercurialibus. Et qualiter pobetur virginitas vel non virginitas vide Abb. in c. proposuistis. de probationi. Et vide bonam glo. xxx. qō. v. quæ instruit patrē puellę, ad probandum virginitatem: vt in ca. hæc imago, quæ dicit, q si prima nocte reperta sint linteami

stationem. Cuius contrarium tibi dixi in l. lex Cornelia. ş. si tamen. ş. eo. Ratio, quare
3 † citatio est facienda ad domum, in qua habitat: quia est verisimile, quod ibi sit familia, quæ ei referat. quæ ratio cessat in statione. sed hic siue conuicium fiat ei ī domo, siue ad stationem: eadem ratio est: quia non debet ei denunciari.

1 ☞ *Conuicium etiam quando nō fit certæ personæ quod putatur, si apparet quod sit dictum de aliquo, licet non exprimeret.*

Cui non fine. † Nota q si conuicium nō fit certæ
1 personæ, nō punitur. Contra: in lege, lex Cornelia. ş. fi. ş. eodem. Solu. Ibi in famoso libello: hic in cōuicio. Puto tamen q si apparet q diceret de aliquo, licet non exprimeret, vel diceret de aliquo, & intelligeret de alio, & hoc appareret, puniretur: vt dicta lege lex Cornelia. ş. fi. ş. eod.

1 ☞ *Ex solo mandato effectu non secuto in leuioribus: quis non tenetur: secus in grauioribus.*

a Si curauerit quis. [a] No. q ex
1 † solo mandato, nō secuto effectu, quis non tenetur. Quod est verū in leuioribus: secus in grauioribus vt l. j. j. de extraordi. crimi. Dixi in l. non solū. ş. si mandato meo. ş. eo. Vltimo vide gl. quæ inci. non sufficit. ibi l. iij. ş. sufficit. sed ibi in quasi contractu: hicī delicto. Item ibi l. j. tit. j. l. j. sed hic in delicto. leui: ibi in atroci, vt ş. dixi.

1 ☞ *An uerberans clericum in habitu laicali, sit excommunicatus: quod non.*

b Si quis uirgines. [b] Talis quis
esse præsumitur, in quali habitu reperitur. h. d. Facit ista
1 lex, † q ille qui verberat clericum, [c] quē credit laicum, quia uadit in habitu laicali, qđ
c nō tenetur: vt no. in l. si ignorās. ş. loc. & est tex. qui allegat hanc legem, extra de sen. ex com. c. in audientia.

Aliud est. Nota tex. ibi: assidua et enim frequentia, &c.

Hoc edictum. Nota tex. ibi: ea enim quæ nota
biliter, &c.

1 ☞ *Propositio libelli, in quo continetur delictum alicuius est infamare.*

Si quis libello. † Nota q quando tu proponis
1 libellū cōtra aliquem, in quo continetur delictum alicuius: propositio libelli est infamare eum. Tene menti.

Idem ait. Nota q iniuria quę fit officiali vt officiali, pōt vindicari per seipsum. Tetigi in l. lex Cornelia. in prin. ş. eodem vide ibi.

1 ☞ *Pro uiolentia ablatiua, uel turbatiua, competit actio iniuriarum: & in ea uenit restitutio.*

Si quis bona. Not. † q pro violē
tia[d] ablatiua et etiā
d turbatiua, pōt agi actione iniuriarū. Ita etiā vidistis in l. iniuriaru. m. ş. si quis. ş. eo. Item aduerte cū ista iniuria, de qua loquitur hic, habeat causam manentem: cum semper detinens rem meā, mihi facit iniuriam: venit in actione iniuriarum restitutio rei, per quādam consequentiam: quia debet ab iniuria desistere: sicut in interdicto retinēdæ possessionis, per quandā consequētiam venit restitutio: vt no. in l. ciā possidere. ş. qui ad nundinas, & l. naturaliter. ş. nihil. ş. de acq.

possessio. & not. per Innocen. extra, de sen. excom. c. contingit.

1 ☞ *Verbum, uideo, potest referri ad oculum intellectus,*
2 *Et an iudex de omni iniuria inquirere possit: quod sic.*

Si quis sic fecit. † Not. verbū, uideo, [c] referri
1 ad oculū intellectus. sic l. si mihi & Titio. de
d leg. ij. & l. videamus. in princ. supra de vsur. l. videamus. supra de in lit. iurand. cum si. & ş. de acq. pos. l. antepen. circa fi. Item no. distinctionem huius ş. aut quis verberatur in iniuriam domini, aut in iniuriā propriā.
2 Item allegant quidam hunc ş. † quod iudex potest de omni iniuria inquirere per officium suum: vt hic, & ibi: multa à prætore relinqui, &c. infra. ş. proxi. & dicitur ibi, inuicem debere inquirere. Tu dic circa hoc, vt dixi in lege secunda. ş. si publico. j. de adulte.

1 ☞ *An in actione iniuriarum habeatur ratio damni.*

Si quis seruo. Oppo. & videtur q̄ in actione iniuriarū habeatur ratio dānī: vt l. qui seruum. ş. de actio. & obliga. Solutio. Ista intelligitur f secundū illam. Item opp. de l. si colonus. ş. arbo. fur. cæ. Solue vt ibi. Item oppon. de l. dominiū. C. e. Sol. Dicunt quidam, q ibi loquitur in actiōe legis Aquil. hic iniuriarū. & sic est simplex ratio. Alij dicūt, q loquitur ibi in actione iniuriarum, in qua damnum venit secundario. Quod glo. reprehē dit: quia tunc agendo vna, repelleretur alia.
1 Mihi videtur, † q in actiōe iniuriarum habeatur ratio dāni: tamen diuersimode quā in actione legis Aquil. Nam si iniuria habet actum manentem, habetur ratio damni, q alias non posset desisti ab iniuria: vt dixi ş. ş. fi quis sic fecit iniuriam. Item si nō habet causam manentem, potest haberi ratio damni, per quandam cōsequentiam, cū hæc actio detur ad æstimationem iniuriæ, hoc est, ad id, pro quanto quis nollet esse passus talem iniuriam: in hoc potest considerari damnum. videlicet intrinsecum: vt debilitatio serui, & expensæ factę in curando seruum: sed in actione legis Aquil. venit etiam plus: quia veniunt damna extrinseca vt si hereditatem amisit: vt l. inde Neratius. ş. idem Iulianus. ş. ad legem Aquil. & supra de condi. furti. l. si condicatur. ideo licet sit sit actum actione iniuriarum, potest agi lege aquilia in eo quod plus est. & si est actum lege Aquilia, potest agi iniuriarum in id quod plus est: vt l. qui seruum. ş. de actio. & obliga. vbi est casus.
f Vltimo glo. oppo. [f] de l. illud. de acqui. hære. vbi eligendo vnum ius, videtur alij renunciare. Solutio. Ibi sunt iura prorsus contraria. hic diuersa.

Item si liberum. Quæro, qđ si fuit facta iniuria p curatori, vel gestori negotiorum
meorum, vel familiari meo libero: an competat actio iniuriarū? Roffre. tangit hoc in libellis suis. Cyn. tangit in l. si non conuicij. in ij. quęstione. C. eodem & Innocen. in capi. dilecti. extra de appella. & in capi. contingit. extra, de senten. excommu.

Si seruum. Opponi. Insti. eo. ş. si communi. Glosſ. ponit plures solu. vera est. Aut fit ad suggillationē dominorum: & loquitur lex contraria. Aut non fit ad suggillationem dominorum: & loquitur hic. Facit ad id quod dicam in lege tertia. ş. si plures. infra de sepulc. viola.

1 ☞ *Ille qui fieri facit, an teneatur lege Cornelia, uel prætoria.*
2 *Mandans delictum, facto secuto an dicatur ipse uerè facere, uel interpretatiuè.*
3 *Statutum quod producens actionem contra instrumentū, & non probans, puniatur, comprehendit dominum producentem per procuratorem, & non probantem.*
4 *Canonistæ considerant magis animum, quam effectum.*
5 *Delictum mandantis, & facientis, an sit idem numero.*
6 *Mandans fieri delictum, an teneatur vt principalis: uel vt præstans opem.*

na sanguinolenta: probatur virgo: vt ibi. & alia ratio in versi. sequenti: quæ dicit si non fuerint reperta sanguinolenta, nō præsumit virgo. Dic vt ibi &c.

¶Nota quod pro violentia, An autē pro violentia turbatiua, & ablatiua agi possit iniuriarum, vide in l. qui pendente. ş. de actionibus empt. & nota q ex vi expulsiua potest agi iniuriarum, vt i l. vulgaris. in ş. qui furti. ş. de furtis. & nota. Bald. in lege, si quis ad se. in secūdo notabili. C. ad legē Iuliam de vi. vbi videas ea quæ dicta sunt.

e ¶Verbum, videō. Facit ad no. per Bar to. in simili, de teste, in l. j. in princip. de no. ope. num.

¶Vltimo glosſ. oppon. adde quod not. Bald. in l. j. in fin. supra eod. in ş. idem si liberum. & quod in iuria facta famulo, vel pastori, intelligitur facta domino, tenet gl. & Bald. in l. si quis homicidij. C. de accu. Quid autem de iniuria facta socio itineris, Bald. in l. quoniā. C. de testib. videtur velle, q socius possit agere si iuriam reuocauit ad alium. alle. hanc l. & no. bar. in l. iij. ş. si tutor. de suspect. tutoribus supra.

a ¶Agit in virtute. Vide quod no.Bar. in l.si gemina.§.arb. fu. cæsa. ibi: quæro quid.

b ¶Necessitate ciuili. Not.ad tit.§.ad legē Aquil.& vide hic q̄ no. per Ang: & qđ not.Bart.in l.j.§.diuus.de sica.

c ¶De necessitate. Adde not. p Bar.in l.iij.§.si procurator. quod quisq; iur. & in l.si is qui p emptore.in xiij.col.§.de vsuca. & Bal.in l.j.in vlti.col. C.de sentē. & Bald.in d.l.iij.§.si procurator.qđ quisq; iur.& Bald.in l.non ideo minus.C.de accusa.in vij.quæst.vide omnino Bar.in l.diuus.§.scribere.de sal.& vide Bal.in l.si familia.in aliqbus lectu.§.de iurisdict. omnium iudi.Ang. hic,& Bal.in d.l.iij.§.si procurator.& ibi Ang. & Pau. de Cast.& dicit Bald. per illū tex.in auth.eo decursum.C.de do.ante nup.q illud dicitur fieri in persona mea, qđ fit meo nomine.

d ¶Dominus punit̄. Limita tamen, hoc esse verum, nisi lex vel statutū diceret, quicunq; per se, seu personaliter opposuerit,&c.quia tunc non cōprehenditur faciens per aliū.Gl. est nota.in cle.j.in versicu. publice.de vi.& ho.cle.& no. Bald.in c.j.§.si quis decesserit.in tit.si de feu.fue.cōtro.inter. do.& agna.& Bal. in capi.j.in fin.prin. in titu.quibus mo. feu.ami.& in cap.j.§.iniuria.de pa.iur. fir.& per Bart.in l. per hanc.C.de ero. mili.an.lib.xij.bene facit tex.in l.j.§.ne autem.in versic.suis manibus. C.de cadu.tol.Pro hoc facit quod notat Io.and. in ca.sicut dignū.de homi.vbi dicit,q si statutum punit homicidiū factum manibus suis,non punitur mandans, bene facit tex.de pœ.dist. j.cap.periculose. Et dicit Bar.in l.quemadmodū.C.de agri.& censi.lib.xj.quod statuta punientia facientem delictū,habent locum in mandante vigore extensionis, ne delictum remaneat impunitū.Adde quod stante statuto,quod homicida decapitetur, ita qđ statim moriatur,quod mādās nō decapitabit̄. Idē cōsuluit Bal.cōs.liij.iiij. lib. Mediolani, vbi est tale statutum.

SEd & si unius.

Seruus meus. Oppo. dicit̄ hic
in fi.q agitur de damno dato.contra: in a-
ctione iniuriarum nō venit damni æstima-
tio:vt l.item apud Labeonem.§.si quis ser
uo.§.eo.Sol.Intellige hic in fi.q agitur lege
1 Aquil. †Vltimò scias q quidā dicūt,q
hic est casus cōtra glo.quam habuistis in l.
nō solum.in prin.§.eod.vbi dicit,q ille qui
fieri facit,nō tenetur Cornelia,sed tenetur
prætoria,quod videtur contra hanc legē in
eo quod dicit,q agitur inquantū iudici vi-
debitur:& sic ex lege Cornel.vt l.constitu
tionibus.in fi.j.eo.Si enim ageret̄ prætoria,
ageretur in quantū pars æstimaret:vt not.
in l.iniuriarū.j.e.Veritas est q hic agit̄ præ
toria.qđ apparet:quia hic agit dominus nō
iniuriā passus in se:vt l.lex.Corne.§.illud.
§.eo.Ad id quod dicitur, q tūc deberet agi
in quantū pars æstimaret:dicam j.e.l.iniu-
2 riarum. †Quæro circa hanc legē vtrū ille
qui mandat aliquid fieri:secuto facto,dicat̄
ipse verè facere:vel dicat̄ facere interpreta-
tiuè.Videt̄ q verè faciat:sicut ille, qui ali-
quē percutit cū pila,vel sagitta:et verè pcu-
tit:vt l.itē Mela.in prin.§.ad l.Aquil.qđ ap
paret,quia tenet̄ directa legis Aquil.vt ibi.
ita eadē ratione ille q te per illū pcutit,ve-
rè pcutit.pro hoc videt̄ tex.§.de vi & vi ar-
ma.l.j.§.qđ ergo.ibi:cæterū si iussit,ipse vi
deiecit,&c.licet gl.videat̄ illū tex.destrue-
re.pro hoc §.de ma.vin.l.pater.in fi.ibi:cæte
rū ipse manumisit.Pro hoc in l.si quis id qđ
circa fin.§.de iuris.om.iu.expressè extra de
sen.exc.c.mulieres.in cōtrariū facit §.de vi
& vi ar.l.j.§.deiecisse.ibi:facere videt̄.& l.
si pater.§.de his q̄ in frau.cre.et ibi no.exp̄s-
sum §.ad le.Aquil.l.itē si obstetrix.in prin.
§.j.vbi ille,qui per aliū facit,nō dicit̄ face-
re:sed dicit̄ causam præbere.qđ dicemus?
Istam materiā aliàs tetigi in repe.l.si is qui
pro emptore.§.de vsucap.in q̄one illa de fi-
ctione trāslatiua de p̄sona ad personā. Mo
do tn̄ latius & intelligibilius dico:quidam
sunt actus,qui nō possunt expediri p instru
mentū separatū ab ipso corpore,vt adulte-
riū:tūc quia per aliū facit,ipse verè nō facit.
& hoc voluit dicere gl.in d.l.j.§.quoties.§.
de vi & vi arma.C.de cad.tol.l.j.§.ne autē.
interpretatiuè bene pōt cōmitti per alium:
vt ibi dixi. Idē dico in falso testimonio: cū
enim requirat actū personæ testificātis,nō
pōt propriè cōmitti per aliū, eadē ratione.
Quædā sunt facta,q̄ possunt explicari per
instr̄m separatū à corpore:vt pcussio homi
cidiū,& simi.quæ possunt perpetrari sagit-
ta,vel lapide emisso.Et hic aduerte:qn̄q; il
lud instr̄m,quo mediāte talis actus perpe-
trat̄,agit de necessitate,nec pōt nō agere:
& tūc qui fecit mediāte tali instr̄o,verè fa-
cit.Ita loquit̄ l.itē Nela.in prin.§.ad le.aql.
Qn̄q; illud instrumentū,quo mediāte per-
a petrat̄ actus,agit in virtute [a] libertatis suę:
vt si mādo homini habēti intellectū,percu-
tias,vel occidas talem:tūc ille liber occidit:
meritò ipse verè facit: sed ego qui mando,
dicor præbere causam: quia mandatum
meum non est causa necessaria illius actus.
Ita loquitur d.l.item si obstetrix.& multæ
aliæ leges.§.ad legē Aquil. Modò ad pro-
positū, quādo ego mando tibi aliqd quod
est post susceptum mandatū: tu habes ne-
cesse facere necessitate ciuili, quia es obli-
gatus ad hoc:vt puta,si mādat̄ tibi aliquid,
quod est honestū: vt si dn̄s mandat seruo
aliquid, quod nō cadit in graue delictū: &
tunc ille vere facit,cuius mādato fit. Quā-
doq; instrumentū,quo mediante agitur,de
b necessitate agit, dico de necessitate ciuili.[b]
Hic est casus in l.pater.in fi.§.de ma. vindi.
& §.quod quisq; iur.in l.iij.§.si procur. Li-
cet enim verba illius edicti loquant̄ in per
sonā quod quisq; iuris statuerit,&c. tamen
habent locū in eo qui impetrauit per pro-
curatorē. Cum enim mandatū de impetrā-
do sit licitum, ille procurator de necessita
c te[c] impetrauit: & sic dn̄s vere impetrauit.
& est casus §.de administra. tu.l. ita autē.§.
3 gessisse. Per hoc dicebā † in quæstione de
facto. Assisij statutū dicebat,si quis produ
xit exceptionem aliquā cōtra instrumentū
confessionatū,nec probauerit, puniatur in
tantū. modo quidā produxit exceptionem
contra instrumentū per procuratorē habē-
tem mandatū ad hoc, nec probauit: dico q
d ex verbis statuti dn̄s punit̄:[d] quia vere do
minus produxit: quia procurator tanq; in-
strumentū hoc fecit de necessitate, s. ciuili.
Nec tunc debet inspici: vtrū verba statuti
loquantur in personam vel in rē. Sed si mā
datum non esset licitum: & ideo ille p quē
qs fecit,nō fecit hoc de necessitate naturę:
quia liberū habet arbitriū: nec ex necessita
te legali: quia rei turpis nullum est manda
tū:tunc ille,qui mandat,non facit vere, sed
interpretatiue.Ita loquitur l.j.§.deiecisse.de
de vi & vi arma.& §.de his quæ in frau.cre
di.l.si pater.& d.l.item si obstetrix.§. ad le-
gē Aquil.& omnes leges quæ hoc dicunt,
debent intelligi secundum modum prædi-
ctum.Non obstat.c.mulieres.extra,de sen.
4 excō.vbi dicit,† q vere facit. Dicunt qui-
dā Canonistę,vere facit, scilicet quantū ad
peccatum.Vult dicere,quia Canonistę ma
gis considerant animū q; actū:sed nos ma-
gis actū quā animū:vt no.per Dy.in c. pec
catū.extra. de reg.iur.lib.vj.& ideo quantū
ad peccatū mortale, in foro cōscientiæ. ille
vere facit:quia consistit in animo.sed respe
ctu actus, quem nos inspicimus vere non
5 facit. Quæro,vtrum[c] mandantis, & fa-
e cientis,sit idem delictū numero. Istā quæ-
stionē consuluit Dynus, & determinat q
sic.Cy.refert in l.non ideo minus.C. de ac-
cusa.per l.j.C.si re.vel accu.imor.fue. Mihi
videt̄ dicendū,q ista q. pōt cōsiderari pri-
mo sic: vtrū sit idē delictū:hoc est vtrū ex
eodem delicto teneatur mādans & faciēs.
& dico faciens immediate, fieri faciēs pro-
pter mandatū:vt dixi §.eo.l.non solum.§.si
mandato. Secundo modo potest intelligi,
vtrū sit idem delictum numero,hoc est, v-
trum sit eadem obligatio. Et ad hoc respon
deo q non.Nā tot sunt obligationes,quot
sunt personę delinquentiū:vt l.si plures.j.eo.& l.si quis id quod.
§.fi.cū l.seq.§.de iuris.om.iudi. cū si. Tertio pōt intelligi, vtrū sit
idē delictū:hoc est,vtrū eadē accusatiōe, vel actione puniat̄. Et
hic est aduertēdū:aut loquit̄ in casibus in qbus ille:q mādat fieri
vere facit:& tūc sine dubio eadē lege punit̄,nō attēto, vtrū ver-
ba sint scripta ī rē,vel in p̄sonā loqmur in casibus,in qbus ille, q
mādat fieri nō facit vere: & tūc distingue: aut verba sunt scripta
in rē,aut in personā,vt l.hęc verba.de adul.& l.v.ī fi.§.qđ vi aut
clam.

e ¶Quæro.vtrū.vidē text.in d.l.certe.§.j.de preca.per Ange. clare in trac. maleficiorum.& gl. in versi.Semproniū mandatorē.& vide j.de adul.in l.hæc verba.& adde quæ dixi in l.nō solū.in §.si mandato.qa hic debebā ponere.§.eodē. Sed quæro pone accuso te q me a possessiōe deiecisti:& ī veritate eijci fecisti:an sufficiat?Dicit Inno.q nō.q est verū: si dido q per te fecisti: secus si simpliciter secundū Ioā. Mo. qui ita no.in c.qui p aliū de regulis iuris libr. vj.vbi omnino videas. & vide oīno Bal.in c.j.§. iniuria. in fi.de pa.iur.fir.& vide Bal.de pa.Cōstan.in ver.opizoni. & adde not.per bal. in l.j.C.de ser.fu.& in auth.sed nouo iure.e.ti.& in.l.qcūq;.eo.ti.Vide Bal.in l.j.§.ne autem.C.de cadu.tol.& Bal.in l.si familia.§.de iurisd. omnium iudi.& no. in l. non eo minus. C.de procura. An autem statutum cōcedens pacem fieri percussori.verificetur in mandante, vide no.per Bald.in l. transigere.in fin. C. de transactio. Istis etiam adde quod nota.Bal.in l.accusationes.q mer.cau.Pro cuius intellectu vide etiā Bal.in c.j.tn̄.§.si vero.de pa.iur. fir.& Lud in l.si qs ī graui.§.si maritus.§.ad Sylla.& Cyn. in l.ij.circa vlti.qō. C.vnde vi.& dixi post Barto.in l.cum fundus.de vi & vi arma.& Barto.in l. vt vim.de iusti.& iure vide Bald.in l. ad officium.in fin. C.communi diuid. Et vide Bald.in authen habita.in vij. colū.C.ne ne fi.pro parte.p tex.in l.qđ sæpe.§.si qs animo. de contrahē.emp.& vide in l.Gracchus. C.de adulte.& ibi Bald.Ad materiam vide Barto.in l.verum.§.de parricid. & Bal.in fin.in princip.C.si a non cōp. iudice.& Bald.in l. perēptorias. in v. col.C.senten.rescindi non pos.

clam.& §.de acqui.heredi.l.si seruum.§.amouere. Quæro,vtrū
6 † ille,qui mādat fieri,teneatur vt principalis,vel vt præstās opē.
Hanc quæstionem tangit Cy.in l. non ideo minus.C. de accusa.
finaliter nil est dictū. Nam faciens est principalis: mandans tene
tur vt mandans: præstans opem tenetur vt præstans opem. Et
omnia ista sunt distincta,& separata:vt dixi tibi in l. non solum,
§.si mandato.§.eo.Et aduerte:quia obligationes quibus isti tenē
tur,quælibet per se est principalis:nec obligatio accedit obliga-
tioni: licet factum accedat facto. Quod dic vt l. qui seruo.§.j.§.
de fur. Sed quid de eo qui præstat opem: an videatur vere face-
re?Dic vt dixi in l.is qui opem.§.de furtis.

Quidam iniuriæ. Nota q inspicimus personam facientis iniuriam.

Cum seruus. Oppo.q quātitas sola sit in obligatiōe: noxę deditio sit in solutione: vt §. de re
iudica.l.miles.§.decem.ergo non est in potestate domini eum tra
dere verberandum,Solu.Dicit glo.hoc est verū actore postulan
te.Alibi habet gl.quæ indistinctè tenet,quod in qualibet actio-
ne noxali sit in potestate domini tradere seruum verberandum,
vt liberetur à noxæ deditione.Ita §.de mino.l.quod si minor.§.si
seruus.Sed Azo in summa.C.eo.ti.dicit,& melius,q in qualibet
actione noxali, quæ prosequitur vindictam, dominus habet eā
potestatem,de qua hic dicitur:scilicet eū tradere verberandū vel
dare eum pro noxa.Et hoc vult iste tex.dum dicit: sed & in arbi
trio domini &c. Si enim requireretur, q actor hoc peteret, non
esset in domini arbitrio.In alijs vero noxalibus actionibus,quæ
non prosequuntur vindictam,sed rē familiarem, nō habet domi
nus illam potestatē:sed debet soluere,vel dare pro noxa.vt d.l.si
miles.§.decē.§.de re iudi.& sic glo.quæ est in d.l. quod si minor.
§.si seruus.nō bene dicit. Habes ergo notare inter actiones,quæ
dantur ex facto serui noxaliter ad vindictā, & aliā noxalē duas
differentias. Prima est illa,de qua modo dixi, Secunda differen-
tia est:quia in alijs noxalibus absente domino peruenitur ad pri-
mum,& secundū decretū:vt d.l.ij.§.j.§.si ex noxa.cau.aga. In ea
vero, quę prosequitur vindictam absente domino peruenitur ad
diffinitiuam sententiā:vt l. sed est quæstionis.§. si atrocem.supra
eodem.

1 ☞ *Iudex uir bonus dicitur, & an ualeat cōsuetudo Pisana quod offendens ponat se in manibus offensi: & an si offensus excedat modū in uindicādo, poßit puniri.*

a Prætor ait. [a] Nota quod iudex dicitur bonus vir:vt hic, & l.continuus.§.cū ita.§.de verb.obli.& no.
1 in l.societatē.§.arbitrorū.§.pro socio.& est iste §.in argu.† Con-
suetudo est Pisis.q ille,qui facit alicui iniuriā, ponat se in mani-
bus iniuriati,vt de eo sumat vindictā,etiā in personam:quæ con
suetudo,licet non valeat de iure,vt l.j.§.vsq; adeo.§. eodē. tamen
posito q valeat,si ille excedit modum in vindicando, potest pu-
niri:quia arbitrio boni viri debet hoc facere: argu.huius textus.
b Si ante iudicem. [b] Format Dy. talē quæstionem hic:Fecisti mihi furtū,demū po-
suisti te in manibus meis,& mihi rem restituisti:an per hoc tolla
tur actio furti in duplum,vel quadruplum.Certe nō, vt l.qui ea
mente §.de furtis.Nec obstat lex ista:quia hęc actio prosequitur
vindictam. illa prosequitur rem familiarem.

1 ☞ *Furiosus loco absentis habetur. & remißiuè.*
2 *Pater potest remittere iniuriam factam filio.*
3 *Pater vilis non potest iniuriam factam filio remittere.*
4 *Pater vilis:nō potest filio substituere pupillariter.*
5 *Quando iudicium transfertur de persona patris in filium,super eadem instantia proceditur.*
6 *Actio quòd competat patri pro iniuria facta filio emancipato.*

1 Filio familias. † In primo dicto habes quod furiosus habetur loco absentis:cōtra.§.de pro-
cu.l.ij.§.j.Sol.vt ibi,& l.ij.§.voluntatem.§.sol.matri. Venio ad
2 ver.plane. Nota ex isto ver.† quod pater potest remittere[c] iniu
c riā factam filio. Quod nota propter statuta huius ciuitatis quæ
minuunt pœnā propter pacem seu concordiā. Oppo.quod pa-
ter non possit remittere in præiudiciū filij: vt l.j.C. de bo.mater.
Solu. Ibi ideo quia magis videtur iniuriam pati pater quā filius:
vt l.isti quidem.§.quod met.cau. Item opponi.§.de inofficio.te-
sta.l.Papinianus.in princi.Solu.Ibi erat iniuria soli filio,quæ nō
transibat ad patrem: ideo per patrem non
potest remitti. & vide circa hunc §. quod
nota.per glo.§.de pact.l. in personā. & per
Inn.extra,de sentē. excom.c. non dubium.
d Venio ad vers.[d] interdum. † Nota quod
3 quando pater est vilis persona,non permit
titur ei quod remittat iniuriam filij. per hoc
ego dicebam in l.ij.§. de vulga. & pupilla.
in materia substitutionis pupillaris, quādo
pater est vilis, non potest filio pupillariter
substituere.Sicut enim ei aufertur admini-
stratio bonorū filij in vita: ita in morte, vt
hic, & l.fi.C. de senten. passis. Venio ad
4 ver. sed & si pater dicitur hic, † q transfer-
tur iudicium de persona patris ad filium.
Quæro, an super eadem instantia debeat
procedi? Gloss. determinat q sic,l. tam ex
contractibus.§.de iudi.& l.ij.§. videamus.
de reivxo.actio.& bene dicit,per hunc tex.
& l.sciendum.§. de actio. & oblig. Venio
ad fi.glo.intelligit hunc tex. quando filius
fuit emancipatus post iniuriam sibi factā.
5 Quæro,† quid[e] si iniuria erat facta à tem-
e pore, quo erat emancipatus: vtrum ex tali
iniuria competat actio iniuriarum patri?
Gloss.videtur q sic Insti.eo.§. patitur. Cy.
hoc tractat in l.si nō conuicij.C.eo.in iiij.q.

1 ☞ *Procurator omnium bonorū potest agere, licet in mādato non sit dictum.*

f Procuratorem. [f] Nota tex. p curatorē autē,
1 &c. Nota † q procurator omnium bono-
g rum potest agere[g] licet in mandato nō sit
dictum, ad agendum, & defendēdum &c.
vt hic,& l.iij.§.j.§. iudic. solu. Et de hoc est
casus extra de procura.c.qui generaliter.li.
vj.facit.§. de procurato.l. qui proprio.§.fi.
& l.nam & nocere.§. de pact. & per Inno.
extra,de fideiusso.c.fina.circa princip. ma-
gnæ.glo. De hoc in Spec.in tit.de procu.§.
j.ver.item generaliter.

1 ☞ *Cum aduocatus est absuturus, alius est quærendus, nō danda dilatio.*

Quod autem. Tene menti. iVos scitis q
propter absentiam aduocati datur dilatio
parti: vt l. ait prætor.§. fina §. ex quib. cau.
maio.Hoc autem intellige si aduocatus est
1 reuersurus de proximo:vt hic.Secus si † es
set longo tempore absuturus: tunc debe-
ret sibi alium aduocatum quærere, argu-
men.huius text. Pro hoc §. de vaca. & ex-
cu.mune.l.penulti.§.fina. Demum no.tex.
ibi: ad cuius inquit officium &c. & in ver.
idē Iulianus.no.ibi:omnibus enim qui,&c.

1 ☞ *Proferens verba quæ Reipublicæ manifestari non expediunt, tenetur actione iniuriarum.*

h EVm, qui nocentē.[h] Nota rationem huius text. Et
per hoc dicunt docto. q si non expediret
Reipublicæ talia quæ per iniuriam dicun-
tur manifestari,deberet proferens talia ver-
ba puniri. Verbi gratia: aliquis dixit

⁂ POMATES.

a ¶Prætor ait.Bar.in ver. finaūt.dicit nō alibi vr̄.p bari q q nō pōt soluere,luat in corpus: si postea veniat ad pinguiorē fortunā,non tenetur soluere.Facit gl.no.in c.sicut dignū.de homi.& vide glo. no.in l.fi.de arbi.

b ¶Si ante iudicē.No.mirabilē tex.q īstigās iudicē vt iniuriātē sibi torqueat, ex hoc vr̄ remisisse ī iuriā:facit l.interdū.§.q furē.§.de fur.& vidē bal.& doc.in l. ab hostibus.§.j.§.sol.matri.

c ¶Pōt remittere.Hoc verū,nisi ī iuria fuisset facta a p̄sona cōiūcta:vt no.in l. Lucius.sol.ma.Facit q legit̄ & no.in l.Papinianus.de inof.test. et Imo ī d.l.Lucius. ī fi.& ibi illud ī ver. opp.q nō possit remittere in p̄iudiciū. Adđ gl.& bar. p il. tex.ī l.in p̄sonā.§.de pactis.& no.Inn.in c.nō dubiū.đ sentē, excōi.vbi qd in tutore & curatore: an possint remittere in iuriā factā pupillo, vidē Bal.ī l.pactū curatoris.C.de pac & in l.p̄ses.C.de trāsa. vbi ēt pōnit,an Ab. cū capitulo possit remittere iniuriam.

⁂ POMATES.

d ¶Venio ad ver.Pater pōt remittere in iuriā illatā filio, nisi esset vilis p̄sona. Cōtrariū tenet ibi Ange.quē vidē omnino. Nā si non interdicit̄ testari sibi: ergo nec interdicit̄ testari p filio q tene menti.

e ¶Quęro qđ. Adde bal.in l.ex facto.§.si quis rogatus.§.ad Trebel.

f ¶Procuratorē. Ad istū tex.vide bal.ī l. reos.C de accu.ī xij. col.in q.an requirat̄ sp̄ale mādatū ī criminalibus:vt ī l.seruū.§.publice.ff.de pcu.

g ¶Pōt agere.l.in p-uinciali.§.ego.de ope.no.nū.& imo.in c.fi.extra đ pba. facit tex.ī l.cū clericis. circa medium.C.de epi.& cleri.

⁂ POMATES.

h ¶Eū q nocentē.Ad hæc vidē d.Alexā.in l.iij.in ij.col.§.de lib.& posthu.qui dicit opi.Barto.hic esse communem.& vidē Ra.Cu.cōs.lxxxiiij.c.ij.& Old.cons.liij.& dominus Præpositus in c. figens.distin lvj.& Paul.de Cas.ī procemio Codic.colū.ij.& Fel.in cap.j.colūna fina.de exceptioni.& in capitulo dilecti filij. col.septima de excepti.& Romanus cōsilio xcvj.& seq.& vltimo cōsilio xliij.& ibi addita. Ad hoc vide Romanū in lege finali ff.qđ quisque iuris. vbi dicit, quod quando obijcitur alicui causa quod interest Rei publicæ fieri: & est verum quod si obijcitur in iudicio nunquam poterit agi actione iniuriarum. Allegat glossam in capi.si peccauerit.in secunda q. Quādo vero

obijcitur extra iudiciũ dicit ꝙ si obijcit animo corrigẽdi, ꝙ nõ teneť. Alle. c. illa. xij. dist. Si vero non habet cãm obijciendi: vt puta, quia hoc ex rixa post & tunc licet sit verũ, tamen teneť actiõe iniuriarum: qa licet sit bonũ, hoc tñ est male dictum: sicut fuit bonũ Christũ occidi, tñ fuit male factũ. & vide ad hoc Ang. in l. vestẽ. j. eo. & Alb. in ij. pte statutorũ. inci. itẽ statuto, &c. & qui dixerat verba iniuriosa, &c. & vide tex. in c. cũ te. de re iud. vbi ꝓ minima re agiť actiõe iniuriarũ. An autem ꝓuocatus, q dixit, iniuriarũ teneatur, tex. in d. l. fi. ff. quod quisq; iur. videť facere ꝙ nõ. & ita tenet Spe. tit. de acc. §. j. versi. sed quid si te vocaui latronem. & ibi Ioã. and. in addi. magna: sed Abb. in ca. j. extra eo. ꝙ imo prouocatus teneať: sed ꝙ mitius puniať. Et vid̃ ad hoc Ang. in l. vt vim. ff. de iusti. & iure. & Bal. in repe. l. j. C. vnde vi. & vide plura in materia ĩ l. turpia. ff. de le. j. in j. dicto. Abb. in d. c. olim. j. de rest. spol. ꝙ ille q occidit aggressorẽ ꝓuocantẽ, etiã si fugere poterat: nõ debet puniri vt dolosus pœna homicidij: sed mitius, vt culpabilis. Et vide Bal. in d. l. si nõ cõuicij. & Anch. cõsi. ccxxv. & vide etiã Ro. ĩ l. cũ mulier. ff. sol. ma. & vide etiã Ang. in l. item apud Labeonẽ. §. qď ait. ŝ. e. & in l. iniuriarũ. §. si qs. ŝ. eo. & Feli. ĩ d. c. cũ te. ad fi. vt no. vide ad hęc Soc. cõs. cxviij. col. iij. et seq. ¶ Eũ qui nocẽtem. Vide de hoc ꝑ Cy. in l. iij. de li. et posth. & Hosti. in summa. de iniu. §. cõtra nos. & per Cano. in cap. accedens. de pur. cano. ꝑ Oldr. plane cõsil. liij. inci. cõsueuit dubitari. per Azo. in summa. C. de ĩfa. & vide Bal. in j. cõstit. Codi. in prin. in iij. oppo. Et qñ possit impune iniuria dici, vide remissiue ꝑ Alex. in l. fi. qď qsque iur. Et qd si dico: tu es ꝑiurus, per Ang. in l. iij. dę libe. & posth. & quę no. Bar. & Ange. in l. q oĩa. de ꝑcu. ŝ. & no. Gul. de Cu. & Pau. de ca. et Bal. et Ang. in l. fi. qď qsq; iur. et Old. ĩ d. cõsi. And. d̃ Iser. ĩ c. j. §. ꝑterea. q̃ fue. pri. cã bñf. amit.

1 tibi: tu es cæcus, vel claudus: † tunc tenereť actione iniuriarũ: quia Reipublicæ nõ in-
a terest. Sed qd si dixit [a] alicui: tu fuisti mitratus pro falso: vel es spurius. Certè puto, ꝙ si est verum, non teneatur: quia interest Reipublicæ ꝙ infamia illius manifestetur, ne admittať ad testimoniũ: item ne spurius admittatur ad dignitates, quarum non est capax. Circa hoc vide Cy. C. eo. l. si nõ conuicij. in viij. quæstione.

b **Si iniuria.** [b] Quando iniuria cõfertur in aliquẽ principaliter, inspicitur potius veritas, quã opinio. at cùm infertur in aliquem per consequentiã, inspicitur potius opinio quàm veritas. h. d.

Oppo. j. proxi. §. Sol. habetis in summario. Item opp. de l. illud. §. fina. ŝ. eo. Solu. Ibi non habebat animum inferendi iniuriã alicui: hic sic. Item oppo. ŝ. ex quib. cau. in posses. eatur. l. Fulcinius. §. quod si aduersus. Glos. non soluit. ibi latitatio non erat fraudulosa, cõtra illas personas, quas fraudare nolebat: sed hic erat animus iniuriãdi contra eum, qui fecit iniuriam. Item opponi. C. de hæredi. instit. l. si pater. Glossa non solu. Tu dic: licet ibi testator errauerit, hæres institutus nullum passus est damnũ: vnde contra testatoris propositũ agere nõ potest. Hic verò, licet inferens iniuriam errauerit, tamen iniuriatus passus est damnũ & iniuriã: & ideo agit, ne alterius error sit sibi damnosus. Item opponitur d. l. si per errorem. ŝ. de iurisdi. om. iudi. Sol. glo. ibi loquitur in actu, in quo requiritur consensus duorum: hic non. Venio ad §. cu aliquis. Et oppon. de l. item apud Labeonem. §. interdum. ŝ. eo. dicit glo. aliud in seruo, vt ibi: aliud in filio, vt hic. Nam in seruo requiriť quòd quis sciat cuius seruus sit. quod est verum si dominus vult agere tanquã sibi sit facta iniuria. Et est ratio: quia ad hoc vt cõpetat domino actio suo nomine, oportet ꝙ ad iniuriam domini seruus sit pulsatus: vt ŝ. e. l. item apud Labeonem. §. si quis sic fecit. sed si iniuria fiat filio vel vxori, etiam si non fiat ad iniuriam patris vel viri: patri & viro cõpetit actio suo nomine.

1 *Tempus illatæ iniuriæ debet in libello inseri.*
2 *Aestimatio iniuriæ qualiter fiat, ubi ꝙ ꝑ iuramẽtũ actoris.*
3 *Actor, qui agit iniuriarum, an debeat se referre ad damnum an ad lucrum.*
4 *Certa quantitas, an debeat exprimi in libello iniuriarum.*

Iniuriarum. Facit hæc lex ad ea q̃ dixi in l. j. infra, de pœn. Item facit
1 † quòd in libello debeat inseri tempus factæ iniuriæ. Dixi de hoc in l. prætor edi-
2 xit. in princip. ŝ. eodem. † Quæro qualiter fiet ista æstimatio iniuriæ: Glos. dicit, ꝙ aut agitur prætoria: & fit æstimatio per iuramentum actoris. Aut agitur lege Cornelia: & fit æstimatio officio iudicis: vt l. constitutionibus. §. fina. j. eodem. Istam opi. tenet gl. in l. lex Cornelia. in prin. ŝ. eo. & Insti. eo. §. pœna. Idem tenet Roffre. & Cy. in l. si nõ conuicij. C. eo. in x. q. Contra hoc videtur expressè ŝ. e. l. sed & si vnius. §. seruus meus. vbi agitur prætoria: & tamẽ æstimať iudicis officio. Sol. illi, qui volunt sustinere hanc opi. dicunt, ꝙ in prætorijs æstimatur iniuria per iuramentũ actoris, taxatũ tamẽ per iudicẽ: sicut diximus in iuramẽto in litem vt l. videamus. circa finẽ. ŝ. de in lit. iur. Azo. in summa tamẽ huius ti. videtur dicere ꝙ idẽ sit in prætoria, ꝙ in ciuili. & istam opi. putarẽ veriorẽ de iure per d. l. sed & si vnius. §. seruus meus. & per l. itẽ apud La-
c beonẽ. §. ꝙ ait prætor. Secundo quæro, [c] re-
3 tenta illa opinione † ꝙ æstimetur iniuria ꝑ iuramentũ actoris: vtrũ actor debeat se referre ad dãnũ: hoc ẽ, ꝙ dicat, potius voluissem esse passus tantũ dãnum, q̃ pati tantã iniuriam. vel debet se referre ad lucrũ: vt dicat, noluissem esse lucratus tantũ: & pati tã tam iniuriã. Quidam dicunt, ꝙ non debet referre se ad lucrũ: per. l. si sterilis. §. cũ per venditorem. de act. emp. sed nõ obstat. Cũ enim hic agatur propter maleficium, habetur ratio cuiuscunq; interesse etiam extrin-
4 seci. vnde teneas gl. † Tertio quæro, vtrum certa quantitas debeat exprimi in libello, cam agatur iniuriarum. Quidam dicũt ꝙ sic: per istum tex. cum glo. Sed gl. habuistis contrariã. ŝ. eod. l. prętor edixit. §. j. in gl. super ver. sarciatur. Bræuiter puto sic dicendum: Eo casu quo debet fieri æstimatio per iudicẽ, non debet poni certa quantitas in libello: quia pars nõ debet ponere pro certo illud ꝙ nõ est in ea: sed si æstimatio debet fieri ab ipsa parte, tũc in libello debet poni certa quãtitas: vt l. vbi autẽ. §. qui illud aut illud. ŝ. de verborum obligatio. & l. j. §. quia autẽ. ŝ. quorum lega. Vltimo vide glo. quæ incip. alias actio, ibi. ŝ. mandati. sed ibi actio datur ad interesse: quo variato, variatur actio. hic vero agitur ad vindictam, quę nõ variatur ex varietate personæ. Item ibi. §. diui. fratres. sed ibi ex augmẽtatione rei crescit æstimatio futura: sed hic ex augmentatione dignitatis non crescit æstimatio iniuriæ iam factæ.

1 *In, ponitur pro iuxta, causa euitãdæ contrarietatis.*
2 *Testes, quorũ vnus dicit factum in ostio, alius iuxta ostiũ, probant.*

d **Si statuta.** [d] Oppon. j. de sepul. l. iij. Solu. Ibi erat in monumento: hic iuxta monumentum. & sic ponitur in, pro iuxta. Et
1 sic nota † ꝙ cã euitandæ cõtrarietatis in, poniť pro iuxta. & ideo facit ad concordiãte-
2 stium, quorũ vnus dixit: hoc † fuit in ostio alius dixit iuxta ostium. De hoc dixi in l. Gallus. §. ille casus. ŝ. de liberis & posthu.

1 *An actio iniuriarum possit cedi.*
2 *Et an quod non est transmissibile, sit cessibile.*

Iniuriarum. Opponitur quod sic in bonis nostris: quia eã excercemus per procuratorem supra eodem. lege sed si vnius. §. idem ait & si nepoti. Solu. quantum ad transmissionem non est in bonis
1 nostris: quantum ad alia sic. & † sic actio iniuriarum potest cedi: vt hic not. & not.
e in l. [e] si nomen. supra de hæred. vel actio. vendi. & lege vltima. C. de hęred. vel actio. vendi. per glossam & etiam ibi Cy. tangit.
2 Sed oppon. illud † quod non est transmissibile, non est cessibile: vt lege ex pluribus. supra de administratione tutorum. sed actio iniuriarum non est transmissibilis: ergo non est cessibilis. Solu. lex contraria loquitur in eo, quod non est transmissibile simpliciter: sed hic loquitur in eo, quod sit transmissibile per contestationem.

Nec

Cy. & Pe. & alios ĩ in l. si nõ cõuicij. C. eo. gl. ij. q. j. ĩ primis. ꝑ Abb. & alios in c. cũ te. de re iud. adde post cõs. Old. Pe. & Anc. cõs. ccxxvj. & & Ro. cons. cxvj.

POMATES.

a ¶ Si dixit. Add̃ Cy. Pe. & Sali. & alios ĩ l. si nõ cõuicij. C. de iniu. Glo. in c. ij. q. j. Io. And. in Spec. de iniur. post prin. Sali. in d. l. si nõ cõuicij. d. Abb. & ibi dixi ĩ c. cũ te. de re iud. Lud. Ro. in cõsi. xciiij. do. Pe. in c. ij. de or. cog. vbi all. Ol. ĩ c. Quintauallis. de iureiur. Ol. ĩ cõs. lij. Ost. ĩ c. ij. de renũ. Gul. bal. & Ang. in l. fi. ff. ꝙ qsq; iur. Ioã. and. in addi. Spe. tit. de iniur.

b ¶ Si iniu. vide no. ꝑ bal. in l. si qs nõ dicã rapere. in j. col. C. de epi. & cle. & in l. diuus. j. de sica.

c ¶ Secũdo quęro. Nota formã libellãdi in actione iniuriarũ, vide Sal. ĩ. l. si nõ cõuicij. C. e. Et qd ĩ partialibus iniuste se iniuriãtibus, nũqd teneãtur ad restitutionem dãnorũ, & æstimatiõis iniuriæ: dic ꝙ sic: vt extra, de iniu. in c. vl. ꝑ Imo. & bal. in c. j. §. iniuria. d̃ pac. iu. fir. & de libello, vid̃ Spe. ĩ ti. de iniu. §. iuria. no. Inst. d̃ iniu. in princi. Et ad dictũ Bald. vide qđ scripsi post bar. ĩ. l. j. & ij. de incẽ. rui. nau. & d. Cy. in l. si non cõuicij. C. e. q dicit, ꝙ debet dici ĩ libello ꝙ verba ꝓlata fuerunt aĩo iniuriandi. Ang. dicit ꝙ etiã sine illo valet, si non opponať. l. fi. C. d̃ anna. exce. Pro quo facit ꝙ no. bar. in l. nec exẽplũ. C. de fal. & dixi in l. j. si qs tes. li. esse ius. fue. & ad formã huius libelli add̃ Bal. ĩ l. ij. in fi. de sen. quæ si. cer. q̃. & ibi Sal. & ꝑ Sal. ĩ l. atrocẽ. C. eo. ꝑ. Spe. in ti. de iniu. circa princi. Adde an in libello ĩ iuriarũ reqrať locus & tempus, Alex. cõ si. ccx.

d ¶ Si statuta. Adde bar. in d. §. ille casus.

e ¶ Et no. in l. Nota ꝑ Cy. ĩ l. fi. C. d̃. hęre. vel ac. vẽd. sed an ꝑ iiuria illata Abbati agat successor, vide bal. ĩ l. fi. §. j. C d̃ bo. quæ liber. vbi oĩno vide bis. Vide gl. Insti de actio. in prici. in ver. debetur. in ver. itẽ oppon. de l. iniuriarũ. adde Ioã. And. in tit de act. et peti. in §. iuxta. ver. vtrũ agens. vbi ponit an actio iniuriarum possit cedi.

a ¶ Nec magistratibus. Hanc legẽ limita vt dixi in l. pars literarũ. ŝ. de iudic.

POMATES.

b ¶ Quidã sunt. adde doc. in c. lege. extra. de ma. & obe.

POMATES.

c ¶ Vlti. Quod bene nota ꝓpter saluãdos testes. vid̃ gl. ĩ l. ĩ operis. ŝ. loc. vid̃ ibi bar. vide glos. in cle. j. de appel. & ibi d. Ant. & Ioã. de Imo. & d. Ant. illã allegat ĩ facto testis cuiusdã, q tñ fuit mitratus Florẽtiæ: vide gl. ĩ. c. bonæ. in gl. fi. de ele. vide q̃ dixi ĩ c. cũ tu. de test. & in d. c. bonę. vide bal. in l. pactus. C. de pac. ĩ pe. folio. ver. nũc venio ad gl. vide ad saluandũ testes, ꝙ dixit d. Ant. ĩ c. trãslato. de cõsti. vide ca. j. de mu. petit. & ibi d. Abb. q ad hoc allegat illum tex. cũ gl. vide ca. cũ dilectus. de cau. pos. & bal. et alios ibi, vide d. Ab. ĩ c. ꝑterea. de testi. vbi allegat gl. in c. nihilominus. iij. quæstio. ix.

d ¶ Diuus. Et hic habes ꝙ dãnatus actione iniuriarũ est infamis, vt in l. decuriones. C. de infa. ꝙ est verũ si fuit atrox, al's nõ. c. cũ te. de re iud. & no. bal. ĩ d. l. decuriones. adde bar. in l. si qs in prin. test. § ij. de leg iij. & in d. l. ex militari. ibi vide.

e ¶ Quæro vtrũ. Adde bar. in extraua. q sint rebelles, & vide quę dixi post bal. ĩ l. reos. in ix. col.

f ¶ Solicitatores. Vid̃ in hac materia q̃ dixi in l. j. in fi. ꝙ qsq; iu. & ẽt materiam huius leg. hoc est de effectu siue conatu Bald. in lege. si fugitiui. C. de ser. fugi. & ĩ l. arboribus. ŝ. de vsufru. ĩ l. data opa. C. q acc. nõ pos. ĩ xviij. vol. vel circa. & ĩ l. q aũt opas. de infa. et vide d. Ant. in. c. j. in vl. char. de eo q mit. ĩ pos. cau. rei ser. Spe. ĩ ti. de accu. §. j. vers. qd si post. & Ange. in l. j. in fi. ꝙ qsq; iu. & vide bar. in l. j. §. diuus. & in l. fi. ff. de sic. & bal. in c. j. §. iniuria. in vlt. colũ. de pac. iura. fir.

g ¶ Colloquia. No. ẽt de colloquijs & basijs: clericus tñ amplectens mulierẽ, cẽseť facere cã bñdicẽdi, xij. q. iij. ca. absit. Ad hoc vide no. per bal. in l. si qs nõ dicã rapere. C. de epi. & cle. in iij. col. & glos. in c. ꝑpetuo. de elec. li. vj. & bal. in d. l. si qs nõ dicã rapere. tenet istã gl. quã reprehendit bart. hic põt dici ꝙ si solũ osculũ interuenit ꝑcedit illa gl. et bal. secus aũt si interuenit amplexus. & ita loquitur bar. & vide bal. ĩ. d. c. j. q. mo. feu. amit.

a **Nec magistratibus.** [a] Opp. C. ad le. Iul. repe. l. iubemus. Sol. Quidã sunt magistratus sola dignitate sine administratione: vt quidã quivocantur Comites, Marchiones, & si. & isti sine dubio possunt cõueniri: vt l. ij. C. vbi sena.
b vel cla. Quidã sunt [b] habentes dignitatẽ cũ
1 administratione: isti si quidẽ deliquunt † in officio, possunt cõueniri: vt l. iubemus. C. ad le. Iul. repe. & in auth. vt diff. iudi. §. si tamen. & in authen. vt iudic. iudi. sine quoquo suffra. §. necessitatẽ. Aut nõ delinquũt in officio: & tũc distingue vt hic. Et de hoc per doc. in l. si pręsens. C. de epi. audien. & plenius in l. senatus. ŝ. de offi. præsi.

Quod Reipublicæ. Pone exemplum in ciuitate, in mitratis ob falsitatem

1 *Simul fieri dicitur, quod fit successiuè.*

Si plures. Nota text. ibi imo etiã. Opp. de l. si familia. ŝ. de iuris. om. iud. Sol. Intellige hic, qñ erant serui pluriũ dominorũ. Si enim essent vnius domini, tunc haberent beneficiũ. ŝ. ti. si fam. fur. fecis. dicatur. quod
c dic vt no. in d. si familia. Vltimo [c] no. tex. ibi dũ dicit, ceciderit simul. ꝙ diciť fieri simul
1 † ꝙ dicitur fieri simul, ꝙ fit successiue vnũ post aliud. Quod facit ad dicta testiũ: & intelligitur actũ successiue continuato tamẽ vt l. antiqui. ŝ. si pars hære. pet. & C. de test. l. testiũ. & ibi per Cy. de hoc in v. quæstiõe.

Si quis iniuriam. Quæro vtrum debeat ad hoc fieri vnus processus tantum, vel duo, vt sic ferantur duæ sententiæ. Respõdeo. videtur ꝙ duæ sententiæ. Prima in qua fiat cõdẽnatio pecuniaria. Secũda, in qua cõuertatur pecuniaria, in corporalem: & ideo quia soluere nõ põt vel hoc fiat vno ꝓcessu vt cõdẽneť ĩ pecunia quã si soluere nõ põt, fustigeť. Pro hoc C. vnde vi. l. nõ ab re. & l. cõductores. C. loca. De hoc per Cy. C. eodẽ. l. si nõ conuicij. in xv. & xvj. quæstione.

1 *In casibus, in quibus patri non competit vsusfructus, non est legitimus author minori filio.*

Si filii nomine. Quæro quæ est ratio huius legis, ꝙ pater, & eius filius cogitur satisdare. Dicit glos. quia pater nullum vsumfructũ habet.
1 † Et per hoc dico ꝙ in casibus, in quibus patri nõ cõpetit vsusfructus, nõ est legitimus author filio minori. Dixi in l. fi. §. j. ŝ. de ver. obl.

Constitutionibus.

Etiam. De hoc ver. dic vt dixi in l. iniuriarum. ŝ. eo.

1 *An valeat reseruatio quam fecit iudex, quod notarius possit conficere instrumenta, an valeat cum eũ dãnat.*

d **Diuus.** [d] Opp. de l. & si seuerior. & l. si posidonium. C. de his qui no. infa. Solu. ibi fuit pœna minuta causa cognita: hic sine causæ co-
1 gnitione. Et per hoc dicimus † quod si iudex reseruauit notario ius faciẽdi instrumẽta, si quidem facit causa cognita valet: alias si sine causæ cognitione: tunc non valet. Pro hoc in l. si quis in princip. testa. §. miles. de leg. iij. & l. ex militari. de mili. testamen. C. & ibi per Cyn.

1 *Quando agitur criminaliter actione iniuriarum: pœna imponitur alternatiuè.*
2 *Procurator non admititur vbicunque potest imponi pœna corporalis.*
3 *Quis non dicitur obligatus quando ei infertur pœna ad uindictam publicam: largè tamẽ dicitur obligatus.*

1 **De iniuria.** † Not. quando agitur criminaliter actione iniuriarũ quæ est pœna, & videtis quod hæc pœna ponitur alternatiue secundum qualitatem personarum. Ex qua lege coniuncta l. final. C. eod.
2 † No. quod vbicunq; est possibile pœnam corporalem imponi, non admittitur procu-
3 rator. † Quæro, vtrum [c] ad pœnam quæ fer-
e tur alicui ad vindictam publicam quis dicatur obligatus. dicam in sequen. lectu. Ad hanc quæstionem respondeo quod nõ: qa illa pœna infertur officio iudicis, vt insti. eodem. §. in summa. & sic nõ pręsupponit obligationem, vt l. cum postulassem. in prin. ŝ. de dãno infec. & l. qui per collusionem. §. j. ŝ. de actio. emp. Veruntamen largo modo sumendo obligationem, potest dici obligatus. & ita not. gloss. l. rescriptum. in princip. supra de pactis. in gloss. super verbo. hypothecas.

De extraordinarijs criminibus. Rub.

Glossa continuat rubricam duobus modis vt habes in ea.

LEX I.

f **Solicitatores.** [f] Oppo. imo debent puniri quatenus si perfecissent, vt l. si quis non dicam rapere. C. de episco. & cleri. licet gloss. alleg. eam pro concord. Solu. secundum Pet. ibi peruenit ad actum facti: hic ꝑuenit: solum ad actum verbi secundum hoc glos.
g quæ est hic, quæ dicit quod peruenit ad colloquia, [g] vel ad basia. male dicit in eo quod dicit Basia: quia tunc puniretur ac si esset perfectum delictum: per dictam legem si quis non dicam rapere. quia peruenit ad actum facti. Item oppon. de lege qui autem. de his qui notan. infam. Solue vt ibi. Item oppo. de. l. j. in fin. supra quod quisque iuris. Dicit gloss. ibi in atrocioribus. hic. in leuioribus, vel aliter ibi loquitur in eo quod delictum nõ continet. circa hoc vide Cyn. in dicta lege si quis non dicam rapere. in secunda oppo. Item opponi. de lege cogitationis infra de pœnis. Solu. ibi non peruenit ad aliquem actum, sed hic peruenit ad actum verbi. Vltimo distingue, vt doc. distinguũt in d. l. si quis non dicam rapere. C. de epi. & cle.

h **Qui puero.** [h] Opponitur & videtur quod pro stupro mulieris non sit pœna capitis, vt institu. de publicis iudicijs. §. item lex Iulia. Solu. Intellige quod hic interuenit aliqua violentia interpellando, vel conducendo eam, vel committendo. alias secus, vt ibi secundum Iacobum de Aretio.

1 *Capitanei terrarũ possunt uidere statuta disciplinatorũ: & si uiderint aliquid, quod non spectat ad religionem dissoluere collegium.*

LEX II.

Sub prætextu. Per hanc legem puto quod Potestates & Capitanei terrarum possunt videre statuta: & ordinamenta istorum disciplinatorum; & † si repererint ibi aliquid quod non spectat
i ad religionem: possunt illud collegium dissoluere [i].

1 *Partus quando dicatur animatus.*

Diuus. Opponi. & videtur quod teneatur lege Pompe. de parrici. quasi suum filium interfecerit vt lege prima. infra. ad legem Pompe. de parricid. Solu.

h ¶ Qui puero. Alleg. iste §. ꝑ bal. ĩ. l. si fugitiui. C. de ser. fug. in ij. col. ꝙ delictũ non cõsumatũ nõ puniť.

i ¶ Collegiũ dissoluere. No. ꝙ ꝓpter mala statuta licitũ collegiũ põt cassari. Et hoc dictũ sequiť bal. in. c. j. §. cõuenticulã. de pac. iur. fir. vbi ẽt dicit ꝙ cogeť ẽt isti edere sua statuta episcopo, & episcopi cõtra malas cõuẽtiões hñt iurisdictionẽ a re. vt d. §. cõuenticulã. ꝙ no. scdm bald. ibi. & cũ bar. trãsit bal. ĩ l. j. C. d̃ monopo. & ĩ l. collegiũ. C. de hæred. insti.

POMATES.

i ¶ Collegiũ dissoluere. Adde bal. in c. ij. de ꝓba. vbi dicit ꝙ põt iudex reuocare statuta dolosa sine superiore. alle. l. j. ff. de do. exc. & l. ambitiosa. de decre. ab or. fa. sed nõ alle. istũ text.

a dicit gl.[a] hic fuit factum anteq̄ partus eſſet animatus. & procedit hæc lex, & j.ad legē Cor.de ſica.l.ſi mulierē.quod intellige niſi hoc feciſſet per pecuniā:quia tunc puniret capite,vt l.Cicero.j.de pœ.Si verò poſt partum animatum,tūc teneretur lege Pompe. de parri.vt j.ad le.Pompe.de parri.l.j. Iſtā diſtinctionem de partu animato habes extra de homicid.c.ſicut.el.ij. 1 † Quæro in quanto tempore dicatur partus animatus. Gloſ.hic videtur dicere,ꝙ poſt quadraginta dies. quod eſt verū in maſculino partu. Aliàs audio ꝙ animatus partus dicit̄ poſt xl.dies.hoc relinquo naturalibus.

1 ☞ *Homines locupletes an cogātur vendere frumētū.*

b ANnonam.[b] Quæro † quæ eſt pœna hominum locupletum qui frumentum nolunt vendere. Gloſ.dicit nulla.nec enim vendere cogūtur:nec puniuntur ſi nō vendunt. Alij dicūt ꝙ homines locupletes nō puniuntur,ſi non vendunt prætio iniuſto, vt l.ij.j.ad legem Iul.de an.ſed iuſto prætio coguntur vendere,vt hic.l.j.§.cura carnis. s.de offi.præfec.vrb.& ſi pręcepto nō parerent poſſent puniri: & hoc puto verū. De vltimis,ſcilicet de adulterinis ſtatutis, dic vt no.in l.arbitrio.§.de eo.s.de dolo.

1 ☞ *Qualiter puniatur expendens monetam falſam.*
2 *Et qui animo furandi iuit: & non furatus eſt.*

c SAccularii. Ex princ.[c] huius l.no. 1 † ꝙ ille qui expēdit monetā falſam,nō punitur le.Corn.de fal.ſed punitur pœna extraordinaria.Caſus eſt hic ſecūdū vnā lect. quod eſt verū in caſibus enumeratis in l.lege Corn.j.de falc.& ibi dixi. 2 †Ex ſecun d da[d] parte l.nota ꝙ ille qui vadit animo furandi,& nō furatur,licet ciuiliter nō teneatur,vt l.vulgaris.§.qui furti.s.de fur.tamen extraordinariè punitur.Caſus eſt hic.

1 ☞ *Delicta debent puniri ſecundum morem prouinciarū, vbi fiunt.*

Sunt quædam. Not. tex. in eo quod dicit mo e re prouinciarū[e] &c.Nota in hoc §.ꝙ deli f cta debēt puniri ſecundum morē[f] prouin 1 ciarū,vbi delicta cōmittūtur:† nō ſecundū morē loci,vbi de delicto cognoſcit̄, vt hic habuiſti per Dy.in l.ſi cui.in fi.j.de accuſa. & per Cy.in l.cunctos populos.C.de ſum. trin.j.q.& ego plenius in repe.illius legis.

De ſepulchro violato. Rubrica.

SI ſepulchra. Oppo.de l.ſi ſtatuta. s. de iniu. Solue vt ibi.

1 ☞ *Quando dicatur ciuiliter vel criminaliter agi.*

g PRætor ait.[g] Oppo.ꝙ dicta pœna ſit decem pondo auri:vt C.eo.l.q ſepulchra. Sol.dicit gl.ibi quādo agit̄ criminaliter ad pœnam inferendam fiſco: hic quando ci 1 uiliter ad pœnā inferendā parti.†Nota ex hac glo.ꝙ tūc dicitur ciuiliter agi,qn̄ parti debet applicari id qđ petitur:ſed qn̄ debet applicari fiſco,tunc dicitur pœna crimina h lis,[h] Aliter videtur dicere gl.ꝙ ciuiliter dicitur agi,quādo imponitur pœna pecuniaria,criminaliter quando imponitur pœna 2 corporalis.Ita † no.[i] in l.ſi qua ꝑ calūniā. i s.de epiſc.& cle.& l.qui ſepulchra.C.eo.et l.j.C.quādo ciui.acti.cri.præiu.in gl. ſuper ver.ciuiliter,& C.de his q ex pub.ra.l.fi.li. x.l.obſeruare.§.ꝓficiſci.in fi.magnę gl.s.de offic.procon.& legat. Alibi videtur velle k gl.[k] ꝙ quādocunq̄ agitur de crimine,ſiue ad pœnā applicandā parti,ſiue ad pœnam applicandā fiſco,dicatur agi criminaliter: quia de crimine agitur.Ita nota i l.lex Corne.circa prin.s.de iniur.licet ibi reprobaue l rim.Sed veritas eſt,ꝙ in hac gl.[l] dicitur omnes tenēt hoc.& pro hoc c.tuę.extra de ꝓcu.Item aduerte:quia hoc eſt verū quando pœna infertur alicui ex accuſatione: & ſic m applicat̄ fiſco [m] ſecus ſi fiſci nomine aliqua actio moueretur:vt petitio hæreditatis, & ſimilia:quia tunc diceretur ciuilis:vt l.j. C. de his quibus vt indi.l.j.& l.deferre.& qua ſi per totum tit.j.de iure fiſci.

Si quis in hæreditariū. Nota ꝙ teſtator pōt iura ſepulchrorū vni[i] hæredū applicare. Facit.C.đ le.l.momēta.

1 ☞ *Lex generalis quòd tollat præceptū ſpeciale præcedēs.*

Diuus Adrianus. Nota ver. qd tn̄ No 1 ta †ꝙ lex generalis corrigit ſtatutū[n] ſpe n ciale pręcedēs.Facit ad idē.C.de teſta.l.fi. licet illa cū violentia ad hoc inducatur. Ibi enim dicitur ꝙ ruſtici obſeruēt cōſuetudinē eorū in teſtamētis ſuis ordinādis. quaſi innuat ꝙ per l.hac cōſultiſsima.eſſet ei cōſuetudini derogatū,niſi ſpecialiter eſſet pro ea ſtatutū.Cōtra hoc tn̄ videtur caſus extra de cōſti.c.j.lib.vj.Sol.iſtā queſtionē examinat Cy.in l.fi.circa finē.C.de teſta.& l.ij.C. q̄ ſit lon.cōſue.i vlt.q.principali,circa prin. Cōmuniter tenemus,ꝙ debemus intelligere:ꝙ hic Imperator ſpecialē mētionē fecit de illis ſtatutis:vt no.in d.cap.j. de conſti. libro vj.

Qui de ſepulchri. Oppo.et videt̄ ꝙ iſta actio non detur ad intereſſe,ſed ad vindictam:vt l.de ſepulchri.& lege, queſitum j.eo.Sol.nō datur ad intereſſe,ſed datur ad k vindictam,propter id,quod intereſt.

1 ☞ *Plures poſſunt accuſare in publicis accuſationibus ſi eorum intereſt:uel ſi non fuerit appoſitum.*
2 *Delictum ſi committitur in plures,an quilibet poſſit accuſare, ut pœna inferatur inſolidū ex perſona uniuſcuiuſque.*
3 *Plures ſi inferunt iniuriā vni,omnes tenentur.*
4 *Si decem homines contrà decē homines faciunt inſultum, an dicantur plures inſultus? quòd ſic.*

a ¶Solu.dicit glo.No.de pœna faciētis abortū:& eſt gl.ij.q.v.cōſului.& gl. ij.q.j.miſſas.xj.q.j.c.ſi quis nō naturalis.& in l.dicere.j.de pœ.et ꝑ Bal.in l. quod dicit̄ s.de lib.& poſth.& adde ꝙ etiā tenet̄ le.A ql.vt in l.ſi ſeruus.§.ſi mulier.s.ad le.A ql.vide plene in l.pe.vbi late.C.de ſica. Adde qualiter puniatur p̄bēs & recipiēs poculū,licet nō ſequat̄ abortus.Bar.cōſi.xxiij.lib.ij.

b ¶Annonā.Not.qn̄ quis cogat̄ vēdere. & vide in l.nec emere. C. de iu.deli.& qđ ibi dixi plene in c.j.de emp.& vē.& ꝑ doc.maxime Bal. in l.j.C.de epiſc.au.& tex.cū gl.no.in c. ſicut.xvij.diſtin.& no. Bar.in l.j.§.cura carnis.de offi.pf.vr.& viđ gl.Bar.& docto.in l.iij.s.de his q ſunt ſui vel alie.iur.

c ¶Ex prin.No.ꝙ q̄ ingredit̄ domū animo furādi,& nō furat̄.punit̄ extra ordinem nec alibi eſt melius quā hic,ſecundū Bal.in l.ſi qs nō dicā rape.in j.colū.C. de epiſco.& cleri.& Bar.in d.§.qui furti.

✠ POMATES.

d ¶Ex ſecunda.Adde Bal. in l.ſi quis non dicam rapere. C. de epiſco.& cle.

e ¶More ꝓuinciarū. Not.text.in eo.&c. ꝙ delicta puniantur ſecūdū cōſuetudinē: adde Bal.in l.ſi quis nō dicā rapere.in iij. col.C.de epiſ.& cle. & in l.et ſi ſeuerior.i iij.col.C.de īfa.et i l. gd ergo.in §.pœna grauior.ff.de his qui not.infa.& in l.ij.in fi.de noxa.

f ¶Secundū morem. Viđ Bar.in l.j.C.de ſum.tri.& fide cath. & Bar.in auth.qua in prouincia.C.vbi de crim.agi opor.& Bal.i l.j.C.de aduo. diuer.iud.in l.qcunque.C.de ſer.fugi.

✠ POMATES.

g ¶Prætor ait. Pro hoc vide clare Io.de Imo.in rub.de pub. iudi.& do. Abb.in rub.de iudi.& ibi dixi.& vide text.in c. per tuas.de ſimo.& in l.Caius.s.ad Sill.

h ¶Pœna criminalis. Adde ꝙ do. Abba. Sicu.in rub.de iudi. credit cōtraria,videlicet ꝙ etiā qn̄ pœna applicat̄ parti,iudiciū dicat̄ criminale ſemꝑ: ꝑ c.ꝑ tuas. extra de ſimo.& i c. ſuꝑ his.de accu.vnde ipſe aliter dicit: videlicet ꝙ aut agit̄ pœna i ordinaria delicti,ita ꝙ ꝑ illā puniat̄ delictū maiori pœna quā ſit pœna ſtatuti:& tūc ſemꝑ dicit̄ agi criminalr: ſiue pœna applicet̄ fiſco,ſiue parti. Siuero agat̄ ad pœnā delicti inordinariā:ſed accidentalē; & tunc ſemꝑ iudiciū ſit ciuile,etiam ſi pœna applicetur fiſco.& inducit alia de quibus ibi. Sed iſta ſua doctrina aliquo modo nō procedit:eo quia quādo pœna applicat̄ parti,agit̄ de cōmodo priuato.Ex hoc patet,ꝙ iudicium eſt ciuile.Ita videt̄ dicere tex. in l.infamē.in vlt.rn̄ſo.de pub.iu.& bene facit tex.i l.qđ ſenatus.ff.de iniu.

Vnde cōtra naturā attributā legibus eſt,ꝙ vbi pœna applicat̄ ꝑti,& principaliter agit̄,ipſum iudiciū ſit criminale. Vnde puto dictū Abb,nō eſſe verū.nec eſt verū ſcđm eū dū dicit,ꝙ ſi pœna venit applicāda fiſco,dummodo nō ſit ordinaria pœna delicti,dicit agi ciuiliter:qa hoc eſt cōtra l.ſi qs cū falſo.in prin.ff.ad legē Cor.de fal.vbi patet,ꝙ ſi qs cōmittit cōtra iudicē q habet poteſtatē ciuilē, & nō criminalē,ꝙ licet remitti ad iudicē criminalē. ergo patet ꝙ vbi punit̄ pœna extraordinaria: vt eſt in caſu huius legis non agit̄ ciuiliter. Nō obſtat d.c.ꝑ tuas.quia poſſumus rn̄dere dupliciter,videlicet ꝙ ibi verbū dupliciter,ſtat ꝓprie.vel voluit ſentire ꝙ illa pœna non applicat̄ fiſco: neq̄ parti in remoto ab offerenda illa; qa ibi eſt pœnæ ſpecies.Ita dicit tex. formaliter inequaliter & qn̄.in princi. de accu.& in Euāgelio ibi allegat ad quā pœnā agitur ciuiliter. vt ibi dicitur.etiā ꝓbat tex.in l.iij.§.tutor. qui ad alimēta.ff. de ſuſpec. tuto.& no.Bar.in l.j.C.vbi cau.fiſc.& adde Bal.in l.j.C.de legi.ꝑ gl.ibi dicit ꝙ iſtud ꝙ hic dicit̄ verū eſt qn̄ pœna venit applicanda fiſco ex delicto.ſecus ſi veniret applicanda ex illicito cōtractu: qa tunc nō dicit̄ accuſatio.Dic vt ibi.

i ¶Ita nota. Adde ad materiā do. Ant.in rub.extra de iudi.et & ibi Imola.poſt gl. & vide.in l. trāſigere.C.de trāſ.& Cy.& Bald.in d.l.ſi qua ꝑ calūniā.in prin.hic alle.Et ſi imponatur pœna pecuniaria applicāda fiſco, & alia applicāda parti: dic pro parte quæ applicatur parti dicet̄ cauſa ciuilis.vt colligit ſecūdū Bal.i l.j.i iiij.col.C.de iudi.& ſecūdū d. Ant.i dicta rub.de iudi.appellat̄ cā miſta,vt eſt text.& ibi no.in c.tuæ.đ ꝓcura.& ibi ſcripſi poſt Imo.& vide s. in apoſt.poſita.s.iſtā & cognoſcere an qs ciuiliter agat vel criminaliter ex forma concluſionis libelli, vt ſi dico,accuſo te. Abb.in ca. ſeries.de teſti.et ad hoc no.vide d.glo.in l.fi.C.de priua.deli.

k ¶Velle glo. Et pro glo.eſt tex.quem pōderat ibi Bar.in d.l. licitatio.in §.quod illicite.de publi.

l ¶Hac gl.Et eſt ſimilis gloſſ. in l. prima. de ſepul.vio.& in l. aut damna.in princ. de pœnis.

m ¶Fiſco. Adde quod no.in l.ſi mihi & tibi.§.fi.ff.de le.j.& Bar. latius in extrauag.ad reprimendū.in ver. non obſtātibus.ad fi.vbi omnino vide.

n ¶Statutū. An lex gn̄alis tollat ſtatutū ſpāle p̄cedēs,adde Bar.in l.ſi qs id ꝙ s.de iuriſdi.om.iud.& ꝙ no.Bar.in l.inficiando.§.infans.de furt

Si

1 Si ad plures. Glo.hic format vnam quæſtionē:quam ſolue vt in gl. Per iſtā legē† ego dico[a] ꝙ a licet in accuſationibus publicis non admittantur plures: vt l.ſi plures.j.de accu.hoc eſt verum,niſi plurium interſit æqualiter, per hunc tex.Item dico ꝙ ſi plures accuſauerunt:& non fuit appoſita exceptio ꝙ accuſatio procedit,vt l.ſi accuſatoribus.C de accu.& ibi no. 2 Iuxta hanc legē quæro,†quando delictū cōmittitur in plures,vtrum quilibet poſſet agere vel accuſare,vt pœna inferatur inſolidū ex perſona vniuſcuiuſq̄:hic videtur text. & gl.ꝙ non.ſed inter omnes vna pœna.Pro hoc facit l.ſi plures. in prin.s.ar.fur.ce.Mihi videtur ſic dicendū.Quandoq̄ delictū cōmittitur pricipaliter in iniuriā eorum,in quos committitur:et tunc quilibet habet actionem per ſe inſolidum,vt l.j.in fi.s.de in iur.& l.ei qui nocentem.§.ſi nupta.eo.tit. Quandoq̄ delictum cōmittitur principaliter circa res:& tunc omnes quorū intereſt habentur loco vnius,vt hic.& d.l.ſi plures.s.ar.fur.ce.& l. item apud labeonem.§.fi.c ī l.ſeq.s.de iniur. Per hoc reducamus in practica:dicit ſtatutum,plures ſunt poſſeſſores vnius fundi,aliquis ingreditur poſſeſſionem illam,& turbat illam poſſeſſionē, vtrum quilibet ex dominis poſſeſſoribus poſsit agere per ſe, vt imponatur pœna inſolidū ex perſona vniuſcuiuſq̄. Puto aduertenda verba ſtatuti.Aut denotant actum:prout infertur perſonæ,ſeu in perſonam:quia dicit ſtatutum,ſi quis aliquem turbauerit in poſſeſsione ſua,vel ſi quis turbauerit alicui poſſeſsionē &c.& tunc cum verum ſit quemlibet eſſe turbatū:quilibet poterit accuſare inſolidū:ſicut cum vnus ſeruus verberatur in iniuriā plurium dominorum,quilibet actiōe iniuriarū agit ſuo nomine,vt d.l.itē apud Labeonē.in fi.& ibi no.s.de iniur. Si vero ſtatuta denotant actū,prout infertur in rē non habito reſpectu ad perſonā,vt quia dicit ſtatutū ſi quis intrauerit in poſſeſſionē, alterius:tunc oēs dn̄i vnius perſonæ vicē repreſentant,vt hic,& 3 d.l.ſi plures.s.ar.fur.cæ.†Quæro,quid econtra:qn̄ plures inferunt iniuriā vni.Certe ſine dubio oēs tenētur,vt in l.ſi plures. s. de iniur,ꝙ plene examinaui tibi in l.ſi in rixa.j.ad l.corne.de ſic. 4 †Quæro quid ſi plures pluribus fecerunt iniuriā. & pono vnū exemplū:Decem homines fecerunt inſultum cōtra decē homines:punientur ne inſultantes de tot inſultibus:quot ſunt perſonæ inſultantes?Credo ꝙ ſic. Certum eſt ꝙ quilibet inſultātiū facit inſultum contra quēlibet eorum qui ſunt inſultati,vt dicta l.ſi plures.s.de iniur.coniuncta.l.ſi quis in graui.§.ſi cum omnes domini.ad ſylla.

1 ☞ *Pœnitentia in hac actione admittitur ante litem conteſtatam.*
2 *Actio iniuriarum quando tollatur diſsimulatione.*
3 *Actio iniuriarum an tollatur ſi quis expreſsè renunciat huic actioni:quod ſic.*

1 Si is cuius. Nota† ꝙ admittitur pœnitentia ante litem conteſtatā.cōtra.j.de adul.l.ſi maritus.§.ſi negauerint.Sol.vt ibi.Item oppo.C.qui accu.non poſ.l. accuſatio.& l.ſi ea.eo.tit. Veritas eſt ꝙ ibi deſtitit poſtq̄ accuſationē propoſuerat.vnde poſtq̄ deſtitit non pōt poſtea accuſare, vt l. qui deſtitit.j.ad Turpil.hic vero accuſationē nō propoſuit.Item oppo.de l.poſtq̄ liti.C.de pac.Sol.ibi litem inchoauit,& ei expreſſe renunciauit:hic autē ſolū dixit ſe nolle accuſare.Item oppo.de l.nō ſolū.§.j.s.de iniur.Sol.dicit gl.aliud in actiōe iniuriarū quæ facilius remittitur.Nō placet quia eodem modo tollitur actio iniuriarum,ſicut alię actiones ex delictis,vt l.ſi tibi.§.quædā.s.de pec.Nō obſ.contraria:†quia fateor ꝙ actio iniuriarū tollitur diſſimulatione,hoc eſt eius natiuitas impeditur,ſed poſtq̄ eſt nata, 2 tollitur ſicut aliæ actiones criminales,vt inſti.de iniu.§.fi.†Quęrit glo.vtrum ſi quis renunciat expreſsè huic actioni,an tollatur. Ioan.dicit quod non:imo poſtea volens agere auditur,vt ſupra. de pact.l.iuriſgentium.§.ſi paciſcar.Alij dicunt contra quos puto verum dicere:quia actio iniuriarum non competit principaliter ad vindictam,ſed ad priuatum commodum: & ſic non obſt. §.ſi paciſcar. De hac materia huius §.dic plene vt dixi in d.§.ſi negauerint. Vltimo vide gloſſ.quæ incipit,ſiue dicas.in fi.ibi: ar.contra.s.de fur.l.qui ea mente.& vi bono.rap.l.non prodeſt. Solu.ibi in delicto ne maleficia remaneant impunita,non eſt locus pœnitentię ex parte delinquentis:hic ex parte eius qui petit puniri.Item vide glo.ibi:§.Stichum. Solu.ibi fuit ſtatim ius quęſitum ex ſola electione:hic non niſi ſecuta renunciatione.

1 ☞ *Si alicui eſt conceſſa ſecuritas veniendi, videtur conceſſa ſecuritas recedendi.*

b VTimur eo iure.[b] Not. iſtā gl. quæ incipit,i.circuitus vel ambi c 1 tus &c.ꝙ†ſi cui cōceſſa eſt ſecuritas veniē c di[c] videatur eſſe conceſſa ſecuritas recedendi.Et hoc puto verum:non autem venit ſecure ille qui non poteſt recedere,vt l.ſciendum.§.j.j.de lega.& l.de ætate.s.ad trebel. De hoc tetigi in l.relegati.j.de pœnis.

1 ☞ *Condemnatus de maleficio in minus propter qualitatem omiſſam, & ſoluit,an poſsit de nouo accuſari occaſione illius qualitatis? remiſsiuè.*
Peruſinus delinquens in ducatu ſi in ducatu conueniatur. et contumax ſit,an primo proceſſu pendente poſsit Peruſij cōtra eum procedi.
2 *Peruſinus delinquens in ducatu. & ibi conuentus ſit contumax non poteſt coram iudice Peruſino inquirente opponere exceptionem præuentionis.*
3 *Iudex ducatus qui incœpit primo procedere contra Peruſinum in ducatu delinquentem,an poſsit contra iudicem Peruſinum pariter procedentem opponere exceptionem præuentionis.*
Interdictum vti poſsidetis,quod competat quando aliquis turbatur in ſua iuriſdictione.
Remiſsio in delictis quod non fiat ſecundum conſuetudinem Italiæ.
4 *Accuſans Peruſinum delinquentem in ducatu coram iudice ducatus:an poſsit opponere exceptionem præuentionis coram iudice Peruſino pariter procedente:quod non.*
5 *Reus delinquens qui in primo iudicio fuit contumax ſi comparet, & contumaciam purgat:poteſt exceptionē præuentionis coram ſecundo iudice opponere,*
6 *Peruſinus delinquens in ducatu ſi fuit contumax & condemnatus,an contra eum poſsit per iudicem Peruſinum procedi non obſtante dicta ſententia.quòd ſic.*
7 *Qui duobus locis fuit cōtumax, & pro eodem delicto fuit condemnatus poteſt cogi vtranque condemnationem ſoluere.*

SEpulchri uiolati. Opponitur quod abſens reuerſus poſsit iterum accuſare,ſi doceat ſe ignoraſſe,vt l.ſi.cui crimen.§.ijſdem. j. de accuſat. Solu.ibi loquitur quando fuit reus abſolu 1 tus:hic qn̄ fuit condēnatus,& ſoluit.†Hęc lex eſt argumētum ꝙ ſi de maleficio eſt aliquis condēnatus in minus propter aliquā qualitatē omiſſā, & ſoluit occaſione illius qualitatis nō poſsit de nouo accuſari. Qđ patet: qa iſta accuſatio datur ad plus quando datur domino quam quando extraneo, vt ſupra eodem.l.iij.§. qui ſepulchri. & tamē hic ſimpliciter domino denegatur,ſi ſemel facta eſt cōdemnatio. De quo plene dixi.j.de accu.l.ſenatus.Itē eſt arg.ad quęſtionem in qua pluries conſului. Aliquis Peruſinus cōmiſit maleficium in ducatu:proceditur ibi cotra eum,& eſt cōtumax: demū accuſatur hic:quæritur an poſsit? Iſta quęſtio habet duo puncta principaliter. Primo an pendente primo proceſſu poſsit procedi hic in loco originis. Secūdo an lata ſententia condemnatoria ibi contra contumacem 2 obſtet hic exceptio.† Circa primū eſt vidē d dum,an exceptionem[d] litis pendentiæ vel præuentionis poſsit opponere ipſe reus cōtumax. Et dico quod non. Cum enim coram eodem iudice coram quo contumax eſt, ipſe non poteſt vti illa inſtantia, niſi ſuā contumaciam purgauerit, & expē-

a ¶Ego dico.Et iſta faciūt ad no.in l.ſi quis.in fi.§.fi.cū l.ſeq.s.de iur.om.iud. & ꝙ no.Bar.in l.inficiendò.§.infans.de fur.

b ✠ POMATES. ¶Vtimur. Vide do.Præpo.in c.diſciplina.diſt.xlv. in prin.& Panor.in c.ego N.col.iij.& ibi addidit de iureiu.Alexā.conſi.j. xlvj.col.j.vol.ij.vbi quærit an immunitas data cōducendi res ad talem intelligatur data & reconducēdi.& col.fi. vide Fel.in d.c. ego N.col.pe.in fi.

c ¶Securitas veniendi.Ad materiā ſalui cōductus vide in l.ſi ex lege.ad l.iul.de Adul.Adde ꝙ not. Bart.in l.j.j.ad l.iul. maieſta.& no.bart. in l.j.C.de naufra.li. xj.& ꝑ illū tex.& ꝙ no.in.c.fi.de treu.& pace.in c.ſtatutū.§. j.de reſcri.in vj.

d ¶An exceptionem. An reus contumax poſsit opponere exceptionē litis pedentiæ corā alio iudice, vide per Iac.de bel. diſputātē i l.j.vbi đ cri.agi opor.& bal. in l.j.de leg.j.& viđ quę dixi poſt Bart. in l.vbi acceptum. de iudi.& in.l.c̄ꝑuis. in pe.col.de dam.infect.& quæ no.Bar. in l.cūctos populos. C.de ſum.trini.& Bal.in d.l.j.in ij.col. C.vbi de crimi.agi opor.Et qn̄ opponi debeat exceptio litis pendētię,vide Bar. in l.perēptorias. ad fi.C.ſentē.reſcin.nō poſ.Et ad Barto.hic adde Bal.in d.l.ſenatus.C qui accu.non poſ.q idē tenet:et ꝙ iſta exceptio pręuentionis debeat opponi ante lit.cōt.tenet Bal.in auth.ſed nouo iure.C.de ſeruis fug.in iij.col.& diſputauit Iaco.de bel. in d.l.j.vbi de crim. agi opor.& Bald.in l.ſi pluribus.de leg. j.et ibi qd ſi in caſu iſto pœnam ſubijt in vno loco.an teneatur in alio.& hic ad de Imo.in capitu.de his.de accuſat. vbi tranſit cum Barto, & adde quod Bald. in capitu.ſancimus. in titu.quo tempore miles inueſt.petit. Dicit ꝙ ſic:oīa reuocantur attentata appellatione pendente ita attentata dolo omnia reuocantur,vel male a partibus acta pertinent ad officiū iudicis,vt illa corrigat,& reformet.nec eſt ſpeciale in cauſis appellatiōis,ſecūdū ipm,ꝙ eſt no.Et ad de ꝙ pēdēte lite i curia ſeculari ſuꝑ cōtractu,poſſū hēre recurſum ſuꝑ obſeruatiōe iuramēti,ſcđm bal.i l.j.C.đre.cre.De materia viđ ꝑ bal.i c.j, đ cōtro.feu.apđ par. ter.ꝑ Pe.đ anc.i rep. c.poſtula.đ fo.cōp.i vj.et ēt viđ.doc.i.c. cū clericus laicus.de for.compe.

a ✠P O M A T E S. ¶Multo minus poterit. Vide etiam Feli.in ca.cum sit Romana.col.j.de appel.in fi.& Alex. consil.xxiij.vol.iij.& Soci.xij.col. ij.nota ꝙ regulariter conuentus sub vno iudice, si postea coram alio conueniatur super eadem re potest opponi exceptio litis pendentiæ. quod tamen hoc facere non poterit si fuit contumax corā primo iudice.quod no. & idem voluit Bar.in l.quāuis.s.de dam. infec. &vide Alex.consi. xj.col.ij.in v.dubio. vol.j.&Feli.in c.cū M.Fer. colū.xiij.de consti.& Pan.in ca. ex tenore.in fi.et ibi addi.de rescr. & Feli.in c.qualiter.col.j. de iudi. & in c.cum sit generale. colū.v. de foro cōpe.in ver. quarta declaratio.et in ca.j.col.fi.eo.titu.

b ¶Secundo est vidēdum. Adde quod dicit Bald. in l.si quis non dicam rapere.in iij.et v.colum.C.de epis.& cle.in l.ij.C. vbi de cri.agi opor. & in l.nullum.ad fi. C.de testa.& in d.l. senatus.C.qui accu. nō pos.et quid si per duos iudices inquiritur de eodem delicto. vtrū vnus debeat remittere cognitionem ad alterū,vbi non apparet de præuētione? Bal. in l.nullum.C.de testi.determinat quod sic:alias se īpediunt. Quid si vnus iudex præuenit in citatiōe verbali,alius in reali:quia cœpit eū personaliter ꝓpter delictum : quis erit potentior? Ad istam questionē vide Bar. in l.iij.j.de cust. reo. & in l.j. de pœn. & Bal.in l.j.C. vbi de crimi.agi opor.facit quod not.Io.and.in c.j.de obli.ad ratio, & Bart.in l.diuus.j. ad Turpil. & quod no.Bal.in addi.Spe. in titulo de cōtuma. §.sequitur.in versic. sed pone:& omnino Bal.in auth. sed nouo iure. C.de seruis fugi. versi.sed pone in ciuitate Perusij. Et videtur ꝙ potētior sit iudex qui habet reum captum: quia potest ad libitum executionē facere:maxime si est pœna corporalis:& maxime cum hodie de cōsuetudine nō fiat remissio , vt notat Barto.j.proxi.& ita etiā determinat Angel.de Are. & doct. Moder.in tract.maleficiorum.versi. iudex commisit quod Caius.&vide quod dixi in l.si qs postea. de iudi.& Bald. in l. senatus.C.qui accusa.non pos. & quærit Bal.in dicta l.nullum.in vlti.colū.C. de testi.quid si testis de crimine falsi potest puniri in duobus locis,an si fuerit punitus in vno loco excludatur alius locus. Et ibi tenet qđ

sas reficiat,vt l.sancimus.C.de iudic.mul-
a tò minus poterit [a] vti beneficio illius instā-
tiæ coram alio iudice : & sic non potest vti
beneficio illius l.vbi acceptum.s.de iudic.
Præterea si hoc esset , sequeretur quòd in
eius potestate esset eludere pœnam. Nam
hic non posset cōueniri : quia processus est
alibi cœptus:ibi nunquàm compareret : &
sic pœnam eluderet:quod esset absurdum:
3 argumen.s.de arbit.l.ne in potestate. †Se
b cundò est videndum, [b] an istam exceptio-
nem posſit opponere iudex,qui primò in-
cœpit,vt dicat per secundū non posse pro-
cedi,cùm ipse præuenerit:Respondeo iudi
cibus concessum est iurisdictionem suam
defendere,vt l.j.s.si quis ius dicen.non ob-
temp. Etsi quis turbatur in sua iurisdictio-
ne habet interdictum vti possidetis,vt di-
xi in l.vlti.s.vti pos.facit l.sanè si matris.s.
de iniur.& extra de offic.delega.c.j.vnde si
per processum secundi iudicis , processus
primi impediretur quoquo modo ipse pos-
set opponere & impedire:impedimentum
autē est manifestum de iure cōmuni, secū-
dum quod fit remissio reorum,vt in authē.
vt nul.iudi.§.si verò quis comprehensorū.
vt l.si cui.§.fi.j.de accu.sed secundū cōsue-
tudinē Italiæ,secundum quā remissio non
c fit, [c] nō video ꝙ impedimentū primus iu-
dex patiatur:& sic primus iudex impediri
nō posset.Liberè enim procedit nō obstā-
4 te processu secūdi. †Tertiò est videndū,
an ille qui corā primo iudice accusauit,pos
sit istam exceptionem opponere corā secū
do iudice,ne coram eo procedatur,cū corā
primo in accusando p̄uenerit. Respondeo,
idem quod s.si per hoc processus eius quo-
quo modo impediretur haberet istam exce
ptionē.aliàs secus.arg.ad hoc j.de adul.l.ij.
§.fi.cū l.seq.Sed nō video ad quid ꝓcessus
eius impediatur,cū in primo iudicio ille sit
5 contumax. Fateor tamē ꝙ si reus in † pri-
mo iudicio cōpareret,& cōtumaciā suam
purgaret:tūc posset istam exceptionem op
ponere:quia cessarent rōnes præcedentes:
& interest sua ne de eodem delicto sæpius
cōtra eū quæratur,vt l.pe.§.fin.s.nau. cau.
6 stabu.& l.senatus.j.de accu. †Circa secū
d dum [d] quādo est lata sententia contra eum
tanꝙ cōtumacem,an procedi posſit coram
secūdo iudice?Istam quæstionem disputa-
uit Iac.de Belui.& eā ponit in solutiōe cō
trariorū in l.j.C.vbi de cri.agi opor.et deter
minauit ꝙ posſit iterū ꝓcedi & condēnari:
arg.huius legis vbi dicit̄ ꝙ litis æstimatio-
nē sustulerit. Si ergo primā cōdemnationē
soluisset,haberet exceptionē ex ea. Sed ille
qui fuit vt cōtumax cōdemnatus nō soluit
cōdemnationē ex ea:ergo &c.Pro hoc etiā
j.de cust.reo .l.diuus.ver.sic et diuus.vbi ap
paret ꝙ nō obstāte ꝙ qs sit cōtumax exbā-
nitus ꝑ maleficio:nihilominus debet de ma
leficio iterū cōstare,sed ibi loqt̄ d̄ iure cōi,
scd̄m qđ absens nō pōt cōdēnari in crībus
grauioribus,vt l.absentē.j.de pœ.sed d̄ iure
municipali,scd̄m qđ absens hr̄ ꝑ cōfesso,
et pōt cōdēnari,nō eēt necesse facere nouū

sic.facit quod not.Bal.in l.pe.in vj.col.de exce. rei iudi.& bal.& doc.in l.si pluribus.de leg.j.Adde ꝙ secundum formā inquisitionis sine citatione non dicitur præuenire.Bal.in l.j.in viij.col.C.de cōfes.Sed per confessionē factā non formato processu dicitur præuenire.Bal.in d.l.si domus.§.j.per illū tex. de leg.j.Et de materia plene per Pet.de Anc.in repetiti.c.postulasti.de foro cōpet. vbi omnino vide quæ habentur in d l.si pluribus. in materia inquisitiōis. de leg.j.et in l.de die. §.iuber.q satis.cog. Adde quis sit potior , si duo iudices præuenerunt ad condemnationē de vno delicto,s. iudex originis.& iudex commis.delicti.bal.cōsi. cxc.libr. iiij.& vide Ioā. And in titu.de cōmpe.iudi.

ꝓcessum,vt ibi dixi.tñ puto verā determi-
nationē d. Ia.primo ꝑ l.euidēter.s. de exce.
rei iudi.vbi nō prodest exceptio rei iudica
tæ,nisi ei qui condēnationē solueret.Secū-
do arg.l.qui repudiātis.s.de inof. testa. vbi
snīa lata contra absentē non pōt præiudica
re alteri nisi absenti.Ita hic per hanc cōdē-
nationē nō prędiudicatur alteri iudici, quin
posſit procedere:& ita pluries de facto iu-
7 dicaui assistendo & consulendo. †Quæro
iuxta prædicta quid si in duobus locis fue-
rit cōdemnatus tanꝙ cōtumax de eodem
maleficio:an posſit cogi vtrāꝙ cōdemna-
e tionem soluere?Puto quod sic, [e] & impute
tur sibi cur hoc passus est:argu.ad hoc s.rē
ra.hab.l.si sine.§.cum autē.in eo qui condē
natus est domino & ꝓcuratori,vt ibi dixi.

1 ☞*An filius accipiendo pecuniam de morte patris occisi videatur adire quod non.*

QVæsitum. Facit ad quæstionē si filius fe
cit pacē de morte patris accepta pe
1 cunia†vtrū per hoc videatur adire hæredi-
f tatem. Vel pone statuto [f] huius ciuitatis ca
uetur ꝙ occidens condēnetur in certa quā-
titate cuius medietas applicetur filio.an fi-
lius accipiendo illam medietatem videatur
adire.Et habetis hic tex.ꝙ non,& l.pro hę
rede.§.fi.s.de acquiren. hære. vbi est idem
casus.

REi sepulchrorum.
Oppo.ꝙ puniatur in decem pon-
do auri,vt C.eod.l.qui sepulchra.Sol. quā-
doꝗ pro sepulchro violato agitur ciuiliter:
quādoꝗ criminaliter.ꝙ dic vt hic in glo.&
l.qui sepulchra.C.eodem.

De concussionibus. *Rub.*

LEX I.

SI simulato.
Glossa ponit exemplum
in nuncijs cōmunis. Quęro
quis teneatur hoc crimi-
ne.Dicit glo.ꝙ quicunꝗ cō
cussionem intulit,habens officium,vel etiā
sine officio j.l.proxi.quæro quanto tempo
re duret hæc accusatio?Certe quidā habēt
hic in tex.omni tēpore:& tunc est hic spe-
ciale ꝙ ista accusatio est perpetua contra re
gulā positam in l.quærelā.C.de fal. Alij ha
bent huiusmodi tempore:& tunc nullū cō
tinetur speciale.tenerem primā lectu. scd̄m
quā habes aliquid singularitatis. Quærit
glo.quæ est pœna huius criminis.Dicit gl.
ꝙ est pœna extraordinaria. Tu dic qđ est
pœna secundum modum quo dicetur j. l.
proxima.

1 ☞*Opinio propria Accursij reperitur in paucis locis glos.*
2 *Statutum si punit aliquod maleficium publicum an accusatio sit publica.remißiuè.*

LEX II.

COncussionis. Gloss.ponit duas
lecturas. Vna est Azo. Io. Hugo.
1 & aliorum glossatorū. Alia est accur.† &
est

c ¶Remissio non fit. No.ꝙ secundū consuetudinē Italiæ non fit remissio in delictis. Limita tñ vt ꝑ Bal.in l.ij.C. de ser. fugi. Adde gl.in cle. pastoralis. de re iudi.alle. Bald.in l.j in xj.colū. C. de exce. rei iudi.& cū Bart. hic concordat Bal.i d.l.j.i x.col.C.de hę re.insti.

d ¶Circa scd̄m. Vide ꝙ not.Bar. in l.& si amicis.j.de adul.Sed quid econtra si fuit punitus & condemnatus in loco originis, an posset puniri in loco delicti? Bald.ꝙ sic in l.pe.in vij.col. C.de execu. rei iud.& ibi ēt vid̄ in viij.col.vel circa. Adde d. Ant.in ca. de his.de accusa. & Imo.ibi quē videas vbi etiā ponit si vigore statuti loci delicti , contumax habeatur pro confesso, an posſit virtute dicti statuti, & virtute dictæ confessionis in alio loco puniri. Et istis adde Bald.i l.& si seuerior.in v. col. C. de infa. adde ꝙ Bald. in proxime allegato consilio tenet quod punitus in loco delicti non posſit puniri in loco originis. & vide etiam quia contrarium sentit eius quod hic dicit Barto. quod si a duobus fuerit condē natus in contumaciam quod ambo poterūt exeq:qa ipse Bar.aliter sentit.

e ¶Puto ꝙ sic. Nota mirabile ꝙ qs pōt ꝑ eodē delicto bis condēnari,& bis fit executio.vide nota.per Bal.& Bar. in l. is q reus.ad fin.de publi. iud. Cōtrariū videt velle Bal.in l.j.in iij. co. C.vbi de cri.agi opor.Bal.de hoc dubitat ī l.si pluribus. de lega.j.adde alium casum per Barto. in l.j.in fi.C.vbi de cri mi.agi opor.

f ¶Pone statuto. Vide Bar.in l.filius qui patri.de vulg.& pu-

est ꝓpria opi. Accur.quā nota:qa in paucis locis reperies suas
2 proprias opin. Vide gl.j.huius l.quæ incipit, Facit†ad q.statu
tum punit aliquod maleficiū publicū,vtrū accusatio ex illo sta
tuto sit publica vel priuata?secundum Azo.videtur ꝙ sit pu-
blica:secūdū Accur.secus.qđ dic vt l.j.de publ.iudi.& ibi dixi.
Quæro,quot modis puniatur,qui hoc crimen cōmisit. Dic
vt hic in glo.& plenius in l.j.s.de calum.

De abigeis. *Rubrica.*

Quidam habēt de ambigeis,alij habent de abigeis. & ista
melior.descēdit eñ ab abigo abigis,id est subtraho subtrahis.

LEX I.

DE abigeis.
Quanquam. Videtis hic ꝙ magis pu-
nitur ignobilis ꝙ̄ nobilis
quod dic vt j.de pœnis. l.quædam sunt. & in l.
Pedius.s.de incen.rui.nau.

a **Qui pecora.** [a] Quæro quid si iniustis. Gl. dicit idē:
arg.s.de libe.cā.l.igitur.§.ij. Ad hoc
op.inst.vi bo.rap.§.quia tamen.Solu.hic ideo: qa ista accusa-
tio requirit dolum,ibi secus.Et dic vt dixi s.si quis testa.li.esse
iuss.fue.l.j.§.j.

1 ☞*Abigeus qualiter quis dicatur.*
2 *Oues decem faciunt gregem.*
Porci quinque,equi quatuor,uel quinꝗ.
Quatuor uel quinꝗ homines faciunt gentem.
3 *Porci numerantur inter bestias minutas.*
Equi,bos,& mulus inter grossas.

LEX III.

OVes. Opp.ꝙ subtrahendo vnum,nō est abigeus,
1 vt s.eo.l.j.§.j.Sol. Quandoꝗ † quis surripuit
totum gregem:& tunc sine dubio est abigeus, vt hic.
Quandoꝗ surripuit vnum vt alterum animal:& tunc aut sur
ripuit sæpius quasi artem de hoc faciendo: & est abigeus , vt
hic,& l.j.s.eo. Aut non surripuit sæpius:& tunc aut surripuit
vnū ex animalibus grosſis,vt equū vel bouē:& tunc abigeus
est,vt hic. Aut surripuit vnū ex animalibus paruis:& tūc non
b est abigeus,vt s.eo.l.j.§.sed & qui porcū. Vltimo [b] no.†ꝙ in
2 ouibus decē faciunt gregē: [c] in porcis quinꝗ faciunt gregē: in
c equis nō dicit̄ hic,sed glo.dicit idem ꝙ quatuor,vel quinꝗ fa-
ciunt gregē.qđ tene menti ad id qđ dixi in l.prætor edixit.§.j.
s.vi bono.rap.ꝙ quatuor vel quinꝗ homines equites faciunt
3 gētē,sed in peditibus requirerent̄ plures,vt ibi dixi. †Vlti-
mo nota hanc legem cōiuncta l.j.§.sed & qui porcū. s. eo . ad
statuta quæ distingunt bestias minutas à grosſis.Nā vides ꝙ
porci numerātur inter bestias minutas,sed equus,bos, & mu-
lus,numerantur inter bestias grossas.

Receptatores. Oppo.de l.prima,infra titulo.ij.Sol-
ue vt ibi dicam.

De præuaricatoribus. *Rubrica.*

1 ☞*An aduocatus qui accepta pecunia uidit instrumenta unius partis:deinde cum alia facit pactum de quota parte litis,& animo,& corpore illi aßistit.an teneatnr crimine falsi uel præuaricationis.*

LEX I.

d **PRæuaricator.** Quidā aduocatus [d] Flo-
rentinus promiserat prę
stare patrocinium in quadā causa:& pro hoc ac
cepit certam quantitatem,& vidit instrumenta
1 omnia partis. † demum habuit aliam partem,
& omnia secreta primæ partis reuelauit secundæ parti: & fa-
cto pacto de quota litis cum secundo ,qui in veritate non fo-
uebat iustitiam,& fuit cū eo palā corā iudice,& coram eo pe-
titionē dictauit:& produci fecit,& sententiā obtinuit:quæri-
tur vtrum iste aduocatus cōmiserit crimen falsi . Dicebatur ꝙ
nō,sed crimē præuaricationis.Consului cōtra. Nā crimē præ-
uaricationis eīt qñ tu es cum vna parte corpore:cū alia animo,
vt hic,& l.athletas,§.præuaricator.s.de his qui not.infa.sed in
q.ꝓposita in totū primā partē derelique-
rat,& cū secunda erat animo & corpore:
ergo nō est præuaricator, sed crimē falsi
cōmisit per tria. Primo,quia pecuniā ac-
cepit vt faceret falsam accusationem cum
pręsciret se nō fouere iustitiā,vt l.j.§.j.ad
l.cor.de fal.Secūdo qa faciendo pactū de
quota litis cū sciret iustitiā eū nō fouere,
facit societatē in necē innocētiū.ꝙ incidit
l.cor.de fal.vt d.l.j.§.j.j.ad l.cor.de fal.quę
videtur habere locum,siue hoc fiat in ac-
cusatione criminali siue ciuili actione , vt
l.ex senatus.j.ad l.iul.de vi priua.licet cō-
tra hoc facit C.ad l.Iul.repe.l.iij.Facit ad
hoc ꝙ no.in l.j.§.j.s.de calū. vbi disputat
etiā glo.an hoc sit verū , siue ista societas
fiat in actione ciuili,siue in actione crimi
nali. Tertio incidit in crimē falsi : quia re-
uelauit secreta partis,vt l.j.§.is qui deposi
ta.ad l.Corne.de fal.& de pœ.l.si quis ali
quid.§.si quis instrumentū. Itē incidit in
l.Cor.de fal.quia per obreptionem impe
trari fecit,& obtinuit sententiā:& sic in-
cidit in l.si quis obrepserit.j.de falsis.

1 ☞*Præuaricationis crimen est publicum quando accusator est præuaricatus in crimine publico.*
2 *De crimine præuaricationis cognoscitur per replicationē.*
3 *Item per accusationem.*
4 *Primus accusator si accusatur de præuaricatione,& conuincitur,hæc reo præiudicat si fuit citatus,ut illi iudicio adesset.*
Sententia lata contra notarium de falso non præiudicat parti,si non fuit citata.
5 *Accusatore absoluto de præuaricatione amplius non poterit super præuaricatione redargui.*

LEX III.

PRæuaricationis.
1 No.†qñ accusator est præuarica-
tus in crimine publico,crimē: est publicū
alias est priuatū. Item not.ꝙ super repli
catione præuaricationis debet pronūcia-
2 ri.Opp.†super incidenti nō pronunciat̄,
vt C.de ord.iud.l.j.hic dicitur cōtra. ergo
male.Dicit gl.Speciale est hic ꝙ super in
cidenti pronunciat̄.Tu dic ꝙ ista non est
e incidens,licet emergens. [e] Nā opponitur
ad processum.cū eñ me accusas ego exci
pio nō esse ꝓcedendū super accusatione:
quia sum absolutus de eodē crimine. Tu
replicas ꝙ fui absolutus per pręuaricatio
nē. Vnde hic disputabatur:an sit procedē
dū vel nō. Nō enim disputabatur de me-
ritis causæ,sed de ꝓcessu.Et hic est vnus
modus quo de præuaricatione cognosci-
tur,s.per modū replicationis. Item est aliꝰ
modus,s.per accusationē hoc mō,tu accu-
sas me,ego excipio ꝙ fui absolutus:tu di-
cis me fuisse absolutū per pręuaricationē
& vis accusare primū accusatorē de præ-
uaricatione:certè pendēte illa accusatio-
ne p̄uaricationis supersedebit̄ super ista
accusatione scd̄a. Istos duos modos po-
4 nit glo.hic q̄ incipit,hoc spāle est. †Quę-
f ro qñ [f] primus accusator accusatur de prę
uaricatione,& cōuincitur,vtrū hoc præ-
iudicet reo. Respō.ꝙ nō,nisi ipse fuerit ci
tatus vt illi iudicio adesset,vt l.denuncias
se.§.fi.j.de adul.Pro hoc optime facit gl.l.cum miles. s. ex qb.
g cau.ma.Pro hoc quod dicimus [g] de sententia lata contra nota-
rium de falso,ꝙ nō præiudicat parti,si nō fuit citata, vt l.vete
ris.C.de fid.instru.Pro hoc quod no.ꝑ Cy. qui acc.nō pos. l.j.
in vlti.q.facit quod no.per Cy.in l.j.C.de aduo.diuer.iudi. &

✠P O M A T E S.
a ¶Qui pecora. Not. mirabilē gl. in iusta cā:si tñ habet in se credulitatē, excusat a dolo,& facit ꝙ ēt excusat a periculo mortis, ꝑut est gl. sing.in l.in hac.s.de cōd.triti.& vid̄ aliā no.gl.in rub.de arb.

✠P O M A T E S.
b ¶Vltimo. Adde q̄ dixi ī c.ij.de ordi.co. & adde bar.ī l.sicut. §.j.ff.qđ cuiusꝗ vniuer. Ang.ī l. sicut.§. in decurionib.ff. qđ cuiusꝗ vniuer. no.
c ¶Faciunt gregem. Quæ aūt sit differētia inter gregē & armētum,vide Bart. ī l.fi.C. de mil . veste. li.xij.vbi oīno.vide & his adde no.ī c.ij. ij.de ordi.co.& Bar. in l.sicut.§.j.s. quod cuiusꝗ vni.no.
d ¶Aduocatus qua pœna punitur Aduocatus qui iustitiā sui clientuli reuelat alteri parti, sub pacto de quota litis,vide in l.sicut.la iij. de extra ordi.cri.& qđ no.Gui.de suz. in l. ꝓuidēdū. de postu. Et an ti.iste habeat locū in ꝓcuratore, vide glo.& Fulg. in rub.C.de procu.
e ¶Sed emergēs &c. Vide Cy.& Barto. l.si quis homicidij. C.de accu.
f ¶Quæro qñ. Quid in aduocato cōdēnato de p̄uaricatione an noceat principali,vt illæ defensiōes ꝓbent cōtra principalē,vide Bart. in l. j.in fi.C.de aduo.diuer.iud.vbi dicit ꝙ nō,& ī l. cū filius.de ver.ob.plene , & ita in d.l.j.ꝑ Iac.de are. Cy.& Bald.in d.l.si qs homicidij. C. de accu.& ibi ēt qđ in aduocato corrupto.
g ¶Qđ dicimus. Vid̄ Bar.& Bal.in l. j. de fideius.& Bar.ī l.denūciasse.§.fi.d̄ adul. & tāgit Cy. in istis locis qđ de snīa lata cōtra falsos testes.& vide ī l. Lucius.ff.de infami.& Inno.in c. cām . post mediū. q fil.sint leg. Idē tenet Bal.in l.fi.in vlti.colum. C. de fi.instru. Sed an snīa lata contra aduersarium faciat fidē cōtra mandantē,vide Bal.in l. j.in fi.C.q.res iu.Et an snīa lata pro mādatario ꝓsit mandadāti,vide Dy. in regu. ratihabitio . per Bar. in l.adult. ff. de adult.

a ¶ Si ideo qs. Adde Bal.in rubr.C.q accu.non pos.

b ¶Pœna turpiliani. De pœna accusantis,& postea desistẽtis,vide late p Bar.ſ l.j.ī.ad Turpil.§ . ſi quis autem.

c ¶ Pesimũ genus. Adde Bal.in l.ſi. C. de ope.lib.vbi dicit q recipiens vel occultãs delatorẽ, vel bannitum ne capiat non tenetur soluere pro eis. Qñ autẽ & qualiter punitur receptator delinquentis,vidē plene p Flo. in qõ.ſua inquisitus. in ij.dub. Caupo autem dãs bannito ad comedẽdum non tenetur l.ſciæ.ī.de fund. instru.in §.idẽ q̃sit. Et ista pœna receptatoris est canonizata de pœ.dist.ij.ca. aut facta.& vide q̃ hñtur in l.eos.C.de fur.Et qs dicatur receptator, vide text. in l.j.§.q autẽ ait p̃tor.de ser.cor.& no. in d.l.fin. Adde quæ not.in rub.ī.ne quis eum.

POMATES.

d ¶Similitudinẽ. Et vide ad istũ titulũ Old.cõſi.xxxvj.

e ¶Pœnę duplicẽtur. Si statutũ dicat qđ pœnæ duplicenť de nocte,vide Bar.in l. hoc genus.ſ.de cõd. de.& in l.j.§.lex falcidia.ī.ad l.fal.& in extraua.ad repri.in ver.proinde.& Ange.in l.ſi finita.§.j.đ dam.infec.

f ¶Intellige in eo. Vide Bart.in l.oẽs. C. de agri.& censi.lib. xj.& in l.j. C.de ẽstra.li.xij.& in l.j.C. de colleg.illi.eod . li. & in l.j.§.ij.de incẽ. tui.& nau.& ſl.metrodorũ.ff. de pœn. & Bal.in l.data opera. C.q acc.non pos. & Ange.in l.j. C. & Nili agge.nõ rũpẽ, & Do.ſc.gcunq. đ here.li.vj.& p Bar. in l.legibus. C.de liro.& iti.custo.libro xij.& Bal.in l.ij.C. de his q latro. & in l.qcunq.in ij.co. C. de ser.fugit. Adde q statutũ puniens receptatorem incẽdiarij vel fugitiui , non habet locum in receptatore ignorante, vt etiam voluit Ro. consi.cccclxxiij.

POMATES.

g ¶Quæro an hoc sit verũ. Vide Soci.cõſi.clxij.col.pen.ibi limittat etiam in eo q coacte recepisset, & sine culpa.

POMATES.

h ¶Sed qualiter probabitur. Vide Alex. cõsil.cxv.colũ. vlt. vol iiij.& Feli.in c. ſ. in prin.de except.

per Cy.in l.ſi quis homicidij.C.de accu. Quæro,qđ ſi primus accusator de præuaricatione fuit absolutus. Gl.dicit hic indistincte ſi pronunciatur non præuaricatũ siue super replicatione,siue super accusatione,decætero non poterit redargui de præuaricatione. Ita dicit glo.& nihil allegat. De hoc habes casum ſ.de collu.dete. l.ſi.in prin.

3 ☞*Publicũ crimen non dicitur nisi aliqua lege caueatur. Si aliquis accusatur ex aliquo statuto,an dicatur accusatus de crimine publico , remissiue.*

Pœna Turpiliani est quinque aureorum.

Accusatus & non prosequens accusationem , qualiter punatur.

Si ideo quis.[a] Duobus modis legitur iste §.† No.q crimen publicum non est,nisi aliqua lege caueatur. Facit ad qõnẽ ſi aliquis accusat ex aliquo statuto,vt rũ dicat accusatus de crimine publico,vel non.de quo dixi in l. j.de pub.iudi.† Secũdo no.q pœna Turpiliani[b] est quinque aureorum.contra.j. de custo.reo.l.iiij.Sol.ibi loquit de pœna conuẽtionali cõtra eũ, q reũ nõ exhibuit, hic de eo qui destitit.Secundo oppo.C.q accu.non pos.l.qui crimẽ.Sol.Ibi loqtur in eo q nõ cõparuit in termino statuto à iudice,hic in eo qui renunciauit expresse, Item op.C.vt intra certũ tẽpus qõ cri.ter. l.j.Sol.ibi loquitur in eo q passus est labi tempus tacite:& ideo vt ibi liqueat ista mate ia,ita distingue. Aut quis nõ accusauit,& nullo mõ punit,vt hic scđm primã lect. Fallit in casibus in quibus tenet vlci sci mortem defuncti,vt l.j.C.de his quib. vt indig.& l.cũ mortẽ.cum ſi.j.de iure fiſ. Aut† accusauit:& tũc aut expresse destitit nõ impetrata abolitione:& punit pœna q̃nq; librarũ auri.vt hic. Aut tacite:tũc aut patiendo labi tẽpus statutũ a iudice,& punitur extraordinarie , vt.l.qui crimen. C.qui accu.nõ poſſ. Aut patiendo tẽpus labi legale,& tũc punitur pœna posita in l.C.vt intra certũ tempus cri.quæstio termi punitur etiam quandoq; pœna conuẽtionali , vt l.iiij.j.de custo.reo.

De receptatoribus. *Rubrica.*

☞*Stante statuto quod fugiens ante familiam punitur perinde ac ſi inuentus fuerit cum armis, & pro armis est statutum quod pœnæ dupicentur de nocte,an fugientis de nocte pœnæ sint duplicandæ.*

LEX I.

Pesimũ genus.[c] Op.de l.ſi.ſ.de abig.So. dicit glo.Speciale est in recipiẽte abigeũ,hic ī eo q recipit alios fures. Vel dic q istud perinde nõ inducat omnimodam ſimilitudinẽ.[d] quasi dicat ſicuti punitur delinquẽs:ita receptator:nõ tñ eadẽ pœna.qđ est notandũ.dicit statutũ† q q fugerit añ familiã puniat perinde ac ſi inuẽtus fuerit cum armis:& p armis est statutũ q de nocte pœnæ duplicent[e] vtrũ huic fugienti de nocte pœnæ duplicentur.Et videt q nõ.vt hic:qa dictio perinde,nõ referť ad qualitatẽ.vt eodẽ mõ puniat,tñ hoc nõ puto verũ, qa istę dictiões referũt ad oẽs q̃litates:vt l.à filio.§.penſ.ſ. de ali.le. Nõ ob.hic:qa hoc est verũ causa tollendæ contrarietatis.Simile de dicto & Bar.in l.oẽs.C.đ agri.& cẽſi.lib.x. & Barb.cõſi.xlvj. col. xiiij.vo. ij.& Fel.in c.cũ cõtingat.col.ij. in ver.& quo ad incurrendũ.de rescrip. & Bal.cõſi. xlj. col. ij.in v.parte.Barba. in c.cũ vicesimũ.co. ij.& ibi Fel.in prio notabili, de officio delega.& Areti.cõſ. cxxi.Ro. cccclxxij. vbi dicit,q cõstitutio punięs dantẽ incendiario fugam tẽtãdi, debet intelligi de sciente.& Bar. etiã ſl. quẽadmodũ. eodẽ titulo.C. de agri.& cẽſi.lib.xj.co. ij.& Nellũ in tractatu bãnitorũ, in tertia parte ij.prin. qõnis,& tribus sequẽ.

¶ An habeat locum. An ſtatutũ puniens recipiẽtẽ bãnitũ habeat locũ in receptãte agnatũ,vel cognatũ Bal. in ca.j.ſ.cõuenticulã.de pa. iur. firm.tenet idẽ q Bar. hic addit istud fallere, videlicet q recipiens cognatũ bãnitum,nõ tenetť pœna de recepta.ī receptãte cognatũ violatorẽ pacis:quia tũc eis nõ indulgetť nisi per ignorantiã receptarent.& ibi omnino videas. Adde Paul. de cast.eius consi.ccxcviij.vbi tenet q ſi aliq in capitulis pacis faciãt capitula,q nõ debeat vna pars dare auxilium inimicis alterius partis.q nõ debet intelligi de coniunctis:quia illis posit impartiri auxiliũ,nõ obstante q sint inimici alterius ptis.allegat no. hic.

¶Itẽ limita hãc pœnã in vxore recipiẽte virũ bãnitũ, quæ impune poterit:argu.l.ſi cũ dotẽ.§.finautẽ in fœuiſsimo.ff. ſolu.mat.& in l.j.C. de diuor.& d.c.inter alia.de senten.excõ. Et ita tenet Specul. de dona. inter virũ & vxorẽ.§.fi.Itẽ fallit, ſi talis bannitus infert violentiã receptatori,vt eum accetaret:vt notat Bald. per illum text.in l.in delictis.circa principiũ.de noxa.& ibi sequitur Lud . in l.j. §.in eo qui ad Syllania.de quæstione,de qua hic per Bar.etiã vide Imo.in l.ſi. j.de publi.iudi. & dixit Cy.& Bal.in l.j. C. de his qui latro . q minor pœna imponitur receptãti ,proximũ,vl patronũ,quã ſi alias nõ esſet cõiũcta persona , quod no.Et adde q cõtra decisionẽ Bar.hic facit qđ no.Arch.in c. ij.de deli.puerorum.

1 ☞*An statutum puniens receptantem bannitum , puniat eum qui recepit bannitum agnatum.*

LEX II.

Os apud. Aduerte dicit statutũ:qui receptauerit exbannitũ,puniat in certa quãtitate:an habeat locũ[i] in receptãte exbãnitũ agnatũ,vel cognatũ ſuũ? Et hic videť q nõ. Videte domini.ſi quidẽ exbannitus est talis,qui põt impune occidi ex forma statuti:tũc dicit hostis ciuitatis: & sicut perdit eũ ciuitas,ita eũ agnati , & cognati † perdũt:vt l.postliminiũ. §.filiꝰ.j. de cap.facit qđ dixi in l.ſi adulteriũ cũ incestu.§.liberto.j.de adult.q ſi nõ põt impune occidi,& sic non est hostis ciuitatis tũc ſi quidẽ p statutũ est determinata pœpa certa:illa esſet imponenda pœna. Nec obstat ista lex.qa hic loquit de iure cõi, quo nõ est limitata certa pœna:tñ iudex ſi vellet vti arbitrio per legem ſibi cõcesso,secundum legem, quid ergo. §. pœna grauior.ſ.de his qui not.infa.causa cogni ta posſet pœnam minuere.

De furtibus balnearijs. *Rubrica.*

☞*Lex quando dicit aliquid fieri extra ordinem,intelligitur officio iudicis.*

Iudex ex officio potest inquirere contra fures nocturnos, & balnearios.

LEX I.

Fures nocturni. Hic habes duplicẽ literam: vno modo extra ordinẽ, au diendi sunt,hoc est,per officiũ iudicis.Scitis† emꝫ q vbi lex dicit extra ordinẽ,intelligit iudicis officio:vt l.ſi cui.ſ.de cõdi.& demõ.& secundũ hoc habes q cõtra fures nocturnos , & balnearios põt iudex inquirere ex ſuo officio.

Venio ad l.ij.dicit hic,q remittit ad ius ordinariũ,quid est hoc dictum? Dicit gl. j.ad actionẽ ciuilẽ vt puniatur in duplũ, vel in quadruplũ.Sed an grauius puniatur criminaliter? Glos.dicit quod ſic:vt l. fina.ſupra de priuat.del. Tu dic plene , vt dixi

dixi in l.capitalium.§.famosos.j.de pœnis.

De effractoribus, & expilatoribus. *Rubrica.*

1 ☞*Quando pœna non est limitata à iure,remanet imponẽda officio iudicis: & ſi aliàs imponantur plures pœnæ alternatiuè,cuius sit electio.nume.2.*

LEX I.

De his.

a Expilatores.[a] Nota text. ibi: idcirco &c.† q̃ pœna non

b est limitata in iure, remanet iponẽda offo iudicis.[b] qđ tenemẽti. Oppo.q nullus sit improbior fur,quàm raptor,vt insti.ví bo.rap.in prin.& l.ſi te.C.de ex qui.cau. infa.irrog.Sol.fateor.& debetis scire q quidã est fur improbus, vt ſimplex fur. Quidã est improbior fur.vt ille qui expilat hereditatẽ,vt hic.Quidã sunt improbiſsimi,vt raptores,vt l.cõ-

2 traria. Quæro qñ† lex imponit plures pœnas alternatiue cu-

c ius debet eẽ electio,tex.hic videť dicere q sit electio iudicis.[c] cõtrariũ videť tenere gl.in l.qcũq.C.de ser.fu.Cy.variat.Nã aliud dicit in l.quicũq.& aliud in l.ſi fugitiui.eod.ti.Tu vero dic sic,Qñq verba legis sunt directa ad iudicẽ:qñq sunt directa ad reũ:qñq sunt ſimpliciter prolata.Si sunt directa ad iu-

d dicẽ:tũc est electio iudicis.hic est tex.in l.ſi fugitiui.[d] C.de ser. fu.Nã tex.dicit,aut pede amputato debilitenť:aut alia pœna afficianť &c.& sic verba referunť ad iudicẽ.Si vero referũtur ad reũ:tũc rei est electio:vt l.qcunq.ibi reddat. & sic refertur ad reũ. Aut sunt verba ſimpliciter prolata:& tũc dubito . Nã hic lex videtur velle q sit electio iudicis:tñ cũ causę cognitione dicit debere eligi. In dubio putarem esſe electionem rei:argu.l.interpretatione.j.de pœnis. Simílem distinctionem facit glosſ.in verb.eligit.l.Lucio.ſ.de leg.ij.

De crimine expilatæ hereditatis. *Rubrica.*

1 ☞*Pro crimine expilatæ hereditatis inducta est etiam actio ciuilis in factum.*

LEX I.

Si quis. Quæro quæ est pœna[e] expilantis hereditatẽ.† Habuiſtis in l.j.§.expilatores.ſ.ti.j. Quæro vtrũ pro isto crimine sit inducta aliqua actio ciuilis. Glo.hic dubitat. Veritas est quod ſic:saltem actio in factum,vt plene

e not.in l.fina.C.eodem.

LEX II.

1 Si expilatæ. Istam legem prosequere vt in glos.

f Res hæreditarias.[f] Opp.q gesta cũ vno ex hæredibus non prosunt nec nocent alteri,vt l.vltima.C.q.res iudi.nõ nocet. l. sæpe.ſ.de re iud. Dicit glo.verũ est q aliꝫ prodest quo ad præsumptionẽ,nõ q habeatur pro plena probatione. & asſignat mirabilẽ rationẽ.Sicut emꝫ producẽti tibi testes nõ prodeſſent niſi parte præsente ,p ducti fuiſſent:ita illa dicta nõ pñt aliꝫ p-deſſe. Aliꝫ dicũt q prodest quo ad plenã probationẽ. qđ posſet esſe verũ ſi poneres istã causam esſe talẽ q pro parte expediri nõ põt:tunc enim quilibet socius posſet insolidũ rẽ in iudiciũ deducere,vt l.ſic oẽs.ſ.de neg.geſt.& l.ſi seruũ ſ. ſi ex noxa.causa aga.& l.hæredes.§.ſi vnus. ſ.fa. her. merito facta per vnum hæredem aliꝫ cohæredi prodeſſent: quia ſaltem in hoc habet mandatum à lege.

1 ☞*Scientia occidentis bannitum non debet attendi.*

Irem hæreditariam. No. bonũ casum. No.text.ibi:& nihil mutat &c.facit ad qõnẽ,ego interfeci exbannitum quem poteram occidere impune, an debeat distinguí vtrum ego sciuerim vel non? Certe non. Nam scientia mea non de-

1 bet attendi† Dixi in l.inter omnes.§.recte.ſ.de furtis.

De crimine ſtellionatus. *Rubrica.*

LEX II.

g Stellionatus.[g] Opp.de l.quid ergo.§.fin. ſ.de his qui no infa.Sol.vt ibi.

LEX III.

Stellionatus.

a ¶ §.Expilatores. Vide quæ dixi post Bar.in l.in eos.ī.de cust.re. & adde q exiens de carcere animo redeundi,non dicitur fractor carceris,secũdũ Bald. in l.j.C.de seruis fugi.quod nota pro retẽtis in palatio qui recedũt, & statim redeunt,quod nõ incidunt in pœnã.& vide de ista materia in auth. ſi captiui.C.de epiſc.& cle. Adde Ro.cõſ.cxciij.de recedẽte de palatio & reuertẽte.

POMATES.

Maxime. Opp.de l.qui duobus. j. de falſis.So.aliud ſi duobus vendidit:quia tunc incidit in falsum, vt l.contraria:aliud ſi duobus obligat,vel vel promittit,vt hic.

1 *Qui uadit in plateam: & de re uenali promittit plus debito,ut alij sic emant,tenetur crimine ſtellionatus.*

h Item ſi quis.[h] Dicitur hic,ſi quis imposturã. quid est hoc dictũ? dicit glo.i.bonis viris mẽdacia imposuit.hoc nõ placet:quia tũc teneť iuriarũ:qa infamãdi alterius cã hoc fecit, vt l.item apud Labeonẽ.§.ait prætor. ſ. de iniu. Vnde dicit imposturã fecit: hoc est imposuit pretiũ alicuius rei. Nã ibat in

1 plateã,† & p̃mittebat de frumento plus debito,vt aliꝫ sic emerẽt,vel in aliqua p̃missiõe p̃misit plus debito in alteri[9] detrimentũ. Ita intellige hanc l.qđ est notãdũ.

Qui merces. Opp.de l.ſi is qui rẽ.in pri.ſ.de fur. Sol.intelligas hic merces nõ esſe obligatas vel obligatas generaliter , & eas non tradiderat creditori:alias incideret in crimen furti.vt l.cõtraria.

i De periurio.[i] Opp. q ſolũ Deum habeat vltorẽ,vt l.ij.C.de re.cre.Solu.hic iurauit aliquo nõ deferente, vt aliũ decíperet.Sed l.cõtraria,loquit in eo qui qui iurauit aliquo deferente ad litis decisionem.quod dic vt ibi per Cy.

De termino moto. *Rubrica.*

f 1 ☞*Pœna castigationis & uerberũ est remota à nobilibus.*

LEX II.

Diuus. Opp.de l. ſi quis id qđ.§.doli. ſ. de iur.om.iu.Sol.Intellige hic fortuito,qđ in hoc fuit casus fortuitus:qa ignorabat illum lapidem esſe terminum:tñ habebat animũ furãdi:& iõ opi. circa qualitatẽ rei

g nõ attẽdit ſ.ti.ij.l.fi. Aliꝫ dicũt q illud qđ h hic dicit ignorantia & fortuito, debet intelligi negligentia,& culpa præcedente, vt l.qui ædes.ſ.de incẽ.ruí.nau. Hic dicit qualiter puniũtur ſplẽdidiores : q̃ro qualiter puniunť aliꝫ qui sunt conditionis inferioris? R ñ. Iste tex.põt legi duob⁹ mo-

k dis. Vno mõ vt distinguať,vtrũ[k] splendidior hoc facit cã ſui vel cã gerendi negotiũ alterius:& tũc de aliꝫ hoĩbus inferioris cõditionis nil dicit hic. Sed hæc lect.

1 non placet:qa † castigatio & cædere verberibus est pœna remota à nobilioribus, vt l.j.§.j.ſ.de effra.& l.Pedius.ſ.de incen. ruí.nau. Legas ergo istã l.aliter,vt in isto ver.ſi verò aliꝫ.q incipiat loqui de personis inferioris gradus:& apostilla sic tex. ibi:ſi vero aliꝫ,ſ.homines nõ splẽdidiores & sic aliꝫ , est casus nominatiui pluralis. Ibi,negotium,ſ.prædictum occupandorum finium , qđ sequitur in tex.est clarũ.

1 ☞*Pœna huius legis an habeat locum contra euellentes terminos,inter ædes & ædes.*

2 *Pœna de qua in hac lege,fisco, & non parti applicatur.*

3 *Pœna quando apponitur à lege ſimpliciter, cui applicetur.*

b ¶Officio iudicis. vide circa hoc Alexãdulchre loquẽtẽ cõſ. cxj.col.pen.vol.j.& Alex.cõſ.xxxv.col. fina.ad ſi.eodẽ volu.

c ¶Electio iudicis. Et vide Bar.ſ l. qcũq. & ibi etiã Bal.& vide Bal.ſ l.ſi fugitiui. C.de ser.fugit.Et limita vt nota.p Bal. in d.l.cunctos populos.in vij.colum.

d ¶Tex.in l.ſi fugitiui. Hoc tñ limita. vt per Ang.in additio. ad Ang.in tractatu maleficiorũ.in gl.in verbo,quas non solueriť.p quo facit gl. in c.ſicut.de homici.

e ¶Pœna. Qñ cõmittitť pœna expilatæ hæreditatis, & tale crimẽ an ante hæreditatẽ aditã, vt postea,& an cõcurrat cũ alio remedio , vide in l.ij.& ibi Bal.C. fami.ercisc.Et ad materiã huius legis,an ſtatutum loquẽs de furto habeat locũ in crimine expilatę hereditatis, Adde not. in l.de his.C.de furt. vide Bar.& Roma. q ponit hoc in l.gerit.de acqui.hæredi.

f ¶Quod gesta. Tenemẽti q̃o intelligať q gesta cum vno ex hæredib.nõ noceãt, nec prosint alteri, vide Bar.ſ l. qcũq. & ibi etiã Bal.& vide Bal.ſ l.ſi fugitiui. C.de ser.fugit.Et limita vt nota. p Bal. in d.l.cunctos populos.in vij.colum.

POMATES.

g ¶Stellionatus . Qui teneť hac pœna vel nõ,vide Bal . in l.ij. C.de murile.lib.xij.

h ¶Itẽ ſi qs. Hũc text. vide Alex.p Ange. in l. ob hæc verba, de his qui no.infa.

i ¶De periurio.Iudex ſecularis. arg . istius gl.põt declarare quẽ esſe piurum.facit qđ no.in.c. testimoniũ. de testi.& in ca.licet. de iureiu.& qđ not. Io.an.in c.cũ Clarcus.de ſo.cõ.in vj.et d.Ant.in c.cũ ſit generale.de ſo. compe. Qđ est verũ qñ clarũ est & piurio.ſecus vbi est dubiũ : quia tũc nõ posſet c. quãto.de iureiu.& de electi. c.venerabilem.

POMATES.

k ¶Vtrũ. Adde Hoſt. & Io.an.in c.ex literis.de prob . vbi loquunť de pœna violãtis terminos. vide Cyn.& Salicet . in dicta l.j.C.de acc.& alios vide do. Abb. plene in dicto ca . ex literis.

a ¶ Detur fisco. Cõtrariũ tenet Bar. ĩ l. j. in ij. colũ. s. de pu. iudi.
b ¶ Pœnam simpliciter. De hac materia vide Imo. in ru. s. de pub. iu. & Alex. in l. si qs id qd. de iurisd. om. iudi. vbi habes nunqd pœna q̃ põt exigi ab emptoribus gabellarum ,p(ro)pter fraudatas gabellas, applicet̃ eis: & ibi habes duas limitationes. ad dicta per Bar. hic. & vide Abb. in ru. de iudi. & adde q pœna imposita a iudice, intelligit̃ imposita seu apposita in fauorem ipsius, vel ærarij, vt d. l. mulctarũ. & qd in pœna cõuentionali: dic q in dubio videt̃ apposita loco interesse ptis in fauorem ipsius, nõ vt applicetur fisco. Ita dixit Io. an in mercu. in regula bona fides. alleg. l. si duo. §. pe. in fi. s. si quis cau. Et q applicetur parti, est tex. opt. in l. si qs maior. C. de transac. & ibi Bald. & adde quod no. Imo. in rub. in l. j. de publ. iu. & no. in l. si ecclesia venerabilis. C. de epi. & cle. Quid autẽ in pœna conuentionali, dic vt dixi. Et adde quę dixit gl. & Bal. in l. j. C. de his quæ pœ. no. videlicet q quãdo aliquis priuat̃ iure suo propter delictum, illud applicari debet aduersario, nõ fisco. Ad idem l. fi. s. de liti. adde an quod exigitur a fraudantibus gabellas applicetur eis, Bal. cõsi. cliij.
c ¶ Simplr loquit̃. bal. in l. si ecclesia venerabilis. C. de epi. et cle. dicit ciuiliter intẽtari, et criminaliter pœnam imponi, vt in l. j. §. expilatores. ff. de effra. & in l. de piurio. de cri. stellionatus. s.
d ¶ Corn. Adde in l. j. §. fi. s. si quis ius dicẽ. nõ obtẽp. et ibi Bar.
e ¶ Fisco applicandã. Quid si pœna venit ex dispositione defuncti, cui applicet̃, vide Bar. & qd no. ibi in l. vxorẽ. §. hæres. ff leg. iij. vbi no. POMATES.
f ¶ Vltimo. & vide qd not. Bart. in l. j. in princ. de ,pc. & vide Io. de imol. in ru. j. de public. vide vbi materiam tangit.
g ¶ Constituat collegiũ. Quot cõstituãt collegium, & qd sit collegiũ, vide Bald. in ru. C. pro soc. & hic adde bonã gl. in c. dilecta. & ibi docto. de exces. præla.
h ¶ Siue nõ. Vide quę dixi ĩ l. j. §. finaũt. in prin. s. ad Trebel.

Bi: Queso. qn: deq· smg. q. Videndg est Avenda in cc. corret c. 1. lib. 1. n. 12 et 13 qui in proposito singulariter loquit distinguendo quan Vi.

4 ☞ *Producens plures testes falsos, si ad eundem effectum tendunt, vna pœna punitur: secus si ad diuersos.*

LEX III.

Agraria. Opp. & videt̃ q nulla sit pœna pecuniaria statuta, vt s. eo. l. j. Sol. ante hãc l. nulla erat pœna pecuniaria statuta. Sed post hanc legẽ ĩcœpit pœna esse statuta.
Itẽ opp. de l. j. C. de accu. vbi idẽ dicitur q pœna pecuniaria nõ erat. Sol. Dicit gl. 1 †si qs euulserit terminos inter ædes & ædes, nulla est pecuniaria pœna statuta tpe antiquo, nec p l. agrariã, quę loquitur solũ de agris, vt ibi. Sed si euellant̃ termini inter agros: tũc sic, vt hic. Alij aliter dicũt, vt Cy. refert. in d. l. j. C. de accus. & iõ distingue, vt ibi p eũ. & hic in vltima gl.
2 †Quæro cui applicet̃ ista pœna qnquaginta aureorũ. Videt̃ q fisco: qa tex. hic dicit in publico dare. In cõtrariũ videt̃ q parti, qa hic dicit actionẽ: & actio est ius ,psequendi in iudicio q sibi debet̃: ergo pars petit qd sibi debet̃. Teneo q detur fisco, [a] vt hic dicit̃. Ad rationẽ in cõtrariũ respõdeo incontinenti. 3 Quæro, qñ lex imponit pœnã simpliciter [b] cui applicet ista pœna, vel fisco, vel parti. Et videt̃ q parti, vt in oĩbus popularib9 actionib9, vt l. si cui. j. de ver. sig. & s. de sepul. vio. l. iij. circa prin. & no. in l. si qs id qd. s. de iur. om. iu. in quadã gl. pua. & videt̃ tex. in l. fi. s. de liti. In cõtrariũ vr̃ q applicet̃ fisco, & vr̃ tenere gl. in l. iubemus. §. his quoque iudicibus. C. de sac. san. ecc. & vr̃ tex. in l. mulctarũ. C. de mõ mulc. & x. coll. q̃ sint regalia. c. j. & hic. Alibi videt̃ velle q medietas applicet̃ parti, alia medietas fisco: vt ĩ l. v. §. hęc autẽ. s. de his q deie. vel effu. & l. lege Cor. s. ad Syl. et tãgit̃ hic ĩ gl. Dico sic. Qñq lex imponẽs pœnã introducit actionẽ, qñq introducit accusationẽ, qñq simpliciter loquit̃. [c] Primo casu, regula est q applicat̃ pti, vt l. si cui. j. de ver. sig. & l. iij. circa prin. s. de sepul. vio. & l. si quis id qd. s. de iur. om. iu. Fallit in l. si aliter exprimeret̃, vt hic, & l. fi. s. de litig. & l. lege corne. [d] in fi. ad Syl. Qñq introducit accusationẽ: & tũc applicat̃ fisco, vt d. l. mulctarũ. C. de modo mulcta. & x. coll. q̃ sint regalia. c. j. Facit ad hoc gl. in l. iij. in prin. s. d sepul. vio. nisi aliter exprimeret̃. Quandoq lex simpliciter loquit̃, tũc puto q in dubio introducat accusationẽ, & pœnã fisco applicãdã, [e] vt d. l. iubemus. §. his quoq iudicibus. C. de sa. sanc. eccl. & d. l. mulctarũ. C. de mõ mulct. & x. colla. q̃ sint regalia. c. j. Vltimo [f] Dy. inducit 4 †hanc l. q si aliquis plures testes falsos ,pduxerit, ,p quolibet puniat̃: tu distingue, an isti plures testes producunt̃ ad eundẽ effectũ, an ad diuersos, vt dixi in l. inficiãdo. §. infans. s. de fur. & l. nunquã plura. s. de priua. deli.

De collegijs illicitis. *Rubrica.*

Quærit gl. quot cõstituãt collegiũ. [g] Et rñdeo q tres, vt l. Neratius. s. de ver. si. & dicit bene. Vide tñ q̃ dixi in l. ptor. post pri. s. vi bo. rap. Scdo gl. qrit q̃ sit differẽtia inter collegiũ & corp9. Solu. Collegiũ dicit̃ pprie qñ simul habitãt: qa sic dictũ est quoniã simul colligunt̃. Corpus dicitur proprie siue simul habitãt siue nõ. [h] Hñt ex cõsuetudine alia noĩa. Nã qdã collegia appellant̃ societates: vt s. q cuiusq vni. no. in l. j. circa pric. Quædã appellant̃ fraternitates. Vñ illi de illo collegio dicũtur confratres, vt videbitis in l. fi. j. eo. Quædã appellantur sodalitia, vt in l. j. in prin. j. eo. Vñ illi de collegio dñr sodales: habent etiam alia noĩa q̃ cõsuetudo eis attribuit secũdum diuersitatem regionum. Non sunt alia.

1 ☞ *Collegia sunt sub iudicibus secularibus, & milites collegia facere non possunt.*

LEX I.

Mandatis. Nota q ad officiũ præsidis spectat ne sint ista collegia ,phibita. Et ex hoc apparet q collegia sunt sub istis iudicibus secularibus, 1 †& hoc tenet Inn. extra de exce. præla. c. dilecta. in fi. magnæ gl. Secundo no. q milites non possunt facere istas colligationes, & societates insimul. Contra hoc oppo. quia imo sunt legiones & alæ militũ, vt habes plene ĩ l. ij. s. de his qui no. infa. Sol. nõ potest fieri sine mandato ducis belli: cum eius mandato sic: vt in cõtrario.

Sed permittitur. Nota q pauperibus militibus conceditur facere collegium cã procurandi ea vnde debent viuere: ad alia effectus illius collegij extendi non potest. dicam j. eo. l. fi.

1 ☞ *Collegia quæ pietatem respiciunt sunt approbata.*

Sed religionis. Nota q cã religionis collegia sunt permissa de iure cõi, vt hic, & l. j. circa prin. s. q cuiusq vni. no. & ibi no. Vnde collegia disciplinatorũ, & ista collegia misericordiæ, & si. quæ pietatẽ respiciũt sunt approbata 1 †de iure cõi. Secundo no. prætextu huius non debent tractari alia quæ respiciãt ad regimen ciuitatis & similia: & si hęc fierẽt puniret̃, vt l. ij. de extraor. cri. s. & dicã j. e. l. fi.

1 ☞ *An illud quod est uniuersitatis sit singulorum.*

Non liceat. Nota q quis non potest esse in pluribus collegijs. quod qualiter intelligatur dicã j. e. l. fi. Scdo no. q illud q est vniuersitatis est singulorum 1 †qd apparet: qa qlibet recipit partẽ suã. Ad hoc op. s. de re. di. l. in tm §. vniuersitatis. & l. sed & si hac. §. q manumittit̃. s. de in ius vo. Quidã dicunt, cõcedo q quæ sunt vniuersitatis sint singulorũ. Nec ob. cõtra. qa in qualibet illarũ statutũ est ,ppter magnum impedimentum q alias esset. Ita dicunt qdã, vt gl. refert sed ista opi. nõ est vera. Nã q est vniuersitatis, nõ est singulorum: qm vniuersitas est persona representata per se, vt l. mortuo. s. de fideius. Nec ob. iste tex. qa fateor q qñ dissoluit̃ vniuersitas quo ad oẽs, vel quo ad vnum tm, res quæ erãt vniuersitatis efficiunt̃ singulorũ, vt hic. Quæro & reuoco in dubiũ quãdo quis recedit de vniuersitate de quibus rebus debet habere partem, Gl. tangit hic. dicam de hoc j. eod. l. fi.

1 ☞ *Qualiter teneantur facientes collegia illicita.*

LEX II.

Qui illicitum. No. quod illi qui faciunt collegia illicita, 1 †& sunt authores huius, tenent̃ lege iulia maiestatis, vt hic in tex. & gl. Itẽ tenentur lege iul. de vi pub. quasi hoĩbus armatis, & coadunatis hoc fecissent, vt hic dicit̃ in tex. Itẽ hæc est pœna authoris. Quæ aũt sit pœna aliorũ de collegio, videbitis j. pxi. l.

LEX III.

Collegia. No. q licet authores collegij puniãtur tamen hoĩes de collegio nõ puniunt̃ aliter, nisi qa collegiũ dissoluitur, vt hic. Secundo no. quando dissoluitur collegium, & res quæ sunt in collegio diuiduntur inter eos. Dicam j. l. fi.

In summa. No. regulam q omnia collegia sunt illicita, nisi reperiantur permissa.

Seruos. No. q serui possunt esse in collegio volente domino non aliter. Et intellige q sit tale collegiũ cui status seruilis non repugnet, vt hic vides.

1 ☞ *Sodales uocantur etiam qui sunt de eodem collegio.*
2 *Collegia possunt facere statuta, & leges inuicem.*
3 *Simul habitantes possunt facere collegium licitũ, & sic poterunt facere syndicum.*
Tres uel quatuor scholares simul habitantes possunt facere collegium.
Omnes qui habent multa facere & tractare simul, possunt facere collegium approbatũ.
4 *Collegium quot personæ constituant. remissiuę.*
5 *Collegia ex quibus causis constitui possunt.*

Populus

Populus unius ciuitatis, castri, uel uillæ appellatur collegium de iuregentium: nec requiritur approbatio superioris: contra Innocentium.
Collectio ædificiorum tendens ad emulationem alicuius ciuitatis dicitur reprobata.
Collectio ædificiorum ad hoc ut dicatur ciuitas, castrum uel uilla, requiritur superioris authoritas.
Ciuitas non appellatur, nisi habeat episcopatum.
Princeps scribendo ciuitati, castro uel uillæ, uidetur eam approbare.
6 *Collegia quæ fiunt causa religionis, uel misericordiæ dicuntur licita de iure ciuili.*
Collegium causa religionis, si instituitur ita ut personæ dicantur ecclesiasticæ non potest institui sine authoritate summi pontificis.
7 *Collegium doctorum, uel scholarium, quòd sit approbatum de iure ciuili.*
8 *Collegia plurium exercentium artes in ciuitate sunt illicita.*
9 *Pauperes possunt facere collegium simul ad sustentationem eorum uitæ, si non conueniant nisi semel in mense.*
10 *Leges quæ fiunt inter ciuitates, & inter principes & barones superiorem cognoscentes sunt prohibitæ.*
11 *Ciuitates quæ de facto non cognoscunt superiorem in temporalibus, possunt licite facere confœderationem.*
12 *Collegia licita per quas personas regi poßint.*
De esse collegij est quòd habeat rectorem.
13 *Laicus quando poßit esse rector uniuersitatis uel collegij in quo sint laici & clerici.*
14 *Collegium laicorum coram laico conuenitur: ecclesiasticorum coram ecclesiastico.*
15 *Collegium in quo sint clerici, & laici coram quo iudice conueniuntur.*
16 *Quæ personæ possunt esse in collegio.*
Fœminæ possunt esse in collegijs, quæ celebrẽtur, ut dentur eleemosynæ.
17 *Monachus uel clericus quòd non poßit ingredi aliquod collegium sine licẽtia superioris.*
18 *Quis in duobus collegijs quando esse poßit.*
19 *Exire de collegio quod quis intrauit, quando poßit.*
20 *Collegia licita quas leges & quæ capitula licite inter se faciant.*
Collegia possunt facere syndicum, & coadunationes pro eorum iustitia conseruanda.
21 *Collegia qualiter dissoluantur.*
22 *Collegio dissoluto quid fiat de rebus ipsius collegij.*
23 *Bona collegij quando dissoluto collegio debent diuidi inter illos de uniuersitate, qualiter diuiduntur.*
24 *Priuilegia collegij an pereant destructo collegio.*

Sodales. Quidã nõ habent in tex. nisi vsq ibi: si autẽ plebs. qa abinde infra est interpretatio Græci. & diuiditur: qa primo ponit qualiter vocentur qui sunt de vno collegio. Scdo dicit qd pñt facere inuicẽ collegiati. Tertio dicit vnde prædicta habuerũt originẽ. s. à lege Solonis Gręca. Quarto ponitur interpretatio illius l. Græcę. Scda ibi, his aũt. Tertia ibi, sed hæc lect. Quarta ibi: si aũt ples. 1 †No. q illi q sunt de eodẽ collegio vocant̃ sodales, vt hic in prin. vocant̃ etiã cõfratres, vt hic in vltima parte dixi s. eo. super rub. 2 †Itẽ no. ex scda parte q collegia possunt facere statuta, & leges inuicem inter eos. vt j. dicã. Nota tertio ex particula tertia quod prædicta sumpserunt originẽ ex lege Græca. Sed quæro qd est hoc quod dicitur in tex. ibi: Nã illicita est eadem &c. Glo. dat plures expositiones. Quidã dicunt illicita est eadem, s. talis lex, vt talis societas. vel si habes in accusatiuo casu, s. illicitam esse eandẽ: intellige, s. legem vel societatẽ. & qd dicit illicita, dic, i. valde licita, vt l. Gallus. §. ille casus. s. de lib. & posth. Vel dic illicita, id est non licita quantũ esset contra publicas leges Ex vltima parte no. 3 †q simul habitãtes possunt facere collegium licitum: & sic possent facere syndicum. Et secundũ hoc habes casum illius q. quã format gl. in l. j. §. j. s. quod cuiusq vni. no. vtrũ tres vel quatuor scholares simul habitãtes faciãt collegiũ. Certe sic, vt hic, dũ dicit simul habitantes. Itẽ quia permittit̃ senioribus pro eorũ victu habẽdo, vt s. e. l. j. ij. responso. & hoc prout habes hic in litera simul habitãtes: alij habent q multi simul habitaturi sunt. expone q omnes qui multa habent facere & tractare, simul possunt facere collegium approbatum de iure communi, vt hic. & ista 4 Inno. allegat extra de exces. præla. c. dilecta. †Venio ad materiam. [a] & primo quæro quot personæ constituant collegium. 5 Dic vt dixi s. eo. sup rub. †Secundo quæro [b] ex quibus causis possunt constitui collegia: regula est quod omnia collegia sunt improbata, nisi apparcãt permissa, vt s. ea. l. prox. §. in summa. Videamus ergo ex quibus causis collegia de iure communi sunt permissa. Pro cuius euidẽtia debes scire quod quædam collegia sunt permissa de iure gentium: quædam de iure ciuili. De iure gen. collegiũ qd appellatur populus vnius ciuitatis, castri, vel villæ: vt l. ex hoc iure. s. de iusti. & iu. ibi: ædificia collata agris termini positi, &c. & hoc tenet gl. in l. j. §. j. s. quod cuiusque vni no. Inno. tamen in c. cũ ab ecclesiarũ. extra de offi. or. videtur tenere q non gaudeat priuilegio ciuitatis, vel castri, vel villæ, nisi approbetur à superiore: sed nõ puto q ista approbatio sit necessaria, cũ à iure gen. sit permissum. [c] Item à iure ciuili nõ est reprobatũ, nisi qñ illa ædificiorũ collectio tenderet ad æmulationẽ alicuius ciuitatis: vt l. op9. j. de ope. publi. & l. per prouincias. C. de ædi. priua. Et ista vera qtũ ad hoc, vt dicatur populus: qtũ vero ad hoc vt illa ędificiorũ collectio sit ciuitas, [d] vel castrũ, seu villa, requireretur authoritas superiorũ. Nã in vsu nostro non appellatur ciuitas, nisi episcopatum habens: sed episcopatũ habere nõ posset sine superioris authoritate. diceret̃ tñ castrum, terra, seu cõmunãtia, secundũ modũ diuersum loquẽdi, & populus [e] esset, seu collegium licitũ. Fatetur tñ Inn. q tale collegium ciuitatis, castri, vel villę, esset approbãtũ eo ipso q superior sibi rescriberet tãq ciuitati, castro, vel villæ. Ita dicit ipse, tñ vt puto, nulla cõ- 6 firmatio requiritur. Quædam †Collegia approbant̃ de iure [f] ciuili: vt collegia, quę fiunt causa religionis: vt s. ead. l. prima. §. sed religionis. vnde collegia disciplinatorum, & collegia misericordiæ, & collegia iuuantium oppressos, & similia sunt approbata de iure communi.
Sed contra hoc obstat extra, de reli. do. c. religionũ diuersitatẽ. lib. vj. vbi nullum collegiũ religiõis põt institui sine authoritate summi põtificis. Sol. aut qs vult instituere collegium causa religionis, ita q remaneãt personæ seculares: vt sunt collegia disciplinatorũ, & alia, de quibus s. feci mẽtionem: & sunt pmissa de iure cõi: vt hic. Aut vult qs instituere collegiũ causa religionis: ita qd ecclesiasticæ personæ efficiantur: & istud nõ põt fieri sine authoritate summi põtifi. vt in cõtrario. Item est 7 †approbatũ de iure ciuili collegiũ doctorũ, [g] & scholariũ: vt C. ne fi. pro pa. aut. habita. & extra, de rescri. c. añpe. & de pcu. 8 c. qa in causis. Itẽ approbata †sunt de iure cõi collegia pluriũ faciẽtiũ vnã artẽ ĩ vna ciuitate, vel loco: vt hac l. fi. adeo q dicit gl. in l. j. s. quod cuiusq vni. no. q oẽs istæ artes, quæ enumerant̃ j. de iure immu. l. fi. habent collegiũ approbatum. Permittit̃ 9 etiã †de iure cõi pauperibus personis [h] facere collegiũ simul ad sustentationẽ eorũ vitæ: dũtñ nõ cõueniãt plus quã semel in 10 mẽse: vt s. eo. l. j. oĩa alia †collegia, & oẽs aliæ sectæ, & colligatiões sunt ,phibitæ: & ideo istæ sectæ quæ fiunt in ciuitatib9,

a ¶ Venio ad materiam. Et an populus possit facere ciuitatẽ sine consensu superioris. Bar. dicit q sic. Idem voluit in l. ij. de ver. si. & vide qd ipse voluit in extraua. q sint rebelles. in ver. Lõbardię. vide d. Ant. & Io. de Imo. ĩ d. c. cũ ab ecclesiarũ. de of. or. d. Pe. in c. dilecta. de exces. pl. allegat̃ Bar. sibi cõtrarius. Põdera si dici pñt q aut loqmur quo ad priuilegia indulta a principe ciuitatibus: & tunc nõ gaudeat tali priuilegio. Aut quo ad illa q̃ cõpetunt ciuitati de iure cõi: tunc secus. Vide Rau. de ca. ĩ repe. l. ex hoc iure. de iust. & iure. d. Abb. ĩ. c. j. de priui. Io. d Imo. in c. cũ ab ecclesiarũ. de off. or. Bar. in l. j. C. de metropoli Berito. li. x. quia eget enucleatione. Põdera d. c. dilecta. Inno. dixit, Aut loqmur vtrũ ciuitas possit ędificari simpliciter: & põt sine authoritate superioris, vt d. l. hoc iure. Aut qualificata, vt puta vt habeat priuilegiũ indultũ ciuitati a prĩcipe: & tũc secus nisi priuilegiũ ,pueniret a iure gẽtiũ. Aut loqmur de priuilegio ecclesiastico, vtrũ requiratur superioris authoritas: vide cap. s. scriptionẽ. de collu. vbi dicitur vniuersis episcopis. And. Bar.
b ¶ Scdo qro. ex qb. causis pñt constitui collegia. Adde qd no. Bar. & quę ibi dixi in l. cũ senatus. de rebus dub. vbi vid.
c ¶ Sit pmissum. Collegia pmissa de iure gẽtiũ habes hic. & adde qd no. Bar. ĩ l. qs a filio. in fi. de leg. j. & vide Bar. in d. l. cũ senatus. de rebus dub. & adde qd burgus dicitur vniuersitas approbata secũdũ Bar. in l. si hęres. §. vicis. de lega. j. Idẽ Bar. in l. ij. de ver. si. & qd ipse tradit in extrauag. q sint rebelles. in verbo, Lõbardiæ. Vide p do. Ant. & alios in c. cũ ab ecclesiarũ. de offi. or. & Anch. in c. dilecta. de exces. prelato. & Pau. de cast. in rep. l. ex hoc iure. de iust. & iure.
d ¶ Sit ciuitas. Quid sit de esse ciuitatis, vel castri, & villæ. vide in d. l. ij. j. de verbo. significa.
e ¶ Populus esset. In contrariũ est tex. in Cle. si sumus. de sententia excommuni. secundum Ludo. in d. l. j. §. hoc autem. el ij. de oper. no. nuncia.
f ¶ Approbantur de iure. Collegia approbata de iure ciuili, in materia collegiorum vltra infra scripta, vide no. in c. fi. de reli. do. & Inno. de do. in c. inter dilectos. & quę sunt collegia approbata, vide vltra hic scripta. per Bald. in auth. habita. C. ne fi. pro pa. in xviij. col. ver. iij. quærit̃ quare vniuersitas scholarium. Adde quæ dicantur collegia approbata, Abb. consi. lv. lib. j.
g ¶ Collegium doctorũ. Collegiũ doctorũ, scholariũ est approbatum de iure ciuili. Adde quę not. in l. fi. C. de iur. om. iud. per Bal. in d. auth. habita. & gloss. in d. l. fi. de iurisdi. om. iudi.
h ¶ Pauperibus personis. Permittitur de iure pauperibus facere collegiũ illorũ qui deseruiunt hospitali ad curã pauperũ. De quo vide Inn. in c. inter dilectos. de do. Et quid in fraternitatibus, vide liij. distin. c. si quis. &c. delicto. hic alleg. x. q. v. si clericorũ. refert Bal. in auth. hoc ius porrectũ. in ij. col. C. de sac. san. ecc. & in l. si quis ad declinandam. in xvij. col. C. de epis. & cle.

quæ nō fiūt ſuper his,habēt ſimul tracta-
re:item iſtæ ligæ quæ fiūt inter ciuitates,
a & inter principes,& Barones nō valēt.[a]
Ita tenet Inn.in d.c.dilecta.extra, exceſ.
prælato. Nec obſtat l. nō dubito.j.de ca.
vbi dicit̄,ꝙ ciuitates inuicē fœderant̄ &
colligant̄:quia iſtud eſt verū, qn̄ ciuitates
aliæ nō amicæ,vel liberę fœderant̄ popu
lo Romano habenti Imperiū:ſed plures
ciuitates,vel plures Barones, qui eſſent
ſub vno Rege,domino,vel principe nō
poſſunt inuicē facere illā fœderationem.
Iſta enim ſunt ſodalitia, & collegia ꝓhi-
11 bita:vt ſ.eo.l.j.Et ex iſtis†colligit̄,ꝙ ciui
b tates Tuſciæ[b] quæ nō recognoſcunt de
facto in tēporalibus ſuperiorem,poſſunt
inuicem ſimul fœderari tāq̄ liberæ. Sed
plura caſtra,vel villæ,q̄ eſſent ſub vna ci-
uitate,vel vno dn̄o,hoc nō poſſent:vt di-
12 ctū eſt. †Quæro,ꝑ quas ꝑſonas regent̄
iſta collegia ꝑmiſſa.Pro cuius declaratio
c ne debes ſcire,ꝙ de eſſe collegij[c] nō eſt ꝙ
habeat rectorē.Pōt enim eſſe ſine recto-
re ſeu priore.Ita no.Inn.in c.cum nō.ex-
tra,de prębendis.Tamē,ſi volūt,poſſunt
ſibi inuicem rectorem facere:vt l.fi.C.de
iuriſdictione omniū iudicū. & ſupra, de
pac.l.itē magiſtri.et ſ.l.ꝓxi.§.fi.ibi.curato
res horū corporū, &c.& hac l.in eo ꝙ ꝑ-
13 mittit iuicē facere leges. Sed circa†hoc[d]
d dubitatur,ſi eſt collegiū clericorū,vel lai
corū ſimul,vt eſt vniuerſitas ſcholariū,&
iſtę vniuerſitates diſciplinatorū:an poſsit
e fieri rector laicus?[e] Videt̄ ꝙ nō:qa nullā
poteſt habere iuriſdictionē in clericos:vt
in aut̄.ſtatuimus.C.de epiſc.& cler.& ex-
tra,de fo.cōpe.c.ſi diligenti.So. Debetis
ſcire,ꝙ q̄dā ſunt collegia,quorū rectores
habēt iuriſdictionē:vt rector ſcholariū,et
rectores artificū:vt d.aut̄.habita.§.fi.C.d̄
f iuriſd.om.iud.[f]In iſtis nō poteſt[g] effici re-
g ctor laicus,ita ꝙ habeat iuriſdictionē in
clericos,q ſunt d̄ collegio,vt dictis iurib⁹:
fateor tamē,ꝙ ſi aliquis laicus eligeret̄ vt
rector eſſet,tn̄ illi clerici eſſent ab eius iu-
riſdictione exempti: & ideo non cogun-
tur ſeruare mādata eius:qa nō poſſunt ſe
ſubijcere eius iuriſdictiōi.Nec eſt nouū,
ꝙ aliqui de collegio ſint exempti & priui
legiati:vt l.j.j.ad munici.& ibi tāgit̄ in gl.
Quædā ſunt collegia,quorum rectores
nullā habēt iuriſdictionē,ſed magis habēt
quādā præeminētiā fraternalē:vt in iſtis
collegijs,q̄ cauſa religiōis celebrant̄. Nā
priores eorū nō poſſunt ad ius aliquē eo-
rū trahere inuitū:ſed corripiūt ipſum vo-
lētē:& ſi nō vult obedire,nō pōt grauari
vltra,niſi expellat̄ de collegio.Iſta pote-
ſtas eſt ſimilis illi poteſtati,q̄ habet frater
maior,q dicit̄ dn̄s domus:vt l.ꝓnūciatio.
§.familiæ.j.de ver.ſig.Itē,exēplū in colle-
giō tenuiorū,q ad ſuſtentādū eorū vitam
faciūt collegium.Nā rector illius collegij
habet illā curā,vt cōgreget, & vt īueniat
ꝓ alijs:in iſtis dico ꝙ etiam laicus poterit
eſſet rector,& punire clericum delinquē
tē:nō enim punit eum vigore iuriſdictio
nis,ſed magis amore fraterno,vt dictum
14 eſt. Quæro,corā†qbus conuenient̄ iſta
collegia,et corpora.Rn̄deo,corā ſuperio
rib⁹ iudicibus ſecularibus, ſi ſint collegia
ſecularium:vt ſ.eo.l.j.in principio.vel co-
ram iudice eccleſiaſtico,ſi eſt collegium
h clericorum:[h]vt dicta authē.ſtatuimus.&
aut̄.clericus quoq̄ in lite pulſatus.eod.ti.
15 Sed †ſi collegia ſunt clericorū,& laicorū
ſimul:hic aduertēdū eſt,ſi quidē maior ꝑs
eſt laicorū dicet̄ collegiū laicorū:qm̄ ma-
ior pars trahit ad ſe totū:vt l.qd̄ maior.j.
ad muni.& ideo poſſet conueniri coram
iudice laico.hoc dico,ſi ꝓ rebus tēporali-
bus conueniat̄.Nā de reb⁹ ſpiritualib⁹ iu-
dex laic⁹ nō ſe intromittit,ſecundū iura
Cano.ſi vero maior pars eſſet clericorū,
cōueniret̄ corā iudice eccleſiaſtico eadem
i ratione.Si vero eſſent ęquales,[i] vel ęqua
lis eorū ptās,vt eſt ī ciuitate iſta,collegiū
miſericordiæ, quo regitur hoſpitale vbi
tantam poteſtatē habent clerici, quātam
laici:tunc puto ꝙ debent conueniri corā
iudice eccleſiaſtico,quaſi pars clericorum
dignior trahat ad ſe partem laicorum:ar.
l.quicquid.§.cum partes.ſ.de acqui.re.do.
16 & l.quæ religioſis.ſ.de rei ven.† Quæro
quæ perſonæ poſſunt eſſe in collegio:Re-
ſpon.omnes maſculi,& etiā fœminæ,ſi ta-
men illud,cuius cā collegiū celebrat̄,non
repugnet ſtatui mulierum. Nā in colle-
gio decurionū nō poſſet eſſe mulier, vel
in collegio doctorū vt l.fœminæ.j.de re.
iur.Eſt enim eis docēdi,& iudicādi offi-
cium interdictū ſecūdū Apoſtolū:ſed in
collegijs quæ celebrant̄,vt dētur eleemo
ſynæ,optime poſſunt eſſe.ſicut etiam vi-
demus ꝙ ſunt collegia mulierū religioſa-
17 rum.†Quæro vtrum monachus vel cleri
cus poſsit ingredi aliquod collegiū ſine li
centia ſuperioris.Reſpon.ꝙ nō,ſicut nec
ſeruus ſine licentia domini:vt ſ.l.proxi.in
fi.& quod habuiſtis notatum j.de reg.iur.
l.ex pœnalibus.& dixi in l.j.ſ.de ſtip.ſer.
k Quæro an[k] aliquis†poſsit eſſe in duob⁹
18 collegijs.tex.ſ.eo.l.j.§.non licet.videt̄ di-
cere ꝙ nō.Tu dic,ꝙ quædam ſunt colle-
gia,quæ ſubalternant̄ ad inuicē, & habēt
ſe vt totū,& pars,vt corp⁹,& mēbra.Exē
plū in vniuerſitate nr̄a eſt tota vniuerſitas
q̄ diuidit̄ in mēbra, videlicet vniuerſitas
Vltramontanorū,& Citramōtanorū: &
& diuidit̄ etiā per rōnes.Iſto caſu pōt eſſe
quis in toto,& in vno mēbro illi⁹ totius:ſi
cut pōt eſſe qs de vno ppl̄o,& de vna ꝓ-
uincia,vel de vno burgo ſub vna ciuitate
& ſi.Quædā ſunt collegia,quæ habent ſe
vt ſpēs ſeparatæ.In iſtis ē aduertēdū:aut
q̄ris,vtrū qs poſsit eſſe in vno collegio ne
ceſſario,& in alio volūtario:& pōt poni
exemplum:tu es ciuis iſtius ciuitatis origi
ne,& ſic es de collegio iſtius ciuitatis ne-
ceſſario:certe poteris effici alterius ciuita-
tis:vel collegij voluntarie,vt j.ad muni.l.
domiciliorum & l.aſſumptio.& l.nihil.Si
vero quæris,an poſsit ineſſe pluribus col
legijs voluntarijs:dico ſi quidē exercitium eius,ad quod vnū
collegiū fit,eſt impedimēto ad exercitiū alterius,ad qd̄ aliud
collegium celebrat̄:tūc nō pōt eſſe in pluribus collegijs:vt d.
l.j.§.non licet.ſ.eō.Si vero exercitium vnius nō eſt impedimē
to ad exercitium alterius. Verbi gratia tu es de collegio vnius
artis,qd prohibet ꝙ ſis de collegio diſciplinatorū?Certę non
video.ar.j.ad muni.l.aſſumptio.§.iuris prudentibus & l.liber-
tus.§ præſcriptio.eo.ti.Facit C.de poſtu.l.qſquis.& de aſſeſ.
19 l.vlti.† Quæro,vtrum[l] quis poſsit exire de collegio ꝙ intra-
l uit:& aliud intrare ſine contradictione cuiuſq̄?Reſp.in col-
legijs iſtis voluntarijs poteſt quis libere ingredi:& pacta,ſeu
leges

a ¶Nō valēt.Itē ſectę in ciuitate:vt ꝑ bar. vbi vide in tractatu q ſint rebelles,ī ver. occulte.& no.Bald. de pac.iura.firmā.in c.j.in.§.ad hæc.ibi: quæro vtrum apud fiſcū.& Bar.in extrauagan.in ver.rebellando.Et de iſtis ſectis,& congregationibus prohibitis, vide tex.et qd̄ ibi bar. ī l.nullus.C.de ſum. tri.& adde Bald.in rub.ꝓ ſocio.in ij.co. & de pa.Conſtā.in ver.itē ſocietatē.Itē ſemper ꝓſumunt̄ facta mala cauſa, niſi aliud ꝓbet̄.Ita dicit Abb.alleg. Vin.ī c. fi. de teſtibus. cogē. & qualiter puniant̄ clerici facientes coniurationes cōtra epiſcopum,vide ad hoc ibi gl.vide Bal.in l. collegiū.de.C.de hęre.inſtit.et ibi etiam Pau.de Ca.q ponūt de iſtis fraternitatibus. Et ibi pulchrā q̄ſtionē vide per eū.

b ¶Ciuitates Tuſcię. Ciuitates Tuſciæ q̄ nō recognoſcūt ſuperiorē, poſſunt fœderari. Adde qd̄ dixi ꝑ illū tex.de pac. Cōſtan.in ver.damna.qd̄ leges & cōfœderationes faciunt vniuerſitatem.

c ¶De eſſe collegij. De eſſe collegij non eſt ꝙ habeat rectorē:vide Bal.qui hoc limitat in authē.habita.imo videt̄ tenere contra Bar.ibi.in vij.col.ver.ſecundo quærit̄.C.ne fi.ꝓ pa. Adde Bal.ī rub.C. ꝓ ſoc.qui tenet idē qd̄ Bar.hic etiam ſi maior deceſsiſſet & ſubdit ꝙ magis dignus habet̄ loco ꝓpoſiti.& hic adde gl. & Bart.in l.nulli.ſ. qd̄ cuiuſq̄ vniuer. nomi.& Bald.in l.j. §.j.eo.titulo.

POMATES.

d ¶Sed circa hoc.Vide ad iſtā quæſtionē & ſeq.aliqd per Feli.in c.ex literis. in j. not.de cōſti. & Panor.in c.j.colū.ij. de loca.& Barb in d.c. ex literis.col. xxix. & ſeq.& col.xxxiij.

e ¶Fieri rector laicus. Si ī vniuerſitate ſcholariū ſunt clerici, an poſsit eligi rector ſcholaris, ſeu laicus, ꝑ Bal.in d.auth.habita.ī viij.col.& ibi etiā cuius ætatis debeat eſſe rector vniuerſitatis.& dicit ꝙ viginti annorū. Et ad primum dictum vide Bald.in proœ. Digeſtorū §.hæc autē tria. Vide vnum verbū ꝑ Abb.in c. cæterum.de iudi.

POMATES.

f ¶C.de iuriſ.om.iudi. Vide Fel.in cap. cum ordinē colū.v. de reſcript.An autē collegium vel vniuerſitas poſsit puniri,& accuſari, & an teneat̄ ex delicto adminiſtrātium & an poſsit agere pro iniuria illata vni ex collegio,vel vniuerſitate,vide Old.conſi.lxv.in vlti.qō.& ſequē.lxvj.& Anc. clviij.co.iij.& ſeq.

g ¶Non pōt. Clerici non iurant in manibus rectoris laici licet ſint ſcholares, ſed quid ſi ſcholaris eſt ꝓpter inobedientiā priuatus de matricula,an poſsit aliquo modo amplius rematriculari, vide Bald.in l.acceptā.in xviij.q.de vſur.

h ¶Collegium clericorū. Et hoc etiam ſequitur Abb.Siculus in c.j.de loca.per gl.ibi in ver.excommunicatus. & vide ad materiam Bald. in d.auth. habita.in xviij.colū.Sed quid ſi ſunt matriculati in diuerſis actibus, corā quo conuenientur, Vide Bald.in l. pen.in vlt.col.C.de conſtituta pecu.

i ¶Eſſent æquales.vide ad hoc quod.not. Bar.in l.pręcipimus §.eo.de app.no.bal. in d.auth.habita.C. ne fi.pro pa.vbi alleg.Spe.in ti.de reo. ver.Sed quid ſi ſcholaris clericus.& vid̄ Ioan.de Lig.in c.ex literis de conſtitu.

k ¶Quæro an.Et iſta faciunt ad ea,q̄ not. dixi poſt Bal. in l.ſi conſul.de adopt.& tunc corā quo poſſit cōueniri,vid̄ ſimpliciter Bar.in vlti. C.de cōſti.pec.Sed cui collegio debeat qs magis obedire.vide Bart.in l.quærit̄. ff.de ſtatu ho.

l ¶Quæro vtrum.Et iſta poſſunt te dubitantē reddere, quid ſi aliquis huius collegij volēs ad aliud collegiū trāſire,facit ſe cancellari a matricula illius primi collegij an gaudeat priuilegio illius collegij vſquequo ad matriculā alterius collegij

leges collegij,quæ eſſent de admittēdis tantū certis ꝑſonis,&
nō vltra,eſſent leges improbatæ:vt l.j.C.de monopo.niſi hoc
fieret ex cauſa legitima:vt qa vellet īgredi aliquis rixoſus,vel
turbulētus homo:vt l.fi.ſ.de of.proc.Cæſa.Itē exire pōt quis
20 libere:vt ſ.eo.l.j.in fi. †Quæro,ſuper quib⁹[a] poſſunt facere
a ſtatuta,ſeu leges talia collegia?Rn̄deo,ſuper his quæ ꝑtinet
ad artē ſuā:nō ſuper alijs:vt l.fi.C.de iur.om.iud.& ibi no.&
hac lege,ita tn̄ ꝙ nō faciāt inuicē legē, per quā alij ꝑiudicet̄:
vt puta,ſi faciūt legē,vt certæ ꝑſonæ poſsint tantū illā artem
exercere,& nō alij:& ꝙ quibuſdā doceat̄,& quibuſdā nō.Itē
b ſi faciūt pactū,vt opus cœptū ab vno,alius nō ꝑficiat.[b]iſtę eo-
rū leges ſunt reprobatæ:vt d.l.j.C.de monopo.Itē poſſunt fa
cere ſyndicū,& eorū coadunationes ꝓ eorū iuſtitia cōſeruan-
da,de his quę ſimul habēt facere:vt no.in l.j.quod cuiuſq̄ vni.
21 circa prin.De alijs vero nō:vt dictū eſt. †Quæro.qualiter[c]
c collegia diſſoluātur.Reſpō.quædā eſt diſſolutio,q̄ fit oībus
de collegio volētib⁹:vt ſ.eo.l.j.in fi.vel omnibus mortuis nul-
lo remanēte:vt l.ſicut municipij.§.fin.ſ.qd̄ cuiuſq̄ vni. & qd̄
no.in l.eius.in fi.j.ad munici. Quædā eſt diſſolutio inuita,quę
fit mādato ſuperioris.ꝓpter aliqd̄ delictū collegiatorū vt pu-
ta,ſi prætextu collegij liciti cōmittāt illicita:vt l.ꝓxima in prī.
22 & l.j.ij.rn̄.ſ.eo.& ſ.de extraor crimi.l.ſub prætextu. †Quæ-
d ro,quid fiet[d] de rebus collegij diſſoluto collegio?Rn̄.quædā
ſunt collegia quæ poſſunt habere in cōi,& nihil in particulari
vt collegia religioſorū:& in iſtis diſſoluto collegio remanent
apud ſuperiorē,vel cui ipſe cōceſſerit:& ita fuit obſeruatum,
qn̄ fuit deſtructū collegiū tēplariorū per ſummū pōtificē.Sūt
enim bona vacantia:& ſic debentur fiſco.l.j.C.de bo.vacā.&
l.j.j.de iu.fiſ.Quædā ſunt collegia,quæ poſſunt habere aliqd
in particulari & in cōi.Et hic eſt aduertendū: qa quædā ſunt
collegia,quæ habent aliquid in remuneratione laborū:vt col-
e legiū vnius eccleſiæ,habēt em̄ bona[e] propter officiū, & pro-
pter laborē quē ſuſtinent pro ciuibus & parochianis: & tunc
diſſoluto collegio,ſiue quo ad vnum recedentem: bona eos
non ſequunt̄,ſed remanent apud ipſum collegiū,vel eo in to-
tum deſtituto remanent apud ſuperiorē.Ceſſante enim labo-
re debet ceſſare præmiū:vt l.Seio.in princi. ſ.de an.le.Facit ad
hoc qd̄ not.in d.l.ſicut municipij.ſ.qd̄ cuiuſq̄ vniuer.Quędā
ſunt collegia, quæ habēt aliquid nō propter ſe, ſed vt diſtri-
buāt inter alios:vt collegiū miſericordię,quod habet bona vt
nutriat pueros,& alat infirmos: & tunc etiā deſtructo colle-
gio non remanet apud eos:& ſi aliquis abierit,nihil inde ex-
trahit.Nō enim habent hoc propter eos, ſed magis propter
vtilitatē publicā ciuitatis.vt l.ciuitatib⁹.ſ.de leg.j.& illi de col-
legio ſunt quodā modo nudi miniſtri,apud quos nullū debet
remanere cōmodū:vt l.ſi qs Titio.ſ.de leg.ij.Qn̄q̄ ſunt col-
legia,quæ habēt aliquid propter ſe:& hic aduerte, qn̄q̄ eſt in
cōi aliqd ꝓpter ſe principaliter,& directo.exēplū in pecunia,
quā ſimul cōferūt tenuiores,vt inde ematur aliquid ad eorū vi
ctū:vt ſ.l.proxi.§.ſeruos.& ſ.eo.l.j.ij.rn̄ſo.tūc ſi aliquis rece-
dit vel collegiū diſſoluit̄,debet recipere de iſta pecunia, ꝓut
eū pro rata tangebat:vt l.j.in fi.ſ.eo.& iſto caſu ꝓprie intelli-
gitur illa l.j.in fi.Eodē modo dico,ſi erat in cōi aliqua res de-
putata ad propriū vſum eius:vt puta in fraternitate diſciplina
torū,eſt veſtis ad cuiuslibet propriū vſum deputata:certe ille,
qui recedit,debet illā veſtē ſibi habere:vt d.l.j.in fi.ſ.eo. Si ve
ro habent aliqua ad cōmoditatē vniuerſitatis, nec reſpiciunt
cōmodū ſingulorū principaliter,vt ſunt reditus,& prædia,pa
ſcua,& nemora,quæ habent̄ ab vniuerſitatibus,ex quib⁹ one
ra vniuerſitati incumbētia perſoluuntur:iſto caſu ſi aliqs in-
de recedit,nihil inde debet habere.Ratio,quia tex.in l.j.in fi.
ſ.eo.dicit,ꝙ debet accipere illud quod ei cōpetit ex ratione:
ſed hic ex ratione nihil ſibi cōpetit,ſed ipſi vniuerſitati cōpe-
tit:ergo &c.Ad hoc facit l.intātū.§.vniuerſitatis.ſ. de re.diui.
& l.ſed ſi hac.§.qui manumittitur.ſ.de in ius vo.Et ita obſer-
uatur de facto.Si vero vniuerſitas diſſoluatur in totū: iſto ca-
ſu debet diuidi inter eos de vniuerſitate:vt ſ.e.l.iij.in prin. &
ideo quædā vniuerſitates qn̄ aliquis ingreditur ſpecialē con-
uentionē faciunt,vt ſi contingeret eū inde recedere,nil poſsit
23 repetere,& vendicare de rebus illarū vniuerſitatū. †Sed q̄ro
iſto caſu quō bona debent diuidi inter eos:vtrū diuidātur per
capita, an per ſolidū & librā?Rn̄.quædā ſunt bona, quæ ha-
bet vniuerſitas ex collatione eorum pro-
pria:& tūc debēt diuidi habito reſpectu
ad modū,ſcd̄m quē cōtulerūt: vt d.l.j.ī fi.
ſ.eodē.& qd̄ ibi no.in gl.Facit Inſti.pro
ſoc.§.illud.Quædā ſunt bona habita ex
largitiōe aliorū,q legauerūt, vel donaue
runt:& iſto caſu debet fieri diuiſio ſcd̄m
eū modū,ſecūdū quem deſeruiebāt oneri
vniuerſitatis:vt no.in l.incola.j.ad muni.
ar.ad hoc ſ.ad Treb.l.nōnūq̄.& d.§.illd̄.
Inſti.ꝓ ſo.ſed oneri vniuerſitatis deſeruie
bāt illa ꝑ ſolidū & librā:quia cū collectæ
imponant̄ ꝑ librā,vt l.oēs.C.d̄ ope.pub.
& iſta bona minuebāt onera collectarū:
ergo apparet ꝙ ꝑ ſolidū & librā deſeruie
bāt vniuerſitati:igit̄ eodē mō fiet diuiſio.
Si vero nō appareat,qualr̄ vniuerſitas ha
buerit dicta bona,ꝓſumēdū eſt ꝙ fuerāt
habita ex aliorū largitiōe.Ita tenet In.ex-
f tra de teſta.c.relatū. Quæro deſtructo[f]
24 collegio,†an pereāt priuilegia ipſi⁹ colle
gij?Rn̄.qn̄ collegiū deſtruit̄ per ſuperio
rē ꝓpter illi⁹ collegij defectū,tūc pereūt
oīa ipſi⁹ priuilegia:vt l.cū vſufru.ſ.q.mo.
vſusfr.amit.Videt̄ em̄ pati maximā capi-
tis diminutionē:& ſic ei⁹ iura in totū con-
ſumūtur:vt l.cognitionū.in fi.j.de var. &
extraor.cog.Qn̄q̄ collegiū nō deſtruit̄,
ſed diſpergit̄.verbi gratia:vniuerſitas hu
ius ſtudij tēpore mortalitatis receſsit to-
taliter: ita ꝙ nulla erat vniuerſitas ſtudij
Peruſij.Vel pone ꝓpter aliū caſum, vni
uerſitatē,vel collegiū recedere: iſto caſu
priuilegia,& iura nō pereūt:imo ipſa iu-
ra dicunt̄ retineri ꝑ illū locū,à quo deno-
minabat̄ vniuerſitas.ſcd̄m opin. Moyſi
no.per glo.in l.ſicut municipij.§.fi. quod
cuiuſq̄ vni.Facit ad prædicta quod not.
per Innoc.extra de oper.noui nun. c.ij.de
verbo.ſigni.c.Abbate.in vltima glo.

De popularibus actionibus. Rubrica.

1 ☞ *Actiones populares tendunt ad uindictam.*
2 *Populares dicuntur,quia cuilibet de populo competunt.*
3 *Pro pœna imponenda ex crimine priuato ſi pœna eſt pecuniaria,quilibet de populo admittitur:ſi corporalis, ille tantum,cuius intereſt.*
Accuſatio,quæ oritur ex ſtatuto imponente pœnam, quod dicitur priuata.
4 *Pœna cui applicetur,quando agitur actione populari. remiſsiuè.*

1 †Gloſſ.quærit[g] vtrum actiones popu
g lares ſint rei perſecutoriæ,vel tendant ad
vindictam.Dicit glo.ꝙ tendunt ad vin-
2 dictam,& bene. †Secundo quærit glo.
quare dicūtur populares.Dicit glo. quia
3 cōpetūt cuilibet de populo. †Tertio q̄-
h ro[h] vtrū pro pœna imponēda ex crimine

poſitus fuerit? Et dic quod ſic. Caſus eſt no.in l.j.§.fi.de bo.poſ.quæ ex teſt.mi.ꝙ eſt not.& illū tex.allegat Ro.ſingul.vj.& ix.

a ¶Quæro ſuper quibus.Quis aūt poſsit videre ſtatuta eorū,& ea annullare, & ſi iniqua ſunt collegia diſſoluere,vide Bar.in l.ſub prætextu.ſ.de extraor. crimi.& adde Bal.in l.j.C.de monopo.& Inn.in c.cum acceſsiſſent.& c.cū omnes.de cōſtit.Et dixi poſt Bar.in l.fi. de iuriſd.om.iudi.& requirūt talia ſtatuta confirmationem ſuperioris ſecūdum Bal.in d.l.fi. Et iſtis adde Bar.in l.omnes populi.in j. q.princi. ff.de iuſti.& iure. & no.in authē.habita. C.ne fil. pro pa.ī iij. col.ſed ꝙ non regrāt confirma.tenet Bal. in l.repetita.ī ij.col.

b ¶Alius nō ꝑficiat. Adde qd̄ no.Bar.in l.ſi quis a filio.§.fi.de lega.j.& Bal.et Cy. in l.neq̄.C.de ꝓcu.

c ¶Quæro qualiter. Adde Bar.in d.l.ſicut.§.fin.qd̄ cuiuſq̄ vni.nomine.Bal.plene in d.c.imperialis. de pa. Cōſtā.in vſi. feu.And.Barba.

d ¶Quæro quid fiet. Adde Bar.in l.j.§.fi. ſ.de acquir. poſ. & ibi ang.& do.Io.ī d. l.ſicut.§.fi.An.Bar.

d ¶Quæro quid fiet. Vide Bar.in l.ſicut. ī fi.qd̄ cuiuſ.vni.nomine.Adde de exce. prælato.in c.dilecta. & doc.ī l.j.§.fi.ff.de acqui.poſ.Quid aūt ſi maior pars renunciat collegio, ſiue ſocietati: an minor pars cōueniri poſsit q̄ remanet & poſsit vti ſuo ſigno conſueto vniuerſitatis ſeu ſocietatis vide Bald. in l.fi.C.ꝓ ſocio.

e ¶Enim bona. An bona diuidantur ꝑ ſolidū & librā vide in lege iiij.§.actor. de re iudi.& in l.ij. C.de ann.& tri.lib. x.& in Spec.de cēſi. quē ſequit̄ Bald.in l. oībus.C.de vecti.et commiſ.

f ¶Quero,deſtructo. Bene facit quod no. Bar.in l.j.§.fi.de acquirenda poſſ. adde qd̄.no.Bart.& doc. in l.inter ſtipu.§.ſacrā.de ver.ob.& Io. An.in c.priuile. de reg.iur.in vj.ꝑ Dy. in l.pater filiū.§.Tuſculanus.de leg.iij.ꝑ Bald.in l.ſi grege.& ibi dixi poſt Imo.de leg.j.ꝑ Ang.in l.proponebat̄.de iud.per gl.in d.c.priuilegio. de reg.iur.in vj.Bal. de pace Cōſtā.ī verbo,nos.& in authē.habita.C.ne filius ꝓ pa.& in l.j.§.fi.qd̄ cuiuſq̄ vni.no. & in l.ſeruitutes.§.ſi ſublatū.& ibi Ang.ſ.de ſerui.vrb.ꝑdi.& Bal.in l.vſuſfructus citāti.q mo.vſusfru.amit.& Ang.in d.§.ſacrā.& in l.q res.§.areā.de ſol.Adde q̄ dixi poſt Bar.in l.ſi qs filio.in §.fi.& quod ibi Bal.& Imo.in fi. verbis.de iniuſto teſt.& ſ.de extraordi.cri.in l.ſtellionatus.

g ¶Glo.quærit.Vide qd̄ no.Bal.in l.pe.in vij.q.C.de exe.rei iudi.Qui autē dicant̄ de populo,vide q̄ ſcripſi poſt Bar.in l.in ꝓuinciali.§.fi.de ope.no.nū.

h ¶Tertio.Vide Bar.in l.fi.de deli.priua.tn̄ Bal.cōtra dicit ī l.aduerſus.C.de fur.& do.Io.ſ.de publi.iudi.l.j.vbi omnino vide.And.Barb.

h ¶Tertio quæro.Vtrum pro crimine priuato admittatur qui libet de populo ad accuſandum, vide Imo.in l.j.j.titul.j.Et an quando pœna veniat applicanda fiſco,quilibet admittatur,vide in rub.C.qui accuſ.in iiij.col.& gl. & Bal.in l.fi.C.de litigio.

priuato admittat quilibet accusator. Gl.
dicit,aut agit ad imponēdā pœnā corpo
a ralē:& tūc nō admittitur[a] quilibet : sed il
le tantū admittitur cuius interest. Aut a
gitur ad pœnā pecuniariā:& tūc quilibet
de populo admittet.Sed si plures veniūt
admittitur idoneior.quod nota multum
pro statutis,quæ imponunt pro delictis
pœnā pecuniariā,vt admittatur ad accu
b sandum[b] quilibet de populo. quod tene
menti:ar.ad hoc l.qui sepulchra. C. de se
pul.vio.Facit j.de iure fis.l.j.ibi:vel ab ac
cusatione recessum,&c.cōiuncta l.iij.§.fi.
s.de preua.Facit etiā d.l.j.j.de iure fis.ibi:
vel aduersus leges,&c.& ibi:vel rem liti
giosam,&c.iuncta l.fi.de litig.& ibi p gl.
quæ idē dicit,quod ista lex,&c.Nec ob
stat quod no.s.de priua.delic.l.fi.quia illā
gl.intellige secundū istā,vt ibi dixi. Nec
obstat si dicis:ergo est accusatio publica,
quæ cōpetit cuilibet de populo: quia nō
4 est verū,vt dixi j.tit.j.l.j. †Quæro, cui
applicetur pœna,qn agitur actione popu
lari. Dic vt dixi s.ti.ij.l.agraria.Cætera q̄
sunt in hoc titulo,prosequere p teipsum.

De publicis iudicijs. Rubrica.

1 ☞*Publica iudicia,ideo dicuntur,quia cuilibet de populo competunt.*
2 *Iudicia publica id est accusationes.*
3 *Hic liber dicitur terribilis,quia terret homines.*

Glo.continuat rubricā ad præcedētia.
Dictū est s.de accusationibus, quæ pecu
niariter mouet. Nūc prosequit de accusa
tionibus quæ mouent in corpus.Et qui
dam habent hic,de actionibus:alij habēt
de accusationibus.Si habes,de accusatio
nibus:dic tunc vt s.dixi:quia dictū est s.
de accus.pecuniarijs: nunc prosequit de
accusationibus corporalibus.Sed ista cō
tinuatio non est bona:quia etiam in præ
cedentibus dictum est de accusationibus
quæ mouentur in corpus:vt l.diuus. & l.
vlti.s.de iniur.& l.vlti.de fur. & l.vlti.de
priua.deli.& de extraor.cri.per multas le
ges.Item & j.eo. l.ij.tractatur de accusa.
pecuniarijs, & etiam j.ad l.Iul.de anno.l.
ij.vnde s.& j.tractatur de accusationibus
pecuniarijs,& corporalibus.vnde hæc cō
tinuatio nō est bona,quare alij habent in
glo.de actionibus:& ista est melior:quia
dictum est s.de actioni.ciuilibus,quę in
tentantur ad partis profectum:nunc seq
tur videre de accusationibus criminali
bus,quæ mouent ad vindictā.& si dicis,s.dictū est etiā de ac
cusationibꝰ criminalibus. Rñ.nō dicitur.s.de accus. principa
liter,sed accessorie:sed hic & in toto isto libro,dicit de accusa
tionibus principaliter.Itē dat gl.aliā cōtinuationē. Dictū est
s.de priuatis delictis:sequit hic de delictis,seu de iudicijs pu
1 blicis:vt in toto hoc lib. Quęrit gl.†quare ista iudicia dicant
publica? Rñ.gl.dicunt publica,quia cuilibet de populo com
petūt:vt Insti.eodē.in prin.& l.j.§.cōsequēs.s.de suspe.tu. hoc
2 declarabo.j.eo.l.j. †Quæro quare dicunt iudicia:cū in hoc ti
tu.nō tractet de iudicijs:hoc est,de instātia,sed de legibꝰ, qbꝰ
iudicia intētant? dicit gl.expone,de iudicijs,hoc est,de legibꝰ
publicorū iudiciorū. Vel aliter,hoc est,de accusationibꝰ publi
corū iudiciorū.& ista est bona expositio,sicut etiā in iudicijs
ciuilibꝰ sut ꝓditę actiōes,q̄ sunt ius ꝑsequēdi,&c,vt Instit.de
act.in prin.Ita in criminalibꝰ ꝓditæ sunt accusatiōes.h.d. tex.
Insti.eo.in pri.tractat ergo totꝰ iste liber de accus.q̄ oriunt ex
delictis publicis,seu de legibꝰ qbus delicta publica puniunt.
3 Vltimo scias,†ꝙ alibi dicit Imperator,quod iste liber est ter
ribilis.terret enim homines,ne delicta committant:vt l.ij.§
ptima.C.de ve. iure enu.Non habetis alia circa rubricam.

1 ☞*Iudicia publica quot modis dicantur.*
2 *Accusatio de falso instrumento dicitur publica.*
3 *Accusatio ex l. Fauia de plagiarijs,quod sit publica.*
4 *Lex Viscellia quod inducat publicam accusationem.*
5 *Accusatio ex senatusconsulto turpiliano.est priuata.*
6 *Accusatio de suspecto tutore,quod non sit publica,sed priuata.*
7 *Iudicium dicitur publicum tribus modis.*
8 *Statutum puniens iurantem per corpus Christi dicitur inducere publicam accusationē: quia quilibet potest accusare,& infamat.*
9 *Lex gratia non dicitur publicum sed priuatum iudicium.*
10 *Crimen de quo in l.si quis in hoc genus.C.de episco.& cleri,quod sit publicum.*
11 *Statutum si alterat pœnam homicidij,falsitatis.& similium:an ex hoc tale crimē desinat esse publicum,& nu.15.*
12 *Ex iuramēto formiter præstito,non oritur actio sed ex contractu,super quo præstatur.*
13 *Actio ex consuetudine formiter inducta non oritur.*
14 *Crimen raptus dicitur publicum iudicium.*
16 *Iudicium non dicitur publicum, licet statutum restringat accusationem ex aliqua lege publici iudicij.*
17 *Ista non est bona consequentia:quilibet potest accusare:ergo est publicum iudicium.*
18 *Statutum licet inducat quod de crimine quilibet possit accusare,non tamen dicitur crimen publicum ad effectum publici iudicij.*

LEX I.

NOn omnia. Hæc lex diuiditur in duas
partes. Primo ponit regulā,
seu quædā verba ex quibus colligitur regula.
Secundo ponit exceptionē à regula.Partes per
se patent.& breuiter.h.d.Oīa delicta sunt priua
ta exceptis quibusdam hic enumeratis. Tex.ibi:veniunt.per
inde est acsi diceret omnia delicta priuata:nisi ea quæ ex le
gibus,&c.Dy.no.ꝙ dixi in summario,& ꝓbatur hæc regula
& exceptio hic,& s.de præuarica.l.præuaricationis.in fin.&
Insti.eo.per totū.Op.& vr̄,ꝙ sint alia publica iudicia,ꝗ̄ ea q̄
numerant hic,vt l.Iul.de sacrilegijs & residuis. Rñ.gl.scd̄m
Pla.ꝙ cū dicit de l.Iul.maiestatis cōprehendit etiā de residuis
ꝙ satis placet.Posses etiā dicere,ꝙ oīa publica iudicia nō sunt
hic numerata.Itē opp.ꝙ l.Iul.repetundarū.& l.Iu.de annona
non sint iudicia publica,sed sunt iudicia extraordinaria:vt j.
ad l.Iul.repe.l.lex Iu.§.hodie.& s.de extraor.cri.l.annonā.rñ.
nō repugnat qn sint publica:vt hic.et ꝙ extraordinaria pœna
imponat,vt ibi.hoc vult dicere gl.sup ver.repetūdarū.licet nō
1 allegat legē.Extra gl.†op.& vr̄ ꝙ sint alia iudicia publica : vt
l.ꝙ senatus.s.de iniurijs.Iac.de Are.videt tenere,ꝙ iudiciū il
lud de famoso libello sit publicū.& hęc lex supplet per illam.
& ita sentit gl.j.ad Turpil.l.ab accusatione.§.fi.sed d.Azo in
telligit melius:& dicit ꝙ sic,ꝙ iudicia dicunt publica qñq; q̄
ex l.publicorū iudiciorū descendunt.& hoc modo sumit hic.
Alio modo dicunt iudicia publica omnia,quæ ad vindictam
publicam proponunt.& hoc modo oīs criminalis accusatio,
pōt dici publicū iudiciū:& hoc mō sumit in l.ꝙ senatus.ita te
net Azo in summa Insti.de pub.iud.in prin. His expeditis ve
nio ad qōnes.hic dr̄ ꝙ lex Cornelia de fal.dicitur publicū iu
c diciū.[c] † Quæro,qd de alio instrō fabricato falso? Dicit gl.ꝙ
2 tūc nō est publicū iudiciū.Hoc ꝓbat p hāc l.quæ restringit se
ad l.Cor.de testa.Itē probat per l.Paulus.j.rñ.j.de fal.& j.tit.
j.l.ij.§.j.Azo fuit in cōtraria opi.& dicit,ꝙ ꝓ quolibet instru
mēto falso cōpetit lex Cor.de fal.& est publica accusatio,vt
Instit.eo.§.itē l. Cornelia.de fal.& s.de cōcus.l.ij.j.rñs.& pro
batur C.qui accusa.non pos.l.senatus.& l.si vt proponis. C.si
reus vel accusa.mor.fue.& l.& si ad te.C.de fal.& plene no.
C.de fal.l.eum qui.& ibi gl.& doc.tenent istā opin.& bene.
Non obstat hæc lex:qa supplet de alijs instrumētis,vt dixit
Azo.Item non obstat l.Paulus.vt gl.dicit.Item quærit gloss.
quid de l.Fauia de plagiarijs.qd de Viscellia.& de Turpil.
& de crimine suspecti tutoris vtrū sint publica vel priuata.
3 examinemus de quolibet per se,& videamus†primo vtrum
lex Fauia sit publica vel priuata. Pla.dicit quod sit priuata ac
cusatio:qa hic non numeratur. Azo contra per l.plag.C.ad l.
Faui.de pla.sed Pla.respondet,quod ibi loquitur tantū quan
do liber homo plagio adducitur:secus in alijs.Sed Azo dicit
melius:& ꝓbatur insti.eo.§.antepe.& etiam apparet:quia il
la lex Fauia ponitur,& enumeratur in hoc libro,vt patet in
fra ad

a ¶Non admittitur. Adde Bal.& Pet.in l.si qs id qđ. s. de iurisdi.om.iu.ꝙ ꝓpter offensam factā iurisdictioni iudicis vbicūq; a l.imposita est pœna: qđ dicit esse mēti tenendum.

b ¶Ad accusandum. Vtrū possit quilibet admitti, qn pro delicto imponit pœna pecuniaria, vide Bal.in l.aduersus. C.furtis.& in l.j.C. q accus.& Imo. in l.j.s.titu. j.an forensis admittat, vide Bal. &Imo.in l.si qs reus j.tit.j.Sed vtrū accusatio iniuriarū sit publica,qn iuiuria nō habet spālē titu.cri. vide Bal.in c.j.§.iniuria.de pa.iur.fir.& Bar. in l.j.in tit. j.& in l. lex Corne.in fi. s.de iniur.& in l.j.§. si quis.eodem titul.

14 ¶Pro concordia. Aduerte ꝙ contractus emphyteuticarius parit actionem cōdictione ex l.j.C. de iure emphyt. ita Bar.in hac l. j.col.fi. Cōtrariū tenere videt.in l.j.in iij.q.prin. ff.de condi.ex l. Tu dic,nō est sibi cōtrarius,eo qa in hac l.j. loquit secundū cōmunē opi. quā etiā refert ipse in d. l.j.p̄alleg.licet ipse postea sentiat cōtra cōmunē opi.per veras rōnes de qbus p eū.

c ¶Publicū iudicium Quæ sint publica iudicia,& adde qn offendit ecclesia vel clericus est publicū crimē:vt l.si qs in hoc. C.de episc. & cle.& ibi p Bar.& ideo crimē simoniæ est crimē publicum. & l.si quēquā.eo.ti.& ibi vide Bart.& Bal.in rub.C.q accus. non pñt.in iiij. & penul. col.& Bal.in l.reos. in vj.col.C.de accu. adde glo.& Bart.in l.j.§.huius studij. de iust.& iur.

fra ad l.Fauiā de pla. q liber appellatur publicorū iudiciorū:
vt l.ij.§.post hæc.C.de ve.iu.enu. Non obstat qđ dicit Pla. ꝙ
hic non enumerat:quia fateor ꝙ hic nō enumerantur omnia
4 publica iudicia,qa alia sunt. Quæro de l.Viscellia.†quidā
dicunt,ꝙ est publica accusatio:quia in Codice ponitur inter
publica iudicia.C.ad l.Visc.Alij dicūt,ꝙ nō est publica accusa
tio:quia nō ponit hic.Hanc secūdā partē videt tenere Dyn.
sed Iacob.de Are.videt tenere ꝙ sit publica accusatio.Nam
Reipublicæ iterest ne dignitatū ordo turbet:qđ respicit legē
Iuliā Viscelliā:vt l.j.§.pen.s.de ven.inspi.et l.sup statu.C.de q̄
stio.Videte,et aduertatis.Ego puto ꝙ sit publicū iudicium.
Nā lex Viscellia punit libertū,q tanquā ingenuus dignitatē
assumit:vt l.j.C.ad legem Viscel.sed assumere dignitatē,quā
quis habere nō potest,est crimen falsi:vt l.eos.§.fi.j.ad l. Cor.
de fal.ergo &c.Et sic apparet ꝙ illa lex punit crimē publicū.et
licet illa lex sit noua,vel separata à lege Cornelia de fal.tñ nō
desinit esse publica accusatio,et crimē publicū,vt infra latius
dicam.et hoc vr̄ sentire glo.C.quando ciui.ac.cri.præiu.l.j. v
5 bi solum furtū dicit ibi poni,vt priuatū crimē.† Quæro vtrū
accusatio ex senatusconsulto. Turpilliano sit publica? Qui
dam dicunt ꝙ est publica.et est truffa.tex.est quod est priuata:
vt l.iij.in fi.s.de priua. Sed opp.nōne quilibet pōt accusare de
suspecto tutore,qui incidit in Turpilianū: vt l.j.infra de iure
fis.ergo est publica accusatio:vt d.l.j.§.cōsequens.de suspe. tu.
& dixi.s.in rubri. Respond.hoc non est verum,vt dicam j.in
6 seq.q.† Quæro,vtrum accusatio suspecti tutoris sit accusa
tio publica,vel priuata? Dicit gl.ꝙ est publica,vt Insti.de su
spe.tu.§.cōsequens.l.j.§.cōsequēs.s.de susp.tu.et in hoc residet
gl.In contrariū facit,ꝙ pōt in illo crimine interuenire ꝓcura
tor:vt l.non solū.in fi.s.de procu.ergo nō est publicū crimen:
vt j.eo.l.penul.§.ad crimē.Breuiter,quātū ad hoc vtrū possit
interuenire procurator,& qualiter,dicam in §.ad crimē. Sed
quātum ad propositū dico,ꝙ accusatio suspecti tutoris non est
publica accusatio,quia nulla lege reperitur ꝙ sit publica. ergo
&c.vt l.iij.in fi.s.de præuari.& quia nō enumeratur hic,& est
expressum j.ad turpil.l.j.§.suspecti.Non obstat §.cōsequens:
quia ibi loquitur de accusatione suspecti tutoris ciuili, quādo
agitur ad remouendū:non de criminali,quando agitur ad pu
niendum:vt dicam in §.ad crimen. Præterea,nō sequitur qli
7 bet potest accusare:ergo est iudicium publicum.† Pro cuius
declaratiōe debes scire,ꝙ iudicium dicitur publicū tribus mo
dis. Vno modo largissime:vt omne iudiciū qđ fit ad vindictā
seu ad vtilitatē publicā,dicatur publicū.& isto mō accipitur in
fra eo.l.interdū.et l.qđ senatus.s.de iniu.& l.licitatio.§.qđ illi
a cite.s.de pub. Alio modo dicitur large[a] quādo quilibet de po
pulo pōt accusare.hoc modo accipitur in §.cōsequens.Inst.de
susp.tu.& l.qđ senatus.s.de iniu.Circa qđ do tibi regulā vnā,
quā no. Omne iudiciū qđ non respicit offensam certæ ꝑsonæ
principaliter,de illo potest accusare quilibet de populo. Exē
8 plū†,dicit statutum:si quis iurauerit per Corpus Christi,pu
niatur in centū,et similia:ista nō respiciūt offensam certæ ꝑso
næ principaliter,sed malos mores,et quilibet pōt accusare.&
ita loquitur l.qđ senatus.s. de iniur.nō autem iste talis punit
pœna infamię,sicut cōdēnatus de publico iudicio stricte sum
pto. Tertio mō accipitur publicū iudiciū stricte:et hoc mō
accipitur in hoc libro,& hac lege:& ista sunt iudicia,de qbus
damnatus statim efficitur infamis:vt l.j.s.de his qui no.infam.
Vnde nō sequitur:quilibet pōt accusare:ergo est publicū iu
diciū:prout accipitur hic,vt fiat infamis:& sit strictū publicū
iudiciū.Et ita sētit Azo in summa Inst.e.ti.Et si dicas,ego re
perio ꝙ damnatus crimine suspecti tutoris est infamis:vt leg.
iij.in fi.et l.hæ enim.s.de suspe.tu. Respon.non est infamis ex
edicto prætoris posito in l.j.s.de his qui notan.infa.quod pa
tet:qa in multis casibus dānatus de crīe suspecti tutoris nō effi
b cit īfamis,vt ibi dr̄. Quæro,qd[b] d l.agraria,†an ē publicū iudi
9 cium? Pla.in summa de publi.iud.dicit forte ꝙ sic:quia hæc ac
cusatio competit cuilibet de populo:vt l.agraria.supra de ter
mini.mo.Sed veritas est in contrariū:quia ex l.agraria, nō est
introducta accusatio:sed actio ad partis profectum:vt ibi vi
debitis.Sed nos loquitur de publicis iudicijs,quæ intentatu.
ad publicam vindictam.& ideo non est ponenda in hoc titu
sed in ti.de popul.act.Differt enim popu a
laris actio,à publicis iudicijs. Quæro,
quid de l.Rhemia? dic vt infra ad Tur.l.
j.§.j. Quæro,quid de crimine preuari b
cationis.dic vt l.iij.in princi.s.de præuar.
10 † Quæro,quid de crimine, quod punit
per l.si quis in hoc genus.C.de episco. et
cleri.Dicunt quidam,ꝙ illud est crimē pu
blicum,& per illam legē illud adijcit huic
legi.et ita dicit Iac.de Are.Breuiter ego
dico,ꝙ hoc nō est verū,ꝙ p illā legē aliqd
addat huic l.qa p illā l.punit qđ dā crimē c
sacrilegij:sed crimē sacrilegij ē numeratū
hic sub l.Iul.mai.vt hic dicit gl.& apparet
in ꝓcessu lib.ergo patet ꝙ nullū nouū pu
blicū iudiciū addit huic legi p l.illā. Vlte
c rius q̄ro,[c] statuto alicuius ciuitatis est alte
rata pœna homicidij,et falsitatis ,et simi
liū delictorum:an desinat esse crimē pu
blicum,et iudiciū publicum? Et huius q̄
stionis effectus est magnus propter l. pe.
§.ad crimē.j.eo.ti.Itē propter infamiā quā
incurrit damnatus de publico iudicio. Ia.
But.disputādo vnam quæstionem deter
minauit,ꝙ non desinat esse crimen publi
cū:licet per statutū publicū sit alterata pœ
na.et hoc probat sic, Alterata est pœna l.
iul.de adul.per l.quāuis.et in auth.sed no
uo iure.alias sed hodie.C.de adul.et tñ ne
mo dicit ꝙ desinat esse crimē publicū.cri
men adulterij,licet pœna sit alterata p le
ges illas.Præterea,alterata est pœna l.iu
liæ peculatus:et tamen nemo dicit,ꝙ de
sinat esse crimē publicū.Item alterata est
pœna l.Iul.repetundarū:vt infra ad legē
iuliam repet.l.lex Iulia.§.hodie.et tamen
nemo dicet,quod desinat esse crimen pu
blicū.Itē probatur per legem si quis ī hoc
genus.et auth.ibi posita.C.de epis.et cler.
Sed contra hoc videtur casus in l.nostra:
quia illa dicuntur publica iudicia quæ ex le
ge iudiciorū publicorū descēdūt,sed nūc
videtur,qđ nō accuset pro homicidio ex
l.Cor.de sic.sed ex illo statuto. Præterea
contra Iaco.But.videtur casus in l.ij.s.de
concus.secūdū opi.gl.sed secūdum opin.
11 Azo.est casus pro eo.† Quid dicemus[c]? d
d Aduerte. Quandoque[e] per statutum,seu
e per aliā legē nouā efficitur aliquod deli
ctū,quod prius nō erat delictū,exēplū,di
cit statutum,si quis iuerit de nocte,in tan
to puniatur. De isto casu ille qui accusat, e
accusatur accusatiōe descendēte ex l.mu
nicipali. Quandoque per statutū,seu per
aliam legem nouā īducitur noua species
delicti,& nouū nomen delicti,et tunc ex
illa lege noua punietur.Hic est casus in l. f
ij.s.de concus.secūdū lect.gl.Ibi enim di
citur,ꝙ quidā falsitati nomē imposuit no
uum,i.concussio,& ideo non est publicū
iudicium,vt ibi not. Quandoque statutū
non imponit nouum nomen delicti,sed solum pœnam alte
rat: et tunc non accusatur ex statuto , seu ex lege illa noua,
sed ex lege antiqua publicorum iudiciorum , cuius pœna per
12 statutum est alterata. Probatio huius. Nam hoc† videmus
f in iuramēto:si aliqs iurat formiter[f] se emisse vel locasse,datur
actio ex illo cōtractu,nō ex illo iuramēto:vt s.de iurei.l.si duo
patroni.§.idē Iul.et §.seq.sed si iurat informiter:tūc dat actio
ex iureiurādo.Ita est in ꝓposito,si statutū disponit sup certo
delicto noīato,aget ex illa lege antiqua,nō ex statuto,als age
ret ex illo statuto,ꝑterea,si lex disponit sup certo cōtractu,vt

a ¶Dicitur large. Vide in rub.s.titu.j.& Bar.in l.lex cor.in fi. s.de iniurijs.

b ¶Quero, quid. An accusatio de l.agraria sit publica, vide hic Imo.qui contrarium tenet. Et Bar. in d.l.agraria.Quid autem in verberante aliquem,an sit crimen publicum,vide Bar.in l.Iul.ad legē Iul.de vi publi.

c ¶Vlterius quæro. Not.quando statutum limitat pœnā: vnum scias in materia de qua hic,quod si statutum imponit pœnam capitalem, non dicitur publicū iudicium:quia statuta dicuntur leges priuatorum iudiciorū. Ita dicit Bald.in l.ij. pecuniariam: sed cō Et quid si pro pœna corporali imponitur a statuto pœna pecuniaria vid Gui de Suza.in l.transigere.C.de transa.et adde quod no.Bart. in l.infamem infra.e. & ad Bar. hic adde Bal.in l.reos.in viij. col.C.de accus.et in c.si quis alium.d̄ pace tc.et ex his q̄ Bar. hic voluit,videt ꝙ statutum possit permutare pœnam homicidij,non pœnam C.qui test.face.pos. trarium volunt Ho. in c.fi. de accusat. & Tancre.in sua compendiosa.et Imo.hic & vide quæ no.Bal. in c.j.§.iiuria de pa. iura.fir.et vide Bar. qui idem velle videtur in leg.j.supra vi bo.rapt.et in l. nunquam plura.de priu. deli.et no.per Bal. ī d.l.transigere. in vj. col.ver.iuxta istam primā.C.de trāsact.

d ¶Quid dicemus. Not.fin.in tex. in d. l.ij.secundum d.Ioā. ꝙ si statutum ponit nomen delicti nouū non est publicū delictum. And.Bar.

e ¶Aduerte quandoque. Vide Bal.in ru. C.qui accus.in vers. sed quæro an forensis.et in versi.sed qd si statutum.

f ¶Iurat formiter. Adde Barto.in l.omnes populi.in vij.q.princip.ff.de insti. et iure.et in leg.j.de con di.ex lege.

☞POMATES.

a ¶Nunc ad propositum. Adde Io.andr. & Cā.in c.fi.de consue.dixi in rubri. de homi.cōsului pridie Perusij, vbi viget tale statutū. Vide Ange.in l.is qui cum telo. C.de sica.vbi tenet valere Bal.in l. Gracchus.C.d adu. & in ca.j. §.iniuria, seu furtum .de pace iura.fir.vide Scribētes in ca.fi.de confes. & i c.ij.de deli.pue. Alb.de ros.q.cxxij. in secūda parte. vbi tenet Ange.in l.is q cum telo.C.de sicar. vide Bar.in consilio cxciij.inci.quidā de Curnania fuit occisus.

b ¶Publicorū. Nota q̄ sit pœna capitalis, & ideo quærit hic Imo.an si statutum imponat pœnā capitis, verificetur i exilio.

c ¶Quæro quid. Si alternatiue imponit capitis & non capitalis: an dicatur pœna capitalis, adde Bald.in l.reos.in iij. col.de accu.& Bald. in l.fi.de iniur.

d ¶Sed conditionaliter. Si pœna capitis imponitur conditionaliter, an crimen dicatur capitale Bart. videt velle contrarium in l.duobus.§. idem respondit.s.ꝓ socio.& ad hoc vid quæ dixi in l.vbi fideiussor.de solu.secūdum Bal. post Bar. ibi per Imol.in l.ita stipul.in v.chart. de ver.ob.& Bald.in l. transigere.in v.col. in duabus quę.C.de transac. Vnum tene mēti ꝙ eo casu quo post lapsum temporis Respublica acceptasset pœnam pecuniariā, videtur renūciasse pœnæ capitali.l.quanuis.la ij.& ibi Bal.C.de vsu.& Bal.in l.data opera. in v.col.C. qui acc, in lege,reos.in quinta col.C.de accu.& Bal.in l.j.in pe.colū. vbi quærit si statutū dicit, ꝙ Bānitus in persona nō possit succedere, & aliqs fuit bannitus in centum sub condi.siue nit in fortiā communis, & non soluerit intra decem dies, furcis tradatur, an possit succedere,

e ¶Sed augetur. Si pœna augmentatur ꝓpter contumaciam, an dicat pœna propter delictum? adde quod si etiam illa nō soluatur venit puniendus capitaliter. Vide omnino Bar. in l.j.§.fi.si quis ius dic.per Cy.in l.j.C. de cri.stel.& Bar.in l.& ideo.de compē. & Bald.in l.ij. C.de requi.reis.& in l.an inutilis.s. de accept.

circa emptionē, locationē, & similes contractus: tunc ex illis contractibus agitur vt in ti.de contrahen.emp.& in ti.loca.& si.sed si lex nouū contractū inducit, agit ex nouo contractu condictione ex l.Exēplum in contractu emphyteutico: vt C. de iure emphy.l.j.& insti.loca.§.adeo.Si
13 militer†doc.dicūt in l.ij.C.quæ sit longa consue.in consuetudine.nam dicunt aut consuetudo disponit formiter, aut informiter: sicut in iuramento. Pro hoc habes
14 †exemplū.Insti.eod.ti.§.Itē l.Iulia.de vi. & §.seq.vbi apparet ꝙ licet raptus virginis puniatur per l.raptores.C.de rap.virgi.tamē dicitur publicū iudiciū l.Iu.de vi. cuius pœna alterat per l.raptores. Ratio, quia non inducit nouum delictū, nec nouum nomen delicti: sed pœna tm̄ alterat
15 super eodē delicto. Nūc ad†propositū,[a]
a si per statutum alteratur pœna sup homicidio, non accusatur accusatione descēdēte ex statuto: sed accusabit ex l.publicorū iudiciorū, s.ex l.Cor.de sic.cuius pœna est alterata per statutū sed si statutū inducit nomen nouum delicti, & nouā speciem: vt puta, quia imponit falsitati nomē baratariam, seu mogobellum: tunc accusatur accusatione descendēte ex statuto, & dānatus non efficietur infamis: quia non est
16 damnatus publico iudicio.†Quæro, qd si per statutum, seu aliā legē restringat accusatio ex aliqua lege publici iudicij: vt non omnes, sed certi possint accusare: desinit ne esse publicū iudiciū? Breuiter dico quod non. Casus est j.de falsis.l.lege Cor.la ij.§.de partu.& l.q̄uis.C.de adul.
17 †Ex hoc apparet verificatū id, quod s.dixi, ꝙ non est bona consequētia: quilibet pōt accusare: ergo est crimen publicum: quia non est verum: vt s.dixi, accipiendo publicum stricte, prout accipiunt in hac lege & in toto isto libro. Nam multi non possunt accusare, & tn̄ est crimen publi-
18 cum. Quæro, in statuto dicitur, †qđ qlibet possit accusare, vtrum ex hoc quod dicit, quod quilibet possit accusare: sequat ꝙ crimen sit publicum, accipiendo publicum, prout hic dicit tex.videtur ꝙ sic: vt l.iij.in fin.s.de præua. Contra puto ꝙ ex hoc non sit publicum iudicium quātū ad effectū publici iudicij: de quibus videbit in processu. Ratio. quia hoc non dicit hic nec i toto isto libro terribili: sed est crimē publicum quantum ad alios effectus, assumendo publicum alio modo, prout s.dixi de infamia, dicam latius in l.infamē.als incipit non ex omni.j.eo.

1 ☞*Crimen dicitur capitale, cuius pœna est mors ciuilis, seu naturalis.*
2 *Crimen etiam dicitur capitale, licet duæ pœnæ alternatiue imponantur: uidelicet una capitalis, alia non.*
3 *Pœna capitalis imposita conditionaliter, facit iudicium capitale.*
4 *Augmentatio pœnæ si fiat, qualiter cognoscatur quod fiat uigore eiusdem legis uel officio iudicis.*
5 *Condemnatus pro falsitate, & in quanto pluri, si non soluerit intra decem dies, an si peruenit in fortiam communis, & uelit soluere condemnationem sine quanto pluri: uigore statuti, ut euitet amputationem linguæ, admittatur.*
6 *Statutum, per quod disponitur, quod declinans iurisdictionem Potestatis, possit impune offendi, inducit pœnam capitalem.*
7 *Excōmunicatio non dicitur pœna capitalis, sed medicinalis.*
8 *Statutum quod bannitus à centum libris supra possit impune offendi, non inducit pœnam capitalem.*
9 *Damnatio ad perpetuos carceres dicitur pœna capitalis.*
Pœna perpetui carceris de iure ciuili non ponitur.
10 *Damnatus perpetuo ad opus publicum, quando dicatur dānatus pœna capitali.*
11 *Publica iudicia, ex qbus pœna pecuniaria infertur, q̄ sint.*
12 *Pœna abscißionis membri, est pœna capitalis improprie.*
Tanta authoritas requiritur in imponenda pœna abscißioni membri, quanta in iudicāte super toto corpore.
13 *Digitus non dicitur membrum, sed officium membri, large tamen dicitur etiā mēbrū.*
Membrum dicitur à metior metiris, & dicitur quasi corporis pars, & dicitur quod habet proprie officium.
Illa dicitur pars rei, quæ distinguitur per partes officiorum, seu ministeriorum.
14 *Statutum dicens quod qui absciderit mēbrum alicui, simile sibi abscindatur: si digitus est abscissus, digitus debet abscindi.*
15 *Debilitatio membri non est pœna capitalis.*
16 *Membrum dicitur debilitari, quando officium membri aliqualiter impeditur.*

LEX II.

b PVblicorum. Ista[b] sunt iudicia capitalia ex quibus perditur vita, ciuitas, vel libertas: alia nō.h.d. Et diuidit hæc lex in tres partes. Primo ponit diuisionē bimembrem. Scđo ꝓseqt primū mēbrū. Tertio ꝓseqt scđm mēbrū. Scđa ibi: capitalia. Tertia
1 ibi: nō capitalia. Et no.†ꝙ siue sit mors naturalis, siue ciuilis, dr crimē capitale: vt hic, & l.electio.§.rei aūt capitalis.de bo. pos.& l.sed & si qs.§.rei.s.si qs cau.& j.de pœnis l.rei capitalis.& etiā l.capitaliū. Op.ꝙ exiliū nō sit mors, vt l.nemo.in fi. s.de epis.audien.& l.exiliū.de interdi.& relega. Dicit glo.ibi dicitur exilium improprie. Op.de hac l.ad scipsam. Nā hic dr in fi.quod coertio in corpus nō est crimen capitale, sed mors est coertio in corpus: ergo mors non est crimen capitale. Sol. quod dicit in fi.coertio.dic s.modica.alias est crimen capitale. His expeditis venio ad primum membrum, s.ad crimina capitalia. Quæro, hic dicitur ꝙ ex genere pœnæ dr crimē capi-
2 tale, vel nō.†Quæro, quid[c] si pro crimine imponuntur duæ
c pœnæ alternatiuæ, vna capitalis, & alia nō, vtrū in dubio dicetur crimē capitale? Rn̄.sic, ꝓpter vnā partē alternatiuæ quę hoc cōtinet. Sicut em̄ legatū dr conditionale, qn̄ vna pars alternatiuę est pura, altera conditionalis: vt l.cum illud.& l.cū ita.quando di.le.ce. Ita hic erit crimē capitale totū, cū vna pœ-
3 na sit capitalis. facit l.si ex toto.in fi.s.de leg.j. Scđo q̄ro†qd si
d non imponitur pœna alternatiue, sed cōditionaliter[d]: qa dicit statutum ꝙ pro homicidio quis puniatur in quinq; libris: & si non soluerit intra decem dies puniat in capite: an sit crimē capitale? Dy.ponit hāc qōnē hic, & qdā habent j.e.l.pe.§.ad crimen.& mouet eā etiā in l.si qn̄.§.hæres.s.de leg.j.& dicit qđ est capitale. Ratio, quia pecunia non soluta remanet caput in obligatione: vt l.j.in fi.j.de pœ.l.j.§.itē si ita.s.ad l.fal. Ita dicit Dy.& ita alij per trāseūt. Contra hoc vr tex.expresse in lege prima s.de in lit.iu. Videte: puto Dy.dicere veritatē. Nō ob. l.prima s.de in lit.iur.qa ibi loquitur qn̄ illa augmētatio venit ex officio iudicis: non ex natura obligatiōis principalis. Sed in casu nostro pœna capitis venit ex virtute eiusdem legis & eiusdē accusationis. vnde ex eadē lege venit non iudicis offō. Hæc sol. probatur per legem centum Capuæ.s.de eo qđ cer.
4 lo.†Pro huius declaratione habemus videre, primo quando cognoscemus vtrum augmentatio pœnæ fiat ex vigore eiusdē legis & accusatiōis, seu officio iudicis. Circa hoc do vobis hāc doctrinā, qn̄ꝙ hoc exprimitur in l.quod hoc fiat officio iudicis: tunc non est dubium: vt l.quicunq;.de ser.fug.C. Qn̄que hoc nō exprimit in lege tunc si qdē ista augmentatio pœnæ inducitur ex alia lege, q̄ ex illa, ex qua inducitur prima pœna & tūc hæc prima pœna debet inspici: nō hoc ꝙ pōt augeri, vel minui: ar.ad hoc s.de iniu.l.si qs iniuriā.& d.l.j.s.de in lit.iur. Si vero inducit eadē l.tūc aduerte, si qdē pœna primo loco iposita trāsfundit in secundā, & ita ꝙ prima perimit, & in secūdā trāsfundit: tūc est verū ꝙ dixit Dy.qa totum, ꝙ seqt, est pœna delicti: cū prima pœna sit nouata. et in scđam trāslata: vt l.j.s.de pe.le.l.j, §.itē si ita.s.Et ad l.fal.& l.obligationū fere §. fina.s.de ac.& obliga.sicut est in casu proposito: si non soluerit[2], amputetur caput. Sed si prima pœna non perimitur,
e sed augetur.[e] Exemplum: dicit statutum.puniatur in tantū: & si non soluerit intra decem dies puniatur in quanto pluri. Istud quantum plus, eritne pœna delicti, an pœna contumaciæ

Sed pone ꝙ in lege vel statuto nihil disponitur, sed iudex i sentētia mandat solui sub pœna quanti pluris, an illud quantum erit pœna delicti vel cōtumaciæ? & vide hic Ang.& Bal.in l.quicunque. C.de requir.reis. Et an valeat talis sentētia, vide An.et Imo. hic, & Bal. i l.cū spālis iudex. C.de iudi. & ad prædicta vide Bal.in l.ij.C.de requir.re.et Ang.in l. nemo carcerē.de exac.trib.in princi.& Bal.in l.data opera. in iij.co.et in l.cum sit.C.de sep.vio.& Bald.in addi.Spec. i tit.de sen.in xiij.co. & de hoc vide per Bal.in l.et in multis. C.de appel.per Bal. aliquid in l.iij.§.fi.q satisd.cog.per glos.i l.iij.eo.tit. Ad supra dicta vide Ang.de Are.in tracta.suo maleficiorum, i versi.si non solueris intra decem dies.

a ¶Vlterius quæro. Si ex forma statuti aliquis ipune potest offendi, pœna est capitalis. Idē si apponitur pœna ꝙ non audiatur. Iaco.But.dixit, quod si interuenit procurator, non est capitalis. et vide An.in l.ij.§.qui hoc. s.de adulte.et Bar. i l.data opera.in xxvij.col.C.qui accu. & in l.reos.in pe.q. de accu.

b ¶Perpetuum carcerē. De damnato ad perpetuū carcerem, adde ꝙ ꝑpetuus carcer est perpetua seruitus: vt in l.ij.de li. ho.exh.facit l.Titio §.j.de condi.& demon.et vide qđ no. Bar.in l.impiū, & ibi Bal.ff.de iur.om. iud.et per Bal.in l.j. C.qui accus.nō pos. sed nunquid iudex secularis posset dānare ad perpetuos carceres, dic ꝙ nō: vt in l.seruo.C.de pœnis. et in l. incredibile.e. ti.et ideo si ibi moretur, nō efficeretur intestabilis. Ita dixit An.et Imol.in l.si qs mihi bona.§.j.de acqui.hære. Et ad omnia ista vide de his q ad li.perue.non pos. in l.j.et Bal. i l.reos. in ij.col.C.de accu. videtur tamen quod valeat sententia perpetui carceris: licet posset reuocari secūdū gl.in dicta l.incredibile.et ibi Bal.adde ꝙ bal.cōsil.ccclxxx.iij.li.dicit, ꝙ sententia iudicis secularis ad perpetuos carceres ē ipso iure nulla: in reliquis trāsit cum Bartol.et Innocen.

c ¶Secundo quæro. Vid Cy.i l.reos.C. de custo.reo.et in l.j. C.de dilationi.et in l.si quis nō dicam rapere.in x.op.C.de epi.et cler.et in l.trāsigere.i iiij.q.C.de trāsac. Adde Bal.in ru. C.de iur.fis.lib.x.& de pa.tenen.§. si qs alium.& in d.l.reos. in iij.co.et Sali. i d. l.transigere.in prin. Et an pœna fustigationis sit pœna capitalis, vide Bald.& Salic.in d.l. transigere. Quid de pœna tertiæ partis bonorum? vide gl.s.quod me.cau.in l.isti qdē. §.fina.quæ dicit qđ nō dicitur capitalis. quod Bar.repetit s. de excu.tuto.l.athletæ.§.dat remissionē per text.in l.j.C.de reis postu.libr.x.sed forte bene dicit glo. per tex.istum, q dicit, qđ relegatio i nō est capitalis: et tamē potest continere damnatus partes bonorum.infra de interd. & rele.l.iij.in fi.

d ¶Vtrum digitus. Vtrū digitus sit mēbrū, vide Bar.Bald. Mart.Sili.Sali.& Odofr.in l.non sunt liber i.de statu hom. Vide Bal.in c.j. in prin.de nou.for.fideli.et Bald.in authē. sed nouo iure.C.de ser.fugi.Io.de Ana.i c.cū ex iniuncto.de hære.Bald.in l.reos. C.de accus.et an mamilla hominis, vel mulieris, & an barba, vel labia, et an digitus sit membrum, adde Bald.in l.data opera.in xxij.col.q accu.et an statutum puniens debilitantē mēbrū, puniat debilitantem membrum inutile, vide Bar.in l.j.ad fin.de ædi.ac. vbi aūt, et quomō cōprehendatur debilitatum mēbrū, vid Bal.i l.si fu.C.đ ser. fugi.et vide Moder. in c.in quibusdā.de pœnis.vbi referunt ꝙ si quis est dānatus ad mutilationē membri intelligitur đ manu. Allegat text.in authen.de manda.in prin.§.coges.iūcta gl.et facit text.in authē.vt nulli iud.§.j. Adde ꝙ digitus sit membrū.Bar.consi. ccj.incip.quæritur an digitus.

maciæ quia non soluit? Dico ꝙ tu debes considerare hæc verba statuti. Nā quando soluere debet intra certum terminū, venit in dispositione.quandoque venit i conditione tantū, nō in dispositiōe. Exēplū in dispositione, dicit statutum, puniat in tantum, & quod debeat soluere intra decem dies, & si nō soluerit, puniat i quāto pluri: tunc si non soluerit, illud quantū plus est pœna contumaciæ, quia non solnit: vt d.l.j.s.de in lit.iur.& l.fi.C.de vsu. rei iudi. Quādoque hoc nō est in dispositiōe, sed in cōditione tantum. Exēplum, puniatur in centū: et si non soluerit intra decem dies, puniatur i quāto pluri: et tūc quantum plus, est pœna maleficij qualesicati, cū hac cōditiōe, si nō soluerit intra decem dies.quod apparet: quia cū non sit in dispositione soluere intra decē dies, non pōt dici deliquisse ille, qui intra decem dies non soluit, quia illud quod est in conditione, non est in obligatione aliqua: vt l.si quis sub cōditione.s.si quis omis.cā testa. Est ergo pœna maleficij, nō pœna cōtumaciæ: ar.ad hoc l.in illa stipulatione, si calendis.cōiuncta l.si homo mortuus.de
5 verb.obli. Hoc habui†examinare infinitis vicibus, & maxime Tuderti. Nā Tuderti fuit quis cōdemnatus in certa quātitate, pro falsitate, et in quanto pluri si nō soluerit intra decem dies. et dicebat statutū, si peruenerit in fortiā cōis, amputetur sibi lingua. mō ille venit in fortiā cōis, & volebat soluere sine quāto, & euadere liguā, & remanere i carcere ꝓ quāto. Quærebat vtrū possit: & sic quærebatur an illud quantū, esset pœna maleficij vel contumaciæ. Itē dicit statutū hic, ꝙ ꝓ falsitate nō posset fieri excōputatio in apodisis: mō quæritur, an possit fieri in illo quanto pluri. Et doctrinam habes ex prædictis.
a Vlterius quæro,[a] aliquis ex vigore statu-
6 ti propter†aliqđ delictū potest impune offendi. Exēplū: dicit statutum, si quis declinauerit iurisdictionē Potestatis, vel capitanei, possit impune offendi: an sit pœna capitalis ex eo ꝙ pōt impune offendi? Videtur ꝙ non: quia donec viuit, caput non eximit de ciuitate, quia pōt ire per ciuitatē, si aliquis eū nō offendit. ergo &c. vt hic dicit. contrariū puto ꝙ sit pœna capitalis. Nā illud, quod hic dicitur, ꝓpter qđ caput eximitur de ciuitate: hoc est, ab his quæ sunt iuris ciuilis. sed per istā pœnā ꝙ possit impune offendi, perdit ea, q̄ sunt illius ciuitatis: quia non obediuit ciuitati: vt l.amissione.§.qui deficiūt.de capi.dimi. ergo erit pœna capitalis. et hoc i-
7 telligas: vt j.dicā. †Quæro vtrū excōmunicatio sit pœna capitalis Glo.videtur dicere ꝙ sic, in §.minor.Inst.de ca.dimi. vbi dicitur ꝙ excōicatus æquiparatur deportato. Cōtrariū dico ꝑ tex.extra đ sētē.exc. c.cū medicinalis.li.vj.vbi illa pœna excōicatiōis dr medicinalis, non mortalis. & iō dicitur medicinalis: quia illa pœna nō imponit ꝑpetuo: sed vt à delicto desistat, et
8 emēdet qđ facit. Simile dicerē†si per statutū ciuitatis, vt solet fieri, exbannitus à centū libris supra pōt offendi impune: erit ne pœna capitalis? Certe non: quia imponit vt delictū purget, et emēdet soluēdo pœnam, & sic est pœna medicinalis, nō mortalis. Sed qn̄ pœna imponitur declinanti iurisdictionē, pœna est perpetua, & non
9 pōt purgari, iō est pœna capitalis.†Quæro, aliquis est dānatus ad perpetuū carce-
b rem[b]: an sit pœna capitalis? Certe licet de iure nostro qs nō debeat dānari ad perpetuū carcerē vt l.aut damnū.§.solēt.j.đ pœnis. tamen si damnatur ad perpetuū carcerē, vel perpetuis vinculis, erit pœna capitalis: quia æquiparatur damnato in metalū. Ita tenet Inn.in cap.qualiter et qn̄.ex-
10 tra de accu.†Quæro, qdā erat dānatus ꝑpetuo ad opus publicū: vt erat quidā Boniæ qui erat dānatus, vt damnatos ad mortē ipse cruciaret: an sit pœna capitalis. Respōdeo aut, hoc fuit impositū i pœnā in perpetuum, aut ad tp̄s. Primo casu æqparat dānato in metallū, quia ꝑpetuo debet deseruire huic negotio: et sic est seruus pœnæ, et est pœna capitalis. Scđo non, vt l.capitalium.circa prin.et l.qdā sunt.infra de pœ.et hæc sufficiūt circa istā primā particulam Venio ad secundā partem, hic dicitur ꝙ non capitalia sunt, ex quibus pœna pecuniaria, aut coercitio in corpus in-
11 fertur.† Quæro, exemplū q̄ sint publica iudicia, i quibus ē pœna pecuniaria. Rn̄deo, habes exēplū in l.ij.j.ad l.Iuliā de an-
12 no.†Secundo q̄ro,[c] vtrum membri abscis-
c sio sit pœna capitalis, vel non. Videtur ꝙ non: quia illa tantum dicuntur capitalia, ex quibus mors naturalis infertur, vel ciuilis, vt hic dicitur, sed per membri abscissionem infertur coerctio in corpus: & sic nō est crimē capitale. In cōtrariū determinat Dy.quia menbri abcisio æquiparat morti alleg.§.ad hoc.in auth.de col.et no. in lege C.de offic.eius qui vi.alte.obtin. Alij dicūt contra, per hāc legē nō obstāt iura præallegata per Dyn.quia loquūtur quo ad iudicis competentiā. Ille enim pōt membrū abscindere, qui pōt auferre vitā: videlicet qui habet merū imperium, non tamē est capitalis pœna, et ita pertrāscūt. Mihi videtur ꝙ mēbri abscisio nō sit pœna capitalis proprie loquendo, qa ꝑ hoc caput de ciuitate nō eximitur ciuiliter, vt dixi.s.quod patet. quia ille, cui amputat manus, vel pes, pōt facere testamētum: vt l.q manus.s.de test. Cū ergo nō perdat ea q̄ iuris ciuilis sunt, ergo pœna capitalis nō est: sed largo mō loquendo pōt dici ꝙ sit pœna capitalis: quia licet nō inferat mors toti corpori, tn̄ morit mēbrū ꝙ abscinditur. et hoc respectu pōt dici pœna capitalis improprie. et ideo tanta potestas, et authoritas requiritur in iudicante super mēbri abscisione, quanta requiritur in iudicante super toto corpore: quia requiritur
13 merū imperiū: vt legibus all.ꝑ Dy.† Sed quæro, quid appelletur membrum: vtrum
d digitus sit[d] membrū. videtur quod non. Tex.enim cū gl.in l.nō sunt liberi. de statu homi. ꝓbatur ꝙ digitus est officium membri, nō membrū. Ad idem leg.idem Ofilius.supra de ædi.edic.vbi ponitur alternatiua inter digitum & membrum. ergo sunt diuersa. Natura enim coniunctionis est, vt cadat inter diuersa: vt nota.in rubric.de iur.& fac.igno. et leg.si is qui ducenta.in prin.supra de rebus du. Ad idem facit l.quæritur.§.si qs digitus.s.de ædil.edic. In contrariū facit: quia eadē rōne dicerem[9], ꝙ neq; lingua, neq; oculi sint membra, qa sunt partes capitis:

POMATES.
a ¶ Circa hoc. Adde ca. accuſaſti. de accu. do. Abba. ibi & ibi dixi iſtud non obſtat vide ibi.
b ¶ Vtrum debilitatio. Vtrū pro debilitatione membri īponat pœna capitalis, dic q non: & bene. quia non æquipollet morti. fallit tñ quo ad pœnā irregularitatis. c. ſi. de homi. in vj. & hic adde c. accuſaſti. cū gl. fin. & ibi Mod. de accuſa. & vide Bald. in l. ſi fugitiui. in fi. C. de ſer. fugit. vbi habes poſt eum.
c ¶ Publica. Adde Bal. q notabiliter loquitur ſ l. j. C. ne ex deli. defun. An. bar.
d ¶ Interdū. Secus eo finito. Finito iudicio ciuili pōt intētari criminale. de quo tñ hic vide Imo.
e ¶ Reſpondeo, ibi loquit. & nor. q hic d. Io. retulit q actio ad vindictā dī illa, ex qua nil adeſt: actio de re familiari qñ aliquid adeſt. Dicit eſſe gl. forte ſin. in l. ij. §. emāciparus. & cobo. & tu vide Ang. & cūde in l. ſi ab hoſtibus. §. ſi vir vxorem. ī. ſol. ma. And. Bar.
f ¶ Sed potes dicere. Et no. quod iſta lex procedit qñ vtraq; actio principaliter intētat, ſed ſi crimīaliter intentat, principaliter, & ciuiliter, vt pura pro reſtitutione rei incidēter admittit. Caſus eſt ſingularis ſecundum d. ſo. in l. interdū. §. q furē. ī. de fur. licet ſatis concordat l. iij. §. ſi dicatur. j. fi. regun. ſecundum eum. An. bar.
g ¶ Pro cōcordia. aduerte, occaſione citationis qñ iudex ſcit impedimentum rei citati, tñ citatur reus tueſ citatus ipſo iure. Si aūt ignorat iudex, tunc poterit peti reſtitutio in integrū aduerſus actum geſtū cōtra eum. Ita Barto. in l. ij. ff. de in ius vo. in fi. prin. cōtrariū tamē innuit ī hac l. is qui. quando fuit in carceratus ſui culpa: & erat cā parua & cā impedimenti erat longo tpe duratura. & ita procedat ſecunda opi. Secus ſi impedimētum non erat ſui culpa, et in cā ardua et paruo tpe duraturā. Ita ſol. d uit p. d. Alex. in l. ij. iunctis his q̄ habēt ī l. ij. §. ſi quis in iudicio. ff. ſi quis cau. poſſet etiā excogitari alia ſolutio. q Bar. in

& offm ipſius capitis pſtāt. q tñ vī contra l. ſi cui lingua. de ædil. edi. Quid dicemus Ad hoc facit extra de cor. vitia. c. j. Aduerte, dico ſic, mēbrū dī a metior metiris, q ē ptiri: & diuidere: vñ mēbrū dr q̄ſi corpis pars. Ita dicit Hug. ſup verbo, metior. mō ſi largo mō aſſumim⁹ mēbrū p qualibet particula corporis, quælibet particula corporis dicitur mēbrū. Nā ſicut dicitur domus, & quilibet lapis eſt pars domus: vt no. in l. eum qui ædes. de vſuca. ita in ppoſito quælibet pars corporis pōt dici membrū largo modo ſumēdo. ſed ppriе loquēdo illas appellam⁹ partes rei, q̄ diſtinguunt p partes officiorū ſeu miniſteriorū. Verbi gratia: dom⁹ habet plures partes: camerā, coquinā, aulā in vna manducaſ: in alia coquit: in alia dormit: & iſtæ proprie dicunt domus partes: vt l. ſi finita. §. ex hoc edicto. ö. de dāno infec. ver. ſed & ſi ī plures. ad idē facit l. j. C. de ædifi. priua. ibi: ędifices, & cōcameres: mō in ppoſito: illa dicūt ppriе mēbra, q̄ hñt diuerſa officia: vt pedes ad ambulādum aures ad audiendū oculi ad videndū: & man⁹ ad palpandū, & ſi iſta alia q̄ coadunant officiū mēbri, proprie appellant officia, nō mēbra, ꝓbat in aut. ſed nouo iure. C. de ſer. fu. vbi manus appellaſ mēbrū. Quid ſi aliquis priuatur dente, nūqd dr mutilatio mēbri, vel debilitatio? Dic q nō: vt l. cui dēs. de ædil. edi. & dic pdicta vera, niſi de mēte diſponentis aliter appareat vt alias dixi. Verbi gra
14 †dicit ſtatutū: q abſcidēnt alicui mēbrū, ſi le mēbrū ſibi abſcindaſ. mō ſi abſcindit ſibi digitū: ſibilis digit⁹ debet ſibi abſcidi, ex relatiōis q̄ſtate: arg. ad hoc in l. nonnū quā. ö. ad Treb. Circa hoc[a] quæro, † vtrū
15 debilitatio[b] mēbri ſit pœna capitalis? rñ.
b q nō. Ille em̄, cui debilitaſ, nō moriſ: vt l. qua actione. §. ſed & ſi qs ſeruū. ad l. Aq.
16 & l. ita vulneratus. e. ti. †Sed q̄ro q̄d eſt debilitare, de quo loquunt quotidie ſtatutа? Reſpondeo, membrū dicīt tūc debilitari, qñ officium mēbri aliqualiter impeditur: vt l. Itē offilius. ö. de q̄dil. edi.

LEX. III.

RVblica.[c] Quidam habent ī litera perimīt, alij habent permittitur. Secundū primā lec. habes q mortuo accuſato, vel accuſata, accuſatio extinguīt. Secūdū aliā lec. dī, q reo, ſeu accuſato, vel reo defunctis, actio permittīt, & ſic durat. & ſic iſtæ litеræ ſunt contrariæ. ſecundū primā lectu. examinabo materiā j. e. l. defuncto. ſcdm ſcdam lrām examinabo j. eo. l. accuſatore.

INterdum. Pendēte iudicio ſup actiōe ciuili, nō pōt ꝓponi accuſatio criminalis ſuper eodē crimine. h. d. iſta lex. Op. de l. ij. §. hoc edicto. ö. vi bo. rap. & C. qñ act. ciui. præiudi. cri. l. j. vbi per actionē ciuilē non præiudicat criminali. Solut. In tm̄ præiudicaſ: q̄a pendente vno iudicio no pōt aliud intentari, vt hic ſecus eo finito, [d] vt ibi plene dicā in l. ij. §. hoc edicto. ö. vi bono. rap. & per gl. & doc. C. quādo ciui. act. cri. præiu. l. j. Itē opp. & vī, q per actionē ciuilē nō præiudicetur criminali, ſed econtra: vt l. ſi. C. de ordine iudi. R ñ.
e ibi loquitur, [e] quādo à diuerſis partib⁹ ꝓponunt: vt puta ab vno ciuilis, ab altero criminalis: hic vero qñ ab eodem proponitur ciuilis, & criminalis. Itē opponitur extra gl. de l. rerū amotarū actio ob adulterium. ö. re. amota. vbi illa q̄ eſt ciuilis: nō differtur per aliā quæ eſt criminalis. Dicit
5 POMATES.
g Dy. q hic loqtur qñ iſtæ actiones ciuiles & criminales deſcēdūt ex eodē crimine, vt hic. ſecus ſi ex diuerſis criminibus. Ita dicit Dy. hic, & ibi, ego conſueui per illā l. rñdere aliter: vt plene dicā in l. ij. §. hoc edicto. ö. vi bo. rap. Itē op. extra gl. ö. de iniur. l. prætor edixit. §. j. vbi dr, q iudex nō debet permittere q p ciuilē pīudicet criminali. R ñ. ſecūdū vnā expoſitionē, quā ibi ponit gl. illa lex nō eſt cōtraria, ſed cōh cordat. ſed ſcdm lec. quā ibi ponit Iaco. de Are. eſt ſpeciale in l. Cornelia de ſicar. vt ibi videbitis. Venio ad aliam gl. & op. dr hic furti, & c. Contra, ex furto nō deſcendit publicū iudicium vt l. vlti. ö. de fur. ergo per actionē furti ciuilē non poteſt fieri præiudiciū iudicio publico: quia ex ea nō deſcēdit publicū iudiciū, ſed hic dicit cōtrariū, quare gl. dicit hic intelligas de tali furto, ex quo erit crimē publicum vt in plagio alicui⁹ ſeruі.
f & bene dicit. Sed potes[f] dicere, q hic publicum iudicium accipitur largius ſcilicet pro quolibet iudicio criminali, q ad vīn dictam publicā proponit vt dixi. ö. eo. l. j. Materiā autē huius legis dicimus. ö. vi bo. rap. l. ij. §. hoc edicto.

hac l. is qui. loquitur qñ citaſ ex cā criminali propter publicā vtilitatē arg. l. ita vulneratus. ff. ad le. Aq. Prima aūt opi. loquaſ ī ciuilibus.
h ¶ Is q reus. Reaccuſare. Probatur in l. penultim. in fi.

1 *Accuſatus, quando poſſit ſuum accuſatorem reaccuſare, uel alium.*
2 *Accuſatus proſequens ſuam iniuriam, quando poſſit reaccuſare ſuum accuſatorem, qui etiam proſequitur ſuam iniuriam.*
3 *Nomen rei inter reos dicitur receptum, quando propoſitis exceptionibus dilatorijs iudex pronunciat eſſe ſuper accuſatione procedendum: uel per litis conteſtationem, ſi dicta pronunciatio non præceſſit.*
4 *Litis conteſtatio in criminalibus fit parte abſente: quia iudex interrogat & ſuppletur uices partis.*
Practica, quod iudex facit ſibi dari licentiam actori, & reo expediendi proceſſum.
5 *Accuſatus poteſt ſuum accuſatorem reaccuſare, ſi non opponitur, & uadet proceſſus.*
6 *Infamis accuſat ſuum accuſatorem, uel etiam extraneum, quando ſuam iniuriam proſequitur.*
7 *Accuſatus & condemnatus, quando poſſit poſt ſententiam ſuum accuſatorem reaccuſare, & pœna differatur, uel accuſationem inchoatam proſequi.*
8 *Mors ex cauſa poteſt differri.*
9 *Dies commiſſi criminis ſi apponitur in accuſatione & non probatur, reus abſolnitur. Diei uariatio facit uideri diuerſam rem eſſe, propter temporum uarietatem.*
10 *Reus qualiter probabit innocentiam, ſi dies commiſſi criminis non ponitur in accuſatione. Iudex poteſt ad inſtantiam rei interrogare accuſatorem. ut ponat diem commiſſi criminis in accuſatione ut reus certificetur, & eſt ſatis æquum.*
11 *Accuſatio dicitur inchoata per ſolam inſcriptionem.*
12 *Bannito à ciuitate, ſi de nouo accuſatur, quando poſſit ſibi dari fidentia à iudice, ut compareat ad ſe defendendum.*
13 *Seruus poteſt procuratorem conſtituere, in illis caſibus, in quibus poteſt eſſe in iudicio.*
14 *Detentus in carceribus, ſi citatur poteſt comparere per procuratorem. & ſi non comparet, eſt contumax.*
15 *Accuſans aliquem, licet pendente accuſatione puniatur, poteſt tamen ſuper accuſatione procedi.*
16 *Accuſatus poteſt inſcribere accuſationem contra alium ante damnationem, & ante concluſionem in cauſa.*

IS, qui reus. Iſta lex eſt ita difficilis, ſicut aliqua quæ ſit in hoc libro: & nunquā vidi eam quod non mihi difficilis videretur. Et diuidi
g tur principaliter in duas partes. Prima[g] loquit, vtrum accuſatus poſſit accuſare ſuum accuſatorem pendente iudicio. Secūda, vtrum poſſit reaccuſare poſt ſententiam. Secunda ibi: illud. Item ſecunda ſubdiuiditur in alias duas partes: quia prima loquitur vtrum poſt condemnationem poſſet de nouo reaccuſare. Secunda an poſſit proſequi accuſationes iam inchoatas. Secunda ibi: inchoatas plene. Et breuiter hoc intendit. Receptus inter reos non poteſt ſuum accuſatorem
h reaccuſare, [h] niſi fuerit abſolutus: ſecus ſi fuerit condemnatus pœna, q̄ auferat ciuitatē, vel libertatem: poterit tamen accuſationē inchoatam perficere. h. d. No. tex. ibi: conſtitutiōibus enim, & c. notabilia ſunt clara. Opp. ad primam partem, & videtur

detur quod quis poſſit re accuſare ſuum accuſatorē: vt l. j. C. qui accu. non poſſunt. Sol. Dicit gl. quod non poteſt eumre accuſare de pari, vel minori, crimine: ſed de maiori crīe poſſet: vt l. cōtra. Vide gloſſam quæ incipit, ſ. accuſatorē ſuū. Ad iſtud oppo. lenocinium eſt maius adulterio: vt l. athletas. §. ait prætor. ö. de his qui notāt. infamia, ſed accuſatus de adulterio non, tamē reaccuſat de lenocinio: vt l. ij. §. extraneus. j. de adul. ergo ſolu. pcedēs eſt falſa. Rñdet gl. q̄d ſo. pcedēs debet intelligi ante nomē receptum inter reos: poſtea em̄ nō pōt reaccuſare, etiā de maiori: vt d. §. extraneus. et hic. Intelligit ergo glo. noſtra quod nullo modo quis reaccuſat ſuū accuſatorem, poſt nomen rei receptū inter reos. Ita etiam ſentit gl. magna in diſtinctiōe Roge. ibi poſita. Breuiter, domini, non eſt dubiū q̄d
a lex noſtra loquitur[a] poſt nomē rei receptum inter reos: quia tex. dicit hic, is qui reus, & c. Sed tamen l. j. qui accuſa. non pñt nō debet ſic diſtingui: ſed debemus ſic dicere, ibi loquitur qñ accuſatus reaccuſat accuſatorē ſuum de crimine præiudiciali ad primum: quod poteſt indiſtincte. hic vero loquitur quādo reaccuſat de crimine nō præiudiciali, iō quando crimē præiudiciale proponitur, ex eo reſultat quædam exceptio perēptoria: vt in iſto exemplo gl. poſito in dicta l. prima. C. qui accuſa. non poſſunt. et poſito hic in gl. vltima. Sed exceptiones perē ptoriæ poſſunt opponi quandocūque ante ſententiam: vt l. ſi marītus. §. præſcriptiōes. infra de adul. ergo &c. et illud teneas, quicquid dicat Petrus et Cynus, & etiā Roge. hic. Tertio opponitur de l. neganda. in fi. C. qui accu. non poſſunt. vbi indiſtincte permittitur reaccuſatio. Sol. ſi quidem accuſatus vult reaccuſare ſuum accuſatorem, vt procedatur ſuper accuſatione, non poteſt, vt hic. Si vero vult accuſare, vt differatur effectus illius accuſationis: hoc pōt, vt lege cōtraria. Effectus illi⁹ accuſationis eſt. quia poſt condemnationem poterit eū proſequi. eſt caſus hic in fine. h. d. gl. ij. in fine. Venio ad alias gloſſ. quæ tangūt primā partē: et videtur indiſtincte quod accuſatus poſſit reaccuſare ſuum accuſatorem: vt l. j. C. de calumnia. Reſpondeo, ibi non accuſat: ſed officium iudicis implorat: vt puniat ille, qui calumnioſe accuſauit. Ita dicit gloſſa, & optime hic, & l. j. C. qui accuſa. nō poſſunt. Vel dic quod ibi accuſando de calūnia proſequitur ſua iniuriam ſibi factam in accuſando calūnioſe, quod poteſt: vt l. negāda. Vel dic q ibi loquitur qñ vnū crimē, quod refertur, eſt cōnexum crimini propoſito: q̄d
b poteſt fieri, vt ſtatim dicam. Quælibet iſtarū ſolutionū eſt vera. Quinto opponi. [b] de l. ij. §. ſi publico. j. de adult. vbi refert crimen, etiam poſt nomen receptum inter reos. Gl. magna dicit, ibi non accuſat, ſed excipit. Et ita no. etiam in lege, negānda. Iſta ſol. non eſt bona. Nā exceptio eſt proprie actiōis excluſio: vt l. ij. ö. de exceptio. ſed in §. ſi publico. illa exceptio ꝓpoſita nō repellit accuſantem ſed facit eum puniri: ergo habet magis vim accuſationis, quā exceptionis. Dicit Petrus, et bene, q ibi loquitur quando crimē, quod refertur, eſt cōnexum crimini primo loco propoſito, ſicut eſt adulterium & lenocinium eiuſdem adulterij. Et hoc videtur etiam ſentire glo. in di
c cta l. ij. §. extraneus. quod placet. Sexto opponi. [c] de l. negāda. C. qui accuſa. non poſſunt, vbi indiſtincte accuſare permittit accuſatorem ſuum de maiori crimine. Aduerte. qm̄ itellectus illius l. in nulla pte C. declaratur: ſed iſtæ gloſſ. declarant eam, lex illa, neganda poteſt intelligi duobus modis. Primo, quādo accuſatus vult reaccuſare ſuum accuſatorem: tunc ſolutio contrarij eſt, quod hic loquitur poſt nomen rei receptum īter reos, quo caſu non poteſt reaccuſare etiam de maiori: ibi vero loquitur ante nomen rei receptum inter reos: & ita intelligit ſecunda gloſſ. huius legis hic in fine. Secundo modo legitur lex illa quod ibi loquitur, quando accuſatus vult reaccuſare extraneum: quo caſu diſtinguitur de minori vel maiori, vt ibi: hic loquitur quando vult reaccuſare accuſatorem ſuum. Iſta lectura ponitur in glo. ſuper verbo, inchoatas, ibi: porro. & poteſt eſſe vera. Et ſecundum hanc lecturam, habes, quod accuſatus poteſt reaccuſare extraneum de crimine maiori, nō diſtincto vtrum nomen receptum ſit inter reos, vel non. Contra hoc videtur tex. in leg. eum. C. de procu. p quam legē quidam damnant hanc opinio. ſed in veritate iſta opinio eſt vera. Nam ſuo nomine etiam accuſatus receptus inter reos poteſt accuſare: ſecus ſi alium vellet defendere, vel alio nomine accuſare. Probatur in l. penultim. in fi.

1 *infra eodem.* † Pro declaratione iſtarum gl. quia doc. hanc materiam non bñ ſummarunt: vt hæc materia tibi liqueat, diſtin
d gue: [d] aut accuſatus vult aliū accuſare ante nomen receptum inter reos, aut poſt nomē receptum inter reos: ante ſententiam, a aut poſt ſententiā. Primo caſu, aut accuſā do proſequitur ſuā, vel ſuorū iniuriam: et poteſt indiſtincte: vt l. neganda. aut nō: & tunc aut accuſat de maiori crimine, aut de b minori, vel pari. Primo caſu poteſt, ſecūdo caſu non poteſt accuſare vt procedat: c ſed poteſt accuſationem proponere vt differatur: vt d. l. neganda. In omnibus tamē caſibus in quibus dicam quod poſt nomē rei receptum inter reos pōt accuſare, in il
d lis poteſt reaccuſare ante, per iura, quæ in
e fra proxime dicam. Secundo caſu, [e] aut vult reaccuſare ſuū accuſatorē, aut extraneum. Primo caſu, aut reaccuſat implorā do officiū iudicis, aut excipiēdo, aut reaccuſando principaliter. Primo caſu poteſt: vt C. de calum. l. j. Secūdo caſu, aut eſt ex-ceptio peremptoria; & poteſt proponi. Aut eſt dilatoria: et tunc ſecus: vt l. ſi marītus. §. præſcriptiones. infra de adult. Tertio caſu, dicunt quidā q indiſtincte nō poteſt reaccuſare. Ita ſentit glo. hic. & Pet. et Cy. C. qui accuſa. nō poſ. l. j. & ibi no. Tu vero diſtingue, Aut crimen, quod ſecundo proponitur, eſt primo crimini cōnexū: et poteſt accuſare: vt l. ij. §. ſi publico. j. de adult. et no ta. in §. extraneus. ea. l. Aut nō eſt cōnexū primo: et tunc aut vult reaccuſare, vt ꝓcedatur, et indiſtincte nō pōt, vt hic: niſi ſuā vel ſuorū iniuriā ꝓſequatur, vt l. negāda. C. qui accuſa. nō poſ. Aut vult ſolum ſe inſcribere, vt differatur poſt ſentētiā: & pōt: vt d. l. negāda. in fin. Si vero vult re
2 accuſare extraneū: tūc ſtam⁹ diſ. l. negāda. Aut vult reaccuſare de maiori: et pōt indiſtincte. Aut vult reaccuſare de pari, vel d minori: et nō pōt, niſi ſuā vel ſuorū iniuriā ꝓſequat, pōt tñ accuſationē ꝓponere, vt differat, vt d. l. negāda. Expedit⁹ d cōtra
3 rijs venio ad q. Dixi q pōt reaccuſare ſuū accuſatorē, ſi ſuā vel ſuorū iniuriā ꝓſequat. † Quæro q̄d ſi primus accuſator ſuā ꝓſequat iniuriā: an ſecūdus poterit reaccuſare ſuā iniuriā ꝓſequēdo? Gl. hic dicit q nō. Idē tenet gl. C. e. l. negāda. Od. la. Bal. tenēt cōtrariū, q idiſtincte accuſatus pōt reaccuſare ſuū accuſatorē, ꝓſequēdo iniuriā ſuā: ēt ſi accuſator prim⁹ ꝓſequat ſuā iniuriā. Allegat l. q cū maior. §. ſi libertus. ö. de bo. lib. et l. ſi qs in graui. §. vtrū. ad Sil. Hoc ēt tenuit Guido de Suz. dicēs q nō ē cōgruū q p l. aſsiduis. C. q pot. in pig. hab. l. loquit in cōtractibus. et ſic in ciuilibus determinēt iura, q̄ loquūtur in crīali b⁹. Dy. reperīt in q̄buſdā additiōibus, q̄d tenuit gl. in q̄buſdā q̄d tenuit cōtra. Ia. de Ra. et Pe. tenēt gl. vt refert Cy. īl. negāda. q ſicut qñ neuter ꝓſequitur ſuā iniuriā, et ſic ſūt ī pari cā, nō ꝓmittit reaccuſatio, ita eadē rōne qñ vterq; ꝓſequit ſuā iniuriā q̄a in pari cā remanēt. Cōiter ſeruaſ cōtrariū p oēs ptes Italiæ & maxīe Bononiæ: lō aduerte, qñ q; crimē, q̄d ſecūdo obijci eſt cōnexū prīo, quia tu accuſas me, et ego te, de crimīnib⁹ facti⁹ ī eadē rixa, et tūc nō eſt dubiū q reaccuſatio admittaſ: q̄a ꝓpter vnitatē tpis, vī vnū factū, et vnū delictū: vt no. gl. C. vñ vi. l. j. in fi. magnę gl. et ſ. dixi q qñ crīa ſunt cōnexa indiſtincte permittīt reaccuſatio, ſed ſi crīa eſſent ſeparata: vt quia accuſo te de crīe cōmiſſo hodie, et tu accuſas me ā crīe cōmiſſo añ, et tunc hñt locū pdictæ opi. Finaliter tñ ego credo, q illud, q̄d cōſuetudo obſeruat. ſit verius quā op. gl. et Ia. Bal. et Odof. di cūtverū, ꝓ leges p eos alle. Ad cōtrariū rñdeo. et prīo ad l. aſſi-

sare. An hæc lex habeat locum ſi accuſator reconueniatur ciuiliter, vide Bart. in auth. et cōſequēter. in verſic. quæro ſecūdo vtrū actor. C. de ſenten.
a ¶ Lex noſtra loquitur. ſed Bal. in l. j. C. qui accuſ. tenet contrariū: vt ibi per eū in ij. col.
b ¶ Quinto opp. Vide Bal. in l. negāda. C. qui accuſ. nō poſ. in quibuſdam lectu.
c ¶ Sexto opp. Sed an in caſu d. l. iudex poterit inquirere: vide not. per Bart. in l. ij. §. ſi pub. de adult.
d ¶ Diſtingue. Vtrū accuſatus poſſit accuſare accuſatorem ſuum, vide quæ dixi poſt Bar. in l. ij. §. j. infra de adulte. Nota tamen, q ſi accuſatus vellet accuſare accuſatorem uum coram iudice incompetenti quo ad reaccuſatum, quod tunc hoc nō poterit fieri: nec tunc habet locū auth. et cōſequēter. C. de ſenten. Ita not. Voluit Barto. ibi in ij. co. Sed an reaccuſans teneatur ſe inſcribere eo caſu, quo prima accuſatio nō tenebat, vide Bald. in d. auth. ad finem. alias in l. ſi. ad ſi. e. ti.
POMATES.
e ¶ Secundo caſu. Ade de domi. Anto. & alios in c. j. de mu. pet.

duis.quia ibi quod secundo dareť, denegareť primo:iō primo nō auferť. Sed in quæstione ꝑposita vtriqꝫ concediť quod posit accusare.& nemini aliqd auferť:sed ibi alteri auferť,si secundo cōcederet, cū nō posit vtriqꝫ concedi. Ad id ꝙ dicitur, ꝙ remanēt in pari cā,vt dicit Iacob.Cy.& Pet.rn̄deo,ꝙ paritas cāæ quādo vterque prosequitur suā iniuriā,nō habet eādem rōnē,quæ est qn̄ neuter ꝓsequiť.quod tene:quia quilibet ꝓsequiť vindictā ꝓpriæ iniuriæ:& ideo ꝓsequitur quodā modo proprium interesse:& ideo admittiť recōuentio,sicut in ciuilibus:vt l.cum Papiñ. & auť.& cōsequēter.C.de sen.& interloc. om.iud.Nec obstat,si dicis q prior appellat,prior agat:quia credo ꝙ prius terminabiť prima q̄ secūda:sed super vtraqꝫ simul procedeť:& poterit vtraqꝫ accusatio eadem die determinari, secundum materiā conuentionis & reconuentionis:vt lege, cum Papinianus.& authenti.& consequēter.& no.in l.q prior.de iudi. Diciť hic,post nomen rei receptum inter reos.
3 †Quæro,quādo nomē rei dicať receptū
a inter reos.ᵃ Gl.vr̄ dicere ꝙ recipiť post litis cōtestationē.Ita no.j.de adul.l.si maritus.§.præscriptiones.C.de adul.l.adulterā.Idē no.j.ti.j.l.hos accusare.§.j.et l.absentē.j.de pœnis.Pe.vero vr̄ dicere ꝙ hoc fit per litis contestationē.Sicut eñ in ciuilibus facta litis cōtestatione nō possunt ꝓponi dilatoriæ exceptiones:ita in criminalibus:vt l.peremptorias.C.sed.rescin.non posse.Sed hoc non videtur verū, qa reo absente nomen eius recipitur inter reos: vt l.miles.§.ij.j.de adul.& l.adulterā.C.de adul.ergo non fit p litis cōtestationē quæ requirit partis præsentiā.Alij,vt Iaco.de Aret.dicunt ꝙ tūc diciť recipi inter reos: quando contra reū incipit esse aliqua præsumptio:ita ꝙ habet necesse purgare : sed certe potest esse ꝙ etiā est cōtra eū aliqua præsumptio añ contestationē.& potest esse quod nō erit præsumptio cōtra eū vsqꝫ ad sententiā.Dy.vero dicit ꝙ tria sunt tēpora vnū ante litis contestationem aliud post litis conte.quo recipitur inter reos: & est tertium tp̄s,quo recipiť inter reos, ꝙ pōt fieri absente parte.Qualiter autem & qn̄ hoc fiat,nō dicit.Pe.dicit ꝙ post litis cōtestationē fiebat quoddā p̄ceptum, seu præconiū.Exēplū,pateat oībus,ꝙ talis accusatus cōparuit & litē contestatꝰ est & dicit ꝙ hoc p̄coniū est recipi inter reos & dicit ꝙ si nō fieret p litis contestationē diceret recipi inter reos,sed diuinare est. Ia.Bu.dicit ꝙ porrigiť accusatio,& notarius ponit in filza oēs citationes,qđ reus compareat:reo comparente ponit eū in libro reorū,& omnes citationes scribit in libro accusationū,& omnia acta, & tunc dicitur recipi inter reos:sed nihil est : quia multi notarij statim scribūt in libro reorū oīa acta.Quare dico,ꝙ proposita accusatione proponunť exceptiones dilatoriæ videlicet qđ accusatio non procedat . vos non estis iudex,& similia:& tunc discutiť an super accusatione sit ꝓcedēdū : & tūc nō diciť recipi inter reos.Sed si ꝓnūciat iudex esse procedendū:tunc dr̄ recipi inter reos & pōt recipi absente reo.& ita loquitur hic,& in §.præscriptiones. Et de hoc est tex.in accusatiōe in l.adulterij.C.
b de adul. Non ob.l.adulterā.ᵇC.de adult. quia intelligo aliter q̄ gl.videlicet ꝙ ibi erat accusatio inchoata p accusationis ꝓpositionē sicut in fi.huius l.& erat reꝰ absens inter reos receptus p ꝓnunciationē. de quo s.dixi.Fateor tamen ꝙ si dicta ꝓnunciatio non præcesit : litis contestatio
4 habet vim receptionis inter reos. †Sed
c quæro,quomodoᶜ cum s.dixerim ꝙ litis contestatio nō fit parte absente. quid est ꝙ tota die videmus ꝙ accusatus comparet,& rn̄det accusationi parte absente, & postea ꝓcediť.cū cōtestatio debeat fieri p interrogationē,& rn̄sionē vtriusqꝫ partis vt l.j.C.de lit.conte.Rn̄. In criminalibus super ꝓcessu iudex potest assumere,si vult partes accusatoris,& eius partes sustinere,vt dicā j.eo.l.pe.in prin.Ita hic,qn̄ iudex interrogat reū sustinet partes accusatoris.Vnde ex interrogatiōe iudicis,& rn̄sione partis,videtur facta litis cōtest.per hoc,qa non refert in litis conte.an interroget iudex vel pars.glos.est Ber.extra, de dolo & cōtu.c.prout.& ideo assessores,quādo cōparet ac-
d cusator faciunt iurareᵈ ꝙ nō proposuit animo calumniādi, & faciūt sibi dari licētiā expediēdi ꝓcessum,eo absente, & eādē licentiā faciunt sibi dari a reo,sed si nō esset data ista licētia,iu
5 dex posset interrogare absente parte:vt dicā j.eo.l.pe.† Quæro,qd si ista exceptio esset omissa,qa reaccuso meū accusatorē & ipse nō excipit:an valeat processus? Dicit glo.qđ sic:in l. reū.C.de ꝓcura.Idē in simi.no.in l.ij.C.cōmu.diui.& l.si mācipium.§.j.s.de euic.nō habetis hic alia circa primā partē. Venio ad secundā partē,& op.hic dr̄ ꝙ si p sñiam nō pdiderūt ciuitatē,vel libertatē,possunt reaccusare de nouo.Op.ille q̄ est dānatus de publico iudicio,est infamis:vt j.eo.l.infamē.ergo nō pōt accusare:vt l.q accusare.j.tit.proxi.ergo male dicit gl.
6 Sol.†infamis nō pōt aliū accusare,nisi accusatorē suū:aliū vero non,nisi suā vel suorū prosequatur inuriā, vt l.q cū maior. §.si libertꝰ.de bo.lib.Secundo op.ꝙ ille q est semel calumniatus,nō admittiť iterū ad accusandū:vt l.si cui.§.ijsdē.j.ti.ꝑxi. Sol.ibi loqť qn̄ est calūniatus accusando.hic qn̄ est calūniatus se defendēdo:tunc nō ꝓhibeť ab accusando. Venio ad aliam gl.dicitur hic,inchoatas accusationes pōt ꝓsequi.Contra imo dicit tex.ꝙ ex euētu iudiciorū apparebit vtrū posit:qa si fuerit cōdēnatus,nō posset inchoatā prosequi.vt l.j.C.q acc.non pos.Hic & ibi sunt multæ opi.illa est vera quod ibi crimē secundo loco ꝑpositū erat ad aliud præiudiciale.Exemplū ponit gl.& ista est vera solutio:& oēs sequunť eā.Itē op.quomodo poterit proseq accusationē inchoatā,si perdiderit vitā,vel libertatē,vel ciuitatē.Gl.dicit est vidēdū an pœna sit differēda vel nō,vt ꝓsequať accusationē inchoatā.Gl.arguit pro & cōtra.finaliter gl.dicit:aut imponiť p sñiam pœna mortis, & nō differť pœna:vt l.cū reis.C.de pœnis.& ideo accusatꝰ nō prosequiť.De hac sñia hæc lex nō loquiť.Aut nō imponitur pœna mortis:& tunc aut est crimē.ꝙ pōt proseq p ꝓcuratorē & nō differť pœna.Aut est tale crimē.quod nō pōt ꝓseq per ꝓcuratorē,& differť:& ipse stabit ad prosequēdū.Quod er-
7 go†quæriť vtrū post sñiam accusatus posit reaccusare suum accusatorē sic distingue: Aut fuit absolutus:& sine dubio potest reaccusare,nisi ꝓpter aliud impediať:vt hic,in prin.& l.q accusare.j.ti.j.Aut fuit condēnatus:& aut illa condēnatio īfamiā non irrogat:& idē:vt l.qui accusare.Aut irrogat infamiā & tunc aut vult accusare extraneū,& nō pōt,nisi suā vel suorū iniuriā ꝓsequať:vt l.q accusare.j.ti.j.sed inchoatas pōt ꝓsequi:vt hic:& l.negāda.C.q accu.nō pos.aut vult accusare suū accusatorē:& pōt:vt hac l.nō obstāte ꝙ sit infamis.Aut pœna ademit ei vitā,ciuitatē,vel libertatē:& tūc de nouo nō pōt accusare.In accusationibus ante inchoatis,distingue.Aut accusatio,ex qua fuit condemnatus erat præiudicialis ad aliam & non poterit prosequi illā,vt l.j.C,qui accu.nō pos.Aut nō erat p̄iudicialis:& tūc si est pœna,per quam perdit ciuitatem, vel liberta

a ¶Dicatur receptum inter reos. quando nomen dicatur receptum inter reos, vide Bal.ī l.j.in xvij. col.& in l.neganda. C.qui accus. in pen. col.& in l. quanuis. C.si pen.ap.& Bar. in l.ij. C. vt nemo priua.& ibi Ful. & Bald.in l.cū mulier. sol.ma.in xj.opp.& ibi p Imo.in iij.col. & per Bar.in l.adulterij accusatus.per illum tex. C.de adulter.& vide p Bal.in d.l.quāuis.vbi dicit meliorē esse tex.secūdum Old.& Ro.ibi Adde Io.and.plene in Spe.in ti.de accu. §.j.ver.item contra agentem.in addi.in ci.receptum.

b ¶Nō obstat l.adulteram. Facit quod no.Bar.in proximo versi.& Bald.in l.j. in xvij.& xviij.colum.ver.quarto q̄ro cum seq. C. qui accusa.

c ¶Sed quæro quō.et an si reus accusatus cōparet accusatore absente inducatꝰ litis contestatio Bar. hic quod sic, quem sequitur Bal.in l.j.ī xvj.col.C.qui accusa. facit quod notat Barto.s.§.proxi. & Bald.in l.j.C.de lit. contest.& in l.perēptorias in v.colum. C.sen.resci. nō pos. in versi.quādo ergo quærit vtrum pac. vtrum accusatus de furto posit accusare de homicidio bal. in l.j.in vj.oppo.qui accus. Adde an si accusatus de pluribus delictis eodem libello confiteatur vnū, de alijs dicat se non culpabilē,per hoc sit lis contestata Bart. consilio cxv.incipi. super quo quærit.

d ¶Faciūt iurare. No. quod faciens in principio iurare accusatorē.quod non accusat animo calumniādi. Adde Bald.in l.j. C.de iura.calū. vbi idem tenet in reo.& no.practicā hodiernam quod iudices faciunt sibi dari licentiam tam ab accusatore quam reo,expediēdi processum eis absentibus. Et facit quod no.Bal.in l.vt perfectius, C.de anna excep.in vij. col. & in l. iiij. C.de accusa.vbi hoc expresse dicit, Quid autem si iudex moneret ipsum singulis diebus & horis,nō data iudici tali licētia? Dic ꝙ reus posset de tali monitione appellare.ꝙ no.per Imol.in l.qui ante calendas. de ver.ob.& Bar.in

extrauagā.ad reprimendum in versicu. per edicta. Petr.de Ancha.in clemē.j.đ fo.cōpe.ad quē vide not.per Bar.in l.inter accusatorē.in fi. j.eod. talis practica non est bona,vt per Bald.in l.si quando. in iij.col.C.de testi. & ibi dicit Bal.qđ pōt dari licentia iudici,etiā absente parte, ꝙ recipiat iuramētum testium. Et ita dicit practicari in causis criminalibus.Et adde Pet.de Bella per.in l.statuliber.ff.de statulib.

Ibi contrarium determinabit nota q̄d licet hic opinio sit communis tamen non est vera nec seruatur quando dies non esset de substantia delicti. prob. vtrumque tener Iulius clarus. in pract. crim. q. 12. n. 14 quem vide

a ✠POMATES. ¶Venio ad quæstiones. Vide Fel.in c.ij.col.xiiij.ī versi.restringo.de rescri.et in c.licet.col.xxiiij.versicu.quinto limita.de proba.& in c.cum ordinē.col.iiij.de rescri.& Alex.consi.xxij.volu.ij.

b ✠POMATES.¶Vt l.liberorū.Et istud tenet Floria.in l.si insulā.ff.đ præscrip.verbis.Et vide Felin.in c.examinata.de iudic.

pro hoc facit:quia petens sibi aliquid impleri,debet prius impleuisse ꝑ parte sua:vt in l.Iulianus.§.offerri.de act.emp.et contra Bar.hic tenet Imol.& forte melius.vide Bar.in l.j.in fi.C.de re iudica.

g ¶Licentiam venien. Vtrum iudex posit dare licentiā bānito,vt veniat, adde tex.in l.relegati.in fi.de pœnis.et vide Ioan.And.in tit.de acc.ī tertia parte.in versi. sequitur.et versi.si bannitus.et Gul.et Cyn.ī l.j.§.non fuit.de dolo . et ibi dixi post Barto.vide omnino Bald.de pace Cōst. in ver.sed dispēsari, &c.Item adde quod tex.in c.ex trāsmissa.de restit.spo.dicit ꝙ quis non tenetur credere saluoconductui , vt se cōmittat capitali inimico. Et habetur ī c.accedēs. vt lit. non contesta. vide Lud.in l.iij.§.si seruus.de acqrē.pos. et in l. recusare. §.si quis alio.ad Treb.et vide glo.iij.q.j.hortamur.Bar.et Ang. in l.j.j.ad l.Iul.maie. Bar.in l.sed si filius. §.si pœnam.de ī ius voc.dicit,ꝙ non potest dari securitas bānito veniēdi ad agēdū.Et vide gl.xxiij. q.ij.c.siue alias sicut & in ca.ex parte . el j.de appellationi.& in ca.ad apostolicæ. de re.iud.in vj.in gl. in verbo,tutam.

vel libertatē,poterit ꝓsequi per se vel p procuratorē:vt hac gl.dicitur. Aut īponitur pœna mortis:& nē poterit prosequi: vt l.cū reis.& l.si vindicari.C.de pœnis.secūdū gl.Sed doc.in hoc passu omnes cōcordāt cōiter in cōtrario. Rō , quia eadē ratiōe,per quā differtur deportatio, quæ est mors ciuilis per eandē debet differri
8 mors naturalis. Nō obst.l.†cū reis.& l. si vindicari.qđ enim ibi dicitur,quod mors non debet differri:fateor,nisi ex causa:vt probatur in l.j.C.de bo.dā.& s.de publi. l.fi.in prin.& l. prægnātis.j.de pœnis . & ita tenet Iac.de Ra.Pet.Cyn.& Ray.et oēs.& hoc puto verum. Venio ad quę
a stionesᵃ circa gl.hic in vltima gl. ponitur exemplū,ꝙ accusabam pro delicto cōmis
9 so tali die. Quæro,†an in accusatiōe đ necesitate nō debeat poni dies cōmisi cri
b minis:vt l.libellorū.ᵇ§.j.j.tit.proxi. Aliqs posuit diem,& non probauit diem:an debeat succumbere? Et videtur quod non: quia dies de necesitate non debet apponi:vt l.libellorū. Contrarium determina
c uitᶜ Ric.Malū.imputet enim sibi :ᵈ quia
d se ad diem ādstrinxit:vt l.habebat. in principio,de insti. Pro hoc, quia variatio diei facit videri diuersam rem esse,propter tēporum varietatem:vt in c. Abbate sane. ante finem.extra,de re.iur.lib.vj.Facit in arg.l.si non sortem.§.libertus.de cond. in de.si facit videri aliud maleficiū:ergo &c. vt l.denunciasse.§.quid tamen.de adul. et l.prætor.§.docere.s.vi bon.rap.et hoc pu
10 to verū.†Sed quæro,cum in accusatione non debeat poni dies criminis de necesi
e tate:quomodo reus poterit probareᵉ defensionem suam,vt recte cōcludatur? Exemplū,tu accusas me quod ego vulneraui te tali mense . Ego volo me defendere,& probare quod fecisti insultum tu: et sic volo probare per meos testes quod feci ad mei defensionē:vel dico ꝙ feci ad vindictā incōtinēti,cū statutum hoc permittat, et produco testes ad probandum meā defensionē:quomodo testes mei poterunt probare defensionē, cū testes tui accusatoris probēt ꝙ ego te vulneraui :et testes mei dicunt,quod ego feci ad meam defensionem? Pōt enim esse ꝙ in vno mēse fuerunt plures rixæ,et vulneraui te insultatus à te,et alia vice feci nō insultatus à te. Vidi quosdam aduocatos, q petunt ꝙ vulneratus debeat exprimere diem,& horam cōmisi criminis , seu maleficij,vt reus posit se defendere. Pro hoc:qa libellus debet eē ita certus,ꝙ reus sit īstructus an velit cedere,vel cōtēdere:vt l.j.in prin. s.de edē.et ar.eius quod no.ea.l.§ .editiones.s.qđ debet edi dies,et cōsul.quādo qs vult redarguere de falso,circa diē et cōsulē.et ar.ēt.s.quod vi aut clā l. aut q aliter. §.j.Et hoc puto satis æquū , ꝙ vbi æqtas mouerit iudicem,ꝙ ipse faciat talem inter
f rogationē.ᶠar.l.pen.s.de inter.act. et ar.l. certū.s.de cōfesis.et l. p̄tor edixit.in pri. de iniurijs.et debet iudex hoc facere:quia in libello debēt exprimi ea,per quæ defēsio nō auferatur reo:vt l.iij.§.j.s.de eo qđ certo loco.Sin autē iudex accusatorē nollet cogere ad hoc: tunc si quidē delictum probatur per meam confesionē tantum: tūc intentio rei confitentis est optime fundata:quia eius cōfesio debet intelligi secūdū suam intentionē:vt l.si quis intentione.s.de iudi.et iō debet intelligi ipsum eē cōfessum de illo vulnere,qđ probauit postea ad sui defēsionē se fecisse.Si vero crimē ꝓbatur cōtra eū per testes:tunc si reus vult qđ eius exceptio cōcludat:debet esse cautus in formando articulos,vt cōcludat sic dicēdo,ꝙ vna tantū rixa interuenit inter me et te,in qua fuerūt præsentes testes tales in accusatione descripti.Item, ꝙ in illa rixa ego fui prius insultatus à te. Testes ergo primi ex pte accusatoris hoc de facili probabūt,s.vulnus esse factum,si verū est,et alij testes poterūt ꝓbare defēsionē:vt d.ca.cū Ioānes.de fide instrumē. In dubio autē si nō apparet de prioritate & posterioritate,qd iuris sit:dixi ī l.nō solū.§.sed vt probari.supra de noui.ope.nū
11 cia. †Itē dicitur hic,inchoatas.q̄ro,qualiter dicitur hic prima accusatio inchoata,dicit Iac.de Are.hic:per litis contestationē. ego puto satis esse inchoatam per solā inscriptionē:vt l.negāda.in fine.C.qui acc. nō pos.alias inscriptio,quā permittit illa
12 lex, nihil operaretur.†Verius,qdā determināt per hāc gl.s.vltimā huius legis vnā notandā quæstionem. Quidā ex bānitus est de ciuitate ista in persona,accusatur đ aliquo crīe de nouo hic,vtrū iudex posit
g sibi dare licentiam veniēdi?ᵍ Quidam dicunt de hoc esse casum in auth.de mā.prīci.§.neqꝫ aūt homicidis.co.iij.Sed illa lex nihil facit:quia loquitur de fidantia,q̄ datur a parte:sed quæstio nostra loquitur đ ea,quæ datur a iudice.Preterea,ibi loquitur quādo datur fidātia,vt effugiat cognitionē delicti.qđ non potest fieri.hic vero de fidantia,q̄ datur vt cognoscatur de delicto.et iō videtur ꝙ posit dari,per hunc tex.cū gl.q̄ dicit:ꝙ ille,qui debet deportari,differtur eius pœna:vt posit accusare, ꝑmittitur ei stare ī ciuitate.Old. disputauit hanc quęstionem,et determinauit sic: Aut est tale crimē, in quo nō admittiť ꝓcurator,et debet dari fidātia:vt l.j.§.remouet.s.đ post.vbi đportatus remoueť à po
h stulando,nisi propter se. Item probaturʰ per gl.istam.Si vero est crimen,in quo potest procurator interuenire,non pōt dari fidantia,per gl.Probať.per l. Papinianus exuli.s.de mi.Si enim ibi eēt certus casus de fidātia:tūc ille Iuriscōsultus,q reprehēdit alterū de insufficiētia,deberet reprehēdiēt ipse de insufficientia,cū tantū posuerit duos casus,in quibus aliū Iuriscōsultū reprehendit de insufficientia.Dico tamē quando fidātia sic datur,est seruāda.ita dicit ipse,licet dari nō debeat.Ego aūt dico
i quod iudex potestⁱ dare indistincte fidantiam,si velit:ar.huius legis,cum sua gloss.

c ¶Cōtrarium determinauit. Hoc idem tenet Bar.in l. Pantonins.de acq.hæredi.et gl.in q.ix.in l. neganda.Bal.in l.j.q accu.in xxviij.colū. Bar.in d.l.denūciasse.§.quid tamen. & in d.l.libellorū .ver. vnū tēpus.& Bald. in d.j.l.C. qui accu. Adde tamen quod si in libello accusationis non sit apposita dies,sed in capitulis sic:licet non probetur,sequitur condēnatio,secundū Bal. in l.penul.C.de acc. sed si ponitur vna dies,et probatur de alia,non sequitur cōdemnatio.Bald.in l. ij.in iij.co.C.de ꝑb.

d ¶Imputet enim sibi. Cōtra istam determinationē videtur tex.et Bar.ibi in fi.in l.cū te.C.de ꝑba.in ver.si astringo me ad probandū id, quod de necesitate ego nō debebam ꝓbare , et non probo mihi nō nocet.

e ¶Reus poterit probare.Not. qualiter reus debet suā probare defensionem, si in casu nō debet poni dies cōmissi criminis vide quod nota.in l.libellorū. per Bar.et doct.ī.de acc. & in l. Pantonius.đ acqui.hæred.Et ad dictā defensionē rei bene facit quod reiteratio delictorum. vel pluralitas nō p̄sumiť.Ita dicit Bal. in l.si duo. §.j.de arbit.per gl.in l.vulgaris. de furt. et quod no.Bar.in l.inficiando.§.infans.eo.ti. et gl.in d.l.eū qui.§. in popularibus.de iure iur.et Bal.in .l.iij.de prob.et in l. testamēto.C.de test.& vid quod dixi in l.diuus de custo.reo.et Bal.ī l.j.in xv.colū.C. de confes.

f ¶Facit talem interrogationē.Adde qđ Sal. per d.l. pe. quæ nititur æquitati dixit quod non putat bene iudicē facere, si prius accusatorē ad certiorandū reū cōpellat,quā reus iudicem certiorasset de die et tēpore suæ absentiæ,vel de alio simili propter qđ intentionem accusatoris vellet excludere: & hoc iō ,ne qd malignaretur circa testes.qđ voluit æquitate d.l.libellorū . q accusatorē noluit artari ad ponendum diē vel horam:argu. d.l.j.§.editiones . Et

h ¶Itē probatur.Ad de Salicet. in l.cū indulgētia.C.đ sē.pas. Andre.Barba.

i ¶Quod iudex pōt. Adde quod Ange.ī q.banniti,in v.q.dicere videtur contrarium maxime in iudice,qui superiorem habet.et vide Bart. in l.reos.in xij.colū. in versi.item quæro an procurator.C.de accusatiōi.Adde ꝙ bannitus habēs securitatē ad tēpus,semꝑ tamē dicitur durare bannitus,vt not. Bald.in l.pen. C.de cura fur.Itē per hāc glossam habes,ꝙ ille, qui detinetur in carcere,nō pōt citari &c. Vide Ale.in l.cū quis.de ī ius vocand.et facit ista gl. an si aliquis bannitus est propter contumaciā in vno loco,ibi posit citari? Io.And.tenet quod non io Spec.de accusa.§.tractandū.versiculo, quid si bannitus.et vide in Speculo,ad finem,de sepulchro violato. latius per An.in quæstio. Bono.in iij.qō not. do.Ant.in c.de his. de accusat. Adde ꝙ Ange. consuluit de vno,qui erat in stantijs Florentiæ , qui fuit citatus ad sentētiam,vt deberet mittere procuratorem, si cōmode poterat: alias esset cōtumax. vide eius consilio lxv.

Nam inueſtigando crimen, præſentia perſonæ multum facit, qua trepidatione, quo vultu loquatur, vt l. de minore. §. tormenta. j. de quæſtioni. & ideò cum ſint quędā quæ per procuratorem non poſſunt expediri: iudex, ſi vult, poteſt dare fidantiā, per hanc legem cum ſua gl. † Vlterius habes ex hac gl. quod in caſibus, in quib⁹ ſeruus poteſt eſſe in iudicio, illis caſibus pōt dare procuratorem. Nam vides, quod ille, qui amiſit libertatem, poteſt dare procuratorem ad accuſandum, per hanc generalitatem, quod quicunq; habet actionē, in ea poteſt conſtituere procuratorem, ſiue ſit ſeru⁹, ſiue liber. Facit l. ſed & ſi vni⁹. §. pe. ſ. de iniur. Pro hoc etiā ſ. rē ratam habe. l. iij. circa princi. A d idem facit de manu. vindi. l. etiam. §. abſens. & quod no. in l. diuus. §. fi. ſ. qui pe. tu. & extra, de reſtit.

14 ſpo. c. ex parte. Item per hanc † gl. habes, quod ille, qui detinetur in carceribus communis, propter aliquā condemnationem ſi citatur ibi, & non comparet, imputetur ſibi, cum poſsit procuratorē mittere. Hoc tangam in l. ij. circa fi. j. de cuſt. reo. Vltimo facit † lex noſtra in ar. ad q. aliquis ac-

15 cuſauit aliquem: pendente accuſatione accuſator eſt exbānitus, an debeat ſuper accuſatione procedi. Hic tex. facit q; ſic, ibi inchoatis, &c. Dicam in l. V ranius. de fideiuſ. Vltimo vide gl. ſuper verſ. inchoatis. & dic ibi, ſed non infamatus: imo & ſi fuerit infamatus, cum accuſatio fuerit inchoata ante donationē: vt dictum eſt ſ. in gl. quando accuſabat accuſatorem ſuum.

16 Item iſtud † quod dicitur, quod poteſt cōtra alium inſcribere accuſatus ante dānationem, dicit Pet. eſt verum ante damnationē, & antequā ſit in cauſa concluſum. quod ſatis placet. Pro hoc induco c. paſtoralis. extra, de cau. poſſe. & proprie, & dixi circa hoc in l. naturaliter §. nihil commune. de acqui. poſ. Non habetis hic alia.

1 ☞ *Pœna quod ſit extincta reo defuncto.*
2 *Pœna pecuniaria an duret reo defuncto.*

a **Defuncto.** [a] No. † quod defuncto reo, eſt extincta pœna. Simile habuiſtis ſ. eo. l. iij. prout eſt in litera perimitur, Opp. de l. ex iudiciorum. in prin. j. tit. j. Sol. gl. Hic loquitur in reo defuncto ante ſnīam ſed contraria loquuntur in reo defuncto poſt ſnīam, tūc etiā remanet pœna pecuniaria. In quibuſdam etiam caſibus, etiā mortuo reo ante ſnīam durat pœna. qui caſus in illa lege enumerantur. Item opp. & videtur, q; pœna duret indiſtincte, vt l. defunctis. C. ſi reus vel ac. mor. fue, & l. fi. j. de bo. eorū. Solu. Hic loquitur in eo qui moritur caſu: contraria loquuntur i eis qui ſe occiderunt, vel mortē ſibi conſciuerunt. Oppo. & iſtud contrarium eſt in ſeq. §. & videtur quod pœna pecuniaria indiſtincte duret: vt l. fi. C. ſi reus, vel ac. mor. fue. & l. iij. ſi pend.

3 appel. mors interue. A duerte † circa hoc ſunt opi. Quidam, vt Hug. ſatentur contra, quod hic debet intelligi in pœna corporali, ibi in pecuniaria. A lij, vt Cyprianus antiquus gloſſator, dicunt quod hic debet intelligi in pœna corporali, & in pecuniaria. Glo. hic non bene ſe firmat: ſed j. tit. pxi. in l. ex iudiciorum. in fi. tenet expreſſe opi. Cypriani. Cy. tangit hāc qōnem C. ne ex delic. defunc. l. j. & ibi dicit multa verba, & finaliter nihil concludit. Ego teneo opi. Cypriani, quam tenet gl. j. pximo ti. in l. ex iudiciorum. in fin. q; hic intelligatur de pœna corporali & pecuniaria. Hoc probo per l. ex iudiciorū. j. tit. pximo in prin. quæ dicit q; ex publico iudicio pœna nō tranſit contra hæredes: niſi facta condemnatione: ſed in publicis iudiciis etiam eſt quando q; pœna pecuniaria: vt ſ. eo. l. ij. & l. ij. j. ad l. Iul. de anno. ergo patet, q; contra hæredes pœna pecuniaria non tranſit. Præterea eſt caſus recte intelligendo l. eius

b qui delatorem. j. de iure fiſci. Non ob. [b] leges contrariæ, videlicet lex vltima. C. ſi reus vel accuſa. mor. fue. & l. iij. C. ſi pē. ap. quia illæ leges intelliguntur quando iam lata eſt ſententia, a qua eſt appellatum. Simile habetis in l. iij. §. idem ſcribit. ſ. de pecu. vbi ex delicto non datur actio de peculio, niſi condemnatione ſecuta. Ratio, quia ſecuta condemnatione iam incipit itineri ex quaſi contractu: ideo tranſit contra hæredem.

1 ☞ *Iudex maleficiorum poteſt contra principalem delinquentem de delicto principaliter cognoſcere, & de reſtitutione rei ſecundario & incidenter.*

In quacunque. Not. §. eſt iſte. Pone caſum: Reus principalis mortuus eſt: volo agere contra hæredē ex hoc edicto, an debeo agere coram iudice cauſarum ciuilium? Reſpond. Iuriſconſultus, q; debeo agere coram iudice cauſarum ciuilium. Oppo. ſi crimen eſt extinctū ergo de eo non debet cognoſci vt ſ. proxime. Solu. Non debet cognoſci criminaliter: ſed poteſt cognoſci agendo ciuiliter contra hæredē, in caſibus, in quibus poteſt agi contra hęredem vtiliter, vt contra defunctum, vel ſi ad hæredem aliquid peruenit: vt l. j. C. ne ex delic. defuncto. Secundo, extra gl. op. q; iudex maleficiorū debeat cognoſcere de re reſtituenda: vt

1 l. interdum. §. qui furem. ſ. de fur. Sol. † Quando principalis de linquens viuit: tunc iudex maleficiorum cognoſcit principaliter de delicto, ſecundario ſeu incidenter de re reſtituenda: vt hic, & l. ſolemus. §. latruncul. ſ. de iudi. Tene bene menti.

1 ✻ *Condemnatus de maleficio publico eſt infamis, non tamen quo ad matrimonium.*
2 *Ictus fuſtium non infamat, niſi præcedat cauſa habilis ad infamandum.*
3 *Actio ui bonorum raptorum, quando deſcendit ex crimine priuato.*
4 *Damnatus de crimine publico, ſiue criminaliter ſiue ciuiliter, an ſit infamis.*
5 *Crimina, ex quibus actio ciuilis infamat, quæ ſint. remiſſiue.*
6 *Lex iulia de ui priuata quod infamet.*
7 *Damnatus ex inquiſitione, an ſit infamis.*
Condemnati, & mitrati, quod ſint infames.
8 *Teſtis, qui dixit falſum teſtimonium, damnatur officio iudicis: & non infamatur.*
9 *Damnatus pœna alicuius ſtatuti eſt infamis, ſi uigore illius ſtatuti reperitur damnatus de publico iudicio.*
10 *Confeſſus: de crimine in iudicio, etiam ſententia non ſecuta, eſt infamis.*
Confeſſus de crimine extra iudicium in duobus caſibus eſt infamis.
11 *Cautela, ut inquiſitus de crimine, ante cōdemnationem ſoluat, ad hoc ut euitet infamiā.*
12 *Damnatus pro iniuria, etiam leui, eſt infamis.*
Cautela ut talis ante condemnationem ſoluat: quia poſt ea abſoluitur.
13 *Imperator, Senatus, Papa, ac collegium cardinalium, uacante paſtore diſpenſat ſuper infamia.*
Reges, & principes inferiores ab Imperatore, non poſſunt diſpenſare ſuper infamia.
14 *Ciuitas, quæ non recognoſcit ſuperiorem, poteſt infamiā irrogare, ac cum ea diſpenſare.*
Ciuitas non recognoſcens ſuperiorem tantum poteſt in ſuo populo, quantum imperator in toto ſuo Imperio.

Infamē. Damnatus publico iudicio eſt infamis: ſecus ſi priuato: niſi ſit tale crimē cuius ciuilis actio infamaret. h. d. Et diuiditur in duas partes. Primo ponit vnum dictum in publicis iudiciis. Secundo, aliud in iudiciis priuatis. Secūda ibi: itaq; & eſt iſta l. mul-

1 tum notanda. † No. quod condemnatus de maleficio eſt infamis. Dicitur hic, quod damnatus publico iudicio eſt infamis. contra. ſ. de ritu nup. l. palam. §. ſi qua. Dicit gl. ibi eſt infamis in veritate, ſed non habetur tanquam infamis quo ad matrimonium. & bene dicit. Itē op. j. eo. l. fi. vbi dānatus ex publico iudicio non eſt infamis. Sol. Ibi ſpecialis caſus eſt in patre. Item op. dicitur hic, q; damnatus de priuato crimine non eſt infamis. contra: damnatus de crimine priuato cōmuniter coercetur in corpus: vt l. vlti. ſ. de iniu. & l. vlti. ſ. de fur. ergo videt infamis: vt l. act⁹. ſ. de his q; no. infa. dicit gl. q; hic dicit dānatū intelligenda non punitum. tunc enim eſſet infamis ex genere pœ-

2 næ. † Aduerte. Videte, licet quis ſit punitus, & ex punitione ſequatur ictus fuſtium, vel alia coertio in corpus, nō tamen eſt infamis: niſi cauſa præcedens ſit talis: ex qua infameretur, ſi ordine damnaretur: vt l. ictus. in j. gl. Vnde hic non curo, ſit punitus vel non: quia ictus fuſtium nō infamat, niſi præcedat cā habilis ad infamiā inducendā. Itē dicitur hic, niſi id crimē ex ea actione deſcendat, & cætera, & ſic innuit q; crimen ex ea accuſatione deſcendat. contra, imo accuſatio deſcendit ex crimine. vt Inſti. de ob. quæ ex deli. naſcuntur. in rub. & nigro & l. ex maleficijs. de actī. & obligationi. Huius timore gl. exponit hoc duobus modis, vt in ea habetis. Item op. dicitur hic

3 veluti furti, vi bonorum raptorum, iniuriarū. innuit † q; actio vi bonorum raptorum, deſcendat ex crimine priuato, cōtra, imo deſcendit ex crimine publico, cum raptus ſit crimē legis Iuliæ

Iuliæ de vi publ. vel vi priua. vt j. ad le. Iul. de vi publ. & vi priua. Dicit gl. intellige de tali rapina, quæ nō cadat in crimē publicū: vt l. ſi q; s ex domo. ſ. de fur. vt ſi aliqs iuit ad domū cauſa rapiēdi, & neminē inuenit. His expeditis venio ad qōnes gl. Quæ-

a ro, [a] dicit hic, damnatus † de crimine publico eſt infamis: q̄ro. an

4 ſit verum, ſiue ciuiliter, ſiue crīaliter agat, cùm in crimine poſsit agi ciuiliter: vt in l. qui noīe. j. de fal. dicit gl. ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter cōdemneť, ſemp eſt infamis, Ita dicit gl. Quidā repre hendūt hāc gl. Nam cū in iudicijs publicis agatur actione in factum ciuiliter: vt l. qui noīe. j. de fal. actio in factum nō infamat: ideo datur cōtra patrē, vel patronū, quē nō infamat: vt l. non debet. ſ. de dolo. & ideo ſi ciuiliter cōdemneť, nō eſt infamis. Ita dicit Iac. de Ra. Videte: actio in factū, quæ dat cōtra patrē vel patronū, tēperatur verbis, vt bonæ fidei mētio fiat: vt l. nō debet. in fi. ſ. de dolo. q. d. cōtra patrē cōcluditur per mediū bonæ fidei: qa bonæ fidei nō congruit, vt ipſe cū aliena factura locupleteť: ideo nō infamat. Sed actiones in factū, quæ nō tēperantur verbis, ſed directò oriunt ex delicto alterius, infamāt: quia ſufficit q; habeāt cauſam publici iudicij, vt hic dicit: licet non ſit publicū iudiciū.

b ideo gloſ. bene dicit. [b] † Item dicitur hic, niſi ſit crimen, ex quo

5 actio ciuilis infamat. quęro, quæ ſint crimina, ex qbus actio ciuilis infamat, & quæ nō. Tu habes hic gl. quæ ponit exēpla clariſ-

6 ſimē. Extra gl. procedo, & q̄ro † vtrū ſit aliquod crimen publicum, quod nō infamet? Gloſ. vacillat de lege Iulia de vi priua. finaliter determinat, q; infamat. Ita not. in l. ſi præſes. j. de pœnis.

7 † Item quæro, [c] vtrum damnatus ex inquiſitione ſit infamis?

c Gloſ. ſ. de ſuſpe. tu. l. iij. §. pterea. videť tenere q; nō. & Dy. ibi dicit, q; illa gl. nō eſt alibi. ſed idē tenet in l. vlti. C. de ſuſpec. tut. & l. fi. C. de modo mul. Cy. tenet opi. Dy. in l. fi. C. de ſuſpec. tut. tali rōne: Qñ iudex grauat reū plus debito, vī ſuper infamia diſpenſare: vt l. qd ergo. §. pœna grauior. ſ. de his qui not. infa. ſed inquirēdo iudex grauat reū: qm̄ de maleficijs nō debet ſine accuſatore cognoſci: vt l. reſcripto. §. ſi qs accuſatorē. j. de mu. & hono. Ex hoc cōcludiť q; nō ſit infamis. Cōtrariū vī tenere Old. & Andr. de Piſis. Rō, quia nō debet inſpici ordo p̄cedendi: qa ſi hoc eſſet verū, nullus hodie cōdemnatus etiā p̄ accuſationē eſſet infamis: & quia ceſſat ordo antiquus: vt j. l. pxi. Ego aliter dico, ſic: qñq; quis eſt dānatus ex inquiſitione, & puniť aliqua coertione, quæ eū infamat: & tūc eſt infamis: vt l. ictus fuſtiū. Vnde illi, q; hodie mitranť, puto q; ſint infames: licet mitrenť ex inq̄ſitione. Si autē nō eſt punitus, ſed ſolū cōdēnatus, aduerte: qñq; inquiſitio per-

8 mittiť tanq; iudiciū per ſe ſeparatū a iudicio publico. Exēplū † in l. nullum. C. de teſti. & qd̄ ibi no. in vlti. glo. vbi dicit, q; ille, qui tulit falſum teſtimoniū, damnať officio iudicis: quia aures iudicis offendit: nō autē lege Cornelia de fal. ſed ſolū qa aures iudicis offendit, officio iudicis puniť: tūc nō infamať. Ratio, qa non eſt dānatus publico iudicio: ergo non eſt infamis: vt hic. Si verò

d inq̄ſitio ſuccedit [d] directò in locū accuſatiōis publici iudicij: tūc damnatus eſt infamis. Et p̄bo per tex. cū gl. in l. Athletas. §. calumniator. ſ. de his qui not. infa. Videbitis j. eo. l. vlti. p locū a ſpāli. Nā ibi eſt ſpeciale in patre, q; nō efficitur infamis: ergo in cōtrarium eſt ius cōmune. Præterea, licet varieť modus procedēdi, nō variatur pœna vt expreſſum eſt: vt in l. proxi. j. eo. Item pœnam ipſam lex imponit, quæ ex poteſtate iudicis depēdet: quia quæſtio facti in arbitrio iudicis eſt, non iuris authoritas: vt l. j. §. j. ad Turpil. Præterea, non diſpenſatur ſuper infamia ex modo procedendi, ſed aliter cauſa cognita: vt l. quid ergo. §. pœna grauior. ſ. de his qui notan. infa. Præterea, verba edicti prætoris dicunt, Damnatus publico iudicio eſt infamis: vt l. j. ſ. de his qui notan. infa. Sed damnatus ex inquiſitione eſt damnatus publico iudicio: ergo &c. Succedit enim inquiſitio in locum accuſationis: vt l. iij. §. ſi publico. j. de adulte. ergo eius naturam, & officium aſſumit: vt ſ. ſi quis cautio. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. Non obſtant contraria in l. j. C. ſi tu. non geſ. quia ibi non dicitur quòd non ſit infamis. Non obſtat gloſ. in contrarium allega. quia debet intelligi ſecundum hanc diſtinctionem. Non obſtat quod dicitur, q; propter grauamen iudex videtur diſpenſare cum infamia: quia grauamen conſiſtens in ordine procedendi, nō diſpēſat cum in-

9 famia: vt j. eo. l. ordo. † Vlterius quæro, vtrū dānatus pœna alicuius ſtatuti ſit infamis? Cōiter aduocati dicunt q; nō: quia condictio non infamat: vt l. ceſſa. de ac. & obli. ſed in caſu propoſito damnatus eſt cōdictione ex lege: ergo &c. Et iſtud dicūt quidā

a ¶ Quæro. dicitur. Adde d. Ant. & d. Ab. in c. at ſi clerici. de iud. And. Barb.
b ¶ Bene dicit. Cy. & Bar. in l. ſi tutor. C de inter. matri. in fi. q; confeſſus in actione ciuili famoſa, eſt infamis.
c ¶ Item quæro. De hac queſtione & ſolutiōe vide in l. etiā. C. de fur. & Ang. in l. ſi vacātia. in fi. C. de bo. va. li. x. & Bal. in l. ictus. de infa. & ibi ēt Bar. in fi. Et adde Bald. in l. edita. C. de edēdo. in vij. col. & Spe. in ti. de ſen. ſ. j. ver. gd de iſtis. per Sali. in l. ea quidē. ver. q̄ ,ppter. & ver. vltimo quæro. de accu. & Bald. in l. certa. C. quādo prouo. nō eſt neceſſ. & in l. j. C. de calū. & in l. fi. C. de ſuſpe. tu. Gl. & Bart. in l. j. C. ſi tutor non geſ. Et vide bal. & Ange. in l. ij. de inſam. & gl. in hac materia ſ. l. ij. C. de requi. re. & gloſſ. in c. ſuper his. de accu.

¶ Inquiſitio ſuccedit. Adde q; voluit Bal ſ auth. ei q. alias, qcūq; in fi. de epi. & cle. dū dicit, q; bāniti. q̄ q; pdāt ea, quæ ſunt iuris: tū nō ſunt iſtames, niſi de facto. Facit q; no. in l. j. C. de modo mul. & ſ. l. iuſiurandi. ſ pe. colū. C. de teſt. dico tū, q; tales dānati ſecundū verā opi. nō ſunt vere iſames iſamia iuris: qa bannū nō eſt pœna, ſed mulcta, pter cōtumaciā. Et vide Ange. & Imo. hic ad ſ. & Bal. in l. ictus fuſtium. de iſa. Bal. p illū tex. & gl. ſ l. fi. de reg. reis. bal. in l. j. C. de calum.

d ¶ Dy. ſic tenuiſſe. ad de Bar. vbi ſcripſit ſ l. j. ā. eo. & q; nō ſit in famis reperit Dy. cō ſuluiſſe, vt refert bar to. in ſuo conſil. inci. ſer. Io. vbi dicit hāc eſſe cōem opi. & ibi ponit, an dānatus abſens efficiat infamis. De quo p Spec. ſ tit. de ſen. ſ. j. ſ ver. gd d iſtis. & q; hī ſ l. ſ. de requi. reis. Et vide Bald. in l. j. C. de ſer. Reipu. manu. & qđ not. Bal. ſ l. ēt. C. de fur. & ſ l. certa. C. qñ ,quo. vbi etiam con dēnato extra ordinē ex forma ſtatuti. & Bal. in l. j. C. de cal. et in d. l. ēt. C. de fur. & plene p Bal. ſ l. cū mulier. ſ antepen. & vlti. col. ſ. ſol. mat. et vide Bal. ſ add. Spe. in titu. de ſen. pla. in iiij. col. cum ſequen.

e ¶ Dy. ſic tenuiſſe. ad de Bar. vbi ſcripſit ſ l. j. ā. eo. & q; nō ſit in famis reperit Dy. cō ſuluiſſe, vt refert bar to. in ſuo conſil. inci. ſer. Io. vbi dicit hāc eſſe cōem opi. & ibi ponit, an dānatus abſens efficiat infamis. De quo p Spec. ſ tit. de ſen. ſ. j. ſ ver. gd d iſtis. & q; hī ſ l. ſ. de requi. reis. Et vide Bald. in l. j. C. de ſer. Reipu. manu. & qđ not. Bal. ſ l. ēt. C. de fur. & ſ l. certa. C. qñ ,quo. vbi etiam con dēnato extra ordinē ex forma ſtatuti. & Bal. in l. j. C. de cal. et in d. l. ēt. C. de fur. & plene p Bal. ſ l. cū mulier. ſ antepen. & vlti. col. ſ. ſol. mat. et vide Bal. ſ add. Spe. in titu. de ſen. pla. in iiij. col. cum ſequen.

f ¶ Vt ſoluat. Qñ qs inquirit de delicto, ne efficiat ſ famis, debet primo ſoluere. et ſic vide l. ſi reus para tus. de p̄cura. Adde Bal. in l. j. C. de dolo & Bar. ſ l. ea q̄. C. de cōdi. inde. ſ fi. & ſ d. l. ſi reus. p Bal. ſ l. vti que, de rei vēd. Vid aliā cautelā, p euitādo infamiā ſ d. l. furt. ſ. de infa. ſ ſ. ſi qs alie no. in fin. vbi Bart.

g ¶ Eſt infamis. Vide in l. decuriones. ex quibus cauſis infa. irrog.
h ¶ Solus princeps poſsit reſtituere iſamem. adde q; Frā. de Pitis diſputando

dixit, ꝙ sic, nisi illa infamia sit cōtracta certo loco qa de ea non videnť legū latores cōsiderasse. ar. l. cum aqui. de trāsact. & al leg. text. optimū i. c. dño guerrā. i tit. hic fi. lex Corrad. ibi vř rege. & fuit cōsultū veronę p singulares viros. & vide p Archi. ij. q. iij. c. nōdum p Paul. de Leaza. & p Imo. i c. veniēs. de fil. pręsby. & aliquid in c. diuersis fallacijs. de cler. cōiu. et in cle. si summus pōtifex. de sen. excōi. Archi. xj. qō. j. c. si qs. et xij. q. j. c. eos. Sed an possit peti p ꝓcuratorē vide p Spe. in tit. de rest. i integ. §. si qs autem. versi. qd de eo. Alex. de Imol. Addē qđ Bald. cōsuluit, ꝙ episcopus clericū cōdēnatum de crimine falsi non pōt restituere famæ. qa restituere famæ, est de reseruatis principi. adde eius consil. ccc. li. iij.

a ¶Sol. dicerē. Quod an sit verū, & an possit sup infamia dispēsare. Adde ꝙ idē voluit Bar. in l. iij. i fi. đ testi. Sed cōtrarium voluit i l. j. §. de qua š. de postul. & in l. acta. §. de amplianda. š. de re iudic. & adde ꝙ ex ver. Bal. in l. generalis. C. đ sen. pas. dictæ cōtrarietates possent reduci ad cōcordiam, videlicet ꝙ ciuitas pōt restituere honorē illius loci: non aūt famā simpliciter. Et ita ēt in hoc vltimo intelligiť ꝙ voluit in d. l. acta. & vide Bal. i c. iniuria. de pa. iur. fir. & Bal. in l. ij. i vlt. col. C. de pœ. iudi. & Bal. i vl. & antepe. char. i l. cū mulier. so. ma. et bal. in l. fi. C. de sent. pas. De hac q. vide Inn. in c. cum te. versus fi. de re iudi.

Pro saluando Bar. in hac l. inter accusatorē, & in quo videať cōtrariari, vide concordiā quā posui ad §. hoc autem. i l. iiij. š. de dam. infect.

b ¶ Quæro qualiter. Not. de modo citandi. & vide Imo. i l. q aū calendas. de ver. obliga. & quod not. Bar. in extrauag. ad reprimēdū in ver. et p edicta. Itē nota ꝙ statutū pōt dare certum modū citādi, secundū Bal. in l. j. i ij. col. C quō & qñ iudex. p Bal. post glo. in l. si accusatoribus. in ij. column. & ibi. Cyn. C. de ac.

c ¶Placet mihi. Absentem pōt citare iudex in criminalibus vna vice pro oībus. qđ tenuit Bal. in l. ij. in vj. colū. ad fin. C. qūo & qñ iu. vbi sequitur Archi.

d ¶In authenti. Vide no. Bar. in d. auth. q semel. in j. colum.

e ¶ Vtrū debeat. vtrū in actiōe debeat mitti copia inquisitiōis vide p Bar. in extrauag. ad reprimēdū. i versi. sup dicto críe. Pe. de Anch. in cle. j. de foro compe. Imo. hic, & Sal. in l. absentem. C. de accu. Bal. in l. ij. C. de exhi. re. Aliqd p Imol. i l. si finita. §. si plures. i vj. col. de dā. infe. sed gl. in c. præterea. đ dila. & v. q. ij. c. si primates. tenet ꝙ đbet mitti. de quo habes plures remissiones in rubri. C de eden. & vide Bar. in extrauag. ad reprimendum in ver. super dicto críe Adde ꝙ Pan. in d. c. licet. dicit dictū bar. posse procedere, qñ qs citatur de propinquo. alias secus, p c. si primates. v. qō. ij. Nō obstat d. c. licet. qa dicit, ꝙ ibi crimina fuerunt expressa in citatione.

Principibus. Ita tenet Inno. in d. c. cum te.
14 de re iud. Quæro, † vtrum ciuitas vna possit infamiam irrogare, vel super infamia dispensare. Videtur quod non: quia ciuitas vna non potest facere statutū super his quę non sunt suę iurisdictionis: vt l. fi. & ibi no. š. de iurisdi. om. iud. & l. cum vnus. §. pen. š. de bo. au. iud. poss. Sed causa infamiæ non est de iurisdictione ciuitatis, cum sit reseruata Principi: vt l. j. §. pe. de postulan. ergo, &c. Sol. dicerē.[a] cum quælibet ciuitas Italiæ hodie pręcipue in Tuscia dominum nō recognoscat, in seipsa habet liberum populum, & habeat merum Imperium in seipsa, & tantam potestatem habet in populo, quātam Imperator in vniuerso: vt l. hostes. & ibi nota. j. de capti. An autem tales infames possint conficere instrumenta, dicam. j. ad legem Iul. repetun. l. eadem.

ORdo. Nota quod licet varietur ordo procedendi: non tamen variatur ptās legis. tene mēti.

1 *Pro absente ad allegandas causas absentiæ, quilibet admittitur.*
2 *Trina citatio non sufficit ad aliquem condemnandum.*
3 *Lex ista qualiter intelligatur.*
4 *Trina citatio de qua in lege, qualiter fiat.*
5 *Dilatio de qua hic, quod hodie sit ampliata in criminalibus, sicut in ciuilibus.*
Correctio legis, quòd non inducatur ex identitate rōnis.
6 *Reus quando citatur in criminalibus, satis est si citatur ad respondendū accusationi, vel inquisitiōi: nec requiritur qđ in citatione inseratur tenor accusationis, vel inquisitionis.*
Consuetudo Perusina seruat quod in citatione inseratur accusatio, vel inquisitio.
7 *Reus si citatur ad domum, satis est in criminalibus.*
8 *Accusator in criminalibus necesse habet in quolibet termino, quo reus citatur, comparere, & accusare rei contumaciam, sicut in ciuilibus, nisi ex consuetudine iudex haberet licentiam procedendi.*
9 *Accusato non comparente quid faciet iudex.*
10 *Iudex quid sit facturus accusatore absente.*

INter accusatorē. Difficilis lex est, & habet duas lec. in glo. secundum primam lecturam lex ista diuiditur in duas partes principales. Primo vnum dictum ponit. Secundo ponit aliud dictum distinctum & separatum à primo dicto. & secundum istam pone casum. Et secundum hanc lecturam primo nota
1 † quod quilibet admittiť pro absente, ad allegandas causas absentię. De hoc tamen dicam in §. ad crimen. ideo hic omitto. Secun
2 do nota † quod trina citatio non sufficit ad faciendum aliquem condemnari. & secundum hanc lecturam habetis in litera nec. Secundum aliam lecturam, hęc lex diuiditur in duas partes. Primo ponit vnum dictum. Secundo ponit effectum illius dicti. & secundum hoc debetis habere in litera, nec per triduum, &c. & ibi est secunda. Secundum hanc lecturam. Not. quod absens post trinam citationem non condemnatur, si aliquis alleget causas absentię: secus si nō
3 allegares causas absentiæ. † Vides ergo, ꝙ hæc secūda lectura cōtradicit primæ. Quare pro declaratione quæro, quæ istarum sit verior. Quidam tenent vnam: & quidam tenent aliam. & gloss. se non firmat. Tu vero dicas sic: Si quidem intelligis nostram legem quod accusatio esset proposita de crimine: cuius pœna esset à relegatione supra in qua absens nō potest damnari: tunc prima lectura procedit sine scrupulo: quia post trinam citationem nō damnabitur reus vel accusator. Si vero intelligas in crimine, cuius pœna est à relegatione infra, in qua absens potest damnari: hic aduerte, aut tu vis eum absentem condemnare solum ex illa causa: quia ter citatus non comparet: & tūc non potest fieri. & hoc modo procedit prima lectura. Si vero velles eum damnare, qa citatus non comparet, & iudex contra eū absentem de maleficio plenas probationes inuenerit: tunc absens potest condemnari: vt lege, absentem. j. de pœnis. nisi aliquis accusator iustas causas absentiæ allegaret: qa tunc expectaretur: vt hac lege. & hoc modo secunda lectura procedit. Procedo vlte
4 rius. † Dicitur hic, nec post triduum p sin
b gulos dies, &c. quæro qualiter[b] fiat ista citatio. Tres opiniones sunt. Quidam dixerūt, quod citatur tribus diebus, nouē vicibus: scilicet per singulos dies ter. Alij intelligūt ꝙ intelligatur de nouem diebus, & per singulos dies citetur semel. & ita videtur sentire gl. Vide gl. q̄ icipit, alias nec. Tertia opi. est Iac. de Are. q intellexit hāc legē aliter. s. ꝙ per nouē dies citeť tribus vicibus, & sic trib⁹ citationibus: et post singulas citatiōes expectetur per tres dies: & sic erūt nouem dies, et tres citationes. & expone tex. sic, ne post triduū. s. expectatus per singulos dies, &c. Et hanc opinionem videtur etiam tenere Specu. in tit. de actio. §. j. versi. qualiter autem in criminalibus
c fit citatio. Et hoc placet mihi: [c]quia l. absentem. j. de pœnis. dicit ꝙ ad instar priuatorum iudiciorum fit citatio i criminalibus: sed in priuatis fit citatio illo modo. s. per tres denunciationes, vel p omnibus vna: vt l. ad peremptorium. cum l. sequen. š. de iudicijs. & l. tres denūciationes. C. quomodo & quando iudex ergo, &c. Hoc seruat consuetudo. Ad prædicta facit quod not. C. de accu
5 sationibus l. si accusatoribus. † Quæro, vtrum ista dilatio trium dierum hodie sit ampliata, vt debita esse decem dierum vel xxx. sicut in ciuili: vt l. properandum. §. j. C. de iud. & in authē. qui semel. C. quomodo & quando iudex. Gl. quæ est hic, videtur tenere ꝙ sic. Aduerte, istud non videtur esse verum. Nam ex identitate rationis non inducitur legis correctio: vt probatur C. de app.
d l. præcipimus, & l. si vero. §. de viro. š. sol. matr. & in authē. [d]quas actiones. C. de sacrosanct. eccle. cum ergo dilatio sit mutata in ciuilibus, non debet intelligi mutata in criminalibus: licet sit eadē ratio. Respondeo, dico hanc glossam dicere veritatē: nec sit mutatio per hominem: sed per legem antiquam, quæ dicit quod eodem modo debet dari dilatio in criminalibus, sicut in ciuilibus: vt l. absentem. j. de pœnis. sed in ciuilibus dantur triginta dies: ergo & in criminalibus. Ad hoc facit quod no. gl. in l. quod vero. š. de legi. quæ dicit, ꝙ l. si quis seruo. C. de furtis. quæ est lex noua,
6 trahitur ad filium per legem antiquam. Pro declaratione, † quæ
e ro quando citatur reus, ad quid debet citari: & vtrum debeat[e] sibi mitti tenor accusationis, vel inquisitionis? Videte, in ciuilibus vtrum libellus debeat mitti cum citatorio, est quæstio satis prolixa, quam Cynus refert in auth. offeratur. & communiter tenemus ꝙ non. Et idem dico in criminalibus. Nam dico, quod qñ debet quis citari vt veniat respōsurus accusationi, non est necesse ꝙ mittatur copia, seu tenor accusationis. Probatur extra, de accusationibus. c. licet in beato Petro. Contrarium tamen seruatur in curia Perusina, pro cuius. obseruatione est glossa ordina
7 ria in cap. j. extra, de dilationi. † Secundo quæro, vbi debet citari iste reus? dicunt quidam, ꝙ debet citari personaliter, ita quod ad eius notitiam perueniat. Et hoc refert Specula. tenuisse Odofre. vt refert in titulo de accusatio. §. primo. ver. sed nunquid sufficit. Veritas est, quod sufficit, quod citetur ad domum, vel alibi: ita quod verisimile sit, quod ad eius notitiam peruenerit. Hoc pro
8 batur infra de requiren. reis. l. prima. † Item quæro, vtrum sicut in ciuilibus requiritur, quod in quolibet termino actor represen tet se, & rei contumaciam incuset, vt reus sit contumax: ita eodē modo

Ibi: Et contra [illegible] in hoc art. Ne solum [illegible] quam [illegible] approbabat quam et [illegible]

a ¶Sit necesse. Adde Bald. in l. si tutor. C. de interdi. ma. Vide Imol. hic, & Barto. in extrauag. ad reprimendum in ver. neglexit.

b ¶ Vlterius quæro. Vtrū reus debeat personaliter citari, vel non. Bar. in extrauag. ad reprimēdum in ver. & per edicta. Bal. in l. & post. in prin. de iudi. & ibi Bar. & quæ dixi post eum in l. j. in prin. š. si quis ius dicen. & Cy. alias Sal. in l. absentē. C. de accu. & quæ dixi post Bal. in l. j. C. de requir. reis. Bal. in l. si accu. C. de accusa.

c ¶Sed qd fiet. Quid fiet per iudicē absente accusatore, adde Bar. post gl. in l. Papinianus. §. j. de inofficio. testa. & Imola in ca. licet. de loc. et adde meliorē text. in l. quāuis indubitati. C. de adult. & Bar. in extrauag. ad reprimendū. in ver. neglexerit. & Imol. hic.

d ¶ Custodias. Hanc legē limita inquātū vult, ꝙ aduocati debent citari ad videndū iudicia, nō habere locum in testibus torquēdis, secūdum Bar. in l. huius. §. iudex. j. de quæstio. & ad hanc legem vide Bart. in §. reus. in ea. l. & in l. fi. eod. tit. de quęstio. Adde quod Bal. cōs. cclxxv. lib. iij. dicit, ꝙ cū aliquis grauissime torqueť, bonū esset adhibere medicos: qa alij molles carne, alij duri.

e ¶Obseruat cōis cōsuetudo. Idem tenet Bar. in d. l. si postulauerit. §. qōni. hic al's in versi. quæro quæ est ratio huius diuersitatis. dicas ꝙ istud est diuinare: sed est no. fauore absolutionis: vt in simili in l. fina. C. vbi sena. vel claris.

f ¶Potest renūciare. Adde ꝙ Bald. in l. si accusa. C. de accusa. videť velle ꝙ possit renūciari, et ꝙ repertus in flagrāti crimine pōt renūciare dilationibus suis: quia nulla debet sibi dari dilatio, secūdū Bal. in l. vt vim. de iusti. et iure. Vide gl. in l. ictus fustiū. in prin. ff. de insa. Lud. in singu. in vlti. ver. vtrū reus possit renūciare dilationibus sibi datis, vt citius cōdemneť. & in eo qđ tenet Bar. qđ no. adde Bal. in l. j. C. de cōs. in xj. col. & Bal. l. pactū inter hęredē. š. đ pact. vbi dicit, ꝙ nō pōt renūciari defensionibus. Et idē Bal. in d. l. j. plus dicit, videlicet, ꝙ si sit renūciatio iurata, nō valet. Et in ꝓposito vide qđ no. Bal. in l. raptores. đ epis. et cle. & i auth. habita. C. ne filius pro pa. Sed cōtra Bar. hic tenet Bal. in l. fi. ff. de fer. i quo viđ Ro. i rub. de arbi. i vj. char. Pōt tñ reus i crīalibus renūciare exceptiōibus declinatorijs fori, scđm Bal. in d. l. j. C. de pac. et Bal. in auth. iubemus. C. de iudi. & vide glo. & Ang. in l. j. de furi. balne. & in l. j. C. q acc. in ver. & pmitto. & Imo. hic. & Bal. i l. cū reis. C. de pœnis. & in l. j. in xx. col. C. q accu. nō pos. & dicit Ang. in d. l. pactum inter hæredē. ff. de pac. ꝙ qñ certū est reū nullam habere defensionem ꝙ valet renunciatio. Vnde infert ibi, ꝙ quando iudex maleficiorum facit renunciare termino, & defensionibus, debet facere reum confiteri se nullā aliā habere defensionē, quare renunciat quia defensiones nō habet. Vnde sentit ipse, ꝙ ista renunciatio saltē sit vtilis, quantum ad terminū: quantū vero ad defensiones, certum est eā esse inutilem, cū nullas defensiones habeat, vt ipse præsupponit: & sic videtur dicere idem quod Bart. hic. Pro certo ille tex. non ꝓbat opi. Bart. qa hic non differtur probatio sententiæ cōdemnatoriæ. Patet: quia reus non posset renūciare, nisi quia sic statutum est i casu isto. Vñ tex. iste p Bart. allegatus, non ꝓbat opi. eius nisi itelligatur cōiuncta glos. in versi. volente, quam Bart. examinat hic, in ver. si. Cuius quidē declaratio magis est violare istū text. q̄ declarare. & in ꝓposito inquit Bald. in l. j. C. q acc. quod reus non potest i criminibus renunciare defensioni, quæ resultat, & fundatur sup iure gentium, sed ex cusationibus, q̄ inducuntur a iure positiuo, cōi, vel statutario, bene potest renūciare alleg. glo. in l. si accusatoribus. š. alle. C. de accu. Aduerte tñ, ꝙ licet ipse Bald. dicat ibi, ꝙ illa executio tolli nō potest q̄ funditus tollit crimē, tñ idē videť dicēdum si modificaret pœnā, dummodo sit fundata in iure. Ex quo videť ꝙ conclusio Bart. hic falsa sit. Et vide quę habes i materia i auth. iubemus. C. de iudi. i casu pdicto. Ang. quādo certum sit nullas reum defensiones habere, & sic per renunciationē termini nō auferť defensio. Pro quo optime facit qđ dicit Bal. in l. j. ff. de requi. re. qui ibi concludit, quod statutum in causą criminali potest auferre reo defensiones, & exceptiones, quę respiciunt apices iuris, & non negotiū principale. & forte idem posset dici in renunciatione videlicet quod quamuis defensio competens sit introducta de iure ciuili, si tamen respiciat renunciationem criminis in totum, non possit ei renunciari. Hoc probatur: quia appellatio formalis est introducta de iure ciuili l. j. ff. de appella. & tamen illa renunciatio tolli non potest leg. non tantum. ff. de appella. Item pro hoc facit regula vulgaris. l. liber homo ff. ad legem Aquilia. quæ habet, quod nemo est dominus membrorum suorum. Sed quando certum est reum habere defensiones, tunc stat Angel. cum Barto. per dictam legem pactum inter hæredem. sed si est dubium, dicit quod valet, si reus fateretur se non habere defensiones: per dictam legem. ff. de furi. balnea. Pro quolibet intellectu vide in d. authen. iubemus. C. de iudi.

a modo sit necesse[a] in criminalibus. Respōdeo, ꝙ secundum consuetudinem Italiæ, vbi iudex recipit licētiam ab accusante, ab accusato perficiēdi processum, & sic iudex sumit locum accusatoris: vt dixi in l. is qui reus. non est necesse quòd accusator se repræsentet, cùm ibi sit iudex, qui eius personam representat: sed aliàs est necesse quòd se præsentet, cùm in istis procedatur ad instar iudiciorum ciuilium: vt dicta lege, ab
9 sentem. Vlterius † quæro, [b]accusato non
b comparēte, quid faciet iudex. Respondeo, si quidem est crimē, in quo imponitur pœna à relegatione suprà, tunc iudex nō procedit ad condemnationem, sed procedit ad annotationem bonorum: vt l. prima. infrà, de requirēdis reis. In criminibus verò quorum pœna est à relegatione infrà, iudex examinabit testes: & procedet ad condemnationem habita fide de maleficio: vt dicta lege, absentem. infrà de pœnis. sed secundùm statuta Italiæ, etiam elapso termino banni indistinctè habetur pro confesso, & tanquam cōfessus condemnabitur. Præ
10 dicta in accusato absente. Sed † quid fiet[c]
c accusatore absente? Breuiter dico ꝙ possunt duo quæri. Primò, quid fiet absente accusatore contra ipsum accusatorem. Secundò quid fiet absente accusatore de ipso processu. Ad primum dico, quod si accusator absens est legitimè citatus, poterit procedi contra eum ad pœnam. de quo dixit text. in l. qui crimen. C. qui accusare non possunt. Poterit etiam cognoscere de eius calumnia, & de calumnia eum condemnare, si est pœna à relegatione infrà, nec allegatio pro eo iusta allegatur: quia tunc expectaretur: vt hac lege. Sed si est pœna à relegatione suprà tunc fiet annotatio bonorū, sicut dictum est in reo suprà. Si verò quæris quid fiet de processu. aduerte, de processu potest iudex præsentem absoluere ab instantia. Item potest prosequi processum si vult absoluere, vel condemnare eum, prout reperiet eum culpabilem: vt infrà eodem l. penulti. Dicam plenè infrà titu. j. l. libellorum.

SEruus. Dicam cras in §. ad crimen.

1 *Aduocati debent interesse disputationi, an rei sint examinandi: non examinationi, & quæstioni.*
2 *Processus factus contra reum quòd ualeat, etiam si aduocati non fuerint adhibiti declarationi, an esset examinandus.*
3 *Feriæ uindemiarum, uel messium, quòd non seruantur in causis carceratorum.*
4 *Feriæ messium, uel uindemiarum, hodie secundum statuta Italiæ, non porriguntur ad causas criminales.*
5 *Damnati ad mortem quòd non possint dilationibus inductis à lege, uel statuto renunciare.*

d CVstodias. [d] Diuiditur hæc lex in duas partes. Primo loquitur, qui debent adesse examinationi reorū. Secundo loquitur, quo tēpore debet fieri examinatio reorum. Secunda ibi: & feriatis. Primo opponitur ad principiū, & videtur ꝙ consuetudo hoc non obseruet ꝙ cōuocentur aduocati, quādo examinātur rei. Dicit glo. intellige ꝙ cōuocentur patroni causarum, non aduocati ipsius rei. Et ita obseruatur Bononiæ. Ita dicit glo. & dicit verū, etiā ꝙ olim obseruabatur. Istud dictum gloss. videtur contra legē, si postulauerit. §. quæstioni. j. de adulterijs. vbi diciť ꝙ aduocatus ipsius rei debet adesse quæstioni. Hoc etiam glo. tenet in l. legis virtus. š. de legib. Breuiter,
1 † veritas est ista: & ita obseruat communis
e consuetudo, [e] ꝙ examinationi reorū, hoc est, disputationi, an sint examinandi, & torquendi, bene intersunt aduocati. Ita intelligitur lex, si postulauerit. §. quæstiōi. sed ipsi quæstioni & examinationi non debent interesse. Ita tenet glo. in authē. de testibus. §. quia vero. in gl. super verbo, aduocatorum & hoc videtur velle glossa. C. de iura. calū. l. ij. circa prin. in glos. super verbo, vtriusq;. dum dicit, aduocatū non debere partem instruere. Hoc etiam probatur ad similitudinem testiū: quia partes adsunt iuramento testiū, non examinationi, quæ fit in secreto. & hoc puto verum: & cōsuetudo obser
2 uat. Quæro, † quid si isti aduocati ad hoc non fuerūt adhibiti: an propter hoc vitiabitur processus, vel sentētia? Puto quod nō: arg. eius quod not. in l. cū sñiam. C. de sent. facit ꝙ no. i l. j. C. de sen. aduer. fis. la. Venio. ad secūdā partē: opp. ꝙ diebus feriatis nemo trahitur inuitus: vt l. j. & ij. š. de ferijs.
3 Sol † Glossa intelligit hoc volente reo. Vel aliter, illud, quod ibi dicitur, loquitur in ꝑsonis nō detētis in carcere, quæ personæ nō possunt occupari circa messes, vel vindemias. In istis aūt detētis in carcere, istę ferię nō obseruāť propter se: nisi forte dicere mus obseruari ꝑpter aduocatos, & alias ꝑsonas, q̄ debēt adesse, tñ istud erit speciale hic, ꝙ volēte reo, etiā accusatore inuito: ꝓcedeť istis diebus feriatis. Itē op. š. de ferijs.
4 l. si feriatis. Sol. † Hoc intelligo de ferijs inductis ob necessitatē hominū, nō in honorem Dei nisi in casu speciali in l. prouinciarum. C. de ferijs. Sed hodie secundū statuta Italiæ, Cōmuniter feriæ messiū, vel vindemiarū, ad causas criminales nō porrigūtur. Vlterius dicitur, ꝙ istis diebus feriatis innocētes dimittat, nocētes differat. Quæro, quæ sit ratio huius diuersitatis? Rñdeo, ratio forsan est qa cū ista examinatio fiat volēte reo, & aliter nō, vt dixi: istis ferijs, et di
f lationibus pōt renunciare[f] ad sui cōmodū,

Ibi: breuiter Not. hanc dist.on approbatur l. 3. [illegible] 30 [illegible] 7. ubi [illegible]

P. PAV. P.

a ¶Damnant ad morte vide late Ang. in tracta. maleficiorum in verbo, quia iudex statuit terminũ. post princip.

b ¶Iudex potest. Nota accusatore defuncto, q̃ litis ꝓsecutio fiat. facit qđ no. Bar. in l. inter accusatorẽ. in fi. s. eod. an aũt oĩa acta facta cũ ipso accusatore, ipso mortuo ꝑeãt, vide gl. vbi bal. in l. j. si reus vel accu. mor. fue.

P. PAV. P

c ¶Ad crimẽ. Procurator nõ põt interuenire principaliter, secus incidenter barb. consi. ij. volum. j.

d ¶Detineri ĩ carceribus. Adde ꝙ de potestate ordinaria, papa vel Imperator nõ põt ꝓcuratorem admittere ex parte rei Tex. est in c. veniẽs. extra de accusa. ideo nec delegatus põt. c. j. de offi. iud. lib. vj. iuncta gl. in ver. criminali. & ideo non tenet rescriptum qđ ꝓcurator admittatᷣ vt in l. fin. s. de iniur. & Im. hic, in cã tñ capitali admittiẽ procurator ad probationem notorij: vt not. Bart. in l. ij. C. vt ne priua. Item adde no. per bal. in l. j. in prin. de dam. infe. & Bal. in l. et elegãter. §. si do lo. ff. de dolo. q dicũt ꝙ si dubitatᷣ, an vulnus sit letale, poterit interuenire procurator sub cõditione, si apparuerit vulnus non esse letale, ꝙ no. Item vbi agitur de crimine post mortẽ, vt dãnetur memoria hominis, admittitur ꝓcurator secundum glo. xxxiij. q. v. c. sane. ꝓ hoc qa talis est snĩa declaratoria, cũ pœna in talibus criminibus vt in l. iul. maiesta. & similibus sit imposita ipso iure nimirum si admittatur ꝓcurator vt in simili no. Bal. ĩ l. reos de accu. & in terminis Petr. de Anc. in d. l. seruũ. §. publice. Itẽ addꝰ ꝙ vbi admittiẽ ꝓcurator, cõdemnatᷣ dñs, cũ procurator. Gl. & doct. in l. nihil. C. de ꝓcu. & in l. ij. C. de accusa. & in l. seruum. §. publice. ad fi. ff. de ꝓcura. Item adde & tene menti perpetuo. Quidam dicunt qđ ad hoc vt admittatᷣ defensor in causa criminali, requiritur ꝙ non tantũ pœna sit pecuniaria: sed quod defensor confiteatur contenta in inquisitione. alle. tex. & ibi nota. ĩ l. q seruum. de interroga. acti. Item qd si de iure cõi pœna sit corporalis, vt ꝓ homicidio, sed per statutũ facta est pecuniaria: vtrũ poterit ĩteruenire procurator? vide Guido. de Suza. sua q. incip. qõ talis est: cõtineẽ ĩ statuto ciuitatis. & Bar. l. j. in j. colum. s. eo. Itẽ vtrũ in actione populari ciuili admittatᷣ ꝓcurator: vide Bal. in l. aduersus. & ꝙ ibi post eũ dixi C. đ furtis. Et qd in tutore, vide Bal. in l. reos. C. de accu. in ij. col. in l. pen. C. de autho. prestan. & vtrobique dixi post eũ & an ius accusandi ex priuato delicto possit in alium cedi, vide p Bal. in l. ꝑ diuersas. in xvj. q. C. mã. & quæ ibi post eũ dixi. Adde, qd si pœna erat arbitraria & effecta ẽ pecuniaria ponendo in banno: quod si non comparet, an procurator poterit interuenire, vide Petr. de Anch. consi. cclxxiij.

c ¶Puto, ꝙ hæc solu. Idem in priuato criẽ quãdo ex genere pœnæ ratio eadẽ est: vt est tex. in l. fi. in prin. & ibi Bal. C. vbi sena. vel clarissimi.

Bi. Iudicia Not hanc Rationem approbat I. 12. t. 5. p. 3. quam ... dens & ibi Grego lop.

Bi. Sed. cum hodie: ... proc expeditione ... cos. rub. lib. ... c. 9. n. 1.

vt absoluatur: sed ad sui dãnum, citius con-
5 dẽnetur, nõ põt renunciare. Isti ergo † qui
a dãnantur ad mortẽ, [a] nõ videtur ꝙ possint
istis dilationibus introductis à lege, seu à
statuto renunciare: vt hic. Pro hoc l. non tã-
tum. infra de appel. Non tamen hoc pro
certo dico.

Accusatore. Hic habetis tres literas, et
secundũ vnã habetis iudicãte, alij
habent inchoata, alij ab alio iudicata. Secũ-
dum primas duas literas hæc lex dicit, qđ
b accusatore defuncto iudex potest [b] proces-
sum prosequi, et ipsum finire, & terminare.
Contra hoc videtur expresse in l. libellorũ.
in fi. j. titu. j. & ibi dicam. Secundum tertiã
literam habes, quod res iudicata ab alio, po-
test executioni mandari per præsidem etiã
accusatore defuncto, & non petente. hoc
enim facit ex suo officio. Vide glo. quæ in-
cipit., alias iudicante.

1 ☞ *Procurator quare nõ admittitur ad crimen publici iudicij, tam ex parte rei quàm actoris.*

Procurator damnatur, vel absoluitur, quando in eum potest cadere sententia.

2 *Accusator hodie ex forma statutorum, non punitur pœna talionis, nec punitur in carcerem.*

3 *Accusatio suspecti tutoris facta, vt remoueatur, est ciuilis, et in ea potest procurator interuenire: secus si vt puniatur.*

4 *Procurator quod interuenire possit in causa publici iudicij, quando pœna venit imponenda à relegatione infra: & quod ita seruat consuetudo.*

5 *Procurator quòd non possit interuenire in illis tribus casibus, in quibus absens ad pœnam mortis damnari potest.*

6 *Iudex potest de facto supplere, & quærere eius defensionem, vbicunque sentẽtia potest in absentem ferri.*

Pro absente, etiam vbi ingeritur pœna mortis, quilibet potest causas innocentiæ allegare.

7 *Oppinio Vltramontanorum disputatiuè teneri potest, quód procurator admittatur in criminalibus, vbi imponitur pœna pecuniaria.*

8 *Pater, dominus, & Abbas pro filio, seruo, & monacho potest pro suo interesse in causa criminali comparere.*

9 *Statutum, quod si accusatus declinauerit iurisdictionem potestatis, possit impune offendi, non comprehendit superiorem pro clerico accusato, nec patrem pro filio.*

10 *Procurator in crimine capitali ꝓ accusato detẽto, interuenire potest ad allegãdũ causas causæ, et sic seruat cõsuetudo.*

11 *Procurator in causa priuati delicti, si pœna imponatur à relegatione supra, quod non possit interuenire, quod ita cõsulet, & quod ita seruat consuetudo.*

12 *Pœna, quando imponitur ꝓ delicto, arbitrio iudicis illa pœna videtur determinata, quæ ꝓ tali delicto cõsueuit ĩponi.*

13 *Procurator etiam ad vnum articulum in accusatione capitali interuenire nõ põt, si accusatus non est carceratus,*

Et si est detentus ad omnem articulum, præterquam ad sententiam.

14 *Procurator ex parte rei quòd possit interuenire, si per statutum imponitur pro homicidio pœna pecuniaria.*

In causa publici criminis, procurator ex parte accusatoris interuenire non potest.

15 *Procurator an admittatur quando in defectum pecuniariæ imponitur pœna capitalis? remissiuè.*

16 *Excusator comparens pro accusato quas excusationes proponere possit. & nu. 8.*

Proponens exceptionem excommunicationis, debet habere mandatum.

17 *Mulier uel minor potest cõparere excusatorio nomine accusati, dummodo opponat excusationem circa factum, & sine mandato.*

18 *Procurator in crimine publici iudicij cõstitutus quas exceptiones proponere potest. ubi quod dilatorias, quæ crimen non tangunt.*

19 *Procurator in crimine publici iudicij, quòd possit opponere exceptionem tangentem delictum. si constat notoriè eã esse ueram.*

20 *Procurator in criminalibus, quòd non possit opponere exceptionem peremptoriam.*

21 *Procurator in criminalibus non admittitur ad opponendum exceptionẽ dubiã de iure, licet non sit dubia de facto.*

22 *Exceptio dubia in iure, licet sit uera in facto, & seorsum à crimine publico examinetur: tamen non potest per procuratorem opponi.*

23 *Procurator in criminalibus si fuit admissus, qui nõ debuit admitti, an ualeat processus.*

c Ad crimen. [c] Hic §. diuidiẽ ĩ duas partes. Prima loquiẽ
de eo q venit ad persequendũ crimen pu-
blicum. Secunda de eo, qui venit ad allegã-
das causas absentiæ. Secũda ibi: sed accusa-
tiones. Item prima subdiuiditur in duas ꝑ-
tes. In prima loquitur de procuratore ex ꝑ-
te actoris. Secũda in procuratore ex parte
rei. Secũda ibi: multomagis. Item secunda
subdiuiditur in duas partes. Prima ponit di-
ctum: secunda effectũ illius dicti. Secunda
ibi: & si iustã. & breuiter hoc dicit. In crimi-
ne publici iudicij nõ potest interuenire pro-
curator ad allegandas causas causæ. sed ad
allegandas causas absentiæ admittetur. hoc
dicit. Notabilia habetis ex his quæ dixi in
summario. Venio ad declarationẽ materię,
quæ est multũ profunda, & habet multas
opiniones, & habet modicas leges. Quæro
1 primo, † antequã oppo. quare procurator
non admittitur ad crimen publici iudicij.
Dicit glo. in reo potissime est ratio, qa pro-
curator debet damnari: vt l. j. C. de senten.
& ideo nõ esset congruũ, ꝙ procurator dã-
naretur ad mortẽ, vel ad aliam pœnam. ista
ratio nõ est bona: nam ꝙ dicit qđ procura-
tor dãnatur, vel absoluitur, est verum quã-
do in procuratorem põt cadere sententia:
alias non, vt l. vlti. C. de iniur. & plene no. in l. nihil. C. de procu.
Pro hoc quod no. ff. eo. l. seruum. §. publice. & facit l. iij. C. de ac-
cu. quæ est ergo ratio, videre, ex parte rei assignãtur istę rationes
per doc. Iudicia non debent delusoria: vt l. si prætor. in prin. s. de
iud. Sed si procurator interueniret ex parte rei, iam sequeretur iu-
dicium esse delusorium: qa reus si videret se damnari, nunquam
compareret: & absens non potest damnari: vt l. absentem. j. de
pœnis. Item alia ratio est, ne maleficia remaneant impunita:
vt l. ita vulneratus. ad legem Aquil. Adde aliã rationem: ideo
non admittitur procurator, etiã ex parte rei: quia ipse diligẽtius
defendet cãm suam quam procurator: vt l. j. in fi. s. ad Carbo. Vi-
deamus rationem ex parte accusatoris. Dicebat Ia. But. ratio est
qñ crimẽ est publicũ: & si accusatio cõpetit cuilibet de populo,
non põt cõstitui procurator: qa hæc causa ita pertinet ad procu-
ratorem, sicut ad cõstituẽtem l. licet. & ibi no. s. de procur. Hæc
ratio est bona, tamen est generalis: quia concludit quando accu-
saret tanquã quilibet de populo. Sed pone ꝙ accusator accusaret
prosequẽdo suam iniuriam: ista ratio cessat: vt dicta l. licet. Quid
ergo? Dicunt alij. Ratio est quoniam si accusator reperiretur in
calumnia condẽnaretur in similitudine supplicij. Item accusator
d debet detineri in carceribus [d] sicut accusatus: vt j. ad Turp. l. j. §. j.
& C. de accusa. l. fi. Vnde sunt eædem ratiões in accusatore, quę
2 in accusato dictę sunt. Satis hoc placet, de iure communi. † Sed
cũ hodie de iure statutorum non puniatur accusator in pœna
talionis nec ponatur in carcerẽ accusator sicut accusatus istæ ra-
tiones cessant. Sed alia ratio est quia verisimiliter diligẽtius aget
cãm suã ꝑ se quã per procuratorẽ: quia quis proprio dolore mo-
uetur ad agendũ diligentius causam suã quã alienã: vt l. ij. §. fin. j.
de adulte. & sic eædem rationes habent locũ ex parte accusato-
ris, & accusati. Opp. in crimine suspecti tutoris põt interuenire
procurator: vt l. nõ solũ. §. fi. s. de procu. sed crimẽ suspecti tutoris
est publicũ: vt no. s. e. l. j. & ꝓbatur ĩ l. j. §. cõsequẽs. s. de suspec. tu-
to. ergo. male dicit iste §. Huius timore dicit glo. hic debet intelli-
3 gi de tali crimine publico, cuius pœna sit à relegatiõe. s. † Quã-
e tũ ad propositũ, puto ꝙ hęc solu. [c] non sit bona. Nam quandoque
accusatur. aliquis de suspecto solũ vt remoueatur: tũc ista causa
dicitur ciuilis, non criminalis: quoniã ꝑ eã nihil applicatur Rei-
publicæ: vt l. iij. in prin. s. de sepul. vio. Itẽ agitur ad vtilitatem pri-
uatã

uatã. s. pupilli: ergo est ciuilis. sed §. noster loqtur qñ criminaliter
accusatur quis. Et ꝙ hoc sit verũ quòd illa causa dicatur ciuilis,
Canonistæ habent expressius quã nos. Casus est in cap. tuæ. de
procurato. & de testi. c. ex parte. & ibi gl. sed si poneremus, quòd
tutor accusaretur suspectus vt puniretur: tunc esset causa crimi-
nalis: quia agitur ad vindictam: vt l. j. §. fi. s. de suspe. tu. in fi. cum
l. seq. & l. j. §. item solent. de offic. præfec. vrb. & C. de administr.
tuto. l. nisi. & l. si liberti. tunc isto casu non admitteretur procura-
tor, sicut in accusatione iniuriarum, sed sicut nec in alijs accusa-
tionibus priuatorum criminum: vt infrà videbitis. Secundò
oppon. de l. sed & hæ. §. j. s. de procura. vbi libertus accusatur vt
ingratus, vt reuocetur in seruitutem, & admittitur procurator.
a & dicit glos. eodem modo [a] ꝙ ibi pœna imponitur infrà relega-
tionem: hic supra. Hoc non placet ad l. illam: quia ibi imponitur
pœna supra relegationem: quia seruitus quæ est mors: vt l. ij. s.
eo. & l. capitalium. j. de pœnis. & l. seruitutem. & l. quod attinet.
de regu. iur. Quare dic ꝙ ibi quãdo actio est ciuilis, quia ad par-
tis commodum redigitur in seruitutem: hic loquitur in crimina-
4 libus. † Tertiò oppo. de l. seruum quoque. §. publicè. s. de procu-
ra. vbi dicitur ꝙ vbicunque absens potest condemnari, admittitur
procurator: sed in quibusdam criminibus potest damnari quis
absens: vt l. absentem. j. de pœnis. ergo &c. Huius timore gl. stat
b in solu. prima, ꝙ hic §. restringatur. quando in criminalibus [b] ve-
nit imponenda pœna supra relegationem: secus si infra relega-
tionem: argu. l. j. j. an per alium causæ appel. vide illam legem.
c Istam opi. tenet glossa [c] in hoc §. ad crimen. & latius in §. publi-
cè. & latius in l. j. j. an per alium causæ appella. Et hanc opi. tenet
Iaco. de Aret. Odofre. Iaco. But. & Gul. de Cug. do. Rayne. &
omnes quasi. Iaco. de Ra. videtur tenere contrarium: & eum se-
quitur Pet. & Marti. Sil. quia Iacob. dicit, ꝙ in crimine publici
iudicij, vel non publici, non curo, non potest interuenire procu-
rator, nisi quando causa est pecuniaria. Vnde si pœna impone-
retur relegationis, non poterit interuenire procurator. & illud
vsque, quod ponitur in l. j. j. an per alium causæ appella. ponitur
inclusiuè secundum eos. & per illum tex. hanc opi. probant. Et
quòd ponatur inclusiuè, probatur ibi, dum dicit capitalis. Nam
capitalis causa est, quæ adimit vitã, libertatem, vel ciuitatẽ: vt s.
eo. l. ij. Et dicunt ipsi, si exponeretur exclusiuè, ille versi. sed & si
ea, nihil importaret, quoniã cùm dicit, capitalis causa: omnia ista
cõprehendit. Ita dicũt ipsi. Præterea probatur per hunc text. qui
generaliter loquitur de crimine publici iudicij prosequendo: nec
dicit de qua pœna. Item probatur per l. ij. C. de procur. cũ dicit rẽ
pecuniariã, &c. ergo si nõ est pecuniaria, non potest interuenire
procurator. Præterea dicunt: casus est in l. vlt. C. de iniur. vbi est
spãle in ꝑsonis illustribus, ꝙ admittiẽ procurator in crimine in-
iuriarũ: ergo in cõtrariũ est ius cõmune: sed in crimine iniuriarũ
potest imponi pœna relegationis, vel alia j. relegationẽ: ergo &c.
vt l. vlti. s. de iniur. Ita dicũt ipsi. Cy. in l. reos. C. de accusa. nõ di-
cit plus, nisi ꝙ opi. glo. seruatᷣ per cõsuetudinẽ Italiæ. Ad §. pu-
blicè. rñdet, ꝙ ille §. nõ diuiditur in tres partes: prout gl. legit: sed
totus ille §. loquiẽ in eo qui venit ad allegandũ causas absentiæ.
Ista eorũ opi. reprobatᷣ à nostris modernioribus. nã in §. publicè.
diciẽ, innocentiã excusantẽ. & sic loquiẽ de eo qui venit ad excu-
sandum innocentiam: non ad excusandas causas absentiæ, sed ad
allegãdas causas causæ. Et ita dicebat Iaco. Butr. Ad l. j. j. an per
alium causa appel. respondebat Iac. de Are. vide illum text. dum
dicit, capitalis. & exponit tũc strictè accipe pro ea, quæ verè inge-
rit pœnam mortis, vel sanguinis: vt C. de trãsac. l. trãsigere. post-
ea addit de alijs capitalibus quæ continent damnationẽ in metal-
lum, vel deportationem. in ver. sed & si ea. Ita dicebat Ia. de Are.
Old. & omnes illi, qui tenent opi. glos. Non obstat. §. ad crimen.
qui loquitur generaliter: quia distinguitur per alias leges. Eodẽ
modo respondeo ad l. ij. C. de procur. Non obstat l. vlti. C. de in-
iur. cõiuncta l. vlti. s. de iniur. quia ad illam respõdet Gul. de Cu.
sic: id, ꝙ dicitur in gl. nostra, ꝙ quando pœna imponitur à relega-
tione infra, potest interuenire procurator: intelligo in pœna pri-
uatiua: vt relegationis, vel remotionis ab ordine, & interdictio-
nis, & simi. sed quando imponitur pœna afflictiua in corpus: vt
ictus fustium, & simi. tũc nunquã poterit interuenire procurator.
Ita loquũtur cõtraria. Et si dicis: quomodo in lege contraria, sci-
licet vlti. s. de iniur. quando imponitur pœna exilij, vel alterius
interdictionis? Respon. sufficit, quòd posset imponi pœna affli-
ctiua, & ꝙ sit dubiũ: & ideo cũ in crimine
iniuriarum possit imponi pœna afflictiua
arbitrio iudicis, in dubio nõ poterit interue-
nire procurator. Quid dicemus? Cõmuni-
ter teneamus opi. gl. nostrorũ: & minime
immutãda sunt, quę interpretationẽ certã
semper habuerunt. & sic iudicarem. Tñ qd
esset tenendũ gratia disputationis, & forte
5 de iure. j. dicã. Sed primo quæro, † pone ꝙ
in causa vbi infertur pœna mortis põt ab-
sens dãnari: sicut est ĩ tribus casibus. Vnus
est j. ad leg. Cor. de sica. l. lege. Corne. versi-
culo, & q hoc crimine. Alius est C. de pœ-
nis. l. nec diu. & expresse in quadã cõstitu-
tione Henrici imperatoris, quam ipse fecit
in ciuitate Pisarũ, in qua statuit ꝙ in crimi-
ne læsæ maiestatis absens põt dãnari: pote-
d rit ne tũc [d] interuenire ꝓcurator? Dices tu.
Casus est j. quod sic in §. publice. Aduerte.
Quandoque quis potest condẽnari absens:
& quilibet, qui vult allegare pro eo causas
innocentiæ admittiẽ: vt in §. publice. ipse
etiã iudex, si nemo allegaret pro eo, debet
quærere de eius innocentia: vt l. j. in fi. j. de
questio. & l. si non defendãtur. j. de pœnis.
6 & est ista † regula: Vbicunque potest ferri sen-
tentia diffinitiua in absentem, tunc iudex
de facto potest supplere, & quęrere eius de-
fensionẽ: vt in auth. qui semel. C. quomo-
do & quando iudex. & l. ampliorem. de ap-
pel. licet gl. dicat ibi, ꝙ est speciale in causa
appellationis. & maledicit: quia hoc est ius
cõmune. Hoc etiã sentit Inn. in c. veniens.
extra, de accusa. & ego dixi plene hoc in
l. iiij. §. hoc autẽ iudiciũ. s. de dam. infect. in
repetitione mea. Tamẽ licet quilibet admit-
tatur ad allegãdum pro eo cãs innocentiæ:
iste non est procurator, q hoc facit: sicut di-
citur in l. non tantũ. j. de appel. Si enim vel-
let facere aliquem actum, per quẽ fieret prę-
iudiciũ reo absenti, nõ posset. Ratio, quia
ad crimẽ publici iudicij frustra procurator
interueniret: vt hic, & in §. publice. non lo-
quiẽ de procuratore: sed generaliter de quo-
libet. Nam si procurator esset, præiudicare
posset domino, ꝙ tamẽ nulla lege reperiẽ.
Et hoc ꝙ sit verum, probatur in l. j. j. an per
aliũ. Nã in cã appellationis sententia põt
ferri absente parte: vt l. fi. §. illud. C de tẽpo.
appel. tñ in causa appellationis in crimine
capitali procurator non admittitur. Dico
ergo ꝙ in quæstione proposita nõ admitti-
tur procurator, qui posset dño obesse: & prodesse. Casus est hic
e & j. an per aliũ causa appellationis l. j. Sed posset venire [e] tanquã
quilibet ad allegandũ pro absente causas innocentiæ criminis:
7 vt in §. publice. Hoc præmisso in quæstione, † quæ est inter Vl-
tramontanos & glo. dico, ꝙ videtur ꝙ Vltramon. dicant melius
quã glo. ꝙ in criminibus nõ posset interuenire procurator, nisi
vbi imponitur pœna pecuniaria, & illud vsque. ponitur inclusiue.
Casus est ibi. & quia generaliter loqtur hęc lex. Ad §. publice. re-
spon. quilibet põt interuenire, cõcedo ꝙ potest interuenire ad
excusandum eũ, nõ tamẽ tamen tanquã procurator, vt posset do-
mino obesse & prodesse. Et hoc gratia disputationis sit dictum,
Præterea casus est s. de iniur. l. vlti. cõiuncta l. fi. C. de iniur. Nõ
obstant rationes Guliel. vt dicam infra in seq. quæstio. Oppo. de
l. reos. C. de accusationibus. Respondeo ibi loquitur de eo, qui
venit ad allegandum causas absentiæ, secundum glossam.
Item oppon. de lege inter accusatorem. supra eodem. Solu.
eodem modo: quia ibi venit ad allegandum causas absen-
tiæ. Item oppon. de lege Lucius. infra de appellationibus. &
l. si cuiusdam. C de accusationib. & in l. seruus. s. eod & in l. scien-
8 dum. Solu. † dicunt quidam. quod in illis legibus admittitur do-

POMATES.

a ¶Eodem modo. Et quando cõmutatur pœna criminalis in pecuniariam, vide Bal. in l. cum in fundo. §. si fundus. ff. de fun. do. vbi tenet ꝙ põt interuenire per illum text. quia non consideratur origo.

b ¶Quãdo in criminalibus. Hoc tenet in glo. in c. veniens. de accu. ij. q. vj. c. si qñ. & oẽs doc. iuris Canonici. And. barba.

c ¶Tenet gl. Et hanc cõmunem opi. sequi videtur etiã Bar. in in l. fi. C. de iniurijs. Et de materia vide Cy. referentẽ plures opiniones in l. ij. C. de procu.

d ¶Poterit ne tunc. bene potest ferri sententia in absentem: an tunc admittatur procurator? & concludit ꝙ non. vide Bar. in extrauag. ad reprimẽdũ. ver. intelligiẽ. & vide ꝙ notat Barto. in l. is qui reus. in vl. col. s. eod. & idẽ cõsuluit Dy. vt refert Io. And. in addi. Spe. in titu. de procu. & d. Anto. ĩ c. veniẽs. de accu. Itẽ adde ꝙ regula huius §. fallit, qñ vniuersitas accusat vel accusatur secundũ Bar. ĩ l. ij. in vltimo respõ. alias q. j. ti. ij. & glo. in l. ij. sed si hac. ir gl. si de in ius voc. & ĩ materia huius §. vidẽ Imo. ĩ c. licet in beato Petro. de accus. et Bar. in l. si qs apud. §. si plures. ff. iud. sol.

POMATES.

e ¶Sed posset venire. Idẽ tenet bar. in d. §. publice. & in extrauag. ĩ ver. legitima. & Archi. in c. q generaliter. de procu. ĩ vj. licet Sal. ĩ l. reos. C. de accus. dixit fore suã nouã opin. & & hoc refert Imo. et tenet Ant. in ca. veniens. de accus.

a ℂ Videte,fateor. Adde Bal.idē tenentē in l.filius.de his qui ſunt ſui vel alie. iur.& in l.reos.in viij.col.C.de accuſat. Adde Bar.in l procurator.§.procurator.ſ.rē ra hab.Et idē Sali.in l.ij.C.de accu.vel in l.reos.etiā moder. in l.cũ in vna.§.tutor.j.de app.& Bar.in d.l.ij.& ꝙ no.Ang.in l.ab administratore.C.de leg.& vide no.Bar.in l.ſi qs ſub conditione.ſ.de cõdi inſti.& vide Ang.in cõſ.xxxviij.inci.rufi.

minus ad defendendũ ſeruũ pro ſuo intereſ-
a ſe.Videte,fateor[a] hãc ſolutionē ꝙ dñs ad-
mittaƭ ꝓ ſuo ĩtereſſe: eadem ratione pater
ꝓ filio: Abbas ꝓ monacho:ar.ad hoc ſ.de li.
9 ho.exhi.l.j. Qđ eſt notãdũ † ꝓpter ſtatuta quarũdã ciuitatũ,quę dicũt,ꝙ ſi qs accuſatus vel inqſitus de crimine,declinauerit iuriſdictionē Poteſtatis,vel capitanei, poſſet
b impune offendi. Quid ergo faciet[b] clericus inquiſitus? Non declinabit ipſe,ſed Abbas vel ſuperior:& eodē modo pater declinabit pro filio pro ſuo intereſſe:& ſic pœnam euitabunt.
10 Poſſumus † etiã dicere alio modo, & eſt verũ,& cõſuetudo approbat. Accuſati ponũtur in vinculis,& in vinculis agũt cauſam:vt j.tit.j.l.ij.modo quando quis eſt in vinculis,admittitur procurator pro eo, ad allegandũ cauſas cauſæ: ergo in crimi-
c ne[c] capitali,per legē ſ.alleg.Item probatur ratione,quia oēs rationes ſ. dictæ ceſſant, quia iudiciũ non erit eluſoriũ.Itē per alios & per ſe maturius defendet cãm ſuã,q̃ per ſe tantum:quia alij magis poterunt adeſſe: & ideo poterit interuenire procurator,etiã in crimine capitali.& hoc eſt verũ:& conſuetudo approbat:licet Odofr. dixerit contra.
11 Quæro,dicitur hic, † publici iudicij, quæro quid in accuſatione priuati iudicij. Glo.arguit pro & contra:finaliter dicit idē & ſic tenet gl.idē in priuatis,dũmodo imponaƭ pœna ſ.relegationē.Ita tenerem cõſulendo:quia hoc ſeruat conſuetudo. Sed gratia diſputationis dico, & hoc omiſi.ſ.ꝙ ſi imponitur pœna relegationis , procurator non põt interuenire.Caſus eſt in l. vlti. C.de iniur.coniuncta l. vltima ſ. de iniur. Non obſtat ratio Gul.de Cug.qui dicit,ꝙ ſufficit ꝙ ſit poſsibile ꝙ imponatur pœna
12 afflictiua.Nã quãdo † imponitur pœna pro delicto arbitrio iudicis , illa pœna videtur determinata,quę pro tali delicto conſueuit imponi:vt no.in §.pœna grauior.l.quid ergo.ſ.de his qui notã.infa.Vnde põt eſſe talis perſona quæ debet relegari:& tamē nõ poteſt interuenire procurator. Præterea pœna relegationis eſt qñq; vt quis debeat certo loco morari:vt l.relegatorũ.circa pri. j.de interdi.& rele.ergo eadē ratio eſt in relegato,quæ eſſet in deportato: quia nunq̃ veniret,vt poneretur certo loco. Secundo
13 quæro,† vtrũ ad vnũ tantum articulũ poſſit conſtitui procurator in cauſa capitali. Et iſta quæſtio eſt in gloſſ.hic.Dy.videtur tenere ꝙ procurator poſsit conſtitui ad omnem articulũ,præterq̃ quo ad ſententiam. Spe.tangit in tit.de procu.§.j.ver.ſed nunquid.& eſt gl.ordi.extra de accu.c.licet. & Inn.hoc ponit in c.veniens.eo tit.Breuiter
d puto,ſi ille eſt in carceribus.[d] põt conſtituere procuratorē ad omnem articulũ,præterquã ad ſententiã:& vt dixi ſ. ſed ſi non eſt in carceribus,non poſſet conſtituere procuratorē etiam ad vnũ articulũ per regulã: quia à quo remouetur genus, & quælibet eius ſpecies:vt l.j.in fin.de ſuis & legi. Nã hic indiſtincte dicitur ꝙ ad crimen publici iudicij proſequendum,non poteſt interuenire procurator:ſed examinatio vnius articuli eſt examinatio criminis:ergo etiam ad vnum articulũ tantũ non põt conſtitui pro-
14 curator. Quæro extra † glo.quid ſi pro homicidio imponitur pœna pecuniaria per ſtatutũ,an poterit procurator interuenire? Breuiter ex genere pœnę iudicatur crimē capitale,vel nõ:vt plene dixi ſ.eo.l.ij. cum ergo pœna ſit pecuniaria,poterit interuenire procurator. Ita tenet Dy.hoc verũ ex parte rei.Sed an ex parte accuſatoris poſsit interuenire procurator:eſt vidēdũ an ſit crimē publicũ,vel nõ:vt plene dixi ſ.eo.l.j. & ſi eſt publicũ nõ põt interuenire ꝓcurator ſimpliciter,niſi ſecundũ diſtinctionē l.licet.
15 §.j.ſ.de procu. Quæro,† quid ſi in defectũ pœnæ pecuniariæ imponitur pœna corporalis? Reſpondeo,vt dixi ſ.eo.l.ij. Quæro, & intro materiã legis noſtrę,& tãgo ſecundam partē. Dicitur hic,ꝙ excuſationes ab-
e ſentiũ,&c. Quæro.[e] ꝙ † eſt officiũ iſtius
16 excuſatoris,quas excuſationes proponet? Inn.c.veniens.extra de accuſ.dicit ſic,Quidam eſt ſimplex excuſator ſine mãdato: & iſte non põt proponere excuſationē,niſi circa factũ:vt quia eſt infirmus,& fuit impeditus,& ſimilia:et de tali excuſatore loquitur hic,& l.inter accuſatorē.ſ.eo. & l. liberto. in fi.de nego.geſt.Excuſator vero circa ius vt puta,non venit,qa nõ tenetur venire:vt tu es excõicatus:& ſimiles excuſatiões circa ius non poſſunt proponi per ſimplicem excuſatorē: ſed oportet ꝙ habeat mãdatũ. Probatur in c.veniens.de dolo & contu. c.
17 dilecti.Aduerte:† ad euidentiã præmitte, ꝙ talis excuſator,qui nõ habet mãdatũ,nõ
f curatur an ſit mulier [f] vel minor vt no.in §.
g publice.Itē non tenetur cauere de rato.[g] Ita no.in l.in eo ꝙ §.j.j.de reg.iur.& Inn.in.c.
18 veniens.Dic ergo † ſic:ꝙ quædam ſunt excuſationes neceſſariæ, & quæ impediunt reum venire:velit nolit:vt puta,infirmitas: vel eſt ab alio incarceratus:vel non poteſt trãſire per iter.Iſtæ cauſæ poſſunt allegari per quēlibet,nec requiritur ꝙ caueat de rato:qa velit nolit:abſens,purgatus eſt. Quę-
h dã ſunt excuſationes probabiles:[h] quæ eũ excuſant à veniendo probabiliter,poſſet tamen venire ſi vult:vt puta:quia in illo loco habet inimicitias:& ſic excuſatur veniēdo: vt l.de ętate ad Treb.& de leg.l. ſciendum. §.j.tñ ſi vult venire:põt:tũc talis excuſator ſimplex nõ admittitur ſine mandatũ ad allegandũ talē excuſationē:qa neſcit quid ille abſens velit. Quædã ſunt excuſationes mere voluntariæ:vt puta, tu non es meus iudex.hoc caſu ſi vult reus,põt ꝓrogare iuriſdictionē.iõ excuſator nõ põt proponere ſine mandato,cũ hoc conſiſtat in volũtate abſentis.Ita debet intelligi prædicta c.& dictũ Innocentij.Vidi ꝙ prædictarũ excuſationum quædã poſſunt proponi ſine mãdato:quędã non.Quæro procurator habens mandatum,quas exceptiones poterit pro-
i ponere in crimine publici iudicij? Aduerte quędã [i] eſt exceptio dilatoria,ex quo nullo modo crimen tangit: vt puta , dico quod libellus

ℸ POMATES.

b ℂ Quid ergo faciet. Vide Fel.in c.eccleſia ſanctæ Mariæ. col.xiiij.in ver.ſecũda cautela eſt.de cõſti.& Pan.in c.ſi diligēti.co.fi. de fo.cõp.

c ℂ Ergo in crimine. Et inq̃tũ l.ſeruus.ſ. eo.& l.Lucius.j.de app.allegatur in glo. ꝙ dñs põt interuenire ad defenſionē ſerui.ita pater pro filio, iuxta notata in l.cũ filius.de verb. obli. Abbas pro monacho,ciuitas pro ſuo ciue:argu.l.de iure.j.ad munici.vxor pro marito.ca.nõ eſt nobis,de ſpõſa.l.j.§.ꝑ hanc.de rei vendi.tenent Dñi de Rota cclxxxiij.d. Ant. in d.c.veniens .& eſt vtile ad ſtatutum,ſi quis declinat iuriſdictionē Poteſtatis bãnientis, eſt cautela, vt pater cõpareat ꝓ filio.Et vide ꝙ voluit Bal.in l.eos.§.ſuper his C.de appel. Et vtrũ in cauſa perpetui carceris poſsit interuenire procurator:Bal.in l.ſeruũ.§. publice:de procura. Et vtrũ qñ quis venit banniendus cum confiſcatione bonorũ, poſsit cõparere per procuratorē? cõſului ꝙ nõ,ꝑ gl.in §.relegati. Inſti.quib. mod. ius pa. po.ſol. Et vtrũ poterit interuenire procurator pro carcerato. Odofr.tenet ꝙ non. Richar.de Sali.in d.§ publice.Et Sal.ĩ d.l.reos.d.Ant.in d.c. veniens. Sed communis opin.quã ſeruat cõſuetudo,eſt in cõtrariũ,quã hic ſequitur Bar.& dñi de Rota in deciſi.ccj. Andre.Barb.

d ℂ Eſt & in carceribus.Reus incarceratus poteſt ſe per procuratorem defendere.Adde Bar.in l.nõ tantum.ſ.de appel. & idem vtrum reus carceratus poteſt ꝑ procuratorem comparere.Odo.& Gul.de Suza.tenent qđ ſic,vt refert Gandi. in trac. maleficiorũ, in lege ſi cuiuſdam. C.eodem.& Bald. in lege ſeruum quoque.§.publice.đ procuratoribus.dicit ꝙ ad quoſdam actus poterit interuenire, ad quoſdam non, vt in actibus perſonalibus: vt tortura: ſententia,& litis cõteſtatione vide cum

Hodie autem Practica opposi tum obseruat. imo quod non possit. Sed actus processus personaliter fiunt cum ipsomet carcerato. de quo remitto ad Ant. gome. lib. 3. var. c. 1. n°. 14.

in lege eos.§.ſuper his.C.de appellationibus.& in l.reos.C.de accuſationibus.Et merita cauſæ puta opponere exceptionem peremptoriam, producere teſtes, inſtrumenta,& ſimilia.Dicit etiam Bald.in dicto §.publice.qđ forte peremptoriam non poterit opponere.ſed dilatoriam ſic.Specu.in titu. de procuratoribus.tenet,quod ad merita cauſæ admittatur. quod intellige quando reus eſt in carcere . ſecus alius pro eo: vt not.Cynus in lege reos. & ibi Baldus.C.de accuſationibus.Et hãc opinionem quod ad merita cauſæ indiſtincte poſsit admitti,tenet Ioannes Andreas in titulo de ꝓcuratoribus.§.primo.& inquit ꝙ non ſolum procurator, ſed quilibet extraneus,& fortius coniuncta perſona debet admitti, etiam ad plenam rei capitalis detenti in carceribus excuſationem vt in concluſione cxcix.alias ccj.Petr. de Ancharano . in dicto.§.publice.dominus. Floren. & Abbas in dicto capitulo veniēs. tenet contra Bartolum & vide quod notat Imola in dicto capitulo cũ dilecto filio.de teſtibus cogend.& Baldus in dicta lege reos.xiij.columna & Baldus in le. tertia. C.ad legem Flauiam de plagi.

e ℂ Quæro. Et vide quid debeat facere talis excuſator, per Bartolum in l. quæſitum . ff. de re iudicata & Bartol. hic adde Angelum in diſputatione ſua Bono. quidam. & Baldus in lege reos. in penultima columna.C.de accuſationibus.Paulus de Leaza.in capitulo Ray. de teſta.

f ℂ Sit mulier. In octaua columna & Innocentius in capitulo veniēs. de accuſationibus.& Angel. in lege exigendi . in principio.C.de procura.

g ℂ De rato.Bald.in l. exigendi.C . de procurato.in verſic.tertio quęro hic,&c.& in xxiij.col.Bald.in l.reos.in penul.colũ. de accuſa.

h ℂ Excuſationes probabiles. Nota quod quando reus eſt in vinculis, poteſt in qualiber cauſa criminali interuenire procurator. Idem voluit Bartol. in lege non tantum.de appel.& vide appoſtillam ſeq.& Imol.& mod.in l.cũ ĩ vna.de appel.& bar.in l.reos.in vij.colũ. C.de accuſ.& bar.j.ea.l.in ij.col.in ver quęro.

i ℂ Aduerte quędam. Vide bal.ĩ.l.j.ĩ.j.co. qũo & qñ iudex. & bal.ĩ l.reos.ĩ.xij.col. & ſeq.de accu.

libellus nõ procedit:tu nõ es meus iudex. Item accuſator non poteſt accuſare,& ſimi.vt per totũ titulum,qui accuſare nõ poſſunt. Iſta poſſunt proponi per procuratorem, per regulam l.j.§. vſus.ſ.de procura. Nec obſtat iſte §.quia loquitur tantũ in iſtis
19 exceptionibus , per quas crimen examinatur. Quædã † ſunt exceptiones quæ licet opponãtur ad proceſſum,tamen tangunt crimen.Verbi gratia:opponitur exceptio rei iudicatæ:nõ poteſt procedi:quia de crimine iam eſt cõdemnatus,vel abſolutus,vel
a non poteſt accuſari:quia interfectus poterat impunè occidi[a] ex forma ſtatuti,tũc quid iuris ſit:aduerte. Iſtam quæſtionē diſputauit Iaco.de Are.& finaliter ſic determinauit, Aut eſt notoriũ illam exceptionē eſſe verã,& admittitur procurator.aliàs ſecus: argu.ad hoc in l.Fulcinius.§.ſi quis actione. quibus ex cauſis in poſſeſ.eatur.coniuncta l.eo tempore.ſ.de pec. & quod dicitur in ſolutione cõtrariarũ legũ:arg.pro hoc l.qui cùm maior.§.libertus.de bo.liber.Hoc etiã tenet Dy.in l.reos.C.de accuſa.& hoc tenet Iaco.de Bel.in quadam quæſtione,quã diſputauit. & ita conſuluimus Piſis do.Franc.Tig.& ego etiã conſului in ciuitate iſta.& addidi talem rationē.Ratio huius eſt,quando eſt notorium ꝙ non debet procedi,iudex ex ſe nemine petēte debet abſoluere reum d.l.qui cùm maior.§.ſi libertus.& quod ibi no.ſ.de bo.liber.& quod no.in l.vbi pactũ.C.de tranſac.Sed quãdo eſſet dubium:tunc nõ admittitur procurator,ne factum procuratoris
20 poſsit reo nocere,vt ſ.vidiſtis. Si verò † eſſet exceptio peremptoria:tũc procurator ſine dubio nõ poſſet interuenire : quia diſcutitur crimen:quia pronũciatur ſuper crimine,nõ ſuper ea:vt l.
21 j.C.de ordi.iudi. Quæro,† quid ſi eſt dubiũ de illa exceptiōe propter ius,nõ propter factum:vt quia nõ eſt dubiũ , an quis ſit exbãnitus.Sed eſt dubiũ an ſit exbannitus de iure : an poſsit interuenire procurator ad examinationē illius exceptionis , & ad examinãdum illud dubium? Reſpondeo,nõ.ſicut enim cùm eſt dubiũ ſuper facto,nõ poteſt interuenire procurator,vt ſ.dixi:ita nõ poterit interuenire,ſi eſt dubiũ ſuper iure : quod probo per l. cum prolatis.ſ.de re iu.& quod nota.ſ.de legi.l.non poſſunt.& C.de legi.l.cùm de nouo.& in prima cõſti.Codic.§.quibus.vbi expreſſè dicitur,dubietas ſuper iure,æquiparatur dubietati ſuper
22 facto.& ibi not.in gloſ. Quæro,quid † ſi iſta exceptio dubia, quã dixi non poſſe examinari per procuratorē,veniat examinanda ſeparatim à crimine.Iſta eſt quæſtio de Ranageſe quæ fiunt inter do.Iac.de But.ex vna parte & Iac.de Bel.ex parte alia:quę talis eſt:Quidã Ranageſe nomine fuit interfectus,filius eius accuſauit occiſores:illi excipiebant ꝙ poterat occidi,quia erat exbãnitus:reperiebatur cancellatus de bãno,ſed erat dubiũ an cancellatio valeret:quia iudex maleficiorũ modicũ ſciebat. Cõſiliũ ciuitatis cõmiſit examinationem illius exceptionis tantũ collaterali:quęritur.an poſsit interuenire procurator corã collaterali? Iaco.But.diſputauit hanc quæſt. & determinauit ꝙ ſic. Et Ratio finalis,quã ipſe fecit,eſt talis : Exceptio quæ tangit crimen, quãdocunq; venit examinanda ſeparatim à crimine,in ea poteſt interuenire procurator:vt l.j.& l.pſes.C.ad le. Flauiam,de plag. Sed iſta exceptio venit examinãda ſeparatim à crimine:quia tãtum de ea cognoſcit collateralis:ergo &c. Iac. de Bel.diſputauit cõtrariũ.Et Ratio potiſsima fuit iſta: Illud,quod dicitƭ,ꝙ quando exceptio quæ tãgit crimen,venit examinãda ſeparatim à crimine,poteſt interuenire ꝓcurator. eſt verũ quando examinatur ad aliũ finem quàm ad examinationē & deciſionē criminis. Ita loquitur l.j.& l.præſes.C.ad legem Flauiam de plagia.Sed quando quæſtio examinatur ſeparatim à crimine,tamē tendit ad excludendum crimen,ſeu tendit ad deciſionem criminis , videtur vna cauſa,& vnum iudicium cum crimine,coram eodem iudice debet examinari:vt l.arbitro.& l.ſi ab arbitro.ſ.qui ſatiſda. cog. & infra à qui appel.non licet l.fina.Pro hoc C.de iudi. in authē. ad hæc.& ita fuit obtentũ,& determinatum.quod ſatis mihi pla-
b cet.& pro iſta parte multa conſilia venerunt. Quæro,quid[b] ſi
23 procurator non debuit admitti,& fuit admiſſus? Reſpond. hanc quæſtionem format glo.in l.quamuis.C.de adul.& in hac quęſtione dubito.ego conſueui dicere aliàs,aut procurator fuit admiſſus ex parte accuſatoris,aut ex parte rei. Si ex parte accuſatoris,valet. proceſſus. Ratio : quia pars & iudex poteſt remittere accuſatori pœnam calumniæ : & ſolum propter pœnam calumniæ erat, quòd deberet admitti principalis. Si verò ex parte rei : tunc non poteſt interuenire , niſi poſt cauſæ concluſionē:vt l.q̃uis.nũc dubito,& forte eēt melius dictũ,ꝙ proceſſus non valeret:quia vna de rationibus,quare ꝓcurator accuſatoris nõ põt interuenire eſt,qa diligentius agit quis ſuam cauſam per ſe,q̃ per alium . Eſſet em in detrimentum rei publicæ quod propter procuratoris factũ reus abſolueretur. Præterea,pro hoc facit iſte §.qui dicit,ad crimē publici iudicij perſequendũ fruſtra,&c . & ſic nullo modo poteſt interuenire . ſecus ſi poſſet interuenire,ſi nõ repelleretur exceptione:quia tunc non eſſet fruſtra: & hoc niſi poſt cauſæ concluſionem:vt d.l.q̃uis. non habetis alia circa hunc §.qui fuit repetitus per d.Bar.die xxij.menſis Octobris.

1 *Pater accuſat de morte filij ſine metu calumniæ,niſi calumnia ſit euidens.*
2 *Accuſatus de furto quod non commiſit,non infamatur*
3 *Calumnia euidens quæ dicatur.*

c GEneri.[c] Sententia iniuſta patrē proſequētē necem
1 filij non infamat.h.d.†.Nota ꝙ pater accuſat de morte filij,ſine metu calumniæ.Secundo nota ꝙ iniuſta ſententia præſidis patrē nõ infamat. Ad primũ nota. oppo.de l.pater.j.de adul.Solu.de euidenti calumnia tenetur,vt ibi:alias non,vt hic. Vl-
2 timo nota † ꝙ accuſatus de furto,ꝙ non cõmiſit,non infamatur.Glo.noſtra tenet cõtrariũ.& dic plene,vt in ea notatum habes
3 & vide dictam glo. Quæro,dicit † ꝙ pater tenetur de euidenti calumnia: quæro quæ dicatur euidens calũnia.Rñ.illa quæ apparet ex actis,vel legitimis prę̃ſumptionibus probatur in l.licet.de leg.j. vbi dicitur euidens,quod ex præſumptionibus,& coniecturis patet.Facit l.ſi quis locuples. de manu.teſtamen.ergo ſententia fuit nulla.Item induco in argumē.ad q.ſcitis ꝙ ſeruus nõ infamatur,quia famã nõ habet,vt l.pen. §. fin.j.de va.& extraord.cog. Et modo dic. ſi quis accuſat ſeruum,et calumnioſe de publico crimine infamatur,vt habes:quia hic eſt ſpeciale in patre:ergo in contrarium eſt ius commune.

De accuſationibus & inſcriptionibus. Rubrica.

Continua rubricam ſic:Dictum eſt ſ. de publicis iudicijs:verum quia publica iudicia exercentur per accuſationes : ideo ponitur rubrica de accuſationibus.Item quia in accuſationibus ponitur inſcriptio ideo ſequitur de inſcriptionibus.de quibus habetis j.eo.l.libellorum.& l.ſi cui in prin.

LEX I.

NOn eſt permiſſum. Quia lex iſta gloſſatur per ſequentem:ideo hic nihil dico : ſed dicam in l.ſeq.

a ℂ Impune occidi.Et ſic in exceptione bãni,adde quæ habentur in apoſtil. ĩ l.ſeruũ quoq; §.publice.de procu.Bal.in c.j.§.iniuria.de pace iura.fir.Bar.& Bal.in l.vbi pactũ.C.de tranſac.Et an quilibet admittaƭ vt aliqs eximatur de bãno ad impediendũ executionē bãni,vide Bal.in rubri.C.de iur.fiſ.lib. x.& ad Bar.hic adde Bal.in l.j.in ij.col.qũo & quãdo iudex.& Bal.in l.emptor.C.ſent.reſcin. nõ poſ.& in l.reos.ĩ in xiij.col.in verſic. vltimo quęro an ꝓcura.cũ ver.ſeq.C. de accuſ.

b ℂ Quæro qđ Cy.in d.l.q̃uis.poſt.Fran. Accurt.tenet iſtam opi.& Cano.not.in c.j.de iudic.in vj.& tenēt ꝙ ꝓceſſus valeat.& idem. Do.de Rota conclu.ſua clj. Bal in l.ſeruũ quoq; § publice. de procu. qui dicit,ꝙ ꝓceſſus factus añq̃ exceptio opponatur, ſemꝑ ſit validũ:ſed in quacũque parte iudicij repellit ꝓcurator ꝓſecutionē cauſæ, ſicut in exceptione excõicationis quę ſemper in quacũq; parte iudicij repellit agentē, ſed iudiciũ prius habitũ ratũ manet. ca. pia.de exce.in vj.& vide qđ no.ꝑ Bart. in l.eleganter.ſi quis poſt.de cõdi. indeb. & dictã opi.Bal.tenet Io. And.ĩ d.ca.j. poſt Inn.adde ꝙ no. Bal.ĩ l. ita demũ.C. de ꝓc. vbi tenet idē videlicet ꝙ ꝓceſſus valeat.q̃uis ipſe aliter loquaƭ in l.licet.ĩ iij.col.C.de ꝓcu.vbi no.ēt dicit,ꝙ poſt negationē et litis cõteſtationē põt reus opponere ipſi iudici inq̃rēti,ꝙ nõ põt inquirere:& ſic de nullitate inqſitiõis opponere.Adde Bald. in l.reos.in viij. col. de accuſ.Ang. vero ĩ d.l.tenet ꝙ iſta exceptio poteſt opponi poſt litē conteſtatam,niſi crimē eſſet liquidatũ.de quo eũ ibi vide.

c ℂ Generi.Secũdo nota inquantũ allegauit glo. l.ſi fœmina. C.ad Turp. quę ponit qui veniũt appellatione ſuorũ extra materiã ſuitatis. Iõ dic, aut nos loquimur quo ad mãdatũ & dic vt in gl.ſecundũ Bar.ſ.l.ꝓxi. Aut nos loqmur qñ quis venit ad defendēdũ. & dic vt in l.i. & ij. de lib.cau.et in l.j.in fi.cũ ſeq.de iiur. aut principaliter venit quis agēdo,& appellatione ſuorũ veniēt oēs emãcipati.l. j. in fi.cum l.ſeq.de iniur. & ibi no.Ang.Extra aũt has pernas ibi enumeratas venient omnes vſq; ad quartũ gradũ,per l.pe.circa mediũ.C. de aduo.diuer.iud.& ibi Bal.ad dicta omnino vide iiij. q.fi.c.j.& belliſsime in propoſito inquit Spe.in ti.de aduo.§.obijcitur. & §.j.de accuſ.§.iij.ver.j.& ij.& de reſcrip.præſentat.in.§. nomine quolibet impetrantis.& ibi etiã ponit q admittantur ad impetrandum reſcriptum ab ſpeciali mandato,quos enumerat etiam Ange.in d.l.j.in fi.de iniur.Itē vide quæ habentur in l.ij.in fi.de accu.& in l.j.C.ſi rector prouin.& d.Ant.in c. de cætero.de teſt.& ad gl.in d.l. ſi fœmina.vide Gul.poſt gl.ſ.de in ius voc. l.iiij.§.parētes.vide etiã late Bal.in l.j.in xxj.col.C.qui accuſ.

1 Mulier de quibus criminibus potest accusare.
2 Vxor potest accusare de morte mariti.
3 Filij naturales, spurij, & nepharij, admittuntur ad accusandum necem defuncti patris.
4 Hi filij quo ad matrimoniũ dicũtur cõsanguinei, et affines
5 Filij naturales, & spurij, quod possunt etiam accusare de crimine publico in patrem commisso.
6 Coniuncta persona, vt posſit agere pro coniuncta sine mandato, vsque ad quem gradum intelligatur, quod vsque ad illum gradum quo potest succedere.

LEX II.

Certis. Nota hanc notabilem legem. Nota bene text. ibi: veluti si mortem &c. Opp. di-
1 citur † hic, ꝙ mulier non potest accusare,[a]
a nisi in istis criminibus. Contrà in l. in quęstionibus. j. ad leg. Iuliam maie. Solu. ꝙ hic dicitur, ꝙ mulier non potest accusare, fallit in casibus hic positis. Item fallit in alijs casibus propter immanitatem criminis, qui casus ponuntur in glo. per ordinem. quam vide. Item dicitur hic, de testamento paterni liberti. Sed quid ad propositum: nonne de quolibet testamento potest mulier accusare? vt ſ. proxi. ergo ad quid fuit impositus iste ver. Sol. hic alia ratio videbatur impedire mulierem: quia contra eum cogi inuita non poterat dicere testimonium. ergo eo modo videbatur quod non posset accusare. quod hic remouetur. Hæc ratio non est bona. si enim non potest dicere testimoniũ: ergo minus videtur admitti ad accusandũ: vt in princi. huius legis. Quare dic secundũ Iac. de Are. ꝙ hoc senatusconsultum non fuit necessariũ: quia non solũ potest accusare ex hoc senatusconsulto, sed etiã ex princ. legis de iure communi, ex pręcedenti regu-
2 la. Quæro, † vtrum[b] mulier posſit accu-
b sare de morte mariti. Rñ. ꝙ sic. nam de morte soceri potest: vt in prin. huius legis, coniuncta l. lege Iul. ſ. de testi. ergo multò magis de morte viri: quia est propinquior, vt d. l. lege Iul. Item vos videtis hic & ſ. l. proxi. ꝙ si quis prosequeretur suã vel suorum iniuriam, potest accusare. & tex. dicit de li-
3 beris & parentibus. Quæro † quid[c] &
c de filia[d] naturali, vel spuria: vtrum admit-
d tatur ad vindicandum necem parentum? Breuiter hãc qōnẽ tangit Inn. in c. nõnulli. in fi. §. extra, de rescri. circa fi. & ibi finaliter se nõ firmat. Ego dico ꝙ filia, vel pater naturalis vel mater naturalis admittitur. ar. l. iij. ſ. de libe. cau. vbi videtur tex. sed de spurijs põt dubitari: quia filij spurij nõ sunt nominandi filij: vt in auc. ex cõplexu. C. de incest. nup. & in corpore vñ sumit̃. Itẽ dubitò de filio sacerdotis, vel monachi: quia illi sunt nepharij: & nõ possunt demõstrare patrẽ: vt l. vulgo. & quod ibi no. ſ. de sta. ho. Finaliter ego credo oẽs istos admittẽdos tãq; idoneiores, quasi propẽsiore dolore ad hoc accedãt: arg. l. ij. in fi. j. de adult. Pro hoc ego
4 † video, ꝙ ad matrimoniũ isti tales naturales, & spurij, dicunt̃ cõsanguinei, & affines vt no. in l. nõ facile. §. affines. ſ. de gradi. Pręterea leges loquẽtes de hac materia loquũtur quodã vocabulo naturali, s. parentũ, & liberorũ: vt hic. Sed qñ istis vocabulis vtitur, nõ attẽdimus dispositionẽ iuris ciuilis: vt l. tutelas. ſ. de capi. dimi. Pręterea, iure naturali omnes liberi, et legitimi nascebãtur: vt in auth. qui. mo. na. effici. sui. §. liceat. Cũ ergo vtatur vocabulo naturali, vt hic patet & l. tutelas. ergo & tales liberi admittẽtur:
5 arg. prædictorũ iuriũ. Secundò quæro, † quid in alijs criminibus, non mortis: vtrum posſit accusare de publico crimine cõmisso in patrẽ, vel similes personas. Hic enim nõ loquitur nisi de morte, & de testamẽto. Certè puto qđ idẽ. arg. l. j. & l. seq. ſ. de libe.
6 cau. cõiuncta l. lex Corn. ſ. de iniu. † Quęro, cũ dicat̃ in l. sed & hæ. ſ. de pcu. ꝙ cõiũcta persona admittatur pro cõiũcta ad agẽdum sine mãdato: qualiter intelligetur con-
e iuncta persona[e]: intelligetúrne secũdũ istã legẽ? Certe satis videt̃ facere ad hoc ꝙ nõ,
f in l. si fœmina[f]. C. ad Turp. tamẽ Inn. videtur dicere ꝙ coniuncta persona intelligat̃ vsque ad illum gradum quo potest succedere. Ita not. ipse in d. c. nonnulli. §. fi. de rescrip. & forte tenetur.

1 Pupillus maior infante, accusat de morte patris cum authoritate tutoris.
2 Adultus annorum uiginti potest sine curatore accusare de morte patris.
Minor xx. annis nõ põt testificari in crimine publici iudicij.
3 Nepos põt accusare de morte patris, & testamento aui.
4 Tutor quando accusat de morte patris & pupilli, debet dicere, tutorio nomine pupilli.
5 Cautus aduocatus quandò accusat tutor, dicit, talis tutor accusat.
6 Tutor potest accusare tutorio nomine pupillorum, & etiã tanquam consanguineus defuncti, licet teneatur eligere ad petitionem conuenti.
7 Syndicus uniuersitatis quod posſit accusare syndicatorio nomine uniuersitatis.

Pupillus. Vides ꝙ pupilli possunt accusare de morte patris cũ cõsilio tutorũ: vt hic videtis. Oppo. ꝙ nõ pupillus accuset, sed tutor: vt l. ij. C. qui
1 accusa. nõ pos. Gl. dat plures so. † sed illa est vera, aut pupillus est maior infante: & põt accusare cũ authoritate tutoris. alias tutor
2 accusat. Quærit † glo. quid de adulto[g]?
g Certe dicũt quidã, ꝙ adultus poterit accusare: cũ nõ phibeat̃ nisi pupillus. Sed contra hoc facit l. ĩ testimoniũ. ſ. de test. vbi minor xx. annis ad testimoniũ nõ admittit̃ in crimine publici iudicij. Hug. hic fatet̃ ꝙ nõ admittat̃, nisi sit xx. annorũ. Hoc tenet Iac. de Ra. & Pet. vt refert Cy. in l. ij. C. q accu. nõ pos. & Iac. But. & oẽs. & Spec. in ti. de acc.
3 ver. sed qd de pubere. Quæro hic † permittit exeq de morte aui, et de testõ pr̃is. Quid ergo de testõ aui, & de morte patris? Dicit
4 gl. idẽ, & multo magis. Extra glo. † quæro dicitur hic, ꝙ tutor accusat: quæro quando tutor accusat, cuius nomine accusat? Text. in l. ij. C. qui accu. nõ pos. videt̃ dicere ꝙ accusat suo noĩe, nõ nomine pupilli. Cõtrariũ

a ¶ Accusare. Et ad materiam quis posſit accusare, an adulatores, & facilis litigator posſint accusare. Et videtur casus ꝙ sic, in c. similiter. in ver. litigabunt. iij. quæst. v. Quid de inimico, vide Ange. & Imo. in l. is qui reus. ſ. ti. j. in penul. chart. & gloss. & Bar. in rub. C. de accu. Ad idem vide Ro. in singu. xxxvij. Et accusatio dicitur illaudabilis. ij. qō. vij. c. si quis. de quo vide not. in c. j. in glo. j. ij. q. vj. vbi accusatores appellantur ęmuli. & d. c. si quis. alle. Abb. mod. in ca. ex parte. in fi. extra eo.

b ¶ Quæro vtrũ. Per Bald. in rubr. C. qui accus. & ibi dixi. & Cy. & bal. in l. de crimine. eo. tit. Et quãdo quis admittatur ad vindicãdã suorũ iniuriã, adde gl. in c. j. §. hoc aũt. qui feud. dare pos.

c ¶ Quæro quid. Adde Bar. ĩ l. cũ scimus. de agri. & cẽsi. li. xj. & Bar. per illũ tex. in l. hos accusare. §. oĩbus. in vl. col. ĩ. e. & Imo. ĩ l. ex facto. §. si qs rogatus. ad Treb. & facit si statutũ dicit ꝙ pœna remittit̃ si offensus habuit pacẽ a filijs offẽsi, vtrũ filius spurius posſit facere pacem? Cõcludit̃ ꝙ naturalis põt, spurius non: & quia ius vindicandi mortem defuncti spectat ad hæredes l. j. & ij. C. de his qb. vt indign. Sed tales nõ possunt esse hæredes: ergo &c. & vide Cy. & Bald. in l. quisquis. C. ad l. Iul. maie. & ad Bart. hic adde Bal. in l. j. in xxij. colũ. C. q accu. in ver. quo ad secũdũ. vide Bar. in l. id qđ pauperibus. in x. co. de epis. & cleri. & in l. neganda. ad fin. C. qui accus.

POMATES.

d ¶ Quid de filia. Vide Feli. in c. in præsentia. column. x. de proba. & d. Alex. in l. ex facto. §. si quis rogatus. colũ. xiij. ſ. ad Trebel. & colũ. seq. ad fin. & Archi. in c. canonum statuta. colum. lxxxj. de consti. & aliquid lxxxiiij. et vide Bald. in d. c. nõnulli, colum. ij. volu. ij. & iij. in fin. & seq. vbi pulchre declarat dicta bar. hic.

e ¶ Coniuncta persona. Quæ dicatur coniuncta persona. Innocen. in c. Michael. de fi. presby. in c. nõnulli. de rescri. quod filius spurius non potest sine mandato experiri: quia non dicitur coniuncta persona. & ad ea quæ no. Bar. hic, vide omnino Inno. in d. c. nonnulli, & Ange. in l. j. & ij. ſ. de libe. cau. & quod not. Specul. in tit. de aduo. §. obijcitur. & §. j. & in titu. de accu. §. j. & in tit. de accus. §. iij. versi. j. & ij. vide l. si cui eorũ §. affinit. de posth. & ibi Bar. & Imo. in l. ex facto. §. si qs rogatus. ad Treb. Bar. & Bald. in l. cũ rẽ alienã. C. de leg. bal. in l. pe. §. egredientes. de aduo. diuer. iudi. & in l. j. ĩ fi. ff. de postu. & ĩ. l. j. & iij. de iudi. Imo. & bal. in l. j. C. q accu. & aduerte: qa cõiuncta psona in linea trãsuersali nõ dicitur vltra quartũ gradũ. tex. est in l. fi. §. quarto gradu. ff. de gra. affi. Qui aũt dicãtur pximiores cõsanguinei recurre ad Bart. in l. si tertius. de aqua plu. arc. & Bal. in l. exigẽdi. ad fi. C. de pcu. Bal. in l. fi. §. fi. C. de fur. Et quod spurius nõ admittatur sine mandato, voluit Bal. in l. quod pauperibus. in x. col. C. de epis. & cle. Bald. in l. cũ acutissimi. C. de fideic. Imol. in d. l. ex facto. §. si qs rogatus. Et q dicant̃ necessarię psonę, habetur ĩ l. j. & ij. ſ. ĩ ius vo. vt eant. & in l. benignius de lib. cã. vide Bar. in l. lex Cornelia. in pri. ff. de iniur. & in l. cũ scimus. de agri, & cẽsi. lib. xj. Adde ꝙ stãte statuto, ꝙ cõiunctis vsq; ad quartũ gradũ, & illis de domo pmittat̃ vĩdicta, quod spurius poterit vindictam sumere: vt voluit Bald. cõsi. cxix. lib. v.

f ¶ L. si fœmina. Quæ ponit q veniant appellatione suorũ extra materiã suitatis: ideo aut nos loquimur quo ad accusandum. & dic, vt in d. glo. secundũ not. p. Barto. hic. ſ. proxi. Aut nos loquimur quando qs venit ad defendendũ: & dic vt in l. j. & ij. de lib. cau. & in l. j. in fin. cum seq. ſ. de iniur. Aut principaliter venit quis agendo: & appellatione suorum veniũt omnes enumerati in l. j. ĩ fi. cũ seq. ff. de postulã. & ibi Angel. nota. & extra illas personas ibi enumeratas veniũt oẽs, vsq; ad quartũ gradum, per l. petit. circa mediũ C. de aduoc. diuer. iudi. & ibi Bal. Ad prædicta vide omnino. Ca. in quarta q. fi. & not. Specula. de aduo. §. obijcitur. & §. j. de accusat. §. iij. versicu. j. & ij. de rescri. præsen. §. ratione autẽ impetrãtis. vbi etiam admittitur ad impetrandũ rescriptũ pro alio sine speciali mandato, quos enumerauit etiã Ange. in d. l. j. in fi. Itẽ vide qđ habetur in l. ij. in fi. de accu. & in l. j. C. si rector prouin. & domi. Antoni. in ca. de cætero. de testib. & ad gl. in d. l. si fœmi. viđ Gu. & bar. in l. j. post gl. ſ. in ius vo. vt eant. late per Bald. in lege prima. qui accus. in xxj. columna.

g ¶ Quid de adulto. Vtrũ adultus posſit accusare, adde no. p Bar. in l. de pupillo. in prin. de ope. nuncia. Gui. de Suz. in l. j. C. de pci. Impera. offe. bal. in rub. C. q accu. in iij. colũ. & in l. ij. e. ti. bar. in l. q accusare. ĩ. e. An aũt accusatio facta ab istis psonis inhabilibus sit ipso iure nulla, vide bar. ĩ. l. j. §. accusa. ĩ. ad Turp. adde Io. An. ĩ ti. de accusatore. §. j. ver. sed qd de pubere. & ibi vide rationẽ diuersitatis, quare minoritas sufficit potius in accusando, quam in testimoniũ perhibendo.

videtur

videtur in l. Polla. C. de his qui. vt indig. vbi videtur dicere: ꝙ accusat nomine pupilli. sed gl. in dictis legibus exponit ꝙ accuset nomine pupilli. i. nomine suo ad vtilitatẽ pupilli. Ego dico, ꝙ tutor põt accusare tutorio nomine pupilli. Casus est in l. Polla. & l. tutorẽ. ſ. de his qui. vt indig. Nõ obstat d. l. ij. quia fateor ꝙ inscribit se nomine suo, tamẽ nomine pupilli accusat. Simile ꝙ vnus accusat, alter inscribit: vt l. vl-
a ti. C. de iniu. Et istã opi.[a] tenet Richar. Ma-
5 lum qđ puto verũ de iure. Quid † ergo faciet aduocatus cautus, quãdo tutor accusat? Rñ. dicet, talis tutor accusat: nõ dicet, tutorio nomine. & ex hoc seruabit̃ vtraq; opi. Si enim debet accusare tutorio noĩe, ex hoc ꝙ dicit tutor, intelligit̃ tutorio nomine: vt l. cũ post. §. j. ſ. de admin. tuto. & l. post mortẽ. §. j. ſ. qñ ex fac. tu. Sed si nõ posset accusare tutorio noĩe, intelligeret̃ pro-
6 prio noĩe, prout potest. Quæro, † qd si tutor accusat tanq; tutor pupillorũ, & tanq; cõsanguineus talis defuncti: an admittetur talis accusatio? Certe sic: qa ex vtraq; parte põt accusare: sed ad petitionem conuenti tenetur eligere quo iure accusat: qa interest cõuẽti: qa si tanq; tutor accusat, nõ tenet̃ nisi de euidẽti calũnia: vt l. tutorẽ. & l. Polla. præallegata. sed si accusat tanquã cõsanguineus, tenet̃ de calũnia, sicut qlibet extraneus: ideo cum interest conuẽti, debet eligere: vt l. si duo. ſ. de solut. Facit l. quoties. in prin. & qđ ibi not. ſ. de admini.
7 tuto. Vltimo quæro, † vtrum syndicus[b]
b pro vniuersitate posſit accusare. Dy. consuluit in hac quæstione, & determinauit ꝙ syndicus pro vniuersitate nõ potest accusare syndicario nomine, sicut nec tutor tutorio nomine. Nã æqparãtur syndicus, & actor: vt l. j. §. quibus. ſ. qđ cuiusq; vniuersitatis no. Itẽ æquiparãtur actor & pcurator: vt l. itẽ eorũ. §. actor itaq;. eo. ti. sed p pcuratorẽ nõ põt qs accusare: vt ſ. ti. j. l. pe. §. ad crimen. ergo &c. Breuiter, quãtũ ad propositũ, puto ꝙ syndicus posſit accusare nomine vniuersitatis, sicut tutor nomine pupilli: vt ſ. dixi. argu. ad hoc l. orphanotrophos. C. de episc. & cleri. Pro hoc etiã facit l. tam collatores. C. de re mili. li. xij. sed illa lex loquitur magis in syndico vniuersitatis accusatæ. quam accusantis.

1 Anni domini, & Imperatoris nomen, non sunt apponendi in accusatione, si apponuntur in principio quinterni.
2 Dies commissi criminis non debet inseri in accusatione, & quando infra. & nu. 12.
Dies dati libelli accusatori non apponitur. sed notarius apponit.
3 Locus loci non apponitur in accusatione, quando factum, de quo quis accusatur, est uniformiter punibile in quacunque parte loci: secus si non esset uniformiter punibile.
4 Si sunt duo castra eiusdem nominis sub una iurisdictione, debet locus commissi criminis expresso nomine demonstrari: sed si ad diuersas iurisdictiones, accusatio intelligitur de castro suæ iurisdictionis.
5 Locus commissi delicti appositus in accusatione, debet saltem per duo confinia demõstrari: nisi esset ita certus, quod alia demonstratione non indiget.
6 Locus, ubi quis percutitur, inspicitur: non locus, ubi quis moritur.
7 Si existens in platea cum balista sagittauerit, & percusserit existentem extra plateam: quis locus inseratur: & dat cautelam quod uterque locus.
8 Statutum punit mittentem gentem contra aliquam terram uicinam, locus, ad quem mittitur gens, confinabitur.
9 Accusare uolens aliquem qui occupauit aliquam ciuitatẽ, ex quo delictum respicit uniformiter totã ciuitatem, necessario non requiritur demõstratio particularis loci ciuitatis.
10 Locus delicti, quando requiritur quod apponatur in accusatione delicti, quod committitur negligendo, uel omittendo.
11 Quod dicitur in hac lege de loco, & tẽpore, habet locũ in adulterio, & in maleficio simili positiuo: secus in dissimili.
12 Dies commissi delicti quod inseri debeat in accusatione, quando in illo die delictum est punibile. Idem in hora.
Accusatus licet regulariter non teneatur apponere diem & horam commissi delicti in accusatione, tamen ad partis petitionem iudex potest cogere declarare diem, & horam, ut reo sit defensio: non tamen cogitur probare.
13 Tp̃s percussionis, & nõ mortis, inseri debet in accusatione.
14 Tempus insultus quando sit apponendum in accusatione, & quando tempus percussionis.
15 Si uulnus est factum ante natiuitatem, & accusatio post natiuitatem, & dicitur hoc anno: quod hæc accusatio non comprehendit delictum factum ante natiuitatem.
Annus potest duobus modis intelligi.
Libellus quod intelligatur secundum intẽtionem libellãtis.
16 In delictis quæ habent causam continuã, seu successiuã sufficit exprimere annum, uel mẽsem secundũ quod delictũ fit.
Quando agitur contra aliquem, qui per unum annum tenuit aliquam terram occupatam, sufficit apponere annum, uel mensem secundum quod ipse tenuit.
17 Persona accusati debet saltẽ exprimi per duas demonstrationes: nisi esset singulare nomen ꝙ per se demõstraretur.
18 Non curatur, an accusatio formetur in prima, uel in tertia persona.
19 Cõclusio in libello criminali, quod regulariter nõ reqratur.
20 Inquisitio an debeat continere annum, diem, locum, & tempus commissi delicti: remissiue.

LEX III.

c Libellorum.[c] Vidistis de materia, qui accusare nõ possunt: hic incipit de materia accusationis. Op. duob⁹ modis: & videt̃ ꝙ debeat inseri dies & hora: ut l. aut q aliter. §. j. ſ. quod vi aut clam. Gl. nõ soluit. Dic vt ibi. Scđo oppo. ꝙ persona non sit inserenda, vt l. iij. in princ. ſ. de appel. Gl. nõ soluit. Dic, ꝙ ideo non debet inseri persona: qa ex actis primæ causæ apparet persona cũ qualis est mota: hic vero non apparet persona, quæ accusatur, nisi in libello apponatur. Quæro, vtrum de-
1 beant † scribi anni dñi, & nomẽ Imperatoris. Gl. videt̃ velle ꝙ sic: vt hic, & not. in l. in causis. C. eo. arg. in auth. vt præpo. not. Impera. in prin. Veritas est, ꝙ tex. hic hoc nõ decidit: nec vtimur ista solẽnitate: sed si anni domini, & nomen Imperatoris scriptũ est in principio quaterni notarij, videntur hic repetita: non tamen vtimur illa solennitate. Dicitur hic consul. quæro de quo consule hic loquatur. Respon. dicũt quidã de consule, apud quem accusatio pducit̃. Hoc est falsum: vt apparet ex tex. vbi accusatio pducit̃ corã ptore, vel pside: & tamẽ nomẽ cõsulis apponebat̃. Quare dic, ꝙ hic loquit̃ de cõsulib⁹ ppl̃i Romani, qui hodie nõ sunt in
2 vsu. & ita dicit gl. Quæro de qua † die hic loquat̃. Rñdeo. de die dati libelli: nõ de die cõmissi criminis. Nã ille nõ debet in-
d seri:[d] vt hac lege. sed dies dati libelli in criminalib⁹ debet inseri ab accusatore: in ciuili à reo, vt in auth. de exhibẽ. reis. §. suscepto. tñ ista solẽnitate nõ vtimur: sed notarius ipse scribit diẽ, in qua accusatio porrigit̃. & istud sufficit. Quero, extra gl. hic dicit̃, ꝙ ponit̃ loc⁹, tp̃s & psona. Primo ergo q̃ro, vtrũ in accusa-
e tiõe debeat apponi loc⁹[e] loci, vt in tali domo & in tali camera: an sufficeret solũ dicere ĩ tali loco. Videt̃ ꝙ nõ sufficiat dicere ĩ tali domo: qa aliđ est camera: vt l. j. §. eodẽ aũt tecto. ſ. ad syll. & tñ hic nõ dicit̃, nisi de domo. Breuiter dico, ꝙ si qñq; factũ, de quo qs accusat̃, est vniformiter punibile ĩ quacunq; pte loci crimẽ fiat: tũc sufficit ponere domũ, nec habem⁹ põere locũ loci, vt hic. Sed si nõ eẽt punibile vniformiter: verbi grã, põt hõ ĩgredi palatiũ ciuitatis, ĩ aula ĩferiori, sed ĩ supiori nõ sine pœna: tũc si qs vellet accusare me de ĩtroitu palatij, debet dicere ꝙ ĩtraui supiorẽ aulã: & sic debet põere locũ loci vt cõcludat ar. l. de pu-

[Handwritten marginal note:] Bi. non tamen: not nome imperatoris. regis. episcopi consulis. uel pretoris uel summi pontificis. non esse necesse exprimi in libello accusationis. in qua sua approbat l. 5. tit. de la acusationes. lib 4. for. ll & l. 14. tit. 1. p. 7. ubi excepthis omnis solemnitates connumerant. Hodie autem de consuetudine semper apponi nomen regis tantum ut testatur greg. lup. in d. l. 14 glo 2.

a ¶ Et istã opi. Sed forte hoc nõ puto verũ: qa ĩterpretatio semper fit cõtra libellantem. Gl. est sing. in c. ĩ præsentia. extra de proba. And. Barba.

b ¶ Vtrum syndicus. Adde Bar. in extrauag. ad reprimẽdũ. ĩ versi. legitime. & vide gl. ĩ l. sed si hac. de in ius vo. & Bal. in l. Polla. de his qui. vt indi. & in l. ij. C. qui accu. & in l. seruum quoq;. §. publice. de pcur. & in l. reos. C. de accus. Et qualiter respondebit interrogatorijs necessarijs, nota. in c. præsentiũ. de testi. ĩ vj. & Ang. & Imo. in l. pe. §. crimen. de publi. iud. in xj. chart. Adde qũo cõueniẽda sit vniuersitas, si deliquit. Ange. cõsi. clxv. Io. An. ĩ addi. ad Spe. ĩ ti. de acc. §. j. ver. itẽ duos. vbi tenet, & ita dicit p cõplures fuisse cõsultũ, ꝙ syndicus nõ põt nomine vniuersitatis accusare, sed noĩe suo ad vniuersitatis commodum.

POMATES.

c ¶ Libellorũ. An autẽ ista lex habeat locũ vbi summarie pcedit̃, vide Ro cõsi. cxcj. ad fi. & aliqd p d. Alex. consil. lxxij. col. iiij. ad fin. & seq. vol. j. & clxxiiij. col. iij. vo. ij. & lxxj. co. j. vol. iij. vbi gñaliter dicit ponẽdo exẽpla, vt ibi, agit ex delicto debet specificare circa qd est cõmissũ. Aduerte ꝙ Bar. ĩuoluitur vitio cõtradictionis, secũdũ quosdã in hac l. libellorũ. Sed ĩ quo videat̃ cõtrariari. & p eius saluatiõe viđ cõcordã. positã ad §. fi. ĩ l. q̃ cõ dõ. ff. de cõd. et dem.

d ¶ Debet inseri. Si tñ fuerit insertus, debet pbari: vt not. maxime Bal. in l. j. C. q accu. cum tp̃s appositũ sit de substãtia pbationis. l. ob carmẽ. ſ. de test. qđ ĩtellige verũ, nisi dixerit ĩ fine accusationis ꝙ nõ intẽdit se adstringere, nisi ad ea q̃ sufficiũt ad victoriã causę: vt no. Ang. ĩ l. ĩ causis. C. de accu. p l. diuus. de re iu. & l. p̃tor. §. docere. ſ. vi bo. ra.

e ¶ Apponi locus. Vtrũ locus debeat poni, adđ Bar. ĩ l. de pupillo. §. q opus. de ope. no. nũc. Quid aũt si qs cõmiserit maleficiũ ĩ mari, qs locus cõfinabit̃: vide Bal. ĩ l. si testamẽto. ſ. đ his q. vt indi. & qd si qs pstitit opẽ, vel auxiliũ, qs locus cõfinabitur, vide Bart. in l. in furti. ſ. de fur. & vide ad hec dicta q̃ habes post Bart. in l. qđ ait lex. §. j. ĩ. de adult. qd in mãdante qs locus & dies, vide ĩ l. nõ solũ. §. si mãdato. de iniur. adde ꝙ si accusat̃ testis de falso, debet poni locus iuramẽti nõ depositionis, secũdũ Bal. in l. j. ad fi. C. de sacrosan. eccle. Itẽ ĩ crimĩe falsi pcedit̃: licet locus nõ ponat̃ delictũ clãdestine cõmittit̃: vt no. Inst. de publi. iud. in prin. & alibi nõ reperit̃ secũdũ Bal. in c. j. circa fi. q. mo. feu. amit. et qñ testis cõmittit falsũ, tacendo veritatẽ, qs locus debet poni ĩ libello, vide Bal. in l. presbyteri. C. đ epi. & cler. & Bal. ĩ l. illa institutio. de hær. insti. & in l. ij. de epi. et cle. & qd si maleficiũ est cõmissum in cõfinibus duarũ ciuitatũ vide Dy. & Bal. ĩ l. fine. §. j. de lib. agn. et p Bal. ĩ l. ij. C. vbi đ cri. agi. opor. p do. Ant. in c. fi. ĩ prin. de foro cõpe. & Bar. ĩ l. iurisperitos. §. cũ oriundus. de exc. tut. & ad materiã vide bal. p istũ tex. ĩ gl. ĩ l. j. C. vbi de cri. agi opor. & ĩ cõsi. ĩci. in pũcto pponit̃ ꝙ Titius accusauit Seiũ &c. bal. ĩ l. actor. ĩ vlt. col. C. de pba. Bal. in l. nullũ. C. de test. An ĩ inquisitione reqrat̃ locus & tp̃s, vide Bal. ĩ l. iubemus. in ij. col. C. de pb. adđ Alex. cõsi. clj. & cxxij. vo. ij. vbi q̃ sint ponẽda ĩ libello ĩ criminali p Ro. cõs. lx. vbi dicit, ꝙ ĩ mãdato dato ad accusãdũ necesse est ponere, & diẽ & locũ commissi delicti.

a ¶Eiusdē nominis. qd si sint duo loca eiusdem nominis,an vitietur adde Bar. ī l.quoties.j.de verb. obl.et ista faciūt ad q.de citatiōe facta ꝯ̄ vno cum duo sint eiusdē noīs,ꝯ̄ quo ꝑ Bal.in l.eū quē teme re.s.de iudi.Et cum Bar.hic trāsit Ang. in l.si rem.s.de rei vē di.vide Bart.in l.ita fidei,de iure fisci in d.l.quæ conditio. §. fi.vbi aliter vr̄ loq.

b ¶Quæro, qualiter. Adde Bart.in l. demōstratio. et ibi de condi.et demō. Adde l.cū pater.§.fi. de lega.ij.et ibi ꝑ Imol. et vide in l.j. de lib. & posthu. retinus refert in suo tractatu maleficiorum,cōtrariū fuisse in facto terminatū hic Bononiæ,dum ibi esset.

POMATES.

c ¶Alia demōstratione. Ad hæc vide Bal. & moder.in l.si qs ī fundi vocabulo.s.de leg.j.qbus adde Inn. in c.cū ad sedē.de restit.spoli.Et ex hoc infert Ang. Areti.in tract.malefi.in gl. in verbo,platea ꝙ isto casu si apponeretur cōfinis,et erraretur, ꝙ talis error nō vitiaret libellū.Et hoc est etiam de mente gl.in d.l.forma. hāc tamē conclusionem videt̄ limitare Ro. in l.certū.s.si certum pet. vt non habeat locū,quoties tale qd pro forma requireretur.Quod an sit verū depo.de illo articu.an in his quæ pro forma requiruntur, sufficiat adimplere ꝑ æquipollens.de quo per doct.in l.j.s.de libe.et posthu.et Feli. in c.cū dilecta de rescrip.et vide addi.ad Anna.cōsi.xviij. & vide Alexā.in l.hac. consultissima. col. j. et ij.et ibi Ias.in pen et vl.co.C.de test.

d ¶Quis locus, Vide Cy.in l.quid de crīe C.de accusatio.

e ¶Vlterius quæro. Quandoque quis sagittauit aliquem cū balista,quis locus inspiciatur:per Cy.& Bal.in leg.j.C. vbi de crimi.agi opor.ꝑ do.Anto.in ca.fi. de foro compe. Adde q̄ dixi in leg.ait lex. infra de adult.Bald.in l.si qs nō dicam rapere de epis.et cleri. in vj.col.vide Ioan. And.in Specu.de inquisitio.§.nunc tractemus.in prin.quid si aliquis rapit puellā in vno territorio, et eā cognouit in alio? Bald.in d.l.si qs nō dicā rapere in principio. C.de episc o.

pillo.§.qui nunciat.s.de oper.no.nun. Se
4 cūdo † q̄ro:hic dicitur ciuitas.quid si sunt
duo castra,vel duæ ciuitates eiusdē nomi
a nis:[a] vtrum debeat expresso nomine de
monstrari.Breuiter dico sic si quidē vna
vna tantum ciuitas pertinet ad iurisdictio
nem iudicis,corā quo fit accusatio,intelli
gitur de illa ciuitate,castro,vel villa, quæ
ad eius iurisdictionem pertinet. Hoc ꝓba
tur in l.quæ conditio.§.fi.s.de cōdi.& de
mō.Sed si ambo castra,vel ciuitates ęqua
liter spectant ad iurisdictionē illius iudi-
cis:verbi gratia,in ducatu sunt duo castra
et q̄libet vocatur gualdū,in ista ciuitate
sunt plures villæ eiusdē noīs,sed diuersifi
cantur per agnomen,tunc debet declara
ri,et certificari,ita ꝙ certus sit libellus,de
qua villa,vel ciuitate sentiat:alias libellus
nō valet tāquā incertus et obscurus, vt l.
ita fidei,circa finem.j.de iure fisci.licet fa
ciat in cōtrariū lex quæ conditio.§.j.s. de
conditio et demonstra.Solue vt ibi facit
5 c.finale extra de rescrip. Quæro, dixi †
b ꝙ debet inseri locus,q̄ro qualiter[b] debeat
certificari. Cōmuniter aduocati dicunt ꝙ
debet poni locus maleficij certus ponēdo
duo cōfinia,vt l.forma.infra, de cēsi.q̄d
puto verū,nisi ille locus sua demōstratiōe
esset ita certus , quod alia demōstratio
c ne[c] non indiget,vt si dico,in palatio Po
testatis,vel Capitanei.vel in ecclesia.nam
tunc nō eget alia demōstratione,vt l.j.cir
ca fi.s.de do.præle. Ad idē l.qui fundum.
6 in fi.de contrahē.empt.Sed quæro,† ali
qs ꝑcussit Titium in platea,q̄ postea mo
ritur in alio loco,accusatur de homicidio:
d q̄ro quis locus[d] debeat īseri. Respō.locus
percussiōis,nō locus vbi morit̄, quia ibi
videtur interfectus, vbi est ꝑcussus:vt l.
ait lex.s.ad legē Aql.et lege prima. §. ex
incendio.ff.de incē.rui.nau.et ex hoc sta
tim sequitur ad multa. Nā si maior pœna
īponit̄ in platea,quā alibi,certe locus,vbi
qs ꝑcutitur inspicit̄,nō locus vbi morit̄.
7 Vlterius † quæro,[c] qd si aliquis existens ī
c platea cū balista ꝑcussit aliquē extra pla
teā,quis locus inspicitur? Petr.ī simili C.
vbi de cri.agi opo.j.prima.vr̄ tenere ꝙ de
bemus inspicere locū,vbi erat ꝑcutiēs,ar
d.l.ait lex.s.ad l. Aquiliā.Certe mihi non
videt̄ hoc esse verū. Nā in homicidio in-
spicimus locū,vbi quis percutitur:q̄a ex
actu percutiēdi quis punit̄,ex quo sequi
tur postea mors. Dicit̄ enim homicidiū a
cæde,seu a cędēdo:vt l.ita vulnerat⁹.s.ad
l. Aquil.iō inspicit̄ locus, vbi quis ꝑcutit̄
sed in q̄ōne proposita debemus aduertere
ad verba statuti. Aut enim statutū punit
sagittātē:vt lege,si quis sagittauerit cōtra
aliquem ,puniatur in tantum,tunc est ve
rū dictum Petr.quia actus sagittādi fuit fa
ctus in loco,vbi erat percutiens,s.in pla
tea,ideo ille locus inspicitur.Si vero statu
tum punit percutientē,quia dicit,si quis ꝑ
cusserit,puniatur in tantū,tūc actus ꝑcu
tiendi fit extra plateā,licet sagittatio fiat
in platea. Percutere enim,est tangere eun
tem,quod fit extra plateā:ideo ille actus ī
spicitur,et ille locus vbi quis ꝑcutit̄:iō ille
locus debet īspici. Puto tn̄ quod de caute
la sit,quod vtroque casu vterque locus ī
8 seratur. Item † quæro,dicit statutum hu
ius ciuitatis:si quis miserit gentem contra
aliquam terram vicinā, puniatur in tantū:
accusatio fit contra mittentem gentē:quis
locus cōfinabitur. Si confinabimus locū
vnde mittitur , esset nimis durum.Si con
finabitur locus,per quem iuit gens:adhuc
esset durum:quia forte iuit gens per plura
loca. Si confinabimus locū ad quē iuit,for
te non est locus delicti. Veritas est quod
locus,ad quē mittit̄, confinari debet:quia
in istis quę habēt causam successiuā , tem
pus,& locus perfecti delicti debēt inspici:
vt l.semper.§.annus.s.q̄d vi aut clā. Quę
f ro,volo[f] accusare † aliquem:quia occupa
uit aliquam ciuitatem quomodo forma
bitur accusatio,ita quod procedat, cū de
beat inspici ciuitas & domus? Respon
de,quando maleficium respicit vniformi
ter totā ciuitatem,non puto ꝙ sit necesse,
quod demonstretur locus particularis ci
uitatis:ar.l.de pupillo.§.qui nunciat. s. de
ope.no.nunci. Prædicta in maleficijs,quę
cōmittuntur in faciendo. Sed quid in ma
10 leficijs † quæ cōmittuntur negligēdo,seu
cōmittendo,qualiter ponitur locus? Ego
reperi Dy.dicentem in vno concilio:ꝙ in
alijs maleficijs negatiuis nō debet apponi
locus.& nihil allegat.Breuiter puto sic di
g cendum, [g] negationes seu priuationes nō
cognoscuntur:nisi respectu habitus : vt l.
decē.de sol.& l.decem.de ver.obl.& s.de
iusti.& in l. manumissiones. Aut ergo il
lud,q̄d est omissum seu neglectū,debebat
fieri certo loco:vt syndicus ciuitatis debe
bat denunciare maleficia in curia Pote
statis,& malefactores ibi præsentare: vel
aliquis debeat facere custodiam in tali lo
co,& non fecit:tūc debet inseri locus, vbi
debebat fieri : quia est ibi omissum & ne
glectum, vbi debebat fieri,& nō alibi. ar.
ad hoc infra,de re milita.l.desertorē.§.qui
stationis.& §.sequenti.Si vero illud,quod
debebat fieri,non habebat locum determi
natum:tunc non debet inseri locus:quia
11 non est.Nec obstat lex ista:† quia,vt vide
bitis statim infra ea.l.vers.sed aliud.istud,
quod dicitur de loco, & mense, & simili
bus,intelligitur in adulterio & maleficio
simili,siue positiuo:secus si in dissimili:vt
ibi videbitis. Et hæc sufficiant circa locū.
h Circa tēpus[h] † quæro, [i] hic dicitur quod
12 mensis,non dies,debet inseri:quæro an sit
i verum simpliciter? Respondeo,aut factū,
de quo quis accusatur, est vniformiter pu
nibile in quacunq; parte mēsis:tūc nō de
bet inseri dies : sed si in aliquo die illius mensis illud factum nō
est,punibile:tūc inseri debet dies,vel qualificatio iuris:ita:vt cō
cludat illud esse delictū. Verbi gratia. Nā quædā sunt delicta in
festo sancti Herculani,quæ in alio tēpore non sunt delicta : tūc
debet inseri dies. Idē dico de hora:quia per statuta terrarū quę
dam sunt delicta aliqua hora , quæ alia hora non sunt delicta:
ideo hora debet inseri:alias nō concluderet ꝙ sit delictū:argu.
pro hoc.l.eum actū.& ꝙ ibi no.s.de nego.gest.& l.actor.C.de
13 probatio.& ꝙ no.in l.nō solum.§.sed vt probari.s.de ope.noui
k nunc.[k] & extra,de rescrip.c.fin.in Cle. Ad idē facit.s.de incen.
rui.nau.l.j.§.fin, Eo tamen casu,quo dixi, quod quis non cogi
tur diē neque locum inserere in accusatione : concedo quod ad
petitionem partis : iudex possit cogere declarare de qua die
intellexit , vt reo sit defensio , vt dixi in l. is qui reus. s. tit.pri
mo.non tamen per hoc accusator cogitur ad probandum diē:
sed cogitur declarare , vt reus possit se defendere. Et hoc est,
quod dicit text.neque autem diem , neque horam inuitus com
prehen

& cleri.Et q̄d sit ī cōgregāte gētes ī vno territorio , & in alio destruit ecclesiā. Vide Bald.in l.ij.C.de eunuchis. Adde an maleficiū incœptum in vno loco , & finitum in alio,possit in vtroq; loco puniri, Bal.consi.ccj.iiij.lib.

f ¶Quęro,volo. Vtrū in delictis negatiuis requirat̄ locus.quod sic.vide gl.in l.si mora.in ver.ne facta.soluto mr̄imonio.quā Imo.dicit ad hæc nota.vide Ioan. And.ī Spe.de accu.ī iiij.parte.Bal.in l.j.ad fi.de his quib.vt indig.et in l.actor.in vj.col. C.de probatio.& ī l.ꝑsbyteri.C.de episco.& clericis.

g ¶Sic dicēdum.Si autē non apparet dies accusationis porrectæ,vel īquisitionis formatæ:an vitietur processus,vide not. Bar.in extrauag.ad reprimēdū.in versi. inquisitionis. Et an dies omissus in accusatiōe possit suppleri in ꝓbationibus, vide quæ dixi post Bart.in l.j.§.idē scribit.s. deposi. Vide Bart.in l.si præses.s. de pœnis.

POMATES.

h ¶Circa tēpus. Vide Ant.de Prato in cōsilijs Barba.ad fi.co. xiij.vol.j.& Alexā. pulchre lxxij.co.iij. vol.j.& clxxiij.col. iij.vol.j.vbi dicit,ꝙ in accusatione debet poni tempus certū & limitatū:nec sufficeret dicere , ꝓut de veriori tēpore constabit. Et vide Bal. in c.ij.de confes.vbi ponit pulchra de tēpore & loco.& Ange. cōs.clxxviij.vbi ponit quid in inquisitione.

i ¶Circa tēpus quæro. Adde not.Bar.in l. non solū. §.sed vt probari.& ibi doct. de ope.noui nun.

POMATES.

k ¶De ope.noui nūc. Et istud tenet Bellamera, deci.ccccxiij.

a ¶Quęro,aliqs. Quęro si accusat̄ aliqs ꝙ occidit hominem,et nō dicitur quē:an sequeret̄ cōdemnatio si accusatus confiteatur? Vide in l.j.§.itē illud.ad Syl. Cy.ī l. ea quæ.C.de condi. inde.Bal.in l.si cū ex cep.§.ī hac. q̄d met. cau.& in l.data opera.in xx.coll. C.qui accus.Sed quid si nō apparet ꝙ ꝑsona ꝓduxerit accusationē, an possit sequi cōdēnatio? Bal.quod nō in l.penul.C.eo.

b ¶An libellus iste. Adde Bal.& Imo.ī l.diuortio.in prin.in ver.itē si messes.per glos.ibi.s.sol.mat.& Imo.& Lud.in l.de diuisione.eo.ti.ī ver. ex opposito. De ista q.& ꝙ sustentet̄ talis libellus,vide Bal. in d.§.itē si messes.in l.diuortio.sol.mat.ꝑ glo.j.& ibi.& idē dicit voluisse Iac.But. Insti.de actio.ī prin.

c ¶Debeant intelligi. Et sic nota ꝙ Bart. hic vult ꝙ etiā in criminali verba libelli intelligant̄ secundū libitū libellantis per d.l.si qs ītētio.cuius cōtrariū voluit Ro. in l.diuortio.ī princ. sol.mat.licet de Bar. mētionē nō faciat.vide Alex.ī d. l.diuortio.reꝑhendētē. Ro.

d ¶Cōcludat aliquid. In criminalibus nō requirit̄ conclusio libelli. Adde Bar.in l. quid ergo. §. pœnā. s.de infa.vide Bart.ī l.hos accusare. §. oībus.j.eo.& Bal.in l. ij.C.de proba.Facit ad hoc,ꝙ licet causæ criminales expediātur ꝑ accusationē,dicunt̄ tn̄ expediri officio iudicis,secūdum Bar.in l.imperiū.de iur.om.iud.in versi. videamus ergo primo ī quo nō requiritur ꝙ concludat̄ parti.secūdū Bar.ī l.j.in ij.col.s.de iur.om.iu.

e ¶Necesse quod pars. Adde Bart.ī l.edita. in ij.col. C. de eden. Sed contrariū videt̄ ꝑ l.fi.ibi:reo postulāte.j.eo.& q̄d ibi gl. j.& q̄d voluit Hos. & Io. And.post Inn. in c.fin.de pur.cano. Ad quod vide oīno Bal.in vj.& vij.col. ī d.l.edita.& ibi Fulgo.Bar.in l. & an eā dē.§. actiones. ff. de excep.rei iu.& quod dixi in l.elegāter.§.si quis post. de condi. inde.& Bar.in l.j.§. accusationem . ff. ad Turpil.Bal.in addi. Spec.in ti.de sent.in xx.col.

f ¶Obseruatur.Iudex potest reijcere libellum ineptū.cōcordātiæ sunt in l.j.s.si mē.

a prehendet,&c. Quæro, aliquis[a] percus
13 sit aliquem † vno tempore,ex quibus per
cussionibus est mortuus alio tēpore. Cer
te debet inseri tēpus percussionis,nō mor
tis:vt l.damni.§.Sabini.de dam.infec.& l.
huic scripturæ.§.j.s.ad l. Aquil.cum simi.
14 † Sed quæro,aliquis insultauit aliquem
de die,& fugauit illum per magnū spatiū,
ita quod eum percussit de nocte post pul
sationem campanæ:quod tempus ponet̄
in accusatione? Gl.in l.qui de crimine. C.
eo.videtur velle ꝙ insultus confundantur
cū percussione.& idem ibi Cy.qui ponit
hanc quæstionem : vt inspiciatur tempus
percussionis. Ego dico ꝙ debemus inspi
cere verba statuti qualiter dicāt:si quidem
dicunt,si quis percussit:tunc inspicitur tē
pus percussionis. Sed pone,quod dicat,si
quis fecerit insultum cōtra aliquē,& secu
ta est percussio,puniatur in tantū : tūc isto
casu insultus punitur principaliter:sed ag
grauatur propter percussionē : tunc debet
poni locus insultus,& tēpus insultus,non
locus & tēpus percussionis:arg.eorū quæ
s.dixi.Debet enim inspici quid punit lex,
15 vel statutum. † Quæro,aliquis percussit
aliquem per aliquot dies ante festum Nati
uitatis:demum percussus porrexit accusa
tionem per aliquot dies post festum Nati
uitatis,& dixit sic : talis accusat talē de eo
ꝙ hoc anno,& ꝙ de præsenti mense Decē
bris eū percussit,&c. Quæro,cum annus
b mutet̄ à die natiuitatis:an libellus iste[b] ꝓ
cedit,ita ꝙ comprehendat maleficiū com
missum ante natiuitatem? Videtur ꝙ nō:
quia non fuit hoc anno. Iaco.Butr.posuit
hanc quæstionem,Institu.de act.in princ.
& ibi dicit ipse. Debetis scire ꝙ duplex
est annus:vnus legalis,qui est ccclxv.die
rum:vt l.cum hæres.§.stichus.de statulibe.
& l.ita vulnerat⁹.s.ad le. Aquil. Et isto mo
do loquendo quicquid est factū inter istos
ccclxv.dies,pōt dici factū hoc anno. Qui
dam est annus cōmunis,& vulgaris,q̄ de
nominatur à natiuitate domini:& isto re
spectu nō potest dici maleficiū cōmissum
hoc anno. Cum ergo verba libelli debeāt
c intelligi[c] secundū intētionem proferentis:
vt l.si qs intentione.s.de iudi.intelligimus
de anno legali:vt comprehēdat maleficiū.
Istud tamen nō videtur verum esse. Nam
cū in accusatione debeant inseri anni Do
mini,secundū opi.glo.& nos dicamus ꝙ
anni Domini,qui ponuntur in principio
quaterni,ponātur in loco annorum,qui de
bēt inseri in accusatione:de necessitate se
quitur quod si dicatur hoc anno,debet in
telligi hoc millesimo , q̄ millesimus debet
inseri in principio accusationis:& est inser
tus in principio quaterni:ideo putarem ꝙ
libellus istud maleficium non comprehen
16 dat.Sed pone,† quod tenuit aliquis occu
patam aliquā terram per vnum annum:&
ego volo accusare eum lege Iulia.maiesta
tis,quia tenuit contra principem : sufficit
ne dicere ꝙ tenuit per annū : an debeo di
cere etiam mensem? Videtur ꝙ debeam di
cere mensem , vt hic. Sed credo quod hoc
quod dicitur de anno & mēse,intelligi de
beat de maleficijs momētaneis:sed in ma
leficijs quæ habēt causam cōtinuā,vel suc
cessiuā,credo ꝙ sufficiat annū exprimere
vel mēsem,secundū quod ipse tenuit:arg.
C.de hære.aut̄.credētes.& aut̄.si vero do
17 minus tēporalis. Sumus † expediti de tē
pore.Circa ꝑsonā quæro, qualiter debeat
exprimi.Rn̄.Debet persona ita exprimi ꝙ
reddatur certa:ꝑ duas demōstrationes : vt
Petrus talis de tali loco : vel si esset ita sin
gulare nomē,q̄d redderet̄ certū,sufficit:vt
l.hac cōsultissima.& ibi not.C.qui test.fa.
18 pos. Quæro,† vtrū sit necesse ꝙ accusa
tor formet libellū ī persona prima,seu ter
tia persona:vt,ego talis accuso,vel talis ac
cusat,&c.Hic est tex.cum gl.ꝙ non est cu
randū.Ita dicit glo.sup verbo,Lucius.etiā
19 in l.pe.C.eo. Vltimo nota † ex lege ista,
ꝙ non videt̄ ꝙ sit necesse,ꝙ in libello cri
d minali pars cōcludat aliquid[d] iudici,ꝙ di
cat,quare peto talē puniri,&c. Sufficit eñ
ꝙ dicat talē cōmisisse maleficiū. Pro hoc
20 facit j.ad Turpil.l.j.§.j. † Vlterius esset vi
dēdum q̄d de inquisitione:an debeat cōti
nere ista. De hoc dicā j.de adul.l.ij.§.si pu
blico.vbi de inquisitione tractabimus.

1 ☞ *Libello malè concepto reus absoluitur ab instantia iudicij,etiam si pars non opponat.*
2 *Abolitio idem est,quod cancellatio,vel est pronunciatio iudicis,qua pronunciatur non esse procedendum super libello.*
3 *Absolutio ab obseruatione iudicij,an sit interlocutoria,vel diffinitiua:remissiuè.*

1 **Quod si libelli.** Nota † ex hoc §.ꝙ quādo libellus nō est bene cōceptus,absoluit̄ accu
satus ab instātia iudicij.& secundū quod vos videbitis,videtur
e hac lege ꝙ nō sit necesse ꝙ pars[e] hoc opponat. Sufficit enim ꝙ
f libellus sit male formatus:& ita obseruatur.[f] Quæro,† quid
2 est dicere,aboletur. Dicit gl.i.cancellatur. Et ista cancellatio fit
a notario diuersimode. Vel dic,ꝙ aboleri est illa ꝓnūciatio,qua
iudex ꝓnūciat nō esse procedendū ꝓpter ineptitudinem libelli.
3 An autem † ista absolutio ab obseruatione iudicij sit interlocu
toria,vel diffinitiua,videbitis j.eo.l.Titia.Bar.

Item subscribere. Aduerte. Ista,subscriptione nō vtimur,sed notarius pro quolibet accusante subscribit. Qualiter autē debeat fieri hæc subscriptio:glos.hoc dicit. Dicam j.eo.l.si cui.

1 ☞ *Accusare aliquem de pluribus delictis simul,quando quis possit.*
2 *Statuto stante quod volens desistere ab accusatione,soluat tantum cōmuni:si ille,qui accusauit aliquem de pluribus criminibus in vno libello:quod debet soluere pro vna accusatione probato communi vsu loquendi,libellus in quo delicta narrantur accipiatur pro vna accusatione an pro pluribus.*
Accusatione duobus modis accipi potest.

Sed si aliud. Iste §.duobus modis legitur. Primo,quod formetur sic quæstio: Quæro nunquid
quod dixistis in accusatione adulterij,quod debet formari cum
illis solennitatibus,an habeat locum talis solennitas in alijs cri
minibus? Dicit Iurisconsultus quod sic. Et secundum hanc le
cturam,breuiter hoc dicit: Eodem modo debet formari libellus
in alijs criminibus similibus sicut & in adulterio. Secundo mo
do legitur aliter,& hoc dicit: Non solum de crimine adulterij,
sed etiam de pluribus alijs simul quis poterit accusari.hoc dicit.
1 Circa hanc secundam lecturam quæro † vtrum quis possit accu
g sare simul & semel[g] quem de pluribus delictis? Glo.quę est hic
vacillat , & dicit ꝙ Azo dicit,quod de diuersis delictis potest.
de vno non:vt l.qui de crimine. C.eo.vult dicere quod de diuer
sis delictis descendentibus ex diuersis factis,potest quis accusa
re vnum simul : sed de diuersis delictis ex eodem facto descen
dentibus,tunc quis non potest simul accusare:vt l.qui de crimi
ne. Doctores tangunt,& glos.in l.qui de crimine.& non bene
declarant. Quid dicemus? Aduerte,quandoq; alicui obijciunt̄
plura delicta,quæ puniunt̄ eadē lege:& tūc de omnibus potest
accusari simul arg. l.nō est nouū.s.de actio.emp. & l.cum duo
bus §.si plures.s. ꝓ socio.& fami.herci.l.hæredes §.de pluribus
ad idē.s.de iniur.l.prætor.§.si mihi plures. Si vero ista delicta pu
niuntur diuersis legibus,tūc bene fateor ꝙ potest de omnibus
accusari simul,hoc est eodem tempore,sed non eodem libello:

fal. modum dixerit

g ¶Simul et semel. Dicit tn̄ Iac.Bu.in l.j.si reus vel accus.mor. fue.ꝙ si quis pluries accusatus in eodē libello , accusatio est nulla.contra quē est glo.lxxxj.dist. maximianus.& q̄d legit̄ & no.in l.si qs homicidij.C.eo.tit.& adde Bar.hic,quod no. Bal.in l.eos.C.si certpe.& Bart.ꝓ limitatione prædictorū in l.j.§. accusatus.j. ad Turpil. & an vnus possit à pluribus accusari ī eodē libello, vel diuersis,vide in l.vnus. in fin. C. de adult.Cy.in l.j.C.si reus vel accu. Adde quod no.Bar.in l.fi. alias.ij.§.fi.j.ꝯ̄ adul. latius. l. hos accusare.§.lege.j.eo.Bal.in l.edita.ī xviij.co.C. de eden. Alex.ibi:in xiij.col.

a ✠POMATES. ¶ Quæro. Facit quod voluit Bal. in l. cum rõnibus. C. qui accu. non pos. & quod voluit Ange. in l. ædiles. §. item sciendum. supra de ædi. edi. cum gloss. sua. l. etiam. §. fi. ff. de mino.

b ¶ Dicit statutũ vide Bal. in l. ordinarij. in fi. C. de rei ven. et qđ no. Bart. in l. si cũ exhibuissent in fi. de pu. Bar. in l. j. in fi. ma. gl. C. vñ vi. Bal. ĩ l. edita. in xxx. colũ. et in xiij. q. C. de edẽ. Bar. in l. j. in fi. ff. de test. plene Sali. in l. si qs homicidij. C. eod. & Bald. in l. j. in pe. col. C. de fideiuss.

c ¶ Põ t repeti. Quando nomẽ rei est abolitũ. an possit repeti accusatio & an ĩ ea requiratur nouus libellus? gl. videtur ꝙ non in l. aut priuatĩ. & ibi Bar. j. ad Turpilli. et q̃ exceptiões possint in hac repetitione opponi, vide ĩ l. hosaccusare. §. j. j. e.

d ¶ Vlterius q̃ro. Vide qđ notatur in l. vbi pactũ. C. de trã sacti. l. j. s. si mẽsor falsum mo. dixe. l. iudices. C. de iud. Ego ĩ c. crimina. de co. dete. tenui cõtra bart. pulchris rõnibus. Vide ibi. & allegaui textũ huic similẽ, ꝑ quẽ datur principiũ & lumẽ ad istũ tex. in c. fin. de co. in ver. ex integro super p̃missis. vbi ꝓbatur ꝙ illa verba nõ ĩducunt cõtumaciã inq̃sitiõis, sed aliã videbitis, quæ dicit, in ꝓfundũ. Bart. et Ioã. de Ana. hic sequuntur Iac. de Are. sed illũ tex. non vidi. & vide quæ dixi in d. c. fi. An. Bar.

e ¶ Ad finem perducere. Vtrũ iudex posset ex officio accusatione abolitã ꝓseq? quid aũt si nõ esset abolita, sed accusator differt proseq, an iudex ex officio possit proseq? Dic ꝙ sic. l. si accusatoribus. C. e. l. quãuis in dubitati. C. de adul. et est tex. in auth. de sancti. episco. §. si qs oratorij. Vel dic ꝙ est verũ in casibus ĩ quibus iudex per inquisitionẽ procedere possit: alias nõ. Ita intelligatur j. de mu. et ho. in l. resc. §. si quis accusaturus. Itẽ si reus est in carcere. Nã vt protinus absoluatur, vel cõdẽnetur, iudex ex officio põt proseq. l. j. j. de cust. reo. et etiam cogere partes, vt ꝓsequantur. l. j. C. de abo. et vide not. per Bart. in l. si maritus. la j. §. primo. de adulter. Et vtrũ accusatore renunciante, iudex possit prosequi, adde ꝙ iudex alteri mãdare põt vt accusationẽ prosequatur circa pœnã talionis. tex. secũdũ Bar. in l. ij. C. de dila. lib. x. vbi dicit sic dicendũ esse in omni casu, vbi publica vtilitas procuratur. Facit qđ no. Bal. ĩ l. ĩ eũ. j. e. Et istis addđ no. ꝑ Bald. l. j. C. q acc. et q̃ no. Bar. in l. Titia. ad fi. j. e. Adde post apostillã. Alex. cõsi. lxiiij. j. li.

ar. ad hoc. l. non est nouũ. et quod ibi not. s. de act. emp. Et prædicta vera. quãdo ex diuersis factis oriuntur. secus si ex vno: vt
2 d. l. q de criẽ. et ibi not. Iuxta † hoc q̃ro[a]
a dicit statutum[b] ꝙ quicũque vult desistere
b ab aliqua accusatione, soluat tantum cõi, & possit desistere. Mõ quæro, accusaui aliquẽ de pluribus criminibus vno libello et volo desistere: an soluam pro vna accusatiõe quia vnus libellus? an soluã ꝓ pluribus accusatiõibus: quasi tot sint accusatiões, quot sunt crimina? Breuiter Ia. Bu. consuluit hãc q̃õnẽ, et dicit sic, et multũ bene hoc vocabulũ accusatio, põt simul duobus modis. Primo secũdum quod accipitur in iure: & tunc accusatio est idem, quod ius accusandi: sicut actio est idẽ, qđ ius agendi et prosequendi in ciuilibus: vt Inst. de publ. iud. in prin. Et hoc mõ quot sunt delicta, tot sunt accusationes: sicut quot sunt res in ciuilibus, tot dicuntur actiones et obligatiões: vt l. scire debem⁹. §. pe. s. de ver. obli. et l. pluribus. e. ti. Alio modo accipitur accusatio pro libello, seu charta, in qua accusatio describitur, et tũc debet accipi pro vna accusatione: et sic dicit ipse ꝙ pars desistens debet probare, ꝙ cõmunis vsus loquendi sit ꝙ ipsa charta, in qua ponitur, dicatur accusatio, licet sint plures accusationes: tamen appellatur vna: et hoc loquendi vsu probato, soluat ꝓ vna accusatione alias tot dicerentur accusationes, quot sunt crimina.

1 ☞ *Repetitio accusationis intra xxx. dies permittitur abolitione generali facta à principe, uel à lege. secus si sit postulata à parte.*
2 *Accusatio, quando est nulla repeti potest ex integro intra tantum tempus, intra quod durat ius accusandi.*
3 *Accusatio si fuit porrecta per eum: qui non poterat accusare, & ob hoc facta fuit abolitio, poterit iterato repeti etiã post triginta dies.*
4 *Iudex etiam reo non postulante, potest abolere nomẽ rei, si ei constat ipsum abolendum.*
Iudex in criminalibus potest assumere partes rei, & eius defensionem.
5 *Iudex in casu huius l. potest accusationem prosequi.*
6 *Qualiter intelligatur ꝙ reus intra xxx. dies possit repeti.*
7 *Iudex potest ex officio per inquisitionem procedere, ubicunque maleficium ei innotescit.*
Abolitio rei, quando permittatur accusatore impedito.
9 *Instantia appellationis in causa criminali, quando perimatur accusatore mortuo, appellatione pendente.*

Si accusator.

Accusatore defuncto, vel alit̃ ĩpedito rei nomẽ aboleť, et ĩtra trigĩta dies repetitio cõcedit̃. Tex. ibi: accusare, i. ꝓseq accusationẽ. Iste est difficilis. §. et gl. ipsũ nõ de
1 clarat. † Op. C. de abo. li. j. vbi post factam absolutionẽ, nõ cõcedit̃ repetitio. Soluit gl. optĩe: q̃dã ẽ abolitio priuata, q̃ postulat̃ ab accusatore, et illa nõ ꝑmittit̃ repetitio rei aliquo tp̃e: vt lege cõtraria. Quædã ẽ abolitio generalis q̃ fit à principe, vel legalis, q̃ fit à lege: vt in casu nostri. §. et in l. abolitio. cũ lege seq. j. ad Turp. tũc ꝑmittitur repetitio intra triginta dies. Venio
2 † ad aliã glo. quæro, pone ꝙ nomen rei est abolitũ, quia libellus
c nõ erat bene cõceptus: intra quantũ tẽpus potest repeti[c]? Quidam dicũt intra triginta dies: vt hic. Et hoc vult dicere tex. ibi. alia, vt quædã causa, scilicet libelli male concepti: & sic referat̃ ad omnia. Glo. tenet cõtrariũ, & bene. Aduerte, lex illa, quæ limitat terminũ triginta dierũ ad repetendũ, loquitur quãdo tenuit prima accusatio: vt l. aut priuatis. §. j. & ibi not. j. ad Turpil. Sed quãdo accusatio fuit nulla: tũc potest repeti ex integro, hoc est, intra tantũ tẽpus, intra quantũ durat ius accusandi: vt l. querela. C. de fal. & probatur per tex. in l. accusaturus. j. de adul. qđ
3 videtur sentire glo. s. ea. l. ver. quod si libelli. & etiã hic. † Vlte
d rius quæro[d], quid si nomen rei aboletur, id est, pronunciat̃ nõ esse procedendũ ideo, quia accusator accusare non potest: quid iuris? poterit ne repeti reus tantum intra triginta dies, vel semp? Videtur & tantũ intra triginta dies habeat locũ, quãdo accusatio tenuit: vt hic: ibi quo minus accusare possit. Cõtrariũ est veritas. Nam, vt dixi, ista materia de repetendo reo intra triginta dies habet locũ quando accusatio tenuit: sed quando quis nõ poterit accusare, accusatio non tenuit: ideo, &c. Et ideo debes exponere, quod hic dicitur, quo minus accusare possit. id est, ac
4 cusationẽ prosequi, vt dixi super textu. Dicitur hic, † ꝙ pronunciatur non esse procedendũ postulante reo: quæro, quid si reus hoc non petit: quæ erũt partes iudicis? Dicunt quidã, ꝙ iudex tunc non potest abolere eius nomen: ar. huius legis, à contrario sensu. Veritas est in contrarium. Nam vt dixi, in criminalibus etiã reo nõ postulante iudex potest sumere partes rei, & eius defensionem: vt l. si nõ defendantur. j. de pœ. & l. j. in fi. j. de quæst. ideo poterit iudex, si velit, pronunciare non esse proce
5 dendum. Item quæro, † an iudex si vult, possit causam istius
e accusationis prosequi, & ad finẽ perducere?[e] Videt̃ quod sic: vt l. ij. C. de aboli. In cõtrarium facit hæc lex & ita tenẽt quidã. Alij dicunt, vt Iac. de Aret. ꝙ hoc nõ est verũ: quia abolitio, de qua loquit̃ hic, est abolitio legalis: vt l. aut priuatim. §. j. j. ad Turpil. In hac ergo abolitione solum declarat iudex abolitum, nõ autẽ abolitionem facit: cum lex ipsa abolitionem faciat: merito si iudex vult procedere, nõ potest, cum lex faciat abolitionem de reo: vt l. aut priuatim. §. j. Nõ obstat d. l. ij. C. de aboli. Ibi enim loquitur in actore desistente absq̃ iusta causa: merito lex abolitionem non facit. Ita dicit ipse. Puto cõtrarium, ꝙ iudex possit prosequi hanc causam. Pro hoc habuistis tex. secundum vnam lect. l. pe. in princ. s. ti. j. Nec obstat hæc lex, & similes, vt j. dicã.
6 Sed quæro, † quid est hoc dictũ, ꝙ intra triginta dies tantum iste reus potest repeti: nonne accusatio durat regulariter triginta annis: vt l. querela. C. de falsis? Quomodo ergo finitur triginta diebus? glo. nõ declarat. Pet. vt refert Cy. C. eo. l. qui de crimine. in iij. quæstione dicit sic, quod id, quod hic dicitur de triginta diebus, loquitur de abolitione impetrata à principe, & ab eo concessa: secus si Princeps nõ cõcesserit: tũc potest accusare intra tempus, intra quod durat accusatio: vt l. quærela. sed certe nõ loquitur hic de abolitione concessa à Principe. nec hoc dicitur ĩ l. aut priuatim. §. j. ad Turp. Quare Iac. de Are. dicit sic, Repetere, proprie est ad pristinã accusationẽ redire. Ita intelligit gl. j. ad Turpil. l. aut priuatim. §. triginta dies. Aut ergo qs vult repetere reum, hoc est, primã accusationẽ ꝓsequi: & hoc potest facere tantũ intra triginta dies. Ita loquitur hic. Sed contra hoc facit tex. qui dicit, ex integro, & c. l. si quis repetere. j. ad Turpil. & d. l. aut priuatim. §. triginta dies. Si vero vellet de nouo accusare principaliter & per se, & tunc potest intra tẽpus, intra quod durat accusatio: vt l. accusaturus. j. de adulter. Ita dicit, & bene. Nec mireris qũo fiat trãslatio instantiæ inchoatæ ꝑ vnũ in aliũ: quia simile videtis s. de iniur. l. sed si vnius. §. interdũ. & in §. fin. Sed cõtra vr̃ fortiter id, qđ habetis s. tit. j. l. publi. prout est ibi in litera, perimit̃. vbi dicitur, ꝙ perimit̃ instãtia. Rñ. ibi loquit̃ ĩ reo defuncto, hic in accusatore: ergo defuncto nõ perimit̃ instãtia, si aliquis reum intra triginta dies repetere velit. Contra hoc videtur tex. & glo. in l. fi. §. j. C. si reus vel accusa. mor. fue. vbi dicitur, quod sicut perit instantia mortuo reo: ita perit mortuo accusatore. Et per hoc apparet esse verum, quod supra dixi in iudice, quod iudex potest hanc accusationem perficere si vult: vt l.
7 accusatore. supra titu. j. Quod dixi † de iudice puto esse verum, maxime secundum Canonistas, per c. primo, & secundo. extra, de collusio. dete. & etiam secũdum opi. quam teneo, ꝙ vbicũq; malefi

maleficium innotescit iudici, potest iudex postea ex suo officio per inquisitionem procedere: vt videbitis in l. ij. §. si publico. j. de
8 adul. Procedo † vlterius: dicit̃ hic, accusatore defuncto, vel alia
a causa impedito. Quęro de quo[a] impedimento debeat hoc intelligi. Gl. in l. aut priuatim. §. j. intelligit de tali impedimento, per quod duo anni labãtur. Ita intelligit in l. aut priuatim. §. j. credo sic esse dicendum, Aut est impedimẽtum verisimiliter recessurum de proximo: & talis abolitio rei non permittitur. Aut est impedimentũ duraturum verisimiliter longo tẽpore, & permittitur abolitio, de qua hic dicit̃. Probat̃ j. de leg. l. pe. §. fi. Quæ
9 ro, hic loquit̃ † accusatore mortuo durãte prima instantia: quæritur, quid si accusator moritur pendente appellatione post latam
b sententiã? Dicit gl.[b] ꝙ idem, quod instantia appellationis perimit̃. Ita no. s. tit. j. l. publica. Veritas est, Aut pẽdebat appellatio: quia reus erat condemnatus & appellauerat: & verum dicit gl. Aut pẽdebat appellatio: quia reus erat absolutus, & accusator erat condemnatus ad pœnam talionis: & tũc eadem distinctio obseruatur in accusatore, quæ in accusato, an sentẽtia ademerit bona etiam expresse, vel non: vt habuistis s. ti. j. l. defuncto. & d. l. publia.

1 ☞ *Damnatus de publico iudicio, & sic infamis, potest accusationes inchoatas perficere, suum accusatorem accusare, & etiam extraneum, si suam vel suorum iniuriam prosequatur.*
2 *Infamis quòd dicatur nedum indicatus, sed conuictus.*
Quicunq; repellitur à testificando, repellitur ab accusando.

Qui iudicio.

Clara lex est. † Opp. & videtur, ꝙ damnatus de publico iudicio possit alium accusare: vt s. ti. j. l. is qui reus. Solue vt ibi dixi, & etiam hic dico, ꝙ accusationes inchoatas possit perficere. Itẽ suum accusatorem potest accusare, vt ibi: extraneum non. nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur. Ita dicit glo. hic, & ibi.
Itẽ opp. ꝙ infames possunt accusare: vt j. ti. ij. l. famosi. Sol. Infames possunt accusare, in quibusdã casibus exceptuatis, de quibus videbitis j. eod. l. qui accusare. Fallit si est infamis ideo, quia damnatus publico iudicio: tunc non potest accusare, nisi mortem suorum exequatur. Ita dixit gl. quam tene menti: an verum dicat, nõ dico modo. Non habetis hic alia. Item dicitur hic,
2 iudicatus fuerit. Oppo. † ꝙ nõ est necesse quod sit iudicatus:
c sed sufficit[c] ꝙ sit conuictus: vt l. testium. §. penul. s. de testi. Solu. Illud est verum si tractetur de repellẽdo aliquem à testimonio: hic tractamus de repellẽdo aliquem ab accusando. Vel dicit gl. eadem est æquitas, vt quicunq; repellitur a testificando, repellatur ab accusando. Ita dicit gl. & optime. & quod dicitur iudicatus: subaudi, vel conuictus. Ad idem facit quod habuistis. s. eo. l. ij. §. j. videbitis j. eo. l. qui accusare.

1 ☞ *Prohibitus accusare seruum, prohibetur accusare liberum.*
2 *Exbannitus non potest accusare exbannitum.*
3 *Excommunicatus opponit contra accusantem, quòd est excõmunicatus: & contra eum non potest de excommunicatione replicari.*

Seruos.

Quia lex ista ponit quinq; casus, ideo non summo: & habet bonum notabile. in ver.
1 sed qui prohibentur. † Nota mirabilem casum, ꝙ ille, qui prohibetur accusare liberum, prohibetur accusare seruum. Seruus ergo licet sit infamis, hoc est sine fama: tamen potest al
d teri obijcere,[d] nõ potes me accusare: quia tu es seruus, tu es infa
2 mis, tu es mulier. Et † ex hoc sequitur, si exbãnitus accusaretur ab alio exbannito, potest dicere, non potes me accusare, quia es exbannitus: nec ille potest replicare contra accusatum: tu es ex
3 bannitus. Tex. est hic. Et idem † in excõmunicato. Nam excommunicatus defendere potest se à me, si accuso eũ, & poterit dicere, Non potes accusare: quia es excõmunicatus: nec ego potero replicare contra eũ dicẽs, Tu nõ potes excipere: quia es excommunicatus: vt hic est casus in c. cũ dilecta. extra, de rescrip. licet faciat in cõtrariũ gl. in l. iij. §. lege Iulia. s. de testi. quod examinaui plene in l. cum mulier. s. sol. ma.

1 ☞ *Leuia delicta, vel atrocia, dicuntur respectu pœnæ.*
Lex Iulia de annona dicitur leue, & etiam graue delictum.
2 *Priuata delicta, in quibus leuior pœna imponitur, dicuntur leuia delicta.*
3 *Crimen de submersis nauibus, quando quis abstulit modicam rem, est leue.*
4 *Crimen abigeatus assumendo generaliter, non dicitur leue.*
5 *Cognitio custodum quando dicatur leue crimen.*
6 *Lenocinium viliũ personarum, vel quãdo adulteriũ nõ est perfectũ, dicitur crimen leue.*
7 *Quando filius uel seruus non est obediens patri, uel domino, dicitur leue crimen.*
8 *Iniuria leuis, dicitur leue delictum.*
9 *Leue delictum dicitur, etiam in reperto cum cultello, in reperto ludere, & in reperto ire de nocte.*
10 *Ictus fustium quando imponitur in defectum pœnæ pecuniariæ: uel quia persona est uilis, dicitur leuis pœna, & consequenter leue delictum.*
11 *Verbum de plano, qualiter intelligatur. remissiuè.*
12 *Practicam huius legis ponit: & quod in istis leuibus non debet fieri processus.*
13 *Statutum ꝙ Potestas non possit facere condemnationem, nisi fiat depositum à reo, sub pœna librarum quinquaginta, non habet locum quando Potestas condemnauit in solidis uiginti.*

Leuia.

Hæc est aliquãtulũ difficilis. Pro declarãda hac
1 lege primo quæro, † quæ sint leuia
e crimina. Glo. quæ est hic, dicit[e]. Leuia crimina sunt, vt puto, lege Iulia de annona. est ne verũ? Videte, crimina dicũtur leuia, vel atrocia, secundũ qualitatẽ pœnæ: vt l. ij. s. ti. j. Sed q̃nq; in accusatione l. Iuliæ de annona, imponit̃ pœna grauior: vt l. annonã. s. de extraordina. cri. ergo non est crimẽ leue. Sed dic, ꝙ in l. Iulia de annona, imponitur in quibusdã pœna leuis, & in qbusdã pœna grauis: vt d. l. annonã. s. de extraordinari. crimi. & l. ij. j. ad le. Iuliã de annona. & secũdũ hoc saluabit̃ glo. qa in casib⁹
2 intelligit̃, vbi imponit̃ pœna leuis. Itẽ † ponit exẽplũ gl. in priuatis criminibus ꝙ sint leuia. Hoc exemplũ nõ est verum simpl'r. Nam quãdoq; in priuatis delictis homo suspẽdit̃: vt pro furto: vt l. capitaliũ, §. famosos. j. de pœnis. Quandoq; amputatur manus: vt in aut̃. sed nouo iure. C. de ser. fug. Quandoq; grauius punitur: vt x. col. de pac. iura. fir. §. iniuria seu furtũ. Tamen sustinendo gl. intellige in priuatis criminib⁹,
3 vbi leuior pœna imponit̃. Itẽ dat gl. † exẽplum in crimine de submersis nauib⁹: vt l. de submersis. C. de naufrag. lib. xj. Hoc nõ videtur bonũ exemplũ. Nã ꝓ tali delicto imponitur pœna grauis: vt l. Pedius. §. j. s. de incẽ. rui. naufra. ergo &c. Sed potes intelligere hoc, quãdo quis abstulit modicã rem, & sic erit crimen leue secundũ distin
4 ctionẽ. l. Pedius. Item ponit gl. † exemplum in crimine abigeatus: vt l. j. C. de abigeis. Hoc exẽplũ non vr̃ bonũ g̃naliter loquẽdo l. ij. s. de abigeis. vbi imponit̃ pœna
5 grauis. Item dat exẽplũ † quod sit crimẽ leue, scilicet cognitio custodũ: vt l. vnius. §. fi. j. de quæst. Hoc non videt̃ bonũ exemplũ: vt videbitis j. ti. proxi. l. non est facile. Sed intelligamus de custodib⁹, hoc est de custodientibus: nisi ponamus ꝙ aliquid facile fecerit circa personas custoditas: vt l. j. C. de custo. reo. Itẽ si diceremus de personis custoditis, si cõmittãt aliquid leue: qa
6 erit crimen leue. Itẽ ponit gl. † exemplũ in crimine lenocinij. hoc exẽplũ nõ videt̃ verũ. Nã lenociniũ grauius est adulterio: vt l. athletas. §. ait prætor. s. de his qui notã. infa. sed adulteriũ est graue crimen: vt l. auxilium. s. de mino. ergo &c. Sed sustinẽdo gl. potes dicere ꝙ intelligat̃ de lenocinio, cuius adulteriũ nõ est pfectũ, vel de lenocinio vilis psonæ: & sic est crimẽ extraordi
7 nariũ: vt l. j. s. de extraor. cri. Itẽ dat † gl. exẽplũ in l. nec quicquã. §. de plano. s. de offic. procõsu. & legat. vt l. si filius patri libertus patrono, non est obediẽs: istud est crimen leue, & de plano cognoscitur: & est bonũ

a ¶ Quęro, de quo. Allegatur Bar. sibi contrarius in l. is q reus. et in l. inter accusatorem. s. ti. j. & in l. iiij. §. hoc autẽ iudiciũ. de dam. infect. And. Barb.

b ¶ Dicit gl. Adde qđ not. gl. & Bal. in l. fi. C. si reus vel accu. mor.

c ¶ Sed sufficit. Et ꝓpter hoc cũ reuerentia nõ videt̃ ꝙ gl. in c. j. de exces. et ĩ c. super eo. el j. de testi. bñ dixerũt, vbi requirũt ꝙ sit cõuictus & cõdẽnatus de iure ciuili, ꝑ §. calũniator. in l. athletas. ff. de his q no. infa. Secus aũt de iure Canonico, quia sufficit ꝙ solũ sit cõuictus. Facit l. accusator. ff. de ꝑua. Nec obstat §. calũniator. qa loquit̃ quo ad irrogandũ infamiã iuris: quo casu nõ sufficit sola probatio. Facit glo. fi. in l. sed & si possessori. §. pe. ff. de iureiur. & debet ponere ꝙ quis esset inimicus, an sufficerẽt ad accusandum? Dic ꝙ non. Tex. est sing. iij. q. j. c. episcopi. versi. nulli. And. Barba.

c ¶ Sed sufficit. vtrum requiratur ꝙ criminosus sit dãnatus, vt reuocet̃ ab accusando? vide etiã in c. super eo. el j. de testi. & in c. j. de accu. per moder. in c. extraneo.

d ¶ Alteri obijcere. Non valẽs agere potest excipere de incõpetentia actoris. Vide per Flo. in l. iij. §. lege Iul. ff. de testi.

e ¶ Leuia crimina. Quę sint leuia crimina, & quæ sint atrocia, adde Bar. in l. nõ solum. §. si mãdato. s. de iniur. Ange. in l. si vacantia. in materia inquisitionis. C. de bo. vac. li. x. dicit gl. in l. iij. s. de vi & vi arma. ꝙ oĩs violẽtia cõmissa cũ armis appellatur immane crimen. Et dicit Iacob. Butr. in l. j. C. de his qui sibi adscri. ꝙ nullum delictum quod punitur absq; dolo enumeratur in atrocioribus, sed inter leuia. Et idẽ Ang. hic: & dicit Ang. ꝙ si cõmunis est opinio in religione aliqđ crimẽ esse leue, vt Florẽtiæ percutere cum pugno semp dicitur leue. nihil allegatur, licet Bart. secũdũ cũ in d. l. non solum. §. si mandato. dixerit ꝙ delictũ in persona sit graue. Et nota bene, vt dicit se ibi dixisse. Sed ibi nõ reperio ꝙ Ang. aliquid dixerit. & dicit Bart. in l. solo. C. de lib. causa qñ omnis offensa, ꝑ

quã filius posset exheredari dicetur grauis, et exemplum de pugno. vid in l. quicunque. in iij. col. de ser. fugi.
a ¶ Quæro quomõ. Adde Io. in l. j. supra de arb. And. Bar.
b ¶ Ego sic practicabã. Et de istis leuibus vide quæ plene in tex. in l. ij. §. si mater. ff. ad Tertu. et vide Bar. in l. nõ solũ. §. si mandato. et põdera quia gl. in c. veniẽs de acc. allegauit istã legẽ ꝙ in criminalibus põt interuenire ꝓcurator, & clarũ est qđ hic ĩponitur pœna corporis afflictiua: sed dic vt dicit Bar. quia ponitur in subsidiũ. viđ quæ ibi dixi. Ange. Bar.
b ¶ Practicabã. Not. practicã ꝓceden. in criminalibus: et licet gl. hic sentiat, ꝙ vbicũque põt procedi de plano, non sit necessaria ĩscriptio. Io. an. dicit, ꝙ de cõsuetudine istæ ĩscriptiones nõ seruãtur. et sentit ꝙ hodie nec expresse, nec tacite habeat locũ inscriptio, vt ipse not. in Spe. ĩ ru. q accu. ꝙ ĩprobat Bald. in l. qui crimẽ. C. q acc. et not. ꝙ in criminibus leuibus nõ requirit libellus, nec processus: sed in ordinarijs bene req ritur libellus, & inscriptio, ẽt in modo ingrendi: vt no. An. in l. si vacantia. C. đ bo. vac. li. x. et dicit Bar. ĩ l. ij. C. de spor. ꝙ si nũcius delinqt ĩ officio, põt absque ꝓcessu priuari: quia in istis cõmissis corã officio iudicis ꝓceditur leuato velo. Et ꝙ in istis solẽnibus credatur officiali. tenet Bal. in rubr. C. de fide instrumẽ. in x. col. in versi. sed adhuc dubitatur.
c ¶ Ego dixi. Hoc ẽt tenet Angelus hic.
d ¶ Differentia. q̃ differentia sit inter inscriptionẽ et subscriptionẽ, Adde ꝙ hęc inscriptio locum habet, etiam si vilissima persona, vt seruus accusatur. Sed ãn tunc inscribens puniatur minori pœna, vide Bald. in l. ij. C. de fid. instrumen. et Bald. in l. qui crimen. in ij. q. C. qui accusa.
e ¶ Et quatuor formæ. Adde Cynum. An. et Saly. in l. iij. C. qui acc. adde ꝙ ĩ hac pœna taliõis habetur cõsideratio priuilegij. tex. est et ibi Bald. in l. fin. C. vbi sena. vel claris. Adde ꝙ vbi de crimine agitur ciuiliter

modus practicandi:

8 exemplũ. Potes †etiã ponere exemplũ đ
iniurijs leuibus: vt l. nõ solum. §. quãquã.
9 s. de ĩiurijs. Vel †ponas exempla quotidiana, q̃ sunt in ciuitate. aliquis est cũ cultello
repertus vel repertus ire de nocte, vel repertus ludere, & sic ista talia sunt leuia crimina, de qbus ista lex loquitur. Tene mẽ
10 ti. Sed †cõtra hoc facit, quomodo appello crimina leuia ex leuitate pœnæ: nonne ictus fustium est grauior pœna, quã quæuis pecuniaria: vt l. in seruorũ. j. de pœnis: Non ergo ex leuitate pœnæ debẽt intelligi leuia, sed aliunde. Sol. intellige legem nostrã, qñ fustigatio fit ĩ locũ pecuniariæ: quia ille nõ põt soluere: vt l. qui ædes. s. đ incẽdio, rui. nauf. & s. de iniurijs. l. si quis ĩ iuriã. vel erat talis persona, cui illa fustigatio pœna modica erat. Quæro,[a] quomõ
11 debeat intelligi de plano? †Gloss. quæ est, hic, dicit, de plano, id est sine libello. Vel secundũ alios sine inscriptiõe, interueniẽte tamẽ libello. Sed gl. dicit ꝙ in oĩbus est necessaria ĩscriptio. Aduerte tex. facit expositionẽ huius verbi de plano, in c. sæpe cõtingit de verb. sign. in Cle. et doct. in l. nec quicquã. §. de plano. s. de offi. procõ.
12 & leg. et bona est expositio glo. Ego †sic
b practicabã[b] hanc legem in istis leuibus criminibus: quia faciebã solũ scribi, ꝙ talis erat repertus ad ludẽdũ, et statim postquã hoc fuerat cõfessus, precipiebã ꝙ solueret tantũ, & si nõ põt soluere, ꝙ fustiget. Nõ enim debet fieri processus in istis cãis breuioribus: vt in auth. nisi breuiores. C. đ sẽ. ex bre. reci. Et per hoc feci †absolui hic quendã Capitaneũ. Dicit statutũ, ꝙ nulla cõdẽnatio fiat à Capitaneo, nisi prius fiat à reo depositum sub pœna quinquaginta librarũ. mõ Capitaneus condẽnauit quẽdã in viginti solidis nõ facto prius deposito à reo, postea in syndicatu agebatur cõtra Capitaneũ ad pœnã quinquaginta librarũ, ex eo ꝙ non fecit depositum fieri à reo, antequam reũ cõdemnaret. Ego di-
c xi[c] ꝙ nõ poterat agi cõtra Capitaneũ quia in istis criminibus leuibus nõ debet fieri processus, nec requiruntur istæ tales solẽnitates, quæ requiruntur in grauibus. & fuit absolutus per hanc legem.

1 *Inter inscriptionẽ & subscriptionẽ, quæ differẽtia sit.*
2 *Forma subscribẽdi accusationẽ: et ponũtur quatuor formæ. Subscriptio in accusatione, de cõsuetudine non apponitur.*
3 *Opponens crimen per modum exceptionis quando teneatur se subscribere.*
4 *Procurator quando poßit interuenire, si crimen opponitur per modum exceptionis.*

1 SI cui. †Quæro, vtrũ sit diffe-
d rentia[d] inter ĩscriptionẽ & subscriptionẽ. Glo. dicit ꝙ sic. Gul. de Suza reprehendit gl. hanc dicẽs, ꝙ nõ est differentia inter inscriptionẽ & subscriptionẽ. Breuiter gl. dicit veritatem quia inscriptio est ipse libellus accusatorius cõtinẽs crimina, vt l. libellorũ. s. e. Sed subscriptio est quæ fit in fine, in qua se subscribit, &c. vt hic, et l. libellorũ. ver. itẽ subscribere. Tñ quãdoque vnũ ponitur pro
2 alio, vt l. j. C. qui accu. nõ pos. Secundo †quæro, q̃ debet esse forma istius subscriptionis. Glo. tractauit in l. libellorũ. versi itẽ subscribere. Itẽ tractatur in hac glo. &
e quatuor formæ[e] ponunẽ de subscriptione. Prima, ꝙ quis subscribat se perseuera-
turum in crimine vsq; ad finẽ: vt in hac lege. Alia forma est, ꝙ quis subscribebat se ita professum esse, sicut scriptum est: vt l. libellorum. ver. item subscribere. Tertia forma, ꝙ quis profiteatur se velle sustinere similem pœnam, si in probatione defecerit: vt l. ij. C. de fid. instru. & l. vlti. C. eo. Glos. nõ firmat se hic, sed in l. ij. C. de fide instrumen. firmat, ꝙ debet scribere prout hic dicitur: neq; debet subscribere se profiteri, ꝙ sustinebit pœnam talionis: quia hoc intelligitur, etiã si non sit dictũ. Item not. C. qui accu. nõ pos. l. iij. tex. extra, de procura. c. tuæ. duas formas ponit: vt quis profiteatur se perseueraturum vsq; ad sententiã: & se velle pati similem pœnam. facit c. super his. extra, de accu. Et hanc formã sequitur Specu. in ti. de accu. tamen secundum consuetudinem nõ vtimur ista subscriptione: sed in curia Romana forte est in vsu.
3 †Quærit Dy.[f] vtrum ille, qui opponit
f crimen per modum exceptionis, debeat se ad pœnã talionis subscribere. videẽ ꝙ sic: quia ille contra quẽ excipit, puniẽ: vt l. ij. §. extraneus. j. de adulte. Præterea, qui excipit, agit: vt l. j. s. de excep. Præterea, pro hoc videẽ text. in l. vlti. C. de fide instru. In contrarium videtur, ꝙ actionis verbo nõ continetur exceptio: vt l. verbum oportebit. §. actionis. j. de ver. sig. Præterea, quando crimẽ opponitur per modum exceptionis, quis nõ punitur: vt l. Lucius. s. de his q no. infa. & l. ij. §. si publico. j. de adul. Et hãc partem Dy. tenet & Cy. C. qui accus. non pos. l. iij. in j. & ij. q. Non obstat l. fi. C. de fide instru. quia ibi ꝓponebaẽ falsum ꝑ modum accusationis. ita dicit ipse. Mihi autẽ videtur sic dicendum: quandoq; exceptio criminis opponitur solum ad repellendũ aliquem: tunc non debet quis subscribere se: sed quando opponitur nõ solum ad repellendum aliquem, sed etiam ad eum puniendum, vt in casu l. ij. §. extraneus. tũc debet se quis subscribere, sicut in accusatione, quia est eadem ratio. Probatur in c. sup
4 his. de accu. Et eodem modo si quæritur quãdo crimen †opponitur in modum exceptionis, vtrum posit interuenire procurator: quia debet distingui: Aut crimen opponiẽ ad aliquẽ repellendũ: & põt interuenire: vt videmus ĩ crimine suspecti tutoris. Aut opponitur ad aliquem puniendum: & nõ potest interuenire procurator: vt extra, de accu. c. super his. in fi. Hoc tetigi in l. pe. §. ad crimen. in primo & secundo contrario. s. ti. proxi.

1 *Absolutus à crimine potest ab eodẽ, vel ab alio accusari, si doceatur ignorantia, vel de præuaricatione.*
2 *Ignorantia quòd probetur eo ipso quòd contrarium non probatur, vel per iuramentum.*
3 *Scientia quòd probetur, uel probando quòd esset uicinus proximus accusantis: uel publicã uocem, & formam.*
4 *Distinctio huius legis quòd habeat locum in absoluto per inquisitionem.*
5 *Absolutus à crimine opposito per exceptionem, quando poßit iterum accusari.*
6 *Absolutus per transactionem, quando poßit iterum accusari. remißiuè.*
7 *Accusari de nouo, quando poßit absolutus per iuramentum.*
8 *Semel malus, quando præsumatur malus.*
9 *De præterito quando præsumatur in præsens, in his quæ solo temporis cursu mutantur.*
10 *De præsenti quando præsumatur præteritum. remißiuè.*

g Iisdem.[g] Absolutus non potest de eodẽ crimine accusari ab eodem, vel ab alio, nisi fuerit ignorãs, & suam iniuriam prosequatur. Item idem accusator nõ potest eundem de alio crimine accusare, nisi suã prosequaẽ iniuriam. secus in filio eius. h. d. vsq; ad §. idem Imperator. Venio ad primum di-
1 ctum. dicitur hic, quod Absolutus, &c. Quæro, †quæ sit[h] ista
h magna causa. Gloss. dicit, magna causa est si doceat de præuaricatione primi. Hoc non videtur verum: quia sola præuaricatio sufficit ad tollendam exceptionem rei prius iudicatæ: vt lege tertia. supra de præuaricat. Dicit glossa hoc, quod dixi, verum

nõ habet locũ inscriptio: vt no. Bal. in l. ij. C. de fide instr. & est tex. & ibi doc. in l. momẽtaneę. C. vñ vi. vide Spe. de accu. §. quaẽr. versi. porro. de accu. in iiij. parte. in prin. Item nota ꝙ vbi ꝓcedit, ꝑ materia inquisitionis vel denũciationis, nõ requiriẽ inscriptio, secũdum Bal. in l. q crimen. in j. col. C. q accusare. & ibi in ij. co. dicit omissio inscriptionis nõ vitiat ꝓcessum. Vide ibi gl. & an in priuatis delictis requiraẽ inscriptio, Cy. ꝙ sic. in d. l. iij. alias l. ij.
f ¶ Quęrit Dy. Adde Bart. in l. pe. §. ad crimẽ. in prin. ij. col. s. titu. j. et Spe. ĩ ti. de ac. §. j. ver. Itẽ ꝙ non recte. & dixi in l. leuia. s. eod. Et vtrũ opponẽs crimẽ per modũ exceptionis, debeat se subscribere. & ꝙ nõ tenet Bal. in l. fi. ĩ prin. C. de fide instr. per gl. & doct. in l. q crimẽ. C. qui accusa.
g ¶ Iisdẽ. Ad ĩtellectũ huius §. in ñ. parte, in eo qđ dixit, q ꝑ calũniã semel me de vno accusauit, nõ põt me amplius de alio accusare. vide Angel. & Imo. in l. si is q reus. ĩ ver. ĩ ea. gl. ibi ĩ ver. aliud est. s. tit. j. adde Rom. cõsil. ccxiij. & ccxxiij.
h ¶ Quæro q̃ sit. Pro glos. hic posita vide Lud. Rom. in consi. cclxix. an probetur ignorantia per iuramentũ. And. Barba.

a ¶ Vel doceat. Vide aliã glo. Insti. de act. §. æque. alias alliæ. Andr. Barb.
b ¶ Quæro, dicit ipse. Et adde gl. no. in l. j. s. de rece. quod limita, nisi essent absentes: quia tũc excusaẽ ab eo qđ sciẽ publice. Casus est in l. plane. s. de exc. tu. Idem si est infirmus. Bar. ĩ l. is põt. s. de acq. hære. Vide Lud. Ro. in cõsi. ccxxxiij. vbi disputat de absoluta ꝑ scriptiõe, aut snĩa, si posit accusari, & si illud delictũ aggrauatur. And. Barb.
POMATES.
c ¶ Quæro, dicit ipse. Nota iuramento ignorantiã ꝓbari, & eũ q se ignorasse iurauerit, ex vicinitate et publica fama redargui posse. Et de hoc an ignorãtia posit iuramẽto ꝓbari, & de hoc ꝑ argumẽta & coniecturas ꝓbabiles redargui, est bona gl. in c. ij. ĩ verbo, affectata. de tẽp. ordi. in vj. & vide in c. ij. de cõsti. col. viij. & seq. Feli. etiã in c. quosdã. col. ij. & seq. de præsump. & in c. ij. col. j. de excep. & ĩ c. pastoralis. colũ. ij. ver. nec obstat. eo. ti. & Alex. cõsi. lxxj. colũ. iij. volu. j. & xcij. col. fi. eo. volu. & cv. co. iij. vol. j. & Ias. in l. admonẽdi. colum. cxxij. ad fi. & seq. ff. de iureiurando.
d ¶ Volo probare. Et sic not. ꝙ si lex dicit probari posse ignorantiã ꝑ iuramentũ, tñ post iuramentum põt aduersarius probare cõtrariũ. & ibi gl. in c. ij. ĩ ver. æquipol. de tẽpo. ord. lib. vj. Et ad hoc ipsam allegat Imo. in l. qui bona. §. qui dãni. s. de dam. infec. vbi eũ videas. Et vide qđ habes in l. j. alias ij. s. si ex noxa. causa agatur. & facit qđ habetur in l. si qñ. C. vnde vi. & quod ibi dixi. adde quod no. gl. in c. significasti. el j. de ho. et qđ dixi in l. fi. s. de recep. & adde ꝙ ignorãtia ꝓbatur ꝑ cõiecturas: & sufficit. j. q. j. c. si qs quia. &c. j. &c. vt circa. de ele. ĩ vj. & qđ no. ĩ c. ꝑsumiẽ. de reg. iur. in vj. & vide q̃ no. Bal. in l. j. de legi. & Bal. ĩ l. ij. s. de iur. om. iu. & gl. in c. ad audientiã. el. ij. de rescri. in glos. mag. & Goffr. ĩ summa, de except. §. sed sciendũ. ꝑ c. pastoralis. ibi alle. ꝑ eũ. Adde tñ secundũ Bal. ĩ l. j. C. ad Mace. ꝙ licet ignorantia ꝓbeẽ per sacramẽtum: tñ secus vbi tractatur

verũ est: si incipias ab ignorantia: qua duo requiruntur: sed si incipias à præuaricatione, sufficit vnũ tantum. Breuiter, siue incipias à primo, siue à secundo, vnum tantũ sufficit. Ita tenet gl. s. de libe. homi. exhi. l. iij. §. si tamen. & idem ibi Dy. & hic. Hoc etiam probatur de adulter. l. si maritus. in fi. Facit quod no. in l. qui de crimine. C. eo. Sufficit ergo ꝙ vel ꝓbatur præuaricatio, vel probetur ignorantia ab eo qui suũ dolorem prosequitur: & quod hic dicitur in tex. & ex magna causa, subaudi, maxime secundũ vnã opinionem positam in gl. &
2 est vera. Itẽ †dicitur hic, doceatq; se ignorasse. Quæro, quomodo poterit docere de sua ignorantia? Dicit gl. ignorantia ꝓbatur eo ipso, ꝙ non probatur cõtrarium: vt l. super seruis. C. qui mili. non pos. quia quilibet ignorare præsumitur: vt l. verius.
a s. de proba. vel doceat[a] de ignorantia suo
b sacrõ. Tene menti hanc gl. Quæro,[b] di-
3 cit †ipse[c] se ignorasse, & iurat: ego volo ꝓ
c bare[d] ꝙ sciuit, quomodo potero ꝓbare?
d Responde, hoc ꝓbabo probãdo ꝙ erat ꝓximus, & vicinus in loco: qa ex vicinitate loci præsumiẽ sciẽtia: vt in c. quosdã. & c. quãto. extra de ꝑsum. vel probãdo publicam famã, ꝙ erat publica fama de hoc in loco vbi versabatur. hoc no. in gl. in l. v. C. de pericu. tuto. quod tene menti. Quæ
4 ro, †hic loquitur de absoluto per accusationem. quid de absoluto per inquisitionem, vtrum habeat locum distinctio huius l. Respondeo, sic: quia inquisitio succedit in lo
e cum accusationis, vt dicam[e] in l. ij. §. si publico. j. de adul. Pro hoc optime facit tex. & qđ ibi diciẽ per Innoc. in c. cũ dilectus.
5 circa fi. extra de elec. †Quæro, quid de absolutis sup exceptione? Respõdeo aut exceptio fuit proposita ad eundẽ finem, ad quẽ ꝓponitur accusatio, scilicet ad puniẽdũ: & tunc proceditur, sicut hic, & l. qđ in diẽ. §. si rationẽ. s. de compensa. Si vero ad aliũ finẽ proponitur, tunc secus: ar. l. vendi
6 cantẽ. cum l. seq. s. de euic. Quæro, †qd si aliquis est absolutus trãsactione? Gl. remittit ad nota. in l. trãsigere. C. de trãs. dicã in l. si maritus. §. si negauerint. j. de adulte.
7 Quæro, †quid de absoluto per iuramẽtum? Gl. remittit ad no. in l. eũ qui. §. in popularibus. s. de iureiur. Dicam in l. si mari
8 tus. j. de quæstioni. †Venio ad secundã
f partem, dicitur hic, Qui semel est malus,[f] semper præsumitur esse malus. & ecõuerso. Sed contra de l. cum te. C. de probatio. Respondeo ibi loquitur in his, quæ cursu solo tẽporis mutantur: vt in ætate: argu. ad hoc l. spadonem. §. qui absolutus. & quod
9 ibi dici cõsueuit, de excu. tuto. In alijs †vero quæ solo cursu temporis nõ mutantur debes dicere sic, vtrum de præterito præsumamus in præsens tempus. Quædã sunt, quæ de facili perduntur, & nuda voluntate: vt possesio. De hoc dic vt ĩ l. siue posidetis. C. de ꝓba. Quædã sunt, q̃ nõ perdũtur ita de facili: & tunc si quidem præsens quasi possesio rei habet se contra illud qđ res fuit in præteritum: tunc dic, vt plene dixi in repetitio. l. si prius. s. de noui ope. nũc. Si vero præsens, quasi possesio rei non habet se in cõtrariũ ad id quod fuit in præteritũ: tũc loquiẽ lex nostra. & quod no. per
Dy. in c. semel malus. extra de re. iur. li. vj.
Item opponi. diciẽ hic, ꝙ delictũ patris filio nõ nocet contra in l. quisquis. C. ad l. Iuliam. maiesta. Gl. nõ soluit. dic ꝙ ibi est casus specialis. Diciẽ hic, nõ facile. Quæ
10 ro †quare dicit hic, non facile? Respõdeo: quia si prosequitur suam vel suorum iniuriam admittetur: vt l. hi tamẽ. j. eo. Itẽ vidi ꝙ de præterito præsumiẽ in præsens: q̃ro an econuerso, de præsenti præsumatur in præterito fuisse, qualis est nunc. Dic plene vt in l. j. §. si magistratus. s. de mag. conue.

Idem Imperator. Ibi debet quis puniri vbi qs deliquit. Quærit Dy. secũdũ quas leges punitur, an secũdum l. loci vbi deliquit, an secundũ legẽ loci vñ est. Dy. determinat ꝙ debet puniri secundũ l. loci vbi deliquit. Ita determinat hic: & de hoc ꝑ Cy. in l. j. C. de summa tri. & fide catho. & ibi hoc dixi in repetitione mea.

1 *Iudex quod cogatur remittere reum ad petitionem alterius iudicis, & quibus casibus.*
2 *Vnus iudex cogitur ad remittendum reum delinquentem alteri iudici per Imperatorem.*
3 *Laicus delinquens in ecclesia punitur per iudicẽ laicum, nec ad ecclesiam fit remißio.*
4 *Forensis captus per Potestatem Laudæ in territorio ciuitatis Mediolani, potest per Potestatem ciuitatis Mediolani repeti, tanquam indebite captus.*
5 *Detẽtus in carcere per Potestatem pro aliquo delicto, quòd potest sibi recõmendari per capitaneũ pro alio delicto: debet tamen prius processus Potestatis primo inchoatus expediri.*
6 *Committens delictum in ista ciuitate Mediolani, nõ potest pro delictis alibi commißis hic puniri, licet aggrauent delictum hic commissum.*
Fur, qui hic Mediolani commisit vnum furtũ, & alibi cõmisit plura furta: quia furta alibi commissa qualificant furtum hic factum, ideo acrius punitur, & suspendi potest.

g Cũ sacrilegiũ.[g] Quis debet prius suũ ꝓcessum expedire, q̃ reũ ẽt ꝑ maiori crimĩe ad
1 iudiciũ alterũ remittere. h. d. Opp. †ꝙ iudex non cogaẽ remittere reũ ad petitionẽ alterius iudicis: qm̃ par in parẽ non habet imperiũ: vt l. nã magẽatus. s. de arbitris. & l. ille à quo. §. tẽpestiuũ. ad Trebel. Dicit gl. spãle in duobus casibus. Primus in naufragio: vt l. ne qd. de incẽdio rui. naufra. Aliꝰ casus est hic. Sed certe quaẽr ĩtelligaẽ lex, ne qd ibi dicã. Sed quantũ ad legẽ nr̃am dico ꝙ hic nõ est spãle. Vel dicit gl. ꝙ iudex hoc facit ex vrbanitate, nõ ex necessitate. Cy. sequẽdo. Pet. in auẽ. qua ĩ ꝓuincia. C. vbi de crimine agi oportet in iiij. q. dicit ꝙ hæc est truffa: sed ꝙ iudex hoc faciat ex necessitate: qa tex. in §. si vero qs cõprehẽsorũ. in auẽ. vt nulli iudicũ. & poniẽ in auẽ. si vero criminis. C. de adulte. quã allegat gl. ponit verbũ iubemus. qđ est verbũ neces-
2 sitatis. & hoc puto verũ. Sed quæro, †ꝑ quẽ poterit cogi vnus iudex ad remittẽdũ alteri? Videẽ ꝙ nõ ꝑ aliũ iudicẽ: qa par in parẽ, &c. & ista sentit gl. Sed Cy. sequẽdo Pet. dicit, ꝙ par cogat eum, quia in hoc est maior. Sed hoc nõ placet: quia text. in corpore, dicit ꝙ debet adiri Imperator, cuius authoritate hoc fiat: & puniẽ iudex, si nõ remisit male factorem, & sic cogetur per
3 Imperatorẽ. Quæro, †delictũ aliquod est factũ ĩ ecclesia, an debeat punire iudex laicus, vel ecclesiasticus? Certe iudex lai-
h cus: nec debet fieri remissio[h] ad iudicem ecclesiasticum: vt l. si quis in hoc. C. de episc.

de iustitia ignorantiæ, vt ibi habeẽ. Et an positio ignorãtiæ sit affirmatiua, vel negatiua, vide not. Bar. ĩ l. ab eo. in vlti. co. qũo & qñ iudex. qui tenet ꝙ est negatiua.
POMATES.
e ¶ Et dicam. Vide ad hæc Alex. cõsi. xj. colũ. ij. in v. dubio. vo. j. & Ana. xvij. colũ. iij. & ad hoc pulchre Aret. consi. lviij. col. vij. & seq.
f ¶ Semel est malus. Qui semel est malus, semꝑ præsumiẽ malus: intellige in eodẽ genere mali, secũdũ Bart. in l. Cassius. de sena. & vide Bar. in l. si prius. in ix. oppo. iij. partis. de ope. no. nũ. per Bal. in l. fi. ff. de hære. insti. qđ no. doc. ĩ c. insinuatũ. de symo. Bene faciunt no. ꝑ Bal. in l. ex persona. C. de proba. late ꝑ Iaco. de Bel. in l. oẽs alias, eius. C. de inoffic. testa. & limita, vt ꝑ Sal. in l. si minorẽ. C. de in inte. resti. & Bal. in l. nõ igitur dabit. C. ad exhi. Bart. in l. ij. de bo. pos. ifan. vel fu. dela.
g ¶ Cũ sacrilegiũ. Ad de Bald. in l. ij. C. de ser. fug. qui dicit ꝙ si qs est ĩdebite captus & in alieno territorio, & contra eũ fuit sentẽtiatũ, vel facta executio, ꝙ omnia tenẽt: nisi fuerit appellatum.
h ¶ Remissio. Vtrum in delictis habeat locũ remissio quo ad recognitionẽ, et quo ad executionẽ: vide Bal. in l. ij. C. de ser. fugi. & in l. ij. C. mã. & in l. fi. ĩ princ. C. si à nõ cõpe. iu. vbi ponit ad quẽ iudicẽ fiat remissio. Adde Ange. in l. hęres absens. & q̃ ibi dixi. ff. de iudi. Et de materia vide gl. & doct. in c. j. de rap. & glo. ĩ Cle. pastoralis. in gl. ꝙ si publice. & in glo. de more. de re iudic. & Bal. in c. j. de contro. feud. apud pares terminan. & an iudex remittens posit cognoscere de causa, quare remittatur: vide Barto. in l. fina. §. fina. de pub. & Barto. in l. non dubito. de ca. et postli. reuer. & in l. cunctos populos. C. de summa tri. & Imo. in l. pen. in, princi. j. titu. j. plene per Ioã. Cal. in repet. c. de illis. de rap. in j. q. & ibi per moder. Petr. de Ancha. in repetit. c. postulasti. de fo. competẽ. & vide quod habes in l. à diuo Pio. §. sentẽtiam. s. de re iudica. Et not. ꝙ de consue-

tudine non fit remissio in delictis. dicit Bar. in l. sepulchri. C. de sepul. vio. et gl. in d. c. pastoralis. et Imo. in l. inter accusat. ff. de pub. iudi. et Sali. in auth. si vero. de adulte. gl. et Bar. in l. j. C. vbi de crimine. Et hoc signanter limitatur per Bal. in l. penul. in vj. col. C. de execu. rei iudi. nisi esset condenatus. Et pquē possit peti remissio, vide ibi eum in viij. col. et quæ fuerit ratio quare i delictis fiat remissio vide Bal. in c. cū A[illegible] & cler. Et pro hoc optime extra de imu. chimedorā. in ij. col. C. vt in posleg.

a ecclę. c. immunitatem[a]. Secūdo† quæro, aliquis est captus per rectores terræ vicinę, in territorio huius ciuitatis, an talis hō possit repeti per ciuitatē istā, cū non potuerit iure capi. Pro quo facit, ff. capi. nō potuerit. I. quis sit fugitiuus. §. idē Celius. ff. de æd. edic. Dico q̄ potest repeti[b], vt extra, de verb. sign. c. ex parte. el. j. Vltimo† facit hæc lex, quod si Potestas habet aliquem recōmendatum in carceribus p aliquo delicto, q̄ Capitaneus pōt facere eū ibi recōmēdari pro alio delicto: ita tñ q̄ pcessus potestatis prius ichoatus nō impediatur, vt hic vides: quia teneē remittere expedito prius pcessu criminis de quo cognoscit. Dixi in quæstione quā disputaui. Tangā in l. ij. in fi. ff. ti. proxi. Omissi hic vnam quæstionem, quam format Dyn.

6 †Quæro, si vnus fecit vnum maleficiū in ciuitate ista, et alibi plura maleficia cōmisit vtrū in ciuitate ista hic possit puniri de maleficijs alibi cōmissis? Videtur q̄ nō, p istū text. et ita tenet Dy. Istud dictū Dy. intelligo esse[c] verum, nisi in ciue istius ciuitatis, qui ratione originis hic pōt puniri de delicto cōmisso alibi: vt l. j. C. vbi de cri. agi opor. Item dictū Dy.[d] intellige q̄ delictum alibi commissum nō pōt puniri principaliter hic: sed pōt pœnam delicti hic cōmissi aggrauare: nā fures publici et famosi suspendūtur: vt l. capitaliū. §. famosos. j. de pœnis. mō si aliquis alibi fecit plura furta, et hic vnū tantum: tunc propter furta alibi cōmissa hic acrius punitur: quia suspenditur. Nā furta alibi cōmissa qualificant furtum factum hic, vt acrius punia tur, quia suspenditur: vt l. iij. circa fi. C. de epi. audi. & l. seruos. C. ad l. Iul. de vi. & l. j. supra de iure patro.

☞ *Cognito uno de contrarijs, cognoscitur & reliquum. & nu. 10.*

Pauper dicitur, qui non habet quinquaginta aureos in bonis.

Mulier prosequendo suam, uel suorum iniuriam, accusare potest in casibus hic notatis.

Pupillus accusat cum authoritate tutoris: et quando suam uel suorum iniuriam prosequitur.

Adultus maior annorum uiginti accusare potest alias nō nisi sit pupillus.

Infamis, & sic damnatus de publico iudicio, admittitur ad accusandum, si suam uel suorum iniuriam prosequitur, & suum accusatorem: et in casibus hic exceptuatis, alias non.

Infamis de facto q̄ non repellatur ab accusando.

Socius eiusdem criminis repellitur ab accusando,

Excepto q̄ sit socius eiusdē criminis, qualiter opponatur.

Accusatio si est facta à prohibito accusare, an processus ualeat, si non opponatur.

1 **Vi accusare.†** Cognito vno de contrarijs cognoscitur aliud: et contrariorū eadē est disciplina. Vel alit. Oēs regulariē pñt accusare, nisi psonæ hic, phibitę. h. d. No. tex. † vt sūt q̄ minus, &c. Ex

2 quo habes q̄ paup[e] dī q̄ nō habet quīqua gīta aureos ī bonis. Quæro hic aliqua dubia, †dicitur hic quod mulier ab accusando repellitur: an sit verum simpliciter. Sol. si suam vel suorum iniuriam prosequatur, potest accusare: vt l. j. & ij. ff. eo. ti. alias nō, vt hic: nisi in casibus notatis hic in glos. &

4 not. etiam ff. eod. l. ij. Item quæro † de pupillo, an sit verum indistincte? Respō. aliquā do admittitur ad accusandum, cū tutoris authoritate: vt ff. eo. l. ij. in fi. & ibi not. etiā generaliter si suam vel suorum iniuriā prosequatur: vt j. eo. l. hi tamen. vt ff. tit. ij. l. mulieri. alias nō, vt hic. Sed quid † de adul.

5 Rñ. potest, si est maior xx. an. vt no. ff. eo. l. ij. ff. in fi. etiam no. hic, alias nō admittitur: vt hic. Non ob. l. qui cum maior. ff. sed si mi. ff. de bo. quæ libe. & l. post legatum. §. ætati. de his qui. vt indig. quia intelligo de minore xxv. an. maiore tamen xx. Hæc solu. ad illas ll. nō est bona, quia loquunt etiam de pupillo. Vnde ll. illæ debent intelligi in casu, in quo etiam pupillus admittitur ad accusandum. †Item † dicitur hic, de infamibus: an sit verum indistincte, q̄ repellā

f tur[f] ab accusando? Rñdeo, quidā sunt infames de iure, quia condemnati publico iudicio. & isti nō admittuntur, nisi suam vel suorum iniuriam prosequantur, vt hic: vel nisi in casibus exceptuatis: vt l. mulierem. j. eo. l. famosi. j. ti. ij. & nisi contra suum accusatorem: quia tunc damnati de publico iudicio admittuntur ad accusandum suū accusatorem: vt l. is qui reus. ff. ti. j. Infames

7 †vero[g] de facto non reperitur q̄ repellant

g ab accusando. & de istis infamib[9] de facto tangit Spe. in ti. de accus. §. j. versi. sed quid de his. Item hic dicitur de eo qui habet plures accusatores. hoc examinabo īl. hos ac-

h cusare. §. lege. j. eo. Quæro[h] vtrum sint

8 alij, qui repellantur † ab accusando, quā numerati hic. glo. ponit plures. inter quos numerat socios eiusdem criminis: vt l. si filiū.

9 C. de lib. cau. & bñ dicit. Sed qualiter † poterit opponi exceptio, tu es socius criminis: nōne secundum hoc videtur excipiēs confiteri crimen? De hoc habes glos. quæ hoc declarat, in l. si filiū, & extra, de testi. c. j. lib. vj. circa fi. per Io. an. & plures alios, qui repelluntur ab accusando, vide Spec.

10 de accu. †Item dicitur in l. nulli. q̄ pauper est, qui nō habet l. aureos in bonis q̄ tene menti ad modū probandi paupertatē. hoc plene examinaui in l. si constante. in prin. ff. sol. ma. in repe. quam feci. Venio

i ad l.[i] hi tamen. & opp. ad eam j. ea. l. §. fina. Rñ. Fallit in liberis, & libertis vt ibi videbitis. Item opp. de l. si maritus sit in ma. in princi. j. de adul. Rñ. q̄ ibi etiam fallit, q̄ non potest accusare, suam vel suorum iniuriam prosequendo. Vnde gl. quæ incipit, vt mulier. Opp. ff. proxi. Sol. fallit in istis secundū quosdam. Alij dicūt q̄ isti etiam in grauibus criminibus cōtra eos commissis punita aggrauent delictū: quoddam consiliū inter illa Bal. ccclxxiiij. iiij. lib.

d †POMATES. ¶Item dictū Dy. Vide ad hæc aliqd per Feli. in §. fi cut. col. ij. in gl. super verbo, adulterio. de test. & Cepo. cōsi. lxxviij. col. ij. & in auth. sed nouo iure. col. xxj. in fi. & se. & Barb. cōsi. xlvij. col. xix, vol. j. & xj. col. xij. & xxiij. vo. ij. & aliquid per Ro. cōsi. ccxxxvj. & Are. lxiij. col. j.

vbi dicit, q̄ primū delictū pōt allegari ad aggrauandum, & qualificandū omnia de processu facta remissa, vel soluta.

e ¶Pauper. Adde bar to. in l. si cōstāte. col. mat. alibi dicitur dues, vel pauper. secū dū q̄ iudex æstimabit. auth. ꝓterea. C. vñ vir & vxor. licet aliter loquat glos. in corpore vñ sumitur. in eximia vero paupertate dicitur ille, qui stat in hospitali. l. si qs ad declinā dā. de epis. & cler. & vide q̄ no. in auth. de fi. instr. §. fi. Itē quantitas dicit magna & parua iudicātis arbitrio: vt in auth. de iu di. §. ne autē. & vide q̄ no. Archi. in c. si. de test. ī vi. Ang. hic, & Bart. ī l. societatē. §. arbitrorum. in v. alias vj. co. ff. pro socio. & Hosti. in c. q̄ sup his. de voto. &c. & Bald. in d. l. si quis ad declinandā. in iij. col. & glo. & Barto. in auth. minoris de bitor. C. qui da. uto. pos. & in d. l. admonendi. Et quis dicatur testis pauper, vide glo. not. in aut. de hær. & fal. §. si vero absint. & ibi per Ang. Et differentia est inter pauperem, & inopem: quia pauper est qui parum habet, inops qui nihil. secundum Dyn. & Pau. de cast. in d. l. id q̄ pauperibus. Et differentia inter pauperem, & in penuria constitutū, vide Archi. ī c. pericu. de sta. reg. in vj.

f ¶Quod repellātur. Vtrū isfames admittant ad accusandū, vide Cy. & Sali. ī §. magnum. C. qui accu. & Bar. in l. ij. §. fi publico. in ver. vltcrius quæro. de adul. Cañ. in c. j. extra eo. vide ī. no. in l. qui iudicio.

g ¶Infames vero. Ad de Bal. & Imo. l. is q reus. ff. ti. j. in ij. char. per Specu. in titu. de accu. §. j. versi. sed q̄ de his qui. Et Imo. ī c. j. & in c. omnipotens. extra, eodem

h ¶Quæro vtrum. facit si statuto cauetur q̄ denuncians malefactorē habeat præmium, q̄ non cōpre hēdatur socius criminis, vide Bar. in l. idē est. §. si tibi. ff. de cōdi. ob tur. cau. An. bar.

h ¶Quæro vtrū. Ad de Bal. in rub. C. qui accu. & ibi glo. Bar. in l. j. §. si seruus. de quæstio. & vide Bal. in l. si magnum. C. qui accusa. & in l. si filium. de lib. cau.

i ¶Venio ad l. An pater possit accusare filium & vide Bart. in l. inauditum. possunt

in princ. ff. de sica.

a ¶Quæro vos. Addē l. prætor. §. fi. ff. de in iur. And. Barb.

b ¶Hos accusare. Limita vt per Bar. in l. marito. §. illud. ff. de adul.

c ¶Aut vult eam. Et a illum tex. singulariter. alle. Gul. de Cu. in l. eum qui. ff. de cōsti. pe. Ang. in l. si qs postquā. ff. de iud. vi de oīno. And. Bar.

d ¶Tres sunt sol. Vide q̄ dixi in l. libello rum. §. pe. ff. de adul.

e ¶Opp. q̄ vno. Vīd doc. in c. ij. de accus. cu. Quid si qs ,pduxerit cōtra me quatuor testes falsos: vo lo accusare eum & testes? Dic quod possum. Vide lo. And. in specu. de accu. §. j. versi. itē q̄ non pōt. & Ang. q̄ dicit, q̄d de facto Paduæ fuerūt producta consilia ,p & contra. Dubium stat in hoc an censeant plura delicta, an vnum. And. Bar.

f ¶Veritas est. Procedit cumulatio si nō opponatur. Adde Bald. in l. cum rōnibus. C. q accu. Bald. in l. pe. j. ad Turp.

g ¶Vnum delictum. Qño cognoscatur, an sit vnū delictum vel plura, adde Bal. in l. cū rōnibus. C. q accu. Et an mādans, & faciens possint vno libello accusari, tanquā sit vnum factum, vide Bal. in d. l. cum rōnibus. in j. & iiij. q̄o. & in l. j. C. si reus vel accusa. mor. fu.

h ¶Accusare diuersos. Sal. in d. l. homicilij. C. e. colligit ibi ex gl. quod quis eodem libello pōt accusare plures de diuersis criminibus simul. f. adinuicem sociatim commissis: sed intellige simul, vt ff. hic §. per Bart. & dicit hic Ang. q̄ qñ accusantur plures ad prosecutionē suæ, vel suorum iniuriæ, si delicta sint diuersa, ex diuersis factis requiruntur diuersi libelli, sicut dicimus in ciuilibus p nota. per eum in l. supra iter. §. Cæsius. de aqua plu. ar. adde no. per Bar. in l. edita, in q̄o. an requirātur diuersi libelli. C. de edē. & hoc dictū ab alio expressius non legi. quod nota pro intellectu huius text. in fine. & vide Alex. in l. si idē cum eodem. de iurisdi. om. iudicum. Adde q̄d iste qui fecit hanc apostillam non vidit Alex. in l. edita. quia dum Bar. ibi dicit q̄ possunt q̄ eos accusare: vt l. propter. C. q̄ accus. quod gl. nostræ nō placet excepto crimi. maie. & adulterij. Ia. de are. vī hic dicere hoc esse verum indistincte, vbicunq; atrox iniuria in istas psonas inferē: vt mutilatio mēbri, vel si. vt l. si adulterium cum incestu. §. liberto. j. de adul. Quæro, [a]vos

11 †videtis quod quædā personæ sunt, quæ ab accusando repelluntur. quid si nō fuit eis oppositum: an valeat processus? Breuiter de hoc dicā j. ad Tur. l. j. §. accusationem. vt ibi videbitis textum.

Hi tamen.

Balio. De hoc qualiter accusatus possit ab alio accusari, videbitis j. eo. l. senat[9]. De eo cuius nomē est abolitum, qualiter possit accusari, videbitis ff. eo. libello rū. §. fina.

1 ☞ *Officialis officio durante potest accusari, non ut procedatur, sed ut processus differatur, nec desinat esse officialis.*

2 *Exceptio quod quis non possit accusari, est dilatoria, & nō opponitur, nisi usque ad litem contestatam.*

b **Hos accusare.**[b] Vidistis qualiter accusatio debet formari. Item q̄ personæ possunt accusare, & quæ nō, hic autē incipit dicere, quæ personæ pñt accusari, & quæ non. No. tex. ibi legatū prouincialē, id est, de prouincia missum ad ciuitatē Romā, seu ad principē. † Op. q̄d ille q̄ est in offō, possit accusari: vt l. si adulterium cū incestu. §. fi. j. de adul. Sol. Potest accusari nō vt ,pcedat, sed vt differat, donec desinat esse officialis: & iō in ciuitate ista Priores possunt accusari, nō vt ,pcedat, sed vt differat quousq; desinat eē prior es. Quæro, qd si ista exceptio, non possum accusari, † sit omissa: vtrū ,pcessus remaneat validus? Rñ. ista est exceptio dilatoria: & ideo nō pōt obijci, nisi vsq; ad li. cōte. seu quousq; nomē est receptū iter reos: vt l. si maritus. §. præscriptiones. j. de adul. & probatur j. proxime.

1 ☞ *Exceptio, quod quis non possit accusari, licet sit dilatoria, tamen si accusatio repetatur iuxta l. libellorum. in fin. supra eo. poterit opponi.*

2 *Exceptio declinatoria, uel dilatoria, quando possit opponi post nomē receptum inter reos.*

3 *Accusatus si post lit. contest. efficiatur clericus, an possit opponere exceptionem dilatoriam iudicij. remissiue.*

4 *Receptio inter reos qualiter fiat. remissiue.*

Hoc beneficio. Iste est valdeno. §. Ego dixi ff. quod istæ exceptiones: ego non possum accusari. debent opponi ante nomē rei receptum inter reos: nō post. Quæro ergo qd si istas exceptiones, ego nō opposui ante nomē receptum inter reos, demū facta nōis receptione nomē fuit abolitū, & alius vult me repetere scdm l. libellorū. in fi. & ff. l. proxima in fi. an cōtra repetētē potero istas exceptiones obijcere.

1 Rñ. Iurisconsultus q̄ sic. hoc dicit. † No. q̄ post nomē rei receptū inter reos istæ exceptiones quod qs nō possit accusari non pñt opponi, nisi abolitio sit facta, & de nouo repetatur. Op. de l. si quis repetere. j. ad Turp. Dicūt qdā, hic loqtur extraneo repetente: ibi repetente primo accusatore. Alij dicūt, q̄ hic loqt in dignitate supueniēte: post nomē receptū inter reos: ibi vero in dignitate quæ cōpetebat ante nomē rei receptū inter reos: vnde imputet sibi si nō excipit añ. Quælibet istarū solutio-

2 nū est vera, † & ideo cōiunge eas simul, et habebis hanc doctrinā satis bonā. Aut dignitas, ex qua ista exceptio dilatoria, seu declinatoria, seu cōiter supuenit, fuit post litem contestatam, seu post nomē rei receptū inter reos, & tunc indistincte pōt opponi ista exceptio: vt hic, secūdū vnā lec. & ar. C. de cōsor. eiusdē litis. l. ij. Si vero añ nomē rei receptū inter reos erat illa dignitas, & non fuerit opposita exceptio: tunc aut vult eā opponere in eodē iudicio: & nō pōt, vt l. si marit[9]. §. præscriptiones. j. d

c adul. Aut vult eā[c] opponere cū repetitur post absolutionē cōcessam: & tūc aut pri[9] accusator repetit, & nō pōt opponere, vt l. si qs repetere ad Tur. Aut est extrane[9] repetēs, & pōt opponi: vt hic secūdū vnā lec. Et secūdū † prædicta vī hic casus, q̄d si post litis contestationē qs est effect[9] clericus, vel presbyter, q̄ potest opponere exceptionem dilatoriam iudicij. Casus est hic secūdū illā lec. q̄ si dignitas superuenit post litē cōtestatā. hoc nō examinabo hic: sed examinabo in l. j. in fi. j. de pœnis. Quæro, † qual' fiat receptio inter reos. Dicit gl. post litē cōtest. dixi plene in l. is qui reus. §. ti. j. idē hic loquit de repetito: an loquat de repetito ante triginta dies vel post. Quidam de repetito post triginta dies: sed tunc nullū esset dubiū: qa tunc nō posset repeti nisi super nouo processu: vt diximus in l. libellorū. in fi. §. eod. Intellige glo. de reperito intra triginta dies.

1 ☞ *Si duo ab eodē accusentur, licet nō possint accusari si non opponatur, valet processus.*

2 *Plures quando possint ab uno accusari.*

Vnum delictum etiam dicitur, quando plura facta simul fiunt.

3 *Factum mandantis, & facientis, quod intelligatur unum delictum.*

4 *Masculus & fœmina in crimine adulterij non possunt simul accusari.*

5 *Duo possunt ab uno de diuersis criminibus factis, diuersis temporibus, duobus libellis accusari.*

6 *Plures si accusantur ab uno in eodem libello, & non possint, si non opponatur, iudicium procedit.*

Lege Iulia. Op. fortiter, quod possit quis cōqueri de duobus: vt §. eo. l. qui accusare. ver. alij, ,pter turpem. vbi innuunt q̄ duo possunt accusari ab eodem.

d Tres sunt solutiones.[d] Prima quod vnus non potest accusare duos vno libello: sed pluribus sic. Alij dicunt quod nec diuersis libellis possunt duo ab eodē accusari. Nō obstat l. cōtraria

1 quia ibi fuit factū. licet fieri nō debuerit. Ex hac † solutiōe nota, quod si duo accusantur ab eodē, licet non possit fieri, valet iudicium si non opponatur. Ad idem facit q̄ nota. in l. si accusatoribus. C. eod. & lege prima. C. si reus vel accusator mort. fuerit. Tertij soluunt, hic de diuersis criminibus: ibi ex vno.

e Qualiter hoc debeat intelligi, dicam incontinenti. Opponi.[e] quod vno libello possunt accusari duo: vt l. qui pupillam. §. fi. & l. vim passam. §. incesti. infra. de adulteriis. Glo. soluit ibi, &

2 intelligit ibi in diuersis libellis. Breuiter hoc est trufta, † Veritas est:

f [f] Aut qs vult accusare plures de vno delicto, qa aliqd simul fecerunt: tunc etiam si essent mille, possunt accusari vno libello regulariter, vt d. l. vim passam. §. incesti. & l. qui pupillam. in fine. C. si reus, vel accusator mortuus fuerit. l. prima. Et

g intelligo vnū delictum,[g] etiam simul plura facta: vt puta, plures percusserunt vnum diuersis percussionibus simul, vn[9] cū gladio, alius cum baculo: vel duo se inuicē percusserunt: totū hoc reputo vnū factum, ad hoc vt vno libello possint accusari. Textus videtur C. eodem. l. si quis homicidij, argumentū ad hoc quod no. C. vnde vi. l. j. in fine magnæ gl. Itē intelligo

3 † vnum factum mandantis, & facientis. Textus est in l. nihil. §. fi. infra, de adulteriis. Facit C. si reus, vel accusator mortuus fuerit l. prima. & quod ibi notant doctores, licet se multū inuoluāt. dicam in l. nihil. Fallit † qd supra dixi in crimine adulterij. vbi duo non possunt simul accusari, masculus & fœmina vt l. si maritus. §. finaliter, de adulteriis. & C. de adulteriis. le-

5 ge, reos. Et ratio colligitur ex l. denunciasse. §. fi. infra, de adul

h teriis. Si vero † vult accusare diuersos[h], & de diuersis crimini-

vel adipiscēdæ possess. simul eodē libello cumulari: vt c.cū ecc. & c.pastoralis.de cā pos.& proprie. Vnde propter hoc in d.l.edita.d. Ale.dicit ꝙ opin. Pau.de ca.est multū substantialis,ꝙ suā opi.tenet gl.in cl.dispēdiosam.ī verbo personalibus de.rescri.Sal.in l.si quis homicidij. C.eo.ti.vbi dicit,ꝙ opi. Bar.iure nō probatur,et esset tex.cōtra ipsum in d.l.si quis homicidij.iūcta gl.in ver.putauerit. in fi.cū hac ēt opi. dicit concordare.Bald. ibi in repeti. Paduana,in xviij.q. cū quibus omnibus ipse etiā trāsire videtur.quod vero quis posit vno libello diuersos ex diuersis causis conuenire, tenuit Cy.in l. eo qđ a multis.C.si cer.pe. quem Cy. refert & sequitur Ro.cōsi.ccxl.licet de prædictis præfati doc.mentionē non faciant. Quę aūt sit rō,ꝙ secus sit in criminalibus:vt ī d.l.cū rōnibus.collige ex dictis in d. cōsilio.

a ❡Quid si plures. Adde Bar.in l.edita. & ibi Alex.in antepe ço.de eden.Pro concordia. Aduerte, qñ pœna pecuniaria venit applicanda fisco, puta centū librarū pro aliquo delicto: an cadat in seruū delinquētē.Bar. ꝙ nō, in l.j.§.si fa.fur.fe.dic. quia debet illa pœna alterari in corporalē.Contra, videtur expresse in hoc §. omnibus aūt.vers. q̃ro vtrum pœna pecuniaria. Tu dic ipse Bar.cōcordat, si bene videatur:quia in hoc §.omnibus . dicit ꝙ aut libellus criminalis cōcludit, ꝙ condemnetur in tertia,vel aliqua parte bonorū, quasi istud sit impossibile,vt aliqua bona habeat ꝓpria de peculio nō est opus loqui : quia domino auferri non pōt.leg.j.et l.si filius. C.de bo.præscr. gl. in l.j.eo.tit.ita loquatur in d.l.j. Aut vero generaliter loquitur ꝙ soluat tantum &c.et tūc procedat qđ dixi in hoc. §. omnibus autem.quia aliter soluere poterit si habeat:vt probatur in l.iiij.in princ. &.§.j.& ij.ff.de manumis.

P. PAV. P.

b ❡Omnibus autem. Vide Fel.in c.rodulphus.col. pen.de rescript.

c ❡Cadat.Sed ꝙ nullo casu cadat in seruū tenet Ange. hic. Sal.in l.ij.C.de acc. de quo late ꝑ Imol. l.serui.ş.de app.et vide omnino Bar.in l. j.ş.si fa.fur.fe.dic.vbi dicitur tenere cōtrarium.Pro quo ī l.j.ď bo.li.in prin. Potest enim si vult ad euitādū pœnam corporalē serui,soluere ꝓ eo pœnā pecuniariam per l.agraria.determi.mot.iūcta l.itē veniūt.§.recte.de peti.hæred.

d ❡Vltimo ibi.& sic facit ad q̃sti.qđ manus incidať.ꝙ si non habet. An. Bar.

e ❡Alterabitur pœna.not.de alteratione pœnæ imposita a l. vel a statuto. &

bus diuersis temporibus cōmissis : tunc duos potest:vt l.cū rationibus.C. qui accusare.& supra,eo.l.qui accusare. nō tamen vno libello:vt hic. Plures vero non posset accusare,nisi suam,vel suorū prosequatur iniuriam,vt hic,& d.l. cū rationibus tene ista mēti.
6 †Quæro, si plures,[a]
a accusantur vno libello cū nō possint accusari,nec est oppositum,an procedat iudicium? Gl.hic ,secundum vnam solutionē tenet quod sic. Ad idem facit l. si accusatoribus.C.eo.et quod ibi no.In contrarium facit l.si maritus.§.fi.ş. de adult. vbi videtur ꝙ nullum sit omnino iudiciū.So. Potes dicere,ꝙ in illo crimine est speciale. Non habetis hic alia dicenda.

1 ☞*Exceptio lenocinij,si opponitur ad defensionem, potest opponi per seruum.*

Si seruus.

Opp.de l. Domicianus. j.ad Turpil. & l.ij.j.tit. j. Sol.In custodia carcerali fallit. Item op. C.de adul.l.quoniam.Solu.glos.fallit. in illa exceptione lenocinij,quā liber potest
1 opponere,& non seruus. Breuiter,†exceptio lenocinij si opponitur ad aggrauādum accusatorem,non potest opponi ꝑ seruum,vt ibi.sed si opponiť ad defensionem:tunc potest opponi per seruum , vt hic,& l.seruos.ş.eo.tit.

1 ☞*Seruus non potest accusari l.Iul.de ui,ut puniatur in bonis:in corpus sic.*
2 *Pœna capitalis,uel membri abscißio,ꝙ cadat in seruum.*
3 *Seruus potest damnari in metallum.*
4 *Pœna deportationis, et relegationis,ꝙ cadat in seruum,ut amittat spem habendæ ciuitatis,& libertatis.*
5 *Seruus potest damnari pœna pecuniaria,non tamen in amissione tertiæ partis bonorum.*
6 *Pœna pecuniaria in genere cadit in monachum,non respectu omnium bonorum,uel quotæ.*
Iura loquentia in seruo, quod habeant locū in monacho.
7 *Pœna l.Pompeiæ de parricidijs,quando posit habere locū in seruo.*
Pater & in mater possunt accipi duobus modis.
8 *Spurius uel spuria,ꝙ admittatur ad accusandum de morte patris.*
9 *Pœna,quæ imponitur à lege,quando non cadit in seruum, officio iudicis alteratur.*
10 *Statuto stante,ꝙ facienti sanguinem in platea , amputetur manus dextra:si delinquens non habet manum dextram, punietur extra ordinem,arbitrio iudicis.*
11 *Pœna à lege inducta pro delicto,licet iudicis eius arbitrio ex causa imponatur,tamen accusatio erit ex l.illa,& non extraordinaria.*

b Omnibus autem.

[b] Iste . §. scholarib' videtur difficilis,sed mihi videtur vtilis, & clarus.& diuiditur in tres partes. Prio, quandoꝗ pœna non cadit in seruū ,ideo quia non potest priuari bonis quæ nō habet.quādoꝗ pœna nō cadit in seruum:qa nō pōt priuari statu,qnem nō habet. Qñque pœna non cadit in seruum: quia ī eū verba l.nō cadunt. Istis tribus casibus loqtur hæc l.ij.vt ibi:idēque dicendū. Tertia ibi,itē nec l. Pōpeia. Quarto redit ad primum,ibi:itē Corneli. Quinto cōsuluit in omnibus prędictis. ibi:sed durior. Et sic quinque particulas habet. Aduerte,vř ꝙ istæ pœnæ cadant in seruum,quando habet aliquid,s.peculiū: vt ş.de peculio.per totum.Sol.peculium non aufertur domino:vt l.j.et l.si filius.C.de bon.proscript. Secundo opp.diciť hic,ꝙ serui l.Iulia.de vi.priua.accu.nō pos.cōtra.C .ad le. Iu-
1 liam de vi.l.seruos.et l.si criminis. Rñdeo†,nō potest accusari seruus vt puniatur in bonis:sed vt puniatur corporaliter,sic & iō est inspiciēda cōclusio:quia si dicis,quare peto puniri in tertia parte bonorū:non concluderes. Si vero simpliciter peteres eū puniri,intelligeretur de pœna corporali,prout dicunt præcedē.leges ş.allega. Itē dicitur hic,ꝙ pœna capitis nō cadit in seruum,vt hic;in fi. Sed contra,quia in prin. dicitur cōtra Sol. Quidā habent in litera, cōuenit:quidā habent in litera,nō cōuenit.gl.dicit sic: Pœna capitis quantum ad pœnam corporalē cadit in seruū:sed quātū ad adēptionē bonorū: nō cadit in seruum . Item opponi. quod pœna relegationis cadat in seruum:vt leg.ij.ş.qui & à quibus.et l.ij.C.de sepul.viola.Sol.quātū ad pœnā corporalē cadit in seruū:sed nō quātum
2 ad ademptionem bonorum. Pro declaratione†quæro, primo,vtrū pœna capitalis ad delictū loquēdo,vel mēbri abscissionis cadat in seruum. Respōdeo.sic:vt hic,& l.si fugitiui.C. de ser.fugiti.& in auth.sed nouo iure.& l.si criminis.ad legem Iul.de vi.et l.seruos.et Inst.de publ.iud.§.itē l.Corne.de fal.
3 †Quæro,vtrū pœna dānationis in metallū cadat in seruū. Videtur ꝙ non:quia per pœnā damnationis in metallum perdit quis ciuitatē,& libertatem:sed seruus nō pōt perdere ciuitatē vel libertatē:ergo,&c. In cōtrariū est veritas:vt l.si fugitiui. C.de ser.fugi.et l.aut dam.§.fi.j.de pœnis. Et si dicis, quid faciat damnatio in metallū seruo? Respōdeo:quia est magis astrictus,& affligitur in corpus,propter onus metalli. Itē perdit spem libertatis consequendæ à domino,qm est seruus pœ-
4 næ. Itē†quæro,vtrū pœna deportationis,et relegationis cadat in seruū? Rñdeo,quantum ad hoc,vt perdat ciuitatē, vel libertatē non cadit in eū:quia non habet. Et hoc vult dicere iste tex.sed quātū ad hoc vt perdat spē habendæ ciuitatis,et libertatis,cadit.in eū:vt in l.ij.ş.qui & à quib.& l.ij.C.de sepul.
5 vio.†Quæro,vtrū pœna pecuniaria cadat[c] in seruū. Rñ.quæ-
c dam est pœna pecuniaria per respectū ad bona serui,vt tertia pars bonorū publicetur,vel omnia:et ista nō cadit in seruū:vt hic in prin, Quædā est pœna pecuniaria in genere,vt puniať ī centum libris,vel mille & ista pœna nō video quare nō cadat in seruū:quia seruus pōt habere pecuniā,quā dabit cōniuētib' oculis domini:vel alius dabit pro seruo:vt l.iiij.in princ.et §.j.
6 & ij.ş.de manumis. Et idē†dico in monacho:quia licet pœna pecuniaria respectu bonorū omniū,vel quotæ partis bonorū non cadat in eū:quia bona nō habet,tñ pœna pecuniaria in genere bene cadit in eū:quia alius pōt soluere pro eo. Hoc tangiť in Spec.de reo.§.j.versi.sed an monachus.& Inno.alibi vř velle,ꝙ oīa iura q loquūtur de seruis,pñt trahi ad monachum; vt extra de priui.ca.cū olim.sed cōtra prædicta multū facit iste textus,q dicit. Idēque est dicendū in cęteris legibus,qbus pœna pecuniaria irrogatur.Sed ego intelligo pecuniaria,s.publicationis bonorū omnium,vel certæ partis:secus si imponitur certa pecuniaria pœna simpliciter,nō per respectū ad certa bona. Si enim seruus pōt se redimere:quare non potest redime-
7 re pœnā,nō video.†Item dicitur hic,nec Pōpeia.de parricid. Oppo.ꝙ cadat in seruum. Nā seruus pōt habere patrē et matrē:vt l.iij.ş.de lib.cau.et de in ius vocan.l.parētes.Sol. debes scire,ꝙ ista nomina,pater et mater,possunt accipi dupliciter. Primo ꝙ sint significatiua cognatiōis, quæ est de iure gētiū: & isto mō nō cadit in seruum,qa nō habet cognationē:vt Insti.de seruili cog.in prin. Secūdo possunt accipi,vt sint significatiua naturæ:vt pater dicať generator,fili' generatus,et isto modo cadit in seruū.et ita loquitur iste text.no.quod aūt ista verba pater & mater,sint significatiua naturæ,et naturaliter personas designent,probatur in l.tutelas.ş.de capitis diminu-
8 tione.et secundum hoc†Facit optime §.iste,ad id qđ dixi.ş.e, l.ij.scilicet,quod filius spurius:et filia spuria admittantur ad ac-
d cusandum.& hanc legem ibi adiunge. Vltimo ibi:[d] sed du-
9 rior. Not.mirabilem casum,†quod quando pœna q̃ imponiť
e à lege,nō cadit in seruū,tūc officio iudicis alterabitur pœna[e]

Ibi: quenam. Not qđ in distin de omissa quod hac distinctione tenendum est seruum non teneri pena aliqua pecuniaria vt l. tot 127 vbi: id not Gu: lop. vbo depecho qđ not

vide Bal.in c.j.de ꝓhi.feud.alie.ꝑ lotha. & quod no.in d.authen.sed nouo iure. & in l.si fugitiui. C. de seruis fugiti.& in l.ij.C.vt intra certū tēp.& Imo.in l.ij. ş. de pub.iud.& q̃ dixi in l.vulgaris.ş.de fur.& quod no.bal. in l.j.in vl.co. versi. sed nunquid pœna. de sentē.quæ pro eo quod interest.Et qđ si manus est arida, vide Bal.in d.l.ij.vt intra certum temp. & adde Ioā. And.in regula,in pœnis. in mercu.

a ❡Quæro exempla. Vide quæ dixi ş.eo. ī l.libellorum.§. sed si aliud.in prin.& id ꝙ diciť de facto suo non est sæpius inquirendum , est verum postquam est condēnatus ante sic:scđm gl.de hære.c.per hoc ī vj.& vide ad bart. hic plene per glo. & Bart.& doc.in l.qui de crimine.C.eo.

b ❡Dicit. Et quid si per ll.sequentes imponatur maior pœna,quā per præcedētes:dic quod vtraꝗ tenebitur, vt notabi.decidit Bart.in l. fi.C.de aquædu.lib. x.alias xj.vide in l. sanctio.j.de pœn.& qūo cognoscatur,an maleficium eadē lege , vel alia,puniať, vide Bal.in l.si quis non dicam rapere,ī fi.de epi.& cleric. & Bal.in l.ij.in vl.col. de probat. Et circa hanc materiam viđ Ang.in l.si vacātia. post medium.de bo. vacā.lib.x.dum tractat de l.nullum. C. de test.& quod not. Bar.in l.proxi.ad fi. & vide Bal.in l.cunctos populos.in vij. col.C.de sum.trini. & in l.placet.C.de sacrosanc.eccle.& in l.sepulcri . de sepul. vio.et quod no.bal. in l.si quis non dicā rapere.in iij.& v.colū.C.de epis.& cler. & no.Bald.in l.& si seuerior . in vj.colū. C.de infa. Adde ēt quod si non est adhuc imposita pœna extraordinaria , poterit imponi ordinaria:& vbi est imposita ītegra pœna potest iterato puniri : vt; concludit Bald. post glo.in l.nullum C.de test.Cy.ibi,& Bar.videnť velle cōtrarium . Item adde casum in quo qs duplici pœna punitur pro eodem:vt si fui condemnatus in centum , postea ex forma statuti debeā relegari:fui relegatus: vtrū repetam centū Bal.in l.fi.C.de fidei com.lib.per illā glo.

10 quod perpetuo tene mēti†ad qōnē: Statutum dicit quod qui fecerit sanguinē in platea,amputabitur sibi manus dextera: quod si non habet manum dexterā,certe non cadit in eum ista pœna:& ideo punietur extra ordinē arbitrio iudicis. Casus ē hic. Doctores tangunt in authen.sed no-
11 uo iure.C.de seruis fugitiuis. Sed licet† alia pœna arbitrio iudicis imponatur , q̃ro vtrum erit accusatio ex illa lege antiqua:vel erit noua accusatio extraordinaria? Respon.erit accusatio ex illa lege.casus est in l.si criminis. C.ad legē Iuliā de vi.coniuncto hoc §.& l.seruos.C.eo.facit quod dixi ş.ti.j.l.j.

1 ☞*Si ex uno facto resultant duo crimina,quæ se habent ut genus,& species:delinquens non potest puniri nisi ex una lege tantū.si uero ut species separatæ,tunc ex utraque puniť.*
Exempla, quando ex uno facto resultant duo crimina,quæ se habēt ut genus,& species,& quādo ut species separatæ.
2 *Exceptio quod quis sit de crimine accusatus opposita:contra accusationem secundo loco proposita:est dilatoria , & impedit processum.*
3 *Practica opponendi exceptionem:contra secundo accusantem:quod accusatus sit de crimine accusantis.*
4 *Accusatus de delicto quando poterit ob qualitatē omissam iterato accusari.*
5 *Accusatio secunda quando admittatur.propter omissam qualitatem,quale erit officium iudicis,super secunda accusatione.*
6 *Quādo aliquod factum deductum est in iudicio,primo per modū cuiusdam qualitatis,an quis de eadem qualitate possit secundo accusari.remissiue.*
7 *Quando aliquis accusatur de eodem crimine à diuersis:tamen diuersitas est in loco,uel in tempore:quid sit faciendū.*

Senatus.

Hæc est vna solennis l. Pro declaratione q̃ro exempla[a] legis.glo.ponit exemplum in eo qui occidit filium:tenetur enim l.Corne.de sica.& l.Pompe. de parricid.sed licet vtraꝗ l.teneatur,tamen non potest vtraꝗ l.puniri.& qđ dicit gl.nō tollitur vetus per nouum , verū est quo ad originem,quoniam vtraꝗ lege tenetur:sed quantum ad executionē tollitur:vt diciť in tex. Ad hanc casus positio-
b nem oppo.tex.dicit.[b] ob id crimen.sed casus positio prædicta loquitur de duobus criminibus,s.homicidio, & parricidio licet ex vno facto oriantur ergo ista positio casus literæ nō congruit. Præterea,ista casus positio videť falsa:qa quando ex vno facto oriuntur duo crimina:ex vtroꝗ punitur:vt l.si adulterium cum incestu.j.de adul. Sustinendo hanc lec.possumus dicere,quod tex.applaudit. Nam quod dicit,ob id crimē,intelligo,id est,ob idē factum. Ad l.si adulterium cum incestu.rñ.
1 & aduerte,†qñꝗ ex vno facto resultant duo crimina,seu duo tituli criminis , quæ se habent vt genus,& species:vt homicidium.quod est genus,& parricidium,qđ
c est species homicidij[c]. Isto casu nō potest puniri,nisi vna l.tantum. Hic est casus nota.secundū hanc lec.& ad idē l.pretor edixit.§.j.de iniur. Si vero resultant duo crimina,quæ se habent vt species separatæ & distinctæ:tunc ex vtraꝗ parte punitur casus est in l.si adulterium cū incestu.j.de adulte. Exempla de hoc possunt esse plura. Pone exemplū in delictis nominatis aliquis interfecit vnum hominem in ecclesia,& sic vno actu homicidium committitur:quia occidit hominē: & sacrilegium,quia turbat diuina officia,vt l.si qs in hoc.C.de episcopis & cleri.tunc resultant duo crimina distincta:& separata:& ex vtroque puniet. Item pone exēplum
d in delictis non nominatis[d]:qa.extrahēdo tibi cultellū de manu,vulnerauite, & sic derobaui te:tunc ex vno actu resultant duo crimina distincta,& separata : & ex vtroꝗ venio puniendus:nec habet locum hæc lex.secus si illa duo crimina se habēt vt genus & species:vt hic. Alij ponūt exēplum in eo,qui fecit societatem contra innocentem,qui tenetur lege Iulia de vi priuata.& lege Cornelia de falsis.secundum quosdam, quod exemplum gl.reprobat vt in eodem habetis. Tertio potest poni exemplum in eo qui accepit pecuniā ob negotium faciendum,vel non faciēdum, qui tenetur l.Iulia repetunda.& l.Corne. de fal.hoc exemplum est optimum:qa ex eodē facto nō resultant plures tituli criminis:sed vnum crimen pluribus legib' pōt puniri. Vnde vna lege tantū pōt puniri, & accusari:vt hic dicitur. His sic præmissis,antequam veniam ad alias quæstiōes, opp.de l.cum ex vno.ş.de actionibus & obligationibus. Rñ. ibi loquitur quando criminaliter ad vindictam. Illo casu quo ciuiliter agitur,ponit Dy.distinctionē plenam in l.j.§.dixerit aliquis.de publi. Item opp.C.eod.l.qui de crimine.secundo responso.Sol. Dicunt quidam: A diuersis personis potest quis accusari diuersis ll.vt l.qui de crimine.à cōtrario sensu:non ab vno & eodem. Tu dic,lex quæ de crimine loquitur quādo ex eodē facto plura crimina oriuntur,seu tituli criminis, quæ se hñt vt species separatæ:hic quādo ex eodem facto plura crimina oriuntur , vel si plura crimina habent se vt genus & species,vt dixi. Itē opp.C.quando ciui.actio crimina.præiudic.lege j.Sol.ibi vna actio erat ciuilis,alia criminalis:hic vtraque erat criminalis. Item op.C.ad leg. Fla.de Pla. l.j. Respon.ibi oriuntur diuersa crimina,
2 s.plagiū . & rapina.†Circa hanc legē quæro,vtrum ista exceptio,ego sum de crimine accusatus:impediat processum accusationis secundo loco propositæ , & sic est dilatoria:an vero est exceptio peremptoria:& veniat examinanda,& determinanda per diffinitiuā sententiam. In gl.sunt tres opiniones. Vna quod talis exceptio processum impediat & ista est vera.per tex.qui hic dicit,ne quis ob id crimē pluribus legibus reus fieret.non dicit:ne puniatur pluribus legib'. quia tunc respiceret condemnationē.sed hic dixit,reus fieret. & sic non pōt accusari.& ꝓcessus impeditur. Ad idē l.penul. in fi.ş.nau.cau.stabularij.vbi dicit,quod non debet de delicto eiusdem hominis sæpius quæri,& sic impedit processum. Et
3 †sic modus proponendi talem exceptionem ad processum est talis:dico quod hæc accusatio nō est admittenda,nec est ꝓcedendū quia ab alio sum accusatus. Alij dicunt,quod ista exceptio processum nō impedit: sed procedeť super vtraꝗ accusatiōe:sed facta condemnatione super vna:tolletur accusatio super alia. Hoc non est verum:quia contra tex.huius l.vbi impedit ꝓcessum. Tertij dicūt,ꝙ ista exceptio īpedit ꝓcessum, quatenus pœnæ concurrunt,sed non quatenus pœna vni' legis aliā excedit:vt l.pe.ş.de ac.& ob.& l.& ita.§.fi.ş.nau.cau. stab. Istorum opinio est falsa:quia in accusationibus,quæ dantur ad vindictam,non inspicitur,vtrum sit plus in vna quā in alia:sed sumpta vindicta ex vna lege,alia lege non potest puniri:vt l.prætor edixit.§.primo.de iniur.vnde ꝓxima opi.est vera:quia processum impedit,vt hic. Si quis tñ esset ita stult' quod nō opponeret eam ad processum,sed ad condemnationem,dicens talem non esse condemnandum de hoc crimine,

tenet quod non,ratione contumaciæ. Item an in duobus locis posit qs puniri,vide Bal.in l.peñ. C.de excep.rei iu.in viij.col.& in l.data opera in ij.colū.C.q accu.& in l.ancillæ. C.de fur.in vltima & pe.col.

c ❡Homicidij. Adde Bart.in l.j.§.j.in iij. co.ş.de ope.no.nun. & Bar.in l.dolo.ş.ď ver.ob.& Bart.in l. sanctio.j.de pœ. Et qñ posit quis duplici pœna puniri vide bar.& doc.in l.j.§.q aduer.& ibi est tex. in materia . ş. de postu. In criminalibus. vide Bar.in l.j. §.dixerit aliquis.ş.de publi.& istis adde glo. xxvij.q.j.c.virginibus.& Bal.in l.placet.C.de sac.sanc.ecclesiæ.in l.cunctos populos.in vj.colū. de sum.tri.& fi. catho. Et istis adde Salice. ī l.qa de crimine. C. de acc.& ibi ꝑ Bar. & per Bal.in l. q sepulcri . C. de sepul. vi. Et an si ī foro ecclesiastico quis fuerit punitus.puniať ī foro seculari,vide ꝑ d. Anto.in c.tunc.de procu.& in c.de his. extra eo.& viđ bar. in l.qđ ergo.§.pœna grauior.de infa.& ī l.data. C.qui accus. circa mediū.& in l. data. C. de dona.an parricidium veniat appel.homicidij . & sibi contrarius est ī dictis iuribus.

d ❡Delictis non nominatis. Et de istis delictis ī nominatis vide Barto.in l.nūquam plura.de priuatis delictis.

quia ab alio accusatus, tunc procederet
secunda opinio, & iudex procederet su-
per quacunque vellet: sed facta condẽna-
tione super vna nõ posset sup alia cõdẽna
4 ri. Expediui oẽs gl. †Extra gl. quæro,
a vno[a] iudicio est omissa vna qualitas, an
possit propter illã qualitatẽ inchoari no-
uũ iudicium. Exemplũ tu es accusatus ꝙ
vulnerasti Titium: sed ibi non est dictum
ꝙ vulnus est tale, quod remaneat cicatrix
an propter cicatricẽ posset nouũ iudiciũ ĩ-
choari, vel non fuit dictũ in prima accusa-
tiõe ꝙ maleficium fuit cõmissum de no-
cte, vel nõ fuit dictũ quod ex illo vulnere
ille moriebatur. Rogo ꝙ aduertatis: quia
iste passus est mihi difficilis. Nã quando-
que secunda accusatio cũ illa qualitate ꝓ-
ducitur post primam ante nomẽ receptũ
inter reos, tunc iudex debet audire secũ-
dum accusantem omissa prima accusatio-
ne. Iusta enim causa est admittendi secũdũ
potius quã primum, quoniã magis ponit
veritatem: vt vidistis infra eodem, l. si plu
res. & infra de adulterijs. l. ij. §. fi. cum l. se-
quen. Qñque illa secunda accusatio sup-
uenit post nomen receptũ inter reos sup
prima accusatione: tunc idem: quia super-
sedebitur super prima, & procedetur sup
secũda: quia grauior est & præiudicialis.
Non enim debet fieri præiudicium per
minorẽ maiori: vt l. per minorẽ. supra, de
iudi. & leg. j. C. qui accusare non possunt.
Quandoque superuenit ista noua accusa
tio post sentẽtiam latam super prima. Hic
est aduertendũ, quandoque prima sentẽ-
tia fuit absolutoria: & isto casu loquit̃ l. in
delictis. §. si detracta. supra, de noxalibus.
& quid iuris sit tunc, dicam in l. denũcias-
se. §. quid tamen. infra de adult. Quando
que prima sentẽtia fuit cõdemnatoria: &
videtur dicere Specula. ꝙ non debeat ad-
mitti accusatio secunda, licet adijciatur il-
la qualitas vltra. Ita tenet in titulo de accu
satio. §. primo circa principium, per vnam
col, allegat. l. prætor edixit. §. j. supra, de in
iur. vbi si actum est iniuriarum, nõ põt agi
de occiso. Videte pro ista sua opinio. vi-
detur casus in l. qui seruũ. in fi. ṡ. de actio-
nibus & obligationibus. In contrariũ vi-
b detur[b] casus expressus, in l. vnde quærit̃.
in fi. ṡ. commo. secundũ communem lectu
rã. Quid dicemus? Crederẽ ꝙ possit ac-
cusare de nouo propter illam qualitatem
omissam in primo iudicio, et accusabitur
de toto crimine cũ adiectione illius qua-
litatis, argumen. dictæ l. vnde q̃ritur. in fi-
ne, & argu. in l. Iulianus. §. j. ṡ. de verbo. o-
blig. et de sol. l. etiam. & de lega. j. l. huius
modi. §. ædes, & quod no. in l. & elegãter.
c §. nõ solum[c]. ṡ. de dolo. Præterea, ego vi-
deo ꝙ factum procuratoris colludẽtis, nõ
debet nocere domino: vt l. eleganter. §. si
procurator. supra de dolo. eadem ratione
factum accusatoris omittentis illã quali
tatem, non debet nocere fisco et Reipu-
blicæ: quia prosequuntur suam vindictã.
Præterea si de toto crimine esset absolu-
tus, & probaretur præuaricatio, iterum
posset accusari sine dubio: vt l. iij. ṡ. de ꝑ-
uarica. ergo eadem ratione si est ꝑuarica
tum in ista qualitate: pro hoc, quia vt alias
est quando ista talia omittuntur, fraude et
dolo præsumunt̃ omitti: vt l. ij. §. primo. j.
de iure fisc. qđ maxime puto verũ, si ille
secũdus, qui addit illã qualitatẽ, prosequi
d tur suã[d] vel suorum iniuriã, et primũ pro
cessum ignorauit: vt l. si cui. §. j. ṡ. e. Nõ ob
stat l. prętor edixit. §. primo supra de iniu.
& aduerte, quia ego intelligo illũ textũ,
qñ in prima accusatione iniuriarũ fuit ex-
presse dictũ, quod erat occisus, et sic qua
litas fuit expressa in primo iudicio, licet
vindicta esset minor per actionem iniu-
riarum, quam per legem Cornel. hic
vero in primo iudicio qualitas fuit omis-
sa. Vel dico etiam ibi, si illa qualitas non
esset expressa in primo iudicio, sed solum
fuit dictum ꝙ talis percussit talẽ, ꝙ nõ po
test accusari. Secũdo, propter adiectionẽ
qualitatis: qa ista qualitas mortis de iure
cõi nõ debebat exprimi: quia illa lex Cor
ne. de sica. nõ requirit ꝙ percussus moriat̃
sed sufficit ꝙ quis percusserit animo occi-
dẽdi, iõ illa qualitas de occiso, si postea ad
datur, nihil operabitur, sed secũdũ formã
statutorum, q̃ requirit quod aliquis vere
occiderit, eẽt necesse ꝙ in primo iudicio
de illa qualitate esset cognitũ ad hoc vt in
secũdo non posset agi, seu accusari: ar. ad
hoc quod no. in l. j. & ij. C. si ex fal. instru.
e Quæro, quando[e] secũda accusatio admit
titur, propter illius qualitatis adiectionẽ
quod erit officiũ iudicis super secũda accu
satione? Aduerte. si quidẽ pœna imposi-
ta in prima: habet similitudinẽ cũ pœna ĩ
ponenda in scđa, secundũ minus & plus.
Verbi gratia, cũ pro vulnere simplici im
ponitur pœna cẽtũ: ꝓ vulnere cũ cicatrice
imponitur ducentorũ pœna, tunc officiũ
iudicis erit punire eũ per secundam sentẽ
tiam in tãtũ, in quantũ fuit omissum in pri
ma. ar. l. vnde quæritur, in fi. ṡ. cõm. et l. Iu
lianus. §. j. ṡ. de verb. ob. cũ similibus. Si ve
ro pœnæ prædictæ differũt specie: puta
pro vulnere simplici est pœna centũ. cum
cicatrice est pœna manus: tunc officiũ iu-
dicis erit cõdẽnare ex secũda integra, pri
ma aũt pœna, si nõ est soluta, non soluet̃:
quia deuenit ad nõ causam. Vel si est so-
luta, repetit̃ ꝑ condictionem sine cã: vt l.
si fullo. ṡ. de cõdictiõe sine cau. et l. in com
modato. §. fi. ṡ. cõmo. sed si essent istæ pœ
næ differẽtes specie, et prĩa cõdẽnatio exa
cta nõ posset repeti, puta pro vulnere sim
plici, debet fustigari, sed ꝓ cicatrice est pœ
na manus, si nõ est facta executio primæ,
clarũ est: sed si est facta iã executio, quid
habebit facere iudex? punietur ne iste de
eodam delicto bis? Videtur absurdum. In
6 hoc est cogitandũ. † Quæro, quid ecõtra[f]
e aliquod factũ est deductũ in primo iudi
cio, per modũ cuiusdã qualitatis: vtrum
de eadem qualitate posset prĩcipaliter ac
cusari, si de ea resultat crimẽ per se. dicã. j.
7 eo. l. proxi. † Vlterius quæro accusat̃[f]
f quis de eodem crimine à diuersis; tamẽ est
ista differentia ꝙ vnus nominat locũ vno
modo, alius nominat alio modo, vel vnus
ponit q̃dã latera, alius ponit alia: quid erit
faciendum? Vel pone ꝙ maleficiũ est rei
terabile: nonne potest esse ꝙ bis eodẽ mẽ
se ego percussi te eodẽ loco? Certe in istis
casibus ego consulo ꝙ tu, qui formas exceptionem, declares
in exceptione tua, & facias articulos ad probandum, quomo-

Bi: in hoc est cogitandum. tu. autem indis dota
[illegible] teneas qd post latam sententiam diffini
tiuam non admittit 2da. accusatio et. si fuerit
uel non. exsecutioni mandata. vt late Ant. go
mez. vbi plura allegat in lib. 3. Vari: c. 1. nº 27.
cum sequentibus. —

a ¶Quæro si vno. Si in accusatione est omissa qualitas quæro, an ex illo posset nouum iudicium inchoari. Bart. hic ꝙ sic. quod sequitur Bald. et vide Bal. in l. iij. §. penult. ṡ. nau. caupo. stab. Et pro ista opi. Bartol. fuit cõclusum per collegium Perusinum apud ciuitatẽ Asisij, sed Ang. impugnat opin. Barto. quẽ oĩno vide. Sed Iac. bu. consuluit cõtra Bar. vt refert Bal. in l. & si seuerior. in vj. col. C. de infa. Ande ꝙ si in inquisitiõe essent illa verba, sup qbus oĩbus singulis connexis et emergentibus dependẽtibus, & extraneis posset semper qualificari ꝓcessus, de quo ꝑ An. in l. si vacantia. C. đ bo. va. li. x. et vide ꝑ Bar. in l. si præses. in fin. ĵ. de pœ. et vide Bal. in l. inciuile. ad finẽ. de fur. et in l. ij. C. quib. res iu. nõ nocet. in fi. et adde secũdũ In. ĩ c. cũ dilectus. de pur. ca. ĩ gl. mag. in ver. et dicunt quidã, ꝙ absolutus ab inquisitiõe põt accusari: quia ad diuersa tendũt per Bal. ĩ addi. Spe. in tit. de sen. in xxij. col. facit qđ no. Bart. in l. si maritus. §. si autẽ extraneus. ĵ. de adult. qđ no. Bar. in l. si quis ĩ hoc de episc. & cler. & iõ remediũ est qđ dixi in l. ij. §. si publico. vj. co. ĵ. de adulte. & vide Bal. in terminis in l. ea quidem. ĩ penul. et vl. co. ĩ versi. quero an si iudex. et in l. si quis homicidij. et ibi per Cyn. & gl. C. eo. & vide doc. maxime in c. de his. de accu. Adde huic apostillæ Ale. consi. lxxxiij. et cxxj. Pau. de cã. cõ. cxix.

b ¶In contrarium videtur. Sed Flo. in l. ita vulneratus. ṡ. ad leg. Aquil. tenet op. Spe contra Bar. per l. prætor edixit. hic alleg. per Bar. in §. j. & qđ de dicta qualitate non possit iam plius inquiri, dicit ipse quod est casus in l. sepulcri violati actio. ff. de sepul. vio. & etiam allegat hãc l. secundũ primũ exẽplum glo. hic, & pro bar. pone, pro simplici vulnere est pœna irretractabilis apposita: puta amputatio auriculæ: certe est inconueniens quod iterum possit inquiri, & puniri. Ad hoc et facit quod no. Bart. in l. nunquam plura. de priua. deli. in ver. ad hoc quæro. nec iura Butrig. obstant: quia agitur ad persecu. rei familiaris. & istis adde Sali. in l. q de crimine. C. eo. in ver. item iuxta prædicta quæro.

c ¶Non solũ. Ad q. Bar. vide Bal. in l. j. §. in tutela. in fi. ver. bis. C. de tut. et ra. distra.

d ¶Prosequitur suã Et hic vide an ex inquisitione de vulnere possit sequi cõdẽnatio de morte: adde no. Bar. in l. nunquã plura. de priua. deli. ĩ ver. quæro circa hoc quid sit, &c. et Bar. ĩ l. damni. §. Sabini. đ damno infecto. et in proxi. co.

e ¶Quæro quando. Et bene faciunt quæ voluit Bar. in l. damni. §. Sabini. de dam infec. Hic adde not. Bald. in l. ij. in j. colũ. ver. or modo. C. qui. res iud. non no. et in aliquo nõ tenet Bar hic.

f ¶Quid econtra. Cogita, sed not. ꝙ põt iterum iudex punire, sed leuius arbitrio suo: ar. l. hos accusare §. omnibus. supra. e. adde verb. sequenti Ang. consil. cxc.

g ¶Accusatur. Iudex potest cogere ĩiuriatũ accusare. adde qđ Odof. in consil. inci. Titius aliquem ĩterfecit, et filius interfecti timet accusare interfectorem propter suam potentiam: dixi quod Potestas, q nõ poterat procedere ex officio, nisi per accu. bene facit si cõpulerit istum ad accusandũ, quamuis l. nõ caueatur: quia expedit Reipub. ne male &c. l. ita vulneratus. cum si. ṡ. ad legẽ Aq. et propter scandalũ multa concedũtur. l. pe. ff. de sica. et quia si maleficium nõ puniretur, res esset mali exempli. l. obseruãdũ. ff. de offi. præsi. l. diuus. ff. de re iu. Et si timet potentiã aduersarij, faciat dari sibi securitatem. l. ꝑ senti. circa fi. et l. fin. C. de his qui ad ec. confug. et vide quæ dixi in l. libellorũ. §. fi. ṡ. eod. Ad Bar. hic adde Spe. in ti. de accusa. §. j. in princi. in ver. quid sit nullus. Sed contra Bar. hic tenet Ange. et Rap. et doct. in l. si qs homicidij. per tex. in d. l. diuus. infra eod. & quod no. gl. expresse xxij. qõ. j. si quis per capillum. et ij. q. vij. qua propter. et xiiij. q. v. imm lans.

de talis locus sit laceratus in prima accusatione. Locus lacera
tus in secunda accusatione, est vnus & idẽ locus, & quomodo
talis rixa, de qua fit mentio in prima accusatione, & in secun-
da est vna & eadẽ. Et hoc mõ faciẽdo tu reus posses absolui.

1 ☞ *Iudex non potest cogere reum accusare, nisi in crimine homicidij.*
2 *Iudex qui uidet aliquem, qui uult delinquere potest eum cogere ne delinquat.*
3 *Accusans quem de damno sibi dato ab aliquo cum hominibus coadunatis, non potest illum postea accusare de condemnatione.*

IN eum. Non cogitur quis omittere actionem
ciuilem, & proponere criminalem de-
scendentem ex eodem facto. Oppo. ṡ. de iniur. l. præ-
tor edixit. §. j. Breuiter, secundũ opi. gl. ibi positam non cõtra-
dicit. sed secundum lec. Iac. de Are. contradicit. Respondeo,
quod est speciale in l. Corn. de sic. Non enim debet permitte-
re iudex, quod per actionẽ ciuilem præiudicetur accusationi
l. Corne. de sica. quæ ponit de occiso, est enim mali exempli.
1 † Quæro, commissum est maleficium, reus non vult accusare
an iudex possit eũ cogere quod accuset. Et spe. ponit in ti. de
accu. §. j. ver. quid si null⁹. & ibi vr̃ dicere, ꝙ nõ põt cogere de
iure. per l. j. C. vt nemo inui. &c. Sed dicit quod bene faciet iu
dex si coget. Breuiter dico quod iudex non põt cogere. Ca-
sus est hic. fallit, vt puto, ĩ crimine homicidij, in quo iudex po
test cogere accusare: vt l. prætor. §. j. ṡ. de iniur. secundum lect.
Iac. de Are. & tex. est expressus si glo. nõ destrueret ipsum, in
l. si quis homicidij. C. eo. ti. Itẽ probo ꝑ rationẽ ego video qđ
lex punit eum, s. hæredẽ, si non accusat: quia perdit hæredita-
tem defuncti, si eius mortẽ non vlciscitur: vt l. j. de his quib. vt
indi. & per plures leges illius ti. ergo iudex potest ipsum co-
2 gere & accusare ne delinquat. Hinc est, † quod si iudex videt
quod tu vis delinquere, põt te cogere ne delinquas: vt l. j. in fi.
ṡ. de offi. præfec. vr. & l. cõgruit. de offi. præsi. sed in alijs crimi
3 nibus nõ puto ꝙ qs posset cogi accusare. † Itẽ pone: ꝙ ego ac-
cusaui te, ꝙ mihi dedisti dãnũ hominibus coadunatis. Istud ꝙ
dixi hominibus coadunatis, venit vt qualitas ad qualificandũ
istud delictum, quia dedisti damnũ: an potero te accusare de
coadunatione tantum, quod est crimẽ legis Iuliæ: de vi publi-
ca, vt l. vlt. C. ad l. Iul. de vi. & videbitis j. ad l. Iul. de vi. l. j. vel
an potero te accusare de hoc, ꝙ est deductum in primo iudi-
cio, ꝑ modũ cuiusdã qualitatis. Breuiter puto ꝙ non. Qui em̃
agit de toto ꝙ faciat dãnum hominibus coadunatis, non põt
postea agere de parte, s. de coadunatione, vt l. si quis cum totũ
de exceptio. rei iud. Pro hoc ṡ. l. proxi. ne de eodem delicto qs
bis puniatur. Non habetis hic alia.

1 ☞ *Plures, quorum omnium interest, possunt unum simul accusare, alias nõ. & iudex eligit unum.*
2 *Plures accusatores quorum interest, possunt omnes unum procuratorẽ dare, aliter nõ.*
3 *Plures si accusarent unum in casu quo non possunt, si non opponatur, iudiciũ procedit.*
4 *Iusta causa magis admittendi unum ad accusandũ, quam alium, est quando ponit magis omnes circunstantias maleficij.*

a SI plures. [a] No. tex. ibi, vel iusta de causa. Oppo.
de l. iij. §. si plures ṡ. de sepulcro viola.
1 ibi plures admittuntur. Sol. Ibi † plurium intererat[b]
b principaliter: ideo plures admittuntur. Ideo si essent plures fi-
lij vnius patris occisi, omnes simul ad accusandum admitterẽ
tur: quia cuilibet interest principaliter. Sed qñ duo veniunt:
& nullus principaliter interest: tunc iudex eligit vnũ: qa tan-
tũ interest eius, quãtum alterius. & ita loquitur hic. Quæro,
c quomodo[c] intelligatur hoc, si plures existant: an est necesse
ꝙ veniant plures simul: vel est necesse ꝙ vn⁹ veniat? R ñ. hoc
debet intelligi si plures veniãt ante nomen rei receptum inter
2 reos. Ita no. in l. qui de crimine. C. eodem. & l. reos. † Quæro,
quid si plures accusatores vellent dare vnum procuratorem:
an possint. Inn. ꝙ sic: in c. sicut olim. extra de accusationibus.
sed non placet: quia aut omnium interest: & tunc nullus põt
accusare. Si vero nullius interest: tunc nullus potest dare pro-
3 curatorem, vt l. licet. ṡ. de procura. † Quæro, quid[d] si plures ac
d cusauerunt vnum: nec fuit exceptum? Respondeo. Si nõ fuit
exceptum procedet iudicium: vt l. si accusatoribus. & ibi not.
C. eo. Item dicitur hic iusta causa. † Quæro, quæ erit ista cau-
sa? Respondeo, si vnus ponit magis omnes circunstãtias ma
leficij, quam alius, iusta causa erit magis admittendi istũ, quã
alium: vt l. ij. §. fi. cum l. seq. j. de adul.

1 ☞ *Iudex potest statuere accusatori tempus, intra quod potest accusare, quo elapso potest pronunciare non esse audiẽdum.*
2 *A sententia, qua pronunciatur quem non esse audiendum potest appellari: & si nõ appellatur, transit in rem iudicatã.*
3 *A sententia interlocutoria habente uim diffinitiuæ potest appellari.*
4 *Sententia ab obseruatione iudicij, an sit interlocutoria uel diffinitiua.*
5 *A sententia absolutoria lata ab obseruatione iudicij, an et quando possit appellari.*
Ab interlocutoria, quando non speratur diffinitiua, quod possit appellari, uel quando grauamen per eam illatum non potest separari per appellationem à diffinitiua.
6 *Absolutoria lata ab obseruatione iudicij, licet solenniter procedatur, & in scriptis feratur, tamen dicitur interlocutoria diffinitiuo modo prolata.*
7 *Citatio partis quando requiratur, quando fertur absolutoria ab obseruatione iudicij, ubi quod quando absoluitur à toto iudicio.*
8 *Iudex an possit statuere terminum accusatori ad accusandũ causa non nognita: & supra. nu. 1.*
9 *Interlocutoria postquam non speratur diffinitiua, transit in rem iudicatam.*

e TItia. [e] Hæc est lex solennis, &
in gl. legitur duobus mo-
lis. Primo in gl. mag. secundo in
gl. parua. & secũdũ primam lecturam po-
ne casum: Titia accusauit aliquem, qđ te-
stamentum falsificauerit fratris, & quia li
bellus non fuit bene conceptus, fuit abso-
lut⁹ ab obseruatione iudicij: deinde iudex
f statuit[f] terminum Titiæ, vt accusaret ĩtra
certum tempus, si vellet: quæ non accusa-
uit, ideo iudex pronunciauit non esse au-
diendam: quæritur, cum Titia non appel
lauerit à iudicis pronunciatione, an iterũ
possit accusare: & hic dicit̃ quod non. Ex
1 hac l. no. † quod iudex potest statuere tẽ-
pus accusatori, ĩtra quod possit accusare.
Secundo no. ꝙ iudex elapso termino põt
2 pronunciare eũ nõ esse au diẽdũ. † Tertio
no. quod ab hac sententia põt appellari.
Quarto no. ꝙ si nõ appellatur, talis sentẽ-
tia trãsit in authoritatẽ rei iudicatæ. His
visis, venio ad examinationẽ gl. & secun
dum istã lec. fuerunt datæ duæ sententiæ.
Op. à snĩa interlocutoria nõ appellat̃. vt
l. pe. quo ap. nõ recipi. & l. ij. j. de appel. re-
cipiẽ. hic dr̃ contrariũ: q̃re male. In gl. sunt
tres opi. Prima ꝙ hic fuerunt duæ senten-
tiæ, & quælibet diffinitiua. Cõtra hoc op.
ꝙ duæ sentẽtiæ diffinitiuę nõ possunt fer
ri circa idem, sed consonãtes sic. Certe istã
opinionẽ nõ tenẽt ibi doctores. Vel ali-
ter, duæ sentẽtiæ nõ pñt ferri circa idẽ: ve
rũ est ex eadẽ instãtia, sed ex diuersis sic:
vt l. duobus ṡ. de exce. rei iud. Sed an sint
diffinitiuæ, vel non, infra dicam. Alij di-
cunt quod istæ fuerunt duæ sententiæ. &
3 quælibet interlocutoria. † Ad contrariũ respondeo, ab inter-
locutoria non potest appellari: verum est, nisi habeat vim dif-
finitiuæ: sed hic habet vim diffinitiuę: ergo &c. et ista est opi.
Ol. & Alb. & est satis bona: sed an sint interlocutorię infra di
cã. Tertia est opinio gl. ꝙ hic fuerũt duæ snĩæ quarum prima
fuit interlocutoria ab obseruatione iudicij, propter libellũ ma
le conceptũ: & ab illa non põt appellari. Ita dicit glo. nostra.
Pro examinandis istis opi. habemus examinare duo. Primũ,
cum hic duæ sentẽtiæ sint ambæ absolutorię ab obseruatione
iudicij. Prima absoluo te ab obseruatione iudicij, ꝓpter libel-
lum male conceptũ. Secunda absoluo te: quia accusator nõ po-
test accusare: quia intra terminũ te nõ accusauit. quare non est
4 vna diffinitiua. sicut alia. † Vnde pro declaratione quero, an
g sentẽtia[g] absolutoria ab obseruatiõe iudicij sit diffinitiua, vel

a ¶Si plures. Et vide Bart. ibi in materia.

b ¶Plurium intererat. Vide Bal. in l. j. in xxiij. co. C. q accus. & quæ dixi ṡ. in l. libellorum. §. sed si aliud. & Bal. in l. senatus. C. qui accu.

c ¶Quero quomodo. Vide Bald. in l. ij. §. fi. j. de adul.

d ¶Quæro quid. Vido Cy. in l. senatus. C. qui accu. nõ pos. vtrũ vnus poterit accusare plures vide l. hos accusare. §. lege Iulia. ṡ. eo. Andr. Bar.

e ¶Titia. Materiam huius legis examinat Bar. in l. fi. C. q accu.

f ¶Iudex statuit. vtrũ autẽ ista assignatio termini debeat fieri cum causæ cognitione. Dy. in c. indultũ. ꝙ valet, gl. in l. j. C. vt nemo inuit. tenet quod non. Bart. hic dicit quod põt appellari. Dic ꝙ vbi assignatio termini non est contra ius, tunc non requiritur causæ cognitio: sed vbi est contra ius, bene requiritur causæ cognitio. c. fin. de clã. despon. & c. fi. q ma. accu. & ibi Moderni. vbi eos vide. And. Bar.

g ¶Quæro an sententia. Adde ꝙ gloss. in Clemẽ. fi. de app. tenet, ꝙ snĩa lata sup instãtia causæ per iudi. appel. est interlocutoria: quia nõ diffinit eam: pro quo ẽ gl. in Cle. j. de seque. pos. & fruc. Lapus dicit hoc verũ quo ad principale negotium, secus quo ad ĩstãtiã: nam cum ipe diffiniat, poterit illo respectu esse diffinitiua. & sic refert sibi ascripsisse Io. Andr. alleg. no. Spe. de off. iudi. §. de seruit. ver. quid si oppnnens. vbi si reus absoluit̃ ab obseruatione iudicij, propter ineptã actionem: quod dicit̃ interlocutoria. Et hoc vltimum tenet Ioãnes Mona. post alios in ca. exa-

minata. de iud. per
Arch.in xx.dist.§.j.
in verbo,absolu.Pe
trus de Anch. in d.
Clem.fi.decidit secū
dum no.per Bar.hic.
& ideo dixit, ꝙ si iu
dex appellationis ꝓ
nunciat super instā-
tia,s.ꝙ appellans ap
pellare non poterit:
quia absorbet nō so
lū instantiā,sed etiā
causam principalē,
cū accedat ad natu-
ram diffinitiuæ non
interlocutoriæ:vide
Ro.et q̄ ibi dixi in
ru.de re iud.& Bal.
in l.ij.C. si aduersus
rē iud.& ī auth. hoc
sacramētū.de iura ca
lū.Itē add,ꝙ Ia.Bu.
& Bal.in l.properan
dū.§.& si quidē. de
iud.et Bal.in auth.q
semel.qūo et quādo
iud.semper sine disti
ctiōe sequuntur glo.
d.l.harū.Sed Barto.
hic male loquitur.et
vide clem.fi.de app.
& no.in c.auditis.đ
resti.in integ.& qđ
sit interlocutoria,te
net Bal.ī l.fi.C.si tu-
tor vel cura.et Bal. ī
auth.qui semel.ī iiij.
col.qūo et q̄n iud.v-
bi dicit ꝙ habet vī
diffinitiuæ, quando
per eam imponitur
perpetuum silentiū:
vt ī casu illius auth.
alias aūt est interlo.
cutoria,vt vult ipse
in auth.in vlt. colū.
vers.ibi ab obserua-
tione iudicij,& viđ
in fi.huius col. adde
an sententia absolu-
toria ab obseruatiōe
iudicij,propter libel
lū male cōceptum,
vel eo quia nō ꝓba-
tū sit interlocutoria
vel diffinitiua. Viđ
Pau.de Ca.cō.xcvj.
& cccxcij.& Ange.
cōsil.xcv.& cxc. &
Pau.de ca.cōs.cxix.
a ℭ Solēnitates. Bar.
hic nō bene loquitur
& cū reprehēdit A-
lexan.in l. iuste. de
acqui.pos.in iij.co.et
adde ꝙ quælibet in
terlocutoria respe-
ctu illius actus pōt
dici diffinitiua gl. re
pu.fin.l. generaliter.
C.de rebus creditis.
adde gl.in auth.de li
tigio.§.ad excluden
das.et Bal.in l. intra
vtile.de mino.
b ℭ Iterum citari. Qñ
fert absolutoria ab
obseruatione iudicij
vtrū quis debeat ci-
tari:vide quod not.
Bar.ī l.nec quicquā.
§.vbi decretū.de of-
fi.proconsu.& in l.si
opus nouū.ff.de op.
no.nuncia.et vtro-
bique dixi.
c ℭ Quæro vtrū. Ad-
de in primis omnino
Bal.ī l.diffamari.C.
de ing.man.et Imo.ī
c.sup eo.de appel. et
an iudex posit dare
terminū ad ꝓsequē.

interlocutoria.Respondeo. Sententiam
esse diffinitiuā, potest assumi duobus mo
dis. Vno modo,quo ad solennitatē titu.
C.de senten.ex breuic. recitandis. & isto
respectu sententia absolutoria ab obser-
uatione iudicij non est diffinitiua:qa non
a requiruntur illæ solennitates[a] nec est ne
cesse quod feratur in scriptis.& isto respe
ctu est interlocutoria,vt dicitur in hac gl.
& l.harū.s.si ser.vendi.et l.Iul.in prin .ma
gnæ.gl.s.de condi.indebi.& ad idē l.pro-
perandū.§.et si quidē.C.de iudic.vbi dici
tur,quod si liquet ex actis,absoluitur dif-
finitiue,alias ab obseruatione iudicij. Fa-
cit l.diui.supra de libera.causa.Secūdo mo
do potest videri,an sit diffinitiua,hoc est,
quæ diffiniat causam imponendo finem,
ita quod de cætero non agatur:& isto re-
spectu est quædā diffinitiua:quædam in-
terlocutoria.Interlocutoria vero est, qua
lata potest iterum accusare: vt absoluo te
propter libellū male conceptum,vel pro-
pter absentiam accusantis.Nā pōt iterum
accusari.Ita loquitur hæc glo.& lex,pro-
perandū.C.de iudi.§.si quidē. Quædam
est absolutoria ab obseruatione iudicij, q̄
imponit finem controuersiæ sic,vt de cæ-
tero agi non posit:vt absoluo te,qa alias
soluisti:vel quia occisus poterat impune
offendi.Et isto modo potest dici diffiniti
ua,quia finem controuersiæ imponit.Ita
loquitur secūda glo. Facit Inst.de perpe.
5 & tempora.ac.in fi.†Quæro, vtrū à sen-
tentia absolutoria ab obseruatione iudi-
cij posit appellari? Glo.videtur hic velle
dicere ꝙ non,nisi quando est talis interlo
cutoria,quæ causam diffiniat,ꝙ de cæte-
ro nō posset agi.Ita dicit glossa. Breuiter
inquantum negat glossa dicit posse appel
lari,dicit verum,vt hic.sed inquantum ne
gat ab interlocutoria,quæ nō diffinit to-
tā cām totaliter non posse appellari,mihi
displicet:quia regula est,quod ab interlo
cutoria postquā non speratur diffinitiua,
posit appellari.Ita ē tex.hic ꝓut habes ī
litera,quas ita tenet gl.in auth.habita. C.
ne filius pro patre,pro hoc l.ait prætor.§.
permittitur.s.de mino.et l.intra vtile.co-
dem titulo.Præterea,ab interlocutoria il
la potest appellari:quando grauamē illa-
tū per eam non potest reparari per appel
lationem à diffinitiua:vt l.arbitro.& l. si
ab arbitrio.s.qui satisdare cogantur,et l.ij.
infra,de appellationibus re.vbi plene di-
cam,& d.l.infra vtile.Sed quādo alia dif-
finitiua non fertur,tūc non potest repara
ri ꝑ appellationem à diffinitiua illud gra-
uamen illatum per interlocutoriam:ergo
ab ista interlocutoria poterit appellari.
6 †Quæro de duabus quæstionibus. Prīo
dixi quod absolutoria ab obseruatione iu
dicij non est diffinitiua respectu solenni-
tatis,quid si iudex vult solenniter proce-
dere,et sentētiam in scriptis proferre? Re
spōdeo,ferre pōt,et erit interlocutoria dif
7 finitiuo mō prolata.†Quæro vtrū quan-
do fertur sententia absolutoria ab obser-
b uatione iudicij,debeat iterum citari[b] pars.
Aduerte,quando absoluitur reus ab illo
termino,hoc pōt fieri non citato actore:
vt l.et post.§.circunducto supra, de iudi-
cijs.Sed quando absoluitur à toto iudicio
tunc est necesse,quod pars citetur: vt no-
tat Innocentius in capitulo consuluit.ex-
tra de officio delegati.dic vt ibi. Secun
do modo legitur hæc lex , quod hic fue-
rūt duæ sentētiæ tales.Prima,qua iudex
statuit terminū ad probandum crimen:et
ista fuit prima sententia interlocutoria.Se-
cunda sentētia interlocutoria fuit,qua iu-
dex pronūciauit post terminū non eē ꝓ
cedendum.hæc lectu.colligitur quibusdā
gl.paruis.Vide glossam super verbo, mi
nareṫ,et alia est super verbo,impleuerit.et
8 & pōt esse bona. †Quæro,vtrū[c] iudex
c posit statuere accusatori terminū ad pro-
bandum,seu accusandum.ita ꝙ de cætero
nō audiatur.gl.hic ꝙ sic,et l.si ea.C.qui ac
cusare non possunt.Dy.hic,et in c.indul-
tū.de regulis iuris.libro sexto videtur di-
cere ꝙ accusatori pōt statui terminus sine
causæ cognitione:reo vero nō pōt statui
terminus ad suas defensiones nisi causa co
gnita,vt l.ij.supra,de re iudicata.Ricard.
Malū.videtur velle quod nec etiam accu
d satori potest limitari tēpus[d] nisi cā cogni-
ta.Et hoc videtur tenere glo.in l.j.C.vt ne
inui.quod plus placet.Facit l.si quis insti-
tuatur.§.j.s.de hæredi.inst.et l.mancipio-
rū.de optio.leg.et l.j.de cura.bo.dan.Est
autē iusta causa statuendi terminū: si va-
dis tu me infamando quod me accusabis
de tali crimine,vel petes talem possesio
nem:tunc est iusta cā statuendi terminum
tibi,intra quem accusare posis:alias non
audieris:vt l.diffamari.C.de inge.manu.
et hoc dū dicit,arguere minaretur &c.Et
pro hoc tex.C.de adulterijs.l.ob cōmissa.
in fine.et hoc tenet Inn.in c.cōquerente.in
gl.secunda extra,de offic.ordina.Itē sunt
aliæ causæ,vt no.in l.j.C.vt ne inui. Sed
si iudex statueret istū terminū sine causæ
cognitione:tunc si posset appellari.& per
appellationē rescindeteṫ.Vlti.no.ex l.ista
ꝙ interlocutoria postquā nō speraṫ diffi-
nitiua,trāsit in authoritatē rei iud. secus ī
alia interlocutoria:vt no.in l.qđ iussit.s. đ
re iudicata.in c.cū cessante.extra de app.

1 ☞ *Instantia causæ criminalis,ꝙ non transeat ad hæredes accusatoris.*
2 *Hæres accusatori an admittatur ad accusandum, ut quilibet extraneus.*
3 *Quis non compellitur accusare plures,nisi in crimine homicidij.*

e Diui fratres.[e] in prima par-
te no.†ꝙ instan
1 tia accusationis criminalis,nō trā
2 sit ad heredē accusatoris:an†posit hæres
tanquā quilibet extraneus admitti? Dic
vt vidistis.s.eo.l.libellorū.in fi.Item dici
3 tur.†In secunda parte,ꝙ non cōpelliṫ qs
accusare plures: an hoc sit verū indistin-
cte? Rñdeo,vt dixi s.e.l.in eū.quia in crīe
homicidij est spāle,vt si plures sint occiso
res,cōpelliṫ quis accusare oēs:vt ibi dixi.

1 ☞ *An si reus moriatur non interposita appellatione intra decem dies,qui dantur ad appellandum,idem sit, ac si appellasset.*
2 *Sententia condemnatoria lata contra absentem uigore statuti pœna tunc transit ad heredē condemnati.*
Pœna quando infertur ipso iure sine condemnatione, tunc transit ad hæredem.
3 *Casus in quibus pœna transit ad hæredem.*

f Ex iudiciorū.[f] Bona est
lex et diui-

dum appellationē, si
cut ad accusandū,vi
de Bal.in l.j.C.vt in
tra certū tempus. et
tex.in l.si ea.C.q ac
cu.et ad Bar.hic addđ
gl.et ibi Bart.in leg.
Papinia.§.j.s.de inof.
test.et quod no.in c.
cū in tua q ma. acc.
pos.et vide Bal.in l.
qui licitū.C. vt lite
pēdē.et Bal.in auth.
ad hæc.in pen.col.đ
vsur.ver. quæro. &
no.ꝙ nunquā iudex
per suā interlocuto-
riā potest silentiū im
ponere, si facta sit
prius per iudicē ipsi
cui silentiū imponiṫ
bina monitio,đ qua
in actiōe appareat,
secūdū gl.fin.& ibi
An.in auth.de here.
et fal.§.j.et viđ Bal.
in l.j.vt nemo inui.
et vtrū a tali senten
tia, in qua imponiṫ
silentiū,posit appel
lari:et an sit interlo-
cutoria,vide Bal. in
d.l.diffamari.et An.
in l.j.C.vt ne.inui.
& in l.et si post tres.
in antepen.co.s.si qs
cau.et Imola in lege
insulam.in v.co. pri
mæ regulæ in verb.
oblig.de verb.obli.
Ang.autē in d.l.j.di-
xit,ꝙ iudex nō pōt
nō agenti alterā pœ
nā imponere, quā si
lētium,nisi tutori:ꝑ
l.tutor qui reperto.
§.si deponi.de admi
nistratio.tut.et vide
gl.et doct.in l. diffa-
mari.et Bart.in l.mā
cipiorū.Ludo.in l.se
cunda.de re iud.
d ℭ Limitari tempus.
Adde Bal.in l.si ea.ī
princ.in fi.ij.col.C.q
accusa.et Bal.in lege
minoribus.C.de his
qui.vt indi. et vide
Imo.in l.stipul.aliæ.
de verbo.obliga.in
princ.et vide domi.
Ant.in capi.sua no-
bis.de appella.et Io.
And.in ca.peruenit.
el.secundo, de appel
latio. qui contrariū
tenet.et ad hoc etiā
Barto.in l.nec quic-
quā.§.vbi decretū.
de offi.proconsul.Et
vtrū sententia lata
ab obseruatione iu-
dicij sit interlocuto-
ria addđ no.in ca.exa
minata de iudi. vbi
dicunt quod debet ī
ea exprimi causa. &
secūdum domi.An.
ibi.aliter non valet
allega.§. oportet. in
auth.de iud.et quod
no.Io.And.in c.finē
litibus.de dolo et cō
tu.Quod an indistin
cte procedat, ponit
ibi Imo.et vide Bal.
in d.l.si ea.in prin.in
fi.ij.co.C.qui accu.
e ℭ Diui fratres. Viđ
in l.j.in fi.C.ex deli.
de fun.
f ℭ Ex iudiciorum.
Nota ad materiam
huius leg.quod licet
ditur

reus accusatus per
mortem libereṫ quo
ad personam,vt C.
si reus vel acc.mor.
fue.tñ si hæres volue
rit ad purgationem
defuncti quod decla
reṫ defunctum non
cōmisisse delictum,
potest hoc petere,ꝑ
text.sing.in l.filio.§.
Seia testō.de adimē.
leg. secundum Bal.ī
l.j.C.ex deli.defun.
& ad materiam hu-
ius l.vide bal. in l.j.
C.ex deli.defunc.in
ij.iij.& iiij.colū.vbi
nō gloss.hic.Quid si
reus decedat intra tē
pus appellandi, viđ
Bal.in d.l.j.in vj.co.
& bart.in d.l.si qua
pœna.de ver.sig. &
Bar.& Bald.in l.iij.
C.si pen.appe.Qūo
aūt formeṫ sñia mor
tuo reo:seu qūo aut
quibus verbis vteṫ
hæres pro defensiōe
vide Bald.in d.l.j.in
in vij.co.& ꝙ habe
tur per doc.in l.nul-
li.de procu.
a ℭ Secundo quæro.
Vide Bal.Ange.&
Imo.in l.qui a latro-
nibus.§.j.de test.&
Bal.in l.j.C.ex deli.
defun.& Bald.in l.si
qs filio.§.si eū.de in-
iu.testa.& imo.in l.
defuncto.s.de pu.iu.
& hāc gl. approbat
Sal.in l.fine.C.si re-
us vel ac.Idē Bal.in
l.iij.si pen.app.mors
inter. in ver. quæro
si deportatus.& viđ
Rap.in l.si pen.app.
& plene per quedā
mod.noīe Ang.are.
in suo tractatu ma-
lefi.in vlti.verbo.
b ℭ Pœna trāseat.bre
uiter sñia bāni trāsit
ad hæredem.sed bal.
cōtra.in l.j.in v.col.
C.si ex deli.defunc.
& vide Bal.& Imo.
in l.q a latro.§.j.s.de
test.& Bal.in l.si qs
filio. §. eius.de iniu.
test.& Bal.in authē.
bona dānatorū . C.
de bon.dam.& in l.
data opera. in xxv.
col.C.de acc.vbi vṙ
seq Hosti.Bar. con-
trarium tenet in l.
pe.in x.co.de condi.
infer.& vide Bal.in
d.l.j.in vij.col.& ꝙ
dicitur in l.Lucius.
j.de iure fisci.
c ℭ De custodia. Pro
quo crimine quis sit
carcerandus , & per
quos debeat detine-
ri,viđ Bal.in l.ij. C.
de epis.aud. & vide
Bal.ī aut.si quis. C.
de adul.vbi dicit, ꝙ
iudex, siue potestas
pōt cōmittere ꝙ in
quocunꝗ loco sub-
dito ciuitatis deti-
neatur , donec mit-
tat ꝓ ipso familiā,et
si appellauerit reus
condemnatus, in q-
bus carceribus de-
bet mitti.Bal.late ī
l.furti.in prin.de in-

ditur. Primo ponit vnam regulam in ac-
cusationibus criminalibus. Secundo po-
nit exceptionem. Tertio ponit vnam de-
terminationem dubij dependentē ex præ
dictis. Quarto & vltimo ponit vnam re-
gulam in ciuilibus.Secunda ibi:exceptio.
Tertia ibi:adeo. Quarta ibi:ex cæteris ve
ro.sicut sunt istæ quatuor ꝑtes:ita & quā
libet partē per se examinemus.Circa pri-
mam partē quæro quid si lata sentētia est
appellatum, & pendēte appellatione de-
cedit reus? Certe de hoc tex.est qui distin
guit in l.iij.si pendente appellatio.& l.fin.
C.si reus vel accusator mortuus fuerit.
1 Secundo†quæro,[a] quid si reus decesit
a post latam sententiam intra decem dies,q
dantur ad appellandum,non tamē est in-
terposita appellatio. Dicit glo.idē.Et for
te ista quæstio non reperitur alibi,et ipam
simpliciter Dy.tenet.vide gl.quæ incipit
qua secuta ibi,si appellatum non est. est
tamē intra tempus appellandi.ꝓ no.quia
sic alibi non inuenies.Ita dicit Dy.Ia.de
Rauen.est in cōtraria opi.dicit ipse si re⁹
decedat interim intra tempus ꝙ datur ad
appellandum,& ipse non appellat, verifi
catur princi.l.nostræ:quia decedit lite cō-
testata,& condēnatione secuta. Ad hoc
igitur vt hæres hoc beneficiū habeat,de-
bet appellare,& appellationem prosequi
vt d.l.iij.C.si penden.appel.& Cy.hoc re-
fert in l.fi.in ij.q.C.si reus vel accusa.mor.
2 fue.quod satis placet.†Quæro,pone qđ
scđm statuta Italiæ profertur in absentē
exbannitum sententia diffinitiua lite nō
contest.ex solo banno, vtrū mortuo reo
b ad hæredem pœna transeat[b]? Breuiter vi
detur quod non:quia tex.requirit duo co
pulatiue.s.ꝙ lis sit contestata, & secuta
sñia.sed in qōne proposita non fuit lis cō-
testata ergo &c.Dy.non dicit plus.Bre-
uiter in contrarium est veritas:qa sufficit
condēnationē esse secutam.iō em̄ hic po-
nitur de litis contestatione:quia secūdum
hæc iura aliter nō p̄t fieri cōdēnatio.Pro-
bo hoc:ego video in casibus.in quib⁹ in-
fertur pœna à lege ipso iure sine condem
natione,ꝙ pœna trāsit in hæredē:vt l.cō-
missa.s.de publica.vñ hæc lex respicit , et
requirit ꝙ pœna cum defuncto incepe-
rit:ꝙ fit regulariter lite cōtestata & secuta
sententia.Sed si poneremus casum,ī quo
nō requireret contestatio:sufficit sñia.Idē
si reperiremus casum vbi non requireret
litis cōtestatio nec sñia,vt in casibus,in q
bus pœna ipso iure infertur:vt dixi. Ve-
nio ad secūdā partē.videtur ꝙ in crimine
læsæ maiestatis non transeat pœna ad hę
redē:vt institu.de publ.iudi.§.ij. Sol.hæc
debet intelligi secūdū illā:scilicet in duo-
bus casibus:scilicet sic contra principem,
3 vel Rempublicā.†Quarto , vtrum sint
alij casus,in quibus pœna trāseat ad hære
dē mortuo accusato? Rñ.sic:& gl.enume
rat sed qđ gl.dicit de septimo casu:scilicet
de l.Lucius.dic vt ibi no.Itē qđ dicit glo.
de §.cum absentē ꝙ alio casu loquitur,di-
cit verū.Itē adde ad gl.ibi:itē alius:vt j.de
bo.eo.l.fi.Itē est alius casus s.de adimen.
leg.l.pe.§.Seia. Venio ad tertiam partem
& opponitur s. de solutio.l.reo. Soluit
gl.ibi loquitur in crimine nō exceptuato.
Vel aliter extra gl.ibi loquiṫ in alienatio
ne necessaria:hic in alienatione volunta
ria:vt no.in l.q pœnæ.de manumis. Item
oppo.de l.qui pœnæ.de manu. Breuiter
hanc materiam qualiter posit fieri alie-
natio ab accusato.dic plene in l.post con-
tractum.s.de dona.& ibi dixi. Venio ad
quartam partē.diciṫ hic,quod in alijs pœ
na incipit ab hærede lite cōtestata.Quęro
vtrum sit verū siue ciuiliter,siue crimina-
liter agatur.Opiniones sunt in gl.Sed ve
ritas est,quod iste ver.vlt.debet intelligi
quando ciuiliter agitur.Ita intelligit glo.
s.tit.j.ī l.defuncto.& ibi plene examinaui.

1 ☞ *Causa criminalis ꝑpter ciuilē,fisci fauore suspenditur.*
2 *Iudex non admittit exceptionē ꝓpositam causa differēdi iudicium.*

Capitis. Opo.de l.reū. C. de
procura.Solu.Fallit
fauore fisci:ad alterius enim vtili-
1 tatem,cām agere nō posset.†Quæro,qđ
est dictū suspenso crimine? Res.ꝙ crimi-
nalis causa propter istam dilationē diffe-
reṫ:licet causa alias criminalis facit differ-
ri ciuilem,vt l.fi.C.de ordi.iudi.tñ hic ecō
tra ciuilis faciet differri criminalē fauore
fiscit quod probo:quia quādoꝗ faciet dif
ferri pœnā,& executionē pœnæ:et in di-
lationibus iam inchoatis sicut in accusa-
tiōe:vt l. differre.circa prin.j.de iure fisci.
coniuncta l.is qui reus.s.tit.j.& quod ibi
not.in vl.gl.& hic.Tamen ego puto ve-
2 rum,†nisi iudex videret ꝙ cā differendi
proponeretur ista dilatio:tunc iudex nō
deberet admittere:vt l.cū reis. C. de pœ.
& l.fi C.de fal.extra,de ite.re.c.suscitata.

Lterius. Op.imo vṙ ꝙ mi-
les debeat remitti
ad eū,sub quo militat:vt l.de mili
tib⁹.j.ti.j.Sol.dicit gl.intellige in milite, q
cōmisit crimen cōe,& graue.secus si com
misit delictum militare:quia tunc remitti
tur ad eum sub quo militat:vt ibi.

De custodia,& exhibitione reorū. Rub.

1 ☞ *Dictum est supra de accusa.uerum quia accusati custodiuntur & exhibentur:ideo ponitur hic ista rubrica.*
1 *Accusatus de crimine,quando ueniat carcerandus,ubi qđ ubicūque uenit imponenda pœna corporalis quis detinetur. Confitens delictum,& etiam inculpatus de graui delicto nedum detinetur,sed etiam ponitur in uinculis aut cippis.*
2 *Inculpatus de delicto pro quo pœna corporalis in defectum pecuniariæ imponatur,debet carcerari.*
3 *Accusatus pro delicto,pro quo pœna corporalis uenit imponēda in defectum pecuniariæ,non liberatur à carceribus dando fideiussores,uel faciendo depositum.*
4 *Practica,ut accusatus pro delicto,pro quo in defectum pecuniariæ corporalis imponitur,non carceretur,est quod soluat pecuniam fisco sub conditione si condemnabitur.*
5 *Confessus semel delictum sponte non debet iterum confiteri,secus si metu tormentorum.*

LEX I.

c De custodia.[c] Accu
satus cu
stoditur arbitrio iudicis,cau
sis inspectis,quæ hac l.ponū
tur.h d.Oppo.& videṫ, qđ
debeat statim mitti in vinculis:vt l.iij. j.e.
dicit gl.†Aut accusatus confitetur de cri-
1 mine:& statim ponendus est in vinculis.
Aut non confitetur de crimine: & tunc
aut est valde graue scelus ꝙ obijciṫ:& po
neṫ in carcere custodiendus:vt j.eod.l.di-
uus.Aut non est valde graue scelus,& tunc adhibetur distin-

fa.& non soluit.sed
Pet.de an.ibi tenet,
quod debet stare in
carceribus iudicis a
quo.c.cū teneamur.
de app . vide tamen
bar.in l.eos.§.super
his.C.de app.& qđ
no.ipse in l.ab execu
tore.C.quorū app.
& Bal.in aut.si quis
C.de epis.audien.&
adde ꝙ Petr.de an.
in Clem.frequēs. de
appel.alias de exces.
præla.c.frequēs. po-
stea dixit,ꝙ si appel
latur ab interlocuto
ria sup captura , nec
appellatur a diffini-
tiua debet carcera-
tus detineri per iudi
cem ad quem:qa to-
ta iurisdictio est trās
lata ad iudicē appel
lationis.ergo ad ip-
sum est deuoluta cu
stodia:quia carcera-
tio est de processu:fa
cit l.si is ad quē. C.
de edendo.vbi pro-
cessus tradiṫ ipsi ma
xime cum ad ipsum
spectet executio , si
cōtingat per ipsum
sententiam iudicis a
quo confirmari : &
hoc no.in c. Roma-
na.de appel.in vj.&
tenet bar.in d.§.sup
his. Tu caue,qa pen
dente appellatione
nihil debet innoua-
ri,sed omnia debent
reduci in modū quo
erant tempore latæ
sñiæ:& tunc si quis
prosequitur ius, quod
tunc erat,non debet
innouari scđm glo.
no.in c.nō solum.de
appel.in vj . & ideo
vṙ,ꝙ iudex posit et
debeat remittere ei
hoc videṫ velle bal.
ī d.aut.si quis. & ita
seruatur.facit ꝙ no.
Inn.in c.vt famę.de
sent.excō.& ꝑ Mo-
der.ī l. si expresim.
de appel.in vj.cbar-
ta.& per bal.in l.mi
nime.C.de appel.et
vide bal.in l.si quis
post.de test.& Ang.
in d.l.more. ff. de fe-
rijs.quæ omnino vi
deas.Itē adde, quod
si quis semel exiuit
de carcere perdit be
neficium pro crimi-
ne,ꝙ datis fideiusso-
ribus relaxeṫ. Glos.
fin.& ibi Ro.in l.le-
ge Cornelia . ff. ad
Syllania.& bal.in l.
iij.ad fi.de epis. aud.
Et ad prædicta viđ
omnino Bald.in l.j.
C.de exhibē.re . Itē
adde qđ bal.in aut.
generaliter . in vlti.
col.C.de epis.& cle.
dixit qđ nullo mo-
do pōt excusari iu-
dex,qui ab accusato
vel inquisito nō ac-
cepit fideiussores:qa
forma ē tradita a le-
ge.per illum tex.bñ
facit l.j.de mag.con.

a ¶Debeat solui. Ad de Bar.in l.nemo du bitat.de reg.iur. Et pro hac decisio.facit tex.in l.iiij.§.ait.de re iudi.& ibi omnino vide Ange. Ad de quod simplex tenuta,vel captura personæ,eo quia nō soluit,nō reuocatur. q tene mēti,etiā si prestat satisda.secūdum Bart. in l.eū qui.de priui.cre.et in l.si pecuniæ.vt in posl.leg. & prædictis add qđ no.voluit Bal.& ibi Ang.in l.qui satisfet qđ no.Bar.in l. solutionis.ſ.de sol.et vide plenius Bar. in l. itē.§.j.ff.q mo. pig. vel hypo.so.Et add ad prædicta leg.& si forte.vt le.no.ca. vbi hī,q quis nō auditur volens sibi solui pecuniā alteri debitā & conferuari in dēnē soluentē.Et ad hanc q.vide qđ no. in l.si quis ab alio.in prin.ſ.de re iudi. & vide Bar.omnino p illum tex.in l.statuliber.ſ.de stat.lib. Et de hac materia vide Bal.in l.data opera. C.q accu.Et si statu tū dicit q volēs soluere pecuniā, pdat priuilegiū,vide no. Bal.in l.si apud.C.de adi.ac. in iij.col. Itē adde.q si qs est accusatus de crīe capitali & positus in vinculis,debet pristinæ libertari restitui,si cō stet eū nō deliqsse, nō expectata sententia.Idē in carcerato ob debitū,quē constat nō debere. Tex. est no.in l.nullus.ibi dū dicit interim detineri.d exhibē.reis. & no.Iac.But.in l.si jis.alias.sed sibi.ff.de in ius vocan.et adde qđ no.Bar.in l.si qs vi.ī.de quæstio.

4 b ¶Iterū confiteatur. Vtrū cōfessus semel de malefitio,sit necesse q iterū confiteat, vid qđ no.Bal.in l. si quis in hoc.de ep. & cle.et dicit In.i c. cōquerente.de of.ordi.per hāc legē,q cōfessus de crimine nō pōtpuniri,nisi sequatur sententia: limita vt per Bal.in l.j. in iij.column.C.ex delic.defū.et adde Bar. i l.pe.j.de qō. & talis confessio debet esse specificata,secūdū Bal.in auth. sed quo iure.C.de ser. fugi.et cū Bar.transit ſpe.in tit.de confes. ſ.effectus.ad fi.vt refert An.in l.j.de confes.licet gl.contra in l.j.C.de cōfes.secundū eum,& ibi vide Bart.in j.co.

5 ¶Detinetur. Ponit hic Ang.q. vnā, de qua per Ro.in l. stipulatio ista.ſ. inter certam.in princi.de verbo.ob.

d ¶Pro huius declaratione.No.pro ſ.is q ad maius tribunal. vide gl.et docto. & ibi Bal.vbi plene dixi in c.cū parati. de appel.vide Domini cū in c.si episcopus. xvj.di.vide Bart.in l.ij.ſ.j.ff.si qs cau.vbi pulchre loquitur. And.Barb.

e ¶Qñ quis citatur. Quæro si citatus est aliquis pro duabus cāis,vtrū ad ambas teneaī respōdere,et si procedatur,an pcessus sit nullus. Sed quid si accusatur corā diuersis iudicibus de eodē crimine, corā quo cōparere teneatur vide Bal. in l.senatus.C.qui acc. & de hac materia p Gul.de Cug.et Bal. in l.ij.alias iij.ſ.j.ſ.si quis cau.

f ¶Locus gratificationi. Adde Ang.in d. l.contra.ſ.j.de re iudi.et Ange.in l.senatus.C.qui accu.

1 ☞ *Vocatus ad iudicium ob unam causam,non potest propter aliam uocari.*

2 *Citatus pro duabus causis,quando pro utraque debeat comparere.*

3 *Iudex si citat aliquem,qui propter iustam causam non tenebatur comparere,tanquam contra contumacem procedit, processus est ipso iure nullus,si iudex hoc sciebat:alias per appellationem irritatur.*

4 *Carceratus ex una causa,quando possit ob aliam ibi recommendari.*

Si una recommendatio carcerati sit pro executione.& secunda est facta per processum, quando secunda impediat executionem primæ.

Carceratus iniuste,quando possit pro causa iusta ibi recommendari.

Qui exhibendi.

Hic est valde no.ſ.† Qui ꝓpter vnū crimē detinet[c],velad iudiciū euocaī,ꝓpter aliā cām euocari nō debet.h.d.Opp.de l.sed & si qs.ſ.illud.ſ.si quis cau.So.p crīe ante admissō nō pōt citari, vt hic.secus in crīe cōmisso post,vt l.cōtraria.cū em ex suo de licto,et sua culpa accidit,qđ de nouo trahaī ad iudiciū,est qd si ibi ꝑput eī.Secūdo op.de l.q de crīe.C.de acc.Duæ possent eē solutiōes:vtraque est verissima. Prima,citatus ob vnā cām nō pōt citari ob aliā pro illo eodē termino:vt hic,& l.qcūque. in prin.ſ.de in ius vocan.sed p alio sic. Vñ vna dierūdebit al teri causæ.qđ pōt fieri:vt d.l.q de crīe.Et ita intelligit gl.et bene. Vel aliter.ibi loqtur qñ citatur corā eodē iudice:hic vero qñ citaī corā diuersis iudicibus.et ēt est vera sol. Itē opp.de l. cōtra pupillū.ſ.is q maius.ſ.de re iudi. Rñdeo,ibi loquit qñ vnū tribunal est maius altero:tūc ad illud accedere.hic vero loqui qñ ista tribunalia sunt equalia.vid gl.q icipit,ſ.cū in pria cā.† Pro hui[9] declaratiōe,[d]licet alias dixerī in l.cōtra pupillū. §.is q ad manus.tū ex hoc distinguit,qñ quis citaī [e] p duabus causis,vtrū p vtraque debeat rñdere:dic sic: Aut cā aliqua, ꝑpter quā citatur,emergit suo facto post primā citationē:et tūc imputet sibi,quia in vtraq rñdere tenet:vt l.sed et si quis.ſ.illud.ſ.si quis cau. Aut vtraq cā emergit añ,& tūc aut citaī corā eodē iudice,aut corā diuersis. Primo casu,in vtroque rñdere tenet:vt l.qui de crimine.C.de acc.Secūdo casu,aut vnū audītoriū est maius altero:tūc debet accedere ad maius auditoriū:vt l.cōtra pupillū.§.is qui ad maius.ſ.de re iud.Aut audītoria sunt æqualia:et tūc aut vna cā est tpe petitura,alia nō:et ad illā debet comparere:vt hic. Aut nulla cā est peritura tpe, & tunc aut vna causa est maior,et grauior altera,et ad illā tenet respōdere.l.cōtumacia.ſ.j.ſ.de re iud. Si vero causæ sūt æquales:tunc sī quidem citationes processerunt successiue vna post aliam,debet comparere corā primo:vt hic,et l.quicūque.ſ.de in ius vocā. Si vero ꝓcesserunt simul citationes, tūc est locus gratificationi:[f]quia debet ad vnā prius accedere, quam vult: argumento l.si quis in grauī.§.fi cū omnes.ſ.ad Sillanianum. Vbicūque aūt dixi vnam causam præferendā,intelligas,non vt alia causa simpliciter relinquatur: sed pendente necessitate primæ citationis non respondeat alteri causæ,postea ad aliam

1 ☞ *Abolitio generalis non refertur ad carceratos.*

2 *Statutum q bannitī possint rebanniri soluta certa pecunia, q non trahitur ad bannitos,qui sunt carcerati.*

LEX II.

2 ¶Et ibi tetigi. Adde Bar.in l.ij.in fi.ſ. de in ius voc.

b ¶ Vlterius quæro. Vtrū quis possit recōmendari in carceribus:vide l.i. si cui. §.cum sacrilegiū.ſ. de accuſ.Bar.& doc. in d.l.j.ſ.nil nou.pē. appel.Bal.in l. sed si hac.de in ius vocan. Vide Raph. in d.l.j. nil noua. & vide Ange.in l.nemo carcerem. in fi. de exac. trib. Adde an quis possit recommendari in carceribus, & cautelā ne recommē det,per Bald.consi. cccl.xxxiiij.lib.ij.

c ¶ Sed pone. Adde Bar.in l.sed eximendi.ſ.itē si quis.ſ. ne quis eum.& Bal. in auth.&qui.in iij.co. C.de bon. au. iudi. pos.& Bal.in l.legata inutiliter.de lega. j.& Bal.in l.fi. §.pe. & fin.post Barto.ſ. quod me.cau.

d ¶ Vides ergo. Vide Bart.in l.j.ſ.eod. & Bal.in l.j.C.de exhiben.reo. quod not. Ro.in l.j.C.si cer.peta. quod dixi ſcđm Ang.in l.more Roma.ff. de feriis.& vi de Ang.i l.si qs post. ff.de testa.& text.in ca.si clericos. de sen. excom.in vj. & per Abb. in rubr.de fideiuſ.& ibi quid si ausugit principalis a pœna mortis : ad quid teneaī fideiuſſor? Adde qđ cōsuluit Bal.de eo qui fideiusit p famulo, q aliū vulneraueret,et famulus ausugit,& vulneratus mortuus est : qualiter fideiuſſor teneaī? vide eius cōsi.cccliij. j.libro.

e ¶Nō potest se. Nota q fideiussor non potest se obligare ad pœnā mortis : vide Pet.de anch.in rub. de fideiu.& ibi Imo. & legiſ., & no.in ca. cū homo.xxiij.q.v. & per doc.in l.scienđū.ſ.peñ.qui satisfđ. cog. Vide Bald. qui alleg.illū tex.in d.c. cū hō.in l.j.C.ne fideiu.do. den.in l.pe. C.de pact. in iij.col. & Bal.in l. quoties. in prin.ſ.de noxa.& oīno Bald. de pace Constan. in ver.ab vniuersitate. Et ad materiā qđ not. in l.sæpe.de re iudic. & Bart. in l.quoties.ſ. de noxali.

5 POMATES.

f ¶Liber homo. Et ad hoc bene facit glosſ.iuncto text. in c.cum homo.xxij.q. v.de quo Bald. in l. j.C.ne fil.ꝑ pat. & in lege quoties.ſ. de noxali. & in l. qui crimen.C.qui accu.

3 aliā cām reſpōdeat.Ita dicit glo.hic, & in l.qui de crimine.C. de accusationi. †Circa hoc quæro,quid si iudex contra talem qui propter iustā cām non tenebatur ire, processit tanq contra contumacē: an valeat processus,vel sit ipso iure nullus? Respōdeo : si qđē iudex causam istā sciebat: tunc processus est nullus ipso iure : alias deberet irritari per appellationē. Ita not. per glo.in l.quęsitū.ſ.de re iudicata.& ibi tetigi[a].Facit q dixi in l. cōtra pupillum. §.is qui ad maius.de re iudicata. †Vlterius quæro, [b] vtrū positus in carceribus ex vna cā,posset ex alia causa ibi recommendari. Pro qua quæstione examinanda,sciendum est,q quādoq quis ponitur in carceribus ad executionē criminū faciēdam:quādoq quis ponitur in carceribus ad processum,donec processus expediatur. Circa primum est aduertendū: Quādoq vtraq executio debet esse corporalis,& hic aduerte: Quādoq causa, ꝑpter quā primo incarceratur,habet extingue re executionem secundę causę:verbi gratia, primo est carceratus propter vnam condemnationē capitis. Secundo, carceratur propter vnā cōdēnationē furcarū: & isto casu debet aduerti vtrū executio fiat propter illud crimē,quod erat grauī[9]: & ideo illa recommendatio prævalebit, quæ fit propter grauius crimē. Probatur in l.j.ſ.fi.j.nil innoua.appel.pend. Si vero executio facta ex prima causa:non absorbet executionem,quę debet fieri ex secūda:quia primo est recōmendatus propter vnam condēnationem, quæ reperitur in amputatione manus. Secundò,recommē datur ꝑpter condemnationē,quę reperitur in amputatione pedis:tunc etiam prima recommendatio prævalebit,vt prius executio illius condēnationis fiat. Itē,secunda valebit vt facta executione condē natiōis primę,fiat executio condēnatiōis secūdæ:etiā si fiat à diuersis iudicibus : vt l.si cui.in fi.ſ.ti.j. Quandoque vna executio est pecuniaria, alia corporalis: verbi gratia, recōmendatus est quis in carceribus:qa dānatus in capite: alius facit eum ibi recommēdari pro pecunia,vel vt reddat rationē alicuius administrationis: tūc isto casu,si quidem habita modica dilatione executionis pœnæ corporalis, posset esse consultum ei,qui petit executionem eius pecuniariam,concedetur illa dilatio: aliās sec[9]:vt l.j.C. de bo.dā.facit l.fi. circa prin.ſ.de publi.Qñq vtraq executio est pecuniaria.verbi gratia,vn[9] facit poni alī quē ī carcerib[9] ꝑ debito:ali[9] facit etiā ibi recōmēdari ꝑ eodē debito,vel ex forma statuti,vel đ iure cōi,scđm l.j.C.q bo.cepos. Et isto casu sine dubio vtraq recōmēdatio tenet. Nō em est aliqđ q repugnet. Sicut em in vna re pñt mitti plures creditores,& vna re obligari plurib[9]:vt l. si finita.§.si plures.ſ.de dā.infect.l.cū vn[9]. ſ.de bo.autho.iud.posſ.ita eadē rōne hic. Videamus ergo, qñ recōmēdatio fit ad ꝓcessum,seu propter ꝓcessum.& hic aduerte. Qñq vterq processus est criminalis:& hic semp ꝑualet recōmēdatio prīa, vt sup ea prī[9] ꝓcedaī, ēt si sit crimē leui[9]: vt l.si cui.i fi.ſ.ti.j.recōmēdatio vero secūda valebit,vt finita prima cā procedaī super secunda:vt hic no.scđm gl.& l.qui de crimine.C.de accu.& hoc siue fiat ab eodē iudice,siue,à diuersis iudicibus: vt l. si cui.in fi.ſ.ti.j. Quādoq vtraq cā est pecuniaria corporalis,& criminalis:tūc præfertur criminalis ciuili:vt l. ꝑ minorē.ſ. de iudi.& l.fi.C.de ord.iudi.q intellige,nisi cā pecuniaria esset tēpore perītura,vt hic.

5 †Tertio est videndū,quid si vna recōmēdatio est facta prō executione,alia est facta pro ꝓcessu.vtrū secūda recōmēdatio impediat primam executionem. Breuiter absq dubio,vt dixi,vtraq recōmēdatio valet quaten[9] inuicē se nō impedirēt. Exemplum,pro pœna capitis est recōmēdatus quis,& accusaī de alio crimine : ex quo imponitur pœna capitis:certe executio prima differt,si cā,super qua debet scūdo cognosci,erat delictū grauis,cū esset primū delictū:vt l.j.in fi.j.nil no.appe.pē. q tene mēti:qa poterit vobis eē vtile, qñ velletis facere differri primā executionē. Modo habes qñ qs pōt i carcere recōmēdari,& ex qua cā.& ea q dixi per alios nō dicuntur. Prædicta vero qñ vna incarceratio fuit facta iuste.†sed pone, [c]prīo fuit incarceratus iniuste an pōt propter aliā iustā causam recōmendari? ibi videatis in disputatione mea quæ incipit, Lapus.

6 c

g ¶Præsentādo. Si qs promisit præsentare quādocunq placuerit,vide quæ not.dixi in l.Græce.ſ.& post litē.ſ.de fideiu. & Bart.ī.ea.l.Et ad hoc q not. Dy.in l. cōtinuus.ſ.cū quis sub hac.de verb.ob. vbi tenet cōtra bar. ibi,vt refert Bal.in l.qui de crimine. C. accu.& vide aliqđ p Roma.in d.l. Græce. & in l.si finita.i prī. & ibi p Alex. i prī. de dam.infect. Adde si quis promisit præsentare curiæ qñcūquevoluerit. Rom. con.cxxxvij.

LEX III.

Iuus pius.

Istam l. intelligas de fideiussoribꝰ, de non separando se de loco, vt dixi ſ.eo.l.j.plene.

1 ☞ *Quæ pœna ueniat puniendus ille,qui non exhibuit reum,quem promisit exhibere.*

2 *Fideiussor qui promisit de iudicio sisti,tenetur sistere usque ad sententiam,si simpliciter promisit.si uero quandocunque curiæ placuerit,tunc etiam post sententiam.*

3 *Promissor,qui promittit repræsentare aliquem reum de pœna capitali,debet promittere certam pœnam quæ non excedit modum taxatum in l.eos.C.de modo multarum.*

4 *Pœna ꝓmissa p eū,qui ꝓmisit sistere reū causæ capitalis,de cōsuetudine applicatur fisco.*

5 *Fideiussor,qui promisit reum sistere,cogitur exhibere post sex menses.*

Consilium quod fideiussor promittat repræsentare reum statim,& quod renunciet beneficio de fideiussoribus.

6 *Pœna promissa per fideiussorem de exhibendo reum,si non exhibet,exigitur à fideiussore officio iudicis.*

1 ¶Si quis. Hæc est bona l.tex.ibi : pœna pecuniaria ꝓplectif: dic quæ erat quāta fuit ꝓmissa: vel quātū iudex decreuit ab initio,vl'arbitrio iudicis vt j.in ver.sed si neq.quē hic sumge.tex.tibi statuet.& hoc qñ sine dolo.Si vero cū dolo,tūc habet locū ver.puto tñ,&c.quē hic in fi.legis habes. Vides ergo[d] legē istā,q ponit distinctionē suā perfectam,qualiter veniat puniendus ille qui nō exhibet reū quē promisit.Cōtra hoc op.q qs veniat puniēdus in similitudine supplicij,qua pœna debebat puniri ille qui debebat exhiberi:vt l.ad commentariensem.C.e.& j.eo.l.milites. Sol.hic loquif in fideiussore,q se obligauit,q ex suo cōtractu nō pōt se[e] obligare ad pœnā mortis.l.liber homo[f]. ſ.ad l.aq. sed cōtraria loquunt in officiali,quē ad hanc pœnā obligat. Item op.de l.ij.C.ad turpi. Respon.illa debet intelligi scđm istā.Circa hanc l.formātur aliquæ q. Primo vsq ad qđ tēpus fideiussor teneī repræsentare istū. Gl.dicit vsq ad snīam,non post:vt l.Græce.ſ.an ergo.ſ.de fideiuſ.& ita dicit gl.Videte, ego puto q gl.dicat veritatē,qñ fideiussor est simpliciter recept[9] de iudicio sibi. Lata em snīa nō est necesse q ampli[9] sistat sed regrif q talis fideiuſ.sit in mora ante snīam:vt ll.cōtrarijs. sed qñ fideiussor accipif de ꝑsentādo[g] eū qñcūq curiæ placuerit:tūc isto casu nō est simplr fideiussor de iudicio sisti. Cū ergo ꝑsona rei,etiā post snīam requiratur,vt in eum possit fieri executio credo quod teneatur sistere, aliās tenetur pœna quæ hic ponitur.Sicut dicimus in eo,apud quem res deponitur in sequestrum. quia tenetur sequester ad illam redden

dam ei, cui iudex iudicauerit: vt l.si oleũ. §.de dolo. & l. ꝓprie. §.depo. & l.seq. & l. ei apud. §.in sequestrum.eo.ti. †Quęro,
3 a vtrũ [a] fideiussor iste cogatur promittere certã pecuniæ quantitatem. Dy. videt̃ dicere ꝙ nõ: vt l.ij.§.de p̃to.stip. Breuiter in istis causis, vbi pœna corporalis vertit̃, cum ibi nõ cadat æstimatio interesse, debet qs ꝓmittere certã pœnã: vt ꝓbat̃ per tex.§.rem ra.habe.l.ꝓcurator ad exhibẽ. §.fi. Sed quæro, quãta erit quãtitas? Gl. hic dicit, ꝙ illa quãtitas nõ põt excludere modum positũ in l.eos.C.de modo mul.
4 †Item quæro cui applicabit̃ ista pœna pecuniaria. Hic reperit̃ q̃dã additio Dy. quę videt̃ dicere, ꝙ applicet̃ actori si fuit præsens, & fuit stipulatus: vt l.si procurator.§.si qs cau. sed cõsuetudo obseruat, ꝙ iste pœnæ applicent̃ fisco: sicut qñ ꝓcurator stipulat̃, applicant̃ domino: & semꝑ habet̃ respect⁹ ad ꝑsonã domini: vt l.si ꝓcurator.§.si qs cau.
5 †Quæro, intra quãtũ tẽpus iste fideius. cogat̃ hunc exhibere. Dyn. dicit qđ post sex menses: vt l. sanci-
b mus[b]. C.de fideiu. Videte lex illa loquit̃ ĩ fideiussore de iudicio sisti. sed hodie ista fideiussio fit alio modo: qa ꝓmittit repręsentare partem statim: & renũciat expres-
c se beneficio.l.sancim⁹.[c] & alijs beneficijs quæ fideiussorib⁹ cõpetũt: & ita consulo
6 qđ faciatis. †Quæro, vtrũ pœna ista debeat exigi ab isto fideiussore, dato sibi libello ꝑ syndicũ cõmunis, & secuta sententia: vel si iudex hoc faciat ex suo officio? Hic videt̃ in fine qđ iudex faciat ex suo officio, quod satis puto esse verũ. Facit in ar. qđ no.c.ad nostrã.extra, de iureiur. vbi dicitur qđ in quærendis bonis fiscalib⁹, iudex põt ex suo officio ꝓcedere: ar. ad hoc C.de bo vacan.l.j.lib.x.

1 ☞ *Confessus de crimine non habetur pro condemnato, secus in ciuilibus.*
2 *Confeßio facta super processu inualido, an sit sufficiens ad condemnandum.*
3 *Confeßio extra iudicium, non est potens ad condẽnandũ.*

SI confessus. Videtis hic
1 ꝙ† cõfessus de crimine non habet̃ ꝓ condẽnato. contra. C.de confes.l.j. Respõdeo, ibi in ciuilibus: hic in criminalibus. Itẽ opp. de l.ꝓinde.§.fi.ad legem Aquil. Solue vt ibi dicit gl. Sed est veritas qđ quantũ ad onus faciendæ ꝓbationis ab aduersario, habet̃ pro conuicto, vt in contrario: sed non quo ad condemnationem. Debet enim condẽnatio sequi: vt hic. Itẽ opponi. supra de cõfes.l.Iulia. Sol. ibi extra iudiciũ. Circa hãc legem formo tibi vnã q̃o.
2 notabilẽ: †ponamus qđ processus est inualidus rõne accusatoris, vel alia ratione: reus est cõfessus crimẽ: vtrũ ex sola confes-
d sione, polito ꝙ ꝓcessus sit inualidus,[d] possit condemnari? Gl. nostra iuris ciuilis videt̃ dicere ꝙ nõ, in l.si filiũ.C.de libe.cau. Innocẽ.tenet expresse cõtra: extra de ac-
3 cusa.c.qualiter & qñ.†Breuit̃ veritas est: qñꝙ quis cõfitet̃ extra iudiciũ: & tũc ex illa cõfessione, nõ ꝓcedẽte ꝓcessu, nõ põt cõdemnari: vt videbitis in l.capite quin-
e to.j.de adul. Facit qđ no.[e] in l.ictus fustiũ. §.de his q notan.infa. Ad idẽ l.ꝓxi.ĩ prin. sed si cõfitet̃ in iudicio: tunc aduerte, aut confitetur delictũ principaliter & per se: aut cõfitet̃ delictũ ꝑ quãdã consequentiã incidenter. Primo casu, põt cõdẽnari. Casus est hic. & qđ no.Inn.in d.c.qualiter & qñ.extra, de accu.facit extra de accus.c.j.
f li.vj. Secũdo casu nõ põt cõdemnari,[f] nisi præcederet ꝓcessus. Ita loquit̃ gl.in l.si filiũ.C.de libe.cau. Ad hoc facit qđ dicam in l.ij.§.si publico.j.de adult. videlicet qñ aliqs cõfessus est crimẽ super exceptiõe, vel aliter conuictus: an debeat cõdẽnari.

1 ☞ *Ex confeßione facta coram iudice remittente, quis non potest condemnari ab eo cui remittitur.*
2 *Confeßio de crimine facta per monachum coram Abbate quòd non probet coram legatò, ad quem fit remißio.*
3 *Confeßio facta coram incompetenti, quòd nõ prosit ad cõdemnationem coram competenti.*
Confeßio facta coram inquisitore per hæreticum eum remittente ad iudicẽ secularẽ pro exequendo, ꝙ non probat.
Iudex exequens quòd non tenetur stare processui iudicis remittentis executionem: sed potest de nouo cognoscere, & crimen examinare.
4 *Bannitus captus statim de iure communi non debet puniri: sed debet ex integro de crimine cognosci: quia non habetur pro confesso: secus de municipali.*
Fuga quid operetur. remißiuè.
5 *Consilium quòd bannito capto producatur bannum: & quòd bannitus confiteatur, quòd est ille talis qui reperitur bannitus, & condemnatus pro tali crimine, & tali tempore: quia potest executio fieri.*
6 *Denunciator potest constitui à iudice, uel ab uniuersitate habente merum imperium, non mistum.*
7 *Denunciare non potest, qui non potest accusare.*
8 *Denuncianti delicta grauia non creditur.*
Denunciator si ponitur ad denunciandum illud, quod re ipsa, & uere inuenit, in delictis non grauibus, creditur eius denunciationi.
Denunciatori misso ad referendum illud quod reperit ex auditu, & fama aliorũ, nõ creditur, nisi ad inquirendum.

a Quæro vtrũ. Sed qđ si fideiussor promisit ꝙ staret, vel pareret mãdatis iudicis? dic ꝙ etiã expirat lata sñia: secundum Bal.in addi. Spe.in tit. de reo.in prin.ver.sed qđ si qs. facit qđ no. Dy.in d.c.cũ qs. Et ad prædicta vide oĩno Cy.hic, & q̃ ibi pulchre ꝑ Bar.in dis.sua in l.pen.C.de fideius. & si fideiussor ꝑsentauerit principalem, & postea aufugerit de carcere, an sit liberatus? Bal.ꝙ sic: in l. q crimen.in x.col. C.qui accu. & de eo q promisit pręsentare, an liberetur vnica pręsentatione, vide oĩno Pau.de ca.in l.ij. §.fi.§.qui satis. cogã. vbi oĩno videas. Sed an si in casu huius legis ꝓmittatur certa pœna in magna quãtitate, an valeat si excedat modũ. d.l.eos.C.de mo. mul. Bal.ꝙ sic, in l. q crimen.in viij.q. C. qui accu. & etiam videtur tex.hic.

b Vt l.sancimus. Et intellige scđm l.penul.eo.ti. & ibi vide Barto.

c Sancimus. Vide Bal.in l.si pacto quo pœnam. in fine. C. de pactis. Bald. & Alexan.in l.ij.§.j. ff. qui satisda. cogan.

Si cõfessus. Et ad ista vide quę dixi in l.j.in prin.ij. col. C. de cõfes. etiã pulchre Spe.in ti.de accu. §. j.versi. quid si latro. & ibi per Io. Andr. & ibi an iudex possit condemnare confessum, licet de illo crimine non ageret̃, vide Bald.in l.ictus fustiũ. ff. de infami. C.eo.ti.in l.j. & l. & si seuerior. & Archi. in ij.q.j.in primis. & in Spe.de test.§.iam de interrogatorijs. versi.sed nũquid q̃ritur. Et an cõtra cõfessum in iudicio requirat̃ alius processus, vide Bal.ĩ l.mercalẽ.de cõdi. ob tur. cau. & Cyn.de confes.in l.j.in ij.q.

d Sit inualidus. viđ Inn.in ca.per inquisitionẽ.de elect. & in c.cũ super. de cõfes. & Bal.in l.magistratib.§.de iurisdi. om. iudi. & Bal.in l.j. in fina.verbis. de iuris. om. iud. & Bal. in l. quoties.C.de iud. et in l.iusiurãdũ ꝙ ex cõuentione.§. de iureiurã. & in l. mercalẽ.C.de cõdi.ob tur. cau. Et adde d. Ant. & Abb.in c.at si clerici.de iudi. & domi. Anto.in c. cũ olim. de rescrip. vide ẽt quæ dixi post Bar.in l.certi condictio.§.si numos.si cer.pe. in fi.ij.col. Et adde ꝙ etiã in ciuili cõfessio facta super libello inepto valet, scđm qđ voluit Bal.in l.ij.ad finẽ.C.de re iudicata. Si tamẽ cõfessio facta esset non in forma iudicij nõ valet: vt per glo.in l.iubemus.C.de liber.cau. & ad Bar.hic etiã adde ea q̃ ꝑ illũ text.no.Bar.in l.si debitor.§.si in vẽdi.quib. modis pignus vel hypothe.soluitur. Item ex processu nullo quis põt dãnari, si sequatur confessio.cap.qualiter & qñ.de accu. & Inn.in c.ij.de cõfes. Itẽ intellige, nisi cõfessio resultet ex morte confitentis: quo casu cũ nõ possit aliter condemnari, habetur pro cõdẽnato. Tex.est, & ibi hoc tenet Bal.in l.ij. C.qui testamẽ.facere p̃nt. & de quæstione, de qua hic per Bar.adde per Spe. in ti.de teste.versi.sed nunquid Arch.ij.q.j.ca.multi. & c.in primis. & vide Ang.in l.si vero.§.de viro.soluto matri. Et hæc faciũt cõtra ea, quæ voluit do.Ant.in d.c.examinata.de iudici.qui ibi etiã reprobat Imo.per ea q̃ voluit Inn.in d.c.qualiter. Bar.hic. & vide quæ dixi in l.Publia.§.j.de postul. & pro opi.Bar.est tex.in c.Pisanis.de restitu.spolia.quã no.alleg.Bar.in authẽ.offerat.in fi.C.de lit.cõtes. Et vide quæ in simili no.Bal.in l.fi.in princ. j.de edendo.alias in l.j.in fine princ.eo.tit. Et prædicta intellige secundũ gl. notabi.j.de quæstionibus.in l.penul. Et ad prædicta, vide omnino Floria. in quæstione sua incipiente, inquisitus in decisione primi dubij. & vide quę dixi in l.libellorum.in quæstione, qualiter debet exprimi persona.j.titul.j. & Bal.in l.item exigit de dolo. & Clemen.constitu.de electione. & Bal. in lege.j.si men.fal.modum dixe. Et quid si emanat ficta confessio super inepto processu: vt qa vigore statuti cõtumax habetur pro confesso, vide Bald.in lege ij. §.si actor.de iuramẽto calumniæ. & dixi in l. absentẽ.j. de pœnis. Et vide Bal. in l.ictus fustium. de infa. Et adde quod Bald.in lege j. C.de iudicijs. dicit ꝙ vbi proceditur contra confessum, non reqritur ordo iuris tanquã super notorio. allega. Bald.in dicto ca. super inquisitio. Et prædicta etiam sunt vera, vbi quis confitetur in casu in quo inquiri non posset.cap. euidẽtia. de accusationibus. & vide Ang.ĩ l.j. ff.de cõfes. Et limita p̃dicta nisi cõfessio emanaret post actum factũ puta post sententiã: vt notat Bald.in lege debitor.in fin.C. de hære. acti. & qđ dixi in l. non tantũ. de appel. Cõtra hoc facit quod vult Bal. & Ange.in l.ij.de liber. & posthu. & ibi refert Alexan. Item adde quod Angel. in disputa. Astensis miles. dicit quod confessio generalis inducit notorium: vt voluit Specu. in titu.de not. crimi.§. iam.versiculo notorium. & Bald. in l. properandum. in fi. princip.C.de iudic. Et quid si instantia est finita, postea est confessus, vide Bal. in l. properandum. in fine iij. colum.C. de iudicijs. Ad hoc adde gloss.in cap. ex pœnitentibus. l. distinctione. & est additio.

e Facit quod nota. Adde ꝙ cõfessus nõ potest opponere de ineptitudine libelli, secundũ Bald.in l.ij. C.de re iudi.per ca. Pisanis.de resti. spo. & idẽ Bal.in l. cum mulier.ff. so.ma. & ĩ d.l.mercalẽ.C.de cõdict.ob tur.cau. & vide Bar. & ad hoc nota.vide docto.in c. at si clerici. in prin.de iudi. adde vt per Bal.consi.cxlix.iiij.lib.

f Non potest condemnari. An ex ordinato processu possit quis condemnari? cum Barto.hic tenet Bald.in l.j.ff.de iurisdi.omnium iudic. & in l. qui iurasse.de iureiurand.allegat no.in l.ait prætor.§.permittitur.de minori. Cõtrarium videtur velle idem Barto.in lege ij.§.quod obseruari.de iura. calũ. & in l.vnica.C.de confes.vbi allega.Inn.dicere cõtrarium eius, ad quod allegatur per Bal.in c.per inquisitionem.de elect. Sed cõtra istam doctrinam videtur facere communis doctrina docto.in c.j.de accu.in vj. vbi dicunt nõ valere cõfessionem. Vide bonum dictum Bal.in l.j.in fin.prin. & l.properãdum.C.de iudi. vbi vult ꝙ perempta instantia ratione confessionis iudex posset condemnare. & est addi.adde quod Ang.consi.clxxvj.tenet gloss.in d.l.si filium. & dicit se alias etiã obtinuisse in syndicatu cuiusdam do.Rayn. Lanfranchi de Pisis Potestatis Perusij, qui quendam absoluerat a confessione facta super ineptitudine libelli, denuo inquisitio formauerat & in syndicatu molestabatur.

Ibi: põt condemnari
Not qđ non procedit
in confitione mino
ris non legitimata
persona per autorita
tem curatoris qi tũc
est ipso iure nulla &
non põt condemnari
prout sing. Ant. Go
mez. lib. 3. Va. c. 1
n. 65. quem vide

Denunc

9 *Denunciator non tenetur subscribere, sicut accusator: & si non probat denunciatum, non punitur pœna talionis, sed extra ordinem.*
10 *Iudex super denunciatione duobus modis procedere potest.*
Contra denunciantem possunt opponi exceptiones, quæ opponuntur contra accusantem: & quando.
11 *Absolutoria lata super denunciatione, uel inquisitione, prodest reo sicut lata super accusatione.*
12 *Denunciator si maleficium, quod ignorauit, non denunciauit, non punitur.*
Denunciator non denuncians maleficium occultè commissum: intra tempus statutum excusatur.
13 *Denunciator si nõ fuit negligens, licet præueniatur ab iniuriato uel aliter, non punitur.*
14 *Denunciator non tenetur denunciare illas personas, quas non tenetur accusare.*
Nec illas personas, in quas inuitus testimonium non dicit.
Iudex procedens super crimine denunciato, potest denunciantem in testem assumere.
15 *Delictum an poßit probari per instrumentum. remißiuè.*

DIuus. Hæc est vna not.l. De nunciatoribus nõ est credendũ quo ad condẽnationẽ: sed ex eis põt procedi ad inquisitionẽ, & veritate cõperta absoluet, vel cõdemnabit denũciatũ. Et diuidit̃ hęc lex. in tres partes. Nam in prima dicit, ꝙ denunciatio non prodest quo ad condemnationẽ, & hoc ꝓbat duobus exemplis. Secundo dicit, ꝙ denunciatio prodest: vt perueniat̃ ad inquisitionem: & hoc probat duobus rescriptis. Tertio dicit quale debet esse iudicis officium super processu, quem facit super inquisitione. Secunda ibi: sed & caput. Tertia ibi: & ideo cũ qs. Ex prima
1 parte l.habetis†ꝙ ex confessionibus factis corã officiali remittẽte nõ põt qs cõdẽnari ab eo cui remittit̃. qđ facit ad mul-
2 ta q̃ occurrũt quotidie.† Spãliter facit ad vnũ dubiũ. Abbas sancti Petri cœpit monachos suos, q cõfessi sunt crimẽ corã eo, demũ eos remisit ad legatũ cũ eorũ cõfessionib⁹: q̃rebat̃, an ex illa cõfessione eẽnt cõdẽnãdi à legato. Dictũ fuit ꝙ nõ. Casus est hic. Sed dicetis vos, nõ eẽ dubiũ ꝙ istę cõfessiões nõ ꝓsunt ad aliquẽ cõdẽnãdũ,
a tanꝗ factæ corã iudice nõ cõpetẽti:[a] vt l.ij.C.si à nõ cõpe.iud.per totũ. & extra de iudi.c.at si clerici. Sed posset dubitari
3 quid† de cõfessione facta corã iudice cõpetẽti? Exẽplũ: inquisitor hæreticæ prauitatis processit cõtra quẽdã, & eũ cõdẽnauit de hęresi, & cũ tradidit iudici seculari: an iudex secularis debeat credere illi sñiæ, & illi processui. & sic executionẽ facere: an vero debeat de nouo formare ꝓcessũ? Tex. vr̃ ꝙ dẽat executionẽ facere.j. eo.l.nõ dubiũ. Gul.de cu.tangit hãc q̃õ. in l.magistratibus.§.de iurisdi.om.iud. Finaliter veritas est ista: qa casus est ꝙ iudex nõ habet necesse illi ꝓcessui cõsentire: sed
b põt de nouo facere [b] processum, & de nouo crimẽ examinare: & secũdũ ꝙ sibi videbitur, poterit eũ punire: vt in authẽ. de sanctissi.epi.§.si vero crimẽ.colla.ix. Vlterius, vos videtis hic in ver. sic & diuus
4 Pius.†ꝙ annotati nõ debẽt haberi ꝓ condẽnatis: sed debet ex integro q̃ri. Pro hoc dicit Dy. ꝙ nunꝗ alibi inuenies, ꝙ exbã-
c niti[c] nõ debeãt statim puniri cũ capiunt̃, & nõ habent̃ pro cõfessis, nisi cõtineatur in l.municipali: sed debet q̃ri de crimine, quasi de re integra, licet multũ faciat contra eos fuga. Videte dñi: quid operet̃ fuga: non dico hic, sed dixi in l. lege Cornelia. supra, ad Syllania. & si ibi non dixi, alibi repetã. Spec. tãgit hoc dubium in tit.de accu.§.sequitur.ver.sed pone a. & ibi vr̃ dicere idẽ. quæ verba sine dubio vera sunt scđm iura cõia: sed scđm statuta ciuitatũ Italiæ. scđm q̃ exbaniti habent̃ pro cõfessis, & sñia fert̃ in eos tanꝗ in cõfessos: tũc cũ sint capti post cõdẽnationẽ, nõ est opus nouo processu, sed sola executio-
5 ne. & hoc pluries practicaui, † ꝙ exbannito ꝓducto corã te facias reperiri bãnũ:
d & facias cõfiteri[d] ꝙ est ille talis qui reperitur exbannitus, & condẽnat⁹ pro tali crimine, & tali tẽpore, & facias postea executionẽ qñ vis. Vlterius. de istis denũciationibus quæramus aliqua. Primo quęro
6 †quis possit cõstituere istos denunciatores? Respon. quilibet iudex, vel vniuersitas q̃ haberet merũ ĩperiũ, nõ mistũ. Nam isti p̃nt istos denũciatores cõstituere: vt §. de offi.p̃fec.vr.l.j.§.qes. facit C.de curiosis.l.j.lib.xij. facit ad hoc l.ista. & l.ab accusatione.§.nũciatores.j.ad tur. & l.ea q dẽ
7 C.de acc.†Scđo q̃ro, q possint constitui denunciatores. Breuiter circa hoc do vnã regulã, ꝙ qcũꝙ nõ põt esse accusator, ille nõ põt esse denunciator. Vñ illi, q nõ admittunt̃ ad accusandũ, q ponunt̃ §.ti.j.l.q accusare. illi nõ admittunt̃ ad denũciãdũ.
e Hoc ponit tex.[e] & gl. Bernardi in c.in oĩ
8 extra, de testibus.† Tertio quæro, qs sit effectus denunciationis. Et videt̃ ꝙ denũciatio habeat̃ ꝓ plena ꝓbatiõe. Credit̃ eñ nũcio, & credit̃ officiali ĩ offõ: vt l.si qs de curio.C.de fal.l.magis puto.§.ne tamẽ.§. de reb.eo. In cõtrarium videtur tex.huius

a Competenti. Sed adde ꝙ ista talis confessio facta corã incompetenti iudice operatur, quod cogatur exigere reus, nisi diceret se aliter intellexisse, secũdũ Inno.in c.per inquisitio.de elect. facit quod ipse no.in c.cum dilectus.de succes.ab intesta. & per omnes in c.at si clerici.de iudicijs. & Ange.in l.magistratibus.de iurisd.omnium iudi. & Ang.in l.j.C.de de confes. & ibi Bal. in pen.colũ. & adde ꝙ licet delictũ sit notoriũ, etiã per confessionẽ, nunquã tamẽ potest exequi a iudice incõpetẽti: scđm Bal.in l.magisteriæ. C.de iurisdi.omniũ iudi. Et an cõpellat̃ persistere in tali cõfessione, vide Bal.in l.in bonæ fidei.C.de reb.cred.in versiculo, item quæro. & in l.clarũ.de autho.pręstan. & Bal. in l.j.in penul.col.de confes. vbi dicit, ꝙ facit indiciũ. & vide de his latius ꝑ Alex.in d.l. magistratibus. post doctores ibi.

b Nouo facere. Cõtrariũ tenet Ang. in l.j.C.de exhibendis reis. per ca. præsidẽtes.extra, de hæreticis. & ca.vt inquisitiõis.eo. ti.in sexto. vt no.Inn.in c.pastoralis.de off.deleg. & in c.cum in iure peritus.eod.titu. & sic cũ ibi legi, tenui opi. cõtra Bart. & etiam contra Barto. tenet Ange.per d.c.vt inquisitionis. & Anto. & Imo.in cap.j. de offi.ordina. & est etiam additio.

c Exbanniti. Nota ꝙ alibi non reperies ꝙ banniti sunt statim puniẽdi, nec statim habentur pro confessis. Vide Bal. in l.error.ad ad finẽ. C.de iuris & facti ignorantia. & in l. ita demũ. C. de procurato. & in l.ij.§.fi. C. de iuramen.ca. lumniæ. & Bartol. in l.quicunꝗ.C.eo. & vide glo.in l. j. & ibi Bal.post Cy.C. de requiren. reis. & Bal.in l.neganda. in penul.col.C.qui accusa. & adde ad hãc materiam Bart. in l. illicitas.§.fina.de offic.præsidis. & quæ contumacia requiratur, vt quis banniri possit, vide Bart. in l.j.§.finali. ff.si quis ius dicen.non obtẽperaue. Et qualiter reuocetur, vide quæ dixi in l.relegati.j. de pœnis. Item istis adde quæ no.in l.j.j. de requiren.reis.in glos.magna, in prin. & adde gloss.in l.j.§.fin.in glos. magna, in prin.si quis ius dicen.non obtemperaue. vbi dicit ꝙ mulcta non potest peti iure actionis in factum. Et ad hoc adde omnino.ibi Bald. & vide practicam banni per Canoni.in c.ij.de constit. & quod no. Pau.de Leaza. in procemio Clemen. & vide j.de requiren.reis.in l.j. & late Ang.in disputatione incipiente duo adinuicem litigantes. Adde quod Ioã. And. in addi. Spec.loco alleg.per Bar.format quæstionẽ de eo qui fuerat per iudicem cõdemnatus ad truncationem capitis, ob contumaciam: quod nihilominus si reperiatur, potest de sua innocentia docere, secundum Guidonem de Suza. in l.seruum.§.si publice.de procur.

d Facias confiteri. Nota quod iudices faciunt bannitos confiteri se esse tales de quibus in banno: vt inde exequi possint condemnationem absque alia noua commissione, adde quod voluit Bartol.in lege, inter stipulantem. §.j.in fine.de verborum obliga. & in l.demonstratio falsa.in fi.de condi. & demonstra. & quod dixi in l.j.§.Imperator.in fine apostil.magnæ.j.de iure fisci. Sed Bal.in consi.suo breui incipiente, cum apparet de condemnatione Petri Gelidini, de tali loco. licet nõ sit articulatũ de corporis vnitate, si noe cõstat plures eiusdem nominis esse, non præsumit̃ pluralitas: alias sequeret̃ sñiam tanquã obscurã semper nõ valere quod est ridiculum. Facit ad hoc l.quid tamen.ff.de arbi. & l duo sunt Titij.ff.de testa.tutela. & vbi est nominis conformitas, ibi est corporis idẽtitas, nisi aliter probetur. de rebus dubijs.l. qui habebat. de manumis. testa.l. qui habebat. Ad idẽ ꝙ no.in l.qui iurasse §.qui parti.de iureiur. & eodem ti.l. eũ q.§.in popularibus. vbi nõ præsumitur pluralitas. et ad hoc facit quod no. Cy.et Bal.in l.si qua per calumniam.de episco. & cle. & dicit quod Bar.hic loqt̃ de cautela. & si aliter intellexisset, nõ plene cõsiderasset hunc punctum, sicut Speculatori accidit in fine lecturæ. Et vide bar. in l.j.C. si vnus ex pluribus appel. Et ita etiam ꝙ in nomine non præsumatur pluralitas reperitur cõsuluisse Angel. & vide ad materiã quę dixi in l.is qui reus §.de publi.iud.in ix. col. Et de hac pluralitate non ꝑsumẽda no.pulchre per Iaco. but.ĩ l.ij.de erro.aduo. & ibi Bal. đ quo vide Bal.in l.edita.ĩ pe.ĩ.col.C.de edendo. & dixit Bal.in l. fi.C.de rebus credi. ꝙ nõ præsumit̃ quẽ testamẽtum fecisse. nisi semel tantum. tamẽ in hoc vide qđ no.bar. & Bald.in l. ij.C.de testa. Et de hac pluralitate. vide ꝙ no.bal.in l. neque natales.in princi.iij. col.C.de proba. facit ꝙ simpl'r no.bar. in l.ij.in fi.quẽad.te. ape. & Bal.ĩ l.ĩ exercendis.in iiij.col. C. de fi.instr. & viđ ꝙ no.Imo.post Bar.in l.scire debemus.in fi.prin.de verb. ob. & nõ præsumit̃ nisi vnicum dominium, & vnicus cõtractus alias vnitas.c.cũ Io. de fide instru.secundũ Bal.in l.j.in ij.colũ.C.qñ prouo. & ĩ noĩe nominis nõ ꝑsumitur pluralitas, nisi ostẽdatur, et ita sufficit allegare nomẽ sine cognomine l.si rẽ.in ver.licet & ibi no.Bar. ff. de rei ven. Item non præsumitur pluralitas, nisi ex propositionibus partium contrarium appareat. Puta: quia vna loquitur de contractu solenniter facto: alia pars dicit solenniter non facto: & sic de alijs actibus cõtrarijs. vel si vnus de facto vno dicit: alius de alio. Ita intelligit̃ per Iac.Bu. & Bald.in l.ij.C.de bono.pos.scđm tab. & ibi etiã Bar.dicit do.Ant.in c.in præsentia.esse ibi tex.in ver.verũ. ꝙ actuũ multiplicatio nõ præsumit̃. Idẽ But.in l.optimã. de cõtrahẽ. & cõ.stip. & no. Bal.ĩ l.conuẽticulã.in v.col.cũ se.de epi. & cler. Adde an pluralitas ꝑsumat̃, Bal.cõsi.lxxiiij.v.lib. vbi reprehendit bar.hic.

e Hoc ponit tex. Adde ꝙ denunciatores debent in prin.eorũ officij iurare scđm Ang.in l.si vacantia.in prin.de bo.vacan.li.x. Itẽ adde, quod qui non potest accusare, poterit tamen denunciare.l.j. & ibi Bal.C.si tutor non gessit. Et an denunciator puniri possit? Adde quod non punitur etiam in casu de quo per Bal.in l.ij.C.de erro.aduo. & vide omnino Bal.in l.ea quidem. C.de accu. Itẽ punitur pœna falsi in l.lege Cornelia. & ibi Bar.j.de fal. et punitur in expressa: secundũ Bal.in l.sancimus.in ij.quæstione.C.de iudicijs.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

a ¶Inuenisse. Quæro, statutum dat præmiũ accusatori: vtrũ id habeat denũciator. Guid. de suza. in q. statutorũ. in q. quæ incip. sed pone statutũ est Regij ꝙ accusans ludẽtes ad taxillos, &c. dicit ꝙ sic: arguendo ad vtrãꝗ partẽ, alle. de iure patro. l. eũ qui. §. nõ tm̃. l. j. §. incidit. ad Turpil. & qd̃ dicit Spe. in ti. de inquisi. §. nũc tractemus qualiter. ver. ex quo. de vi. cũ seq. & facit C. de accus. l. si quis. & tex. bonus in d. l. eũm. ff. de iur. patro. Nõ ob. de bon. lib. l. qui cũ maior. §. accusasse. & l. in seruitutẽ. §. petijsse. & qd̃ habeẽ in l. j. C. si tu. nõ gess. qa istud est verũ inspectis verbis edicti, quæ hic nõ sunt limitãda: qa statuta recipiunt distinctionẽ, & determinationẽ legis. l. creditori. j. responso. q po. in pigno. habe. l. sed si lege. §. vt gradatim. de mune. & hono. & vide Salic. in d. l. ea quidẽ. C. de accus. & Ang hic, & Bal. in l. j. C. de ope. lib. & Spec. & Ioan. And. in ti. de renun. §. j. Sed an isti denũciatores possint corrigere errorem suũ, vide text. ꝙ sic in c. præterea. de testi. cogen. Item nota ꝙ isti denunciatores denũciare maleficia non debent, quæ nõ sunt cõmissa eorũ tẽpore ar. c. episcopus. xxxv. q. vj. Et an possit esse testes sup eo qd̃ denũciãt, vide text. in c. in omni. de test. & no. Bar. ĩ. ea. l. ĩ fi. Adde an si statutum det præmiũ denunciãti maleficiũ illud habere debeat syndicus denuncians, Bal. consi. cij. v. lib.

b ¶Quæro, vtrũ. Vide Bar. in l. ab executione. §. nũciatores. ĩ. ad Turpilianum.

c ¶Denunciatores. ĩ. ad Turpil. & ibi vide Barto.

d ¶Quæro, quid. Adde tex. & ibi Bal. in l. j. C. de priua. carce. Adde tamẽ ꝙ etiam postea quando scit, teneẽ denunciare. l. j. cũ ibi no. p Bal. C. de fal. mone. & Bal. in l. j. de his q latro. occul. & ibi quando præsumatur scire, & quod no. Bal. in. l. j. §. occisorũ. ĩ. ad Sillania.

e ¶Puniendus. Adde ꝙ cõtrariũ vult bal. in l. duobus. §. fin. de iureiur. & Salic. in l. ea quidẽ. C. de accu. & dicit Bal. not. in l. j. C. ad Macedo. qa requiritur ꝙ cõstet de diligenti inquisitione syndici denunciãtis. Sed qd si statutũ dicit ꝙ teneaẽ intra tres dies denunciare maleficia protestata. dic ꝙ incipit dies currere a die ꝑtestata. nõ a die cõmissi maleficij. l. fi. et ibi Bal. de neg. gest.

f ¶Quæro. quid si denunciator præuẽtus est ab aliquo &c. Adde Bal. in l. sororẽ. C. de his quibus vt indignis. & ibi etiã Bar. & adde ad materiã qd̃ pulchre no. Bar. in l. j. §. accusatorẽ. ad Turpil. & vide qd̃ ipse not. in l. cũ quidã. §. qd̃ diciẽ. ff. de acquir. hæredi. & quod not. Bal. in l. si qs nõ dicã rapere. in vij. col. C. de episc. & cleri. vbi etiã dicit, ꝙ tales denunciatores teneñ de exactissima diligentia. Et ad Bart. hic adde Sal. hoc idẽ tenentẽ in l. ea qdẽ. C. de accusationib. sed Roma. in l. pen. ff. ad Silla. dicit, ꝙ si aliquis minus bene denunciauerit, licet præuenerit denunciatorẽ, ipse denũciator tenetur ad interesse Rei publicæ. Ita tenet Albericus de Rosato in quæstionib. suis, vt ipse refert. Sed qd si aliquis, vt quilibet de populo denũciauit, postea creatus est syndicus: & iterũ non denunciauit: an incurrat pœnã statuti? Dic ꝙ nõ, secundũ Bal. & Imo. per illũ text. in l. si quis hæres. ff. de iniusto & irrito testõ. Et corã quo iudice teneaẽ denũciare, vide Bal. in l. j. C. d̃ priua. car.

POMATES.

g ¶Non puniẽ. Vide Alex. cõsi. lxiiij. col. ij. in fi. volu. iij. vbi infert ad pulchrũ casum, vers. ex hoc qd̃ vult. vide aliqua ad hæc per Feli. in ca. in nomine. de testibus. & in c. veniens. in prin. eod. titu.

h ¶Teneantur denũciare. Sed vtrũ teneãtur seipsos denunciare? dic ꝙ nõ, secundũ Bal. in l. j. in fin. C. in quib. cau. in integ. resti. nõ est necessa. & hic adde gl. & Sali. ĩ l. ea qdẽ. C. de accus.

i ¶In testẽ admittere. Vtrũ iudex possit admittere denunciãtẽ in testẽ. Adde qd̃ Sal. in l. ea quidẽ. C. de accus. dicit ea quæ dicit Bar. hic esse vera, si iudex non ꝑcedit sup denũciatiõe: sed inquirit propter denũciationẽ & famã ad eius aures reuerberantem: ita ꝙ quodã modo sub dissimulatiõe trãsiri nõ põt. Et ita loqẽ tex. in d. c. licet Heli. alle. p Bar. hic. sed vbi sup denũciatiõe ꝑcedit: tũc denunciator debet ꝑbari p testes idoneos, & nõ p se, qd̃ patet: qa si denũciator nõ ꝑbat, incidit in pœnã: vt not. Bar. ĩ. ea. l. & p cõsequens nõ est legitimus testis.

k ¶Nõ dubiũ. Quid si tp̃s nõ ẽ appositũ, intra qd̃ debeat denunciari qd̃ debeat hoc fieri? Et qd si ad eius notitiam finito offõ vel añ ꝑuenerit an possit purgare morã? Vide Bal. ĩ l. cũ ancillis. ĩ iij. co. C. de ĩcess. nu. Et ad materiã ĩ fi ĩ, dic vt habes ĩ l. fi. ĩ. d̃ iurisd. om. iu.

in prin. secundo responso. & C. de curiosis. l. j. lib. xij. & l. ea quidẽ. C. de accusatiõibus. Breuiter quãtũ ad propositũ: ista est veritas: Quædã sunt maleficia grauia: & in istis denunciatoribus nõ creditur, nec alteri iudici coæquali creditur: vt ŝ. dixi. Hoc probatur hic, & l. j. C. de curiosis. & præalleg. l. ea quidẽ. Quædã sunt maleficia non grauia: & hic aduerte: quandoꝗ punitur denũciator ad denunciãdũ illud quod re ipsa inuenit, & vere, & illud qd̃ vidit ipse. Exẽplũ: mittiẽ aliquis ad ꝑscrutandũ per ciuitatẽ ludentes vel portãtes arma, & similia leuia: & in istis creditur a tali officiali referenti se sic inuenisse. [a] Ita loquitur l. j. §. quies. ŝ. de offic præfect. vrbis. facit ŝ. titu. j. l. leuia. Si vero officialis non mittitur ad referẽdũ illud qd̃ videt, sed illud quod reperit ex auditu, & fama aliorũ: tũc istis officialib⁹ nõ creditur sed sufficit ad inquirendũ, nõ ad puniẽdũ. Ita põt intelligi ista, & simi. ŝ. alle. Quãtũ vero ad inquisitionẽ faciendã super ista denũciatiõe: tũc talis denũciatio prodest: vt hic.

9 †Quæro, vtrũ [b] ille, qui denunciat, b debeat se subscribere, sicut ille q accusat Breuiter tex. habetis ꝙ nõ: vt l. ea quidẽ. C de accus. & extra, de acc. c. sup his. Sed dicetis vos: hoc est contra hãc l. in fi. vbi si nõ probat, puniẽ. Et idẽ diciẽ in l. ab accu c satione. §. nunciatores. [c] j. ad Turpil. Sol. fateor ꝙ denunciator qui nõ probat punitur: quia debet ad probandũ assistere denunciationi: vt hic, & l. ab accusatione. §. nunciatores. sed nõ punitur ad pœnã talionis, sed punitur extra ordinẽ: vt hic dicitur. Hoc probaẽ extra, de calumnia. c. fi. & qd̃ ibi no.

10 †Vlterius quæro, quod sit officiũ iudicis super denunciatione ego dico ꝙ iudex super denunciatiõe põt ꝑcedere duobus modis. Vno mõ sup denunciatione simpliciter procedendo: & isto casu possent opponi oẽs exceptiões quæ cõtra accusatorẽ possent opponi, dicẽdo talis nõ est legitimus denũciator: & similia: vt ŝ. dixi. Põt etiã iudex procedere per inquisitionẽ quã facit propter illã denunciationẽ: tũc illæ exceptiones cõtra personã denunciatoris cessarẽt. Hoc ꝑbaẽ per tex. extra de symo. ca. licet Heli.

11 †Vlterius quæro, vtrũ absolutoria lata super denũciatione ꝓsit reo, sicut absolutoria lata sup accusatiõe: vt dixi in l. si cui. §. ijsdẽ. ŝ. tit. j. Tex. videẽ hic velle ꝙ non. Nã si bene respicias tex. si iudex nõ reperit veritatẽ maleficij sic denunciati, debet pronũciare illũ denunciatorẽ nõ bene denunciasse, nõ dicit ꝙ debeat reũ absoluere, vt dicitur hic: Irenarchã minus retulisse, &c. Finaliter credo idẽ iuris esse, siue quis absoluaẽ sup denunciatione, siue super accusatione, siue sup inquisitione: vt dixi in d. §. ijsdẽ. propter idẽtitatẽ ratiõis. Non obstat text. iste: quia text. iste tantũ loquitur de pronunciatione, quæ fit respectu ipsius denunciatoris, vt sic ipe veniat puniendus vel non: sed respectu rei denunciati, tex. iste nõ dicit. Vlterius, cir-

12 ca literã nostrã quæro, †quid [d] si talis denũ d ciator nõ denunciaui, quia malefactores ignorauit. Breuiter excusatus est: vt l. si ideo. C. de his quibus vt indig. Sed quid si nõ denunciauit intra tẽpus sibi statutũ: quia maleficiũ fuit cõmissum occulte & e clã? Respondeo: nõ venit puniẽdus: [e] vt l. annus. ŝ. de calum. & l. j. §. occisorũ. ŝ. ad Sillania. & l. semper. §. hoc interdictum. ŝ. f quod vi aut clam. Quæro, [f] quid si talis denunciator non denunciauit præuẽtus ab alio, forte ab iniuriato accusante? Cer- g te si nõ fuerit negligẽs, nõ punitur: [g] vt l. edicto. §. cũ ante. j. de iure fisci. & l. j. §. elegan

13 ter. de libe. agno. †Vlterius quæro, an h denunciatores isti teneaẽ denunciare [h] delictum illud, de quo nõ venit imponenda pœna. De hoc dic vt dixi ŝ. de publi. l. fi. §. diuus quoꝗ. dixi in l. si quis in graui.

14 §. ij. ŝ. ad Silla. †Item quæro, vtrũ isti denunciatores teneantur denunciare oẽm personã delinquẽtem? Respondeo: puto ꝙ nõ: quia illã personã, quã denunciator non potest accusare, non teneẽ denunciare: vt l. pen. & vlt. C. qui accu. nõ possunt. & per multas leges illius titu. & etiã illas personas, in quas inuiti testimoniũ nõ dicunt, nõ possunt denunciare: quoniã denunciatio habet vim accusationis, & attestationis: vt d. c. in omni. extra de test. Et ex hoc quod dicit, denunciationẽ habere vim testis, si iudex ꝑcedit sup crimine denũciato per inquisitionẽ põt dictũ denũ- i ciantẽ in testẽ admittere. [i] quod nõ est in accusatore: vt in c. licet Heli. extra de sy-

15 mo. †Vltimò no. Ex hac l. in prin. secundũ Iaco. de Are. ꝙ delictum non potest probari per instrumentum: de quo dicam plene in l. in senatus. circa prin. j. ad Turpil. Vidistis plene de denunciatione.

Solent. De hac remissione dic, vt dixi ŝ. tit. j. l. si cui. in fine.

De militibus. Vidistis de hoc ŝ. tit. j. l. fi. in fi. & videbitis in l. j. & ij. ff. de re militari.

1 ☞*Iudex secularis, cui traditur dãnatus ab inquisitore, nõ tenetur stare processui inquisitoris, sed potest ex integro processum facere.*

k Non dubium. [k] Vide gl. q̃ incipit, alias cõstituiẽ. ibi, i. ꝑnũciatũ est. vult dicere ꝑbatũ. vel vult dicere, i. ꝑnũciãdũ. Et scd̃m istã literã scd̃m quã vide-

1 bitis ꝙ remittiẽ executio, facit †ꝙ iudex secularis, cui tradiẽ cõdenat⁹ ab inqsitore debeat solũ exeq, & punire sine alio ꝑcessu: vt dixi in l. diu⁹. in prin. ŝ. e. Sed põt rñderi hoc est verũ respectu remit tẽtis. Nã remittẽs solã executionẽ remittit: sed ille cui remittitur, non habet hoc facere necesse: sed põt de nouo facere ꝑcessum. Et est expssum in auẽ. de sanc. episc. §. si vero crimen. De quo plene per Gul. ŝ. de iurisdi. omnium iudi. l. magistratibus. Et hoc in crimina

a ¶In eos. No. ex l. in eos. q̃ est penul. cõtra frangẽtes carcerẽ. & iste tex. videẽ destruere id qd̃ no. voluit Bar. in l. j. ĩ. de bo. eorũ q mor. sibi consciue. tex. in l. milites agrũ. §. penulti. ad fi. de re mili. & de pœna effractoris carcerũ, vide Ang. in l. j. de effractori. & Spe. & Io. And. in tit. de præsum. §. ij. ver. violẽtia. & ver. qd de frangẽtibus. & adde, ꝙ exiẽs carcerẽ inueniẽs aperta ostia, nõ teneẽ pœna carceris effracti: scd̃m Ang. ꝑ illũ tex. in l. verũ. la ij. ĩ. de furtis. & ĩ d. l. j. de effracto. & qd̃ no. in l. fi. ĩ. eodẽ. per Bar. sed Bal. ĩ cõsi. qd̃ inci. in Christi nomine punctus et articulus qõ. talis est, an fugiens, &c. dicit quod dũ hic diciẽ ꝙ aufugiẽs de carcere habetur ꝑ confesso: est verum, si ꝑ speciali inquisitione erat in carcere. secus si pro generali. imo si pro speciali est, requiriẽ qd̃ ad hoc vt habeaẽ ꝑ cõfesso, qd̃ aufugerit cũ cõspiratione, vt hic. Si vero sine: tũc nõ habeẽ ꝑ cõfesso: sed puniẽ pro motu iudicis: vt nota. Gul. de Cu. in l. succurriẽ. ff. ex qui. cau. ma. & ibi Bal. et in l. admonẽdi. in ix. col. ĩ. de iureiurã. Et an qui latitat, ne carceretur, dicaẽ aufugere: dic ꝙ nõ, secundũ Bal. in l. j. in iij. co. de ædi. actio. vbi dixit qd si aufugiẽs d̃ vna clausura remanet in alia: an dicatur aufugisse: & quid de muliere, q̃ aufugit causa euitãdæ libidinis: vl' si mulier exiuit cum cũ licentia custodis causa explicandi rẽ, et an custos possit ei dare licentiã. Itẽ qd si exiens carcerẽ cito reuertaẽ: an dicaẽ aufugere: dic ꝙ nõ, secũdum Bal. in l. j. in vj. co. C. de ser. fugi. De materia vide Cano. in c. a nobis. de aposta. Adde qd̃ consil. Bal. est cxxx. j. libr. & inci. primus quæstionis articulus. & adde Io. And. in addi. ad Spec. in titu. de præsum. in j. addit. magna. vbi etiã ponit: quid si contra instrumẽtũ ꝑductum ab actore opponiẽ falsitas: & accusatur notarius, q aufugit, eius fuga an noceat actori: & an fuga faciat quem haberi ꝑ confesso? vide Oldr. consil. lxv. incipien. hic agitur.

b ¶Personis custoditis. Adde, ꝙ si reperiẽ aliquis mortuus in carcere teneẽ iudex: scd̃m gl. in l. cũ ita. §. species. ĩ. de lega. ij. & l. quẽadmodũ. §. magistratus. et ibi Floria. ĩ. ad legẽ Aquil. vtrũ aũt ciuiliter teneãtur tales custodes ad debitũ fugiẽtis. Mathesilla. dicit referens ita tenuisse Guli. de Cu. in l. quoties. C. de exact. trib. ꝙ sic. & quidẽ ex illa lege. & vide C. eo. l. ad cõmẽtariensem. & qd̃ ibi Bal. vbi dicit ꝙ hæc lex habet locum in custode castri. & vide quæ dicam ĩ. eo. l. qs. & Oldr. in consi. lxxij. incipien. quidam &c.

c ¶Nõ est facile. Vidi hunc tex. allegari p Roma. in no. fo. xxxj. & vide ĩ. no. qd̃ hãc l. nõ est facile. q̃ est l. fi. summe no. Bal. in l. si qs filio ex hrdato. §. eius ĩ. de indi. test. & adde ꝙ hic est casus singularissimus, quod custos carceris non tenetur de facto socij. & hoc ideo: quia iuste cõfisus erat de socio. Quod no. pro castellanis, qui sæpe sunt proditi a socijs, vt nõ teneatur de facto sociorum. quod tene menti. An autem fuga vnius fugientis sola sit sufficiens probatio contra commentariensem? Bal. in consilio incipiente, in Christi nomine: punctus & articulus quæstiõis, &c. dicit ꝙ nõ, quia fuga vnius, & cõtumacia non nocet alteri: nisi cõmentariẽsis esset in dolo & lata culpa, l. quoties. C. de exact. trib. li. x. ꝙ no. Dy. ĩ l. j. C. quando ex fac. tutoris. & prædicta probatio non extendiẽ ad alium, in quo par culpa non requiriẽ. Ad ꝙ l. j. ĩ. de iureiu. & l. eius qui. ĩ. de iuris. & l. qui repudiantis. in fi. ĩ. de inoffic. test. & vide, gl. not. ĩ l. cum ita. §. species. de le. ij. & adde bal. in l. ad cõmentariensem. C. eodẽ. & glo. in d. §. species. alleg. Angel. Areti. in suo tract. maleficiorum. in ver. qui iudex dictum Titium detineri fecit. &c. in ij. col. Adde quãdo custos carceris teneaẽ de facto socij, Bald. cõsi. ccxxxvj. iij. lib.

d ¶Proximum. Et de eo qui facit cõtra securitatem datam, vide Bar. in l. iij. ĩ. de si.

e ¶Securitatem. No. quod statutum concedẽs gñaliter absolutionẽ his, qui delinquunt, non extenditur ad delinquentes in crimine læsæ maiestatis: vt voluit Ange. in dispu. inci. exorta guerra. d̃ quo per Alex. l. de pupillo. §. si pluribus. de ope. no. nuncia.

f ¶Securitas. Et de saluo conductu, vid̃ Bar. in l. is qui reus. ĩ. de pub. iudi. & vide Bal. in hac materia, in l. ũti. C. d̃ his qui ad eccle. confu.

g ¶Intelligaẽ. Qualiter intelligatur et socijs suis: & sic ꝙ concediẽ alicui securitas cum socijs, qui comhendantur: vide qd̃ no. Bal. in l. spadonẽ §. idẽ autẽ. ĩ. de exc. tu. p ang. ĩ l. vtimur de sep. vio. vbi bellissime loquitur materia.

h ¶Vna vice tm̃. Vide do. Abb. sicu. plene distinguentem in c. iunouamus. quod est cap. vlt. extra de treuga & pace.

i ¶Prima vice tãtũ. Idẽ Bar. in l. dotis. ĩ. de iure do. & Ange. in l. vtimur. de sep. vio. & in l. Græce. §. & post litem. ĩ. de fideiusso.

k ¶Ire & redire. Adde ꝙ saluus cõductus datus vsꝗ ad tp̃s nõ intelligiẽ pro vna vice tm̃. sed quoties voluerit accedere ꝑ tp̃is adiectionẽ ꝙ ita debet limitari Bar. hic. per l. sicut in annos. q. mo. vsusfr. ami. scd̃m Ra. in l. si mihi & Titio. de ver. ob. p ibi no. p Bar. & p Ang. in l. vtimur. ĩ. de sepul. vio. p Io. Cal. ĩ disputa. sua ĩci. ex octo studẽtibus. vbi facit mẽtionẽ de dispu. Old. & ꝑ hoc l. Græce. §. & post litem. ĩ. de fideius. & vide pro intellectu d. l. boues, in proposito nostro omnino Bal. in l. inuitus. C. de procu.

criminalibus. In ciuilibus autem dic vt l. à diuo Pio. §. primo. ŝ. de re. iudi.

Milites. No. casum, in quo ex delicto commisso e sin dolo quis punitur ad mortem.

1 ☞*Qui eruptis carceribus fugiũt puniuntur de effractione carceris, illa pœna, quasi maleficium vere commisissent propter quod in carcerem sunt missi.*

a In eos. [a] Vos habuistis ŝ. qualiter puniant ꝑsonæ quæ nõ custodierũt bñ: nũc b sequitur videre de personis custoditis [b]

1 †Et no hanc l. ꝙ illi qui ruptis carcerib⁹ effugiunt, puniuntur de effractione carceris illa pœna in qua punirentur, si vere illud maleficiũ cõmisissent, ꝑpter qd̃ ĩ carcere sunt missi. Videbitis j. d̃ effracto. l. j.

c Non est facile. [c] No. hãc legẽ & tene menti. Et nota versi. iterũ. ꝙ si vnus de custodibus fugit cũ persona custodita, ꝙ parciẽ alteri custodi remanẽti.

Ad legem Iuliam maiestatis. Rubrica.

Dixi ŝ. in genere, s. de publicis iudicijs nunc sequitur in specie, & primo incipit dicere de grauioribus criminibus.

1 ☞*Fides data hosti, & inimico ciuitatis à priuato, nõ est seruanda: sed data à ciuitate, sic.*

2 *Securitas, ꝙ alia sit de iure gentium, quæ conceditur legatis & ambasiatoribus: alia quæ datur per iura ciuilia, ut euntibus ad nundinas.*

Offendens ambasiatores, & legatos punitur.

Statutum, quod dat securitatem uenientibus ad nundinas, quòd non comprehendat bannitos, nisi expreſse dicat.

3 *Securitate data alicui, & socijs secum uenientibus: an Iudæus iucludatur: & qui intelligantur socij: remißiuè: & tamen nihil ibi dicit.*

4 *Securitate data alicui ueniendi. an uideatur data securitas recedendi? remißiuè.*

5 *Securitas, si est data eundi, & redeundi, an uideatur data pro una uice tantum, uel pro pluribus?*

6 *Pace facta inter duas ciuitates, si aliquis de una ciuitate alium offendit, uidetur ꝙ incidat in crimẽ læsæ maiestatis.*

7 *Congregans gentem in alia ciuitate, quàm in ciuitate Romana, non tenetur lege iul. maiest. sed l. Iul. de ui.*

8 *Mittens nuncium, uel literas hostibus, quòd incidit in legẽ Iuliam maiestatis.*

LEX I.

d Proximum. [d] Nota gl. quæ incip. i. eos q acceperint, &c. & ponit hic duas lec. & vtraque est notãda: vt j. dicã. Tu habes hic ꝙ crimẽ læsæ maiestatis, est il- e lud ꝙ fit aduersus securitatẽ [e] populi Ro-

1 mani. Cõtra hoc oppo. †ꝙ impune hostis populi Romani posset offendi, & fides data hosti nõ est seruanda: vt l. j. §. nõ fuit. ŝ. de dolo. Rñdeo: fides data à priuato, hosti, & inimico ciuitatis, nõ est seruãda: vt ibi. sed fides data à ciuitate, vl' à magistro exercitus est seruãda: vt hic, & l. cõ-

2 uentionum. in prin. ŝ. de pact. †Circa hanc l. q̃ro de qua securitate loquatur hic? Rñ. debes scire quod quædam est securitas: q̃ datur iure gentium: vt legatis, & ambasiatoribus. & isti de iure gẽtiũ habẽt securitatem: & nemo impune potest eos offendere: vt l. fi. j. de leg. & l. sanctũ. ŝ. de rerum diui: Quædã est securitas, quæ datur per iura ciuilia. Exemplũ: vt quicũꝗ vadit ad nundinas, nõ debet inquietari: vt l. j. C. de nundi. tunc ista securitas quæ datur ꝑ iura ciuilia, nõ porrigitur ad hostes, vt l. mercatores. C. de cõmer. & merca. & ideo licet statuto huius ciuitatis detur securitas venientibus ad nundinas: non tamen poterunt venire exbanniti hui⁹ ciuitatis ex vigore illi⁹ securitatis nisi expsse sit actũ ꝙ banniti possent venire. Et ita põt intelligi hic: quod si à populo Romano detur expresse securitas hostibus: est seruãda fi-

3 des. †Quæro, fuit data securitas [f] ꝑ hãc ci- f uitatẽ cuidam: & socijs suis secum veniẽtibus, modo cum illo veniebat quidam Iudæus, & fuit captus: & derobatus, an illa securitas porrigatur ad istum: & qualiter g intelligatur, [g] & socijs suis non dico nunc qa pendet de facto, sed tangã in l. itẽ apud

4 Labeonẽ. §. tenetur. ŝ. de iniur. †Tertio quæro, si est data securitas alicui veniẽdi: an videaẽ data securitas recedendi. Istam q. tetigi vobis ŝ. de sepul. vio. l. vtimur. dic

5 vt ibi. †Quarto quæro. data est alicui securitas eundi & redeundi: an intelligaẽ ista h securitas pro vna vice tm̃ [h] an pro plurib⁹ do. Old. disputauit quãdã q. ĩ simili. et ex illis sol. possumus soluere hãc sic: Qñꝗ securitas fuit petita & determinate data: tũc qõ nõ habet dubiũ: quia stamus certo: vt l. continuus. §. cum ita. ŝ. de ver. ob. Quandoꝗ illa securitas fuit determinate petita, & indeterminate data, tunc intelligiẽ illa determinata concessio secundũ determinatam petitionem: vt Instit. de inuti. stip. §. præterea. & l. si sine. §. qui interrogatus. ŝ. de interro. act. Quandoꝗ fuit indeterminate petita, sed fuit determinata cõcessio, & tunc stamus concessioni determinatæ: vt l. j. ŝ. de solu. sicut iudex, qui determinatum iuramentum taxat, & limita: vt l. videam⁹. §. pe. ŝ. de in litem iurã. est enim in potestate iudicis limitare indeterminatã petitionẽ. Itẽ est in potestate ei⁹ cõcedere vel nõ. Si vero fuit indeterminata petitio & determinata cõcessio: tũc intelligiẽ ꝑ i prima vice tantũ. [i] vt l. boues. §. hoc sermone. j. de ver. si. cũ si. Ita dicit Old. ꝑdicta ꝑ certa cã: vt puta, cõcessa est securitas veniẽdi & redeũdi ꝑ pace fiẽda: tũc debet ĩtelli- k qd̃ posset ire & redire, [k] donec pẽdet iste

a ¶Alia ciuitate. Sed quando ciuitas non recognoscit superiorem, esset idem qđ in ciuitate Romana, per no. per Bar. in l. ꝓxi. & vide quæ dixi in l. si quis ꝓ eo. de fideiuſ. & adde ꝙ habes ꝑ do. Nellum de sancto Gemi. in suo tracta. bannitorū. in j. parte secundi temporis. q. xv. qui refert not. consilium Bal. vide ꝑ Moder. in l. si familia. ſ. de iurisdi. omn. iudic. Ad de quando committaṫ crimē lesæ maiestatis, Old. cōsi. xliij.

b ¶Mittunt nunciū. Quid de his qui portāt literas, vide bar. in l. j. §. incidit. ad Turpil. Et not. ꝙ in hoc crimē incidit, q facit Papa viuente de papatu conuenticulā: secūdū Io. and. in c. veniens. test. Itē no. qđ nō subditus non incidit in crimē vt no. Bal. in l. ij. C. de fal. mone. & tenēs castrum rebellatum, vel concitans populum contra Rempu. nō incidit in hāc pœnam: vide in l. j. et ij. & ibi Bal. C. de sedi. Adde qđ de his, qui spoliant nuncios apostolicos, an īcidāt ī hoc crimē. Ro. cō. ccclxv. Et quod nō subditus non committat crimen læsæ maiestatis: vide quę in facto consuluit Oldr. consi. xliiij. Et an positus ad confinia, q fuit inobediēs, dicatur incidisse in hoc crimē, vide Bal. consi. cxxxix. j. libr.

c ¶Mutuat. Mutuans pecuniā dicitur prestare auxiliū. & ad hoc vide quæ dixi ī l. fi. ſ. de publi. iudi.

d ¶Familia. Qualiter punitur qui abstulit a familia aliquē condēnādū, vide Bal. in l. edictos. C. đ episc. aud. & ibi Cyn. & vide quæ scripsi in l. iij. §. trāsfugus. j. de sica. & qđ not. Are. Insti. de acti. §. pœnales. & adde qđ not. Inn. in c. sane. de offi. deleg. & doc. in l. addictos. de appella, et vide Bart. in extrauag. ad repri. in verſ. tangit. Quid autem de eo q receptat, vel occultat bannitum, vel debitorē, ne capiaṫ? Bald. in l. fi. de opt. le. C. de oper. li. dicit, quod nō teneṫ ad delictū. & vide q habes in rub. ſ. ne qs eū q in ius voca. est vi exi. An teneanṫ ad debitū custodes carcerum creditoribus, vide quæ scripsi in l. fi. ſ. tit. j.

e ¶Qualiter puniatur eripiēs. Vide Bar. in l. j. §. is videṫ. ī fin. ſ. si quis ius dicē. & vide Bal. ī l. sed eximēdi. §. itē si quis. ſ. ne qs eū q in ius voca.

tractatus pacis: ar. l. cōtinuus. §. itē qui insulā. ſ. de verb. obl. Facit l. veres. cū l. seq. ſ. de itine. actuq; priua. & hęc sufficiāt circa primā securitatē. Itē pōt intelligi hæc
6 lex in securitate: hoc est, qn̄ † duæ ciuitates faciūt pacē insimul, & concordiā. Hęc est lōga materia: Quando aliqs offendit aliquem de ciuitate, cū quo est facta pax, videtur ꝙ incidat in l. Iuli. maiesta. vt hic dicitur: sed quia lōga est materia, nō dico
7 hic. † Itē diciṫ hic, ꝙ armanṫ homines, q̄ro aliquis congregat gentē in alia ciuitate quā in ciuitate Romana: an incidat in l. Iul. maie. Dicit glo. ꝙ non habet locū in
a alia ciuitate[a] quia cū hic dicat de vrbe, intelligiṫ de ciuitate Romana, non aūt intelligiṫ de alia. & allegat suas leges. Sed aduerte ꝙ qui facit congregationē gētis in alia ciuitate, tenetur. l. Iul. de vi. vt l. j. cū seq. j. ad leg. Iul. de vi. & l. vlti. C. ad le. Iul.
8 de vi. † Vltio no. ꝙ illi. q mittūt nūciū[b],
b vel literas hostibus incidunt in hanc legē.

1 ☞ *Ecclesia Romana, quod damnet omnes qui dicunt se reges Siciliæ.*
2 *Præparans exercitum sine iussu superioris, quod incidat in l. Iul maiestatis.*
Ciuitates Italiæ quod possunt præparare exercitum contra suos subditos.
3 *Hac l. tenetur non solum qui fecit, sed etiam facere curauit.*

LEX III.

Ex xii. tabu. No. istos casus: qa sunt multū cōmunes. Ex hoc quod ha-
1 bes hic, dic † ꝙ ecclesia Romana cōdemnat omnes istos q dicūt se Reges Siciliæ, cū nō habeāt regnū licite, incidūt in l. Iul.
2 maie. † Secūdò no. ꝙ ille, q pręparat exercitum sine iussu superioris, incidit in l. Iul. maiest. Sed hodie ciuitates Italiæ possunt licite præparare exercitū cōtra subditos, & inimicos suos, cū dominiū nō recogno-
3 scāt: & videbitis ī l. hostes, j. de capti. † Itē no. ꝙ nō solum ille qui fecit, sed qui facere curauit, tenetur hac lege.

1 ☞ *Dans auxilium, & fauorem hostibus, tenetur l. Iulia maiestatis.*
2 *Mutuans pecuniam, dicitur auxilium præstare, & fauorē.*
Statutum puniens dantem auxilium, & fauorem alicui, comprehendit mutuantem pecuniam.
3 *Qui abstulit reum confessum condemnatum, uel condemnandum è manibus familiæ punitur. l. Iul. maiestatis.*
Si uero reus non erat confessus: uel condemnatus, punitur ad mortem.
Et auferens reū de manu familiæ generaliter, qualiter puniatur. remissiuè.
4 *Interficiēs reū captū à familia, qualiter puniatur. remissiuè.*

1 Cuiusque. † No. ꝙ quicūq; dat auxiliū hostibus, & fauorē, teneṫ l. Iul. maiest.
2 † Itē no. ꝙ quicunq; mutuat[c] pecuniam
c diciṫ auxiliū præstare, & fauorē. Ex quo habes ꝙ si statutū dicit, ꝙ quicūq; dederit auxiliū, & fauorē, talis puniaṫ in tantū. si quis mutuat pecuniā, ille diciṫ præstare auxiliū & fauorē. De hoc auxilio & fauore, qualiter intelligaṫ, requirit magnā indaginē. Dicā in l. furti. §. ope. ſ. de fur. Itē
3 nota tex. ibi: item qui cōfessum. † Ex quo habes qualiter debet puniri ille, qui abstu-
d lit à familia[d] aliquem cōdēnatū, vel cōdēnādū, cū esset cōfessus de crimine: incidit enim in l. Iuli. maiesta. vt hic, qđ tene mēti. Si vero aliquis eripit aliquem nō cōdēnatū, vel cōfessum, habetis casum specialē qđ debet puniri ad mortem: vt in casu l. fi. de malefi. & mathe. In alijs autē casibus,
e qualiter puniaṫ eripiēs[e], habes in corpo. auṫ. vt omnes obe. iudi. ꝓuin. §. arripiat.
4 Sed † si qs interfecerit captum à familia reum: qualiter puniaṫ? Dyn. tangit in l. in laqueum. ſ. de acqui. re. do. Iaco. de Areti. hoc disputauit. Tāgam in l. in laqueū. & l. eiusdem. §. fi. j. ad le. Corne. de sica.

1 ☞ *Aurifex reficiēs calicem iam consecratum, nō incidit in l. Iul. maiest.*
Vendens calicem non consecratū nō incidit in l. Iul. maiest.

1 Non contrahit. † Not. ꝙ aurifex, qui reficit calicē iam cōsecratum, vel ecclesiā iam cōsecratā, nō incidit
2 in l. Iuli. maie. † Itē ille qui vēdit calicē nō cōsecratū, nō incidit in l. Iul. maiest. alias si est cōsecratus, vendere non potest: vt l. sancimus. C. de sacrosan. eccle.

1 ☞ *Infamis in crimine læsæ maiestatis accusat, & testificatur.*

1 Famosi. † Vides quod infames admittūtur ad accusandū in hoc crimine. sed an admittanṫ ad testificādum? Rn̄deo, sic: vt j. eo. l. ꝓxima. & quod statim dicam.

1 ☞ *Delinquens contra principem uerbo, uel facto, qualiter puniatur.*
2 *Minæ alicuius ex qualitate personæ, quod inducant iustum metum.*

Hoc tamen crimen. No. text.
1 ibi: nec lubricū, &c. nota † aut qs deliquit cōtra principem verbo: & habet locū l. j. C. si qs Impe. male. Aut quis deliquit aliquo facto, vel tractatu: & tūc sic est de capitib' expressis ſ. l. j. ij. iij. & iiij. tūc debet puniri, vt ibi. Si vero nō est de illis capitibus: tūc debet puniri inspectis qualitati-
2 bus, quæ hic ponunṫ. † Vlterius no. ar. vtrum minæ alicuius inducāt iustū metū: certe ex qualitate ꝑsonæ minantis inducitur iustus metus: alias nō: vt hic, & l. j. C. si quis Imper. male. & gl. no. in l. metum. C. quod me. cau.

1 ☞ *Qualiter intelligatur in hoc crimine, quod famosi, & alij qui non habent ius testificandi, nec accusandi admittantur.*

f In quæstionibus.[f] Vides ergo, ꝙ illi qui alias ad accusandū, vel ad testificādū nō admittunṫ:
1 tamē admittunṫ in hoc crimine. † Quæ-
g ro[g], qualiter debet intelligi ꝙ famosi, & alij, q nō hn̄t accusandi ius nec testificādi, admittunṫ in hac cā? Rn̄deo: de testimonio loquor. Quædā est cā quæ repellit aliquē à testificādo: qa lex timet ne dicat mēdaciū cōtra reū: forte qa est suus inimic': & isto casu nō admittetur etiā in istis criminib' exceptuatis. Quidā sunt q repellunṫ à testimonio ꝓpter aliquā causam quæ nō respicit singulariter inimicitiā, & odiū accusati: & isti admitterētur. Hāc di-
h stinctionē facit c. p tuas.[h] extra de symo. Item dicitur,[i] ꝙ in
i quæstionibus læsæ maiesta. admittunṫ istæ personæ: quæro vtrum admittantur ad probādū quædā alia adminicula. Exēplū in crimine læsæ maie. volo ꝓbare ꝙ rector prouinciæ nō admisit successorē veniētē. bene certè admittētur isti testes, ꝙ ille noluit admittere. Sed an admittūṫ isti ad ꝓbādū adminicula, s. ꝙ ille q venit erat legitim' successor? certe nō admittunṫ: qa admittunṫ ad ꝓbādū ea, quæ respiciunt tm̄ delictū, nō aūt ad prob

f ¶In quæstionibus. Aduertatis: qa vbicunq; admittuntur isti tales, admittunṫ sine tormētis hic ad accusandū. secus qn̄ admittū ad testificādū. qa tunc non admittunṫ sine tormentis. Ita sing. voluit Inn. in c. cū P. Mancōella. extra, de accu. in gloſſ. j. & vide Bar. & ibi dixi in l. ex libero. đ quęstio.

g ¶Quæro. Et ꝓpter hoc singu. dixit Bal. in auth. si dicatur. in vlti. col. C. de test. ꝙ si statuto caueṫ, qđ infamis possit ꝓbare adulterium, qđ licet adulterium non possit esse sine matrimonio, quod nō poterunt tales infames ꝓbare matrimoniū. Et hæc faciūt, an disponente statuto ꝙ stetur iuramēto dānum passi, ꝙ nō steṫ iuramēto suo. Et vide in hac q̄one, & in multis similibus bal. ī d. auth. si dicaṫ. C. de testi.

h ¶Per tuas. aduertatis secūdum Ange. hic, ꝙ illud ibi nō dicitur, nec hoc ibi placet: qa si admitterentur ad factū: id est ad accusandū: ergo admittunṫ etiā ad probandū omnia adminicula, sine qbus accusatio sua non sortiretur effectū: vt l. ad rē. & ad legatū. ſ. de procur. c. veniēs. de accusa. credit tamen Bart. dicere verū in his adminiculis, quę nō sunt de substātia ad fundamenta accusationis. Et ad Bar. hic adde Benedi. de Plūb. ī l. ēt. §. absens. in fi. ſ. de manu. vin.

POMATES.

i ¶Itē diciṫ. Pro limitatione tex. huius vide Fel. ī c. ad nostrā. col. iij. de ꝓba. & vide Aret. consi. xxix. col. vij. & ix. ī vj. dubio. vbi sequiṫ: licet postea cōtrariū pūgat in l. si seruum. in prin. ſ. de ver. ob. & in c. at si clerici. ſ. de adulterijs. co. iiij. ī fi. de iudi. & vide Fel. ī c. p tuas. co. ij. & bal. & Fe. ī auth. si dicaṫ. col. pe. C. de test.

a ¶Is qui in reatu. Nota quādo possit dānari memoria alicuius defuncti, vt bona publicētur: & vide quę dixi in lege q crimen. qui accu. nō pos. Sed quāto tēpore duret facultas accusandi post mortē delinquentis, vide tex. in l. secūda. ſ. de aposta. & ibi Barto. dicit quod facultas puniendi, & accusandi hæreticum mortuum finitur quinquēnio. Sed idem dicas in delinquēte in principis maiestatē, secundum gl. menti tenendam in lege Manichæos. C. de hære. Sed an debeat mitti cadauer ad iustitiā quando vnus semet ipsum interfecit, vide Cy. & Butri. in lege. ij. C. qui testa. face. possunt, licet Bal. ibi dicat, qđ hoc possint facere iudices, si volunt. De hoc late per Ange. & Imol. in lege defunctos. supra de publi. iudi. & Bal. in lege prima C. ne ex deli. defuncto. in ij. col. & Ang. in l. fin. C. si reus vel accu. mor. fue. facit. l. j. & ij. & quod ibi Bart. de cada. puni. Modus autem sententiæ est, vt pronuncietur quem esse hæreticum: & quod ꝑ consequens eius memoria damnatur. Et multos casus, in quibus damnatur memoria, vide enumeratos ꝑ gl. in l. ex testamento. C. de test. manu. Et excommunicatus & vsurarius ꝓnunciatus an possit quæri post mortem, vide Bald. in l. principaliter. la. j. C. de libe. cau. Et casus in quibus damneṫ memoria, enumerat etiam gl. l. j. in ver. extinctum. C. si reus vel accu.

b ¶De succes. Dic als de hære. quæ ab intest. vbi glo. ponit, quando quis possit post mortē accusari.

c ¶Ex lege Iulia. Nota cōtra accusatorē criminaliter obijciṫ exceptio lenocinij: de quo per Dy. in l. viro. sol. mat. & in regu. ī pari. de regu. iur. in vj. Itē dico, ꝙ pōt oppōi exceptio criminosa de inhabilitate personæ, puta ꝙ est excommunicatus vel infamis. facit l. quos ꝓhibet. ſ. de postu. Ita tenet Imol. ī d. l. viro. vbi ipse subdit, ꝙ ista sunt vera de iure ciuili: sed de iure canonico dicit, ꝙ contra accusatorē ad ipsum repellendum potest obijci de quolibet crimine: vt in c. j. extra de accuſ. plene in l. is qui. ſ. de pub. iu.

ad probādum adminicula. Ita dicit c. per tuas. extra de symo. ꝙ ꝑpetuo tene mēti.

Eorum. Opp. C. de bo. libe. l. j. et l. iiij. j. de interd. & re. So. vṫ hic in gl. & dicemus in l. iij. de interd. & re le.

a Is qui in reatu.[a] Qualiter autē feratur sententia contra mortuū in crimine læsæ maiestatis, & simi. plenè
b habes Insti. de hr̄di.[b] ab inte. §. ꝑ cōtrariū.

Ad legem Iuliam de adulterijs & stupro. Rubrica.

Continua rubricam: quia crimē adulterij est grauius crimē: quia omne crimē committitur extra corpus: fornicatio vero cōmittitur in corpus: vt primæ ad Corinthios vj. c. circa fin. ideo ponitur hic rubri. ad legē Iuliam de adulterijs. Quæro, quid continebat lex Iulia de adulte. Respondeo: eius præcepta, & capitula habes ſ. de mino. l. auxilium.

LEX I.

Haec lex. Opp. & videṫ ꝙ si hoc est verum, ergo ab authore debet denōinari lex Augusta, nō lex Iulia. cū autē author suus voceṫ diu' Augustus: ergo &c. vt Insti. de dona. §. aliæ. Solue vt in glos. duobus modis. Vel dic: & ista est vera, ꝙ ille, qui hanc legem inuenit, vocabaṫ Iulianus. Nec obitat quod hic dicitur: quia quilibet Imperator vocatur diuus Augustus. De hoc per Cyn. C. eo. tit. super rub.

LEX II.

c Ex lege Iulia.[c] Ista lex tractat quasdā exceptiones, quæ ponūtur cōtra crimē adulterij & primo ponit de quadā exceptione, de qua videbitis j. eo. l. denunciasse. & no. tex. ibi peregisset autem.

Marito. De hac exceptione videbitis j. ad Turp. l. qui desistit. & l. abolitionem. C. de adulter.

1 ☞ *Lenocinium est duplex.*

Lenocinii. Hic loquitur de tertia exceptiōe, s. lenocinij:
1 & in hac lege ponunṫ † duæ species lenocinij: vnū manifestum, qn̄ dat operam vt vxor sua adulteretur, vt inde aliqd lucretur. Secūda species lenocinij, qn̄ vxorem adulterā retinet. & de his duabus specieb' loquitur hic §. & hic quidā habent, nō configitur. alij habent, configitur. Oppo. de vna litera ad aliam. Solue vt in gl.

1 ☞ *Exceptio lenocinij quod sit dilatoria: & debet opponi ante nomen rei receptum inter reos.*

Qui hoc crimen. Opp. de l. si vxor. §. iudex. & §. fi. j. eo. Sol. ille §. intelligiṫ secūdū istū §. quia post nomen rei receptū inter reos. non potest obijci hæc exceptio. Itē oppo. ſ. solu. ma. l. cū mulier. & l. si maritus. §. præscriptiones. j. eo. & C. eo. l. ita
1 nobis credi pudor. Breuiter, † ista exceptio lenocinij est dilatoria, nō peremptoria: iō oportet opponi ante nomē rei receptū ī reos: vt in d. §. ꝑscriptiones. Cętera circa hāc exceptionē dicāj. e. l. §. si publico.

1 ☞ *Ratio differentiæ, quo ad opponendā exceptionē lenocinij post nomen rei receptum inter reos, inter uxorem, & extraneum.*
2 *Exceptio lenocinij qualiter, & quandò possit opponi.*
3 *Crimen quando possit puniri per uiam inquisitionis.*
4 *Inquisitio quæ fit ad priuatam utilitatem, ad crimen inueniendum, fit tripliciter.*
5 *Inquisitio generalis ad crimen inueniendum fit tripliciter.*
6 *Inquisitio quod possit fieri ad crimen puniendum.*
7 *Iudex potest inquirere propter denunciationem officialis: & excusatur à calumnia.*
8 *Iudex qui incidenter cognouit de crimine, potest de illo per*
9 *V bicunque iudex ex inquisitione generali competit aliquē deliquisse, potest super eo crimine inquirere.*
10 *Iudex inquirit de crimine coram eo facto.*
11 *Iudex quod possit inquirere in criminalibus, in quibus quis potest accusare sine metu calumniæ.*
12 *Annus, mensis, & locus, quod requiruntur in inquisitione, & aliæ solēnitates, sicut ī accusatiōe, præterquā inscriptio.*
13 *Conclusio quod non requiratur in inquisitione clausula. super quibus omnibus intendit, & de consuetudine quod ponatur in inquisitione.*
14 *Contra iudicem inquirentem quod possunt opponi omnes exceptiones, quæ possunt opponi contra accusatorem, præter exceptionē, quia habet magistratum, & quod habeat plures reos delatos.*
15 *Iudex inquirens post didicita testificata, quod possit t estes de nouo producere.*
16 *Iudex inquirens quod non possit assumere partes accusatoris prosequentis suam, uel suorum iniuriam, nisi quando suum officium est principaliter offensum.*
17 *Iudex sup notorio crimine, quod procedat per inquisitionē.*
18 *Crimen excipiendo deductum, quando possit puniri. & numero. 20.*
19 *Exceptio falsi opposita, an tollat accusationē falsi. et n. 21.*
Crimen quod obijcitur per uiam exceptionis, quando dicatur causam contingere.
20 *Exceptio proposita super crimine, quando tollat accusationem, super eodem facto.*
22 *Excipiens de crimine, an ponat locum & tempus: remissiue. & item an teneatur se inscribere.*

d Si publico.[d] Exceptio lenocinij opposita à muliere īter reos recepta maritum non repellit, se cum puniri facit: sed si obijcitur ab extraneo, nihil importat. h. d. ista lex. & habeo hunc §. & eius materiam multum ꝑ subtili. & diuiditur iste §. in quatuor partes. Primo ponit vnum dictum. Secundo illationem ex dicto. Tertio, determinat vnam quæstionem ex prædictis dependētem. Quarto ponit aliud dictum. Secunda ibi: lenocinium igitur. Tertia ibi: vnde quæri potest. Quarta ibi: extraneus autē.
e Opp. & videṫ.[e] ꝙ exceptio lenocinij maritū accusantē repellat, vt l. ita nobis cordi pudor. C. eo. & l. cum mulier. ſ. sol. ma. Solu. Illud verum, quando ista exceptio obijcitur ante nomē rei receptū inter reos secus si postea. Item ad idem opp. de l. vi-
f ro[f] atque vxore. ſ. sol. ma. Respon. Ibi loquitur, qn̄ agitur ciuiliter. Tunc enim illa exceptio vel replicatio lenocinij est peremptoria: merito post litis contestationē venit examinanda: vt ibi. Sed qn̄ accusaṫ criminaliter: tūc illa exceptio lenocinij est dilatoria: iō debet ꝓponi an̄ nomē receptū īter reos. Quō aūt hæc exceptio hic sit dilatoria, et ibi sit perēptoria. ex teipso ꝑpendas: quoniā ibi perimit cām: hic differt. Venio ad §. extrane'. Et op. & vṙ, ꝙ qlibet extrane' possit opponere exceptionē lenocinij: vt C. e. l. qm̄ Alexā. Gl. soluit duob' modis. Priō hic opponebaṫ hæc exceptio post nomē rei receptū īter reos: ibi an̄. Et ista est vera. Rationem dixi supra Dat glossa aliam solutionem quod lenocinium potest opponi tripliciter: ve quod maritus consensit vxori adulteratæ: vel post adulte-

POMATES.

d ¶Si publico. Pro declaratione huius §. vide Fel. in c. dilecti filij. col. vj. in versic. ad illud. de excep.

d ¶Si publico. In materia inquisitionis, vide Ang. in repeti. l. si vacantia. C. de bo. vacan. libr. x. Et adde quod Bal. in l. j. §. magistratibus. đ de magistra. conue. dicit quod licet Potestas teneatur inquirere, tamen excusaṫ si non fuerit denunciatum: alias si nō sit notorium. & tenet Bal. in l. data opera. C. qui accus. quod ꝓ leui culpa nō imputatur. & ibi vide eū in materiā incendij. Item adde ꝙ contra producētē falsum testem, vel instrumentum, iudex pōt inquirere, secundum Cy. in l. vbi. C. de fal. & est tex. ī l. iubemus. C. de probat. Itē nota quod ludētes, & blasphemātes. licet prælidi & episcopo inquirere de iure. l. alearum vsus. C. de aleato. Item contra iniurias factas scholaribus: vt in authē. habita. Et vide bal. in viij. col. C. ne fi. ꝓ patre. qn̄ sit licitum inquirere: & vtrum episcopus possit inquirere de adulterio quo ad pœnam imponendam, vide qđ dixi post Bar. in ru. C. eo.

e ¶Oppo. & videtur. circa materiam inquisitionis, vide Tanc. in q. rubri. in ij. parte. vbi tractat de inquisitione, & in primo ponit tredecim casus, in quibus est permissa de iure ciuili: deinde arguit pro & contra, vtrum de iure canonico sit inquisitio de iure permissa: & quæ tūc requratur: quis sit eius effectus, vide Bald. in cap. j. §. iniuria. de pa iur. fir. & vide ꝙ not. in c. j. vt ecclesiast. benefi. An. Ba.

g ¶Oppo. de l. Viro. Vide per Bar. in l. si maritus. §. præscriptio. j. eo. vbi gl.

a ¶ Per modū inquisitionis Nota materiā inquisitionis & Adde Bal.in l.j. C. qui admit.& Bar.in l.cōgruit .de offi. præsi. Quid aūt sit inquisitio, vide Bart. in l. transigere.in iiij. col. C.de transa.& Bal. in l.ea quidē. in xij. col. C. de accusa. Et adde ꝙ eo tempore quo finiret accusatio, est impedita inquisitio: vt no. Bar. in l. querela. C. de fal.& tene menti q̄d gl.ij.q.v.alias vj.ca. presbyter si a plebe. in gl.quæ incip. hic colligit̃ ꝙ nūquā iudex per viā inquisitionis procedit, nisi prius citato offenso: an velit accusare q maius & potentius ius habet:ideo præferendus iure cōi. l. quamuis indubitati.C.eo.l. j. §. denūciare.de vent. inspi. facit l.senatus. & ibi hoc no.dixit Bal.C. qui accusa. q̄d satis videt̃ hoc de mente Bart.& maxime in ver.vlterius cū inqsitus assumit partes accusatoris . Et ita puto debere intelligi hoc,quādo inquireretur ad vtilitatē priuatā. alias dic vt hic ꝑ Bart. Adde ad materiam no.ĩ.eod. in l.iij.& vide quod legitur & notatur in c.j.vt eccle. benefic. vbi gl.magna, alias magistra.et vid̄ bar. in extrauagan.ad reprimēdū. in ver.per inquisitionem , & Ange. in repeti. l. si vacantia. C.de bon. vacā. lib.x.& Bart. in l.fi.ĩ. de quæstioni.Et aduertatis:qa iudex antequā ĩquirat debet assignare terminū volentibus accusare.d.c.presbyter si a plebe.ij.q. v. & vide gl.ij. q.vj.c, si quis de pluribus. Itē adde, ꝙ in causis ciuilibus non habet locū inquisitio, nisi in causa vsurarum: vt no. Inno.in c.ad nostrā de iureiurā.et nisi ĩ causa suspecti, vt C. de procura. l. eū.& s. de suspe.tui. l.iij. §.præterea.& l. j.eo.tit.vbi dicit, ꝙ in inquisitione videtur esse necessarius libellus:nisi vbi persona vnius fauorabilis,vel ipsa pietas iudicē ad collationē inquisitam inducat:vt no.in l. mulierē. per Cy. C. si manci.ita fue. aliena. quod dictū nō est alibi in iure, Bald.in c.j.§.tres vel plures.de pa.ten.Item nisi fauore fisci secūdum Bal.in l.fi.de bo.vacan.lib. x.Itē fauore miserabiliū personarū,secūdum Cy.in l.mulierem.si manci.ita fue. alie.Itē Bal.in l.sancimus.la ij.C. sacrosā. eccle.dixit,ꝙ in ciuilibus fauore ecclesiæ admittit̃ inquisitio: & est speciale ibi : in alijs secus. Alle. Inn. in c. ad nostram. de iureiuran.el ij. & in criminalibus, & in ecclesiasticis idem,ꝑ illū tex.in l.si quis in hoc.de episc.et cleri. post Bar.in materia per Io. And.in c.felicis.de pœnis.& Bal. in l.iubemus. C. de ꝓba. & quod dixi post Bar.in l.aut facta. §. fi.ĩ. de pœnis. Adde quod in vsurarū causa possit procedi ꝑ inquisitionē, voluit Bal.cōs.lxvj. iij.lib.

rium ipsam retinuit,& ipsius vitiū approbauit:& hæc exceptio semper pōt opponi:vt in cōtrario. Tertio modo oppo. ꝙ duxit vxorē condemnatā de adulterio: tunc pōt opponi tantū ante rei nomē receptū ĩter reos. Ego miror multū de hac secūda sol.quia est cōtra hunc tex.& §. q hoc dicit.nā præcedēs §. loquitur de crimine lenocinij,qñ vir cōsensit vxori adulteratæ:& tñ extraneus nō pōt hāc exceptionē opponere post nomē rei receptū inter reos.Item est cōtra hūc § qui loquit̃ qñ vir tenuit deprehēsam,& damnatā in adulterio:& tñ hæc exceptio nō pōt opponi ab extraneo:quare tene præcedētē solutionē. Item oppo.s.de §. si publico. ad §.extrane⁹.Sol. Aliud in muliere obijciēte marito:aliud in extraneo.

1 † Ratio differentiæ est ista:si mulier obijcit marito lenociniū, quod eius voluntate fecit, præsumitur mulier seducta à marito : vt l. raptores. C.de rapto.virgi.iō tanꝗ prosequens suā iniuriā,admittit̃ ad hanc exceptionē,quæ habet vim accusationis : qm̄ ex ea marit⁹ punitur:& hoc etiā post nomen rei receptū inter reos:& vt plene dixi in l.is qui reus.s.de publi.iudi. in l. neganda.C qui accusa.non pos. Hoc aūt in extraneo nō pōt dici:quia ex hoc extraneo nō est illata iniuria,si maritus fuit leno vxoris suæ. Præterea:si nos dicerem⁹ de alia exceptione lenocinij, ꝙ vxorem adulteram retinuit:adhuc pōt obijci à muliere ad maritū puniēdū:quoniā hæc duo crimina se cōtigunt adinuicē:quia vnū ab altero descēdit: ideo admittit̃ mulier ad hoc proponēdū:vt dixi in d.l.is qui reus. & est istud crimē cōmissum inter easdem personas:quoniā illa mulier:quę accusat, est illa,quę ab accusatore retenta est. Sed in extraneo nō possumus hoc dicere:qa licet illa crimina se inuicē cōtingāt,tñ inter diuersas personas cōmittunt̃ : quoniā lenociniū respicit vxorē, & eius iniuriā: & ideo potest opponi à muliere: sed non ab extraneo accusato,cū eius personā nō respiciat Pro declaratione huius distingue,

2 † Aut exceptio lenocinij obijcit̃ marito agēti ciuiliter;aut obijcit̃ ei accusanti criminal'r, Primo casu,pōt semꝑ opponi: vt l.viro atꝗ vxore. s.solu.ma. Secūdo casu,aut obijcit̃ ante nomē rei receptū inter reos,aut post. Prīo pōt obijci à quolibet extraneo nisi sit seru⁹ accusatoris.vt l.quoniam Alexan.C.eo. Aut obijcitur post nomē rei receptum inter reos:& tūc aut obijcitur ad repellendū maritū accusatorem:& tunc nō pōt fieri:vt hoc §.& s. ꝓxi. Aut ad ipsum maritū puniendū:& tūc aut à muliere:& pōt. Aut ab extraneo: & opponi nō pōt. Opp.dicit̃ hic,ꝙ sine accusatore fuit punitus:cōtra.sine accusatore nemo dānatur: vt l.rescripto. §.si qs accusatorē.j.de mune.& hono. Dicit glo. ꝙ regula est,ꝙ sine accusatore nemo punit̃.fallit hic,& in alijs casibus not.in glo, quam vide.Pro declarādo gl.habemus videre duo.Primo qualiter crimē possit puniri per modum inquisitionis. [a] Secundo qualiter possit puniri per modū exceptionis. Circa primū cōmunis doctrina gl.

3 est † ꝙ regulariter de crimine non potest inquiri. Fallit in casibus no.hic. Idem no. in l.iij.§.præterea.s.de suspe.tutor. Idem sentit Spe.in titu.de inquisi.§.ij.Idē sentit Dy.hic,& communiter oēs docto. Ego tamē in hac materia vidi vnū dictū dñi. Nico.de Mat.in quadā sua disputa. qui videtur mihi ꝙ tetigerit melius veritatē huius materiæ ꝗ alij:ideo sequendo eius doctrinā,& addēdo aliqua, debetis scire,

4 †ꝙ quædā inquisitio est quæ fit ad priuatā vtilitatē:& ista aliquando fit ad crimē inueniendū:aliquādo fit ad crimen puniēdū. Ad crimen inueniendū fit tripliciter. Primò faciendo denūciatores & alios officiales,qui denunciāt maleficia, quæ cōmittunt̃. De quibus vidistis plene s. ti. ij. l.diuus.& in l.j.§.quies.s.dē off.pręfe.vrb. & l.j.C.de decurio.libr.xij. Qñꝗ fit ista inquisitio per inspectionē oculorū. Vadit enim iudex personaliter, & inspicit quēdā:vt l.fi.C.de cust.reo. & l. iudices.

b C.de episc.audi. Tertio modo, [b] fit ꝑ inquisitionē generalē,in qua inquirūtur latrones & alij malæ conditionis,& famæ:

5 vt l.cōgruit.s.de offi. præsi. †Ista tñ inqsitio generalis pōt fieri tribus modis generaliter. Primo modo generalis quo ad personas,& quo ad delicta:vt quia iudex inquirit à testibus,si est in ciuitate ista aliquis homo malæ cōditionis:vt fur,latro, homicida,&c. Qñꝗ est generalis de personis:de delictis vero est specialis:vt puta,si est in ciuitate ista aliqs,qui fecerit tale crimē. De ista inquisitione secūda potest intelligi l.j.C.de priua.dele.& l. fi. C. ad legē Iul.de vi. & j.ad legē Iuliā pecu. l.iiij.§.j. Potest etiā esse generalis quo ad delicta,specialis quo ad ꝑsonas. Exēplū: inquiro cōtra tūtorē de suspecto:tunc interrogabo an cōmiserit in administratione dolū,vel culpā,vel negligētiam,& sic crimine nō expresso. Ita pōt intelligi lex, hæc enim.in prin.& quod ibi not.in gl.s. de suspect.tuto.& c.fi.extra,de purga.cano. Isti.sunt tres modi ad inuenienda maleficia,non ad punienda:quia ex neutro istorū sequit̃ cōdēnatio:sed solū crimē inuenitur.

6 Quādoꝗ †fit inquisitio ad maleficiū puniendū: & hic aduertendū est : licet glo.& Dy.hic teneāt ꝙ regulariter inquisitio ista non pōt fieri:tñ veritas aliter se habet:quia leges, quæ hic ponunt̃, vt casus speciales faciunt regulā,vt infra dicā. Nā scitis,ꝙ nō permittitur alicui de facili accusare:vt l.si cui.in prin.s.de accusa.

c ita nō permittit̃ [c] de facili iudici inquirere: sed in quibusdā casibus,in quibus de facili permittitur accusatio,sine metu calumniæ,ex eisdem rationibus inquisitio de facili permittit̃. Do ergo regulas.

7 †Prima est,ꝙ iudex potest inquirere propter of-

d ficialis denunciationem: [d] vt l.diuus.s.ti. ij.& l.ea quidem.C.de accusa. & de curator l.j.cum simi,& l.j. C. de custod. reo. Hui⁹ ratio est:quia sicut tutor excusatur à calumnia,ratione officij, si est instigat⁹

e à matre,& ab alijs cōsanguineis [e],& alijs affinibus:vt l.tutorem.s.de eis quibus vt indig.ita eadē rōne iudex excusat̃ à præsumpta calumnia, ꝑpter officialis denunciationē.

8 Secunda regula est,† Iudex potest inquirere propter incidentem cognitionem

b ¶ Tertio modo. Ex his ergo tenet Bart. hic, ꝙ si inuenit̃ aliquis occisus, & nescit̃ a quo : vnde iudex inquirēdo generaliter inuenit Titiū occidisse, ꝙ ex testibus receptis suꝑ tali inquisitione generali nō poterit eū condēnare:qa istud non est iudiciū,cū nō sit fundatum cōtra aliquē : & ideo subseq debet inquisitio specialis.& vide Bar.in l.fi.in fi.ĩ.de quæstioni.& sequitur Bal.ĩ c.j.§.iniuria seu furtū.de pa.iur.firman.

c ¶ Non permittitur. Sed vtrū in causa inquisitiōis,vbi iudex ꝓcedit ex officio suo habeat locū cōdēnatio expēsarū,vide ꝑ do. Anto. post glos. in c.dilecti. ad fi. de dolo & contu. Cy. ĩ l.sancimus.de iudi.

d ¶ Officialis denūciationē. Quo casu si iudex nō inquirat, facit litē suā, secundū Bal.in l.iubemus.in iij.col.C. de proba.

e ¶ Alijs consanguineis.Bald. in l.athletas.ĩ.de fal.& Bald. in authen.ad hæc.de vsu.vbi dixit, ꝙ inquirēs excusat̃ a pręsumpta calumnia,vide Bal.in l.j.ĩ fi.l.C. ne quis in sua cau.& in l.edita.in vj.colū. C.de edē.& q̄d not. Bar. in l.si maritus. §.j.ĩ.eo.& Bal.in l. iubemus.in vlti.col. C.de ꝓba.& Inn.in c.cū clamor.de testi. Et Adde ꝙ si qs de delicto ciuiliter punitus fuerit, talia acta operant̃ vim denūciationis et famę: adeo ꝙ postea ex illis actis tāquā ex denūciatione,vl' famę, iudex posset criminaliter inquirere, secūdū Bal.in l. quod euitandi.C.de cōdi. ob tur.cau.

a ¶ Tertia regula.Sed aduertatis quia Bal.in d.l.edit.ĩ fi.in iiij.et v.co.voluit quicquid hic dicat Bar.et In.in c.bonæ.de elec.ꝙ ex probationibus receptis super generali inquisitione,possit sequi condemnatio.adde Bald.in l. iubemus.in iij.co.C.de proba.et q̄d no.Bar.in l.fi.infra de qō.& contra Bal. in l.edita tenet simpliciter Abb.Sicu.in ca.graue.de præbē.Sed quid si aliquis est absolutus ab inqsitione generali: an possit cōtra eum inqri specialiter? Bald. ꝙ sic:in l.fi.in pe.co. C.de pœ.iud. Et ad hæc dicta,vide Bal. in l.ea quidē.in ix.colum.C.de acc. Pau. de Leaza.tenet opi. Inn.in Cle. cōstitu. de elect.et vide Bal. et Bart.in l.j.s.de suspe.tut.et Ang .in l. libellorū.s.de acc. et vide casum in c.fi.de collu.dete.vbi iterū inquiritur cōtra primo inquisitū. Et in materia inqsitionis vide aliqua quæ dixi,et scripsi imediate post ti.de reg. iur. et post Bar.hic,ĩ penul.col.in ver. vlterius scias quādo crimen &c.

b ¶ Quarta regula. Adde Bart.in l.si qs obrepserit.circa finē ĩ.de fal. et ꝙ leuato velo,tunc possit procedi absque processu ponit Bald. in l.ij.de spor.c.euidentia.per docto. de accusationi.

POMATES.

c ¶ Quīta regula. Adde aliā regulam,quę tribuit iustā cām accusandi,vel inquirēdi,super publica fama.Ita dicit Imo. in l.quoties.§.si qs nomē.s.de hære. instit. Et vide ad hæc And de Aret in tractatu maleficiorū .in glos. hæc est quædā inquisitio,&c.in iij.co. & sequen. & ibi addi.

d ¶ Exprimenda. Adde Bar.in extrauag ad reprimendum. in versi.per inquisitionem.et Bal.in l. edita.C.de eden.in rep. Paduana,videtur tenere contra Bar.hic et Bald.in l.illa instituto.de hæredi. insti.dicit:in ĩquisitione de falso debet poni locus et dies.et vide in l. ij.in prin.C. de eden.et in l. edita in vj.col.e.ti.et Sali. in l.ea quidē.C.d̄ accu.vbi tenet ꝙ reqratur in inqsitione speciali,vel.gñali.adde Cy.in l.j.C. vbi cōue.q cer. loco. & Bal.in l.j.in iiij. col. C.qui accu.et in d.l. ea qdē.in xvj.co.Sed vtrū in inquisitione reqratur litis cōtestatio.In.ꝙ nō,ĩ c.cū olī.de tes.secus vĩ,qñ qs executorē admittit ad ĩqsitionē ꝓsequēdā,scd̄m eū, q̄d no.et vid̄ oĩno Bal. ĩ c.j.§.ĩiuria.ĩ ver.seu furtū.d̄ pa.iur.firm. vbi voluit. quod debet lis cōtestari si habet ꝓmotorē: & vide Ioā. An.in c.vl.de fo cōpe.in nou.& In.& do. Anto. in c.quoniā.§.sunt & alij.vt lit.nō cōtest.& Bal.in l.j.in fi.C. vbi de cri.agi opor.& in l.negāda.in j.col. C.q accu. Et an vbicunꝗ iudex ꝓcedit ex officio,requiritur litis cōtestatio,vide per Inn.& Ant.de But.in d.c.quoniā. §.sunt & alij.& vide Ang.in l.si vacātia. C.de bo.vacan.lib.x.& Inno. in c.ij.de resti.in integ.

tionē. Regula enim est,ꝙ vbicunque iudex incidēter cognouit de crīe,de illo crimine ipse pōt per inquisitionē cognoscere.tex.est hic. Probatur optime,l. penult. C.si aduer.lib. Simile vides,ꝙ propter incidentē relationem criminis,quis excusatur a metu calumniæ:vt l.qui cū maior.§.

9 si libertus.§.de bono.liberto.† Tertia re-

a gula [a] est,ꝙ iudex potest procedere per inquisitionem,propter pręcedētem generalem inquisitionē. Vbicunque enim iudex in generali inquisitione cōpererit aliquē deliquisse,in eodem casu pōt ad ĩquisitionē specialē descendere,et illū reū condēnare. Et ita debet intelligi l.congruit.probat expresse l.iiij.§.j.ad legem Iuliā pecu. Ita pōt intelligi in authē.de collatoribus. §.iubemus. Vide simile in accusatore si accusator reperit ĩ testamēto eius, cuius hęres est.ꝙ talis fecit tale delictum, excusat̃ a præsumpta calumnia,si accusat illum de quo testator dixit.et hoc ꝑpter notificationē testatoris,vt l.qui cū maior.§.fi.s.d̄ bo lib.et l.mater. C.de calū.ita hic,et in pręcedenti. Alia regula est propter notificationē factam iudici,ꝑpter incidentē cognitiōē vel ꝑpter gñalē inqsitionē, pōt inqrere,et descēdere ad specialem inquisitionem.

10 † Quarta regula [b] est, ꝑpter magnū

b dolorem,seu magnā offensam. Vbicunꝗ enim cōmittitur corā iudice:de illo pōt iudex ꝑ specialē inquisitionem procedere. Hoc probatur in calumniatore.C.de cal. l.j.et in falso teste:vt l.nullū.C.de test.& in falsa charta:vt l.pe.C.de prob.et idē in alijs delictis,si qua delicta corā iudice cōmittuntur:de quibus tāgam in l.eos.infra de fal. Vides simile in accusatore. Marit⁹ de adulterio vxoris, & mater de morte filij,et similes personæ coniunctæ sine metu calūniæ,accusant ꝑpter nimiū dolorē: vt l.fi.supra de pub.iud.& l.mater. C. de

11 calū.cū si.† Quinta regula [c] est,propter i-

c mensum crimē. Sunt enim quædā crimina ita enormia ,in quibus pōt qs accusare sine metu calumniæ:vt in falsa moneta,vt l.j.C.de fal.mone.et not.in l.athletas.§.calumniator.supra de inf. Itē in omnibus criminibus,in quibus sine metu calūniæ admittitur accusator,in illis potest iudex inquirere. Et facit l.si quis in hoc.C.de epi. et cle. Ita debetis ĩtelligere.et sic iudex inquirēdo habet magis largas habenas quā credatis.et hoc de iure cōi:sed de iure municipali in qbusdā terris sunt statuta,ꝙ indistinctē iudex possit per inquisitionem

12 procedere.† Quæro,vtrū in inqsitione d̄beat poni annus,mēsis,locus et aliæ solēnitates,q̄ ponūtur in l.libellorū.s.ti.ij.Gl. Inst.de publ.iud.circa princ.videtur dicere ꝙ non. Inno.expressissime dicit,ꝙ deli

d cta particulariter non sunt exprimenda [d] in inqsitione,nec locus. Ita dicit in ca.fin. extra de purg.can.et dicit aliud in ĩqsitiōe aliud in accusatione.do. Iaco.Bu.insti.de actio.circa pri.dicit,ꝙ eadē solēnitas reqrit̃ ĩ iqsitiōe,q̄ reqrit̃ ĩ accusatiōe:ꝑterquā ĩ solēnitate ĩscriptiōis ad pœnā taliōis:qa illa cessat ibi.& ita loquitur Insti. de pub. iudi.in prin.ita dicit ipse. Nam cum ista inquisitio succedat in locū accusationis , & iudex vices accusationis sustineat:merito erit eiusdem naturæ cuius est accusatio:vt l.j.§.hæc actio.s.si qs testa.lib.ius.esse fue. Ad dictū Inno.nō respondet: quia de eo non facit mentionē. Ego hoc dictum Iac. But.puto verum. Non obstat dictū Inno. in c.fin.quia loquitur qñ inquisitio fit specialis quo ad ꝑsonas,generalis quo ad delicta:& fit ad aliquem remouendum:non ad puniendum criminaliter. & hoc idē est de iure nostro:vt d.l.hæc enim.cū sua glo. s.de suspe.tuto. Nam eadem ratio est, ne quis in tanto crimine vagetur cum alieno dispendio:vt l.prætor edixit.in princ.s.de

13 iniur. †Tertio quæro [e],vtrū inquisitio de

e beat habere cōclusionē. Rñdeo, nō est necessariū ꝙ ĩ inquisitione ponatur cōclusio: sicut nec ĩ accusatiōe:vt l.libellorū.s.de accusa. Consuetudo tñ obseruat ꝙ ponūt, & cōcludunt sic : super quibus omnibus intendit procedere,& punire repertū culpabilem secundū formam iuris , seu statuto-

f rum. [f] Quod nota quia sicut in accusatione pōt intētari noua lex : ita in inquisitione : quia potest dicere,intendit punire culpabilē repertū secūdū formā iuris ciuilis,

14 vel statuti. †Quærit̃,vtrū [g] cōtra iudicē

g inquirentē possint opponi illæ exceptiones,quę possunt opponi cōtra accusatorē. Puto ꝙ sic,excepta exceptione illa ꝙ magistratū habet. Cum enim ideo permittat̃ inquirere:quia habet magistratū,nō debet esse eadem causa admissionis, & repulsionis:vt l.cum is.§.j.s.de cōdi.indeb.& l.qui hominem.§.fi.s.de sol. Itē puto,ꝙ illa exceptio ꝙ habeat plures reos delatos : de qua loquitur l.q accusare.s.de accus.nō habeat locū in iudice inquirēte:nam propter officium in eo cessat turpis suspicio:vt l.ij.s.de offi.præsi.& l.fi.C.ad leg.Iul.repetū.alias aūt exceptiones puto inquirēti posse obijci. Pro hoc optime facit extra de cle.cōiu.c. diuersis.& q̄d ibi no.vbi dicit̃,ꝙ inquirēti pōt opponi,ꝙ est inimicus:sicut pōt oppo-

15 ni accusatori vel testi. † Vlterius quæro, vtrū ĩ inquisitione testes possint examĩari post didicita testificata:vl' de nouo ꝑduci.

h Inno.tenet ꝙ sic [h],in c.cū clamor.extra de testi.qa cessat met⁹ subornationis, cū semper iudici testes fuissent aperti.ego plus̃ dico,ꝙ in qualibet cā criminali iudex ex officio suo etiā post aperturā testiū pōt testes de nouo recipere,tā ad offensam ꝗ ad defensam : vt l.j.in fi.ĩ.de quæst.& tanga ibi.

16 †Vlterius q̄ro,cū in inquisitione iudex assumat partes accusatoris:vtrū possit assumere partes accusatoris ꝓsequētis suā, vel suorū iniuriā:vel simpliciter partes accusatoris cuiuslibet? Rñdeo : cū inquisitio nō permittat̃ ad priuatā partis vtilitatē,vt s.

i dictū est,nō pōt assumere partes [i] accusatoris prosequētis suā vel suorū iniuriam nisi qñ suū officiū est principaliter offensum:

e ¶ Tertio quæro. Vide Bar. in l. rerū. ff.re. amo. & Bal.in l.edita.in iij.colū. de edē.& Bar.in l.libellorū.s.de accu.Bald. in l.si qs se. C.de accu.et de hac clausula, super quibus oībus, &c.vide Bald.in l.j. C.q accus. in vltim. charta.& in l. & si seuerior. de infa. & in l.etiam.de proba.& Bar.in l. cunctos populos.de summa trinit.in penul.col.

f ¶ Seu statutorum. Vide Bald.in l. j. de confes. Et an teneat libellus tanquā dubius propter dictionem vel.dic ꝙ forte sic : quia potest impropriari pro & : & vel,pro id est.l.ij.C. de adul.facit.l.si olei. C.loca.aliquando illa copula & resoluitur in disiunctiuam pro vel : vel pro id est.l. j. ff. de pact. & ibi glo.in ver. placitus & consensus.

g ¶ Quærit vtrū. Adde Sali in l.ea quidē. C. de accusa . vide Bald.in l.licet.C. de procu.in iiij.colū.in versic. an post litem contestatam.

h ¶ Inno. tenet ꝙ sic. Quod in inquisitione testes possint produci post didicita testificata , idem tenet do.Ant.& Io.And. in c. qualiter & qñ. de accu.secus secūdū eos si iudex procederet ad instantiā accusatoris.secus in parte: vt not. dicit Bal. in auth. q semel. circa fi.C.de ꝓba.& vide ibi Bal.in j.col.et Bal.in l. ea quidē. in xv.col.C.de accu.et vide Ang.in l. si vacātia.post mediū.C. de bo.vacā.lib.x.& Spec.in tit. de inqsi. §. nunc tractemus. ver.sed nunqd publicat̃.& Bar. ĩ l.iiij. §. hoc aūt iudicium.de dā.ĩfec.& vide oĩno Imo.post Bar. ĩ l. inter accu.de publi.iudi.& Bart.in extrauāg. ad reprimēdū.ĩ ver. neglexerit. & ĩ aut.q semel.C.de ꝓba.dicit.ꝙ licet agēs criminaliter renūciauerit ꝓbatiōibus vl' licet cōclusum sit in cā:tñ pñt semꝑ examĩari testes. Ita dicit ibi ĩ iij.col.& vide q̄ dixi post Bar.ĩ auth. qui semel.s. de ꝓba.

i ¶ Assumere partes. An iudex possit inquirere in locū accusantis ꝓsequētis suā vel suorū iniuriā:vide ꝙ no.in l.negāda.

Ibi: Ego: circa quam q. videndo est Ant.° Gomez qui non nulla dicit pratti cam qui ponit in lib. 3. va. c. 1. n. 50: quem v.

Ibi: Vbicumq. V. veram resolutionem et bar qui oppositum vellit in l. diuus. ff ad l. co. de fal. & que ibi posui. vbi: not. vsum et practicam.

C.qui accu.& not.in l.is q reus.& š.de pub.iudi.& vide Ang.in l.si vacantia.post mediũ.de bo.vacã.lib.x.vbi etiã circa primũ dicit:ꝙ si iudex vult aliquẽ absoluere, debet citare offensum ad cõtradicendũ:alias talis absolutio nõ p̃iudicat offenso,qn accusare posit.& forte etiã secundũ eũ iudex in syndicatu tenet. Tu etiã in absolutione facias citare syndicatũ,de cuius prę iudicio agitur. Vide etiã quæ scripsi in l. senatus. circa princ. de accusa.& ad Bar. hic adde Bal. in l. ea quidẽ.in xv.colũ.de accu.& adde ꝙ not. Barto.in l.inter omnes.§.recte.š. de fur.

a ¶ Vlterius quæro. Vide do. Franci. de Are.in c.ij.extra, de testi.circa. iij. col.& vide ĵ. immediate post tit.de regu. iur.

b ¶ Quæro vtrũ. An crimẽ possit puniri p viã exceptionis, vide Cy. in l. si magnũ.& ibi Salic. C. q accu. & Bar.in l q accusare.š.de accusa. & ad gl.hic, quæ reputatur singul. vide gl.& Bal.in l.falsam. in fi. C.si ex fal. istr. in l. fi. in pen.col.eo. tit.in l.fi.in princ.de fide instr. Et quid si contra accusatũ vel inquisitũ opponat, ꝙ testes sunt falsi:& pducitur accusatio cõtra eos: an supsedeatur in prima inqsitione, vide Cy.& Bald.in l.j.C.qui accu.& Bal. in l.j.de q̃stionibus. & Sali.in l.si ad eius. de fal. & quod not. Barto. in d.l.vlti.de falsis. Ex opposito adde hic dictis,qñ crimẽ est notoriũ, iudex potest pcedere per inquisitionẽ.De quo p Inn. in ca.bonæ. de elect. Et declara vt p Bal. in l.ea quidem. in fi. xij.col.C. de accu.et an possit contra aliquẽ pcedi de homicidio notorio, omisso tramite ordĩario, vide Bal. in c.j §. iniuria.in versi. seu furtũ.de pace iuram~n. fir. Et an circa famã procedat iuris ordine nõ seruato, vide Inn.in c.cũ in tua.de spõsa. Et an in notorijs requirat citatio,vide Bal. in l. presbyteri.de episc. & cler. Dixi in l. emptorẽ. de acti.emp. Et istis adde Inn. in c.statuimus.de offi.deleg.et Bal.in l.addictos.de episc. audi. Et qñ in notorio requirat ordo iudicij, vide Bal. in l.postq̃. in iij. colum.de pact.& notat Bart.in l.j.§.fi.de vari.& extraor.cognit.& Bar.in l. ab hostibus.§.sed quod.ff.ex quib.cau.ma.dicit tamẽ Bal.C.de iudeis.ꝙ in notorijs procedit iuris ordine non seruato.allegat Inn.in c.fi.de cohabitati. cleric.& mulie.facit quod habet in l.si cõfessus.de custod.reo.& Bal.in l.pperandum.in fi.princ.de iudi.no.Ang.in l.si vacãtia.in versi.venio ad secũdum articulum.in princ.de bonis vacan.lib.x.& Bal.in l.ea quidem.in xij. col.vbi plene.C.de accusatio.Et de materia notorij, vide Sali.in d.l.ea quidem.aliquid p gl.& Bal.in l.ciues.C.de appel.& per gl.in c. per tuas.de cohabita.cle.& mulie.Et vtrũ inquisitũ sufficiat citari ad domũ:dic ꝙ personaliter debet citari:aut per edicta publica:vt singu.voluit Inn.in c.si aduersarius.de eo q mit.in pos.causa rei seruand.& vide doct. in l.j.de req.re.Et an in inquisitione requirat citatio,Bal.ꝙ sic,in l.iiij.§.j.de cõdi. ob tur.cãm. vide quæ dixi in l.de vnoquoq̃.de re iudi.Pone,ꝙ iudex cõtra inquisitũ tulit sniam,postea petit reuocatio sniæ:an iudex sit citãdus?Inn.in c.in nr̃a.de

vt in falso teste,& calũniatoribus,& simi. hoc autẽ scire est magni effectus propter multa,ad q̃ admittunt illi, qui psequunt suam vel suorũ iniuriam,& alij nõ.& hæc sufficiãt de inquisitiõe. Nam Spe. de hoc
17 modicũ tractat. †Vltimo scias, ꝙ qñ crimen esset notoriũ, iudex põt indistincte pcedere per inquisitionẽ:vt l.ea quidẽ.C. de accu:& gl.hoc dicit. & materiã de notorio crimine:dic de hoc per Spe.in tit.de noto. cri. Tangã aliquid in l.ab accusatione.§. nũciatores.j. ad Turpil. Vlterius q̃
a ro[a],vtrũ superueniẽte accusatore cesset inquisitio. Dicam in l.iij.§.fi.j. eod. Venio ad secundam materiã de exceptione crimi
18 nis:†quæro vtrũ[b] quod hic dicit de exce
b ptione lenocinij, ꝙ ista exceptio probata punit maritus,sit verũ in alijs exceptionibus criminis:vt falsa charta, & similibus? Dicit gl. ꝙ nõ:quia exceptio lenocinij tollit accusationẽ lenocinij:sed exceptio falsi non tollit accusationẽ falsi. Examinemus
19 hãc gl. Dy.†dicit hic finaliter,ꝙ per exceptionẽ falsi nõ tollit accusatio falsi. Videt probari per l.sed & si exceptio.š. de euict. Item facit pro gl.quia hic tantũ de lenocinio dicit:ergo &c.vt l.si vero.§.de viro.š. sol.matri.sed cõtra gl.facit C.de pba.l. iubem⁹.& de fal.l.vbi.& j.de fal.l. diu⁹ Pi⁹. Sed potest dici secundũ Ioã. ꝙ ibi in modum ordinariæ accusationis proponebat exceptio falsi, qđ videt bene dictũ. Ad l. vbi potest respõderi per literam quę ibi dicit:nec accusatori tantũ &c. Ad l. diuus Pius. potest responderi ꝙ loquatur in eo falso qđ sine accusatore punit, vt in falsa charta,vt dictũ est.Si enim nemine opponente posset puniri, multo magis aliquo opponente in modũ exceptionis. Cõcludo ergo sic: Aut crimen in modum exceptionis obiectũ,& probatũ poterit puniri sine accusatore aut nõ:vt ex prædictis patet. Ita dicit Dyn.Pet. aliter dicit, vt refert Cy.in l.vbi. C.de fal.vbi recitat istã opi.dicit eñ ibi ipse,ꝙ exceptio põt opponi qñque ad repellendũ accusatorẽ:quandoque põt opponi ad eũ puniendũ,Primo casu, nũq̃ puniet ille,cõtra quẽ exceptũ est:ar.
c ad hoc in l.Lucius.[c] š.de his q no. infa.& qđ no.hac gl.Si vero opponit ad eũ cõdẽnandũ,tũc poterit eum cõdẽnare.Ita loquit hic. Vnde dicit ipse, ꝙ ista exceptio q̃ opponit hic,opponebat ad hũc finẽ, vt condẽnaret.Et ita intelligit hunc text.C. eo.in l.ij.Dictũ Pe.nõ est verum per l. qm̃ Alexandrũ.C.eod.vbi dicit ꝙ seruus non põt exceptionẽ lenocinij opponere. Ratio est:quia seruus non põt dñm accusare: eadẽ ratione, nec exceptionẽ opponere, ex qua dñs veniret puniendus:sed si hæc exceptio simpl'r opposita nõ faceret dñm puniri,opponi posset à seruo,sicut à libero:vt l.seruos.š.de accu.qđ tñ illa lex oĩno
20 phibet.Cõcludo ergo,†ꝙ quocũq̃ modo sit opposita ista exceptio lenocinij, faciat accusatorẽ puniri.. Quid dicemus? Breuiter nos habemus de hoc tex. in iure cano
d nico,extra de excep.c.j.& ij.[d] vbi dicit, ꝙ si crimẽ,qđ obijcit,cãm contingit, de qua agit,ꝙ tunc põt iudex ex eo punire: alias secus. Intelligo autẽ istud crimẽ cõtingere cãm, si respicit illud idem factum de quo principal'r agit,& easdẽ psonas:vt putate stis dicit falsum in hac cã contra me excipio ꝙ est falsus testis. Itẽ pduxisti falsum instrumentũ contra me, excipio ꝙ instrumentũ est falsum: vel dico ꝙ feci adulteriũ te volente. Cũ ergo exceptio cõtingat id,de quo agit,et easdẽ psonas,iudex põt punire,vt hic:secus si diuersas personas cõtingeret:vt hic in ver.extraneus.Tunc eñ iudex ex vigore eiusdẽ exceptionis, non posset punire. Sed fateor ꝙ ex hoc, & cognitione habita, posset inquirere iterũ, & sup inqsitione punire ex nouo pcessu: &
21 ita obseruat. †Vlteri⁹ q̃ro p declaratiõe glo.vtrũ exceptione pposita sup eodẽ facto,tollat accusatio sup eodẽ facto.Breuiter ista q̃stio põt intelligi tripliciter. Vno modo, vtrũ exceptio tollat accusationem pẽdẽte iudicio:& hoc puto ꝙ nõ:sicut inquisitio nõ tollit accusationẽ:vt dicã i l. si maritus.in fin.ita nec exceptio,vt ibi dicã. Facit l. sed si ante.š.de exce.& qđ ibi dicã. Secũdo põt intelligi, vtrũ exceptio tollat accusationẽ,postq̃ absolutio secuta est super exceptiõe. Ad qđ respõ. vt dicam in l. duobus.š.de excep.rei iud. & aliquantulũ tangã in l.q Romæ.§. duo fratres. Tertio modo põt intelligi,vtrũ exceptio tollat accusationẽ postquã obtentũ est sup exceptione & hic dico ꝙ sup exceptiõe potest obtineri duob⁹ modis. Vno mõ,ꝙ accusator simpl'r repellat:& isto casu nõ p̃iudicatur in accusatiõe,qm̃ ad aliũ finẽ tẽdit: nã sicut ciuilis & criminalis nõ tollunt exceptiõe:ita vna aliã nõ impedit: vt l.j.C. qñ ci.ac.cri.p̃iu. Quãdoq̃ est secuta victoria sup exceptione,qa accusator punitus est: tuñc gl.videt dicere, ꝙ exceptio nõ tollat

procur.tenet quod sic.in gl.fi.circa fi.alle.cap.cum speciali. circa fi. de appel. Recurre ad Alexan.in d.l.de vnoquoque.de re iud.& est additio.

c ¶ In l.Lucius. Vide oĩno quæ late scripsit post tit.j.de reg.iur. Et adde bonum tex.in c.ij.circa fi.extra de ordi.cognit.ad id qđ deducit per modũ exceptionis no.Bar.in l.j.§.sed & si is.de oper.nou.nuncia.Pro quo optima gl. iuncto tex. in l.circa de pbatio.& ideo se quereret ꝙ iudex pronunciare possit sup nõ excepti. qñ reus pbauit cõtra libellum actoris:vt puta cõtra agentẽ rei vẽdicatiõe reus nõ pbauit se dñm esse,an iudex debeat pnunciare ꝙ dñiũ habeat ad eum spectare. Ad hoc faciunt.no.p gl. in d. l. auia. & ibi tex.& no.Inn.i c.ex cõquestiõe. de resti. spolia. Adde etiam Bal.i l.hereditas.C. de peti.hære. facit l. si iter me & te. š. de excep.rei iud.& ista disputatio nõ habet locũ i duplicibus iudicijs.l.si defũ.§.fi.đ pcur. & i vti possidetis gl. est multum not.i l.i.in verbo,p̃cario.& ibi Bar. C. vti possi.gl.in l.Põponius. §. ẽt si is. de pcu. de qb's latius vide Bal.in l.cũ Papinianus. de sent.& interlo.om.iud.et ꝙ legit et no.in l.sed et si possessori.i.prin.š. de iureiur. dixi etiã post Bar.i l.si cũ.§.j. de except.rei iudi.& ad Bar. hic vide no. in l.Lucius. š. de infa.& vide Cano. & Inn.i c.j.de excep.& plene p Pet.& Cy.i l.j.C.de fal posset tñ non absurde dici, ꝙ sit hoc verũ quo ad pœnã ordinariã nõ imponendã.sed quo ad extraordinariam sic:arg.l.nullũ.C.de testi. secũdum dñm Flor.i q.sua icip. inqsitus.in decisio primi dubij & vide ẽt Bart.i l.si cõfessus.š. de custo. reo. Adde id ꝙ no.Bal.in auth. statuimus.vbi dicit, ꝙ nõ refert,an qs de crimine cõdemnet, an p exceptionẽ cõuincat.alleg.c.super eo.de testa.& de appel.l.si cũ.& ita dicit cõsuluisse Feder.ade p̃dictis glo.no.in c.cũ sup.in vers.non extitit.de concess.p̃ben. ex qua colligit mirabile dictũ:vide licet ꝙcrimen cõfessatũ p viã exceptionis,etiã in ciuili iudicio potest puniri.sed Io.Andr.ibi cõtra:qa exceptionẽ obijciens nõ fatet.c. cũ venerabilis.de excep.Itẽ qa crimẽ exceptũ nõ debet puniri,cũ ad hoc nõ agat,& modus agẽdi inspiciẽdus sit.c.ij.de ordi.cog.& optime in capi.sup his.de accu.do.Ant.dicit ibi i gl.saluari posse qñ crimẽ est cõnexũ ei de quo agit:iuxta no.i c.j.de excep.c.ij.de cõfes.Nec obstat primũ arg.Ioã.And.qa id ꝙ est i ipsa exceptiõe excipiẽs bñ fatet:licet nõ fateat tacite inclusum: vt no.doct.i d.c.cũ venerabilis.do.Abb.dicit,ꝙ sibi placet dictũ do. Ant.qñ actũ fuisset i p̃cipali iudicio criminaliter:sed qa gl.ibi loquit quando actũ erat ciuiliter,ideo dicit durũ esse tenere gl.maxime p id ꝙ habet in d. c. sup his.& remittit similiter se ad no.in.c.ij.de cõfes.maxime p eũ:addo qđ not. Bar.in d.l.si cõfessus.de custo.reo.Et de hac materia vide etiam aliquid per Bal.in d.l.presbyteri.C.de episc.& cleri.& in auth. nouo iure. C. de pœna iudi.& per Ro.in l.mulier.š.solu.matri.

d ¶ C.j.& ij.Contrarium videtur tenuisse Bar.in l.j.§.sed & si is.š.de operis

accusa

noui nunciatio.& ibi vide quæ dixi in §.in operis.

a ¶ Duo iudicia. Vide Bar.et Bald.in dicta l.nullũ.& Bal.i l. vbi in fin. C. de falsis.

b ¶ Si simul. Probabitur adulteriũ.Qualiter pbabitur adulterium,adde Bar. in l.ij.§.j.š.eo.in ver.ꝙ ait lex.in princ.et in l.j.de extraordi. cogni.& Barto.in leg. j. in princip. de furtis. Bene facit quod no.Bal.i l.neque natales.de proba.i versi.alij.Et qũo probetur aliquã esse meretricẽ,vide Bald.in l. ij.de collu. detegen. Et adde ꝙ testes deponentes de adulterio, tenẽtur reddere rationẽ nõ iterrogati.De quo vide Barto.in l.capite quinto infra eo. Qualiter pbetur,aliquam mihi esse vxorem,vide ꝙ scripsi.j.e. l.si vxor. §.sed si ea.ad qđ recurre. et ibi nota. Bart.

c ¶ Si maritus.§.si añ extraneus.Cesset inquisitio. Vtrũ superueniẽte accusatione ante sententiã cesset inqsitio. Adde Inn.i c.super literis. de rescrip.q dicit, ꝙ tanquã extraordinariũ cessat.et plene Ang. in l.si vacãtia. post mediũ.C.de bo. vacã.lib.x.vide Spe.in tit.de inquisi.in iij.pte.§.nũc vidẽdũ.versi.si hæres.et Io. An. ibi:et sciatis ꝙ si inqsitio est magis p̃iudicialis respectu debitæ qualitatis,quã sit accusatio,p̃fertur accusationi.ij.q.vj.c.si qs de pluribus.et vide Guid.de Suza.in in l.si.quis in hoc.de episc.et cle.et Sali. in l.ea qdẽ.versi.sed qa propter denũcia. de accu.et Bal.Ang.& Rapha.in l.si seruus pluriũ.de le.j. Et an formata inqsitiõe offensus possit insistere,et cõparere,et illã infirmare.Bal.quod sic.i auth.nũc si hr̃s. de litigi.Sed qd si offẽsus dicit iudici, nolo accusare:sed demũ inqsitione formata vult an audiat.bal. ꝙ nõ in l.accusatorẽ in ij.co.C.q acc.& i l.ea quidẽ in pe.co.đ acc.De quo vltimo vide q̃ dixi in l.senatus post bar.in j. co. de acc.et vide bal.in d.l.ea quidẽ.in xvj. co.et in vl.et viđ gl. et bal.in l.j.de lib.et eorũ lib.et bal.in addit.Spe.in ti.de acc.i in xxi.co. An aũt ab absẽte accusatore cõtrahatur eremodiciũ viđ In.in c.licet ibea

accusationem:vt hic,et l.nullũ,circa fi. C. de testi.sed gl.ibi reprehenditur a docto. bene.Cum enim ista sint duo iudicia [a] ad
a vindictã tendentia,vnũ indistincte tollit propter aliud,nõ attẽto vtrũ sit plus i vno quã in alio:vt l.prætor.§.j. š.de iniur. Circa prædicta tanguntur multa quæ faciunt ad hæc,extra de pur.cano.cap.pe. †Quæro,vtrum quãdo opponitur crimẽ per modũ exceptiõis,debeat poni locus. Et dic vt in l.j.š.de except.Item an in exceptione criminis debeat se quis inscribe re,dixi in l.si cui.in princ.š.de accusa.

1 ☞ *Plures accusatores si concurrunt ante nomen rei receptum inter reos,idoneiorem eligit iudex.*

Causa præferendi idoneiorem in accusatione est, quando alter colluderet,uel esset infamis.

2 *Vlterior præfertur propinquiori in accusando,quando adiecit aliquam qualitatem,qua mediante accusatus acrius punitur.*

Accusatus à pluribus ꝙ opponere posit,ut non posit pluries de eodem crimine accusari.

Primus accusator potest dicere,quod secundus accusator nõ debet admitti.

3 *Adulterium ꝙ probatur ex præsumptionibus,ut si uideres duos in camera uel in lecto.*

1 **Si simul.** †No.hic,ꝙ hic qđ dicit.š. de accusatoribus, ꝙ simul pluribus concurrentibus p̃tor idoneiorẽ eligit:debet intelligi pluribus veniẽtibus ante nomẽ rei receptum inter reos:vt hic in ver.in tãtũ.et vers.sed et quoties.hoc etiã no.C.de accu.l.qui de crimine.Itẽ in l. si plures.supa de accu.dicitur,ꝙ iudex ex causa præfert vnum alteri . Certe causa ponit hic:quia si reperit vnũ colludere vel esse infamẽ,præfert aliũ.Et ex hoc dico ꝙ si propinquior accusat occisores simpliciter:alius accusat illos adiecta aliqua qualitate,per quam puniuntur acrius:tũc iudex põt vlteriorẽ præferre propinquiori,si apparet iudici illã qualitatẽ esse verã,
2 ar.huius legis.Itẽ no.†ꝙ si ego accusor a pluribus habeo exceptionẽ sine dubio,vt nõ possim accusari pluries de eodẽ crimine:vt l.si cui.§.ijsdem.š.de accu.et l.qui de crimine.C.de acc.Sed nũquid primus accusator põt dicere,secundus accusator nõ debet admitti.Sed certe hic videtur text. ꝙ sic,vt hic,nisi ego pater,&c.Dicã lati⁹.
3 infra l.pxi.Itẽ†dicit hic, pbationibus isistente,quæro qualiter probabitur adulte
b riũ?[b] Respon.nõ põt probari directo aliqua ratione,qa si videres in camera duos, vel in lecto,nescires tamen quid facerent: sed dico ꝙ pbatur ex præsũptiõe:vt in c. præterea.extra,de test.et de p̃sũptio.c. literis.& c.tertio loco. Tene mẽti p̃dicta.

1 ☞ *Duo quando admittuntur ad aliquid,donec unus præoccupet,tempora utrique cedunt.*

2 *Si duobus sunt concessæ literæ super præbenda,quam intra mẽsem duxerit acceptandã:mensis quãdo incipiat currere.*

Si maritus. Ad euidentiam huius legis debetis scire, quod gl.dicit hac eadem l.§.j.sed quæ sint tempora accusationis a
1 dulterij.et no.†prin.huius legis ad multa ꝙ qñ duo possunt admitti ad aliquid, donec vnus pręoccupet,vtriq; cedãt tpa.Et sic facit ad materiam l.cũ qui et l.cõtra maiores.C.de inof.test.ꝙ antequã vnam accusationẽ intẽtare incipiat,in vtraque tẽ
2 pora currũt.Facit etiã†ad q.duobus sunt cõcessæ literæ de præb ẽdavacatura.quã intra mẽsem duxerit acceptandã:à quo tẽpore incipiat currere mẽsis, facit ad hoc C. qui admit.ad bo.poss.l.fi. Nã debemus sic distinguere: Aut admittuntur ordine successiuo:& loquit illa l.fi. Aut admittũtur pariter,licet locus sit præoccupationi: & habet locum lex ista. Non habetis alia.

1 ☞ *Maritus superueniens processu pendente super accusatione inchoata ab extraneo,illi præfertur: & etiam admittitur absolutione secuta.*

2 *Inquisitione inchoata: si accusator superuenit ante latam sententiam,an cesset inquisitio.*

3 *Accusatore superueniente, quod non tollatur inquisitio, quãdo iudex ex forma statutorũ indistincte põt inquirere.*

4 *Accusator quod posit opponere contra iudicem inquirentem:ut procedat super inquisitione.& idem in iudice, coram quo porrecta est accusatio.*

Si ante extraneus. Hic est notandus tex. Aduerte in isto §. nota duo. Pri
1 mo, † ꝙ maritus superueniens pendente processu super accusatione inchoata ab extraneo præfertur extraneo . Secundo nota quod etiam marito superueniente post absolutionẽ secutam admittitur. Ratio, quia suam iniuriam prosequitur. & ideo sufficit, si doceat se ignorasse de primo processu, licet de præuaricatione nõ doceat: vt probatur hoc text. & dixi in l. si cui.§. ijsdem. š. de accus. Oppo. de sepul.vio.l.sepulcri violati. Respõ. ibi reus accusat⁹ cõdemnat⁹ fuit in primo iudicio, & cõdemnat⁹ soluit:ideo alius superueniẽs,q psequit suã iniuriã,repellit, ne quis de eodẽ delicto bis puniat:hic vero primo
2 iudicio fuit absolutus. Vltimo,†ista lex inducitur per Dy ad q.ꝙ inchoata inqsitione supueniẽte accusatore ante latã senten
c tiam cesset inqsitio.[c] Istud tenet Dy. in c. factũ legitime.extra, de reg.iur.li.vj.& ita habent etiã qdam hic p eum. Alij habẽt p Dy.in l.in puinciali.š.de ope.no.nun.& quidã habẽt per eum in l.pe.š.de suspe.tut.Cy.C.de accus.in l.ea quidẽ.in fi.videt tenere contrariũ. Prima ratio est ista: Quãdo auxiliũ extraordinarium est introductũ causa adiuuãdi ordinariũ,vnũ per aliud nõ tollit:vt l.j.§.per hãc.& ibi not.š.de rei vẽdi. Sed istud est huiusmodi:ergo &c.Rñdeo,& dico, ꝙ illo casu ordinariũ non tollit extraordinariũ,s.q̃tum ad originẽ:sed q̃tum ad executionẽ, secus. Præfertur enim auxiliũ ordinariũ:Hoc apparet ex notatis in l.cũ in secũdo.š.de iniust.rup. Secũda ratio,quã ponit Cy.est talis: Quãdo sunt duo auxilia,quæ tendũt ad eundẽ effectum, non refert qualiter fiat:vt l. Gallus.§.si eius.š.de libe.& posthu, & l.cum seruus.de verb.obl. Respondeo:dico quod accusatio
d & inquisitio non tendunt[d] ad eundem effectum,secũdum opi. multorum,qui dicunt quod per inquisitionem non infamatur condemnatus, secundũ aliam opi. illorum qui dicũt ꝙ dãmnatus per inqsitionẽ infamat,sicut damnatus per accusationẽ.Respon.vt statim pxime dicã.Tertia ratio est:quia lex magis cõfidit de iudice,quã de pte:ergo &c.Sed ad istã rationẽ rñdeo, ꝙ vbi accusator est, erit hoc plus:qa erit accusator, & erit etiã iudex q potest defectũ accusatoris supplere,vt l.ij.C. de aboli.ita etiã in præcedẽti ratione videt dicẽdũ, ꝙ nõ tendũt ad eundẽ effectũ,cum habeamus hic plus:scilicet accusatorẽ & iudicẽ.Et sic rationes Cy. nõ obstãt Dy.quare post multa videt dicendũ sic:Si quidẽ inquisitio est inchoata ad petitionẽ accusatoris superuenientis,vel ad eius instigationem,vel est inchoata accusa
e tore negligente,& retardante:[e] tunc non admittitur accusator superueniens:argu.huius l.& š.eo.l.ij. in fi. Ad hoc facit quod no.in Spe. de accus.§.fi.ver.fi.in fi.Si vero ista nõ possent opponi accusatori superueniẽti:si quidẽ accusator superueniẽs prosequatur suam iniuriam,præfertur:vt hoc §. & l.si cui.§.ijsdem. š.de accusa.nisi iudex videat quod accusator superueniat causa transigendi,aut colludendi super crimine:vt š.eo.l.proxi.Si vero suam iniuriã non prosequitur:tunc similiter dico accusatorẽ esse præferendum pendente iudicio, per illam rationem: quia superueniente ordinario auxilio,cessat extraordinarium : vt l.

to Petro.de acc.et q̃ hr̃ in l.libellorum.de accu.in l.inter.de publi c.iud.& tex.i §.phibemus de colla.& dicit Bal.i d.l. si qs i hoc.ꝙ debet differri inquisitio, nõ ꝙ veniat,vel venire possit accusator, vide Bal.i d.l.edita.in xxvij.col.i ver.q̃ro. de edẽ.vbi q̃rit,an possit cumulari.Et vltimo scias, an accusator supueniẽs possit corã alio iudice accusare, q̃ corã illo q iam istituerat inqsitionẽ,vide Bal.i l.ea qdẽ.ad finẽ.de accu. & vide Bart.in l. ea lege.ad fi.& ibi scripsi.& vide Bart.hic versus fi. Et an inqsitio dicat remediũ iudiciariũ, vel extra iudiciariũ,vide Bal. i l.nullũ. C. de testi. & in l.vbi.C.de fal.

d ¶ Non tendũt. Adde ꝙ idẽ voluit Inn. in c. cũ dilectus. extra de purg.canonic. in glo. sua magna.in versi.& dicunt quidã.vide š. l. pxima. §.si publico.versicu. vtrum inquisit.

e ¶ Retardante. Vi-

de q̃ dixi poſt Bart.
in l.libellorum. §. fi.
ſ.de accuſa.
POMATES.
a ❡ Auxiliũ ordina-
riũ.vult Bar.ꝙ inq-
ſitio de iure cõi ſit re
mediũ extraordina-
riũ:de quo docto.in
rub.extra,de iud.ad
hæc etiã vide Au-
guſtin.de Ari.in ad
di.ad Angel.in tra-
ctatu maleficiorum.
in vj.col.& Cardi.
Alex.ĩ c.cũ ſpãli.de
appella.& Barbat.ĩ
c.j.colum.viij.de of-
ficio ordin.
b ❡ Contrariũ.puto.
Sic not.ꝙ accuſator
ſupueniẽs pendente
inqſitione,põt accu-
ſare corã alio iudice.
& idẽ tenet Bald.in
l.ea qdẽ.in fin.C.de
accu.& ibi etiam an
accuſator,vel inqui-
ſitor repellatur ope
exceptiõis, vel ipſo
iure.
c ❡ Inter liberas.Ad-
de ſcd͂m Ang.ꝙ de
iure poli ſerui cõtra-
hũt mr̃imoniũ:vt ĩ l.
cũ ancillis.C.de ĩceſ.
nup.& in l.ſerui.C.
eo.& ideo proponi
poterit accuſatio a-
dulterij ſecũdũ eũ in
tex.ibi:ꝓcedit.Ad-
de ſecũdum Angelũ
ꝙ ſtuprãtes ancillas
alias ſclauas,qbus in
domibus vtimur,
nõ imponunt̃ pœnę
ordinarię ſtupri cõ-
miſſi in libera.l.fin.
de offi.præſi.Et etiã
ſecundum eum dicit
Iac.de Are.ꝙ etiam
puniri poterũt vtili
accuſatione legis Iu-
liæ de adult.ſed non
erit illa accuſatio pu
blica,ſed priuata,ſci
licet do.Et ſecũdum
eũ tene mẽti:ꝙ etiã
erit alia pœna ſtu-
prãtis ſclauã,de qua
ibi ꝑ eũ:ſed ius accu
ſandi non competit
cuilibet populo.
d ❡ Filiusfamilias.Fi
liusfamilias in publi
cis iudicijs admittit̃
ſine cõſenſu patris.
Veruntñ aduerte,
qa ſi eſſet verum,ſe
queretur ꝙ de omni
crimine priuato,de
quo agitur crimina-
liter,filius poſſet ac-
cuſare ſine conſenſu
patris,cũ patri tunc
nihil qrat̃,ſed fiſco
applicet̃.l.agraria.
de termi.amo.ꝙ eſt
falſum,niſi abſente
ꝑte accuſaret:vt no.
in l.lege Corne.§.lex
Corne.ſ.de iniurijs.
& niſi pr̃ ſit vilis ꝑ
ſona.l.ſed ſi vnius.
§.filio.eod.tit.Vnde
dic idẽ in crimine pu
blico ꝙ in priuato,
qa ẽt ꝑ crimine pu-
blico põt agi ciuili-
ter ad intereſſe.l.qui
crimẽ.C.q accu.Vn
de in publicis crimi-
nibus ſicut in priua
tis,qri põt,& quæri

in ꝓuinciali:ſ.de ope.no nun.& ꝙ no.per
Dy.in c.factũ legitime.extra.de reg.iur.
li.vj.niſi ex hoc appareat iudici accuſatorẽ
venire animo colludẽdi,vel trãſigẽdi ſup
crimine:vt l.ſ.proxi.& ideo putarẽ in iſtis
caſibus ꝙ iudex licite poſſet de hoc inter-
rogare accuſatorẽ,an intendat illi accuſa-
tioni renunciare.quod erit forte ſecundũ
ſtatuta terrarũ.& ſi hoc repererit,non ad-
mitteret eũ:vt ſ.l.proxi.Prædicta vera de
3 †iure cõmuni:ſed cum per formam ſtatu-
torum quarundã terrarũ inquiſitio ſit au-
a xilium ordinariũ[a],quia indiſtincte permit
titur iudici inquirere,etiam non exiſtenti-
bus illis cauſis,quas dixi ĩ l.ij.§.ſi publico.
ſ.eo.tũc dicerẽ accuſatorẽ ſuperuenientẽ
nõ tollere inquiſitionẽ præcedentẽ:ſicut
nec aliam accuſationẽ legitime inſtitutã.
4 †Quæro,reus poteſt obijcere iſtã exce-
ptionẽ,ne procedatur ſuper inquiſitione,
quia ſuperuenit accuſator:vt hac l.& l.ſi
cui.§.ij ſdẽ.ſ.de accu.Sed an poterit eã op-
ponere accuſator.caſus videt̃ ꝙ ſic,ſ.l.pro
xi.Certe nõ videt̃ dubiũ qñ iudex nollet
admittere ſuper accuſatione:ſed vt noſtra
quæſtio ſit dubia,pone inquiſitionẽ fieri
à capitaneo:accuſationẽ porrigi corã Po-
teſtate:vnde Poteſtas admittit accuſato-
rẽ.vtrũ ille accuſator poſſit opponere corã
capitaneo,ne ꝓcedat̃ ſuper inquiſitione?
Videtur ꝙ non,quaſi ſua nõ interſit,cum
ſuper accuſatione nõ admittat̃.Contrariũ
b puto[b].Nam ſi capitaneus prius illum reũ
puniret:tunc obſtaret illi accuſatori exce-
ptio rei iudicatæ:vt l.ſepulcri violati accu
ſatio.ſ.de ſepulc.viola.& accuſator ex ſua
accuſatione non poſſet reportare ſenten-
tiã:ideo ſua intereſt.Idem puto in iudice,
ꝙ iudex ipſe,corã quo propoſita eſt accu-
ſatio,poteſt opponere alteri iudici inquirẽ
ti,ne procedatur ſuper inquiſitione,quan-
do illa cauſa pendet corã eo.Intereſt enim
ſua vt defendat ſuam iuriſdictionem:vt l.j.
ſ.ſi quis ius di.non obtempe.facit c.duo.
extra,de offic.ordina.

c INter liberas.[c] Quærit gl.quę eſt
pœna adulterij.Certe pœna adul
terij eſt.C.eo.l.q̃uis.& aut̃.ibi poſita.qd̃
eſt verum ſecundum iura noua:ſed ſecun-
dũ iura antiqua eſt alia pœna:vt l.ſi qs vi-
duam.j.de quæſtionibus. Item quæro,
quæ eſt pœna ſtupri,& q̃ inceſtus,& quæ
lenocinij:dic vt in glo.

1 ☞ *Conſenſus patris non requiritur in his,in quibus patri non acquiritur uſuſfructus.*

d Filiusfamilias.[d] Nota ergo ex hac lege caſum
cõtra glo.quæ eſt in l.fi.§.neceſſitatẽ.C.de
1 bo.quæ lib.†ꝙ in publicis accuſationibus
filius admittit̃,ſine cõſenſu patris:vt hic,et
l.poſt legatũ.§.ſi filius.ſ.de his quib.vt in-
dig.& hoc tenet Dy.quia in his q̃ publici
iuris ſunt nõ curat̃ patria poteſtas:vt l.nã
quod.ſ.ad Trebel.Spe.variat:nam in ti.de
accu.videtur tenere iſtud idem.In titu.de
actore,videtur tenere contrariũ:& illi,qui
dicũt contrariũ,dicũt ꝙ hæc lex corrigit̃:
vt hic tangitur per gl.ſecundũ vnã opinio
nẽ.Veritas eſt ꝙ iſte §.non corrigitur.nam
tũc eſt verũ ꝙ patris conſenſus requiritur,
cũ agitur de rebus,in quibus patri quærit̃
vſuſfructus:alias ſecus:vt no.in d.§.neceſ-
ſitatem.ſecũdum vnam lectu.vera eſt opi-
nio Glo.pro qua eſt hodie caſus in c.fi.ex
tra,de iudi.lib.vj.

1 ☞ *An ex eadẽ cauſa plures uno libello accuſari poßint? quòd ſic.*

Maritus. Quæro quid eſt dictum,
quoniã ea cã nõ cedit ĩ nu
merũ,&c.Rñdeo:quia ſuã iniuriã ꝓſequi-
tur:ergo &c.vt l.hos accuſare.§.lege.ſ.de
accu. Quæro,vtrũ ex eadẽ cã in eodẽ li
1 bello poſſent accuſari plures.Glo.†hic vr̃
tenere ꝙ non:ſed dicit ꝙ reqrunt̃ plures li
belli.Hoc etiã tenet j.l.proxi.in fi.& l.vim
paſſam.§.fi.Cõtrariũ eſt verum:vt not.gl.
C.ſi re.vel accu.mor.fue.l.j.& ꝓbat̃ in l.ꝑ
xi.in fi.& l.vim paſſam.§.fi.j.eo.Et hoc te-
net Dy.per rationẽ,arguendo de cõtracti
bus ad delicta:vt l.omnẽ.ſ.de iud.& ĩ aut̃.
vt oẽs obe.iudi.prouin.§.hæc cõſiderãtes.
& l.ij.§.fi.ſ.de cuſto.reo.Sed in cõtractib⁹
videm⁹,ꝙ plures obligati eadẽ obligatio-
ne poſſunt cõueniri eodẽ libello:vt in aut̃.
de duo.re.§.ſi autẽ.& C.de duo.reis.aut̃.
ibi poſita.ergo idem in delictis.De hoc di
xi in l.hos accuſare.§.j.ſ.de accuſa.

1 ☞ *Dotata qualiter intelligatur.*

QVi pupillam. Nota tex.
ibi deſpon
ſatã,vel deſtinatã,vel teſtamento,
&c.arg.ad ſtatutũ qd̃ dicit,ꝙ mulier dota
1 ta nõ ſuccedat,ꝙ intelligat̃ de dotata†à pa
tre,vel ſi eſt tradita nuptui,vel deſpõſata,
e ſeu deſtinata ſub certa dote[e],vel ſi dos eſt
cõſtituta in teſtamento,vt hic.Pro hoc fa-
f cit l.cum plures.§.[f]pen.ſ.de admi.tuto.

In libro. Quod dicit ſimul,intellige
eodem libello:vt dixi ſ.eo.
l.proxi.in fi.

1 ☞ *Inſultus ad domum uidetur fieri,etiam ad domum conductam.*

QVi domum. Nota quod
dicitur in fi-
ne,quod appellatione domus com
prehenditur habitatio.quod facit ad ſtatu-
ta,quæ dicunt,ſi quis facit inſultum ad do
mũ,vt intelligatur domus,ſiue ſit propria,
1 ſiue ſit conducta:vt hic,†& l.lex Cornel.
§.domum.ſ.de iniur.& inſtitu.de iniur.§.
domum.

1 ☞ *Vbi debet puniri qui ordinauit Venetijs aliquem occidendum Paduæ,& qui præſtat domum ad colloquendum de maleficio tenetur.& nu.2.*

E T ſi amicis.

SEd & ſi. Nota caſum iſtum.
& facit in arg.ad q.
ꝙ ſi aliquis tractauit,& ordinauit
hic,qd̃ aliquis interficeretur,qui fuit poſt-
g ea interfectus[g] Florentiæ,†quod de iſto
tractatu & ordinatione poteſt puniri hic:
& intellige quod puniatur de ordinatio-
ne,& tractatu facto aliter quam in mente
ſua:quia ſola cogitatio non punitur.Hoc
autem ſpecialiter in mandatore:vtrum puniatur in loco manda
ti,vel in loco delicti:dicam in l.non ſolum.§.ſi mandato.ſ.de in-
iur.Item prædicta vera,in eo qui ordinauit cum alio,vt ab alio
quis occideretur:ſed ſi ipſe ordinauit hic,quod occideret alium
ipſemet,& alibi occiditur:videt̃ quod pœna tractatus propter
ſequẽs homicidium ſit extincta:vt l.illud.in fi.ſ.ad legẽ Aquil.
h & argumen.eius quod dicimus de inſultu[h] percuſſione ſecuta,
no.in l.qui de crimine.C.de accuſa.Sed poteſt reſpõderi,& nõ
male,quod iſtud eſt verum:ſi de homicidio eſſet punitus,& con
demnatus,

tur vſuſfructus pr̃i;
ſecundũ Ang.hic,q
dicit ſe de facto ita
obtinuiſſe:ſed Bald.
poſt Bart.in l.filius.
de his q ſunt ſui vel
alieni iuris,dicit qd̃
non reqrit̃ cõſenſus
patris,niſi ex forma
ſtatuti al's reqreret̃:
aliter obligaret̃ pr̃
ex delicto filij.& vi
de Bal.in pe.col.C.
de noxa.& Bal.in l.
cũ oportet.§.fi.ad fi-
nem.C.de bo.quę li
be.& vide Dy.Bal.
Ange.& Imo.in l.fi.
§.fi.de verb.obli.in
l.quoties.la ij.de no-
xa.Adde an valeat
accuſatio filijfamil.
cum; cõſenſu patris,
Bald.conſil.lxix.v.
lib.
e ❡ Qui pupillã.Cer-
ta dote.Adde Bart.
in l.Titio centum.§.
Titio genero.de cõ
ditio.& demonſtra.
f ❡ Cum plures.§.j.
Idem ibi Bar.& An
dre.de Piſis in c.j.de
prohi.feu.alie.
g ❡ Et ſi amicis.Poſt-
ea interfectus.Nota
contra facientes tra-
ctatum vt quis occi
datur.vide capitulũ
primũ de homicid.
libr.vj.& punitur
mandator licet ho-
micidiũ non ſequa-
tur.vide quæ dixi
in l.ſed ſciendum.de
parricidijs.& vide
Aretinum in tracta
tu ſuo maleficiorũ.
in | verſicu.exiſtens
Florentiæ.in vltim.
quæſtione.
h ❡ Dicimus de inſul-
tu.Nota limitatio-
nem ad legem,qui
de crimine.C.de ac-
cuſationibus.& ad
legem,illud.ſupra,
ad legem Aquil.&
vide etiam bonã gl.
& Bar.ad limitatio
nem d.l.illud.in d.l.
qui de crimine.& vi
de Bald.in c.j.§.iniu-
ria.de pace iura.fir.
qui dicit quod ſi qs
vulnerauerit aliquẽ
in vno territorio,&
in alio occiditur,qd̃
vbicꝫ poteſt puniri.
Cy.& Rayner.qd̃ ĩ
loco vulneris ĩ l.j.C.
vbi de crĩe.& vide
oĩno Bal.ĩ.d.§.iniu-
ria.ad limitationem
notoriorũ ĩ d.l.q de
crĩe & ꝙ cõſuluit d.
Franciſc.de Aretio
apud Ferrariam,vt
habes recitatũ per
Moder.in lege,ſi fa-
milia.de iuriſdictio-
ne omniũ iudicum.

a ❡ Cõtumax.Si ali-
quis eſt cõtumax in
loco homicidij,põt
puniri in loco tracta
tus.et vide Bar.in l.
ſepulcri.de ſepulcro
vio.
b ❡ Dare auxiliũ.De
ꝑſtãte auxiliũ et fa-
uorẽ,vide Bart.in l.
furti.§.ope.ſ.de fur.
et in l.cuiuſque.ſ.ad
legẽ Iuliam maieſta-
tis.
c ❡ Miles.§.ſocer.Iſte
§.habet tres not.in-
tellectus:et de eius ĩ-
tellectu vide late per
Bald.et Moder.in l.
Lucius.ſol.matrim.
et ibi Roma.& per
Bal.et Imo.in l.cum
mulier.eod.titu.&
ibi dixi.
d ❡ Se accuſaturum.
Adde c.licet.ſecũdũ
Moder.de accuſa.
e ❡ Non lucratur.No
ta ꝙ maritus nõ ac
cuſans,nec ſe inſcri-
bens accuſationi de
adulterio,ſed ſimpli
citer excipiens de a-
dulterio,non debet
lucrari dotem.Bal.
cõtra et ibi per Imo.
in l.cũ mulier.ff.ſol.
matri.et vide Rom.
in l.Lucius.e.ti.et ſic
contra Bar.eſt com-
munis opi.Dic vt ꝑ
Alex.in l.cũ mulier.
ſolu.matrimo.
f ❡ Quidã non cõpu-
tantur.Vide Bal.&
Imo.in l.penul.§.ad
ad crimen in x.char
ta.in vij.limit.ſ.de
publi.iud.vbi vide
per Barto.
g ❡ Sexagĩta.Dari die
feriato.Vide q̃ dixi
poſt Bar.in l.j.§.nũ
ciatio.de ope.no.nũ
ciatione.et in l.nec
quicquã §.de plano.
de offi.procõſul.&
no.Bar.in l.diuus.ſ.
de ferijs.& vide.gl.
in l.ij.ſ.ſi quis ĩ ius
vocat.nõ ier.et Bar
to.et Bal.in rubr.de
in ius vocan.et Bal.
in l.j.v.q.qui admit
ti.cũ his quæ habes
in dictis locis.et glo.
et Bal.in l.iur.C.eo.
de adulter.alias de ĩ
ius vocã.per Bar.&
gl.in l.j.in verbo,cõ
pellẽdi.ſ.de ferijs.et
Bald.in leg.fin.C.
d ferijs.et eſt tex ĩ c.
ſi placita ſecularia.
xv.q.iiij.et dicit no.
Bal.in d.l.j.in v.op.
C.qui admit.ꝙ ſola
oblatio libelli poſſit
fieri:ſed ſi vltra obla
tionẽ requireretur,
vel fieret aliqua peti
tio,per quam petat̃
aliquid dari:nõ põt
illud fieri.Et intelli-
ge ꝙ libellus põt da
ri die feriato ipſi iudi
ci,nõ autem parti:vt
tenuit Hoſt.quẽ re
fert dominus Anto.
poſt In.in c.ij.extra
de dila.et vide Bal.
in l.ij.C.de ſac.ſã.ec.
et ĩ d.l.j.C.q admit-
ti.Et huius rõ forte

demnatus,vel poſſet puniri & cõdẽnari:
a ſed ſi eſt cõtumax[a] in loco homicidij per
petrari,ita ꝙ ex homicidio pœna nõ põt
habere effectũ:tũc ſatis probabiliter põt
dici,ꝙ ex tractatu veniret puniẽdus:tũc
enim principale extinguit acceſſorium,
qñ principale habet accuſatiõis vim:alias
ſecus:vt l.hæres a debitore.§.quod ſi hic
2 ſeruus.ſ.de fideiuſſo. Vlti.no.†ꝙ ille,q
præſtat domum aliquibus,vt commode
poſſint loqui de maleficio committendo
b videtur dare auxilium,[b] & fauorẽ:vt hic.
quod tene menti.

MAter.

Mulier. Quærit gl.vtrũ de hoc eui
tetur pœna adulterij,ſi eſt
publica meretrix,vel lena,et eſt nupta.Di
cã quod non,ſed euitatur pœna ſtupri
Dicam.infra eo.l.ſi vxor.

MIles.

Ea quæ. Per iſtũ §.dicunt quidã,ꝙ
receptio inter reos fiat ali-
ter quã per litis cõteſtationẽ:quoniam ab
ſens iter reos poteſt recipi:vt hic.De hoc
dic.vt dixi in leg.is qui reus.ſupra de pu-
bl.iud.

1 ☞ *Non ſolum ab excuſando repellitur qui deſtitit ab accuſando:ſed qui deſtitit à profeßione qua profeſſus eſt ſe accuſaturũ,et uir non lucratur dotem,niſi ſe ſubſcribat nu.2.*

c Socer.[c] Op.et videtur ꝙ iſta lex nul
lam recipiat dubitationẽ:nã
qui ſemel deſtitit accuſare,iterũ nõ poteſt
vt ſ.e.l.ij.§.j.Sol.fateor contraria,ſed hic
non dedit libellum,ſed lex cõtraria loqui
tur,quãdo dedit libellũ,in quo dicebat ſe
velle accuſare in futurum,nõ ꝙ accuſaret
mõ.ita dicit Dy.Vlterius dicit̃ hic,ꝙ ma-
ritus nõ inique repellitur:quæro a quo re
pellit̃.Dicit gl.ꝙ repellit̃ ab accuſando ſe
1 cũdũ hanc lect.†No.ꝙ ab accuſando re-
pellitur nõ ſolũ ille,qui deſtitit ab accuſa-
tione,ſed ẽt ille,qui deſtitit ab illa profeſ-
ſione qua eſt profeſſus ſe accuſaturum[d].
d qd̃ eſt notandũ.An aũt qui deſtitit ante
lit.conte.incidat in Turpil.gl.tangit hic,
et Dy.Dicã in l.in ſenatus.§.qui poſt.j.ad
Turpil.Itẽ poteſt intelligi,qd̃ hic dicitur
nõ inique repellatur a petitione dotis:et
hoc videtur quæri in tex.et hoc eſt verũ,
quoniã niſi vir accuſet,et ſe inſcribat,do-
e tem non lucratur:[e] vt in auth.vt lice.ma.
et auiæ.§.quia vero plurimas.colla.viij.et
op.in l.conſenſu.C.de repu.

Quidam. Nota qd̃ dies,quibus
quis eſt ĩ cuſtodia,non
f computantur[f].Et hoc ideo eſt verum:
quia iſta cauſa per procuratorem non po
terat agitari:alias ſecus,vt l.Papinianus
exuli.ſupra de mino.Et habuiſtis not.in
l.is qui reus.ſupra de pub.iud.

1 ☞ *Libellus ꝙ poßit dari die feriata.*
2 *Reus quod poßit dare exceptiones die feriata,non tamẽ terminũ ad eas proponendas.*
3 *Maritus,qui dedit uxorem in tutricem filijs in teſtamento quam dationẽ poſtea caſſauit:an uxor poßit admitti ut legitima.*

Sexaginta dies. Nota tex.ibi:
qm̃ de plano
quocꝫ,&c. Opp.gl.ſ.ſi qs in ius voc.nõ
ier.l.ij.§.fi.Dicit gl.ſpãle eſt hic.Et ſic nota
1 †caſum mirabilem,ꝙ libellus põt dari die
feriato.Et intelligũt Doct.eſſe verũ ĩ qua
libet cã etiã in ciuili:vt no.in Spe.de ferijs.
§.ſeqt̃.ver.ij.ibi:itẽ quolibet tꝑe libellus,
&c.Ad hoc facit C.de ferijs.l.j.Et ꝑ hoc
ego ſemel habui de facto cũ cauſa erat agi-
tata diebus feriatis ꝓnũciatũ fuit ꝓceſſum
eſſe nullũ vſcꝫ ad dationẽ libelli excluſiue,
quaſi datio libelli tenuerit.Item plus dico
2 †ꝙ ſicut libellus põt dari die feriato[g] per
g actorẽ,eadẽ rõne exceptio poſſit dari per
reũ die feriata:vt l.nõ debet.de re.iur.Ter
minus tñ ad ꝓponẽdas exceptiões nõ põt
dari feriata die.Nã cũ termin⁹ debet dari,
& limitari cã cognita:vt l.ij.ſ.de re iudi.nõ
põt dari die feriata. Vltimo finẽ huius
3 §.alle.Dy.†ad qſtio.maritus dedit vxorẽ
in teſtamẽto tutricẽ filijs ſuis:poſtea caſſa-
uit illã particulã:vtrũ vxor poſſit admitti
ad tutelã tancꝫ legitima?Hic vr̃ ꝙ ſic:nam
licet excludat̃ à teſtamentaria tutela:& tñ
remanet aliud ius cõe:ſcilicet ꝙ ſit legiti-
ma:arg.huius tex.& alle.etiã l.j.§.quib⁹.ſ.
de ſuc.edict.Cõtra determinauit ꝑ l.ſcire.
§.j.de tuto.& cur.da.ab his.& l.cũ hic.§.ſi
cũ lis.de trãſactio.et ſ.quarũ rer.act.nõ da.
l.j.§.exceptiones.Sed ego puto Dy.dice-
re verũ,ſi ideo illã particulã caſſauit,quaſi
eã indignã reputauit.Sed ſi illã particulam
caſſauit volẽs inteſtatus decedere quantũ
ad illam tutelam:tunc ſecus:arg.l.cancella
uerat.ſ.de his quæ in teſta.delen.Et quid
in dubio,collige ex ibi notatis.

1 ☞ *Si aliquis contrahat matrimonium cum minore xij.annis:& deinde aliam maiorem ducat:& illa moriatur pubeſcente minore:matrimonium non confirmatur.*

Quærebatur. Iſtã legẽ inducit
Dy.in argu.ad q.
Vos ſcitis ꝙ ſi aliqs cõtrahit ſpõſalia,vel
1 mr̃imoniũ cũ minore.xij.annis,†ea pube-
ſcẽte tacite matrimoniũ cõfirmat̃:vt l.ſi v-
xor.§.ſi minor.j.eo.Sed pone,ꝙ ſpõſus an
tecꝫ puella perficeret xij.annũ duxit aliam
vxorẽ,q̃ eſt mortua:qrit̃ an illa puella pu-
beſcẽte matrimonium recõualeſcat.Dy.ꝙ
nõ:qa illud eſt verũ,ſi ſpes primi matrimo
nij nõ fuit finita.Pro quo facit ſ.de cõdict.
ob cau.l.quod Seruius.& qd̃ ibi not.ſed ꝑ
ſecundũ matrimoniũ fuit ſpes matrimonij
finita:hoc ergo nuncꝫ recõualeſcit:vt l.q
res.§.ream.ſupra de ſolut.Ita determi-
nat Dyn.

h Defuncto.[h] Opp.ſ.de vẽtre ĩ poſ
ſeſ.mit.l.antepen.Re
ſpondeo vt plene nota.C.de fal.l.j.& ſ.de
Carb.edicto.l.j.§.pen.

Volenti. Vxor nõ repudiata nõ poteſt de adulterio accu
ſari.h.d. Opp.j.eo.l.vim paſſam.§.nupta.Sol
ue vt ibi.Secũdo opp.C.eo.l.quãuis.Sol.Quidã dicũt ꝙ ibi lo-
quit̃ in certis perſonis.Alij dicũt,ꝙ iſta per illã corrigit̃.Quidã
alij dicunt,ꝙ illa ſecundũ iſtã debet intelligi,hoc eſt,poſt matri-
moniũ ſolutũ:& qd̃ ibi dicit,connubia,debet intelligi ſecunda
cõtracta.tene quam vis. Item opp.in aut̃.vt lic.ma.& auiæ.§.
quia vero plurimas.poſita.C.eo.aut̃.nouo iure.Dicit gl.per il-
lam aut̃.corrigitur iſta lex,quia etiam cõſtante matrimonio de
adulterio poteſt accuſari:vt ibi dicitur.

Licet mulieri ei. Adultera ſecũdo nubens non po
teſt accuſari,niſi prius conuicto
adultero,h.d.

ẽ qa datio libelli nõ
habet vim litis cõte
ſtationis,& ſic alicu
ius principij.l.liber-
tus aduerſus.cũ ibi
no.ſ.de in ius voc.et
no.gl.& Imo.in c.fi.
extra,d iud.& faciũt
ea q̃ habent̃ in c.j.de
lit.cõteſta.Adde gl.ĩ
l.j.ĩ verbo,appellan
di.ſ.de ferijs.quã ad
hoc alle.Spe.in ti.de
libel.cõcep.§.videa-
mus.circa principiũ.
Addꝫ ꝙ executio ſen
tentię bene põt fieri
die feriata ob hoĩm
reuerẽtiã:vt ĩ d.c.fi.
de iud.Quid autẽ tẽ-
pore feriarũ repenti
narũ?Io.And.ĩ d.c.
fi.tenet ꝙ ſic.In con-
trariũ vr̃ glo.in Cle
mẽ.de ver.ſigni.quã
ad hoc alle.do.Ant.ĩ
d.c.quã ibidẽ videt̃
ſeq Imo.In ferijs ve-
ro in honorẽ dei,te-
net idẽ Feder.de Se-
nis ſuo cõſi.cxxxix.
Sed circa hoc vide
bonã diſtinctionem
Io.And.ĩ addit.Spe.
in ti.de libe.cõcep.§.
nũc reſtat.alias,nũc
dicẽdum.verſi.xxv.
Adde Io.And.ĩ ad-
di.ad Spe.ĩ ti.de lib.
concep.§.nunc vide
mus.in verbo,ſexa-
ginta.vbi ponit an ĩ
quo eſt locus ꝓuẽtio
ni,ſufficiat ſi offert̃ li
bellus die feriata.Et
an citatio,quæ nõ te
net,perpetuet iuriſ-
dictionẽ:& inquan-
tũ alleg.Federi.adde
quod eſt cõſi.cxliiij.
Quo ad vero qſtio-
nem Bar.vltimo for
matã,vide qd̃ in ter
minis cõſuluit Bal.
cõſi.clxxv.inci.teſta
tor ĩ teſtamẽto.j.vo.
P. PAV. P.
h ❡ Defuncto.Vide
Hypo.Marſil.ĩ l.j.§.
no.xxxiij.ff.de qõ.
h ❡ Defuncto.Opp.ſ.
not.ꝙ licet maritus
ꝓbet vxorẽ adulte-
raſſe:tñ filius natus ĩ
mr̃imonio cenſet̃ na
tus ex eodẽ pr̃e.Et
ita alle.Old.in l.filiũ.
de his q ſunt ſui.&
Bal.in rub.C.de ꝓ-
ba.in vlt.co.& Bal.
ĩ l.ſi vicinis.C.de nu
ptijs.& ſecũdũ Bal.
in l.ſi matre.de ſuis
& legi.qui etiam ita
decidit.Adde ꝙ idẽ
decidit bal.cõ.lviij.
iij.lib.

a ¶Mulier. Fama excusat. Fama publica excusat à dolo. facit lex not. in l. illud. de libera. causa. & not. Bart. in l. cū quidā. §. quod dicitur. de acq renda hæreditate.

b ¶Ream. Quidā reliquit fratribus. Qđ relinquens fratribus si eū sepelierint: si se occidit, ita q̄ nō pōt sepeliri in ecclesia: de hēt fratres nihilo minus habere relictū. Contra hanc conclusionē Bart. determinat Cumanus q̄ text. illū in l. cū tale. §. falsam. de cōdi. et demōstra. in ij. respō. Adde quod no. Barto. l. apud Iulianum. §. fi. de lega. j. de hac quæstio. per Bal. in l. j. de institu. & substi. sub cōditio. fact. in xj. q. & Imo. in l. testamēto. la ij. de condi. & demonst. & ibi Bar. Facit l. quæ sub condition. §. quot. de cō ditio. instit. q̄ videt cōtra Raph. & vide Bal. in l. si quis ad declinandam. in vlti. colū. de episcopis & cle. in simili q. & in l. j. de his qui not. infa. alias de his q̄ pœ. no. in vlt. col. no. q̄ Inn. alias per Imo. in c. filius. de testa.

c ¶Hæc verba. Vide Jate de materia Iaf. in l. si quis id qđ. colū. viij. ver. Nono nota ex text. ff. de iur. omn. iudi. quē oīno vide.

d ¶Contra hoc. Vide Bar. in l. non solū. §. si mādato. ff. de iniur. & in l. sed si vnius. §. j. eo. ti. & Bar. in sua quæstione quæ incipit, Bernard. de Tuderto. in primo dubio. & Bar. in l. trāsigere. ff. si. de trāsactioni. & Bar. in l. ad: fer. fugi. & in l. j. de sent. & Bald. in l. nō ideo minus. de accu. & in c. j. §. si qs decesserit. si de feu. fuer. controuer. inter dominum & agna. & Bal. in ti. de pace Constan. in ver. opinioni. & ibi Bal. in l. qui sepulcra. C. de sepul. viola. & vide Bal. in dicta l. sed & si vnius. & Ang. in l. iij. §. si pcurator. ff. qđ q̄sq; iur.

e ¶Accessus ad cōcubinam. Nota q̄ licet habēs coitū cū concubina soluti nō possit accusari ab eo qui eā tenet: hoc tñ fallit nisi esset concubina patroni, p istū text. not. Adde tamen q̄ iusta causa exhęredationis est, si filius cōcubuit cum concubina patris, vel ecōtra. §. aliud quoq; in authenti. vt cum de appel. cogno. & no. plene i c. Quintauallis.

1 ☞ *Fama publica excusat à dolo.*

Mulier. Hic §. est notandus. Fama excusat[a] à dolo, nisi habuerit originem ab eo, qui propter famam se vult excusare. h. d. iste not. §. †Nota ex isto §. q̄ fama publica excusat quem a dolo. Pro hoc facit lex j. in fine. ff. de abige. & quod ibi not. & ad l. Flaui. de plagia. l. plagij. Tamen ad hoc vt fama hic quem excuset, videt requirere hæc lex duo. Primo q̄ fama ista longo tempore fuerit: vt hic: ibi, longo tempore, &c. Glossa dicit, id est, vel xx. annis. hic autem quanto tēpore debeat durare fama, dicam infra, de quæstio. l. de minore. §. torméta. Tetigi vobis hoc anno in l. Labeo. de supel. lega. tamen quantum ad propositum spectat, quanto tēpore mulier debeat expectare virum: dic plene C. de repudi. authen. sed hodie. Secundo videtur requiri ad famam, quod non sit fama procurata, seu immissa ab eo qui procurat eam: sed debet esse immissa ab alijs personis fide dignis: vt hic dicit. Dicam in d. §. tormenta.

1 ☞ *Testator si legat fratribus centum, si eum in tali loco sepelierint: & facto defuncti ibi non potest sepeliri, fratres debent habere legatum.*

Ream. Non videtur in culpa, qui dimittit eam. quam retinere nō potest: vt hic. Dy. inducit hūc §. ad quęstionem: †Quidam reliquit fratribus[b] prædicatoribus centum, si eum sepelierint in tali loco in ecclesia: ille occidit seipsum, vel est repertus excōmunicatus, ita q̄ nō pōt sepeliri in sacro: an fratres debēt habere legatum, licet ibi eum non sepeliant? Determinauit Dyn. quod sic: cū facto defuncti eius culpa hoc acciderit: vt hic. Nec obstat q̄ non sit impleta conditio, sub qua legatū est relictum: quia illa conditio est impossibilis, quæ legatum nō vitiat: vt l. obtinuit. ff. de condi. & demonst.

1 ☞ *An qui suasit, vel mandauit, vel fieri fecit, teneatur ex propria significatione verborum.*

Haec uerba. [c]Hæc est solē nis lex. no. qđ hic dicit litera: hæc verba pertinēt ad eum, qui suasit: & sic innuit q̄ ille qui suasit, vel mandauit, & fieri facit, tenet ex propria verborum significatione †non ex interpretatione. Cōtra hoc[d] ergo oppo. de l. j. §. deiecisse. ff. de vi & vi armata. vbi dicitur, q̄ ex interpretatione tenet ille q̄ fieri facit. Solu. est ista, quando q̄ verba legis sunt scripta in rem: tunc per propriā significationem comprehēdūt etiā eum qui fecit fieri: vt hic. dicit enim, adulteriū stuprū ve factum iudex non impunitū relinquat, & sic lex respexit factū, & factum punit. Quando q̄ verba legis sunt scripta in personā. Verbi gratia: si quis vim fecerit: tunc ille, qui vim fieri fecit, nō propriē facit, sed ex interpretatione: vt l. j. §. deiecisse. ff. de vi & vi armata. Hanc distinctionē facit text. in l. aut qui. §. fin. ff. quod vi aut clam. Iaco. de Arena tetigit hoc in l. si seruum. §. amouisse. ff. de acqui. hæredi. Item not. hunc textū in eo quod dicit, suasit: & sic innuit quod suasio facta etiam ei, qui alias erat facturus, veniat punienda. quod dicam in l. non solum. §. si mandato. ff. de iniur.

1 ☞ *Accessus ad concubinam alterius est punibilis si concubina est talis quæ retinet nomen honestæ mulieris: alias secus.*

2 *Patronus retinens concubinam, accusat accedentes ad eam de stupro.*

3 *Mulier iniusta qualiter dicatur: ad glo. remittit.*

4 *Accessus ad mulierē quæ fuit vulgaris, postea stat innupta sine viro, est impunibilis.*

Suuxor. Circa primum respō sum not. †quod accessus ad cōcubinam[e] alterius est punibilis, qñ illa concubina est talis, quæ no mē matronæ, hoc est, honestę mulieris nō perdebat: vt quia erat concubina patroni sui. alias est coitus impunitus, sicut in alia meretrice: nisi ponas q̄ violenter fuerit factus coitus. †Quærit glo. vtrū isto casu patronus possit accusare de adulterio, vel de stupro? Quidā de adulterio, alij de stupro. & hoc puto verū: quia adulteriū proprie cōmittitur in nuptam: vt l. inter liberas. §. j. ş. eodem. †Venio ad secundū responsum: dicitur hic, mulier siue iusta siue iniusta. Quæro, qualiter intelligat de mulicre iniusta? Glo. dat tres[f] expositiones: et quælibet est bona. tñ aduerte: quia secūdū tertiam expositionē, secundum quā exponitur iniusta, id est, nō legitima: dic q̄ non posset accusare iure mariti, sed iure extranei: vt j. proxi. Venio ad tertium[g] respōsum: dicitur hic, q̄ vir, qui habet vxorem, quæ fuit vulgaris, potest accusare de adulterio: cōtra. C. de adulteriis. l. q. adulteriū. & l. si ea. Glo. dat hic tres solutiones. Vna q̄ ibi nō erat vxor: & ista communiter tenetur ibi. Aliam solutionem ponit: & hoc plus placet, et multi doctores tenēt ipsam, q̄ ibi loquitur in ea, quę licet esset vxor, tamen constante matrimonio erat meretrix. Hic loquitur in ea, quæ iam fuit meretrix: tamen facto matrimonio incœpit esse honesta mulier. †Vltimo nota ex hoc tex. in fine, q̄ ea q̄ semel fuit vulgaris, si postea stat innupta sine viro: accessus ad eā est impunitus. secundum hoc delictum remanet impunitum, Ad quod opponit gl. de l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. Respondeo, propter vtilitatem vitæ, delictum hoc habetur pro non delicto.

1 ☞ *Quid est dicere, remittit omne ius quod habet vel habere sperat: & intellige, scilicet de præsenti.*

Diuus. Nota quod dicit, neq; spē ad id qđ pluries dixi: [h]nam pluries in instrumēto dicitur, remisit omne ius quod habet & habere sperat: qđ est dictū, sperat. Certe spes ꝓprie dicitur ex aliqua causa de præsenti, †vel quæ habebat depēdētiā de præsenti: sed hic spes matrimonij dicitur quando spōsalia sunt cōtracta de præsenti: secus si nō essent contracta sponsalia. Nam tūc nō diceretur spes matrimonij: vt j. eadē lege. §. si quis vxorē. Pro hoc lex qđ seruius. ff. de cōditione ob causam. Pro hoc optime in l. j. ff. de statu liber. vñ illa verba[i], remittit omne ius quod habet, vel habere sperat, debent intelligi, habere sperat: scilicet ex causa de præsenti. quod tene menti. Et hoc pluries consului.

1 ☞ *Quid debeat probari ad hoc, vt aliquis puniatur de adulterio.*

Sed si ea. Nota, qñ accusas aliquam de adulterio: ad hoc vt illa puniatur de adulterio, †sufficit te probare[k] quod illa mulier habebatur, & tractabatur, de iureiuran, & quæ pœna sit repeti per vim meretricē, vt eā ꝓ vim cognosceret vel ea potiri possit, vide textum in l. verum. la ff. de furt. & no. Mathe. in suis notabilibus. Cyn. Quid autē de eo qui cognoscit seruam, vide in l. penulti. infra eodem. & l. miles. §. penul. eodem titu. & vide quæ dixi in l. inter liberas. ff. eodem. Quid in habēte rem cum famula libertinaria vide in l. quæ adulteriū. & ibi glo. & Barto. C. eodem. Et quid in muliere quæ meretricis more viuit. & vide ibi dē quid si patronus coeat cū ancilla seu sclaua: vtrum ex hoc sit consecuta libertatem. vide quæ habes in l. sed si hac. §. si liberta. supra, de in ius vocan.

¶Glos. dat tres. Vide glo. & Bar. in l. si ea. & l. quæ adulterium. & vtraq; glo. not. in l. si mulier. C. eo. & ibi Bald. & vide Io. An. in rub. de iniur. & dam. dato. i addi. Specu.

¶Venio ad tertiū. An puniatur adulterium commissum cū nupta meretrice, vide Ang. in l. si ea. & i. q. adulterium. C. eo. Cy. in l. j. de rapt. & ibi Ange. Sali. in dicta l. si ea. Bal. in l. penulti. C. de iudi. c. j. de adul. & ibi Moder. And. Barba.

¶Pluries dixi. Vide Bart. in l. qui Romæ. §. duo fratres. in vlt. colum. ff. de verbo. obligat. & Bald. in l. pactum. i iij. colum. de colla. & Bar. in l. post emancipat. §. j. de libe. lega.

¶Vnde illa verba. Adde quod no. in l. j. C. de pact. l. si ita. ff. de auro & argē. leg. And. Barb.

¶Sufficit probare. Nota q̄ ad probandum quod aliqua sit vxor, sufficit probari quod habebat & tractabat vt vxor. Et vide Ange. in l. j. de quæstio. & nota. in cap. illud. de præsumpt. & Bald. in l. non ignorat. in iiij. col. qui accus. & in l. si eius. C. eodem. & Barto. in l. concubinatu. in princi. & ibi glos. de concubi. An autem per instrumētum dotis probetur matrimonium, vide Bald. in auth. si quis in aliquo. in ij. colū. C. de eden. & Petr. de Anchar. quem sequitur Barto. in cle. j. de probat. Et vide Ioan. And. in c. ex tenore. qui filij sint le

gitim. & quod not. Bald. in l. filium. de his qui sunt sui. et vide in c. veniens. de verb. signifi. & vide Ro. in no. suo liij. & Bal. in l. neque sine. C. de nupt. et. Bar. in disputatione sua incipien. Quidā habēs filiū naturalem, &c. Nā instrumētū non fit principaliter sup matrimonio. et licet vir & vxor inuicē se appellent, nō probatur plene matrimonium, licet præsumatur. cap. illud. de præsump. & ibi hoc idem tenet Ber. Hostien. et Ioan. And. Sed q̄ non probetur per verba enunciatiua matrimonium, nec per aliquā posſionē marrimonij: tenet Inn. in c. ex parte. de rest. spo. et Bal. in l. non epistolis. in vlti. col. de probatio et Bal. in l. ij. de furalias de seruitu. in xix. col. in ver. nunc de quinto puncto. et in l. ij. ad fi. de execu. rei iudi. et in l. j. in vlti. col. de priu. do. Et ad probandū matrimonium, an stetur iuri ciuili, vel canoni co, vide Bald. in l. & si contra. C. de nup. vide Bar. in l. filium de his q̄ sunt sui vel alie. iuris. Qualiter aūt probetur concubinatus, vide in auth. de triēte et semis §. §. consideremus. et Bald. in l. ij. de libe. et posthu. in pri.

a ¶Rebus ītegris. Limitatio ad iura dicētia, ratihabitionē retrotrahi: quia talis ratihabitio impeditur propter medium inhabile iteruenīēs: vt d. l. bonorū. rē rata tam habe. et no. Barto. et Bal. in l. j. C. q admit. et Bar. in leg. si is qui pro emptore. supra de vsucap. et Bald. in leg. obseruare. §. proficisci. de offi. procon. et in lege fin. C. ad Macedonianum. & vide nota. in leg. eum actum. supra de negg. gesto. & in leg. matrem. C. de proba. & per Bart. Raph. & Imol. in leg. non solum. §. sed vt probari. de ope. nouinun. et ca. in cap. mandatum. de rescr. & in cap. si eo tempore de elect. in vj. & in Clemen. prima de rescri. vbi per scripta Ioan. Et adde quod si quis apponat custodes, qđ per custodiam longi temporis intelligetur mandatum custodiendi interueniſſe leg. si filius. C. de petitio. hære. et ibi Bartolus & leg. qui

batur vt vxor. Non enim requiritur q̄ sit vxor vere: et hoc qñ accusas iure extranei. Sed si vis accusare iure mariti oportet te probare q̄ vere sit vxor: alias nō potes accusare iure mariti. Ita dicit iste textus. quē tene menti: tamen aduerte eo ipso q̄ ꝓbas q̄ ipsa habebatur et tractabatur vt vxor, præsumitur vxor: vt l. in liberæ. ff. de ritu nuptiarū. et l. in concubinatu. de cōcubinis. Si ego ex alia parte, s. ex parte accusati rei, fieret probatio ad ꝓbandum, q̄ illa non poterat esse vxor, non releuat, quī condemnetur de adulterio: sed debet probare quod non tractabatur, nec habebaē vt vxor: et hoc ꝓbato reus absoluetur: vn de scias facere articulos, tam ad probandum adulterium, quam ad defensionem. quod tene. menti.

Iudex. Vides ergo q̄ exceptio lenocinij aggrauat maritum, non mulierem releuat. quod est verū post nomen rei receptum inter reos: vt vidistis ff. eo. l. ij. §. fi publico. añ nomē vero receptū inter reos dico q̄ exceptio lenocinij repellit maritum ab accusando, non tamē mulierem liberat: vt videbitis. infra. l. proxima. §. j. et l. si maritus. §. præscriptione. infra eo. ti. et ibi dicam.

1 ☞ *Accusans iure mariti, debet probare quod tempore adulterij commissi esset maritus.*

2 *Confirmatio sequens q̄ non operetur ut de tempore antece denti maritus possit accusare iure mariti.*

3 *Ratihabitio ut retro trahatur, intelligitur in his, quæ nomine nostro gesta sunt, sub rebus integris existentibus.*

4 *Pace facta cum aliquo pro se, & suis complicibus, & sequacibus, si unus ex complicibus offendatur antequam ratum haberet, ratificatio sequens non porrigitur ad illud de licitum.*

5 *Practica probandi q̄ aliquis per uim aliquam cognouit, est ut in libello et articulis dicat, Titius cognouit Bertā passam ab eo uim. committendo adulterium.*

Verbum uiolenter, & nomina uerbalia possunt intelligi actiuè, et passiuè.

Idem in uerbo per uiolentiam.

Si quis uxorem. Exisſto. §. no. ad hoc q̄ † qs accuset iure mariti, oportet qđ tpe adulterij cōmissi esset maritus: est iō sic deberet poni in libello, qđ tpe cōmissi adulterij erat eius vxor. Secundo no. † qđ cōfirmatio sequens nō operatur, vt de tpe antecedenti possit accusare. Cōtra hoc facit §. si quis plane. Sed respondeo, ibi loquit de ea q̄ ab hostibus est reuersa, & sic fictio postliminij fingit eam retro fuisse inciuitate, sed in istis tribus primis casibus loqui ē quando fictio non vendicat sibi locum.

Contra hoc oppo. et nō videtur bene dictum, nā cū cōcubina nupsit amasio, retro fingitur fuisse vxor, et filij legitimant: vt Insti. de nup. §. fi. & l. penul. & antepenu. C. de natura. liber. Solutio. Ibi trahitur retro quo ad legitimationem liberorū, non quo ad alia. Item oppono ad versiculū, vel in filia ratihabitio sequens retrotrahi rur: vt C. ad Macedo. l. fina. ergo cōsensu patris debet retrotrahi. Respondeo, †illa regula qđ ratihabitio retro trahatur, loq tur in his quæ nomine nostro gesta sunt: sed hic matrimoniū cōtractū per filiā nomine patris non fuit contractū. Vnde illa regula qđ ratihabitio retro trahat adhunc casum nō porrigitur, vel aliter ratihabitio retro trahitur, verum est existētibus rebus integris: [a]secus si alia mutatio superuenit:

4 arg. l. bonorum. ff. rem ratā haberi. † Et hoc

b inducit Dy. [b]in argumētum ad quæstio.

c si quis fecit pacem pro se, & suis complicibus, & sequacibus: demum vnus ex cōplicibus fuit offensus antequam ratum haberet, quod ratihabitio sequens non porrigitur ad delictū cōmissum ante ratihabitionem. Hoc non examino modo. Vltimo

d volo[d] vos scire vnum: aliquis accusauit aliquem, quod per vim cognouit quandam mulierem, qualiter debet verba cōcipere?

5 †Vidi quosdam, qui sic dixerunt, quod cognouit talem violenter. Certe non bene dicit: quia verbum violenter, potest intelligi actiue, & passiue. Nam potest intelligi quod fecit violenter. vel qa fecit vim mulieri: vel quia passus fuit vim ab ea: nā ista nomina verbalia possunt intelligi actiue & passiue: vt l. filius. ff. de testa. & l. iij. & ibi no. ff. de duob. reis. Idem si diceret, cognouit talem per violentiam: ideo debet dicere in libello expresse, q̄ talis cognouit talē passam ab eo vim committēdo adulteriū: vt dicitur hic, & l. vim passam. j. eo.

1 ☞ *Minor xij. an. excrescendo penes maritum in ætate legitima incipit esse uxor.*

Si minor. [c]Nota quod illa quæ est minor xij. annis excrescēdo penes maritū in ætate legitimā incipit esse vxor. quod intellige, nisi spes sponsaliorum esset soluta: vt ff. eodem. l. miles. §. quærebatur. not. text. in fin. ibi: aboleuit enim. & cætera.

Idem dicendum. Nota text. ibi: secūdo enim accusat.

1 ☞ *Mandatores pactionum illicitarum, eadem pœna tenētur, qua ipsi facientes.*

Scuius ope. Nota ergo q̄ istī mādatores istarum pactionum illicitarum, tenentur eadem pœna, qua tenentur ipsi facientes. † quod tene menti.

1 ☞ *Exceptio lenocinij, quod sit dilatoria, non peremptoria.*

Si uir. Vides ergo quod lenociniū mariti non excusat mulierem: licet ista exceptio † repellat maritum ab accusando, si opponatur ante nomen rei receptū inter eos. Et ex hoc patet quod ista exceptio est dilatoria, non perēptoria: licet gl. c dicat contrarium j. l. proxi. §. præscriptiones, & ibi dicam.

Iure mariti. Oppo. & videtur q̄ ille qui accusat iure mariti, teneatur de calūnia: vt C. eo. l. quāuis. & l. iure mariti. & l. auxilium. ff. de minori. Glo. dat plures solu. Breuiter, iunge primam cum vltima, & erit vera. Aut accusat post lx. dies: & tunc tenetur de calūnia maritus: quia non accusat iure mariti, sed iure extranei: vt l. miles. §. fexaginta. ff. eo. ti. Aut accusat intra lx. dies: & tūc non tenetur de calūnia præsumpta: vt in contrarijs: sed de euidenti calumnia breuiter tenetur, vt hic. Quæro, quod priuilegiū habet pater & maritus? dic vt in gl. & bñ.

1 ☞ *Quādo duo habēt æquale ius, an sit locus præoccupationi.*

Si maritus. [f]Tene mēti istud princ. qñ duo habent æquale ius, & est locus præ-

dicis aliquid interesset: vt qa debet habere sportulas.

a ¶Item nota. Facit tex.in l. rei iudic. solu.matr.cũ simi. vbi aliud est,quẽ esse patrẽ: & aliud haberi 1
p patre,vel loco patris esse:vt l.interdũ §.q tutelã.ff.de fur. & in.l.j. C.de his q̃ sub modo.

b ¶Exemplũ.Et not. quod videtur sentire hic Bart. q̃ filius nõ poterit emãcipari ad vnũ actũ.vnde quæ plene addidi ad Bal.in.l.seniũ.C. de test.& vide Bar.in.l. iij.§.si emãcipatus.ff. de contra tabu. vbi ponit de scholari. vi de Bald.in.l.ij.C.de iure anu.aureo. Andre.Barba.

c ¶Respondeo. Vide Bart.in.l.si.is q̃ pro emptore.de vsusc.et Bal.in l.si nõ specia- a
li.C.de test.& Bart. 1
in l.Deo nobis de epis.& cler.per Iac.de Bel.in auth.qui.mo. na.effic.sui in sua dispu.& qd no.Bar.in l.iij.§.si emãcipatus ff. de contra tab. & Bal.in.l. si Rufinus. de testa. mi. Nã tale statutũ nõ facit quẽ haberi pro ciue quo ad originalia,de quo vide Bal.in aut. sed oino.C.ne vxor. p marito.& vide Bal. in.l. siue possidet is. de ꝓba. Bal.in.l. pignus.ĩ vij.co. d̃ pig. dicit etiã Bal.ĩ auth. ad hæc. de vsur. qd statutũ dicẽs talẽ haberi p ciue originario,denotat fictionẽ nõ aũt veritatẽ:et dixit Bal. in l.ciues.de app.q̃ appellatione ciuiũ nõ veniũt nisi ciues originarij,non ciues de priuilegijs, vbi agit de odio: secus de fauore. Bal.in l.qui in adoptiuis.§. quæ in filio.in prin. dixit, q̃ ille ordo q̃ seruatur ĩ officijs. in ciuitate originis, seruatur etiam ciuibus ex priuilegio. Adde tex.& ibi Bal. in l.j. C.ad le.Iul.maie. & Bald.in l. omnes po b
puli. in pe. col.ff. de iustit. & iure. Et q̃s dicatur ꝓprie ciuis, vel de patria, vide Bal.in.l.si nõ specia- a
li.in iij.col.de test.& Bart. in l. iij.§. hæc verba. de neg. gest. & do. Anto.in c. ex parte.ĩ prin. de spõ. Adde quæ pulchre consuluit Bal.consi. cclxix. incip.visa petitiõe.lib.iiij.& Ro. consi.lxij.

5 Pro concordia.

¶Aduerte,quod faciens pactum post delictum cõmissum ante accusationem c
propositam de non occupationi, si vnus impeditus est,impedit socius. ita vides hic, quod est notandum.Quid ergo dices. In ciuitate ista Potestas & capitaneus quilibet habet æqualem iurisdictionem in maleficijs:est ne locus præoccupationi?† Item inquibusdam terris vidi,vt Pisis,quod duo domini habent iurisdictionem: videlicet, vt ille qui præoccupauerit,ille sibi habeat cognitionem de maleficijs. Vacante ergo officio Potestatis hic:poteritne præoccupare capitaneum?Hic videtur textus esse, quod non. Cogitabitis tamen.

☞ *An aliud sit quem esse ciuem, vel haberi pro ciue.*

Legis Iuliæ. Aut est absens causa Rei publicæ. & in alia prouincia,aut in eadem. Primo casu, aut fuit absentia procurata:et sibi non prodest:alias prodesset vt contra eum nõ procedatur. Secundo casu, potest contra eũ procedi,vt ibi dicitur:& hic est vna de allega. quæ possunt fieri per accusatorẽ:vt dixi in l.pe.§.ad crimẽ.ĩ.de publicis iudi. Item nota[a] in hac lege,aliud†est, quẽ esse absentem: aliud est, vice absentis haberi: vt est aliud,est merx, & aliud est haberi loco mercis:vt l.mercis.ĩ.j. de verb. signi. & aliud est remissio, aliud est vice remissionis haberi: vt l. prætor. §.j.ĩ.de operis nouĩ nunciatio. Pro hoc supra, de suis & legitimis.l.j.in prin.& sic facit ad quæstionem.quod aliud est, quem esse ciuẽ,aliud, loco ciuis haberi. Aduerte,in his quæ sunt facti vere,aliud est,tale esse:aliud est,haberi pro tali:vt hic:aliud est,esse absentem:et aliud haberi ꝓ absente, vt hic dicitur. Nõ enim posset facere lex, q̃ ille, qui est præsens,esset vere absens sed potest facere q̃ habeatur pro absente,vt l.in bello.§.factę. j.de capti. & postli. reuer. Sed in his quæ sunt iuris,idẽ est esse talem,vel haberi pro tali: nisi ratione contrarietatis aliud dicatur. Exemplum quod vide dicit statutum q̃ filia nupta in omnibus habeatur vt sui iuris. Ego dico q̃ ista est vere sui iuris:quia statutum potest hoc facere:vt in auth. consti. quæ de dig. per totam consti. & in authentica,sed episcopalis dignitas. C.de epi sco.& cleri. Et idem dico in omnibus quę sunt iuris,vbi lex dicit,q̃ factum habeatur pro non facto: quia vere non est factum quo ad id q̃ iuris est: quia obligatio non nascitur:vt l. non dubiũ.C.de legibus.sed si ex eo resultaret cõtrarietas:tũc est aliud, esse talem,& aliud,haberi pro tali. Exemplum:[b] filiusfamilias in castrensi peculio habetur vt paterfamil. vt l.ij.§. ad Macedo.non est vere paterfa. quia non potest esse pro parte paterfa.& pro parte filiusfa. quia sic resultaret contrarietas . quod esse nõ debet:vt l.si pariter. in fi.§. de libe.cau. Hoc dico plenius in l. si is qui pro emptore.§.de vsuca. Ad propositũ, si statutũ huius ciuitatis dicat, q̃ aliquis habeatur pro ciue:quid importent ista verba: hic essent videda duo. Primo, an ex hoc ille sit vere ciuis,& ex præcedentibus potest colligi: & dixi plene in l.si is qui ꝓ emptore: sed nunc nõ examino. Secundo est videndũ, posito q̃ esset vere ciuis,quid importet haberi pro ciue. Respondeo,[c] in his quæ ciuitas ista posset cõcedere ciuibus,haberetur pro ciue: & vt ciuis tractabitur sed in his quæ habẽt ciues istius ciuitatis aliũde quam ex concessione ciuitatis, vt puta rescripto Principis,vel Papæ:tunc nõ habe retur,nec tractaretur pro ciue.Hoc probo per l.codicillis.§.fi.ĩ.de lega.ij.vbi dixit testator, q̃ volebat voluntatẽ suam haberi pro legitime facta.illa verba important in his,quæ potest testator, scilicet vt valeat iure codicillorum : non autem important q̃ solennitas testamenti videatur diminuta,quæ veniebat authoritate l.vt nemo potest.ĩ.de leg.j.Ideo cum ciuitas ista habeat priuilegiũ à summo pontifice:vt ciues huius ciuitatis non possint trahi ad iudicium d
extra ciuitatem:istud priuilegiũ nõ trahit ad terras subditas, quarum ciues habẽtur pro ciuibus huius ciuitatis:sed habet locũ tantum in veris ciuibus huius ciuitatis. e

1 ☞ *An desistere,seu renũciare processui iam inchoato, impediat iudicem prosequi super eodem processu.*

2 *Desistere seu renũciare, & pacisci,seu transigere super processu,quando faciat reum haberi pro confesso.*

3 *Renunciare processui,seu ab eo desistere,an faciat desistentẽ incidere in Turpilianum.*

4 *Ille,qui desistit ab accusatione, vel processui renũciauit,an admittitur ad iterum accusandum.*

Si negauerint. Iste §. habet duas lectu. principales.in Prima in eo, qui renũciauit ante accusationẽ propositam. Secunda,in eo qui renunciauit post accusationẽ propositam. f

Opp.dicitur hic,quod ille qui negauerit,non auditur postea: & sic innuit quod pactum de nõ accusando de adulterio valeat.contra in l.transigere.C.de trãsactio. dicit gl.hic non fuit transactio,nec pactũ: sed fuit quædã illicita repudiatio. Et est ratio:quia repudiãdo accusator vr̃ dicere se nõ habere ius:vt l.si aduersari?.C.de fide instru.quod non fit per transactionẽ. Videte domini,ista sol.non placet mihi. Nam ista ratio bene cõcluderet inter renũciationẽ, & trãsactionem:sed in pacto simplici est eadem ratio, quæ in renunciatione:nã pacisc̃edo sine pecunia,reus nõ dicit crimẽ cõfiteri : vt l.furti.§.pactus.ĩ.de his q̃ not.infa.sed l.trãsigere.dicit trãsigere,vel pacisci:& sic loquit̃ de pacto simplici,& de trãsactione.Quid ergo dicemus?dico prout lex ista intelligit̃ in eo qui negauit post accusationẽ proposita. Rñdeo,q̃ hic nõ audit̃: ideo quia desistẽdo est infamis : vt l.q desistit.j.ad Turpil.& l.ij. §.j.ĩ.eo.& C.qui accus.nõ pos.l.accusationẽ.trãsactio tñ nunq̃ valuit:vt l.trãsigere.vnde nõ obstat illa lex sed prout hęc lex intelligit̃ in eo qui desistit ante accusationẽ propositã. Solue vt dicã̃j.proxi.cõtrario. Oppo.de leg.iij.[d] §.si is.ĩ.de sepul.viola. Solu.plures danẽ. Vna q̃ ibi distulit,hic oĩno desistit:ista bona est in se.Vel aliter : hæc intelligitur secundum illam quod non auditur : scilicet , si est ab alio præuentus : & hoc intelligendo quod dixi se nolle agere ante accusationem propositam.& secundum hoc non obstat l.transigere. Alij,vt Ioan.dicunt speciale[e] in crimine adulterij,vt qui dixit se nolle agere,de cætero non auditur.Hanc opinio.prout veram probant per casum.ĩ.eo dem.l.miles.§.socer.Item probatur per rationem.ille enim,qui negligit vindictam domus suæ quodam modo in crimen lenocinij incidit:vt habuistis in l.ij.§.ij.ĩ.eodem. Secundum hoc respondetur ad l.transigere.quod non valet transactio,cũ ille,qui transigit,repelleretur non ex vigore transactionis : sed quia suspectus est in accusatione. Vlterius oppo.de l.qui desistit infra ad Turpil. Soluti.illa lex facit pro. Item opponitur de l.si quis libellos.C.de appellat.Respondeo,ibi fuit iusta pœnitentia : hic iniusta.eodem modo respondetur ad legem,nonnunquam.supra de collat.bono. His visis†quæro de tribus quæstionibus. Primo quæro,vtrum istud desistere,seu renunciare f
processui iam inchoato impediat iudicem[f] prosequi crimen super eodem processu.Respondeo. Aut est crimen, super quo licet transigere:& tunc impedit iudicem prosequi crimen super eo accusando,repellit̃ il le pacisc̃ens ab accusando. Ita Bart.in l. trãsigere.C.de transact. Contra videtur in hoc §.negauerint. Tu dic,prima opinio.ĩtelligitur in casibus vbi potest transigi, vel pacisci. Secunda opi.intelligitur in casu,quando fuit facta trãsactio, vel pactũ in casibus à iure prohibitis, & nõ præuenitur ab alio.Ita ipse Bar.cõcordat in hoc §.si negauerint.quasi in fine.

¶Oppo.de l.iij. Ad hoc vide gl.& quod no.ibi in l.iuris gentium.§.si pacisc̃ar.ff. de pactis. d

¶Dicũt speciale.Ad de quod no.Bal.in l. transigere in v.colũ. C.de trãsact.vbi dicit,q̃ licet accusator nõ possit renũciare accusationi:tamẽ ex renunciatione dicit confiteri se ius non habere: & sic confitetur eum ĩnocentẽ. & istud præiudicat sibi soli.& ibi. vide per eum per Barto. e

¶Impediat iudicẽ. Vtrum accusatione renunciata per accusatorẽ possit iudex prosequi, adde quæ dixi post Bar. in.l. libellorũ.§.fi. de accus. aliqd ꝓ Moder. in. c. licet. de accusa. f

1 ☞ *Minor xxv.annis non accusat de adulterio,alias sic,si est maior viginti annis.*

2 *Nulla exceptio potest obijci prosequenti suã, vel suorum iniuriam.*

3 *Exceptio lenocinij quod possit opponi minori,ante nomen receptũ inter reos: sed post nõ.*

4 *Accusatori quæ exceptiones opponi possunt.*

5 *Minor viginti annis,in quibus casibus tanquã maior admittatur in iudicio.*

Lex Iulia. Minor non põt accusare de adulterio, nisi de cõmisso cũ vxore sua:et in eo de facili calũnia
1 nõ præsumit̃.h.d.†No.in prima parte,q̃ minor xxv. annis non põt accusare de adulterio.& est speciale in hoc crimine: alias de
c publico crimine põt accusare si est maior xx.[c]an.vt l.ij.& l.q acc.
2 & ibino.§.de accu.†Secũdo habetis q̃ suã iniuriã ꝓsequẽti nulla exceptio obijcitur.Contra.§.ea.l.in prin.vbi obijcitur ei quod est magistratus. Huius timore dicit gl.q̃ duæ exceptiones,scilicet ætatis,& lenocinij,non obijciuntur minori:sed cæteræ excep
3 tiones sic.Aduerte istud†quod glo.dicit,q̃ exceptio lenocinij non obijcitur minori,est verum,sicut non obijcitur maiori:scilicet post nomen rei receptũ inter reos:sed eo casu quo põt obijci maiori põt obijci minori: quia est doli capax:& in eo cadit delictũ:ergo in hoc delicto punietur vt maior:& l. impuberẽ. ĩ. de
4 fal.& l.auxilium.§.in delictis.§.de min.† Pro declaranda hac gl. aduerte,quædã sunt exceptiones quæ mere respiciunt personã accusatoris:& istæ non opponuntur suam iniuriã prosequenti. Casus est hic. Fallit in illa exceptione quod sit magistratus:vt hac l.in prin.Ratio: quia magistratus potest esse reo terribilis: et etiã quia hoc reipublicæ præiudicaret:vt l. qui accusare. ĩ. de accu.Quædam sunt exceptiones,quæ respiciunt ipsum delictum tantũ:vt exceptio præscriptionis,vel alia,quę respicit delictum: & ista põt opponi cuilibet accusatori:vt dicit glo.& bene.Quędam est exceptio quæ respicit personã accusatoris , & accusati mistim:vt quãdo filius,vel libertus accusat patrẽ,vel patronum, vel seruus dominũ:& istæ exceptiões possunt obijci, secundum
5 quod vidistis in l hi tamen.§.j.ĩ.de accu.Si autem†vultis scire in quibus casibus minor xxv.annis,tanquã maior admittatur in iudicio:vide Inn.extra,de restitu.spolia.c.ex parte.in glo.super verbo,minor.Vltimo in §.minorẽ.vide gl.quæ incip.sic ĩ de mino. l.iij.&c.ibi:argu.contra.&c.Sol.vt no.in l.iij.§.minorem. supra de mino.

1 ☞ *Exceptiones peremptoriæ in criminalibus, quòd possint opponi vsque ad sententiã.*

2 *Exceptio lenocinij quòd sit dilatoria, & quòd non possit opponi post nomen receptum inter reos.*

d **Præscriptiones.**[d] Hic est bonus §.multum. Oppo. C.senten.rescin non pos.l.peremptorias. Glo.dicit,fateor hoc esse verũ in exceptionibus dilatoria ad legem Iuliam de adul.& stupro. 189

per eodẽ processũ:& hic est casus in l.transigere. & l.fi.de præuaricatio.Si vero nõ licet transigere:tũc iudex super eodẽ processũ
poterit crimẽ prosequi: vt l.ij.C.de abo.†Secundo quæro , vtrũ istud desistere,seu renunciare & pacisci,seu transigere,faceat reũ
a haberi pro cõfesso.[a] Rñ.aut sunt casus,in quibus licet trãsigere & nõ habetur pro cõfesso reus:vt l.fi.ĩ. de præuari ca.& d.l. trãsigere.aut sunt alij casus:& tũc aut desistit accusator recepta pecunia à reo:& habetur reus pro confesso:alias secus:vt l.athletas.
3 §.fin.& l.seq.ĩ.de his qui no.infa.†Tertio,esset videndũ,an istud desistere,seu renunciare faciat incidere in Turpilianũ desistentẽ. & hic esset videndũ,aut renũciauit ante accusationẽ propositam aut post accusationẽ ante litis cõtestationẽ,aut post litẽ cõtestatam.Desistit.Primo casu,nõ incidit in Turpilianũ:vt l.miles. §. socer.ĩ.eodem.Secũdo casu.& tertio dic, vt in l.in senatus.§.qui
4 post.j.ad Turpil.†Quarto est videndũ,vtrũ ille qui desistit,siue renunciauit,admittat̃ iterũ ad accusandũ.& hæc est nostra materia,in qua distingue.Aut loqmur in casibus,in quibus licet trãsigere,& de cætero non admittetur:vt l.trãsigere.Aut in casibus in quibus non licet transigere:& tũc aut renunciauit anteq̃ accusatio proponeretur,aut post. Primo casu,si quidẽ est ab alio præuẽtus,nõ admittitur ad accusandũ iterũ:vt l.iij.§.si is.ĩ. de sepul.
b vio.Si nõ est præuentus,[b] admittetur ad accusandũ,vt ibi: fallit in crimine adulterij:vt hic.& probatur in l.miles.§.socer.ĩ.eodẽ. Secundo casu,quãdo desistit post accusationẽ propositã,tunc de cætero non poterit accusare,nec auditur,nõ q̃ pactio illa de desistendo valuerit:sed repellitur propter suspicionẽ, & propter infamiã:vt l.qui desistit.ĩ.ad Turpil.& l.accusationẽ. C. qui accu. nõ pos.Vltimo quæro,vtrũ hoc sit verum de iure canonico: dic de hoc vt no.per Inno.extra,de colla.c.ij.dic vt ibi.

1 ☞ *Minor xxv.annis non accusat de adulterio,alias sic,si est maior viginti annis.*

2 *Nulla exceptio potest obijci prosequenti suã, vel suorum iniuriam.*

3 *Exceptio lenocinij quod possit opponi minori,ante nomen receptũ inter reos: sed post nõ.*

4 *Accusatori quæ exceptiones opponi possunt.*

5 *Minor viginti annis,in quibus casibus tanquã maior admittatur in iudicio.*

Lex Iulia. Minor non põt accusare de adulterio , nisi de cõmisso cũ vxore sua:et in eo de facili calũnia
1 nõ præsumit̃.h.d.†No.in prima parte,q̃ minor xxv. annis non põt accusare de adulterio.& est speciale in hoc crimine: alias de
c publico crimine põt accusare si est maior xx.[c]an.vt l.ij.& l.q acc.
2 & ibino.§.de accu.†Secũdo habetis q̃ suã iniuriã ꝓsequẽti nulla exceptio obijcitur.Contra.§.ea.l.in prin.vbi obijcitur ei quod est magistratus. Huius timore dicit gl.q̃ duæ exceptiones,scilicet ætatis,& lenocinij,non obijciuntur minori:sed cæteræ excep
3 tiones sic.Aduerte istud†quod glo.dicit,q̃ exceptio lenocinij non obijcitur minori,est verum,sicut non obijcitur maiori:scilicet post nomen rei receptũ inter reos:sed eo casu quo põt obijci maiori põt obijci minori: quia est doli capax:& in eo cadit delictũ:ergo in hoc delicto punietur vt maior:& l. impuberẽ. ĩ. de
4 fal.& l.auxilium.§.in delictis.§.de min.† Pro declaranda hac gl. aduerte,quædã sunt exceptiones quæ mere respiciunt personã accusatoris:& istæ non opponuntur suam iniuriã prosequenti. Casus est hic. Fallit in illa exceptione quod sit magistratus:vt hac l.in prin.Ratio: quia magistratus potest esse reo terribilis: et etiã quia hoc reipublicæ præiudicaret:vt l. qui accusare. ĩ. de accu.Quædam sunt exceptiones,quæ respiciunt ipsum delictum tantũ:vt exceptio præscriptionis,vel alia,quę respicit delictum: & ista põt opponi cuilibet accusatori:vt dicit glo.& bene.Quędam est exceptio quæ respicit personã accusatoris , & accusati mistim:vt quãdo filius,vel libertus accusat patrẽ,vel patronum, vel seruus dominũ:& istæ exceptiões possunt obijci, secundum
5 quod vidistis in l hi tamen.§.j.ĩ.de accu.Si autem†vultis scire in quibus casibus minor xxv.annis,tanquã maior admittatur in iudicio:vide Inn.extra,de restitu.spolia.c.ex parte.in glo.super verbo,minor.Vltimo in §.minorẽ.vide gl.quæ incip.sic ĩ de mino. l.iij.&c.ibi:argu.contra.&c.Sol.vt no.in l.iij.§.minorem. supra de mino.

1 ☞ *Exceptiones peremptoriæ in criminalibus, quòd possint opponi vsque ad sententiã.*

2 *Exceptio lenocinij quòd sit dilatoria, & quòd non possit opponi post nomen receptum inter reos.*

d **Præscriptiones.**[d] Hic est bonus §.multum. Oppo. C.senten.rescin non pos.l.peremptorias. Glo.dicit,fateor hoc esse verũ in exceptionibus dilatoria ad legem Iuliam de adul.& stupro. 189

per eodẽ processũ:& hic est casus in l.transigere. & l.fi.de præuaricatio.Si vero nõ licet transigere:tũc iudex super eodẽ processũ
poterit crimẽ prosequi: vt l.ij.C.de abo.†Secundo quæro , vtrũ istud desistere,seu renunciare & pacisci,seu transigere,faceat reũ
a haberi pro cõfesso.[a] Rñ.aut sunt casus,in quibus licet trãsigere & nõ habetur pro cõfesso reus:vt l.fi.ĩ. de præuari ca.& d.l. trãsigere.aut sunt alij casus:& tũc aut desistit accusator recepta pecunia à reo:& habetur reus pro confesso:alias secus:vt l.athletas.
3 §.fin.& l.seq.ĩ.de his qui no.infa.†Tertio,esset videndũ,an istud desistere,seu renunciare faciat incidere in Turpilianũ desistentẽ. & hic esset videndũ,aut renũciauit ante accusationẽ propositam aut post accusationẽ ante litis cõtestationẽ,aut post litẽ cõtestatam.Desistit.Primo casu,nõ incidit in Turpilianũ:vt l.miles. §. socer.ĩ.eodem.Secũdo casu.& tertio dic, vt in l.in senatus.§.qui
4 post.j.ad Turpil.†Quarto est videndũ,vtrũ ille qui desistit,siue renunciauit,admittat̃ iterũ ad accusandũ.& hæc est nostra materia,in qua distingue.Aut loqmur in casibus,in quibus licet trãsigere,& de cætero non admittetur:vt l.trãsigere.Aut in casibus in quibus non licet transigere:& tũc aut renunciauit anteq̃ accusatio proponeretur,aut post. Primo casu,si quidẽ est ab alio prævẽtus,nõ admittitur ad accusandũ iterũ:vt l.iij.§.si is.ĩ. de sepul.
b vio.Si nõ est præuentus,[b] admittetur ad accusandũ,vt ibi: fallit in crimine adulterij:vt hic.& probatur in l.miles.§.socer.ĩ.eodẽ. Secundo casu,quãdo desistit post accusationẽ propositã,tunc de cætero non poterit accusare,nec auditur,nõ q̃ pactio illa de desistendo valuerit:sed repellitur propter suspicionẽ, & propter infamiã:vt l.qui desistit.ĩ.ad Turpil.& l.accusationẽ. C. qui accu. nõ pos.Vltimo quæro,vtrũ hoc sit verum de iure canonico: dic de hoc vt no.per Inno.extra,de colla.c.ij.dic vt ibi.

1 ☞ *Minor xxv.annis non accusat de adulterio,alias sic,si est maior viginti annis.*

2 *Nulla exceptio potest obijci prosequenti suã, vel suorum iniuriam.*

3 *Exceptio lenocinij quod possit opponi minori,ante nomen receptũ inter reos: sed post nõ.*

4 *Accusatori quæ exceptiones opponi possunt.*

5 *Minor viginti annis,in quibus casibus tanquã maior admittatur in iudicio.*

Lex Iulia. Minor non põt accusare de adulterio , nisi de cõmisso cũ vxore sua:et in eo de facili calũnia
1 nõ præsumit̃.h.d.†No.in prima parte,q̃ minor xxv. annis non põt accusare de adulterio.& est speciale in hoc crimine: alias de
c publico crimine põt accusare si est maior xx.[c]an.vt l.ij.& l.q acc.
2 & ibino.§.de accu.†Secũdo habetis q̃ suã iniuriã ꝓsequẽti nulla exceptio obijcitur.Contra.§.ea.l.in prin.vbi obijcitur ei quod est magistratus. Huius timore dicit gl.q̃ duæ exceptiones,scilicet ætatis,& lenocinij,non obijciuntur minori:sed cæteræ excep
3 tiones sic.Aduerte istud†quod glo.dicit,q̃ exceptio lenocinij non obijcitur minori,est verum,sicut non obijcitur maiori:scilicet post nomen rei receptũ inter reos:sed eo casu quo põt obijci maiori põt obijci minori: quia est doli capax:& in eo cadit delictũ:ergo in hoc delicto punietur vt maior:& l. impuberẽ. ĩ. de
4 fal.& l.auxilium.§.in delictis.§.de min.† Pro declaranda hac gl. aduerte,quædã sunt exceptiones quæ mere respiciunt personã accusatoris:& istæ non opponuntur suam iniuriã prosequenti. Casus est hic. Fallit in illa exceptione quod sit magistratus:vt hac l.in prin.Ratio: quia magistratus potest esse reo terribilis: et etiã quia hoc reipublicæ præiudicaret:vt l. qui accusare. ĩ. de accu.Quædam sunt exceptiones,quæ respiciunt ipsum delictum tantũ:vt exceptio præscriptionis,vel alia,quę respicit delictum: & ista põt opponi cuilibet accusatori:vt dicit glo.& bene.Quędam est exceptio quæ respicit personã accusatoris , & accusati mistim:vt quãdo filius,vel libertus accusat patrẽ,vel patronum, vel seruus dominũ:& istæ exceptiões possunt obijci, secundum
5 quod vidistis in l hi tamen.§.j.ĩ.de accu.Si autem†vultis scire in quibus casibus minor xxv.annis,tanquã maior admittatur in iudicio:vide Inn.extra,de restitu.spolia.c.ex parte.in glo.super verbo,minor.Vltimo in §.minorẽ.vide gl.quæ incip.sic ĩ de mino. l.iij.&c.ibi:argu.contra.&c.Sol.vt no.in l.iij.§.minorem. supra de mino.

1 ☞ *Exceptiones peremptoriæ in criminalibus, quòd possint opponi vsque ad sententiã.*

2 *Exceptio lenocinij quòd sit dilatoria, & quòd non possit opponi post nomen receptum inter reos.*

d **Præscriptiones.**[d] Hic est bonus §.multum. Oppo. C.senten.rescin non pos.l.peremptorias. Glo.dicit,fateor hoc esse verũ in exceptionibus dilato-

1 riis:perẽptoriæ† vero possunt opponi vsq̃ a
ad sententiam,sicut in ciuilibus.hæc est vera opinio. Alij dicũt,quod in criminalibus peremptorię debẽt opponi semper ante no te nomen rei receptũ inter reos.hoc nõ placet,quia idẽ modus procedẽdi in criminali est,sicut in ciuili:vt l.absentem.j.de pœnis. b
Prẽterea,defensiones reorum perquiruntur quandoq̃ post sententiam:vt l.j.in fin.j. de quæsti.multomagis ante sententiã. Quod etiam apparet:quia in criminali dantur plures dilationes quam in ciuilibus:vt l. in pecuniarijs.ĩ.de feriis. ideo tene primã solutionem.Sed contra hoc oppo.de l.ij §. si publico.ĩ.eo.Solutio. Dixit glo.speciale est in lenocinio:quæ exceptio licet sit peremptoria,tamen post receptum nomen rei inter reos non potest opponi.Hoc nõ est bene di
2 ctum:quia exceptio lenocinij non est peremptoria:quia per eam delictum non perimitur:sed accusator ab accusando repellitur:& sic tãtũ persona reijcitur:vt ĩ.l.proxi. §.j.& l.si vxor.§.iudex.& sic non est perem c
ptoria,sed dilatoria:ideo debet opponi an
e te nomen receptũ inter reos.Item oppon. [e]
dixi eodem modo proponitur exceptio in criminalibus,sicut in ciuilibus:contra,in ciuilibus exceptiones dilatoriæ proponuntur tantum ante litis contestationẽ:vt l. exd
ceptionem.C.de proba.& l.fi. C.de excep. &l. Pomponius.§.rati.ĩ.de procurato,sed in criminalibus proponuntur post litis contestationem quo ad nomẽ recipiendum inter reos,quod fit post litis contestationem: vt no.hic,& ĩ.ea.l.ij.& l.absentẽ.j.de pœnis.l.adulteram.C.eo.& l.hos accusare.§.j. ĩ.de accusa.ergo apparet:qd̃ dilatoriæ opponuntur post litis contestationem.Dy.fa
e tetur,q̃ hoc est plus in criminalibus, q̃ vsquequo recipitur nomẽ inter reos possunt dilatoriæ exceptiones opponi. Videte,ista quæstio pendet ex illa. Quãdo dicatur nomen rei recipi inter reos:de quo dixi in l. is qui reus.de publi.iudi. Nam tenendo opinio.Dyn.ipse dicit veritatem:sed tenendo aliam opinio.quam ibi tenui , dicunt idem f
esse in criminalibus qd̃ in ciuilibus.De hoc dixi ibi:ideo hic non insisto.

f **Si quis adulterum.** [f]Hic est bonus ca
sus,& pluries fecit me dubitare. Oppon. j.ad Turp.l. j.§.accusationem.dicit gl. verũ est quod nihil agit,sed necesse habet petere f
absolutionem.De hoc dicam in lege contraria,sed quantum ad propositum hoc speciale puto in adulterio, quod iste libellus non procedit , etiam si nõ opponatur: sed in aliis puto , quod si non opponatur. iudicium procederet : vt lege si accusatoribus. & ibi not.C.de accusationibus.& Dyn. ĩ. de accusa.l.hos accusare.§.lege.

1 ☞ *Sufficit denunciationem fieri extra iudicium.*

g **Qui uxori.** [g]Diuiditur cum lege sequenti. Primo ponit vnum dictum. Secundo circa illud formãt quinq̃ quæstiones per ordinem vsque ad §. quæritur. in l. denunciasse. & ista est solennis materia:& lege denunciasse . est
1 gloss.lege qui vxori. †Nota quod sufficit denunciationem: seu protestationem fieri extra iudicium:quod tene menti. l dem nota per gloss.ĩ.de verbo.oblig. & l.qui rõmæ.§.cohæredes.in gl.parua.super verbo testato. Item not.in l.fideiussor.§.fi ĩ.de fideiu.in

¶Pro confesso. Adde quid si accusatus de adulterio componit se pro pecunia cũ iudice,an per hoc videatur confessus crimen? Paul. de Cast. consi.cxix.

¶Prætus. Sed aduerte, quia vr̃ q̃ oĩno repellat̃ ab accusando, secundũ Barto. in d.l.transigere. etiã si dicit q̃ transactio facta ante accusationẽ de crimine, de quo nõ põt trãsigi, repellit trãsigẽtẽ ab accusando.& vide no. in l. libellorũ. §.fi.ĩ.de accus. & gl. & Bal. in l.accusare. C.de accu.& Bar.in d.l. miles. §. socer. ĩ. eod.& Mod. in c.fi. de accu.& gl.in l.iuris gentiũ. §. si paciscar.ĩ.de pact. vbi ꝓ Barto.

¶Maior xx. Adde Ioã. And.in addi.ad Spec.in tit.de accusa. vers.sed quid de pubere.& ibi quare est, q̃ minor ætas sufficit in testificando c̃ꝑ in accusando.

¶Præscriptiones. Adde quod no. Bal. in l.absentem.ad fin. de pœ.& Bal.in l.nõ dubium.in vlt.q.de legi.& Bal. in l.peremptorias. C.sentẽ. rescind.nõ pos.in v. col.& in l.j. xvj.col. C.qui accu.& gl.& Bal.in l.aduerti.C. eo.& Bal. Ang.in l. j. C.si aduer.cred.

¶Item oppo. Vide Bal.in l.j §.acc.circa princ.ĩ.ad Turp. & Bal.in rub.qui accu. in iij.col. qd autẽ in declinatorijs , vide Bal.in l. j. qui accu.ĩ xxv. alias xxij. & iij.col.

¶Si qs adulterum. Nota ineptũ libellũ nihil operari.adde q̃ etiã nõ interrumpit prescriptionẽ, vt elegãter colligit̃ in l. accusaturus.ĩ.eo Ad de q̃ no.in l.j.§.j.si mens.falsi.mod. dix. And.Barba.

¶Si quis adulterũ. Vide quæ dixi in l. absentem.in fin.ĩ.de pœ.adde tñ ad hunc tex.q̃ actori separatim bñ põt fieri accusatio eodẽ libello. ij. q.v.c.statuit. quem tex.alle.Lud.in not. cclxxvj.alias cclxx.

¶Qui vxori. Adde, q̃ hic fallit in casu elegãti in l.cũ postulassem.ĩ.de dã.infec. Andre. Barba.

glos.super verbo,reus.facit s̃.de libe.agno. l.j.circa princi.

DEnunciasse.

1 Libellus,quòd non habeat uim denunciationis.
Mora nisi præcedat,quis non tenetur de interitu rei,nisi à die litis contestationis:non autem à die libelli.
Libellus datur, ut quis deliberet, an uelit cedere,uel contendere.
2 Venditori scięti litem motam. an sit denũciandum. ꝙ sic.
Regula,eum qui certus,quando habeat locum.

a 1 **Quid ergo.** [a] No.† ꝙ libellus nõ habet vim denunciationis:& ideo si aduertatis bene, oẽs leges quæ tractãt materiã moræ,dicũt ꝙ nisi pręcedat mora, incipit teneri de interitu à die litis cõtestationis,nõ dicũt à die libelli dati:vt no.in l.mora.s̃.de vsuris.& l.quod te. s̃.si cer.peta.& l.vinũ.eo.tit.& l.in hac.s̃.de tritica.Et põt esse ratio:quia ante litis cõtestationẽ nõ dicitur quis petere,sed velle petere:vt l.amplius.s̃.rẽ ra.hab.libellus enim tibi offertur,vt deliberes,vtrũ velis cedere, vel cõtendere,vt in authẽ.offerat̃.C.de lit. contest.& l.j.in prin.s̃.de eden. Secundò 2 habes hic alia no.† ꝙ licet quis sit certus,tamẽ debet ei denũciari.Quod facit ad quæstio.quam ponit gl.in l.emptor.C.de euict. vtrũ venditori scięti litigiũ debeat denũciari:quam q.tractat ibi Cy.multũ leuiter.& Dy.in l.eũ qui certus.extra de reg.iur.li.vj.& ibi Dy.post multa dicit sic.Qñq; denũciatio est de substãtia:et tũc simplex sciẽtia nõ sufficit.ita loqt̃ hęc lex.qñq; sola sciẽtia est de substãtia,nõ denũciatio:& tũc ĩ istis b casibus denũciatio nõ est necessaria:[b] vt l.j. in fin.s̃.de act.emp.& l.j.§.si intelligit̃.s̃.de ædil.edic. In dubio dicit Dy. p̃sumẽdũ videt̃ sciẽtiã potius esse de substãtia,q̃ denũciationẽ:cũ denũciatio fiat,vt qs certificet̃:& in isto casu dubij loquit̃ illa regula,eũ q certus est,amplius certiorari non oportet, &c. ista verba licet videantur multum pulchra,habent tamen modicũ saporis. In isto casu dubij,domini,dico inspiciẽda esse verba legis.Quãdoq; denũciatio fit solum ad c hoc:vt quis sciat [c] aliquid,quod est de pręsenti: ne fiat aliquid de nouo. Isto casu requiritur denũciatio.Casus est hic.Nã maritus debet denũciare vxori ne nubat,& qđ abstineat à nubendo:quia intendit eam accusare:vt hic dicitur. Nam ex sola scientia quòd vir vult accusare vxorem,non inducitur illa denunciatio ne nubat: modò ad propositum in materia emptionis & vẽditionis.l.j.C.de peri.& commo.rei vendi. dicit,ꝙ emptor debet denunciare vẽditori,ꝙ venditor veniat ad suscipiẽdum iudicium, & ad eum defendendum:nõ ergo fit ei denunciatio solũ vt sciat,sed vt aliud fiat pręter illud quod scitur:ideo denũciatio requiritur.Casus est hic:quia ex sola scientia venditoris quòd mouetur litigium, non inducitur denunciatio,ꝙ venditor veniat ad defendendũ:prout dicit l.j.de pericu.& com. rei ven.ideo denunciatio requiritur.

1 In denunciatione requiritur causa.

Quid ergo. Nota quod in denunciatione,seu protestatione requiritur causa:nec videtur quod sit 1 necesse ꝙ specificetur causa:†sed generaliter ponatur. Fallit in nunciatione noui operis:vbi non debet inseri causa, nisi petatur vt l.j.in principio.& ibi no.s̃.de ope.no.nũ. Hunc passum de insertione causæ tractabo cum tractabo materiã protestationis. Vltimo in hoc §.dicit Dy.quod habemus glos. corruptam,quæ incipit,quare non addidit ibi:nota admitti denunciationem,&c.dicit quod est corrupta vitio scriptoris:quia debet dicere,nota non admitti.Sed nõ possumus dicere gl.dicere veritatẽ, non admitti denunciationem sine causa:scilicet expressa,& specificata:quia sufficit quod in genere fiat mentio de adulterio.Se si omnino o d mitteretur,tunc non valeret: vt dicit tex.[d] Item vide gloss.ibi:sed argum. contra.s̃.de actio.empti.l.j.in fi.sed hic denunciatio est de substantia.dixi in præcedenti.versi.

1 Dies quod non debeat inseri in accusatione, & si inseratur,an debeat probari,remissiuè.
2 Accusatus de delicto cum aliqua qualitate,si qualitas non probatur,sed delictũ:an sequi debeat condemnatio.
3 Variatio temporis, vel loci, an faciat videri aliud delictum.
4 Mensis quando tantummodo est appositus in accusatione, potest tamen declarari dies commissi criminis,nec id est mutare tempus.
5 Adiectio,uel detractio qualitatis in delicto,quando mutat actionem.
6 Absolutoria si est secuta propter qualitatem adiectam,et non probatam,an delinquẽs possit iterum accusari illa qualitate detracta.
7 Qualitate non adiecta in prima accusatione,an delinquẽs possit de nouo cum illa qualitate accusari.

e **Quid tamen.** [e] Pone casum. Ego vidi ꝙ sufficit,quod causa inseratur in genere:sed quid si in denunciatione inseruit causam limitare?dixit enim quod accusat talem de adul f terio [f] commisso cum tali.Dicit Iuriscõsultus, quod tunc habet illam necesse prosequi: nec potest prosequi aliam ex vigore illius denunciationis.hoc dicit. Iste §. fa 1 cit † quod non debeat inseri dies in accusatione:vt libellorũ.s̃.de accu.tñ si accusator inserit diẽ,debet illũ probare:vt dixi in l. is qui reus.s̃.de publi.iudi.Item iste §.induci 2 tur † in ar.[g] ad quęstionẽ quotidianã.Ali g qs accusauit aliquẽ de ꝑcussione cũ sanguine:vel.de percussione de nocte:vel de alio delicto cũ alia qualitate.quæ qualitas non probat̃:sed probat̃ tantũ delictũ:qa probat̃ ꝑcussio,sed nõ cũ sanguine, vel de nocte:

a Quid ergo. Adde casum no.pro isto dicto in l.libertus.§.j.de in ius vocã. & facit quod põt die feriata ꝑduci:vt no.dicit̃ in §.sexaginta.in l.si miles.s̃. eo.qua die põt cõtestari.sed fallit ĩ casu l.j.C.si libel.prin.datus.And.Barb.
a Quid ergo.Adde Bal.& Ang.in rub.s̃.de in ius voc.
b Necessaria. Vide Bar.in l.ij.§.voluntatẽ.in vltimis verbis.sol.ma.& ibi oĩno Bal.& Bart.in l.nõ solum. §. fin.de oper. noui nunc. & vide quæ ibi dixi.
c Vt qs sciat. Not. q̃a facit ad materiã denũciationis fiẽdæ vẽditori in causa euictionis,in quo vide Ang.et Imo.in l. cũ ex cã.de ver.obl. & in q. hic posita ꝑ Bar.vide eũ in l.emptor. C. de euict.& in l.j. C. de peri. & commo. rei vẽditæ.
d Dicit tex. Idẽ vidẽ gl.ibi scdm Ang.cõtra.de act.empt.s̃.in fina. Sed an hæc denunciatio sit de substantia,dixi in præcedenti versi.
Quid tamẽ. Adde Bar. in cõsi.ccix.incip.viso ꝑcessu. accusat̃ quis ꝙ cognouit virginẽ,confitet̃ ꝙ tentauit:vtrũ possit cõdemnari ex ꝓcessu propter cõfessionẽ. decidit ꝙ nõ, nec cogit̃ accusator interim accusare.vide ibi. And.Barb.
f Quid tñ.De adulterio. Quid de qualitate supueniẽte personę:vt si canonicus sit effectus eps an cognoscet̃ de his quæ fecit canonicus:vidẽ Bal.in l.j.§.solent.j. quando appel.sit.
g Inducit̃ in arg. Vide Alex.late in l.diuus.in ij.col.de re iudi.& ibi vide Bar.q in ista ꝓbatiõe qualitatis nõ aliter loqt̃ quã hic: de quo per Alex.ibi in vij.col. vide plene de hac q̃stio. cũ sua materia ꝑ Bar. in dispur.sua inci.iure municipali cauet̃ ꝙ si aliqs percussor &c. & notat Bal.in fi.iij.col.in l. si quis nõ dicã rapere C.de epis.& cler. & per Bar.& Imol. in l.diuus.s̃.de re iudi. per Bal.in l.j.C. si ex fal.instru.& Sali. in l.ij.C.ad le.Iul. de vi. Flo. in d. §.si detracta. Bal.in d.l. iij.C.de ꝓba.et in l. edita.in versic. item principaliter q̃rit̃.in Perusina repe.C.de eden.& vide Bar.in l.eũ qui.& quod ibi dixi de iureiur. Bal. in l.cõtra negãtem. C.ad legem Aquiliam,quid autem sit qualitas, & in quibus consistat in materiã ista:vide plene Bald.in l.ea quæ.C. de condictio.indeb. & Bald.in l.ij. in secunda columna.C de repu.& in l.j.in decima colum.C.de confes. Et prædictis adde Baldum in l.prima.in xxiij.colum.in versic.sed cum quæritur.C. qui accu.& Bal.& Imol.in l.Titia.sol.mat.& Io.and.in additio.Spec.in rubri.de accusa.in vlti.parte.& Bar.in l.is qui reus.in ver. venio ad quæstionẽ.s̃.de pub.iudi.& Bal.in l.& si seuerior.C.de infa.in pe.col.& q̃ dixi post Bar.in l.iij.§.hoc autẽ.s̃.de itin.actuq; priua.Sed vtrũ qualitas omissa in libello possit suppleri in probatione, vide quæ dixi in l.libellorũ. de accusat. & latius in l.j.§.idẽ scribit.s̃.deposi.& Bal.in l.iij.in pe.col.C.de infa.& vide ad prædicta quæ no.Bar.in l.edita.in ij.& iij.col. C.de eden. Sed pone statutum requirit probari vulnus,& probatur ꝙ quis aliũ percussit cũ ense,& cũ sanguinis effusione: tñ continet̃ ĩscriptura ꝙ fecerit vulnus an sufficiat? Vide Bal.in l.edita. xxj.col.Itẽ adde, aliquis accusat aliquẽ de pluribus criminibus: ꝙ & an facere possit, vide in l.libellorũ.§.sed si aliud.supra,de accusa. An si vnum ex his non ꝓbet, sustineat pœnã accusatoris non probantis: vide Inno.in c.pe.de elec. & vide Bal.in l.ij.C. de proba.sed pone, aliquis accusatur de iniuria simpliciter, & probatur iniuria:non tamẽ probantur circũstantiæ aggrauãtes iniuriam:an seq possit cõdẽnatio in simplici iniuria? Cy. ꝙ sic.in l.si nõ cõuicij. C.de iniur. & sequitur Bar.in l.senatus. s̃.de accusatio. & vide Baldũ plene in l. secunda. C. qui res iudi non no. & Bal. in l.ex hoc. §. finali. naut.caup.stabu. & Bar.in l. quid ergo. §. pœna grauior. de infa.& hic. Et quid si statutũ punit vulnus cũ cicatrice deformi, & probat̃ de simplici cicatrice,an sufficit? Dic ꝙ non: quia duplex est cicatrix:deformis,et nõ: vt no.in l. finali. & ibi Flo.C.de his qui deie. vel effud. Et facit de fideiusso. l. locum.§.j.Et no.quod cicatrix proprie est quæ post sanatum vulnus remanet, & deturpat.ij.quæst. j. accusatus.De quo vide Baldum in l. si qs metallum. C. de pœnis.Et quid si accuso pluries de vno delicto,vel pluribus, & probo cõtra vnum: vide Bald.in l.edita. in fin C.de eden. Et quid si accusatur aliquis de sanguinis effusione: postea probatur quod vna tantum gutta sanguinis exiuit: dic quod non sufficit: secundũ gloss.in capitu. cum illorum . de senten. excommu. cum sanguinis effusio non intelligitur in gutta. Vnde dicit Bal.in l. pe. C.de ædi . actio. ꝙ statutum puniens vulnus, intelligitur de magno vulnere, & non vulnusculo, aut grafinatura, vel scissura. Et no. Ang. in l.si pignore.§.qui furẽ.s̃.de fur.& in l.j.ad fi.s̃.ad Syl.& in l.j.§.sed sciendũ. s̃.de ædil.edi.q dicit,ꝙ tũc punitur qs extra ordinẽ arbitrio iudicis.Facit ꝙ no.Bal.in l.ij.alias iij.C.quo.ap.de leui.tortura.& Bal.in d.j.§.sed sciendũ. de ædil.edi. Adde dictis huius apostillæ,quæ non est Alex. Bart. consi. cix. & cxvij.& ccxiiij.

vtrum

vtrum ex illo delicto possit sequi condemnatio? Istã questionẽ ponit Cy.C.de probatio.l.iij.& ibi videtur tenere, ꝙ nõ possit sequi condemnatio,per hanc legem & l.prætor.§. docere.s̃. vi bonorum rap.Gui.de Cug.ponit eam in l.quod ergo. §. pœna grauior supra,de his qui no.infa.& ibi videtur dicere,quod possit sequi condẽnatio:arg.l.bouẽ.§.aliquando.s̃.de ædil.edic. Alij consueuerũt dicere,ꝙ illa qualitas debet detrahi pendente iudicio:& hoc modo sequetur cõdẽnatio de delicto:vt l.in delictis. §.si detracta.s̃.de noxa. Mihi autem videtur dicendũ. Quandoq; illa qualitas,quæ nõ probatur,facit cessare propositã actionem, seu accusationẽ:& tũc debet sequi absolutio. Ita loquitur l. prætor.§.docere.Nam nisi homines sint coacti,vel sit factũ in turba non habet locũ illa accusatio. Qñq; illa qualitas non facit cessare accusationẽ propositã:et tũc qñq; alterat factũ,seu crimẽ:quia facit illud esse aliud factũ:tũc nisi qualitas probetur,non potest sequi cõdẽnatio. casus est hic. Quãdoq; non alterat factũ:tunc ex eodem processu potest sequi condemnatio. Casus est hic. Tamen hic aduertendum : quia si effectus condemnationis est diuersus propter illã qualitatẽ,debet detractio illius qualitatis fieri pendente iudicio:alias non põt sequi condẽnatio vt l.in delictis.§.si detracta.s̃.de noxali. Nec obstat l.bouem.§. aliquando.quã alle.Guil.de Cug.quia ibi verba petitionis possunt adaptari ad redhibitoriã,sicut ad actionẽ quãto minoris. Nã quod nihil est,minus est:vt ibi patet.Ita debetis intelligere hanc materiam.Tamen pro declaratione,oportet nos videre quæ sunt illa, quæ mutant delictum,& alterãt actionẽ. Aduerte bene. Primo 3 ergo†quæro,vtrũ variatio [a] temporis,vel loci faciat videri aliud a delictũ.Videtur ꝙ sic.C.de testibus.l.testiũ.& ꝙ isti notãt in gl. Facit ad hoc s̃.de incẽ.rui.nau.l.j.§.fi.In contrariũ probatur sic: Duo rei non possunt cõstitui,si teneãtur ad diuersa:vt l. si id qđ s̃.de duob.reis.sed diuersitas tẽporis,vel loci, non impedit constitutionẽ duorũ reorum:vt l.ex duobus.el j.& l.eandẽ.in fi.s̃. de duob.reis.ergo &c.Respondeo,quoddã est tẽpus in quo aliqd fit:& istud facit videri diuersam rẽ esse,& diuersum factũ:vt d.l. testiũ.& l.j.in fi.s̃.de incen. rui. nau. Quoddã est tẽpus in ꝙ cõfertur effectus alicuius rei:vt puta solutiõis effectus:& istud nõ facit videri rẽ diuersam. Idẽ dico de loco,per eadem iura. Nunc ad propositũ,si ego dicerẽ,ꝙ Titius interfecit Seiũ tali die,et probaretur de alio,non posset sequi cõdẽnatio:quia alia res est: nec posset fieri detractio:quia esset nouã rem in iudicium deducere & nõ esset adijcere,vel detrahere qualitatẽ primo. Sed & si ego posuissem in libello accusatorio diem effectus,quod ex tali vulnere tali die est mortuus post vulnus illatum : tunc diem istum possum mutare:quia non facit videri nouum delictum,neq; alte 4 rat ipsum,per iura præallegata.& idẽ dico in loco:per† ea tamẽ quæ dixi,non denego quin quando mensis est tantũ præpositus non posset declarari dies illius mensis:quia illud non est mutare tempus,sed magis declarare,& limitare:hoc autem posse fieri,di b xi in l.is qui reus.s̃.de publ.iu. Videamus vltra,vtrum adiectio. [b] 5 vel detractio qualitatis immutet actionẽ?†Nam qualitas nõ immutat subiectum:sed an actionẽ immutet,vt faciat videri nouã actionẽ,dubito.Sed tamen aduerte:quandoq; lex disponens super certa qualitate delicti,imponit pœnam per se,& nõ respectiue ad pœnam,quæ imponitur pro delicto simplici:tunc inducit̃ noua actio & noua accusatio.Exẽplum pro percussione simplici est actio iniuriarum:pro percussione facta hominibus coadunatis est actio legis Iuliæ de vi,quæ est alia pœna:vt l.ij.C.ad l.Iul. de vi.illa ergo qualitas,coadunatis hominibus,inducit actionẽ nouam. Idem in parricidio:quia punit homicidiũ sub illa qualitate:quia filium occidit:& est noua accusatio:vt habuistis in l.senatus.s̃.de accus.sed si pœna propter illam qualitatẽ augeretur, vel minueretur respectiue ad pœnã,quæ imponitur pro delicto simplici:tunc nõ esset noua actio,vel accusatio:sed esset adijcere qualitatem veteri actioni.Exemplum:actio legis Aquiliæ datur in simplũ,& contra negantẽ in duplũ,propter negationẽ : ergo augetur pœna ad duplũ eius ꝙ erat primo:qm̃ pœna imponitur respectu ad primam,nõ per se simpliciter. Idem aliud exemplũ: pro delicto serui tenetur dominus:tamen si fuit sciens, exigetur insolidum,si fuit ignorans,potest liberari à pœna,dando seruum pro noxa. Istę qualitates non disponunt per se, sed respiciunt primam pœnam : ideo dicuntur adiectiones:vt l.in delictis. §.si detracta.supra de noxalibus. Idem in contractu.pro contractu serui dominus tenetur actione ex contractu:& si iussit,tenetur insolidum prima actione:quia iussit.si non iussit, de peculio tenetur.si non est peculiũ, tenetur quatenus est in rem versum:& sic istæ qualitates disponunt circa primam actionem,& circa exactionem eius quod veniebat in prima actione:& ideo non dicuntur nouæ actiones, sed adiectiones primarũ accusationũ: vt l.filius.in fin.supra de in rem verso.& in l.tertia.§.cui congruit.supra de peculio.no. in l.iij.in fi.s̃.de exer. Modo ex prædictis ha c bes perpendere statim. vtrum statuta [c] propter aliquam qualitatem imponant pœnã, vt si nobilis interficeret popularem,puniatur in tantum:tunc esset noua accusatio. Si vero dicerẽt statuta,pœna quadrupli: tunc esset adiectio nouæ accusatiõis:& ista qualitate probata vel nõ,scies quid habes facere,detrahere,vel non. Quæro † si absoluto 2 ria est secuta propter qualitatem adiectam, non probatam,an potest de nouo iterum accusari detracta illa qualitate. Et videtur quod non:vt l.in delictis.§.si detracta. s̃. de noxa. In contrarium ꝙ sic, in l.habebat.in prin.s̃.de insti. Breuiter dico sic: si quidem absolutio esset secuta super facto : quia factum non erat probatum:tunc concedo, ꝙ de nouo non potest accusari propter qualitatẽ:vt l.si quis cum totum. §. si ancillam. s̃.de excep.rei iudi.& l.legi.eo.tit.sed si per illam qualitatem tantum fuisset secuta absolutio,cum factum esset de se verum:tunc si quidem aliquis conuenitur ex delicto alterius, concedo quod iterum non potest accusari:vt d.§. si detracta. Sed si conueniret̃ ex proprio delicto:tunc valde bene posset accusari de illo facto: argu.d.l.habebat.in prin.& s̃.si fa.fur.fe.di.l.j.§.j. & facit ad hoc d argu.quod nota.in d.§.si detracta. Vlterius quæro,[d] pone†qđ 7 qualitas in primo iudicio non fuit proposita,vtrum propter illam qualitatem posset de nouo accusatio intentari. Certe si ex primo iudicio super facto simplici esset secuta cõdemnatio: dixi in l.senatus.s̃.de accu.Sed si ex primo esset secuta absolutio:hic est aduertendum.si quidem ista talis adiectio, quæ de nouo fit, alterat delictum:ꝙ quando fit, patet ex his quæ supra vidistis: tunc sine dubio potest accusatio de nouo proponi: quia alia res est:vt l.cum quæritur.supra de excep.rei iudi.sed si nõ alterat delictum,sed alterat accusationem,seu condemnationem:tunc aduerte,vt dixi s̃.aut fuit secuta absolutio:quia non factum,& nõ potest de nouo accusari. Aut ideo fuit secuta absolutio: quia illa qualitas quæ fuit necessaria,non fuit proposita: tunc potest de nouo accusari:vt l.habebat.in prin.s̃.de institu. & in l.j.§.j.s̃.si fa. fur.fe.di. Fallit si ex delicto alterius conueniatur quis: vt l. in delictis.§.si detracta.s̃.de noxa.

1 Denunciatio,& protestatio,an possit fieri per procuratorem, & an requiratur speciale mandatum,remissiuè.

Sed & si per procuratorem. Vtrum denunciatio, e seu protestatio, [e] posset fieri per procuratorẽ?† & nunquid req 1 ratur speciale mandatum. Dyn.tractat in l.de pupillo §. nunciatio.s̃.de no.ope.nuncia.& ea.l.§.qui procuratorio.& ibi hoc tetigi.Facit l.aut qui aliter.§.primo.supra quod vi aut clam.& l.j.§.j. s̃.de libe.agnoscen.

1 Damnato adultero:non est damnata adultera:nec condemnato qui produxit falsos testes,de necessitate non sequitur quod sint falsi:& licet notarius sit cõdemnatus de falso:non præiudicat domino,ad quem pertinet instrumentum.
2 Sententia lata pro vno socio criminis,regulariter prodest alteri.

Quæritur. Opponitur quod mulier non sit absoluta de adulterio, vt infra lege proxima. in fine. Solut. absoluta est,donec durat nupta, vt ibi dicetur. Vltimo f tene menti legẽ nostrã.primo,ꝙ in maleficijs [f] ita cõnexis, & ita cõiunctis,& sicut adulteriũ inter adulterũ & adulteram: tamen

a Vtrũ variatio. Vide Bal.in l.ij.de proba.& ĩ l.j.in xxviij. col.C.qui accusa.& & Bar.in l. si is qui reus.in versi. venio ad q̃õ.s̃.de pub. iud.
b Vtrum adiectio. Adde Bal.in l.j. C. qui accu.
c Vtrũ statuta. Vide bar.in l.sanctio legũ.j.de pœnis.
d Vlterius quæro. Vide Sal.in l.qui de crimine. C. de accu. Adde Pau.de Cast. consi.cxix.
e Sed & si per procuratorẽ. Protestatio. Vtrũ protestatio fieri possit per procuratorẽ,et an requirat̃ speciale mandatũ, vide in l.de pupillo.§.nunciatio.de ope.no.nun.
f In maleficijs.In maleficijs etiã cõnexis condemnato vno ex socijs,nõ sequitur cõdemnatio alterius. Et per hoc in facto fuit iudicatũ, ꝙ præoccupata iurisdictione cõtra vnũ ex socijs nõ fuit præoccupata cõtra alios.vidẽ quæ dixi post bart. ĩ l.ꝓxi.& vide Cy. & Bald.in l.j. C.qui accusa.

a ¶ Falsos testes. Adde Bar. in l. Lucius. de his qui not. infa. & l. ij. de præuari. & ibi dixi. & Bal. in d. l. ij. de præuari. in l. j. C. de falsi. & in l. j. C. qui acc. & in l. j. in iiij. col. C. ne fil. pro pa. & Bar. in l. cũ filius. de ver. obli. & vide Bart. in l. duobus. in iiij. colum. de duobus reis.

b ¶ Quod relegatus. Vtrũ bãnitus possit cõueniri in loco, vbi fuit bãnitus, vide de Lud. ĩ l. recusare. §. si qs. ad Treb. & adde Ang. in sua q. inci. Bononiẽsis quidam est bannitus.

POMATES.

b ¶ Quod relegatus. Vide aliqd p Alex. in l. recusare. §. si qs alio. col. iiij. š. ad Trebel. & Alex. consil. lxxij. vol. ij. vbi dicit ꝙ cõparere tenẽtur per pcuratorẽ.

c ¶ Causa priuilegij. Causa priuilegij superueniens lite pendente non excusat. vide in ca. fin. extra vt lite pendente.

d ¶ Vtrum absoluto. Vide Bal. in l. iuris. ad fi. C. qui. res iudi. nõ noc. et Bar. in l. j. §. si qs vltro. j. de qõ.

e ¶ Nihilominus. Adde ꝙ idẽ tenuit Bar. in l. furioso. et in l. fi. de re iudi. & in l. aduersus. de arb. sed cõtrariũ voluit in l. ex duobus. de duo. reis in iiij. q. & in l. amissi. §. fin. de fideiuss. & vide Bal. in d. §. fi. de fideiuss. & Bald. in l. nõ ideo. ad fi. & Io. and. ĩ regula, ratihabitio. & nota. ꝙ ob causæ cõnexitatem vnius cõfessio præiudicat alteri. gl. lxiij. dist. c. ordinatos. et vide q̃ no. š. l. pxi. §. fi. An autẽ absoluto principali possit cõdemnari quis de auxilio & fauore: dic ꝙ sic. Text. est no. in l. eos. C. de furtis. & vide Angel. post Bart. in l. is qui reus. š. de pub. iud. et Bal. in l. iur. ad fi. C. q. res iud. nõ nocet.

f ¶ Principali. Vide Bar. in d. §. a fideiuss. & oĩno in l. fin. §. fin. ff. de iureiur.

g ¶ Puto ꝙ sic. Contrariũ tenet Bald. in l. j. §. j. in princ. C. de bo. quæ libe.

h ¶ Nec in ea lege. Nota ꝙ pater nõ potest occidere filiã adulterã in domo aliena. Itẽ requirit̃ aliud, de quo in l. nihil. j. e. Itẽ reqrit̃ ꝙ sit nupta: secus si vidua p tex. huius legis ĩ ij. rñso. hoc firmat Ang. are. in suo trac. malefi. in versicu. tu mai adulterato la mia don-

condemnato vno non est condemnatus alius.† Ex quo habes ꝙ licet producens falsos testes [a] sit condemnatus, non sequitur de necessitate cõtra testes, ꝙ ipsi sint falsi: & eodem modo licet notarius cõdemnatus sit de falso instrumento, nõ præiudicat domino, ad quem spectat instrumentũ, vel si est condemnatus de falso, vnus ex correis stipulandi non præiudicat alteri: vt l. si vteris. C. de fide instru. Vltimò habes hic casum speciale, de sentẽtia absolutoria † quæ lata pro vno socio non prodest alteri socio eiusdem criminis regulariter: fallit in muliere: vt hic. quod facit ad quæstionem quam dicam in l. proxi. §. si eo tempore.

1 ☞ *An bannitus possit conueniri in loco à quo est bannitus. quòd sic.*

ADulter. Vide glo. super verbo, pœnalia. Dicit glo. vt relegationis, vel similis. innuit ergo ista glo. ꝙ relegatus [b] non potest conueniri in eo loco, vnde relegatus est. Quod facit pro bannito ꝙ non possit conueniri ibi, vnde exbãnitus est.† Sed cõtrarium est veritas: quare dic vt no. in l. eius. circa fin. j. ad muni.

1 ☞ *Causa priuilegij superueniens lite pendente nõ prodest. Clericatus superueniens accusatione pendente, an excuset reum, remissiuè.*

2 *Malefactore absoluto, an uideatur absolutus mandator.*

Si eo tempore. Iste §. facit in arg. † ꝙ causa priuilegij [c] superueniens, lite pendente nõ prosit, licet prodesset subsistẽs ab initio: & sic facit ꝙ clericatus superueniẽs nõ excuset reum: cuius cõtrariũ videtur sentire gl. š. de accusa. l. hos accusare. §. hoc beneficiũ. de quo dicam vobis j. de pœ. l. j. Secundò facit ad q. † quãdam, quã Dy. ponit in c. ratihabitio. extra, de regu. iur. lib. vj. vtrũ absoluto [d] malefactore videatur absolutus mandator. Et ibi distinguit Dyn. Aut absoluit̃ ideo, quia pronũciatur delictum nõ fuisse cõmissum: aut absoluitur, quia pronunciat̃ ipsum nõ fuisse in culpa. Primo casu prodest mandatori: secũdo non. Alleg. Dy. de iureiur. l. duobus. §. à fideiussore. & §. si ei. Istud est dictũ Dy. In eo quod dicit, si absoluitur, quia nõ erat in culpa: & sic pronũciat̃ super iure, non super facto, dicit bene. Probat̃ j. ad le. Cor. de sica. l. nihil interest. & quod ibi no. in glo. Nã licet furiosus absoluatur nihilò minus [e] mãdator tenet̃: sed in alio mẽbro quo dicit pronũciationẽ absolutoriã latã sup facto pdesse mandatori: malè dicit, secundũ Richar. Malũb. qa hoc determinauit ipse in publica disputatione, per hãc legẽ. nã hic vides delictum ita coniunctũ, sicut est adulteriũ inter adulterũ, et adulterã: & tamẽ absolutoria lata pro vno, nõ prodest alteri, nisi in casu spãli mulieris nuptæ, tpe quo cõmittit̃ adulteriũ: vt hic dicitur. Nõ obst. l. duobus. §. à fideiussore. qa ibi loquit̃ in iuramento, qđ habet vim solutionis: vt ibi dicit̃. Aliud in sententia: quia sententia lata pro fideiussore, nõ pdest principali: [f] vt l. aduersus. š. de arbi. Ita dicit Richar. & bene.

1 ☞ *Scholaris qui iurauit non exire ciuitatem sine licentia creditoris: si cum licentia exeat, an possit ultra exire.*

2 *Et an factus monachus, & liberatus à debitis: si exeat, reincidat in illam.*

Nupta. Nota cessante causa cessat effectus. Istũ tex. inducit Dy. in arg. ad q. † quidã scholaris iurauerat creditori suo nõ recedere sine eius licentia de studio: qui scholaris habuit licẽtiã à creditore eundi Mutinã, & iuit, & reuersus est: vtrũ posset de nouo recedere. & Dy. dicit ꝙ non, arg. huius literæ: quia illa licentia videtur esse cõcessa, q̃diu illud ire, & redire fiat, nõ vltra. Ad hoc facit l. plane. š. de ope. lib Tu vero distingue in hac q. vt dixi in q. securitatis in l. j. š. tit. j. Secundo † inducitur per Dy. in arg. ad aliã q. Aliquis factus est monachus, propter quod liberatus est ab omnibus debitis, & monasteriũ tenetur, p auth. ingressi. C. de sacrosan. eccl. quæritur si monasteriũ exeat, an reincidat in obligationẽ. Videtur ꝙ sic: quia illa liberatio sibi prodest, q̃diu manet monachus: vt hęc qõ determinatur per Dy. per l. seruus effectus. & ꝙ ibi no. š. de actio. & oblig.

1 ☞ *Appellatione patris, an ueniat auus, ꝙ nõ. & si pater ingrediatur monasteriũ, an filij efficiantur sui iuris? qđ sic.*

PAtri. Quæro quid est dictũ, simul cũ filia. Respõdet glo. duobus modis, & vtraq; expositio est bona. Itẽ in l. sic eueniet. no. tex. ibi em in sua potestate, &c. Nota† ꝙ appellatione patris nõ cõtinetur auus: hoc tamẽ videtur verũ, in ista materia sic odiosa: alias sic qñ eximit̃ ex potestate: vt l. iusta. de verbo. signi. & sic facit ista lex quod l. quisquis. C. ad l. Iul. maie. quę loquitur in patre, nõ habeat locum in auo. Venio ad l. sic eueniet. Opp. ꝙ filiusfa. possit habere aliquẽ in potestate: qa põt esse tutor: vt insti. qui testa. tuto. in prin. sed tutor habet in potestate pupillũ: vt l. j. š. de tute. ergo &c. Solutio, ille qui est in potestate alterius non põt habere aliũ in sua potestate: verũ est in potestate eiusdẽ speciei: sed in potestate separata ab illa in qua ipse est, bene potest habere: vt l. contraria. Vltimo hæc lex facit ad quæst. si pater ingrediatur monasteriũ, an filij efficiãtur sui iuris: puto ꝙ sic: [g] quia ipse efficit̃ potestatis alterius totaliter: ergo aliũ in potestate habere nõ põt. Efficitur enim potestatis alterius eiusdẽ speciei, imo maioris: quia quicquid quęrit, monasterio quærit: & velle suũ posuit in velle monasterij.

1 ☞ *Domus qualiter intelligatur, ubi quòd pro habitatione: & qui potest occidere, potest contumelijs afficere. nu. 2.*

NEc in ea lege. [h] Nota tex. ibi: sed domũ. Item nota ver. sed qui occidere. Item no. tex. ibi: ꝙ plerũq;, &c.† No. qualiter intelligitur domus. s. pro habitatione: vt hic, & l. et si amicis. §. j. š. eo. & iõ sufficit quod in domo habitet, licet non sit sua, sed conducta, vel gratis accepta: vt lege lex Cornelia. §. domum supra: de iniurijs. Item non sufficeret domum esse propriam, nisi habitaret ibi: vt lege proxima. §. primo. Secundo † nota [i] quod ille, qui potest occidere, multomagis potest contumelijs afficere. Hoc est notandum ad statuta quæ permittunt aliquos occidi impune. Nam si possunt occidi impune: multomagis [k] poterũt impune verberari, & contumelijs affici: vt hic. quod Tene menti.

1 ☞ *Statutũ quod liceat uiro occidere uxorẽ deprehensam in adulterio, quod habet locũ si deprehenderit eam in camera, in actibus Venereis.*

2 *Adulterium quod probatur probando preparatoria Veneris.*

QVod ait lex. [l] Tex. ibi otiosum. id est sine causa, vel sine ministerio, secundũ Ia. de Are. & sic habes hic. quid sit verbum otiosum. Quærit † glo. quæ dicuntur res Veneris. gloss. respondet multum, bene

ne

na. Sed quid si filia est ignominiosa, & pater vilis persona? vide bar. in l. pxi. §. illud. Et an possit occidere sociũ criminis vide bal. in l. j. C vñ vi. ĩ ver. vj. q̃ro, &c. Et vtrũ patri liceat occidere agnatũ ĩuẽtũ cũ filia. vide no. ĩ c. si vero. el j. đ sẽ. exc.

POMATES.

i ¶ Secundo no. Vide do. Ant. in c. fi. de cõsue. & in c. j. de tẽpo. ord. in vj. Bal. in l. ex hoc iure. de iust. & iur. Vide text. in c. sicut dignum. §. j. de homi. Et ibi dixi.

k ¶ Multo magis. Vide Ang. & Alex. in princi. in l. in suis. de libe. & posthum. Et an statuta q̃ permittunt aliquos occidi impune, dicuntur pmittere verberari, & cõtumelijs affici, vide Cy. in l. j. ad fi. C. quę sit lon. cõsue. & bal. in l. si qs non dicam rapere. C. de epis. & cle. & no. per Bal. in l. j. ad fi. C. de exhi. & introd. reis. & in l. pe. ad fi. C de priua. car. Adde bal. in l. iij. in fi. š. de adu. le. & bal. in repe. l. in suis. & ibi Ange. & Imo. š. de lib. et posthu. & do. Ant. in ca. c. fi. extra de cõsue. in j. fal. & Io. And. ĩ addi. Spe. in tit. de consue. § j. in fi. & Imol. in l. si vero. §. de viro. sol. matri. Alexã.

l ¶ Quod ait lex. Fallit si reperiatur cũ clerico eã osculante: qa præsumit̃ facere cã charitatis. gl. xj. qõ. iij. c. absit. Vide Bal. in l. quid ergo. §. si hęres. de leg. j.

a ¶ In ciuitate ista. Adde gl. in l. j. C. de col. deteg. & vide bal. in c. j. quib. mo. feu. amit. vbi si dicit libellus, talis iacuit cum vxore talis, concludit adulterium. ꝙ est no. allegauit gl. notabilem in l. Caij Cassij. de fideicõ. lib. Et cum dicto Bar. trãsit hic Ang. Tu vide tex. in c. oĩno. in versi. iacuit cum vxore. xxxv. distin. And. Barba.

POMATES.

b ¶ Adulteriũ. Vide Ro. cõs. clxvij. col. ij. & ad hoc Alex. cõs. xxiiij. col. vj. vol. ij. & Feli. in c. fi. col. x. de so. compe. & pulchre Alex. cõs lxxv. vol. iij. vbi pulchre hoc extendit, & declarat.

c ¶ Quod ait lex. Iste §. no. limitatur & declaratur p Alexã. in l. plerũq;. in iiij. co. de in ius vocã. vbi reprehendit Bald. in l. cunctos populos. in viij. col. de sum. trin. & fid. ca. qui inducit istum tex. ad q. not.

d ¶ Per horam. Adde bal. in l. j. C. vnde vi in lectu.

e ¶ Inspicitur initium. Ad materiã, qñ initiũ tẽporis, vide qõ. notabiles: quas ponit Bal. in l. si tutor. de tut. & ra. distra.

f ¶ Percutiens in platea. Adde ꝙ Io. An. in addi. Spe. in titu. de accu §. fi. in iij. parte in addi. quæ incipit, Oldr. q̃rit. tenet cõtrariũ. Alleg. pro casu l. quis sit fugitiuus. §. idẽ Celsus. de ędi. edi. Et idẽ tenet Ang. hic vide Bal. ĩ auth. itẽ nulla ad fin. š. de episc. & cle. & ĩ l. si quis nõ dicam rapere. eo. titu.

g ¶ Extra plateã. Hęc faciũt ad qõ. statuto cauet̃ ꝙ iudex inquirat in loco maleficij: & vnus in vno territorio est captus, in alio territorio est spoliatus: quis dicatur locus maleficij? vide Bal. in c. j. §. iniuria. š. de pace iur. fir. in versi. seu furtũ. & vide bar. in l. j. de incẽ. rui. nau. & in l. libellorũ. š. de accu. Adde ẽt ꝙ dicta p bar. hic faciunt ad q. quã posuit bal. in l. cunctos populos. circa medium. de sum. tri. videlicet, ꝙ licet qs pro delicto ciuili nõ possit in domo capi: tñ si fuerit captus extra domũ, & aufugerit ĩ domũ, ꝙ poterit licite extrahi ratiõe initij. & vide Cyn. in auth. si quis. C. e. & no. per bar. hic adde bal. in l. j. C. vbi de crimi. agi. opor. & faciunt no. p Bar. in d. l. libellorũ. & ibi dixi š. de accu. Et quid si in cõmunibus ciuitatis est factũ maleficiũ, quis cognoscet, & puniet. Bal. in l. j. C. vbi de cri. agi oportet. por. dicit ꝙ iudex vtriusq; loci: & voluit Dy. & bar. in l. iurisperitos. §. cum oriundus. de excu. tuto. & vide Ioã. And. in regula, in obscuris. in mercu. in vj. Et quid si testis ad inquisitionẽ sui iudicis falsum deposuit corã iudice nõ suo, coram quo debet accusari, vide Ioan. And. in Spec. de crimi. fal. in prin.

ne. in ciuitate [a] ista est statutum, ꝙ liceat viro occidere adulterũ deprehensum cũ vxore sua: certe intelligitur deprehensus si reperiretur cum vxore in camera, in istis rebus Venereis. Itẽ nota ista † talia preparatoria Veneris: quia per ista verisimilia probatur adulteriũ [b]: vt dixi š. e. l. ij. ĩ fi. & dicã j. l. c. v.

1 ☞ *Incontinenti fieri in maleficijs dicitur, quod fit vno impetu: licet duret per horam rixa.*

2 *Initium quo ad locum, & tempus, inspicitur in delictis.*

3 *Locus homicidij, & non locus incœptæ rixæ, quod inspiciatur, quando initiũ & finis delicti est illicitum: secus si initiũ fuit licitum.*

4 *Accipiens aliquem in personam, & portans eum extra plateam: & ibi eum percussit, punitur tanquam percutiẽs extra plateam.*

Insultans aliquẽ in platea, & insequens extra plateam, & ibi eum percutiens, punitur de percussione extra plateam.

5 *Stante statuto, quod quis possit ingredientem suam possessionem in ipsa possessione offendere: si aggredior ingredientem, & ipsum fugientem prosequor extra possessionẽ meã, & ibi percutio, non punior.*

Quod ait lex. [c] Nota hunc tex. in fine, quia est notabilis valde. Itẽ nota, † ꝙ in maleficijs dicitur incõtinenti fieri, ꝙ fit vno impetu, licet duret per horã [d] illa rixa. † Secundo nota, ꝙ inspicitur initiũ [e] quo ad locũ, & quo ad tempus. Nã vides hic, ꝙ patri permittit̃ occidere domui suæ tantũ, vel generi sui: vt supra, l. proxi. §. ius occidendi. Itẽ incontinenti tantũ licet occidere: & tñ hic habes ꝙ si illo fugiẽte p horas alibi interficiatur, videtur in illo loco, et illo tunc, id est, illo tẽpore interfectus. Sed † cõtra, omnia ista pręcedentia ad homicidiũ, confunduntur cum homicidio, & homicidiũ tãtũ inspicitur: vt l. illud. in fine, supra, ad legem Aquil. & iõ videtur ꝙ inspicere debeamus locũ homicidij, non locũ, vel tempus incœptæ rixæ: vt dixi in l. libellorum. supra. de accusatio. Ad hoc respondeo, ꝙ ista sunt vera, quãdo vtrunq;, & initium, & finis, fuerunt illicita. Nam tunc inspicimus finẽ: & hoc est fauore rei, ne de vtroq; puniatur: sed quãdoq; principiũ est licitũ, & habet cãm licitã: tũc illud principiũ inspicimus: vt hic. Pro hoc facit optime l. qui cũ maior. §. j. š. de bo. lib. Et hoc facit ad multa. † pone, quidam cepit aliquam personã in platea, & portauit eum extra plateã, & ibi percussit eum, an puniatur tanquam percutiens in platea [f]. Iste tex. facit ꝙ sic: tñ in contrariũ est veritas vt apparet ex prædictis. Itẽ, si aliquis insultaret aliũ in platea, & fugaret eũm vsq; extra plateam [g]: & ibi eum pcuteret, nõ percuteret in platea. Sed pone [h] aliũ casum: cauet̃ statuto † huius ciuitatis, ꝙ quis possit offendere alium ingredientẽ in possessionẽ suã in ipsa possessione sine pœna: modo aggredior illum ingredientẽ possessionem meã, & illum fugientẽ prosequor extra possessionẽ meã, & ibi eum percutio: certe licite percutio [i] seu occido: vt hic. Ratio, quia initium

Et an quis cũ sequitur fugientem, & eum in alio territorio cepit, possit puniri, vide bal. & Flo. in l. sicuti. §. Aristo. ff. si ser. vẽdi. & Barto. in l. si cui. §. fi. versi. secundo quæro. š. de accu. & Ang. in l. nemo carcerem. de exac. tri. li. x. Item adde, ꝙ iste tex. facit ad q. disputatã per Richar. Malũ. videlicet qđ criminales cãæ debeãt tractari, alias terminari ĩtra lx. dies: & si nõ fuerint terminatæ Ptãs incidat ĩ pœnã: mõ pẽdẽte qõne criminali incidit qõ falsi: qa testes redarguũt̃ de falso: ita ꝙ q̃stio principalis nõ habet suum finẽ: an Potestas veniat puniẽdus? Certe iste tex. facit ꝙ nõ arguẽdo de tempore ad locũ: vt in l. vnũ si cer. pet. Bene facit l. intra vtile. ff. de mino. & l. pẽdẽte. de tẽpo. in intest. resti. & ibi no. & qđ habetur in l. properandũ. in prin. de iudi. Et p hoc ꝙ no. Bal. in l. j. C. de iur. calũ. in ij. col. & expresse Cy. Ray. et Bal. in l. j. C. qui accu. & no. in simili per Bal. in l. cõtra maiores. C. de in offi. test. & in terminis refert Bal. dictã disputationẽ in l. fin. C. de fi. instru.

fuit licitum. Tene prædicta menti.

MArito.

1 ☞ *Pater potest magistratum cum filia occidere.*

Magistratus durante officio potest accusari, quando accusatio est tempore peritura.

Maritus non potest occidere magistratum inuentũ in adulterio cum eius vxore.

2 *Pater & maritus quod non possit occidere adulterum inuentum cum vxore, quando vxor est ignominiosa, vel ducta contra legem.*

3 *Maritus vel pater si est vilis persona, quod non possit occidere adulterum inuentum cũ uxore, uel filia.*

Illud. Quæro † vtrũ patri liceat occidere magistratũ inuẽtũ cũ filia sua? Dicũt quidã ꝙ nõ: quia magistratus non põt accusari iure mariti: vt l. si maritus. in prin. š. eo. & l. hos accusare. š. de accu. Ego dico cõtrariũ: [k] nam ꝙ magistratus nõ põt accusari, verũ est, nisi accusatio tẽpore esset peritura: tũc secus: vt d. l. hos accusare. & l. senatus. š. de offi. præsi. intantũ ꝙ si esset cã quæ cõtestatione nõ perpetuaret̃, ageretur causa vsq; ad sententiã: vt not. in l. sed & si restituatur. §. sed & si dies. š. de iudi. nũc ad propositũ, ius occidendi adulterũ est tẽpore periturũ: nã nisi ille tunc occidat, nõ põt occidere postea: vt j. l. pxi. in fi. & j. l. proxi. Sicut ergo põt accusare, si accusatio est tẽpore peritura: ita poterit interficere: cũ istud ius occidendi sit tempore periturum. Prædicta vera in patre: marito vero non licet magistratũ occidere, quia nõ est turpis persona magistratus. † Quæro, vtrũ si vxor est ignominiosa, vel ducta cõtra legẽ, an liceat occidere adulterũ marito, vel patri. Videt̃ ꝙ nõ: quia nõ potest accusare iure mariti: vt l. si vxor. §. si qs plene. & §. sed si ea. š. eo. ergo nõ põt occidere. Et hoc est verũ: licet gl. dicat cõtra & male j. ad munic. l. pe. §. fi. Quæro, † quid si ipse maritus est vilis homo, vel pater: vtrũ licet adulterum occidere? Rñdeo, non: quia si est vilis persona, nõ potest accusare iure mariti: vt l. iij. š. e. & ibi no. gl. ergo non licet ei occidere.

1 ☞ *Confessio facta extra ius, ꝙ faciat indiciũ ad torturã.*

2 *Testis deponens de adulterio, quòd probat, si dicit quòd inuenit adulterum solum, uel osculantẽ, uel tangentem.*

3 *Committere priuatum carcerem, quando quis dicatur.*

Retinens aliquem ultra uiginti horas, quando dicatur committere priuatum carcerem.

4 *Tenere aliquem, in priuato carcere, an sit offensa in persona, remissiuè.*

CApite quinto. [l] Opp. ꝙ testimonium, de quo loquit̃ hic, non releuet aliquid: nã testis nõ poterit dicere, nisi ꝙ vidit eũ captũ: & dicebat̃ ꝙ erat deprehẽsus ĩ adulterio: & sic erit testimoniũ de auditu. ꝙ nõ valet: vt l. testiũ. C. de testi. Dicũt qdã speciale hic, ꝙ testimoniũ de auditu valet. Pla. dicebat, hoc testimoniũ nõ mĩtũ approbo: vt l. meũ. C. ꝙ me. cau. Gl. đt, ꝙ testes dicẽt [m] ꝙ viderũt eũ captũ, et ꝙ audierĩt eũ cõfirmãtẽ ꝙ fuit capt⁹: qa fuit đ

h ¶ Sed pone. nota ꝙ Bar. inuit, ꝙ si licet offendere impune, licet occidere. vide tex. in c. fi. de homic. lib. vj. Bart. in cõsi. statuto castri plebis. facit gl. Inst. de iniur. §. ĩ summa. vide plene d. Bene. de Plũ. in l. testõ cẽturio. §. j. š. de ma. te. & illud cõsiliũ ẽ ĩordine cxxxv. And. Barba.

i ¶ Licite percutio. Adde quod Io. An. in adde. Spe. in ti. de accu. §. fi. in iij. parte. in addi. magna quæ incipit, Old. quærit, tenet cõtrariũ in addi. hoc ꝙ hic dicitur videamus ver. illius. Allegat pro casu l. quis sit fugitiuus. §. itẽ. et §. idẽ Celsus. š. de ædil. edict. & idẽ tenet Ang. hic. et vide Bal. in auth. item nulla. ĩ fi. de episc. & cler. & ĩ. l. si qs nõ dicã rapere. e. tit. & §. ẽ ĩ alia col. hoc idẽ repetitũ. Ex opposito no. & facit ad qõ. capti ĩ domo: sed cepit fugã extra domum. Cõtrariũ tenet bal. ĩ l. plerũq;. đ ĩ ius vo.

k ¶ Dico cõtrariũ. Vtrũ pr̃ possit occidere magistratũ inuentũ cũ filia, Adde no. ĩ c. si vero. el j. de sen. excõ. de marito concludit Bar. ibi ꝙ nõ.

l ¶ Capite quinto. Hãc legẽ alle. Bar. in l. admonẽdi. in viij. col. de iureiu. ꝙ confessio facta absente parte inducit semiplenã probationem.

m ¶ Testes dicẽt. Adde Bal. in l. in bonæfidei. š. de re. cred. Et adde ꝙ cõfessio facta extra iudiciũ, est sufficiẽs ad pœnã extraordinariã imponendã. l. ictus fustiũ. de infa. Itẽ adde, ꝙ in criminalibus confessio facta ĩ actis ĩ alio iudicio est sufficiens ad formãdum inquisitionẽ secundũ Bal. in l. mercalem. de condic. ob turp. cau. facit l. nullum. de testib.

a prehensus in adulterio: [a] & sic cōfessio sua
extra iudicium valet, vt possit poni ad tor-
1 turā: nō φ faciat plenā probationē.† quod
b tene menti. Tenet ergo glo. φ cōfessio [b] fa
cta extra ius est sufficiens indicium ad tor-
c turam quod placet: [c] arg. l. quæro. in fi. s. de
ædil. edic. Facit quod not. in l. Fulcinius. §.
j. s. ex quibus causis in pos. ea. Circa legē
nostram quæro, quæ sunt sufficiētes proba
tiones adulterij. Gl. hic dicit, & bene, φ sit
2 inuētus in rebus Venereis. Nota ergo,† φ
si testis dicit, φ eum inuenit in rebus Vene
reis: vt quia inuenit eum in camera solum,
vel osculantem, vel tangentē: quia ista suffi
ciunt ad probationē adulterij: vt hac glos.
Canonistæ habēt expressius, extra de testi.
ca. præterea. de præsc. c. literis. & ca. tertio
3 loco. Vlterius no.† per hanc legē aliud,
quādo aliquis dicatur aliquem detinere in
priuato carcere: de quo habemus tit. de pri-
ua. car. C. Breuiter circa hoc aduerte ad tria
verba: Quidam priuati sunt, qui habēt ius
capiendi, & detinēdi: vt dñs seruum, & pa
ter filium: vt l. j. & ij. C. de pat. pote. & s. de
li. ho. exhi. l. iij. §. j. & ij. & isti sine dubio pri
uatum carcerem nō cōmittunt. tangitur in
l. j. C. de priua. carce. Quidā sunt, qui habēt
ius capiendi, nō detinēdi: & isti ita demum
videntur committere carcerem priuatum,
d si vltra viginti horas detineant. [d] Hic est ca
sus in l. ista. Vnde si aliquis capit falsificato
rem monetæ ex forma l. j. C. de fal. mone.
vel si caperet furē ex forma l. itaque. ad legē
Aquil. & l. si quis in serui. circa finem. s. de
fur. & similibus casibus nō potest retinere
vltra viginti horas: aliàs diceretur cōmitte
re priuatum carcerem. Idem dico de eo qui
capit debitorem fugientem: vt l. ait prętor.
§. si debitorem. s. de his quæ in fraud. credi.
Ad quod facit qđ no. Insti. de act. in princ.
Quidam sunt, qui non habent ius capiēdi,
nec detinendi: in istis est aduertendum ob
quam causam aliquem capiant. Si enim ca
piunt vel vulnerent, & occidant incōtinen
ti, inspicimus solùm illud delictum propter
quod capiebant: vt l. illud. s. ad legē Aquil.
sed si ex interuallo occiderint: tūc de vtro-
que tenentur, scilicet de priuato carcere, &
de occiso: vt l. nunquàm. s. de priua. delic.
4 Quæro,† vtrū tenere aliquem in priuato
carcere sit offensa in psonā. dic de hoc per
Inn. extra de sen. excō. c. nuper. in prima gl.

1 ☞ *Victus victori quòd condemnetur in expensis, etiam in criminalibus.*
2 *Causa cùm committitur consulenda, cuius expensis committatur.*

S I postulauerit. Oppo. hic innuit, φ seruus est accusatus de adul
terio. dū dicit, seruo adulterij accusato. & j.
innuit aliū esse accusatū, cū dicit, tantā pe-
cuniā adulterū, &c. sed duo accusari simul
de adulterio nō possunt: vt l. reos. C. eo. &
l. si maritus. in fi. s. e. ergo malè. Huius timo
re legit hæc lex duobus modis. Vno mō:
e qa hæc lec. ponit [e] in fi. gl. φ accusat mulier
de adulterio, & seruus accusat de auxilio,
seu de cōsilio. quod pōt: vt j. eo. l. nihil. in fi.
Alia lec. est, φ hic solū extraneus accusaba
tur, & nō seruus: & qđ hic in lra dr, in seruo
adulterij accusato, legūt sic, vt pūctet post
dictionē seruus, & qđ dicit. adulterij accu-
sato, dic scilicet aliquo alio. Alij habent lite
rā vt hic, sic adulterā. quæ lra nullo modo
congruit: ideo gl. nō prosequit eā. Retenta
ergo hac φ seruus nō fuit accusatus: tūc op
po. φ ille, q in testē eū pduxit, solū debeat
soluere cōdemnationem: vt l. quoniā. C. de
test. Quidā fatētur cōtrariū. s. φ tantum de
beat soluere accusator, si succubuit, quan-
tū accusatus. s. qñ ipse succubuit, & ille qui
succubuit debet soluere. Pro hoc facit j. ea.
1 l. §. pe. Ista lec. est vera† habito respectu ad
finem. s. tempore diffinitiuæ sententiæ, in
qua victus victori in expensis condēnat,
etiā in causa criminali, secūdū opi. veram:
prout est casus in l. fi. C. de fruc. & lit expē.
& facit l. qui crimē. C. qui accu. nō pos. de
qua opi. dicā in materia infra ad Turpil. l. j.
§. j. sed principiū legis nostræ loquitur, qñ
qs debeat soluere illo tūc, cū petit torqueri.
Quare alij dicūt, φ quilibet soluit totā cō-
demnationē. s. accusator totū pretiū serui,
& accusatus totū pretiū serui. φ est contra
casum j. ea. l. in fi. legis. Alij dicūt φ vterq;
soluit dimidiā: & hanc lec. tenet glo. j. e. l. §.
pe. in fi. & C. eo. l. verba. Ad l. qm̄. non rñ-
dent, tu vero rñdeas sic: aliud est in produ-
ctiōe testis: aliud cū seruus petitur torque-
ri. Ratio, quia in productione testis ille so
lum prestat cām qui producit: sed quādo q
petit aliquem torqueri, præbet cām, vterq;
tam producens quā etiā accusatus, contra
quē oportet φ appareāt aliqua īdicia, ante
quā perueniat ad torturā: vt l. j. in prin. et p
multas leges. j. de quæstioni. Pro hoc facit
optime l. iiij. §. j. j. fi. regū. vbi expensæ mē
suratori debent solui de communi. Et ideo
2 quando† cōmittitur quæstio cōsulenda sa
pienti, cuius expensis debeat cōmitti: tunc
f distingue, [f] Aut iudex sentiebat pro vna
parte: & alia pars petit consilium sapientis:
tūc debet cōmitti expēsis illius q petit cōsi
liū: qm̄ ille solus præbet cām huic cōmissio
ni. Si vero iudex visis allegationibus vtrius
que ptis sup quæstione dubitat: tūc si quæ
stionē cōmittit cōsulendā sapiēti, decet fie-
ri expēsis cōibus, qm̄ vtraq; pars pbet cām
cōmissioni. Et idē dicas in similibus actio-
nibus quæ fiunt in iudicio, per ea quæ dixi
s. et facit. l. generaliter. §. his de prę sentibus.
C. de iureiurā. Tene menti.

Sed dispiciamus. Dicit hic, φ bonæfi-
dei possessori, & creditori, dat. cōtra in l. j. §.
j. s. ad Syl. & de ędi. edi. l. sciendū. §. deinde.
Gl. nō soluit: sed dic, ibi lex loquit de domi
no: hic de eo, ad quē ea res ptinet, quæ ver-
ba sunt latiora. Itē oppi. de l. nō solū. §. quę
ritur. s. de procu. Respō. ibi actio quęrit per
hominē: hic vero dat per legē. Itē oppo. &
videt, φ ista pœna debeat diuidi inter dñm
& bonæfidei possessorē: vt l. furtiuam. s. de
furtis. Gloss. quæ est hic, concedit contra.
Sed istud est contra istum tex. ex quo totū
tribuitur dño: dicēdū est ergo, φ ibi loqui-
tur in eo φ est mera pœna: vnde vnicuiq;
duplicat: prout sua interest. hic vero loqui-
tur in ptio vero rei, φ solū bonę fidei empto
ri dat: vt hic. φ intelligo qñ non apparet do
minus: qa tūc ipse pferret: vt l. bona fides.
s. depo. Istud aūt quod hic dicitur, quod sol
uitur creditori: intelligas creditori eius: vt
l. inter omnes. in fi. s. de fur.

a ¶ In adulterio. Et ad de φ ad hoc vt dicatur probatū adulterium, debet probari matrimoniū fuisse: alias succūberet, secundum Bal. in l. ita demū. de pcur. ad fi. facit quod not. Bar. in l. si cui. §. j. de le. j. et vide Bar. in l. ij. in prin. de fur. & in l. ij. §. fi. s. eo. & Ange. in l. j. s. de extraord. cri. vide Bar. in l. ij. §. itē Labeo. de aqua pluuia. arcenda.

POMATES.

b ¶ Quod cōfessio facta. Vide Pan. cōsil. xxv. in fi. volu. j. & Ro. in c. olim ex literis. col. pe. de rescr. et ibi Feli. in ij. col. in ver. j. & Ias. in l. magistratibus. col. j. & s. de iurisd. om. iu. & Are. in c. at si clerici. col. iiij. & seq. de iudi. & Alex. cōsi. xxiij. col. viij. vol. ij. & ibi dicit, φ tale officiū debet pbari per duos testes. vide ēt Bal. in l. quoniā. col. fina. ff. de his qui no. infa.

c ¶ Quod placet. Vtrum cōfessio extra iudiciū sit sufficiens indiciū ad torturā, adde φ idem voluit Inn. in c. sicut. de testi. & Bal. in l. ictus fustiū. de īfa. & Flo. in c. at si clerici. de iudi. et do. de Ro. deci. ccxxij. & vide Bar. in l. admonēdi. de iu reiur. & ad materiā vide gl. ī c. φ sit graue. de exces. pla. vbi etiā Inno. & Imo. in ca. per inqsitionē. de elec. & in c. qliter & qñ. de acc. & in c. dilecti. de or. cog. & in c. ij. de confes. & do. Ant. ī c. at si clerici. cōtrarium voluit dicens talē cōfessionē idē opari in crīali φ in ciuili: qa cōfessio extra iudiciū facta scđm terminos c. si cautio. de fi. instr. facit plenā fidē: qđ tñ ibi reprobat Imol. Itē ista faciūt, an cōfessio facta in curia iudicis probet delictū: de qua Bar. in l. fi. j. de pb. Et faciūt q scripta sunt in l. senatus. ī prin. ad Turpil. & in simili dicit Ang. in repe. l. si vacātia. C. de bo. vac. li. x. videlicet cautus iudex non accipiat diffamationē rei culpabilis ī camera, sed in tribunali. Inn. tñ in c. cū in tua. q matri. accu. pos. dicit, φ iudex ex officio recipit informationes ī famiæ, et de notorio nulla ptis citatione facta ī camera: facit qđ no. Bal. in l. si aute inter. de cōsue. reti. feu. al's est de lege Cōradi. & de cōfessione ī camera, vide aliqd p Bal. ī l. ictus fustiū. de infa. Et qđ confessio extraiudicialis faciat plenū p. iudiciū, tenet bal. in l. j. in v. col. de cōfes. Fallit in delictis quę ptinent ad iudicium ecclesię, in fauorem animarū, secundum bal. in l. j. in iiij. colū. de fal. cau. adie. Item adde φ gl. hic sing. dixit. & licet alias confessioni factæ in tormētis nō debeat stari. l. j. §. diuus. j. de q. fallit, nisi de eodē pcesserit bīa cōfessio extraiudicialis. Itē probat hic gl. qa licet al's nō pbet vna confessio extraiudicialis: tñ si est geminata. pbat. Et facit dictū bar. in l. cū scimus. de agri. & cēsi. li. xj. Sed an cōfessio facta a subdicto extra territoriū coram suo iudice pbet, viđ φ habes in l. fin. s. de iuris. om. iud. Itē adde, φ hāc glo. allegauit bar. in l. fin. circa iudicia specialia. j. de quæst. Adde qñ cōfessio extraiudicialis iuncta cū alijs argumētis sit sufficiēs ad cōdēnandū. Bal. cōsi. cxxij. lib. j.

d ¶ Detineāt. Adde φ no. p gl. in c. cū non ab homine. de iudic. Et qñ aliqs aliū capere possit, vide plene Bar. in l. cū eo. j. ad l. Iul. pecu. Et an quis possit tenere bānitū q pōt impune offendi in priuato carcere Bald. φ sic, in l. j. de priua. carceribus. & ad id φ dicit Barto. hic de capiēte debitorē fugitiuū. adde Bal. in auth. imo. C. de ac. & obl. Et scias φ si aliqs posuerit ī carcere priuato aliquē, φ pōt carceratus aufugere si vult nec tenet de fracto carcere. dictum fuit Ro. in l. admonendi. de iureiur.

e ¶ In prima glo. Vide Ro. in l. licitatio §. quod illicite. de public.

f ¶ Tunc distingue. Adde lege eos. & φ ibi habetur. C. de appel. & in lege fina. C. de prin. agen. in re. lib. x. & quod no. gloss. in l. eos. §. pen. de vsu. & in hac qō. adde Ioan. Andr. in titul. de assessore. §. salariū. lege. iiij. C. đ sta & imagi. & not. in cap. statum. §. assessores. de rescript. in vj. & no. Bald. in l. hac lege. C. de sen. ex bre. reci. & in l. ij. in iij. columna. C. de edend. & in l. gñaliter. §. his de rebus cre. & ideo dicit Bal. in l. eos. §. apostolos de appellationibus. φ appostoli debēt dari expensis petentis. Et cū bar. hoc tenet Bal. in l. iij. C. eo. & in quantū dicit, cū visis allegatis. vide Bart. hic in l. ille aut ille. de leg. iij. Et ad materiā circa expēsas fiendas, vide l. prætor. §. j. s. e. ti. & bar. ī l. iij. §. defendi. s. ex qui. cau. ī pos. ea. vbi habes post eū,

An ex

1 ☞ *An ex sententia interlocutoria oriatur actio in factum: quod sic.*

Si liber homo. Quæro ad quid detur ista actio vti-
lis. Respōdeo, ad æstimationē opera
rum amissarum, & amittendarū: quoniā liberū corpus non reci-
pit æstimationē: vt l. ex hac. s. si qua. pau. fe. di. & l. qua actio. §. j.
s. ad l. Aquiliam. Item hic dicitur, datur actio vtilis. quæro quæ
sit ista actio vtilis. Quidā dicunt φ cōdictio ex lege: vt j. l. proxi
ma: sed cōdictio ex lege habet locū, qñ in lege nō est ex pressum
de alia: vt l. j. de cōdi. ex lege. sed in lege est expressum φ ex sentē
tia iudicis datur actio in factum, seu iudicati: vt l. iiij. per totā le-
gem. s. de re iudi. Quidā dicūt, φ hæc cōcurrit cū illa. Alij dicūt
φ sunt casus diuersi. & hæc placet: si enim iudex præcepisset pe-
cuniā dari haberet locū actio in factum, sed hic loquitur quādo
iudex nō præcepit: vel si æstimauit istū liberū tanq; seruū: & sic
1 snīa iudicis nō præcessit. Et hoc nota † φ ex sententia interlocu-
toria iudicis, oritur actio in factum: vt plene dixi in l. à diuo pio.
§. j. s. de re iudi.

Haberi quæstionem. Hucusq; habuistis quādo petitur torqueri seruus
extranei: hic qñ petitur torqueri seruus proprius accusati: et etiā
qñ petitur torqueri seruus extranei. Oppo. s. qui & à quib. l. pro-
spexit. Dicunt quidā, φ hic dicit de seruis extraneorum haberi
quæstionē: est verū si & ipsi sunt traditi ad vsum mulierum. vt
Alij dicunt, & melius, φ illud quod in l. prospexit, deficit de ser-
uis extraneorum: suppletur hic, vel l. prospexit. loquitur quantū
ad impediendā libertatē, vt nō possit manumitti: φ in seruis ex-
traneorū non habet locū, sed solū in proprijs. & hoc puto verū.
Glo. summat hanc materiā C. eo. l. verba.

1 ☞ *An aduocati debeant esse præsentes examinationi testiū, & responsioni positionū.*

a Quæstioni. Qualiter aduocatus [a] debeat interesse quę-
stioni: dixi in l. custodias. s. de pub. iudi. qa
debet intelligi hoc est, examinationi, an debeat torqueri. Et eo-
dem mō φ hic dicitur, φ patroni possint interrogare, intelligo. i.
interrogatoria facere, secūdū quæ examinatur iste qui erit testis
productus. De istis interrogatorijs habemus extra, de testi. c. ij. li.
vj. & in Spec. in tit. de teste. Ad hoc φ aduocati & partes debeāt
1 interesse examinationi testiū,† facit iste tex. sed consuetudo ser-
uat φ iuramento sint præsentes partes, nō aūt examinatiōi: quia
illa debet fieri in secreto: vt l. si qñ. C. de testi. & ibi no. & ita obser
b uatur. Itē allegat [b] ista lex, an qñ rñdetur positionibus per partē
c debeat esse aduocatus præsens: [c] sed in quibusdā terris hoc obser
uatur, in quibusdā nō: vñ serua consuetudinē. Sed mihi placet,
φ aduocatus debet esse præsens: serua tamen consuetudinem.

De eo quoque. Opp. & videtur in isto §. φ seruus alicuius dicatur esse, in quo habet
vsumfructum: vel ei bona fide seruit: contra in l. j. §. qui seruum. s.
ad Syl. & ea. l. §. serui appellatione. & §. sed in eo. Ad vtrumq; re-
spondeo: ibi tractatur de pœna inferēda seruo: & ideo significa-
tio domini restringitur: hic vero loquitur de veritate indagāda
& ideo significatio domini extenditur.

1 ☞ *Filiofamilias delinquenti, quod publicatur proprietas quam habet.*
2 *Bona patris si publicantur, quod publicetur perceptio vsusfructus quam habet in bonis filij.*

Iubet. Quæro, dicitur hic φ publicabitur. Quærit gloss. an fiscus dabit prætium serui publicati: & dic quod
1 sic: vt in gloss.† Vlterius, iste §. facit ad q. de filiofa. delinquente:
2 vtrum publicetur proprietas eius quam habet. facit sic. † Item
si publicantur bona patris, vtrum publicetur vsusfructus perce-
ptio, quam habet pater in bonis filij. Ego hanc q. latius exami-
d naui in l. si finita. §. si de vectigalibus [d]. s. de dam. infect.

1 ☞ *Dictio testis cū tortura creditur, non ei quod dixit sine tortura.*
2 *Testis quod possit corrigere dictum suum incontinenti, & antequam cum partibus loquatur.*
Boni assessores quando testis in dictis variat, faciūt quòd vnū tantum dictū reperiatur.

1 Sed & si negauerint. † Nota quod licet testis antequam torqueatur, dicat
vnum: & postquam torquet dicat aliud, est ei credendū, quod te
ne menti. Secundo not. Ex hoc text. vbi videtur casus expressus
2 φ testis possit corrigere† dictū [e] suum: vt si primo diceret menda
e cium, postea possit dicere veritatem. Gloss. tamen in auth. de te
sti. §. quia vero. videtur dicere, quod posset corrigere dictum suū
incontinenti. Sed si iret, & loqueretur cum partibus, non posset
postea corrigere dictum suum. Ita no. ibi, & ita cōiter obseruat.
Sed illa glo. loquitur in correctione dicti φ
facit testis sponte. Sed si metu tormētorum
vellet corrigere dictū suū, puto ei stādū sem
per ante publicationē, per hunc tex. tñ bo-
ni assessores faciunt quod non reperitur ni-
si vnū dictū. s. illud φ dicunt post tormēta.

1 ☞ *An victus victori debeat condēnari in expensis in criminalibus.*

Si reus. Opp. φ fiscus soluat pretiū, & sic æstimari non debet: vt
no. in §. iubet. s. ea. l. Rñ. fiscus soluit pretiū
serui quod post torturā: & ideo fit æstima-
tio vt sciatur quātū valebat plus ante tortu
1 ram. Vltimo no.† hic quasi casum, φ in cri-
minalibus victus victori debeat cōdemna-
ri ad expensas, & ad alia dāna, sicut in ciui-
libus: vt l. non ignorat. C. de fruct. & lit. ex
pē. & facit φ dixi. s. e. l. in prin. & videt tex.
secundū vnā lect. in l. fi. C. de fruct. & lit. ex
pē. facit l. qui crimē. C. qui accus. nō pos.

1 ☞ *Condictio ex lege quod habeat locum in istis legibus antiquis.*

Q Vod ex his. Nota φ tit. de conditio-
1 ne ex lege habet locum† in legibus
antiquis: & tamē l. j. C. de cōdi. ex lege. dicit
φ si ex noua lege causat obligatio, habet lo
cū cōdictio ex lege. & sic istæ leges Dige-
storum dicunt nouæ leges dic vt ibi.

M Ariti. Hæc lex corrigitur ho-
die per authenti. vt lice.
mat. & auiæ. §. quia si adulteram.
positam C. eodem titulo. authen. sed nouo
iure.

1 ☞ *Receptās aliquem semel, si ille aliquid perdidit, quòd talis receptans non tenetur titulo, nau. caup. stab.*
Nomina verbalia significatiua alicuius officij quod quis sua authoritate assumit, non verificantur in vno actu.
Nomina verbalia significantia delictum, verificantur in vno actu.

1 Qui quæstum.† Istæ §. facit ad quæstionē
aliquis est hospitatus aliquem semel: tunc
ille talis semel receptus, aliquid perdidit
quæritur an ille talis hospitator teneatur ex
illo titulo, nautæ caupones stabularij. Gui.
de Suza. tenet quod sic, per hunc textum.
Ego consueui dicere contrarium: quia ista
nomina verbalia quæ sunt significatiua ali
cuius officij quod quis assumit sua autho-
ritate: vt mercator, & hospitator, & similia
non verificantur ex actu vno: sed requirūt
assiduitatem: vt lege prima. §. primo. de tri
butoria. & ideo non tenetur illa actione di-
recta: sed vtili sic: vt ibi dicitur. Dixi ple-
nè in lege legatis seruis. in principio de le-
gatis tertio. & ibi videatis. Sed in istis nomi
nibus, quæ sunt significatiua delicti, vt ef-
fractor, raptor, expilator, & similes vno a-
ctu verificantur: vt hic. Plene dixi in præal-
le. l. legatis seruis. in prin.

1 ☞ *Si aliquis stetit in adulterio per triennium, à quo tempore incipiat tempus.*

a ¶ Quæstioni. Aduocatus. An & qñ examinatiōi testiū debet aduocatus esse præsens. Vide bar. in l. j. C. de sacrosan. eccle. & scripsi in l. custodias. de pub. iu.

b ¶ Itē allegat. Adde Hostiē. & alios in c. pastoralis. de iudic. Andre. Barb.

c ¶ Aduocatus præsens. An aduocatus debet esse præsens quæstioni, qñ pars respondet positionibus, adde φ aduocatus non debet partē instruere: vt no. glo. & bar. in l. ij. de iura. calū. Et adde no. secundū Host. in c. dilecti. de iud. φ iudex poterit interdū permittere aduocatum respondere positionibus si videt reū nimis simplicem q posset decipi in responsione: facit c. pastoralis. eod. tit. quod sequtur Imo. & docto. in d. c. dilecti. & videt velle Inn. & doc. in d. c. pastoralis. & refert ēt bal. in l. ij. C. de iur. calū. in princ. & vide Abb. in ca. pastoralis. in fin. Et appo. vide doc. in c. ij. de cōfes. ī vj. & vide Bald. tenentem φ nō debeat esse pręsens in l. proxime. s. de his quæ in testa. delē. & in l. nō solū. s. de pc. quod limita, nisi pars sit persona rustica siue idiota. ita dicit Hostiē. in c. dilecti. de iudi. Ita tenent cōmuniter Cano. in ca. pastoralis. eod. titu. de iudic. & vide Barto. in l. custodias. s. de public. iudi. & Bar. in l. proxi. & in l. non solum s. alleg.

d ¶ §. si de vectigalibus. Sed ibi non ponit hanc vlti. qō. Et istud vltimum limita, nisi pater patiat capitis diminutionem, per quam vsusfructus amittatur. Ita vult Bald. limitando prædicta in l. corruptionē. de vsu fru. in vna additio. in vltima colum. & vide Barto. in l. iij. §. sed vtrum. s. de minori. qđ deportatis vel publicatis bonis alicuius, ego non priuer vsufructu. vide text. in lege sed si minor. supra de pig. l. si superatus. eo. tit. per bal. in c. j. de contro. inuesti. Non obstat. l. lex. vectigali. de pignori. vide tñ ibi Alex. ī x. & xxj. col. vbi late ponit.

e ¶ Sed & si negauerint corrigere dictum suū. Et qñ & qūo possit corrigere dictum suum, vide Bar. & quod ibi habes in l. eos. j. de fal. & not. φ si testis vnū dixit sine tormentis, & aliud in tormentis, statur vltimo dicto: vt hic vult Bar. qui sequitur Bal. in l. iij. in j. col. C. eo. ti. & Bar. in d. l. eos. Et quid si in tormentis nō perseuerauerit, vide Bal. in l. fi. de quæstio.

a ¶Quærit glo. Vide quæ remisi ad l. quicunqꝫ. C. de ser. fug. ad Bal. And. Barb.
POMATES.
b ¶Quinquennium. Quod est speciale, vt delicta nō remaneāt impunita l. ita vulneratus. ad legē Aquil. Vide Bar. in l. naturaliter. ſ. de vsuca. & ibi do. meū. Vide Bal. in l. j. alias ij. C. qn̄ libel. princ. gl. fi. in l. ij. §. si quis. alias fina. ſ. si quis in ius voc. non ierit. & aliam glo. xv. q. iiij. ca. placita secularia.
c ¶Mariti. §. qnquennium. Propositionē libelli. Per solam dationem libelli interrumpit̄ præscriptio in crīalibus. Bal. cōtra, distinguendo in l. j. C. qn̄ libel. prin. da. &c. De hoc per Ro. in l. j. in prin. de arbi. p Bar. in l. naturaliter. ad fi. de vsuc.
d ¶Ad momentum. Vide Moder. in d. §. biduū. iuncto eo qđ dicit̄ in §. dies. Sed qn̄ dicitur ex die ꝙ nō cōprehendat̄ de momēto ad momentū, tenet Bal. in l. fi. de iure do. impe. viđ Bar. in l. ex hoc iure. in princi. de iusti. & iure.
e ¶Nihil. & viđ Bar. in l. hos accusare. §. lege. ſ. de acc. & p istū tex. dicit Bal. in l. iuris. ad fi. qui. res iud. non noc. ꝙ snīa lata cōtra occisores, non p̄iudicat mādatoribus. Et no. ex hoc textu, ꝙ plures posſūt accusari eodem libello. & vide Bar. in d. l. hos accusare. §. j. ſ. de accusa.
f ¶Si qs adulterium. Et facit qđ no. Bar. in l. fi. j. de q. an quis posſit torqueri ante publicatas attestatiōes, vide Bal. in l. milites. de q. Ex op. hanc l. alle. Bar. in l. maritus. in ver. vlterius. j. de quæst.
g ¶Si quis adulteriū. Facit ad q. Ciuitas fuit damnata ad destructionē murorū: an postea poterit reficere: Facit qđ no. ī l. ī opus. de op. pub. & Bar. et Alex. in l. pmisceri. j. de acqui. pos. & vide Bar. & ī l. seruus. C. de pœ. Et vide de ista qō. p Ang. ī l. in numerationibus. ſ. de sol. per Imo. in l. si fideius. in §. meminiſſe. de leg. j. Et tāgit Pe. đ anc. in c. j. de vsur. ī vj. facit tex. et ibi Bar. in l. sicut. §. supuacuū. q. mod. pi. vel hyp. sol. Et adđ ꝙ p c. ex lrīs. qđ hic allē. Bar. dicebat Bal. ī l. ij. C. đ posth. ꝙ bānū qđ ferē ex contumacia, bannito comparēte

Sex mensium. Iste §. legit̄ duobusmodis in gl. Pone casum: aliqua commisit adulterium, propter quod fuit dimiſſa à viro suo: quæritur, sex menses à quo tēpore incipiūt currere? Respon. si quidē ista repudiata durauerit vidua, incipiunt currere à die cōmissi criminis: si verò nupsit secūdò, à die diuortij. Hæc lect. ponitur circa prin. gl. Vide gl. quæ incipit, de adulterio. ibi: sed in adultera. hic incipit ponere casum: & ibi dum dicit j. proxi. §. dic, hęc eadem lect. ponit̄ ī. ea. glo. ver. vel verius. Secūdo modo legit̄ ista lex vt ponat casum sic: quæro, à quo tēpore incipit currere tempus sex mēsium? Respōdet Iuriscōsultus ꝙ si quidē fuit vidua illa, quæ cōmisit crimina tempore criminis cōmissi: si fuerit nupta tēpore diuortij: hæc lect. ponit̄ in glo. vbi vel fortè loquit̄ de stupro in vidua, &c. hæc lect. nō placet glo. & bene. Et ratio est, quia in accusatione filiæ viduæ nō sunt statuta tēpora sex mēsium, in quibus vir accuset intra lx. dies iure mariti, & intra alios quatuor mēses iure extra
1 nei: vt l. nec in ea. §. j. ſ. eo. †Quærit gl.[a]
a quid si aliqs stetit in adulterio cōtinuo per trienniū, quo tēpore inspicimus tēpus. Dicunt quidam à prin. vt l. ei qui. ſ. de fur. Alij dicunt ꝙ ab vltimo: & sic videt̄ dicere glo. quòd de quolibet adulterio posſit accusari. No. bene hanc gl. quæ glos. videtur contra id quod no. in l. vulg. ſ. de fur.

Hoc quinquennium. Nota quod tempus statutum in fine legis, vr̄ ꝙ porrigat̄ ad oīa capita legis. De hoc tāgam ſ. vi bono. rapt. l. p̄tor. §. si quis aduētu.

1 ☞ *Præscriptio statuta accusationi criminali quòd interrumpatur per solam libelli oblationem: secus in ciuili.*
2 *Interruptio, quæ fit per dationem libelli, non prodest nisi interrumpenti.*

b Quinquennium.[b] Nota ex lege ista ꝙ
1 præscriptio † statuta accusationi criminali interrumpitur per solā propositionē libel
c li[c], & sic perpetuat̄. Ad quod facit j. proxi. versi. ibi: postulationis dies primò. & ſ. eo. l. miles. §. sexaginta. quod secus est in ciuilibus, vbi requirit̄ citatio, vel litis cōtestatio.
2 quod est notādum. Item ex ver. seq. no. † ꝙ ciuilis interruptio, q̄ fit p dationē libelli, nō pdest nisi iterrūpēti. plenè not. in l. sicut. C. de p̄scrip. xxx. ann. Cōtra hūc §. opp. ꝙ tēpus accusationis alterius psit alteri accusanti: vt j. e. l. qnquēniū. Solue vt ibi dicā, &c.

1 ☞ *De dictiōe aūt, ꝙ aduersetur his q̄ sunt eiusdē generis.*

Eum aūt. Quæro, an post qnquēniū debet accusari le. Iul. de adul. vel debet accusari l. Iul. de vi publi. vel pri. Rñ. quidā dicūt le. Iul. de vi. sed gl. dicit l. Iul. de adul. & hoc innuit ista aduersatiua aūt: dicit enim, eū aūt, &c. qđ no. Ex
1 hac gl. no. † ꝙ significatio huius cōiunctionis aūt, est aduersari: vt l. hoc amplius. §. de his aūt. ſ. de dā. infec. & eius natura est aduersari his quæ sunt eiusdē generis: vt hac gl. & ideo si dicerē sic, scholares legūt, Pet. autē currit: intelligeē Pet. scilicet scholaris, vt aduersetur his, quæ sunt eiusdē generis.

Pater. Opp. de l. fi. ſ. de pub. iu. Sol. intellige hic de euidenti calumnia: vt plenè dixi in l. is cuius ope. §. fina. ſ. eo.

1 ☞ *Idem est dicere à die diuortij, quod ex die.*

Sexaginta. Dicitur hic lx. dies à diuortio: sed ſ. l. proxi. §.
1 sex mensiū. dicit̄ ex die diuortij: † & sic est idē dicere ex die diuortij, & à diuortio. Et sic videt̄ ꝙ ī vtroqꝫ cōtinetur tp̄s de momē
d to ad momentū:[d] vt l. j. §. biduū. & §. sequēti. j. qn̄ app. sit. quod tene mēti pro statutis.

Quinquennium. Nota quod istud quinquenniū est continuum quo ad processum: sed est vtile quo ad initiū. Opp. ſ. ad l. Mariti. ver. hoc amplius. vbi tempus accusationis alterius nō connumeratur. Breuiter ibi loquit̄ qn̄ secūdus accusator non detulit accusationi primi: imo ab accusando eū remoueri fecit: hic vero loquit̄ qn̄ accusatiōi primi đtulit: ipse tn̄ post ea non est psecutus, vel est præuaricatus.

1 ☞ *An producens testes cū ipso posſint eodem libello accusari. quòd sic.*

e Nihil.[c] Ibi: nō tn̄ &c. Dy. consuluit vnā q̄stionē, an producens falsos testes, & etiā ipsi testes
1 posſint eodē libello accusari. † Et determinauit ꝙ sic, p l. j. C. si reus vł accu. mor. fue. & ibi p Cyn. de qua q̄one videt̄ hic casus. Facit j. de fal. l. athletas. Ad hoc facit gl. l. si post. in prin. ſ. e. in fi. magnæ gloſſæ.

1 ☞ *Sicut ante litem contestatam non debēt recipi testes: ita nec debet aliquis torqueri.*

f Si quis adulterium.[f] No. dicit hic Iac. de Are. ꝙ sicut ante litis cōtestationē nō debent recipi testes:
1 ita nec debet aliqs torqueri † ante lit cōtes. in p̄iudiciū alicuius accusandi. Quęro, quid vult dicere tex. in p̄iudiciū eius. Glos. dicit vno modo & bene. Itē exponit secūdo mō & male, vt l. seruos. §. fi. ſ. de accu.

1 ☞ *Ciuitas si fuit dānata ad destructionē muri. an perpetuò murus debeat esse destructus.*

Si quis adulterium. Oppo. hic dicitur diuortiū factū debet durare ppetuo cōtra. j. de pœnis. l. sine præfinito. Sol. ibi tempus propter imperitiā fuit omiſſum, vt ibi
1 dicam. Facit † ad quęstionē:[g] Ciuitas vel ca
g strū fuit cōdēnatū, ꝙ destruerent̄ muri, & fuerūt destructi: an posſint reponi? Dy. dicit, ꝙ fuit determinatū ꝙ nō: quia ꝙ hic dicitur, debet intelligi ꝙ sint destructi perpetuo. Facit l. seruus. C. de pœnis. vbi dānatus seruus in vinculis stare intelligit̄ ppetuo. et ibi Cy. hoc ponit. cōtra hoc videt̄ ī c. ex literis. extra de cōst. Sol. si pœna imponit̄ ob cōtumaciā: tūc cessāte contumacia cessat &
h pœna:[h] vt d. c. ex literis. & ibi Inn. hoc tenet. Sed si ob aliam causam pœna imponitur: tunc loquitur pręcedens determinatio.

1 ☞ *An per porrectionem libelli malè concepti, interrumpatur præscriptio.*

Accusaturus. Hęc est bona lex et hoc dicit. Per porrectionem libelli male concepti non interrumpitur præscriptio adulterij. hoc dicit. ista l. Oppo. ſ. de arbi. l. qui arbiter. & l. si is cui. ſ. de leg. ij. gloſſ. non soluit: sed rn̄deo, ibi totum. ius suum consumpserat ille, qui volebat mutare, & variare: hic vero secus. Vlterius quæro, di
i citur hic, si tempora largiantur. quæro[i] de quibus temporibus loquitur. hic gloſſ. dat tres responsiones. Primo quod loquitur de tempore statuto à iudice: vt lege Titia. supra de accusationib. & hæc est satis bona. Alia quod loquatur de tempore xxx. dierum: de quo loquitur lege libellorum. in fine. Sed ista est falsa, & reprobatur in lege libellorum. in fine. Tertia solutio est qđ hic

in legitimo termino reducit̄ ad simplicē citationē qđ intellige vt per eum in l. ita demum. C. de p. cu. & no. in l. absentem. de pœ.
POMATES.
¶Facit ad qō. Vide aliqua in simili adducta per Alex. & do. in l. si fideius. §. j. de lega. j. & vide Fel. in d. c. ex literis. co. vij. & seq. in ver. secūda đclaratio. & ibi Barba. col. xvij. & Alexā. cōsi. cviij. col. penul. volu. j.
h ¶Cessat & pena. Cessante contumacia cessare debet pœna. l. j. §. pater. ſ. de col. bo. & no. Bal. et do. in l. Publica. §. j. depo. c. ex literis de consti. Et qn̄ pœna imponit̄, an præsumat̄ imposita ob crimē, an propter cōtumaciā? do. Anto. & Io. de Li. in c. ex literis. dicit ꝙ ob crimē præsumit̄ imposita. alleg. Inn. in c. cū bonæ. de æta. & quali. sed Im. dicit ꝙ Inno. hoc non dicit, & ꝙ hoc dictū nō est verū per l. si præses. & l. si de interpretatione. in ratione sui. j. de pœnis. & hoc dicit satis voluisse Goff. & Ioan. And. post eū in d. c. ex literis. Pro cuius intellectu vide Bal. in l. acceptam. ī ix. q. C. de vsur.
i ¶Quæro de quibus. Et vide ꝙ no. bar. ī l. edita in ij. col. C. đ edē. & bal. ī. l. accusati. C. ā accu. nō pos. Adđ ꝙ Alex. ī. l. qc qd astrīgēdę. de ver. obl. alleg. hūc tex. ꝙ appellās rectè appellat, si dicit, habeas p expresſis causis grauaminis vsqꝫ cras: qa dabo tibi in scriptis. si tn̄ illa dies sequēs sit intra tpa appellandi. & ita dicit hoc vltimum tenere bal. ī l. ij. C. de episc. aud. et Ang. et Imo. ī. d. l. qcqd astringendæ. idem velle.

a ¶Xxx. anno. Adde Bal. in l. si mater. ne de sta. defun. & in l. cū notisſimi. de pręscrip. xxx. anno.
b ¶Male cōcepti. Vtrū p libellū male cōceptū interrūpatur pręscriptio, adde Alexā. l. iuste. ff. de acquiren. posſes. ad fi. Et quid in minus solēni citatione, adde Bal. in l. & post edictum. de iud. & not. quæ dixi in l. cū notisſimi. C. de pręscr. xxx. an. & dicit Bal. ꝙ nō requirit̄ perēptoriū edictū ad interrūp ēdū: sed sufficit vnica citatio. & cū Barto. hic transit Bal. in l. edita. C. de edē. in xij. col. Adde an p ciationē minus solēnem interrūpat̄ præscriptio, Bal. cōs. clxvij. j. l.
c ¶Auth. offerat̄. Ibi Bal. qui aliter loquit̄ in vij. colū. & vide Bal. in l. j. in j. col. ne deli. defun.
POMATES.
d ¶Libellus sit. Vide Feli. in c. cām q̄. co. j. de testi. in ver. fallit primo. & ī d. c. illud. col. iiij. in versi. secūda declaratio. de pręscri. & Are. consil. xxx. colū. fi. & vide Alex. consi. v. col. ij. vol. v. & dicit, ꝙ ēt in casibus ī qbus sola citatio interrūpit præscriptionē, intelligi debet dūmodo citari faciens ipse cōparuerit in termino citationis, & debitum suum fecerit.
e ¶Solam citationē. Vide Bal. ī l. j. in iij. col. C. de fru. & li. expen. vbi dicit, ꝙ etiā in præscrip. q̄ interrūpitur per litis cōtestationem, si libellus fuit ineptus, cuiusvigore secuta fuit absolutoria, oīa perimūtur, & etiam interruptio.
f ¶An citatio. No. ꝙ citatio nulla nō īterrūpit præscriptionē, & an cōparitio sequens citationē nullā, validet eam, adeo ꝙ interrūpat pręscriptionē, vide Bal. in l. j. §. j. & ibi no. de feri. Adde Bal. ī auth. oēs. C. si vt se ab hære. abst. et ī auth. offerat̄. in vj. colū. C. de lit. cōte. vbi ad hoc alle. istā gl. sed certe gl. ibi expresſe tenet cōtrarium: arbitror Bal. ibi eē corruptū. & vide alex. in d. l. j. de fer. in prin. et tenēdo ꝙ spōtanea cōparitio validet citationē: tūc quæro, an sola cōparitio sequens interrūpat, an solū cū deuētum est ad li. cōtestationē. pōt eē esſe īteruallū magnū inter cōparitionem

hic loquitur de tempore quinquennij: de quo loquitur l. quinquenniū. ſ. eo. & ista est bona. Sed contra hoc opp. per porrectionē libelli fuit ista accusatio perpetuata: vt l. mariti. §. quinquēniū. ſ. eo. Solu. ibi
1 libellus erat bn̄ cōceptus: hic male. †Sed contra hoc opp. ego video ꝙ præscriptio interrūpitur per solā solutionē: vt l. cū no
a tisſimi. C. de præscri. xxx. an.[a] ergo mul
b to magis per dationē libelli: licet male[b] concepti. Circa hunc passum habetis gl.
c in aut̄. offerat̄.[c] C. de lit. cōtest. & ibi se nō bene firmat, & ponit varias opi. ideo dico sic: Quædā est præscriptio, quę per dationē libelli interrūpitur, & in illa inspici
d tur vtrū libellus sit[d] bene cōcept⁹ vel nō. Casus est hic, cōiūcta l. mariti. §. quinquēniū. ſ. en Quędā est præscriptio, q̄ per so
e lam citationē[e] interrūpit̄ vt præscriptio
f xxx. ann. & in illa inspicitur, an citatio[f] sit bene facta, non curo vtrū libellus sit bene conceptus, vel nō: vt l. cū notisſimi. C. de præscriptio. xxx. anno. Et ita loquit̄ opi. illorū in aut̄. offerat̄. Quædā est p̄scriptio q̄ per solā litis contestationē interrūpitur: vt l. ij. in fin. ſ. pro empt. & in ista inspicimus, an lis sit bn̄ cōtestata, vt in aut̄. offeratur. secundum aliam opin. & l. si pater. C. ne de sta. defun.

Filiusfam. Not. ꝙ in publicis iudicijs potest esſe filius sine patris volūtate: vt hic: & habuistis in l. inter liberas. §. filius. ſ. eo. & ibi dixi.

1 ☞ *Hæc lex in adulterio simplici est correcta, non in adulterio cum incestu.*
2 *Pœna incestus est pœna adulterij.*
3 *Quis pōt puniri de adulterio, & incestu, uel de stupro & incestu.*
4 *Stuprum est species separata ab adulterio & incestu: & committitur in uiduam, uel in uirginem.*
5 *Quid operetur ꝙ quis teneatur adulterio & stupro, uel stupro & incestu, cùm æqualis sit pœna.*
6 *De quo errore intelligatur in hac lege.*
7 *Mulier contrahens matrimonium contra ius gentium nō excusatur: contra iui ciuile, sic.*
8 *Coitus, qui fit sine colore matrimonij, quòd sit punibilis, & qualiter.*
9 *Coitus prohibitus de iure gentium, uel naturali, sub colore matrimonij, quando sit punibilis, & quando non.*
10 *Ignorantia quòd maximè præsumatur in muliere, & minore in matrimonio.*
11 *Qua pœna puniantur contrahentes incestas nuptias.*
12 *Quando unus ex contrahentibus matrimonium in casu prohibito sciuit, aliter ignorauit: sciens punitur, ignorās nō.*
13 *Error iuris in contrahente matrimoniū, qualiter probetur.*
14 *Error iuris quòd debeat allegari, & non sufficit quòd appareant præsumptiones sufficientes.*
Consilium quòd fiant positiones de errore.
15 *Excipiens de præsumptionibus erroris, uidetur errorem allegare.*
16 *Delinquens ignoranter, ꝙ excusatur quando delictum nō committitur principaliter in iniuriam alicuius: secus si committeretur.*

Si adulterium. Hæc est bona lex, & subtilis & difficillis. Si cōmittitur adulterium cū incestu, mulier punit̄ vt vir. Idē si cōmittit̄ stuprū & incestus: sed ab incestu excusatur propter ignorātiam, quæ præsumitur in muliere minore, & statim pœnitente. h. d. vsqꝫ ad §. Imperatores. Et diuidit̄ principaliter in tres partes vel quatuor. Primo loquit̄, qn̄ cōmittitur adulteriū cū incestu. Secūdo, qn̄ cōmittitur stuprū & incestus à masculo. Tertio, qn̄ cōmittitur stuprū & incestus à muliere sub colore matrimonij. Quarto, quādo masculus aliqualiter excusatur. Quinto, qn̄ in totū liberatur. Secūda ibi: stuprū. Tertia ibi: quare mulier. Quarta ibi: nonnunqꝫ. Quinta ibi: fratres deniqꝫ.
1 Opp. † ad primā partē: imo aliter punit̄ mulier q̄ vir: vt in aut̄. sed hodie. cōiūcta l. quāuis. C. eod. Sol. In adulterio simplici hæc lex est correcta: sed in adulterio cum incestu, nil est innouatū per illa iura: arg. ad hoc j. l. proxi. §. præscriptiōe. & §. incesti. Quærit glos. quæ est pœna incestus.
2 †Glo. dicit ꝙ eadē pœna est incestus, quę est adulterij: vt hic colligitur: & habuistis notatū in l. inter liberas. §. j. ſ. eo. nō habetis alia circa primā partem. Sequitur §. stuprū. vbi est secunda pars, & difficilis §. legitur duobus modis in istis glo. Primo ꝙ hic loquitur simpliciter de adulterio et incestu. Secundo modo ꝙ loquatur de stupro & incestu. Et ꝙ hæc lex loquitur de adulterio & incestu, primo facit text. q dicit, an adulterij pœna sufficiat. Huic lectu. applaudit glo. super verbo, stuprū. & glo. super verbo filiā. & glo. super verbo, cōcurrāt. Secūdo mō legit̄ hæc lex vt dixi de stupro & incestu. Pro hac lect. facit tex. qui dicit stuprū: huic etiam applaudit gl. sup verbo, adulterij. & gl. sup verbo, duplex. & gl. sup ver. errore. Quæro igitur quæ istarū lect. sit vera. Respondeo, hic loquit̄ de stupro, & incestu. De adulterio enim & incestu non pōt loqui: quia cū nupta nulla cadit excusatio: vt j.
3 ea. l. ver. fratres. Vlterius quæro † p declaratiōe legis, vtrū de vtroqꝫ delicto puniat̄, s. de stupro & incestu, vel de Adulterio & incestu. Glos. dicit ꝙ sic, & bene. Et hoc vult dicere text. hic, ibi: quia multum interest. vbi soluit hanc q. quia videt̄ velle, ꝙ qn̄ facit sciēter, puniat̄ de vtroqꝫ. Facit l. qui de crimine. C de accu. Ad hoc oppo. de l. senatus. ſ. de accu. Sol. Ibi dicit ob id crimen: hic vero sunt diuersa delicta, licet ex eodē facto descendant. Cō
g tra hoc[g] oppo. de d. l. senatus. put loquitur in parricidio, & homicidio, quæ sunt delicta diuersa: & tn̄ nō pōt quis puniri de vtroqꝫ. Respō. illa delicta habēt se vt genus & species: sed delicta, de quibus hic loquitur, habent se vt excedētia & excessa, seu species separatæ. Sed contra hoc oppon. de d. l. senatus. prout hic loquitur de stupro & incestu. Nā stuprū videtur genus ad omnem coitum illicitum. Respon. nō est verū, imo stuprum † est species separata: quia non cōmittit̄, nisi in viduam, vel in virginem: vt habuistis ſ. e. l. stuprū. §. j. & l. inter liberas. §. j. dixi ꝙ tenetur de vtroqꝫ, s. de adulterio & incestu, seu stu
5 pro, & incestu. Quæro † quid releuat de vtroqꝫ teneri? nisi eē̄ est æqualis pœna, quia est pœna capitis, nil releuat teneri de vtroqꝫ, cū semel tātū posſit decapitari: vt l. vulgaris. in prin. & ibi dixi ſ. de furtis. Rn̄. istud est vtile. Primo: quia si sequat̄ absolutoria super vno, poterit ab alio crimine accusari: vt l. q de crimine. C. de accu. Item si sequatur condemnatoria, prodest in hoc, quia secundū tempora hæc non erat pœna capitis sed minor: vt no. in l. ij. §. miles. ſ. de his qui no. infa. & l. si quis viduam. j. de quæstionibus. & j. de re mili. l. qui cū vno. §. adulterij. & ideo prodest, & etiā scire pter statuta ciuitatis quæ hodie minorem pœnā imponunt p adulterio. Itē qn̄ ista delicta sunt simul coniuncta, vnius pœna augetur propter aliud:
6 vt j. eo. l. proxi. Item dicitur hic, † errore &c. quæro de quo errore loquitur hic. Dicit gl. de errore facti iustisſimi. Alij dicunt de errore iuris: & tūc dic, ꝙ loquit̄ de errore qui declara

& litis cōtestationē. dilatoriam, qui obiectus p̄scriptionē nō interrūpit. c. cū dilectus. de or. cog. & in hoc Pet. de Anch. in l. j. de fer. tenet, ꝙ per solā spōtaneā cōparitionē interrūpat̄: quia habet vim citationis & maiorē: vt patet ex his quæ habent̄ & no. in d. §. j. ī c. fi. de elec. in vj. qđ est no. Adde Bal. in addi. Spe. ī ti. đ cita. & ibi dixit, ꝙ meminit se legiſſe, ꝙ citatio realis interrūpat pręscri. Et ad p̄dicta dicit Bal. in l. pperādū. §. & si qdē. de iu. ꝙ si citatio nō sit legitime facta, snīa lata contra actorem sit ipso iure nulla. Et an libelli oblatio cū executoris misſione corā arbitro interrūpat p̄scrip. si cōpromiſſum nō tenet, vide Guid. de suza. in l. cū antea. C. đ arbi. et tenet ibi ꝙ nō: p l. si pr̄. ne de sta. defun. & ad Bart. hic, vide Alex. in rub. ff. de in ius voc. cum cōcor. Adde ꝙ citatio generalis, & indiscreta interrūpit p̄scri. & facta etiā in alio loco q̄ domicilij p̄scribētis: vt voluit Bal. cōsi. clxvij. j. li. Et an p oblationē inepti libelli, p eundē in additionibus ad Spe. in tit. de citatio.
g ¶Cōtra hoc. Vide plene gl. in authē. de ince. nup. vbi ponit qđ si incestus, & qđ nefarius coitus. & vi

de gl.Instit.de nup. §.si aduersus.
a ¶Huius declaratione. Ex his dictis habes,quis coitus sit ꝓhibitus,et qs sit permissus:& quid ĩ nouerca.& vide gl.Insti.de nup.§.si aduersus.Quid in alio simplici fornicatore:vt solutus cum soluta. Quidam dicebãt ꝙ ista simplex fornicatio nõ erat ꝓhibita de iure ciuili, sed de iure Canonico tñ: & ideo erat crimen ecclesiasticum. Allegãt Fede.in cõsi.Sed põt saluari dictum Federici in fornicatione presbyteri: vt no.in c.eos.xxxij.distin.Item põt saluari in puro cõcubinatu, qui nõ est ꝓhibitus a iure ciuili : vt ff.de cõcubinis,ꝑ totum. Sed regulariter oĩs alia fornicatio punitur.no. Bar.in l. j.de concubinis.Quid in iudæo habente coitũ cũ christiana : an puniatur a iudice seculari vel ecclesiastico:vide gl.in ca. sæpe.xxviij.q.j.& qđ habet ĩ ca.archiepiscopi.de rap.& cõsuluit Io.Calde.in suo cõsi.qđ ponit in tit. de foro cõpe.in cõsi, xij.& repetijt in cõsi.sub tit.de iudi.& Pet.de Anc.in cõsi. xiiij.& Io. An.in c. gaudemus. đ diuor. quę nota.& qua pœna puniat Iudęus habens rẽ cũ Christiana:& qua pœna habens rẽ cũ brutis: & qua pœna puniatur mulier faciens officiũ hominis, vide q̃ dixi in l.cum vir. de adul.& glos. in c.inter opera charitatis. de spon,dicit ꝙ crimine meretricij sub dissimulatione pertrãsit, & meretricari est peccatũ mortale.xxxij.q. iiij.in ca. meretrices.Quid in habente rem cũ bestijs:vide tex.in c. si mulier.alias,mulier. xvj.q.j.quę ꝓ sing. alle.Ro.in l. si vero. §.de viro.in xxxvj. alias xlvj.fal.ff.solu. ma. Adde qđ Oldr. cõsi.cccxxxiij. dicit ꝙ Iudęus cognoscẽs Christianam debet puniri extraordinarie.& dicit ꝙ illi Iudæo,ꝓ quo ipse cõsuluit,fuerunt incisa virilia.
b ¶Si vero quæris. Adde gloss.& Bald. in l.si iusta.alias in l. finali.de condi. sine cau.& Ioan.And.in ca.ex tenore. qui fil. sint legit.& quæ no. in l.fin. ĩ. eod. Et an filij ex legitimo matrimonio nati, alias

bitur inferius. Quæro,quid vult dicere, cõtumacia iuris,& cõtumacia sanguinis. rñ.vult dicere ꝙ sciebat ius et sciebat parẽtelã,& vtrũq; cõtẽnit. Nõ habetis alia hic circa hanc partem. Sequitur tertia pars,quæ incipit, quare mulier. Ex hoc
7 §.nota† ꝙ si mulier cõtrahit matrimoniũ cõtra ius gentium,punitur:sed cõtra ius ciuile excusatur. Opp.& videtur ꝙ etiã qñ cõtrahit cõtra ius gẽtiũ,excusetur mulier.j.ea.l.ver.fratres.Solut. Hic hoc fecit scienter volens cõtrahere matrimonium. sed in vers.fratres.fecit ignoranter cõtrahendo matrimonium, quod credebat se contrahere licite,& hoc eodem modo de ea quæ ignoranter fecit, debet intelligi versi.nã si sola.qui ponitur hic:vt j,dicet.

Expeditis videlicet de tertia parte, venio ad quartã,quæ incipit, nõnunq;. hic nõ habetis alia.nam eius materiam j. ꝓxi, §.dicam. Sequitur quarta pars quæ incipit,fratres.& diuiditur in partes quatuor. Primo ponit rescriptum, qñ qs excusat propter ætatem.Secundo ponit aliud rescriptũ,qñ quis excusatur ꝓpter pœnitẽtiã ostẽsam per diuortium. Tertio ponit aliud rescriptum,quando quis excusatur ꝓpter pœnitentiam ostensam per supplicationẽ. Quarto Iuriscõsultus reassumit omnia præcedentia.Secunda ibi:ijdẽ Imperatores. Tertia ibi:ijdẽ Polliõi. Quarta ibi:incestũ autẽ. Opp.de l.qui contra. C.de incest.nup.Huius timore gl. distinguit hic,dicens ꝙ ibi errauit in facto : hic in iure. Et annectit gl. vnum verbum, ꝙ in incestu,si quis errauerit in iure naturali,vel gentium,nullo modo, sed aliqualiter releuatur.Hoc dictum non placet mihi per tex.in ver.ijdem Imperatores.Nã matrimonium contractum cum nouerca est illicitum de iure gentium:quia illa matrimonia dicuntur de iure gentium illicita,quæ sunt prohibita ratione cõsanguinitatis,vel affinitatis. Ita intelligit Azo in summa de incest.nu.& in summa de in
8 terdicto matri. in prin. Et ideo pro†declaranda ista materia volo vos scire,ꝙ habetis tres gl.in hac materia. Vna est hic. Alia est in l.qui contra.C.de incest.nupt. Alia est,quæ est perfectior,& melior, in auth. de incest.nup.§.primo,collat.ij. sed tamen non bene declarat.Ideo pro huius
a declaratione[a] volo te scire, ꝙ quandoq; coitus fit sine colore matrimonij:tũc isto casu punitur indistincte iste talis coitus: & puto ꝙ punitur secundum illud quod est in veritate,non secundum illud quod putabat.Si erat cõsanguinea,punietur de incestu.Si nupta,punietur de adulterio: quoniã dabat ab initio operam rei illicitæ,& erat in dolo:ar.š.de fur. l. vulgaris. §.si quis ex.& supra de iniur.l.eum qui.§.
9 si iniuria. Quandoq;† iste talis coitus fit sub colore matrimonij : & hic est aduertendum: Aut tu quæris vtrum ipse puniatur lege Iulia de adulter.& stupro, & de incestu. Aut tu quæris an puniatur ex cõstitutionibus,quæ puniunt contrahentes nuptias incestas.Primo casu, aut ipsi sciuerunt ius & factũ:& puniunt:vt hic, in §.stuprũ.ibi:cõtumacia iuris,&sanguinis:

quia punit de stupro & incestu,vt hic dicitur aut ignorauit vterq;,& sunt excusati.vt l.qui contra.C.de incest.nup.& hoc prout dicit, errore matrimonium illicite cõtrahat. Aut ignorabat factũ & sciebat ius:& tunc idem,quod excusetur,vt hic: prout dicitur errore:vt d.l.qui contra.C. de incest.nup. Aut econtra sciebant factũ & ignorabant ius.& in isto casu si quidẽ mulier est:excusatur,vt hic in ver.fratres & in ver.quare mulier.ibi:nã si sola, &c. si erat masculus:tunc aut minor,& excusatur:vt d.ver.fratres.aut maior:& tunc si statim cum cognouerit eum, pœnituerit, quę pœnitẽtia ostenditur per diuortium, vl' per supplicationẽ, ei parcitur similiter vt hic in ver.ijdem Pollioni.& in ver.ijdẽ Imperatores. Aut statim nõ pœnituit:& tũc punitur, sed mitius:vt in ver.nõnũq;. Aut dubitatur vtrum sciuerit,vel ignorauerit:& tunc aut matrimoniũ est cõtractũ clã:& præsumitur scientia.l.vltima.š.de ritu nu.& l.j.C.de inter di.matri.secundum intellectum gl.quem ponit hic. Aut fecit
10 palam:† & tunc p̃sumitur ignorantia : vt d.l.vlti.de ritu nu.quæ maxime præsumit in muliere & minore in eo, quem statim pœnitet facto diuortio,vel supplicatione
11 pꝛrecta:vt vidistis hac l.Si vero†quęris
b qualiter quis puniatur illis constitutionibus,quæ puniunt incestas nuptias est aduertẽdũ:quia in hoc est triplex pœna.vna est quod matrimoniũ nõ valeat:& ista indistincte habet locum:& excusatur ignorantia,vel ætate:vt l.j.C.de interdi.matr. & hac.l.versic.fratres.vbi omnino præcipiunt coniunctionem distrahi. Alia est, per quam adimitur lucrum, seu à lucro repellitur:& in hac lege distinguitur:aut fuit sciens:& habet locum illa pœna. aut ignorans:& tunc aut fuit ignorantia iusta & tunc à pœna excusatur: Aut iniusta ignorantia:& tunc non excusatur : vt l.q contra.C.de incest. nupt. Et ex hoc sequitur,quod si errent in iure,cum esset ignorantia iniusta.nihilominus tenerent pœna illius l.qui contra.C.de incest.nu. Tertia est pœna,per quã punitur,& in persona,& in bonis:& illa pœna non habet locum nisi tales nuptias contraxerit dolose & scienter,& ideo quæcunque ignorantia ab illa pœna excusaret.Ita loquit auf. incestas,C.de incest.nup.& authen.de incestis nuptijs.§.primo.& quod ibi nota.
12 †Quærit gl.[c] quid si vn⁹ sciuit,alter igno
c rauit, Dic vt no.hic in l.qui contra. C. de incestis nup.quæ in sciente habet locum: vt š.dixi,ignorãs excusatur vt ibi,vt š.di
13 xi, Vltimo†ex hac lege nota duo. Primo qualiter iuris error probat, & habes qđ probatur ex istis qualitatibus:qa fecit palam,& statim cum fuit sibi dictũ, dimisit vel erat minor ex istis præsumitur error iuris vt hic,& in versicu.fratres.& §.incestum,plene dixi in l.ij.š.de confes. Secun
d do no.[d] †quod nõ sufficit quod appareãt
14 præsumptiones sufficientes ad probatio
e nẽ erroris:nisi etiã error allegetur. [e] Hoc dicit hic in fi.tex.notabiliter ibi:vtiq; si error allegatur &c. Vnde memento quod facias positionem erroris.quod perpetuo tene

illicito inter ignorantes sint legitimi: vide sing. Bald.post glo.in l.qui contra. C.de incest.nuptijs.
c ¶Quærit gl.Et addẽ Bald.in d.l.qui contra. And.Barb.
d ¶Secundo not. Iuris ignorantia, vel error non sufficit, nisi allegetur. Idem gl. sing.in cle.appellanti.de appel.in notorio, vide q̃ dixit Alex.in l.j.post bal. C.vt q̃ desunt aduo vbi omnino vide. adde Bal.in l. super longi.in iij.col.de p̃scrip.long.temp. Et an sufficiat allegare postquam est cõclusum in cã, vide doc. in c.peruenit.de em.& ven.& ibi an iudex possit supplere, & an cõsuetudo debeat allegari, vide Bal.in l.veniã.de in ius voc.& no.in l. si qs non dicam.in iij. col.de epis.& cler.& in l. quicunque. de ser.fug.& dũ hic tangit de iure presumptionis vide Bar.& ibi scripsi in l.j.de excep. Et quotuplex est præsumptio,viđ gl.magnam in l.fin. ꝙ metus cau.& gl.ĩ c.is qui.de spon. et facit hic §. idẽ Pollioni. ad ea q̃ nota. refert Alex.in l.a diuo.§.si super rebus. in iiij.col.de re iudi. Et bonum dictum de consuetudine, vide per Bar.in repe.l. de quibus.x.q.prin. š.de legiti. vbi dicit quod creditur excellentissimo doctori, vsquequo probetur in contrarium. Addẽ Bar. in hoc ver.secũdo quæro.Ro. cons. lxxvij.vbi pulchrã limitationẽ ponit.
☩ P O M A T E S.
e ¶Error allegeẽ. bene facit dictum Ioã. And. & Compost. in c.cum dilectus.de consue.per tex.in capi.ea noscitur.secundũ vnũ intellectum magis cõiter approbatũ de his quæ fi.a præla.sine consensu capi.& quod no.gl. in cle.appellanti.de app.& Ioan. Andr. in c.ij.vt lit.non cõtest. Et pro horum declaratione vide d. Alex.in l.qui ĩ aliena.in iiij.col.in fi.in ver.extra glos.no.š. de acqui.hære. vide etiã Alex.in consil. cxxxvj.col.iiij.in fi. vol.ij.& seq.& xxxvij.in ij.co. & Rap, Cuma. consil.vij.in vj.co.ĩ prin.& xliij. & Alex.consi.cxiij. co.iij. ĩ prin.vol.iiij. & Ro.cõ.lj.in prin. & lxxvij. & Alex. consi.j.colũ.ij.volu, v. & vnum verbũ

Feli.in c.quæ.in ecclesiarũ.col.xxj. ver sic.limita quarto de constit.& in ca.intimauit.col.v.de testi.& in c.afferte.col. ij. in iij.notabili. de p̃sumptio.&in sequẽti col.in fi.& in c.qa verisimile.colum.ij. eo.ti.& in c.de quarta.col.v.de præscri. & Cepo.consil. vj. col.fin.& cõsi. xxxix.col. ij. & in c.fin. col.v.de præscrip.& Barb.cõsi.l.col. xiij. volu.j.& consi.lxij. col.iij.eod. volu. & Anton.de prato. in consilijs Barba. ad fin.col.viij.vol. j. & Feli.in c.j.col. iij.de re iudic.& in c.inter cæteras. col. v.eod. ti.& col.viij.ad fi.& Barb.consi.viij.col. iiij.& seq.volu.ij.& consilio xvj.col. xxvij.volu. ij. & consilio xxxv.colũ. iiij. eod.vol.ij.& consil. xlv.col.vj.eo. volu. ij.& consi.lxx. colũ. viij.eo.volu.& Ro. consi.lxxvij. & clxiij.col.j.& seq.in ca. cum ordinẽ.col.viij. de rescript. & Aret. in c.inquisitionis.§. iij.de accusa. & consilio.cxij.in fi.& Feli.in cap.ad hæc col. ij.de appel.
a ¶Vltimo possemus. Qui facit exceptionẽ de præsumptionibus erroris, videtur errorẽ allegare. Pro hoc facit quod not. Bar in l.j.in iij.colũ. š.de except.
☩ P. P A V. P.
b ¶Imperatores.vide Feli.in c.cum dilecti filij.col.viij.de exce.& in §.idem pollioni.vide Feli. in c.cũ ordinẽ.col. antepen. cum seq.de rescript.& in c.fin.colũ.v.de præscrip.& in c. afferte.col.ij. vbi late de præscrip.
c ¶Liberto.Puto verum. Sali. etiam tenet quod sic, in l.i. C.de his qui patrẽ. vel liber. occid. vt ibi plene per eũ. Et ad istam quæstionẽ allega.Imo.& Ang. de Aret.in l. triticũ. ad fi.de verbo. obli. vbi cõcludunt filiũ posse interficere patrem,hostem ciuitatis.Et dicit ipse fuisse in facto in Baldazo. Et facit ad hanc quæstionẽ Bart. hic in text. l. minime.ff. de religio. & qui cecidit pro patria, in æternũ creditur viuere.Instit. de excu. tuto.§.sed si in bello.& no.Barto.in d. l. minime. Adde ꝙ propter hoc filio liceat occidere patrẽ hostem ciuiticatis, Abbas consuluit,ꝙ filius talis possit te-

15 tene menti. †Vltimo possemus[a] etiã di
a cere,ꝙ ille qui faceret exceptionẽ de pręsumptionibus erroris,tunc hoc faciendo videretur allegare errorẽ: sicut dicimus in libello:vt l.omnes. §. Lucius. š. de his quæ in frau.cre. Opp.hic videtur quod ex pœnitentia quis consequat impunitatẽ delicti:cõtra.š.de fur.l.q ea mente.Sol. hic pœnitẽtia ostendit.& declarat in pręterito nõ fuisse dolum:ibi vero secus. Vl
16 timo†quæro,ego video ꝙ propter ignorantiã quis excusat,an puniatur alia pœna extraordinaria? Videt ꝙ sic:vt l.respiciẽdum.§.delinquũt.j.de pœnis.& l.ij.§. hac actione.š.vi bono.rapt. In contrariũ est ista lex,nisi vt in casu vt š.dixi.Sed respondeo qñ delictũ non cõmittitur in iniuriã alicuius principaliter : tunc si cessat dolus,nulla pœna venit imponenda, vt hic:Secus si in alicuius iniuriam respiceret principaliter:vt j.eod.l.penulti. Videbitis,& ibi tangam.

b **Imperatores.** [b]Tene mẽti hũc casum: quia bon⁹ casus est.

1 ☞*Filius potest patrem bannitum occidere,stante statuto,quòd bunitus possit impunè offendi.*

Liberto. Nota tex.ibi:nã cuius famæ &c.Dy.dicit ꝙ arg. huius §.dici põt, ꝙ si cõtineatur in statuto,quod exbannitũ quis possit occidere,
1 ꝙ nõ ideo eius vigore†filius poterit occidere patrẽ exbannitũ, sicut nec libertus patronum,nec vasallus dominũ.Pro hoc facit in aut.de incest.nup.§.j. de obse. pa. præst.l.penul.facit l.mutus.§.manente. š. de iure dotiũ.Sed aduertatis ista quæstio fuit semel facta Tuderti:& cũ esset cõmissa cuidã collegio,fuit cõsultum, ꝙ filius potuit patrẽ impune occidere:nescio per
c quæ iura.& hoc puto verũ,[c] qđ filius tũc possit patrẽ occidere impune. Nam licet hic libertus reperiat patronũ in adulterio remanet patronus,& habet iura patronatus:sed non sic in exbannito, qui efficit hostis & trãsfuga ciuitatis:vt l.amissione. §.qui deficiunt.š.de capi.diminu.& sicut is perdit ciuitatẽ,ita ꝑdit filio vt l. postliminiũ.§.filius.j.de cap.& postlimi. reuer. Ad ꝙ facit in l.milites.circa fi.j.de re mili.& est casus exp̃ssus š.de religi. l.minime.

1 ☞*An habens potestatem dispensandi cum spurijs,& incestuosis,possit spurium & incestuosum simul legitimare.*

VIm passam. Præscriptione.

Hic est no. §.facit ad quęstionẽ quæ fuit disputata Bononiæ. Legat⁹ habebat potestatẽ dispensandi cũ spurijs,& incẽstuo
1 sis. † Modo quidã erat spurius & incestuosus simul & semel.natus ex consanguinea vxorata:an possit dispẽsari? Hic videtur ꝙ non:quia ea quæ dicunt in separatis,non habent locũ in simul iunctis. Et hoc dixi in l.ij.in prin.š.de verb. obli. & l.si ita.š.de libe.& posthu.

1 ☞*Probationes factæ nulla dilatione data ualent.*

d **IN crimine.** [d]Opp.ꝙ in criminalib⁹ dent plures dilationes:vt l. fin. š. de fer.dicit glos.speciale est in adulterio,

vbi nulla datur,vel saltem dat vna tantũ. Secundũ istã lectu.glo.habes ex hac lage casum,ꝙ probationes factæ,nõ data dilatione ad ꝓbãdũ,valeãt.Nã hic vides ꝙ in crimine adulterij nullæ dant dilatiões ad probãdũ:& tñ in eo fiũt probationes: vt l.ij.in fi.š.eo.& l.capite quinto.š.eo.Er
e go apparet[e] ꝙ ꝓbationes factæ sine dila
f tione[f] data valent.†Pro hoc alleg.Iacob.
1 de Aret.j.de quæstio.l.vnius. §. cognitu
g rũ.[g] Ad quod facit quod not.Spe.in titu. de dilatio.§.videndũ.ver.vtrum. Sed secundũ istam lecturã quæro vsq; ad quãtũ tempus poterit probare accusator. Videtur dicendũ ꝙ possit probationes inducere, quoad durat instantia causæ criminalis:hoc est,intra totum biẽniũ:vt l.fi. §. vt intra certũ tempus.nisi ex causa vellet iudex dilationẽ statuere:vt hac l.dicitur. & hic posset esse vnus modus legendi: alias si aliter diceres,ista lex contineret absurdũ. Alij vero timentes absurditatem huius l.quæ absurditas in hoc consisteret : si enim per totũ bienniũ posset probationes inducere : ergo causa adulterij esset longior:sed leges faciunt causam adulterij breuiorẽ:vt l.quinquenniũ.š.eodẽ cõiuncta l.querela.C.de fal. Huius timore legũt hanc legẽ aliter,ꝙ hic nõ loquatur de his dilationibus,quæ dãtur ad probãdũ:sed de ea,quæ datur ad accusandũ,secundũ l.Titia.š.de accus.& l.si ea. C.qui accu.nõ pos.& ponũt casum sic: Ad accusandũ,seu ad proponẽdũ accusationẽ nulla datur dilatio:cũ sufficiat dilatio legalis hoc verũ,nisi iudex statuerit ex cã aliud. hanc lectu.ponit Pet.quã Cyn. refert.C. de dila.l.j.ibi:modo accedam⁹ &c.vtraq; lectu.est bona. Item dicitur hic, nisi dilatio detur ad exhibendas personas quæ est ista dilatio? Respondeo,quod est ista dilatio,quæ datur per l.ij.C.de exhiben. reis Hic non habetis alia.

SIs qui ius. Nota ꝙ illi, q impetrant ius annulorum aureorum, habentur vt liberi.contra hoc tamen facit š. de excu.tuto.l.cum ex oratione. Glo.nõ soluit: sed ibi apparet solu.si bene inspiciatis.

1 ☞*An interficiens non legitimè exbannitum puniatur.*

h **SIex lege.** [h]Hæc lex quotidie.allegatur hic in fin.& est duplex litera,vna est ne is:alia est sine ne: iõ reuoco in dubiũ hanc literã: Aliquis sciens aliquam repudiatã nõ iuste,duxit eam in vxorẽ? vtrũ cõmittat adulterium? secundũ vnã literã cõmittit adulteriũ:secũdũ aliã literã non. Sed gloss.concordat istas literas,vt si habetis nõ committit:dic verum est vt puniatur ea pœna,qua puniũtur alij adulteri sed mitigatur:qa sub colore qualisqualis matrimonij fuit factum.Si habetis hic affirmatiuã:tunc idem, sed non punitur tanta pœna,quanta puniretur si sub colore matrimonij non esset factum.Hæc lex
1 allegatur†ad quæstionẽ[i] de eo qui inter
i fecit non legitime exbannitum, & dicũt si interficiens hoc sciebat:tũc punitur:secus si hoc ignorabat,per hanc legẽ.Ita dicit Dy.Pro hoc ꝙ sciens puniatur,facit l.

stari, & sit liber a patre,& eius consi. apparet ciij.lib.j.
d ¶In crimine.Bal.dixit per hũc text.in l. j.in xvij. col. C. qui accus.quod in criminali non dantur dilationes ad probãdũ.
e ¶Ergo apparet. Valet probatio nulla data dilatione. Vide do.Abb.in ca. licet causam.de prob. in prima glos.& vide domi.Car.in c.in causis.de testi. Bart. in l.vnius.§. cognitorum.ff. de quæsti. Andr.Barba.
f ¶Sine dilatiõe. Probationes factæ non data dilatione ad ꝓbandum non valẽt. & adde do.Anto.in c.licet causam. in xj. col.extra,de probatio. & ibi tenet, ꝙ possunt istæ probationes fieri vsq; ad conclusionem in cã per ea quę habentur in c.auditis. de procurato. & in c.cum dile.de fide instrumẽto.Bal.in l.si quãdo. & in l.cum a nobis. de arbi.& Barto. in extrauagan.ad reprimendum.in ver.sine figura.Bald.in l. fi.š. de ferijs. tenet indistincte per hanc legẽ valere probationẽ, sine termino dato: imo & post terminũ secundũ eũ, nisi opponatur,de quo in l. j.§.initiũ.š. de post.
g ¶§.cogniturum. & ibi vide Bar.
h ¶Si ex lege.Ad hãc legẽ viđ qđ no. Bal. in ca.j.in prin. qbus mod.feu amit.
i ¶Allegatur ad quæstionẽ.Adde Bal. in l.nostram.in iij. col. C.de testa. & in l.j. ff.de testib.& quod no.doct. in l. huiusmodi.§.si ita cui.de leg.j.per Ange. in l. ex iudicati. C. si ex fal.instru.et per Ro. post Ange.in l.duo. ff.de acqui.hære. & Io.And.in tit.de accusationibus. §. nũc sequitur. ver. quartũ autem membrũ. & Bal.in l.iuris. C. qui admitti. Adde quod not.Bart. in l. non solũ.in iij. colũ. de oper. noui nunc. & ibi tangit Alexã. et quod dixit Bart. in l.j.§.& parui. qđ vi aut clam. & vide Bald. in ca.domino guerrã.in tit. hic si. lex Conra. Vnum tene menti perpetuo, quod singula. voluit Sali.in l.nullum.C.de iudi. ꝙ si aliquis est bannitus, & stat in ciuitate,& toleratur,quod si aliquis occidit ipsum, punitur non obstante statuto. & vide Angel.in d.l.si duo.

Hoc puto uerum: adde ... est commu[nis] ... teste Hypoli. ... [illegible]

Et do. Anto. in c. qa circa. de conſangui. & affini. Facit qđ not. gl. de tabellione cõdẽnato, poſtea relaxato, in auth. de tabellio. §. j. ver. nõ poteſt. Et ad q. Bar. hic facit quod not. Bar. in l. libertas. de ſtatu homi. & retuli in l. iij. §. trãsfugas. đ ſic, Et quid ſi occiditur deſcriptus in bãno, qui erat cancellatus ſed ignorabat. Ang. in l. filio. de liber. & poſth. dicit q impune potuit offendi. Faciũt no. per Bar. in l. nõ ſolũ. §. morte in xij. co. de ope. noui nũ. & Bal. in l. no ſtrã. de teſt. & vide Alex. in l. iij. §. ſi ſeruus. de acqui. poſſeſ. qui examinat, q ſi occidit bãnitus, qui appellauit, appellatione pẽdente: adde Bal. in l. j. C. ſi a non cõpetẽ. iudi. & ibi vide plura no. Et facit qđ voluit Ang. in l. j. ad ſi. de his q in teſtamen. delẽ. & cum Bar. hic trãſit Bal. in l. ex morte. ad legem Aquil. & Guido de Suza in quæſtione incipien. In ciuitate ſtatutũ eſt q ſi aliqs offendit, tenet q nõ puniť. & vide Bal. in l. eſt qui. de adult. & in d. l. j. in iij. col. C. ſi a non competẽ. iudi. & in l. j. C. de pœnis. per Bart. in l. ij. ff. ſi quis in ius vo. per Salice. in l. ſenatus. de his qui ſibi adſcri. per Bal. in l. ſi quis ſit fugitiuus. §. apud Labeonẽ. de ædi. edic. per Io. An. in regula, quod quis. in mercu. & Sali. in l. cũ q duas. de adul. Adde, an occidens bannitum, qui habe bat ſaluumconductũ, puniatur, Pau. de caſtro cõſi. xxiij. de quo etiã per Ange. conſ, clxxxvij, ¶ Ad quæſtionem. An occidens bannitum ſi bannũ nõ tenuit, veniat punien dus, vide Bal. in l. ij. §. ſi quis in ius voc. nõ ic. Bar. in l. iiij. §. condẽnatum. de re iudica. & l. iij. §. ſi ſeruus. de acqui. poſſeſ. Bal. in l. qui a latronibus. ſupra de teſtamen. & ibi Moder. Bal. in auth. q ſupplicatio. C. de prec. Impe. off. Bal. in l. j. §. de leg. Ange. & in l. cum vero. ff. de fideicom. libe. & d. §. ſi ſeruus. vide Bal. in l. ex morte. C. ad l. Aquil. vbi allegauit Bar. hic Ang. in l. qs ſit fugitiuus. §. apud Labeonem. de ædil. edic. & l. genero. & ibi Iacobus Butr. Bal. in l. huiuſmodi.

1 *Arma quòd non liceat habere de iure, licet conſuetudo non obſeruetur.*
2 *Arma portare quod non licet etiã defendibilia hodie licet de iure permittebatur aliquibus caſibus.*
3 *Vendere arma quòd non liceat, niſi illis, quibus eſt permiſſum: ſed conſuetudo hoc non obſeruat.*
4 *Qui habet homines in armis, nõ tenetur de publico delicto. Stante ſtatuto quòd condemnatus de violentia non appellat an condemnatus quia habuit homines in armis dicatur de violentia condemnatus.*

LEX I.

LEge Iulia. [a] Tractať hic de iſtis armis: iõ formo tres qõnes. Prĩo, vtrũ liceat habere arma. † Tex. ẽ hic q nõ liceat habere arma, niſi rõne itineris, vel venationis: hodie vero indiſtincte nõ licet habere arma: vt in auť. de armis. & per totã illã cõſtitutionẽ: ſed illã cõſtitutionẽ vſus cõis nõ approbat. † Secũdo quæro, [b] vtrũ liceat portare arma? R ñ. hic triplex ius eſt. Nã de iure Digeſtorũ, ſi quidẽ aliqs vult portare arma extra ciuitatẽ eundo p itinera: tũc poteſt: vt hic, ibi: itineris. Aut vult portare per ciuitatẽ, vel in aliquo loco, in quo ſit adunatio gentiũ, aut in alĩ quo loco, vbi ſit forum iudicij: & hoc non licet: [c] vt hic in l. iij. §. j. j. eo. & l. q dolo malo. §. j. Sed ad hoc eſt aduertendũ, q iſtud eſt verũ de armis offendibilibus. Nã iſtę leges ꝓhibentes nõ loquũtur niſi de telo quod eſt ad nocẽdũ, vt in eis apparet: ſed arma defendibilia nõ reperiť q ſint ꝓhibita portari, per hæc iura: imo etiã offendibilia põt portare ille cui expedit. j. eo. l. pe. §. fi. Et hoc de iure Digeſtorũ, ſed de iure Co. indiſtincte nõ licet arma portare niſi de pricipis licẽtia. C. vt armorũ vſus. l. j lib. xj. de iure vero Authẽticorũ exprimitur plus: quia exprimuntur etiam arma defendibilia, vt ſcuta, & ſimilia: vt in auť. de armis. §. penul. fallit in gladijs paruulis, qui nõ ſunt in vſu nocẽdi, & quib⁹ qs in plio nõ vtiť, ſed ſunt ad incidẽdũ pa nẽ, vel ad tẽperãdũ calamũ, & ſimilia vi in [a] auth. de armis. §. pe. Aduertendũ eſt [d] in hoc ne fiat fraus, ne quis dicat ſe porta re cultellũ aptũ ad incidendũ panẽ, cũ ſit ad offendendũ: qa tunc talis cultellus armorum appellatione continet, cum ſit talis q nocere põt: vt j. eo. l. armatos. & l. pe. §. telorũ. ſed per ſtatuta ciuitatũ nõ puniť ille qui portat, niſi cum eis ſit inuentus: de qua inuentione dixi ſ. de acq. poſ. l. j. in prin. & tangunt doc. in l. licet. C. de acq. poſ. † Tertio eſt videndũ, vtrũ liceat vendere arma. Tex. hic videť q ſic in l. excipiunť, ſed hodie eſt correctũ: qa nemini licet facere arma, vel vendere, niſi pſonis deputatis ad hoc: vt d. authen. de armis. et not. C. de fabri. ſuper ru. tñ cõſuetudo, ſecundũ q vos videtis, hoc non approbat.

4 † Quæro, vos videtis hic, q q homies habuit in armis. hac l. teneť: q̃ro vtrũ poſſit puniri iſte de publico delicto: qa hoies habuit in armis: & qa habuit arma. Puto qđ non: qa iſta duo tendũt ad eundẽ finẽ. Nã arma nõ hñtur, niſi vt habeant hoies in armis: ergo &c. vt l. illud. in fin. ſ. ad l. Aq. & q no. in l. nunq̃ plura. ſ. de priua. delict.

5 † Vlterius quæro, dicit ſtatutum cõis Tuderti, q dãnatus ꝓ violẽtia nõ põt appellare: aliqs fuit cõdẽnatus qa habuit homines congregatos in armis: vtrũ dr cõdẽnatus pro violẽtia? Tex. vť q ſic hic & in l. fi. C. eo. Nam vt videtis, teneť l. Iul. de viſed puto cõtra: qa ad hoc vt violẽtia ſit facta, impetus requiriť, cui reſiſti nõ poteſt: vt l. ij. ſ. q me. cau. Sed hic nullus impetus factus fuit in aliũ: ergo nõ põt dici violentia: eſt tñ quid præparatoriũ ad violẽtiã ideo punitur hac lege.

1 *Tribus modis fit iniuria alicui exiſtenti in domo uel caſtro.*

LEX III.

IN eadem.

EAdem lege. Trib⁹ modis fit iniuria mihi exiſtẽti in domo, vel caſtro † meo. Primo mõ expellendo me ꝑ vim & hoc vult dicere cũ dicit, deſecerit. Alio mõ dãdo mihi ꝓlĩũ. licet me nõ poſſit vincere & hoc vult dicere, expũgnauerit. Tertio mõ faciẽdo aliquẽ redimi, dicẽdo. dẽ dabor te, niſi deris mihi tantã pecuniã. & hoc vult dicere, cõcuſſerit. hoc eſt ꝑ vim pecuniã extorſerit: vt l. j. ſ. de cõcuſ. Nã oẽs iſti talia faciẽtes, & q adhibent hoies vt hæc fiãt hac l. tenenť. Et hæc l. facit cõtra perusinos, qui mittunt gẽtẽ ad talia faciendum extra ciuitatem: quia tenentur hac l. vt hic ibi: homines accommodauerit.

VIcoetu, [e]

SI de ui. Op. q hoc ſit ſuper fluum, qa idẽ diciť in prin. & in fi. gl. ſol. q in prin. reſpicit ad alterius poſtulationem, poſtea decernit proprio motu. Op. q ſit in arbitrio actoris eligere prius ciuilẽ, vel criminalẽ accuſationem: vt l. j. C. qñ ci. ac. cri. præiu. Qui dã fateneť cõtra. ſed hic ideo ſic diciť: quia accuſatio de vi prius erat inſtituta. Vel dic ſecũdũ Dy. q hic ꝓponebať criminalis accuſatio ab vno, & iudicium ciuile ab alio. Item opp. C. de ap. l. j. vbi diciť, q cauſa propriętatis, & poſſeſſionis ſimul agitari non poſſit. hic vi detur

[a] ſi ita. ff. de le. j. Andreas barba.
[a] ¶ Lege Iulia. No. bene, quod etiam ꝓ vi turbatiua præcedit accuſatio ex hac lege, ſecũdũ Bal. no. in l. momẽtarię. C. vnde vi. vide quod ibi dixi. & Bar. in l. iniuriarum. §. ſi quis. de iniur. & quando habeat locũ vide Bar. in l. crimẽ. C. eod.
[b] ¶ Secundo quæro. Vtrũ liceat portare arma. Iuxta hoc dubitatur, quid ſi ſtatutum punit violẽtiã cum armis vel ſine, an cõprehẽdat mulieres? Bal. per illum text. iuncta gl. in l. ſi conſtante. §. fi. ſolu. matr. dicit quod ſic. quod no.
[c] ¶ Non licet. Not. q ille, qui portat arma vetita, debet illa ꝓdere. Itẽ portãs arma præſumiť habere malum animũ, niſi porter ligata, & licitum eſt portare arma, vt qs ſe dẽfendat a latronibus: & ad placitum cõmunis, vel comitis eſt licitum portare arma: vt eſt gl. i. c. j. §. ſi qs ruſticus. & ibi Bal. de pa. tenen. & not. Ludo. in no. cclxvj. Sed vtrũ ſit licitum portare arma ꝓ occidẽdo bannitos: dic q ſic: vt determinat Nellus de ſancto gemini. in ſuo tractatu banitorum: hic Bono. diſpu. & ſequit Ro. in l. iij. §. ſed vtrũ. ad Sylla. & not. q quis punitur ſi ducat ſecum ſeruo armatos. l. finali & ibi Bal. C. eod. Et an ſit licitũ facere, vel vẽdere arma ponit hic j. Bar. hac in ca. col. in ver. tertio eſt videndum.
[d] ¶ Aduertẽdum eſt. No. quod ꝓhibitus portare arma, nõ videtur ꝓhibitus portare gladium ad incidendũ panẽ. Glo. ſingu. in auth. de armis. & vide Bartol. in conſilio incipiẽte factum ſic proponiť vbi cõſuluit de gladio acuto, & exiuit ſanguis, & loquitur ibi đ cultello magni nimi Petri apoſtoli percutiens & ampu tantis auriculam ſer ui, & loquitur ibi de ſanguine qui poteſt exire ſine percuſsione. And. Bar.
[e] ¶ Qui cœtu. Quero vtrum remiſsio facta per patrem valeat, & vide no. in l. j. circa prin. ſ. đ iniu.

detur contra Sol. Quidam dicũt q iſta duo, videlicet poſſeſſione vel dominio pro vno ponũtur, vel exponamus vt in gl. dicit, dominio, i. proprietate. & quod dicit pro poſſeſsiõe, i. ꝑ iure poſſeſsiõis: vt vſusfructus, vel emphyteuſis, & ſimilia. Itẽ oppon. de l. ordinarij. C. de rei vendi. & de interdict. l. incerti. Sol. eodẽ modo. Vel poſſumus intelligere, et erit alia lectura. & cõcordat cũ illa, vt dicamus quod hic dicitur, ſi de vi & poſſeſsione. hoc eſt, de violenta poſſeſsione, ſeu violenter turbata, & qđ ſequitur, vel dominio, i. proprietate. & ſecundũ hoc ponit hic ordinẽ petitorij, & poſſeſſorij. Ita loquiť gl. ſ. de iudi. l. ſi de vi. Tertio modo põt legi. q cũ aliquis cõueniret interdicto recuperandæ poſſeſsionis, vel interdicto retinendę, vt interdicto vti poſſidetis & opponebať exceptio dñij, dicitur certe hic q prius cognoſci debet de vi ſeu de violenta poſſeſsione cẽ de exceptione. hoc autem qualiter debet intelligi, q exceptio dominij repellat agentem poſſeſſorio, dixi in l. naturaliter. §. nihil commune. ſ. de acqui. poſ.

1 *An ualeat tranſactio facta de raptu.*

Et ſi pater. Quæro, vtrũ remiſsio facta per patrem valeat? Dicit glo. dic vt in l. ſi maritus. §. ſi negauerit. ſ. titu. j. Certe ibi dicitur de adulterio, non de raptu.

1 † Quæro vtrũ valeat tranſactio facta de raptu. Gloſ. mouet hãc q. in l. trãſigere. & ibi ponit opi. C. de trãſact. Quidã q ſic: alij q nõ allegat l. j. C. qui. ex cau. ſer. pro præmio liber. ac. ſed doc. ibi tenẽt q nõ põt trãſigi de raptu: quia pater trãſigẽs puniť: vt l. j. §. pe. C. de rap. virgi. ergo nõ licet trãſigere. Ego puto cõtrariũ ꝑ l. tranſigere. vbi nõ excipitur niſi adulteriũ: ergo licet tranſigere. Itẽ ꝓbo per l. pen. C. q. ex cau. ſer. ꝓ præmio liber. accl. inducendo eã, prout inducit Ioã. An. præterea ratio quare non poteſt trãſigi de adulterio, eſt ꝓpter frequentiam. quæ ratio in rapina ceſſat. Non obſtat l. j. §. pen. C. de rap. virg. quia fateor q transigens punitur ex parte accuſatoris: quia nũq̃ ſibi permittitur: ſed ex parte accuſati, bene licet trãſigere.

1 *Officialis non admittens appellantem tenetur lege Iulia de ui.*
2 *Mittens aliquem mitratum ad aliquem iudicem, tenetur hac lege.*
3 *Verberans aliquem in tribus caſibus, incidit in crimen publicum.*
Primò ſi uerberat ambaſiatorem.
Secundo ſi hominibus coadunatis.
Tertiò, ſi uerberat animo occidendi.

LEge Iulia de ui. [a] Tene mẽti † iſtud principiũ: quia iſti tales officiales, qui non admittunt appellãtes, tenenť hac lege, & cõdẽnati erunt infames. † Secundo no. tex. ibi: aut quid in collum iniecerit. q qñ aliquis mittit aliquẽ ad aliquẽ iudicem, ſeu ad epiſcopum cum mitra in capite, quod tenetur hac lege.

Tertio ad verſi. itẽ quod ad legatos. † no. q ſi aliquis verberat aliquem, non eſt crimen publicũ, niſi in tribus caſibus. Primo, quando aliquis eſſet ambaſiator, vt hic, ſecũdo qñ appellaſſet, vt hac lege. Itẽ quãdo hoc factũ eſſet hominibus coadunatis: vt j. eo. l. qui dolo. §. pen. & j. titu. j. l. ij. & C. eo. l. iiij. Item quando aliquis hoc fecerit animo occidendi: licet non occiderit: vt j. titu. ij. l. j. §. j.

Vi dolo. [b] Not. contra Priores huius ciuitatis, qui minantur rectoribus, ne iudicẽt, ſicut debent: quia tenentur hac lege.

Ege Iulia cum l. armatos. [c] De hoc dicam j. eo. l. pe. §. telorum.

1 *Appellatione telorum & armorum quid contineatur.*

IQui.

Telorum. Dicunt quidã q † appellatione armorũ continẽtur tantum arma of
[d] fendibilia, per hãc legẽ. [d] ſed nõ eſt verũ: quia hic dicit, telorũ. & fateor q appellatione telorum non continentur niſi arma offendibilia: ſed appellatione armorum continentur etiam defendibilia: vt l. armorum. j. de verb. ſignifi. & dicitur in auť. de armis expreſſe.

Ad legem Iuliam de vi priuata. *Rubrica.*

1 *Publicatio bonorum in hoc crimine, quod non fiat ipſo iure, ſed per ſententiam.*
2 *Damnatus ex hac l. non poteſt eſſe iudex, & quando opponatur hæc exceptio, quòd iudex ſit infamis. remiſsiuè.*

[a] ¶ Lege Iulia de vi. Officiales non admittentes appellantes tenentur hac lege, & ſunt infames. Itẽ adde q puniũtur pœna capitis ſecundũ Bal. in l. ſi qs filio. §. is qui. ſ. de iniuſto teſta. Pet. de Anc. in cle. j. de exceſsib. præla. dicit q in criminalibus, ſcilicet vbi agitur de pœna capitali tenentur pœna huius legis, & pœna, de qua not. in c. cũ dilectus. extra de ordi. cog. in gloſ. j. in cauſa

3 *Proceſſus factus per iudicem infamen, an teneat, ſi non fuit oppoſitum. remiſsiuè.*

LEX I.

[e] DEui. [e] Oppo. q ille qui aufert aliquid ex naufragio, teneať lege Iul. de vi publica: vt ſ. tit. j. l. iij. in fi. Sol. ibi cũ armis, hic ſine armis. † Itẽ quæro, vtrũ iſta publicatio bonorum fiat ipſo iure, vel per ſentẽtiã. hic ſunt opi. ſed puto [f] verã illã opin. q q per ſnĩam: non eñ dicit tex. publicata ſint: ſed dicit publicantur, qđ denotat q per ſnĩam: vt l. in criminali. C. de iur. om. iud. Quæro, dicitur hic, in cũ ordinẽ ſedeat. & c. dicitur hic, † q dãnatus hac lege non põt eſſe iudex. quæro, de hac exceptione, quæ opponitur iudici, quia non põt eſſe iudex, quia infamis. R ñdeo, vt dixi in l. quidam conſulebant. de re iudic.

2 † Quæro, ſi opponitur an procedat iudiciũ? Dic vt not. in ſpe. de iudi. dele. §. excipi poteſt. ver. ſed nunquid infamis.

1 *Conuocati tenentur hac lege, ſicut ille qui conuocauit.*
2 *Vis ablatiua, ut committatur, non requiritur quòd homines ſint uocati: ſecus in uo expulſiua.*

LEX III.

[a] NEc intereſt. Nota † text. ibi nec mĩnus, & c. Ex quo habes q conuocati tenentur hac lege, & c. eodẽ modo te-
2 nentur, ſicut ille qui conuocauit. † Secũdo non q quando committitur vis ablatiua, nõ requiritur quod homines ſint coadunati: ſecus videtur in vi expulſiua: vt j. eo. l. ſi quis aliquem.

Condunans gentem, ne aliquis ducatur ad iudicium, committit uim priuatam.
Accipiens condemnatum de manu familiæ, tenetur lege Iulia maieſtatis.
3 *Occidere bannitum, qui producitur in ius, an liceat.*

LEgis Iuliæ de ui. No. bene hanc legem: nã tota die de facto occurrit. † Nam ille dicitur cõmittere vim priuatam, qui facit coadunari gentem, ne aliquis producatur ad iudicium. Simile in auť. vt omnes obe. iudi. prouin. §. arripiat. Sed quando † quis arripit aliquem condemnatum ad mortem, teneť lege Iulia maieſta. vt l. cuiuſq. ſ. ad legem Iuliam maieſta. facit lege additos. C. de appel. & l. additos. C. de epiſ. audi. An autem liceat, † occidere exbannitum, qui producitur in ius, Dyn. ponit in l. laqueũ. ſ. de acqui re. do. Dicam j. titu. j. l. iij. in fi.

1 *Accipiens rem ſibi non debitam, qualiter teneatur. remiſsiuè.*
2 *Decretum de quo hic, ut habeat locum, requiritur quòd probet quòd intrauerit poſſeſsionem, & animo poſsidendi.*
3 *Dolus non requiritur, ut habeat locum decretũ de quo hic. Differentia eſt inter temeritatem & dolum.*
4 *Sententia an requiratur, ut ius credendi perdatur.*

REditores. Hæc lex habet eũdẽ tex. [f] quem habeat l. extra. ſ. quod mecau. & ibi hoc decretũ plene declaratur. Op. ſ. de fur. l. q vas. circa pri. ſolue vt ibi.

→ POMATES.
[c] ¶ L. iul. cum l. armatos. Vide Bar. in cõſi. fuo cvj. ſtatuto cauet q percutiens aliquem cum armis, puniatur certa pœna: quidã percuſsit cum dentibus, decidit q non incidit in pœnam ſtatuti: allegauit iſtam l. pen. §. j. vide ibi.
[d] ¶ Per hanc l. Et l. armatos. & in l. j. §. j. & quod ibi dixi ſ. de vi & vi arma. adde q licet veniũt lapides & fuſtes & alia ad nocendum: tamen illud eſt improprie, ſecundũ Angel. in l. ſi pignore. §. furem. ſ. de fur. vbi vide tex. & ſequit Ludo. in l. j. §. occiſorũ. in prin. ſ. ad ſylla. & ideo nõ cõprehenderẽtur in ſtatuto: vt eſt gloſſ. ſing. in cle. j. verſi. arma. de ſta. mo. & vide text. in §. occiſorũ. & ſi mittitur officialis ad inquirendũ arma portantes, nõ venit ſcholaris habẽs penniferũ cum temperatorio: nec ruſticus habens cultellũ ad incidẽdum panem, ſecundũ glo. ſi. in auth. de armis. §. fi. & notat Bar. in l. j. ſ. e. Itẽ nota q appellatione armorum proprie nõ cõtinentur arma ad defendendum, ſed ad offendẽdũ. & quę ſunt apta ad nocendũ qđ nota pro ſtatuto: quia non venit lorica & ſcutum, vt fuit de mente Bart. in l. j. ſ. eo. & Ro. in d. verſi. occiſorum. Quid autem ſi ſint arma & ad offendendũ, & ad defendendũ? vide Barto. in l. pecunia. §. argento. ſ. de aur. & argen. lega. Petr. de Ancha. in dicta clem.
[e] ¶ De vi. An iſta accuſatio, de qua in hoc ti. ꝓcedat etiam pro vi turbatiua. Bald. no. q ſic in d. l. momentariæ. C. vñ vi. Bart. contra. in l. iniuriarũ. §. ſi quis. de iniur.
[f] ¶ Sed puto. Vide quod not. in l. iubemus. & ibi Bald. C. de ſacroſanct. eccle. Andr. Barba.

a ¶ Creditores. Debeat intelligi. Adde Barto. in l. prima. ff. si quis test. liber esse iuf. fuc.

b ¶ L. Corne. Not. q̃ Potestas non potest cogere iudicem, vt ferat malam sententiam: imo si facit, tenetur. Bene facit q̃d no. Innoc. in c. pastoralis. in ver. iniustã. extra, de offi. delega. Facit C. de decurio. l. omnes, vide Bart. in l. qui dolo. & in l. j. supra ad l. Iul. de vi pub. & adde quod Bald. in cap. j. de pa. teneu. in princip. dixit, quod falsus testis debet puniri ea pœna quã subiret reus de crimine intentato pœna capitis, vel furcarum, quod no. item istum text. alleg. etiam Bald. pro sing. in c. j. §. iniuria. in fi. de pa. iur. fir. q̃ falsus testis in causa criminali, puta homicidij punietur tãquã homicida, si deposuit cõtra innocẽtem de dolo malo per text. hic singu. ibi ne quis falsum dicat. & de pœna testis, vide etiã Bald. in l. presbyteri. in ij. col. C. de episco. & cleri. & Bald. in l. ij. C. de reb. credit. & in l. data opera. in xij. col. in ver. his interpositis. C. qui accus. & oppo. ad no. per Barto. hic adde Ang. de Are. in tracta. maleficiorum. in versic. de consensu & deliberatione omnium iudicum.

c ¶ Diuus. Veritas est ista. Vide Bar. in l. j. ff. de va. & extraor. crimini. vide Bal. in l. si quis non dicã capere. de episco. & cleri. Host. in summa de pœnis. §. in quibus. per Ioannem Andre. in regula, in pœnis. in mercu. per eundem in cap. perpetuo. de electio. in vj. in nouella. per Bald. in l. si fugitiui. C. de ser. fugi. & in l. arboribus. §. Iulianus. ff. de vsufruc. & in l. data. in xxiij. colũ. C. qui accus. & in l. qui autem operas. C. de infami. per do. Anto. in ca. j. in vltim. char. extra de eo qui mit. in pos. causa rei seruan. Specu. in titu. de accusa. §. j. in ver. quid si primo. & per Barto. & Bal. in l. is qui cum telo. C. eod. & per Bal. in c. j. §. iniuria. Vlt. colũ. de pa. iura. fir. Lud. in l. damni. §. Sabini. in ij. col. de dã. infect. Ex opposito, nota, qualiter sit derogatum legi Corneliæ per sta-

Item opp. ff. de his quæ in frau. cre. l. ait prætor. §. si debitorẽ. & l. nullus. C. de iudæis. Rñdeo: ibi non poterat haberi copia iudicis: erat enim periculũ si expectaretur q̃ iret ad iudicẽ, ideo permittitur q̃ sua authoritate faciat. Vlterius oppon. de l. j. §. rediguntur. ff. quorũ lega. fol. ibi videtis: qa ibi loquitur in re vacante à nemine possessa. Item oppo. de l. si quis in tantam. C. vnde vi. dicit gl. illa est magis generalis. quã ista. Item oppo. C. vi bon. rap. l. iij. Dic de hoc vt dicam in l. creditoris. ff. de fur. Item opp. de l. generaliter. C. de decu. Sol. speciale est ibi, qñ nõ põt haberi copia iudicis. Quærit †glo. q̃d si aliquis accepit aliquã rẽ nõ sibi debitã. Glo. de hoc disputat in l. extat. ff. quod me. cau. dic vt ibi. Extra glos. †quæro de duabus quæstionib⁹. Primo, ad hoc vt habeat locũ istud decretũ, vtrũ sufficit q̃ bare q̃ intrauerit possessionẽ tantũ, an habeat necesse q̃ q̃bet q̃ intrauerit, & q̃d animo possidendi intrauerit. Pro primo text. in in prin. videt esse q̃ sufficiat q̃ probet solum introitũ: sed puto quod debeat intelligi [a] ẽt de possessiõe vt possideat, vt appareat ex verbis decreti, ibi: temere possidere. †Secundo quæro, vtrũ requiratur dol⁹, vt habeat locũ istud decretũ. Certe videt q̃ nõ: quia tex. dicit temere, & differentia est inter temeritatẽ & dolũ, seu calumniã: vt l. j. §. quæri possit. j. ad Turpil.

4 †Vltimo quæro, dicitur hic, ius crediti nõ habeat. quæro vtrũ ad hoc requiratur sententia vt quis pardat ius crediti? Rñdeo, puto q̃ ex hoc decreto quis habeat exceptionẽ ipso iure. Itẽ habeat actionẽ ne iure crediti priuet. Pro hoc induco l. metũ. §. sed quod prætor. ff. q̃d met. cau.

SI creditor. Differt hæc l. à præcedenti: quia ibi loquit de pœna, quæ imponit ciuiliter ex decreto: hic loquitur de pœna, quæ imponitur criminaliter.

Ad legẽ Corne. de sica. & venefi. Rubr.

Potestas si procurat cum suo iudice, ut ferat sententiam iniustam, tenetur lege Corne. de sica. Et idem si priores facerent, ut potestas ferret.

LEX I.

LEge Corn. Circa hanc legẽ quæro, q̃d est hoc dictũ, q̃ quis falsum iudiciũ p̃fite ret. Dicit gl. vt p̃ferret falsam sententiam. Secundũ hoc †habes, si vnus magistratus, vt puta Potestas facit cũ iudice suo, vt ferat malã sententiã, tenetur lege Corne. [b] de sica. Idẽ si priores hoc facerent cũ Potestate, vt falsam sententiã ferret: quia tenetur hac lege. Item tenent lege Iulia de vi publi. vt ff. titu. ij. l. q̃ dolo malo. Alij exponũt q̃ qñ quis falsum iudiciũ p̃fitereť, i. falsum testimoniũ profe ret: & secũdũ hoc habes casum cõtra Potestates, & rectores terrarum, qui cogunt testes per tormenta, vt dicãt falsum: quia tenentur hac lege Corne. de sica.

Statuta non puniunt animum, nisi sequatur effectus.

Et qualiter animus occidendi probandus sit. & nu.

Diuus. No. hunc §. qui ponit duo dicta. vsq̃ ibi, & ex re. & ĩ vers. & ex re. ponit qualiter fiat probatio animi. tex. ibi: cucuma. & est quædã pars freni: vt C. nul. lic. ín fre. & seq. l. j. Cõtra hũc §. opp. de cõsuetudine, quæ nõ seruat hoc per totam Italiã. Ad hoc respondet Spec. licet l. caueatur, tamen consuetudine non seruatur: vt no. in spec. de accu. §. j. ver. q̃d si primo. Iac. de ra. respondet aliter. Dicit enim q̃ l. Corn. tenet, tamẽ minus punit: quia nõ est secutus euentus, qui euent⁹ cõsiderať in delictis: vt l. aut facta. §. euent⁹. j. de pœ. domini †quicquid ipsi dicant, veritas est ista, [c] per Italiam malefacia puniuntur secundũ statuta, nõ secũdũ leges: & ideo cum statuta dicant, si quis occiderit, &c. statutum illud non verificatur, nisi morte secuta: ideo animus occidendi nullo modo attendiť. Simile videtis in l. Aq. vbi dicitur, si quis occiderit: vt l. ij. §. ad l. Aquil. si aliquis non occiderit, sed alias mortis causam præbuit, nõ tenet directe l. Aquil. quia verba hoc non sonãt, vt l. itẽ si obstetrix. in prin. §. ad l. Aq. Et videbitis no. j. eo. l. nihil. sed in l. Corne. de sicar. erat expressum de eo qui habuit animum occidendi. merito ista lege tenetur. Ita debetis intelligere istam legem. †Secũdo q̃ro, qualiter animus occidendi probabiť. Dicit tex. hic ex qualitate percutiendi: ita probatur etiã C. e. l. ij. & ij. Debemus enim inspicere prius propositum, vtrum hoc faciat ex proposito, an fiat ex rixa, vel ex quodam impetu: vt hic apparet. Itẽ si in rixa fiat, debemus inspicere cum quo percussit, an cũ gladio, [d] an cum baculo, vel lancea: & si cum lancea, aut cũ ferro aut cum hasta. vt gl. dicit. & si cum bastone, aut percussit in capite, aut in alia parte corporis. Ita no. gl. in c. significasti. in fi. e extra de homici.

Item diuus. De materia huius §. vidistis in l. marito. ff. de adul. & l. si adulteriũ. §. ĩperatores.

Pater accusare potest filium pro graui delicto in ipsum commisso, pro leui non.

LEX II.

ANnauditum. Quæro quid vult dicere tex. inauditum filium. Dicit glo. inauditum filium, i. suppositum filium: ita q̃ nõ est filius: & sic non potest eũ accusare. & dicere q̃ non erat filius. Intellige si erat doli capax, quando fuit suppositus vt filiꝰ: qa forte pater erat absens. Hæc est vna expositio glo. Alio modo exponit gl. inauditũ, i. nõ accusatũ, vel inauditum, i. committentem aliquid inauditum. i. graue scelus contra patrem. Sed contra hoc oppo. q̃ quis non possit accusare personã ita coniunctam: vt l. hi tamen. §. j. ff. de accusa. Si quæris, †an filiꝰ possit accusare patrem: dic vt d. l. hi tamẽ. Sed si quæris an pater possit accusare filium: tunc si quidẽ delictũ esset graue, & commissum contra ipsum patrem, potest ipm accusare: vt hic. Sed si delictum esset leue, vel commissum contra alios, pater accusare non posset: vt l. propter. & l. si magnum. C. qui accu. nõ pos. Item opp. q̃ patri liceat occidere filium: vt l. nec in ea. in fi. ff. de adul. Sol. in casu illo licet occidere: in alijs secus secũdum hæc tempora: licet olim indistincte licebat occidere, vt l. in suis. de libe. & posthu. Non habetis alia.

LEX III.

IIusdem.

e Adiectio. [e] Vides q̃d triplex est species veneni: vt in tex. apparet per totã legem: quæ tractat de medicamentis, & venenis. Oppo. de l. si quis aliquid. §. qui abortionis. j. de pœ. vbi ille, qui dedit teneť & punitur vltimo supplicio. Sol. hic à principio dedit medicamentum causa cõceptionis: & sic causa rei licitæ: sed ibi cã abortionis, & sic causa rei illicitæ, & hanc legẽ, de qua oppo. alle. gl. tuta. & dum hic dicitur, quod statutũ hoc non verificatur nisi morte secuta, ad de Bar. in l. senatus. in vlti. co. ff. de accu.

d ¶ An cum gladio. Sed quid si occidi aliquem manu vacua, an debeam puniri, acsi cũ gladio eũ occidissem. Dixi in l. præterea. ff. de iniur. Et de ista materia vide in d. c. significasti. ef. ij. verſic. no. q̃ moderamen. & etiã in gl. fi. Et istis adde tex. & ibi Bal. in l. j. C. de emãci. ser. vbi quid si calce percussit. & vide ad prædicta Bald. in l. j. §. vel furtũ. de pac. iur. fir.

e ¶ Adiectio. Et ita limitatur dictus §. q̃ abortionis. Et ita loquitur Flo. allegãdo istũ text. p̃ multum nota. in sua quæstione, inquisitus quidã. in vltimo dubio. & vide q̃ talis dicitur proditor secundum Bal. in l. fi. C. de sum trini.

a ¶ Transfugas. Licite occidere. Et adde q̃ per istũ tex. dicit Ang. in cõsi. nos Carolus. q̃ assassini possunt a priuato occidi, si constat de eorũ crimine, & vide Bal. in l. si quis nõ dicam rapere. in iij. col. C. de epis. & cle.

b ¶ Statutum est. Et an poterit occidi a priuato in manibus familiæ. & vide do. Pet. de Anch. in ca. cum iuramento. de homici. vbi tenet q̃ non, & ibi voluit Bal. in l. iij. ff. de stat. homi. vide doc. in d. c. cũ iuramẽto. & in c. si. de Iudæ. & Manichæis. And. Barb.

c ¶ Manibus familiæ. Si bannitus interficitur dum est captus a familia, an occidẽs teneatur: Ange. per illũ tex. ff. l. Publius. §. j. de condi. & demon. tenuit opi. Dy. q̃ possit offendi. & Imo. ibi tenet contrarium, sequendo Bar. hic. Quid autẽ si non interficiatur, sed eripiať, vide not. tex. & ibi per Bart. in l. cuiusq̃. in fin. ff. ad l. Iul. maie. & de quæstione Bart. hic vide Bald. in l. libertus. de statu homi. per illum textum, ibi: seruare, non occidere. qui tenet idem q̃d Bar. hic: secus dicit ipse, si eẽt captus a priuato. Et ita intelligit dictã l. in laqueũ. Et ibi q̃d iuris si occidať bannitus citatus dum cõparet. Et tenet q̃ possit impune offendi, nisi sibi sit data securitas, & de ea constet occidenti. Sed q̃d si ducẽtes cum timore, ne arripiať eis, ipsum occidant, an impune faciant Et vide Bal. in l. addictos. C. de epi. aud. per fi. C. de Florẽ. in l. quẽadmodũ. §. magistratus. et in l. si seruus. ff. ad l. Aquil. per Bal. in l. fi. C. de malefi. Quid autẽ si quis occidat vnum, qui ducebať ad furcas, vtrum teneať de homicidio? vide Baldũ in i. fidei cõmiſ. §. fi qs. de le. ij.

d ¶ L. Corne. Quod rectores. Rectores tormenta inferentes cõtra iustitiã, puniũtur: vide Bald. in l. q̃nis. j. de quæstio. Idem si exequuntur sententiam criminalẽ pendẽte appellatione: quia decapitantur, secundũ Bal. in l. si quis filio. §. hi qui. ff. de iniust. testa. & Bal. in l. addictos. C. de epis. au. adde Bal. nota. in l. j. in xj. colũ. C. ne ex del. defun. & tex. no. in l. alleg. glo. pro concord.

1 ☞ *An quis occidit bannitũ in manibus familiæ, teneatur.*

Transfugas. Vides ergo q̃ transfugas & hostes quis a poteſt licite occidere[a]. Statutum est, [b] q̃ b †posit exbãnitus impune occidi, & fuit captus à familia: quæro, vtrũ in manibus familię [c] posit impune occidi? Dy. ponit hãc q̃nẽ in l. in laqueũ. ff. de acquí. re. do. & ibi se nõ bene firmat. Finaliter videť dicere, q̃ meli⁹ est q̃ ipse puniať: quia hominẽ de familiæ manibus arripuit: vt in auť. vt oẽs obe. iudi. puin. §. arripiant. & l. legis Iul. ff. ti. j. quã q̃ puniatur de occiso, qm̃ bãnit⁹ erat. Ia. de Are. disputauit hãc q̃nẽ, & determinauit sic, q̃ nõ possit occidi: & hoc p̃bat sic, per casum huius legis hostes licet occidere, vt hic: sed postq̃ hostis est captus, nõ põt occidi. sed debet seruari: vt l. & seruorũ. ff. de sta. homi, ergo exbãnitus, postq̃ est captus, nõ põt occidi. Ita dicit ipse, cuius determinatio mihi placet: primo, qa homines positos in carcerib⁹ nõ licet occidere: vt l. fi. ff. de custo. reo. Sed iste, qui est à familia detent⁹, vel ducit, põt dici incarceratus: vt l. qui neq̃. §. j. d. de verb. sig. ergo &c. Præterea illi, q̃ veniũt ad ciuitatẽ de necessitate, dicũtur habere securitatẽ interim à lege, vt dicimus in legatis: vt l. fi. j. de leg. & ff. de iudi. l. ij. §. legatis. vt etiã dicimus in testibu⁹, q̃ testimonij causa in iudicio vocanť: vt d. l. ij. §. itẽ his q̃ testimonij. ff. de iudi. Sed iste qui ducit à familia, venit de necessitate: ergo debet habere securitatẽ. Ille ergo, q̃ occidit ipsum, facit cõtra securitatẽ datã à lege: & sic incidit in legẽ Iul. maie. vt l. j. ff. ad legem Iul. maie. Facit ad hoc l. vlti. C. de malefi. & mathe. Rectores torquẽtes reũ, vel testes, contra iustitiam, si aliquis moriatur, tenentur hac lege.

Ege Corne. Vides ergo ibi q̃d lege permissum non sit q̃ rectores[d] q̃ torquẽt testẽ, † vel reũ cõtra iustitiã, & ex hoc aliquis moriatur, tenentur hac l. vt hic: etiam videtis ff. eo. l. j. in princip. & §. j.

Cum quidam. De hoc videbitis j. e. l. in lege.

Tres casus, in quibus absens damnari potest ultra relegationem.

Et in hoc crimine. Nota hunc versi. vide gl. q̃ incipit: qa nõ veniũt, &c. Glo. nõ dicit verũ. imo puniunt l. Corn. de sica. & hic est casus specialis, in quo absens dãnať in pœna quæ est vltra relegationẽ. † Et q̃ pœna sit vltra relegationem apparet ex præcedentibus, & etiã j. ea. l. in fi. Aliũ casum habetis C. de pœnis. l. ne diu. habem⁹ hodie tertiũ casum in quadã constitutione Henrici Imperatoris, quã promulgauit Pisis, in qua continet q̃ in crimine leſę maiestatis absens põt dãnari.

Lata culpa in pœnis corporalibus nõ æquiparatur dolo.

IN lege. In pœnis corporalibus lata culpa non æquiparať dolo, sed mitius punitur. h. d. Opp. ff. l. lege Corne. §. j. Rñ. q̃ hac lege nõ punit: vt hic. sed punitur extra ordinem iudicis officio minori pœna: vt ibi, & l. respiciendũ. §. delinquunt. j. de de pœ. Vlterius oppo. & videt, q̃ nullo modo puniantur, propter latã culpã: vt l. e si adulteriũ cũ incestu. §. nũnunq̃. [e] & §. ij. dẽ Imperatores. ff. de adul. Rñ. hic loquit de delictis q̃ principaliter in alterũ cõmittunt: in lege vero cõtraria loquit de delictis quæ personã alicui⁹ principaliter nõ respiciunt. Nã propter stuprũ, vel incestũ nõ punitur aliqs principaliter: vt l. nec in ea. §. j. de adulte. Item opp. de l. j. §. j. §. si mensor fal. mo. di. vbi lata culpa æquiparatur dolo. † Respon. vt gl. dicunt hic: & in l. in actionibus. circa prin. ff. de lit. iurã. & ponit etiã in l. si culpa. ff. de rei vend. tñ veritas est, prout dixi in summario, q̃ in pœnis corporalibus lata culpa nõ æquiparať dolo. In alijs autem quid iuris sit, dicã in l. j. §. j. ff. si quis testa. liber esse iussus fue. Dic vt ibi dicam. Hic non habes alia.

e

SImulier. De hoc dic plene per gl. in l. diuus. §. i. de extraordina. crimi.

1 ☞ *Furem nocturnum si eum non cognosco, & si nõ possum eum dimittere sine periculo personæ, uel rerum, possum occidere, & etiam diurnum, si non cognosco: alias nõ.*

2 *Possum occidere hominem pro defensione rerum mearũ.*

3 *Defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ, dicitur fieri quando aliter à periculo rerum, uel personæ quis non possit se tueri: & damnum sit irrecuperabile.*

4 *Possum te interficere, si aliter effugere non possum quin me percutias.*

f

VRem. [f] Opp. q̃ indistincte possit occidi, dũmodo cum clamore testificetur: vt l. ita q̃. ff. ad legẽ Aquil. dicũt quidã, quod hic dicitur, si parcere ei, & c. subaudi, maxime. Alij dicũt, q̃ illa lex loquitur secundum rigorem l. xij. tabu. hæc secundum æquitatem Iurisconsultorũ, quę æquitas 1 prævalet. Alij dicunt, † & ista est vera opinio, q̃ furem nocturnum ego possum indistincte occidere, si non possum eum dimittere sine periculo personę, vel rerũ: sic propter res licet hominẽ occidere, et hoc in fure nocturno. Sed in fure diurno g non est periculũ: quia si ego eum cognosco, potero rehabere: propter hoc dicunt docto. nostri, attenta ista ratione, q̃ si de nocte cognoscerẽ furem, non liceret eum occidere: & econuerso, si de die eum non possem cognoscere, eum tanq̃ furem nocturnũ, licet occidere. Ita tenent docto. C. e. l. si vt allegas. [g] Habes ergo ex l. ista 2 †q̃ pro defensione rerum mearũ ego possum hominẽ interficere. Pro hoc alias dixi, & dico nũc. Dicit in l. j. C. vnde vi. † q̃ h quis[h] põt defendere vi, cum moderamine inculpatæ tutelæ. Qũo intelligitur cum moderamine? Glo. ibidẽ ponit multa verba: sed tex. in l. scientiam. §. qui cũ aliter. ff. ad l. Aquil. hoc declarat. dicit enim sic. Cũ aliter se defendere non posset: tunc dicit inculpata tutela. Hoc autẽ intelligo sic, cũ aliter se defendere nõ posset à periculo rerũ, vel psonę. Vñ nõ debeo pati, q̃ me dãnifices in aliquo, si dãnũ esset irrecuperabile. alias secus: vt 4 hic. † Et ex hoc cõsequit aliud, q̃ si nõ possum effugere quin me percutias, nisi ego te interficiã, possum te interficere, p̃ hãc legem, cũ si. Ratio est: cũ enim quælibet iniuria personalis sit maior quauis reali: vt in l. in seruorum. in fi. j. de pœnis. & præter iniuriam realem irrecuperabilem, possum occidere: igitur multo magis pro personali, quod tene menti.

1 ☞ *Delinquens circa res in plus quam cogitaret, qualiter puniatur.*

lege Iuli. §. hodie. ff. ad l. Iul. repe. et dixit Bal. in rub. de pœn. iudi. C. & i l. j. in ij. col. q̃ si iudex de facto aliquẽ suspendit punitur simili suppli cio. Si autẽ de facto torquet, teneť iniuriarum puniẽdus p̃ motu iudicantis. q̃d not. ibi Bald. in ver. quæro vtrũ iudex q̃ nõ admittit defensio nẽ de facto torquẽs, quomodo puniatur. vide etiã Bal. in l. decuriones. C. de quæstio. et vide Salice. in l. fi. C. de pœ. iudic. qui ma. iudi. Adde qualiter teneatur iudex de eo qui moritur in tortura, Bald. cõsilio cccxxxvj. libro iij.

c ¶ §. nonnunq̃. Vide etiam ibi Bar.

f ¶ Furem. Hanc legẽ, & similes volentes occidi posse furẽ nocturnum p̃ vitando periculo rerum, limita, nisi immineret periculum perditionis rei vilis, quia tũc nõ est licitum occidere, nec vulnerare. l. si ex plagis. §. tabernarius. ad l. Aquil. Et dici põt res vilis a duobus aureis ĩ. Si enim parcitur famæ hominis pro re vili. l. si oleũ. §. fi. & l. seq. ff. de dolo: multo magis vitę parcẽdũ est. Ad quod optime facit l. si adulterium. §. liberto. ff. de adulte. secũdum Mathe. in suis nota. cxlij. & vide extra, de homicidio. & c. suscepimus. & istud est etiam dictum Bal. in l. j. C. locati. & Are. Insti. de accu. in §. j. alias ij.

g ¶ L. si vt allegas. Et ibi etiam dicit Bald. & doc. q̃ etiam si cognoscam furem diurnum, sed non possum aliter res furatas habere, quia est discessurus: q̃ possum occidere eum. Et ideo dicit, quod debitor fugitiuus si telo se defendat, potest occidi.

h ¶ Quod quis. Et contra istam decisionem est casus sing. secundum do. Abb. in titulo de homicidi. & vide quæ ibi dixi. Andreas Barba.

2 *Delinquens in plus circa personam offensam, qualiter puniatur.*
3 *Animus & cogitatio in pœnis spiritualibus magis inspicitur, quàm effectus.*
4 *Delinquens in plus quàm cogitaret circa alias personas, quòd puniatur.*
5 *Offendens alium per quandam consequentiam, an puniatur si non habebat animum offendendi, & eum nō tāgat.*
6 *Ex percussione facta alicui, per quam quis offenditur in consequentiam, si non apparet, de quo cogitauit, quid in dubio.*
7 *Delinquens in plus, si incidit in aliā speciem delicti, quam non cogitauit, qualiter puniatur.*

a **Diuus.** [a] Pro declaranda hac lege quero exēplū. & tria exēpla possunt poni. Primū qn̄ aliquis non habuit animū delinquēdi, tn̄ delinquit. Certe iste nō tenet: vt hic, & l. j. §. diuus. s. eo. hic tamen an puniat miti9 propter culpā, & qualiter, dixi vobis s. e. l. in lege. & videbitis. j. de pœ. l. respiciendū. §. delinquunt. Secundo modo pōt poni exēplū in eo qui habuit animū delinquēdi, tn̄ nō perfecit delictū. Nā punitur secundū animū, non secundū effectū: vt j. eo. l. j. §. diuus. Sed cōtra hoc opponit gl. j. de pœ. l. cogitationis. R n̄det glo. ibi stetit in finibus cogitationis: hic peruenit ad actū. Itē oppo. de l. j. in fi. s. quod quisq; iur. Sol. ibi loquitur in leuioribus: hic in grauioribus. Vel aliter. Impetrare rescriptum non est delictū: ideo nō facit ad ꝓpositū. Itē oppo. de l. qui falsum. j. de fal. Sol. ibi potuit delictū perficere, et noluit: hic non potuit. Hæc cōtraria tanguntur in glo. & materia ista expeditur per multos in l. si quis nō dicā rapere. C. de episc. & cleri. & tangitur s. de extraor. cri. l. j. & ibi dicam. Tertio ponitur exēplū de eo, qui voluit delinquere, & tamē delinquit plus q̄ vellet: vt cū vellet tātū percutere, interfecit, vel aliquid aliud: qd iuris sit tūc? Gl. nec hic nec alibi tāgit. Doc. tangūt in l. qm̄ multa facinora. C. ad l. Iul. de vi.
b quā materiā volo expedire p plures qōnes. Primo quæro, [b]
1 quid † si aliquis deliquit plus quā cogitaret circa res. distingue tres casus: qa aut delictū, qd facere ꝓposuerat, ad hoc tēdit: & tunc inspicit delictū, seu euentus, & nō animus: vt l. qm̄. C. ad l. Iul. de vi. & iō ibi violētia punit secūdū euētū: qa verisimilr illud delictū tēdit ad verbera, & homicida, & similia. Vn̄ si
c aliquis [c] ꝓposuisset mittere incendiū in domo vna: & ꝓpter hoc essent cōbustæ plures aliæ, tenet de omnibus: qa omne incēdiū ad hoc tendit verisimiliter: q dom9 cōtiguę cōburant similiter: vt l. j. §. ex incēdio. s. de incē. rui. nau. Si vero delictū nō tēdit ad hoc: & tūc aut delinqt in plus circa eandē rē: & inspicit euentus: vt l. vulgaris. §. si qs æs. s. de fur. Et ideo si qs furaret vas cōsecratū, cū putaret nō cōsecratū: tūc inspicit qd est secutū, nō qd putabat. Si vero delinqt in plus circa diuersas res: tūc inspicitur anim9, nō euētus: vt d. l. vulgaris. §. sed &
2 si qs. † Secūdo q̄ro, quid si aliqs delinqt in plus circa ꝑsonā offensam. Hic est aduertēdū. Nā quædā ll. vident velle q inspiciat animus, vt l. itē apud Labeonē. §. si qs virgines. s. de iniur. & quod no. in l. si ignorās. s. loca. In cōtrariū vr l. eū qui nocentē. §. pen. s. de iniu. Et istā vltimā partē verā puto, q inspiciatur euentus. Nō obstat §. si quis virgines, quia ibi in nullo habuit animū cōmittēdi aliquod punibile. Credebat em̄ illas virgines eē meretrices, quas appellare nō est punibile: sed nostra quæstio loquit in eo q ab initio ꝓposuit delinquere. Nō
3 obstat † gl. l. si quis ignorās. s. loca. quia illud intelligo esse verū in pœna excōicationis, seu in quauis alia pœna, s. spirituali, vbi animus & cogitatio magis inspicitur. sed in pœna temporali euētus inspicitur. Prædicta vera quādo delinquit quis in plus circa personā ipsam, quæ principaliter offendebat: sed si
4 delinquit † in plus circa personas alias: istud potest esse dupliciter. Vno modo quod vtranq; personam offendit: vt cū vellet percutere vnum, percussit duos: tunc de vtroq; tenet: vt l. scientiam. §. qui cum aliter. j. ad l. Aquil. Facit d. l. eum qui no-
5 centem. §. pe. & fi. s. de iniur. Si vero † non offendit alium tangendo eū, sed per quandā consequentiam: vt puta, faciendo iniuriam filio, vel vxori: per consequentiam facit iniuriam patri vel marito: & tunc videt quod animus inspici deberet potius quàm euentus: secūdū quod dicitur in l. eum qui nocētē.
6 §. pe. & fi. s. de iniur. † Sed de vno posset dubitari: qd si nō apparet de quo cogitauerit, quia percussit quendā nec aliquid apparet vtrū cogitauerit de patre, vel de viro, vel vtrū sciuerit hoc, scilicet habere percussum patrē, vel maritum quid in dubio? Respon. sufficit de hoc non cogitasse, vel nesciuisse hoc: vt l. eum qui nocētem. in fi. s. de iniur. & facit optime in l.
7 falsus. §. si actum. in fi. §. s. de fur. † Quarto, quid si delinquit in plus incidendo in aliā speciē delicti. Hic aduerte, si quidē delictum quod principaliter facere proposuit, tendit ad illum finem qui secutus est: tunc inspicimus euentum. Casus est not. in l. fi. s. de crimi. expi. hæredi. & extra, de homici. c. fi. li. vj. Facit l. quoniam multa facinora. C. ad l. Iul. de vi. Si vero ad hoc non tendebat delictum, quod principaliter facere proposuerat: tunc non tenetur. vt l. verū. de fur. l. qui iniuriæ. in prin. eo. ti. tene prædicta menti.

d **Nihil interest.** [d] Opp. de l. item si obstetrix. in prin. s. ad l. Aquil. Solu. Aliud in l. Aquil. & aliud in l. Corne. Ratio est quia hæc lex punit expresse eum qui habuit animum occidendi, licet non occiderit. sed in l. Aquil. dicitur expresse si quis occiderit, quę verba non verificātur in dante opem. quod tene menti. Secūdo quæro exemplum eius qui mortis cām præbuit. Dicit gl. pone exemplum in illo, qui posuit gladiū in manu furiosi, vt se, vel alium occideret. Ita dicit gl. Sed op. cum enim furiosus non teneatur: vt l. infans. s. eo. & j. ti. j. l. pen. §. fi. & l. diuus. s. de offi. præsi. ergo videtur quod præstans opem non possit teneri, vt l. si is qui. §. sicut Titium. s. de fur. Dic vt ibi dixi. & l. is qui opem. eo. ti. & l. si quis vxori. §. neq;. de fur. & no. per glo. in l. si quis id quod: §. pe. s. de iurisd. om. iudi.

Vi cædē. Opp. de l. decurionum. C. de pœnis. vbi vanæ voces populi non sunt exaudiendæ. Respondet Dynus, propter tumultū populi non occidetur ille qui non est culpabilis, vt l. cōtraria: sed pœna potest bene accelerari. Casus est hic.

1 *Quando plures ex proposito occidendi aliquem iussent, licet tantum unus percussit, omnes tameo puniuntur.*
2 *Ictus in l. Cornelia inspicitur ad hoc ut uideamus quem animum habuit occidendi, uel non: sed in lege Aquilia inspicitur, ut uideamus ex quo ictu mors sit secuta.*
3 *Si plures delinquunt, & tractatur de puniendo alios delinquentes, propter illos delinquentes omnes tenentur de uno uel pro uno reputantur.*
4 *Villa quæ tenetur sub pœna capere malefactores, si plures fecerunt in uilla maleficium, & uilla non capit eos, tenetur tantum una pœna.*
5 *Præstans auxilium duobus committentibus homicidium, una tantum pœna tenetur.*
6 *Si quis mandat pluribus, ut faciāt unum homicidium, dicitur unū delictū, & nō plura.*
7 *Plures delinquentes si habebant officium publicum, & tractatur de ipsis puniendis, oēs tenentur pro uno delicto, & una pœna tenentur.*
8 *Si quatuor commentarienses, qui præerant carceribus, extorserunt pecuniam, omnes tenentur pro uno quadruplo.*
9 *Quando plures non officiales delinquunt, si æqualiter, omnes tenentur: si inæqualiter, quilibet punitur secundum qualitatē facti sui.*
10 *Quando plures delinquunt, nec apparere potest cuius ictu percussus sit mortuus: an oēs puniantur, & qualiter.*
11 *Vulnera illata uulnerato post primum uulnus mortale, dicūtur mortalia, licet ex se nō sint.*
11 *Cautela in formando inquisitionem contra plures delinquentes.*
12 *Quando percussus superuixit: & per interuallum temporis postea decessit, an præsumatur mortuus ex uulneribus.*
Ad iudicium medicorum recurritur in contemplatione percussionum.
Statur dicto unius periti, quando plures haberi non possunt.

Si in rixa. Videtis quod oportet cōtēplari ictus vniuscuiusq;: vt ille, qui occidit, teneatur: alij nō. Op. q ictus nō sit cōtēplandus, sed anim9, vt s. e. l. j. §. diu9. & s. e. l. diuus. Gl. dicit, q iō iuriscōsultus dicit
1 hic caute in rixa: † qa si iuissent ex ꝓposito occidēdi, oēs tene
e rent [e] licet vn9 tm̄ ꝑcusserit. Ita dicit gl. tua i fi. Intelligit ergo
vt vides

a Diuus. Nota hic qn̄ aliquis deliquit plus vel minus quā cogitauerit de quo vide per Bald. in l. si qs nō dicā rapere. in vj. col. de episcop. & cleri. Et circa istam materiā generaliter, videlicet an in delictis inspiciatur opinio, vel veritas vel ecōtra, vide pulchrā distinctionē Bal. in l. si quis seruo. C. de fur. & no. p Bar. per totā hāc l. Io. An. in regula cū qs i ius. in mer. & q̄ dixi post Bar. in l. itē apud. §. si quis virgines. s. de iniurijs & aliqd etiā p Io. An. in regula, qd qs. in fi. i mercu.
POMATES.
b Primo quæro. vide alleg. per Cepol. cōsi. ccciij. cōsi. xiiij. & seq. & cō. xxxvj. col. j. & Alex. Aret. xxxiiij. co. fi. & Are. in l. si quis mihi bona. §. si corā. col. ij. de acquir. hære. & consilio lxxx. col. iij.
POMATES.
c Vnde si aliquis. Adde late Salic. in l. quoniā. C. ad l. Iuli. de vi publi.
d Nihil interest. Vide in l. j. §. diuus. s. e. & Barto. in l. is qui opem. in prin. de fur,
e Omnes tenerētur. Adde Bart. in l. j. §. diu. is. s. eo. & Cy. in l. is qui cum telo. C. eodem. Adde Bal. cō si. lxxx. lib. v.

vt vides q hic nō fuit ex ꝓposito. Sed cōtra hoc facit: qa dicit in hoc collectorū. ergo vr q ad hoc fuerūt coadunati. & ex ꝓposito fuerit factū. R n̄. itelligo, collectorū i hoc ex quodā accidenti, non ex proposito, vt euenit in rixa. Ita debet intelligi hic.
Sed adhuc obest cōtra. licet nō processerit propositū per omnes, pōt esse q illo tempore tunc quilibet habuit animū occidendi: & ideo non debet inspici ictus, sed
2 animus, vt in præalleg. lege. R n̄. dico † q ictus inspicitur ad hoc, vt videamus quē animū habuit quis occidendi, vel non: vt dicta leg. j. §. diuus. supra eodem. Aduerte, istud dictum gloss. videtur verum de iure communi in lege Cornelia, in qua habetur plus respectus ad animum, quam ad actum: sed in leg. Aquilia, quæ magis respicit actum quam animum, inspicitur, vt videamus ex quo ictu secuta est mors, nō vt videamus animum principaliter, vt l. item Mela. §. sed si seruū plures. s. ad leg. Aquil. Quærit gl. quid si nō potest apparere cuius ictu, prout dicit gl. omnes tenētur: vt in l. item Mela. §. sed si seruum plures. Ita dicit gl. contra istam glos. videtur gl. in l. item Mela. §. sed si seruum plures. s. quod in dubio debent absolui, per l. absentem. j. de pœnis. Dyn. in c. in. obscuris. circa finē regulæ. lib. vj. tenet istam gl. Alij docto. moderni dicunt, q si quidē maleficium fuit factum ex proposito, loquitur gl. ista, alias si nō ex proposito, loquitur gl. contraria: vt si non apparet cuius ictu perijt, oēs debent absolui: & hoc verum in l. Corne. quæ requirit dolum: sed in l. Aquil. in qua venit leuissima culpa, tūc omnes tenentur: vt d. l. item Mela. §. sed si seruum plures. Et hoc tenet Cy. C. ad l. Iul. de vi. l. quoniam multa. in vlt. quęstione. Istud dictū satis procederet de iure cōi, secundum quod punitur animus licet homicidiū non sequatur, sed secundū
a iura municipalia, [a] q̄ puniunt homicidium tantum secutum: ista verba sunt valde dubia. Ideo pro declaratione huius materiæ de pluribus delinquentibus: ad euidentiā
3 debetis scire, quando † plures delinquūt, quandoque tractatur de puniendo alios propter illos delinquentes: tunc omnes illi committentes vnū delictum reputantur prō vno: vt l. cū si exhibuissent. §. fi. s. de publ. & l. j. & per totū. supra si fam. fur. fe. di. fallit in casu leg. si familia. s. de iurisd. om. iudi. Et per hoc possumus determi-
4 nare qōnem † Villa tenetur capere malefactores: tenetur etiā denunciare: & si nō fecerit, certā pœnā soluat. Contingit q plures fecerunt vnum homicidium: villa nō cepit eos: tenebitur ne pluribus pœnis pro quo quolibet homicidio, vel vna tan
b tū? Dy. determinauit [b] q vna tantū teneatur pœna, non tamen per rationē p̄dictā: sed per illam, quia statutum, quod loquit indefinite, æquipollet vniuersali, et ideo cum dicit, si non cœperit malefactores, resoluitur, i. si omnes malefactores non cœperit: ergo & c. vt l. si plures. s. de leg. iij. & l. si pluribus. supra de leg. ij. Ita determina-
5 uit Dy † Secundo facit ad illud, Vnus p̄stitit auxilium duobus cōmittentibus ho
c micidium: [c] puniet ne pro quolibet homicidio pœna sua, quasi cuilibet per se præstiterit auxiliū: et sic præstiterit duo auxilia. Et consuluit Dyn. quod tantum v
d na pœna teneatur [d], per eandem rationem, quia statutum. quod dicit, si quis dederit auxiliū malefactori, resoluitur i vniuersalem, hoc est, malefactoribus omnibus. Pro hoc etiam facit regula, quam supra tradidi: quia cum tractatur de puniendo alio, propter maleficium commissum à pluribus: illi plures habentur ꝓ vno, vt supra dixi. Sed cōtra hoc facit. s. si fa. fur. fe. di. l. j. §. j. vbi si dominus fuit sciēs, tenetur pro quolibet seruo, non tātū pro vno, sed iste præstans auxilium fuit in dolo: ergo & c. Respon. illa lex facit pro. Si enim dn̄s conuenitur suo nomine ꝓ suo iussu, vnus est iussus, et vnum maleficiū reputatur: sed si conueniretur noīe serui: tunc teneret pro quolibet seruo. Pro hoc facit quod habuistis s. titulo j. l. iij. vbi coadunatus tenetur. et tamen dr̄, coadunans nō tenetur, nisi vna lege ꝓ vno delicto, nō autem tenetur pro quolibet coaduna-
6 to. † Et per hoc pōt solui quęstio, q si qs mandauerit pluribus, vt faciāt homicidiū vel aliud delictum, vt sit semp vnū delictū, per ea quæ supra dixi: secus si mandaret vt facerent diuersa delicta, tunc ꝓ quolibet delicto teneretur nec est nostra mate
7 ria. † Qn̄que tractatur [e] de puniendis ipsis
e pluribus delinquentibus, et tunc quādoq; isti plures delinquē
f tes habebant officiū publicū, tunc oēs habentur [f] pro vno, & vna pœna puniūtur, vt l. si multi. s. de publica. et l. tres tutores. de admini. tut. et ibi no. tangā vobis in l. sacrilegi capite. §. j. ad
8 l. Iuliā pecu. † Et ex hoc vidi semel in ciuitate ista quatuor cōmentariēses, qui præerāt carceribus, qui extorserūt aliquā pecuniā indebite: secūdum formā statuti debebāt cōdēnari i quadruplo: certe omnes debebāt cōdēnari in vno † quadruplo, nō
9 quilibet per se, vt s. vidistis. Qn̄que plures delinquētes, et cōmittētes vnū delictū, non sunt officiales, et hic aduerte, si quidē oēs æqualiter delinqunut, omnes æqualiter puniunt, vt l. ita vulneratus. in fi. s. ad l. Aquil. et l. si plures. s. de iniur. et l. si plures. s. arbo. furti cæsarū. & l. iij. s. tit. j. et l. vulgaris. §. si duos. supra de furt. Si vero delinquūt inæqualiter, et tūc quilibet punitur secūdū qualitatē delicti sui, et ad hoc factū vniuscuiusq;
g debet cōtēplari, vt hic, et l. item Mela. §. sed si seruū plures [g]. s.
10 ad l. Aquil. datis hic regulis, ad † ꝓpositum accedamus: Plures percusserūt vnū, et ille mortuus est. Dicūt docto. Aut ex ꝓposito, et omnes tenentur: alias secus. Dic vt dixi vobis, ꝓpositū secūdū statuta Italiæ, nō ita attenditur, sicut factū, iō debemus dicere sic: Qn̄que apparet cuius ictu decesserit: isto casu si quidē inferens vulnus mortale percussit primo, alij inferentes alia vulnera ꝑcusserūt secūdo, tunc quilibet tenetur de occiso. Nam ista vulnera scd̄o illata, licet i hoīe sano non essent mortalia, tn̄ i hoīe iā debilitatio p primū vulnus mortale vuln9 est, vt l. qua actiōe. §. sed si qs seruū ægrotū. s. ad l. Aql. Ad idē facit l. ita vulneratus. in pri. e. ti. Si vero ꝑcusserūt prius illi q intulerūt vulnera nō mortalia, tūc tenet de occiso tm̄ ille, q i tulit vulnus mortale, si ex illius ictu perijt, vt hic: et d. l. itē Me
h la. §. sed si seruū plures. Tn̄ aduerte: [h] qa ille, q primo ꝑcussit,
i poterit puniri tāquā p̄stās auxiliū [i] homicidę assistendo sibi ad maleficiū cōmittēdū, vt l. i actiōe. §. ope. s. de fur. pōt puniri ēt quasi coadunat9 ad hoc, s. ad homicidiū cōmittēdū, vt supra ti. j. l. iij. et sufficit, ēt si solus vnus eēt ad hoc coadunatus: vt l. ij. §. sed si vn9. s. vi bo. rap. Et p hoc scies: qualit debes formare iqsi
k tionē [k], et accusationē. Si vero nō pōt apparere qs prio, & qs post ꝑcusserit: dic vt j. dicā. Quādoque nō pōt apparere cuius ictu qs decesserit, & hoc pōt cōtingere duob9 modis. Prio, qa nullū vuln9 p se erat mortale, sed vulnera vtriusq; simul iūcta erant mortalia: sed isto casu oēs puniunt de homicidio: quia
l oēs occiderūt, vt l. itē Mela. §. si plures [l] trabē. s. ad l. Aq. et l. ita

a Iura municipalia. Adde Bar. in l. j. §. diuus. s. e Bar. et Bal. et ibi dixi in l. is qui cū telo. C. eo. Et an habeat locum in eo qui emit venenum, vid Bar. in l. j. s. ti. j. adde Alex. consi. xiiij. volu. iij. et Bald. consil. cxxj. lib. v.
b Dyn. determinauit, adde Bar. in l. cū si exhibuissent. in fine. et quod ibi dixi supra de publi.
c Cōmittentibus. homicidiū. An tot pœnis affligat quot fuerūt malefactores adde Bal. in l. cū rationibus. C. qui acc.
d Teneatur. Vide Bar. in l. qui seruo. §. fi. s. de fur. faciunt ea quæ habentur in l. is qui opē. eod. ti. Et de hac mareria vide q̄ no. Bart. in l. nūquā plura. s. de priua. deli. Io. An. in Spe. i ti. de pœ. §. j. et quod tāgit Bal. in l. cū rōnibus. circa fi. C. q acc. et in Spec. in ti. d homi. ver. sed pone. & in tit. de test. §. j. ver. sed quid si quis i rixa per Arc. xxiiij. q. vlt. c. fi. per Inn. de homi. c. sicut dignū. Dyn. in regula, in obscuris. Cy. et Sal. in l. quoniam multa facinora. C. ad l. Iul. de vi. et quod dicit Bal. i l. j. C. ad Syllania:, & Bal. i d. l. edita. in xxx. co. in ver. decimoquarto quæritur. C. de eden.
e Quādoque tractatur. Et adde qd cōcitator societatis tenetur de homicidijs in pugna cōmissis, et ēt homicida de eodem tenetur: vt no. gl. & doc. in l. quoniā. C. ad l. Iul. de vi.
f Habentur pro vno. Bar. i l. aufert. §. fi. de iur. fis. et i l. magistratus. ad muni.
POMATES.
g §. sed si seruum. plures. Pro intellectu. d. l. item Mela. §. sed si seruum plures. s. ad l. Aquil. vide Ro. consilio ccccj. vbi dicit q procedit vbi constat de initio delicti.
h Tamen aduerte. Vide quæ dixi in c. presbyterū. de homicid. An. Barba.
i Præstans auxiliū. No. de eo. qui punit tanquam præstans. auxilium. Et adde Bar. in l. qui seruo. s de furtis. et Salic. in l. j. C. de rap. virgi. i versi. sexto quæro.
k Formare inquisitionem. Et adde q hæc verba assistēdo & c. debent apponi in inquisitione, alias enim si diceretur q vulnerauit, et auxilium homicidio præstitit, nec diceretur assistendo homicidio, nō puniretur tāquā p̄stans auxilium homicidio, nisi p actū vulneris. Et ita intelligitur per no. p Barto. hic: nisi diceretur q prestitit consiliū. Ita dixit fin. Bart. in l. qui seruo. §. fin. s. de furtis. limita tamen ista per not. pulchre per Bal. in l. data opera. in xx viij. co. C. q accus. vbi dicit, q si Titius rixabatur cū Seio cognato, et frater Seij superuenit, et occidit Titiū astāte & præsente Seio, non puniretur Seius etiam de auxilio: qa Seius prio venerat, nec frater eius de voluntate sua superuenit. qd bene no.
l §. si plures. Et vid in c. statutum. extra, de ele. c. cupientes. §. cæterū. Gloss. super ver. inculpabilis. li. vj. xlij. dist. c. quiescamus. in gl. fi. Ray. in sūma de homicidio. §. quid si plures. Spec. in ti. de leg. §. iuxta. versi. quid si quis.

POMATES.

a ¶ Sed hic insurgit dubium. Ad hoc vide Alexā.cōsil.xv.in j.vol.xiiij.co.iij.et xl.vj.vol.iiij.& Anch.ccxvj.incip.ī Christi noīe.nos Bartholomeus de Saliceto.& do.Præpo.in ca.quiescamus.col.ij.in fi.xlij.di.et Cep.xlj.colū.vij.& addidi ad Anan.lix.colū.iiij.& Alex.etiam l.col.ij.vol.j.& Cep.cau.sua.ij.char.ij.

b ¶ Per interuallū. vide Bal.in procemio Digestorū circa prīci.iij.co.& vide oīno Bal.in l.si ab hostibus.§.j.s.sol.mat.& ibi Imo.& Bald.in c.j.q.mo.feu.ami.& q̄ no.Cano.in c.significasti.el.ij.d̄ homici. Quid autem si bos vel equus vēditus morit intra triduum post venditionem, quid iuris? Vide Io.an.in additio.Spe.in ti.de emp.& vēdi.§.sciēdū.versi.& no.q̄ invē.Ang.& Imol.in l.si qs cū aliter.de verb.obli.Bal.in l.ij,in iij.quę.C.de rescin.ven.& opi.Io.an.seqt Flo.in l.pacisci.s.de pac.Idē ab.in ca.iniustū.de re.per.

c ¶ L.cōparationes. Vide q̄ habeo in l.duo.de re iu.& Rapha.in l.Imperatores.eo.ti.Et ad prædicta vnum sing.tene mēti.q̄ sententia lata secūdū dictū peritī in arte, nunquā transit in rē iudicatā secūdū do.Ant.ī ca.pposuisti.j.de pba.q refert Io.An.ita tenēte in addi.Spec.in ti.de homic.§.j.ver.sed pone quod vulnerauit,&c.imo talis snīa alio melius dicente posset retractari.Ex quo posset inferri quod sententia lata de alio consilio sapientis nūquā transit in rē iudicatā sed semper alio melius consulente posset retractari.Et vide Bal.in l.si ab hostibus.s.sol.matri.et do.Ant.in ca.quod consultationē.de offi.dle.Et quādo plures sunt periti,an sit standum dicto peritioris,vide Bar.ī ru.de cōtrouer.inuesti.vbi dicit q̄ sic.& vide Bar.in j.cōsti.Digestorū.in fi.prin.et in l.j.in prin.s.de vētre īspi.& in l.Theopompus.de dote plega.& in l.fin.s.de p̄to.stip.& Bal.et alij in l.hac edictali.§.his illud.C.de secū.nup.& vide plene p moder.in c.significasti.el.ij.de homicid.quantum ad primū

vulneratus,in fi.eo.ti.arg.s.arborum fur.cæs.l.si plures. Hoc tenet Inn.in c.significasti.extra de homici. Quādoq̄ nō potest apparere cuius ictu perierit: quia ignorat quis eorū illam percussionem fecerit. Cōstat enim, quod oēs percusserunt: sed non constat quis eorū illā percussionē fecerit: quæ est mortalis: nec cōstat de prioritate vel posterioritate. & isto casu dico, q̄ oēs punientur: nā oēs p̄sumuntur simul vulnerasse. sicut alibi, vbi de ordine nō apparet præsumuntur simul decessisse: vt l.si iter virū. & l.sed & in illo.s.de reb.du.& ideo oēs tenētur: vt l.itē Mela.§.si plures trabē.& §.sed si seruū plures.secundo responso.& l.ita vulneratus.in fi.s.ad l.Aqui.& q̄ dixi s.proximo mēbro: qñ nullū vulnus erat per se mortale. Sed hic insurgit du-
a bium,[a] an hoc sit verū in statutis. Nam l.item Mela.§.sed si seruū plures.dicit, qđ si non apparet, oēs, quasi occiderint, tenētur: ergo nō tenentur de occiso, cū dictio quasi sit nota diminutionis: & hoc Dy.videtur tenuisse in quodam suo cōsilio. Mihi autem hoc nō placet, sed dico q̄ dictio quasi, est expressiua veritatis, ibi: quoniā verum est omnes occidisse: cum oēs simul percusserint, & pcussisse simul præsumat vt s.dixi. Et q̄ istud sit verū, apparet ex d.§.sed si seruū plures.j.responso.vbi dicitur: q̄ ille, cuius ictu decesserit, quasi occiderit, tenet: certe illud, quasi, est veritatis expressiuum: & ita ibi in responso secū-
11 do. Debetis ergo † esse instructi, quando formatis accusationē, seu inquisitionem: vtrum accusetis vnū d̄ homicidio, & alios dedisse auxilium et fauorē, an vero dicatis oēs homicidiū cōmisisse simul, vt ex p̄-
12 dictis potest perpendi. † Possumus q̄rere, quid si aliqs percussit aliquē, q postea
b per interuallū[b] decessit, vtrū ex illis vulneribus præsumat decessisse? Gloss. C.de emen.seruo.l.j.videtur dicere quod in dubio si surrexerit, & ambulauit post triduū nō videt decessisse ex vulneribus. Text. est etiam extra de cle.percuss.c.ij. dicit, q̄ ex diuturnitate tēporis nō præsumitur decessisse ex illo vulnere. Ista possent esse vera in dubio. in casu certi starem certo. & in hoc, & in contēplatione percussionum esset recurrendū ad iudicium medicorū, vt l.semel.C.de re mili.lib.xij.& l.j.
c §.j.de ven.inspi.& l.cōparationes.[c] C.de fi.instru,& expresse,& hoc casu extra de homici.ca.significasti. Et si plures medici nō reperientur, stamus dicto vnius: vt in auth.de nō alie.§.q̄ aūt.coll.ij. Habetis ergo ex prædictis expeditā materiā de pluribus delinquētibus. Materiā vero de pluribus, cōtra quos delictum cōmittitur, dicam in l.si plures s.arbo.fur cæsa. Materiā vero de pluribus delictis ab vno commissis vnico actu, habuistis tractatum in l.senatus.s.de accusa.& l.si adulterium cū incestu.s.de adul. Sed materiā de pluribus delictis commissis ab vno pluribus actibus, dixi in l.nunquam plura.s.priua.deli. Prædicta quæ dixi de pluribus delinquētibus in hac l.intelligas quo ad criminalē accusationem, sed quo ad actionem ciuilem.dicam s.quod vi aut clam l.semper.§.ij. Non habetis hic alia.

Ad leg. Pom. de Parrici. Rubri.

1 ☞ *Qui emit uenenum causa dandi, licet non dederit, punitur.*

LEX I.

LEge Pompeia. Hæc lex diuiditur in quinq̄ partes: vt gl.dicit. Primo dicit de eo, qui occidit ascendētes. Secūdo de eo, q occidit collaterales. Tertio de eo q occidit affines. Quarto, de eo q occidit iliū, cui debet reuerentia p̄sonalis. Quinto, de eo q occidit descēdētes. Secūda ibi: fratrē. Tertia ibi: vxorē. Quarta ibi: p̄sonū. Quinta ibi: sed si mr̄. Op.dr̄ hic, quod tenet pœna quæ est legis Cor.de sica.cōtra.j.eo.l.fi.& C.eo.l.j.& Instit.de publi.iudi.§.alia. Gl.q̄ est hic, dat multas sol. Sed ista sol.mihi placet: de iure antiquo, qui occidebat ascēdētes, puniebat pœna speciali: alij puniebant lege Corne.de sica.vt j.eo.l.fin.quæ lex distinguit.& declarat istā. Hodie vero indistincte oibus imponitur pœna vna quæ ponitur in d.l.j.C.eo.& l.pe.j.e.& Insti.de pu-
1 bli.iudi.§.alia. † Vltimo no.tex.huius l.fi. q̄ qui emit venenum vt daret alicui, licet non dederit, punitur perinde, ac si dedis-
d set.[d] Quod no.contra illos monachos, q dicuntur voluisse venenare Abbatē sancti Petri.

LEX II.

FRater. No.casum, in quo ex sola scientia quis punitur. Hoc declarabo j.eo.l.vtrum.

1 ☞ *Illud dicitur esse ex lege, quod est ex sententia legis. In statuto quod non ueniat ea quæ comprehenduntur ex sententia & mente.*

LEX III.

SEd sciendum No. bene hunc tex. q̄ licet faciat mētionē de his qui sunt in gradu vlteriori, nō refert se ad eos qui sunt in gradu propinquiori secundum verba, nec secūdū mētē, seu sentētiā, nisi extendat per iurisconsultos habētes authoritatē extēdēdi. Ita dicit glo.quā no. Istud dictum gl.q̄ dicit, q̄ aū Martianum nō cōtinebātur illi q sunt in pari, vel propinquiori gradu. Hæc sentētia nō placet mihi. Nam non posset facere Iurisconsultus nec Imperator q̄ illud q̄ primo non continebat in sententia, nūc contineat:
e sed bene potest extendere[e] si vult: non quod in sententia illa contineatur, vt l.iij.in fi.cum l.seq.s.de legi.tuto. Facit ad hoc s.de vsufru.ea.re.q̄ vsu consu.l.ij.in fi. Dico ergo q̄ ante continebatur ex sententia, quæ sententia per Martianum est de-
f clarata. Quæro ergo,[f] nunquid illi qui occidūt eas personas quæ cōprehenduntur ex sententia, nō ex verbis accusentur l.Pompeia de parricid.an accusabuntur ex lege ista. Mar.re-
1 spond.ex illa Pompeia. quia illud quod est ex sententia legis est ex lege: vt lege, nominis & rei.§.verbum ex legibus.j.de verborum significatione. Aliud ergo est esse ex lege, et aliud ex verbis legis. & in statutis: in quibus secundum quosdā nō recedimus a verbis, istæ personæ, quæ cōprehendunt ex sententia, non continentur: quia non continentur verbis, sed sententia, & mente.

1 ☞ *An pater & mater sponsi contineantur appellatione soceri. & appellatione uxoris continetur sponsa, q̄ sic ex interpretatione.*

CVm pater. Hæc lex continuatur cum præcedenti, & ponit vnam rationem dicti in præcedenti lege. & pone casum sic, quia sponsa conti-

dictum vide Rom.in consi.ccxxxij.in.ci.pro prima discussione.& vide Lud.in l.cum quidam.§.q̄ dicitur.de acq.hæredit.& adde q̄ snīa etiā lata ex præsumptionibus nunquā transit in rem iudicatam. De quo habes post tex.in l.si quis adulterij.C.de adu.& post bar.in l.j.C.sentē.rescin.nō pos.& quæ sentētia pro pœna corporali trāseat in rē iudicatam. Vide q̄ habes post Sar.in l.non tantum j.de appel.

d ¶ Ac si dedisset. Sed contra Barto.tenet Sal.in l.j.C.de sicar.& moder.in rubr.et etiam d.l.fi.de patr.q fi.distra.

e ¶ Potest extendere. Vide gl.in §.alia.instit.de publi.iudi.& in l.j.C.de his q pa.vel lib. Et an iste titulus habeat locum in agna.& cogna.&c.vide Sali.in d.l.j.cum gl.q tenet q̄ non.& dicit ipse qđ pœna parricidij, de qua in d.§.alia.non est in vsu hodie, sed decapitantur.

f ¶ Quæro ergo. Sed nunquid dicat parricida ille, qui pcurat malā captionē, puta carcerē fratri suo, ita q̄ veniat saltē priuādus feudo, vide bal.in ca.j.deniq̄.q̄ fuit prima cā bene ami.& ibi oīno vide & adde not.in l.si amicis.de adul. Itē not.q̄ aliud est, esse aliquid ex lege, & aliđ ex verbis legis.qđ nota pro statutis: qa nō comprehendunt mētem legis & vide Bald.in l.si quis non dicam rapere.in fine C.de epi.& cleri.& quod no.Barto.in l.contra.ff.de legi.

a ¶ Diuus. Et adde q̄ ita punitur occidēs patrem spiritualem sicut occidens patrē naturalem.de pœ.distin.j.c.aut facta. in glo.paulo infra. ibi: qđ ius hodie sublatum est, &c. Vide Bar.in l.inauditum.in prin.s.ti.j.

b ¶ §.causas. Qui adulterat vxorē patris sui, perdit priuilegia filij, & occidens filiū talem non punitur pœna parricidij. Sed quid si esset bānitus? vide Bar.in l.si adulterium cum incestu.in fi.s.de adul.

POMATES.

c ¶ Vtrū. vide An.in l.j.C.de Nili agger.nō rūpen. vbi non allegauit istā legem contra Bart.dixi in c.sicut dignum.§.fi.de homicid.

d ¶ Qua punietur nobilis. Cōtrarium tenet Bal.in l.non iō.ī vj.co.cū seq.de accu.

e ¶ Conscius tenetur. An conscij puniant, adde Bar.in l.j.§.in eo.s.ad Syllani.

f ¶ Dicamus sic. Vide quod no.Bar.in leg.omnes.C.de agri.et censi.libr.x.et quod no.Bar.et quod ibi dixi in l.metū.§.sed licet.s.quod me.cau.

g ¶ Ciuitatis sue. No. q̄ sciens proditiōes concitantes, et nō reuelans, tenetur; pœna, &c. sed Bal.apud Florentiā de do.Donato de Barbadoris consuluit contrariū.& ideo dicit, q̄ anima Barto.et omniū qui eū sequūtur cruciatur in inferno.& no.Cano.in c.fin.de his qui fili.occi. Et đ hac reuelatione, vide etiā qđ no.Io.And.in ca.Petrus.de homici.et Spe.in tit.de lega.§.iuxta.in iiij.col.in verb.quod si amici: & quod dixi post Bar.in l.inciuile.C.de furt.videtur tamen, q̄ pater non tenetur reuelare filium, per tex.in l.milites agrum.§.desertorem.de re iudi. Et an ex simplici cognitione, siue ordinatione de faciēdo tractatum quis debeat puniri, vide in l.& si amici.s.đ adul. Et his adde Barto.in l.j.§.occisorū.s.ad Syl. Et nota quod si statutū punit tractatum facientem, non requiritur cōsummatio delicti. Ita dicit Abb.Sic.in ca.tua nuper.extra de his quæ fi.a præl.per tex.et gl.ibi.et quod not.Bal.in leg.aduersus.C.de fur.

h ¶ Sed possumus. Ad de Bald.in c.j.de of-

sa continetur ex sententia legis. Respō. ī
1 hoc sic, q̄ pater & mater sponsi † continētur appellatione soceri: sicut spōsi vel spōsæ filiorum continentur appellatione generi. eadē ergo appellatione vxoris cōtinetur sponsa. Quæro, vtrum hoc sit ex propria significatione verbi, vel ex interpretatione? Respon.ex interpretatione: vt l.non sine.C.de bo.quæ lib.& l.lex Iulia.supra de fund.dota.

1 ☞ *Filius qui adulterat uxorem patris sui, perdit priuilegium paternum: idem si committat alias causas ingratitudinis: ideo pater illum occidens, non tenetur de parricidio: sic & econtra.*

a DIuus.[a] Nota text.in l.fi.ibi, nā patria potestas. Opp.q̄ pater debeat totaliter excusari: vt l.marito.supra de adulte. Sol.ibi loquitur quando eū inuenit in rebus Venereis. Item oppo.q̄ debeat excusari indistincte: vt l.in suis.supra de liber.et post. Sol. Hic interfecit vt latro, non vt pater. Ita dicit glo.vel verius illud verū de iure antiquissimo, quod ius est hodie sublatum: vt l.ij.s.de his qui sunt sui vel alie.iur. Itē videt, q̄ debeat puniri pœna legis Pompeiæ, q̄ est maior deportatione: vt infra.e.l.pe.& vidistis.s.eo.l.j.ab illa pœna pater excusatur propter filij adulteriū. Filius ergo q
1 adulterat vxorē † patris sui, perdit priuilegium filij. Idē habes in auth.vt cū de ap-
b pellatio.cog.§.causas.[b] & quod hic dicitur de adulterio nouercæ: idem de illo filio, qui cōmisit aliquas causas ingratitudinis, propter quas potest exhæredari, vt pdat priuilegium filij: nec propter eius mortē habet locū lex Pompeia. Item probatur alia ratione: quia propter illas causas perdit ius alimenta petendi: vt l.si quis a liberis.§.si quis ex his.s.de lib.agno. Et denegare alimenta, est necare: vt l.necare.eo.titu. ergo patet q̄ propter omnes illas causas pater excusatur a pœna parricidij. Idē puto si pater cōmitteret aliquā causam, pter quam potest a filio exhæredari, quod perdet ius paternum: & filius patrem occidens non tenetur pœna parricidij. Idem dico de collateralibus.

1 ☞ *Qui per alium facit, fingitur per seipsum facere.*
2 *Popularis, qui mandat nobili, q̄ faciat homicidium, vel ei præstet auxilium, punitur pœna, qua punietur nobilis.*
3 *Ex sola scientia, quando quis punitur.*

c VTrum.[c] No.tex.ibi: perinde, &c.& vide gl.quæ in-
1 cipit, plus puniuntur. † Quæro, quomodo est hæc lex dicit, qui per aliū facit, per se facere videtur: vt l.j.§.deiecisse.s.de vi & vi armata. Sed si ipse occidisset, non teneret lege Pompeia de parricidijs. Qūo ergo tenetur hac pœna. Hæc gl.hic miratur.et instit.de pub.iud.§.alia.& Azo in summa huius ti. Addo casum admirationis. Nam est quædam fictio, qui per alium facit, per seipsum facere videtur: & in fictionibus requirūtur extrema habilia, vt nota.in l.ij.C.de inoffi.dona.& probatur supra ad l.Aquil.l.huic scripturę.cū ergo non potest facere parricidiū per se, qūo potest fingi fecisse per alium? Respōdeo, fictio requirit extrema habilia, s.ī genere suo, non in casu illo de quo loqmur. sufficit ergo q̄ ille q mādauit hoc, vel fue-

rat cōscius, potuit cōmittere parricidiū in genere in parentes, vt plene scripsi.in l.si is qui pro emptore.s.de vsuc. circa fictio- i
2 nem trāslatiuam. Et istam † l.in parte ista induco ad quæstionē, si popularis mādat nobili, qđ faciat homicidiū, vel ei prestet auxiliū, punietur pœna qua punietur no-
d bilis.[d] licet ipse sit popularis, vt hac l.casus est hic. quia inspicitur qualitas, quę est in faciēte, non qualitas q̄ est in mandate, vel auxiliante. hunc passum de diuersitate qualitatum inter facientē et auxiliantem, & simili. dicā in l.is qui opem.s.de furt. I-
e tē dicitur, quod hic cōscius tenetur[e] d̄ par-
3 ricidio, cōtra. † quia de sciētia sola quis nō debet puniri: vt l.culpa caret.j.de regu.iuris.&c.nō est sine culpa.de reg.iur.lib.vj. gl.huius timore dicit hic cōscij. subaudi, & participes, & nihil allegat. forte mota ē per illud qđ no.in alijs ll. Contra hāc gl. videtur casus in l.ij.supra eodē. Sol.domi-
f ni si volumus sustinere gl.dicamus sic,[f] qđ ex sola scientia quis nō debet puniri, nisi quando maleficiū debet cōmitti in personā, cuius potestati est subiectus. vt si seru[g] est sciēs de morte domini. vt l.j.§.seruus.s.ad Syll.vel in filio, si fuit sciēs de morte patris: vt supra eodem leg.ij. Idem de vasallo, si fuit sciens de morte domini eadem ratione. Idem de eo qui fuit
g sciens de turbatione ciuitatis suæ.[g] vel de alio cōmisso in ciuitatē suā vel in pricipē. vt l.quisquis.in fi.ad l.iul.maie. In alijs aūt videtur, q̄ non sufficit sola scientia, nisi sit particeps delicti: vt nota.hic, et dicta l.culpa caret.et ī d.c.non est sine culpa. sed cōtra hanc gl.videtur tex.fortiter insti.d̄ publi.iudi.§.alia, vbi ponit de conscijs p se, et de participibus p
h se.sed possumus[h] eam intelligere secundū distinctionem præcedentem: licet videatur fieri violentia illi literæ.

☞ *Dormiens delinquens, an puniatur.*

POena parricidii. Hic possumus formare quæstionem de dormien-
1 te, † qui dormiendo alium percussit. dicā alibi, et videt q̄ teneatur, vt l.si seruus seruū.§.si fornacarius.s.ad l.Aqui. In cōtrariū videtur qđ nō, quia parcēdū est vitio naturali: vt l.flu-
i minū.§.vitiū.s.de dā.infec. Sol.secūdū Guilelmū de Cugn.[i] nā aut iste talis sciebat hoc euenire sibi, et tunc sibi debet puidere, vt iaceat solus. vel vt nemo sit in camera sua, et si nō fecit est in culpa, et propter culpā tenetur, sicut putator arboris, q non admonuit transeūtes: vt l.iiij.§.j.s.titulo primo. et l.si putator.ad legē Aquil. Si vero hoc nō sciebat sibi euenire, tunc ei parcitur. nā dormiens ęquiparatur furioso vt l.j.§.j.s.de acqui.poss.et ibi no.sed furiosus nō tenet. vt l.infans.s.ti.j.ergo &c.

1 ☞ *Auxilium dare dicitur, qui mutuat pecuniam.*

k SI sciente.[k] Nota hanc l.quod qui mutuat pecu-
1 niā, et de ista talia videtur dare † auxilium, et fauorem. simile habuistis in l.iiij.s.ad l.iul.ma-
l iest. Vltimo nota gloss.[l] quæ dicit, & not.argumen.contra proxenetas.

Ad legem Corneliam de falsis. Rubrica.

1 ☞ *Testis accipiendo pecuniam, ut uerum dicat, committit falsum.*

LEX I.

POena legis. Diuiditur in tres partes. Primo loquitur de eo, qui vere falsum commisit. et in hoc ponuntur septem, vel octo casus. Secundo loquitur de eo, qui commisit quasi falsum. Tertio ponitur pœna falsi: et quasi falsi. Secunda ibi: ad testamenta. Tertia ibi: pœna. Et dic, prima pars loquitur in scribente falsum, vel in eo, qui tradidit dicta testium falso iudici. De falso teste dicam infra.

fi.de leg.pro isto vltimo dicto Bar. Andre.Barba.

i ¶ Gul.de Cu. Vide Barto.in l.vt vim.supra de iusti.et iur.& eundem in repet.l.j.C.vnde vi.in vltima char. Et vide Petr.de Anchar.in cle.j.extra de homi.& vide Flo.ī.dicto §.si fornacarius.& Gul.de Cu.in l.diuus.supra de offi.p̄s.et vide glo.xv.quæstione prima, c.sane.& c.merito.& vide Romanum in lege pria.§.adipiscimus.de acquiren.pos.

k ¶ Si sciente. Adde tamen quod glo.in c.sicut quædam.& ibi Archidi.xiiij.distin.dixi, quod si quis haberet procuratorem vel factorem ad banchum pro mutuādis pecunijs sub vsuris, quod tales procuratores vel factores nō tenentur ad restitutionem dictarū vsurarum. Et ad hoc facit quod no.Bar.ī l.non solum.supra de sica.

l ¶ Not.glo. Et ad gl.hic adde Innocē.& Ioan.And.in ca.Michael.de vsur. Vide Lapum alleg.xiiij.&

Ro.no.cclxxv.
a ¶ Verum. Testis accipiens pecuniã, vt verum testimoniũ dicat, punitur. Et adde q̃ est verũ, etiam si pars sponte offerret, secũdum Iaco. de Bel. in authen. vt iudi. sine quoquo suffra. §. j. & tex. in l. de uotum. de re mi, lib. xij. Et adde Bart. in l. diuus. ẽ. de re iudic, qui tenet idẽ q̃ hic: licet Imo. contra. vt ibi per eum. Et hic vide, an testis, q non venit citatus ad testificandũ, possit puniri de falso. & etiã per Inno. in cap. j. de cri. fal. faciunt not. in l. præscrip. in fi. C. si cõtra ius vel vti. publi. Et de pœna testis dicẽtis falsum, vide Ang. in l. j. ẽ. de sica. & vide Bald. in l. data opera. in xij. colum. C. qui ac. & ad Bar. hic adde, q̃ i teste, q non accepit pecuniam, sed pmisit certũ testificari, secũdum Bal. in l. data opera. in xxj. co. C. q accu. Et ad gloss. & Bar. hic adde Cyn. in l. si qs. in xj. quęst. C. de testi. & Spec. & Io. an. in tit. de te. col. j. vers. sed quid si testis. & Imo. in d. l. diuus. in v. col. Item his q̃ dicit hic Bart. de iudice. adde Bal. in l. j. C. de cond. ob tur. cau. & Bar. in l. si quis vxori. §. si fugitiuum. ẽ. de furtis, q̃ tamen limitat esse verum de iure ciuili: de iure Canonico secũdũ Glo. xi. q. iij. ca. qui recte. & vide Bal. omnino in c. j. si de inuestit. inter do. & vasal. lis ori. Et adde, q̃ ille q celeriter, antequam articulus legatur, rñdit, præsumit falsum dicere. Casus est sing. v. q. v. §. illud. quem alleg. Ro. in suo cõs. ccccxxxix, alias, cccccxxij.

b ¶ Sed & si quis. Et ideo. vide Bal. l. presbyteri. C. de epis. & cle. in l. data opera. C. qui accu.

c ¶ Qui in rationibus. Istum text. not. allegat Bald. in l. Titio. ẽ. ad munici. De abradente nomẽ alterius & ponente nomẽ suum, & quod in scribens falsum in libro rationũ puniatur, vide Bal. in rub. C. de fi. instrumẽ. in xviij. col. in ver. sed quæritur, si subscribit falsum. & similiter producens scripturam priuatam, potest puniri de falso. l. fina. & ibi Bald. C. de fide instrumẽ. & in l. si quis. C. eo. & vide primum cõ-

1 Quæro, † qd si quis accipit pecuniã, vt dicat testimonium verũ[a]. Dic, tenetur pœna falsi, sicut dicimus in iudice, qui accepit pecuniã vt verã sententiã det: vt l. ij. ẽ. de cõdi. ob. tur. cau. Ratio est: qa deponẽtes testes debent facere gratis, non ob pecuniã: vt j. proxi. §. ergo &c. Nã quicquid debet fieri gratis, si fit p pecuniã, turpiter fit, vt no. in l. iiij. §. si tibi. ẽ. de cõdictione ob turpem causam. Contrarium videtur notare Inno. in c. licet causam. extra de pbat. sed intelligo, vt habetur in l. diuus. ẽ. de re iu.

1 ☞ *Si quis facit ut testes non ueniant ad perhibendum testimonium tenetur lege Cornelia de falsis.*

Sed & si quis. Habes hic, q̃ si iudex accipiat pecuniam ob recipiendum, vel remittendũ testimoniũ, tenet lege Corne. de fal. Idẽ si testis recipit pecuniã, vt dicat testimonium vel nõ: qa tenet lege Corne. de fal. b ideo[b] si aliquis † facit q̃ testes non veniãt 1 ad deponendum testimoniũ, tunc assessor faciat processum contra testem, q̃ accepit pecuniã ob testimonium non dicendũ, qa tũc poteris eũ cõdẽnare lege Corn. de fal. Hui9 timore duct9 veniet ad testificãdũ.

c **Qui in rationibus.**[c] Istã legem debetis intelligere, qñ aliquis cõmisit falsum in aliqua re, scriptura vel consignatione, quæ aliquã fidẽ faciebat: vel probationẽ saltẽ semiplenã, vel indicium: alias secus, vt no. in l. damus. C. eo. in gl. super verbo, priuatas.

1 ☞ *Aduocatus, uel procurator, qui instrumenta unius partis ostendit alteri, tenetur crimine falsi.*

Is qui deposita. Not. bonum casum contra d notarium, [d]aduocatum † vel procuratorẽ 1 qui testamenta vnius partis ostendit alteri, vt teneatur crimine falsi.

1 ☞ *Priuilegium militis, quod se non extendit ad ea quæ per alium expediuntur.*

Ad testamenta. Hic incipit secunda pars, in qua incipit tractare de crimine quasi falsi. Aduerte, opp. q̃ milites possint testari quomodo velint, & quomodo possunt; vt l. j. ẽ. de testa. militũ. ergo ibi põt aliũ sibi adscribere. 1 Respon. † priuilegium datum militi, non habet locũ, nisi in his quæ per ipsum militẽ sunt expedienda. Ad ea vero quæ expediuntur per alium priuilegium militis se non extendit: vt hic, & in l. in fraudem. §. si quis se. de test. mi.

1 ☞ *Quæ dicatur subscriptio specialis.*
2 *Et qualiter debet intelligi speciale mandatum. nu. 2.*

e **Inter filium.**[e] Op. de l. filius. j. e, & l. diuus. §. j. Hui9 timore gl. distinguit plene. vt in ea habetis. Itẽ opp. q̃ filio parcatur indistincte, vt C. de his qui sibi adscri. l. j. dicit glo. solue vt ibi. Veritas est: ibi loquitur in hæreditate, quæ erat filio delata, etiam nullo condito testamento, hic vero loquitur de legato. Vnde si filius de hæreditate plus sibi adscriberet, quã ei ab intestato deberetur, esset eadem ratio, quæ in legato. Item dicitur hic, quod subscriptio fit qñq; generaliter, qñq; specialiter. 1 Quæro quæ † di- f catur[f] subscriptio specialis: vtrũ est necesse quod exprimat psona legatarij. & res legata: an sufficit simpliciter nominare psonã dicẽdo, quod Titio legaui approbo Gl. se nõ firmat. Veritas est, q̃ sufficit nominare simpliciter personã legatarij. Hoc probatur hic dũ dicit, quod illi dictaui, & recognoui, approbo licet glo. contradicat s. q̃ tunc gñalis subscriptio. Sed & contra hunc tex. ibi dũ dicit, dictaui & recognoui, &c. & contra gl. l. j. C. eod. Sufficit em̃ q̃ psona simpliciter nominet: secus si gñaliter diceret, quæ in testamẽto dictaui approbo, & confirmo: quia illa est generalis subscriptio. Putarẽ tñ quod ista generalis subscriptio haberet vim specialis subscriptionis: qñ testm̃ haberet vnũ solum capitulum: vt l. ij. ẽ. de libe. & posthu. Tene tñ 2 † menti hanc glo. ad quæstionẽ in casibus in qbus debet habere pcurator speciale mandatũ: qualiter debet intelligi speciale mãdatũ, vt no. ẽ. de neg. gest. l. Põponius. an debeat exprimi cã & persona, cũ qua debet lis cogitari: an sufficiat causam exprimere simpliciter. Prædicta faciunt ad hoc quod dixi hoc anno in l. si quis mihi bona. §. iussum. ẽ. de acqui. hære, & scripsi in l. filiusfami. ẽ. de dona. & doc. ponũt in l. j. C. ẽt p procura. in integ. resti. agi pos.

1 ☞ *Pœna sibi adscribentium in testamento, quod habeat locum etiam in testamento nuncupatiuo.*
2 *Hæres qui scripsit testamentum, & postea dedit notario, ut conficeret instrumentum, qui de eo fuerat rogatus.*
Pœna falsi habet locum in scriptura propria, quando sic sit scripta, quod probet.
3 *Hæres si scripsit testamentum manu propria, & dedit notario, qui in eadẽ schedula dixit actum &c. & mortuus est: & fiat statutum isto tẽpore mortalitatis, quod schedulæ factæ manu alterius, & subscriptæ à notario publicentur, quod poterit petere, uigore illius statuti quod publicetur.*

Ex illa hora. Legitur duob9 modis. Vno mõ q̃ sit §, Alio mõ q̃ nõ sit §. & gl. legit hũc text. 1 duob9 modis. Quærit † gl. vtrũ pœna adscribentis sibi in testamẽto habeat locum g in testõ nũcupatiuo[g]. Quærit glo. & non soluit. Aduerte: Odof. tenebat q̃ nõ. Nã testm̃ nũcupatiuũ corã testibus pmulgatur, et oẽs testes sciunt q̃ in eo cõtinet: vñ ita de facili falsitas in eo committi nõ põt. Hoc tãgit Spe. in ti. de instr. edi. §. instrm̃. ver. qd ergo si testator. Dy. determinauit cõtra. arg. j. eo. l. diuus. & l. impuberũ. §. q codicillos, vbi apparet q̃ tenet ille q sibi adscribit in codicillis, nec ibi dr̃ q̃ sint celebrati in scriptis. Et pro hoc facit C. de test. l. dictãtib9. vbi vr̃ pmissũ dictare: sed scribere nullo mõ est pmissum. Præterea et i testõ nũcupatiuo vr̃, q̃ subsit rõ falsitatis, sicuti in testõ in scriptis scd̃m opi, de cõsuetudine approbatã, q̃ dicit, q̃ testm̃ pbat per instrumentum: vt no. C. de fideic. l. vl. & l. ij. C. de testa. Cy. in l. j. C. de his q sibi adscribũt in testamento. videtur tenere idem, dicendo sic: Si quidem est testamentum nuncupatiuum, quod probatur per instrumẽtum tunc est eadẽ rõ, q̃ in testamento in scriptis. Secus si esset testamentum nuncupatiuum, quod probaretur per testes. qa tunc cessat ratio, quæ est in testõ in scriptis. Ita dicit Cy, q̃ placet. Et ita vult dicere Dy & ideo concludo, q̃ si hæres scripsit totum testamẽtũ manu sua, & ipsum tradidit notario, q de hoc fuerat rogatus, tũc hæres in pœnam falsi nõ incidit: qa testm̃ nõ probatur per suã scripturã, sed per scripturã notarij: & pœna falsi haberet locũ, quãdo qs scripsit sic q̃ illa scriptura pbet.

161. Et ideo concludo. notã qd illam doctrinam & fidem sequunt plures adducti. p Bossi. in tract. mat. de his qui sibi adscrib. n° 4. quem vide.

filium Paul. de cast. circa hanc materiã quod scripsi in j. pagina huius voluminis, & incipit, in cõtrarium videt dicẽdum, q̃ dictus presbiter veniat puniendus, &c.

ADDE qđ Bald. con. cxcij. j. lib. cõsuluit per hunc §. quẽdam, qui cancellauerat quendam condẽnatum de libris tribus in libro publico esse de falso puniendum.

d ¶ Cõtra notariũ. vide tex. & Bar. ibi dixi post eum in l. si qs aliqd. §. pe. j. de pœ.

e ¶ Inter filiũ. Hic vr̃ tex. secundũ Angel. q̃ tabellio põt scribere instrm̃ in fauorẽ sui, patre volẽte, & specialiter p subscriptionẽ instrm̃ cõfirmante: & q̃ filius tabellio põt scribere volẽte pr̃e instrm̃ cõtra patrẽ in fauorẽ filij, dum tñ pater subscribendo saltem gñal'r instrm̃ confirmet. Nam non sufficit voluntatẽ expssam probare per testes. j. eo. l. filius. secũdũ Angel. hic. Et ad hoc vide l. si pr̃. cum ibi no. infra eo. & q̃ dixi. Vtrũ autẽ notarius possit scribere ppriũ instrm̃, vide bal. q̃ sic in l. si cõsul. ẽ. de addo. p l. nõ putauit. §. si qs sua manu. ẽ. de cõtrata. vide Bal. in l. si consul. prælle. & in l. si seruus. de testa.

f ¶ Quæro quę dicat. Et vide q̃ dixi per hoc, in l. prætor. ẽ. de ope. no. nũ. post bar.

g ¶ Testõ nũcupatiuo. vtrum possit qs sibi adscribere in testõ nuncupatiuo, vide Bal. in d. l. quæ dictãtibus. & Ioã. Andr. in Spe. de instru. edi. §. instrm̃. versi. quid ergo. & Bald. in l. si testator. C. de his q sibi adscri. et hac pœna nõ punit sibi adscribẽs sub duabus cõditionibus. Tex. est sing. scd̃m intellectũ Bart. i l. diuus. §. fi. j. eo. Adde Bal. cõs. cccclxxxvj. ij. vol. de eo q legatum patri adscripsit.

1 & fidẽ faciat vt ei stetur. Quæro, hæres † scripsit testamentum defuncti, & tradidit notario, & notarius in eadẽ schedula subscripsit se dicens, actũ sic, &c. demum moritur notarius[a]. Factũ est statutũ isto tpe mortalitatis, q̃ illæ schedulæ aliorũ manu scriptæ & subscriptæ à notario publicẽtur. vtrũ hæres poterit petere istã schedulã publicari? Videt q̃ nõ, nisi sit filius: quia subscriptio generalis non valet: vt ẽ. ea. l. §. inter filiũ. vñ ipse videt incidisse in pœnam falsi: quia ex illa scriptura hodie vigore illius statuti probatur testamẽtũ. contrariũ credo. Nã illa scriptura ab initio non fuit facta, vt ex ea probaret testamentum, nec vt ex ea ageretur. lex ergo superueniens, quæ illam scripturã validat, nõ debet scribenti nocere: ar. p hoc optimum. infra. e. l. de eo. §. fi. Facit l. iubemus. in fi. C. de testa.

Tutores. Hic ponit de alio quasi falso. Ille ergo, qui est obligatus pupillo, si rationem non reddit, punitur perinde ac si falsum commisisset.

1 ☞ *An qui contrahit cum fisco, sit excusatus à tutela, q̃ non.*
Fiscus est magis priuilegiatus quàm pupillus.

Sed ad illos. Quæro quid vult dicere tex. excusationes admisisse, sed fraudes exclusisse. Gl. in princip. ponit duas expositiones. Aliã ponit in fi. & illã teneatis, vt dicat sic, Princeps nõ admittit excusationẽ à tutela, quia quis est obligatus fisco, sed excludit fraudẽ, q̃ esset 1 si etiã publicatus pupillo, & cõtraheret cũ fisco. Quæro †, an ille, q cõtrahit cũ fisco, habeat propter hoc excusationẽ à tutela. Glo. arguit pro & cõtra. et finaliter tenet q̃ nõ. et hic est casus hic. & idem in. l. coloni. C. de excusa. tu. Nec obstat. l. j. C. ne tu. vel cura. vectiga. cõd. vt ibi. Vltimo no. q̃ est magis priuilegiatus fiscus, quã pupillus: vt in glo.

1 ☞ *Nobilis succedens in aliqua actione alicui populari, non prohibetur illa uti per statutum quod disponit q̃ nullus nobilis possit recipere cessionem, contra popularem.*

Sed & si iure. Tene mẽti hunc casum dicit hic statu- 1 tum † q̃ nobilis nõ possit recipere cessionẽ cõtra popularẽ. et habes tit. ne liceat po. C. Sed quid si succedit nobilis in aliqua actione iure hæreditario contra popularem. Certe non incidit in statutum. Casus est hic.

Poena falsi. Hic ponitur tertia pars de pœna falsi & quasi falsi. Oppo. q̃ sit pœna dãnatiõis in metallũ: vt j. de pœnis. l. si quis aliquid. §. qui viuit. So. qđ hic dicitur de deportatione, habet locũ i homine nobili in dignitate posito, in quo est pœna deportatiõis: sed in alio plebeio est pœna dãnatiõis i metallũ: i seruo ẽ vltimũ suppliciũ, vt hic. Dr̃ b hic falsi, vel quasi falsi. q̃ro quid est[b] istud quasi fallum. Dicũt quidã q̃ quasi falsum est, qñ qs non facit falsum instrumentũ, sed vtitur eo. Ista expositio quãtũ ad hanc l. non est bona: vt j. e. l. falsi. §. ordine. quia p illo minor pœna imponitur: sed in se vera est expositio. quare exemplũ põt esse de eo qui sibi adscribit in testamento: vt vidistis ẽ. eo. §. ad testamenta. et j. eo. l. diuus. Vel est exemplum de tutore, vel curatore: vt dixi ẽ.

1 ☞ *Quando aperiens literas, teneatur pœna falsi.*

LEX II.

Vi testamentum. Dicitur hic, ille qui recitat, tenetur pœna falsi. contra infra. eo. l. falsi. §. j. Sol. Intellige istã scd̃m illã q̃ mitius puniatur. Itẽ opp. j. de pœ. l. si quis aliquid. §. testamẽtũ. Sol. ibi testamentũ qđ fuit subtractũ, erat nullũ ipso iure. Item dicitur hic, q̃ ille qui resignauit testamẽtũ. i. sigilla aperuit. hac c lege tenetur. Quæro † quid[c] de eo q aperuit aliquas literas. Respon, si quid in illas literas aperiret, & aduersario mittẽtis ostenderet: tũc incidit in pœnã falsi, vt ẽ. l. proxi. §. is qui deposita. si aperit ipsemet, & vidit, non alij ostendit: tunc nõ puto q̃ incidat in pœnam falsi. quod apparet: quia est speciale in eo q aperuit testamentum, sed punietur alteri extra ordinem crimine stellionatus. Pro hoc facit optime extra, de offi. dele. c. cum olim magister.

LEX III.

Vi ignorãs. De hoc, vtrum ille qui, produxit instrumentum. posset postea dicere nullum vel falsum, dixi plenissime in l. post legatũ. i prin. & §. j. ẽ. de his quibus vt indig. Nã hic vides q̃ si ignorãs produxit: possit postea dicere falsum, vel nullũ. Dic plene, vt ibi dixi.

d **Si quis cum falso.**[d] No. hic turpia lucra extorquenda esse ab hæredibus. concor. sunt in glo.

1 ☞ *Interdictum de tab. exhi. uel hac in quo testamento imperfecto habet locum.*
2 *Notarius qui confecit instrumentum falsum, quod propter aliud uitium erat nullum: an possit de falso puniri.*
3 *Testis, cuius dictũ nõ ualet: si deponit falsum, an puniatur.*
4 *Testis non iuratus si deponit falsum, q̃ puniatur.*
5 *Testis deponens extra articulum, non dicitur peccare in forma: & deponens falsum punitur.*

Si quis legatũ. Hæc est bona lex. c Si legatum est inualidum ratione rei legatæ, vel alterius vitij inuisibilis, ad scribens pœna falsi tenetur. secus si vitiũ eẽt visibile. h. d. no. prin. No. tex. ibi, nã id testamentum recte falsum dicitur. Oppo. in prin. quod si delictum non habeat effectum, non sequitur pœna, vt l. j. §. j. in fi. ẽ. quod quisque iuris. Sol. ibi in leuioribus: sed hic in atrocibus. Itẽ videtur, q̃ interdictum de tabulis exhibẽdis, habeat locum pro quolibet testamento quãtũcũque nullo, vel non iure facto, vel imperfecto: vt l. j. §. hoc interdictum. ẽ. de tabulis exhibẽdis. et l. ij. §. j. ẽ. quemadmodũ testamenta aperian. Dicit gl. illa lex debet intelligi secũdũ istam: quia ibi loquitur de testamento non iure facto, vel imperfecto, quantũ ad præteritionem, vel exhæredationẽ: tamen testamentum habet debitam formã testamẽti, s. solennem numerũ testium, & similia: alias interdictum de tabulis exhibendis non haberet locum. Alij vero aliter dicunt pro testamento falso, et imperfecto, q̃ si vtrũque concurrit, nõ haberet locum. Nec ista lex, nec interdictũ de tabu. exhi. vt hic. Sed quando testamentum esset falsum, et perfectũ, vel verũ, & imperfectum, haberet locũ vtrunque. Ita dicũt 1 quidam. † mihi videtur q̃ debeamus dicere sic: Quandoque testamentum est imperfectum imperfectione voluntatis: quia testator incœpit facere testamentũ, et nõ perfecit morte præuentus, vel alia causa: tũc nõ habet locũ nec ista lex, nec ẽt interdictum de tab. exhi. Ita loquitur hic tex. Facit l. si is qui. et quod ibi no. ẽ. de testa. Quãdoque testamẽtũ est imperfectũ, propter defectũ solennitatis: tamen voluntas perfecta fuit: & isto casu si qdẽ ibi adscribitur aliquid ad quod sufficit testamẽtũ i perfectũ, vt puta inter liberos: vt l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. C. de test. vel etiã alias: vt d. l. hac cõsultima. §. si qs aũt. et in casu l. vltimæ. ẽ. đ reb. eo. et in casu. l. j. C. de fideicommis. & in casu l. in testamento. ẽ. de fideic. li. et in relictis ad pias causas, secũdũ Canoni. vt in c. relatum. extra, de test. tunc in casu isto puto q̃ habeat locũ e interdictũ[e] de tabu. exhi. et etiã hæc lex, quia quo ad hoc habetur pro testamẽto: vt in dictis legibus: et hoc casu põt loq l. j. §. hoc interdictũ. de tab. exh. et l. ij. §. j. ẽ. queadmodũ test. aperiã. quia cũ ille actus cõtinet interesse, oportet q̃ illud, quod petitur in eo itersit exhiberi. Si vero illa volũtas imperfecta nihil cõtineat validũ ad aliqd: tũc nõ habet locũ hæc lex, nec iterdictũ de tab. exh. et hoc mõ põt itelligi hic. Si vero fuit volũtas pfecta: sed est testamẽtũ iualidũ, nõ ex defectu solẽnitas, sed ex alio defectu intrinseco, vt ex cã exhæredationis, vel pteritionis, vel alterius testamẽti, vel ppter capitis diminutionẽ testatoris: tũc habet locũ interdictũ de tab. exh. ẽt hęc lex, vt pr̃ hic f inprin. et legibus contrarijs. Hoc pmisso[f], hæc lex iducit p

a ¶ Morit notarius. Et quid fiẽdũ de instrumentis completis mortuo notario, vide Spec. in tit. de i stru. edi. §. ostenso. ver. quid si tabellio. cum seq.

b ¶ Quæro quid est. Vtrum is qui vtit i strumento falso, incidat in causam falsi, vide Iaco. de But. & Bal. in l. iubemus. §. sane. de sac. san. ecc. et gl. in auth. đ nõ alie. §. qa verisi. ij. col.

c ¶ Quæro qd. de pœna aperientis literas. vide omnino Bartolũ in l. Titio. ẽ. ad munkquod hr̃ i. eodẽ. l. Paulus. adde qualiter puniãtur aperiẽtes literas, Ro. cõsi. ccclxv.

d ¶ Si qs cũ falso. Et no. hic casũ, q̃ filius delẽdo testm̃. patris priuatur sua legitiã. Et est rõ: qa vr̃ isũ phibere testari: ergo &c. et l. j. et p totũ, si qs ali. test. phi. licet secus sit, qñ filius ad scribit sibi i testõ. p l. px. §. fi. et ibi not. C. e. et ibi dicit An. in d. l. proxi. §. si patronus. dicit tñ i hac q. non figo pedes.

e ¶ Locũ interdictũ. Add Bar. in l. qd ergo. §. cũ aũt. ẽ. de isa.

f ¶ Hoc pmisso. Add l. domus. C. e. q̃ facit cõtra ea. q̃ hic dicũtur: qa qñ instrm̃ est nullũ, nemini nocet. et vide Tãcre. in ru. viij. i x. q̃o. et vid qđ no. in c. cũ cã. de test.

POMATES.

f ¶ Hoc premisso. Vide Soci. cõsil. lxij. & viij. et præceden. vbi loquitur in teste. et vid Fel. in c. ex tenore. col. vj. in ver. cæterũ. et co. se. vbi refert Bar. hic extra de rescrip. et vid etiã omnino ad hæc Ias. i l. ij. co. pe. C. de bon. poss. secũdũ tab. i pe. co. vbi loquitur i teste deponente aliqd falsi extra negotium principale, super quo fuerat productus.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

ibi quero pro eius declaratione ibi merito punietur hec res Lo. bar. est communis per m adductos a Iulio claro in pract. crim. § falsum. n. 10. dummodo falsitas est nocibilis. vt ibi per eum

2 Dy.ad questionem:†notari⁹ fecit^a instrumentum falsum:quod instrumentum ꝑpter aliud vitium erat nullum, quæritur vtrum notarius posſit de falso puniri. & hic,in ver. ceterum est arg.quod non. & j.de pœnis.l.si quis aliquid.§.testamentū. ad idem j.eodem.l.impuberē.§.j.& §.sed & si ei seruo.contra quod sic s.de extraordi.cri.l.j.cum si.& hac l.in prin. Nā tabellio peruenit ad aliquem actum,& ad perfectionem instrumenti,quāuis sit inutile, nec ex eo posset aliquid peti.& sic debet puniri,ex quo sciēter fabricauerit.& hęc est ipsa veritas,dicit Dy. Vult ergo dicere ipse,ꝙ delictum non sit perfectum, tñ sufficit quod inchoauerit,cum hoc sit de factis atrocioribus.solet dici in l.si quis nō dicam rapere.C.de epi.& cle.Cy.format hanc quæstionem.C.de sepul.viola.l.j.& non stat in determinatione Dy.sed dicit sic secundum vltramontanos. Aut vitiū est visibile:& notarius nō punitur de falso.Aut vitium est īuisibile,& tūc punit de falso,per hanc legē,sed hoc non videt bene dictum:per principium huius legis, vbi ponitur de vitio visibili:quia legauit rem sacrā,vel fundū Albanum.Nam satis ex ipso legato hoc visibile est,& tamē punietur.quid dicemus? Ricard.Malum disputauit hāc qōnē,& dicit sic: Qñqʒ est peccatum in materia,& non in forma & substantia:& propter hoc instrumentum redditur nullū,& tūc fabricans falsum instrumentum tenetur,vt hac l.in fi.& facit l.j.C.de sepul.viol. Qñqʒ est peccatum in solennitate instrumenti,& tūc quædā est solennitas instrumenti,qua cessante īstrumentū non habet formā suā.exemplū ibi non est dies & consul.& isto casu non punitur tāqʒ de falso.& hic est casus hic, ꝑut loquitur de testamēto imperfecto non signato.Si vero est ibi aliud vitium extrinsecum:pone non interuenit tutoris authoritas & sic tunc notarius puniet de falso, per hanc legem, prout loquitur de testamento defectiuo ex cā præteritionis. Ista verba sunt satis bona:sed per hoc non apparet rñsum ad rōnē Dy.dicit ex eo qd incœpit,licet non perfecerit debet puniri, cum sit de delictis atrocibus:ideo ego vtor aliis verbis non recedendo multum a predictis. Vos debetis scire,quod instrm continet q̄dā quæ pertinent ad notarium & ista est solennitas instrumenti. Quędā sunt quæ pertinēt ad partes:& ista est solennitas contractus. Aduerte:appello instrumentum ipsam chartā continentem id quod partes faciunt. Contractū vero pello id, quod partes faciunt:vt emptionē venditionē,& locationē,& similia.nō autē appello contractum ipsum instrumētum seu chartam. Aut ergo instrm est inualidū,hoc est cōtractus,q cōtinet in instro,est inualid⁹.sed instrm in se habet debitā formā^b,& suas solennitates, & tunc indistincte notarius committit falsum:siue defectus iste sit visibilis,siue inuisibilis.Casus est hic,in prin. Perfecit em ipse notarius in eo quod est ī se. Qñqʒ instrm est nullū,ꝑpter defectū ipsi⁹ instri:tunc si qdē est nullū oino,ita quod ex eo nullū p̄iudiciū posſit alteri parari,tūc nō punit de falso.Casus est hic,prout dicit de testō nō signato.Rō,qa notari⁹ nō perfecit,qa noluit,cū posset pficere:ergo nō punitur vt l.si falsam.j.eo.Sed si ex hoc posset aliquod p̄iudiciū parari,vt qa licet nō esset publicū,eēt tale ꝙ posset peti quod publicet:vel si ꝑcederet ad cōparationē,vel ad aliqd aliud:tūc notari⁹ puniet.hic est tex.

3 cū gl.C.eo.l.damus.Iuxta hoc q̄ro.†qd i teste^c q deponit falsum testimoniū,cū ei⁹ dictū nō valeat,vtrū puniat? Dns Rich. mal.in dicta disputatione sua,dixit idē de teste,& qd in instro.Autem dictū suum est nullū ex defectu formæ.verbi gr̄a,testis ñ deposuit in iudicio,sed corā quodā notario dixit,scribe qd ego testificor sic: tūc in casu isto nō punit,arg.hui⁹ legis:qa testimoniū istud nō est testimoniū.Ad ꝙ facit ꝙ no.in l.hac cōsultissima.§.pe.C.de test.Sed si dictū testis haberet debitā formā,sed alias esset inualidū,tūc puniret,vt hic.Quæro,^d†ꝑ hui⁹^e declaratiōe,testis

4 deposuit nō iuratus,dicet ne habere formā debitā? Videt ꝙ nō:vt l.iurisiurandi. C.de testi.cōtrariū dicit idē Ric.ma.Nam iuramētū pōt remitti à partibus:vt not.in l.j.s.de ferijs.ergo apparet ꝙ iurm nō est de forma,vel de substātia testimonij.Præterea,dicit ipse iuramētum nō est introductū in fauorē iudicis sed partiū.ꝙ apparet:qa si in fauorē iudicis eēt introductum, partes nō possent remittere ergo testes dicēdo falsum testimoniū,licet non iurati,ēt aures iudicis offendūt:vt l.nullū. C.de

5 test.ergo merito puniēt.Quæro,†qd^f si testis deposuerit aliqd extra articulū:vt pp hoc nō valeat: vtrū istud testimoniū dicat peccare in forma.Cy.tāgit in l.j.C.de sepulc.vio.sed si nō examinat:puto ꝙ nō peccet in forma:qa dictū^g testis extra articulū,iō nō valet:qa in eo deponere vr̄ nō iuratus:ideo est eadem ratio,quæ est in quæstioe præcedenti.

1 *Filius quod æquiparetur uero creditori. & non patronus.*

Si patronus. Op.de l.j.C.de his q sibi adscri.Sol.ibi in filio:hic in patrono. Hæreditas em patris est magis debita filio, quā hæreditas liberti patrono.

1 Ex hoc†habes ꝙ filius æquiparatur vero creditori,& nō patron⁹. Vide gl.^h q̄ incipit,secus in filio.in fi.gl.De hac glo.dixi vobis in l.si patronus.s.de dona.tñ qdā gl.est in l.iij.C.de iur.& facti igno.q̄ dicit,ꝙ id ꝙ dicitur,ꝙ hæreditas patris filio debita est:debet exponi.i.quasi debita.ꝑ tex.ī l.fi.§.j.ď cu.fu.& ibi no.& est etiā tex.in l.sed quia plerunqʒ.s.pro socio.

Qvicunque.^i Opp.C.de fal.mone.l.j.& s.gl. q̄ est hic,ñ soluit.Breuiter si aliqs falsat monetā ciuitatis:punit,vt ibi:si falsat monetam Principis,alr̄ punit:vt in eo.ti.l.ij.Illi em q̄ aliter radunt,vel tingunt,puniuntur,vt hic dicitur.extra,de iureiu.c.quanto.

1 *Aurifex faciēs aurū:& argētū de minori liga quā ciuitas reqrat,punitur de falso.*
2 *Qui potuit ꝓhibere aliquē facientē falsam monetam,& non fecit,tenetur pœna falsi.*
3 *Expendens falsam monetam,an teneatur hac lege.*
4 *Emens bona fide nummos falsos,tenetur pœna falsi.*

Lege Cornelia. No.†cōtra aurifices q faciūt aurū,& arg.de minori liga, ^k q̄ ciuitas reqrat,vt puniat de falso.Ad id qd hic dr̄:cōflauerit.i.de nouo fecerit.alio mō cōflauerit.i.factos & bonos destruxerit,hoc mō pōt puniri de falso,si facit dolo-

2 se:vt illos nūmos occultet.Tertio habes,†ꝙ q pōt ꝓhibere,et nō ꝓhibuit,tenet hac pœna.et rō p̄t eē,qa facere nūmos adulterinos lædit principalr̄ Rempub.& iō cōscij dñt indicare: alias puniuntur,secūdū ea q̄ dixi s.ti.j.l.vtrum. Vel dicamus speciale in istis atrocioribus criminibus,vt l.Iuliæ maie.vt l.quisquis.in fi.C.ad l.Iul.maie,de crimine parricidij:vt d.l.vtrū

3 in falsa moneta,vt hic.quod dixi in l.vtrū magis placet:Quæro,†vtrum ^l ille,qui expendit falsam monetā,teneatur crimine falsi.

a ¶Notarius fecit. Si notarius fecit īstrm falsum, ꝙ alias erat nullum. an puniat de falso,vide Bal.in l.j.C.de sepulc.vio.& q̄ no.Ioan.and.in reg.non est sine culpa.ad fi.in ij.colū.in ver.vos debetis scire qd &c.adde bal.in l.si post.C.de iur.& fac.igno.& dicit Bal.ī l.si qs testibus in iiij.co.C.de testibus.ꝙ licet als qñqʒ illud qd ē falsum dicat nullum l.Paulus de ver.si.tñ ꝑprie illud dicitur nullū ꝙ non valet,licet sit verum:illud autē dicat falsum ꝙ nō est.sed si esset, aliquid esset: vt est hic tex.

b ¶Debitam formā. Adde q̄ dixi in l.in fraudē.§.neqʒ instrumēta.j.de iure fisci.

c ¶Quid in teste. De teste deponente falsum nulliter.& vid Bar.in l.damus.C.eo.Adde Bal.in l.fi.in fi.C.si ex falsis instru.& Io.an.in reg.non est.in fi.in mer.

d ¶Quæro, vide per Io.an.in regula,non est sine culpa.ī mer.& Bal.in l.iurisiurādi.C.de test.ad fi.& Cy.& bal.in l.j.C.de sepul.vio.Io.and.in c.cum cām.de testi.tenet ꝙ testis nō iuratus falsum deponens,puniat de falso ꝑ Bald.in d.l.j.C.de sepulvio.sed qd si iurauit,non tñ corporaliter,vide bald.ī l.fi.in fi.C,si ex fal.instru.& hic adde qd no.Bal.in l.ex his,in ij.co.C.de test.mil.& Gulie.de Susa.in c.testimonium.ī pe.col.de test.

e ¶Quæro ꝑ huius. Adde Bal.in l.iurisiurādi.C.de test.ad fi.& ī rub.si de inue.feu.contro.fue.& in l.j.de sepul.vio.vbi plene examinat.& ibi per Cy.An.bar.

f ¶Quæro qd. Quid si testis deponit extra articulū, an peccet in forma:vide ꝙ dixi post Barto.in l.Lucius.s.de infa.& no.per gl.Bar.in l.si duo patroni.§.idem Iul.s.de iureiur.

POMATES.

g ¶Quia dictū testis. Adde Bar.in ru.si ď inue.contro.fue.in vsi.feu.

h ¶Vide gl.adde glo.in l.iij.in princi.s.de bo.lib.& tex,in l.si.ver.si em patronus.& ibi gl.& Bal.C.de inof.test.

POMATES.

i ¶Quicunqʒ. Tu pōdera:quia tex.in ca.ad falsariorū.de fal.acrius punit falsificantes literas,quam vtentes falsis literis ergo iste tex.ē exorbitans,quo ad expēdētē:ergo nō debet extēdi extra casum expressum.ergo nō bñ dixit Sal.ī d.l.ij.

k ¶Minori liga. Et Adde Bart.in l.lege Corne.s.eo.

l ¶Quæro vtrū. vid d.Abb.in c.quanto. de iureiur. vbi seqt hoc dictum sed pondera:quia videt qd hic ponatur gratia exēpli quo casu non restringitur regula. Sal.in l.ij.C.de fal.mone.& vide dñm Abba.in c.ad falsariorum.And.Barb.

l ¶Quæro, vtrum. qua pœna puniatur ille q expēdit monetam falsam.&c.quæ sit falsa mone. vide Bar.in l.q falsam.j.eo.Adde ꝙ non punietur expendēs falsam monetā,quā acceperit ab alio,secūdū Cy.C.de fal.l.maiorem.& vide Cy.C.de fal.mo.in l.j.et ad de do.Abb.in c.quāto.de iureiuran.

ne falsi.Hic videtur casus ꝙ sic:vt hic,in eadem lege exprimitur,&c.tñ credo ꝙ tūc demū cōmittitur falsum,& incidit ī legē.Corne.de fal.qñ expendit nūmos nominatos hic plūbeos vel stāneos.alias nō incidit in legē Cor.de fal.sed punit extra ordinarie:vt l.saccularij.circa prin.& ibi no.s.de extraordi.crimi.Et per hoc pluries feci euadere à pœna legis Corn.de fal. Itē dicitur hic,dolo malo,&c.q̄ro,quare dicit,dolo malo? Re-

4 spon.†qa pōt emere quis bona fide cā calculandi rationē: & tūc non tenetur lege Corne.de fal.tamen illi nummi calculādi non debent esse forma publica percusſi.

1 *Syndici qui accipiunt pecuniam ut aliquem falso denuncient,tenentur pœna falsi: eodem modo ciues,qui procurant,ut aliquis falso denuncietur.*

Qui delatorē. ^a No.hunc §.contra syndicos comitatus,qui accepta pecunia aliquem

1 †denunciant falso.Itē contra ciues,qui faciunt aliquē denunciari falso, vt teneātur pœna istius legis.quod tene menti.

De eo. Scilicet filio,vel seruo,et dicit glo.puta Titio.& dic,s.patri,vel domino.Hic dicitur,ꝙ cōmittitur in legē.sed per quē? an ꝑ patrē,vel ꝑ filiū? Dicunt quidā ꝙ filius et seruus incidūt in pœnā:quia filius ad scribēdo acqrit sibi,cū dicatur quodā modo bonorum patris dominus vnde est suū commodū.Item seruus ex hoc sperat cōmodū.Alij dicunt,ꝙ tenetur illa pœna pater,vel dñs.Aduerte:ista est veritas,prima opinio habet locū,quando pater et dominus non iussit:ar.j.eo.l.impuberem.§.item nō continetur. versi.imo magis.secunda opi.habet locum,quando pater vel dominus iussit,secundū Iaco.de Are.

1 *Notarius rogatus si confecit instrumentum pro eo,cui ipse postea successit:illo potest uti,& illud conficere.*

Illud cōstat. Hic est notabilis casus,& menti perpetuo tenēdus.Opp.infra,de decurioni.lege ij.§.in filijs.Gl.non respondet.Breuiter hic tractatur de o-

1 dio:ibi de fauore. Per istā†legē determināt doc.^b vnā notabilē q.Quidā notarius fuit rogatus de quodā instrumēto, cuiusdā Sempronij:demū notarius,qui est rogatus,successit illi Sempronio:an notarius ille,qui est modo hæres posſit illud instrumētum cōficere? Dyn.dicit ꝙ sic:& illo instrumento vti pōt. Ita dicit Dy.per hanc legē.Sufficit enim ꝙ ab initio fuit rogatus pro alio,vt hic.quod tene menti.

1 *Pater an posſit conficere instrumentum de contractu filij.& quid econtra,ꝙ non, si est in potestate.*

1 **Si pater.** Per hanc legē dicūt doc.†ꝙ si pater ē tabellio,potest facere instrumētum ꝑ filio emancipato.Sed an posſit conficere instrumentum ꝑ filio^c in potestate existēte in aduentitijs? Videt ꝙ sic,sicut potest in castrēsibus:vt hac lege circa hoc tñ dic, vt j.e.l.pub.§.j. Sed cōtra hoc op.de l.parentes.C.de test.Rñd.& dico,ꝙ licet pr̄ nō posſit testificari ꝑ filio pōt tñ tāquā notarius īstrumētū filij scribere:Rō:quia hoc instrumētū scribitur de mandato partium:& sicut partes consentiendo possunt patrē in iudicem, & ī arbitrū eligere:vt l.quinetiā.s.de arbi.ita pñt partes eligere patrē ī notariū.q̄ rō cessat in teste. Quæro, an ecōuerso filius posſit esse notarius,& instrm scribere de cōtractu patris.text. videtur ꝙ nō.s.l.ꝑxi.in prin.quod est verū in filio in potestate:vt ibi vidistis.De quo per Dy.in l.quid dicemus.§.fi.s.de autho.tu.et in Spe.de instr.edi.§.postremo.ver.item quod est domesticum.

Et cum matri. Nota casum:ꝙ filius pōt cōficere instrumentum^d pro matre.Ratio,quia nō est in potestate matris:sicut.s.ꝑx.dixi de filio emancipato.

1 *Mutatio nominis an fieri posſit.*

1 **Falsi nominis.** ^e Opp.C.†de mu.nominis.l.j.Respondeo, debetis scire ꝙ nomina imponuntur ad homines recognoscendos.de inge.manu.l.ad recognoscendos.Aut ergo ista mutatio nominis fit fraudulose, et ad alium recipiendum:& tunc mutās nomen punitur lege Corne.de fal.Aut fit ob aliam causam, non fraudulose.& tunc fieri potest, vt ibi.Nam quando quis mutat statum,semper mutatio nominis fit:puta quando efficitur miles,vel doctor.

Ordine. Oppon.quod tanto tempore debeant vacare, quanto tempore pœna durauit:vt infra ad muni.l.ordine.in princ.Sol.Dicunt quidam, hæc intelligitur secundū illā. Alij dicūt, ꝙ aut fuit cōdemnatus de crimine quod infamat,aut de alio.Gl.ista reprehendit: quoniam lex Cornelia,cum sit publicū iudicium,infamat. Vltimo glo.soluit & dicit sic.Ad nouum honorem nō potest quis aspirare,nisi tanto tp̄e vacaret, quāto tempore durauit pœna,sed veterem vacantem incontinenti recuperat,cū pœna cessauerit. Contra hanc sol.videtur textus in fi.vbi loquitur de honore creando de nouo.Respon.qd licet posſit creari decurio,intelligo tamen ꝙ debet vacare tanto tempore,quanto tempore pœna durauit.Ita intelligo legem istam. Sed op.si iste est infamis,ergo nullo modo potest eligi ad dignitates:vt l.ij.C.de digni. Gl.q̄ est in l.quid ergo.§.pœna grauior.^f de his qui no.infa.intelligit ꝙ pœna fuit aucta,vel minuta,ita quod videtur cū infamia dispensatum.Ita intelligit hūc text. glo.ibi.

1 *Filius emancipatus non excusatur,propter iussum patris:si sit in potestate, sic.*

1 **Filius.** Nota quod filius†emancipatus nō excusatur ꝑpter iussum patris:sed filius in potestate existens excusaretur et etiam seruus.Dicam.infra ead.l.§.fi.vidistis s.eod.l.j.§.inter filium hic.

1 *Si notarius scribat instrumentum,quod pertinet ad eū & ad alium.i.ad commodum suum,& alterius:an sit illi standum? Et quid si notarius scribat se et aliū obligatos insolidum,an huic instrumento accedatur.nu.2.*

Sequens quæstio. Hic est nota.§.aduerte pro declaratione tex.quæro quando aliquis adscribit sibi et Titio legatū, vtrū aliquid acquiratur Titio. Iurisconsultus hic nō dicit.gl.determinat ꝙ acquirat sibi et Titio portio sua,et portio alterius ꝑ ius accrescendi.et istud est verū.Nā tex. videtur loqui quod legatum nō valeat qñ persona,illa,in qua principaliter consistit legatum,subducitur,tanquā falso adscripta.sed quando aliquis adscribit sibi, & Titio,persona Titij non subducitur tanquam falso scripta.Et ex hoc habes solut.

1 multarum quæstionum.† Notarius scripsit^g instrumentū,quod pertinet ad eum, & ad alium,i.ad cōmodū suū et ad cōmodū alterius,stabiturne illi instrumēto? Respond.aut illud,instrumentum respicit directo personam notarij,per consequentiā ad alium porrigit,& tunc in parte illa valet:vtputa,si stipularetur seruitutem fundo cōi,vel aliquid aliud faceret,ex quo cōmodū debet habere socius,licet nō esset nominatus.sed si notarius adscriberet nominatim sibi,et alteri,ita ꝙ instrumētum substātialiter in se,et in alio principaliter conciperet,tunc quantum ad se non valet,sed quātum ad alium sic.Casus est hic

2 not. † Secūdo facit q.quā vide facto.quidam notarius scripsit se,& aliū esse obligatos insolidum:quæritur, an huic instro

a ¶Qui delatorem. Not.cōtra denunciātes delicta,ꝑut in veritate cōmissa sunt:quia incurrūt pœnā falsi.de quo per Bald.in l.duobus.§.fi.s.de iureiu.& facit ad no.in l.diuus.s.de custo.reo.et Bart.in l.ab accusatore.§.nunciatores.ad Turpil.Adde plene per Ale.consi.ciiij.lib.j.

b ¶Determinant doc. Si notarius rogatus succesſit rogāti,an posſit illud instrumentū conficere?certe sic.qd not.Io.An.in re.cū quid in merc.ī vj.dicit q.dā notarius procurator meus,ad ꝑbādū de iure meo ꝑduxit in iudicio instrumētū sua manu scriptū an valeat? & ꝙ sic,si instrumētū est cōfectū ante exercitium ꝑcuratoris:et idē si Potestas necesſitate sui officij.Idē si pars nō eēt specialiter nominata,sed in cōsequētiam.Et dicit ꝙ ista qō non tangitur ꝑ aliquos in iure ciuili.sed Pet.de Ancha.ibi dicit,ꝙ imo tangitur per Dy.in hac l.vbi dicit eē casum.

c ¶Instrm pro filio. An pr̄ posſit cōficere instrm pro filio, et ecōtra,vide.s.c.l.j.§.īter filium.Et an filius in cā patris cōficiat instrumētū,vide Spe.in ti.de instr.edic.§.instrumentū.ver.itē ꝙ ē domesticū.de hoc iij.q.v.cōsanguinei.xxv.q.vj.c.in summa.ij.q.iiij.ī sūma iiij.q.iij.§.itē quod no.Io.Ang.in Spe.in ti.de instr.ed.§.īstrumētū ver.qd ergo.& generaliter.an persona domestica posſit cōficere instrumentum pro domestico et amico suo vide Bal.in l.instrumēta.ad fi.C.de proba.et vide in l.vxori.j.eod.Adde an pr̄ posſit cōficere testamētū,in quo filius factus est executor.Bal.cōsi.ccxij.li.j.

d ¶Cōficere instrumētū. Adde ꝙ vr̄ quod nō:quia nō pōt testificari pro matre.l.parētes.C.de testi.vñ instrumētū non scribitur,vt ibi dixi.

e ¶De ista mutatiōe nominis.vide Bald.in rub.primæ const.Codic.

f ¶Pœna grauior. Et gl.in l.ij.in prin.j.de decurio.licet gl.contrarium senserit in l.iij.in ver.certis rōnibus.C.de infami.& Cy.in l.iij.in princ.C.de infami.

g ¶Quæstionum. Notarius scripsit.Quando notarius posſit esse rogatus de eo qd sibi committitur,vide Barto.in leg.ex sententia.de test.tu.& in leg.seruus communis.la j.supra de stip.ser.

a ¶ Contra se credit. a Sed contra se valet vt l.impuberē.ī.eo. in fi.& ibi Barto.& vide q̄ ibi dixi, & q̄ dixi in l.prima. §.in ter filium.ī.eo.& q̄ notarius possit scribere instrumētum, cōtra se,tenet Bal.in authē.contra q̄ propriā.in fi.j.col.C.de nō nu.pe.& q̄ non possit in suum fauorē scribere,tenet bartol.in l.j.C.de his q̄ sibi ascri.& in l.si cō sul.ī.de adopt.& in j. si seruus. de testa. Adde q̄ notarius possit scribere istru mētum cōtra se bal. consi.xliij.iij.lib.

a ¶ §.sequens quęstio ad fin.ibi: Itē credit. in scripto exēplari habet: Itē quantum istud instrumētum, &c.sublatis illis ver bis credit contra ex traneū. Alex.lo.

b ¶ Diuus. Vide ad hanc l.Dyn.in regu. ignorantia. de reg. iu.in vj.in fi.princi. ex hoc habes, quod valet statutum quo cauetur,q̄ quis non possit allegare igno rātiā illius,&c. Ad de q̄ plus vī dixis se Bal.in l.j.ī.de leg. videlicet, q̄ valet statutum dictans q̄ quis non possit allegare ignorantiam d̄ quo late per Ro.in l.de pupillo.§.nūcia tione.de ope.no.nū. & an dictum Bart. hic vltra istum tex. procedat adde text. quem omnino vide in authen.in medio litis.§.pe.co.viij.aſs ix.& tex.in fi. C.de præscrip.xxx.anno. & tū vide Bald.in l. j.in prin.in iij. colū. C.de cad.tol.& tex. in authen.vt fa.no. consti.

c ¶ Supra,in prin. Et ad idē posset argui de tex.in l.si per aliū in prin.ī.ne quis eū qui in ius voca. est vi exi.sed pōt rīdēri,vt per Bart.in l.j. in prin.ī.eo.per quē fac.erit. videlicet q̄ non comprehendat faciens per alium,ni si hoc sit expresse in l.cautū. & vide q̄ no.Bal.in l.nihil,in prin.ī.de sic.

d ¶ Respondeo, non. Bald.contrarium te nuit in authent.si qs in aliquo.C.de edē. do.& vide Ang.& q̄ ibi dixi post Bar. in l.si ita stipulat. §. Chrysogonus. de ver.ob.vide Bar.in d.auth.si qs ī aliquo in ver,certe.si ille no tarius postea in fine se subscribit dicēdo &c.vide Bar.in l.q̄ dā.§.nihil.ī.de edē. & Inn.in ca.quoniā credatur? Certe contra se creditur, a alias non vt l.non putauit.§.si quis sua manu.ī. de contra. Item creditur contra extraneū inquantum istud instrumentum faceret p ipso notario, vt ipse notarius ex eo possit correum conuenire,istud instrumentum nullū effectū habueret,vt hic,& videbitis j.proxi.§.

Maritus. Hic est difficilis §.ī text. & diuiditur in quinque partes. Primo ponit thema.& quęstionē. Secundo ponit duo euidentialia ad solu tionē. Tertio ponit ſo.quæstionis. Quar to ponit vnū dictū contra solutionē,& il lud soluit. Quinto ponit aliud dictū,& il lud determinat. Secunda ibi:rndi. Tertia ibi:ergo. Quarta ibi:an ideo. Quinta ibi: an ideo. Ad euidētiam præmitte,q̄ si ma ritus manumittat seruū dotalē, valet ma numissio:tamen soluto matrimo.tenetur mulieri reddere quicquid eius occasione ad eū peruenerit:vel dolo malo fecit,quo minus peruenīret:vt l.dotalē.ī.sol.mat.& l.si vero.§.j.& §.dabit.eod.ti. Ita dicit Dy. Opp.ad primū,& videtur q̄ filius emancipatus se adscribēs teneaī:vt ī.e.l.j.ī prī. Huius timore versi.& filiū emācipatum. legitur duobus modis. Vno modo,q̄ filiꝰ emancipatus adscribēs se hæredē pōt pe tere bono.pos.secūdū tab.& in hoc differt à patrono:vt hic,& C.e.l.j.licet q̄dam ha beant ea p ſcda:tunc ad prin.huius l.rnd. quod ibi loquitur in legato,hic in hæredi tate,q̄ erat sibi debita,si alius non restitua tur. Vnde secus puto,si hereditas sibi de bita non esset. Nec obstat quod dicit, q̄d filius pōt præteriri,q̄ licet possit præteri ri,tn̄ ab itestato succederet patri. Itē intel ligo q̄ sibi scribat illam partē tm̄,quam ab intestato haberet: alias incideret in legē, sicut q̄n sibi legatā abscriberet eadē rōne.

Itē legitur secūdo modo ver.& filium.vt loquatur de bono.pos.data filio patroni in bonis liberti. De hac lec.non curo, te neatis primā. Itē dicit hic in fi.q̄ ille q̄ ad scribit sibi,cum onere fideicommisi,non pōt petere legatū.cōtra ī.de inoffi.testa.l. Papinianus.§.meminisse. & l.legatarius. ī.de excu.tu.l.j.§.sed si legatū.ī.si qs ali.te. prohi.vbi legatario datur petitio vt alij re stituat. Sol.ibi delictū legatarij non facie bat legatum pro non scriptū.sed faciebat ipsum legatariū indignū,quæ indignitas non attenditur,cū alij debeat restituere: sed hic legatum efficit pro nō scriptum. Sed tūc op.qūo pro non scriptū remanet cum onere apud hæredē.contra.l.j.§.ī primo.C.de ca.tol. Resp.veritas est hic, le gatū primum est pro non scriptū:quia p̄ sumitur testatorē hoc non dixisse.deduci tur enim legatū tanquā falsum:vt ī. prox. §.merito remanet fideicommissum,quod ab hærede debeē.sed in lege contraria le gatum erat pro non scriptū:ex defectu p̄ sonæ legatarij:non ex defectu voluntatis defuncti.

☞ *Ignoranti non parcitur in hoc delicto.*
Falsum uere requirit dolum,non quasi falsum.
Ignorantia quod excusat à delictis,in quibus uerus dolus requiritur.
Valet statutum,quo cauetur quod quis non possit allegare illius ignorantiam.

b **Diuus.** b Ista lex tota tractat de 1 isto quasi falso. Not.†ex sto prin.quod ignoranti nō par citur in hoc delicto. Contra hoc oppo. C. de his qui assribunt sibi in test.l.pe. Rn. ibi fuit ignorantia,& priuilegium militię. Itē opponi.de leg.ī.C.de his q̄ sibi adscri. in te.Sol.ibi in filio emācipato,in quo est speciale:vt vidistis.ī.l.proxi.in fi. Tertio opp.sic:falsum requirit dolū:vt l.nec exē plum.C.eo.ergo per ignorātiā debet ex cusari ab isto dolo:vt l.si quis in graui.§.si quis ignorās.ī.ad Syl.&l.si quis id quod. §.doli.ī.de iurisd.omnium iu.gl.soluit. dicit enim quod non licet ignorare istud edi ctum.sed istas leges sic,hoc nihil est dice 2 re.quare dic†vt in l.nec exemplū.C.e.vbi dicit quod falsum requirit dolū: q̄a verū est in eo quod est vere falsum,secus in eo quod est quasi falsum:vt hic,& in l.j.in fi. ī.eodē. Et sic apparet responsio ad alia cō traria:†Nā ignorātia excusat à delictis, in quibus verus dolus requirit:sed in isto delicto non requiritur verus dolus, ergo 3 &c. Dic de hoc per Dy.in c.ignorātia.ex tra,de reg.iur.lib.vj. Ex hoc†habes,q̄ va let statutum quo cauetur quod quis non possit allegare ignorantiā illius statuti,si cut hic fit.

Scribere. Vides ergo quod quī si bi abscribit per filium,vl̄ per seruum,teneē hac lege.hoc est verum quando filius vel seruus adscribit eo man dante:vt habuistis no.ī.eo.l.de eo.in prin. Sed op.verba edicti sunt scripta in p̄sonā. Dicunt enim,si quis sua manu adscripse rit:vt ī.in prin. c ergo eū q̄ facit per alium c non comprehendit:vt l.aut q̄ aliter.in fin. ī.quod vi aut clā.& dixi in l.hæc verba.ī.de adul.R n̄.possu mus dicere quod ista verba huius §.scribere.sunt verba edicti diui Claudij.& hoc vī sentire glo.q̄ est j.super verbo,dari.in ver.nec generalē.quę dicit,quod vsq; illuc durāt verba edicti. Secundum hoc ista non est interpretatio iurisconsulti,sed cōstitutio principis. Vel aliter puto q̄ interpretatio Iurisconsul ti incipit hic,scribere autē &c. Ad contrarium rndeo,q̄ videē facere per se,qui facit per alium,scilicet per fictionē:& ita di cit hic. Dicit enim videri.& sic per fictionem,non autem q̄d verbis cōprehendatur,vt in contrarijs.

Plane. Vides quod specialis subscriptio prodest ad eui tandam pœnam,& ad capiendum relictum,sed ge neralis subscriptio prodest tantum ad pœnam euitandam.

1 ☞ *Subscriptio generalis facta à patre,uel domino,quod quo ad omnia prosit filio,uel seruo:secus in extraneo scribente,nisi quo ad euitandam pœnam.*
2 *Subscriptio schedulæ fienda à partibus,qualiter fieri debeat,ut teneat.*
5 *Notarius qui occupatus cōmisit alij ad scribendum instrumentum,in subscriptione dicit, quæ supra scripta sunt inter talem & talem,&c.*
4 *Notarius quando in fine instrumenti facit unam subscriptionem,dicendo quod supra re sum,uel cancellatum est &c.debet facere subscriptionem specialem.*

1 **Item senatus.** No.q̄ generalis subscriptio, prodest quo ad omnia filio vel seruo scribēte: secus in extraneo scribente,quia non prodeſt,vt hic,in ver. q̄ tamen. & ī.e.l.j.§.inter filium.nisi ad euitandam pœnam,vt ī. 2 eo.ver.nec generalem. & C.eo.l.si testator. Istud prodeſt†ad infinita. Aliquis scripsit vnam schedulam,in qua continetur quædam facta in fauorē sui,& in fauorem mei:ego subscripsi me dicens,omnia dicta approbo,& mea voluntate esse scri pta dico,& confirmo:valet ne ista schedula contra me? R nd. d non,d sed debet sequi subscriptio specialis,hoc modo dicēdo quod factum est de tali contractu inter me & talē,approbo. Istam enim dicitur specialis subscriptio,vt dixi ī.eo.l.j.§.inter 3 filium.†Item quando notarius est multum impeditus,& ipse non pōt scribere,potest alij scribendum committere:arg.l.j.ī. de offi. de offic.eius cui man.est iurisd. & C.de iure delib.l.fi.ī.sinautē dubius.ibi:vel subscribe re p̄peditus,&c. Certē ille notarius postea in fi.se subscribit,dicēdo q̄ oībus quę ī.scri pta sunt,ipse interfuit: & de illis fuit roga tus,debet facere subscriptionē spālē dicen do,oibus q̄ supra scripta sunt inter talē,& talē:nō autē debet facere gnalē,per hāc le gem nisi cōmitteret filio suo,vt p hāc legē.

Itē facit ad aliud,q̄ †q̄n notarius a in fi. a
instrumēti facit vna subscriptionē dicēdo, h
q̄d supra rasum,vel cācellatū est,&c.secun dū formā l.j.ī.de his q̄ in testa.delen. Certē est vtile,& forsan necessariū q̄ faceret sub b
scriptionē spālem:alia's subscriptio gnalis b
nō porrigereē ad ea,de quibus esset dubiū, an essent manu sua facta,per hanc legem.

Quæri tamen debet. Pone casum,qd si aliq̄s adscripsit sibi de manda c
to testatoris,puta filius,vel seruus,qui ne cesse habebant ei parere: an ista necessitas obediētiæ eū excuset? Rndeē,iusta excusa tio & honesta est,vt excuseē à pœna,nō tn̄ habebit legatū. Tex. ibi,obsequēdi. i.obe diēdi.necessitas.subaudi excuset. Et sic ap paret q̄ loquiē in filio,vel in seruo,q̄ habēt obedire necesse,& in alijs q̄ j.dicent hone sta, nūc rndet. Item ibi q̄ nō sit cōcessum. q.d.satis est q̄ excuseē quo ad pœnā,licet nō capiat legatū: vt probatur C.de his qui sibi adscri.l.vlti.& ī.§.proxi.& ī.eo.l.pxi. in prin.& no.ī.eo.l.j.§.inter filium cū seq.

Matri quoque. d Ex hac ergo lege vos habe d
tis,q̄ excusaē à pœna falsi q̄ sibi adscripsit propter gnalem subscriptionē. spālis verò sufficeret etiā quo ad capiēdū:vt ī.§.planè. Itē propter necessitatē obediēdi. Item pro pter iuris errorē,vt in muliere,vt hic.in ma sculo secus,vt vidistis ī.ea.l.in princ.

Si quis duobus. Opp. ī. eo.l.j. §.ad testamen ta.& ī.ea.l.in prin.Rn̄.hic loquiē in eo qui sibi adscripsit sub cōditione:in cōtrario sibi adscripsit purē. Sed cōtra hoc oppo.j.eo. l.impuberē.ī.j.Rn̄.hic in eo qui sibi adscri bit sub duabus cōditionibus e: ideo parci e
tur sibi quo ad pœnam,quo ad capiēdum: ibi verò adscripsit sub vna conditione tan tùm:& hæc vera.omnes aliæ solu.quæ po nuntur in glos.diuinationem continent.

☞ *Qui celat aliquid simpliciter,ut nemini appareat,in cidit in pœnam falsi. Item qui extruncat bullas ex literis papalibus.nu.2.*

Paulus. f Vides hic in prin.q̄ f
qui subtrahit instru mentū,nō incidit in pœnam falsi, nisi in testamēto: secus in alio instrumēto. Cōtra.j.ea.l.in fi.ibi:surripuerint. Glo.solu it,& bene. Ex furto solo non incidit quis in pœnā falsi:sed si qs furat, & corrūpeat instrm,ponēdo illud in ignē,vel alio modo destruit:tūc p quolibet instrō subtracto.& ita destructo,qs incidit in falsum. Ita logt finis. Itē vides † in hoc §.q̄ qui celat aliq̄d, vt verū nō appareat,incidit in crimē falsi. g
Hoc debes itelligere in eo q̄ celat aliq̄d sim g

a ¶ Quando notarius. Et ista intelligas,vt per Bart.l.j.§.& ideo.ī.de his quæ in testa.delen.& Barto.in l.si vnus.C.de testa.& in l.fina.in j.vel ij.colum. C.de edi.diui. Adde quod notat Barto.in l.tabularum.§.j.quibus modis te sta.aperi.& vide tex.cum glo.not.in ca.cum venerabilis.extra de relig.do mi.qui etiam voluit,q̄ vbi in aliquo instrumento est aliquid suspectum,nul la fides adhibeatur. & cōtra Bar.hic te net Bal.in authen. si quis in aliquo.in iij. col.C.de eden. Bal. in authē. contra qui propriā.in ij.col.C. de nō nu. pec. dicit, q̄ qui se subscribit, videtur totam scri pturā scripsisse. tex. est in l.cum antiquitas.C.de testa.

ADDE quod nō 4
statur verbis notarij de cancellatione vel rasura,vt voluit Pau.de Castr.consil. xxxviij.

++ POMATES.

b ¶ Subscriptio gene b
ralis. De hoc an suffi ciat gnalis subscri ptio,vel requiratur specialis, vide quæ ponit do.Alexan.in l.quæ dotis.colum. penult.in versic.sed subdit ibi Bal.ī.sol. matri. & vide eun dem cōsi.cxlvij.col. ij.in princ.vol.ij.& Feli.in ca.quoniam cōtra. colum. xxvj. versic.limita sexto. de proba.& Barba. in ca.si quis presby terorum.in v.nota bili. de rebus eccle. non alie.& Iaſ.in l. cum antiquitas.col. j.ad fi.C.de testa.& Pau.de Castr.consil. cccl.

c ¶ Nō porrigeretur. d
Circa hoc vide quæ dixi post Imol. in l. quæ dotis.in fi.solu. matri.in fi.§.& circa prædicta scias quod subscriptio debeat esse vltimus actus, & per illum scriptura accipit perfectionem,& ideo si volo agere ex aliqua scriptura &c.per alium scripta vno tēpore, & subscripta per te alio tempore,debeo facere mētionem de tpe subscriptionis: quia ex tunc recipit vigorē cōtra te, nō e
a tpe quo fuit scripta.et ita inducebat Florentiæ semel do. Nellus.l.hac consul tissima.ī prin.ī versiue autē,&c. C.qui test.fa.pos. Ita refert ibi do. Pau.de Castr. adde q̄ in simili no. Bar.ī l.repetita.ī.de f
fide instr.et adde qđ no.dixit Bal.ī l.si qs eū.§.sed si suo testō. ī.de vulg.et pu.vbi dixit.q̄ si actus du rauit per plures horas, notarius in in strumēto debet ap ponere horā in qua cōtractus fuit habi tus p̄ pfecto nō horā in qua cōtractus habuit initiū. quod g
nota. Et de eo qui pluries se subscri pſit,vide text.& gl. in l.Lucius.ī.de li.cau.& Spe.in tit.de confeſ.§.j.versi.quid si primo &c.di xit cōtrariū eius q̄ primo dixi,& adde q̄ dicit Bart.in l.testm̄. C.de testa.

d ¶ Matri quoq;. Habes in textu,q̄ mulier potest scribere testamentū,licet ī eo nō possit esse testis.& no. Bar.ī.eo.l.impuberē.in prin.& tex. & ibi hoc no. Ang.in si quis legatū.§.si patronus.ī.eod. Item pōt scribi per seruum,& filium,& omnem in famem:vt ī.eo.l.j.§.ī ter filium. Itē potest quis suum testamen tum scribere manu sua.l.ij. C.de his qui sibi adscri. per Bar. in l.seruus.ī. de test.

e ¶ Duabus conditio nibus. No.q̄ adscri bens sibi geminata conditione,nō puni tur.quod etiā sequit Lud.in l.si vero.§.de viro.solu. matri. in iij.fallen.& in l. j. in prin.ī.de verb. obl.

++ P. PAV: P.

e ¶ Duabus cōditioni bus. Limita vt per Iaſ.in l.fi.col.iiij.ī v. nota. C.de pac.

f ¶ Paulus. Vide quæ notantur,& quæ ibi dixi in l.in fraudē.§. quoties.ī. de iure fis. & quod no.in gloſſ. in l.si quis affirmaue rit.ī.de dolo. & ibi Barto.& quomodo possit criminaliter agi contra surripien tem instrumenta.vi de gl. quā ibi sequit Bal.in l.instrumēta. C.ad exhibend. Et ad intellectū istorū vide Ang. & Imol. in l.j.in j. char. ī. de pub.iudi.& quando celans instrumētū pu natur de falso, vide plene Bal.in l.eū qui C.eo.& in l.fi.in pe. col. C.de eden.

g ¶ In crimē falsi. Qui celat aliquid vt ve rum non appareat: incidit in falsum,ad de bonum textum in capitulo olim. de rescriptis.late in ca pit. licet.extra,eodē & quod ibi nota.in gloſſa prima ma gna.

h ¶ Vxori. Maritus tabellio potest con ficere instrumentum pro vxore. quod se quitur Angelus in lege si pater.in fin.ī. eodem.

++ POMATES.

i ¶ Qui se. ibi not. ex lege. Vide quæ ple ne not.ad Bartol. in dicto.§.his vero. & ibi allegaui domi.de Rota.

k ¶ Qui se filio. Exe cutor datiuus. Ad de Barto. in lege ex ſententia. supra de testa. tute. & quod nota.Ioan.Andreas de instrumen. editi. §.instrumentū.versi. quid ergo.

¶ Talis in forma. Quæ dicatur falsa moneta & qua pœ na puniatur eam ex pēdens. Vide Bart. & quæ ibi dixi in l. lege Cornelia.ī. eo dem. Adde plene ip sum Alexā. consilio ciiij.j.volu.

plīciter,vt nemini appareat.Secus si cela ret contra vnā p̄sonā tantū:vt l.iij.§.si quis dolo.ī.de tab.exhi. Itē dicitur hic,resigna 2 uit. Nota † q̄ cunq; detruncaret bullas de literis papalibus,vel de alijs literis, pœ nā falsi incideret,vt hic. Nō habetis hic alia.

Vtrum quidam. Pro non scripto. Istud ergo remanet apud hæredes cū onere suo.de quo dic vt l.filius.in fi.ī.e.

1 ☞ *Vir tabellio potest instrumentum pro uxore conficere, non autem testificari.*

Vxori. h Not.dicit hic Dyn. ex h
isto prin. q̄ vir tabellio 1
pōt cōficere instrumentū pro vxo re sua:sed nō posset esse testis, tanq; dome stica persona.Rationē differentiæ inter te f
stem,& notariū,dixi ī.eo.l. si pater.

1 ☞ *Testis,qui ultro se offert,est suspectus,& eius dictum non valet.*
2 *Adscribens se fideicommissarium, uel executorem in te stamento,non potest postea recusare.*
Talis sic se adscribens dicitur executor datiuus.
3 *Qui se ingerit,licet præsumatur suspectus, tamen probatio in contrarium admittitur,cum non sit præsumptio iuris,& de iure.*

Qui se filio. Hic est nota. casus. Nota tex.ibi consen 1
sisse &c.Nota†ex lege i nostra arg. optimū i
q̄ testis,qui vltro se offert,sit suspectus: & eius dictū nō valet:vt hic,ibi:q̄ vltro tute lā,&c. Facit l. quæ omnia.§.j.ī. de procu. Dixi in l.post legatum.§.his vero. ī. de his quib.vt indig. Secundo not arg.q̄ dicit gl. q̄ si aliquis adscribat se fideicōmissarium, g
2 †& executorē in testamento,nō pōt postea illā fideicōmissariā,recusare. secundum hoc ille qui se adscribit fideicōmissariū,erit
k executor datiuus k,nō executor testamen tarius:de quo executore datiuo loquitur in l.iij.ī.de ali.& ciba.lega. Vltimo nota q̄ ille,qui sponte se ingerit,†præsumitur sus 3
pectus:tamen non est præsumptio iuris,& h
de iure:quia admittitur probatio in contra riū. Casus est hic,ibi si idoneus esse appro betur. Tene menti.

1 ☞ *Qui inchoauit delinquere, & non perfecit, quia no luit excusatur.*
2 *Moneta falsa dicitur illa,quæ fabricatur à non habente po testatem fabricandi à Principe.*
3 *Moneta facta ab habente authoritatem, vt non dicatur falsa debet esse talis in forma,qualis est in materia, dedu ctis expensis cudendi.*
4 *Quis tenetur recipere monetam pro æstimatione taxata à publico,alias punitur.*

Vi falsam. Nota q̄ ille,qui inchoauit† de 1
linquere,& nō p̄fecit, quia noluit, excusaē. Secus si nō p̄fecit,quia nō potuit. De hoc p̄ doc.in l.si qs nō dicā rapere. C. de epis.et cle.& dixi in l.q ea mēte.ī.de fur.

2 Quero,† q̄ dicaē moneta falsa. R n̄.q̄ non i
fit ab eo q̄ habet authoritatē faciendi à prin cipe:vt l.ij.& vlti.C.de fal.mone. Secundo
3 †quero,qualiter debeat fieri moneta ab eo qui habet authoritatē faciendi,ne alias dica tur moneta falsa,& aduiterina. Inn.ī c.q̄to extra,de iureiur.dicit q̄ moneta debet esse
l talis in forma,l qualis est in materia dedu

a ¶ De publico. Ista faciunt ad no. p bart. in l. Paulus. de solut.
b ¶ L. vltima. Adde omnino Bar. in l. fi. hic alleg.
c ¶ Qui duobus. Adde q hec lex nõ vendicat sibi locũ in infeudãte rẽ duobus, scd̃m bal. p illũ tex. in ca. si quis fecerit quo tpe miles. & vide ad materiã huius legis bal. omnino in c. j. §. si facta. si đ feu. fue. controuer. & intellige hanc legẽ qñ primus emptor non cessabat in solutione pretij. alias secus, secundũ Odof. qui ita no. in l. venditor hæreditatis. de hæred. vel actio. vẽd. & refert Bal. in l. quoties. C. de rei vẽdi. Pro hoc facit l. q̃diu. de distr. pig. Itẽ nõ habet locũ in pignorãte rẽ duobus, scd̃m Barto. in l. si qs. š. de pig. act. & vtrũ petens iterũ debitũ solutum, puniat̃ pœna falsi, vide Bal. in l. j. C. de cõdi. inde. Itẽ limita vt p Angel. & Imo. in l. a diuo. §. si post. š. de re iudic. & in §. sed si emptor.
POMATES.
d ¶ Quod quis vendidit. Ad limitationẽ huius legis vide oĩno Alex. in l. a diuo Pio. §. sed si emptor. col. ij. š. de re iudi.
e ¶ Et q dico. Adde bal. in c. cũ Ioãnes. đ fide instru. vbi limitat, nisi reuelaret illã obligationem. vide ibi. And. Barb.
f ¶ Impuberẽ. Vide Dy. & Bar. in l. j. §. si impuberes. š. ad Syllania.
POMATES.
g ¶ Quæro vtrum. Et facit in simili l. si filius. de leg. præstan. et facit q dicit d. Pe. in c. si eo tpe. hic alle. si qs facit testamẽtũ, si postea cantat, an recõualescit.
h ¶ Si ei filio. Per hũc tex. dicit Dy. q si qs credẽs occidere hominẽ occidit asinũ, nõ punit̃, & fuit de facto scd̃m ang. hic.
i ¶ Quæro vtrũ. Pater nõ põt adscribere p filio in aduentitijs, in quibus patri q̃rit̃ vsusfructus, & hoc, qa in cõsequentiam sentit lucrũ. Ita habes hic glo. quam nescio alibi. Et facit ad qõnem vtrũ qñ clericus adscribit legatum ecclesiæ suæ, possit & valeat. in quo scias q licet clericus nõ possit esse tabellio, l. vniuersos C. de decur. lib. x. ĩ c. sicut. extra, ne cleri. vel mo. tñ valeat si fuit. scd̃m Bart. in l. vniuersos. bñ facit l.

ctis expensis cudẽdi. & hoc obseruat cõsue
tudo. Sed tex. legis videtur dicere cõtra: qa
moneta debet esse talis in forma, qualis est
in materia, nõ deductis expensis cudẽdi. et
sic videtur, q expẽsæ cudendi debeant fieri
a de publico:[a] vt l. j. circa prin. & ibi glo. š. de
4 cõtrahẽ. emp. Quæro, vtrũ † aliquis cogat̃
recipere monetã pro ea æstimatione, quæ
taxata est à publico. Casus est hic, q sic, &
si non recipit, punitur: vt est casus C. de ve
b te. numis. potesta. l. vltima. [b] lib. xj.

1 ☞ *Donans, vel obligans rem duobus, tenetur pœna falsi si est adiecta clausula, q de dicta re nemini ius dedit &c. vel dixit se alteri nõ donasse, &c. alias tenetur pœna stellionatus.*

c **Qui duobus.** [c] Oppo. š. de crimine stel
lionatus. l. iij. Breuiter ibi vendidit
rẽ alteri obligatã: hic vero vẽdidit rẽ alteri
venditã. Et aduertatis, istam legẽ ego intel
d go. stricte, prout iacet, q quis vẽdidit[d] rem
1 † duobus in diuersis cõtractibus. Secus pu
tarem si duobus in diuersis contractibus rẽ
donaret, vel alios cõtractus faceret. Nã li
cet incidat in crimen stellionatus: vt l. iij. š.
de cri. stel. nõ incidit in crimẽ falsi. & quod
e dico[e] de alijs contractibus, q nõ incidit in
crimẽ falsi, est verum, si nõ dixit aliquid de
donatione prima, vel de obligatione. Secus
si interrogatus dixit se nõ donasse, vel non
obligasse alteri prius, & mentitus est: quia
incidit in crimẽ falsi: vt j. eo. l. si à debitore.
& ideo aduerte, si in instrumento est posita
illa clausula, q de dicta re nemini ius dedit
propter q præiudiciũ fieri possit. &c. tunc
si alteri donauerit prius, vel obligauerit, pu
nitur pœna falsi: vt infra, eo. l. si à debitore.

1 ☞ *Pupillus quod nõ possit esse notarius, licet possit ad scribendum adhiberi.*
2 *Mulier quod possit adhiberi ad scribendum.*
3 *Pupillus nõ potest eligi notarius, vt post pubertatem, vel factus maior officium tabellionatus possit exercere.*

f **Impuberem.** [f] Opp. de l. pupillũ. j.
de reg. iur. Sol. hic in eo pupillo qui
non est doli capax nec proximus pubertati
1 Quæro an pupillus † possit esse notarius et
dicũt quidã q sic, per hãc legẽ. Dyn. & alij
doc. dicũt cõtra. Nã officiũ notariatus est
publicũ officiũ: vt l. generaliter. C. de tabu
la. Sed impuberes ad talia officia admitti
nõ possunt: vt l. ij. §. impuberes. de iur. im
munitatis. & l. ij. in fin. de reg. iur. ergo &c.
non obstat hec lex: qa hic loquitur de eo, q
adhibebatur ad scribendũ, nõ ad publican
dum: ad quod põt adhiberi seruus: vt š. de
test. l. seruus. & j. ea. l. ver. itẽ non cõtinetur.
2 Item põt † mulier adhiberi ad scribendũ, vt
no. š. eo. l. diuus. ver. idem in filia. Quæro,
3 † vtrum [g] pupillus possit eligi notarius, vt
g post pubertatem, vel factus maior possit ta
bellionatus officium exercere. Rñ. text. vi
detur velle, q tẽpore quo eligitur quis ad
officiũ debeat esse idoneus: vt l. excusatur.
§. j. š. de excu. tut. & extra de rescrip. c. si eo
tempore. lib. vj.

1 ☞ *Pater an possit adscribere filio in potestate in aduentitijs.*

h **Si ei filio.** [h] Oppo. q nõ inspiciatur
euẽtus: sed sufficit adscri
ptio: vt l. si quis legatũ. š. eo. in princ. Dicũt
quidã, hic illud legatũ erat quasi conditio
nale, ibi purũ. Nihil est. quare dic, ibi adscri
bebat directo sibi: hic per obliquum. Ratio
quia quando adscribit directo solũ inspicit̃
q sibi adscribat: & non curatur vtrũ ei quę
ratur, vel nõ. Sed qñ sibi adscribit per obli
quũ, senatus non inspicit adscriptionẽ, quo
niam sibi non adscribit: sed inspicitur euen
tus an ei, quęratur, vel non. Venio ad secun
dum. hic dicitur, q filio emancipato potest
1 pater adscribere. † Quæro, vtrũ[i] hodie pos
i sit adscribere filio in potestate constituto in
aduentitijs, cũ patri non quæratur proprie
tas. Quidã q sic. Glo. q nõ: quia saltem pa
tri quæritur vsusfructus: quam glo. signat.
Contra hanc gloss. videtur quod not. š. de
autho. tut. l. j. vbi videtur dici, q valeat quo
ad proprietatem, nõ quo ad vsumfructum
quod quidã dicũt. sed non puto hoc verum.
cũ enim nomẽ filij quasi falsum subducatur
vt l. filius. §. sequens š. eo. nihil ex illo lega
to põt deberi alicui, vt ibi. Pro hoc facit
tex. j. ea. l. §. si dominus. vbi ille qui adscri
bit, nullo modo debet suũ cõmodũ aspice
re. Fateor tamen q si pater adscribẽdo filio
dixisset, ita q ipsi patri nõ quærat̃ vsusfru
ctus: tunc excusatur pater: quia esset eadẽ
ratio, quæ in emancipato. Venio ad versic.
sed & si ei. Opp. q inspiciatur animus, non
effectus: vt l. diuus. š. ad l. Corn. de sica. Gl.
non soluit. Respondeo. hic loquitur de qua
si falso, q nõ potest committi adscribendo
alij, nisi adscribenti quæratur: & ideo cum
ad perfectionem delicti requiratur euentus
acquisitionis: ideo inspicitur euentus, non
animus: sed in lege cõtraria ad perfectionẽ
illius delicti sufficit animus cũ aliquo actu
vt colligitur ex verbis. legis Corneliæ.

1 ☞ *Quod sit consilium, vt pater possit euitare pœnã, cum scribit testamentũ, in quo filius est hæres institutus.*

Eadem & de filio. Dyn. dicit hic, q quædam mu
lier habens generum, & ex fi
lia prẽmortua instituit nepotẽ hæredem, isto genero patre istius
nepotis scribente testamentum. & addit in fine, q testamentum
scriberet ad sensum cuiuslibet sapientis, & in eodem testamen
to illum nepotẽ hæredem instituit iste gener accusabatur de fal
so, qa adscripsit hæreditatem filio suo. dicit Dyn. dedisse consi
1 lium † q propter illa verba posita in fine testamenti, q pater qui
scripserat testamentũ, adijceret illa verba. q filiũ vel nepotẽ quo
ad testatricẽ instituebat sub conditione si emanciparetur ab eo
patre: & sic euasit pœnã pater adscribens. Item dicit Dy. Aduer
te, nihil videtur q cum ipse pater prius incideret in quasi falsum
Dy. dedit sibi consilium q incideret in verum falsum. nam per il
la verba, quod testamentũ scriberetur ad sensum sapiẽtis, & ista
extrinseca non possunt addi, vt dixi plene in l. illa institutio. š. de
hære. instit. & l. ex ea parte. in prin. š. de verb. obliga. & not. in l. si
mandato Titij. š. manda. in fin. & ideo apponendo illa verba, in
cideret in verũ falsum, sed rectius cõsilium esset, q ipse emãcipa
ret filium suum ante aditã hæreditatẽ. & sic cũ sibi patri nihil q̃
reretur, non puniretur. & hoc vult dicere text. hic eadem l. & de
filio postea emancipato, &c.

Qui codicillos. Oppo. per cõfirmationem codicil
lorum mihi nihil acquiritur, cum
codicilli remaneant firmi: vt Institu. de codi. §. sed cum ante. Sol.
hic loquitur secundum iura antiqua, secundum quæ codicilli
ante facti erant nulli, nisi expresse confirmarentur: hodie vero
cum per confirmationẽ adscribendi nihil quæreret̃, non incide
ret in crimen falsi. Venio ad ver. hæc ita. Quæro: quid vult hoc
dicere. & oppo. quod siue volente, siue nolente testatore, illa ad
scriptio nihil valeat: vt lege diuus. supra eodem. Quidam dicũt
quod iste versicu. hæc ita. non debet esse hic. Alij dicunt quod
debet esse: nec debet vacare: & respondent ad contraria quod
ista talis ademptio libertatis, si est facta sine testatoris voluntate
seruo non nocet: & incidit in pœnam adscribens. Sed si est facta
cum

si quis decurio. et ibi no. de fal. & ideo videt̃, q tale legatũ valeat, cũ clericus possit esse testis in causa ecclesiæ. c. cũ nuncius extra, de testi. et q teneat, & nõ puniat̃ pœna sibi adscribentiũ in testõ. tenet Pau. multũ not. in c. cũ inter. de re iu. licet in contrariũ faciat gl. de qua hic, cũ clericus in cõsequentiã videat̃ lucrũ sentire. Cogita, & ad id, q dixi de sacerdote, vel clerico, adde bar. in l. seruus. š. de testi. & gl. in c. vt officiũ. de hęred. in vj. Dixi q põt vetera extẽdere, noua facere nõ, postq̃ est clericus: alias est c. inqsitionis. §. ad cõscribẽdas. & Imo. in l. falsa §. sed si cui. š. de cõd. & demõ. & ibi dicit bal. p illũ text. q tabellio effectus doctor, nihilominus tanq̃ tabellio poterit cõficere instrumẽtũ. & Cy. in d. l. si qs decurio. & bart. hic. vide quæ dixi in l. j. §. inter filium. š. eo.
ADDE an pœna adscribentis habeat locũ in testõ nũcupatiuo? Io. An. in addi. ad Spe. in ti. de instr. edi. §. posthumo. versi. quid ergo.

POMATES.
a ¶ Vltimo not. Et p hoc facit l. sciẽdum. in versi. si qs scripserit se. š. de ver. obli. & ibi no. Ang. in repe. in prin. & cæteri moderni sequunt̃, et maxime do. Alexã. quem omnino videas.
b ¶ Quod notarius. Notarius põt scribere instrumẽtũ cõtra se. & vide qđ notat Bar. in l. filius. §. seq. š. eo. Et qd sit in testamento, vide Bar. in l. seruus. š. de test. & adde q̃ no. voluit Bar. in l. ex sentẽtia. de testa. tu. et in l. seruus communis. š. de stip. ser.
POMATES.
c ¶ Quid sit. Adde Sali. in l. nec exemplũ. C. eo. & vide Io. de Imo. in cõsil. ciiij. ad quod allegauit istũ tex. cũ dicto Bar. & vide gl. in c. ne quis arbitret̃. xxij. q. ij. q̃ melius loquit̃. & vide glo. in c. in memoriã. xix. dist. & in l. nec exemplum. C. de fal.
d ¶ Respõdeo, falsum. Quid sit falsum, adde Barto. in d. l. nec exẽplũ. & Bal. in §. vtrum. per illũ tex. dicit q large instrumentũ simulatũ dicitur falsum. qđ etiã intelligit procedere in statutis. cuius cõtrariũ sentit hic Barto. Et an nõ solẽne, & falsum æquiparẽtur, vide qđ no. Bal. in l. nõ dubiũ. in vij. opp. C. de test. & ille qui. dicit tibi, falsum dicis, nõ dicitur tibi inferre iniuriã: quia nõ intelligit̃ q dicis ex pposito falsum, scd̃m Salic. in l. de tutela. C. de ĩ integ. resti. min. & adde quod qs põt etiã mẽtiri sine dolo. Ita dicũt mod. in l. quis sit fugitiuus. §. idem Celsus. š. de ædi. edi. vbi vide And.
ADDE Alexan. consi. xiij. lib. j.
e ¶ Secũdo nota, vtrũ instigationes releuẽt accusatorẽ a pœna. Quod no. pro syndicis cõitatis, qui instigati denunciant. Et no. glo. in l. Polla. de his quibus vt indig. Et istis oĩbus adde Barto. post glo. in l. athaletas. §. calũniator. š. de infa. Vtrũ autẽ si iudex ingrat ad denũciationẽ syndici, faciat litẽ suam, sicut si motu pprio ingreret? Bal. videt̃ velle q sic, in l. j. §. si præses. š. de magist. conue. quod nota: licet contrariũ videatur expresse in l. ij. §. si publico. supra, de adul. Et dicit Cyn.

cum domini voluntate, valet quo ad præiu
dicium serui, non quo ad commodum ad
scribentis. hoc tamẽ placet, si de voluntate
domini probaretur aliter, quã per illam ad
scriptionem. Nam cum illa adscriptio sub
ducatur, vt falsa, nõ potest prodesse adscri
benti, nec alteri: vt l. filius. §. sequens. š. eod.

1 ☞ *Adscribens in testamẽto contractum pro se, quòd incidat in pœnam falsi, ex senatusconsulto.*

Qui liberi. Quid vult dicere q
nõ tenetur verbis, sed
sentẽtia senatuscõsulti? Glo. dicit, q verbis
tenentur illi, qui adscribũt res æstimabiles:
sed libertas nõ est res æstimabilis: ergo &c.
Contra hoc facit j. proxi. vbi ille, qui adscri
bit libertatẽ, tenetur: licet libertas sit res in
æstimabilis, vt l. libertas. j. de regu. iur. Re
spondeo ergo aliter: in senatuscõsultũ inci
1 dit ille, qui adscribit in testamẽto † legatũ,
vel fideicommissum, vel aliquid pertinens
ad vltimam voluntatem: sed assignatio li
berti non propriè pertinet ad vltimã volun
tatem: vt l. assignare. š. de assigna. lib. ergo
&c. & ideo dicerem, q si aliquis adscribe
ret in testamento contractum pro se, q ipse
incideret in pœnã falsi ex sentẽtia senatus
consulti, non ex verbis, vt hic. Facit quod
not. in l. hæredes palam. in fi. š. de testa.

Si testamentarius.

1 ☞ *Natura casus datiui est quòd sibi adscribit.*
2 *Notarius potest conficere instrumentum, in quo ipse alteri obligetur.*
3 *Pater an possit scribere instrumentum pro filio: remissiuè.*

Qui autem. Quæro quomodo
non tenetur verbis,
nonne sibi aliquid adscribit. Respondeo:
tex. in l. j. §. ad testamenta. š. eo. & l. diuus. in
princ. š. eo. loquitur de eo qui sibi adscribit
legatum vel fideicommissum: sed exhære
datio non est legatũ vel fideicõmissum: er
1 go &c. Præterea natura casus † datiui, ad
scribit sibi, &c. est, vt significet per modum
acquisitionis: sed ille, qui adscribit exhære
dationẽ, nõ sibi adscribit aliquod positiuũ,
quod acquirit̃: meritò nõ cõtinetur verbis,
a nec sentẽtia. Vltimò no. [a] † ex hoc text.
2 Dy. dicit, q notarius [b] possit instrumentũ
b scribere, quo ipse obligetur alteri: non quo
alter obligetur sibi. Facit l. vxori. §. j. š. eo. et
l. nõ putauit. §. si quis sua manu. de cõt. tab.
& quia ei contra se est adhibenda fides: vt l.
3 Publia. §. fi. š. deposi. An † autẽ pater no
tarius possit scribere instrumentũ pro filio,
dixi š. eo. l. si pater. & tangitur per Dy. in l.
quod dicimus. in fi. š. de auto. tuto.

1 ☞ *Falsum quot modis dicatur, ibi quòd tribus modis.*
2 *Statutum quòd damnatus de falsitate non admittatur ad officia, intelligitur de falsitate strictè.*

c **Quid sit falsum.** [c] Aliàs
est, im
mutet: & tunc est plana. aliàs est im
mutetur: & tunc expone, quia conatur lite
ras facere eadem forma, qua facit alius: &
subscribere nomen suum secundùm Iaco.
1 de Are. Oppon. † omnis mutatio verita
tis est falsum: vt in authen. de instru. cau. &
d fide. circa princi. Respondeo, falsum [d] vno
modo dicitur largissimè: & istud est om
ne, quod non est verum siue dolosè dica
tur, siue sine dolo: & hoc modo sumũt Dia
lectici, & probatur in l. si is qui ducenta. §.
vtrum. š. de reb. dub. Secũdo modo dicitur
falsum large, omnis mutatio veritatis, quæ
in se habet dolũ: vt in dicta auth. de instru.
cau. & fide, circa prin. facit lex nec exẽplũ.
C. eodem. & hoc modo loquendo omnis il
le, qui committit dolũ, posset dici, q com
mittat falsum: sed hoc nõ est verũ quãtum
2 ad accusationem de falso. Tertio † modo di
citur falsum strictè: & tunc illud dicitur tã
tum falsum, quod incidit in aliquod caput
legis Corneliæ de fal. Casus est hic. Vnde
non puto q pro quolibet dolo & qualibet
deceptiõe quis incidat in falsum, vt puniat.
arg. l. Corn. de fal. vel in capitulis expressis
in hoc titu. Et puto q statuta, quæ dicũt q
condẽnatus pro falsitate non admittitur ad
officia, & similia: debeat intelligi de condẽ
nato pro falsitate ex aliquo capitulo, quod
numeratur in hoc titulo.

1 ☞ *In crimine falsi licet desistere ante sententiam.*
2 *Mandans & faciens, quod possint in eodem libello accusari.*
3 *Instigatio non releuat accusatorem à pœna: nisi accusaret ex necessitate officij, vel fuisset facta à personis, quibus verisimiliter deberet credi.*
4 *Syndici cõmunitatis denunciantes maleficia ad alterius instigationem, quando excusatur.*
5 *Iudex in sententia, qua reum absoluit, potest accusatorem condemnare, stante statuto quod non probans accusationẽ condemnetur.*

Athaletus. In crimine falsi
potest quis libe
re desistere ante sñiam, scd̃m glos.
Et ĩ hac lege ponit Dy. casum: Quidã insti
tuit duos in vndecim vncijs: filiam in vna:
Athaleto reliquit libertatẽ. Itẽ duas vncias
dandas ad illis hæredibus. Cætera sunt cla
ra. Opp. de l. post legatũ. §. an libertas. š. de
his quib. vt indig. Sol. ibi tulit testimonium
hic verũ dixit quædã verba, s. se probaturũ
1 q tamẽ non fecit. Item † opp. j. ad Turpil.
l. j. §. incidit. Rñdeo: dicit gl. speciale in hoc
crimine, vt ante sñiam liceat desistere. Ista
est vera, licet glo. videatur aliter dicere in l.
Lucius. j. ad Turpil. & ibi dicã. Item oppo.
de lege post legatũ. §. sunt qui putant. š. de
his qui. vt indig. Rñ. legẽ istã intellige, qđ
ibi perseuerauit vsq ad sñiam: hic non. Ex
2 hac lege † nota primo, q vr̃ hic esse casus il
lius quęstionis: an mandans & fieri faciens
possint in eodem libello accusari. Et hic vi
detur casus q sic: quia inscribit simul & se
mel contra scriptorem, & contra Proculũ
cohæredẽ. Pro hoc l. nihil. in fi. š. de adul. &
per doc. in l. j. C. si reus vel accusa. mor. fue.
e Secundo [e] † nota q instigatio serui non re
3 leuat accusatorẽ à pœna: quod tene menti.
Secus esset in eo qui accusaret ex necessita
te officij: quia tunc istæ instigatiões cum à calumnia releuarent
vt l. tutor. š. de his quib. vt indign. Idem puto, q secus esset si istæ
instigationes fuissent factæ à personis, quibus deberet verisimi
f liter credi: [f] vt l. qui cum maior. §. pen. & fi. de bo. liber. Et ista no
4 ta † pro syndicis comitatus, qui denunciant maleficia ad aliorum
instigationẽ: debet enim eis instigantibus credere, vel non crede
5 re, secundũ qualitatẽ personarũ. † Tertio nota in hac lege casum
istius quęstionis. dicit statutum, q qui non probauerit accusatio
nem, condemnetur in decẽ libris: vtrũ in eadem sententia qua
absoluit reum, possit iudex condẽnare accusatorẽ? Casus videt̃
hic quod sic. ibi: pronunciauit, & Maximiliam, &c. Ad quod fa
cit C. de calum. l. j.

1 ☞ *Nuncij facientes falsas relationes hac lege puniuntur.*
Actio in factum oritur ex publicis iudicijs.

g **Qui nomine.** [g] Nota † cõtra nuncios facientes falsas
1 relationes, & citationes falsas puniun-

ibiq fama, seu ĩdicia releuent iudicẽ quãtuncũq indebite pcedentẽ, & inquirẽtem: vt ibi p eos in xij. q. & dicit Bal. in fi. in ij. col. C. de proba. q semiplena probatio releuat accusatorẽ a calumnia, nisi reus cõtrariũ plene prober. & dicit Bal. in l. fi. in ij. col. C. de testi. q testes examinati extra iudiciũ p syndicũ sup inquisitione sua, ipsum excusant. Allegat glo. quã reputat multũ nota. in l. si ea quæst. C. de his qui. vt indig. ibi in domo, nõ in iudicio. Et de iudice p calũniã ingrente, vide Bal. in l. j. C. de re iudi.
f ¶ Credi. Et no. Bar. in l. j. in prin. in fin. š. col. j. ad Turpil.
g ¶ Qui noĩe. Allegat̃ ista lex p Guido. de Suza. q si aliquis fecit notariũ q non erat, tenet̃ oĩbus rogãtibus eũ de instrumentis ad interesse. facit. j. eo. l. cos §. fin. C. de tabu. l. generali. & l. fi. C. de magi. cõue. Itẽ nota q nũcius curiæ citans aliquẽ falso sine mandato iudicis, similiter puniat̃ pœna falsi criminaliter et ciuiliter ad interesse partis citatę. vide Cy. bal. & Sal. in l. fin. C. de req. reis. & q no. per Moder. Insti. de act. §. quadrupli. & adde q in citatione debet apponere de cõmissione iudicis, q sufficeret eius sigillũ, secundũ Inn. in c. qm̃. de proba. vide bart. & quæ ibi dixi in l. j. §. cura. š. de offi. pfe. vrb. Dicit tñ Inn. in d. c. qm̃ cõtra. in versi. citat̃. q si de relatione nũcij publice apparet, sufficit, licet non appareat de cõmissione. Et q requirat̃ cõmissio iudicis: tenere videt̃ bar. & Iac. de are. in l. cũ clericus. C. de episc. & cleri.

ex § qui autem ibi. Vltimo not. [illegible]
contra approbant dds a dusti. adi [illegible]
l. 4°. [illegible] duintal pre
[illegible]

a ☩ P. PAV. P. ❡Vide Alex.cõsi.cviij.no.xij.vol.ij.

a ❡Eos qui. Habes arg.ex hoc tex.& ꝙ tabellio faciens diuersa signa in diuersis instrumẽtis, licet dicat se ignoranter fecisse, punitur pœna falsi. ꝙ not. & ita Bal.in l.cõparari.in pe.col.C de fid.instru. An aũt signũ sit de solẽnitate vide bar.in proœ.Digestorũ.Et ad p̃dicta vide Bar.in l.ad testiũ.§. si qs ex testibus.s̃.de test. & ꝙ s̃.nota. de notario mutãte, & vtẽte diuersis signis, tenuit bal.post Iac. But.in proœ.C.in iij.col.et Gul.d̃ Cu.in d.l cõparari.& add̃ q̃ not. Inn.ĩ l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus. de verb.obl. ꝙ liceat notario mutare signũ alterius notarij dũmodo non fiat in fraudẽ, tenuit bal. in l.j.C.q̃ res vẽdi. nõ pos. Itẽ adde ꝙ si inter duos mercatores est cõtentio de signo, ꝙ q agit lite pendente nõ põt vti tali signo bal.ĩ l.j.C.ne lic.po.

❡Ex opposito. Et ad materiã huius legis adde oĩno Ang. in cõsi.cclxxij. ꝙ incipit, quedã domina Margareta.& ĩ cõs. clxxxix.& add̃ Ab. in c.lr̃is. p illũ text. de pbat.& ibi gl.& vide bar.in l.q p salutẽ.in fi.de iureiu.et in auth.at q semel.d̃ pb.& adde ꝙ Bal. p istã l.in c.j.§. si em dño.qd sit inuesti.dicit ꝙ licet testis extra iudiciũ vel corã iudice dicat se nõ interfuisse, tñ ĩ iudicio debeat cogi ad rñdẽdũ veritatẽ: et stat̃ illi responsioni, licet bar.no.contrariũ in hac l.eos.& male.secundũ eũ.& bar.cõsuluit Bal. in quedã suo cõsilio paruo, allegãdo gl.ĩ d. c. cãm q.& tex.in d.c.j. qd sit inuest. & incipit cõsi.in Christi noĩe amẽ: licet assessores post Bart. sicut cæci credãt plus sibi quã gl.& veritati. & ad de Pe.de Ancha. in Cle.testibus.de test. & Ant.de But. in c. cũ in tua.eo.tit. Et an examinationes factę in vno iudicio faciant fidẽ in alio, vide bar.hic, & gl. ordi.in c.cãm quæ. de test.firmat do. Ant. in c.veniẽs.eo.tit.in gl.Petr.& Host. & Mod.in d.c. cãm q̃. & ponit bal.in l.j.in prin.ff.si mẽ.fal.mo. dixe.& in l.certi cõdictio.in princ. ff. si cer.pe.& in l.ij.C.d̃ fru.& lit. expẽ. facit ꝙ idẽ bal.no. in l.iij. C.de sen.q̃ sine cer.q̃ti.et ꝙ no.ĩ l.de qua re.§.fi. et ibi p gl.ff.de iud. ❡Adde ꝙ cõs.bal.est mihi ccccl xv.ij.lib.inci.punctus.& Ang.consi.cccvij.

v° pro declaratione huius lecture l. eos. Rolandinj Ball. con 40 per totum. vol. 1.

tur enim hac lege. Secundo nota quod ex iudicijs publicis oritur actio in factum ciuiliter: vt hic, & l. nec quicquam.s̃.pro socio.

SI quis patris. Nota, dicit glo. ꝙ propter delictum patris aufertur hæreditas nepoti: argu.contra. dicit glos.s̃.de sena.l.emancipatũ.in fin.& s̃.de in ius voc. l.adoptiuum.in fi.Glo.nõ soluit. Solue vt no.s̃. de iure patro.l.diui.& per Dy.in c.nõ debet aliquis.de reg.iur.lib.vj.

1 ☞ *Dicta vnius testis in vna causa, quod faciunt fidem cõtra eundem testem testificantem in alia causa.*

2 *Vltimo dicto testis facto cum tormentis statur & nu. 4.*

3 *Testis potest se incontinẽti corrigere, si iustam causam correctionis alleget, & hoc iudici videatur.*

4 *Quando testis variat in dictis, an stetur primo vel scd̃o.*

5 *Testimonia falsa quæ dicantur, quæ uaria, & quæ diuersa. Testis nõ dicitur uarius quãdo uariat circa aliquas demonstrationes, ut circa pronomen, uel agnomen: secus si uariat circa locum, uel tempus contractus: uel delicti.*

6 *Testis productus, & examinatus in una causa, si in alia causa super eodem articulo examinatur, & dicat, dico put dixi in alia causa: an ualeat, quod sit arbitrium iudici. Consiliũ pro teste qui primo examinatus, iterum examinatur, ut petat sibi prius testificata exhiberi.*

7 *Primũ dictũ testis etiã nõ publicatũ, debet testi qui secundo examinatur eo requirente exhiberi. Cõsilium pro teste quod in secundo testimonio dicat, prout sibi uidetur modo: et si apparuerit aliter dixisse in alia causa, ex nunc corrigit, &c.*

8 *Consiliũ quãdo testis dicit extra iudicium, scio hoc tantum, & non plus: quòd scribatur eius dictum coram testibus.*

9 *Diuersitas inter unum testem, & alium, reducitur ad concordiam: secus unius & eiusdem.*

a EOs qui. [a] Hæc lex diuiditur in tres partes. Prima loquit̃ de eo, q dixit varia, & diuersa testimonia.eodẽ tpe, & corã eodẽ iudice & in eadẽ cã. Secũda loquitur de eo, cuius testimoniũ variat ab eo, ꝙ alias dixit extra iudiciũ. Tertia de eo, cuius testimoniũ suũ variat ab alio eius testimonio, qd̃ alias dixit in alio iudicio. Secunda ibi: & eũ qui cõtra signum. Tertia ibi: de impudentia eius. Opp. ꝙ tertiũ responsum sit superfluũ, cũ dicat idẽ ꝙ in primo. Glo. vult dicere ꝙ in primo responso dixit testimonia varia, & diuersa, pro eadẽ parte, sup diuersis articulis: sed in tertio respõso dixit varia, & diuersa testimonia pro diuersis partibus. s. pro actore & reo, in eadẽ tñ instantia. vel dic, vt dixi, diuidẽdo: principiũ legis loquitur qñ dixit varia testimonia, & diuersa in eadem causa, inter easdẽ personas: sed tertiũ respõsum loquitur qñ variauit inter personas diuersas, in diuersis causis seu instantijs. quod 1 est notabile: † quia licet acta facta in vna cã non faciant fidẽ in alia causa, inter diuersas

a ☩ POMATES. ❡Eos qui. Ista lex, q̃ loqt̃ in testibus, habet locum in notario variãte notã instrumenti. Ita Alex.cõs.lxxxix.vo.iij.col.ij.

b ❡Faciũt fidẽ. singularis limitatio ad id ꝙ dicit̃ ꝙ acta facta in vnã cã, nõ faciũt fidẽ in alia.& vide tex.in c.p inqsitionẽ.extra, de elec. Et facit ad hoc l. si plusorio.§.j.de app.adde Ant.de But.in c.cũ in tua.de testi.& in simili Fe de.in cõclu.cclviij.incip.iure. Alex.

c ❡Itẽ opp. Vid̃ Inn.ĩ c.pterea.de test.cog.& bal.ĩ.l.edita.in xxxij.col.C.de edẽ.dicit ꝙ testis, & etiã pars, põt errorẽ suũ incontinenti reuocare, et circa pbationẽ erroris & istis ad̃ no.bal.ĩ auth.q semel.ĩ iij.col. C.de pb.ĩ ver. sequit̃ mõ vi. Et qñ testis locutus est cũ aliqua partiũ, nõ dicitur incõtinẽti corrigere secũdũ gl.hic alleg.in §.illud.de testi.& in d.c.præterea.

d ❡Pro declaratiõe. Et ĩtellige qñ variat in negotio principali: secus si ĩ qbusdã circũstãtijs. Ita dicit Spe.in tit.de testi.§.j.& bal.ĩ.l.his verbis.de her. insti. Idẽ cũ primo deponit de credulitate: secũdo de veritate, stat̃ sequẽti. Ita Bar.in l.q bona.§. si qs de dã.infe.et bal.ĩ l.de tutela.de ĩ inte.rest. An. Bar.

personas: vt no.in l.is apud quẽ. C. de edẽ. tamẽ dicta vnius testis in vna causa faciunt b fidẽ[b] cõtra eundẽ testificãtẽ in alia cã. ꝙ tenet Inn.extra de testi.c veniẽs. Ad secundũ rñsum opp. ꝙ debeat stari vltimo dicto: vt s̃.de adulte.l.si postulauerit.§.ratio.vers.sed 2 & si negauerint. Breuiter † ibi vltimũ dictũ est factũ cũ tormentis: ideo illi vltimo dicto statur: hic vero ipse idẽ sine tormẽtis variac uit. Itẽ opp.[c] ad idẽ. testi. licet incontinenti se corrigere: vt no.in authẽ. de testi. §. quia vero.& gl.magna.& est casus extra, de te3 sti.cog.c.preterea. Rñdeo: † ꝙ testis põt se incõtinenti corrigere, si iustã causam erroris, & correctionis alleget, & hoc iudici videatur: sed qñ simpliciter dicit diuersa, nec dicit hoc se facere animo corrigẽdi: tũc habeatur vt testis variãs: ideo punitur. Ita debetis intelligere legẽ nostrã, & l. qui falso. s̃.de testi. Opp.ad idẽ: & videtur, ꝙ debeat stari primo dicto: & dictũ suũ secundũ non eneruat nec primũ tollit: vt l.generaliter. C. de nõ nu.pec.& extra de testi.c. sicut. Respondeo, ibi secũdum dictũ testis fuit dictũ post publicationem, & extra iudicium, nõ in forma testimonij: lex vero nostra hic loquitur qñ vtrunq; dictũ fuit in iudicio, & 4 in forma testimonij. Et ideo † pro declaratio d ne[d] præsentis materiæ debetis reassumere sic: Quandoq; testis variat in eadem causa & inter easdẽ personas: & tũc aut scd̃m dictũ est cũ tormentis: & statur secundo. Aut sine tormẽtis: & tũc aut dicit hoc aĩo se corrigendi, aut nõ, vt patet ex prædictis. Quãdoq; testis variat in iudicio ab eo quod dixit extra iudiciũ: & tunc aut primo testificatus est in iudicio: secũdo dicit cõtrarium extra iudicium: & tunc statur primo dicto: vt l.generaliter. C.de nõ nu.pec.& c. sicut. extra de test. Aut primo dicit extra iudiciũ e postea [c] contrarium dicit in iudicio: tunc pũnitur vt falsarius: vt hic. in secundo respõso. Aut profert varia testimonia & diuersa, & inter diuersos: & tunc punitur vt falsarius. vt hac l.in iij.respon. & ita intelligas. 5 Quæro † quæ dicantur testimonia diuersa. Quidam dicunt, id est, falsa. vel dic, id est. varia: vel id est, aduersa. Ita dicit gloss. Pro huiusmodi declaratione debes scire quod falsa testimonia dicuntur, quando contra veritatem quis dicit falsum dolose. Varia testimonia sunt, quando vnum dicit in vno articulo, in alio articulo aliud dicit. De his duobus ponit in d.l. q falso.& ĩtellige ꝙ sit f ista varietas circa ipsum negotiũ[f] principale, vel circa circũstãtias ipsius negotij principalis. Nam si ista varietas esset circa ali-

❡Ex opposito. Qñ testis variat, cui dicto standũ sit: & an possit variare: vide ꝙ no.bar.in l. qcqd astringẽdæ.ĩ fin. de ver.ob.& bal.in l.si postulauerit.§.pe.s̃. de adul. Et vide oĩno q̃ no.dixit bar.in l.q bona.§.si quis stipulatus.& ꝙ ibi dixi, de dã.ĩfec. Et dic qd̃ testis vacillans punit̃ de falso: vt est gl.iiij.q.iij.c.q falsa. facit l.q falsa.s̃ de testi.& ꝙ ibi dixit gl. & vide bar hic qñ ĩ diuersis causis. vide bal.ĩ l. gesta. C.de re iud. Et adde ꝙ dicit bal.ĩ l.iij.C.de adul. ꝙ si testis dicit vnũ primo, aliũ scd̃o, statur dicto primo. Sed in l.gesta.de re iu. dicit ꝙ si testis deponit sine iuramento. postea cũ iuramẽto, statur dicto iuramẽto.& ad̃d ꝙ no.bar. in l. q per salutẽ.s̃.de iureiur.& adde ꝙ dicit bal.no.in l.psbyteri.in prin.C. de epis.et cle. ꝙ testis nõ põt corrigere dictũ suũ, nisi corrigat anteq; alloquat̃ partẽ, vel ante aperturã pcessus, scd̃m Inno.de accu.c.cũ dilecti. & vid̃ ꝙ no bar.ĩ.l.Imperator.s̃.de sta. ho. ❡Adde, de teste qui primo dicit credere. scd̃o affirmat. Ang. cõs.cclxxiiij. & qñ testes dicant̃ vacillãtes in substãtia, per bal.cõs.ccccxj. iij.li. & c.li.qñ dicant̃ varij cõtrarij.cõs.lxxxv.& ꝙ stet̃ dicto testis scd̃o iurato, non primo, tenuit cõsil. alleg. in alia apostil. ccccixv. & vide de p̃dictis Rom. consi. ccccvj.

e ❡Postea contrariũ. De hoc mẽbro vide bald.in l.nullũ penitus. C.de testi. & in c.j.quid sit inuest.vbi dicit de hoc esse casum singularẽ. sed ẽt est casus in tit.de notis feu.c.j.§.notandũ.& cũ opi.bar.hic ẽt tenet ipsemet bar. in l. si quis in graui. §. si quis moriẽs. ad Syll.cõtrariũ tenuit Bal. in l.gesta. de re iud.& in l.nullũ. C. de testi. vide Sal.in l.si quis decurio. C.de fal.nisi dicas saluando. Bar. quod ista confessio extraiudicialis fuit legitime recepta. Alex. Adde ꝙ vbi vnũ deposuisset in iudicio inualido, aliud in valido: valet quod dixit in valido: vt est gl.in c.cũ causam inter archiepiscopum.de testi.& Spec.in ti. de teste. §.j.versi.quid si contrarius.

f ☩ POMATES. ❡Ipsum negotium. Vide etiã Barb.consi.lxx. colũ. xj.ad fi.& seq.vol.ij.& Alex.liiij.col.fi. vol.j.& in simil: lxx.col.iij.eo.vo. j.& lxxviij.col.ij.ad fi.vo.j.& xciij.col.fin.eo.vol.j.& lxxviij.col.ij.& Ancha.lxv.in ij.col.& Iaso.in l.ij.col.pe.de bo.pos.scd̃m tab.& in l.neq; natales.col.vj.& in ver.quarto.limita.C.vnde legiti.& bal.in l.q testiũ.de test. & vide Alex.cõs.clxxiiij.col.ij.vbi dicit, ꝙ testes dicuntur cõtestes, quãdo concordant in eundem finem rei.

quas

a ❡Non dicet̃. Not.adde glos.in c.dudũ.ver.substãtia.de cõuer.cõiug.& in c.cũ ecclesia.in ver.vacillasse.et ibi limitat do.Anto.de cau.pos.& plene in c.nihil.de ver.sig.no.Bal.in l.j.in pe.col.C.de testa.& in l.qui sñiam.C.de pœnis.cum cõcor.ibi assignatis.& scripsi alias post Bar.in l.ob cãm.§.fi.s̃.de testi.& dicit not.do.Ant.in c.ij.in fi.de reg.ꝙ licet testes in aliquo modico cõtradicãt, nõ per hoc dicũtur varij.per id, quod ibi no.gl.ij.& vide exẽplũ, & tenemẽti. Et p̃dictis adde Bal.in c.j.§.si aũt dño.super gl.in verbo, reminisci. in tit. quid sit inuesti. qui dixit no. ꝙ qui non reminiscit̃ modo, potest reminisci cras.et hoc verbũ est multũ no.in depositiõibus testiũ, q in vna causa dixerũt se nõ recordari, in alia deposuerunt sup facto.quod bene nota.adde quę dixi scd̃m Bald.in l. quid tñ.§.si arbiter. s̃.de arbi.& Bart.& doc.in l.qui bona.§. si qs.de dam.infec.

☩ P. PAV. P.

b ❡Pro declaratione. Vide Feli.in c.cũ in tua.col.j.extra de testi.& Hipo. Marsil. in l.ex libero.no.ix. ff.de quæstionibus.

c ❡An valeat. Vide Bal.in l.fi.C.de test. facit qd̃ not. Bar.in l.j.s̃.si cer. pet. versi. idẽ dico si esset autoritas, &c. Sed quid si prima examinatio fuit nulla aliquo defectu: postea testis iterũ examinatus dicit: dico per omnia vt dixi s̃. in prima examinatione: vtrũ hæc secunda examinatio laboret eodẽ morbo, quo prima. Bar.no. determinat in l.legata ĩutiliter. de leg.j.Et ad Bart. hic adde Bal.in l.iurisiurãdi. C.de testi. in j.col.& cum Bar. hic simpliciter trãsit Pet.de Anc.in Cle. testibus.ad fi. de testi.& Bal.in l.gesta. in j.alias iiij.colũ. de re iudi. Opi.Bar.videt̃ vera p l.Theopompus.et quod ibi Bar.de do.ple. vide Flo.in l.j.s̃.de test.et adde Bal.in l.nullũ. C.de testi.& in ca.j. §.no.de no.feud. Et ad Barto.hic adde Pau.de cast.in cõsil. ccvj.inci.In Christi nomine amen.super primo dubio, dicendum est, ꝙ cum diuersitas.in ij.dubio. ❡Ex opposito. adde ꝙ cõtrarietas testis extra iudiciũ, & in iudicio detrahit fidei.c.per tuas.de proba.& eod.tit.sicut.& de præsump.c.literas.de testib. ca.cum causam.vbi glo.& in ca.veniens.& vide do.Anto.in c.cum in tua. de testi.& cõtra Bar.est glo.in l.iij.§.Sabino.de testi.& glo.in d.c.per tuas. in ver.adulterij.& Spe.& Io.and.in tit.de testi.§.ij.quid si idem testis.& in §.oppo.ver.quid si prima depositio.& Ange.hic & Ioan.and. in mercur.in ca.non est.in vj.& Flo.in l.qui falso.de testi.

d ❡Vltimo not. Adde ꝙ hoc etiã sequit̃ Pet.de Anch.in Cle.testibus.ad fi. Pro quo facit gl.in l.Fulcinius.§.quid autẽ sit latitare.s̃.ex quib.cau.in pos. ea.qui vult contrariũ probari extra iudiciũ: sed contrariũ voluit sub dubio forte glo.in c.cũ causam.de testi. Itẽ scias, ꝙ dictũ vnius testis varij, nunquã reducit̃ ad cõcordiã: sed semp punit̃.qd̃ sing.no. In cõtrariũ tñ no. Bart.in l. j.in prin.s̃.de oper.no.nũc.et vide Imo.in l.inter stipulãtẽ.ĩ prin.de ver.ob.

quas demonstrationes, vt circa pronomen vel agnomẽ vnius ex partibus, vel circa locum originis vnius ex partibus, non dicea tur [a] propter hoc varius testis: arg.l.his verbis.in fi.s̃.de hære.insti.& l.pe.de reb.dub. Sed tũc diceretur varius, quãdo variaret circa locũ contractus, vel etiã circa tẽpus contractus vel delicti. Ad quod facit quod no. C.de test.l.testiũ.& l.ob carmen.in fin.s̃.de test. Aduersa & cõtraria dicũtur dicere illi, qui dicunt incõpatibilia: vt puta in vno articulo dixit vnũ, in alio articulo dixit aliud, quod est impossibile concurrere cũ primo. Facit ad hoc quod no.per Inno.extra, de teste.c.præterea.in fin.& in Spec.de teste.§.j. versi.item ꝙ testes sunt varij.& versic.item 6 ꝙ aliquid. Quæro † pro declaratione[b] b testis deposuit semel sup vno articulo, producitur iterum in alia causa super eodem articulo, vtrum sibi sufficiat dicere: dico me tantum scire quantum dixi in alia causa, an c valeat[c] tale testimoniũ. vel dicit, dico quod dixi in tali alia causa. Breuiter, hunc punctum non reperio tactum: sed puto quod sit in arbitrio iudicis admittere istam testificationem, si vult: sicut alias testator testamentum quod antè fecerat inualidum, potest confirmare sine aliqua expresione verborum contentorum in primo testamẽto: vt l.j.§.sed si filiusfa.s̃.de leg.iij.& l.quidã ex liberis.§.testamento.s̃.de bon.pos.secũdum tab.& l.quærebatur.de testa.mili. Sed si iudex nollet tale testimoniũ admittere, quod potest si vult, vt videat ipse, qua trepidatione, & qua constantia loquatur: vt l. de minore.§.tormenta.j.de quæstioni. tunc do istud cõsilium testi quod ipse petat illas testificationes sibi prius exhiberi, vt de dicẽda veritate possit informari: ar.l.cũ si exhibuissent.§.ij.s̃.de public.& quod ibi dixi. 7 Sed quid † si testimonium, quod primò dixerat, non erat adhuc publicatum? Respõ. hoc non obstante potest ipsi testi ostendi: quia quantum ad ipsum testem eius testimonium non est secretum, sed semper fuit publicum: sicut dicimus de iudice inquirẽte: vt in ca.cùm clamor. extra, de testi.& dixi in l.ij.§.si publico.s̃.de adult. consulo tamen semper testi quòd in secundo testimonio verba ista apponat, quod ipse dicit prout sibi videtur modo: & si apparuerit aliter dixisse in alia causa, ex nunc corrigit hoc dictum secũdum, & reducit ad dictum pri8 mum, cùm illo tempore melius recordaretur. Vltimò † nota [d] bonum consilium d ex hac lege, secundo responso. quando habes testem, qui dicit extra iudicium, ego scio hoc tm̃ & non plus: facias scribi dictũ eius vel facias dici corã testibus: qa si aliud diceret in iudicio, puniretur de falso: tamen homines cauti, qui dubitant ne producantur in testes, si interrogantur, respondẽt: qñ ero in iudicio, dicã id ꝙ mihi videbitur: & bene dicũt, ne postea incidant in falsum. Itẽ 9 scias † ꝙ illud, quod dicit tex. qui diuersa inter se testimonia &c. non intelligatis de diuersitate testimonij inter vnũ testẽ & aliũ: quia diuersitas reducitur ad concordantiã, vel stabitur dignioribus: vt l. ob carmen.s̃. de testi.in fin. Sed intellige ꝙ testimonia vnius & eiusdẽ testis erant inter se diuersa et varia. tunc enim habet locum hæc lex.

e QUi se pro milite. [e] Nota contra eum, qui se appellat doctorem, cum non sit doctor.

☞ *Si debitor dicat fundum nemini obligatum, & si appareret contrarium quod liberaret, an incidat in falsum, si apparet obligatum.*

SI a debitore. Glossa ponit exemplũ Pluribus modis. & vltimũ magis placet: sed potest esse vtrunq; bonũ. Quæro, † quid si dixit fundum nemini obligatũ esse: & si apparet contrarium, promisit eum liberare: modo apparet contrarium, tenetur f ne de crimine falsi? certe non puto [f] si luat ante sentẽtiam: alias secus: arg.C.de crimi. stel.l.j.& C.rem alie.ge.l.j.

1 ☞ *Producens falsam accusationem contra Titiũ quando poßit à Titio accusari de falso vel de calumnia.*

2 *Qui dedit schedulã falsam notario vt poneret in actis, stante ista consuetudine & eius uigore sententiam reportauit, quando teneatur pœna falsi.*

3 *Pars quæ dictando acta notario bona fide scribente scienter et dolosè omisit facere scribi quædam, tenetur de falso.*

4 *Iudex ex officio potest punire illũ qui per obreptionem aliquid impetrauit. Iudex quãdo poßit ex officio inquirere delinquentẽ corã se.*

5 *Iudex causarum ciuilium an poßit de delictis coram se cõmißis inquirere: remißiuè.*

g SI quis obrepserit. [g] Dicitur hic. Siquis obrepserit pręsidi, nihil agit. Contra. imo sententia valet sed ope restitutionis rescinditur: vt l.diuus. s̃.de re iud. Solue vt ibi dixi.& no.in l.si prętor.§.Marcellus.s̃.de iud. Quæro aliquis 1 † [h] produxit falsam accusationem: vtrũ ex h hoc possit accusari lege Cor.de fal. Quidã doct.dicunt, quod non: sed debet accusari tanq; calumniator: vt j.ad Turpil.l.j.§.j.Gl. vid et̃ dicere contrariũ.s̃.de calum.l.j. circa prin.& s̃.de cõcussi.l.ij.& pro glossa videatur casus hic in fi. Breuiter, puto quod di-

❡Ex opposito. ꝙ mirabile dictũ est, oppositũ tenuit Bal.in l.nullũ.C.de testi.& Cano.in c.cũ causam.de testi. And.Barba.

e ☩ POMATES. ❡Qui se pro. Vide Fel.in c.tertio loco.col.j.de prob.& alex.pulchre vbi declarat cõsi.suo v.vol.iij.col.ij.

e ❡Qui se pro milite. Nota ex hoc §. ꝙ appellans se doctorẽ, cũ non sit, punit̃ pœna falsi. ꝙ intellige esse verũ, si doctorẽ se appellat: & aliquẽ actũ facit doctori cõgruentẽ: secus si simplr̃ se doctorẽ appellat.l.si qs.alias qs quis.C.d̃ aquęduc. lib.xj.& ita limita hũc §.& l. q sub prętextu.C.d̃ sacrosan. eccl.qa nõ punietur pœna falsi, sed extraordinaria.adde Bar. in l.reddat̃. de pfes. & medi.lib.x. & qd̃ no.bar. alias Bal.in l q sub prætextu. & in l. data opera. in xxij.col. & ibi oĩno vide.C.qui accusa. Sed qd de eo q abradit nomẽ alterius, et ponit suũ: vide Bar. j.ad muni.l. Titio. & no.vid̃ tex.& ibi gl.et bar.in l.vj.s̃.ad legẽ iul.maie. & adde, ꝙ qs nõ est habẽdus.pro doctore, licet receperit ĩsignia, si alia non interuenerũt. Ita vide in l. sed si hac.§.patronũ. s̃.d̃ in ius vocan.

f ❡Certe nõputo. Ad de q̃ habentur in l.si creditor.C.eod.

g ❡Si qs obrepserit. De ĩtellectu huius legis vide no.in l.præscriptione.C.si contra ius vel vti.publ. & extra de rescri.ca. sup literis. & limita hanc legẽ procedere circa decisiua: secus circa narratiua & accidẽtalia, secundum bal.no.in l.si vt proponis.la j.C.quomõ & qñ iudex. Et vid̃ oĩno ĩ l.& si legibus. C.si contra ius vel vtili.publi.

☩ POMATES.

g ❡Si quis obrepserit. Ad istã legẽ p declaratione vide Feli.in c.nõnulli.§.j,col.iiij. in ver.posset etiã.de rescrip.& ibi apost. ad Panor.col.iij. incip.l.si qs obrepserit in c.fi.eo.titu. incip. abutentes

☩ P. PAV. P.

g ❡Si quis obrepserit. Fallit si matri præiudicat. Ita Cor.consi.clxxxij. in litera c. vol.iiij.

h ❡Quęro, aliquis. Et ad hãc legẽ adde quę habes in l. diuus. in princ.s̃. de re iudica.

❡Ex opposito si qs produxit falsam accusationem, an possit accusari ex lege Corne. de falsis, adde Bald.nota.in lege prima.ad fin.in versi.vltimo quæritur.C. qui accu. Quid si accusatio non est falsa, sed illicita? Dic quod non punitur de falso, secundum Bal in l.ij.in pe.col C.qui accu. Et adde quod si quis solitus est facere falsas accusationes, punitur etiam in lingua, secundum Bald.in l.data opera.xxij.col.C.qui accu.sed contra Barto.hic tenet Bal. nor.in l.quicunq;.in vlt.col.C.de ser.fug. Sed quid in obripiente prætori in ciuilibus, & producente petitionem per calumniam, an possit criminaliter puniri: vide Bal. in l.si tibi.C.de libe.causa.& quod ibi dixi. Quid autem si quis iniuste accusauit, & super accusatione lata est sententia iniusta. & condemnatus occisus an accusatus puniatur? vide Pet.de Ancha.in c.accusasti.de accu. Et quid in teste, vide ca.sicut.de testi.

a ℭ Quædã pars. Si pars dat schedulã falsam notario, quã debeat ponere inter acta an puniatur de falso? Adde quæ dixi in proxima quæstiõe. & consuluit Bar. in cõsilio suo, Tudertinus quidã. Et adde ꝙ si reperitur ꝙ notarius aliter scripserit q̃ fuerit de cõsensu partiũ, presumitur per errorẽ fecisse, nõ dolo: vt no. Bar. in l. quoties. §. j. ſ. de hæred. instituẽ. nisi contrarium ex coniecturis appareat. & dicit bal. in l. j. C. de sacrosan. eccl. ꝙ vbi vnũ verbum potest importare falsitatẽ & nõ falsitatẽ, semp interpretatur vt falsum nõ ĩportet. Adde tamẽ l. nec exẽplũ. & ꝙ ibi Bar. C. eodẽ. & ꝙ no. Bar. ĩ l. prędia. ſ. de acquir. pos. et dixi post. bar. in l. si librarius. j. de reg. iur. In contrariũ tñ facit ꝙ no. Bar. in l. ij. §. si quis neget. ĩ ij. col. dũ allegat l. cũ precibus. ſ. quemadmodũ testa. ape. Et ad excusandũ notariũ a falso, vide bal. in l. j. in ix. col. C. de confessis. in versi. sicut modo sequitur. &c. Dicit tamẽ bal. in l. maiorẽ. C. eod. ꝙ vtens instrumento falso, præsumitur illud fecisse fieri falsum. Item notarius non punitur de falso si narrat aliquid fuisse factũ ante cõfectũ instrumentũ, ꝙ tamen factũ non fuit, secundum Bald. in l. ex his. C. de testamẽto militis. Et si notarius de consilio sapiẽtis apposuit, nõ cõmittit falsum, scd̃m Bal. in l. captatorias. in versi. oppo. C. de testamen. militis.

ℭ Adde an notarius dicatur falsarius, cũ dicat in presentia de ponẽris, talis confessus est se habuisse depositũ, cum re vera tũc nullũ fuit depositũ. Bal. cõsi. xxviij. iij. lib. Et de schedula vide ꝙ consuluit ipse Alex. cõsi. lxxiiij. j. lib.

b ℭ Quæro, cum. Cũ pars dictat notario acta & sciẽter omittat necessaria & notarius bona fide scripsit, an puniatur de falso. & ꝙ nõ puniatur, tex. est notabilis & ꝙ ibi dixi in l. in fraudẽ. §. quoties. ff. de iure fisci. Et adde ꝙ dixi post bar. secũdum Bald. in l. si ex cauti. C. de nõ num. pec. Et pro notario etiã facit: quia si non fuit in dolo, nõ punitur: vt ſ. eo. l. diuus. & excusatus est: qa credidit schedulæ: l. fin. j. eo. & vide ꝙ no. gl. in l. nihil. ſ. de fisca. & bar. in l. si is q rem. §. si tu Titiũ. de fur. & vid̃ Ang. hic & dicit se tenere cõtra Bar. tamen in effectu videt̃ idẽ cõcludere ꝙ bar. Et cum bar. hic transit Abbas Sicu. in c. quanto. de his quæ fiunt a præla. sine consen. cap. & bal. in l. iubemus. ad fi. C. de sacrosan. eccle.

ℭ Adde ꝙ in notario requiritur dolus, & potius præsumitur error quam dolus. Vnde consuluit Bald. cum quidam notarius scripsisset actum in parlatorio monialium, cum re vera illud non esset, sed tantum moniales ibi conuenerant, quod non commisit falsum. Item cum scripsisset, præsentibus septẽ monialibus, cum re vera non essent nisi quatuor, ꝙ nec per hoc erat falsarius: quia antequam descenderent tres moniales post tractatum dixerunt notario scribatis, nos sumus contentę de eo ꝙ faciet abbatissa. Vnde dicit bal. ꝙ per illa verba facta in personã abbatissæ dicuntur esse pręsentes. Vide eius cõs. cxiiij. iij. lib.

uersus est modus accusandi. Nam in accusatione tua tu potes concludere ꝙ accusaui te calũniose de falso crimine, & nõ vero ꝙ nõ probaui: & tũc est pœna calũnię, quę est ex lege Rhemia: vt l. j. §. j. ad Turpil. non est proprie l. Corn. de fal. Ita loquũtur prædicti doc. Sed si vellẽ accusare te, ꝙ tu porrexisti falsam accusationem cõtra me, propter quã obtinuisti à pętore me citari, & cõtra me procedi fecisti: et sic, ꝑ obreptionẽ à pętore impetrasti: tũc est pœna falsi.
2 Casus est hic. Secũdo † quæro, de qõne, q̃ habui de facto. pone, ꝙ consuetudo est in partibus quibusdã, ꝙ partes dant notario schedulam, qualiter ipse debeat mittere in actis, vt est Florentiæ, et Tuderti: quædam
a pars dedit [a] notario quãdã schedulã continentẽ falsum, & notarius credẽs bona fide sic fuisse in actis publicis, illã schedulã scripsit. ex hoc pars obtinuit sententiã pro se: an ex hoc possit puniri de falso? Aduerte, aut accusat̃ iste talis de falso, hoc est, ꝙ fieri fecit falsum ĩstr̃m: & hoc nõ est verũ. Nã cũ notarius, qui scripsit, nõ fuisset in dolo, nõ fecit falsum instr̃m: ergo nec ego feci fieri: vt l. si is q. §. si tu Titiũ ſ. d̃ fur. Aut tu vis eũ accusare, eo ꝙ obrepserit prætori, & per obreptionẽ habuit sñiam pro se: & tunc de falso puniet̃. Casus est hic. & est falsum: tũ qa obrepserit prætori: tũ etiã ex eo ꝙ falsam scripturã porrexit notario, vt eam registraret, & scriberet inter veras: vt extra, eo dẽ tit. c. licet ad regimen. versi. illos quoq;. Sed contra hoc videtur tex. C. plus va. qd̃ agi. l. fi. Sol. Ego fateor ꝙ illa schedula, quã quis dedit notario, est falsa: sed ꝙ instr̃m, ꝙ scripsit notarius bona fide, sit falsum, hoc nõ est verum, & de hoc quærimus: & ideo istud, ꝙ in d. l. finali ponitur falsum, alibi dicitur, ꝙ est quædã deceptio: vt l. ij. C. de re. alie. nõ alie. Ista sunt vtilia scire, qa ĩ statuto ciuitatis Tuderti, in qua ciuitate fuit ista cõtentio, cõtinetur, si quis fecerit fieri falsum instr̃m, puniatur magna quãtitate, pro alijs falsitatibus puniatur quantitate minori. Aliud ergo est, si accusaretur de obreptione falsi, aliud si accusaretur ꝙ fecit fieri falsum instrumentum, vt dixi.
3 Quæro † cũ [b]
b pars dictaret quædã acta notario, scienter, & dolose, omisit facere scribi quędã necessaria, et notarius bona fide scripsit instr̃m: q̃ro vtrũ iste teneat̃ q fecerit fieri falsum instrumentũ? Hãc qõnẽ & superiorẽ habui de facto. Videt̃ ꝙ nõ: quia notarius nõ est in dolo: vt ſ. dixi cõtrariũ est veritas. Nã ea, quæ ſ. dixi, habẽt locũ in faciẽte plus, vel aliter scribi, q̃ sit. Vnde scriptura principalis fit à notario: merito si ipse nõ facit falsum: ille qui fecit fieri scripturã, nõ facit fieri falsum vt d. §. situ Titiũ. Sed quęstio nostra loqtur in omittẽte, q actus omittẽdi principaliter radicatur in ipso dictãte: & ideo ipse dicit̃ facere omitti: propter ꝙ instr̃m est falsum, hoc est, nõ continet totũ verũ: & ideo cum est in eius ꝑsona hoc radicatũ principaliter, eius tantũ persona inspicit̃, & ipse punietur nõ notarius: ar. ad hoc l. præsbyteri. C. de episc. & cle. Facit l. ea quæ cõmendandi. ſ. de
4 cõtreh. emp. Quæro † vtrũ [c] iudex ex offi
c cio suo poterit punire istũ, qui per obreptionem aliquid impetrauit? Hic videtur text. ꝙ nõ: hic, in fi. ibi: si accusatus fuerit, & c. et etiã in prin. ibi: si accusatus. & sic ita demũ poterit puniri, si fuerit accusatus. In contrarium facit l. ij. §. si publico. ſ. de adult. & regula, quã dedi tibi, qa de delictis factis corã iudice, ipse põt inquirere. & hoc puto verũ. Circa ꝙ debes scire, ꝙ quãdoq; delictũ fit corã iudice in offensam iudicis, non in actu iudiciario: vt puta, si dicitur sibi verecundia, si percutitur ipse, vel eius familia: iste non est actus iudiciarius: tũc an possit ipe iudex ꝓcedere ex suo officio? vidistis in l. lex Corn. circa prin. ſ. de iniur. Quãdoq; in actu iudiciario fit aliqua iniuria, seu aliquod delictũ corã iudice, vel à parte, vel à notario, vel à teste, vel ab aduocato: & tunc iudex ex suo officio poterit punire: vt l. j.
d C. de calum. [d] & l. Athaletus. ſ. eo. & l. falsi. §. j. ſ. eo. Ad quod bene facit, ꝙ no. per Inn.
5 extra de pœ. c. vlti. & antepen. Sed † quæro quid si tale delictũ fit corã iudice causarum ciuiliũ: vtrũ ipse poterit de hoc punire: vel debeat ad iudicẽ maleficiorũ remittere: Videbitis statim j. eod. l. diuus.

e Lege Cornelia. [e] Intelligatis ĩ eo qui perficit sigillũ adulterinum dolo malo, punit̃: vt l. nec exẽplum. C. eo. tit. Et ideo aurifices qui faciunt sigillũ: in quo imprimũt signũ publicũ: vel ꝙ est authoritatis magnę: tũc statim illud signũ exprimũt in cera, & ponunt in charta, et omnibus ostendũt, vt appareat, quod bona fide fecerunt.

1 *Producens falsa instrumenta, quod possit vsque ad sententiam de errore suo docere.*
Cautela, ut producens instrumentũ falsum interrogetur an uelit uti dicto instrumento.
2 *Interrogato an uelit uti instrumento, uel attestationibus, iudex dat terminum ad respondendum, an uelit uti.*
3 *Qui produxit falsum instrumentum, uel falsas attestatiões, si abstinet ab usu, excusatur, nisi procurauerit fieri falsum, ut testes dicerent falsum.*
4 *Quilibet iudex, coram quo fit falsitas, an possit de falsitate punire quod non: sed remittit ad maiorem.*

Diuus. Oppo. hic dicitur, quæ vera non possunt probari. Contra, imo vera in dubio pręsumuntur, si non potest probari contrariũ vt lege cum præcibus. C. de probationib. Solu. instrumenta prima facie videbantur falsa: vt l. iubemus. C. de probationibus. & lege præbemus. C. eodem. de fal. Quæ
1 ro, intra † quantum tempus [f] potest docere iste, quod per errorem talia instrumenta protulit. Respond. vsq; ad sententiam: vt lege error. C. de iur. & facti ignorantia. ideo est practica, quod tu aduersarius con

c ℭ Quęro vtrum. Vtrum iudex ex officio suo possit eum, q obrepserit, punire, et quę sint pœnæ obripientis iudici: & an sit pœna falsi, vide in l. si qs ſ. de reb. eorũ. in l. quicũq;. ad finem. C. de ser. fugi. per bal. Et quis dicatur obrepere vel surripere, &c. vide bal. in l. vnic. C. de nup. ex re. &c. & in l. & si legibus. C. si contra ius vel vtili. public. vbi omnino vide ad materiam obripientium, &c.

d ℭ C. de calũ. Adde Bar. in l. ij. §. si publico, in iij. colum. ſ. de adul. Et vide in l. ꝑxi. in fi. Ang. hic.

e ℭ Lege Cornelia. Adde quod no. Bal. ſ. eo. l. in lege Cornelia.

f ℭ Quæro, intra quã tum tempus. Potest vtẽs falsis instrumẽtis docere se errasse: vide in Spe. in ti. de instru. edi. §. dicendũ restat. vers. quid si actor. Et an producẽs scripturã priuatã, possit de falso de facto puniri, sicut ꝑducẽs publicam. tenet Bal. ꝙ sic, in l. fi. in j. col. C. de fide instru. Facit quod no. Bar. in l. j. in prin. C. de iura. calum. Et an producens falsum instrumentum, possit officio iudicis puniri: & quid de falso teste? vide Cy. ꝙ sic, ĩ l. vbi. C. eodẽ titul. Et quot modis dicentur acta falsa, vide gl. in c. in memoriam. xxviij. distin. Et adde quod fabricãs falsum instrumẽtum, tenetur pœna falsi, etiam si non vtatur, eo. Sed ille qui vtitur, non: nisi pertinaciter vtatur secũdũ Cyn. vbi clarius in l. si falsos. C. de fal. vbi ẽt producens plures testes pecunia corruptos punitur. Et quando præsumatur producere falsos testes bona, vel mala fide, vide Bald. in l. fin. C. si minor se maio. dixe. & in l. fi. C. si ex falsis instru. Et multis modis cognoscitur de crimine falsi, iuxta no. in l. si ex falsis. C. de fal.
ADDE de falsificante priuatam scripturam, Bal. cõsi. ccxxxj. lib j. Pau. de cast. consi. clj.

tra

a ℭ Respond. iudex. Cum Bar. idẽ tenet Lap. alle. sua cxvij. alias cxviij. quãuis cõtrariũ teneat Specul. & male in fi. de instru. edit. §. nũc aliter. versic. sed pone. Et adde Bart. in l. ij. ſ. de edẽ. et vide Bal. in l. j. & in l. si ex falsis. C. e. & in l. si aduersarius. C. de fide instr. & gl. & Bal. in l. fi. C. de edendo.
POMATES.

b ℭ Vltimo q̃ro vide Iaso. in l. j. §. j. col. antepe. in fi. & duabus seq. ſ. de offic. eius. et Bal. in l. fina. C. si ex fal. instr. vbi dicit ꝙ qui proponit capitulum falsum, & super eo inducit testes falsos, põt de falso puniri absq; alia interrogatione.
POMATES.

c ℭ De testi. Vide ad hæc late, & pulchre Feli. in ca. præterea. col. j. de offic. deleg. & Anc. cõsi. clxxix. in vlti. dubio.

d ℭ Puto verũ. Adde quod not. Bar. in l. si quis obrepserit. circa fi. ſ. eod. & ibi de hoc. per Ang. & vide ꝑ Inno. in c. dilectus filius. de iniur. & dã. da. & in ca. ij. de fal. et qd̃ habetur in l. ij. C. eo. & videt̃ dicere Bal. in l. ij. C. vt lit. pẽ. ꝙ vbi corã iudice ꝑducit qs instrumẽtum pœnale, absq; ꝑcessu poterit puniri. & hic adde Ang. ĩ l. iij. C. d̃ iud.

ℭ Ex opp. ad materiã l. nullã. C. de test. intellige verũ in delegato ab inferiore a principe, ꝑ gl. ĩ Cle. j. de offi. deleg. & ibi per moder. Adde ꝙ Abb. Siculus in c. j. extra de cri. fal. tenet cõtrariũ eius, quod hic tenet Bar. Et qd si testis dixit falsum corã iudice, corãquo partes litigabãt per errorem, vide an debeat puniri. vid̃ Io. And. in addi. Spe. in tit. de teste. §. j. vers. sed qd de delegato.

e ℭ Item oppo. Adde Bar. in l. oẽs populi. in fi. ſ. de iusti. & iur. & per do. Anto. & Imo. in c. j. de cõstit. qui dicũt, ꝙ ad decisionem causarum futurarum, potest allegari lex correcta si transiuerat in contractum non subiecti, per not. per Innocen. de iudi. in capi. nouit. Item in argumẽtum potest allegari, etiam si non sit tale ius correctũ clausum in corpore iuris, quando allegatur per habentem potestatem legis cõdendæ. xj. quæst. j. c. volumus. & capitu. quicũq; & ꝑ gl. in c fuerunt. vij. dist. & no. in d. ca. nouit. de iud. in ver. quicũq;. Adde bal. in ij. cõsti Cod. in ver. cũcti. et ibi ẽt qd de statuto correcto: et vid̃ bar. in l. fi. C. de fideicõ. li. alias in l. j. C. de Lati. li. tol. & dicebat Pau. de cast. ĩ. d. ver. cũcti. post bald. se cõsuluisse: secus ꝑ illũ tex. ꝙ ꝑ noua statuta sublata, nõ sint vetera expressa, & vnum sit decisum in veteribus statutis, ꝙ nõ ĩ nouis aliquo modo expressum sit ꝙ tũc prouisum per vetera nõ intelligit̃ esse sublatũ, & decidi põt scd̃m vetera statuta. & ibi vide bal. de insti. Co. confir. in §. hunc igit̃ in æternũ, &c. ꝙ not. Et an possit allegari ad casus præteritos, vel pendentes, esset videndũ. ꝙ no. Bar. in l. oẽs populi. in v. q. principali. & l. leges. & cõstitutiões. C. de lega. vbi doc.

tra quem tale instrumentum producitur, protesteris ei ꝙ si ipse vtitur tali instrumento, ꝙ eum accusabis de falso: tunc aut ipse desistet ab vsu, & illi instrumento nunquã adhibetur fides: vt l. si vteris. C. de fide instrumẽ. Aut ipse nõ desistet: & tũc ipse punietur: vt l. si falsos. C. eo. tit. Sed quæro,
2 † quid si ille, cui fit talis protestatio, dicat, ego vtor isto instrumento quatenus apparet verum: & si non apparet verũ, profiteor
a me non vsurum. Rñdeo: iudex [a] debet statuere terminũ ad deliberãdum, an velit vti isto instrumento, vel nõ: vt l. Titia. ſ. de accu. & l. mancipiorum. de opti. leg. Quod dixi de instrumento, idem dico de attestationibus: vt si post publicationẽ attestationũ apparet, ꝙ testes falsa dixissent: tũc producens dicat se nolle vti illis attestationibus: pœnã falsi euitabit, cum pro solo vsu tenebatur pœna falsi: vt hic, & l. si falsos. C. eo.
3 Istud † qd̃ dixi, ꝙ si abstinet ab vsu, excusatur à pœna, est verũ, nisi procurauerit vt diceret falsum: vt l. si falsos. C. eod. Vlti
b mo [b] quæro, vtrũ † quilibet iudex, coram
4 quo fit talis falsitas possit punire? text. in l.
c nullũ. C. de testi. [c] videtur dicere ꝙ sic, ibi: data cunctis, &c. In contrariũ videtur tex. hic, ꝙ ille demum possit de tali falsitate punire, qui aliàs habet authoritatem puniẽdi: aliàs debet remittere ad maiorem iudicem:
d vt hic. Et hoc puto verum: [d] vt in authẽ. de testi. in ij. col. ibi: & iudices si quidẽ, &c. Facit quod no. per Inn. extra de pœnis. c. pe. et melius in ca. dilectus. eo. tit. per eundem.

1 *Allegans falsas leges, punitur pœna falsi.*
2 *Allegans apostillas alicuius doctoris, quæ non erant, punitur pœna falsi, nisi publicè in scholis dicebatur quòd erat talis.*
3 *Allegare leges correctas, quando quis possit.*

1 Si quis. Nota ex hac lege † ꝙ qui allegat falsas leges, punitur pœna falsi. Facit C. de Iusti. Cod. confir. §. falsi. Quæro, quid est dictum, nullo authore? Dicit glo. quoniam ista constitutio nunq; fuit facta, vel est facta, sed est correcta. Ita dicit glos. Nota
2 hanc legem † contra eos, qui allegant apostillas, & dicta, tanquam aliquorum doctorum, quæ tamen non sunt: & hoc quando nunq; habuerit ab aliquo: sed si publicè dicebatur in scholis, ꝙ erant dicta talis doctoris, tunc talis allegans excusaretur. Item
e oppo. [e] ꝙ leges abrogatas, † & correctas
3 quis possit allegare, & producere: vt in authen. vt cum de ap. cog. circa prin. Sol. Aut quis vult allegare leges correctas ad decisiones causarum, quæ habuerunt causam de præterito, scilicet tempore quo leges correctæ vigebant: & potest allegare, vt ibi. Aut ad decisionem causarum futurarum: tunc aut vult eas in argumentum inducere: tunc si quidem insertæ sunt in corpore iuris, potest fieri hoc: vt in capi. authoritate. extra de concesſ. præben. libro vj. vbi Papa allegat leges correctas in argu. Aut non sunt in corpore iuris insertæ: & tunc nõ licet assumere arg. ex eis: vt C. de Lati. liber. tol. l. j. circa prin. & allegãs tenetur pœna falsi: vt d. §. falsi. C. de Iusti. Co. cõfir. Si verò qs vult allegare leges correctas ad decisionẽ cãrũ: tũc tenet̃ pœna falsi, vt hic. Et hoc nota cõtra eos qui allegant, & ostẽdũt iudici statuta, & reformationes correctas.

Ad legem Iuliã repetundarum. Rubr.

1 *Actio ciuilis in factum, quòd detur ex omnibus publicis iudicijs.*
2 *Actio in factum ex hoc titulo intra annum, datur ad quadruplum: post annum, in simplum.*
3 *Annus, qui datur ad intentandam hanc actionem in factum contra officialem, incipit à die finiti officij: & cõtra eius hæredem à die, quo incipit esse hæres.*
4 *Actio ista quòd detur in officialem, nedum pro delicto cõmisso per ipsum, sed etiam pro acceptis per eius comites, & socios, quos exhibendo liberatur.*
5 *Actio ista qualiter detur contra hæredem.*
5 *Officialis qui non potest conueniri, nisi tempore syndicatus, tamen ad domum suam poterit perpetuò conueniri.*

LEX II.

Datur. Opp. & videtur, ꝙ ex publicis iudicijs non teneãtur hæredes: vt l. ex iudiciorum. ſ. de acc. Solu. fallit in ista lege, vt ibi no. Item opp. j. eo. l. lex. §. hodie. Solu. ibi loquitur de pœna, quãdo agitur criminaliter: hic quando agitur ciuiliter. Hæ duæ
1 opiniones sunt fin. glo. † Quærit gloss. quæ est ista actio, quæ datur in hæredẽ. Gloss. dicit, ꝙ est actio in factũ, vel condictio ex hac lege. Prima magis placet: quia ex omnibus publicis iudicijs actiones ciuiles in factũ dãtur: vt l. qui nomine. ſ. tit. j. & l. nec
2 quicq;. ſ. pro socio. † Sed quæro. ad quid datur ista actio. Respon. intra annum ad quadruplum: post annum, in simplum: vt ſ. de calũ. l. j. & C. eod. l. j. Sed quæro, cui applica
3 tur? Dic vt in glo. † Secũdo quæro, quãdo incipit currere iste annus? Responde, à tẽpore depositi officij: vt l. pe. C. eo. licet quidã aliter dicant. In hærede vero incipit currere tẽpus à die, quo hæres esse incipit: vt
4 hac lege. † Quæro, [f] pro quibus delictis detur ista actio? Respõ
f deo pro delicto commisso per ipsum officialem principalem, & pro delicto cõmisso per eius comites, & socios: vt ſ. l. proxi. & j. eo. l. in comites. Et aduerte: quia pro eo quod acceperunt Comites, socij, & familiares, non solũ ipsi accipientes possunt conueniri: vt in l. comites. j. eod. sed etiam ipse officialis principalis: vt C. eo. l. j. tamen exhibendo illum accipientem, ipse debet liberari: vt l. cum si exhibuissent. ſ. de publica. & ibi dixi. Vlterius quæro,
5 qualiter ista actio detur contra hæredes? † Respondeo, triplex est opi. dicit glos. Nam quidam dicunt dari intra annum contra hæredem si fuerit lis contestata cum defuncto: & sic est speciale hic, cum regulariter debet dari perpetuo: vt l. j. C. ex delictis defun. & l. ex iudiciorũ. in fi. ſ. de accu. Secunda opi. est ꝙ hæres tenetur insolidum intra annum, si ad eum nihil peruenit. Et secũdum hoc erit hic speciale: quia regulariter in aliquo teneri nõ debet: vt l. j. C. ex delic. defun. & l. j. ſ. de priua. delic. Vides ergo, ꝙ istæ duæ opi. quasi sibi contradicunt ad inuicem: quia in prima est speciale: vt mitius teneatur hæres quam alias consueuerit ex alijs delictis. secundum aliam hæres tenetur in plus quã alias consueuerit. Tertia est opinio. Azo. qui dicit ꝙ semper tenetur hæres intra annũ, etiã de eo quod peruenit ad eum: & sic erit speciale cũ deberet teneri perpetuo. Et istud est tolerabilius. dicit glo. Ista opinio Azo. vt puto, debet generaliter intelligi, vt teneatur intra annum de eo quod peruenit, & de eo quod nõ peruenit: & sicut est speciale contra eũ, vt teneatur de eo quod non peruenit: ita est speciale pro eo, vt de eo quod peruenit, teneatur tantũ intra annum, non post. Hoc satis mihi placet. Ad istam ergo lectu. Azo. & ad opi. Hug. opp. secundum hoc sequerentur ista inconuenientia, quod tenetur in longius tempus hæres q̃
g defunctus: vt in glo. Sol. gl. & concedit opp. Vlterius opp. [g] C. vt omnes iudi. tam ciui. q̃ mili. l. j. vbi dicitur ꝙ lis debet terminari intra triginta dies. Solu. & est notabilis sol. illa lex loquitur

f ℭ Quæro. Qualiter teneatur rector pro delicto officialis, adde bar. in l. j. §. familiæ. ſ. de pub. l. intefdum. §. fin.
POMATES.

g ℭ Vlterius op. vide oĩno Bal. in trac. de syndica. in iij. q. vbi tenet oĩno cõtrariũ. et ꝙ no. ĩ c. aduersus cõsules. de immu. ecclesiæ.

ibi Et hoc puto verum
Not. istam sing. doctrinã
Approbatur: l. 42 t. 16 p.
3. ibi: Mas si por auen
tura vbi ita practicari
assevera Gre Lop. glo 93
han poder de hazer.

a ¶ Alij. dicunt. Quando officiales non possunt cõueniri. & quomodo & vtrũ possint cõueniri in patria, vltra hic dicta p bar. adde q bal. tenet cõtra istã gl. in l. obseruare. §. pficisci. ff. de offi. pcõ. p suas rõnes. & ĩtellige dictũ bar. hic, scd̃m Frã. de Galla. in pe. de iu. extra. nisi in loco officij facta fuissent pclamata, vt oẽs q vellẽt petere, & cõparerẽt: & post terminũ per iudicem syndicãtẽ, sit pronũciatũ in cõtumaciã nõ cõparẽtiũ, & absolutus sit officialis: ar. l. si eo tẽpore. C. de remis. pig. & ca. fi. qui ma accus. pos. Nec obstat authẽ. q semel. C. qũo & qñ iudex. qa illa loquiť ante litẽ contestatã & in alio casu. & ita dicit se obtinuisse de facto. Pro quo facit l. senatus. ff. de accus. & l. licet. ff. nau. cau. stab. l. si qs cũ totũ. §. si ancillã. ff. de execu. rei iud. cũ sim. & vide Bal. in l. iij. C. quo. app. & in l. iij. §. eodẽ mod. ff. naut. cau. stab. & q not. gl. in auth. vt iudi. sine quo. suf. §. necessitatẽ. Adde q l. stãte statuto, q officialis teneať pro familia, recipit ĩterpretationẽ a iure cõi, s. nisi familiã exhibeat. Ita Ro. cõs. xj. & vide ad materiã per eundẽ cõsi. xv.

ibi: hec est vna no[...] qd. contrarium est tenendum et practicat. teste Ju. glosse col. lib. 1. pract. qq m 41. [...] totam.

6 quando conuenitur in patria, in qua officiũ exercuit: secus si in domo propria conueniatur. Hæc est vna solu. † & bona. secundum quam habes q officialis forensis in ciuitate ista, licet non possit conueniri, nisi tẽpore syndicatus: tamen ad domum suã poterit conueniri perpetuo, & quandocũque pro delictis, & excessibus secundum naturam
a ram actionis, vt hic. Alij dicunt [a] ibi, de his qui administrauerunt in prouincia aliena: hic de eo qui administrauit in prouincia sua. & est etiam bona solutio..

IN comites. Gl. intelligit hãc legẽ duobus modis. Primo in comites, i. cõsocios & socios huius criminis. Bene dicit cõsocios & socios: quia si esset cõsocius tãtum, regulariter non teneretur: vt l. vtrũ. ff. ad leg. Pompe. de parric. & ibi vidistis. & l. lege Cor. ff. tit. j. Alij dicunt comites, id est, socios in officio.

1 Notarius si delinquit in officio notariatus faciendo instrumentũ falsum, vel aliter eius instrumentis nõ creditur.
2 Notarius damnatus ex aliqua lege, ex qua efficitur infamis, si conficit instrumenta: an valeant? & nume. 4. ponit decisionem.
3 Infamis non potest testificari, & repellitur ab omni officio: tamen potest esse tutor, & curator, & etiam arbiter.
4 Tabellionatus non est dignitas, sed munus.
5 Excommunicatus an possit instrumenta conficere? remissiue ad Canonistas.

FAdem.

Hac lege. Quæro vtrũ damnatus hac lege vel simili posset esse notarius, & publica instrumenta conficere? Aduertatis, † si quidem notarius de-
1 linquit in officio notariatus, faciendo falsum instrumentũ, vel aliã falsitatẽ circa officium notariatus: tũc eius instrumentis nõ creditur: vt l. si aliquid. C. de suscep. & arc. libro x. & nota. in l. si quis ex argentarijs. §. primo. ff. de edẽ. nec curo, vtrũ esset infamis notarius, vel nõ: vt puta dãnatus ex inquisitione, secũdum opi. quorundã: vel ex forma statuti: de qua opi. dixi in l. infamem. ff. de pub. iudi. Nã satis est, q scienter, & dolose in officio falsum commiserit. Si vero notarius fecit falsitatẽ, nõ in officio notariatus: tunc Innoc. videtur dicere, q instrumenta facta per eum non valeant: vt ipse not. in c. fraternitatis. extra de hære. tamen ego tunc idem puto, quod dicã statim de alijs infami-
2 bus. † Quæro simpliciter, vtrum notarius
b damnatus[b] ex aliqua causa, quæ eum facit infamem, possit conficere instrumenta publica? Videtur q non: nam notarius videtur quodammodo testis: vt l. Domicius. ff.

ibi aduertatis. not plura [...] de falsi. [...] Juri om. Ju. n. 170.

3 de testa. Sed † infamis nõ põt testificari: vt hic, & in l. iij. §. lege. ff. de test. ergo &c. Pro hac l. ij. §. miles. ff. de his qui notã. infa. & ibi gl. quæ dicit ibi, q infamis repellitur ab omni dignitate, & ab omni officio publico: sed notariatus est officiũ publicũ: vt l. generali. C. de tabu. lib. x. & nota. in l. si qs ex argentarijs. §. j. ff. de edẽ. ergo &c. Præterea, dicitur in l. j. C. de man. prin. q tabellionatus est dignitas, sed infamis repellitur ab omni dignitate: vt l. ij. C. de digni. lib. xij. ergo &c. In cõtrariũ facit, q alibi diciť, q officium
c tabellionatus non est dignitas, [c] sed est munus: vt l. fi. in prin. C. qui mili. nõ pos. li. xij. & ibi gl. j. sed infamis non repelliť à muneribus, vt l. nec infames. C. de decurio. lib. x. & c. de his qui nõ imple. sti. l. j. de infami. l. j. lib. x. Præterea, video q infamis põt esse procurator, & arbiter: vt Instl. de exce. §. fi. & l. Pedius. ff. de arbi. Itẽ põt esse tutor, vel curator, scd̃m Azo. in summa triũ librorũ, super dicto tit. de infa. & sentit hoc gl. in l. athletę. ff. de excu. tu. in princ. & est casus in l. j. §. sed est ęquissimũ. ff. de postu. & §. fi. vbi infamis admittitur pro suo pupillo, & adulto ad postulãdũ: ergo eadẽ ratione poterit esse tabellio. Præterea, infamis potest esse curialis, id est, nuncius curiæ: vt dicta l. nec infames. & l. j. de infa. ergo &c. Quid dicemus? Pro hoc etiã habemus quandam glo. & tex. in l. iij. §. queri potest. ff. de suspect. tu. vbi videtur dicere, quod qui est suspectus propter delictum commissum alibi, quã in tutela, non debet propter hoc remoueri à tutela: eadẽ ratione hic infamis propter delictũ cõmissum alibi, quã in officio notariatus, non debet ab isto officio seu munere remoueri proprie loquendo. Dubito in hac
4 qõ. tamẽ finaliter dico sic: Ante † oia scias, quod tabellionatus officium non est dignitas, sed munus: vt l. fina. in princip. cum sua gloss. C. qui mili. non possunt. & l. j. C. de man. princ. loquitur de notario Principis assumpto ad scribendũ negotia principis: tunc ille notarius qui eligitur per Principem, habet dignitatem: non tamen officium notariatus in se est dignitas, simpliciter sumẽdo notariũ. Dico ergo q infamis nõ põt exercere officiũ tabellionatus, q habeat ĩ se dignitatẽ: vt l. ij. C. de dig. vel q haberet officiũ aliqđ iniunctũ ex publico, vt q esset notarius ad bãchũ, vł similia: vt no. in d. l. ij. §. miles. ff. de his qui no. infa. sed si ipse à partibus volentibus assumať, vt faciat publicũ instrumentũ, nõ video quid repugnet quin dicatur publicum munus, & est seruus publicus, qđ infamibus nõ remittiť

b ¶ Vtrũ notarius dãnatus. Vide in l. & militibus. C. de testa. mili. & in l. ij. §. miles. ff. de infam. & tex. ĩ l. si aliquid. C. de suscep. & arca. li. x. Et adde q idẽ ẽt consuluit Bar. & facit q no. in c. sciscitatus. de rescript. vbi infamis non retinet officiũ. & in d. l. si aliquid. C. de suscep. et arca. p Ange. Et an possit esse procurator, vide bal. in l. eũ qui. C. de pc. & p̃dictis adde bal. in l. in exercẽdis. ĩ ij. col. C. de fide instr. & ĩ l. j. C. de test. in l. & militibus. C de test. mil. & in l. si quis ex argẽ. §. j. de edẽ. & in l. Cassius. de sena. et & in l. Barbarius. de offi. preto. & p bar. in cõsi. suo. incip. ser. Ioãnes, &c. & gl. & auth. de tabellio. §. pe. & bal. in l. ij. C. de sen. & no. Bal. in l. ij. C. de sum. tri. & vide oĩno Bal. in ca. inter pares. in prin. de lege Corradi. & vide q habeť in ca. pręterea. de testi. cogẽ. & Bal. in l. infamẽ. in fin. de iud. & vide Bal. in l. iubemus §. sane. C. de sacrosanct. eccle. circa princip. & Specu. in titu. de istru. edi. §. restat. versicu. quid si tabellio. & dicit Bald. in d. l. in exercendis. in v. col. quod condemnatus de falso, vel de hęresi, vel lege Iul. repetũ. vel qa cõtra ordinationes legis fecit officiũ, vel propter aliquod crimẽ, propter q perdit publicã authoritatẽ, tunc priuatur officio. & idẽ subdit no. si fuisset bãnitus, dictis de causis. ad quod vide Barto. in l. si ideo. ff. de euic. An aũt instrã, de qbus fuit rogatus, possit redigere in publicã formã. dic q sic. Tex. est in l. si quis ex argẽtarijs §, j. ff. de edẽ. Ad q adde Bar. in l. ad testiũ. ĩ prĩ. ff. de testa. & Bal. in d. l. si qs ex argentarijs. §. j. q idẽ firmat cũ Bar. & no. gl. in auth. de tabellio. §. j. in versi. si vero præter. in fi. gl. auth, de fid. instr. §. qd si tabellio. Et hæc dicta habent locũ, in officio post cõdemnationẽ fuerit toleratus: quia tunc nõ vitiãtur instrumẽta, post condẽnationẽ confectã: vt no. gl. in d. §. si vero. vel nisi priuatus fuerit post sententiam a confessione certorũ instrumẽtorũ: quia alia bene poterit cõficere, scd̃m Iaco. de bel. ibi. Item ad hoc bene facit quod dixi in l. fi. ff. de adul. & Barto. hic, ad fin. & facit l. ij. C. de accu. & nume. lib. xij. Item fallit, si ex cã fuisset sibi reseruata instrumentorũ cõfessio: vt no. in. d. l. & militibus. de testa. mili. hic vide Ang. & in materia vide Bald. in d. l. in exercendis. & in l. si veteris. C. de fi. instr. & Io. And. in regula, semel malus. ĩ mercu. & bal. in l. qui depositi. ad fi. & gl. in d. §. si vero. in auth. de tabel. allega. pro sing. Bal. in d. l. iubemus. §. sane. & in l. j. C. de iur. & fac. ign. & in auth. habita. in x. col. C. ne filius p patre. vbi dixit q talis error præsumitur anteq̃ p sñiam terminetur. & ad intellectũ glo. in d. authẽ. de tabel. §. pe. vide bal. in l. nihil. C. de vindicta lib. & idẽ ponit in l. ij. ĩ vi. col. de sen. qñ notarius de facto de falso. dãnatus, reputabatur cõi opinione habilis, per Bar. hic. vide Pau. de cast. in cõsi. ccxxij. incip. in Christi noĩe amen. proponitur q in facto in causa producitur. in primo dubio. & eũdẽ Pau. in cõsi. ccxvj. incip. in Christi noĩe amen. super primo dubio dicendum est, &c. in tertio dubio. Adde an dãnatus possit instrumenta cõficere, bal. cõs. ccclxxxviij. iij. lib. & cõsi. lx. iij. lib. vbi expresse cõcludit, q nullus inferior a principe possit talẽ dãnatũ restituere. Et idẽ tenet cõsi. ccc. eo. iij. volu.

c ¶ Non est dignitas. Vtrũ notariatus officiũ sit dignitas, ad de q est ars. l. medicos. C. de pfe. & me lib. x. vbi etiã scientia legalis est magisteriũ. l. j. ff. de iust. & iure. & cõsuluit Ange. ĩ cõs. supradicto. & ad Bart. hic vide not. in l. cui eorũ. in prin. ff. de postu. Et vtrum iudex possit prohibere notario, ne cõficiat instrumẽtũ. Et quid si nõ obstante prohibitione cõficit: & quis possit tollere hãc prohibitionẽ? adde not. p Pau. de Leaz. et Pe. de anc. in cle. fi. de excess. præl. & alibi melius nõ legi. Et de hoc vltimo qñ qs est remotus ab officio tabellionatus, quãdo possit restitui, & per quẽ, vide Bal in l. nihil. C. de vindi. li. sed qua pœna puniatur ille q est priuatus, & adhuc vtitur officio tabellionatus: vide Bal. in l. data opera. in xxij. col. C. qui accusare, & an possit notario dãnato reseruari factio instrumẽti. vide Cyn. Bar. & doc. in l. & militibus. C. de test. mili. Adde q notariatus nõ sit dignitas, tenuit Ang. consi. cclxxxij. & ideo spurius potest esse notarius, si tamen in aliquo eius fama vacillaret, non haberẽt tantam fidem, q̃ tam alia instrumenta confecta a non spurijs: vt per Ang. in dicto consil. q non sit dignitas Oldr. consi. lxxv. vbi dicit, q quilibet episcopus, vel ordinarius potest creare tabellionem in suo territorio: quia vile officium. Et an veniãt appellatione artificum, vide Ange. consi. xxxiij.

sed

a sed eis magis[a] cõpetit. sicut potest assumi arbiter à partibus volentibus: ita põt assumi notarius à partibus volẽtibus. Itẽ sicut infamis assumptus iudex à partibus volẽtibus, & non opponentibus, valet eius iudiciũ, vt dixi in l. quidã cõsulebãt. ff. de re iu. & no. ĩ Spe. de iud. del le. §. excipiť. ver. itẽ q est periurus & infamis. & versi. seq. hoc autẽ maxime puto esse verũ, quãdo nõ obstante infamia ipse est in possessione notariatus, & bonæ famæ: tunc propter multitudinẽ gestorũ p eũ debet valere: vt l. Barbari⁹. ff. de offi. præto. & C. de sent. l. ij. Nec obstat q infamis nõ põt esse testis: quia in testimoniũ qs vocať ab vna parte alia inuita sed nos loqmur in cõtractu, q celebrať
5 vtraq; parte mãdante. Vltimo † esset vi-
b dendũ, an excõicatus[b] possit instrumenta cõficere. De hoc ĩterrogastis Canonistas.

Lege Iulia. In fi. vtrum possit accipere munus? dicam j. l. proxi.

1 Esculẽta et poculẽta quod licite à iudice accipi possunt.

LEx Iulia.

APparet. Oppo. & videtur, q nullo modo liceat accipere: vt in auť. scriptum exẽplar. per totam constitutionem. in auť. vt iud. sine quoquo suffra. fiãt. Sol. gl. q̃ est in l. plebiscito. ff. de offi. psi. dicit q istę leges, q̃ ali-
1 qd accipere permittũt, hodie corrigũtur. † Gul. vř velle, q corrigãtur, pręterq; quo
c ad esculẽta, & poculẽta. [c] nã illa licet accipere. & hoc vř determinatũ hodie in c. statutum. §. insuper. extra, de rescri. lib. vj.

d Hodie. Nota tex. [d] ibi: quid em̃ &c.

QVod cõtra legem. Nota istud est vitiũ quasi reale, qđ impedit vsucapionẽ, vt no. in l. vitia. de acquiren. pos. & l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acqui. pos.

Ad legem Iuliam de annona. Rub.

LEX I.

COnstitit. Hic est casus specialis: ĩ quo seruus potest accusare dominum.

LEX II.

LEge Iulia. In fi. als est pœna legis Iuliæ de annona: quam vidistis ĩ l. annonam. ff. de extraordi. crimi.

1 Ciuitas potest pretium iustum statuere frumento.

LEX III.

IMperatores. Aduerte. vides hic
1 † q ciuitas nõ potest statuere prætium frumẽto. contra. ff. de offi. præsi. vt l. j. §. cura carnis. & l. j. C. de episc. audien. Respon. q non potest statuere pretium non iustum: vt hic, pretium autem iustũ potest statuere: vt in contrarijs.

Ad legem Iuliam peculatus. Rub.

LEX I.

LEge Iulia.

NEquis. Ista lex est in arg. contra illos officiales q habẽt Florenos ĩ sigillo: & ĩ illo sigillo aliquos florenos nõ bonos ĩmittũt.

1 Exbannitus ex eo maleficio ex quo debet sequi deportatio, non potest esse arbiter.

LEX II.

e PEculatus. [e] Dicit Dyn. q ista lex est argu.
1 † q bannitus ex eo maleficio, ex quo deberet sequi deportatio, non possit esse arbiter. Nam illa verba, arbitratu &c. ius significant: vt l. illa verba. j. de verbo. significa. sed deportatus amittit pristina iura, vt hic: ergo &c. dicam in l. illa verba. j. de verbo. signi.

1 Inquisitio primo potest fieri generalis: secũdo specialis.

LEge Iulia.

f MAndatis. [f] Hic est notabilis text. Ex quo ha-
1 bes, † primo quod potest fieri inquisitio generalis, tam de delictis, quam de delinquentibus: postea peruenitur ad inquisitionem specialem de eo, qui inuentus est culpabilis in inquisitione generali. & hoc dixi in l. ij. §. si publico. ff. de adul. tene menti.

Non sit locus. Nota text. ibi: quod enim sepelire &c.

1 Quæ faciunt committi sacrilegium.

DIui. Contra, imo sacrilegium sit nam loc⁹ facit sacrilegium:
1 † vt l. aut facta. §. locus. j. de pœ. dicit glo. subaudi hic, tantũ. quasi dicat, etiã
g sacrilegiũ[g] est. & ad hanc expositionẽ dat glo. multas concordantias. Alij dicunt aliter. & docto. communiter tenent, q locus facit sacrilegium: verum est, si sacrum inde auferatur: vt hic, & lege cõtraria. ergo duo oportet concurrere vt sit sacrilegium, vide licet quod sacrum auferatur, & de sacro lo-
h co: sed secundum canones secus est: [h] quia
i sufficit vnum tantum. [i] Allegat gl. xvij. q. iiij. in c. quisquis. sed iura nostra sunt in cõtrarium, vt videbitis. Item quod glos. dicit argu. contra. C. de epis. & cle. Dic arg. contra, scilicet cõtra canones cum iuribus nostris concordet.

SAcrilegii.

IS autem. Nota hunc text. dicitur hic, teneť perinde, ac si esset cõdemnatus furti manifesti. Contra, ille, qui præstat opem furto, non tenetur condictione furtiua: vt l. proinde. ff. de condi. furti. sed fur manifestus tenetur condictione furtiua. ergo nõ
k est perinde cõdẽnatus. Dicit gl. perinde[k] condẽnatus, s. criminaliter. nõ ciuiliter. & ista est bona. Vel dic perinde condẽnatus, non tñ per omnia. Et ad istã expositionẽ dat gl. multas concordã. quã gl. nota p statutis, & etiã pro legibus: vbi diciť, q perin-
l de habetur. quod intellige[l] non tamẽ per omnia: videlicet si esset aliud statutũ in eodem volum. quod illi contradiceret. Nam tunc debet per illud restringi: vt hic, & in omnibus concordan. alleg. hic in glo. quas tene mẽti. Hic dicitur, q teneretur in quadruplum, nõ distincto clam, vel palam. cõtra. j. de iure fisci. l. auferetur. §. qui aliquid. Respondeo, ille qui accepit pecuniam iam corporatã in fiscum, tenetur indistincte in quadruplũ, nõ distincto clã, vel palã acce-

POMATES.

a ¶ Sed eis magis. Vide Bal. ĩ l. ij. §. miles. ff. de infa. & ibi Ange. & Bal. in l. si quis ex argẽtarijs. §. j. de eden. & ibi Ang. vide Inno. in c. sciscitatus. de rescrip. & ibi do. Host. do. Abb. et alios in c. cum dilectus. de fide instru.

b ¶ An excõmunicatus. Vtrũ aũt excõicatus possit instrumenta cõficere, vide p gl. & doct. in c. de cætero. de sent. excõ. Inn. in c. pia. de exce. in vj. Feder. de senis cõsi. lxxj. not. Bar. in aut. credentes. C. de hære. per Io. And. in nouella. in c. pia. per Bar. in cõsi. inci. existens publice excõicatus. & Bal. in rub. C. qui accusa. & per Bal. in l. in exercendis. in v. col. C. de fide instru.

c ¶ Lex Iul. Et poculẽta. Nota q iudex potest accipere esculenta & poculẽta, & vide quod not. Ange. in l. datur. ff. eo.

d ¶ Hodie. Nota tex. & adde quod notat Bar. in l. quæstionis. j. de quæstio. & alle. Bal. ĩ l. addictos. C. de epis. audi. & vide Bar. & quæ ibi dixi in l. Cor. ff. de sica. & istum tex. declara & apostilla, vt p Bald. in rub. de iudic. ver. quero, nunqd iudex q nõ admittit. & secundũ Ro. in l. cum mulier. ff. sol. ma. tex. iste ĩ sui dicto est singu. sed delictũ cõmissum calore iracũdię, q̃ habuit etiã ortum aliunde, q̃ ab eo quẽ offendit, est iusta cã, quod ego mitius puniar. Patet hoc. quia p tali homicidio debet de iure cõi imponi pœna mortis naturalis. l. iij. C. de episco. audi. ibi: homicida quod fecit semp expectet, &c. tñ hic imponitur pro tali homicidio pœna deportatiõis. Adde q cõmittens maleficiũ nõ aĩo deliberato, sit mitius puniendus, Bal. cõsi. cccxxxvij. iij. lib.

e ¶ Peculatus. Hic habes text. q pœna interdictiõis aquæ, & ignis, est hodie translata in pœnã deportationis. & no. gl. in l. Gallus. §. et quid si tm̃. de lib. & posthu. fallit in casu, & ibi p Ang. & Imo.

f ¶ Lege Iul. §. mãdatis. allegať ista lex in prin. iuncta gl. q donatum maiestati existẽti in aliquo loco, sicut fit maiestatibus faciẽtibus miracula, intelligiť donatum Deo immortali: ideo nõ acquiriť illi, in cuius loco est illa maiestas depicta. Fuit ista q̃stio de facto, & eã disputauit Abb. Saxiũ de Fulciato, q dictus est do. Frã. de Asisio, q ita determinauit: & eã disputauit ẽt Paduæ Ange. & incipit illa disputatio, in refulgẽti palatio. Facit l. statuæ. de vsuf. & videť velle Bal. in aut. hoc ius porrectũ. ĩ ij. col. de sac. sanc. eccle. quẽ sequitur Pet. de Ancha. in Cle. ij. de reli. domi. & idem Bald. in l. de liberi. C. de fideicom. liber.

g ¶ Etiã sacrilegiũ. Sacrilegiũ est, qñ sacrũ auferť đ sacro. Et qñ dicať sacrilegium, & qñ furtũ: adđ gl. bar. & doct. in l. iij. C. de furt. & ibi Bald. An statutũ loquẽs đ furto, habeat locũ in sacrilegio. Et determinat q sic: & quotuplex sit sacrilegiũ, vide j. eo. l. sacrilegij. la ij. đ iure vero Canonico auferẽs sacrũ de sacro, incidit in furtũ, & sacrilegium: & põt ista pœna, vel alia puniri, scd̃m Archi. de conse. dist. j. c. corpa. q allegat tex. optimũ xxiij. q. iiij. qd ergo ponit Lud. in notabilibus suis notabili cccxxj.

h ¶ Secus est. Vtrũ autem familia sacrilegi repellať ab actibus legitimis: Inn. determinat q sic, in c. venerabilem. de elect.

POMATES.

i ¶ Vnum tãtũ. Vide Inn. ĩ c. pterea. de sentẽ. excõ. Bal. ĩ l. si nõ dũ. C. de fur. & Pau. ĩ c. cũ sit gñale. co. iij. de fo. cõpe. Car. Flo. in cle. j. in princ. ĩ j. q. de pœ. app. & xvj. in ci. pponiť clericus. et dicit Bal. q si repiať hoc verbũ sacrilegiũ in aliqua dispõne, q debet ĩterpretari vt ibi p eum. p cuius dicto, bene facit qđ ponit Pan. ĩ c. ex lřis. co lũ. ij. ĩ pen. not. de cõsti. & ibi Fel. ĩ ij. col. ad fi. & ibi etiam addidit

k ¶ Sacrilegij. Dicit gl. pinde. De dictiõe pinde vide Bar. ĩ l. j. ff. de excep. & ĩ l. hoc genus. ff. de condi. & demõ. & in l. j. §. lex Falcidia. ff. ad l. Falc. & ĩ extraua. ad reprimendũ. ĩ ver. pinde, vid Ang. ĩ l. si finita. §. fi. de dam. infect. et Imo. ĩ d. l. hoc genus. & Ro. ĩ l. si quis vi. ĩ princ. de acquir. pos.

l ¶ Quod ĩtellige. Idẽ Bar. ĩ l. j. de recep. & ĩ l. quartã. circa med. ff. ad leg. Aqui. adde, quod habes in l. non tantum. j. de re iudi.

perit:vt hic,& l.aufertur.in fi.de iure fisci. & C.de his quę ex pub.ra.l.j.et l.defensio sionis facultas de iure fis.lib.x.sed qñ accepit pecuniam,non incorporatã in fiscũ: vt puta a debitore fiscali,in fraudem fisci: tunc tenetur in duplum:vt lege cõtraria.

QVi tabulam. No. contra eos,qui scripturas factas in muro, aliquid cõtinentes destruunt.

1 ☞*Sacrilegium ꝙ sit triplex.*
2 *Ecclesia dicitur res consecrata publicè:consecrata priuatim dicuntur oratoria priuata.*

SAcrilegi. Opp.dicitur hic, ꝙ sacrilegi capite puniuntur. Cõtra.supra.eo.l.lege Iulia.§.mandatis.Sol.Omnis pœna q̃ ibi
1 imponitur,est capitalis. Quæro†quotu-
a plex[a] sit sacrilegiũ.Gl.dicit,ꝙ est triplex. Primũ est,quando accipit̃ sacrũ de sacro consecrato publice,vt hic dicit̃.Scd̃m est quod appellatur quasi sacrilegiũ, qđ est qñ accipitur de aliquo consecrato priuatĩ: vt hac l.ij.responso.Tertium genus sacrilegij ponitur in fi.glo.de quo dicitur in l.
2 j.ij.et iij.C.eod.Circa istã legẽ q̃ro,†quæ sint res consecratæ publice, vel priuatim. Gl.dicit multa verba.Tu dic,ꝙ res cõsecrata publice,dicitur ecclesia, quæ est cõsecrata ad publicũ vsum omniũ.Sunt etiã quædam ecclesiæ priuatæ:vt oratoria, q̃ nobiles habent in domibus eorum,et fraternitates,et tunc ista dicuntur cõsecrata priuatim pro se tm̃,non ad vsum aliorũ.

1 ☞*Qualiter teneatur massarius communis de pecunia, quam habet apud eum.*
2 *Et qualiter teneantur plures,qui peculatum commiserunt.*

PEculatum. Alias §.Labeo. Vidistis supra proxi.de criminatũ, qd sit sacrilegiũ,hic Iurisconsultus q̃rit,quid sit peculatus et adducit diffinitionẽ Labeo
1 nis.Ex hoc habes†ꝙ massarius cõis lege Iulia peculatus non tenetur, sed tenetur lege Iul.de residuis,si quid apud eũ remãsisset d̃ pecunia cõis.Hic dicitur,ꝙ ille crimẽ peculatus cõmittit,cuius periculo res non fuit. Quæro,†quid si plures peculatũ cõmiserunt? Respõdeo, crimẽ peculatus,vt videtis cõmittitur ab eo cuius periculo res nõ fuit:et sic ab eis qui officiales non fuerunt,et iõ quilibet tenetur insolidũ ad.l.j.C.de cõd.fur.et l.si quis id qđ.§.fi.š.de iur.om.iud.sed si essent officiales,q pecuniã publicã subtraherent,et sic tenerentur lege Iulia de residuis,vt š.e.l.lege.& §.l.Iul.et tũc omnes tenent̃ vna pœna, vt l.si multi.š.de publi.et š.de admi.tuto.l.tres tutores.dixi in l.fi.š.ad l.Cor.de sica.

1 ☞*Recipiens pecuniam fisco debitam,ut det fisco post annũ tenetur lege Iulia de residuis.*
2 *Capi personaliter,quando quis possit tam pro debito quam pro crimine:& à quo.*
3 *Cautela pro capiendo debitorem in domo , ut pro aliquo contemptu iudicis condemnetur:quia tunc poterit in domo capi:& carceratus pro debito ibi recommendari.*
4 *Cessio bonorum in causis fiscalibus,quòd admittatur,quando quis non fuit contumax in soluendo.*

CVm eo. Alias est §.Labeo.& est bonus.§.Nota modos exigendi a debitore fiscali. Nota
1 ꝙ dicit corpus retinendo. Ex hac lege nota†ꝙ ille q accepit pecuniam fisco debitam,vt det fisco nõ tenetur lege Iulia de residuis,nisi post annum.Et ex hoc apparet solutio contrarij. š.ea.l.§.eodem capite.Nam ibi non accepit pecuniam,vt referret fisco,sed accepit pro se fingẽs se creditorem fisci. Secundo nota ꝙ debitor potest personaliter capi pro debito fisca
2 li.Circa quod†quæro,vtrum[b] & quando quis possit capi.[c] circa
b quod dico:si quidem quæris,an possit capi à priuato : tunc pro
c debito pecuniario regulariter capi non potest : vt l.non est singulis.j.de regu.iur. Fallit in casu l.ait prætor. §.si debitorem.š.
d de his quæ in frau.cre.pro crimine vero in ipso actu[d] criminis vbicunq; crimen capitale committitur vt crimen, quod ingerit pœnam corporalem,potest quis personaliter capi à quocunque priuato:vt C.de raptu virgi.l.j.& l.si quis in seruitutem.in fi.š.de fur.& l.capite quinto.š.de adulte.dum tamen ducatur ad iudicem intra tempus statutum,vt d.l.capite quinto.š.de adult. Ad idem facit C.de male.& Mathe.l.fina.& l.prima.C.de fal.
e mo.Si vero quæris,an possit capi à iudice,[e] seu iudicis authoritate?& pro causa criminali indistincte potest capi, & etiam de domo extrahi:vt C.de offic.diuer.iud.l.j.& not.j.de regu.iur.l. nemo de dõ.& quod no.in l.pleriq;.š.de in ius vocã.Fallit ĩ mu
f liere[f]:vt d.l.j.C.de offi.diu.iu. & aut̃.ibi posita.Si vero q̃ris,an possit capi;pro causa pecuniaria,tunc aduerte,aut est debitum fiscale:& potest personaliter capi.Ita loquitur hic:non tamẽ in carceribus ponitur:vt l.nemo carcerem.C.de exact.trib. lib.x. nisi persistat in contumacia:vt ibi dicitur.Si vero pro debito priuato:& tunc si aliquo tempore fuerat in iudicio,& de sistendo iure promisit,& non stetit:debet capi:vt in aut̃.de exhibẽ.reis. §.si vero etiam quidam.& C.quomodo & quando iudex.l.consentaneum.& ibi not.sed si in iudicio nunq; fuit, & cautionem non dedit:tunc iudex non cogitur eum facere capi, nisi prius eum citet:vt d.l.consentaneum.& ibi not.potest tamen si vult eum facere capi,vt veniat non vt in carcerem ponat:vt no.in d. l.pleriq;.š.de in ius vocan.tamen de domo non extrahat:vt ibi dicitur.Ponere vero in carceribus nõ potest pro debito iudex, nisi eum qui condemnatus est:vt l.j.C.qui.bo.ce.pos.à quibus
3 carceribus liberatur cedendo bonis : vt ibi dicitur.& ideo†est[g]
g consilium,quando debitorem tuum nõ potes facere capi,quia nunquam exit de domo:ꝙ tu facias eum condemnari, de con-
h temptu mandati:& si criminaliter fisco [h] tenetur.poterit etiam capi in domo:quia pro criminali capitur,vt dictum est.& dicta l.pleriq;.de in ius voc.& no.in d.l.nemo de domo.j.de regu.iur. & sic poterit in domo capi.Et cum erit in carceribus positus,poterit ibi pro debito pecuniario in carceribus recommendari,secundum materiam quam dixi vobis š.in l.ij.in fin.de custo.reo.
4 Quæro,iuxta†prædicta,an in causis fiscalibus bonorum ces
i sio admittatur?[i] Istam quæstionem tãgit Cy.C.qui bo.ce.pos. l.j.in j.q.& ibi dicit,si quidem fuit contumax in soluendo,tunc non admittitur cessio bonorum:alias sic:vt d.l.nemo carcerem. C.de exact.tribu.lib.x.

Ad legem Iuliam de ambitu. *Rubrica.*

1 ☞*Lex Iulia de ambitu cessat in curia Romana.*
Simonia non punitur,ut debet.
2 *Non licet dare pecuniam,etiam palam,pro habendo honorem cum administratione:sed sine administratione sic.*
3 *Petere honorem precibus,quando liceat:remissiuè.*
4 *Mitrati conuincendo alios,releuantur ab infamia,& admittuntur ad honores.*

LEX VNICA.

1 HAec lex. Not.†ex hac lege ꝙ in curia Romana cessat lex Iulia ambitus:qa hæc omnia pertinent ad Papam,& hoc quo ad ipsum Papam.Sed vtinã hoc obseruaretur quo ad ipsos,qui sunt adhærẽtes Papæ.Et ideo sciatis,ꝙ Decretistæ fecerunt multas cõstitutiones: tamen in tractatu de simo. quæ est idem quod ambitus, nullã nouã

a ¶Quæro quotuplex.Dixi.š.eo.in l.diuus.Quot autẽ modis fiat ipsum sacrilegium,vide no.per Bal.in l.iij.C.de fur.et ibi etiã qualiter sacrilegiũ sumatur in statutis,an secundũ ius ciuile,an secũdũ ius Canonicũ,vbi etiam dicit ꝙ familia sacrilegi repellitur de legitimis actibus.Pro quo dictum Inno. in c.venerabilẽ.de elec.Et quid de illo qui percutit imaginẽ Dei, quod debeat mori text . est sing.in c.si canonici.de offi.or.in vj. Adde an sacrilegi possit vbique.et a quocunque capi. & an sit remittendi ad loca delicti.Bal.consilio cxxiiij.ij.lib.

b ¶Quæro. vtrũ possit quis capi pro debito,vide per Mod. Instit.de act.§.j. per Inn.post do.Ant.in c.ij.de pig.

POMATES:

c ¶Possit capi. Vide ad hæc aliquid per Roma.cõsi.ccxxiiij & ibi ponit an statutum permittens capi debitorem, vel debitoris debitorem, sit cõtra ius commune: et an cõprehẽdat debitorẽ ex legali causa;et an tali statuto gaudeat forensis? & vide Soci. consilio ccxxj.co.vj.et seq. ¶Ipso actu. Vide Bal.in l.generali.C. de decur.lib.x.

e ¶Capi a iudice. Vide de Bal.in l.consentaneũ.C.qũo et quando iud.vbi dicit,ꝙ ĩ criminali semper incipi potest a captura Idem põt dici in captura.Idẽ põt dici ĩ ciuili,ratiõe suspicionis.et ibi etiam dixi post Bar.Et ꝙ in criminali possit incipi a captura,tenet Bal in l.ij.C. de his qui. latro . et ibi etiam ponit de pœna indebite capientis. Adde quæ sint necessaria ad hoc vt qs possit quẽ facere personaliter detineri pro debito Ro.consil. ccxlj.et cccxx.Bal.cõ. xl.cũ seq.xlix.j.lib.

POMATES.

f ¶Fallit in muliere. Et sic sentit.Bart.ꝙ nõ potest capi ꝑ crimine a iudice mulier et sequitur do.Petr. in c.ij.de pig.sed Io. de Imol.ibi dicit , ꝙ illa.l.j.non loquitur in crimine sed in debito:ideo dicit tunc esse recurrẽdũ ad authenticam.hodie nouo iure.C.de cu.reo. ego late dixi in d.c. ij.et ibi saluaui Bar. a morsu isto.

g ¶Et ideo est. Adde hoc Io.de Imol.post do.Pet in cã.ij.de pigno.et quæ ibi dixi. And.Barb.

h ¶Fiscotenetur. Cautela ad hoc vt quis possit facere capi debitorem suũ,qui nũquã exiuit de domo. quod sing.no.et vid plene Inst.de act.§.fi.et sequitur.Ang.in l.pleriq; de ĩ ius voc.et no.Ro.ĩ l. iiij.§.ꝑtor.š.de dã.infe.et Paul.de ca.in l.cõtumaci.š.de re iud.et ibi habes.

i ¶Cessio admittatur. An in causis fiscalibus admittatur cessio bonorũ,vid Bar.in l.j.š.de ces.bo.et Bal.in d.l.j.in iij.col.C.qui bon.ced.pos.

nouam constitutionem fecerunt. Ratio:quia simonia nõ punitur,vt debet. Opp.ꝙ liceat dare pecuniam pro habẽdo hono
2 rem:vt l.hoc iure.š.de donat.& l.j.§.j.j.de pollici. Gl.†dicit,dare palam licet:sed clam & in secreto non licet,vt hic. Istud tene mẽ
a ti.Istud verum est pro honore sine administratione:[a] quia tunc licet dare pecuniam palam:sed pro honore cum administratione nullo modo licet dare. Ita loquitur titu.vt iudi.sine quoquo
3 suffra.per totum. Quærit†glo.vtrum liceat precibus petere honorem.vel quid si alius dedit pro me ignorante, pecuniam?
4 dic vt in glo. Vltimo†tene mẽti,quod dicitur hic,ꝙ qui conuicerit alium,restituitur in integrũ.quod est vtile scire ad multa,pro multis mitratis,qui sunt in terra ista:vt cõueniendo alios releuent̃,& admittãtur ad honores,si ex illa cã fuerint mitrati.

ITem is qui. Oppo.š.ad l.Iul.de vi publi.l.fin.Sol.ille q instituit nouum vectigal,etiam si non exegit,tenetur hac lege,& constitutionibus principum positis C. de no.vectigal.l.fi.Sed si instituit,& exercuit,tunc etiam tenetur lege Iulia,vt lege contraria.

1 ☞*Pœna legis Iuliæ de ambitu,est duplex,& vna exacta,alia tollitur.*
2 *Ingrediens domum iudicis studiosè,vt captet beneuolentiã,tenetur lege Iulia de ambitu.*

ET si quis. Habes hic tres casus,in quibus lex Iulia ambitus habet locum. Quæro,vtrum sit alius casus?Glo.addit quartum casum:vt C.eo.l.j.dic vt ibi. Quæro,quæ fuit ista lex iudiciaria. Dicit glo.quædam lex,quæ fuit
1 facta ad interpretationẽ legis Iuliæ ambitus. Quæro,†quæ sit pœna huius legis.Rñ.duæ sunt pœnæ,vna est cẽtum aureorum:de qua loquitur hic.Alia est pœna quadrupli:vt l.fi.C.ad l.Iul.repe.tamen vna exacta,tollitur alia:cũ vtraq; competat ad
2 vindictam:vt l.prætor.§.j.š.de iniurijs. Quæro,vtrum†hoc sit verum indistincte,ꝙ ingrediens domum iudicis hac lege teneatur.Respon.non,nisi quis studiose intrauerit,vt captet cum eo familiaritatem,vt ei faueat.quod tene menti.

Ad legem Fauiam de plagiarijs. *Rubrica.*

1 ☞*An valeat statutum,quòd capiens hominem,& ducens in fortiam communis,habeat tantum.*

LEX I.

b SI liberum. [b] Vides hic quod emptor,& venditor hominis liberi, te
c neantur hac lege. Quæro,ciuitas[c] facit statutum,quicunq; duxerit talem hominem captum in fortiam communis,habeat tantum à commu
1 ni:an valeat statutum? Videtur quod nõ:†quia est contra bonos mores.& est delictum emere,vel vẽdere liberum hominem:vt hic.& hoc est verum,nisi ille sit hostis ciuitatis:quia tunc potest statui pretium capienti:vt l.non omnes,in fi.j.de re milita.

1 ☞*An incidant in legem Fauiam qui gnatos,& cantores donant.quòd non.*

d LEge Fauia. [d] Quæro,quomodo faciunt isti cardinales,seu magni domini,qui vnũ gnatum,vel vnum cantorem,vel vnum aptum seruito-
1 rem sibi inuicem donant:†an incidant in hanc legem. Rñ.nõ quia non dant eos,vt eos sua libertate priuent,sed donãt,vt ita sint liberi,& stent libere apud alium,sicut libere stant apud donantem : & sic illo volente : & sic cum non faciant dolo malo, non tenentur hac lege : vt š.de libe.homi.exhib.l.iij.§.primo.& §.sequenti.

e NOn statim. Quæro in hac lege,quomodo cognoscatur[e] plagiarius a fure? Circa hoc sunt duæ opi.Vna est glo.in l.si abducta.C.de fur. quæ dicit,quod ille est plagiarius,qui habet in consuetudine faciẽdi hoc,scilicet seruos alienos subtrahere,& sibi habere.Alia est opi.š.eodem.l.j.& Azo in summa huius titu.dicit:Aut habet animum cœlandi domino:& tunc dicitur plagiarius. Aut non habet animum cœlandi domino,sed tantum sibi vult habere:& tunc non dicitur plagiarius,sed fur:vt hac l.& hæc opinio communiter tenetur.

LEge Fauia. Qui ergo hominem liberum subtrahit,et celat,dicitur plagiarius. Et tempore quo eram hic in studio,quidam erant cõdemnati lege Fauia de plagiarijs:ex eo ꝙ vnum iuuenem subtraxerunt.

Ad senatusconsultum Turpillianum. *Rubrica.*

1 ☞*Calumnia aliud est,& aliud temeritas.*
2 *Accusatio ex l.Rhemia,an sit publici iudicij.*
3 *Pœna calumniæ,in habẽtibus pœnam ordinariam,est similitudo supplicij,in alijs arbitrio iudicis imponitur.*
4 *Tres modi procedendi super calumnia.*
5 *Iudex intra quãtũ tempus poterit super calumnia ꝓcedere.*
6 *Calumnia qualiter probetur,& an præsumatur cõtra non probantẽ:& non est præsumptio iuris,& de iure.*
Fama publica inducit iustum errorem,vt quis excusetur à calumnia.Vel si est dictum à personis fide dignis.
Iudex antequam condemnet de calũnia,debet dare terminum ad faciendam defensionem.
7 *Iudex quando pronunciat super delicto,an lex pronunciet de pœna.*
8 *Iudex ante sentẽtiã põt augere,vel minuere pœnã,post nõ.*
9 *Iudex si statuat pro delicto minorem pœnam quã deberet, an lex suppleat maiorem.*
10 *Clausula,saluo & reseruato,&c.adiecta in condemnatione,quid operetur:remissiuè.*
11 *Iuramentum calumniæ,licet excuset à calumnia præsumpta,non tamen excusat à condemnatione expensarum propter temeritatem,vel propter contumaciam.*
12 *Quando apparet euidẽs calumnia in parte,& in parte nõ: qualiter quis condemnatur in expensis.*
13 *Condemnatio expẽsarum,an debeat fieri in criminalibus. quòd sic officio iudicis.*

LEX I.

ACcusatorum. Primo dicit accusatores tripliciter delinquere. Secũdo,illa tria delicta enumerat. Tertio,prosequit̃ illa tria delicta ꝑ ordinẽ. Secunda ibi:calũniari. Tertia ibi : calũniatoribus.& ibi vsq; ad §.præuaricatorẽ.ponit de calũniatore.abinde vsq; ad §.si quis autem.ponit de præuaricatore. Tertio in §.si quis autẽ ab accusatione.ponit de tergiuersatore,vsq; ad finẽ legis. Et ista pars quæ incipit calumniatoribus.diuiditur in tres partes.Primo dicit calumniatorem puniri. Secundo ponit modum procedẽdi. Tertio,modum, & effectum pronũciãdi. Secunda ibi:sed non vtiq;.Tertia ibi:nam si quidem.in §.quæri potest. Nota text.
1 †ꝙ aliud est calumnia,aliud est temeritas.
2 Circa legem istam†quæro,vtrum accusatio ex lege Rhemia sit publici iudicij,vel priuati.Gl.quæ est hic.videt̃ dicere,ꝙ publici iudicij.Dyn.videt̃ reprehendere istã glo.dicens,ꝙ licet ex publico crimine descendat,tamen est priuata : vt l.iij.§.fi.š.de præuarica.Sed certe illa lex non loquit̃ de calumniatore : sed loquitur in desistente. Sed pro Dyno contra gl.videtur casus expressus in l.palã.§.si qua calumniæ.š.de ritu nupt.Sed gl.ibi respondet,ꝙ nõ videt̃ damnari publico iudicio,quantum ad impediendas nuptias:sed quãtum ad alia,sic. Ita dicit gl.quam glo.puto esse veram:cũ pœna calumniæ sit similitudo supplicij,& similitudo pœnæ.Sed si non esset publicũ iudicium,sicuti primum,non esset æquali
3 tas pœnæ. Secũdo†quæro,quæ sit pœna calumniæ. Glo.dicit,& bene,similitudo supplicij in his,quæ habent pœnã ordinariã.In his vero quæ habẽt pœnã extraordinariã,tunc est pro iudicis motu:vt l.fi.
4 C.de accu.cũ simi. Venio†ad secundã partem. Circa quam quæro,quis sit mo-
f dus[f] procedẽdi in crimine calũniæ. Et hic

a ¶Sine administratione. An liceat aliquid dare pro consequẽdo honore,vide no.in l.Barbarius.š. de offi.præto.

Pro concordia. Adverte præconium ꝙ quicunq; ceperit malefactorem, & præsentauerit , habeat puta centum : valet. Ita Bar.in l.cum nauicularij.C.de naui cu.lib.xj. Cõtrarius tamẽ allegatur,secũdum do.Alex.in ad di.ibidẽ.in hac l.j.ad leg.Faui.de plag.volẽs ꝙ non valeat tale statutũ : quia contra bonos mores,ni. si esset hostis ciuitatis:vt l.non oẽs.§.fi. de re mili. Tu dic,ꝙ posset diuersificari casus : quia aliud est præconium de capiẽdo,quod sonat iurisdictionẽ.& aliud est statuere:q̃ statuta aliquãdo fiunt à nõ habẽtibus iurisdictionẽ:vt habet̃ in l.oẽs populi.ff.de iusti.& iur.cũ simi.Et si dicatur,nonne pręsupponit Bart.iurisdictionẽ in statuẽtibus dũ statuũt super captura:qa r̃ndet̃ ꝙ etiam populi & villateñ.q nõ habẽt iurisdictionẽ,imo etiam priuati possunt capere,vt ducãt ad superiorẽ. de quo per Bald.& alios in l.fi.C.de exhi.reis.

POMATES.

b ¶Si liberum. Adde do.Abb.ĩ c.j.de fur.

c ¶Quæro , ciuitas. An valeat statutũ, ꝙ quicunq; duxerit hoĩem in fortiã cõis, habeat præmium à cõi.& adde ꝙ valet statutũ, ꝙ quicunq; cœperit bãnitum, si est bannitus efficiat̃ eius:vt not.Bal.in l. j.C.qui.ad lib.ꝓcla. nõ licet.quẽ vide.facit optime quod no. Bar.in l.j.in fi.prin. š.de insti.& iur.et vide Bar.in l.cũ nauicularij.in fi.C.de nauicu.lib.xj.

d ¶Lege Fauia. Nota ꝓ dominis dãtibus seruitores vni alteri.vide d.Abb.in c. j.de fur. And.Barb.

e ¶Qũo cognoscatur. Differẽtia est ĩter furẽ & plagiariũ:vide ꝑ Bar.in l.si aducta. de fur.

f ¶Quis sit modus. Modus ꝓcedẽdi in crimine calũnię,qualis sit,vide nota.per Bar.ĩ l.athletas.§.calũniator.š. de ĩsa.sed an si me falso accusasti,possim ne vti remedio,de quo in hac lege,sed ẽt l.Cor.de fal.acc.vid̃ Bar.ĩ l.si qs obrepserit.ĩ princi.š.de fal.Quæro an reo cõdemnato pos-

sit de accusatoris calumnia inquiri? Istā q. dicit do. meus nō reperiri factam in iure: tamē dicit, q non ex potestate huius legis et senatusconsulti quia hic loquitur absoluto reo. Vnde dicebat, q bene poterit inquiri cōtra accusatorē, eo q obrepserit iudici, et condemnari lege Cor. dē fal. iuxta d. l. si quis obrepserit. de fal. & ita interrogatus respondi. & tunc dicebat se aliud in terminis non reperire. in contrarium tamē facit gl. in l. athletas. §. fi. de insa.

a ¶ Per rationē. Vide ad ista Bal. in l. negāda. in vl. col. C. q ac a cusa.

b ¶ Probabitur calūnia. Addē sing. q prēsumitur calūniator, si accusator cōuertatur cum reo, secūdū Bar. infra ea. l. §. prēuaricatorem. quod nota, an contra non probātem præsumatur calumnia, vide Bart. hic. & adde in proposito gl. et Bal. in l. i. C. de plus pet. & Bal. in d. l. qui nō probasse. C. de calū. & ibi etiam ponit not. quæstio. an ita puniatur quis ratione calūniæ quæ consistit in iure, sicut ratione calūniæ quæ consistit in facto. et vide text. ibi, gl. & Bart. in authē. nouo iure. C. de pœ. iudi. qui male iudic. & in l. non ignorat. C. de fru. et lit. expen.

c ¶ Publica fama. Fama excusat a calumnia. Idē dicas qñ qs īstigaretur vt nota. Bal. īl. Athaletus. §. de fal. et Bal. in l. fi. §. de hære. Et de hoc latius et melius p Bal. in d. l. qui non probasse. C. de calum.

¶¶ POMATES.

c ¶ Publica fama. Ad hæc vid q̄ ponit do. Alex. in l. cū qdā. §. qđ dē ver. et sic facit iste text. secūdū Bar. §. de acq. hær. et in cōsi. ccv. in vl. col. vol. iiij. et Panor. cōsi. lx xviij. co. vl. vol. iiij. et Feli. consi. cxviij. col. iij. et iij. sequen.

d ¶ Quæro vtrū. Vid Bart. in l. eius q delatorē. in fin. ff. de iure fisc. et Bar. īl. j. fi. C. de pœ. iud. qui &c.

¶ Ex op. Et sic not. q sufficit iudicē pnū ciare ī crīalibus sup facto: vt hic. Idē dicas si agat de crīe ci uiliter l. viro atq; v xore. §. fol. mat. et l. dē curiōes. et ibi Bald. C. de insa. Itē ī actione descendēte ex cō tractu. l. emptor. in d prin. §. de iudi. & l.

aduertatis, circa hoc hic sunt multæ glosel læ. Sed veritas est q est modus ꝓcedendi ꝓposita accusatiōe ordinaria. & iste modus ponitur in ij. gl. huius §. q̄ incipit. ē ergo publica in fin. & no. in l. athletas. §. calūniator. §. de his qui no. insa. & hoc non est dubium. Alius est modus ꝓcedēdi, q iudex ex suo officio mercenario ante sentētiā latā super crimine proposito, cognoscat de calūnia, & de ipsa ꝓnūciet in ipsa sentētia, cū pronūciat ī principali. Iste modus ponitur in l. j. C. de calūnia. & iste modus tangitur hic, in gl. huius. §. sup verbo, incipit. ibi: vel absoluto reo, s. destinatiōe. Tertius modus procedēdi est, q post reū absolutū iudex inquirat đ calūnia, ex suo officio nobili de calūnia cognoscat. Qđ hoc sit verū, probatur per hūc tex. hic, qui dicit clare, et rotūde nō calūniādo tex. ꝓbatur per rōnē[a] quia cū istud delictū committaī corā iudice, merito de hoc ipse poterit īquirere, secūdū regulas quas dedi ī l. ij. §. si publico. §. de adulte. † Sed circa hoc q̄ro, intra quantū tēpus poterit hoc facere iudex. Gl. vidētur velle dicere, incōtinētī: nō ex interuallo. Ita dicit gl. quæ incip. incōtinēti. Mihi aūt videtur, q debeamus sic dicere: si quidē quæris de mō procedē di et pronūciandi ex officio iudicis merce nario, tūc fateor q đ dicit gl. q incōtinenti iudex debet hoc facere cōdemnare, s. eadē die, vt l. Paulus. supra de re iudi. Si q̄ris đ aliis modis procedēdi, s. per accusatiōnē ordinariā, vel p ingsitionē, tūc ego puto, q ista accusatio duret tāto tpe quāto tpe durabit delictum principale, seu accusatio principalis, sup qua calūnia est cōmissa, cū ista ad eius similitudinē descēdat, vt dictū est §. Vlterius procedo. † qualiter probabitur calūnia?[b] in hoc sunt opi. Nā quidā dicūt, q eo ipso q nō probatur, est ꝓbata calūnia. et hoc videtur probari in tex. C. de calūniato. l. qui non probasse. imo illa lex probat contrarium: sed probatur in l. j. C. de aduo. diuer. iudi. Nec obstat ista lex quæ dicit, q ille, qui non probat, nō præsumitur calūniari, quia hic loquitur in casibus, et personis exceptuatis. Ita tenet Io. cuius opi. gl. sequitur hic, & in d. l. qui non probasse. Alibi glo. dicit melius in l. athletas. §. calumniator. supra de his q not. insa. vt dicamus sic: In casibus exceptuatis, qui hic in gl. ponuntur, non præsumitur calūnia contra nō probantē: alias regulariter cōtra nō ꝓbantē est præsumptio calumniæ, sed non est præsumptio iuris et de iure: quia admittitur probatio ī contrarium. Et hoc est q đ dicit hic text. Potest enim esse, quod ostendet errorem iustum. Puto autem q sit error iustus publica fama[c], vt l. miles. §. mulier. §. de adul. Vel si esset dictū a personis fide dignis: vt dixi in l. Athaletus. §. de fal. et hoc puto verū. Nō obstat q đ Cy. no. C. đ aduo. diuer. iud. l. j. ī iij. q. vbi de hoc tāgit. et iō iudex antequam condemnet de calumnia, deberet dare parti terminum: ad faciendū super hoc suam defensionem. † Venio ad tertiam partem. Dicitur hic. quod si iudex pronunciat super delicto, quod lex pronunciat de pœna, Quæro, vtrum[d] hoc sit verum simpliciter? Respōdeo. &

aduerte bene, quædā sunt delicta, quæ habent nomen a iure: & ex vi nominis comprehenditur delictum, vt furtum, falsum, calumnia, plagium, & similia. & in istis si quidē est a iure īposita pœna certa: tunc sufficit iudicem pronūciare delictum esse commissum. & ita loquitur hic. Nam tūc succedit lex, quæ pronunciat super pœna. Sed si pœna ordinaria a lege nō esset īposita: tūc idem, & succederet pronūciatio legis super ea pœna, quæ cōmuniter cōsueuit imponi pro illo delicto: vt not. in simili in l. quid ergo. §. pœna grauior. §. de his qui no. insa. & in l. hodie j. de pœnis. Quædam vero sunt delicta innominata: e vt si iudex pronunciet te percussisse Titiū, vel te incidisse arbores Titij, vel te cōbussisse domū: ista talia sunt magis nomina facti, q̄ delicti: quoniam potest esse q tu vulnerasti sine delicto: incidisti sine delicto: cōbusisti domum sine delicto: vnde sunt magis nomina facti, q̄ delicti. & in istis si iudex pronūciat te percussisse, & similia, nō videt pronūciatū super delicto: quia hoc de necessitate delictū non includit. & ideo magis esset absolutus q̄ condēnatus, nisi iudex adiiceret pœnā, et diceret dolose vel culpabiliter te percussisse. & hoc ꝓbat iste tex. ibi dum[f] dicit, pronunciauerit: nō probasti, pepercit ei. Nam nō probare pōt esse cū dolo, & sine dolo. & ideo videtur absoluere[f] in dubio. Sed si dicit, calūniatus es: tunc cum calūnia de necessitate cōcludat dolū: tūc in dubio videtur condēnare. Ita probat iste no. tex. quem tex. multum not. Iam enim vidi hoc deduci in practicā propter ignorantiam assessorū, cum esset dubium de delicto, quæ pœna esset imponēda: pronunciauit aliquem deliquisse, non tamē pœnam imposuit: & sic succedit lex in pœna. Qualiter autem debeat illa pnūciatio fieri, s. vidistis. Sed contra prædicta videtur, quia non est in potestate iudicis iudicare: imo de necessitate: vt l. munerū. §. iudicandi. j. de mun. & hono. Glo. solvit q in potestate iudicis est, donec cogat. Vel aliter, & melius, iudex habet in potestate sua absoluere, vel condēnare: nō autē habet in potestate sua pœnā statuere: quia illa statuit a lege. † Sed contra hoc opp. quia ī potestate iudicis est pœnā augere, vel minuere: vt l. quid ergo. §. pœna grauior. §. de his q not. insa. Rndeo, ante snīam est in potestate iudicis pœnam augere vel minuere: post sentētiam vero hoc nō pōt. Ita debetis intelligere hāc legem. † Sed iuxta hoc quæro, g quid si iudex statuit minorē pœnā q̄ deberet: vtrū lex suppleat maiorē pœnā? Rndeo: q̄dā est pœna, q̄ infligit a lege ipso iure: vt pœna infamiæ, & simi. & in ista nil valet dispositio iudicis, nisi cā cognita: vt §. de fur. l. nō pōt. et in l. diuus. §. de iniu. Quædā est pœna, quæ imponit facto hominis: & in ista iudex añ snīam pōt augere, vel minuere: post snīam verū functus est officio suo: & amplius non potest se intromittere exigendo maiorem, vt l. iudex. §. de re iudic. & quod no. in hac glo. tamen in hoc est aduertendū: quia si causa cognita minueret: tunc non faceret litē suā, nec puniret ipse: vt d. §. pœna grauior. alias secus.

10 † Sed quæro, quid si iudex apponit in fine sententiæ istā clausulam, quas condemnationes damus, & proferimus secundum formam iuris & statutorum: & si in aliquo essent vltra, vel intra pœnas a iure statutas, ex tūc ad formam statutorum, & iuris reducimus. an hæc clausula aliqd operet? Iac. de Belu. disputauit hanc quæstionem, & ego scripsi in l. iudex. supra, de re iudica.

11 Venio ad versicu. quæri possit. Per hunc tex. potest determinari illa quæstio. † an sacramentū calūniæ[h] excuset ab expensis?

Et glo.

quid tū. §. j. §. de arbi. cū si. et ad istum tex. vide & adde l. si te. Et ibi Bart. & doct. C. de insa. & Bar. in l. ij. C. de sen. & do. Gozadinū in rubri. ff. de iudic.

e ¶ Delicta innominata. Et đ istis delictis nominatis & innominatis vide Bar. in l. nunq̄ plura. de priua. delic.

f ¶ Videt absoluere. Quando videat iudex absoluēs accusatū absoluere etiam accusatorē, vide not. per Bal. in l. j. ī prin. C. de cal.

g ¶ Quæro. Quid de clausula, dicimus, & pronūciamus secundum formā iuris & statuti. vide Bart. in l. iudex posteaq̄. de re iudic.

h ¶ An sacramentum calumniæ. Vtrum sacramentum calūniæ excuset ab expensis, adde Bar. in l. q solidū. §. etiam. de leg. ij. Adde q quotiescūq̄ expēsæ sunt in stipulatione deductæ nec iuramētum nec alia iusta causa excusat. Glo. est reputata sing. in l. iij. §. si rē. de leg. iij. sed aliā alleg. Bal. in aut. sed hodie nulla. C. de episc. & cle. quā nō reperio ī authē. de exhib. re. §. quoniā. in versi. causam tol. Vtrū autem istud iuramentū calumniæ ita excuset à calūnia, quin possit de calūnia agi criminaliter, vid omnino Bal. ī l. si tibi. de lib. cau. & hic adde Bal. in l. non ignorat. C. de fru. & lit. expens. & his quæ dixi §. ad Bart. hic adde not. ꝓ Bar. in aut. generaliter. de epis. & cle. & & Iac. de Bel. in aut. nouo iure. de pœna iud. scripsi post Imo. in d. l. qui solidum.

a Et glo. videtur[a] dicere q sic, in auē. de iudi. §. oportet. collat. vj. Facit quod not. C. de iud. l. properandum. §. sinautē reus. & ibi per doct. in auē. generaliter. C. de epis. & cle. & tangit per Gul. de Cug. in l. iij. §. ij. §. de iureiur. & breuiter veritas est ista: Iuramentum calumnię excusat à præsumpta calumnia: vt d. l. iij. §. ij. de iureiu. & §. si mul. vē. no. in pos. cal. causa esse dica. l. j. §. j. Aut ergo quis vult condemnare aliquem in expensis propter calūniam: & tunc non potest: quia propter hoc calumniæ iuramentum excusaretur: vt dixi, nisi de euidenti calūnia appareret. Aut vult condemnare in expensis propter contumaciam, secundū formam l. sancimus. C. de iudi. & d. l. properandum. §. sinautem reus. & potest: quia iuramentum non excusat à contumacia, sed solum à calumnia. Aut quis vult cōdemnare aliquem in expensis propter temeritatem. quod videtur posse fieri: vt l. eū quem temere. §. de iudi. & Instī. de pœ. teme. liti. in prin. & tunc videt q fieri possit: quia iuramentum, licet excuset à calumnia, nō tamē excusat à temeritate, quæ est separata à calumnia. Casus est hic. † Iuxta hoc quæro, quid si apparet euidens calumnia in parte iudicij, & in parte non: vt puta post productos testes, vel instrumenta à reo, actor: reperit manifeste se non habere ius: qd fiet? Respondeo quidam sunt casus, in quibus quis potest desistere, & renunciare quando vult iuri suo: vt in ciuilibus, & criminalibus quibusdam: vt habuistis §. de falsi. l. Athaletus. & in istis casibus pro eo tempore, quo fuit in euidēti calumnia, condemnabitur in expensis: pro anteriori, nō: vt l. si quis inficiatus. §. deposi. Debuit enim incontinenti desistere: vt l. si adulterium cum incestu. §. j. ver. idem Polionis. §. de adulte. In casibus vero in quibus desistere nō licet, vt sunt fere omnes accusationes criminales, vt videbitis statim in §. accusationem. & per totū istū titulum: tunc non imputatur sibi quare non desistit: quoniā nō licet desistere, sed debet impetrare abolitionem: & sic concederetur sibi, siue non: ab expensis excusaretur. Sed si abolitionem non impetraret: tunc esset præsumptio calumniæ: vt d. l. si adulterium cum incestu. §. j. de adul. secūdum ista ergo concluditur,

13 quod in criminalibus fiet condēnatio expēsarum. † Quæro,

b vtrum[b] hoc sit verum cōmuniter? Dicitur quod sic: vt l. qui crimen. C. qui accu. non pos. Iac. But. disputauit hanc quæstionē, & determinauit, q expensæ non veniunt reficiēdæ iudicis officio mercenario in criminalibus: licet possint via ordinaria peti per actionem in factum. Et mouebatur istis rationibus, Nō est dubium q refectio expensarum succedat in locum decimæ partis litis, quæ olim præstabatur: vt instit. de pœna teme. liti. §. hęc autem. sed præstatio decimæ partis nō habebat locum in criminalibus: ergo nec præstatio expēsarum, quæ eius loco succedit. Præterea, dicit ipse, casus videtur in l. non ignorat. C. de fru. & lit. expen. Et glo. videtur hoc tenere in procemio. Instit. ibi: per legitimos tramites calūniantium iniquitatem expellat. gl. super verbo, tramites, in fin. Quod etiam persuadebat tali ratione: Ciuilis, & Criminalis, non possunt simul agitari: vt l. interdum. §. de publ. iud. sed de calūnia condēnaretur criminaliter, & cōdēnaret in expēsis ciuiliter, simul & semel: ergo simul & semel ꝓcederet iudicium ciuile, & criminale. Non obstat l. qui crimē. C. q accu. nō pos. quia ibi fit condēnatio in expēsis ratione cōtumaciæ: nō ratione calūniæ. Et ita intelligit gl. in l. fi. C. de accus. Ita dicebat ipse. Aduertatis, cōmuniter tenet cōtrariū, q expensæ veniāt officio iudicis. Et de hoc videtur casus, secundū secundā lect. in l. fi. C. de fru. & lit. expen. Et de hoc per Cano. extra, de pœnis. c. calūniam. quod videtur tenere Inno. in c. cū oporteat. in fi. magnæ glo. extra de accu. Quod hoc sit verū, probo: quia iudex, qui de crimine cognoscit, poterit ex suo officio condēnare criminosum ad restituēdam rem, seu dāna, quæ alias venirēt in actione ciuili: vt §. de fur. l. interdum. §. qui furem. & §. fini. regun. l. iij. §. si dicantur. de varijs & extraor. cog. l. medicus. & C. de condi. ob tur. cau. l. quod euitādi. cum simi. Dicam in d. l. interdum. §. qui furem. §. de furt. Et de prædicta quæstione est casus in l. si postulauerit. §. fi. §. de adul. & ibi tetigi.

1 ☞ *Crimen prævaricationis, an sit publicum? remissiue.*
2 *Prævaricator punitur extra ordinem.*
3 *Tribus modis proceditur super prævaricatione.*
4 *Prævaricatio qualiter probetur: & præsumitur quādo accusator cū accusato cōuersatur.*

Prævaricatorem. Vidimus de primo, scilicet, de calumniatore: videamus de secun-

1 do, scilicet de prævaricatore. † Quæro, a vtrum crimen prævaricationis sit crimen publicū. Dic vt in l. iij. in prin. §. de præua.

2 † Secundo quæro, qualiter puniat prævaricator. Respondeo, extra ordinem: vt

3 l. ij. §. de prævarica. † Tertio quæro, qualiter procedatur super prævaricatione. Respōdeo: tribus modis. Primo, procedit p modum replicationis: vt puta, si ego accuso te de crimine, de quo es absolutus: & tu excipis de sentētia absolutoria: ego replicabo de prævaricatione: vt d. l. iij. §. de præuari. Secundo, potest etiam de hoc cognosci principaliter accusando: vt d. l. iij. et hic. Tertio potest etiam cognosci inquirendo. quod apparet: quia hoc delictum committitur coram iudice: ergo &c. secundū regulas datas in l. ij. §. si publico. §. de adulteriis.

4 † Quæro, qualiter probetur prævaricatio? Respōdeo: modus clarus esset probare per testes. qui dicant accusatorem colludere cum reo. Veruntamē puto quod si iudex videat accusatorem cum reo vti, & in uicē conuersari: istud sit sufficiens indiciū, q iste sit prævaricator. Probo: quia ex accusatione consueuerunt oriri inter accusatorem & accusatum inimicitiæ capitales: vt l. si inimicitiæ. §. de his quib. vt indig. & l. iij. §. fin. §. de adi. lega. Si ergo reus ex hac accusatione non indignatur, præsumitur collusio: sicut & præsumitur leno, qui ex adulterio suæ vxoris non indignatur: vt l. mariti lenocinium. cū si. in prin. §. de adult.

1 ☞ *Desistens ab accusatione, qualiter puniatur.*

c Si quis autē. [c] Hic incipit tractare de tertio, s. de tergiuersatore. Quæro, vtrū accusatio Turpiliana sit publica, vel priuata. Dixi in l. j. §. de publi. iudi. & q̄ sit pœna Turpiliani. & est quinq̄ librarū auri. l. iij. in fi. §. de ꝓuari.

Sed ad hoc opp. q desistēti pœna imponat extraordinaria: vt l. q crimē. C. q accu-

1 nō pos. Solu. † Quādoq̄ aliquis desistit expresse, & manifeste: & tūc punitur pœna Turpiliani: vt hic. & hoc est q đ dicit tex ī hīn prin. §. eo. ibi: in vniuersum desistere, & c. i. in totū. Quādoq̄ qs nō expresse desistit, sed tacite: & hoc tribus modis contingit. Nam qñq̄ terminus statuit absenti, & ipse nō venit: & tūc punit ꝓpter contumaciā pœna extraordinaria, nō pœna Turpiliani: vt l. q crimē. C. q accu. nō pos. Qñq̄ statuit termin[9] pñti ad ꝓsequendū, & non ꝓsequit: & tūc vī desistere, & punit pœna Turpiliani: vt l. si ea. C. q acc. nō pos. Qñq̄ nullus termin[9] statuit a iudice: sed ipse accusator intra tps statutū a lege nō ꝓsequit intra biennium: tunc punitur pœna illius tituli C. vt intra certum tempus quæstio. crimi. termi.

Abolitio. De hoc videbitis in l. abolitio. & l. sequen. j. eodem titu.

Si plura. Iste §. facit ad plures quæstiones. Vna est talis: vtrum de pluribus criminibus quis possit accusari vno, & eodem libello. Item facit ad aliud: Si statutū dicit, q volens desistere soluat tātum pro qualibet accusatione: vtrum intelligatur quælibet accusatio per se, pro quolibet delicto: vel vna accusatio intelligat: id est, vnus libellus, licet in eo plura cōtineant delicta? De his duabus dixi in l. libellorū. §. pen. §. de accu. Item facit vtrū exbannitus pluribus exbannimentis debeat pluries exbanniri, vel sufficiat vna exbannitio pro omnib[9] exbannimentis. Dy. format hanc quæstionē hic. Dixi de hoc in l. de pupillo. §. si in pluribus. §. de ope. no. nuncia.

a ¶ Videt. Vide quæ habes post gl. et Bar. to. in l. eū quē temere. §. de iudic.

b ¶ Quæro vtrum. Vtrū crialibus fiat condēnatio expensarū, adde Bal. in l. obseruare. §. ꝓficisci. de offi. procō. ꝓ Sal. post Cyn. in l. iiij. C. q accu. per Bal. in l. fina. C. de fruc. & lit. expens. Canoñ. in c. ca lumniā. de pœn. Et quid in cā inquisitionis, an possit, & quo modo, vbi ꝓceditur ex officio: vide, p domi. Ant. in c. dilecti. ad fi. de do. & cōtu. & Cy. ī l. sancimus. C. de iudi. adde Bal. in l. si postulauerit. ī prin. de adulte. & ad de ad Bar. hic, qđ tāgit Bal. in aut. gñali ter. C. de epi. & cler. Et qđ ī iudice calumnioſe inquirēte? per Bal. in d. aut. gñal'r. ī v. col. Et adde istis etiam Bal. in aut. sed hodie. C. de episc. & cle. Et quid qñ ꝓcedit ad denunciationē, vide Bal. in l. sancimus. in xij. q. C. de iud. & in xiij. vbi de iudice inquirente, q teneatur ad interesse partis: vide Bald. in rubri. de pœ. iudi. in princ. & q̄ dixi post Bar. in l. Athaletus. §. de fal. & Bald. in l. non ignorat. C. de fruc. & li. expē. et ibi etiā de q. Bar. de qua hic Ange. etiā in l. si vacātia. in vlt. q. C. de bo. vac. li. x. fama tū vel indiciū excusat iudicē, secundum Bal. in l. j. in iij. colū. C. q accu. & hic adde Bal. in l. q crimē. C. q acc. & q iudex male inquirēs teneatur parti ad interesse, seu ad expēsas, & etiā puniat crimina liter: tenet Cyn. & Bal. per illum tex. in l. scueriter. C. de excu. tut. & quid de instigante, vide ꝫ. ea. l. §. incidit.

c ¶ Si quis autem. nota de pœna accusatoris desistentis. & vide per Bart. in l. iij. §. de prœuarica. & ꝫ. ea. l. §. suspecti. & quod ibi dixi. et ꝫ. eo. l. quę situ. & d. l. q crimen.

a ¶ Not. q. Nota quod qui desistit ab accusatione inualida, an incidat ſ Turpilianū et quid ſi aliquis desistit ab accusatione inepta tenet An. hic, q non incidat in Turpilianum. in quo dicit ita iudicatū fuisse Perusij. Vide Bald. in l. j. §. hæc verba. supra quod quisque iuris.

b ¶ Si personæ. Quæro, ſi personæ prohibitæ accusare accusant, an accusatio sit ipso iure nulla sine alia oppositione? & dicitur q nō. Antamē hic videtur dicere q quoties accusatio esset inepta, tūc talis inepti tudo reddat iudiciū retro nullum. l. ſi patronus libertum. de iureiurā. et dixi in l. eleganter §. ſi quis post. de cōdi. inde. q accusatio ab initio absque exceptionis obiectiōe sit ipso iure nulla. Sed de hoc not. p gl. et doct. in l. libellorū §. quod ſi libelli. ſ. de accusatio.

c ¶ Istæ enim sunt. Vide Bal. aliter loquentem in rub. C. q acc. in iij. co. e. tit. et Bar. in d. §. præscriptiōes et in l. absentem. de pœnis. & Roman. in l. j. §. occiſorum. ſ. ad Syll. et Bal. in l. ſi eū. a in prin. ſ. ſi qs cau.

d ¶ An syndicus. An syndicus teneatur de nunciare maleficiū, ex quo etiā nulla pœna imponitur. et dic q ſic. dicit tamē Bal. in l. ij. C. vt ne. priu. q syndicus nō tenetur denunciare, vbi non est maleficium: quia frustra denūciaret, quādo iudex procedere nō pōt: per illum tex. et hic adde Bart. in l. ſi quis ſi gratui. §. maritus. ſupra ad Syllа. et ibi late p Roma. et cū Bart. cōcordat Salic. in l. ea q dem. C. de accuſ. et Bar. in l. diuus. ad fi. ſ. de cuſt. reo. In contrarium facit quod no. Bal. poſt gl. in l. decuriones. C. de infa. et adde l. ſi ſeruus. et ibi Bart. C. de his q ad eccle. cōfu. et iō facit an syndicus teneatur denunciare maleficium caſu cōmiſſum. in quo Bal. in l. data opera. C. q accu. in verſi. quæro vtrum. dicit q ſic: quia illud est maleficium præter legem. ſecus dicit in maleficio commiſſo ad ſui defenſionem: quia id fit lege permittente. et limita, vt per Ang. in d. l. ij. C. vt ne. priua.

e ¶ Itē facit. Reus non potest reſpōdere, dicō me non esse culpabilē. et idem conſuluit Bart. & Franc. Tigri. in conſil. q. incip. ſuper eo quod quæritur, vtrum poteſtas &c. nec allegauit ipse istā legē. et vide Bal. ſ. l. j. C. de litis cōte. vbi idē. ſecus in iudice: nā ſufficit q iudex pnunciet quē esse culpabilē, licet nō cōdēnet: vt dicit Bal. in l. ſi qs nō dicā rapere. in iij. col. C. de epi. et cl. et cū Bar. trāſit ſ auth. cōtra q propriā in vi. co. C. de nō nu. pec. vbi oīno vide. et cū Bar. trāſit ſimpliciter Ro. in l. j. §. ſi qs ſimpliciter. ā ver. ob.

f ¶ Suſpecti. Adde quod no. Bal. in l. ij. ſ. de pœna iudi. qui male iudic.

g ¶ In Turpilianum. Et de iſta pœna ſenatuſconſulti Turpiliani, vide oīno Io. An. in addi. Spe. ti. de accu. §. quinto tractandum est. vbi multorū op. re-

1 ☞ *Desistens ab accusatione inualida, sine abolitione, incidit in Turpilianum, excepta muliere, & minore.*
2 *Accusatio proposita ab eo, qui accusare non potest, valet, ſi non opponatur.*
3 *Accuſatus de crimine, de quo accuſari non poterat, accuſatio procedit, ſi non opponitur.*
4 *Plures ſi accuſantur eodem libello, q iudicium procedit, ſi non opponatur.*
5 *Syndicus, q teneatur denunciare maleficium, etiam ſi nulla pœna imponatur.*
6 *Accuſatus ſi reſpondendo accuſationi negat ſe eſſe culpabilē iudex non debet admittere iſtam reſponſionem.*

Accuſationem.

Primo ponit vnum dictū. Secundo ponit dictū Papiniani, qđ videtur ſibi aduerſari. Tertio ponit aliū dictū Papiniani, quod videtur ſibi conſonare. Quarto ponit determinationē, & cōcluſionē omnium præcedentiū. Scđa ibi, at quin. Tertia ibi: at gn idē. Quarta ibi merito. †No. quod[a] qui desistit ab accuſatione inualida ſine abolitiōe, incidit in Turpilianum excepta muliere et minore. Oppo. de l. ſi fœmina. C. e. Solue vt dicam. infra eo. l. mulier. Item oppo. de l. quærebat. infra eo. Solue vt ibi. Item opponi. de l. auxiliū. ſ. de mino. Gl. ſoluit hic, et bene, ibi volebat reſtitui, vt poſſet accuſare ſine metu calūniæ. qđ non licet: quia reſtitueret aduerſus dolū præſumēdū in futurū. ſed hic vult reſtitui, quia desiſtit, qđ potest fieri, qm̄ reſtituitur aduerſus dolū præſumptū in præteritum. Ad hoc facit qđ not. p gl. et per Dy. in l. j. §. aduerſus. ſ. de no. o per. nun. †Circa legē iſtam extra glo. quæro, ſi perſonæ[b] prohibitæ accuſare, quæ ponūtur in l. qui accuſare. ſ. de acc. aecuſant: an accuſatio ſit nulla, etiam ſi non excipiatur, vel ſit opus exceptionē proponi. textus hic in verſiculo, at qui Papinianus. videtur velle q debeat exceptio proponi. dicit enim quod iſta accuſatio pōt habere effectum. Pro hoc etiam facit: quia, vt videtis neceſſaria est abolitio. et ſic vī, q tenuerit accuſatio. & hoc puto verū. Iſte em̄ sunt[c] exceptiones, quæ debent proponi ante litis conteſtationem, de quibus loquitur l. maritus. §. præſcriptiones. infra de adulter. Eodem modo dico, † quando qs accuſatur de crimine, de quo non potest accuſari propter temporum curſum: nam debet proponi exceptio, vt hoc §. in princ. ibi, qui præſcriptiōe poterunt ſubmoueri. Probatur in d. l. ſi maritus. §. præſcriptiōes. Idem dixi tibi † qñ plures accuſantur eodem libello procedit iudiciū, ſi non opponat: vt l. ſi accuſatoribus. C. de accuſ. et ibi nota. Sed certe ibi loquitur, qñ plures accuſant vnum, cum non poſſunt & quia tunc procedit iudicium, ſi non opponatur. Tetigi in lege, hos accuſare. §. lege. ſ. de accuſa. not. etiam ſecundum vnam opinio. quæ est tertia opinio gloſſ. in l. j. C. ſi reus vel accuſator mort. fue. Fallit in crimine adulterij: vt l. ſi maritus ſit in ma. §. fin. ſ. de adulte. Iſte §. facit ad quæſtionem, de qua vobis pluries dixi: † Committitur in comitatu maleficium, ex quo nulla d pœna debet imponi: an ſyndicus[d] debeat denūciare. Et iſte tex. in princ. ibi: contra mouet, &c. facit q ſic: quia qualecūq; ſit maleficium, in cognitione iudicis est an mereatur pœnam, vel nō: ſed non est in cognitione ſyndici: vt hoc §. in princi. quod tenemenți. De hac quæſtione dixi, & dicā in l. ſi. §. diuus. ſ. de publi.

e Item facit[e] ad aliam quæſtionem: † aliquis reus cōparet in iudicio reſponſurus accuſationi, & audita accuſatione ipſe reſpōdet, & negat ſe eſſe culpabilem: debet iudex admittere iſtam reſponſionem? Reſpondeo, non: quia reus debet reſpondere ſuper facto, vtrum fecerit, vel non fecerit id, ſuper quo accuſatur. Nam illud, vtrum ſit culpabilis, vel non, ſpectat ad iudicem: vt hic. & ſ. ea. l. in princ. Pro hoc facit optime extra, de purgatione canoni. c. fi.

1 ☞ *Accuſatio ſuſpecti tutoris, quando poſſit demandari.*
2 *Accuſatio ſuſpecti tutoris, non eſt publica iudicij.*
3 *Desistens ab accuſatione Turpiliani, non incidit in Turpilianum.*
4 *Q̄ accuſat hoc ſenatuſconſulto, non eſt accuſator, ſed delator.*

f Suſpecti. [f]Suſpecti accuſatio tantū debet à præſide examinari: & desistens ab ea, vel ab accuſatione Turpiliana, in hoc ſenatuſconſultum non incidit. h. d. Aduertatis, contra hanc legem oppo. quod de ſuſpecto tutore poſsit cognoſci à quolibet delegato: vt l. cognitio. in prin. ſ. de officio eius cui manda. est iuriſdict. l. j. §. an autem. ſ. de ſuſpec. tuto. Gl. dicunt poſt multa verba in legibus contrarijs, ſcilicet q præſes ſolus pronunciat, & nullus alius, excepto legato a proconſule & prætore. & ſic illud quod hic dicitur, præſes prouinciæ, ponatur large, vt comprehendat etiam iſtos legatos proconſulis, & prætoris. Iaco. Baldui. dicebat aliter: Quædam est remotio, quæ fit à iure, eo ipſo q quis poſtulatur ſuſpectus: & de hoc poteſt cognoſcere quilibet delegatus: vt l. cognitio. in princi. ſ. de offic. eius cui manda. est iuriſdi. Quædam est remotio, quæ fit per diſſinitiuam ſentētiam: & illam poteſt facere ſolus præſes: vt hic. Iſtam opi. Iac. Baldui. Dy. tenuit ſemel, cum legeret pro Franciſ. Accur. d. l. cognitio. do. Franci. in ſequenti die legit de iuriſdict. omnium iudicum. vbi reuoluit eandem materiam meri. & miſti imperij. & tenuit glo. ſui patris: tunc quidam ſcholaris receſsit de ſcholis, & iuit ad dominum Dy. & dominus Dynus incontinenti miſit per ſcholas, q volebat diſputare illā quæſtionem. & tenere opin. Iaco. Baldui. & reprobare opi. gloſſ. Et iſtam diſſenſionem audiui ore tenus à domino Cy. & refert ipſe in l. ſi. C. de ſuſpec. tuto. in lectu. Superuenit poſtea Marti. Sili. qui tetigit veritatem huius quæſtionis, non tamē perfecit vſque quaque. Veritas eſt: Vos debetis ſcire, † quod accuſatio ſuſpecti fit ad duplicem finem: quandoq; ad remouendum tutorem, quandoq; fit ad puniendum. Accuſatio, quæ fit ad remouendū, bene poteſt demandari quo ad cognitionem. Ita loquitur l. cognitio. in princip. ſ. de officio eius cui manda. est iuriſdi. Remotio autem est duplex: vt dicebat Iaco. Baldui. vna quæ fit à lege eo ipſo, q poſtulatur ſuſpectus, vt l. quod ſi forte. §. j. ſ. de ſol. & C. de ſuſpec. tut. l. eum quem. & iſtam remotionem poſſet bene iudex delegatus declarare: quia lex ipſa facit. Alia est remotio quæ fit per ſententiam: & illa nō poteſt fieri à delegato, niſi ſit delegatus procōſulis, vel prętoris: vt d. l. j. §. an autē. ſ. de ſuſpec. tuto. Qñ q fit accuſatio ſuſpecti tutoris ad puniēdū: & de iſta accuſatione ſolus præſes prouinciæ cognoſcit. Caſus est hic. Nec de hac poteſt cognoſcere legatus prætoris vel procōſulis. Quandoq; etiam ipſe prætor de hac non cognoſcit: ſed ad præfectum, vel præſidem remittit: vt l. j. in fi. cum l. ſequenti. ſupra, de ſuſpect. tuto. & l. j. §. item ſolent. ſ. de officio præfecti vrb. Et quod iſte §. debeat ſic intelligi, apparet ex materia, in qua iſte §. est ſituatus: ſcilicet in accuſationibus criminalibus ad vindictam publicam: & iſta est veritas. Vlterius procedo, † dicitur hic, qui desiſtit à crimine ſuſpecti, nō incidit in Turpilianū. Contra, crimen ſuſpecti est publicum iudicium: vt l. j. §. conſequens. g ſ. de ſuſpectis tutoribus. ergo desiſtens incidit in Turpilianū. [g] Solut. nego primum: quia non est publicum iudicium: & ideo non pun

ſert. & aliqui ſunt cauſus, & pſonæ q̄ non ſcidūt: vt ſ. l. mulier. j. eo. & in l. ſi ſenatus. §. eos. & ſ. l. diuus. & in l. quærebat. & in l. & in priuatis. ſ. eo. & dicit in l. j. de colu. dete. q qñ cā est allegata añ litis conteſtationē, niſi actio sit famoſa authoritate rei, q licitū est deſistere. Itē ſ. cā criminali licet deſistere. p gratiā intelligas, & ſic intelligiſ j. eo. in l. mulier. lite vero nō conteſtata non licet deſiſtere, niſi authoritate iudicis, & conſenſu rei. niſi p talem accuſatorē reus ſit in famatus, & poſitus ad tormēta. Sic intelligiſ l. ij. C. de aboli. & adde no. p Bar. in l. quæſitū. j. eo. & vide in materia no. per Bar. in l. trāſigere. in ij. col. C. de tranſact.

a ¶ Et inſtigātes. Nō ſolū falſus accuſator ſed etiā oēs ſubmittētes, & inſtigantes, tenētur hac pœna: et ipſi etiam mandātes quæſtionē proſequi accuſatore non proſequēte: & vide Bal. p illū tex. in l. in ſenatus. §. an ad eos. j. eo. & gl. in l. ob hæc verba. ſ. de infamibus.

POMATES.

¶ Vltimo not. text. cōtra, pxenetas. bal. in c. j. §. ſimul. ſi controuer. fue. de feu. tenet contra illam gl. vide quæ ibi not.

b ¶ Vltimo not. Portatores literarū continentium prodimēta, & traditiōes &c. & quid de illis q cōmittūt eis literas, & eos nubūt: vide in l. j. §. ad l. Iul. maieſta. Idem dicit Bal. ſ. portante literas ſciēter, ſecūdū eū in l. j. §. ne autē. C. de cadu. tol.

c ¶ De parricidijs. Vide Bal. & Ang. in d. l. ſi ſciēte. & Bal. in l. ij. §. ſi procurator. ſ. quod quiſq; iu. in reportatis antiquis: licet Bal. contrariū teneat ſ. j. §. ſimiliter. de cōtrouer. inueſti.

d ¶ Sed ſuſpendat. An per appellationē extinguaſ. pnunciatū, dic vt p Bal. in repe. l. tale pactū. §. q. puo cauit. de pact. & per alios in l. q. à latronibus. ſ. de teſta. & qđ nō extinguaſ, ſed ſuſpēdaſ, probatur de iureiuran. c. veniēs. & de re iud. c. cum inter. de app. c. ſæpe. §. qđ ſi. ij. q. v. §. illud. verſ. orientalis. & c. ſi à iudice. de app. in vj. & vide in Spe. in ti. de app. §. nunc breuiter. in prin. ſicut literarum. & per Canoniſt. in c. paſtoralis. de offi. deleg. Fal

non punitur per ſenatuſconſultum Turpilianum, ſed alias extra ordinē: vt l. & in priuatis. & l. ſi quis repetere. §. j. j. eo. tit. Et q nō sit publicum iudicium: dic, vt dixi in l. j. §. de publi. iudi. & in l. damni. ſ. de dam. infect. Dicitur hic, † qui desiſtit ab accuſatione Turpiliani, nō incidit in Turpilianum. Contra, ſ. ead. l. §. j. vbi desiſtēs ab accuſatione ſimpliciter, incidit in Turpilianum. Huius timore quidam variant lectu ram huius legis, & fatentur cōtrarium: ſcilicet q incidant in Turpilianum. & quod hic dicitur, contra desertorem, &c. intelligūt desertorem militiæ, hæc opinio est falſa: quia Turpilianum est crimē priuatū: vt l. iij. in fin. ſ. de præuarica. ideo desiſtens à Turpiliano, in Turpilianum nō incidit: vt hic, & j. eo. l. & in priuatis. Quæro, † hic dicitur, qui accuſat hoc ſenatuſcōſulto, nō est accuſator. quid est hoc dictum? Glo. dicit, non est accuſator, vt desiſtēs incidat in Turpilianum: ſed bene est accuſator alias. Sed poſſemus forte dicere aliter. Qui accuſat hoc ſenatuſconſulto, non est accuſator: ſed magis delator deferens in fiſcū cauſam ciuilem, & pecuniariam. Hoc videtur probari in l. j. j. de iure fiſci.

1 ☞ *Inſtigantes ad accuſandum, quòd teneantur de crimine calumniæ, & Turpiliani.*
2 *Inſtigator quòd poſſit accuſationem proſequi, etiam accuſatore deſiſtente.*
3 *Nuncij, quorum medio fiunt tractatus maleficij, puniuntur.*

Incidit. Hic est notabilis text. vides ergo quod tres puniuntur: ſcilicet mandans, & ille, per quem factū est mandatum, & mandatarius: & etiam puniuntur iſti inſtigatores, & ſubmittentes.

Oppo. glo. de l. Athaletus ſeruus. ſ. de fal. Solue vt ibi. Item opp. de l. ob hæc. ſ. de his qui notan. infa. Solue vt ibi. Item opp. extra glo. de l. aut qui aliter. §. penul. ſ. quod vi aut clam. vbi iſte, per quem quis mandauit, non tenetur. Solu. hic loquitur in delictis grauibus: ibi in leuibus. & dicā plenius in l. non ſolum. §. ſi mandato. ſ. de iniur. Iſtis contrarijs expeditis, ex hac lege † nota, & tene mēti, q de crimine Turpiliano & calumniæ, tenetur non ſolū falſus accuſator, ſed omnes iſti ſubmittentes, & inſtigātes[a]. Secundo nota † q inſtigātes & mandantes poſſunt proſequi accuſationem, etiā principali accuſatore deſiſtente: quod est notādum quod apparet ex eo q inſtigator, vel mandans incidit in Turpilianum, ſi non probat, & nō proſequiſ, vt hic. Dices tu. Iſte tex. hoc non dicit: imo incidit in crimen calumniæ, vel Turpilianum, propter calumniam, vel desiſtētiam ipſius veri accuſatoris: vt dicit hic text. niſi ſubornatus accuſator probauerit. Sed certe hoc non obſtāte dico q poteſt proſequi. Caſus est in l. in ſenatus. ī princ. j. eo. qđ tenementi. † Vltimo nota[b] illud quod dicitur de iſto nuncio, per quem mandatum tale est factum: nota contra nuncios, per quod fiunt iſti tractatus maleficiorum, vt puniatur: & ſic est caſus pro glo. quæ dicit not. argumen. cōtra proxenetas: vt l. ſi ſciē te. ſ. de parricidijs[c].

1 ☞ *Pronunciatum quod extinguatur per appellationem.*
2 *Procurator fiſci, quod non debet citari ad proſequendam cauſam appellationis in cauſa criminali: ſed accuſator ipſe proſequi debet.*
3 *Index, à cuius ſentētia appellatur in cauſa criminali, an debeat citari ad defendendam eius ſententiam? remiſſiuè.*

Reus. Nota q per appellationem extinguitur † pnūciatum. Oppo. glo. quod non extinguatur, ſed ſuſpendatur: vt l. furti. §. j. de his qui notan. infa. & de tempo. app. l. fin. §. illud. Glo. dicit illud esse verum de fictione iuris. A libi tenet gl. cōtrarium, ſcilicet quod vere nō extinguatur, ſed ſuſpendatur[d]: vt l. tale pactum. §. qui prouocauit. ſ. de pactis. Pro quo facit l. quoniam multa facinora. C. ad legem Iuliam de vi. & l. præcipimus. ante medium legis. C. de appel. Veritas est, q in totum extinguitur: vt probatur hoc §. quod apparet: quia ſecuta condemnatoria ſententia, oritur actio ex ſententia confirmante, nō ex prima: vt no. C. de appel. l. eos. in princ. & q in totum extinguatur, tenet glo. hic, & in d. l. furti. & l. j. §. de re iudic. † Vltimo vides hic caſum, q accuſator debet p ſequi appellationem. Pro hoc conſului ſemel in curia ducatus: Aliquis condemnatus appellauit: vtrū ad proſequendam appellationis cauſam debeat citari procurator fiſci? Et videtur quod ſic: quia fiſco est condemnatus. Contrarium determinauit[e] per hanc legem: quia accuſator ipſe debet proſequi cauſam appellationis: vt hic, & l. fin. C. ſi reus vel accu. mor. fue. alias, ſi penden. appella. mors inter. videtur enim ſenſiſſe lex talem accuſatorem ſyndicum, & procuratorem fiſci, ad iſtam cauſam. Præterea, probatur per rationem: nam inter fiſcum & priuatū est iudex procurator Cæſaris: ſed inter priuatum & priuatum, est iudex præſes: vt C. vbi cau. fiſ. per totū. ſed cauſæ criminum licet tractetur de pecunia f applicanda fiſco, debēt coram præſide tractari: vt l. j. ſ. vbi cau. fiſ. & ſic patet quod tractatur inter priuatos. & hoc est verum.

†Quæro, † vtrum[f] iudex, à cuius ſenten 3 f tia appellatur, debeat citari quando appellatur à cauſa criminali: vt iudex veniat ad defendendum ſententiam ſuam? Inno. ponit in c. cum ſpeciali. extra. de app. Dicam in materia de appellationibus.

1 ☞ *Qui deſiſtit ab accuſatione ciuili, non admittitur ad accuſandum criminaliter.*

Vi deſtitit. Lex iſta habet duas lect. & vna est bona: & alia melior.

1 Not. ex vna lect. † quod qui desiſtit ab g accuſatione ciuili, non admittitur[g] ad accuſandum criminaliter, ſuper eodē facto. quod tene perpetuo menti.

h In priuatis. [h] Quæro, quid vult dicere, & in priuatis, & extraordinarijs crimiribus. Gloſſa ponit plures expoſitiones. Tene primam, vt priuata dicātur nominata: extraordinaria dicantur innominata.

Mulier. Opponi. de l. ſi fœmina. C. eodem. Plures ſolutiones dantur in gloſ. Tu potes tenere de duabus vnam: vel quod mulier hic deſtitit pacto: in contrario deſtitit pœnitentia. Vel aliter: hic loquitur in crimine falſi, in quo licet deſiſtere: vt l. Athaletus ſeruus.

lit autem communis concluſio in ſentētia excommunicatiōis, quæ trahit ſecū executionē nec appellatio extinguit, nec ſuſpendit pronūciatū. c. paſtoralis. de app. & not. Bar. in l. ſi de pprietate. & ibi gl. C. ſi à nō cōpe. iudi. Itē alio modo videt limitare Io. And. in c. is cui. de ſent. excō mu. in vj. & vide plene Bal. & alios in l. ſi cauſa cognita. C. de trāſact. & vide Bal. in l. j. in iij. col. C. ex deli. defun. & facit not. quæſtio, quā posuit Bal. ſ. l. j. alias ij. de execu. rei iudi. & vide Bal. in rub. C. de appel. & Imo. & ſequaces ſ. l. j. de appel. Quid autē in appellatione ab interlocutoria, vide Bar. in l. furti. §. j. in fin. ſ. de infa. Quid in reſtitutione, vide in l. illud ſciendum. j. de appellat. & vide quæ habes in l. eos. de re iudi. A dde, an per petitionem conſilij ſapiētis ita extinguatur, vel ſuſpendatur, quē admodum per appellationem. Rom. conſi. ccxxxv.

e ¶ Contrarium determinaui. Si accuſatus & cōdēnatus ad pœnā fiſco applicandā appellat, & ſentētia feratur abſolutoria, nō citato procuratore fiſci valet. quod tene menti.

f ¶ Quæro, vtrum. Vtrum iudex, à cuius ſentētia appellatur, debeat citari, & quomodo, vide qđ dixi in l. de vnoquoque. ſ. de re iud. & ad de Bal. in l. edita. in v. co. de eden. & in l. ſancimus. in xij. col. alias xiij. q. C. de iudi. & adde qđ Sali. ſ. l. ſi qs inſa. C. ſi reus vel accuſ. mor. dixit, q ſi iudex per modū inquiſitionis proceſſit in cauſa appellationis, non est citandus. l. eos. §. ſup his. C. de app. & p alias rationes, quas ibi vide per eū. & in materia vide oīno Bal. in rub. C. de iudi. ad fi. & in l. p hāc. ſ. v. col. C. de tempo. app. & Innoc. in c. olim. in fin. de accu. A dde an iudex citandus ſit, à cuius ſentētia appellatur? Roma. conſil. cccxliij.

g ¶ Non admittit. An autem ſi quis pteſtatur ſe accuſaturum, poſtea desiſtit à tali proteſtatione: an amplius audiat. text. est no. q non. in l. miles. §. ſi ſocer, & ibi Bar. ā. de adulte.

h ¶ Et in priuatis. Circa hoc qđ hic dixit

Ibi: dicit hic: de notorijs. tu: de ea materia non nulla videbis tradita ab Ant. Gomez lib. 3 Vari. c. 1 n. 41 cum sequentibus.

glo.ꝙ in causa ciuili tractus in iudicio ꝑ calumniam, potest puniri criminaliter: vid Bald.in l.si tibi. C.de libe.cau.et vide quod habetur in l.stellionatus.š.đ cri mi. stel.

a ¶Fuerunt opi. Desistēs ante litē cōtestatā non incidit ĩ Turpilianum.et vide in materia quæ dixi in l.j.§.suspecti.ad fi. š. eo.post Bart. et late Cy.et.doc.in l. j. C. eo.ꝑ Io.in addi.Spe. in tit.de accu. in iij. parte.§. quinto tractandum.in versi.j. et vide quæ no.Bar. in l.si maritus.§.si ne gauerint.š.de adul. ĩ versi.iij.et Bald. in l.j.C.vt intra certū tēpus.et docto.in c. licet. de accus. plene per Bal. in l.accusationibus. in vltima co.C.qui acc.et Angel.in rubr.C.de in ius voc.per Bald. in l.j.in xvij.co.C.q accu.qui dicit,ꝙ accusator post lit. contestat. potest cogi per iudicē persistere ĩ accusatione nec aliquo mō pōt đsistere,nisi obtenta absolutiōe: sed antequā reus respondeat, bene pōt desistere.

b ¶Sic dicendū. Not. ꝙ differentia est inter desistētē penitus ab accusatiōe,et differentem processum ita ꝙ labatur instantia:et eum qui est cōtumax intra tēpus ĩstantiæ differēdo ꝓcessum:vt not.declarat Bald.in l.qui crimen.in ij.C.de q ac.

c ¶Calūnia. Not.de pœna denūciatoris desistentis : et vide Bar.in l.diuus.la ij. đ custo.reo.š.Et qd de syndico, vide infra.et facit quod no. Bar.in l.i senatus. §. an ad eos.j.eodē.

d ¶Sed canonistæ. habēt.Quæ dicātur crimina notoria: et an super istis criminibus valeant ꝓbationes, factæ ordinario tramite omisso: dixi in l.ij.§.si se publico. š.de adult.& Bartol.hic vide omnino Innoc.in ca.statuimus.de offi. dele. et plene in ca.fin. de coha.cle.et mu.et dicit Ioā.et ibi do. Anto.in c.cum speciali. §.j.de appe.quod delictum dicitur notorium, si quis de delicto conuictus est ꝑ testes, contra quos nihil opposuit,vel ꝑ sententiam,a qua nō appellauit,vel si fuit confessus, et confessionem non impugnat.

seruus.supra de falsis. et ibi not.et vtraꝗ sol.est bona.

Post abolitionem.

Op.j. eo. l.si qs repetere.Solu. Hic loquitur in abolitione priuata,secus in publica,

1 *☞Quando desistens ab accusatione incidat in Turpilianum.*

Quæsitum.

Opp.et videt̄ ꝙ desistens ante litē cōtestatā teneatur crimine Turpiliano:vt infra.e .l.in senatus.§.qui post.
a Huius contrarij timore fuerūt opiniōes[a] inter Io.et Azo.ex vna parte:et Hug.ex
1 alia parte. Dicit Io.†ꝙ desistens ante litis contestationē incidit in Turpilianum:id est,sententiā Turpiliani,vt d.l.in senatus. §.qui post.Hugo dicit cōtra. Pro hoc alle. legem istam.Sed Io.ad istā legē respōdet ꝙ non tenetur verbis:sed sententia.Itē facit pro Hu.quia ante litis contestatiōnē non dicitur quis agere,sed agere velle:vt l.amplius nō peti.supra rē ratā haberi. Ad hoc potest responderi ꝙ hoc verū est ĩ ciuili,sed secus in criminali. Item pro Hug. facit l.miles.§.socer.š.de adulte.sed ibi libellū nō dedit.Itē facit pro Hugo.š.de in ius voc.l.libertus.et l.quāuis.sed ibi tex.loquitur in casibus,in quibus licet desistere. Item facit pro Hugo.l.sine metu.C.de adul.Sed ibi loquitur ĩ personis,q̄ possunt desistere:vt leg. in senatus.§.eos.j.eodem. Quid dicemus? Gl.cōiter tenet opi.Io. ꝑ d.l.miles.§.socer.š.de adul.et l.j.C.ad Turpilia.et Dy.etiam sed Cy.in d.l.j.C.eodē. dicit,ꝙ.post datū libellum,et post datū fideiussorē de ꝓsequēda lite,incidit in Turpilianū,vt ibi,secus ante litē cōtestatā.quā opinio refert gl.in l.j.C.vt intra certū tps quæ.cri.termi.Mihi aūt videtur sic dicen-
b dū[b]. Quidā sunt casus,in quibus licet desistere ex qualitate ꝑsonæ accusatoris : vt š.eodē.l.j.§.accusationē.in fi.et j.e.l.ĩ senatus.§.eos. Quidā etiā sunt casus,in qbus licet đsistere ex qualitate delicti,vt l. Athaletus seruus.š.de falsis. Et de istis nō est q̄rendum,an ĩcidant in Turpilianū: et hoc modo pōt intelligi hic. Quidam sunt casus,in quibus non licet desistere, et tunc est aduertēdum de tempore. Quoddā est tēpus post litē contestatā,et tūc nullo modo licet desistere,vt š.e.l.in senatus.§. qui post.et hoc secūdum oēs. Quoddā est tps ante litis cōtestationē post datū libellum, & post datū fideiussorem de prosequēda lite,& tūc etiā nō licet desistere:vt l.j. C. ad Turpilia.et qđ no.in l.j.C.vt ĩtra cer. tempus quæst.cri.ter. Quoddā est tps añ datum illum fideiussorem,post productā tamen accusationem. et hic est aduertendum, aut reus est iam citatus vel non, vt reo citato nullo modo liceat desistere: vt in authent.q semel.C.quomodo et qñ iud.cōiuncta l.absentē.infra de pœ.añ citationē vero rei,licet desistere scđm qđ in ciuilibus licet. Quoddā est tēpus añ accusationē ꝓpositā,tñ postquā quis minatus est se accusaturū,licet de hoc dederit libellū præsidi,vel principi,s.ꝙ volebat accusare,nō ꝙ accusabat,et tūc indistĩcte licet đsistere,vt š.de adu.l.miles.§.socer.et hic.

Ab accusatione.

Destitit, id est, expresse deposuit per actum accusationi contrarium:vt l.quæsitum.š.de adul.& j.proxi.§.Potes etiam ponere exemplum.Barto.

Destitisse uidetur.

Scilicet tacite: circa hūc §.dic vt dixi š.eo.l.j.§.si quis autē.

1 *☞Syndici, & alij officiales, qui necessitantur denunciare,non tenentur nisi de euidenti calumnia.*
2 *Syndicus denuncians si non probat, & ꝙ sit in euidenti calumnia,punitur extra ordinē.*
3 *Notorium dicitur,quod habet causam permanentem manifestum, causam momentaneam.*

Nunciatores.

No.§.est pro syndicis communitatis. Quæro,exemplum huius l. Glo.ponit in curiosis,& in alijs officialibus, qui sine inscriptione habent denunciare:vt l.ea quidem.C.de accusa.& C.de curiosis. l.j.Secundo circa legem nostram quæro:quia hic est duplex litera:quidam habent assistere:quidam habent abstinere:quæ lite-
1 ra sit verior? †Respondeo,& pro huiusmodi declaratione præmitto vobis ꝙ isti syndici, & cæteri officiales, qui denunciant
c ex necessitate officij,nō tenent̄ nisi de euidēti calūnia:[c]vt l.tutorē.š.de his qui.vt indig.& l.post legatum.§.aduocatos.eo.ti. Hoc præmisso,si quidem habes assistere,tex.stat proprie: quia debent probare crimina quæ intendunt,alias punientur de euidenti calumnia.Si habetis abstinere similiter procedit:quia potest abstinere,nec punietur de præsumpta calumnia:sed punie-
2 tur de euidēti calumnia. †Quæro,qualiter puniētur isti syndici? Puniētur de crimine Turpiliano.Gl.videt̄ velle ꝙ sic:sed veritas est,ꝙ non puniūtur Turpiliano,sed puniunt̄ extra ordi-
3 nē:vt l.diuus.§.fi.š.de cust.reo. †Dicitur hic,notorijs.quæro, quæ dicantur notoria crimina? Tractatum de notorijs crimini-
d bus non habemus in iure nostro:sed Canonistæ habēt[d] tractatum longū.& Spec.ponit in ti.de noto.crimi.& est modus procedendi per se de notorio crimine quod dic,vt in dicto tit.de noto.crimi.& Cy.C.de accu.l.ea quidē.tangit aliqualiter.Tamen quantum ad propositū nostrū secundū doct.nostros,notorium dicit̄ proprie illud,quod habet causam permanentē. Illud vero quod habet causam momentaneā,dicit̄ magis manifestū q̄ notoriū:vt l.ciues.& ibi not.C.de app.Hoc probat tex.in aut.qui semel.C.quomodo & qñ iud.vbi proponere edicta potest facere aliquid trāsire in notoriū:quia habet causam permanentē. Sed vox præconis paucis innotescit:quia habet causam momētaneam.Et pro hoc facit quod not.š.qui satis.cog.l.si vero.§.qui pro rei Sed Canonistæ dicunt aliter. Sed circa hoc instatur, si crimina notoria sunt denunciata,ad quid debeat assistere nūciator? Respondeo,potest intelligi notorium proprie:id est,valde manifestum:tunc habet necesse assistere,vt probet esse notorium.Item potest intelligi notorium,vt dicatur notoriū ipsa denunciatio,quæ inducit crimen in notorium:& tunc debet assistere vt probet crimen,& istę duæ expositiones tanguntur hic, in glo.j.& in glo.super ver.assistere.

Calumniæ.

Opp.ꝙ teneatur crimine iniuriarum,non de calumnia:vt l.lex Cornelia.§.si quis lib. š.de iniur.& l.quod senatus.eo.titu.Glo.fatetur ꝙ punitur crimine iniuriarum,nō crimine calūniæ.Sed secundū hoc nō faceret ad hunc tit.ideo gl. dicit,intantū facit ad hūc tit.quasi dicat, ille,qui in illa accusatione calumniatur,crimine calumniæ punitur: & sic apparet ꝙ illud est crimen publicum. Sed certe ego dixi in l.j.š.de pub.iudi.ꝙ crimen,de quo loquitur l.quod senatus.nō est publicum iudicium,eo modo quo appellantur publica iudicia in l.j.š.de publi.iudi.Sed tamen hæc lex nō probat,ꝙ in l.quod senatus.illud crimen sit publicum:quia etiam qui calumniatur in priuato crimine,punitur de calumnia:vt not.in l.j. §.j.š.eo.ti.

Si quis repetere.

Vos habuistis in l.libellorum.§.fi.š.de accus.& videbitis statim j.eo.in l.aut priuatim.§.fi.ꝙ post abolitionē impetratam licet repetere reum intra triginta dies:modo quæritur vtrum tempore quo reus reperitur,possint obijci exceptiones,quæ ante obijci non poterant.Respondetur hic in tex.contra hunc tex.habuistis casum š.de accu.l.hos accusare.§.hoc beneficio.Solue vt dixi ibi.hic non repeto.

1 *☞An possit conueniri iniuriarum,qui contra me egit ciuiliter, & calumniose.ꝙ sic.*

Si stel

Si stellionatus.

Vides quod in priuatis criminibus non habet locū senatuscōsultū Turpilianum,sed punitur officio iudicis extra ordinē,vt hic, &
1 in l.& in priuatis.š.eo.& l.j.§.suspecti.š.eo.† Quærit gl.aliqs egit contra me ciuili actione calumniose:an possit conueniri actione iniuriarum? Videtur quod non:quia in ciuili iuratur de calumnia.per hoc tollitur actio iniuriarū,q̄ cōpetit pro calumnia:vt insti.de pœna teme.litigan.§.j. In contrarium videtur:quia etiam in criminali iuratur de calumnia:vt C.de iuramen.calum.l.j.sed in criminali quis potest de calumnia accusari:ergo etiam in ciuili. Respondeo quod in actione iniuriarum potest conueniri. Casus est in l.item apud Labeonem §.si quis non debitorem.š.de iniur.& l.si creditor.& l. si iniuriæ.š.de iniurijs. Non obstat quod dicitur de iuramento calūniæ:quia fateor quod excusat à calumnia præsumpta,non ab euidenti:vt dixi š.eo.l.j.§.quæri potest.

Abolitio.

Hic iurisconsultus incipit tractare secundam partem rub.scilicet de abolitionibus. Not.idquod dicit tex.quod est nota.ꝙ triplex est abolitio,s.publica,legalis,& priuata.

1 *☞Abolitio quid sit.*

Ut priuatim.

Triginta dies

Quæro an ꝑ abolitionē recedatur totaliter à prima instātia Gl.hic videtur dicere quod nō,quia ista repetitio fit redeūdo ad primam instantiā:nec enim totaliter prima accusatio perimitur. Vide gl.quæ incipit licētia.ibi:& not.&c.Cy.in l.j. C. de abo.dicit ꝙ ista gl.est falsa,per l.libellorū.ver.quod si libel-
1 li.š.de accusa.Dicit enim†ꝙ abolitio nīl aliud est,quā nomē rei aboleri inter reos,& eum à iudicis instantia absoluere. Et hoc videtur probari j.eo.l.si interueniente.circa fi.Pro hoc ēt diffinitio abolitionis,quam ponit glo.C.de abolitio.in rubr. tamen hoc non obstante puto gl.verū dicere. Nam rei nomē aboletur per publicam abolitionem,& per legalē cum licentia redeundi ad accusationem intra triginta dies:& sic cum licentia repetendi. Non est ergo abolitio simplex, sed conditionata:merito ad eandem instantiam potest redire. Hoc probat hic tex.& gl.dicit etiam in l.libellorum.in fi.š.de accu.

a Quærebatur

[a]Quādo quis accusationem nō prosequitur,qa iudex exceptionem temporis obstare pronunciat,in Turpilianū nō incidit.h.d.secundū verā lecturam.Op.de l.j.§.accusationem š.eo.Gl.dat plures solut.Breuiter teneatis istam:ꝙ:quod hic omisit prosequi causam:quia iudex pronunciauit illam exceptionem obstare.& ista exceptio habet vim abolitionis.merito in Turpilianum non incidit.

Si interueniente.

Qui reum non repetit publica abolitiōe interueniente,in senatusconsultū non incidit.h.d.Hic videtur tex.ꝙ per abolitionem instantia extinguatur:& qđ reus à iudicio eximatur.Sed vt dixi vobis in l.aut priuatim.in fi.š. eo.& ista exceptio,si sub conditione nisi intra triginta dies repetatur.

1 *☞Tutor accusare potest nomine pupilli,& debet dicere,quod accusat causa pupilli & pro pupillo.*

Diuus.

Vide gl.quæ incipit,nō nomine &c.videbitis hic gl.quæ dicit,tutorem nō posse ac-
1 cusare nomine pupilli.†Sed ego tenui vobis contrarium in l.ij.§.fi.š.de accu.tamen ex hac l.habetis practicam:vt tutor dicat se accusare causa pupilli,& pro pupillo:licet non dicat,nomine pupilli.

1 *☞Instigator dicitur,qui probationes accusatori parat.*
Delictum quod & quando probari possit per instrumentum.

In senatus.

No.tex.qui dicit,hoc autē verbū, peregisset.debet ergo accusationē peragere,non solum qui accusat,sed etiam instigator: vt hic & dixi š.eo.l.j.§.incidit. Quæro,quid vult dicere text. ibi:quiꝗ chirographum.Gl.exponit duob⁹ modis. Vno modo quod loquatur in chirographo,in quo continetur se daturum pecuniam si accusaret,& iste dicitur instigator:& punit̄: vt š.eo.l.j.§.incidit. Et alio modo dicit gl. chirographū,quo continebantur probationes,per quas delictum poterit ꝓbari.
1 Ita no.hic in j.gl.in fi.Ex hac gl.not.†ꝙ instigator dicitur,qui parat accusatori probationes. Vidistis š.eo.l.j.§.incidit.Secundo no.scđm hanc lect.ex ista gl.ꝙ delictū
b potest probari per instrumētum[b].Hanc qō.disputauit Iac.de are.quā refert Cy.in l.pe.C.de proba.ꝙ per instrumētum possit probari delictum,videtur casus no.hic & no.in l.contra negantē.C.ad leg.A ql.& C.quo.appel.nō reci.l.ij.In cōtrarium vr̄ tex.in l.diuus.š.de cust.reo.& š.de test. l.iij.§.idē diuus.ibi:testibus,non testimo-
2 nijs esse credendū. Dic breuiter,†quoddam est maleficium,quod committit̄ contrahendo:& illud potest probari per instrumentum, vt hic. facit š.de his qui notan.infa.l.quoniam.& C.de sepul.vio.l.j. Si enim facimus societatem ob aliquē accusandum,vel non accusandum:certe poterit probari ista societas per instrumētū, Quædam sunt delicta,quæ aliter cōmittuntur:& tunc si volo producere instrumentum ad probandum aliquod adminiculum circa delictum:vt quia volo probare ꝙ dedisti damnū in re mea:ad probationem dominij produco instrumentum tunc possum.Idem ad probationem adulterij,produco instrumentū, quo probat̄ matrimonium.hoc potest fieri:vt l.contra negantē.& quod ibi no.C.ad l. Aqui.Sic posset intelligi l.ij.C.quorum appella.nō recip.Hoc etiam mō posset intelligi hic. Si vero volo probare ipsum maleficium directo per instrumentum:vt quia cū tu percuteres aliquem,ille dixit notario,scribas ꝙ talis me percussit:tunc delictū per instrumentum non potest probari,vt d.l. diuus.š.de custo.reo.& l.iij.§.idē diuus.š. de testi.quia iudex debet audire testes, q dicant hoc:vt in aut̄.apud eloquētissimū. C.de fi.instru.in d.§.idem diuus.

1 *☞Iudex inquirens si est in euidenti calumnia, incidit in Turpilianum.*
2 *Ille cuius instigatione iudex inquirit,tenetur pœna Turpiliani.*
3 *Qui hodie ex formā statutorum accusant,incidunt in Turpilianum.*

An ad eos.

Circa istam l. quæro de duabus quæstioni-
1 bus:primo,†an contra iudicē inqrentem de maleficio habeat locum senatusconsultum Turpilianum? Et tex.hic videt̄ quod sic,vbi extra ordinem cognoscunt. Sed gl.volens.hoc euadere exponit,cognoscunt,id est, cognosci postulant,& sic non loquitur de iudice. Quid dicemus? Breuiter iudex inquirens ex necessitate officij,à calūnia præsumpta excusatur,vt patet ex omnibus regulis,quas dedi in l.ij. §.si publico.š.de adul.ergo excusatur à pœna Turpiliani,nisi
2 sit in euidenti calumnia:vt j.proxi.†Secūdo quæro, [c]an ille,
c cuius instigatione iudex inquirit.teneatur pœna Turpiliani. Et sic est tex.ꝙ sic,ibi:extra ordinem cognoscūt:id est,cognosci postulāt.Et sic isti tales condemnabūtur in expensis,sicut principales accusatores:arg.ad hoc š.proxi.š.eo.l.j.§.incidit.
3 †Item nota ex hac lege arg.contra illos,qui hodie ex forma statutorum accusant,vt incidant in crimen Turpiliani.

Eos.

Opp.C.de adulte.l.abolitionē.& de l.qui cum maior.§.sed si minor.š.de bonis liber.Sol.Speciale est, vt prædixi,scilicet marit⁹,& patron⁹ excusantur à calumnia:

DD

a ¶Quærebatur.Qui desistit eo,qa iudex pronunciauit nō esse procedendū, non incidit in Turpilianum.Et quando qs dicatur desistere, vide gl.no.& ibi Bar. in l.Papinianus.§.j. š.de inoffi.testa.

b ¶Per instrumentū. Vtrū delictum possit probari per instrumentum : adde no.per Inno.in c.statuimus.de offic.dele.& Bal.in l.cōtra negantē.C.ad l.aq. & in l.ij.š.de ferijs. Et vtrum per priuatā scripturā probetur delictum, vide Bar.in l.non intelligitur.§.tacite.j.de iur.fis.& dicit Ioan. An.post Host.in c. cum ad sedem.de re. spo.ꝙ violētia pōt probari per instrumētū.sed Ioā.An.in merc.in c.ꝙ directo disputando tenetur ꝙ non pōt probari, nisi instrm̄ cōfectū fuerit de voluntate partium.adde gl. in c.cum in ecclesijs.de maio.& obed.Et de hoc ꝑ Io.An.in reg. semel.malus.de reg. iur.in mercu.et Bal. post Cy.in l.fin. C. de proba.& hoc durū.adde & vide ca. his quæ.de maio.et obe.& c.cōstōnem. de ver.sig.in vj.per Salic.in l.singu. C. de accusat. Dicit tñ Bal.ꝙ istud fallit,nisi esset notorius officialis,quo casu crederet̄ sibi de delicto,secundum eū in rubr. C.de fide instru. in ver.sed adhuc dubitatur. sed contumacia bene probat̄ per instrumentum,secūdū Bal.in l.j.C.quorum appella.de quo vide per Ioā. Andr. in rub.de instrumē. edi.in iij.colum.

Ibi: qd delictum de Resol. 15 q. videndus est Ju. Clarus in pract. crimi. lib. 5 § fi. q. 54 n. 1. qui post distinctionem multa concludit

c ¶Secundo quæro. An ille ad cuius instigationem iudex inquirit,teneat̄ pœna Turpil.& vide glo.in l.ob hæc verba.š.de infamibus.

¶Et tunc incidunt. Hæc solu.non sapit, cum dicta distinctio toquatur in obligatione:sed imo videtur potius dicendū per hūc §.cp qui nō potest accusare,desistendo non incidat ī Turpilianū. fateor hoc:sed in quantum dicit,cp maritus nō pōt accusare: id verū puto,si considerauerit vt maritus alias non:ar.l.adigere. §. quāuis.ff.de iure patr. Vnde ad propositū,quando maritus accusat vxorem de adulterio, aut accusat iure mariti:et tūc quia consideratur vt maritus,puto verū, cp sicut nō potest accusare,sic desistendo non incidit in Turpilianum.& sic loqtur l.is cuius.§.fin.ff. de adul.et probatur hoc:quia sic diceremus quod nō teneatur de calumnia : vt dicit glo. magna, in princ.l.iure mariti. C.eodem.cū priuilegiū dicatur contra ius commune.l.j. ad municip. Item hoc videtur,pbari in d. l.iure mariti. C. eodē. ibidū dicit,si nō elapsi sunt sexaginta dies,&c.vbi includit clare solum, qd quando intra sexaginta dies accusat,releuatur a calumnia: secus si post,aut accusat iure extranei post lx.dies:& tenetur d calumnia, cū extraneus teneatur. Nec obstat iste §.quia cū accusatiure extranei non cōsideratur vt maritus:sed vt extraneus agit,&c. argu. §.de pc.l.q duos.

¶Qui post. Adde vt per Spec. in titu. de accus.in iij.parte. §.quinto loco.versi. sed contra.& ibi Io. Andr.

¶Statutum hic est. Quæstio pulcherrima est ista:et vid qd no. Inno.de elect.cā cū in cunctis.& text. no.in l.aut dāna. §. si quis.ī. de pœn.& Inst.de iiu.§.sed hodie.et vide in simili g.no.p gl.in Cle.j.d magi.et etiam vide Io.And.in præalle. e.cū in cunctis. ver. triennio.et in addi. Spe.in tit.de pœnis. in fi.prin. Et qd de dilatione data alicui per legem,an confundatur cum dilatiōe conuentionali , vel incipiat a die primi termini conuentionalis.vide Bal. in l. fi.C.de repud. hæredi. Itē facit text .in l. capite quinto.supra de adulte.et quod in simili no.Bar. in fi. §.quoties.de pub.

nisi sint in euidenti calumnia:vt vidistis ff.de adulteriis.l.si vxor.§.fi.ita hic,si sunt in euidēti calūnia,quādo desistūt:vt quia euidēter constat,cp possunt probare malefici,& desistunt,vel desistūt per pecuniam,& sic per calumniā: & tūc incidūt[a] in Turpilianum:vt legibus cōtrarijs. Alias,secus,vt hic. Verūtamē alij,vt Azo, legunt hanc legem alio modo,vt ponitur in fi.gl.quæ lect.est vera in se: tamē non congruit literæ:quia tex.nō quærit, vtrū possit accusare,vel non:sed vtrū incidat ī Turpilianum vel non.

a *Accusator post mortem rei, cp debeat prosequi crimē propter bona.*

Si propter mortem. Nota ex hoc tex·†quod accusator etiam post mortem rei debet prosequi crimē ꝓpter bona,quod est in casu,in quo non tollit crimen morte:quos casus habuistis supra,de accusati.l.ex iudiciorum. Vlti.vide gl.super verbo,non ideo:ibi:sed arg.contra,ī §.si homo.Sol.dic vt ibi. Itē ibi:in l.fi.§.j. Solue vt not.per Dyn.in l.& in totū.ff.de impē.in rebus dota.fa.et per Cyn.in l.ad comparandas.C.mandati.

Qui post. [b]Hic videtur tex.quod ante lit.cōtest.quis non possit desistere,nisi sit ꝑditus.Sed Hugo subaudit,maxime. Alij nō subaudiūt. Dic vt dixi supra,eodē.l.quæsitum.

Quanquam. Hic est bonus & raro casus. Hic§.cō sueuit cōmuniter allegari pro casu in qstione pulcherrima. Statutū hic est[c],cp cōmittens homicidiū condēnetur in mille, & stet ad cōfinia per viginti annos a die factæ condēnationis. Cōtingit cp vnus ꝑcit homicidiū: & pendēte primo decēnio iterum aliud homicidiū commisit:quæritur vtrū decēniū secūdū incipiat a die finiti decennij puniri:an a die cōdemnatiōis super secūdo latæ. Et dicit quidā hic esse text.quod a die cōdēnationis latæ super secundo,nō inspecto decēnio primo. Ita dicit quidā. Hanc quæstionē vide ter disputatam. Primo quidā antiqui disputauerūt:& postea disputauit eam Iac. Butr. & Rayner.de Forl.in diuersis terminis,sed pūctus erat idem. Vos debetis scire qd species non recipiunt duplicationem, vt l.Lucius.§.impuberē.ff.de leg.ij.& l. plane.§.j.ff.de le.j. Mō ad propositum [d] istud decēnium,quo quis debet stare ad confinia,potest poni qñque vt species. Verbi gratia,stet ad cōfinia per decē annos a die condemnationis factæ:et tunc ponitur tē pus vt species. Loquitur enim ita de illo decēnio cp non de alio. Ita procedit dicta determinatio:quod a die cōdēnationis secūdo factæ currat decennium secundum. Non obstat cp decennium primū non sit finitum.esset enim aliud decēnium,vt l.si vsusfructus[e] mihi in biennium.ff.de vsufr.leg. Sed si tēpus apponit simpliciter,et determinate,vtputa,stet ad confinia p decēniū:nec dicit de quo decēnio:tūc videt cp debeat incipere nouū decennium a die finiti decennij primi:et tempus quo fuit ad cōfinia ꝓpter aliud non imputetur illi tēpori,ar.pro hoc l.seruus qui testamēto. §.j.ff.de statulibe. Ista videt mihi veritas.

1 *Statutum, cp banniti pro maleficijs soluta certa quantitate rebanniantur,habet locum in carceratis.*

2 *Statutum, cp banniti habeant securitatem durante guerra, non extenditur ad carceratos.*

3 *Statutum, quod soluenti condemnationem intra decē dies relaxetur quarta pars, extenditur ad carceratos.*

f **Domitianus.** [f]Habui semel de facto hanc qōnem.†factū fuit statutū[3] in ciuitate Pisana , quod exbanniti liberantur a bāno soluēdo certā quantitatem taxatā,secūdū qualitatem maleficij,ꝑ quo erāt exbāniti. Mō quidam exbannitus erat positus in carceribus,qro vtrū ex vigore illius statuti debeat relaxari. Ego dicebā,videtur cp non,per casum huius legis. Ad idē videtur text.in l.ij.ff.de custo. reo. Puto,cp veritas sit in cōtrariū. Pro cuius euidētia debetis scire[h] cp ista generalis abolitio non dimittit crimen : quia ex eo crimine pōt repeti ab eodē,vt l. si quis repetere.et l.aut priuatim.§.fi.ff.eo.et ideo carcerati non relaxantur,ne iudicium finiatur,quia si relaxarentur forte fugerēt: & sic iudiciū esset fruſtratoriū,ga postea non,possent repeti. Hæc est rō hic . Sed pone in speciali abolitione,postquā repeti nō potest quis,verū est,cp nō potest repeti ab eodem:vt ibi.sed ab alio sic: vt l. hi tñ.§.fi.ff.de accusa.et l.mulier.in fin.ff.e. &l.j.C.dē aboli. Et certe illa abolitio specialis porrigeretur ad carceratos:vt l.fi.circa princ.C.de aboli.ita dico in proposito, cū per tale statutum exbānitus soluendo certā quantitatē dimittat de bāno,et ei di mittitur crimē,ita cp ammodo ipse repeti nō pōt,merito talis reformatio porrigit ad talē exbannitū carceratū.†Sed si esset facta reformatio, p quā quis totaliter de banno non eximitur,ita cp delictū nō remittatur,sed differat. Verbi gratia,tēpore guerræ est factum statutū cp exbanniti habeāt securitatē durante guerra,tūc tadicit Dy.cp lex ista est in ar. †cp si cauetur statuto, cp soluēs intra decē dies habeat beneficiū quartæ partis:qd istud ad carceratos non porrigitur. Sed veritas est in contrariū:vt dixi §. quia beneficia,per quæ pœna tollitur,ad carceratos ptinēt:secus in beneficijs,per quæ pœna differtur,et supra dixi.

1 *Statutum de carceratis relaxandis,uel rebanniendis,non comprehendit carceratos, uel bannitos de crimine falsi.*

Vcius. Ad crimina in qbus ex vtraque parte icūbit onus probandi,abolitio nō porrigit. h.d. Oppo.de.l.si interueniente.ff.eo.vbi quis nō cogit repetere accusationem post abolitionem. Sol. Ibi loquitur in criminibus,ad quæ abolitio se extendit.hic secus. Sed contra hoc videt,quia in crimine falsi licet desistere,et sine abolitione:vt leg. Athaletus.ff.de falsis. Respōdeo duas solut. possumus dare.qd ibi est speciale,s.quando loquitur de crimine falsi,s.testimonij:vt ibi. Vel aliter,ibi loquitur in eo q nō accusauit:sed quædā verba dixit,s.probaturū se & ista forte est melior. Nā regulariter videtur,cp in crimine falsi nō admittit desistētia.qd apparet:qa in quibusdā personis est speciale,vt possint desistere:vt ff.eo.l.quæsitū.et l.mulier.et l.j. §.accusationē. ver.at qui.supra.e.et istud putarē verius. Vel aliter dicere possumus sustinendo hanc opinionem,quā supra dixi mō, cp oēs leges quæ dicunt,cp in crimine falsi licet desistere , sunt veræ quantum ad hoc,vt nō perdā cōmodū ex illo testamento vel scriptura,quam dicit falsam,vt l. Athaletus.supra de falsis . & leg. Papinianus.§.meminisse.supra de inofficio.testa.et l.alia. C.de his quib.vt indig. Sed quantum ad Turpilianum nō licet desistere sine abolitione[i] concessa ex certa scientia,vt infra dicam.

g ¶Ad propositum. Adde not. in l. simili ꝑ Bar.in l.fi ita stipulatus essem abs te.ff. de verb.obliga.vbi alleg.ista iura.

¶Si vsusfructus.Et vide ibi Bar.

¶Domitianus.adde Io.An.in tit.de obe, et vide Bal. in rub. de transact.vbi pulchre loquitur super ista l.vide omnino. Andre.Barb.

¶Statutū. Limita tamē ista,nisi essent exbanniti,vel carcerati ob crimen falsi: vt no.dixit Bar.in l. Lucius.j.eod. & de hac eadem q.de quæ hic per Bart.vide p eum in repe.l.si is q pro emptore. in ix. col.de vsur.& in lo. mnes populi.in v.q. ff.de iusti.et iur. et l. cū lex.supra de legi. & in l.ij.ff. de custo. re.et vide per Ioan. An.in Spe.de obli. et so.§.j.ver.disputauit Franciscus &c. et hic adde Ange.in l.libellorum.§.fin.ff. de accu.

h ¶Debetis scire. An iudex inquirens et desistens incidat in Turpilianum.et idē in iudice falso inquirente adde Barto.in d.§.si publico.

i ¶Sine abolitiōe. An in crimine falsi concedi possit abolitio, adde Bald.in l. fina. in fin.C.de aboli.

Ibi: imo est casus: pro ista doctrina videndus est Hypol. de Vnic 8. cognitionum. n. 69 ff sequent

a ¶Non porrigitur. Statutum quod carcerati relaxentur,non includit carceratos de crimine falsi. Adde quod no.dixit Gul.de cu. in l.sed si ex parte.§. quāquā.ff.quod cum eo.per illum tex.no.cp si alicui est cōcessum priuilegiū quod non teneatur respondere creditoribus suis vsque ad decem annos,cp non extenditur ad debitores ex causa delicti.Et pro hoc ff. de re iud.l.si reū. & quod no.gl i aut. de manda.prin.§.cp si delinquētes.ī ver. vti nocentes. ꝑ illū tex.Et adde q vide tur trahi ad carceratos quoscūcp, etiam ob enorme scelus secundum Bal.in l.iij. C.de epis.au.vbi vide Bar.& ad Barto. hic adde Ang.in l.ij bellorū.§.fi.ff.de accu.vbi etiam cp non porrigit ad delicta liquida per l.fi. C.de aboli.& idxit Bar.in l. Lucius.j.eod. & de doc.& bar.hic loqt Pet.de an.in c.cano num statuta.in ver. sed aliter quærit bar. de constitu.Et adde quod dixi in l.de pupillo.§.pluribus ff.de operis noui nuncia. Adde,an indulgentia facta bānitis trahatur ad carceratos quod consuluit bal. in ciuitate Brixiæ, consil.cclv.iij.libro.

b ¶De quæstionibus. Bal.in l.pe.in x.q.ff execu.rei iudi.videt tenere opi. Cyn. & bal.in l.fi.de iurisdi. om.iu.in v.q.& Io. Cal.in repe.ca.illud. in viij.q.de rap.&c.

c ¶Quæro quis.Et fac it ad intellectū authen. bona dānatorum.C. de bo.dam. vnum nota.cp bona mobilia censent esse eiusdē territorij,vbi reperiuntur:quia populo seu fisco illius loci cōfiscantur tex tus secundum Bald. sin.in ca.j.§.si vero. de pace te.Et de ista forma annotationis bonorū vide Spe.in ri.de accus.§.qualr. & gl.in l.ij.C. si pē. app.mors interue.et an hodie ista annotatio valeat,vide bal. in d.ca.j.§.si quis.de pace tenen.in gl.ad- de quod in bonis bāniti licitum est cuicq damnū dare: vt est glo.no.in vsi.feu. in c.j.in ti.hic finiē lex: in verbo, solutionē. circa mediū.& not. Bar.in l.vt vim. ff.dē iusti.& iu.Sed Bal. dicit in d. ca.j.quod illa glossa non est vera in banno imperiali,quod ē diffidatio quædam.in authen. cassa.C.de sacrosan. eccle.& dicit, cp nec legen ec eqtate hoc cauetur:imo si iudex hoc vellet in sententia dicere,non posset.Hoc not.qa vt dicit alibi tex.bona non delinquunt:vt in auth.vt nul.iud.§.j.& quia et etiam bannito ius reddit de bonis suis,vt in l.Papinianus exuli.de minori. Sed fallit in feudo:vt in d.c.j.& ibi subdit,an valeat statutum quod banniti possent diffinitiue damnari.de quo dicendum est,vt per Io.an.in c.veritatis.in fi.de do.& contu.in nouel.& etiam quærit glo.in d.c.j.vtrum Potestates terrarum possint aliquem bannire? & dicit cp sic:& quod operatur idem quod bannum Regis,licet Rex sit maior quolibet Potestate:licet gl. Insti.qui.ꝛo.ius pa.pos.sol.§.relegati.dicit,quod bannum operatur secūdū qualitatem delicti:quæ gl.debet intelligi,quando per statutum,vel consuetudinem loci,damnum succedit loco diffinitiuæ,per interlocutoriam in sua natura stante nunquam inducitur maxima capitis diminutio.l.quid ergo. §.quid tamen.ff.de insa.Bal.in d.c.j.& ibi vide per eum,cp bannum nō afficit res positas extra territorium.Et ad id quod dixi ff.an potestas possit bānire,adde quæ dixi post Bar.in l.imperium.de iurisd.oīm iu.& ad prædicta vide oīno Bal.in l.j. C.de hæred.instī.

¶Statutorum. Sed pone cp pro homicidio per statuta imponitur pœna mille librarum. Titius cōmisit homicidiū: & quia fuit contumax fuerūt annotataeius bona:comparet iste post annum,de quo hic dicitur : & vult soluere mille libras & recuperare bona: an possit? Dixit Andre.de pisis cp sic.Alle.ff.de pecu.leo tēpore.& l.j.§.fi.ff. de his qui mor.sibi cōsciuer.quia si veniisset,non potuisset in plus dānari: vñ nec latitare censetur ī eo in quo non poterat conueniri , secundū eum:quod est no.secundū Bal.in ca.j.§. iniuria.de pace iura. fir.Sed vtrum ex eo quod quis est exbānitus intelligant bona publicata, vide Bart.& doctores in l.cius qui.ff.de test.et quod iste not.in l.si is q.C.qui test. facere pos.& not.ff l.ij.ff. de bo.damna.Et de istis bannitis, vide quod habetur in l. diuus.ff.de cust.reo. & Ang.hic,& ī sua dispu inci.duo adin uicem litigātes. bal. in l.j.C.de hære. instit.dixit in l.j.ff.dē bonis dam.aliqua quæ hic habenē. Itē quærit Ang.in dicta authen.vt nulli iudi.§. fi.stante statuto,qd bannitus cōtumax habeatur pro cōfesso,deinde condēnē: an possit post sentētiā fieri executio in eius bonis,si bannitus vult esse in banno,& non soluere:et dicit quod non.vidē ibi,& bene videtur dicere.Et adde cp licet bona confiscent, non tamen occupantur:nec de facto incorporantur añ sententiam : vt in Clemen.j.de hæret.vbi per Pau.de Leaza. in glo.alias facit qd no. Ang.in l.fi vacātia.in iij.charta. C. de bo.vacan.libr.x. Ad q. Ang.supra dictam , an bannitus possit cogi ad faciendum in pecunia,si vult esse in banno,vide Bal.latius in auth.bona damnatorum.C.de bonis dam.

d **Præsides.** Hic versi.ponit cp postq facta est annotatio , debeat absenti notificari.tex.ibi:annotatos. loquitur de notificatione,quæ fit post annotationē iam factam. Et no.cp dicit:sed & literas,& c.quia est pulcherrimus modus.†No.hic,[e] cp post[f] annotationem, habeat annotatio reo notificari.& sic est argumen.quod terminus banni currat a die notificationis,non a die danni dati: sicut hic annus currit a die notificationis, non a die annotationis.In hoc tamen cōserua consuetudines,& statuta ciuitatum

1 †Secundo nota modum citandi eū,q est in alieno territorio,cp scribantur literæ illi iudici,in cui[9] territorio est reus:vt ipse iudex illi reo notificet.& hic est tex.notabilis hic,ibi,sed & literas,&c. Facit ad q.

2 illam,†vtrum iudex istius ciuitatis possit citare aliquem extra territorium suū existentem,per suum nuncium,vel per literas. Decretalis dicit cp non:extra de sententia.& re iudi.c.pastoralis.in Clemen.vbi Papa reprobat sententiā Imperatoris latā Pisis:vbi per edicta citauerat Regē Robertum existentem ī terris ecclesiæ, & sic in alieno territorio. Dicit enim Papa,qd ipse Papa debet requiri ab Imperatore, vt citaret Regem in suo territorio,nō autem potuit ipse Imperator citare. Cynus

e ☞POMATES.¶No.hic adde Bal.in authen.si omnes.C.si vt se abhæredi.absti.

f ☞POMATES.¶Quod post. Vide Alex.in l.de pupillo.§.renunciationem.columna vltima de operis noui nuncia.& Bal.& Ludouī.in l.j.ff.si quis cau.& Bal.in rubrica ff.de excusa.tuto.& in lege secunda circa primā columnā.C.vbi in rem actio.& in lege,eos.§.apostolos.colum.secunda.C. de appel.& Bar.in l.Labeo.ff.de iureiur.& Bal.& Moder.in l.quandiu. C. qui admit.

1 **Dlui seuerus.** †Sin autē ponitur pro certe,non autē aduersatiue. Dicitur hic, qd absens non damnatur. contra.j.de pœnis.l.absentem.Sol.ibi in pœnis à relegatione infra:hic in alijs pœnis a relegatione supra:vt dixi in §.ad crimen. l.pe.ff.de pub.iu.Sed oppo. C. de pœnis l.ne diu.Sol.regulariter†absens crimine capitali non damnatur.fallit vt ibi.Itē est alius casus in l.lege.§.& qui hoc.supra,de

2 dicā.Item opp.C.de fal.si docueris. Dicit gl.ibi ex certa scientia fuit concessa generalis abolitio, vel specialis:vt porrigatur ad crimen falsi:alias secus. Quæro,qd de abolitione speciali? Respond.idem: quia non potest in istis criminibus concedi:vt l.fallaciter.§.fi.C.de abolitio.Secūdū hoc habes arg.imo est casus quasi,cp† statutū, quod fit de carceratis relaxandis,non porrigit ab carceratos ob crime falsi,nisi hoc specialiter sit dictum:vel senserint de hoc statuentes:vt ff.dixi.Idem si sit statutum de aliquibus rebanniendis:vt non porrigatur ad exbannitos de crimine falsi.

Imperatores &c. Vides hic in prī.quod abolitio specialis non potest peti,nisi causa cognita, & aduersario consentiente.quod dic vt l.fallaciter. C.de abo. In vltimo versi.habes qd impetrata speciali abolitione,tunc concedit repetitio.contra.ff.eo.l.mulier.in fin. & l.j.C.de abolitionibus.Respon.hic loquitur quando abolitio specialis fuit concessa absq causæ cognitione,& ita intelligit hæc gl.ibi vero fuit concessa abolitio specialis causa cognita.

De requirendis reis. Rubrica.

Continua rubricam sic,Dictum est ff. de varijs & diuersis delictis.Item dictum est ff.qualiter procedatur contra accusatorem non prosequentē,vel prosequentem sed calumnioſe:Sequitur videre,qualiter procedatur contra reum.Sed qa reus qñque est cōtumax:ideo præmittit qualiter procedatur contra reum contumacem,vt in hoc ti.Quando cp vero,quia reus est p̄sens,ponit qualiter procedatur cōtra reū ad criminis examinationē:vt j.ti.de quæstioni.[b]Post maleficium vero inuentū ponit qualiter procedatur contra reū ad pœnæ impositionē:vt j.tit.de pœnis.

1 *Dictio sinautem,pro certe.*

Tres casus,in quibus absens crimine capitali damnatur.

Practica procedendi ad annotationem bonorum.

LEX I.

Universitätsbibliothek Heidelberg

a ¶ Canoniſtarũ. Bal.in l.penul.in ix.co.C.de execu.rei iudic.vbi videtur tenere opi. Cy.et Bal.in l.fi.C.de iuriſd.om.iud.in v.q.Io.Cald.in repeti.c.j. in ix.q.de rapto.& dic vt per do.Card.in Cle.paſtoralis.in verſ.nec illud. de re iudi.Secundo not.modum citandi:adde Bal.in l,cõſentaneũ.C.quo et quando iu.vbi dicit ꝙ modus citandi abſentes eſt per literas:alias vox nũcij ſine literis cito euaneſcit:et nõ eſt bene tuta citatio, ſecũdum Hoſt.et iſtæ literæ debẽt mitti ad domum citati:argu. ff.de inſtit.l.ſed et ſi pupillus.§.ꝓſcribere.et vide ibi.Poteſt etiã citari per edicta q̃ ſchedula affigatur in prætorio,vel in foribus cõmunitatis illius territorij, terræ, vel loci, et ſi iudex eccleſiaſticus , ad fores eccleſiæ catedralis,vt in c.cãm.de el. ĩ cle.Nã talis citatio inducit quodã mõ notoriũ:ideo lex reputat eam ſolẽnem. Et hoc eſt quod dicitur prouiſum in l.ij. §.ij.de ori.iur.ĩ ver. ꝓ roſtris . ſecũdum Bald.in d.l.conſentanẽ. Addẽ quod legitur.et no.per Bald. ĩ l.cunctos populos. ĩ vj.col.C.de ſum.tri. & Inn.in c.ex literis. de exceſ.præla.et qđ not.& legitur in gl. iiij.§.prætor.de dã. infect.facit quod no. Arch.de elec.in c. j. & qđ no.de poſtul. prælator. in capitulo. j . Et adde ꝙ abſens ſi citatur,et non reperiatur defendẽs, debet tunc fieri citatio vicinorum amicorum et affiniũ.l.fi. de publi.iud. & no. In.ĩ c.ſi aduerſarius. de eo qui mit.ĩ poſ. cau.rei ſer.et Bal. in l.vt perfectius,in ij. co.C.de anna. exce. Paul.de Caſt.in d.l. ſed et ſi pupil.§. proſcribere.de inſtit. & Imo.ex parte decani in xj.col.de reſcri.facit quod dixi de vagabundo,in l.j.in fi. C.vbi de crimi. agi opor.et de edicto citatorio,quod ponitur ad fores palatij, vide in cle.j.de iudi. & quę ſolennitas ſeruetur in citatiõe abſentis,vide In.de electio.in c.cũ nobis olim.in gl.ſed nunquid.in c.j.in gl.vt lit.nõ cõteſt.Et qualiter ciuitates ſint citãdæ,vide de cõceſsio.præben.c. ſi capitulo.li. vj.& ibi per Io. An.et no.in l.nõ poteſt.ĩ.de reg.iuris. Et an in crimine ſufficiat citatio ad domũ,vide in Spe.de accu.§.qualiter.in verſic. ſed nũquid ſufficit. Facit c.veritas.de do.& cõtu.et ar.l.abſentem.ĩ. de pœnis.per Io. Andr.in regu.præſumitur.in mercu.Et dicit Bal.in d.l. cunctos populos.in vj.co.et alleg.Inn.in d.c.ex literis.de exceſ.præla.ꝙ ſuſpectus đ fuga,et de receſſu,poteſt citari per ſchedulã affixã columnæ,licet ad eius notitiam nõ perueniat.quod no.et in criminalibus etiã vide per Bal.in l.ij.in fi.ij.col.de anna.excep.et per Bal.in l.in accuſatiõe.de publ.iud.Et de iſta citatione per edicta,quando fieri poſsit,dic vt per Bar.in d.l.j.vbi dixi in ij. q.j.de appella.rec.et per Bar.et In.in l.iiij.§.prætor.ĩ.de dam.infec.Et an in delictis iudex poſsit citare delinquentẽ extra territoriũ exiſtentẽ:vide no. per do. Ant.et Imo.in c.fi.de foro cõpe.ibi dicit Inn.quod iudex delicti,vel contractus nullo modo poteſt exiſtentem extra territorium citare, quando non fuit præuentus.facit quod ipſe Inn.no.in c.ij.de dila.Item adde qđ no.doc.in c.fi.de fo.competen.Adde plene Bart.in extrauagã.ad reprimendũ.in ver.per edictũ.plene de materia.et vide aliquid per domi. Ang.in l.ſi vacantia.poſt medium.C.de bonis vacan.lib.x.et adde quod Ange.in ſua diſpu.incipien.Bono.ſuæ ciuitatis in ij.q.determinat nullam citationem tenere extra territorium.Fallit in quinque caſibus.Primo,ſi citatur quis per edicta.clemen.paſtoralis.de re iudi.Secundo,ſi fiat citatio,non vt aliqd faciat,ſed pro ſimplici intimatione.Tertio quando iuriſdictio citantis non eſt coarctata; Quarto vbi iuriſdictio citantis nõ cohæret territorio:vt in iudice delegato,qui poterit citare in omni loco vbi delegans.Quinto,in iudice habente notionem:vt arbiter,vt in leg.ſed interpellatur.ĩ.de ar. Adde Speculum in tit.de accuſa.§. qualiter.verſi.ſed nunquid ſufficit.Itẽ poterit citare generaliter,ſi quis velit aliquid opponere puta in inſinuationibus:vel ſimilibus:ſecũdũ Bal.ſing.in l.teſtamenta. C.de teſt.Et de materia per Ange.et Sali.et Pau.de Caſt. in l.fi.ff.de iuriſd.& per do.Ant.in d.c.fi. maxime circa iij.co. de fo.cõpe.et per Io. And.in c.Romana. §. contrahentes.de foro compe.lib.vj.

diſputauit iſtam quæſtionem Senis:et dicit ꝙ iſta citatio,quæ fit verbo,vel per edicta,poteſt fieri de eo qui eſt in alieno territorio C. de epiſcopis & cleri.l. omnes. §.verum ſi apparitor.vbi videtur caſus,& C.de offi.præfec.vrb.l.ij.Citatio vero talis capiendo perſonam, nõ poſſet fieri, vt in auth.vt nulli iudi.§. ſi vero quis cõprehenſorum .poſita C. de adulte. auth.ſi vero criminis. Sed ad illam Decretalem dicit ipſe,non poteſt dari reſponſum in pace:ſed pertranſeat cum alijs erroribus Canoniſtarum. a Ita dicit ipſe. Ego conſueui tenere illam Decretalem tanquam exiſtens in terris eccleſiæ,dicens eam eſſe veram de iure. Nam debetis ſcire , ꝙ quandoque ſunt plures iudices habentes iuriſdictiones ſeparatas : tamẽ illæ iuriſdictiones habent dependentiam ab vno Principe, vt diuerſi præſides diuerſarũ prouinciarum conſtituti à Principe, vel ab vno Rege tunc vnus poteſt citari in territorio alterius verbo. Ita loquitur lex, omnes.§. verum ſi apparitor. cum ſimili. quaſi hoc videatur permiſſum ab illo princip,equi eos conſtituit. Facit ad hoc in ar.l.quæro. ſupra de ſol.& ſupra de admi. tut.l. Titiũ. §.tutores. Quidam ſunt habentes iuriſdictiones ſeparatas, & diſtinctas:Ita ꝙ vna ab alia non depẽdet,nec ſunt ſub eodem domino:vt Papa & Imperator : tũc vnus b non poteſt citare b in territorio alterius.Ita loquitur c.paſtoralis. ſed debet requirere illum iudicem,in cuius territorio eſt,vt illum citet:vt dicitur. & hoc prout tenemus illam opinio.quam tenuit Dantes, prout illam comperi in vno libro, quẽ fecit, qui vocatur Monarchia:in quo libro diſputauit tres quæſtiones : quarum vna fuit,an Imperium dependeat ab eccleſia : & tenuit ꝙ non : ſed poſt mortem ſuam quaſi propter hoc fuit damnatus de hæreſi. Nã eccleſia tenet ꝙ † Imperium depẽdeat ab eccleſia pulcherrimis rationibus , quas omitto,tenendo iſtud ꝙ Imperium depẽdeat ab eccleſia. Reſpondeo alio modo, & dico ꝙ vnus iudex poteſt citari in territorio alterius iudicis, cui non ſubeſt:vt in §.verum ſi apparitor.cum ſimi.Sed in territorio illius iudicis maioris , à quo habet iuriſdictionẽ propter eius reuerẽtiam nõ põt citari:arg.ſ.de dã.infec. l.iiij.ſ. ſi tã vicinũ.& quod ibi dixi. Nõ habetis hic alia.

1 *Bannito mortuo intra terminum banni, bannum totaliter extinguitur.*

1 Sed & Papinianus. Not.† ꝙ ſi exbannitus cõparet intra terminum banni, bannũ extinguitur. Secũdo no. ꝙ exbannito mortuo intra terminũ banni, bannũ totaliter extinguitur.caſus eſt hic notabilis.

LEX II.

Anni ſpatium. Hanc materiam de præſcriptione decẽ ann. contra fiſcũ,plene in l.in omnibus. ſ. de diuer. & temp.præſcri.

In ſumma. Hoc eſt verum de iure cõi : ſed aliter obſeruatur per ſtatuta: ciuitatum Italiæ. dixi ſ. eodem.l.j in prin.& l.diuus.ſ.de cuſt.reo.

1 *Deſcriptio bonorum,ne bona pereant,poteſt fieri in caſibus in quibus ſequeſtratio eſt prohibita.*

Mandatis. Dicitur hic,bona obſignari. Quæro hic,quid eſt hoc dictum. Quidam dicũt,id eſt,obſignari ĩ publico. Alij dicũt,id eſt,ſub ſigillo poni, vt non diminuantur. Per hanc†legẽ poſſumus dicere vnũ ſcitis, ꝙ c regulariter ſeqſtratio eſt ꝓhibita:an ergo interim poterit fieri deſcriptio,ne bona pereãt? Certe caſus eſt hic d ꝙ ſic:& in l.j.§.pen.ſ.de vẽtre in poſ. mit. Nec obſtat.l.defenſionis facultas. alias incipit,facultas.C.de iure fiſ.li.x.vbi innuitur cõtra,ꝙ nõ ſit faciẽda deſcriptio: quia ibi loquitur in deſcriptione, quæ eſt idẽ ꝙ publicatio:vt deſcribere c extra,vel ponere arma cõis extra.alia eſt deſcriptio ſeu nunciatio,quæ fit à notario per modũ cuiuſdam inuẽtarij.& iſta poteſt fieri:vt hic, & l.j.§.pen.ſ.de ven.in poſ.mit.

1 *Seqſtratio,uel tenuta,ſi ſit de re q̃ ſeruãdo ſeruari nõ põt ſine magno incõmodo,illa debet uendi,& pretiũ ſeruari.*

f Et intra annum. f Nota caſum quãdo † fit ſequeſtratio , vel capitur tenuta ex primo decreto eius rei quæ ſine periculo ſeruari non poteſt:& ſine magno incommodo:ꝙ res debet vendi,& pretium ſeruari:vt hic & l.is cui.§.quæri poterit.vt in poſ.leg.& l.litibus.C.de agri.& cenſi.lib.xj.

b ¶ Non põt citare. An imperium depẽdeat ab Eccleſia, & Papa maior ſit Imperatore:quo moriẽte ſuccedit Papa in imperio.Ita eſt tex.no. in Cle.paſtoralis.de re iudi.Adde quod Bald.de pa.Conſtã. in ver.conceſsimus. quærit,vtrum Imperium ſucceſsione, vel electione cõferatur.Finaliter cõcludit ꝙ electione.c.vener.§. inſuper.de electione.et de pact.in c.accipimus.et dicit ꝙ ex cauſa papa põt Principem deponere.iij.q.v.c.illud. & in §.idem Ro.põ. in auth.de defẽſoribus ciui. §.interim.ibi, non habente,&c. & in auth ẽ.de colla. §. & hoc cuſtodiri. & ibi vide late per eum quis eligat principẽ, & vtrũ quilibet poſſit eligi in principẽ? quod not.Sed vtrũ papa poſsit priuare principes ſeculares habentes poteſtatẽ eligendi Imperatorẽ ipſa poteſtate?et an propter eorũ negligẽtiam papa poſsit eligere ſibi Imperatorẽ.et vide no. per doc.in c.ad apoſtolicæ,de re iudica.ĩ vj. & quod no. ff.de le. in l.non ambigitur. vbi per gloſſ. Cyn. Bart.et Bal.et omnino vide Bal.in titul. de pac.Conſtan.ĩ d. verbo,conceſsimus. & in ver.in nomine Chriſti.et ver.inueſtiturã recipiente. vbi dicit,quod regnũ Siciliæ eſt eccleſiæ Romanę.Pone ergo quod Rege;vacante papa contulit plures comitatus regni,pluribus comitibus in feudum:deinde creauit ibi Regẽ:qritur nũquid illi comites teneãtur facere fidelitatẽ ipſi Regi,tanquam eius vaſalli.et ibi determinat in d.verſ. conceſsimus.et in ver. inueſtiturã recipiente.quod ſic, ſecũdũ Odofr.maxime ꝑ tex.ibi:et ad prædicta vide de pa.Conſtan.in verſi.ĩ. Chriſti nomine. in fi.illius tit.in vltima qõne.et quod no.Bar.in lege naturaliter.de vſucapio.et iſtam quæſtio an.Imperium dependeat ab eccleſia,diſputauit Iac. de Belui.in auth.de fide inſtr.§.j.vide in c.nouit.de iudi.et quod no.Bar.in extrauagan.ad reprimendũ.in verſi.totius.et quod notat Innocen.in c. licet. de foro cõpetenti.Bald.in lege prima in ſecunda co.de ſum.tri. Et an Papa ſit maior Imperatore,vide per Bal.in proœ.Digeſtorum in vj.col.et quod no.in c.nouit.de iud.per Inno.

c ¶ Scitis quod.In iſta materia vide plene quę addidi ad Bal.in l.ab executione.C.quorum appel.non reci.And.Bar.

d ¶ Mandatis.Caſus eſt hic.Vide quod dixi in d.l.penul.ĩ.de ven.inſpi.& vide Bal.in l.ab executore.C.quorũ appella.nõ recip.et quod notat Bar.in l. ſi expreſsim.§.fi.de appel.Et de iſta deſcriptio.vide l.cum domini horreorũ. ĩ.loca.Et poteſt iſta deſcriptio infringi vno caſu,ſ.non ſeruata forma,đ qua per Bar.C.quando et qui.quar.pars debe.l.j.lib.x.

e ¶ Vt deſcribere. An iſto caſu poſſet fieri ſequeſtratio,vide quod no.ꝑ Bar, in l.poſt contractum.in fi.de dona.

f ¶ Et intra annum. Adde no.per doc.plene in l.ſi quis conductionis.C.loca. Bal.in l.ſi oleum .de dolo.et Bar.in l.intereſſe.de acqui.poſ.& addẽ duos caſus nota.quos vide. Primus eſt in leg. Ariſto.§.fin.ſupra de iure deliber.v- queſtra bi poteſt res tẽpore peritura alienari,nõ obſtante ſeque. Secundum habes in l. pro hærede. §. ſi qd tñ.ver.ſicut peritura.ſ.de acqui. hære.

1 *Exbannito non poteſt ſolui durante termino banni.*

1 Curandum. Not.† ꝙ exbannito poteſt ſolui durãte termino banni. Caſus eſt hic nota. Oppo. de l.reos.ſ.de ſolu.ibi loquitur in reo cõparente:hic in reo abſente.

De quæſtionibus. a *Rubrica.*

Continuatio rubricæ colligitur ex his quæ ſ.dixi in proxima rubrica.

1 *A tortura non eſt incipiendum ſine indicijs.*

2 *Torturam incipere debemus à ſuſpectiſsimo: & ſi omnes ſunt ſuſpecti,à debiliori: & ab eo,à quo magis uerisimiliter ueritas haberi poſsit.*

3 *Contra teſtes non peruenitur ad torturam,niſi indicia præcedant contra reum: & an contra teſtes debent eſſe indicia.*

LEX I.

In criminibus. Hæc lex diuiditur principaliter in tres partes. Primo loquitur qualiter perueniatur ad quæſtionẽ ſeu torturã. Secundo b loquitur , quæ perſonæ debeant torqueri , & quæ non. Tertio de effectu quæſtionis,ſeu confeſſionis habitæ per tormẽta. Secunda ibi: diuus Anto.& diuus Adrianus. Tertia ibi: Antonius Seuerus.Itẽ quælibet pars in plures partes diuiditur.ideo proſequar per particulas:& in iſta pria parte primo Iuriſconſultus dicit quædã generalia,poſtea deſcendit ad ſpeciem. No.duo.& primo quod nõ eſt inchoandum a tortura c. Secundo no. ꝙ tormentis non eſt vſquequaq; credendum.In tex.ibi:adhibendã ſubaudi vt ei credatur. Et no. ꝙ hic dicit in ſpecie,quod eſt incipiendum a tormẽtis d quando præcedunt indicia.Item dicitur qualiter,ſ.quod debemus incipere a ſuſpectiſsimo. Ad primnm opp. e ꝙ debemus incipere a tormentis:vt l.prius.ſ.ad Syl. Sol.intellige ibi prius ſcilicet quam alij: non priuſq; habeantur indicia. Alij dicũt quod in d.l.prius.erit ſpeciale:& illã tenet Dy. Vlterius dicitur hic,†quod debemus incipere f a ſuſpectiſsimo.contra,imo vr quod incipiamus ab eo,qui eſt magis debilis:vt l.vnius.in prin.ĩ.eo. Reſpondeo, prius debemus incipere a ſuſpectiſsimo: vt hic. Si vero omnes ſunt æqualiter ſuſpecti:tunc debemus incipere a debiliori, vt l.contraria.vel aliter,debemus incipere ab eo,qui veriſsimiliter melius dicit veritatem. Sed quando non eſt magis veriſimile,de vno quã de alio,tunc incipiemus a magis ſuſpecto,vt hic:ſed præcedẽs ſolutio magis placet. Quæro quare iſti ſerui torquebantur hic? Reſpondeo,duobus modis poteſt intelligi. Vno modo,quod torquebãtur vt teſtes contra alium. Alio modo quod torquebantur tanquã rei principaliter accuſati. Sed prima opinio videtur verior per tex.qui dicit,quod ad tormenta ſeruorum ita demum perueniatur,cum ſuſpectus eſt reus.& ſic innuit ꝙ aliud eſt reus.quã ſerui. Secundum hoc†habes qđ ad tormenta teſtium non peruenitur , niſi præcedant indicia contra reum. Hoc ꝓbat iſte tex.quẽ tene menti . Vtrum autẽ contra ipſum teſtem debeant eſſe aliqua indicia,antequã torqueatur vt teſtis: dicam j.eo.l.ex libero.in prin.De incidijs vero quæ haberi debent contra reum principalem,dicam in l.vlti.j.eo.& dicam in ꝓſecutione tituli.

1 *Domeſticus pro domeſtico non torquetur.*

2 *Reus quando habet aliqua indicia pro ſe,contra eum debent eſſe grauiora,ut poſsit torqueri.*

3 *Practica approbandi filiationem.*

Ad quæſtionem. Nota tex. ibi nec facile,&c.†quod non debet torqueri domeſticus pro domeſtico.habetis C.de teſti.l. etiã.Secundo not†in ver.nec facile , &c. quando reus habet aliqua indicia pro ſe, debent eſſe indicia magis grauia contra ſe,ita ꝙ præponderent g,vt poſsit peruenire ad tormenta.quod tene menti . Vlterius†no.practicam, h quam faciunt aduocati tota die. Faciunt enim primum articulum de filiatione,quod talis fuit filius talis.alium articulum de quaſi poſſeſsiõe filiationis quod pater habuit,& tractauit eum vt filium.Certe ex hoc ſecundo,ſ.ex probatione quaſi poſſeſsionis,præſumitur ꝙ ſit filius,niſi probetur contrarium:vt hic, & l.nõ nudis.& l.nõ epiſtolis.C.de ꝓba.

1 *Dictum unius teſtis integri,eſt ſufficiens indiciũ ad torturam.*

2 *Teſtes uiles quibus ſine tortura non creditur,torqueri non poſſunt,niſi indicia præcedant.*

3 *Dictum unius teſtis integri cum alijs indicijs,an faciat plenam probationem.quod ſic.*

Quod ſingula non proſunt,an multa iuuent.

4 *Dictum unius teſtis cum fama,quod faciat plenam probationem.*

Fama an faciat ſemiplenam probationem.remiſsiue.

Idem Cornelio. Vides hic, quod dicto vnius ſerui non creditur. Et ſic innuit,qđ i dicto plurium crederetur. Sed contra. ſ. eo. l.in prin.vbi pluribus ſeruis non creditur ſine alijs indicijs. Gl.fatetur contrarium. Sed quomodo hoc procedit:nõne dicũt gloſſæ,quod vnus teſtis facit ſufficiẽs indicium ad torturã:vt no.in l.ſi quis. C.ad l.Iul.maieſta.& j.eo.l.maritus.& hic dicitur contra. reſpondeo.†dictũ vnius teſtis integri i facit ſufficiens indicium ad torturã vt in contrarijs.Sed iſte erat ſeruus,vel infamis,vel vilis.Nam,vt dixi,totum iſtud principium loquitur in his indicijs,q̃ debent præcedere antequã fiat tortura. Itẽ oppo.nonne duo teſtes ſufficiunt vbicunque:vt l. vbi numerus.ſ.de teſt.Reſpon. eodem modo duo teſtes integri faciunt fidẽ ſine alijs argumentis:†ſed teſtes iſti viles,quibus ſine tortura non creditur,non debent torqueri,niſi præcedant indicia, & ideo ſi eſſent torti ſiue indicijs,eis nõ crederetur,vt dicit gl. Ad quod facit j. ꝓximo §.& l.maritus.& l.pe.j.eod.& ꝙ ibi dicam.† Vltimo vides hic caſum, k an dictum vnius teſtis cum alijs indicijs faciat plenam probationem? Hic vr caſus ꝙ ſic. gl.habetur in l.ij.§.j.ſ.de excu.tu. Pro hoc optime extra de teſti.c.de teſtibus.& l.inſtrumenta.C.de probationi. Sed contra prædicta facit quod dicimus,quæ nõ proſunt ſingula,nec multa,tamen iuuant : vt

a ¶ De quæſtionibus. Quid contineat appellati.quæſtio . dic vt in l.itẽ apud Labeonem.§.quæſtionem.in ver.quæſtiones.de iniur.

b ¶ Secundo. Et poſſet dubitari,ſi eſt plene probatum de crimine,an liceat iudici reum ponere ad torturã? vide Tancre.qui concludit ꝙ non in vj.rub . quæſtio.xxiij . Et ſi delinquens confiteatur, an poſsit poni ad torturam. Andreas Barba.

c ¶ A tortura.Ad qđ vide no.gl.xv.q. v. in c.presbyter. §. fi. & ĩ §.qñ & ꝙ a tormentis non ſit incipiendum,adde Bal. poſt gl.in l.nullam. C.de infamibus.qđ nota.

POMATES.

d ¶ Incipiendum a tormentis.præcedentibus ergo indicijs quẽ debere torqueri:& vide Alexan. conſ.lij.vo.iij.& ibi dicit,quod ſi præcedunt indicia ſup aliquibus criminibus, ꝙ tamen quis non poterit torqueri ſup alijs,ſuper quibus indicia non præcedũt. & Aret.omnino.& ibi addidi in tracta. maleficiorum in gl. in verbo publica fama præcedenti &c. col.iij.

e ¶ Ad primum opp. Et vtrum quis poſſit torqueri ante litis conteſtationem, vide Bar.in l.ſi quis adulteriũ.ſ.de adulte.ver.poſt eum . & dicit no.Bal.per illũ tex.in l.j.C.de iura. calum.ꝙ ſi quis petit aliquem torqueri,debet iurare ſe alias probationes nõ habere , ad hoc allegat l.edictum.ĩ.eod. vbi vide.

f ¶ Debemus incipere. Hoc qñ plures ſunt torquẽdi,a quo debemus inchoare. & vide Ang.in tractatu maleficiorum in ver.nunc videamus de tortura. Ad de Dy.in tracta.ſuo de qõni.& Ang. & Pau.de Leaza.in cõmento ca.grauis. de depoſito.

POMATES.

g ¶ Quod præponderent. Vide Feli.ĩ ca. per tuas.de teſt.col. iij.& xv.& ſeq.non ab re,& teſti in criminalibus non creditur,niſi etiã interrogatus reddat bonã rõnẽ dicti ſui.Ita Alex.cõſi.lxv.colũ. iiij.volum.j.& vide Ana. xvij.col.iij.& Alex.conſi.lxv.col. fi.vol.j.& xj.co.j.e. eo.vol.& Panor.in c.j.in j.no.de confeſ. & Bald.conſi.xlj. in v.parte. Alex.cõſil. xlj.col.fi.vol.ij. vbi dicit , qđ etiã teſtis nõ idoneus facit etiã qñ iudex haberet liberũ arbitriũ.& vide etiã hoc vltimũ no.quę poſui ad bal. in l.certi condictio. §.ſi nũmos. ſ.ſi cer. pe.& ꝙ vnus teſtis &c.vide Alex.cõſi. clxxix.col.j. vol.ij. vbi loquitur ĩ teſte ſaltẽ infami infamia facti & vili,& malę opinionis & famæ: & Alex.cõſi.j.co.ij. vo.iij.& lxxxix.volu.iij.& col.ij.vbi loquitur in ſocio criminis,ꝓſertim &c.

h ¶ No.practicã.quæ ſit in filiatione probanda.an autẽ ſi ſit probatum ꝙ qs tenebat ſeu tractabat vnam vt vxorẽ, an ſit probatum matrimonium : vide late & pulchre per Ang. in l.ſi vxor. §. ſed ſi ea . & ibi dixi poſt eũ:de adulte.& not. ibi Bar.& de probatione ſpurietatis vide Bal. in l.vulgo.đ ſta.ho.& de filiatiõe adde Bart.in l.j. C. q bono.& vide bar. in l.quidam cum filium.in iij.colũ.ſ.de ver.ob.in l.Lucius. ſ.de cond.& demõ.

i ¶ Idem Cornelio. Teſtis integri . Ad de glo.& ibi dixi in l.fi.§.fi.fami.erciſcũ. & quod habetur ĩ. eod.l.maritus.& ibi no.Bar.in d.l.admonendi . q dicit ꝙ eſt verum.ſi eſt integrę famæ,ꝑ Cano.in c. veniens.extra de teſti.& vide gl.in l.ſi quis.ĩ.ad l.Iu.maie. quã alleg.Bart.in l. maritus.in prin.ĩ.e. Sed an faciat ſemiplenã probationẽ , vide Cy.& Bart.in d.l.ſi quis.& hic adde Bar.in tracta.de quæſtioni.& Bal.in l.milites.C.de q. & Pau.de Lea.in commento ca.grauis.de depoſito.& vide qualiter probantur indicia,bar.in l.fi.ĩ.eo.

k ¶ Vides hic caſum. Vide bar.in l.admonendi.de iureiur. & quod dixi in d. l . ij. in prin.ĩ.de exc.tut. & Spec.in ti.de noto.cri.§.fama.verſi. infamia. & in tit.de teſte.§.reſtat.verſic. xxv.incipiẽ.vni teſti cum fama publica creditur in criminalibus. Vide tamẽ glo.in c.veniens.de

C.q numero tu.l.j.et qđ ibi not. Rñdeo breuiter. Quādoque plura tendūt ad perficiendū vnū totū:tūc q̄ nō prosunt singula,multa tamē iuuāt. Exēplū paries p se, vel tectū per se,nō facerēt domū vnam: sed simul iūcta,sic. Itē instrumēta sine testibus,et ecōtra,nō facerēt test.sed simul iūcta faciunt testa. Ita hic,cū omnia ista tendant ad faciendū vnū totū,s.ad faciēdā fidē iudici:tūc q̄ nō prosunt singula,multa iuuāt. Sed quādo tēdūt plura ad perficiēda diuersa tota:tunc q̄ nō prosunt singula,nec multa iuuāt. Exēplū materiale: vnus paries,vel domus iuncta cū testibus vnius testamēti,nihil ad propositū:ita loquitur l.j.C.qui nu.tut. Nā vna tutela , & duo liberi,nō faciūt vnam excusationem, quia ad diuersas excusationes faciēdas tē-
4 dūt. Per hoc†dicēdū esset,quod dicto v-
a nius testis cū publica fama deberet credi[a] tenendo opi.quā glo.tenet in l.iij.§.diuus supra de test.s.ꝙ fama faciat semiplenam probationē,& qđ no.in l.i bonæ fidei.C. de iureiur.et l.admonendi.s.de iureiur.& qd' no.per gl.extra de appell.c.j. Tamen an hoc sit verū,ꝙ fama faciat semiplenā probationem tangam.infra eodem.l , de minore.§.tormenta.

1 ☞ *Testis,qui non debuit examinari, examinatus non facit indicium.*

Diuus. Hic incipit secūda pars quæ tractat de personis,q̄ debent torqueri,& quæ nō. No.ꝙ testis q nō debet examinari:examinatus nō facit indi-
1 ciū† Videbitis infra eo.§. Antoninus Seuerus.& videbitis in l.maritus.j.eodem.

Diui fratres. Op.j.ea.§.si qs dicatur. So.nō debet torqueri,vt hic,nisi prius cōstet,an venditio fuerit imaginaria,vt ibi.et dic vt ibi dicā.

1 ☞ *Vnus de uniuersitate ꝙ possit ferre testimonium in causa uniuersitatis et remissiue.*

Seruum. No.ar.ꝙ vnus de vniuersitate pōt ferre testimo-
1 niū in cā vniuersitatis.†Qđ' dic vt l.intātū.§.vniuersitatis.s.de re.di.et ibi p doc. Cy.tangit in l.parentes.C.de testi.

1 ☞ *Qui non potest inuitus contra aliquē testificari,nō potest in eum torqueri: & tortus non facit indicium.*

Si seruus. No.bonū tex.ibi,addita rōne &c. Ex quo habes†
1 ꝙ in eū in quē quis nō cogitur testimoniū dicere inuitus,in eū non potest torqueri: & sic tortus forte nō faceret indicium.

b **Seruum.** [b]Cōtra hoc opponit gl.s.ad Sylla.l.j.§.si vir. Gl.nō soluit. Tu dic secūdū Dy.hic,et ibi fauore āpliēdæ pbatiōis statuit cōtrariū. Ad hoc facit l.si seruo.s.de sta.et qđ ibi notatur.

1 ☞ *An qui desinit esse meus domesticus possit testificari de his quæ facta sunt, dum erat domesticus.*

Idem nummio. Aduerte:quero aliquis erat meus famulus a tpe celebrati cōtractus: nūc cū debet testificari,desijt esse meus famulus,quærit̄ vtrū possit testificari p me. Rñdeo,quandoque licet desinat quis eē
1 meus domesticus†,tñ remanet debita reuerentia vt seruus meus manumissus,qui remanet libertus,vel filius,qui est emācipatus,tūc ad testificandū nō admittit̄,vt s. proxi .ibi,sed nec libertū.l.lege Iul.s.de testi. Qñque desijt esse domesticus:et nulla reuerentia debita remanet,tūc pōt p me f testificari. Casus est hic,et in lege, seruos. C.e.ti. Pro hoc facit quod videbitis stati. infra pximo §. sed quid cōtra,tpe cōtractus nō erat mihi domestic',tūc est domesticus. Et de hoc dicā infra proximo §.

1 ☞ *Conditio testis inspicitur tempore depositionis,nisi cōditionem suam in fraudem mutauerit.*
2 *Si quis fecit se accusare de eodem crimine,de quo accusatur reus,ut non testificetur:cogitur tamen testificari.*
3 *Testis,qui tēpore contractus nō erat meus domesticus,si postea efficiatur meus domesticus,an poterit testificari pro me.*
4 *Si impetrasti in iudicem illum,quem habebam in testem cōtra te,ut in causa non possit testificari,quod possum petere ut alius iudex detur.*

Si seruus. Ad euidētiā debetis scire,ꝙ liberi homines non ita de facili torquētur,sicut serui,vt j.eo .l.
1 ex libero. No.hunc casū . Illud enim qd' dr̄ in l.iij.§.lege Iulia.s.de test.& ibi gl . ꝙ inspicit̄ cōditio testis,quæ est tpe quo deponit est verū,nisi testis cōditionē suā mutauerit in fraudē testimonij. Casus est hic in vtroque §.qd' est no.ad multa. Vos sci-
c tis[c] ꝙ socij,et participes†criminis non ad-
2 mittūtur ad testificādū.C.de lib.cau.l.si filiū.et vidistis in l.q accusare.s.de acc. Mō aliqs vt a testimonio subducat̄,fecit se accusari de eodē crimine,certe hoc nō nocebit qa nihilo minus testificabitur,ar.huius
d legis.et ī fra ea.l.§.cū quis. Itē possem[d] po-
e nere exēpla[e]:Formo†vnā qōnē, Aliqs
3 tēpore contractus nō erat domesticus,an p me poterit testificari? Hic videt̄ tex.ꝙ sic. In cōtrariū alleg. Dy.supra de testi . l. iij.§.lege Iul.quia debet inspici tēpus pręsens,vt l.peto.§.fratre.s.de leg.ij.et l.si cognatis. supra de reb.dub. Breuiter ista est
f veritas. Qñque testis[f] mutat cōditionem suā absque opera alicuius ex partibus,tūc inspicitur tps quo testimoniū profert , vt d.§.lege Iul.et l.notionē.§.instrumētorū. j.de ver.signi. Qñque mutat conditionē facto alicuius ex partibus , tunc ei cuius facto conditionem mutat,non potest p-
g desse [g] talis mutatio,vt hic in eo,qui emit aliquem seruum,et fecit fieri eum suum.

test.el j.i ver.cū illorū.q cōtrariū tenet in criminalibus.et illā reputat sing. Io.de Imo.in l.interesse.de acq.pos.& Cy.in l.fi.de qōnibus.tenet ēt idem Bal.in l.ij.§.j.i prin.de excu.tuto.per Imo.in fi.de hære.inst.& no.bene.

a ¶ Deberet credi. An fama cū dicto vnius testis sufficiat. Gl.est ꝙ nō,ī criminalibus.illa est gl.in c.veniēs.de testi.quā ibi dicit Imol.sing.& ibi tenet eā Abbas.vbi vide & dicit ēt Imo.illā glo. esse sing. in leg.interesse de acquirend. poss.

b ¶ Seruū. Aduerte, ꝙ Accur.non adducit pro contrario l.j.§.si vir.sed pro concor.quare puto qd' Bart. male dicat, & hic & ibi:quia vbique torqtur seruus. In §.si vir,de morte vxoris vir torquetur.: hic in caput vxoris. nec potest saluari Bar.nisi forte dixeris eū habuisse hic in tex.non posse torqueri. Cogita. Alexan. Losęus.

¶ Pro cōc. Aduerte examinatus,q nō debuit examinari,non probat nec facit indicium. Ita Bar.hic,in §.diuus.et in l.diuus §.j.j.eod. Contrariū tenere allegatur in l. maritus.j.e.& in q.sua disput.incip.iudex maleficiorū. Tu dic Barto.in d.l.diuus non firmat pedē sed se remittit ad dicta per eū in d.l.maritus.& ibi distīguit secūdū quā distictionem pōt collegi secūda sol.quia aut īpedimētum testis erat propter reuerētiam personarū : & tunc examinatus nō facit indiciū:vt in d.leg. maritus. Idem si examinaretur ratione ordinis:quia ante litem cōtestatā non citat l.si quando.C.đ testibus.& ita procedat pría opi.de qua in d.l.diuus. Aut impedimētū testis erat propter ætatem: & tūc faciat aliquale indicium. Idem si propter inimicitias leues vel propter famā malam impediretur.vt per Bar.in d. l.maritus.& ita procedat secūda opinio de qua ī d.l.maritus. vide do.Alex.in cō. xxiiij.co.ij.in fi. Panor.ca .de confe.col. fin.

c ¶ Vos scitis. In proposito vide Spec.& Io.And.in tit.de teste.§.j.versi.quid si qua.& quod notat Bar.et Bal.in l.quo.fi.C.de test.& ibi de omnino socio. Etqđ notant Moder.in c. significasti.in q.xv. de homi.et adde Barto.& Ang.in tracta.de qōni.vide in c.veniens.de testi. Dy.vero in suo tractatu de qstioni.dicit,ꝙ inculpatio quā facit socius criminis de aliquo,ī casibus in quibus pōt de socijs interrogari,de quibus no.in l.fi.C.de accusa.facit indiciū ad torturā:vt s.ead.l.§.cū quis latrones.& in l.edictū.j.e.& infra eadē l.§.diuus.in fin.de accusa.vide j.§.cum quis.

d ✠ POMATES. ¶ Itē possem. Tāgitur per do.Petr.in c.ex literis.đ testi.et ibi allegauit Spe.tangitur in l.fi.ff.de proba.vide Bal.in l.etiā.C.de testi.et Spe.in tit.de test.§.j.versi.quod si tempore.et ver.e.Et de famulo recedente,vide Bar.in l.fi.ff.de dona.inter virū et vxo.et Old.in cōs.cj. viđ Bal.in l.etiam.C.de test.et in l.seruos.eo.ti.et dixi in c.ex literis.de test.Bal. in c.ij.de test. Pondera,quia remanent reliquiæ famularus:ideo non dicitur integer remanente affectione:vide Sal.in l.testium.C.de testib.consului ꝙ non est integer testis.vide c.cū I.de re iudi.ad finem.

e ¶ Ponere exempla. Quale tempus consideretur in notario,an tempus quo fuit publicatus contractus,an ante,vide in l.j.C.de tes.gl. no.in c. vt officium. de hæreti . in vj . et no.Bar.C.de decu.l. vniuersi.et not.s. de test.in l.seruus. in fi. Quid si statutum dicat, ꝙ instrumenta notariorū, qui sunt matriculati, habeāt executionē,et tēpore rogitus erit notarius et matriculatus tpe vero iudicij nō, viđ Bal.in l.ij.ij.co. de execu.rei iudi.

f ¶ Quandoque testis. Quando aliquis immutat conditionem vtrū admittatur in testē, vel non, adde quod no.Bar.per illum tex.in l. vir mulieri.s.de don. inter virum et vxorē. & dicit Bal.in l.ij.§.sed & si agāt.p illū tex. s.đ iud.ꝙ si verbero aliquē data opa, vt tāquā inimicus non possit in testē cōtra me pduci,nō pdest mihi. Adde quod in simili dixi post Bar. in l.nullus.s.de testi. Adde Bar.in l.iij.§. duæ causæ.de Carb. edicto.et Bart .infra ea.l.§.cū quis.et adde ꝙ si testis tēpore depositionis erit integræ famæ,post vero factus est infamis vel ecōtrario,quod tēpus attēdatur. Dic ꝙ inspicitur tēpus, quo tulit testimoniū vt ī d.l.iij.§.duæ causæ.de Carbo.edi. facit quod no.gl. in l. pe.C.de test. et in l. furti.§.j.s.de infa. Et intellige nō solū tempore iuramenti, sed depositionis. Vide Pau.de Leaza.in c. testimonium. in iij. col.de testi.nec tempus depositionis,seu iuramenti: quia ex vtraque simul, non ex quolibet per se, fundatur fides testimonij. Et licet dicatur ꝙ trahatur depositio ad tempus iuramenti,vt no.in Cle. j.de off.delega.tamē est verū quo ad veram , et implicitam probationem:vt in l.hæredes palam. §. sed si notam.de test. vel illud est verum respectu veritatis, dequa sine depositione manifeste liqueri nō potest. Quod intellige,vt per Bal.in c.j.quot testes sint necessarij ad pbādū feudi ī gratitudinem.et vide quod no.Bal.in l.legis virtus.in ij.col.de legib.et in l.seruos.in fin. C. de test.vbi quid si testis non idoneus tempore depositionis,post efficitur idoneus.et omnino vide Bar.j.ea.l.j.§.cū quis.si testis post iuramentum fuit excōmunicatus & antequam deponeret fuit absolutus ab excōicatiōe:vide Io.An.in regula factū legitime.de re.iu.in mercur.et Pau.de Leaza.ī c.testimo.in xiij.co.de test.viđ remissiue ī d.l.ad testiū.§.cōditionē. in fi.de tes.qđ no.adde quo tpe inspiciatur conditio testis, An.cō. cccvij.

g ¶ Non pōt prodesse. De famulo licentiato,vide Bal.in l.j.C.de epis.et cler.

hoc non

hoc nō posset ibi pdesse:nocere aūt bene posset sibi:vt d.§.lege Iul. Fateor tñ vnū ꝙ si qualitas superueniens esset qualitas, quæ posset mutari de facili,debet fieri mutatio qualitatis. Nam si est factus seru' domini dominus cogitur eum vendere,vt l. si postulauerit.§.iubet.s.de adulte. Ita di-
4 cam†,si impetrasti iudicem delegatū illū quem habebam testem contra te,vt sic in causa testificari non posset:tunc possum petere,vt detur alius iudex:quia illum volo in testem producere. Casus est in c.dile-
a cto[a].extra de testi.

1 ☞ *Exceptio inimicitiæ capitalis impedit examinationem testis,non aliæ,quia reseruantur.*
2 *Exceptiones oppositæ contra testem,qui examinari debet cum tormentis,antequam testis torqueatur,examinatur.*

b **Si quis dicatur.** [b]Op.ꝙ † solū
1 vna exceptio impediat testis examinationem,s.si dicatur esse inimicitiæ capitales:alię exceptiones non impediunt examinationē,sed reseruantur postea:vt no.in l.iij.§.j.s.de test. & est tex.in auth.si testis productus dica-
2 tur.C.de testib. Solut.in teste†qui debet examinari sine tormentis,procedunt illa iura.sed in teste,qui examinatur cum tormentis,ante omnia sunt examinandæ omnes exceptiones,ne testis torqueatur sine causa. Casus est hic.

1 ☞ *Testis examinatus,qui non debuit examinari,non facit indicium.*

Antoninus. Hic[1] ponitur tertia pars,in qua dicit de effectu qōnis seu cōfessionis habitæ per tormenta. No.ꝙ testis,q nō debet exami-
1 nari,examinatus non facit indicium:† vt s.ea.l.§.diuus. Videbitis j.eo.l.maritus.

1 ☞ *Confessioni factæ in tormentis statur,si in ea reus perseueret.*
2 *Confessio quando uideatur facta formidine tormentorum.*
3 *Perseuerare in confessione quis dicitur,quando facta confessione reducitur in loco publico iudicij,& ibi coram notario,& testibus confitetur.*
4 *Tortus non debet statim reduci in locum iudicij,ut ratificet confessionem,& intra quantum tempus.est arbitrarium.*

Diuus Seuerus. Non†stat̄ ergo confessiōi
1 factæ in tormentis.contra.s.de custo reo. l.si confessus.& l.qui sententiā.C.de pœnis dicit glo.valet si perseuerat,alias non
c vt hic,& j.ea.l.§.si quis vltro . Vel aliter[c] ibi loquitur de confessione facta sponte, & sine tormentis:hic vero de confessiōe facta cum tormentis. Hæc placet iuncta cum prima. Item opp.C.de confes.l.j. Solu.eodem modo:ibi sponte . hic formidine tormentorum.ideo non statur,nisi pse-
2 ueret. Quæro,†quæ[d] confessio dicat̄ fa-
d cta per tormenta. Respondeo,si est facta adhibita tortura:vel est facta per torturā aliquo ligato:& præcedentibus minis de ponendo ad torturā:nō autem quælibet leuis territio facit videri confessionem factam ex formidine tormentorum,sed debet esse positus in tormentis,vel duct' ad ea. Idē si esset in carcere,in quo de fame, de frigore multū patiebat̄:nam tunc formidine tormētorū videt̄ facta:arg.ad hoc s.de iniurijs.l.itē apud Labeonē. § . quæstionem.facit s.de vi ar.l.iij . § .si quis autē visis. ibi dū dicit,sufficit terror armorum.
3 Sed quæro†quomodo dicatur perseuerare in confessione. Hunc passum declarat tex:C.đ custo.reo.l.ij.qa oportet ꝙ post confessionē factam in tormentis,reducat̄ in loco publico iudicij vbi coram notario & personis publicis confiteatur,vt ibi in
4 tex.dicit̄. Sed quæro†dixi ꝙ postea debet reduci:quæro quomodo intelligi de-
e bet istud postea[e]. Puto quod debet intelligi arbitrio iudicis,q debet arbitrari æꝙ: vt reducat eū illo tpe quo cessauit dolor tormentorū. Si enim statim reduceret eū ad banchum instantibus his doloribus,to-
f tum hoc videret̄ dictū[f] formidine tormētorum. Eadem enim formidine dicere videtur:ar.l.quod ait.§.fi.s.de adul. Quæro quid si ista confessio fuerit facta,non præcedentibus.indicijs . Dicam j.eo.l.pe.contra hoc opponi posset:quod dic,vt dicam j.§.quæstioni.

In causa tributorum. Iste §.potest legi tribus modis. Vno modo dic sic, Seruus cuius est omissa professio,pōt torqueri contra omittentē etiam si sit seruus Reipublicæ. Secundo sic, Seruus Reipublicæ pōt torqueri contra omittentem pfessionem alicuius alterius rei. Tertio sic, Seruus potest torqueri,si ipse dicat̄ omi-

& quod ipse no.in l.ij.de testi.& ibi etiam Bar.& vtrum beluarij in syndicatu possint esse testes pro potestate:vel econtrario. Et adde Petr.de Anc. in c.dilecto.de testi.& in c.accendens.el ij.vt lit.non contesta.& vide Bal. in authen.si testis productus dicatur.circa fi.C.de testib.

a ¶ In ca.dilecto. Hoc limitat Inn.in d.c.dilecto.nisi iudex suo iuramento declaret se nihil scire ī illa cā.quod no.ppe tuo. Vide quod in simili dixit glo.in l.fi. s.de testi.& in c.dilecto.Bald.in l.ne in arbitris.C.de arbi. vbi allegat dictam l.fi.s.de testi.& in d. c.dilecto.

b ¶ Si quis dicat̄. No. qd' inimicus debet repelli a testimonio. Fallit secūdū Dyn. in d.l.filiæ.sol.ma.et no.per bal.in authē. si testis pductus dicatur.in pe.col.C. đ testib.& in l.ij.§.sed & si agant.ff.de iud. & quod no.Io.and. in c.fi.de testi.& do. meus in l.iiij.§.illud ff.si quis cau.& not. limitat per istū tex. in l.si quis j.eo.et ad l.vnius.§.seruus.j.e.

c ¶ Vel aliter. De quo per bar.ibi,& in l.j. in fi.s.de custo.reo. & bal.in l.vnica.in ij.charta.C.de confes. Et ad materiam huius l.vide Ange. de are.in trac.malefi.in ver.confes.ī tormentis. Idem intelligas in cōfesione cā pietatis:quia illi nō statur, nisi perseueret. Ita dicit Vincē. & ibi refert Abbas in c.afferte.đ pśum. & de confessis ī tormentis, vide oīno bar.& ibi dixi in l. ij.C.qđ metus cā.et no.quod non pdest confitenti in tormētis reuocare suā confessionē:quando apparent alia indicia manifesta. Ita dicit Bald.vbi vide in l. sciant. C.de proba.

d ¶ Quæro quæ. Addē & vide q̄ no.Bar.et doc.& ibi dedi multas concor.in l.ij.C. quod me.causa.& ēt dixi post bar.j.e.in §.si quis vltro.ad fi. & vide quod dicit Bal.in l.si quis ī hoc genus.C.de epis.& cleri. & vide Bald. no.de effectu.torturæ,& qualiter probatur in l.si quis nō dicam rapere.de epi.& cle.vide Imo.in c.relatum.extra,ꝙ met.cā.& in causam matrimonij.de offi.deleg. Et ille dicitur in confessione perseuerare, qui diuersis temporibus confitetur.quod no.l.iiij.ff.de pig.act.in vl.gl.quā refert Bal.in rub.C.de no.Codi.compo.& in l.ij.C.quod me.cā.& Bar.in trac.de quæstio.& adde quod an quis confessus fuerit metu tormentorum. relinquitur arbitrio iudicis:quia sufficit probare per coniecturas, vt not. Bar.in l.interpositas.C.de transac.& ideo ad cognoscendū quid sit tormētum,& quando confessio sit facta in tortura,vide Pau.de Leaza.& Petr. de Ancha.in Cle.j.de hæreti.ī gl.& per Pau.in c.grauis.de deposito.& quę proprie dicantur tormenta,Bal.in l.j.de custo.reo.C.& Bald.in l j.s.de his qui ad liberta.perue.non pos. Et quæ dicantur temperata tormenta,Bal.in l.vna.v.col.C.de confes.& ibi dixit ꝙ in dubio videtur facta confessio metu tormentorum. Itē carcer est tormentum,vt no.Bal.in l.j.C.de his qui ad lib.perue.non pos. Item compedes fortes.l.j.& ibi Bar.de custo.reo.

¶ Addē,an ī dubio cōfessio videat̄ facta metu tormētorū.Pē.de an.cō.xxiij.

e ¶ Istud postea. Et de dictione postea quantum interuallum importet,& qa dr̄ ꝙ stat in arbitrio iudicis,idem no.Imo.in l.qui alienā.§.fi.de acq.hæredi. vbi vide per doc.in c.cū M.Ferrariensis.de constit.& Bald.in l. interpositas.C.de transac.dicit,ꝙ stat in arbitrio iudicis,qñ confessio dicatur facta metu tormentorū. Et quæ dicantur temperata tormenta,est in arbitrio iudicis,secūdū Bal.in l.j.in v.co.de cōfes.& ibi etiā ponit,an in dubio confessio præsumatur facta metu tormētorū,vel nō.& ibi ēt qd de confessione facta in carcere.quid si quis fuit tortus,vide Bal.ī l.ij. C.quo.appellati . Item an terror vultus iudicis sit tortura,per bar.in trac.de qō.& ad pbandū torturā nō metu illatā dicit Bal.in l.legis virtus.ff.de legi.quod tortura debet adhiberi corā honestis personis,& non ī secreto,auditis primo rōnibus vtriusque partis. Et đ materia tormētorū vide plene p Ioā.an.in rubrica, de regu.iu. in c.cū ī cōtēplatiōe in antiqs.& ꝙ habetur xvj.qō.j.in summa.& ꝙ no.in c.j.in gl.pe.de deposito.& quæ improprie sunt tormenta,vide in l. apud .§.qōnis.de iure fi.& in l.j.§.qōnē ad Syl.vide Bal.in l.ij.C.quo.appel.& adde quod etiā dicit bal.in l.interpositas ꝙ ita probat̄ probabilis suspicio tormētorum , sicut ipsorū illatio.& adde ad pbationem illorū tormentorum , ꝙ dixit Bal.in l.nouissime. s.ꝙ sal.tuto.auth. ꝙ semper præsumitur terror inferri ab officiali.ꝙ not.Cy.in l. ij. C. ꝙ metus cau. Et qd si leuiter fuit tortus vide Bald.in l.j.& ij.C.quo.app. & ibi an terror vultus iudicis sit tortura. Idē sufficit probare quē fuisse detentū licet de tormētis nō pbet̄:per no.p bal. in l.falsis.ad finē. C. de furtis.& Cy . C. quod metus causa.ī l.ij.& Bald.in l.j.C. ne ex delictis defun. ¶ Item qñ vociferatum est ī occulto, qs torquetur:& potest pbari tortura p famam:vt in l.de minore. § .tormenta.j. eodem. ibi:cuius æstimationis . & hic adde bar.in l.de pupillo.§.si quis ipsi p̄tori.s.de ope.no.nū. ibi:vel eius cōtumacia.& ibi vide Bar. qualiter confessio p seuerata possit reuocari.& vide Bal . & Sal.cōtrarios in l. fi. C.de proba.& not. quod dicit Bal.in l. in bonæ fidei. C. de rebus credi.in vers. item quæro qđ confessio ī tormētis pcedētibus indicijs,si post reuocet̄,nec pseueret,facit semiplenā pbationē,vt in ea cogat̄ psistere cū nouis tormētis. Ad ꝙ vide ꝙ ipse no.in l.fi.C.de pba.& Pau.de Leaza.in cōmēto c.grauis.de deposito . & Cy.in l.fi.C.e. Quæro vtrū semel tortus cōfitendo dicat̄ in confessiōe perseuerare. Dicunt doc.ꝙ tūc perseuerare dicitur,qñ tortus nō in tormētis , sed extra tormentorū loca illa nō vidēs perseuerat:alias nō vr̄ pseuerare,s.sponte,sed metu.& ista non vr̄ pprie pseueratio. De hac materia plene habet̄ p Io.an.in c.cum in cōtēplatione.de reg.iur.in nouella.& ibi ēt dicit,ꝙ semel vel bis tortus in negādo pseuerans,potest iterū torqueri ex indicijs superuenientibus. Et hæc materia examinat̄ p Cy.C.eo.in l.fi.& p Bal.in c.j.§.iniuria.in ver.seu furtū de pace iur.fir. Adde bar.s.e.in l.j.§.diuus.& not.in d.l. j.§.diuus.& ibi ad fi.dixi.& in l.ij.de cu.reo.& dicta p Bar.ī d.l.ij.in fi.cōiter tenent.& vide q̄ dixit Io.an.qcqd voluerint .alij & ibi in c.olim.de res. cū quo ibi trāseūt doc. Et qñ qs dicat̄ perseuerare:vide Ang.in trac.de qō. & Bal.in l.ij.C.quorū app.& p Ang.& Imo.in l.q in aliena.§.fi.ff.de acq. hære.& Bal.in l.j.in v.col.& in viij.co.de confes.j.& in c.j.§.iniuria.de pace iur.fir.p do. An.in c.cū ī cōtēplatione.de re.iu.& Bal.in rub.C.eo.in fin.& de cōfes.in l.j.vbi no.& adde ꝙ est opus ꝙ diuersis tpibus cōfiteat̄.gl.ē no. in l.iij.s.de pi.ac.vt refert Bal.in ru.C.de no.codi.cōpo.& ī l.ij.C.ꝙ me.cā

f ¶ Videret̄ dictū. Idē tenet Bal.& Ang.ī l.ij.quod me.cā Cy.in l.ij.C.de q.

ibi sed quero v. hec l. 4. tt. 30 p. 7 intra expositione greg. lo. ... declarant illud ... postea appositum in ... de quaestione.

sisse professionẽ alicuius rei.& p omnes istos casus intellige esse omissam istã professionẽ in cã tributorũ,et sic seruus est capitaliter puniendus. Opp.de l.licitatio. §.fiscus.de publi.Sol,Intellige hic de alio seruo alterius Reipublicæ, quã ciuitatis Romanæ.

1 ☞ *Quando tortura debet fieri super inquisitione generali,uel speciali,qualiter fiet interrogatio.*

2 *Testis quando torquetur contra certam personam,non debet de circunstantijs interrogari.*

3 *Testes qui examinantur sine tortura,examinantur limitatè super articulis.*

Qui quæstionem.

Vides hic ꝙ seruus tortus nõ debet de aliquo interrogari.sed infra ꝑx.§.dicitur cõtrariũ, vbi seruus tortus põt interrogari de se. Aduer-
1 te.† Quandoque fit inquisitio generalis, quia constat homicidiũ esse commissum, sed ignorat à quo,et tunc debet fieri tortura:vt dicitur hic,in §.qui qõnem. Sed quãdo fit inquisitio,siue accusatio specialis contra aliquem,& torquetur in illum, tũc ille debet interrogari,vtrũ sit ipse, vel alius:vt dicto §.diuus. Sed opponi.quãdo fit inquisitio generalis,qũo potest fieri tortura,cũ cõtra eũ non appareant indicia:& l.vult neminem torqueri,nisi appareant indicia cõtra eũ:vt l.j.š.e.Respondeo,in hac inquisitione generali , debet prius cõstare maleficiũ esse cõmissum: vt hic,& l.si is qui.§.si tu Titiũ.š.de fur . & est casus š.ad Sylla.l.j.§.itẽ illud.Itẽ debẽt esse aliqua indicia contra testes,ꝙ debeãt hoc scire,vel quia ipsi vacillant, vel quia alij dicũt ipsos interfuisse:vt l.ex libero.ĩ pri.et l.vnius.§.testes,j.eodẽ. Nec obstat l.j.§.j.š.eod.quia ibi loquitur in inquisitione speciali,vel accusatione speciali.Circa
2 secũdum,†quando torquetur testis contra certã personam:licet de illo interrogetur, de alijs circunstantijs non debet interrogari:vt puta ĩterrogabo eũ,si Titius interfecit Seium,nõ tamẽ interrogabo eũ nominatim de modo,sed dicã qualiter fecit istud.et quando in qua parte corporis ꝑcussit:nõ aũt interrogabo eũ limitate,vt percussit sic vel sic, quia istud eẽt sugge-
3 stio,vt hic in tex.& hoc est verũ †in illis, qui examinantur per torturam. Alij vero testes,qui sine tortura examinantur, examinãt limitate super articulis productis: vt in c.præsentium.extra de testi.in vj.

1 ☞ *Testi alicui dicenti extra articulum,quando credatur.*

Diuus.

Ver.& si dũ.si non habetis §. debet iungi cũ fine ꝑcedẽtis §.valet ergo secũdum lect.hanc, dictum eius,qui dicit quid vltra quã fuerit interrogatus.Sed cõtra,supra de peti.hære.l.si quis libertatem,in fin.& l.si duo patroni. §.ij.š.de iureiu.no.in l.momentaneæ.C.q
a legi.perso. Videte,veritas est ista[a],quãdo-
1 que ꝙ testis †interrogatus dicit vltra ĩterrogationem suã aliqua ꝑrsus extranea, & ad cãm nõ facientia,tũc dictũ eius non valet.sed si dicit aliqua faciẽtia ad causam licet sit extra articulũ,tunc si quidem ipse iurauerit dicere veritatẽ super articulis,illud quod vltra dicit , non valet, quia illud deponit nõ iuratus,vt l. iurisiurãdi.C. de testi.Sed si iurasset dicere veritatẽ sup tota causa,valeret dictũ eius ĩ his,q̃ adminiculantur ad cãm:vt in c.præterea.et ibi no.extra de test.Item facit ad hoc,quia testis hic generaliter interrogatur, iõ quicquid dicit in illa tota generalitate,illud facit fidẽ & hoc prout iste versi.refertur ad præcedentem §.vt dicit gl.tamen videtur eum referre ad proxi.vt interrogatus de se dixit de alijs cõsocijs,præiudicatur socijs.Sed secundũ hoc istud erit vnũ in illis casibus,in quibus de socijs interrogatur,qui ponũtur in l.fi.C.de accusa.

1 ☞ *Confessio cum tormentis facta, quando sit ualidior, quàm facta sine.*

b
Quæstioni.

1 [b]Not. ꝙ fragilis est confessio†facta per tormẽta,cõtra,imo cõfessio,quæ habet ꝑ tormẽta,debet esse validior:vt in auth. đ test.§.j.& no.in l.cũ probatio.š.de ꝓbatio Respõdeo,tres facit casus,qñque qs torquetur in se tãtũ, et tũc sit validior cõfessio facta sine tormentis,quã cũ tormẽtis, vt š.proximo §.diuus.et hic,& j.§.si quis vltro. Quãdoque qs de alio tm̃ ĩterrogatur:et tũc est validior cõfessio cũ tormentis,vt d.§.j.in auth.de test.et l. cũ ꝓbatio. Qñque torquetur ĩ se,et in aliũ simul, tũc debilior est cõfessio in tormẽtis,vt hic.

1 ☞ *Fallere hostes,etiam mentiendo, ꝙ licet in bello licito.*

Præterea.

Quæro,quid vertitur in causæ cognitione.Dicit gl.debemus aduertere,an sint inimicitiæ magnæ,vel paruę,de quibus inimicitijs đ bet intelligi:vide per Inno.extra de acc. c.cum oporteat. Nã in bello licito † licitũ est etiam mentiendo decipere hostes.xx
1 iij.q.ij.c.dominus noster.et no.xxij.q.ij.c. vtilem.vt haberis in gl.

1 ☞ *Inimicitia superueniens facto eius contra quem producitur,non repellit testem.*

Cum quis.

No.quod si soci9 criminis ducit alium socium ad iudiciũ:sibi propter hoc nõ parcitur.Casus est hic.In cõtrariũ facit l.non omnes.§.fi.j.de re mili.Sol.Ibi plura interuenerũt.Nam ibi spõte cõfitebat se reũ,et quærebat,veniã,q alios producebat, hic vero nõ dicebat,nec allegabat se reũ,imo mentiebatur.Præterea,ibi demonstrauit plures,et cepit plures,hic vnũ tantũ.Præterea ibi cepit trãsfugas, et hostes ciuita-
1 tis,hic aliũ malefactorẽ,q adhuc hostis ciuitatis nõ erat.Ego vidi ĩ ciuitate ista,†cũ quidã non haberet contra eum, nisi vnũ testem,vidi fieri hanc malitiam,quia dedit reus illi testi vnam alapam,postea cũ ille testis cõtra eũ produceret,cõtra eũ opposuit ꝙ erat suus inimicus : Contra istã malitiã habetis remedium hic. Nã inimicitia superueniens facto eius,contra quẽ
c producitur testis,non repellit testẽ oĩno. sed hoc iudici cõmittit[c].Ita vides tex.hic, in fi.facit qđ dixi vobis š.ea l.§.si seruus.

Statu

a ℭ Veritas est ista. An testis de alia reprobet,vide in l.si quis.in f.princ. de fal. Vide late per Bartolum in d.l.si duo.§.idem Iulianus.de iureiurã. & ibi post Barto.& quod habetur in l.repeti.j.eodem.

b ℭ Quæstioni. Cõfessio in tormẽtis per se nõ est valida,&c. limita tamen sing.vt dixi post Bar.in l.capite quinto.š.de adul.et vide aliqua notabilia p Bal.in l. si qs in hoc genus.C.de epis. & cleri.& ibi ponit,ꝙ si non obstante tali confessione sponte facta,iudex absoluat de facto confitentẽ, an talis confessio aliquid operetur? et p Pau.de Leaza.in cõmẽto c.grauis.de deposito. et per istum §.Dyn.in tract. de quæstio.monet iudices,ne faciant confiteri reũ per subtractionẽ,ipsum specifice de crimine certificãdo,seu interrogando:quia debent ĩ genere interrogare.Facit l.prius. & quod ibi no.ad Syllania.et vide in l.si postulauerit.§.si negauerit. š.de adul. vbi plene ista notãtur.

c ℭ Iudici cõmittitur. Idem Bal.in auth. si testis productus dicatur.in pen.col. C. de test. Quid si ante iudicium incoeptum inter me et te, vado &; accuso testẽ tuũ de crimine:vt sic nõ possit admitti contra me tanquã inimicus? Vide ibi per eũ. qui alle.Bar.hic, & eũ sequitur.et adde etiam Ioan.And. in c.fi.de testi.et hic ad de Bald.in l.sed & si qs.ff.si quis cautio. & qđ dixi post Barto.supra ea.l. §.si seruus.

POMATES.

p ℭ Sed hoc iudici cõmittitur. Bene facit quod simul dicit Io. Andre.in c.fi.de tes. et Bal.in authẽ.si testis productus dicatur.š.de test.de eo q accusauit aliquẽ vt eũ postea repelleret a testimonio, ꝙ sibi non prosit. Et sic nota ꝙ factũ a procuratore sibi non ꝓdest. facit tex.ĩ l.iij.§. subuenitur.š. ad Sylla. quod notat Bart.de quodã doctore in l. si vero.in prin.š.qui satisda.cogan.Itẽ adde ꝙ ignorantia ꝓcurata non prodest: quia est pactũ sicut glo.in cle.prima. de consangui.et affini. & gl.in c.eos.in verbo,affectata.de tempo.ordi.in Cle.et gl. in c.fi.in §.vt aũt.de offi.dele.in vj.quam no.Gemi.ꝙ ignorãtia procurata punitur.sicut &c. quod not.Item not.ꝙ qui procurat adeo vt citatio ad annulandam sententiam diffinitiuam ad eũ non veniat,&c.Ita Imo. in c. ad petitionem. ad fi.de accu.p tex.

in c.quoniam frequenter.§.porro.vt lite non contesta.Item adde tex.in l.cũ de lanionis §.Sabinis de fun.instru.et in l.cum ita legatur.et ibi Bar.ff.de lega.ij.& quod no.Imo.in c.irrefragabili.§.excessus.de offi.ord.et quod licet alias propter negligentiam capituli actio deuoluatur ad episcopum.d.§.excessus.hoc tamẽ non habet locũ quando episcopus dictos excessus procurasset.Et pro istis adde tex.et quæ ibi ponit Alexã. in l. si seruus pluriũ.§.ij.ff.de leg. j.Hæc autem omnia intellige vera, quando quis ex malitia, & sic dolose procurasset: secus si ex aliqua iusta causa.text. no.in l.at qui natura.§.cum me absente.š.de neg. gest. Et ita intelligit Alberi. & Rapha.Cu.in d. §.ij.Quando autem quis dicatur affectasse vel procurasse,vide tex.in l.spadonẽ. §.fi.š.de excusa. tut. de quo Ro.in singularibus suis.et vide etiam ad hæc quę ponit.Alex.in l. nemo põt co.vltima.š.de leg.j.post Bar.ibi vide Alex.consi. cxxxvj.ad fi.vol.iiij.& gl.in verbo,facta,in l.athletæ.§.dat remissionẽ.et ibi Bal.š.de excus.tuto. & vide Fel.in c.cũ M.Ferrariẽ.col.xiij.de cõsti. et in c.j.in prin.de testa.et in c.insuper colũ.vj.in versi. quarto quæritur.de testi. & aliquid in c. intimauit.col.iiij.in versic. modo quæritur. de testi.et plene in c. fi.colũ.ij.ver.ex quibus.vsque ad fin.de testi.Feli.in c.ij. col. j.de except.& in ca. cum inter R. col.x.ĩ fi.e.ti.ĩ c.exceptionẽ co.xiij.ĩ ver. & ista exceptio.e.ti.et viđ tex.ĩ.l.j.§.fi.š.ad Syl. et Bar.cõs.clxxv.et Fel.ĩ c. si diligẽti co. iij.de præscri.et viđ tex.in l.Thais.§.j.š. de fideicom . lib. & Barba.consi.lvj.co. j.et seq.vo.j. et Bal. in c.pastoralis.col. j. de rescrip.etiam tex. in §.itaque . iuncta glo.in verbo,culpa. Insti.ad l.Aquil. & in c.sedes.in fi.et ibi Bald.in ij.col. de rescri.et Bal.etiã in c. cũ adeo.eo.tit.in prĩci.et Gemi.in c.j.colum.j.de rescrip.ĩ vj. versi.quæro an iste text.et Fel.in c.cum contingat.col. ij.de rescri.in versi. item dũmodo non fuerit. Aret.con.liiij. colũ. iiij.& vide An.ĩ c.fi. de rescr.in v.co.Ias. in l.si vero co.ij.š.q satis.cogan.Panor.ĩ ca.cũ dilectus. colũ. iij.ad fi.de ar b.Ab. in c.in præsentia. colum.xiij.de prob.Et vide Barba.in d. cõsi.lvj.vol.j. column. iiij.& seq.& Alex.ĩ c. excellentissimus. xj.q.iij.et glo . in l. fi.de test.et vide tex.

1 ☞ *Statutum,quod banniti rebanniantur:an uideatur indulgere,& restituere.*

2 *Præses quam restitutionem facere possit.*

3 *Iudex maleficiorum ex officio etiam ubi quæritur de innocentia rei,potest examinare testes à parte non productos.*

4 *Testes in maleficijs possunt recipi post publicationem testiũ & etiam post conclusionem causæ.*

5 *Defensiones factæ pro reo,quando prosint mandatori.*

6 *Potestas,ꝙ non possit absoluere carceratũ quem condemnauit,etiam constito de eius innocentia,sed debet dare petitionem communi ut eum absoluat.*

7 *Notarius qui in actis dixit,talis confessus est sponte,licet sit confessus in tortura,non est falsarius.*

Cõfessio facta in tormẽtis,si est ꝑseuerata,dicit spõte facta.

a
Si quis ultro.

[a]Hic est §.multũ no.Si post sniam ex prima cõfessione latã de innocẽtia rei cõstiterit,debet cõdẽnatus restitui a principe nõ ab inferiori.h.d.Et cum dicit,hac epistola loquitur Iurisconsultus hic dic eẽ notandũ ꝙ seruus restitutus post sentẽtiã ad dñm pertinet.Sed cõtra de l.aut dãnũ. §.seruos.j.de pœ.et l.frustra.C.de sen.pas. Sol.hic fuit restitutus,hoc est,in pristinũ statũ repositus:ibi vero indulgẽtia nõ concessa.ita tenet gl.ex qua no.iũcta cũ tex.ꝙ ista verba põt itaq; decreti gratiã facere, licet nõ sonẽt indulgẽtiam,vel restitutionẽ,in dubio ꝑsumit restitutio.Ita intelligit iuriscõ.& glo.in hoc rescripto. Quod
1 †no.qñ dicit statutũ[b], ꝙ bãniti rebãniãt
b an vident restitui, vel habere simplr indulgẽtiã? Et hic vr̃,ꝙ restitui presumant. De hoc consueuit dici in l.fi. C. de sentẽ. pas. Dicã j.de sentẽ.pas.l.fi. Hic dicitur qđ præses nõ põt restituere.contra,in l.ĩ cãæ. §.fi.š.de mino.Sol.ibi rõne ętatis restituit nõ alia. Alia sol.est,ꝙ ibi in ciuili,hic ĩ cri-
2 minali:sed truffa est.†ideo dic[c] quod q̃dã
c est restitutio quæ cõcedit per officiũ iudicis:& ex edicto ꝑtoris mortui,vel ex causa ætatis,vel absentiæ,& similiũ. & illam põt cõcedere præses,vt in cõtrario. Quædam est,quæ fit ex sola misericordia: & istã sol9 princeps cõcedit,vt hic,in hoc. §.
3 Not. tria mirabilia.† Primo quæro,in quæstione quã disputaui,an iudex maleficiorum possit ex officio suo examinare testes à parte nõ productos.& dixi ꝙ sic, per l.ij.C.de abo.& hic vbi iudex quęrit de partis innocentia,parte nõ postulãte. Pro hoc l.si non defendantur.j.titul. j. de qua feci mentionẽ in l.iiij.§.hoc autem iudicium.š.de dam.infect. Secundo not.
4 †ꝙ in causis maleficiorum possunt reci-
d pi testes, etiam post conclusionem[d] causæ etiam post publicatione, vt hic. & est casus j.eo.l.vnius.§.re9.scđm vnã lecturã, & ibi not.Et audio ꝙ Ioã.An.tenet hoc
5 in c.c.firmitatis extra de testi. †Tertio no.ad qõnẽ disputatã per Richardũ,vtrũ defensiones factæ pro reo prosint manda-
e tori,[e] vel econtra.Et dic aut reus recipiebat testes pro vnoquoq;:& tũc vtriq; ꝓdest,vt hic ibi,vt ad certiorẽ de se confessionẽ peruenires &c.si aũt examinaret ꝓ vno tm̃:& tũc nõ prodesset alteri,vt d.l. denũciasse.§.fi.& qđ ibi dixi š.de adulte.
f Itẽ no.[f] ad aliud ꝙ tota die occurrit,si aliqs est in carceribus cõdẽnatus,& añ executionem sniæ cõstat de innocẽtia: certe
6 †Potestas q eũ cõdẽnauit,nõ põt eũ absoluere,vt hic,in fi.ibi in princi. tñ tenet dare petitionẽ cõi,vt absoluat, vt hic in fi.ibi:principi &c.Nã cũ sit cõdẽnatus in pecunia quę debet ꝑuenire ad cõe:merito cõe põt,& debet absoluere.Idẽ dico si esset in persona cõdẽnatus:qa hoc põt fieri,& loquor de ciuitatibus q̃ nõ reco-
g gnoscunt [g]principẽ. †No.etiã hoc[h] ad
7 aliud cõtinetur in actis ꝙ talis sponte cõ-
h fessus est:& tñ verũ est ꝙ confessus est: ꝑ tormenta erit ne notarius falsus? Et hic videtur quod nõ,in princip.ibi, si quis vltro &c.et j.sequitur ibi cum in tormẽtis constiterit &c.Et sic dicitur spõte cõfessus ille qui in tormentis est cõfessus:et se-

in l.qui contra legum.C.de incest.nup.& Alex.consi.xcix.col.j.ad fi.volu. j.Nico.de neapo.in l.athletæ.§.amplius.š.de excu.& Abb.in c.repellantur. de accu.& tex.in l.statuliberos.§.si quis hæredi.ver.sed quid.ff.de statuli. ĩ.in l.spadonem.§.fi.š.de excu.tuto.& Alex.consi.cxxix.col.fi.vol.j.& Panor.in c.dilecto.colum.ij.& seq.de testib.& ad hæc etiam vide gl.in verbo scienter.in c.fi.de of. deleg.lib.vj.Panor. in c.nouit.col. xvij. de iudi. Gl.in cle.j.ĩ verbo,sciẽter.de cõsan.& affi.Feli.in c. intelleximus. ad fi.ĩ ver.quinta declaratio.de iudi.& Bart.ĩ l.quærit.§.naturalr š.de adul.& Alexã. in l.j.col.ij.š.qui admit.Ana.in c.iij. de accu.Bal.in c.testiũ. de test.& Cepo.cautel.xvj.& iij. sequi. char.ij.& caut.xxx. & xxxj.char.iij. & bal. in l.Imperator. š.de sta.ho.& bar.in l.quid ergo.§.pœna grauior.col. pe. š.de his qui notã.infa.& Fel.in c.duobus.co. fi.de appel.& Bart. in l.si seruus.§.quod vero.š de fur.& Seueri.in tracta.de debit.suspe.& fugit in v.q.j. partis principalis.Bal.in ca.si testium.col.ij.de testi. & quæ ponit Alex. in apost.ad Bar.in l. j.j.de pœnis.in vers. quid si esset lata.bal. in authen.si testis ꝓ ductus dicat . col.ij. de testi.

POMATES.

a ℭ Si quis vltro. Adde Lud.Rom.in cõ. cclxxiij.pro isto.

a ℭ Si quis vltro. Ad materiam huius §. vide l.relegari.& ꝙ ibi no.j.de pœ. & p illum tex.dicit Bar. in l.ij.C.de sentẽ. ex breui.recitã.ꝙ Princeps potest suã sententiam corrigere. & ibi vide Bal.vtrum papa possit suã sententiam reuocare.

b ℭ Dicit statutũ.statutum dicit,ꝙ banniti rebãniantur: an videantur restitui, vel habere simplicẽ indulgentiã? Vide in l.fi.C.de sen.pas.& quod dixi ibi.& adde quod Iaco. de bel.in c.domino guerram.in princi.post no.ibi in ti.hic finitur lex Corra.disputauit qõ.de restituto per principem,vtrũ recuperet bona alienata per fiscum,quæ fuerunt confiscata.& ibi refert Bal.vbi finaliter dicit quod non:quia quædam sunt quæ deueniunt in aliũ immediate per ipsam confiscationem:vt est tex.& exemplum in auth.bona damnatorum.& ad illa intelligitur facta restitutio.Quædam sunt,quæ veniunt mediate per aliũ contractum,& in illis secus est.arg.l.j.C.ne fi.rem quã vendi.lib.x.& in c.quãuis de rescrip.in vj.Sicut etiam dicimus in legitimato post mortem patris, ꝙ aut legitimatur post aditã hæreditatẽ per legitimos:& non aufert eis bona.Aut ante,& tunc sic,vt no.Mod.de lib.& posthu.in l.Gallus.§.& qđ si tantum.quod vr̃ contra prædicta.Tamen si hæreditas est adita ab agnatis:& tunc ista acquisitio procedit per immediatã causam deficientis lineæ legitimationis,& offõ sui hæredis quo ad suitatẽ rescindit acqsitio:quasi natiuitate posthumi.quod põt eẽ verũ,qñ Princeps restitueret natalibus,sed secus in restitutione,quã faciunt isti Comites:quia non vr̃ consensisse Princeps,ꝙ auferatur eius priuilegio ius quæsitum alteri.l.quoties.C.de preci. Impe.offe.& l.nec auus.C.de emã.lib.qa si inciperet fieri edictũ iniquũ per Principis priuilegiũ:ar.ff.de vulg.& pup.l.ex facto.& ꝙ legitimatio operetur potẽtius quã ius cõe,patet C.de natura.lib.in auth.itẽ sine legitimis.ibi principis,& legis deuo.& facit extra de aut.& vsu pallij.c.ex tua.& C. de bo.va.in l.si qñ.& in l.princeps bona.j.de ver.si.Sed posito ꝙ legitimatus restituat ad bona, vtrũ agnati,qui medio tempore possederũt,teneãt ad restitutionẽ fructuũ perceptorũ,vel in rebus hæreditarijs.Rñd.non Pro hoc est tex.no.in auth.de Nestorianis.C.de hære.bal.in c.dño guerrã.prællegat.& eũdẽ bal.in l.j.C.de hære.insti.& in l.fi.ix.co.C.de senten.pas.Et ad hoc no.vide quæ dixi in l.fi.j.de pœ.& Ang.in d.l.Gallus.§.& quid si tãtũ vbi ponit quæstionẽ Bald.in d.capit.domino guerram.An restitutus a Rege impetret feudũ,ꝙ habuit a Rege vel ab alio,vide in dicto capit. domino guerrã.& ad hoc nota.& in l.fratres.j.de pœnis.vide dom.Abb.in c.inter quatuor de maioritate & obediẽtia.& Ant.de But.in c.quãuis.de rescr. in sexto.& vltra hic no.vide Bar.in l.absentẽ.j.titu.j.& dixit Bar.in l.quid ergo.§.pœna grauior.š.de his qui no.infa.in versi.quæro vtrum.

c ℭ Ideo dic. Vide Bal.in d.c.dño guerrã.in prin.in titu.hic finit lex Corra. vbi q̃siuit,rex Franciæ cõdẽnauit aliquẽ ad mortẽ:& dũ duceretur ad patibulũ, quorundã rogationibus eidẽ pepercit ipsum restituendo: quærit,an restitutũ sit ei feudum.dic vt ibi per eum.

d ℭ Post conclusionẽ. Et põt esse ratio, qa conclusio in cã,& renunciatio probationũ,idẽ sunt:vt no.p Bal.& ibi dixi in authẽ.iubemus. C. de iudi. & gl.in c.cũ dilectus.de fide instru. Sed certe sicut non põt in criminalibus expresse renunciari probatiõibus & defensiõibus:vt est gl. in l.pactũ inter hæredem.ff.de pact.ita nec per conclusionẽ in cã. Vnde intelligerẽ dictũ Bart. habere locũ secũdũ ea quę scripsi post Bal. in d. auth.iubemus. licet Ang.in d.auth. videat sentire cõtra Bar.hic sentit tamẽ Ang. ibi in vno cũ Bart.hic, s. ꝙ possit cõcludi in causis criminalibus, pro quibus videt tex. scđm vnũ intellectũ. in l. quãuis indubitati. C.de adul.Sed in cõtrariũ facit ratio supra dicta. Et tenet Bal.in l.j.in versi.q̃ro quarto. de condi. indeb.C.Sed põt dici ꝙ tacite põt cõcludi in cã criminali:puta si reus passus est labi oẽs dilationes sibi datas ad probãdũ:quo casu non debet admitti amplius vt in l.fi.ff.de fer. & no.Bal.in l.j.C. qui accu.Et qđ dicit hic Bar.intellige ꝙ admittat officio iudicis.Et ad Bar.hic adde Bal.in d.l.duo fratres.š.de iur.pa.Sed quod cõcludatur in criminali causa,Bal.in d.l.j.versi.sed hic dubitatur.hic adde Bar.j.eo. l.si minus.imo dixit Bar.per istũ tex.in l.fi.š.de ferijs.in ij.colũ.ꝙ iudex debet perquirere etiã reo nõ petente defensionẽ etiam post sententiam . Adde omnino Bar.in l.duo fratres.de pac.& Spec.de inquisi.§.vtrũ. versi.sed nũquid publicus.& in l.ij.§.si publico.de adul.per Bar.& Bal.in l.presbyteri. C.de epis & cle.per.Bar.in l.pen.§.ad crimẽ.in v.col.š.de publi.iudi. Et qđ de instrumẽtis,vide in d.l.duo fratres.& vide Bar.no. in l.j.de cõdi.inde.in ij.col.& Bal.in auth.at qui semel.C.de proba.Inn.in c.cum clamor.de testi. & Bal.in l.edicta. in ix.col.C.de edẽ.vbi no.vide Bald.in l.fin.š.de ferijs.& quæ ibi dixi.

e ℭ Prosint mãdatori. An probationes factę pro reo prosint mandatori,adde Io.An.in c.ratihabitio.de reg.iur.in mercu.& qđ not.Bart.in l.adulter.§.si eo.š.de adul.Et quid de probationibus factis cõtra vnum ex inquisitis, vide do.Anto.& doct.in c.dilecto.de præben.

f ℭ Item nota. Vide no.in l.si quis post.de testam.vbi per Imol.& quod not. Bal.in l.addictos.C.de epis.audiẽ.& in l.j.in vlt.col.C.de confes.& Imo.in l.is qui reus.in l.j.š.de public.iudic.& Salic.in l.j.C.qui accu.& Imol.& ibi no.in c.ij.de purga.vul.& Inno.in c.si qñ.de offi.deleg.& melius in c.pastoralis.eo. ti.quẽ no.allegat.Bal.in d.l.addictos.ꝙ si iudex videt sententiã iniustam,debet supersedere in executione.& vide Imo.in l.a diuo pio.in prin. š.de re iudi,& in c.ij.in d.ti.de purga.vulg.ibi not.

g ℭ Non recognoscunt. Vide ad hoc š.de publ.iudi. Bar.in l. infamen . & in repeti.l.omnes populi.š.de iust.& iure.

h POMATES. ℭ Not.etiam hoc. Vide Alexand. in l.qui in aliena.§.finali.in vltima colum . supra de acquirenda hæredita . & in consilio j.colum.iij.volumi.iij.Barba.consilio vj.columna x.volumi.j. Alexand. in dicto.§.finali.in apostil.Ana.consilio xvij.Barba.in capitul.cum M.colum xxxvij.in fin.& sequen.de constitu.Areti. consilio xiiij.colum.x. Et adde,

q si Potestas dicit aliquē spōte cōfessū: postea vero dicit se tortū, q incūbit onus pbādi post spōtaneā & volūtariā cōfessionē. Ita Arch. in consilio xxiiij.

a ¶Et nota bene. Et idē tenet Ang. in l. q in aliena. §. celsus. de acqui. hære. licet hic de Bar. non facit mētionē, & tandē cōcludit q aut erat cōfessus in actu torturæ: tunc punit de falso. Aut nō: & nō punitur. Et p hac distinctione no. tex. in authē. sacramēta. C. si aduer. vēdi. in l. si qs maior. C. de trāsact. vbi tex. aperit q nō dicitur fieri spōte q fit metu, seu imperio cogēte, sed qd si notarius in cōfessione illius tormētati existentis in tormētis, non scribit spōte factā cōfessionem, sed voluntarie factā fore. Dic q non punit de falso, vt dicit Bal. maxime in notabilibus, istud esse suū dictū, in cap. j. §. iniuria de pace iura. fir. Et huius est ratio; qa licet volūtas sit coacta: voluntas tū est, vt j. de reg. iur. l. velle nō creditur. s. qd met. cau. l. si mulier. §. pen. l. si patre cogente. s. de ritu. nuptia, & vide ad prędicta nota per Bald. in l. si quis nō dicā rapere. C. de episco. & cleri. cum ibi no. ad Bar. hic vid Ang. s. ea. l. §. diuus. & qd no. Bal. & Ang. in l. iiij. qd met. cau. sed Bal. in l. j. in ij. co. C. ex delic. defunct. dicit q alio modo saluari nō poterit, videlicet q non fuerit tortus, vt sic rndere t de aliqua veritate super alia re, sed postea ipse hoc confessus est, qd no. & p eundē Bald. in l. j. in vij. col. C. de confes.

b ¶Quæstionis. vide quæ dixi in l. vbicūque. de interro. act.

c ¶Sed quid. Vide p Bar. & Ang. in ī tractā. de qō. & Bar. in l. lex corne. in princ. s. de sica. & Ang. in l. iij. s. de adul. p Bar. in l. iij. C. de adul. p Pau. de Leaz. in cōmēto c. grauis de depo. facit l. lege iulia. §. fi. ad l. iul. repetun. Bar. in l. j. de sicar.

d ¶Inspiciēdū est. adde Bal. ī l. Gracchus. C. de adult. & in l. j. C. de emen. seruo.

e ¶Deuenit ad tormēta. Limita nisi causa pecuniaria & ciuilis habeat annexum crimen: qa tunc deueniri tur ad torturā. Tex. est. & ibi doctores ī

cundū hoc debemus exponere constiterit, s. de cōfessione illius serui. Et si dicis qūo dicitur sponte confessus, cū dicit per tormenta, vt dicit q ipse perseuerauit in cōfessione: vt s. ea. l. §. diuus Seuerus. & l. ij. C. de custo. reorū. vel aliter si cōfessus est in actu torturæ. hoc non potest dicere notarius. Nec obst. ibi, cōstiterit, &c. qa expone constiterit, s. de innocentia: & sic non refert se ad confessionem, sed ad serui innocentiam, vt hic patet, & nota be-
a ne[a] omnia prædicta.

LEX II.

Haereditarii. Op. de le. j. s. proxi. §. si quis dicat, vbi debet prius examinari ad quē pertineat anteq̄ torqueatur: hic dicitur ecōuerso. Solutio: ibi erat in possessione serui ille cōtra quem petebatur torqueri: ideo possessio faciebat cōtra eum præsumptionem: alias secus. Hodie etiā si constaret cuius esset seruus, posset seruus torqueri in caput domini, vt l. fi. C. eo. tit. Ita dicit gloss.

De incestu. De hoc videbitis j. l. proxi. in l. seq. & vidistis in l. si postulauerit. s. de adult.

1 ☞ *Pœna in adulterio uariatur secundū cōditionē personæ.*

Si quis uiduam. Oppo. de l. q̄s. uis. in fine. C. de adult. & auth. ibi posita. vbi nō deportantur propter adulterium. Glo. dicūt quædam q alia pœna erat olim, alia hodie. Ita no. in l. ij. §. miles. s. de his qui notā. infa. & l. qui cum vno. §. adul. j. de re mili. & l. Claudius. de his qui-
1 bus. vt indig. Alia gl. dicit hic † q in crimine adulterij sit variatio pœnæ, secundum cōditionē personæ: quia aliter punitur nobilis, aliter ignobilis. Et hanc opinionem videtur tenere Cy. in l. cōtraria.

Patre. Cum de falso. De hoc vististis s. eo. l. hæreditarij.

1 ☞ *Iudex an teneatur de eo qui mortuus est tormentis.*

b **Quæstionis.** [b]Dicitur hic, quæstiōis modū &c. Simile j. eo. l. de minore. §.
1 tormenta. † Sed quid[c] si iudex torsit ali-
c quem tantū q mortuus est, vt l. aut dānū. §. j. j. titu. j. Videtur dicere iudicem teneri. Breuiter dico sic: Si iudex excessit modum consuetum, & modum qui debebat adhiberi scdm qualitatē psonę tortę tenetur. alias sec⁹. Hoc incidit mihi: qa dū viderē iuuenē robustū torsi illū & statim fe-
d re mortu⁹ est & iō īspiciēdū[d] an possit iudici īputari culpa & sīa, vt dicto cōtrario. & per Cy. in l. Gracchus. C. de adult.

1 ☞ *Ad torturam peruenitur in subsidium.*
2 *Tortura adhibetur in causis grauibus: & qualiter in pecuniarijs. remissiue.*

Edictum. No. non semper quemlibet debere poni ad torturā, sed aliter fieri & cū nō sufficit ad tormentū peruenire.
1 † No. q ad tormenta peruenitur in subsidiū, cū aliter veritas explorari nō potest.
2 † Itē not. tormenta requiri in causis grauibus: qualiter autem in causa pecuniaria perueniat ad tormenta, videbitis j. prox.

1 ☞ *Quæ sit differentia quantum ad tormenta inter causas pecuniarias & capitales.*

Diuus Pius. Not. q in subsidiū in cā pecu-
e niaria deuenitur ad tormēta[e] ser-
1 uorū. † Quæro, quæ sit[f] differentia quā-
f tum ad tormēta inter causas pecuniarias, & capitales, & graues. Et dico q in causa
g pecuniaria torquētur tm̄ serui, nō liberi[g] neq̄ statu liberi: vt in hac l. in fi. sed in criminalibus & grauibus, etiā liberi torquētur: vt s. l. proxi. Itē non ita de facili peruenitur ad tormenta in causa pecuniaria, sicut in causa capitali, & graui: vt hic.

1 ☞ *Testis examinatus qui non debuit examinari non probat, nec facit indicium.*

Ex quibus. Tex. ibi, indicia sine tormētis. vel aliter. s. dixi qn deposuit seruus cōtra dnm super ipso facto: hic quando super aliquo indi-
1 cio. † No. q testis qui nō debet examinari, examinatus nō probat, nec facit indicium: vt l. j. §. diuus. & §. diuus Seuerus. s. eo. & dicam j. eo. maritus.

De eo. Duobus modis legitur. Primo qn quis est deportat⁹, an seruus qui ante eius erat possit cōtra eum torqueri. & dicit q nō & isto modo ponē do casum esset cōtra l. j. §. idē Nummio. s. eo. vbi seruus dānati torquetur cōtra eū: ideo nō procederet. Secundo modo pōt poni casus, q seruus non dominus dānatur: & tunc non potest haberi quæstio in dominū hic: & est bona ista lect. per l. extraneo. §. fi. j. eo. Tertio modo potest poni, an deportatus in insulam possit vt seruus torqueri. Et dic q non: quia remanet liber homo. & hanc tenet Dyn. tangit hic gloss. in fin. ibi. Vel dic de libero. & potest esse satis bona.

1 ☞ *Minor licet non admittatur in testem in criminalibus: tamen tortus facit indicium.*

De minore. Opp. q minor torqueatur, vt l. j. §. impubes. s. ad Sylla. Sol. Non potest torqueri ea tortura qua torquentur maiores, sed debet ferula, vel habena cædi. vt in cōtrario. & no. C. de his
h quib. vt indig. & ad Syllan. l. talis. in prima gloss. Sed quæro[h] ad quid torqueē minor in causa criminali, cū nō possit esse te-
1 stis, vt l. in testimonium. s. de test. Respondeo & dico † quod torquetur, vt faciat indicium: & sic erit casus, vbi ille qui non debet torqueri, tortus tamen faciat indicium. De quo dicam j. eodem. l. maritus.

Tormenta. Nota de modo tormentorū, & de eorum moderamine, vt dixi s. eod. l. quæstionis.

Item no. quod de domo rei non debet initium probationis assumi, vt l. nimis graue. C. de testib.

1 ☞ *Pars nō potest mittere procuratorē instructū, si iudex uult q personaliter cōpareat.*
2 *Iudex pro habenda ueritate potest interrogare de circunstantijs etiā remotis, & se fingere uelle quod non uult.*
3 *Qui examinat testes debet in actis scribere quando aliquid dicunt trepidādo uel balbutiendo uel aliter: quia constantia & trepidatio indicant aliquid iudici.*
4 *Quando contra imputatum non sunt alia indicia, trepidatio, pauor, & uariatio dant indicia ad torturam.*
Cautus iudex facit scribere in actis uariationem, & trepidationem examinati.
5 *Fama quod sit duplex, una hominis, alia inter homines.*
6 *Fama inter homines est duplex.*
7 *Fama est communis opinio uoce manifestata ex suspicione proueniens.*
8 *Communis opinio: & communis æstimatio q sint idem quando uoce manifestantur.*
9 *Manifestum, uel notorium dicitur id quod communiter dicitur, q sit certum & uisum à populo.*
10 *Fama in quo loco debet esse, ubi q de aliquo homine in genere, in loco originis uel ubi conuersatur.*
11 *Fama non requirit de necessitate locum: sed sufficit quod sit communis opinio eorum ad quos spectat, & ponit pmulta exempla.*
12 *Fama totius ciuitatis quod requiratur in negotijs magnis: in paruis uero sufficit fama uiciniæ.*
Fama ut probetur requiritur quod sit communis opinio eorum uel maioris partis illius uniuersitatis ad quos spectat, & sic quot homines faciant famam.
Decem uel uiginti homines quando faciant famam.
14 *Fama ut sit probata debet esse opinio maioris partis hominū ciuitatis uel uiciniæ, uel etiam mulierum, secundum quod spectat principaliter ad quemlibet.*
15 *Fama debet habere ortū à personis honestis & fide dignis nō maleuolis neque suspectis.*
Fama potest habere ortum etiam à uilibus quando habet originem ab alio actu quàm à dicto personarum.
16 *Fama ex quo tempore debet oriri ubi quod tempore commissi delicti: & postea ante accusationem, & post accusationem.*
17 *Fama qualiter possit oriri tempore contracti maleficij: & ponit exempla.*
18 *Fama tunc dicitur uaua uox populi quando suspicio nōn præcessit.*
19 *Fama qualiter probetur, ubi quod per duos testes dicentes maiorem partem populi uel uiciniæ hoc sentire: quia audierunt maiorem partem populi sic dicere.*
20 *Fama dicitur probata quando testes dicunt quod audiuerunt à maiori parte hominum seu gentium istius ciuitatis, uillæ uel castri.*
21 *Testis qui dicit quod est publica uox, & fama, non probat si non reddit aliam rationē.*
22 *Testis qui dicit quod est publica uox: quia audiuit publice dici non probat: quia debet dicere à maiori parte hominum ciuitatis.*
23 *Testis deponens super fama, debet nominare à quibus audiuit, nec requiritur quod nominet omnes, sed satis est quod nominet aliquos, & ab alijs de quibus non recordatur.*
24 *Famæ probatio non uitiatur, licet testes deponentes dicant se ad diuersis hoc sciuisse diuersis temporibus, & diuersis locis.*
25 *Fama quod potest probari negatiue.*
26 *Fama si probatur ab una parte affirmatiue ab alia negatiue, statur testibus dignioribus: & si sunt testes æquales, statur illi famæ quæ processit ex uerisimilioribus præsumptionibus.*
27 *Fama si probatur diuerso tempore: puta maleficium factum uno tempore: & fama innocentiæ alio tempore statur ultimæ famæ.*
28 *Quando fama contraria probatur respectu diuersorū locorum si probationes sunt æquares neutri creditur, alias inspicitur qualitas testium.*
29 *Testis examinatus super articulis super quibusdam dixit se scire, & super quibusdam non: & super articulo de fama dixit quod erat publica uox & fama, ad quæ referatur remissiue.*
30 *Famæ effectus quid sit.*
31 *Statutum quod in certis casibus sufficiat probare maleficium per publicam uocem & famam: intelligitur de fama quæ habet originem ex probabilibus causis.*
32 *Fama non diuiditur inter simplicem & publicam.*

cap. j. de deposi. & vide notabi. j. eod. in l. ex libero. An in causis pecuniarijs quis possit poni ad torturā, & qn debet poni: vide Bar. in d. l. si qs adulterium. ff. de adulte. Adde tn̄ q si agatur de falso ciuiliter, si præcedūt indicia, locus est tortis l. sicut falsi. & ibi Bal. C. de fal. Et de ista materia vide omnino doctores in cap. grauis. de deposi. per Imolam maxime in notabilib. & vide notabi. etiā Pau. de Leaza. Et ad materiam vnam adde glo. xv. qō. iiij. in cap. presbyter. & vide Cyn. in l. fina. C. de fal.

POMATES.

f ¶Quæro quæ sit. Ita singulariter Cyn. in in c. j. de deposi. vbi vide per omnes. & quæ no. in tex. istius legis.

POMATES.

g ¶Nō liberi. Hoc limita vt per Alexā. cōsi. lxxvij. co. ij. volu. j. & vide Abb. in c. j. colū. j. in vlt. not. de depo. & Alex. cōsi. lxij. vo. iij. & Soci. cōsi. ccxix vbi loquitur in causa vsuraria.

h ¶Sed quæro. Quæro ad quid torqueē. Vide Gui. de suz. in l. j. C. de pci. Imp. of. adde Bal. in l. eos. C. de testi. quod no. & Bal. in d. l. talis. hic alleg.

Plurimum. No. ex hoc solenni §. primo id quod di-
1 cit ipsa vox. † Ex quo collige[a] q si iudex
a vult quod pars veniat personalr ad respondendū quod non sufficit mittere procuratorem quantumcunq̄ instructum, qa præsentia personæ, & cognitio vocis reqrit. dixi in §. ad cri-
2 men. l. pe. s. de pu. iu. † Secūdo no. q infra dicit cognitiōis subtilis diligentia. Ex quo collige q iudex pōt interrogare p inuestigāda veritate de circūstātijs qbuscūq̄ ēt remotis. Ad qd facit q no. C. de testib. l. testium. Pōt etiā se fingere velle facere q non vult, vt videat quem actū facit reus, vel testis q examinat, & qualiter se gerit. hoc ēt pbat extra de psum. c. affer te. & ista est cognitionis subtilis diligētia. Itē sequit qua quis
b constātia, [b]& trepidatione loquit: & sic vides q cōstantia &
3 & trepidatio indicēt aliquid iudici. Et ex hoc † dicit Inn. extra de probatio. c. quoniā cōtra. q ille qui examinat testes, hoc debet facere scribi in actis, hoc dicebat trepidādo & balbutiēdo & similia. Idē tenet Spec. in ti. de teste. [c]nō recordor in quo §.
4 Et ex hoc † etiam habes q etiam vbi alia indicia extrinseca nō præcedunt ex eo quod reus facit coram se loquendo trepide, pauendo, & variando, pōt iudex habere indicia sufficiētia ad torturā. Ita vides hic. Et iō debet iudex examinator esse caut⁹ vt faciat dicta ei⁹ sic varia, & diuersa scribi ī actis, & faciat scribere trepidationem & similia: ne ei possit dici q fecit poni ad torturā, nō præcedētib⁹ indicijs. De hoc dicā latius j. eo. l. fin.
c Item dicitur hic cui⁹ ęstimationis &c. exponit gl. i. famæ. [c]Ex hoc habes duo. Primo q fama alicuius est iudiciū ad torturā vt hic. Secundo no. q dicit in ciuitate sua. Ex quo nota q vr̄ q debeat esse fama in ea ciuitate de qua ipse est. De qua fama dicā in hoc §. & de alijs indicijs, dicā j. ea. l. fi. quia oīa ista indicia faciunt ad illuminandā veritatē, vt hic dicitur. Veniamus ergo ad videndum de fama. Et de hac fama modicum tractatur per glo. nisi quantum ponitur in l. iij. §. eiusdem quoq̄. s. de testi. De hoc etiam fecit vnum tractatum in quo dixit modicum & bonum, quidam qui est vocatus dominus Thomas de Piperata de Bononia. & vbicunque ipse aliquid dicit, ego dicā vobis. Spe. etiā in tit. de noto. crimine. etiā ponit de fama, & modicū, & nō cla-
5 re. Pro declaratione † ergo debetis scire q duplex est fama. Vna est fama hominis, alia est fama inter hoīes. Fama hominis dicit in bona parte: in mala parte dicitur infamia, de qua fama, & infamia habetis j. de var. & extraor cog. l. cognitio. §. j. & in ti. de his qui no. infa. C. & ff. & de il-
6 la nihil ad psens. Quædā[d] est fama inter hoīes. & ista est duplex. Nā qdā est fama de vno hoīe in genere bonitatis, vel malitiæ. Nā fama est q est bon⁹ vel mal⁹, q est fur vel latro, & de ista fama loquit iste tex. & l. capitaliū. §. famosos. j. de pœ. & l. nō oēs. §. a barbaris. j. de re mili. cū si. Quedā est fama de aliquo facto particulari, vt q tale qd sit vel nō. de qua loquit l. iij. §. eiusdē qq. s. de test. & alia iura multa, q j. allego. De istis duab⁹ videam⁹ hic. Et pri-
7 mo † q̄ro[d] qd est fama. Rn̄. fama est cōis
d opi. voce manifestata ex suspiciōe[e] pue-
e niēs. Quare dico cōis opiniōis? Rndeo
f ad differētiā[f] opinio. singularis: vt l. cū q dā. §. qd dicit. s. de acq. hære. & l. Labeo. s. de supel. leg. Quare dico voce manifestata? Rndeo: qa alias nō esset fama, sed staret in noīe generis sui, s. opiniōis cōis. Nā qnq̄ opinio cōis manifestat vsu: vt l. Labeo. s. de supel. le. et reb⁹ ipsis, & factis vt l. de qbus. s. de legi. in fi. tūc nō dicit fama, sed dicit æstimatio, vel opinio cōis. Fama em̄ scdm Hug. dicit à fando, hoc est, à loquēdo: & hoc posuit ipse sup verbo, famulor. Vn̄ nisi sit locutio, nō dice-
8 ret fama. Illd ergo † qd dicūt mihi doc. & Thomas de Piperata, q fama & cōis opinio & cōis ęstimatio sunt idē: est verū qn cōis opinio & cōis æstimatio voce manifestantur: alias secus: vt dictū est, qd dixi, ex suspicione prouenies hoc dixi ad dif-
9 ferētiā manifesti. † Nam si diceret cōiter aliquid quod esset certum, & visum à populo, illud esset manifestū, vel notorium, nō fama: vt l. ciues. C. de appella. & l. si vero. §. qui pro rei. s. qui satisd. cog. & quod dixi in l. ab accusatione. §. nūciatores. s. ti. ij. Et hæc sufficiant circa diffinitionem.
10 † Quæro secūdo, in quo loco debet esse fama? Respōdeo, fama de aliquo homine in genere, debet esse in loco suæ originis, vt hic, prout dicit in ciuitate sua, vel in loco illo in quo cōuersatur: vt l. ij. & quod ibi no. C. vbi de cri. agi oportet. l. non omnes. §. a barbaris. j. de re mili. & & expressius extra de elect. c. iij. Sed fama alicuius rei, vel facti (vt ponam⁹ exēplū in delictis: quia in istis plurimū q̄ritur de fama) videtur quod debeat esse in loco delicti: vt l. prima. C. vbi de crimi. agi oportet. & in aut. qua in puincia. & l.

a ¶Ex quo collige. Vide qd no. Spe. in ti. de prola. sen. §. j. & Bal. in l. qui bona. §. si alieno. in iij. q. s. de dam. infect. & ibi dixi.

b ¶Quis constantia. Et vide Ange. in tract. malefi. in versi. nunc videamus de tortura. quem sequitur Bal. in d. l. presbyteri. C. de episco. & cle. vbi no. & Bald. in l. iij. C. de testib.

b ¶§. plurimū. in ti. de test. credo q voluerit Bart. adducere §. nūc tractādū. versi. hoc autem scias. vbi istud Specu. tractat. Alex. Losæus.

c ¶Gl. i. famæ. An fama faciat indiciū ad torturā, vide j. eod. circa fi. & idē tenet Bald. in d. c. j. §. iniuria. in v. co l. de pac. iur. firm. vbi dicit q sic, qn est euidens fama qd bene no. quia vtile erit tibi.

d ¶Primo quero. De hoc vide p Bar. in l. j. C. de testi. & ibi dixi. & per gl. in d. l. testium. §. j. s. de testi.

e ¶Ex suspiciōe. Quę autē sit differētia inter famā & rumorē, vide glo. in c. sup eo. de eo q cognouit cō sang. vxo. suæ. & in d. c. si duo. xxv. q. vj. quas alleg. Card. in d. c. qualiter & quādo de accusa. & ibi Host. & ad Bar. hic adde Bal. post Bart. in d. l. j. C. de infami. & facit ad statutū q habet q requirat psona bonæ opiniōis & famę. de qua opiniōe & fama, intelligit & qūo, & de quo per Iac. bu. & Bal. in d. l. improbū. C. de infa. Et de diffinitione famę per Bald. in rubr. C. de proba. in ij. colū. & ibi etiā de differētia inter famā et rumorē. Et p Bal. in l. ea quidē. in j. co. C. de accu. Et quid differt fama a cōi opin. per Spe. in titul. de noto. crimine. §. sequit. vers. j. & ij. et quod ipse not. in ti. de do. §. j. versi. illud autē sciendū consequenter. & ibi de effectu cōis opinionis. Quid autē differat notoriū a fama, vid Bal. in authē. qui semel. in iij. co. C. qūo & qn iudex. & Spe. in d. §. sequitur. & dū s. dixi de differētia inter cōem opin. & famā, vide Bald. in d. l. ea qdē. in pen. colū. Et adde etiā q clamor populi est minor, quā fama. & in l. decurionum. & ibi Bal. C. de pœ. & de cōmuni opiniōe vide Bal. in d. l. Labeo. de suppel. le. qd not. hic. Et differētia īter notoriū & famā vide hic p Bar. sed qd vulgi opi. sit idē qd fama vr̄ tenere Bar. in l. si cōstāte. in j. q. prin. sol. ma. & Bal. in l. vbi adhuc. C. de iu. do. in x. col. in ver. quęrit gl. qūo probetur q vir vergat ad inopiā. Quid sit fama, notoriū, rumor, & similia, plene per Io. Cal. in repe. c. in nostra. de coha. cle. & mulie.

f ¶Ad differentiam. Et pro hoc est tex. cū gl. in l. apud Iulianum. §. Seio. s. de leg. j. & vide tex. in l. fi. C. sine cen. vel reli.

a ¶Illius viciniæ. Adde Bar.in l.j.C.de test.& i l.si qdē.i fi.fol.mat.& i gl.ibi.
b ¶Tertio q̄ro a qbus psonis debet oriri fama.Et adde qđ Bal.in c.veniens. de test.dicit q̄ fama q̄ nescit a quo habuit originē.idē operaē q̄ dictū vnius testis alle.l.miles,§.mulier.ff.de adul.Bñ facit l.Pātonius.de acqr.hær. Adde ad Bar.hic Bal.in l.testiū.C.de testi.& adde q̄ dixi in l.iij.C.de ser.vbi dicit q̄ illud qđ dicit a personis fide dignis est iusta cā credulitatis. qđ refert Bar.in l.de pupillo. §.si qs ipsi ptori. in viij.q.§.de oper. nonun.& cōis opi.vigilsimorū est nullius effectus,sc̄dm Per.i ti.de reo.§,sequit. in fi.qđ omnino vide.
c ¶Quarto q̄ro. Vide clarius Sal.i l.ea qdē. C.de acc.i materia de fama.i versi. q̄ro an fama.in pen.col. vbi tenet q̄ sufficit q̄ superueniat accusatione pendente.de quo etiā vide Imol. Bal.no,in l.is pōt.de acqui.hær. ibi vide.
d ¶Quæro qualr p̄batur fama. Vide oīno iiij.q.iij.itaq;. Vide Spec.de no.cri.§.famā.& ibi vide clarius.et adde q̄ qs potest certiorari de fama sine testibus minus solenniter receptis,& sine ordine iudicario,& duo de fama deponētes,an sufficiāt & quid si vnus testis ,p̄bat de veritate ex vna parte,& vnus de fama ex altera. Itē p̄ literas bonorū virorū probaf fama,sc̄dm Inn.in c. cū i tua.de despōsa. & ita refert Bal.i c.j, §.si duo. hoies,đ patenē.& ibi no.glo.et gl.iij.q.iij.sciant. & xxxv.q.vj.c. si duo. & ibi p Arch.& adde q̄ Imo.i l.licet.de acc.dicit q̄ fama bona vel mala ,p̄baf p cōem auditū. Et ,p hoc facit q̄ no. dicit glo.ix.distinct.sana. & vide Bal. in l. cōueticulā.C.de episc. & cle. Qualr aūt ,p̄bet infamia, vide p Spe.in ti.de inquisi. §. nunc tractemus. ver.qd si ille.& Inn. de accus. c. cū oporteat. Et qd si testis dicat aliquē esse malæ famæ,& cōis opi.est in cōtrariū,vide per Imo.in c.p inquisitionē.circa fi.de electio. & in c.qualr & qñ. de acc.vbi limitate. & Bal.in l. Cassius. §.fi.ff.de sena. Et qd si vnus testis ,p̄bat de veritate quæ dicarur validior probatio,etiā si duo per famā ,p̄barent,vide Bal.in l.ij.in prin. ff. de excu. tuto. & qđ not.Bar.in l.j. §.idē Cornelio.ff, eod. & quomodo probatur communis opinio,Bal.in l.j.C.de testa.in iij.col.& not.quod facto probato fama adijcit quandam qualitatem probationi veritatis, id est,notorietatis,secundū Bal.in auth.quod locū. C.de colla.in fi.qđ not.Et adde quod fama habetur pro plena probatione vel communi possessione xxx.annorum.Ita dicit Bald.in l.at qui natura.§.cum me absente.de nego. gest.& in l.bonæ fidei.in vl.col.C.de rebus credi. Adde q̄ si probaf fama,& ex diuerso probatur fama contraria.non dicitur fama probata. Bal.in l.sacrosanctæ.C.de episco.& cleri.& in l.qui accusare.C.de eden.per Bar.& Bald.in l.is potest §.de acquiren.hæred.& bene facit quod dixi in l.de quibus.de legi. Adde et quod Bal.in l.cunctos populos.in v.col.de sum.trini.secutus Innocen.in ca. sicut. de symo.dicit q̄ probatio famæ ē minus quam probatio indiciorū. adde q̄ testis etiā interrogatus super fama vl infamia, debet reddere rationem dicti sui, & sufficienter: alias non valet. Ita bald.in l.quid ergo. §.quæsitum.supra đ infami.& Bal.in rubri.C.de probatio. & etiam Bar.& hic & Bal.& in l.iij. C. de test.adde q̄ ad ,p bandū infamiā debet dilucide probari factum:ex quo infamia orta est, vt dicit Bal.no.in l.cassius.§.de senato. Ad q̄ vide Bal.in l.j.ad fi.C.de testib.Et ad Barto.hic adde bal. in l.hæredes palam. §.de testi.Et ad purgationē infamiæ vide nota.per Spec.in a titulo de inquisi. §.j. ver.hoc autē scias.et in versi.quid si reus. & ad Bart.hic adde q̄ Inno.in c.licet.de acc.dicit q̄ fama bona vel mala probaf per auditū et rōnē. in quo autem differatur fama ab opinione habetur per Ioā.andd.Spe.in ti.de noto.cri.§.fama. versi. §.eo.in j.q.

a ¶Quæro quid.Si testis dicat quod audiuit illud, intellige a maiori parte eorum qui potuerunt intelligere & cognoscere vt dicit domi. Ant. de but.in c.quid per nouale.de ver.signi. in v.col.refert tamē Bal.in l.j.C.de test. in pen.co.q̄ si vnus testis deponit famā esse in vna parte ciuitatis,alius in alia: q̄ nō est probata fama.& dicit Abbas in ca.licet ex quadā.de testibus.quod testes debent dicere se illud credere.Ita dicit per illū text.vbi dicit q̄ etiam debet dicere q̄ nō audiuit ab vno,sed a pluribus,& quidem nō suspectis,nec malæ famæ,vbi omnino vide quid si testis dicat q̄ audiuit dici a maiori parte populi,nec dixit illius ciuitatis.Idē no.tenet Bar.in l.iij.§.eiusdem.de testi.sed contrariū tenet Bal.in c.præterea.de test.quia dicit q̄ dictum testis debet intelligi secundum subiectā materiā,q̄ videf contra c.in præsentia.de probatio.

¶Adde fama qualiter probetur,vnde oriri debeat, Alex.consi.lxx.iij.lib.
b ✠POMATES.¶Parte populi. Vide de hoc etiam Alex.consi.vij.col. ñ.vol.iij.in fi.ponit,quid si esset dictum q̄ fama vigebat inter claros &c. Et quid si testis nesciens dicere quid sit fama.
c ¶POMATES.¶C.in præsentia. Vbi vide Fel.col.vij.& vide etiam Alex.in l.j.col.j.C.de testi.& ibi Ia.in ij.& iij.no.& Alex.consi.lxx,col.ij. vol.iij.vbi ponit qđ si testis dixisset,q̄ audiuit a multis vel publice dici.
d ¶Sed quid. Adde Bar.in l.ij.§.eiusdem.de testi.& in l.Labeo.de supel.lega. sed contra tenuit Bal.in d.c.præterea.de testi.& in l.testium.in fi.C.de test: & in l.hæres palam.in prin.de testi.& vide etiam Sal.in l.ea quidem.in rep. C.de ac.& ibi Ang.& vide Ang.in l.ij.C.ad Mace.licet Bal.i l.de quibus de legi.in xxv.col.videatur sequi Bar.& Car.in d.c.causam quæ.el ij.de testi.Imo.& Ant.de bu.in d.c.cum oporteat.de accu.& disputat plene ,p & contra Tancr. in sua compendiosa,in xxv.char.quæ.x.& finaliter cōcludit idem q̄ Dy.& vide Bal.in addi.Specul.in ti.de sen.prola.in xxiij.colū. vbi vī tenere cum bart.cum quo simpliciter transit Flor.in l.si arbiter ff.de ,pba.& cū bar.in d.l.Labeo.& i l.iij.in fi.de test.& Imo.in c.cū oporteat.đ ac.In contrariū consuluit do.Gul.de Cremo.in suo ſquodam consilio incipiente in Dei nomine:in q.prædicta,& illud cōsiliū subscripserūt.Sal.& d.Flo.& multi alij: & dicit quod bal.dicebat,& non refert vbi quod si adducantur decem testes vel plures super fama seu etiā infamia q̄ fiet ,p̄batio sufficiens, etiā si nō sufficiens causa reddatur,licet alias si essent numero pauciores exigerentur rationes & causæ sufficientes.Et pro hoc secundum eum facit: q̄a tot faciūt populū,iuxta no.in c.j.de elect.& Bar.in l.prætor.in princ.vi bon. rapt.& sic ex tanto numero,sermo publicus,& popularis habetur. Pro hoc dicto alleg.no.in l.iij.§.eiusdem.ff.de testi.cū glo.i.j.vbi vide q̄ numerus supplet fidem.Et ad istud adde no.Bal.in auth.qđ locū.C.de col.in fi.

e ¶Vnus homo. Pro ista oppositione adducitur text.in l.j.C. de his qui per metū iudicis nō ap.iuncto c.fi.de appellatio. vbi accipitur ibi publice corā bonis viris et honestis:nō autem publice, i. corā populo:tamen Sali. reprehendit Bart.in l.ea quidā.C.de acc. vide Ro.in l. de pupillo.§.si quis riuos. de ope.no.nun.

f ¶Quæro si testis. qñ testis interrogatur a qbus audiuisti &c. adde Sal.ad idē in l.iij.§.eiusdē.ff.de test. & Bar.in l.diffamari.circa princ. C. de ingen.manu., & hic dū dicit testē debere deponere a quibus audiunt &c. Sali. in l.ea quidē.C.de acc. dicit q̄ si testis non est interrogatus a qbus audiuit, sufficit q̄ dicat,a maiori parte populi,& ille contra quē debet probare,preferēda hæc fama præseriri inter nobiles personas. Pro quo vide qđ dixi in d.§.eiusdem.

¶Dicit q̄ sic. Videf sferri q̄ testis debet interrogari a qbus audiuit. Adverte.qa Inn.i c.cū oporteat. de accu.dicit q̄ interrogatus debet rōdere:alias nō ,pbat: qa nō stat in arbitrio testis iudicare, an illæ psonæ sint graues et bonę vel fide dignę. Et istud tenet ibi Io. An.idē sequif dom. Ant.ibi dicēs ita seruari. Ita etiā sequif Abb.i c. cū cām de testi.& Ange.in l.ea quidē.C.de accu. Et potest ratio assignari: quia testis debet deponere ea quæ sunt perceptibilia intellectu,etiā non interrogatus, vt in c.causam.de testi.vbi per Imo.& per Bar.in l.solam.C.de testi.& ibi latius no.Bal.Sed q̄ aliquis sit vir grauis,& fide dignus percipitur intellectu: ergo &c.Et ista partē dicit Ant.in d.l.ea qdē.tenere & sentire Bar.& idē dicit Imol.in d.c.cū oporteat.Et ad idē alle.Inn.in c.qualiter.el ij.de accu.vbi dicif q̄ aliquis debet interrogari.Idē tenet Spec.in tit.de inquisi.§.viso.vbi alleg.Inn.in d.c.qualiter.idem Sali.in d.l.ea quidē.in vij.seu viij.q.& Imol. in d.c.cum oporteat.vbi sequitur Innocen.adde pro hac parte Barto.in tractatu de teste.qui sing.dicit q̄ in modico discursu intellectus percipitur, an aliquis sit bonus:ideo non intellectu percipiunt.ita debet ergo testis de his deponere etiā nō interrogatus,quæ sunt intellectu perceptibilia, & in modico intellectus discursu comprehēduntur.cōtra Inno.etiā cōsuluit Io.cald. in suis cōsiliis,in cōsi. quodā,sub ti.de testi. Aliqui Mod. sequitur Inn.in d.c.cū oporteat.& in l.j.in prin.de ope.no.nū.allegāt Bal.in l.quid ergo.§. q̄situm.de insa.quia re vera hoc ibi non dicit,si bene consideretur.

h ¶Quæro vtrū. Vide Bal.in l.j.C.de testa.& vide Bartol.in l.in summa. §. Labeo.in fi.verbis.de aqua plu.arcē. Bar.tū in l.si constāte.in j.q. j.partis ff. fol.mat.dicit qđ notorii nō pōt esse super facto negatiuo.vide Bal.in l.ea quidem.in xvij.col.C.de accus.Quid si probatur in specie mala fama,in specie de adulterio?In cōtrariū probaf bona fama in genere.vide Bal.in d. l. ea quidē.in xvij.col.in ver.tertio quæritur,& an aliquis.& in ver.seq.& ibi etiam quærit,an vigore statuti fama in maleficijs habeatur pro plena ,pbatione,& si probatur maleficium per famam reus ,pbat contrariū per famā, quæ probatio præfertur,& an fama probetur per contrariā famā,vide Bal. plene per illū tex.in l.j.C.ne ex del.defun. Et ad materiā Bal.in l.qui accusare.C.de eden.& Bal.in l.si tutor.C.de peri.tute.

i ✠POMATES.¶Negatiue. Vide aliquid p̄ Ro.cōsi.cexlj.col.j. & vide Ale.cōsi.lxij.col.ij.vbi loquit qñ in genere posit eē ,pbatū, q̄ qs erat bonę famæ,sed qñ in specie cōtrariū,& vide ad hæc Fel.in c.cū cōtingat.colū.

11 si cui.§.pen.ff.de accu. Breuiter,†mihi videtur q̄ fama nō requirat locū de necessitate. Nā illud qđ dixi ff.de fama, q̄ fama est cōis opinio,debet intelligi cōis opinio,s.eorū qui hoc scire debēt,& ad quos spectat de hoc scire,vt no.per gl.in l.cum quidā.§.quod dicit.ff.de acq.hære. & ,p bato statim.nōne possemus dicere famā alicuius rei in ista vniuersitate, vtrū aliqs scholaris studeat bene,vel male,vel vtrū fecerit furtū alicuius libri, vel non: & tñ ista vniuersitas nō habet certū locū? Hoc probatur in l.in ratione.§.quod vulgo. ff. ad l.Fal.& l.filius.§.secundū vulgarē.ff.de leg.j.& l.vulgaris.in princip.ff.de fur.vbi dicitur,qđ vulgo dicit.& in quo vulgo dicitur illud? Rñd.quod inter sapientes, & studentes,qui hoc debent scire.Itē est quæstio vulgaris,i.vulgi,hoc est inter studentes. De necessitate ergo nō requirit locū:& vbicūq; reperies locū,ibi nō ponitur locus,vt significet locū,sed vt significet vniuersitatem,quæ moratur in loco. Vnde cum dico,fama est in ciuitate ista: hoc est,inter homines huius ciuitatis,vel fama est in vicinia,hoc est,inter homines illi⁹ viciniæ.[a] Ad qđ facit l.inter omnes. in prin.cū sua gl.ff.qui satisda.cog.Itē, ex eo qđ dixi,q̄ debet esse cōis opinio inter eos,inter quos spectat hoc scire,nō attēto loco:apparet si aliquis ciuis huius ciuitatis mortuus est vltra mare dū esset in exercitu contra Sarracenos, vel in aliqua militia in parte longinqua,sufficit q̄ sit fama in terra sua,in qua sunt homines, ad quos spectat scire de morte ipsius: vt in auf.hodie.C.de repu.et ff.de adul.l.miles. §.pe.& l.vlti.ff.de hære.insti. Item† ex eodē verbo quod dixi, cōmunis opinio eorū,ad quos spectat hoc scire:habes qñ requirat fama totius ciuitatis,& qñ requirit fama viciniæ. Nā in negotijs magnis requiritur fama totius ciuitatis:vt puta:si esset vnus magnus homo mortuus, vel qñ fit aliquid valde magnū: sed in negotijs paruis,sufficit fama viciniæ, seu contractæ:vt d.l.cū quidam.§.quod dicitur. in glo.& extra,de præsum.c,illud. Et hoc dicit Thomas de Piperata:licet legē nō aleget. Itē in eo†quod dixit cōis opinio eorū,ad quos spectat:habes aliud,s,quot homines faciāt famā. Nā debetis scire, q̄ illud quod dicit cōis opinio,debet intelligi omniū,vel maioris partis ill⁹ vniuersitatis,ad quā spectat:vt j. ad municip. l, quod maior.& l.aliud.§.refertur. j.de regu.iur.& ideo cōsiderato numero personarū illius vniuersitatis, tot homines requiruntur,quot homines faciunt maiorē partem illius vniuersitatis. Nō est ergo verū,quod dicitur q̄ decē homines vel viginti faciunt famā,nō considerato numero personarū, q̄ sunt in ciuitate,castro,villa,vel vicinia,in qua dicit esse fama. Itē
14 ex eodē†verbo habes,quod nō requiritur,q̄ dicat hoc,maior pars hominū qui sunt in ciuitate mulierū,vel puerorū:& similia.Sed sufficit q̄ dicat hoc,maior pars hominū,s.decurionum & consiliariorū,ad quos spectat regimē ciuitatis:vt l.municipes.j.ad municip.& l.municipibus.de cōdi.& demō. Et istud videtur mihi q̄ ponat Inn.extra,de ver.sig.in vj.c.veniens.in glo.ministeriū. Puto tamē q̄ in his quæ nō spectant principaliter ad istos qui regunt ciuitatē,sed magis ad alios particulares homines,q̄ sufficiat esse famā in vicinia, seu inter mulieres,vel ad maiorē partē mulierū,quæ conuersantur, ad quas
15 spectat scire hoc:vt dicto §.quod dicit. Tertio†quæro,b a q̄
b bus personis debet oriri fama. Dicit Decretalis q̄ debet oriri a ꝑsonis non maliuolis,neq; maleficis:sed a fide dignis: vt in c.qualiter & qñ.extra,de accu.el ij.Istud ego puto verū.Hoc videtur probari per tex.in l.miles.§.penul.ff.de adūl.& ibi dixi vobis.Hoc tamē intelligo,quādo fama habet originē solū ex dicto personarū:quia populus ideo credit,& ideo dicit,qa tales dixerūt.Oportet enim illos authores esse tales, quibus debeat fides adhiberi:vt nō reprobentur eorū personæ:vt l.si quis decurio.C.de fal.& C.de rap.auf.hodie.vbi debet explorari à magistro militum.Sed qñ fama haberet originem ab ali quo alio actu q̄ a dicto personarū:tunc potest habere originē
16 etiā a vilibus personis,vt dicam j.proxi.quæst. †Quarto que
c ro[c] ex quo tempore debet oriri fama. Quidā dicūt q̄ fama debet oriri ex tēpore cōmissi maleficij:alias fama est suspecta:sicut est suspectus testis q̄ ex interuallo reuertitur ad corrigēdū dictū suū,vt no.in auf.de testi.§.qa vero.& dicā.j.eodē.l.repeti.& dixi in l.eos.in prin.ff.de fal. Et istud posuit Hubertus de Gā.hæc est truffa.Ego dico q̄ fama pōt habere originē tpe cōmissi maleficij:& postea ante accusationē,& post accusationē scdm qđ manifestatur cā,ex qua populus vel vicinia in suspicionē.& credulitatē deducitur.ex qua postea credulitate
17 cunt q̄ dictū vocaf fama.†Dixi q̄ pōt habere originē tpe cōtracti maleficij. Quid em̄ si cōtra furē inuentū in domo exiuit dñs vel famulus per plateā cridādo obuietis furi. & ex isto actu,s.fugæ illius,& insecutionis alterius,orīt fama in ciuitate q̄ talis fecit furtū:& in isto casu videtis q̄ fama pōt habere originē etiā a vili ꝑsona.Sed vt verius loquar,nō a vili persona. habuit originē,sed magis ab alio actu,ex quo populus in suspicionē deducit.Hoc ꝑbaf ff.ad le.aquil.l.ita q̄. Sic pōt intelligi l.capite quinto.ff.de adul.vbi qa aliquis visus est, & deprehēsus,& dicebatur q̄ erat deprehensus in adulterio:ex illo actu insurgit fama in ciuitate q̄ talis iuit ad adulterādū. Potest etiā oriri fama,tēpore contracti maleficij ex causa antecedēti. Exēplum aliquis erat primo homo malæ cōditionis,& malæ famæ,& consueuit furari & similia facere:& qa habebat notā domū,vbi est factū furtū statim facto furto incipit rumor cōtra eū & fama:potest etiā ex postfacto insurgere fama ex aliquo actu manifestato,ex quo incipit quis credere quod fecit furtum :quia repertus cum rebus alicuius defuncti & derobati:tunc ex illo actu cœpit rumor,& fama quod talis occidit illum,& eum derobauit.Et hoc probatur in simili in l. si adulterium,& similibus nota.in glos.ff.de adulte.Et ista est prope fama ex suspicione prouenies:quando iusta causa suspi
18 cionis præcessit istam famam,& istum rumorem : alias † si ista suspicio nō præcessisset:modicū operaē ista fama:vt d.l.miles. §.pe.ff.de adul.& j.dicā.Ista enim fama est illa quæ dicit vana vox populi quando nō præcedit iusta causa huius creditis:vt C.de pœn.l.decurionū.Et quod ex istis actibus probētur indicia,& fama probatur in l.iij.ff.ad Maced.ibi:sic agebat, sic contrahebat:sic muneribus fungebatur &c. Nam ex istis
19 ibi præsumitur quod sit homo sui iuris. †Quæro qualiter
d probatur fama?[d] Glos.in dicta lege iij.§.eiusdem quoque. in princip.dicit quod sufficit probari per duos testes, qui dicāt maiorem partem populi hoc sentire. In eo quod dicitur per duos testes,hoc placet mihi:nisi per formam statuti requirerētur plures.Sed illud quod dicit glo.quod testis habet deponere quod maior pars populi hoc sentit:intellige prout dixi,scilicet maior pars populi vel alterius vniuersitatis: vt dixi. In eo quod dicit sentire,an sit verū,potest dubitari. Nā deponit de eo quod non percipit sensu.q̄ em̄ populus sic intelligit,non percipitur sensu: ergo videtur quod testimoniū nō valeat vt l.qui testamento.in fi.ff.de testa.& in l.j.in prin.ff.de his quæ in testa.delen.& q̄ no.per Inno.in c.cum causam.extra de testi.sed pro gl.videtur casus in l.si arbiter. ff.de proba.vbi videf tex.dicere q̄ testis debet deponere q̄ est oīm opinio. Finaliter ego credo quod testis debeat deponere aliquid quod percipiat sensu,vt l.& iō si testimoniūm prolatum scdm gl.saluetur, oportet quod reddat cām sui dicti, scilicet quia audiui maiorē partē populi hoc sentire: quia audiui maiorē partē populi sic dicere.Ita intelligo d.l.si arbiter.& quod not. Inn.in c.veniēs.alias non esset probata fama.Nam maiorem partē populi hoc sentire posset cōprehendi ex alio quā ex voce:& sic non eēt fama,vt dictū est.ff.& ,p
20 batur in l. Labeo. ff. de supellect. legat. †Quæro qđ si dicit testis q̄ audiuit hoc dici à maiori parte hoīm,seu gētiū istius ciuitatis? Certe est ,pbata fama,qa ex hoc colligitur q̄ maior pars populi hoc sentit. Nemo em̄ præsumit dicere nisi q̄ agitauit in mētē,vt l. Labeo.ff.de supelle.lega. Sed si nō adiiceret illa verba ciuitatis isti? sed diceret,audiui a maiori parte populi[b] an sufficiat,vī quod sic,quia debet intelligi in dubio de populo illi⁹ ciuitatis, i qua fert testimonium,vt l.q̄ cōditio. §. fi. ff.de cōdi.& demō.& l.si cū dies.§.si arbiter.ff. de arbi.Contrarium puto verum,quia dictum testis debet de necessitate cōcludere,vt l.non hoc.C.vnde legit.& extra de probatio.c.in præsentia.[c] Sed istud dictū nō cōcludit de necessitate,vbi ē fama ista. ergo &c.Sis ergo cautus q̄ testis dicat q̄ est publica vox,& fama.Interrogat⁹ qūo scit,respondit:quia publice dicitur per ciuitatē,vel a maiori parte populi hui⁹ ciui
21 tatis in ciuitate,castro,vel villa,vt dixi.
d †Sed quid[d] si testis dicit:quod est publi
ca vox,& fama? Certe nō probat: qa nō reddit cām per aliquod, quod percipiat sensu. Nō enim dicit se audiuisse à maiori parte populi,sed dicit quod hoc dicit. Sed quid si dixit q̄ audiuit publice dici.
22 †Respōdeo, nō sufficit:quia pōt esse q̄
e vn⁹ homo[e] publice dicebat. Debet ergo dicere audiui publice à maiori parte ho
f minū huius ciuitatis. Quæro si testis[f] in
23 terrogatur,a quibus ꝑsonis audiuisti dici:vtrū debeat de hoc interrogari,& ipse
g de hoc debeat rñdere? Innoc.dicit q̄ sic.[g]
Nā cū fama debeat habere originē ab honestis ꝑsonis:nō posset sciri,an habeat originē ab honestis ꝑsonis vel nō,nisi ille ꝑsonę manifestentē. Ita ponit Inn.in c.qualiter & qñ.extra de accus.& Spec.in ti.de inquisitione.§.viso vbi ponit verba Inn. ad literā.adeo q̄ si testis neminē nominaret,sed diceret se nō recordari:eius testimoniū nō valeret:sed debet testis nominare aliquē,& postea dicere se audiuisse à pluribus alijs de quib⁹ dicit se nō recordari.nā nō debet de his omnibus recordari,cū memoria hoīm sit labilis, vt l.pererge.& ibi no.in princi.ff.de acqui possess.
24 Sed quid†si testes diuersi dixerūt se à diuersis hoc sciuisse: quia vn⁹ nominat alios quos, alter nominat alios. Vel quid si ipsi diuersificant in loco:quia vnus dicit se audiuisse in platea:alius in burgo? Vel qđ si diuersificāt in tēpore:quia vnus audiuit tali die,alius dicit de alia die? Rñdeo, ꝑpter hoc nō vitiaf ꝑbatio,vt l.ob carmē. in fi.& qđ ibi nota.ff.de testi.& Innoc. & Spe.hoc tenēt in locis ff.alleg. Quæro,
h vtrū[h] posit†fama ꝑbari negatiue, vt pu
25 ta titiū nō fecisse.rñdeo sic,nec dicor probare negatiuā,sed affirmatiuā q̄ publica
26 vox,& fama est Titiū nō fecisse,vt d.l. si arbiter.ff.de ꝑbat. Quid ergo†si est ꝑbata fama ab vna parte affirmatiue,& ab
i alia parte negatiue.[i] Respond.stat testib. dignioribus. Vel si testes essent æquales,

deponere ea quæ sunt perceptibilia intellectu,etiā non interrogatus, vt in c.causam.de testi.vbi per Imo.& per Bar.in l.solam.C.de testi.& ibi latius no.Bal.Sed q̄ aliquis sit vir grauis,& fide dignus percipitur intellectu: ergo &c.Et ista partē dicit Ant.in d.l.ea qdē.tenere & sentire Bar.& idē dicit Imol.in d.c.cū oporteat.Et ad idē alle.Inn.in c.qualiter.el ij.de accu.vbi dicif q̄ aliquis debet interrogari.Idē tenet Spec.in tit.de inquisi.§.viso.vbi alleg.Inn.in d.c.qualiter.idem Sali.in d.l.ea quidē.in vij.seu viij.q.& Imol. in d.c.cum oporteat.vbi sequitur Innocen.adde pro hac parte Barto.in tractatu de teste.qui sing.dicit q̄ in modico discursu intellectus percipitur, an aliquis sit bonus:ideo non intellectu percipiunt.ita debet ergo testis de his deponere etiā nō interrogatus,quæ sunt intellectu perceptibilia, & in modico intellectus discursu comprehēduntur.cōtra Inno.etiā cōsuluit Io.cald. in suis cōsiliis,in cōsi. quodā,sub ti.de testi. Aliqui Mod. sequitur Inn.in d.c.cū oporteat.& in l.j.in prin.de ope.no.nū.allegāt Bal.in l.quid ergo.§. q̄situm.de insa.quia re vera hoc ibi non dicit,si bene consideretur.

h ¶Quæro vtrū. Vide Bal.in l.j.C.de testa.& vide Bartol.in l.in summa. §. Labeo.in fi.verbis.de aqua plu.arcē. Bar.tū in l.si constāte.in j.q. j.partis ff. fol.mat.dicit qđ notorii nō pōt esse super facto negatiuo.vide Bal.in l.ea quidem.in xvij.col.C.de accus.Quid si probatur in specie mala fama,in specie de adulterio?In cōtrariū probaf bona fama in genere.vide Bal.in d. l. ea quidē.in xvij.col.in ver.tertio quæritur,& an aliquis.& in ver.seq.& ibi etiam quærit,an vigore statuti fama in maleficijs habeatur pro plena ,pbatione,& si probatur maleficium per famam reus ,pbat contrariū per famā, quæ probatio præfertur,& an fama probetur per contrariā famā,vide Bal. plene per illū tex.in l.j.C.ne ex del.defun. Et ad materiā Bal.in l.qui accusare.C.de eden.& Bal.in l.si tutor.C.de peri.tute.

i ✠POMATES.¶Negatiue. Vide aliquid p̄ Ro.cōsi.cexlj.col.j. & vide Ale.cōsi.lxij.col.ij.vbi loquit qñ in genere posit eē ,pbatū, q̄ qs erat bonę famæ,sed qñ in specie cōtrariū,& vide ad hæc Fel.in c.cū cōtingat.colū.

ij.de rescri.& quæ ibi posui & Ro.cōsi.clxvij.in fi.vbi ponit an pauciores testes deponentes de infamia præferantur deponentibus de bona fama.

a ¶Ex opinione. Vide Bal.per illū tex.in l.si mater.C.ne de sta.defun.Et qd si conuenerunt in eodem tempore duæ famæ cōtrariæ.adde Bal.in l.j. C. de testi.in vj.q.& quod no.Bal.in l.j.in vj.q.C.de epis.& cle.

b ¶Quæro. Vide aliquid per Abb.in d.c.cum in omni.in ij.col.de testib.

c ¶Sit effectus famæ. Dixi in l.celsus.ad fi.de vsuca.& quod no.Imo.in c.fraternitatis.de testibus.in penul.colū.& vide oīno Io.an.in Spec.de testi.§.nūc vidēdum.ver.illud autē.per do.Ant.in c.cū causam.de testi.in ij.col.& qđ no.Bal.in l.si defensor.§.quæ interrogatus.de interrog.act.& Bal.in addi.Spe.in ti.de sen ten.prola.in xxiij.colum.

d ¶No.per Dy.& dicit Bal.& Imol.in l.is pōt.de acqui.hære,ꝙ mala fama est sufficiēs ad inquirēdū.& si superuenit fama cōtraria,non tollit inquisitionē si propter istam famā cōtrariā nō poterat torqueri,de qua Bal.in l.ea quidem.in pe.col.C.de accu.& vide Spe.de noto.cri.§.fama.ver.fama.& de test.in §.restat.in versi.xxv.creditur vni testi.& dixi s̈.et per Bar.in l.admonēdi.& vide Bal.de contro.inuesti.§.cū autē.vbi videꝰ velle ꝙ vnus testis & fama nō faciāt probationem,sed præsumptionē.Et vide Bal.C.de test.in l.j.& in l.in bonæ fidei.C.de re cre.& iureiu.& in l.cūctos populos.& in l.ij.in princi.s̈.de excu.tu.& ibi etiā Dyn.& vide in c.ex literis de iureiu.Et adde ꝙ in factis antiquis sufficit probatio per famā.secūdū Bal.in auth.quas actiones.C.de sacrosanc.eccle.& in l.cōuenticulā.C.de epi.et cle.et ī d.l.cū sup.C.de rei vē.& dixi ī §.pterea.vbi mod.Insti.de act.& Bal.ī l.iiij.C.de ꝓb.& in l.in bonę fidei.in vl.col.C.de re cre.& ī l.exēplo.C.de ꝓba.& d.Ant.clericus in c.veniēs.de testi.& d.Io.c.cū cām.de ꝓba.post Arch.xvj.q.iij.inter memoratos.& expresse Cy.& Bar.in l.si quidē.C.sol.mat.vbi etiā tenet ꝙ in sacris de lōginquo loco & antiqs sufficit ꝓbare ꝑ famā,vt est gl.fin.in l.at qui natura.§.cū me absente.s̈.de ne.ge.quā ita pōderat Ang.s̈.q.mo.pig.vel hyp.sol.ī l.Titius.& dicit ꝙ ita de facto obtinuit,& sic intelligiꝰ gl.scđm eū ī l.siue possideris.C.de prob.& ita dixi.& de effectu famæ,& de ꝓbatiōe famæ in criminalibus,vide Bar.in l.j.§.idē Cornelio.in fi.s̈.e.vide no.dicta ꝑ Bal.de effectu famæ in l.ꝓprietatis.C.de ꝓb.q dicit ꝙ si vnus plene ꝓbauit ꝑ testes,& alter ꝓbauit ꝑ testes & famam,istę obtinebit.& de effectu famę vide ꝑ Bal.ī addi.Spe.ī ti.de sen.ꝓla.ī xxiij.co.

statur illi ꝓbationi,seu illi famæ,quę processit ex verisimilioribus præsumptionibus:argu.s̈.de testi.l.ob carmē.in fi.cū sua glo.& qđ no.per Spe.Inn.in præalle.locis.& in ti.de no.cri.§.fama.& qđ.no.extra de sponsa.c.cū in tua

27 †Sed quæro, prædicta procedūt qñ probata est fama eiusdē loci & temporis.Quid si probata est fama ab vna parte commissi maleficij vna tēpore ab alia parte est probata fama innocentiæ alio tēpore:quæ præualebit?

a Rñdeo,fama est ex opinioneᵃ vt s̈.dictū est,sed opin.pōt mutari,& ꝑualet vltima ve s̈.de dā.infect.l.qui bona.§.si quis stipulaturus.ita hic pręualebit fama vltima.& est casus s̈.qs ordo in bo.pos.serue.l.ij.

28 circa princ. Quæro† quid,si probata est fama contraria diuersorū locorū,vt puta in castro comitatus vbi cōmissum est maleficium,est fama ꝙ sic:in ciuitate ista est fama ꝙ nō:cui stabitur magis? Respondeo,idē.debemus enim inspicere qualitatē testiū:& debemus inspicere causas ex quibus fama procedit, vt sciamus quibꝰ sit magis credendū:alias si omnia essent æqualia,putarē ꝙ istæ probationes sibi inuicē derogarent,& neutri adhiberetur fides,vt d.l.ob carmē.in fi.& C.de fid.instru.l.scripturæ.facit extra de ꝓba.c.licet.

b Quæroᵇ quid si testis † interrogatus est

29 super articulis,& super quibusdā est testificatus,super quibusdā dixit se nihil scire:super vltimo articulo de fama dixit ꝙ erat publica vox & fama,vtrū referaꝰ ad ea de quibus dixit se nihil scire? dic vt nota.in d.titu.de noto.cri.§.fama.versi.fina.

30 †Vltimo principaliter quæro quis sit ef-

c fectus famę.ᶜ De hoc habemus gl.varias. qdā videnꝰ dicere ꝙ fama faciat plenā fidē,vt no.s̈.de neg.gest.l.at q natura.§.pe.& C.de ꝓb.l.iiij.& de iu.do.l.vbi adhuc. Alibi glo.videꝰ velle ꝙ faciat semiplenā probationē,vt d.l.iij.§.eiusdē quoq; principis.ff.de test.& l.admonēdi.s̈.de iureiu.& l.in bonę fidei.C.de iureiu.& extra de app.c.j.& facit qđ no.in l.ij.in princi.s̈.de

d excu.tu.& qđ ibi no.per Dy.ᵈ Alij videtur dicere, ꝙ fama nullo modo probet, sed probationes iam factas cōfirmat. Vñ si ex vtraq; parte essent ꝓbationes ęquales,& altera pars haberet plus,famā illam vinceret,vt d.l.iij.§.eiusdē quoq; principis.ibi,consentientes fama confirmat:& ideo dicunt isti,ꝙ vnus testis & fama nō faciunt plenā probationē:qa fama habet cōfirmare probationē iam factam,sed dictū vnius testis nō est probatio:ideo non potest à fama cōfirmari.Hoc tenebat Iacob.de Are.& And.de Pisis.& Iac.Bu.idē prætereā in causis breuioribus,vt arg.

e ✠POMATES.Probationē in ciuilibus.Vide Panor.cōsi.cciij.col.iij.in primo dubio.vo.ij.& vide etiā ad hæc Feli.in c.veniēs.col.iiij.in vers.tertia conclusio.de testi.& seq.col.& Ana.cōsi.lix.col.iiij.& Alex.cxliij.vo lu.ij.col.ij.vbi ponit etiā qd in cā criminali.& lxvj.vol.iij.vbi loquiꝰ in ciuilibus difficilibus in ꝓbatione.& lxx.col.ij.eo.volu.vbi dicit de hoc qđ requiritur ꝙ habeat originē &c.& vide Math.no.suo.j.

f ¶Vana vox. Dicit tñ Bal.ī l.ꝓuidēdū.C de postu.qđ qualitas hominis ꝓbaꝰ ꝑ famā,vt puta virtus in homine,& nobilitas,& alia similia.Itē sufficit fama ad impediendū matrimoniū.c.sup eo.de cōsan.& affi.qđ bene nota.Item ad suscipiendū infamatum de vno,nisi de vno se purgauerit.ij.q.v.presbyter.& sola fama probat iudicē esse cōsuetū torquere homines corā se cōquerētes.scđm Bar.in l.de pupillo.§.si quis ipsi.de ope.no.nunc.in viij.q.

g ¶Causis breuiorib. Fama in causis breuioribus habet vim plenæ probationis.Ex hoc dicto inferꝰ recte intelligenti,ꝙ in ciuilibus probatio per vnū testem idoneū,intelligitur de plena probatiōe:ita vt nō sit necessario deueniendum ad alias probationes,nec iuramenti delationē.& idem sentit do.Ant.in cap.veniens.de testib.& in cap.j.de appellatio.& vide Bar.in l.j.C.quorū bono.Et an dicatur fama ista facere probationē,& quō,vide Bald.& Imo.in l.fi.s̈.de hære.insti.& Bald.in l.iubemus.C.eod.& ibi etiā quid de notorio,vide in l.cū qdā.§.quod dicitur.de acqui.hered.vbi latius dixi.Et vtrū fama sit sufficiēs indiciū ad torturam,& cum Bar.transit Abb.Siculus in c.j.de deposito.& dicit Bal.in l.iij.per glos.ibi.C.de adul.quod vbi testes præsumūtur scire veritatem,& eam nō dicūt,possunt torqueri,vt ibi per eū quod est not.& dicit Cy.in l.fin.C.eo.ti.de quæst.ꝙ fama nō est sufficiēs indiciū,nisi coadiuuetur cū alia cōiectura vel indicio.& vide Bart.Et in tract.de quæst.& s̈.eo.l.fi.& qđ ibi dixi in a.post.magna.& Bar.in l.j.§.idē Cornelio.s̈.eo.vbi vide,& Imo.ponit in l.fin.s̈.de hære.insti.& Bal.in l.milites.C.de quæst.& ibi etiā quid de notorio.

C.de sentē.ex breui.reci.auꝰ.nisi breuiores.Sed Dy.in d.l.excusanꝰ.in prin.s̈.de excu.tuto.videꝰ dicere,ꝙ famā cū vno te

e ste facit plenā ꝓbationē in ciuilibus,ᵉ nō in criminalibus,in quibꝰ requirunꝰ probationes luce clariores. Hoc idem tenet Cy.in l.fi.C.eodē.& idem videtur tenere in l.iiij.C.de prob.Mihi autē videꝰ hic dicendū:Quædam sunt in quibus sufficit hic esse famā,licet in veritate sic nō sit:tūc sufficit ꝓbatio famæ,vt l.Barbarius.s̈.de off.pt.& l.j.C.de testa.& l.si arbiter.C.de sen.Nā in dictis legibus nō requiriꝰ veritas,sed sufficit fama,ꝙ sic reputabatur. Ad idē s̈.ad Mac.l.iiij.Qñq; requiriꝰ probatio veritatis,ꝙ ita sit:& quædā sunt in quibus ipsa fama, seu communis opinio veritatē facit & inducit:& tunc sufficit ꝓbatio famæ,vt l.j.§.j.s̈.de flumi.& facit l.Labeo.s̈.de suppel.leg.& l.cū de laniōis.§.asinā.s̈.de fun.instru.cū si.Quædā sunt in quibus ipsa fama,seu cōmunis opinio nō inducit veritatē.Ex hoc dico ꝙ si quidē est fama probata solū ex voce populi, non probata aliqua præsumptiōe ex qua dicta opinio & fama originem traxerit: dico ꝙ ista nō probat:sed diciꝰ magis va-

f na voxᶠ populi quæ non est exaudienda, vt l.decurionū.C.de pœ.Sed licet nō ꝓbet:tamē coadiuuaret probationē iam factā,vt l.iij.§.eiusdem quoq;.in princ.s̈.de testib.Si vero ista fama esset probata,quę traxit originē ex aliquibus probationibꝰ legitimis pręcedētibꝰ tūc dico ꝙ in qbusdā casibꝰ facit plenā probationē,vt puta,

g in causis breuioribꝰᵍ vel modici præiudicij.Ita intelligo gl.in l.vbi adhuc.C.de iure do.vbi sufficit probatio famæ:qa est cā modici præiudicij,vt plene dico in l.si cōstante.in prin.s̈.sol.ma.in j.ij.& iij.quæst. Idē dico ꝙ qñque habet effectū ꝙ trāsfert onus probādi in aliā partē,vt in casibus in quibus cōmunis opinio, seu fama cōstituit aliquē in possessionē alicuiꝰ qualitatis,vt libertatis,vel seruitutis,& similiū,vt l.si mater.C.ne de statu.defun.& l.ij.C si seruus aut liber ad decu.aspira.lib.x.Vel aliter ista fama non facit plenā ꝓbationē,sed an faciat semiplenā:ita ꝙ ꝓbet cū vno teste,dico ꝙ debemus cōside rate illa indicia,& illas ꝑsumptiōes,ex qbus fama traxit originē, qualiter vrgeāt: & secūdū qualitatē illorū dicā istā famam facere semiplenā ꝓbationē,vel non facere.Ita debet intelligi gl.ī l.excusanꝰ.ī prī.de exc.tu.& d.l.iij.§.eiusdē quoq;.s̈.de testi.Et ex hoc etiā habes ꝑpēdere vtrū fama sit sufficiēs indiciū ad torturā vel nō.

31 †Quæro,statutūʰ huius ciuitatis in qui-

h busdam casibus dicit ꝙ sufficiat probare

h ¶Quæro,statutum.Adde Bal.in l.ꝓprietatis.C.de ꝓbat.& Ant.de Butr.in d.c.veniens.de testi.el.j.& ex his dictis nota ꝙ nō sufficit probare famā simpliciter.Ad quod vide no.per doct.in l.fi.C eodē.et in l.cū quidā.§.qđ dicitur.de acquirēda hæreditate.et Salice.in dicta l.ea quidem.C.de accusa.Bal.Ange.& Salice.in dicta l.ea quidem.in x.quæstione.tenent quod si testis interrogetur super fama,quare sic opinatur:de eo quod sic opinatur malefi

non tenetur respondere,par eā quæ habentur in l.solam.C.de testibus.Adde quæ notat Bal.in l.diffamari.circa princi.de ingenu.manu.& adde Bar.& Salice.in l.decurionum.C.de pœnis.& ibi Bal.& cum Bar.trāsit Baldus in d.l.proprietatis.C.de probationibus.sed Baldus in l.vbi ad huc.C.de iure do.in x.co.& seq.in ver.qrit gl.simplr.videtur dicere ꝙ non sit necesse interrogari,vnde vel ex qua cā habuit ortum.Ad ꝙ videꝰ concordare Salic.in dicta l.ea quidem.in x.quæstione.quem retuli.& vide Salic.in dicta l.proprietatis.in fi.Adde quod fama non probat aliquē criminosum eē:qa maior est probatio indiciorum quā famæ,iuxta nota.ꝑ Imo.de symo.in ca.sicut.& Bal.in l.cunctos populos.in v.col.& ibi aliqua vide de materia.

a ¶Vltimo quæro. Appellatione famę,intelligitur de vltima,& publica quæ trahit originē ex ꝓbabilibus causis,secundum Bal.in d.l.proprietatis.& do.Ant.in d.c.veniens el.j.de testi.

b ¶Ex libero.Quęro an liber.Quæ personæ,& quando possint torqueri,si sint inductæ in testes,adde gl.& ibi no.in l.nullam.C.de infa.& adde intellectum ꝙ in subsidium quęstionis quādo haberi nō possunt testes integri,seu habiles,admittuntur testes nō idonei,ne veritas occultetur,siue causa est criminalis siue ciuilis ex crimīe,vꝰ ex cōtractu,aut quasi,vt ꝓbatur in l.di.s̈.eo.iuncta authen.si testis ꝓductus dicatur.C.de testib.et in c.forus.de ver.si.Idem probatur in l.consen.§.super plagijs.C.de repu.et in in d.ca.veniens.el j.& in c.cū I.& A.de re iudicata.& in l.fi.& ibi no.C.de testi.Hoc tñ debet intelligi,nisi testes idonei nō essent ex defectu famæ vel status,vt quia sunt criminosi vel infames de iure vel de facto serui:quia nō debent tūc admitti sine tormentis.l.ob carmē.§.fin.de testi.s̈.canonizata.iiij.qō.iij.§.itē in criminali.ver.si aūt rei.& in c.cum P.de accus.& idem tenet Io.an.in c.cum in cōtemplatione.de reg.iur.hic allega.in antiqs,licet Bar.videaꝰ tenere cōtrariū,s.ꝙ in cā ciuili non erūt torquendi liberi hoīes ꝓducti in tests ēt viles vel infames.secus aūt qñ nō sunt idonei alio respectu quā rōne infamiæ vel criminis vel status:qa licet admittantur in subsidiū,admittunꝰ tñ sine tortura,vt no.in d.l.cōsensu.§.sup plagijs.vt d.c.veniēs.Pro hoc ēt facit rō,c.cū dilecti.de electio.& in c.euidēs.q matri.acc.pos.& hoc vr̄ de mente domini Ant.in c.super & in c.cū a nobis.de te.licet Inn.senserit cōtrarium in c.ex literis.de transactio.vbi sensit ꝙ aduocatus admittitur in subsidiū in testē ꝓ clientulo,sed debet torqueri.& adde quod no.Bar.in l.j.§.idem Cornelio.s̈.e.Vide quæ no.Imo.in d.l.si qs post de testa.& ꝙ dixi in l.in qōnibus ad legem iul.maie.De forma aūt torquēdi testes,vide j.e.l.vnius.§.iudex.per Bar.& per Bal.in l.data opera.ī xiiij.col.C.qui accu.vbi dicit ꝙ sufficit torquere duos vel tres testes factū scien-

maleficium per publicā famā:qualiter intelligam de publica fama? Rñ.intelligā de fama quæ traxit originem ex probabilibus causis quæ inducunt populū ad sic credendū & dicendum:alias non esset fama,sed magis vana vox populi quæ non debet exaudiri,vt l.decurionū.C.de pœ.& ideo iudex sit cautus.Nam non credo quod sufficiat probare famam simpliciter.Nā debet intelligi de fama legitima.

32 †Vltimo quæro ᵃ an sit differentia in-

a ter famam simplicem & publicam.Tho.de piperata dicit ꝙ nō:qa eo ipso ꝙ dico famā,intelligiꝰ de fama publica:alias non esset fama,vt patet ex diffinitione famæ,quā s̈.dedi.secus in communi opinione,& in communi æstimatione:quæ potest diuidi in publicam & priuatam,vt s̈.dixi.

In causis. Op.de l.quicunq;.§.fi.& l.cum seruū.C.de ser.fu. Huius timore dicit gl.quod controuersia sit quatuor modis.vide gl.

Etiam. De intellectu huius l.vidistis s̈.eo.l.diuus.in fi.& videbitis j.e.l.vniꝰ.§.seruus.

Si quis. De intellectu huiꝰ legis dic vt s̈.e.l.j.§.si qs dicatur.

c Certo. Dic de hoc plene in l.si postulauerit.s̈.de adul.

Statuliber. Opp.de l.statu liber à certis.in prin.s̈.de statuli.Sol.vt plene dicā de intellectu huius legis.j.ti.j.l.j.

1 ☞ *An liber homo productus in testem possit torqueri.*

Ex libero. Hęc est vera lex no.ꝙ qñ nō vacillat,nō pōt torqueri liber hō:alias secus.Quæro vtrū hoc habeat locū in cā ciuili.Gl.dicit ꝙ sic,vt l.diuus.primo rñ.s̈.e.†Pro huiꝰ declaratione quæro,an li-

b berᵇ hō ꝓductus testis pōt torqri? Circa hoc debetis scire.Quidā sunt liberi hoīes positi ī dignitate clericali,& isti ñ pñt torqueri,sed alias de falso puniūtur,vt l.ꝑsbyteri.C.de epi.& cle.Quidā sunt alij positi in alia dignitate,vel nobilitate vel officio seculari,& isti possunt torqueri ꝓ testimonio in vno casu tm̄,s.si vacillāt:et sic aures iudicis offendūt.vt l.nullū.in princ.C.de testi.Quidā sunt alij testes ī dignitate nō positi:& tūc si qdē sunt diuites et bonæ opi.nō pñt torqri,nisi in duobꝰ casibꝰ.Primꝰ ē si vacillat,vt hic.Scđs si cōuinciꝰ de mēdacio,eo ipo ꝙ afferat se ñ īterfuisse negotio,& ab alijs cōuinciꝰ ꝙ īterfuit.

vt l.vnius.§.testes.j.eo.Quidā sunt liberi homines viles artifices faciētes viles artes obscuri,& ignoti forsan:& isti secūdū quosdā nunquā admittuntur,nisi cū tormētis,vt in auꝰ.de testi.§.si vero ignoti.et §.si vero nō huiusmodi &c.& ibi glo.qđ videꝰ tenere Azo in summa.C.de testi.& in summa auꝰ.Mihi videꝰ ꝙ hoc nō sit bene dictū,per l.diuus.§.fi.s̈.e.vbi deportatꝰ in insulā:& etiā statuliber nō torquētur sicut alij liberi homines:& cōstat illos esse viles & obscuros.Præterea tex.in d.c.si vero ignoti.ad hoc vt torqueanꝰ reqrit duo ꝙ sint viles & ignoti.Itē ꝙ tentet corrūpere veritatē:tūc possunt torqueri,& iō dico ꝙ isti viles homines admittuntur ad testimoniū sine tortura:nō tñ adhibeꝰ eis tāta fides sicut alijs,vt l.ij.& s̈.de testi.pñt tñ torqri in casibꝰ.Primo si vacillāt,vt hic,& d.§.si vero ignoti.Secūdo si cōuincanꝰ đ mēdacio,vt l.vniꝰ.§.testes.j.eo.Tertio qñ spōte vadūt ad dicēdū testimoniū,vt d.§.si vero ignoti.in verbo,festinantes.& probatur v.q.v.§.hi qui.

1 ☞ *Minor nō torquetur ad aliquem condemnandū,sed ut eius dicto sumatur indicium,& ueritas inquiratur,sic.*

De minore. Opp.s̈.ad Syl.l.j.§.impuberi.Sol.Mi-

1 nor nō† pōt torqueri,vt ex eius dicto aliqs cōdēneꝰ vt hic:sed vt ex eius dicto sumatur indiciū ꝓpter qđ veritas inquiraꝰ bene potest torqueri:hoc est ferula,vel habena cædi,vt no.in l.talis.in j.gloss.C.de his qui.vt indig.& ad Senatus.Syllan.

1 ☞ *Testis reuersi dictum quando ualeat.*

Repeti. Opp.de l.vnius.§.j.j.e.So.vt ibi dicam.& ibi apparebit intellectꝰ huiꝰ legis

1 Vltimo inducit† hāc legē in arg.ad reuersionē testiū.vide gl.q̄ incipit,argu.ad reuersionē.De reuersiōe testis debes scire breuiter.Qñq; testis à iudice reperiꝰ,

c vt puta vt dictū suū declaret,ᶜ vel ratione

d sui dicti reddat:& hoc pōt iudex:ᵈ vt extra de testi.c.cū clamor.& no.in auꝰ.de testi.§.quia vero.in gl.magna.& arg.huiꝰ l.Qñq; testis reuertitur suo motu:& tūc si reuertiꝰ incōtinēti,audiꝰ:secꝰ si ex interuallo,vt no.in d.§.qa vero.& extra de testi.c.præterea.& dixi vobis s̈.de fal.l.eos.

1 ☞ *Quando reus de socijs possit interrogari.*

Is qui. Opponitur de l.prius.supra ad Syllan.gloss.dicit† quod

1 hæc est regula quod nō debet de alijs in-

e terrogari,ᵉ qui de se confitetur:vt hic,& l.fina.C.de accu.Sed fallit in casibus,qui ponūtur in d.l.vltima.C.de accu.& fallit

c ✠P. PAV. P.¶Dictū suū declaret.Vide Ang.cōsi.ccxcvj.ex alia cā etiā testes repetunꝰ,vt per Ang.in trac.malefi.cōparuerunt inquisiti.col.ij.

d ¶Reperi.Potest iudex.an testis q vult repeti,sit audiēdus,viđ bar.ī l.iiij.§.hoc aūt.de dā.īfe.ī iij.q.

¶Inquātū hæc lex induciꝰ ꝙ testis cogiꝰ declarare dicta sua:adde fortius ꝙ etiā cogiꝰ declarare declarationem dicti sui,scđm gl.no.xxxv.q.ix.graue.& no.Bar.in l.si quis intētione.ff.de iudi.& l.inter stipulantem.in princ.de verbo.obl.& dū Bar.hic dicit de teste q ꝓprio motu reuertitur.vide glo.quę nō est alibi,in authē.de teste.§.quia vero.ꝙ apertis probationibus non possunt testes repeti.Et ipsum allegat hic Bar.vide de hoc in c.cū Ioānes.in gl.no.de fide instru.Et vide qđ dicit Bar.in l.veluti.ff.de eden.Quando testes repetuntur,an debeāt iterū iurare,Bal.ꝙ nō in d.l.hæredes palā.§.si quid.in fine.de testa.ff.In cōtrariū videtur casus in l.q bona.in §.si quis stipulaturus.ff.de dā.infect.Ad hoc vltimū vide qđ dixi in l.per hanc.C.de tēpo.appella.vide in Specu.de inquisi.§.nunc vero.vers.sed nunqd publicaꝰ.& ante publicationem,an possint testes induci? dicit Specu.ꝙ nō.nisi ex causa,vt si nō fuit primo examinatus,vel si non fuerit de oībus recordatus:alias tanquā suspectus repellitur in tit.de test.§.satia substantiali.ver.sed nunqd.& vide quę dixi in auth.q semel C.de prob.His adde etiā Spe.in tit.de inquisi.§.nūc vero.ver.sed nūquid publicatus &c.Itē repetūtur de nouo testes si acta,& attestationes sint perēptæ,vt in d.c.fin.de proba.cum materia.& Bal.in l.veluti.ff.de eden.& per Bar.& Sali.in d.auth.at qui semel.Et de materia repetitionis istius vide quæ no.Inn.in c.tuas.de test.Et an testis posset repeti,vt reddat ratione dicti sui,vide Bal.in d.auth.at qui semel.in iij.col.C.de proba.& ibi plene per eū de hac repe.repetuntur etiam testes,si redarguātur de falso sicuti instrumenta.l.fi.& ibi vide Bal.in fi.C.de fide instru.& dicit Bal.in l.fi.in iij.col.de re iud.ꝙ si iudex nō plene interrogauit testem,fit repetitio.& hoc iudex pōt ex officio scđm Bar.in d.l.iiij.§.hoc autem.in iij.q.de dam.infect.

e ¶Is qui.De alijs interrogari.An qs sit interrogādus de socijs,vide ēt Ang.in l.si filiū.in fi.gl.magnæ C.de libe cā.Et qs possit interrogari de socijs,adde tex.& quæ ibi habenꝰ in c.j.de cōfes.vide.s̈.eo.l.j.§.qui qōnē.& §.qōni.Et facit,an vnus ex delinquētibus possit cōtra aliū testificari:de quo ī Spe.de teste.§.j.ver.qđ si quatuor.& ꝙ no.C.de acc.l.j.& ꝑ d.Io.de Imo.in c.si-

gnificaſti.de homici.adde qđ dixit Bar.in l.ij.§.pe.de iure fiſci. qđ quis pōt retineri,vt manifeſtet ſocios,vel mandatores,vel aliud quid faciat, quod eſſet iuſta cauſa carcerandi.& Ang.no.in l.& ſi certus.ff.ad Sillania. vide qđ dixit Spe.in titu.de inquiſitione.§.ij.& dicit Sali.in l.ea quidē.in viij. char. C.de accu.ver.ſed quia ,ppter denūtiantes.q licet dicto ſocij nō credaſ.l.ſi. C.de accu.tū eius dictū eſt ſolū ſufficiēs ad inquirendū.l.j.§. ſi quis vltro.ſ.eo. & vide glo.no.in l.fin. C.de accuſat. Et an faciat iudicium, vt poſsint teſtificari ſocij criminis,no. glo. in l.ſi filiū. C.de liberali cau. & Bar.in l. j.§.ſi ſeruus.ſ.eod.& glo. in d.l.ſi filiū.dicit q non facit indicium.& Salic.in d.l. ſi.C.de accuſa.aliter a diſtinguit,& in alia materia:quia aut tor quendus eſt ſeruus, & poteſt interrogari ā ſocijs,l.quicūq. de ſer.fugi.l.j.ſ.eod. Aut ſumus in crimi nibus,quę ſine ſocijs b regulariter non com mittuntur:vt in falſificatione monetæ, & in crimine læſæ maieſtatis, & interrogari poteſt.l.prouinciarum. C. de feriis.Item quando tē dit ad ſalutem communem omnium l. fin. C. de maleſi.& mathe. quod nota. 1 ſecundum eum. & ideo dicit ipſe,q uod in caſibus,in quibus pōt interrogari de ſocijs:tunc bene loquitur Bar.hic. Vnde videtur qđ ſocius præiudicet ſocijs,& probet,& indicium c faciat. Ad hoc faciūt nota. in l.maritus.ſ. eo.in quæſtione illa, 1 an teſtis qui non poteſt examinari. examinatus faciat indiciū. De quo vide notata.per Spec. in titulo de accuſa.§.j. & verſicu.item repellitur qui fuit de ſocijs. De materia per Canoni.no.in c.j.de cōfeſ.& omnino vide quæ dixi in l.j.§. ſi ſeruus.ſ.in apoſtilla. Vbi allega. Dyn. in 1 tracta. de quæſtionibus.

a ¶De malef.& mathe. Ad hoc facit gl. 2 q ibi Bal.in l.nō iō minus. C. de accuſ. qđ in aſſaſsinatu poteſt ſocius interrogari de ſocio. Pro cuius doctrina Barto. 3 doctrina hic nō poſſet eſſe melior.

↠POMATES.

b ¶Ex prædictis dico. Vide Alex. conſi.cxxvij.in fi.volu. 1 iij.& ſeq.& Roma. eliij.in fin. & Aret. lxj.col.j.& colum.ſi. in fi.& vide Alexā. cōſil.lxxxix.vol.iij. vbi ponit pulchre de hoc an ſocius criminis poſsit interrogari,& quibus caſibus. & quā fidē faciat,& hic in apoſt. d

c ¶De quæſtione. Facit ad quæſtionem. De hac q.vide not per doct.in cap. poſtremo.& de appel.

d ¶Vnius.Reus.In l.cuſtodias. Quando dicātur noua indicia,dic vt ſi ſuperueniant probationes diuerſi iudicij,non eiuſdem:argumen.eorū quæ habētur in l.per hanc.C.de tempo.appel.Et cum Bar.hic tranſit Salic.in l. ij. C. de cuſto. re.vbi videas.Et quid ſi reus eſt conuictus per varias probationes,an poſsit a iudice torqueri,ad hoc vt cōfiteatur,an poſsit appellare? Bar.videtur tenere q ſic,in l.j.C. de iuramē. calumn. & ita dicit de facto nunc iudices ſeruare. Et ſic innuit iſto caſu reū in tormentis repeti poſſe. Cōtrarium videtur tenere Angel.in l.& ſi certus.ſ.ad Sylla. & Ange.in ſuo tracta. de quæſtionibus.vi de Bald.in l.milites. C.eodem. plene per Ioan.And. in regula in contemplatione.in antiquis.de regu.iur. per Dyn.in tractatu de quæſtionibus. Adde quod ſi reus eſt confeſſus in tormentis,pōt poſtea ſemper repeti in tormentis ſine indicijs nouis: quia illa confeſsio facit ſemiplenam probationē; & in ea cogitur perſiſtere,ſecundum qđ no.Bal.in dicta l.in bonæ fidei.verſi. ita quæro. C. de iniur. Et de iſta materia etiam vide Bart.in tract.de quæſtio.& per Paul. de lea. in prælleg. commento.c.grauis.de depoſito.

↠P. P A V. P.

e ¶Non obſeruat.vide Iac.de Bel.in tra. de quæſtio.col. xx.

f ¶Imo quæſtio. Vide Ang.in l.ſi. C. Sal.in l.ſi.C de cuſtre. And.Barba.

g ¶Nec confiteturSed quid ſi quis nunquā confiteatur propter tormenta,& tamen iudex habet vehementia indicia cōtra eum,quid debet facere iudex talis?de bebit ne eum abſoluere? Vide Salic. in repetit.l.ea quidem. C.de accuſa.& in l.ſi hi qui adulterij. C. de adul.& in l.quiſquis.C.ad legē Iulmaieſt.qui dicit qđ debet dari obligatio hoc eſt circunduci proceſſus,vel etiam abſolui in prima inprima inſtantia, qđ tene pro notabili dicto. Vnum tamen no. quod ſi teſtibus & ꝓbationibus cōuinceretur,debet dānari,licet per tormēta non cōfiteret. Caſus eſt ſingu.in l. q ſiſam. C.de pœn. & ibi dixi poſt Bal.

h ¶Iudex.Non debet adhiberi.Nor. bene quod qñ torquenē

teſtes non ſeruatur forma.l.cuſtodia.ſ.de pub.iudi.

a ↠POMATES.¶Cogniturū. Vide Bal.in l.in crimine.ff.de adult.& do.Car.in c.de cauſis.de teſti.

b ↠P. P A V. P.¶Quod iudex. Vide Ang.in trac.maleſi. verſi.qui iudex ſtatuit terminum.in princ.

c ¶Dare terminum. Adde l.j.§.ſi.ad ſi.ff. de re milita. vide ēt Bar.et Imo.in d.l.cuſtodias.§.j.ſ.de pub. iud.et Salic.in l.ij.C. de cuſto.reo.et nota. 1 gl.in l.j.ſ.de furt.balne.et Sal.in d.l.ij. de cuſto.reo.et ibi Bal. poteſt tamen iudex ex cauſa tollere,ſecū dum Bal.in l.a procedente.C.de diſa. qđ omnino no.et vide Bartol.in l.in crimine ſupra de adult.

d ¶Poſt publicationē. Et idē videtur ſē tire glo. in l. ij. C.de edendo.et iſtum tex. alleg.Bar.in l.fin.in penultima quæſtio. ij.eo.intellige ſi peta tur.& vide Baldū ſ Inouerint.C.vt intra certum tempus. Item poteſt ex cauſa iudex tollere,ſecūdū Bal.in d.l.cum reis. C.de pœ.Et quid ſi eſt confeſſus. an audiatur reuocans,vidē Bal.et Sal.in d.l.fin. C.de ꝓba.in fi.vide Bal.in l.milites. C. e.& ſ.ea.l.in prin.

e ¶Neque probat.Et ſic no.q pōt appellaria tortura,& illicitæ torturæ,etiā eius cōfeſsiōi nō ſtatur, vt hic,et no.Bar. & Bal.in dicta l. milites.in fi.C.e.plene p Pau.de leaz.in com mēto prælegati.c. grauis de depoſito. vbi omnino vide.

f ¶In teſte idoneo.Et ſic ſi torquetur ille q nō debet torqueri dictū eius adminicula tur.De quovid Bal. in l.f.de acc.et Bar. in l.j.§.idē Corne.ſ. e.et ibi dixi.

↠POMATES.

g ¶Indicia ſeq. Vide Fel.in c.ad noſtram. co.j.de ꝓb.& ad hoc ēt vide Ro.cō. clxvij.Fel.ſ clerico.co. iiij.de iud.ver.idem puto.ibi ,ppter ſbecillitatē. Quid aūt ſit in illo q examinari nō debet ꝓp domeſticitatē,vidē Fel.in c.in literis col. v.ad cſi.de te.et Anc.cōſi. cxlvj.Ale.cō.xxiij.co.viij.ſ ij.vo.vbi ponit qđ in famulo et domeſtico:cogita an loqtur ibi qñ cēt ſfamis et domeſticus ſimul? Vide Ias.ſ Ladmonēdi ſ cō.lxxvij.ſ prī.de iurei.vide Rap.cu.ſ cō.lxviij. Ale.ſ cō.cxxvij.ad ſi.vo. iiij.Fel.ſ c.ij.co.iij.in ij.no.ā teſt.et co.vij.ſ prī.et ſ c.ex pte co.v.ad ſi.ā teſ. ſ c.ſicut.co.ij.in vl.no.in c.de cætero co.iij.in prin.de teſt.et vide Barb.cō. xlvij.co.x.et ſe.vo.j.et co.xxij.et Ab.ſ c.j.co.pe.ā cōſ.et Ale.cō.clxxiiij.co. fi.vo.ij.et Fel.ſ c.j.& ij.co.iiij.ad fi.de re iu.et Ale.cō.xiiij.vbi pōt qđ in teſte inimico conſtituto in articulo mortis.et Bal.iiij.in v.parte.et Fel.in c.in literis.co.fin.ad fi.de teſti.

g ¶Indicia ſeq.Indicia ſecuta poſt torturā eā non validāt.& vide Ang.ſ ſuo trac.maleſi.ver.nunc videamus de tortura.in iij.col.et no.Bal.in l.ea qdē. in penul.col.in ver.item quæro.de acc.et lare per Bal.in l.ſi. C.de accu.

h ¶Facit ſi dicit. An teſtis q nō debet examinari examinatus faciat ſi dicit cū nō debuerit examinari l.lex Cor.& ibi no.Bar.ſ.de iniu.l.inuiti.ſ.ā teſt.dic vt ꝓ Bar.ſ l.admonēdi.in x j co.ſ.de iureiur. Vnū tñ tene mēti qđ dicit Ab. in c.decreto.de teſ.q tenet q laicus nō poſsit in criminalibus teſtificari cōtra clericū, vt eſt tex.ibi examinatus:tñ facit ſi dicit qđ no.ga hæc dicta vi

dētur cōtra illū tex.in verſ.aliquatenus nō fūt admittēdi,iūctis his q habē tur in c.at ſi clerici.de iudic.in verbo.aliquatenus condemnandi.Sed poteſt reſponderi,q licet non ſint aliqui admittendi:tamen admiſi faciūt indiciū, vt colligitur ex doctrina Bart.hic.Similiter etiam pro hoc facit ratio. Nam ratio quare laici non admittuntur,eſt quia laici ſunt infeſti clericis,& præſumuntur eos odio habere,vt ij.q.vij. laici. Sed reſpondeo, q illa inimicitia,ſeu illud odiū quod habetur in genere clericis:quia laicus nō videtur eſſe ſufficiens ad repellendum à iudicio.patet enim:qa licet teſtes inimici ſ criminalibus exceptione repellantur: tamē inimicitia iſta generalis non tollit, quod non faciant ali quod ſdiciū.Ita Bar to.in l.ij.de appel.reci.licet Bald.ibi contra. Sic ergo dicamus:quia licet ſit laicus non repellitur tamen à iure, ſecundū Innocē.in c.cum causam.de teſtib. Et ad Bar.hic vide Bal.in l.eos. C.de teſti.et dicit etiam Bald.in c.j. §.ſacramētum.de cō ſue.recti feu.q teſtis non legitime examinatus non facit indiciū.alle.Bai.hāc l.& dicit Bal.etiam ſi teſtis ſit legitimus: tamen modus examinādi nō ſit cōgruus, vt quia nō fuit interrogatus de cauſa, licet duo teſtes nō interrogati faciant plenā fidem:putat tñ q vnus nō faciat ſemiplenā ,pbationē. Ité ſi vnus teſtis non dicit plene factum, vt not. ff. de infa.l. Lucius.qa talis examinatio nō caret quali quali boni viri ſuſpicione,cū iudex nō ſu rauerit ad veritatem inquirendā.vñ not. q modicus defectus impedit ſemiplenā probationē vnius teſtis,vt pateat manifeſte ꝓ multa quę ſuperius dicta ſunt.q no. reliqua autem vide poſt Bar.ſ d.l.admonendi.ff.de iureiurā. do.& dixit no.Bal. in d.§.ſacramētum.q teſtis ſualidus, ſicut non facit ſemiplenā probationē:nec etiā facit indiciū. Et intelligo hoc maxime, ſcilicet quod admini culetur probationi. Nam quædam ſunt motiua indicia,nōadminiculatiua, quę minus ſunt quā ſemiplena ,pbatio, no.per Bal.in l.cum probatio.& in l.etiam matris.ſ.de proba. A dde Bald. in l.ij.de epiſco.audien.vide omnino Bal.in l.ſeruos pro domino. C.de teſti. in l.ſi quis ex argentarijs.§.fin.ſ.de eden. Et an quando ſequitur tortura de aliquo,qui non debuit torqueri, dictum eius faciat præſumptionem, vide Bal.in l.ſi. C.de accuſ.& no.q ad probandum innocentiam admittuntur teſtes domeſtici,vel minus idonei,ſecundum Specula.in tit.de inquiſi.§.j.ver ſicū.ſed nunquid.

Et dum dicit hic Bar.q teſtis infamis facit indicium,intellige ad inquirendum,vt no.Bar.in l.cunctos populos.& ibi Bald.C.de ſumma trin.& fide catho.in ver.ſed & alia infamia.& vide Bald.in l.ſi. C.de accuſ.& glo.C.de his qb.vt indi.d.in l.ſi.c.veniens.& in c.præſentiū.de teſti.Et quid importet iſtud qualequale,de quo hic per Bar.vide text.in l.itē apud Labeonē.§. prætor ait.la vltima.de iniu.l.ij.§.merito.ne quid in loco pub.Et iſtis adde Bar.in l.ij.in fi.de quæſt.de app.rec.ī.Et ad qđ operet iſtud qualequale,vide Bal.in l.ſi duo patroni.in prin.de iureiu.Et de iſto vide Bar.in l.j.§.idē Cornelio.ſ.e.& Bal.C.e.l.in milites.in l.ij.C.quorū ap.nō reci.& doc.& gl.in l.

Extraneo.

De quæſtione. Nota q ſeruus cōmunis torquetur pro vno dño cōtra dñm. Facit ad quæſtionē, c vtrū aliqua cōiuncta perſona poſsit eſſe teſtis ꝓ perſona ſibi cōiuncta, †cōtra aliā perſonā æquè ſibi coniunctā, vt hic videtur quod ſic vt l.hoc quod placet. C.eo.tit.& videtur tex.non ſolum.§.j.ſ.de ritu nupt.& in Specu.de teſte.§.j.

De ſeruo. Op.de l.j.§.idē Nūm. ſ.eo.Sol.ibi deſijt eſſe domini delicto ipſius domini:hic delicto ſerui. Non ſunt alia.

Nius. De hoc dic vt l.j. §.j.ſ. eodem titulo.

☞ *Teſtes poſt publicatas atteſtationes in cauſa criminali, quòd poſsint examinari ad offenſam: quod conſuetudo non ſeruat.*

Tortura quòd poſsit repeti,quando iudici uidetur, & qñ.

Animus & corpus in tormentis dicitur durare, quando propter tormenta non confitetur,nec habet animum confitendi.

Reus. Hic eſt bonus §. Opp.ſ.eo.l. repeti.in prin.Sol.illa intelligitur ſcđm iſtā vt ita demū poſsint repeti tormēta,ſi de nouo ſuperueniunt indicia euidentiora primis. Ita intelligit hāc legē Ia.de Are.& Cy.C.eo.l.ſi.in ſi. & ita tenebat do. Ray.ſcđm hāc lect.†habeo caſum hic,qđ etiā poſt publicationē teſtiū in cā criminali pñt recipi teſtes ad offenſam.qđ apparet. Nā primo præcedebāt indicia propter quæ fuit tortus: illa indicia nō potuerant apparere niſi publicatis teſtibus,cū ſuper illis indicijs debuit diſputari.vt vidiſtis in l.cuſtodias. d ſ.de publi.iud.cū de nouo ſuperuenerūt indicia: ergo de nouo fuerunt teſtes examinati. ad defenſam non eſt dubium q poſt publicationem teſtium teſtes poſſunt de nouo recipi,vt vidiſtis ſ.eo. l.j.in fi.& videbitis ſtatim in §.cogniturū.j.eo.l.licet. iſtā e lect.ſic no.tamē cōſuetudo nō obſeruat e f imo quæſtio f repetiē indiſtincte,cū iudici videaſ:& ideo intelligo legem noſtram 2 alio mō,& ita practicatur. † Qñq apparent cōtra reū indicia leuia,nō multū manifeſta,& multū vrgētia:tunc quæſtio de eo nō debet repeti. Qñq cōtra reū apparent indicia manifeſta & euidentiora, & multū vrgentia:tunc ſi in prima tortura reus nil dicit,& ſtat durus, poterit iterū torqri & repeti.vt l.repeti.ſ.e.licet hoc q hic dicit euidentiorib 9 argumentis,expono euidentioribus argumētis, q̄ſ ſint alia argumenta leuia quæ conſueuerūt oppo nere cōtra reos.ſed ſecundum primam lectu.expone euidentioribus argumentis, ſcilicet,quā fuerunt prima argumenta cō 3 tra reū habita. †Quæro dicitur hic maxime,ſi in tormentis animus corpuſq; durauerit.quæro qñ durat in tormentis animus & corpus. R ñdeo qñ ,ppter tormē g ta nō habet animū cōfitēdi, nec cōfitet g: ſed quando confitetur,& non perſeuerat tunc non durat animus &c. & tūc pōt repeti in queſtione.qđ apparet ex eo quod tex.dicit maxime.

In ea cauſa. Dicitur hic nō facile, & ſic innuit q qñq ad tormenta procedatur nō præcedentibus indicijs.qđ pōt eſſe in caſu l.prius.ſ. ad Sylla.regulariter cōtra,vt ſ.eo.l.j.§.j.

☞ *An in his indicijs quæ requiruntur ad torquendum teſtem,debeat adhiberi illa diſputatio circa indicia,quæ requiruntur ad torquendum reum.*

Iudex. Dicitur hic, niſi cū facto interueniſſe dicuntur:quæro à quo iſtos teſtes debet dici interueniſſe facto,vt ſit locus torturæ.R ñdeo,debet dici ab alijs teſtibus,vt j.l.proxi. Sed quæro vtrū ſufficiat dici ab vno tantū ex teſtibus.puto q ſic,ſi ille vnus ſit dignior iſto qui ſe interfuiſſe negabat,qñ vnus teſtis facit ſufficiens indicium ad torturā.dic vt dicā.j.e.l.maritus. Secūdo † quæro,vtrū in his indicijs quæ requirantur ad torquē dū teſtem,debeat adhiberi illa diſputatio circa indicia quæ requiruntur ad torquēdum reū,vt dixi in l.cuſtodias.ſ.de publi. iudi. R eſpondeo,quædā veniunt examinānda pro tortura teſtis,quæ cauſam principalem,de qua agitur nō tangunt,vt puta,an ſit ſeruus vel liber.Item an ſit vn 9 de litigatoribus, an non, & iſta indicia prius examinantur,& excutiuntur,vt l.ſi quis ne.ſ.eo.titu.& l.j.§.ſi quis dicatur.ſ. eodem titu. Quædam ſunt indicia, quæ comprehenduntur ex dictis quæ cauſam principalem tangunt:tūc circa illa nō de h bet adhiberi b diſputatio cū aduocatis,ſed cōmittiē iudici.Ita bebet intelligi hic,& j. l.pxi.& in auc. de teſti.§.ſi vero ignoti.et C.de teſti.l.nullum.Nō habetis hic alia.

Qui

quisquis.C.ad l.Iul. maie.& no.ꝙ qñ requirit certus numerus testiũ,minor numerus facit indiciũ.
a ¶Delationi iurisiurãdi. An in criminalibus in defectũ probationis posśit deferri iuramentũ,vide p Bart.in l.eum qui.§. in popularibus.š.de iureiuran.& in d.l. admonendi. eo.titu. Quod autẽ in criminalibus deferať iuramentũ in supplemẽtum probatiõis, qñ est vnus testis cum alijs indicijs,vide in c.fi.de iureiurã.vide Bar.in l.lex Corne. §.illud.š. de iniurijs. & Iac.But.& Bar.ĩ l.ait prætor.& ĩ l.admonendi.de iureiurando.Bal.in l.iudices.C.de iud.& Bal. in l.in bonæfidei.C. de rebus creditis.& quod nõ deferať aliquo modo facit qđ not.dicit Bal.in l.fi.ĩ princi.C.si minor se maio.dixe.quia vbi requirunť ꝓbationes luce meridiana clariores,non deferť sacramentũ in defectum ꝓbationis.Et vide Bar.in l.eũqui. §.in popularibus.de iureiu.& Bar.in l.fi. ff.de in lit.iurã. dicit tñ Bal.ꝙ nõ iuratur in supplementũ probationis : verum est super facto:sed super facientibus ad cãm bene iuratur. Plus dicit ibi Roma.ꝙ ẽt in criminalibus iuratur in supplemẽtum ꝓbatiõis, quãdo est vnus testis, cũ alijs indicijs. Et vide oĩno do. Abb.in c.fin. de iureiuran.Pau.de Ca.in cõsi.ccxxiiij. &Bal.qui hoc sentit in d.l.in bonæfidei. in ver.tertio inspicitur.ad fin.l. per Bar. post Richar. Malũ. in l.iij.š.de iureiu. & adde tex.in l.nam et postea.§.si dãneť de iureiurã.&c.& vide oĩno Abb. in c.literis.de testi.
b ¶Quæstiõis.Iste est nota.tex. secundum vnã lect. secundum quã ꝓbat ꝙ quoties iudex aliquẽ illicite ponit ad torturã,nõ præcedentibus indicijs, est præsumptio violentiæ, & etiã ꝙ oĩs confessio facta post tormẽta sit illicite extorta:& ideo reo non præiudicat. quam etiam lecturã sentit Bar.hic.
c ¶Secundo mõ exponiť. Quã lectu.multi libri nõ habẽt.quod tñ intellige, quando fuit confessus anteq̃ fuit repositus in pristinam libertatẽ, qa est p̃sumptio,ꝙ sicut iudex eũ illicite tor-

minari ratione ordinis:quia ante litis con
testationem,vel parte non citata : & tunc
puto quòd non facit indicium:vt l.si quis
adulterium.š.de adul.& C.de testi.l.si qñ.
4 in fi.facit qđ dicã j.eo.l.fi. †Vltimò q̃ro,
an in criminalibus sit locus delationi iuris
a iurandi.[a]Glos.hic dicit,ꝙ non, contra te
net glo.in l.iij.circa prin.š.de iureiur. & C.
de iureiu.l.in bonæ fidei.Breuiter,quicq̃d
dicant docto.ego dicam illud quod puto
verũ.Aduertatis: quandoq; agitur de cri
mine ciuiliter:tunc si quidẽ est actio priua
ta,est locus delationi iuramenti:vt l.iij.in
princ.ibi:sine pœnali &c. & in l.si duo pa
troni.§.Iulianus š.de iureiur. Sed si agere
tur actione populari:dic vt l.eum qui.§.in
in popularibus.š.de iureiu.Si verò agitur
criminaliter:tunc aut loquimur de iuramẽ
to deferendo à parte,aut de iuramẽto de
ferẽdo à iudice.Primo casu,si quidẽ accu
sabatur de aliquo iudicio publico: non est
locus delationi iurisiurandi ante litis con
testationẽ:quia negotiũ nõ est adhuc pro
prium accusantis:vt l.si cui.j.de ver. signi.
sed post litẽ contestatã.idem: quia non est
locus delationi iurisiurandi.Ratio est.Nã
si quidem reus in litis contestationem fue
rat confessus, nõ põt sibi deferri ad absolu
tionẽ:quia actor esset in manifesta calum
nia:ergo &c.vt l.eũ qui.§.in popularibus.
š.de iureiur.Item si negauerit,est verisimi
le ꝙ iterum neget:vt l.si cui.§.ijsdem.š.de
accu.& ideo deferendo sibi iuramentum,
videtur calumniari.Preterea in iudicio pu
blico quis videť nomine publico accusare
& causam publicã agere: sed ille qui agit
causam alienam non potest deferre iuramẽ
tum,nisi ei specialiter sit mandatũ:vt l.ius
iurandũ quod ex conuentionẽ.§.fi. & l.tu
tor.š.de iureiu.Præterea,si quis posset de
ferre iusiurãdũ reo:iam tota materia Tur
piliani esset destructa : qa daretur licentia
accusatori deferẽdi iuramentũ reo, & desi
stẽdi impune quod tamẽ nõ põt sine abo
litione.Et hoc est verũ,ꝙ non põt deferri
reo ad absolutionem:vt dixi. Sed an reus
posśit deferre accusatori ad cõdemnatio
nem,vt qa dicit,volo esse cõdẽnatus si ac
cusator iurauerit.In hoc sunt opinio.inter
Guli.de Cug.ex vna parte,qui dicit ꝙ nõ
põt fieri:qa de domo accusatoris non de
bet ꝓbatio recipi:vt l.de minore.§.tormẽ-
ta.š.eo.ergo nõ debet stari eius iuramento.
Præterea,in criminalibus debẽt esse ꝓba
tiones luce clariores:vt l.sciant.C.de ꝓba.
ergo &c.Sed istæ rationes concludunt in
iuramento,quod deferť parte inuita.ideo
do.Iac.But.dicit,ꝙ põt deferri iuramen
tum actori ad condẽnationẽ rei, etiam in
criminalibus.quod patet:quia ille,qui de
fert iuramẽtum , videtur cõfiteri sub con
ditione si iurauerit:vt l.qui iurasse.in fine.
š.de iureiurando. sed confesśio est proba
tio luce clarior:ergo &c. Ita dicebat ipse,
ꝙ satis placet. Si verò loqueris in iudicijs
priuatis:tũc antequam perueniatur ad iu
dicium,potest quis iuramentũ deferre: vt
d.l.iij.in princ.ibi:pœnali &c. argu.l.iuris
gentiũ.§.si paciscar.š.de pact.Sed postquã
deuẽtũ est ad iudiciũ,accusator nõ põt de
sistere:vt l.& in priuatis.& l.si qs repe.§.fi.
š.ad Turp.& ideo tũc dicerẽ, sicut in pu
blicis. Si verò quęris de iuramẽto quod
defertur à iudice in defectũ probationis:
tunc reo ad absolutionẽ bene põt deferri:
vt l.præsenti.C.de his qui ad eccl.confug.
& dicitur iuramẽtum purgationis : actori
verò ad cõdemnationem non potest defer
ri:quia requiruntur probationes luce cla
riores:vt d.l.sciant.C.de proba.& ita intel
ligatur glo.hic posita.

1 ☞*Confeßio facta in tortura sine indicijs,quòd non præiudicet,etiam si in ea tortus perseueret.*
2 *Citatus ad subeundam torturam si non venit,habetur pro confesso:& ponitur in banno,sicut haberetur ante comparitionem.*

b QVæstionis.[b]Ista lex legitur in glo.mul
tis modis. Nam primò poniť ca
1 sus:ꝙ†ex confesśione facta in tormentis
quis non damnatur:& tunc exponitur,ha
bendæ,id est,habitæ. Ista lect.est vera in
se:vt l.j.§.diuus.š.eo.sed tamẽ ista lec. vio
c lat tex.hic.Secũdo modo exponiť[c] habẽ
2 dæ.i.habitæ sine indicio:& tunc dicit,†ꝙ
ex cõfesśione facta in tormẽtis nõ præce
dente indicio,quis non damnatur. Et ista
est no.lectu.etiam intelligo istam lect.siue
sit cõfesśio habita à teste : vt š.l.proxi.siue
sit confesśio extra a reo principali,eadẽ ra
tiõe.Et ita intelligo etiã si in tali cõfesśiõe
perseueret. Tertio modo legiť ista lex, vt
dicat sic:ille,qui vult venire ad secũda tor
menta,ꝓpter hoc nõ debet dãnari. Cir
2 ca istã lec.quæro,†aliq̃s citatus[d] cõparet,
d & dat fideiussores:& negat maleficiũ.Ap
parẽt cõtra eũ postea sufficiẽtia indicia ad
torturã:iudex nõ põt eũ habere:qd faciet
iudex?Gl.dat hic remediũ,s.ꝙ cogat eum
pignoribus captis & mulcta indicta. Ita
dicit gl.hic.Domini,istud est verũ de iure
cõmuni,secundũ quod absens nõ põt dã
nari, etiam vbi est pena pecuniaria,nisi de
maleficio cõstet:vt l.absentẽ.j.de pœn.sed
secundũ statuta terrarũ, secundũ quæ ab
sens cõtumax habeť pro confesso: dico ꝙ
sicut ante cõparitionẽ si fuisset cõtumax,
& patereť se poni in banno,habereť ꝓ cõ
fesso:ita qñ citatus est ꝙ veniat ad subeũ
da tormẽta,& est cõtumax,& patiť se po
ni in bãno,debet haberi pro confesso.Hoc
probatur in l.cõsentaneum.C. quomodo
& quando iudex.& l.properandum.§.sin
autem reus.C.de iudic.In quibus dicitur,
quòd sicut contra contumacem ante litis
contestationem proceditur ad misśionem
in possesśionem ex primo & secundo de
creto:ita potest procedi post litem conte
statam.& ita iam pluries practicaui: quod
tene menti : quia est multum notabile
aliæ lecturæ sunt claræ,quæ ponuntur in
glossa.

1 ☞*Ex suspicionibus quis nõ dãnatur,sed torquetur ad veritatem eruendam:& si tortus non confitetur, absoluitur. Cautela,qñ tortus absoluitur,quia nõ cõfitetur,nec cõstat de delicto,quòd iudex faciat scribere in actis,quòd tortura fuit habita cum moderamine.*
2 *Inquisitio generalis de maleficio dicitur fieri,quando miles vel alius officialis mittitur ad vidẽdum hominem,vel vulnera,& scribi facit.*
Vel quãdo fama procedit de aliquo magno delicto,& mittitur pro vicinis.
3 *Præsumptio maxima est contra repertum in mendacio.*
4 *Testes ita possunt torqueri in inquisitione generali,sicut in speciali.*

sit ita ẽt ꝙ eũ fecerit illicite ratificare, & metu futurorũ tormentorũ,vel præteritorũ:ar.l.si cui.§.ijsdem.š.de accus. Vbi vero reus esset repositus in pristinam libertatẽ, & post rediret ad iudicẽ,& corã eo delictũ fatereť,esset puniẽdus sine dubio:vt l.j.C.de confes.no.Bar.in l.si cõfessus.de custod.reo. qđ not. Et istud qđ š. notaui. & qđ hic habeť, reputat multum no.Imo.in l.qui in aliena.§.Celsus.đ acq.hære.& dicit,ꝙ istud etiã sequiť Gãdinus ĩ tract.suo maleficio. & poteris de hoc multũ lucrũ facere,vt not.Bal.in l. milites.C.e. & Adde Bar.& doct. p illum tex.ĩ l.maritus. š.e.in prin. Secus tñ esset, si aliter quã in tormẽtis confitereť: qa tũc etiã nõ præcedẽtibus indicijs habeť pro confesso.c.j. & ibi no.de accu.in vj.Et ista etiã sequiť Pe.de Anch.ĩ Cle.j. de homic.sed Bal.in l.j.in v.col.C.de confes. simpliciter tenet cõtrarium,dicens ꝙ cõfesśio extorta nõ præcedẽtibus indicijs, si in ea perseueret reus cõfessus,valet. & alleg. gl.illius legis,& gl.in l.j.§.si prius.de quæsti.š.cũ quo Bal.videť concordare Paul.de leaza.in d.c. grauis.ad fi.Et ad p̃dicta vide Mathesi.in suis no. clx.vel clxj. Adde Bar.in trac.de quæsti.vbi tenet id qđ hic ipse tenet,& gl. adde ꝙ tortura indebite facta a principio nõ vitiat reliquũ ꝓcessum valide postea factũ.gl.est no.& ibi Bal.in l.j. in fin. C.eo.tit.
¶Adde plenius per eundẽ Alex.cõsil.v. j.lib.& consi.j.libro iij.Et an confesśio facta in tormẽtis,si aliter nõ cõstet de crimine,sit sufficiẽs ad cõdemnationem, vide oĩno Pet.de Ancha.cõsi.xxiij.incip. videreť prima facie.
d ¶Quæro,aliquis citatus. Not.ꝙ si quis citatur, & dat fideiussorem,superueniẽtibus indicijs debẽt capi pignora,s.si nõ comparet personaliter. Plus singu.dicit Bald.in l.fina.C.de cura. furio.quod debet capi filius eius: quia verisimile nũc est quod comparebit, & confitebitur. capitu.afferte mihi gladium.de pręsumptio.& faciunt quæ habentur per Bart.

Indicia

& ibi etiam dixi in l.fi.§.j.de his qui sibi mor.consci.& vide per docto. in l. qui aliena.§.fi.de acqui.hære. Aduerte,quia posset esse aliud remedium,qñ crimen esset intentatum ciuiliter:quia procedetur ad misśionem in possessionem,sicut in ciuilibus:arg.l.absentem.de pœnis.sed do. Anto.in c.tuæ vt lit.non contest.tenet glo.fin.Ioã.An.ibi.& vide Bald.in l.absentem. præalleg.ij.col.

a ¶Qui fine. Adde Ludo Rom.in cõsi. viij.incipien.viso facto propositæ. An. Barba.
a ¶Qui fine. Et not. quod ĩ ciuili non potest deueniri ad tormenta, nisi veritas aliter haberi nõ posset:nec in crimine,vbi nulla præcedit p̃sumptio.ij.q.vj. nõ solent.supra eo. l. diuus.et in d.l. ex libero.Ad primũ dictũ vide š.eo.l.diuus. et no.in d.l.ex libero.
b ¶Eruendam veritatẽ.De his indicijs vide aliqua in c. tertio loco.de probatio.& vide Bar.et Ang.in trac.de quæstionib. & qđ not.do.Io. de Imo.in l.si quis post š.de tes.et supra eo.ĩ l.de minore.§.tormẽta.& qđ dicit Bart. in leg.vnica ad fi.š. furti.aduer.nau.cau. sta.nisi sint indicia dubitabilia. et per Bar.in l.sciant.C. đ probatio.
c ¶§.si tu Titium.Adde quod dixit Bar.ĩ fin.in leg. fin. de in lit.iuran.quod si aliquis modus esset ꝓbandi per iuramentum,quod faceret semiplenam probationem in ciuilibus. Illud enim faceret indicium ad torturã. Quid si aliquis cõfessus est se promisisse Titio centum,vt eũ de morte patris sui non accusaret vtrũ existente tali confesśione posśit poni ad torturã. Bar. ĩ tract. de quæstionib. Bal. in c.j.§. iniuria.ĩ versicu. seu furtum. de pa.iur. fir.dicit se putare quod si talis laboret infamia posśit poni ad torturam. Nam vehemens infamia etiam sine aliquo indicio sufficit ad torturam , vt habetur extra de pur. cano.in c.si quis.per Innoc. ad hoc.supra de prob.cum probatio.& de ædi.edic. l.quæro. §.fin.& dicit.Inno.in c.cum I.et A.de re iudi.ꝙ etiam admittuntur testes viles contra valde diffamatũ.Et ad intellectũ huius q.vide q̃ dixi in l.eius q delatorẽ.de iure fis.in princi.secũdũ Bar.vbi ẽt subdit Bald.ꝙ si quis mandauit Seio,vt interficeret Caiũ,et interficit: sed tamẽ Seius dicit ꝙ hoc nõ fecit exequẽdo mandatũ:sed fecit motu proprio qui erat eius,non autem tanquam mandatarius eius:an ei credatur?Et dicit quod multi doc. mouent hanc qõnẽ extra,de homici.in c.ad audientiã. & non aliter clare respondent,sed in dicto.§.iniuria.dicit,ꝙ præsumendũ erit contra mandatorẽ,et recurrendũ erit ad coniecturas:quia non est bonũ testimoniũ delinquentis.l.fi.C.de acc. Allegat etiam gl.in l.pen.C.de fideiusso.dic vt per eũ in d.§.iniuria.& in l.quicunque.et not.quod sing.dicit.Bal. in l.fin.in vj.col.C.de proba.quod vbi probatio sit indicatiua,hoc est indicium,quod est minus quam semiplena probatio:tunc est verum quod põt deueniri ad torturam.et ita demum deuenitur,si talis est vilis persona.et ita intelligit gl.in d.c.cum probatio.Secus si esset vir grauis & bonæ famæ:qa qualitas præcedentis vitæ elidit huiusmodi indicium.l.non omnes.§.a barbaris.de re milita.c.cum in iuuentute.de præsup. quod nota. Et an iudex ex vera & infalibili cõscientia deficientibus alijs probationibus torquere posśit,vide Bald.in d.leg.ampliorem.C.de appel.& dicit Bal.in leg.ij. in j.colum.C.quo.appel.post Ioan.And.quem ipse refert, ꝙ est in arbitrio iudicis,an indicia sint sufficientia.De quo vide Barto.in tracta.de quæstio.in fi.qui sibi est contrarius.His dictis vide plene circa hoc Pau.de Leaza.in d. c.commento.c.grauis.de deposito.& adde quod in occultis iudex debet esse facilior ad tormenta,secundum Bal.in l.iij.C.de episco.audien. Ad quod facit quod not.in l.fin. C.de proba. & in l. si hi qui adulterij.C. de adult.quod in his quæ communiter secrete fieri consueuerunt, proceditur ex coniecturis, & præsumptiõibus: vt traditur in l.fi.C.de pericu.tut.vbi glo.no. & per Bald.in rubr. C.de prob.& de materia quæ indicia requirantur,not.Paul de Leaza.in cõmento c.grauis.de deposito.

5 *Indicia sufficentia ad torturam quæ sint.*
6 *Plura indicia ad torturam an requirãtur vel sufficiat unũ, ꝙ statur in iudicis arbitrio.*
7 *Indicium debet probari per duos testes.*
Vnus testis integer:qui deponit de maleficio ipso,facit indicium:aliàs secus.
8 *Parti debet dari copia indiciorum.*
9 *Indicia habita super inquisitione generali,non præiudicãt reo,contra quem fit inquisitio specialis,si repetantur.*

a QVi fine.[a]Pone casum. con
tra aliquem procedi
tur p inq̃sitionẽ,vtrũ posśit torq̃
ri?Respondetur ꝙ nõ, nisi præcedenti
bus legitimis indicijs.h.d.Et sic hic loqui
tur quãdo ꝓceditur per inquisitionẽ.Di
citur hic,nisi aliquibus suspiciõibus &c.
& sic innuit ꝙ ex suspiciõibus quis dam
1 netur.contra.j.tit.j.l.absentem.dicit glo.†
qđ ex suspicionibus quis torquetur ad e
b ruendã veritatem[b]:nõ tamẽ ex suspiciõe
quis dãnatur.Iõ dico hic ꝙ sunt quidã iu
dices stulti,qui statim cũ hñt indicia cõtra
reũ:cogunt eũ ad cõfitendũ.Certe hoc nõ
debet fieri,qa cõdẽnarẽt eũ ex indicijs et
suspiciõibus:sed debẽt adhibere tormen
ta cũ moderamine, et ex istis veritatẽ in
uestigare.et ita iã feci pluries fieri , sed si
habita tortura nõ inueniebatur verũ, ab
soluebã eum:et hoc faciebã scribi in actis
habita tortura cum moderamine non re
peri eũ culpabilẽ.et hoc ne tẽpore syndi
catus posśit dici,tu debuisti eũ torquere.
Sed qa de suspiciõibus et indicijs fit men
tio:ideo circa indicia ali qua videamus.
2 Et ad euidentiã scias,†ꝙ qñque de ma
leficio fit inq̃sitio gñalis,nõ cõtra certam
personã. Qñque de maleficio procediť
specialiter contra certam personam. Pri
mo casu antequam ad inuestigationẽ ali
quam procedatur,debet constare de ma
c leficio:vt l.si is qui.§.si tu Titiũ[c]. š.de fur.
& ideo rectores mittunt militẽ.vel alium
officialem ad videndum hominẽ mortuũ,
& videndũ vulnera,et hoc faciunt scribi,
vt super hoc posśit postea inquiri. Puto
d tamen ꝙ sicut fama est sufficiens[d] vt pos
sit specialiter inquiri contra aliquem, vt
e dixi in l.ij.§.si publico[e].š.de adulte,ita fa
ma de maleficio est sufficiens , vt posśit
de maleficio fieri inquisitio generalis.
Quid enim si fama est, quod fuit factum
magnum furtum : & non potest consta
re iudici directo de maleficio , bene suf
ficit fama habita certitudine de maleficio
vel fama,iudex põt mittere ꝓ vicinis. Nã
vicini debẽt verisimiliter scire potius q̃
alij: vt l.si ita.in fi.š.de fun.instru.not.in l.
iij.circa prin.š.de testib.& extra de præ
sump.c.quosdã.& c.qñ.Et si quidẽ à vici
nis repererit aliquẽ,de quo sit suspicio:eũ
ad se adducat diligẽter,& eum interroget
de circũstãtijs multis,vbi stetit illa nocte,
cũ quo comedit vel cœnauit.Ista est enim
subtilis cognitio,de qua dicit l. de mino
re.§.plurimũ.š.e.& tũc ex sermonibus &
ex voce & ex trepidatiõe seu cõstãtia pote
rit cõtra eũ aliquã p̃sumptionẽ habere,vel
nõ habere.Nã si repertus erit in mẽdacio,
f erit maxima†p̃sumptio[f]cõtra eũ.l.vnius.
§.testes.š.e. & extra de præsum.c. literas.
3 Et in†hac inq̃sitione gñali poterũt testes
torqueri sicut in speciali,vt vidistis in l.j.§.
qui quæstionẽ.š.e.& iste est modus inue
5 stigãdi maleficia. † Veniamus ad indi
g cia specialia[g] contra aliquẽ.Pone,contra
aliquẽ ꝓcediť de aliquo crimine,quæ sunt
h indicia,quæ pñt esse sufficiẽtia[h] ad torturã.
Doc.cõiter dicũt,& bene,ꝙ de hoc nõ po
test dari certa doctrina,sed relinquiť arbi
trio iudicis:vt l.iij.§.eiusdẽ quoq;.š.de te
sti.ita no.ꝓ doc.in l.vlt.C.eod.tit. Sed ego
dabo doctrinã,quã potero:& pone in ter
minis,aliq̃s accusať de furto : cõtra eũ pñt
esse indicia,ꝙ est homo malæ cõditionis
& famæ,& cõsuetus facere similia:vt l.de
minore.§.plurimũ.š.e.l.nõ oẽs.§.à barba
ris.j.de re mili.ꝙ ipse erat vicinus:habebat
notã domũ illã:qa cõuersabať ibi. Hic est
casus in l.dñs horreorũ.circa prin.š.loc.&
ꝙ ipse post furtũ factũ aufugit,& se abscõ
dit:vt l.lege Cor.& ibi de fuga plenè dixi
š.ad Sylla.& post furtũ reptus est expẽde
re pecuniam : cum ante esset pauper ho
mo:& nec reperitur vnde habeat: vt arg.
l.Quintus.suprà de donationib. inter vi
rum & vxorem. Item quod illa res sub
tracta cedebat ad commodum suum , &
non alterius. Verbi gratia, instrumentum,
quod ad eum pertinebat, non reperitur.l.
prima.§.si quis instrumenta.aliàs §.ille au
tem. C. de Lati. liber. tollen. Item quod
res furtiua est reperta penes eum: vt lege,
inciuilem.& l.ciuile.C.de furtis.Istæ tamẽ
præsumptiones,quæ sunt contra reũ,pos

¶Et no.qualiter dari debet tortura ad purgationem indiciorum,vt dicit etiã Ang.in l.milites.C. de quæstio. ꝙ ꝓbatio bonæ famæ purgat indicium. & vide Bart.in l.iij.§.sed & si ex improuiso.j. de re milita. & dicit Bal.in c.j. §. iudices vero.de pa.iur.fir.ꝙ iudices non tenẽtur aliquem ponere ad torturam, nisi petať per eum cuius interest.alle.gl.in l.cũ seruum. C.de ser.fugit. retuli post Bart.in l. iiij.§.in eum.š.de dã. infect.
¶Adde qualia debent esse indicia ad torturam,eundẽ consil.v.j.lib.
d ¶Est sufficiẽs.Et vide no.in l.lege Cor. ad Syllania.
e ¶§.si publico. Ad. de Bar.qui allegat illum tex.in l.j.§.item illud.ad Sylla.& vide text.q est bonus ĩ d.lege Cornelia.
POMATES.
f ¶Erit maxima præsumptio. Vide Ro. consi.viij.col.j.Feli. in c.literas. col. ij.de præsump.& Barba. consi.xliij.col.v.vo. j.& lxij.col.j. vo.iij. & col.ij.vbi dicit,ꝙ in causa accusatiõis potest iudex ex officio suo tales interrogationes facere,etiã accusatore non petente.
g ¶Veniamus ad indicia specialia. Et scias in materia quod nulla alia indicia sunt sufficientia ad ponendum clericum ad torturam,nisi sit infamatus de crimine.Ita dicit domi.Ant.& communiter omnes in cap.j.de postu.Et qui sunt qui non possunt torqueri præcedentibus indicijs,vide post Barto.in l.j.C.eodem.Et de ista materia vide aliquid per Salice.in l.sciant.C.de probatio.& vide multum not.Bart.in l. ij.C.de furt.& per Bald.in l.metum.C.quod met.cau.post Bart.& quæ ibi dixi,& glo.in l.fi.C.famil.ercisc.in l.fi.š.de hære.insti.& in l.fin.C.de proba. & quod no.in l.excusantur.in prin.de excu.tut.Cy.in l.de tormentis.C.de quæstionibus.Bald.in l.neque natales.C.de probatio.& in l.j.C.de collu. detegen.& in l.ij.C.de sen.quæ sine cer.quanti.& in l.data opera.C.qui accusa.& in l.ij.C.quorum appella.in l.seruos.C.de testi.& quæ ibi dixi post Barto.& in tracta.de q.Barto.in l.excipiuntur.ad Sylla.quod not. & adde quod stat in arbitrio iudicis,quę indicia dicãtur sufficientia secundum Bar. in l.ij.C.quo.appel.
h ¶Esse sufficientia.Et vide Bal.in l.non hoc.C.vnde legiti.vbi dicit,ꝙ vbi aliquid frequenter,& facile ab alio contingit abesse:tunc est leue indicium. secus si frequenter,& facile non contingit abesse:quia tunc est graue indiciũ. Et indicia specialia,quæ sunt contra aliquem , vt posśit poni ad torturam, vide in l.fi.C.famil.ercisc.

[ibi. sed ego dabo doctrinam aliam amplio[rem] in materia po[...] sunt menochi. de presumpt. lib. 1. q. 89. per totum.]

sunt elidi.[a] verbi gratia, si res furtiua reperiat̃ penes me ostẽdo eũ à quo habui:vt dictis legib. & idẽ esset repire in alijs ĩdicijs similibus. Itẽ si cõfessus esset extra iudiciũ vt l.capite quinto[b].s̃.de adult. Itẽ si fuisset fugatus cũ rumore,ꝙ hoc esset ꝓpter furtũ seu ꝓpter tale maleficiũ:vt l.itaque.s̃.ad l. Aqui.& dixi in l.de minore.§.pen.s̃.eod. Possumus etiã ponere casum[c] in alio maleficio:vt in homicidio. Repertus est homo mortuus in aliquo loco, de quo aliqs inculpat̃:pñt contra eum apparere indicia ꝙ erat suus inimicus:vt s̃.e.l.j.§.cum quis. Itẽ ꝙ fuit visus[d] facere præparamenta ad hoc vt emeret gladiũ,& similia: fuit visus illo sero per aliqua loca ibi vicina,cum nõ consueuerit ire,& sic de similibus:quæ iudex arbitrio suo sciet inquirere:vt d.l.iij.§. eiusdẽ quoque.nõ insisto. Sed quæro[e]
6 vtrum requirantur plura † indicia,an sufficiat vnum indicium ad torturam? Leges omnes videntur loqui in plurali:vt l.j.circa prin.s̃.eod.ibi:alijs argumẽtis,&c.& l. vnius.§.j.s̃.eodem.& hic,& l.milites.C.e. Glo.videtur loqui in singulari,dum dicit: sed præcedente suspicione:& etiam in l.si quis.C.ad l.Iul.maie.vbi gloss. dicit indicium. Domini: licet leges loquantur in plurali: tamen hoc non cogit, vt debeamus intelligere de pluribus indicijs: vt l. ij.§.homines.s̃.vi bono.rap. tamen vtrum sufficiat vnum indicium,vel plura,vt dixi, hoc stat in arbitrio iudicis[f]:vt d.l.iij.§.eiusdem quoꝗ principis.s̃.de testi.Nam possunt esse quædam indicia generalia & remota: & ista non sufficerent sine alijs: vt puta,est homo malæ conditionis, est indicium qualequale:vt lege, de minore.§.penulti.s̃.eodem. Istud puto non sufficere ad torturam sine alijs indicijs: sed si esset vnitum istud indicium cum alio, vt quia est homo malæ conditionis, & conuersabatur in domo illa. Certe ista duo generant suspicionẽ:vt d.l.si dominus horreorum.s̃.loca.Sed si esset vnum indiciũ non remotum sed propinquum tangens negotium,de quo quærit̃:vt vnus bonus testis de visu.de quo dixi s̃.eod.l.proxi. vel confessio extra iudiciũ[g]:vel captus ibi.& dicitur ꝙ est ꝓpter hoc l.capite quinto.s̃. de adul.vel est res reperta apud eum. Potest enim indicium vnũ esse ita propinquum, quod erit sufficiens ad torturam. Ita intelligo hanc glo.dum dicit,suspicione.& gl.
7 l.si quis.C.ad l. Iuli. maiesta. † Quæro qualiter debeat probari[h] indicium? Respõdeo,ꝙ per duos testes. Glos.est in l.fi.C.fa. ercis. Illud enim[i],quod dixi,ꝙ vnus testis facit indicium,est verũ de vno teste qui testificatur de maleficio ipso:sed quando nõ testificat de maleficio,sed de indicio quodam dicens,ipse fuit tali nocte repertus in loco ibi vicino,qñ fuit factum furtũ:istud indiciũ debet probari per duos testes, nec sufficit probare per vnũ:vt not.in l.fi.C.fa. erci.Facit ad hoc s̃.de testi.l.vbi numerus.
8 †Quæro,vtrum[k] de indicijs debeat fieri copia parti.Respon.ꝙ sic.Nam cum super his debeat disputari,merito debet fieri copia parti:vt l.vnus.§.cogniturum. s̃.e. quod dixi in l.custodias.s̃. de publi. iudi. Quæro an[l] indicia † habita super generali inquisitione præiudicent reo,vt possit torqueri,quando fit inquisitio,vel accusatio specialis. Puto ꝙ non,quia illi testes nõ fuerunt examinati ipso citato,& ipso existente contradictore: ergo non præiudicat sibi:vt C.de testib.l.si quando. Vnde debebat iterum examinari,post litem contestatam. Et facit ad hoc quod dixi vobis in l.si quis adulterium.in prin.s̃.de adulte. & hæc sufficiant. V. hic plura ad dubia p par. in sua prat. 1. tom. 5. part. 9. n. 5. cum sequentibus

a ¶Possunt elidi. Et qualiter purgãtur indicia,& ad seq.q.vide Ange.in vij. charta.& faciũt no.s̃.eo.in l.maritus.& vide post Bar.in l.ij.§.si publico.de adul.& ad q.de qua hic,adde Bal.in l.ij.C.de decu.& in l.ij.vt lit.penden.& vide per Inno.in c.per tuas.de testi.

b ¶L.capite quinto. Quid si reperitur homo mortuus ante domũ tuam an sit præsumptio contra te? vide qđ no.Bart. in l.j.s̃.de via publica. Itẽ p̃sumatur interfectus à suo inimico:vide Spe.de præsump.§.j.Roma. ponit in l.j.§.hoc rescriptũ.s̃.ad Syll.& barto.in tract.de qõni. & si aliqs reperiatur mortuus in strata, p̃sumit̃ mortuus ab illo,q multũ frequẽtabat ibi,scđm doc. in l.iusto.in princ.de vsusc.p illum tex.& vide qđ no. Ang.in l.j.C.si qs imperatori maledixerit. Bal. ĩ l.j.C.de probat.Et an fama sit sufficiens indiciũ ad torturã, vide in l.de minore. §.tormenta.s̃.eo.

c ¶Ponere casum. Vide etiã p do. meum in l.metũ.quod me. cau.& vide Bar.circa hoc in l.ij.in prin. de fur.& vide Bar.ĩ l.ædiles.de via pub. Et quid si reperitur homo mortuus, & nescitur à quo,sed ꝓbatur ꝙ suus inimicus dixit se suam iniuriã vindicaturum: an ista verba sint sufficientia ad probandum homicidium factum ab isto? Sali.tenet ꝙ nõ,in l.j.C.de his qui.vt indig. Vide Bar.j.proxi.colũ. Cy.& Bal.ĩ l.metũ. C.qđ me.cau.et bal. & Imo.ĩ l.fi.s̃.de hęr. insti.Item quid si aliquis fuit minatus,& postea reperitur occisus.de quo dic vt p Bal.in d.l.metũ. C. quod met.cau.& ibi Alex.& Io. And.& Spe.in ti.de p̃sump. §.j.ver.sed pone.per Ant.de But.in c.tertio loco.de ꝓba.& in l.fi.dicit Bal. & Imo.an si quis visus est exire cum gladio sanguinolẽto de domo alicuius: & ibi reperiatur homo mortuus:an illud sit sufficiens indicium? & vide Bal. in l.fi.C.de proba.vbi vide omnino.

d ↔POMATES.¶Item ꝙ fuit visus. Vide Alex.cõsi.xiiij.in iiij.vol. & Feli.in c.afferte.col.v.ad fi.de præsump.& Alex.consi.v.col.ij.volu.j.& Pau.de Cast.cõsi.cxcvij.vbi ponit,an quis ex præsumptionibus & indicijs vrgentibus absꝗ alia probatione possit corporaliter puniri.

e ¶Sed quæro.Et dicit gl.in l.ij.§.si absens in ver.sed cã.s̃.si ex noxa.cau.aga. quod indiciũ faciẽs semiplenã ꝓbationẽ,est sufficiẽs ad torturã.ad quod facit,qđ dicit̃ de cõfessis extra iudicium vel corã incõpetenti iudice:vt no.gl. in l.capite quinto.& ibi dixi.s̃.de adul.an sufficiat vnũ indicium vel plura. Io.An.in Spe.de p̃sump.§.species.ver.violenta.& iudices maleficiorũ practicant,ꝙ sufficit vnum ad torturam cõfitentium.& Io.And.de proba.§.fi. ver.xiij.per Ia.de Bel.in d.aut.de exhi.reis.in §.si vero.in fi.Bal.& Imo.in l. fi.de hære.insti.& not.ꝙ quædam sunt indicia leuia.quædam quæ quo modo cognoscantur & quid operentur,vide Bal.in l.non hoc.C.vnde legi.

f ↔POMATES.¶In arbitrio iudicis. Vide Alex.cõsi.lxv.col.fi.vol. j.& lxxxvij.col.ij.vol.j.& ad fi.& xiiij.col.in fi.& seq.in princ.volu.iij.vbi ponit quid in læui p̃sumptione.& lxij.col.iij.vol.iij.& ibidẽ dicit,ꝙ in delictis,q̃ occulte cõmittunt̃,vt ĩ crimine falsi,furti,& adulterij,iudex debet esse facilior ad torturã q̃ in alijs.& col.fi.vbi ponit,ꝙ indicia sufficiũt & p̃sumptiones.& lxxxix.col.ij.vol.iij.vbi pulchre loquit̃,q̃ indicia requirant̃ in criminalibus.Et Are.in tracta.maleficiorum.in gl.fama publica pręcedẽte.

g ¶Confessio extra iudicium.Et no.gl.& Bart.in d.l.capite quinto.& nota ꝙ cõfessio extra iudiciũ,vel corã incõpetenti iudice,est sufficiens indiciũ ad torturam.vide Barto.& notaui ibi post eum in l.capite quinto. de adulter. Item si repertretur res furata penes aliquem,an sit sufficiens indicium, vide Bald.in l.ciuile.C.de fur.& domi.Ioan.de Imol.& Bald.in l.finali.s̃.de hæredi.insti.

h ¶Debeat probari. Qualiter ꝓbetur indiciũ, vide per Bar.in l.fi.C.fa.ercis. qualiter testes debent deponere,vide in l.non hoc.C.vnde legi.Itẽ adde secundũ d.Io.de Imo.in l.cũ ꝓponeret̃.j.de leg.ij.qñ ex cõiectura vel indicijs surgit plena ꝓbatio:tũc tot requirũtur ad hoc probandũ, quot testes requiruntur ad ꝓbandũ principale negotiũ factũ:sed vbi per indiciũ nõ insurgeret plena ꝓbatio:tũc dicas,ꝙ si testis deponẽs deponat super facto directo, sufficit vnus testis idoneus,hoc est,ꝙ facit indiciũ ad torturã dictum vnius deponẽtis directo super maleficio.l.iij.cũ ibi no.C.ad l.Iul.maie.& Barto. hic. Si aũt non deponat super maleficio: tũc requirũtur ad ꝓbandũ indiciũ duo: vt in d.l.fi.fami.erc. & Bart.hic.Ita dicit ibi Imo.licet Bal.ibi secundũ eũ simpliciter dixerit, & male, tot testes requiri ad probãdũ cõiecturã, vel indiciũ, quot requirũtur ad ꝓbãdũ ipsum factũ principale,& ipsam principalẽ dispositionẽ: p gl.ibi.& adde Bald. post gl.in l.excusantur.in prin.de excu. tut.& ibi habes differẽtiã inter indiciũ & præsumptionem, & p eũ in rub.C.de ꝓb.in ij.col. quibus adde Bal.ĩ l.nõ hoc. C.vnde legit.& qđ conferat ꝓbatio suspiciõis,vide Cy.in l.si qs decurio.C.de fal.& ponit Io. An. in addi.Spe.in ti.de teste.§.restat.versic. sed põe,certe iudex. ¶Adde qualiter indicia ad torturã debeant probari, eundem consi.j.iij.lib.

↔POMATES.

i ¶Illud enim. Vide Alex.consi.clxxiij. col.j.vol.ij.& col.ij. & ibi ponit:an tales qui nõ deponunt dẽ ipso facto, iungãtur vt probent. & vide Bal.in c.veniẽs.j.ad fi.de testib.& consi. ccxxvij.in v.parte.

↔P. PAV. P.

k ¶Quæro vtrũ. Vide do. Ias.in l.ij.col. ij.versicu.iiij.ex hac lege.C.de edendo.

↔POMATES.

¶Quæro vtrũ. Vide Alex.in l.ij.col.j. in fi.C.de ede. Hoc tñ nõ haberet locũ in delictis receptis super gñali inqsitione,nisi illa postea reiteraretur in speciali inquisitione.Ita dicit Ange.in l. quæstionis.s̃.e.& vide Cep.consi.lxvj.per totũ.& seq.Barba.lxvij.col.xij. vol.j.& col.xij.& col.xxiij.& vide Panor.in c.j.col.j.de depo.& in c.cũ in contemplatione.de regu.iur.Et quod testes debeãt examinari parte citata, vide Alex.consil.clxxix.col.ij.ad fi.vol.ij.& Bald.in l.j.in vlt.col.communia de leg.& Ang.in l.milites.C.eo.& vide quæ ponit Bar.de vilibus.& in l.j.in iiij.col.C.de sum.trini.

k ¶Quæro vtrũ. An debeat fieri de indicijs parti copia,hic habet ꝙ sic.& sequit̃ Ang.in l.si vacãtia.in xxij.col.C.de bo.vac.lib.x.Item dicas ꝙ debet fieri copia inquisitionis,prout no.plenius per illũ tex.in l.ij.C.de edẽ.& ibi vide quæ dixi in l.ij.§.j.de iure fis.Et ad ista adde Bal.in l.ij.C.vt lit.pen.& vide Inn.in c.per tuas.de test.dicit Ang.in l.milites.C.eo.ꝙ ꝓbatio bonæ famæ,facit purgare indiciũ.Et qualiter purgẽtur indicia,vide Ang.in d.l.si vacãtia.in vij.char.& Bar.in l.ij.§.si publico.s̃.de adul. Et quid de copia diffamationis,per Ang.in d.l.si vacãtia.& dum dicit Bart.ꝙ debet dari copia indiciorũ:an interim suspẽdatur tortura,vel differatur:vide ipsum Bart.in tract.de quæstio.& Pau.de Leaza.in d.c.grauis.de deposito.No.ꝙ adminicula dicũtur vehemẽtia indicia.c.cum dilectus.de suc.ab intest.& per Bald. in l.fi.in iij.col.famil.ercisc.Et quid sit adminiculum,& quid coniectura, & quid verisimilitudo.& per Bal.in l.ea quidem.in iij.co.C.de accu.Adde,vt plene per eundem Alex.consi.v.lib.j.

l ¶Quæro an:Et an indicia habita super gñali inquisitione præiudicent reo: adde Ang.in d.l.si vacantia.in vij.char.& faciunt no.in l.maritus.s̃.eod.Et quod dixi post Bar.in l.ij.§.si publico.s̃.de adul.Et istis adde Barto.in l.j.§. qui quæstionẽ.s̃.e.Bal.in l.iubemus.in iij.col.C.de ꝓba.& Inn.in c.p inqsitionẽ.de elec.Bal.tñ in l.obseruare.§.ꝓficisci.in vj.q.s̃.de offi.ꝓcõs.videtur dicere cõtra Bar.hic.Sed mihi plus placet opi.Bart.Adde etiã ad Bart.hic, Sal.in l.fi.ad fi.C.de qõ.Et an testes recepti super fama ad inquisitionẽ formandã ꝓsint ad cõdẽnationẽ:vide Bal.in addi.Spe.in ti.de sen.in fi.& vide an testis faciat indiciũ,s̃.in l.maritus.in apost.Et an ad examinationẽ testiũ debet pars adesse:vide Bar.in l.j.§.qõni.s̃.eo.& Bal.in l.iubemus.in iij.col. C.de proba.& per Inn.in c.per inquisitionem.de elec.præalleg.

Ibi hoc est stat. Not. ve... cum dum modo arbitria sit iuri coequatur ... sonum. V. concludit p. plura supposi. in sua pra. § diligenter n. 29 cum alijs quem V.

De

De pœnis[a]. *Rubrica.*

Quærit glos.quid est pœna. Respondeo vt in glossa.

1 ☞ *Tempus delicti,uel tempus sententiæ,quando inspiciatur in imponenda pœna. & nu.3.*
2 *Electus Prior, licet adhuc non intrauerit,si delinquit,habetur ut Prior ad pœnam minuendam.*
3 *Quando quis est effectus clericus post delictum commissum à quo iudice puniatur,an à seculari,an ab ecclesiastico.*
4 *Becheti,& fratres gaudentes,qui mutant habitum, si delinquunt possunt puniri per secularem:debent tamen exauthorari,& priuari insignijs ordinis.*

LEX. I.

QVoties. Hæc est not. lex. In imponẽdis pœnis tempus delicti nõ tempus sententiæ inspicitur.h.d.proinde .supra dixi in genere:hic in spẽ. Op
1 po.† de l.statuliber.s̃.tit.j. Glo.dicit, fallit in statulibero. Tu dic, Qñcꝗ mutatur cõditio,et tpe delicti nulla suberat spes mutationis tũc loquitur hæc lex. Qñque tẽpore delicti suberat spes mutationis status:et tunc debemus inspicere statum mutatũ,si hoc prodest reo,vt d.l.statulib.& j. eo.l.moris.§.fi.Secus si reo obesset, vt ar.
2 l.interpretatione.j.eo. Et iõ puto, † ꝙ si aliquis eẽt electus Prior,licet nõ intraret adhuc officiũ,nec intrasset adhuc,et delinqueret,et sibi prodesset officiũ Prioratus ad minuẽdã pœnã,haberetur vt prior: alias secus,p d.leges.Facit ad hoc l.statuliberi a cæteris.in prin.et qđ ibi no.s̃.de statulib. Secũdo op.[b] & istud cõtrarium est multũ difficile.& op.de l.pe.s̃.si ex noxa. cau. aga. Dicit gl.hæc lex corrigit istã.qđ nõ placet,qa euitãda est legum correctio. Vel aliter dicit glossa in lege cõtraria, ibi loquitur ĩ publicis iudicijs:hic vero loquitur in priuatis.Ista sol.vr̃ cõtra tex. legis cõtrariæ.ibi dũ dicit iniuriã, qđ cõstat eẽ priuatũ iudiciũ.Sed gl.intelligit crimẽ iniuriarũ eo casu quo est crimẽ publicũ,vt l. qđ senatus.s̃.de iniur.vt dixi vobis in casu d.l.qđ senatus.nõ est crimẽ publicũ,& respectu quo dicit̃ publicũ iudiciũ,vt l. j. s̃.de pub.iud.vt ibi. Præterea ista solutio est falsa. Nã ibi loqtur de actione noxali, sed ꝓ publico iudicio nõ dat̃ actio noxalis,vt l.qs sit fugitiuus.§.noxas.s̃.de ædil. edic.& l.hæc stipulatio.s̃.de verb.ob. Præterea nõ est verisimile, ꝙ Iurisconsultus hic loquatur in priuatis delictis,cũ sumus in materia publicorũ iudiciorũ.quare Dy. soluit alio modo & dicit,ꝙ ibi inspicitur mutatio personæ quantũ ad custodiã,vt ĩ eadẽ cã sisti nõ videat̃ quãtũ ad custodiã: quia aliter seruus,aliter liber:vt l. ij. C.de custo.reo. Ista so. Dy.est cõtra text. legis contrariæ.ibi enim dicit̃ de vindicta,non dicitur de custodia.Gul.de Cu.dat aliam sol.& dicit totum contrarium. Ad glos.respondet,ꝙ ibi loquitur de priuatis delictis,hic loquitur de publicis. Rõ est,quia delicta priuata nõ habent pœnam limitatam,sed imponitur extra ordinem,vt l.fi. supra de priua.delic.& l.fi.de fur.et l.fin. de iniu.Sed delicta publica habẽt pœnas limitatas,ideo in eis inspicitur tempus delicti. Ita dicit Gul. Huic solutioni videbatur applaudere Ia.But.et etiam do.Ray. Ista sol.videt̃ cõtra l.iniuriarũ æstimatio. s̃.de iniur.& cõtra tex.in auth.vt iud.sine quoquo suf.§.pe. Præterea,illud, qđ ipse dicit, ꝙ in criminibus publicis, est pœna ordinaria,non est verũ semper:vt l.lege.§. hodie.s̃.ad leg.Iul.repe.l.annonã.s̃.de ex-
3 traordi. crimi. Ideo † ego putarẽ sic dicendum,ꝙ nõ distinguamus crimẽ publicũ à priuato.sed ĩ oĩ crimine dicamus) Aut imponit̃ pœna ordinaria,& limitata lege,et loquit̃ hæc lex. Aut imponit̃ pœna arbitrio iudicis & tũc iudex in arbitrãdo imponit pœnã secundũ tempus sentẽtiæ.hic est casus in l.pe.s̃.si ex no.cau.aga. Ratio est in prõptu.Nam cum pœna est certa statim:cum deliqt:fuit adstrictus ad illã pœnam:sed qñ imponit̃ pœna arbitrio iudicis,[c] nõ põt dici adstrictus ad illã pœnã, nisi cũ iudex fuerit arbitratus: vt C.de cõtrahẽ.emp.l.fi.& ista puto vera. Iuxta p̃dicta[d] q̃ro de illa qõne.[e] cũ aliquis post delictum est effectus clericus:à quo debet puniri,vel à iudice seculari,vel à iudice ecclesiastico. Istã q.ponit Dy.in l.itẽ Vlpianus §.j.s̃.de excu.tu.Guid.de Suza.ponit in l. p̃alle.si ex nox.cau.aga.Spec.ponit eã in tit.de reo.do.Io.An.ponit eã multũ late extra de obli.ad ratio.c.j. Et qa ista qõ est multũ vulgata,nõ insisto in allegãdo, sed venio ad decisionẽ.Dy.videt̃ distinguere, & p̃dicti doc.vident̃ cõcordare. Aut fecit se clericũ in fraudẽ:& tũc ista allegatio ꝙ est clericus,sibi nõ ꝓdest:vt l.si maritus §.legis.s̃.de adul.ibi:sine detractione,&c. & l.hos accusare.circa prin.ibi:si nõ retractãdi &c.s̃.de accusa. Aut est certũ ꝙ fecit hoc sine fraude:& ꝓdest sibi ista exceptio: vt l.hos accusare.§.hoc beneficio.s̃.de acc. Aut est dubiũ:& tũc si quidẽ erat accusatus,vel diffamatus,de crimine, p̃sumitur hoc facere in fraudẽ:vt l.fi.in prin.j.de bo. eo.qui mor.sibi cõsci. Pro hoc vide l.adulter.§.si eo tpe.s̃.de adul.& quod ibi dixi. alias secus,vt ibi patet. Ista est determinatio Dy.cõcludit Dyn.[f] ꝙ si in fraudẽ hoc fecit,nõ ꝓdest sibi hæc allegatio.Sed qualiter poterit iudex secularis punire clericum? Dicit Guli.& Iac.But.ꝙ degradari debet ab epo suo:vt l.qui cum vno.§.reus. j.de re mili.& auth.clericus.C.de episc.& cle.Et ista determinatio Dy.tota loquitur antequã ꝓcessus sit inchoatus cõtra eum: sed si ꝓcessus est cõtra eũ inchoatus:qd iuris:vel qd si esset lata snĩa,& post sentẽtiã efficit̃ clericus? Videt̃ tex.cum glo.ꝙ non ꝓsit[g] ista allegatio: vt l.si qs postea. s̃. de iudi.vbi gloss.exponit de clerico.& l.cum quædã puella.s̃.de iurisd.om.iud.quod est verum,nisi ad illum clericatũ peruenerit, nõ suo motu:sed forte tractus à superiore: vt l.qui autem.in prin.s̃.si quis cau.& l.iurisperitos.s̃.de excu.tut.& l.tutor petitus. eo.tit.& s̃.de vaca.& excu.mu.l.prætor. in prin.& de l.idem Vlpianus.§.j.de excusa.tut.do.Ioan. An.in d.c.j.extra,de obli. ad ratio.dicit,ꝙ istud est verum quantum ad executionem faciendam in rebus: sed ꝙ persona possit capi, & detineri in carceribus,vel decapitari:hoc fieri nõ potest: cum persona clerici omnino sit exempta à manu iudicis secularis. Et quæ de clerico dicta sunt,ipse idem dicit de monacho,seu alio qui regularem professionem fecerit,

a ¶De pœnis. Quando ex vno delicto ĩponatur pœna duplex:vide Bart.in l. quid ergo. §. pœna grauior. de his qui no.infa.et vide post Bar.in l.senatus.s̃.đ accus.

b ¶Quoties. Secũdo opp. Vide in l. si qs in seruitutẽ.s̃.de fur. & vide de hoc cõtrario no.per Bart.in l. omnes populi . in v.q.princi. supra đ iust.& iure in vers. iuxta p̃dicta quero &c.Et istud qđ dicitur,qđ in delictis inspicitur tp̃s delicti, vide not. in l.j.§. an bona.j.de iure fis.& ponit Bald.in l.j.C. an seruus ex suo facto.et Bar.in d.l.oẽs populi versi.iuxta p̃dicta quæro quid in delictis.et in l. si qs in seruitutem.in princi.ff.de fur.et do.Benedi.de Plumbino ĩ l.statuliberi a cæteris.in princ.& ibi dixi.s̃.de statulib.Bal. in l.propter.C.de adul.

c ¶Arbitrio iudicis. Sed istud videtur cõtra d.l.iniuriarũ.iunctio eo quod no.Bar. in l.fi.s̃.de iniur.

d ¶Iuxta prædicta. Vide Io.de Imol. in consi. cxxvij.de effecte domino post delictum. & in consil. cxliij. And. Bar.

e ¶De illa q. Qñ post delictũ quis est effectus clericus, a quo debet puniri? vide Bar.in l.adul.§.j.s̃.đ adul.et vide Bar.& doct. in l.cũ quædã puella.de iurisd.omni.iud.et faciunt hic dicta,an si aliqs est effectus furiosus post delictũ cõmissum, quomõ debeat puniri? viđ Bal.in l.furiosum.C.qui test. fac. pos.Et de hac q.etiã quid si non efficitur clericus,sed alia persona ecclesiastica: vide Fede.de Senis, in cõ.ciij.et quod legit̃ & not.in c. perpẽdimus.de senten . exc. maxime p d. Card. Et quid si intrauit religionẽ, non tamen fuerat religiosus: vt quia erat intra annũ professionis:dic qđ incontinenti est exẽptus a curia seculari, nec etiã punitur vt clericus.et status eius est in ambiguo, an sit futurus clericus. Vñ id,qđ sibi securũ est inspicere debemus quo ad pœnã l.statuli.s̃.de statu.secũdũ An.hic.Et qd de laico đbitore q p statutũ ciuitatis quinquẽnio p̃scripserit: nũquid cõtra creditorem si post istud factus est clericus cõueniatur in ecclesiastico foro,ita qđ non possit se tueri isto statuto:vide Io.Andr. in d.c.j.de excep.lib. vj.in nouel. Et ad p̃dicta adde Bal.in l. si crimẽ.C.de ord.cogni.dicit tñ Bal.fin. ĩ l.j.an seruus ex suo facto.ꝙ si qs vouerit ingredi religionem, postea cõmisit maleficium,deinde ĩgressus est religionẽ, ꝙ certe indistincte tũc poterit puniri à iudice laico, secũdũ opi. Dy.Et ꝙ nõ ꝓsit assumere clericatum post delictũ est text. & ibi Bald.in l.si qs decurio.C.de decur. & ibi no.Bal.quid si clericus post illđ delictũ amisit priuilegiũ clericatus, qs cognoscet:vide Bal.in l.affinitatis. in fi.C. cõia de succe. Quid si iudex excõicauit Titiũ sub cõditiõe, deinde pendẽte conditione Titius efficitur de foro alterius: demũ venit cõditio, an sit excõicatus? vide Io. An.in regula, cũ sint partiũ. ĩ mercur. Adde,an delinquẽs factus clericus debeat per laicũ condẽnari,Old.consilio iiij.incipiente, quod laicus.

Ibi Iuxta prædicta: circa quam q.em v. plura p Tiraque. de pęni temp. c. 25 n. 8.

f ¶Concludit Dyn. Vide bonum tex.in arg. in l.auia.§.fi.ff. de mu.& ho.& in l. semper.§.diuus.j. de iure immu.

g ¶Quod non prosit. Ista faciũt an priuilegiũ superueniẽs trahatur ad litẽ pendentem? Dic aut est ꝓcuratũ:& nõ extenditur: vt in l.cũ qdã puella.hic alleg.in c. dilectus. vt lit. penden.secus, si nõ fuisset procuratũ: vt est tex.bonus in l.j.§.q autem.in prin.& ibi not.s̃.si quis cautio. & facit d.l.tutor. in princi.& l.idem Vlpianus.in fi.de excu. tut.hic allegat.& ibi no.Bart. Et per hoc patet ꝙ si dicat statutum ꝙ Potestas sit iudex.hoc idẽ videtur ꝙ ꝓcedat summarie & de plano. pone ꝙ est inchoata causa contra mulierem:& causa pendẽte maritus est mortuus:certe quia superuenit priuilegium, & non fuit procuratum , tunc extendit̃ ad ipsam causam pẽdentem,non obstante d.l.cum quædam. quia ibi fuit procuratum recipiendo virum alterius domicilij. & vide extra vt lite pendente.c.fina. Dic vt ibi dixi post Pet.& Cy. & Imo. in l.si rem meam. de ver.obli.& p Bal.in

l.ij.C.vt lite pendẽ. & l. adulter. §. si eo tẽpore.s.de adult.& in l.Deo nobis.C.đ epis.& cle. No.ꝙ dicitur hic de degradatione,de qua in proposito nostro. vide not.in l. pſbyteri. la ij.& ibi Bart.C.de epi.& cle.in auth.cã q̃ fit cũ mo.p glo. & Bar.in l.quod ait.§. ignominiæ.s.de ifa. vide ibi.

a ¶Milites gaudẽtes. Adde qđ no.Bal.in c.j.de eo qui ar.belli. deposuit.in vsib.feudo.vbi dicit, ꝙ non mutauit statutũ: sed vere loquitur ibi de militibus gaudentibus quibusdã immunitatibus.&vide in l. semper.§.j. de iure immu. Idem Bal.in d. l. officiales. C. de epis.& cle.

b ¶Illis insignijs. Adde Salic.in l.iij.in iij. colũ.C.de infa. vbi no.loquitur.

c ¶Est maior quauis. Sed qd si partẽ pœnæ pecuniariæ soluere pōt: an & quãdo luat pœnã corpus? Vide Bald.in l.cum sit.C.đ sepulcro viola.Et de materia vide Bal.in l.fi.s.de in ius voc.& in l. quicunqꝫ.C.de ser.fug. in ij.col.in ver.&,ꝑterea scias &c. & ĩ vij.col.in ver.sed dubitaẽ.cũ se. Et an sit opus ponere in libello,ꝙ si nō pōt soluere,luat in corpus tenet Cy.ꝙ nō.in l.j.ĩ xvij.q.C.de iniurijs quẽ sequiẽ d. Fed.in l.fin.s.de in ius voc. Et istis adde Sali.in l.iij.in iiij.colũ.C.de ĩfa.ibi:quęlibet corporalis est grauior. Idẽ tenet Sali.in l.& si seuerior.C. de infa.& Ange.in l.si qs id qđ.de iurisdi.om. iudi.& facit optime tex.in d.l.decuriões. de infa.quod no.bñ.

d ¶Eum. Vide Bart. in l.iudex. in princi. de re iudi. & vide in l.si qs filio exhęredato.in §.irritũ.s. đ iniusto,rupto & irrito testa.

e ¶Prægnãtis. Et rō huius legis est, quia magis nasciẽ Reip. q̃ pœnæ:vt in l.j.§. si ea.ff.de vẽ. in posmit.&vide ibi oĩno Bart.limita tñ vt p Bal.in l.excusaẽ. q̃ ẽ l.ij.§.numerũ. p illũ tex.no.de excu. tut. nō habere locũ, vbi esset effecta pręgnãs post capturã. qđ nō puto verũ: qa pure habet locum huius tex.rõ,s.ꝑpter partũ:& no.p Bart.ĩ d. l.ij. & ibi dixi in d. l.ij.§.numerũ. Tertio,qa si post partũ differẽ executio, dũ

qui quantum ad mundum est mortuus: vt l. Deo nobis.C.de epis.& cler.Sed,vt ego dixi vobis,concedo ꝙ iudex non pōt facere,nisi prius degradeẽ, vt dictũ est:qa epi ipsam degradationẽ non facerẽt. Ex isto inconuenienti sequitur aliud incõueniẽs, ꝙ iudices seculares,licet contra iustitiam, faciunt iustitiã de eis,& eos puniunt. Prædicta vera nisi faceret professionẽ existens in carceribus.Ita dicit ibi glo, Ioan. And.

4 Item† prædicta puto vera in illis,qui efficiuntur clerici,vel faciunt professionem ita efficiuntur religiosi:sed in istis qui mutant habitũ,& efficiuntur becheti,seu mili

a tes gaudentes,[a] posito ꝙ habent priuilegium ꝙ sint exẽpti à curia seculari,talis habitus mutatio non prodesset sibi:quia illa regula nō fecit eum clericũ,nec facit eum religiosum,sed dat sibi quendã modũ viuendi:nã retinent propriũ,& retinẽt vxorem,& filios:& in illis proprie habẽt locũ leges,quæ dicunt,ꝙ propter permutationem fori,seu propter priuilegiũ superueniens ad sui procurationẽ, quis non excusatur:vt d.l.si quis postea.de iudic.Et ita fuit obseruatũ de facto.tamen debet exau

b thorari,i.priuari illis insignijs[b] illius ordinis:vt d.l.qui cum vno.§.reus.j.de re mili. Et ista sufficiant, salua semper sententia Canonistarum.

1 ☞ *Pœna corporalis in vilibus, ꝙ non sit maior quauis pecuniaria.*

Generaliter. Vides hic,qui non pōt soluere in pecunia,puniẽ in corpus. Sed contra hoc opp. secũdũ hoc punieẽ maiori pœna:qa quęlibet

c bet pœna corporalis, est maior quauis[c] pœna pecuniaria:vt in l.seruorũ.in fi.j.e. Huius timore dicebat Marti. Sili. ꝙ hæc lex,& similes,quæ dicũt,ꝙ pœna pecuniaria cõuertiẽ in corporalẽ:sunt verę,qñ iste, qui cõmisit delictũ,sciẽter cõmisit, sciens se non posse soluere pecuniã: vt hic dicit tex.ibi:egentes deludunt.Hæc sua opi.est contra casum in l.qui ædes.s.de incen.rui. naufra.vbi cõtra eũ qui nō deliquit dolo, pœna pecuniaria cõuertiẽ in corporalẽ,& quod hic diciẽ,pœnam deludũt.dicit glo. deludere.dicuntur eo ipso ꝙ non possunt

1 soluere. Ad hoc † quod dicitur, ꝙ quælibet pœna corporalis est grauior quauis pecuniaria:dico, ꝙ in personis vilibus hoc non cõtingit:vt l.hæ operæ.in fi.s.de ope. liber. Item oppon.de l.illicitas.§.fina.s. de offic.præsid.Solu. ibi loquitur in mulcta:hic in pœna.

LEX II.

Rei capitalis. Habuisti.l. ij.s.de publicis iudicijs.

Constat. Quomodo ꝑcedat hoc, ꝙ pręses potest damnare ad mortẽ,& dãnare in metallum. qđ plus est:& nō pōt deportare insulã: qđ est minus.Tãgit gl.in l.illicitas.§. qui vniuersas. s.de offi.præsi.Dy.ponit in c.cui licet. qđ plus est,extra,de reg.iur.in vj.Dicam in l. relegatorum.j.de interdic.& releg.

1 ☞ *Damnatus ad mortem ab eo qui damnare non poterat,non efficitur seruus pœnæ.*

d Eum. [d] No.hunc tex.†ꝙ iste q est dã

1 natus ad mortẽ,ab eo qui damnare non potuit,non efficitur seruus pœnæ:& sic testamẽtũ eius valeret,& quælibet eius vltima volũtas. Habetis in l.si qs filio exhæredato. §. irritum. & §.seq.s. de iniusto,rup.testa.

1 ☞ *Mulier prægnans non torquetur,nec decapitatur.*

2 *Tortura,& executio sententiæ corporalis latæ in mulierẽ, quæ peperit an differatur intra illos quadraginta dies purgationis.*

3 *Executio mulieris,quæ peperit,differtur,quousque reperiatur nutrix,quæ nutriat fœtum:cui debet solui de publico,si aliunde pecunia non potest haberi.*

LEX III.

e

1 Prægnantis. [c] No.† ꝙ nō debet fieri executio ad mortẽ de muliere pręgnãte,nec debet torqueri:& sic partus ꝑdest mulieri. Contra de l.qui in vtero.s.de sta.ho.Sol.prodest alij per quandã conse

2 quẽtiã,nō principaliter. Quæro,†vtrũ debeat differri pœna intra illos xl.dies, in quibus mulier iacet recens de partu videẽ ꝙ sic:vt l.ij.§.si nō ꝑpter.s.si qs cau.Glos. nō soluit. Dy.soluit valde bene.dicit Dy. hac lege ponuntur duo casus. Primus,ꝙ differtur executio:& in hoc nō debet differri executio intra illos xl.dies: qa cessat ratio,quæ hic poniẽ, ꝑpter partum. Alius casus est de tortura : & tũc debet differri: quia tũc cũ sit debilis moreretẽ: & ideo iudex excedens modũ punireẽ.Debet ergo differre,donec sit fortis ad torturã. Quę

3 ro, † quid si pariat : nec reperiẽ qui puerũ

f velit nutrire? [f] Rñdeo,si quidẽ nō reperiẽ ꝑpter defectũ pecuniæ , qa nō est qui velit soluere nutrici,nutrix non reperiẽ gratis:tunc debet solui nutrici de publico, ne executio differaẽ:arg.l.j.C.qui.ex cau.serui pro præmio li.acci.& l.lege.s.ad Sylla. sed si nō reperiẽ nutrix aliqua ꝑpter defectum personæ , tunc debet seruari mater ad nutriendum,donec nutrix reperiaẽ:qa est ratio eadem in cõseruando eo iã nato, quæ erat in conseruando eo dum erat in ventre:argu.l.sed & si is.§.an autem.s. de Car.edic.& ita tenet Oldr.& ita dicit fuisse seruatum Paduæ.

1 ☞ *Damnatus ad mortem si aufugit,peccat.*

2 *Aequalis est pœna non occidentis ad confinia, quæ est ei qui postquàm iuit non obediuit.*

3 *Cui incumbit onus probandi,quando aliquis cõtra aliquẽ dicit ipsum non seruasse confinia,& ille dicit quòd sic.*

4 *Licentiam reuertendi exuli,vel bãnito concedit solus Princeps, vel ciuitas non recognoscens superiorem, vel ciuitas quæ habet licentiam condendi statuta.*

Item quilibet iudex ex causa iusta.

5 *Quid sit dicere commeatum,remeatumque,scilicet eundi, & redeundi.*

Licentia si est data alicui eundi,an videatur data & reuertendi:remissiue.

Relegati. Not.text.ibi:& hoc ita &c.& ibi:& nemo potest,&c. Oppon.& videtur, ꝙ debeat duplicari tempus,non in perpetuum damnari: vt j.eo l.aut damnum,§.quisquis.Sol.hæc intelligitur secundum illam:quia hoc est verum qñ duplicatio excederet decennium. Vltimo no.hanc legẽ ad quæstionẽ.Primo dicũt Theologi,

1 † ꝙ si aliqs est dãnatus ad mortẽ,& ipse aufugit, ꝙ peccat. Hic videtur tex.nam ille qui aufugit pœnã sibi impositam punitur

2 acrius:ergo apparet ꝙ peccat. Vlterius not.† ꝙ æqualis est pœna non accedentis ad confinia quæ est eius, qui postquam

3 iuit,non obediuit. Circa hoc † quæro: ego dico contra ali

g quem,ꝙ ipse non stetit ad confinia:[g] ipse dicit, quod nunquam rupit confinia , sed obediuit : cui incumbit onus probandi. Videtur quod illi relegato. Nam cũ ab initio esset in ciuitate præsumitur

statim cõcubitu: ergo tãto magis ante. Et rō huius legis ẽ, quia magis nascitur Reipub.q̃ pœnæ.l. j.§.si ea.de vẽ.in posmit. vbi vide oĩno Bar. vtrũ mulier iacens in partu debeat puniri.idẽ tenet do. Alex.in d.l.ij.§.si nō ꝑpter. & facit ĩ materia l.inter stipulantẽ.§.fi.de verb. obli. Qñ tñ differẽ pœna vide p Ludo.Ro.in rub.in fi.ff.de iud.& vide vnũ not.in l.j. & ibi no.Bar.de bonis dam.& ibi vide gl.ord.in l.is q reus. ĩ gl.magna.de publ. iudi.& ibi Barto.& d. Abb.in c.nisi specialis.de offi. dele.in pe.& vlt.col. & no. ꝙ vbi ęquũ videtur iudici ꝑpter veritatẽ alterius criminis indagãdam poterit semper differri pœna:secundũ Bart. in d.l.is qui reus. Item hoc intellige verum nisi iudici videretur ꝙ esset calũniosa illa dilatio:qa tunc non debet supsedere. Ita no.voluit Bar.in d. l.pe.s.de accusa.

f ¶Velit nutrire. An differaẽ executio pœnæ,vide in l.Imperator.ff.de sta.ho. Vide de materia q̃ dixi post Bar.j.co.l. si qs forte.in princ.& j.p bar.et đ dilatiõe executiõis sentẽtiæ criminalis posuit Bar. in l.ij.§.fi.s.de custo. reo.

g ¶Ad confinia. De pœna nō seruãtis cõfinia,vide Bal.in l.si Posidonium.C. de infa.& j.eo.l. aut dãnum.p Bart. Et hic plene de pœna relegati , vel confinati. Quid de pœna banniti,qñ reperiẽ in locis vbi bãnũ habet: dic ꝙ hodie punitur pœna deportatiõis. tex.est multũ not.in l.mathematicos. ĩ fi. de epis.audi. An dupliceẽ tp̃s, vide in l. ita stipulatus.in antepen.col.j.de verb. obligatio.

a POMATES. ¶No.hunc tex.Intellige autẽ,ꝙ voluntas principis est iusta causa,in his quæ sunt iuris positui, & in quibus ipse contrarium scribere pōt ex sola voluntate:secus in his quibus ex sola voluntate derogare non potest:vt in his quæ sunt iuris gentium,in illis requiritur vera cã,nō præsumpta.Ita declarat Abbas in c.quæ in ecclesiarũ.de consti.& Roma. consi.ccclj.incipi. q̃ritur primo , an domini A uinionenses. ad fin.et facit text. in leg.si testamentũ. C. de testamen. vbi ad tollẽdum testamẽtum,quod est de iure gentium,nō sufficit præsumpta cã quæ præsumitur in Principis rescripto, & quod in rescripto Principis præsumatur causa,viđ aliqua per Ias.in repe.l.quominus.de flumini.in ij.char.Et de plenitudine potestatis papæ, vide aliqua per Felin.in rubr.de cõstitu.col.j.& ij.& in c.j.col.vij.in iiij.fallen.eo.tit.& in c.q̃ ĩ ecclesiarum.col.v.in fi.vers.limita tertio. & in viij.col. in xx. in versi.quinta conclusio.et aliqua etiã per eum in c.cum inter R.priorem.colũ. iiij.& seq.de excep. & Ro. xxxviij. & Ann.lxxx.& ibi addidi.& Alex.consi. ij.co.x.vol.ij.et Barba.in c.fi.col.xiij.de consti.& ad hæc, omnino , an si p̃sumatur causa in principe Aret . consilio clxiiij. column. iij.et sequen. et Iaso.in leg. si testamentum.C.đ testa.& Alex.consi. j.col.iij.in prin. vol. ij.vbi dicit,ꝙ in principe præsumitur cã, quãdo dispensat cõtra ius diuinum. & consi.vj.col.iiij.vbi dicit,quod in principe legitimante præsumiẽ cã,licet secus sit in alio inferiore. vo.ij.et ibidem dicit in consi.lxxxvij.co. fi.eo. vol.vbi etiam ponit,quando Princeps rescribit contra ius diuinum. & consi.lxxiiij.col.ij . vol. iij.vbi quærit, an si princeps fecerit aliquem incarcerari ,p̃sumatur ꝙ iuste fecerit.

præsumitur ibi semper fuisse,nisi ꝓbet se exiuisse:vt l.siue possidetis.C.de proba. In cõtrariũ probatur , qui dicit eum non seruasse confinia,seu rupisse confinia,arguit contra eũ delictum:vt hic patet:ergo ei incumbit probatio:vt l.eũ qui.s.de proba.et l.quoties.§.qui dolo.eo.tit.Breuiter dico hic,sicut dicimus de minori ætate. Aut enim quis dicit se obseruasse vel nō rupisse cõfinia ad fundãdã suã intentionẽ & ipse debet probare.Aut aliquis dicit ipsum rupisse,seu nō obseruasse cõfinia ad fundandã suã intentionẽ vel exceptionẽ: ille debet ꝓbare:vt l.si minorẽ.C.de in integ.rest.mi.et qđ no.in l.si vero.§.qui pro rei qualitate.s.qui satisd.co.et d.l.eũ qui.s.

4 de proba.Itẽ diciẽ hic in fi.†& nemo pōt

a &c. No.hunc tex.[a] ꝙ relegato seu misso ĩ exiliũ nō pōt dare iudex licentiã veniẽdi vel qđ reuertatur:sed solus Princeps pōt et nō alius.et qđ hic dicit,ex aliqua cã intelligatis: quia cã iusta est voluntas Principis.et idẽ intelligo in istis ciuitatibus Italiæ:quia ipsæ sunt Princeps sibijpsis, quia pñt exuli dare licẽtiã reuertẽdi . Idẽ

b puto de omnibus[b] ciuitatibus[c] q̃ habent

c licentiã cõdẽdi statuta ĩ istis negotijs magnis. Nã ipsę possunt facere leges,vt exules reuertãtur,tũc habebũt licentiã reuertẽdi authoritate legis,et authoritate Principis,qui sibi cõcesit ꝙ possunt facere leges,et statuta,arg.ff.quod vi aut clã.l.prohibere.§.plane. Itẽ dico,ꝙ quilibet iudex pōt dare licentiã reuertẽdi exuli ex cã iusta:vt puta si est accusatus de maleficio,ꝑpter qđ pręsentia accusati reqritur,vt plene habuistis in l.is qui reus.s.de publ.iud.

5 Vltimo no.†ex hac lege qđ hic diciẽ, nemo pōt cõmeatũ remeatumue.quæro qđ est hoc dictũ.Gloss.exponit cõmeatum,s. eundi spatiatum per mũdũ,remeatũ, s. redeũdi ad domũ. Vel possumus exponere aliter,vt dicamus cõmeatum remeatũue dare,hoc est habere licentiã eũdi:et redeũdi,et secũdum hoc faceret ad qõnem , an ille,cui est cõcessa licentia eũdi.videatur habere licentiam redeundi . quod tetigi vobis.in l.j.in prin.s.ad leg.Iul.maie. Dicam.supra de sepul.vio.l.vtimur.et ita te remisi,ibi dicam.

1 ☞ *Absens siue sit absens ante litem contestatam , siue post, quando damnari possit in criminibus capitalibus.*

2 *Absens ante litem contestatam,siue post, quando dãnari possit in criminibus,in quibus est pœna à relegatione infrà.*

3 *Contumacia sola quando sit plena probatio delicti.*

4 *Stantibus duobus statutis,quorum vno caueatur quòd cõtumax habeatur pro confesso:alio quòd testis examinatus contra magnatem,non possit redargui de falso: & testis examinatus contra magnatem fuerit contumax, an possit de falso condemnari.*

5 *Iudex absentem,etiam qui habetur pro confesso, condemnare non potest,quando ipsi liquet id,de quo imputatur,nō esse maleficium.*

Absentem. Hæc est bona lex. Primo pōit vnũ dictum.Secundo ponit aliud dictũ,quod videẽ primo dicto cõtrarium. Tertio cõtrarietatẽ soluit. Secũda ibi: sed nec de suspicionibus.Tertia ibi:potest qs.

No.tex.sanctius enim est,&c. Not.absentem criminibus nō dãnandũ.cõtra.C. de iudi.l.properandũ.§.j.Sol.ibi in ciuilibus,in quibus absens dãnatur post litẽ cõtestatã : hic in criminibus grauioribus , in quibus etiã absens post litẽ cõtestatam nō dãnatur,secundũ verã opin.quod tñ infra recitabo per quæstiones. Secundo opp. de l.seruũ quoque.§.publice.s. de procur. Sol.illa intelligiẽ secundũ istã.Item contra.C.eo.l.ne diu. Solu.ibi speciale. Alia specialia dixi in l.j.in prin.s. de requir.re.

Item opp.C.de adul.l.quãuis indubitati.secũdum verã opi. Sol.sic:ibi accusatus erat præsens:& cõtra eum crimẽ erat ꝓbatum:sed accusator erat absens. Vnde ibi nō proferẽ sentẽtia in absentẽ: sed pro absente iam liquidato negotio. Item opp. s.tit.j.l.fi.Sol.vt ibi. Vlterius opp.C.de requi.re.l.j. Respondeo libellus bene pōt dari cõtra absentẽ non ꝙ ꝑcedatur cõtra eum ad condemnationem: vt hic. Item opp.C.de accusa.l.absentẽ.Solue, libellus non datur,s.vt procedaẽ:sed vt requiratur. Et sic hoc modo intelligi debet d.l. absen

d tem. Venio ad secundum. hic habetis[d] ꝙ nemo debet dãnari ex suspicionibus,&

e præsumptionibus.[e] contra.C.de adulte.l. si hi qui adulter.& in authen.vt lic.ma.& aui.§.his quoque.etiam illud dicit glos.ibi est præsumptio legis,non hominis.Bona solutio est,& est præsumptio iuris, & de iure. Vlterius habetis hic, quod contra cõtumaces proceditur more priuatorum iudiciorum.contra,aliter datur dilatio in priuatis indicijs , aliter in criminalibus: vt l. inter accusatorem.s.de pub.iud.Sol.dic vt ibi:quia eodem modo fiunt citationes, & dantur dilationes ad veniendũ,vt ibi dixi.

POMATES.

b ¶Idẽ puto de omnibus. Vide Alex.consi.ij.in iiij.co.in princi.vol.j.Roma. in simili. lix.in iij.colũ.ĩ v.dubio.et Alexan.xv.co.iij.in ver.& satis est vol.v.et ad hæc etiam vide vnum verbũ Feli.in c.quoniã cõtra.co.xiiij.in versi.quartus casus.de ꝑb. & Barba.consi.xxiiij.co.vj.vo.ij.&,xxvj.col.vj.vo.ij.et do.Præpo.in ca. ius ciuile.co.ij.ad fi.j.dis.et d.Alex.consi.cxxxvj.co.ij.in fi.vo.j.& xxxvij. ad fi.vo.iij.vbi dicit ꝙ in Principe non seruante contractũ suum præsumitur causa. Vide etiam Alex.consi.j.co.vij.in fi.et seq.vo.v.vbi dicit,ꝙ in Imperatore et tenentibus locum eius præsumitur causa.et consi.xvj. colũ. viij.in fi.vo.v.et Roma.consi.ccccxxxvj.co.penul.vbi dicit,ꝙ in Principe statuente aliquid generaliter,vel specialiter,seu motu proprio,præsumitur causa,adeo ꝙ non potest probari contrarium:secus vero si statuerit ad postulationẽ partis.et vide Barba.in c.quod translatione.co.xxv.et seq.de off.dele.et Soci.omnino consi.cclxvj.co.pe.vbi declarat.

c ¶Omnibus ciuitatibus. Ciuitates nō recognoscentes superiores,sunt loco principis,et possunt dare licentiã bãnito redeũdi in patriã.Idẽ Bar.in l.is q reus.s.de pub.iud.Et istud singulariter limita,nisi bannitus alios bannitos multos in fortiam ciuitatis,de qua bannitus est,poneret:quia tũc etiã alius iudex pōt dare licentiã. Tex.est no.in l.nō omnes.§.fi.j.de re mili.vbi Bar. & no. Bar.in l.ambitiosa.in iij.col.j.de decre.ab ordi.fa.Idem no. Bar.in l.j. §.de qua re.s.de postu.Et facit ad no.per Bar.in l.v.vel iiij.in fi.cum simi.de verb.obli.Pro hoc quod no.Bal.in l.ij.C.de consti.pecu.& l.pe.C.de don. inter virum & vxo.Bar.in l.j.§.pe.de postu.& in l.continuus.§.cum qs. de verb.obl.& adde ꝙ si aliquis est bãnitus ob contumaciã,ipso purgante contumaciã,debet rebanniri. tex.est no.in c.ex literis.de cõsti.cum si. & in simili nullum tex.alle.no.Bar.in l. si quis adulteriũ.§.j. ff.de adul.per Arch. vj.distin.lapsis. not. Bal.& Ro.in l.puto §.si quis.ff.de postu. & facit tex.in l.j.§.si frater.de coll.bono. Vide pro huius declaratione quod no. Bar.in l.centesimis. in vltimis verbis.s. de ver.obli. Quæ autem contumacia requiraẽ ad quẽ bãniẽdum,vide Bar.in l.j. §.fi.s.si quis ius dicẽ. non obtem.vide gl. valde nota.in cle.pastoralis.de re iudi.de eo qui relaxatus iurauit redire,ꝙ nō est periurus.si nō redit. do.Pet.de Flor.ponit in sua dispu.inci. ĩquisitus &c. Et no. ꝙ per hãc legẽ dixit Bal.in l.j.C.de nundi.ꝙ bãniti nō dicũtur affidati nũdinis, etiã si iniuste sunt bãniti. adde prædictis qđ dixi in d.l.j.§.fi.s. si quis ius dicen.non obtempe.

d ¶Hic habetis. Hũc text. in l. absentẽ.in prin.alleg.Bal.in l.si tutor. C.de peri.tut. ꝙ diciẽ liqdissima ꝓbatio,p̃sumptio legis:vt est glo.etiã in d.l. si tutor. dę quo ibi vide Bal.& quæ ibi scripsi. Nã ꝓbaẽ hic:qa in criminalibus sola suspicio non sufficit: vt hic diciẽ. & l.fi.C. de ꝓba.& tñ sufficit p̃sumptio iuris.l.si hi qui adulterij.C.de adult. Et codẽ modo dicit esse de ꝓbatiõe apparente ex cõiecturis,p l. Imperator.ff.de leg. j.et l.si quis locuples de manu.testa.ad secundum hic habetis not.ꝙ quis nō debet dãnari ex p̃sumptionibus , vel indicijs: vt habeẽ per Bar.in l.admonẽdi.in ij.co. de iureiur.Sed videẽ contra tex.in l.in lege Aquilia,si deletum.ibi ad suspicionẽ.ad legem Aquiliam.sed ibi non damnatur:sed solum fit quo ad examinationem,ad perpetuam rei memoriam.Et de materia in c.afferte.de præsum.& in c.cum contingat.de hære.vide Bar.in l.quod Nerua.in vj.q.s.deposi.

e ¶Et præsumptionibus. Vide in c.excommunicamus.cum glos.in ver.condemnetur.de hære.ideo dicit Nico.de Mata.Bald.& Sali.in l.fin.in princi. C.de proba. ꝙ ex indicijs indubitatis, damnari quis potest.Ad quod facit quod no.Bal.& Imo.in d.l.ij.de hære.insti.& Bar.in l.ij.s.de fur.in prin.per Inno.in c.quia verisimile.de præsump.& adde quod no.Bald.in l.siue possidetis.maxime in fi.de proba.& vide omnino Bar.in d.l.inter accusatorem. j.de publi.iudi.alleg.in l.per Bal.in l.fi.C.de proba.in vl.col.vbi secundum eũ,quãdo iudex cõdemnat ex nō plena ꝓbatione,sed nō pōt cõdẽnare,punitur corporaliter,secũdum eum.alleg.Inn.in c.quia verisimile.de præsump. & quod no.Bar.in d.l.quod Nerua.deposi.in vj.col.& etiam Bald.in l.non hac.ad fi.C.vnde legi.& Bal.in l.siue possidetis.maxime ad fi.l.C.de prob. & in l.fi.eo.titu.in vlti.col.

a ¶ Est differẽtia. Item adde aliã differẽtiã inter iudicia ciuilia: & criminalia, positã per Bar. multũ sin. in l. qd ergo. §. pœna grauior. ff. de insa. vbi in criminalibus nõ requirit litis cõtestatio cõclusio libelli, & similia. & Bal. in l. cũ mulier. in iij. & x. col. in repe. ff. so. mat. Aliã ponit Bal. in l. j. in j. col. C. de lit. cõtest. videlicet q in ciuilibus absente parte lis nõ cõtestat: secus in criminalibus: & qđ redigatur ad similitudinẽ ciuilium, vide Bal. in l. j. in v. col. C. ex delict. defun. Ad materiam vide oino Bar. in d. l. inter accusatores. ff. de pub. iu. & i quibus cõueniũt ꝓcessus ciuiles & criminales: gl. no. Insti. de pub. iud. in prin.

b ¶ Hoc sit verũ. An absens possit dãnari & vide vnũ casum qñ absens possit dãnari, l. iij. & ibi bar. to. ff. de sica. Idem tenet Bal. in l. absentẽ. ff. de pœ. in ver. octauo quæro. dicit hic, q in criminalibus, b in quibus est pœna, an absens possit dãnari ante lit. cõtesta. vel post: vide d. Anto. de But. magistraliter loquẽtẽ in c. tuę fraternitatis. vt lit. nõ cõtest. vbi idem tenet, & vide Bar. in extraua. ad reprimẽdum. in ver. cõtestata. V trũ aũt contra absentẽ cõtumacem possit inquiri, vide Ang. in l. si vacãtia. C. de bo. vac. & vide in l. is qui reus. de publi. iudi. & adde Io. And. in Spe. de accusa. in iij. parte. in. §. sequitur. in ver. sed pone fuit accusatus, & condẽnatus capitaliter, & fuit pro cõfesso habitus per cõtumaciã secũdũ formã statuti, si captus põt innocentiã suã purgare: qa nõ potuit vltra relegationẽ damnari: & accusatus, ꝓbare põt oppositum nec dicitur instantia perẽpta per lapsum longi tẽpis. Facit qđ dixi in l. ij. §. qđ obseruari. ff. de iura. cal. Et qualiter cõtra absentẽ in criminali debet ꝓbari, est bona gl. de dolo & contu. in c. v veritatis. in gl. Et hũc casum, i quo qs absens dãnat, vide in ea. l. eodem tit. & ibi vide Barto. et in proposito vide oino Bal. in l. pen. ff. de quæstio. & Sali. in l. absentẽ. C. de accus. hic alle. & vide Bar. in l. intra. ff. de pub. iud. & in l. ij. in fi. de req. reis. & in criminalibus, an ꝓcedi possit ad diffinitiuã licet nõ cõtest. vide glo. i. in c. vt lit. nõ cõtest. in vj. ad diffinitiuã sentẽtiã, vide q habenẽ in l. qõnis. & quæ ibi dixi ff. tit. j. Et ad hoc no. q absens per solam cõtumaciam damnari posset: vt per do. Io. in l. inter accusatorem. de pub. iudi.

c ¶ Habeatur pro confesso. adde quæ no. Barto. in l. sepulcri. ad fi. de sepulcro vio. in q. vtrũ cõtumax habeat pro cõfesso. A dde tamẽ q in casu habeat ꝓ confesso: vt l. ij. & ibi glo. ff. de iure fisci. mo dicit Barto. & Dyn. in l. diuus. de custo. reo. quod imo nec bannitus habetur pro confesso. & not. Bald. in iij. colum. in l. j. C. quomodo & quando iudex. & vide Imo. in d. l. inter accusatorem. ff. de publi. iudic. & ad statutum quod contumax habeatur pro confesso, adde q valet statutũ, licet rigorosum. q cõtumax puniri possit ad mortem. est glo. in auth. de leno. §. si aũt. secũdum Specu. de fideiuſ. §. j. versic. sed pone. & ibi Io. An. & per Inno. de dolo & contu. in c. veritatis. & vide Bal. in x. col. qui succes. tenẽ. in c. j. ad fin. & dixi in l. ij. C. quo. app. & vide de ista ficta cõfessione, quæ no. Bal. in l. error. C. de iur. & fac. igno. ad fin. & in l. ita demũ. C. de ꝓcu. & in l. ij. §. fi. de iura. cal. q̃ no. Bar. in l. eius qui. ff. de iurefis.

Item opp. ad idem de l. fi. §. de fer. Rñd. ibi loquitur de dilatiõe quæ datur ad probandum, in quibus plures dantur in criminalibus quàm in ciuilibus. Item oppo. de l. j. §. diuus. ff. tit. j. conuncta l. j. C. de confes. Ex quibus apparet, q aliter procedit in confessum in ciuilibus, quam in criminalibus. Respõ. quod hic dicit, more priuatorũ iudiciorum: intelligatis nõ per oĩa quia in multis est differentia, [a] & patet ex prædictis, vt j. dicã. Vento ad q. gl. circa l. quæro duas q. in glo. & duas alias extra glos. Prima est. dicitur hic q in criminibus capitalibus non potest dãnari absens.

Quæro, † vtrũ hoc verũ sit, [b] siue sit absens post lit. cõtest. siue ante. Quidã dicũt, post lit. cõtest. posset damnari absens. Pro hoc facit C. de adult. l. adulteram. & l. si hi qui adulterij. Et pro hoc quod dicit hic in tex. secũdũ morẽ priuatorũ iudiciorũ. sed in priuatis iudicijs hoc est, vt l. properãdũ §. j. C. de iudi. igit &c. Azo & Hug. dicũt indistincte absentẽ nõ dãnandũ etiam lite cõtestata, per hũc tex. qui generaliter loqtur, & per l. j. C. de req. reis. Nõ ob. l. adulterã. qa ibi nõ dicit q damneť: sed q inter reos recipit. Non obst. l. si hi qui adulterij. ibi reus erat præsens, cõtra quem sentẽtia proferebatur: licet accusator esset absens.

Item non obstat hic textus qui dicit secundum morem priuatorum iudiciorum: quia est verum in iudicijs non grauibus, in quibus est pœna à relegatione infrà: & hoc de iure nostro. Canonistæ vero dubito ne aliter dicãt de iure eorũ. quod dic vt in Spe. de accu. §. sequitur. versi. sed pone.

2 Secundo † quæro, dicit hic, q in criminibus, in quibus est pœna infra relegationem absens põt dãnari. Quæro, vtrũ hoc sit verũ, si absens est ante litis contestationem? Dicit gl. q sic, siue sit absens ante litis cõtesta. siue post lit. cõtest. Ita dicit glo. hic. cõtrariã glo. habemus, C. de dignita. l. quoties. lib. xij. Iac. de Are. tenet gl. cõtra. per hũc tex. qui dicit more priuatorũ iudiciorũ, hoc est, ciuiliũ iudiciorũ: sed in ciuilibus nõ, ꝓceditur ad sententiã lite nõ cõtestata: ergo &c. Ita dicit ipse, C. de accus. l. absentem. & ibi Cy. refert Iac. de Ra. Pe. & omnes moderni tenent istam gl. & ego semper eam tenui. Ratio, in ciuilibus contra cõtumacẽ sunt prodita remedia primi, & secundi decreti: in criminalibus grauibus sunt prodita remedia annotationibus bonorũ: in criminalibus nõ grauibus ista remedia annotationis bonorũ nõ sunt ꝓdita: vt ff. de req. re. l. j. merito cũ alia remedia nõ habeamus, puenit ad snĩam etiã lite nõ cõte. Non obst. hæc lex, q̃ dicit, more priuatorũ iudiciorũ: qa intelligas non per oĩa: vt ff. dixi. Tertio extra gl. † quæro, dicit hic, q̃ absens cõdẽnat: vtrũ sola contumacia sit plena ꝓbatio de delicto: an vero alia ꝓbatio requrat. Rñd. q debet de crimine cõstare per ꝓbatiões legitimas, sicut in ciuilibus, qñ cõtra absentem ꝓcedit ad diffinitiuã: vt in auth. qui semel. C. qũo & & qñ iudex. ibi: ꝓquisita veritate, &c. l. ꝓperandũ. §. j. C. de iudi. Quãdo vero fuga, seu cõtumacia, faciat quẽ haberi ꝓ cõfesso vel non: nõ dico hic. Dixi plene in l. lege Cornelia. ff. ad Sylla. & hoc de iure cõmuni: sed secundũ statuta Italiæ ex sola cõtumacia habetur pro cõfesso: & habeť contumacia pro probatione legitima. Vnde vbi sunt statuta, statuta seruabis. Quar

4 to † circa hoc formo quæstionẽ, quam habui de facto. Duo statuta sunt hic. V num

c q cõtumax habeat pro cõfesso. [c] Secũdũ, q testes examinati contra magnates non possunt redargui de falso. contingit quod testis examinatus est cõtra magnatem, & cõtra eum fuit de falso processum: & ipse fuit cõtumax, & passus est se poni in banno: vnde habitus est pro confesso, an possit condemnari? Videtur quod sic. Primo quia valet processus: nam licet agẽs careat accusatione, tamen processus de se valet. quod patet: quia ex eo potest sequi condẽnatio, licet indebite: vt C. de condi. indeb. l. j. § mand. l. si fidefussor. §. in omnibus. & est tex. ff. famil. ercis. l. cum putarem. & extra de re iudi. c. Abbate sane. versicu. quoniam & si petitum, & c. libro vj. Præterea, licet sit præsumptio iuris, & de iure, quod talis testis non dixerit falsum contra dictum magnatem ex forma dicti statuti: tamen contra hanc præsumptionem haberi potest probatio in contrarium per confessionẽ: vt in auth. de æquali. do. §. aliud. & ibi not. & per Azo. in summa. C. de don. ante nup. & per Cy. in authen. sed iam. eodem titulo. quia iste patiendo se poni in banno videtur confiteri: ergo, &c. Præterea. quando accusatio est extincta, põt pati quis se cõueniri, & se cõdẽnari de facto: vt ff. ad exhib. l. si quis. alias incipit, Iulianus. §. quantũ aũt. de rei vendi. l. si post acceptũ, & q dixi vobis in l. si Titius. ff. de verb. obl. ergo hic patiendo se poni in banno poterit condẽnari. In cõtrariũ iudex debet quærere defensiones rei: vt l. j. §. tit. j. in fi. & l. si nõ defendãtur. j. eo. ergo. & hic debuit quærere defensiones istius. Præterea, videtur tex. in d. auth. qui semel. ibi: perquisita veritate, &c. vbi videtur, quod semper quando proceditur ad diffinitiuam sententiam contra absentem: iudex debet quærere defensionem absentis. Facit ad hoc q no. Inn. in c. veniens. extra, de accu. Quid dicemus? Aduerte: quia ista quæstio est multũ notabilis, & dic sic: Quando q liquet iudici quẽ nõ cõmisisse delictũ, vel eũ non esse culpabilẽ: & tũc iudex absentem nõ poterit condẽnare. Quid enim si viderit viuum hominẽ, quẽ absens occidisse dicitur? Certe nõ condẽnabit eũ, etiam ex vera confessione, non solũ ex ficta: vt l. inde Neratius. in fi. & l. seq. §. ad le. Aquil. & hoc est quod dicitur, iudicẽ debere quærere defensionẽ

a rei: vt §. tit. j. l. j. in fi. Quando q constat [a] iudici de maleficio per hãc dictã cõfessionẽ: sed cõstat iudici pro reo, q poterat se tueri propter præsumptionẽ iuris & de iure, vt in qõne proposita: tũc puto, q iudex possit eũ cõdẽnare propter fictã cõfessionẽ: quia ista ficta cõfessio tollit præsumptionẽ iuris, & de iure, quæ inducebatur ꝓ statutũ: vt le gibus. §. alleg. Debet ergo reus cõparere, & maleficiũ negare: & tũc cõtra ipsum nõ admitteť probatio. Qñq cõstat iudici maleficium esse cõmissum: sed cõstat q reus poterat se tueri aliqua exceptione: vt puta exceptione tẽporis, seu præscriptionis. Isto casu dico idẽ, scilicet q iudex poterit contra eum procedere ad condẽnationẽ ex hac ficta confessione. Nã exceptio præscriptiõis non facit maleficiũ nõ esse commissum, & non esse punibile. q apparet: quia punietur ista exceptione omissa: vt l. si maritus. §. præscriptiones. ff. de adult. Itẽ poteſt pati se cõueniri de facto, vt dictũ est: sed patiendo se poni in bãno hoc patitur: ergo &c. Concludo ergo † ex oĩbus istis, q contra absentem qui habetur pro cõfesso, nõ põt procedi ad condẽnationẽ, quãdo iudici liqueret aliqd per quod apparet illud nõ esse maleficium. Secus si ei apparet aliquid, per qđ poterat ille se tueri: maleficium tamen remanet cõmissum, vt ex prædictis apparet.

In accusatorem.

Dic de hoc vt dixi ff. ad Turpil. i. §. si quis autem.

Refert.

De hoc §. dic vt dicam in l. respiciendum. §. delinquũt. j. e.

Si quis.

Not. hoc principium. Contra hoc oppo. qđ pœna debeat differri: vt l. is qui reus. in fin. ff. de publi. iudi. cum sua glo. Solu. ibi differť propter accusationem ante sentẽtiam inchoatam: non autem differtur propter id quod allegabat post sententiam. Itẽ opp. C. de bon. dã. l. j. Sol. pœna differtur ad postulationem alterius, scilicet domini, vt sibi reddat rationem: non ad postulationẽ damnati. Item ad idem opp. ff. tit. j. l. j. in fi. Rñ. pœna differtur motu iudicis, vt ibi: non ad postulationem ipsius damnati. Vel aliter: ibi allegabat aliquid, propter quod ostendebat delictũ non esse cõmissum, hic allegabat quędam extrinseca.

1 ☞ *An Potestas possit cognoscere de delicto cõmisso in eius famulum, uel officialem.*

b Si quos.

[b] Nota bonũ casum contra istum tex. habetis gl. de verbo ad verbũ ff. de offi. præsi. l. senatus. vbi dicit glos. quod si officialis cõmittit delictũ:

1 præses non potest cognoscere. † Sol. quando q officialis delinquit in officio: & tunc rector potest eum punire. Casus est hic, & in l. ij. C. de spor. facit in auth. de mand. prin. §. festinabis. & de quæstore. §. maxime. Si vero delinqueret extra officium in alium: tunc nõ potest iudex de eo cognoscere: vt no. in d. l. senatus. qa esset suspectus iudex. Sed si crimen esset notoriũ, ita q rector nõ haberet nisi punire, tunc posset. Et ita põt intelligi hæc lex, quę nõ loquit nisi de puniendo. Non enim dicit de procedendo ali c quid. Facit ad hoc quod no. Spe. in titu. de cõpe. iudi. adi. §. sequitur. versic. item nota. Quæro, quid si aliquis delinqueret contra officialem et etiam famulum: vtrum Potestas [c] possit procedere. Hanc quæstionem disputauit Iaco. de Are. quam ponit Cyn. de verbo ad verbum. C. ne quis in sua causa ius. ff. di. l. j. & ponit determinationem suã in his verbis. Breuiter, si quidem crimen est notorium, ipse potest punire: quia cessat tunc ratio suspitionis. Sicut enim ab executore nõ appellatur: eadem ratione executor non postulatur vt suspectus: vt lege fina. C. de sent. ita hic: cum solam executionem habeat facere de notorio crimine: argu. ad hoc lege ea quidem. C. accusationibus. & Canonistæ habet plene materiam de notorio crimine, quod dic vt in Specu. de notorio crimine. Si vero crimen non est notorium: tunc si quidem delictum cõmittit circa officiũ principaliter, nõ circa p

d sonam suam tunc potest procedere & punire: vt hic, & alijs. supra allegatis legibus. Si vero delinquitur circa personam: tunc non potest procedere: vt lege senatus. supra de offic. presi. & lege lex Cornelia. supra de iniurijs. Ista fuit determinatio Innocen. extra, de pœnis. c. fi. de verb. sig. c. ex parte. & ibi plenius.

A Vt damnum.

I Ostes.

Ibi: q̃uis plerique. qñ aliquis moritur in tormentis, an iudex puniatur: dic vt dixi in l. quæstio. ff. tit. j. & l. Gracchus. C. de adul. per Cy.

1 ☞ *Confinia rumpens debet stare duplicato tempore, & duplicatur illud quod superest.*

2 *Tempus, quo quis stetit in carcere. non computatur in tempore exilij.*

Quisquis.

Nota text. ibi: sed dubitare. & ibi: scilicet ne

1 illud, &c. Nota † quod ille, qui rumpit confinia, debet stare duplicato tempore, [d] & duplicatur illud quod superest. quod facit ad id quod dicitur Instit. de excep. §. temporales. vbi dicitur, quod illi qui petit ante tẽpus, duplicãtur inducię. Et intellige q duplicant inducię q̃ superãt, per

2 hunc tex. Secũdo not. q tempus, quo quis iij. §. sed si quis. ff. fi. reg. & bal. in ca. j. in fi. an qui sterilem fratrẽ dñi sui, vide quæ dixi in l. prægnantis. ff. eo. tit. & Ro. in rubr. de re iudic. in fi. sup. gl. ordinaria in l. is q reus de publi. iudic. An potestas possit cognoscere de officialibus suis delinquentibus, Bar. etiã tangit in l. lex. Corne. ff. de iniur. & vide in l. magistratibus. de iniur. et vide bar. & bal. in l. j. §. famil. ff. de publ. & ibi no. q qñ rector cognoscit in causa sui officialis, ab illa sententia nõ põt appellari. hic est text. secundũ vnã lecturã, & doctorẽs, in d. l. ij. C. quo. appel.

¶ Potestas. Adde q no. Bar. in l. si qs obreperit. circa fi. ff. de falsis. Bene facit qđ habetur in c. j. i tex. & gl. de pœnis. ff. vj. & ꝓ Canoni. in c. cũ veniſſet. de iu. & ibi qd in prælato: an possit esse uxor & testis in cã ecclesiæ: & Imo. in c. sup. de testi. & in c. venerabilis. de censi. & vide glo. notabilẽ, vij. q. j. in capit. sicut alterius. quã not. allegat Imo. in ca. cũ cõtingat. de foro cõpe. & Spe. in titu. de compe. iudi adit. §. sequitur. versi. item no. et in titulo de iudic. delege. §. j. versi. sed nunquid possit legatus. Vide in cap. ex parte. el j. de verborum signifi.

¶ Aut damnum. §. quisque, duplicato tempore. Rumpens confinia debet stare duplicato tempore. & facit text. ad quæstionem Barto. in lege senatus. §. fina. ad Turpilianum. Videquod dixi post Bartolum in reper. l. si pecuniam. supra si certum petatur. & adde Imol. de rumpente confinia, in lege ita stipulatur. in antepenultima columna. de verborũ obligationibus. supra & Imo. in dicta lege si pecuniam. & lege ita sunt. &c. Et istis adde Bartolũ supra eodem. lege relegati. & Bald. in lege si possidonium. C. de insa. & adde q rumpẽs confinia debet capi & carcerari quousq̃ finitũ est tẽpus quo cõfinatus fuit. l. omnes. & ibi Bald. C. eo. titu. de pœnis. & tẽpus quo quis stetit carceratus non duplicatur, & vide q̃ dixi post bar. in d. l. si pecuniã. ff. si cer. peta.

stetit in carcere, nõ duplicatur. Ex quo potes notare q tempus, quo quis stat in carcere, non computatur in tempore exilij: sed illud tempus computatur à tempore quo accessit: vt l. relegati. š. eo.

Solent. Not. tex. ibi: carcer enim, &c. sed Canonistæ seruant contrarium.

1 ☞ *Seruus potest effici plus seruus: & excommunicatus plus excommunicatus: & infamis plus infamatus.*

Denique. Nota ex hoc §. secundũ glo. q seruus efficit plus seruus. sic excõicatus potest plus excõicari, † infamatus infamari. Similem gl. habes l. ij. C. vt intra certũ tẽpus quæstio cri. ter. sic exbannitus potest iterũ banniri: a vt no. in Spec. de accusa. §. sequitur. versic. quid si bannitus. Vltimò vide gl. quæ incipit, vt C. de sen. pas. ibi §. si seruus sciente. Sed ibi fauore religiõis: hic ex delicto. Vnde sic statuitur in odium domini patientis, vel tenẽtis talem seruum.

1 ☞ *Clausulam, has condemnationes proferimus secundũ formam statutorum, & eatenus, quatenus esset ultra formam, cassamus, & annullamus, & ad formam reducimus: nihil operatur.*

b Moris. b

Istæ fere. Aliàs est §. Hic dicitur q sentẽtia tenuit, nec iudex potest liberare; sed remittit ad principẽ. cõtra. š. de iniusto rup. testa. l. si quis filio exhære. §. quod si qs fuerit. Solue vt ibi. Vlterius opp. de l. ij. in fi. š. eod. tit. Sol. ibi loquitur in eo qui nullam habebat iurisdictionem cognoscẽdi de causa illa: hic verò in eo qui habebat potestatẽ cognoscendi, sed in impositione pœnæ excessit, quã ipse post ea mutare non poterit: vt hic vides tex. sed hoc nõ potest efficere, &c. Ex hoc nota † hic casum, q iudices in fine sententiarũ apponũt cõmuniter vnam clausulam c huius tenoris: Has cõdemnationes proferimus secũdum formam statutorum: & eatenus quatenus esset vltra, vel præter formam statutorũ, cassamus, & annullamus, & ad formã statutorum reducimus. Certè nõ possunt hoc facere post iam latam sententiam: vt hic vides. Cùm ergo præcesserit verbum, d condemnamus eũ in tantũ: illa clausula nil operatur. Præterea, illa clausula est incerta, & incertitudinem cõtinet: ergo nõ valet: vt l. j. C. de sent. quæ sine cer. quanti. & ita disputauit Iac. de bel. De hac clausula dixi plenè in l. iudex. š. de re iudi. Vltimò, vide glos. quæ incipit, vsq ibi. l. liberorum. Sol. hic agitur de priuilegio: ibi agitur de iure communi.

1 ☞ *Damnatus ire in exilium, si antequàm uadat, delinquat, ut exul punitur.*

e In seruorum. e Nota q statim lata sentẽtia qs mutat statũ. contra. š. de iniusto rup. test. l. si quis filio exhæredato. §. eius. Glos. soluit, & bene. Vlterius nota † ex hac lege pro his qui condemnãtur in hac ciuitate, vt debeant stare in exilio tanto tempore, quòd si antequàm vadant, delinquerint, puniuntur vt exules. Casus est hic.

1 ☞ *Pœna corporalis q sit grauior quauis pecuniaria.*

f In personis. f Nota tex. ibi: qa solus, & sic no. † q pœna corporalis ẽ grauior quauis pecuniaria. Materiã huius. §. habetis plene in l. quid ergo. §. pœna grauior. š. de his q no. infa. & per doc. in l. si posidoniũ. & l. si seuerior. C. de his qui no. infa.

1 ☞ *Vxor subtrahens viro, non accusatur criminaliter, si furtum est leue.*
2 *Furtum dicitur magnum, uel leue secundum qualitatem rei subtractæ.*
3 *Persona domestica dicitur, quæ in domo moratur.*

g R Espiciendum. g

h Furta. h Hic est bonus casus. Nota hic q licet fiat furtum ab istis personis, tñ criminaliter non veniunt puniendæ. Idẽ dico † in vxore subtrahente viro: licet enim possit agi ciuiliter: vt l. j. & l. seq. š. rerũ amo. tamen criminaliter non possunt accusari, si furtũ est leue. Dicitur † autẽ furtũ leue, i vel magnũ, secundum qualitatem. & quãtitatẽ rei subtractæ: vt no. j. de reg. iu. l. ad ea. Vltimo nota hunc tex. quæ dicãtur personæ domesticæ, quæ repelluntur à testimonio. s. quæ in domo morantur. † isto modo quo dicitur hic, de hoc concordantiæ sunt in glo. quæ incip. not. &c. & habetis aliã gl. Insti. de testa. §. in testibus. C. de testi. l. etiã. & in Spe. de teste. §. j. vers. itẽ excipitur q est domesticus. & ver. seq. & ver. quid si testis domesticus. & per Inn. extra, de test. c. in literis.

1 ☞ *Delictum qualiter dicatur fieri proditoriè, & ex proposito.*
Insultus, id est, in alium saltus.
Prodere, est unũ actu ostendere, & aliud in mente gerere.
2 *Maleficium qualiter dicatur committi impetu, quod quando inter duos subditos oritur rixa.*
3 *Maleficium factum in ebrietate, quando ueniat puniendum.*
4 *Quando aliquis propter culpam latam. leuẽ, uel leuißimã, ueniat criminaliter puniẽdus: ubi quod sic, etiã propter leuẽ vel leuißimã, sed mitius. & qualiter hoc intelligatur & nume. 6. ubi etiam remißiuè.*
5 *Delinquens per iuris ignorantiam, quando excusetur.*
9 *Volens percutere Titium, si percußit Seium, quod puniatur.*

Delinquunt. Aduertatis, dicitur hic, aut proposito † delictũ fit, quandoq ex proposito antecedenti: & istud delictum committitur duobus modis. Vno modo insultando. Est autem insultus k, in alium saltus: vt probatur in lege prima. §. cum arietes. supra si quadr. pau. fecisse dicatur. & l. is qui aggressorem. C. ad legem Corneliam de sicarijs. Alio modo committitur ex proposito proditorie. Est autem prodere, vnum actibus ostendere aliud in mente gerere: vt nota. supra de præua. lege prima. & supra ad legem Iuliam maiestatis. lege quarta. in principio. & ideo si veniens tecũ, tanq socius itineris, nulla interueniẽte rixa te percutio, nõ possum dici cõtra te fecisse insultũ: sed dicor hoc fecisse proditorie: l quia aliud gerebam in animo, quã illud quod gerebam in actu. Pro hoc C. de delato. l. fin. lib. x. Vel si sedens tecum in mensa hoc faciebam. vel si cum tibi essem amicus, salutem inter te & me nullus erat rancor, percussi te de retro. Secus si esses mihi inimicus, ita quod esset rancor inter te & me: & tunc te proditorie non percutio: quia illud quod facio in actibus, ostendebam: scilicet me tibi deseruire velle. † Sequitur in textu aut impetu. dicitur contrahi maleficium impetu, quando inter duos simul instantes oritur subito rixa, seu propter verbum nouum, vel contentionem nouiter emergentem, seu propter ebrietatem: vt hic dicit textus. Ad hoc facit lege si in rixa. supra de sicarijs. & infra eodem. l. aut facta. §. qualitate. & tunc in illo maleficio non potest dici insultus cõmissus, nec põt dici factũ proditorie, sed impetu, & rixa. Sed

a ¶ Potest iterũ banniri. An autẽ iudex secularis possit hodie ad perpetuũ carcerẽ damnare, vide post Bar. in l. ij. š. de publ. iudi. Et qñ quis possit in carcere detineri, vide Bal. in l. nemo. C. de episc. audi.

P. PAV. P.

b ¶ Moris. Vide Are. cõsi. cxxxj. & Lau. Der. in l. j. colũ. ij. ff. in ius voc.

c ¶ Vnã clausulã. viđ Bal. in l. non dubiũ. in vij. col. C. de legi. & in viij. col. de intellectu huius tex.

d ¶ Præcesserit verbũ. Vide tñ quod not. in l. quid tamen. §. si arbi. š. de arbi.

e ¶ In seruorũ. Nota q qui debet ire in exilium, si anteq vadat delinquat, punitur vt exul. & videtur Ang. hic intelligere hanc legẽ, postquam debuit ire delinquat, alias sua cõtumacia esset sibi pficua, quod est absurdum, vt š. l. proxi. §. quisquis. š. eod. in l. relegati. Idem si in locum nondum potuit peruenire, ad quem ire tenebatur. Casus est hic no. & §. hodie. Insti. de except. adde Imol. qui hoc psequitur in l. ita stipulatus. in antepe. col. de ver. obl.

f ¶ In personis. Vide Barto. in l. j. in fin. š. eod. & ibi omnino vide. & vide Barto. in l. iij. in princip. de testa. Et nota quod omnis pœna corporalis quamuis modica, est attendenda. quod limita sing. & per Bald. in l. j. š. eo. titu. & vide Iacob. But. in l. magistratibus. ff. de iurisd. om. iudi. & not. in l. presbyteri. C. de episc. & cle. & vide Bart. in l. leuia. ff. de accu.

POMATES.

g ¶ Respiciẽdum. Ad principium huius legis vide Barba. in c. ex literis. col. xiiij. ad fi. consti. vbi allegat plures concord. & in l. sane. de offic. deleg. col. ij.

h ¶ §. furta. Et vide quod not. Bar. in l. si quis vxori. š. de fur. & in l. prætor. §. qd ergo. de iniurijs.

i ¶ Furtũ leue. Quæ dicũtur furta leuia, vide in l. leuia. de accusa. & adde l. si libertus. de furt. & Bal. in l. penult. in fi. C. de furt. Adde bonam glo. in c. j. qualiter vasallus iure de. & Bald. in l. ij. C. de testi. & in ca. j. §. iniuria. in titu. de pa. iur. firman. Et ad istum tex. vide nota. quæstionem quã posui post Bar. in l. iniuria §. j. š. de iniurijs.

k ¶ Delinquũt. Insultus. De hac materia de insultu, vide post gl. in l. qui de crimine. C. de accusa. per bar. in l. ij. in versic. iuxta hoc quæro. š. de priua. deli. & per d. Ang. in tracta. maleficiorũ. in versi. fecit insultũ. in j. colũ. Et quid si quis simpliciter minatus fuit sed non vulnerauit: vide tex. sing. in l. itẽ apud. §. j. š. de iiurijs. & vide bal. in c. j. §. similiter. quib. mod. feu. amit, & Ang. in l. si vacantia. in ix. char. C. de bo. vacã. lib. x. & bar. in l. j. in prin. š. si quadr. pau. fecisse dicatur.

l ¶ Fecisse proditorie. Quis dicatur proditor, vide bal. in ca. j. quib. mod. feu. ami. Et quot modis dicatur proditor vide gl. xlvj. distin. ca. clericus. & Io. and. in c. j. de homi. in vj. in nouel. quẽ refert bal. in auth. item nulla cõitas. C. de episc. & cle. Per. de Anch. in cle. j. §. quia vero. de sta. mona. dicit q pditor est, q secreta sibi cõmissa reuelat. de pœnis. dis. vj. c. sacerdos. de pœnit. & remis. cap. oĩs. & vide tex. ij. q. vij. cap. j. de his. Alij modi ponũtur in d. ca. clericus. xlvj. dist. facit š. eo. l. si qs §. trãsfugæ. et d re mil. l. oẽs. §. exploratores. & in §. proditores. & vide Pe. de Anch. in c. j. de homic. vide l. ij. & ibi bald. C. quæ res expor. Bal. & Ang. in l. j. in prin. š. de pac. in prin. Itm venditio si est sine proditione bald. in l. cũ homi. in princi. C. de his qui. vt indig. & in l. fin. in vl. col. de sum. tri. & fide catholica.

3 † Sed quæro, an maleficiũ factũ in ebrietate a veniat puniendũ? Hic habes tex. quod sic. Pro hoc. j. de re mili. l. omne delictum. §. qui se. † Venio ad tertiũ. b dicitur in text. aut casu. istud, q hic dicitur, casu. intelligit glo. dum tamen ibi sit aliqua culpa, c scilicet lata, leuis, vel leuissima. alias si nulla esset culpa, nõ puniretur: vt l. absentẽ. in fin. š. eodem. Tenet ergo glo. q propter culpam leuem, & leuissimã, veniat puniendus criminaliter. de lata nõ est dubiũ: vt l. in lege. š. ad legem Corne. de sica. Sed dominus Cy. videtur tenere cõtrarium in l. si quis non dicã rapere. in fi. C. de episc. & cle. vbi dicit, q pro leui, & leuissima culpa, nõ agitur criminaliter: sed male dicit, contra hunc tex. Pro hoc l. qui ædes. š. de incẽ. ruina, naufra. tamen mitius punieẽ. † Quærit gl. quid si aliquis deliquit per ignorantiã iuris? Glo. distinguit: d aut errauit in iure ciuili, aut naturali, vel gentiũ. q prosequere, vt per Dyn. in c. ignorãtia. de reg. iur. li. vj. † Et quæ dixi q pro culpa leui, vel leuissima quis punitur: intellige secundũ ea, quæ dixi in l. si adulteriũ cũ in cestu. š. de adulte. in princi. & l. in lege. š. ad leg. Corne. de sica. quia est verũ in maleficijs, quæ in certam personam inferuntur vt hic: alias secus: vt d. l. si adulterium cũ incestu. † Vltimo, pone q volebã percutere Titiũ, p cussi Seiũ, vtrũ puniar? e Hic videtur tex. q nõ: quia si volebam percutere ferã, & percussi hominẽ, nõ teneor. Certe veritas est in contrariũ: vt l. eum qui. §. pe. & fi. š. de fur. & l. scientiam. §. pen. š. ad leg. Aquil. Nec obstat hæc lex: quia hic dabat operã rei licitæ: f sed in quæstiõe nostra dabat operam rei illicitæ.

Quod ad statum. Hic est bonus tex. Oppo. q talis sententia nõ valet, quia cõtinet expressum iuris errorem: quia cõdemnat aliter quã debeat. Dicit glo. certe nõ continet, quia pœna potest augeri vel minui arbitrio iudicis. Ex genere ergo pœnę: non ex causa, fit ista mutatio status. Opp. de l. ictus fustium. š. de his qui not. infa. vbi debet inspici causa. Sol. quando infertur pœna mortis, nunquam inspicitur causa, sed solum pœna. Casus est hic: sed quando infertur alia pœna, tunc inspicimus pœnam & causam: vt lege cõtraria.

1 ☞ *Quando iudex poßit augere, vel minuere pœnam.*
2 *Et quando pœna est extraordinaria, qualiter dicatur augeri vel minui. & nu. 2.*

g Hodie. g Oppon. quod iudex non possit mutare pœnam: vt l. j. §. j. š. ad Turpil. Respondeo, † quædam sunt crimina ordinaria, quę habent pœnam ordinariam: tunc iudex potest augere vel minuere, tamen causa cognita: h vt dicta lege quid ergo. §. pœna grauior. supra de his qui notan. infam. sed si non habent pœnam limitatam: tunc iudex imponit pœnam suo arbitrio: i vt videbitis infra eodem. lege sanctio legum. & supra de crimi. stellio. lege. secũda. & l. lege. §. hodie. supra ad legem Iuliam repetun. † Quęrit gloss. quando pœna est extraordinaria, quomodo dicarur pœna augeri, vel minui? Dicit glo. respectu eius quod fieri consueuit. Ita dicit glossa. hic, & dicta lege quid ergo. §. pœna grauior. supra de his qui notan. infa.

1 ☞ *An plus vilis quàm positus in dignitate puniri debeat.*

k Quædam. Nota quod plus punitur k positus in dignitate. quam vilis. Oppo. gloss. de lege, Pedius. supra de incend. rui. naufra. §. primo. & lege tertia. §. penult. supra de sicar. cum similibus. † Solu. Dic aut delictum cedit in derogationem officij vel dignitatis: & tunc plus punitur existens in dignitate quam alius, vt hic. Si vero non cedit in derogationem officij, vel dignitatis: tunc aut tractatur de imponenda pœna corporali: & magis punitur minor, quam maior: vt lege Pedius. cum suis concordantijs. Si vero pecuniariter, tunc magis punitur maior quam minor: vt lege properandum. §. sinautem vtraque. de iudic. & probatur C. de conduc. & procura. dominus Augu. lege prima. libro xij. Ita dicebat Dyn. & Domi. Oldra. Alias autem generaliter loquendo, quando paupertas, vel diuitiæ noceant. vel prosint, dic per Cynum. C. de episc. & cle. l. si quis ad declinandam.

Diuus. Istæ leges quæ dicunt q decurionibus istæ pœnæ non imponentur, non seruantur per statuta terrarum, quæ generaliter loquuntur.

1 ☞ *Maleficium quot modis sumatur.*
2 *Et an stante statuto quod pro maleficijs cõmißis de nocte pœnæ duplicentur, non habebit locum in uerbis iniuriosis, nec qui dedit malum consilium.*

l Aut facta. l Ista lex ponit vnam materiam pulchram. Ex isto principio nota quod quædam sunt male facta: quædam male dicta: quædam male scripta: quædam male consulta. contra, quia omnia crimina dicũtur maleficia: vt l. ex maleficijs. in prin. š. de actio. & oblig. & Insti. de

a ¶ Factum in ebrietate. An delictũ factũ ab ebrio, puniatur. sed nunquid cõtractus factus ab eo teneat, vide in l. dolũ ex insidijs. C. de dolo. Adde quod Sal. in l. diuus Adria. de sica. in fi. dicit q Cyn. in l. si quis non dicam rapere. C. de episc. & cleri. dicit ciuilẽ, id est, pecuniariã, nõ criminalem, s. corporalem pœnã imponi l. qui ædes. š. de incẽ. rui. naufra. Bar. secundũ eum dicit corporalẽ imponi, sed mi ... norẽ, p istũ textum cũ hic not. in gloss. j. Hæc opi. placet Sal. vbi delictũ cõcernit rem familiarem d. l. qui ædes. Secunda opinio, placet sibi, vbi delictũ non cõcernit rẽ familiarẽ. đ quo ẽt aliquid vide p Flor. in l. sed & si quecũq. §. igit iniuriã. circa prin. ad leg. Aquil. & per Bal. in l. data. in v. col. C. q acc. Et qd de eo qui propter superbiã, & indignationẽ deliqt seu instrumẽtũ lacerauit. dicit q puniẽ extraordinarie: vt sing. no. bal. in l. j. C. de fide instrum. post Io. And. in c. accepimus. eod. titu. & ad bar. hic adde q not. Bal. in l. j. in repe. vñ vi. ĩ vl. col. seu char. Et qd de dormiente viđ in l. pe. de parri. & vide gl. j. q. j. c. sane. & in c. obuiauerunt. & in c. merito. quæ dicit, q mitius punitur. p. Iacob. de bel. et bal. in l. si quis nõ dicã rapere. C de episc. & cle. bal. in d. l. data opera. ĩ v. col. adde gl. xiij. q. iiij. & gl. sing. Bal. & Sal. vbi dicit ibi in d. l. dolũ. Ro. in l. j. ĩ prĩ. in iiij. co. de ver. ob. & text. in d. ca. sane. xv. q. j. c. vnusquisq. dicit q nõ tenet promissio facta ab ebrio. vide gl. q. j. c. diuidit. An aũt valeat contractus ab initio factus? Dic q nõ. ij. q. iij. c. si qs mutus. Et qui dicit se calore fecisse, debet probare, vt ibi. de diuortijs. in c. significaui. & de ebrio, viđ Ro. in d. l. j. in princip. de verb. obl. De ebrio, vide reliqua in l. dolũ. C. de dolo. & ibi dicã latius, & hic p do. Barto.

b ¶ Venio ad tertiũ. Io. and. đ hoc no. ĩ c. accepimus. de fi. ĩstr. not. hic đ maleficio cõmisso casu: qa ĩ materia differt casus fortuitus a casu ĩprouiso vt fin. p. bal. C. de sicar. l. j. facit c. lator. de homic. De hoc casu, an de prouiso, an de fortuito, vide l. j. š. de leg. & bal. in d. l. si qs nõ dicã rapere. C. de epi. & cle. in iiij. col. in versi. quæro cũ. in fi. & vide in l. absentem. š. eo. titu.

c ¶ Culpa lata. An delictũ pro culpa cõmissum puniaẽ criminaliter, vide ẽt l. cũ aũt. §. capitalẽ fraudẽ. š. de ędi. edic. vide ẽt tex. ĩ l. j. š. de legi. & ibi Cy. alias dic, vt ibi p bar. adde qđ no. Dy. & ibi viđ p bar. in l. ij. š. de offi. pfec. vigil. & bonũ tex. in l. capitulũ. §. q ob inimicitias. ibi: vel modice. ĵ. eo. et Ange. de Are. in tractatu suo maleficio. in versi. incẽdiario. in ij. col. Adde q in quantũ gl. hic dicit, de leuissima culpa puniri: intellige q ad damnũ ex lege Aquil. vt in l. in lege Aquilia. la ij. ad legem Aqui. š. & adde casum singularem, in quo lata culpa dolo æquiparatur, seu cõparatur in criminalibus, quo ad pœnam corporalẽ in l. milites. š. de custo. reo. & no. in l. pen. C. eo. titu. & not. And. de Pisis in actionibus in tit. de in lit. iuran. & ibi per alios, & vide Ang. in l. is qui cũ telo. C. de sica. & q legitur & notatur per Pet. de Anch. in clem. j. de homi. & Cy. & Bal. in d. l. data opera. in iiij. col. C. qui accusare non possunt.

d ¶ Glo. distinguit. Vide Sali. in l. senatus. de his qui in testam. sibi adscri. per Bart. in l. vlt. de priua. delict. p bal. in l. ex morte. ad leg. Aquil. p bal. in l. pignus. in vlti. colũ. de pigno. actio. per la. de bel. in l. si quis nõ dicã rapere. de episc. & cler. & do. Anto. & Imo. ĩ c. ij. de cõst.

e ¶ Vtrum puniar. Et Bar. dubitauit in l. qui seruo. š. de iniurijs. Ange. hic dicit, q iura hic allegata p bart. nõ probant. Vnde dicit, q nõ tenetur iniuriarũ: quia cessat affectio ĩiuriãdi: sed tenetur Aquilia, propter culpã d. l. sciẽtiam. Punietur ergo arbitrio iudicis: vt de delicto casu cõmisso: vt hic, et š. eo. l. absentẽ. §. fin. secundũ eũ. vide q no. bart. in l. diuus. š. de sica.

P. PAV. P.

f ¶ Rei licitę. Viđ Cępol. cõsi. xxxiij. col. pen. in fin

g ¶ Hodie. Vide quod no. gl. & Bal. in l. nemo clericus. C. de sum. trini. dicit tamẽ bar. in l. j. in vj. colũ. C. ex delict. defunc. q vbi a lege, vel statuto est statuta certa pœna pecuniaria, iudex non habet arbitriũ. per legẽ, si qua pœna. infra, de ver. signifi. in fine. & in l. fin. in vlti. colũ. C. de probat. & l. quid ergo. p bar. in §. pœna grauior. & ibi nota. ff de infa. Et quando quis non delinqt sed simpliciter facit contra præceptum legis, punitur arbitrio iudicis. glos. est in l. nemo martyres. C. de sacrosan. eccle. & ibi Bar. & Bald. in l. legis virtus. de legi. ff. ad id q dixi, an iudex habeat arbitrium in pœnis statuti, vide Bald. in l. j. C. si aduersus delic. in quo etiam vide singula. gloss. in l. si qua pœna. infra. de verbo. sign. & ibi illũ tex. nota. Bart. & vide ibi quando iudex excedit modũ, an possit appellari: et d. l. nemo clericus, & per bal. dicitur q punitur magis nobilis, quã ignobilis.

POMATES.

h ¶ Causa cognita. Vide Roma. cõsil. ccccxxix. vbi dicit hoc, quod iudex causa cognita, &c. procederet etiam si ipse iudex iurasset se constitutiones seruaturum. quæ imponunt pro delictis certas pœnas, & licet regulariter non debeant esse mitiores.

i ¶ Suo arbitrio. An si iudex habet arbitrium imponendi pœnam, an possit appellari, vide Bartolum post gloss. in lege si qua pœna de verborum significatio. Adde quod dixit Imol. in capitulo primo. de constitu. propter terribiles casus, licitũ est leges trãsgredi. bal. in c. j. qb. mod. feu. ami.

k ¶ Quedã. Plus punitur. An plus puniaẽ nobilis, quã ignobilis, p bal. in l. fin. C. de sum. tri. & Cy. š. de incẽ. rui. naufra. l. Pedius. cũ cõcordan. Si vero pecuniariter, tunc magis maior, quam minor puniatur.

l ¶ Aut facta. Vide Bal. in d. l. data opera. C. qui acc. nõ poss. q dicatur maleficium. & in l. j. C. si aduer. deli.

obli.quæ ex deli.nasc.in prin. Pro huiusmo
di declaratione debes scire, quid importat
a delictum [a], quid crimen.quod dic, vt nota.
1 C.de aduer.delic.l.j. Circa † maleficium [b]
b dico, ꝙ quãdoq; sumit large: & tunc omne
maleficium comprehendit, siue fiat re, siue
c verbis, vt in cõtrario. Quandoq; sumitur [c]
strictè: & tũc accipitur pro eo quod cõmit-
titur facto: qa maleficiũ dicitur, quasi male
factũ: & ideo nõ comprehẽdit malè dictũ,
vel malè scriptũ vt hic. Et per hoc dico
2 † ꝙ si statuto cauetur ꝙ in maleficijs com-
missis de nocte, pœnæ duplicentur: ꝙ hoc
d non habebit locum in verbis iniuriosis [d], &
simi. qa in tali statuto odioso, debemus ac-
cipere verba strictè, vt sit benignior inter-
pretatio. vt l.interpretatione. & l.si præses.
j.eo. Simile in Macedoniano, cùm sit odio-
sum verbũ pecuniæ, strictè accipitur: vt ple
nè dixi s.de leg.j.l.talis scriptura. Quid de
illo, qui consiliũ malũ dedit de nocte? Rñ-
deo, nõ duplicat pœna ideo quia de nocte
principaliter: sed ideo quia debet puniri ea
pœna, qua principalis delinquẽs. qd dic vt
dixi s.de fur.l.is qui opem. Nõ habetis alia.

1 ☞ *Facta pace inter te & me ego percussi te: an sit rupta pax.*

Causa. Dicitur hic, causa. &c. De hac
correctione quis habeat pote-
statem corrigendi? dic vt C.de emenda.ser-
uo. & de emenda.propin. Quæro, cũ tu
& ego essemus inimici, fecimus pacẽ, de-
mum ego percussi te: quærit an pax videa-
tur rupta? Breuiter dico, ꝙ cõsideranda est
causa. Nã sicut dicimus in trãsactione, per
quã recedit à lite: vt l.fratris.C.de trãsac.&
iureiurãdo: ꝙ est finis litiũ: vt l.j.s.de iure-
iur. videt quis cõtra sñiam venire & trãsa-
ctionẽ qñ agit ex causa antè decisa, & ter-
minatã: vt l.cũ quærit.s.de excep.rei iud.et
l.si de certã.C.de trãsac. Sed si ageret ex no
ua causa, nõ diceret venire cõtra trãsactio-
nẽ, vel sñiam: vt in dictis legi. Ita in ꝓposi-
to si ego ꝑcussi te ex causa ꝓcedenti, ꝓpter
quã fuerã tibi inimicus, de qua fuerat facta
pax: tunc rũpo pacẽ. Sed si ego te percuterẽ
ex causa superueniẽti de nouo, quia de no-
uo supueniit inter te & me rixa, ex ioco, vel
1 ex ebrietate, rũpo † pacẽ [e] sed de nouo fa-
e cio, & ex noua causa, nõ autẽ retracto vete
rem cãm rũpẽdo pacẽ. Pro hoc facit qd hic
dicit, in maleficijs esse cõsiderãdã causam.

Persona. Circa personã inferẽtis ha
buistis plenè tractatũ.s.eo.
l.j.in prin. Circa personã eius, cui infertur,
puto idem, vt debeamus inspicere tempus
cõmissi delicti: vt l.iniuriarum.s.de iniur.

1 ☞ *Stante statuto quòd pro delictis commissis in ecclesia pœna duplicetur: & alio quòd pro sacrilegio certa pœna duplicatur: hæc pœna sacrilegij contra committentem non duplicatur.*
2 *Statutum quòd pro maleficio commisso in palatio pœna duplicetur, quòd contra producentem falsam accusationem non duplicatur pœna, stante alio statuto imponẽte pœnam certam pro falsa accusatione.*
3 *Idem erit stantibus prædictis statutis, in proferente falsum testimonium.*

Locus. Dicit statutum, ꝙ si malefi-
cium fiat in ecclesia, vel in do
mibus ecclesiæ pœnæ duplicentur. Alio
statuto cauetur, quòd si quis commisit sa-
crilegium, puniatur in mille. Aliquis cõmi
sit sacrilegiũ aliquod, sacrũ de ecclesia sub-
trahendo, duplicabitur, ne pœna? Certe di
co ꝙ nõ. Nã cũ sacrilegiũ nõ possit alibi cõ
mitti quã in ecclesia: vt hic & s.ad l.Iul.pe-
cu.l.diui.iõ nõ põt fieri duplicatio: qa illud
dicitur duplicari ꝙ alias erat simplandum:
vt l.si cũ exceptione.§.quadruplatur.C.qd
met.cau.& l.hoc edicto.in fi.s.de publi.sed
simplũ non reperitur alias qa alibi non põt
cõmitti quam in ecclesia: ergo non potest
1 duplicari. † Præterea, consideratio istius lo
ci est habita in eo statuto, ꝙ punit sacrilegi
um: quia alibi quã in loco sacro nõ põt cõ-
mitti: si ex vigore alterius statuti, tu duplica
res pœnã: ergo his haberetur consideratio
istius loci: & sic bis puniretur de eodẽ deli-
cto, cõtra l.senatus.s.de accusa.& l.pen.§.
fi.s.cau.cau.sta. Et idẽ dico: dicit statutum
2 hic, ꝙ † in maleficijs in palatio cõmissis pœ
næ duplicẽtur. Alio statuto imponitur pœ
na certa pro falsa accusatione, duplicabitur
ne pœna? Puto ꝙ non: quia falsa accusatio
nõ producit alibi quã in palatio. ergo &c.
per rationes prædictas. Nã illa verba, quæ
dicũt ꝙ in maleficijs duplicẽtur pœnæ: de-
bent intelligi de pœnis maleficiorũ quæ in
differenter cõmittũtur in quolibet loco: nõ
de illis maleficijs, q cõmittunt in palatio,
3 ita ꝙ non alibi. † Sed quid de eo qui fert fal
sum testimoniũ in palatio, an pœna dupli-
cabit? Videt ꝙ sic: qa falsum testimoniũ po
test fieri etiã extra palatiũ corã arbitris. con
tra puto. Nã lex debet referri ad ea quæ fre
quenter accidunt: vt l.nã ad ea.s.de leg. Cũ
ergo frequenter accidit, ꝙ illud fiat in pala
tio, lex quæ imponit certã pœnã cõtra ferẽ
tes falsa testimonia habuit cõsiderationem
loci, in quo frequenter fit. Et ideo lex gene-
raliter loquens de duplicandis pœnis in pa
latio, non potest referri ad illas pœnas, in
quibus illius loci consideratio non est ha-
bita.

1 ☞ *Stante statuto quod scholaris debeat tractari vt ciuis, si scholaris diu absfuerit, an debeat vt ciuis tractari.*
2 *Et an sero, vel mane dicatur dies, vel nox. nu. 2.*

f **Tempus.** [f] In hoc §. cõsiderat tẽpus
duobus modis, vno mõ
quãtitate, alio mõ qualitate. Quantitate in
prio exẽplo, in quo discernit emãsorẽ à fu-
gitiuo. Nã emãsor est, qui vagat modico tẽ
pore. fugitiuus est q ꝓlixo tpe: vt l.§.eman
sor.j.de mili. In secundo exẽplo cõsiderat
tempus qualitate, videlicet an sit dies, vel
1 nox. † Circa primum formo tibi questionẽ.
Scholares debent tractari hic, vt ciues: mo-
do quidã fuit scholaris, qui stetit certo tpe
quo non est reuersus ad studium: quæritur
an desinat esse scholaris: ita quod possit vt
forensis offendi? videtur quod sic. Nam eo
ipso, quod perdit consuetudinem reuerten
di, videtur perdere beneficium scholaris:
vt lege naturalem.§.pauonum.& §.sequen
ti.supra de acquiren.rerum domi.& Instit.
de re.diui.§.pauonum.& §.sequenti. Breui
ter. quando scholaris recedit, & aliud exer
citium assumit: quia incipit ire vt assessor,
& incipit esse aduocatus: & tunc desinit
esse scholaris.l.legatis seruis.§.si ex officio.
s.de leg.iij. Sed quando istud non apparet
dico quod ex quantitate tẽporis apparet,
vtrum desierit esse scholaris vel nõ. Quã-
titas autẽ tẽporis videtur ꝙ relinquat arbi
trio iudicis: vt d.l.ij.§.emãsor.j.de re mil. Ta

a ℭ Importat delictũ. Excessus autẽ comprehendit omne maleficiũ: vt dicit Bal. in l.si quis in hoc genus.C.de epis.& cleri. facit extra, de exces.pla.per totum.

b ℭ Circa maleficiũ. Adde ꝙ etiã delictũ cõmissum in non faciẽdo sit delictũ: vt in l.mora. & ibi gl. & ibi dixi, sol.matr. & ibi vide do.meũ. & glo.in regula, delictũ.in glo.magna, de reg.iur. in vj. quæ declarat quid sit delictum cõmissum faciẽdo & omittẽdo. & vide quæ dixi in l.licitatio.§.quod illicite.de publi.& dicit Bal.in auth.sacramenta.in j.col.si aduer.vendi. ꝙ vis & metus est maleficiũ. dixi in l.iniuriarũ.§.j.s.de iniur.

POMATES.

c ℭ Quandoq; sumit. Vide Alexã.consil. lxxvij.ad fi.vol.j.& addidi ad Pan.in ca.ij.de maledi.in addi. quæ incipit, dum statutũ.& Alex.consi. lxij.ad fi.vol.iij.vbi loquens in statuto declarat Bar.hic.

d ℭ Verbis iniuriosis. Vide do.Ant.in tractã.maleficiorum.in verbo, iniuriose. & sic non cõprehendit blasphemiã verbo iniuriosum. Sed ĩ cõtrariũ gl.est, Insti.de oblig.quæ ex delict. nasc.in prin.quæ incipit, sed nõne.in fi. & gl.in l.ex maleficijs.in prin.d act.& obliga. Et ita cõiter practicatur. & communis opi.tenet cõtra Bart.ꝙ blasphemia sit delictum, habes text.in corpore auth.vt nõ luxu.cõtra natu.post princ. in tribus partibus illius tex. Et si duplicatur pœna in maleficijs, an duplicetur vbi verbo delinquitur. Colligit & no. per Paul.de Liaza. de pœnis. & remis. in gl.ordi.vide quæ no.Bal.in l.ignorantia.in fi.C.de crimi. stellio.in l.ij.C.de rebus credi.& an maleficiũ cõprehendat delictũ in cõmittendo, Bar.in l.omne.§. contumacia.j.de re milita.& Bald.in l. ignorãtia. C.de cri. stellio.& adde text. nor.in materia in l. sed & si vnius.§.qdam.de iniu.vbi iniuria quæ cõmittit verbo, dicit maleficiũ.& vide ad hoc Are.in malefic.in dicto versic.iniuriose.

e ℭ Causa. Nõ rumpo pacẽ. Si duo fecerũt pacẽ simul: postea se offenderũt ex noua cã non dr pax rupta ꝙ tenẽ mẽti: qa hoc sequit Bal.in ca.j.de pace tenẽda.et Ant.de But.& Imo.in c.ij.de renuntia. Adde Imo.& Ant.de Bu. in c.cũ inter P.Gaufred.vbi tex.melior de corpore iuris, pro ista parte & qõne de renun.& idem Pau.de cas.in l.q seruum. ad fi.p illũ text.s.de verb.oblig. Et quãdo præsumatur ex antiqua cã. & vide sing.Bal.in l.si prædiũ.in pen.col.C.de ædi.actio. Dicebat etiã signanter Bart. in l.qui seruũ.de verbo.oblig. ꝙ si facta pace inter te & me, mihi superueniret iusta causa te offendendi, vt quia me offendisti: nõ dicor frãgere pacẽ. Et ibi vide plures remissiones ĩ in materia per dominum meum.& Bar. idem tenet in l.quæro.§.inter locatorẽ. ff.loca.& vide in ca. cũ in iure.de renun. & in c.cum inter P. Gaufre.eo.tit.& ꝙ notat bal.in l.pactũ. in iij.& iiij.q.C.de col.& Bart.in l.qui Rom.§.duo fratres. in vj.q.s.de verbo. obli.& in terminis Bal.in c.j.in princi. de pace tenenda. Io. And.in c.fin.de immuni.eccl.in nouel. & do.Ant.& Imo. in capitulo secundo. de renuntiatio. & Rom.in l.semel mora.in iiij.col.solu.matri. Dicit etiam Bal. in dicta lege si prædium.in penulti.col. de ædi, actio. quod si promitto pro attinentibus, quod non offendent. non intelligor promisisse pro inimicitijs, q essent inter eos. Et ad Bar. hic adde dominum Antonium & Imo. in dicto capitulo cũ P.Gaufred.in versi. item quæritur. vide Baldum singula. & Ioann. Andre. in regula, frustra, in mercuria. Pro hoc bene facit quod no. do.Card.in Clemẽ. j.§.verũ.in iiij.qõ. de hære.& Paul.de Castr.in d.l.qui seruum.de verbo.obli. in fi.ibi: sed de nouo facto.& in l.verum. & ibi in proposito not.Barto.de furt. per Romanum late in l.licitatio.§.quod illicite.de public. Adde, an ex causa noua dicatur pax rupta: vltra Alexã. consi.cxv.iiij.libr. Ro.consi.clxxxiij. & cclviij.

f ℭ Tẽpus. Formo tibi quæstionem, An scholaris, qui habet

ibi sed si ageret. Not bene 2dm membrum distinctionis approbaverunt multi quos citat Iulius Clarus in pract. crim. q. 47. n 7

Not pro scholari Recedente ab Studio an debeat gaudere privilegio matricule

men dico vobis, ꝙ habemus hoc limitatũ ꝙ per quinquennium
nõ reuertendo quis desinit esse in matricula: vt C.de primicerio.
2 l.ij.circa mediũ.& de domest.& protec.l.iij.lib.xij. Venio † ad se
a cundũ [a], s.qualitatẽ temporis: quæro vtrũ sero vel mane dicatur
dies, vel nox. Ista qstio est multũ antiqua: & dicunt isti antiqui
ꝙ in dubio assumat mitior via vt intelligatur in dubio ꝙ sit dies.
Vnde lex dicit, quãdo sol est sup terrã, dies est: & qñ nõ: tũc nox
est: vt l.hæc verba.j.de verb.sig. modo sero põt esse qñ sol.adhuc
est super terrã.sed est in actu recedendi de ꝓximo: & tũc est dies:
quia sol est super terrã. Quandoq; sol recessit: & nõ est super ter
ram: tamen, quia de propinquo recessit, adhuc remanet aliquod
lumẽ propter claritatem cæli: tunc est nox: quia nõ est sol. super
terrã: et eodem modo dico de mane. Mane põt intelligi, quando
nõ est sol.super terrã, sed de proximo venit: quia cœlũ iã albescit
tũc nox est: vt l.titius.§.j.s.de libe.& postu.sed sol cũ de ꝓximo
incipit esse super terrã: tũc dies est. Ideo cõsulo ꝙ qñ tu eris asses
sor facias ꝙ declaretur in accusatione: vel ꝙ testes declarent, cũ
dicũt de sero post occasum vel ante occasum: & idem de mane
ante Solis ortum. vel post Solis ortum. Facit ad hoc l.j.C.de cu-
sto.reo. Sed si nihil esset declaratũ: tũc in dubio intelligeremus ĩ
benigniorem partem: vt l.si præses.& l.interpretatione.j.eo.tit.

b **Qualitate.** [b] Nota ꝙ punit grauius ꝙ fit manifeste, ꝙ
aliud ꝙ fit secrete. Contra.C.de sum.tri.l.ne
mo clericus. Dic vt ibi per Cy. Item dicitur hic tex.à grassaturis.
quid est hoc dictũ? Glo.exponit vno modo: sed fateor, ꝙ potest
accipi illo modo, vt dicit gl.sed hic accipit aliter à grassaturis. id
est aggressuris. nam aliter fit rixa sine aggressura: aliter cum ag-
gressura: vt dixi.s.eo.l.respiciendũ.§.delinquũt. De istis qualita-
tibus, an sit iniuria atrox, vel non: dicam s.de iniur.l.prætor edi-
xit.§.atrocem.

1 ☞ *Iudex debet exprimere quantitatem furti in processu.*

Quantitas. Nota ꝙ quãtitas discernit abigeũ à fure: &
sic in multis locis statutũ imponit pœnam
1 furti secundũ quantitatẽ furti: ideo † tũc iudex debet exprimere
quantitatem furti in processu, alias non posset punire, nisi pœ-
na mitiori: vt l.si præses.& l.interpretatione.j.eod.

Euentus. Tex.ibi: facta.subaudi, puniãtur vt à sapienti.
secundũ gl.habes ꝙ punitur factũ à dementis-
simo. cõtra s.ad l.Põpe.de parri.l.pe.in fi.& l.infans.s.de sicar.
Solu. intellige hic dementẽ, id est, temerariũ & subitum hominẽ
non tñ habentẽ alienationẽ mentis. Secundo opp.de eo, ꝙ dicit
ipsemet tex. ꝙ euẽtus nõ debet cõsiderari: vt l.j.§.j.de sic. Solu.
secundũ verba legis nõ cõsideratur euentus: vt l.Cor.de sica. qa
sufficit animus deductus in actũ: tũc iudex de æquitate sua per
l.qd.§.pœna grauior.poterit pœnã augere, vel minuere conside-
rato euẽtu. & ita intelligit Iac.de Are.hunc.tex. Itẽ oppo. dicit
hic, ꝙ casus fortuitus ponitur. cõtra fortuitus casus est, cui resi-
sti non põt: vt l.contractus.j.de reg.iur. Ergo videtur ꝙ quis ex
eo non debeat puniri: quia si hoc esset, puniretur sine culpa. con-
tra l.aliud est fraus.j.de verbo.signi. Sol. intellige hic casum præ-
cedente aliqua culpa: vt l.respiciendum.§.delinquunt. & ibi di-
xi vobis.s.eod.

1 ☞ *Pœna quando augeatur, & quando minuatur propter multitudinem.*
2 *Vniuersitas, an possit delinquere, num. 4.*
3 *Vniuersitas an aliud sit quã homines vniuersitatis quod non, secundum philosophos, et Canonistas, sed secundum iuris fictionem sic.*
5 *Vniuersitas qualiter puniri possit.*
6 *Henricus Imperator damnauit ciuitatem Brixiæ subijciendam aratro, sed pœnam misericordia relaxauit.*
7 *Bonifacius propter delictum quorundam Templariorum totum collegium ipsorum destruxit.*
8 *Vniuersitate damnata in pœna pecuniaria, tamen illi, qui non deliquerunt, non debẽt contribuere in solutione collectæ.*
9 *Si omnes homines vniuersitatis iuerunt ad occidendum hominem campana pulsata & vexillo leuato, vniuersitas non dicitur fecisse: nisi deliberato proposito & consilio hoc fecerit.*
10 *Vniuersitas potest puniri ex delicto facto per homines de vniuersitate ex ratihabitione secuta.*
11 *Vniuersitas ex facto officialis, non tenetur nisi mandato præcedente, vel ratihabitione secuta.*
12 *Vniuersitate punita quando possint puniri aliqui homines singulares.*
13 *Collecta an imponatur per solidum & libram: vel per capita, vniuersitate damnata: remissiuè.*

priuilegia, si recedit, & demũ reuertat, gaudeat priuilegijs, vide in l.filio.per Bal.de lib.& posthu.& ibi do.meũ. Adde ꝙ dixi post bar.in d.l.naturalem. §.pauonũ.& vide tex.in l.de cõsti.C.de aduocat.diuer.iudi.& Ro.cõsilio. cccliiij.& ĩ l.si vero.§.de viro.in xxxiiij.fallẽ.so.ma. Adde bar.cõs.cxxxv.

a ℭ Venio ad secũdũ. Adde tex.& ibi bar.in l.qui duos.§.hæc cõditio.de ma. testa. vide Io.And. in nouel.de homici. in c.sicut.faciũt ea q no.Bal.in c.j.§.porro.q fuit prima causa beneficij amit.& ibi refert quæstio.ꝙ Oldr.euasit quendã accusatũ, qui diceba tur cõmisisse maleficiũ de nocte, et testes deposuerũt vidisse ꝑ splendorẽ lunæ: qa illa nocte nõ fuerat lumẽ lunæ, & sic fuerũt reprobati naturali ratione. Et autẽ, quæ fiunt de nocte probabiliter ignorãtur, secundũ gl.s.qd met.caus.in l.si cum exceptione.§.hæc autẽ actio.& in l.more Romano.de ferijs. & no.per mod.in §. quadrupli.de actio. in prin. Ad hoc facit ꝙ no.Bald.in l.solã. C.de testib.& dicit Bal.in authẽ.hodie. C.de appel.ꝙ appellatione diei venit & nox, vide do.Io.in l. Titius testamento. §.j.de lib.& posthu. & Bald.ibi.& vide Archi.xiij.dist.c.j.ĩ fi.& Io and.& doc. in c.cõsuluit.de offi. deleg.& in c.si ꝑfodiens.de homi.& ꝙ no.bar.ĩ l.j.§.hoc autẽ.s.ad Sylla.& Fede.in cõsi.xliiij.& ꝙ legi.& no.in l.more. s.de ferijs. Ang.in l. j.C.de cust.reo.vbi dicit, ꝙ mane intelligit post galli cantũ: & sero ĩtelligit nox, qñ sunt tenebræ. allega.extra, de homi. c.si quis perfodiens. Qñ aũt dicatur ĩter diẽ & noctem, vide Bal.in l.ij.ad fin.qui res iudi.nõ noc. An in sero mane dicatur vide ĩ d.l.j.§.hoc autem senatus.ad Sylla.& vide Bart.in l. qui dos.de testa.manu. Et qñ dicat dies, & qñ nox, adde not. in tit.C.de emẽ.Iusti.Codic.& dicit Bal.in l.filio.ff.de libe.& posth.ꝙ si statutũ dicit ꝙ scholaris nouitius soluat viginti pro matricula, si semel ea soluit, deinde vadit ꝑ officia: & post reuertat, ꝙ nõ tenetur iterum soluere. De quo dic vt melius ꝑ Bart.in suo cõsi.incip.vniuersitatis nostræ statuto.& illud refert, & sequitur Paul.de Cast.in d.l.filio.& vide not.ꝑ Bar.in l.ex eo.in fi.s.de test.mili.& in l.phãc. C.de aduo.diuer.iudi.& ꝑ bal.in auth habita.in viij.col.C.ne filius ꝑ patre.& l.acceptã.in xix.quæstione.C.de vsur.& Pet.de anch.in c.cũ aliquis de rescrip.in vj & ꝑ Ang.in l scriniarios.C.de testa.mili.adde de teste qui dicit de nocte: ꝙ vidit Ang.consi.cxciiij.

b ℭ Qualitate. Quid autem sit qualitas, vide per Bal.in l.j.in x.col.& ibi Ioã. Cal de cõfes.& in l.ea quæ.C.de cõdi.& demõ. Et qñ puniat magis factũ palam, ꝙ clam, vide per Bal.in l.j.C.de sum.trini.

Nonnunquam. De hoc habe
tis in l. qd er-
1 go.§.pœna grauior.s.de insa. † Nota ꝙ pro
pter multitudinẽ delinquẽtiũ pœna exacer
batur. qñq; totũ econtra: ꝙ propter multitu
dinẽ delinquẽtium pœna minuitur. Quid
enim si omnes huius ciuitatis, vel saltem ma
ior pars hominum delinquũt: minuetur ne
pœna? Dicit gl. detrahẽdũ est seueritati, v-
bi strages multorũ hominũ iacet: vt l. qui
cedẽ.s.de sica. ista gl. videt cõtradicere tex-
tui: quia in tex. multitudo est causa augen-
di pœnã. sed in gl.est cã minuendi. Respõ-
deo, quãdoq; delictũ est cõmissum à mul-
tis, & hoc cõstat: & tũc propter multitudi-
nẽ pœna minuetur: vt in gl. Quãdoq; deli-
cta non sunt cõmissa à multis. sed est dubiũ
ne cõmittat ꝓpter multas ꝑsonas aptas ad
hoc tũc exacerbat pœna. Ita loqt tex. Ista
gl. inducitur per doctores ad q.vniuersitatẽ
delinquente, vt mitius puniatur. Ista quæ-
stio est multũ subtilis, subaudi iudicio meo.
nam primo est videndũ, an vniuersitas pos
sit delinqre. Secũdo est vidẽdum, an possit
2 puniri. Et ꝙ possit † delinquere: videtur
tex.in l.metum.§.animaduertendũ. cũ sua
gl.s.ꝙ met.cau.& no.in l.sicut.§.j.s. ꝙ cu-
iusq; vniuer.nomi.& j.de reg.iur.l.aliud.§.
refert.& ibi gl. In cõtrariũ videtur tex.in l.
sed si ex dolo.§.j.s.de dolo. Præterea, vniuer
sitas est nomen iuris, & nõ habet animum,
nec habet intellectũ: ergo nõ põt delinque
re: vt l.j.§.j.s.si qua.pau.fe.dicatur. & in le-
ge, infans.s.de sica. Et hoc videtur tenere
Inn.extra, de senten.excõ.c.graue. Alij di-
cunt, ꝙ vniuersitas põt delinquere omittẽ
do: vt l.iubemus nullã nauẽ, C.de sacrosan.
eccl. non autẽ committendo, per rationes
prædictas. Horum opi. refert Cyn. vñ vl. l.
si qs in tãtã.in vlt.q.circa. ꝑsonas hoc non
placet: qa video vniuersitatẽ delinquere cõ
mittẽdo: vt in auth.item nulla cõitas. C.de
epis.& cle.& x.col.de pace tenen.c.j.& de
sta.cõtra liber.ec.§.itẽ qcũq; cõitas. Quid
dicemus? Breuiter ad intellectũ huius quæ
stionis debemus videre: primo † an vniuer-
sitas sit aliud ꝙ homines vniuersitatis. Qui
dam dicunt quod non: vt not.in dicta lege
sicut.§.primo.s.quod cuiusq; vniuersitatis
nomine.& l.prima.in fine. supra de colle.
illi. & hoc tenent omnes Philosophi, &
canonistæ, qui tenent quod totum non
differt realiter à suis partibus. Veritas
est, quod si quidem loquamur realiter,
vere, & proprie, dicunt verum. Nam
nil aliud est vniuersitas scholarium quam
scholares: sed secundum fictionem iuris
ipsi non dicunt verum. Nam vniuer-
sitas representat vnam personam, quæ
est aliud à scholaribus, seu ab ho-

a ¶ Nõnunquã. Quæro an vniuersitas. Adde Inn. in c. cũ ex iniũcto. de oper. no. nunc. & doct. oẽs in c. dilectus. de symo. el ij. & adde q̃ vniuersitas nõ dicit cõtumax, antequã cõgregari potuerit: vt in l. j. C. de libe. vniuersi. Et an appellatiõe hoim veniat vniuersitas: dixi post Bart. in l. ij. de verb. sig. j. Quo autẽ vniuersitas posit citari, vide in l. nõ põt. de reg. iur. & in l. me tũ. §. animaduertendũ est. §. qđ met. cau. & quo debet citari, dixi in l. sicut. §. j. §. qđ cuiusq; vniuersi nomi. Et an per contumaciã vniuersitas deponi posit, & priuari priuilegijs. not. de sen. excõ. c. qđ de his. & c. grauẽ. & vt fert Bal. in c. j. de mi. vas. g cõtu. est. Adde qđ Bal. de pa. Cõstan. in ver. vniuersitate. dicit q; ibi est text. q; vniuersitas damnũ dare dicit, et q; maior pars facit, tota vniuersitas fecisse videt. l. qđ maior. j. ad munic. Itẽ si aliqui consiliarij, & anciani faciãt, videt id facere ipsa vniuersitas. alleg. de vi & vi arma. l. sine me. Et ideo videmus, q; vniuersitas accusata respondet per syndicũ suũ habentẽ speciale mandatũ a ciuibus. C. de re mil. l. tã collatores. li. xij. nec reqrit q; illæ singulares personæ, q̃ delinquũt, nominẽtur in syndicatu: qa nõ constituit syndicus noĩe ipsorũ, sed vniuersitatis. de re. diui. l. intantũ. §. vniuersitatis. Et no. q; faciliꝰ fit ingressio contra vniuersitatẽ, quã cõtra singulares psonas: quia delictũ magnę vniuersitatis nõ põt esse nisi notoriũ & famosum: vt C. de offi. rec. puin. l. iustissimos. & arg. extra de iudi. in c. exhibita. saluo eo quod nota. Instit. de publ. iudi. in prin. & in c. fina. de dolo & contuma. Imo si iudex vult inquirere contra singulares personas, oportet q; fama sit specialiter contra eos, & non per procuratorem, si causa exigat retentionẽ psonæ cap. eos qui. de sent. excõ. lib. vj. & aliquãdo ista detentio est arbitraria, aliquando necessaria. Adde qđ Bal. de pa. Cõstan. in versic. si qui ex pte. dixit notandũ q; ciuitas potest obligari per iusminibus vniuersitatis: vt l. mortuo. §. de fideiuss. quod apparet: quia recedentibus oĩbus istis scholaribus, & alijs redeuntibus eadem tamen vniuersitas est. Item mortuis omnibus de populo, & alijs subrogatis, idẽ est populus: vt l. proponebatur. §. de re iudi. & sic aliud est vniuersitas quàm personæ quæ faciunt vniuersitatem secundum iuris fictionem: quia est quædam persona representata: vt dicta l. mortuo. Hoc etiam præmisso † si quærit, an vniuersitas posit delinquere. Rñdeo, proprie nõ potest delinquere: quia propriè nõ est persona, vt dictũ est: tamẽ hoc est fictũ politũ pro vero: sicut ponimus nos Iuristæ. Si quæratur, an vniuersitas delinquat. Dico q; sic, peccatũ omissionis põt cõmittere vniuersitas. Nam ipsa vniuersitas tenet aliquid facere, quod si omittit, vniuersitas omittit: licet hoc contingeret negligẽtia regẽtiũ ciuitatẽ. rñ ipsa dicit negligere: vt l. iubemus nullã nauem. C. de sacrosan. ecc. cõiũcta l. si procurator. §. si tutoribus. §. man. in fi. §. In delicto verò cõmisso, seu quod cõmittit faciẽdo, debes aduertere. Nam quædã sunt, quæ rãtũ fieri possunt per ipsam vniuersitatẽ, vt facere stata tuta, dare iurisdictionẽ, ponere collectas, & simi. isto casu põt vniuersitas delinquere: vt d. auth. itẽ nulla cõitas. de sac. san. ecc. in auth. cassa. & de sta. cõtra li. eccl. in prin. & §. item quæcunq; cõmunitas. Nec enim potest dici q; aliqs priuatus hoc faciat: sed hoc facit ipsa vniuersitas, in qua est illud ius: vt l. omnes populi. §. de iusti. & iur. & l. fi. C. de iurisd. om. iud. Quędã sunt, quæ nõ respiciũt ista iura residẽtia apud vniuersitatem vt cõmittere homicidiũ, vel facere violentiã, & similia: & tũc vniuersitas nõ põt hoc facere ꝓpriè: qm̃ ista requirũt personã verã: vt d. l. sed si ex dolo. §. j. §. de dolo. Sed dicit cõmitti impropriè per alios regentes ciuitatem, seu alios, quibus ciuitas cõmisit vigore statuti: vt l. j. in fi. cũ l. seq. §. de acqr. pos. & de libe. vniuersi. l. j. & ita intelligo l. metũ. §. animaduertẽdum cum sua gl. §. qđ me. cau. & l. aliud. §. referẽ. cũ sua glos. j. de reg. iur. Hoc præmisso † quæro, an vniuersitas [a] posit puniri. Doct. dicunt q; sic: sed alterabitur pœna, per hanc glo. Ita Cy. dicit in prælleg. l. si quis in tantã. sed domi. Inno. tenet q; vniuersitas nõ potest puniri criminaliter: sed potest conueniri ciuiliter. Ita dicit in c. dilectus. el iij. extra de simo. et d. c. grauẽ. de sent. excõ. Mihi videt q; dicat cõtra casum x. col. de pace tenenda & iurafir. §. j. vbi dicit, q; si ciuitas vel castrũ delinquerit rumpẽdo pacẽ, punit. Quid ergo dicemus? Aduerte. rõnes, quę mouebãt Inn. erant istæ: si vniuersitas puniretur crimina liter: ergo punirent pupilli, & infantes, qui nõ cõsenserũt, quod esset iniquũ. Prꝛterea, cùm mortuis omnibus hominibus, & alijs subrogatis, eadem. sit vniuersitas: ergo illi qui postea nascerentur punirẽtur. quod esset absurdum. Mihi videtur sic dicendum, quòd pro delicto non est dubium, q; potest vniuersitas conueniri ciuiliter, in eo quod ad eam peruenit: vt dicta l. metum. §. animaduertẽdum. §. quod met. cau. & l. sed & si ex dolo. §. j. §. de dolo. De eo verò quod nõ puenit, an possit ciuiliter, vel criminaliter cõueniri, puto idẽ iuriseſſe. In quo dico sic: Quædã sunt delicta, propter quæ filius punitur propter patrẽ: vt in crimine legis Iul. ma. & in crimine hæresis, vt C. ad l. Iul. ma. l. quisquis. §. j. extra, de hæreti. c. statutũ. lib. vj. de pœ. c. felicis. lib. vj. tunc isto casu põt vniuersitas criminaliter puniri: vt fuit factum de Carthagine, quę passa est aratrum vt §. qui. mod. vsufru. amit. l. si vsusfructus.

6 † Et ego vidi sententiã [b] diffinitiuã Imperatoris Henrici, quã dedit cõtra ciuitatem Brixiæ, quę fuit sibi rebellis, in qua dicebat illã ciuitatẽ esse subijciendã aratro, quã pœnã ex misericordia relaxauit. quæ sententia diffinitiua, est lex: vt l. fi. C. de legi. & ĩ istis cessant rõnes Inn. vbi possunt puniri parui propter maiores, & descendẽtes, pro-
7 pter ciuitates suas. Et ita fecit Papa † Bonifacius: quia propter delicta quorũdã Templariorũ, totum collegiũ Templariorũ fuit destructũ: quia erant hęretici. Quædã sunt delicta, in quibus filius non punit propter patrẽ: & hoc in casibus: in quibus dixi vniuersitatẽ delinquere, vniuersitas ipsa punietur. Tamẽ in modo puniendi est differentia: quia si quidẽ pœna cadit in vniuersitatem, ita q; nõ in singulos de vniuersitate, vt si debet publicari aliqua res vniuersitatis, ipsa vniuersitas punietur: vt d. l. iubemus. nullam nauem. C. de sacrosan. eccle. Sed si esset talis pœna quę eque caderet in vniuersitatẽ, & in singulos, vt est pœna pecuniaria: tunc si quidẽ est collegiũ, vt collegium priorũ, qui sunt numero decẽ, vel similium non punietur oẽs de collegio, sed tantũ illi qui cõsenserũt. Casus est in l. j. circa princi. §. de ma. cõue. in eo q; dicit, qui pẽtes fuerunt, &c. Sed si esset collegium magnum, & diffusum, vt est populus, seu aliqua cõmunitas: tunc quia discernere consentientes à non consentientibus esset difficile, tota ciuitas, & tota vniuersitas punietur: vt dicta authenti. item nulla communitas. & de pac. iura. firman. §. primo. Si vero esset de lictum quod non cadit in vniuersitatẽ proprie, vt homicidia, & rapina, & similia: tunc dico vniuersitatem puniri more priuatorum, si pœna potest in vniuersitatem cadere: vt dicta lege metum. §. animaduertendum. Sed si non posset cadere talis pœna, vt est pœna decapitationis. nam vniuersitas non potest decapitari, quia non habet caput verum, sed fictum: tunc illa pœna alterabitur in aliam: arg. huius gloss. & lege quid ergo. §. pœna grauior. & lege hos accusare. §. omnibus. in fi. C. de accusationibus. Dices tu, quare non amputatur illud caput fictum: hoc est, dissoluatur collegium, seu vniuersitas illa? Respondeo quia sequeretur illud inconueniens, quod dicebat Innocentius quia punirentur non culpabiles. Dices tu. Certe & in pœna pecuniaria illud contingit inconueniens, quia collecta imponetur illis qui non delinquerunt. Certe & in veritate ego † concede
8 rem istud, quod licet superior totã vniuersitatem condemnet, vt dixi: tñ illi, qui nõ de liquerũt nõ debent cõtribuere in solutione collectæ [c] de iure: arg. d. l j circa princi. §. de ma. conue. Et hoc vidi in quadam sententia diffinitiua Imperatoris Henrici. † Vltẽrius quæro: oẽs homines de ciuitate vniuersitate iuerũt ad occidendũ quendã: vtũ dicat vniiurandum, & sub iusiurãdo pacisci, licet non habeat animũ. Vnũ dicit, q; hoc iuramentũ est referẽdũ ad animũ ciuiũ, per ea quæ not. Inn. de sen. excõ. in c. gra ue. Item adde prædictis no. per bar. p illũ rex. in authẽ. item nulla cõitas. de epis. & cle. & in l. humanũ. C. de legi. & per d. Io. And. & Per. de Anc. in c. dilectus filius. de symo. q; bar. in tracta. qui sint rebelles. in verb. rebellãdo. ad fi. vide bal. in l. j. §. j. qđ ciuiusq; vniuer. noĩe & Spe. in tit. de acc. in prin. versi. sed nõquid possit. & Bal. in l. metũ. §. aĩaduertendum. q; met. cau. & in l. ciuitates. q; cuiusq; vniuer. Cyn. in l. si qs in tantã. C. vnde vi. in ver. sed pone. Et vide bal. in l. Polla. C. de his qui. vt indig. & in l. data. C. qui accu. Bal. in l. etiam. in v. & vj. col. C. de exec. rei iudi. in ver. & ego bal. in l. sicut. §. si quid. q; cuiusq; vniuer. no. & q; notat Bal. in authẽ. ad hæc. in vlti. colũ. C. de vsur. ibi: nõ consentientibus esset difficile. Vide nota. per Inn. & Io. And. in j. ca. de his quæ fiũt a ma. pte cap. bal. iauthen. sed oĩno. in iij. col. ne vxor pro marito. ibi criminaliter ergo punirent pupilli. Sed qualiter fiet executio cõtra pupillum, vel vniuersitatẽ, vide bal. sing. in l. etiã iij. col. C. de exec. rei iud. q; no. Ad de an vniuersitas possit puniri & conueniri. Ang. cõs. clx. & cxcvj. vide ẽt Oldra. in cõs. clxvj. & cccxv.

b ¶ Vidi ĩsam. Adde q; no. Barto. & q; ibi dixi ĩ l. hrẽditatem ad leg. Fal. vidẽ q; not. bal. ĩ auth. habita. in iij. col. C. ne filius ꝓ patre & q; ciuitas in terdicta & cõdẽnata, nõ redimet priuilegia ciuitatis: & q; ciuitas posit dãnari de crimine lęsæ maiestatis, & bona dari in prædam, tenet Bal. in l. ex testamẽto. C. de testa. mili. ibi: vt si debet publicari. Adde qđ in causa capitali vniuersitatis põt interuenire procurator. Ita fuit decisum per gloss. in l. sed si hac. §. fi. de in ius voc. & per Bald. in l. ij. ĩ. de accus. & vide in materia do. Abb. in ca. j. de postu. præla.

POMATES.

c ¶ In solutione collectæ. Hanc autẽ doctrinam Bar. hic tenet & sequitur do. Abb. in c. dilectus. secundo. circa fin. de symo. & in c. in Genesi. col. iiij. de elect. & tenuit Io. Andr. in cap. felicis §. j. de pœnis. in vj. in nouella. & ibi Gemi. multũ no. & Card. Flo. in cle. j. sup ver bo, ciuitas. co. xxiiij. de pœnis. & Ange. i cõsi. clxij. incipien. cũ multitudo. Et ꝓ istã doctrinam bart. inuenio consuluisse Pau. de Cast. consil. lxxxvj. incipien. in causa fortij. q; cum homines eiusdẽ villæ posuissent ignem ad fœnum certi nobilis, q; nõ sufficiebat ad hoc vt procederet libellus, probare homines villæ ignẽ posuisse, nisi etiã probareť q; hoc facerẽt animo deliberato, prius proposito & cõsilio. & Ioã. de Ligna. in cle. j. de pœn. referendo Imo. in ij. col. & do. Car'. in fi. q. vbi per eũ alias secorã Papa deffendit se ciuitatem Bonon. dicen. q; proximis annis pro ciuitate Florentię do. Franc. de Are. consi. clxiij. incip. sicut Io. dicit i Apoca. in xj. col. & seq. Et per hanc doctrinã debes limitare gl. in l. sed si ex dolo in prin. §. de dolo. quæ vult q; si ꝓ ciuitatẽ concurrunt homines ciuitatis, & cõmittatur aliquod delictũ, q; teneatur ciuitas: q; debet ĩtel ligi si prius conuocato consilio: vt hic, ꝓ Bar. & vide Feli. c. cũ oẽs. col. xv. de cõsti. & co. xvij. & plene Anna. ad hoc in c. dilectus. col. iij. & sequen. vsq; ad finẽ opp. suæ, & Ancha. vbi declarat. clviij. col. iiij. Videẽt Cepo. cõsi. xix. col. penul. & Anc. clxv. & Oldr. lxv.

a ¶ Quæro, si est. Si est punita vniuersitas, an possint puniri homines singulares. Vide per Io. And. in c. fin. de pœ. in vj. vbi dicit q; sic: qa quod debet vniuersitas nõ debẽt singuli: & ecõtrario l. sicut. §. j. q; cuiusq; vniuersita. Item põt vniuersitas teneri, & nõ singuli. Ita dicit fuisse factũ in ciuitate Viterbij: ar. l. semp. §. in se pulcro. q; vi aut clã. quia alia pœna est in peccatis vniuersitatis, alia in peccatis singulorũ. vide l. ne quid. §. de incen. ruinaufra.

b ¶ Posit relinqui. vniuersitas occidisse? gl. ĩ l. sicut. §. j. §. q; cuiusq; vniuer. no. mouet hãc q. & nõ determinat: sed veritas est ista, q; tũc videť facere vniuersitas, qñ deliberato proposito, & cõsilio hoc facit: alias nõ dicitur facere vniuersitas, sed dicuntur facere singuli. Casus est, iudicio meo, in l. semper. §. ij. §. q; vi aut aut clã. Et hoc videtur tenere glo. in l. aliud §. referẽ. j. de reg. iur. Isto ergo casu nõ posset fieri inquisitio cõtra vniuersitatẽ: sed cõtra illos homines singulares, qui hoc fecerunt. Plus dico q; si leuato vexillo, & pulsata campana iuerũt ad hoc faciendũ, q; non dicatur delinquere vniuersitas, si deliberatio nõ præcesserit: vt dictis legibus. & isto casu illi, qui eleuauerũt vexillũ, & cãpanã pulsauerũt, magis dicuntur incitatores personarũ, quã vniuersitas dicatur hoc facere. De hoc loquit C. de sedi. per totũ ti. Et isto modo q; præcedat deliberatio, intellige gl. in l. metũ. §. animaduertendũ. ŝ. quod met. cau. Puto tamẽ † q; posset sequi ratihabitio quod sufficeret ad puniẽdũ vniuersitatem: vt si ꝓ vim expulerint me de Castro, & vniuersitas illud sibi retinet: vt d. l. sed si ex dolo. §. j. §. de don. & l. j. §. deiecisse. ŝ. de vi & vi arma. quod etiam tenet Inno. in d. c. gra
11 uem. † Quæro, an ex delicto officialis teneatur vniuersitas? videtur q; nõ quia vniuersitas nõ videtur mãdasse officiali q; delinquat: vt l. si procurator. §. de cõdi. indeb. Non obstat l. iubemus nullã nauẽ. quia ibi officialis negligit nõ faciẽdo aliquid: & iõ videť q; ex facto officialis nõ teneatur, nisi secuta ratihabitione, vel mandato præcedẽte. De hoc tamẽ Cy. distinguit latius in palleg. l. iubemus nullã nauẽ. Quæro, si est
12 punita vniuersitas: † an possint puniri aliqui homines singulares? videtur q; non, a
quia secundũ hoc de delicto eiusdẽ hominis bis quæreretur. Dico sic: Quædã sunt delicta, quæ dicuntur fieri per vniuersitatẽ, vt dixi. & in illis sola vniuersitas põt puniri, tanq̃ faciẽs: alij singulares poterũt puniri tanq̃ instigatores, & fieri facientes: vt l. j. §. incidit. ŝ. ad Turpil. & l. hæc verba ŝ. de adul. cũ simi. Sed in delictis, quæ non fiunt proprie ꝓ vniuersitatẽ, erit totũ cõtra: quia facientes punientur de delicto: vniuersitas vero puniet tanq̃ fieri faciẽs, vel tanq̃ ratum habẽs suo nomine: vt ex prædictis apparet. Et ex hoc habes practicã. † Vltimo quæro: cõdẽnata vniuersitate, vtrũ impone tur collecta per solidũ, & libra, vel capita. Dixi in l. iij. §. actor. ŝ. de re iudi.

1 *Fratres minores, licet non possint habere proprium, an possint petere ex causa alimentorum? remissiue*

2 *Banniti an aquiparentur deportatis, vel dãnatis in metallum. remissiue.*

Vidam sunt serui.

Oppo. & videtur, q; dãnatis in metallũ possit relinqui: b vt l. si in metallũ. ŝ. de his quæ pro non scrip. ha. & l. legatum ŝ. de capi. dimi. Sol. q; hic dicitur, fallit in causa alimentorum: vt ibi. & hoc † facit ad qõ. an fratres minores, vel alij, qui non possunt proprium habere, saltem possint petere ex causa alimentorum: quod dixi plene in l. seruos. ŝ. de ali. & cl. leg. Secundo oppo. dicitur hic, deportati retinent ea quæ sunt iuris gentium: sed non ea quæ sunt iuris ciuilis. Secundum hoc contra, quia ex cõtractu iuris gentium oritur actio, quæ est iuris ciuilis, & obligatio ciuilis, quæ est de iure ciuili: vt Instit. de obliga. in princip. ergo isti nunq̃ poterunt petere aliquid. Respõdeo, in istis, in quibus obligatio reseruatur de iure gentiũ concediť eis habere actionẽ: vt l. si mandauero. §. is cuius. ŝ. man. & de re iud. l. si victum. cũ sua glo. ideo illud quod glo. dicit q; possunt vendere, & emere, non est sine effectu: quia habebũt actionẽ, licet sint iuris ciuilis. Item oppo. q; nemo fiat seruus ex supplicio: vt in auth. sed hodie. C. de do. inter vi. & vxo. Dixi plene in l. si victũ. Respondeo, q; illæ leges in hoc hodie corrigũtur, q; nullus dãnatus, qui debet superuiuere, efficiť hodie seruus: secus si nõ debet superuiuere: vt j. eo. l. qui vltimo. & ibi dicã.

2 Vltimo † ista lex. facit, quid perdant exbanniti, vtrũ æquiparentur deportatis, vel ad metallũ dãnatis. Non examino hic, sed examinaui in q. quam feci de hoc.

c ¶ Ogitationis. [c] De hoc dic vt per doct. in l. si quis nõ dicam rapere. c
C. de epis. & cler. & per Dy. in c. peccati. extra de regul. iur. libro vj. & tangam in l. j. in prin. ŝ. de extraordi. crimi.

c ¶ Cogitationis. Ad istã legẽ adde not. in c. felicis. de pœnis, in vlti. & quæ dixi in l. j. in fi. q; quisq; iur.

¶ Si non defendant. De materia huius legis notat Bar. in l. j. §. si quis vltimo. ŝ. de quæstio. & idẽ Bart. in l. iij. §. hoc aũt iudiciũ. ŝ. de dã. infect. & ibi vult q; quis põt innocentiã suã purgare iuramento a delicto, de quo fuit inquisitus. vide quę dixi post Bal. in l. data opera. xix. col. & in fi. C. qui accu.

¶ In metallũ. Vide Bar. in l. in furti. §. j. ŝ. de fur.

¶ Sine præfinito. Ista est lex. sing. nã habemus alibi, q; vbi lex dicit in diebus illis, intelligitur in duobus: vt in l. iter illã. §. j. de verb. oblig. & no. gl. in eũ qui Calendis. eo. titu. vide Bar. in l. si qs adulteriũ. §. j. ŝ. de adul. Itẽ dum lex dicit, de tribus terminis. intelligiť de tribus annis tm̃: vt est casus nor. Bar. ibi ĩ l. iij. §. sed si ita. de ann. legat. Itẽ vbi lex dicit ꝓ tempora, intelligitur de duobus annis: vt no. gl. iũcto text. & ibi Bald. in l. vsuræ, ꝓ tpa. C. de vsur. q; nõ puto verum, per istũ tex. et glo. hic in secunda solutio. hoc sentit. sed contra istum textum in lege quod si nollit. §. si quis ita. ff. de ædilit. edict. vbi in dubio intelligitur de duobus: vt ibi dixi. Itẽ istum textũ limita non habere locum in interlocutoria ꝓ l. fina. in princip. infra eodẽ. & habetur l. j. C. de postu. quid

e ¶ Inmetallum. [e] Facit ad quæstio. f
nem quod doctor, vel aduocatus antiquus possit seruire per subſtitutum.

1 † De quo dixi vobis in l. nemo. est qui nesciat. supra de duobus reis. & lege continuus. §. cum quis. supra de verborum obligatio. doctores tangunt in l. j. §. ne autem. C. de cadu. tol.

1 *Damnatus in metallum ad tempus, intelligitur de decennio: si autem est damnatus simpliciter, intelligitur perpetuò*

f ¶ Sine præfinito. [f] Hæc lex est
nota. & singularis: & forte non reperies sibi concordantem. Oppon. C. eodem. lege seruus. Respondeo, quandoque quis damnatur in metallum simpliciter: tunc intelligitur perpetuo, vt ibi. Quandoque damnatur ad tempus non exprimitur: & tunc intelligitur de decen
1 nio. † Casus est hic nota. Quandoque damnatur ad beneplacitum iudicis: tunc dic, vt dixi in lege centesimis. supra de verborum obligatio. & per docto. in l. fin. C. de contrahen. emp.

1 *Arma expulsi de ciuitate ob rebellionem, vbicunque sunt pręla in sui honorem, destruuntur.*

¶ Orum. Nota q; quãdo aliqs
1 est expulsus de ciuita te † propter proditionem vbi

si lex dicat nõ multum tempus. Certe intelligitur per sex menses, secundum vnum intellectum in l.excipiuntur.ff.ad Sylla.vide Bar.oĩno in l.si adulterium.§.j.de adulte.& Bal.dicit,ꝙ non est alibi,in l.j.C.de postu. Et vide ad beneplacitum iudicis,an intelligatur esse perpetuum.in l.sufficit.š.de condi. indeb.vide Domi.in c.fi.de rescrip.in vj.& in c.si gratiose.eod.titu.

a ¶ Diui fratres. Istũ tex.alleg.no. Bar.in l.in re furti.§.j.š. de cõdi.fur.vide Abb. in c.ij.de pur.vulg. & istũ tex.alle. Bal. in l.error.ad fi.C.de iur. & fac.igno. De reuocatione erroris iudicij,de quo p eundem in l. diem proferre.§. nunc dicendum.de arbi.p Bar. & Bal.in l.ij.de sen. ex breui. reci.C.

b ¶ Nota casum. An in causis criminalibus postq̃ est cõclusum in causa,admittatur probatio: habetur per doc.& ibi dixi in l.admonẽdi. de iureiuran.

c ¶ Admittat̃ probatio. Adde Bal.in l.j. in iij.col.C.de cõdi. ind.in versi. quarto quęro.& habes in l. Imperatores.ff.de re iudi. In causa autẽ ciuili instrumẽta non possunt ꝓduci post quã est cõclusum in causa, nisi essent de nouo reperta secundum Bart.in d.l.admonendi.

d ¶ Nõnunquã. Adde qđ no.Bar.in l.constitutiões. de appel. & nota de illo q clamauit ad arma,ad arma. & qđ de eo qui clamat succurrite, vide Bar.in l.iiij.§. adiectũ.vi bo.rapt. Et ad ista vide Bal. in l.ij.C.de edẽ.et in l.j.eo.tit.& in l.fallaciter.de abolitio.& ibi de rumore in populo,& tumultu clamãte,vide glos. seq. quæ incipit,bene facit.& vide ad materiã in l.obseruare.in in fi.de offic.procõs.

e ¶ Serui cæsi. Bene facit gl.xlj.dist.nõ cogant̃.in gl.q incipit, ar.& quod not.Bal. in l.nobiliores.C.đ cõmer.& mer. li.xj. & istud dictum melius cadit sup hac l. super.§.non omnes. Ad istũ §.adde quæ not.Bar.in l.ij.in fi. š.eo.& do.Abb.ĩ c. pastoralis.in fi.prin. in vltimo not.extra de offic.deleg.Et qñ nobilis puniat̃ tanquã vilis,vide Bal. in l.nemo.C.de summa tri.& fide cath.

f ¶ Grassatores. Vide glos. in §.nouissime. Institu.de suspe. tutor.

g ¶ Famosos. Et dicit iste tex.quod ibi suspenduntur, vbi furtũ fecerunt. Adde Sali.ĩ auth.Si vero.de adul. Bald.per illũ text. in l.j.C.de Nili ãgge. non rumpen. Et qualiter in-

cunq; arma eius sunt depicta in sui honorem,debent destrui.

1 ☞ *An propter diuturnitatem temporis pœna aggrauetur,vel subleuetur.*

SI diutino. Oppo. & videt̃, ꝙ propter diuturnitatem temporis pœna aggrauetur:† vt l.aut facta.§.tempus.š.eod.titu. Vera solutio est ista,quæ tangitur in princ. glo.quędam sunt delicta momẽtanea,quæ reiterationẽ nõ recipiunt:& tunc quis tale delictum cõmisit antiquo tempore,& nũc de eo punitur,pœna debet aliqualiter subleuari:& ita loquit̃ hic.quod intellige,si tẽpore recenti maleficij commissi de hoc non fuit cognitũ.Secus si in recenti tẽpore fuit cognitum:sed propter eius absentiã,& cõtumaciã pœna fuerit apposita:vt l.ij.C.de requi.reis. Quædam sunt maleficia,quæ licet sint momentanea,sunt tamẽ reiterabilia,vt in adulterio: si aliqs tenuisset aliquã vxorem suam in adulterio longo tempore, deberet propter hoc acrius puniri:vt l.mariti.§.sex mensium. & quod ibi nota.š.de adult.facit ĵ.eo.l.capitalium.§.solent. &§. famosos.Quædam sunt delicta, quæ non sunt momentanea, sed habent actum successiuũ:vt quãdo aliquis est fugitiuus, vel emansor:tũc pœna debet augeri,non diminui:vt l.aut facta.§.tempus.š.eo.tit.

1 ☞ *Si post sententiam diffinitiuam apparet de innocentia rei,potest absolui de gratia speciali.*
2 *Et post cõclusionem causæ admittitur in criminalibus probatio per instrumenta.*

a DIui fratres. [a] Tene menti hanc legem,& nunq; obliuiscaris. Nota † ꝙ post sententiam,diffinitiuam,si apparet de innocentia rei,potest absolui ex gratia speciali: vt hic,& dixi in l.j.§.fin.š.de quæstio.quod tene menti. Secundò nota casum [b],in quo sententia rescinditur prætextu instrumentorum de nouo repertorũ. Contra hoc opp. de l.Impatores.š.de re iud. Sol.nõ rescinditur de iure cõmuni:sed ex principis beneficio sic. 2 †Ex hac lege credo,ꝙ post conclusionẽ causę,& post testium publicationem admittatur probatio [c] per instrumẽta in causis criminalibus: sicut dixi de testibus recipiẽdis in causa criminali,quod possunt recipi post causæ conclusionem,& testium publicationem in causis criminalibus:vt dixi in l.j.in fi.š.de quæstio.

C Apitalium.

SOlent. Tex. ibi:accommodare,id est acclamare:vt turbent populares, dum falso clamant foras,vel arma.

d Nonnunquam. [d] Opp. C. de seditio.l.j. dicit glo.illa lex debet intelligi secundũ istã. 1 †Tu dic qñq; isti faciunt tumultũ per lasciuiã:& tũc debet procedi eo ordine qui ponitur hic. Qñq; faciũt rumorẽ ex ꝓposito, acclamãdo fortiter,ꝙ moriantur illi qui regunt:et tũc habet locũ titulus de seditiosis.

telligatur ille tex.in fi.dũ dicit,ad bestias dãnati. Vide gl.no.in l.ij.š.arb.fur. cæsa.in ver.itẽ oppo.&c. An pro furto quis posit suspendi, vide Barto.in l.leuia.in prin.de acc.

h ¶ Quæro qs. Quis dicatur famosus latro,vel fur,vide aliquid de materia p Bar.in l.ij.š.de fur.Est & alia species furãdi,de qua in l.fi.š.de extraor.crimi.

e Serui cæsi. [e] Nota ꝙ sicut homines nobiles ex cõsuetudine nõ suspenduntur,nec patiuntur istas viles pœnas.Idẽ de alijs popularibus, & diuitibus,& honestioribus.

1 ☞ *Lex præbet securitatem omnibus.*

Ad statuas. Nota tex.ibi: cũ enim leges omnibus hominibus,&c. 1 †Nota ꝙ leges omnibus præbẽt securitatẽ. Vnde securitas nõ potest postulari,nisi appareat causa. Non enim præsumitur quis velle offendere aliquẽ, nisi causa appareat.

f Grassatores. [f] Opp. j. ead.l.§.famosos. Respõdeo, hic loquitur de aggressoribus tantum, qui maleficium nõ perfecerũt: sed in contrario loquitur de his qui maleficium perfecerũt.

Qui ob inimicitias. Materiã huius §.habes plene C.qui accu.l.data opera. per Cyn.dicam in l.qui ædes.š. de incend. rui.nau.

In exulibus. De hoc vidistis š.e. titu.l.relegati.

1 ☞ *Quis dicatur famosus latro,vel fur.*

g Famosos. [g] §.noster intelligit̃ duobus modis. Vno modo intelligitur,vt latro dicatur fur, qui clam furatur. Alio modo intelligitur de latronibus,hoc est,derobatoribus stratarũ, q hoc faciunt publice.Secundũ primã lecturã oppo.de l.fi.š.de fur.in auth.vt nulli iudi.§.pe. vbi pro furto quis nõ morit̃.Solu. Aut est fur famosus:& suspenditur,vt hic. Aut nõ est famosus: & non suspenditur, sed aliter puniatur:vt in contrario.Ita dicit g..hic, & in auth.sed nouo.iure.C.de seruis fugiti.& in corpo. vnde sumitur. Item opponitur. ꝙ pro vno furto quinq; solidorum quis in distincte suspenditur:vt in titu. de pace tenenda.§.si quis quinq; solidos.x. collatiõe. Solutio.cõcedo ꝙ per illã constitutionem sic punit̃.& per hoc est recessum à legibus antiquis.Dicũt tamẽ quidã,ꝙ per illã constitutionẽ,quæ est in.x.colla.de pace iura. fir.§.iniuria.vbi dicitur,iniuria, seu furtum legitime puniatur.videt̃ redire ad istas leges antiquas.licet gl.ibi finaliter contrariũ teneat.tamen quicquid hodie sit, in qualibet ciuitate Italię sunt statuta de hoc: sed de iure communi tenerẽ illam glo.Secundo oppo.prout secundo modo modo legit̃ & videtur ꝙ debeat puniri lege Iul. de vi pub.& l.iij.in princip. supra ad legem Iul. de vi pub.Solu. ibi quando semel tantum fecit:secus si esset famosus latro:tunc pœna augmẽtaretur propter illã qualitatẽ: vt hic. 1 †Quæro,quis [h] dicatur famosus latro vel fur.Dicunt quidam,illi,qui hoc sępius fecerunt.Ita dicit gloss.in authen.sed nouo iure.C.de seruis fugiti.quod puto verum,si contra eos de hoc fama publica laborabat: vt colligitur ex hac litera, dum dicit famosos.Et intellige hoc de his, qui perfecerunt delictũ,alias secus:vt š.ead.l.§. grassatores. Vltimo gl.dicit,ꝙ per Lõbardiã aliter punitur

Ang.hic dicit, ꝙ nõ intelligit famosos latrones,q assidue furant̃, sed vbi aggrediũtur,cũ armis,aut vi auferũt de sepul. vio.l.p̃tor.§. aduersus eos q cadauer.vide gl.in l.respiciens. §.delinquunt.š. eod. & ibi quis sit latro, & per quod actus inducatur.et vide glo. in c. inter alia super verbo,latro. de immu.eccle.in fi.Et facit qs dicatur cõsuetus latro, & p quos actus inducatur. Et dicit Cyn.in l.ij.C. de rebus cred.ꝙ qui blasphemauit bis, vel ter,nõ dicitur cõsuetus blasphemare. Quid de verbo,solutus:vide bart. in l.j. C.quomodo & qñ iudex.Adde l.iij.C. de epi.audiẽ.vbi dicit,ꝙ cõsuetus,& famosus fur,dicitur p vnũ furtũ.vide bal. in d.authẽ.sed nouo iure.C.de ser.fugiti. versi.iij nota p Moder.in c.fi. de furtis. & per Bart.in l.ij.š. de fur. Et nũqd pro multis paruis furtis: quis tanq; famosus posset suspendi,vidẽ Bal.in c.j. §. iniuria. de pace iura.firman. Et differentiã inter latrones & fures,vide in auth.sed nouo iure.C.de ser.fugiti. & Insti.vi. bon. ra. in princ.& not.Canonistæ in capit. ex parte.extra,de testibus.Et quid si statutum facit mentionẽ de robaria, vide per Bal.in auth. sed nouo iure.in iij.col. C. de seruis fugitiuis.et l.si te. C. de infami. Quis dicatur prędo, qui accipit rẽ absq; voluntate domini, & etiam si sit debita tex.est in l.si ex stipulatiõe.quæ est lex v. š.de acqui.pos. & est glo.in l. eũ q.in verbo.non omne.de furtis.& no.gl.in auth. nauigia. C.eo. Quis autẽ sit deprædator, & deportator, vidẽ tex.in l.si qui aduocatorũ.C.de postulando.dicit ibi Bal. ꝙ illud vocabulum est parum in vsu, & in paucis locis reperitur.Adde tex.in l. j.§.j.ff.de abigeis.nota etiã Bald.in l.frumentũ.per illũ text. C. quæ res vendi possunt. & dicitur furtũ esse genus, qđ continet sub se rapinã.Ita dicit bar. in l. duobus.§.si qs inuẽta,de iureiurand.Et de differentia inter

furẽ & latronẽ, vide ĩ cap.ex parte.& qđ ibi doctores,de restitutio. per Ang.in §. pen.in auth. vt nulli iudi.& per Bar.in d.auth.sed nouo iure.& Bal.in auth.nauigia. C.de furtis.

a ¶ Qui vltimo. Damnati ad mortẽ efficiũtur serui pœnæ. fallit si appellatũ est. Item fallit si sententia fuerit nulla.Item si per sentẽtiã interlocutoriã sit appellatum.hoc voluit Bal. in d.l.j. C.ne ex deli. defunc. Et dũ ponit Bar.hic,quid in bãnitis,vide Bal. ĩ l. fi. š.si a non cõpe.iud. Si dãnatus ad mortem euaserit, nõ poterit testari.Facit ad id quod not.Bald.in l.ex ea causa.š.de postu.& vide Bar.in l. si is qui.§.j.de testamen.Bart.& Bal.in l.j.C.de sacrosanc.eccle.& quod no. Inn. in c.quærenti.de offic.deleg.& no.Barto.in l.cũctos populos.in penul. col. de sum.trini.& Imo.in d.l.si quis filio.§.irritum.de iniusto testamen.gloss.& docto. C.de do. inter virũ & vxorẽ.in authen. sed hodie.& Bal. & Imo.in l.seruo legato.§.fin. de lega.j.& Bal.in l. fina. C. si a non compe. iudi.Et ad hoc vide Bartol. pulchre in l.si eius.š. de testa. & per Ro. in l.j.de re iudic. adde Bar.in l.non tantum.de appel.

b ¶ Qđ intellige. An dãnati ad mortẽ possint facere testm̃, vide pulchre Bar. in l. si eius.ff.de testamẽ. & Bar.in l. cunctos populos.C.de summa trinita.

c ¶ Hodie corrigitur. An hodie dãnati ad mortẽ efficiantur serui pœnę,vide in l.si quis mihi bona. ff. de acquiren. hæred.

d ¶ Vltimo qro. An sententia corporalis posit mandari executioni intra decem dies,adde Bar.per illum tex.no.in l.non tantũ.de appel. vbi vide.adde quod no. Bal.post Bart.in l.si quis.§.hi qui. de iniusto testa.per Bart. in l.si qua pœna. ff. de verb.sign.& Bal. in l.fi. in vlt.col.si a non compe.iudi.per Roma.in l.j.de re iudica.ibi:breuiter debetis scire, ꝙ quædã executio.vide quod no.in l.fi.C.si a non cõpe.iud.Adde Barto.post Gul.in l.fur. §.j.ff.de fur. Bal. Ange.& do.Io.in l.qui a latronibus. §. j. ff. de testa.Bal.in l.ob-

nitur furtũ.quod dic vt in glo.& plenius in d.glo.de pace iura.firman.§.iniuria.

Maiores. Oppo.contra §. nostrũ. de l.presbyteri.C.de episco.& cle.Dic vt dixi š.e.l.quędã delicta.

1 ☞ *Damnatus ad mortem, statim efficitur seruus pœnæ, & testamentum ab eo non ualet.*
2 *Damnatus ad mortem quod possit examinari cõtra alios ad aliquale indicium.*
3 *Istã lex per authen.sed hodie.C.de dona.inter uirum & uxorem,non corrigitur in damnato ad mortem.*
4 *Sententia excõmunicationis,quòd trahat secũ executionẽ.*
5 *Sententia corporalis,quòd non possit mandari executioni, de ea quæ fit ab homine intra decem dies qui dantur ad appellandum.*

a QVi ultimo. [a] Ibi:statim &c.no. 1 †ꝙ ad mortẽ dãnati statim efficiunt̃ serui pœnæ,vt hic.& vidistis.š. eo.tit.qđ ad statum.& sic ista sententia trahit secũ executionẽ:vt no.in l.si quis filio exhæredato.§.irritũ.de iniust.rup.testa. & hac gloss.& ideo istorum dãnatorũ ad mortẽ b nõ valet testamentũ. Qđ intellige [b] in dãnatis ab eo,qui habuit iurisdictionẽ:vt l. ij.§.fi.š.eo. Et puto hoc idẽ esse etiã si euaserint,vt si essent abrepti de manibus familiæ post sententiã latã.In præsenti non dico ita de bãnitis,vt dixi in q.quã disputaui de exbannitis. 2 †Vlterius no.quod licet isti sint serui pœnæ,tñ possunt examinari ad aliquale indiciũ contra alios:vt hic in fi.dixi in l.maritus.š.titu.j. Oppo. in aut̃.de nup.§.quod autem posita.C.de dona.inter virũ & vxorẽ. aut̃. sed hodie. 3 †Respõdeo,illud quod hac lege dicitur c hodie [c] corrigit̃ in ingenuo:secus in liberto.Sed illud quod hic dicitur,ꝙ corrigit̃, est verũ in dãnato in metallum:sed in dãnato ad mortẽ,nõ corrigitur ista lex, sed remanet firma:vt no.d.aut̃.sed hodie. facit l.eius qui.& quod ibi not.per gloss.& 4 Dy.š.de testa. †Vlterius lex ista inducitur per glo.nostrã contra Canonistas qui dicunt,ꝙ sententia excomunicationis secũ trahit executionem:& ideo ab ea non potest appellari:vt extra de appella.c.pastoralis.§.fi.quod videtur cõtra hanc legẽ cõiuncta l.si quis filio exhęredato.§.hi q. š.de iniusto,rup.testa.& quod no.per gl. C.si à non compe.iudi.l.fi.Sed quicquid gloss.dicat,dico ego ꝙ sententia excõicationis est alterius naturæ,q̃ ista:quia illa est medicinalis,nõ mortalis: vt in c.j.extra,de sen.excõ.lib.vj.& ideo circa illã tene opi.Cano.vt no.in d.c.pastoralis.& in Spe.de appel.§.in quibus.versic. xvij. & 5 vers.seq. Vltimo†quæro [d] circa hãc d legẽ,vtrum sñia corporalis posit mãdari executiõi intra decẽ dies,qui dant̃ ad appellandũ? Videtur ꝙ nõ,j.nihil noua.ap. pen.l.j.circa prin.ꝙ ibi no.in gl. In contrariũ videtur hic text.qui dicit statim & gl.dicit hoc super verbo, perdũt. Et pro hoc videtur expressum in l. addictos. C.de episco.audiẽ.per quas leges hoc tenet Guliel.de Cug. Non obstat l.j.j.nihil no.ap.pen.quia ibi loquitur in ciuilibus. Ratio diuersitatis est,secundũ eũ:quia in criminalibus põt quilibet appellare pro reo:vt l.nõ tm̃.j.de appel.qđ in ciuilibus nõ est:in quibus nõ põt appellare,nisi tm̃ ille,cuius interest:vt l.à sententia.j.de appel.Spe.videt̃ tenere cõtrariũ in titul. de execu.senten.§.videndũ.versi.porro.Breuiter debetis scire,ꝙ quędã est executio, quæ fit à iure:vt ꝙ efficiat̃ seruus,vel infamis,& similia:& tũc talis executio fit statim lata sententia:vt hic,& l.quod ad statũ.š.eo.& l.furti.in princi.š.de his qui nos infa. Quædam est executio, quæ debet fieri ab homine:&,vt puto,debet differri post decẽ dies:vt d.l.j.& quod ibi no.j.nihil no.appel.penden.Non obstat l.addictos.quia ibi fiebat executio ante:& male faciebat iudex,qui hoc faciebat.vel forte renunciauerat appellationi [e] ideo permittit̃ alijs appellare. Et hoc videt̃ sentire glo.quod solum executio iuris fiat intra decem dies:& hoc putarem verius de iure:sed de cõsuetudine seruatur contrarium:quia illi decẽ dies non expectãtur.

1 ☞ *Sententia refertur ad libellum.*
Lex mitior in dubio uidetur intentata.
2 *Libellus incertus ex circunstantijs non declaratus quòd procedat in criminalibus,quia poterit in processu declarari.*
Libellus,accuso te quòd percusisti me cum ense quòd procedit,licet non dicatur in qua parte corporis,uel cũ sanguine.
3 *Damnatus lege Iul.de ui priuata infamatur.*

f SI præses. [f] 1 Nota†ꝙ sententia refertur ad libellũ Secundo nota ꝙ in dubio videt̃ intentata lex mitior:vt hic. Opp. dicitur hic,si præses ita interlocutus,&c. contra,ex interlocutoria quis non infamatur:vt l.verbũ.& l.interlocutio. C. de his qui no.infa.Solu.quod hic dicitur,interlocut9 est,intellige diffinitiue. Ad hoc facit.C.de sent.l.post sñiam.Contra hoc extra gl.opp.primo prout loquitur in interdicto,ista sentẽtia põt dici diffinitiua: quia continet incertũ.nõ enim dicit circa quam rem vis sit cõmissa:& ideo nõ declarat̃ quid veniat in restitutione:ergo sententia nulla:vt C:de senten.quæ sine cer. quanti.per totũ.Sol.debes intelligere ꝙ hic dicatur vim fecisti,s.vim obiectam in libello:& sic per relationem ad libellũ:vt l.ait prætor.§.j.š.de re iudica. & quod ibi plene dixi. Item opp.ad idem prout hęc sententia refertur ad accusationem criminalem. Nã vis quædam est licita,quædam illicita:vt probatur in l. creditores. C. de pig.ergo si iudex pronunciat,vim fecisti,non sequitur, ergo es puniendus:vt l.j.§.j.š.ad Turpil.& ibi dixi.Respondeo eodem modo,ꝙ hic dicitur,vim fecisti,s.obiectam in libello: ita ꝙ ad illam se retulit,vel expsse,vel ex præsumptione istius legis. Vltimo oppo.& videtur,ꝙ ista lex in fi.sui male dicat vbi dicit,vtriusq; crimina obiecta sunt contra in l.senatus. š. de accusa.vbi dicitur,ꝙ quis non potest accusari diuersis legibus.Sol.quod hic dicitur,vtriusq; legis crimina sunt obiecta, id est crimen,quod põt vtraq; lege puniri secundum diuersas circunstantias,vt si fuisti accusatus ꝙ aliquem deiecisti, inferẽdo sibi violentiam,nec dixit cum armis,vel sine armis. & sic potest vtraq; lege comprehendi secundum diuersas quali- g tates: tunc intelligitur mitior. [g] ita loquitur hic. Ex quo 2 nota†ꝙ in criminalibus procedit libellus per circunstantias h non declaratus [h],& poterit postea in processu declarari: sed si non declarat,mitior intelligitur:vt hic.Sed si omitteretur aliquid de substantialibus,quæ requiruntur in libello, vt l.libellorum.š.de accusa. tunc libellus non procederet, vt vidistis in l.libellorum.§.quod si libelli.Ex hoc apparet quod proce- i dit talis libellus [i],accuso te quod percusisti me cum ense: etiã si non dico in qua parte corporis: & etiam si non exprimo cũ sanguinis effusione,vel sine. Vltimo Hugo dicit per hanc

seruare.§. proficisci. ff.de offi. proconsul. & ĩ l.addictos.C.de episcopali audien.et no.in c.si qñ.de offi. deleg.Bar.in l. j. C. ex delict.defunct.in vij.colũ.& qđ not. Bar.in l.non tantũ. j.de appel.Inn. in c. quærenti.de offi.delega.Bart.in rub.de re iudi.iuxta fi.

e ¶ Renunciauerat appellationi. Istud dictũ reputat̃ multum not. ad limitationẽ glo.no.in l.pactum. š.de pact. & dic vt dixi in l.non tm̃. de appel.p Bar.in l.custodias.š.đ pub.iud.

f ¶ Si præses. Nota tñ ad hãc legẽ,ꝙ ĩ enormibus, iudex debet vti seueritate, non grauitate.l.duobus. ibi:seuere vĩdices.š. de re iudica.Ita dicit Bal.in l.ea quæ.in fi. C.de cõdi.inde.tex. in l.respiciendũ. §.j. š.e.Bar.in l.Pedius. š.de incẽ.rui.naufra.

g ¶ Intelligit̃ mitior. Adde Inn.in c.cũ dilectus.in verb.iustitia.de ordi.cog. vbi vide.

h ¶ Non declaratus. Adde ꝙ in ciuilibus procedit:vt in l.j.§. si quis argent.deposit.& quod ibi not.

i ¶ Procedit talis libellus. Et ꝙ postea posit declarari in processu,adde in simili.Barto. in l.j.in iij.colũ.ĵ.de appella. adde Bald. in l. edita.in xx.colũ. C. de edendo. & allegat Bart.hic,& in j.cõsil. & adde quod habet in l.in delictis.§. si detracta.de noxa. Vide text.in l.iij.§. cognoscit.de officio præfect.vigi. de interlocutoria.

3 †legem,quod dānatus lege Iul.de vi priuata non infamatur:sed male dicit, & reprehenditur hic in glo.vt plene apparet in glossa.

1 ☞ *Pœna quæ imponitur ad tempus,post tempus uidetur remissa.*
2 *Verbis legis,& edicti stare debemus.nu.2.*

a FRatres. a No.text.ibi: quia temporalia,&c.No
1 ta ex hac l.† quod pœna,quæ īponitur ad tempus,post tempus videtur remitti:vt hic,& in l.Imperator.ṡ.de postu.
2 Secundo no.†tex.ibi dum dicit:ratio iuris,& verba constitutionis.Ex quo nota quod debemus stare verbis legis,& verbis edicti:vt hic,& l.j.§.si is qui nauē.de exer.& l.prospexit.qui & a qui.ṡ.& l.qđ constitutum.ṡ.de mili.testamen.& l.constitutionibus.j.ad municip.quod facit ad statuta.

S Eruus.

DOs. Ad euidentiā scias, qđ delator,qui non perficit delationem,punitur:vt l.deferre.j.de iure fisci.

I Nmetallum. Vidistis ṡ.eo.l.qui vltimo.

IN.§.dardanarios. Vidistis ṡ.in l.annonam.ṡ.de extraordi.crimi.

SIquis aliquid. Opp.& solue vt in glossa.

b Authores. b De hoc vidistis ṡ.eo.l.capitaneū.§.solent.

Qui abortionis. De hoc dic vt ṡ.de sica.l.iij.§.sed ex senatusconsulto.

c Testamentum. c Dic de hoc vt l.si quis legatū.de falsis.

Instrumenta. No.contra aduocatos,& notarios,qui instrumenta eis producta,& exhibita dant alijs.

d Miles. d No.ꝙ ille qui ꝑcutit seipm,venit puniēdus.sic j.de re mili.l.omne delictum.§.qui se.

1 ☞ *Grauius punitur quod fit per pecuniam,quam quod fit sine pecunia.*

CIcero. Nota quod grauis punitur quod fit per pe
1 cuniam† quā quod fit sine pecu
e nia.quod facit cōtra assassimos e,qui occidunt aliquem propter pecuniam.De quo dicam in l.non solum.§.si mandato.& §.Proculus.ṡ.de iniur.De materia huius legis qualiter puniatur ille, q facit aliquē abortiri:vidistis in l.diuus.ṡ.de extraord.crimi.

f METrodorum. f No.hanc legem contra eos qui receptant exbannitos de quo vidistis in l.ij.de recepta.

1 ☞ *Pœna specialis si reperitur apposita super crimine, & etiam pœna generalis,quādo illa generalis trahatur ad specificata.*
2 *Ratio diuersitatis,an pœna specialis,& generalis imponitur eadem lege aut diuersis.*
3 *Stantibus duobus statutis,quorum uno dicitur,quòd testis possit de falso accusari intra mensem,alio quòd de falsitate possit intra decem annos accusari:testis non potest post mensem accusari:licet uidenda sint uerba statuti.*
4 *Stante statuto,quòd pro delicto facto de nocte pœna duplicetur.Item in platea.Item in festo:si delictum committitur de nocte in platea,& in festo qualiter duplicabitur pœna.& nume.2.*
5 *Prædicto statuto,& facto si inte,simplum duplicabitur.*
6 *In duplo inest simplum,nisi aliter appareat.*
7 *Stante statuto,quòd si nobilis offendat popularē,puniatur pœna quadrupli eius quo puniretur popularis: & nobilis offendat populares de nocte in platea & in festo,qualiter punietur.*
8 *Statutum de duplicatione pœnarum, an habeat locum in pœnis non limitatis,sed quæ imponuntur arbitrio iudicis.*
9 *Statutum prædictum quòd habeat solùm locum in pœnis existentibus in quantitate,non in specie.*

g SAnctio legum. g Hec est l. multū notabilis.Gl.intelligit hāc legem si multæ sunt pœnę limitatę à iure in delictis.est etiā in iure quædā clausula generalis,quæ dicit,ꝙ vbi pœna nō reperitur limitata,imponitur arbitrio iudicis: vt l.ii.ṡ.de crimine stell.Certe ista clausula nō porrigitur ad specificata. Ad istā lec.opp.quia sc̄dm hūc casum gl.illa clausula generalis nō īponit certā pœnā, sed arbitrio iudicis:sed tex. hic dicit, certam pœnā irrogat.ergo mala est positio casus glo.R n̄deo,imo est certa:quia illa videt̄ expressa quā iudex declarabit. ad hoc l. vnū ex familia.circa prin.ṡ.de leg. ij. & l. asse toto. ṡ.de hære.insti.qđ no.& l.institutio.ṡ.de cōdi.insti.quod no. Secundo ad hanc l.opp.quia in fi.hic dicitur eadē l. sed sc̄dm hāc positionē casus diuersę sunt ll.quæ loquunt̄ generaliter, vel specialiter. Huius contrarij timore dicit gl. eadē lege,.in genere,nō eadē in specie.Ista licet possit satis sustineri,tn̄ facit magnā violētiam literæ:& ideo Dy. intelligit hāc l.alio modo ponēdo casum sic:ponit ꝙ aliqua lex,vel statutū plura capitula habet,in quibus est imposita certa pœna, postea in fine est apposita clausula generalis.certe illa nō porrigitur ad specificata.Ita intelligit Dy.hanc l.ꝙ mihi pl9 pla
h cet. Tamē ad hāc lect.oppo.de l.j.§.j. h ṡ.de oper.no.nun.& l.j.§. dixerit aliquis. ṡ.de publi.Sol.Qn̄q; pœna specialis , & pœna generalis imponuntur eadē l.seu eadem cōstitutione habēte plura capitula tūc clausula generalis nō refert̄ ad specificata.Casus est hic.qn̄q; imponit̄ in diuersis legibus,& cōstitutionibus pœna generalis,& specialis:tūc vtraq; lex locū habet.Ita loquuntur cōtraria.Plus quidā dicūt,s.ꝙ vtraq; pœna habet locū quo ad originē,& quo ad executionem.hoc ipsi ꝓbāt per l.iubemus.C.de sacrosan.eccle. coniuncta l.non dubium.C.de legi.Nā in l.non dubiū.pœna imponitur generalis annullationis cōtractus facti cōtra legē.in l.iubemus imponitur specialis pœna alienationis cōtra legē:& tn̄ vtraq; pœna habet locū etiā quo ad executionem. Horū opi.refert Cy.C.de sepul.vio.l.qui sepulchra.Ista opi. videt̄ cōtra casum l.senatus.ṡ.de accusatio.secūdū vnam lect. prout ibi loquitur de homicidio, & parricidio:& tn̄ ex vna tantū lege debet fieri executio:vt ibi dicit̄.& ideo d. Ray.de Forli.in quadā sua disputatione dixit vnū bonum verbum,ꝙ si quidē pœna generalis imponitur per legē, & specialis per hominem:tunc vtraq; concurrit,etiam quo ad executionem: vt d.l.non dubiū.cōiuncta l.iubemus.Sed qn̄ vtraq; pœna venit imponenda per hominem:tunc quo ad originem habēt lo cum

ta paria esse, aliquid esse certū,& certificandū.Idē habet̄ in l.certi condictio.ff.si certū pet.vbi certi cōdictio dat̄ ad certū & certificandum.

h ¶ Opp.de l.j.§.j.An clausula gn̄ralis trahatur ad specificata, vide qđ secus est in vltimis volūtatib. vt i l. libertis quos. de ali.&ciba.lega.et ibi Bar.& in l. doli clausula.de ver.obl. De hac materia vide bonū tex.i l.quoties.de actio.& obliga.& vide per Bar. in d.l.j.de sepul.vio. & per Cy.& Bald. Ange.& Sali.in l.q sepulchra.de sepul. vio.facit tex.in l.eū. ṡ.de fur.& per Bal. in l.qd ergo.§.pœna grauior. de infa.per Spe.ti.de accu.circa prin.& vide dominum meū, videlicet Ang.de Are.i tract. suo maleficio.i ver. caput a spatulis amputetur.vide Bart. in l.senatus.de accu. & in l.j.§.j.in iiij.co. de ope. noui nun.& & in l. doli clausula. de ver.obli.& in l.j. ṡ.vi bon.rap.& ad de Bal.in l.si ecclesię venerabilis.de epis. & cler. Sed quid si ꝑ legē imposita est certa pœna specialis:& per statutū imponitur alia pœna specialis:dic ꝙ statur pœnæ statuti. Quid si statutū imponeret pœnā perpetuā bāni ꝓ vulnere: aliud statutum dicit, ꝙ ꝓ vulnere facto in palatio puniatur pœna centum,quis vulnerauit aliquem in platea:an debeat vtraq; pœna puniri? habeo disputationē d.Guid.de Suza.in quæstio inci. pœna de facto quidā facit insultum.& quādo ꝑ diuersas leges imponitur diuersa: vide per do.Ioā.in l.ij. in prima char.de publi.iud.& oīno Bal. in l.data opera.i iij. co.C.qui accu.& in l.qui sepulchra.de sepulch.viol.

a ¶ Fratres.Iste text. allegatur pro decisione cuiusdā no. q. per bal.in rub.de cōdi.ob tur.cau. in fi. videlicet ꝙ si quis ē bannitus tempore quo impulsabat̄ ad aliquod officium, et tēpore quo extrahitur est bannitus, qđ tn̄ repellatur. Vide in simili Paulum de Leaza.in q.incip.in scrutinio.Item alle. Bald.in auth.sed oīno. & ibi not.C.ne vxor ꝓ mari. Quid si tempore quo fuerant concessę repræsaliæ ciuibus huius loci, erat bannitus, licet rebāniatur, nō vtitur priuilegio represaliarum.ꝙ not. facit etiam quod si statutum dicit, qđ instrumenta notariorum matriculatorum habeant exceptionē:tempore rogationis quis erat matriculatus, tempore iudicij non.de quo per Bald.in l. ij.in ij.col.de excep. rei iudica.Prædictis maxime primæ qōni adde Bar.in l.vsufructus.in fi.de stipula.seruorum.vbi nota,qn̄ sit inseruiēdū legis verbis.de quo late in l.nō dubium, C.de legi.& Bar.in l.omnes populi.i ij. q.principali.de iustitia & iure.& l.si cōstante.in ix.prin.solu.ma.per Bart.in l. contra.de legi.

b ¶ Authores. Adde quod not. Barto.ad istum §.in l.cōsti.infra,de appellatio.

c ¶ Testamētum.not. contra notarios secundū Bal.in l.fi.in viij.col. C.de eden. & in l.fi.de pœ.iud. in j.col.Adde tex.& ibi Bar.in l.j.§.is q. ṡ.de fal.& hunc tex. allegat gl.in l.si quis testamētum.sed et si qs.ṡ.ad leg.Aquil.

d ¶ Miles.Et de hoc dixi in l.j.de bon.eorū.& in ij. C.de his qui sibi mor.consci. & hoc est verū etiā in bannito, qui pōt ab alijs offendi secūdum Bal.in l.j.i pe. col.de ser.fug.

e ¶ Cōtra assassinos. Not.de assassinis & alijs,qui faciunt aliquid per pecuniam: vide q dixi in l. iij. §.transfugas. de sic. & Bar.in d.l.nō solum.§.si manda.ṡ.de iniur.& Bal.in l.nō ideo.in prin.đ accu. & vide quæ habēt in l.ij.§.fi.ṡ.de eo per quem factum erit.

f ¶ Metrodorū. Hūc tex.alle.Ro.in nota. suo.

g ¶ Sanctio legū.No-

a ¶ Reperitur pœna.Quando vna prouisio specialis deroget alteri minus speciali,& quomodo cognoscatur:vide Bar.in l.hac consultissima.in j. col. C. qui testa.facere possunt.in princi.

b ¶ Quæro vtrum.Adde quæ dixi in l.ij.in princip.ṡ.de verb.obli.post Bar. in l.quæsitum.§.pen.de fundo instructo.& qđ ibi dixi,sequit̄ Pet. de Anc. in c.canonū statuta. versi.circa hāc contrarietatē statuti.in versi.quoq;.quid si aliquem percussi in platea de nocte not. quia si statutū dicit ꝙ pœna falsi duplicetur:si cōmissum fuerit in palatio, & aliquis obrepserit falsum iudiciū in palatio,an puniatur pœna falsi? Dic ꝙ non: qa debet intelligi de tali falso quod posset committi in palatio,& extra.sed hoc poterit cōmitti extra,ergo &c.Ita cōsuluit not.Bar.in cōsilio, Tudertinus qdam.& ibi vide ad nota.per Bar.hic,an statutū de duplicatione pœnæ inducat necessariam accusationem.Adde Bart. i l.aut facta.§.locus. ṡ.eo.Et de duplicatione pœnarum, vide Bal.in l.cōtra negantem ad l. Aquil. & ibi,quod duplum non simplū,esset duplicādū.Et istis adde Bar.in l.j.circa finem.ṡ.si fami.furt.fecis.dica.& in l. Mæuius.§.duobus.de lega.ij.& Ang.hic, & Barto.in l.aut facta. §.j.ṡ.eod.& in l.vulgaris.de fur.& Bar. in l.fideicommissi. §.interdū.ff.de lega. iij.& Bald.in l.j. C. de sentē.quæ pro eo quod interest.in vltima.colum.in vers. restat quærere.super l. interpretatio . in princip.Non obstat si dicatur ꝙ Institu. de actioni.§.omnes. loquitur qn̄ pœna ꝑ nomina multiplicatiua imponitur ciuiliter:qō nostra quādo criminaliter.Nā nō recordor per aliquā legem,istā pœnam teminatiue imponi.Vnde illius legis arg.hoc dico ꝓpter identitatem rationis:vt l. omnem. & in l. tam ex contractibus.de iudic. Præterea cum statutum sit quædam ciuiū cōuentio,vt in l. j.ṡ.de legat.& pœna conuentionalis non potest excedere quadruplum : ergo &c. Vnde statutū simpliciter loquens trahitur ad ius commune, vt quadruplum non excedat:argu.l. j.§.j.de mune.& hono.& l.ij. C. de noxa.Sed quæro iuxta predicta quid duplicatur.Respondeo,illud quod erat simplandum,vt ṡ.quod metus causa.l.si cum exceptione §.j.& §.quadrupli.& §.illud.Sed quæro,an in duplo insit simplum.Respond.quod sic in dubio,nisi aliud appareat:vt in l.hoc edicto. §.fi.de duplica.vnde in inquisitione prædicta,aliquis de nocte in platea cōmisit delictum,erunt triginta:& si in die festo,erunt quadraginta:& si esset aliqualitas,posset ascendere vsq; ad quadruplum:& ibi Bar.dicit, quod debet quadruplari simplum cum omni sua causa:sic ergo sicut videtur vt simplum quando propter noctem,vel quia in platea duplicetur:ita de alijs qualitatibus:quia omnes istæ qualitates insunt eodem instanti temporis. Nam alia qualitas loci non incipit repetere maleficium commissum cum illa qualitate noctis,vel alia si reperit eum in actu committendi. Nam eo tempore quo istę qualitates accedūt.vt dictū est.

cum,nō quo ad executionē: vt l. prætor edixit.§.j.ṡ.de iniu.& l.senatus.ṡ.de accu.
1 cū simi. Et ideo†ex prædictis habes recolligere quatuor verba, qn̄ super eodē
a reperitur pœna a specialis,& pœna generalis : tunc si quidem pœna generalis est incerta,& arbitraria,nō refert̄ ad specificata,siue in eadē lege,siue in diuersis : vt hic,secūdū lecturā gl.Si vero vtraq; pœna est certa:tūc aut vtraq; pœna est in eadē cōstitutione:& generalis nō refert̄ ad specificata:vt hic,secundū lect.Dy. Aut imponitur diuersis legibus: & tunc aut vna pœna infertur à lege,& alia ab homine:& vtraq; habet locū etiā quo ad executionem.Aut vtraq; ab homine: & tūc nō habet locum quo ad executionē : sed quo ad originē sic:vt ex prædictis patet.
2 †Quæro,quæ sit ratio diuersitatis,vtrū istæ pœnæ imponantur in eadē lege, aut in diuersis legib9,vel cōstitutiōibus? R n̄deo,ratio ponitur hic in fine,ibi:nec sane est verisimile delictum vnum,&c. quod declara:quia licet vna lex habeat plura capitula,tn̄ vnū ius est accusandi ex omnibus capitulis.Nec em̄ quot capitula habet,tot accusationes,seu tot iura accusandi nascunt̄.vna em̄ est accusatio leg.Corne.de fal.vel de sicarijs:licet habeat plura capitula.& sic de singulis:vt patet ṡ.de publi.iud.l.j.& Insti.de publi.iudi.ꝑ totū.& ideo eadē accusatio,seu idē ius accusandi non debet habere ita varias & ita contrarias naturas,circa idē delictū.& ita loquitur hic.Sed qn̄ ex diuersis legibus imponuntur:tunc sunt diuersæ accusationes, & diuersa iura accusandi:iō pn̄t se in plus & minus habere. Circa hoc quæro,duo sunt hic statuta: vnū ꝙ testis possit de falso testimonio accusari intra mensem tantū.Aliud est statutū,ꝙ quis possit accusa
3 ri de falsitate intra decē annos. †Quero
b vtrum b ex vigore illius statuti generalis vltimi qs possit de falso testimonio accusari post mensem? Et videt̄ ꝙ sic: quia cū istæ sint diuersæ leges,iudex pōt eligere quam vult,generalē vel specialē,vt dictū est.Cōtrariū determinaui:quia prædicta sunt vera,qn̄ leges generales,et speciales ponunt diuersas accusationes, seu diuersa iura accusandi.sed si hoc non faciūt, sed circa vnū & idē ius accusandi disponunt: tunc clausula generalis nō refert̄ ad specificata:qa esset iniquū,vt vna,& eadē accusatio,seu ius accusandi eēt annale,& ꝑpetuū: &hoc vult tex.hic,vn̄ ad hoc đbet respicere vtrū illæ ll.diuersæ inducāt diuersū ius accusandi:an circa idē disponāt?
4 hæc est veritas. †Vltio q̄ro,ꝑ ciuitates Italiæ sunt plura statuta,quæ inducūt duplicationē pœnarū:vt puta,si quis percussit in platea,vel de nocte,pœnę duplicent̄.Itē si in festo, vel in die fori,pœnæ duplicetur. Quæro,quid si aliquē percussi in platea de nocte die festo:an ex qualibet qualitate fiat duplicatio? Hic videt̄ casus ꝙ nō.Nā vt dixi vobis in l. denunciasse.§.quid tamē.ṡ.de adulte.ista statuta quæ inducunt duplicationē, nō inducūt nouam accusationē,sed qualificāt primā. modo eadē accusatio nō debet quem punire diuersis æstimationibus, & diuersis respectib9.Casus est hic ibi:nec sane,&c. In cōtrariū videtur casus.ṡ.eo.l.aut facta. vbi dicit,in quolibet delicto veniunt cōsideranda septē:ergo omnes istę qualites cōsiderabuntur.Quid dicemus? Dicunt quidā,qui disputauerunt hāc quæstionē, ꝙ non debet duplicari pluries:qa senatus cēsuit,ne quis ad idē crimē pluribus legibus fiat reus:vt d.l.senatus.Sed certe ista l.senatus.nihil facit ad propositum : quia hic nō punitur diuersis legibus , sed vna, in qua habetur respectus ad diuersas qualitates.Dicamus ergo sic:Qn̄q; per istas qualitates pœnæ augentur, nō tamē per nomina multiplicatiua : vt dupli , tripli, quadrupli:tūc oēs istæ qualitates cōsiderantur:vt d.l.aut facta.Qn̄q; pœnæ multiplicantur per ista noīa multiplicatiua:et tunc licet de iure debeat haberi respectus omniū,vt d.l.aut facta. tn̄ nulla pōt fieri duplicatio,quę excedat quadruplū:vt instit.de act.§.oēs.vnde vsq; ad quadruplū poterit multiplicari,nō vltra. Nec obstat hæc lex quæ dicit,ꝙ eadē lege non debet quis puniri varijs ęstimationibus:quia cōcedo,varijs æstimationibus,s.eodē respectu:licet diuersis respectibus,& diuersis qualitatibus cōcurrētibus bene pōt varie puniri,& nihil est qđ repugnet:vt d.l.aut facta.Et de hoc dixi in l.fideicōmissa.§.si quis decē.ṡ.de leg.iij.Item nō obstat si dicas ꝙ tex.Insti.de act.§.omnes . loquitur qn̄ pœna per ista noīa multiplicatiua imponitur:quia ibi loquit̄ ciuiliter : quæstio nostra qn̄ criminaliter. Nam non recordor aliqua lege istā pœnā criminaliter imponi. Vnde illarū legū arg.hoc dico rōne idētitatis rōnis:vt l.oēm.& l.tā ex cōtractibus.ṡ.de iudi. Præterea, cū statutū sit quædā ciuiū cōuentio:vt l.j. ṡ.de legat.& pœna cōuētionalis non possit excedere quadruplū:ergo &c. vn̄ statutū simpliciter loquens,trahitur ad ius cōe : vt quadruplum nō excedat:ar.j.de mune.& ho.
5 l.j.§.j.& C.de noxa.l.ij. Sed quæro,†iuxta ꝑdicta quid duplicat̄? R n̄deo , illud quod erat simplandum:vt ṡ.quod metus causa.l.si cū exceptione.§.j.& §. quadru
6 platur.& §.Iulianus. Sed quæro† c an
c in duplo insit simplum.R n̄deo, in dubio sic:nisi aliud appareat:vt l.hoc edicto.§.j. ṡ.de publi. Vnde in quæstione prædicta aliquis deliquit de nocte in platea, in die festo,&c.si ponis ꝙ simplū sit certū:quia

c ¶ Sed quæro. Adde quæ dixi post Barto.in l. hæc actio.ṡ. de calumnia. & ad de Bartol. in l.interpretatione.j.eodem. Et adde doctor. in hac materia, secundum Bald. in capit. primo. §. si duo. de pace tenen. quando ex legis dispositione petitur principale vna cum pœna, & ex eadem lege , & ex eadem actione; tunc in pœna contitur sors. Secus si ex diuersis causis. Primum probatur in l. hoc edicto. hic allegata.Secūdum probatur in l.si pro fure. de condictione.furti. quæ doctrina est qn̄ sors consistit in specie,& pœna in quantitate:quia non grauat̄ obligatio quantitatis per obligationem speciei supra, quod metus causa.l. si cum exceptione. §.quod si homo. licet ille tex. posset induci in contrarium. Sed dic vt ꝑ Bal. in dicto capitu.primo. & adde gloss. nota. quam ibi ipse allegat.Et predicta no. in pœnis quæ imponuntur per nomina multiplicatiua : sed quando imponuntur a lege per nomina simplicia , nunquam inest simplū. C.de sentent. quæ pro eo. l. j.in fine.& ibi nota.& facit Instit.de actioni.§.tripli.& argu.ff.de verbo.obligatio.l.stipulatio ista.§.alteri. & quod nota.C.de seruis fugitiuis.in lege penultima. per Bal. & vide Bald. in lege,contra negantē. ad legem Aquiliam. & in lege,hæredem. §.sed in specie.de calumniatorib. & in lege,si cum exceptione.§.si quis non restituat.quod metus causa.Et adde,quod si est incertum simplum, est incertum quod multiplicatur a simplo.Ita Baldus in l.arbitrio.supra qui satisdare cogantur.& vide Baldum in l.si cum exceptione.§.primo.quod metus causa. Bartol.infra eod.in penultima quæstione.& adde textum,& ibi Baldum post Barto.in l.j. in j. colum.de sponsalib.

ADDE quæ consuluit Bal.consi.cclxix.ij.lib.

de nocte erunt ducenta:quia in platea,erunt trecenta:quia in die festo,erunt quadringenta:& si esset alia qualitas,posset ascendere ad quingenta. Quod enim dixi,quod posset ascendere ad quadruplum ad plus,intellige illud quadruplũ vltra simplum vt patet in actione furti manifesti. Sed contra prædicta videtur dicta l.si cum exceptione.§.quadruplatur. vbi dicitur quod debet quadruplari simplum cum omni sua causa:sic ergo hic eadem ratio videtur,vt sit simplum centum:ꝓpter noctem,ducenta:propter locum,quia in platea,quadringenta:hoc est,vt dupletur illud simplum cum illa sua causa,s. noctis,& sic de alijs qualitatibus. Respondeo, omnes istæ qualitates insunt eodem instanti temporis ipsi maleficio:& si bene respicis,illa qualitas loci cum incipit inesse,non reperit maleficium cõmissum cũ illa qualitate noctis vel alia:sed reperit eum in actu committendi. Nã eodem tempore istæ qualitates accidunt,vt dictum est. Hoc præmisso debes scire,ꝙ illæ qualitates,quæ habent duplare,non possunt operari suũ effectum nisi in eo quod reperit duplandum:arg. ṡ.de condi. & demon.l.in testamento ita quidam.& de lega.j.l.quidam testamento,§.si tibi.sed istæ qualitates non reperiunt,nisi maleficium simplex,vt est ostensum:ergo illius pœnam simplicem duplicant:& nõ vltra. Nec sufficit si illas qualitates reperit in fieri:imo oportet ꝙ eas reperiat in facto esse,secundum propriam significationẽ:vt ṡ.de iuris.om.iudi.l.si quis id qđ.§.qđ si dum proponitur. Præterea,aut dices quod qualitas loci duplicat delicti pœnam cum qualitate temporis:& tunc eadem ratione tempus duplicabit propter locum,cum vtraq; eodem tempore concurrat:& sic esset repugnantia,& perplexitas:vt vt l.si Titius.ṡ.de conditio.insti. Præterea,nõ est dubium ꝙ prima qualitas solum inducat duplicationẽ simpli,sed hic quælibet istarum qualitatum est prima,cum eodem tempore concurrant,vt dictum est:ergo quodlibet simplum duplicat,vt l. qui duos. in prin.ṡ.de rebus dubijs. Præterea,hic constat saltem quod nulla istarum qualitatum est posterior altera : ergo nulla inducit duplicationem respectu alterius,vt l.eum q nouissimus.ṡ.ad Treb. Facit ꝙ no.in l.eũ actum.ṡ.de nego.gest. in fi.per gl. Sed si poneremus quod esset quædam qualitas,q̃ inesset ipsi maleficio post eum perfectum cum omnibus qualitatibus suis:tunc duplicaret̃ cũ omni sua cã,etiam si excederet quadruplum:vt j.tangam. Exemplum:dicit statutũ quod contra negantem pœna duplicetur,vel negatur ĩ quadruplo: certe istud negare venit post maleficium perfectum cũ omni sua cã:ideo duplicatur illud totum,tanquam illud sit simplum vt dicto §.quadruplatur. Sed poteris dicere,ergo nec ipsa pœna maleficij simplicis duplicatur:quia ipsum maleficium cum ipsa qualitate in esse producitur. Sed respondeo : sicut ignis præcedit calorem quodam ordine naturæ:licet non ordine tẽporis & sicut obligatio ꝑcedit actionem,vt l.licet.§.ea obligatio.ṡ.de procura.quod est quodam ordine naturæ suæ intellectus:ita maleficium præcedit in natura,& intellectu omnes suas qualitates. Vnde puto quod si ex verbis apparet quod aliquo ordine intellectus,vna qualitas præcederet aliam, licet in instanti temporis producerentur in esse:tamen tunc vltima qualias duplicaret pœnam maleficij cum omnibus illis qualitatibus quæ intellectu procedunt:vt ostendam inferi⁹.
7 quæro ergo†,pone,dicit statutũ huius ciuitatis quod si nobilis offenderet popularẽ,puniatur quadrupli pœna eius, qua puniretur popularis offendens popularem:contingit qđ nobilis offendit popularem de nocte in platea,& die festo:quæritur quæ sit pœna eius,posito quod illius offensæ simplicis esset pœna centum. Respondeo,tota pœna quæ imponeret̃ priuato habita ratione omnium illarum qualitatũ est simplũ: & illud totum quadruplicabitur:& sic multum poterit ascendere. Hoc probo:pone ex significatione verborum,quod habet respectum ad pœnam,quæ imponeretur populari:quod debet intelligi cũ omnibus suis qualitatibus. Casus videtur ṡ. si fa.fur.fe.di.l.j.in fi.& l.ij.cum sua gl. Nam illo edicto sufficit præstarẽ quantum præstaret quilibet homo,si hoc fecisset:vt l.j.illius ti.& hoc intelligitur cum omnibus qualitatibus suis, hoc est pro furto manifesto quadruplum,pro alio duplũ. Pro hoc ṡ.de parri.l.vtrũ.vbi præstans opem tenetur pœna qua tenetur principalis cum omnibus suis qualitatibus. Præterea, regula est quando vna relatio fit ad aliquid,refert̃ ad illud cũ omnibus suis qualitatibus,vt ṡ.de ali.& ci.leg.l.a filio.§.testator.& intelligo de qualitate circa tempus,circa locũ, & circa modũ,& alia similia,vt ibi patet. Præterea,hoc esse verũ apparebit,rñdendo multis, quæ possent dici in cõtrariũ, in quibus determinabo multas qõnes ad hoc ꝑtinẽtes. Non obstat quod dictũ est ṡ.videlicet,quod pœna simplicis maleficij duplicatur:quia illud est verũ quando statutũ simpliciter loquit̃ per hæc verba:pœnæ maleficiorũ duplicentur:vel pœnæ duplicentur,& similia. Secus si dicit puniatur, pœna quadrupli eius quod alias puniretur,& similia verba per ratiões supradictas.& hoc probo esse verũ,si fideiussor intercedit simpliciter nõ tenet̃ in augmẽto contingente obligatio.ex aliqua qualitate:vt l.j.cũ si.ṡ.de in litẽ iur. Sed si fideiussor intercessisset ꝓmittendo indicatũ soluere,tenetur in omni eo, quod veniret in sentẽtia:vt ṡ.iud.sol.l. iudicatũ solui. Ita in proposito, istius statuti verba referuntur ad sentẽtiã.hoc est,ad illud,in quo puniretur:ergo illud totum pro vno simplo habetur. Et prædicta intelligo quãdo circa primas qualitates, quas dico computari in simplo,statutũ loquitur per verba simplicia,s.pœnæ maleficiorũ duplicẽtur,&c.& in alio statuto se refert ad id, in quo puniretur,&c. Sed si circa omnes qualitates loqueret̃ eodẽ modo,s.ꝙ se refert ad tẽpus sententiæ,seu punitionis, tunc pœna tantũ simplicis maleficij duplicaretur,vel quadruplicaretur. Ratio:quia nulla dictarũ qualitatũ respicit maleficium ante aliã,in ordine tẽporis,vel in ordine intellectus : sed eodẽ tempore concurrũt,vt dictũ est. Sed si poneremus ꝙ statutũ circa aliquas qualitates loqueretur simpliciter,circa alias se referret ad tempus punitionis:tunc illæ primæ qualitates cõputarentur in simplo,per easdẽ rationes. Itẽ prædictis videtur obstare l.item veniunt.§.cũ prædiximus.ṡ.de peti.hære. & ꝙ nota.ṡ.si cert.pe.l.certi cõdictio.in prin.circa fi.ij.glo.vbi videtur ꝙ istæ qualitates non considerentur. Rñdeo,quædã sunt qualitates quæ insunt ab ipso initio:& in illis procedit,quod supra dixi. Quædã sunt qualitates,quæ ex postfacto superueniunt:& illæ non attendunt̃:vt in contrarijs. Et ideo si statutũ diceret,ꝙ propter negotiũ,vel propter contumaciã pœna duplicaretur,vel alias augeret̃:dico ꝙ adiectio pœnæ,quæ fieret propter illas qualitates superuenientes ex postfacto,veniant in illa duplicatione,vel augmẽtatione,per dictas leges. Sed qualitates,quæ insunt ab initio,bene possunt augeri,per eas quæ superueniunt ex postfacto:vt ṡ.dixi. Itẽ prædictis videt̃ obstare l. in furti. in prin.ṡ.de furt.vbi verũ pretiũ duplicatur,nõ ad interesse singulare. Sol.ideo ibi id non duplicat̃, quia non venit in petitione:secus in alio interesse:quod in petitione venit regulariter. Et ideo dico:cũ statutũ dicit,ꝙ nobilis puniatur pœna quadrupli eius quod puniretur popularis: intellige regulariter. Secus si in persona aliquorũ tale maleficiũ haberet singularẽ pœnã. Itẽ contra prædicta facit:quia secundũ hoc talis pœna excedit quadruplũ.cõtra.§.omnes. Insti.de actio. Sol.nõ est verũ:quia totũ illud primum accipitur pro simplo. Simile,vsura non parit vsurã:verum est, nisi vsu-
8 ra redigatur ad sortẽ:vt ṡ.manda.l.idemq;.§.secundo. †Quæro,an in pœnis,quæ nõ sunt limitatæ sed imponũtur arbitrio iudicis,habeat locum statutum quod loquitur de duplicatiõe pœnarum. Videtur ꝙ nõ:vt l.Seio.§.medico.ṡ.de annu. lega. Contrariũ dico,& duplicabitur id qđ pro tali maleficio consuetum est imponi : argu . eius quod nota.in in l. quid ergo. §. pœna.ṡ.de his qui not.infa.& ṡ.eod.l.hodie. Vltimo scias
9 †ꝙ statuta quæ loquuntur de duplicatione pœnarum:non habent locum in speciebus,sed solũ in quãtitatibus:vt l. Lucius. §.impuberem.ṡ.de leg.ij.& ideo si pro maleficio deberet amputari manus:certe si fieret de nocte,nõ duplicaretur. Et vide circa hoc,quod dixi in d.§.impuberem.& in l. Meuius.§.duobus.ṡ.de leg.ij.in vlti.& pe.q. Quid in tempore relegationis, an duplicetur? Dic vt dixi in l.senatus.§.fi. ṡ.ad Turpil.

1 ☞*Stante statuto quod pœna duplicentur,in duplo inest simplum.*

INterpretatione. In hac lege potes ponere casum per l.si præses. ṡ.eo.&.j.ti.ij.l.iij.§.si quis.& per l. enim. ṡ.de suspect.
1 tuto. †Quæro,dicit statutum ꝙ ex aliqua causa pœna duplicetur:vtrum in duplo insit simplum? Respondeo ꝙ sic:quia interp

interpretatione legũ,&c.& videtur tex. in l.hoc edicto.in fi.de pub.& quod met. cau.l.si cum exceptione.§.Labeo autẽ.in fi.& §.quatenus.in prin.

1 ☞*An statuta ciuitatis sint annalia, uel perpetua.*

a IMperator. ᵃOppo.C.de postulan. l. j. Sol. Ibi interdicit artem suã solẽniter lite cõtestata ,& cã cognita, & data
b snĩa diffinitiuaᵇ:hic vero simpliciter interloquendo interdicit alicui artem suã. Hæc opin.tenetur cõiter per doct.hic & in l.cõtraria.& Inn.tenet eam in c.quod trãslationẽ,extra,de offi.lega. Ista lex in-
1 ducitur†ad q.per quosdã,vtrũ statuta ciuitatis sint annalia,vel perpetua. Et videtur ꝙ sint annalia. Nã statuta firmant̃ iuramento. Potestatis,cuius officium durat anno tantũ. Contrarium est dicendũ. Nã statutũ nõ dicitur ius prætoriũ,nec pendet ex Potestate prætoris:sed dicitur ius ciuile:vt l.omnes populi.ṡ.de iusti.& iur. Ergo est perpetuũ:vt Instit.de perpe. & & tempo.act.circa princi.& §. j. ita dicit Dy.mihi videtur ꝙ debeamus aduertere ad duo. Primo,an statutũ sit perpetuũ. Et dico ꝙ sic:siue sit factũ à populo: quia est ius ciuile.siue sit factũ ab aliquo habente potestatẽ,vt ab episcopo,legato,& præfecto,duce,marchione,& si Casus est extra de officio lega.c.fi.in ix.col.de sta. cõtra li.eccl.fac.c.nos Federicus. Prout ibi dicit,de potestatibus,& rectoribus,& similibus.facit lex falso.C de diuer. rescri.

Secundo põt quæri de actione descendente ex statuto:& tunc aduerte:si quidẽ fit à populo:& tũc est ius ciuile, & actio erit perpetua:vt Insti.de perpe.&tempo. act. Sed si statutũ fit ab aliquo præside,vt quotidie fieri videm⁹ à Duce, Marchione,ab episcopis:tunc actiones descendẽtes ex eis,si quidẽ sunt pœnales, durant anno. Videtur enim ius prætoriũ, quod est factum à magistratibus:ergo &c.vt in titu.Institu.de perpe.& tempo.actio.

De bonis damnatorum. Rubrica.

1 ☞*Circa publicationẽ bonorum,quid hodie sit innouatũ per authen.bona damnatorum:quando fiebat contra contumaces annotatos.*
Damnati dicuntur ad mortem.
Præscripti dicuntur,quibus uita reseruatur, tamen ciuitas, uel libertas aufertur.
2 *Titulus de requirendis reis,inquantum loquitur de publicatione bonorum,non est correctus,nisi de uiolatore pacis.*
3 *Publicatio bonorum si fit per sententiam condemnatoriã latam super delicto:quid hodie sit innouatum per auth. bona damnatorum.*
4 *Filiofamilias uel seruo damnato,an duplicabitur peculiũ.*
5 *Curiali damnato quæ bona publicentur:& quid de matre damnata.remissiuè.*
6 *Liberto,uel uasallo dãnato,quæ bona publicẽtur.remissiuè.*
7 *Vxore damnata an publicetur dos.remissiuè.*
8 *Bona uilia non publicantur bonis publicatis.*
9 *Bona quæsita post sententiam,quando,& quæ ueniunt in publicatione.*
10 *Parte bonorũ publicata,ꝙ ista iura sint correcta.*

LEX I.

SVpplicii. Op.in authẽ.vt nulli iudi.§.fi.posita.C.eo.aut̃. bona dãnarorũ.dicit Dicit c glo.ꝙ ista iura in hoc hodie corriguntur per illã aut̃. Pro huius declaratione q̃ro aliquas qõnes,quæ in gl.formãtur. Primo quæro qd iuris de iure antiquo,qñ cõdẽnabatur aliqs liber homo. Gl.dicit,si per dãnationẽ nõ ꝑdebat ciuitatẽ,neq; libertatẽ,neq; vitam:quia forte erat relegatus,vel aliter dãnatus:tũc non ꝑdebant̃ bõa sine dubio:vt j.ti.ij.l.relegati. Sed si ꝑdebat vitã,libertatẽ, vel ciuita-
c tẽ,erat distinguendũ,ᶜan habeat liberos, an non.& si habebat liberos,an publicantur oĩa bona,an pars bonorum.& an habebat paucos liberos,an mltos. Et ista tãgunt̃ hic in pria gl.& in gl. magna quas vide. Istud qđ erat de iure antiquo,est in-
1 dubitatũ. †Sed quæro,qd est innouatũ ꝑ iura noua circa istã publicationẽ? Circa
d quod sciendũ est,ᵈꝙ publicatio quãdoq; fiebat contra cõtumaces annotatos ꝑ tit. de reqrẽ.reis. In hoc an sit immutatũ Cy. dubitat in l.prima.C.de requiren. reis. & nihil determinat. Dom. Iaco. But. dicebat nihil esse immutatum circa hoc, quia aut loquitur in bonis damnatorũ,seu proscriptorum,et damnati dicuntur ad mortem, sed proscripti dicuntur illi,quibus vita reseruatur,tamẽ ciuitas,vel libertas admititur.sed illi contumaces non sunt damnati de crimine.l.j.supra de req.re.ergo &c. Non enim est nostrum leges extendere,
e vt l.si vero.§.de viro.ṡ.sol.mat. Præterea ᵉ lex quæ loquitur de vno contumace,puta de contumace in non veniendo:nõ habet locũ in alio contumace, puta de non restituendo,vt l.creditor.§.iussus. et infra de app.hæ.sunt rõnes suæ. Cõtra dictum suũ videt̃ casus x.col.de pac.tenẽ.§.si vero pacis violator.vbi dr̃,ꝙ cõtra cõtumaces fit publicatio bonorũ mobiliũ:ĩmobilia vero hæredib⁹ reseruant̃.verũtñ gl.in alio ti.de pa.iura.fir.§.iniuria.x. col.in gl. quæ est sup ver. homicidiũ, videt̃ dicere ꝙ ille §.si vero pacis violator.habeat locũ tantum in pacis violatore:in alijs seruentur alia iura. Et hoc ꝓ modo satis placet,

a ¶Imperator. Nota glo.in l.fi.ṡ.de iniur.& adde do.Ant.& Bar.Flo.in cap. ex literis.de consti.

b ¶Sententia diffinitiua. Dic ergo ꝙ sententia diffinitiua, est quæ perpetuo durat:vt condemnatoria l.j.& ibi nota.C.de postu. Aut est interlocutoria: & tunc aut fertur ratione contumaciæ,&non delicti:& tunc eatenus durat, quatenus contumacia purgatur.c.ex literis. de cõstitutionibus l. j.§. si frater. ṡ. de colla. bonorũ. no. Arch.in c.lapsis. lx.distin.&Bar.in l. si hi q adulterũ. C. de adul. In alia interlocutoria dicit Bal. in l.puto.§.j.ṡ.de postulan.quod nõ durat in tẽpus successoris quod intelligit glo.ibi,qñ lata est sine causæ cognitione: secus si causa cognita,& via ordinaria. Vide quod habetur in cap.cum bonæ.de ætate & qualitate. & ibi Innocẽ. dicit : ꝙ suspensio facta ad ad tẽpus,finitur ipso iure post tẽpus : sed si est facta vsquequo satis feceris,tunc nõ finitur ipso iure post satisfactionẽ : sed finietur lata sententia super ea. Et ratio est quia multa cõtingere possunt, propter quæ negaretur satisfactio.& allegat d.l. puto.§.j.de quoper Inno.in c.sicut alias. ad finẽ.de cohabitatione clerico.& mulierũ.qui allegat ista iura. Vide Innoc. in dicto capitulo cum bonæ. Sed an legatus de latere possit legitimare quem inhabilẽ perpetuo ad obtinendum beneficium ecclesiasticũ. Gul.tenet in titulo de legato.§.superest videre. versicul.sed nunquid quod not. per ista iura. Adde Bar.in l.v.in princi. de ver.oblig.& in l. j.in princip.ṡ.de bonorũ posses.titu. generali. & quod notant Canonistæ in c.quoniam.in princ. vt lite non contest. Et adde ꝙ statuta, & omnes leges conditæ a magistratu, dicuntur ius prætoriũ:et etiã cõstitutio Episcopi,dicitur ius prætorium, & propterea si est pœnalis non põt exigi post annũ vtilem. Instit. de perpe. & temporali.actio.in principio.quod tene mẽti. Hoc dicit Bal. in aliquibus lecturis.et ff l. ij. §. nouissime.ṡ. ꝑ origine iuris.dicit se audiuisse a Barto. viua voce.& adde quod Cy.in d.l.j.ṡ.quod quisq; iuris.in iiij.q.dicit quod si magistratus aliquid statuerit,statuendo nõ dico per modum interlocutoriæ,quod dictum statutũ erit perpetuum, sicut & sententia diffinitiua lata cum causæ cognitione:licet officialis talis alleget ad hoc capitulum finale,de offic.delegati.l.gesta.C.de re iudica.& vide nota. in dicta l.j.de postu. Vnde dixit alibi Federic.de Senis de statuto Capituli facto sede vacante. Nam licet iurisdictio eius sit temporalis,& breuis,statutum tamen facere potest, & durabit perpetuo. Ad hoc vide Petr.de Ancha.in c. j. no sede vacante.in sexto.& dum Barto.hic dicit,hoc no.simpliciter interdixit vti arte sua.vide late do. Ant.& do. Floria.in capitulo ex literis.de constitutio. Bene facit quod not.per Bar.in l.fundi.de acquirenda possessione. Et istis adde quod habetur in c.si autem.de cohabita.cleric.& mulierum.& quinquagesima distinctione,cap.j.prima quæstione prima.c.reperiuntur.

1+ Pro concordia. ¶Aduerte nunquid actiones pœnales descendentes ex statutis sint pœnales,an perpetuæ. Bar.in l.stipulationũ.in princ.ff.de verbor. obliga. dicit, quod sunt annales,licet statuta sint perpetua. Contrarius allegatur in hac l.fina. Tu dic prima opinio ꝓcedit quando agitur ciuiliter:secus si criminaliter. Ita docto. in dicta lege, stipulationũ. Posset etiam dari alia solutio, secundũ nouam considerationem dom. Ias.in §.sed istæ. Institu.de actio.

c ¶Distinguendum. Primo quero. Dicit tamen Bald. in l.iij. circa medium. C. si pen.appel. mors interue. ꝙ qñ aliquis est dãnatus ex crimine,quod nõ numeratur inter publica iudicia,de quibus per Bart.in l.j.ṡ.de pub. iud.ꝙ tũc nõ publicantur bona. Allegat ipse gl. secũdum eũ singularẽ ad hoc in l.seniũ.C. q test. fa.pos.& ideo infert ꝙ si quis est condẽnatus ad mortẽ ex forma statuti, & nõ de iure cõi,nõ publicantur bona:qa statuta sunt priuatorũ iudiciorũ. Ex quo patet ꝙ iura noua non habent locũ in istis. De cuius veritate,vide per Paul. de Cast.& ibi dixi in l.secunda. C. qui testa.fac.pos.vbi vide, an bona eorum qui banniuntur ex forma statuti publicentur.

d ¶Sciendũ est. Adde ꝙ Iaco.de bel.in authen.de ince.nup.& in authent. vt nulli iud.dicit ꝙ vbicunque vita adimitur dãnato,ibi iura antiqua sunt correcta: quia tunc ipsa adẽptio bonorum esset pœna venientiũ ab intestato,non defuncti. Secus vbi adimitur ciuitas, vel libertas. Et hanc partem dicit Ange. hic semꝑ tenuisse,legẽdo volumen. vide Bar.in d.l.j.ad fi.C. de requi.reis.

e ¶Præterea. Qui autẽ possint impedire publicationẽ bonorũ? dic ꝙ illi qui habẽt dñiũ,vel possessionẽ.l.fi.& ibi not. C e bo.va.libr. x.& facit qđ habetur in l.ob maritorum, in prin.C.ne vxor pro marito.& facit quod not.Bald. & Imo.in l.si marito.ṡ.sol.mat.& quod Cyn.& Bald.in l.pignus.C.de pign. act.& Bar.& doct.in l.j.§.seruus.ṡ.ad Sylla.& an tit.de req.re.hodie sit correctus, vide Bal.in auth.bona dãnatorum.C.de bo.dã. Et an publicata domo,intelligant̃ publicata supellectilia:vide Bar.& quod ibi dixi post eum in l.si qñ.C.de bo.va.lib.x.& quæ dixi post Bart.in l.ij.C.de verb.sign.& not.ꝙ auth.bona dãnatorũ.nõ habet locum,nisi in pœnis capitalibus:secus in pœnis pecuniarijs,secundũ Bal.in l.data opera.in xxvj.col. C. qui accu.& vide Bald.in d.authen.bona dãnatorũ.vtrũ dãnati ad mortẽ possint intuitu eleemosynæ aliquid largiri,vide Io. And.in c.ad hæc.de test.& in c.ij.

devsur.in vj.in ij.co
lum.circa.me.
a ¶ Ita loquitur. Add
no.per Bar.post gl.
in l.eius qui.§.j.de
testa.& quod nota.
gl.in l.fi.C.de iure fi
sci.li.x.& vid Bar.
not.in l.ij.C.q test.
fa.pos.
b ¶ Quæro quid. Vi
de Iac.But.in d.§.is
cuius.& Cy.& bal.
in l.ij.C.eo.& quod
dixi post Bar.in l.si
victum,aut stratum
de re iud.& in l.non
ad ea.in fi.post bart.
ṡ.de condi.et demõ.
& bal.in l.fi.in fi.C.
quæ res pig.& Bar.
in l.certa forma.C.
de iur.fis.libro x.&
Bal.in l.j.in pe.col.
C.de here.instit.cir
ca fi.Contrariũ di
cit gl.in l.eius qui.§.
j.ff.de test.
c ¶ Quinque legibus.
Allegatur iste text.
per Modernũ.in l.de
die.§.qui mulierem.
ṡ.qui satisda.cog.ꝙ
licet sententia cõtra
maritum preiudicet
vxori.vt in l.si pro
se.§.j.ṡ.de euict.& l.
Meuia.§.si fundus.
ṡ.so.ma.& fin.dixit
Bar.in d.§.qui mu
liere.qd hic limita,
nisi esset lata senten
tia contra maritum
super re non dotali
quo casu nõ præiu
dicat etiam sciente
vxore.& ita intelli
git Bar.hanc doctri
nam in d.§.qui mu
lierem.Et huic text.
adde aliũ in l.si ma
rito publico iudicio
§.j.sol.mat.Secundo
limitat dicta conclu
sio.nisi lata sñia cul
pa mariti.quo casu
mulieri ꝑiudicat si
maritus soluẽdo sit
& nõ aliter.l.Titio
cẽtũ.§.fi.de cõdi.&
demõ.& ex his inuẽ
ta fuit alienatio rei
dotalis, vt marito
moueatur lis sciente
vxore.
d ¶ Mulier damnat.
An ꝑ delicto vxo
ris pater dans dotẽ
filiæ ꝑdat dotẽ, vid
Bal.in l.si dotẽ.C.d
iure do.& tenet ꝙ ñ
& vide ẽt gl.magnã
in fi.C de rep.i l.du
biũ.& ꝙ no.bart.in
l.ij.§.ꝙ si in patris.
sol.ma.ṡ.& an & qñ
bõa vxoris occupa
ri possint pro debi
to mariti,vide Bal.
C.de priui.fisci.in l.
bona mariti.& in
l.ob maritorum.in
fi.C.ne vxor ꝑ ma
rito,quod nota.
e ¶ Debito vxoris.
Istud facit ad id qd
habet in casu l.quã
uis.cũ seq.ff.so.mat.
Nam ibi intelligen-

2 per rationem quã dicã.Dico ergo † ꝙ tit.
de requi.reis,inquantũ loquit̃ de publica
tione bonorũ,non est correctus,nisi ĩ vio
3 latore pacis.† Quãdoq; fit publicatio bo
norum per sententiam condemnatoriam
latam super delicto:& in hoc qualiter sit
innouatum,sunt opi.Nã quidã dicunt,ꝙ
circa hoc sunt considerãda quatuor iura.
Primo ius antiquum,in quo habet locum
ꝙ ṡ.dixi.Secũdo,ius Authenticorũ,secũ
dũ ꝙ etiã est locus publicationi bonorũ:
vt in auth.de incest.nu.§.j.colũ.ij.Tertio,
ius Authenticorũ secũdũ,in titu.de man.
prin.§.oportet.col.iij.secũdũ ꝙ bona non
publicantur.Quarto ius authenticorum
nouissimum:vt in auth.vt nulli iudi.§.fin.
vñ sumitur auth.bona dãnatorũ.ꝑ quã le
gem corrigit̃ l.illa de incest.nup.Ita vr̃ te
nere Azo in summa.& gl.j.de iure fi.l.j.ĩ
gl.que est super ver.aduersus leges.Alij
vt Alex.dicunt sic:Aut ꝑ dãnationẽ qs
amittit ciuitatẽ,vel libertatẽ,vel vitam,&
tunc iura antiqua sunt correcta.Aut ista
non perdit vt relegatus:& isto casu iura
antiqua non corriguntur.ita loquitur tit.
de incest.nu.§.j.& quod ibi dixi.In tex.di
citur, ex illo.expone,id est relegatione.
Ratio huius est:quia in primis casib9 ipse
non potest retinere bona. Vñ si applica
rentur fisco,esset pœna succedentiũ ab ĩ
testato magis,ꝙ̃ ipsius:sed eo casu bñ re
legatus põt retinere bona,& retinet testa
menti factionẽ:vt l.relegati.j.ti.ij.Ideo si
auferuntur bona est pœna sibi,nõ venien
tibus ab intestato.Tertij vt P.dicũt.Aut
per legẽ auferunt̃ expresse bõa & iura an
tiqua non corriguntur.Ita loquitur in au
then.de incest.nupt.Aut auferunt̃ tacite:
a & tunc iura antiqua corrigunt̃.Ita loqt̃ [a]
authen.bona dãnatorũ.Ista opi.recidit in
idẽ cum opi.præcedenti.Nã relegato nõ
auferuntur bona,nisi expresse dicatur:vt
j.tit.ij.l.relegati.Vnde ista opi.quæ in idẽ
sonat cũ præcedenti,cõiter tenet̃.In illis
igitur casibus,in quibus imponit̃ pœna
ademptionis bonorum expresse nõ in con
sequentiam alterius pœnæ:sed expsse et
per se iura antiqua non corriguntur.Et ꝑ
hoc facit ꝙ nõ sit correctus tit.de req.re.
vt ṡ.dixi.Hodie aut circa publicationem
bonorũ sunt statuta per se:& illa sunt ser
uanda.Qñq; fit publicatio bonorũ,qa ali
quis interfecit seipsum:vt j.ti.j.l.iij.in pric.
& §.j.an illud ius per aut̃.sit correctũ,di
4 cemus ibi.† Tertio quæro,qd si damnat̃
aliquis qui est filiusfamilias, vel seruus,
an publicabit̃ peculiũ ei9? De seruo nõ est
dubiũ,per l.j.C.eo.ti.De filiofamilias ita
dicit gl.hic,ꝙ nõ publicabitur peculiũ,ẽt
castrẽse.Ita dicit gl.no.ꝙ dicit,etiã castrẽ
se.& sic innuit,ꝙ nec aduentitium nec ꝑ
fectitiũ.Et eodẽ mõ loqt̃ Azo in summa
huius tit.ꝙ an sit verũ,plenissime exami
naui ĩ l.si finita.§.si de vectigalib9.ṡ.de dã.
5 infecto.† Quæro,quid si dãnaretur aliqs
curialis adstrictus curiæ nexibus? dic vt
no.in gl.super ver.portionẽ.Quæro, qd
si damnatur mater aliquorũ filiorũ? Dic
6 vt C.eo.l.de bonis maternis. Quid† si dã
natur libertus vel vasallus alicuius? Dicit glossa dic vt in lege
finali.§ si in libertinum.j.eodem titu.Tu dic de hoc vt plene
7 dixi ĩ l.si finita.§.si de vectigalibus.Sed† quid si vxor alicuius
damnatur:an dos veniat publicanda? Videbimus statim j.eo.
8 l.quinq; legibus. † Quæro dicitur hic ꝙ publicant̃ bona:v
trũ publicẽtur oĩa bona? Dicit glo.ꝙ nõ publicentur vilia:vt j.
b eo.l.diuus. Quæro quid[b] de bonis† quæsitis post sñiam.Gl.
9 nõ declarat hic.Rñdeo,ꝙ illa retinet damnatus,qui non erat
effectus seruus:vt l.si mandauero.§.is cuius.ṡ.mandati.tamen
in illis non habebit hæredẽ post mortẽ suã:vt l. deportati.C.
eod.Facit quod no.in lege si deportati.in princi.ṡ.de lega.iij.
Damnatus vero in metallũ nihil potest acquirere,nisi ex cãu
sa alimentorũ:vt l.iij.ṡ.de his quę pro non scrip.Et hoc modo
debet intelligi quæstio gl.quam vide,& incipit,aut erat in sin
gu.ibi:quid de quæsitis.Item posset intelligi hæc glo.alio mo
do,vt intelligamus sic:quæro quid de filijs quæsitis post pu
blicationẽ.Videt̃ si quidẽ sunt concepti,& nati post damna
tionẽ,ꝙ nihil habere debeãt.per hũc tex.à cõtrario sensu.Ad
hoc facit l.j.§.si quis proximior.ṡ.vnde cog.& l.ex facto.§.si
quis rogatus.ṡ.ad Trebel.Sed certe istud procederet secũdũ
iura antiqua,secundũ quæ per deportationẽ matrimoniũ sol
uebatur.Sed cum hodie matrimoniũ nõ soluatur:& sic filij na
scuntur legitimi:vt in aut̃.de nuptijs.§.quod autẽ.videtur ꝙ
filij superuenientes debeãt habere partem de bonis patris dã
nati:vt l.si vnq̃.C.de reuo.do.Et hoc inducit fauor liberorũ:
vt l.fina.§.penult.j.eod. Quæro,quando publicatur pars bo
norum:an ista iura sint correcta per aut̃.Petr.tenet ꝙ non, in
dicta authent.bona damnatorum.Sed glo.tenet contrarium
j.de iure fisci.in fi.in l.j.in gloss.super verbo aduersus leges.&
illam teneatis.

LEX II.

Non vt quis. Not.dicit gloss.contra nuncios Bononienses,qui statim cum aliquem capiunt,spoliant eum.

1 *Vxore damnata ad mortem,quando publicetur dos.*
2 *Pro debito uxoris mißio non potest fieri in rebus dotis,nisi quinque casibus.*
3 *Dote uxoris publicata,si maritus ex pacto aliquid lucrari debet,qualiter agat contra fiscum.*
4 *Actio de dote,an nascatur constante,uel soluto matrimonio.remißiuè.*
5 *Actio de dote est de iure ciuili,licet contractus sit de iure gentium.*

c Quinque legibus. [c] Op.in aut̃. de nuptijs. §.quod autẽ prius.Solu.
d qñq; mulier damnatur[d] ad mortem tũc secundũ iura
antiqua dos haber publicari in quinq; casibus tantũ,qui ponũ
tur hic:& maritus contra fiscum actiones suas habet etiam re
tentionem multo magis si pactus erat de lucrando dotem,ex
tra casus qui ponuntur hic,maritus lucratur dotem, itẽ quasi
culpa mulieris soluatur matrimonium. Si vero mulier nõ dã
natur ad mortem,sed damnatur in metallum:tunc de iure an
tiquo erat idem:sed hodie hoc est correctum per dictum aut̃.
de nuptijs.§.quod autẽ.quia nõ efficitur serua:& sic matrimo
niũ non soluitur,& dos non publicatur.Ita dicit glos.hic.Cõ
tra istũ intellectum oppon.ꝙ dos indistincte publicetur:vt l.si
constante.§.fina.ṡ.soluto matrimonio.Huius timore Dynus
intelligit istam legẽ aliter quã gloss.Nam nos debemus intel
1 ligere istas leges,quando maritus† interponit pactum de lu
cranda dote in causa mortis tantũ,quo casu, quia mulier non
moritur vere,dos publicatur tantũ in quinq; casibus, qui po
nuntur hic.in alijs casibus maritus lucratur ex stipulatione,
quasi mortua.& hoc est quod dicit l.sed si alia.in prin. Nõ em
quærit ista lex de eo lucro quod facit maritus ex culpa vxoris
sed ex stipulationẽ:& ideo si esset interpositũ pactũ de lucrã
da dote indistincte secundũ formam l.si quis sic stipuletur.su
pra soluto matrimonio indistincte dos nõ publicaret̃.Sed si
nullum pactum esset interpositũ,dos tunc indistincte publi
caretur:vt d.l.si constante.§.finali. In hoc vltimo mẽbro dif
fert Dyñ.à gloss.quia glossa dicit non publicari, nisi in quin
que casibus.Dy.dicit indistincte,qñ nullum est pactum,puto
gloss.verius dicere quã Dy.quia ista lex loquitur simpliciter.
Non obstat l.si constante.in fine:quia intelligo hanc l.in quin
que legibus de quibus hic loquitur,vel verius, secundum Ia
cob.de Aretio,ibi mulier damnatur soluto matrimonio:ideo
dos indistincte publicatur: hic vero constante matrimonio.
2 Glo.colligit argumen.† ex hac lege quod pro debito vxoris[e]
e non potest fieri missio in rebus dotis,nisi in istis quinq; casi
bus.

dũ est,ꝙ soluit spõ
te nõ necessitate,vi
de Bal.in d.l.ob ma
ritorũ.C.ne vxor
ꝑ marito.& ad hãc
materiã vide omni
no Bald.Ange.&
Imo.in d.l.si mari
to.in prin.ṡ.sol.ma.
& quod not.Cy.&
Bal.in l.pig.C.de pi
gno.ac.& q̃ no.Ro.
in l.j.§.seruus.ṡ.ad
syl.& no.in c.ex lite
ris.de pigno.& an
donato viro sine ali
quo ꝓcessu fiat exe
cutio in dote: vide
Bald.in l.j.in v.col.
C.ne fil.pro pa.
a ¶ Alias nascitur.An
actio de dote sit na
ta constante matri
monio,vide text.in
l.cũ notissimi.§.il
lud.de ꝑscr.xxx.an.
b ¶ Iure gentiũ.quod
dic vt in l.j.ṡ.so.ma.
sed in cõtrarium fa
cit tex.in l.ex diuer
so.eo.titu.
c ¶ Diuus.& istud no
ta ad intellectũ.§.fi.
in fi.Instit.de actio.
ibi,vlti.no.qñ es iu
dex.vide quæ dixi
in l.j.ff.de iustitia &
iure.
d ¶ Vis soluere.Adde
Bar.per illum tex.
in l.multarũ.C.de
modo mulct.& di
cit Bald.in l.ij.C.de
communi.re.alie.ꝙ
hic est text.ꝙ iudex
potest donare modi
ce de fiscalibus.Ad
hoc adde Bar.in l.il
lud.C.de canone lar
gi.lib.xj.Sed vtrum
ea quæ quæsiuit of
ficialis extra salariũ
præsumantur quæ
sita ex bonis fisci.vi
de glo.l.defensionis.
C.de iure fis.lib.x.q̃
idẽ dicit in prælato:
tamen videtur re
prehendi per l.si de
functus.in fin.C.ar
bi.tut.& in authẽ.
licentia.per Cy.C.
de episco.& cleri.&
vide latius Bald.de
controuer.feud.in
ter do.& agnatos.
cap.fina.& Bald.in
ca.fi.de cleri.qui in
uestitu.fecit.qui di
cit ꝙ gloss.in d.l.de
fensiõis.per multos
dãnatur, & qd illa
glo.de consuetudine
nõ seruatur ita indi
stincte,vt loquitur.
& vide d.auth.licẽ
tia.& l.quisquis.C.
si cẽrtũ petatur.vbi
tenet secutus Gul.
ꝙ præsumatur alibi
licite quæsiuisse.Itẽ
nota hic tex.in §.pã
nicularia.ꝙ dato ꝙ
bona damnatorum
veniãt publicanda,
vt ṡ.l.j.& in authen.
bona damnatorum.
C.eo.an veniant in
dumenta.Et hic est
tex.ꝙ sunt officialis
inducantis,qui pecu
niam redactam ex
ipsis conuertere de
bet in necessarijs of

bus.Ita dicit glo.quã no. Vlterius quæ
3 ro† qñ dos publicatur,& maritus debeat
aliquid lucrari ex pacto:vtrũ debeat cõ
tra fiscũ agere via ordinaria libello dato.
Textus videtur ꝙ sic hic,ibi:saluas actio
nes &c.Dico sic,Aut possidet maritus:
& sic tunc sufficit sibi exceptio: quia cui
dam9 actionẽ,multo magis exceptionẽ.
Et hoc tenet glo.hic.Aut possidet fiscus:
& tũc nõ debet hoc agitari via ordinaria
sed summatim:& cognito ꝙ sit creditor,
debet soluere fiscus viro:vt l.res.§.res.j.de
iure fisci. cognoscendo summarie, & de
4 plano,vt ibi dicitur. † Vltimo hæc lex
facit ꝙ actio de dote nascatur soluto ma
trimonio,ibi dũ dicit,humanitatis intui
tu.& sic si hic nascatur humanitatis intui
tu,nascitur hic soluto matrimonio. ergo
a alias nascitur[a] cõstante matrimonio. Qd
plene examinaui in l.si constante.soluto
matrimonio.in princ.& l.ij.de do.prele.
Quero ĩ quo est ista humanitas. Quic
5 quid dicat gl.† dic, ꝙ ista humanitas est
hic in hoc ꝙ mulieri dãnatæ quærit̃ actio
de dote,quæ est de iure ciuili:ipse tamen
b contractus dotis est de iure gentiũ.[b] vt l.
eas.ṡ.de capitis diminutione.Facit quod
dixi ṡ.titu.j.l.quidã sunt.Secundo est hu
manitas:quia cũ ista actio nascat̃ hodie,
videbatur debere trahi retro.l.j.ṡ.qui po
tio.in pigno.habe.& ideo sicut bona an
te damnationem quæsita publicata sunt:
ita dos:sed ex humanitate statuitur con
trarium,vt retro non trahatur in istis dã
natis.Ad idem facit l.quoties.in fine.ṡ.de
nouatio.

1 *Cedens bonis non debet spoliari uestibus.*
2 *Pannorum appellatione uenit zona, qua quis præcingitur: & est largior quàm uestis appellatio.nume.4.*
3 *Leue dicitur secundũ qualitatem personarum.*
4 *Iudex potest leues multas extraordinarias exigere pro aptando cameram,uel pro soluendo aliquibus nuncijs.*

c Diuus. [c] Per† istam legẽ dicunt
1 docto.ꝙ illi qui cedunt
bonis non debent spoliari vesti
bus.Ita not.per doct.in l.j.C.qui bo.ce.
2 pos. †Secundo no.hanc legẽ,ꝙ appella
tione pannorũ,cõtinetur zona,qua quis
præcingit̃.Simile habetis in l.vestis.cir
3 ca prin.ṡ.de auro & argẽ.le. †Tertio no
ta ꝙ leue quid dicitur,quod est valoris v.
aureorũ Alibi dicit̃ vsq; ad duos aureos:
vt l.si oleum.cum l.seq.ṡ.de dolo.hic au
tem dicitur graue,vel leue,secundũ quali
tatẽ ꝑsonarũ:vt l.sed & si susceperit.§.pri
mo & quod ibi nota.ṡ.de iudicijs.quod
facit aut̃.nisi breuiores.C.de sent.ex bre
ui.reci.quæ dicantur causæ viles, & bre
4 uiores. † Vltimo videtis hic,ꝙ appella
tione pannorũ continentur ea, quibus
quis induitur & sic videtur ꝙ appellatio
vestis sit largior,ꝙ̃ appellatio pãnorum:
vt dicta l.vestis.ṡ.de auro & argento le
gato.& j.de verborũ significa.l.verbo vi
ctus.cũ duabus legib.sequen.tamen com
munis vsus loquendi aliter se habet:quia
appellatio pannorum est largior,ꝙ̃ appel
latio vestis.Et ideo cum hoc anno quidã
legasset alicui omnes panos suos lini, &
lanæ:& ille haberet aliquas petias panni
lini non aptas ad vsum hominis: adhuc
ego dixi, ꝙ si quidẽ ille habebat aliquas
petias panni,causa faciendi pãnos lineos
ad vsum,ꝙ cedebant legato.Secus si ha
bebat venales:vt l.pediculis.§.itẽ cũ quę
reretur.ṡ.de auro & argento legato. In
dubio debet videri,quantũ sibi expedie
bat pro vsu illius anni:& illud cedit lega
to.aliud videtur esse venale:vt l. cũ quæ
5 reretur.§.lana.ṡ.de lega.iij. † Vlterius
nota,qñ tu es iudex maleficiorum: & vis
aptare camerã tuam,nec potes habere pe
d cuniam à cõmuni,vel vis soluere[d] aliqui
bus nuncijs pro inuestigando aliquo ma
leficio:dico,ꝙ hoc potes licite facere ex
pecunijs,quæ rediguntur ex quibusdam
multis extraordinarijs,& paruulis: argu.
huius legis,in fi.Sufficit enim ꝙ ista vilia
quis non conuertat in sui vtilitatem: licet
in vtilitatem officij.

Cum ratio. Iste est pulcherrimus tex. hæc lex facit ad quæstionem, vtrum per statuta possit minui portio filiorum. de qua per Dy.in c.indultum.de reg.iur. lib.vj.& per Cy.in l.sancimus.de nuptijs.

1 *Feudum an publicetur uasallo delinquente? remißiuè.*

Si in libertinum. Dyn.inducit hũc §.in
argu.ad quęstionẽ de vasallo delinquẽte,
1 vtrũ publicetur feudũ.† de qua per Dyn.
in l.statius.§.Cornelio.j.de iure fisc. Ego
plene dixi in l.si finita.§.si de vectigalib9.
ṡ.de dam.infect.

Ex bonis. Nota præsumptionem fraudis,qd facit ad quęstionẽ de delinquẽte,qui alienauit bona sua.de quo plene dixi in l.post contractũ. ṡ.de dona.

1 *Rectores pro amplianda ciuitate numero hominum, possunt expendere de bonis communis.*
2 *Familiæ, ꝙ tot dicantur, quot filij remanserunt ex aliquo.*

1 Si plures. † Nota quod Rectores debent ampliare ciuitatem numero hominum: & ꝙ ista est iusta causa expendendi de bonis communis.
Item not.hic arg.pro prioribus istius ci
uitatis,qui habent arbitrium super bono
statu huius ciuitatis,& augmento, & vi
gore illius arbitrij faciunt multas refor
2 mationes. † Vltimo nota hic quod di
citur,tot possessores, &c. quia est argu.
vt quot filij remãserũt ex aliquo,tot dicã
tur familiæ:argumen.contra.supra de ex
cus.tutorum.l.tria onera.quod dic plene
vt dixi in l.qui fundum.§.coheres.in fine.
ad l.falci.

1 *Quis non potest succedere ei, quem ipse interfecit: & bona uadunt ad fiscum, si non superest alius qui sit in eodem gradu.*

e Præterea. [e] Nota ꝙ quis non potest succedere ei,quem ipse interfecit,sed alia bona veniunt ad fiscũ. intellige,nisi sit alius non interficiens,qui in eodem gradu sit cum interfectore:vt l.ij.§.fratris.ṡ.si quis ali.test.prohi. Item oppo.quod ad fiscum non veniant:vt l.si ab hostibus.§.j.soluto matrimonio.Solue vt ibi dixi:& l.ei qui.supra,de his qui. vt indignis.

ficij sui.
e ¶ Præterea.ad l.Lu
cius.de iure fisci.&
ibi Bar.& Bal.in l.
j.C.vnde vir & v
xor.in l.hæreditatẽ
in fin.C.de his qui
bus vt indig.& in l.
fi.ṡ.de his qui.vt in
dig.& dñ Bar.hic di
cit,ꝙ bona seu hæ
reditas non deferun
tur ad interficien
tẽ &c.adde ꝙ si sta
tuto cauetur ꝙ si fi
lius occidat patrem,
non succedat, ꝙ tũc
nihilo minus succe
dit nepos ex filio,ni
si etiam nepos sit cul
pabilis, puta cõsen
tiens:vt no.Bal.per
illum tex.in l.si quis
incesti.in fi.C.de in
cest.nupt.& vide
Bar.in l.ex parte.de
adimen.leg.
f ¶ De bonis eorum.
Circa hanc rubr.vi
de omnino.tex.not.
xx.q.v.in c.placuit.
& ibi habes ꝙ non
sunt sepeliendi:vide
tex.l.vj.distin.in ca.
si quis abscide.& c.
seq.xv.qõ.j.& c.sa
ne.& quid si ex sta
tuto punitur vulne
rãs aliquẽ certa pœ
na:quid de vulnerã
te se,an puniatur? vi
de bonũ tex.& glo.
in d.l.sed si dãnũ.§.si
seruus.ṡ.de pecu.&
in l.omne delictum.
§.qui se vulnerauit.
de re mili.& in l.j.§.
excusantur.ṡ.ad Syl
la.& l.cũ autem.§.
ex causa.de ędil.edi.
& in c.j.de cor pore
vitia.& l.si qui ali
quid.§.fi.& qd not.
Bart.ṡ.de pœnis.&
etiam vide Cyn.&
Bal.in l.ij.C.qui te
sta.fa.pos.vbi quæ
rit Cy.quid si præ
uentus nõ potuit se
occidere,an tunc pu
niat̃? vide ibi.Et de
eo qui percutit sei
psum,vide Bar.in l.
si quis miles.ṡ.de pœ
nis.& per Bal.in l.j.
in pen.col.C.de ser.
fu.De bannito qui
potest impune offen
di,an possit seipsum
offendere.

ibi: intellige. Not qd communis tenet op. positum imo qd postio homicide applicet fisco. et no nconsang qui neis in codem gradu existentib9 pro vt latep ant gomez lib. 3 Var. c. 3. n° 51: quem v[illegible]

f *De bonis eorum[f] qui ante sententiam mortem sibi consciuerunt.* *Rubrica.*

De prima parte rubricæ tractatur in l.fi.De secunda parte rubricæ tractatur in l.j.& ij.

1 *An ex fuga præsumatur delictum.*

a ¶In capitalibus. qd de eo qui promiſit ꝑ me centum vt corrū peret. Bart. dubitat in l. qui explicandi. C. de accu.

b ¶ Quæro vtrū ille q aufugit præſumat̃ deliqſſe, &c. Et iſtđ dictū ſeqtur bart. & Ang. in l. fi. de quæ. Sed illud limitat ſimpliciter, vt per Ro. ī d. l. lege Cornelia. Sed contra ſecundā partem huius diſtinctionis. vide text. in l. pe. ſ. de cuſ. reo. Cogita tñ per hæc dicta pōt dici, ꝙ rñd. inquiſitioni cū iuramento contra veritatē, nō punit̃ de ꝑiurio. Ita fuit conſultum per quoſdā peritos doc. cōtra bar. facit quod no. bart. in l. j. in x. colū. C. de hære. inſti.

c ¶Si is. Item quærit Bald. in l. quēadmodū. §. mancipia. ſ. ad leg. Aql. & in l. fi. de pignor. actio. Quid de poſito in carcere, q ſe vulnerat, vel ſuſpēdit an teneat̃ magiſtratus? dicit ꝙ nō & vide per doc. in d. l. ij. & in d. l. j. C. de bo. e. per Cy. in l. ij. q te. fa. poſ. & q̄ ſit differentia, an bona ſint publicanda ipſo facto, vel per ſniam. Vide Bal. poſt Cy. in d. authē. inceſtas. C. de inceſtis nuptijs.

d ¶ Contractus facti. An contractus facti poſt accuſationem, ſint facti in fraudem vide tex. in l. ex iudiciorum. ſ. de accuſationibus.

e ¶Si quis autem. no. quod pater præſumitur ſe occidere potius propter filium, quā ob aliam rōnē. Facit l. iſti quidē. §. fi. quod met. cau. ſ. l. fin. C. de cura. furio. & ibi multū ſolenniter dicit Bal. ꝙ ſi pater non vellet confiteri crimen propter tormēta, modus eſt ꝙ capiatur filius, & ponatur ad torturā corā patre, quia pater tunc confitebit̃ crimen. Facit quod no. in cap. afferte. de præſum.

f ¶ Requiratur ſnia. Vide Sal. in l. j. C. e. per Cy. d. l. ij. C. qui teſta. face. poſ. Bald. poſt Cy. in d. authē. inceſtas. C. de inceſ. nup.

g ¶ Vltimo quæro. Adde Bal. in l. ij. C. qui teſta. fac. poſ. & q̄ dixi poſt bar. in l. ij. ſ. tit. j. Sal. in l. j. C. e. & per Ang. in d. l. ſecunda.

h ¶ Eum qui. Adde Gl. Bar. & doc. in l. j. C. de bonis libertorum.

Sed si post. Not idem esse qn ysset suspicio qd contra eum formaret accusatio, vel inquisitio [illegible] fuga non facit indicium ad torturam [illegible] Rom. Bellam [illegible] 661 [illegible] pluries [illegible] piculo tollit juramentum fugientis vt late ipsa 661 [illegible] 43 [illegible]

LEX I.

a **In capitalibus.**[a] Op. & vr̃, ꝙ qui dat pecuniā, habeatur pro confeſſo: vt l. ei9 qui delatorem. j. de iure fiſci. & l. qm̄. ſ. de his qui not. infa. Rñdeo, ſpeciale eſt in crimine capitali: vt hic. & l. trāſigere. C. de tranſac. Fallit in crimine adulterij: vt ibi dicitur. Vlterius, cōtra hoc oppo. in cauſis criminalibus iurat̃ de calumnia: vt l. j. C. de iur. cal. ergo nō licet aduerſarium corrumpere: quia eſſet contra iuramentum ſuum. Præterea, in iuramento calumniæ iuratur ꝙ pecunia non dabit̃: vt ī authen. principalis. eo. tit. Reſpōdeo, hoc facit l. permittente: ideo nō vr̃ facere per calūniā, nec dare pecuniā illicite: ſicuti qñ dat̃ pecunia cōſultori, vel dantur ſportulę iudici vel nūcio, lege præcipiente, nō incidit in illud capitulum iuramenti ꝙ nihil dabit̃, &c.

1 b † Quærit, vtrū[b] ille, qui aufugit, præſumatur ex hoc deliquiſſe. Breuiter, ſi quidē aufugit antequā accuſet̃, ex hoc eſt ſuſpicio cōtra eū: vt l. Corne. & ibi plene dixi ſ. ad Syl. Sed ſi poſtquam ipſe eſt accuſatus aufugit, vel ſtat cautus non eundo per terram, in crimine capitali loquor, non eſt præſumptio contra eum: q iuſte facit, ſi timet: arg. huius legis, quæ ꝑmittit corrumpere aduerſarium.

1 *In crimine læſæ maieſtatis, & crimine latronum, & hæreſis, facta confeſſio tranſit ad hæredes.*

LEX II.

c **Imperatores. Si is.**[c] Oppo. ꝙ facta cōfeſſio non faciat tranſire pœnā ad hæredes: vt l. manichæos. C. de hæret. & de iure fiſ. l. eius qui delatorē. vt dicit

1 † glo. ſpeciale in latronibus, & in crimine læſæ maieſtatis: vt l. quiſquis. C. ad l. Iul. maie. Certe idē eſt hodie in crimine hæreſis: vt in c. cū ſecundum leges, extra, de hęre. lib. vj. Itē opp. latrones ſuſpenduntur: vt l. capitalium. §. famoſos. ſ. de pœ. ergo licet eius aduerſarium corrumpere: vt l. ſ. proxi. Sol. intellige latrones, id eſt fures, vel alios latrones non famoſos. Item op. j. proxi. Sol. vt ibi videbitis.

1 *Contractus facti poſt accuſationem, præſumuntur facti in fraudem.*

LEX III.

Qui rei. Not. ꝙ poſtquā quis accuſatus, vel deprehēſus præſumit̃ ī dubio facere ob conſcientiam criminis: vt hic. & facit l. cū ratio. §. ex bonis. ſ. tit. j.

1 d Item † facit ꝙ contractus facti[d] poſt accuſationē, præſumantur facti in fraudem. de quo in l. poſt contractum. ſ. de do. Alia circa materiam videbitis j. ea. l. §. fi.

e **Si quis autē.**[e] No. tex. ibi: qem ſibi nō pepcit &c. Ex iſto §. no. duo. Primo iſtā præſumptionem, quæ eſt pro patre, cū magis dolore filij, quā ob conſcientiam criminis videatur feciſſe. quod multum eſt vtile in hac materia: vt dicam j. ea. l. fina. Secundo

1 no. † ꝙ percutiens ſeipſum punitur: vt hic & ſ. tit. ij. l. ſi quis aliqd. §. fi. & l. omne delictum. §. qui ſe. j. de re milita.

1 *Percutiens ſeipſum punitur.*
Occidens ſeipſum quando habeatur pro confeſſo: & bona in fiſcum deferantur.
2 *Hæres quando ei incumbit onus probandi innocentiam, qualiter poterit ipſam probare.*
3 *Bona ſeipſum occidentis an & quando ſunt publicata ipſo iure, uel ſententia requiratur.*
4 *Hic titulus an hodie ſit correctus per authen. bona damnatorum, quod ſic.*

De illo. Innuit ꝙ debeat probari de crimine, poſtq̄ quis ſe occidit. Cōtra, C. qui teſta. face. poſ. l. ij. Soluit

1 glo. † ꝙ ibi probatur innocentia, eo ipſo ꝙ nō probatur cōtrariū, per hanc legē. Iſtud videtur cōtra hāc legē in princ. vbi dicitur, ꝙ ille, qui ſe occidit, habetur pro cōfeſſo. ergo eſt fundata intentio fiſci, ꝙ ille qui commiſit crimen ex hac ficta confeſſione. vnde gl. in l. cōtraria dat aliā ſolutionē, & hāc puto eſſe verā. Qñq; quis deprehenſus eſt in crimine, vel accuſatus ex eo: & tūc propter mortē, quā ſibi cōſciuit, habet̃ pro confeſſo vt hac lege in prin. tñ hęredes poſſent probare de innocentia ſi vellēt: vt d. l. ij. C. qui teſta. face. poſ. Quandoq; non erat deprehēſus, vel accuſatus, ſed cōtra eū erat aliqua ſuſpicio leuis: tunc bona eius nō poſſunt auferri hæredibus, niſi fuerit ꝓbatū de crimine. Et hoc vult dicere text. ibi nulla iuſta cauſa præcedente in reatu deceſſerit. Intelligo ꝙ non præcedebāt præſumptiones vrgentes, vel vrgētiſſimæ: nec erat accuſatus, ſed erat ſola ſuſpicio leuis. Ita intelligit gl. quę eſt ſuꝑ ver. in reatu.

2 † Quæro, qñ hæredi incūbit onus probādi innocētiā, qualiter poterit eā probare? Rñdeo, innocētia qñq; pōt probari directo: vt no. in l. Pantonius. §. rei perduelliōis. ſ. de acqui. hære. Qñq; pōt probari per præſumptionē, vt ſi hęredes oſtēderent illū, qui interfecit ſeipſum habere aliquā cauſam vehemētiſſimā doloris, animi, vel corporis: tunc in dubio pręſumetur magis ſe interfeciſſe ob illā aliā cauſam, q̄ propter delictū: vt

3 f ſ. ea. l. §. videri. † Quæro, vtrū bona ſint publicata ipſo iure: an vero requirat̃ ſentētia.[f] Quidā text. vidētur regrere, ꝙ ferat̃ ſnia: vt hac l. circa princ. ibi: ergo aut poſtulati eſſe debent, &c. dum dicit, cōfiſcētur. & etiā in hoc §. In cōtrariū facit hæc lex, in eo quod dicit, hæredē nō habēt. & ibi in verſicu. vt aūt. ibi dū dicit, fiſco vendicāda: ſunt ergo ipſo iure cōfiſcata. Rñdeo ſi quidē erat deprehenſus, vel poſtulatus de crimine, ſe interficiendo habet̃ pro cōfeſſo & cōdēnato: niſi hæres probaret cōtra. Quod apparet, qa teſtm̄ eius eſt nullū: vt l. ij. C. qui teſta. face. poſſunt. Ita loquitur hæc lex, in princip. Nec obſt. quod ibi dicit, cōfiſcentur: quia ibi loquitur de cōfiſcatione quæ eſt facti, hoc eſt incorporatione, quæ fit in patrimoniū fiſci. Et in hac opinione vidētur docto. Vltramontani in l. ij. C. qui teſta. face. poſ. in vltima quæſtione. Si vero nō erat accuſatus, id eſt, poſtulatus: tūc debet prius de crimine cognoſci, & pronūciari, q̄ publicentur bona: & fiet iſtud eo modo qui nota. Inſtit.

4 g de hæredi. quæ ab inteſt. † Vltimo quæro,[g] an hodie iſte tit. ſit correctus per aut̃. bona damnatorū. Quidā dicūt ꝙ nō: qa iſte, qui ſe occidit, nō fuit damnatus: propterea plus deliquit. cōmiſit enim prius. delictum: & poſtea occidit ſeipſum. Doctores tenēt cōtrariū. Nā per iſtū tex. bona publicant̃ eo caſu ſolo, quo ſi ſententiā paterētur, eſſent publicanda: vt ſ. ea. l. §. j. ergo in caſibus iſtis, in quibus nō publicarentur, ſi ſententiam fuiſſet paſſus, per aut̃. bona dānatorū. in illis nō publicabūtur, ſi ſeipſum occidit. Idem dicit glo. C. de iure fiſc. l. fi. in fi. lib. x.

De interdictis & relegatis. *Rubrica.*

1 *Vaſallo delinquente, an & quando filius amittat feudum.*
2 *Proximior ſi committit delictum, propter quod aufertur ſibi hæreditas, ut indigno, nocet ſequentibus in gradu.*
3 *Recipiens emphyteuſim pro ſe, & ſuis filijs, & nepotibus, ſi primus delinquit, non ſoluēdo canonem, uel alienando ſine conſenſu domini, nocet ſequentibus.*
Bona alicui publicata non uenit emphyteuſis apta pro ſe filijs ſuis & nepotibus.
4 *Delictum patris ubicunque non nocet filio, intellige dum tamen patri nihil acquiratur.*

LEX III.

h **Eum qui.**[h] Iſta lex eſt notabi. Oppo. ſ. de iure patro. l. iiij. vbi dicitur, quod filius non perdit libertum. gloſſa, quæ eſt hic, dat plures ſolutiōes. Iſta eſt vera in libertis. Sunt quędam iura quæ tranſeunt ad quemlibet extraneum hæredem

a ¶Dy. determinat. An propter delictum patris vaſalli filius perdat feudū, per Iac. But. Bal. & Ang. in l. adoptiuū. §. fi. de in ius voc. & Bar. not. in ſua diſputa. in l. emancipatū. §. fi. de ſenato. Et quid ecōtra: vide quæ dixi poſt Bar. in l. cū filius. de ver. obl. Ange. hic dicit, ꝙ qualitercūque ex quacunq; cauſa feudū perdat, illud nocet filio ſuo, ſiue ſit feudū paternū, ſiue auitū: per gl. fi. in c. j. §. perterea ſi de feu. fue. contro. hic alle. In alijs autē eſt vera opi. Dyn. & Cyn. reprobata op. Bar. qui etiā tenet ꝙ vbi delinquitur ita ꝙ res directo perdatur, delictum patris nō nocet filijs, vt l. diui. ſ. de iure patro. & de in ius vocan. l. adoptiuus. in fi. ſecūdum Ange. & not. Bal. C. de epiſ. & cl. & in l. ſi quis presbyter. Facit quod not. gl. & Bar. in l. fraudati. j. de publ. & quod no. Bar. in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. de dam. infec. Et de materia plene per Bal. in l. fi. C. de lib. cau. & Bal. in l. j. C. de libe. cau. & Bal. in l. j. C. de bo. liber. & in l. ij. C. de liber. & eodem libe. et in leg. qui ſe patris. in. viij. columna C. vnde lib. et ibi ēt quid ſi vaſallus renūciat feudo, vel aliquā obligationē fecit: an præiudicet filijs & deſcendentibus. Et de hac materia vide aliquid per Pet. in l. ſtipulatio iſta. §. ſiqs ita. in fi. et ibi refert Imo. de ver. obl. plene per doc. in c. ij. de feu. aliquid per Bal. in l. lege. C. de legi. hære. et dicit Bal. in l. ſi quis inceſt. C. de inceſt. nupt. ꝙ ſi ſtatuto cauetur, ꝙ interficiens patrem, non ſuccedat, ꝙ non præiudicat nepoti, niſi fuerit culpabilis. Retuli. an vaſallo delinquente filius amittat feudum. Vid de hoc per Bal. in l. j. in pri. C. de cadu. tol. Et iſtud reaſſumit do. Alex. in l. ſi mihi & Titio. de ver. obli. Et de materia vide per gl. et doc. ī c. j. §. hoc quoque. de ſuc. feu. et in d. c. ex parte extra, de feu. & ibi plene vide. Adde an filius priuetur feudo propter feloniam patris, Bal. conſi. cclix. j. lib.

b ¶ Aufertur ſibi hæreditas. Propter hoc dicit Bal. in l. iij. ī fi. C. communia de lega. alias omnibus deficiētibus potius debet vnus đ agnatione habere quā extraneus: vt no. Bar. ī l. ij. §. permittitur. ſ. de iti. actuque pri. qđ ē verū, niſi amittat feudū ꝑpter delictū. qđ no. Et pro clariori intelligētia vide Bal. in c. j. ſi vaſallus feu. priuetur. & in l. j. C. de bo. libe. & in l. emancipatū. ſ. de ſena. & quod dixi. in l. diui. de iure pa. et gloſ. in c. j. §. hoc quoque. ver. partem. & ibi Bal. et alij. & ibi ſcripſi poſt Bal. de ſucce. feu.

c ¶ Per hoc dico, in contractu emphyteutico. Nūquid in publicatiōe bonorū veniant bona emphyteutica, vide Bal. in l. antiquitas. in fi. C. de vſufru. & quod dixi poſt Bar. in l. Statius Florus. §. Cornelio. j. de iure fiſc. et Bal. in l. ij. in j. q. C. de liber. et eorum lib. & Ro. latius in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. vbi dixit, de dam. infec. et Salic. in l. ij. in xxij. quæſtio. C. de iure emph. circa fin.

hæredē: et iſta tranſeūt in fiſcū. Ita loquit̃ hic. Quædā ſunt, q̄ ad hæredē trāſire nō poſſunt, vt ius ſucceſſionis in opere faciēdo, et ſimilia: et iſta remanēt apud filiū, vt lege cōtraria. Iſtam opinionē tenet Dyn. & oēs. Eodē modo debet reſpōderi ad l.

1 eorum. ſ. ad l. Iu. maie. cum ſimi. † Vltimo, hæc lex īducitur hic per Dy. in ar. ad q̄ſt. de vaſallo delinquente, an propter hoc filius eius perdat feudū? De hoc vos habuiſtis gl. ſ. ad l. Corne. de fal. l. ſi quis patris. & l. emācipatū. in fi. ſ. de ſena. Dy. deter-

a minat,[a] aut feudū fuit paternū, & filius ꝑdit illud, per hāc legē. Aut feudū fuit auitū, et illud nō perdit: arg. d. l. emancipatū. & argument. huius legis. habet em̄ ab auo, non a patre. Ita dicit Dy. in c. nō debet aliqs. circa finē. extra, de reg. iu. lib. vj. Domi. Cy. ponit hanc q. C. de lib. et eorū lib. l. ij. in fi. q. et ibi dicit ſic: Aut quis debet habere feudū ex ſuo iure: vt quia pater eſt ſtipulatus ſibi, et ſuis filijs: vnde iā filio eſt q̄ſitū ius: tūc delictū patris nō nocet filio, arg. huius legis. Aut habet ex ſucceſſione paterna, et tūc perderet ex delicto patris: arg. huius legis. Iſtæ determinationes videntur cōtra caſum x. col. ſi vaſallus feudo priue. c. j. vbi loquitur de feudo auito, & antiquo. et no. ꝑ gl. ſi de feu. defun. fue. cōtro. c. j. §. ſi vaſallus. ꝑ quas videtur ꝙ indiſtincte filius ꝑdit ꝑpter delictū patris etiā feudū auitū. Quid ergo dicemus? Dico ſic. Quādoque quis cōmittit aliqđ delictū propter quod debet directo feudo priuari: vt quia delinquit cōtra dominū, vel aliquid facit cōtra conuentionē feudi: tūc delictū patris nocet filio: vt d. tit. ſi vaſal feu. priue. c. j. & no. in d. §. ſi vaſallus. Si-

2 b mile vides, † qñ ꝓximior cōmittit delictū propter quod aufertur ſibi hæreditas[b] vt indigno. Nā nocet ſequentibus in gradu: vt vidiſtis ſ. ti. ij. l. fi. in fi. et l. ij. §. j. et §. fratris. ſ. ſi qs ali. te. prohi. Et hoc intelligo in feudo iā patri acquiſito: ſed ſi non eſſet q̄ſitum, ſed erat quærendū, quia erat apud patrē ſuū auum quo ad nepotē, tunc hoc non nocet nepoti, imo nepos incipit tenere locum primi ex perſona ſua: vt l. Gallus. §. & quid ſi tantū. ſupra. de lib. et poſthu. et facit lex nō tantum. §. emancipatus. ſ. de bonorum poſſeſſio. contra tabul. Si vero propter delictū aliud nō debeat qs principaliter feudum amittere, ſed conſequenter cadit ab illo: vt quia non delinqt contra dominum, vel contra promiſſiōes factas in feudo, iſto caſu recurro ad diſtinctionē, quā ponit Cy. in dicta l. ij. in fi. C. de lib. et eorū liber. quæ probatur per hāc legē. Aut tale feudū debet trāſire ad filiū ex perſona patris, tāquā ad patris ſucceſſorē, et hoc perdit. Aut trāſit ad eū ſuo iure, vt quia filius, nō qa hæres: et tūc ſibi illud retinet. Probatur in iure libertorum: et di-

c citur euidēter hac lege. Per hoc dico,[c] in

3 contractu emphyteutico, quādo † quis recipit emphyteuſim pro ſe, et ſuis filijs, & nepotibus: ſi primus, vel ſecūdus delinqt, circa ipſum cōtractū emphyteuſis, nō ſoluendo canonem, vel alienando ſine licentia domini: hic nocet ſequentibus, per ꝑal

d le. iura. Sed ſi alias[d] delinqueret, ꝑpter ꝙ bona publicarentur, iſta bona debēt remanere apud filios, et nepotes: quia non trāſ-

e eunt[e] ad eos, vt ad hæredes, ſed habēt ꝓ ſuo iure: vt l. vt iuriſiurādi. §. ſi liberi. et ibi

4 dixi. ſ. de ope. lib. Vbicūq; † aūt dixi, filio non nocere delictū patris: intellige, ita tñ ꝙ pri nihil quęrat̃: vt l. diui fres. et ibi no. ſupra de iure patro. et l. Paulus. ſupra de bo. libert.

Inter poenas. Opp. ꝙ p̄ſes poſſit deportare in inſulā: vt infra. l. ꝓx. in prin. Sol. verū eſt, ſi habet ſub ſe inſulā, vt ibi: alias ſecus, vt hic. Vel dic ꝙ hic loqtur in deportatiōe: ibi ī relegatiōe. Quæ iſtarū ſit verior, dicā ſtatim j. l. proxima.

1 *Præſes prouinciæ ꝙ non poſſit deportare in inſulam, quando eam non habet.*
2 *Ratio, quare præſes non poteſt deportare, & damnare ad mortem, uel in metallum.*
3 *Iudex ꝙ non poſſit mittere aliquem in poſſeſſionē bonorum exiſtentem extra ſuum territorium.*

Relegatorum. Oppo. ꝙ præſes nō poſſit hoc facere: vt ſ. l. proxi. in

1 princ. & l. ij. §. j. ſ. de pœnis. Dicunt † qdā, aliud in deportatione, vt ibi, aliud in relegatione, vt hic. Hoc nō videt̃ bene dictū: quia cū præſes ꝓuinciæ poſſit dānare ad mortē, et in metallū, qđ plus eſt: vt l. illicitas. §. qui vniuerſas. ſ. de of. præſi. ergo debet poſſe quod eſt minus: vt in c. cui licet. extra de reg. iur. lib. vj. & ideo dicūt ipſi, ꝙ lex præcedēs intelligit̃ ſecūdū iſtā, vt tūc nō poſſit deportare in inſulā, qñ non habet inſulā: et ſic hoc eſt magis propter defectum inſulæ quā propter defectū iuriſdictiōis. qđ tenet gl. in d. §. qui vniuerſas. et Dy. in d. cui licet. Iac. de Aret. tenet cōtrariū, qa leges indiſtincte dicūt, præſidē nō poſſe deportare: in d. leg. ij. §. j. ſ. de pœn. et ſ. l. ꝓxi. Et iō dicit ipſe, aliud in relegatiōe, vt hic: aliud in deportatiōe, vt in contrarijs. Ad id quod dicitur præſidi licet quod eſt plus: ergo debet licere quod

d POMATES. ¶Sed ſi alias. ſ. de bo. q̄ lib. Si enim aliqd patri quæreretur, tunc noceret: vt per Ale. cōſi. lxxxviij. co. j. in fi. vo. iij. et Alex. cōſi. ix. ī ij. vol. col. pe. et in l. apud Iulia. §. ſi qs alicui. co. ij. ſ. de le. j. et Ia. in l. ij. in vlt. q. C. de iure emphy. et Ale. in d. l. diui. in apoſtil. ſ. de iurepa. et in cōſi. viij. in iij. co. vol. iij. in ij. dubio. et cōſi. lxxxiij. co. ij. volu. iij. et ciij. in viij. co. ī pri. vo. iiij. & cvj. in vlt. co. ad fi. vo. iiij. et ſe. cvij. et cxxiij. in ij. co. in fi. eo. vol. iiij. et j. co. xj. vo. v. Pano. iij. co. vij. ī vij. dubio vol. ij. et Bar. lvj. alias clvj. et aliquid per Barba. conſil. x. co. v. vol. ij. et xviij. colū. ix. et ſeq. vo. ij. Rom. xx. co. xix. volu. ij. et Alex. in l. ſi ꝓ curator. co. iij. ad fin. ſ. ad Treb. et Ana. cōſi. xxxij. in ij. dub. et Alex. lxxx. co. v. vo. j. et cxj. co. viij. e. vol. i. et xix. Aret. remiſſiue conſil. xiiij. co. iij. et liiij. co. ij. et Capr. xlij. et lxxxij. et Bal. in c. j. et aut ſi libellario. qb. mod. feu. amit. co. ij. et in c. j. §. denique. q̄ fuit pri. cā bene. amit. et in Aluaro. in c. j. de vſufru. et Ale. ix. colum. iij. vol. ij. et xj. co. ix. eo. volu. & lx. col. ij. eo. vol. vbi ponit, quid ſi poſtea dominus recepiſſet affectū, vel tenuiſſet per multū tps. et j. colū. pe. verſ. necexpediat vo. v. et j. co. iiij. vbi ponit an dictum vnius agnati alteri noceat. et xiij. col. pe. e. volu. et xviij. in j. dubio. eo. vol. vbi ponit an vaſallus poſſit in præiudicium filiorū cōmoditates feudi alienare &c. & xxviij. co. vj. e. vo. vbi ſeqtur Bar. hic, et ibi pōit an feudū poſſit alienari in præiudiciū filiorū, vel ī dotē dari. et Pan. et alios in c. ex parte. de feu. et Pau. de Caſt. in cōſi. lxxxiij. colū. iij. in fi. vbi propter hoc infert, ꝙ res alienās etiā cū conſenſu populorū, non præiudicat ſucceſſoribus in regno: qa ipſi nō habeant ab eo, &c. Soci. cxxv. co. iiij. & ſeq. vbi ponit an fructus vel res emphyteuticæ poſſint ī dotē dari vel vni tm̄ ex filijs aſſignari, ī ꝑiudiciū aliorū filiorū.

e ¶Nō tranſeunt. Et ſi pater nō ſoluit canonē ꝓ emphyteuſi an præiudicet filio, facit lex vectigalis. ſ. de pign. Et certe ſi filius veniret vt hęres patris, credo ꝙ p̄iudicaret: ar. l. cum a matre. C. de rei vend. ſecus dicerem ſi veniret filius non vt hæres. quod vltimum quidam volunt verum, ſi veniat filius mortuo patre, non eo viuēte. Nec obſtat tex. in l. adoptiuū. §. fi. de in ius vo. quia ibi eſt ſpeciale in illis reuerentialibus tantum. Sed certe in hoc paſſu videtur dubitandū an incontinēti non ſoluto canone ſit aperta via eccleſiæ. d. l. lex vectigalis. ſ. de pig. cū ſimi. et Spe. in tit. de emphy. §. nunc aliqua. verſi. cxliiij. de quo dubito per Iac. But. et Bal. in d. l. adoptiuum. §. fi. de in ius vo. et in l. liberti libertæque. C. de ope. liber. et quod notat Barto. in ſua diſputatione in d. l. emancipatū. §. fina. de ſena. cum Barto. hic concordat Sal. in l. ij. in xxij. q. C. de iure emphy. et per doct. in c. ij. de feu. Bal. in d. l. adoptiuū. in lectura antiqua, remittit ſe ad Spe. vbi ſupra, vbi vide.

a ¶ Ad tempus. Vide bald. in lege, dubiũ. in viij. col. C. de legi. in l. & si seuerior in pe. col. C. de insa. & not. hic q̃ sententia in criminalibus in qua est error, valet ad limitationem. l. si prætor. §. Marcellus. ſ. de iudi. Dixi in l. cum prolatis. de re iudi.

b ¶ Est quoddam genus. An relegato possit fieri extra p̃uinciam quã quis regit. & no. q̃ nõ possunt dari confinia, nisi in terris subditis. Idẽ etiam tenet bal. in dicta l. illicitas. §. q̃ vniuersas. de offi. præſi. idem in l. fi. C. si seruus extero se emi. resoluitur tamẽ talis relegatio in interlocutoriam, & valet, adeo q̃ videanẽ sibi interdicta loca ſubdita secundum bal. in l. pe. in ix. col. C. de exec. rei iudi. Idem dicit ibi bald. quod hodie ex consuetudine põt quis relegari extra loca ſubdita. q̃ no. & quo vide d. Abb. in cap. postulasti. in ij. co. d̃ foro compe.

c ¶ Interdicere. de isto tex. & seq. vide bal. in l. executorẽ. C. de execu. rei iudi. i viij. col.

d ¶ Omnem locum. An si ex statuto, vl̃ sententia, sint interdicta bona alicuius, habeat effectũ extra territoriũ: vide bar. in d. l. j. in vj. q. C. de ſumma trini.

e ¶ Alibi commisſo. No. q̃ quis põt puniri de delicto alibi cõmisſo. q̃ vide plene in l. j. C. vbi de tri. agi opor. & in l. si cui. §. fi. de accu. p̃ bar. & per eundem in l. j. in xv. qõ. C. de ſumma tri. Aliquid dixi in l. fin. in fi. ſ. de iu. om. iud. Et d̃ hac materia per d. Ang. in trac. maleficiorũ. i ver. an existens Florentiæ. An Italia sit prouincia, vide qd̃ ſcripſi. & not. Inſtit. de excu. tu. in §. i. & q̃ no. glo. & ibi dixi in l. fin. C. ſine ſenſu, vel reliqui. q̃ interdicit loca domicilij, vt̃ interdicere locũ originis. adde p̃ Bal. in l. pe. in viij. col. C. de exe. rei iudi.

est minus. R ñ. q̃ deportare est plus. Nã deportare idem est dicere, q̃ extra portare: hoc est ponere extra ea, quæ sunt iuris ciuilis: vt l. q. dã sunt. ſ, de pœ. Sed cũ ea, q̃ sunt iuris ciuilis, qs habeat a principe: merito p̃ses nõ põt ei auferre: vt l. ſi arrogator. ſ. de adop. Et ſi dicis, quomõ hoc, cũ damnat ad mortẽ, vel in metallũ, propter quod iſta talia perdunt? Dicit ipſe, iſtud est per quendã consequẽtiã a lege: non qa hoc fiat a præſide directo. Ita dicunt. hoc etiam tenebat Martí. Siſi. hoc mihi nõ placet: quia cadẽ ratione non posſet deportare præfectus quod est contra l. ij. §. j. ſ. de pœ. Præterea, q̃n aliquis deportatur ĩ inſulam, no[illegible]eruntur expreſſe ea q̃ sunt iuris ciuilis: [illegible]d in consequẽtiam illius pœnæ vt patet ex l. quidã sunt. ſ. de pœ. Alij dicunt, † & hoc dicebat Old. q̃ ratiõe differentiæ inter deportationem, & damnationem ad mortẽ, vel in metallum est: qa damnatus ad mortem sit pro criminibus grauioribus: ideo non debet differri pœna: vt l. cum reis. C. de pœ. & l. ſi quis filio exhæredato. §. irritũ. & §. ei qui. ſ. de iniu. rup. testa. Sed deportatio in inſulam fit p̃ leuioribus criminibus: merito debet differri, vt rescribatur Principi. Et iſta est ratio quare permittitur iſtud quod est plus, non illud quod est minus. Certe nec iſta ratio placet: quia quandoque pro criminibus grauioribus fit deportatio in inſulam ex qualitate personæ: vt ſ. proxi. ĩ fi. Teneo ergo opi. gl. & Dy. q̃ præses non põt deportare, quando non habet inſulã. secus ſi haberet, vt hic. Ex quo no. † q̃ iudex non põt quẽ mittere in posſessionem rerum non existentium in territorio ſuo. Ita dicit glo. & habetis in l. cum vnus. §. is qui. ſ. de bo. autho. iu. pos.

Hæc est differentia.

Iſte §. innuit quod non posſit ad tempus deportari, qđ videt contra l. ſine præfinito. ſ. ti. j. Solue vt in gl.

Ad tempus.

a Opp. quod fit contra legem, nullũ est: vt C. de legi. l. non dubium. ſed iſtud ẽ huiuſmodi. ergo &c. Sol. Sententiæ latæ añ hãc legem non infirmant: ſed quæ fuerũt post hanc legẽ latæ, bene infirmant. Hæc est vna ſolu. gl. Alij, vt Petr. dicunt ſic, q̃ iſta ſentẽtia non infirmat a iudice, ſed ifirmatur a lege: quia ipſo iure est nulla: vt lege contraria. Ita refert Cynus in ſexta opo. Dy. in c. quæ contra ius fiunt. de reg. iur. lib. vj. dicit, q̃ ſentẽtia valet ideo, quia lex non procedit vltra, infirmando. Mihi videtur, q̃ debem[illegible] dicere ſic: q̃ ideo hæc ſententia non est nulla, quia in ea non est expreſſus iuris error. Licet enim non debeãt bona auferri relegato: tñ ex cã iudex põt auferre, & augere pœnam: ideo ſi mãleficij's non apparet, quod ſit error expreſ ſus. Ita no. ſ. de pœ. l. quod ad ſtatum.

1 ☞ *Ad confinia non possunt mitti delinquentes in ciuitatibus non ſubditis mittenti.*

Est quoddam genus.

b Per hunc §. vidi caſſari quædam confinia data in Marchia, & in ducatu: ſi ciuitas præcipit ſuo ciui q̃ debeat morari in aliqua ciuitate ſibi non ſubdita: valent iſta confinia.

a Casus est † hic. Ideo præſides, qui cognoſcunt de appellatione, caſſant iſta confinia. In ciuitatibus vero, quæ principẽ non recognoſcunt, non sunt qui talia confinia caſſent. ideo Piſani relegant in Sardiniã: qñq̃ in inſulã Rhodi, vel in aliam prouinciam non ſubditam. ſed non potest fieri de iure. Nam tantum possunt relegare in terras ſibi ſubditas, vt hac lege.

1 ☞ *Diſpoſitio facta per aliquem, quando posit egredi locum iuriſdictionis diſponentis.*
2 *Interdictio bonorum facta alicui in ſui commodum, quod porrigatur ad omnem locum: ſecus ſi ſit propter delictum.*
3 *Imperator reſcribens uni præſidi, uidetur omnibus reſcribere.*
4 *Iudex loci, unde quis est incola, potest quem punire de delicto alibi commiſſo.*
5 *Interdicto eo quod est minus, uidetur interdictum quod est maius, non econtra.*
Locus originis alicuius quod ſit nobilior, & delectabilior.
6 *Italia appellatur prouincia.*

Interdicere.

c No. hic, q̃ de iure primo quis nõ poterat interdicere, niſi ei, p̃uinciæ cui præeſt. Sed ad hoc opp. interdicere potest prouinciæ cui præest: ergo iubet eum alibi morari in loco ſibi non ſubdito: hoc añ non potest fieri, vt hac l. in principio: ergo &c. Sol. non potest de hoc directo diſponendo, ſed per quandam cõſequentiam ad hoc confertur diſpoſitio. hoc non est prohibitum. Item contra, ego video q̃ municipiũ, vel ciuitas potest ſtatuere quod quis non vadat ad faciendum mercantias extra municipium, vel quod quis non vadat ad faciendũ mercantias in tali ciuitate: vt l. fi. in fi. j. de decre. ab or. fa. & l. mercatores. C. de commer. & mercat. & ſic quis poterit diſponere in prouincia aliena. Sol. † diſpoſitio quæ fit in pœnam alicuius, non põt directo egredi locum iuriſdictionis diſponentis: vt hic. Sed ſi nõ fit in pœnã eius, ſed in pœnam hominum illius loci, ad quem nolo aliquẽ accedere, vel in commodum iſtius ciuitatis, tunc valet diſpoſitio: & ita loquuntur cõtraria. Eodem modo dico, † q̃ ſi iudex interdicit tibi bonis, nõ propter delictum tuũ in pœnam ſed in commodũ tuũ: quia tu est prodigus, ne bona
d tua pereant: iſtud interdictũ porrigit ad omnem locum: d vt vt C. de emanci. libe. l. j. & l. is cui bonis. de ver. ob. & l. is cui.
3 ſ. de teſta. ☞ Secundo no. hic, q̃ ſi Imperator reſcribit vni præſidi, ex hoc videtur reſcriptum oibus: vt hic, in verſi. ſed Imperator noſter. Sed contra hoc videt j. e. l. ver. quibuſdam tñ. Sol. hic reſcripſit ſimpl'r. in ver. q buſdã. reſcripſit concedẽdo
4 priuilegiũ q buſdã, q̃ dic vt l. j. §. fi. ſ. de cõſti. prin. † Tertio no. q̃ iudex loci, vnde quis est incola. põt quẽ punire de delicto
e alibi commiſſo. c quod est notã. facit ad hoc l. j. & ij. C. vbi de
5 cri. agi oportet. & l. iij. ſ. de offi. præſi. † Vlterius no. in ver. dubitatũ. q̃ interdicto minori videtur interdictũ maius: ſed non econtra. & ideo qui interdicit locum incolatus, vt̃ interdicere locum originis, non econtra: quaſi locus originis ſit nobilior
6 & delectabilior, præſumptione huius legis. † Vltio not. q̃ hic Italia appellatur prouincia, in ver. ſi quis eã ſnam: Simile habetis in l. ſuperuacuam. C. de tempo. in inte. reſt. peten. tamen prouinciæ hodie aliter appellantur, ſcilicet quæ sunt ſub vno præſide: vt no. in l. fi. C. de præſcr. lon. tẽ. Nõ habetis hic alia.

Solet.

No. q̃ cui interdicitur minus officium, nõ põt accedere ad maius. Sed iſtud non habet locũ ecõtra: vt cui interdicit maius officium, non posſit accedere ad minus. Tenementi.

Sed muneribus.

Vide gl. quæ incipit, nota q̃ ex eodem. ibi: ſed arg. cõtra: ſed ibi ex eodem facto conſequitur quis pœnam & præmium diuerſis reſpectibus: eodem reſpectu ſecus: vt hic. Facit, quod not. per Dy. in c. quod ob gratiam. de re. iur. lib. vj.

De ſententiam paſsis & reſtitutis. Rubrica.

LEX I.

AD ſucceſsionem.

Nota pro bannitis, quibus bona reſtituũ tur: vt teneantur creditoribus: alias non.

IN inſulam.

Nota differentiam inter reſtitutum, & eum, cui pœna per indulgentiam est remiſſa. Sed quid ſi verba sunt dubia? Dicit ſtatutum quod aliquis rebanniatur, vtrum videatur reſtitutus in integrum: vel videatur indulgentia conceſſa. Tetigi in l. j. §. fi. ſ. de quæſtio.

Deca

De cadaueribus punitorum. Rubrica.

1 ☞ *Duæ negationes faciunt unam affirmationem, tres magis negant.*

LEX I.

CORpora.

No. † tres negationes faciunt vnã affirmationem, ſed remanet negatio: ſed duæ negationes a faciunt vnam affirmationẽ. de quo per Cy. in l. j. in vij. quæſtio. C. de ſer. fugi. & videbitis in l. duobus. j. de ver. ſig. & l. j. ſ. de hære. inſtit.

a

3 ☞ *Q ui in uita non poterat in ciuitate morari, non poteſt poſt mortem ad ciuitatem reduci ad ſepulturam.*

LEX II.

QUis in inſulam.

b Not. hanc legem: quia forte non reperies alibi.

b

1 & habes hic, quod ille qui in vita † nõ potest morari ĩ ciuitate, post mortẽ nõ potest reduci ad ciuitatẽ ad ſepulturã.

CORpora.

Dicitur hic, q̃ quibuslibet petẽtibus, põt dari ad ſepulturã, ſed an potest da
c rí medicis ad anatomiam. c faciendam. Cogitabitis.

De appellationibus & relationibus. Rubrica.

Continuatio per ſe patet: ideo veniamus ad materiam.

1 ☞ *Appellatio quid ſit: & relatis opinionibus dicit, q̃ appellatio est ius, quod interim prima ſententia extinguitur: & interim cauſæ cognitio ad iudicem ſuperiorem differtur. num. 3.*
2 *Appellatio quòd ſtatim ea interpoſita extinguat primam ſententiam: & est uera opinio.*
3 *Appellatio q̃ non ſit actio, nec officium iudicis, nec exceptio: ſed quoddam ius per ſe diſtinctum, quod uocatur appellatio.*
4 *Appellatio est triplex: uidelicet una à diffinitiua, alia ab interlocutoria, & alia ab aliis actibus extraiudicialibus.*
5 *Appellatio introducta est, ut detegatur iniquitas, uel imperitia iudicis.*
6 *Pars quæ appellat à ſententia, poteſt etiam habere regreſſum contra iudicem male iudicantem.*

LEX I.

APpellandi uſus.

Primo Iuriſcõſultus in hoc prĩcipio cõmendat tractatum de appellationibus, ſecũdum Dy. Alij dicunt, q̃ in hoc principio ponitur cã, quare introducta est appellatio. Et diuiditur iſtud principiũ in duas partes. Nã primo ponit cauſam inducendæ appellationis. Secundo reſpondet cuidã tacitæ obiectioni. Secunda ibi, licet nonnunquã. Et forma caſum. Quæritur, quare introducta est appellatio? Reſpõ detur, quia vſus eius est frequens, & neceſſarius. Et cauſa neceſsitatis apparet ex eo q̃ per appellationẽ corrigitur imperi
a, vel iniquitas iudicantis. & hoc primo. Sed inſtatur, ſæpe vidi iudicem appellationis prius iudicare, quã primus iudicauerit. Reſpondetur. Regulariter per iudicem appellationis ſententia reformatur in melius, licet nonnunquam, i. aliquãdo cõtrariũ contingat. Nõ est enim ſemper melius pronunciatum, &c. † Circa iſtud principium primo quæro, quid ſit appella
d tio[d]. Ad quod reſpondeo, quod Pla. in ſumma ſua dicit Appellare, est iudicis ſententiam aduerſus ſe latam iniquã dicere, & de ea querimoniã proponere: vt ſ. de mino. l. præfecti. Sed certe nõ ponit diffinitionẽ appellatiõis, ſed deſcribit actũ appellãdi: iõ Azo in ſumma huius tituli dixit ſic: Appellatio est ſententia a minori iudice lata per inuocationẽ maioris iudicis prætextu iniquitatis primæ ſentẽtiæ reſciſsio: vt d. l. præfecti. ſ. ad Turpil. l. j. ſ. fi. Sed hæc diffinitio est cõtra caſum. d. §. fin. Nã ibi dicitur, q̃ effectus appellationis est reſciſsio, ſeu extinctio ſententiæ primæ, & ſic aliud est appellatio: quia est cauſa aliud est reſciſsio: quia est effectus eius. Differt enim cauſa a ſuo cauſato, ſicut mater a filio, vt l. licet. §. ea obligatio. ſ. de p̃cur. & l. & ad eandẽ. §. actiones, de exceptio. rei iudi. Male igitur dicit Azo, cũ dicit, q̃ appellatio est reſciſsio, imo ex appellatione reſciſsio ſequitur. Et iõ Gofr. doctor iuris Canonici ĩ ſumma. de appel. dixit, q̃ legalis diffinitio appellationis est, q̃ appellatio est per inuocationem maioris iudicis, prætextu iniquitatis primæ ſententiæ reſciſsionem implorans: vt d. l. præfecti. Sed hoc non videtur verum. Nam ipſo iure ſine aliquo
2 alio iudice, ad quem appellatur, per interpoſitionẽ † appellationis prima ſententia extinguitur ſecundum veram opinionem: vt d. l. j. in fi. ad Turpi. & ibi dixi. Præterea, dicta diffinitio deſcribit ipſum actũ appellãdi nõ ſub ſtãtiam ipſius appellatiõis per ipſam appellationẽ. vñ eo morbo laborat, quo diffinitio Azonis. Præterea, per nouationẽ potest tolli, & ſuſpẽdi effectus primæ ſententiæ: vt l. iiij. §. ſi ex conuentione. ſ. de re iudica. Igitur nouatio est appellatio. quod est abſurdum. Gl. etiam dicit, q̃ ſecundũ canones appellatio aliter diffinitur, et ſic: Appellatio est de minori ad maiorem iudicem prouocatio, vt ij. q. vj. c. omnis oppreſſus. & c. ſeq. et maxime in ca. placuit. Quæ diffinitio eſſet vera, largiſsime aſſumendo nomen appellatiõis. Nã quandocunque te ad iudicẽ prouoco, appellatio potest dici, vt l. apud Labeonem. §. appellare. ſ. de iniur. Et eodẽ modo ſi te vocarẽ ad cœnam: nã potest dici appellatio: vt ibi patet. Sed aſſumẽdo appellationẽ ſtricte, prout hoc tit. accipitur, alio modo diffinida ẽ. Dic ergo: † Appellatio, est ius, quo
3 interim prima ſententia extinguitur, & interim cauſæ cognitio ad iudicem ſuperiorem deuoluitur. Et hoc prout loqmur de appellatione a diffinitiua. De aliis vero generibus appellationum infra in ſuis locis dicemus. Dixi, appellatio ẽ ius, &c. ne videar diffinire ipſum actũ appellãdi, prout fecerunt alij, quos ſupra reprehendi. Item dixi, q̃ interim ſentẽtia extingui
c tur: hoc dixi, vt oſtenderem appellatiõis effectum. no. in l. j. in fi. ſ. ad Turpili. Item vt per hoc notatur differentia a iure dicẽdi nullũ, quo primus iudex ſuperior quãdoque aditur, vt l. abſentem. C. de accuſa. tamen per illud ius ſententia non extinguitur, quia antea nulla erat, ſed hic erat aliqua vt dicetur in l. ſi expreſsim infra. e. Item ideo dixi, interim, vt per hoc differat a ſentẽtia lata in cã appellatiõis, vel in integrum reſtitutiõis, per quã ſentẽtia reſcinditur vel cõfirmatur totaliter: sed per ipſam appellationẽ extinguitur interim, & expectatur p̃nũciationis euẽtus: vt d. l. j. in fi. ad Turpi. et l. furti. in prin. ſ. de his
d qui no. infa. & de pac. l. tale. §. q̃ prouocauit. Item dixi, et p̃ eam cauſæ cognitio ad
e ſuperiorẽ deuoluit[e]: vt C. de ap. l. eos & l. a p̃cõſulibus, cũ infinitis ſi. & c. p. hoc differt a nouatione, per quã, licet ſententia poſsit extingui, vt ſuſpẽdi, cauſę tñ cognitio ad ſuperiorem nõ deuoluitur. † Iuxta
4 p̃dicta quæro: dixi ſ. q̃ appellatio est ius.
f Quæro quod ius est vtrũ ſit[f] actio vel of ficio iudicis, vel exceptio, vel quid? R ñ. f nõ est actio. Nã actio est ius perẽdi in iudicio, qđ ſibi debetur. ſed per appellationẽ nihil peto in iudicio, cũ ipſam interpono. Nam appellatio interponitur coram iudice a quo, et ab eo nihil petitur, ſed poſtea peteſ coram iudice ad quẽ, per ipſum ergo actũ appellatiõis nõ peto. Itẽ nõ est officiũ iudicis, quia abſque aliquo iudicis officio appellatio p̃ducit ſuũ effectũ, ſ. extinguẽdi ſententiã, et deuoluẽdi cãm ad ſuperiorẽ. Itẽ non est exceptio, quia nõ extinguit ſententiã ope exceptiõis, ſed ipſo iure. Dico igitur q̃ ipſa appellatio est quoddã ius per ſe diffinitũ, per modũ añ dictum, quod vocatur appellatio, vt infra proxime. §. j. Secũdo quæro quotuplex ſit appellatio? Reſpõdeo, principaliter triplex: Quædam est appellatio a diffinitiua, quã ſ. diffiniui, et iſtã cõiter proſequitur per totũ iſtum tractatum. Quædã est appellatio ab interlocutoria, et iſtam late proſequitur infra, de appellationibus re. leg. ij. Quædam est appellatio ab aliis

a ¶ Duæ negatiões. An duæ negationes faciunt vitiam affirmationẽ, Ad intellectum huius tex. vidẽ quæ ſcripſi poſt Bar to ij. l. fi. ſ. ad leg. Iul. maie. Et an cadauer & oſſa idẽ ſint, dic q̃ non. Ita dicit Bar. per illum text. in l. oſſa. ſ. de religio.

b ¶ Si quis in inſulã, Ad hunc text. vide no. in l. j. in ij. col. C. ex delictis defun. & quæ dixi poſt Bal. in l. fi. ſ. ad le. Iul. maie. Et ſi quis vulnerat, vel ſpoliat mortuũ, an dicatur eũ offendere, vide Bal. in l. ſororem. C. de his qui. vt indi. in fi. et ſequitur Pet. de Anchar. in cle. j. de pœ. & remiſ. & quid ſi aliqs ſepelit mortuum: ex communicatum. an dicatur cũ eo cõmunicare, ita q̃ cadat ĩ excommunicationẽ. vide gl. q̃ ſic, in ca. ad hoc. de priui.

c ¶ Ad anatomiam. An qs poſsit ſe dare medicis ad anatomiam, nec põt exhumari a ſepultura prętextu alicuius debiti. tex. in l. fi. de ſepulcris. & vide Inno. in c. certificari. d̃ ſepul, Adde tu poſt Alex. quæ pulchre de anatomia facieda ex corporibus damnatorũ tradidit dominus meus Ripa, in tra. d̃ peſte. char. lxix. ver ſi. an autem corpora Hanc tamẽ dictionẽ barbaram puto, cũ ex verſione Græca diſſectio magis Latine nuncupetur, teſte Gel. capit. x. alexan. Loſæus.

d ¶ Quid ſit appellatio. Quid est appellatio, per Bal. in rubr. in ij. C. eo. vide eũ.

e ¶ Deuoluitur. Idem dicas in cauſa nullitatis: vt dixit ſing. Bar to. etiam ſe alibi non dixiſſe, in l. ſi vt proponis. C. quomodo & quando iudex. et Bar. in l. ſi expreſsim circa fi. ſ. eodem.

f ¶ Vtrum ſit. An appellatio ſit actio vel officium iudicis, an autem ſit actus iudiciarius. vidẽ in d. l. ſi expreſsim.

actibus extraiudicialibus: & istam prosequitur infra, quando appellan. sit l.j.§.so-
5 lēt. † Tertio quæro, quare introducta est appellatio. Respondeo. Iurisconsultus in hoc principio determinat, quod ideo introducta est: vt iniquitas vel imperitia iudicantis corrigatur, licet quandoq; aliud contingat. Contra hoc oppo. quia si sententia continet iniquitatem, est ipso iure nulla: nec opus est appellatione: vt l.j. in princi. infra, quæ senten. sine appellatio. re. & l.ij. C. q̄n ꝓuo. non est necesse. Solu. Intelligas hic errorem non fuisse expressum in sententia. Item op. quia sententia pōt per iudicem appellationis rescindi ex nouis probationibus. vt l.eos.§.j. C. de appella. & sic non detegeṫ iniquitas seu imperitia iudicantis. Sol. Iniquitas est re ipa respectu litigantis, qui debuit vincere, & succubuit, non autem est iniquitas respectu iudicis: vt no. in l.eos. C. eod. in gloss.
6 mag. † Vltimo no. gl. hic positam, quæ dicit quod vtroq; casu iudex facit litem suā & sic innuit, quod licet pars possit appel-
a lare: nihilominus habet regressum[a] cōtra iudicem male iudicantem. De quo dic, vt in q. quā de hoc disputaui, de qua faciā mentionem j. de var. & extraordi. co. l.fi.

1 ☞ *Appellatio quod sit ius.*
2 *A grauamine, quod infertur ante sententiam, quod potest per appellationem à diffinitiua reparari, non appellatur.*
3 *Consultor assumptus, ut consulet de iure, non potest nouas probationes seu instrumenta recipere.*
4 *A sententia lata secundum rescriptum Principis, potest appellari.*
5 *A pronunciatione de principe consuetudo, non appellatur.*
A relatione seu literis, quæ mittuntur principi pro consilio appellatur cum insertione causæ grauaminis.
6 *A sententia diffinitiua lata secundum rescriptum, & consilium Principis, potest appellari.*
7 *A sententia lata secundum consilium datum per consulentem, de partium consensu, electum appellari potest.*

Quæsitum est. A sententia lata secundū rescriptum principis pōt appellari, non ab ipso rescripto vel ꝓnunciatione facta de principe consulendo. hoc dicit. Primo ponit q̄onē. Secūdo ponit rescriptū, ex quo colligitur decisio quæstionis. Tertio ponit decisionem cuiusdam q̄onis, quæ tacite colligitur ex rescripto. Secunda ibi: de
1 qua re. Tertia ibi: hinc consequēter. † No. ex prima parte tex. ibi dum dicit ius appellandi. &c. & sic appellatio est ius, vt di-
2 xi s. proxi. † Secundo no. ex fi. tex. ibi dū dicit, post rescriptum prouocare: ex quo apparet ꝙ quandoq; grauamen est tale, quod infertur ante sententiam, quod per appellationem diffinitiuam potest reparari: tunc ab illo grauamine non pōt appellari. Op. quod Princeps non sit consulendus: vt l.eum quem.§.j.s̄. de iud. sol. glo. ꝙ hic Princeps consulitur de iure non de facto. & subdit gl. ꝙ isto casu Princeps non dat dilationem: vt C. de dila. l.cū a nobis.
3 Quod no. † ad hoc, ꝙ consultor assumpt⁹
b vt consulat de iure non potest[b] nouas ꝓbationes. seu noua instrumenta recipere, sed debet consulere super his, quæ a iudice transmittuntur: vt l.cum a nobis. C. de
c dila. Opp.[c] quod non possit appellari. aut enim dicis appellari ab ipsa relatione & hoc videtur falsum. quia relatio non fit nisi cum iam literæ sunt a partibus approbatæ, quo casu non appellatur: vt infra, q̄n app. sit l.fi. Aut dicis appellari ab ipso rescripto Principis, non ab ipso rescripto: & tunc videṫ contra l.j. in prin. j. a quibus ap-
4 pel. non licet. Sol. † dicit gl. Intelligas hic appellari a sententia lata secundum rescriptum Principis: & secundū hoc, text. qui infra dicit ab enunciatione, debet exponi. i. a sententia lata secundū formā rescripti. tñ glo. posita super illo verbo enunciatione, aliter intelligit: vt dicam infra. Tñ prædicta sol. est vera in se. vt statim dicā. Oppo. in authen. in medio li.§.j. glo. ponit tres solu. tene primā, quā sequitur Dy. Ia. de Are. & Oldr. Op. dicitur hic in fi. ꝙ ab interlocutoria qua pronunciatur Principem consulendum, non appellatur. contra j. quando appel. sit l.j. in prin. C. de relatio. l.j. in fine. Sol. Io. & Azo dicunt, ꝙ hic dicitur non esse appellandū: scilicet de necessitate: bene autē potest appellari, vt in contrarijs. Sed hoc non placet: quia cōtra hunc tex. vnde alij dicunt, ꝙ in illa l.j. quādo ap. sit Princeps consulebatur post sententiā: hic ante. & in illa l.j. C. de rela. non dicit, quod appellatur: sed dicit, refutatorias preces, hoc est, contra pronūciationem, quæ fit contra cōsultationem. Et hāc sequitur Pet. & quidam alij Moder. quod non placet: quia in d.l.j.j. quādo ap. sit. non dicitur: ꝙ esset lata sñia diffinitiua sed etiā intelligi potest, quod non erat lata: vt ibi no. vnde gl. ponit tertiam solu. q̄ continet ipsam veritatem. Pro cuius de-
5 claratione sciendum est, † quod tria sunt consideranda. Primo pronūciatio de principe consulendo: & ab ipso nō appellaṫ: quia per eā nemo grauatur: vt hic. Secundo est ipsa relatio: seu literæ, q̄ mittuntur Principi ꝓ cōsilio, & ab istis pōt appellari, si qs senserit se grauatū. si iudex in eis mēdacia iseruerit: vl' veritatē tacuerit. Et ita loqṫ hic. & scđm hoc ꝓcedit illa gl. po-

sita

a ¶ Habet regressum. Ang. in l.fi.j. de var. & extraordi. cogni. tenet qđ possit iudex conueniri, etiam si semel vel bis fuerat appellatum vel renunciatū allegat Inno. in cap. pastoralis, de offi. deleg. & in clemen. sæpe. in gl. pemptoriæ. de appel. Quando autem pars potest appellare, an habeat regressum cōtra iudicem. litem suam facientem, vide omnino Bart. in l.si nūmos.s̄. de admini. tut. vbi de hoc & ꝑ bar. ib l.si reos. s̄. de alie. iudi. mutā. cau. fac. & eodē tit. in l.iij.§. ex quibus. Sed quid si pars appellauit. & postea ē deserta appellatio? Vide Inno. in ca. sæpe. eodem ti. Sed vtrum appellatione pendente possit agi contra iudicem, vid̄ Bald. in l.obseruare.§. proficisci. ff. de offi. proconf. Et ad id quod no. Bart. adde eundem in l.iiij.§. si tam vicinum. de dā. infec. Et adde quod tenet Ang. ī d.l.iiij.§. fi. eo. tit. de damno infec. vbi tenet: qđ posset conueniri iudex tempore syndicatus rōne iniquæ sententiæ per eum latæ, si ab ea nō fuit appellatū, & appellatio est deserta, vel etiam si sentētia fuit confirmata. Et hoc ipse tenuit per no. ꝑ Inn. in c. pastoralis. ad fi. de offi. deleg. et in ca. sæpe. de appel. Ita sing. transit Ioā. de Imo. in d.§. fin. & ibi etiā Ange. tenet quod licet ille, cōtra quem latæ sunt tres sententiæ, nō audiaṫ per viam iniquitatis, vl' nullitatis: cle. j. de re iud. tamē contra ipsum iudicē potest conqueri, secundum ipsum. qđ not. Adde Bal. in l.fi. C. de pœna iudi. & dixi post bart. in l.iiij.§. condemnatum. de re iud. & ibi formaliter scripsi verba Ange. & idem videtur voluisse Bal. & Cy. in l.j.s̄. quod quisq; iuris. Idem sequitur Bal. in c.j.§. iudices. de pa. iur. fir. Idē dicit Inno. in ca. sacrosanctæ ecclesiæ. de sen. excō. videlicet, quod quando a sententia nō fuit appellatū: quod iudex nihilominus pōt conueniri. Adde tamen quod quando appellans in appellatione obtinuit: quod tunc videtur quod iudex solum posset conueniri quo ad expēsas litis: arg. l.si vendidero.§. si Titius de fur quod hic late prosequitur d. Io. đ Imo. Idem no. Barto. in l.iij.§. ex quibus. de alie. iudi. mu. cau. fa. Adde ad prædicta Bal. in c. sancimus. in titu. quo tempore miles. Adde ꝙ bal. in c.j.§. iudices. de pa. iur. fir. quæsiuit, quid si sententia sit ipso iure nulla: vtrū iudex faciet litem suam. & dicit ꝙ sic, in eo, in quo partem damnificauit: ꝙ grauat partem prætextu officij. & sic respondit iuxta estimationem interesse, de quo ibi latius per eum. Et ibi etiam dicit bal. ꝙ vbi habet arbitrium, facit litem suam, si non seruauerit consuetudinem: vt no. in l.quid ergo.§. pœna grauior.s̄. de infa. ꝙ dictū corroborat ꝑ ea q̄ ibi dixi. & ibi dixit Bal. in q. Bar. hic ꝙ si pars non appellauit, tamen iudex potest conueniri. De quo etiā ibi latius per eum. vbi etiā dicit, ꝙ si appellatum esset, & sententia esset confirmata, contra ipsum non potest agi. Sed dubium est: pone, secundum eum: iudex primus tulit sententiam a qua fuit appellatum: sententia fuit confirmata ab ista secunda nō fuit appellatum: quis facit litem suam, an primus an secundus? & tenet quod secundus. Ibi etiam quærit, ad quid poterit conueniri iudex appellatione pendente. & dic quod disputauit hoc Baldus ibi dic quod vī quod hoc pendeat ex futuro euentu. subdit Baldus quod per desertionem appellationis purgatur iniustitia pronūciationis factæ inter partes, sed non futuræ inter partē & iudicem. & nihil allegat. Adde ꝙ idem Bal. de pa. Constā. in vers. idonei. dicit, ꝙ iudex non facit litem suā si eligit arbitros q male iudicauerunt: argu. illius literæ. est arg. l.ideq; §. si tutores.s̄. mand. sed ibi mandatori īminebat explicatio negotij: hic sola electio personarū: quia nihil faciebant nomine eligentis. Item quia quæ bona sunt bene fieri censentur arg. l.quāuis. de condi. & demon. & qđ no. de iureiur. l.eū q §. ī popularibus. prædictis etiam adde, ꝙ vbi a sententia non poterit appellari: tñ iudex facit litem suā vt supra dixi in l.penultima & ibi nota. C. de pactis. etiam si est nulla: vt etiam dixi s̄. & no. bal. in dicta l.si vt proponis. in iij. col. C. quomodo & quando iudex ꝑ Ang. hic & Imol. & Angel. in d.l.j.§. hæc verba. qđ q̄sq; iuris.s̄. Et ad limitationem Clemen. j. đ re iudicata, vide quę dixi in l.a diuo Pio. in §. si sup rebus. circa finem de re iudicata. Et ad eius materiam vide q̄ dixi in l.de pupillo. in §. qui opus. supra de ope. noui nuncia. & l.iiij.§. condemnatū. vbi per moder.s̄. de re iudica. Sed an iudex, qui condēnatur in syndicatu, & soluit expensas litis, in quibus negligenter omisit condemnare partem victam calumniose litigantē: possit eas repetere ab eo, quē debuisset condemnare. dictū fuit sing. Spec. ꝙ sic, in ti. de expen.§. postremo. vers. illud. ꝑ l.missi opinatores. C. de exac. tri. lib. x. quod est no. ꝙ tamē Imol. impugnat, & bene, ī l.si tertius.§. Celsus. de aqua plu. arcen. tenens cōtrarium. & fuit originalis sententia bal. in l.sancimus ad finem. C. de iudi. Posset tamen opi. Spec. saluari in vno casu, secundum Roma. ī d.l. Celsus. quando expensæ litis essent promissæ in contractu: quia tunc etiā post iudicium finitum iure actionis peti possent, secundū glossam in l.nō solum.s̄. de rei vē. & l.iij.§. si rē. ff. de le. iij. merito iudex illas repetere posset. ꝙ no. qa latius super hoc locutus sum, vide ꝙ dixi in d.l. missi opinatores. qđ no. per Bal. in l.mancipia. C. de ser. fu.

b ¶ Non pōt. Adde bal. in l.j. C. de rela. per Moder. in l.fi. ff. de fer. & in l.ex illo. j. eo. & in l.nil nou. ap. pē. & habes tex. in c.licet. de offi. dele. ī vj. & bal. in d.l.fi. in fi. de ferijs. Et ad materiam adde bar. & alios in l.ad principē. j. e.

c ¶ Opp. Adde bal. in l.fi. C. de rela, vbi tractat q̄n habet fieri relatio, an. ab eo possit appellari; & de pluribus alijs quæstionibus iuxta fi.

sita super ver. ab enūciatione. quæ exponit, i. a mendacij relatione prin. facta. Sic loqtur lex prima. infra q̄n app. sit. et est aduertendum, quod cum ab ista relatione appellatur, debet rōnem grauaminis exprimere, s. ꝙ falsum sit insertum, & verum sit omissum, vt ibi. si enim docuerit vel falso, &c. vt d.l.j.j. quādo app. sit. sicut in qualibet appellatione ab interlocutoria: vt
6 plene dicā infra de ap. reci. l.ij. Tertio, est † appellatio a diffinitiua sentētia lata secūdū rescriptum, & consilium Principis: et ab ista etiā potest appellari, vt hic, secūdū alium intellectū, quē s̄. posui in secūdo cōtrario. & in l.j. in prin. infra q̄n appel. sit. C. eo. ti. l.ij. Sed cōtra hoc instatur, si a rescripto Principis nō pōt appellari, ergo nec a sententia secūdū rescriptū principis lata, non enim potest pars conqueri de facto: quia consultationē approbauit: vt l.j. infra q̄n appellandū sit. nec de iure, qđ Princeps sic cōsuluit, qđ est ius. Rñdeo, si dicis partē non consensisse relationi, planū est. Idē dicerem partem consensisse, tamē fuit decepta in tenore ipsius. relationis, argumēto C. plus valet quod agitur. l.fi. Sed si cōsenserit non decepta, tūc etiā pōt appellare. vt cā reparetur ex nouis ꝓbationibus et allegatiōibus: vt l.eo.§.j. C. eos. Itē cōtra prædicta instatur. si grauamē, qđ infertur per mēdacem relationem, pōt reparari per appellationem a diffinitiua, vt dictū est, ergo ab ipsa relatione nō potest appellari, vt hoc.§. in fine. Cuius contrariū supra dixi. Sol.
a per appellationē[a] a diffinitiua istud grauamē nō potest reparari sine magno præiudicio partis. Nā post consilium Principis datum, durior est cā nostra: quia iudices fauent consilio Principis: vt argumento l.iij.§.j.s̄. de ali. iudi. mu. cau. fa. propter qđ præiudiciū debet admitti appellatio: arg. infra eodē. l.a senten-
b tia. et dicā in dicta l.ij. infra de ap p. re. Vltimo no[b]. ꝙ licet † cā
7 consulenda de consensu partium sit commissa, tamen a sententia lata secundum dictū consilium potest appellari, vt hic, cum simi. facit infra eo. l.ex consensu. in prin.

1 ☞ *Error in appellando iudicem appellationis minorem, uitiat appellationem.*
2 *Error iuris, quando inducitur ad conseruationem rigoris, uitiat.*
3 *Consul est maior præfecto quo ad dignitatem, non quo ad administrationem.*
4 *Cardinales non habent maiorem dignitatem, quàm habeant Episcopi: sed maius officium.*
5 *Ratio quare in appellando ad minorem, uitiat appellatio: secus si appelletur ad maiorē.*
6 *Appellatio ad Principem omissis medijs de iure ciuili, quando ualeat.*
De iure Canonico appellatur ad papam, omissis medijs.
7 *Error in appellando ad maiorem, ꝙ uitiat in hoc: quia uirtute talis appellationis non proceditur.*
8 *Appellatio ꝙ ualeat, licet quis dicat simpliciter, appello: uel appello ad iudicem competentem, uel ad superiorem.*
9 *Quando appellatur ad superiorem, quis ordo seruetur, ubi ponatur.*
10 *Ciuitas, quæ superiorem non recognoscit, quòd erit superior in causa appellationis interpositæ à sententia lata per eius rectorem.*
11 *A sententia lata per Rectorem alicuius collegij, appellatur ad istum, qui est iudex ipsius collegij, ut est rector ciuitatis.*
12 *Quando superior proximus, ad quem debet appellari, haberi non potest, quando ad aliū superiorem appellari possit.*
13 *Iudex ecclesiasticus et secularis si ex causa iudicauerunt simul, appellatur ad ecclesiasticū.*
14 *Episcopus uel clericus si non ut episcopus, sed ut Comes alicuius comitatus iudicat, ad quē appellabitur.*
15 *Rex si iudicat in aliquo comitatu, quem ab alio recognoscit, ad superiorem appellatur.*

c **Si quis in appellatione.**[c] Seipsum summat in fi. Error † in appel-
1 lādo iudicē, maiorem, vel parem, appellationē nō vitiat: secus si minor appellauerit. h.d. Primo ponit q̄onem. Secundo solutionē. Tertio, eā approbat per rescriptum. Secunda ibi, et si q dem. Tertia ibi: denique. Op. quia error iuris nō nocet in dā-
2 natis: vt l.error. supra de iur. & fac. igno. Sol. † Dicit gl. hic speciale, quia ad iuris rigorem conseruādū hoc inducitur. Ad qđ facit in l.qui exceptionē.s̄. de condi. inde. & l.Iulianus. eo. ti. in prin. Op. hic dicitur, ꝙ si minor iudex appellatur: nō valet
d appellatio: sed præfectus minor est consule: quia consul[d] est superillustris: & præfectus illustris: vt authē. vt ab illustr. & q super illos sunt.§.j. in auth. vt constit. quæ de digni.§.j. So. Dicunt quidā, maior est quo ad dignitatem: non quo ad administrationem: quia nō habet nisi voluntariam: vt lege prima. s̄. de officio consu. quod gloss. reprobat: quia habet etiā contentiosam: vt supra de arbi. l.iij. in fi. & seq. Alij dicunt quod hic loquitur de illis, qui habent dignitatem: non administrationē, quā dicūt quidam Dy. tenuisse. Sed non placet: quia si non haberent consules administrationē, nō possent delegare. vt C. qui pro sua iurisdictione. l.j. Vnde quidā soluunt tertio mō, ꝙ hic loquatur de iudice minore eo, qui iudicauit, sed pręfectus est minor eo qui iudicaturus est, s. consule, non minor eo qui iudicauit. Sed hęc non est vera, quia cū hic fuerit iudicatū ꝑ iudicē delegatum a consulibus, si cōsules dicerentur maiores præfecto, et eius delegatus diceretur maior: qa eius iurisdictione vtitur: vt s̄. de offi. eius cui māda. est iurisdi. l.prima.§. qui mandatam. Et iō dicēdū est ꝙ hic tex. debet intelligi de maiore vel minore eo qui iudicaturus est in cā appellationis. Qđ tenet gl. in principio nostri §. Ad contrariū respondetur secūdū
3 primam solutionē s̄. positā, † videlicet ꝙ consul est maior quo ad dignitatē, minor vero quo ad administrationē. Nā ꝑfectus habet cognitionē oīm, q̄ ī vrbe occurrūt, vt l.j.§. cū vrbē.s̄. de officio ꝑfe. vrb. & C. đ offi. ꝑfecti vrbis. l.j. et ē illustris, cōsul aūt superillustris: & sic habet maiorem dignitatem: non aūt maiorem administrationē.
4 Simile † videmus[e] in cardinalibus, q non
e habent maiorem dignitatē quam habeāt episcopi, sed maius officiū. Quod aūt dicebatur in prima solutione quod consul habebat solam voluntariam, nō est verū, quia imo habet etiā merum imperiū. l.ij. in principi.s̄. de in ius vocan. Op. ꝙ error vitiet iudiciū. l.si per errorē.s̄. de iurisd. omnium iudi. Gl. nō soluit Dy. dicit ꝙ ibi loquitur de errore, qui habuit originem ex actu præcedente iudiciū. Istud nō placet, quia non videtur habere rationem. Dic ergo quod ibi loquitur de actu, qui debet habere robur ab ipso iudice corā quo fit, ī quo si est erratū vitiatur actus propter defectum iudicis. Vnde etiā dicerem hic ꝙ si quis prosequeretur appellationē corā iudice incōpetenti, prosecutio esset nulla. Sed hic loquitur de ipsa appellatiōe, q̄ robur assumit ex legis potestate non autem ex aliquo facto iudicis, ad quē appellatur, cum non appelletur coram eo. Ideo si in eius persona erratur, et ad minorē appellatur, dictus error per legem corrigitur. Op. supra de aqua plu. arcen. l.sed hoc ita. Sol. Dicit Dyn. ibi loquitur de errore extra iudicium: hic in iudicio. Tu dic, ibi error impedit volūtatem, & consensum. hic vero fuit talis error, qui non impedit voluntatem appellantis, imo ostenditur eius voluntas ꝙ a iudice, a quo appellat, vult recedere. In eo vero in quo errat, s. in iudice ad quē, in illo impedimētū est. Nō enim ad ipsū ꝑ appellationē cā deuoluiṫ: sed ad eū quē in veritate debuit appella-
5 ri. † Quæro, quæ est rō ꝙ error in appellādo minorē, vitiat appellationē: secus si appellaṫ ad maiorē? Respōdet gl. qđ plus ē, vtique tātū est, vt l.cū furti. đ iu. om. iu. & s̄. quemad. ser. amit. l.si is cui. in prin. Vnde appellādo ad maiorē dignitatē, videṫ appellari etiā ad mediū, secus si ad maiorem
6 app. † Quęro, quid si fuit appellatū ad pri-
f cipē omissis medijs?[f] Rñdeo, idem, vt ad ꝓximū superiorem causa deuoluatur:

a ¶ Appellationem. Idem tenet Bal. in l.ij. infra, de app. reci.

b ¶ Vltimo not. Et ad ista adde tex. ij. q. vj. ante. cum sequē. &c. causam quæ. de re iudi. & ibi doct. vide infra q̄n app. sit. in l.fi. glo. no. de appellatio. c. intimasti. et ibi domi. Anto. et Bal. in l.nouum. & in l.j. C. de relatio. et dicit domi. Anto. in capi. intimasti. quod licet sit causa cōmissa cōsulenda de consensu partium, poterit nihilominus appellari. Ad Barto. hic vide nota. per Bald. in lege, tale.§. qui prouocauit. in ix. columna supra, de pact. & omnino Barto. in l.si conuenerit. de re iudica. & quod ibi dixi. allega. tex. contrarium in l.generaliter §. si quidē. C. de re. cre. et de iureiurā. et quod ibi dixi: sed cōcord. quod in dicto §. q prouocauit. fuit specialis consensus: hic simplex. Et ad hoc tibi allego distinctionem Io. And. in d. ca. pe. et ibi in glo. in simili, de offic. deleg. et in simili adde Bal. in l.ij. C. eodē.

☞ POMATES.

c ¶ Si quis in appellatione. Vide pro ampliatione huius tex. Roma. consi. ij.

d ¶ Si quis in appellatione. Quia consul. Et an consul habeat iurisdictionem contentiosam, dixi in l.j.s̄. de offi. consu.

e ¶ Simile videmus. Adde gl. in l.episcopale. C. de epi. audiē. & in l.j. C. de offi. ꝑfe. præto. vt ibi dixi.

f ¶ Omissis medijs. De iure ciuili nō potest appellari omisso medio. secus de iure Canonico. Adde c. dilecti filij. extra eo. et ca. referente. de ꝑben. Adde ꝙ idē est in legato sedis apostolicæ. quod ibi no. Prædicta tamen limita in scholaribus, qui in quolibet grauamine omisso medio possunt appellare, etiam de iure ciuili: auth. habita. C. ne fi. ꝓ patre. et ibi Bal. in vj. co. Et an omisso medio possit appellari ad Principē, coram quo nullus ordo seruatur, tractat Inno. in ca. in causis. de re iudi. no. Bal. in l.fi. C. de leg. & in l.rescripta. C. de prec. Impe. offer. Et vide per Bar. infra ea. l.§. quid si post.

a ¶ Appellari posit. Intellige ad papam potest appellari omisso medio, quãdo appellatur a iudice ecclesiastico, vel appellatur a iudice laico, qui tñ erat subditus in temporalibus Papæ. Ita loquitur d.c. si duobus. vel si non erat subditus appellabatur a tali, qui non recognoscebat superiorem: quo casu in subditum potest appellari ad Papam. Ita refert dñs Abbas post Host. in c. cum Ioã. de fi. istr. Adde an appellari posit ad superiorẽ omisso medio, vel ad iudicem competẽtem, Bal. cõ. cclxxxvij. j. libro.

b ¶ Ei nocet. Et quæ sit ratio, quare si appellat ad minorem, talis error nocet: & an ipso iure fiat remissio ad cõpetentẽ & an gesta corã superiore incompetente teneant, vide Moder. hic, & in l. Imperatores. j. eo. Et an interim posit appellari ad competentem intra tempus: tradunt hic.

c ¶ Quæro quid. qñ appellatio est facta simpliciter, an valeat. vide p gl. de offi. deleg. c. is cui. ĩ vj. An sufficiat dicere, appello: si non dicat ad quem: vel si dicatur, ad quemlibet iudicem competentẽ, vide Bal. in l. apertissimi. C. de iudic. Et gl. & bal. in l. cũ proponas in fi. C. de bo. authori. iudi. posi. & idẽ ꝙ vult hic Bar. tenet Spe. in tit. de ap. §. nunc tractemus. ver. sed & si qs Et hoc est verũ de iure ciuili, secundum doc. quo casu appellatio qualitercunq; facta, reuertit ad iudicem debitum. j. e. in l. imperatores. secus de iure Canonico. c. is cui. de offi. delega. in vj. Quid si dicatur appello ad iudicẽ cõpetentem: an valeat? vide glos. in d. l. cum proponas. C. de bo. au. iu. pos. & ibi bal. & in d. l. aptissimi. licet Pau. de ca. in l. qui Romę §. pe. š. de verbo. ob. hoc verum dicat de iure ciuili: quo iure iudex cõpetens est semper certus: quia semper debet appellari ad proximũ immediatum. l. Imperatores. j. eo. & hic. Pro hoc facit, quia in generali sermone videt inclusus ordo iuris. l. Gallus. §. j. cum ibi no. de liber. & posthu. l. talem. in prin. de hæred. instit. Dixit in d. §. pe. De iure autem canonico secus: quia debet appellari ad mediatum superiorẽ. ij. q. vj. §. ad Romanam. & d. c. dilecti. l. ultimo de appel. Et est verum ꝙ si intra decem dies datos ad appellandum, iste appellans declaret ad quẽ iudicẽ vellet appellare, valet appellatio, etiam de iure Canonico, per id ꝙ voluit elegãs gl. in ca. is cui. de offi. dele. in vj. do. Io. an. in c. in alternatiuis. de re. iuris. in mercu. Et ꝙ imo indistincte valeat appellatio ista: appello ad competentem iudicem. Tenet Imo. hic: quia de iure Canonico gradatim debet appellari, præterquam in duobus, quorum vnus est sedes apostolica, & alter legatus sedis apostolicæ: vt in c. j. de offi. dele. verum in dubio videtur in alijs, scilicet in iure communi, & non speciali. l. quãquã. & l. testamento. de testa. mi. & c. Et circa hanc materiam vide Spe. & Io. an. in ti. de appel. in §. nunc tractemus. ver. sed si quis. cum seq. & per Bal. in l. iiij. C. eo. & in d. l. cum proponas. Et ad hæc dicta adde omnino Pau. de ca. in d. l. qui Romæ. §. pe. š. de ver. ob. & quod ibi scripsi. Adde, an valeat appellatio ad sacrum consilium, vel ad summum pontificem Ro. consi. cccxj.

vt j. eo. l. ĩperatores. in prin. Sed summus pontifex quantum ad se contrarium sta-
a tuit, vt ad eum solũ appellari posit[a] omissis medijs, vt extra eo. c. si duobus, qđ forte factum est, vt maiorem curam habeat de quo non curauit Imperator. Quæro,
7 dicitur hic† ꝙ si appellauit ad minorẽ, er-
b ror ei nocet: [b] sed in quo? R ñ. quia ex virtute eius appellaiionis non procedit, ac si appellatum non esset: fateor tamẽ quod si est intra tempora appellatiõis, ꝙ interim poterit appellare. arg. š. de accu. l. libellorum. §. quod si libelli. & de exc. tu. l. cũ ex oratione. & š. vt ex legi. & senatusconsul. bonorum possesio detur l. j. Et hoc tenet
8 Dyñ. & omnes.† Quæro, quid[c] si aliquis
c appellauit simpliciter dicendo, appello: vel dixit, appello ad iudicem competẽtẽ, vel ad superiorẽ & similia: an appellatio valeat? Respondeo, sic argu. huius tex. & j. l. proxi. & š. de verbo. ob. l. q Romæ. §.
9 peñ.† Quæro, dicitur[d] hic quod debet ap-
d pellari ac superiorẽ: qs est ordo inter istos iudices? Tex. videt hoc ponere C. eod. l. præcipim⁹. Sed certe ibi loquit de appellatione quæ interponitur ad principẽ, qs sit ordo cognoscendi in curia principis: cũ alibi interponit appellatio, quis sit iste ordo, dic vt per Spe. in ti. de appel. §. nũc tractemus. sed quia hoc est limitatum secundũ diuersas constitutiones curiarum. ideo prosequi omitto. Quæro tamen de
10 quibusdã, † de quibus posset dubitari. pone ꝙ est ciuitas, q̃ nõ recognoscit superiorem, eligit ipsa sibi rectorẽ, nec habet aliũ officialẽ, quis erit iudex appellationis? rñ. Ipse populus, seu ordo. q ipsum officialẽ facit: quia solus reperitur superior ipsi populo, & sibi Princeps est: vt no. ĩ l. hostes. j. de captiuis. Et hoc colligit ex l. ij. §. exactis. š. de origine iuris. vbi populus Romanus liber faciebat officiales. & ab eis erat ius appelldi, nisi expresse esset inhibi-
11 tũ.† Quero in aliqua[e] ciuitate ẽ aliqđ col-
e legiũ, ꝙ facit sibi aliquem rectorẽ: cui dat iurisdictionẽ, quod põt, in l. fi. C. de iurisdi. omnium iuls quis erit proximus supior, ad quem appellabit? Respõdeo. Ille, qui est iudex ipsius vniuersiratis: vt rector ciuitatis: argu. huius §. & extra, eod. ca. dilecti filij, prior & conuentus. Prædicta vera, quando ciuitas propriam legem habe-
12 bat, secundũ quã aliud inducetur.† Quæ-
f ro, quid[f] si proximus superior non posit haberi? rñ. si quidem impedimentum est diutius duraturũ, ad alium superiorem appellabit. arg. l. si longius. in prin. š. de iudi. & j. de vaca. mu. l. pe. in fi. & hoc cũ sit impedimentum iuris, siue facti: vt extra, de offi. dele. in c. is cui. lib. vj. & ideo si poneremus ex casu, de ea. q. cognouisse iudicẽ inferiorem & superiorẽ, & simul pronunciasse, appellaret ad superiorẽ omisso medio quo ad alium primum indicantẽ minorẽ: quia proximus eũ præcedens, impeditur, eo quod secundũ iudicauit, vt l. eos.
13 C. de appel.† Quæro, pone,[g] ex causa iu-
g dicauerunt simul iudex secularis & ecclesiasticus: ad quem appellabitur? R ñ. ad superiorẽ iudicẽ ecclesiasticum. Non enim potest appellari ad superiorem iudicẽ laicum, quia ei non potest subijcere se, etiam si vellet clericus: vt in c. si diligenti. extra, de foro compe. nec esset æquũ, ꝙ vtriusq; superior appellaretur, quia forte in locis distantibus, & separatis sunt: nec possunt simul conuenire. Appellabitur ergo ad superiorem iudicẽ ecclesiasticum, cui põt se subijcere iudex laicus: vt per ipsum tota causa decidatur: ne causæ cõtinentia diuidatur, vt l. ij. š. de qui. re. ad eun. iudi. ea. & l. nulli. C. de iu. & arg. l. si cõem. š. quẽ-
14 admo. serui. amit. † Quæro, pone ꝙ ali-
h quis[h] episcopus, vel alius clericus nõ cognoscit vt episcopus sed vt comes alicui⁹ comitatus, quis erit superior, an inspiciemus superiorem respectu clericatus, vel episcopatus? Canonistæ tangunt hoc extra eo. c. Romana. §. debet autẽ. lib. vj. vbi videtur tex. ꝙ ad superiorem iudicem ecclesiasticum. Inn. tangit extra, de maio. & obe. c. solitæ. Spec. in d. §. nunc tractemus. ver. penul. Veritas est ista, ꝙ si quidem illa dignitas comitatus est incorporata in patrimonium ecclesiæ liberæ: nec pro illa dignitate recognoscit dominum temporalem, quod appellatur ad forũ ecclesiasticũ, vt d. c. Romana. Si vero recognoscit dominum temporalem, vt quia haberet in feudum: tunc ad alium appellaretur, secundum decretum š. alleg. §. sed si poneremus ꝙ clericus factus esset rector alicuius ciuitatis: tunc appellaret ad superiorem illius ciuitatis. Non enim iudicat vt episcopus, seu vt clericus: sed vt Rector
15 talis ciuitatis. Et idem dicerem, † si vnus Rex haberet comitatum, & in illo iudicaret vt Comes: appellaret ad supiorẽ ipsius

d ¶ Quæro, dicit. Et nota quod ad hoc, vt ad iudicem quis posit appellare, opus est, quod ille iudex habeat mistum imperium: alias non potest ad eum appellari. Ita dicit bar. in d. l. j. §. solent. j. qñ ap. sit. & not. ꝙ non potest appellari ab eodem iudice ad eundem: vt in c. cum sit Romana, extra e. lib. vj. tamen valeret consuetudo ad hoc inducta in appellando. c. ij. de consuetu. eo. li. Et ad materiã vide bar. in l. ab executore. in prin. in ij. colũ. j. eod. & aliqua multum not. per eũdem in hac materia, in l. j. §. solent. j. qñ app. non est neces. ꝙ iudex ad quẽ habeat merum vel mixtum imperium: vt dixi š. Et adde quod nũquã potest esse iudex appellationis ille, qui semel fuit ĩ cã recusatus, secundum bal. in auth. habita. in v. col. C. ne fi. pro pa. in vers. sed dubitatur. Et an si ille q iudicauit succesit iudici appellationis, posit ad eum appellari, &c. vide glo. & Bar. in l. filius. in fin. š. de inof. testa. & dũ dixi š. de consuetudine. adde secũdum do. Anto. in ca. dilecti. de appel. ꝙ valet consuetudo, ꝙ posit appellari omisso medio, secundũ eundem in d. c. dilecti. licet apertius Hostiẽ. tenuit cõtrarium in c. super quæstionũ ĩ §. intentionis. de offic. delegati. Sed an posit appellari ad duos alternatiue vel copulatiue. vt hic p Antoni. & Moder. & bald. in l. appellatione. in vj. col. C. e. Sed quid si vult pœnitere, vide in l. si qs libellos. eo. ti. maxime per bal.

e ¶ Quæro in aliqua. A quo appellandũ sit, quando sentẽtia est lata a rectore alicuius collegij: vide per bar. in d. l. j. §. solent. Sed quid si ille actor interuenit in collegio, tanquã de collegio poterit ad eũ appellari? Text. est quod sic d. §. solent. & in c. a collatione. de appel. ĩ vj.

f ¶ Quæro qd. Quid si pximus superior non potest haberi? vide in l. vbi absunt š. de tut. & cura. da. ab his. & Bar. in l. ij. ff. de offi. procon. & in l. ij. quando fiscus vel priua. cum quo bal. trãsit Roma. in l. si vero. §. de viro. in iiij. fallentia. š. sol. matri.

g ¶ Quæro pone. Quid si iudex ecclesiasticus iudicat de vna & eadẽ causa, ad quem appellabitur: faciunt ea quæ habes in l. præcipimus. §. eodem obseruando. C. de appel. & ibi Bal. & Salice. & ibi Bar. qui ponit no. dictum. & ibi habes post eum. & adde in simili dictum Barto. in l. iurisperitos. §. cum ostendimus. de excusa. tu. Adde ad quem appellari debeat, an ad iudicem ecclesiasticum, an ad laicum. Alexander. consilio. clxxxiij. & Roma. consilio cclxv.

g ✝ POMATES. ¶ Quæro pone. Vide Alex. consi. clxxxiij. in ij. volu. & consi. clxvij. in eodem volu. vbi cõprobat bene istud dictum Bartol. & Feli. late in c. j. col. iij. & seq. de prescrip. & in capitu. cum ex officij. col. x. ad finem eodem titulo. & tenet & non ab re in rubrica. de appellation. colũ. v. & sequen.

h ¶ Aliquis. Quid si episcopus non cognoscit vt episcopus: sed vt canonicus ad quem appellabitur? Vide bar. in d. l. si qñ. C. e. dicunt tamen doct. in ca. ĩter dilectos. de fi. inst. ꝙ si aliqs est eps & comes, & facit aliqđ vt comes, de-

ii. quan

a inquãtũ Comes, [a] nõ ad superiorẽ inquãtũ Rex: vt est casus C. eo. l. si qñ duciano. & hoc quando appellatur ab ordinario. Quando vero appellatur a delegato, dicetur in l. j. §. j. ĩ. quis & a quo appel.

1 *Duplex est libellus appellationis: unus est ipsa appellatio: alius qui datur iudici ad quem.*
2 *Appellatio quæ fit uiua uoce, sufficit quod dicat, appello à te: uel à sententia.*
3 *Appellatio quæ fit uiua uoce, potest fieri iudice sedente.*
4 *Si non appellatur uiua uoce, de necessitate appellatur in scriptis, & talis libellus dicitur appellatorius, & debet continere personam appellantis, iudicis à quo, & sententiam, et contra quem.*
5 *Procurator, contra quem lata est sententia, ipse debet appellare procuratorio nomine, et in dubio dicitur appellare pro curatorio nomine.*
6 *In appellatione sufficit exprimere nomen officij: licet nomẽ proprium iudicis non apponatur.*
7 *Sententia, à qua appellatur, debet certa in appellatione demonstrari.*
8 *Apostoli necessariò non petuntur in ipso libello appellatorio: licet consuetudo communiter obseruet, ꝙ instanter petantur.*
9 *In libello appellatorio potest dicere quis, dico sententiam nullam: & si qua est appello.*
10 *De iniquitate sententiæ, necessariò non requiritur ꝙ dicatur in libello appellatorio: licet consuetudo contrarium obseruet.*
11 *Libelli appellatorij debent dari iudici à quo, si haberi potest aliàs iudici ad quem.*
Quando appellans timet à iudice à quo: sufficit appellare coram honestis personis.
12 *Libellus appellationis sufficit, ꝙ offeratur iudici, absque eo quòd legatur.*
13 *Forma libelli appellatorij qui datur iudici ad quem.*
14 *Sententia per appellationem extinguitur: non tamen irreuocabiliter.*

Libelli. Libell⁹ appellatori⁹ debet continere personã appellãtis, iudicis a quo appellatur, sententiam, a qua appellatur: personam vero eius, cõtra quem appellatur, de necesitate nõ debet continere: sed tempore sentẽtiæ põt vno verbo appellari dicẽdo, appello. hoc
b dicit cum l. seq. & in prin. seq. Op. [b] de prin. l. Seio. Gl. soluit duobus modis. Tene primum. Quęro, de quibus libellis hic loquatur? pro cuius euidentia sciendum
1 est, † ꝙ vnus est libellus appellationis, hoc est, ipsa appellatio: alius est libellus, q datur iudici ad quem est appellatũ, vt super appellatiõe procedatur. & istos duos modos prosequitur Specula. in tit. de appellatio. in quarta parte. §. nunc dicendũ rest. & in §. præcedenti. Sed licet sic de cõsuetudine admittatur, tñ non est necesse. Sufficit enim ꝙ corã iudice appellationis pducatur appellatio facta coram iudice a quo appellatur, & petatur super ea procedi absque nouo libello. Hoc videtur velle tex. in auth. de his qui ingre. ad appel. §. volumus. & Innocẽ. videtur tenere de officio delega. ca. cũ contingat. circa finẽ magnæ glossæ. tamẽ circa formas prædi-
2 ctas aliquid videamus. † Et primo circa appellationem, quę fit viua voce, apparet formam esse vulgarẽ. Sufficit enim dicere appello: vt hic. & subintelligas, appello a te, a sentẽtia quã statim protulisti inter me & aduersariũ meũ, in tali causa. Hoc probatur hic, & in l. litigatoribus. C. e. † Sed
3 q̃ro, quãto tẽpore duret ista facultas appelládi viua voce. Dicũt quidã, tota illa die: ar. huius tex. dũ dicit, ipso die. et j. e. l. a sententia. in fi. Nã cũ ipsa die liceat: ergo in qualibet parte diei debet licere. In cõtrariũ videtur ꝙ hoc posit facere statim, añ quã iudex ad alia facienda diuertat. vt l. litigatoribus. C. eo. Alij dicunt, ꝙ hoc põt
c facere iudice sedẽte [c] p tribunali: argu. l. diuus. š. de ĩ integ. restit. & illud cõiter ob-
4 seruatur. † Secũdo q̃ro, qñ appellatio non fuit interposita viua voce, quando posit appellari. Respõdeo, tũc de necesitate ẽ appellandũ in scriptis, vt hic, & j. eo. l. a sẽtẽtia. in fi. et l. litigatoribus. C. e. & isti dicũtur libelli appellatorij, et debet iste libellus appellatorius cõtinere ea, q̃ hic dicũtur, s. personã appellantis, iudicis a quo,
5 & sentẽtiã, & contra quẽ. † Sed dubitatur circa primũ, quid si pcurator est cõdẽnatus, et appellat, an debeat appellare proprio nomine, an pcuratorio nomine domini. Nam cũ ipse procurator sit dñs litis effectus, et in eũ feratur sentẽtia, vt l. j. C. de sentẽ. & interlo. omniũ iudi. videt ꝙ ipse debeat appellare. Veritas est, ꝙ dẽat procuratorio nomine appellare, vt j. quando appel. sit l. j. §. in ppria. Puto etiam ꝙ posit pprio nomine appellare: vt j. eo. l. ab executore. §. j. & ibi no. ꝙ si simpliciter diceret appello, nec adijceret cuius noĩe ĩ-
d telligeretur [d] pcuratorio nomine dñi, vt l. fi. š. de inst. et l. penul. š. si quis cau. Quæro, quid de his qui appellãt pro alijs, cum nullũ habeãt mandatũ, dicã infra eo. l. non
6 tantũ. † Super secũdo, s. de persona iudicis a quo, puto ꝙ sufficiat si ponatur nomẽ iurisdictiõis, vel tribunalis, licet nomẽ propriũ nõ exprimetur. Nã nõ debet appellare aduersus eum vt aduersus priuatam personã: sed tanquã a tali dignitate. Igitur sufficit, si nomẽ dignitatis exprimatur, vt l. si cõis seruus. ita š. de stip. seruo
7 Super tertio, s. super sentẽtia a qua appellatur, dicit glo. ꝙ† debet inseri res, super qua est lata sentẽtia. Puto tñ ꝙ sufficiat si exprimatur tantũ, ꝙ sententia certa demonstratur. Vnde cũ dico, appello a sñia lata tali die per vos, nõ est necesse ꝙ inseratur res, super qua est lata. et si dico rẽ, non est necesse ꝙ dicam diẽ. qđ enim vna demõstratiõe demõstratur, amplius demonstrari nõ est necesse: vt l. j. ĩ fi. š. de dote ple. Vñ quocũque mõ
e appareat, ꝙ certa sentẽtia est, satis est. [e] † Quærit gl. vtrũ ĩ ipso
8 libello appellatorio debeãt peti apostoli. [f] Quidã dicũt ꝙ sic.
f Veritas est ꝙ nõ est necesse, secũdũ Dy. et alios, qđ apparet quia tẽpora sunt distincta. Nã aliud est tẽpus appellationis, et aliud est tẽpus petendorum apostolorum, quod est triginta dierum, vt C. eo. l. iudicibus. et j. de lib. dimis. l. j. Cõiter tamẽ obseruatur, ꝙ in ipsa appellatiõe apostoli instater petũtur, vt extra de appe. c. ij. in Cle. in prin. tamẽ si separatim fieret, vale-
9 ret per ea quæ dicta sunt. † Quæritur vtrũ, ĩ ipso libello appellatorio posit quis dicere, dico sententiã nullam, et si qua est, appello. Glo. ꝙ sic in l. j. C. quãdo puo. nõ est necel. dicã in l. si
10 expresim, infra. e. † Quæro vtrũ in libello appellatorio dẽat
g fieri mẽtio[g] de iniquitate sentẽtiæ? Videtur ꝙ sic, vt hac lege in prin. et l. pfecti. š. de min. et ita cõiter obseruatur. Puto tñ ꝙ ẽt si hoc nõ exprimatur, pcederet appellatio, vt hic, cũ nõ dicatur ꝙ debeat hoc exprimi. Preterea dicẽdo, appello, videor di-
11 cere iniquã. † Quæro, [h] cui dẽant dari isti libelli appell. Gl. di-
h cit, et bene: ꝙ dñt dari iudici a quo appellat, si haberi põt: alias iudici ad quẽ, vt j. qñ appe. sit l. j. §. dies. et §. si qs. Itẽ si aliquis timeret iudicẽ a quo appellat, sufficeret si ĩterponeretur appel. corã personis honestis: vt l. ij. C. de his q p metũ iud. nõ appe. Iste aũt metus qualiter pbetur: dixi in l. de pupillo. §. si qs ipsi
12 prætori. š. de noui op. nũ. † Quæro, vtrũ sufficiat iudici offerre libellũ appellatoriũ: an debeat corã ipo legi? Tex. est, ꝙ nõ requitur legi. extra, eo. c. appellatio. lib. vj. Prædicta vero ĩ appellatione a diffinitiua. Appella. vero ab ĩterlocutoria an dẽat in scriptura fieri? Gloss. tangit hic. Dicã in l. ij. j. de appella. re.

bet sigillare vt episcopus: vide Ro. ĩ l. idẽque. in ij. charta. de verbo. obli.

✝ POMATES.
a ¶ Inquantũ comes. Vide Rom. consilio cccxxij. vbi sequitur in pulchro casu, & confirmat aliquibus similibus.

b ¶ Opp. Et sic nõ sufficit pducere appellationem loco libelli idem dixit per illum tex. Bal. in l. si quis filio. §. hi aũt. de iniu. testa. et Bal. in l. si qs libello. C. de appel. dixit aũt Imo. in d. §. hi autẽ. ꝙ tutius ẽ libellũ formare: quia per appellationẽ nihil videtur petitũ a superiore, ad quem appellatur, vt ex serie verborũ appellationis apparet: et iudex debet impatiri officium suũ ad petitum, et non ad petitum: sed in summarijs, & in quibus sufficit qualisqualis petitio, hoc est clarum. in his etiam videtur quod rescriptũ posset pduci loco libelli. Et sic intelligitur dictum Inno. in c. dudum de ele. facit qđ habetur in Cl. sæpe. de verbo. signi. et illud dictũ Inn. etiam retulit in l. j. §. fin. de va. et extraord. cog. quod dictũ limita vt per Bal. in leg. j. C. de preci. Impe. offer. quo ad iudicem: sed non quo ad partem: quia imo requiritur libellus alius. et Bal. in leg. i. et ibi tex. C. quando libel. princ. da. sit. vbi no. et quę sit forma appellationis facta viua voce: & quid si appellauit viua voce: et postea in scriptis, q̃ appe. teneat, vide per Bar. ĩ l. litigatoribus C. e. Et ad Bar. hic vide l. cũ pcurator. §. dominus. de oper. noui nun. Bald. in d. l. litigatoribus. Bald. in l. eos. §. finaũt. & in d. l. litigatoribus. C. e. Addẽ quæ appellatio valeat, si primo viua voce appellatur, secũdo in scriptis. Bal. consi. cviij. iiij. lib. et per Pau. de Cast. pulchre consi. xxv. Ro. consi. xlj.

c ¶ Iudice sedente. An quando iudex legit sentẽtiam, posit appellari, vid in l. actori. C. de re iud. et qđ ibi habes adde Bal. ĩ d. l. eos. §. finaũt. & ĩ d. l. litigatoribus.

d ¶ Intelligeretur. De hoc vide Bart. vtrobique. et Bart. in l. j. §. nũciatio. de oper. noui nunc. & quæ dixi post Bart. in l. iiij. š. iud. sol.

e ¶ Satis est. Et adde ĩ causa appellationis valere libellũ, peto pronunciari me recte appellasse: secundum Bal. in l. edita. ĩ xv. co. C. de edẽdo. et ibi dicit, ꝙ omnes leges loquentes de sententia, trahũtur ad libellũ: quia idem ius est. Et adde ꝙ cõmittens se protectioni superioris dicitur appellare: secundum Cy. et Bal. in l. j. C. si quacunque præd. potestate.

f ¶ Peti apostoli. Sed an in libello appellationis debeat appellans dicere, appello prout ista scriptura continetur, vide ad hoc no. gl. in c. vlti. de re iudi. in vj.

g ¶ Fieri mentio. Vtrum debeat fieri iniqtatis sententiæ, & an debeat exprimi a qua parte sentẽtiæ appellatur, Tex. est not. in l. appellanti. in prin. infra eod. quod nota.

h ¶ Quæro. Cui dẽt libellus. dicit Bald. ĩ authen. quæ supplicatio. C. de preci. Imp. offeren. post Gui. de Suza. quod sufficit dare notario actorũ absque etiam iudice quod no. quia est valde vtile.

a ¶ Sed huic opp. Sed contra, appellatione extincta erat ſnia: vt d.l.in fi. ergo fruſtra petitur.

b ¶ Item ſi ſententia. ad de bal. in c. ſancimus in titu. quo tempore miles. qui idē tenet. & allegat quod not. in l. verba illa. d. verſigni. & adde ꝙ neq; verba referunē ad nullitatē, & iniquitatem: adde not. per Bal. in l. abſentē. C. de acc. & ibi eſt tex. in fi. vbi no.

c ¶ Quid ergo. Singularis eſt tex. ſed Bal. in l. præſcriptione. i. x. col. C. ſi cōtra ius vel vti. publi. & eſt no. vide eum in ver, ibi: nec obſtat ſ. eo. a ¶. appellanti, in fi. cā eſt inſerenda in appellatione ab interlocutoria: vt eſt caſus in ¶cle. appellāti, de appel. & ſpecifice & expreſſe debet exprimi. Dixit tamen Ang. in l. vbi autem ¶. illud. de ver. ob. ꝓ illum text ꝙ ſufficit ſi ſe referat ad illud in ſpecie. ꝙ no. vide ꝙ ibi dixi. Itē ſi appellatur ab executione, debet inſeri cauſa, vt dicit iſte. ¶. l. ꝓxi. Item quando qs propter ſuum prciudicium appellat, debet inſeri cā: vt dixit bar. in l. a ſententia. ī. e. & quādmodum cā non debet b exprimi, ita non debet exprimi a quo, ca. ſnīæ appellatur. Tex. eſt in ¶. appellā ti. In prin. ī. eo, Item quid ſi apponaē cā ſcilicet friuola & falſa. an appellatio eſt nulla? Dictū eſt ſin. Ioā, An. in c. cordi. de appel. lib. vi. i vl. colum. in nouel. ꝙ ſic. Et mouetur, qa in contractu, nō requiritur inſertio cāe tamē ſi apponaē; vi. tiat contractū, ſi eſt falſa: vt in c. i. de cō. di. appoſi. vbi eſt caſus. Sed tu cogita ꝓ iſtum tex. & Cle. ſg. pe. in fi. de ver. ſign. & vide quod no. d. Abb. in ca. ſi. in iij. col. de procurato. & not. in l. j. in prin. C. de rei vxo. act. Vñ cogita, ꝓpter id qđ dixit Barto. in l. eius qui. in verſic. ſecūdo no. ī. de app. reci. & iſtā partē videē ſeq do. Ioā. de imo. in d. cle. appellanti. & vī velle Bar. in l. j. in fi. prin. de edē. Fallit in confeſſo appellante, ſecundum Bal. & quoſdam. de quo ꝓ doc. in l. ſi. ¶. iuſſus. ī. eo. & Bal. in l. minoribus. C. de his q. vt indi. & etiam Mod. ī. eo. in l. conſtitutiones. Item fallit, vbi

Tertio eſt videndū de liberis, qui dantur 13 iudici † ad quem eſt appellatum. Et ſi quidem teneremus id ꝙ ſ. dixi, ꝙ hoc caſu libellus nō ſit neceſſarius: tūc hoc nō eſſet videndū vlterius. Sed qa cōis practica ſe habet in cōtrariū, ideo iſtorū libellorū videamus formas. Et in iſtis libellis debent inſeri oīa, q̄ dicta ſunt in libello appellatorio. Debet etiam inſeri tenor appellationis iam interpoſitæ: & in eo debet eſſe concluſio talis. Quare peto per vos pronunciari, per me bñ, & iuſte appellatum eſſe, & male & iníque iudicatū eē: vt ꝑalleg. l. eos. in prin. C. eo. Alij vero addūt dicentes. Peto dicta ſentētiā, tanc̄ iníquam remedio appellationis caſſari. & irritari. Et iſtam formā vī ponere Spe. & conſue 14 tudo obſeruat. † Sed huic op. [a] Sententia per ſolam appellationem eſt caſſata, & irrita: vt ſ. ad Turpil. l. j. in fi. & dixi ſ. eodē. l. j. in prin. Quo ergo petitur a iudice ceſſari iterū: contra l. quæ ſub cōditione. in fi. ſ. de conditio. inſtitu. Reſ. per appellationē ſententia extinguitur: nō tñ irreuocabiliter. Quod autē in libello petitur caſſari, et irritari, intelligī irreuocabiliter. Poſſet ēt dicta cōcluſio aliter formari ſecūdū diuerſitatē caſuum, ſuper quibus formaē appellatio. Quid enim ſi reus abſolutus eſt, & actor appellet? Certe, recte poterit actor cōcludere ſic: Peto pronunciari bñ & iuſte appellatum, & iníque iudicatum: & reum peto mihi cōdēnari in quātitate petita. Hoc em̄ caſu iudex appellationis etiā cōdēnare debet: vt l. cū apud. ſ. iudic. ſol. vt ibi dixi. Et no. in l. Offidius. ſ. de le. iij. Itē ſi ſnīa [b] non diceretur in totū iníqua ſeu iníuſta, ſed ſi eſſet alio modo reformāda, poſſet in cōcluſione adijci: Peto ꝓ vos dictam ſnīam in melius reformari, & ad debitum ſtatum reduci: vt ſupra, eodem l. j. in prin. Puta, ſi aliquis eſt iuſte cōdēnatus, qa cōdēnari debebat: ſed iníuſte, qa iudex nimis exceſſit: vt l. ſi qua pœna. ī. đ verborū ſignificatione. & ibi no. in gl. magna. Facit ad prædicta l. creditor. ¶. j. ſ. de ſolutionibus. vbi iudex ſententiam reformauit: vt ſ. fami. ercīſ. l. quædam mulier. & de iure patronatus. l. Carmelia. Sed ſi poneremus appellationem eſſe factam ꝓ illa verba, dico ſententiā nullam: & ſi qua eſt appello: tunc debet in libello concludi, peto per vos dictam ſententiam pronunciari nullam: & ſi qua eſſet, & c. vt ſ. dictū eſt.

Sed illud. Breuiter hoc intendit: Si quorundam ex his, aduerſus quos appellatur, in appellatione nomina inſerantur, aduerſus omnes appellari videtur. Sed ſi quorundam ex his, qui appellant nomina inſerātur, eis ſolis proderit appellatio. h. d. Habet duas partes. Secunda ibi: cæterū ſi plures. Ratio primi dicti eſt: quia nomen aduerſarij nō debet inſeri de neceſſitate in appellatiōe vt ſ. proxime. Ergo ſi quorundam nomina non expreſsit, non nocet: quia idem ſi nullius nomen expreſsiſſet: & ſatis eſt qđ de dicta ſententia fiat mentio, vt ſ. Et hoc verum ſi vna erat cauſa, & vna ſententia: ſecus ſi diuerſa, vt dicit gl. Ratio ſecundi dicti eſt: quia perſona appellātium debet

inſeri in appellatione: ergo ſi aliquorum nomina dimittantur, non poſſunt videri appellaſſe. Sed contra ſecundum dictum opp. C. ſi vnus ex pluribus appel. l. j. & ij. Sol. ibi ſoli, quorū noīa ſunt expreſſa, videntur appellaſſe, vt hic: victoria tamen eorum proderit alijs, etiam ſecundum diſtinctionem legis contrariæ. vt no. j. eo. l. ſi qui ſeparatim. & ibi dicemus. Et hæc eſt vera ſolutio. Aliæ ſolutiones ponunt hic in glo. quæ poſſunt eſſe veræ in ſe: & eas examinabo in d. l. ſi ſeparatim. tamen non ſunt neceſſariæ quantum ad legem iſtam.

1 ☞ *Cauſa, an inferenda ſit in appellatione & quando.*
2 *Appellatio ſi eſt facta ab uno capitulo ſententiæ, an uideatur ab aliis appellatum: remiſſiue.*
3 *Cauſa ſi eſt deducta in actione reali, quod non uidetur deductum in iudicium omne ius agentis.*

c **Quid ergo.** [c] Qui certā cām in appellatione expreſ ſit, poteſt illam proſequi, & ab illa diſcedere, & aliam quācunq; voluerit aſſumere. h. d. quod no. & eſt verum in appellatione a diffinitiua: ſecus ſi appellet ab interlocutoria. & extra eo. c. j. lib. vj. dicā in l. ij. j. de app. reci. Opp. ſ. de adulte. l. denunciaſſe. ſ. quid tamen. Sol. patet ex his quæ ibi dixi. Op. C. de codicil. l. fina. Sol. ibi in his quæ electione tolluntur. Et eſt ibi ratio: ne ex eadem ſcriptura, cauſa diuerſis modis admittatur. † Quærit gl. vtrum in 1 appellatione debeat inſeri cauſa. Breuiter, aut loquimur in apellatione a diffinitiua: & non eſt neceſſe quod cauſa inſeratur, cum ad illam non aſtringatur. Nec ob. ī. eo. l. appellanti. quod apparet, quia ſ. l. proxi. in fi. nulla fit mentio de cauſa: vt hic. Ad quid enim neceſſe eſt quod cā inſeratur, cum ad illam nō aſtringitur. Nec ob. ī. eo. l. appellanti. in fi. ga expone vt ibi ꝓ gl. Si vero appelletur ab interlocutoria: tunc dicit glo. de iure canonico, cauſa eſt inſerenda: vt extra, de app. c. vt debitus. & expreſsius hodie extra eo. c. j. lib. vj. Ego puto idē de iure ciuili, vt dicam in d. l. ij. j. de appel. reci. † Quæro, quid ſi appelleē 2 ab vno capitulo ſententiæ: vtrum videatur ab alijs appellatū. Dicam in l. appellanti. in prin. ī. eo. Vltimo ſcias quod Petr. ꝓ 3 hunc ¶. dicit, ꝙ † in actione reali, in qua de neceſsitate non debet inſeri cauſa: tamen ſi inſeratur per illam nō aſtringīt: imo totum ius ſuum in iudicium deducere videē, ſicut hic: cum in appellatione non debeat inſeri cauſa: ſi tamen vnā inſerit, non aſtringitur ad illam. Cuius opinio. refert Cy. in l. edita actio C. de edendo. Sed eius opi. falſa eſt: vt l. ſi mater. ¶. j. ſ. de exce. rei iudi. & l. & an eadem. ¶. actiones. in prin. eo. tit. & in eis dixi. Aliud eſt in cauſa appellationis, in qua ſi perdat, in tom perdit: ideo in fauorem appellantis eſt inductum, vt omnem cauſam proſequi poſsit. Aliud eſt in cauſa principali: vbi ſi ꝑderet ex vna cauſa, poterit iterum agere ex alia: & ſic eſt in eius fauorem inductum: vt aliæ cauſę deductæ in iudiciū non videantur. An autem cauſa in actione principali debeat inſeri, dic plene vt in d. l. & an eadem. ¶. actiones. ſ. de except. rei iudicatæ.

1 ☞ *Ab executore facti non poteſt appellari: ſed à pronunciatione de exequendo, uel nō exequendo ſit.*
2 *Ab executore facti, quando excedit modum in exequendo, poteſt appellari: & etiam à pronunciatione de exequendo cum inſertione cauſæ.*
Cauſa inſertio, quod neceſſario non requiratur in appellatione à diffinitiua.
Executor, qualiter uideatur excedere modum in exequendo.
Executor ſi non citat partem, uidetur excedere modum in exequendo.
3 *Si iudex mittit nuncium ad exequendum: & excedat modum in exequendo, ad quē appellabitur.*
4 *Officium iudicis, quandoque poteſt implorari contra iniquitatem executoris exequētis.*
5 *Iudex poteſt ſuam ſententiam interpretari, ſi eſt ordinarius, & habeat merum imperium.*
6 *Iudex ordinarius quod poſſit interpretari ſententiam ſui delegati.*
Delegatus non poteſt interpretari ſuam ſententiam.
7 *Iudex quam interpretationem facere poſſit de ſua ſententia.*

& Imo. in l. quicqd aſtringēdæ. de ver. obli. & ꝙ ſit inſerēda cauſa exp̄ſſe, & ſpecifice, habes in ¶cle. appellanti. de appel. Et de cauſa inſerēda in appellatione a diffinitiua ſententia, dic vt per Canoñ. in c. vt debitus. de appel. & per Innoc. in ca. ij. de operis noui nuncia. Et an in appellatione ab extraiudicialibus debeat inſeri cauſa, vide Bar. vbi habes in l. ſi. j. de app. reci. adde, ꝙ in appellatione a relatione cōſulēdo debet inſeri cauſa: ſecūdum Bar. in l. j. ¶. ſi tum. ſ. e. Adde ꝙ qñ in appellatione non fuit inſerta rōnabilis cauſa, ꝙ iudex nō debeat deferre app. Ro. conſil. cccxxiiij. Et q̄ cauſæ ſunt inſerendę in appellatiōe ab interlocutoria, Ro. plene. cō. ccccj.

a ¶ Ab executore. De hac materia, quādo appelletur ab executione, vide extra eo. in ca. nouit. ſed Bal. in d. l. ab executiōe. dicit ꝙ gl. vtrobiq; tenet idē quod Bar. hic, per Bal. in addi. Spec. in tit. de ſentē. in xviij. col. Et an a ſententia lata de exequēdo poſsit appellari Bart. in l. ſi cum exceptione. in ¶. Læbeo autē. quod met. cauſa tenuit ꝙ ſic. 1 Quid ſi iudex ad literas alterius exequitur, & excedit modum: ad quem appel labitur? vide Bar. in l. a diuo Pio. ¶. j. in penul. q. ī. de re iudi. Sed vtrū ſententia de mādādo primā executioni ſit interlocutoria, vide Iaſo. & Barto. in l. ab executione. C. eod. Ro. in rub. de re iudi. ſ.

b ¶ Modum excedat. Si excedit modum, poteſt appellari, eſt verū in executione ordinaria: ſecus ſi delegata: quia tunc ſen 2 tētia ſeu executio eſt nulla, nec pōt appellari. Ita videē velle Bal. in l. ſi vt propo nis. per illum tex. cū b gloſ. C. de ſent. vide Bal. in d. l. ab executione. in iiij. colū. per Rom. in l. v. in prin. de verb. obli. Et an requiraē ꝙ declareē proceſſus, vide per Bal. in addi. Spec. in tit. de exec. ſent. in j. col. Et qñ dicaē iudex excedere modū, adde quod not. Bar. poſt gl. in d. l. a diuo. in ¶. in venditione. verſi. quero an inter mobilia. de re iudic. Adde an ſi modus excediatur, ꝙ ab executione poſsit appellari, Ro. conſi. xlj.

c ¶ Quæro. Quando iudex miſit nūcium qui executionē vltra modū exequiē, ad quē appellaē. Ad 3 qđ adde no. ꝙ ſpec. in tit. de app. ¶. nunc tractemus. ver. qđ ſi lata ſnīa. Adde etiam quod no. Bar. in l. a diuo Pio. ¶. ſnīam. in penul. q. de re iudi. & do. Abb. in c. qđ ad cōſultationē. in vlti. charta. de re iudi. vbi vide.

d ¶ Sententiam interpretari. An iudex poſsit interpretari ſuam ſententiam? Et dicit Bar. in l. ij. de ſentē. ex bre. reci. Per iſtum tex. ꝙ habēs merū impe- rium poteſt ſuā ſententiā interpretari: alias nō. Et quis poſsit ſuā ſententiam interpretari, vide quod ſcribunt doc. in c. nouit. de iudic. & gloſſ. C. commi. vel epiſt. l. iij. & xxxv. quæſtione vij. c. loci. ¶. quia ergo. Et ad hoc vide ēt quod notat Bal. in l. hæredes palam. ¶. ſi quis. ſ. de teſta. Et de iſtis interlocutionibus vide per Ioan. And. poſt gl. in cap. ex pte. ultimo. de verbo. ſig. vbi ponit, an officiales electi ad cōponēda ſtatuta, finito eorū officio poſsit illa interpretari. & dicit Bal. in l. nein ar bitris. C. de arbi. ad fin. ꝙ arbiter poteſt laudūſuū interpretari. de quo ꝓ Spe. in titu. de arbi. ¶. ſi. verſi. ſed nūquid verbum obſcurū, per Archi. j. q. j. ¶. ex his. Et in materia vide Bald. poſt Bar. in l. ij. C. de ſen. ex bre. reci. vbi dicit, qđ princeps habet interpretari priuilegium ſuum. c. cū veniſſent. de iu. per bal. in l. hi qui ad ciuilia. C. de appel. & per bar. in l. hac lege. C. de ſen. ex bre. reci. & bal. in d. l. iij. C. cōmi. vel epiſt. Et de hac materiaui de poſt bar. in l. Gallus. ¶. quidā recte. vbi dixi. de li. & poſthu. addē an iudex poſſit reſeruare interpretationē ſuę ſententiæ Paul. de Caſtr. conſi. cccxix.

e ¶ Interpretatio aſſumatur. Et qualiter & quot modis ſuma tur interpretatio: & ſi iudex pōt facere pretationē deciua ſententia: & vide Bal. in l. iij. C. de libe. prę te. & debet eius interpretatio eſſe talis ꝙ nōperimat, ſed ex ponat. & vide ali quid per bald. in l. ſi quis intētione ambi gua. de iudi. Item de bet eſſe veriſimilis: vt no. Dy. in reg. cū ſint iura. & habetur hic: et vide quod no. Bal. in l. ſi vt propo nis. C. de exce. rei iu di. Et de materia vi de in l. ea quæ. C. cō mi. vel epiſ. & dicit Bal. in l quicunq; in vj. col. ver. ſecun do caſu. C. de ſeruis fugi. ꝙ a mala interpretatione pōt appellari, niſi appellatio ſit ſpecialiter ſiter dicta, vt eſt text. hic in fi. Et adde in propoſita qōne, vtrum pars debet citari qñ iudex declarat ſuam intentionē: facit qđ no. bal. in authē. hoc ſacramentū. de iuracalum. vbi dicit qđ qñ reperiē teſtis vt declaret dictū ſuum pars nō debet citari licet debeat citari qñ examinaē principali ter. l. ſi qñ. C. de teſt. vt apparet ex verbis bal. ibi: quia alia eſt ratio a citatione a principio, cū ſit in citatione ad declarā dū: vt patet. Et vide ad bar. hic, extra de verb. ſig. olim. Idē tenet bal. in l. ea quę. C. cōmi. vel epi, ī. l. qualē. de arb. Adde ꝙ voluit Io. and. in addi. ad Spe. in tit. teſte. ¶. nūc videndū. ver. hoc quoq; ſ. ꝙ licet poſt terminū datū ad producendū articulos quis nō poſsit vlterius procedere, poterit tñ productos declarare, & ſimiliter erat intelligendum depoſitio.

POMATES.

a ¶Item si condemnauit. Nota iudicē non posse interpretari sententiā suā, quando vellet vti interpretatiōe extranea: vel quando vellet aperire id, quod ponit esse clarū, Pro cuius cōplemēto vide bal. in l. ea quę. C. cōmi. vel epi. Et ad hęc vide Alex. cōsi. iij. col. vlt. vol. j. & Areti. lxv. ad fi.

a ¶Item si condemnauit. Nota hic colligi gitur notabilis limitatio & intellectus ad dicta bar. in l. demonstratio falsa. in viij. col. de cōdic. & demō. in l. diuus. ē. dē cust. reo. & in l. j. C. si plu. vna senten. & in l. inter stipulantē. §. j. in fi. de verb. ob. & ibi do. Alberi. dicit, ꝙ nihilominus assessor. pōt interpretari ꝙ est idē exbannirus. & vide ꝙ Ange. in l. his verbis. §. fi. de verb. obl. & tenet Bal. in l. nō ignorat. in fi. de fru. & lit. expen. Et ad hęc vide in l. ij. ē. de liber. et posth. & ꝙ not. bar. in l. pen. de leg. j. & i d. l. in his. de cōdi. & demō. & cōtrariā tamē opi. cōtra Bart. hic videt sequi Ange. in l. eū quē temere. §. de iudi. & male: & cautelam, de qua hic, reprehendit Ange. in d. l. ij. §. de li. & posthu. & Imo. ibi dubitat per l. Pomponius scribit, si fru mentū. §. de rei vēdi. quia incertitudo vitiat iudicium.

b ¶Nō admitteretur. Vide Bal. in l. volū tatis. in pen. col. in si mili. de fideicōmis.

c ¶Quæro vtrū. Ad de Bar. in l. naturali ter. §. nihil cōmune, circa v. lect. ff. de ac. qui. possess.

d ¶Posit taxare. Quādo iudex reseruauit sibi taxationē expēsarū, an successor posit taxare? vide bar. in l. terminato. C de fru. & lit. expen. do. Ang. & Imo. in l. inter stipulantē. §. j. de verb. obli. sed. taxatio fit scdm Bart. in l. Paulus. de re iudic. & Cy. & bal. in d. l. terminato. C. de fru. & lit. expen. & ibi Bal. in vj. col. Et ad de ꝙ condēnatio expensarū nō pōt reseruari, sed executio sic, secundum Bart. in l. Paulus. de re iudi. & Cyn. in d. l. termina to, & Bal. in authē. generaliter in vj. col. C de episc. & cle. in ver. idē tenet Bart. in l. terminato. C. de fru. & lit. expen. &

de origi. iur. Respōdeo: Quandoq; interpretatio assumitur pro correctione totali. et istud non potest facere, nisi solus Princeps: vt d. l. j. in fin. §. de quæstio. & l. iudex. §. de re iud. eadē ratione non potest etiam ei sentēt iæ abrogare in parte: licet quandoq; contra generalitatem sententiæ replicationis remedio succurratur: vt l. licet. C. de iudicijs. Quandoq; interpretatio ponitur pro extē sione: & illud etiam nō potest facere iudex nisi circa accessoria, ipso die: vt l. Paulus. §. de re iud. Quandoq; interpretatio ponitur pro congrua verbi, vel orationis expositione: & istam interpretationem potest facere re iudex: vt hic. Nihil ēm de nouo facit, sed factū declarat: vt d. l. hæredes. §. sed & si notā. §. de testa. Exemplū: iudex pronunciauit aliquem violentiam cōmisisse: poterit post ea declarare, vtrum intellexit de violentia publica, vel priuata. licet si hoc non interpretaretur, intelligeretur de vi priuata: vt l. si præses. §. de pœnis. Item si iudex condēnauit ad centū: nec dixit de qua pecunia: licet in dubio intelligatur de minori, vt l. numis. §. de leg. iij. tamē poterit interpretari iudex de qua senserit. Item si cōdemnauit[a] Titium filium Sempronij. & reperientur duo Titij, poterit declarare de quo senserit. Sed si vellet facere interpretationem vnam penitus extraneā: vt in exemplo posito hic, in gl. scilicet, si condēnauit de nouem boues, & ipse interpretari vult, id est, in nouē bouē: nō pōt hoc facere. Item si verba essent omnino clara, & ipse vellet aliter interpretari: non admitteretur: b vt l. ille aut ille. §. cum in verbis. §. de leg. iij. & §. de verb. ob. l. quicquid astringendæ. ver. nec rursus. secundum lectu. Dyn. †Quæro, qualiter fiet ista interpretatio, vtrum debeat pars citari. Puto quod sic: vt l. de vno quoq;. §. de re iudi. & l. nam ita diuus. §. de ado. & arg. eius ꝙ dicimus de arbitris, qui debēt arbitrari præsentibus partibus: vt l. si quis arbitratu. §. de verb. obl. Aliæ tamen solennitates nōn requiruntur, quæ requiruntur in sententia: arg. u. d. l. hęredes. §. sed & si notan. de testam. †Quæro, vtrū[c] vnus iudex posit interpretari sententiam prædecessoris sui. Videtur quod non: sicut hæres non potest interpretari libellū defuncti: vt no. in l. idē Pōponius scripsit, si frumentum. §. fin. in gl. §. de rei ven. & l. inter stipulantē. in princi. & §. j. §. de verb. oblig. In contrarium videtur. quod §. dictū est, scilicet quod delegans interpretatur sententiam delegati sui. & illud puto verum: quia accipiendo iudicem pro iurisdictione, seu pro ipso tribunali, vere idem est iudicium, & idem iudex: vt l. pro ponebatur. §. de iudi. Nec ēm ius interpretandi sibi cōpetit, vt priuato: sed vt iudici. Hæres vero & defunctus nō est eadem persona vere, sed ficte. Et de hoc apparet solu. ad quæstionem: † iudex condemnauit reū in expensis reseruata sibi taxatione: nec dixit, & successoribus suis. Quæritur, vtrum successor posit taxare.[d] Ex prędictis patet quod sic: reseruauit enim sibi vt iudici: non sibi vt priuato. Nec enim hoc priuatus posset facere: argu. pro hoc in l. post mortem. §. j. & quod ibi no. §. quando ex fa. tuto. Itē prædicta faciunt ad alias quæstiones. † pone, quod delegatus condēnauit in expēsis, reseruata sibi taxatione. an talis reseruatio valeat? Videtur quod non: quia taxare expensas est declarare, & interptari, suā sniam sed delegatus nō pōt snīam suā interptari vt dictū est. ergo nec hoc poterit sibi reseruare. quod puto verum: nisi esset talis delegatus, cuius iurisdictio adhuc remaneret ad exequendam sententiam. Quod quando sit, dixi §. de re iudi. l. à diuo Pio. in princ. vbi glo. tangit. Sed tunc quæro, quādo delegatus condemnauit in expēsis. reseruata sibi taxatione, cum reseruare non potuerit an condemnatio expensarum valeat? Videtur quod non: quia rem meret sententia incerta: ergo &c. vt in l. vltima. C. de senten. quæ sine certa quanti. In contrarium videtur quod † valeat,[e] & taxatio videtur reseruata deleganti: & illa adiectio sibi, nihil releuet: argu. supra de bono. possessio. secundum tabu. lege si ita. §. qui filio. quæ optime facit. Et hoc videtur verum quod videtur tenere dominus Iacob. Butrig. in quadam dispu. & assignabat rationem: quia delegatus reseruauit sibi, non respectu personæ, sed respectu iurisdictionis. Sed iurisdictio delegati, & iurisdictio ordinaria est eadem: vt l. j. §. qui manda. §. de offic. eius cui manda. est iurisdi. ergo ipse delegatus, quasi idem. poterit facere dictam taxationem. Tamen vt prædictæ ambiguitates cessent, consulendū est in iudice ordinario, qđ reseruet sibi, & successoribus suis, in delegato vero quod reseruet sibi. & delegati. † Sed iuxta p̄dicta quæro, an ab interpretatione, seu expensarum taxatiōe posit appellari? Videtur quod non. C. quando prouo. non est necess. fin. in princip. In contrarium videtur casus hic: quod appellari potest ab iniqua interpretatione. Et istud est verum si iudex modum excedit in taxando, siue inique interpretando. Non obstat l. fin. quā do prouo. non est necess. quia ibi nō licet appellare victori ideo, quia reus ipse appellauit: vnde appellatio rei sibi sufficit: secus si reus non appellasset: vt ibi no. per docto. & per Iacob. de Are. in l. Paulus. de re iudica. Hoc etiam quod † ab iniqua taxatione posit appellari, tenet Inno. extra, eod. ca. sępe. in gloss. super ver. appellauerit. Venio ad tertiam partem. Quæro, † qualiter iniqui tas interpretationis detegatur? Respondeo in ista causa nulla admittitur probatio, per quam principalis sententia infringatur. Et hoc vult dicere hic text. dum dicit: hoc solum quæratur, an iudicis interpretatiōe sit iniquitas. quasi dicat, Iniquitas proximæ sententiæ non attenditur. Ad idem supra de iureiurā. lege si duo patroni. §. Iulianus. in fin. Iniquitas autem interpretationis poterit apparere ex multis. Primo, ex his quæ gesta & probata sunt: vt dicit gloss. Item ex qualitate rei. Exemplum. iudex condēnauit me in decē libris pro pretio talis libri: postea interpretatur quod intellexerit de decem libris Bononiensium grossorum: certe ex libri qualitate potest interpretari æquitas, vel iniquitas interpretantis: vt lege sem per in stipulationibus. & quod ibi not. infra de regu. iur. Item, si iudex me condemnauit in decem libris pro salario aduocati: & postea interpretetur de decem libris grossorum: ex qualitate causæ, & facundia aduocati, & consuetudine fori, vel loci, apparebit iniquitas vel æquitas interpretantis: vt infra de va. & extraord. cogn. lege prima. §. in honorarijs. Et eodem modo si taxauit expensas, ex qualitate causæ, & actorum multitudine, & fori consuetudine, perpendi poterit æquitas, vel iniquitas inter-

Bal. in l. fi. C. de leg. & Ange. in d. §. j. & Bal. in d. l. ij. & Ange. in l. ex facto. §. de vulgari & pupillari & Imo. concor. opi. Rapha. & Imo. in d. §. j. ad fi. Adde an iudex possit reseruare taxationē expensarum, Bar. consi. mihi xcvj.

e ¶Quod valeat. Et qualiter taxentur expensæ, vide in Spec. de executo. §. viso. versi. quid si reus ꝑ haret. in tit. de expē. §. postremo. in prin.

f ¶Posit appellari. An ab aliqua taxatione expensarū possit appellari: vide bal. in l. ij. C. de epi. audi. & vide gl. in l. si cū exceptione. §. i hac. & ibi ꝙ Bart. §. ꝙ mer. cau. & vide i l. in bonæ fidei. §. de vsu. & bal. in l. sanci mus. ad fi. C. de iud. & ꝙ no. Meder. in rub. & in l. j. ad fi. C. de iudi. & ab omni taxatione appellari: vt no. Inn. in c. fi. ad fi. ꝙ mer. cau. & refert bal. in l. properā dū. §. siue autē alterutra. ad fi. C. de iudi cijs. & vide Io. and. in c. sępē. extra, eo. et ꝙ no. bar. in l. in act. in fi. de in lit. iurā. & Imo. in c. auditis. de procu. Et ꝙ a taxatiōe appellet, si excedat modū, vide bal. in l. ij. in ij. col. C. de fruc. & lit. expen. & ibi dixit ꝙ nō est taxatio sententia interlocutoria. & ibi an i ea reqrat citatio. & hic adde Pau. de Leaza in cōmēto c. fi. de do. & cōtu. circa pe. col. vbi q̄rit an possit appellari a condē natione, et taxatiōe expēsarū. & adde ꝙ si in interlocutoria iudex nō cōdēnauit in expēsis: tū pōt quan docūq; ante diffiniti uā sniam condēnare scdm Inn. in c. sępe. extra, eo. ꝙ no. & notat bar. in d. l. terminato. A dde an ab excessu taxationis expensarum possit appellari. Roma. consi. cclvij.

a ¶Quæro quando. Vide qđ no. Barto. in d. l. si superatus. de pig. quod nota.

b ¶Intra quantū. Et an venditor possit esse testis in causa euictionis: & quid in fideiussore: vide Barto. in l. si cui legetur. §. fina. ff. de leg. j. Et ad Barto. hic vide do. Anto. in c. insuper. de testi.

c ¶Si procurator qui in iudicio. Hūc text. allegat pro sing. Roma. no. incip. quæro an procurator. ibi: quæro qđ in causis. not. ꝙ cū tractat de meritis causæ, non dicitur quasi. lis contestari: & vide per do. Bald. in l. si insulam. circa princip. q. Bar. in ver. quæsitū. de ver. obli. idē Bar. in d. l. nulla. & vide etiā in l. post litem. §. de procu. Et ꝙs dicatur dūs litis i causis, in ꝙbus lis nō contestat: adde Bart. in l. postulante. de ꝓcur. adde tū ꝙ dixit not. Bar. in l. ij. §. idē scribit. de pec. adde etiā ꝙ Io. an. & do. Ant. in c. cū M. Ferrariēsis. de cōstit. dixerūt ꝙ primus actus, qui agitur cū parte post litē cōtestatā, idē operat ꝙ litis contestatio in supueniētibus. ꝙ dictū fuit opi. vt refert ibi Imo. Vltramon. quē sequitur Cy. in l. nulla. & in l. ꝓcurator. C. de procur. & idē videt voluisse Barto. in l. Pomponius. §. rati. §. de ꝓcur. quicquid dixerit Imo. in d. ca. cum M. Ferrariēsis. quem vide. Ad prędicta adde ꝙ idem Imo. in d. c. cum M. Ferrariensis. refert Barto. tenere cōtrarium in d. l. nulla. & in l. nihil. C. de procura. & ibi dixi ex eo, quia non reperiē hoc bene cautū: & quia ex quo semel est facta cōtestatio, non debet amplius multiplicari in eadē lite. facit l. proprias. C. de leg. & subdit ibidem Imol. quod hæc secunda opinio. Barto. forte est verior, licet Cano. cōmuniter transeāt cū opin. Ioān. and. adde quod hoc idem Ioā. And. videt voluisse Bar. in d. l. Pomponius. in §. rati. i principio. & si bene inspicitur in locis allegatis per Imol. Barto. hoc non dixit. ideo cogita. Et ad prædicta adde Barto. in extrauagā. ad reprimendum. in versic. figura. & not. quod Bal. in l. quod quis. C. de procu. & Bar.

interpretantis: vt l. non ignoret. in fi. C. de fru. & lit. expen. & ibi no. in glos.

1 ☞ *Procurator quando est condemnatus, potest proprio nomine appellare. remissiue.*
2 *Venditor non potest appellare, quando emptor est condemnatus, ut contumax.*
3 *Venditor intra biduum emptore victo appellat.*
Emptor pro venditore, vel ecōtra, testimonium ferre non potest.
4 *Sententia lata contra debitorem non præiudicat creditori.*

Alio condemnato. Breui ter hoc intendit. Alio condemnato nō appellante, vel appellationem non prosequente, alius, cuius interest, poterit appellare, & appellationem interpositam ab alio prosequi. h. d.

Nota glos. positam super versic. suo. quæ dicit: id est, domini: vel suo proprio procuratoris. Et sic facit † ꝙ procurator condemnatus possit proprio nomine appellare. de quo dixi in l. j. §. fi. ff. eo. Secundo nota aliam gl. quæ tenet, † ꝙ quando emptor est condemnatus vt contumax, nō potest vendītor appellare. †Quæro, quando[a] emptore victo appellat venditor: vel econtra: intra quantum[b] tempus possit appellare secundum ista iura? Rīdeo: intra biduum, vt in ꝓpria causa: vt l. ij. §. j. ꝙ app. sit. Ex hoc apparet, ꝙ vnus pro alio in tali causa testimoniū ferre nō potest. Facit quod not. in l. nullus. §. de test. & per doct. C. de test. l. oībus. †Vltimò, quod hic dicit, ꝙ sententia lata contra debitorem nō præiudicat creditori: intellige, si est lata post rem obligatā: vt l. si mater. §. fi. in fi. §. de excep. rei iudic. & l. si superatus. §. de pig. Alia circa hunc §. dicentur. j. l. proxi. in princ.

☞ *Procurator per litis contestationem, quòd efficiatur dominus litis, id est instantia.*
Procurator etiam vbi lis non contestatur, vel post litem contestatam interueniens, statim cùm incipit tractare de meritis causæ, efficitur dominus litis.

Si procurator, qui in iudicio.[c] Procurator, qui litem cōtestatus est, si vincatur, per procuratorem appellare potest. hoc dicit. †Nota ꝙ per litis contestationem procurator efficitur dominus litis. Cōtra, dominus litis dicitur ille, ad quē commodum. & incōmodum victoriæ pertinet: vt C. eod. l. dominus litis. & de sentē. l. j. Sol. hęc appellatio. dominus litis, potest duobus modis intelligi. Primò dominus litis: id est, instantiæ. & ita loquitur hic. Secūdò dominus litis: id est, causæ, & eorum, su per quibus litigatur. & hoc modo sumitur in cōtrarijs. Quæro † quid in causis vbi non sit litis contestatio: an procurator efficiatur dominus litis? Et idem potest quæri de procuratore, qui interuenit post litis cōtestationem. Petr. in l. nihil. C. de procura. videtur dicere ꝙ statim quando procurator incipit de meritis causæ tractare, efficitur dominus litis: argu. l. ij. C. de cōsor. eiusli. Et hoc indubitanter est verum. Casus est in l. nulla. C. de procura. vbi tex. dicit, post causam in iudicio agitatam: non dicit, post litis cōtesta. Quocūq; ergo modo causam incipit agitare legitimè, dūs litis efficitur. Quod ergo hic dicit & similibus hic alleg. in gl. li. cōte. &c. supple, vel alio modo, causa agitata. per dictā legē, nullam. Sic etiam

debet intelligi l. si procurator. §. j. §. mandati. vbi dicitur, ante litis contestationē non potest facere procuratorē. subaudi, vel ante litē alio modo agitatā. cum agitur præparatoria tractātur scilicet an sit procurator an sit iudex an libellus ꝓcedat & similia per hoc non efficitur dominus litis: sed cū incipit tractare de meritis causæ tunc efficitur dominus litis: vt d. l. nulla.

1 ☞ *A sententia inter alios lata, ratione qualisqualis præiudicij, quis appellat.*
Testes examinati contra vnum, contra alium faciunt indicium.
2 *Fideiussor quòd possit appellare à sententia lata contra principalem.*
3 *Sententia lata contra principalem, an possit contra fideiussorem exequi? remissiue.*
4 *Fideiussor venditoris, emptore victo, quod possit appellare.*
5 *Practica appellandi, quando quis appellat ratione qualisqualis præiudicij. & nu. 6.*
6 *Sententia lata pro tertio appellante, ratione qualisqualis præiudicij. quando prosit victo.*
7 *Tertius ratione sui interesse, quod etiam poterit appellare à secunda sententia lata contra victum.*
8 *Si victus nedum in prima sed in secunda, & tertia sententia si succubuit, quando tertius poterit appellare.*
9 *Tertius appellans à sententia lata contra alium, debet in appellatione causā inserere: & hoc casu videtur appellari ab interlocutoria: alias appellari dicitur à diffinitiua: & eo dem modo procedit.*

A Sententia. A sententia inter alios dicta appellare potest is cuius interest d ratione pleni, vel qualisqualis præiudicij, d & causam appellationis à victo interpositam potest prosequi hoc dicit cum duo 1 bus. §. seq. †Not. ex principio, ꝙ propter qualequale prejudicium quis potest appellare à sententia inter alios dicta. Et hoc facit ꝙ testes examinati contra vnum, cōtra alium faciant indicium sicut de sententia. Si ēm nullam probationem faceret appellare opus non esset. De hoc dixi supra de iureiu. l. admonendi. † Secundo nota fideiussorē 2 posse appellare à sententia cōtra principalem lata. Subaudi, licet ei non faciat plenū præiudiciū, vt in prędicti responso dictū est. Et hoc colligitur ex dictiōe ītē, hic posita quæ est repetitiua, scdm ea quæ dixi in l. j. in prin. §. de publi. Ex quo Gul. de Cug. c inducit legē istā ꝙ † sententia lata cōtra 3 principalē non mādatur[e] executioni contra e fideiussorem. Quod dic vt plene dixi in l. j. §. iudi. sol. †Tertio no. fideiussorem vendi 4 toris appellare emptore victo. & hoc vsq; ad §. si hæres. Opponi de l. Lucius. §. de his qui no. infa. Solue. vt ibi. Quęro dicitur hic vel similē huic causam, quę est similis? Dic vt in glo. Quęro vtrum sententia lata pro isto tertio appellante, prosit ei. qui victus fuerat. Textus videtur quod non: extra de re iudic. cum super controuersia. &† ideo in forma libelli porrigendi corā iudice ad quem: & in forma sententiādi in causa appellationis est diuersitas. Nā Inn. in eo. ca. in prima gl. videt tenere ꝙ si quidē quis appellat rōne qualisqualis prædicij: tunc appellans debet petere pronunciari sententiā latam sibi non præiudicare & ita iudex debet pronunciare. Et ita intelligit hanc legē. Si vero appellat rōne pleni prejudicij: tunc petit sententiam cassari, & irritari. postea in eo capi. in glossa magna, super ver. interpositam aliquātulū ante finem gloss. ponit post glo. in d. l. nihil. & Bald. in authen. q semel. C. quomodo & quādo iudex. Et quid quando procedo contra absentem vbi lis non cōtestatur, vide nota. per Bald. in l. j. §. de priua. deli. & Pet. tenet in l. si pluribus. de lega. j. quod actus qui inducunt litis contestationem inducunt etiam eundem effectum in causis, in quibus lis non contestatur, qđ est not. secundum Cyn.

✠ Pro concordia. Aduerte. procuratorem constituere ad aliquos particulares actus iudiciarios non pōt procuratorē cōstitutus post litē contestatā, & effectus dūs litis: sed bar. i. l. nihil. & in l. nulla. C. de procur. Contrarius tamē allegat per aliquos hic in §. fina. in l. ab executore. Sol. dat Bar. ibi se in d. l. nihil. in distinctione quāfacit vbiq; quia aut est effectus dūs instantiæ, aut causę, &c. dic vt per eū maxime i d. l. nihil. Ad de Ange. Aret. in §. præterea. Institu. de excep. char. xij.

d ¶Qualisqualis prædicij. Et ad istud qualequale ꝓiudicij vide d. Ant. & Abba. in c. pe. in iij. col. de re iud. & quæ scripsit in l. sępe. de re iud. & limita vt per Bal. in l. j. C. de fal. vide Ang. post glo. in l. j. de re iud. & sic sniæ inter alios lata facit qualequale præiudicij. Et ita not. glo. in l. quia. & in l. si duo patroni. de iureiu. Adde eundem Alex. cōsi. lxxxiij.

e ¶Nō mandatur. An sniæ lata contra principalē prejudicet fideiussori, vel econtra sniæ lata in fauorem fideiussoris, an prosit principali suo declarat Barto. in l. duobus. §. a fideiussore. de iureiu. & vide plene in l. j. & ibi dixi iud. sol. nam spāle est hoc in fideiussore de iud. sol. per l. fi. et ibi Bar. C. d. vsu. rei iudic. & hī in d. l. duobus. ergo secus i alijs. Itē scdo fallit i pīe qui tenet ꝙ filio & est tanq; fideiussor in l. cū filius. de verb. obli. sicut est de fideiussore: quia sniæ lata contra filiū nocebit patri, et nō citato, vt no. voluit Bart. in d. l. cū filius. §. de verb. obliga. & iō dicas ꝙ si in casu huius legis esset citatus, sibi etiam fieret præiudicium, vt ibi etiam dixi.

a ¶ Videatur acqescere. Quaŕr vr̃ quis acquiescere sñiæ, vide in l.si q separatim j.eo.
b ¶ Eũ q nocentẽ. Ad de qđ in materia dixi post Bar.in l. a diuo Pio.§.si super rebus.s̃.de re iu.no.tñ ꝙ ẽt is cuius non interest põt appellare si cõtra eũ fuit ꝓcessum cõtra iuris præcepta. Bal.in l.fi. C. de fideicõ.liber.
c ¶ Quæro si primo. Sed qd si principalis appellãs prosequebatur inepte vel vult desistere, an illi quorũ itereſt poſsint cõtradicere. Paul. de leaz.& post eũ Pet. de anch.in cle. cõstitutionẽ.tenet ꝙ sic: ar.l.si post mortem. §.fi.de cõtrata.cũ si.& no.p.Inn.in c. ex cõquestione.de resti.spo.In cõtrariũ facit ꝙ no.bal.in l. añpe. C.si vnus explu. Ad de bart.in l.si plusorio.§.j.j.e. An qñ tertius appellat pro suo interesse reqratur expreſsio, adde in c.cũ sup.de re iud. & ibi hoc voluerũt Inn.et Io.an.in ver.rõnabiliter. vide Mathesi. no.ccxxij.& quæ dixi in l.j.§.fi.s̃.eo.
POMATES.
d ¶ Poterit tertius. Vide Fel.in c.cũ sup in prin.de re iudi. vide Raph.cu.cõsi.vj.& tribus seq. vsq ad fi. vbi ꝓsequitur istã materiam.
e ¶ Idẽ rescripsit. Sed nõ credo istã gl. verã: qa cũ iã p sñiam sit rescissum testm̃, illa sñia iam facit ius quo ad oẽs. l. Põponius.§..fi.s̃. de inof. test.& sic p pactum hæredis nõ est cõfirmata: vt in l. tale pactũ.§. qui prouocauit.de pact. Quid ergo erit? Nos dicimus, ꝙ idẽ rescriptũ est, s. ꝙ isti legatarij poſsint appellationẽ ꝓsequi: quia ibi añq ferreť sñia, fuit facta trãsactio:& sic testamẽtũ nõ erat rescissum: hic vero fuit lata sñia. vt faceret ad titulum.

opinionẽ quorundã qui dicũt vtrãq petitionẽ procedere: nec aliud firmat. Mihi videtur ꝙ iudex appellationis, si quidẽ pronunciaret appellãti nullũ facere prẹiudiciũ hoc nõ poſſet facere niſi quia sententia est iniqua: ideo super iniquitate pronunciare videtur, vt l.j.C.de ordi.iudi. Semper ergo de iniquitate vel ẹquitate sententiæ pronũciat tacite.
6 † An autem victoria istius appellantis prosit victo? sic dico: Aut victus appellauit, & etiam ille tertius, & vterq prosecutus est suam appellationem tamen ille victus in causa appellationis de iure suo nõ docuit: ille tertius docuit de iure suo: tunc fateor, ꝙ talis sententia ferenda à iudice appellationis proderit solũ illi tertio: & quantũ ad eum sententia infirmabitur. Hic est casus in d.c.cũ sup. ꝙ probatur per rationẽ quia cũ vterq suã appellationẽ interposuit & sic vterq sibi prouiderit: renũciare videtur prouisioni quẹ est vt sententia lata pro vno, prosit alteri: quæ prouisio legis est cõtra cõmunẽ regulã. Res inter alios acta: & ideo tunc libellus appellatorius deberet sic formari. Peto talem sententiam, quantum ad mei præiudiciũ infirmari. Si vero victus non appellauit, sed solũ ille tertius cuius interest: & tunc aut ille victus acquieuit sententiæ, & eam ratam habuit: & tunc idem: quia sententia infirmabitur solũ quo ad prẹiudicium appellantis: non quo ad præiudiciũ victi. ꝙ probatur infra eodem l.proxi. vbi ponitur speciale in causa capitali. ꝙ victo approbante sententiã: tertius auditur appellans. Et sic in contrariũ est ius cõmune: & etiam illo casu iurisconsultus dubitauit, vt patet j.l.proxi. Si vero victus nõ acquieuit dictẹ sententiæ, sed non appellauit contentus appellation: interposita per tertium: tunc debebit sñia irritari in totum: & proderit appellanti etiã victo. Ita debet intelligi hẹc lex. Qđ probať per l.si quis separatim.in fi.j.eo.& C.si vnus ex plu.l.ij. vbi si vnus appellauit pro parte sua, licet non appellet pro pte alterius, prodest alteri habenti eandẽ cãm defensionis: multo magis hic vbi à sñia appellat lata contra alterum. Et isto casu puto ꝙ etiã si expreſſe in appellatione: & etiã in eius ꝓsecutiõe appellans diceret se appellare respectu sui prẹiudicij tantum, ꝙ nihilominus effectus victoriæ porrigereť ad victũ, vt l.si post mortẽ.in fi. de bono.pos.cõtratab. licet in contrariũ faciat qđ no.in l.& per iusiurandũ.§.si legatorũ.de accepti.& s̃.qđ met.cau.l.si cũ exceptio.§.Labeo.in glo.super ver.dederit. In qbus dicitur ꝙ licet effectus acceptilationis porrigatur ad fideiussorẽ: tñ hoc nõ est nisi contrariũ agatur Sed acceptilatio dependet ex cõsensu partiũ, secus in sententia & eius effectu, vt l.nõ põt.s̃.de fur. Ad quod facit qđ not.C.de
a transact.l.si diuersa. Qualiter autẽ videať acquiescere [a] sentẽtiẹ, vel non: dicã in l.si qui separatim.j.eo. Sed contra prædicta opp. Tertius veniẽs ratione alicuius præiudicij, in nullo est grauatus. Si ergo vult petere ꝙ sententia nullũ faciat sibi præiudiciũ, non debet adire superiorẽ iudicem appellationis, sed primũ. Rñdeo, dicit Inn, ꝙ hoc ideo est: quia sententiando cõtra vnũ facit iniuriã sibi. Quod nõ videtur verũ. Nõ enim põt quis inferre iniuriã
b in eum quem non cognoscit in l.eum qui nocentem. [b] §. fin.s̃. de iniur. Dic ergo. ꝙ ideo permittitur appellare: quia ad hoc vt huic tertio non fiat præiudicium, non potest perueniri nisi ratione iniquitatis: nec debet ipsemet de ratione iniquitatis suæ cognoscere, vt l.eos in princip. C.eod. Preterea, ex hoc sentit iste tertius appellans cõmodum: quod causa ad superiorem deuoluitur. Si eñ corã primo iudice principaliter ageretur sententiæ suæ fauerer.
7 † Quæro si primo [c] victus est in prima, & in secunda causa ap-
c pellationis, vtrũ ab hac sententia secunda poterit tertius appellare. Dicit Inno. quod sic. satis est enim ꝙ sententia non trãsiuit in rem iudicatam: prẹterea eadem est ratio quẹ in sententia prima.
8 † Quæro quid si primus est victus in causa principali: & in prima & secunda causa appellationis, vtrũ ab ista tertia sentẽtia po-
d terit tertius [d] appellare? Dicit Inn. Aut sciuit causam agi per victum ante latam tertiam sententiam: & non põt appellare. Imputet enim sibi quia sciebat suam causam agi, & non prouidit. ar.C.de euictio.l.si parentes.& l.sẹpe.s̃.de re iud. qđ si ignorauit potest appellare: quia sine culpa sua non debet damnnificari: tñ huius appellatio primum victum non releuabit secundũ eum,
9 cui in hoc assentio. † Quæro vtrum in ista appellatione procedatur, vt in appellatione à diffinitiua, an vt in appellatione ab interlocutoria, vel tanq omiſſa extra iudicium. Videtur ꝙ sit quẹdã appellatio extraiudicialis: nam iste tertius appellans causam nõ fuit prosecutus. Inn. dicit istam eſſe appellationẽ factam à diffinitiua sententia: perinde eñ procedet ac si victus ipse fuiſſet propter præiudicium quod sibi paratur, vt hic. Ego autem puto qđ hẹc appellatio quoad quid habeat vim appellationis ab interlocutoria: nam à diffinitiua põt victus appellare simpliciter absq expreſsione alicuius causẹ, vt s̃.eo.l.iij.in fin.& ibi not. Sed iste tertius appellans nõ auditur simpliciter appellans, nisi in appellatione aliquam causam exprimeret, propter quã sua diceret intereſſe, vt in hac l.in prin.expreſſe probatur.

1 ☞ *Legatarij an poſsint appellare à sententia lata contra hæredem.*

Si hæres.

Summaui cum præcedenti. † Nota quod legatarij poſſunt appellare à sententia lata contra hæredẽ. Contra text. hic videtur requirere ꝙ tunc poſsint legatarij appellare cum dicitur per collusionẽ eſſe sententiatum, sed supra l.proxi.in princi.permittit appellare ei cuius intereſt: ergo &c. Solu. non intelligas quod de collusione habeat neceſſe probare, sed si legatarij de hoc dubitant, poſſunt appellare: & ideo gloſſ. super hoc versi. quæratur. exponit id est dicatur. Hoc probatur in l.si perlusorio.in princ.j.eo.& ibi dicam.

1 ☞ *Tertius pro suo intereſſe poteſt appellationem interpoſitam à tertio proſequi.*
2 *Victus qui appellauit, licet transigat, uel cõfirmet sententiam, tamen tertio, cuius intereſt, non præiudicat.*

e Idemque rescripsit.

[e] Summaui cum præcedenti. † Nota quod ille cuius
1 intereſt, poteſt prosequi appellationem interpositam à victo, idem de causa principali: vt j. eodem. lege si perlusorio.§.primo.
2 ibi hoc examinabo. † Secundo nota quod licet victus qui appellauit, transigat de lite, vel confirmet sententiam: nihilominus is cuius intereſt, poteſt appellationem ab illo interpositam prosequi: non tamen poteſt per suam approbationem sententiæ, vel renũciando appellatiõi, prẹiudicare iuri q̃sito tertio per appellationem. Ideo text. ibi dum dicit: idem dicendum est. debet suppleri, scilicet vt appellationem prosequatur alias maneret rata sententia: vt supra de pactis. lege tale pactum.§.qui prouocauit. secundum Iacobum de Aret.& Oldra.& glo. quæ est signata super illo verbo, dicẽdum est: debet eſſe signata super illo verbo, quod sequitur. rescriptum est. quæ fuit facta timore oppositionis, quam statim faciam. Oppon. ad fin. huius §. hic innuitur quod à transactione appellatur. contra. ab actibus extraiudicialibus non appellatur. vt lege fina. infra de appellatio. reci. Solu. non intelligas quod appelletur hic à transactione sed quod dicit, idem rescriptũ est: scilicet vt agant cãm testamenti petendo legata. Sed an hoc sit verum quod non potest appellari ab actibus extraiudicialibus: dicam in dicta lege fina. infra de appel. reci.

Si quis ipso die.

Hunc declara vt dixi supra eodem: l.prima.§.fina.

1 ☞ *Appellans pro dãnato, licet dicat simpliciter, appello: appellatio procedit, & prudens iudex non cogit, quod exprimat nomine cuius.*
2 *Procurator in causis capitalibus, quando reus est detentus, quod poſsit interuenire.*
3 *In causis capitalibus quod executio poſsit fieri intra decem dies, qui dantur ad appellandum: remiſsiue.*
4 *Quilibet poteſt appellare pro eo qui abauagliatus. ducitur ad supplicium.*

Non

a ¶ Non tantum. Imo plus dixit Io.and.in c.cum C.laicus.de foro competen. in vj. ꝙ etiam si aliquis eſſet cõdemnatus ad mortem, nisi solueret centum: quod etiam eo inuito alius poteſt soluere: etiam si ille millies contradiceret. Et est ratio, quia nemo est dominus membrorum suorum: vt hic, & in l.liber homo.ã. legem Aquil. facit l.qui soluendo.de neg.gestis. qđ nota pro limitatione l.fi. C.de neg.gest.& videtur tex.de supra dicta q. cum glo.& ibi ponderat Barto.in l.Stichus.de penu leg.& per Bal.in d.l.fin.& per Inno.in c.lator. de pign. per Pau.de Castr.in l.quamuis. sol.mat. Facit quod habetur in c.ipsa pietas.xxiij.q.iiij.et qđ not.ibi per glo.fi.ꝙ etiam iste nõ poſsit renũciare beneficio & auxilio.glo.est in l.pactum inter hæredem.s̃.de pac.& per Bart.in l.custodias. in fi.s̃.de publi.iudi. per Bal.in ca.j.in secundo cõmento, extra de iudi. per Bal. in l.si accusatoribus. C.de accusa. ponit multum not. Barto. in l. qui vltimo. in fine.s̃.de pœnis. vbi videtur limitare dictum glos. quod no. dixit hic etiam Pau. de Castro referendo consilium Angel. in quo dicebatur, quod in casu proposito sibi, quando quis debebat cõdemnari in amputatiõe manus si non solueret centum: & ille vellet potius quod sibi amputaretur manus quã soluere, quod iudex debet eo inuito inquirere an habeat bona: & si habeat accipere ab eo cẽtũ: deinde illũ absoluere a manu. dixit tamen Ang. de Aret. in voce per tex.in l. si ita relictum.de lega.ij. quod si statutũ diceret, quod si quis soluere debeat centum intra decẽ dies: alias amputabiť ei manus: quod si ille deponeret, vel diceret, depono, vel trado simpliciter: quod poſſet sibi amputari manus. qđ tamen falsum videtur per prẹdicta. Item dicũt etiam docto.in d.l.si quis id quod. ꝙ si qs debet soluere centũ, alias fustigabitur: ꝙ, etiam si deficeret vnus denarius, poſſet fustigari quod satis durum videtur de iure: per text.in l.v. §.fina.de verb.obli. Et vltra prædicta facit l.si ita relictũ. de lega.ij. Hanc videtur limitare Bald. in l. raptores. C.de episcopis & clericis. quoties crimen non est notorium. secus si eſſet notoriũ: per textum: ad hoc in l. iij. & in l.addictos. & quæ ibi Bald. C. de episcopa.audien.& l.si quis filio.§.hi autem.de iniust.testa.& in c. Romana.extra eo.lib.vj. Et in materia huius legis vide Bal.in rub.C. de iure fisc. lib.x. Et an sicut in casu isto quilibet poteſt appellare: ita poſsit prosequi appellationem. Gul.in l.eos.C.de appel. videť velle ꝙ sic. Facit l.si cuiusdam. C.de acc. sed bar. tenet cõtrariũ in d.l.addictos. C.de episco.audien.& bar. hic. An qlibet poſset ĩpedire executionem bãnni: not.Bal. in rub.C.de iure fis. lib.x. Et an sentẽtia lata pro pœna corporali transeat in rẽ iudicatã, vide Abba.& Mod.in ca.de his de accusa.in fi. Et an ista lex habeat locũ qñ absens dãnatur: & sic p cõsequẽs nõ tractatur de impediẽda executione. Ang. hic videtur velle sentire ꝙ sic: propter indentitatẽ ratiõis: & est verum.
b ¶ Oppo. ꝙ cõfeſſus. Et Bald.in l.j. in ix. col. C.ex deli.defun. tenet ꝙ solus confeſſus nõ appellat: per glo.in ca.Roma. & glo.hic pro multum no. allegat Bal.in l.si quis in hoc genus. C.de epis.& cler. ꝙ confeſsio facta post sententiã extra iudiciũ, nõ est sufficiens ad pœnam capitalẽ. et idẽ.in l. addictos. C.de epis.audien.& fortius ĩ l.vt debitũ ĩ fi. C.de hẹr.act.& no.bar.ĩ l.ij.C.quo appel.& ibi bal.in j. col. et adde bal.in d. l.addictos. C.de epi.audien.& glo.Bar. in l. constitutiones. j.eod.
c ¶ Intra decem dies An autem bannitus poſsit impune offendi intra tempus datum ad appellandũ, vide Baldum in lege addictos. C.de episcopali audien.et in §. addictos. C.de appellationibus. qui tenet idem cum Bartolo.& melius in lege qui, vltimo. de pœnis. quem sequitur Romanus in lege tertia.§.si seruus. supra de acq.pos.
d ¶ Cum quidam. Ad de Bartolum in lege prima §.finali. in versiculo quæro an debent s̃.eodẽtitulo.
e ¶ Quæ est ratio. Vide Baldum in rubrica. C.de manu. vindi.& in authentica quẹ supplicatio. C.de precib. Imperato.offerend.& vide Baldum in lege si causa cognita. C. de transactionibus.& in l. si prætor.§. finali. supra de iudicijs.& vide Bartolum in lege prima. si aduer. libert.& Baldus in lege prima. C.de in integr. restitu. postu.& in l.fi.ĩ ij.col.C.si exfal. instr.& Bal. in l.fi. C.de ordi.cog.& vide quẹ dixi in l.iij.§. si ser..s̃.de acq.poſſ.

a Non tantum.

[a] Cuilibet licet prouocare pro eo qui ad supplicium ducitur, etiam eo inuito. h.d. Nota ꝙ humanitas, & officium, quod est inter hominem & hominem, facit vt cuiuslibet intersit, ne alius perimatur: propter quod intereſſe admittitur ad appellandum. Oppo. ꝙ hic tertius nõ admittitur: quia sua nõ inter est: vt s̃.l.proxi.in prin. Sol. hic nõ intereſt eius pecuniariter: sed intereſt eius ratione dicti officij vel humanitatis. quod sufficit: vt hic. Sed cõtra hoc facit: quia qui pro suo intereſſe admittitur, proprio nomine appellat: vt l.si procurator. infrà, quando appella. sit, sed dicit, ꝙ appellat nomine eius qui damnatus est: ergo &c. Sol. Potes dicere, ꝙ hoc casu appellauit nomine alieno: quod satis placet. Vel dic ꝙ appellauit nomine proprio. Et quod hic dicit, nomine eius: dic, id est, ad eius vtilitatem. Simile. C.de his quibus vt indig.l.Polla.& s̃.de his quibus vt indig.l.tutorem. Vel dic nomine eius, scili-
1 cet appellantis. † Sed si diceret appello simpliciter: nec exprimeret nomine suo, vel nomine victi, procederet appellatio: & prudẽter faciet iudex si eum non coget exprimere, vt dicit Innoc.in simili extra de testi.c. cum olim. Opp. causæ capitales nõ poſsunt agi per alium, vt l.pe.§.ad crimen.s̃.de publi.iudi.& j.an per alium cau. appel.l.j. Sol. dicit gl. hic venit pro suo facto & suo intereſſe, nõ vt procurator. quod repugnat aliquãtulum huic literæ quæ dicit nomine eius: nisi exponas vt dixi. Ad §.ad crimen. dic ꝙ aliud in causa principali: aliud in cau
2 sa appellationis. Ita sentit glo. † puto quòd quando reus est in carceribus, vel in fortia alterius sicut hic: quia ducebatur ad supplicium: etiã in causa capitali poteſt interueni re procurator, vt dixi in d.§.ad crimen. Et si reus nõ defenderet: nec procuratorem daret: quilibet poſſet eũ defendere, vt l.si non defendantur. de pœ.& l.j.in fi.s̃.de quẹstio.
b Oppo. ꝙ confeſſus [b] non appellat, vt C. quo.app.non reci.l.ij. Sol. glo. Tu dic ꝙ ibi erat confeſſus & conuictus: hic solùm confeſſus, secundũ Dynum.& nota.in l.contraria. Alia contraria dic vt in glo. Hæc lex
3 videtur probare ꝙ in † causis capitalibus
c poſsit fieri executio intra decem dies, [c] qui dantur ad appellandũ. Quod apparet: quia intra terminum appellandi ducebatur ad suppliciũ: quod dic vt dixi in l.qui vltimo.
4 de pœnis. † Nota remedium pro illis qui ducuntur ad supplicium, quòd iudex facit eos abauagliare. ita quòd loqui non poſsunt, vt quilibet pro eis poſsit appellare. Simile. C.eodem l.addictos.& C.de episcop. audien.l.addictos.

d Cum quidam.

[d] Propter metum iudicis sufficit appellationem proponi coram vicinis & honestis personis. De hoc habes rubricam C.de his qui per metum iud.non appel. Dixi in l.de pupillo.§. si quis ipsi.s̃.de noui operis nuncia.

Illud sciendum.

Appellans nõ debet iniuriari ei à quo appellauit: alias punitur. h.d.& punietur pœna extraordinaria, officio iudicis, cũ nõ sit pœna determinata, vt l.j.§.expilatores.s̃.de effracto. secundum doct.

1 ☞ *Appellatio quod extinguat pronunciatum.*

Illud sciendum.

A sententia lata pro libertate põt appellari, non in integrum restitutio peti.
e h.d Sed quæro quẹ est ratio. [e] Respondeo.
1 † quia appellatio extinguit pronunciatum ac si nunq eſſet pronunciatũ: vt l. furti.in prin.& quod ibi no.s̃.de his qui not.infam. quod nõ facit restitutio: ideo libertas quæ semel competit, restitutionẽ tolli non põt. Oppo.de l.j.C.si aduer.lib. Dic vt ibi.

1 ☞ *Quando plures tenentur ex vno contractu vel quasi poſſunt omnes vno libello conueniri, & etiam separatim.*

Si qui separatim.

Si plures sunt diuersis sententijs condẽnati, pluribus appellationibus opus est: nisi vna probatio eſſet quà omnes conuincerentur. h.d. istud principiũ cũ versicu. sed cum aduersus. qui debet iungi cũ isto principio.& istud principiũ est planum. Et facit ad ea quæ dixi. s̃. de noui oper. nuncia.l.de pupillo.§.si ĩ pluribus. sed vbi sunt plures condẽnationes, vel plura bãnimenta: plures absolutiones sunt neceſſariæ. Venio ad versiculum sed cũ aduersus.& quæro, in quo differt à principio huius legis. Dicit glo. ꝙ hic omnes fuerũt condemnati simul: ideo vna appellatio sufficit. Hoc dicit glo. super verbo nocerẽt. Sed tex. hoc non dicit, sed dicit, ꝙ vno titulo comprobatarũ rationũ omnes conueniebantur. Ideo aduertendum est: quia poteſt eſſe quod plures tutores in diuersis iudicijs: & diuersis sententijs cõdẽnanť ex diuersis probatiõibus, licet ex eadem causa: puta contra vnũ sunt examinati testes in vno iudicio: & illi ijdem sunt examinati contra aliũ in alio iudicio. Ita loquitur principium. Sed pone ꝙ sint condemnati diuersis sentẽtijs & diuersis iudicijs: vnica autem erat probatio, que producebatur cõtra vnũquẽq: tũc vna sufficit appellatio, quia vno titulo comprobatarum rationum. Et secundũ hunc intellectum dedi summariũ: ideo multò magis si poneres vnũ eſſe iudicium contra omnes: tamen sententias eſſe diuersas. quod poteſt eſſe: vt d.l.nõ idcirco.s̃.de iudi.& l.de vnoquoq in prin.s̃.de re iudi. † Vltimò no. ex hoc prin.in §.seq. ꝙ quando plures teneñť ex vno contractu vel quasi, poſſunt omnes conueniri in vno libello: & etiã separatim. quòd plenè dixi in l.iij.§.j.s̃.de duo.reis.

Si quis cum vna.

Plures summẹ ex diuersis speciebus quẹ eadem ratione comprehenduntur, debent inspici cumulatè, non separatè, h.d. Oppo.s̃.de iurisdict. omniũ iudi.l.si idem cum eodem. Gloſſ.dat plures

a ❡Secundo op. Add Bal in l. j. C. ſi vnus ex pluribus ap.
b ❡Ideo dic. Qñ ſnia lata ꝑ vno, vbi appellatio interpoſita ſit ab vno ꝑſit alteri addꝰ ꝙ nũꝗ appellatio interpoſita per vnũ prodeſt alteri ſi ille ẽt appellauit: qa vr̃ renũtiare appellationi primę, ſecundũ Inn. in c. cum ſup. de re iud. & ibi de hoc d. Ant. & hr̃ in l. ab executore. §. j. s. eo. & no. Bar. ĩ l. a ſnia. s. eo. Ange. & Imo. plene hoc in §. fi. Et de materia vide ꝑ Bal. in l. j. C. ſi vnus ex pluribus. et ibi in rub. ponit qd ĩ crĩalibus, & in d. l. j. ad fi. dicit ꝙ nũꝗ appellatio vnius ꝓdeſt alteri, licet obtineat ſi appellatio fuit nulla: quia obtinuit ꝑ errorẽ. cõtra hoc facit qđ dixi ſecũdũ Pe. de anc. qđ no. bar. ĩ l. a ſnia. s. e.
c ❡Approbare autẽ. Qñ dicat qs approbare ſeu acqeſcere ſniæ, adde quę no. in c. ſi a iudice. de ap. in vj. & in c. graue. de off. dele. vbi dicit ꝙ ſi appellãs ab ĩterlocutoria poſt appellationẽ reuertit ad iudicẽ a quo appellauit, & corã eo facit aliquẽ actũ, videtur appellatiõi interpoſitæ renũciare, niſi ille actus illius ad cuius iuriſdictionẽ reuertit appellãs impugnetur vel reprobet a parte aduerſa, vel a iudice a quo ẽ appellatũ: qa per tale actũ impugnatũ appellãs non videt renunciare appellationi. c. j. de eo qmit. ĩ poſ. & vide bart. ĩ l. a ſnia. s. e. Itẽ vr̃ tacite renũciare, & acquieſcere ſententiæ, qui permittit labi tẽpora, ſcđm Bald. in auth. itẽ. in fin. C. de tẽp. ap. Itẽ vr̃ qs acqeſcere ſniæ: & appellationi renũciare ſi lata ſnia interlocutoria, vel diffinitiua in cã poſſeſſorij, & ĩ fauorẽ rei appellans appellatione pendẽte ſpoliat reum poſſeſsiõe, vel eum turbat iniuſte. cap. cum ſit. & in c. cum cãm. ſcđm vnã lectur. de appel. licet Inno. videat aliter ſentire in c. ex pte. el. ij. de reſcri. & ſequit bal. ĩ l. pſcrip. in x. col. C. ſi cõtra ius vel vti. public. Sed qñ poſsit renunciari appellationi, vide C. eo. l. ſi qs libellos. Et quando videat. acqeſcere ſententiæ interlocutorię, vide Bar. in l. j. C. de rela. & adde

ſol. Prima eſt vera, ſcilicet ꝙ hic omnes illę ſummę vna actione comprehendebantur: ibi diuerſis actionibus. Et facit ad ea quæ dixi in l. vbi fideiuſſor. s. de ſolu.

Quoties. Si plures vna ſentẽtia cõdẽnanẽ, quilibet in virilẽ tenetur. h. d. Materiam huius §. examina, vt C. ſi plures vna ſenten. fue. condẽ. l. j. s. de re iudi. l. Paulus reſpondit eos. Quęrit gloſ. vtrũ iſto caſu ſint neceſſarię plures appellationes. Glo. dicit ꝙ ſic: quod eſt falſum ſecundum omnes, vt s. proxi. §.

1 ☞ *An in cauſa communi victoria vnius proſit alijs.*

Quod eſt reſcriptum.

In cõi cã vnius appellatio alteri prodeſt, ſi vtriuſq; eſt eadẽ cauſa appellationis. ſecus ſi diuerſa. h. d. Op. C. ſi in cõmuni eadẽq; cauſa in integrũ reſti. po. l. j. Solu. aliud in appellatione quæ eſt de iure ſpeciali: aliud in reſtitutione in integrũ quę eſt de iure cõmuni. qđ dic vt C. ſi vnus ex pluribus ap.
a l. ij. Secundo op.[a] ꝙ victoria vnius nõ ꝓſit alteri niſi quãdo res eſt indiuidua, vt s. ſi ſerui. vendi. l. loci corpus. §. ſi fundus. Sol. Dicit Azo, iſtud verũ quando eſt condemnatio de re incorporali, ſecus ſi de re corporali, vt hac gl. vt videbitis hic in fi. Glo. hoc reprobat: quia in iuribus incorporalibus diuiduis vt eſt in vſufructu, magis deberet ꝓdeſſe ſententia lata pro vno alteri: quam in rebus corporalibus: quia in vſufructu eſt ius accreſcẽdi, in alijs rebus, ſecus, vt in l. j. in fi. de vſufruc. accreſ. & ideo dicit glo. qđ illa diſtinctio, vtrũ res ſit diuidua vel indiuidua, habet locũ in cauſa principali, nõ in cauſa appellationis, in qua etiã ſi res eſt diuidua, vnius victoria prodeſt alteri: ſi eſt eadem cauſa defenſionis, vt hic in cauſa principali. ſecus, vt l. ſi cũ vno. s. de exce. rei iudica. licet glo. ibi aliter dicat, & male, ſecundum omnes. Poteſt eſſe ratio: quia in cauſa appellationis agitur de ipſa ſentẽtia quę eſt indiuidua, vt l. in hoc iudicio s. familiæ er-
1 ciſcun. † Hoc pręmiſſo: quia glo. hic ſum-
b mat iſtã materiã: ideo dic.[b] Aut in cauſa cõmuni fert ſententia in cauſa principali, aut in cauſa reſtitutionis in integrũ. aut in cauſa appellationis. Si in cauſa principali: dic aut ẽ de re diuidua aut de ĩdiuidua, vt d. l. loci corpus. §. ſi fundus. Si in cauſa reſtitutionis, dic vt C. ſi in cõmuni eadẽ cauſa in integrũ reſti. po. l. j. Si in cauſa appellationis: tunc ſumus in materia noſtra, in qua dic. Aut plurimũ eſt ſeparata cauſa defenſionis: aut eadem. Primo caſu vnius appellatio vel victoria alteri nõ prodeſt, vt hic, in verſicu. cæterũ. Secundo caſu aut ſunt condemnati diuerſis ſentẽtijs: aut vna: Si diuerſis: aut ex diuerſis probationibus, & pluribus appellationibus eſt opus, vnius victoria alteri non prodeſt: vt hac l. in principio. Aut ex ijſdẽ probationibus: & tunc vna appellatio ſufficit: & victoria vnius alteri prodeſt, vt s. eadem. l. verſi. ſed cum aduerſus, intellige cum illa diſtinctiõe, vt ſtatim dicam, ſcilicet cum omnes eadem ſentẽtia cõdemnati fuerunt, quo caſu dic, aut vterq; appellauit: & victoria vnius alteri non prodeſt per ea quę dixi in l. à ſententia. in princip. s. eo. Aut appellauit vnus tãtum: & tũc aut alius approbauit ſententiã: & tunc victoria alterius ſibi non proderit, vt l. nõ tantum. s. eodem per locũ à ſpeciali. Aut alter non approbauit: & tunc alterius victoria ſibi proderit: vt hic, & l. j. C. ſi plures vna ſen-
c tentia. Approbare autem[c] ſententiã dicit, ſi eam approbat expreſſe. Idem ſi tacite ꝑ decem dies, cum ignores cõſocium ſuũ appellaſſe. Nam ſi ſciret tacẽdo nõ videretur approbare ſententiam, ſed videtur eſſe contentus prouiſione legis quę facit vt appellatio ſocij ſibi proſit, quę ratio ceſſat cũ hoc ignorat. & iſta probãtur in duabus ſolu. ſupra eodẽ. l. iij. §. primo. ſuper verbo, hi ſoli. Quas ſolu. non examinaui ibi, ſed dixi me examinaturum hic. Prima ſolu. eſt quãdo vnus appellat abſentibus alijs: tũc alijs abſentibus non prodeſt. Intelligo abſentibus & ignorantibus per rationem quam dixi. Alia ſolu. eſt quod appellatio vnius nõ ꝓdeſt alijs qui acquieſcunt ſentẽtiæ: quę ſol. licet per gloſ. ibi nõ teneantur: quia diuina re eſt reſpectu illius legis: tamen in ſe veræ ſunt, vt ſupra probatum eſt: & faciũt ad ea quæ dixi s. eo. l. à ſententia. in prin. Quęro
d quid[d] ſi plures vicerunt, & contra vnũ appellatur. an præiudicet quo ad alios? Gloſ. dicit ꝙ ſic in l. iij. §. j. s. eodem. Quod intellige quando appellatur contra vnum, non tamen approbatur ſententia pro alio. Item intellige quando plures vicerunt vna ſententia, per ea quæ dicta ſunt.

Cum ex cauſa. Executio facta appellatione pẽdẽte officio iudicis appellatiõis, in ſtatũ priſtinũ reducit. Facit s. de admini. tuto. l. chirographis. §. j. & quod ibi no. & j. de appel. rec. l. ei cuius.

1 ☞ *Vox populi quod ſit inualida, nec ſufficit ad electionem inualidam, niſi ſeruetur debita ſolennitas.*
2 · *Cõfirmatio ſuperioris quãdo confirmet electionẽ inualidã.*

Si conſtat. Si electio & cõfirmatio eſt inualida, appellatio nõ eſt neceſſaria. h. d. Oppo. ſupra de re iudi. l. pręſes. Sol. Ibi tenuit ſententia. Opponit ſupra rem ratam haberi. l. cum minor. §. j. Dicit glo. certe nec ibi fuit neceſſe appellare. Tu dic vt dice-
1 mus in l. ſi expreſſim. j. eo. † Vltimo nota ex hac lege ꝙ vox populi eſt inualida: nec ſufficit ad electionem inualidã, niſi debita ſolennitas ſeruetur. Facit extra de electio. c. ſecundo. quod facit vt populus non poſſit alicui auferre ius. Ad idẽ s. qui & à qui. l. ſi priuatus. & de pollicita. l. toties. in fi. Facit quod dixi in l. An-
e tiochenſium. s. de priui. credi. Secundo † nota[e] quod ex cõfirmatione ſuperioris nõ cõfirmatur electio inualida, vt C. de numer. & actu. l. numerarios. alias in l. actuarios. quod intellige niſi ille
f qui cõfirmat, cõfirmaret ex certa ſcientia:[f] & eſt talis qui ſponte poſſet dare hoc ſecundum Innocen. extra de elect. c. cum dilectus. & hæc vera quando electio peccat in forma. Quandoq; ve-
g ro eſt peccatum ex parte perſonæ eligentis[g] & confirmantis: & tunc idem quod non validat. l. ex conſenſu. §. primo. infra eodẽ. Quandoq; eſt defectus ex parte perſonæ electæ: & tunc habet locum materia l. Barbarius. s. de officio præto. dic vt ibi.

1 ☞ *An appellans in vno articulo poſſit appellationem exercere in alio.*

Appellanti. Seipſum ſummat. Quærit glo. vtrũ † appellans in vno articulo poſſit appellationem exercere in alio? Dicit gloſſ. ꝙ ſic, vt ſupra l. ſeio. §. fina. Quod eſt falſum ſecundum omnes, vt l. cum in vna. in princip. j. eodem. Nec obſt. l. ſeio. §. fina. quia ibi non dicitur quod fuit appellatum ab vno articulo, ſed fuit vna cauſa appellationis

tex. ĩ c. cũ veniſſent de reſti. Ita limita dictũ c. gratũ. cum ſi. eſſe verum ſi talis actus ſonat in agẽdo. ſecus ſi in patiendo: quia tũc nõ videtur appellationi renunciari. Dictũ fuit Inn. ĩ c. cũ olim. el ij. de reſti. ſpo. Itẽ limita vt ꝑ gl. in d. c. a iudice. Itẽ no. aliũ caſum in quo qs videt renunciare appellatiõi, & acquieſcere ſnĩæ, de quo ꝑ gl. & Bart. in l. tale pactũ. §. q prouocauit. s. de pac. & ꝑ d. Bal. in l. abſolutionẽ. C. de re iudic. Sed qd ſi qs appellauit intra decẽ dies, & renunciauit: deinde vult appellare intra eoſdẽ decẽ dies nondum elapſos, an poſſit? Dic ꝙ nõ ſecundũ Inno. in c. ſolicitudinẽ. de appel. Ade quãdo qs dicat acquieſcere ſentẽtię, eundẽ Alexan. conſi. cxxxvj. ij. lib.
d ❡Quæro qd. Et adde Bald. in l. j. C. ſi vnus ex pluribus.
e ❡Scđo no. Ex cõfirmatiõe ſupioris nõ cõfirmat electio inualida. Adde no. j. l. j. de his q ſũt ſui. Ad de tex. ĩ c. examĩata. de cõfir. vti. vel inuti. & qđ ibi hr̃, & qđ no. Bal. de pa. cõſtã. in xj. char. & ꝑ Bal. in l. noĩati. C. eo. & dicit Bal. in l. j. C. de his q ꝑ me. iud. ꝙ electio & actus metu factus nõ põt ꝑ ſupiorẽ cõfirmari. qd ſi in electione papæ fuit peccatũ in forma, an poſſit tacito cõſenſu cõfirmari. Bal. ꝙ nõ ĩ l. fina. ĩ princip. C. de le.

POMATES.
f ❡Ex certa ſcia. Vide Ale. cõſi. xvj. col. viij. ad fi. volu. iiij. vbi idem dicit, & ſi adijciat etiã dictio conditionalis.
g ❡Perſonæ eligẽtis. Adde Inno. in c. veniẽs. & ĩ c. j. đ trãſa.

POMATES.
a ❡Sint legitimæ. Vide aliter per Ro. cõſil. ccv. in princi.
b ❡Pro declaratione. Quid poſsit facere tertius qui venit ad cãm iã cœptã. vide pleniſsime ꝑ Ange. in l. qui ſuſpectã. de inoffi. teſt. & Io. an. extra de re iudi. c. cũ ſuper. in fi. adde quę dixi poſt Bart. in l. a diuo. §. ſi ſup rebus. s. de re iu. Et iſtis adde no. per Bal. in l. j. in vlti. q. C. ſi vnus ex pluribus. & Bal. in auth. nũc ſi heres. C. de legi. ꝑ Bar. al's Sali. ĩ d. l. a diuo Pio. in addi. per Ang. & Imo. in l. ab executore. s. eo. per Ang. & Imo. ĩ l. a ſnĩa. ĩ viij. col. s. eod. Vnũ adde in materia, quod eſt not. ꝙ quotieſcunq; reipublicæ intereſt ſemper admittit tertius, licet nõ ptẽdat intereſſe. Ita not. dixit Bal. in l. vbi pactũ. circa pe. col. C. de trãſac. Fallit etiã fauore pupilli. l. ij. in fi. C. de neg. geſt. qđ eſt etiã no. et no. etiã Ang. hic. Vide quæ no. Bar. in l. ij. iudic. ſol. & iſtud dictũ de fauore pupilli, refert Alex. in d. §. ſi ſuper rebus. in fin. vbi vide. & vide ꝑ eũ in l. ij. in fi. C. de neg. ge.

POMATES.
c ❡Nõ põt eũ impedire. Vide Alex. ſeq. cõſil. lx. col. fi. vol. j.
d ❡Conteſtationẽ ſciuiſſet. Nota regulã ꝙ cui ꝑiudicat ſnĩa præiudicant & alia acta. Idẽ dixit Bar. ĩ l. ſi ſuperatus. in fi. s. de pigno. vbi habes poſt eum. & vide Bar. j. in §. ſeq.
e ❡Teſtes ꝓducere. Qñ tertius venit, vt cauſę aſsiſtat, an poſſit teſtes producere? adde Bal. ꝑ illũ tex. in principal'r. de lib. cau. & ĩ auth. nũc ſi hęres. la ij. C. de leg. & ibi alle. gl. in d. l. ſi ſuſpecta. s. de inoffi. teſt. ponit ẽt ibi Bal. qd in crĩalibus. viđ Ang. et Imo. in l. ab executore. §. fi. s. e. & adde qđ Pe. de Anc. in cle. cõſti. de elec. ꝑ illũ tex. tenet ꝙ huic tertio obſtet inepta propoſitio & deductio principalis: & quantũ ad pſecutionẽ iudicij ius tertij regulat ſcđm ius pricipalis: & iõ ſi principali eſt pcluſa via probandi: ita & tertio. Alle. Inn. in d. c. cũ ſuper. & C õpoſt. in c. j. & quę no. in c ij. in fi. de ꝓcu. in vj. Sicut dicimus de cõtumace poſtea comparente, vt admitti debeat in eo ſtatu,

lationis expreſſa: fuit tamen vel à tota ſententia, vel ſimpliciter appellatũ. Ideo Dy. diſtinguit hic tres caſus, qñ ſentẽtia continet plura capitula: Aut appellaui determinatè ab vno capitulo: & tũc appellatio non porrigit ad alia capitula, niſi ſint connexa: arg. l. etiam. §. j. s. de mino. Sed ſi appellarem ſimpliciter: tũc in dubio refertur ad omnes partes ſentẽtiæ, vt hac l. Facit s. de tutelis. l. qui habet. §. fi. & l. qđ dicit. & l. fi. de an. exc.

Non ſolere. Plana eſt, & poteſt intelligi de eo qui in libello appellationis ſolùm vnã cauſam expreſsit. Item in eo qui expreſsit plures: tamen vnam probabilem: quod ſufficit, li-
a cet aliæ non ſint legitimæ.[a] Poteſt etiam intelligi qui plures in eo legitimas ꝓpoſuit, vnam tamẽ probauit, & ꝗlibet eſt vera: nõ tamẽ neceſſè habet in appellatione à diffinitiua proponere aliquam cãm, vt l. iij. §. fina. s. eod.

Si proluſorio iudicio. Aduerſus ſententiam latã contra teſtamentum permittitur legatarius appellare. hoc dicit. Oppo. ſentẽtia lata per colluſionem alijs non præiudicat, vt l. præſes. C. de pig. & ſic nõ eſt opus appellatione: hic autem innuitur, ꝙ præiudicet ſi per colluſionem ſit lata. Quod apparet dum dicit, ſi proluſorio iudicio &c. quaſi dicat in iudicio iniquo proluditur: & j. cũ dicit: per colluſionẽ &c. Sol. de colluſione nõ cõſtabat: & ideo licet in principio cùm formatũ quæſtio dicatur: & pro conſtanti ponatur, ꝙ actum ſit proluſorio iudicio: tamẽ in reſponſione, cùm verba reſcripti ponũtur dicitur per colluſionẽ &c. quaſi dicat: ex hoc ſolo loco dicitur: & ſi eſt timor colluſionis permittit appellare, licet de colluſione non ſit neceſſè probare. Si enim hoc probaret: tunc legatarijs hoc non præiudicaret, etiã ſine appellatione, vt d. l. præſes. & poſtea Iuriſconſultus hic in fine dicit, hoc iure vtimur, vt poſsit appellare: nec repetit ſi per colluſionem dicatur iudicatũ: quaſi dicat, etiam ſi in nullo fuit ſuſpicio colluſionis appellaret. Poteſt enim eſſe ꝙ hæres negligenter & imperitè cauſam proſecutus eſt abſq; colluſione: & ſic appellare põt legatarius: quia eius intereſt, vt l. à ſententia. s. eo.

1 ☞ *Tertius veniens ad impediendum, ne cauſa cœpta per alium agatur, quando audiri debeat.*
2 *Tertius veniens vt cauſæ aſsiſtat, & alium adiuuet ad victoriam talis poteſt teſtes producere: quos principalis nõ produxit.*
3 *Tertius veniens & aſsiſtens cauſæ poſt publicationem teſtium factam, an poterit de nouo teſtes producere.*
4 *Si primus qui cauſam cœpit, aliquid confitetur quod tertio aſsiſtenti diſpliceret illi tertio, talis confeſsio non præiudicat.*
5 *Teſtium dicta facta pro iſto tertio aſsiſtenti, an fidem faciant contra eum in alia cauſa? quòd ſic.*

Sed & agere cauſam.

Si legatarij de fide hæredis dubitant, poſſunt in prima cauſa in qua de teſtamento quæritur aſsiſtere, & teſtamentum defendere. hoc dicit. Facit s. de inoffic. teſta. l. ſi ſu-
b ſpecta. in prin. Pro declaratione[b] huius verſiculi videamus quid poſsit facere tertius qui venit ad cãm per aliũ incœptã. Circa quod eſt ſciendũ ꝙ tertius põt venire ad triplicẽ effectum. Qñq; venit ad impediẽdum, ne cãm quã ille incœpit agat ſeu defendat. Qñq; venit vt ei aſsiſtat & probationem inducat, & aliã facit ad victoriã conſequẽdã. Quãdoq; venit poſt ſnĩam ad impe-
1 diẽdam executionẽ. Redeo † ad primũ, & dico ꝙ qñq; tertius venit ad impediendũ, ne per illũ qui cauſam incœpit cauſa agat ſeu defendatur. Circa quod dico ꝙ qñq; ille qui incœpit cauſam agere, eſt ille ad quẽ negotiũ principaliter pertinet ſicut ad tertiũ venientẽ: & tunc tertius nõ poteſt eum
c impedire[c] agere vel defendere, vt l. ſæpe. ſupra de re iudica. Aut ad eũ nõ pertinet principaliter, ſed per quãdam cõſequẽtiam, ad iſtũ autẽ tertiũ pertinet principaliter. Exẽplũ in venditore qui ageret cauſam ſuper dominio rei venditæ: nã hæc cauſa principaliter pertinet ad ipſum emptorem, licet ꝑ quãdam conſequẽtiam periculũ emptiõis reuertat ad venditorẽ. idẽ in alijs ſimilibus: tunc ſi quidẽ iſte tertius venit ante litis cõteſtationẽ poterit impedire eum agere, vel defendere: & ſuper hoc adhibetur cauſę cognitio, vt d. l. ſæpe. de re iudi. & ſol. ma. lege Titia. quæ eſt notabilis ad hoc. Si vero iſte tertius veniret poſt litis cõteſtationẽ, ſi quidem veniret ad impediendum illum agere: tunc ſi ignorauit ea quæ ante facta ſunt adhuc veniens impediret eũ proſequi cauſam prædictam: cũ ea quæ facta ſunt ſibi ignoranti nõ præiudicent, vt dicta l. ſæpe. Vnde illa conteſtatio litis non eſt ſibi impedimento. Si vero litis cõ-
d teſtationem ſciuiſſet:[d] tunc poſſet ei aſsiſtere: non autem eũ ab agendo repellere: quia ſicut ſententia ſibi ſcienti præiudicat eadem ratione litis conteſtatio, & alia acta, vt dixi in dicta l. ſæpe. Si vero venit ad impediendum illum defendere: tũc poteſt impedire ne ille defendat in præiudiciũ ipſius tertij. Eodẽ modo quo dixi ſupra proximo §. ſed ne ille defendat in præiudiciũ ſuũ proprium, hoc nõ poteſt prohibere: quia inuitum poteſt quis defen-
2 dere, vt l. ſolutionem. cum ſimilibus. ſupra de ſolutionibus. † Secundo eſt videndum quando tertius venit, vt cauſæ aſsiſtat: & alium adiuuet ad victoriam, vt hic eſt quærendũ, an ille tertius
e poſsit teſtes producere,[e] quos principalis non produxit. Gloſſ. quod ſic: & bene in l. ſi ſuſpecta. in prin. ſupra de inoffi. teſtamẽ.
3 † Sed hic dubitatur quid ſi iſte tertius venit poſt elapſas dilatio-
f tiones[f] datas ad probandum, vel poſt publicationem teſtium factam, an tunc poterit de nouo teſtes producere? Innocẽ. in capi. cum ſuper. de re iudica. videtur dicere ꝙ non: quia qui primum proceſſum proſequitur, non inchoat nouũ. Mihi videtur dicendum ꝙ acta geſta per illũ primum, ita demum huic tertio præiudicant ſi ſciuerit. ſecus ſi ignorauerit ſicut ſententia, vt dixi plene in d. l. ſæpe. Aut ergo iſte tertius veniens, ſciuit iſtas dilationes dari, & teſtes examinari & publicari: & tũc iſta acta ſibi pręiudicarent: nec auditur volens de nouo producere: ſicut nec audiretur ille primus. Si vero ignorauerit: tunc auditur. quod probo fortius. Nam ſi principalis de cauſa tranſegiſſet, vel ipſi inſtãtiæ expreſſe renunciaſſet: iſte tertius admitteretur ad proſequendam dictam cauſam, vt s. eo. l. à ſentẽtia. §. idemq; reſcripſit. mul-
4 to magis hic, vbi tacite eſt excluſus. † Quæro qd ſi ille primus aliquid confiteretur, quod diſpliceret huic venienti, an huic ter-
g tio præiudicet?[g] Rñ. non ꝑ ea quæ s. proxime dixi in tranſactione. Et prædicta ſunt vera, ſiue quis veniat ad aſsiſtendum reo, ſi-
5 ue aſsiſtendum actori, vt C. de litig. auth. nunc ſi hęres. † Quæro vtrum dicta teſtium facta cum iſto tertio in iſto iudicio, faciant fidem contra eum in alia cauſa? Rñ. ꝙ ſic per ea quæ dicta ſunt. Pro hoc optime extra de teſti. c. cõſtitutus in præſentia. & quod
h ibi per doc. Tertio eſt videndum[h] quãdo tertius venit poſt ſententiam ad impediendum executionem: & hic dicas. Aut venit intra tempora appellandi: & poteſt appellare, vt s. proxi. & plene examinaui in l. à ſententia. s. eodẽ. Si vero venit poſt tempora

in quo cauſam inuenit: & non ad præterita iterare, vt not. ibi Innocẽ. in c. ij. de dila. adde Bal. in authen. hodie. in fi. C. eo. & no. ꝙ vt quis poſſit adhærere appellationi alterius ꝓ ſuo intereſſe requiritur ꝙ intra decẽ dies datos ad appellãdũ ratificet appellationẽ, ſcđm Bal. ĩ auth. hodie. ad fi. C. eo. Et inquantũ dicitur ꝙ appellãs non põt renunciare in pręiudiciũ eorũ qui adhęrere poſſunt: adde qđ idẽ ſequit Bald. in c. j. C. ſi vnus ex pluribus appella. & dixi poſt Bart. in d. l. ſi a ſententia.
f ❡Elapſas dilatiões. Vide Imo. in l. quidam. in antepe. col. s. de re iudi.
g ❡Tertio præiudicet. Et vide d. Ant. in c. pe. de re iudi. & dixi poſt Bar. in l. ij. in pe. col. s. iudi. ſolu. & poſt Barto. in l. a ſentẽtia. circa fi. princip. s. eodem.
h ❡Tertio eſt videndum. Adde Bar. in l. pe. de peti. hęredi. & idem in l. ſi in aliena. in fi. ſolu. ma.

a ¶Fuit absens &c. Vide bar. ĩ l.q repudiãtis š.de inof.test.& l. si ser.plu.ď le.j.
b ¶Quæro. Vide Bar.š.ea.l.§.j.
c ¶Melius examinãtur. Et vide Ang.in l.furti.C.de infa.& adde ꝙ nõ liceat appellare officiali, seu curię, siue tabellioni, seu executori condẽnato ĳ.q.vj.c.ei qui.§.sunt quorũ.vbi late de hac materia. Itẽ non licet appellare in casu l.primæ.§.si quis tutor.j.qñ appellã.sit. Itẽ in casu l.j.& qđ ibi no.per gl.paruã.de offi.pręfe p̃to. Itẽ in casu l.j.cũ ibi no.& l.arbitro.š.q satisda.co. Itẽ in casu.l.j.de ra.virgi.C.& ibi Sal. Et qd si iudex inqrit in casu in quo nõ debet, vtrũ poterit a tali inquisitione appellari maxime de iure ciuili, vide bal.in l.ĳ.C.de epis. audien. Quid aũt in crimine lęsę maiestatis, scripsi post Bar. in l.si quis.§.hoc aũt š.de iniu.test.& ibi p Mod. Itẽ non appellat̃ vbi delictũ ẽ manifestũ & notoriũ.c.cũ spãli.§.porro.de appel.& Bal. in l.addictos. C.de epi.aud.c.Romana. extra c.ĩ vj.& qđ hr̃ in l.ĳ.C.quo.ap.vr̃ si reperit̃ in flagrãti crĩe, scđm bald. in l.j.in vĳ.col.C.ex de li.defun. Itẽ in casu l.cũ reis.C.de pœn. Adde q̃ habẽtur in l.puinciarum.C.de ferĳs. Et licet executio sit facta in p̃sona licet appellare ad impediendam cõfiscationẽ, vide Bald. in d.l.j.in vĳ.colũ.C.ex deli.defun. Et ad materiã adde p totũ tit.š.quo.appel. per torũ.j.a quibus appel.non licet.& hic glo.& vide quę not.in l.fin.infra de ap.reci. Itẽ adde qđ a sñia Regis non appellat̃ scđm Bar. in prin.digestorũ.in j.char.& in l.j.š.de offi.pręfec.pręto.

appellationis elapso tempore quo fit executio: dic vt l.à diuo.§.si super rebus.š.de re iudicata.& ibi plene dixi.

1 ☞*An acta contra præsentem hæredem, præiudicent illis quibus præiudicaret sententia lata contra præsentem.*

QUOTIES. Sententia lata contra testamentũ in contumaciã hæredis, non facit ius nisi contra ipsum hæredem.h.d. Opponitur š. de inofficioso testamento.l.Papinianus.§.fina. Solutio. hic
a hæres fuit absens:[a] ibi vero sententia fuit
1 data causa cognita contra præsentem.† Et concordat huic supra de inofficioso testamento.l.qui repudiantis.facit etiam.l.Papinianus.§.meminisse.eodem titu.& l.pręses.in fi.C.de pigno.cum multis similibus.
b & hoc facit ad multa. Quæro[b] licet sententia lata cõtra absentem nõ præiudicet alĳs: an alia acta contra præsentem hæredẽ præiudicent illis quibus pręiudicaret sententia si inter præsentes fuisset lata? Rñdeo sic: dixi in l.sępe.š.de re iudi. Facit quod dixi in l.j.š.iudi.sol. Dicitur hic ꝙ potest agi aduersus eum qui vicit. Hoc examinaui in l.iĳ.in prin.& l.controuersia.š.de transact.

SERVI. Dominus & alius põt appellare à cõdemnatione facta de seruo, & etiam ipse seruus in subsidiũ.h.d. Facit j.eo.l.Lucius.

1 ☞*Insignes latrones & concitatores seditionum qui dicantur.*
2 *Caporales factionum, id est proditionum dicuntur duces factionum.*
3 *Confessus & conuictus in criminalibus non appellat. Conuictus tantum vel confessus quod appellare poßit.*
4 *Quid si insignis latro vel concitator seditionum, vel dux factionum dum appellat, negat se esse huiusmodi cõditionis, iudex non cogitur appellationi deferre,*

CONSTITUTIONES. In tribus casibus hic expressis nõ auditur appellãs. Alĳ ponũtur C. eodem. per totum. & plenius in Specu.de appellatio.§. in qui
c bus. vbi isti casus melius examinant̃[c] quã
1 alibi. † Quæro, qui sint isti insignes latro
d nes[d]? Respond. hi de quibus dicitur š. de pœ.l.capitaliũ.§.famosos. secundũ Oldra. Quæro qui sint seditionum concitatores? dic ꝙ illi de quibus fit mentio š.de pœ.l.ca
e pitaliũ.§.solent.[e] & l.si quis aliquid.§.au
2 thores.C.de sedi.l.j. † Quæro qui sint duces factionũ? Respondeo, hic factio sumitur in malam partem: & accipitur hic pro proditione, vnde illi qui sunt caporales alicuius proditionis, illi dicũtur duces factionum: hoc probatur C.ad l.iul.maie.l.quis
f quis.[f] in prin. Et intelligo hoc de qualibet
3 proditione: cũ generaliter loquit̃. † Quæ
g ro vtrum[g] in istis casibus requiratur quod sint confessi & conuicti. vt priuentur appellationis remedio: Videtur quod sic.C. quo.ap.non recip.in l.ĳ. Alĳ dicunt & melius quod in istis casibus sufficit alterũ tantum. Et hoc tenet Dyn.& omnes: ideo dic ꝙ quandoq; quis est confessus & conuictus: tunc indistincte nõ appellat, vt.d.l.ĳ.quo.appella.nõ reci.C.& hoc est verum de cõ
h fessione quæ fit ante sententiã.[h] secus de ea quæ fit post sententiam contra eum latam in causis capitalibus. Aut est confessus tantum vel conuictus tantum: & non impeditur appellatio. Poterit enim in causa appellationis probare errorem suę possessionis vel aliam suam defensionem, vt notat j. eodem.l.creditor.§.iussus. Fallit in casibus hic positis, vt hac lege. Quæro quid si is qui appellat negat se esse insignem latronem & similia, vtrum poterit appellare? Puto quod ex eo ꝙ sit condemnatus tanquã insignis latro, vel seditionum cõcitator, vel dux factionũ, quod
4 sufficit vt iudex non cogatur appellationi deferre † nec executio impediatur, nisi iudex velit proprio motu. An tamen iudex debuerit deferre, vel non deferre, veniret postea examinandũ corã superiore, vt l.de pupillo.§.si quis riuos.š. de noui oper.nuncia. in versi.toties.

CUM IN UNA. Vbi duplex fertur sententia, ibi duplex appellatio est necessaria hoc dicit: quod dic vt.š.eo.l.si qui separatim.§.j.& §.fi.

i TUTOR.[i] Pendente executione tutoris seu appellatione, interim pupillo dabitur curator & curatoris pupilli authoritas ad adeundã hæreditatem nõ sufficit: ideo ad id ex cã tutor specialiter dabitur. hoc dicit. Oppo.C. de admini. tuto.l. cũ quidã. Solu. ibi loquit̃ in curatore adulti: hic in curatore pupilli. Quæ est ratio inter tutorem & curatorem pupilli? dic vt in
k glo. Quæro quãdo[k] dabitur talis tutor, vtrũ dabitur specialiter ad adeundã hæreditatem? Quidã dicunt ꝙ non, ne sit datio contra legem certarũ.š.de testa.tute. Et sic videtur tenere in l.si heredes in prin.š.de testa.tute. Alĳ, vt Iaco.de are.dicunt ꝙ hoc casu dabitur specialiter tutor ad hanc actionem, vt.l.impuberi.š.de tut.& cu.da.ab his.& hoc placet.

LUCIUS. Dominus appellationem quã interposuit pro seruo potest prosequi per procuratorẽ.h.d. Hoc examinaui in l.pe.§.ad crimen.š.de publi.iudi.

1 ☞*Quando cognoscitur de viribus sententiæ, an debeant ex eisdem actis iudicare.*
2 *Si fuit appellatum & sententia quæ erat nulla fuit per iudicem appellationis confirmata, quando poterit iterum dici nulla.*
3 *Sententia in casibus in quibus expreßè confirmari non põt, an tacitè videatur cõfirmari: ita quòd appellans nõ poßit de nullitate dicere.*
4 *Appellatio dico sententiam nullam & si qua est appello, an valeat, vbi quod consuetudo admittit talẽ appellationem.*
5 *Appellatio est actus extraiudicialis.*
6 *Libellus appellationis qui producitur coram iudice ad quem procedit, licet dicatur dico sententiam nullã & si qua est appello.*
7 *Nullitas & iniustitia in appellatione, quando simul prosequi poßint.*
8 *Practica sententiandi in causa appellationis, quando dictum sit dico sententiam nullam, & si qua est appello.*
9 *Libellus in causa restitutionis in integrum, an procedat dico sententiam nullam: & si qua est peto restitui quod sic. & consuetudo approbat.*
10 *Causa appellationis & nullitatis si simul proponuntur, an deserta appellatione ex aliqua causa videatur deserta nullitas: quod non.*
11 *Causa nullitatis deserta, quando officium primi iudicis non impeditur in executione primæ sententiæ.*
22 *De nullitate cognoscitur duobus modis.*
13 *Officio iudicis agitur, quando principaliter agitur de nullitate,*
14 *Coram quo iudice agatur, quando principaliter de nullitate agitur.*
15 *Causa appellationis sicut deuoluit totam causam ad superiorem, vt poßit sententiam reformare, ita & causa nullitatis.*
16 *Causa nullitatis, si est prosequuta ab eo, qui causam nullitatis & appellationis simul proposuit, & in ea succubuit: an poßit appellationem prosequi.*
17 *Actor, qui pro se obtinuit sententiam, an poterit principaliter petere eam confirmari sicut condẽnatus potest agendo principaliter dicere nullam: quod sic.*
18 *Iudex qui aditur, vt sententiam confirmet, quando poterit dicere sententiam nullam.*

l SI EXPRESSIM.[l] Sententia, quæ continet expressum iuris errorem, est nulla: & appellatio ab ea non est necessaria: & si appellaretur, & deferatur, sententia non confirmatur.h.d. Primo ponit dictum. Secundo illud declarat. Tertio infertur ad declarationẽ nouę quæstionis. Secunda ibi: non iure. Tertia ibi: vnde si quis. Et in hac tertia parte, sic infert Iurisconsultus: ex eo quod dictum est, appellationem non esse necessariam: sic si nullo modo appelletur, non nocet: multo minus nocebit sententia si appellet, & deserat.
Oppo.ad primum de l.præses.& lege cum prolatis.de re iudic. Sol, vt in qualibet earũ no. Op.ad scđm, ꝙ per appellationẽ sen-

tentia

d ¶Insignes latrones. Vide quę dicta sunt post Bar.in d.§.famosos.
e ¶Solẽt. Et vide quę ibi habes post Bar.
f ¶L.qsqs. Et ibi vide quæ habes post Bar.& Bal.in l.qm̃.C.ad l.iul.de vi pu.
g ¶Quæro vtrum. Vtrũ cõfessus tãtũ, vel cõuictus posset appellare, vide Ange.in l.fi.§.iussus.j.eo.in repor.
h ¶Ante sñiam. Hoc tenet gl.in l.nõ tãtũ š.eod.
i ¶§ tutor. Viđ Gul.& bar.in l.si nemo.š.de testa.tut.& ꝙ no.Bar.in l.potuit.C.de iu.delib.
k ¶Quæro qñ. Vide Bar.in l.si hereditas.de test.tu.& Bal.in l certarum.eo.titu.
l ¶Si expressim. Quãdoq; defectus. Si prima sententia fuit nulla, an secundus iudex debet cognoscere eã ex eisdẽ actis.& vide tex.no.in c.cũ ad sedẽ.de resti.spo.ibi: prioris acta iudicĳ recẽsẽtes.& vide Bar.Ang.& Imo.in l.cũ quærebatur.š.de iud.vbi omnino vide.& vide omnino hic Moder.in x.& xj.charta.

tentia cõfirmetur: vt l.cum minor.§.j.š.rẽ ratam habe. Solu. Dicit gl.ibi valuit iudicium inter litigantes: licet non in præiudicium domini: hic nullo modo. Tu dic, qđ ibi erat sententia nulla solum ratione defectus consensus domini: sed appellando cõsentit: ergo &c. hic sententia erat nulla ex alia causa. Simile diximus.C.de testa.l.nõ
1 dubium. † Quæro, dicitur hic, ꝙ causa de nouo induci potest: quæro, an eisdem actis? Glo.hic disputat, & finaliter determinat ꝙ ex eisdẽ actis. Idẽ in l.si vt proponis la j.C.quomodo & quando iudex. Cõtrarium videtur not.in l.cum quærebat̃.š.
a de re iudi. Dic quod quandoq; defectus,[b] ex quo sententia est nulla, respicit vniformiter acta, siue sententiam: vt si litigatum esset cum minore indefenso: tunc omnia
b de nouo debent fieri. Ita potest intelligi[b] lex contraria. quandoq; defectus respicit
c sententiam[c] solam: vt quia fuit lata die feriata, vel parte non citata, & similia: & tũc ex istis actis debet iterũ iudicare, vel hic: et ita intelligit̃ hæc gl.& leges allegatæ in ea. Quandoq; defectus respicit sententiã, & partẽ actorum: vt quia decessit reus, & processum est contra eum mortuũ vsq; ad sententiam. Certe acta postea facta & sñia sunt in ipso iure nulla: sed ea quæ præcesserunt valẽt: vt l.pe.j.quæ sen.sine appel.rescin.& ita potest intelligi gl.d.l.cũ quære
2 batur.& ibi de hoc dixi. † Secũdo quæ
d ro[d]: quid si fuit appellatũ, & per iudicẽ appellationis sñia, quæ erat nulla, cõfirmata: an poterit adhuc nulla dici? Glos.dicit hic indistincte non confirmari. Allegat l.eum qui.C.de inoffic.testa. Dy.allegat š.de testa.tut.l.iure nostro.& š.eo.l.si constat.& quod ibi not.C.de iure fisci.l.instat. Gloss. huic contrariam habemus.C.quando prouoc.non est neces.l.j.vbi distinguit, aut iudex pronũciauit appellationem iniustam
e inserta causa, quia sententia est nulla:[e] & non confirmat eam: vt hac l.si expressim. nisi in casu l.iĳ.§.falsus.š.rem ratam habe. vbi ex sola appellatione sñia confirmatur. Sed si causam non adĳciat iudex: sed simpliciter pronunciet male appellatũ, vel appellationem non tenere: confirmare videt̃ sententiã: maxime si appellator dicat in appellatione, dico sententiam ipso iure nullam: &, si qua est, appello. Causa enim appellationis, est quæstio principalis: & ĩ ea incidẽter quęrĩtur de nullitate. Ita dicit gl. in d.l.j. Dy.volens reducere ista ad cõcordiã, qñq; dixit sic: Aut ille qui appellauit, sciebat sententiã nullã: & tunc confirmat: vt in gl.cõtraria. Secus si ignorabat: vt hic. Et istam opinionẽ tangit Spe.in ti.de sen.§.iuxta.ver.quid ergo si appello.& ver.se
f quen. Sed hæc opinio non est vera.[f] Nam partis consensus non potest validare sententiam, vt valeat vt sententia, sed bene posset facere quod valeat vt pactum, vt l.ĳ.C.cõmu.vtriusq; iud. Facit quod dicimus in testamẽto.C.de test.l.non dubiũ.& quod not.per gl.in l.j.C.qui pro sua iurisdictione.sed male, vt ibi p doct. Vel aliter dicit Dyn. Aut super appellatione fuit disputatum de nullitate: & tunc videt̃ cõfirmari. Ita videtur loqui gl.legis cõtrariæ.alias secus: & ita loquit̃ gl.ista: arg.l.si ex testamẽto.& l.si cũ testamẽto argentũ.in princ.& l.si mater.§.eã.š.de exce.rei iud. Sed istud vr̃ cõtra gl.legis cõtrariæ quæ dicit maxime si dicit nullã, & si qua est appello. Vnde Fran.Accur.qui tenuit istã opinionem quã vltimo posuit Dy.dicebat ꝙ illud maxime positũ abundat. Sed hoc videt̃ contra mentem illius glo.quæ videtur velle ꝙ siue expresse dicat̃: siue non. in cã appellationis incidẽter quærit̃ de nullitate: probatur.š.fami.ercis.l.quædã.de iure patr.l.Carmelia. Vñ alĳ se referũt ad processum dicẽtes. Aut quis est p̃secutus causam nullitatis, aut nõ: & si nõ est p̃secutus, iudex de hoc nõ vr̃ pronũciare.C.de iud.l.licet. Mi
g hi vr̃ sic dicẽdũ[g]. Quãdoq; sñia primo est ipso iure nulla expresso errore in sñia: & tũc iudex appellationis nõ potest illã confirmare: quia idẽ error esset in secũda q in prima. Casus est in l.j.quæ sentẽ.sine app.rescin.& ita loquit̃ hic gl.referẽdo eã ad legẽ si vero erat nulla.alias tũc si quidem iudex dicat simpliciter appellationem nõ tenere, vel male appellatũ esse, nec dicat bene iudicatum, seu iuste iudicatũ fuisse: tũc prima sñia nullo modo videt̃ confirmari:
h quia eius verba[h] hoc nõ sonãt, et verba sen
i tẽtię debẽt stricte intelligi[i] p̃ut iacẽt, vt l.j.C.si plu.vna sent.& š.de lib.cau.l.diui.et l.si à te.de excep.rei iud. Isto casu coniũgerẽ opinionẽ tertiã: quia sñia semp̃ refertur ad acta, dico p̃batoria nõ petitoria: vt C.de sent.quæ sine cer.quãti.l.iĳ.& l.ait prætor.§.j.& l.ĩ summa.š.de re iud. Nec curo, an ĩ libello dato iudici à quo vel ad quẽ sit facta mẽtio de nullitate p supra dicta. quãuis gl.dicat maxime ĩ l.j.C.qñ p̃uo.nõ est neces. an sit p̃secutus cãm nullitatis, licet nõ dixit ĩ libello dico nullã: qa vtroq; casu confirmat̃. alias si fuit dictũ in libello, dico nullã: nec fuit p̃secutus cãm nullitatis: tũc nõ puto ꝙ sñia p̃iudicet de nullitate, vt l.cũ q.C.de inoffic.test.& in cle.j.extra de re iud. Et est ratio: qa præsumit̃ ꝙ iudex pronũciauit bene iudicatũ respectu iniquitatis nõ nullitatis, quã ignorabat esse, sed si adĳceret̃ ĩ sñia p̃nũcio bene iudicatũ, male appellatũ: tũc bñ vr̃ sñiam cõfirmare, vt l.eos.C.de app.& sic debet intelligi gl.d.l.
3 j.C.qñ p̃uo.nõ est ne. † Videndũ[k] est,
k an in casibus[l] in quibus sñia nõ vr̃ cõfirma
l ri expresse, videatur cõfirmari tacite: ita ꝙ appellãs nõ possit dicere de nullitate. Respõdeo, aut appellãs dixit, dico sñiam nullam, & si qua est appello: prout dicitur in glo.dictæ l.primæ, vel causam nullitatis expresse est prosecutus: & tũc de nullitate iterum quæri nõ poterit, cum semel sit de hoc iudicatum, & quæsitum, vt l.ĳ.C.si ex fal.instru.& l.fi.de fide instru. Nam etiam cũ pronunciatur male appellatum, videtur pronũciari dictam sententiam nullam: quando appellando dixi sentẽtiam nullam, & & si qua est, appello, vel causam nullitatis prosecutus sum, vt infra dicam. Sed si de nullitate non fuisset dictum, neque quæsitum. poterit de nullitate postea dicere, argu.C.de inoffic.testa. l.eum qui.& š.de peti.hære.l.legitimam.& est hodie expressum extra de re iudica.c.j.in cle. Nec obstat si dicit in appellatione venit nullitas: etiam si non exprimatur: quia dico quod venit incidenter: & ea quæ incidenter veniunt in vno iudicio si in eo plene non examinantur, non veniunt in alio, vt l.sed si ante.supra de excep.& l.penult.š.de his qui sunt sui vel alie.iur.& quod ibi no. Et prædicta vera quando pronunciatur male appellatũ pro
4 pter defectum iustitiæ. secus si propter cursum fatalium: quia
m tũc dic vt infra dicam. † Tertio quæro[m] ad declarationẽ præ-

a ¶Quandoque defectus. vide Bart.in l.cum quærebatur.š.de re iudi.l.si vt proponis.C.quomodo & qñ iu.& Spec.& Io.And.in ti.de sen.§.iuxta.ver.sed si cã.& vide do.Anto.& Imo.ĩ c.in literis.de offic.dele.quos oĩno vide ad limitationẽ eorũ, quæ hic dixit Barto.
b ¶Potest ĩtelligi. Vide ĩ l.j.§.libelli.š.eo.aliqd de materia huius §.
c ¶Inspicit sententiã. Et de hoc melius q; alibi, in l.si vt proponis.C.qũo & quando iudex.
d ¶Secũdo quæro. Si de facto fuit appellatũ à sentẽtia nulla, iudex appellatiõis primã sententiã nullam confirmat an amplius dici poterit de nullitate, vide quæ not.Bal.in l.j.C.de sent.ex breui.reci.& per Pau.de Leaza.in c.finẽ litibus.in v.col.de do.& contu. Adde quod Spe.in ti.de sentẽ.prola.§.iuxta.ver.sed quid si à sententia tenet non confirmari.
e ¶Est nulla. An appellans à sententia nulla eam cõfirmet: vide glo.Bar.& docto.in l.j.C.quando prouoca.
f ¶Non est vera. Adde Bart.in l.j.in fi.š.de fer.& consensus partium nõ põt validare sententiã, nisi &c. Vide glo.not.in c.significasti.de foro compet.quam bene not.& vide tex.not.in c.cum dilecta.de confir.vti.vel inuti.
g ¶Sic dicendũ. Et vide Bal.& Imo.in l.legata inutiliter.de lega.j.& Bar.in d.l.j.ĩ prin.quæ sen.sine appel.rescin.hic alleg.
h ¶Eius verba. Not. hic ꝙ verba sñiæ debẽt stricte intelligi. Et adde quod dixit Bart.in ea.l.ver.iiĳ.& in l.fin.vel improprianẽ: tñ secũdũ gl. in l.& puto.fa.erc.& quod not.Bar.in l.j.C.de neg.gest.& ibi dicit Bal.ꝙ illa glo. nõ est alibi. vide ibi q̃ dixi. Vide Bar.in l.j.hic alle. C.si plu.vna sent.& ibi adde q̃ habes post eũ, per Bar.in l.j.qñ prouo.
POMATES.
i ¶Stricte intelligi. facit gl.ĩ l.penul.š.qui sunt sui vel alie.iur.& not.Imo.in l.q añ calẽdas.š.de ver.ob.& Pañ.consi.iĳ.col.xĳ.q.ĳ.vo.ĳ.& xĳ.vo.v.eo.vo.& Car.lxxj.col.ĳ.in ĳ.dub.in versi.iiĳ.& lxxĳ.col.vĳ.in xj.dub.& Alex.cxxĳ.co.fi.volu.iĳ.vbi late ponit de hoc, an iudex appellatiõis possit sententiam refrenare.
k ¶Vidẽdum. Adde Io.de Imol.in consil.cxxviĳ.p illo quod hic dicit Bart.& vide Bart.in cõs.xxxj.inci.clericus nõ subest tali noĩe.vbi allegauit dicta hic. dicit etiã ꝙ valet appellatio, si dicat, dico sententiam nullam, & si qua est appello. Andre.Barb.
l ¶In casibus. Casus in quibus videat̃ iudex appellatiõis primã sñiam nullã tacite cõfirmare, vide in d.l.j.C.qñ p̃uoc.ibi dixi p vigĩti lineas.
m ¶Tertio qro. Vtrũ valeat talis appellatio: dico sentẽtiã nullã.& si qua est appello. vltra hic dicta nota. vide Bal.in c.sancimus.quo tpe miles.& vide Cy.ĩ d.l.j.C.qñ prouo.in vj.q.& Bald.in l.absentẽ.C.de accu.Spe.in ti.de senten.§.iuxta.ver.sed nũqd.Dy.in l.cum filius.§.varĳs.de leg.ĳ.& Bal.in l.j.C.de furt.in iiĳ.& v.co.p Bal.ĩ l.edita.ĩ xxvj.col.C.de edẽ.& vide Pet.de anc.ĩ cle.j.de re iud.sed an procedat talis libellus: quare peto talẽ sñiam ĩ melius reformari. Bal.ĩ d.c.sancimus.dicit ꝙ sic. Alle.no.in l.illa verba.j.de ver.sig.& Bar.ĩ l.j.§.libelli.š.eodem. Quid aũt si dico sententiã iniustã & posito ꝙ sit iusta ex cã, dico cãm ipso iure nullã ex ordine non seruato. Bal.ꝙ sic.in l.q testõ.š.de exc.tu. Adde etiam qđ not. Bal.post Bar.in l.scire oportet.§.fi.eo.ti.de excu.tu.dicit ꝙ q dixit sñiam iniustã, vr̃ agere de nullitate gñaliter. Idẽ in l.j.in iĳ.colũ.C.de fur. Adde de hoc vt plenissime p ipm Ale.in c.dilecto.extra de appella.

a ¶ Actus iudiciarius. Appellatio nõ eſt actus iudiciarius. Vide ẽ. e. l. ſi. in prin. In contrarium eſt tex. ſi c. quoniã cõtra. de prob. Et cũ Bar. hic cõcordat Pe. de anc. in cle. j. de ap. quia poteſt interponi in abſentia aduerſarij, vt ibi, ſed cõtra Barto. hic tenet Bald. in rub. C. quo. ap. et vide Bar. ſi l. j. §. dies. j. quando ap. ſit.

b ¶ Nulla eſt in tit. de hær. inſt. quæ inc. cõditiones implendæ. puto qđ Bar. voluerit adducere l. in tẽs capiendæ. in prin. de hær. inſt. vel l. cõditio. ff. de ver. ob. vel melius. §. conditiones. inſti. de ver. ob. Alex. Loſæus.

c ¶ Simul proſeq. An cã nullitatis et appellationis poſſit ſimul & ſemel proſequi, adde Bald. in l. j. C. quando prouo.

d ¶ Nõ currunt tpa. Donec ꝓſequor cauſam nullitatis non currũt tpa appellationis. adde Bar. l. j. C. quãdo prouo. & quæ infra proxi. co. notaui.

e ¶ Debet pronunciare. De forma ſententiandi, de qua hic vide quod no. Bald. in l. j. in prin. C. de ſen. ex breui. reci. adde latius Bal. in l. eos. ſi prin. in vl. co. C. eo. Si autem quis ſimpliciter appellauit a ſententia nulla, iudex debet dicere, ꝓnuncio appellationẽ in iuſtã: quia appellatio non tenuit ſecũdum gl. et ibi Bal. ſi l. j. C. quando prou. per Inn. in l. cũ quærebatur. đ re iud. Ad de qualiter debeat iudex pronunciare ſuper appellatione interpoſita a ſententia nulla. An. cõ. ccxxix.

dictorum, vtrũ valeat talis appellatio, dico ſententiam nullã, & ſi qua eſt appello. Gl. ſimpliciter tranſeundo videtur dicere ꝙ ſic, ín dicta l. j. C. quãdo prouoca. nõ eſt neceſſe. Alij dicunt cõtra: quia appellatio et nullitas ſunt contrariæ. Si enim eſt nulla, nõ poteſt per appellationem reſcindi, vt l. nã et ſi. verſ. poſt defectum. §. de in iuſto rupto et irri. teſtamento. Dyn. diſtiguit, aut appellat reus, et procedit talis appellatio, galicet reo proponere plures exceptiones contrarias, vt l. nemo. §. de excep. Aut appellat actor: et tunc ſecus: qa actor non poteſt duas exceptiones cõtrarias proponere. C. de furtis. l. j. cũ ſimi. In. in c. conſtitutus. de in integ. reſtitu. hoc aſſerit pro cõſtanti, ꝙ iſte libellus et iſta appellatio procedit, et ſuper vtroq; tã ſuper iniquitate, quã ſuper nullitate, admittãtur probationes ſimul. Nec obſt. ſi dicis, imo debet eligere, vt l. qđ in hæredem. §. eligere. §. de tribu. quia hic reus non eſt certus. qualiter probabitur in cauſa appellatiõis: ergo & c. vt l. j. §. quia autem. §. quo. lega. Sed certe iſta incertitudo probatiõis fiẽdæ non videtur ſufficere ad probationẽ duarũ actionum contrariarũ, vt l. eũ qui. et l. contra maiores. C. de inofficio. teſtamento. Vnde Inno. extra de appellatiõibus. in c. dilecto videtur dicere. quod cauſæ nullitatis et iniquitatis nõ ſunt contrariæ: imo bñ pñt in eodẽ libello cumulari. qđ patet, quia per vtrũque cã ad ſuperiorẽ deuoluitur, vt infra dicam. Hoc etiam tenent quidam noſtri doctores, vt Iacob. đ Aret. & ſui ſequaces: cũ in cauſa appellationis quæratur de nullitate, etiam ſi non ex primatur, vt dicta l. quædam mulier. §. fami. herci. et de iure patronatus. l. Carmelia. & C. de lib. cau. l. ſi is. Iſta non videntur vera: nam appellatio habet duplicem effectum. Primo: quia extinguit pronunciatum, vt l. j. in fi. ſupra ad Turpilia. et dixi ſupra eodem. l. j. in prin. & in hoc effectu appellatio et nullitas contradicũt. Secundus effectus eſt: quia per eam cauſa ad ſuperiorem deuoluitur. et in hoc nõ contradicunt, ſed ſaltem remanet ſecundus effectus. In prima ergo iſtarum cauſarũ, cõcurſus et cumulatio non admittetur. Nec obſtat quod dicitur quod in appellatione quæritur de nullitate, quia non quæritur de nullitate, vt de cauſa ad appellationẽ imo quæritur de ea vt de cauſa excluſiua appellationis: quia ſi eſt nulla, non tenuit appellati o. quæſtio aũt noſtra loquitur quando nullitatem, et iniquitatem pono in libello, vt cauſam appellationis. Quid ergo dicemus? Dicendum eſt breuiter. Conſuetudo talem appellationem admittit. facit textus in cap. conſtitutus. extra de in integrum reſtitutione. et minime mutanda ſunt quæ interpretationem certam ſemper habuerunt. Tamen pro clariori intellectu prædictorum, & ad probandum quod opinio prædicta etiam de iure procedit, hoc examinare habemus circa tria. Primo circa ipſam appellationem quæ interponitur coram iudice a quo. Secundo circa libellũ qui datur iudici ad quẽ. Tertio circa ꝓſecutionẽ ipſius libelli, et appellatiõis. Circa primũ dico ꝙ de iure poſſum dicere, dico ſententiam nullam, & ſi qua eſt appello. quod probo.

5 a †Appellatio ſi recte inſpicitur non eſt proprie actus iudiciarius: quia in ea cauſa nullus iudicis actus requiritur, et põt fieri die feriato, vt l. prima. C. de feriis. Solũ enim ex libera poteſtate depẽdet, ſed in his q̃ ex libera poteſtate dependent, nõ prohibemur duas cãs contrarias conditionaliter, ſeu alternatiue proponere, etiã ad vnum effectum, vt promitto tibi decẽ, ſi nauis ex Aſia venerit, vel non venerit, vt leg. Iulia. de condictio. indebi. & l. huiuſmodi. §. quando dies leg. cedat. Et eodem modo dictæ cauſæ cõtrariæ pñt proponi ad diuerſos effectus, vt ꝓmitto tibi cẽtum, ſi nauis ex Aſia venerit, ſi nõ venerit pro mitto tibi equũ. Ita hic quantũ ad effectũ deuoluẽdi cauſam ad ſuperiorem, poſſum iſtas duas cauſas cumulare, quaſi dicam: ſuperiorẽ prouoco ſiue ſententia ſit nulla, ſiue aliqua ſit. Quantum autem ad effectum reſcindendi non propono niſi vnam cauſam ſub conditione de præſenti. quæ non habet ſuſpendere. Dico enim ſi aliqua eſt appello, hoc eſt beneficium appellandi quo reſcinditur ſententia, propono. Facit l. cum ad præſens. ſupra ſi certum peta. & l. conditiones implendæ b. §. de hæredi. inſtitu. Sed poſito quod appellatio eſſet actus iudiciarius, adhuc idem eſt. Nam licet appellatio non ſit exceptio nec actio, vt dixi in l. j. in princip. ſupra eodem. tamen eſt quoddam ius defenſionis. Per illud enim defendimur à ſententia, quæ ius noſtrum impugnat. Siue ergo appellatio proponatur ex parte rei, licet ei proponere duas conditiones contrarias cõditionaliter: vt l. quidem. C. de exceptio. & dictum eſt ſupra per Cynum, ſiue appelletur ex parte actoris, & idem. Nam actor prohibetur plures actiones contrarias proponere: non autem plures replicationes contrarias: imo actori licet. Nam dicit lex quod replicationes exceptiones ſunt, vt l. ij. §. de exceptio. & alia lex dicit quod nemo prohibetur pluribus exceptionibus vti. Nota quod dicit nemo. quaſi dicat nec actor, nec reus: vnde quando actor appellat, eſt quoddam replicare contra ſententiam: quæ ſibi obiecta

6 eſt: poteſt ergo dicere nullam: & ſi qua eſt appellare. †Secundo eſt videndum circa libellum appellatorium, qui datur iudici ad quem: & eſt hic aduertendum: quia cum appellatio ſit iam interpoſita: & ſic pronunciatum ſit extinctum: videtur quod cauſę nullitatis & appellationis non ſint contrariæ: Imo quælibet tendit ad oſtendendum ſententiam nullam: & ideo talis libellus procedit, & poſſunt dictæ cauſæ accumulari: & ſi qua eſt cõtrarietas reperietur: quia eſt ſpecies exceptionis, ſeu defenſio-

7 nis, vt ſupra proxime dixi. †Circa tertium, ſcilicet an quo ad

c cauſæ proceſſum, prædicta duo remedia ſimul proſequi poſſint, videndum eſt. Nam quandoq; iſtæ duæ cauſæ habent originem ex diuerſis fontibus, vt puta, dico ſententiam nullam: quia lata cõtra minorem indefenſum dico eam iniuſtam reſpectu tenoris ipſius. Certe potero facere articulos & probationes ſimul, ſuper vnaquaque cum in hoc nulla reſultet contrarietas. Quandoque iſtę duæ cauſæ habent originem ex eodem fonte: & hoc põt eſſe dupliciter. Nam quandoque eadem cauſa poteſt eſſe nullitatis, & iniquitatis, diuerſis reſpectibus. Exẽplum: dico ſententiam nullam: quia lata contra minorem indefenſum. Item dico iniquam: quia promiſsio ex qua ſum condẽnatus fuit facta à minore, ſine curatoris authoritate. Certe admittẽtur hic probationes ſimul ſup'vnaquaq;. Poteſt enim eſſe ꝙ habet originẽ ex eodẽ fonte, tamẽ modis cõtrariis. Exemplũ dico ſententiã nullam: quia ille cuius authoritate fui in iudicio, nõ erat meus curator: & ſic dico eam iniquam per ea quæ facta ſunt ab illo eodẽ meo curatore. Hic ſum mihi cõtrarius: ideo in proſecutione non audior, vt l. ij. §. ſed ſi alius. j. qñ ap. ſit. & ideo

d donec proſequor cauſam nullitatis, nõ currunt tempora[d] in cauſa appellationis, vt l. eum qui. & l. cõtra maiores. C. de inofficio. teſta.

8 †Quarto vidẽdum eſt de modo ſentẽtiandi qñ iſta duo iudicia ſic cõmuniter proponuntur: & ſi quidem iudex reperi-

e ret ſententiam eſſe nullam, debet pronunciare[e] eam eſſe nullã: de appellatione autẽ ſi vult põt nihil dicere. Nam fuit appellatum ſub conditione de præcedenti, ſ. ſi aliqua eſt. Sed nunc apparet ꝙ nulla eſt: ergo nũquam fuit appellatum. Sed ſi aliquid vult addere ſuper hoc in ſententia dicat ſuperuacue appellatũ, vel fruſtratorie appellatum, quare ſententia erat nulla. Et hanc practicam ponit text. in l. ex conſenſu. circa principium. & §. j. eodem. Si vero reperit ſententiam eſſe aliquam, debet pronunciare ſecundum ea quæ diximus pronunciando in cauſa appellationis, vt l. j. §. fina. §. eodem. Nec neceſſe eſt dicere aliquid de cauſa nullitatis. Nam ex eo quod dicit: ſi qua eſt appello: videtur dicere vt in dicto caſu etiam dico nullam. Sub contrariis enim conditionibus videntur iſtæ cauſæ propoſitæ: ſicut dicimus in nouatione & ademptione legati facta ſub conditione: poteſt etiam de nullitate facere mentionem

a ¶ Aduertendum. Vide Bartol. in l. j. C. quando prouoca. in verſiculo circa tertium.

b ¶ Quæro quid. An procedat libellus dico ſententiam nullam, & ſi qua eſt, peto reſtitui. & ſimiliter quid in contractu: vide Bal. in l. ſi curatorem. C. de reſti. in integrum. & ad Bar. hic vide Ioan. An. in c. cũ olim. el ij. de priuil. & Bal. ſi l. edita. in xxv. col. C. de eden.

c ¶ Quæro qñ. Si ponit cauſa appellationis, & nullitatis, vtrum deſerta appellatione videat deſerta nullitas. Vid bal. in l. qui teſtamento. de excu. tu. & in l. ta le pactum. §. qui prouocauit. ff. de pac. & Inno. in c. ſepe. extra eo. & dum cõcludit hic Bart. ꝙ non, limita eſſe verũ, niſi nullitas nõ eſſet expreſſa in libello, ſed veniret tacite: argu. C. ſi penden. appel. mors interue. & quod no. extra de ap. bonæ. ꝙ Innoc. & in nouella. Vnde nõ omitto ꝙ quicqd ſit, elapſo termino perẽpta eſt inſtãtia nullitatis, quã ẽq; principaliter intẽtẽ, & poſt iſtã inſtãtiam durat. Ita no. dicit Bal. ſi l. ſancimus. quo tẽpore miles. & adde quæ no. Bal. in l. j. C. de ſentẽ. ex breui. reci. & Mod. hic ix. col. & cũ Bar. hic trãſit Anch. in cle. j. de do. & cõtu. Quid autẽ ſi renunciatum eſt expreſſe appellationi, dicit Bal. in l. j. in prin. de ſenten. ex breui. reci. ꝙ videtur renunciatũ nullitati ꝙ Salic. in l. ſi. §. ſi. C. de tẽp. app. & hic ad de Bal. in l. ij. qñ prouo. Et quid ſi deſertatur cauſa nullitatis, an per hoc remanet ſentẽtia? Bal. ꝙ nõ ſi l. furti. §. j. ff. de infami. Adde an deſerta appellatione dicatur deſerta nullitas inſtãtię, Ang. cõſ. cclxvj.

f ↦ POMATES. ¶ Quæro quãdo iſta duo. Vide Alex. cõſi. lix. col. iij. vol. iiij. & Feli. in c. j. col. vij. de re iud. & Car. cõſi. lxxj. co. ij. ſi ij. dub. & Alexã. cxcix. col. ſi. volu. ij. & Pau. de Caſtr. ccxxix. in ij. dub. vbi limitat niſi ꝓ ſtatutũ eſſet ꝑfixũ tẽpus ad dicendum de nullitate &c.

e ¶ Iudicis officiũ quie ſcit. Idem in Spec. in titu. de ſen. §. iuxta. verſicu. quid ſi appellans. in xj. col.

f ¶ L. ſi cũ nulla. Nihil dixit in l. ſi cũ nulla. ſed remittit in l. iiij. §. cõdemnatũ. de re iudi, in quo cõcludit quod aut ex parte eius qui proponit exceptionem nullitatis, nihil probandum eſt: quia dicit nõ fuit citatus, vel nõ fuit curator meus qui egit & exceptio nihil impediuit executionem. Aut eſt aliquid probandũ in cã nullitatis: & tunc aut iſta cognitio habet altiorẽ indaginem: & tũc nõ impedit executio. Si vero poſſet incõtinẽti probari: et tũc impeditur executio. & ibi vide allegata. Et quando dicat ꝙ requirãt altiorem indaginem, ibi vide. Et idem in exceptione ſine cauſa reſtitutionis. & vide de iſta in integrum reſtit. in l. defendere. in fi. ff. de authori. tuto. & ibi habes bonas remiſsiones.

g ¶ De nullitate cognoſcetur. Qualiter & quomodo poſsit de nullitate cognoſci, & per ſe. & vide omnino Barto. in l. cum quærebatur. de re iudicata. Et quot modis poſsit dici de nullitate ſententiæ, vide in Specu. de ſenten. §. iudex. in princip. cum multis verſi. ſequen. Et adde quod poſt terminum ſtatutum poteſt opponi de nullitate proceſſus & banni, quando eſt nullum ex defectu iuriſdictionis, ſecundum Bal. in l. ſcire. §. fin. de excu. tuto. Facit quod not. Barto. in l. ij. §. prætor. ff. qui ſatisda. cogan. & quæ dicit Bal. in l. j. C. de iur. & fac. igno. quod quando actus eſt nullus, aſsignatio termini ſtatuti à lege ipſo iure eſt nulla: & ideo non excludit venientem poſt terminum. Et dicit Bal. in l. j. C. qui pro ſua iuriſdi. quod tempora fatalia appellationum nõ habẽt locum in nullitate: quia procedit ex defectu iuriſdictiõis. Prædictis ad de Bald. in l. edita. in antepenulti. colũ. de edẽ. vbi dicit quod ſi libellus eſt ineptus terminus datus reo ad excipiendum, nõ currit quo ad exceptionem ineptitudinis. An autẽ iuri dicẽdi nullum præſcribatur, vide Bal. in l. ſicut. C. de præſcrip. xxx. annorum. & in l. data opera. ſi xxvj. col. C. q accu. Et adde quod multũ not. dicit Bal. quod ſi lata ſententia intento iudiciũ nullitatis currit mihi tempus appellandi: imo ſi ſuccumbam ſi nullitate poſſum poſtmodũ appellare. Ita Bal. in l. contra maiores. C. de inofi. teſta. quod no. Adde quod Bal. in l. qui teſtamento. de excu. tuto. dicit ꝙ ſi dico ſententiã nullam, & ſi qua eſt appello: & dum diſceptatur cauſa nullitatis, currunt tempora fatalia proſequendæ appellationis: an eadem ſunt tempora fatalia, ꝑſequendæ cauſæ appellationis & nullitatis, ſimul intẽtatæ cum appellatione: et quid ſi ſeorſum deducaẽ nullitas ab appellatiõe, vide ibi omnino Baldum: & nota quod Bald. in l. ſi ſuſpecta. ſupra de inofficioſo teſtamen. to. dicit qđ licet cauſa nullitatis ꝓteneat ad iudicem inſtãtiæ ex ſtatuto hoc non obſtante poterit opponi coram iudice q pronũciat. Facit ad notata per Barto. in fra proxime. et ad id quod dixi ſupra, ſecundum Bal. in l. cõtra maiores. tu vide Bartolum ſupra eadem lege. verſiculo, circa tertium. in fin. & Bal. in l. qui teſtamento. de excuſa. tutorum.

h ¶ Quæro quo. Vide Bartolum in le. prima. in fi. C. quando prouocare. & in l. quæ ſub conditione. in fi. ſ. de condi. inſti. & per Spe. in tit. de offi. iud. §. j. ſ. verſ. item cum nullitas petitur declarari.

i ¶ Quæro coram. Corã quo iudice debeat agi cauſa nullitatis. Et vide quod not. Bal. in l. ſi ſuſpecta. ſ. de inoffic. teſtamen. & Guido de Suza. in l. j. C. de aduocatis diuerſorum iudicum. & Bal. in l. aduerſus. C. ſi aduerſus rem iudicatam. qui allegat Innocen. in c. dilectus. extra eodem. A dde quod not. Innocen. in c. cum Bertoldus. in glo. in verb. conceſſurus. de re iudicata. per Bal. in l. abſentem. C. de accuſationibus. Vide omnino ad materiam Bal. in l. j. §. ad hæc. de pace iuramen. firmanda. & quæ dixi in iudicium ſoluitur. in ſecunda appoſtilla. ſ. de iudicijs. A dde Bar. in l. ſi vt proponis. C. quomodo & quando iudex.

k ↦ POMATES. ¶ Sed ſi ſimpliciter. Vide Panormita. in capitu. in literis. columna fina. de officio delega. Hoc tamen intelligo verum in ſententia diffinitiua. ſecus in interlocutoria: quia in illa ſemper debet adiri primus iudex. Ita dominus Alexand. in l. iudex poſtea ꝙ. columna ſecunda. ad fi. de re iudicata.

a ¶Ex qbus legibus. Adde Bart.in d.l.si vt proponis.et in l.j.quādo ꝓuo.et In.i c.bonæ.extra eo.& et Bar.in l.iudex postea quā.de re iud.et no.per Mod.hic.& b vide Petr.de Anc.i Cle.j.de re iud.q sequitur bar.hic ad literam.

b ¶Deuoluit totā causam. Nōt.ꝙ sicut cā appellationis deuoluit totā cām, ita cā nullitatis: et hoc habet locū coram ordinario.in delegato, secus,nisi expresse permissum esset,vt no. Sal.in l.si præses.C. c qño et qñ iudex.

✠ POMATES.

b ¶Deuoluit totam cām. Vide Panor cō si.lv.in ij.dubio col. ij.vo.ij.et in c.in literis.col.ij.de offi.de lega.ad fi.& Ale.cōsi. lxxix.i ij.vol. et lij. vol.v. et in l.iudex posteaquā.co.pe. ad principium.et quæ e ibi posui.ff.de re iud. Vbi limitat secūdo vide Anna.cōsi. xxvj.vbi etiā ipse declarat.et quæ ego scripsi.

c ¶Sicut dñiū. Adde Bar.in l.j.circa prī. C.quando prouo.

¶Pluribus cautis. Istud dictū est verū quod dicitur, sententia nulla per viā prī f cipalis petitiōis. Et ratio est:qa si succūbat actor in vna, tamē incipere pōt aliā. quod secus est in cā appellatiōis:qa proponendo vnā pōt ōes proponere:vt ff. leg.iij.ff.ei hoc tenet Mathe.no.vj.et ēt vide Bar.ff.in d.l. Seio.ff.fin.quæ est l. iij.licet domi. Ant. aliter dicat in c. dilecto.extra,eo.

✠ POMATES.

c ¶Nō expressa. Nogl.ꝙ p nō appellātē non est necesse ꝙ in libello specifice deducatur cā nullitatis.et vide Alex.consi. xj. alias cx j.co.ff.in ver ff.bene fateor. vol.j.

f ¶Rubricam de confir. Vtrū actor possit petere sententiā cōfirmari.adde Bar. Ang. et Imo.in d.l. de pupillo.ff.q opus ff.de ope.no. nū. & g mod.hic trāsit.Pe.d Anch.i Cl.j.de re iudi.vide Bar.in l.j.circa fi.C.qñ ꝓu.et vide qđ dixi post Bar. in l.ff.vide Bal.in l. pses.C.de senten.

g ¶Quæro,an iudex. Vtrū aditus vt sētiā cōfirmet, possit sententiā nullā ꝓnunciare,vide quæ dixi in l.j.C.quādo ꝓuo ca.et in l.cū apud. ff. h iud.fo.et Bal.in l.nulli.in add.C.de iud.

✠ POMA TES.

a Ex quibus[a] legibus habes,† ꝙ sicut causa appellatiōis deuoluit totā causam ad superiorē,vt possit sententiā reformare, etiā ex noua causa:vt l.j.in prin.ff.eo. et ff. qđ cū eo.l.fi.et C.de tēp.ap.l.per hāc.et C. e. b l.eos ita cā nullitatis deuoluit totā cām[b] ad superiorē.vt possit causam primam reformare:qđ est multū notandū. Hoc etiā videt sentire Inn.ll.licet nō alleg.in c .cū 16 cōtingat.extra,de off.dele.† Quæro,si ꝓ secutus est vnam cām nullitatis,& succubuit,vtrū postea poterit aliā proseq. Quidā ꝙ sic. Ad qđ facit extra,de procu.c.ex insinuatione. Mihi videtur dicendum,ꝙ cā nullitatis est similis causæ motæ super actione reali. Nā sicut dominiū[c] alicuius rei nō potest esse meū ex causis pluribus, c diuersis temporibus concurrentibus:vt l. iij.§.ex pluribus.ff.de acquirē.posse.Ita sētentia non pōt esse nulla ex pluribus causis[d] concurrentibus diuersi temporis: sed d ex vna tātum,quia quod est nullū semel, non potest iterū annullari,vt l.nā et si versi.post defectum,ff.de iniust.test.et iō si ꝙ dem sententia fuit dicta nulla simpliciter, nō expressa[e] aliqua causa,licet tantū i vna cā fuerit prosecutus:præiudicaret sibi i omnibus.Secus si vnā causam tātū expressit in libello,vt dicimus in reali:vt l.si mater.§.j.et l.& an eadem.§.actiōes.ff.de ex- 17 cep.rei iud.† Quæro.vtrū sicut cōdemnatus;potest dicere sententiā nullā principaliter agendo, ita actor possit petere principaliter agendo sententiā cōfirmari. Decretistæ dicunt ꝙ sic.et habent de hoc rubricā de confir.[f] vti.vel non inuti.quæ statim sequitur post ti.de appel.vt innuat, ꝙ sicut victus appellat:ita actor possit petere sententiam confirmari. Hoc puto verū de iure nostro. Aut enim victus appellauit,et nō fuit prosecutus,et tūc victor pōt ingredi iudicū sup appellatiōe illa proposita,et petere sentētiā cōfirmari: vt l.ff. C. qñ ꝓuo.nō est nece.et in auth.de his q in gre.ad ap.§.volumus. Aut victꝰ nō appellauit,tūc videtur idē ꝙ possit adiri superior,et petere sniam cōfirmari,et illi victo cōtra sniam ꝓpetuū silētiū iponi,vt C. vt lite.pēdē.l.ff,qđ probat per rōnē necessariā,pone ꝙ victus in executiōe opposuit de nullitate sententiæ,et habita summaria cognitiōe,fuit cōtra eū victorē ꝓnūciatū: certe qñ ipsi victori remanet ius in itegrū et ordinario iudici,vt l.a diuo Pio.§.si super rebus.ff.de re iud.Certe nisi principaliter posset petere sniam cōfirmari,nō reperire tur iudicū ordinariū,quo huic victori succurereī. 18 † Quæro an iudex[g] qui adiī vt sniam cōfirmet,posset sentētiare sentētiā g nullā. Respōdeo,vt dixi ff.i iudice appellatiōis,quia eadē est rō. Et prædicta vera, quando dicitur sententia nulla , sinautem diceret nullam venditionem,vel aliū contractū,vel testamentum, dic vt dixi in l. quæ sub cōditione.§.fina.infra de condi. institu.

Vi suspectum. Hāc totam legem prosequere vt in glossa.

Imperatores.[h] Primo loquitur, qñ fuit appellatū a magistratu muni- h cipij ad principē,omisso pside medio. Secū do,quando fuit appellatū à delegato præsidis ad principē. Primū examinaui vt ff. eo.l.j.§.si quis in appellatione. Ad secū dū opp.j.quis & à quo.i ff. Gl.soluit.hic i dicemus plenius in contrario. Opp.gl. extra eo.c.nos i eminēti.Sed illa decre.ho die nō reperit.sed est de offic.dele.c.super quæstionū.§.porro.Solue vt in gl.& dicemus plenius j.quis & à quo app.l.j.§.fi.

Si magistratus. Quæro,circa finē dicit, ꝙ iudex appel.debet exprimere cui damnum sit adscribendum: quæro cui adscribetur. Respondeo,nominatori,vel ei,cuius dolo malo facta est nominatio: vt l.quoties. & l.fi.C.quo quis ordi.cōue.lib.vj.& no. j.si tu.vel cura.appel.l.j.

1 ☞ *Appellatione pendente fructus sequestrantur,quando timetur de dilapidatione.*

2 *Index etiam in casibus,quibus sequestratio est prohibita, potest tempore recollectionis fructuū eos facere sequestrari.*

3 *Sequestratio fructuum,ꝙ appellatione pendente fit per iudicem appellationis.*

Iidem rescripserūt,quāuis. Si timetur de dilapidatione fructuum pendente appella.[i] sequestrabuntur[k] h.d.

k Oppo.C.quo.app.non reci.l.ab executione.vbi indistincte dicitur,pendente appellatione sequestrationem fieri.Sol.Quā doꝙ ab executione appellatur:& tūc indistincte fit sequestratio fructuū:vt lege cōtraria. Quādoꝙ † ab ipsa sententia appellatur:& tūc non sequestranē fructus,nisi cū timetur de dilapidatione:vt hic. Et est casus hic specialis,in quo permissa est sequestratio:licet regula sit in cōtrariū: vt C.de 2 ꝓhi.seque.l.j.† Aduerte tn:quia omnibus casibus,in quibus sequestratio est prohibita,puto ꝙ iudex possit facere tēpore quo fructus recolliguntur,eos sequestrari: vt sciat quot fructus recipiūtur: vt ff.de vē.in l pos.mit.l.j.§.pe.[l] † Vltimo[m] quæro,cu- k 3 ius iudicis authoritate fiat ista sequestratio fructuum? Respōde,iudicis appellationis: vt j.de app.reci.l.ei cuius.§.& si quid.

1 ☞ *Si iudex causam cōmisit consulendā: & deinde reuocauit, & pronunciauit,sententia non est nulla... An autē in reuocatione partium consensus requiratur? vide in fine.*

AD principē remissa. Hæc lex legitur duob⁹ modis. l Vno modo secundum glo.secundum quā breuiter hoc dicit. Qui reperit se iudicem incompetentem,potest causā ad iudicem competētem remittere:& acta apud se habita circūducere.h.d. Opp.ff.[n] de re iud. n l.acta.in princi.Sol.ibi tenuit cognitio:& ideo iudex nō potuit circūducere acta,nisi consentientibus partibus.hic nō tenuit cognitio : ideo potest facere iudex ex suo officio. Secundo modo legitur,secūdum do.Gui.de Suza.iudex,qui quæstionē cō sulēdā remisit ad principē:pōt remissionē circūducere,& ipse de cā cognoscere.h.d. 1 secundū hāc no.† ꝙ si iudex causam cōsulendā cōmisit,pōt commissionē revocare, n & ipse ꝓnūciare:& sic facta cōmissiōe pē dēte nō sunt nulla. Sed quæro[o] vtrū in re o uocatione huius cōmissionis, requiratur consensus partium.text.in l.ad Imperatorem

¶Imperator.vide aliter per Ro.consil. cccxxxij. colū. ij. & Anna.l.j.& Feli.in c.j.col.iij.de appella.

¶Appellatione. Ad de ꝙ secus,vbi pēderet qstio nullitatis: quia tūc indistincte fit sequestratio secūdū formā d.l.ab executione.& ibi Bald. in vlti.co.C.quo.appel.& vbi est,phibita sequestratio, iudex tū pōt facere fructus sequestrari, vt hic.qđ no.& adde Bar.in l. j.de phib.sequestra. & i l.fi.ff.de requirē. reis.& qđ scripsi i l. fina.C.de litigio.& Bal.in l.facultas.C. de iure fis.qđ tū limitat Bal.in l.i.ad fin. C.de prohibi.sequestra.pecu. Sed cuius iudicis authoritate fiet ista sequestratio. Ant.in c.fi.de sequestra.pos.et fru.dicit, ꝙ ante appellationem incœptā fiet per iudicem à quo: post vero per iudicē ad quem, per c.non solum.& ca.Roma. extra,eo in sexto.facit c.cum teneamur. de appel. Et ita intelligas Barto.hic cum lege sua. Et nota ꝙ vbicunꝙ de fructibus debet caueri,regulariter,& generaliter debet caueri de duobus : scilicet fructibus restituēdis in casu restitutionis:& etiam interim de fructibus non baratandis,vel non minuendis,secundum Bald. & Imol.i l.diuortio. ff.interdum.in fi.per glossi.ibi.ff.solu.ma.

¶Sequestrabuntur. Ad materiam sequestrationis fructuum, addē qđ si fieret executio instrumēti guarentigiæ, & ab executione fuerit appellatum an tunc indistincte fiat sequestratio.Bald.quod sic,in dicta l.ab executione.in vlti.colum.hic allega.

¶§.penul. Et de ista descriptione habet in l. facultas.de iure fisci.lib.x.

✠ POMATES.

m ¶Vltimo. Add Hostien.c.fina.de sequestrat.vbi dicit,quod si adhuc appellatio nō est præsentata iudici ad quem,potest fieri sequestrum per iudicem à quo , alias per iudicem ad quē, vide ibi Scribentes. & pōdera lege,ei cuius.§.& si quid.vbi loquitur de attētata illicite post appellationē. Vidē ibi oīno.

¶Opp.ff. Vide Bal.i l.si præses.in prin.C. qño & qñ iudex.

o ¶Sed quæro. Vide omnino Imol.ꝙ illū tex.in c.licet.de offi.

deleg.& vide quæ no.in l.quia poterat.ad Trebel.& Bar.in d.l.j.in prin.C. de rela.& Bar.& Bal.in l.& illo.C.eo.& Bal.in l.fi.C.de rela.& vide quod in simili volui Bar.in l.j.ad fi.ff.de præto.stipu.& vide ad materiam no.in l. j.§.quæsitum.in princip.ff.eo. Adde an iudex teneatur causam committere consulendam. Bald.consi.cccl xx.j.lib.Et an teneatur sequi consilium.

✠ POMATES.

a ¶Potest appellari. Et hoc procedit etiā si vltra text.diceret, ꝙ sententiā talis iudicis omnibus modis exequetur. Ita ꝓbat text.in c.si quis cleri cū iunctis dictis doctorū ibi,& in ista lege,extra de fo.cōpe. Et ꝓ ista opinione etiā mihi facit.Iulius mus.in vers.omnia rata.C.eo.dū postea tollit appellationē, non fuisset necesse ꝙ Imperator ipse amouisset.

b ¶Sententia arbitri. Vtrum à sententia lata ab arbitro possit appellari , vide ꝙ glossam,& alios in l. arbitrio.ff. qui satisda.cogan.per glo.& Bart.& alios i l.j.C. de arbit.hic alleg.& vtrum valeat pactū ꝙ à sententia arbitri appelletur, vide per Mod.hic & Bart.& quæ ibi habes post eū in d.l.j.C.de arb.

c ¶Cum procurator. Debet pronunciare. De forma pronūciationis quando appellatur à sententia ipso iure nulla,vide Bar. in l. si expressim.in vj.col.ff.eo.

d ¶Eum qui. Ad istū §. vide limitata per Bald.in l.obseruare. C. quorum app. Et quis sit verus, aut fictus contumax , vltra not.hic per Bar. in vers.quæro qs est verus. Et quis est fictus cōtumax vide Bart.in l.diuus.ff.de resti.in integrum.& Bald.in l.ea quæ.C. qño & qñ iud.& gl. in l.tres denunciationes.ff.eo.tit. & vide Bar.in l.fi.ff.de in integ.restit.& q̄ sit vera contumacia, & ficta,vide glo.sing.in l.si accusa.& ibi Bal. in ff.colū.C.de accu. & vide glo.& Bart. in l.ij.C.qño & qñ iudex. Nunquid aūt citatus per edictā, iuxta Clemen.j.de iudi.dicatur verus cōtumax,tex.cum glo. in dicta Clemē.j.videtur probare ꝙ sic. Contrariū tenēt domi.de Rota conclu. lxvj.vbi volūt ꝙ taliter citatus dicat fictus contumax:et ꝓ cōsequens ꝙ admittatur ad appellādū. & per eosdem in cōclusio.xlj.Et vtrum cōtumax verus possit appellare à sententia condēnatoria expensarum,vide Bal. in l.sancimus.ad fi.C.de iudi.Et ad propositum vide Alexan.in l.properandum.§.finautem reus.C.de iudicijs. Adde vt per Oldra.consi.vj.

e ¶Extra iudicium. Contrarium not.Bart.in l.diuus.in princip.ff.de in integ. resti.de quo habes ibi per eum.remissiue.

f ¶Verus contumax. Adde gloss.not.in l.i.§.fina.si quis ius di.non obtem.in glo.magna in fi.quæ vult quod iusta causa excusat quem à cōtumacia.& ibi ponit Bal.exemplum,si erat multis negotijs impeditus. Non autem excusat à ficta contumacia:ideo contra talem potest fieri missio in possessionem ex primo decreto:vt in d.glos.nota.per hoc: quia excusat à vero dolo.l.si plagij.et ibi not.C.de plagia.l.illud ff.de lib.causa.ita excusat à pœna iuris aut canonis secundū Ioan. And.in c.j.ff. de elec.in sexto.Bal. in l.properandum.§. finautem alterutra. C.de iudic.& latius Bald.per illum text. C. de epis.audien.& per Roma.in rub.de arbit.in viij.char.& dū dixi supra,ꝙ iusta causa excusat à pœna contumaciæ secundum Oldra.in d.l.j.§.fin.adde tamē quod Cy.in d.l.j.in princip.tenet cōtrarium quod imposset mulctari:quia alīs sequeretur probabilis ignorātia quæ excuset , & ab expēsis, & ab inobedientia iudicis.quod esset absurdum: argumen.l. iij. C.de hære. Fatetur tamen quod non mulctabitur:sicut ille , qui solum in non veniendo contēpsit iudicem , sed minus, cum mulcta sit arbitraria.l.si quę pœna. ff.de verbo.significa. Et quādoꝙ impositā potest remitti ex cā,puta pauperratis in l.illicitas. ff.fin.de offic.præsi.quod nō possit i pœna:vt ibi not. Et hoc sequitur Petr.de Ancha.in d. l.j.in princip.& per Cy.in l.satis.vbi vide supra,de ff ius vo. & de prædictis aliqua per Ro.in d.rubric.de arbitr.& ad glo.in dicta l.j.ff.fin. qui est sing.vide aliquid per Bald.in d.l. deberi. C.de fideicō. liber.qui illam nō sequitur.& bene dicit Bald.in l.ea quæ.in princip. C. quomodo & quādo iudex. quod excusatio contumaciæ probatur ꝓ coniecturas.et ibi ēt alle.glos.in d.l.j.vbi vide.& finaliter dic etiam committi arbitrio iudicis: & ibi etiam in ff.col.ponit de veritate gl.& no. per Bar.hic.

g ¶L.si id quod. Pro hoc quod not.gloss. fin.in l.qui fundum. §.seruus pro emptore.& l.fi.& ibi Bar. in princi.de adim.le. & vide Bal.in l.qui non probasse. C. de calum.

h ¶Probat impedimē tum. Nota ad probādum impedimentū, vide Bar.in l.continuus.§.cum ita.de verbo.obli.& Bart.in simili in l.veteres.ff.de iti.actuq; priua. Et ad materiā vide Bart.in l.cum proponas. C.de nau.fœn.& ibi habes post eum.

Ex consensu. A iudice de legato , ex consensu partium potest appellari.[a] h.d. Facit † ꝙ à iudice,cuius iurisdictio a de consensu partium est prorogata , possit appellari:fallit i episcopo:vt C.de epis. au.l.episcopale.secundum Dy. † Quærit Dy.vtrum valeat pactum,ꝙ à sententia arbitri[b] compromissarij possit appellari. b De hoc per Cy.C.de arbi.l.j.& plene dixi in l.nemo potest.ff.de lega.j.† Item facit ꝙ a sententia lata secundum consilium sapiētis assumpti,ex cōsensu partium potest appellari. Dixi in l.j.§.quæsitum.ff.eo.tit.

Cum procurator. A sententia lata à iudice incompetēti frustra appellatur. Nota formam pronunciationis quando appellatur a[d] sententia nulla : quia debet pronunciare[e] frustratorie appellatū: quia sen- c tentia non tenebat.

Filiusfamilias. In profectitijs, filius potest nomine patris tantum appellare.h.d.

1 ☞ *Quis sit iudex, cuius iurisdictio est prorogata,consensu partium appellari potest.*

2 *Pactum quod à sententia arbitri compromissarij possit appellari:an valeat.remittitur.*

3 *A sententia lata secundum consilium sapientis assumpti de consensu partium,potest appellari.*

d Verus contumax non appellat. h.d. Opp. ff. de iudi.l.& post edictum.§.fin.Solu.hic loquit in vero:ibi in ficto cōtumace. Quæro,quis est verus,& quis est fictus contumax.† Glos.disputat hic,& i l.ff.ff.de in integ.resti.Cy.ponit in l.properādū.§.finautem reus.C.de iud.Ioan.An.extra,de dolo & cōtu.c.j.in Cle.quæ plene omnia examinaui in d.l.ff.ff.de in integrum resti.ideo hic non recito,nisi quatenus est necessariū ad declarationem text.& glo. Et est sciendum ꝙ ad hoc quod quis sit verus contumax,duo requiruntur,f.quod cognouerit se citatum legitime.Item ꝙ potuit venire: vt hic expresse probatur in tex. Quocūꝙ ergo modo cognouerit satis est : vt l.item veniunt.§.à quo.ff.de peti.hære.& ideo citatus ad domum , si ad eius notitiam congruo tempore peruenit citatio,dicetur verus cōtumax:& licet iudex a quo eius appellationem receperit:quia cum habuisset notitiam citationis ignorabat:tamen si de scientia probatur coram iudice ad quem, super eius appellatione non procedetur: & eodem modo si fuit citatus personaliter,& cum vellet venire,fuit impeditus alī qua iusta causa:licet iudex à quo,eius non receperit appellationem:quia eum verum

Negotiorum gestor. Hāc legē declara vt l.ff.ff.de re iud.

Curator iuuenis. Adolescēs factus maior,debet prosequi appellationē interposità à suo curatore.h.d. Contra.j.eo.l.tutor. Sol.hic reddiderat rationes & instrumenta ad causam facientia:ibi secus.

1 ☞ *Impedimentum itineris,qualiter sit probandum.*

Imperator. Alias §.quidā libri nō habēt hanc legem,vt dicit glos.est enim Græca lex translata in Latinū.& ideo est obscura , & ex ea quasi non habeē intellectus:& videē velle dicere. Primo ꝙ quidā appellātes dicebant se nō posse venire ad Principē, ꝓpter quosdā milites Principis q stabant in certo loco:quos Imperator re darguit,dicēdo ꝙ alia via erat veniendi ad g eū,quā illa vbi stabant milites:& citius veniebant. Et hoc nota † vt qui probāt impe- 1 dimētū[h] itineris,non sufficit probare impedimentū per vnū iter tātū. Debēt enim homines ire ꝓ itinera magis secura:licet sint aliquātulum magis longa:vt ff.de fal.l.eos, h §.fina. Secundo Imperator prohibet, ne

a ¶ Quærit gl. Vtrū confeſſus,& condemnatus poſsit appellare.Dicitur hic ꝙ ſic.et ſeqtur Ang.in l.ſi debitor.de iud.licet ibi referat Oldr.contrariū tenuiſſe per legē ſecūdam.C.quorū appel.& vide omnino Bal.in l.prima.C. de litis conteſt.& no.quod in caſibus in quibus confeſſus non poteſt appellare, eſt verum in confeſsione domini:ſecus in confeſsione procuratoris,ſecundum do.Ant.& Imo.in ca.primo.vt lite non conteſt. faciunt quæ habētur in l.certum.§.ſed an & ipſos.ſ.de confeſ. Et adde ꝙ licet reus ſit plene conuictus: tamen poteſt torqueri,vt confiteatur:& ſic non appel. Et nū quid in cauſa momētaneæ poſſeſsiōis appelletur: notat Bal. in l.eū qui.in princi. de iureiurando. Ad de an in cā momētaneæ poſſeſsionis appelletur,Ang.conſilio xlvj.

b ¶ Et reuocet. No. ꝙ error in cā principali pōt reuocari in cā appellationis. quod videtur verum ī diffinitiua:ſecus ī interlocutoria:vt videtur velle Bal.in l.prima C.de litis conteſt.& habetur in c.Roma. §.ſin autē.de appellatiōibus.in ſexto.ſup gloſſ.in verbo, notorie.per dominum.& vide quod no.Bald. in repetitione Inn. ī verſ.appello.in ver. appellatur . et vide Bal.in l.error. in v. col.C.de iur.& fac. ignoran.& melius ꝑ eum in l.edita in xxxiij.col. C. de eden. quod eſt verum ī tacita confeſsione erronea:vt no.Bal.in l.ita demum.de procuratoribus.et quod dixi in l.ſecunda,de iuramen.calū.& not. Bal.in d.l.error.in vltima co.Et adde hic Bal.et Bar.in l.ij.C. quo.appel.

c ¶ Subſtituti. Determinat quæſtionem. Vide quod no.Bar. in l.ita autem.§. fin. de adminiſtratione tuto.& iſtud ſeqtur Bald.in l. dominus. C.de appella.

d ¶ Non appellatur. Sed an a delegato Principis appellet̄? & quando non,vid̄ no.Bald.in l.ij.C.de appel.& in l.etiam. C.eo.titul.

e ¶ Vim ſtipulatiōis. adde quod idē tenet Bar.in l.cum quis decedens.in prin.de le. iij.& Bar.et Pet. de Ancha.in l.j.in principi.de verbo.oblig.licet Bar.quē doct.cōmuniter ſequuntur ī l.cum oſtēdimus. in fi.de fideiu.tuto. dicat hoc eē verum interueniēte fauore pupilli,aut Reipublicę. Et circa hoc vide Bal.ī l.ij.§.volūtate.ſo.matri.et in l.ſiue apud acta.in j.colū.de trāſac.et in l.ſtatutis.ad fi.C.de ſentē.ex breui.recitā.et alias in l.j. C. de ſentē.& Bal.in l.filiusfa.§.inuitus.de procu.et in l.fideiuſſor.in prin.ſ. q ſatiſd.cogā.et Bal.in d.l.cū oſtendimus.§.fi.et Imol.in d.l.j.in prin.ſ.d̄ verbo.obli.et vide Bar.in l.ſi filius.ſ.de tu.et ra.di.in d.l.j.de ver.obl.vid̄ Bal. in l.tale pactū.§.qui prouocauit.ſ.de pœn.et Bal.ī c.j.et in c. ſæpe.de re iud.

ponantur cuſtodes in itineribus ad impediendū ambulantes venire ad eū:& oſtēdit de hoc multum ſibi eſſe curæ.

AD Imperatorem. Clara eſt,& vide quod dixi ſ.eo.l.ad Principem.

TVtor. Dic vt l.negotium geſtorum.§.j.ſ.eo.

1 ☞ *Appellatio,quòd non ſit proprie actus iudiciarius.*

CReditor. Seruus pro domino nō pōt appellare.h.d. Opp.dicitur hic, ꝙ creditor non affuit:ergo ſententia nō valet:vt l.de vnoquoq;.ſ.de re iudi.Sol.dicit gloſſ.intellige,ꝙ fuit legitime citatus. ſed contra:quia ſecūdū hæc tempora ex parte actoris nō cōtrahebat̄ eremodiciū: vt l.& poſt edictū.§.j.ſ.de iudi.ideo dic, ꝙ hic non affuit ipſe creditor,ſed procurator ſuus. 1 †Vltimo hæc lex facit ꝙ appellatio ſit actus iudiciarius. quod apparet:quia nō pōt interponi à ſeruo. quod eſt verum:non tamen eſt proprie iudiciarius:vt dixi ſ.eo.l.ſi expreſsim.

1 ☞ *Nolens iurare de calumnia,poteſt tamen appellare.*
2 *Confeſſus,& condemnatus appellat: licet confeſſus, & conuictus non.*
3 *Iudex appellationis quòd non faciat reum iurare de calūnia,in cauſa huius §.*
4 *Appellatio,licet non admittatur in cauſa momentaneæ poſſeſsionis:tamen quando quis condemnatur ad intereſſe ratione poſſeſsionis non reſtitutæ poteſt tunc appellari.*

Iuſſus etiam. Contumax in nō exhibendo, auditur appellans. Opp.ſ.eo.l.ex conſenſu.§.fi.Sol.Ibi loquitur in cōtumace in nō veniēdo:hic in nō exhibendo rōnem. Dic 1 vt in gl.†Quæro,an ille q̄ noluit iurare d̄ calūnia:& ideo perdit actionē,audiat̄ appellans.Gl.dicit ꝙ ſic, per hunc textum. 2 †Quærit gl. a nunquid cōfeſſus,& cōdēnatus poſsit appellare? Gl.dicit ꝙ ſic,quia poteſt quis ſuā cōfeſsionem reuocare,vſque ad ſententiam,vt l.error.C.de iur. & b & fac.ign.et iō appellet et reuocet b in cauſa appellationis.qđ eſt not.et eſt caſus.C. de erro.aduo.l.fi.ſecus ſi eſſet conuictus, & cōfeſſus.l.ij.C.quo ap.nō reci. Quærit gl.†an hoc caſu iudex appellatiōis faciat reū iurare.Dicit gl.ꝙ non,ſed pōt taxare, ſi viderit nimis iuratū.tene menti iſtā glo. Item aduerte,ꝙ gl.ſupra quod met.cau.l. ſi cū excep.§.hæc autem actio.intelligit legē iſtam,quando ſecūda ſententia,qua qs condemnatur ad intereſſe æſtimatiōis, ꝓpter iuramentum in litem fuit lata iuxta decem dies a die primæ ſententiæ de exhibendo.qđ puto falſum,quia potuit prima ſententia eſſe iuſta,et ſecūda iniuſta, quia forte ex caſu fuit īpeditus exhibere vt l.ſi cū exc.§.qđ ſi hō.ſ.qđ me.cau.et qđ ibi dixi.fateor tamen quod in hac appellatione non admitterentur probationes,per quas detegatur iniquitas primæ ſententiæ.vt l.ab executore.in prin.ver.ita tamē.ſ.eo.& quod ibi dixi.
4 Vltimo†nota per hunc §.ꝙ licet in cauſa momentaneę poſſeſsionis,nō ſit appellandū:tamen hoc eſt verū,qn̄ iudicatur de ipſa poſſeſsione:ſecus ſi aliquis condēnaretur ad intereſſe ratione poſſeſsionis nō reſtitutæ,ſeu turbatæ.per iſtum tex.Nam cōſtat ꝙ in actione ad exhibendū nō appellatur: quod minus eſt exhibere,quàm reſtituere poſſeſsionē:& tamē à ſentētia,qua cōdemnatur ad intereſſe,appellatur:vt hic. & hoc ſentit Spec.de appel.in §.in quibus.verſi.ſed quid in actione ad exhibendum.

1 ☞ *Syndicus conſtitutus ab vniuerſitate ad litigandum, vſque ad annum, ſi pendente cauſa annus labatur, & alius conſtituatur, an aduerſarius poſsit petere: vt primus confirmetur.*

Subſtituti. Finito officio tutoris ad petitionē eorū cōtra quos litigabat,ex cauſa litē exercere cogetur.h.d.Tex.ibi:ſi vellent cauſam exequi. intellige ſi vellent illi,cōtra quos appellatū eſt:vt ſ.ſummando poſui.Nā dicebāt adultos non ita eſſe legales,vel non ita ſcire veritatē.Dyn. per c hunc §.determinat quæſtionē: c eſt quaſi caſus ſecundū Dy.Ciuitas,vel aliqua vniuerſitas conſtituit ſyndicū ad litigandum 1 vſq; ad annum.†Iſte ſyndicus litigat,& pēdente cauſa finitur officium,& cōſtituitur alius:aduerſarij dicunt ſe potius velle litigare cum antiquo:quia eſt legalior, & ſcit melius veritatem: an audiatur? Et hic dicit ꝙ ſic, per hunc §.ſecus ſi nouus eſſet æque legalis,& qualiter ſciret veritatē:vt ſ.eo.l.negotiorū.§.curator.Ad hoc.C.de ꝓcu.l.fi.& ſ.de ꝓcur.l.ſi actor.& ſ.ex qui.cau.in poſ.ea.l.ij.§.defendi.cū ſi.ſecūdū Dy. Et prædicta vera, ſi quærat̄,an poſsit cogi ad petitionē eius,cum quo litigabat talis ſyndicus,vel officialis:ſed ſi quæratur an poſsit cogi ad petitionem eius,cuius litem agebat. Videtur ꝙ non:& j.de excu.mu.l.legato.& j.de leg.l.Paulus,aliàs incipit,eum qui.qđ intellige ſi rationes reddit,& inſtrumenta reſtituit.aliàs ſecus:vt ſ.l. tutor.& de admi.tut.l.ita autem.§.fin.& C. vt cauſæ poſt pub. aſsit tut.lege prima.

A quibus appellare non licet. *Rubrica.*

LEX I.

d **TRactandum.** A principe,vel à ſenatu,non appellatur d.h.d.

1 ☞ *Renunciare appellationi ante ſententiam,quòd quis poſsit, & quando.*
2 *Simplex aſſertio apud acta,quòd tantum valeat quantum pactum.*
Taciturnitas apud acta,habet vim ſtipulationis.
3 *Renunciare iuri petendi reductionem ad arbitrium boni viri,quis non poſsit.*

1 **Si quis ante ſententiam.** Seipſum ſummat. Nota†ꝙ quis ante ſententiam poteſt appellationi renunciare. Contra.ſ.de iuris & fa.igno.l.cum falſa.Sol.ibi fuit facta profeſsio extra iudiciū: hic in iudicio. Contra hoc oppo.C.de temp.appel.l.fin.in fi. Solu.hic loquitur,quando pars ſimpliciter eſt profeſſa ſe non appellaturā,vel appellationi renunciauit ibi quando inuicē partes fecerunt pactum:& ſic ibi renunciatio nititur conſenſu duorum,hic vnius.& ideo diſtingue:aut in iudicio,aut extra:vt ſupra dixi.Ad quod facit l.j.C.de pact.& quod ibi not.in gloſ.Et 2 ſic not.ſecundum Dyn.†ꝙ tantum valet ſimplex aſſertio apud acta,quantum pactum : vt hic not.& ſ.de acquiren.hæredi.l.is qui.& de cura.bo.dan.l.j. Et taciturnitas apud acta habet vim c ſtipulationis: c vt ſ.de fideiuſ.tu.l.cum oſtendimus.§.fina.†Sed 3 poſſet opponi de eo quod dicimus,quod iuri petendi reduci ad arbitrium boni viri,non poſsit renunciari: vt dixi in l.quidam cum filium.ſ.de verbo.obliga.& de reg.iur.in vj.c.ſcienti.Gul. de Cug.ſoluit in l.ſi vnus.§.illud.ſ.de pact.& dicit, quod ratio eſt:quia iudices eliguntur cum maiori induſtria : vt l.j.ſ.de offi. præfec.præto.vt in aut̄.iuſiurandum quod præſt.ab his.quod non eſt in arbitrio.Oppo.glo.ſ.quo.leg.l.j.§.quod ait.Solu. Ibi ideo,quia id,quod ſequitur,non eſt vltimum,ſ.poſſeſsionis apprehenſio:hic ſic,ſcilicet ſententia,ſecundum glo. Præterea,dicit Dy.cōſenſus qui interuenit ibi,magis accedit repudiationi, quam pacto : & ideo non valet extra iudicium. Item oppo. gl.de l.qui ſuperſtitis.de acquir.hære.& de ſuc.edic.l.j.§.decretalis.& non ſoluit.Dyn.ſoluit eodem modo,quod ibi loquitur in repudiatione extra iudiciū:hic in iudicio. Ad quod facit qđ no.in

¶ Pro concordia.
¶ Aduerte, ſecundū Bar.in l.fi.C.de ſen. & īterlo.om.iudi. ꝙ appellatio nō poteſt tolli ꝑ īferiorē à prīcipe. Cōtrarium tn̄ allegat̄ tenere hic in l.j.§.īterdū. ver. op. de l.fi. Tu dic,opi.affirmatiua, & ſic vltima ꝓcedit in appellatiōe ab īterlocutoria friuola, q̄ etiā ꝓhibet̄ regul'r à lege: vt in l.ij.j.de app.recip.ſecus in appellatiōe à diffinitiua, & nō friuola. ita ſentit Bar.Et,ſi bn̄ videat̄ nō meretur dici contrarius.

P. PAV. P.

a ¶ Interdū.vide Bar. in l.res pupilli.in iij. q.prin.ff.de iuſti.& iure.

b ¶ Non alius ad limita.huius §.vide glo. quā ibi notat Bart. in l.fi.C.eo.

POMATES.

c ¶ Opp.ſecundū glo. Remotio appellationis ītelligit̄ de friuola,nō aūt de iuſta.& vide Puteū in tract. de ſyndica.char.xv. in ver.an ſi ſtatuto. & Alexā.cōſi.cxiij. colū.ij.& ſeq.vol.v.

d ¶ Plene not. De hac clauſula appellatiōe remota, qđ īportet, vide in c.licet in corrigēdis.de offi.ordi. & in c.paſtoralis. & in c.vt debitus.d̄ appel.et per Bal.in l.ij. C.de ap.& in l.fi.C. de ſent.& plene per Io.An.in c.fi.de ap. in vj. Et qđ not.do. Ant.& doc.in c.veniētes de iniu.Ad ꝙ vide q̄ ſcripta ſunt in l.pe.ſ.d̄ aqua plu. arc.& in l.j.ſ.de offi. ꝓfec.ꝓto.& plura vide ꝑ Pau.de Liaza. in d.c.vt debitus.in iiij.col.per d.Anto. ibidē ī iiij.col.cū ſe. poſt glo.& alios ibi. & adde ꝙ clauſula, appellatiōe remota tollit appellationes friuolas tm̄. Fallit ſi cōmittat̄ cardinali,à cuius ſnīa nō appellat̄,ſiue iuſta,ſiue īiuſta:verbum fuit,no. Bal.in l.j.ſ.de off.ꝓf. ꝓto.Pro quo hic videt̄ gloſſ.in ſimili.& adde Bar.in l.oēs populi.ī vl.q.vj.q.princip.ſ.de iuſti.& iure.

e ¶ Non à diffinitiua. Fallit, niſi appellatio cōtineret exꝑſſe iniuſtitiā,ſecundum Bal.in d.l.vlt.ī ver. quid ergo ap.

POMATES.

f ¶ Non porrigit effectū. Vide Alex.cōſ. lxxxiij.co.ij.vol.iij. vbi dicit ēt hoc ꝓcedere,ſi princeps eſſet vſus plenitudine poteſtatis.& vide quæ poſui ad gl.in Cle.j. in ver.cōtra ſe.de re iudi.& vide Scribētes late in c.ſuper eodem.

g ¶ Exceptiōe friuola. Vide Bar.in l.j.§. & parui.ſ.qđ vi aut clā.& vide Cy.in l. ita nobis.C.de adulte.& vide oīno bal. in l.iij.§.ſi is ꝓ quo. ſ.qđ qſq; iur.& vid̄ Imo.hic,& in l.ſeq.

h ¶ Pōt appellari.Nota caſum,in quo pōt appellari à ſnīa arbitri.vide Bal.in l.fi.ī fi.C.de iud.& Imo. ī l.j.in añpe.col.ſ.ſo mat.Et qn̄ eſt arbiter ex forma ſtatuti.

i ¶ Quod dicit̄.Ita tenet gl. vide per doc. in c.ad hæc ſumus. extra de reſcrip.

k ¶ Item oppo. Adde ad hoc notata per Bar.quæ ibi dixi in l.j.ſ.de damno infecto.

no.in d.l.j.C.de pac.& de cura.bo.dan.l.j.

1 ☞ *Cauſa ſi committatur ſimpliciter,appellatione remota, non valet commiſsio tam de iure ciuili quàm canonico: ſecus ſi remoueretur diffinitiua.*
2 *Iudex quòd non poſsit committere cauſam appellatione remota,ab interlocutoria:quia intelligitur de friuola.*
3 *Rex vel dominus,qui non recognoſcit ſuperiorem,quando committat cauſam appellatione remota.*
4 *Tertius non impeditur appellare pro ſuo intereſſe.licet Imperator in reſcripto remoueat appellationem.*
5 *Clauſula appoſita in reſcripto, nulla exceptione obſtante, intelligitur de friuola.*
6 *Delegatus,cui eſt commiſſa cauſa appellatione remota:poteſt ante litem conteſtatam recuſari.*
7 *Caſus,in quibus à iudicibus non poteſt appellari.*
8 *Quod ab arbitris electis ex præcepto ſtatuti, poteſt appellari.*

a **Interdum** a **Imperator.** Imperator pōt delegare cām appellatione remota,non alius b.h.d. Op.ſecūdū c gl. c†qa talis remotio appellationis nō impedit niſi appellationē friuolā:vt extra,de app.c.paſtoralis.in princ.& c.vt debitus. d & ibi plene no. d per gl.So.Dicit gl.aliud ſecundū leges,vt hic:aliud ſecundū canones,vt ibi.Et aſsignat gl.rationē, & rationem rationis:quæ rationes nō cōcludunt: quia etiā ſecundū leges pōt appellari ante ſententiam in multis caſibus:vt dicemus j. de appel.reci.l.ij.Dico ergo ꝙ idem eſt de iure ciuili,& de iure Cano. Nam lex ꝓhibet ne appellatio indiſtincte remoueatur à delegato:vt l.fin.C.de ſen. ergo ſimpliciter remouetur,nihil valet:vt l.non dubiū. C.de legi. Et ita tenuerunt quidā antiqui in glo.in l.fi.C.de ſent.licet Io.cōtradixerit:& licet d.l.vl.loquat̄ in alijs iudicibus, tamē idē credendū eſt principē ſeruare in ſe:vt l.digna vox.C.de legib.ſi igitur committatur cauſa appellatione remota ſimpliciter,nō valet,nec ſecundum leges,nec ſecundū canones.Sed ſi expreſſe remoueretur appellatio à diffinitiua,tunc valeret, & ſecundū leges,& ſecundū canones, vt hic. Opp.de l.fi.C.de ſen. vbi innuit ꝙ alius iudex poſsit etiam delegare appella 2 tione remota.Sol.ibi dicit,†ꝙ alius iudex pōt remouere appellationē ab interlocu e toria,non à diffinitiua: e vt hic,quod intellige de appellatione friuola. Nam ſi legitime appellaret̄ ab īterlocutoria:tūc nō poſſet ꝑ iudicē inferiorē remoueri:qa per hoc preiudicaret iuriſdictioni maioris,ad quē deueniretur ſaltē in ſecūda appellatione: ergo nō licet:ar.l.pe.de aqua plu.arcē.Pro hoc extra de iureiu.c.veniētes.Sed ſi eſſet 3 aliquis Rex,vel dn̄s, † qui in tēporalibus ſuperiorē non recognoſceret,tunc putarē in eo idem quod in Principe: quia eſt ea 4 dem ratio. Quæro, †Imperator remouit appellationē in reſcripto: an tertius veniens pro ſuo intereſſe audiatur appellās ſecūdum l.à ſentētia.ſ.eo. Reſpon.audiet̄. f Nam reſcriptū non porrigit effectū f ſuum vltra perſonas in reſcripto contentas:vt ſ. de conſtit.Princi.l.j.in fi.& eſt expreſſum extra de offi.deleg.c.ex parte. Quæro, 5 †quid ſi Princeps dixit in reſcripto, nulla exceptione obſtante? Rn̄d.vt dixi de appellatione,ꝙ intelligitur remota exceptio g ne friuola: g & eſt expreſſum extra, de offic.deleg.c.ex parte tua. Quærit gloſſ.
6 †nunquid qn̄ cauſa cōmittitur,appellatione remota,iudex poterit recuſari ante litis cōteſtationē. Glo.hic dicit, ꝙ poterit recuſari,contrariū no.in l.fi.C.de ſen.Sed hæc vera. Nam ad remotionē vnius iuris, nō ſequit̄ remotio alterius:vt ſ.de ſerui vrba. prædi.l.ſi domus.Nec obſt.extra eo.c.ſuper eo.quod gl.allegat : quia ibi intelligit̄ remota recuſatio friuola. Vltimo gloſ. 7 †dicit,ꝙ hic ponunt̄ caſus quatuor,in quibus non pōt a iudicibus appellari ratione iuriſdictionis. Addit gl.in præfecto prætorio,& in arbitro:ſed de arbitro dicit, vt 8 dixi in l.nemo pōt.ſ.de leg.j.Et eſt†aduertendum:quia ab arbitris,qui eliguntur ex h præcepto legis,pōt appellari. h C.de iudi. l.fi.in fi.quod nota pro ſtatutis terrarū Italiæ:quę compellunt partes ad electionem arbitrorum.

LEX II.

QVæſitum. A delegato ad reprobandū arbitros pōt appellari:poteſt etiam ex officio delegatiōis,quod factū eſt per eos corrigi.h.d.Text. quærit,& nō ſoluit.Sed reſpōdet̄ per l.arbitros.ſ.qui ſatiſ.cog. Opp.de l.j.C.de arbi.Sol.hic loquit̄ in delegato. Quęro,dicit̄ hic,quāuis qdā putāt.an illi bn̄ putauerint.glo.tenet ꝙ nō: quia poſtquā eſt lata ſentētia,nō pōt mutari, niſi appellationis remedio:vt l.j.C.ſent.reſcin.non poſ.Sed puto ꝙ bene putauerint. Nam iſta eſt ſentētia interlocutoria:ergo pōt reuocari : vt l.quod iuſsit.ſ.de re iudi.& ſic poterit delegans reuocare ſententiā delegati ſui:ſicut poſſet totā iuriſdictionē reuocare : vt ſ.de iudi.l.iudicium ſoluitur.Et hoc nō intellexit Bald.l.arbitros.ſ. qui ſatiſd.cog.quod ibi ſuccurritur per officium iudicis,nō per modum appellationis:ſed,vt dixi,vtraq; via locum habet.Et ſi dicis,quomodo appellatur ab interlocutoria? Reſpon.vt dicā j.de appel.reci.l.ij.

Quis,& a quo appelletur. *Rubrica.*

LEX I.

i **QVod dicitur.** i A iudice appellatur ad eum,qui eū dedit vel ſucceſſorē ſuum.h.d. Iſtud principium intelligitur ſiue loquamur in eo,qui dedit iudicem delegatum, ſiue in eo, qui dedit iudicem ordinarium. ¶ Oppo.j.proxi.§.ſolue vt ibi dicam.

1 ☞ *A ſubdelegato cùm appellatur,an appellatur ad ſubdelegantem, vel ordinarium? & qualiter intelligatur quis ſit vicarius, & quis delegatus.*

1 **Abeo.** A ſubdelegato†nō appellat̄ ad ꝓximū delegātē, ſed ad ordinariū.h.d.ſecundū lec glo.Vel aliter, A vicario nō appellat̄ ad illū,q dedit eū vicariū,ſed ad ſupiorē ipſius dātis.h.d. Opp.ſ.ꝓxi.§. Sol.ſcd̄m Ioā.ſ.delegauit ordinarius.Vn̄ ab eius delegato ad ipſum appellat̄:hic delegauit delegatus.Sed cōtra hoc op.qa delegatus nō pōt ſubdelegare:vt C. de iud.l.à iudice.So.ibi loquit̄ ī delegato ad vnā cām,q eā ſubdelegare non poteſt:hic vero in delegato ad vniuerſitatē cauſarum.Ita tenet gloſ.hic,& ſ.de offic.procon.in l.legatus.& C. de iudi.l.à iudice.quod etiā tenēt Canoniſtæ.Alij dicunt ꝙ etiā hic poteſt loqui de delegato ad vnam cauſam,ad inſtar procuratoris:vt C.de procurat.l.neque,quod ſtare poteſt ſecundum glo.Sed docto.Moder.in d.l.à iudice.dicunt contra,quod nec etiam poſt litem conteſt.poteſt ſubdelegare. Non enim efficit̄ dominus litis per lit.conteſt.quod apparet : quia poteſt remoueri ab adminiſtratione:vt l.iudicium ſoluitur.ſ.de iudic. Hoc tenet gl.Ber.extra,de re iud.c.cū Bertholdus.de app.c.cū cām. k Io.And.de ꝓcu.c.j.lib.vj.qđ forte eſt verius. Item oppo. k ꝙ debet appellari ad ipſum delegatū ſubdelegantē : vt C.qui pro ſua iuriſ.l.j.prout eſt ibi in litera,ad eos:quę litera eſt cōmunis. Sol.ibi in delegato à principe:hic ab alio ordinario. Decretiſtæ tn̄ circa hoc extra,de offi.deleg.c.ſuper quæſtionū.ver.porro.diſtiguūt:aut delegatus cōmiſit in totū vices ſuas,aut ſibi reſerua

uit aliquid:vt ī primo casu non possit appellari ad eum,in secūdo sic. Sed illa loq̄tur in foro eorū:hic in foro nostro. Hoc vult sentire glo.š.ti.ij.l.Imperatores.ij.responso. Alij,vt Old.videntur ꝙ hæc sit q̄dam diuinatio,cū hic nulla fiat mentio de delegato subdelegāte.et ideo dicit ipse, aut iudex mādat alicui causam cognoscendā,& tūc ipse delegans appellat̃. Aut mādat iurisdictionem,et tunc ille appellatur a delegato,qui appellaretur ab ipso delegante:vt hic. Dicit enim tex.mandauit iuridisctionē,& c.et ibi mādata ē iurisdictio Et etiā assignat gl.rōnē,quia quādo mādat iurisdictionē,nō videt̃ sibi iurisdictionē reseruare. Nec ob.š.de offi. p̄si.l. legatus.quia ibi volebat desinere habere iurisdictionē per modū illicitum,hic p̄ modū licitū.qđ non placet gl.& bene,quia secūdū hoc cōmittēdo cām quālibet,quę posset cōtingere in curia sua, abdicaret a se omnē iurisdictionē.qđ fieri nō pōt:vt d.l. legatus. Alij:vt Pla.dicunt,ꝙ pōt appellari ad delegantem proximū,et etiā ad superiorem,vt hic.quod non placet,vt l.Imperator.š.ti.ij.et l.j.§.si quis in appellatione. Alij Moderni dicūt.[a] ꝙ hic non loq̄tur in delegato,sed in vicario,seu vicē gerente alicuius iudicis ordinarij,& hoc p̄batur per c. Romana.extra,de appel.lib. vj.et de cōsue.c.ij.eo.lib. Et ita refert Cy. in l.a iudice.C.de iud.quæ opinio placet, quia pro hoc est casus C. de appella. leg. præcepimus.in princi.ibi,vel vicarijs &c. Quod.patet,quia ibi vicarij sunt ordinarij,et eandem iurisdictionem,et idem auditorium[b] tenent, quod tenent hi,quorū vicarij sunt,vt C.de off.eius q̄ vi.al.ge. l.j.et ij. Op.ꝙ quādo appellatur a delegato,non appellatur ad ipsum delegantem. sed ad alium,vt C.de appel.l.præcipim9, §.huic. Sol.dicit gl.fallit ibi. Tu dic ꝙ ibi non fallit,nam appellatur ad principē delegantem,sed cognoscit alius iudex,q̄ est ī curia Prīcipis,secūdū distinctionē legis cōtrariæ. Nec enim ibi dicit̃ ad quē appellat̃:sed q̄s cognoscat d̄ appellatiōe q̄ fit ad Principē:erāt enim in curia Principis diuersa auditoria deputata super appellationibus. Item op.ad idē.C. de ap.l.eo casu. So.†Dicit gl.fallit ibi.quod verum puto. Ad quē ergo debeat appellari? Dic plenius quā gl.hic. Aut appellatur ab ordinario.et dic,vt dixi in l.ij.et l.prima.§. si q̄s in appellatione.š.de ap. Aut appellatur a delegato,et tūc appellatur ad ipsū delegātē:vt hac l.in prin. Fallit C.de app.l.eo casu. Aut appellatur a subdelegato, et tunc aut a subdelegato Principis,aut a subdelegato ordinarij. Prīo casu:appellat̃ ad subdelegantē:vt C.qui p̄ sua iuri.l.prima. Secūdū Canonistas distīguit̃ aut sibi reseruauit aliqd̄ d̄ iurisdictiōe: aut nō, aut a subdelegato ordinarij:et tūc appellat̃ ad ip̄m ordinariū omisso subdelegāte medio: vt hoc §.secūdū lecturā gl. Aut appellat̃ a vicario,et tūc nō appellatur ad illum,q̄ eū fecit vicariū:sed ad superiorē:vt[c] hic secūdū alias lec.vt l.præcipimus.C.de app. Sed q̄ro[d] qūo cognoscā,vtrū sit vicarius,vel d̄legatus? Respondeo, vicariū intelligo eum, qui gerit vices ordinarij[e] in eodē loco, & eodem tribunali,quo cōsueuit ipse ordinarius:& tunc vere dicit̃ idem auditoriū. Ratio:quia de vno nō appellat̃ ad alium. Sed quādo cōmitteret alicui vniuersitatē causarū exercendarū in alio loco: vt puta in aliquo castro[f] sui territorij:licet diceret: facimus vos nostrū vicarium,non diceret̃ vicarius:sed delegatus:nec appellaret̃ ad superiorem,sed ad ipsum,qui eum vicariū fecit. Quod apparet: quia non est idē auditorium vtriusq;. Ita colligitur ex dictis Innocen.extra de officio ordinario.c.Romana.in vj.

Quando appellandum sit. Rub.

LEX I.

SI quidem. Pōt appellari, cum Principi rescribitur, & secūdum eius rescriptū sententiatur.h.d. Opp. š.de appel.l.j.Solue vt ibi plene dixi.

Si quis tutor. Si onus est munus publicum authoritate,sed vtilitate priuatū,debet excusari,non autem appellari.Si vero publicū vtroq; modo debet appellari. h.d. Et pōt esse ratio:quia q̄n est munus publicum authoritate,& vtilitate,vertit̃ maius periculum:& ideo,vt citius finiat̃,statim voluit lex ꝙ appellaret̃:vt C.vt intra certum tp̄s quæstio crimi.termine.l.j.& ij. Opp.de l cum in vna.§.tutor. š.de appella.Sol.illam intellige secundum istam.Op.dicit̃ hic, ꝙ debet appellari,quando est munus publicum authoritate & vtilitate.contra.de l.si constat.š.de appella.Sol.Intellige, quādo nominatio valet:vt hic.secus si non valet:vt d.l.si constat.& l.si ad scribatum.C.de app. Quæro, intra quantum tempus debet appellari? Et dicunt quidam,ꝙ intra duos menses.quod non est verum:imo intra biduum,vel triduum: vt statim videbitis infra,eadem l.§.quod in sententijs. Quæro, quid si aliquis vocetur ad aliquod officium ab aliquo collegio? Respondeo,aut ille vocatus non erat de collegio:& non habet necesse appellare,nec se excusare: quia ei imperari non potest.C. qui pro sua iurisdictione.l.j. Aut erat de collegio: & tunc aut erat collegium ecclesiasticum:& tunc illud videtur officium publicum authoritate,& vtilitate,vt l.j.§.publicum.š.de iusti.& iure. ideo debet appellari:vt hic,& extra de his quæ fiunt a maiore parte capituli.c.j.& ibi.per Inno. Aut erat collegium seculare: & tunc idem quod in tutoribus:argu.š.de pactis.l.tutoris.& l. item magistri.& š.quod cuiusque vniuersi.l.prima.in fi.vbi habetur loco priuatorum.

1 ☞*Ab actibus extraiudicialibus quod appelletur:remissiue.*

2 *A nominatione, qua mediante quis vocatur ad aliquod munus, quando possit appellari.*

3 *A decreto ordinis puta Priorum,quando quis possit appellare.*

4 *Canonicus factus episcopus,quod possit iudicare de his,quæ fecit cum alijs,quando erat in capitulo.& remissiue.*

Solent. A decreto electionis,non à nominatione appellatur,& ab ordine appellatur ad præsidem: licet
1 ipse eum nominauerit,vel de collegio fuerit.h.d. Nota†ꝙ ab actibus extraiudicialibus appellatur. De quo dicā j.tit.j.l.fina. hic solum examinabo materiam præsentis §. Opp.ꝙ appellatur à nominatione:vt C.de appella.l.si ad scribatum.& C.de decurio.l.nominationum. Dicit gl.ibi ponitur nominatio pro
2 electione. Tu dic,†quædam est nominatio,quæ nullum ius tribuit nominato,nec contra eum,sicut si quilibet extraneus diceret in consilio,talis esset bonus rector, vel per literas scriberet: tunc a tali nominatione non appellatur:vt hic. Quædam est nominatio quæ tribuit ius,licet non perfectum, quia forte debet confirma

a ¶Moderni dicunt. Adde ad hoc not.p̄ Bar.in l.j.§.hi qui.š. de legatis iij.Bal. in l.aliquando.š.de officio proconsul.

b ¶Et idē auditoriū. Nota ꝙ idem est tribunal vicarij,et eius cuius est vicarius,licet in cōtrariū facere videatur quod nota.Bar.in l.a proconsulibus per illū textum.C.de appel. Et ista faciunt ad no.q. Nam hic habetur ꝙ appellatur a delegato ad delegantem. Pone ꝙ episcopus d̄legauit causam vni canonico qui tulit sēntiam,a qua est appellatum ad vicariū an valeat appellatio? ponit Archi.in c.ij.de consue.in vj. & dicit ꝙ sic:quia episcopi et vicarij est idem tribunal.et ibi & in c.Romana. hic alleg.facit dubium: & quia ista duo æquiparantur appellatio a iudice,& iudicis recusatio vt suspecti.d̄ app.c.super eo. Sed si delegatus episcopi recusat̃ vt suspectus, debet causa corā ep̄o agitari,& non corā vicario:vt in c.si cōtra vnū.de offi.dele. ī vj.Si hoc est ī vno: ergo idem in alio. Nec obstat ratio Archi.quia licet sit idē tribunal,non tamen est in cā delata:quia in ea maior est vicario delegatus: vnde ad vicarium vt ad maiorē nō potest appellari.Quod no.p̄petuo,& cogita. Itē facit ad q̄onem, notarius deputatus est ad scribendum oēs sentētias ep̄i, episcopus cōmittit vnam cām vicario suo, vtrū notarius ille teneat̃ scribere sn̄iam istā sine salario? Bal. ī l.fi.C. vbi et apud quem.tenet ꝙ non. Item ad hoc vide gl. no.et ibi Dom.in c. j.de capel.mo.in vj.

c ¶Ad superiorē. Et hoc est verum, etiā si esset cōtraria consuetudo:vt in ca.nō putamus.de consue. in vj.et alle.ad Bar. in d.l.pręcipimus.nisi ipse vicarius esset alicuius officialis vicarius,vel nisi esset d̄legatus ad specialem causam,secūdū Ioā. And.in d.c.nō putamus, quia hoc casu ad eū,cuius eēt vicarius,eēt appellādū.c. cū dilecti filij. de appella.vbi de hac materia et ibi vide ad intellectum huius legis. Sed pone quod quis ē vicarius ordinarius, & delegatus eiusdem,qūo ab eius sententia appellabitur.& ad quē? vide Io.Andr.in additio. Specu.in tit. de offi. vic.in addi.quæ incipit, vidi dubitari. Cum quo transeunt Mod.in l.ij.in prin. de verb.oblig.

POMATES.

d ¶Sed quæro. Vide glo.in Cle.& si principalis.de rescrip.& ibi per oēs. vide gl. in contrarium. in c. statutum.§. insuper. de rescri.lib. vj.vbi dicit ꝙ delegatus ad vniuersitatem causarum,dicitur ordinarius.vide ibi.consului Rauennæ proximis diebus. vide c. quoniā in plerisque. de offi.ord.vbi videtur casus cōtra istos ibi nō erat vicarius gn̄alis, & tn̄ habet ordinariā p̄tātē.& ibi allegaui gl.ergo.

POMATES.

e ¶Vices ordinarij. Vide Aret.consilio cxxxj.col.j.& Alexan.cclxxxij.col.ij. volu.ij.vbi sequitur hoc quod dicit Bar. hic q̄n constitueret̃ in castro.

f ¶Aliquo castro. Ad de quæ notat Bal.in l.penul.š.de appel.

confirmari a superiore:& tunc debeat ab ista appellari:vt l.si ad scribatum. & l.nominationum.cōiuncta lege, si quos.C.de decurioni. Facit extra, de electione.c.cū dilectus. & quod ibi no.per innocentiū, Quædam est nominatio,quæ tribuit p̄fectū ius,sine superioris decreto:vt decretum decurionum super eligendo syndico:vel actore:& tunc ab illo debet appellari:vt hic. An autem sufficiat decretū decurionum:dixi in l.actor.š.rem ratam haberi.
3 Quæro,an[a] a decreto†ordinis, puta Priorum,possit appellari ad rectorem ciuitatis? Respon.de iure cōmuni nō. Ratio est:quia defensor ciuitatis non habet merum,vel mistum imperium:per ea quæ notan.in l.ea quæ.§.magistratib9.j.ad munici.& in aut̃.de defenso.ciuita.§.iusiurandum. Sed cā appellationis est misti imperij.vt C.de iudi.aut̃.ad hæc. Quod etiam apparet:quia expeditur officio iudicis nobili:vt dixi š.de appellationibus.l.j.in prī. & quia non transit in delegatum:vt š.tit. primo.l.prima.& ideo appellatur ad præsidem prouinciæ:vt hic. Sed in ciuitatib9, quæ habent merum,& mistum imperiū, est aduertendū,aut eorū rectores eligunt̃ ab ipso ordine:& tunc cum ordo sit superior non poterit appellari ad rectorem,cū sit inferior vt š.de appel.l.j.§.si quis in appellatione.& ibi dixi. Sed si ordo nō eligeret Rectorem:sed forte poneretur in ciuitate ab aliquo Rege, Prīcipe,vel maiore ciuitatis:tunc ad ipsum rectorem appellaretur:habet enim ius præsidis:[b] argu. huius §.& quod no.C.de sentē.ex breui. reci.l.ij.& eodem modo dico,de his qui eliguntur ab aliquo collegio:quia non appellatur ad superiorem collegij. Si vero habet merum & mistum imperium,tunc posset iudicare.tutius tamen fieret si delegauerit:vt l.prætor.š.de iurisdictiōe oīm iudicum.sed cum causa appellationis delegari non possit,vt dixi,cognoscit ipse: vt hic:& melius faciet si iudicabit de consilio alterius,arg.dictæ l. prætor. Itē facit
4 †quod canonicus factus episcopus possit iudicare de his quæ fecit cum alijs,quādo erat in capitulo.de quo per Ber.extra.de iureiu.c.sicut nr̄is.& p̄ Inn.de of.ord.irrefragabili.& de cōces.præb.c. postulastis.

1 ☞*Id quod fieri non debet,si fiat factum tenet.*

2 *Sententia pōt fieri sub conditione,quæ cohæret negotio.*

3 *Sententia quando est lata sub conditione,an tempus currat à die existentis conditionis,an à die latæ sententiæ.*

4 *Tempus petendæ restitutionis,quando aliquis contrahit sub conditione,& sententia lata est sub conditione,an currat à die latæ sententiæ,vel existentis conditionis.*

Biduum.[c] Tempus appellationis interponendæ,currit a tēpore sn̄iæ latæ[d]: etiā si sn̄ia fuerit conditionalis.hoc dicit. No.quod dixi in sum-
1 mario.†No.ꝙ illud,quod fieri nō debet, factum tamen tenet,[e] quod apparet:quia debet appellari. Oppo.de l.relegatorū.§. ad tempus.š.de interdi.& releg. Solutio. Illa concordat. Op.de l.qui testamento.š. de excusa.tuto.in prin.& l.j.in princi.š.de feri. Gl.non soluit:sed dic,vt soluam j.proximo contrario. Op.de l.non dubium.C. de legi. Quidā soluunt,ꝙ hoc de consuetudine tenet Pet.soluit al̃r. Teneatis sol. Dy.quæ ponitur in factum legitimæ.extra.de reg.iur.lib.vj.ꝙ quæ non debēt fieri facta tamen tenent quando lex vltra p̄cedit. Op.de l.cum iudex.C.de senten.&
2 š.de re iudic.l.a diuo Pio.§.ij.Sol.†Quædam est conditio penitus remota,vt si nauis ex Asia venerit, & sic est extrinseca: & sub illa sn̄ia ferri nō debet. Sed si est cōditio cohærens negotio.vt si est probatū vel ꝙ capiantur immobilia,si non reperiātur mobilia,& sic intrinseca:& tūc potest ferri sub conditione.[f] Venio†ad prin.ma-
3 gnæ glo dicitur hic,ꝙ currit tempus a die latæ sn̄iæ.contra,id,quod non est,nō potest tolli:vt l.nā & si sub conditione.ver. post defectum.š.de iniust.rup.test.& l.decem š.de verb.ob. Glo.soluit duobus modis,& vna videtur contrariari alteri,& vna est,ꝙ valet sententia:vt pura:sed cōditio vitiatur. Sed nescio quid istud sit dicere:cum actus legitimi,qui conditionē nō recipiunt,si opponitur conditio in eis,vitiatur actus,non conditio,vt l.actus.j.de reg.iur.& c.actus.extra, de regu.iu.lib.vj. Non obstat §.impossibilis.de hære.insti. quia ibi impossibilitas vitiat̃. Solut.aliter Dy.ꝙ hic non pendet sententia,sed eius effectus,vt in acceptilatione:vt š.de do. inter virum & vxo.l.cum hic status.§.siue autem. Sed ista non videtur vera:quia ibi secundum verba,nō est conditionalis,sed secundum effectum,sed hic secundū verba,& secundū effectum est cōditionalis. Soluit gl.aliter,ꝙ tenet conditio, ꝙ non possit agi actione iudicati,potest tamē & debet ante appellari. Dic tu,ꝙ q̄dam sunt quæ non sunt re,nec spe: & ista non possunt tolli:sed illud ꝙ est spe,licet nō re,bene pōt tolli,vt l.Semproni9 Attalus.š.de vsufru.leg. Vnde ista sententia,quæ est ī spe,bene pōt tolli. Modo si debes mihi aliquid sub conditione,obligatus es spe, non re:nunquid tollere possim spē? Certe sic,quia & donari pōt:vt l.spem. C.de do. Sed prædictis multum obstat l.pen. §.primo.š. de excu.tu.vbi datus est tutor sub conditione,a qud tēpore incipit currere tempus excusationis. Et dicit,ꝙ a tēpore conditionis existentis,non creationis,vt l.non tantum.§.sed si sub conditiōe š.de bonorum pos.contra tab.non video, quod aliter posset dici,nisi ꝙ sic sit specialiter propter authoritatem rei iudicatę.& hoc videtur velle hic iurisconsultus. Quę-
4 ro,†quid[g] in restitutione in integrum:pone contraxi sub conditione,sn̄ia est lata sub conditione:an currat tempus ad petendum beneficiū restitutiōis in integrum a tempore existentis conditionis, vel a tempore latæ sententiæ,vel celebrati cōtractus. Cogitabitis.

1 Quod in sententiis. ☞*De dictione altera.* Tempus appellatiōis interponendæ,est informe,a quocunque actu interponatur.h.d. No.ꝙ dictio altera[h]†est distributiua duorum tantum: con

a ¶Quæro an a decreto priorum possit appellari ad rectorem ciuitatis? Adde quæ no.bar.in l.vbi absunt.š.de tuto.& curato.da.ab his.& hic late per Moder.Et an appellatio sit meri vel misti imperij. Vide per moder.hic.& gl.no.in l.j.C.de pœ.iudi.Et adde Bal.in l.eos C.de appel.dicit tn̄ Bal.in l. si vt proponis la j.in fin.C.quomodo & q̄n iudex in. pe.q.ꝙ cassatio sentētiæ non est misti imperij,quando cassat̃ per viā nullitatis:et sic a quocunq; pōt delegari secundū eū & dicit ibi Bal.in l. cum post. C.de appellationibus.ꝙ q̄a appellatio est misti imperij:ideo nō pōt delegari nisi in casu huius legis. Adde q̄ habes in l.imperiū. xxij.qō.š.de iurisdi. om.iudi.

b ¶Ius præsidis.Et sic vult hic Bar. ꝙ ille, qui est vicarius ecclesiæ in aliqua terra,habet ius superioris. Pro hoc ꝙ not. Bar.in l.hostes.ī iiij. col.š.de captiuis.

POMATES.

c ¶Biduum.De tempore dato ad appellandum,quando currat, &c. vide plene Feli.in cap.quod ad consultationē. colū. xiij.in fi.& seq.vsq; ad finem.de re iudi.

P. PAV.P.

d ¶Sententiæ latæ.vide late Alex.in rub. de re iudica.& ī tra. quæ dicatur sn̄ia diffinitiua.col.vlti.

e ¶Tamē tenet. Quę fieri non debent: facta tamē valent.verum est si lex vltra confirmet: al's secus l.non dubium.et ibi Bar.& etiam Bal.in vij.colū. C. de legi. Idem Innocen.in c. quod ad consultationem.de re iu. limita vt per Bald.in l.si p̄dium.in ij.col.ī ver. sed pone celebratur. C.de ædi.acti.

f ¶Sub conditione. An sententia lata sub cōditiōe teneat, vide de hoc in d.l.cū iudex. & in l.cū eorum C.de senten.& in l.conditionalis. š. de admini.tu.& in l. a diuo.§.in vendi.š. de re iudic. An autē valeat sn̄ia lata, si actor probauerit, est dubium.vide bart.ī l.admonendi.š.de iureiur.& per eū in d. l.cum iudex.& in l. prolatā.C.de sen.& per Bar.in l.ait prętor.§.si iudex.š.de re iudica. & plene habetur per Spe.in ti. de senten.prolata.§. species. versi.quid si iudex.& ibidē p̄ Io. And.in addi.q̄ incipit, habeo quæstionem solennem disputatam &c.& in eodem titulo.§. iusta. versi.ecce iudex. Et tetigit dominus Antonius in c.venerabilis.de excep. vide Cy.& Bal.in l.non dubium.C.de legit. & Bal.in addi.Spe. in titu.de senten.prola.in ij.colum.& Bar.& Bal.& Sali.in d.l.cum iudex. Bar.& Ang.in l.a diuo Pio.§.in vendi.Bar.& Ang.hic.& vide Spe.in tit. de execu.senten.§.iuxta.versi.sed etiam.& in §.species.ver.quid si iudex.& Ange.in l.iudex.š.de re iudicata.quorum tamen dicta limita primo esse vera nisi sententia esset lata sub conditione falsa:quia tunc indistincte est nulla vt voluit Ang.in l. qui Romæ.§.duo fratres.de verborū obligatiōi.per text. in l.qui testamento. š.de excu.tuto. vbi est gl.expresse. Pro hoc secundo limita, nisi sententia esset lata sub conditione īpossibili: quia tunc est ip̄o iure nulla:vt in l.fina.j.quæ sentē. sine appel.& firmat hoc Imol.in l. j. š.de cōdi.insti.licet Bal. & Roma.contrariū teneant in l.impossibilis.š.de ver.obl. & forte non bene. Tertio limita, nisi essemus in sententia decreti trahentis secum executionē q̄a tunc conditio vitiabit sententiā:vt no. Bal. per illum textū in l.mutuo.§. si sub conditione.š. de tutelis. Item sententia interlocutoria lata sub cōditione,tenet vt notat gl.& Bar. in d.l.a diuo Pio.§. in vendi.vbi etiam dicunt, quod valet lata sub conditione de præterito,vel de futuro.& vide doc. & ibi Alexan. circa medium.in d.§.ī vēditione.

ADDE, an valeat sententia lata sub cōditione, Pau.de cas. consilio xv.& bald. cōsi.ccclxxv. tertio libro.

g ¶Quæro quid. Vide ad hoc quod not. Barto.in lege si cui. in fine principij. de legatis prīo.& Bar. in l.ab hostibus. §. sed quod simpliciter š.de quibus cau.maiores.Et vide quod notat Bal.in l.si prædium.in secunda columna.in prin.ī ver. sed pone.de ædili.actio.vide quod not. Bald.in lege Caius. supra de excusationibus tutorum.per illum tex.

POMATES.

h ¶Nota quod dictio Altera.De hoc qđ dictio altera, p̄prie tantum in duobus verificetur:vide Panormitanū.concordan.per Alexand.in lege cum ex filio.§. finali supra de vulgari & pupillari qđ infert ad quæstionē de qua domi. Alex.

in loco supra allegato.

a ¶ Die feriato. Pro hoc,quia est actus extraiudicialis:vt no.Barto.in l.si expressim.s̃.de appella.

b ¶ Vltimo no.ꝙ non tenetur quærere eum in domo,vide do.Pet.in c. pastoralis.§.præterea.de offi.ordi.Bal.in c.suggestum.de appel.Imo.in c.calumniam.de pœ.et in c. plerunque.de rescri, & ibi dixi. Andre, Barbat.

¶ Tamẽ cõsulo.Adde Bar.in l.j.§.fi. in versi.quæro cui delegatur. s̃. de appel. adde Bar.in l.de pupillo.§.si quis ipsi p̃tori.maxime in xvj. q.s̃.de ope.no.nũ.& isto casu põt offerri tabellioni supplicatio,secũdũ Bald. in auth.quæ supplicatio. de preci.Imper. offer.Et vide Bart. & glo.in auth.item. de temp.appel.

d ¶ Requirere iudicẽ. De modo formandi appellationẽ,quãdo iudex nõ reperitur, vide quæ dixi in d. l.de pupillo.§.si quis ipsi.in xvj.q.et corã quo posſit appellari si iudex a quo,est absens,et vide Bald. in leg.apertissimi. in j. col.C.de iud.et qđ ibi dixi.

e ¶ Eũ peruenit.No. an sufficiat ꝙ citatio & notificatio sentẽtiæ fiat ad domũ,vt currat tempus appellanti.no.etiam Bal. in leg.j.C.ex quibus cau.ma.et i l.ab eo.i iij.co. quomodo & quãdo iud.& qđ ibi Bar . et quod notat Bald.in l.si is apud quẽ.C.de libe.cau.et p Moder.in l.ex cõsensu.§. eũ qui.s̃.de ap.i iij.char.& Bal. in auth.hodie.in j.colũ.C.de appel. & in l.j.C.de temp.app.

f ¶ Dic quod quãdoque.Adde Bar.in l. fi.s̃.de in integ.resti. et in l.iij.§.si procu. s̃.si quis ius di.nõ obtẽ.dicit tamẽ Inno. no.in c.j.in fi.vt lit. nõ conte.ꝙ licet do minus posſit appellare,poterit solum i tra dies a die latæ sẽtentiæ,non a die sciẽtiæ,ex quo causa p tractata est p procuratorẽ.et p istũ tex. et iij.qõ.vj.§.biduũ. §.si aduersus.Nec obstat l.qũo et quando iud.s̃.alle.s. l.ab eo. quia ibi causa fuit p tractata cũ domino. vnde dicit, tũc si cõtra cõtumacẽ p̃sum ptũ dominum,et nõ verũ fertur sentẽtia, nõ transit in rem iudi.nisi post decẽ dies a die scientiæ in quo sciuit sententiã cõtra se latã.quod tene mẽti:qa ibi oẽs doct.sequuntur. qđ in casibus,in qbus cõfessus nõ auditur appellãs? An si cõfessus sit procurator præiudicabit dño. quo ad appellationẽ?do. Ant.dicit ꝙ nõ in d.c.j.qđ videtur ibi sequi do.Io. et dixi post Bar.in l.certũ.§.sed an ipsos.s̃.de cõfes.Et vide tex.no.in l.neq3. et ibi Bar.s̃.de fideic.lib.et Bal.in d.l.ab eo.in co.ij.C.qũo et quãdo iud.dãdo intellectũ ad hũc fi.§.quærit.si procurator amisit cãm,et sciẽter nõ appellauit,an dñs reuertens et hoc intelligẽs post decẽ dies posſit appellare? vide ibi no.et per eũ in auth.hodie.C.de ap.vbi tenet cõtra Bar.et seqtur gl.hic.

tra.C.de furt.l.ancillæ.Sol.Dicit glos.ibi quod illud est notandũ quasi dicat impropriè ibi ponitur,cũ regula sit contra. Tu dic,ꝙ ibi dicitur de duobus tantũ,s.cũ altera sit pœnalis,altera persecutoria.Nam licet p̃secutoriæ sint duæ,tamẽ ambæ ab vna parte,& pro vna ponuntur.Opp.C. de tempo.appel.l.j.Gl.non soluit,dic ꝙ ibi loquitur de tẽpore appellationis exercendæ.Quæro,vtrũ vniformiter interponatur appellatio,hoc est,semp in scriptis, vel semper sine scriptis? Gl. dicit,& bene, ꝙ non.dicam infra ti.j.l.ij.

1 *Tempus appellandi ꝙ currat:licet ex defectu contingente in personam litigatoris,iudex adiri non posſit:sed restituitur.*

2 *Appellari ꝙ posſit die feriato.*

3 *Tempus appellandi quod currat de momento ad momentum.*

4 *Tempus appellationis,quod non currat, quando per iudicem stat.*

Consilium ꝙ quando stat per iudicem,ꝙ appellans protestetur,et appellet coram honestis personis.

5 *Iudex est requirendus in loco publico,& in eo loco ubi cõsueuit ius reddere.*

Dies. Tempus appellationis interponẽdæ est vtile quo ad initium, cõtinuũ quo ad processum.h.d.Vel aliter Tempus appellatiõis interponendæ,currit a die sententiæ,si est facultas adeũdi iudicem a quo,vel ad quem,& tũc videtur esse facultas,cũ iudex in publico se ostendit.

1 Quærit†gl.quid si propter defectum superuenientem in persona litigatoris, iudex nõ potest adiri.Dicit gl.ꝙ currit tempus:sed restituitur.quod probatur s̃.de in integ.resti.l.fi.& quia hic loquitur solũ de

2 impedimẽto ex parte iudicis.Itẽ†qrit,an

a posſit appellari die feriato. [a] & dic ꝙ sic: p l.j.C.de dilatio.et l.miles.§.sexaginta.s̃. de adul.sed illa lex.C.de dila.nil facit:voluit allegare l.j.C.de fer.vbi est casus. Itẽ

3 †quærit,quomodo computetur istud tẽpus.Dicit gl.de momẽto ad momẽtũ.Ad quod vide quod dixi s̃.de adulte.l.pater.

b §.j.Vltimo[b]no.†ꝙ licet quãdo per iudicẽ

4 stat,tẽpus appellationis ipso iure nõ cur-

c rat,vt hic tamẽ consulo[c] ꝙ hic ptestetur, & appellationem publice coram honestis personis interponat:vt s̃.de appel.l.cũ quã.et C.de his qui per me.iudi.non app. l.prima.

5 Not.etiam†diligenter ꝙ quis nõ

d tenetur requirere iudicem,[d] nisi in publico:hoc est,in eo loco,vbi ius reddere cõsueuit.Vnde etiã si in domo propria consueuit reddere ius, tunc requirendus est ibi.De aliis temporibus appellationũ, dicã in l. de libel.dimis.

1 *Procurator in rem suam,an teneatur iurare de calumnia.*

In propria. Propria cã dicitur,in qua cõmodum,& incõmodũ,ad aliquẽ spectat in totũ:sed si in partẽ pro parte dicitur ppria.h.d.Ibi,suo nomine.id est,adeo ꝙ si patitur dãnũ, ab alio nõ est repetiturus:vel si lucrũ,alteri non est restituturus.& hoc innuũt seq.Opp.s̃.si ex noxa.causa aga.l.si cũ vno. Gl.non soluit.Dic ꝙ ibi ex necesſitate litigat:et iõ tota cã dicitur sua illo respectu:sed quod ad hunc §.forte habet tertiam diẽ pro parte socij.Nã esse in iudicio alieno nomine,dr̃ multis modis:vt s̃.de his.qui no.infa.l.furti.§.si quis alieno. Opponitur.C.de appellationibus.auth.hodie.Solue vt in glo.Vlti-

1 mo facit†ad quæstionẽ,an procurator in rẽ suam debeat iurare de calumnia? De quo dic:vt l.non solum.in princ.s̃.de procurato.et C.de iuramẽ.calumniæ.l.ij.§.j.

1 *Quando biduum detur ad appellandum,& quando triduum.*

Tutores. Tutores,et defensores,videntur esse in iudicio,alieno nomine:ideo habẽt triduum ad appellandũ.Opponitur ꝙ in defensorem fit executio:vt s̃.de pcuratori.l.Plautius.& sic videtur propria cã.Sol.gl.Tu dic,ꝙ hic quãdo defensor intercedit,et succũbit,habetur perinde,ac si recuperaturus esset a domino,quia nõ põt dicere victor, se iniuste vicisse:arg.s̃.de legatis.j.l.si seruus pluriũ.§.j.Opponiẽ ꝙ defensor interuenit nomine proprio,quando venit animo nouãdi,vt l.solutionẽ.s̃.de sol.So.gl.ꝙ hic non interuenit ani

1 mo nouãdi.Et iõ†in ista materia distingue:Aut quis est i iudicio suo nomine,et ad suã vtilitatẽ:et habet biduũ.Aut alieno nomine,et ad alienã.vtilitatẽ:& habet triduum.Aut alieno nomine, sed ad suam vtilitatem:et tunc aut cõstat hoc in iudicio,vt quia agit tanquã procurator in rem suam:idem si defendit animo nouandi,vel vt procurator i rem suam,et tũc habet biduũ:vt supra proxi.§.et modo dixi.Aut hoc nõ apparet in iudicio,quia est vt simplex defensor:quia posſibile est ꝙ habebit regressum,et quod nõ,et tunc habẽt triduũ:vt hic.Aut est in iudicio in suo nomine,sed ad cõmodũ alienũ,et tunc dicerẽ eodẽ modo.aut cõstat in iudicio,aut non:vt l.qui ex parte.& l.qui seruum.s̃.de interro. actio.& sic super hoc stãdũ est actis primi iudicij:nec super hoc attendentur nouæ probationes.

1 *Hæres emphyteutæ,si non soluit debitum canonem,an cadat à iure suo? remisſiuè.*

2 *Procurator,si est uerè contumax,an impediatur dominus appellare.*

Non posse appellare ob contumaciam,est pœna mera contumaciæ.

Vera contumacia,est delictum.

Si aduersus. Iste est notabilis §.No.ꝙ a tempore contumaciæ currit præscriptio.No.ꝙ contumacia procuratoris in non appellando,nocet domino. Opponitur ꝙ non procedat in absentem ante litem contestatam: quia nõ potest ferri diffinitiua,vt l.fi.§.illud.C.de tẽpo.appel. nec post litem contest.quia tunc aut citatio puenit ad notitiã: & non potest appellari. Aut nõ peruenit ad eius notitiã,et tũc est sententia nulla ipso iure.Nec est opus appellare.Gl.respõ

e det quod fuit citatus ad domum,nec citatio ad eũ peruenit[e]: sed si peruenisset:tunc esset vere contumax,et nõ esset opus appellare:ergo citatus ad domum fuit hic, & non peruenit ad eius notitiã:vt l.ab eo .C. quomodo et quando iudex.& l. iiij.§.toties.s̃.de dãno infect.Dixi in l.ex cõsensu.§.fi.s̃.de appellationi.dico ꝙ non auditur,nisi ex iusta cã.quæ est iusta cã

1 dic vt in gl.Quæro,hæres†emphyteutæ nõ soluit debitũ canonem,an cadat a iure suo? De hac quæstione dixi in l.cũ filius.§.in hac.s̃.de verborũ oblig.et tetigi in l.ad diem.eodẽ titulo.et doct.in l.ij.C.de iure emphy.vbi gl.dicit.et ibi p Cy. in xij.q.et per Dy.extra,de regu.iuris.c.si quis in ius.Quæro

2 circa secundam partem:procurator†est citatus,et est vere cõtumax,an impediatur dominus appellare propter cõtumaciã

f verã procuratoris? Dic quod quandoque[f] ex cõtumacia pcuratoris vis procedere contra dominum secundũ solitum ordinem iudiciorum:et tunc bene potes facere:vt l.eũ qui res. C. de procura.et C.de dignita.l.quoties lib.xij.Quandoque vis extra ordinem dominum punire,propter contumaciam procuratoris:& tunc non nocet domino,si illud non respicit ordinẽ iudicij:vt l.prima.§.si procurator . supra, si quis ius dicen. non obtem.Modo ad propositum propter contumaciam procuratoris potest procedi ad diffinitiuam sententiam.Item tacendo per triduum olim:hodie per decem dies perditur ius appellandi:et hoc est ex ordine iudiciorum.Ideo taciturnitas præiudicat domino:vt hic.Sed esse vere contumax, est delictum,& non posse appellare propter contumaciam, istud est mera pœna contumaciæ:ideo domino non nocet ꝙ sit pœna mera contumaciæ.est tex.in l.contumacia.s̃.de re iudi.Et hoc determinat Inno.in c.primo.extra,vt lit non contestã.Præterea,vt dictum est,vera contumacia est delictum sed hoc qđ delinquat nunquã videtur mandatum,nisi specialiter iniungatur,vt l.j.§.si procurator.s̃.si quis ius decen.non obtemp.& l. si procurator.s̃.de condi.indebi.Et de his quæ in fraudem creditο.l.si pater.ideo talis contumacia non præiudicat domino sed non appellare,potest non esse delictum:quia forte expedit domino non appellare:& ideo forte non appellando facit secundum mandatum,& sic domino præiudicat.Sed si cõstaret quod fraudulenter colludendo omiserit appellationẽ,dominus potest appellare:arg.s̃.de dolo.l.cum a te.& l.& elegãter.§.pe.Idem forte,si euidenter appareat ex eisdem actis,qđ procurator debuit appellare,& non appellauit,& sic euidenter deliquit:tunc audietur dominus appellans.Et hoc est, qđ hic dicit tex.difficile est,vt hic audiatur:quasi dicat,quandoq3 auditur,si collusio,vel gratia interuenerit euidens. Facit C. de pœna iud.qui male iudicauit l.fin.& quod dixi in d.l.j.§.si procurator supra si quis ius dicen.non obtempe. Idem si procurator non est soluẽdo,vel ex legitima causa fuit absens vt hic dicit gl.& C.de appellationibus.auth.hodie.

1 *Procurator ad agendum an posſit appellare,& prosequi.* LEX II.

SI procuratorio noĩe. Videtur velle ista lex ꝙ procurator datus ad agendum posſit appellare,& pseq.

1 †Contra l.inuitus.C.de procuratoribus.cum sua glo.Solut. Dicunt quidam quod procurator non tenetur prosequi:põt tamen si vult.vt hic.Gl.melius dicit C.de appel.l.actor.& dicit quod procurator potest prosequi,non vt procurator, sed vt quilibet.Ad hanc l.rñdet intelligendo hic, quod non fuit prosecutus vt procurator,sed vt coniuncta persona.Vel alr̃, & melius,ibi loquitur de procuratore speciali,cuius mandatũ per sententiam finitur:ideo non potest prosequi hic in generali procuratore,cuius mandatum durat.de hoc videbitis j.an per alium causa appellationis.l.fi.

1 *Qualiter fideiussor debeat appellare,& sibi contrarius non auditur.*

1 Sed si alius. Nota practicam:si fideiussor vult appellare,†dicit quod suo nomine, & p suo interesse,non nomine illius.Itẽ nota ꝙ tota die allegatur hic §.quod quis sibi contrarius repellitur.Ratio:quia hic est contrarietas circa idem.Facit quod dixi s̃.de exce.l.nemo.Et modum pronunciandi circa hoc dixi s̃.de appel.l.a sententia.

Si pro eo. Opp.de l.non tantum.s̃.de appel. Duplex est sol.Vna est,ꝙ hic in necessaria persona: ibi in alia,quæ non est ita coniuncta.Credo ꝙ secunda opin. gl.quã non tenet gl.sit vera:quia in l.non tantum.fecit nomine illius,non dicit suo nomine,licet ad suam vtilitatẽ.& ideo putarem,quod intra biduum appellaret,si ad suam vtilitatẽ: sed si vt quilibet,intra triduum.Et qui appellat pro suo interesse,non appellat nomine alterius:vt s̃.proxi.§.sed si alius.

1 *A relatione Principis appellatur,quando in relatione fuit deceptus.nu.3.*

2 *Si dicitur in sentẽtia,uisa litis contestatione,& alia,an ex hoc probetur litis cõtestatio.*

4 *Iudex an posſit recusari præstita satisdatione.* LEX III.

ILlud uideamus. Op.s̃.eo.l.j.in prin.Solue vt gl.quod non appellatur ab ipsis literis,sed ab ipsa sñia.Opp.s̃.de appel. l.j.§.primo.So.eo.modo:vel aliter,hic non soluitur,dic vt dictis legibus.Sed op.quod a literis non appellatur:vt l.j.§.j.in fi.s̃.de appel.So.hic loquitur de reclamatione,non de appel-

1 latione:vt l.j.in fi.C.de rela.Vel aliter,†a relatione appellaẽ: quia rescriptum Principis parat plenũ præiudicium,quando remisſio fit de voluntate partium,vel præsidis,vt l.ad Imperatorem.s̃.de appel.Et de hoc dixi plene in d l.j.§.quæsitum.

2 Et hoc inducebant†ad quæstionem:[a] In sentẽtia ponitur,co-

a ram nobis lite contestata,&c.& omnia ponit in sententia:an illa sententia probet litis contestationem? Et dico ꝙ si sñia lata fuit partibus volentibus,& præsentibus,& non contradicentibus sententia probat litis contestationẽ,& alia acta præcesſisse:argumento huius legis,& l.ij.C.de rela.Et ita si fuit præsens tempore sententiæ,& non reclamauit:tunc probat acta præcesſisse illam sententiam:& dic, vt per Inno.extra de offi.deleg.c.cũ in iure.& per Cy.in auth.si quis in aliquo . C. de eden.& l.emancipatione.C.de fi.inst.

3 hoc intellige,†quod non potest a relatione appellari,nisi in ipsa relatiõe fuerit de-

4 ceptus.vt s̃.de appel.l.j.§.j.†Vltimo,dicit

b gl.[b] arg.quod post satisdationẽ nõ potest obijci literis.In cõtrarium est casus C. de lit.contest.authen.offeratur.vbi post prestitam satisdationem,recusat iudicem.Facit quod dixi in l.quidam consulebant.s̃. de re iudi.Et istam quæstionẽ tangit Cy. in l.fi.circa fi.C.de sponsa.

a ¶ Adde quæstionem. Vide bar.in l.acta.de re iud.& l.sciendum.de verbo. obl.& in authen.si quis in aliquo.& in l.j.C.de rela.& Bal.in l.emancipati. C.de fi.instru.& Inno.in c.innotuit.de eo qui furt.ordi.susce.in ca.bonæ.de elect.in gl.in ver.præsumitur.per Sali.in l.j.C.de vsufru.in l.j.C.de cõtrah. & commit.stipu.& vide omnino Inn.in l.ex hac scriptura.in principio.s̃.de dona.Io.an.in c.qm̃ cõtra.de proba.per Io.cal.i addi.suis ibi & vide Rom̃.in d.l. sciendum.& oĩno p Pet.de Anch.in cle. j.de probat.& vide quæ dixi post Bart. in d.l.ex hac scriptura.in iij.col. Vtrum aũt literis iudicis, in quibus narrat aliqd de facto credatur,dixi post Moder.in c. significasti.de homi. Et dicit Bal.in l.fin. C.de ordĩn.iud.ꝙ q petit executionem sententiæ, debet pducere acta causę vltra sñiam , nisi esset lecta partibus præsentibus, & non cõtradicẽtibus,vel nisi post biennium,secundum bal.in l.j.in ver.extra quæro.ne lic.ter.prouoc . quia tunc pro sñia trãsacta in rem iudicatã, præsumitur etiã pro rectitudine processus.Probat ipse per tex.optimum in ca. cum inter vos.ad fi. de re iudica. Et ad Barto.hic adde bar. in l.prolatam. C.de sentẽ.& Bal.in d.l.j. C.ne lic.ter. prouo. & bald.in l.qm̃ contra.de procurato.& Imo.in l.iiij.§.cõdẽnatum.de re iudi.

b ¶ Dicit gl. Ad hanc glos.adde Sali.in l.si conuenerit . s̃. de iuris.om.iud.

c ¶ Non solent. De ratione huius legis vide Bal.in l.alienam. C.de procur.& circa glo.Bal.hic, vide bal.in rub.C.de appel.& quod hic dicitur p Bar.tenet idẽ Archi.ij.q.j.non solent.super glo.i verbo,possunt.vbi allegat istum text.& d. l.bonorũ.& Cõpostel.in ca.statuimus. de elec.i gl.fi.in vẽr. sunt et alij.vbi dicit Archi.ꝙ amicus p̃t appellare:sed Bart. in d.l.alienam.C.de procura.tenet ꝙ iuuetur Velleiano,& sic est contractus.& quod solet dici, qđ non audiunẽ appellantes, nisi quorum interest.fallit nisi cõtra aliquos esset processum contra iuris dispositionẽ. Ita dicit Bald.in l.fi.C.de fideicom.liber.et regulariter an ille, cuius non interest,posſit appellare , vide Moder.in l.pe.s̃.ti.j. in fi.per Bald.in authẽ.hodie. C.de ap.

POMATES.

d ¶ Opinio est vera. vide Alex.consilio cxxxv.in ij.colum. in ver.& hoc magis.

De appellationibus recipiendis. Rubri.

LEX I.

c NOn solent. [c] Vide glo.quę incipit,i.intra biduum. Et

d prima opi . est vera,[d] ꝙ debet habere ratum intra illud tempus,intra ꝙ potest appellatio interponi:vt d.l.bonorum.rem ra.habe.qđ tenent Dy.& Specu.tit.de appel.§.j.versic. porro.Itẽ no.in glo.Op.instit.de satisdat. §.fi.Sol. vere fideiubet:sed non videtur intercedere , vt iuuet Velleiano.Sic s̃.de pcura.l.fœminas.Simile in minore,in casu,in quo potest alium defendere.vt C . đ procu.l.exigendi.quod nota ad multa.

1 *Delegans ꝙ posſit reuocare sententiam interlocutoriã sine appellatione.licet sit diffinitiua in illa incidenti.*

2 *Appellari ab interlocutoria non potest,nisi quando per appellationem à diffinitiua non potest esse consultum,uel per restitutionem in integrum appellanti,uel nulla diffinitiua speratur.*

3 *Ratio quare à sententia lata in momentanea posſesſione nõ appellatur,est,quia parit modicum præiudicium.*

Quando sententia lata in momentanea posſesſione pareret magnum præiudicium,quod nisi per appellationem posſet reparari:tunc ab ea potest appellari.

4 *Appellari quod non posſit in posſessorio adipiscendæ,nec in posſessorio recuperandæ posſesſionis.*

5 *Sententia lata in momentanea posſesſione, quando actor succubuit:quia aliud remedium non habet nisi posſessorium uel reus,& nullum habet remedium,nisi retentionis, potest tunc appellari.*

6 *In causis summarijs appellatur,quãdo adest maxima læsio.*

7 *Appellatio ab interlocutoria non tollit effectum sententiæ, nisi sequuta uictoria.*

8 *Executor à cuius executione appellatur , licet executio per appellationem suspendatur:tamen poterit rem,super qua facta est executio:si est mobilis,sequestrari facere,& si est immobilis eius fructus.*

9 *Appellatio interposita in causa momentaneæ posſesſionis non tollit sententiam:sed iudex eam exequitur,salua quæstione proprietatis,recepta promisſione quod res erit salua.*

Intellige prædicta procedere.quando causa proprietatis faciliter agitari potest,alias res remanebit apud reum , done appellatio fuerit terminata.

10 *De iure Canonico à sententia lata in causa momentaneæ posſesſionis appellatur.*

11 *Appellatio ab interlocutoria,est ius,quo propter grauamen illatum à minore iudice,quod per appellationem ab actu sequẽte non potest retractari,seu restaurari:iudex superior prouocatur,& in euentum uictoriæ tota causa deuoluitur: & reprobat diffinitionem Hostien.*

12 *Appellare à citatione quando quis posſit.*

13 *A sententia lata super competentia,uel incompetentia iudicis,potest appellari.*

14 *Quando persona grauatur ad aliquod factum coherẽs per-*

& Oldr.cxxx-prope finem.& Alexã.ci.co.j.vol.ij.vbi loquitur in fratre q appellauerat pro alio fratre et Soc.xlv.co.iij.& ſeq.

a ¶Ante ſententiam. De materia huius legis vide Bal.in l.ij.C.de epiſco.audien.qui multis contrariatur dictis Bar.hic.

b ¶Vnus articulus. Sed dum iſta gl.hic vult,quod ſi cõmittitur vnus articulus tantum delegato,qui ſuper eo pronunciauit,quod a tali pronũciatione appellatur tãquam ad diffinitiua . hoc reprobat Bald.in l.ante ſententiam.in iiij.col.C.quorum app.

SPOMATES.

c ¶Et hoc tenet. Vid Lud.Ro.in cõſi.cccxx. an poſſit appellari a ſententia lata i poſſeſſorio.

d ¶Doctrinam. Sed adde quod Barto.in l.ante.C.quo.appel. tenet q ab interlocutoria decidente totum negotium poſſit ap.

e ¶Quæro.Iſtud voluit Bal.in d.l.j. ego tetigi in c.primo.de cauſa poſſe.Sa.tamẽ in d.l.j.tenet contrarium.And.Barba.

e ¶Quæro. Vide Bal in l.ij.ad finem.C.de epiſco.aud. vide gl. expreſ.et no.ij. quæſtione vj.ſi quis auſus.& no.per An.in conſi.ix. incipiente, caſus eſt,pronunciatum fuit.vbi tenet q licet non poſſit appellari a ſentẽtia diffinitiua lata in poſſeſſorio : tamen poteſt appellari a qualibet interlocutoria lata i dicto poſſeſſorio, an re dictã diffinitiuã.

a Ratio eſt: quia grauamen illatum p dictam interlocutoriã, nõ eſt reparabile ab ea.quod eſt notã.Et hoc voluit Inn. ſecũdum eum in ea.ſigni ficauerint.in ver.appellaſſet.de teſt. Et iſtis adde Iaco.Butr. in l.ante ſententiam. C.de quo.appell.Et quid ſi egi petitorio, & poſſeſſorio ſimul, & ſuccubui,et appellaui:an pendente appellatione poterit fieri executio : vide Gui.de Suza.in d.l. j. ſi de momẽ.poſſeſſ. q tenet q nõ.et Bal. ibi in ij.co.et ad Barto.hic, vide q̃ ſcripſi poſt Moder.Inſtitu. de actio. §. quadrupli.et dicit no.Bal. i l.conſentaneũ.in prici.iiij.co.in ver.quæro,nũquid a tali miſſione in poſſeſſionẽ.

b C.quomodo & quãdo iud.quod etiã in poſſeſſorio appellaſſ, ſi appellandi ratio ſit in promptu.quod reputat not.& dicit etiam Bald.in l.poſt ſententiam.in ij.col. C.de ſenten.quod ſi huic appellationi fuit delatum,poteſt obtinere appellãs.& ibi cum videas. Et pro limitatione eorũ q̃ hic dicuntur: vide oſino Bal.in d .l.j.C.ſi de mo.poſſ. ¶Adde,qđ ab interlocutoria lata ſup poſſeſſorio,poſſit appellari,non a mero poſſeſſorio.Bald,conſi.lxxxiij.lib.j.

ſone,poteſt appellari.

15 *A ſententia lata ſuper legitimatione perſonarum,an poſſit appellari?ubi q̃ circa procuratorem ſic:in tutore diſtinguit, in principali perſona non.*

16 *A ſententia lata ad vlteriora eſſe,uel nõ eſſe procedendum, quando poſſit appellari.*

17 *A ſententia lata ſuper exceptione dilatoria,quod poſſit appellari,& quando non.*

18 *A miſſione in poſſeſſionem ex primo decreto,non appellatur,niſi acquireretur miſſo in poſſeſſionem ius acquirendi fructus? quia tunc appellatur:& quando hoc ſit,ibi.*

19 *Reus uemens poſt interpoſitum primum decretum,& allegans aliquam cauſam, propter quam non tenetur expenſas reſarcire:& iudex pronunciat ipſum non audiendum, niſi refectis expenſis , poteſt ab hac pronunciatione appellare.*

20 *Pars,quæ non admiſit miſſum in poſſeſſionem ex primo decreto,ſi condemnatur ad intereſſe,poteſt appellare,*

21 *Appellari à ſecundo decreto q̃ poſſit,niſi ſit prolatũ contra latitantem.*

22 *A nimis breui dilatione data non poteſt appellari.*

23 *Si iudex denegat ſecundam dilationem,poteſt appellari, ſi facultas probationis deperiret:quia teſtes eſſent ſenes,ualetudinarij,et cætera.uel immineret caſus inſtantis periculi in perſona teſtium:aliàs non.*

Conſilium,q̃ quando appellatur à denegatione ſecundæ dilationis,cauſa grauaminis exprimatur,& q̃ etiam deducatur,quando petitur ſecunda dilatio.

24 *Quando datur nimis magna dilatio:uel ſecunda cum non debeat dari,quando poſſit appellari.*

25 *Si iudex admittit probationes,quas non debet,an poſſit appellari,et quando.*

26 *Ab interlocutoria regulariter appellatur,quando per appellationem à diffinitiua non poteſt reparari perfectè ,quin aliquale præiudicium faciat.*

LEX II.

ANte ſententiam.

Ab interlocutoria quæ infert grauamen,quod non poteſt reparari per appellationẽ a diffinitiua,appellari põt. h. d.ſecũdũ lectu.Ioan.verã.Aliorum lect. non placet:quia quando poteſt eſſe conſultum per appellationẽ a diffinitiua ab i terlocutoria non appellatur:vt l.j.in fin.ſ. de appel.Opp.C.quo.appella.non reci.l. ante ſententiam.& l.ij.C.de epiſco.audi. Glo. ſoluit,q̃ vbi interlocutoria mereẽ executionem:tũc ab ea appellatur:vt hic, in cõtrario non:qa non meretur executionem.Sed iſta ſol.non placet:quia interlocutoria in momentanea poſſeſſione meretur executionem:& tamen non appellatur,vt l.j.C.ſi de mo,poſ. fuerit appel. Soluunt aliꝫ,quod hic eſt ſpeciale. Et rõ eſt:quia tale grauamen nõ poteſt reparari per appellationem a diffinitiua. Oppon. de l.ſi ab arbitro.ſ.qui ſatiſda.cog.Gl.ſoluit quod ſi ibi intelligatur,quod fuit cõmiſſus ſolum vnus articulus [b] ſcilicet de approbatione fideiuſſorum:tunc fuit diffinitiua illiusarticuli illa approbatio. Si vero fuit commiſſa tota cauſa : tunc eſt ibi ſpeciale:ſed non†credo verum,quia dixi in l.ſi.ſ.a qui ap.non licet.q̃ delegans põt reuocare ſine appellatione ſententiam interlocutoriam,licet ſit diffinitiua in illa in

cidenti. Dic ergo q̃ ibi eſt ſpeciale:vt hic,quia per appellationem a diffinitiua nõ poteſt tale grauamen reparari. Si enim de dit mihi fideiuſſores nõ idoneos quomodo poſſum appellare a diffinitiua,quæ eſt lata ſecũdũ me. Tertio opp.de l.intra vtile.ſupra de mino.gl.hic ſoluit pluribus modis. & ſecũdũ vnã lect.ibi obeſt.& ſol.gl.quod ibi talis erat interlocutoria,q̃ decidit quaſi totã cauſam:ſecus in interlocutoria,quæ decideret vnum articulũ,vel capitulum.quod qualiter procedat, ſtatim dicam. Opponi.ſupra de præua.l.præuaricationis. vbi dicitur,quod debet pronunciari ſuper illo emergenti. Gloſſa ſoluit,dicit quod licet pronũcietur,nõ tamen appellatur. Sed nonne illa interlocutoria decidit,quaſi totã illam cauſam plus quam in l.intra vtile.& tamen vides,quod non poteſt appellari.& credo quod in l.intra vtile.non ſit ſola ratio iſta,q̃ decidit totam cauſam:quia idem eſſet in qualibet interlocutoria ſuper præiudiciali.Sed credo quod ratio ſit:quia ſi eſt maior, & pronuncietur q̃ ſit minor:tunc non poteſt illud reparari p appellationem a diffinitiua:quia quolibet actu poteſt minor peterereſtitutio nemin integrum.l.minor xxv.annis omiſſam. ſupra de minori.Idẽ forte iudicatur p aſpectum,qui non erit tempore ſententiæ ferendæ:& ideo probatio ætatis dicitur cauſa,quæ requirit celeritatem.Quod apparet:quia põt agitari die feriata:vt l.ij.ſupra de feri. Opp.C.de appel.l.ſi quis p uocatione.Solutio ibi erat quædam executio cũ iniuria,et ab illa appellatur:vt l.ab executore,ſupra de appel.Alia lect.eſt quod ibi appellatur ab iniuria facta,non quod poſtquã recepiſt alapam appellet:ſed renunciat,& renuit ſuam iuriſdictionẽ,et ſupponit ſe iuriſdictioni maioris:vt C.ſi qua prędi. po.

c l.j.et hoc tenet [c] Guil.de Cu.in l.ſi ab arbitro.ſupra q̃ ſatiſd. cogan.Oppo.de l.ab executore.in princip.ſ.de ap.Soibi eſt interlocutoria,quæ fertur poſt ſententiam:et ſic non ſperatur alia diffinitiua:vnde per appellationem a diffinitiua,nõ põt eſſe conſultum:& iõ hic dicit,ante ſententiam.Op.de l.ait prætor.§.permittitur.ſupra de minori.Sol.ibi non ſperabatur aliqua diffinitiua,iõ appellatur.Facit p hoc l.Titia.ſupra de ac.

2 Ex his ergo†habes breuiter doctrinam,[d] quam dat iuriſconſultus in l.j.§.quæſitũ.ſ.de appel.ab interlocutoria non põt

d appellari,niſi quando per appellationem a diffinitiua nõ põt eſſe conſultum contra grauamen illatum,per in integrũ reſtitutionem,vel non poteſt reparari:quia nulla diffinitiua ſperatur ferri,vel poſt diffinitiuam fertur interlocutoria. Itẽ cõtingit in hoc caſu legis noſtræ,& in caſu l.arbitrio.et in caſu l.in

e tra vtile.ſupra de minori. Quæro [e], quæ eſt†ratio q̃ a ſententia in momentanea poſſeſſione non poſſit appellari. Nõ eſt verũ,quod in ea ſit ratio,quia eſt interlocutoria:ſed dic,quod quia parit modicum præiudicium . Hoc tenet gloſſ. hic, & dixi in l,quod iuſſit.ſupra de re iud.quia damnũ tale põt reparari per iudiciũ petitoriũ:vt no.C.ſi de mo.poſ.fuc.appel.l.j. & ideo puto,quod ſi per ſententiã latã ſup momẽtanea poſſeſſione pararetur præiudiciũ tale,ad quod non eſſet alio mõ cõſultum,quod tunc poſſet appellari.per hanc legẽ,et rõnes, quas allegat in interlocutoria.Exẽplũ,in l.qui excep.§.ſi pars ſupra de condi.indebi. Non enim poſſet ad illam retentionẽ aliquo iudicio eſſe cõſultum,ſi perderet in illo poſſeſſorio:& iõ tex.C.in rubro et in nigro,dicit:ſi de mo.poſ.&c.hoc eſt,de poſſeſſione quæ momento duratura eſt:hoc eſt quãdo de poſ

4 ſeſſione quæritur ſoũl cã ordinandi litem,circa iudiciũ petitorium,vt d.l.j.C.ſi de mo.poſ.Et hoc†eſt iudicium retinendæ poſſeſſionis,ſecũdũ omnes:vt ibi notatur:ſed in iudicio adipiſcendæ poſſeſſionis,gl.tenet idem:vt no.in d.l.j.quod intelligo,q̃n ille q cõuenitur,deiectus eſt,et appellat,qui occupauerat bona defuncti,vel bona defuncti vacabant,vt l.quiſquis. C.quo ap.non re.Et idem in iudicio recuperandæ. Nulla eñ fit ei iniuria,ſi res reponitur in priſtinum ſtatum.Sicut enim an

5 te poterat petere,ita modo poterit.Sed†ſi actor ſuccubuerit, quia forte non habet aliud auxilium niſi poſſeſſorium,vel ſi ſuccubuerit reus,qui non occupauit,qui non habet,niſi remedium retentionis,tunc puto q̃ poſſit appellare.Hoc enim nõ reperio prohibitum,et remanet regula generalis:vt l.et ĩ maioribus.C.de ap.Pro hoc videtur caſus ſupra de ap.l.creditor §.iuſſus.vbi in actionibus ad exhibendum,quæ minoris põ

dicij ſunt,quam reſtitutio poſſeſſionis:tñ poteſt appellari ſpecialiter,quando deuenitur ad æſtimationẽ,& ſic non poteſt reparari per iudicium petitorium. Præterea video q̃ ſi omittit ordo petitorij,& poſſeſſorij,põt appellari:vt C.de appella.l.j. quare ergo non poteſt appellari,ſi contra iuſtitiam mihi ius poſſeſſionis aufertur, quod plus eſt? Præterea , † in cauſis ſummarijs poteſt appellari,vt C.quo.ap.non reci.l.j.licet poſſit per aliud iudicium reparari:vt ſ.de his qui ſunt ſui vel alieni iu. l.pe.non tamẽ ſine difficultate,& ſine magna læſione. Pro hoc facit quod j.dicam, q̃ quando ab interlocutoria illatũ grauamen non poteſt reparari,ſine graui læſione,põt appellari. Poſſumus etiam dicere, q̃ prædictis non obſtat C.ſi de nomen.

a poſ.fue.appel.l.j. [a] Nã ibi non dicitur q̃ non poſſit appellari:ſed quod non obſtãte appellatione ſnĩa ſortitur effectũ. Nã appellatio a diffinitiua tollit effectum ſententiæ:vt l.j.in fi.ſ.ad Turpil.Sed appel-

7 latio†ab interlocutoria non tollit effectũ interlocutoriæ,niſi ſecuta victoria:vt j.dicam.Item ſi†appellatur ab executione:licet debeat ſuſpendi executio,non tamen in totum:quia executor a quo appellatur, poteſt reum,cuius poſſeſſionẽ receperat, ſequeſtrari facere,ſi eſt mobilis,vel fructꝰ rei immobilis,faciet ſequeſtrari. C.quorũ appel.non reci.l.ab executione.Et q̃ ibi loquatur de iudice exequẽte,patet ex eo quod ibi dicit,de fructibus qui erant tempore appellationis.Hoc præmiſſo†ſentẽtia lata in cã momentaneæ poſſeſſionis,li

b cet ſit diffinitiua,[b] vt dictũ eſt,tñ ĩ hoc habet naturã interlocutoriæ:qa per appellationem talis ſententia non tollitur: & iudex poterit eam exequi ſalua ꝓprietatis quæſtione:hoc eſt q̃ iudex ab eo,cui reſtituit,promiſſiões,& fideiuſſores recipiet ita q̃ res non poſſit perdi,quin ſit ſalua in cauſa proprietatis.Intelligo q̃n illa cauſa poteſt agitari,& faciliter:q̃ apparet ex eo quod dicit ibi:momẽto,& c.alias durabit apud eum,quo ad per iudicẽ appellationis aliud fuerit iudicatum:vt dicit text.in d.l.ab executiõe.Et aduerte , qa loquitur ibi quando executor excedebat capiẽdo poſſeſſionem:& ſic in illa executiõe erat magis quæſtio poſſeſſorij quam petitorij:& iſta quidẽ æqua ſunt,& iuri conſona. De iure†canonico [c] nõ eſt dubium,qđ

10 in cauſa momentaneæ poſſeſſiõis poteſt c appellari.Item habet vim appellatiõis ab interlocutoria,in hoc q̃ qñ appellatur,debet inferi cauſa.Ita videtur ſentire Io.an. in c.paſtoralis.extra, de offi.dele.Redeo

11 †ad materiam legis,& primo quæro , qd eſt appellatio ab interlocutoria. Hoſtien. in c.vt debitus.Extra,de appel.in commẽto,quod ponit in ſumma,diffinit ſic, Appellatio ab interlocutoria eſt ab audientia minoris iudicis ad ſuperiorẽ,propter grauamen illatum,vel comminatum, prouocatio facta.Iſta enim non eſt bona diffinitio,nã diffinit actum appellãdi,non ipam appellationem,vt dixi ſ.de appel.l.j.reprehendendo diffinitionem appellationis. Præterea,ſi inferior grauat me denegando mihi ius,vado ad ſuperiorem,vt eum

Et an poſſit appellaria mero & a miſto poſſeſſorio,vide eũdem Bald.conſi.cccIxxx.iij.lib.

a ¶L.j.contrariũ tenet Bal.in d.l.j.in j. col.& vide Bal.in l. cum clericis.ad finẽ. C.de epiſ.& cle.

b ¶Sit diffinitiua.ſententia lata in cauſa poſſeſſionis eſt diffinitiua:vide per moder.in ru.de re iudi. Barto.& Bald.in l. poſt ſententiam. C. de ſenten.

c ¶De iure canonico. De iure Canonico põt appellari a ſententia poſſeſſionis: vide per Moder.in l.ſi.§.iuſſus.de app. & q̃ dixi in l.j.C.ſi de mo.poſ.poſt bar to.Et an appellatio a poſſeſſorio requirat expreſſionẽ cãæ Adde Bald.in l.j.in ij.col.C.ſi đ momẽ. poſ.

7 ¶De iſta materia appellatio ab interlocutoria,quid ſit de eius effectu : vide Bar.in l.ait prætor. §.permittiẽ.de min. & in l.intra vtile.e. ti.& in l.Aemilius. in fi.eo.tit.& Bald. in l.cum clericis . de epi.& cle.Et qñ vr renunciare appellationi,vide in l.ad ſolutionem.C.de re iudi.Spe.in ti.de app. §.in quibus.

b d ¶Appellare a citatione. Adde Bal.in l.ij. C.de epi.audiẽ. Adde no.Inno.in c. præſenti.de reſcrip. & per aliquos in l. arbitro.ſ.qui ſatiſd. cogã.Et adde quod Bar.in extraoag.ad reprimendũ,in ver. per edicta.dicit,q̃ ſi iudex ciuilis hodie citet per edicta:extra caſus poſitos in Cle.j.de iudi.q̃ dicitur partem grauare & põt appellari:ſed Imo.tenet cõtrariũ in l.iij.§.prætor.ſ.đ dam.infec.& ibi dixi poſt Bar.facit q̃ no.bar.in l.j.alias ij. C.de requi.reis. Et quis poſſit citare p edicta,vide p Bald. in l.ij.C.quo & qñ iud.Et de hac citatione,vide in authẽ. ſi vero de crimine.đ falſis.& in auth. qui ſemel. qũo & quando iudex. Et quid de abſolutoria ab obſeruatione iudicij an ab ea poſſit appellari,vide Bartol. in l.Titia.ſ.de accu. Et an a citatione omiſſa poſſit appellari:vide Bal. qđ ſic, in l.ab executore.circa ij.col.C.quorum appel.

¶Adde,an liceat appellare a nuncio citante: Bald.conſilio cccxxiij.

cogat quod reddat mihi ius:vt in auth.vt

c diffe.iudi.§.ſi vero.colla.ix.& tamen non eſt appellatio.C.vt lit.penden.l.j.& i auẽ. de man.prin.§.ſit tibi & neque permitte-

f re.præterea,illud quod dicit de grauamine cõminato,licet tangatur per gloſ.C.de appel.l.ſi quis prouocatione.debet intelligi qñ cõminatur tale quid , quod ꝓ appellationem a diffinitiua,vel ab ipſo actu non poſſet reparari:vt in caſu huius legis ſecus ſi cõminareſ ſe daturum interlocutoriam contra eum. Tunc enim poſſet ab ipſa interlocutoria appellari, ſi eius eſſet naturæ:non ab ipſa cõminatione,argu. d.l.j.§.quæſitum.ſ.de appel. Dic ergo, q̃ appellatio ab interlocutoria,eſt ius quo propter grauamen illatum a minore iudice,quod per appellationem ab actu ſequẽti non poteſt reſtaurari, ſeu retractari,iudex ſupior ꝓuocatur,& in eũctum victoriæ tota cã deuoluitur. Quod ſit ius,declaratur ſ.de appel.l.j. Quod autẽ dixi,ĩ eũctum victoriæ cã deuoluitur:ꝓ hoc differt a diffinitiua,quæ ſtatim deuoluitur , vt ſ. dixi,& j.dicã probatur de ap.c.non ſolũ. lib.vj. Secundo principaliter quæritur:a quibus interlocutoriꝭ poſſit appellari:et hoc per omnes partes iudicij ꝓſequamur.

12 primo†an liceat appellare a citatione.[d]

d canoniſtæ dicũt q̃ ſic,ſiue quis graueẽ in citatione:quia aſſignet terminus breuis: vt extra,de dila.c.j.ſiue citetur ad locũ ſuſpectum:vt extra de ap.c.ex parte.in tñ quod ſecundum Inn.nõ eſt neceſſe quod pars perueniat ad iudicẽ,& locũ tutũ aſſignari petat:licet Hoſt.contra.Sed Io.an.

e tenet opi.Inn.[e] in d.c.ex parte.Et eadem ratione videtur idem,vbicunq̃ quis ꝓ citationem grauatur:ſiue ꝓpter defectum iuriſdictionis eius qui citat:ſiue ꝓpter priuilegium perſonæ citatę,ſiue ratione rei , ſup qua litigatur,ſecundum eos:arg.extra,de dila.c.j.& quod no.in c.ij.per Inn.Sed de iure ciuili puto quod ſiquidem ad locum ſuſpectum citeẽ quis citatione reali,vt perſonaliter ducaẽ:quod tunc poſſit appellari:quia tale grauamen nõ põt reparari per appellationem a diffinitiua,arg.huius legis.Si vero citeẽ citatione verbali,tunc ſi quidem citatione exprimitur aliquid, ꝓpter quod appareat manifeſte,q̃ nõ teneãt

f ire:[f] & certum eſt q̃ citatio nulla eſt:vt l. ſi cum dies.§.pe.ſ.de arbi.& no.in l.ij.ſ.ſi quis in ius voc.non ier.plene p Inn.in d. c.ij.de dila.Si vero in citatione nõ exprimatur aliquid tale:tunc ſi quidẽ eſt notũ iudici,[g] q̃ citatus ire non teneẽ,citatio eſt ipſo iure illa:vt no.in l.quæſitum.ſ.de re iudi.Probatur extra,de re iudi.& ca.paſtoralis.in cle.Si vero iudici non eſt notũ tunc citatio valet:vt d:l.ij.ſi quis in ius voca.non ier.& de iud.l.ſi quis ex aliena. & neutro dictorum caſuum appellare põt de iure ciuili:tũ ꝓpter regulã,quæ eſt, q̃ ante ſententiã:non põt appellari:vt C.quo. appel.non reci.l.ante ſniam.& de epiſ.audiẽ.l.ij.& de iudi.l.apertiſsimi.tum qa tale grauamen poteſt reparari per appellationem a diffinitiua,vel ab alio actu,q̃ ſequitur poſt citationẽ,ſi talis eſt,a quo poſſit appellari:ergo a citatione non appellatur:vt l.j.ỹ.quæſitum.ſ.de app.Quod di-

¶Opi.Innocẽ.Vide Imo.in l.recuſare. §. ſi quis in alio.ad trebel.

f ¶Non tenetur ire. Ad hoc bene facit tex.in c.ſi duobus.đ appel.quod no.Hoſtien.& doc.in c.cũ ordinẽ.đ reſcrip. Et ad materiã vide oño Imo.poſt do.Anto.q̃ vbi exemptio iuriſdictionis eſt notoria,q̃ non tenetur quis cõparere, ꝓ ea quæ habentur in d. Clemen.paſtoralis. de re iudic.ſed Imol. ibi tenet contrariũ: quia notorium non releuat ab onere ꝓponendi:vt dixi ĩ l. ciues.C.de appel.et reſpondet ad d.cle. paſtoralis.quod ibi releuatur ex eo,quia non poterat ſine periculo proponi, qa citabaẽ quis ad locũ notorie non tutum. Secus q̃n ad locum tutum. ca.accedens. el ij.vt lit.non cõte. & vide gl.in d.c.ſup literis.in verbo, niſi forſan. Et ad prædicta vide Bal.& Ange.in l.vt perfectius in pe.co.C.đ anna. excep.

g ¶Notum iudici. An exemptus clericus teneatur comparere. Pau.de Leaza.ĩ cle. j.de exceſ.præla. dicit quod tenetur cõparere ad allegandũ priuilegium:alias tenet ſententia ordinarij.de priui.c.cum perſona.in vj.quod eſt verum, ſecundum eum , niſi exemptio eſſet notoria:de hoc ij.q.vj.ſi epiſcopus. & de accu.c. veniẽs. Ex quo infert Pe.đ Ancha.in d.cle.j.q̃ clericus citatus a ſeculari,non teneẽ cõparere, ex quo eius exemptio eſt corpori iuris inclusa: & ꝓ conſequens notoria vt in c.nullus iud.đ foro compe.& facit quod no.xxiij.quæ. viij.conuenit . & in Specu.de cita.§.j.ad fi.ver.ſed pone cum laicus.ſecundũ Pau. Sed aduerte,Io . an. in mercu. in regula, ſcienti.ponit circa p dicta.ij.q.j.ſi exemptus ſubmiſit ſe iuriſdictioni ordinarij ignorantis ipm exẽptum,anvaleat ſententia,quã tulit contra ipſum ſibi nõ patrentẽ.Secunda,ſi iudex laicus citauit vere clericum , qui tamen communi opinione laicus putabatur,quẽ:qa nõ cõpa ruit exbãniuit:an teneat bãnũ? Dicit,q̃ nõ et ibi pleniſsime diſtinguit,quãdo citatus teneatur comparere,vel non. Et ad prædicta oña vid Pe.de Anc.in d.cle.

co, ꝙ pōt appellari a diffinitiua, q̃ sequit̃: non est dubiū ab interlocutoria. Pone exēplū: puta propter cōtumaciā bona annotātur, vel ponitur in banno: quæ annotatio seu bānū nō tollitur per cōdēnationē, quæ sequeretur super delicto: vt l. j. §. de requi. re. ab isto banno, seu annotatione, poterit appellari: vt C. si pend. appel. mors inter. l. ij. secūdū vnum intellectum: verūtamen quia leges dicunt, ꝙ tales citati, si habuerūt iustā causam non comparēdi, restituuntur, non aduersus citationē: quia hoc nulla lege cauetur: sed aduersus sententiā, vel actū alium, qui emanauit vigore illius citatiōis: vt §. de in integ. resti. l.
13 fi. & de re iudi. l. quæsitum. Secundo† quęro, quia post citationem disputatur de ꝑsona iudicis, an a pronunciatiōe, qua quis pronunciat se iudicem esse, vel non esse, pars posit appellare? De iure canonico non est dubium, ꝙ potest appellare per regulam generalem: quia potest appellari a quolibet grauamine. de iure ciuili. Glo. dicit ꝙ potest; vt no. C. ne fil. pro pat. auth. habita. in fi. gl. quod puto verum[a]. Nā si pronunciat se nō esse iudicem: post interlocutoriam istā nō speratur alia: ergo potest appellari, vt dictum est. Aut ꝓnunciat se iudicem cū non sit: & tunc tale grauamen non reparatur per appellationem a diffinitiua. Nā ista vexatio quod cogat corā non suo iudice litigare: non pōt tolli sicut nec tortura: vt hac lege. Nā executio talis pronunciatiōis fit coercendo personā, vt §. de officio eius cui mā. est iuris. l. j. & l. cōsentaneum. C. quō & quando iu-
14 dex. ergo &c. et eadē† rōne idē dico, vbicunq; persona grauatur ad aliquod factū cohærēs personæ. hoc enim si fit, nullo appellationis remedio poterit tolli: vt l. ī bello. §. factæ. j. de capti. & postl. reuer. Secus si esset factū nō cohærens personæ, vt restituere possessionē, vt supra dixi. Et hoc facit ad multa quæ j. dicētur. Prætetea, q negat iudicē esse aliquē: diffinitiuam sententiā diceret nullā, nō aūt appellaret. & sic stāte ꝙ nō sit iudex pōt sequi sentētia,
15 q̃ sit sniā vera.† Tertio quæro: quia post legitimā personā iudicis, consueuit quæri de personis litigantiū. Quæro, an a pronūciatiōe ꝙ pars habeat legitimam personā stādi in iudicio, vel non posit appellari. đ iure Canonico nō est dubiū: sed de iure ciuili examinemus primo in ꝓcuratore. Si quidē pronunciatur non esse ꝓcuratorem, potest procurator appellare, qa cum eo non speratur alia diffinitiua. Si vero ꝓnūciatur procurator, aduersarius, si grauatur, pōt appellare: quoniā ex hac ꝓnūciatione nō efficitur procurator nec acta cū eo pręiudicarent domino, vt l. cū nō iusto §. de collu. dete. et no. in vltima q. C. đ fur. l. falsus. iō si procederetur, et vinceret aduersarius, nō prodesset: nec ꝑ appellationē a diffinitiua istud grauamen potest reuocari. sicut dicimus §. qn̄ nō idoneus fideiussor approbatur: vt l. si ab arbitro. §. q satisd. cog. et §. tit. ij. l. fi. Sed in tutore, si iudex pronūciat eū non esse legitimū tutorē, idem qđ in procuratore, eadē ratione. Si vero pronunciat eū esse tutorē, tunc si quidē adiecit iudex decernens ratum eē, quod eo authore factam erit, nō potest aduersarius appellare, quia nō grauatur, quoniam valent gesta ꝑ eū, vt §. qđ fal. tuto. autho. l. j. §. idē Pomponius. Si vero ꝓnūciat ipsum esse legitimum tutorem simpliciter, tūc posit appellari, sicut in procuratore: quia gesta per eū nō pręiudicāt pupillo, vt C. in qui. cau. in integr. resti. non est neces. l. si tutor. Si vero in pricipali ꝓso-
b na iudex pronunciat eum non habere legitimam personam standi in iudicio: vel si pronūciet eū non esse legitimum, vt minorem ex aspectu, tunc nō potest appellare: quia nō grauatur: quoniā statur huic ꝓnūciatiōi: nisi persona, cui posit imputari: qa debebat scire veritatē, vt l. minor xxv. annis ex aspectu. §. de mino. et sic potest intelligi §. de min. l. ait prætor. §. ꝑmit-
16 titur.† Quarto q̃ro, qa post examinatas ꝑsonas disputatur super obiectis contra libellum circa seriē ipsius: vtrū si iudex pronunciat nō esse procedendū vel esse procedendū non obstantibus obiectis cōtra libellum: pars quæ grauat̃, an posit appellare? de iure canonico nō est dubiū ꝙ pōt vt extra, de app. c. significātibus. vbi si nō facit declarari rem, q̃ obscure posita esset in libello, appellatur: de iure vero ciuili si quidem pronunciat non esse procedēdū, certum est quod potest appellare: qa non speratur alia diffinitiua. Si vero pronunciat esse procedendū: tunc si quidē exceptiones cōtinebāt aliquid, propter quod simpliciter super libello nō erat procedēdū, tunc potest appellari. Vexat enim me in litigando ꝙ grauamen nō poterit tolli per appellationē a diffinitiua, vt hic. Si vero nō īpediebat simpliciter, sed requirebat ꝙ pars declararet vel rē, vel cām, vel aliud simile, tūc est dubiū. Posset enim eligere rē, vel cām, super qua simpliciter nō deberet procedi: et posset eligere cām, super qua esset ꝓcedēdū. In dubio aūt interpretamur in cām impediente, vt l. sufficit. §. de cōdi. indeb. Dicā ergo posse appel-
17 lari, vt d. c. significātibus† Quinto q̃ro, si obijciatur aliqua exceptio dilatoria, & iudex super ea ꝓnunciauit: an pars, quæ grauat̃, posit appellare? R n̄. si qdē ꝓnūciauit nō esse ꝓcedēdum obstante exceptione: tunc idem est quod absoluere ab obseruatione iudicij: et tunc nō est dubium ꝙ pōt appellari etiam de iure ciuili, quia nō speratur alia sentētia super dicta īstātia. Si vero pronūciauit esse procedendū cū non deberet: tūc pōt appellari, si exceptio, quæ opponebatur, erat legitima: cū tale grauamē nō posit reparari per appellationē a diffinitiua. Si enim iudex cogit me litigare tempore quo nō debeo talis molestia non poterit tolli per appellationē a diffinitiua: quia cōtinet grauamen consistens in facto qđ cohæret ꝑsonæ, vt dictum est. Pro hoc est casus j. eodē. l. proxi. vbi iō reprobatur appellatio quia exceptio dilatoria nō fuerat iusta: ergo a contrario pōt appellari vbi proponeretur exceptio dilatoria legitima. Et idē videtur dicendū per eādem rōnem in omni exceptione quæ opponitur ad processum, etiā si sit perēptoria, vt exceptio rei iudicatæ, trāsactionis, iurisiurādi, et simi-
8 liū.† Sexto quæro[b], quia q̄nque post citationē proceditur cō-
b tra cōtumacē ad primum vel secūdū decretū, vtrū posit appellari. De iure canonico nō est dubium ꝙ pōt, de iure vero ciuili Dy. tractat in materia primi & secūdi decreti quā ponit in l. si finita. §. Iul. §. de dā. infect. et ego recitaui d. l. si finita. §. si forte. & dicit ꝙ sententia primi decreti est interlocutoria: tn̄ quia ius agentis nō absorbet, vt in auth. ei qui iurat. C. de bon. aut. iud. poss. ideo nō poterit appellari. Sententia vero secūdi decerti similiter est interlocutoria, secūdū eū. qđ patet, quia pōt ferri ꝑte absente et lite nō cōtestata, vt ibidem ipse dicit. tn̄ qa absorbet ius partis, pōt appellari, per hāc l. Ego dico ꝙ a prio decreto

j. de exce. prælat.
¶ Puto verū. Cum Bar. hic etiam cōcordat idem Bar. in l. ij. §. si quis in ius voca. non ierit. & adde tex. in c. significante. de rescript. vbi a ꝓnunciatiōe, per quā iudex pronunciauit tacite, vel expresse, se iudicem, potest appellari. quem tex. ad hoc ibi notāt docto. Et adde ꝙ istud est clarū de iure Canonico. & etiam de iure ciuili: vt hic habetur. Et adde no. in l. ij, C, de episco. audiē. & sentit Inno. quod supra in c. super literis in ij. col. de rescri. imo talis sentētia nō potest per iudicē reuocari. c. significasti. de offi. deleg. dixi in l. quod iussit. de re iudic. Sed an aduersus eū posit peti restitutio? viđ Imo. in l. q. dam. in xvj. co. de re iud. Et not. in materia ꝙ aliud est sentētiare, aliud grauare. Nā si sententia non est lata de iure, etiam si in effectu nō grauat, potest ab ea tan qua ab iniqua appellari. l. ait prætor. §. ꝑmittitur. de minori. Sed a grauamine, nisi grauet, non potest appellari: quia esset īplicare cōtradictionem. Ita dicit Bald. ī c. j. §. iudices. de pace iura. fir. Et dicit Bal. in l. post sententiam in ij. col. C. de sentē. quod si quis nō grauatur in iure suo, nō potest appellare. alleg. In. in ca. breui. đ iureiu. & adđ qđidē Bartolus hic tenet Abb. in capi. quod super eo. de appella. & ab extra de materia, adde quod si iudex disimulat audire: & non procedit, neq; interloquitur, ꝙ ab eius tarditate nō potest appellari, secundū Bal. in l. fina. ī j. col. C. de sentē. sed debet superior adiri, & quod a sententia qua pronūciatur probatum esse, vel non posit appellari vide Bald. in l. ante. C. quorum appel. et Bal. in l. arbitro. §. q satisda. cog. et no. secundum Bart. quia si lata est interlocutoria, a qua non posit appellari de iure ciuili, debet saltem ille, contra quem lata est, petere quod reuocet eam, per regulam leg. quod iussit. ff. de re iudi. alias si nō petit videtur sententiæ acquiescere. & non reuocaretur per appellationē diffinitiuam, nisi in casibus, de quibus in c.

fi. de appel. in vj. & de iure in hoc non posset in alijs casibus: quia acquieuisse videtur. Ita not. dicit Bart. in d. l. qđ iussit & bene.
¶ Adde an appellari posit a sententia qua quis se facit iudicem competentem. Bal. consi. ccxlij. j. li.
b ¶ Sexto quæro. Vtrum a sententia primi & secundi decreti posit appellari, ad de quod Bar. in d. l. si finita. in §. si forte. hic allega. per Bart. videtur sequi in hoc opi. Dyni, licet aliud non dicat hic. aliter loquitur Ioan. An. ī tit. de primo & secūdo decreto. circa pri. in §. seq. sed concor. vt per Imo. in d. §. si forte. adde in §. non aūt statim. et vide Bal. in l. ij. C. de epis. audiē. qui impugnat Bar. Et quid si ex tali misione transferatur possessio an posit appellari, viđ no. Bal. in l. cōsentaneū. versi. quæro nunqd ex tali misione. C. quomodo & quādo iudex. de appel. de secundo decreto, vide Bald. in authen. ei q. in ante pen. col. C. đ bo. auth. iudi. poss. et

decreto non potest appellari. Nam cum per primum decretū non transcat nisi detentatio nuda, qđ est minus quam momētanea possessio, non poterit appellari, sicut a sententia momētaneæ possessionis, hoc tn̄ sic limito. Nā si per primū decretū acquireretur missio in possessionem ius quærendi fructus: ꝙ est quandoq;. vt l. fulcinius. §. fi. & ibi ne. §. ex quib. cau. in pos. ea. tunc posset appellari, quia supra illa parte aufert irreuocabiliter ius partis: nec super hoc speratur alia sententia. Facit ꝙ no. per Cy. de bo. autho. iudi. pos. l. cum proponas. circa finem
19 Itē† si re⁹ veniēs vellet defendere & allegare aliquā cām, ꝑp quā nō deberēt expensæ de iure restitui: & iudex ꝓnunciaret ipsum non esse audiendum, nisi refectis expensis: tūc ab hac pronunciatione posset appellari, sicut §. dictum est quando pronunciat actorem non esse audiendum, eadem ratione.
20 Item† si ideo quia missus ex primo decreto non admitteretur in possessionem, pars mulctaretur, vel condemnaret̃ ad inter
21 esse, posset appellari: vt l. creditor. §. iussus. §. de appel.† In eo vero quod dicit de secūdo decreto quod potest appellari, intelligo eo casu quo pōt proferri contra absentem, & non latitantē: vt d. l. si finita. §. si forte. §. de dā. infec. & ibi dixi. Si vero profert̃ cōtra latitante. tunc esset vere cōtumax, & non audiret̃ appellans, secūdū ea q̃ dixi in l. ex consensu. in fi. §. de app.
22 & est expressum. j. e.† Tertio principaliter[a] est vidēdū de in-
a terlocutorijs quæ occurrunt post litē contestatā. Primo quæ-
b ro[b] si datur nimis breuis dilatio ad ꝓbandū, an posit appellari? Dico ꝙ non, quia non grauatur pars. Nam si non potest probari in prima, petet secūdā, & dabit̃: vt l. fi. §. de fer. Sed si
23 petit† secūdā ex iusta cā, & sibi denegat̃, an posit appellari? Videt̃ ꝙ sic. arg. eius qđ delictum est §. s. qn̄ audientia denegatur. sed istud verum est qn̄ denegat̃ in totū: ita ꝙ non speratur alia diffinitiua: hic denegatur certus actus, & sic tale grauamē poterit reparari per appellationē a diffinitiua. & ideo dico qđ non pōt appellari, nisi forte ex dilatione facultas probatiōis deperiret: quia testes essent senes, valetudinarij, morituri, vel subito absfuturi? vt in lege in l. A qui. si deletum. §. ad l. Aquil. vel si emineret aliquis casus instantis periculi in ꝑsona testiū ex his quæ dicuntur in l. ij. iij. & seq. §. de do. cau. mor. tūc posset appellari: quia tale grauamen non potest reparari ꝑ appellationem a diffinitiua: ergo &c. vt hac lege. consulo tn̄ ꝙ talis causa exprimatur corā iudice, vt sic causa grauaminis euiden-
24 tius appareat. Secundo† quæro quid si datur[c] dilatio nimis
c magna, vel datur dilatio secunda, cum dari non debeat scđm formā l. fi. §. de fer. An pars quæ ex hoc asserit se grauatā, posit appellare de iure ciuili? V r̄ ꝙ sic: sicut quādo aliquis admittitur ad procedendum, cū non debeat admitti, vt dictum est. In contrarium facit, quia tale grauamē pōt reparari ꝑ appellationem a diffinitiua. Sol. Dic, quādoq; terminus est ita lōgus ꝙ certum est, vel verisimiliter apparet, litem non posset finiri intra tempus constitutum lege vel statuto: tunc potest appellari: quia non speratur diffinitiua. Tantum enim est dare talē terminum, quantum absoluere partes ab obseruatione iudicij
d quod est verū, si datur actori.[d] vt C. de tempo. in inte. restit. pe. l. petendæ. facit C. de iudi. l. ꝓperandū. §. sinautē vtraq; Si vero dictum spatiū non excedatur: si quidem dicta dilatio q̃ statur, est intra terminū constitutū. C. de dilati. l. j. tunc nō pōt appellari: quia iudex non grauauit partem. Est enim in sui potestate hoc facere: vt ibi patet. Si vero terminum excesit: tūc idem: quia iudex non grauat dando dilationes tali grauamine ꝙ non posit reparari per appellationē a diffinitiua. Sed si intra terminum vel dilationē, quam non debet dare, recipiat probationes, quas non debet: tunc potest esse quod grauauit. vt dicam in seq. q. Nec obstat si dicis, admittere ad procedēdū illum qui non debet, est grauare: quia verum est in eo qui nullo modo debet admitti: vt dictum est supra in his quæ fiūt ān litis contestationem: sed postquam lis est contestata, & cōstat partem debere admitti ad litigandum: totū id tp̄s quod est cōstitutū instāriæ, est in potestate iudicis: ita tamen quod temp⁹ non proroget: vt C. de iud. l. properandum. §. sinautē vtraq;.
e Tertio quæro,[e] pone quod† iudex admittit ꝓbationes, quas
25 non debet admittere, an ille, contra quē fit, posit appellare? R n̄. aut sunt probatiōes omnino impertinentes, & pars non grauatur: aut sunt probationes super aliqua re. quæ adminicu-lant̃ ad cām. & tūc licet iudex nō debeat, nec posit admittere, vt qa elapsi sunt termini vel publicati testes vel testes inimici
f producuntur[f], vel quid simile: si tūc iudex admittit grauat partem intantum ꝙ potest appellari. Ratio, quia per appellationem a diffinitiua tale grauamē nō pōt reparari. Quod probo. Nā testis qui non
g debet examinari, qa minor[g], vel infamis, vel qa sit elapsus termin⁹, si examinet̃, & deponit ꝓ parte, facit aliqđ īdiciū: vt §. ad Syllania. l. j. §. impuberes. & de pœnis. l. q vltimo. Facit quod no. C de fide instru. l. sicut iniquum. vbi instrumentum etiā nō solenniter factum. facit indicium. Si ergo cōtingeret probationes esse dubias: tamē iudex propter illas ꝓbationes licet nō debuerint admitti, faueret parti, tam in causa principali, quā appellationis. Est ergo iusta cā appellādi. arg. optimum §. de alie. iudi. mutan. causa fac. l. iij. §. j. Pro hoc §. de appella. l. a snia. vbi ꝓpter illud qualequale præiudiciū ꝑmittitur appellari. Et ista
26 sit† vna regula satis notata, quod quādo per appellationē a diffinitiua non pōt reparari perfecte, quin aliquale præiudiciū faciat, potest appellari. Et pro hoc §. de appel. l. j. §. quæsitum. vbi ꝑmittit̃ appellari a mēdaci relatione. Ratio, quia si princeps consuleret, & sententia daret̃, iudex appellationis faueret sniæ latæ secundū consilium Principis: & sic per appellationem a diffinitiua non est plene cōsultū contra tale grauamē. Et ista sufficiāt circa appellationem ab interlocutoria. Supest vt videamus qualiter sit appellandum, cum appellatur ab interlocutoria, scilicet vtrū in scriptis vel sine, & de modo procedendi super ea. de quo dicam statim. j. eo. l. ei⁹ q.

1 *A pronunciatione quod non obstantibus exceptionibus ad ulteriora procedatur, si est iniusta potest appellari, secus si est iusta.*
2 *Causa quod debeat inseri in appellatione ab interlocutoria.*
3 *Appellatio ab interlocutoria quod debeat iustificari ex causis in ipsa insertis.*
4 *Appellatio ab interlocutoria quod sit fienda in scriptis.*
5 *Effectus appellationis ab inteelocutoria, an sit suspendere pronunciatum: & qualiter.*
6 *Iudex à cuius interlocutoria est appellatum, si appellationi non detulit, non habet ipsum processu decætero citare: & est tunc uerus contumax.*
Intelligit uerum, si iudex dedit appellanti apostolos.
7 *Lis an debeat contestari in causa appellationis ab interlocutoria.*
8 *Practica impugnandi & iustificandi appellationem ab interlocutoria, ubi quod ex primis actis impugnari & iustificari debet, & qualiter hoc intelligatur.*
9 *Sentētia in causa appellationis ab interlocutoria, quod profertur in scriptis.*
10 *Si in causa appellationis pronunciatur bene appellatū tota causa deuoluitur ad iudicem appellationis: & quid si pronunciatur male appellatum.*

EIus qui. Propter supplicationem factam principi iudex inferior non impedit ꝓcedere: & qui ob eam causam appellat, nō
1 auditur. h. d. Ex hac† lege nota quod quādo iudex non obstantibus exceptionib⁹ oppositis ad processum, pronunciat esse procedendum: si iuste ꝓnunciaret, nō appellaretur: ergo a contrario, si iniuste ꝓnunciaret, a tali grauamine posset appellari. quod est no. & no per gl. C. ne fi. ꝓ pat. auth. habita. Rationem dixi in l. præceden. quia tale gra-
2 uamen non pōt reparari per appellationē a diffinitiua. Secū-
h do nota† ꝙ in appellatione ab interlocutoria. debet inseri cā[h]

in l. ij. in xj. q̃. q. si ex noxa. cau. agat.
a ¶ Tertio principaliter. Et adde ad materiam ꝙ dilationes sunt ita moderatę ꝙ non transeat instantia asignata a lege, vel statuto, vel ab homine secūdū Inn. in c. de causis. de off. deleg. & de ac. ad petitionē. & vide Imo. in l. qui ante calēdas de ver. ob. Bar. ī extrauagan. ad reprimendū. in versi. per edicta. & Pe. de anc. in cle. j. de fo. compe. & vide Bal. in l. j. in prin. C. de dilatio.
b ¶ Primo q̃ro. Vide c. j. de dila. ꝙ ad materiam allegat bart. in l. iiij. §. prætor. in iiij. colū. de dā. infec. & quod no. Bar. §. e. l. in ij. q. & ꝙ notat Bart. in l. j. & ibi dixi §. de re iudi. & vide q̃ dixi post Bart. in l. j. in iij. colū. §. de iuris. om. iud. bar. in l. iij. C. de epi. audiē. & etiā quid si iudex nullam dat dilationē, & denegat audiētiam.
c ¶ Quid si datur. Adde Bald. in l. ij. C. de epi. audien. & in l. j. C. de dila. in princi.
d ¶ Detur actori. Adde ꝙ idē videtur si statueretur reo, præterquā in casu d. l. petendæ. no. per Bart. & Bald.
e ¶ Tertio q̃ro. Si iudex admittit probationes, quas nō debet admittere &c. Adde Spec. in tit. de teste. §. j. in ver. recepta autem. &c. & ꝑ doc. in l. arbiter. qui satisda. cog. & Bal. in d. l. ij. C. de episc. audi.
POMATES.
f ¶ Producuntur. Ergo inimicus facit aliquod indicium, vide Alexā. in l. maritus. in apostil. de quæst.
g ¶ Quia minor. Adde Bal. in d. l. ij. C. đ epis. audien.
h ¶ Inseri causa. De hoc adde ad sciendū vtrum requirat̃ vel non. Dic ꝙ ab interlocutoria quę habet vim diffinitiuæ propter duo concurrentia. Primo, quia non expectat aliam post se, & ea lata iudex fūctus est officio suo. Secundo, quia imponit finem controuersiæ, de qua est quæstio, appellandū est ab ipsa ea forma qua appellatur a diffini-

tiua:& potest impugnari,& iustificari appellatio ex nouis actis sicut appellatio a diffinitiua.& hoc ideo,quia mistum tribui debet extremo,in quo potentius incalescit.l.quæritur.s.de stat.homi. Quæ aūt sint istæ interlocutoriæ,vide per do.Ant.in rubr.extra de re iudi.per Ludo.in rub.& in l.j.s.d re iud.Et ista decisio.& conclusio videtur de mēte Abb.& Ioā.And.in ca. peruenit.el ij.de appel.& clarius Bald. qui eam confirmat ī leg.minoribus.C.d his quib.vt indig. quem sequitur Pet. de Anch.in l.iij.§.fi, s.de appel.& domi. Ant.in d.c.peruenit el ij.de app.et in ca. tua nos.eo.tit.de ap. Et pro prædictis bene facit l.si pecuniā. C.de re iud. vbi gl. sentit quod appelletur a præcepto, iuncto tex.ibi:finita diffinitiua.Et ita tene Bal.in additio.Spec. in tit. de appella. in versi.in his quæ cōtinent publicam vtilitatem,&c.Sed cōtra hoc facit l. ait p̄tor.§.permittitur.d mino.vbi Bar.videtur sentire cōtra. Et potest responderi q ibi Bar.male loqtur & quod sufficit ibi dicere in genere,tale præceptū esse iiuriosum:id est,iniustum. Vel potest diciquod ibi loquitur quando in appellatione fatebatur se debitorem minoris:et ideo appellatio videbatur frustratoria manifeste,et sic non valet ibi nisi inferatur causa:quia iudex præcepit iiuste vt solueret minori carenti curatore.Secus aūt dico quando esset aliqua interlocutoria, quæ post se expectaret aliam diffinitiuam . Nam tūc in casibus, in quibus appellari potest,appellabitur, vt a mera interlocutoria,vt not.glo.in Clemen.n.de appel. Not.tamen q si per apertā naturam verborū pronunciationis, appareat de iniustitia,non requiritur causa,secundū Bal. ī l.terminato.in vlti. co.C.de fruct.& lit. expen.et in d.l.minoribus.Et an sufficiat generalis causæ īsertio,vide Bald.quod non,in l.eos.in §. sin autem.C.de appel. ī pric.et dixi late post Bar.in l.prætor.in prin.s.de oper, no.nunc.et no.moder.in l.j.§.libelli.s.de appel.et vbi mādatur aliquid p interlocutoriā,qd non potest mādari per diffinitiuā,appellatur ab ea sine expresiōe causæ.Bal.in l.ante sentētiā.C.quorū app.et ibi subdit,an sit opus q cā expressa in appellatione sit ,pbabilis necne,qd si nō est expssum in iure,est arbitrariū.et hic vide p Imo.et vide ad supradicta glo.fi.in c.fi.in verbo,manes.de elect.lib.vj.et Bal.in l.actori.C.de reb.cre.Quæ aūt,et qualis debet esse cā,dixi post Bar.et Ang.in l.prætor.in prin.de ope.noui nūcia.et ibi limitaui de appellante,de quo etiā per Bal.in d.l.minoribus.de his qb. vt indig. Quid aūt ī cōfesso appellante,an debet causam exprimere:vide p docto.in l.fin.§.iussus.supra de appel.

¶ Adde quod specialis insertio causæ requiratur.Bal.cōs.ccclxvij.j.lib.

a ¶ Primo quæro. Vtrum appellatio ab interlocutoria debeat fieri in scriptis adde Bar.in l.nec quicquam.§.vbi decretū.s.de offi.procōsul.& vide Bal. & Ang.in l.patris & filij.de vulga.& pup.quod hodie est determinatū per c.cordi.de appel.in vj.Intelligo similiter idem habere locū in interlocutoria habente vim diffinitiuæ:vt colligitur per docto.in c.cupiētes.de elec.in vj. vide Specu.et Ioan. An.in c.cordi.de appel.in vj.et eod.tit.in c. appellanti. in iiij.gl.Sed an hodie valeat statutum q possit appellari ab interlocutoria sine scriptis:vide Rom.in rubrica de arbitris.in xij.charta.Et ad Bar.hic adde Bald.in l.eos.§.sinautem.& ibi Bartolus in principio.C.de appel.& vī de per Modernos in l.prima.§.libelli.s.de appel.¶ Ab extra quæritur vltra Barto.an appellatio ab interlocutoria extinguat pronūciatū,vide Bar. in lege,furti.§.j.in fin.s.de infamibus.Specula.in tit.de appellatio.§. restat videre.in fi.Et ad supra dicta per Bar.in ij.quæstione,vide Bal.in l.fi.s.de in integ.rest.C.de dila. in l.a procedente.& in l.generaliter.§.j.d rebus creditis.et Specu.ī ti. de ap.§. nouissime.in vers.sed vt s. Quid aūt in diffinitiua,vide Specu.in ti. de app.§.nunc breuiter.in prin.et in vers sic.sed autē.Et an debet pars citari, vide in ca.eum qui.de dolo.et contu.

quod apparet:quia si causa nō deberet inferi, appellatio interposita ob causam iniustā non reijceretur:quia posset appellatio iustificari ex alijs causis:vt s.de app.l. scio.in fi.Et hoc patet de iure ciuili: qa omnes leges tractātes de appellatiōe ab interlocutoria,pmittūt ex cā alicuius grauaminis illati contra iustitiā appellare:vt s. eo.l.ij.ibi:si contra leges iudex hoc faciat. s.de ap.l.j.§.quæsitum.ibi:quid enim si in cōsulēdo mentitus est,&c.& C.quo app. nō reci.l.ab executiōe.ibi:nisi forte modū executiōis excedat:vt s.de mino.l.ait prætor.§.pmittitur.ibi:quasi aduersus iiuriā, &c.

3 Tertio est notandū † q appellatio ab interlocutoria debet iustificari ex causis insertis in ipsa appellatiōe,nō ex alijs.qd patet hic eadē rōne:quia si ex alijs cāis posset iustificari,nō reijceretur appellatio.q est no.et singulare hic:& l.ait prætor.§.pmittitur.s.de mi. & de iure Canonico est clarū:vt extra,de app.c.cordi.lib.vj. Prio quæro[a],

4 vtrū † qn appellatur ab interlocutoria,sit appellādū in scriptis. Gl. mouet s.e.l.ij.de ap.l.j.in fi.Et ibi determinat gl. q non sit necesse appellari in scriptis : qa ipsa interlocutoria nō est proferēda ī scriptis. Sed de iure Canonico determinatū est cōtra:vt extra,de ap.c.cordi.lib.vj.pōt persuaderi etiā de iure ciuili esse verū.sic in appellatiōe facta ab interlocutoria debet inseri cā,vt dictum est,& dari iudici ī scriptis:vt ex insertione causæ posit deliberare vtrū partem grauet,vel non, sicut dicimus in libello:vt C.de lit.cōte. auth. offeratur.Itē in appellatione ab interlocutoria nō licet vagari,sed oportet q persistat in cā proposita:& sic debet dari in scriptis,sicut dicimus in libellis accusatorijs: vt l.libellorū.s.de acc.Facit s.de iniur.l.p̄tor edixit.in princ.& l.itē exigit.de dolo. Et ita obseruat cōsuetudo.facit C.de priuil.schola.l.fi.li.xij.

5 Secūdo quæro,† quis sit effectus appellationis interpositæ ab interlocutoria? Et videtur q statim ea interposita,debeat supersedere a ,pcedēdo iudex a quo appellatur:vt C.quorū app. nō reci.l.ab executiōe.in fi.ibi:si eos ppterā intentionē cognitoris suspendisse claruerit,&c.Pro hoc s.de mino.l.intra vtile.In cōtrarium videtur casus de appel.c. nō solū.li.vj.Sol.dicēdū est[b] q est in potestate iudicis a quo appellatur vel procedere,vel appellationi deferre.Et istud probat tex.in dicta l.intra vtile.[c] ibi preses in euētū appella.cętera cognitionis distulit. Et sic appet q ipsa appellatio a grauamine nō suspendit officium iudicis a quo appellatur:sed ipsemet iudex deferendo appellationi suspendit officiū suū. Et si apparet q c.nō solū procedat de iure ciuili, vt dicamus:aut iudex detulit appellatiōi, & suspensa est eius iurisdictio, vt in c. cū appellatiōibus.extra de ap.li.vj.quia ipsemet suspendit:aut nō detulit[d] appellationi:et pōt ,pcedere in causa,donec sibi īhibeatur per supiorem,vt d.c.nō solū.et valet processus interim factus.Sed si ,pnunciabitur bene appellatū,oīa reuocabuntur alias firmus remanebit ,pcessus,vt ibi patet:et est no.[e] q † postquā qs appellauit

6 ab īterlocutoria , iudex prim9 nō habet ipsū in ,pcessu decætero citare cū appellādo videat recusare[f] se nolle corā eo litigare & cōparere et sic est verus cōtumax, q nō ē amplius regrēdus:vt no.in l.fi.s.de ī inte.rest.et l.ex cōsensu.§.fi.d ap.et est expresū extra de do.et cōtu.c.ij.li.vj.qd intelligo,si iudex a quo est appellatū,appellāti dedit apostolos refutatorios,put; debet alias secus.Nā eo ipso qd ei nō daret apostolos,grauaret,vt ,pbat extra d ap.c. ab eo.li.vj.et eo.ti.in cl.j.et sic ipse suo facto suspēdit suā iurisdictionē.

7 Tertio † quæro,[g] qn appellatur ab interlocutoria,vtrū in cā app.debeat lis contestari in appellatiōe a diffinitiua? Certū est qd parte absēte pōt ,pcedi litē nō cōtestata:vt C.d tēp. app.l.fi.§.illud.Sed quando ,pceditur parte pñte,debet lis cōtestari,vt C.ne lic ī vna ea.cā ter.,pu.l.vna:sic ēt in appellatiōe ab īterlocutoria est determinatū p canōes extra de ap.c.interposita.in fi. & ibi per Ber.

8 Quarto quæro † de mō iustificādi,et impugnādi appellationē ab interlocutoria:et cū appellat a diffinitiua,certū est q pñt noui articuli, & nouæ ,pbatiōes fieri secūdū ea q habemus in l.eos.§.j.C. d ap. & de tēpo app.l.per hanc.sed in appellatione ab interlocutoria determinatum est ita quod solum ex primis actis iustificari vel impugnari debeat , vt extra de appella.c.appellanti[a].in cle. Et hoc verū est de iure ciuili,vt l.ait prætor.§.permittit.s. de mino.vbi tex.ita demū appellari permittit occasione minoris ætatis,si illa minor ætas allegata fuit in primo iudicio. Hoc declaratur per rationem: Appellatio ab interlocutoria fit ratione grauaminis illati a iudice:quia aliquid facit contra legem,vt supra dictum est:licet si aliquis vellet iustificare appellationē suam ex aliqua causa quæ nō fuisset iudici nota , non probaret iudicem intulisse sibi grauamē: & ideo appellationem non iustificaret.oportet ergo qd hoc faciat ex primis actis: quod non est intelligēdum simpliciter vt coram iudice appellationis nihil sit probādum,sed est recurrendum ad distinctionē positam in tex in cap.interposita.extra,de appel.quia aut ille,q allegauit causam corā iudice,obtulit se probaturum, & iudex non amisit:& statim apparet grauamen,etiam si causa non esset vera. Aut nō obtulit se probaturū:& tunc coram iudice appellationis debet probari de veritate causæ,vt ibi dicitur.Itē si iudex , a quo appellatur,non fuisset passus acta facta coram se scribi,vel appellanti copiam dari: poterit pars appellans per testes corā iudice appellationis hoc probare:arg.C.vt lite pen.l.ij.

9 Quinto † quæro[b] qualiter sit sententiandum,cum appellatur ab interlocutoria,videlicet vtrum in scriptis vel sine scriptis? Et videtur quod sine scriptis, quia ista sententia videtur,interlocutoria sicut prima:arg.eius quod no.in c.fi.extra de re iudi.in Cle.ecōtra videtur q debeat sentētiari in scriptis,sicut appellatur ī scriptis,& contestatur lis quando agitur parte præsente,vt dictum est.& sic videt lis ordinaria,& sic obseruatur. Nam in causa appellationis vertitur plus cognitionis quā interlocutoriæ:quia per hoc tota causa deuoluitur ad superiorem,vt statim dicam.

10 Sexto † quæro,si pronunciatur bene appellatum,an tota causa deuoluatur ad iudicem appellationis. De iure Canonico non est dubium:vt extra,de appella.c. cordi.lib.vj. De iure vero ciuili potest dubitari.Cy.C.de tempo.appel.l.per hanc. in vij.qō.videtur tenere idē de iure ciuili. & nihil allegat ad hoc. Tamen hoc puto verum:[c] quia casus est in l.si quis prouocatione.C.de appel.secūdum lectu.Pla. vbi ab iniuria facti vel dicti potest appellari, & tota causa transfertur ad superiorem. No.q dicit de iniuria dicti.Si enim appa ret quod iudex grauauerit partem,apparet q ei fecit iniuriā dicto:ergo &c.Si vero pronunciaretur male appellatum: tūc reuerteretur causa ad primū iudicem, vt l.intra vtile.s.de mino.quod est verum,si appellatus voluerit:alias secus:vt d.c.cordi. Quod satis potest dici verum de iure ciuili Cum enim appellando ab eo dixerit se grauatum. & coram superiore est per consequens litigandum:nec potest recusare illum iudicē,quem ipse elegit:vt C.d lit.cōte.auth.offerat.& l.cū Papi.de sentē.

SI,cuius. Appellatione interposita siue sit recepta siue nō,debet officium iudicis cōquiescere, & attentata reuocantur per superiorē h.d.vsq ad ver.plane.

1 † Nota q facta appellatione pēdente , reuocant per officium iudicis ad quē.De quo s.de admini.tuto.l.chirographis.§.j.& per Io. And.de appel.c.non solū.lib.vj.& dicam j.titu.ij.l.j.ver.plane. Videte per vos.

Intra constituta. De isto tēpore & de alijs dicam j.titu.j.l.j.

SCiendum. Etiā appellatione nō recepta nihil innouari debet.Itē apostoli etiā refutatorij ita debēt dari,q partes quid in eis continetur, intelligāt.h.d.

Oppo.C.quo.appel . non reci.l.ij.& iij. & fi.Sol.Hoc intellige,nisi in casib9,[d] in quibus est notoriū de iure appellationē nō debere recipi:vt in cōtrarijs.Sed hic, quando erat certū q debebat recipi , vel erat dubium.Item † de hoc an appellatio debeat recipi,cognoscit superior:vt j. tit. ij.l.j. Quæ cognitio fit summatim : vt C. quo.appel.non reci.l.j.& licet glo. ibi dicat q requiritur plena[e] probatio : intellige quo ad probationem summariā, non quo ad ordinem:quia fiet forte parte absente,secundum Inno.& Host.vt ipsi dicunt extra,de offi.deleg.c.pastoralis.

1 *Appellatio quòd non admittitur in causa alimentorū, quando petuntur officio iudicis:secus si iure actionis.*
2 *Appellatio semper cum causa,admittitur etiam in omnibus casibus in quibus non admittitur.*
3 *Ab iniquitate legis uel statuti quando poßit appellari.*
4 *Appellari quando poßit ab actibus extraiudicialibus.*
5 *In appellatione ab actu extraiudiciali debet inseri causa, & probari:ut attentata interim reuocentur.*
6 *Ab arbitramēto lato per arbitratorē potest ex iusta causa appellari, & attentata interim reuocantur, & tenetur tēpora appellationis obseruare.*
Arbitramentum est transactio.
Petens reductionem ad arbitrium boni uiri ab arbitramēto,non tenetur tempora appellationis obseruare.
7 *Ab actu extra iudiciali, qui litem non finit,quando quis poßit appellare.*
8 *Sententiæ maioris partis creditorum statur,nisi minor pars euidenter ostenderet opinionem illorum manifestam continere iniquitatem.*
9 *Si plures consanguinei discordant in puella maritanda,tūc appellatur ad superiorem.*
10 *A uenditione pignoris fienda per creditorem,quando poßit appellari.*

SI res. Primo ponit regulā, q si res dilationem nō recipit,non pōt appellari.Secundo hāc regulā declarat per tria exempla.Tertio ponit duos casus,in quibus nō licet appellari,qui non ponūtur in dicta regula. Secunda ibi:veluti. Tertia ibi:item si ex ppetuo. Ad primū,scilicet circa regulam glo.ponit exemplū de l.constitutiones.s.

1 de appel.& bene Dy.ponit † aliud exemplum,scilicet in causa alimentorū,[f] cui cōgruit quod j.sequitur in tex. de annona in vsum militū destināda. Pro hoc facit in auth.vt vt lice.mat.& auiæ.§.illud. & hoc verū si alimenta petunt officio iudicis:& sic propter inopiam:arg.s.de re iudi.l.ij.& de fer.l.ij. Secus si iure actionis:vt C.de appella.l.& in maioribus.Ita dicit Gul. de Cug.s.de his qui sunt sui vel alie.iur.l.ij.& fuit opin. Marti.de Fano,vt refert Specu.in titu.de appella.§.in quibus.ver. sed nunquid quando.Et idem in alijs causis, quæ dilationem non recipiunt:vt dicto.§.in quibus.versiculo viij. dic vt ibi.

2 Sequitur, † ne testamentum aperiatur:vt infra , ne hæres scriptus in posses.mittatur.Cui concordat C.quo.appel.non reci.

b ¶ Dicēdum est. Adde quod dixit Inn.in proposito.ī c.cū causam de re iud.et no.ī l.siue.C.d dil. Quid aūt si nō sit appellatum a sententia interlocutoria,vtrū intra tēpus appellādi possit iudex procedere:vide no.Bal.in l. ita demū.C.de ,pcu.& in c.fi.de ap.in vj.& gl.& ibi no.in l.a procedēte.C.d dila.& Bald.in l.generaliter.§.j.et C.d re.cr.& ad intellectū.d.c. nō solū.vide cap.ex parte.de rescri.et vide do.Anto.in c.dilectus el ij.de rescri. et vide Bar.in dicta l.generaliter.§.fi.& etiā Bart.in l.ij.de episc.audiē.& In.ī c. super his. de appel.

c ¶ L.intra vtile Adde Barto.in l.ait prætor.§.permittitur.d min.et Anch.in Cl. j.de dolo.et contu.

d ¶ Non detulit.Adde ad hoc qd habes in l.arbiter.qui satisda re cog.

e ¶ Et est nota.Et ad Bar.hic adde quo est verum, quod appellans rite et recte ab īterlocutoria,est exēptus ipso iure a iurisdictione iudicis a quo,et ipso iure non valet ,pcessus,nec sētētia quā facit iudex a quo, post appellationē. ca.per tuas.d sentē. excō.& cap.licet.eodem ti.in vj.et cap.ad audientiā.& ca.dilectus.de appellationi.in tātū q nō firmaretur per desertionem appellatiōis postea factā:vt est textus in d.c.licet.Secus eēt si processus fieret p desertionē per iudicē a quo est appellatū:quia tūc valeret,etiā si appellans nūquam fuisset citatus:imo qd plus est ipse vt verus cōtumax nō posset appellare ab interlocutoria,vel diffinitiua lata cōtra eū absentē.c.personas.& c.se.de ap.& no.eo.ti.c.dilecti. Vbi vero quis appellasset ab interlocutoria iniuste vel nō rite,vt qa nō appellasset in scriptis,vel nō expressisset cām grauaminis specialiter:tunc clarū est qa dicitur verus contumax:q iudex a quo pōt ,pcedere ad vlteriora,eo amplius nō citato.c.ij.de dolo et cōtu.in vj.et Cle.j. eo.tit.Et ad hic dicta per Bar.vide doc.in c.super eo.el ij.de appel.

f ¶ Videatur recusare.Qui non appellauit,amplius non est citandus quia est verus cōtumax,vt not.Inn.in c.ex ratione.de appel.quod no.ad ea q dixit Bal.in l.ab executore.C.quo.ap.et adde Bar.in l.q Romæ.§.Seia.de verb. ob.et Bar.in d.l.fi.in prin.vl.co.in l.intra vtile.de mino.

g ¶ Tertio quæro. Vtrum in causa appellationis ab interlocutoria debeat lis contestari et adde ad Barto.hic quod Bal.in auth.si omnes.C.si vt se ab hære.absti.firmat q in interlocutoria nullo mō litis contestatio requiratur. Idem in auth.hoc sacramentum hodie.C.de iura.calum.et idem Spec. in tit. delib.concep.§.nunc dicendū.et domini de Rota decis.viij.et do.Abb.Sicul.in c.Raynaldus.de test.licet Ioā.And.in c.Raynaldus.dicat in interlocutoria requiri:in diffinitiua non.

pella

a ¶ C.appellanti.limita nisi esset lata contra contumacem vel absentem, secūdum Bar.in d.§.permittitur.q est valde not. Et istis adde Inn.in c.pe.de ope.no. nū. & Bald.in l.inuitus. C.de procur.referētem Dy.& Bald.in l.ij.in vlti.charta.de rescin.vendi.& limita in hoc d.Clemen. appellanti.vt p bal. in l.generaliter . §.j. C.de rebus cred. & Inn.in c.quod ad cōsultationē.de re iud. vbi voluit,q si lata interlocutoria non appellauit , postea a diffinitiua potero ex nouis & ex antiquis actis,seu causis reparare grauamen interlocutoriæ . qd no.& vide Bar.in l. eos.§.sinautē. C. de app.& ibi docto. & vidi Bart.in l.generaliter . §. j . & dicit not. Bal.in d.l. inuitus.in vlti.colū. qd ista regula fallit,nisi probationes de nouo emergāt.Et multis modis limitat d. cle.appellanti.bald. in l.per hanc.in vlt. col.de tēp.appel . & vno modo limitat p Imo.in l . recusare. §. si quis alio.s.ad trebel.& est dictū do. Ant.alias docto . in c.ex parte.de appel. el. j. Pluribus etiam modis limitatur d. Clemen.appellanti. vt per Bal.in repeti. l.ij.circa vlti.col . de rescin.vendic. & ad d.Clemen.appellanti.vide Bal.in l.arbitro.qui satisda.cog.

b ¶ Quinto quæro. Adde q tex.in c.interposita. hic alleg. dicit q appellatio iustificat,si appellās offerat se ,pbaturū causas expressas.sed qd si nihil ille dicat: dic q idem: qa illud subintelligit. Text. est multū no.ī c.exhibita, de iudi. quo casu sufficit se ,pbare ad iustificationē appellantis, q ipse obtulit se incōtinenti ,pbaturū.nō aūt reqrit q ,pbet iuste vel iniuste appellatū:vt d.c.interposita.q tene mēti.et ad pdicta adde Bald.in l.añ sniæ.ī fi.j.co.C. quo.ap.& not.p gl. magnā ī fi.in c.Romana.de appel.ī vj.

c ¶ Puto verū . Adde q hoc est verū,etiā quo ad iudicem delegatum sine noua cōmissione, secundum Inno.Host.& Ioan. An.in c.vt debitus de appel.& no.Sali. in l.j.C.qñ ,puo . & in l.si vt ,pponis. & in l.si præses.C.qūo & qñ iu.Et ad Barto.hic adde Bal.in l. intra vtile.in fin. de mino.& in l. eos. in prin. C.de appel.Et adde prędictis Imo. in l.iudex . postquā. de re iudi.in viij.col. qui sequitur Hosti. in loco prælleg. & vide quæ ibi dixi p Paul. de Leaza. in Cle.sæpe.ad fin.in.j. col.de appel.& in c. vt debitus.in iij.co. eo.titu.& ibi per domi. Ant.in vlt.char. Sed quid si aliqs appellat ab interlocutoria , postea appellat a diffinitiua vtrū vna absorbeat aliā? Bal.in l.generaliter. §.j.C.de reb.credit. tenet q non:sed bene cogit eligere quā velit prosequi.Idem Inno.in c.dilecto.de appel.

d ¶ Nisi in casib . istis. Adde Bart.in l.j.C. quo.appella. eo autē casu quo iudex non defert,tenetur parti læsæ secundū Bal.in rub.in fi. C.de pœn. iud.& p istū tex.dicit Bal.in l. iij. in ij. col.C.de appella . q vbi iudex a quo.detulit appellationē iudici ad. quem , tenet admittere.Et qñ iudex a quo,vult recipere appellationem qd debet facere: vide Bal.ibi in vlt.co.

e ¶ Requiritur plena. Adde Bar.in l.iiij.§. hoc autem. in fin.de dā.infect. licet contrariū teneat ī l.j.C. quorum appel.

f ¶ Causa alimentorum A sniā lata in cā alimentorū non appellat:adde Bar.in l. Mela.& qd ibi dixi de ali.leg.& in l. solent.eo.tit.& Guid. de Suza.in l. de alimentis . de transact. & Bald.in l.nemini. C.de sum.tri. Adde q Guido de Suza. in l.si iudex.ff.de his qui sunt sui vel alie. iur.vt refert Io.An. in addi.ad Spe.in loco alleg.per Bart.tenet q potest appellari a snīa lata super alimentis præstādis, maxime si habeat vnde se alat. & si non habeat,appellans teneatur interim pstare alimenta appellato.Tñ Ioan. Andr. de hoc se remittit ad c.sup electio.de causa posses.

Io. Dyn. not qd in hoc sequitur [illegible] in locis ll. loco 24 & Jas. l de alimentis n̄ 7 C de trans. & [illegible] in tract. de pensio. q. 95 n. 3.

a ¶ Adiecta cã. Nota ꝙ in casibus, in qb. est ꝓhibita appellatio, intelligit̃ sine cã: secus cũ cã. Idẽ tenet Bal. ĩ l. qsqs. C. quo. appel. & in l. j. in ij. col. C. si de mo. pos.

b ¶ Appellari. Vide Bal. in l. a iudicibus. C. de appella. & in l. quisqs. C. quo. app. & in l. j. s̃. de legi. & ideo dicit Bal. in l. j. in vj. co. C. ne ex delic. defunc. ꝙ a pœna nõ põt appellari, cũ sit a lege iposita. Et vide ad p̃dicta. Bal. oĩno in l. j. §. similiꝗ modo. el j. C. de lati. lib. tol. ab extra. iste tex. facit ꝙ in causa dãni infecti nõ possit appellari. de quo vide Spe. in tit. de offi. iudi. §. iudicis officium. in versi. sed an eisdem. & in ti. de appel. §. ĩ qbus. in ver. sed mõ q̃ro iudex. Sed dubium facit l. placet vt in iudicib. C. de ped. iudi. iunctis his quæ no. in §. duas. in l. iiij. s̃. de dã. infec. Et põt dici ꝙ vbi cã nõ recipit dilationẽ, nõ possit appellari: vt hic ꝑ Bar. & in l. iiij. §. hoc autẽ. de dã. infect. Sed an a sñia lata ꝙ faber recedat, nec stet iuxta scholas, iuxta ea q̃ not. ꝑ Bar. in l. j. sol. mat. in fi. possit appellari? Bal. multum not. in l. j. in fin. C. si de mo. poss. tenet ꝙ nõ per hanc legẽ. qđ nota. & adde ꝙ a sñia lata sup excussione non põt appellari, secundũ Bal. in l. ij. in vlt. colũ. C. q̃n fis. vel priua. Bal. vr̃ tenere contrariũ in l. a diuo. §. in exe. & ibi vide quę dixi de re iudic. & quod dixi ĩ. eo. l. fin.

c ¶ Sæpe accidit. Q̃n dicat̃ dolus esse in lege vel nõ. & idẽ qđ dicit hic Bart. tenet Bal. in l. qsquis. C. quorum appel.

d ¶ Non nocebit sibi. Adde Ang. in l. ij. s̃. qđ qsq; iur. & in j. cõsti. Cod. §. qbus. ĩ fi. s̃. de iusti. & iure.

e ¶ Sed ꝓuocatio. adde qđ no. Bar. in l. j. in prin. in viij. q. de oper. no. nun. Et vide qđ no. Inno. in c. qnrauallis. de iureiu. vbi videtur dicere, ꝙ in istis iudex non tenetur seruare iudiciariũ ordinem. &c.

POMATES.

f ¶ Poterit appel. Idẽ tenet Roma. in d. l. arbitro. & in d. consi. cclxj. & in rubric. de arbi. sed contrariũ tenet Bal. in l. hi qui ad ciuilia. C. de appel. & in rubr. C. de appel. & Abb. in consi. xxxviij. incip.

l.quisquis.Ioã.And.extra de offi.dele.c.
j.intelligit,ꝙ nõ põt appellari, nisi adie-
a cta causa.[a] & sic debet inseri cã,sicut in ap
pellatione ab interlocutoria. Dixi s̃.eod.
l.ij.Sequitur in text.si ex ꝑpetuo edicto
aliquid decernat̃,nõ licet appellare.Glo.
alleg.s̃.de appel.l.ex cõsensu.§.fi.Ex quo
intelligitur hic,ꝙ si cõtra cõtumacẽ ꝑem-
ptorio edicto citatũ aliquid decernatur,
non licet appellare. Alij intelligunt ꝑpe-
tuo edicto,i.lege ꝑpetua. Et sic dicũt hic
3 †casum ꝙ ab iniquitate legis, vel statuti,
b nõ põt appellari.[b] Facit j.de verb.signifi.
l.si qua pœna.secundũ Dyn.Istã quæstio
nem posui in l.omnes populi.s̃.de iust.et
iur.& ibi dixi sic:Si statutũ sit generale,
nõ põt appellari,vt hic,secundũ Dyn.&
l.si qua.& l.ij.§.exactis.s̃.de orig.iur.vbi
videt̃ casus.Sed si fieret cõtra certã perso-
nã,tunc posset appellari:vt s̃.qui,& à qb.
l.si priuatus.& de pollici.l.toties.in fin.&
s̃.de appel.l.si constat.Dico etiam, si sta-
tutũ prima facie est factũ generale, sed in
veritate contra vnã personã factũ est, vt
c sæpe accidit,[c] potest ꝑ superiorẽ corrigi:
argu.s̃.de doli excep.l.j.in fin. ꝓut ponit
de dolo qui cõmittitur in legibus cõden-
dis:veruntamen Dyn.dicit C.quæ sit lõ-
ga cõsue.l.j.in iiij.quæstio.principali circa
fin.ꝙ si ille,qui ex tali statuto læditur,cõ-
d tradicit,non nocebit sibi.[d] Quod limita
secundũ ea,quæ not.Inn.in c.cũ accessis-
sent extra,de constitu. Sequitur in tex.
Item quo minus pignus vendere liceat,
appellari non põt.duobus modis intelli-
git glo. Vno,quod à sententia iudicis, in
qua continetur ꝙ factæ sunt denunciatio
nes debitori à creditore,nõ põt appella-
ri.qđ intellige,sine causa. Si enim iudex
grauaret,ex causa potest appellari:sicut si
excederet modum in exequendo : vt C.
quo.app.nõ recip.l.ab executione. Alio
mõ intelligit,ꝙ ab ipsa venditiõe nõ po-
test appellari,cũ nulla præcessit sentẽtia:
4 & sic nõ est actus iudiciari⁹.† Et sic secũ-
dum hoc habes casum,ꝙ ab actibus ex-
traiudicialib⁹ nõ põt appellari.Cuius rei
gratia istud examinemus. Vtrũ sit verũ
ꝙ de iure ciuili ab actibus extraiudiciali-
bus non potest appellari.Tex.videtur ꝙ
sic,s̃.de appel.l.à sententia.§.itemq; rescri
psit.vbi dicit,ꝙ à transactione appellatur
licet glo.ibi destruat illũ tex.& dicat ꝙ le
gatarij non appellãt:sed actione ex testa-
mento petunt legata. Sed antequã ꝓce
dam vlterius,quæro quid releuat, vtrum
ibi legatarius appellet, vel agat actione
ex testamẽto? Respõdeo,si dicimus pos-
se appellari à die appellationis interposi-
tæ,omnia attentata reuocabuntur per of
ficium iudicis ad quem appellatur, etiam
antequã vincat in causa appellationis: vt
s̃.eo.l.si cuius.& j.titu.ij.l.j. & ibi dicam.
Si nõ posset appellari,hoc nõ continge-
ret. Quid ergo dicemus. De iure Cano-
nico non est dubiũ ꝙ ab actibus extraiu-
dicialibus,ex quibus qs grauat̃,vel dubi-
tat ex causis verisimilibus ne grauaretur,
potest appellari:vt extra,de appel. c. be-
ne.& talis appellatio non est ꝓprie appel
e latio,sed prouocatio[e] ad causam:vt extra
de appel.c.cum sit Romana.vers.si vero.

Hoc præmisso arguo sic: solũ in nuncia-
ne noui operis reperitur,ꝙ facta nuncia-
tione extra iudiciũ,si quid attentetur cõ-
tra,destruatur solũ ex hoc, quod attenta-
tum est post nunciationem:vt l.j.s̃.de no.
ope.nuncia.ergo in cõtrariũ est ius cõmu
ne.Et ꝓ hoc videtur hic casus.Solu.Dic,
quidam sunt actus, qui fiunt extra iudi-
cium ꝑ modũ cuiusdam iurisdictionis:vt
electiones ad officia.& in istis sine dubio
potest appellari cũ distinctione,vt dixi s̃.
q̃n appel.sit.l.j.§.solent.Et idẽ de alijs quę
fiunt inter plures,ad quos spectat aliquid
facere,vt ad vniuersos:vt extra, de his q̃
fiunt à maio.par.capi.c.j.& ibi de hoc. &
C.de appella.l.si ad scribatum. & l.ciues.
cum simi. Quidã sunt actus,qui exercen-
tur aliter quã ꝑ modũ iurisdictionis : nec
spectãt ad plures vt vniuersos,sed vt sin-
gulos:& tunc aut sunt actus, qui impo-
nunt finem litibus,vt trãsactio, vel iuris-
iurandũ:& tũc sine dubio nõ possunt ap
pellare partes,quorũ cõsensu factum est:
sed alij,qui læderẽtur appellare possunt
vt d.l.à sententia.§. j.idemq; rescripsi . nõ
5 faciendo vim literæ. Et est †aduertendũ,
ꝙ in tali appellatione oportet ꝙ inferat̃
causa legitima,& ꝓbabilis:vt si dicant in
fraudẽ eorũ factum:vt exp̃sse dicit tex.in
d.§.idemq; rescripsit.Sic ergo ille text.cũ
iure Canonico cõcordat,nec est qui repu
gnet.quare illũ tex.glo.destruimus,& sic
inducimus discordiam inter ius Canoni-
cum,& ciuile. Eadem ratione dico , ꝙ
6 †cum arbitramentum arbitratoris assum-
pti super aliqua lite,finiat litẽ,& sit trans-
actio:ꝙ ille contra quem fertur , ex iusta
f causa poterit appellare[f]:& habebit præ-
dictũ effectũ,vt attentata interim reuocẽ
tur,vt dictũ est,ꝑ d. §.idemq; rescripsit.&
debebit obseruare tẽpora appellationis:
vt in c.sicut appellationẽ.de appel.in Cle
men.Si tamen nolit appellare:sed alias iu
re actiõis,vel officio iudicis petere ad ar-
bitriũ boni viri reduci,nõ tenet̃ obserua-
re illa tempora:sed seruatur,id qđ dixi in
l.si societatẽ.§.arbitrorũ.s̃. ꝓ soc. Si vero
7 non†est actus,qui litem finiat tunc aliq̃n
est actus factus,cœptus& ꝑfectus : aliq̃n
nec cœpt⁹ nec ꝑfectus,sed cõminat⁹. Pri
mo casu nescio de iure ciuili ꝙ possit ap-
pellari,sunt tñ alia prodita remedia:vt ꝙ
indebite factũ est tollat̃,vt interdictũ qđ
vi aut clam,& actio aquæ pluuię arcẽ. &
multa similia,& oĩa interdicta restituto-
ria.Secũdo casu,habemus nunciationem
noui operis:tamẽ in illa hoc est speciale,ꝙ
talis nunciatio,vel prouocatio ad causam
non requiritur:vt l.j.in princ.& ibi. not.s̃.
de no.oper.nun.in alijs vero hoc nõ repe
rio.sed pro eo quod timemus perfici,pos-
sumus dicere idem quod statim dicam . Tertio casu quando
actus est cœptus,nec perfectus , sed comminatus , vel de eo
verisimiliter dubitatur ex iustis causis : tunc dico , quod in o-
mnibus casibus,in quibus iudex potest adiri, & eius officium
g implorari,ne fiat:in illis extra iudicium potest appellari.[g] hoc
est supponere se protectioni talis iudicis , & protestari ex e-
ius parte,vt nulla fiat nouitas:tunc si postea iuerit ad iudicem,
reuocabuntur attentata interim:vt l.de pupillo.§. si quis ipsi
prætori.supra de noui.oper.nuncia.& dicto ca.bonæ memo-
riæ.extra de appella.Sed isto casu debebit talis appellatio,seu
h protestatio fieri inserta iusta & verisimili causa:[h] vt dicto cap.
bonæ

Casus in effectu talis est: duo ciues. in vlti. col. vol. j. & vide Areti. consil. cvj. col. ij. volu. iij.

f ¶ Poterit appellare. An ab arbitramento possit appellari: dic vt hic. Adde ꝙ cõtrariũ tenet Bald. in l. hi qui ad ciuilia. C. de appel. & aliqd ꝑ Ro. in rubr. de arbit. in xiij. char. & ꝙ dixi post Barto. in l. nõ distinguemus. §. cũ quidã. de arbi. & Bar. in l. societatem. §. arbitrorũ. in iiij. col. s̃. ꝓ socio. in ver. quæro quis erit iudex. Et ꝙ non appelletur ab arbitramento, videt̃ tenere exp̃sse. Io. And. in titu. de appell. §. in quibus. in ver. quid si cõuenit. in verbo, priuatorũ. retuli in d. §. arbitrorũ. Et vide ꝑ Mod. in l. a sentẽtia. §. si hæredes. & §. sequens. s̃. de app. & ꝑ Bal. in rub. C. de appel. vbi tenet, ꝙ nõ appelletur. Et quid si de facto appellaretur, &c. adde ꝙ ab arbitramento possit appellari ex iusta cã. sequitur simpliciter Bal. consi. cccxliiij. j. lib.

g ¶ Põt appellari. Et tene menti ꝙ in extraiudicialibus non sufficit contradicere nisi appelletur exp̃sse & specialiter, q̃n quis grauatur. vt singularissime dicit Inno. & ibi est text. in c. quod ad consultationẽ. de re iudic. & voluit Ang. & Imo. in l. ille a quo. §. si de testamẽto. s̃. ad Trebel. qđ nota in practica.

h ¶ Verisimili causa. Nota, ꝙ appellatio ab extraiudicialib. requirit veram, & iustã causam. & qđ ꝓbetur, nec sufficeret offerre se probaturũ. secus q̃n appellatur in iudicio, vt in ca. interposita. de appel. & tenet Inn. in c. cũ inter canonicos. de elec. & videt̃ tex. in c. j. de appella. in vj. quem allegat ad hoc Bart. in l. j. in ix. q. in princip. s̃. de noui. ope. nun. & vide Bar. s̃. ea. l. in prin.

bonæ.& arg.C.de his qui ad sta.confug.l.j. Pone aliqua exẽ-
pla:timeo ne quis me offendat in persona:vt C.de his qui ad
eccle.confu.l.denunciamus.vel timeo ne res meę indebite oc
8 cupentur,vt l.iiij.C.qui bon̄.ce. pos. Vel†pone in casibus,in
quibus statur sententiæ plurium creditorum,vel maioris par-
tis:vt s̃.de pac.l.maiorem.& l.si plures. Quod intelligo nisi
pars minor ostenderet euidenter,quod opinio illorum mani-
festam contineret iniquitatem:arg.s̃.de inoffi.te.l.si pars.Isto
casu pars minor poterit appellare a sententia,inserta illa cau-
sa manifestæ iniquitatis:& per hoc maior pars prohibetur vl-
tra aliquid attentare.& si quid fecerit,reuocabitur.Item exẽ-
9 plum est in pluribus consanguineis,cum discordant †de mari
a tanda puella:[a] quia appellabitur ad superiorem:arg.C.de nu.
10 l.j.& l.viduæ.& l.in coniunctione.Nunc†in proposito in ca-
su huius l.a venditione pignoris non potest appellari , scilicet
simpliciter,& sine causa.Sed si creditor vellet ꝓ modica quã-
titate vendere rem magni pretij,vel cum debitor esset parat⁹
soluere,noluit recipere,& iudex adhibitus permittit vendi-
tionem fieri,si dicto modo appelletur,venditio inhibetur,et
si fiat,rescindetur:vt C.de distr.pig.l.si residuum.& l.quãdiu.
& quod ibi no.& s̃.de rescin.ven.l.pe.quæ lex hoc satis aper-
te probat.Ad prædicta optime facit C.si qua prędi.po.l.j.vbi
fit simul protestatio,& supponit quis se iurisdictioni alterius
iudicis,vt ibi per Cy.Et si dices,illa facit contra:qa si ibi est
speciale,ergo in contrarium est ius commune.Sed ibi est spe-
ciale in hoc,quod ex iusta causa appellatur ab omni grauami-
ne futuro,etiam per viam ordinis iudiciarij suspendit̃ iurisdi
ctio ordinaria.Prædicta autem,quæ dixi,loquuntur in acti-
bus extraiudicialibus.

De libellis dimissorijs. Rubrica.

1 *☞Non sufficit, quando apostoli petuntur, dicere, peto apostolos, & iterum peto: sed consuetudo hoc approbat.*
2 *Qui non petit apostolos, uel non protestatur, uidetur appellationem deserere.*
3 *Pars, cui statutũ est tempus ad accipiendum apostolos, si non uadit, cadit ab appellatiõe.*
4 *Tempus appellandi hodie est decem dierum, & licet tempus petendorũ apostolorũ non sit immutatum, tamen intra eundem terminum debent peti.*
5 *Tempus quod datur ad proponendam querelam de iudice, qui appellationi non detulit uel apostolos denegauit: item quod statutur ad comparendum coram iudice ad quem, non est immutatum.*
6 *Tempora quæ statuebantur ad producendam appellationem coram iudice ad quem, itẽ inchoandi processum: item exercendæ, & fiendæ appellationis, hodie sunt immutata: quia datur annus, & ex causa biennium.*
7 *Tempus non currit, quando causa examinatur in auditorio Principis.*
8 *Tempus appellationis interponendæ à munerum nominatioⁿe quod sit, remissiue: & quod sunt duo menses ad prosequendum.*
9 *Causa legitima dandi biennium est, si appellans in ultimo mense primi anni comparuerit & per eum non steterit.*

LEX VNICA.

b Post appellationem.[b] Quæro qđ sit istud
tempus. Dicit gl. quod triginta dierum: vt l. iu-
dicibus. C. eo. & gl. male dicit in l. j. in fi. s̃. de ap.
1 † Quæro, an sufficiat si dico, peto, & iterum pe-
to. Certe non: arg. eius quod no. l. iiij. s̃. de pigno. actio. sed cõ-
suetudine est hodie approbatum: vt extra, de appel. c. ij. in Cle
2 mẽ. Quæro†, Dicit̃ hic ꝙ debet protestari, sed intra quod tẽ-
c pus,[c] habuistis no. in l. eius qui. in fi. s̃. titu. proxi. ꝙ si non pro
testor hoc modo, vel si non petam apostolos, tunc videor ap-
3 pellationẽ deserere. Quæro, †quid si iudex statuit terminum
ad accipiendum apostolos, pars non vadit: dic, ꝙ tunc cadit
ab appellatione: vt d. c. ij. extra, de appel. in Cle. Cuius gratia
4 videamus†generaliter: de temporibus quæ statuta sunt circa
appellationem: & dic, ꝙ est quoddam tempus appellationis
interponendæ, quod olim erat biduũ, vel triduum, hodie de-
cem dierum, vt C. de appel. authen. hodie. Item est tempus pe
tendorũ apostolorum. & istud non est immutatum, scilicet tri
d ginta dierũ, vt hic. sed videtur ꝙ intra eũdem terminum[d] ap-
pellator debeat petere copiam sententię, & actorum: alias ap
pellatio vr̃ deserta: vt C. de appel. l. quoniam nonnulli. forte
est speciale ibi in debitore fisci condemnato: nã illa lex gene-
5 raliter non obseruatur. Item†est aliud tempus proponendi
querelam de iudice, qui appellationem non recipit, vel apo-
stolos denegat, vt s̃. tit. primo. l. sciendũ. in fi. ꝙ si non fit: videt̃
appellatio deserta.Item est aliud tempus
q̃n appellatio à iudice recipitur : põt ẽm
parti statuere certũ tẽpus arbitrio suo ad
coparẽdũ corã iudice ad quẽ: vt C.de ap-
pel.l.p̃ses.extra,eo.tit.c. ꝑsonas.& c. seq.
& c.oblatæ.& in istis nihil est immutatũ.
6 Erãt olim†alia tempora:quia q̃nq; sta-
tuebatur à lege tempus ad ꝓducendã ap-
pellationẽ corã iudice ad quẽ. C.de app.
l.in offerẽdis.& de tẽpo. app.l.fi.§. in his.
Statuebatur etiã tẽpus inchoandi ꝓces-
sum super appellatione : vt C . de tem-
por. appellation. l.secunda.& l. finali . in
princi.Item erat tẽpus appellatiõis exer-
cẽdæ,& fiendę:vt eo.ti.l.fi.§.illud.Sed
ista sunt hodie immutata:& ad omnia da
tur annus,& ex causa bienniũ: vt in aut̃.
ei qui.sed ex cã dantur maiora tẽpora: vt
in aut̃.si tñ.& aut̃.si appellatione. Item
7 †nõ currit tempus si cã debet examinari
in cõsistorio Principis:vt ĩ aut̃ .sed et lis.
8 eo.tit. Item prædicta,†q̃n appellatur à
sententijs:sed si à nominatione ad mune-
ra,tunc ad appellationẽ interponẽdã est
idẽ tempus quod supra:vt s̃.q̃n appel.sit.
l.j.§.qđ in sententijs.sed ad prosequendũ
sunt duo menses:vt C.de tẽpo.appel. l. j.
9 Item qđ dixi,†ꝙ dat̃ annus,& ex cã biẽ-
niũ dico,ꝙ legitima cã est si appellans in
vltimo termino:hoc est,in vltimo mense
primi anni cõparuerit:& per eũ nõ stetit:
vt C.de tẽp.app.aut̃ . si appellatione . &
no.ꝑ Inn.extra de app.c.ex ratione.& ibi
plene hoc ꝑ Io.And.quẽ vide si expedit.

e *Nil nouari appellatione pendente. Rub.*

1 *☞Nil nouari appellatione pendẽte, qualiter intelligatur.*
2 *Executio facti, non potest fieri intra terminũ datum ad appellandum: iuris tamen sic.*
3 *Iudex superior cognoscit an appellatio recipiatur.*
4 *Facta appellatione pendente reuocantur per iudicẽ superiorem eius officio implorato: & reuocabuntur etiam antequam uincat appellans.*
5 *Cautela, quando in libello dicitur, peto pronunciari bene appellatum, & reuocari attentata, quod appellator non cõtestatur litem super libello.*
6 *Appellatio, quando est dubium, an sit recipienda, potest tamen recipi.*
7 *Bannitus qui appellauit, an appellatione pendente possit offendi? remissiue.*
8 *Quando causa est commissa consulenda, an ualeant, quæ interim fiunt.*
9 *Iudex à quo, elapso termino ad appellandum non potest sententiam à se latam exequi, nisi prima parte citata.*

LEX Vnica.

f Appellatione.[f]
Op.de lege postq̃.§.Im-
perator. s̃. de leg. no.ca.
1 Dic†ꝙ omnia,quæ pen-
dente principali iudicio
poterãt peti,pendente appellatione pos-
sunt peti.& quod dicitur,nil nouari , &c.
Verum est in his,quæ principali iudi-
cio pendente fieri non poterant. Item

a ¶ De maritãda puella. Si discordant agnati de maritãda puella, appellatur ad superiorẽ. vide quod in simili not. dixit Bar. in l. si cum dotẽ. §. eo autem tempore. solu. mat. & istud refert Bal. in l. in coniunctione. hic alleg.

b ¶ Post appellationẽ. Et in materia not. ꝙ si reperitur in actis, ꝙ iudex dedit apostolos, nec apparet de qbus: dic ꝙ intelligit̃ de reuerẽtialibus. verbũ est singul. Abb. in c. dilectis filijs. de appel. & ibi refert do. Ant. & Bal. in l. iij. ĩ j. col. C. de ap. Et de istis apostolis, vide ij. q. vj. in c. post appellationẽ. vbi ꝑ Archi. vbi etiã dicit, ꝙ si nõ petãtur apostoli, nõ valet appellatio, vt legit̃ & no. in d. c. ab eo. & in c. cordi. de appel. in vj. & quod iudex qui nõ dat apostolos instãter petẽti, punit̃ arbitrio superiois: qa non est pœna statuta. ca. de causis. de offi. dele. in simili. Arch. secũdũ d. Abb. de qua s̃. refert. Ro. cõs. xv. Adde an & q̃n apostoli videant̃ recte peti Bal. cõsi. cccclxv. ij. lib. Et an iudex, qui recusauit dare apostolos parti, possit de causa vlterius se intromittere? Felin. consi. clxxxvij.

c ¶ Quod tempus. Et circa ista tẽpora vide qđ dixi in l. præses. C. de appel. ꝑ docto. in l. hi qui ad ciuilia. eo. ti. adde Bar. in auth. ei qui. C. de tẽpo. appel. & ad intellectũ, & limitationẽ Cle. si ap. vide domi. Ant. post doc. in c. ex literis. de rescri. super glo. in verbo, nisi forsan.

d ¶ Eundẽ terminũ. Ad l. q̃m nonnulli. C. de appella. ꝙ sit speciale fauore fisci, videtur velle Bald. in l. ij. C. q̃n fisc. vel priua. in princ. sed ꝓ prima opi. facit l. iudicib. C. de appella.

e ¶ Nil nouari. Ista p̃mitte ad eius materiam no. per Bald. in l. appellat. in j. & ij. col. C. de appella. & adde ꝙ pendente cã appellationis impediuntur ea fieri, quæ possunt fieri pendente causa principali. Ita Bartol. in l. postquã. §. nuper. s̃. vt leg. nomi. ca. & Bar. in l. furti. in princi. s̃. de his qui notã. infa. & adde quæ habes post Bar. in l. in duobus. §. vbi duo. circa prin. s̃. de duob. reis. Adde qualiter intelligat̃, nil nouari. Federi. de Sen. consilio ccxxiiij.

f ¶ Appellatione. Et limita hanc materiã de qua in hac gloss. vt dixi post Barto. in l. j. C. de bon. pos. secundum tabul. & habet locũ etiã iste titulus quo ad agendũ, contra ipsum iudicẽ a quo est appellatũ. Glo. est valde not. in Clemen. ij. de app. & vltra prædicta ad limitationẽ huius regulæ vide in c. cum ex cã. de appel. vbi tex. not. in ca. dilectus. de except. & in c. pastoralis. de offi. deleg. & in c. quia propter. de ele. & Bal. in l. furti. in princ. s̃.

de inſa. vbi dicit, q̃ iſta regula debet intelligi p iudicē: pars tñ pōt ſua iura appellatione nō obſtāte ꝓſeq. De hoc plene in tit. de appel. §. nouiſſime in j. col. in Spe. & not. Bal. in l. generaliter. in fi. C. de reb. credi. vbi vide. Poteſt tñ poſſeſſor vti poſſeſſione ſua appellatione pēdēte, ſecundū glo. in c. nō ſolū. in glo. magna. de app. in vj. & in l. Imperatores. §. ſi magiſtratū. in glo. aduerſario. ſ. de appell. Adde an appellatione pendēte poſſit fieri executio Bal. conſi. cccxvij.

a ¶ Oppo. in auth. per Bal. in l. fi. in vl. col. C. de fideicō. lib. & in propoſito huius l. quærit an intra decē dies datos ad appellandū poſſit executio fieri. & quid in ſententia criminali. vide in l. qui vltimo. §. de pœnis. & il. addictos. C. de appel. & quæ no. Bar. Ange. & Imo. in l. qui a latronibus. §. j. ſ. de teſta. & ad Bart. hic vide quod no. Bald. in l. ita demū. C. de procur. & ibi vtrū intra tempus appellationis iudex poteſt procedere.

¶ Quid ſi quis eſt cōdēnatus duabus ſententijs, aut pluribus appellationibus ab vna, an ſuperſedeatur ſuper alia, vide Bal. in l. ab executione. C. quorū appel. & iudex ad quē, an poſſit ihibere ne ꝙquā moueaē: vide Bal. in l. appellatione. in j. col. & ibi etiā in vlti. colum. ponit quomodo debet inhiberi iudici a quod C. de appel.

b ¶ Quæro quid. De iſta materia dixit idē Bar. ſ. in l. i. §. j. de appel. in l. j. C. de rela. & in l. ex illo. C. de appella. & ibi Bald. & Bar. in l. ad principem. ſ. de appella.

c ¶ Quæro, elapſo. In hac qōne maxie eſt cōflictus. docto. in l. eos. C. eo. & ideo vide per Moder. in. l. ſi exp̄ſsim. circa fi. ſ. de appel. & Bart. in l. a diuo Pio. in iij. col. vbi plene ſ. de re iudi. & Inn. de offi. deleg. c. prudentiam. latius per Bal. in repe. l. tale pactū. §. qui p uocauit. ſ. de pact. & adde Bald. in auth. ſi quis. C. de epiſc, audien. & Bal. in l. ij. in fi. C. de tempo. app. Et an iudex appellationis poſſit ꝓnunciare: tenet Franci, Tigri. q̃ ſic, l. properandum, §. illo. C. de

8 uus. Quæro, †quid[b] ſi cauſa eſt commiſſa cōſulenda, an valeant quæ interim fiūt? R. ñ. ſi commiſsio fiat de neceſsitate, interim nihil debet fieri: ſed ſi fiat, valet: ſed reuocatur per appellationē: vt C. de rela. l. j. ſed ſi fieret voluntate, ſecus puto: quia cū iudex non teneat ſtare cōſilio: ergo nec expectare tenetur: cōmittitur tñ qñq; de neceſsitate, ex forma ſtatutorū.

b

9 Quæro, †elapſo[c] termino ad appella-
c tionem ꝓſequendā, quid habet facere iudex à quo. Dicunt quidā q̃ mādat ſententiā executioni, ſine alia citatione. Alij dicunt q̃ debet citari appellās, vt opponat quicquid vult, quare nō debeat fieri executio: & ſi nō oſtēderit de ꝓſecutione, & impedimēto, mādabitur ſententia executioni: vt probatur C. de temp. appel. l. fin. f §. illud. quod placet, & eſt exp̄ſſum C. de appel. l. ſi cōtra maiorē. vbi dicitur q̃ ꝓtori debet cōſtare de negligentia in ꝓſequēdo appellationē, ſed non pōt liquere, niſi parte citata: ergo &c. Item, quod dixi de tempore elapſo, intelligitur, l. biēnij. Nō enim ſufficeret primum annum elapſum: vt C. de temp. appel. auē. ei qui. licet docto. iuris Canonici innuant contrarium in c. ex ratione. extra, de appella.

Si quis. Declara plene ſecundū ea q̃ dixi in l. ij. ſ. de cuſto reo. §. fi.

Quæ ſententiæ ſine appellatione reſcindantur. Rubrica.

1 ☞ *Sententia eſt nulla, quando error apparet ex actis.*
2 *Sententia poteſt peti nulla principaliter agendo, & quando petitur executio excipiendo.*
3 *Sententia lata per errorem, an ſit in totum nulla, uel in eo quod eſt erratum. remiſſiuè.*
4 *Sententia cōfirmatoria eſt nulla, ſicut prima, quando error eſt expreſſus in ea.*

L E X I.

d Llud. [d] Opp. C. de erro. calcu. l. j. Solue vt in gl. verūtñ lac. de Are. † & Pet. dicunt aliter, q̃ ſi error
1 apparet ex actis[e] ſententia eſt nulla: quia ſententia debet diffiniri, ſeu declarari ſecundū acta: vt l. ait prætor. §. j. ſ. de re iudi. ſi bñ inſpi-
e cias illā legē. Opp. de l. relegatorū. §. ad tempus. ſ. de interdi. & releg. Solue vt ibi dixi. Op. de l. præſes. & de l. cum ꝓtatis. de re iudi. Dic vt in qualibet earū dixi. Quæro, volo dicere
2 †ſententiam nullam, quo iure peto. Glo. dicit q̃ poſſum petere principaliter petendo: vel cū petitur executio incidēter excipiendo: & vide iſtā glo. quæ incipit, qua petebatur, & c. qđ
3 plene examinaui ſ. de appel. l. ſi expreſsim. †Quæro, an ſententia ſit nulla in totum, vel in eo, in quo eſt erratū. Et eſt glo. in l. fi. ſ. de iuriſdi. omn. iudi. & eſt contra glo. in l. res iudicatę.
f C. de re iudica. dic vt ibi dixi: & ibi per Cyn. Vltimo[f] nota
4 †quod ſententia confirmatoria eſt nulla, ſicut prima, quando expreſſus eſt error. Dixi in d. l. ſi expreſsim.

Item cum ex edicto. Iſtud quod dicit in notiam: dic vt in gloſſa.

Si apud. De hoc quod habes hic, gl. in auē. & conſequēter. C. de ſenten. & interlo. om. iudic. & in l. qui prior. ſ. de iudi. dicit, q̃ quando ſunt mutuæ petitiones, debēt terminari eodem tempore, aliter per appellationem reſcindūtur. Canoniſtæ habent titu. extra de mu. peti. in appellatione neſcio tex. alibi, qui melius dicat quam hic.

L E X I I.

g Aulus. [g] Vide glo. quæ incipit, nota nō valere, & c. & limita glo. ſi eo viuo non cœperit defendere: alias valeret: vt argu. l. ſi defunctus. ſ. de procu. & l. nulla, C. de procu.

Lex iudi. Et vide Bal. in l. ſi cōtra. de appella. & in l. eos in ij. col. eod. ti. adde vt pulchre per Fede. in cō. ſi. cxxxiij.

¶ Illud. De intellectu huius text. vide Bar. & Bal. in l. j. de iur. cal. & Bal. in l. ij. C. de re iu. maxime in ver. quęro quid ſi tutor. cum ver. ſeq.

¶ Apparet ex actis. Adde Inn. in c. præſenti. de reſcri. & qđ voluit glo. no. in c. j. de offi. ordi. in vj. ad fi. Et quot modis, et quibus ex cauſis ſententię retractentur, vide xxxv. qō. viij. in ſumma.

¶ Vltimo not. Vide qđ ꝓ hoc dicunt doctor. & maxime Imo. in l. ex diuerſis. §. fi. ſol. matr. & ego ſcripſi in l. cū ꝓtatis. in fi. de re iud. & adde q̃ Bal. in l. legata inutiliter. de leg. j. ꝓ ea q̃ ibi not. Bart. dixit, q̃ ſi prima ſnia eſt nulla ꝓpter verba inepta, poterit cō firmari p ſniam cō firmatiuā. qđ intelli ge ſi verba inutilia, ſeu inepta poſſent ſeparari ab ipſa ſubſtantia primæ ſniæ, ſecūdū Bald. per illū tex. ibi, quem ſequitur Imol.

¶ Paulus. Nota nō valere ſniam, ſi alter litigātium mortuus eſt. concordat l. j. qō. vlti. c. fi. niſi decretū in pſonā mortui ſit fauorabile. l. cū quaſi. ſ. de fideicō. lib. & vide tu Bart. in l. in ſumma. poſt gl. §. fi. de re iud. & omnino Bal. in l. j. §. j. in prin ti. circa vlti. colū. de cadu. tol.

L E X I I I.

Aulus. Quæro aliqua res petiē, quæ non extat in quo debet fieri condemnatio? Et dic vt in gl. quam vide. & incipit, vt ſ. qui ſatiſd. co. et de eo quod dicit gl. tutius, & c. eſt tex. in l. Iuſianus. ſ. de confeſ.

An per alium cauſæ appellationum &c. Rubri.

Dictum eſt ſ. de appel. & a quibus, & quando ſit appellandum. Sequitur videre per quos appellationis cauſæ debeant exerceri.

L E X I.

Væri ſolet. Iſta lex eſt declarata in §. ad crimen. in l. pe. ſ. de publi. iudi. & illa eſt declaratio iſtius legis: & ideo non legemus modo niſi tex. & vide in d. §. ad crimen. vbi declaratur hæc lex.

1 ☞ *Inſtantiam cœptam per procuratorem, an dominus proſequi poſſit.*

L E X I I.

I procurator. No. q̃ ſi procurator rationes reddiderit nihilomin⁹ in cauſa habet proſequi, & qñ cauſam cœptam procurator habet proſequi, expediui in l. ſi ante. ſ. iudi. ſol. Opp. C. de procur. l. inuitus. Gl. quæ eſt hic: dat tres ſolu. Vna eſt, q̃ hic ī procuratore habente generale mandatum: ibi in habente ſpeciale: & iſta eſt not. Alia ſolu. eſt etiam bona. Tertia ſo. eſt, q̃ exponas, debet, id eſt poteſt, ſi vult. & intellige ſecundū gl. in l. ſi actor. C. de appel. q̃ poteſt vt quilibet nō vt procurator. & dixi in l. ſi procurator. ſ. quando appel. ſit. Op. de l. tutor. ſ. de appel. Sol. Aliud in tutore. vt ibi: aliud in procuratore, vt hic. Vltimo nota quod inſtantiam cœptam poteſt dominus proſequi: †vt l. procuratoribus. C. de procu. & l. dominus. de ap.
1 Plene dixi in l. ſi ante. ſ. iudi. ſoluī.

Si tutor vel curator appellauerit. Rubri.

1 ☞ *An qui appellat debeat cauſam appellationis probare.*

L E X I.

Iqui. Hic dicitur, nec cauſas probauerint: & ſic videtur, quod qui appellat, de-
a beat cauſam appellationis probare[a] ſic C. de ap. Pel. l. hi qui ad ciuilia. Sed gl. dicit ibi, q̃ probat eo ipſo q̃ non probatur contrarium. quod non placet, cum de iure quilibet debeat munera ſubire, niſi habeat ſpecialem cauſam immunitatis, vt j. de iur. immu. l. j. ad munic. l. incola. De hoc dicit contra gl. noſtrā extra, de renū. c. in præ-
b ſentia. Dic ergo, aut tractatur de probando hoc, ſ. q̃ ſit recte[b] appellatum, ſcilicet intra decem dies, & petiti apoſtoli, & ſimilia. & hoc debet probare appellator. hoc enim ſibi incūbit: vt C. de tempo. appel. l. fi. §. antepe. Aut quæritur quis debeat probare de iuſtitia, & iniuſtitia: & tūc aut vnus proſequiē tm: & tunc ſi vult obtinere debet ipſe probare: vt auē. de his qui ingre. ad ap. §. illud. & C. de app. l. ampliorem. in princip. Aut vtraq; pars proſeq̄ē: & tūc dico, q̃ quædā eſt probatio p modum abnegatiuum: vt dico: videas acta, in quibus apparet nihil eſſe probatum: propter quod debuerim condemnari, vel dicit actor victus, cum intentio mea ſit fundata, nihil eſt ꝓbatum. propter quod reus debuerit abſolui, inſpiciañ acta, quibus nō cōtinet iſta ꝓbatio incūbit appellāti: & iō petit copiā ſniæ, & actorū oīm: vt C. de appel. l. quoniā nonnulli, & per
2 inſpectionem ꝓbaē iſta negatiua: vt C. de reb. cre. l. fi. Quędā eſt probatio p inductionē teſtiū, & inſtrumētorū, ſuper nouis vel antiquis articulis: & tunc ille habet ꝓbare in cā appellationis, qui debeat probare in prima: vt C. de tem. ap. l. p hanc. l. ra intelligitur gl. in d. l. hi qui ad ciuilia. Et hoc qñ appellaē a ſententia. Sed ſi appellaē a nominatione ad munera: tunc nō eſt retenta cauſam primam, & ſecūdā: ſed ille debet probare q̃ ap
2 pellat, †vt hic. Et prædicta ſunt vera, qñ. ſnia per appellationem ſuſpendiē. Si vero ſnia taciturnitate firmaē, tunc non pōt ei opponi, quaſi cā nō ſit iuſta: nec hoc pōt quæri, vt l. ſi ꝓtor. in prin. ſ. de iudi. Sed ſi opponaē de nullitate, dlxi ſ. de re iud. l. ſi cum nulla.

L E X I I.

Vtor. Si ergo eius appellatio reprobatur, teneē pro anteriori tempore. Contradicit gloſ. C. de tempo. appel. l. fi. §. illud. in gl. ſuper verbo, appellatum. & male: nec leges, quas allegat faciunt pro ea.

Apud eum, à quo appellatur, illam cauſam agere compellendum. Rubrica. a

L E X Vnica.

Siquis. Dicūt quidā, q̃ hoc eſt de iure ciuili: ſed de iure Canonico videē ſecus. extra eod. c. ad hęc. & c. propoſuit. Sed Io. And. in d. c. ad hæc. intelligit illud, ſi cauſa ſuſpicionis ꝓponitur, & probaē coram quibus debebit ſe probare grauatū à iudice, propter quod appellauit: & quod iudex illud grauamen intulit
b ſcienter: certe iſtud facit eū ſuſpectū. Sed ſi ſimpliciter probeē appellatū, nō ſufficit
c & iſta opi. placet. Nā hoc ꝓbato probaē iniuria verbalis, propter quā pōt appellari ſecundū opi. Pla. de appel. l. ſi quis prouocatione. quæ appellatio ꝓpter iniuriā habet impedire iuriſdictionē iudicis in alia cā: vt C. ſi qua pdi. pote. l. j. Et ita ſentit Gul. de Cu. in l. ſi ab arbitro. ſ. q̃ ſatiſd. co.

Si pendente appellatione mors interuenerit. Rubrica

1 *An expreſſio eorum, quæ tacitè inſunt, aliquid operetur.*

L E X I.

Appellatore. Op. de l. ſi ſeruus. §. boue. ſ. de cōdi. fur. Huius cōtrariꝰ ti-
more gl. dat vnā diſtinctionē facilē, & ſine ſcrupulo. Iſta lex videē fortiter cōtra Petr. & Cy. qui in l. iij. C. eo. q̃rūt. pone q̃ erat cauſus, in quo tacite veniebat ademptio bonorū: iudex exprimit ademptionē bonorū in ſnia: an hæres teneaē ꝓſequi? Et dicūt
1 q̃ nō: ga †expreſsio eorū q̃ tacite inſunt, nihil operaē: vt l. iij. ſ. de leg. j. & l. nō recte. C. de fideiuſ. Quid dicēdū. Dñs Bartolucius de Petris qui Bononiæ diſputauit hāc qōnē, tenuit idē rñdendo ad l. iſtā, q̃ hoc fecit expreſſe, cauſa cognita volens pœnā augere. Sed iſta ſua determinatio cōtinet diuinationē ad iſtā l. licet vera ſit. Sed reſpōdeo ſic, exp̄ſsio eorū, q̃ tacite inſunt, nihil operatur: verū eſt, ſi ſuper eum modū exprimitur, ꝓ quem inſunt: vt l. iij. in princip. ſ. de libe. & poſthu. & l. ſi quis Sempronium. ſ. de hære. inſtitu. Modo ad propoſitum, ademptio bonorum omnium venit tacite in deportatione, per quā
c dam conſequentam. [c] Vnde ſi iudex dixit condemno eum in deportatione, cum publicatione omnium bonorum ſuorum: tunc iſta expreſsio nihil operatur: quia hæc dictio, cum, cōiungit per conſequentiam: & ſic nihil operatur: vt l. j. & ij. ſ. de pecu. leg. Inſti. de leg. §. ſi quis ancillas. Sed quando principaliter condemnauit: vt quia iudex in deportatione dixit, & eius bona publicamus: tunc exprimit per aliū modū, q̃ prius inerat: vt l. ij. & iij. ſ. de pecu. leg. & ſic poteſt intelligi hic. Et licet litera ad vtrunq; poſſet adaptari, tamen ad iſtud melius. Et ideo vel vultis reſpondere, vt dominus Bartolutius de Bononia, poteſtis: vel vt modo dixi, quod magis applaudet literæ.

De iure fiſci. Rubrica.

Gloſſ. continuat rubricam iſtam duobus modis: vt in ea habetis.

1 ☞ *Deportatus an capiat legatum eiusdem factum? remiſſiuè.*
2 *Hæretici & damnati in metallum, non capiunt legatum eis factum.*
3 *Natus ex damnato coitu, non capit legatum à patre: ab aliis ſic.*
4 *Legatum factum palam incapaci, non uenit in fiſcum: ſecus ſi eſt relictum indigno.*
5 *Deferens ſeipſum in fiſcum, quando conſequatur aliquod præmium. remiſſiuè.*
6 *Hæredes intra quantum tempus tenentur uindicare mortem defuncti. remiſſiuè.*
7 *Practica delationis in fiſcum quæ ſit.*

¶ Probare. An appellās vel appellatus teneaē iuſtificare, & probare in cā appellatiōis, vide in Spe. in ti. de ſentē. §. fi. & ibi an eo ipſo q̃ ſeruus ꝓducit cōdēnatus videatur ꝓbaſſe grauamē. & vide eū de proba. §. ꝓbare aūt. ver. ſed qs ꝓbabit. Adde qs debeat exhibere acta corā iudice appellationis, an appellans vel appellatus. Fed. conſi. ccij.

¶ Sit rectē. vide Bal. in l. hi qui ad. ciuilia. C. de appel.

Quandā cōſequētiā. An pœna publicationis bonorum veniat principaliter, vel in cōſequentiā: vide Bald. aliter loquentem in l. j. C. ex delic. defun. ī iiij. col. in l. qui a latronib. in fin. de teſt. & in l. iij. eo. ti. & ibi Bart. & Iaco. Bur. & Ange. & Imo. in l. defuncto. ſ. de publi. iudi. & Bar. Sal. in l. ſi qs. C. ſi reus vel accuſ. Dicas ergo, cōdēnamus ad mortem, & eius bona publicamus: quia, &, copulatæque principaliter. ſecundum glo. in rub. de iur. & facigno. & vide ad prędicta Bar. in l. iij. de lega. j.

a ¶ Variæ. Ista lex limitatur per Bart.in in l.si pater.C.de hęredi.instit.circa princip.eiusdem legis.
b ¶ Possunt capere. spurij capere pñt ab alio quã a patre. adde Bar.in l.quod cõditionis sunt.de dona.& oẽs not.in l. si is qui bonis.de vulga.& pupil.
c ¶ Relictũ indigno. Adde Bal.in l.eam quam.in viij.col.C. de fideicom.
d ¶ Quilibet de populo. Et ita ꝑ istũ tex. in d.l.vlt.C.de litig. in verbo, recipiat. dixi.
e ¶ Applicanda fisco. Per Bar.in l.fi.C.de litigio.

POMATES.

f ¶ Sequit̃ in tex. vel pœnã. Vide l.si quis maior.C.de transac. vbi pœna in dubio applicat̃ parti eũ seruãti,& nõ fisco, Pet. de Ancha. allegauit Bar.hic.vide Bar.in l.arbiter intra certũ diẽ.ff.de arbi.& vid Bal.cõsulẽtẽ secũdũ hanc doctrinam.
g ¶ Faciunt pacẽ. Sed isto casu dubitatur, quid si isti, qui fregerũt pacẽ, postea inuicẽ recõciliant̃: an eo casu, quo potuit pœna fisco acqri ex hac recõciliatiõe tollat̃? Bal. & Imo. dicunt ꝙ non, in l.in insulã. §.fin.per illũ text.ff. sol.mat.Facit quod habetur in l. j. circa princ.de iniur.
h ¶ Poterit agere. Qñ ex primo contractu pars pœnæ applicat̃ fisco, qlibet põt agere ex tali contractu ad vtilitatẽ fisci. & adde quod singul.dixit Bar.in l.senatus. §.senatus.j.eo.& qđ ibi dixi. & vide qđ not.Bal.in l. capite. ad fi.s.đ fideiuſ. Bal. in l.si quis maior.C. de transact. & dicit Bal.ĩ l. decernimus. ad fi.in addi.C.de sacrosan.eccle.quod si quis donat fisco, nõ valet donatio, nisi aliqs recipiat pro eo.
i ¶ Intercesſit stipulatio. Adde quod dixit Bar.in l.si ita stipulatus. §. Chrysogonus.de verb.obli. & vide qđ dixi in l. si insulã.in viij. q. s. de verb.obliga.

8 ☞ Quilibet admittitur ad deferendum: sed in iure agendi, & defendendi, fiscus utitur iure priuati.
9 Quando fuit præuaricatum cum aduocato, uel procuratore fisci, quilibet potest agere de ista præuaricatione, & sententiam retractare.
10 Delatio fit coram procuratore Cæsaris.
11 Vbicunque ex crimine priuato pœna pecuniaria uenit imponenda, tunc quilibet de populo admittitur ad accusandũ.
12 Pœna quæ ponitur uendenti rem religiosam, & fisco applicatur, non erat de iure antiquo.
13 Duo si fecerunt pacem, & promittunt se inuicem non offendere sub pœna cuius medietas fisco applicatur, si notarius est stipulatus, poterit quilibet agere pro fisco.

LEX I.

a Variæ. [a] Examinemus istas causas. Prĩa est qñ quis ꝓfitet̃ tacite sibi relictũ quod capere nõ po-
1 test. Et primo † ꝓ huius declaratione quæro, quis est ille, qui nõ põt capere? Glo.primo enumerat deportatũ: vt C.de hære.insti.l.j.Istud est dubiũ. Nã quidã dicũt deportatũ nõ capacẽ simplr. Alij dicũt deportatũ eẽ indignũ, & sic capit, licet nõ cũ effectu, quod examina per doct.in d.l.j.C.de hære.insti.& dixi in d. l.si deportati.s.de leg.iij.Item dicit glos.
2 †de hæreticis,& damnatis in metallũ. in
3 hoc dicit verũ. Itẽ de natis †ex dãnato coitu: vt in aut.quib.mo.natu.effic.sui.§.fi.et isti sunt incapaces à patre eorum. Ab alijs
b vero possunt capere: [b] vt no.in d.§.fin. & probatur in l.si is qui ex bonis.de vulg.& pup. Alij etiã enumerantur Insti. de leg.
4 §.legati. Secundo quæro: † dicitur hic, quod tacite relictũ est, profitetur: quid si est relictum expresse. Glo.dicit idem: vt j.eod.l.edicto.§.j.& hoc dicitur in quadã glo.parua, super verbo, tacite. Videte, domini, qñ relinquitur nõ capaci palã, istud nõ debet venire in fiscum: vt j.eo.l.nõ intelligit̃.in prin. Sed si esset relictum indi-
c gno: [c] tunc bene veniret in fiscũ, posito ꝙ esset relictũ palã. Et ita debet intelligi l. edicto.§.j.& statim videbitis in alijs casi-
5 bus hic enumeratis in tex. Quæro, † qñ aliquis se defert, vtrũ cõsequatur aliquod præmiũ. Dicit glo.ꝙ sic. Videbitis j.eo.l. edicto.§.j.& hoc circa primũ casum. Sequitur in tex.vel ab alio pręuentus defertur. Quæro, qñ dicatur quis præuenire. De hoc videbitis j.eod.l.edicto.§.extat. &.§. seq. Secũdo quæro, quis est modus deferendi aliũ. Rñdeo vt statim dicã j. ꝓxi.
6 Sequitur in tex. † vel quod mors ab hæredibus non vindicat̃. Quęro, intra quãtũ tẽpus tenent̃ hæredes vindicare mortem defuncti. Dic vt not.C.de his quib.
7 vt indig.l.j. Quæro, † quæ est practica huius delationis? Rñdeo. Dicunt quidã, ꝙ hæres, qui est indignus, debet accusari de hoc, ꝙ mortem defuncti non vindicauit. & sic erit quædam accusatio. Et hoc videtur not.C.de his quib.vt indig.l. j, circa fin.secundæ gl. Pro hoc facit l.in cognitione.s.ad Sylla.sed aliter ibi no. Alij dicunt, ꝙ agetur contra talem hæredẽ petitione hæreditatis, quasi hæreditas ipso iure sit delata in fiscum occisoribus punitis absq; hæredum accusatione, si fuerunt accusati ab alio extraneo. Et hoc tenet gl. in l.j.C.de his quib.vt indig.in antepe.glos.quod est verũ. & probatur.s.de peti.hæred.l.item veniunt.§.pridie.& C.de peti.hære.l.j. Vnde practica est hæc, ꝙ occisoribus punitis quilibet põt agere contra hæredẽ petitione hæreditatis nomine fisci.& ista vocatur delatio, ꝙ nomine fisci agat̃, probat̃ j.l.ꝓxi. in prin.& quod no.in l.fiscus.j.eo.s.de diuer.& temp.præscri. l.intra quatuor.§.j.& ibi no.& no.etiã in l.si seruus plurium.§. ij.s.de leg.j. Et eodẽ modo dicã in casibus sequẽtibus: qñ alia ratione quis est indignus, ꝙ ius illud, ꝙ cõpetebat indigno, sit translatũ in fiscum, & fiscus agit actione qua posset agere ille indignus, si indignus non esset: vt j.eo.l.Imperator. Sequit̃ in tex.vel ꝙ indignus quis hæres nunciatur. Exẽpla huius habes s.de his quib.vt indig.per totũ. & practicam habes ex his quæ dixi s.proxi. Sequitur in tex.vel qđ Princeps hæres institutus est, & testm̃ vel codicilli subrepti esse nũciant̃. Quęro, quare requiritur ꝙ testm̃ sit subreptũ? Dicit glo.quia si priuatus hæres esset, ipse petit hæreditatẽ, & accusat. Vel dic verius secundũ Iac.de Are.ideo requirit testamentũ, vel codicillos esse subreptos: quia si hoc apparet, & fisco notũ esset, non esset necessaria nunciatio, seu alterius delatio: vt l.edicto.§.id autẽ deferre.j.eo.ti. Sequitur in tex.vel magni pretij rẽ mi-
8 noris ex fisco cõparasse. † Quæro, quod priuilegiũ habeat fiscus in hoc. Rñdeo vnũ tantũ: quia quilibet ad deferẽdũ admittitur: sed in iure agendi, & defendendi, vtitur iure priuati. Si enim dolus abest, distinguitur: Aut fuit deceptio vltra dimidiã iusti pretij vel non. Si vero dolus adesset tũc pro modi-
9 ca læsione restitueret̃: vt habes in glo. Sequitur in tex. † vel ex priuatione fiscũ victũ esse. Gl. determinat hic, qñ fuit pręuaricatum cũ procuratore, vel aduocato fisci. Nã tũc quilibet potest agere de ista præuaricatione, & sentẽtiã retractare: vt l. j.C.de sen.aduer.fi.la.retra.lib.x. Sequitur in tex.vel eũ decessisse, qui in capitali crimine esset. Hoc intellige vt dixi s.de accusa.l.ex iudiciorũ. Et eodẽ modo intellige casum sequẽtẽ, dum dicit, vel etiã post mortẽ aliquẽ reũ esse. Sequit̃ in tex. vel domũ destructam esse. Istud exponit glo.duobus modis: vel ꝙ sit destructa propter vim, ita ꝙ posit accusari lege Iulia de vi publ.vel priua.vel ꝙ domus sit destructa, causa negotiãdi.cõtra l.senatus.s.de cõtrahen.emp.& de dã.infect.l.fi. Primũ exẽplũ nõ placet: quia accusatio legis Iuliæ de vi, non est delatio in fiscũ: prout voluit lex ista, & totus iste tit.sed est ac-
10 cusatio quæ debet fieri corã præside: sed † delatio fit corã procuratore Cæsaris: vt C.vbi cau.fis.l.j. Secundũ exẽplũ magis placet. Sequitur in tex.vel ab accusatiõe recessum esse. Aduertatis quãdo qs ab accusatiõe recedit, incidit in crimẽ Turpiliani, cuius pœna est pecuniaria: vt l.præuaricationis.in fi. s. de præuari.& cõstat, ꝙ crimen Turpiliani est priuatũ: vt hic.
11 Secundũ hoc est hic † casus, ꝙ vbicũq; ex crimine priuato venit imponenda pœna pecuniaria, admittitur ad accusandũ q-
d libet de populo, [d] vt hic: & ita no glo.super rubri.s.de popu.actio.probatur in l.fi.& ibi not.C.de litig.& j.in seq.exemplo. Cõtra prædicta opp.de l.j.C.vbi cau.fis. Glos.hic intelligit ꝙ iste prius à præside debebat cõdẽnari, q; procurator. Cæsaris se de bonis intromittat, Sed certe lex illa ad istũ casum non põt adaptari: quia ibi loquitur qñ agitur cõtra illũ ciuiliter, in præiudiciũ criminosi: hic vero agitur contra ipsum criminosum. Sequitur in tex.vel rem litigiosam venundari. Glo.ponit exẽplũ per l.fi.C.de litig. & bene dicit: tamẽ oportet nos dicere, ꝙ istud sit additũ à cõpositoribus noui iuris: sicut di-
12 cit gl.in simili s.de inoffi.test.l.si proponas. Hoc † dico: quia de
e iure antiquo nulla pœna erat statuta applicanda fisco [e] ei, qui emeret rem litigiosam: sed solum exceptio litigiosi erat sta-
f tuta: vt lege cõtraria, & l.fin.s.de litig. Sequitur in text. [f] vel pœnam fisco ex contractu priuato deberi. Glo. ponit exemplũ duobus modis: vt in ea habetis. Tu potes hic ponere exẽplum secundum Dyn.magis not.prout tota die accidit de fa-
13 cto. † Duo faciunt pacem [g] simul: & promittunt se inuicem
g non offendere, sub certa pœna, cuius medietas sit fisci, alia sit
h offensi. Isto casu, ex tali priuato contractu, potest agere [h] quilibet priuatus ad vtilitatem fisci: & hic casus videtur hic. Sed contra hoc videt̃ s.de arbi.l.arbiter intra certũ diẽ.vbi tex.videt̃ in cõtrariũ. Dy.distinguit sic: Aut conuenit nudo pacto, vt pœna deberet̃ fisco: & tũc nihil quærit̃ fisco ex illo pacto, vt s.de ser expor.l.seruus ea.& arg.C.de vsu.l.iij. Si aũt inter-
i cesſit stipulatio: [i] tunc aut ista ꝓmissio fuit facta priuato, & nihil valet: quia alteri stipulari, vel pacisci nemo pot.§.alteri. Institu.de inu.stip.ita nec etiã fisco. Aut promisit notario tãq; pu-
blicæ

blicæ personæ recipienti nomine fisci: & tunc fiscus ex tali cõtractu poterit agere: sicut etiam posset pupillus, vt s.rem pu. sal.fo.l.non quasi.cum Respublica & pupillus æquiparent̃, vt l.illud.s.de app.& C.de iur.reipu.l.rempublicã.li.xj.ꝙ tenementi: quia quotidianum est. Sequitur in tex.vel aduersus leges commissum factum esse. Exempla huius pone vt in gl. Sed contra hoc opp.de auth.bona damnatorum.C.de bonis dam.& in corpore vnde sumitur. So. Dicunt quidam has leges hodie corrigi. Tu dic de hoc vt dixi in l.j.s.de bo.damna. Quæro, vtrum istæ causæ deferendi, quæ habent locum in fisco, habeant locum hodie in qualibet ciuitate. Dicam de hoc statim in l.proxi.in prin.

1 ☞ Hæreditas quando fisco defertur, ei non acquiritur sine aditione.
Bona quando publicantur pro aliquo delicto, statim fisco acquiruntur.
2 Fiscus, uel qui utitur iure fisci, non tenetur facere inuentarium: quia non tenetur ultra uires hæreditarias.

a An bona. [a] Quæro, † vtrũ bona acquirantur fisco sine
1 aditione. Gl.dicit ꝙ nõ, vt l.j.s.de offi.ꝓcu. Cæsa. imo hoc plus est in fisco: quia aditione secuta, si bona non sunt soluendo, fisco non quæritur hæreditas. Ita dicit gl. vt hic. Videte dicit Dy.& bene, quando fisco defertur hæreditas: tunc dicit verũ ista gl. Sed quando bona veniunt publicanda occasione alicuius delicti, quæ publicatio fit ipso iure, vel per sententiam bona statim fisco acquiruntur sine aliqua aditione, vt l.quisquis.C.ad l.iul.maie.facit l.cõmissa.s.de pu.
2 † Vltimo no.ex hac lege ꝙ fiscus, vel ali9 qui vtitur iure fisci, vt dicam j.l.proxi.in prin.non habet necesse facere inuenta-
b rium: [b] quia non tenetur vltra vires hæreditarias.text.est hic, & j.e.l.non possunt. Tene menti.

Diuus pius. Hunc §.cum sequen.habuistis in l.in omnibus.et in l.intra quatuor.s.de diuer.& temp.præscri. Tex.ibi nunciationem, i.ad denunciatorem petitio pertinere potuit: licet nunciatio facta non fuerit. Op. ad §.istos de l.intra quatuor.s.de diuer.& tempo.prescrip. Solut.distingue, vt l.in omnibus.eodem tit.& per Cy.C.de quadri.præsc.l.j. Quærit gl.in fi.legis quid si desistit non corruptus pecunia, alias pretio, seu gratia & sic delatus non habet̃ pro confesso, vt l.in fisci.j.eo.ti.dicit gl.respondeo idem quod hic dicitur.quod intellige, vt ego idem admittar ad nunciandum post quadriẽniũ, & etiã post viginti annos ad prosequẽdum, quasi mihi interrumperim præscriptionem & ꝙ glo.sic intellexerit, patet ex sequenti quæstione. Secundo quærit gl. an eo casu admittatur alius delator post viginti annos. Glos. respondet, non puto. Non enim minus ideo pręscribit sic delatus quam nullo modo. Alij dicunt vltra viginti annos aliũ admitti. Prior oppi.est vera. Nam ea delatio fuit quædam ciuilis interruptio: & alijs non prodest, vt l.intra quatuor.s.de di.& tempo.præscr.quando fuisset quis corruptus pretio, tũc planum est, vt hic dicitur in tex.

1 ☞ Deferens aliquam causam in fiscum, & succumbens, quando sit infamis, & nu.3. distinguit.
2 Ciuitatibus quando deferãtur bona uacantia.
4 Deferens debet agere nomine Reipublicæ, uel fisci.

1 Ex quibusdam. Forma casum sic. Quæro, † vtrum deferens aliquã cãm in fiscum, & succumbens, sit infamis. Respondet Iurisconsultus ꝙ regulariter infamatur. Fallit in tribus casibus, qui ponuntur in hoc prin. Primus casus hic posit9, est clarus. Contra secundũ casum opp.ꝙ nõ liceat vlcisci, vt l.sciẽtiam. §.pe.s.ad l.Aqui. Sol.extra iudicium non permittitur regulariter, sed in iudicio sic, vt hic. Venio ad tertiũ casum. Quæro, quid velit dicere. Gl.dicit hic loqt̃ qñ quis defert aliquã cãm Reipublicæ alicuius ciuitatis, vt puta, aliquã hæreditatem.
2 Sed contra hoc oppo. † ciuitati non deferunt̃ [c] bona vacantia
c vt C.de bo.va.l.j.li.x. Dicit gl.intellige hic de hæreditate decurionũ, q̃ defert̃ reipublicæ illius ciuitatis, secus in hæreditate alterius, vt in contrario. In eo ꝙ gl.hic intelligit de hereditate decurionũ nõ bene dicit. Nam eorũ hæreditas nõ defert̃ ciuitati, nec fisco, sed ordini, vt in titu.C.de hęre.decu.& ideo istud exemplum non est hic bonum, in eo quod dicit, quod ciuitatibus non deferuntur bona vacãtia.l.j.C.de bo.vacã.dicit veritatẽ de iure cõmuni. Sed debetis scire, ꝙ quædã sunt ciuitates, quæ nõ reco-
d gnoscũt [d] superiorem. & sic populus liber est, & sic ipsemet sibi est fisc9, vt l. hostes. j.de captiuis. & tũc bona vacantia acquirunt̃ sibi, & fisco. quædã sunt ciuitates, q̃ licet recognoscãt superiorẽ tñ habẽt merũ & mistũ imperium ex Principis cõcessione & habent alia regalia, vt sunt quæ ponuntur in titu.quæ sint regalia. x.col. & tunc idem ꝙ bona possunt illi ciuitati deferri propter delicta: & etiam propter alias causas: de iure cõmuni secus. Ita debes intelligere hic. Cũ igit̃ intellectus glo.nõ sit bonus in hac lege, qualiter debetis intelligere, cũ dicat tex. ꝙ nomine Reipublicæ causas suas quis exequitur. & sic iste tex.continet repugnãtiã. Nam in eo quod dicit Reipublicæ nomine: innuit ꝙ causa nõ est sua. In eo qđ dicit suas innuit ꝙ ad eũ pertinet. Quid dicemus? Sol.dicas esse suas ratione officij: & Reipublicę ratione cõmodi. Ita ponitur exẽplum j.eo.titu.l.fiscus in quæstione.§.fi.et tunc exponit̃ hic reipu.fisci.vel dic, Reipu.alicuius ciuitatis, vt C.de dela.l.ex varia.& dicitur causa sua rõne executionis: ciuitatis ratione cõmodi. Vel dic ꝙ hic agebat iure sibi cesso ab aliqua ciuitate, vel à fisco. Vnde causa dicit̃ ꝓpria, rõne cõmodi aliena dicitur qa habet ius cessum ab alio. Et ista exẽpla nõ ponũtur in glo. sed tãgunt̃ per Iac.de Aret.& Old. Vel dic, ꝙ causa cõiter pertinet ad dẽlatorẽ: & ad Rẽpubli.vñ pro ea parte, quã ipse habet, dicit̃ causa sua. Pro ea parte, q̃ est Reipu.dicit̃ alieno nomine agere. & istis casibus nõ infamatur: vt j.eod.l.deferre.§. sed communẽ. & hoc tãgit hic gl. Habes
3 † ergo ex s.dictis dicere sic aut qs defert causam alicuius ciuitatis: & non infamat̃: vt hic secundũ vnã lect.& l. ex varia. C. de dela. Aut defert causam fisci: & tunc aut defert ad suã vtilitatẽ: quia habet ius cessum: & non infamatur, vt hic scđm aliã lect. Aut defert causam ad vtilitatẽ fisci: & tunc aut facit ex necessitate officij: & non infamatur: vt l.fiscus in quæstione.in fi.j.eo.& hoc secũdũ aliã lectu. & l. post legatũ.§.aduocatum.s.de his quib.vt indig. Aut nõ facit ex necessitate officij: & tunc aut ipse habet in cã aliquã cõionẽ: & non infamat̃: vt hic, secundũ vnã lect. & j.eo.l.deferre.§.sed communem. Aut nullã cõionẽ habet: & tũc regulariter infamatur. Fallit in duobus casib9, qui hic po-
4 nunt̃. † Vltimo no.ex hoc tex.ꝙ in hac delatione quis debet agere nomine Reipublicæ vel fisci: vt dixi s.l.proxi.in prin.

1 ☞ Acta criminalia, quando exhiberi debeant.
Acta armarij cõis continentia banũ, cõdemnationem, uel excommunicationem alicuius, debent edi cuilibet petenti.
2 Acta in causa ciuili quod indistincte fisco exhibentur.
3 Practica probandi aliquem subtraxisse instrumenta fisci.
4 Instrumenti tenor per testes, ut probet, debet probari ꝑ personas instructas: puta per notarium, iudicem, uel Iuristas.
Instrumentum fauore fisci, potest probari per testes communes.
Si probatur uerum furtum instrumentorum: tunc probatio de tenore instrumenti per testes communes facit fidem contra submittentem.

e Diuus. [e] Iste est valde not.§.& menti tenendus. Oppo. de l.is apud quem.C.de edẽ. vbi acta criminalia exhibentur, sicut ciuilia. Huius timore hæc lex legitur. Primum ibi loquitur quando exhibitio actorum postulatur à iu

a ¶ An bona. Vtrum bona acquirant̃ fisco sine aditione: adde Barto.in l.j.C.de bo.vac.lib.x.& qđ no.Bar.in l.sicut. §. fi.s.qđ cuiusq; vniuer.& ꝙ requiratur agnitio: videt̃ tex.in l.si seruus pluriũ. §. pen.de leg. j.& quæ sit differentia inter bona vacãtia, & hęreditatẽ, vide Bart. in l. postq̃.in fi.princi.s.vt leg. nomi.ca. & ꝙ no.Bar.in rub. s.de acqui. hæredi.
b ¶ Inuẽtariũ. Fiscus, & qui succedit loco eius, non tenet̃ ad cõfectionẽ inuentarij. & dicit Bal.in auth. si qua mulier.ĩ fi. vj. colũ. C.de sacrosan. ecc.ꝙ vbi obligatio descendit in ipsis bonis, nõ ex ꝑsona defuncti, ibi nõ requiritur inuentariũ, per istam legẽ, & alias allegatas. vide ibi. & hic adde Bal.in l.etiã ad fi.C.ad leg.Falci. & in l.fi.in princ.C. de iure delib.& hoc vide quod dixi post Bar.in rubri.de acq. hære.& vide ꝑ Ange.in repe.l.j.ff.si cui plusquã ꝑ legẽ Fal. Adde q̃ posui in rubri.de acqui. hæred.
c ¶ Nõ deferũtur. Adde Bar.ĩ d.l.j.de bo. vacan.& in l. itẽ veniunt. §.ait senatus. de peti.hæredi. Bal. in l.aduersus. C. de furt.dicit quod istæ leges hic loquentes de fisco, non habent locũ in alijs ciuitatibus, nisi statutũ, vel cõsuetudo aliud disponeret.
d ¶ Nõ recognoscũt. Hic de populo non recognoscẽte superiorem, vide in l. relegati.de pœ.& in l. ij.ne quid in loco publi. & l.ambitiosa. in fi. de decre.ab ord.faci. & in l.iij.de mino. et in l.hostes. ad fi. j.de capti.& in d. l.ambitiosa.in iij.col.
e ¶ Diuus. An criminalia exhibeãtur, sicut ciuilia. Et dicit Bal.in rubr.C.de fi. de instr.ꝙ bãna debent edi cuicunq;.et in tali editione non requiruntur testes, qui interfuerunt accopiationi: sed sufficit sola descriptio notarij deputati ad accopiationẽ. Vide Bar.j. eo. §.& vide Bart.in l. j. §.editiones.ij.de eden.

a ❡Cogitur exhibere. Contrariũ videt̃ tenere Bar.in l.quędã. in prin.s.de eden.& vide s.in iij.lectu.huius §.

b ❡Est speciale. Et vide Bar.in authen. si quis in aliquo. C.de eden. & Bal.in l.fin. C.de fi.instru.Bart. in d.l.sicut. & dixi post Ang.in d.auth. si quis. Et ad materiã istã, per quot testes debet probari. instrumentum: vide tex.in l.testiũ. C.de testi.& vide Bal. in l.isti quidẽ.s.qđ me. causa. Et qualiter pbetur amissio instrumẽti, vide Bald.in l.fi.in vlt.col. in fi. de edẽ.& in rub. C.de fid.instr.in xiiij.col. in versi.quæro si instrumentum publicũ.quod limita, nisi culpa sua perdiderit vt no.Bal.in l.ij.in fin.C.de fide instru. & quæ habentur in l.fi.C.de fi.instr. per Bar.in l.huiusmodi. §.fin.de leg.j.& in l.si quis ex argẽtarijs. §.j.s.de edẽ.& dicit singu.Bar.in d.l.testiũ.in vlti.not.ꝙ si testamẽtũ factũ corã septẽ testibus est perditũ, duo testes superstites probãdo casum & tenorẽ testamẽti, probant plene testamentum.

c ❡Speciale est. Nota perpetuo ꝙ in causis fisci, iudex potest procedere nemine petente.

d ❡Est generale. Ideo dicit Bal.p istũ tex. ꝙ semp in sñia quæ fert̃ ppter cõtumaciã, debet fieri mẽtio de cõtumacia, secundũ eũ in l.pe.in vlti. col.C.de cõsti.pecu.

dice: hic loquitur quando postulatur à patre, ꝙ ipsa pars instrumenta exhibeat cõtra se: & in causis criminalibus non põt iudicis officium intentari, vt hic, nec actiõe ad exhibẽdũ, vel actione in factũ agi: qa in causa capitali nõ agitur de pecuniario interresse: vt l.si liber.s.ad exhib. Ita dicit glo.hic. Vide gl.quæ incipit: imo videt̃. & ista lect.est satis bona, Alij dicũt, ꝙ in causa pecuniaria quis cogitur edere, & si non edit, præsumitur fisco subtraxisse: & tenetur furti: vt hic in princi. sed in causa capituli, similiter tenet̃ edere: vt l.contraria.tamẽ nõ præsumitur subtraxisse, nec tenetur furti, vt hic. Vide glo.ibi. Vel dic in cã, &c. Ista lect.licet approbet̃ per gl. nõ placet mihi. Primo in eo qđ dicit, ꝙ in causa ciuili tenetur furti.nõ est verũ: quia tex.hic dicit, ꝙ ista præsumptio furti non nocet, nisi in ista causa quę mota est secũdum hãc lect.noceret in actione furti, & ex præsumptionibus in actione furti, cõdẽnaret̃, quod est cõtra legẽ hãc, & cõtra l.absentẽ.s.de pœ. In eo vero ꝙ dicit, ꝙ in ea causa capitali quis cogit̃ edere instrumẽta cõtra se: istud videt̃ etiã male dictũ: quia nõ debent pbationes assumi de domo rei: vt l.de minore.§. tormenta. s. de quæstio. Posses tñ hãc lectu. sustinere in ver.itẽ diui.ꝙ in illis casibus quis cogatur edere instrumẽta cõtra se in causa capitali, in quibus seruus cõtra dominũ torquet̃ qui casus ponunt̃ in l.j.C.de quæstio. vt sicut testis de domo rei assumitur, eadem ratiõe instrumẽta. & hoc satis placet. Tertio modo legitur ista lex, vt dicamus sic: Acta ciuilia quis cogitur exhibere fisco: vt hic, in prin.& l.ne quisq̃.s.de eden. Acta vero criminalia non cogit̃ edere ipsa pars, cõtra quã criminaliter agit̃. Ita loqtur hic. Sed tertius, qui haberet illa acta, bene cogitur exhibere: vt l.is, apud quẽ. C.de edẽ. Differt ergo ista lect.à prima: in hac l.is, apud quẽ.intelligitur in tertio priuato habente acta: sed in prima intelligitur in iudice, & etiam ista lectu. placet.

Quarto modo legitur, ꝙ ibi loquitur in rationibus: hic in instrumentis. Sed nihil est dicere. Quinto modo legitur, ꝙ hic acta habebat quidam
1 tertius: ibi aduersarius. Ista lect.est de verbo ad verbũ cõtraria ad tertiã lecturã quam s.posui. Vnde quia illam tenui, istam reprobo. Nam ꝙ aduersarius cogatur edere contra se: & tertius non in causa capitali est iniquum, cum de domo rei probationes assumi nõ debeant: vt l.de minore.§.tormẽta.ff.de quę-
2 stio. †Reassumo ergo istũ vltimũ passum: prout loquitur de causa criminali: vtrum acta criminalia debeant exhiberi. dic, Aut exhibitio petitur à iudice, vel ab aliquo publico officiali, qui habet acta publica: & debet indistincte fieri editio: vt l.is, apud quem.C.de eden.secũdum primum modum intelligẽdi hic positũ, recepta tamen cautione, de qua loquitur l.in fraudẽ.§.neq; instrumenta.j.eod.quod tene mẽti: quia per hoc dico, ꝙ acta armarij communis continentia bannũ, vel condẽnationẽ alicuius, vel infamiam: vel etiam acta episcopi continẽtia excommunicationem, debent cuicunq; postulanti edi: cum talis excõmunicatio, seu infamia liget apud omnes: vt s.de postu.l.ex ea causa. Aut exhibitio petitur ab ipsa parte, cõtra quam criminaliter agitur: & tunc regulariter non cogitur: vt hic. Fallit in casibus, in quibus serui torquentur aduersus dominum, in quibus etiam cõtra se quis cogitur edere instrumenta in capitali causa: arg.l.is, apud quem.C.de eden. & ita intelligit hic. Secũdo modo aut exhibitio postulatur à tertio:
a & tunc indistincte cogitur exhibere[a]: vt d.l.is, apud quem. &
2 ita intelligitur tertio modo. †Redeo ad princip.huius §.de exhibitiõe: actorum in causa ciuili, & priuata, qualiter ista exhibitio fiat, nõ tracto hic.dic: vt l.j.§.editiones.s.de eden.l.fin. C.de eden.fisco vero videtur indistincte debere edi: vt hic, &
3 l.ne quisq̃.C.de edẽ. †Sed dubitat̃, quid vult dicere hic tex. ꝙ præsumitur subtraxisse. & qualiter iste text.practicabitur Aduerte, ad hoc vt subtraxisse præsumatur, & fidem contra eum faciat, requiritur ꝙ pbet quędã instrumenta fore ad causam fisci pertinentia: quæ ipse potest exhibere, & nõ exhibet. quo probato vere: tunc præsumitur subtraxisse: & præsumit̃ illa instrumenta sibi nocitura esse: & ideo fidem faciunt cõtra eũ. Vide hic tex.qui dicit, hoc subtiliter intelligẽdo. Quid est hoc dicere. Si ego probo instrumenta esse pertinentia ad causam fisci: & sic probo instrumentũ, & tenorẽ instrumenti: non debet mihi hoc sufficere, sicut si ostenderem ipsa instrumenta vt l.testium.C.de testib. Ad quid ergo recurritur ad istas præ-
4 sumptiones. †Respondeo, quando quis probat instrumentũ, & tenorem instrumenti, ad hoc vt faciat fidem, perinde ac si instrumentum ostenderetur, requiritur ꝙ illud probetur per personas instructas, & vt per notariũ, vel per iudicẽ, vel Iuristas, qui sciunt discernere instrumentũ publicũ, & qualitates instrumenti: non autem sufficeret quilibet testis. Hic est casus
b in c.cum olim.extra, de priuile. Sed in fisco hoc est speciale,[b] ꝙ etiam si probetur per cõmunes testes, præsumitur ipsum subtraxisse: & præsumitur ipsum illud continere quod sibi nociturum erat, vt hic. Illic enim testes communes non sufficiebãt nisi fisci fauore. Sed si furtum instrumentorum vere probaretur: tunc illa instrumenta facerent fidem contra eum indistincte: vt l.si de possessione.C.de probat. Ita debetis intelligere istam materiam.

1 *Si actor & reus est contumax, iudex põt procedere ex suo officio, & citare vtrunq; & absoluere reum ab instantia iudicij, & est speciale in causis fiscalibus.*
2 *Fideiussores delatoris quòd teneantur, & in quantum teneantur.*
3 *Actore absente quòd possit procedi ad diffinitiuam.*
4 *Causa quòd feratur in sententia absolutoria.*

Senatus cẽsuit. Primo loquitur, quãdo delator & possessor est cõtumax. Secũdo, qñ delator tantum. Secunda ibi: quoties.tamen in prima parte fit absolutio ab instantia iudicij. In secunda fit absolutio à peti-
1 tione. Ex prima† parte nota casum mirabilem, ꝙ etiam vbi actor & reus est contumax, iudex potest procedere ex suo officio, & citare vtrunq;, & absoluere reum ab instantia iudicij.

Contra hoc opp.s.de iudi.l.ad peremptorium.vbi cõtra cõtumacem non proceditur, nisi parte petente: vt C.de iudi.l.pperandũ.§.j.ibi: parte instante &c.& in aut̃.qui semel.C.quo-
c mo.& quãdo iud. Sol. Speciale est[c] in causis fiscalibus. Secũ-
2 do nota† ꝙ fideiussores delatoris tenentur. Videbitis in l.senatus.§.senatus.j.eo. Sed circa hoc quæro, ad quid teneãtur? Dicit glo.in summa petita: vt d.§.senatus.& in hoc bene dicit vel ad damnum.C.de lit contest.aut̃.libellum.& in hoc nõ dicit verum. Nam illud emendare damnum, respicit commodũ rei conuenti principaliter, nec tangit causam fiscalem: & ideo quo ad hoc non potest procedere vtroq; contumace. Neuter enim potest alteri contumaciã imputare: vt l.ij.§.j.s.si quis in
3 ius voc.non ier. Venio ad tertiam partem: not.† ꝙ actore absente proceditur ad diffinitiuã sententiam, quod est speciale
d hic, secundum ista iura. Hodie vero est generale[d] per l.prope-
4 randũ.§.j.C.de iud. Item nota† ꝙ in sentẽtia absolutoria inseritur causa. quod dic vt in l.qui Romæ.§.duo fratres.s.de verb. obli.& ibi dixi.& per doct.l.properandum.§.illo.C.de iudi.

1 *Rectores possunt in carceribus aliquem detinere: ut manifestet socios, uel alia causa legitima.*

Diuus. Oppon.s.de eden.l.si quis ex argentarijs.§.ratione. Solue vt in gloss. Vltimo nota argumentũ optimum pro Rectoribus, vt aliquos possint in carceribus
1 detinere: †vt manifestent socios, vel mandatores, vel aliud faciant quod de iure debent: & ista est legitima causa incarcerandi: vt hic, ibi: in vincula deduceretur.

1 *Error facti quod excuset quęlibet.*
2 *Confessio, quæ fit in libello, qui datur iudici, non nocet.*
3 *Error iuris reuocatur propter ætatem, rusticitatem, uel sexum: alias non.*

Complura

Complura. Op.& videtur, ꝙ error indistincte noceat: vt l.non fatetur.supra de confes. Huius timore hæc lex legitur duobus modis. Vno modo, vt loquatur in errore facti, qui nõ nocet vsque ad sententiã. ibi in errore iuris. Cõtra hanc lecturã opponitur de tex.qui dicit, ignarus iuris sui.in fi.dũ dicit ignorauit ius suũ. Rñdeo sustinendo hanc lecturã dico, ꝙ errabat hic in facto principali, et per consequens ius suũ non ignorabat. Ita dicit gl. Item con-
a tra[a] hanc lectu.op.de l.edicto.§.fi.j.eo.vbi videtur, ꝙ error facti excuset quẽlibet: sed hic dicitur de muliere, et rustico tãtũ: ergo &c. Io.intelligit illã secũdũ istã. Sed certe hæc lectu.non
1 placet: †qa regula est, ꝙ error facti excuset quẽlibet: vt leg. error. C.de iur.et fac.igno.coniuncta l.ij.s.de iur.et fac.igno. & l.non fatetur.s.de confes.et l.edicto.c.fi.s.eo. Vnde alij intelligunt hic in errore iuris. Et ponunt exẽplũ: quia credebat posse reijci vnam vxorẽ, et accipere aliã: vel credebat aliquã desinere esse vxorem, eo ipso ꝙ nõ habitat cum viro. et sic credidit se spuriũ esse per errorẽ iuris, contra hanc lectu. remanet contrarium: vt d.l.non fatetur. Sol. Ibi loquitur, quando quis cõfitetur in iure præsente aduersario: hic loquitur quando qs confitetur aduersario absente. Aduerte, ista solu.cõtinet veritatem in confessionibus, & responsionibus, quæ fiunt simpliciter: vt s.de interrog.act.l.fi.s.de cõfes.l.certũ.§.si quis absen-
2 te. sed†in confessione quæ fit in libello, qui datur iudici, vt det
b parti, hoc nõ est verum: vt l.cũ precibus[b]. C.de proba.& l.cũ precum.C.de libe.causa.ideo ista nõ est bona. Dic ergo ꝙ lex
3 contraria determinatur per istã. †Error iuris nõ potest reuocari, vt ibi, nisi propter ætatem, rusticitatem, vel sexum. & sic hic loquitur de iuris errore. Et hæc lectura approbatur p glo. C.de iur.et facti igno.l.fi.

LEX III.

c **Non intelligitur.**[c] Opp.de l.qui testamẽtũ.s.de proba. Sol. aut relinquitur non capaci palã: et tunc relictũ non valet quãtum ad ipsum non capacem, sed remanet apud eum, a quo relinquitur. Nec enim debet pati pœnam ex eo ꝙ ipse nõ delinquit: sed quãdo delinquitur clã, & assumit ipse tacitam fidem de restituendo non capaci, tũc delinqt, et facit fraudem merito patitur pœnã, quia applicabitur fisco: vt videbitis in seq.& vidistis s.e.l.j.ĩ prin. Quæro, in qbus casibus excusetur, q accõmodat tacitã fidẽ de restituẽdo non capaci. Dic vt habes hic ĩ gl.

Sed cum quidam. Op.de j.responso ad versi.qri autẽ. So. Dicunt quidam, ꝙ Iulianus.in prin.male dixit, iõ corrigitur per Iurisconsultũ in sequẽ. Alij dicũt, ꝙ Iulianus illud dixit allegando, et sic cõtra illam allegationem determinatur postea. Alij dicũt, ꝙ diuersis casibus loquitur Iulianus et Iuriscõsultus author huius legis: vt ex solutiõe contrarij sequentis apparebit. Item opp.de l.ita fidei.j.eo. Sol. Ista est veritas, ista verba generalia, rogo ꝙ pstetis illud qđ a vobis petij.si quidẽ possunt certificari ex verbis appositis in testamẽto, vel codicillis, ita quod appareat qd & cui relinquitur, videtur relinqui palam: & ita loquitur versicu.iste, quæri autem. Si autem ex testamento vel codicillis non possunt ista verba obscura declarari, tunc videtur relictũ clam: vt dicta leg.ita fidei.& ita loquitur hic Iulianus quod tene menti.

1 *An inspiciatur quod prodest, uel quod nocet.*

d **Si quis palam.**[d] Satis no.§.est. No.§.qđ ĩspicitur id quod prodest, non id quod nocet. †
1 Cõcor.sunt in gl. Sed ad hoc opp.de l.fi.§.sed si quis.s.nau cau po.stabu.et s.ex quib.cau.in pos.ea.l.Fulcinius.§.quid ergo. ad Sylla.l.si quis in graui.§.fi. Gloss.non soluit. Tu dic, ꝙ hic illud, quod nocet, obfuscatur per id qđ prodest. Nã ex eo qđ relictum est palam non potest dici esse factum clam. Est enim illa clandestinitas patefacta. Sed in cõtrarijs secus. Pro hoc facit quod no.supra pro dona.l.si vir.per gl. et ibi dixi.et p Dy. in c.possessor.in vj.q.de reg.iur.lib.vj.

1 *Legatarius ꝙ sufficiat ꝙ sit capax legati tempore mortis.*
2 *Regula Catoniana ꝙ habeat locum, quando legatum deficit mista consideratione legãtis & legatarij, & in sua prouisione testator prouidere potest.*

Quando autẽ. Bonus §.est Pro declaratiõe hui⁹ §. sunt duo vidẽda. Priõ, an hæres puniatur. Secundo an relictum valeat, quando tempore mortis tantũ capax reperitur Circa primũ dicit glos. Aut vtroq; tẽpore quis erat non capax: & relictum nõ valet & hæres patit̃ pœnã. Aut vtroq; tempore fuit capax: & non est dubium quod valet relictum, & cessat pœna. Aut tempore fideicommissi iniuncti erat capax, sed non tempore mortis: & tunc fideicommissum non valet: hæres tamen, quia nõ peccauit, non patitur pœnam, sed apud eum remanet: vt s.de his quib. vt indig.l.in fraudẽ. §.j. Aut econtra, tempore fideicõmissi iniuncti nõ erat capax, sed tempore mortis sic: & tunc non patitur pœnam: vt hic. An autem valeat relictum? & videtur ꝙ non: vt Insti.de hære.quali.& diffe.§.in extraneis.& s.de his quib.vt indig.l.in fraudẽ. §.j. In cõtrarium videtur supra, de leg.præ-
1 stan.l.interuenit. Et docto†determinant, & bene, sufficere legatarium esse capacem
e tempore mortis[e]. Ita no.per glo.s.de leg. iij.l.si deportati seruo.in princip.& in l.in mortis.de dona.cau.mor.& s.de hær.inst. l.si alienum.§.j.de reg.Cato.l.j.in eo quod ibi dicitur, quod quando legatum deficit ex persona eius, cui relinquitur, nõ habet locum regula Catoniana. Non obstan.§. in extraneis.quia ibi loquitur in hærede, in quo aliud est, quam in legatario. Sed cõtra hoc opponitur ponamus casum in lege nostra, quod hic sit relictum filio spurio: quod exemplũ ponitur in multis partibus huius tit.quando loquitur in nõ capace: vt not.s.eod.l.j.in princip. Certe relictum tunc deficit mista consideratione legantis & legatarij. Nã a quolibet alio põt capere, præterquam à patre: vt dixi s.eod.
2 l.j.in prin. Sed qñ†legatũ defficit mista cõsideratione legantis, & legatarij, habet locum regula Catoniana, quæ dicit quod tẽpus testamenti debet inspici: vt l.seruis.C. de leg. Respondeo vt dixi s.de reg.Catoniana.in l.j.quia illud est verum, quãdo est talis effectus, contra quem testator potest prouideri sua prouisione: vt manumittere seruũ proprium: sed legitimare filium spurium sua prouisione non potest, ergo &c.

1 *Clàm fieri dicitur, quod fit taliter, quòd non potest deuenire in notitiam aduersarij.*
2 *Delictum quòd probetur per priuatam scripturam alicuius quando committitur promittendo, vel contrahendo.*
3 *Tacita fideicommissa quòd detegantur per confessionem. Positioni an quis fuit rogatus restituere non capaci, an teneatur respondere.*

Tacita. Iste est no.casus.& vide glo. quæ incipit manu priuati.

Quæro qualiter intelligit hic de chirographo priuato. Respondeo: quia si esset instrumentum publicum, iam non esset factum clàm, sed palàm: vt suprà eadem l.in prin.in eo quod dicit, si apparet testamento, vel codicillis. Pro hoc s.de lega.j.l.in taciti:.quod tene menti ad ea quæ dicuntur l.fi.s.de rit. nup. Aut fit clàm, & præsumit̃ fraus. Aut palam: & tunc secus. Quod si est factũ inde publicũ instrumentũ, nõ videt̃ factũ clã.qđ videt̃ durũ. Puto autẽ ꝙ etiã si publicũ instrumentum esset factũ, tamen celaretur, vt fit quotidie per notarios quosdã amicos, tenẽdo in secreto quod vi-
1 detur esse factũ clam. †Clam enim dicitur
f fieri[f] id, quod taliter fit, quod nõ potest de

II.

†Pro concordia. Aduerte, in libello verba etiã narratiua habẽt vim cõfessionis cõtra libellãtẽ.text.& ibi doc.in l.iij.C. de instit.& substit.l. cũ procur.C.de libe. cau.etiã absente parte: vt p Bart.in l.certũ.§.si quis absente. ff.de confes.in hoc §. cõplura.sed Ioan.de Imo.in c.si cautio.de fide instru.ante mediũ, dicit ꝙ Barto.tenuit cõtrariũ in l.nuda ratio.ff.de do.Solu.dat do. Alex.in d.l.ij.s.ꝙ Bar.in d.l.nuda.loquit̃ in libro rationũ, de libello nullum verbũ. Et quanta sit differẽtia inter scripturas iudiciales, & extraiudiciales, apparet ex dictis per Bar.in d.§.si qs. Et istã etiam concordiã sentit do.Ias.ĩ §.si minus.Inst.de act. Adde ad cõsi.Alex. xciiij.ĩ quarta parte.

a ❡Item cõtra. Nota de errore, & de confessione facta ĩ libello &c.et tene menti. et facit ad no.ĩ l.post legatũ.p Bart.de his quib.vt indig.& ĩ l. nõ fatetur.s.de cõfes. ad fin.

b ❡L.cum precibus. Vide Bar.in l.certũ. in §.si quis absente. s.de confes.

c ❡Nõ intelligit̃. Istũ tex.p Bar.cũ [illegible] cõsi.cxcvj.inci.ciuitati Camerinẽsi.vbi cõsuluit, ꝙ si Papa cõfirmauit concessiones, & declarat de qbus, intelligit̃ de sacris. Allegat istum tex.& gl.& vid bar in cõsi.xlij.inci. Tudertus de Spoleto.et adde cõsi.Old.xxix. And.Bar.

c ❡Non intelligitur. Aliquid per Bal.ĩ l.etiã.C.ad legẽ Falc.& ibi etiã quid si heres in vno numo restituẽdo non capaci priuet̃ tota hereditate.de quo vide in l.heres qui tacitã.s.de his qui.vt indig.

d ❡Si quis palam. De hac materia p Bar.ĩ l.si vir.ff.pro donato.& Bart.& Ro.in l.si quis in graui.§.fi. ff.ad Sylla.

e ❡Tempore mortis. Nota ꝙ ad validitatẽ relicti inspicit̃ solũ tẽpus mortis.glo. tñ tenet cõtrariũ,& ibi vide doct.in l.eũ qui post.de condi.& demon.

f ❡Tacite. Dicit̃ fieri. Vide Bart.in l.ij. C.de his qui ex publi.rationi.lib.x.& Bal.in l.cũ fratrẽ.C. de his qui.vt indig. & in l.j.in prin.& vide Ang.in l.ij.§.occisorum.s.ad Sylla. & eũdẽ ĩ l.in tacitis.

ſ.de leg.j.in princ.& vide Bart.in l.pupil lus.§.fi.ſ.de auth.tu. & Bal.in l.ea quidē. in vij.co.C.de accu. & Imo.in d.l.in tacitis.& quæ requiran tur ad hocvt relictū dicaſ factū ſ fraudē, vide Bal.& Imo.in d.l.in tacitis.

a ¶Clam poſsidere. Et vide quæ ibi habes per Moder.

b ¶Vide gl.Adde gl. & Bart.ſ l.fi.ſ.de his qui.vt indi.contrariū videſ velle Bal. ſ d.l.ſ tacitis.de quo ibi p Imo.de lega.j. Et p iſta glo.conſuluit Bar.in cōſi.cj.in ci.Tudertus de Spoleto.& ibi vide qñ quis præſumaſ taci te rogatus.

c ¶Cum ex cā.Diſpoſitione hominis.Ad de Bar.& doct.in l. ſi marito.in prin.ſo. ma.& ſic not.hic,q fiſcus ſubijt onus legatorū,& fideicommiſſorum.& proba tur in aut.de hære.et fal.§.ſi quis autē non implēs.& in l.i.ad fi. C.de caduc.tol.& in l.quidā teſtamento. §.quoties.de leg.j.& ſ l.recuſare.§.ſi qs fiſco.ad trebel.& hoc etiā quādo occupat bona vacātia,vel ca duca,licet in contrariū faciat text.cū gl. in l.iij.§.eadē.de fi deic.libe.& l.qđ à diuo marco.de mumiſ.teſ. Sed rſide, vt p Ro.in d.l.ſi ma rito.in princ.& not. Bald.in l.eā quā.C. de fideicō.in iij.col. et qđ dixi poſt Imo. in l.ſi ſeruus pluriū. §.ij.de le.j.vbi dixi, c q ſi ex facto defuncti,bona confiſcanſ: tūc nō debenſ legata. Et ita loquiſ d.l. iij.§.eadem.& vide Bar.ſ l.eius qui.§.fi. j.eo.& Imo.in d.l.q dā teſtamēto.& ibi dixi.

d ¶Multa. Vide per Bart.in l.iij.quando fiſc.vel priua.& per Bal.in l.ij.C.eo.tit.

e ¶Quæro qñ. Adde q no.Bar.in l.facultas.de iur.fiſ.lib.x.

f ¶Si in locis. Adde bonum tex.in c.i.in princ.q̄ ſint regalia.

g ¶Ad ſimplum. Adde quod Bald.in l.j. in pen.col.in ver.itē opp.C.de hære.vel act. vend.intelligit d iſtū tex.quod ſit ſpeciale hic,fauore fiſci.

h ¶Quæro. Si ,pcurator vendēs promittat de culpa:an dans teneaſ:& an ,pcurator poſsit pœnā promittere, dixi in l.ſolū.§.ſed ſi ,pcurator. de pig.act. Abb.ſ c. fi.de precar. tenet p iſtū text.q ſolū poſsit ,pmittere pœnā, uenire in notitiā aduerſarij:vt vidiſtis in l. clam poſsidere.[a] in prin.ſ.de acqui.poſ.& l.prohibere.§.clam.ſ.quod vi aut clam.

†Nota ex hac glo.quod per priuatā ſcri pturam alicuius probatur delictum eius. Quod intellige verum,quando delictum committitur promittendo,vel contrahendo:ſicut dixi in inſtrumento publico,in l. ſenatus.in princi.ſ.ad Turpil. Secundo vide glo.[b]quæ incipit,vt per confeſsionē rogati,&c.Ex†qua habes quod tacita fideicommiſſa deteguntur per confeſsionē. Et ſic nota q huic poſitioni tenetur quis reſpondere,an quis fuerit rogatus de reſtituendo non capaci. Ad idem l.quoties.§. prætor.ſ.de noxa.vbi cogitur quis reſpondere an poſsideat,vel dolo deſierit poſsidere.& ſic poſitioni quæ continet delictum, quis cogitur reſpōdere.Hoc dixi in l.Marcellus.ſ.re.amot.Et quantum ad hunc paſſum,dixi plene hoc anno in l.fina.ſ.de his quib.vt indig.

☞ *An fiſcus loco hæredis habendus ſit,cum ad eum pertinent omnia:& quid in priuato.*

Cum ex cauſa. Primo notant quidam hic,q fiſcus,ad quem pertinēt omnia bona,†habetur loco hęredis:vt hic,& C.ad leg.Iul. de vi.l.ij.Hoc qualiter debeat intelligi,dixi ſ.de fideiuſ.l.inter eos.§.fi.Secundo no tant hic quidā,q quādocūq; bona veniūt ad aliquem vniuerſaliter:ille poteſt conueniri à creditoribus tanquam hæres.cōcor. ſunt in gl.ſed arg.contra.ſ.de iure dotium. l.mulier.& de vſufruc.leg.l.fi.& l.ij.§.fin.ſ. de hæred.vel actio.ven.Sol.Hoc dixi multum late in l.Princeps bona.& ibi p Dyn. j.de verb.ſigni.Tetigi in l.j.ſ.de bono.poſſeſ.& l.ſi quis ſeruum.§.fi.& l.ſeq.ij.reſpō. ſ.de lega.ij.Quantum ad propoſitum dic, aut bona deueniunt ad aliquem ex diſpoſitione legis,& trāſeunt ad eum debita & credita:vt hac lege,cū ſimi. Aut ex diſpoſitione hominis[c]:& tunc ſecus:vt l.mulier, bona.ſ.de iure dot.cum ſimi. De hoc etiā per doct.C.ad le.Iul.de vi.l.ij.

☞ *Qualiter teſtes debent deponere de valore rerum.*

Diui fratres. Nota tex.ibi:& iſta pretia ex preſenti æſtimatione cōſtitui.quod vtile eſt pro teſtibus,qui reddunt rationem de valore rei.†Nam debent ſe referre ad tempus de quo agitur,ſiue tractatur de præſenti tempore,ſiue de præterito. Nam ad illud tempus debet referre:vt hic.Item debet dicere quod tantum poterit vendi homini ſcienti cōditionem rei:vt ſ.de dona.cauſa mor. l.mortis cauſa.§.fi.

Diuus. Oppo.glo.de l.cotem.§.fi.de publi.Solue vt ibi.

☞ *Qua actione agat fiſcus contra debitorem debitoris.*

Multa. [d]Quæro,in quo ſit hæc ſpecialitas in fiſco. Gloſſ.dicit,in duobus primis caſibus,quādo debitor fiſci deſijt ſoluēdo eſſe:vel qñ debitor debitoris†fuit factus ex pecunia fiſcali. In tertio vero caſu loquitur ſecundū ius cōmune:quia debet intelligi,quando debitor fiſci eſt condemnatus:& ſic fit executio cōtra debitorem debitoris,ſecundum formā l.à diuo Pio.§.ſic quoq;.ſ.de re iudic. Azo vero dicit,q etiam hic in tertio caſu loquitur de iure ſpeciali in fiſco: vt debitore nō condemnato peruenīatur ad eum. Sed gl. dicit,q ſecūdum hoc ſemper fiſcus poſſet agere contra debitorē debitoris. Ad quid ergo Iuriſconſultus duos caſus præcedentes expreſsiſſet.quare non video. Videte, vt colligo ex dictis Iac.de Aret.& gl.etiā Azo.bene poſſunt dicere. Nam intelligēdo tex.vt gl.dicit,gl.dicit verum:ſed poſſumus intelligere q ſint tres caſus ſpeciales in fiſco. Primus quādo debitor fiſci deſijt eſſe ſoluēdo.Secundus,quando ex tractu fiſci nomina facta ſunt:id eſt,per fiſci rationem: vt ſ.de admi.tuto.l.quoties. in princ.Tertius,quando ex contractu fiſcali debitores conueniūtur:hoc eſt,ex cō tractu ad fiſcum extenſo:vt quia accepit mutuam pecuniam à fiſco:& eam alij mutauit:& ſic de pecunia fiſci debitorē ſibi conſtituit:& ſic erunt tres caſus ſpeciales, ſecundum Iac.de Are.& dominum Old.

e Quæro quando[e] fiſcus agit contra debitorem debitoris,qua actione agat? Reſpondeo,in caſibus,in quibus agit de iure ſpeciali,agit actione vtili:vt C.quādo fiſ. vel priua.l.nō prius. Si vero tenebatur in diem,agitur condictione ex lege:vt l.j.C. de condi.ex lege.Si vero agatur contra debitorem debitoris de iure communi: tunc debet agi officio iudicis,ſecundū formā l. à diuo Pio.§.ſic quoq;.de re iu.& ibi dixi.

k **Diuus.** Hunc §.declara vt in glo.

f **Si in locis.**[f] In eo qđ dicit,de locis religioſis,eſt contra Inſti.de re.diui.§.theſauros. Glo.ſoluit pluribus modis. De duabus primis,tene quam vis.

1 ☞ *Procurator fiſci vendens,ſi res eſt euicta,quòd teneatur ad duplum.*
2 *Procurator priuati,qui vendidit,ſi promiſit duplū,& ita ſe habeat conſuetudo domus, quando res euincitur,tenetur:alias ipſe procurator.*
3 *Ab eo,qui emit à fiſco,non poteſt res euinci:& ſic hæc lex hodie corrigitur.*

Si procurator. Iſta eſt multum nota.lex.Adg uerte:videq fiſcus non tenetur,niſi ad ſimplum.[g] †Quæro,an procurator ipſe ſaltem teneatur ad duplum. Quidam dicunt q ſic. Azo dixit q non,puto q teneatur ipſe procurator:argu.l.ciuitas.ſ.ſi cerh pet. Quæro[h],quid in alio†procuratore vendēte,& promi2 tente duplum nomine euictionis: vtrum dominus teneatur ad duplum? Reſpon.ſi conſuetudo patriæ eſt,quod in venditione promittatur duplum nomine euictionis: tunc tenebitur dominus:quia procurator poteſt promittere ea,quæ ſunt de conſuetudine:vt l.quod ſi nolit.§.qa aſsidua.ſ.de ædi.edi.& ſ.de aqua plu.arcen.l.ſi prius.§.j.& expreſsius in l.ſi conuenerit.§.fi.ſ.de pig.act.Si autem de conſuetudine non eſſet:tunc dominus non tenetur:ſed procurator bene tenetur,ſecūdum ea quæ ſ.dixi.& ſecundum materiam l.procurator qui pro euict.ſ.de procura.

3 †Vltimo ſcias q iſta lex corrigitur hodie.Nam qui emit à fiſco,ab eo non poteſt euinci:vt l.ij.in prin.C.de quadri.prescri.

1 ☞ *Procurator fiſci,& qui vendidit res minoris,uel eccleſiæ,nō poteſt habere fidem de pretio.*
2 *Vendens rem nomine alieno,quando poſsit habere fidem de pretio.remiſsiuè.*
1 *Confeſsio procuratoris Cæſaris confitentis pretium ſibi ſolutum,quod ſufficiat.*

Si ab eo. Iſte §.eſt bonus. Nota tex.ibi:pretio tamen ſolu1 i to.Nota dicit glo.†quod procurator fiſci nō poteſt habere fidem[i] de pretio. Idem in eo qui vendidit res minoris,vel res eccleſiæ,vide & no.glo.quæ incipit,vel aliter ſatisfacto.ibi:nō autem fide habita,& c.vſq; ad fi.Circa hoc,†an iſti, 2 qui vendunt nomine alieno poſsint fidem habere de pretio,vide plene per Cyn.C.de rei vendi.l.in ciuile.per Guli.de Cug.ſ. de inſtitu.l.cuicunq;.§.ſi ei.Ego dixi plenius ſ.de re iud.l.à diuo 3 Pio.§.ſed ſi emptor.in fi.§.vbi glo.tangit. †Quæro,quid[k] ſi k procurator Cæſaris cōfitetur pretium ſibi ſolutum:an ſufficiat quæ venit ex natura cōtractus. Secus ſi eſſet præter naturā cōtractus. Ad qđ l.bene à Zenone.de quadri.præſcri.

¶Habere fidem. An ,pcurator poſsit habere fidē de ,ptio,vide quæ no.Ang.in l. cui iuriſdictio.ſ.ſ.d iuriſdi.om.iu. Et hic ēt vide,qd in ,pclato eccleſiæ,& in ,pcuratore minoris.et hoc nota.perpetuo.et dicta Bar.hic ſeqī Abb.ſ c.ij.de preca.& Bar. in l.à diuo Pio.§.ſed ſi emptor.de re iu.& hic adde qđ no.Bal. in l.j.C.de hære.vel actio.ven.& gl.ſ l.j. C.de fi.inſtru.& iure haſtę fiſci.x.& ibi Bar.& glo.& Bal.ſ l.cū vendēte.C.vbi cau.fiſ.& adđ ad hāc materiā Bar.ſ l.alio. in vlt.co.ſ.de ali.leg. Adđ an donatarius prīcipis ſit tutus,cū princeps donat ipſi rem alienam.Bal.cōſi.cccxxxviij.j.lib. Et an executor teſtamentarius poſsit habere fidē de pretio: per eundē Bal.conſi. clxxxv.iiij.lib.

¶Quæro qd. Vide Bar.& ibi glo.in l.j. C.de ven.re.ci.li.xj. Adde Bal.conſi.cccxxv.j.lib.

talis confeſsio?tex.habetis q ſic,in l.ij.§.fi.de quadri.p̄ſcri.

1 ☞ *Priuilegiatus ſuccedens non priuilegiato,utitur iure eius,cui ſucceſsit pro tempore anteriori,poſt uerò ſuo.*

a **Iiſcus.**[a] Lex iſta eſt no.quando priuilegiatus ſuccedit non priuilegiato,†pro tempore anteriori vtitur iure eius,cui ſucceſsit,pro poſteriori, iure vtitur ſuo.Et de hoc plene per doct.et Cy.C.de ſac.ſan.eccl. auth.quas actiōes.in quæſt.dixi ſ.de verb.obl.l.cum filius.§. in hac.

1 ☞ *Hæreditas patris non adita,tranſmittitur ad matrem.*
2 *Occidens aliquem non poteſt ei ſuccedere.*
3 *Omnia acquiſita ſcelere,fiſco applicantur.*

Lvcius Titius. Iſta eſt ſolennis lex. No.tria, Primo,q hæreditas patris ēt non adita tranſmittitur ad matrē.Caſus eſt hic. vide ibi:itaque oīs hæreditas ad matrē,&c.Pro hoc.ſ.de reb. dub. l.qui duos.§.cū in bello:& l.apud hoſtes.C.de ſuis et legi. & 2 ibi p docto.dicā in l.hæreditate.§.filius.j.de caſtren.pec.†Secūdo no.q qui aliquē occidit,ſuccedere ſibi nō pōt, neque e3 ius hæredi,vt hic,& l.cū ratio.§.fi.ſ.de bo.dāna. Tertio not.† q omnia ſcelere quæſita applicātur fiſco. His præmiſsis op.
b C.ſi reus[b] vel acc.mor.fue.l.fi.& C.ſi pen.ap. mors inter.l.iij. vbi poſt mortē nō durat cā bonorū,ſi non fuerūt adēpta expreſſe. Ad idē.ſ.ti.j.l.j.Sol.dico q qō bonorū extinguiſ mortе accuſati.Certe dico publicādorū p ſententiam.ſed quæſtio bonorū quæſitorū durat,& agitabitur iſta cā, facta noua declaratione,vt hic in fi.dicitur.Itē opp.q iſta bona nō auferan tur huic Meuiæ:Non enim ſucceſsit marito ſed filio.Sol. qs non pōt in effectu ſuccedere ei quē occidit:nec hæredi eius ī bonis,quæ habuit ab illo occiſo,vt hic.Secus ſi aliū de habuiſſet:ar.ſupra de vulg.& pupil.l.ſi is qui ex bonis.

c **On puto.**[c] Dy.ponit exēplū reperiūtur duo ī ſtrumenta eodē die confecta: certe erit præſumendum priuatum prius contraxiſſe. Pōt etiam poni exemplum in dubijs emanentibus circa legem vt in dubio fiat interpretatio contra fiſcum.

On poſſunt. Habuiſtis.ſupra eodem l.j. §.an bono.

In metallum. Hoc declarat vt ſupra de his quæ pro non ſcrip.hab.l.iij.

Dicto. Dicitur hic,defertur palam, vel tacite. Cōtra,Illud quod palā relinquitur non capaci,non acquiritur fiſco.vt l.non intelligitur.in prī. ſ.e.ergo &c.Solue vt dicā in §.fi.j.ea.lege. Quæro qualiter ,p babitur ad fiſcū pertinere.Reſpō.cōfitendo ſe non eſſe capacem,ex tali cā,ex qua fiſco debeatur.Iſta enim confeſsio præiudicat ſibi:ſed contra alios eſt opus probatione.Facit qđ habuiſtis no.ſupra eo.l.ij.in fi.

Id autem. Dicitur hic vulgare præmium. Quęro,quid ſit præmium vulgare.Glo.dicit hic dicam in fra eo.l.ſenatus.§.ſenatus.

Eos qui. Oppon.ſupra ead.l.§.j.ibi: nihil aūt intereſt, &c.Solu.Illa limitatur per iſtam. Secundo extra gloſſ.opponi.ſecundum hoc lex circa princip. ſui, non videtur poſſe procedere in eo quod dicit,quod quis poteſt profiteri relictum palam. Aut enim erat non capax,& d tunc illud non debet deuenire[d] ad fiſcum:vt leg.non intelligitur in princip.ſupra eodem. Aut erat indignus:& tunc non debet habere dimidiam,vt hic.Solu.potes dicere, quod hic loquitur in caſibus ſpecialibus, quando quis eſt indignus, ideo quia teſtamentum impugnat in iudicio. Ratio:quia cum hoc ſit manifeſtum ex eo quod factum eſt in iudicio, non debet habere præmium delationis:vt ſupra ead. leg.§.id autem deferre. Vel dic quod principium loquitur in eo quod dicit de re relicta palam, de eo qui eſt indignus abſque aliquo facto.ibi:nō autem fide habita,& c.vſq; ad fi.Circa hoc,†an iſti, qui vendunt nomine alieno.poſsint fidem habere de pretio,vide plene per Cyn.C.de rei vendi.l.in ciuile.per Guli.de Cug.ſ. de inſtitu.l.cuicunq;.§.ſi ei.Ego dixi plenius ſ.de re iud.l.à diuo Pio.§.ſed ſi emptor.in fi.§.vbi glo.tangit. †Quæro,quid[k] ſi k procurator Cæſaris cōfitetur pretium ſibi ſolutum:an ſufficiat talis

a ¶Fiſcus.Et vide quod pro hoc dixit Bar.in l.procurator.C.de edē.& Gu li.de Cug.in l.properandum.in ſi.prin.C.de iudi.

b ¶Oppo.C.ſi reus. Vide Bal.in l.j.in vij.& vlti.colum.C.ne ex delic.defun.

c ↦POMATES. ¶Non puto. Ad hanc legē,vide Matheſil.notabili ſuo lxxj.inci.nota vnā mirabilē regulam.in vij.char.vbi ponit hūc,& ipſe ſecundū intellectum quē ponit hic Bart. Vide ,pterea in eo loco ad propoſitum de duobus ordinarijs ferentibus diuerſas ſentētias,& quod ēt dicit ī ,pbationibus paribus.videas etiā quod vult Bald.in l. quicūq;.in vlti.col. ver.dictū not.C.de fer.fug.& Fel.in c.ij. col.ij.de re iudi.

¶Non puto. Nota iſtū text.cū glo.not. q̄ licet fiſcus conſueuerit habere multa priuilegia,de qbus per Bald.in l.j.C.de hære.vel actio.ventī in dubijs potius eſt iudicandū contra fiſcū quam pro eo:ſi ue ſit dubium de iure propter opi.doct. ſiue occurrat dubiū: quia duo iudices ordinarij ſerāt ſententias contrarias: ſiue ſit dubium in probationibus:quia fiſcus & aduerſarius cōtraria probauerint, & probationes ſint pares.licet Io.And. & do.Anto.videantur ſentire contrariū,vi delicet q causa fiſci ſit fauorabilis, ſicut cauſa matrimonij.in c.in noſtra.de teſti. & Spec.& Io. And. ī tit.de teſt.§.poſtq̄. verſi.quid ſi. Et pro hoc quod dixi,vide no.Bal.in l.quicūq;. ad fi.de ſer.fugi.adde tamē ad hāc legē,qđ Bal.in l.ij.C.an ſer. ex ſuo facto.dicit,q ſtatutū nunq̄ interpretaſ contra Rēpublicā in eo quod pōt tangere alium.Et ad hoc not.vide Bal.in l.doris.C.de iur.do. & Bar.in l.j.C.de iure fiſ.libro x.& vide Iaco.de Bel.in l.ſi.§. fi.C.de cadu.tol.vbi videtur intelligere, quando fiſcus tractaret de lucro,& priuatus de damno.

¶Non debet deueni re. Vide Bald.in l.eā quam.in viij.col.C. de fideicom.

¶Deferēs poſsidet. Idem Sali.in l.iij.C. ad leg.fal.

¶Verba condemnationis. Si ſtatutū dicit, quod medietas pœnæ debeat eſſe accuſantis,alia debeat eſſe cameræ in totū. vide per Moder.Inſtitu.de actio.§.quædam autem.

a ¶Fiet exactio. Ad hæc dicta vide Ange.de Are.in maleficijs.in versi.dandis & soluendis.

b ¶Secundo nota. Quid autem si accusans in libello dixit, peto talem mihi cōdemnari, & in dimidia, & pro alia dimidia fisco. dic ꝙ sentētia super tali inepto libello valet: quia in criminalibus non attenditur libellus, &c. vt not. Bart. in l. quid ergo §. pœna grauior. de infa. & vide Bart. in l.j. post prin. s. eo. Et adde ad ista quæ habentur l. lege Cornel. §. fin. cum simili. s. ad Sylla. & hoc cū ista causa dicatur criminalis: vt not. in l. iij. s. de sepulc. viola. Sed ꝙ talis sentētia lata in criminalibus teneat super inepto libello, bñ facit qđ scripsi l. iij. §. quid ergo. s. de appel. & dū dixit, ꝙ in criminalibus nō attenditur cōditio libelli, adde Bar. in l. libellorum. in fi. princi. s. de accusa. Et si non apparet in statuto, posset dubitari de cuius bonis debemus ista pmia accusantibus: an de bonis malefactoris: an cōmunis? vide Angel. in l. lex Cornelia. §. si quis libellum. de iniur. & Bar. in l. lex Cornelia. s. ad Syllania. vide Ange. de Are. in d. versi. dādis, & soluendis.

c ¶Deferre. Pro intellectu huius legis quæritur, vtrum procurator, aduocatus, tutor, & pxeneta, possint esse testes. De aduocato, vide qđ no. Inno. in c. ex literis. de transact. & quod dixi s. de quæstio. l. ex libero. & in Spe. in titu. de teste. §.j. versi. quid de venditore. & Bart. in l. omnibus. C. de testi. Et quid de doctore, dicit Bald. per illum tex. C. de aduoc. diuer. iudic. quod doctor in causa sui scholaris nō debet reputari suspectus, si producitur in testē. Sed certe ex illo tex. non bene infert. Adde Bal. in auth. habita. in xij. colum. C. ne fil. pro pat. vbi est tex. ꝙ potest esse iudex. Et de procuratore, vide Bal. in d. l. omnibus. C. de test. & Inn. & Io. An. ī c. īsup & c. cū a nobis. de testi. Et adde qđ in alio articulo non connexo poterit esse testis. c. secundo requiris. & c. inquisitionibus. de appella. & quod dicitur in eadem causa habet locum in causa appellationis. c. fi. de testi. in vj. & vide in materia glo. in auth. de fide instru. §. quoniam vero. Et de aduocato, adde quod no. Ioan. And. in regula, cū quis in mercur. in vj. In contractibus potest esse testis: vt no. glos. in d. c. ex literis. de transact. Et de procuratore, vide Bal. in auth. sed nouo iure. in iij. col. si cert. peta. & vide in materia omnino Bal. in l. dictantibus. C. de testamē. & per Imo. in d. c. ex literis. de transact. & ibi do. Ant. & vide omnino Ioan. And. in dicta regula, cū quid. De eo qui fuit iudex, an & quomodo seu quādo pōt esse testis, vide casum not. & ibi late per Imo. in c. dilecti. de testib. Et quid in arbitro? vide Alber. & docto. in l. ne in arbitris. & quod ibi habes post Bar. C. de arbit. & in c. cū a nobis. de testi. Et ad prædicta nota. regularē doctrinā Io. And. in addi. Spec. in tit. de teste. §.j. versi. sed pone ꝙ administrator. ꝙ fides non adhibetur testi deponēti de facto suo quando ex eo laus aut opprobriū posset attestanti adscribi. Ita refert, & sequitur Anto. de Butr. in cōsi. suo incip. quæstio hæc dubia vulgaria habet. & dictā doctrinā sequitur idem Ange. in d. c. ex literis. & in dicto c. cum a nobis. & in c. insuper. de test. Adde an procurator, aduocatus, iudex, possit esse testis in causa in qua aduocauit, procurauit, iudicauit: Bar. consi. cxxiij.

d ¶Non est idoneus. Hoc sequitur Bald. in c. si inter pares. circa fi. princip. de lege Conra. & dixi post Bar. in l. prima. §. & post operis. de operis noui nūciatione. & ponunt Canonistæ in c. insuper. de testi. & dom. Ant. in c. cum a nobis. eodem ti. & moder. in c. fin. de testi. in sexto.

merario cōis: cuius medietas sit cōis, alia medietas accusatoris. Datio ergo cōdēnationis, & exactionis tota bebet fieri p camerariū cōis: & medietatē dare debet illi accusanti: & sic ad petitionē cōis fiet exa-
a ctio[a] toti[9] cōdēnatiōis: cū cōi totū debeat. Prædicta vera, nisi forte illud qđ debebat applicari fisco noīe pœnæ, esset apud eū, q debebat præmiū cōseq: qa tunc partē fisco daret, & partē sibi retineret: vt s. eo. l.
b edicto. in prin. Secūdo nota[b] † ꝙ quādo
4 qs habet diuidere cū fisco, fiscus debet facere partē, & dare electionē alteri: vt C. de his qui se def. l.j. & C. qñ & qui. quarta pars deb. l. ij. & not. s. eod. l. edicto. in prin.

Quod si tribus. Hunc §. declara, secundum ea quæ dixi s. eo. l. ij. §. senatus.

Si quis arguatur. Vide gl. super verbo, detulisse, id est tradidisse fisco: vt aliū quasi debitorem exigeret, qui non erat.

1 ☞ *Pronomen quicunque, quod cōtineat masculinum & fœmininum.*

A It diuus.

Qvicunque. Nota ꝙ pnomen quicūq,
1 continet masculinum † & fœmininum. Habes etiam j. de verb. signi. l.j.

In summa. De hoc habes rubricā C. pœ. fiscali. credi. præferri. l. vna. lib. x. Dicam j. eo. l. quod placuit.

1 ☞ *Bannitus licet non possit de nouo accusare, potest tamē accusationem cœptam prosequi.*
2 *Procurator quādo possit esse testis in causa quam procurat.*
3 *Aduocatus quando possit esse testis in causa quam aduocauit. remissiue.*

c Deferre.[c] Ex hac lege not. ꝙ damnatus nō pōt deferre, sed causam ante incœptā
1 pōt cōplere. qđ facit ad † quæstionē de bānito, q nō pōt accusare de nouo: vt accusationem ante cœptā possit cōplere: vt hic. Ad hoc l. negāda. C. q accu. nō pos. & l. is qui reus. in fin. s. de publi. iudi. & ibi dixi.
2 Secundo, in versic. item † decreuerūt. nota argumen. quod procurator potest esse testis in causa, quam procurat. Sed gloss. tenet hic contrarium, per l. fi. s. de test. Nō obstat hæc lex: quia hic non interrogabatur vt testis. intellige secundū glo. ꝙ hic interrogabatur vt pars: & sicut dominus tenetur respondere, ita procurator: vt s. de procur. l. non solum. in prin. & l. omnium. Istud dictum glo. procederet in procuratore, qui durat procurator, & causam agit. Sed tex. videtur loqui in eo qui desijt esse procurator, vel tutor, vel gestor: vt hic. in versi. itē eos. & in sequēti. & ideo videtur dicendū, ꝙ hic fuit interrogatus vt testis: tunc obstat l. fi. s. de testi. & glos. ibi videt tenere contra istam glos. Quid ergo dicemus? dicūt quidam, ꝙ procurator nō potest esse testis in illa causa quā procurat: vt ibi in text. in alia sic, vt hic. Ita loquitur glos. in lege contraria. Alij dicunt hic in pcuratore ad negotia: ibi in procuratore ad iudicia. Alij dicunt, ꝙ hic finitum erat officiū: ibi durabat. Cy. tangit hoc C. de testi. l. quoniā liberi. ꝙ nihil boni dicit. Tu dic breuiter, si quidem loquimur de procuratore ad iudicia: si quidem ipse agitat causam, tunc non potest interrogari vt testis: vt d. l. fi. s. de testib. sicut nec etiā tutor: vt l. qui testamēto. circa prin. & quod ibi no. s. de testa. & ibi dixi. Potest tamē bene interrogari, vt pars: vt d. l. nō solū. in princi. s. de procura. & hoc secundū intellectum gloss. Si autē causa esset finita: & de gestis in ea causa interrogaretur: idē quod in pcuratore ad negotia: qui interrogatur vt testis de eo, quod ipse gesit. quo casu distinguitur, quandoq ad eum pertinet cōmodū, vel incōmodū: & tunc nō est idoneus testis: vt l. omnibus. C. de testi. & l. nullus. s. de testib. Exemplum: ego volo probare quod tu teneris mihi ad centum hoc probo per Titium, qui dicit se tibi portasse pecuniā, quā sibi dedi tuo mandato. Dico ꝙ
d iste non est idoneus[d] testis. Nam si ipse tibi tradidit: ipse est liberatus a me. Si tibi non tradidit, ipse remanet obligatus mihi, & sic testificat in eo quod ad eū pertinet. quod no. Si vero ad eū nō ptinet cōmodū vel incōmodū: & tūc idē ꝙ nō pōt esse testis: nisi vtraq parte volente. sicut dicimus in pxeneta: vt ī auth. de testi. §. pe. Et hoc tenet gl. extra, de testi. c. Roma. lib. vj. hoc
e est verū ꝙ nō potest esse testis[e] pro eo, cuius fuit procurator: sed contra eum produci potest testis eo inuito: vt hic est casus in §. nostro. & hoc tenuit Inn. extra de testi.
f c. insup. Si vero aliquis vellet pcuratorē[f] producere in testem in alia causa quā ipse nō gesit, tunc potest, sicut dixi in eo, qui
3 iam fuit famulus: vt dixi s. de questio. in l.
g j. §. si seruus. Quid † in eo[g] qui fuit aduocatus, vel iudex: an in causa quam aduocauit, possit esse testis. dic vt in cap. Romana. extra, de testi. lib. vj.

e ¶Esse testis. Proxeneta non pōt esse testis. facit quod notat Bar. in l. prima. §. incidit. in fi. s. ad Turpil. & vide Bal. in l. omnibus. C. de test. & Bal. in authē. sed nouo iure. in iij. col. C. si cer. pet. & Bar. in dicta l. omnibus. & Imo. in l. si cui. §.j. de lega. j. Quid autē in solicitatore causæ seu litis? videtur idē quod in proxeneta. Et hoc tenet do. Ange. & Abb. in c. cū a nobis. & in c. insup. de testib. Nec videtur distinguendum, vtrū habeat salariū vel non: quia quādo nō habet salariū, nō videtur facere ob solutionē, sed ob maximā affectionē: ideo potius repellendus est. Cogitabis tamē. Adde de proxeneta, & mediatore, fanticello, Bal. cōsi. ccxvj ij. lib. de solicitatore, Ro. consi. cccxx. & ibi de pcuratore.

f ☩ POMATES. ¶Vellet procuratorem. Vide Rapha. Cu. consi. lxviij. & lxix. in vlti. colū. Et de hac materia quā tangit hic Bar. vide aliquid per Fel. post Abb. ibi in c. insup. col. v. in fi. & tribus seq. & Bar. cōs. ccix. & Barba. xlv. colū. iiij. vol. j. & liiij. col. v. & seq. eo. vol. j. & col. xij. col. xv. & v. col. vij. in fi. volu. ij. & Ant. de But. cōsi. xxiij. colū. iiij. Rom. clxxxvj. & Imo. cij. col. iiij. & cv. col. ij. & cxxxiiij. & seq. & cxxxvij. & Ale. lxxviij. col. ij. vol. j. vbi ponit de solicitatore causæ. & do. de Ro. in deci. nouis in tit. de testib. xij. fol. lxvij. incip. itē ꝙ solicitator. & Alex. cōsi. cxlj. col. iij. ad finē vol. & vnū verbum Fel. in c. cū ordinē. col. ix. in prin. de rescrip. & do. de Ro. decis. v. in tit. de testib. vbi ponit de procuratore. & Ancha. consi. cccxxxj. vbi ponit de pxeneta. & Panor. in c. ij. col. iiij. de arbi. in fi. & Ang. in l. dictantibus. ad fi. C. de testa. vbi ponit de aduocato, & pcuratore. & ibi etiā Alex. vbi ponit, an fideiussores possint testificari. & ibi plene ad hæc Ias. col. pe. in fi.

g ☩ POMATES. ¶Quid in eo. Videretur tamē ꝙ aduocatus, & proxeneta possunt esse testes, vnus in causa quā aduocauit, alter vero in causa cōtractus eius medio celebrati: quia nō tractat principaliter de eorū cōmodo, maxime in §. legatarius. Insti. de testi. Sed certe pōt dici ꝙ ideo repelluntur, quia nō tractat principaliter de eorū cōmodo, maxime §. legatarius. tñ tractatur de eorū honore, qui cōmodo pecuniario præferēdus est l. isti quidē. s. quod met. causa l. Iulianus s. si quis omis. cau. testa. & l. reprehēdunt. C. de insti. & substi. cū multis quæ adduci potuissent. Et facit bene p ista solutione gl. in c. cū in iuuētute. extra, de purga. ca. in ver. tūc. & vide Alex. cxxviij. col. ij. vol. ij. & vide etiā Alex. cōsi. clxxij. in ij. col. vol. ij. & vide Alex. cōsi. xix. col. iij. vol. iiij. vbi etiā ponit, qd in eo qui cessit actiōes. & xiij. col. v. volu. j. Et de proxeneta, vide Pau. de Ca. in auth. presbyteros. in fi. C. de epi. & cle. & vnū verbū. Fel. in c. veniēs. col. ij. de test. in versi. & per istū. & in c. cū a nobis. col. iij. ver. secunda cōclusio. de test. cog. Vide etiā Alex. cōs. lvj. col. iij. ad fi. volu. ij. vbi ponit de solicitatore, & pōt colligi ex dictis eius ꝙ dictū taliū, de qbus hic, redderet plenū, qñ alij testes, qui deposuissent in cā, essent valde idonei. & lxxxvj. colū. pe. vol. ij. vbi ponit de iudice qui interposuit decretū & de notario qui fecit instrumentū in donatione facta aduen. an sint idonei testes &c. vide do. Ant. in c. bonæ. el j. col. ij. de postu. præla. vbi ponit an iudex ex officio possit testes repellere? & Alex. cōsi. cxxxiiij. col. ij. volu. ij. vbi ponit de pcuratore. & cxcix. col. ij. vol. ij. vbi ponit de eo qui tenetur de euictione. & cc. vbi ponit de eo qui dicit se fuisse ad mādatū alterius. & lxiiij. co. iij. vol. iij. vbi loquit in solicitatore. & lxx. col. pe. eo. vol. iij. vbi loquitur in iudice. & ibi generaliter dicit, qñ vbicunq aliquis deponit super eo, ex quo potest sibi adscribi laus, vel vituperiū: ꝙ semp reddit suspectus, & xcix. col. pe. vol. iij. vbi ponit de solicitatore nostro. & Bald. in c. insuper de test. vbi loquitur in solicitatore, tutore, prælato, familiari & amico. & do. Signo. vbi loquit de aduocato, & pcuratore. & cōsi. liiij.

¶Quid in eo. Vide tex. in terminis in c. fi. de testi. in vj.

2 Papinianus.[a] Hic dicitur in §. Papi. ꝙ datur directa. sed ī l. reuocata. j. eo. dicitur, ꝙ datur vtilis, & sic contradicunt. Sol. expone vtilis, id est efficax. Et materiam huius legis declara, vt plene dixi supra de solu. l. si quis aliam.

1 ☞ *Fisci executor an debeat summatim facere soluere creditoribus illius cuius erant bona capta per ipsum.*
2 *Verbum statim, ꝙ denotet summariam cognitionem.*

Res quæ.

Res autem. Aduerte, fiscus occupat aliqua bona alicuius exbanniti per executorē ad hoc deputatū, veniunt creditores producētes instrumenta, debet ne
1 executor eis facere solui summarie †, an vero debebūt creditores dare libellū, et expectare sentētiā, & pcedere ordinarie? Dic ꝙ debēt suū iudicē adire, hoc est, pcuratorē Cæsaris, & qđ debeat soluere summatim. Casus est in l. si quis posthac. C. de bo. proscr. ibi dū dicit, statim. quod verbū significat summa
b riam cognitionem:[b] † vt C. vnde vi. leg. momentariæ. quod tene menti.

2 Plane. Ad vēr. plane. op. de l. ij. §. diuus. s. eo. tit Sol. Ibi nominauit mandatorem coacte: hic eū sponte in iudicio nominauit. Item opponitur de leg. de eod. Solutio. Hic loquitur quando egit in iudicio ex mandato alterius: sed in lege de eodem loquitur quando dixit se facere ex mandato alterius.

Extat decretum. Nota bene hunc casum.

Cum quidam. Intellige istam legem ꝙ nō videtur factum in fraudem fisci: vt patiatur pœnam dupli. Ita not. C. eod. l. defensionis. lib. x.

Cum mortem. Opp. ad hāc legē de l. si ab hostibus. §. j. s. sol. mat. So. Ibi maritus ipse occidit, vnde nunquā fuit lucratus: ergo merito debetur hæredibus vxoris. hic fuit occisa ab alio. vñ maritus lucratus est, sed est indignus, quia mortem non vindica-
c uit, & ideo applicatur fisco,[c] secundum Iaco. de Are. licet gl. allegauerit illam legem pro concor.

1 ☞ *Hypotheca priuati, quæ & quando præferatur hypothecæ fisci.*
2 *Si obligo bona mea præsentia, & futura, duobus priuatis diuersis temporibus, quis erit potior in postea quæsitis, ubi ille, cui prius sunt obligata.*
3 *Quis ex duobus, cui bona sunt diuersis temporibus obligata, probat fuisse postea quæsita: ubi ꝙ ille qui dicit prioritatem uel posterioritatem.*

Sis qui. Licet priuatus habeat hypothecā generalē anteriorem in tempore: tamen fiscus pfertur in bonis post suam obligationem quæsitis. h. d. Opp. s. qui po. in pig. ha. l. fi. j. respō. vbi in postea qsitis præfertur prior. Plures sunt solutiones. Prima ibi, prior priuilegium duplex habebat, scilicet tutelæ & temporis: hic temporis tantum. Istam reprobat Oldr. quia ibi priuilegium præcedentis tutelæ propter nouationem voluntariam, quæ ibi fuit subsecuta, videbatur extinctum: vt supra de nouatio. leg. aliam. Sed non placet ista reprobatio, vt infra dicam. et alij intelligunt illam secundum istam vt prior præferatur in postea quæsitis
d vsque ad tempus quo cum fisco contractum est[d]. Nec ista, est bona: quia dicit textus de quæsitis, donec prima creditrix vniuersum debitum habeat. Tertij dicunt quod hic cum fisco contraxit antequam mecum. Et secundum hoc quod hic dicitur in postea quæsitis: subaudi, etiam. Nam idem de antea quæsitis. Et pro hac lectura videtur textus huius leg. in fine. ibi: præuenit enim causam pignoris fiscus. & sic innuit quod fiscus prior contraxerit: sed hoc est contra mentem huius leg. quæ vult ponere priuilegium fisci. Nec obstat hæc lex dum dicit præuenit enim. quia intelligo istud præuenit, quod sit præsentis temporis, non præteriti: quasi dicat, fiscus suo priuilegio præuenit causam pignoris. vnde fit præuentio propter priuilegium, non propter tempus. Alij dicunt. & hoc non est in gloss. quod in leg. contraria loquitur de iure communi, non inspecto priuilegio fisci: hic vero loquit de iure speciali. Ego puto quod in l. contraria fuit habitus respectus de priuilegio: tamen quia priuatus habebat aliud priuilegium, scilicet tutelæ, est æqualis conditionis cū fisco: quia vterq priuilegiatus merito prefert in postea quæsitis. Ita loquit ibi. Hic vero priuatus nullū habebat priuilegiū, nisi temporis prioritatē, quæ contra fiscum nō attenditur in postea quæsitis: vt hic. & sic est vera prima solutio posita hic in glossa. argumentū pro hoc C. de priui. fisci. l. prima. & ij. Non obstat quod dicit Oldradus qđ ibi priuilegium tutelæ erat sublatū per nouationē: quia nouatio volūtaria nō tollit priuilegiū, nisi hoc specialiter sit actum: vt dicta l. aliā. s. de nouat. & ibi dixi. Item opponit C. de remis. pigno. l. si ignorāte. vbi prior generalis præfert Reipubli. Solutio. Dicit glos. intellige illā secundū istā, scilicet in quæsitis ante obligationē fisci. Ista glos. dicit verum, si illā l. intelligas de Repu. Romanorū, quę habet priuilegiū, sicut fiscus: vt l. aufertur. §. fiscus. j. eo. Sed si intelligas in alia Republi. tunc nō esset cōtra, quia illa nō habet priuilegium, neq hypothecā, nisi sicut priuatus: vt C. de iu. reipubli. l. ij. lib. xj. no. j. ad municipales. l. si
1 mile. † Quæro, & reuoco in dubiū similiter, quæ hypotheca præferatur hypothecæ fisci. Quidā distingūt, an præcedat hypotheca specialis, vel generalis, tacita vel expressa. quod nihil est. Dic ergo secundū glo. quod siue præcedat generalis, siue specialis, præfertur fisco in quæsitis ante obligationē fisci: vt hic, & C. qui po. ī pigno. hab. l. si fundum. Item dico secundū Dy. siue præcedat tacita hypotheca, siue expressa. præfert fisco: vt C. rem alie. gerē. l. j. In cōtrariū not. s. qui pot. in pig. habe. l. si pignus. & male, vt nota. per Dy. in l. priuilegia. s. de priuile. credito. & in c. qui prior.
2 de reg. iur. lib. vj. † Quæro, quid[e] si duo
e bus priuatis obligo bona mea, præsentia, & futura, diuersis tēporibus: an prior erit potior in postea quæsitis: an simul cōcurrunt? Glos. disputat hic, & videtur tenere quod simul concurrant. Idem tenet in l. idemq. s. qui poti. in pigno. habe. l. Iaco. de Aret. disputauit istam quęstionem, & determinauit cōtrariū: scilicet quod prior sit potior in postea quæsitis per l. hac edictali. §. omnibus. C. de secund. nupt. & C. qui pot. in pigno. habe. l. licet. & ibi Cyn. refert disputationem Iacob. de Are. & C. de iure dotium. l. in rebus. in eo quod ibi dicitur, quod est speciale in muliere, quod præferat in re, quā dedit in dotē: ergo ius

a ¶Papinianus. Et p illū tex. dicit Bar. in l. ij. C. si aduer. trāsa. ꝙ lex ciuilis potest restituere actionem directā peremptam: pretor vero nō pōt, nisi vtilē. quod not. ad multarū legū intelligentiā. Et hunc tex. no. alleg. Bal. in l. libera. in ij. col. C. de sen. quem vide.

b ¶Summariā cognitionē. No. de ver. statim. sed Ro. cōtra in l. j. §. j. de verb. obli. Pau. de Ca. ī l. si marito publico. ī prin. s. so. ma. tenet idē qđ Bar. hic. & idē tenet Sali. simpliciter d. l. si qs posthac ī prin.

c ¶Applicatur fisco. Hanc posuit Iac. de Are. in d. l. si ab hostibus. tamē hęc opi. colligitur per l. cum mater. §. fi. de bo. dā. ideo vide moder. in d. l. si ab hostibus. & adde Barto. in l. ei qui mortē. s. de his qui. vt indig. Ange. hic dicit idē, quod Iaco. de Are. Adde Bal. consi. ccxxiij. j. lib.

d ¶Contractum est. Et no. ꝙ fiscus habet tacitam hypothecam in futuris bonis. l. iij. & ibi Bal. in prin. C. de priui. fisci.

e ¶Quæro qd. Si duobus obligo bona mea pręsentia & futura, qs erit potior in futuris. Adde Bar. in d. l. licet. C. qui po. in pig. & Bal. in d. l. assiduis eod. ti. vbi etiā post gl. quærit an hoc etiā habeat locū in eo q prior est tpe, quod sit potior in iure. tenet etiā Bal. in d. l. hac edictali. §. is illud. & Bart. etiā in l. in rebus. C. de iu. do. & vide gl. & ibi vide etiā Pau. de cast. in l. operis. s. loc.

Adde Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de obli. & ſol. §. j. ver. itē pone. & Bal. cō ſi. cccl xxxvij. j. lib. vbi dicit, quod præfertur primus: niſi ſecundus eſſet priuilegiatus: puta ex dote, primus. vero non.

a ¶ Dicit prioritatē. Qui dicit prioritatē, vel poſterioritatē, vide l. j. & quę ibi no. maxime per Bar. G. de iu. fiſ. li. x. & vide Io. de Imo. in l. in illa. in xiiij. §. eo. de ver. oblig.

b ¶ Eius qui delatorē. Iſtā l. nō alle. tibi in l. Imperator. in fi. a poſt. ma. j. e. & vide ad hāc l. Bal. fi. l. j. C. de inſa. & in l. gñaliter. C. de reb. credi. Vtrū in iſta ſnīa declaratoria requiraē citatio, vide in c. reprehenſibilis. de ap. re. & Ro. in l. is qui bonis. de ver. obl. & ibi not. Et ad hanc l. vide no. in l. iij. §. qđ aūt §. quod qſcp iur.

c ¶ Nō nocet hęredi. Ficta confeſsio non tranſit in hæredē. & hoc verū, qñ iſta cōfeſsio reſultat ex alio a cp ex morte: ſecus ſi reſultaret ex morte: quia tunc trāſit. Ita no. dicit Bal. per ea, quæ ibi habentur in l. j. §. ij. C. qui teſt. fac. poſſ. & refert iſtud Ro. cōſi. ccc v. & vide quod no. in l. ij. de bon. eo. q mortē ſibi 2 cōſci. & vide Bal. fi. l. j. §. ij. §. de calū. Et ad prædicta adde oīno Bal. in c. j. §. ſi vaſallus. feudū. in ti. ſi de feu. fue. cōtrouerſia. & vide Bal. in l. j. C. 5 ex delictis defuncto. & Imo. in l. q a latro tronibus. §. j. §. de te. & limita verū, niſi i crimine lęſe maieſtatis. & in crimine hæreſis: vt no. Bar. in l. j. ad fi. §. de bon. eor. & adde Bald. in l. is apud quē. ppe fi. C. de edē. & p iſtū tex. dicit no. Bal. fi. l. j. ad fi. C. de plus peti. qđ ſi pēden. lite deceſsit actor, qui plus petierat, nō tranſit pœna ad hæredē, & hocve 1 rū intelligit Bal. in l. c j. in xj. co. C. ex deli. defun. vbi confeſsio ſtat in ſuis ſinibus: qa tūc nō trāſit i hæredē ſecus ſi ficta cō feſsio trāſit in cōdēna. iuris, vel legis: & iō ſi ex ipſo iure pœnā imponeret, trāſiret.

d ¶ Sed p ſnīam. Talis habeē p cōfeſſo. d & cōuicto, intelligitur p ſnīam nō ipſo iure, & in materia vi de quæ no. Bal. in l. ij. C. qui teſt. fa. poſſ. & C. ſi cōtra ius, vel vtili. pub. & Bar. in l. manifeſte. in fi. §. de iureiur. & vide Bar. fi. l. §. quod ſi actor. C. de iura. calum. & dixi poſt Barto. in l. 3 Imperator. §. eod. & adde Bal. in l. genera liter. in ver. ſi quis. C. de rebus credi. & Bal. in l. iubemus. §. ſane. C. de ſacroſan. eccle. ſed Bald. aliter loquitur in. l. j. C. ex delic. defunc. in ñ. charta. in verſicu. ſcias etiam. Bal. tenet contra Bart. in l. vnica. in xx ij. colū. C. de confeſ. vbi omino vide in l. j. C. de pœna iudi. cū Barto. hic tranſit Bal. in l. tranſigere. in vlti. col. de tranſact. & ibi limitat, cp quo ad infamiam non requiritur ſententia. & vtrū requiratur pronūciatio quā in pœnā incidiſſe, vide Bar. in l. creditores. in iij. col. C. de pig. & Bald. in d. l. j. in vj. col. C. ex delic. defun. vide tur intelligere dictū Bar. cp cōtumax nō habeaē p confeſſo, niſi pnuncieē verū eſſe ſi negaē: alias ſecus. Sed an talis confeſsio ficta, & præſumpta, de qua hic, poſsit reuocari docē do de errore, iuxta materiā l. error. C. de iur. & fact. igno. vide quod nota. ſcripſi poſt Bar. in l. ij. §. quod obſeruari. C. de iur. calū. & adde quod iſtę contumaciæ habēt inducere præiudiciū racitę cō feſsionis, & in præparatoriis, & proba toriis litis, ſed nō ſuper libello. oportet etiā litē ſubſtantiari p interrogationem & rñſionem expreſſam. C. de lit. cōteſt. l. j. ſecunda Ia. de are. in l. j. §. condēnari. de ven. inſpi. & ſequiē Bal. in c. ſi vaſallus feudū quod in fin. ſi de feu. fue. contro. & adde quod not. in l. de ętate. & quod ibi dixi. de interrogato. actio. Et adde quod iſta lex facit ad quæſtionem: epiſcopus confeſſus eſt ſe promiſiſſe Petro centū, vt eum de morte patris non accuſaret: vtrum ex iſta confeſsiōe epiſcopus ſit deponendus, videē cp ſic per hanc l. & l. quoniam. & l. furti. §. poreſt. §. de iſa. Io. Mo. in c. j. de acc. in vj. vbi per Io. And. in nouella. determinat quod nō, ſi talis promiſsio fuit facta, nōdum inſtituta accu. de quo vide Bal. in c. j. §. iniuria. ver. ſeu furtum. de pa. iura. firman. Sed an p hanc confeſsionem poſsit poni ad tormenta, vide Bald. & ibi dixi in l. fi. §. de quæſtio.

e ¶ Tertio & vltimo. per Bald. in l. prima in vij. colum. C. ex deli. defun.

f ¶ Sed quæro. Vide Bald. in l. ij. in vlti. colum. C. de eden. & adde Bald. in l. j. §. j. ſed & cōſtitutio. §. de calum. & doct. in ca. fin. de iuramē calum.

g ¶ Eū qui. Velle tex. Cōtrarium facit qđ not. gloſſ. & Barto. in l. ſeq. in princip. ad ſyllania. & in l. j. in iij. q. princi. §. de vul. & pupi..

¶ Secundo quæro. Per Bal. in l. penul. in fine C. de conſtitu. pecu.

Ius qui delatorē.[b]

Iſta eſt ſolennis l. & valde vtilis. & diuidit. Primo ponit vnū dictū. Secundo determinat vnā q. dependentē ex dicto. Tertio reſpondet cuidā tacitæ obiectioni. Quarto reſponſionem illā determinat: & declarat. Secunda ibi: ſed enim. Tertia ibi: nec enim. Quarta ibi: & plane. & hæc eſt prima lex, quæ dedit mihi honorē in ciuitate iſta. Aduerte, quia gloſſ. nihil dicunt No. † quod licet defunctus habeatur pro confeſſo, hoc tamē nō nocet hæredi[c]. Et hāc l. inter alias allegabā pro caſu in quæſtione illa: quod ſi filius eſt contumax, & ſic habitus pro cōfeſſo, quod talis ficta cō feſsio nō præiudicet patri. Hanc q. diſputaui: & eam tangit Dyn. & ibi ego ſcripſi in l. cū filius. in prin. §. de ver. obli. †Secūdo not. caſum expreſſum quod iſta verba, habeaē p cōuicto, ſeu habeaē p confeſſo: intelliguntē nō ipſo iure, ſed per ſententiā[d]: vt hic. & hoc idē videē probari. C. de iur. calū. auth. principales. in fi. hoc no. gl. Bernar. extra de iura. cal. c. fi. in fi. & Io. And. extra, de cōfeſ. c. fi. li. vj. & ſic gl. C. de pœna iudi. l. j. quæ dicit, quod ipſo iure, dicit male. Nec ob. l. venales. quā allegat: quia verū eſt, cp ſnīa eſt nulla in ſe, ipſo iure: tñ totū ius cauſæ ipſo iure non perdit: vt hic patet. Sed dubiū † eſt in hoc, ſup quo debet ſententia ferri: an debet cē quædā interlocutoria particularis talē debere haberi p cōfeſſo: vel expectē ſententia diffinitiua ſup tota cā, vt ſic iu lex cōdēnet vel abſoluat, tāc ſi eſſet cōfeſſus. & tex. in auth. principales. videē loqui de ſentētia diffinitiua. Sed hæc lex videē regrere ſnīam particularē. qđ dicemus: Rñ. forte poſſumus ſic dicere. Qñ ille, ex quo qs debet haberi p cōfeſſo, eſt liquidū iudici: quia manifeſte geſtū corā eo, vt ſi fuit cōtumax in nō iurādo de calūnia, vel rñdendo: vt no. in l. certa. in prin. §. de cōfeſ. & tūc nō requiriē particularis pronunciatio. Si vero hoc nō liquet iudici: vt in caſu l. noſtræ, nā corruptela nō fit iudice præſente, & intelligē te: & tūc debet prius de crimine conſtare, & pnūciari: vt hic. Hoc nō multū placet: quia nec cōtumacia liquet omnino iudici. Quid enim ſi habet cōtumax aliquā iuſtā cauſam, propter quā iurare vel reſpōdere recuſat. Certe iſta iuſta cauſa requirit probationē extrīſecus, ſicut corruptella: & iō puto quod hic ſit caſus expreſſus, quod iudex debet ſuper hoc pnunciare expreſſe. Aduerte tñ: quia nō credo quod ſit neceſſe iudicē pnunciare ipſum haberi pro cōfeſſo, vel conuicto: ſed ſufficit quod iudex pnunciet ipſum cōtumacē in nō rñdēdo, vel in nō iurando. & hoc eſt quod hic dicit tex. quod iudex de crimine pronūciet. ſatis enim eſſet hic ſi iudex pnūciaret ipſum corrupiſſe delatorē: pœna autē ſequitur à iure: vt l. j. §. j. §. ad Turpill. prædicta vera, niſi verbis ſtatutorū aliud inducere/ 4 tur. Tertio † & vltimo[e] tene mēti: quia e puto quod ante illā pnūciationē, quā dixi modo, etiā in cauſis ciuilibus, talis pœna nō tranſiret ad hæredes, p hanc l. ciuilis enim eſt hæc cauſa. Facit ad hoc quod dixi vobis in l. j. circa prin. §. de priua. delic. & l. ex iudiciorū. §. de pub. iud. † Sed quæ 5 f roē aliqui: habeē p cōfeſſo p ſentētiā diffinitiuā: vtrū iſta ficta confeſsio faciat fidē in alijs cauſis? Rñ. habuiſtis tex. expreſſum quod nō, §. eo. l. ij. §. j. qđ ppetuo tene mēti.

1 ☞ *Si indignus eſt inſtitutus, bona fiſco applicantur adita hereditate.*

2 *Qui accuſat teſtamentum de falſo, non videtur ex teſtamento adire: ſed ab inteſtato remiſsius.*

Eum qui.

Hic eſt no. §. illud † qđ dicit ī multis partibus iuris quod qñ eſt inſtitutus indignus, bona applicanē fiſco, vī debere intelligi adita hereditate p indignū: alias ſecus. Ita vī g velle tex. [g] hic. gl. tñvī circa hoc dubitaſſe, in l. recuſare. §. ſi fiſco. §. ad Treb. facit l. ex facto. §. Iul. Lōginus. §. de vul. & pup. Itē 2 no. † qđ accuſando teſtamētū de falſo, qs nō vī adire, vt hic videtis. qđ eſt verū iudbitāter, qđ nō vī adire ex teſtamēto quod dicit falſum: an autē videē adire ab inteſta to: dicvt ī l. cū qdā. §. de bo. poſ. & ibi dixi.

1 ☞ *Forenſis an poſsit hic Mediolani teſtari, ſecundum ſtatuta huius ciuitatis.*

2 *Obſides an poſsint dari inter duas ciuitates priuatas.*

Ius.

Dicit hic, qđ bona obſidū debenē fiſco. Quæro, an hoc debeat intelligi viuētibus eis, an poſt eorū mortē. Gloſ. dicit qđ debet ītelligi poſt mortē, nō ī eorū vita. hoc g nō probaē l. tamē gloſſatori noſtro ſic eſt h viſum, & ita vī æquū. Secundo quæro[h] de quibus bonis loquatur hæc lex. Gl. dicit de bonis quæſitis in obſidatu. Nam de bonis, quæ reliquit domi, non pōt intelligi cp applicentur fiſco: ſicut nec bona captiuorum relicta apud ſuos. & hoc ſatis placet. Alij dicunt etiam de bonis ante quæſitis. quod pōt eſſe verū, ſi ſecū portauerint in obſidatu. Quæro, de quibus obſidibus loquitur. Dic de obſidibus datis Imperatori pro aliquo pacto ſeruando, vel pro aliquo captiuo redimendo, quos cōſtat teſtari non poſſe: licet nō ſint capite minuti: vt l. obſides. §. de teſta. ita dicit gl. Itē dicitur hic, ſicuti captiuorum. Quæro, de quibus captiuis loquitur hic, dicit glo. poteſt intelligi de hoſtibus: q propter virtutē bellicā capiūtur, tūc enim oīa bona ſua publicātur, et ipſi ſerui efficiūtur. Aduerte, dñs Ia. de bel. in auth. de hære. & fal. circa prin. ī iij. opp. dicit, cp qñ capitur vniuerſitas perſonarū, vt quædam ciuitas, non eſt verū cp ipſi ſerui efficiātur. ſed quando capitur vnus ſingularis homo: tunc ſecus. & ſecundum hoc non procederet dictum huius gl. De hoc tangam. infra ti. j. l. hoſtes. Alij intelligunt hic, quod loquatur de captiuis non proprie, vt de portatis in inſulā, qui propter eorū delicta ſunt capti & detenti, tunc bona per eos quæſita nō publicantur eis viuis, ſed eis mortuis: vt C. de bo. dā. l. deportati. et tunc eſt vera ſimilitudo obſidum. quod ſatis placet. †Vltimo Ia. de Are. induxit iſtas ll. in ar. ad qōnem, vtrum forenſis poſsit teſtari hic, ſecundū ſtatuta huius ciuitatis. Et hic videtur caſus cp non. Nā obſides populi Romani, licet nō efficiantur ſerui, qa nō ſunt capite minuti, vt dictum eſt: tñ apud Romanos non poſſunt teſtari, niſi aſſumpto vſu togę fiant ciues Romani plene dico 2 in repe. C. de ſum. tri. l. cūctos populos. † Quæro, vtrū[a] inter a ciuitates priuatas poſsint dari obſides. Vide C. de patri. qui fil. diſtra. l. ij. in gloſſ. per Azo. in ſum. & per Cano. extra de iureiur. c. ex reſcripto.

Pud Iulia,

Iſtam leg. examinaui in leg. ſi poſt litem. ſupra de exce. & examinatur per Dy. in l. Imperatores. in prī. §. de pub. vbi gl. tāgit.

Rædiis,

Iſtam materiam examina, vt examinatur per Dy. in leg. Imperatores. in principio ſupra de pub. vt glo. tangit.

Vod placuit.

Quidam ītelligūt hoc, vt priuilegium ſcilicet pignoris. Alij dicunt aliter. Et ſic facit ad quæſtionem, an fiſcus habeat bona propter pœnam tacite obligata de qua quæſtione dicam infra eodem leg. aufertur. §. fiſcus.

1 ☞ *Litis conteſta. ſecuta ſententia, inducit malam fidem.*

2 *Litis conteſtatio facta in una inſtantia, quando inducat præſumptionē maleſidei imalia.*

3 *Delatores in fiſcum deferentes nomine fiſci deferunt.*

Iſcus.

b Iſta eſt difficilis lex. Quæro, dicitur hic, bona pertinent ad fiſcum controuerſia mota. de qua controuerſia loquitur hic? Prima gl. magna intelligit de controuerſia prima. Sed gloſſ. vltima parua, intelligit de controuerſia ſecunda. Pro prima lec. facit text. dum dicit poſt primam litem aſſumi, &c. In contrarium facit: quia videtur quod effectus litis conteſt. non porrigatur ad aliam litem, ſeu perſonam: quia eſt actus ciuilis: vt not. in l. cum notiſsimi. §. ſed & ſi quis. C. de præſcrip. xxx. an. facit l. fi. §. j. §. eo. Quid dicemus? Aduerte, dico cp lit. conteſt. facit quem malæfidei poſſeſſorem, ſententia poſtea cōtra eū ſecuta. Si enim ſequeretur pro eō: tunc ſecus eſſet, quia conſtaret eum bene litigaſſe: arg. ad hoc in l. de pupillo. §. meminiſſe. ver. toties. §. de no. ope. Facit l. illud. §. de pe. hær. et hoc voluit hic gl. ma. ī prī. Si vero † cauſa nō eſt finita, ſed oportet quod inchoetur noua inſtantia: [c] ſi quidem ſit ex eadem cauſa, puto cp lit. cōte. in prima inducat pſumptionē malæ fidei, & proficiat in ſcda: vt l. p perādū. §. j. et ibi no. C. de iud. Dixi in l. cū lite. §. iudica. ſolui. licet gl. videaē velle cōtrariū in l. ij. C. de fru. et li. expē. Si vero lis moueret ex alia cā: tūc ego nō video qūo lit. cōte. facta ī vna cā, inducat pſumptionē malæfidei ī alia inſtātia ex alia cā, p rōnē pdictā. et ſic teneo vl. gl. paruulā. Nō ob. hic text. q dicit poſt primā litē aſſumi nō oportuiſſe: qa ītelligo aſſumi aliā quā gl. vt ſtet, ppie poſt litē primā aſſumi nō oportuiſſet a fiſco. q. d. fiſc' nō habebit illos fruct'. Et cp hoc ſit verū, appet ex tex. q dicit aſſumi p d. vel p geminū ſſ, vt cōiter hī, qđ importat, i. cōſequi. nec pōt exponi, i. cōſumi: vt dicta gl. Quæro quomodo ex cauſa falſi teſtamēti bona deferebā a tur in fiſcū. Potes intelligere cp in alio teſtamēto prius facto erat inſtitutus fiſcus, b vel princeps: vt ſ. eo. l. j. in princ. ibi, vel cp 3 princeps. † Vltimo nota cp iſti delatores c deferunt nomine fiſci: vt ſentit gloſſa hic, in princip. Dixi ſ. eodem. l. ij. in prin. & ibi allegaui hanc legem.

Delatoris.

d Illud quod dicit pro priam intellige reſpectu officij, ſi vere cauſa erat publica: vt l. ij in prin. ſecundum vnam lectu. ſ. eo. ti. d

1 ☞ *An quādo magiſtratus, tutor, vel fideiuſſor: dicit cōſocium eſſe ſoluendo. & actionē diuidendo: an poſsit petere quod in bonis ſocij computentur bona alienata in fraudem.*

Bona.

e

Eum qui.

c Iſte eſt bonus caſus. Gloſ. intelligit iſtam l. poſt latam ſententiā inter duos magiſtra/ f tus. Vnus eorū petebat diuidi condēnatio nem: vt l. j. et. ij. C. ſi plur. vna ſen. cōd. fue.

f Iſta lec. non eſt vera. Nam lata ſententia condemnatoria intelligitur ipſo iure diuiſa, vt ibi patet: & ideo ītellige hic, quod petebat diuidi periculum condēnationis futurę: & ſic ante factam condēnationem g hoc poſtulabat: Ita intelligit Cyn. in d. l. j.

1 † Quæro, quādo magiſtratus, vel tutor, vel fideiuſſor, dicit conſocium eſſe ſoluēdo: & per hoc actionē eſſe diuidendā: an poſsit petere, cp in bonis ſocij cōputentur

g bona[g] alienata in fraudē. Hic videt caſus cp ſic, quod intellige ſi eſt notorium, bona in fraudē eſſe alienata, alias ſi dubitet, & h oportet cp ille q hoc allegat, offerat cautio

h nē, vt ſuo periculo[h] reuocent alienata: vt l. ſi dubitet. ſ. de fideiuſ. & tunc ſi in illa re i uocatione non probabitur de fraude, non punietur tanc delator.

1 ☞ *Si in accuſatione continetur delictum cōmiſſum in villa ſancti Martini, cum plures ſint villæ eiuſdem nominis: an valeat accuſatio.*

Ita fidei.

Nota. tex. ibi: non eſt em palā. Opp. ſ. eo. l. nō intelligit. §. j. Solu. Illud eſt verū, quādo ex teſtamēto pōt cōprehē di quid reliquerit. vnde ex illo teſtamēto, vel codicillis verba obſcura declarant: hic ſecus. Vltimo no. quid eſt relinquere palā, vt hic. quod dic vt dixi in lege nō intelligit. §. tacita. ſ. eo. † Vltimo nota quod di 1 uerſitas rerū facit legatum obſcurū: ppter quod dixi vobis, ſi in accuſatione cōtinet delictū eſſe cōmiſſum in villa ſancti Martini: cū in comitatu Peruſij, ſint plures villæ, hoc nomine nominatæ, non videtur i appoſitus certus locus. [i] Caſus eſt hic. Dixi in l. libellorum. ſ. de accu. k

1 ☞ *An cautela, quæ fit inſtituendo amicum, ut reſtituat ſpurio, valeat.*

Patronus.

k Notabilis caſus eſt iſte per hunc §. dicit Dyn.

1 † videtur poſſe conſuli patri, qui habet filium non capacem, vt inſtituat amicum ſuum, & grauet eum de dando illi filio nō capaci, de bonis ipſius hæredis inſtituti: & valebit per hūc tex. In contrarium eſt veritas: quia illud, quod grauatus dat de ſuo, ſuccedit loco illius, quod habet a defuncto: vt l. quod condītio. & ibi no. ſ. de do. cauſa mor. dixi vobis plene in l. fi. ſ. de his qui. vt indig. Ad hanc l. reſpondeo, quod hic patronus, qui aſſumpſit tacitam fidem, nihil de bonis defuncti percipiebat, quod tene menti.

a ¶ Perdit incõtinẽti. Sed si nũcq̃ ferat͂ sn̄ia, cuius erũt fructus? vide gl. ĩ d. aut. de incestis nupt. col. ij. §. j. & Cy. & Bal. in aut. incestas. in fi. C. de inces. nup.
b ¶ Verbo, mox. Not. de dictione, mox. & adde Bar. in l. j. s̄. iudi. sol. & in l. res quæ. s̄. eo. & in l. cõmissa. s̄. de pub. & ĩ l. si cũ maior. C. de trãsa. Et adde Bar. in l. Mæuius. §. duobus. circa fi. de leg. ij. Sed qd si dubiũ est: quia verba possunt se habere ad preteritũ & futurũ, & sic sunt dubia? Dic q̄ debent interpretari in mitiorẽ causam, p̄ regulã, in pœnis. Ita dicit do. Ant. et post eũ Imo. ĩ c. si diligenti. de foro cõpe. Item ad p̄dicta adde Bar. in l. extat. qđ me. cã, & tex. ad hoc not. in c. eũ cui. de præbẽ. in vj. Et idẽ dico si apponat͂ verbum penitus, vel prorsus, vel omnino: vt est text. iũcta gl. not. ĩ aut. vt defunc. seu fune. coll. v. & est gl. no. quam ibi Ang. tenet in l. ei qui aduocatorũ. C. de postu. & est gl. singu. ĩ l. ij. §. si pecuniã. in verbo, omnino. s̄. depositi. & hanc doctrinã etiam ponũt doc. in c. ĩ quibusdã. extra de pœn. et in c. j. de postu. p̄rela. ĩ vj. Adde quod no. gl. in aut. de nup. §. si vero expectet. Idẽ si lex dicit, omnibus modis priuet͂, vel cadat iure suo: vt p̄bat text. in d. aut. vt defunct. seu fun. secus si dicat, omni iure suo: nã tũc requirit͂ sentẽtia, vt dicunt doct. in auth. qui semel. qũo & qñ iudex. & in c. cupientes. §. si vero ĩ discordia. de electiõe, in sexto. & ibi in gl. ĩ verbo, priuent͂. Facit ẽt per hoc in c. dispendia. de rescri. ĩ vj. versi. omnino careat. & no. p̄ Ang. in aut. de litigio. §. omnẽ vero. licet teneat cõtrariũ sed forte ibi est corruptus, ideo vide eũ. Et ratio diuersitatis est: quia hoc vltimo casu istud signũ vniuersale determinat, & q̃lificat istud verbum careat, secundũ res, vel iura, quibus qs est priuandus, mediãte tamen sententia. Sed aliis casibus supioribus illud verbum penitus, omnino, & similia, qualificant ipsum actum priuandi: & ideo sententia non requiritur. Et istud reperio tenere Matthe. not. cx. quod refert se non vidisse ab aliquo tactum, seu à paucis. adde quod idem voluit Bal. in c. primo. quibus modis feu. amit. in princip. & ibi, in fine. dicit, quod quando ipso iure quis cadit à rebus, non est ferenda super amisione bonorum sentẽtia, sed super declaratione amissionis: vt in authent. de incest. nup. §. j. C. de fide instru. & iu. ha. fisc. l. facultas. s̄. pro socio. l. cum duobus. §. idem respondit. C. ad Trebel. l. pe. §. fina. Et vide ad prædicta omnino Bald. in d. c. j. videas. Et de hac dictione omnibus modis, & omninò, & similibus. quando ponitur verbum dubium: vide Roma. sing. in secundo, & tertio not. & vide quæ habes de his dictis post Bald. in authen. si qua mulier. C. ad Velleia. & quæ ponit Bald. in titu. de pace constan. in decima colla. in versic. omnia priuilegia. per illum text. vbi est casus. & dum dixi supra secundum Imo. quod vbi lex imponit pœnam, per verba futuri tẽporis, vel per verba dubia, quæ possint esse futuri optatiui, vel præsentis indicatiui: vt est verbũ, sit, vel erit, priuatus, vel excommunicatus: intelligitur pœna imposita à iure. c. à nobis. de senten. excommunica. c. fina. in fine. de tempo. ordi. in vj. c. quia in omnibus. de vsuc. & vide text. & Bal. in l. j. in secunda colum. C. de ritu nuptia. Fallit vbi verba cum participio denotarent improprietatem quandam: vt puta, quia dicatur habeatur pro condemnato. Nam tunc intelligitur q̄ sententia interueniat. l. in criminali. de iur. om. iudi. & ibi per gl. & doct. Idẽ si dicatur, habeat͂ p̄ conuicto, vel cõfesso. Nam tũc requirit͂ sn̄ia: vt no. in l. ij. §. quod si actor. de iur. calum. & in c. fi. de iura. cal. & no. Io. Mona. in c. ij. de cõfes. in vj. licet Arc. & Io. And. videant͂ ibi sentire cõtrariũ. & nõ bene. et no. Bar. in l. eũ qui delatorem. s̄. eo. & ita reperio tenere Matthe. suo no. cxiij. Sed quid si imponatur pœna, p̄ verbũ præsentis tẽporis, puta, damnamus, &c. an ĩtelligat͂ ipso iure? Text. videtur q̄ sic, ĩ authẽ. Gazaros. C. de hære. iũcta glo. l. diuina. in fi. C. de sum. tri. & no. Bart. ĩ auth. q̄ semel. ad fi. C. qũo & quãdo iu. & Bar. ĩ l. si qs in tantã. secundũ gl. C. vnde vi. Et adde q̄ Ange. in l. eorũ. in prin. de dam. infe. dixit, quod qñ vasallus priuat͂ feudo, nõ priuat͂ ipso iure, sed requirit͂ declaratio, p̄ tex. de pa. Constã. in ver. irritã declarãtes. quod verbũ cassat͂, intelligit͂ ipso iure. ¶ Quod aũt sequitur, irritũ, intelligas ipso facto, secũdum Odof. Et sic nota. q̄ verbũ casset͂, iuncto ver. irritetur significat ipso iure. non eñ requirit͂ alia sn̄ia, licet sit futuri tẽporis. & adde q̄ Bal. in c. j. de feu. si. cul. nõ amit. dixit no. q̄ super culpis non est necessaria declaratio. Et ad hoc vide oĩno Bald. in d. c. j. & circa hic tractata per Bart. cũ materia, vide Ioan. And. in c. ij. de hære. in vj. & quod no. gl. in c. si quis. de vi. & hone. cle. & ibi Inn. & dicit Io. And. in c. vt officium. de here. hic alleg. quod vbi à lege imponitur pœna ipso iure, nõ reqritur alia sn̄ia, sed simplex declaratio. & dũ s̄. dixi, quod quoties verba sunt dubia, intelligendũ est q̄ requirat͂ sn̄ia, secũdum gl. & ibi Bald. in fi. l. quæ ex relationibus. C. de lega. adde q̄ ista verba, cassum, & inutile, intelliguntur ipso iure. l. nõ dubiũ. C. de legi. & ibi hoc Bald. in j. co. Et istis addđ Imo. in c. fin. in vj. char. de præscri. & in l. sequitur. §. si viã. de vsuc. & dicit Bal. in dicta authen. qui semel. in j. col. quod pœna priuationis etiam imposita ipso iure, requirit sententiam, si erat necessaria causæ cognitio. & quod in dubio pœnæ non intelligantur ipso iure impositæ. Ad hoc vide glo. no. in c. non solũ. in versic. pœnæ. de regula. in vj. & Bal. in l. si quis. C. de secun. nup. Et an requiratur declaratoria, quando ipso iure quis priuatur, Bal. videtur tenere q̄ non, in auth. hoc amplius in prin. C. de fideicommis. Contrarium videt͂ ipse velle in l. si quis maior. C. de transac. & vide Io. An. in c. cum secundum. §. j. per illum tex. de hære. in vj. & vide quod no. Bar. in l. extat. ad fi. quod met. cau. Adde de dictione mox. Alex. consi. lxxij. iij. lib. & de dictione omnino, eundem consi. viij. iij. lib. Et cum statutum dicit ipso iure, an requiratur alia sententia: inter consilia Bald. consi. ccclxix. iiij. lib. Et dum dicit, omnino careat: quid importet, vide Old. consi. cxliij.
c ¶ Verbo præteriti temporis. Circa hoc vide c. cum secũdum. de hære. in vj. vbi requirit͂ declaratio, quãuis imponatur excommunicatio ipso iure. Et ad hoc vide in l. eũ qui delatorem. s̄. eo. Bene facit gl. in l. his cõsequẽter. s̄. famil. erci. circa fi. l. & talis declaratio nõ potest fieri parte non citata. vt est gl. not. in clemen. præsenti. de cẽsi. in versic. si vero cõstiterit. & ab ipsa declaratoria potest appellari. gl. est in c. cupientes. §. quod si per xx. de elect. in vj.
d ¶ Sed perdit ius. Adde Bar. in l. si debitor. cum l. sequenti. quæ in frau. credi.

EVm qui. Istud est verum in eo qui emit bona, seu hæreditatem à fisco: secus ĩ eo, qui emeret a priuato: vt l. j. C. de hære. vẽ. & l. hæreditatem. s̄. de dona. Item, hoc est verũ in eo qui emit bona sub nomine vniuersitatis: secus si emeret certã rem: vt l. ij. C. de quadriẽ. præscri. & l. bene à zenone.

1 *An propter delictum quis statim perdat dominium, & applicetur fisco.*

IMperator. No. dicit glo. q̄ hæres propter suũ delictũ, statim cadit à dominio, & sic dicit Dy. est argu. contra hæreticos, vt ipso iure perdant dominium rerum, cum cœperint esse hæretici. Sed circa hoc dicas cum delinquitur circa rem, contra p̄hibitionẽ l. ipso iure dominiũ applicatur fisco † hic, & s̄. de publi. l. cõmissa. & l. j. §. an bona. s̄. eo. Quãdoq̃ nõ delinquit͂ circa rẽ, sed alias, vt cõmittẽdo homicidium, vel crimen læsæ maiestatis, vel hæresis: & tunc est necessaria sententia super crimine, vt bona publicẽtur: vt l. ex iudiciorũ. s̄. de accu. & l. post cõtractũ. s̄. de dona. & j. eo. l. aufertur. §. in reatu. tamẽ in crimine læsæ maiestatis, & hæresis, perdit incontinenti[a] rerum dominium: vt C. ad l. Iul. maie. l. pen. & fi. & l. dona. in fi. s̄. de do. & d. l. ex iudiciorum. Ista sunt verba Dy. Certe primum dictum Dy. quando delictum committitur circa rem, est verũ: sed quando delictum committitur extra rem, bona non publicantur, nisi secuta sententia: hoc est verum in dubio: secus si l. aliter exprimeretur: vel vteretur lex verbo mox.[b] vt mox, vel incõtinenti amittat: vel diceret, statim amittat, & similia: quia tũc ipso iure amitterentur: vt in auth. de incest. nup. §. j. licet Iaco. de Belui. ibi aliter dicat. Idem si lex vteretur verbo præteriti temporis[c]: vt, sit priuatus: quia tũc intelligeretur ipso iure: vt l. iubemus. §. sane. C. de sacrosan. eccle. & ibi not. tertium dictum Dy. quod in crimine læsæ maiestatis, & hæresis, bona publicentur ipso iure: hoc non est verũ: quia nõ perdit dominium: sed perdit ius[d] administrandi: vt dictis legibus alle. per eũ. & l. quæsitum. s̄. qui & à qui. tamen de iure canonico est hodie expeditum in crimine hęresis, vt ipso iure perdatur: vt extra, de hære. c. cum secundum leges. lib. vj.

DElator. Glos. allegat leges, p̄ quas ponitur exemplum in lege nostra.

IN fraudem. Principium legis in eo quod dicit quod donationes factę reuocantur, declara vt dixi in l. post cõtractum. s̄. de do. Ad secundum respõsum oppo. s̄. eo. l. cum quidam, vbi ille qui non acquirit, non videtur facere in fraudem fisci. Solu. expone hic, quæratur, id est, conqueratur. & sic loquitur de amittẽte. & cõtrarium non ob. Secundo modo potest legi quæratur id est, acquiratur. secundũ hoc l. contraria obstat. Primo tamen opp. de l. qui autẽ. in princ. s̄. de his quæ in frau. cre. Solu. aliud in priuato, vt ibi: aliud in fisco, vt hic. Contra hanc sol. opp. de l. cũ quidam. Gl. soluit tribus modis. Vno modo, q̄ hic lucrum erat delatũ iam, ibi non hæc nõ est vera: quia ibi erat delata hæreditas, vt ibi dicit͂. Vel aliter: hic nõ acquirebat ex fructibus rerũ delatarũ in fiscũ: & sic idem est quod perdere. Ista solu. nõ placet. Vel aliter. ibi ille, qui non est lucratus, nõ erat adhuc debitor fisci: quia nondũ erat cõdẽnatus: & sic ab eo nihil poterat peti: vt l. p̄hibitũ. & l. fi. C. eo. ti. li. x. & s̄. eo. l. res quę. & quod dixi vobis in l. fi. s̄. de iniu. hic vero loquitur in debitore fisci, non lucrãte.

Ex his bonis. Quæro de quib9 instrumẽtis loquitur hic. Respondeo: quia erant propria vel cõmunia, vel alio modo de iure debita postulanti. Sed tunc quæro, vtrum iste petẽs debeat fisco præstare cautionẽ, de qua loquit͂ j. p̄xi. §. Gl. dicit q̄ sic. doc. dicũt cõtra. Nã §. j. j. p̄xi. loquit͂ qñ quis petit acta à fisco nõ pertinẽtia ad eũ petentem aliqua ex prædictis causis: vt statim dicam.

1 *Instrumenta, & acta, quando cõtra fiscum edantur.*
2 *Exemplum probat contra eum, qui illud dedit: uel quando est manu eiusdem notarij confectum, uel quando est solenniter publicatum.*
3 *Fiscus quando teneatur edere. & suprà nu. 1.*
4 *Stante statuto, q̄ quicunque receperit aliquam donationem ab aliqua communitate, teneatur illam ostendere: si aliqua communitas mittit ad aliquam terram, ut sibi mittatur liber massarij, uel exemplũ, illa terra non tenetur mittere.*
5 *Statutum puniens falsificantem instrumentum comprehendit falsificantem acta.*
Instrumentorum appellatione ueniunt acta.
6 *Sententia q̄ ueniat actorum appellatione.*

Neque

a ¶ In fraudẽ §. neq̃ instrumẽta. Venio ad secundũ. Vide Bar. in auth. si quis in aliquo. C. de eden.
b ¶ Facit ad duas q. No. q̄ §. iste iũcta gl. facit, vtrũ appellatione instrumentorũ veniãt acta. Itẽ vtrũ veniat testim̄. Et an appellatiõe actorũ veniat sententia. & vide q̄ no. in l. j. §. edẽda. s̄. de eden. Sed an appellatiõe instrumẽtorũ veniat scriptura priuata, vide no. per do. bar. in l. ij. C. de iura. calũ. Quę aũt differẽtia sit inter acta & gesta, vide bar. in l. j. de of. p̄cõ. cęsa. adde q̄ Inn. quẽ alij sequuntur in ca. qm̄ cõtra. de proba. dicit q̄ licet tenor instrumẽti nõ sit de actis, sed sola productio: tñ si instrumentũ registret͂ in actis p̄ notariũ, facit fidẽ, etiã si nõ producat͂ originale. Et subijcit no. q̄ sufficit si registret͂ substãtia instrumenti: puta, si in actis dicat͂, Titius p̄duxit instrumẽtũ exceptiõis factę p̄ eũ: scio de tali domo. p̄ tãto pretio confecto manu talis notarij. Nã tũc credet͂, & dicetur registrata tota substantia instrumẽti, seu cõtractus. Ad idẽ facit q̄ ipse no. in c. cũ in iure peritus. de off. dele. Ex quo dicto not. apparet q̄ testes nõ sunt de substantia instrumenti, sed solũ ponũtur ad probandũ. q̄ tene mẽti. In cõtrariũ tñ est gl. in l. gñaliter. C. de tab. li. x. Bal. in l. contractus. in iiij. col. & in rub. eo. ti. C. de fid. instr. & bal. in l. ij. C. de fi deicõ. lib. vide Bal. in l. si post diui. C. de iur. & fact. igno. Facit ad no. p̄ bal. in l. si quis legatũ. de fal. Et quę proprie dicãtur acta, vide gl. in l. illud. in verbo, actorũ. & ibi dixi de sacrosan. ecc. Et de sententia, & de scriptura delegationis, & de aliquibus alijs, an sint de actis: & vide p̄ Cano. in c. prudentiã. in prin. de of. dele. & ibi maxime p̄ Imo. & gl. in l. acta. in prin. de re iudi. & tex. in c. qm̄ contra. de proba. & ibi per Io. And. & do. Ant. in j. col. & ad p̄redicta adde tex. cũ glo. in l. ij. s̄. quẽadmo. testa. ape. Et adde qđ omnis scriptura, q̄ fit corã iudice, dicit͂ de actis. text. est. & ibi hoc no. Bal. in l. ij. C. de sacrosan. ec. in ij. col. exceptis tñ his quæ fiunt ante lit. contest. quia illa dicuntur præparatoria, non acta: secundũ bal. in authen. clericus. de epis. & cle. vide Bald. in l. interrog. c. de libe. cau. p̄ Io. And. in addi. Spe. in tit. de sen. in prin. Adde an appellatione instrumentorũ veniat priuata scriptura, Ro. cõsi. xxiij. & lxxvij. Et an appellatiõe actorũ veniat sn̄ia bal. cõsi cccxxxiij. j. lib.
c ¶ Itẽ instrumẽtũ. Sed an habeat executionẽ paratã, sicut instrumentũ guarentigiæ. bal. q̄ nõ, in l. j. de plus peti.
d ✠ POMATES. ¶ Quoties. adde Io. de Imo. in cõsi. cxviij. vbi cõsuluit q̄ licet perdat causam, nõ tñ p̄dit priuilegiũ clericatus. vide ibi. & adde do. Abb. in c. cũ venerabilis. de exceptio. vbi examinat dictum Bar. hic do. Bar. ibi refert esse consilium.
d ¶ Quoties. no. ex hoc §. cõiuncta gl. q̄ cõmittens falsum circa acta cãę, perdit cãm: secus in instrumentis, & testibus. Qđ no. cõtra illos, qui faciũt scribi falsum per notariũ actorũ. Pro quo vide no. Bar. in l. si quis obrepserit. in j. qõ. de fal. per Bal. in l. fi. C. de pe. iudi. Adde q̄ dixit Inno. in c. intimauit. de testib. de eo qui cogit͂ parti offerre probationes, &c. Adde bal. in l. fi. C. de malefic. & quod nota. glo. in cap. peruenit. el. j. de test. cogen. in gl. parua quæ dixit q̄ surripiens parti tenetur ad interesse. De quo etiã p̄ Inn. et ibi q̄ no. do. Ant. et doc. in l. j. §. si reus. s̄. de eo, p̄ quẽ fact. er. & q̄ legit͂ & nota. per doc. in l. prouidẽdum. C. de post. vid̄ s̄. de fal. Pau. & q̄ habetur ibi. & Bald. in l. locũ. §. q̄ qs dolũ, s̄. de tab. exhi. p̄. Can. in c. cũ venerabilis. de excep. & ibi do. Abb. Adde tñ ad ea quę no. hic bar. q̄ cõtra ipsum videt͂ tex. in ca. olim. vbi text. ad hoc notabi. extra de excep. vbi falsificans literas absolutorias, perdit cãm, et ei imponit͂ perpetuum. silẽtiũ. Nõ tamẽ intelligas q̄ per hoc adiudicetur aduersario, nisi de sua causa probauerit. vide ibi. Vnde ad propositũ si nos teneamus qđ literæ absolutionis nõ sunt de factis: ibi erit casus cõtra. Ad q̄ cognoscendũ vide no. s̄. p̄xi. §. tamẽ Imo. videt͂ dicere q̄ ibi sit tex. pro Bart. & vult quod illæ literæ sint de actis. Quid de dissigillante acta vide Angel. & Imo. in l. prima. ff. de his quæ in testa. to delen. Et adde quod producens falsum instrumentum, amittit causam suã secundum glossam in capitulo cum venerabilis. de religio. domi. & vide quod habet͂ in lege diuus. supra de falsis. Et istum textum alleg. Bald. in lege. testamenta. C. de testamen. Et produces falsum instrumentum, tenetur de falso. lege iubemus. C. de probatio. & lege si falsos. C. de fal. & vide quod habes in l. diuus. s̄. de re iudic. Adde, vt per Abb. in d. cap. cum venerabilis.

Neque instrumenta. Gl. in fine sui ponit verũ intellectũ huius. §. Primo loquit͂, quãdo est cõtentio inter fiscũ & priuatũ. Secũdo, qñ inter duos priuatos. Op. & videt͂, q̄ instrumenta & acta edẽtur cõtra fiscũ: vt s̄. proxi. §. & j. prox. Respõdeo:
1 Qñq̃ quis petit editionẽ instrumentorũ, ad eũ pertinentiũ iure dominij, vel cõmunionis, vel quia cõfecta eo mandante: tunc indistincte edũtur, etiã cõtra fiscũ: vt ll. contrarijs. & C. de edẽ. l. procurator. & l. iustũ. Qñq̃ quis petit instrumẽta nõ pertinẽtia ad eũ: & tunc cõtra fiscum nõ debent edi. Ita loquit͂ istud principiũ. † Venio ad secũ-
2 dũ[a] responsum. Nota q̄ exempla probãt. Nã si nõ probarẽt, ad quid caueretur fisco de non vtẽdo contra eũ. Et sic oppo. C. de eden. l. procurator. Sol. Probant contra eũ, qui dat exemplum, vt hic q̄ no. Item puto q̄ probant quando datur exemplum manu eiusdem notarij, qui scripsit authenticum. q̄ apparet: quia eadem authoritate nititur qua primum. Et hoc modo potest intelligi s̄. de eden. l. si quis ex argen. §. prohibet. vbi ille qui edit, petit sibi exemplũ quod edide rat exhiberi: qa ipse idẽ argentarius vtrũq̃ fecerat. Item probat, quãdo est solenniter publicatũ: vt dicta. l. procurator. & s̄. de fi-
3 de instru. l. ij. Itẽ opp. † & videtur, q̄ fiscus edat instrumenta contra se: vt l. procura. C. de eden. Solu. eodem modo ibi loquit͂ quã do à fisco petebantur instrumenta, tanquã pertinẽtia ad petentẽ: hic vero quando à fisco petũtur instrumenta propria fisci. q̄ apparet ex tex. qui dicit, actorũ suorũ. & quę acta, dicit glo. fiscus nõ edit, si nõ vult, sed eo casu quo vult, edit præstita cautione. Contra hoc opp. & videt͂, q̄ actorũ editio debeat indistincte fieri: vt l. ij. §. j. s̄. e. Sol. ibi loquitur qñ fiscus postulat sibi edi ab alio. q̄ dic vt ibi dixi. hic qñ aliquis postulat à fisco. Vel aliter possumus dicere, q̄ fiscus habet quedã instrumẽta, seu acta publica, qa successit alicui priuato, vel qa ipse litigauit & acta fieri fecit, vt quilibet priuatus: tunc illa non cogitur edere, si nõ vult: & si vult, edit præstita cautione, vt hac gl. Quædam vero sunt acta publica, hoc est ad publicã vtilitatẽ cõfecta: vt acta maleficiorũ, & cõdẽnationũ, & similia. & ista debent edi cui-
4 libet postulãti. Ita loquit͂ ibi. † Et hoc facit ad q. Ciuitas ista fecit statutũ, q̄ quicunq̃ receperit aliquã donationẽ ab aliqua cõitate, teneatur eam ostendere: modo mittit vna ciuitas ad aliam terrã, vt sibi mittat͂ liber massarij, vel exemplũ. certe illa ciuitas illa acta nõ cogitur mittere: vt hac glo. qa acta non sunt publica, & ad publicam vtilitatẽ confecta: sed est liber rationum administrationis illius ciuitatis, quilibet habetur tanquam priuatus: vt l. ij. §. j. s̄. neq̃d in loco pu-
5 blico. † Vltimo iste §. facit ad duas q.[b] Prima: continet͂ statuto, q̄ qui fecerit falsum instrumentũ comburat͂. contigit, q̄ aliquis falsificauit acta: vtrum videatur fecisse falsum instrumentum? Hic videt͂ casus quod nõ, & etiã in præcedenti §. Nã inter instrumenta, & acta, ponitur copula: ergo videntur diuersa: vt no. s̄. de iur. & fac. igno. super rubrica. Puto contrariũ de iure: vt s̄. de fide instru. l. j. vbi testimonia, hoc est testiũ dicta, quæ constant esse de actis, dicuntur instrumenta. Pro hoc C. de fide instru. l. emãcipatione. vbi appellat͂ instrumẽtũ emancipationis, & tamẽ constat, q̄ illud est de actis curię. Pro hoc C. de re iud. l. gesta. vbi dicitur, q̄ gesta, id est, acta rediguntur in instrumenta, publica. Pro hoc cõis vsus loquendi. oẽm enim scripturam publicam appellat instrumentũ publicũ: vt instrumentum venditionis, & donatiõis. Item instrumentũ[c] testamenti: vt l. si idem. C. de cõdi. & l. nõ codicillũ. C. de test. Eadem ratione possumus dicere instrumentũ sententiæ, instrumentũ citationis, & similia. Nec ob. hæc l. qa nõ est incongruũ, q̄ inter genus & speciẽ cadat qñq̃ copula: vt l. fi. §. cui dulcia. s̄. de vino, tri. & oleo leg. & l. quæsitũ. §.
6 pe. s̄. de fun. instru. † Itẽ quæro vtrũ appellatione actorũ, contineatur sn̄ia? Hic videtur casus q̄ sic. cũ sua gl. quæ est super ver. acta. in fi. Pro hoc vide Cy. C. vt li. pen. l. ij. facit extra, de prob. c. quoniã cõtra falsam.

1 *An qui falsitatem committit, causam perdat.*

Quoties.[d] No. dicit gl. † qui falsitatem cõmittit in cã, perdit eã. Hoc verũ, si falsitas cõmittatur circa acta: vt hic dicit͂ in tex. Secus si circa alia vt circa testes, vel instrumẽta: vt l. qui agnitis. de excep. & l. diuus. s̄. de re iudi. & ita debet intelligi C. de for. & impe. subla. l. j.

Qui pro alio. Not. text. ibi: in quo ẽt adiuuari, &c. q̄ per officiũ iudicis, petit͂ cessio fieri actionis. q̄ dic vt plene dixi in l. Modestinus. s̄. de solutio.

Si principalis. Opp. q̄ quando creditor succedit reo principali: fideiussor liberatur: vt s̄. de fideius. generaliter. l. Vranius. e. tit. dicit gl. intelligo q̄ hic bona sunt occupata ideo, quia non soluebat: secus si occupasset vt hęres, vt in cõtrarijs. Hoc nõ puto verũ, imo quomodocũq̃ occupauerit fideiussor nõ liberat͂, si bõa nõ sunt soluẽdo: vt l. j. §. an bona. s̄. eo. et l. nõ possunt. Cętera dic vt in gl.

1 *Emphyteuta, arbores fructiferas cædere non potest.*

e Conductor.[e] Per istũ text. Dy. determinat, quod

c ¶ Conductor, emphyteuta, vel feudatarius. non potest incidere arbores fructiferas. Ei vide textum in lege item si fundi. §. finali. cum sequen. de vsufruct. & Bartol. in §. si fundum. hic alleg. & Gul. de Suza. in authentica. qui rem. C. de sacrosanctis. ecclesijs. vbi per Baldum in fine primæ colum. quod forte fallit nisi ipse plantasset illas. Nam si casu euelluntur de terra, sunt plantatis: per no in l. ij. C. de rescin. vendi. maxime per Bal. ibi, & Bar. in dicto §. si fundum. Vtrum autem emphyteuta posit imponere seruitutem rei vide Bald. in l. iij. C. de seruitut.

a ¶ Fructiferas cædere. Adde bonũ tex. in l. æquissimum. §. j. ṡ. de vsufru. An autem possit Syluam extirpare, & vineam plantare, vel domum ædificare: vide Bal. in l. j. in vlti. col. C. de iure emphyteu. Et adde ad hæc dicta de creditore habente pignus, Bar. in l. si cõuenerit. §. penul. in prin. ṡ. de pig. actio.

b ¶ Quod a præside. Vult emere. Vide no. in l. principalibus. ṡ. si cer. peta. & in l. fi. & qđ ibi Bal. C. de rescin. vendi.

c ¶ Fiscus. Sed an ciuitas ita habeat tacitam hypothecam, sicut fiscus: vide gl. & Bart. in l. ij. C. in quib. cau. pig. ta. cõtraha. Et adde hic Bar. in l. rescriptũ. ṡ. de procura. & quod ibi dixi. & vide qđ not. Bar. in l. j. §. seruus. ad Sillan. & adde Bal. in l. nõ oportet. C. ad Silla. Bal. in l. si quis posthac. C. de bo. dam.

d ¶ Qui compẽsationem. Quæro intra. Bald. in l. si ex falsis. in iiij. col. C. de trãsact. videtur tenere quod relinquit arbitrio iudicis. Et idem Bald. in authen. & consequenter. alias est in l. fi. in versicu. extra gl. quæro, num quid liquidato. C. de senten.

P. PAV. P.

d ¶ Quæro intra. Vide Alex. consi. xcv. in princ. volu. iiij. & inferius ibi alij dicunt, vide Alex. cõsil. cj. not. iiij. vo. iiij.

e ¶ Compensare est soluere. Vide Bald. in l. in ea. C. de compensa. vbi tenet contra Barto. & vide Bald. in l. fina. in secunda opposi. eodẽ titu. Abb. sicu. in c. ij. de deposito. tenet opinio. Bart. quam putat limitandam, nisi de debito actoris constaret per cõfessionem rei compẽsare volentis: quia tunc debet admitti compensatio, licet ita de facili liquidari non possit intra decem dies, quos habet confessus ad soluendum. Et hoc no. per Cynum in l. fin. & ibi glos. & Bald. seu Barto. C. eodem titu. argum. l. hi qui. supra, de iureiuran. Addę quando exceptio compensationis possit opponi. Areti. consil. xciij. iiij. libro.

Ibi: Et si Neo. not. qd hec doctrina est communis teste Alex: cons. 93 vol. 4. et cons. 95. fin. hodie de stilo nostro Regni non possit substineri: q. cum hodie de stilo Regni dent. 10. dies ad probandum exceptionem poterit obiicere & probare exceptionem compensationis. nullo die ... qd videtur tenere Gregorius Lopez in l. 20. t. 14 P. 5. glo. fina. ... et ibi: quem summe not.

f ¶ Moschis. Nota hunc tex. quod quo ad beneficium excussiõis requisitæ, nõ est melioris conditionis fiscus q̃ priuatus. & ita allꝰ. Bal. in l. amicorũ. C. de sen.

POMATES.

g ¶ Item. Adde Lud. Ro. in consi. cxxv.

h ¶ Possit eligere. Si plures sint tertij possessores bonorũ: an creditor possit eligere quẽ vult, vide p Bar. in l. j. C. si vnus ex pluribus credi. in fi. vide in Spe. de obli. & sol. §. j. ver. itẽ debitor meus. et vide C. si aduersus vẽ. i l. ij. & p Bal. in fi. i in auth. res q̃. ad fi. C. cõia de leg.

emphyteuta, vel feudatarius non potest de fundo arbores fructiferas † cædere.[a] Ita ponitur in l. diuortio. §. si fundum. ṡ. sol. matri.

1 *Quod aufertur ab indigno facto suo, applicatur fisco: aliàs secus.*

AVfertur. Oppo. C. de hære. insti. l. si pater. & l. nec apud. Sol. Licet hic auferatur tanq̃ ab indigno, nõ tamen fisco applicaẽ. Sed opp. quia secundum hoc nõ facit ad tit. Dicit glo. dicas hic, ꝙ defunctus nõ habuit hæredem, & sic applicantur fisco, tanquã vacantia, non tanq̃ ab indigno. Sed contra hoc opp. quæ ab indigno auferũtur, applicãtur fisco: vt l. Lucius. ṡ. eo. & l. Papinianus. §. meminisse. ṡ. de inoffi. test. Dicit glo. fallit hic illa regula. Ita not. gl. hic, & l. hæreditas. C. de his quib. vt indig. Videte non est verum, ꝙ hic fallit regula: imò illæ 1 † leges faciũt regulam per se. Nã quod aufertur ab indigno, applicatur fisco: verũ est ab eo, qui est indignus suo delicto: secus si est indignus absq; suo facto: vt in casu l. nostræ, quando putabatur filius, & non erat. Idem in spurio, qui est indignus absq; suo delicto. & ideo nõ applicatur fisco, si relinquitur palam: vt no. ṡ. eo. l. non intelligitur. in princ. quod intellige secundùm determinationem l. j. C. de na. li. & dixi ṡ. de his qui. vt indig. l. fina.

1 *Habens officiũ in aliqua prouincia, vel ciuitate, quando possit emere.*

Quodà præside. Opponiẽ, ꝙ in quadruplum vendicetur, vt l. non licet. ṡ. de cõtrahen. emp. Sol. vt hic in glos. & etiam ibi plenius per Cy. C. quod metus cau. l. si per impressionẽ. sed quod ibi dicitur, mihi non placet vsquequaq;: ideo dic sic. 1 † Quãdoq; quis habet officium sine aliqua iurisdictione: vt si est ei cõmissa aliqua administratio rerum publicarũ: & tũc si vigore illius administrationis aliquid vendiẽ, nõ licet sibi emere: aliàs punitur pœna quæ statuta est ṡ. de contrahen. emp. l. non licet ex officio. nisi emeret palã, & bona fide: vt C. de contrahẽ. emp. l. cũ ipse. et ibi no. facit quod no. C. de cõtracti. iudi. l. vna. Idẽ si haberet iurisdictionẽ, & administrationẽ prædictã, & ex ea emeret. per d. ll. & hoc vult dicere d. l. nõ licet ex officio &c. q. d. de eo qđ vendiẽ prætextu dicti officij nõ licet emere. Q̃nq; b quis vult emere[b] extra id qđ vẽditur, rõne dicti officij: & tũc aut emit inferẽdo metũ occasione dicti officij: & tũc habet locũ l. si per impressionem. C. quod met. cau. quę loquitur etiã in mediocribus officialibus: vt in his qui positi sunt ad denunciãdũ maleficia, & similibus. Si verò emit nõ inferendo metum: & tũc si quidem est talis officialis, qui habet iurisdictionem, nõ licet sibi emere, nisi vt dicitur in l. j. C. de contracti. iudi. in tex. & si emeret, habet locum hęc pœna, quæ imponiẽ in hoc §. si verò non habet iurisdictionẽ, nõ impediẽ emere aliquo iure: ar. C. qđ met. cau. l. ad inuidiam. Item oppo. de l. solent. ṡ. de offi. proconsul. Sol. hoc fallit in esculentis, & poculentis.

1 *Fiscus an habeat bona obligata pro pœnis quod non.*

c Fiscus. [c] Oppo. ṡ. eo. l. fiscus. Sol. hic loquitur q̃n ipse fiscus contraxit: ibi q̃n successit priuato. Secundo oppo. ṡ. eo. l. ꝙ placuit. Sol. ex suo cõtractu fiscus habet hypothecam, vt hic. secus in pœnis debitis ob delicta. Ita hic dixit gloss. Idem no. ṡ. de pac. l. rescriptũ. in prin. Contrariũ no. C. de pœ. fis. cred. præfer. l. vna. li. x. Dy. dicit ꝙ in pœnis habet tacitã hypothecã: vt in gl. d. l. vnicæ. sed illo priuilegio nõ vtitur contra creditores vt l. ꝙ placuit. ṡ. eo. vbi tex. hoc innuit. tamẽ contra ipsum delinquentẽ bene posset vti isto priuilegio. Cy. tangit hoc C. de bon. dã. l. si quis posthac. Ego examino hoc ṡ. de do. in l. post contra- 1 ctum. † & videtur mihi. ꝙ ego determinẽ contrariũ. ꝙ fiscus nõ habeat bona obligata pro pœnis: quia scđm hoc posset indistincte reuocare alienata post delictum commissum ꝙ est falsum: vt ibi dicitur. Præterea ante sententiam pœna nõ dicitur debita iure obligationis: vt dixi ṡ. eo. l. in fraudem. in prin. & l. fi. ṡ. de iniurijs, ergo bona non possunt esse obligata.

2 *Cum de debito opponitur compensatio alterius debiti incontinenti liquidandi: intra quantum tempus debeat fieri compensatio.*

Qui compensationem. Dicitur in l. fi. C. de cõpen. ꝙ debiti liq- 1 di põt oppo. cõpensatio, vel si liquidaretur incontinenti. secus si d requireret altiorem indaginem. Quæro, intra[d] quantũ tempus debeat fieri ista liquidatio, dicit Dy. intra duos menses, per hunc tex. vt ipse no. Insti. de actio. §. in bonę fidei. Alij dicunt: arbitrio iudicis. ṡ. & ita videẽ sentire gl. in p̃dicta l. fi. C. de cõpen. in glo. q̃ sic incipit, no. sic ṡ. & ita per Cyn. in x. q̃. tu dic breuiter, ad hoc sciendũ oportet videre quæ sit ratio, ꝙ hic statuuntur duo mene ses. Vos scitis ꝙ cõpensare est soluere[e]: vt l. amplius. ṡ. rem ra. ha. sed ad soluendũ daretur tẽpus duorũ mensiũ: vt ṡ. l. proxi. §. fiscalibus. eodẽ mõ ad liquidandũ debitũ: vt hic. Ideo dico indistincte, ꝙ q̃n opponitur cõpensatio, debet admitti liquidatio intra illud tempus, ꝙ reo dareẽ ad soluendũ, vt hic. Facit l. si is. in prin. ṡ. vt in pos. leg. Et si reo ad soluendũ nullũ tempus daretur: tunc nullum tempus daretur ad liquidandum. Ita intelligo hanc materiam.

In reatu. De hoc dico in l. post cõtractũ. ṡ. de dona. Item quod dicit solutionem, intellige verũ in reo comparente: secus in reo contumace: vt l. fi. C. de requi. re.

1 *Quando plures habentes officium delinquunt, omnes tenentur pro vno delicto, & vna pœna.*

Si multi. Oppo. C. de condi. fur. l. j. & l. si quis id quod. in fi. ṡ. de iurisdi. om. iudi. vbi in delictis quilibet tenetur insolidũ. Dicit glo. in hoc est deterior conditio fisci. Truffa 1 est. Sed est veritas, † q̃n plures habentes officiũ delinquunt: tũc puniuntur omnes pro vno, siue pœna debeatur fisco, siue priuato: vt hic, & l. si multi. ṡ. de publi. & l. tres tutores. ṡ. de admi. tuto. Secus si sunt plures non habentes officium: vt ibi dixi, & l. fin. ṡ. ad l. Corne. de sica. Item opponitur de l. hoc edicto. in fin. & l. si multi. ṡ. de publi. dic vt ibi.

1 *An cum plures sunt possessores bonorũ debitoris, creditor possit eligere quem malit: uel quemlibet pro rata conuenire.*

2 *Dictio omnis, in singulari est distributiua, in plurali uero collectiua.*

f MOschis. [f] Op. ꝙ debeat conueniri possessor tantũ: vt l. cũ possessor. §. fi. j. de censi. Solu. Aut fiscus agit ꝑpter tributa, & solus possessor conuenitur: vt l. cõtra. & l. Imperatores. ṡ. de pub. & l. prædijs. ṡ. e. Aut agit ꝑpter alia debita: & tunc prius cõuenitur principalis debitor, quã possessor: vt hic. Item oppo. C. de pig. l. persecutiõe. Solu. Fateor quod in hypotheca expressa prius põt cõueniri possessor, quam debitor dę iure antiquo: sed in tacita prius debebat conueniri debitor quam possessor: ꝙ est hodie idem in expressa: vt in auth. ibi posita: & sic etiam olim in tacita hypotheca erat locus discutiõi. g Item[g] dicitur hic, in reliquo omnem possessorem esse conuenien 1 dum. † Quæro plures sunt possessores bonorum: an creditor h possit eligere[h] quemlibet quem vult: vel debeat quemlibet cõuenire pro rata. Quidam dicunt, quemlibet pro rata, per hũc textum qui dicit omnem, quod est nomen collectiuum, vt not. in lege si pluribus. ṡ. de lega. ij. Alij dicunt contra, & exponunt hic

hic omnem, id est, quẽlibet. quæ est verior. Dico ꝙ põt eligere quem vult. Nam pro paruo debito tota res, quamuis magna, tenetur: vt l. quãdiu. C. de stra. pig. Ita dicit glo. & est expressum. ṡ. de distr. pig. l. creditoris. Respondeo ad hunc text. qui dicit om- 2 nem possessorem. Tu debes scire † ꝙ omnes in plurali numero est collectiuũ. Ita loquitur gl. in l. si pluribus. sed in singulari numero est distributiuũ: vt idem sit dicere omnis, ꝙ quilibet. hoc not. per glo. in l. iij. ṡ. de statu hominũ. & ibi est text. merito ergo glo. exponit omnẽ, id est, quẽlibet & scripsi in l. si hoc articulo. ṡ. de hæred. insti. licet quãdo quilibet possessor conueniatur pro rata, in l. fi. C. de debi. ciuita. lib. xj.

1 *Legatũ pro quo facto testamento, & viuo testatore hæres cauit: si reuocatur postea testamentum, non potest peti ex cautione.*

2 *Legatum primo relictum alicui, ut non alienetur, si postea legatur simpliciter, poterit alienari*

STatius. Reuocato testõ, nõ videẽ reuocatũ fideicõmissum tacite iniunctũ. h. d. Aduerte. Op. ṡ. de prob. l. cũ tacitũ. Sol. Imo cõcor. quia tacitũ fideicõmissum nõ intelligitur reuocatũ p subsequẽs testm̃, sed repetitũ hic. Cõtra hoc opp. ṡ. de lega. in l. si iure facto testamento. Sol. Ibi in legatis relictis in primo testamẽto, quę videtur reuocata per scđm: hic vero in onere legati tacite iniuncto, ꝙ ex vi illius testa 1 menti nõ petitur. † Iuxta l. nostrã quæro, qđ si pro relicto facto in testamento viuo testatore hæres cauit legatario: an testamento reuocato possit legatum peti ex cautiõe. Hic videẽ tex. ꝙ sic. Cõtrariũ est veritas: vt l. cũ q̃s. §. j. ṡ. de leg. iij. Nec ob. hęc lex: quia hic in odiũ hæredis q̃ tacitã fidẽ assumpsit de restituẽdo nõ capa 2 ci. † Querit Dy. pone ꝙ in aliquo testamento est relictũ aliquod legatũ, vt non alieneẽ extra familiã: in secundo testamento est relictum simpliciter: an videatur repetitum, ne possit alienari? Videtur ꝙ sic: vt hic, & ṡ. de alimen. leg. l. legatum. Cõtrarium determinat ipse quia sunt diuersæ voluntates. & bene dicit, vt in d. l. si iure facto testamento. de leg. iij. Non obst. hęc l. vt ṡ. dixi. nec ob. l. legatũ. quia ibi loquitur, quãdo fit translatio legati in aliũ. quæstio nostra loquitur quãdo tota voluntas cassatur, & ad aliũ peruenitur.

1 *Grauatus de restituendo post mortem, si ingreditur monasterium, substitutus non admittitur.*

a Cornelio. [a] Fideicõmissum relictũ in diẽ mortis, nõ cedit ante diẽ mortis naturalis. hoc dicit. & est bonus, & quotidianus §. Per istam l. dicit Dy. ꝙ si institutus rogatus de restituendo post mortem intrauit monasteriũ, non de- 1 bet substitutus admitti: † vt hic, & l. cũ pater. §. hæreditatẽ. ṡ. de leg. ij. & ad Treb. l. ex facto. Nec ob. l. Deo nobis. C. de epi. & cle. quia quantũ ad matrimoniũ, religio, & mors naturalis æquparãtur: quia sunt eiusdem effectus: quod non est quantum ad istud fidei commissum.

VAlerius. Quæro, qualiter fuerunt hic ista vendita. Respondeo, dicit gl. sub pacto addictionis in diẽ: vt in prima gl. huius legis. Istud non videtur verum. Nam infra statim inducitur per exẽplũ de prædijs vẽditis sub pacto addictionis in diẽ. ideo dic ꝙ fuerũt vẽdita simpliciter: tñ fiscus pro suo priuilegio habet hoc, vt alius offerens meliorem conditionẽ audiatur: & sic addictio in diem tacite intelligitur: vt l. Lucius. §. fi. j. ad munici. & C. de fi. instru. & iure hastę fi. l. si tempora. & ibi not. Item oppo. j. §. proxi. Solu. ibi prædia erant locata: ideo fructus pertinent ad colonũ: pensiones ad emptorem. Item oppo. supra de in diem addict. l. item, ꝙ dictũ. & l. licet & l. seq. Solu. Si prædium remanet apud primum emptorem pro pretio primo promisso: tunc ad eum pertinent oẽs fructus postea percepti. Sed si remanet apud eum pro nouo pretio maiori promisso: tunc fructus anteriores non debet habere, sicut si esset nouus emptor. ita loquitur hic.

b Papinianus. [b] Oppo. C. loc. l. emptorem. & l. si merces. §. j. supra loca. Sol. Speciale est hic in fisco vendente priuilegium.

1 *Si aliquis uendat prædium post fructus perceptos, tamen ante pensionem solutam, tota pensio an debeatur emptori.*

Triphonio. Iste est multũ no. ver. Inspicitur dies quo pensio debet præstari, nõ dies quo fructus percipiuntur. hoc dicit. Contra hoc oppo. ṡ. de vsufruct. l. defuncta. Solu. aliud in vsufructuario, vt ibi, qui non restituit fundum de voluntate sua: aliud in emptore, & venditore, vt hic. Et ideo dicit Dy. p hãc l. se determinasse, ꝙ si aliq̃s 1 vendat prędiũ post fructus perceptos, † tñ ante pensionẽ solutã, ꝙ tota pensio debeaẽ c emptori. Sed cõtra hoc facit ṡ. [c] de act. emp. l. Iul. §. si fructibus. Sol. Dicit Dy. fateor ꝙ venditor p̃cipit pensionẽ, tñ emptori restituere tenetur. Hoc mihi nõ placet: quia tex. & gl. ibi dicũt ꝙ pensio diuiditur pro rata tẽporis. & ideo dic, ꝙ quãdo venditur, quãdoq; sunt fructus naturales extantes: tunc quia pars rei sunt, sine dubio cedunt rei vẽditę: vt ṡ. de his quæ in frau. credi. l. fi. §. fructus. & d. l. Iulia. §. si fructibus. ṡ. de act. ẽpt. Fallit in fisco, cuius fauore emptor tenetur stare colono. Q̃nq; ex re sunt percipiendi fructus industriales: quia forte naturales ibi nulli sunt: vt in seruo, naue, domo, & similibus: vt l. si nauis. ṡ. de rei vendicatio. tũc pro præterito tẽpore ante venditionẽ debent esse vendentis: pro futuro debẽt esse emptoris: vt d. l. Iul. §. si fructibus. ṡ. de act. empt. & quod ibi nota. Quandoq; in re sunt fructus naturales: sed eius occasione debetur pretium, vel pensio: vt in fundo locato pro fructibus. Isto casu dico, qđ q̃nq; est talis emptor, ad quem ius coloni transit de necessitate: vt in eo, qui emit à fisco, vt hic: tũc transit ad eũ ius coloni inspecto tempore, quo pensio debet solui: vt hoc §. Quandoq; ad eũ non transit ius coloni: vt in emptore priuati: tunc puto ꝙ debeat inspici tempus quo fructus percipiuntur: eo quia respectu d fructuum[d] debetur pensio: vt d. l. Iulia. §. si fructibus. & ibi nota. & hoc magis equũ: & magis inducat naturam actionis bonæ fidei.

De captiuis & postliminio reuersis, & redemptis ab hostibus. Rubrica.

LEX II.

NAuibus. Tenementi casum huius legis, propter res quæ capiuntur, & recapiũtur in bellis.

1 *Captus quando quis dicatur in bello, & quando reuersus.*

POstliminii.

Antequam in præsidia. No. hunc ver. & sequen. Not. quod non dicitur quis proprie captus, donec duratur intra pręsidia gentis inimicæ: & sic bello instante non dicitur vere captus. Secũdo no. 1 quod tunc dicitur reuersus, † quando inter nostra præsidia reuertitur. Et hæc faciunt ad multa.

1 *Iurans aliquid præsumitur habere animum seruandi iuramentum.*

Et ideo Marcum. Not. qđ qui iurat aliquid præsumitur habere animum seruan e di[e] iuramentum, † nisi contrarium appa 1 reat vt hic.

1 *Castra quæ sunt de comitatu alicuius ciuitatis, non dicuntur homines ibi habitantes populus liber, & dicuntur ciues illius ciuitatis.*

Castra recõmendata alicui ciuitati, dicuntur populi liberi, nec sunt ciuitatis recommendatæ.

2 *Bannitus ex una ciuitate, non est bannitus ex alia illi confœderata.*

a ¶ §. Cornelio. Vide in l. cũ pater. §. hæredita. de legat. ij. in l. Gallus. §. & qđ si tm̃ ṡ. de libe. & posth. & dic vt dixi in d. §. hęreditatem. & vide Bal. in authẽ. si qua mulier. C. de sacro. sanc. ecc. & istũ tex. alle. bal. in c. nulla. p quos fiat inuest. qđ confiscato feudo propter delictũ vasalli, fiscus possideat donec delinquens sine hærede durabat: vt in authen. de alie. & emphy. §. j. Facit qđ no. in l. finita. §. si de vectigalibus. ṡ. de dã. infec. & Bal. idẽ in l. antiquitas. in fi. C. de vsufru. Et ad hoc vide no. in l. diui. de iure patro. & bar. in l. j. in fi. ṡ. de interdic. & rele. Et ad prædictã q. bal. facit ꝙ no. bar. in l. si q̃s in tantã. C. vnde vi.

b ¶ §. Papinia. Adde no. ĩ l. cognouimus. C. de manci. et colo. lib. xj. & ꝙ ibi dixi post Bar. in d. l. emptorem. & not. Bar. in l. si filius. §. fina. ff. sol. mat. & bal. in d. l. emptor.

c ¶ Sed contra hoc. No. bñ, an fructus & pensiones rei venditæ, debeantur emptori, vide ẽt in l. si traditio in vlti. q̃. C. de acti. empt. & latius in l. fructus. e. tit. & in l. j. in iiij. co. C. de vsufru. leg. aliquid per Ange. in l. diuortio. in prin. ṡ. sol. ma. vbi tenet opi. Dyn. quã hic impugnat Barto.

POMATES.

d ¶ Respectu fructuũ. Vide Alexan. consi. xl. col. vlti. volu. iij. & Raph. Cu. consi. xx. & Alexand. consi. xxviij. colũ. j. vol. j. & Rom. cõsi. x. & Are. clx. inv. dubio colum. vj. & Alexã. xv. vo. ij. vbi cõsuluit, ꝙ si Papa dedit licentiã alicui testandi de bonis acquisitis, & acquirẽdis ex iuribus beneficiorũ: ꝙ includuntur pensiões beneficiorum. Et quid si testator scit, an debeat hæredibus, debet inspici an fructus ex quibus debentur tales pensiones sint percepti vt hic per Bar. et vide etiã ipsum consi. xxxj. co. ij. vo. ij. vbi sequitur etiam Bar. hic, et lxxxij. colum. fina. eodem. volum. vbi loquitur in hærede grauato per fideicommissum.

e ¶ Animum seruãdi. Quis p̃sumaẽ habere animũ seruandi iuramẽtũ: adde tex. & gl. in c. ad audientiã. de rescri. & j. q. j. sancimus.

3 *Ciuitas confœderata, quòd possit punire ciuem alterius ciuitatis fœderatæ, si statuto speciali hoc fiat.*

NON dubito. Ista est notabilis lex multum.
1 † Nota ꝙ ista castra, quæ
sunt in comitatu alicuius ciuitatis, possunt
dici propriè nõ liber populus: & homines
de illis castris, dicũtur ciues illius ciuitatis:
vt l. qui ex vico. j. ad muni. sed castra. & vil-
a læ, huic ciuitati recommendatæ,[a] quæ in
signum maioritatis huic ciuitati dant pal-
lium, vel aliqd aliud, dicũtur populi liberi,
nec sunt huius ciuitatis ciues. quod facit ad
multa. Tangã de his plenius j. ead. l. hostes.
2 † Vltimò no.[b] quod dicũt quidam, ꝙ hic
b est casus, quòd si aliquę ciuitates fœderatæ
sunt: ꝙ exbannitus in vna, sit exbãnitus in
alia quod nõ placet: & vsus non approbat.
3 † Sed quæro, qd velit dicere hic tex. ꝙ ex
ciuitatibus fœderatis, rei apud nos fiunt.
Aut enim illi de ciuitatibus fœderatis delin
quũt in territorio nostro: & nõ est mirum:
quia ratione delicti sortiuntur forũ nostrũ,
vndecũꝗ sint. Aut nõ delinquũt apud nos:
& videtur ꝙ apud nos nõ possunt puniri:
quia nõ est aliqua causa, propter quam hic
sortiãtur forum. & est casus in c. Romana.
extra, de foro cõpe. lib. vj. vbi delinquentes
in diœce. Episcopi subditi non possunt pu
niri in curia Archiepiscopi. Qualiter ergo
dicemus? Dico ꝙ ex speciali statuto ciuita
tis hoc potest fieri, vt delinquẽtes de fœde-
c ratis ciuitatibus possint apud nos puniri,[c]
per hũc tex. Ita determino in l. cunctos po-
pulos. Posset etiã iste tex. aliter intelligi, vt
hic tex. velit dicere, quod cõtra homines de
ciuitatibus fœderatis nõ ꝓcedimus, tanꝗ
contra hostes: sed si delinquũt, de iure ordi
nario proceditur contra eos reos, sicut con
tra nostros reos: & sic poterũt puniri, sicut
quilibet forensis delinquens, nõ vt hostis.

1 *Casus, in quo etiam hodie est necessaria bonorum possessio.*
2 *Substitutus pupillariter, an admittatur virtute vulgaris tacitæ, comprehensæ in pupillari, filio decedente viuo patre. remissiuè.*

PATER. Cum l. seq. Ad euidẽtiã huius l. & seq. pręmitte,
quòd ad hoc vt substitutio pupil-
laris valeat, inter cætera requiritur ꝙ filius
sit in potestate, & ꝙ efficiatur sui iuris per
mortẽ patris, & ꝙ adeat̃ hæreditas: vt l. ij. §.
de vul. & pu. Hoc p̃misso diuide hãc l. cũ l.
seq. in quatuor partes. Prima loquitur quã-
do pater moritur in captiuitate, filio existẽ
te in ciuitate. Secũda, quãdo filius mortuo
patre in ciuitate capit̃. Tertia, qñ filius prę-
moritur in ciuitate patre viuẽte in captiui-
tate. Quarta, qñ ambo capiunt̃. Secũda ibi:
si mortuo. Tertia ibi: ꝙ si filius. Quarta ibi:
sed si ambo. Tex. ibi: sui iuris effectus fuis-
set cũ de substãtia pupillaris substitutionis
requirat̃, ꝙ mortuo patre, filius sit sui iuris: vt l. cohæredi §. cum
filiæ. s. de vulg. & pup. Itẽ ibi: necessariò tenet. qa vnũ & idẽ tem
pus videtur exẽptionis à patria potestate, & tẽpus mortis. Item
ibi: & ideo nõ esse. hoc cõcludit Iuriscõsultus. Itẽ ibi: patris, vo-
cantis substitutos exclusis agnatis. Item ibi: voluntatẽ facientis
bona alicuius captiui esse hæreditatis, quę verè hęreditas esse nõ
1 potest, cũ seruus successorem habere nõ possit. Itẽ ibi: dare. † cũ
d ergo iure prætorio admittatur, erit hoc casu necessaria[d] bon. pos.
scd̃m tab. quod no. scd̃m Iaco. de Are. & bene. Et est rõ, ꝙ filius
ĩ vtroꝗ casu est hrs: qa substitutio pupillaris nõ põt habere locũ
nisi hæreditate adita: vt l. ij. §. adeo. s. de vulg. & pup. licet donec
pater viuit apud hostes, nõ põt adiri hæreditas: vt C. e. l. nec nos:
ergo substitutio pupillaris nõ põt habere locũ. Et hęc est rõ hu-
ius l. in prin. Itẽ nisi filius reuertatur ab hostibus, nõ põt adire hę-
reditatẽ. Et hęc est rõ huius l. ĩ fi. Op. s. de vul. & pup. l. lex Cor.
Sol. ꝙ ibi dicitur, ꝙ fit lege. Cor. intelligo id est, beneficio præto
ris extẽdentis. l. Cor. Vltimo gl. hic distinguit satis bene, sed in
vltimo mẽbro sunt opi. ideo vide cã, & adde. Vide gl. quæ inci-
pit, quã hic impubes, &c. in fi. gl. hæc est vera, secundũ Dy. quia
nunꝗ fuit possibile patris capti adire hæreditatem, & ideo secũ
dæ tab. irritãtur: vt l. ij. s. de vul. & pup. ad Treb. l. apud Iul. §. idẽ
Iuli. Cætera circa hanc materiam dic, vt dixi in d. l. lex Cor. & l. si
2 pater captus. de vul. & pup. † Item per hãc l. ꝙ si filius. Dy. deter
minat q. ꝙ filio decedente in vita patris, substitutus pupillariter
non possit admitti ex tacita vulgari: quia tex. dicit de secundis ta
bu. nihil est ꝙ tractari possit. & sic nõ potest admitti ex vigore
tacitę vulgaris cõprehensæ in ea, sed vt scitis gl. in l. lex Cor. di-
cit cõtra. dic vt ibi dixi. & plenius dixi in l ij. in tractatu pupilla-
e ris substitutionis. s. de vul. et pup. Itẽ in hac.[e] l. ꝙ si filius. est vna
gl. mag. super verbo, exinde. quã gl. plene examino in l. si is qui
pro emptore in materia fictionis translatiuæ. supra de vsuca-
pio.

f IN bello. [f]Dic, id est, captis in bello, qui recuperantur in bello. in pace, id per pacẽ redũcti. Nota in hoc principio tres casus. Aut enim quis
capitur in bello, & recuperatur in bello: aut capitur in bello, &
recuperatur in pace: aut capitur in pace. & recuperatur in bello.
& in omnibus istis casibus habet locum postliminium, nisi con-
trarium appareat, vt hic.

1 *Negatio postposita quod æquipollet suo contrario.*
2 *Status alicuius, qualiter sit in pendenti. remissiuè.*

Si quis capiatur. Vide tex. ibi, nunꝗ non dicit glo. id est, semp. † & sic negatio post
1 posita æquipollet suo contrario, secundũ logicos. Simile in l. le-
2 gitimos. §. an ergo. s. de legi. tu. Item no. † ꝙ status alicuius est in
pendenti. quod dic vt Insti. quib. mod. ius pa. po. sol. §. si ab hosti
bus. plenius per Cy. C. de senten. pas. l. fina. Ego dixi in l. vsusfru
ctus. s. de stipu. seruo.

g Factæ. [g]Istam l. & omnes gloss. eius declara plene, vt dixi in l. si is qui pro emptore. s. de vsucap.

1 *Ratio, quare filiusfamilias non potest accipere vxorem, sine patris consensu.*

Medio tempore. Nota casum in quo filiusfa. potest contrahere matrimonium si
ne patris cõsensu. Itẽ no. rõnem de iure ciuili, quare filiusfa. nõ
1 potest sine consensu patris accipere vxorẽ: † quia nepos nascitu-
rus ex filio, est futurus suus ipsi auo: & habet necesse ipsum insti
tuere filio præmortuo: vnde ne quis habeat inuitus suũ hæredẽ,
vult lex ꝙ ipse cõsentiat cum filius accipit vxorẽ, vt hic. & hoc
de iure ciuili: sed de iure Cano. est contra.

Codicilli. Oppo. de l. quidam referunt. supra de iure co dicil. Solu. hic loquitur quando fecit testamẽ-
tum in ciuitate, codicillos apud hostes, & reuersus est: sed ibi lo-
quitur quando reuersus non est.

1 *Res mea non potest irreuocabiliter esse mihi obligata, reuocabiliter sic.*
2 *Dominium introductũ de iure speciali, ex aliquo fauore non potest allegari contra habentem illud.*
Actio ex testamento, & rei vendicatio, quod competat pro legato.
Dominus reuocabiliter præscribit ac si non esset dominus.

h Si quis seruum. [h]Valde not. §. est. Nota. duo, quod seruus est redimentis. Item quod
redimens vsucapit. Oppo. ad primum, imo est obligatus redi
menti: vt lege senatus. §. finali. supra de legatis primo. ergo non
est proprius redimentis: quia res sua nemini est obligata: vt le-
ge neque pignus. infra de regulis iuris. Gloss. solu. quod hoc ca-
su toleratur, sicut toleratur quod liber homo sit obligatus. Tu
dic quod res mea irreuocabiliter non potest esse mihi obliga-
ta: vt in contrario. Secus si reuocabiliter sit mea: vt hic, & l. ex
sextãte. §. latinus. s. de exęcutio. rei iudica. Oppo. de l. sequitur.
1 §. lana. supra de vsucapio. Solu. † vera ponitur in textu eodem
modo

a ¶ Recommendatæ. Adde Pet. de anch. in cle. j. de rescrip.

b ¶ Vltimo not. An inter ciuitates confœderatas exbannitus in vna dicat̃ exbannitus in alia, vide Bal. in l. executorem. ad fi. iij. chartæ. de execu. rei iudi. Et qualiter intelligãtur priuilegia inter istas ciuitates, vide Bar. in tractatu, qui sint rebelles, in versi. rebellando. in versi. dixit, nota verbum.

c ¶ Apud nos puniri. Et adde Bal. in l. executorem. in iiij. char. C. de exec. rei iud. et ibi videt̃ tenere contra Bar. & ibi refert Bar. in l. a diuo. §. sententiã. in ij. col. de re iu. & ibi ponit Bal. de intellectu huius l. & quod no. s. de excu. tut. l. nõ tantum. §. Iliẽsibus. & vide Bal. in rub. C. de fi. instr. in pe. & fi. co. & no. p Bar. in l. cũctos populos. ĩ xix. col. in ver. iij. iuxta hoc quærit̃, dicit statutũ &c. C. de sum. tri. & fide catho. & ibi Bar. in vj. col. an bãniti possint stare in terris confœderatis, de quo vide Bal. in l. etiam. C. de iure dot. in v. colũ. Et an ciuis vnius ciuitatis possit obtinere rep̃salias in ciuitate confœderata, sicut in ꝓpria, vide Bal. p illũ tex. ĩ auth. sed oĩno. C. ne vxor pro mar. in vj. col. & ad Bar. hic adde Bal. consil. ccxxxix. vide Bald. in l. j. s. si ex nox. cau sa aga.

d ¶ Pater. Necessaria. Not. casum in quo est necessaria bono. possessio.

e ¶ Itẽ in hac l. Quod vult glo. in l. j. §. pro secundo. C. de cadu. tollen.

f ¶ In bello. §. si quis capiat̃. Vide Bar. in l. legitimos. hic alle. & ibi dixi.

g ¶ Factæ. Vide Bar. in l. non dubium. C. de legib.

P. PAV. P.

g ¶ Factę. Limita vt per Bal. in rub. C. de fide instru. & in l. fi. in fi. C. de fideius.

h ¶ Si quis seruum. Oppo. Adde Bart. & Bald. in l. iiij. C. quod metus causa.

modo: quia res mea irreuocabiliter non potest vsucapi: vt in cõ-
trario. secus si irreuocabiliter: vt hic. Hoc habuistis no. in l. sequi-
tur. §. fructus. s. de vsucap. & ibi dixi. & ibi allegaui hunc §. Vlti-
a mo nota[a] ꝙ dominium introductum de iure speciali ex aliquo
fauore, non potest allegari contra habentẽ illud. Et per hoc dici
b mus, ꝙ competit actio ex testamento,[b] & rei vendicatio pro le-
gato: & sic cõpetit actio pro re propria. ꝙ ideo est: quia illud do-
miniũ habetur ex iure speciali, fauore vltimæ voluntatis, secun-
dum Albe. de Sal. & secundum Cyn. in l. ij. C. com. de le. licet all
2 ter gl. dicat Institu. de leg. §. sed nostra. & no. ista, maxime: † quia
ille, qui est dominus reuocabiliter, potest præscribere ac si non
esset dominus.

Manumittendo. No. ꝙ quilibet potest statuere de ciuitate sua quod vult: nõ autem
de dñio. Ita dicit hic tex. De hoc dicam j. ad munici. l. assumptio.

Si natum. Hic est casus l. si quod ex Pamphila. supra de lega. ij.

CVm duæ. Nota ꝙ duæ actiones concurrunt circa idem. De quo habuistis glo. in l. ser-
uus communis. Męuij, & castrensis peculij. s. de stipula
tione ser. & dixi plene in l. si is qui pro emptore. s. de vsucapio.
in vlti. quæstio.

REtro. Hæc lex & lex sequens ponunt effectũ postliminij, & l. Corn. vt in eis patet.

c POstliminium.[c]

Filius, quod possit occidere patrem bannitum.
2 *Parentibus, & patriæ, parere debemus: & magis patriæ.*

1 Filius quoque. No. est. Not. tex. ibi: quia pater sic illũ amisit. allego vobis hunc † §. an
patrem damnatum possit filius occidere. & dixi per hunc § . qd̃
2 sic, in l. si adulterium. § liberto. s. de adulte. † Item inducitur hæc
lex per Gul. de Cu. dicit l. veluti. s. de iusti. & iure. vt parentibus
& patriæ pareamus: sed cui debemus magis parere: an patrię vel
d parentibus? Et dicit ipse, ꝙ patriæ: vt in hoc §. probatur.

SI quis ingenuam.[d]

1 *Respublica per dissensiones ciuiles læditur.*
2 *Priores, qui habent arbitrium super bono, & pacifico statu ciuitatis, possunt statuere, vt tollatur materia dissensionum inter ciues.*
3 *Ius postliminij, quod non habeat locum inter partes quæ sunt in ciuitate.*

1 In ciuilibus. Iste est no. §. Nota † quod per dissentiões
2 ciuiles publica res læditur. Hoc facit † pro
prioribus huius ciuitatis, qui habent arbitrium super bono, &
pacifico statu ciuitatis, vt possit facere statuta, vt tollatur mate-
ria brigarum, & dissensionum inter ciues: quia per hoc Reipub.
3 consulitur. † Nota ꝙ inter partes quæ sunt in ciuitatibus, nõ est
ius postliminij, & captiuitatis.

BOna eorum. Ad hoc ꝙ hic dicit̃, & si viuo patre decesserit, est cõtra. j. de cast.
pec. l. proponebatur. in fi. Dicunt quidã hic deest, non
tu dic ꝙ pertinet ad hæredẽ patris redeuntis, decedentis in ciui-
tate post mortem filij: vt in vlti. solu. glo. quæ est vera.

1 *Authẽ. ex causa. quod habeat locum in præteritione postliminij sui.*

Si quis cum prægnantem. Vide glos. super ver. testm̃. Not.
1 istã gl. quæ tenet † ꝙ authẽ. ex causa. habeat locũ in præteritione
posthumi sui. Similẽ glo. habetis s. de fideicõ. lib. l. gñaliter. §. ex
testamento. & l. si pater in prin. de test. l. j. & l. si quis testamento.
s. de leg. ij. Dixi de hoc in l. filio præterito. s. de iniu. rub. & irri. te
sta. vbi glo. hoc tangit.

1 *Hostes cuiuslibet ciuitatis, ꝙ perdũt ea quæ sunt iuris ciuilis, & beneficia priuilegiorũ et statutorũ illius ciuitatis, sicut hostes populi Romani, qui sunt iuris ciuilis Romanorũ.*
2 *Duo sunt genera gentiũ, scilicet populus Romanus, & populi extranei.*
3 *Populus Romanus accipitur pro toto Imperio, & sic oẽs, qui obediunt Imperio in totũ, vel in parte: & quasi omnes qui obediunt ecclesiæ. nu. 6.*
4 *Exercens iurisdictionẽ in vno articulo: totã exercere videtur.*
5 *Clerici nõ desinũt esse ciues Romani, licet iurisdictio in ipsos sit totaliter cõcessa Papæ.*
6 *Rex Franciæ & Angliæ licet negent se subditos Regi Romanorum, non tamen desinunt esse ciues Romani.*
7 *Qui diceret Imperatorẽ nõ esse dominũ & monarchã totius orbis, esset forte hæreticus.*
8 *Populi extranei dicuntur omnes, qui non fatentur Imperatorẽ dominũ totius orbis, vt Græci, Tartari, Sarraceni, & Iudæi.*
9 *Bellum inter nos quis possit indicere.*
Priuatus põt indicere bellũ pro defensione & recuperatiõe suæ rei incõtinenti: item ex interuallo, si nõ est copia iudicis: & hoc non est publicum.
10 *Obtentũ in tali bello nõ efficitur capientiũ, licet homicidia, & iniuriæ, quæ ibi fiunt ex parte inferentis bellum licitè, non puniantur.*
11 *Quilibet habens iurisdictionẽ, põt bellũ indicere pro exercitio suæ iurisdictionis, & hoc licet sit licitum, non tamen est publicum.*
Capta in tali bello non efficiuntur capientium, nec capti serui, nisi super hoc esset aliqua lex, vel statutũ ab illo, qui bellum indiceret.
12 *Rector ducatus, si alicui terræ, vel castro, indicit bellum, capta non efficiuntur capientiũ, nisi super hoc præcesserit cõstitutio vel sententia.*
13 *Rebellis officiali ecclesiæ, toti ecclesiæ dicitur rebellis.*
14 *Bellum publicũ est, quod indicitur à populo Romano, vel ab Imperatore, vel contra Imperatorem.*
Capta in tali bello efficiuntur capientiũ, & capti serui.
15 *Rebellans officiali ecclesiæ, vel Imperatoris, quando dicatur verè hostis.*
16 *Bellum si indicitur inter ciuitatem & ciuitatem, an dicantur inuicem hostes: & in eis locum habeat ius postliminij.*

e HOstes. [e]Hęc lex diuiditur in quatuor partes: qa pri
mo dicit, q sunt hostes. Secũdo qui
sunt latrunculi. Tertio qd iuris sit de captis
à latrunculis. Quarto qd iuris de captis ab
hostibus. Secũda ibi: cęteri. Tertia ibi: et iõ.
Quarta ibi ab hostibus. Opp. & videt̃, qd̃
quælibet ciuitas habeat suos hostes: vt il-
los quibus q̃libet ciuitas bellũ publicũ indi
cit: vt s. eo. l. si quis ingenuã §. fi. Dicit gl. fa
teor, ꝙ illi hostes sunt: non tamẽ tales, inter
quos sunt iura captiuitatis, & postliminij:
quia non sunt populi Romani, sed ciuitatis
1 illius. et dicit verũ. Ego tamẽ dico, † ꝙ sicut
hostes populi Romani perdunt ea, q̃ sunt
iuris ciuilis Romanorũ: ita hostes cuiusli-
cet ciuitatis perdunt ea, quæ sunt iuris ciui
lis proprij illius ciuitatis. Vnde si qua priui
legia si qua statuta, illa ciuitas haberet: illis
statutis se iuuare non posset. Ita dixi in dis-
putatione, in qua tractaui materiã exbanni
torũ. & Iac. de Are. tangit in l. ex facto. §. ex
facto. s. ad Treb. scripsi hic late in l. quidam
sunt s. de pœ. His p̃missis gloss. hic dicit ꝙ
quinꝗ sunt gña gentiũ. Pro qua gl. declarã
2 da nõ seruato ordine gl. † vos debetis scire,
ꝙ duo sunt gña gentiũ principaliter. primo
populus Romanus. secũdo populi extranei
3 vt s. eo. l. nõ dubito. probat̃. † Circa primũ
q̃ro, quis dicatur populus Romanus. Glo.
dicit, hic accipitur pro toto Imperio Roma
no: vt l. Roma. j. ad muni. Sed diceres tu:
Cũ modicæ gẽtes sint, q̃ Romano Imperio
obediant: ergo videt̃, ꝙ sit paruus populus
Romanus. Rñ. q̃dã sunt gentes, q̃ Imperio
Romano obediũt: & istę sine dubio sunt d̃
populo Romano. Quędã sũt, q̃ nõ obediũt
Romano Imperio in totum, sed in aliq̃bus
obediũt: vt qa viuũt scd̃m legẽ populi Ro-
mani, & Imperatorẽ Romanorũ esse dñm
oĩm fatent̃, vt sunt ciuitates Tuscię, Lõbar
dię, & similes: & isti ẽt sunt de populo Ro-
4 mano. Nã cũ † populus Romanus ĩ eis exer
ceat iurisdictionẽ in aliquo articulo, totã iu
f risdictionẽ retinet[f]: vt l. si prius ĩ pri. cũ si. &
ibi no. s. de aqua plu. ar. Quidã sũt populi,
qui nullo modo obediunt Principi, nec
istis legibus viuunt, & hoc dicunt se fa-
cere ex priuilegio Imperatoris: & isti
similiter sunt de populo Romano: vt fa-

POMATES.

a ¶ Vltimo not. bene faciunt quæ no. in l. existimo. Are. ĩ pri. s. de ver. obl. & Ab. cõs. cx. inci. mu. ĩ pri. col. j. ꝙ res mea põt mihi acqri ex noua acquisitione, quæ sit clarior, & pĩguior prima.

b ¶ Actio ex testamẽto. Actio ex testamẽto põt concurrere cũ rei vend. & vide Bart. in l. nemo rem suam. de verb. obli.

c ¶ Postliminiũ. Hũc tex. alleg. Bal. in l. fi. s. de recep.

d ¶ Si qs ingenuã. Vide ꝙ ponit Bar. in l. si qs filio. §. fi. de leg. j. & in tracta. q sint rebelles. in ver. rebellãdo. & no. ꝑ habentibus arbitrium pro bono ciuitatis. Et no. qa dicit Bald. in cõsi. suo inci. in Christi noĩe eiusꝗ virginis Marię, & Michaelis archangeli, ex insultu, &c. ꝙ iste tex. loquitur occasionaliter, & tanꝗ per causam valde remotã constringitur: secus si immediate ex actibus proximis deuentum est ad concitationem, & rumorem populi: qa tunc bene erit delictum. & ideo ꝑ istum tex. dicit no. Bal. in l. j. s. de iusti. & iur. quod si staturũ punit morte turbantem statũ ciuitatis: illud procedit si hoc agit principaliter non autem si hoc veniret in consequẽtiam alterius delicti. vide tamẽ quæ dixi post Barto. in l. nunꝗ plura. de priua. deli. in vij. col.

e ¶ Hostes. Not. qui dicantur hostes, & quę sit differentia inter hostẽ, & reũ criminis læsæ maie. vide Bal. in l. nihil. C. de ind. li. Et nota ꝙ piratæ æquiparant̃ hostibus fidei, & prĩcipis, & sunt ipso iure deffidati, & possunt impune a quolibet derobari: ĩ auth. nauigia. vbi Bald. C. de fur. Item hypocritæ dicuntur hostes humani generis: vnde dignum est a cunctis publicũ bellum contra eos indicere, secundum Iac. de Are. in oratione contra hypocritas.

f ¶ Totam iurisdictionem retinet. Populus Roma. cũ exercet iurisdictionem ĩ aliquo articulo, totã iurisdictionẽ retinet. Facit l. vulgaribus. in princip. de fur. & l. cũ scimus. C. de agri. & censi. li. xj. & bal. in l. j. in xj. colũ. de emancip. libe. & ibi Cyn. & Barto.

in l.j.§.si qs hoc interdicto de itiner.actuq; pri.Inno.in c. dilectus.de cap.mo. & Bald.in l.ij.in xij. col.C.de fur.Bal.i l. is q vsumfructū. ff. q. mo. vsusfr. amit.

a ¶Reuocare. Circa hoc vide q habes in l.imperiū.in xv.qō. circa fi. & in q. xvj. de iurisdi.om.iudi.

b ¶Fuerunt donatæ. Nota φ prouinciæ quæ fuerūt donatæ ecclesiæ Romanę dicunt esse de populo Romano, sicut primo erāt. & vide oi no quę no.Imo.in c. cū venerabilis.de relig.do. & vide Cy. post glo.j.l.neminē. C.de sacrosan.eccle. & quod not.Archi. ij.q.vij.sed obijcit. qd reassumpsit Bal. in c.j.in prin.de feu. marchiæ.

POMATES.

c ¶Videt i simili. Vide quæ dixi in ca.cū contingat. de foro compe.vide Ang.in l.in summa. in §.deniq;.d aqua pluuia. arcē.in l.si Publicanus.§.fi.de publi.

d ¶Potes indicere. Et ideo dicit Bal.in l.si quis ad se fundū. in prin.φ hodie si vna ciuitas patit vim ab alia, pōt bellū indicere d.l.si quis ad se fundum.& in d.l.ex hoc iure. de iustitia & iure.

e ¶§.si debitorē. Adde not.per doct.in l. j.§.si quis ius dicen. non obtemp.

f ¶Indicere bellum. Qui possint indicere bellum, et quis sit effectus indicti belli, vide in l.ex hoc iure.de iusti.& iure.et qd ibi dixi.& Ang. in q.sua incipiēte, renouata guerra.i pri. per Inno.in ca.sicut. el ij.de iureiur.& in ca.olim.de resti.spo. & Bal.in auth.item nulla cōitas. C. de epis.et cle.& l.aquā. C.de serui.& aqua. in xvij.& xviij.col. & in l.ij. C. qui. ad li. procla. non licet. & quod not. xxiij. quæst.j.ca.militare. & cap.noli.§ bellū. & dicit Archid.xxiiij.qō.j.in d.§. bellum. φ bellum sit iustum, vel nō, ex causa bellandi pręcipue iudicat. causa autem vna est legitima, scilicet cōtumacia iniuste resistētis. Tūc enim iuste bellatur, cū ab eo, qui obnoxius est, iniuria haberi nō pōt xxiij.q. j.qd culpat.& c.noli.& ij.q.iij. c.nullę. §. de vsufructu. in l. vsumfructū. Et prædictis adde, quod legitur & not.in d.ca.

ciunt Veneti. Nam cum illam libertatē ipsi habere se dicāt ab Imperio Romano, & priuilegio quodammodo precario tenent ab
a eo, & posset priuilegium illud reuocare,[a] quando vellet: cum ei liceat mutare voluntatem suā: vt l.si quis.in principio testamenti.§.de leg.iij. Præterea illud priuilegiū eis cōcessum, debet eis esse ad commodum, vt nō priuetur ciuitate Romana: arg.§.eo.l.in bello.§.si quis seruū. Quidam sunt populi, qui nō obediūt princ. tamen asserūt se habere libertatē ab ipso ex contractu aliquo, vt prouinciæ, quæ tenētur ab ecclesia Roma-
b na, quæ fuerūt donatæ[b] ab Imperatore Cōstantino ecclesiæ Romanæ: posito pro constanti φ donatio tenuerit, quodq; reuocari nō possit: adhuc dico istos de populo Romano esse. Nam ecclesia Romana exercet in illas terras iurisdictionē, quæ erat Imperij Romani, & istud fatētur: nō ergo desinunt esse de populo Romano: sed administratio istarū prouinciarū est alteri cōcessa.
5 Videtur † in simili[c] Iurisdictio in clericos
c est cōcessa totaliter Papæ: desinunt ne propter hoc clerici esse ciues Romani? Certè nō, quod apparet, qa retinēt ius succedēdi:
6 vt l.Deo nobis.C.de epis.& cle. †Et idē dico de istis alijs Regibus, & principibus, qui negant se esse subditos Regi Romanorum: vt Rex Frāciæ, Angliæ, & similes. Si enim fatētur ipsum esse dnm vniuersalem: licet ab illo vniuersali dnio se subtrahāt ex priuilegio, vel ex pscriptione, vel cōsimili, nō desinūt esse ciues Romani, per ea quæ dicta sunt: & secundū hoc quasi oēs gentes quæ obediūt sanctæ matri ecclesiæ, sunt de
7 populo Romano. †Et fortè si quis diceret dnm Imperatorē non esse dnm, & monarchā totius orbis, esset hæreticus: qa diceret cōtra determinationē ecclesiæ: contra tex. sancti Euāgelij, dū dicit Exiuit edictum à Cæsare Augusto, vt describeret vniuersus orbis. vt habes Luc.ij.& iij.c. Ita etiā recognouit Christus Impatorē vt dnm. pdicta vera, nisi bellū publicū esset indictū cōtra aliquos ex istis. Tūc eñ efficerētur hostes
8 propter indictionē belli, vt j.dicā. †Secūdò dixi, φ alij populi sunt extranei. sunt & populi extranei pprie, qui nō fatētur Imperatorē Romanū esse dnm vniuersalem: vt Græci, qui nō credūt Impatorē Romanū esse dnm vniuersalē: sed dicūt Imperatorē Cōstantinopo. esse dnm totius mūdi. Item Tartari, qui dicūt grāt chan esse dnm vniuersalē. Et Sarraceni, qui dicunt dnm eorū esse dnm totius mūdi. & idē in Iudęis. verū inter istos est differētia. Nam quidā ex istis sunt nobis fœderati: vt erant Græci nobis fœderati cōtra Turchas. Quidā sunt cū quibus habemus pacē: vt Tartari: nā mercatores nostri, vadūt ad illos, & illi ad nostros. Quidā cū quibus nō habemus pacem, nec guerrā, nec aliqd facere: vt cū illis de India. Quidā sunt cū qbus habemus guerrā indictā, vt cū Sarracenis: & hodie cū Turcis: sed modicū ad nos de illis quis foris sunt.
9 †Hoc pmisso, videamus q possunt indicere bellum: & qs est indicti effectus belli. Et hoc videamus inter nos. Rñ. φ quoddā est bellum, qd pōt indici à quolibet priuato, vt pro defensiōe suæ rei, vel p recuperatione incōtinēti pōt facere adunat ion ēgētiū, & pugnare cū alijs iuste: vt l.vt vim.§.de iusti. & iur.& l.iij.§.cū agitur.§.de vi & vi ar. & ibi no. Itē pro recuperatione rei tuæ, potes
d indicere[d] bellū ex interuallo, si nō est copia iudicis, per que tibi cōsulatur: vt l. nullus. C.de Iudęis. vt §.quod vi aut clā l. si alius.
e §.bellissime.& l.ait prætor.§. si debitorē[e] §.de his quæ in frau.cre.& istud bellū licet sit licitū, tamen nō est publicū: & ideo non
10 dicuntur proprie hostes inuicem. † & quæ ibi capiuntur. nō efficiuntur capientiū: quia requiritur φ sit bellū publicū vt hic dicitur in tex.& l.hostes.j.de verbo.signi. licet homicidia, & iniuriæ quæ ibi fiunt ex parte bellū inferētis licite, non puniant: vt l. qm multa. C.ad l. Iul.de vi.& l.scientiā. §. qui
11 cum aliter.§.ad legē Aquil. †Itē pōt indice
f re bellū[f] licitū, quilibet habens iurisdictionem pro exercitio suæ iurisdictionis: vt l. q restituere.§.de rei vend. & l. non est singulis.j.de reg.iur.& §.ne vis fiat ei qui in poss. missus.l.si quis missus.& istud bellum licet sit iustū, tñ nō est publicū. eodē mō quo dicitur hic. & ideo quæ ibi capiunt, nō efficiūtur capientiū, nec capti efficiunt serui: nisi super hoc esset facta aliqua lex. ab illo duce vel præfecto, vel Rege, q illud bellū indiceret. Et ita tenet Inn. extra, de resti.spo. cap. olim cām.& de iureiurā. c. sicut.lo vltimo.
12 † Et p hoc dico, φ si Rector in ducatu. vel in marchia indicit bellum alicui terrę φ illa quę capiuntur non efficiuntur capientiū, et capti nō efficiuntur serui: nisi super hoc prę
13 cesserit cōstitutio, vel snīa. †Hic tñ videtur
g φ si quis est rebellis officiali[g] vel Rectori ecclesiæ, sit rebellis toti ecclesiæ. quæ tenet locū Imperij, in istis partibus: sed j.rñdebo.
14 † Tertio mō indicitur bellū publicū, qñ indicitur à populo Romano vel ab Imperatore, in quē translata est omnis iurisdictio populi Romani: vt hic, & l.hostes j. de ver. signi. Idē qñ aliquis indicit bellū Imperatori: vt hic, & d.l.hostes & ideo puto quod ciuitates Italiæ contra quas Imperator indixit bellum, vt contra ciuitatem Florentiæ, & similes, sunt vere hostes Imperij, & capti efficiuntur serui: & res, quæ ibi capiuntur, efficiuntur capientium. non intelligas capientium personas simpliciter: quia quandoq; publicantur, vt dicam infra
15 eodem.l.si quid bello.† Circa prędicta quę
h ro, quid[h] si aliqua ciuitas, vel terra, resistit alicui officiali domini Impatoris, vel summi pontificis in terris, in quibus, tenet Imperium: an ex hoc dicantur hostes vere? Respondeo quandoq; quis rebellat officiali, nō propter officialem, sed propter Principem: ideo quia non vult obedire Principi: tunc Principi videtur rebellare. & Principi indicere bellum. & ita loquitur prælegata constitutio Imperatoris Fede. arg. supra de aqua plu.arc.l.penul. Pro hoc facit optime quædam Decreta. extra, de offic. delega.c.si à subdele.lib. vj. quæ dicit quod si appellatur à subdelegato, ex causa quæ respicit personam subdelegātis debet appellari ad primum ordinarium: sed si appellatur ex causa quæ respicit personā subdelegati, appellat ad ipm subdelegātē. Sed si qs rebellaret rectori pter factū ipsius rectoris: qa eos male tractat: vt faciūt ciuitates ducatus, et marchię: et tūc nō dicerētur hostes

bellū. & ea causa. ij. q.c.quid sit militare. & latissime p Arch. in d.§.bellū faciente septē genera belli. et vide φ dicā j.eo.l.si qs in bello.& de omni genere belli, vide in cap. p humani.de homi.in vj.in nouel. & dicit Bal.in d.l.ij. de seruit. φ nullū bellū licitū est sine diffidatione. Idē Bal.in l. pe.i xiij.col. alias q. de execu.rei iudi. Et qd si ciuitas facit iniuriā ciui suo, vtrū poterit pugnā inferre, vide Bal.in auth. sed oino.C. ne vxor pro mari. Et de bello aliqd p bal. in l.j.i q.iij.C.de cadu. tol. Et de diffidatis, vid Bal.in l.manumissori.C.de obse. patro. præstan. Adde quis possit indicere bellū Oldra.lix.

g ¶Rebellis officiali. Facit no.bal. i l.j.§. solent.§.quādo app. sit. Et vide j. proxi.

h ¶Quæro, quid si ciuitas Imperij resistat officiali Imperatoris: an per hoc, dicatur hostis vere, & bellum indici possit. Et pro hoc facit de pa.Constanti. & φ ibi bal.i ver. dāna vbi dixit, φ Imperatori fit iniuria pter suos. Facit §.de relig. l.ossa. & quod not. Imo.in c.delictis. de appellatio. & quod habetur in ca. in nostra.de iniur. & dā. da. Item secundum baldum eodem titu. in versicu. opizoni. satis dicitur Principem offendere, qui suis subditis, vel partialibus iniuriam facit, vel offensam per illum textum & l. quisquis. C. ad legē Iuliam maiest. facit. C.de sacrosanctis ecclesijs.l.decernimus. in prin.eo.titu.l. raptores. & l. j. de rapto.virgin. sic quod contra principem fit in omnium vertitur iniuriam. argu. C. de hæredi. l. Manichæos. Quid autē si Imperator indixit bellū, & gentes suæ Imperatore mortuo ceperunt hostes an sint serui? Bald.not. decidit in lege cum cognatum. C. de inge.manu. Vtrum autē bellum φ fit inter ciuitatē & ciuitatē, habeat ius captiuitatis, & postliminij. Baldus in d. l. cum cognatum per illum text. C.de inge. manu. tenet φ non. Idē dicit in bello facto inter aliquos Duces, vel reges, prætereq; in Rege Romanorū, & summo pōtifice. & vide ibi

p eū et aliā qstionē indecisam, & Io.An.i ti.de istr.edi.§.cōpēdiose. ver.xv.

a POMATES. ¶Quæ superiorē. Vide Fel.in c.q in ecclesiarū. col. v.de cōsti.& Cepol.cōsi.xvij.co.fi.& bar.ma.xxxviij.col.ix.vo.j.& Imo. l.j.& Ana.xxj.& ibi addi.& Alex.cōs.ij.col.iiij.vo.j.& Pa. in d.c. quæ in ecclesiarū.col.j. Are.cōs.xiiij.col.iiij.& Alex.lxxxvij.col.iiij.vol.ij. vbi cōcludit, φ nō recognoscens superiorē, habet eandē ptātem in terris suis, quā habet Imperator.& ibi ponit φ i duce Mediolani.& Pau.de Ca. ccxxvij.& Barb.cōsi.xxxiiij.col.pe.vo. ij.& Alex.cons.j.col xj.vol.v.

b ¶Non recognoscūt. Et sic not. φ ciuitates nō recognoscentes superiorem, obtinent locū principis: adde eū i l.ij.§. de iu. fis.& in l.relegati.& vtrobiq; dixi §.de pœ.et vid p Io.An. in cū te.in gl.mag.in ver.sed nūqd Reges. de re iudi.& in c. super qbusdā.de verb. sig.& per Imo.in l. infamē.& ibi bar. §. de pub.iudi. q tenet cōtra Bart. & vide quæ no.bal.in l. a iudice.C.de iudi. Cy. no.& bal.in l. ea lege. C. de condi. ob cau.in viij.col.i ver. expone.& in l. pen. C.de do.iter vir. & vxor. tenet cōtrariū qa quilibet dbet subiacere Imperio. dicit tñ Bal. in l. recepticia.in j.col. C.de cōsti.pecu. φ oīs cēset princeps in comitatu suo. & ideo statuta sua, dicunt iura ciuilia, nō ptoria. Adde Barto.in l. pxi.§. de his q in test. delē. Et φ Rex habeatur loco Principis, tenet ibi Bar.& idē Bald. in l.exēplo.ad fi. C. de proba.p do. Ant. in c.p venerabilē. q fil.sint legiti. Bar. in l.j.C.de bo.vacā. li. x. Et an oēs Reges de iure subsint imperio, vide Imo. in d.l. infamē. vide no. per Bar.in l.pcibus.i xj. col.de impu.in ver. φ dictū. & in rege, & in contractu eius, vide bal.i auth. hoc amplius. circa mediū.C.de fideicō. Et an rex possit in præiudiciū priuati aliter quid decernere, vide Ioan.Andr.in addi. Spe.in tit. de instru.edi.§.instru.in addi.q inci. vbi post eū.& φ ipse not. in tit.de instru.§.porro.in addi.magna.& ibi ponit, an Rex habeat loco principis. Et vide ad Bar.hic Ang.in q.sua incipiente.renouata guerra.in prin. & quid si vna ciuitas obsessa ab alia: tradit se illi ciuitati, quis de illis disponere possit, vide Bal. in rub.alias in l.j.C.de Lat.lib.& ibi etiā nūquid isti qui dant se hostibus, possint apponere aliqua pacta, quæ sunt seruanda: & quas leges seruant isti capti, vide Barto.& doct.in l.qui a latronibus. supra de testament.& adde hic not.per Barto.in l. ij. C. de patri.qui fili.distra.in quæstione, an possint obsides dari.& vide Barto. C. de sacrifi. paga. in l.j. & ad Sal.hic adde Bar.in l.j.§.fina.supra a qui.appel.non licet.& barto. in lege iij.in princip.§.de minorib. Et vide Bal.in l.j.ad l.Iuliam maiesta. §. & Barto.in l.j.§.de qua re.§.de postu. Et adde quod dixit Bartol.in l. denique. in principio.supra de minori. Et quod idem scribit in tractatu, qui sint rebelles.in versicu Lombardiæ.

c ¶Si quid in bello. Ad istam legem, in qua quæritur cuius sint capta in bello, adde Innocen.in cap.sicut el.ij.de iureiur. aliquid per Bald.in capitu. primo in iiij.colum.de mili.vasal.qui cōtumax est.& adde quod dixi in prima charta meæ lectu.ff.veteris, & quæ notat Barto.in l.naturaliter.§.finali. de acquirend.rerum domi. Et adde quod capta in bello sunt Regis inducentis bellum, sed ea diuidit inter milites secundum qualitatem personarum.xxiij.

hostes principis, vel summi pontificis sed ipsius rectoris. Et ita loquuntur ea quæ di-
16 cta sunt. † Vlterius quæro, quid de istis bellis quę fiunt inter ciuitates, & ciuitates: an dicantur inuicem hostes, vt sit locus iuri captiuitatis & postli.& videt φ nō: & videt casus in l.si quis ingenuā.in fi.§.eod. In cōtrariū videt: quia cū quælibet ciuitas per se hodie faciat populū liberū, videt quod sunt iura captiuitatis, & postli. sicut quādo est cōtentio inter populū Ro.& Saracenū. Breuiter, qñ ē cōtētio iter aliquas ciuitates, quæ sunt sub vno domino: tūc inter eas nō est locus iuri captiuitatis & postli. vt l.si qs ingenuam.§.fi.§.eo. Quandoq; est conten-
a tio inter duas ciuitates, quę superiorē[a] nōre
b cognoscunt[b]: vt inter ciuitatē Florentiæ & ciuitatē Pisanā. & pone, vt tollāt omnē dubitationē, quod quælibet istarū sit hostis Imperij: certe de iure gentium antiquis moribus introducto deberet esse ius captiuitatis & postli. vt l. postliminium. in princi.§. eo.& hic. sed secundum mores moderni tēporis & consuetudinis antiquitus obseruatæ inter Christianos, quantū ad personas hominum non obseruamus iura captiuitatis, & postliminij, nec venduntur, nec habentur serui captiui: sed quantum ad res iura ista seruamus. Cui consuetudini est standum: vt l. postliminium. in princip.§.eodē. Qualiter autem, & quo iure indicatur bellum contra Saracenos. dic per Inno. extra de voto.c.quod super his.

NIhil. Not. φ quis ibi esse creditur, vbi habet animum reuertendi.

1 ☞ *Captum in bello efficitur capientis, nec ad priorem dominū reuertitur iure postliminij: nisi prior dominus acquisiuerit virtute sua occupationis.*
2 *Id quod quis habet ex acquisitione sua, firmius retinetur, quā quod ex acquisitione alterius.*
3 *Capta in bello licito publico efficiuntur capientium si sunt mobilia. i. consignātur duci belli, & distribuūtur inter milites: & immobilia efficiūtur Reipublicæ indicentis bellū.*

c SI quid in bello,[c] Primo ponit vnū dictum. Secundo ponit limitationem Iurisconsulti. Circa istū tex. ibi: in præda est. i. efficiuntur capientis. No. glos.
1 † quod illud quod capitur in bello, efficitur capientis, nec reuertitur ad priorem dominū iure postliminij nisi priores domini acquisiuissent ex virtute suæ occupatio-
2 nis. † Secundo not. quod firmius retinet, quod quis habet acquisitione sua, φ quod habet ex acquisitione alterius. Not.§. de fideicō.liber.l.si filius.§.j. Facit §.de lega.ij.l. quod principi. & l. Augustæ. & quod ibi dixi in solutione contrariorum. Oppo. &
3 videtur[d] φ † illud quod capit in bello, pu-
d blicetur, & nō efficiatur capiētis: vt §.eo.l. si captiuus.§.j. Solu. intellige hoc, qñ capit in bello aliquid mobile. Nā immobilia efficiuntur. Reipub. indicentis bellum: vt ibi. Ad hoc oppo. φ etiam mobilia debeāt publicari: vt xxiij.q.v.c.dicat aliqs.& ibi not. C.de dona.l.penul.ij.rñ. Solu. fateor φ efficiuntur capientis: vt hic: tamen tenetur ea assignare duci belli, qui postea distribuit inter milites secundū merita, vt in contrarijs. & ita videmus seruari de facto: quia victo prælio res omnes assignantur, & vocantur el botino: & postea vendūtur & distribuūtur inter milites. Item oppo. φ etiam res mobiles reuertantur ad priorē dominū iure postli. vt l.ij.§.eod. Solu. Intellige hanc l. secundum distinctionem illius l. quia quędam sunt res, in quibus habet locū postli. & quædam sunt in quibus nō habet locū.

SI postliminio. Istam l. examina vt dixi in l.si is q p emp.§.de vsuc.

De re militari. *Rubrica.*

1 ☞ *In Francia pariter suspenduntur nobiles, & ignobiles: in Italia vero nobiles decapitantur.*

LEX III.

e DEsertorem.[e]
f Poena militū.[f] Vide gloss. quæ incipit, nec alias similes pœnas ibi.& ideo no. hodie, φ ex delicto ex quo debet suspendi plebeius, miles non suspenditur, sed decapitatur. & ita seruatur in Italia: sed in Francia serua-
1 tur † contrarium: quia quilibet etiam nobilis suspēditur: nec habet illa mors ita ignominiosa, sicut in Italia.

1 ☞ *Cōtra citatum tribus edictis, & contumacem, quādo possit pronunciari sine noua citatione.*
2 *Intentio iudicis videtur fundata in delictis negatiuis, nisi p accusatum, vel inquisitum probetur esse factum.*

g Si ad diē.[g] Iste est nota.§.† Ad-
1 uerte, citatus tribus edi-

quæstio.v.dicat, & ibi quomodo exponatur authoritas, dicens quod capta in bello sint capientis.& dicit Bald.in l.nam & seruus.§.de nego.gest. quod latrunculatores non possunt interponere talias nisi bellum sit iustum. & vide etiam in hac materia Ange.in quæstione incipiente, renouata guerra. in ver.descēdo ad tertium.& Bart.§.eod.l.hostes.versi. hoc præmisso.& Bal. in l.penul. C de dona.in l.ab hostibus. la ij.C.eo.& in l.nec nos.eod.titu. Et adde quod si promitto stipendium venientibus in bello illicito, non teneor, nec ad aliquid agere possunt contra me: vt not.Bal.in l. fideiussor.§.manda. Et de ista materia vide dominū Ant.i c. olim. el.j.de restit.spo. & dic, quod in bello licito capta sunt capientis tanq; trāslata in capientem, & iure licito fiunt capientis vt possit gaudere tāq; proprio. Gl. est in ca.iuris gentiū et in c. ius militare. prima distin.& tex. ipsius in d.c.dicat. et de iure imobilia sūt principis, vel domini imferentis, aut Reipublicæ mouētis iustum bellum: mobilia distribuuntur: vt hic per Bart. & Bald. in l. si quis pro redemp. C. de dona.& glossa in d. c.ius militare.& ita seruant hodie milites.& ideo ducesbelli non possunt donare possessio. captas in bello: quia nō sūt suæ. sed domini, vel Reipublicæ mouentis bellū: & sic talia capta etiam ab inferiore a principe possunt retineri. & trāseunt in dominium capientium, secundū Hostien. in summa, de treuga.& pa. §. quid sit iustū bellum. ver. quid sit autem. vbi dicit quod capta in bello Romano licito, vel iudiciali, capiēs restituere non tenetur. Et idem tenet Ioan. de Lig. in tractatu de bello. in rubrica, de spoli.capti. & in rubrica, an captiui ciuitatis, &c. Bar. in l. hostes. in fi.§.eod. & dicit Bald. in d.l.c.j. de mili.vasal. φ etiā in foro Dei, & conscientiæ, possunt retineri. Allegat ipse Ray.in sua summa. Vnū tamē nota quod ad hoc vt dicatur bellum licitum inter Christianos, inter alia requiritur diffidatio, scdm Io.And.in c.j.extra, de hom.in vj. Bal in auth.itē nulla cōitas.de epis.et cle. vbi inquit, φ diffidatio est initiū belli inter Christianos. & dicit φ Christianus nō debet offendere, nisi pręcedēte diffidatiōe. vide bal.in l.executio. rei iudic.& in l.si manumissori.C.de obse.lib.& alibi dicit bal.φ diffidato principali, videnť diffidati, oēs cōfederati, et subditi diffidato. Ita inqt Bal. in l.ij.in pe.char.C.de serui.& aqua. Et de his oībus latius p Ange.in d.sua q.inci renouata guerra. Adde, an habētes latū arbitriū sup guerra possint donare imobilia eis q castra amissa recuperauerūt, bal.φ nō, cōs.xliiij.v.lib.

d ¶Opponi.& videtur. Vide bar.§.de acqui.pos.in l.j.in prin.vbi etiam ponit alias plures remissiones.

e P. PAV. P. ¶Desertorē. Vide Hypol Marsil.in l.j.§.j.not.xxxj. de quæst.ff.

f ¶Desertorem.§.pœna militū. Miles non debet suspēdi, sed decapitari. φ no. per doctores.& vide bal.c.j.§.si quis rusticus.de pa.tenen.

g ¶Si ad diem. Nota & vide bartolum in l.j.in princip. §. si quis in ius voca. non ie.& bald.in l.non ignorat. C.de fruct.& lit.expen.& ibi dixi, & vide j.& adde Innocen.in c.calumniam.de pœn.quod not.barto.de sta.libe.in l.j. statuliberos.§.Stichus.& vide bal.in l.ea quæ.in princip.quomodo.& qū

iudex.& vide Bar.in l.j.in prin.ff.si quis ius di.non obtemp. Vtrũ autẽ contumax possit damnari in expẽsis, sine noua citatione per quã citetur, vt cõpareat se ad defendendum, ne cõdemnetur in expẽsis et Cy.tenuit ꝙ sic in l. sancimus.C.de iudi.in xij.q.sed do. Ant.in c.j.de iudi. tenet cõtra. Nã dicit se nõ videre differẽtiã inter mulctã & cõdemnationẽ expẽsarum.sed cõstat mulctam nõ debere imponi contumaci sine noua citatione: vt no.Bar.in l.ij.ff.si quis in ius voc. non ie.sed Imol. in d.c.j. tenet cõtra do. Ant. dicens, ꝙ ratio differentiæ põt assignari per id quod no. Bar. hic: Nã quædam est pœna, q̃ respicit ꝓcessum, vel eius accessoria: vt sunt expẽsæ litis: & tũc possit sine noua citatione. Nã in accessorijs litis iudex multũ potest. l.ædiles. §.item sciẽdum.de ędil.edi. & sic tũc possit sine noua citatiõe dicta pœna imponi, & ita intelligit̃ dictũ Cy. & Io.an.in c.finẽ litibus.de dolo & cõtu. Quædã est pœna extrinseca, q̃ non respicit ꝓcessum, nec accessoria: vt est mulcta & tũc nõ possit imponi sine noua citatione.& sic loquit̃ dictũ Bart.in d.l.ij. & hic & probat̃ in d. l.cõtumacia. ver. pœnam.scd̃m Paul. de cast.ibi.ff.de re iudic.& eo.ti.l.quidã. in fin. per Imol. nec obstat quod dicitur in ca.j.de sent.excõ. ꝙ põt ferri sine noua citatione ratione cõtumaciæ: quia speciale est in ea, qa est potius medicinalis quã mortalis.de senten.excom.c.j.in vj. & si velles tenere, ꝙ mulcta posset imponi, sine noua citatione secus excõmunicatio, licet vtraque sit pœna extrinseca: potest responderi ad istum §.quod loquitur in illo q habuit licentiam se absentandi pro certo tempore: & sic habuit bonum initium, licet in termino non compareat. nec debet iudicari contumax nisi citetur vt veniat ad se defendendum, quare non venit in termino. Facit quod not. Io. and.in ca.quoniam. §.porro.super gl.vt lit non contesta. Ita trãsit Imola in d.c.j. de iudi.sed adde, quod ad quæstionem tetigit Bar.in l.non ignorabat. C.de fruct.& lit.expẽ. Et vnũ aliud vide, quod ibi dixi.& ad Bar.hic adde quod no.Bar.in extrauag.ad reprimen.in versi.execu.& no.Bar.post Dy.in l.impuberibus.§.fi.de admini.tut.& Bar.in l.si finita.§.Iulianus. in vij. colum. in versic.quæro vtrum postq̃ est cõtumax per emptorem &c.de dam.infe. & dicit Iac.But.in l.nec quicquam.§.vbi decretum.ff.de offic.procõ. quod in impositione mulctæ, nõ sit iterum citandus: quia si habet iustam causam, poterit postea allegare ad executionem mulctæ.facit l.illicitas.§.fi.de offic. præsi.Et ita dicit quidam antiquus doctor se audiuisse a Baldo in voce &c.

a ❡Noua citatio. Hoc intellige, nisi forte fuerit cõminatus, ꝙ nisi compareat mulctabit eũ: quia tunc poterit procedere ad mulctam imponẽdam sine noua citatione, propter cõtumaciam quæ præcessit.prout etiã in simili videt̃ tenuisse Bar.in d.§.Iulianus.in vij.col.& in d.ver.sed quæro vtrũ postquã est contumax perẽ.& ibi hoc etiã dicit Imo.Et sic secundum eum facit, ꝙ si statuto cauet̃, ꝙ si qs bis fuit citatus ad respondendũ positionibus, cũ cõminatione, ꝙ alias habebuntur pro cõfessatis: ꝙ si nõ cõpareat in termino secũdæ citationis, possit iudex sine alia citatiõe pronunciare ipsos haberi pro cõfessatis: licet de iure esset ꝙ iterato citetur. Et sic practicatur Bononiæ.

b ❡Non omnes. Qui transfugit. Vide omnino ꝙ dixi post Bar.in. l. relegati. ff.de pœ.adde Bar.in l.iij.§.fi.ff.de condi.ob turp.cau.& vide Bar.in l.j. §. cũ quis.ff.de quæstio.

c ❡Sibi repræsentet. Pro hoc facit quod no.Bart.in.l.pręses. C.de transa.& Bar. in l.j. in prin.ff. de vi & vi ar.& vide tex. & Bal. in l. sicut.C. de qõ.ꝙ bãnitus pręsentans bannitũ nõ liberetur.

POMATES.

d ❡Omne delictũ. Ad istum tex. vide pulchre Barba. cõsi. xj. col.iiij.vol.j. circa finẽ d.l. De hoc vide plene cõcor. per do. Alex.in l. si mora.super glo.ij.col.xj.ff.solu.ma.& Fel.in c.ex literis.col.pe.in fi.& seq.de consti.& in c. super eo.in fi.de test. & in c. cum Bertoldus.col. viij. & seq. de re iudi.& Barba. in cap.ex literis. col. xxij.& vj.seq.& aliquid in xxj.ad fi.

e ❡Quod cõtumacia. An contumacia sit delictũ: & glo.no.tenuit ꝙ sic, in l. si filius.ff. de interroga. actio.sed Bart.in l.si mora.sol. ma. dixit, ꝙ contumacia, siue mora, nõ est proprie delictum in cõmittẽdo: & sic nõ est verũ maleficiũ, sed interpretatiue: ideo cũ statuta debeant stricte intelligi, statutũ loquẽs de maleficio non habebit locũ in contumacia. Sic patet, ꝙ si bannitus ꝓ maleficio ĩpune posset occidi, bannitus pro contumacia nõ facit quod no.gloss. iiij.q.j.in sum. & ita cum Bal.trãsit Imo. in d.l.si mora, & vide Bal.in l.fin.C. de cri.stel. & quod no. Bar. & Bal. in l.j.in fi.si quis ius di. non obtem. & quod ibi dictũ inuenies. Est tamen differentia inter maleficiũ & delictum: vt no. Barto. qui no.loquitur in l. aut facta.in princi.ff. de pœn. An autẽ mora sit culpa delictũ, vel dolus vide quod dixi post Bart.in lege quod te.ff. si cert. peta. & dum ff. dixi, ꝙ contumacia est delictum, adde glos.in c. ex literis.de consti. & glossã quã ibi ad hoc not. Barto.in l.si plures.inter tuto.supra, de administra.tut. Vtrũ autem culpa sit crimen, & pro eo possit accusatio sequi vide quod not. Bald.in l.penul. C.si aduer. lib.maxime si interesset culpa in iudicio vel in contumacia. Et istis adde Bal.in dicta l.fin.C.de cri. stel. Et an contumacia sit delictum, vide Imo.in l.pen.§.ad crimen.in xviij. colum.ff.de public. iudi.& Bald.in l.& in multis.C.de appella. An autem dolus sit crimẽ: Bar. per illum text.ꝙ sic, in l.j.ff. de fideius.tu. & ideo punitur crimen stellionatus.i.pœna extraordinaria.sic dolus verus nõ præsumptus vt dicebat Cy. in l.j.C.de cri.stellio adde l.iij.ff. de cri.stellio. per Bar.in l.j. §. nunc tractemus. ff.de tutel.& ra.dist.ad fi. & ibi an ap. maleficij veniat quilibet dolus.

f ❡Esse bannitus. Vide Bald.in l.j.C.de modo mulct. & in l.fina.C. de cri. stel.& an ex bannitus propter contumaciã dicat̃ bannitus propter delictũ, vide Bal.in l.si mora.sol.mat.& ibi vult quod dicatur esse delictũ in omittendo, non in committendo, &c.

ctis non cõparet, an possit pronunciari cõtra eum, tanq̃ cõtra cõtumacem absq̃ alia citatione tex. videtur velle ꝙ noua citatio requirat̃, vt possit docere de impedimẽto, vt hic.& hoc videt̃ velle text. in l.& post.ff. de iud.videlicet ꝙ post peremptoriũ de nouo citet̃.sed gl.exponit ibi, debet, id est potest.& ita de facto seruatur. Non obstat iste tex.quia debemus sic dicere. Quædam est pœna cõtumaciæ quæ respicit primũ processum, super quo contumacia est admissa: vt cõtra cõtumacẽ feratur sentẽtia: vel puniatur ad primum decretũ, vel secũdum: & tunc non requiritur noua citatio: vt in contrario. Quædam est pœna quę ipsum processum nõ respicit sed extrinsecus venit: vt si propter contumaciam vellet quis aliquẽ in certa quãtitate damnare, vel ab officio remouere, & tunc requiritur noua citatio,[a] vt habeat terminũ, intra quẽ doceat de sua excusatiõe: vt hic, facit ff.vbi pub.edu.deb. l.tempore.facit ad hoc quod not.per Inno. extra de offic.deleg.c.cõsuluit.
2 †Secũdò nota, ꝙ in delictis negatiuis videtur fundata intentio iudicis punientis, nisi per reum probetur esse factum. Casus est hic notabilis. De hoc dixi ff.de verb.oblig.l.hoc iure. & ibi plenissime scripsi.

1 ☞ *Probatio bonæ vitæ minuit indicia contra reum.*

Sed si ex improuiso. Nota textum ibi: inspecto vitæ eius præcedẽtis, &c. quia probatio bonæ vitæ † habet minuere indicia, quæ faciunt contra malefactorem: vt hic, & in l.proxima.§.fina. & l.non omnes.§.à barbaris.

In bello. Nota tex.ibi: etiam si res bene gesserit. Vide glos.super verbo, gesserit quam glo.nõ puto fuisse Accursij. & in fi. dũ dicit l.qm̃ iudices.dic solu.vt no.j.de reg.iur.l.nõ videt̃. Itẽ ibi.l.si alius.§.pe.sed ibi qui prohibebat, non habebat ius prohibẽdi. Nota etiã ex hoc §.ꝙ qui intrat per murũ, vel per vallũ, capite punit̃: vt habes etiã ff.de re.diuisio l.fi.

Qui cum vno. Adulterii. Vide glos. quæ incipit ff.quæ incipit de his qui not infa.quæ dicit, ꝙ isto tẽpore pro adulterio non erat pœna imposita capitis. Idem habes in l.si quis viduam.& ibi dixi ff.de q̃stioni.& in l.ij.§.miles.ff.de his qui no.infa. & l.Claudius.ff.de his qui.vt indig.

Qui post desertionem. Per hanc legem dicũt quidã, ꝙ si per statutũ imponitur pro homicidio pœna pecuniaria, videtur recessum à pœna legis. Contrarium dixi tibi supra vi bon.rapto.l.j.dic vt ibi.

1 ☞ *Potestas non potest rebannire bãnitum præsentãtem sibi aliũ bannitum. Priores bene possent.*
2 *Multa pollicenti, non est fides adhibenda.*

Non omnes. Qui transfugit. [b]Aduerte,
1 te, per istum † tex.ego puto ꝙ priores, qui habent arbitrium super regimen ciuitatis, possunt facere statuta, ꝙ qui cœperint exbannitos similes sibi rebanniantur. Nõ tamen auderem dicere per istũ text. ꝙ Potestas vel capitaneus posset aliquem exbannitum rebannire, si alium exbannitum sibi repręsentet[c]: per hunc textũ, qui dicit, posse ei parci. Nam puto quod hoc non pertineat ad rectores ciuitatis, sed ad superiorẽ:
2 vt l.j.in fin.ff.de quæstio. † Vltimo not. ꝙ multa pollicenti nõ est fides adhibenda.

1 ☞ *Damnatus ex contumacia, an dicatur damnatus pro maleficio.*
2 *Maleficium, dicitur omne male factum.*

Omne delictũ [d]No. ex hoc principio, & ex ver. contumacia. quod contumacia[e] est delictum. & sic videt̃ casus quæstionis: an ille qui est exbannitus ꝓ
1 contumaciã, † videatur esse bannitus[f] propter maleficiũ. quam q.ponit Cy.C. de cri. stel.super ru. Tu dicas sic: omnis exbannitus exbannitur propter cõtumaciã: vt ff. de requi.re.l.j. Statuta ergo, quæ dicunt, ꝙ exbannitus pro maleficio puniatur: volũt dicere, ꝙ causa illa, propter quã quis citabat̃, in qua quis contumax fuerit, sit maleficiũ: & ideo si quis fuerit citatus in causa pecuniaria, vel pro testimonio: & fuerit contumax, & condemnat̃, non dicitur exbannitus pro maleficio. Sed si quis fuerit citatus pro maleficio aliquo, seu ad aliquã pœnã, & fuerit contumax: & in isto processu fuerit condemnatus, dicetur condemnatus ex maleficio: vt hic, largo modo sumendo maleficium, pro eo quod est in non faciendo: sed stricto modo loquẽdo maleficium di-
2 citur omne male factum: † vt ff. de pœ.l.aut facta.facit quod no.C.si aduer.deli.l.j.

Qui

a ❡Qui cõmeatus. Adde tex.& ibi Bar.in l.quibus diebus.in prin.de cõd. & demõ.& vide Bar.in auth.Item si appellatione.C.de temp.ap.& Bart. in l. præses.C.de appel.& habes in in l.penul.§.docere.ne quis eum.

b ❡Innuit glo. Itẽ innuit glo.ad hoc no.adde Bar.in l.iij.§.dari.ff.de bo.pos.& adde, ꝙ secus est in castrẽsibus: vt no.glo.& doct.in l.si filius.ff. dã.infect.

c ❡In l.optimã. Hoc limitat Bal.in l.si donatione.C. de colla. Alexan.

d ❡Dico in qõ. Vide Bar.in d.l.si donatione.& in l.per diuersas.C.mã. & ĩ auth. si qs in aliquo.C. de eden.& in auth.hoc ius porrectũ. C. de sacrosan.eccle. Bald. in l.cũ aliqus. C. de iure delib.Io.Andr. in addi.Spec.in rub. de re.eccl.nõ alie.Et hæc faciunt ad qõnẽ de qua ꝑ Bar.in d.l. si donatione. vbi per Fulg.& Dy.in cõsi. incip.iure municipali, &c.vide Alex.in d.l.si donatione.& adde Pau. de Cas.in cõsi.ciij. incipien.in Christi nomine &c.

POMATES.

e ❡Præcedentib. meritis. Nota Bar.velle, ꝙ licet expressio meritorũ non ꝓbat inter patrem & filiũ quod tunc ꝓbat inter alias personas nõ ꝓhibitas, & hoc est adeo verũ, ꝙ licet appareat postea: tamen non poterit reuocari. Ita dicit Bal.in c. sciscitatus. col. j.extra de rescri hoc tamẽ quod dicit Bar.hic videtur dubiũ, ꝑ ea quæ dicit Alex.in l. si donatione.C.de colla.col.iij. in ij.limitatione. dũ vult quod Imo.in l. Aquilius.ff.de dona. valeat donatio: eo ꝙ constabat ibi de meritis: ergo econtra vult quod nõ valeat.& tamẽ illa lex non loquitur inter personas ꝓhibitas. imo cogita ex doctrina tamen Barto. hic insurgit mirum, vt inquit Pe.in.d.l. si donatione. & sequitur do.Bap.ꝙ cũ hodie in instrumentis donat. dicatur ꝓ bene meritis, ꝙ quælibet donatio censebitur remuneratoria, nisi dicamus, vt inquit ipse, ꝙ talis clausula solet apponi ex stylo notariorum, prout in simili Bar.in.l.j. in. iij. col. C. de iure codi. vel aliter, ꝙ illa verba pro meritis, &c. intelligantur de meritis obsequialibus: nõ autem de dignis remuneratione, quilibet dicitur meritus quando non offendit.l.cum pater.§.rogo.l.Lucius.magna. §. Lucius.cum gl.ff. de leg.ij. & expresse Bal.in d.c.sciscitatus.in prima col.& facit gl.in l.j.ff.de dona.& imo est cõsi. secũdũ, vt dicatur in instrumẽto, ꝙ beneficij sit cõpensatiuus, & remuneratione dignus: tũc enim cũ illa verba faciunt fidem inter easdem personas, vt hic inquit Bar.talis donatio habebit effectus donationis remuneratorię: vt ff.non egeat insinuatione.d.l.aquilius.cum gl.circa qđ tamẽ dubito. Nam cũ donatio vltra quingentos aureos requirat insinuationem, nec tali insinuationi possunt partes renũciari: vt per Bar.in d.l. Modestinus.ff.de dona, certe non debet stari assertioni partium donationem esse remuneratoriam: cũ videatur fieri in fraudem l.requirentis insinuationem. & pro hoc videtur facere tex.in l. Aquilius iũctis dictis d. Alex. post Bal.& Sali.in l. si donatione. in iij. col. ad fi.C.de coll. Nam intelligitur d. l. Aquilius in personis non prohibitis. Item quãdo expresse cõstat de meritis. & tamen tex.ibi dubitat, an opus fuerit insinuatione, & decidit ꝙ propter bene merita non fuerit opus ꝙ et valeat donatio: ergo a contrario sensu volunt doc. ꝙ nisi expresse constitisset de meritis, et si fuissent ꝑsonæ alias nõ ꝓhibitæ, qđ tamen nõ valuisset donatio, & opus fuerit insinuatione, licet ibi fuisset dictũ, qđ donabat ob merita. & ibi ita d. Alex.tenet in d.iij.col.in fine, dũ respondet, & impugnat solu. Sali. ad l. Aquilius. Circa istam causam vide Bal.in c.edoceri.col. iij.de rescrip. & aliquid per Barb. in c. iij.co.iiij.de reb.eccl. non alie. Item alius effectus, ꝙ talis donatio non possit sub prætextu ingratitudinis reuocari: est tex.in lege pater.§. finali.cum glo.supra de donationibus, videtur hoc modo posse, cum ingratitudini non possit renunciare: quia dat occasionem delinquendi. lege, si vnus.§.illud. ff.de pactis.lege, conuenire. supra, de pactis do. Ergo non debet stari assertioni, &c. ꝙ talis donatio non reuocetur prætextu liberorum superuenientium: vt voluit Roma. consilio. xxvj. Item, ꝙ non reuocetur prætextu metus.lege metum.magna.§.sed licet.ff. quod metus causa. Item ꝙ possit exigere donationẽ insolidum: vt ꝑ Roma.in dicto consilio xxvj.licet alias sit secus. lege, qui id qđ. in principio.ff.de donationibus. Item statutum loquẽs de donatione, nõ comprehendit remuneratoriam, quæ nõ est ꝓprie donatio. ꝑ Abbatem in rubrica, extra de donatio.& apostillauit bñ Alex. in lege prima ĩ principio.ff.de donatio. Possent certe clarius procedere circa hæc dicta Bart. ꝙ non stetur assertioni &c.vide Are.in l.hæredes palam.col.v.& sequen.ff.de testa.& Ancha.cõsi.xxvj.ad fi.vide etiã ad dicta ꝑ Bar.hic Soc.cõsi.ccxcv.

Qui cõmeatus. [a]Nota text.ibi: dũ tñ nõ tardus, &c. Ex quo habes, ꝙ qñ tu allegas impedimentũ, debes probare tm̃ fecisse ꝙ perfecisses nisi impedimentum superuenisset.

De castrensi peculio. *Rubrica.*

1 *An filiusfamilias habeat hæredem.*

LEX I.

Filiifamilias. Filiusfamilias nõ habet hæredẽ ab intestato: secus si fuerit testatus.h.d.cũ l.seq. Oppo.ad primam l.de l.qui duos.ff.de vulg.& pup. Sol.vt in gloss. Secundo opp.& videtur ꝙ pater possideat bona, quæ aliunde obuenerunt filio, eo iure quo bona filij: vt no.ff.de peti.hære.l.iij.j.resp.Solu. vt ibi. Ad l.seq.opp.ꝙ filiusfa.habeat hæredẽ: vt C.de epis.& cle.l.sacrosanctæ. & l. j. §. nepos.ff.si quis à pa.fue.ma.Sol.fateor ꝙ
1 †iure antiquo, filius nõ habebat hæredẽ nisi in duobus casibus specialibus, qui ponuntur in ll.contrarijs: ad hoc aduerte. Innuit glo.ꝙ de iure antiquo Digestorũ filiusfa.non habebat hæredẽ: nisi in vno casu: vt d.l.j.§. nepos. Ego dixi vobis aliter: ꝙ in dote filiusfa habebat hæredẽ de iure Digestorũ: vt ff.de pact.do. l. auus. & ibi not.& l.post dotẽ.ff.solu.mat.& ibi tãgit̃:
b & ibi plenissime dixi. Item innuit gl.[b] ꝙ de iure Codicis filiusfami.nõ habebat hęredẽ, nisi in casu l.sacrosan.C.de episc. & cle.quod nõ est verum, imo indistincte habet hæredẽ de iure Codicis in omnib⁹ aduentitijs: vt l.quod scitis.C.de bo.quæ liber.de iure vero Authenticorũ non est dubiũ, secundũ gl.& omnes, ꝙ filiusfam. in omnibus habet hæredem: vt in aut̃.de hæred.ab intest.§.si igitur. defunctus. ista inuestigatio est vtilis, propter ea quæ dixi in l.post dotem.ff.solu.mat.

1 ☞ *Relictum filiofa.aduocato pro emendis libris, dicitur quasi castrense, & quid in scholari.*

LEX III.

1 Si mulier. No.† si aliqs reliquit filiofami.aduocato aliquid ad emẽdos libros vel forte aliqua domina dat sibi equũ, cã eundi per officia: istud annumerabitur in quasi castrẽsi peculio. Quid si daret scholari, qui adhuc nõ militat, sed militare addiscit? dic vt dixi in l.j.§.nec castrense.ff.de collatio.bono.

Miles.

1 ☞ *Consensus patris, quòd non requiratur filiofa.agenti in causa castrensi.*

Actionem. Per istum.§.reprehẽdit̃ glo.quæ est C.de bo.quæ libe.l.cũ non solũ.§.necessitate.
1 quæ dicit quod † filio agenti in castrensi peculio requiritur patris consensus.quod est conra hunc textum.

1 ☞ *Res apptæ ad militiam donatæ filiofa. censentur peculium castrense.*
2 *Prædium si relinquitur, ut inde emantur equi, dicitur castrense peculium.*
3 *Donatum filiofamilias quando dicatur peculium castrẽse.*
4 *Verba enunciatiua in contractibus inter easdem personas probant, si enunciatur super eo, super quo partes libere disponere possunt.*
5 *Donatio si fit alicui pro bene meritis, & bonis seruitijs habitis, quãdo ex tali assertione inducatur probatio meritorũ.*
6 *Si in instrumento venditionis rerum ecclesiæ dicitur, præcedentibus legitimis tractatibus per hoc non probatur quòd intercesserint.*

Si forte. Ista est notabilis lex. Opp.ff.eo.ti.l.si militi.ĩ fi& j.e.l.castrẽse. So.ĩtellige
1 †ꝙ hic donabãtur res nõ aptæ ad militiã: vt prædia, & cætera immobilia. Secus si darent̃ res ad militiã aptæ: vt in legib. cõtrarijs, & ꝓbat̃ hæc distinctio C.e.l. j.lib.
2 xij. †Sed quæro quid si relinquat̃ p̃diũ vt vendat̃, & inde sibi emat equos, & arma, & similia: an enumerabitur in castrẽsi peculio? Rñdeo, sic: vt ff.eo.l.iij. Nõ obstat hæc lex: quia hic fuit dictũ, ꝙ illæ res essent in castrẽsi peculio, q̃ tñ ad hoc aptę
3 nõ erãt. Igitur † vt ista materia liqueat, distingue sic: Qñq̃ donat̃ vel relinquit̃ filiofamilias ab eo qui sibi per militiã erat notus: & tũc indistincte peculio castrẽsi aggregat̃: vt ff.eo.l.v. Qñq̃ donat̃ ab alio & hic distingue. Quædã sunt res nullo mõ aptæ ad castrense peculiũ: vt immobilia: & nõ sunt castrensis peculij, etiã si fuerit exp̃ssum, vt hic, nisi fuerit dictũ ꝙ vẽdant̃: vt ff.dixi. Quędã sunt res oĩno aptę ad castrẽse peculiũ.vt eq, & arma, & sunt castrensis peculij: vt ff.eo.l.iiij.in prin.& l. j.C.eo.&.j.eo.l.castrẽse. Quædã sunt res quæ possunt esse aptæ ad castrense peculiũ, & ad alia: vt serui: & tũc in istis distinguit̃. Aut fuerunt donatæ, vel relictæ ad hoc noĩatim: & erũt castrẽsis peculij. Aut fuerũt simpliciter donatæ, vel relictæ, & tũc sec⁹: vt ff.eo.l.si militi. Itẽ op.in aut̃. vt li.ma.& auiæ.in prin.So. ibi sufficit sola expressio voluntatis, ideo nihil extrinsecus requiritur.hic vero nõ sufficit sola voluntas ad cõstituẽdũ castrense peculiũ: iõ
4 requiritur ꝙ probẽtur alia. † Vltimo hęc lex facit in arg.ad infinita. Nos dicimus
c in l.optimã[c].C.de contrahen.& cõmit.stipu.ꝙ verba enũciatiua in cõtractibus ꝓbant inter easdẽ partes. Ego dico, ꝙ illud est verũ, qñ illa verba enunciatiua emanãt sup eo sup quo partes pñt libere renũciare, & sibi p̃iudicare: alias nõ p̃sumit̃, nisi
5 ꝓbet̃, vt hic. † Et ꝑ hoc dico in qõne[d], si
d aliqs donauit aliqd alicui pro meritis, & bõis seruitijs habetis, & receptis ab eo.si quidẽ ista donatio fit ab eo, qui possit do-
e nare libere, nullis pręcedẽtibus meritis[e]: tunc ista verba enunciatiua inducunt ꝓbationẽ inter easdẽ partes. Sed si de ne-

cessitate requireretur merita præcessisse, & alias donare non posse: tunc illa verba non probarent merita præcessisse, vt hac
6 l.nota.C.de colla.in l.si donatione.† Et p
a hoc dixi,[a] si in instrumento venditiōis factæ a capitulo alicuius ecclesiæ, contineretur præcedentibus legitimis tractatibꝰ, &c. Ista verba inter easdem personas non probāt. vt hic. Hoc etiam dixi vobis s̈.de verb.ob.l.sciendum. & ibi plenius scripsi.

PRoponebatur. Oppo. & videtur, quod postquam persona patris deficit, non posit fingi sibi retro quęsitum: vt l.quoties.s̈.de noua. & ar.l.eum qui ita.§.fi.s̈.de verbo.obli. Sol. Hic nō fingitur patri quæsitum: sed fingitur in bonis eius semper fuisse. ideo sufficit semper extare bona patris, licet ꝑsona defecerit.

EXnota. Hanc legem declara vt in l.si seruus communis Meuij.in prin.s̈.de sti.ser.

c Castrense. Hanc legem intellige vt dixi s̈.eod. l.si forte.

DOtem Op. ꝙ hæreditas vxoris nō sit in castrēsi peculio: vt s̈.eo.l.si militi. Solu. intellige, quod hic instituit virum contēplatione militiæ. & hoc constat, vt ibi dictum est, & l.si forte.s̈.eod. Quæro, quid vult dicere tex. hic, ꝙ liberis communibꝰ, qui sunt in aui familia, confertur. Glo. ponit tres lec. Prima, ꝙ per filiā, cui data est dos, confertur fratribus, & fratrū filijs: vt s̈.de colla.do.l.j. & §.j. & §.filiam. Ista lect. non habet dubium. Præterea, non bene adaptaretur ad tex. qui non loquit̃ de collatione facienda fratribus mulieris, sed de collatione facienda fratribus viri. & ideo dicūt alij, ꝙ hæc vxor decesserat viuo patre viri. vnde cum dos debeat restitui, tam ab ipso filio pro quo habita fuit dos, quā etiā ab alijs fratribus, debet alijs fratribus dos cōferri. & loquitur ista lec. qn̄ ex dote nihil est lucrandū ex pacto, vel ex lege. cōmodū ergo ꝙ est apud alios fratres, q̄bus cōfert̃, erit, vt lucret̃ interusuriū medij tēporis: vel si hæredes vxoris non poterāt remanere apud eos. qđ no. qa ista est not.
b lec. Tertia lec. ē qn̄[b] ex dote debebat aliqd lucrari ex pacto, vel ex lege: puta ex forma statutorū Italię, vir lucrat̃ tertiā vel quartā: an istud lucrū debeat eē præcipuū illius filij, cuius fuit vxor: an debeat cōferri fratribꝰ? Certe gl. distinguit, Aut vxor decessit viuo patre viri: & confert̃ frībus oībus, vt hic, Aut decessit post mortē patris viri: & tūc erit pręcipuū illiꝰ filij, q est viri, nec tenet̃ alijs cōicare, vt l.ij.C.fa.er. Ita dicit gl. & hoc idē tenet Dy.s̈.so.ma.l.si cū dotē.§.trāsgrediamur, & p Cy. ī d.l.ij.C.fa.ercis. Istud dictū Dy. & Cy. non vr̃ verū. Nā qcqd lucrat̃ ex dote ēt viuo pr̄e, est aduētitium: vt C.de bo.q̄ lib.l.j. & aduētitia nō cōferunt̃: vt l.si.de col. ergo lucra ista nō cōferunt̃. Et hoc puto verū, si statuta dicerēt, muliere p̄cedēte, vir lucret̃ tertiā: & sic circa personā viri disponerēt. sed si statuta dicerēt lucret̃ tertiā ille, q dotē recepit: & sic cōprehēderēt p̄sonā aui, seu soceri recipientis: tūc putarem distinctionem Dy. & Cy. verā. Quarta lec. est, ꝙ hic nō loq̄t̃ de tali collatione: sed dicamus confertur, i. ad vsum datur. & ista est magis propria. sed præcedentes sustineri possunt, vt s̈.dixi.

1 *Filiusfamilias hodie quòd habeat hæredem, siue decedat ex testamento, siue ab intestato.*
2 *Pater ex contractu filij filio uiuo, non tenetur de castrensi peculio: sed olim de aduentitio, & profectitio tenebatur: hodie de aduentitio tenetur, ut legitimus administrator.*
3 *Pater filio mortuo, qualiter teneatur de peculio.*
4 *Pater succedens filio in peculio, quando poßit petere restitutionem in integrum.*

PAter qui castrense. Ista est multum nota. lex tam in princ. quam in §.primo. Opp. in authē.de hære.ab intesta.
1 veni.§.j. Sol. fateor, † quod hodie indistincte filiusfamilias habet hæredem. & sic pater tenetur vt hæres, siue filius decede
2 ret intestatus, siue testatus: vt dixi s̈.eo.l.j. & ij. † Pro declara
c tione legis, in glossa ponuntur aliqua. Primo quæritur,[c] cum dicatur quod pater ex contractu filij teneatur de peculio, vt s̈.in tit.de pecu. de quo peculio debet intelligi? Hæc glo. mirabiliter respōdet: De iure antiquo pater tenetur de peculio, scilicet profectitio, quod ipse concesit filio, & passus est eum habere. Item, de peculio aduentitio: quia de iure antiquo nō distinguebatur peculium aduentitium à profectitio: cum quicquid quærebat filius, quærebat patri. De castrensi vero peculio non tenetur pater filio viuo: sed ipse filius conuenitur: vt s̈.
d eo.l.iiij.§.j. Item hodie[d] in aduentitio peculio, pater nō tenet̃ in actione de peculio: sed potest conueniri vt legitimus administrator filij: vt l.j.C.de bo.ma. quod nota: quia per hoc habes intellectum totius titu.de pecu. & hæc vera viuo filio.
3 † Secundo quæro, qualiter filio mortuo pater teneatur de peculio. Et hic respondēdum est, de iure antiquo, de peculio aduentitio, & profectitio tenebatur intra annum. per titulum, quando actio de pecu. est anna. de peculio vero castrēsi si quidem pater occupat iure peculij, incipit assumere vires peculij p̄fectitij post mortē: & ideo tenetur de peculio intra annum: secus si occuparet vt hæres, vt hac l.ij. respōso. Hodie vero cū indistincte occupet vt hęres in aduentitijs, & castrensibus vel quasi, nō tenet̃ de peculio, sed ciuili & perpetua. Contra ista oppo. si pater succedat filio, quomodo pōt de peculio teneri: nam pater, qui tenetur de peculio, habetur vt fideiussor: vt l.cum filius.in prin.s̈.de verborū obligatio. & si fideiussor succedat principali, extinguitur obligatio fideiussoria: vt l.hæres
4 à debitore.§.quod si hic.s̈.de fideiusso.solu. vt in gl. † Vltimo q̄rit gl. an pater qui succedit filio in pecu. posit petere restitutionem in integrum sicut ipse filius. gl. multum se inuoluit. veritas est vt dicamus: aut pater succedit filio vt hæres, & potest impetrare restitutionem ex persona filij, vt l.iij.§.pōponius.s̈.de mino. aut occupauit pater iure peculij: & nō potest petere restitutionem, vt l.iij.§.sed vtrum.eo.titu.

1 *Interesse quod est tempore iure actionis, non est inspiciendum.*

e Pater à filio. No. ꝙ istud interesse,[e] quod est in tempore iure actionis non est inspiciēdum.
1 † de hoc habes gl. no. in l.qui bis, s̈.de ver.obl. & ibi alleg. hunc tex, qui est valde no. & hunc.§. didici à Pet. de bel. in ti. in quadam disputatione.

1 *Statutum quod filiusfami. non poßit obligari sine patris consensu, habet locum in contractu facto extra locum statuti.*

f EX castrensi.[f] In prin. dicit statutum, hic, qđ filiusfamilias non posit obligari sine consensu patris: vtrum istud habeat locum in
1 contractu facto † à filio extra ciuitatem Perusij: & dico quod sic. sicut quando interdicit̃ alicui administratio in certo actu à iudice: illa interdictio porrigit effectum suum ad omnem locum: vt s̈.de verb, obl.l.is cui bonis. ita arguit hic iuriscōsultus: & ita dixi in repetitione l.cunctos populos: quā feci per hanc legem.

HAereditate.

1 *Hæreditas patris ratione suitatis etiam non adita, transmittitur ad extraneum.*

Filiusfa. Nota casum quod hæreditas patris non adita,
1 transmittitur ad quemcunq; extraneum † successorem: & hoc operatur existentia sui hæredis: de hoc dixi in l.si filius qui patri.s̈.de vulg. & pupil. & l.ex militia. in fine. cum l.seq.s̈.de mili.testa.

vbi plene tangit.
P. PAV. P.
a Hoc dixi. Vide Soci. cōsi. ccxcv. volu. ij. Dec. consil. xx. & xxj. inci. in causa illorum.
b Dotem. Tertia lectura est. Quādo ex forma statuti vir lucratur certam partē dotis, an teneat̃ eam communicare fratribus Bal. aliter loquitur in auth. ex testamento. in vij. col. de colla. & vide not. in l.si cum dotē.§.transgrediamur.s̈.so.matri. & per Moderū. Insti.de act.§.fuerat versi. quæro de quęstione quotidiana. p Bald. in l.ij.C.fami.er. & Bal. in tractatu de duo. fratri. qđ retuli post Bald. in l.si patruus.C.cōiav.tri.iudi. & vide per Pau. de ca. ī d.§.trāsgrediamur. & ibi Scriben. & Salic. in d.l.ij. & mihi placet opinio. Barto. hic. & Barto. & Angel. in l.j.C.de bonis q̄ lib. adde. an lucrum ꝙ capit alter ex fratribus ex vxore mortua sit communicandū, Ro.con.ccccvj.
c Pater q castrense. Primo quærit̃. not. qualiter pater teneatur de peculio & cōtractu filij, tam viuo filio, quam mortuo: adde omnino Bart. in l.si finita.§.si đ vectig. in vlti. col.s̈.de dam.infec. & quod not. Bal. in l.si.C.de vsu.rei iudi. Et addē Bar. in l.si quis in tātam. in iij. col. C. vnde vi. & adde ꝙ vbi pater tenet̃ de peculio profectitio, tenebitur etiā de vsufru. peculij aduentitij, secundum Bald. in l.j.C.de exerci. in vij. col. adde Bart. in l.j. in prin. in pen. col.s̈.de pecu. Bald. post Bart. in l.j. in pe. col. C. qui bo.ce.pos. & ibi dicit post gl. ꝙ filius non potest dare in solutum bona p̄fectitia.
d Item hodie. Hoc sequitur. Bal. in l.frater a fratre. in iij. co. de condi.indebi. allegando hic no.
e Pater a filio. Interesse. Interesse quod est in tempore iure actionis non est inspiciendum. & istū text. inducit Barto. in l.& si post tres. si quis cau.
f Ex castrensi. Si statutū prohibet filiū obligari, sine consensu patris habet locū etiā in contractu facto extra territoriū per ipsum filium. vide Bar. in l.cunctos populos. vbi dixi. vbi alleg. hanc l.C.de sum tri. & fi.ca.

Vna

1 *Vna res non potest esse plurium insolidum.*
2 *Quædam res possunt esse in pendenti.*
3 *Libertas data seruo, confirmatur ex dominio postea superuenienti.*

Pater peculii. Hunc §. vsq; ad fi. tituli diuide in tres partes. Primo, quando pater manumisit in testamento seruum filij, & filius intestatus decesit. Secundo, quando instituit extraneum, qui non adiuit. Tertio, quando pater fuit institutus. secunda ibi: non tamen si vt hæ
1 res, &c. tertia in l.fina. quæ continuatur cum ista. † Nota qđ vna res non potest esse plurium insolidum: vt hic & in l.si vt
2 certo.§.si duobus. supra commo. † Secundo nota quod quædam sunt res quæ sunt in pendenti. quod dic, vt l.qui res.s̈.de
3 sol. & l.vsufructus.s̈.de stipu.seru. † Tertio no. quod libertas data seruo confirmatur ex dominio postea superuenienti.
Ad hoc opp. gl. de l.si seruo.s̈.qui & à qui. glo. non sol. tu dic, quod hic est aliquid quod retro fingitur. secus in l.contraria. & hæc solu. colligitur. j. proxi. & plene dixi in l.cum vir.s̈.de vsucap.

De priuilegijs veteranorum. Rubrica.

1 *Habens priuilegium per unum actum contrarium non uidetur renunciare.*

LEX I.

HOnestæ. Tene menti hanc l. Nota ꝙ ille, qui habet priuilegium, per vnum actum contrarium non videtur renunciare pri
1 uilegio. † Dicam de hoc vobis j.de decu.l.ij. in fine.

1 *Vectigal dicitur munus patrimoniale.*

Vectigal. Nota tex. ꝙ vectigalia dicuntur munera patrimonialia. Dic † vt hic. De hoc. C. de vete. l.j. libro xij.

VEteranos. Iste tex. ibi: sed veterani, &c. est contra l.ij.s̈.eo. Nam videtur, quod per vnum actum quis perdat priuilegium suum. Glos. ibi soluit. aliud est, quando quis patitur se eligi in decurionē: aliud quando ad aliud munus. dicam in l.ij. in fi. j. de decurio.

Ad municipalem, & de incolis. Rubrica.

Glo. non cōtinuat rubr. Tu continua. quatuor sunt cognitiones, s. de re pecuniaria: aut de æstimatione: aut de crimine capitali: aut de muneribus & honoribus: vt l.cognitionum. in prin. j. de vari. & extraor. cog. De tribus primis est dictum s̈. sequitur videre de quarta, scilicet de muneribꝰ & honoribus. Verum quia prædicta indicuntur ciuibus, & incolis: ideo prę mittit titulum, ad municipalem, & de incolis.

1 *Municeps quòd sit nomen generis: ciuis, & incola, est nomen speciei.*
Oriundus de castro Pontremuli non dicitur ciuis, nec incola illius castri: sed municeps, uel originarius.
2 *Natiuitate propria, uel paterna, quis efficitur ciuis.*
3 *Comitatensis natus in ciuitate, an sit ciuis: uel ciuis natus in comitatu an sit comitatensis.*
4 *Differentia inter comitatensem, & ciuem, de iure communi est: quia comitatensis ad maiora onera tenetur, quàm ciuis.*
5 *Natus in castro existenti in Tuscia subdito ciuitati Perusij, licet sit ciuis Perusinus: an erit Tuscus an Perusinus: ubi quòd quantum ad munera ciuitatis erit Perusinus, quantum ad munera prouincialia erit Tuscus.*
6 *Natus in aliqua parochia uel porta ciuitatis, quando ciuitas distiguitur per portas: si dicitur de illa porta ratione originis.*
Quis dicitur esse illius capellæ uel portæ, ubi munera subit: uel ubi habitat, uel ubi conuersatur.
7 *Manumissus sequitur originem manumittentis, non eius qui iußit manumitti.*
8 *Ciuilitas quantum ad temporalia non contrahitur per baptismum: sed an ad spiritualia, ad Canonistas.*
9 *Adoptatus sequitur originem adoptantis, nec per hoc quis perdit suam originem, & durat donec adoptio durat.*
10 *Forensis factus monachus, uel canonicus in ecclesia sancti Laurentij huius ciuitatis, an efficiatur ciuis huius ciuitatis. & nu. 14. ubi quòd sic, & durat ciuis donec ibi stat.*
11 *Ciuis huius ciuitatis effectus monachus, uel religiosus, non desinit esse ciuis.*
12 *Capitulum ecclesiæ ciuitatis, si habuit originem in ciuitate, erit ciuis, & si non habet originem, habet domicilium ratione incolatus.*
13 *Forensis effectus Abbas in ista ciuitate est ciuis huius ciuitatis.*
14 *Forensis effectus Rector ecclesiæ, efficitur ciuis in illa ciuitate.*
Miles positus ad exercendam militiam in aliqua ciuitate, efficitur ibi ciuis.
15 *Municeps quasi munerum participes.*
Propria significatio assumitur ex etymologia uocabuli.
16 *Ciuilitas contrahitur ex receptione.*
17 *Statutum loquens de ciuibus, quòd habeat locum, etiam in ciuibus non subeuntibus munera.*
18 *Ciuis non subiens in loco munera, non dicitur propriè municeps.*
19 *Natus ex matre comitatensi, an sit comitatensis. remißiuè.*
Idem est dicere Perusinus, & ciuis Perusinus, & municeps Perusinus, si assumatur ut nomen appellatiuum: secus si ut proprium.
Idem est dicere de Perusio, & Perusinus.
Aliquem esse de Perusio, uel ciuem Perusinum, non importat necessariò ipsum habitare in Perusio.
20 *Ex priuilegio potest concedi aliquibus ciuitatibus, ut nati sequantur originem matris.*
21 *Infans expositus, cuius origo ignoratur: efficitur ciuis illius ciuitatis, ubi est expositus & nutritus.*
22 *Bastardus legitimatus sequitur originem patris.*
23 *Frustra à principe impetratur, quod à iure cōi conceditur.*
Verba debent intelligi ut aliquid operentur.

LEX I.

* MVnicipem. Primo ponit qualiter efficiantur municipes ipso facto. Secūdo, qualiter fiāt ex dispositione ciuitatis. Tertio, qd importat nomen municipis largo modo, & improprie sumēdo. Quarto, prædicta inducit ad determinationem vnius quæstionis. Quinto, ad prædictā determinationē ponit vnā exceptionem, quā probat per rescripta principū. Sexto, circa prędicta ponit quorundam falsam opi. quā reprobat. Scđa ibi: & p̄prie. Tertia ibi: sed nūc abusiue. Quarta ibi: ex duobꝰ. Quinta ibi, nisi forte. Sexta ibi: quod beneficium. Pone casum sic: Quæro qualiter quis efficiatur municeps alicuius ciuitatis, vel municipij. Respōdet Iurisconsultus, municeps fit qn̄q; ipso facto, seu ipso iure: qn̄q; per cōstitutionem ipso iure facit aliquem municipē natiuitas, manumisio, & adoptio. & hoc in prima parte. Constitutione fit, quando aliqui sunt recepti in ciuitate, vt munera nobiscum facerent: & isti proprie dicūtur municipes, quasi muneris participes: & hoc in secunda parte. Sed quæritur an illi, qui sunt in ciuitate ciues origine, si aliquo priuilegio non subeant munera, an dicantur municipes? Respondit Iurisconsultus quod hodie vtimur isto vocabulo large, & improprie: vt quilibet ciuis ciuitatis dicatur municeps, etiam si munera non subeat aliquo priuilegio. Et hoc in tertia parte. Cæte
1 ra sunt plana. † In prima parte dicitur, municipem. quæro, qualiter intelligatur hoc nomen municeps. Gloss. C. de inco.
a l.ciues. dicit quod municeps est nomen generis,[a] ciuis & incola est nomen speciei. & idem dicit Dyn. In cōtrarium videtur hæc rubrica, quæ dicit ad municipalem, & de incolis, quasi incola sit species per se distincta à municipe. Pro hoc, quia in C. habemus rubricam de municidibus, & originarijs per se: & rubricam de incolis per se: ergo sunt diuersa: vt C.de codicillis.l.si idem. Credo glo. dicere verum, quod incola est species ad municipem: vt probatur in l.filij.§.municeps.j.eod.tit. nec est incongruum, vt quādoq; cadat copula inter genus, & speciem, vel quod vna rub. fiat de genere, alia de specie, vt in multis partibus iuris. Dico tn̄ latius, ꝙ verbū ciuis nō pōt adaptari omnibus municipibus: vt puta aliquis est oriundus de quodam castro libero, hic non poterit dici ciuis illius castri: nec incola: sed appellabitur municeps hoc nomine generali, vel originarius: vt C.de muni. & ori. super rubri. & sic apparet, quod hoc nomen municeps est genus ad ciuem ciuitatis: & ad castellanū alicuius castri cōstitutū origine, vel cōstitutione, vel quo

Pro concordia. Aduerte qđ appellatione ciuiū comprehenditur comitatensis, p Bart. in l.iij.C.de natu.li. & in l.ij.j.de ver.sig. sed cōtrarius allegatur in suo cōsi. clxxij. inci. dubia occurrentia. vbi dicit vidisse multos errasse in hac materia. Idē videtur tenere hic in l.j. & in l.fi.j. hoc tit. in illa q. an mulier comitatensis nupta ciuitatensi, efficiatur ciuis: & consuluit ꝙ nō. Et sentit tam in q̄one, quā in decisione, ꝙ non sit ciuis ciuitatis: & per consequēs nō comprehendatur. sol. Istā difficultatē valde discutiunt Ang. & Io. de Imo. d. Alexan. & d. Chri. de Nicellis in rub.ff.so.ma. concludentes, ꝙ in materia stricta, vbi debet fieri stricta interpretatio, vt in priuilegijs, & statutis cōtra ius commune: & tūc nō comprehēdantur comitatenses: & procedat secunda opinio Bart. & sequacium. Aut vero loquitur in materia, vbi lata fit interpretatio, & comprehendantur. & ita p̄cedat prima opi. Bart. in l.iij. & in d.l.ij. Et ista fuit concordia Bar. in d.l.ij. posset accommodari alia responsio secundum do. Alex. in d.rubri.solu.ma. qui allegat concor. & respondet contrarijs: quia si fiat mētio de ciuitate, nō comprehendatur comitatensis: & procedat secūda opi. Aut non: & procedat prima opi. Et istam solut. sentit Bar. in. d.l.ij.
a Municeps est nomen generis. Adde Bar. in l.ciues. C. de inco. lib. x.

a ¶ L. assumptio. Qui nascitur in castro, dicitur ciuis illius ciuitatis. vide bar. in l. non dubito. supra de capti. & in l. secunda de verbo. signi. & an comitatensis natus in ciuitate sit ciuis & ciuis natus in ciuitate sit comitatensis, vide hic bar. & adde quæ Cy. & Ang. & Bal. no. in l. huiusmodi. §. legatum. de leg. j. per illum tex. dicit, q̃ si vxor alicuius existens peregre, peperit partũ Florentiæ, non debet talis filius cẽseri origine ciuis Florentinus: nec quo ad munera, nec quo ad honores: sed Imola ibi a inclinat in cõtrariũ, per hãc l. & l. ciues. C. de inco. lib. x. & ibi not. & forte melius: & facit etiã ad aliud, secundũ Bald. ibi. & ibi dixi. post Imo. Sed pone aliqs est natus de castro Centi, qđ est de episcopatu Bono. an dicatur Bono. vel forensis, vide no. Iaco. But. & Bal. in auth. qua in prin. C. vbi de cri. & adde Bart. in d. l. ciues. et ad primum dictũ. ſ. vide quod dicit Bar. in l. j. C. de mu. & origi. Adde an filius comitatensis natus in ci- b
uitate sit ciuis? Bar. consi. clxxij.

b ¶ Faciunt statuta. Adde no. in simili p Bar. j. e. l. si. in §. idẽ rescripserũt. in ver. vlterius quæro.

c ¶ Erit ciuis. Et hic adde quod no. Bart. in l. ij. j. de ver. sig. in q. an priuilegia concessa ciuibus, extendantur ad cõmitatẽses.

d ¶ Patria singularis. c
Adde Bart. per illũ tex. in l. & qui. ſ. prij. de mu. & hono.

e ¶ Vberioris culturę. Vide Bar. in l. quod 5
conclaue. §. de dã. infec. in fi. & no. cuius capellæ qs dicatur. & facit optime qđ dixi post Bar. in l. j. §. j. alias ſ. l. Plautius. §. de condi. & demõ.

f ¶ Religiosus desinat. An per monachatio- d
nẽ quis desinat esse ciuis? & adde quod dixi post Bar. in l. in prouinciali. in fi. supra, de ope. no. nun.

g ¶ Quæro. Adde Oldra. in consi. xxx. vtrum sacerdos sit de vniuersitate, & q̃ ciuitas diuiditur ĩ tres partes. vide ibi. Andre. Bar.

h ¶ Quæro etiam. An prælatus efficiatur ciuis? & vide Barr. in l. hæres absens. in 6
fine. §. de iudi. & no. Innoc. in c. ex ore, de priuile. & quod no. Inno. in c. nina. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. & no. in c. dilecti, el ij. de reſcri, & in c. ex parte. de fo. cõpe. & q̃ no. Bar. in l. municeps. §. miles. ĵ. eo.

i ¶ Intelligit gl. Hoc idẽ tenet in l. filio. in princi. C. de muni. & ori. lib. x. & alleg. l. j. C. de cap. ibi tamẽ hoc non audet affirmare. Hanc tñ opin. secutus est Paulus de ca. in d. l. huiusmodi. §. legatũ. de leg. j. in lec. Bono. sed idẽ Pau. de ca. in lec. Pad. contrarium tenet opi. Imo. secutus & ad dictum §. legatũ. respondet q̃ illud ideo ibi, qa alias fraudaretur mẽs defuncti, qa ꝑdesset partũ nasciturũ esse in loco in quo ancilla mater succesſerat, & fieret præiudicium legatario: vt etiã dixit ibi Bal. in suo summario, & ita de facto seruatur secũdum Pau. de Ca. & dicit q̃ ita fuit de facto Paduæ. pro quo etiã faciunt no. per gl. & doc. in l. assumptio. §. j. ĵ. eo. & d. l. filij. Hanc opi. etiam tenet Rap.

alio modo cõprehẽdat etiã vt dictum est.

2 †Sequitur in tex. natiuitas. vides q̃ natiuitate qs efficit ciuis: & dicit gl. q̃ natiuitate paterna vl' ꝓpria: vt j. e. l. assumptio. a
& ibi dicã. Itẽ q̃ nascit in comitatu, in aliqua villa, vel castro subdito ciuitati, efficitur ciuis istius ciuitatis: vt §. e. l. q̃ ex vico.

3 †Sed circa hoc dubitat, vtrũ comitatẽsis natꝰ ĩ ciuitate sit ciuis: vel ciuis natꝰ ĩ comitatu, sit comitatẽsis, vl' forẽsis filiꝰ natꝰ ĩ comitatu sit comitatẽsis. quidã dñt q̃ sic: qa
4 inspicit origo, vt hic, cum si. †Ad declarationẽ istius qõnis oportet tescire, vtrũ de iure cõi aliqua sit differẽtia inter ciuem, et comitatensem. R ñ. sic: qa comitatẽsis tenet ad maiora onera: pot em ei ĩponi colecta, ꝓ ea parte q̃ vocat capitatio, q̃ ciuibꝰ nõ pot ĩponi: vt C. de capi. ciui. cen. exi. l. j. lib. xj. & ibi no. & C. ne rusti. ad vllum obseq. deuo. l. j. eo. li. Hoc et faciũt statuta b ciuitatũ: vt videtis. nũc ad ꝓpositũ debetis scire, q̃ tã ciuis, q̃ comitatẽsis, dicit ciuis: sed persona comitatẽsis est obnoxia quodã nexu, ſ. quodã munere, vt maiora munera subeat: vt vidistis. sed in istis sic obnoxiatis nõ inspicit locus, in quo nascitur, sed personæ ex quibusoriuntur, vt lege cum satis. in principio. C. de agric. & censi. li. xj. & sic natus ex ciue, vbicunque nascat erit ciuis. Itẽ natus ex comitatensi, vbicunq; nascat erit ciuis comitatẽsis: natus vero ex nõ comitatẽsi erit ciuis c nõ comitatensis: qa nõ ex parentibꝰ comitatensibus. Vtrũ aũt in prædictis inspicit conditio patris, vel matris, de iure cõi, dicam alias in hoc tractatu. †Quæro, aligs ẽ natus in quodã castro subdito ciuitati Perusij, quæ est in Tuscia: tamẽ castrũ est in ducatu. nõ est dubiũ q̃ iste nascit ciuis Perusinus: vt j. eo. l. q̃ ex vico. Sed dubitatur, vtrum iste erit Tuscus, vel erit ducẽtanꝰ. Pro huiꝰ declaratiõe debetis scire, q̃ municeps pot qs dici respectu ꝓuincię. Vñ est q̃dã patria cõis: vt tota ꝓuincia, quędã patria singularis: d vt ciuitas propria: vt l. Ro. j. e. tit. & no. p gl. ĩ l. hostes. §. de capti. & l. ꝓuinciales. j. de ver. sig. & C. de natu. liber. l. iij. & l. vxor. §. legauerat. de leg. iij. Dico ergo, q̃ est Perusinus quãtũ ad munera ciuitatis: sed quãtũ ad munera ꝓuincialia, diceret ducẽtanꝰ, in qua ꝓuincia est castrũ, vñ sibi origo est. Et iõ si collectę ĩponerent his oneribus ꝓuincialibꝰ, ñ dñt subire illi, q̃ sunt in ducatu vt d. l. licet de facto nõ seruet, † Quæro, ciuitas ista dis- 6
tinguit ꝓ portas et ꝓ parochias, vtrũ natꝰ ĩ aliqua porta, vel parochia debeat dici de illa porta, vl' parochia rõne originis. videte, ciues ciuitatis sunt vniformes. & ciuili-

tas, q̃ ꝓ originẽ cõtrahit, est vniformis toti ciuitati, vt hic patet & §. dictũ est. distinctio vero portarũ & capellarũ fit gratia maioris notitiæ, & gratia facilioris diuisionis: de honoribus, & muneribus faciendis: vt l. nam salutẽ. j. de offi. præfe. vigilum.

c sicut dicimus de agro, qui diuiditur gratia vberioris culturę c vt l. Caius. §. fi. §. de lega. ij. & ideo natiuitas in aliqua capella, vel porta non facit eum illius portæ vel capellæ: sed ista distinctio fiet, vt in qua capella munera subit, illius capellæ dicatur: ar. extra de parochi. c. fi. vel dicatur illius capellæ, in qua ipse habitat, vbi magis conuersatur: vt l. eius qui. §. j. j. eodem. & ita de facto cõsuluit Iac. But. licet nõ per istas leges. Sequitur,

7 aut manumissio. dicit gl. q̃ † manumissus sequitur originẽ ma numittentis, nõ eius qui iussit manumitti: vt C. eo. l. ij. lib. x. &

8 probatur j. eod. l. libertus. §. ex causa. †Secundo quæro vtrũ batizatus hic efficiatur ciuis huius ciuitatis: quod videt: nam per baptismũ quis liberatur à peccato, & seruitute, qua tenebatur satanæ, & angelis eius. ergo videtur quasi manumissio per cõsequens videt q̃ cõtrahatur ciuilitas. Videte, nõ credo q̃ ꝑtũ ad tẽporalia per baptismũ contrahat ciuilitas: quia certi sunt modi, per quos ciuilitas cõtrahitur: vt hic, & l. ciues. C. de inco. inter quos non est: sed ꝑtũ ad spũalia relinquo Ca-

9 nonistis. †Sequitur in tex. aut adoptio. per adoptionẽ quis sequitur originem adoptantis: nec per hoc perdit primã suam originem: vt j. eo. l. ordine. §. fi. & durat ista qualitas donec du-

10 rat ista adoptio: vt l. sed & si is. j. eo. ti. †Iuxta prædicta quæro vtrũ forensis factus monachus sancti Petri vel canonicus sancti Laurentij huius ciuitatis efficiatur ciuis huius ciuitatis.

11 Antequã † declarẽ istã quæstionẽ, oportet q̃ multa videam⁷. Primo an ciuis huius ciutatis qui efficitur monachus, vel ali- f
ter religiosus desinat f esse ciuis? R ñ. nõ: quia per monachationẽ quis nõ perdit iura ciuilia: vt l. Deo nobis. C. de epis. & cle. Item ille, qui monachatur, ascẽdit ad maiorẽ statum: vt in auc. de mo. in prin. sed per dignitatem superuenientẽ prima ciuilitas nõ tollit: vt l. filij. §. senatores. j. e. & §. de sena. l. pe. Ita ꝓ mo

12 nachationẽ nõ desinit esse ciuis. & licet nõ teneat ad munera realia, vel personalia, nõ minus ꝓpter hoc dicitur ciuis: vt hac l. ver. sed nunc. est enim ciuis priuilegiatus. †Quæro 8 etiam, g
an capitulũ alicuius ecclesiæ Perusinæ dicat ciuis huius ciuitatis: vos scitis q̃ capitulũ est persona repræsentata: vt l. mortuo. §. de fideiuss. Si ergo ista persona representata originẽ habuit hic: qs dubitat q̃ ratione originis erit ciuis. Certe ciuis erit: vt hic. Sed si esset capitulũ, qđ alibi habuisset originẽ: exẽplũ capitulũ Hierosolimitanũ venit ad ciuitatẽ istã, & posuit se ĩ ecclesia sancti Lucæ: certe capitulũ habet hic domicilĩ ratione

13 incolatus nõ autẽ est ciuis: qa nec originis, nec alio modo qs ciuis cõstituitur. Quæro † etiam h, si aliquis forensis efficitur h
Abbas sancti Petri, an erit ciuis huius ciuitatis. Idẽ quæro de rectore cuiuslibet ecclesiæ: & videtur q̃ sic. & videtur casus extra de temp. ord. c. cum nullus. lib. vj. Præterea miles, q̃ est positus in aliquo loco ad exercendam militiam, efficitur ci- i
uis illius loci: vt l. municeps. §. fin. j. eo. & ita intelligit gl. i C. de inco. l. ciues. ergo præpositus regimini alicuius ecclesiæ, & sic illius militię ratione efficitur ciuis. præterea, nõ est dubium q̃ Abbas efficiatur de capitulo: sed capitulũ est ciuis, vt dixi: ergo &c. Præterea, vir. tradit ad se vxorem suam, vt efficiatur ciuis illius ciuitatis, vnde est vir: vt l. fi. §. itẽ rescripserũt. j. eod. ergo eadem rõne ecclesia trahit ad se prælatũ, vel rectorem suũ.

14 qđ puto verũ. †Ad propositã qõnẽ rñdeo, q̃ monachus efficiatur ciuis illius ciuitatis per monachationem, sicut per adoptionẽ. Trãsit enim in potestatẽ capituli, & in potestatẽ Abbatis, qui sunt ciues: vt §. dictũ est. Verũtamẽ ista ciuilitas durat, donec durat adoptio. & sic si de illo capitulo recederet & transiret ad aliud capitulũ, vt faciunt fratres prædicatores minores, & eremitæ, desinerẽt esse ciues huius ciuitatis, & essent

15 ciues illius capituli in quod transierũt. †Sequitur in text. & ꝓprie qdẽ. hic no. q̃ secundũ etymologiã vocabuli, municeps dicit quasi munerũ particeps: & sic vides, q̃ ꝓpria significatio assumitur ex etymologia vocabuli: de quo plene dixi in repe. l. oẽs populi. in tract. statutorũ. de iusti. & iure, & l. j. §. de test. et

16 l. tignum. j. de ver. si. †Secundo no. q̃ aliqui possunt recipi in ciuitate, vt munera nobiscum faciant: & sic receptione contrahitur ciuilitas: vt hic in tex. dũ dicit recepti in ciuitate, &c.

Posset

Posset etiã hic tex. intelligi aliter vt dicantur recepti in ciuitate, ſ. ipso facto, per eos modos qui ponuntur in prin. l. tamen prior lect. magis placet: vt receptiõe ꝓpria ex contractu habito cũ alio, ciuitas sibi faciat ciuẽ. Hoc videmus seruari de consuetudine. Hoc ꝓbatur in l. ædificia. cum sua gl. j. de verb. sig. Hoc modo intellige C. de incol. l. ciues. vbi dicit, q̃ ciues facit origo, manumissio, adoptio, & allectio. Nã ibi recitat ista l. In eo quod ibi dicit de allectione, intelligo conuentione, vel cõstitutione ciuitatis facta cũ aliquo: licet glossa ibi aliter intelligat: licet etiã intellectus glo. ibi positus sit verus in se. Veniamus ad tertiã particulã. Dicitur q̃ etiã illi, qui non subeũt

17 munera, dicunt municipes, sed abusiue & improprie. †Quę-
a ro vtrũ a statuta, quæ loquuntur de ciuibus, locũ habeãt in illis ciuibus, qui munera non subeunt? Videtur quod non: quia debent intelligi statuta secundum propriam significationẽ: vt l. j. §. si is qui nauem. de exer. & l. nõ aliter. de leg. iij. & j. eo. l. constitutionibus. Sed illi nõ dicuntur proprie ciues: vt hic: ergo &c. Contrarium dico. Fateor q̃ non dicuntur proprie municipes. Cũ enim nõ subeant munera, repugnat allusio vocabuli: sed proprie dicitur castellanus, seu terrigena illius ciuitatis, castri, vel terræ. Et hoc ꝓbat iste tex. dũ dicit, suæ cuiusque ciuitatis ciues. & sic innuit quod vere, & proprie dicitur ciuis: licet non proprie municeps. Veniamus ad quartam particulam. Hic habes q̃ quis sequitur originem patris, non

18 originem matris. †Quæro, quid in comitatensibus: vtrũ natus ex matre comitatensi sit comitatensis? Dicam infra eodẽ.

19 l. qui iustum. Secundo, ex ista particula nota † quod idẽ est b
b dicere Perusinus, & ciuis Perusinus, seu municeps Perusinꝰ: vt in hoc versi. qui ex duobus. & in versi. sed & si ex patre. & C. eo. l. j. qđ est verũ, si Perusinus assumatur, vt nomen appellatiuũ. Nam si aliquis proprio nomine vocaretur Perusinus: nõ sequitur, ergo est ciuis Perusinus: vt j. eod. l. vlti. §. pen. Idẽ puto si dicatur, talis de Perusio: quod intelligatur: id est, ciuis Perusinus. Idem enim est dicere, de Perusio, & Perusinus: vt extra de spõ. c. j. & est tex. & gl. §. de excus. tut. l. sed & reproba-

ri. §. amplius. versi. si enim. in glo. super verbo Comanæus. Licet enim prædicta verba importent aliquem esse ciuem Perusinum, videtur q̃ nõ importent de necessitate ipsum esse habitatorem in Perusio: vt C. eodem. l. j. licet in cõtrariũ faciat §. de verbo. significatio. l. prouinciales. dic vt ibi. Veniamus ad

20 quintam particulam. † Hic habes q̃ ex priuilegio potest cõcedi aliquibus ciuitatibus, vt nati sequãtur originem matris. Veniamus ad vltimam particulam. Dicitur hic, quod vulgo quęsiti sequuntur originem matris: quia nullã habent aliam origi-

21 nem † Quæro quid c si est aliquis, cuius ignoratur origo pa- c
terna, materna, & propria exemplum in infantibus expositis ad hospitale ignoratꝰ pater & mater, & locus originis ꝓpriæ. hoc anno cõsului q̃ est ciuis illius ciuitatis vbi est expositus, et nutritus: cũ nulla alia reperiatur origo: vt hic dicit tex. ibi: quã enim aliam originem hic habet &c. Præterea, in dubio præ-

22 sumitur: vt §. de fund. instruc. l. si ita in fine. † Quærit glos. qđ de filio bastardo legitimato per principẽ. Certe dicit gl. quod

d sequitur originem patris d, cum sit legitimus: vt l. ordine. in fi-

23 ne. j. eodem titu. & idem tenet glo. C. eodem. l. filios. † Vltimo nota quod frustra à Principe impetratur, quod iure communi conceditur: & verba debent intelligi, vt aliquid operentur. Concor. sunt in glo. vide gloss. quæ incipit, ſ. legitimis. in fine. Solu. hic verba possunt operari: ibi non: argument. §. proso. l. sed & si adiiciatur.

1 ☞ Pater tenetur pro filio, tanquam fideiussor.
2 Pater, qui non contradicit, quando iniungitur filio officium publicum authoritate, & utilitate, videtur consentire.
3 Officium ordinis decurionum tenetur facere ea quæ ponuntur in hac lege.
4 Massarius communis, quod teneatur soluere pecuniam de mandato Prioris.
5 Decuriones si est eis specialiter commissum, dant tutores, quando alij iudices deficiunt.
6 Appellatur à sententia Potestatis ad priores, quando ciuitas habet tantummodo potestatem: & non iudices appellationis.
7 Qui tenetur Rempublicam saluam fore, non tenetur de damno priuatæ personæ.
8 Priores habentes arbitrium, super publica utilitate communis non possunt statuere, nisi de pertinentibus ad utilitatem publicam principaliter.

1 Voties. Nota † ex hac l. quod pater tenetur pro filio tanq̃ fideiussor. Facit quod habuistis in l. cum filius. in princip. §. de verbo. obliga. Ad

istud oppo. j. eo. l. Lucius. §. idem respon-
2 di. Solue vt ibi. †Secundo not. q̃ pater, qui non contradicit, videtur consentire. concordan. sunt in glo. Ad hoc opp. de l. Lucius. Ia picola. §. de administra. tuto.

Responde, quod hic loquitur quando iniungitur officium publicum authoritate & vtilitate: ibi vero erat vtilitate priuatum. Rationem dic vt ibi. & tangunt dicto. C qđ cum eo. l. j. †Tertio no. quod

3 ad officium ordinis decurionũ pertinet a
facere, quæ ponuntur in hac l. in versi. gestum autem. quæ vide & no. † ex quo habes quod massarius communis, tenetur soluere pecuniam de mãdato Prioris: & omnia ista pertinent ad officium Prioris de iure communi, vt hic: nisi aliter cautũ

5 sit. †Quarto no. ex versi. sed & si filius. quod ad decuriones pertinet dare tutores. quod intellige quando eis specialiter esset permissum: alias nõ possent, nisi qñ aliꝭ iudices deficerẽt: vt l. vbi absunt. §. de b
6 tu. & curato. da. ab his. †Et pro hoc dixi
e alias e in simili ciuitas habet Potestatẽ tantum, nec habet iudicem appellationis. vtrum possit appellari ad Priores. Dico quod sic: ar. d. l. vbi absunt. Pro hoc facit optime. §. de appel. l. j. §. si quis in appellatione. in eo q̃ ibi loquitur de consulibus.

7 †Vltimo nota & ille qui promittit. R ẽ publicam saluam fore, non tenetur de damno priuatæ personæ: vt hic, & §. de conue. l. j. in prin. & j. eo. l. libertus. §. fin. Sed contra hoc oppo. quia Reipu. vtilitas est, vt Instit. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. fi. Solu. ad vtilitatẽ publicã pertinet vtilitas priuatorum secundario, non principaliter. †Et pro hoc facit in argum. f quod
8 f si Priores habent arbitrium super publica vtilitate communis, quod ipsi non possunt statuere, nisi de hi quæ pertinent ad publicam vtilitatem principaliter, quod nota.

1 ☞ Filiusfamilias non potest sine consensu patris sibi constituere domicilium.
2 Domicilium constituitur facto, & animo.
3 Pupillus potest sibi constituere domicilium, & ibi dicitur habere, ubi habitat & habet maiorem partem facultatũ.

1 Placet. Not. † quod filiusfa- c
pot sibi cõstituere do-
2 micilĩ sine cõsensu patris. † Quę- d
ro, qualiter constituatur domicilium? Respondeo, animo, & facto, vt dicit gloss. & e
probatur j. eo. l. domicilium. Quæro, qđ sit domicilium? Dic vt l. ciues. C. de incol.

g Quæro, vtrum g pupillus † possit sibi cõstituere domicilinm. Videtur q̃ no: quia non habet animum, nec intellectum integrum. Puto contrarium, q̃ si in aliquo loco pupillus habeat maiorem partem facultatum suarum, & ibi habitet, dicitur re & facto habere domicilium. Hoc probatur C. vbi pe. tu. l. j. & ibi per Azo. in sum. Nec obstat quod non habet animum: quia animus requiritur in eo qui habet: f
alias secus: argu. in l. penultima. in fi. C. de eman. libe.

1 ☞ Ciuilitas non mutatur libera uoluntate: sed domicilĩũ seu incolatus, sic.
2 Confessio mentientis facit fidem contra ipsum, donec contrarium probetur.

in d. §. legatũ. & in l. certa. §. fi. de leg. j. & ita dicit fuisse cõsultũ. et refert ita tenuisse do. Christ. de cast. alle. d. l. assumptio. et l. filio quẽ pater. de libe. & posth. & qa q̃ ad dispositionẽ l. nõ attẽdit hoís destinatio. d. l. certa. §. fi. et l. is q. C. de fur. & ita tenet Alexã. in d. §. legatum.

a ¶ Quæro vtrũ. Statutũ loquens de ciuibus, an habeat locũ f his q̃ nõ subeũt munera, vide tñ qđ no. Bar. ſ. auth. sed oĩno. C. ne vxor ꝓ mari. & Bal. in l. ſi nõ ſpãli. in iij. col. C. de test. & ibi etiã q̃ dicanẽ de patria, & d terra. Et ad materiã adde gl. & ibi Bar. in l. j. ſ. d tu. et cu. da. ab his.

b ¶ Idẽ est dicere. No. q̃ idẽ est dicere Perusinus, & de Perusio. & adde Bart. & Imo. §. fol. ma. ſ prin. & late Bar. in tractatu reꝑsaliarũ. ĩ vij. q. & in l. ij. j. de verb. sign. Adde qđ gloss. Ixxxv. di. c. Florẽti. dicit, q̃ Florentinus dicit, q est ide natus. Facit de excu. tut. l. l. sed & reprobari. in versi. Comanęus. & de tu. et cu. da. ab his l. j. in fi. & dicit Bal. no. in l. siue possideris. C. de ꝓb. q̃ si sta tutũ dicit, qđ Florẽtini habeant ꝓ Perusinis: hoc nomine significat originẽ. Secus si dicat habeant pro ciuibus: qa tunc pot referri ad quencũq; receptũ ad vtilitatẽ. Facit qđ ipse no. in l. si nõ speciali. de testi. Sed q̃ appellatione ciuiũ veniãt tm originarij: tenet Bal. in l. ciues. C. de app. qđ dicit no. pro repręsaliꝭ.

c ¶ Quæro qđ Adde Bar. in l. quia semp. de in ius voc.

d ¶ Originẽ patris. vide Barto. in l. assumptio. §. j. ĵ. eo.

e ¶ Quoties. Dixi alias. Vide no. ꝓ Bar. in l. j. §. si qs in appellatione. ij. de app. & qđ dixi in d. l. vbi. Et adde tex. ſ auth. vt nulli iud. §. cõputauit. in ver. aragrãtis ciuitatis. & Bar. in l. ambitiosa. in ij. col. ĵ. de decr. ab or. Bar. & Bal. in l. ij. C. qñ fil. vel priua. & ĩ l. j. de off. ꝓcõ. & qđ no. Roma. in rub. de arb. in vij. char.

f ¶ Facit in arg. Not. ꝓ statutẽtibus. & vide bar. l. ambitiosa. in j. & in ij. regula. ĵ. de decre. ab or. sa. & in l. j. C. de no. Codi. compo.

g ¶ Placet. Quæro vtrũ. Adde Bar. in l. j.

ſ.de tuto.& cur. da. ab his.in l.j. C. vbi pe.tut.

a ¶Aſſumptio. Vide Bart.late in l.puinciales.ſ.de ver.ſigni.

b ¶Libera volũtate. Domicilium ſeu incolatus põt mutari libera voluntate,& vide Bar.ſ.ca.l.ſi.& Bal.in ru.C.ſi a non compe.iudi.

c ¶Filius. quæro circa.Et vide Bar.not. in conſi.incip.in nomine dñi dubia occurrentia ex põne Mar.&c.vbi etiam quærit,qd ſi alibi natus eſt filius.Et an ſi 1 lius ſequaꝫ originẽ, & cõditionẽ patris vide in c.ſi.de ſer.nõ ordi.& in c.licet.de coniu.ſer. & Bar.in b l.ſi.ſ.eod.& quo ad nobilitatẽ generis ſequitur patrẽ.ſecũdum Bal.in l.ſi.C.d ſer.fugi.

d ¶Itẽ in eo.Et qualiter quis ſortiaꝫ fortũ in loco domicilij originis propriæ paternæ,vel auitæ: vltra hic n o.p Bartolum vide per do. Anto. in c.accedẽs.el ij. vt lit.non conteſta.Et communis ſententia videꝫ quod ibi poſſit cõueniri,ſi ibi inueniatur alias ſecus, niſi quo ad finem diſtribuendi bona ibi ſita.& ſic æquiparatur foro cõtractus, ſecundũ Imo.in ca. ſi.de foro compe.de quo ẽt per Cy.in l. iuris.C.de iuriſ.om. iud.& ibi vide Bal. in contrarium.& vi de Bald.in rub.C.ſi a non cõpe.iud.q in loco originis qs põt cõueniri ibi,vbi inuenit.all.hãc legẽ,& ibi qd ſi mutauerit domicilij̃.qs tamen ſemper habere præſumitur domicilij̃ loco originis, ſecũ dũ bal.in l.ſi.in j.co. C.ſi a nõ cõpe.iudi. & ibi vide ad mate 1 riã in ij.col.& no.q vbi fit mẽtio de domicilio debet intelligi de domicilio habitatiõis:vt voluit gl.in c.ſtatutũ. in ſ. cũ vero.in gl.ſi dicebaꝫ.de reſcrip.in vj. & Inno.in c.fi.de ſo. compe.vnde ꝓprie ille eſt ſubditus alteri qui eſt ſubditus ratione domicilij, non ille qui ſortitur fortũ ratione contractus, vel delicti,vt eſt gl. not.in cle.j.in verb. ſubditi.de foro competenti. ideo iſte iudex domicilij habet poteſtatẽ maiorem, ſecundũ Imol.in ca. 2 fi.de foro compe. & c ita illã glo.in d.Cle. j.ſequit.no. Bald.in l. omnis.in ſ.ſi vero apparitor. C. de

Assumptio. [a]Opp.ſ.de poſtu.l.j.ſ.beſtias Gl.non ſol.ſed dicunt quidam,illud contingit propter mitigãdã pœnam. Sed tu dic,q hic eſt quædam qualitas,ꝓpter quam quis obligatur alteri,ſ.ciuitati ſiue ad munera ſubeunda:ideo mutari nõ põt ſine ciuitatis cõſenſu.In cõtrariũ eſt quędã qualitas:per quã quis alteri nõ obligatur:vt beſtiã eſſe ferocem.Item op.de rei vendi.l.fi.& C.de non nu.pecu.authẽ. contra q propriã.gl.nõ ſoluit.Tu dic,qd mendaciũ nõ nocet:quia ꝓ hoc nõ mutaꝫ veritas:vt hic:cũ concor.ſed bñ nocet mẽtienti:quia ipſe punietur:vt in contrariis. extra gl.opp.†q ciuitas poſſit mutari ex libera voluntate ciuis:vt l.in bello.§.manumittendo.ſ.de capti.& poſtli.re.Solu. domicilium,ſeu incolatus poteſt mutari libera voluntate[b]:vt l.nihil.j.e.ſed ciuilitas contractu vel natiuitate,vel aliꝭ modis, quos vidiſtis in l.j.ſ.eo.& l.ciues.C.de inco.nõ poteſt mutari libera volũtate.Nec obſt.§.manumittẽdo. qa ciuilitas ibi erat amiſſa ex diſpoſitione legali,propter captiuitatem,vñ libera ptãs,& volũtas eſt 2 alicui ciuilitatẽ nõ acqrere.† Quæro,vtrũ iſta confeſsio faciat fidẽ contra ipſum mẽtientem:Puto q ſic,in l.j.C.de confeſ.& l.inde Nerati[9].§.fi.ſ.ad l. Aquí.donec ꝓbetur contrarium.

1 *Filius natus uiuo auo, ſequitur originem auiſi eo mortuo,originem patris.*

2 *Filius quo ad quid ſequitur originem patris.ubi relatis opinionibus ponit diſtinctionem.*

3 *Ciuilitas acquiſita a ciuitate ex conſuetudine,quod trãſit ad filios.*

Filius. Iſte eſt difficilis §.& habes hic duo.Primo,q filiꝰ ſeqꝰ originẽ patris,quantũ ad ciuilitatẽ.Secũdo,qd filius non ſeqtur domicilij̃ patris,ſ.conſtitutione.Ad primũ op.ſecũdũ hoc ꝙlibet eſſet ciuis illiꝰ loci,vbi natus eſt Adã,vel aliꝭ noſtri antiqui,vt Noe, vel ſimiles.q dicere eẽt abſurdũ.Gl.hic dicit.fateor qd ſeqꝫ originẽ patris tm̃,nõ aui:& ſic ceſſat pdictũ icõueniẽs.Ita tenet gl.hic.& C.eo. l.filios.Cõtra hoc vr̃ tex.iſtiꝰ l.in fin.ibi:libertini,& c.dum dicit,item qui ex his naſcuntur.Item videtur textus infra eo l.libertus.§.in adoptiua.Dy.dicit q ll.cõtrariæ loquunt̃,†qñ pater & auus erat eiuſdem ciuitatis:merito ſequitur originẽ aui. Iſtud eſt diuinare.Ia.de are.in hoc variauit. Nã hic dixit ſimpl̃r iſtas gl.non dicere verũ.ꝓ ll.cõtrarias. Ad illud inconueniens rñ. q quis ſeqtur originẽ patris & aui.nõ aũt aliorũ parẽtũ antiquorũ ita dicit hic.Et ita etiã tenebat hic d. Ol.ſed C. de iuriſ.om.iu.l.ij.dicit aliter,videlicet aut nepos naſciꝫ viuo auo.& ſeq originẽ aui, vt in contrariis. Aut poſt, eo mortuo & tunc ſecus:vt in iſtis glo.arg.l.emãcipatũ. in fi.& q ibi no.ſ.de ſena.q puto verum. Si eñ naſcitur viuo auo,& ſic in eius poteſtate merito eius originẽ ſeqt̃.ſicut dici mus de filio adoptato, vel legitimato.vt vidiſtis ſ.eo.l.j.† Quæro,circa[c]iſtud primum dictum quo ad qd ſeqtur filius originem patris. Tres opi.ſunt in gl. Prima q ſequatur originẽ patris quãtũ ad honores,& quãtũ ad tutelas,quas in loco origi

nis pr̃is neceſſe habet agnoſcere:vt C.vbi pe.tu.vel cu.l.j.& nõ quãtũ ad alia munera,quę ibi ſubire nõ cogiꝫ,nec etiã ibi poterit cõueniri.qd ꝓbat glo.exemplo eius translati ad dignitatẽ ſenatoriã:vt l.muniципes.j.eo.& ſ.de ſena.l.pe. Vñ niſi alias in origine paterna filius cõſtituat ſibi domicilium,ibi munera non ſubit. & idem dicit glo.de eo qui ſequitur originẽ manumiſſoris.& iſta eſt prima opin. Videa e mus an ſit vera.& certe in eo qd dicit q quãtũ ad honores,& ad tutelas ſequitur patris originẽ,verum dicit:vt j.videbitis. ſed inquãtũ gl.alleg.ad hoc l.j.C. vbi pe. tu.male dicit:quia ibi dicit, q alicui põt dari tutor in loco originis paternæ:quod eſt eis commodum.nõ autẽ dicit, q quis ibi cogaꝫ eſſe tutor:quia illud eſſet onus. d Itẽ in eo[d] quod dici quãtũ ad alia munera nõ ſequitur patris originẽ:male dicit: vt j.videbitis.Itẽ in eo quod dicit, quod in origine paterna nõ põt conueniri: male dicit,per l.incola.la j.j.eo.titu.Sed lac.de Are.dicit q in hoc põt ſuſtineri gl. vt nõ f poſſit ſibi cõueniri:ſubaudi,ſi ibi nõ reperiatur:vt ſ.de iud.l.hæres abſens.j.reſpõ. & l.relegatorum.§.dubitandũ.ſ.de inter. & rele.qd ſatis põt eſſe bene dictũ. Secunda opi. eſt in gl.q in origine propria ſubit omnia munera. In origine vero paterna,habet locũ quod ſ. dicitur. Iſta opin. nõ eſt vera:vt j.dicam. Tertia opi.eſt in glo.quod in omnibus ſubit munera ratione originis paternæ,vel manumiſſionis:vt hic,niſi alibi habeat domicilium:quia tũc nihil ibi ſubit oneris,vel honoris:vt C.eo.l.filios. Nec obſtat quod dictum eſt in ſenatore:qa ī eo eſt ſpeciale propter dignitatẽ:vt libere tur a muneribus municipij ſui.Ita dicit glo.Iſta gloſſ.in eo qd dicit,quod debet ſubire munera in omnibus, dicit verum:in eo quod excipit,niſi habeat alibi domicilij̃.dicit male. Et iſta exceptio reprobatur hic in fi.glo. quæ dicit,ſed hoc reprobaꝫ C.de muni.& origi.l.fi.per quã legem iſta exceptio reprobatur:in aliꝭ iſta opi.approbatur. Pro hoc j.eo.l.libertus. §.præſcriptio.& C.de incol.l.ciues.& iſta eſt vera quam tenet Iaco. de Are.& Cy.in l.ij.C.de iuriſd.omn.iud. Nõ obſtat l.filios. quã glo.allegat ad probandã dictã exceptionem:quia ibi nõ dicitur filiũ non conueniri in originali ciuitate patris, ſi alibi habeat domicilij̃:ſed dicitur non conueniri in originali ciuitate matris,ſi ibi nõ habeat domicilij̃. Vt igitur tibi liqueat iſta materia,dico:aut loquimur de muneribꝰ perſonalibus, aut de patrimonialibus,aut de honoribus,aut de iure conueniendi.

e Primo caſu,illa habet neceſſe ſubire ratione originis[e] ꝓprię vel paternæ:vt j.eo.l.libertus.§.præſcriptio.& C.de incol.l.ciues.& l.fina.C.de municip.& origi.reprobatis omnibus aliꝭ opinionibus ſupradictis.Secundo caſu,ſcilicet de patrimonialibus,tunc certum eſt, q illa ſubit, ſi ibi habet poſſeſsionẽ,ſ. in loco originis propriæ,vel paternæ:vt j.de cenſi.l.forma.§. ſi vero quis.& j.de muneribꝰ.& hono.l.vlti.§.patrimoniorum. & l.reſcripto.§.fi.& C.de mune.& in quo loco mun.ſub.l.j.libro x.Tertio caſu,ſcilicet de honoribus,dico q illa ſubit in loco originis propriæ,vel paternæ:vt ſ.de ſena.l.pe. Quarto caſu,ſ.de iure conueniendi,dic q poterit conueniri in loco originis propriæ vel paternæ:vt j.eod.l.incola.quod eſt verum ſecundũ Iaco.de Aret.ſi ibi inueniaꝫ,per l.hæres abſens.prio reſponſo.ſ.de iudic.& per l.relegatorum.§.dubitandum.ſ.de interdict.& relega. Venio ad ſecundũ[f],dicitur hic q domi 3 cilium cõſtitutione patris quis nõ ſequitur.†quæro,aliquis eſt ciuis huius ciuitatis ex conſtitutione,an iſtam ciuilitatẽ filius ſequatur? Videtur q non:quia eſt ciuilitas acquiſita,& ſic videtur eadẽ ratio quæ in domicilio.In cõtrariũ facit:qa ciuilitas acquiſita per adoptionẽ,vel per manumiſſionem, transit ad filios:vt j.eadem l.in fi.vt l.libertus.§.in adoptiua.j.eod.ſed ciuilitas quæſita per conuentionem, prædictis æquiparatur, quia vtrũq; fit per conuentionem: ergo&c. Non determino modo

epiſc.& clc.in ij.col. & dicit Bal. in rub. C.ſi a non cõpeten. iu.allegãdo glo.in d. c.ſtatutũ.q domicilij̃ eſt potiſsimũ cũ iuriſdictione.& adde quæ in ſuperior. dicta ſunt per doct. Adde Spe.in tit. de cõp.iud.§.j.ver.xlij. & ibi Io.An.ſ andi.

e ¶Ratione originis. Idẽ ſequitur gloſ. in l.j.C.de mu.& orig. & cũ te Biblium origine incolam autem apud Beryces eſſe.ꝓponas,merito apud vtraſq; ciuitates munera ſimul imponit. Reſpondet potior eſt originis cauſa lege, libertus. §.ij.ī.eo. Fallit ratione priuilegij. C. de incol.l.priuilegia. vi de Bar.&q ibi dixi.

f ¶Venio ad ſecundum. De l.libertus. §.patris.ī.eodem.

modo:quia iſta qõ eſt in ciuitate Cluſina.& forte examinabit̃ in ciuitate iſta.Sed dicam de hoc j.eod.l.libertus.§.patris.

1 *Domicilia plura quis habere poteſt:ſed unum principalius altero.*

2 *Animus mutandi domicilium,præſumitur ſtatum,quod quis recedit cum rebus ſuis.*

a Iuris prudentibus. [a]Vide circa hoc qd no. ꝑ Ber.& Innocẽ.extra de mario.& obe.cap.iiij.vbi videtur dicere,quod quis poteſt habere plura domicilia:ſed vnum principalius altero:vt videmus in Regibus,qui in qualibet ciuitate habent domicilij̃ tamen in 2 vna ciuitate habent principaliter. †Item nota,q ſtatim cũ qs b recedit cũ rebus ſuis de loco,præſumitur habere[b] animũ mutandi domicilium.Ita notatur per Inno.extra de renun. c.iij.

Libertini. Nota q manumiſſus ſequitur originem,& domicilium patroni,ſed filius ſequitur tantum originem,non domicilium.

NOn debere cogi. Habuiſtis de hoc in l. annonam.ſ.ad legẽ Iul. de annona.

HIus qui. Quid ſi origo matris ignoratur? dixi ſ. eo.l.j. Quæro,an in conditione illa quę eſt aliquem eſſe comitatenſem,vel non comitatẽſem, quis ſequatur conditionem patris,vel matris? Dicam vobis j. eo.l.fi.ñdem reſcripſerunt,mulierem.

MVnicipes. Nota,& concordãtię ſunt in glo.qd eſt vtile ad multa: videlicet, vt ſciamus qui ſint citandi,& quibus eſt fiẽda nunciatio,ſeu proteſtatio,quando eſt fienda ciuitati.Facit ad hoc quod habuiſtis ſ.quod vi aut clam.l.aut qui aliter.§.& ſi forte. Dicam j.de regu.iur.l.non poteſt dolo carere.

ORdine. Materiã huius principij̃ examinaui [de ne ſ.de his qui no.infa.l.quid ergo.§.pœna grauior.& l.& ſi ſeuerior.& l.ſi Poſsidonium. C. de his qui not.infa.& ibi per Cyn.

In fraudem. Nota contra comitatẽſes, qui ſuas alienant poſſeſsiones ciuibus, ficte in fraudem.& ponas hic caſum per l.pe.C.de reſcin.vendi.

Ius originis. Cum l.ſequenti.facit ad id qd dixi de ciue huius ciuitatis monachato alibi,quod propter hoc non deſinit eſſe ciuis. Dixi ſ.eo.l.j. Bart.

IBertus.

1 *Quando pater iuſſit filium facere contractum,uel officium ſuſcipere,filius non diſcutitur prius.*

Filium. Oppo.C.de fideiuſſo.l.iure noſtro.Sol.De iure antiquo poteſt cõueniri prius fideiuſſor q̃ principalis,vt ibi.Ratio,quia ſponte fideiuſsit. Sed hic loquitur in patre,qui tacite fideiubere videtur:vt l.ij.ſ.eo.& not.C.de decu.l.j.Idem vidiſtis in pignore:quia ex tacita hypotheca nõ peruenitur ad pignorum poſſeſſores, niſi excuſſo principali: c vt l.Moſchis.ſ.de iure fiſc.Hodie eſt idem in quolibet[c] fideiuſſore:niſi fuerit renuntiatum huic beneficio:vt C.de fideiuſſo. 1 aut.præſenta.†Et ideo ſi pater expreſſe iuſsiſſet filium ſuſcipere officium,vel aliud contractum facere,non deberet filius prius diſcuti,ſecundum Iacob.de Aret. vt ſ.de verb.oblig.l.ſi ſeruum.§.an filius.& ibi dixi ſecundum eum.

Præſcriptio. Ante omnia præmitte q dantur vocationes:vt qui fuerit prior,ſtet per quinquennium q non ſit prior:vt habetur in gl.licet de iure ſtatutorũ aliter diſponatur. Hoc præmiſſo ſcias, q iſte §. intelligitur duobus modis.Primo modo,vt intelligatur inter eoſdem ſcilicet municipes,vt habes in glo.ſuper ver.alios. quæ debet ſtare ſuper verbo,eoſdem.& clarius intelligeretur.

Cum ſimul. Nota quod quis nõ poteſt habere duos honores in diuerſis ciuitatibus.& ſic facit ad ea quæ tota die contingunt in ciuitate Peruſij: q quando q̃ quis extrahitur rector duarum ciuitatum. Item præd dicta[d] intellige vera,quando duo honores deferuntur ſimul.& e eodem tempore:quia tunc præfertur cauſa originis.[e]Si vero deferuntur ſucceſsiue,ille præfertur qui prius vocatur.Ita no. C.de incol.l.ciues.in gloſſa magna.

a ¶Iuris prudentibus. Adde in prin.Bar.in l.lex Cornelia.§.ſi tamen.ſ.de iur.Et an quis poſsit habere plura domicilia,adde ca.licet.& not. in cap.ex parte.de foro compe.& in c.dilectus.eo.tit.& ibi an quis poſsit eſſe ſine domicilio.& Bal in c.dilectus.el ij.de reſcript.

b ¶Præſumitur habere. Cum quis recedit cũ rebus ſuis, præſumitur habere animũ mutandi domicilium: adde Bal. in rub.C.ſi a nõ cõpe.iudi.& ibi ponit tres modos, ꝑ quos quis amittit domicilium.& adde Bar.in l. domicilium. infra, eod. & quod notat Barto.in l.ciues. C. de incolis.libr.x.& Bart.in l.aſſumptio ſ.eo.in princip.& in l.municeps.j.eod.& quæ dixi poſt Bart. in l.lex Corne.§.domum.cum ſeq. ſ. de iniur.& vide in c.ſi. de parri. Adde Bar. in l.prædia.§. j. ff.de fun.inſt.& adde qd̃ no.Bald.in auth.ſed omnino.C.ne vxor pro mari.in vij.col. dixit quod ſi quis diſcedit de ciuitate,& vadit ad habitandũ in aliam,eiuſdem tamen prouinciæ,non videtur deferre originem.& adde Bal. in rubri.C.de pœna iudic.qui male iudicauit.

1 *An poſſeſſoribus forenſibus poſsit imponi collecta.*

Sola. Nota q propter ſolã poſſeſsionẽ,nõ poteſt quis grauari. Quę f ro an[f] poſſeſſoribus forenſibus poſsit im 1 poni[f] collecta? Doct.omnes dicũt q nõ. Nã collecta eſt munus,quod imponitur perſonæ pro rebus:ergo ſi perſona nõ eſt ſubdita ratione domicilij̃,vel originis,nõ g põt[g] ei imponi:vt hic, & eſt expreſſum in l.reſcripto.§.fi.j.de mu.& honori. Prędicta vera,niſi ciuitas haberet de hoc ſpeciale priuilegiũ:vt hic.Item hoc nõ habet locũ in ciuitate Peruſij,in qua omnia p̃dia effecta ſunt tributaria cõis. Et iõ on[9] collectæ imponitur rebus non perſonis pro rebus.Et ſic erũt munera patrimonialia,quæ poſſunt poſſeſſoribus imponi:vt C.de mulie.& in quo loco.l.j.libr.x. & j. de cenſi.l.forma. §.ſi vero. hodie vero ciuitates ſibi occupauerunt hoc priuilegiũ.

Poſtliminio. Opp.de l.in libello. §.manumittendo.ſ. de capti.Sol.Dicit glo.iſtud eſt verum,qñ eſt in alia ciuitate nõ animo cõſtituendi domicilij̃.alias ſecus:vt in lege cõ traria.Tu dic,q ibi loquitur in eo,qui vo c luit recuperare ciuitatẽ Romanã:alias de neceſsitate recuperaret domicilij̃ ratiõe originis,quod mutari non poteſt:vt l. aſ d ſumptio.in princi.ſ.eo.& ibi dixi.

Ex cauſa. Iſtum §.intelligе in eo, e q eſt manumiſſus ab homine,ex cã fideicõmiſsi.Secus ſi eſſet manumiſſus ex cõſtitutione,ꝑpter cõtumacią eorum,qui deberẽt manumittere: tũc enim ſequereꝫ originẽ teſtatoris,qñ teſtatoris libertus efficiꝫ.Si enim efficeretur libertus rogati,ſequereꝫ originem rogati. quod dic vt l.cũ vero.per totã l.ſ.de fideicõ.liber.& l.neq; infantes.eo.ti.& no.per Azo.in ſum.C.de mu.& hono.

In adoptiua. Hunc §. examina vt dixi ſ.eo l.aſſumptio.§.filius.

1 *An ciuilitas contracta ex conuentione,tranſeat ad filios.*

Patris. Nota quãdo domicilium eſt mutabile,ex voluntate habentis ipſum non tranſit ad filios:ſecus ſi nõ eſt mutabile.Et ex hoc poteſt ſolui id, q quæſiui ſ.eo.l.aſſumptio. §.filius. in vlti. h q.ſcilicet q ciuilitas contracta[h] ex cõuen 1 tione† tranſeat ad filios:quia quis eſt obligatus ciuitati:nec poteſt libera voluntate recedere. Pro hoc faciunt alię rationes quas dixi ibi. Facit etiam,quia priuilegia acquiſita per dignitatem tranſeunt ad filios:vt j.eodẽ.l.filij.§.ſenatores. Pro hac h parte facit quod videmus in aliꝭ contractibus. Nam contractus mandati ſocietatis,precarij, quia mera voluntate poſſunt reuocari,nõ tranſeunt ad hæredes: ſecus in aliꝭ:vt l.ſicut.C.de actio.& obligatio.& lege,in commodato. §. ſicut. ſ. commo.Simile in hac ciuitate conſtituta ex conuentione.& iſtam partem puto veram.Non ſunt alia.

PROMATES.

g ¶Non poteſt. Vide Aret.conſi. cxxxiij. & Alex. conſil.cxij. in ij. parte, ſecundũ impreſſ.Mediola.& dictum Barto. hic ſequitur Roma. ſing. Ixxx.col. vij. incip. an ciuitas.

h ¶Ciuilitas contracta. Vtrum ciuilitas priuilegio quæſita tranſeat ad hæredes, vel filios,vide Bald. in l.j.C. de pat. qui fil.diſt.Quid autem ſi reuocata eſt cõceſſio facta,vtrum etiã intelligatur reuocata quo ad filios? Bal. no.q ſic.in l.nõ plures.C.de ſacroſanct.

eccle.& ad bar.hic adde Bal.in l.ij.ad fi.C.de liber.& eo.liber.

a ¶In quæſtionibus.No.pro notario,& vide tex.& ibi quod Pau.de Caſtro in l.Callipodius.alias.l.quamuis.§.fi.ſ.de ſolu.

b ¶Quod maior.In propoſito huius legis vide quod no.Bar.in l.j.in princi.& in l.fi.de albo ſcriben.& adde Bal.in auth.oēs.ad fi.ſi vt ſe ab hæredi.abſti.Et ad materiam adde ſin.ꝙ no.bald.in auth.habita.ī iiij.col.dixit ꝙ ſi cancellarius ſc̄tō ſcrutinio cognouit aliquas voces dolo datas etiam pōt quartum cōſciamen reprobare. Et hunc tex.limita ſecūdū text.in c.ſcriptū.de elec.& in c.bonę.de poſtu.præ.videlicet vbi oēs de collegio vellent facere ꝙ vnus, qui nō eſt de collegio det vocem in collegio.quia tūc non ſufficeret, ſi oēs vellēt excepto vno: quia quotieſcunque tractatur de admittendo vocē autorizabilē eius,qui non eſt de vniuerſitate: tunc vnius ſolius cōtradictio annullat volūtatē aliorū oīm. Dictū eſt no.Cōp.ꝙ refert Io.an.ī nouel.ibi in c.reſcriptū de ele.quod no.Ro.in l.de pupillo.ī pri.ſ.de ope.no.nun.Itē hāc legē limita vbi maior ps vellet aliqd ſtatuere cōtra id ꝙ iā diu fuiſſet obtētum,& a maiori pte ſtatutū apparēte cōſtitutione antiqua: ꝙ nō poterit: vt no.Inn.in c.cum omnes de conſti.quē refert & ſequit̄ Bal.in l.fi.C.de autho. præſtā.& in l.p fundū.ſ.de ſer.ru.prædi.& in l.j.ſ.de offi.conſu. Itē fallit, niſi minor ps vellet facere contra id ꝙ iā ipſi ordinaſnaſſent,ſecūdū Inn.in c.humilis.de ma.& obe.& bal.in d.l.fi.licet contra hoc faciat ꝙ dixit Bart.in l.omnes populi.ī iij.q.prin.prope fi.ſ.de iuſtit.& iure.Nā in faciēdo ſtatutū ſufficiūt duę partes ex tribus vt no.Bar.ī d.l.oēs ppl̄i.ī iij. col.deinde in iij.q.princi.dicit ꝙ ſufficit eadē ſolennitas in deſtruēdō q̄ fuit addita ī faciendo,niſi dicat̄ q̄d fallit quo ad hoc.Itē limita hanc l.niſi tractemus d̄ reuocatione libertatis in ſeruitutē.tex.eſt in l.ſi qs ſeruū.§.pe.ſ.de reg.re.Itē fallit niſi maior pars vellet ratificare extra collegiū id quod minor pars in collegio decreuiſſet poſt datam poteſtatem aliquid faciendi omnibus:puta quinꝗ & tres ex illis faciunt vnum alij duo faciunt aliud.Nam poſtea illi de collegio,q dederunt poteſtatē talē nō poſſunt ratificare id,quod fecerunt illi duo.Tex.eſt no.in c.in cauſis.de elec.& no.Bal.ī d l.per fundū.Item fallit in l.reſcriptū.§.fi.de pac.qn̄ maior pars creditorū habētiū tacitā hypothecā vellēt p̄iudicare creditoribus habētibus exp̄ſſam. Vide pulchre no.p bar.in l.ij.C.de decu.lib.xj.& in l.ſtipulatio.in fi.de pa.Itē fallit vbi tractaret̄ de remiſsione vindictæ ſeu de iure vindicādi,ſcd̄m no.p Ang.ī l.ij.ī fi.de ver.ob.& bar.ī l.iiij.§.Cato.ī fi.e.ti.Itē limita,niſi creditores vellēt totū debitū remittere,vt dixi poſt bar.ī l.ēt.§.fi.ſ.de pac.Itē limita,niſi maior ps vellet aliqd facere cōtra ius ſcd̄m Cyn.quē refert Bar.ī l.oēs ppl̄i.ī ij.q.prin.ſ.de iuſti.& iure.licet ibi Bar. videat̄ tenere cōtrariū.& Bal.etiā videt̄ contra.in l.fi.C.de autho. præſtan.& adde,quia glo.in l.ij.C.quæ ſit longa conſue.dicit quod hæc lex habet locū in electione, & in his quæ ſingulorū prouident vtilitati,non in his quæ pertinent ad obligandū vniuerſitatē:vt ex contractu conueniri poſſint,& nō ad obligādū ſingulos de vniuerſitate. Et de materia vide Hoſti. in ſum.de cōſtit.§.qn̄.verſi.ſed cū eccleſię. Item limita hanc legem, niſi minor haberet iuſtam cām cōtradicendi, ſecundū gl.not.in c.cupiētes.§.ij.de elec.in vj. Itē limita ī caſu c.paſtoralis.d̄ reſcr. Vbi ad materiā vid̄ gl.& vide ī rub.de arb.ī vij.char.& quod ibi dixi. Item limita niſi minor pars eſſet diſcretior & firmior aut ſanior.c.quia p̄pter.in verſ.ſaniori.de elect.& nor.Imo.in l.Pōponius. alias incipit, ſi vni.de re iudi. Et quid ſi Poteſtas datur antianis & vni alij de collegio: & in electione ſunt omnes antiani:& minor pars alterius collegij & omnes adinuicem faciant maiorem partem,an poſsint eligere,vide Bal.in l.ſi ad ſcribatū.C.de appella.Et an hæc ratificatio poſsit fieri in cameris vel in loco nō cōſueto.dic ꝙ nō ſecūdū Bar in d.l.oēs.populi.in ij.q.princ.& eſt tex.& ibi no.in l.etiā.§.fi.ſ.de pactis.& nunquid fœminæ admittantur, vide Imo.in l.ij.§.fi.de verb.obl.& Bar.in l.i.de legi.Itē limita iſtā legem nō habere locū in criminalibus,vt ſentit gloſ.in c. milites. in lvj.diſtinct.

a **In quæſtionibus.** [a]Op. C.de ſupec.tuto.l.eū.& ſ.de ſol.l.ꝙ ſi forte.§.j.vbi accuſatus de ſuſpecto tutelā quā prius habebat adminiſtrare nō poteſt.Sol. Quandoque accuſatur quis de crimine cōmiſſo extra officium:& tunc retinet interim officium & adminiſtrationē:vt hic. Quādoꝗ quis accuſat̄ de crimine cōmiſſo in officio:& tunc interim retinet officium:ſed interim lite pendente interdicitur adminiſtratio. quod dic,vt ibi dixi.

Sola domus. Not.ꝙ licet quis emat domum in ciuitate,nō tn̄ ex hoc eſt incola, niſi alia fiāt.

Nominati. Op.ſ.e.l.ij.So. Aliud in patre,aliud in fideiuſſore.& ſic ī hoc cōdō patris ē grauior.

Fideiuſſores. Hunc §. habuiſtis ſ.de fideiuſ.l.fideiuſſor magiſtratū.& facit ad ea q̄ ibi dixi.

Diuus, Nota ꝙ de iure communi ille,qui habet vnū honorem,non poteſt refirmari. Fallit in caſibus,qui in hac gl.ponuntur.

1 ☞*An quod maior pars facit omnes facere dicantur.*

b **Quod maior.** [b]Opp.C.d̄ decu.l.nominationū.Sol.dico ꝙ oēs debēt vocari,& debēt eſſe præſentes duæ partes: tūc quod facit maior pars, præſumuntur oēs facere, & oēs facere vident̄. 1 †Ita loquitur hic.& no.in l.nulli.ſ.ꝙ cuiuſꝗ vniuer.no. Vn̄ de iure cōi ſufficit ꝙ partitum vincat̄ p maiorē parte:vn̄ ſi ex vna parte vnus eſſet pl⁹ alia parte, diceret̄ partitum eſſe obtētū:tn̄ ad minus duæ partes dn̄t eſſe præſentes,vt dixi. c Ad iſtud op.[c]C.de autho.præſtan.l.fi.& ſ.de aqua plu.arcē.l.ſi aūt.& l.per fundū.ſ.de ſer.ru.prę.cū ſi.hic allegatis. Gl.nō ſoluit. Dyn.extra,de reg.iur.c.omnes tangit.dicit ſic. Quędam ſunt cōia pluribus vt vniuerſis:& tunc ꝙ facit maior pars omnes facere vident̄: vt hic cū ſi. Quædā ſunt cōia pluribus vt ſingulis:& tunc quod facit maior pars, non præiudicat alijs:vt in contrarijs nunc allegatis. d Fallit fauore liberationis:[d]vt lege ſi plures.& l.maiorē.ſ.de pac.& cauſa impediēdæ ceſſiōis bonorū:vt l.vlt.C.qui bo.ce.poſ. Ita dicit Dy.Contra primū membrum Dy.eſt ſ.de ma.cōue.l.j.in prin.vbi tenentur ſolum hi qui fuerunt præſentes. Sol.quod facit maior pars,omnes vident̄ facere quantum ad præiudicandum ipſi vniuerſitati:ſed quantū ad præiudiciū ſin e gulorum[e] hoc facientiū,ſecus:vt in cōtra f rio. Item ad id op.extra de conſtitu.[f]capi.cū oēs.Sol.dicit ibi Inn.& etiā Ber. tāgit quod facit maior pars, videntur facere omnes:verū eſt qn̄ faciunt aliquid ad vtilitatē cōmunē ipſius vniuerſitatis: ſecus ſi facerēt aliquid ad vtilitatē ſingulorū: qa tunc oēs debēt cōſentire,vt ibi. Itē cōtra iſtā partē facit in aut̄.de defen.ciui.§.fi.ibi nullo reluctāte,&c.Ex quo apparet q̄d vnius cōtradictio impediret.Sol. ſpecialis caſus eſt,in quo omniū cōſenſus requiritur. Ex prædictis primum membrum Dy.debet ſubdiſtingui. quod facias per teipſum. Ad ſecundū mēbrū dicit ipſe, quod fit à maiori parte,nō p̄iudicat alijs, qn̄ eſt cōmune pluribus vt ſingulis. Fallit fauore liberationis & ceſsiōis.Ita dicit Dy.dico ꝙ ſunt plures alij caſus, in quibus fallit. Primus qn̄ qs vult vti re ad eū vſum ad quē eſt deſtinata:vt l.in tantū.§.in cōe.ſ.de re.diui.& ſ.cōi diui. l. ſi ædes. & de vſufruct.l.arboribus.§.nauis.Fallit etiā fauore adminiſtratiōis pupilli bonorū,vel debitoris abſentis vel fugiētis: vt l.iij.§.fi.ſ.de cura.bo.dā.l.ij.in prin. & de bo.autho.iud.poſ.l.fi.in prin. Tertio fallit fauore dirimendarum litiū:vt ſ. de re iudi.l.duo ex tribus.& l.item ſi vnus.§.fi. ſ. de arbi.fallit etiam in caſu l.ſi plures.ſ.de g pact.ſed poſſumus dicere[g] ꝙ ibi eſt fauor liberatiōis.& ſic claudatur ſub exceptione Dy.tn̄ in caſu,etiā ſi oēs nemine contradicēte cōſentirent,nō valeret q̄d actū eſt:vt ſi facerēt l.prohibente:vt l.iubem⁹.§.ſciētes.C.de ſacroſan.ecc. Nō ſunt alia.

1 ☞*Facto conſtituitur domicilium,quando quis cum rebus ſuis recedit.*

Domicilium. Aduerte.dico ꝙ facto trāfert̄ domiciliū, qn̄ quis cū rebus ſuis recedit:†vt no. extra de renūcia.c.iij.per Innoc. & dixi ſ.eod.l.aſſumptio.§.iuris prudentibus.

1 ☞*Fideiuſſor ſimpliciter intercedens,an teneatur ad vſuras ſi principalis tenetur.remiſsiuè.*

Lucius. Paulus. Quæro,quę eſt ratio hui⁹ legis. Reſpondet,quia principalis ad vſuras nō tenetur:vt j.eo.l.conſtitutionibus. & ideo non tenētur fideiuſſores.& ſecundū hoc ceſſant omnia contraria hic facta in gloſſ. Quando autem principalis tenetur ad 1 vſuras,vtrū fideiuſſor ſimpliciter intercedens teneat̄:dic vt l.quæro.ſ.locati. & l.centum Capuæ.ſ.de eo quod certo loco.

1 ☞*Si pater miſit filium ad ſtuden.lum,an expenſæ debeāt fieri de communi,ſi pater decedat.*

Idem reſpondit. Nota ꝙ hęredes patris tenent̄ p munere iīūcto viuo p̄re: ſec⁹ p

POMATES.

c ¶Ad iſtud opp. An q̄d fecit maior pars, oēs feciſſe vident̄,vide ad iſtā l.Ro.ſing.ſuo.& Pau. de Caſ.l. iubemus nullā.C.de ſac.ſan.ecc.& Feli.ī c.cū oēs. col.j.de cōſtit.& col. viij.cū iiij.ſeq.& aliquid p Barb.in cōſ.j.col.iij.vo.j.& cōſi. vij.col.vj.& ſeq.vo.j.& Feli.in c.iij.co.iiij.de re iud.& in c. cū cauſa. col.iiij.ī fi. & ſeq. de re iud.Barb.in cōſi. xxvij.col.iij.& ſeq. vol.ij.& Barba.in d.c.cum omnes.col.xvij.& in c.cum M.col. xxxviij. in fi.& ſeq.ęo.ti.& in c.cū cā.col.iij.de offi deleg.& Alex.conſi.xl.vol. ij.

d ¶Liberationis Vide in l.reſcriptum.in princip. ſ. de pact.vbi per docto.

e ¶Ad præiudiciū ſingulorū. Vide gl.in l.ij.C.quæ ſit lōga cōſuetudo. Alex.

f Oppo.extra de conſti. Adde Bal.in l.fi.C.pro ſocio.

g ¶Poſſumus dicere. An hoc ſit verū,vide q̄d dixit Bar.referendo Cyn. in l.omnes populi.in ij.q.prin.ſ.de iuſtitia & iure.q̄d dixi ſ.ſed ibi loquitur etiā in his qui habēt poteſtatem ſtatuendi contra legem.

eo quod

a ¶Solu.quædam.ſunt. Vtrum quis ſoluat collectam de bonis dotalibus,et quæ bona veniunt æſtimanda,&c.in c.imponenda collecta.vide Bar.in l.priuat.C.de exc.mun.lib.x.& Spec.in titu.de cē.§.j.ver.ſi.& q̄d' leg.et no.in l.j.C.de mul.& in quo loco.lib.x.dixi in l.iiij.§.actor.ff.de re iudi.& no.Bart.in l.neque.ſupra de impenſis.

eo ꝙ iniūgitur mortuo patre. Et per hoc dicit Dy. ꝙ ſi pater miſit filium ad ſtudium,& poſtea deceſsit,ꝙ expēſæ ſtudij de 1 bent fieri de cōmuni†ex eo ꝙ pater viuens iſtud onus ſuſcepit:arg.ff.famil.erciſ.l.ex parte.§.filius.& l.ſi filia.alias,ſi vni.§.idem ſcribit.& ſ.de col.bo.l.j.§.ſed an id.Sed ego determinaui ibi contrarium. Ratio:quia illæ leges loquuntur qn̄ pro munere iniuncto pater erat iam obſtrictus & obligatus: merito illa obligatio tranſit contra hæredem.Sed quando pater mittit filium ad ſtudium,non eſt obligatus pater ad complendum ſtudium filio:vnde eo mortuo non eſt aliqua obligatio quæ tranſeat contra hæredes.

1 ☞*An uir teneatur ſoluere collectas pro fundo dotali.*

Idem reſpondit conſtante. Iſte ē valde no. caſus. Op.& 1 videtur ꝙ vir debeat ſoluere collectas pro fundo dotali†: vt a ſ.de impen.in re.do.fa.l.neque.Sol.quædā ſunt[a] munera patrimonialia:& in iſtis ille debet ſubire qui poſsidet: vir autē poſsidet:ergo &c. Quædam in ſunt munera quæ imponūtur perſonæ pro rebus:& iſta etiam debet ſubire vir: vt in lege cōtraria. Facit in Spe.de cen.§.nūc dicendū. ver.ſi. Quædā ſunt munera mere perſonalia:tn̄ in eis habetur reſpectus ad ſubſtātiam.Exemplum.dicit ſtatutum,nullus poſsit eſſe prætor niſi habeat bona æſtimata mille libris. Iſto caſu ad bona dotalia non habetur reſpectus:vt hic.Ita debet intelligi l.ad ſubeūda.C.de decur. Tene menti prædicta.

1 ☞*Minor poteſt creari decurio:licet minori ætate durante non habeat uocem.*

1 **Imperator.** Not.quod poteſt creari decurio minor:†tamen donec eſt minor xviij.an.nō habet b vocē in conſilio.[b]& videbitis j.tit.j.l.ſpurij.§.j.

1 ☞*Venditio rerum fiſcalium ſemper uidetur fieri ſub pacto addictionis in diem: ſecus in uenditione rerum ciuitatis,niſi habeat priuilegium.*

Idem reſpondit,ſi ciuitas. Not.ꝙ venditio rerum fiſcalium 1 ſemper videtur fieri ſub pacto addictionis in diem†:vt hic, & C.de fide inſtru.& iur.haſtæ.l.ſi tempora.lib.x. Item nota ꝙ in ciuitatibus ſecus eſt,niſi de hoc habeant legem propriā. Quæro quid vult dicere legem propriam. Dicit gl.i. priuilegium.Idem dicit C.de vē.re.ci.l.j.& l.ij.Tu potes dicere nullam propriam legem,hoc eſt propriū ſtatutum.Poteſt enim ciuitas facere ſtatutum ad ſuam vtilitatem inter ſuos ciues: vt hic,& l.Antiochenſium.ſupra de priui.credi.

☞*Vidua retinet domicilium uiri.*

Filii.

1 c **Vidua.** Not.†ꝙ mulier retinet domicilium viri mortui[c]. Ratio quia videtur ſtare in primo matrimonio, donec eſt vidua:vt l.fi.C.de bo.mater.et not.in l.j.§.exact.C.de rei vxo.actio. Vtrum autem mulier dicatur eſſe ciuis illius ciuitatis vnde eſt vir,dicam infra eo.l.fi.§. item reſcripſerunt mulierem.

Relegatus. Intelligit glo.quo ad onera, non quo ad honores. Tene menti pro cōfinatis,vt ibi ſortiantur domiciliū:& ſic poſſunt conueniri,vt hic.

1 ☞*Abbas effectus epiſcopus,ſi propter turpitudinem perdit epiſcopatum,non recuperat abbatiam.*

Senator. Dicit Dyn.& eſt caſus,ꝙ ſi aliquis abbas eligitur in epiſcopum:& poſtea remoueatur ab epiſcopatu propter ſuam turpitudinem,non recuperat abba 1 tiam,†niſi ſpecialiter impetret.

1 ☞*Miles & doctor efficiuntur ciues illius ciuitatis,ubi ſtipendia merentur.*

Municeps.

1 **Miles.** Glo.intelligit iſtā legē,ꝙ efficiatur ciuis illius loci,vbi meretur ſtipendia.†Ita no.C.de incolis.l.ciues.quod eſt not.ꝙ ſtipendiarij ſunt ciues iſtius ciuitatis, do d nec hic merentur ſtipendia. Idem in doctore,[d]qui eſt miles legalis militiæ. Idē in rectore & prælatis eccleſiæ:vt dixi.ſ.e.l.j.

1 ☞*An bona ſit conſequentia:actio deſcendens ex ſtatuto eſt ſtricti iuris: ergo ſtatuta ſunt ſtricti iuris.ꝙ ſic.*

Conſtitutionibus. Text.ibi:ex detrimento.i. propter malam adminiſtrationem.quaſi dicat,non ex eo ꝙ in vſus ſuos conuertit:ſed ex eo ꝙ Rempublicam p culpam lęſit. Op.ſ.de vſu.l.cū quidā.§. pe. Sol. Dicit gl.hic honor fuit delatus:ibi vero minus.ar.j.de mu.& ho.l.honor.j. rn̄. & §.j. Tu dic ſecūdū Iac.de Areti.ꝙ ibi tenetur,quia pecuniā publicā in vſus ſuos cōuertit:hic vero,quia p culpā male adminiſtrauit:vt ex tex.colligitur. Dy. inducit 1 hanc legem in ar.†ꝙ ſtatuta ſunt ſtricti iu e ris.quod apparet:quia actio deſcēdēs[e] ex f eis eſt ſtricti iuris[f]:cū vſuræ nō veniāt:vt hic videtis. Aduertatis,quidam ſemel ad hoc opponebat ꝙ iſta non eſt bona cōſequentia:actio deſcendēs ex ſtatutis eſt ſtricti iuris,ergo ſtatuta ſunt ſtricti iuris. & probatur ſic, Actio deſcēdit ex contractu iuris gentiū,& cōſtat ꝙ actio eſt ciuilis. Itē contractus ſunt facti:vt ſ. de cura.furio.l.cōſilio.in fi.& tn̄ ex eo deſcēdit obligatio,quæ eſt iuris:vt Inſti.de obli.in prin.Itē vſucapio eſt iuris ciuilis: & tamē per eā acqritur dn̄ium,q̄d eſt de iure gentiū.Breuiter,veritas eſt,ꝙ cōſequentia tenet.Pro cuius euidentia debetis ſcire ꝙ q̄dam ſunt quæ reſpiciunt effectū: quædā ſunt,quæ reſpiciūt originē:in his quæ reſpiciunt effectū,tenet cōſequētia, de qua loqtur hic.verbi gratia:effectus alicuius rei eſt bonus:ergo res eſt bona.Ita in p̄poſito effectus ſtatuti eſt ſtricti iuris:qa' producit actionē ſtricti iuris:ergo ipſum ſtatutū eſt ſtricti iuris.quod apparet.Inſt.de actio.§.actionū.vbi dicitur,q̄ actiōes ſint bonæ fidei,& quæ ſtricti iuris.de contractu tamē nulla fit mētio,et tn̄ ille contractus dr̄ ſtricti iuris, q ꝓducit actionē ſtricti iuris:et ille cōtractus dicit̄ bonæ fidei, q producit actionē bonæ fidei:vt l.cōſenſu.in fi.ſ.de actio.et obl.et ſ. de dona.l.eū qui. Similiter illa obligatio dicit̄ diuidua & indiuidua,cuius effectus eſt diuiduus vel īdiuiduus:vt l.in exceptiōe.§.ſecunda ſpecies.ſ.de ver.obl. In his vero q̄ reſpiciūt originē,loquūtur cōtraria,vt cū dico obligatio orit̄ d̄ iure gētiū,ergo &c.actio q̄ oritur ex obligatione,eſt de iure gētiū. et eodē mō loquuntur alia contraria: vnde ibi in his quæ reſpiciunt originem:hic ī his quæ reſpiciunt effectum.

1 ☞*Plures magiſtratus repræſentant uicem unius, et quomodo.*

2 *Officia uidentur concedi ſecundum conſuetudinem,ſicut cōtractus ſimpliciter confecti præſumuntur confecti ſecundum conſuetudinem.*

3 *Sententia lata per unū ex pluribus iudicibus ſine alijs quādo ualeat.remiſsiuè.*

g **Magiſtratus.**[g]Not.ꝙ plures magiſtratus repræſentāt vicē vnius. † q̄d' 1 pōt intelligi dupliciter. Primo qa ſi deliq̄rint:vt nō puniat̄ qlibet inſolidū:ſed oēs vna pœna,vt l.auferi.§.fi.ſ.de iur.fiſ.et de pub.et l.ſi multi.et l.tres tutores.ſ. de admi.tu.Scd̄o mō pōt intelligi,vt oēs habeātur loco vnius.quaſi diceret,eorū officiū eſt indiuiduū,et cuilibet eorū vr̄ cōcedi ī ſolidū:vt ſ.eo.l.Imperator.q̄d' dic vt ibi.

b ¶Imperator.In cōſilio. Minor non habet vocem in conſilio:adde tex.in l. ad rem.j.de mu.& hon.&c.Bar.in l. de pupillo.in princ.& ibi Iac.de Are.ſ.de ope.no.nun. & ibi dixi late poſt Bar.in leg.ſpurij.§.j.j.titu.j.& quod notat Bald.in l.fi.C.de teſta. mili. & vide c.ex ratione de æta.et quali.et gl.no.in c.ex eo.de ele.in vj.in verſi. ſuffragium.& Spe.in ti.d̄ ſyndico.§.j.in verb.ſeruus æta.

c ¶Filij.§.vidua. Viri mortui.Hoc intelligas verum,ſi honeſte viuat.& probat tex.no.in §.ſi.in authen.de reſti.& ea q̄ parit in xj.mēſe &c. vide in materia Barto.in l.item legati.ff.de leg.iij.& in l.neceſſarij.de ver.ſig.et ī l.his ſolis.C.d̄ reu.do. vbi oīno vide Bal.& ſic habes hic,et in l.fœminæ.ſ.de ſena.ꝙ mulieres coruſcāt radijs maritorū,etiā vidua:tamē ſi trāſit ad monaſteriū, perdit dignitatē, quam ex perſona viri ſortiebatur.xxij.q.ij.in c.ſcripſit.ī gl.& etiā poſſet inferri,an verum ſit id,quod not.gl.et Bart.in l.Titia Seio.§.vſu.de leg.ij. Et quæ mulier dicatur vidua,vide Bal.in l.fi.C.de plag.& quod retineat nobilitatē viri, no.Bart.in l.fi.de verb.ſigni.

d ¶Municeps. Idē in doctore. Doctores dicuntur ciues in loco,in quo habent ſtipendium & ſtipēdia rij.quod multū not,idem ſequitur d.Florij.in c.fi.de paro.

e ¶Cōſtitutionibus. Actio deſcendens. An actio deſcendēs ex ſtatuto ſit ſtricti iuris:dic ꝙ ſit,vt hic idem Barto.in l. oēs populi. ſ. de iuſtitia et iure.et Bald.in l. contractus.in prin. C.de fide inſtru. Et ad materiam vide ꝙ no.Barto.in l.nec ei.ſ.de adopt.

POMATES.

f ¶Stricti iuris. Vid̄ Pau.de Ca.ī l.iij.C.de legi.ſtatuta ergo debent ſtricte intelligi.et vide Ale.cōſ.x.col.j.et volu.ij.& xcvj.col.fin.& vol.j.et clxvij.eo.vol.ij.col.j.et clxxxix.col.ij.eo.vol.& cviij.colum.ij.volu.iij.

g ¶Magiſtratus. Iſtū tex.no.all.Bal.ī l.ij.ī iij.co.C.de cōſt.pec.

a ¶ Ea quæ. §. magistratibus. Quilibet magistratus. Dixi post Bar. in d.l. fina. hic alleg.

b ¶ Casmate periit. Quomodo qs possit perdere domicilium & ciuitatem: adde q bannitus ad sui incommodū nō perdit domiciliū l. ad cognitionem, q bus de cau. í pos. ea. et l. Papinianus exul. de mino. & nor. in l. adul. in princi. š. de adul. Tu vide Bart. in l. fina. š. de leg. & Ang. in q. Bono. in ij. q. & quę dixi post Bar. in l. fi is q reus. in ij. col. š. de publi. iud. & q no. Bar. in l. damni. §. damni. ff. de dam. infec.

c ¶ Inter conuenientes. Poterit prorogari. Adde Bal. in l. testamenta. C. de testa. et Bal. in l. j. š. de iudic. & Bal. in l. cum Papinianus. aliqui habēt in l. nemo. í ver. sed op. contra. & adde Bal. in l. repetita. de ēpis. & cleri. & in l. certa ratiōe. C. qñ a prouo. & moder. in d. l. j. š. de iudi.

↠ POMATES.

d ¶ Qui ex vico. An autem recognito vico videatur & recognitum territorium loci, vide Oldra. cō. cxxj. etiam vide ad hanc l. Barba. consi. iiij. col. vñ. vo. j.

Item no. q officia videnť concedi secundum consuetudinē: † sicut & contract⁹ cōfecti simpliciter præsumunť cōfecti secūdū consuetudinem: vt l. si prius. š. de aqua plu. arcē. & l. quod si nolit. §. qa assidua. š. de æd. edict. Quærit glo. † vtrum sententia lata per vnum ex pluribus sine alijs valeat: & dicit quod nō. quod intellige se dundū distinctionem positam in l. Pompo. scribit. alias incipit, si vni. š. de re iud.

☞ *Magistratus municipalis, hoc est defensor ciuitatis, de iure communi non habet merum & mistum imperium: & qualiter hoc intelligatur. remissiue.*

Magistratus municipalis hodie fauore minorum potest restituere in integrum.

Magistratus municipalis non pōt mittere in possessionem ex primo decreto, nisi causa damni infecti.

A quæ. Magistratibus.

Nota † q de iure communi magistratus municipalis, hoc est, defensores ciuitatū, nō habēt merum & mistū imperium. q intellige vt plene scripsi š. de dā. infec. l. j. Secūdo not. † q magistratus municipalis non pōt in integrum restituere. Ad hoc oppo. C. vbi & apud quem. l. fi. Ista est vera sol. quod hæc lex hodie in hoc corrigitur per illam, qđ quilibet magistratus" posit restituere in integrum fauore minorū. Tertio no. † q magistratus municipalis non potest mittere in possessionē ex primo decreto. Ad hoc op. de l. j. & l. iiij. §. duas. ff. de dam. infec, dicit glīibi ex primo decreto: hic vero ex secundo. quod non est verum: quia hic de primo decreto loquitur. quod apparet quia dicit, rei seruandæ causa: vt l. j. š. quib. ex cau. in pos. ea. Dic ergo quod est speciale in causa damni infecti, in qua magistratui municipali permittitur interpositio primi decreti. Itē contra hoc opp. de l. cognitio. §. fi. C. de offi. eius cui mand. est iurisd. Sol. cognitio bene potest demādari: sed ipsa missio nō.

Ius qui.

Opp. de l. assumptio. §. fi. ş. eo. tit. Solu. quod hic dicitur domicilium: subaudi, tantum. Ista est vera: quia etiam domicilium sequitur.

1 ☞ *Incolatus etiam probatur, quando quis habet in loco maiorem partem fortunarum suarum.*

Si quis negotia.

No. tex. mirabilem ad probandū qualiter contrahitur incolatus: & etiam quando quis habet in loco maiorem partem fortunarū suarū: vt not. j. eo. l. de iure. in prin. & ibi dicam.

1 ☞ *Qualiter contingere possit quod quis habeat originem, & non domicilium.*

Domicilium duobus modis accipi potest.

2 *Ciuitas capta ab alia ciuitate non perdit iura ciuilitatis: secus si capiatur ab hostibus populi Romani: & sic capiatur cum toto territorio.*

3 *Ciuilitas alicuius ciuitatis perditur, quando ciuitas cum toto territorio casmate periit.*

4 *Ciuitas quod perdatur quando passa est aratrum, uel quando ciues omnes de ciuitate cum toto territorio recesserunt, & iuerunt ad alium locum.*

Ciuitas Calliį fuit destructa & reposita in alio loco eiusdem territorij.

5 *Ciuilitas alicuius loci perditur per priuilegium, & per pœnam.*

Ciuitates Tusciæ priuatæ fuerunt per Henricum Imperatorē à priuilegio & ciuilitate.

Celsus. Si quis instructus.

Ad hunc text. oppo. † vī q qs non posit esse sine domicilio. Nam saltem habet domicilium ratione originis, quæ mutari non potest: vt š. eo. l. assumptio. in prin. & C. eodē. l. origine. Solut. Dicunt quidam, aliud est habere domicilium: aliud originem, quod gl. nō placet. quę dicit, q qui habet originū, habet & domicilium. Vnde etiā infantes statim cum nascuntur, habent domicilium: vt š. eo. l. assumptio. in fi. & l. filij. j. respon. š. eo. Contra hoc dictum videtur j. de ver. signifi. l. prouinciales. Sol. domicilium pōt accipi duobus modis. Vno modo pro habitatione: & tunc licet quis sortiatur originem, pōt tamē non sortiri domicilium: hoc est, habitationē non habere. Alio modo pōt assumi domiciliū q quodam iure conueniendi, & munera subeundi, & isto modo verum dicit gl. qui habet originē, habet domicilium: & secundum hoc remanet contrarium: quia nullus videť, q nō habeat domicilium ratione originis. dicit gl. hoc pōt contingere

b quia terra vnde oriūdus est, casmate periit[b]: vel est capta, vt Troia: vt l. cum loca. š. de reli. vel passa est aratrū, vt l. si vsufr. š. qui. mod. vsusfr. amit. vel omnes recesserunt: & sic facta est inhabitabilis: vt l. iij. in prin. š. de coll. illi. vel per priuilegiū desinit esse ciuis: vt š. eo. l. filij. §. senatores. Ita dicit gl. Sed in eo

2 † q gl. dicit de ciuitate capta: intellige si est capta ab hostibus populi Romani, vel a Sarracenis: quia tūc perditur omne beneficiū ciuilitatis illius ciuitatis. Secus si vna ciuitas capiatur ab alia: vt l. si quis ingenuam. §. fi. š. de capti. & quod no. in l. hostes. eo. ti. Item intellige. qñ ciuitas capta est cum toto territorio. Si enim aliquam partē ciuitatis vel territorij retinēt, in eo retinerēt ius ciuilitatis: argu. C. de iure emphy. l. j. & š. de acq. pos. l. quod meo. §. fi. Ius enim ciuilitatis non est proprium ciuitatis, sed totius territorij: vt j. eo. l. qui ex vico. & de verb. sig. l. pupillus. §. territorium. † Item quod dicitur de ciuitate, quæ casmate periit, eodem modo intelligo, quod periit ciuitas cū

4 territorio. † Item quod dicitur de ciuitate, quæ passa est aratrū vel quando omnes recesserunt, scilicet de ciuitate & territorio. Si enim recesserunt de vno loco, & iuerunt ad alium locū eiusdem territorij, eadem ciuilitas dicitur, & eadem ciuitas, q ea quæ dicta sunt š. quia ciuitas respicit vniformiter totū territorium. Istud cōtingit in marchia in ciuitate Caliį q fuit destructa in vno loco & reposita in alio eiusdem territorij. Pro hoc facit š. de aqua quoti. l. hoc iure. §. si aquā. Sed si recesserūt de vno loco, & postea transtulerunt se in locum alterius territorij: tunc illa ciuitas esse desinit. & ita loquiť hic glo. Pro hoc facit quod no. per Inn. extra, de ver. signifi. c. abbate. in fi. Vlti

5 mo dicit gl. † qđ q priuilegiū esse desinit. eod. modo dico si q pœnā. Nā puto q si aliqua ciuitas per snām Principis sit priuata omni iurisdictiōe & ciuilitate, q ipso iure perdiť: sicut dicimus in priuato cōdēnato: vt l. qđ ad statū. & l. q vltimo. š. de pœnis. et iō dico q ciuitates Tusciæ quæ fuerūt cōdēnatæ q Imperatorē Henrichū, & priuate beneficio & priuilegio, & ciuilitate, passæ fuerūt tūc capitis diminutionem, & amiserūt tunc vsumfructum si quem habeant, & ciues illarum ciuitatū desierunt esse ciues: licet propter potentiam illarum ciuitatū fieri non possit executio, & dicantur vagabundi: & possunt vbiq conueniri. Dic vt no. š. de dam. infec. l. iiij. §. prætor. ver. quod si nec habitationem. vbi est glossella contraria huic glo. & illam approbat Richar. licet alij voluerint seruare contra-

Domicilium.

rium. Hunc §. examina, vt gl.

1 ☞ *Prorogatio iurisdictionis in magistratum non potest fieri nisi in eadem specie.*

Inter conuenientes.

Quæro vtrum magistratus possit prorogare iurisdictionem, vt possit cognoscere de causis meri & misti imperij? Respondeo, non. Nam prorogatio † debet fieri in his quæ sunt eiusdem speciei. vnde si habet iurisdictionem in causis pecuniarijs vsque ad certam quantitatem, in causis pecuniarijs poterit prorogari[c], non in causis meri & misti imperij, quæ est alterius iurisdictionis. Sed si habet iurisdictionē in causis misti imperij: tunc in causis misti imperij poterit fieri prorogatio. Et idem puto in eo, qui habet iurisdictionem meri imperij: vt possit fieri prorogatio in causis meri imperij. quod dic vt lege prima & secunda, supra de iudicijs. & per doctores in lege si qui ex consensu. C. de episc. audien.

Ncola.

Nota istam legem. Opp. de l. assumptio. š. eodem. dic vt ibi dixi. Bar.

Qui ex uico.

[d] Hanc legem dimitto nunc. legā alias.

Nihil est.

Dic de hoc vt videbitis infra eodem, l. de iure. in principio.

Roma

a ¶ Incola. Vide Bar. in proposito huius l. in l. ñ. j. de ver. signifi. aliter p Bar. in l. si finita. §. ex hoc edicto. š. de dā. infect. & hoc pro collecta & oneribus. quid autem de exemptis ab his, vide sing. dictum An. in l. j. §. si quis tutor. §. quando appel. vbi per Moder.

b ¶ In æstimo. No. q si fecisti res tuas describi in æstimo, nisi alteri idoneo faceres ipsas assignari. æstimū non suffe- 1 ret, si alio te transferes. Et ita no. sequitur Bald. in authen. sed & periculum. fine censu vel reliqis. Rom. idem in l. si publicanus. & adde qđ no. Spe. in ti. de cler. coniug. §. j. ver. ad huius. Et adde quod no. Roma. in l. is cū quo. in princi. supra de aqua plu. arcen.

c ¶ Et faceret. Nota ad liberationē rei, de qua quis debet soluere gabellam: & si contingeret rem alienatam esse in æstimo 3 deberet tantum vna collecta solui, non duæ: sicut pro vno contractu nō debēt solui duæ gabellę: vt no. gl. in l. honorem sustinenti. j. de mu. et hono. et emptore nō 4 soluente tenebiť vēditor pro futuro, ex quo res est in suo æstimo scripta: ar. gl. in l. inter debitorem. ff. de pact. adde gl. in l. j. C. de mul. & in quo loco. & l. j. C. đ imp. luc. descri. li. xj. & firmat Bal. in l. j. §. qđ cuiusque vni- 2 no. in ñ. q. & quid si non est, ad scripta in æstimo emptoris, vide Bald. in l. si negotium. C. de neg. gest.

d ¶ Quærit glo. Et p id quod dicitur in hoc ver. dicitur q si contingeret aliquos tempore collectæ esse & vniuersitate, sed b non fuisse tempore contractæ obligationis, propter quam imponitur collecta, q tunc non teneantur. c 3 l. prouidendum. hic alleg. ibi Bar. et Spe. in titu. de censi. §. j. versi. quid si aliqs rusticus. et Bal. in l. j. quod cuiusque vniuer. no. in ij. q. firmāt 4 d hoc, nisi contingeret istum đ nouo venientem succedere in locū alicuius đ vniuersitate: puta, qa res illius emissetur: quia tūc tenerentur ad onera præterita et futura l. murilegulorū. C. de muril. lib. x. Bene facit quod haberur í l. apud Iulianum. §. si hæres. de lega. j. & in l. cū possessor. ī. de censi. Si autem forēt aliqui de vniuersitate tēpore contractæ obligationis & tempore collectæ recesserant: recessus non liberat recedentes a collectis ratione præcedentis obligationis. & quod dicitur in glo. hic sequitur Spe. in d. §. j. ver. quid si rusticus. & Bal. in d. l. in iiij q. Ad quod vide quod tetigit Bal. in l. fi. C. de censib. et censitor. et Ioan. And. in d. §. j. in addi.

¶ Et quid si bona tempore statuti collectantis pro censu sunt laicorū, postea transferuntur ad ecclesiam. Dic q transeunt cū onere, quo tenebantur. ca. j. de immuni. eccle. x viij. qō. j. c. iustas. c. j. de immuni. eccle. in vj. liij. C. de exacto. tribu. c. si damnū. xj. q. j. xxiij. q. v. c. si tributum. facit l. omnes. C. sine cē su, vel reli. De quo per Archid. et Ioā. Andre. in d. c. j. de immunit. eccle. libvj. et Bald. in leg. re scripto. in §. sciendū. de muner. et hono. et Bald. in leg. placet. C. de sacrosan. eccle. et in l. neminem. eo. tit. et in authē. itē nulla cōitas. C. de episco. et cleri. Quid de eo qui emit possessionem ab eo q nunquā soluit collectas: an prosit emptorivi de Ioan. Andre. in Spec. de censi. §. nūc dicendum. in iij. col. et Bart. in l. lici. in fi. š. de publi. & Specu. in tit. de immuni. eccle. in fin.

e ¶ Item quæro. Adđ quæ dixi post Bart. in l. is cum quo. š. de aqua plu. arcē. Facit quod not. Bart. in l. quidam. & l. qui de relicta. C. de ēcurio. lib. x. et glo. in auth. de manda. princi. §. sed etiā suspicientes.

¶ Quid si collecta ípposita est rebus forē sis, qui effectus est ciuis, vel ecōtra, an teneatur, vide Bal. in l. penul. in fi. C. de fideicommiss. et vide Spe. in ti. de cēs. §. j.

↠ POMATES.

¶ Titio. Ad istam legem vide omnino Bal. in c. ex parte de cani co. ij. ad fi. de rescript.

f ¶ Titio. No. in hac lege q hic est tex. q est falso officio quis consequitur salariū. et est singul. casus secundum Bald. in l. non dubium. in xij. col. C. de legib. et ibi etiam vide Bart. in versi. oppo. de l. Titius in glo. mag. iuxta principiū. Quid autem de creditore an teneatur ponere rem pignoratam ad suum æstimum: Bal. dicit q non, in l. cū notissimi. in iiij. co. C. de præscriptio. xxx. anno. Et quid si collecta imposita est vel æstimum est factum cū hoc quod debeat solui singulo anno tantum, & postea bona decrescūt, vide Guliel. et alios in l. id quod š. de constitu. pecu. & adde ad materiam Bar. in leg. j. §. si cohæredem meum ad legem Falcid. & adde qđ Bal. in consi. factū tale est quid laicus. dixit, q si clericus succesisit laico, cogitur ad collectas impositas præteritas soluendas, non ad imponendas per nota hic. et in le

Atque alias Roma.

Quæro, ad quid dicatur cōmuni[s] patria Rom. † Respondeo: quia quilibet potest ibi conueniri: vt gl. dicit. Præterea quilibet de imperio Romano est ibi ciuis vt no. C. de incol. l. ciues. et l. hostes. supra de capti. facit quod dicit š. eo. l. j.

1 ☞ *Incolatui quis renunciare non potest postquam collecta est imposita: sed quantum ad munera mere personalia sic. & num. 2.*

2 *Qui fecit se allibrari & æstimari in loco, quando posit recedere.*

3 *Incola quòd non teneatur ad collectam pro debito contracto in communitate antequam ibi contraheret incolatum.*

Incola quando uideatur destinatus muneribus iam cōtracto debito uel iam denunciato consulibus.

4 *Municeps qui post collectam impositam est effectus cōuersus alicuius monasterij, an teneatur ad collectam. q sic.*

5 *Transiens de una uilla ad aliam, tenetur ad collectas impositas in prima uilla, de qua recessit.*

Incola.

[a] Ista est bona lex & multū not. † Post quā est iam imposita collecta, non potest quis renūciare incolatui, nisi soluat h. d. Quæro, qualiter dicatur quis muneribus destinatus. Dicit glossa. per impositionē: vt quia erat iam imposita collecta. Nā & ante pōt libere recedere: vt l. nihil. š. e. † Quæro, quid si fecerit se allibrari et æstimari in loco, an possit inde recedere. Et vi detur q nō. Dicit gl. in l. fi. in prin. C. de p æquatoribus. lib. xj. Sed certe gl. debet dicere de cen. & censi. et peræquatoribus. Istud quod dicit gl. est verum in illis oneribus quæ iniunguntur personæ p rebus, quæ assignantur in æstimo. [b] Nā non potest renunciare, nisi forte illas res vēderet & faceret [c] alteri idoneo ad soluēdā collectas poni in æstimo: ar. l. ij. et auth. ibi posita. C. sine censu vel reli. Quātum † vero ad munera mere personalia pōt incolatui renunciare, quando vult: vt l. nihil. š. eod. Et hoc videtur velle gl. j. eo. l. de iure. ī prīci. † Quærit gl.[d] quid si erat iam cōtractū debitū vel iam denunciatū consulibus illius terræ: an per hoc videatur incola muneribus destinatus. Glo. dicit in prin. quādo debitum erat contractum, videtur destinatus oneribus, hoc est, collectis q imponuntur pro illo debito. Sicut enim pars rerū suarū recipit, ita & onus p parte sua subibit, vt l. j. in fi. supra de colle. illi. Ita dicit gl. hic. an ille q redit, debeat habere partē rerum, quæ erant in cōmunitate, dicam in leg. j. supra de colle. illi. tamen quātū ad propositum, puto gl. dicere veritatē. sufficit enim q cā, p pter quā collecta imponitur, habuerit originē eo tpe, quo ille erat in illa cōitate siue societate: vt l. si vnus ex socijs. in principio. supra p socio. puto tñ q si debitum erit contractū

Titio.

[e] Qui exercet † actū alterí mandatū sub certo salario, salarium petere pōt. h. d. not. est lex ista. Et formātur hic tres qōnes, & solū respōdetur ad primam, vt vides. Ad istam legē oppo. ex dolo suo nemo debet cōsequi actionē, vt l. itaque fullo. supra đ fur. Glo. respōdet q nō lucratur, qa illud viaticum tenetur restituere illi Titio, cui in veritate mittebatur. quod an sit verum infra dicam. Sed ista sol. non est bona: qa contrarium dicit, quod quis ex sua improbitate non debet consequi actionem, sed hic consequitur, sed non in effectu, secundum glos. Dic ergo quod iste non consequitur ex sua improbitate actionē. Nā in eo, ex quo oritur actio, nō deliquit, sed in alio sic, vt infra ostendā. et dixi in l. ita que fullo. Et pro huius declaratione est videndum, qua actione ipse petat viaticum suum. Dicunt quidam quod petet actiōe ex locato contracto p illas literas.

1 ☞ *Exercēs actum alterī mandatum sub certo salario, salarium petere potest & actione præscriptis uerbis. & nu. 2.*

2 *Non restituens literas ei, cui mandatum restituendi suscepe rat, incidit in crimen falsi.*

3 *Abradens nomen alterius, & apponens suum, committit crimen falsi.*

4 *Tutor, qui fecit sibi relinqui in testamento illud, quod testator erat pupillo relicturus, tenetur pupillo ad duplum. & idem in quolibet alio.*

ge. fi. §. ad huiusmodi. de muneri. et hon. et in leg. falsa. §. sed et si. supra de cō di. et demonstra. et vide supra dicta. in hac colum. et adde quæ dixi post Lmol. in l. apud Iulianum. §. si hæres. de leg. j. circa istam glo.

a ¶ Crimen falsi. No. quod non restituens literas committit falsum. Adde ꝙ no. bar. in l. ij. C. de fal. & vide no. i l. si qs in graui. §. si tabulis. ad Syl. Alex.

b ¶ Abrasit nomen. Qui abradit nomen alterius, & ponit suum. incidit i crimen falsi. Et dicit Bal. per istum tex. in rub. de fide instru. in xix. colū. ꝙ qui falsat literas priuatas alterius, punitur.

c ¶ Titius. Valet pactum. No. quod valet pactum de vendendo pignora nulla monitione facta. Adde gl. & Bald. in l. creditor. la ij. C. de distra. pig. & in l. fi. C. de iure do. impe. per Bal. per illū tex. & plene in l. si cōuenerit de pigno. act. vbi vid bar. & pau. de cast.

d ¶ Mirabili glo. not. Ad intellectum huius gloss. aduerte: qa Bartol. in l. quidam consulebant. s. de re iudica. & in l. si quis ex aliena. de iudic. sequitur istam glo. singula. & in l. ij. s. si qs in ius vo. videt etiā idem tenere. tñ concludit consuetudinē seruandā. & ideo dic ꝙ in practica seruatur contra istam gl. & hoc tenet Ros. in libellis per rationes suas. & Iaco. & Pet. quos omnes refert Bar. in d. l. ij. & facit quod habet in c. super literis. de rescri. & in l. j. & ij. C. de sportu. coniuncta d. l. si quis ex aliena. & in c. statutum. de rescrip. & in Cle. quia sæpe. de elec. Et not. docto. in d. l. quidā. & per hoc dicūt docto. maxime in d. l. ij. quod quando est contentio inter dominum & vasallum certe hoc casu quia ipse dominus videt certare de ꝓprio cōmodo, non poterit cognoscere đ causa, c. cæterum. de iudic. & ibi per Imo. & iō tunc pares curiæ debebunt de causa cognoscere. c. j. de quęstio. feu. apud pares termi. cap. j. an apud iudi. vel curiam de feu. termi. & cap. imperialem. §. penul. de prohi. feu. alie. ꝑ Feder. ibi latisśime per Bal. Et hoc forte verum, quando dominus feudi recognosceret supiorem: sed si non cognosceret, tunc ipse idem posset iudicare l. proxima. s. de his quæ in testa. delen. Ad qđ vide quod no. in l. j. & ꝙ ibi dixi. C. ne quis in sua causa. & adde ꝙ Bal. in d. c. j. an apud iudi. vel curia. dixit ꝙ dum gl. ista vult iudicem repelli, non solum propter ipsius interesse totale, sed etiam ꝓpter interesse particulare bursale ipsius dixit, caue: quia ibi loquitur quando est de iurisdictione, sed quando est certum, nō repellitur ordinarius propter commoda vel incommoda contractus vel delicti: vt s. de iurisdi. om. iu. l. qui iurisdictiōi. Sed quādo est dubium de iurisdictione, non potest in casu dubij pronunciare se iudicem. & ita intelligitur hic no. per gl. secundum Bal. & vide gl. no. in c. statutum. §. sancimus. q incipit ꝓ aduocatis. & illam no. de rescrip. in vj. Et omnino in materia huius gl. vide not. Inn. in c. verū. de foro cōpe. Adde oīno Bal. in c. j. apud quē vel quos. & ibi etiam ꝑ eum, nunquid ea q̄ tangunt beneficium principis posśunt ꝑ aliū quā per principem expediri. De quo in c. cum venissent. de iudic. in nouella. Et hanc glo. sequitur d. Antonius in c. cæterū. sed Imo. ibi dicit ꝙ hæc glos. singula. non est sine dubio, saltem quando paruū esset commodum sportularū, cum illud veniat in consequentiam. & sic non debet extendi. arg. l. j. s. de auth. tuto. & præsertim, quia propter cōmodum non præsumūt induci ad iudicandū contra ius. c. & si q̄stiones. de simoñ. & addē quod dominus Flo. in c. pastoralis. de rescrip. in princi. tenet hanc glossam. licet Imo. in l. quidā consulebāt. de re iudic. eam reprobet ꝑ §. ne autem. in auth. de iud. sed dominus Anto. in c. super literis. de rescript. dicit ad istam gl. qđ multum debet considerari quantitas sportularum, an ēēt valde magna, an vero parua: & etiam iudex, an esset talis ꝑsona quæ verisimiliter non moueretur ꝓpter tale commodum. c. statutum. de rescrip. in vj. insequtur Imo. in d. l. quidam. in xxvj. col. & vide omnino Bald. in l. iij. supra si quis in ius voc. non ierit. & ibi per Barto. & illud tene. & contra istam gl. tenet Ioan. And. in additio. spe. in titu. de accusa. §. j. versiculo, itē generaliter.

¶ Potes dicere, qđ si quæstio vertitur iter partes simul cōcordes ex parte vna & iudicem ex alia: opinio seruetur glo. hic & etiam sentit gl. no. in c. statutum in verbo, copiam. đ rescrip. in vj. secus si inter partes tantum & Imol. in d. l. quidam. in xxiij. col. & ibi Bal. item limita nisi expresse videretur iudex suspectus in hoc articulo seu incidēti: vt patet ex nota. per Imol. in d. l. quidam. in xij. col. in fine Ange. & bal. ibi & idem sentit glossa in l. secūda, et ibi sequitur Bartol. supra, si quis in ius voca. non ierit. et ibi Pau. de Cast. et An. in l. j. C. ne quis in sua causa. & vide ꝙ no. Bart. in l. præscriptione. in iiij. col. ad fi. C. si contra ius vel vti. publi. & in l. ij. s. si quis in ius voc. nō ierit.

Ibi. Ego puto. nota hanc doctrinam. communem sm Iuli. clar. in pract. §. falsum. n. 26.

est enim contractus, qui epistola cōtrahit vt l. cōsensu. s. de actio. & ob. Nec obstat si dicis ista epistola nō fuit destīata Lucio sed alteri, s. Titio: quia debes itelligere ꝙ ibi nomē ꝓpriū nō fuit expressum tanꝗ significatiuū certę personę, sed magis exprimebat vt significaret eū qui illud officiū impleret: arg. s. de ver. ob. l. eū q ita. §. te & Titium. s. de pac. l. tale pactū. §. fi. Facit l. cū post. §. j. s. de admi. tu. Et hoc vr̄ tenere Iaco. de are. quod non placet. Nā dicitur hic in tex. collusione facta. Sed si p̄dicta solutio esset vera, nulla fuisset collusio. Præterea, hic mandabat certæ personæ certū officiū: ergo videtur electa eius industria: vt l. inter artifices. s. de sol. Dicē

2 dum † est ergo quod hic petatur salarium actione præscriptis verbis seu in factum. Cum enim alteri mandaret illud officiū constituto certo salario æquum est huic implenti ꝙ tale salarium det. ꝙ est notandum: quia sic de facto pōt contingere. Facit ad hoc C. de re. permu. l. j. facit etiā C. locati. l. excepto. & quod ibi no. & de agri & censi l. dñi prædiorū. lib. xj. & ꝙ ibi no. Et secundū hoc apparet, ꝙ iste non deliquit i illo actu, ex quo actio orit, s. in porrigendo decretū principi: sed deliquit in alio, s. in colludendo. Secundo opp. & vr̄ ꝙ Titius prius posśit petere salarium: vt s. de nego. gest. l. si pupilli. §. si quis pecuniam. Sol. Aut quis recipit pecuniā ꝓ sorte simpliciter: & habet locum lex cōtraria Aut recipit pecuniā perferendā alicui rōne oneri subeundi: & tunc non potest petere pecuniam nisi onus subeat: vt hic, ar. s. de ali. & ciba. leg. l. liberis. §. ab hæredibus. Itē op. & vr̄ ꝙ titius posśit petere pecuniam, cum per eū non steterit quo minus impleret officium: vt l. ab administratione. C. de leg. Sol. Aliud in vltimis voluntatibus, vt ibi: aliud in cōtractibus: vt hic. ꝙ plene dic vt l. si vno. §. item cū quidā. s. loca, scilicet qñ non remanet per eū quid iuris sit. Venio ad secundam † qōnē:

3 & quæro in quod delictum incidit is, qui non restituit literas ei, cui restiuere mādatum susceperat. Ista qō non soluitur hic in tex. nec in glo. Dicunt quidā ꝙ incidit in crimen stellionatus. Ego puto ꝙ incidat

a in crimē falsi [a]: qa literas alteri pandit & manifestauit: vt l. j. §. is qui deposita. s. de fal. & s. de pœnis. l. si quis aliquid. §. qui vi

4 ui. & §. seq. Venio † ad tertiā quæstionē, & quæro in quod delictum incidit qui abra

b sit nomē [b] alterius, & posuit nomē suum? Rñ. cōmittit crimē falsi: vt l. j. §. qui in rationibus s. de fal. Quæro vtrū iste sic abradens teneatur illi Titio, cui mittebatur. Glo. dicit qđ sic, vt l. qui nomine. s. de fal. Aduerte fateor quod ei tenet actione in factum descendente ex crimine falsi, non vt petat illam pecuniam tanquā salarium sed vt petat suum interesse: quod pōt esse

5 plus vel minus: vt d. l. qui nomine. † Vltimo, gl. inducit istā legē in ar. ad q. si tutor fecit sibi relinqui in testamento illud qđ testator pupillo volebat relinquere, ꝙ nō teneatur reddere pupillo. De hoc habes gl. in cōtrarium s. de leg. ij. l. Lucius. §. Sēpronia. Dyn. soluit ꝙ tenet ad duplū eius ꝙ pupillo testator relicturus erat. & idem esset in quolibet alio: vt in auth. vt nul. iu. §. & hoc peruenit. & idem tenebat domi. Oldra. Tu dic de hoc aliquantulum lati9, vt no. per Cy. C. arbi. tute. l. quicquid. vbi gl. tangit istam quæstionem.

1 Pactum de uendendo pignore nulla notificatione præcedente ualet.

Titius. Si sequentes officiales approbant nomē contractum a pręcedentibus: præcedentes a periculo liberentur: secus si non approbauerint. h. d.

1 No. casum quod valet † pactum [c] de vēdē

c do pignore nulla notificatiōe pręcedēte.

1 Iudex non potest cognoscere de incompetentia, quādo ipsi aliquid applicetur.

2 Incolatus quando nuda uoluntate, & quādo facto opus sit, ut posśit mutari.

Forensis, qui in loco habet mercantias, quando posśit ibi conueniri.

Incolatum sortitur quis io locis ubi habet maiorē partē fortunatum suarum.

3 Quando est contentio cum aliqua ciuitate de aliqua uniuersitate, uel de homine singulari: apud quem erit cognitio.

De iure. Istud principiū legit duobus modis. vno mō scđm Dy. alio mō scđm Iaco. de Are. et Old. secūdū lec. Dy. diuido sic. Primo loqt qñ ciuitas vēdicabat aliquem in suū ciuē: & intelligas aliquē singul. vel vniuersitatē alicuius villæ. Scđo loquit qñ aliquis negat se esse ciuem vel incolā alicuius ciuitatis. Secunda ibi: cum tamen in tex. ibi: prædium quibus subest vtraꝗ ciuitas, quæ eum ad munera vocat. & hoc Secundum Dy. Sed secundū Iaco. de are. legitur aliter: qa primo loqt qñ est cōtentio inter duas ciuitates, quæ sunt sub diuersis præsidibus: quia tunc vtraꝗ pręses simul cognoscit: vt hic i tex. dum dicit p̄sidum prouinciarum, in plurali. hoc probatur extra de rescrip. c. pastoralis. & c. cum cōtingat. Secundo loqtur qñ est contētio inter priuatum & Rempli. & hoc secundū Ia. de are. & Old. credo, ꝙ vtraꝗ lect. sit bona. Op. ꝙ nemo debeat esse iudex in causa propria, vt C. ne quis in sua cau. l. j. Sol. dicit gl. hic ad præsidem nullū pecuniariū commodū pertinet: & ideo si ad eū spectaret cōmodū, quia debet habere commodū ipse super hoc cognoscere nō posset. Vide gl. super verbo, prouinciæ.

1 † Ex hac mirabili gl. [d] no. ꝙ qñ iudici ap

d plicatur decimum, quod ipse non potest cognoscere, an ipse sit iudex cōpetens: sed debebit cognoscere alius. & sic debet determinari. lege si quis ex aliena. supra de iudicijs. & quod notatur in lege secunda. supra, si quis in ius vocando non ierit.

2 Secūdo † op. ꝙ sup incolatu nō posśit esse contētio: cum posśit mutari libera voluntate: vt supra. eo. l. nihil. Sol. Dic glo. Quidam est incolatus, qui constituitur sola voluntate: & ille pōt nuda volūtate mutari.

Qui

Quidā incolatus constituitur ideo, quia habet maiorē partē fortunarū suarum: vt l. ciues. C. de in col. & no. in l. hæres absens. s. de iudi. Et hoc non pōt mutari nuda voluntate: sed opus est facto: vt l. domiciliū. s. eo. quod no. quia per hoc vidi semel quendam forensem cōuentū pro quibusdam mercantijs, quas habebat in ciuitate opponebant quod nō debebat ibi cōueniri: cū ibi non sortiebatur forum. Respondebat quidā solēnis aduocatus, imo sortitus: quia hic habet maiorem partem fortunarū suarū. Cōstat enim ꝙ hic habet istas mercātias, nec cōstat ꝙ alibi habeat alias seu aliud domiciliū: ergo est incola. & forte nō male dicebat, nisi probaretur alibi habere aliud, vel nisi ꝓbaret ꝙ alias mercātias habebat tanquā trāsiens nō tanquā ibi requiescēs, ar. l. eius. §. Celsus. s. eo. Vbi solue ꝙ hic dicitur de iure incolarū, i. ciuium ponitur enim quādoque improprie: vt j. eod. l. Imperatores. §. item rescripserūt, mulierē. et

3 ibi dicam. † Quæro, quando est cōtentio cū aliqua ciuitate, apud quē debeat agitari causa? Respondeo, aut est contētio inter duas ciuitates, quæ vendicāt tertiū singularem hominē vel vuiuersitatē: aut inter illum qui vendicatur et vendicātē. Primo casu aut vtraque ciuitas subest eidem præsidi: & ille erit iudex, vt hic no. in prima glo. Aut subsunt sub diuersis præsidibus: et tunc aut vna ciuitas est in possesśione, alia non: aut neutra posśidet. Primo casu, est iudex præses illius ciuitatis q̄ posśidet, quæ sustinet locū rei: vt l. ij. C. vbi in rem actio. Si vero neutra posśidet: tūc vterque præses simul cognoscet: vt hic in prin. & extra, de rescrip. c. pastoralis. & c. cū cōtingat. Si vero est cōtentio inter ciuitatē, & eum, qui dicitur ciuis, tunc aut ille negat se ciuem, et agit corā præside, cui subest ciuitas, cui9 negat se ciuē. vt hic. ij. rñ. Aut ciuitas eū vēdicat: & tūc aut erat i quasi possesśiōe illius icolatus: et tūc erit p̄ses illi9 ciuitatis q̄ vēdicat: vt C. vbi qs de curiali vel coh. l. j. & quasi ꝑ totū ti. Si vero nō est in quasi possesśione: et tūc vendicabit eū corā præside illo, cui subesse se dicit: quia actor sequitur forum rei: vt l. iuris ordinem. C. de iurisdi. omnium iudic. Si vero dubitatur vtrū sit in quasi possesśiōe vel nō cognoscetur summatim coram iudice, sub quo nunc est: et sic remittetur: vt C. vbi cā status. l. j.

Libertos. Not. libertos in duobus locis subire onera, scilicet in loco originis patroni, & in loco domicilij. Adde tertium, scilicet in loco domicilij patroni: vt l. assumptio. in fi. supra eo. et l. filij libertorum. in prin.

1 Matrimonium non legitimum quo ad duo habetur pro legitimo.

Mulieres. Quæro vtrū matrimoniū non legitimum

1 habetur pro legitimo † quo ad aliquid. Glo. hic dicit ꝙ quo ad duo, scilicet quia committitur adulterium. Item quia patri ius occidendi datur. quod forte nō est verum: vt dixi in l. marito. §. fi. supra de adulte.

1 In iuramento intelligitur excepta authoritas superioris.

a Imperatores. [a] Not. ꝙ in iuramento intelligitur excepta authoritas superio

1 ris. † Non enim valet iuramentum quo quis iurat non facere, quod superiores præcipiunt.

Item rescripserunt. Hic habeo tractare aliqua. Hic videtur quod prius cōueniantur principales quam fideiussores. Contra in l. iure nostro. C. de fideius. dicit glo. subaudi, maxime. Tu dic hic speciale, vt l. iiij. §. fi. et ibi no. infra de admi. rerū ad ciuita. ꝑtinen.

1 Mulier desponsata per uerba de præsenti, licet non traducta, mutat domicilium.
2 Concubina non mutat domicilium, nisi quando se transferi cum maiori parte fortunarum suarum, uel habitatione.
3 Vxor efficitur ciuis illius ciuitatis, unde est uir.
4 Mulier alibi nupta an desinat esse ciuis illus ciuitatis unde originem habuit. quòd sic.
5 Statutum quod forensis non posśit emere in loco, an comprehendat mulierem de illo loco oriundam alibi nuptam.
6 Comitatensis nupta ciui non efficitur ciuis: nec ciuis nupta comitatensi non efficitur ciuis.
7 Filij quando sequātur conditionem patris, & quando conditionem matris.

Item rescripserunt, mulierem. Dicitur hic, quā diu nupta est. quæro quid de vidua? Respondeo, idem quan

1 diu est vidua: vt supra eo. l. filij. §. vidua. † Quæro, quid de desponsata? Respondeo: si est despōsata per verba de futuro, non mutat domicilium: secus si per verba de præsenti, nondū tamē deducta: vt s. eo. l. ea quæ desponsa

2 ta. et ibi gl. † Tertio quæro, quid de concubina? Respondeo, nō mutat domiciliū sicut nec mulier, quæ illegitime nupserit: vt s. e. l. proxi. in fin. quod dico, non mutat scilicet propter amasium, sed posśibile est ꝙ mutaret, scilicet ex proprio animo: vt quia ibi transfert maiorem partem fortunarum suarū, vel sedem ibi collocaret.

Nota hic: qd non solum sequitur forum mariti quoad domicilium. sed et quoad ius sepulture qd est [illegible], sing. [illegible] a Jas. l. cum quedam. n. 2. ff de iuri. om. iu. quem omnino vide.

3 † Quæro, vtrum vxor efficiatur ciuis illius ciuitatis vnde est vir, an fiat solum incola. Tex. hic videtur dicere eā incolam: nec scio legem dicentem, quod efficiatur ciuis. Gl. tamen in l. ciues. C. de incolis. dicit ipsam effici ciuem. similiter i l. origine. C. de muni. et ori. lib. x. Et quod hic dicitur, incolam, improprie loquitur. quod satis puto verū: arg. eius quod diximus de filio adoptato. supra eo. l. j in princi. et qa

4 efficitur vna caro cū viro. † Vlterius quæ

b ro, [b] an desinit esse ciuis illius ciuitatis vñ originē habuit mulier alibi nupta? Videt quod non, quia origo mutari non potest: vt l. assumptio. in prin. s. eo. tit. Contrariū determinat gl. C. eo. l. origine. quod videt probari per l. cum quædam puella. s. de iurisdi. om. iud. & C. de mu. et in quo lo. l. j. li. xj. Si em̄ in loco originis nō pōt cōueniri ad aliqua munera personalia: vel vocari ad honores vel trahi ad causas, videtur ꝙ ciuis illius ciuitatis non remaneat. Nō

c obstat l. [c] assumptio. in princ. s. eo. quia hic est casus specialis secundū gl. Et hoc in

5 ducebā † alio anno in quadam quæstiōe: Statuto ciuitatis cōtinetur ꝙ forensis nō posśit emere in illo territorio: quæritur vtrum mulier de illa ciuitate oriunda alibi nupta posśit ibi emere? qd dicemus? Breuiter posśumus sic dicere, ꝙ originem mutat quantum ad omnia, per quæ persona mulieris posśit trahi et separari a seruitijs viri. & iō nō potest ibi vocari vel trahi ad honores vel munera vel ad iudicia, vt dictum est. et ita loquuntur iura s. alleg. quo ad alia nō mutat originem: arg. d. l. assumptio. Sicut dicimus in simili in liberta nupta voluntate patroni, quia remanet liberta, non tamen quo ad operas. et sic ibi posset emere. quod est æquius. Et si quis eā occideret, puniretur tanquā occidens ciuem. et credo ꝙ gaudeat alijs priuilegijs

6 ciuium. † Quero, quid de comitatensi nupta ciui, an efficietur ciuis. Videte, ista q̄stio est vtilis. Finaliter, vt dixi vobis. s. e. l. j. ista qualitas comitatensis est quædam adiectio, per quam denotatur nexus ad maiora onera: non autem est significatiua domicilij vel incolatus, cū omnes ciues et comitatenses vnum habeant domicilium: vt l. qui ex vico. supra eodem & ideo pu

d to [d] quod comitatensis non efficiatur ciuis et quod ciuis nupta comitatensi non efficiatur comitatensis: vt C. de agri. et censi. l. ne diutius. et l. diffinimus. vbi est expressum vt statim dicā. Sed cōtra hoc facit multū C. de ser. fug. l. fi.

7 & qđ ibi no. † Quero, cū vxor [e] nō sequāt in prædictis viri cō

e ditionē, an filij sequantur cōditionē patris vel matris quātum ad hoc vt dicātur cōmitatēses vel ciues: habeo istā qōnem ꝓ difficili, videtur ꝙ debeāt sequi conditionē matris, vt l. si q. et l. ne diuti9. C. de agr. et cēsi. cū cæteri casus, in quibus reperiāt, quod in huiusmodi conditionibus filij sequātur conditionem

a ¶ Imperatores. In iuramento intelligitur excepta persona superioris & eius authoritas. & nota qđ in hoc authoritas patris vel episcopi dicitur superioris: vt innuit in pulchra quæstione post Federic. de Senis. in c. cū contingat. de iureiurā. et late Ioan. Andre. in regula, in malis.

b ¶ Vlterius quæro. Vtrū mulier nupta desinat esse ciuis loci originis: adde Cy. & Bal. in l. iuris. C. de iurisdi. om. iudi. Bald. in rub. s. solu. ma. in princ. et Bal. i l. cum quædam puella. de iur. omniū iud. Pau. de Castr. in leg. rei iudi. §. fi. s. sol. matrimon.

¶ Adde Pau. de Castro consil. cxcv. & ibi an onera patrimonialia ibi subire teneatur.

POMATES.

c ¶ Non obstat l. Vide Alex. consi. lvj. in vol. j. col. vlt. in ij. dubio. et Feli. i ꝓœ. decreta. col. xv. & in c. super eo. col. j. ad fi. et seq. in princi. de testa. et Card. consilio cxxxv. & Alex. cō. lvj. col. fi. volu. j. vbi vult ꝙ talis tantum dicitur de agnatiōe patris. et Capra. cō. xxj. col. iiij. et Feli. in c. nouit. col. j. et ij. de iudic. et in c. j. in fi. de spon. et Alex. consi. xx. ad fi. vol. ij. et cōsil. xxij. col. ij. eo. vo. ij. vbi dicit quod ēt dicitur de patris agnatione. et consilio c. vol. iij. col. j. et col. ij. vbi dicit quod mulier dicitur de foro viri. et ibi etiam ponit de quo foro intelligitur.

d ¶ Et ideo puto. Ad de Bald. in l. in adoptiōe. C. de adoptio.

e ¶ Quæro cū vxor. Vide per Cano. in c. fin. de ser. non ord. et quæ dixi post Bart. in l. assumptio. §. j. s. eodem.

a ¶ Dicatur nobilis. An dicatur filius militis, qui natus est añ militiã & vide plene in d.l.imperialis. §.is illud.per glo.de nup.& ibi Bar.etiã & bal.ibi tenet opi. Bar.hic in quæstiõe hic formata.& bar. in l.si senator. C.de digni.lib.xij. & vide quod ponit Bar. in l.j.C.de episco.& cleri.sed vtrum stãte statuto quãdo nobilibus pœna augeatur vel antianis, vel potestatibus : quid in eo qui de proximo exiuit de officio antianatus vel potestarie, vide Roma. dubitantem in l.si quis in graui.§.de his. ad Syllania.

b ¶ Eos qui Iudaicã. Iudæus non potest esse doctor.adde no. per bal.in ru.s̃.de iustitia & iure.& bar. in l.fi.C.de iude.

c ¶ Minores. Vide Bartolum in l. Lucius.§.ij.s̃.titulo.j. & ibi dixi ꝙ minor non dat vocem in conci. & adde Bar. post Iaco.de are.in l. de pupillo.in princ. de oper.noui nunci. capit.ex eo.de ele.in sexto.capitulo scdo de æta.& qualita.& idem tenuit Bald.in l.fina.C.de test.militis.& in l.exigendi. C.de procur. Quod limita nisi etiam pupillus haberet administrationẽ iure successionis naturalis: quia tunc administrat, & omnes actus facit cum tutoris authoritate, per ca. grãdi.de supplẽ. negli.præla.in vj.vt in filijs regum & baronum : sed quid si quis est maior saltẽ decẽ & octo ann.in qua ætate quis subdiaconus esse poterat per clemen.generalẽ.de ætate & qualita.& ibi hoc videtẽ tenere Ioan.An.scilicet quod tunc dare posset vocem in cõcilio. Et idem etiam videtẽ dixisse Barto. in d.l. Lucius.§.pen. s̃.ti.j.sed Bald.in dicta l.fi.C.de testam. mil. contrarium tu omnino vide not.ꝑ gl.& quod omnino Bal.in d.l.de pupillo.& per Bald.facit tex.no.in c.statutũ. de rescriptis.Sed an de consensu eorũ de cõcilio pupillus possit dare vocẽ fuit qõ Innocen.in c.sciscitatus.de rescriptis. quam refert Angel. in l.cum prætor.de iudi.& eo casu, quo posset habilitari,nõ sufficeret consensus maioris partis: sed eẽt necessarius oĩm consensus,vt voluit Compo.& Io.and. in nouella.in ca.scriptum.de electione. Et ad prædicta addẽ omnino Bart.in dicta l.quidã consulebant in secundo cõtrario.in fin.s̃.de re iudicata.& quod dixi in l.quod maior. supra ti.j.Et an fœmina possit esse de illis habitantibus in collegio,vide Imol. in l.secunda §.penultimo de ver.ob.

patris,sint casus speciales:vt in dictis legibus no.sed hic non est de illis:ergo &c.

Aduertatis, breuiter dico sic: quantũ ad seruitutem & libertatẽ,sine dubio partus sequitur conditionẽ matris, vt l.partum. C.de rei vendi. Sed quãtum ad honores & munera quæ conferuntur ratione ciuilitatis,seqtur cõditionẽ patris::vt l.j.s̃.eo. Item ad al's conditiones,per quas qs obnoxiatur,& eius libertas minuitur: vt in quæstione proposita est aduertendũ: qa quædam est qualitas,quæ nullo mõ põt congruere mulieri:vt decurionatus officium & similia:tunc in hoc matris condõ non attenditur,sed semper patris:vt C.de decu.l.nullus.& ibi de hoc est text.notab. Quædã sunt qualitates quæ possunt indifferenter congruere & patri & matri: vt in quæstione ꝓposita:vt esse ciuẽ vel comitatensem esse adscriptitium vel adscriptitiam & similia.Et in istis est regula quod quis sequatur conditionẽ matris vt dicta l.ne diutius.& l.si qui.de agri.& cẽ. Fallit in casibus ibi no.inter quos est hic casus de comitatensi, ,dum excipit ibi casum l.diffinimus.eo.ti.Nam debetis scire ꝙ quidam sunt adscriptitij,qui sunt multũ adscripti glebæ:& debent semꝑ morari in fundo:& de illis loquitur. d.l. ne diutius.cum si. Quidã sunt,q vocantur inquilini seu coloni:qui licet teneantur colere agros,tamẽ possunt morari vbi volunt:& de istis loquitur l.diffinimus.& tenet ibi gl.& Azo in summa de agric.& censi. & isti proprie sunt comitatenses,qui tenenẽ colere agros,& possunt morari vbi volunt. Tene ista menti.

1 ☞ *Qui uocatur perusinus,ex hoc solo nomine non sequitur quod sit de Perusio.*
2 *Nomina propria ad placitum imponuntur.*

Item rescripserunt. Nota hunc §.
1 ex quo habes quod si quis vocatur Perusinus:non sequitur quod ex solo nomine
2 sit de Perusio.Secundo no. † ꝙ nomina propria non sunt significatiua,sed ad placitum imponuntur:vt l.si quis in fundi vocabulo.s̃.de le.j.& no.s̃.so.ma.super rub.

De decurionibus. Rubrica.

1 ☞ *Qui dicantur decuriones.*

Continuatur sic:dixit s̃.de municipib⁹. sequitur videre de his qui regunt munici-
1 pia. † Quærit gl.qui dicanẽ decuriones Gl.dicit,dic vt l.pupillus.§.decuriones.j. de ver.si.Sed per illam legem nihil habetis vtilitatis. Alibi dicit gl.ꝙ hodie dicuntur consiliarij ciuitatis.Ita no.C.eo.super rub.Et alibi dicitur,quod ciuitatis consilium totum populum repræsentat.Ita no. C.quæ sit lon.consue.super rubri. & s̃.ꝙ cuiusq; vniuer.l.nulli.in quadam glo. Veruntamen ista consilia hodie habẽt formã limitatam & formam statutorum,quibus est standum.Item debes scire, ꝙ decuriones,de quibus loquitur hic, & C.eod.in quibusdam habeant priuilegia:in quibusdam sustinebant onera inexcusabilia: qbus hodie non vtimur:& in his consuetudini est standum:vt l.magistratus.s̃.tit.j.l. non tantum.§.fi.j.eo. Non enim hodie. vtimur illo priuilegio:vt res eorum nõ possint sine decreto alienari:quod habent de iure communi secundũ formam tit. C. de prædi.decu.& idem in multis similibus, quæ habetis in ti.isto,& in ti.C.eo.

1 ☞ *Decurio habitans in comitatu,an debet cogi ut ueniat ad ciuitatem.quod sic.*

LEX I.

Decuriones. Querit gl. quãto tempore decuriones præscribant libertatem.dic vt in ea.Item qua actione, & coram quo iudice petantur. Dic vt in glossa. Quæro,si aliquis est decurio: & habitat in comitatu,an cogatur redire in ciuitatẽ
1 †& ibi habitare.Dic quod sic,per tit.C.si curialis omissa ciuitate rus habitare maluerit.lib.x.

1 ☞ *Doctor de collegio,de ciuitate expulsus,restitutus an recuperet locũ in collegio,quod non:sed habebitur tanquam de nouo ueniens.*

LEX II.

Qui ad tempus. Hæc lex habet materiam §. pœna grauior.ĩ l.quid ergo
1 s̃.de his qui notan.infa.†.Ista lex fuit practicata bononiæ in doctoribus quibusdam expulsis tempore Romæi de Populis qui postea fuerunt restituti tempore legati:vt nõ recuperent in collegio locum eorũ, si collegium est plenum:et tunc non recuperabit primum gradum:vt tanquã antiquior præferatur in dando primam vocem:sed habebitur vt quidã de nouo perueniens in collegio.

1 ☞ *Filius plebeij an efficiatur nobilis,si pater eius efficiatur miles post eius natiuitatem. quod non.*

In filiis. Cum §.seq.facit vtrũ filius plebeij,qui plebeius
1 militauit post natiuitatem † illius filij,dicatẽ no-
a bilis[a] sicut pater eius,milite facto:& hic videtur quod non. ꝙ nota propter statuta quæ dicũt,ꝙ nobilibus delinquentibus pœna aggrauetur.mõ quidam natus ex plebeio, cuius pater postquam est natus filius est effectus miles,delinquit,quærit an debeat puniri vt nobilis. Videtur quod non,per hanc legẽ. facit s̃.de mili.test.l.militis.§.ij.

1 ☞ *An ille qui patitur contra suum priuilegium aliquid fieri in uno articulo,sibi præiudicet in alijs.*

Maiores. Op.de l.volũtaria.C.de exc.tu.& j.de vaca.mu.l.pe.§.fi.gl.nõ soluit.Tu dic ꝙ hic cõsensit decurionatui,qui est actus vniuersalis adijciens honores omnes:ibi cõsensit cuidam officio particulari.Ita soluit gl.s̃.de
1 priuil.vete.l.ij.Ex quo † collige solutionem quæstionis:an ille qui contra priuilegium suum patitur fieri aliqd in vno articulo,præiudicet sibi in alijs. Ad quod dic aut erat actus particularis,aut vniuersalis. De quo plene per Cy.in d.l.voluntaria. C.de excusa.tu.

LEX III.

Generaliter. Istud principium examina vt s̃.e.l.qui ad tempus.& l.quid ergo.§. pœna grauior.s̃.de his qui notan.infa.

1 ☞ *Iudæi doctorari non possunt, nec ad alios honores nostros admitti:inter suos sic.*

b Eos qui Iudaicam. [b] Notã vtrum Iudei possint habere honores inter nos. Hic dicit quod sic:sed hodie dic cõtrarium. Et sic nõ possunt
1 habere aliquẽ honorẽ inter nos:† sed inter suos sic:vt not. hic in glo.& l.fi.C.de Iudæ.ideo puto quod non possint esse doctores Iudæi.

Decurio. Nota quod quæ prohibentur titu.singulari,permittuntur in ti.vniuersali: vt l.quædam.s̃.de acqui.re.do.

Ad tempus Istam legẽ examina vt l.quid ergo.§.pœna grauior.s̃.de his q notan.infa.

Spurii. Not.quod incestuosi & spurij non delinquunt:sed alieno morbo laborant:vt hic,& l.lege.C.de natu.liberis.

c Minores. [c] Not.quod minores xxv. annis nõ habẽt vocem in concilio.quod nq.bene.

Priui

a ¶ Tu dic.per Barto.in l.ij.§.prius.de vulga.& vide Bar.& quod ibi dixi in l.si quis mihi bona.§.iussum.de acqui.hære.et Barto.in l.filius familias.s̃. de dona.ti.generali.

b ¶ Herennius. Pro intellectu huius legis aduerte:quia licet ꝓbetur notariũ fecisse instrumentum tanquam notarium, per hoc non infertur ꝙ sit notarius.Et ita tenet Dy. hic,quod si instrumẽtum proferatur, & negetur conficientẽ fuisse tabellionẽ, nõ sufficit probare ꝙ ꝓ tali publice habeatur,per l.qui neque. s̃.de reb.c.& per l.si is.de eo qui pro tut.& C.si a nõ cõpe.iudi.in l.fi.sed Inn.contra in d.c.j.de fide instru.et Specu.in tit. de proba.§.j.concedũt tamen ꝙ si tabellio litigaret,et negaretur esse tabellio, qđ deberet ostendere titulum,per l.competit.ff.qui & a q.& C.de sen.& interlo. omniũ iudi.l.ij.& đ fideicõmis.lib.l.ij.et de manumis.testa.l. cũ ex falsis. Tu potes dicere secũdum Ioan.Fab.Instit. de test.§.sed.cũ aliqs ex testibus.qđ in officijs publicis authoritate & vtilitate gesta iudicialia & alia statum Reipu.cõcernẽtia etiam per non capacẽ officij,dũ tamen pro capaci publice habeatur,valẽt nec oportet docere đ titulo:imo plus,ꝙ si aliqua nota opponeretur,vt ĩfamiæ,vel excõicationis, vel factũ,de quo esset ipso iure priuatus,ipso existente in officio ꝙ nihilo minus acta ꝑ ipsum valent:nec talit oppositio esse admittenda,siue opponatur post acta, siue ante:vt no. Innocẽ. in c.cum super.de offic.deleg. Et hoc in ordinario: secus in delegato:vt ibi not. & no.Io.An.in cap. mora.de reg.iuris in sexto.in merc.In his aũt quæ non concernunt statum Reipubli.puta forte qa cõtraxerunt vel receperunt fructus vel solutiones debitorũ ad dignitatem pertinẽtium:.satis põt dici ꝙ si fuerunt intitulati,& appareat quod facta per ipsos tenẽt dum tamen haberẽt bonam fidem:& sic intellige quod no. Host.& Inno. in c.in literis.de restitu.spoliato.& in c.cum olim.de causa possess.et proprie. & hoc in his quæ possent pertinere ad eos,si essent legitime intitulati vt fructus:vt no.in c.cõsultationibus.de iure patro.et in illis q nõ faciunt fructus suos,sicut in administratoribus ecclesiarum:secus in alijs qui faciunt fructus suos,sicut tutores.Et ita intelligo dicta leg.qui neque.Item secus in his quę tangunt proprietatem rei.Fallit in libertate.d.l.cõperit.secũdũ ipsum. Ad hanc quæstionem vide Iaco.de Aret.in sua disputa.inci.quæro,produco contra te instrumentum,&c.quam ego habeo.vbi hanc q.disputat satis no.& adde quod in instrumentis antiquissimis nõ sufficit probare talem fuisse notarium:quia eo ipso ex tanto tempore fuit in possessione,vel quasi, secũdũ Bald.in authen.quas actiones.C.de sacrosan.eccle.alleg.Inno.in c.veniens. de verbo.signifi.Adde quod Bald.in l.ij.in xix.col.de serui.& aqua.dicit ꝙ licet probetur quem fuisse in possessione tabellionatus:tamen non præsumitur tabellio,nisi forte fuerit in longa possessione,secundum eum. & vide Bar.in l.Barbarius.ad fi.s̃.de off.præto.Et quando negatur quem esse tabellionem,vide Bal.in l.comparationes.C.de fide instr.& in authen.sed nouo iure.C.si cer.pet.Spe.in tit.de instr.edi.§.restat.versi.quid si producitur. & ad Bar.hic adde Bald.in l.ij.in j.& ij.colũ.C.de sent. Et quod non sufficiat quem reputari tabellionem :est tex.et ibi expresse Bar.in l.actuarios.C.de numera.& act.lib.xij.& adde ꝙ si infertur alicui qõ de aliqua qualitate extrinseca inhærẽte personæ,puta ꝙ nõ sit maritus vel tabellio vel prælatus vel ꝙ non habeat potestatem eligendi:cui incumbat onus probandi, vide dominum Anto. in c.innotuit.de eo qui fur.ord.susce.et Inn.in ca. veniens. de verbo.signific.& dominum Ant.in c. quid per nouale. de verbo.signifi.et vidẽ Bart.in l.matrẽ. C. de proba.Inn.in ca. ex conquestione. de restitu.spolia.

c ¶ Item rescripserũt. Add quod no.in l. dotem.soluto matr. vbi vide omnino Bal.et Imol.Et dum Imol.ibi tetigit, an beneficiũ seu dignitas clericalis possit ĩ inuitum conferri,adde quod no.in c.& si vnamiter. quod est c.fi.de postu. præla. Et dũ ibidem quæsiuit de officio publico,adde gl.in l.ij. qđ quisque iuris. Facit l.sciendum.§.si de legati.& quod not.in l.filiusfamilias.de ꝓcurato.& in l. sancimus.cum ibi nota.ꝑ Bart.C.de aduo. diuer.iudic.§.interim. in authen. de defen. ciui.& l. munerum. §.iudicandi. & qđ ibi dixi post Bar.j.titu.j.Item adde ꝙ ambasiator cogitur accipere ambasiatã secundũ gl.in l.prouidendũ.C.de decu.alias est in l.si quis decurio.et vide de off. publ.tex.in l.nulli.et ibi Barto.C. de defen.ciui. Item adde istis no.per Bald. in rub.de fide instr.C.ĩ iij.col.& non acceptans officium põt banniri & carcerari: glo.& Bart.in l.prẽses.C.đ susp.tu.dixi post Imo.ĩ d.l.dotẽ.

POMATES.

d ¶ Et hoc tenet Dy. Vide Fede.cõ.xxij. in primo dubio .& consi.cij.col.fi.

e ¶ Item no. Adde nota.per gl.in c. solitæ. de maio.et obedien. in versic.inter alios. & in c.per tuas.& ĩ c.j.e.tit.et ex hac l.ij. dicit Ro.in l.si vero. §.de viro.s̃.sol. matri.ĩ xlix.fallẽ.ꝙ postea doctoratus ab Imperatore præfertur antiquiori, qui aliunde ab inferiore dignitatem habuit Facit ad hoc c.hi qui authoritate.đ præb.in vj.et est glo.in l.resti.in gl.fi.C.de aduo.diuer.iudi.

f ¶ Est antiquior. Antiquior in collegio est præferẽdus:vide Bar.et qđ ibi dixi in l.j.supra de obseq.et ille,qui est potentior et nobilior in liga, intelligitẽ superior ad conuocandum:argumen.l.fin.s̃.de fide instr.et no.Innocen.in d. ca.j.de maio.et obe.et Bal.de pace Constan.in versi.in nomine Christi. & Bald.in rubri.C.pro socio.Et quod antiquiori deferendum sit,est tex.in l. ij.C.de offi.præfe.præto.lxxiiij.di.c.episcoprum. xxiiij.di.c.episcopi.quod intellige secundum Roma.nisi minor sit doctior.in §.inordinatum.in auth. de hære.et fal.& d.c.episcoporum.secundum eum in d.l.si vero.in §. de viro.in iij.fallen.et vide Bar.in leg. vnicuique.C.de proxi.sacri.scri.lib.xj. & et in l.ij.§.prius.de vulg.de pupilli.quæ dixi post Bar.in l.sodales. supra de col.illi.vide glo.in c.quoniam abbas.versus fi.in glos.magna de offi. deleg. glo.in l.j.de anno.ci.lib.x.

g ¶ Item facit.Nota & tene menti de ista quæstione:et adde not. per Cano. in dicto c.primo de maio.et obedien.per Ang.in l.inter omnes.qui satisda. cogan.post id quod Bartol.not.et adde quod not. Bartolus in l.fina. C. de præd.decu.lib.x.vbi dicit quod non sufficit dicere,congregato concilio :nisi dicatur,in quo duæ partes interfuerunt. Et dicit Abbas Sicu.in ca. inter

Priuilegiis. Text. ibi: suffragijs, i. pluribus dignitatibus per suffragia. Et tene bene menti qs habeat primam vocem in concilio.

Honores. In prin.tex.ibi:sed peritioribus qbusque:id est,dignioribus quibuscũque iniungenda sunt. Opp.C.de offic.ꝑfect.vrb.l.primicerius. Gl.nõ soluit. Dic ꝙ ibi loqtur de electis & noĩatis,et qualiter ordinentur:hic de eligẽdis et nominandis. Item opp.infra de mune.et ho no.l.vt gradatim.in prĩ. Dicit gl.ibi de ordine honoris: hic de ordine oneris. Tu
a dic[a] ꝙ ibi loquitur de ordine honorum in eadem persona:hic in diuersis. Et sol.gl. non est bona:quia hic etiam loquitur de ordine bonorum.

Ad decurionatum. Facit iste tex.ꝙ pater potest consentire filio agenti etiam extra iudicium.

1 ☞ *Notarius,qui plura instrumenta fecit,& solutionem recepit:an ex hoc probetur notarius.*

b Herennius. [b] Hæc lex est argu.ꝙ licet quis probet aliquem plura instrumẽta fecisse,& tanquã notarius solutionem recepisse,et se exegisse:ꝙ propter hoc non
1 probetur ipsum esse tabellionem. † De hoc dic in Specu.de instrum.edi.§. restat. versic.illud.et versi.quid si is.et per Innocen.extra de fide instrumen.c.j.& c.cũ P. tabellio.de restitu.spol.c.in literis.

Non tantum. No. quod ĩ istis honoribus decernendis est inspicienda consuetudo & statuta ciuitatis:quod approbatur per istam legem.

Eos qui. Oppo.C.de dignita.l.neque.et l.ne qs. Solu.dico ꝙ hodie isti, qui faciũt istas artes viles, indistincte prohibentur admitti ad aliquos honores.quod intelligo verum,nisi ĩ casu necessitatis:si alij nõ reperiuntur:vt ista l.in fi.& supra eo.l.generaliter.§.spurios.

Imperatores.

c Item rescripserũt[c].

Iste est no.casus. Istã legem ĩtelligit Dy. in eis qui interfuerunt & consenserũt electioni:alias semper posset opponi:vt j. ti.
d ij.l.reus.in fi.Et hoc tenet Dy.[d] extra, de reg.iu.c.quod semel.lib.vj.ibi. Item poni potest exemplum regulæ in electione, &c.et tangam hoc etiam infra tit.ij.l.reus delatus.in fin.

De decurione. Hãc leg. vide per Dy.plenissime in ca.et cõcessum. extra de regu. iur.lib.vj.et ibi plenissime de hac materia.

De albo scribendo. Rubr.

1 ☞ *Nomina decurionum sunt scribenda in albo.*
2 *Canonici electi authoritate Papæ præferuntur in sententijs dicendis alij canonicis.*
3 *Scripturis factis in muro an sit credendum. remissiuè ad glossam.*
4 *Collegium,quod non habet rectorem,potest conuocari per antiquiorem de collegio,uel per eum qui præfertur in sententijs dicendis: & ipsis non euntibus potest ad electionem ipsis non expectatis procedi.*
5 *Nomina illorum,qui sunt de collegio in syndicatu ad uendendum poni debent:in alijs uerò actibus non:nisi quando collegium sit paruum.*

LEX I.

Decuriones. Cum lege sequen.
1 † Not.quod nomin[a] decurionũ scribenda sunt in albo, ordine
e quo hic dicitur. Item nota[e] † ex leg. ij.
2 ꝙ canonici recepti authoritate papæ præferuntur in sententijs dicendis alijs canonicis electis authoritate legati vel alterius
3 inferioris. Item ista lex † facit ꝙ scripturis factis in muro sit credẽdum. Circa qđ not. in Specu.de proba.§.videndum. versicu.ix.In contrarium facit C.de relig. in l.in monumentorum.Sed dic vt ibi in gl.
4 † Itẽ per istam legem dicit Inno.ꝙ quando vniuersitas vel collegium non habet
f rectorem,quod ille,qui est antiquior[f] in collegio:vel ille qui alijs deberet præferri in sententijs ferendis secundum formam istius legis.et l.spurij.§.fi.s̃.ti.j.potest cõuocare collegium:et alij tenenẽ ire:et si non vadunt, nõ possunt mulctari per eum sed ipsis nõ eũtibus põt eis nõ expectatis ꝓcedi ad electionẽ.Ita dicit Inn.in c.j.extra
5 de maio.et obe. † Itẽ facit[g] ꝙ in syndicatu
g alicuius collegij debent poni nomina illorum,qui sunt de collegio. Et istam rõnem

dilectos.de donatio. quod si in instrumēto dicitur,quod oēs de vniuersitate fecerunt tale quid,prę sumitur quod omnes interfuerunt: licet p partem aduersam negetur:& hoc per illum tex.q dicit multum no. Nam notarius non habet necesse probare,ꝙ oēs fuerunt præsentes: sed creditur instrumento:& onus probandi contrariū incumbit alleganti.& ideo dicit Abb.c.v. de his quæ fiunt a p̄la.sine consen.ca. ꝙ ibi videtur tex.a cōtrario sensu,ꝙ nomina præsentiū debeāt specialiter scribi: & hoc dicit ibi tenere Pet.sed quod quidā moderniores tenent contrarium: q̄a paria sunt,declarari p nomina propria, & per circunlocutiōes indubitatas.§.nominatim.Instit.de exhæ.libe.sicut sententia quæ fertur in persona vniuersitatis. ca.licet.d̄ probatio. c.capitulum sanctæ crucis.de rescript.& postea refert opini. Bar.hic.& pro eo allegat in primo membro,tex.in c.i.de his quæ fiunt a p̄la.subdit etiam ꝙ Bald.in l.j.de magistra. conue. dicit quosdā tenere nomina debere exprimi, ꝙ videtur Bal.iustius cū tabellio sit testis.l. Domitius.de testamē.&c. cum Ioannes.de fide instrument.& ideo debet deponere per verba facti, non iuris.Nam si dicit capitulum vel maior pars fecerit,&c. dicitur iudex: quia per sensum corporis nō potest cōprehendere, quod præsentes fuerunt capitulum, vel maior pars:q̄a forte aliqui sunt excōicati, vel sunt in non sacris: vel sunt absentes a loco vnde debent vocari.et dicit do. Abb.quod nunquā pōt cōcipi casus, in quo notarius nō habeat ī hoc deponere de iudicio intellectus. Nam si dicit, Pet. & Titius fecerūt capitulum, &c. nō sequitur qd' capitulum sit factū. Oportet ergo quod subdat illos facere totum capitulū vel maiorem partem:& sic de iudicio intellectus:& quia dicit illos facere totum capitulum:ideo præsumendum est, quod notarius fecerit diligenter officium suū. Vnde Federi.consi. cclxx. dicit ꝙ si in

ponit Specu.in ti.de syndico.§.j.vers.item opponitur quod nomina. Veritas est ista. l. Quādoꝗ fit sindicatus ad vendendum seu alienandum:& tunc est necesse ꝙ nomina scribantur,vt C.de ven.re.ciui.l.fin. lib.xj.de sacrosanc.eccle.auth.hoc ius porrectum & in corpore vnde sumit̄. Q̄nꝗ tractatur de alijs actibus seu alio negotio & tunc siquidem est magnum collegium vt populus vnius ciuitatis,vel vnum concilium magnum:& tunc nō est necesse ꝙ nomina scribantur:vt extra,de procura.c. fi.vbi est tex.Et miror ꝙ Spe.non alleg. tamen debet dici in instrumento omnes fuisse p̄sentes:vel tot ꝙ facerēt duas partes:vt l.quod maior.s.ti.ij. Si autē est collegium paruum:vt puta Priorū,qui sunt decem vel canonicorū:tunc credo, ꝙ eorum nomina debent inferi,arg.istarum legum.& C.de leg.l.fi.lib.x. Non habetis hic alia.

De muneribus & honoribus. Rubr.

Continua vt in glossa.

1 ☞ *Officium decē primatus dicitur patrimoniale : quia tenetur præstare de suo patrimonio quod non potest exigere à deficientibus.*
2 *Personalia munera quod dicantur etiam quæ deferuntur ex lege uel consuetudine alicuius ciuitatis.*
3 *Statutum quod recipiat extensionem passiuam.*

LEX I.

MVnerum. Primo loquit̄ de muneribus personalibus publicis authoritate & vtilitate. Secundo de muneribus publicis authoritate & vtilitate priuatis. Secunda ibi: æque personale.In prima parte opponi.
1 †Dicitur hic,ꝙ officium x.primatus est patrimoniale:contra.j.ea.l.fi. §. mista. Dicit gl.ꝙ etiam potest dici mistū illud munus ex eo quod istam exactionem facit suo periculo,si non bene exigit. Aduertatis,secundum hoc omne officium diceretur munus patrimoniale : quia tenet̄ semper,si male gerit: vt apparet in tutela & cura, & similibus. Vnde dic quod ideo dicitur patrimoniale,quia tenet̄ præstare de suo patrimonio illud,quod non potest exigere a deficientibus, vt j.e.l.iij.§.decaprotos.& j.eo.l.fi.§.mista.quod qualiter p
2 cedat, ibi dicā.Itē in hac†prima parte habes,ꝙ personalia munera dicuntur etiam quæ deferuntur ex lege alicuius ciuitatis, vel ex consuetudine,si habet curā perso
3 næ tantū.Ex quo nota† ꝙ licet statuta nō recipiant interpretationem extensiuam actiue,quia ista statuta non extendunt se ad alios casus ī statuto non positos,vt l.si vero.§.de viro.s.so.ma.& l. prospexit.s.q & a qui.tamen bene recipiunt extensionē passiue:quia leges communes se extēdūt ad statuta. Nam si statutum iniungit aliquod officium, lex se extēdit ad illud:vt dicatur illud munus personale vel patrimoniale secundum distinctionem hui⁹ legis.Idē dico in multis similibus causis.verbi gratia : dicit statutum ꝙ filiusfamilias possit facere testamentum:certe lex extēdit se ad istud: vt intelligatur quod faciat legitime & secundum leges,& ex eo petetur hæreditas & Falcidia detrahet̄:& oēs

leges testamentariæ habebūt locū in eo: vt l.j.§.ij.s.ad l.Fal.& sic statuta recipiunt interpretationē extensiuam passiuam.Ita dixi:& plenius in l.omnes populi.in materia interpretationis extensiuæ statutorū.

LEX II.

QVod ad honores. Ista lex legitur tribus modis.Primo quo ad honores,id est,honorū subeūdorū pericula secundū primā lec.Vel dic quo ad honores,i.ad excusationem honorum secundū secundam lec. Vel dic,id est quo ad honores, s.decernendos,secundū tertiā lec.& quælibet est bona & no. put patet ī gl. Op.s.de adul.l.sic eueniet.& s. de his qui sunt sui vel alien.l.filius.So.qui est in potestate,non habet filios regulariter in potestate. Fallit in istis tribus casib⁹ in quib⁹ fingitur filios habere ī potestate.

LEX III.

ET qui.

His qui. Ibi, patriæ id est, ciuitatis.Et sic qs dicitur habere duplex domiciliū: scilicet ciuitatis & prouinciæ:vt hic.& dixi s.ad munici.l.j.

Si in metallum. Nota ꝙ licet quis fuerit exbannitus & hostis ciuitatis,tamen reuersus potest admitti ad honores.

Quamuis. No.tex.ibi:ideo enim.

Liberti. Not.quod liberta patroni non prodest liberto. Et sic nota quod liberta vnius de familia nō p dest alijs de familia. dixi s.ad muni.l. Lucius.§.item respondi, constante. vbi est tex.

1 ☞ *Minor non excusatur a muneribus mistis.*

Decaprotos. No.ex isto §. ꝙ a muneribus mistis,
1 †quæ tamē magis sunt patrimonij seu rerum,quam personæ,non excusantur minores.

Exactionem. Istud ꝙ dicit exactionē, intellige passiue,ita quod ab eo exigitur:alias eēt munus personale:vt s.eo.l.j.

Præses. No.munera & honores debere distribui æqualiter: vt hic vides.

1 ☞ *An si pater fecerit expensas pro filio doctorando uel uxorādo:an patre mortuo debent & alij fratres facere de communi.*

a Si is,qui duos. [a] Not.† ꝙ licet pater fecerit ex
1 pēsas p vno filio militādo vel doctorādo vel vxorando:mortuo p̄re p alio filio nō dn̄t fieri expēsæ de cōi:vt hic in tex.& gl. quā no.& vide gl.quæ incipit,dic de nouo.in fi.ibi:pro sua militia exercēda.& eā no.adeo ꝙ si alius frater vult impendia facere de communi,non auditur: sed debet facere sumptus de proprio.

1 ☞ *Probationes factæ in uno iudicio,in his,quæ cursu temporis mutationem recipiunt, non faciunt fidem in alio.*

CVra.

b Deficientium. [b] Not.§.j. hic videtur casus quod exceptio,nè quis exigatur

instrumento dicitur talis Abbas cum talibus quinque monachis facietibus totum capitulum fecerunt,&c. quod prima fronte præsumēdum est totum capitulum interesse:etiā si probetur quod p annum ante erāt ibi plures monachi.pro hoc ca.ea noscitur.e.tit.& dicenti cōtrarium incūbit onus probandi. Vnde cōcludit Abbas quod exceptis casibus expressis a iure nō est necesse apponere nomina . & ita residet. Cogita.Et ad nota. per Barto. hic vide Bal.omnino in l. fi. C.qui bo.ce.pos. & Imo.in c.j.de syndi. & Pet. & Ancha.in c.canonum statuta. in xiij.char.in versi. propter hoc,&c. de consti.

a ¶ Si is qui duos. Adde Bart.in l.j.§.nec castrense.s.de colla. bono.& not.Bal. in l.fi.§.fi.in fi.C.d̄ bo. quæ lib.allegat etiā Bal.in l.filiæ. penul. col.C.fami.ercis.qd̄ si pater se obligauit pro vno filio,nō debet hoc tantum solui de parte filij.& dicit Bald.in tractatu d̄ duobus fratribus. ꝙ si pater facit sumptus in conuiuijs p duceda vxore vnius sui filij:quod nō imputantur in partem filio,p istam glos. & facit l.pe.§.j. ff.solu. matrimo.et ff.de ne. gestis. l. Nesennius. nisi filius habuisset patrimonium separatū a patre, de quo patrimonio præsumitur soluisse patrē, & impendisse. ff.de petitio.hæredi.l.fin. Bal.subdit etiam ꝙ singula vestimenta, quæ facit pater nurui, imputantur in partem filij quantū valent nunc,nō quātum fuerunt emptæ quia istæ res nō præsumuntur donatæ, sed commodatæ.l.si vt certo.§. interdū. ff.commoda.nisi magna dignitas et multitudo diuitiarum faceret præsumi contrarium.l.si filiæ. ff. de leg.ij.et l.si filius. de donatio.Et vide ad materiam Spec. in ti.de iudi.§. sequitur.ver.quid si duo. cum ver.seq.

b ¶ Deficientium. adde bar.in l.ex diuerso.in fine.s.so.mat.

exigatur nisi in quantum facere potest,est tēporalis:vt dixi s.de excep.l.iij. Secūdo
1 no.†ꝙ in his quæ cursu tēporis mutationē
a recipiūt probatiōes factæ in vno iudicio,[a] nō faciūt fidē in alio:vt hic,& l.spadonē.§. q absolutus.s.de excu.tu.Tene mēti hūc §.

Qui obnoxius. Vide gl. quæ incipit, argu.
b contra habes de istis fratribus [b] de pœnitētia.& de alijs dicam j.de iure immu.l.semper.§.quibusdam.

1 ☞ *Præstatio fideiussorum idoneorum habetur pro solutione.*

REscripto.

c Debitores. [c] Iste §.de facto seruatur Pisis:ꝙ nullus officialis existens in aliquo officio,anteꝗ sit syndicatus,et reddat rōnē illius officij,potest eligi ad aliqd̄ aliud offi
1 ciū.Secūdo nota † ꝙ si quis p̄stat idoneos fideiussores,præstatio fideiussorum habetur pro solutione.& est specialis casus hic.

1 ☞ *Excipere de crimine quòd quis non possit contra electum:sed debet eum accusare.*
2 *Sine accusatore quando quis puniatur.remissiuè.*

1 Si quis accusatorē. Not.† ꝙ si qs vult opponere contra aliquem electum de crimine,non auditur in modum exceptionis:sed debet eum de crimine accusare, vt hic.dabo vobis remissiones:vt j.l.proxima.
2 Secundò † nota[d] ꝙ nemo sine accusato
d re punitur. Fallit in casibus,quos dixi in l. ij.§.si publica.s.de adul.

1 ☞ *Munera merè patrimonialia,quæ inducuntur possessionibus.quæ sint.*
2 *Munire ante domum suam,est onus domus.*
3 *Recipere in domo hospites,est onus domus.*
Onus recipiendi hospites, potest imponi etiam forensi ecclesiæ.
4 *Collectæ dicuntur quæ imponuntur personæ pro rebus & clericis:nec forensibus possunt imponi.*
5 *Remedium quo mediante clericis seu ecclesijs pro suis possessionibus imponatur collecta.*

e Sciendum. [c] Hic ponit aliā diuisionē munerū : & est no.distinctio & habet no.gl. No. distinctionē,quæ ponitur in versi.nā quędā &c. vide gl.q̄ incipit.vt collectæ.Aduerte:q̄ro
1 quę sunt†munera merè p̄rimonialia:q̄ indicunt possessiōibus.Tex.dicit hic ꝙ sunt re
f tributiōes.q.d.[f] tributa q̄n sunt p̄dia tribu
2 taria:vt C.de epi.et cle.l.de his. †Itē ꝙ q̄libet muniat viā ā̄ domū suā,hoc est onus
3 domus.vt l.ędiles.s.de via pu.Itē † ꝙ reci
g piant̄ hospites [g] in domo,est onus domus: vt s.eo.l.iij.§.munus.& ideo potest imponi hoc onus cuilibet possessori,etiam forensi: & etiam ecclesijs & clericis : vt l.de his.C.

de epis.& cler.& de sacrosanc.eccle.l.iubemus nullam nauē.nisi aliqua essent eis specialiter remissa:vt l.j.C.de epis.& cler. vbi clerici nō tenētur suscipere hospites. Col
4 lectæ vero dicūt quæ† imponuntur perso
h nę p rebus:& ideo clericis nō possunt īpo ni [h] collectę [i]:vt C.d̄ epi.et cle.aut.itē nulla
i cōmunitas.& d.l.de his.nec etiā forēsibus,
5 vt hic.Sed quæro † vtrum posit adhiberi remedium,ꝙ clericis seu ecclesijs pro suis possessiōibus imponatur collecta? Videte: pluries iam vidi fieri,pro possessionibus iā quæsitis ecclesię vel clericis nō pōt adhibere remediū:quia non possumus facere legē per quā libertas ecclesiarū infringeretur:vt in auth.cassa.C.de sacrosan.eccl. & extra, de consti.c.quæ in ecclesiarū. Sed pro his quæ nō sunt quæsita ecclesijs vel clericis, possunt fieri statuta talia:ꝙ etiā si peruenerint ad ecclesiam vel clericos poterit impo
k ni collecta hoc modo,[k] ꝙ prædia oīa ciuiū quæ sunt in comitatu,sint tributaria & affecta onere tributorū pro collectis imponendis. Istud colligitur ex dictis Inn.extra, de foro compe.c.postulasti. & ita fecerūt, Perusini:merito imponūt collectas omnibus possessionibus, quæ peruenerunt ad ecclesias,vel clericos post d.l.factam. Eugubini tenuerūt vnū alium modum securum:ꝙ quilibet ciuis,etiā comittatensis,donauit communi omnes eorū possessiones, quas habebat, nominatim distinguendo possessiones singulas,& illas possessiones recipiebant à communi sub tributo,& censu collectarum:& quod semper in qualibet alienatione vel testamento intelligatur exceptū hoc ius cōmunis. Istæ cautelę fuerūt necessarię:quia ecclesiæ & clerici tantum excrescebant in diuitijs , ꝙ possessiones nō remanebant ad onera subeunda ciuitatis. Prædicta dico salua correctione & determinatione sanctæ matris ecclesiæ q̄a si aliud determinaret,& ego aliter determino.

1 ☞ *Reus accusatus an possit habere honores , & quid si crimen opponatur per modum exceptionis.*

l REus. [l] Dicit Dyn.ꝙ iste casus alibi nō reperitur. Nota, ꝙ reus accusatus nō potest habere honores. Quid autem si crimen ei infliga
1 tur per modū exceptionis,† denunciatiōis vel inquisitionis,vide per Inn.extra,de accusa.c.accedens.& plenius per eum extra, de simo.c.accusatum.vide ibi.

AD rem publicam. Circa hanc legem vide quæ plenissime scripsi s. de re iudic .lege quidam consulebant.

a ¶ In vno iudicio. Adde Barto.in l.ij.C.de eden.
b ¶ De istis fratribus.Et vide Bal.in l.placet.& in l.etiam. C.de sac.sanc.ecc.
c ¶ Debitores. Nota quod si officialis antequā sit syndicatus, reddat rationē officij,nòn potest eligi ad illud officium,iuxta l.j.& quod ibi Bar.C.vt omnes tam ciui.quam crimi.&c.
d ¶ Secūdo not. Vide Bart.in l.nemo.j.de regu.iuris.
e ¶ Sciēdū. Ad istū §. vid̄ bonū tex.ī l.his oneribus.j.ti.proxi.
f ¶ Quasi dicat. Adde glo.ordi.in rubr.C. de anno. lib.x.
g ¶ Recipiātur hospites. Ad materiā vide Bar.in l.neꝗ.C. de incol.li.x.& Bal. in l.neminē.C.de sacrosanc.ecc. & Bar. in l.de his.C.de epi. & cle.& Bar.in l.ordine.s.ad municipa.
✠ POMATES.
h ¶ Non possunt imponi. Vide Alexan. cōsil.cj.col.iij.vol.j. & Aret. cxxxiij.& domi.Alexā.lxviij. vol.ij.per totum.& ibi in iiij.colū.ponit an clericis vel forēsibus possent imponi tales collectæ, quæ imponuntur personis pro rebus ratione reparationis viarū vel parietū,&c.
i ¶ Imponi collectæ. Adde ꝙ licet dicat̄, ꝙ collecta est munus,quia imponitur personæ pro rebus: tamen Andr.de Isernia in cap.j.quæ sint regalia.vt ibi refert Bal.dicebat ꝙ sportulariæ collectiones sunt munus p̄rimoniale,quod est vtile: quia non subditi tenentur ad eas,cū teneantur ad munera patrimonialia. l.fin. C.de iureiur. & vide quod no.in ca.peruenit.de immu.ecc. in nouella. sicut ad soluendum passagia non tenētur nō subditi.l.pen. §.nauem. C.loca.Bald.
k ¶ Hoc modo. Adde Bar.in l.j.de muli.et in quo loco.et l.j.C. de mu.patri.lib.x.et l.fi.C.de exact.trib. Vide tamē Bal.in l. placet.et in auth.itē nulla cōmunitas.C. de sacrosanc.eccl.& ibi Bar. & gl.in d.l. fi.C.de exact.tri.& vide quæ dixi in p posito in l.incolā.s. ad muni.& vide oīno Guliel.& Bal.in l.de his.C.de epis.et cleri. Et an doctoribus posit imponi collecta,vide Bart. in l.j.C.de muli. & in quo loco. Quid de consulibus, vide infra eodem,in l.honorem. Quid autem de gabellis, vide Bald. post prædicta in l.penultima. C.de sacrosanc.eccle.& in dicta l.placet.& in l.instructores.& in l.ij. C.de episco.& cleri.Et an clerici sint exempti a gabellis, vide in Clemen.præsenti.de censi.per Barto.in l.j.ad finem. C.de muli.& in quo loco.& no.in cap.fina.ad fi.de præscrip.vbi omnino vide.
¶ Imponuntur collectæ personæ pro rebus:& ideo non imponuntur forensibus nec ecclesijs:vt infra eodem l.munerum.§.patrimoniorū.& ita etiam dicit Bar.in l.iiij.§.actor.s.de re iudicata.& licet regulariter non imponatur forensibus.Item nec scholaribus.l.j. C.de professo.& medi.libro x. & in l.j. C.qui æta.lib.x. Fallit tamen nisi consuetudo fuerit in contrarium, secundum Bar.multum not. per illum tex.in l.muneri. C. de auro corona.libr.x. quod nota. An autem colonus,emphyteuta,feudatarius, creditor pignoris teneantur,vide nota.per Barto.in l.j.in j.colum. C.de iure emphyteutico. iunctis his quæ ibi dixi.Et quid in emphyteuta ecclesiæ, vide Barto.in l.priuatæ. C.de exc.mune.lib.x.& adde ꝙ pōt fieri statutū,ꝙ oēs qui colunt,seu coli faciūt,soluāt collectam, secundum Bald. C.de senten, quæ pro eo quod interest.in l. j. in vij. colum. Et adde ad materiam Ioā. Andre.in c.j. de immuni. ecclesia. in vj. in gloss. de hoc & ibi etiam ponit in quo loco debet solui : & ꝙ fratres simul viuentes pro vno conputentur in muneribus,vel honoribus, vide Bal.in l.etiam. in iiij. columna . in versiculo modo quęro,&c. de executio. rei iudica.& adde ꝙ Bald.in ca.primo.§. similiter.de ca. Contra.argu.illius text dicit quod non posset imponi collecta ratione fructuum, nisi dumtaxat respectu fructuum illius anni.s.de vsufruct.l. si pendente. §. si quid cloacarij.quod nota ad ea quæ dixi in l. iiij. §. actor. ff.de re iudica. & habentur in l.apud Iulianum. §.hæres.ff.de lega. j. & ibi dixit Imo. qd̄ semper in imponenda collecta habetur magis respectus ad fructus & reditus quam ad valorem rei. ꝙ no. An autem sit munus ordinariū vel extraordinariū, vide Barto. de iure immu.l.hi qui. & ꝙ sit munus mistum, tenet Bald.in l.propter.C.qui bo. cedere pos. & vtrum sit remedium, quod ecclesijs posit imponi collecta pro possessionibus,& adde casum,in quo etiam ecclesia tenetur d̄ iure. j.eo.in l. munerum.ī versi. huiusmodi. & ibi Bar.& nota cautelam Bar.quā tenet Bald.in l. placet. C. de sacrosan.eccle. & singu.per Roma.l.si publicanus. §. j. de publi. Bal.in l.fi.C. sine censu vel reliquijs.per Bar. in cōsi.inci.si aliqua.
¶ Quid autem de fratribus tertij ordinis. Vide Bartolum in l.semper. §. q̄busdā. infra de iure immunita. Et quæ collectæ & datia posint imponi clericis , vide nota. Barto. in lege fina.per illum textum. C.de cu.publi.libro xij.Et in materia vide omnino quæ dixi post Bartolum in lege ad instructionem . C . de sacrosanctis ecclesijs.
1 ✠ POMATES. ¶ Reus. Vide Bal.in l.placet. C.de sacrosanct. eccl. Bal.ibi do. Abb.& alios in ca.ꝙ clericis.de foro cōpe.& ibi dixi. Angel.in cōs.cciij.cōsuluit apud Rochā cōe Marchioni Mōtisferrati. & vide Ludo. Roma.in cōsi.cclxxj.q̄n duo loca sunt vnita,in quo loco debet solui collecta vide bar. in cōsi.ccxxxiij.vbi tangit si possessio æstimata in libro cōis veniat ad clericū,vtrū clericus teneatur ad collectam,consuluit ꝙ non:imo vide Bar.in cōsi.cclxxvj.inci.titulus quæstionis talis est.

a ¶Honorē. Vtrum cōsules teneātur ad collectas:& qd ī doctoribus,vide Bar. in l.j. C.de mulie.& in quo loco.& Bart. in l.addictos. C. de exacto.tribu.
b ¶Iudicandi. Et per istū text. vide quod dicit Bart.in l.prætor.§.j.ī.de vac.mu.
c ¶Tabellio cōpellit. Quod limita vt per Bar.in d.l.j. & adde tex.in l.ij C. de defenso.ci. quē ad hoc allegat Bar.in l.quædā.in princ.ī.de edē. ī discursu. Et de hoc munere necessario iudicādi,vide ꝙ habet in c.pastoralis.de offi.ord.& erūt pœnæ eius & similium, qui de iure ad talia munera & officia possunt inuiti cōpelli,de qbus vide quę dixi post bar.ī l.Imperatores.§.ti.ij.& illa not. Nam primo poterunt pro hoc extrahi de domo. lege ex omnibus. C. de decu.lib.x. Item bona eorum cōsignantur suis successoribus.l.si ad magistratum.eod.titu. Item puniuntur pœna, de qua in authen.de defen.ci.§.quæ. colum. ij. Et pro intellectu d.l. ex oībus. vide Moder.in l.j.§. si qs tutor.ī.qn appellan. sit. Item possunt carcerari & banniri Gloss.& ibi Bal. in l.præses.C.de suspe. tuto.& præalleg. l. si ad magistratum.allegat Roma.not. c. lxxxviij.
d ¶Fallit in his. Nota quod fœneratores possunt collectari, licet sint forenses. De hoc vide pulchre per Bartolum in lege etiā.C. de excep. rei iud.in pe.colū.& per Bart.in l.j.C.de muli.& in quo loco.
e ¶Collectam forensibus. Et vt posset imponi quot requiratur, vide quæ dixi post Bar.in l.iiij.§.actor.de re iudi.
f ¶Personale tantum. Adde Bartolum in l.iiij.§.si actor de re iudica.& Bart. post glo.in l.ij.C.de apo.pub.lib.x.& Bar.in l.etiam.C.de execu. rei iud.& quod not. Bart.in l.missi opinatores.C. de exac. tribu.lib.x.
g ¶Iure cōmuni. Sed contra hanc solu. facit l.in d.l. ij. C. vt nullus ex vica. vbi naturali ęqtate &c.
h ¶Omnis excusatio. Et ad istum textum in prin.ibi,sine temporis præfinitione. vide Dy.& Bart.in l.si cum dotem. §. si maritus. supra solu. matri.

1 ☞ *Officium sibi delegatum qua actione quis petere possit.*

SI quis magistratus.

Not. ex hac lege ꝙ quis cogit̃ ad
1 ad suscipiendū officiū,iudicis officio.† Sed quæro,si ipse non cogitur,sed ipse vult petere officiū quod delatū est: qua actione petet? vide Inno.extra,de cōcess.præbē.c.quia cunctis.in j.glo. magna, quæ olim erat extrauagans:hodie est posita lib.vj.

1 ☞ *Qui est de Prioribus ciuitatis, non potest præponi alicui officio sine dignitate.*
2 *Habens officium sine dignitate, potest vocari ad dignitatem & honores.*
3 *A muneribus patrimonialibus vel mistis nemo excusatur.*

a HOnorem. [a] No.ꝙ † ille, q est de Prioribus ciuitatis, nō pōt præponi alicui officio sine dignitate. Secundo † no. ꝙ qui
2 habet officiū sine dignitate, hoc nō obstante potest vocari ad dignitatem vel ad hono
3 res. Dicit glo.not.hic † arg. ꝙ cōsules nō tenentur soluere collectā. Hoc arg. nō est verū: quia collecta est onus patrimoniale, quod imponit̃ personę pro rebus ciuilibus & incolis. Vel oportet dicere,ꝙ est munus mistū,vt vidistis ī.e.l.rescripto.§.fi. Sed ab istis nemo excusatur.& no.j.l.fin.§. huiusmodi.& ī.eo.l.iij.§.decaprotos.

1 ☞ *Statuta quod recipiant interpretationem restrictiuam.*

VT gradatim.

VEt si lege. Nota ꝙ statuta recipiūt in
1 terpretationem restrictiuam† plene dixi in l.omnes populi.in materia interpretationis statutorum: quā materiam si quis poneret. hic optime staret.

ET si filium. Dicit Dyn. quod ista lex debet intelligi, quando pater non fuit protestatus se velle aliorū onerū onera sustinere,al's secus: vt C. de peri. suc.l.ij. lib.x.& ibi no.ī.fa.ercis.l.si filia.§.idem scribit.alias est l.sequens.§.j.

AEstimationem. Glos. intelligit istud principiū, qn̄ quis promisit pecuniam pro habendo honorē: quo casu non debet audiri. De quo dic vt l.j.ī. ad l.Iuli.de ambitu. Tu vero potes ponere casum de eo qui vult dare pecuniam Reipub. ad hoc vt Respu.faciat illud officium adimpleri per alium:quo casu nō debet audiri:vt l.Imperatores.j.de polli.& l.fideicōmissa.§.vlti.ī.de leg.iij.

SPonte. Opp.ī.eo.l. honor.§.fi.Solu.quidā est honor cum sumptu: & illum potest quis reiterare etiam si vult, vt in contrario. Barto.

1 ☞ *Iudicare quis cogitur, & notarius conficere instrumenta.*

MVnerum. Hic ponitur alia distinctio munerum.

b Iudicandi. [b]Nota ꝙ munus iudicādi est necessarium. Et
1 sic no ꝙ † quis cogitur iudicare:& est arg.
c iste tex. ꝙ tabellio cōpellitur[c] facere instrumentum:argu.etiam ī.fur.aduer.nau.cau.l.j.§.viatorum.& C.de asses.l.fin.& de aduo. diuer.iudi.l.sancimus.

1 ☞ *Præstare equos Reipublicæ, dicitur munus patrimoniale: & imponitur etiam forensi.*
2 *Quibus possit imponi quod si non habent equos, vt præstent Reipublicis, quod emant. Forensibus exercentibus fœnus in loco potest pro pecunia, quam ibi habent, imponi collecta: & etiam iniungi vt emant equos, & præstent Reipublicæ.*
3 *A muneribus patrimonialibus nemo, & sic nec ecclesia, habet excusationem.*
4 *Ciuitas non potest imponere forensibus collectam, nisi habeat speciale priuilegium.*

1 Patrimoniorum. Not.† ꝙ munus patrimoniale dicitur,præstare equos vel mulos,quos quis habet,Reipu.& ideo imponit̃ etiam cuilibet forēsi,qui in ciuitate illa reperit̃ habere ista talia. Ex quo not. ꝙ pręstantia dicitur munus patrimoniale.Non enim imponitur perso
2 næ pro rebus: & sic videtur ꝙ possit imponi forensibus. † Sed quæro, si aliquis non habet equos vel mulos, an possit cogi ad emendum ipsos ad hoc vt possit Reipubli. præstare? Rñdeo, ꝙ quis cogatur ad emendū esset onus impositum personæ pro re
d bus:& ideo forensibus non posset imponi.Fallit in his,[d] qui exercent fœnus,ꝙ licèt sint forenses:tamen potest eis imponi istud onus pro pecunia,quam ibi habent:& etiam pōt eis imponi col
3 lecta:vt hic,& l.filij.§.fi.ī.ad muni. quod tene menti. Item † ex ver.huiusmodi.not. ꝙ à muneribus patrimonialibus nullus habet excusationem,nec nobilis,nec pontifex:& sic ecclesia nō habet excusationem:vt hic,& l.iubemus nullā nauem.C.e de sacro san.eccle.Fallit si specialiter esset eis remissum:vt l.ij.C. de episc.
4 & cle. Item in ver.præterea. † nota ꝙ ciuitas non potest impo
e nere collectam forensibus:[e] nisi habet speciale priuilegiū. quod intellige vt dixi ī.eo.l.rescripto.§.fi.

1 ☞ *Veritas inuenitur notando & disputando.*
2 *Exactor tributorum quod exigere non potest, tenetur soluere de suo: & qualiter hoc intelligatur.*

1 Mista. Not. † ꝙ notando & disputando veritas inuenitur.
2 Secundo nota † ꝙ illud,quod exactor tributorū nō potest exigere,tenet̃ soluere de suo. Ad hoc opp.ī.ea.l.§. sed & cura. & §. pari modo.vbi dicitur ꝙ susceptio collectarū est mu
f nus personale tantū.[f] Item opp.quia videtur ꝙ onus deficiētiū debeat esse totius vniuersitatis:de qua erat ille deficiens nō illius exactoris:vt l.j.C.de omni agro deser.lib.xij.Sol.de iure cōmu
g ni[g] onus deficientiū nullus tenetur soluere,seu subire:vt in primis contrarijs,& C.vt nullus ex vica.pro alio debi.exi.l.j.lib.xj. Fallit si aliter lege municipali vel consuetudine cautū sit:vt hic, & d.l.j.de omni agro deser. tunc enim illi legi seu cōsuetudini stādum est, vt damnum sustineat collator vel vniuersitas secundū formam legis vel consuetudinis.

De vacatione & excusatione munerum. Rubrica.

Quid differt iste titu.à seq.videbitis j.tit.j.super rubrica.

1 ☞ *Omnis excusatio nititur æquitate, quæ infringit rigorem iuris.*
2 *Omnis exceptio nititur æquitate.*

LEX I.

h OMnis excusatio. [h] No.ꝙ omnis excusatio nitit̃ æquitate: quæ æquitas habet infringere rigorem iuris
1 † vocantis omnes pariter ad munera,& honores. Sic etiam dicimus, ꝙ omnis exceptio nititur ęquitate:vt ī.de doli excep.l.qui æquitate.

1 ☞ *Acta facta in vna causa, non prosunt in alia, in ijs, quæ cursu temporis mutantur.*

Qui excusatione. No.ꝙ acta facta in vna nō prosunt in alia simpliciter. † quod
1 intellige in his quę cursu temporis mutantur:vt ī.titu.j.l. cura.§. deficientium.& l.spadonem.§.qui absolutus.ī.de ex cu.tuto.

1 ☞ *An eligens scienter indignum priuetur potestate denuò eligendi dignum.*

LEX II.

SExtumdecimum.

Qui pueros. Hic videtur casus, ꝙ quando aliquis electus ad aliquod officium excusatur, vel remouetur ꝙ electio alterius loco eius deuoluatur ad ipsum iudicem remouentem vel excusantem. Nam hic vides ꝙ electio istorum officialium pertinet ad decuriones:vt ī.quando app. sit. l.j.§.solent.& ad muni.l.ij. & tamen non remittitur ad eos: sed præses ipse eligit,vt hic vides. In contrarium facit ī. de opti. lega.l.ij.& ibi dixi. doct. tangunt C.de contrahen. emptio.l. fina, dicatis vt ibi. Cano.tamen dicunt quod debet distingui. an aliquis

a ¶In honoribus.Ista lex.§.qui publici muneris.facit arg.ad q.secūdum Ray. vtrū ille,cui est concessa immunitas a collectis,sit etiā immunis a collectis: quæ imponūtur propter necessitatem guerræ.& vide Dy.in l.si ex toto.in prin.ī.de lega.j.& vide Bald.omnino in l.j.C.nemi.lic.ab emp.spe.se excu.& vide Imo.in d.l.si ex toto.& quod not.Bar.in l.si mihi & tibi.§.in legatis.de leg.j. Et ad p̄dicta allegat̃ text.in l.inter socerū.§.cum inter.de pact. do.& vide quod no.Bald. in l.iubemus nullā. in princ.C.de sacro sanc. eccle.
b ¶Cœpit audire. Si cōsultor vel arbiter cœpit audire cām, pōt postea cogi eam diffinire: quod not. Idē si acceptat īstrumētū electionis suæ ecclesiæ.c.j.extra de procur.l.si filius.ad Maced.& dixi post Imol.in l.q̄ dotis.ad fin.ī.sol.ma.& adde Bar.in l.si cū dotē.§.si maritus. sol.matr.
c ¶Tertio dico. Adde tex.& ibi Bar.in l.sed & si vnius.§.ꝙ autem. ī.de iniu.
d ¶§.p̄sonis. Nota ꝙ priuilegia concessa tuo generi siue tuis posteris,non extenduntur ad natos ex fœminis. & vide Bar.in l.quia tale.solu.matri. Hoc dicūt quidā fallere in causa libertatis data alicui ex suo genere:qa tunc veniūt nati ex fœminis:& vid̄ tex. in l.j.ī.de libe.causa. Item limita p Paul. de cast. in l.maritū. solu. matri. & vide Imol.post glo.in l.si ita scriptū.de leg.ij. Itē appellatione generis venit frater.l. ij. de interdictis & relega.Ita venit legitimatus per oblationem curiæ.l.cōium. alias quoniam.circa medium.& ibi Bal. C.de na.libe. q tex. in hac materia solennizanda multa posset:vt ibi per Bart. Et qui sint de genere.vide etiam tex.in l.ij.C.de ordi.iudic. & l.j. C. de proba. Quid autem si dicatur,concedo tibi & posteris tuis? videtur ꝙ sit idē,vt hic. Facit lex, neq; Dorotheū.C.de decur. lib.x.not.Bal.in c.j. de feu.marchiæ.hoc tamen non esset verum in successionibus:quia descendentes ex fœminis tunc venirent: & videtur probari in l.cum acutissimi. C. de fideicommis. & in l. generaliter.§.cū autem.de insti. & substitutio. sub condi. fac. & in l.cū auus. de condition. & demōstratio. Quid de verbo,generationi: videtur.idem quod de verbo generi.vide Bal.in l.ij.in ij.col.C.de iure emphyt.Quid de verbo,sobolis vel prolis? dic ꝙ etiam fœminæ veniunt, vt probatur in l.j.ī.soluto matrimo.in l.v.C.de na.lib.& l.fi.C.de bo.proscr. & in l.j.C.ne rei domi.vel temp. Et adde quod proles proprie est,quæ ex

quis elegerit aliquem scienter indignum: & priuatur pro illa vice potestate eligendi:
1 † aliàs secus. Idem si peccauerunt in forma eligendi: vt extra de elect.c.quia propter. Et istam legem possumus intelligere quòd iste præses vocauerat hic aliquem ad istud munus perferendæ pecuniæ: & hic dicitur ꝙ ex suo officio,absq; appellatiōe si viderit manifestè ipsum esse grauatū senio vel corporis imbecillitate,pōt ipsum dimittere,& alium loco sui constituere:sed inferior non potest sine appellatione, vt l.ciues. C. de appella.

TEmpus. Ibi:abesse desijt,scilicet redire cœpit: sed postq; redijt,dumtamen legitimo tempore:de hoc sequitur.

ADecurionatu. Istam legē prosequere vt in glossa.

a IN honoribus.[a]

Philosophis. Nota textum ibi: & enim philosophantes verè.

HIs honoribus. Intelligas hic de priuilegijs generalibus. secus si de hoc priuilegio specialis mentio fieret: vt j. eodem l.proxima.

1 ☞ *Exceptio superueniens pendente iudicio, an elidat actionem.*

Auctis. Petrus allegat hunc text. ꝙ exceptio superueniens pen
1 dente iudicio elidit actionem.† Ita tetigi in l.j.ī.de excep.& ibi latius dixi.

SVnt munera. Hoc qd̄ hic dicit̃ præter eos, quibus principali beneficio: intellige de beneficio speciali indulto super hoc.aliàs secus:vt ī.l.proxi. in princ. Quæro an ecclesia subeat ista onera.dic vt in glos.

LEgato. Oppo.C.de leg.l.vniuersi. dicit Dy. ꝙ hic excusantur durante eorum officio tantum:non autem post.

PRætor.

Duo. Dicit glo.hic,nota diligenter distinctionem,quā facit iste §.tangam infra titu.j.l.ij.

1 ☞ *Arbiter vel consultor, qui cœpit audire causam coget ur finire.*
2 *Semel agnoscens munus videtur suo priuilegio renūciare.*
3 *Si iudex, cui causa est delegata, se absentat: & absentia est diu durata, delegans potest eam alteri delegare.*
4 *Dilatio quòd detur propter absentiam aduocati, qui est in breui reuersurus: aliàs alium aduocatum sibi quærit.*

1 SI post causam. No.† pro arbitro vel cōsulto
b re qui cœpit audire[b] causam:an postea poterit cogi.& certe sic. No.tex.ibi:semel enī
2 agnoscēdo. †Nā semel agnoscendo videt̃ renunciare suo priuilegio in illa causa. An autem in alijs præiudicet:dixi in l.ij. in fin. ī.de decu.& habuistis not.ī.de priuil.vete.
3 l.ij.Secundo nota† ꝙ si iudex,cui causa est delegata,se absentauit, ꝙ iudex delegans potest alteri causam committere. quod intellige si absentia esset longa:vt hic dicitur.
4 †Tertio dico,[c] ꝙ id,quod dicitur ī.ex qui
c bus causis ma.l.ait prætor.§.fin.quod propter absentiam aduocati datur dilatio. Intellige si in breui est reuersurus:alias aliū aduocatum debet sibi quærere:vt hic dicitur.

De iure immunitatis. Rubrica.

Quæro in quo differt hic titu. à præcedēti.Glo.ponit duas differentias, vt habes in ea. Dy.dicit ꝙ in tit.præcedenti tractatum fuit de casibus excusationum seu vacationum: hic de personis quæ excusationem petunt.

LEX I.

QVi ob hoc. Quid vult dicere tex.agendi causa.Glo.dat duas expositiones.tene secūdam:ꝙ hic loquitur in his, q erant in naui:& suā priuatā vtilitatē immunem non habent.quod intellige vt l. semper.§.negotiatores.j.eo.

1 ☞ *Priuilegia concessa alicui & posteris, ad natos ex fœminis non porriguntur.*

d Personis. Nota [d] quod priuilegia data tibi tuisq; posteris.
1 non extenduntur ad natos ex fœminis† ꝙ nota bene.& vide Dy.extra,de reg.iur. ca. priuilegium personale.lib.vj.

1 ☞ *Immunitas ab omnibus muneribus & honoribus etiam realibus potest concedi per principem, vel per legē.*
2 *Ciuitas aliquibus ciuibus iam subditis potest concedere immunitatem.*
Pactum de concedenda immunitate non tenet.
Immunitas à muneribus patrimonialibus non conceditur.
Immunitas concessa alicui, qui de nouo efficitur ciuis, tenet, & seruanda est.
3 *Decuriones possunt concedere doctoribus & medicis immunitatem: alijs non.*
Sed adunantia generalis sic.
4 *Immunitas qualiter concedi debeat.*
5 *Munus ordinarium quod dicatur, & quod extraordinarium.*
Imposita à principe vel à lege, sunt munera ordinaria.
Item collectæ quæ imponuntur à lege municipali.
Item quæ imponuntur à papa & clericis.
6 *Ciuitas quando possit immunitatem concessam per suam legem reuocare.*

LEX II.

e HI qui. [e] Pro declarāda ista lege
1 †quæro,vtrū alicui possit dari immunitas ab oneribus? Respondeo:certum est quod per Principē seu per legem potest concedi immunitas ab omnibus oneribus & muneribus etiam realibus:vt ī.tit.j.l.sunt munera. Verūtamē

nuptijs nata est secundum Bald.in rubri.C.de priui.do.in princip. Quid de verbo progenie:dic ꝙ comprehendit omnes descendentes ex linea masculina tantum:vt probatur in l.fin.& ibi Bald.C.de emancip.libe.& l.fina. & ibi Bald.C.de dot.promis.iuncta l.dedit dotem.de colla,bono. Et adde qd̄ appellatione prolis veniunt omnes,qui appellatione familiæ comprehendūtur: vt probatur in l.officiales. & in authen.statuimus. C. de epi.& cler. Quid de verbo,genti tuę: dic ꝙ veniunt agnati,& cognati: vt est gl.no. Quam materiam vide in l.j.ī. de proba.Quid de verbo,nomini suo. Dic ꝙ oēs de familia veniunt.l.pronūciatio.§.familiæ.j.de verb.signi.ex quo Barto. multum not.per illū tex.& l.quoties. C. de priui.schola. libr. xij.dixit ꝙ si concedo priuilegium tibi & tuis filijs masculis & fœminis,ꝙ solum veniunt virgines & viduæ:nō autem nuptæ. Adde ꝙ dixi in l.quidam consul.de re iudic.Et vltra prædicta vide de materia in l.apud Iulianum. §. si quid alicui.de lega.j. per docto.in l. ex facto. §.si quis rogatus. & §.fina.ad Trebel. & l.j. de constit. princ. Et ad ista vide omnino Barto.in l.si vt proponis. C. de digni.lib.xij. Et quid de verbo,stirpe, vide text. & ibi bald. in l.si quis in suo. in princip.C.de inoffi. testamento. Quid de proximis & consortibus, vide Bald. in l.dudum.C.de cōtrahen.emptio. Et ad prædicta omnia vide omnino Bald. in repeti.capi.si pater.de testament. in vj.in v.charta.
e ¶Hi qui. Ad materiam huius legis primo quærit̃ qui possint concedere priuilegia immunitatis, & quibus:vide Barto.in l. vacuatis.C. de decurio. & in l.j. de decretis decur. li. x.& quod no. Bald. in l. etiam. de executio.rei iudicat. & Specu.in tit.de cēsi. l.j.versic. sed quid si vniuersitas facit pactum.& no. Cano. domi. Ant.in cap.ij. de immuni.eccl.imo non valet principis rescriptum concedēs immunitatem a collectis,datijs, & gabellis.l.omnem. & ibi Bald.C.de vectigal.& d.l. vacuatis. & vide Bar.in l.j.in in penul.col.in vers. item quæro. C. de muli.& in quo loco. Et ibi habes p bar. quæ dicātur munera ordinaria siue extraordinaria.& Bal.in l.j.alias fi.C.sine censu vel reli.& in l.j.in iiij.q̄ō.in prin.ꝙ cuiusq; vnj.no.& bar.in l.j.C.eo.lib.x. Adde per quos immunitas cōcedi possit:& qualiter sibi pręiudicet,qui habet immunitatem:& an possit reuocari, Alex.cōsi.cj.j.lib.& vide etiam Ro.cōsi.cclij.

a ¶ **Per illos.** Et sic requireretur adunãtia gñalis. Hoc credo verũ, nisi concederetur a cõsilio. Nã tũc forte valet, licet nõ fieret adunãtia gñalis. ℓ vocatur vulgariter parlamentũ. Ratio est qa cõsiliũ videt oĩa posse que totus populus. Gl. est in rub. C. quæ sit long. cõsue. gl. Insti. de iure natu. gen. & ciui. & §. lex est. & §. plebiscita. & in l. aliud. §. refertur. ĵ. de reg. iuris.

b ¶ Quæro quę dicantur. l. j. C. de vaca. mu. dicit ℓ munera ordinaria sunt, q̃ a legibus, senatusconsultis. vel constitutionibus imponunt: qualia sunt patrimonialia, a quibus nullus excusatur: vt C. de mu. patri. l. ĵ.

c ¶ Munus ordinarium. Hoc videt verũ si habeat perpetuam & determinatã formã, scdm ℓ no. Bal. i l. placet. C. de epis. & cle. & circa hanc materiã vide bart. plenius in l. j. C. de muli. & in quo loco. lib. x.

d ¶ §. legẽ. Sed an pacto posit renunciari immunitati sibi a lege concessæ: Bart. multum no. in l. vniuer. C. de leg. lib. x. dicit ℓ est menti tenendũ scdm eũ, propter vnũ ℓ videtur obstare: de quo ibi per eum.

e ¶ Si qs decurio. Sed ℓ xĵ. liberi nõ excusent a muneribus patrimonialibus, tenet Bal. in l. si quis decurio. hic allega. & q̃d ibi sit speciale in decurione propter curam officij: & tenẽt multi, quos refert Ioan. Andr. in regula, decet. in mercuriali. in vj. & videtur tex. hic. Facit tex. in l. nec quæ ætate. C. de mune. patri. lib. x. & l. j. & ibi gl. C. q mune. lib. & in l. sunt munera. §. tit. j. Petr. de Anch. in c. j. de cens. tenet opi. Barto. & Andr. de Barulo, & Io. de Platea in d. l. si quis decurio. per illum textũ. Sed quid si aliquis ex filijs necessarijs ad inuicem decedat post immunitatẽ? dicit Io. Andre. in dicta regula, decet ℓ nõ nocet. cũ quo transit ibi Bald. in quibusdam additionibus suis. & Bar. in l. ĵ. §. non solum. ℟. de excusa. tuto. Facit quod notat Bal. in l. ij. C. si aduersus deli. & quod notat Angel. in l. minoribus. C. de his quibus vt indignis. & quod notat Bald. in l. generaliter. fol. ma.

1 *Scias, quod oĩa priuilegia per Principẽ concessa fuerunt reuocata per l. C. de his qui vaca. à prin. rece. l. j. & de decur. l. vacuatis. & ibi no. Ciuitates† aũt etiã cõcedũt immunitatẽ aliqbus ciuibus ĩam subditis: & nõ valet pactũ: vt dicta. l. vacua. de immu. nemi. conce. l. prima. & maxime si ista immunitas concederet à muneribus patrimonialibus: vt. C. de mune. patrimo. l. nec†. & l. patrimoniorũ. Si vero immunitas conceditur alicui qui de nouo ciuis efficitur; tunc põt ei de nouo concedi, & est sibi seruanda: vt hic. Sed quæro,† per quos posit concedi? Respon. doctoribus & medicis potest concedi per decuriones: hoc est, per ordinem ciuitatis, alijs vero non posset concedi per illos:* [a] *& sic requireretur adunantia generalis: vt C. de decretis decurio. l. prima.† Quęro. qualiter debet concedi ista immunitas. Respõdeo, debet concedi specialiter & distincte, vt fiat mentio de muneribus realibus & personalibus, ordinarijs vel extraordinarijs. Nam si concederetur immunitas à muneribus simpliciter, nõ haberent immunitatem à patrimonialibus: vt §. titu. j. l. his honoribus. & §. tit. ij. l. fi. §. penul. Item non intelligeretur de muneribus ordinarijs, sed de extraordinarijs: vt §. tit. j. l. hi qui muneris. & §. de mune. & hono. l. cui muneris. et C. de vaca. pub. mu. l. j. Itẽ ista immunitas nõ porrigitur ad honores: vt d. l. cui muneris. §. de mune. & hono. vnde etiã dicit de his expressa mẽtio debet fieri. vnde sis cautus qñ dictas ista talia priuilegia.† Quæro, quæ dicantur* [b] *munera ordinaria, & quæ extraordinaria? Respondeo, ordinaria sunt ea, quę imponunt à Principe vel à lege: vt d. l. j. C. de vaca. pu. mu. & ideo puto ℓ collectæ q̃ imponuntur à lege municipali lata in ciuitate super hoc à toto populo, dicantur munus ordinarium.* [c] *Et idẽ puto de his quæ imponuntur à papa clericis: vel ab Imperatore alijs. Sed collectæ: quæ imponerentur ab aliquibus magistratibus: vt à prioribus vel à maioribus gabellarijs, qui habent super hoc authoritatẽ, dicerentur munus extraordinarium: vt §. titulo j. l. in honoribus. §. qui muneris. & d. l. j. C. de vaca. pub. mu.† Quæro, vtrum ciuitas, quæ istud priuilegium dedit, posit per suã legẽ ipsum reuocare? Respõdeo, quãdoq̃ tale priuilegium transiuit in formam pacti vel cõuentionis: & tunc ciuitas non potest ipsum reuocare: alias secus: vt l. quod semel. & ibi dicam j. de decre. ab ordine faciẽ. vbi glossa tangit. & dixi in repe. legis omnes populi.*

1 ☞ *Numerus v. xij. & xv. liberorũ à quibus muneribus excusset.*

d **SEmper. Legem.** [d] *Vides hic ℓ q̃ habet sexdecim liberos excusat à muneribus. contra, imo sufficiunt xij. vt C. de decurio. l. si qs decurio. alias sufficiũt qnq̃: vt C. de his qui nume. lib. j. l. fi. Sol. Veritas est ℓ numerus qn que liberorũ excusat à personalibus muneribus, non† patrimonialibus: vt §. titu. j. l. iij. §. quæ patrimoniorũ. sed numerus xvj. vel xij. liberorum excusat à muneribus patrimonialibus & personalibus: vnde non tenentur soluere collectas: vt hic, & d. l. si qs decurio.* [e]

Negotiatores. *Hũc §. prosequere vt habes ĩ gl.*

1 ☞ *Priuilegium concessum alicui, an transeat ad liberos uel uxores eorum uiduas.*

Immunitati. *Quæro, an priuilegiũ cõcessum alicui*

1 *transeat ad liberos vel ad vxores† eorum viduas. Dic vt no. per Cy. in l. ij. C. de epis. & cleri.*

1 ☞ *Excrescentibus reditibus ecclesiæ debet augeri numerus canonicorum: & immunitas cõcessa mercatoribus debet seruari si tenent maiorem partem fortunarum in illis mercantijs.*

f **Negotiatio.** [f] *Not. arg. ℓ excrescentibus facultatibus ecclesiæ debet excrescere numerus ca-*

1 *nonicorum† vt in ca. cum omnes. & c. cum accessissent. extra, de constitu. Item no. in §. conductores. ℓ immunitas data aliquibus mercatoribus, ita demũ est seruanda, si maiorem partem suarum facultatũ tenent in illis mercantijs.*

1 ☞ *Quis sunt de collegio artis, & non exercent artem, an gaudeant priuilegio collegij.*
Et an collegium gaudentium, uel fratrum de pœnitentia tertij ordinis Sancti francisci habeant immunitatem ab oneribus & muneribus.

Quibusdã. *Ex hoc §. no. duo. Primo ℓ ista collegia non possunt cõuenire, nisi sui cã, scilicet causa tractandi ea, quæ ad collegium suum spectant: alias possent puniri: vt l. sub præ-*
textu. §. de extraordi. cri. Secundo nota q̃d illi, qui sunt in collegio artis, nec exercent artẽ, non debent gaudere priuilegio artis.

1 *†Facit C. de sacrosan. eccl. l. qui sub præ-*
textu. §. ea l. §. negotiatores in eo quod ibi dicitur: quãdiu in eo actu sunt, &c. Quæro, an collegium militũ gaudentium, & collegium fratrum de pœnitẽtia, tertij ordinis [g] *Sancti Francisci habeant immunitatem ab oneribus & muneribus? Videte. vos debe-*

g ¶ Quibusdã. Tertij ordinis. Vtrum fratres tertij ordinis sint immunes, vide ℓ no. gl. in l. cura. §. fi. ĵ. de mu. & ho. & habes in cõsi. Calder. cõsi. cxcj. & bar. in l. placet. de sacrosan. eccl. & quid de fraternitatibus an sint personæ ecclesiasticæ: vide q̃ no. doc. in c. j. de ĩmo. Et istis' adde bar. in l. j. §. de pœnis. Et adde ℓ eremitæ possunt habere propriũ: sed nihilominus sunt ecclesiasticæ personę xxxvij. q. ij. ecce. alias est q. j. §. qui vero. & not. Inno. in c. mona. de ele. & dicit gloss. Io. And. in c. sciant cuncti. de elec. in vj. q̃d conuersi, hospitalarij, & templarij, sunt ecclesiasticæ personæ, licet non sint clerici. alle. xvij. q. iiij. quisquis. Patronus autẽ ecclesiæ laicus non est persona ecclesiastica: & ideo dicit gl. in c. ex eo. de elec. in vj. in gl. fin. quod conuersi sunt personæ ecclesiasticæ. & ibi vide an habeant vocem in c. mulierũ autem beguinarum quarum status est reprobatus: sed status mulierũ tertij ordinis sanctæ Claræ bene approbatur: & tales sunt religiosę: vt in cle. j. de religio. domi. per Io. Andr. & dicit gl. in d. Cle. j. ℓ sorores tertij ordinis sancti Frãcisci non sunt proprie ecclesiasticæ personæ: vt refert Bald. in l. placet. C. de sacrosan. eccle. & vide do. Anto. in c. ĵ. de foro cõpetenti. & adde ℓ not. in Clemẽ. ex eo. de sententen. excõ. & cõsuluit Bal. in cõsi. incip. in Christi nomine' sup eo ℓ quæritur, & c. ℓ ordo tertij ordinis sancti Frãcisci sit ordo ecclesiasticus: & eius personę ecclesiasticę q̃uis ibi videntur cõcludere ℓ sint de foro seculari. & Bar. in l. cõmodissime. de lib. & posth. per Bal. in authen. nisi. in pen. col. de sententen. & de his qui præsident hospitalibus, qui nõ gaudẽt priuilegio literarũ, vide Bal. in auth. hoc ius porrectũ. ſ. ĵj. col. C. de sac. san. eccl. & vide q̃ dixi post Bar. in l. orphanotrophos. C. de epis. & cler. & per Ang. in cõsi. cvĵj. dicit tamẽ Bald. in l. oẽs. §. præterea nullus. C. de epis. & cleri. ℓ ita sunt exẽpta hospitalia sicut ecclesiæ. l. omnes. in fina. eodem titul. & ibi Bartolus & doctores. & facit q̃d

dixi in lege præsenti. C. de his qui ad eccles. confugi. Et vide Bartolum in lege quod constitutum. de testamen. mili. & dicit Hostien. in capitu. non dubium. de senten. excommuni. quod quando quis est conuersus remanẽs in domo propria vt laicus, & viuit honeste vt clericus: ex toto in foro ecclesiastico intelligitur translatus: & immunitate ecclesię gaudere debet. xvj. quæst. iij. quis facit. de censi. c. quanquam. in vj. Clemen. presenti. de censi. xij. q. j. ecclesiarũ. c. j. de censi. cum simi. Et ad materiam adde quod Petr. de Ancha. in clemen. cum ex eo. de senten. excommunica. dicit quod Guljel. de monte Lauduno tenet ibi, quod fratres continentes siue de pœnitentia qui dicuntur tertij ordinis, vt ibi dicitur in textu nec in persona nec in rebus gaudẽt priuilegio religiosorum vel clericorum, per illum textum. Postea dominus Petrus refert verba Barto. hic & male, & subdit quod ipse habet vnum cõ

tis scire

silium Io. Cald. qui cõformat se cum dicta opi. ℓ nõ sint personæ ecclesiasticæ: & illud consilium ibi refert ad literam, & sequitur: & principaliter fundatur, quia nec continentia nec obediẽtiam promittũt, & vtũtur proprio: quæ sunt cõtra substantiã religionis. c. cum ad monasterium ad finẽ de statu monacho. Facit c. j. de voto. in vj. Rñdet ad cõtraria. dicit tamẽ secũdũ Ioã. Cald. ℓ si habẽt privilegium a papa, esset eis seruãdum. De qua materia habetur etiam per Ang. in cõsi. cxcvj. & adde Pet. de Ancha. in materia in repe. in c. ea quæ. de regu. iur. in vj. Et q̃d in vxore & familia clericorum, &c. vtrũ gaudeãt &c. vide quod not. per Ioan. and. in ca. j. de cleri. coniug. per do. Anto. in ca. nullus. de iudi. vbi a plene de materia. Adde an fraternitates dicãtur ecclesiasticæ personæ, Paulus de Castro, consi. clxxxj. & an ordo tertij ordinis sancti Frãcisci sit ecclesiasticus, Bal. cõsi. cccxxxv. incip. quædã soror. lib. iiij. consuluit, quod stante statuto ℓ mulier non possit cõtrahere, nisi certa solennitate seruata, quod nõ cõprehẽdat mulierem tertij ordinis.

↠ POMATES.

a ¶ Et isti milites. Vide Panor. colum. iij. de foro competenti. Cald. consi. vij. Card. in Cle. ex eo. in ij. q. de sent. excõ. & aliquid per Bald. in auth. nisi rogati. C. ad Treb. & in l. officiales. C. de episco. & cleri. & d. Maria. in d. ca. ij. qui omnes inclinant in opinionem Pan. ibi. Contrarium tamẽ tenet domi. Cardi. in ca. si diligenti. quæstione antepe. de foro compe. & domi. Anton. in ca. j. col. v. de obl. ad ratio.

b ¶ Sed etiã amicus. Amicus inimici mei est mihi suspectus. Vide tamen Innoc. in ca. insinuante. de offic. dele. in notabilibus. q̃d dixi post Bar. in l. qui iurisdictioni. de iurisd. omn. iudi. Bal. in l. iiij. §. fi tutor. de suspe. tuto. Cy. & Bal. in teste, in l. si quis. in vl. col. C. de testi. sequitur hoc Bald. in l. j. C. si quacũq̃ prædi. pote. & vide Cano. in c. repellantur. de accusa.

c ¶ Vicerector studij. Vicerector studij non habet immunitatem. adde Bartol. in l. j. §. hi quibus. de leg. iij. & de istis gerẽtibus vices alienas quid possint, vide bonum tex. in auth. de coll. §. ad hęc. versic. prohibent. & gl. in l. ij. C. de his qui vi. al. gerunt. & no. per Barto. in l. j. §. de offic. eius. & hic adde l. cõperimus. C. de proximi. sa. scri. lib. xj. lxxxiij. distinc. præcipimus.

tis scire ℓ isti fratres nõ sunt religiosi: quia nõ renũciant proprio. Itẽ quia habẽt vxores. Item nõ sunt clerici: quia nullum ordinem clericalem habẽt: habẽt tamen quẽdã modum viuẽdi ab ecclesia Romana approbatum: vt not. de reli. domi. c. j. in cle. sed licet ibi nõ ponatur, nisi de fratribus tertij ordinis sancti Francisci: sunt tamen personæ ecclesiasticæ quæ vocãtur Deo deuotæ: vt habetur xij. qõ. j. c. duo sunt genera. & sunt exẽpti à iurisdictione seculari: vt ibi dicit. Et isti milites [a] *gaudẽtes habẽt de hoc expressum priuilegium. & ideo vidi consilia plurium doctorũ iuris canonici & ciuilis, ℓ isti sunt exẽpti à muneribus secularium, & collectis, & ab alijs, sicut clerici. & ita consuluerũt multi aduocati de curia: & domi. Gul. de Baisio archid. Bono. et Dy. de Mugello & ista cõsilia eorum vidi: & eorũ consilia fuerũt tantũ in fratribus gaudentibus: sed idẽ est in fratribus tertij ordinis sancti Francisci: tamẽ hic contrarium, vt videtis, obseruatur: nam cõueniũtur sub iudice seculari & soluũt collectas. Puto tamẽ indubitanter ℓ si apparere posset, ℓ assumpsissent illum ordinẽ seu habitum in fraudem onerum, ℓ eis nõ prodesset: vt §. ea. l. §. diuus quoq̃ Pius. et §. de mune. & ho. l. cura. §. fi. vbi glo. tangit de fratribus de pœnitentia. Facit quod no. extra de obl. ad ratio. c. j. & l. qui sub præ textu. C. de sacrosanc. eccl.*

1 ☞ *Balistæ appellatione non uenit arcus: nec econuerso.*

Vibusdam. *Not. ℓ appellatione balistæ, non continetur arcus:† nec econtra: nam, vt videtis, hic ponuntur per se balistarij, & per se archarij.*

De legationibus. Rubrica.

LEX III.

Vm quæritur. *Ista lex examinatur §. de constituta pecu. l. eum qui. §. Iulianus.*

1 ☞ *Suspectus mihi est non solum inimicus meus: sed amicus inimici mei.*
Et citatus ad locum suspectum, non tenetur comparere.

Sciendum. Si accusatio. *Not.† ℓ mihi est*

suspectus non solum inimicus meus, sed etiam amicus [b] *vel domesticus inimici mei.*

Secundo nota† ℓ si quis citatur ad locũ suspectum vel sibi inimicum, non cogitur comparere: argu. §. ad Trebel. l. de ætate. Et per hoc cassauit papa sententiam Imperatoris Henrici, quam protulit contra regem Robertũ. Nam Imperator citauit Regem ad ciuitatem Pisanam ipsi regi capitaliter inimicam: vt in c. pastoralis. extra de sentẽ. & re iudi. in Clemen.

1 ☞ *Legationis officium probatur per literas delegationis.*

d ↠ POMATES. ¶ Vicerector. Dic tñ ℓ de cõsuetudine seruatur cõtrariũ. Ita Car. in Cle. j. in vj. oppositione. de offi. vic.

e ↠ POMATES. ¶ Not. ℓ legatus. Hoc autẽ intellige secũdũ Rom. in l. j. §. de verb. obli. pondera tex. hic in fine. vbi nõ intelligit aduocare mittendo schedulas pro amico vel extraneo, si hoc faciunt gratis & amore. contra tñ hoc dicitur enixe obstare tex. in d. c. vbi periculũ. in ver. nulli de electione. in vj. vbi prohibitus loq prohibetur & mitte re scripturã vel nuncium. & vide multa quæ ponit Barb. in rub. extra de fide in strũ. colũ. ij. & vide tex. in l. miles ad sororẽ. in prin. ff. de lega. ij.

Egato. *Probatur autem hoc ℓ sit legatus per lite-*

1 *ras, quas defert suæ legatio nis:† vt l. si publicanus. §. j. §. de pecu. & ibi dixi.*

Ilio. *Nota hanc distinctionem: quando est officium cum sumptu officialis, filius habet vacationẽ ꝓpter patrẽ: alias secus. ℓ tene mẽti.*

1 ☞ *An Vicerector studij habeat immunitatem.*

c **Ilius.** *Hic videtur esse casus ℓ vicerector studij* [c] *non habet immunitatem. facit etiã j. eodẽ l. vicarius. In contrarium videtur casus C. vt digni. or. seruetur l. fi. in fi. Solu. Quando* f *doq̃ vicerector cõstituitur ab ipso rectore: & tũc ipse rector videtur gerere per eum: et*

d *nullam immunitatem habebit vicerector* [d]

1 *†seu vicarius eius: vt hic: & l. vicarius. j. eo. Quãdoq̃ propter recessum seu mortem rectoris ipsa vniuersitas facit vicerectorem: tunc habet immunitatem, quam haberet si principaliter ipse esset creatus rector: vt d. l. fi. in fi. C. vt digni. or. seruetur. De istis loquitur titu. C. de offic. eius qui vi. al. ge. Ter* g *tio opp. §. de leg. iij. l. j. §. à præfectis. sed quãto tẽpore oportet ℓ quis gerat officium ad hoc vt quis habeat vacationem? Respond. toto tempore officij: si gerit munus minuit sibi vacatio: dũmodo scias ℓ si nõ gerit officiũ, vel gerit minori tempore quartæ partis totius temporis, nullã debet habere vacationem seu immunitatem: vt l. & milites. §. quandoq̃. & §. plane. & quod ibi not. & §. fina. ſ. de exc. tut. & C. de cõsul. l. iij. li. xij.*

1 ☞ *Doctor legens qui non potest aduocare, potest mittere* h *schedulam, & alloqui iudicem.*

e **Paulus.** *Nota ℓ legatus* [e] *non debet attende-*
re ad aliud quam ad officium legationis.

f *Item nota* [f] *pro doctoribus huius ciuitatis qui non possunt esse aduocati: nam si mi-*
g *tuntvnam schedulam* [g] *iudici, vel ei loquũ-*
1 *tur:† non propter hoc videntur aduocare. tene menti.*

h **Legatus.** [h] *§. j. De materia huius §. dicã vobis in l. j. §. diuus. j. de vari. & extraordina. cogni.*

Icarius. *Facit ad quæstionẽ de vicerectore.*

Is qui legatione. *Glo. intelligit hic de libello conuentionali: idem in libello supplicatorio ad impetrandum aliquid cũ generaliter prohibitus sit aliquid facere: vt vidistis ſ. cod. l. eum qui. alias incipit, Paulus. §. Paulus.*

Vndem. Ante legationẽ. *Vides hic casum ℓ ex parte rei debet mitti*

uilegio legationis. lege mercatores. & ibi not. Bartolus & Baldus de commer. & mer.

a ¶ Pro repræsaliis. Ambasiatores non possunt capi pro repræsaliis. adde Bar. post gl. in l. conuēciones. ff. de pac. & bar. in l. j. in prin. ff. ad l. Iul. maiest.

b ¶ Secundo no. Et an ex bannitus perdat ciuitatem, vide quæ dixi in l. sed et mili. §. q em ignominiose. de excusa. tuto. per Angelū in disputatione incip. Bononiē. quidē. no. Bal. in authē. & oīno in vſ. col. ne vxor pro mari. per Ro. in l. recusare. § si quis alio. ad Treb. & per bal. in d. §. qui deficiunt. in fi.

c ¶ §. quod de frumentaria. Not. casum, in quo valet sniа cōtra nō cōtumacē absentē. adde l. hac perpetua. & q ibi no. bal. C. vbi decu. vel cohorta. & istud tenet do. Flo. in c. cū olim. de re iu. & p aliquos a in c. j. de cau. poſ. & ꝓprie. Et an ordo iudiciarius seruetur b in causa fiscali, vide bal. in l. ij. in prin. C. qñ fiſ. vel priua. & i l. j. C. de cōd. ex lege. & adde ad istud ad quod allegatur iste §. no. per Bal. i repe. l. nec quicq̄. §. vbi decretū. de offi. procon. & no. in rub. C. cōmi. vel epi & in l. de pupillo. §. meminisse. de oper. nouinun. & in l. fin. C. de fer. Alex.

d ¶ Et ideo cum. Vide aliqua in simili p domi. Præpo. in ca. fi. ij. distinc. & Fely. in ca. ecclesia sanctæ Mariæ. colum. ix. de constit. & Barb. consi. ij. colum. xxviij. vol. j. & Panor. in d. ca. j. col. ij. de re iudi. & Feli. in d. c. j. col. viij. de iureiuran. & Panorm. in ca. olim. colū. vj. de iudi. vbi colligit generaliter ex hoc q in notoriis non requiritur partis citatio.

e ¶ §. Prædiū. Qui fideiubent pro officiali, habent beneficiū excusionis. Adde c gloss. in l. j. C. de consue. fisc. debito. libr. x. & text. cum gloss. fina. in l. j. C. de decur. li. x. & no. Bart. 1 in l. quoniam. ff. loca. & reperitur quædā dispu. Barto. & not. text. hic quod verba conuentionis dubia interpretantur secundum ius com- d mune. & ad Bartho. hic vide Bald. in l. cū eorum. C. de sen.

f ¶ Illa decreta. Dicit Abb. Sicu. in c. j. de his quæ fi. a maio. part. capi. arg. illius text. q in vniuersitatibus ecclesiasticis 1 non valet statutum quod requiratur cōsensus ad minus dua rum partium: quia sufficit quod maior pars concordet ad hoc capitu. licet. de ele. & tex. cum gloss. in capi. si cui eod. tit. libr. vj. & vide ad materiam quæ dixi supra de albo scribē. in l. ij.

procurator ad defendendum causam incœptam. quod dic vt plene dixi in l. j. ff. de di. & tem. præ. per Cy. in l. j. ff. de resti. mili.

1 *Ambasiatores an pro repræsaliis possint capi.*
2 *Et an bannitus desinat esse ciuis illius ciuitatis, à qua exbannitur.*

QI quis legatum. Per hāc † legem dicimus q ambasiatores non possunt capi pro repræsaliis.[a] quia habent immunitatem de iure communi, vt hic & l. ij. §. legatis. ff. de iudi. Secundo † nota [b] ex hac lege q exbannitus de ciuitate desinit esse ciuis illius ciuitatis: vt hic, ibi: quia quē semel populus, &c. Quod putoverum quā do est talis exbannitus, qui pōt impune offendi: nam habetur loco hostis ciuitatis illius: vt l. amissione. §, qui deficiunt. ff. de capi. dimi. Idem puto si esset talis exbannitus qui esset prohibitus receptari: argu. eius qđ hic dicitur de eo, cui interdictum est aqua & igni.

De administratione rerum ad ciuitatem pertinentium. Rubrica.

LEX I.

QVod ad certam. Dic vt dicam. infra eodem l. legatum.

LEX II.

NOn utique, Quod quis. Vide glo. quæ incipit, hic no. iij. & in fi. gl. adde & j. Dic de hac materia vt not. p Dy. extra, de reg. iur. c. quod alicui non licet. & c. potest quis. & c. qui per alium.

1 *Vide casum in quo valet sententia lata contra absentem.*

Quod de frumētaria.[c] Vide gl. super ver. inanis. & sic vide q valet sententia lata contra absentem nō cōtumacem: † alias nulla esset specialitas. Est enim hic speciale. Et potest esse ratio: quia officialis restituit Reipubli. librum rationum, in quo continebatur introitus & exitus: vt l. j. §. officio. ff. de tute. & ra. dis. & ff. de statuli. & l. si statu libera. pene in fi. & ideo cū [d] nō requiratur alia cognitio, nisi computatio rationis merito: potest proferri sententia in absentem. Et sic not. q isti reuisores rationum communis possunt pronunciare officialem præteritum esse debitorem cōmunis eo absente.

1 *Quod datum est camerario per officialem, qui indebitè exigit: an debeat de communi restitui.*

Graui. Ex isto tex. nota q si officialis aliquid exigat indebite: & datur camerario communis, quod de communi debet restitui. † hoc est verum si exigat de facto: secus si expressit sententia condemnatoria licet iniusta: tunc enim à communi non potest repeti condictione indebiti: vt l. prima. C. de condi. indebiti. & supra rem. hab. l. si sine. §. quod si procurator, per iudicem: & l. cum putarem. fami. ercis.

1 *Officialis locans prædia publica, non tenetur de tacita reconductione.*

PRior tamen.

e Prædiū. [e] Nota quod si aliquis officialis locat prædia publica, tenetur solum de tempore expresso in locatione: non de tempore quo tacite reconducitur. † Ité not. quod licet aliter olim seruaretur in vectigalibus: tamen quantum ad hoc hodie idem seruatur in vectigalibus, q in alia locatione.

1 *An officialis finito officio teneatur de euictione.*

In eum. Iste est valde no. § Oppo. & videtur q syndici, q vendunt aut locant prædia publica, finito officio non teneantur. contra. ff. de proc. l. procurator qui pro euictione. Huius timore Azo fatetur contrariū: & dicit hic in tex. dum dicit: similis etenim videtur, si is qui nouat quasi dicat, in omni 1 contractu tenetur officialis publicus etiam finito officio, † præterq̄ in constituta pecunia. Et est ratio: quia constituit animo se non obligādi: sed ad fidem debitam manifestandā secūdū Azo. quæ opi. Hug. nō placet. Nam tutor nō tenetur de euictione finito officio: quia officium assumit ex necessitate: eadem ratione nec talis officialis. & sic nō obstat d. l. procurator qui pro euictione. quia ibi loquitur in procuratore, cuius officium est voluntarium. Nec obstat princi. huius §. quia hic promisit pœnam animo nouandi, & se principaliter obligandi: & ista est vera. Alij, vt Aldri. aliter distinguunt in glo. de qua distinctione nō curo. Circa hoc tamen vide ff. quando ex fac. tut. l. post mortem. & quod ibi plenius no. Hic tamen non examinō.

Pro magistratu. Nota q isti, qui fideiubent pro officialibus, non possunt conueniri per sonali vel hypothecaria, nisi excusso principali: q est speciale de iure antiquo. alias secus: vt l. iure nostro. C. de fideiuſ.

1 *Quando pecunia in vnum vsum legata posita in alium usum conuerti.*

LEgatam. Nota ibi circa principium. Ista est nota bilis lex. circa hoc dic: Quādoq̄ relinquitur vt fiat aliquod opus, quod fieri non licet: & tunc 1 potest conuerti in alium vsum † authoritate proximi superioris causa cognita vocatis his quorum interest: vt l. legatum. ff. de vsu fruc. leg. Si vero potest licite fieri: tunc aut pecunia ad hoc relicta sufficit: & non potest conuerti in aliū vsum, nisi authoritate principis. vt hic in princi. Aut non sufficit: & tunc potest conuerti in alium vsum, etiā sine authoritate principis: vt hic, in fin. & infra titu. ij. l. vltima.

Sed municipio. Nota hunc §. ad id quod dixi ff. eod. l. j. in princip.

GAlcularii. Istam materiam erroris calculi prosequere vt in glo. quæ hic ita ponit bene, sicut alibi.

De decretis ab ordine faciendis. Rubrica.

1 *Medicis antiani possunt constituere salarium.*
2 *Et quod medici possunt eligi in minoribus ciuitatibus.*

LEX I.

MEdicorum. Nota † q de iure communi ordo ciuitatis, hoc est, Priores seu antiani possunt constituere salarium medicis. Secundo not. quod hoc non permittitur præsidi. Oppo. C. de episco. & cleri. l. parabolani. Dicit glo. ibi est speciale in ciuitate Alexandrina, in qua electio me 2 dicorum permittitur episcopo. Item † quærit gloss. quot medici possunt eligi in minoribus ciuitatibus vel maioribus. Dic vt l. si duas. §. j. de excusa. tutorum.

1 *Non valent decreta decurionum, nisi duæ partes consilij ibi sint: qui sono tubæ uel campanæ sunt uocandi.*

LEX II.

f ILla decreta. [f] Cum l. sequen. Nota quod non valent decreta decurionum, si ibi non sint duæ partes decurionum, seu duæ partes consilij. & intellige quod istarum duarum partium maior pars consentiat: vt ff. ad municip. l. quod maior. & ibi dixi. & j. de reg. iur. l. aliud. §. refertur. Sed quæro an præsentium nomina debeant scribi. dic, vt ff. dixi de albo scriben. l. j. & ij. Ité dicitur hic, adhibitis. sed quæro qualiter isti vocabuntur: vtrum debent nominatim vocari? Respondeo: sufficit q vocentur sono tubæ vel cam- panæ: † vt l. ij. & ibi no. C. de decur. & no. in d. l. aliud. §. refertur. j. de reg. iur. vt plenius dixi in repe. l. omnes populi. & debent vocari ad curiam, hoc est, palatium publicum: vt dicta l. ij. C. de decur. libro decimo.

1 *Decreta decurionum continentia donationem, quando sint nulla, & quando rescindantur.*
2 *Decuriones quòd possint donare legatis & ambasiatoribus, & sic remunerare benefacientes.*
3 *Donatio facta à decurionibus in casu permisso: si in ea apponitur causa ficta & colorata, non tamen vera rescinditur.*
4 *Facultas remunerandi quòd non transeat ad decuriones succedentes.*
Decuriones non possunt grauare successores ad donandum.
6 *Decreta decurionum possunt à præside rescindi: & per consilium ciuitatis & ad instā tiam cuiuslibet de populo.*
7 *Populus ciuitatis non recognoscentis superiorem potest donare, & facere legem de donando.*
8 *Decuriones qui habent arbitria disponendi circa ordines ciuitatis: quæ virtute dicti arbitrij facere non possunt.*
Non poterunt rebannire exbannitos, nisi sibi hoc expresse sit permissum: vel nisi ex maxima causa.
Non possunt sententiam condemnatoriam tollere.
Non suspendunt executionem sententiæ vltra tempus trium mensium.
Totus populus potest pœnas à se impositas tollere & suspendere.
9 *Decuriones virtute talis arbitrij non possunt mutare ordines ciuitatis: nisi sit eis specialiter permissum.*
10 *Non possunt bona immobilia ciuitatis alienare: nisi specialem habeant commissionem.*
11 *Statuere aliquid contra statutum à toto populo non possunt nisi causa de nouo superuenisset, vel causa antiqua, quæ de nouo esset manifestata.*
12 *Non possunt per statutum ius alicui quæsitum tollere, licet totus populus hoc facere posit.*
13 *Possunt debitoribus dilationem trium mensium concedere, & non ultra.*
14 *Iudicibus ciuitatis authoritatem & iurisdictionem, quam ab ipsis decurionibus habent, tollere possunt, & interdicere: non quam habent à statuto confecto à maiori consilio.*
Ordo decurionum à creditoribus interpellato, si non redderet iustitiam, teneretur parti ad interesse.
15 *Ordo decurionum quando uirtute arbitrij poterit nouas gabellas & uectigalia imponere.*
16 *Decuriones uirtute dicti arbitrij pro defensione ciuitatis, & suorum iurium, possunt nouam guerram instituere pro inuadendo res alienas, non sine authoritate populi.*
17 *Habentes arbitrium super aliquo, possunt omnia facere, quæ principaliter spectant ad id, super quo habent arbitrium.*
Item possunt statuere & facere antecedentia, propter quæ ad illud peruenire potest, & qualiter intelligatur. nu. 20.
Omnia consequentia sine quibus illud explicari commodè non potest: & qualiter hoc intelligatur. nu. 23.
Non possunt aliquid facere super eo quod non spectat ad id, super quo eis conceditur arbitrium. & nu. 19.
18 *Decuriones quibus datum est arbitrium super bono & pacifico statu ciuitatis, possunt cogere homines habentes inimicitias ad pacem.*
Principaliter aliquid fieri intelligitur duobus modis.
21 *Decuriones habentes arbitrium super bono & pacifico statu, non possunt legem facere super aliquo graui negotio prætextu modicæ pecuniæ.*
Ambitiosum dicitur cupidum. inde ambitus, id est, cupiditas proprij honoris.
22 *Decuriones habentes arbitrium unde ueniant pecuniæ, non possunt statuere quòd meratoribus reddatur ius summarium, etiam si adijcerent causam. secus si habent arbitriū super bono statu & pacifico.*
24 *Decuriones statuentes per quandam consequentiam quædam quæ ueniunt & uenire possunt contra illos particulares casus, ad quos arbitrium non extenderetur: an valeat.*
25 *Decuriones habentes arbitrium super bono & pacifico statu ciuitatis, cuius vigore possunt tollere appellationem, non poterunt tollere restitutionem in integrum.*
26 *Decuriones habentes arbitrium, vt suprà non possunt aliquid facere super eo quod est accessorium alterius quod non spectat ad id, super quo eis concessum est arbitrium: licet istud accessorium videatur ad illud spectare.*
27 *Præfationibus statutorum quando sit credendum.*
28 *Narrationi papæ in facto proprio creditur: nec admittitur probatio in contrarium.*
29 *Decretum decurionum quando petitur rescindi, si est factum eorum authoritate coram iudice appellationis hoc fit: si uero authoritate concilij generalis, tunc per uiam appellationis ad illud concilium. Et coram quo quando petitur rescindi officio iudicis.*
30 *Quo iure petatur rescissio huiusmodi decreti: vbi quòd per modum excusationis, per modum appellationis, & uniuersaliter conditione ex ista lege.*
31 *Rescissio huiusmodi decreti intra quantum tempus petatur.*
32 *Clausula, si & inquantum de iure possunt, posita in reformatione uel decreto: quid operetur.*
33 *Decuriones quādo possunt decretum seu reformationem ab ipsis factam reuocare.*
34 *Decretum factum à decurionibus quando dicatur factum ab eis uirtute iurisdictionis ordinariæ: & quando delegatæ.*

AMbitiosa. Habeo istam legem pro difficili. Oppo. dicitur hic, ambitiosa decreta rescindi debent. hoc est, decreta quæ continent donationem si debēt rescindi: ergo præsupponit q tenent: vt l. nā & si sub conditione. §. j. ff. de iniusto testam. Sed hoc ✠ POMATES. videtur falsum: qa imo videntur nulla ipso c iure: vt l. j. §. item cū cōtra sacras. ff. quæ sententia. sine app. rescin. dicit gl. ibi in sententia hic in decreto. Ista sol. nō est vera: quia eodem modo distinguitur in decreto, quo in d sententia: vt de appella. l. si ad scribatum. et l. nominationes. eodem titu. & supra, de appella. l. si constat. vnde glo. dicit aliter quod hic decretum non fuit contra legē. Nō em decreuerunt donationē valere, sed donaue runt. Certe nec etiā istud placet: quia illud dicitur contra ius q à iure improbatur: vt C. de pac. l. pacta quæ contra. sed ista donatio improbat̄ à iure: ergo &c. Qualiter soluemus cōtrariū, an de creta decurionū ambitiosa sint nulla ipso iure vel debeāt rescindi textus hic videtur contradicere. Nā primo dicit, rescindi debent. Secundo in versi. proinde. dicit, nihil valebit huiusmodi decretum. & sic innuit q ipso iure sit nullum. Idem videtur dicere tex. C. eodem. l. ordinis. propter q dicunt quidam talia decreta esse nulla ipso iure: & q hic dicitur, rescindi debent, scilicet quatenus de facto processit. sicut ff. de iure fisc. l. ne procuratores. & 1 C. si propter pu. pen. l. ij. † Mihi videtur sic dicendum, quādoq̄ in decreto non interuenit solēnis numerus decurionum: & tunc ipso iure sunt nulla: vt ff. eodem. l. ij. Quandoq̄ fuit solennis numerus: sed continet donationem: & tunc si quidem continet donationem aperte decretum est nullum: vel si est interpositum super eo q est expresse à iure improbatum, vt hic in versiculo, proinde. & C. eodem. l. ordinis. Quandoq̄ non continet donationē aperte, sed in veritate continet donationem: vt puta, si in calculā da ratione decreuerunt rationē bene reddītā, cum in veritate nō esset: vel locauerūt aliquam rē viliori mercede: & sic cōtinet donationem velate: tunc talia decreta debent rescindi: cum valeant, nec continent expressum errorem iuris: vt hac lege in principio. & ff. tit. j. l. calculi. in fi. vt sic distinguatur hic, sicut in sententia: vt l. j. in prin. ff. quæ senten. sine appella. re. posset etiam iste tex. aliter intelligi, vt dicam infra in quæstionibus. Oppo. ff. titu. j. l. calculi. Sol. vt apparet ex præcedentibus. † Quæro, vtrum [a] liceat 2 decurionibus aliquo casu donare? Videtur quod non: cum hic a indistincte prohibeatur. In contrarium videtur quod possint remunerare benefacientes, vt donare aliquid ambasiatoribus & legatis venientibus inspecta magnitudine ciuitatis donantis, & eius cui donatur: vt l. iubemus. §. sciētes. & ibi no. C. de sacrosan. eccle. & l. cū plures. §. penultimo ff. de administratio. tutorum. & l. tutor secundum dignitatem. in principio, eodem titu. & ff. de bo. dam. l. diuus. §. fina. sed donare sine causa legitima & iusta nō b possunt. & ita loquitur hic. Et ideo [b] si in donando † fuit appositā aliqua causa ficta & colorata, non tamen vera: tunc decretum 3 deberet rescindi: & si nulla iusta causa fuit apposita, decretum esset nullum ipso iure. Et hoc etiam modo potest intelligi iste 4 textus in primo & ij. respōso. † Ité quæro, [c] dixi quod possunt [d] c remunerare benefacientes: vtrum ista facultas remunerandi trāsd eat ad successores: vt puta, aliquis fecit vnū magnum seruitium huic homini tempore istorum Priorum & istorum camerariorū: ipsi non remunerauerunt: vtrum sequētes possunt remunerare? Respondeo quod non: nam remuneratio est personalis ex parte remunerantis, adeo quod quis non potest grauare hæredem suū quo aliquem remuneret: vt sit remuneratio in persona hæredis. 5 Ita probatur ff. si quid in frau. pat. l. viuus. † Et ex his potest col-

¶ Quæro vtrū. Vtrum decurionibus liceat aliquo casu donare, Facit quod no. Bar. in l. j. ff. de iusti. & iure. & q no. bar. in l. liberū. de plagia. adde Bal. in l. præses. C. de transac.

¶ Et ideo. Nōnunq̄ priores possunt absoluere a syndicatu Potestatē. Bart. in l. mācipia. C. de ser. fugi. q no. per illū tex. & idē dicit in principe.

¶ Ité quæro. dixi. Vide Lud. Ro. in cōsil. lxiij. vbi dispurat si antiani possint remouere officiales deputatos a se.

¶ Dixi q pfit. Et ad de q si datū est arbitriū generale in Repub. nō videt data licentia cōponendi cū inimicis vel redimendi rebelles. l. Lucius. §. Lucius. el ij. de le. ij. ar. illius text. secundum Bal.

a ¶An populus. An populus posit dona re &c. Ex his habes q decuriones nō repsentāt populum. Adde Imo. i l. municipibus. de condi. & demon.

b ¶Sciendū est. Nota de arbitrio istorū de curionū: adde Bart. in l. oēs pp̄i s. de iusti. & iure. & vide Ro. i l. iij. s. sed vtrū. ad syl. & q dixi in l. relegati. s. de pœnis. & Bal. in l. j. ad fi. de iusti. & iure. & & dicit no. i l. miles. in fi. C. de testa. mil. q priores habentes liberū & gñale arbitriū nō p̄t statuere ius iniquum cōtra aliquē nec cōtra Rēpublicā: tū poterunt scđm cōsuetudinē facere gratiā carceratis & pœna Reipubli cæ applicāda: & dicit bal. in l. mācipia. C. de ser. fug. q prio res habētes arbitriū nō p̄t absoluere potestatē a syndicatu qui sit culpabilis: ga hoc nō posset princeps sineclausula, nō obstante. Adde ad materiam q vigore huiusmodi arbitrij, nō vī ea posse quæ sunt contra iura: vt no. Bar. per id q ibi habeť in l. libertas. s. de statu homi. & q no. in cle. sæpe. de ver. sig. q in l. filiusfa.. de dona. & vide vltra supra scripta q notat Bar. & bal. in l. j. C. de sacrosan. eccle. in qō. ibi circa ipsam dispositionē vel. volūtatē, &c. et adde q arbitriū cessū tpe metus, cessat cessante metu: ar. l. j. & ibi bald. C. de nauti. fœno. adde q gñalis ptās statuēdi non intelligitur de iniqs statutis. l. j. vbi Bal. C. de monopo.

b

»» P. PAV. P.

c ¶Vigore dicti de. Vide Imo. consi. xliiij. nota. ij.

d ¶Nō p̄t statuere. Adde q no. bart. in l. ij. de opt. leg. & in l. si p epistolā. deacq. hæred.

e ¶Item ex virtute. Adde q notat bald. in l. miles. C. de test. milita.

f ¶Talis arbitrij. Idē Bart. in l. toties. j. de polli.

g ¶Authoritatē tollere. Adde q no. Bar. in extrauagan. ad re primendū. q sunt rebelles. i ver. mille librarū. & vide j. ea. l. in ver. tertia regula. Et ad materiā de hābitibus arbitriū super publica vtilitate, vide q dicit late in l. ij. i fi. s. admunic. Et an habens ptātē

ligi alius intellectus huius legis. Primo dicit q decreta ambitiosa debent rescindi: vt puta si asserentes colorate se velle aliquē remunerare eū liberauerūt à debito, & largiti sunt. Nam valet decretum, licet rescindatur. Sed si ipsi non fuerunt largiti, sed fecerunt decretum quod ei largiretur aliquid in futurum: certe tale decretum est ipso iure nullum. Sicut enim quis non potest grauare hęredem suū de remunerando, vt dixi ita decuriones nō possunt grauare suos successores. Et sic habes in hoc principio, si bene aduertis, quinq lectu. Vna secundū gl. quod semper rescindatur. Alia secundum alios, quod semper sit nulla ipso iure, sed rescindatur quatenus de facto processerunt. Tres alias lect. posui vobis. s. Item quæro,

6 †hīc dicitur decreta debere rescindi, quæro à quo, & ad cuius petitionē? Respōdeo, rescindatur a superiore, si est: vt puta, à præside: vel si non præses, puto quod poterūt rescindi per consilium maius ciuitatis: vt l. vbi sunt. supra de tuto. & curato. da. ab his. Et dixi in l. ij. s. ad munic. & fiet hoc ad petitionem cuiuslibet de populo, condictiōe ex hac lege, vel officio iudicis, vt notat. per Innocen. extra, de offic. ordin. cap. conquerente.

7 † Quæro, posito quod decuriones ipsi non possint donare, vt dictum est: an

a populus[a] totus possit donare? Puto quod sic. q apparet: quia pōt de donādo legē facere: vt l. prohibere. ş. plane. s. quod vi aut clā. & ibi dixi. quod sine dubio procedit in illis ciuitatibus, quæ de facto in temporalibus non recognoscunt superiorē: & sic ipsi in

8 se habent imperium. Circa †materiam p̄sentis legis, quia reperitur quod decuriōes & ordines ciuitatum in multis casibus habent arbitria: & ad quæ dicta arbitria: extēdantur: consueuit sæpissime dubitari, ideo de his aliqua videamus: & cōsueuerūt quā doq habere arbitrium super bono & pacifico statu ciuitatis, quandoq super abundantia habēda in ciuitate: quandoq super custodia ciuitatis: quandoq consueuerunt habere arbitrium, vt pecunia veniat in cōmuni, & super multis alijs quæ factorum varietas introducit. Sciendum est b ergo q ex virtute dicti arbitrij vel alicuius eorum, non possunt rebānire ex bannitos: nisi hoc sibi expresse permiserit populus, qui in ciuitate sua dicitur princeps: vt l. relegati. in fine. supra, de pœnis. & argumen. s. de offi. procu. cæsa. l. fina. Ex causa tamen vna possent rebannire, scilicet vt multos alios exbānitos, apprehenderint & demōstrauerint, vt l. non omnes. ş. fin. supra, de re milita. ad ciuitatem tamē veniendi ex causa legitima licentiam possunt concedere, secūdum ea, quæ, dixi in l. is qui reus. circa finem. supra de publicis iudicijs. Item non possunt alio

a quam sententiam condemnatoriam tollere vt l. j. ş. fina. s. de quæstionibus. & l. j. §. de qua. supra de postulan. Item non possunt executionem alicuius sententiæ suspendere vltra tempus trium mensium: vt supra, de iure fisci. l. in fraudem. ş. fiscalibus debitoribus. Et apparet quod decuriones, qui quandoq suspendunt executionem sententiæ in tempora prolixiora, non iuridice fa-

ciunt: totus autem populus, qui in pœnis à se impositis loco Principis habetur, posset hoc facere: vt d. ş. fiscalibus debitoribus.

9 †Item non possunt ex virtute dicti arbitrij, vel alicuius eorum mutare ordines & regimina ciuitatum, argumen. supra de iure fisci. l. bonorum. & l. ne procuratores. & lege aufertur. §. actores. Nam arbitrium, quod habent super bono & pacifico statu ciuitatis, intelligitur de præsenti: vt lege si ita supra, de auro & argento legato. sed revocare seu mutare ordines & regimina, esset facere nouum statum: ergo &c. Prædicta vera, nisi esset eis hoc specialiter permis-

10 sum. Item immobilia† ciuitatis non possunt alienare, nisi specialiter hoc eis permittatur: vt lege finali. C. de vendit. rerum ad ciuita. pertinen. & dicta lege prohibere. ş. plane. supra quod vi aut clam. Item ex

11 † vigore dicti[c] arbitrij non possunt statuere[d] aliquid quod sit

c contra statuta & ordinem factum à toto populo, à quo ipsi au-

d thoritatem habeāt: nisi de nouo superueniret causa: vel causa antiqua, quæ esset de nouo manifestata, quam tempore legis condi-

12 tæ populus ignorabat: vt l. si hominem. s. mada. † Item ex virtu-

e te[e] dicti arbitrij, vel alicuius eorum, non possunt facere statutū per q ius proprium iam quæsitum alicui auferatur. Licet enim totus populus posset: vt l. venditor. ş. si constat. supra communia prædio. & l. Antiochensium. s. de priui. cre. & dixi in l. toties. s. de polli. tī cum alicui conceditur arbitriū: intelligitur hoc concedi sine alterius iniuria: vt l. ij. §. merito. & §. si qs à principe. s.

f ne quid in[f] loco publi. & ideo ex virtute talis arbitrij f non pos-

13 sent debitores aliquorū liberare, vel similia facere. Sed iuxta † prędicta q̄ro, an debitoribus possint dilationē concedere ex virtute alicuius arbitrij prædictorū? Rñ. nō puto vltra tēpus triū mēsiū, vltra illud q alias debitores habeant: argu. s. de iure fisci. l. in fraudem. ş. fiscalibus debitoribus. coniuncta l. prima. §. penulti. C.

14 de caduc. tol. end. † Sed an possint iudicibus ciuitatum authori-

g tatem tollere[g] vel interdicere iurisdictionem super petitione dictorum debitorum? Respondeo: si quidem iudices prædicti nō habent iurisdictionem ab ordine illo: sed magis à maiori consilio vel statuto cōfecto à maiori cōsilio, ipsi nō possunt iurisdictionē illam auferre. Si vero habēt ab ordine illo: tūc auferre possent: cū ipse ordo remaneret iudex: vt l. vbi absunt. s. de tuto. & cura. da. ab his. & ideo si interpellatur ordo à creditoribus, & iustitiā non redderet, puniretur, & teneretur parti ad interesse: in authen. vt dif. iudi. §. j. colla. ix. & dicam j. de va. & extraordi. cog. l. fin. Item

15 † an ex virtute alicuius arbitrij de prædictis possit nouas gabellas & vectigalia imponere. Et intelligo prædictam quæstionem, posito pro constanti, q ciuitas ipsa seu populus possit, prout de facto videmus facere, licet de iure non possit: vt l. ij. C. noua vecti. imp. non pos. Respondeo: si quidem in illa ciuitate, vectigalia & Gabellæ non sunt solitæ imponi: ordo eas imponere non poterit, nisi specialiter sit eis permissum. hic enim est casus, qui reseruatus est populo, qui in sua ciuitate imperium habet, seu obtinet vicem principis, sicut reseruatur principi vniuersali, per dictum tit. C. noua vecti. Si vero ciuitas consueuit tempore necessitatis imponere gabellas: tunc imponere poterunt. Hoc enim potest venire in illo arbitrio, quod de more populi est argum. l. vel vniuersorum. supra de pignor. actio. cum similibus. Item

16 an † possit ex virtute alicuius arbitrij de prædictis institui nova guerra? Respondeo: potest pro defensione ciuitatis & suorum iurium. Alias autem pro recuperatione rerum prædictarum ex interuallo vt pro inuadendo res alterius non posset sine authoritate populi vel maioris consilij: ar. eius quod no. per Innocentium extra, de re. spoliato. capitulo olim causam. libro primo. & quod dixi supra de capti. lege hostes. Visis er

h go[h] quibusdam particularibus, quæ fieri non possunt virtute alicuius ex dictis arbitrijs: videamus aliquas regulas generales quas reducemus ad practicā: ex qbus apparebit virtus præ

18 dictorū. Primo, † regula est affirmatiua q habentes arbitriū sup aliquo, possunt oīa facere q̄ principl̄r spectāt ad id, sup quo habēt

tollendi statuta possit illa reformare. Dic q sic. Ita tenent. doct. in l. iuris gētiū. ş. adeo. & ibi Ange. ş. de pac. Et sic habēs ptātē cōdendi statuta, pōt emendare & corrigere. C. de emē. Iusti. codi. & ibi per Guido. de Suza.

»» POMATES.

h ¶Visis ergo. Adde etiā q vigore talis arbitrij non poterūt liberare officiales a syndicatu. Ita Pau. de cast. in l. mācipia. C. de ser. fugi.

arbitrium. Secunda regula est, q possunt statuere & facere omnia antecedentia, propter quę ad illud peruenirī potest. Tertia regula est, q possunt statuere & facere omnia consequētia, sine quibus illud explicari commode non potest. Quarta regula est negatiua: q non possunt aliquid facere vel statuere super eo quod non spectat ad id, super quo eis est concessum arbitrium. Quinta regula est, q non possunt aliquid facere vel statuere super eo, quod est accessorium alterius: quod non spectat ad id, super quo concessum est arbitrium: licet illud accessorium videatur ad illud spectare. Declaremus istas regulas. Prima regula est, q habentes arbitrium super aliquo possunt omnia facere & statuere, quæ principaliter spectant ad id, super quo habent arbitrium. Probatur s. de arbit. l. non distinguemus. ş. de officio. & s. mā. l. diligenter. de exerci. l. j. §. nō autem. & §. igitur. & de instī. l. sed & si pupillus. §. conditio. cum si. &

a ista regula videtur indubitabilis. Subijciamus[a] exempla.

18 †Datum est Prioribus ciuitatis: [b] arbitrium super bono & paci-

b fico statu ciuitatis: Certe huius vigore poterunt homines habenc tes insimul inimicitias cogere ad pacem: [c] vt l. æquissimum. in princi. s. de vsufruc. & l. si fur. eodem titu. Nam per istas ciuiles conuentiones Respublica læditur vt s. de cap. l. si qui ingenuā. §. fi. Facit s. de offi. præsi. l. congruit. in prin. de offi. præfect. vr. l. j. §. quies. Sed certe opp. quia istud non videtur principaliter pertinere ad publicam vtilitatem: sed per quandam consequentiam, vt d. l. si quis ingenuam. §. fina. & sic videtur quod non veniat in arbitrio eis concesso, vt s. ad municip. l. libertus. §. fi. & de fideiuss. l. fideiussores magistratuum. & de magist. conue. l. j. §. j.

19 Respōdeo: † hoc quod dico principaliter, potest intelligi duobus modis. Vno modo vt denotet ordinem naturæ: vt in hoc exemplo, verberatur filius certe ipse filius principaliter iniuria tur, & pater per consequentiam: vt l. j. §. j. de iniu. Certe isto casu dictio principaliter, non denotat ordinē temporis: quia eodem instanti fit iniuria patri & filio: sed denotat quendam ordinem naturæ qui intellectu percipitur. Secūdo modo potest intelligi vt denotet ordinem intellectus: in quo est sciendum quod in intellectu finis dicitur principium: & illud dicitur principaliter esse finis, ad quod intellectus finaliter tendit. Exemplum: mādator & fideiussor licet ante reum intercedat: dicitur teneri accessorie: eius reus principaliter. Ratio est quia ad hunc finem contrahentes tendebant. Item potest poni exemplum per l. & si non sint. §. peruenīamus. s. de auro & arg. leg. & de arbi. l. item si vnus. §. principaliter. & iste secūdus modus est prior. Hoc præmisso, si poneremus quod in intellectu fieret aliquid ad duos fines æqualiter, respectu cuiuslibet diceretur principaliter, fieri. exemplum in duobus reis vnus obligatur hodie, alius cras: licet sit prior in tempore tamen quilibet dicitur principaliter obligatus, vt s. de duo. re. l. iij. in princ. Item ex hoc sequitur q si sunt plures personæ quæ faciunt vnum actum: si tamen faciunt ad diuersos fines in persona cuiuslibet diceretur principaliter fieri respectu finis intellecti per eū. Exemplum, emptor & venditor faciunt vnum contractum. Vnus principaliter tēdit vt habeat rem alter principaliter vt habeat pretium, vt l. j. de contrahen. emp. & l. j. de re. permu. Et hoc respectu dico quod quando filio fit iniuria à sciente eum filiumfamilias: vtricq lex dat principaliter actionem scilicet patri & filio, vt l. eum qui nocentem. §. fin. s. de iniur. Facit d. l. j. §. vsqueadeo. de iniur. Modo ad propositum licet inimicitiæ & brigæ tendant principaliter ad damnum priuatorum inspecto ordine naturę, secundario ad Rempublicam tamen inspecto ordine intellectus iuris ius imaginatur vtrunq principaliter lædi: scilicet priuatos & Rempublicam. nec obstat s. de magi. conue. l. j. in princi. quia licet Respu. lædatur principaliter, vt dixi tamen non lædit̄r damno pecuniario & estimabili, quod ille fideiussor promiserat. Istam solutionem ponit̄ text. s. ad munic. l. ij. circa finē. Scias ergo q illud arbitrium super bono & pacifico statu est multum latum. comprehendit enim arbitrium super abundantia super custodia quasi super omnibus: arg. l. j. §. cura carnis. & §. seq. s. de off. præfec. vrb. Alia plura exēpla possent poni circa

20 hanc primam regulam, quæ omitto. Secunda regula † est, quod possunt statuere & facere omnia antecedentia ad id, super quo habent arbitrium, propter quæ ad illud peruenirī potest. Probatur in l. cui iurisdictioni. s. de iur. om. iud. & s. de procu. l. ad rem. & l. ad legatum. cum simi. Pono exemplum: habentes arbitrium super abundantia volunt facere statutum, quod rustici non possint detinerī in ciuitate pro testimonio vltra vnam diem: vel quod rustici non cogantur personaliter venire ad custodiam ciuitatis: sed possint seruire per substitutum adiecta causa: vt cultura agrorum non impediatur: & habeatur abundantia in ciuitate. Certe quod sit abūdantia, istud est principale, super quo habent arbitrium. quod rustici non vexentur, est quoddam præambulum siue antecedens, per quod peruenitur ad illud. hoc poterūt facere. Casus est j. de nundi. l. ij. in Græco. Facit C. quæ res pigno. obliga. pos. l. pignorum. & authen. agricultores. & in corpore vnde sumitur. Item possent acquirere pecuniam mutuo pro expediendis his quæ pertinent ad abundantiam: argu. l. j. §. non autem de exercito. Item potest poni exemplū. Habentes arbitriū prouidendi vnde pecunia veniat in communi: huius vigore possunt statuere, quod quicunque vocatur ad aliquod officium, possit illud gerere, vel seruire per substitutum soluēdo communi certam quantitatem pecuniæ. Certe quod pecunia soluatur, id est, super quo habēt arbitrium, quod possint retinere: vel per substitutum seruire, est antecedens ipsius: & hoc possunt, per iura s. alleg. Facit etiam quia de iure est permissum polliceri pecuniam pro honore habendo: vt l. hoc iure. in prin. de dona. & l. j. de polli. Et eadem ratione licet Reipublicæ polliceri remissionem. Plures etiam casus similes possent poni, quos omitto.

21 Ad vnum † tamen aduerte: quia vigore dicti arbitrij non possent statuere vel ordinare seu legem facere super aliquo graui etiam ponderoso & arduo negotio prætextu modicę pecunię, quæ daretur communi: ar. l. quemadmodum. C. de agri. & cens. lib. xj. Esset enim decretum ambitiosum. Ambitiosum enim dicitur cupidum. Inde ambitio, id est, cupiditas proprij honoris: vt s. & C. ad leg. Iul. de ambi. & ideo talia decreta dicuntur ambitiosa. id est, facta ex cupiditate potius, quam zelo iustitiæ.

22 Sed quæro: † pone, habentes arbitrium vnde veniat pecunia in communi, statuerunt quod mercatoribus reddatur ius summarie, vel aliquid aliud: adijcientes causam: quia propter hoc mercatores desisterent venire ad nundinas. & secundum hoc auidius venient ad ciuitatem, & ex hoc ciues efficiuntur ditiores: vnde eis collectæ melius & facilius imponētur. an hoc statutum valeat: Videtur quod sic: quia disponit super antecedenti. quod possunt, vt dictum est. Solu. dico quod si hoc facerent ex virtute arbitrij quod habent super bono statu & pacifico ciuitatis, puto q̄d valeret: quia prædicta pertinent ad statum ciuitatis augēdū & cōseruandū, vt dictū est: sed ex virtute arbitrij q̄d habēt vñ pecunia veniat, in cōi, hoc nō p̄t: quia prædicta pertinēt ad hoc: & illud q̄d dictū est de antecedēti, est verū q̄n illud antecedēs de necessitate infert illud cōsequēs. sup quo habēt arbitriū: vt in exēplo prædicto, q̄n statuūt vt qs possit se excusare à munerib⁹ soluendo certā quātitatē. secus si ex antecedēti cōsequens sequi potest casualiter seu possibiliter: tunc non p̄t: vt in casu ꝓposito. Nam ex statuto præmisso scilicet q ius reddať summarie, possibile erit q inuitabunť alij ad veniendū, vt ciues efficianť locupletiores: & forte hoc nō sequeť: ar. ꝓ hoc s. de neg. ge. l. si negotia. vbi noua negotiatio, quę pōt habere se ad lucrū & ad dānū, non debet instituī. Præterea, vt dixi q p̄t disponere sup antecedēti intelligi debet de antecedenti ꝓximo vel modicū remoto: vt in exēplis præmissis: sed sup antecedēti multū remoto: vt in q̄stione nr̄a nō p̄t: ar. j. de ver. sig. l. in lege cēsoria. §. ij. vbi dicit, vsus sui cā, q̄d ꝓparatū est advsum suę ꝓsonæ immediate, vel mediate modicis mediis ꝓximis: vt coci, & similes. Secº si essent multis mediis mediati vt cultores agrorū. Pro hoc s. de au. & arg. leg. l. quamuis. & ibi dixi. & prædictas

23 duas notabiles limitationes tene mēti. Tertia regula † est: q̄d possunt statuere & facere omnia cōsequentia ad illud, sine quibus explicari illud cōmode nō potest: vt d. l. cui iurisdictio. s. de iurisdi. om. iud. & no. in l. nō distinguemus. §. de officio. s. de arbi. & ibi not. ex hoc sequit̄ q possunt terminos certos ponere ad

a ¶Subijciamus. Vide quæ consuluit pro comite Hugone de Rangonibus. And. Barba.

»» POMATES.

b ¶Ciuitatis. Vid ad hęc Ro. cōs. ccccl xij. vbi dicit, q habētes arbitrium prouidendi pro cōseruatione alicuius loci, non, potuerunt sine iusta causa priuare rectores ipsius loci officijs suis.

c ¶Cogere ad pacē. Vide Bar. & Bal. in j. constitu. Codic. & Bart. in l. de fideicōmisso. de transac.

a ℭEtiam officiales. Et adde quod idem ſequitur Bald. in l.j. ad fi. C. ſi rector prouinciæ. dicens quod ſi ꝑmiſſum eſt Prioribus ſtatuere ſuper reddenda iuſtitia, poterunt eligere rectores: præfigere terminum cauſis: & adijcere pœnas. et q̄rit Imol. in l.j. ff. ſol. ma. ĩ pe. q. an habentes arbitriũ ſuper bono et pacifico ſtatu ciuitatis poſsint ſtatuere ꝙ nobilis faciens brigam puniatur in tãtum? Et ad materiã vide Io. And. in pulchra q. in regula, cũ quid prohibetur. in merc. in vj.

b ℭAd cõpromittendum. An habentes arbitriũ ſuꝑ pacifico ſtatu ciuitatis poſſint facere ſtatutum ꝙ habentes in ſimul quæſtiones teneantur cõpromittere: adde Bar. et Bald. in j. conſti. Codic.

c ℭCirca hoc dico. Et nota ꝙ ſtatutum diſponens omnes cauſas debere compromitti, limitatur niſi quis haberet inſtrumenta vel aliud ius liquidum. Et hic ẽt collige an ſtatutum valeat. Facit ad no. l. eleganter. in princ. ſ. de cond. inde. et ad de Bar. in j. cõſti. Codic. et ibi Bald. ad fi. Et qualiter dictum ſtatutum intelligatur, vide Ange. in l. cum hi. §. ſi cum lis. ſupra de tranſac. & quod ibi dixi poſt Ange.

d ℭSit credẽdum. Ad hoc facit quod not. Specu. in tit. de inquiſitione. §. nunc tractãdum. qd ſi in literis, &c.

e ℭQuæro quo. Iſtd facit ad no. in l. quæ ſub conditione. ſ. de condi. inſti.

implendũ quod ſtatuũt & mandant: vt l quid tamẽ. §. ſol. ſ. de arbi. Poſſunt ẽt pœnã imponere nõ obtẽperantibus: vt l. j. in prin. ſ. ſi quis iu. di. nõ obtẽ. Poſſunt etiã officiales[a] ad prædicta ẽt exequenda ſtatuere: vt l. ij. ſ. ad mun. qđ intellige, niſi alias ordinati eſſent per cõe: vt dixi ſ. circa caſus ſpeciales. Contra prædicta op. et videtur ꝙ non poſsint pœnã imponere, quaſi hoc non veniat in arbitrio eis cõceſſo, vt l. quid tñ. §. fi. de arbi. So. Qñque cõmittitur arbitriũ gñaliter, vt ſuper abũdãtia, tũc ſi faciũt ſuper vno particulari dicti officij ꝑ quod dictũ officiũ nõ finitur: poterũt: vt l. nõ ex omnibus. ſ. de arbi. Si vero cõmittitur arbitriũ ſuꝑ vno negotio particulari tũc puto idẽ, ꝙ poſsint pœnam imponere, vt ſ. de verb. obli. l. ex ea parte. in prin. & quod ibi no. Nõ obſtat l. quid tñ §. fin. quia ibi cõmittebatur deciſio alicuius litis vnde lite deciſa nõ põt ſe vlterius ĩtromittere. hic vero cõmittitur diſpoſitio & ordinatio certi negotij, ĩ quo acceſſorie venit

24 pœna. † Quæro, quid ſi in prædictis & circa prædicta ſtatuunt quædam: quę per quãdã cõſequentiã veniũt, et venire poſſunt cõtra illos particulares caſus, ad quos dixi arbitrium nõ extẽdi, an valeat? vt puta, qa ex hoc alterius ius lædit, vel ſimile Rñdeo, qñque hoc cõtingit ꝑ quãdã cõſequẽtiã ex culpa eius, ius cuius lædit. Exẽplũ, factũ eſt ſtatutũ ab habẽtibus arbitriũ ſuꝑ bono ſtatu & pacifico ſtatu et publica vtilitate cõis, ꝙ ſi qs nõ petierit debitum ꝑ decẽ annos, de cętero nõ audiatur. Certe ex hoc læditur ius cræditoris, præcedẽte tñ culpa et negligentia ſua, tunc dico ꝙ ſtatutũ valebit: vt l. j. ſ. de vſuſca. Pro hoc tex. optimus. ſ. de re. eo. l. ſi pupillorũ. § .j. Quãdoque põt cõtingere ex defectu alterius. Exemplũ: ex vigore dicti arbitrij fecerũt ſtatutũ ꝙ habẽtes qõnes cogãtur ad cõpromittendũ[b] inſimul. Certe ꝑ hoc poſſet ledi ius partis, ſi arbiter male iudicaret, & pars læderetur. circa hoc dico[c] ꝙ ſi aliquis habet ſñiam vel inſtrumẽta guarentigiæ q̃ ſecũdũ ſtatuta Tuſciæ merẽtur executionẽ, tũc ſi ſtatutũ tale nõ expreſſe dicit, ꝙ de his cõpromitteret, hoc nõ poſſet: quia et ſub generalitate nõ veniũt, qa hoc eſſet ius partis lædere: vt l. minor xxv. an. cui fideiuſ. in prĩ. ſ. đ min. Circa aľs vero lites dico ſtatutũ valere, nec debet attẽdi ꝙ vna partiũ poſſet lædi ex hoc, qa hoc eẽt caſus, & ita põt tangere actorẽ ſicut reũ, ar. l. fideiuſſor. C. de fideiuſſo. et ideo

25 dico † quando ciuitas ipſa põt facere ſtatutum, ꝙ nõ liceat appellare: quod eſt qñ prima et ſecũda cã appellationis pertinet ad eã, ſcđm ea quæ dixi in l. oẽs populi. ſ. de iuſti. et iure. quod tũc ordo ciuitatis ex virtute dicti arbitrij poſſet hoc ſtatuere. Sed contra prædicta facit ſupra de mino. l. ſi minor xxv. annis filio. §. j. quod ibi no. vbi dicitur ꝙ eo ipſo ꝙ quis cõpromittit læditur: et ſic eſt contra primũ dictũ. Itẽ aſsignatur ibi etiã rõ, quia perdit beneficium appellandi, et ſic apparet ꝙ tollere beneficium appellandi eſt lædere. Reſpondeo, ibi in minore cõpromittente, quem veriſimile eſt nõ ita diligenter cauſam ſuã acturum ſicut maior. Vnde nõ eſt æqualis conditio ab initio. quæ ratio ceſſat in qõne noſtra. Puto tamen ex prædictis ꝙ ſi decurionum ſtatutum diceret, ꝙ nõ poſsit appellari, vel in integrũ reſtitutio peti ex virtute talis arbitrij, ꝙ hoc valeret ĩ reſtitutione quæ peteret rõne erroris vel alia quæ vniformiter poteſt tangere vtrunque litigantem, ſed ad reſtitutionem que impetratur ex cauſa minoris ætatis non põt porrigi etiã ſi exprimeretur, quia tunc manifeſte ius vnius partis læderetur, ita quod non alterius: argum. d. l. ſi minor. & intelligo de reſtitutione quæ peteret rõne minoris ætatis ad recuperationem iuris amiſsi: ſecus ſi peteret reſtitutionẽ, quia perdiderat lucrũ. Hoc enim bene põt fieri per talia decreta: nec eſt regula impediens. Quãdoqꝫ per cõſequentiã peruenit ad vnũ de caſibus ſ. enumeratis prohibitis abſqꝫ culpa & facto alicuius: & tunc ſi hoc contingeret in conſequentiã alicuius iuris permiſsi. valeret: alias ſe

26 cus: vt l. j. ſ. de autho. tu. & quod ibi no. ꝑ Dy. Quarta † regula negatiua eſt, ꝙ nõ poſſunt aliquid facere vel ſtatuere ſuper eo quod nõ ſpectat ad id ſuper quo eis cõceſſum eſt arbitriũ. Hæc regula eſt clariſsima: vt l. diligenter. ſ. manda. & C. ſi a non cõpeten. iudi. l. j. & ij. ſ. de arbit. l. non diſtinguemus. §. de officio.

Quinta regula negatiua eſt: quod nõ pñt aliqd facere ſuꝑ eo qđ eſt acceſſoriũ alterius, quod nõ ſpectat ad id, ſuꝑ quo eis cõceſſum eſt arbitriũ: licet iſtud acceſſoriũ videatur ad illũ ſpectare. Exẽplũ: habet arbitriũ vt pecunia veniat in cõi: ideo ſtatuerũt aliquid eſſe delictũ, cũ prius non erat, & pœnã impoſuerũt vt ſi qs oppoſuerit aliquã exceptionẽ, & eã nõ probauerit, puniatur in tantũ. Certe hoc non valet: nã pœna ſemꝑ & omni reſpectu eſt acceſſoria ad delictũ: vt l. aliud eſt fraus. j. de ver. ſig. vnde cũ ipſum delictũ non ſit id; nec ipſum antecedens nec conſequens eius, ſuper quo habent arbitrium: ſuper eius acceſſorio ſtatuere nõ poterunt: licet ipſum acceſſorium videatur ad illud pertinere. Nam acceſſorium non trahit ad ſe principale: vt l. ex pupillari. ſ. de vulgari & pupilla. & l. ſi pacto quo pœnam. & quod ibi no, C. de pac. & quod no. ſ. de pac. l. iuris gentium. §. quinimo.

27 in ij. gloſ. Viſis & examinatis dictis regulis, videamus aliquas quæſtiones & primo quæro: habentes talia arbitria faciunt ſuas præfationes, ex quibus inferunt id, quod ſtatuunt, pertinere ad eorum arbitrium: an his præfationibus ſit credendum?[d] videtur quod non, niſi probent: vt l. fina. ſ. de exerci. & ſ. de caſtren. pecul. l. ſi forte. Econtra quod ſic vt ſ. de hære. inſti. l. fin. de exerci. l. j. §. non autem. verſicu. ſed & ſi in prætijs. Sol. quantum ad ipſos ſtatuentes, ſcilicet quia ipſi illa cauſa, & illa ratione quam in præfatione exprimunt, moti fuerũt ad faciendum ſtatutũ, bene eſt eis credendũ: vt ſ. de hæred. inſt. l. ſi. quantum ad alios credo idem ꝙ illis præfationibus eſt credendum. Caſus eſt in hac lege, ſecundũ vnã lecturã, & in eo quod dicit ꝙ debet reſcindi. Si enim non reſcinderet, eſſent decreta ipſo iure nulla, niſi probaretur, Cũ enim iſta arbitria non concedantur niſi electis & grauibus perſonis, credendum eſt eis, in eo ſcilicet quod aſſerũt: vt l. j. ſ. de offi. præfec. præto. & per hoc patet

28 reſponſio ad contraria. Præterea † in iſtis extraiudicialibus videtur eis credendum ſecundum gl. extra, de probat. c. poſſeſſionẽ. facit de ꝓba. c. j. in cle. Nec dicas ꝙ ibi eſt ſpeciale in papa: quia fateor quod eſt ſpeciale ne admittatur probatio in contrarium ex his quæ narrat quæ pendent ex facto ſuo: ſed contra iſtos admittitur probatio in contrarium. Pro hoc facit quod dicitur ſpeciale in mutuo, quod confeſsioni prælati ſtatur, pręterquam in mutuo: vt authen. hoc ius porrectum. in fin. C. de ſacroſanct. eccleſijs. Et per hoc poteſt reſponderi ad l. fina. ſupra de exerci. quæ in mutuo loquitur quod idem putarem hic: vt l. ciuitas. ſ. ſi cer. pe. Prædicta vera, niſi euidentia facti doceret contrarium eius, quod in dictis præfationibus aſſeritur: vt

29 in d. l. ſi forte. ſ. de caſtren. pecul. Quæro, quando † decretum petitur reſcindi, coram quo iudice fiet? Dixi ſ. quod fiet coram ſuperiore. & puto quod ille, qui eſt iudex appellationũ in ciuitate ſit ſuperior: vt l. j. §. ſolent. ſ. qñ ap. ſit. Et hoc verũ, qñ ipſi facerẽt authoritate eorũ officij. Si vero facerẽt authoritate alteri⁹ ordinis vel cõcilij hoc ſibi cõmittẽtis: tũc ſi iſta reſciſsio peteret per modũ appellationis, deberet appellari ad illud cõciliũ qđ delegauit, cuius authoritate fit: vt l. j. ſ. qs & à quo app. ſit. Si vero iſta reſciſsio peteret officio iudicis vel iure actionis: tũc peteret corã eiſdẽmet, & corã quolibet iudice ęquali, vel maiori: vt ſ. de mino. l. præfecti. & l. ſeq. quo aũt iure petat, dicã j. ꝓxi. q. An aũt qs videat facere iure ſui officij, an tanqꝫ delega-

e tus, ab alio, etiã dicam j. ꝓxi. q. Quæro, quo[e] † iure petat iſta reſciſsio? Rñ. qñqꝫ decretũ interponit contra certã perſonã: & tũc qñqꝫ petit per modũ excuſationis: qñqꝫ petit per modũ appellationis: vt l. j. §. ſolẽt. ſ. quãdo ap. ſit. Quãdoqꝫ vniuerſaliter: tunc credo ꝙ petat iure actionis ſcilicet cõdictione ex lege iſta: vt ſupra de condictio. ex le. l. j. Et hoc videtur probari expreſſe C. de

a ℭQuæro quid. Ad de quod nota. in l. ſi quando. de leg. j. per Imo. in l. iudex poſtea q̃. de re iudi. in vlti. col.

b ℭQuæro an. An reformatio poſsit ab ijſdem, qui fecerunt, reuocari, per Barto. in l. ij. C. de iur. om. iudi.

c ℭAn aũt. An ſtatutum concedat iuriſdictionẽ ordinariã vľ delegatã. & iſtud not. bene. vide quæ habentur in l. & qa. de iur. om. iudi. & q̃ ibi dixi. & Bar. in l. ij. in fi. de opt. leg. & in l. fi. ad fi. C. vbi & apud quem ĩ integ. reſtit. & adde Bal. in l. ij. in fi. C. de adop. & Bar. in l. j. in fi. qñ app. ſit. & Bal. in d. l. & quia. vbi etiam refert verba Barto. hic, & quod no. Ange. & Imo. in l. j. §. ſi quis ſimpliciter. de verbo. oblig.

d ℭVltimo quæro. Si habentes arbitrium aliquid ſtatuerunt, nec expreſſerũt ſe id facere ex vigore cuiuſdã arbitrij, quod ad hoc nõ ſufficit: cũ alias habeant arbitrium ſufficiens: an actus valeat? adde Bal. ĩ l. falſus. in vij. colũ. C. de fur. & eſt text. & ibi Bar. in l. habebat. ff. de inſtito. & ſequitur Roma. ĩ l. j. §. ſi quis ita. de verb. obliga.

e ℭIn prædicta quæſtione. Adde ꝙ quæſtio incipit, abundãtia generalis.

f ℭQuod ſemel. Vide quod dixit ꝑ iſtam legem Bart. in l. j. C. de admini. Reipub. lib. x.

g ℭTranſit in formã. Vide Bar. in l. priuilegia. C. de ſacroſan. eccle. & vide Bal. in l. cum mihi. ff. de dolo. vide Bal. in l. qui ſe patris. C. vnde libe. & in c. j. §. fin. qui feud. da. poſ. & vide Pe. de Ancha. in c. j. de conſtit. in vj. col. & eundem in conſi. ſuo xx. & Inno. in c. nouit. de iudi. & do. Anto. in c. cum dilecti. de tempo. ord. vide do. Io. de ſan. in c. j. de conſtit. in vj. & Inn. in c. j. in materia de iniur. & dam. da. & Archi. x. q. j. quicunqꝫ. & vide Ang. in conſi. l. in v. co. circa princ.

h ℭQuaſi contractus. Nota ꝙ quando lex tranſit in contractũ, non poteſt reuocari. & adde quæ dixi in l. Cæſar. ſ. de publi. & adde no. per Bal. in l. pecuniam. C. de condi. ob cau. qñ ſtatutũ diceret, ſi quis legeret medicinã, ha

31 C. de cẽſi. l. qui grauatos. lib. xj. † Quæro, intra quantũ tempus poteſt peti iſta reſciſsio decreti? Reſpondeo: quãdoqꝫ iſtud petitur per modum appellationis vel excuſationis: & tũc hoc petitur intra tempora ad hoc conſtituta: vt d. l. j. §. ſolẽt. & C. de tempo. appel. l. j. & ſ. de excu. tu. l. ſcire. §. j. Quandoqꝫ hoc petitur iure actionis: & tunc ſi quidem aliquis vult petere reſcindi prætendens proprium intereſſe debet hoc petere intra annum: vt d. l. qui grauatos. Si vero prætẽdit intereſſe publicũ: tũc intra decenniũ: vt ſ. de di. & temp. præſcrip. l. in omnibus. §. j. & ſ. tit. j. l. calcularij. Quæ-

32 ro, † quid[a] ſi in reformatiõe ſeu decreto ſit dictum: ſi & inquantum de iure poſſunt: quid importãt hæc verba? Reſpõdeo: iſta verba importãt, ſi de iure fieri põt effectualiter: vt l. in tempus. in prin. ſ. de hæredi. inſti. & l. hæc cõditio. ſ. de condi. & demon. & ideo vbi alias decretũ veniret reſcindẽdum ꝓpter iſta verba erit nullũ ipſo iure: cũ dicta conditio, ſi poſſunt: eſſet de ꝑſenti: quæ deficit. ergo diſpoſitionem reddit ipſo iure nullã: vt l. cũ ad præſens. ſ. ſi cer. pet. & de verb. oblig. l. conditio in præteritũ. Ex hoc ſequitur ꝙ de hac nullitate poterit opponi corã quocunqꝫ iudice incidẽter, corã quo tale decretum induceret: vt l. quoties. C. de iudi. & de ordi. iud. l. j. Itẽ ex hoc ſequit ꝙ de hac nullitate poterit perpetuo excipi: vt l. pure. in fi. ſ. de doli exce. & l. licet. C. de exce. quod nõ eſſet, ſi deberet reſcindi: vt l. nec nõ. §. exẽplo. ſ. ex qui. cau. maio. & l. exceptiones. in fi. ſ. de exce.

33 b Quæro, † an[b] decretum ſeu reformationem factam ab eis ipſimet poſsint reuocare? Reſpondeo, quandoqꝫ cõcedit arbitriũ ſuꝑ certo actu: tunc ſi arbitrant, et ſtatuũt circa ipſum actũ, ita quod ſunt functi eorum officio: non poterunt poſtea reuocare: vt ſ. de re iudic. l. iudex, de arbit. l. quid tamẽ. in princ. Quandoqꝫ cõcedit arbitriũ indeterminate: vt puta, Prioribus huius ciuitatis cõceſſum eſt arbitriũ ſuper abundãtia omni tempore vel certo tẽpore ex forma ſtatuti, cuius arbitrij vigore aliquid ſtatuitur: tunc an ipſi poſsint illud reuocare: videndũ eſt an eis fuerit conceſſum dictũ arbitrium per modum cuiuſdã poteſtatis ſeu iuriſdictionis ordinariæ, ita ꝙ eorum officio hoc incumbat vigore ipſorum officij: tunc ipſimet poterunt reuocare: quia nemo poteſt ſibi legem imponere, à qua non ſit licitum recedere: vt l. ſi quis in principio teſtamẽti. ſ. de leg. iij. Quandoqꝫ eis hoc conceditur per modum cuiuſdam poteſtatis delegatæ, ita ꝙ ipſi poſsint authoritate concilij maioris hoc committentis: & tunc ipſimet reuocare non poterunt, niſi eo modo, quo poſſent reuocare ea quæ facta non eſſent, a dicto maiori concilio. Nam ipſum concilium maius videtur hoc feciſſe per ipſos, quibus hoc commiſit: vt l. ita eorũ. §. ſi decuriones. ſ. quod cuiuſqꝫ

c vni. no. An autem[c] † videatur conceſ-

34 ſum per modum cuiuſdam iuriſdictionis ordinariæ vel delegatæ: dico verba ſtatuti ſeu reformationis concedentis arbitrium eſſe diligenter inſpicienda. Si enim hoc cõcedit officio: vt quia dicunt illa verba, ad officium Priorum pertineat, &c. tunc videtur conceſſum officio: & tunc priores poterunt vigore ſui officij ex poteſtate ordinaria. Item in alijs bonis hominibus quib⁹ hoc committeretur. Si vero dicerent verba quod hoc poſſent authoritate præſentis concilij generalis, & ſimilia verba: tũc hoc non poſſent vigore eorũ officij. Hoc probatur in prooemio. Inſtitutionum, circa medium. ibi: noſtra authoritate, &c. C. de vete. iur. enucle. & c. l. j. §. omnia enim. & de offi. eius cui man. l. j. §. qui mandatã. Et hoc eſt magis expreſſum de cleri. ægrotã. c. j. lib. vj. & de ſupplen. negli. prælat. c. j. in Clemen. & de religio. domi. quia cõtingit. in Clemen. Si vero verba ſunt dubia: vt quia dicunt, tales habẽt arbitrium, & c. tũc aut committitur vnum factum particulare inter certas perſonas, vel de certa re: & in dubio intelligitur quod faciant authoritate concilij concedentis, non ipſorum authoritate propria: vt extra, de reſcript. c. cũ aliquibus. lib. vj. Iuriſdictio enim ordinaria non conceditur in re certa vel in caſu particulari: arg. ſ. de teſta. tu. l. certarum. ſed debet cõcedi ſuper quadam vniuerſali adminiſtratione: vt ſtatim dicam. Si vero cõceditur arbitrium ſuper vno negotio vniuerſali, vt ſuper abundantia: tunc videtur concedi iure poteſtatis ordinariæ. Vniuerſitas enim hoc poteſt: vt l. fi. C. de iur. om. iudi. & l. & quia. ſ. de iuriſdictio. omnium iudi. Sed concedendo ſuper aliquo facto vniuerſali, videtur concedere iure ordinariæ poteſtatis: vt l. j. in prin. & §. cum vrbẽ. ſ. de offi. præfe. vrb. & C. vbi & apud quẽ. l. fi. ibi: certæ adminiſtrationi, cui & iuriſdictio adhæret, & c. in prima conſtitutione Digeſtorum. §. penul. & in auť. habita. C. ne filius pro pa. vbi doctoribus conceditur iuriſdictio in ſcholares, q̃ ſine dubio eſt iuriſdictio ordinaria. Et prædicta tetigi in quadã diſputatione, quam diſputaui, quæ incipit: adunantia generalis, &c. Vlti-

d mo quæro,[d] quid ſi prædicti habentes arbitrium, aliquid ſtatuunt: nec exprimunt ſe facere ex vigore dicti arbitrij: vel exprimunt ſe facere ex vigore cuiuſdã arbitrij, ad hoc nõ ſufficientis: cũ alias habeat arbitrium ad hoc ſufficiens? Dic vt dixi in pre-

e dicta quæſtione,[e] quam diſputaui ſuper hoc. & hæc ſufficiant.

1 ☞ *Decretum decurionum quando tranſit in formam contractus: vt puta, veniens ad habitandum ſit immunis per viginti annos: tunc non poteſt reuocari per ciuitatem.*

f QVod ſemel.[f] Oppo. de l. quod iuſsit. ſ. de re iudic. Solu. aliud in ſententia interlocutoria: aliud in decreto. Item opponi. ſupra quod cuiuſqꝫ vniuerſi. no. l. item eorum. §. quod ſi actor. vbi etiam decretum reſcinditur nuda voluntate. Dicit glo. ibi ſpeciale: quia nullius intereſt actorem reuocari ante litem conteſtatam. ſecus ſi poſt: vt eadem l. §. ex ijſdem. quam

1 glo. not. Ex qua habes † quod quando de-

g cretum tranſit in formam[g] contractus: vt habeat immunitatem à collectis vſque ad decem annos: certe impletus eſt quaſi con-

h tractus:[h] quia ille facit vt habeat immunitatem: & ciuitas dat immunitatem, vt

i ille vadat: merito ciuitas non poterit[i] reuocare. Idem ſi pactũ ſpeciale eſt factum

beat pro ſalario centum, abſqꝫ alia conditione poteſt legere. Et an ciuitas poſſit reuocare immunitatem, adde Bart. in l. ij. in fi. ſ. de iure immu. & vide Bart. in l. omnes populi. & quod ibi dixi ſupra de iuſti. & iur. & Io. Andr. in c. de cet. de re. iur. in vj. & Bald. in l. nõ plures. C. de ſac. ſan. eccle. & in l. fin. not. C. de condi. ob cau. & in l. ſi cum mihi. ſ. de donat. & Ioan. Andr. in addi. Specu. in titu. de cenſi. §. nũc dicendum. in addi. inci. per hãc legem per Spe. in d. §. nunc dicendũ, ver. quid ſi vniuerſitas. Facit quod habet ꝑ Guid. de Suza. de no. Co. compo. ſuꝑ verſic. ratas. & l. digna vox. C. de legi. & adde ꝙ ſi eſſet cõceſſa abſenti, poſſet reuocari ex cauſa ſecundum ea quæ habentur in l. abſenti. ſ. de do. Item poteſt reuocari ex cauſa ſecundum Bal. in l. fi. ff. de ſe. Item lex trãſiens in priuilegium eccleſiæ, non poteſt reuocari in eius præiudicium, ſecundum Innoc. in c. nouit. de iudi. & quod ibi no. do. Anto. & Flo. ꝙ lex ſiue ſtatutũ tranſiens in priuilegium ſiue contractum nõ ſubditi, nõ poteſt reuocari: ſecus ſi in priuilegiũ ſubditi, per no. per Innoc. in c. in noſtra. de iniu. & dãno da. licet Imo. limitet eam opin. aliqua ſubſiſtẽte cauſa, per no. per Inn. in c. quæ in eccleſiarũ. de conſtit. Et ad materiam Bar. hic, vide Ro. in l. ſi vero. §. de viro. ĩ cxxiiij. fal. ſ. ſol. mat.

ℭAdde an immunitas poſsit reuocari, Pet. de Anch. conſi. ccliij.

+ POMATES.

i ℭNon poterit. Et facit ꝙ licet habẽs poteſtatem legis cõdendæ quis non obligetur lege contractus: vt voluit in ſpecie Bald. & ibi Pau. de ca. in l. j. ſ. de conſtit. prin. ita debet intelligi Bar. in l. ciuitas. in prin. cum quo trãſeunt omnes ibi, pręter Flo. & do. Alex. ſ. ſi cer. peta. & iſtam materiã tãgunt Canoniſtæ in c. nouit. de iudicijs. quod no. ꝓ publicanis. & vide quæ poſui ad Barto. in l. omnes populi. colũ. viij. in tertia quæſtione principali. verſicu. circa prædicta. ſ. de iuſti. & iure. & Panormita. in conſil. xlj. colũ. iij. in

fin.vol.j.et lxiij.col. ij.volu.j.et Pau. de Cast.in l.j.C.de iudi.et Rom.consilio lij.in ij.dubio.& Panor.iij.co.xix.q.xix. vol.ij.& Cepol.xxiiij.q.xxvj.et xxvij.& consilio.lj.col.penul.ad fi.eo.vo.ij.& lxj.e.vo.& xciiij.colum.iij.in iij.dubio.eo.volu.et Fel.in c.j.col.v.in secunda fallen.de constitu.& in xvj.co.et in c.quæ i ecclesiarũ.colum.ix.eod.tit.ad fi.et i xxj.in prin.& in c.j.i primo notabili.de proba.et ibi Decium.et quæ posui in d.l.digna vox.vide etiam Panormi.consi.xxxv.col.ij.vol.j.& alex.consi.cj.& seq.et co.v.vol.j.& ccxvj.in ij.vol.Pau.de Castr.in l.si mihi.et tibi §.in legatis.s.de leg.j.in ij.col.et do.An.in c.cũ M.colũ.v.de consti.et ibi Barba.col.xxxj.et tribus seq.

a ¶ Non ligat ignorãtes. Quando pœna statuti,vel generale proclama liget absẽtes vel ignorantes, adde Innoc.in c.humilis.de maio.et obedi.et quod legitur et no.in cap.fi.qui ma.accus.pos.

b ¶ Vel supina. Idem quando ignorantia non posset allegari vel imperitia: quia alias allegaret inf.v.ni.et vide Bald.in l.neque in iij.co.de ꝓba.vbi dicit ꝙ proclamauit talem eẽ natum tali tempore,& ex tali,probat etiam contra tunc non citatos:quia illi nõ erãt citãdi.l.j.in fi.de vẽ.insp.et l.j.in fi.de libe.agno.

c ¶ Nec eius nomine. Istum tex.alleg.Ro.sing.suo.lvi.

d ¶ In suo facere. Addẽ ad Barto.in l.ex hoc iure.in principio.s.dẽ iusti.et iure.& ibi dixi.

e ¶ Intelligi. Et vide no.Bart.in l.ij.C.de fun.limi.lib.x.et ibi dixi et ibi etiam an alicui sit licitum possidere castrum in cõfinibus ciuitatis: & an quis possit vendere partem suam castri ad æmulationem alterius, si sibi non prodest et alteri nocet. Vide per Bald.in leg.j.C.qui testa.fa.pos.et adde quod sicut non põt quis ædificare: ita non poterit reficere, secundum Innoc.in cap.Pisanis.de resti.spolia.

f ¶ Vlterius quæro. An possit ciuitas facere muros sine licẽ-

cum aliquo,vt plene Dyn.dicit hic.et ego plenius dixi in repeti.l. omnes populi.supra de iustitia & iure.

1 *Pœna statuti non ligat ignorantes, nisi ignorantia sit crassa.*

Mvnicipali. Not. ꝙ ciuitas põt facere statutum,ne aliquis vadat extra suũ territorium et euntes punire,quod dic vt plene dixi in repetitione leg. cunctos populos.C.de sum.trinit.Itẽ no.ꝙ pœna statu-
1 ti nõ ligat ignorantes.[a]quod intellige nisi
a ignorantia crassa fuerit vel supina,[b]vt gl.
b dicit. Hic est tex.in c.vt animarum.extra de consti.li.vj.et dixi in l.quod Nerua.circa fi.s.depositi.

De operibus publicis. *Rubr.*

LEX I.

Cvrator.

Curam. No.quod quis potest sustinere plura munera,nisi excusetur,vt hic dicitur.

LEX. II.

Qvi liberalitate.

Curatores. Nota quod curator operum si agit contra fabros,agit suo nomine,res vero publica agit contra ipsum curatorem seu supra stãtem.Bar.

1 *Capella defuncti non potest per religiosos nomini alterius attribui.*

c Neceius nomine. [c]Not.cõtrafratres
1 vel alios religiosos,qui capellam†aliquorum defunctorum attribuunt nomini alterius,quia hoc facere non possunt,vt hic. videtis. Item no.ar.cõtra eos,qui abradũt arma alicuius:et ponunt arma sua vel alterius.

1 *Facienti fortalitium in aliquo loco quod potest esse periculosum alicui ciuitati,non debet permitti.*
2 *Tumbæ dicuntur casalia,quæ sunt in comitatu,quæ habent aliquam munitionem,puta fossata.*
3 *Facientes domos circa muros ciuitatis possunt prohiberi, et facta destrui.*
4 *Qualibet ciuitas potest sibÿpsi facere muros,sumptu tamen suo.*
5 *Castra,quæ sunt in comitatu possunt sibÿpsis,proprio tamẽ sumptu,muros facere:dum tamen non spectet ad æmulationem ciuitatis.*

LEX III.

Opus nouum. Oppo.ꝙ in publico nõ liceat opus facere parti.s.ne quid i loco publi.et ideo non videtur quod hæc lex possit intelligi de opere,quod fit i publico. Idẽ nec de suo opere, qđ fit in suo
d priuato quia cuilibet licet in eo facere[d]qđ vult,vt leg.per prouincias.C.de ædi.pri. Solut.potest intelligi,quod quis hic volebat ædificare in publico ad vtilitatem ciuitatis volens sibi donare.et sic nõ obstat titu.supra ne quid in loco publi.qui loquitur quando quis vult ędificare ad vtilitatẽ
e propriam.Item potest intelligi[e] quando quis vult ædificare in loco priuato, quod potest, dum tamen non tendat ad iniuriam vel æmulationem alterius ciuitatis.
1 Quod no.†quia si aliqs facit mentionẽ i aliquo loco,quæ posset esse periculosa alicui ciuitati non debet sibi permitti. Et intellige si esset periculosa,vel esset verecundia alteri ciuitati,vel ei,cui subiecta est.& hoc est quod hic dicitur,ad ęmulationem alterius ciuitatis.nota quod dicit alterius.
Quæro,quid vult hic dicere,vel circũ theatrum vel Amphitheatrum sit. Glo.di
2 cit,i.aliqua tumba. Tumbæ†appellantur casalia,quæ sunt in comitatu,quæ habent aliquã munitionẽ: vt puta fossata vel muros. Vel dic notabilius quod dicit circum theatrum vel amphitheatrum.i.circa muros ciuitatis, vel infra muros. Dicit enim amphitheatrũ ab ambio ambis, qđ est circũdare.Facit s.de re.di.l.sacra.§.mu-
3 ros.Et sic nota†arg.cõtra istos,qui faciũt domos prope muros ciuitatis, ex quibus posset dari introitus ciuitatis vel exit⁹ inimicis:vt possint ꝓhiberi,& factæ destrui: vt C.eo.l.ædificia quę vulgo. Vlterius
4 †quæro,[f]vtrũ liceat alicui ciuitati muros si
f bijpsi facere. Dicit gloss.quod sic.sumptu suo,nõ sumptu publico ciuitatis Romæ.
Item aliquis priuatus hoc non posset sine Principis authoritate:vt not.in l.sacra. §.muros.s.de re.di.Contra no.C.eo.l.omnes.vbi no.ꝙ semper requiritur authoritas Principis,siue ciuitas velit sibi muros de nouo facere,siue antiquos reparare.Sed ista gl.communiter te-
5 netur.Ex qua habes†ꝙ castra,quæ sunt in comitatu,possunt sibijpsis facere muros suo sumptu sine licentia ciuitatis.Quod tamen intellige,nisi spectet ad æmulationem ciuitatis:vt s.dixi.

S Ilegatum. Istam legem prosequere vt in glossa.

1 *Episcopus potest pecuniam relictam pro construendo monasterio,illam cõuertere in ecclesiam vel monasterium iam constructum.*

1 Pecuniam. Nota†ar.pro episcopo vt possit relictum ad ecclesiam vel monasterium de nouo construendum conuertere in ecclesiam vel monasterium iam constructum:cum multa sint monasteria vel ecclesiæ constructæ.

De nundinis. *Rubrica.*

1 *Qui priuilegio non vtitur spacio decem anno.amittit illud.*

LEX I.

g Nvndinis. [g]Nota†quod qui priuilegio nõ
1 vtitur spacio decẽ annorum per-
h dit priuilegiũ[h].Et sic facit contra Aretinos:quia cum fuerit eis concessum priuilegium doctorandi, & eo non fuerunt v si per decennium, quod ipsum perdiderunt. De hoc quanto tempore per datur priuilegium,dic per Cyn.C.de rescrip.l.falso.& extra,de constitu.cap.cum accessissent.& per Goffred.extra de rescrip. §.durat.

LEX II.

Si quis ipsos. Nota cõtra statuta ciuitatum,quę dicunt quod tricoli à rusticis non debeant emere:quia ista statuta sunt contra publicã vtilitatem,vt hic videtis.

De pollicitationibus. *Rubrica.*

1 *Speciale est in ciuitate,quòd non valeat promißio sine causa.*

LEX I.

1 Si pollicitus. Nota†quod speciale est in ciuitate, quod non valet promissio facta sine causa: ergo apparet quod in priuatis promissio facta sine causa habet vim donationis validæ. Simile habetis.s.de donat.l.
i hoc iure.[i]in principio,& ibi dixi.Facit quod nota.supra de doli except.lege secunda.§.si quis sine causa. Secundo not.in versiculo,Cœpisse.mirabiles modos incipiendi.

Tertio

tia:limita hoc singulari,vt per doctores i l.si quis adulteriũ.§.j.s.de adulte.& vide gl.in l.per prouincias.C.de ędi.priua.

POMATES.

g ¶ Nundinis. Adde Bar.pro ista l.in l.fi.ff.de consti.princ.& in l.licitatio.§.earũ.ff.de publi.docto.in c.cũ accessissent.de cõsti.lib.vj.vbi limitauit hanc legẽ vide ibi Io.An.Io.de lig.& alios in c.vt priuilegia.de priui.

h ¶ Perdit priuilegiũ. Quãto tempore datur priuilegium, vide Cano.in c.cũ accessissent.extra, de constit.Et ad materiam vide Bar.in l.filius.C.de decur.li.x.

i ¶ L.hoc iure. Sed an dos possit peti ex pollicitatione, vide ꝑ Bald.in rub.C.de do.promis.

Tertio not.quod quis obligatur re in mutuo. Quærit gl. qua actione petatur tale promissum. Dicit glos.aut interuenit stipulatio:& agitur ex stipulatione,vel agitur actione in factũ: vt in glo.

Si quis opus. Nota istud quod hic dicitur,assignauerit:vt postea quis non teneatur de periculo. Vidistis in l.& ideo.s.de verbo.oblig.& habetis in l.Martius.s.locati.

1 *Dominium quando transfertur sine traditione.*
2 *Episcopus vel ecclesia quod agit pro voto ecclesiæ facto.*

LEX. II.

a Si quis. [a]Opp.& videtur quod dominium transeat incontinenti:vt l.fin.C.de sacrosan.eccle.di-
1 cit glo.†tria verba. Quædam promittuntur ex contractu celebrato duorum consensu:& in illis nõ transit dominium regulariter sine traditione. Fallit in casibus d.l.vltimæ.C.de sacrosanc.eccle.Quandoꝗ aliquid est quod dependet ex consensu vnius tantum:& tunc non transfertur dominium, etiam in ecclesiam vel ciuitatem,vt hic.Ratio est secũdum Gul.de Cu. quia concurrerent tunc duo specialia:vnum quod ex pollicita-
b tione quis obligaretur:aliud quod sine traditione[b]transferretur dominium.quod esse non debet: vt l.j.C.de do.promis.& Gul.ponit in l.ab emptione.s.de pact.Quandoꝗ aliquid relinquitur, seu quis vouet in vltima voluntate:& tunc transfertur
2 dominium.Iura sunt vulgaria. Quærit†glo.[c]quis petet hoc
c votum?Respon.ecclesia vel episcopus:vt C.de epis.& cle.l.nulli.& in aut.de eccle.tit.§.si quis autem. Quæro,qua actione petatur votum:dic vt in glo.

LEX III.

P Actum. Nota istas diffinitiones.

1 *Epistola quando obliget.*

Charidemus. Hic est duplex litera:vna negatiua:alia affirmatiua. Prout habes literam negatiuam legitur duobus modis. Secundum primam.h.d.Epistola non obligat quem ad munus edendum. hoc dicit. Contra hanc lectu.opp.s.de pact.l.ij.& C.de dona.l. si aliquid.& de fideicom.l.& in epistola. Breuiter respondeo. Quãdoꝗ epistola accipitur pro vltima voluntate:& tunc obli-
1 gat hæredes disponentis:vt l.& in epistola.de fideicõ.†Quandoꝗ continet donationem inter viuos: & tunc de iure antiquo non poterat fieri per epistolam:quia pacto nudo non contrahebatur:quod est verum,nisi sequeretur traditio.Ita debet intelligi C.de dona.l.si aliquid. Sed si talis donatio in Rempubli.fiebat:tunc non obligat aliquem,vt hic intellige nisi sit facta ex iusta causa vel opus sit cœptum:vt s.eo.l.j.Alio modo legitur secundum dictam literam negatiuam,& dicit sic:Excusatio ab iniuncto munere non potest fieri per epistolam.h.d.Ista lec.est satis bona in se:sed tamen non congruit nostræ literæ,alias est litera affirmatiua:& secũdum eam dicit quod per epistolam quis obligatur ciuitati ad implendum quod promisit.quod intellige,si epistola habuit iustã causam vel opus sit cœptũ: vt s.dixi.

1 *Ciuitas per suum statutum generale potest ius alteri quæsitum auferre:nõ tamen per speciale.*

T Oties.

d Si cui. [d]Nota†quod ciuitas per suum statutum non
1 potest auferre ius alteri⁹. Ita habes casum hic, & l.si priuatus.s.qui & à qui.quod intellige verum singulariter præcipiendo vni homini vel quibusdam hominibus. Facit ad hoc s.ad munici.l.non debere.& ad leg.Iul.de anno.l. fi.& s.de admi.re.ad ci.perti.l.decuriones.sed generaliter faciẽdo statuta,bene posset: vt l.venditor.§.si constat.s.communia prædi.& l.Antiochensium.s.de priui.credi.facit l.Lucius.§.fi. s.ad municip.intelligendo ibi lex,id est,statutum. Aduerte tamen quod licet ciuitas ipsa possit:tamen hoc est verum,si vult. sed concedendo arbitrium aliquibus alijs super quibusdam:vt puta vt pecunia veniat in communi,vel vt abundantia habea-
e tur,& similia:ex virtute huius arbitrij non venit[e]vt ipsi possint ius alterius lædere:sed vt sine alterius iniuria hoc faciant:vt l.ij. §.merito.& §.si quis à principe.s.ne quid in loco publi.& l.nec auus.de man.li.& l.impuberi.s.de admi.tuto.

1 *An qui promisit facere opus,debeat facere per se.*
2 *Et cum suspicio est de aliquo ne fugiat:potest interdici bonorum alienatio.*

De pollicitatiõibus.

f [f]Nota text.ibi,cum & absens &c.
1 No.†ꝙ ille qui promisit facere opus,debet facere per se si potest:vt hic,& l.Imperatores,in princip.j.eod.Hoc autem quod dico per se,intelligo secũdum qualitatem personæ:si ipse faber est,faciat suis manibus,adhibitis suis ministris secũdum qualitatem & quantitatem operis:si vero non est faber: intelligo ꝙ faciat per se,hoc est, sua cura & sollicitudine.non enim liberaretur præstando pecuniam:vt d.l.Imperatores.j.eodem.& l.continuus.§.item qui insulam.s.de verbo.oblig. Secundo nota ꝙ si non potest quis facere per se potest facere per alium adhibendo amicos. Ter-
2 tio†not.[g]quod quando est suspicio de ali
g quo ne fugiat,potest interdici vẽditio seu alienatio bonorum immobilium,sicut possunt mobilia sequestrari.quod not.&c.

Si quis ob. Nota seruandam esse formam pollicitationis.facit quando aliquis relinquit aliquam ecclesiam fieri sub cõditione quod talis sit ibi rector: qđ ille debeat præferri.Barto.

In priuatis operibus.id est in operibus publicis de priuatorum pecunia factis.

Cum quidam. Nota quod si aliquis dat pecuniam ne grauetur in muneribus publicis, perdit pecuniã,& nihilominus debet grauari muneribus.

Imperatores. Principiũ hui⁹ legis examina vt dixi s.eod.l.de pollicitationibus.

Item rescripserunt. Nota text. ibi esse enim tolerabilia.&c.quia facit ad multa. Et hic videtur casus quod ex consuetudine iuris exigendi vectigal seu passagium præscribatur. De hoc dic vt dixi s. de publi.si publicanus.§.fi.

De varijs & extraordi.cogni. *Rub.*

1 *Doctoribus,medicis,& obstetricibus constituitur salarium officio iudicis.*
2 *Medicus etiam dicitur,qui alicui parti corporis medicinam præbet.*
3 *Incantator non dicitur medicus:nec salarium sibi constituitur officio iudicis.*

LEX I.

Præses. Ad euidẽtiam nostræ legis debes scire quod hic tractantur multi casus,in quibus iudicis officiũ imploratur pro cõstituenda mercede seu sa-
1 lario alicuius laboris. †Nota[h]quod do
h ctoribus liberalium artium,& medicis,& obstetricibus cõstituitur salarium officio
2 iudicis. Secũdo nota†quod medicus[i]di
i cit qui alicui parti corporis medicinã præ
3 bet. Tertio not.ꝙ incantator nõ dicitur medicus:nec potest petere sibi cõstitui salarium officio iudicis.

a ¶ Si qs. Adde quod ista lex non habet locum de iure Canonico.gl.est no.xxiij.q.ij.c.mulier.& qũo filiusfamil.obligeẽ ex voto,vide Inn.in c.cum cõtingat.circa mediũ.in duobus locis.de iureiuran.

b ¶ Quod sine traditione. An ex voto trãsferaẽ dominium sine traditiõe etiã i ecclesiasticis:adde Bar.& doct.in d.l.iij.de fur.& gl.Cy.& Bal.in l.j.& quãdo sine traditione trãsferaẽ dominiũ:& quid in voto si legaẽ vel voueatur:quid de tẽplo cõstructo:dic ꝙ si templum est cõstructũ, sibi acquiriẽ absque traditione: secus in construendo. Casus est in l.seruos.de ali.le. Nunquid autem cum legatur calix ecclesiæ,debeat fieri de auro,seu de ære:vide Bal.in l.si nondum. C.de fur.

c ¶ Quærit glo. Adde quod no.gl.& doct. i l.illud.de sacrosanc.eccle.

d ¶ Si cui. Facit hæc lex ad limitationem eorum q̃ dicit Barr. in l.ambitiosa.in iij.col.s.de decre.ab ordi.fac.

e ¶ Non venit. Adde Bart.in l.ambitiosa.in iij.col.s.de decre.ab or.facien.

f ¶ De pollicitationibus. Qui non potest per se, an possit per aliũ.quod sic. Et hic est casus,ꝙ si promittens est exbannitus, liberatur per aliũ faciendo:quia non potest i loco promisso facere. Vide Bart.in l.veteris. C.de contrahen.& commit.stipu.

g ¶ Tertio not. Vide Bal.i l.per diuersas. in iij.q.C.mã.& vide Bal.in l.j.C.de cõtrahen.emp.in iij.q.vbi per istum text. decidit.an bannitus possit vẽdere bona.& hic adde l.si creditores.ad fin.s.de priuil.credi.

h ¶ No. Et adde quod istis personis non cõpetit actio locati,sed in factũ,vt no.Bar. in l.j.in prin.ff.si mẽ.fal.mo.dix.quod tenuit etiam glo.in l.j. C.de suf.& ibidem Bal.licet Cy.cõtra. vide tamen gl.in l.j. C.manda.

i ¶ Medicus dicitur. Et adde Bald.in l.j. C.manda.

BIBLIOTECA ...

a ¶Secundo not. An notarijs cõſtituatur ſalarium officio iudicis,adde Bald.in l.j. C.mand. & ibi qd in nũcio,aſſeſſore,et medico,et ſimilibus: & in glo.no.ibi,vbi etiã per Cy.ad Bar. in l.argentarius.§.j. ſupra de eden.

b ¶Sed & ſi comites. Facit l.ſi tibi polienda.de præſcri.ver.et Inſti.loc.§.j.& text. in l.j.§.ſcimus.et ibi Bald.C.de Lat.lib. tol.Et adde q̃ ſi mutauit decem famulo qui mihi ſeruiuit:poteſt mihi opponere compenſationem .l. fi.et ibi Bal.C.de capti.et adde hic Bald. in leg.j. C. manda.

c ¶In honorarijs. Ad de q̃ idem in procuratore:vt no.Cy.& Bal.in l.j.C.manda.

d ¶Aduocatos. Adde gl.in l.j.C.de poſtu. & in l.j.§.j.ff.eod.& ibi Bar.

e ¶Diuus Seuerus. Hoc intellige verũ in cauſis ciuilibus: ſed in criminalibus poteſt plus accipere: vt vult idem Bal.in l.ſi pater.in fi.ſupra de do.per illum tex. Idem vult Bal.in l. j.C.mandati. Vtrũ autem de iure Canonico poſſit capi ſalarium,text. eſt quod ſic,in c.non licet xj. quæſtio iij.quod eſt verum,ſi datur cauſa chartarum reuolutionis:niſi ſit ꝓpter magnam diligentiã adhibitam in ſtudẽdo: quia tunc ſine chartarum reuolutione licite capit. Ita dicit Io.And.in tit.de ſalario.§.ſequitur.et Inn.in c.cum ab omni.devi.et hon.cle.et quod dicitur hic q̃ aduocatus non poteſt recipere vltra centum pro vna cauſa,limita vt per Baldum in l.j.C.mã. in fi.& ibi etiam quod in procuratore . & gl.in leg.ſalarium.ff. man. Et not. quod aduocatus nõ debet habere ſalarium a parte:vt not.Bal.in l.furioſi.C.de nupt. Limita etiam iſtud: vt per Imol.in leg.ſi paꝛer.§.de do.Et ad materiã aduocatorum,vide quæ dixi in leg.j.C.de aduoca.di.iudi.

1 ☞ *Pro donis,quæ fiunt doctoribus,agi poteſt.*

An & philoſophi. Quærit glo. prio quid eſt hoc dictum ſui ingreſſu ſacramẽti. Dic vt in Gl.Secundo arguit,† an pro donis,quæ fiunt doctoribus hodie poſſit agi. Et determinauit gl.q̃ ſic. Videtur enim promiſſum:& ſalariũ promiſſum põt peti licite,vt l.medicos.circa fi.C.de profeſ.& med.non promiſſum non poteſt peti conſtitui.

1 ☞ *Qualiter conſulatur librarijs,notarijs & alijs qui faciunt ſimiles artes.*

Ludi quoque. Not.q̃ magiſtris qui docent abachũ hoc eſt,artem numeri,extra ordinẽ cõſtituitur ſalarium. Iſti proprie ſunt ludi literarij:quia cantãdo docentur. Secũdo no.[a]†q̃ librarijs ſeu tabularijs, hoc eſt notarijs,et alijs q̃ faciũt ſimiles artes nõ cõpetit officiũ iudicis ꝓ eorũ mercede. Sed quæro qualiter eis conſuletur. Reſpon.ſi quidem ſalariũ eſt eis promiſſum agẽt ex promiſsione:alias ſi ille, qui tales operas fecit,conſueuit locare operas ſuas: videt locaſſe ſecundũ ſuam cõſuetudinẽ, vt C. loca.l.exceptio.& Inſti.loca.poſt prin.

a

1 ☞ *Aſſeſſores poſſunt petere ſibi conſtitui ſalarium tempore ſyndicatus officio iudicis:ſi eis non eſt conſtitutum.*

Sed & ſi comites. [b]Nota qd̃ hic comites,ponitur:id eſt aſſeſſores.q d̃ no. pro aſſeſſoribus q̃ tempore ſyndicatus poſſint petere†ſibi cõſtitui ſalariũ ex officio ſyndicatus,ſi eis non eſt cõſtitutum ſalarium.

b

1 ☞ *Aduocati poſſunt implorare officium iudicis,ut ſibi cõſtituatur ſalarium.*§

In honorariis. [c]Ex hoc.§. no. aduocati pñt implorare officiũ iudicis†vt eis conſtituatur ſalarium. Habent enim alias actiões:quas dic vt no.C.de ſuffra.l.j.Secũdo no . quæ ſunt conſideranda quando aduocato cõſtituitur ſalarium.

c

1 ☞ *Illiterati non dicuntur nec ſunt aduocati.*
Aduocatus ut quis ſit debet ſtudiuſſe ꝓ quinque annos: & doctor debet iurare ipſum peritum.
2 *Aduocatus in cauſa principali,q̃ non ſit aduocatus in cauſa appellationis.*
3 *Procurator,& tutor licet aſsiſtant cauſæ non tamen dicuntur aduocati,nec petunt ſalarium officio iudicis.*
4 *Prohibitus aduocare non prohibetur in camera conſulere: nec aliquid gratis à iudice petere.*
5 *Aduocatus non dicitur qui introducit iura coram arbitratore.*
Arbitramentum q̃ ſit contractus tranſactionis.

Aduocatos. [d]Quæro†vtrũ illiterati dicãtur aduocati.hic videtur q̃ ſic.gl.tua determinat cõtrariũ. Qd̃ enim hic dicitur in tex.ſupplet̃ per alias ll. Nam aduocatus dicitur q quoquo ſtudio operatur in cauſis agẽdis. et oportet q̃ ſtuduerit in iure per quĩquẽnium: et quod doctor iuret eum iuris peritia inſtructum:vt C.de aduo.diuer.iu.l.nemini . per hoc appꝛet quod illiterati non ſunt aduocati. Sed contra hoc facit iſte text.qui dicit,quoquo ſtudio operantur. Reſpon glo. intellige ſiue debeat adeſſe in allegationibus tantum:ſiue vſque ad litem tantum,ſiue in cauſa principali,et non in cauſa appellationis ſiue in vtraque ſiue in vno loco,ſiue in quolibet. Et ꝓ hoc†ẽt ſoluitur quæſtio:an ꝓcuratores et tutores,q̃ aſsiſtunt cauſæ poſsint dici aduocati. Reſpon.non:quia in eis non cõcurrũt,ea,quæ ſupra dicta ſunt. Et per hoc patet quod procurator non poteſt petere ſibi conſtitui ſalarium officio iudicis:ſed habebit alia remedia,de quibus dixi ſ.eadem l.§.ludi. Item quæro,quid hoc eſt dictũ quod hic dicitur,nõ tñ qui pro tractu,&c.

d

Vos debetis ſcire q̃ hic eſt duplex litera: vna ꝓ tractu: alia ꝓ contractu. Secũdum primam ponit glo.duo exempla. Vnũ, ſi aliquis vadit ad iudicem ad rogandum eum,vt ſibi det vnam dilationẽ,non dico allegãdo de iure,ſed rogando. Certe iſte nõ dicitur aduocatus. Vel aliter,† ſi quis ſtat in curia,& pars habet conſiliũ cum eo:non tamen vadit ad cauſam aliquam,vel in aliqua parte litis. Certe iſte non dicit aduocatus : quia in iudicio non aſsiſtit. Et iſta†faciũt pro doctoribus huius ciuitatis qui habent pacta cum communi,vt nõ ſint aduocati. Nam non prohibentur a iudice gratis aliquid impetrare:vt hic,& ſ.de leg.l.eũ qui.in fine,alias incipit, Paulus. Item non prohibetur dare conſilium in camera:vt hic. Nam aduocare ſeu poſtulare eſt pendere alienũ deſiderium in iudicio:vel l.j.poſt prin.ſ.de poſtu. Alia litera eſt pro contractu.qui ergo interuenit vt aliquis cõtractus fiat inter aliquos inducendo vtrunq̃ partem:iſte non dicitur aduocatus.† Ideo videt q̃ ille,qui eſt coram arbitratore, & introduxit iura vnius partis,nõ dicitur aduocatus. Nam cum arbitramentum ſit quidam contractus tranſactionis : vt l.ſi de meis.§. recepiſſe.ſ.de arbi.& in auſ.vt dif.iud.poſt prin.& in auſ.ſi vero contigerit.C.de iudi.videtur adeſſe pro contractu,nõ inter eſſe liti : vt hic. Ex his etiam habes quod in omnibus iſtis caſibus non poteſt iudicis officium implorari pro ſalario:licet alias iuſte reciperet:vt ſupra dixi.

1 ☞ *Aduocati in ſingulis cauſis non poſſunt recipere ſalarium vltra ſummã centum aureorum.*

Diuus Seue. [e]Nota text.ibi : licita autẽ,&c. Nota ergo quod pro ſingulis cauſis poteſt aduocatus recipere centum florenos,& non plus. Secundo no. de pacto quotæ litis improbato. Tertio nota q̃ poſt litem finitã promiſsio quotæ nõ eſt improbata. Quarto nota q̃ id, quod ſupra dixi,q̃ aduocati in ſingulis cauſis non poſſunt recipere ſalarium vltra ſummam centum aureorum.† Sed aduocati curiæ Romanæ hoc interpretantur ſic.in ſingulis cauſis : id eſt, capitulis.& ſic obſeruatur de facto. Sed hoc eſt contra mentem huius legis, quæ videtur velle, quod particulares ſolutiones computentur in iſtam ſummam. Præterea contra eos facit.C. de iureiurando.l.generaliter.§.ſed iuramento ibi:cauſa vel capitulum.

e

1 ☞ *Aduocatus quando debeat habere totum ſalarium,ſi caſu impeditur officiũ aduocationis exercere.*
2 *Salarium quando debetur ab vno,& ab alio debentur operæ ex mero contractu:an debeatur,ſi operæ caſu fortuito non præſtantur.*
3 *Salarium ſi debetur ei,qui tenetur præſtare operas ex vltima voluntate, & caſu nõ poſſunt præſtari,an debeatur.*
4 *Duæ differentiæ quo ad præſtationem ſalarij in materia operarum inter contractus & vltimas voluntates.*
5 *Si ex diſpoſitione legis vnus debet operas & alius merces:an merces debeãtur ſi caſu operæ non præſtantur.*
6 *Electus ad aliquod officium habens principaliter laborem,debet habere ſalarium tantũ pro rata temporis quo ſeruiuit.*
7 *Electus ad officium,quod reſpicit laborem & probitatem ſcientiæ,vt aduocationis,aſſeſſoris,& ſimilia:ſi eſt vna præſtatio:debetur totũ ſalarium:ſi eſt annua,pro eo anno quo incœpit totum.*
8 *Electus ad officium reſpiciens laborem & probitatem ſimul,ut in eo qui præeſt legioni militum:quando debeat habere mercedem ſi caſu non ſeruiuit.*
9 *Electus ad officium habens dignitatem principaliter ſi caſu non ſeruit:debet habere totũ ſalarium,& eius hæredi deberetur ſalarium unius anni pluſquam deberetur defuncto,*
10 *Prætore mortuo ante finitum officium debetur eius hæredibus totum ſalarium.*
11 *Salarium an debetur alicui propter operas debitas ex contractu qui ſuccedit in locum diſpoſitionis legalis:& caſu non præſtantur qualiter debeatur.*
12 *Salarium totum quòd debeatur hæredibus aduocati eo mortuo,etiam ſi ſit mortuus ante quam aliquid faciat.*
13 *Poteſtas qui fuit electus,& antequam officium incipiat moriatur,debet habere ſalariũ pro eo tempore quo debebat in prouincia morari,& ſi non eſt tempus limitatum, debet habere pro primo anno tantum.*
14 *Aduocatus non reddit ſalarium,ſi per clientulum ſtat uel per caſum euenientem in perſona clientuli.*
15 *Poteſtati electo & qui officium acceptauit,ſi antequam uadat ad officium ciuitas mutat ſtatum,ita quòd exercitium iuſtitiæ non remanet ipſi Poteſtati liberum,debetur integrũ ſalarium.*

Salarium

16 Salarium quo tempore ſolui debeat tam in locatione rerum quam in locatione operarũ.
17 Doctor conductus ad legendum, vel aduocatus ſub certa penſione menſtruatim, vel quolibet anno ſoluenda,ſi moritur:an hæredes eius pro illo menſe tãtum debeant habere, vel pro toto anno.
18 Poteſtas,doctor, vel aduocatus quando impeditur,an poſsit per ſubſtitutum ſeruire:& quando.
19 Aduocatus,doctor vel Poteſtas an debeat habere ſalarium totum, vel ſaltem pro futuro tempore:quando eius culpa non ſeruiuit.

Diuus. Iſte eſt valde ſolennis §. & male intellectus per glo.& peius per doc.& h.d.Licet aduocatus non poſsit aduocationem implere per caſum fortuitum in eius perſonam contingentem:tamẽ totum ſalarium debet habere.h.d.

Opp.C.de condi.ob cauſam.l.fi.Sol.ibi ſtetit per aduocatũ: hic ſtetit per caſum fortuitum in eius perſona contingentem.

Contra hoc opp.C.de aduo.di.iudi.l.poſt duos.§.j.vbi ſtetit per caſum,ſcilicet mortis aduocati,& tamen non conſequitur totum ſalarium, ſed ſalarium pro rata temporis tantum. Solu.

7 †quandoq̃ aduocatus conducitur reſpectu certæ cauſæ nõ terminato tempore:& tunc ſi impeditur caſu,debent habere totũ ſalarium illius cauſæ:vt hic,& arg.ſ.de leg.l.legatus.§.fi. Quando q̃ non conducitur reſpectu certæ cauſæ ſed reſpectu temporis:vt pro omnibus cauſis,quæ mihi emergerent in iſto biẽnio certo ſalario conſtituto annuatim:tunc pro illo anno quo incœpit tantum,debet habere ſalarium,vt in cõtrario. Contra hoc oppo.q̃ etiam pro illo anno debet habere totum:vt l.petitionẽ. C.de aduo.di.iudi.Sol.ſpeciale vt ibi plene no.& concor. Itẽ oppo.q̃ non debeat habere ſalariũ, niſi pro rata eius quo ſeruiuit,& reſiduum poſsit repeti:vt l.ſi vno.§.item cũ quidam.ſ.loca. Dicit gl.ibi ſpeciale eſt in aduocato,vt in iſto §. Iſtud nõ placet:quia idem eſt in legato:vt d.l.legatus.in fi.ſ.de leg. Idem in multis alijs dignitatibus,vt j.dicam. Et ſi dicis,in quolibet eſt ſpeciale:nõ aſsignat̃ ratio ſpecialitatis : & ideo dico q̃ hoc ideo eſt,quia ſalarium debetur ex beneficio legis vel ex cõtractu,qui ſuccedit in locum diſpoſitionis legis:& ideo tanq̃ in beneficijs plenior fit interpretatio:ſed vbi debetur mere ex contractu ibi fit interpretatio ſtricta:vt l.in teſtamẽtis.j.de reg.iur.& ibi not. & l.vlti.ſ.de cõſti.prin.& iſta latius declarabuntur j. Pro declaratione igitur præſentis materiæ eſt videndum:quia quandoq̃ vnus debet ſalarium : alius debet operam ex contractu mero: quandoq̃ ex vltima voluntate:quãdoq̃ ex legis diſpoſitione: quandoq̃ ex contractu,qui ſuccedit in locum diſpoſitionis legis. Et aduertatis,quia in omnibus prædictis intendo examinare:quando aliquis impeditur præſtare operam propter caſum. Si enim impeditꝰ facto eius qui debet operas,vel facto eius cui debentur:iſta materia habet modicum dubitationis:& ideo late nõ proſequar. Glo.tangit hic in prin.& plenius in d.l.ſi vno.

1.q̃ a §.item cum quidam. ¶Aſsumo ergo [a]primũ,†& quæro quan
2 do vnus debet ſalarium,& alius debet operas ex contractu mero,& operæ nõ poſſunt præſtari caſu fortuito:vtrum ſalariũ debeatur. Et videtur q̃ debeatur totum:vt l.ſi pecuniam.in princi. ſ.de condi.ob cauſam.& l.cum in plures.§.antepenul.ſ.loca. In contrarium videtur q̃ debeatur pro rata:vt d.l.ſi vno.§.item cũ quidam.ſupra locati. Alibi videtur quod debeatur nihil:vt l.ſi vehenda.in princi.ſ.ad legem Rhodiam de iactu. Dic,aut prædicta debentur ex cõtractu nominato,aut innominato. Primo caſu aut ex contractu bonæ fidei,aut ſtricti iuris:Si bonę fidei:

b tunc diſtingue,[b]aut euenit caſus in perſona conducentis, hoc eſt,eius qui debet operas:& ſalarium debetur pro rata : vt d.l.ſi vno.§.item cum quidam.ſecũdum veram opinionem poſitam in princ.& in medio glo.ibi alleg.omnes leges quæ dicunt hoc reprobata opinione glo.ibi poſitæ in fine glo.quam opinio.ponit etiam Azo in ſumma.C.locati.quia eſt cõtra caſum §.item cum quidam.Si vero debentur ex contractu ſtricti iuris : tunc aduertendum eſt qualiter ſint verba cõcepta. Aut enim ſunt cõcepta conditionaliter hoc modo:ſi tale quid feceris, dabo tibi tantum : tunc quocunque modo contingat quod illud factum non poſsit impleri:ſtipulatio non committitur,tanquam deficiente conditione,& nihil debetur : vt dicta lege ſi vehenda.in principio.ſ.ad legem Rhodiam de iact. Si vero non debentur conditionaliter : tunc talis ſtipulatio videtur ſuccedere in locũ contractus locationis & conductionis:vt l.v.§.cõuentionales. ſ.de verborum obliga.& ideo erit idem quod in contractu locati & conducti:vt ſupra proxi.dixi.& not.in dicta l.ſi vehenda.

in princ. Si vero prædicta debentur ex contractu innominato : tunc aut quis vult repetere pecuniam quam dedit : ideo quia pœnitet eum : cum in contractu innominato ſit locus pœnitẽtiæ:aut ideo quia cauſa non ſecuta,& factum nõ eſt impletum. Primo caſu poteſt pecuniam datam repetere:dum tamen ei,cui debebat operas vel alium factum facere,de indemnitate ſatisfaciat:vt l.iij.§.ſed ſi Stichus.l.ſi pecuniã.in princi.& §.fi.ſ.de condictio.ob cauſam.Secundo caſu debemus diſtinguere eodem modo quo dictum eſt ſupra in contractibus nominatis:quia cõtractus innominati diiudicantur ſecundum naturam cõtractuum nominatorum, quibus aſsimulantur : vt l.prima.§.ſi quis ſeruus.ſ.depoſi.& l.naturalis.de præſcrip.verb.per multos caſus illius legis.Facit ad prædicta.C.de condict.ob cauſam.l.ſimilem.& l.penultima,& vltima. ¶Secundo†quæro : quando vnus debet pecuniam , & alius debet operas ex vltima voluntate : & caſu non poſſunt præſtari operæ:an debeat conſequi pecuniam. Et aduerte ad iſta verba quæ ſtionis quando conſtat vel præſumitur relictum contemplatione eius,cui debentur operæ,& eius fauore:ne intrem in materiam.l.prima.C.de condict.inſtit.& ſupra de condi.& demonſtra.l.illis libertis.& de annu.leg.l.annu.in princi.cum ſimi.dico ſic.Aut vna eſt præſtatio faciendа:& tunc debetur totum:licet quis impediatur caſu præſtare:vt C.de lega.l.ab adminiſtratione.& ſupra de legatis ſecundo.l.peto.§.mater. Si vero ſunt faciendæ præſtationes annuæ:& tunc pro anno,qui incœptus eſt,debetur integra pecunia:pro alijs non:vt lege Seio.in principio.ſupra de annu.lega.lege qui concubinam.§.proxi.ſupra de legatis tertio. Et prædicta ſunt vera,ſiue caſus contingat in perſona eius qui debet operas,ſiue in perſona eius qui debet pecuniam:vt dictis legibus patet. Ex prædictis habes†quod vltimæ voluntates differunt in duobus contractibus. Primo , quia ſi in contractibus euenit caſus in perſona eius,qui debet operas:debetur ſalarium pro rata:vt dicta lege ſi vno.§.item cũ quidam.hic debetur totum vel pro vno anno iam incœpto. Et eſt ratio,fauore vltimæ voluntatis,in quibus fit latior interpretatio quam in contractibus:vt lege in teſtamentis.infra de regulis iuris. Et ideo ex quo dies legati ceſsit,debetur totum. Item habes quod quando caſus contingit in perſona eius,cui debentur operæ quod pro annis ſequentibus nihil debetur:vt dicta l.Seio.in princ.de ann.lega.Sed in contractibus debetur totum,vt dictum eſt.& in hoc eſt deterior conditio eius,cui eſt relictum, quam eius cui eſt promiſſum. Ratio , quia in contractibus facta promiſsione ſtatim debetur, licet exigi non poſsit : in vltimis voluntatibus non debetur,nec cedit dies,niſi in principio cuiuslibet anni:vt lege ſenatus.in fine.ſupra de donatione cauſa mortis.& in lege in annos.& in lege in ſingulos.de ann.leg. & in legatis fit plenior interpretatio,quã in contractibus:poſt quam dies ceſsit : vt lege receptam.in fi.& quod ibi notatur ſupra commu.prædi.& quod dixi vobis : vt in lege ſi ſeruus communis.§. cum ſeruus.ſupra de ſtipulatio.ſeru. ¶Tertio†caſu 34. quando ex diſpoſitione legis vnus debet operas , alius mercedem:ſi impeditur caſu,an debeatur merces:in hoc videntur leges variare. Quidam dicunt quod debetur pro rata temporis quo ſeruiuit : vt C.de erog.mil.anno.l.his ſcholaribus.& lege penultima,in fine. Quidam dicunt quod debentur pro illo anno tantum,quo officium incœpit : vt lege poſt duos.C.de aduo.di.iudi. Quidam dicunt quod ſalarium debetur pro toto tempore non facta diſtinctione annorum.C.de domeſti.& protect.lege vltima.& de proxim.ſacro.ſcrin.lege ſi quis in ſacris. & de primipilo.lege prima.& de agen.in rebus.lege matriculam.& hic, & lege legatus.in fine.ſupra de lega. In omnibus iſtis caſibus dicuntur deberi ſalaria ex diſpoſitione legis : quia eligebatur quis ad aliquod officium, & ſtatim facta electione debebat per legem habere certum ſalarium,vt videtis:& hodie ſtatuta etiam ſunt ſimilia per ciuitates Italiæ. Pro harum legum concordan.debetis ſcire , quod quidam quandoque eligũtur ad aliqua officia habentia principaliter laborem : vt

↠POMATES.

a ¶Aſsumo ergo, vide domi. Abb.in c. quia iudicante.de reſcri.pro eo quod hic dicit Bar.

b ¶Aduerte Bar.corruptũ in §.diuus.co. j.in fi.ibi:ſi bonæ fidei. Quare dic perfecte ex ſcripto exemplari : ſi bonæ fidei: tunc diſtinguit aut euenit caſus in perſona conducẽtis:& debeꝰ integrũ ſalariũ: aut in perſona eius q̃ debet operas : & debetur ſalariũ ꝓ rata &c. Alexã. Loſæus.

a ¶ Diuus. Debetur totum salarium. De hac materia an debeatur salarium pro toto tempore: an ꝓ rata tēporis quo qs laborauit: vide Bal. in l.ædem. C.loca.et l.j.C.de suffra.

b ¶ Vlterius quæro. si aduocatus ē mortuus antequā quid fiat: an debeat habere salarium: & quod si est infirmus, vide per Gui.de Suza. in l.post duos.C.de aduo.di.iudi.

c ¶ Moritur. Adde Barto.in l.diem functo.supra de off.asse. Contrarium tenet Bal.in c.j.quis dicat̄ dux vel Marchio. & ibi quid de Potestate, qui mortuus ē in itinere ante īgressum. & ibi tenet q nihil debet habere: quia commoda officij post administrationem incipiunt deberi.l.j.C.de primipil.li.xij. Ad hoc vide quod optime no. Bar.in leg.absenti.s. de do. per Paul.de Lea. in vlti.colũ. de loca.

d ¶ Et idem puto. Nota q licet partes concordent inter se, tamē iudex debet habere salarium, quod no. vide tamē Bald. post gl.in l.vnica.C. de suff.in v.q. & l.fi. secũdum summariũ Bal. & ibi glo. C.de condi.ob cau. & Io. And.in regula, contractus.in mercu.

e ¶ Quero, aliquis. Et vide Bal.in l.j.ad fi. C.de vsufru.

f ¶ Quo tp̄e. Vide gl. & Bald.in l.vnica.C.de suf. & vide gl.in l.Archiat.C.đ profes. & medi.lib. x.quæ dicit q salarium non debet solui aduocato donec lis pendet de locatione operarum: vide Bar.et doc.in l.ij.C. loca. & gl.in d.l.vnica.C.de suf. Spec. in tit.de sala.§.nunc ꝓ. in fi. & in §.seqtur, ver.si quando.et per doc.in cap.propter. de loc.

isti stipendarij. Qñque ad aliqđ officiũ, qđ respicit & laborem & Probitatē sciētiæ vel intellectus: vt officium aduocationis vel assessoris & legationis & doctoratus. Qñque ad aliqđ officiũ, q respicit vtrũque: vt qñ aliqs præest alicui legiōi militũ: qa ꝓpter laborē & animi desertionē præponit̄ ad illud. Qñque eligitur ad aliquod officium habēs dignitatē pricipaliter, vt ad ista officia magna, vt quod sit præfectus vel domesticus principis vel ꝓses.

6 Primo † casu nō deberet habere stipendium suum, nisi pro rata tp̄is quo seruiuit vt d.l.pen.in fi.de ero.mili.an. et C. de re mili.l.j. & quod no.s.de re mili.l. desertorē.§.is qui ad hostes.in vlt.gl. Ratio: quia illud, qđ sibidatur est quædam remuneratio laboris, sicut in eo qui alterius operas cōducit merito iudicamus sicut in contractu.

7 Secundo † casu si quidem erit vna prestatio faciēda, et totũ salariũ debet habere: vt hic & l.legat⁹.§.j.s.de lega. Si vero erat faciēda præstatio annua: tũc debet habere pro eo anno quo incœpit tantũ: vt l. post duos. C.de aduo.diuer.iu. Ratio: qa istud nō est mere beneficiũ, sed est partim remuneratio beneficij: partim propter laborē, vt l.j.C.de annon.ciui.li.x. & iō nō fit plenissima interpretatio sicut in beneficijs, nec fit stricta sicut in contractibus, sed fit plenior sicut prædictũ est in vltimis volũtatibus, quia videtis eadē mēbra esse vbique.

8 Tertio † casu dic sic: Quandoque illud, qđ datur in præmiũ prudentiæ et remuneratiōis laboris nō pōt separari, et tũc debetur totũ secũdũ distinctionē præcedentē, vt dixi in doctore, & aduocato, et si. Si vero pōt separari, exēplũ, cōnestabilis vnius banderiæ habet stipendiũ duplicatum vnum simplũ, quia miles, aliud ꝓpter prudentiā, quia cōnestabilis. Isto casu quod debetur vt stipendario, puto qđ dabitur pro rata tp̄is: sed qđ debetur propter prudentiā, dabitur ꝓ toto tp̄e: secundũ præcedētem distinctionē. Casus est C.de ero.mili.an l.his scholaribus.

9 Quarto † casu debetur totũ salariũ[a] & ꝓ toto futuro tp̄e, nulla habita distinctione, vtrũ sit salariũ annuum, vel nō, vt l.si quis in sacris. C.de proxi.sa.scri.et de agen.in re.l. matriculā et de primipi.l.j.l.xij. In casu ēt debetur hæredi salarium vnius anni plus quā deberetur defuncto, vt de dom.et ꝓtect.l.fi.li.xij. Ratio: quia cũ istud debet̄ proprie propter dignitatē, dicitur mere beneficiũ, & ideo fit plenissima interpretatio, vt totũ debeatur, vt l.vl.s.de consti. prin.et qđ ibi no.

10 Ex prædictis † apparet soluta qō gl. qd in potestate mortuo? Rñdeo cũ potestates remaneāt hodie loco maiorũ iudicũ, vt not.C.de sen.exbreuic.reci.l.ij.in fi. Dico q debetur salarium totius tēporis non distincto vtrũ esset electio vel solutio mēstrua, vel annua, vel qũo. Itē est soluta qō đ doctore, vel assessore vt distiguam⁹ sicut. s. dictũ est ī aduocato.

11 Quarto † q̄ro, qñ vnus debet pecuniā & alius opas ex cōtractu, q succedit in locũ dispositiōis legalis. Exēplũ ꝓmittit̄ salariũ aduocato ꝑ stipulationē, vel ꝓmittit̄ doctori salariũ. vel Potestati. Certe illud succedit in locũ salarij qđ debebat̄ ex dispositiōe legali: vt l.fori.et ibi no.C. đ aduo.di.iud. merito iudicamus idē qđ qñ debet̄ ex legis dispositiōe vt d.l.fori.et l.si stipulatus.de vsur.et de le.j.l.si legati serui

12 noīe.et l.j.§.si qs sub cōditiōe.s.vt leg.no.ca.et de dā.īfe.l. dāni infecti.et s.de noua.l.aliũ.

b † Vlterius q̄ro[b] qd si aduocatus ē mortuus antequā aliquid fecerit. Dicit gl. q idem: quia debet habere totum salarium. Alia opi. est in gl. quæ distinguit, vt si quidem aduocatus est conductus ab actore, distinguatur, an actor fuerit in mora procedendi: & obtinet quod hic dicitur alias de æquitate reddit. In reo indistincte dicunt reddi, si nihil erat factum, vt s.de cōdi.ob cau.l.si pecuniam. Et quod hic dicit̄, per ipsum non steterit subaudiunt: scilicet per clientulum. Istorum opi. tenebat quidam doct. Vltramon. qui vocatus est Bertrandus de monte fauentino, qui fuit cōcurrens d. Gul.de Cu. & decessit tempore mortalitatis. & allegabat pro hoc text. C.de aduo.diuer.iudic.l.post duos. ibi ex quo hoc idem officium peragere cœperit. Ego teneo opi.glo. Nec obstat l.si pecuniā. quam glo. allegat in contrariũ: quia ibi loquitur in contractibus innominatis, in quibus est locus pœnitentiæ: hic quando debet̄ pecunia ex dispositione legali vel ex contractu, vt dixi, ita q pœnitentiæ non est locus, vt dicam j.proxi.quæstio. Non obstat l. post duos. quia debetis scire q aduocatus conducitur quādoq respectu vnius causę non limitatæ certo tempore: & tunc illius debiti statim dies cedit, vt hic. Quādoq conducit̄ ad annũ sub certa annua mercede, non respectu alicuius certæ causæ: sed respectu eius quod in illo concurrit: & tunc dies huius obligationis vel huius iuris non cedit, nisi annus sit incœptus, vt lege cōtraria.

13 Quæro: † quid si stat per electum? & quid dices de alic quo qui est electus Potestas, & antequam incipiat officiũ moritur an debebit habere salariũ? tex. in aut. de admi.§.j.col.vij. videtur velle q salarium non debeat̄, nisi postquam ingressus est prouinciā quæ sibi regenda cōmittitur. Item omnes leges: quas allegaui s. quæ dicũt q isti officiales debēt habere totum salarium, loquuntur in officiali, qui iam gesserat. glo. ista videtur velle contrarium. Quid dicemus? Certe in istis Potestatibus & capitaneis, qui hodie assumuntur, qui tenent locum iudicũ maiorum, vt dixi est dicendũ q à die electionis sibi præsentatæ dignitatē cōsequunt̄, vt no. C.de epi. & cle.aut.sed episcopalis dignitas. C.de consu.l.fi.li.x. & in aut.de admi.§.j.col.vij. & no. Insti.qui.mo.ius pa.po.sol.§.filius. & ideo statim cedit dies huius obligationis & totũ salariũ debebit̄ per istā glos. & per ea quæ s.dixi. Non obstat tex.in aut.de admi.§.j.quia fateor q non debet habere salariũ, nisi postquam ingressus est prouinciam. ita postquam est mortuus, non debet habere salariũ, nisi pro eo tempore quo debebat in prouincia morari. Sed quid dices, si tempus nō erat limitatũ quo debebat stare in ꝓuincia, vt quia arbitrio superioris ꝓ quāto tēpore salarium percipiet: Puto q pro primo anno tantũ: sicut dicimus in annuis legatis. Nec enim possumus dicere q pro tanto tempore debeatur, cũ tempus nō sit limitatum: vt l.cũ sine præfinitione.in prin.s.quando di.le.ce.

14 Sed quæro, & † redeo ad gl. quid si stetit per clientulum? Dicit glo. q aduocatus non reddit salarium: vt l.quod operas.§.aduocati.s.locati. Item si stet per casum fortuitum ex persona clientuli. & d idem puto[d] in Potestate, assessore, & doctore, & similibus: vt dixi.

15 Sed iuxta † hoc quæro: Aliquis[e] est electus Potestas huius ciuitatis: post acceptum officium antequam vadat, ciuitas mutat statum, & ibi insurgit quidam tyrannus vel alia secta, ita quod exercitiũ iustitiæ non remanet liberum Potestati: an debeat habere salarium? Respō. sic integrũ. videtur enim stare per ipsam ciuitatē, vel per casum fortuitum in ipsa ciuitate contingente: vt supra dictum est. Iuste enim timet, qui non vult accedere sub ipso tyrāno: vt s.ex qui.cau.in pos.eatur.l.Fulcinius.§.quid sit latitare. Item secundum mores nostræ ciuitatis turpe & verecũdum est accedere ad illum locum vbi quis non possit iustitiam libere exercere: ideo videtur non posse accedere, cũ honeste non possit: vt l.filius.s.de condi.insti. & l.conditiones.eo.titu. Et eadem ratione dico quod si durante officio insurgit tyrannus in ciuitate, vel aliqua secta, vel aliquid ex quo non potest remanere sine verecundia: quod potest reuerti, & debet habere totum salarium. Ita fuit obseruatum Bononiæ in persona domi. Iaco. de Gabrielibus quādo venit legatus. Et idem etiam fuit obseruatum Pisis. Istud an possit remanere sine verecũdia, vel non, debet intelligi secundum mores ciuitatis nostræ: vt l.item apud.§.conuicium.s.de iniur. Vnde illud quod reputaretur verecundum apud bonos & graues homines, illud deberet teneri. Iusta

16 enim causa est omittere aliquid facere propter suam verecũdiā: vt l.quintus.s.manda. Vlterius † quæro quo tēpore[f] debeat solui salarium.

a ¶ In doctore. De doctore qui eligit̄ vno anno. & vide Bald. in l.j.C.de leg. & in l.eadem.C.loca.

b ¶ Quærit glo. Vtrũ Potestas vel aduocatus possit seruire per substitutũ: vide Bar.in l.nemo est q nesciat.de duo.reis. Bal.in l.parabolani. C.de episc. & cleric.

c ¶ Quæro qd. Adde Bart.in d.l. Mæuia. in prin.de ann.lega. & in l.diē functo. s. de offi.asses. & Bal. in l.j.C.de suf. Sed qd si doctor legens vel potestas priuat̄ absque causa? dicit Bald.in l.pecuniam. C.de condi.ob cau. quod debet habere salarium. Quid ī doctore se absentante: dicit Bal.in authen. habita. in ix.col.C. ne fi.pro parte. q si cum licētia superioris recessit, debet habere salarium. Quid in famulo & doctore: an debeat habere aliquid de salario? Bal.in l.ij. C.locati. & no.per glossa & Bar.in l.si vno.§.itē cum quidam.s.loca. & late Bal.in l.ędē. in iij.co.in versi.sed pone famulus. C.locati.

d ¶ Dari libellus. Qñ iudicis officium imploratur an offerat̄ libellus & lis contestetur: & quando iudex procederet ex officio, an lis contestetur, vide Innocē. & do.Ant.in c.qñ frequenter.§.sunt et alij.vt lite nō contesta. & ab Bartol.hic adde eũ in l.creditores.in vlti.qō.cum concor.C.de pigno. dicit tñ Innocen.in c.dudũ.de elect.qđ quandocunque oritur officium iudicis vel actio ex rescripto ipsum rescriptũ productum coram iudice & petitũ executioni mandari, habetur loco libelli. facit quod dixi in l.j.§.libelli.s.de appel. & ad Bart.hic, vide eũ in l.ab hostibus.§.sed quod simpliciter.in iiij.col.ex qui.cau.ma. & Bald, in authen.qui semel.in ij.col.in vers.quæro qualiter actor. C.qũo & qñ iud.vbi dicit q qñ implorat̄ officium iudicis, nō requiritur litis contestatio: auth.si oēs.C.si vt se ab hæred. absti. illud autem intelligit̄ qñ pars est absens.

e ¶ Subuenitur sibi. Vide in Spe.de cau.possessio.in titu.de officio iudicis.§.primo.versiculo.itē inplora.

salarium. Gl. hic dicit quod est argu.hic, quod debeat solui in principio: vt C.de iudi.l.properandum.§.honorarijs.de condi.ob.cau.l.fi. & s.loca.l.qui operas.§.j. & s.ea.l.§.proinde. Ita dicit glo. contrarium videtur no. C.de primipi.l.j.lib.xij.glos. non firmat. C.loca.ij. Breuiter dicam q in locatione rerum teneas gl. quæ est C.loca.l.ædem. Sed in locatione operarum debes aduertere: Quandoq datur pecunia pro sumptib⁹ magis quam pro mercede laboris: vt pecunia, quæ datur legatis vel quibusdam alijs: & illa debet solui in initio, vt l.legatus.§.j.s.de lega. & l.si vero non remunerandi.§.fina.s.manda. & C. de lega.l.ij.li.x. Quandoque debetur pecunia pro mercede. et hic est aduertendum. primo quid verisimile est. vt puta si esset talis qui non posset operas promissas exhibere, nisi pecunia sibi solueretur: tunc videtur tacite actum quod ī initio soluat̄ vel in mēses singulos, vel si est appositũ aliqđ pactũ ꝑ q vr̄ actum quod soluatur in fin. vt l.opus quod in aduersione.s.loca. tunc inspicimus quod est verisimilius: vt l.semper in stipulationib⁹.j.de reg.iur. Si vero ista verisimilitudo non apparet: tunc in obligationibus quæ descendunt ex contractu, dico salarium deberi in fi. temporis, licet dies cedat in initio: vt no. in d.l.ædem. C.loc. & dixi in l.si seruus communis Mæuij.§.fi.s.de stipu.ser. In his vero quæ debentur de dispositione legis. Si quidem est vnum tantum salarium constitutũ, debetur in initio: vt hic, cum si. Si vero esset constitutum salarium annuum: tunc deberet̄ in initio cuiuslibet anni: vt l.post duos. C.de aduo.diuer.iud. & d.l.j.C.de primipi. Iuxta hoc quæro dixi s.quod aliquibus casibus est distinguendũ, an sit vna prestatio, an sit annua vel menstrua.

17 Quæro: aliquis † est cōductus ad legendum: vel ad aliquod officium sub certa mercede præstanda omni mense vel omni anno: vtrũ si iterim decedit, debeat habere pro illo mense tantum: seu pro illo anno tantũ quod s.dixi. Ad cuius euidentiam debes scire qđ operæ sunt aliquæ alicui⁹, q̄ non limitant̄ tp̄e respectu alicui⁹ certi facti. Exemplum in aduocato fisci, & in aduocatis monasteriorum qui recipiunt certam quantitatem pro qualibet causa quæ occurrit illo anno. Quædam sunt operæ quæ limitantur respe- a ctu certi facti limitati certo tempore. Exēplum in doctore,[a] qui eligitur pro vno anno ad lecturā Codicis vel digesti. Nā conducitur respectu illius lectu. tñ illa lec. est limitata, vt fiat intra illum annum. Primo casu non est dubium: quia vna est obligatio propter vnum factum ad quod conducitur: & ideo licet præstationes sint faciendæ diuersis tēporibus, totum salarium debet habere: vt hoc §.secundo casu debes aduertere verba promissionis. Aut enim promittitur vnum salariũ pro tempore: & postea fit distributio solutionis per mēses vel annos tunc vna dicitur obligatio: & similiter deberet̄ ꝓ toto tēpore: vt l.lecta est in auditorio.s.si cer.peta. Si vero promissio sit annua vel menstrua: tunc vident̄ tot obligationes, quot essent anni vel menses. & in obligatiōe legali loquor, vel quę succedit in locũ eius: vt d.l.post duos.C.de aduo.diuer.iudic. Tertio casu in doctore dico idem, quod respectu cuiuslibet facti non attento tempore dicatur vna obligatio & vna conditio. Item non attenta solutione: vnde licet debeat fieri solutio singulis sex mensibus: tñ quia hoc totum fit pro lectura vnius libri, vna est obligatio: & totũ salarium debet habere: sed pro lectura Digesti erit alia obligatio: argu huius §.facit s.lo.

18 l.ea lege.§.locaui. † Vlterius quærit glo.[b] an debeant seruire
b per substitutum Potestas, doctor, vel aduocatus, qui moritur vel aliter infirmatur. Gl. determinat q nō: quia fuit electa industria personæ: vt l.inter artifices.s.de sol. Quidā Vltramontani dicebant quod imo debet seruire per substitutũ. Illud em q dicitur, q est electa industria personæ, est in fauorem eligētium: vnde in eorum læsionem retorqueri non debet. Ego dico quod in istis officijs & dignitatibus qñq quis impeditur propter dignitatem sibi superuenientē: & tunc tenet̄ seruire per substitutum, vt l.nullus qui.in fi. & qđ ibi no.de decur.lib.xj. Qñq impeditur casu: & tunc non tenetur dare substitutũ, secundũ q gl. tenet hic, & probatur. C. de agē.in re.l.matriculam.in fi. & de proxi.sa.scri.l.fi.circa fi. Fallit in quibusdam officijs quæ ponuntur C.de agen.in re.l.pe.li.xij.alias.de ꝑpo.

19 agē.ī re.l.j. † Quæro, qd[c] si stetit ꝑ aduocatũ, doctorē, vel po-
c testatem, vel propter eius culpam: an debeat habere salarium totum? Certũ est quod non debeat habere pro futuro tempore, vt l.diem functo. q quod ibi no.s.de offi.asses. Sed dubium est an priuetur salario totius temporis: an solũ tp̄is futuri, quo per eũ seu per ei⁹ culpā stat? Rñ. quędā sunt officia ita indiuidua q aliquo omisso non releuat q est factum: tũc totũ salariũ reddit: vt C. de leg.l.ij.li.x. Si vero est officium q ꝓ ea parte temporis quo est præstitum, præbet vtilitatē sui: vt in officio aduocati, Potestatis, assessoris, & doctoris: & tunc debet habere pro præterito tp̄e: sed ꝓ futuro tempore tenet̄ alteri parti ad interesse. Vnde si partis non interesset, ad nihil teneret̄: vt l.si fundus.ver.similiter.s.loc.dixi in l.Męuia.in prin.s.de annu.leg. & ibi vide.

Ad nutritia. Vides q iudex, cuius officiũ extraordinarium imploratur, cognoscit đ mutuis petitionibus. & sic coram eo est locus reconuentioni. Et sic videt̄ contra determinationē Pe. quā refert Cy.in auth. & consequenter. in viij.q.C.de senten. Sed sustinendo opi. Pe. tanq verā, rñdeo sic: Qñq iudicis officium imploratur extraordinarie: si quidem causa esset magnæ quātitatis
d deberet̄ dari libellus,[d] & lis contestari, & ordinarie procedi: vt extra, de offi.iu.c.iudicis officium. tunc merito est locus recōuentioni: qa vtraq causa ordinarie tractatur. Si vero impetraretur pro modica quātitate, tunc ordo iudiciarius nō obseruaretur: vt in auth.nisi breuiores. C.de sent.ex breuic.reci. illo casu posset admitti recōuētio de alia causa simili, quæ eodē mō summariā cognitionē requireret: & hoc etiā modo pōt loqui hęc lex. Sed si quis vellet reconuenire de alia cā q̄ reqreret ordinariā cognitionem, non posset per modum reconuentionis: quia cum eius natura sit q vtraq causa eadem sentētia terminet̄: vt l.j.in fi.s.quæ sententiæ sine appel.re. & no.in l.qui prior.s.de iudi.nō posset fieri, si vna causa est summaria alia ordinaria. Et ita loquitur opi. Petri.

LEX II.

De usu. Ista est singu.lex & eā legit Rofr.in libellis in ti.de offi.iudi.quod datur ī quatuor casib⁹ qui ponunt̄ in l.de vsu. Prim⁹ casus est de vsu aquæ qũo cōpetit hic iudicis officiũ extraordinariũ, cũ habeat locũ actio ordinaria, scilicet negatoria & confessoria? Rñ. istud officium extraordinarium est introductum cā adiuuandi auxilium ordinariũ: & ideo cũ eo cōcurrit. Pōt etiā intelligi, & sic etiā intelligit Rof. q hic loquatur qñ vsus aquæ non competit iure seruitutis: quia tunc cũ cōpetit, eēt negatoria & confessoria. & hoc puto verũ. Et de hoc habes casum secundũ verā lect. s.de dona.l.Aqulius.in fi. & ibi gl. vbicũque em̄ quis habet vsum alicuius seruitu-
e tis, non ius seruitutis, subuenitur sibi[e] per officiũ iudicis si impediatur, vt hic: & ibi. quod tene menti. Sequitur in tex.de riuis nouis inciuiliter institutis. Certe hic videtur etiam posse cōpetere negatoria & confessoria, & ideo cum eis concurrit officium iudicis introductum causa adiuuandi officium ordinariũ. Potest etiā intelligi

a ¶Medicus. Vide Bal.in l.interpositas.C.de transacti.Et quãdo debeat solui salarium medico,vide in l.archi.& ibi Barto.C.de profes.& medi.li.xj.
b P.PAV.P. ¶Si iudex. An ista lex habeat locum in iudice absoluẽte ab obseruatione iudicij,vide Ia.in l.penul.col.iiij.in vl.no.C.de pactis.
b ¶Si iudex. Adde quod no.Bald.in c.j.§.iudices.de pac.iur.firman.qui q̃rit quid est dicere ꝙ quando iudex iudicat per imperitiam, tenetur quãtum bono viro æquum videbitur:et respõdet secũdũ glo.hic ꝙ nõ tenetur insolidũ:sed quantum facere potest.qui voluit forte allegare glo.in l.si filius.in prin.š.de iud.& subdit,quid si iudicauit per imperitiam de iurisdictiõe vnius principatus nunquid soluet sibi impossibile:ar.š.de statu libe.l.cũ hæres.certe nõ.ar.š.de iud.l.si filius.Sed contra hoc facit l.iiij.§.ĩ eũ.de dam.infec.sed ibi est lata culpa iuri scripto non parere:imo est dolus præsumptus.l.ij.qđ quisq; iur.cum debeat scire ius.C.qui & aduer.quos.l.j.et sic est imperitus legũ,vt accidit in quibusdã locis,debet iuxta periti consilium formare sententiã, secũdũ In.in c.si pro debilitate.de offi.dele. facit C.de inge. ma.l.si auia.et š.de asser.l.j.tenetur ad interesse damni, non lucri: nec ad extrinsecũ interesse:vel dic vt verbum sonat.š.de coll.bono.l.qui filium.§.stipulatio.Item iterdum potest videri æquum, vt non puniatur,vt no. Instit.de obli.quæ ex quasi malefi.in princip.& forte non punitur iudex de leuissima culpa,sicut nec arbiter.C.de pac.l.si qs ĩ conscribendo nec tabellio,vt C.de magi.conue.l.fi.nec tutor.C.de nego.gest.l.fin.quia necessitas officij excusat.l.quicquid.arbi.tut.Si autem iudex est in dolo,puuitur in interesse parti,& vltra, si istud iudici videbitur.et dicit Iac.But.in d.§.iudices.quod istud vltra,intelligitur ciuiliter:& exponitur:vt teneatur actione iniuriarum:arg.š.qui satisda.cog.l.si vero.§.qui pro rei.facit C.de excusa.tut.l.& si seueriter.et ibi subdit Bald.per illũ tex.ꝙ iudex,qui in syndicatu non potest soluere condemnationẽ,debet puniri pœna corporali,licet sit de consuetudine ꝙ ponatur in carcerem,secũdũ eũ rubri.de pœna iudi.et ibi subdit,nunquid iudex, qui debuit cõdemnare intra x.dies,et absoluit:et præterea si condemnatus in syndicatu in x.si soluit,soluendo liberet debitorem,vel posit ab eo aliquid repetere.Respõdeo ꝙ non.C.de ser.fugiti.l.mancipia.& hoc quando iudex facit litem suam ex iniqua sententia.secus in exactore simplici,qui facit litem suam ex negligentia meræ exactionis.C.de exact.trib.leg.missiopinatores. libro x.& an iudex faciat litem suam si sequatur consilium sapientis:dicit Ang.in l.si filiusfamilias.supra de iudi.ꝙ sic,nisi a statuto coarctaretur sequi consilium.Et adde quod iudex negligens criminaliter punitur.imo etiam potest priuari toto salario suo,secundum.Ang.in l.si vacantia.in iiij.charta.C.de bo.vacã.lib.x.& adde quod iudex admittens instrumentum non tenẽs quantũ ad ꝓbationẽ,facit litẽ suam,secũdum.Inn.in ca.cũ venerabilis.de excep.& Bal.in l.fi.C,si cer.peta.adde ꝙ ille,qui præstat authoritatem actui ciuili ipso iure teneatur ad interesse,secundum Bal.in l.j.§.si præses.de magi.conue.& iudex accipiens non idoneum fideiussorem tenetur ad interesse.auth.generaliter.et ibi Bal.C.de episco.et cleri. et quid in iudice calumnio se inquirẽte, vide quæ dixi in l.j.in v.co.supra ad Turpil.et an iudex teneatur tantũ pro illo articulo,in quo male facit:an pro tota causa,vide Bald.in l.si quis in cõscribendo.C.de pact.Formam libelli in hac materia vide per Bal.in leg. pignus.in vj.col.de pig.act.et ibi de qua culpa tenetur magistratus:& ꝙ non teneatur nisi inquantum facere posit:et ad formam adde Bal.in l.ij.in j.co.C.de sen.ex breui.reci.et ibi etiam dici quod iudex non tenetur si pronunciauerit per obreptionem sibi factam:puta per falsos testes.et similiter eãdẽ formam vide per Bald.in l.ij.in princi.C.de senten.quæ sine cer. quantita.

ꝙ istud officiũ sit necessariũ,qñ riuus nouiter institutus alicui nocet non habenti ibi prædiũ:sed si alias ei noceat:tũc nõ habet confessoriam vel negatoriam: ideo ad istud iudicis officium recurritur:quod tene menti. facit ad hoc supra de via publi.l.vl.Tertius casus est,de equis alienis a sciente possessis fœtuque earũ.Certe etiã hic videtur quod competat rei vẽdicatio siue publiciana:& officium istud sit introductum causa adiuuandi illas actiones. Vel dic ꝙ hic istud officiũ iudicis est necessariũ,quando ille,qui implorat,nõ põt ꝓbare de dominio,nec de quasi dñio,sed de possessione tantum:vt not.C.de fur.l.inciuilem.& l.manifestissimi.§.sed cum ĩ secundã.eo.tit. Dixi in l.rem quæ nobis.š.de acqui.pos.et hic videtur esse casus.quod tene menti.& additur de fœtu ipsarum equarũ,quæ nũquam fuerunt possessę.quod etiam tene menti.Quartus casus est de dãno dato in prædio &c.glo.ponit exemplũ huius, qñ ponitur exercitus in aliquo: & tota gens ponitur in prædio meo,cum deberet distribui per plura prædia:vel quando fit hastiludium extra ciuitatem:& tota gens ponit se in prædio vnius cum deberet diuidi per plura prædia potest iudicis officium implorari.tene menti.

LEX III.

a MEdicus. [a]Ista est singularis lex. Not.hic officiũ iudicis contra istum medicum. Et de hoc habes per Rof.in libello super rubri.de off.iudi.quod datur contra medicũ in l.medicus.de va.cog.Et aduerte quare sit introductũ istud officium. hoc ideo quia actio quod metus causa,nõ habebat locum:cũ hic non inferebatur metus mortis,vel cruciatus corporis,sed putabat:& æger ꝓmittẽs nõ ꝓmittebat metu quẽ crederet sibi illatũ ab alio,sed ꝓpter volũtatẽ euadendi.Item officium iudicis, de quo loquitur.l.j §.quæ onerandæ. supra qua.re.ac.non da.ideo non habet locum:quia æger non promittebat propter reuerentiam quam haberet ad medicum:sed propter sanitatem:quam sperabat ab eo habere:& sic fuit æquum sibi subueniri speciali priuilegio,per hanc legem. Secũdo not.ꝙ iudex punit criminaliter, & iubet rem restitui:& sic simul & semel cognoscit criminaliter & ciuiliter.quod dic vt dixi in l.interdũ.§.qui furem.š.de fur.

COgnitionem. Hanc legem prosequere vt in glossa.

1 ☞ *An ista lex habeat locum,siue in delegato,siue compromissario,siue ordinario,siue arbitratore.*
2 *Et qualiter teneatur iudex qui noluit probationes recipere, uel noluit dare sententiam,cum posset.*

b c SI iudex. [b]Facit ad hoc [c]Institu.de ob.quę ex quasi deli.nascũ.in prin.et š.de act.& obl.l.ex maleficijs.§.si iudex.& l.filius š.de iudic.Circa hanc legem primo quæro vtrum ista pœna sit mera pœna, vel contineat interesse ex parte agentis. Secundo quæro,quid si a sententia, in qua pars potuit appellare,& non appellauit. Itẽ quid si appellauit,& succubuit.Itẽ qd si appellauit,& obtinuit & appellatio pẽ-
d det tempore syndicatus.Itẽ quid[d] si sentẽtia est ipso iure nulla.Istas quæstiões examina vt in quæstione illa, quã disputaui, quæ incipit iudex per imperitiam iudicauit. licet istam vltimam quæstionẽ quando sententia est ipso iure nulla,glo.ponat
e hic.Item quæro[e] vtrũ †ista lex habeat lo-
1 cum siue in iudice delegato siue ordinario siue cõpromissario. Glo.dicit ꝙ sic:vt l.si quis in conscribendo.C.de pactis.Sed
f quid[f] in arbitratore.Certe non reperio lege cautũ.finaliter in quadã qõne dixi sic: Arbitrator est quodã modo quidã ꝓxeneta adhibitus ad componendas partes: vt l.si de meis.§.recepisse.š.de arbi. & iõ sicut ꝓxeneta tenetur de dolo & lata culpa tantũ, vt j.ti.j.l.ij.in fi.ita eodem modo arbitrator tenebitur de dolo et lata culpa. Est[illegible] aũt lata culpa errare in iure:vt l.latæ.j.de ver.signifi.et no.š.de his qui no.infa.
2 l.liberorum.§.notantur. Quæro,†q d[g] si
g iudex noluit recipere tuas probationes: vel noluit dare sententiam cũ posset, vel

Et de iudice negligente,adde tex. et ibi Angel.in auth.vt iudic. sine quoquo suffr.in §.volumus. Et de materia late ꝑ Moder.in cap.excõmunicamus.§. moueantur.de hæreti.et dum communiter dicitur quod iudex negligens tenetur ad ĩteresse vt dixi š.Fallit hoc quando pro eodem negotio potuissent adiri plures iudices: quia si primus aditus neglexerit facere iustitiam, non propterea facit litem suam,quasi nõ censeatur damnificare petentem. ex quo ad alium potuit habere recursum. Et hoc tenet no.Bar.in leg.iij.§.si tam viciniũ.de dã.infec. Sed Ange.ibi contra:qa postquam ille iudex est aditus corã alio non debet pars vexari.l.j.in fi.C.de asser.tol.et ei non est imputandum,si ad aliũ nõ recurrit.Nec obstat text.in d.§. si tã vicinum.quia ibi loquitur quando officium magistratus fiebat:nec poterat implorari propter ciuitatem præsidis vel prætoris:ideo nõ potest dici negligens ipse ingratus. Secus quando essent iudices quorũ vnus posset adiri. Vel secũdũ eum,dictum Bartoli posset intelligi,quãdo officium iudicis foret ordinatum solum in subsidium,et ob necessitatem alterius superioris, qui postea de facili non posset adiri.Ita dicit ibi Ange.et re vera text.non probat opin.Bar.Tamen ad d.l.j.in fi.de asser.tollen.potest dici ꝙ ibi iudex aditus non erat negligens. Facit quod dixi ĩ l.si prius in pe.co.de ope.no.nun.et vide Imo.in d.§.si tã vicinũ.et in d.§.si prius.et ibi dixi post Bart.in penul.col.& ibi vide et in l.nulli.C.de iudi.& adde ad materiam quæ dixi in l.j.in fi.prin.š.de appel.
c ¶Facit ad hoc. Adde vnum,an iudex qui ex voluntate vel ex forma statuti commisit casum consilio sapientis et iudicando secutus est tale consilium iniquum,an faciat litem suam,vel Barto.et post eum dominum Alex.in l.si conuenerit.supra de re iudi.et adde not.Bart.in l.j.§.si plures.in versi. tertio quæro.de exer.
d ¶Item quid.Et vide de ista materia in c.fi.de emp.et vend.per Imol.& per Bald.de materia huius legis.in l.mancipia.C.de ser.fugi.et ibi quærit quando sit deponendus officialis ab officio.
e ¶Item quæro. Vide Imol.in l.diuus.ff.de re iudic.
f ¶Sed quid. Vide Bal.in l.fi.C.de contrahen.emp.et in d.l.pe.in fi.C.đ pac.& ibi.Sali.et Imo.in d.l.diuus.in vlti.col.vide Bar.in l.fi.š.si men.fal.mo.dixe.et in l.j.C.de discus.lib.x.et in l.ij.š.de proxene.&c.
g ¶Quæro quid. An iudex nolens admittere probationes,et nolens administrare iustitiam,sed negligens in administranda:an teneatur actione in factum,et ex quasi maleficio,vide Bar.hic in d.l.j.C.quomodo & quãdo iud.et in l.iij.§.in eum.supra de dam.infec.et ibi per illum tex.in casu suo tenet ꝙ detur actio in factum ad interesse. Ange.in d.§.in eum.et Barto.hic videtur concludere quod sic,ex tit.vt diffe.iudi.quod intelligas,vt hic,in fi.ꝑ Bart.& Ang.in d.§.in eum.non autem quod teneat secundum eos ex tit.de obliga.quæ est malefi.Contrarium tamen sentit gl.in l.non quicquid.§.j.et ibi no.Bar.supra de iudi.Et an iudex negligens facere iustitiam teneatur,& in-

alia

currat pœnam cap.cum æterni tribunal.de re iudi.in vj.vide ibi Io.and.& in c.dilecti.de priui.& ibi concludit quod nõ.Et ad prædicta adde bonam gl.quæ habetur in c.hoc etiam.ij.q.vj.vbi tex.videtur velle quod iudex negligens etiam facit litem suam.& ibi etiam tangit de potestate qui male iudicauit per imperitiam sui accessoris.De quo in l.ex hoc edicto.š.quod qsque iur.& cõcludit gl.quod solus assessor tenetur.& adde ꝙ dixi in d.l.ex hoc edicto.& per prædicta videt magis puniri negligens facere iustitiam quã male iudicans:quia negligens indistincte tenetur parti ad interesse:& sic ad verã æstimationẽ litis.d.§.in eum. sed male iudicans si per imperitiam iudicauit, tenetur inquantũ iudici æquum videbit ꝙ minus videt,quã vera lis æstimatio: per no.Insti.de obli.quæ ex quasi delic.& per l.si filius.š.de iudi.Sed si dolo tũc tenetur ad verã æstimationem.l.fi.C.de pœ.iud.qui ma. iud.& tunc aut de alijs pœnis tenetur,de quibus ibi.Ratio huius potuit esse:quia negligens facere iustitiam nõ videtur habere aliquam excusationem: sed ille q male iudicat & administrat.licet male si facit per imperitiã magis vr̃ tunc tolerandus.sed si imperitia iudicantis fuit supina, debet videre quod tunc teneatur ad verã æstimationem:vt no.glo.in d.tit.Instit.de ob.quæ ex quasi delic.& sic est tunc idem qđ in negligẽte. Secus qñ nõ fuit supina ignorantia: vt quia errauit ĩ l.difficili:vt ibi etiam no.gl.An aũt contra iudicantem male per dolum possit iurari in litem, tetigit Angel.in d.§.in eum. Sed tu recurre ad l.in actionibus š.de in lit.iuran.& vide Imo.in d.§.in eum.vide tamen l.si quis in conscribendo.in fi.cum ibi no.C.de pac.& qđ no.Bar.Bald.Ang.in l.mancipia.C.de ser.fugi.& repetit dom.Pe.de an.in l.pe.cir.fi.š.de app.vid bal.in l.si quando.C.de test.Et quid in iudice non expedictẽ ꝓcessum iuxta triẽniũ & instãtiã,dixi post Bartol.in l.Seius & Augerius.š.ad l.fal.& dicit in authẽ.scenicas non solũ &c.ꝙ ita facit litem suã iudex negligendo, sicut faciendo. vide quod dixi in l.quæsitum.š.đ iudi.& bal.& Ang.in l.mancipia.C.de ser.fugi.& vide ad materiam l.j.§.sane.cum §.præcedenti.š.de magistra.conue.
a ¶Aetatem.In materia huius l.vide in l.quicunq;.& ibi Cy.& Bal.C.de se nis fugitiuis.
a POMATES.¶Aetatem.Adde Ludouic.Ro.in consi.suo lxxxvij.

alia quæ de iure petebas ab eo noluit explicare:Gl.vr̃ dicere,ꝙ tenet actione in factum,de qua loquitur ista lex.Ita no.in l.argentarius.§.fi.š.de eden.Sed ego puto ꝙ contra iudicem negligentẽ expedire id quod ab eo est postulatum,in quibusdam casibus sint proditæ actiones speciales:vt puta si noluit dare tutorem, habet locum actio in factum ex edicto de magistratibus conueniendis.Item contra p̃torem negligentem facere ea quæ sibi incumbunt in cautione damni infecti.Item prouidetur contra iudicem in alio casu in l.mancipia.C.de ser.fugit.Item contra iudicem negligentem recipere testes, prouidetur condictione ex l.si qñ.C.de testi. Alias autem regulariter puto ꝙ iudex negligẽs facere alteri iustitiã,teneat actione in factum ad interesse,non per hanc legẽ & similes,sed per ti.in auth.vt diffe.iudi. in quo imponitur iudici negligẽti pœna criminalis.Et regula est quod vbicunque quis potest accusare criminaliter,ex eodẽ facto datur actio ciuilis ad interesse:vt l.qui nomine.š.de fal.& š.ꝓ socio.l.nec quam Sed nunquid consultor facit litem suam? Dic vt dixi de actioni.& obliga.l.ex maleficijs.§.si iudex.

De proxenetis. *Rubrica.*

LEX I.

PRoxenetica. Not.quod proxeneta habet officium iudicis pro salario suo.

LEX II.

SI proxeneta. No.ꝙ proxeneta tenetur tantum de dolo & lata culpa.omnia sequentia prosequere,vt in gl.

De censibus. *Rubrica.*

LEX III.

a AEtatem. [a]In fi.not. priuilegiũ personale extinguitur cum persona:sed priuilegium reale transit cum re,vt hic.Habuistis in l.in omnibus j.de reg.iur.& ꝑ Dy.in c.priuilegium personale.extra de regu.iur.lib.vj.

b FOrma. [b]No.ꝙ ad hoc vt fundus sit certus, debet poni loc⁹, & duo fines. Dic de hoc,vt dixi in l libellorum.š.de accus.

1 ☞ *Officialis super catastro debet minuere libram quando res est a flumine exportata uel exsicata.*
2 *Gabella soluitur pro agro ubi est.*
3 *Contra forensem pro fundo,qui est in hac ciuitate,agere possum actione reali uel mista,non mere personali.*

Illam enim æquitatem.
1 No.†ꝙ officialis sup catastro[c] debet mi-
c nuere libram,si res est a flumine exporta-
d ta:vel vinea[d] est exsiccata sine culpa pos-
2 sessoris. Secundo no.†ꝙ de agro debet solui gabella in loco vbi est. Contra hoc op.ꝙ forẽsibus non possit imponi collecta:vt l.rescripto.§.fi.š.de mune.& hono.Sol.Rog.intelligit ꝙ hic ciuitas habeat đ hoc speciale priuilegia:vt l.munerũ.§.pe.š.de mu.& hono.Sed tu dic ꝙ hic loquit de censu vel tributo,quod est onus reale ibi loquitur de collecta, quæ imponitur
3 personæ pro reb⁹.Quæro,†si pro fundo qui est in hac ciuitate possum hic conuenire forensem.Rñdeo:aut ago actione reali & possum:vt C.vbi in rem actio.l.j.et l.fi. Aut volo agere actione mista:& idẽ C.vbi de cri.agi opor.l.j.& ij.Aut volo agere actione mere personali:& non possum arg.š.ad municip.l.libertus.§.sola. & hoc notanter hic dicit gl.

1 ☞ *Immunitas in dubio uidetur concedi rebus & non personæ.*

1 QUanquam. Quero,†vtrum in dubio immunitas videatur concedi rebus vel personæ. Gl.hic videtur intelligere ꝙ videat in dubio concedi rebus,nisi aliud agatur:vt gl.sup ver.extinguantur.quod examina vt dixi in l.penul.š.de serui.lega.

1 ☞ *Possidens rem,non qui potest petere,tenetur illã in catastro assignare.*

1 SI cum ego. No.†ꝙ debet assignare rem in cata-
e stro,[e] non ille qui habet ius petendi: sed qui possidet:vt hic.quod tene menti.

1 ☞ *Quis potest petere intra annum quod catastrum emendetur.*

f SI quis ueniam. [f]No.hunc §. Ex quo ha-
1 bes †ꝙ quis potest petere vt emendetur catastrum eius.Sed quæro intra quod tẽpus? Rñ.intra an.tm̃:vt C.e.l.q grauatos.

De verb.& rerum signifi. *Rubri.*

1 ☞ *An masculinum concipiat fœmininum.*
2 *Et an ex propria significatione uel interpretatione, ꝙ sic.*

LEX I.

VErbum hoc.
g Si quis. [g]Opp.de leg.iij.l.Lucius.§.quæsitum.Solu.Illud verũ, cum de intentione proferentis apparet. Opp.de l.j.§.quare.š.de ven.in pos.mittẽ. Sol.ibi de odio,hic de fauore. Ista verba gl.non videntur vera, per l.si quis id qđ.§.j.de iuris.omnium iu.vnde quidã,vt Iac.
1 de are.dicunt †aut tractamus de odio rationabili:& tunc masculinum cõcipit fœmininum:vt l.si quis id quod.§.j.de iuris.om.iud.Aut de odio irrationabili:& non concipit:vt d.l.j.§.quare. Dyñ.distinguit hic.Cy.in l.quicunq;.C.de ser.fugi.recitat opi.Ego distinguo sic:cum quærit an masculinum concipit fœmininum:dic aut masculinum profertur sub nomine pro-

vtrum præstantia debet reddi vt fuit soluta.
b ¶Forma.vide Bar.in l.demonstratio.ff.de condi.& demon.vide Bald.per istũ tex.in rub.C.de cõtrah.emp.in xxij.q.ꝙ res quæ venditur,in vẽditiõe debet confinari,vel aliter demonstrari.
c ¶Catastro.Catastrum debet minui pro rebus a flumine exportatis,vel aliter deterioratis.adde bal.ĩ l.etiã.đ execu.rei iudi.& Bal in l.acceptã.ĩ vlt.q.C.de vsur.& Gul.& alios in l.id qđ.§.j.de consti.pe.Alex.
POMATES.
d ¶Vel vinea. Vide multa similia ꝑ Roma.cõs.ccccxvij.
POMATES.
e ¶In catastro. Vide aliter per Panor.cõ.lxiij.ad fi.vol.ij.& cons.xciij.col.iij.in iij.dubio.vol.ij.
f ¶Si quis veniã. No.fin.ꝙ qs intra annũ tm̃ põt petere quod emendet sibi Catastrũ,& sic videt qđ isto casu officio iudicis intentando præscribatur anno.contra ꝙ facit ꝙ no.ange.& ibi ꝑ do.in l.j.§.si quis tutor.qñ appellan.sit.& vide ꝙ dixi post Bar.in l.sicut.C.de præscript.xxx.anno.& istum §.not allegat Bald.in l.solennibus.C.đ rei vendi.& vide ꝑ do.Abb.in ca.quia iudicante.de præscr.in iij.q. Et adde qđ ius petẽdi rẽ, q̃ incidit in cõmissum, durat qnquẽnio.text.sing.in l.iij.C.de vecti.& cõmis.& Ro.nota.cclviij. Adde Bal.consi.xlvij.v.li.de eo quod dicit de emẽdatione catastri.
P.PAV.PA.
g ¶Si quis.de materia vide late Ias.ĩ l.si qs id quod.in j.co.cum seq.ff.de iuri.om.iu.
g ¶Si quis.vide bart.in l.j.in fi.š.de ꝓcur.& in l.si quis in tãtã C.vnde vi.in prin.& vide gl.no.in materia in cap.gñali.de elec.in vj.& text.in l.si ita sit scriptum.ĩ prin.de leg.ij.& ibi Imo.& ꝙ not.Bart.in l.iura.š.de legi.& ita faciunt, si lex vel statutũ dicat ꝙ requirat subscriptio triũ virorũ:an verificet in fœmina subscribẽte.& bal.in l.scripturas.C.qui po.in pi.habe.per illũ text.in fi.ibi:virorum.& tenuit quod non. Pro quo etiam videtur tex.& ꝙ ibi Bar.in l.j.in prin.š.de lega.ibi:virorum.Sed cõtra hoc credo ꝙ fortiter faciat doctrinã singu.gl.in ver.præscribentes.in cle.j.đ rescript.& ꝙ ibi do.Anto.qui voluit ꝙ quotiescũq; de viro fit mentio ratione frequentioris vsus:sed de alia non fit mentio:tñ in alium põt fieri extentio:nec d.l.scripturas.probat:nec d.l.j.ad quam potest rñderi quod ibi ideo fœmina non põt facere legem:quia legem condere est iurisdictio,q̃ non cadit ad fœminam.l.fœminæ.j.ti.j.cum vulgari.igitur &c.maxime cum ille talis actus,de quo in quæstiõe nostra in muliere sit permissus:

& vide quod legitur & not. in leg. Lucius. §. quęsitum. de lega. iij. et quod no. Bal. in l. tres fratres. ff. de pact. et quod dixi in l. fi. §. fi. ad Tertul. & vtrũ appellatiõe fratris veniat soror. Gl. φ sic. & ibi Bar. in l. Lucius. §. Mæuia. ad Trebel. Et an statutũ, etiam odiosum loquens in patre habeat locũ ĩ matre: vide gl. et ibi Bal. et doct. in l. quisquis. C. ad l. iu. maie. et si dr̃, cõcedo ĩ emphyteusim talibus no bilibus pro se & eorũ generatiõe: an illud verbũ eorum, cõprehẽdat fœmininũ: vide Bal. in l. ij. in ij. col. de iu. emphy. & si statutum requirit cõsensum ꝓpinquorũ, an verificetur in fœmina: per Bal. in l. ij. in vlti. col. C. qui admit. et in l. fi. C. e. dicit Bal. φ masculinum cõcipit fœminĩnum ĩ his q̃ possunt adaptari fœminis: non in aliis, nec ĩ his quæ ratione carent. & ad materiã vide Io. An. in c. generali. in glo. de ele. ĩ vj. & clem. j. de elec. & ibi Io. de Lig. qui sequitur verba Bar. hic et Spec. in tit. de disp. et all. & post hæc. ver. vel masculinũ. cũ se. & in ti. de rescr. præsen. §. fi. vers. sed qđ quæritur vtrũ p Arch. in c. si quis suadẽte. xvij. q. iij. et vide qđ no. Bar. in l. Plautius. de au. et ar. Bal. no. in d. l. quicunq;. C. de ser. fu. et Bal. in l. in multis. ff. de sta. ho. Et istis adde q. quam posui in l. j. in princ. ad l. Iul. de vi pub. et Bal. in d. l. q. cũque. vbi de dictione quicũque. et de dictione ꝑsonæ, & de dictiõe vniuersas, et an in statuto appellatiõe aui veniat auia: et an appellatiõe filij veniat filia: et si statutũ dicit, nullus &c. an veniat fœmina. Et an statutum loquens de marito cõprehẽdat vxorẽ: vide per Bal. in d. l. q cunque. & de materia vide Bal. in leg. Gallus. in prin. ĩ vl. co. de lib. et post. & ꝑ Host. in c. Raynaldus. de test. in prin. licet alij nõ tangant. & vide quod ibi dixi post do. Ant. & vide Pet. de Anch. ĩ cõ. lij. et in rescriptis vide Imol. in l. si ita ita sit scriptũ. de leg. ij. et est text. & do. Fl. in ca. significauit de rescri. vbi venit. fœmina sub clausula & quosdã alios. Et appellatiõe nepotis cõprehẽditur neptis etiã in l. correctoria: vt dicit gl. in l. Gallus. in princ. j. de lib. & posthu.

¶ Adde latius ꝑ Ale. quãdo masculinũ cõcipiat fœminũ. cõ si. xxx. et cxxxv. & lxj. j. li. et cõ. lij. iiij. li br. ꝑ Bal. cõ. cvij. v. li. vbi an stãte statuto φ mater nõ possit rũpere testamẽtũ fi lij non rumpet testamentum filiæ consi. cccxx. iiij. lib.

prio, & nõ concipit: vt l. si quis ita. cũ sua gl. in prin. de test. tute. Fallit quãdo profertur a lege ius cõe condendo: vt in j. cõstit. circa finem. et no. per Dy. in c. qđ alicui. extra, de regu. iur. lib. vj. Aut sub nomine appellatiuo profertur: tunc aut cõstat de mente proferẽtis: et illi stamus: vt l. Lucius. §. quæsitũ. de leg. iij. Aut de mẽte nõ cõstat: et tunc aut masculinũ ꝓfertur in materia differenti, quæ cõgruit masculino, & non fœminino, et tunc masculinũ nõ cõcipit fœmininũ: vt l. vl. ff. de tu. cõiuncta. l. fœminæ. j. titu. j. Similem in Velleiano ꝑ omnes leges. ff. de fideiu. Si vero in materia indifferenti, s. quæ congruit masculino & fœmnino, tũc aut tractaĩ de fauore: & cõcipit vt hic, et l. si quis ita. ff. de test. tut. Aut de odio: et tũc aut de odio rationabili, et tũc cõprehẽdit fœmininũ: vt l. si quis id qđ. de iurisdi. om. iud. Aut de odio irrationabili: et non cõprehendit: vt l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. et l. j. §. quare. de ven. in pos. mit. Quæro vtrũ † concipiat fœmininũ ex propria significatione
2 vel ex interpretatiõe. Et gl. hic dicit φ ex interpretatiõe. Ex hoc dicit Dy. φ in statutis masculinũ nõ concipit fœmininũ, qa istud est ex interpretatione, q̃ nõ habet locum in statutis: vt l. cõstitutionibus. ad muni. et l. si vero. §. de viro. ff. sol. ma. Contrariũ tenet Cy. in l. quicũque. C. de ser. fugi. qui nihil allegat. Ego dico φ ex ꝓpria significatione masculinum cõcipit fœmininũ: quia dicitur cõplectitur, vt hic ĩ tex. si cõplectiĩ, ergo nõ est ex ĩterpretatiõe extensiua, sed ex sentẽtia sua. In contrariũ facit l. pronũcatio. j. eo. vbi dicit, porrigiĩ. dic ergo quoddã est nomẽ cõe, vt homo; et cõprehendit masculinum et fœmininũ, vt l. hominis. infra eo. Quædã alia nomina sunt masculina, vt equus et si. et ista sine dubio nõ cõprehendũt fœmininũ ex significatione ꝓpria, sed et interpretatiõe quandoque vt ll. ff. alle. q̃dã sunt adiectiua et signa, vt quisq; quilibet et simi. quæ respiciunt alia substantiua, et in istis cui aplicetur, dic aut istud signum adijcitur termino cõi, vt quisquis homo, quilibet hõ. et si. et tunc cõprehendit fœmininũ ex propria significãtiõe, eadẽ rõne quia simpliciter dicerem, hõ. Quandoque adijcitur alicui signo masculino tantũ, et tunc eo casu quo porrigitur ad fœmininũ est ex extensione, vt d. l. pronũciatio, et l. quisquis. Aut ista signa ponuntur in oratione sine termino; vt l. si quis corrũpit, &c. et tũc oportet φ habeat determinationem a nomine cõi, vt quisquis homo, et tũc ex propria significatione comprehendit, vt hic: et sic debet intelligi. l. ait diuus. in prin. ff. de iu. fis. Quæro quid econtra an fœmininum concipiat masculinũ? Dic vt in gl.

1 Ciuitas si conceditur, intelligitur concessa, cum omni eius iurisdictione.
2 Ciuitatis uel castri appellatione quid ueniat. remißiuè.
3 Si lego quod habeo in urbe Romana: tale legatum comprehendit ædificia. & quid quãdo dicitur in ciuitate Perusina.
Verbum patria, φ ponatur latius quam urbs & ciuitas.
4 Priuilegium concessum ciuibus ciuitatis φ comprehendat comitatenses.
Ciuitas quando ponitur pro loco, muris finitur.
5 Legatum factum ciuibus ciuitatis debet accipi per curatores Reipublicæ.
6 Ciuitate cõdemnata comitatenses etiam dicuntur cõdẽnati.
7 Ciuitas si habet muros ueteres, et nouos dicitur esse, quæ est intra muros nouos.
Homines possunt propria authoritate sibi constituere ciuitatem sine superioris licentia.
Ciuitas illa dicitur in Italia quæ episcopum habet.

a ¶ Vrbis appellatio. Adde no. per Bar. in l. j. ff. de iurisdi. om. iu. & not. φ appellatione vrbis sacræ venit Hierusalem. gl. & ibi Bald. in l. ij. de nau. fœ. no. et an si testator iussit fieri ecclesiam in ciuitate, possit fieri in Burgis vide Io. an. in ti. de instr. edi. §. nũc vero aliqua. ver. quid si testator. ĩ antep. char.

LEX II.

a Vrbis appellatio. [a] Op pon. de l. j. §. cum vrbem. ff. de offi. præfect. vrb. Glos. soluit φ illud est verum in
1 bñficijs. † Et ex hoc no. [b] φ si Imperator
b concederet mihi istam ciuitatem, tunc intelligereĩ cũ oĩ sua iurisdictiõe: vt ibi, & C. de bo. vac. l. si quando. la. j. et hoc tenet Iac. de Are. in l. si finita. §. ex hoc edicto. ff.
2 de dã. infec. Quæro † qd in alia ciuitate quã Romana. R ñ. idẽ quod in vrbe Romana: vt l. nam qđ liquidæ. §. si ita. ff. de pe.
c leg. Quæro, quia [c] lex dicit hic de appellatione vrbis, quod in appellatiõe ciuitatis. Certe idem quod in vrbe: arg. cap. si ciuitas. extra de sentẽ. excõ. li. vj. Quæro, qd in castro. Et idẽ, vt d. c. si ciuitas. C. de tũ.
3 limit. l. quicunque. lib. xj. Quæro †, qd si dicam vtrũque, v si dico: lego tibi quod habeo in vrbe Romana: quid cõtinetur. Et gl. dicit, continentur ædificia. Et gl. nota respõdet φ vrbs simpliciter sumpta intelligatur de Romana, vt Insti. de iu. nat. gen. et ciui. §. sed ius. quod ergo postea dicitur, nõ põt videri adiectũ causa demonstrandi, sed cã ampliandi: quia qđ semel est demonstratum, frustra demõstraĩ amplius, nisi cã ampliandi, vt l. j. §. vlti. supra de dote præle. Procedo vlterius quid in alia ciuitate: vt si dico in ciuitate Perusina. Certe tũc dicebat domi. Ray. inspiciã id quod præcedit: vt l. si cõis seruus ita. supra de stip. ser. sed dñs Oldra. tenet cõtrariũ ꝑ l. vxorem. §. legauerat. de leg. iij. vbi cõtinentur cõtinentia ædificia, licet ibi dicaĩ patria. tñ patria & ciuitas æquiparãtur, vt C. si cur. reli. ciui. rus ha. lib. x. Pro hoc facit supra ad mun. l. Titio. Quid dicemus? tenerem Azo. et Ray. hic φ inspiciamus qđ præcedat. Facit l. nã quod liquidæ. §. si ita legetur. ff. de pe. le. Ad cõtraria rñdeo quia verbũ patria, ponitur large, et latius quam vrbs vel ciuitas, vt l. iij. C. de natu. lib. et l. veluti, supra de iust. et iu. Vt ergo
d ista tibi liqueant, distingue [d] aut loqmur ĩ beneficijs, et tũc continet totũ territoriũ: vt l. j. §. cũ vrbẽ. §. de offi. præfec. vrb. et ibi no. Aut in alijs actibus: vt in cõtractibus, & in vltimis volũtatibus, alijs legibus: & tũc distingue aut dixit patriã, aut dixit ciuitatẽ: vt Perusinũ, aut Asisiũ, vel vtrunque. Si dixit patriã: et tũc cõtinentur continentia ædificia, vt l. vxorẽ. §. legauerat. supra de leg. iij. licet quandoque largius

POMATES.

b ¶ Et ex hoc no. Hic bene facit ad qđ scribit Paul. de Ca. in l. j. §. huius studij. col. ij. versi. vltimo not. ff. de iust. et iu. & Bar. in l. j. §. cũ vrbem. in prin. ff. de off. prę. vr. et in leg. si finita. §. ex hoc edicto. ff. de dã. ĩ fe. et vide Panor. cõ. lxij. co. iiij. vol. ij. & co. viij. et con. cxcij. Alexã. vo. ij. vbi dicit φ alienans territoriũ videtur etiam alienare facultatẽ ædificãdi quam habet in dicto territorio.

c ¶ Quæro, quia. De hoc per Iaco. đ Bel. ĩ auth. qui mo. na. effi. sui. §. quia vero. ĩ ru. ff. sol. ma. vbi de intellectu d. c. si ciuitas & vide quod nota. Bar. in l. fi. circa principi. et quod ibi dixi et Bar. in l. sed & reprobari. §. fi. per gl. vl. de excu. tut. et quod dixit Bar. in l. si finita. §. ex hoc edicto. & quod ibi dixi đ dã. ĩ fect. per Bal. in l. j. §. j. ff. de off. præfect. vrbi. et Rom. in d. l. si finita. §. si de vectigalibus. et quod notat Bar. post gl. in l. res publ. C. qu. i ex cau. ma. et dicta Bart. hic sequitur Pe. de Anc. in c. felicis. ĩ fi. đ pœ. et vide no. per Bart. et quod ibi dixi in l. j. §. siue aũt. de oper. no. nuncia.

d ¶ Distingue. Vide Bar. in l. si quãdo. la j. C. de bo. vac. li. x. er Bal. in c. j. de capi. qui cu. ven. et Bald. leg. j. §. in initio. supra. de offi. præfe. vrbis. Et ad materiã huius legis adde qđ cõis conclusio est φ appellatione ciuitatis in rescriptis ad lites et in rescriptis ad beneficia, nõ venit diœcesis: nec ecõtra, vt in c. Rodulphus, de rescrip. et ibi not. et gl. Pe. in c. accepimus. de ætate et quali. in c. fi. de præben. & in c. vno. de re. ꝑmu. in vj. & in c. grauis. §. quãquã de p̃b. in vj. et hæc opi. tenetur licet Pau. de Lea in cle. ne Romani. đ elec. et Io. de Lig. in d. ca. Rodulphus. teneat opposirũ, et male. secus in materia late et latissime interpretãda, vt in materia statuti iuris cõis: vel quando proferĩ a principe in beneficio ab eo cõcesso. Nã si conceditur alicui ciuitati, intelligitur cõcedere cum sua iurisdictione: et sic etiam summ

cum sua diœcesi. l. j. §. cũ vrbẽ. de offi. præfe. vr. et l. si quando. C. de bo. vacã. li. x. facit l. fi. de cõsti. prin. & no. ibi bar. & ita cõiter trãseũt doc. Quid autẽ si dicaĩ bononiẽsis: an veniat diœcesanus & comitatẽsis: an vero de ciuitate Bono. tñ: vide j. ea. l. iij. q. d. comitatẽsi. & q̃ ibi dixi. & dicit Abb. in c. fi. de p̃bẽ. ꝑ c. si ciuitas. de sen. excõ. in vj. φ in materia odiosa appellatiõe ciuitatis nõ veniũt suburbia nisi talis ꝓuisio frustrareĩ effectu suo: nisi cõp̃hẽderet suburbia: & in hoc ille tex. est sin. ꝑ hoc credit φ si statutũ esset in ciuitate φ ĩ ciuitate nõ posset exerceri certa ars ad effectũ, vt ciues sint intẽti alijs artibus: qa nõ poterit exerceri ĩ suburbijs: qa de facili ciues fraudarẽt statutũ eũdo ad suburbia. facit c. sup spe. đ priui. & dicit Pau. đ Leaza. & post eum Archi. in d. clem. ne Romani. φ appellatione ciuitatis et cõitatis nõ venit districtus: & ibi dicit do. Pe. φ appellatiõe ciuitatis cõitatis, et districtus, nõ veniunt terræ recõmendatæ etiã si deĩ palliũ in signũ subiectiõis: sed veniũt cõfœderatæ l. nõ dubito. ff. de capti. & ita dicit cõsuluisse senis ꝑ illũ tex.

a ¶ Comitatẽses. An appellatiõe ciuium veniãt comitatẽses, vide Imo. in rubr. ff. so. ma. q se remittit ad Ia. de Bel. ĩ auth. q. mo. na. effic. sui. & ibi recitat φ bar. est cõtrarius hic: sed soluit hæc dicta habere locũ ĩ cõcessionibus seu beneficijs: ibi vero in priuilegijs, q̃ tãquã extraordinaria stricte sunt intelligenda: vt not. in l. fina. ff. de cõsti. prin. & vide φ scripsi in dicta rub. ff. so. mat.

b ¶ Cõtineanĩ ciues. an appellatiõe ciuiũ cõtineanĩ comitatẽses ponit Imo. ĩ rub. ff. so. ma. & in c. Rodulphus. de rescrip. vbi ipse & do. Flo. dicunt φ appellatione ciuiũ venit ille, q ẽ de ciuitate & diœcesi vel comitatu. vbi est text. cum gl. in d. l. q ex vico. & in l. sed & reprobari. §. amplius. ff. de excus. tu. in vers. si Comaneus. ĩ l. j. & ibi bar. ff. ad muni. licet gl. in d. c. Rodulphus. cõtrarium sentiat, secũdũ eum. adde rex. & ibi Bart. in l. j. C. de priua. car. & adde φ bar. consuluit idem: & sequitur Arch. in c. canonum statuta. in ver. cõsuluit etiã super quadã &c. de consti. & dicit Bal. in l. iij. C. de na. lib. ꝑ illũ tex. φ ille q ex vico est sortitus originem ex ipsa ciuitate cui subest vicus, & an repręsaliæ cõcessæ cõtra ciues cõprehendant comitatenses, Bal. in l. si in aliqua. ff. de offi. procon. Et adde φ appellatione hoĩm cõtineĩ ciuitas et collegiũ, excepta propria ꝑsona. Ita no. dicit Bal. in c. j. de no. for. fide. in prin. An aũt istæ vniuersitates possint pati temporales pœnas vel spirituales, vide Inn. in c. gratũ. de sen. excõ. & in c. cum ex iniuncto. de ope. nõ. nũ. & in c. dilecto. de simo. & vide Bart. in l. aut facta. §. fi. ff. de pœ. & ibi dixi.

sumaĩ: vt ĩ l. iij. C. de na. li. l. veluti ff. de iu. & iur. Si vero dicit ciuitatẽ: & tũc muris finiĩ, vt l. nã φ liqdæ. §. si ita. ff. de pe. legat. fallit ĩ casu spãli in c. si ciuitas. extra đ sen. excõ. li. vj. Tertio casu qñ dixit Bononia, Perusiũ, & simi. & tũc cõtinẽtur cõtinentia ædificia: vt hic, & l. nã φ liqdæ. §. ita ff. de pe. leg. Quarto & vltimo casu qñ dixit vtroq;: & tũc aut in ciuitate Roma. & tunc gr̃a ampliãdi: idẽ est ac si dixisset Romæ: & sic cõprehẽdit cõtinẽtia ædificia, vt hac gl. Aut loqmur in alia ciuitate: & tunc inspicias qd ꝑcedat. Aut ciuitas: & tunc muris finiĩ. Aut nomẽ: vt Perusinã ciuitatẽ: & tũc cõtinẽtia ædificia cõtineĩ. & hoc scđm Azo. ĩ l. si cõis seru9. ff. de sti. ser. hoc est verũ qñ ciuitas poniĩ pro loco.
4 Sed q̃ro qñ ciuitas † poniĩ ꝑ ꝑsonis: vt lego huic ciuitati: vel cõtinebaĩ ĩ priuilegio φ dicebat cõcedimus ciuib9: an cõtinenĩ
a comitatẽses [a]? Vr̃ φ nõ cõtineanĩ: vt in c. Rodulphus. extra, de rescri. cũ sua glo. & C. ne ru. ad vl. obse. l. j. li. xj. Breuiter dicemus φ appellatione ciuis cõtineĩ comitatẽses: licet appellatione comitatẽsiũ non
b cõtineanĩ ciues. [b] Probaĩ ꝑ l. q ex vico. ff. ad municipa. cõiuncta l. fi. C. de muni. & or. li. x. φ idẽ est dicere ciuẽ Perusij, et Perusinũ. l. j. ad muni. Sed video cũ dico Perusinũ: & tũc est Perusin9 ẽt comitatẽsis: vt est gl. in l. q ex vico. supra ad muni. Præterea, ciuitas qñ ponitur ꝑ loco, fateor φ
c tunc muris finiĩ: [c] sed qñ poniĩ pro ppl'o: tũc cõtinenĩ comitatẽses: vt l. ij. ff. de nũdi.
5 Præterea pone: † lego ciuib9, q̃ro q continenĩ: & dico φ curatores Reipublicæ dñt accipere. nõ dico φ curatores ciuitatis l. Lucius. ff. de leg. ij. & l. ciuib9. ff. de re. du.
6 Et ex hoc dico ad qõnẽ qñ † qs condẽnat ciuitatẽses nisi aliud appareat: vt l. ciuitatibus. ff. de leg. j. & l. ciuitas. ff. si cer. pe. & l. ciuitatib9. ff. φ cuiusq; vni. no. & l. oĩb9 ciui-
7 tatib9. ff. ad tre. Sed pone † ista ciuitas habet muros antiquos, & habet muros nouos: an contineaĩ id, φ est a muris antiqs intus: an φ est a muris nouis. & nos possemus intrare ĩ illã qõnẽ qñ possẽt ex se homines cõstituere ciuitates: an possint sua
d authoritate: an reqraĩ authoritas [d] superioris. Et dicit Inn. φ hoĩes sua spõte possunt sine authoritate superioris. extra de offic. ordi. c. cũ ab ecclesiarũ. & dicit ipse, nõ intelligas de ea q̃ habet epm, sed in alijs q̃
e nõ hñt epm, qa istud est in Italia, [e] qñ hñt epm est ciuitas: & certe gl. est in l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iu. φ est ex iure gẽtiũ. & sic nõ est necesse ĩpetrare. & hoc ꝑ glos. q̃ est in l. j. ff. φ cuiusq; vniuer. no. Ex hoc cõcludo φ stati cũ ciuitas đsinat muros veteres habere, vt augeaĩ: ciuitas illa erit ciuitas q̃ est ĩtra muros nouos: vt l. pupillus. §. vrbs. j. e. Itẽ si faciat fossam vel pallẽgatũ.

1 Dies est duplex: naturalis, quæ est xxiiij. horarum: & artificialis, qui est xij. licet crescat & decrescat.

Cuiusque diei. Quæro, q̃ est rõ. Mart. dixit rõnẽ suã: qa de mane ascendit, & de sero descẽdit, sed ipse nõ fuit bon9 astrologus qa sol. nõ mutaĩ ĩ suo circulo plus vna vice q̃ alia. Gl. dat aliã rõnẽ. Ista est vera: qa de mane qs surgit: & in mane maiorẽ la-
1 borẽ põt sufficere. Opp. qa scđm hoc vr̃ † φ dies habeat xxiiij. horas. cõtra. ff. de manu. l. j. Sol. φ nõ habeat nisi xij. horas &c. vt gl. Sed contra hoc op. si hoc est verum φ dies habeat xij. horas: & tũc non decrescit dies nec accrescit: dic φ est dies naturalis q habet xxiiij. horas, vt dies cũ nocte. Quidã est dies artificialis. & tũc dies qñq; crescit, qñq; decrescit: & sunt horæ artificiales, quas dies habet semper xij. & nox xij. licet quandoq; sit maior dies nocte: verum est, quia habet maiores horas.

1 Passus dicitur quinque pedum. & pes intelligitur secundum consuetudinem ciuitatis.
2 Mensuratio fit à continentibus ædificijs.
3 Mensuratio qualiter fieri debeat.

LEX III.

In itinere. Opp. del. conti nu9. §. cũ ita. ff. ꝑ ver. ob. Gl. dicit aliud in cõtractibus: & hoc nõ est verũ vt ibi dixi vobis secũdũ Pe. φ ibi nõ sunt miliaria limitata.
1 † Quæro, quot [f] pedũ est passus? & dicit
f gl. φ qnq; pedũ, sed qualiter debet intelligi pes: dic φ scđm cõsuetudinẽ ciuitatis:
2 vt l. semp. j. ti. j. & l. nullus. ff. de le. iij. † Sed a quo debet incipi. & dicit gl. φ a cõtinẽtib9 ædificijs. Forte debem9 dicere alr̃, se
g cũdũ ea q̃ dixi ff. l. ꝓxi. aut đt a ciuitate. [g] aut a Perusio. &c. Sed an debeat fieri mẽ
3 suratio per directũ, an ꝑ vias q̃ sunt torte vel est vallis si mẽsuro ꝑ decliuiũ vallis est plus q̃ si recte & ꝑ aerẽ, & forte si eẽt curreri9, tunc debet fieri ꝑ viã quã vadit, vt l. eos. in fi. & ibi no. ff. ad le. Corne. de fal. Itẽ q̃ro quõ tractem9 de spatio rõne itineris, vt ibi patet. Sed quando diciĩ, ciuitas Perusina distat tm̃ a tali loco: tũc forte secus. Nam nõ vr̃ curãdũ de via, ꝑ quã itur: sed de termino q est in medio inter vnũ locũ & aliũ: & fiat mensuratio ꝑ terrã, si per eã põt iri. alias ꝑ aerẽ. & hoc determinatũ est in quadã consti. Cle. extraua. quæ statuit numerum intervnum locum & alium.

Rei appellatio.

Opere legato. Opp. de l. & si non sunt. §. quid ergo. ff. de au. & ar. le.

c ¶ Muris finitur. Ciuitas muris finitur, & qualiter ciuitas sumaĩ, adde quod no. Bar. & ibi in l. j. §. siue autem. ff. de ope. no. nuncia.

d ¶ Authoritas. An & qñ homines possint ex se constituere ciuitatem, adde no. per Bar. in d. l. ex hoc iure. & ibi dixi. & Barto. in l. fi. & ibi dixi. ff. de col. il lic.

e ¶ Italia. An autẽ ad hoc vt sit ciuitas, requiraĩ epalis dignitas. Primo Bart. vr̃ sentire φ non. & est tex. in c. j. de priui. et vide textũ. & φ ibi no. Bar. C. de metr. Berito. libr. xj. & l. si duas. §. esset. cum se. ff. de excu. tu. priuaĩ tñ ciuitas epo & honore. si ipm epm interfecit. xxv. q. ij. ita no. Scđo qñ ciuitas ꝑturbaret electionẽ papę. c. vbi periculũ §. ciuitas. de ele. ĩ vj. Tertio qñ Cardinalem interficiunt. c. felicis. §. fi. de pœ. ĩ vj. Quarto qñ ciuitas non ꝑmitteret epm vel inqsitorẽ punire hæreticos. ca. ad abolendã. §. si ciuitas. de hæ. in vj. Ad prædicta adde φ dicit bal. de pa. cõstã. in versi. nos Romanorũ. qđ ciuitas sine p̃side ꝓprio esse põt, non tñ sine epõ: vñ eps erit dñs nõ solũ spiritualis sed ẽt tpalis. in authen. vt diffe. iud. in §. j. addẽ tñ φ nõ oẽs ciuitates hñt epm sicut multæ ĩ Alemania. iij. q. ij. audiuimus. vide bart. ĩ l. rescripta. in iij. colũ. C. de p̃ci. Impe. offeren. & late Bal. in l. si in aliquã. de offi. ꝓ con. in l. ex hoc iure. in iij. col. ff. de iust. & iu. & Bar. in l. fi. ĩ ij. col. ff. de colle. illic. & Bart. in l. si hæres. §. vicis. de le. j. & adde φ Pau. de ca. in rep. d. l. ex hoc iure. dicit φ quo ad spiritualia requiritur cõsensus papæ quo ad cõstituendã ciuitatẽ: quo vero ad tpalia vt habeat cursum causarũ ciuiliũ, & similia reqriĩ authoritas imperatoris, & propterea dicit φ castra in archiepiscopatu Tholosano, quibus papa tm̃ cõcessit episcopatũ non gaudebunt priuilegijs concessis ciuitatibus ꝑ regales cõstitutiões. In dubio tñ vnaquęque ciuitas habens episcopum præsumitur esse ciuitas imperialis: quoniam omnibus ciuitatibus cõstituti fuerũt episcopi. c. quanto. de offi. ordi. & in his quorum non est memoria statur istis coniecturis. vt voluit Innocentius in cap. veniens. de ver. signi. & quod ad esse ciuitatis nõ requiritur episcopus, est tex. in c. episcopi. lxxx. distinctio. Alexander.

f ¶ Quæro quot. Adde Barto. in l. j. ff. si quis cautio. & in l. continuus. §. cum ita. de verbo. obliga. & dum Barto. refert gl. dicentem quod passus est qnq; pedum. Adde quod pes est xv. digitorum, secundum gl. xvij. quæ. iiij. cap. sicut.

g ¶ Ciuitate. Adde Cy. in l. rem non nouam. C. de iud.

a ¶ Vt l.talis. Vide ibi actio.verb.
b ¶ Actionis verbo. Actionis verbo continetur exceptio: quod habet locū etiam in ſtatutis,ſecundum Bal.in leg.peremptorias.in v.colum.C.ſenten. reſcin.non poſ.et in l.j.de except.
c ¶ Exceptio eēt. Loquitur de exceptiōe cōpenſatiōis:de qua per Bart.in l.j. ſupra de excep.
d ¶ Mater. Vide Cy. & Bal.in v.col.in d. l.mater.et Bar.in l.q a debitore .ſupra q̄ i frau.credi.

POMATES.

e ¶ Labeo. Not.& econtra: ꝙ ſi ſtatutū faceret de contractibus improprijs mētionē,ꝙ nō cōprehēderet contractus ꝓprios.gl.eſt not.in c. decet domū: relata ad tex.prope fi.i gl. in ver.proceſſus.extra de immu.eccle.in vj.et tenet do.abb. con.lxxij.vol.j. ad hoc no.ad ea que ꝑpo nit do.Alex.in l.mo re.in ij.no.ſ. de acq. hær.et vide ad hoc Bal.et ibi Alex.in l. ſiue apud acta,in prīci.C.de tranſact. & An.conſi.xciiij.col. x.et Pau.de Ca.conſi.cccxviij. in vj.co. et Deciū i d.l.ſiue apud acta.in prin. & Fel.in c. i præſentia. colū.ix.de proba. et Barba.xiij.co.v.volu.j.Imo.cōſ.cxxiij. col.iij.& Alexan.in l.v.co.ij.ſ.de ver. obl.et ibi late Areti. col.iij.
¶ Pro ſaluando Barto.hic in l.Labeo. la ij.et in quo arguatur de contrarietate, vide concordiā ad leg. quod ſeruus. ſupra de ſtipu.ſeruo.
f ¶ Contractū. Quid de donatione et trāſactione vide gl.in l. contractus.ad fi.C. de fi.inſtr.et ibi Bal. in j.col.et ideo per iſtum tex.dicit gl. & Bal.in iiij.co.C. de iure emphy. qđ ſtipulatio pœnalis non eſt contractus.quod facit ad q.de qua hic per Bal.et vide quæ dicuntur j.l.proxi.et ſic facit ꝙ ſtatutum nō comprehēdat ſtipulationem.in prin. de ver.obl.
g ¶ Verba contraxerunt. Adde Bart. in l.j.§. fuit quæſitum. ſupra,ad Trebel.& ideo ſtatuta loquentia de contrahētibus non habēt locum in teſtamentis:vt not. Bar.poſt gl.in leg.teſtiū.ſ.de teſti.et vide per Bar.in l.ſi idem. ſ.de iuriſdi.om.iudi.
h ¶ Princeps bona. Quis proprie dicat̄ princeps vide Imo. in rubr.de ver.obli. Et de hoc an ille in quem trāſeāt onera, an vero intelligatur deducto ære alieno, vide Bar.in l.iij.C.ad legem Iul.de vi.et vide Bart. in l.iij.in prin.ſupra de bo.poſ.cum concor.per Bal.in l.ſi marito.in prin.ſol.ma.et ibi Ang.qui dicit,quod fiſci fauore non ſolum ſi transferūtur ex contractu ſublimi appellatione bonorum:ſed etiam appellatione hæreditatis intelligitur ære alieno

Gl.dicit hic ꝙ ibi de fauore. Sed ſo.gl.nō eſt vſquequaque vera, qa hic loquitur in legato & in cōtractibus:dic ergo ꝙ propria ſignificatio eſt ꝙ intelligatur de perfecto,ſed q̄nque propter fauorem ampliatur:vt ibi.et vide ſ.ad leg.fal.ſi is qui quadringenta.§.quædā.et qđ ibi dixi.

1 ☞ *Rei appellatione an ueniat res, quæ non ſit in dominio.*

Nominis et rei. Op.de l. Quitus.§.argento.
1 ſ.de au.et arg.le.vbi† appellatio rerū porrigitur ad eas res q̄ ſunt in dn̄io noſtro,dicit Dy. Q̄nque quis dicit cū hac adiectione,mea:& tūc reſtringitur ad ea quæ ſūt in dn̄io noſtro,quādo apponit̄ ſigno ſingulari:vt relinquo. Stichū meū,et tūc dic vt l.Imperator.de le.ij.et l.Stichū q meus erit.de le.j. Q̄nque ſimpliciter apponitur hoc nomē res,ſine adiectiōe mea: & tūc dic ꝙ ad res nobis debitas porrigitur. De hoc per Gul.in l.j.ſ.de ſtatu hominum.vt plene dixi in d.§.argento.

1 ☞ *Verbū futuri temporis quando contineat præteritum.*
2 *Verbum præſentis temporis quando contineat præteritum.*
3 *Verbum præteriti temporis continet futurum extenſiuè.*

Verbum oportebit. Opp.ꝙ futurum nō cōtineat præſens:vt l.nouiſsima.ſ.iu.ſo.Sol.ibi de p̄ſēti tm̄ fuit cōprehēſum. Mō, quia tria ſunt
1 tpa preteritū,p̄ns et futurū.† Quæro,qđ cōtineat futurū:et ſine dubio porrigitur ad futurū per ſe præſens:vt hic. Itē ad preteritū,vt verbū erit. Ita dicit gl.ſed ad iſtud op.ſecūdū leges quæ ſūt ꝓlatæ in futuro ad præteritū vidētur extēdi.cōtra l.leges. C.de legi. Dy.dicit qđdā eſt præteritū ꝑfectū et finitū,et ad id futurū nō extēdit̄: vt d.l.leges.et in aut̄.vt cū de ap.cog.ī pri. Quoddā eſt præteritū nō finitū,ſed extēſum in futurū,et ad illud futurū extenditur vt j.e.l.verbū erit. Quoddā eſt præteritū parte finitū et parte nō finitū,certe ad illud qđ nō eſt finitū præteritū extendit̄:
2 vt l.pe.C.de vſu.† Quæro de tēpore p̄nti quid cōtineat,et cōtinet ſeipſum et præteritū;vt j.e.l.verbū erit.futurū nō,vt l.ſi ſtipulatus fuerim.§.cū ſtipulamur.et l.ſi a colono.ſ.de ver.obl. Ita dicit iſta gl.ſed ſicuti dixi mō,nō eſt verū ꝙ cōtinet præſens præteritū rōne ſui,ſed bene pōt eſſe ꝙ p̄teritū durat vſque in p̄ns tp̄s:vt Troia capta eſt, i.durat. Hoc probatur in l. verbū erit.et l. Aurelius.§. Titius.ſ.de li.leg.et l. fi. Vel dicas clarius quādo cū verbo preſentis tp̄is iūgit̄ participiū p̄teriti tp̄is,ſemper p̄ſens dr̄ cōtinere præteritū duratiōe: vt Troia capta eſt,i.durat. Probatur ſ.qđ vi aut clā.l.is qui in puteū.§.qđ ait p̄tor.vbi eſt expreſſum,ſecus ſi nō duraret,vt dictis legibus. Qualiter aūt porrigatur ad futurū:dic plenē vt in l.ſi ita,ſupra de au.
3 et ar.le. Venio ad præteritū†,qđ cōtinet. et dic vt in glo.ꝙ præteritū non cōtineat futurū,niſi extenſiue vel rōne rei cui adijcitur:vt quia legaui:
a vt l.talis[a] ſcriptura.in prin.ſupra de leg.j.quod plene dic vt dixi in l.ſi ita.ſupra de aur.& arg.lega.

b **Actionis uerbo.** [b]Vide ꝙ actionis verbo nō cōtinetur exceptio proprie,vt hic: improprie ſic:vt in l.j.ſ.de except. Sic debet intelligi glo. in
c l.j.C.de iu.et fac.ign. quod eſſet verū,niſi exceptio eſſet [c]qa actio.et l.amplius nō peti.in fi.ſ.rem ra.habe.

Creditores. Ibi accipiēdos,i. componendos: ad hoc ne poſsit dicere in eorum fraudē dat am libertatem:vel vt poſsit impetrare ſeparationem ab hæredibus, ſecundum Iaco.de Are.

1 ☞ *Creditor dicitur etiā qui non ex cōtractu:ſed etiā ſecundū uocabuli alluſionem.*

Si cui exempto. Opp. Inſtit.de actio.§.j. Solue vt in gl. Opp.in l.naturales.ſ.de act.et obli. Reſpōdeo,ille,cui naturaliter debetur,& ſic actio nō datur,nō eſt creditor:vt hic:ſed ſi dat̄ a
1 ctio,eſt creditor.† Op.quod creditor nō dicatur,niſi ex cōtractu,vt l.j.ſupra ſi certū pet. Breuiter,pōt accipi creditor ſecūdum alluſionem vocabuli,& tunc dicitur creditor proprie a credendo. Alio modo dicitur creditor ſecundum communē vſum loquendi:et tunc dicitur is,qui habet aliū obligatum.

Minus. Soluit,i.ſoluere vult:et ibi tardius ſoluit,i.ſoluere vult. Ibi,nā tēpore,i.ſine acceſsione tardati tēporis. Ibi:minus ſoluit,licet ergo ſortis ſolutionē ſine acceſsione nō recipiā,et perdatur pecunia,nō liberat̄ debitor:vt C. de ſol.l.obligationē.l.tutor.§. Lucius.ſupra de vſur.et ſi accipere,nō poſſem petere acceſsiōes ex tali mora debitas:vt l. iiij.C.de poſi.licet glo.aliter dicat ſecundū Iaco.de Are.

1 ☞ *Pretium in uniuerſalibus ꝙ ſuccedat loco rei,non in particularibus.*

Labeo & Sabinus. Dicitur hic ſecūdū gl. pretium ſuccedit loco rei. Id nō bene colligitur hic:quia ſi res mihi adeſt,pretiū abeſt. Text.nō ergo dicit ꝙ pretiū detur,ſicut res. Op.ad id qđ hic no.cōtra imo videtur ꝙ nō ſuccedat:vt l.q vas.§.fin. ſ.de fur.et l.vēditor.in prin.ſupra de hær.vel act.vend. Gl.dicit,fallit &c. Et in eo qđ dicit,ꝙ fallit in actiōe qđ metus cau. nō bene dicit,quia illa eſt in rē ſcripta,et datur ad id qđ eſt lucratus:vt l.metū.§.cū aūt. ſupra quod met.cau.et iō ſi pretium habet,id venit in actiōe qđ met.cau. Itē dicit gl.fallit in peti
1 tiōe hæreditatis,& in Trebellianica reſtitutiōe.† In vniuerſalibus eſt verū ꝙ pretiū loco rei ſuccedit:vt l.ſi et rē et pretiū.ſupra de peti.hæred.et de le.ij.l.Imperator.in fi.et docto.ponūt
d in l.mater.[d]C.de rei vendi. In ſingularibus eſt ſecus:ſed in cōtrariū facit l.venditor.in prin.ſupra de hær.vel act.vē.ſed falſū eſt. Sol.cogitabis. In eo qđ dicit de re dotali,dicā in l.j.ſ.ſo.ma.

1 ☞ *Contractus quid propriè dicatur.*

e **Labeo[e] libro.**

f **Contractum.** [f]Tene mēti gl.quæ dicit ꝓprie eſt contractus, †quando vltro
1 citroque naſcitur obligatio, improprie, quando ex vna parte tantum. Et hoc no.pro ſtatutis.

1 ☞ *An minor debeat reſtitui aduerſus teſtamentum factum.*

g **Verba contraxerūt.** [g]Ia.de Are.ponit caſum hic valde no. po
1 ne† ꝙ minor fecit teſtamentum:vult reſtitui aduerſus id:an poſſet? Certe non per iſtam legem. Facit l.ait prætor. in prin.ſupra de mino.

1 ☞ *Bonorum appellatione quid ueniat: & qualiter intelligantur bona.*

h **Princeps bona.** [h]Gl.hic tractat† an appellatiōe bonorū contineātur de
1 bita et credita. Opp.de l.mulier bona.ſupra de iur. do. Gl.ſoluit ꝙ quandoque verbū bonorū,ponitur in priuilegio ſeu beneficio:et tūc large.idē in teſtamentis,&c. Et ſic vides ꝙ in contractu ſi proferas nomen bonorū,intelligitur deducto ære alieno contra.d.l.j.C.de hære.vel act.ven. Sol.ibi trāſferuntur bona ſub nomine hæreditatis:hic ſub nomine bonorū.habuiſtis in l.hæreditatē.ſupra de dona. Op.ſupra de iure fiſ.l.eū qui. Sol,ſpeciale eſt fauore fiſci. Venio ad id quod dicit gl.in vltima voluntate large interpretatio debet fieri. Op. de l.ſi quis ſeruum.§.fi.cum l.ſeq.ſupra de lega.ij.et ad idē l.nō

ampl

amplius.§.fi.ſ.de leg.j. Dy.ſoluit. Quādoque bona relinquūtur in vltima voluntate ſub nomine fideicommiſsi:& tūc cōtinentur debita & credita. Aut in legatis:& tunc nō continētur. Pe.dicit contra:quia exequata ſunt fideicōmiſſa & legata: vt l.j.ſ.de le.j.& l.ij.C.cōia de leg.& dicit ipſe Pe.aliter. Aut loquitur ſi relinquūtur oīa bona:& tunc loquitur iſta gl. Aut relinquit partē bonorū:tunc loquitur l.ſi quis ſeruum.§.fin.de le.ij. Hoc refert Cy.C.cōia de leg.l.ij. Tu circa hoc dic vt plene dixi in d.l.ſi quis ſeruū.§.fi.ſ.de le.ij. Quæro,qualiter intelligantur bona? Dic:aut profertur a lege reſpectu debiti & crediti:& dic vt l.j.ſ.de bo.autho.iu.poſ.& l.iij.C.ad l. Iul.de vi. & l.ſi marito.ſ.ſol.ma. Et ex prædictis habes diſtinctionē per te:quia aut profertur a principe in beneficijs:aut a lege:aut a contrahentibus:aut in vltimis voluntatibus.

1 ☞ *Libellus an procedat peto à te omnes res,quas poſsides in tali uilla.*
2 *Et an qui petit fundum uideatur petere ſeruitutem ſibi debitam.*

Rei appellatione. Gloſ.ponit exemplum in libello generalr̄ concepto.& vide gl.quæ incipit,puta ſi generaliter,&c.
1 Sed† quō fuit admiſſus libellus cōtra caſum in l.in actione.ſ. de fur.& in l.ſi in rem.ſ.de rei vēdi. Dicūt qdā ꝙ ex ſtultitia rei,q non oppoſuit:vt l.vlti.C.de anna.exce. Vel poſſumus dicere ꝙ loquitur de libello ſupplicatorio,non conuētionali.
a Quæro,[a]an procedat talis libellus:peto a te omnes res,quas poſsides in tali villa. Vos vidiſtis ſ.in l. Titia cum teſtamēto. §.j.de leg.ij.& de leg.iij.l.vxorem.§.legauerat.& extra,de re.
2 ſpo.c.cum ad ſedē.ꝑ.Inn.† Pone ꝙ peto talē fundū:an videar petere ſeruitutē fundo debitā? Gl.hic dicit ꝙ non. Sed cōtra
b iſtud[b]videt̄ l.via.§.ſi fundus.& §.quicunqꝫ.ſ.de ſer.ru.prædi. Breuiter,quidam dicunt ꝙ iſta glo.dicit male: ſed mihi videt̄ ꝙ bene dicat:qa ibi loquitur qn̄ fundus petitur dari:& ſic perſonali actione.ſecus ſi reali.non propterea venit ſeruitus:imo eſt ſeparatum iudicium confeſſoriæ & rei vendicatio:vt l.fundi.& l.fundū.ſ.de exce. Sed cū ago ꝑſonali,ago vt detur mihi omne ius cum fundo:quoniam peto fundum mihi dari.

Recte dicimus. Opp.ſ.de vſufru.l.iiij. Solue vt in gl.quæ in ōmnib' partibus iuris male ſoluit niſi hic:& vide gl.quæ incipit,ſ.pars.ibi:placenti.iſta eſt vera,qa ſubiectum eſt ſicut genus & ſpecies,pars integralis domus eſt paries.& iſto glo.vera.& gl.quę eſt in l.qui vſumfru.ſ.de ver.ob.& in l.ſi mater.§. ſi quis ter.ſ.de exe.rei iudi.neſciunt quid dicant:vbi vos remiſi ſemper d iſtam gl.

Quod[a] Quintus mutius. Quomodo rn̄d. Seruius ad rationem præcedentē:dic vt in glo.quia hoc eſt verum ꝙ remanet vnus fundus,licet ſit diuiſus:ſi hoc diuidentes voluerunt qđ vnus remaneret.alias ſecus:vt dixi in l.inter quos.ſ.de dā.infec.& l.pro regione.ſ.de acqui.re.do.& plene pone in l.ſtipulationes non diuiduntur.vbi tractamus iſtam materiam diuiſibilium & indiuiſibilium:& dictis legibus habetis ꝙ dom' poteſt eſſe diuiſa:& paries in medio eſt indiuiſus:& tunc dom' dicitur diuiſa:& ſic eſt in arbore quæ eſt in confinio. Et eſt bonum ſcire illud an ſit vnus fundus vel duo: ꝓpter id ꝙ habuſti in l.iij.in prin.ſ.de acq.poſ.qa ſi eſt vnus fundus,ſufficit intrare in vna parte ſui:ſi plures,oportet ꝙ in omnes ingrediatur.

c **Alienationis uerbum.** [c]No.ꝙ res quę prohibet̄ alienari,& vſucapio prohibetur:vt l.vbi.ſ.de vſuca.

Oratio. Dic quid ſit coniuncta,diſiuncta,& ſoluta. Dicam in l.ſæpe.j.e. Gl.format vnā q.no.& dicit ꝙ ſoluta in dubio habetur pro coniuncta. Contrariam gl.habes j.de reg.iur.l.in eo quod.§.vbi.ſed quod hic dicitur,verius eſt no.per Dy.in c.in alternatiuis.extra,de reg.iur.in vj.& dicā j. eo.l.ſæpe.

Sylua cædua.

Noualis. Pone exemplum extra eodem.capi.primo.& ca.quid ſit.

1 *Litis appellatio dicitur ante & poſt litem conteſtatam.*

Litis nomen. Quæro an litis appellatione intelligatur ante litis conteſtationē vel
1 poſt.gl.dicit† ꝙ ante litis conteſtationem. & vide in l.cauſas.C.de trāſa.& in l.j.ſ.de teſt.tenui vobis quod an̄ & poſt.in l.amplius.ſ.rem ra.hab.videtur mihi quod ſit caſus extra,eo.c.ex parte.

1 ☞ *Promiſsio facta ab incarcerato ei,qui ipſum carceratū tenet:ualet.*

Qui neque.

Solutum. Tene menti glo. quæ incipit:a nū b cijs forte in fi.gl.& l.q in carcerē.
1 ſ.quod metus cauſa loquitur† quando ſit promiſsio a carcerato ei,qui ipſum incar c cerauerat indebite. Secus ſi debite: quia valet inſtrumentū ēt exiſtentis in carcere.

1 ☞ *Coniuncta quando ponatur pro diſiuncta.*
2 *Copula poſita inter duo adiectiua copulatiue & non copulatiue,quod non requirat concurſum copulatorum.*
3 *Dictio nec,& dictio neque,habent uim aduerbij negatiui copulatiue.*
4 *Diſiunctiua,quæ cadit inter genus & ſpeciem,& ſic inter totum uniuerſale & partem ſubiunctiuam ſeu prædicamētalem ponitur pro coniuncta,ſecus quando ponitur inter totum,& partes integrales.*
5 *Diſiunctiua quando ſumatur pro id eſt.remiſſiue.*
6 *Soluta quando accipiatur pro coniuncta: & quando pro diſiuncta.*
7 *Præſtans opem furto tenetur cōdictione furtiua in ſubſidiū quando fur non eſt ſoluendo.*
8 *Ex conſilio quando quis obligetur.*
9 *Conſilium duobus modis ſumitur:uno modo prout ad aliū refertur:alio modo pro dolo.*

Sape ita cōparatū. Domini,iſta eſt vna pulchra lex: & habet pulchram materiam, quæ hoc dicit: Oratio coniuncta ponitur pro diſiuncta,niſi iuris diſpoſitio alias repugnaret:diſiuncta vero poſita inter genus & ſpeciem ponitur pro coniuncta.ſoluta vero in aliam reſoluitur,ad quam facti qualitas & iuris diſpoſi
1 tio adaptatur. Ex primo dicto habes† quod interdum coniuncta pro diſiuncta ponitur. contra,in l.ſi hæredi plures.ſ.de cōdi.inſti.& l.ſi ita quis ſtipulatus.ſ.de ver.ob. Sol. Iſtud eſt verum niſi iuris diſpoſitio repugnaret:quia tunc aſſumitur pro diſiuncta. Sed iſta ſol.eſt vera in ſe quantū ad tex.iſtum nō eſt
2 neceſſaria.† Iſte tex.ponit copulam inter duo adiectiua copulatiue,vt agnatorum gentiliumqꝫ quo caſu talia adiectiua aſſumuntur pro duabus orationibus:& tunc non requiritur concurſus amborū,vt l.ea tamen.ſ.de legat.iij. Sed quando poneretur reſpectiue,vt Petrus albus & niger:iſta duo adiectiua ponuntur reſpectu ſubſtantiui:& tunc requiritur cōcurſus amborū,vt l. Titiæ textores.ſ.de leg.j. Ex iſtis verbis ego ſolitus ſum dare vnā diſtinctionē,quā plene dic vt l.ſi is q ducenta.§.vtrum.ſupra,de re.du.vbi tractaui materiam copula
3 tiuæ.† Quæro de dictione nec,& de dictione neqꝫ,an ſint copulatiuæ vel diſiunctiuæ.& hoc anno feci te notare vnū text. in l.ſi ita quis ſtipuletur.ſ.de ver.ob.vbi habet vim aduerbij
4 negandi copulatiue. Veniamus ad materiā† diſiunctiuæ. hic dicitur quod diſiunctiua ponitur pro coniunctiua.contra l.ſi hæredi plures.ſ.de condi.inſt.& l.hæc verba,ille aut ille.ſ.eo. Rn̄.hic cadit diſiunctiua inter genus & ſpeciem:iō accipitur pro coniuncta:vt hic. Ita intelligunt quidam l.ſi quis ita.de dictione ſeu.ſ.de auro & arg.leg.& ibi dicebam. Sed opp.cōtra iſtud de l.j.ſ.de re.du.ſecūdū vnam lectu.ibi poſitā. Breuiter, diſiuncta quæ cadit inter genus & ſpeciē,& ſic inter totū vniuerſale & partem ſubiectiuam ſeu prædicamentalē,tūc ſumitur pro conducta.ſed quando ponitur inter totum & partes
5 integrales,tunc ſecus:vt l. locus.j.eo. Sed opp.& videt̄† ꝙ diſiunctiua ſumat̄ pro id eſt:vt l.iiij.ſ.ad le. Aquil.vbi cadit inter genus & ſpeciem. Sol.iſtud fit propter leges,quæ poſtea ſequuntur vt repugnantia iura euitentur. De iſto ſecundo nō dico plus. Dixi nota.in l.cum quidam.C.de ver.ſignifi.& ibi

deducto. tex.eſt no. in l.j.C.de hære. vel ac.ven.
a ¶ Quæro. An & qn̄ procedat libellus generalis,vide Bart.in l.j.ſ.de eden.& ī ru. ſol.ma.in fi.& vide Bar.per illum text.ī l. iij. §.armamenta. de rei ven.& bal.in l.edita.in xj.colū.cū ſeq.C.de eden.
b ¶ Sed contra iſtud. Vide quod no.bar. in l.duas.§.fina.ſ. de ſer.vrba.prædio.
c ¶ Alienationis verbum.de materia huius legis habetur late per Bal.in ca.j.§. aut ſi libellario.qb. mo.feu.amit.& quę dicat̄ ꝓprie alienatio, & quot modis: vide eūdē in ca.j.de alie.feu.& ꝙ not.in l.fi.C.de re.alie.non alie.& ibi Bal.& ꝙ no.Bar.in l.q habebat.de leg.ij.& quę dixi in l.ſi cōtra. C. de vſuc.pro emp.& omnino ꝑ Innoc.& doc.in c.epiſcopi.de re.eccle.nō alie. vbi habet̄ & notatur,ꝙ aliud eſt alienare ius aliud eſt transferre: quia etiam ſimplex locatio dicitur tranſlatio.l.fi.ver.trāſtulerint.cū glo.& ibi. Bal.C.de bo.auth. iu.poſ.

a ¶ Vltimis voluntatibus. Vide Bar. in l.stipulatiões nõ diuidũtur.in vij.q.s.đ ver.obli.

b ¶ Liberorũ appellatiõe. Qui veniũt appellatione liberorũ, vide quæ dixi infra to.l.liberorum.

c ¶ Penes. De dictione penes, & apud, vide gl.in l.si quis in tã tã.in ver.apud. C. vnde vi.et ibi Bar.

d ¶ Hoc sermone. Vide per Bar.in l.q per salutẽ.de iureiurã.et vide qđ dixit nota. Bar.p istũ text.in l.j.s. ad l.Iul.ma.Itẽ dixit Bar.ĩ l.diuortio.§.qđ in anno.s.solu.ma.ꝙ si ꝑmitto tibi fructus talis fũdi, q bis in anno ibi nascebantur:tñ intelligitur de primis, Itẽ dixit no.Bal.in l. licet ĩ q.iiij.C.loca. ꝙ si promitto tibi reficere molẽdinũ, intelligitur de primo tñ. vide etiã Bar.in l.inter stipulãtẽ.§.sacrã.s.de ver.obl.itẽ viđ qđ p istũ text. dixit Bar.in l.si extraneus s.de cõd.ob cau.et q dixi post Bar.ĩ l.Grçce.ĩ prin.s.de fideiu. & ponit d.Alexan. in l.si finita.in prin. s.de dã.infect. & ad istũ §.hoc sermone. vide Bar.in l. dotis. de iu.do.non tamen habet locũ iste tex. & similes in prohibitione sicut in promissiõe.l.Herẽnius. & ibi gl.et doc.đ cõdi.et demõ.qđ no.et no.Bal.in l.si vt ꝓpo.la j.C.quõ & qñ iu. Et de intellectu huius regulæ, vide no.Bal.in l.inuitus, in fi.C.de procu. & dicit Bald.in l q per salutẽ. de iureiuran. ꝙ statutũ quod dicit fieri debere compromissum:intelligitur semel tantũ, sed cũ effectu:et iõ si arbiter moritur, iterũ fieri debet: vide tamẽ quod no.Bal.in l.j.ea lege.C.de cõd, ob cau.in versi.not. circa hoc. & vide Bal.in l.si vt proponis.circa fin.C. quõ & qñ iudex.

POMATES.

d ¶ Hoc sermone. De materia huius §. vltra. Ale.hic vide Feli.Sandæ.in ca. ij. de treuga et pac. vbi p iij.co.Istã materiam prosequitur Bald.in l.inuitus.ad fi.C. de procu.et Ro. consil. ix.inci. in casu propositæ consultatiõis, & aliquid per Ias. in leg. diuortio.§.qui in anno. supra solu. mat. & Rapha. Cuma. consilio xiij. & Old.consilio xvj. & Alexan.consilio. xvj.vol.iiij.& consil,

per doct.et dicam plene in l.si is qui ducẽta.§.vtrũ.s.de reb.dub. Veniamus ad solutã.
6 Dicitur hic † ꝙ soluta quãdoque accipitur pro coniuncta,et quandoque ꝓ disiũcta cõtra j.e.l.triplici.vbi pro cõiũcta vr accipi. In hoc sunt gl.cõtrariæ. Vna est in l.alienatiõis.§.fi.s.eo.ꝙ in dubio accipitur pro coniuncta. Quidã dicunt sic, Aut loqmur in iudicijs,aut in cõtractibus, aut ĩ vltimis volũtatibus,aut in legibus. Si in iudicijs,et tũc nisi aliud de mẽte proferẽtis appareat:interpretatur secũdum mentẽ proferentis:vt l.si quis intentiõe.s.đ iu di.et not.per gl.in l.alienatiõis.in fi.s.eo.
a Si in vltimis volũtatibus:[a] & tunc aut ista soluta cadit inter ꝑsonas,et accipitur pro cõiuncta:vt l.triplici.infra eo. Et rõ,qa ẽt disiũcta pro cõiuncta accipitur:vt l. cũ qdã.C.de verb.signifi. Aut cadit inter res seu onera iniũcta:et tũc aut ista onera iniũgũtur per modum legati seu fideicõmissi:et tunc ꝓ legatarijs interpretamur, et habet vim copulæ:vt l.cũ de laniõis. §.penul.s.de fun.instru. Aut ista onera iniũguntur per modũ conditiõis:et tũc fauemus hẽredi:et accipi põt pro disiuncta,vt infra eo.tí.j.in l.in eo.§.vbi verba.et per l.si qs sub cõditione.supra si quis omis.cau.test.et ibi est rõ. Aut ista soluta ponitur in contractibus: & tũc gl.q est in l.alienationis.in fi.et dicit ꝙ cõtra ꝓferentẽ fiet interpretatio:vt l.veteribus.supra de pact.imo debet dicere cõtra eũ,pro quo, & ad cuius vtilitatem proferũtur verba: & sic ĩ dubio in fauorẽ debitoris:vt l.in eo.§.vbi j.de reg.iur. & quod not.in l.veteribus.s.de pac. Si vero ponũtur in legibus: et tũc habemus legẽ istã:qa aut apparet de mẽte et illi stam⁹;& ĩ dubio accipit ꝓ cõiũcta: vt ĩ prĩ.istius l.vbi ĩterdũ soluta ponit pro separatis.igitur in cõtrariũ est regula ꝙ ꝓ cõiuncto accipiatur. Venio ad vltimã partẽ,
7 dicitur hic † ꝙ qui præstat opẽ furto,tenetur cõdictiõe furtiua.s.de condi.fur.l.ꝓinde. Solu.gl.quæ est hic dat multas solu. Quidã tenẽt ꝙ tenetur hic furti. Alij dicũt cõdictione furtiua si ad eũ peruenit, Quælibet est vera in se.dic secũdũ Iac, de Are.ꝙ ille,qui præstat opẽ furto nõ tenetur cõdictiõe furtiua,nisi in subsidiũ: cum fur nõ sit soluẽdo:vt l.peculiũ.§.si opẽ.s.de pecu.
8 Itẽ op.dicitur hic † qđ q ꝑstat opem seu cõsiliũ,tenetur cõtra:quia nemo ex cõsilio obligatur:vt l.ij.in fi.s. mãdati. Breuiter,distingue vtrũ eẽt alias facturus vel non. Gl,hic tractat. Dixi vobis in l.nõ solũ.§.si mãdato.s.de iniu.et videbitis in l.cõsiliũ.infra ti.j. & per Dy.in c.nullus ex cõsilio,extra,de reg,iur.li.vj. Vlterius op. quod Vlpianus cõtradicat Labeoni. Gl. nititur soluere:sed nihil est qđ glo. dicit. sed verus intellectus est ꝙ nõ contradicit,
9 Debes scire † ꝙ consiliũ sumitur duobus modis. Vno mõ prout refertur ad alium vt occidat illũ:et hoc mõ sumitur in l.furti.§.cõsiliũ.de furt.et Insti.de fur.§.pe, Alio mõ cõsilium pro dolo,vt in ti.de his q in fraud.cred.et in ti.qui et a quibus man.lib.non fiant. Mõ Labeo loquitur de cõsilio qđ impartit alteri. Pap. cœpit cõsiliũ secũdo mõ. Nã nõ põt dici dari opẽ furto, nisi sim in consilio,i.in fraude & dolo.

Cognoscere.

b **Liberorum** app. [b] Viđ gl. q ĩcipit,etiam naturales.in fi. Dic ꝙ ibi dixit,generi vel posteris. hic loquitur de appellatiõe liberorũ. Facit qđ not.per Dyn.in c. priuilegiũ ꝑsonale.extra,de reg.iu.lib.vj.

c **Penes te.** [c] Pone exemplum per l.Titia.§. Caius. supra de legatis.ij.

1 ☞ *Excõmunicatus quod poßit esse arbitrator.remißiuè.*

1 **Illa uerba.** Facit ad qõnẽ † an excõicatus possit eẽ arbitrator. Dominus Iaco.disputauit Bonon. nec determinauit. Dicã in l.cũ pater.§.hęreditatẽ.la j.de leg. ij.et l.ex facto.§.si quis rogatus. supra ad Trebel.et videtur text.ꝙ possit esse,quia videtur capax iuris ciuilis,cũ possit cõtrahere,et nõ est omnino exclusus a iure ciuili:tñ videtur contra istã legem.ibi dicã.

Sciendum est hæredẽ. Quæro, quãdo dr filijs suis ad quos extẽditur: Dicã in l.Gallus.§.nunc de lege. al's §.etiam si parente. supra de libe.et posth.

Aliud est capere, Pone exemplum per ea q not. in l.omnibus.supra de do.cau.mortis.

1 ☞ *Promittens frumentum intelligitur promittere de meliori seu nobiliori secundum communem usum loquendi.*

Frugem proreditu. Vide gloss.quæ incipit,siliqua, i.
1 pelle.in fi.Facit ad qõnẽ † si quis ꝓmittat decẽ corbes frumenti intelligitur de isto meliori seu nobiliori,secũdũ cõem vsum loquendi:vt hac l. & l. Labeo.supra de supe.leg. Ia.de Are.facit l.semper in stipulationi.de re.iur.

Filii appellatione. Dicemus plene in l.liberorũ.j.e.

Boues.

d **Hoc sermone.** [d] Viđ gl. quæ inci. dedi centum pro Ber.in l.hæc cõditio.dic vt ibi. Item ibi,sed quamuis dos. Et ratio no.ibi. Itẽ ibi a Seio.sed ibi sunt alia verba extensiua alterius naturæ.

1 ☞ *Nomina debitorum an ueniãt appellatione mobilium & immobilium.*

e **Mouetium.** Quærit glo.an nomina debitorũ [e] sint mobilia vel immobilia? Et dic vt in gl.quã tene mẽti,sed lex,quã gl.all.qñ & q quarta pars. loqtur đ quarta,nos qrimus de iure obligatiõis.dicit Dy.in l.põt.s.de auth.tu, Aut actio cõtinet mobilia et tũc mobile erit,et hoc sentit gl.in auth.de nõ alie.vel ꝑmu.§.j.coll.ij. et de sacrosan.ecc.l.iubemus.et ĩ l.j.C.si aduer.trãsac. Quid di-
1 cemus? Dico ꝙ noĩa nõ sunt mobilia nec immobilia,et hoc † quia tũc tãgibilia,et genus ꝑ se:vt l.a diuo Pio.§.ij.s.de re iu. et l.quã Tuberonis.§.in peculio.supra de pec. De fructibus et interesse tñ,licet nõ sint mobiles vel ĩmobiles,tñ qñ habem⁹ iudicare an sint mobiles vel immobiles,habet locũ Dy.et gl, quia iudicantur secũdũ naturã eorum quæ deueniunt in eis.

1 ☞ *Si statuitur terminus unius mensis,de quot diebus intelligitur.*

Cum bissextus. Dr hic ꝙ bissextus est in calẽdis. postea dicitur ꝙ quinta die calendarũ in ea ꝑte mẽsis q denoĩat a calẽdis. Op. supra de diuer.et temp.præscri.l.ij.vbi illi duos dies nõ ponũ-

xliiij.co.v.in fi. vol. iiij.et Feli.in c.licet. col.ij.et seq.de testi. in col.iij.et in c.cum venerabilis.in prin. de excep. & Cep.cõsi.lxviij.co.j.Bar.cõsi.xxvij.et xij.volu. j.et xviij.co.vj.vol. ij.et aliquid in simili consi.l.col.ix.et seq. vol.ij.et vide tex.in l.socius pro filia. supra pro soc.et Ant. de Bu.con.xxxj.in j. dub. & lxxj.et Car. consi.xlix.colũ. ij.in versi.ad secũdũ dicit ꝙ in legato pro maritãdis mulieribus nõ cõprehendũtur viduæ.et Card. cõs. cxlv.co.ij.et Gemi. in c.j.et ille vero. de fil.presby.in vj.et in c.non põt.§.j. de ꝑben.eo.libr. & vide tex.in l.j.§. si cui. ff. vt leg.no.caue. Bal. in c. olim ex literis. co.ij.de rescr.et Are. in c.qualiter et quãdo. elj.co.iiij.in prí. de acc. Bal.in proœ. rex pacificus.co.iiij. et Bal.in l.j.s.ad leg. Iuli.maie.et Bal. ĩ c. j.§.porro.co.iiij.quę fuit pri.cau.benefi.amit.et vide Alc.cõ. clxx.co.ij.vol.ij. & vbi ponit limitatione,dũ vult ꝙ si relinquãtur alimẽta alicui ꝓ se et vxore sua intelligitur nedũ de prima sed ẽt de omnibus:qa tale legatũ ẽ fauorabile.et Bal. in l.liberorũ col.fi.s. et Bald.in c.dudũ.ij. co.j.de ele.et aliqd p Fel.in c.cũ I.et A. đ re iud.co.fi.et Alex. cõs.lxxxj.co. j.volu. iij.vbi dicit sñia data ad hoĩe de aliqd faciẽdo intelligiĩ de prima.et lxxxvij.colũ.iij.et vol. iij. vbi ponit aliũ casũ. & Ro.omnino cõ.liiij. vbi pulchre đclarat et Ia.in l.duobus.§.j. s.de iureiu.et tribus seq.primis co.et aliquid per Alexã.in l. diuortio.§.ob retentionẽ.co.ij.in ver.ex hac gl.s.sol.mat.

e ¶ Debitorũ. Vtrũ

nomina debitorum sint mobilia vel immobilia: vide quod no.bar.ĩ l.Quintus. §.argento.s.de auro & argẽto leg.latius p Bal.in l.pe.s.de autho.tu.no.gul.in l.j. s.de sta.ho. & bald. in l.si arrogator. de adop.in antepe.col. vbi đt noĩa debitorũ esse amplius quã mobilia vel immobilia:per l.quã Tuberonis.alleg.hic. & adde bonum tex.in l.bñ a zenone. circa fi.de quad.ꝑscri.et p bal. & Ang.ĩ l.si cõstãte.§.fin.sol.ma. & ibi per Ro. & adde ꝙ gl.ma.in l.fi.in q. cau.in inte.re.nõ est ne.tenet simpl'r ĩter immobilia.text.aũt in l.j.§.exacti. đ rei vend.cõputat inter mobilia.[f] Sed qd de annuis reditibus an cõputentur inter ĩmobilia. & est text. in authẽ.de nõ alie. §.non ergo.in versi. ciuilia. & in l.iubemus. C.de sac.sanc. ec.ꝙ sic.ꝙ intellige si talis reditus erat lõgo tꝑe duraturus vel in perpetuũ. & pro hoc facit tex.ĩ c. querelã.de elect. & quod no.Bar.in l.fi. s.quo.bo.vbi interdictum quod datur ad immobilia, daĩ ad prædictos reditus longo tempore ꝑstitos:alias aũt cõputarentur inter immobilia. & ita voluit Bal.in c.j.de feu. co. & fuit sñia. Fed. de Se.cõsi.lxxvj. & Bal.in l.priuilegia. de sac.san.ec. Bar.in l.sciendum, q satisd. cog. Tu vide oĩno Bal.in c.j.circa príc. in fi.de pa.tenẽ. vbi qrit,qd de nominibus debitorũ. quid de fructibus separatis a solo vel non. & qd de pensionibus, an equiparẽtur fructibus separatis vel nõ:et an interimmobilia cõputentur:vide Bal.ĩ d.c.j.de feu. co. §. j. & in ca.j. de controuer.inter va. & epi.circa ea q dixi de annuo reditu, vide Bal.in l.priuilegia.in auth.ingresi. in xj.col.de sac.san. eccle. & in d.l.iubemus. & ĩ l.j.C.de suffra.vbi tenet ꝙ censeatur inter immobilia. & idẽ Ang.in l. si cõstãte.§.fi.s.solu. ma.adđ no.p Abb. in c.nulli.de re.eccl. nõ alie.vbi etiã do. Anto.refert ꝙ gl.in c.ij.de reb.eccle.non alie.in vj.dicit ꝙ iura seruitutis, & alia iura incorporalia cẽsenĩ ĩmodilia. Facit tex.in Cle.exiui.de verb.si.ĩ §.cũ annui reditus. vbi dr qđ annui reditus com-

tur pro vna. Breuiter díc, Qñꝗ tempus apponiĩ per dinumerationem dierum: vt xxx.dierũ, & tũc dies ĩtercalaris est dies. Qñꝗ p cõputationẽ mẽsis & anni: & tũc dies ĩtercalaris nõ auget mẽsem vel annũ.
1 Quæro: † iudex[a] dat terminum vnius mẽ-
a sis:de quot diebus intelligiĩ mẽsis? Et vr ꝙ de xxix.vt hic. In contrariũ:qa de xxx. vt l.miles.§.sexaginta.s.de adult. & l. ediles aiũt.in prin.s.de ædil.edi. & l.scimus. §.sinaũt dubi⁹.cõiuncto §. & hæc. de iure deli. Imo vr ꝙ xxx.dies accipianĩ cum dimidia:vt l.vbi.j.ti.j.vlteri⁹ vr ꝙ xxxj.dies accipianĩ:vt l.ij.§.j. & l.fi.§.j.C.de tẽ.app. d.Io.an.format istã q.extra,de elec.c. quã sit ecclesijs.lib.vj. & determinat ꝙ debet ĩtelligi scđm ꝙ mẽsis currit:vt mõ sumus in Augusto,q habet xxxj.dies: & septẽber habet xxx.modo si xxiij.die Augusti daĩ dilatio vni⁹ mẽsis.tũc hodie incipit terminus. & xxiij.die septembris finietur mensis: & hoc est verum,nisi aliud exprimatur. Sed in contrarium facit l.vbi lex.j. ti.j.sed intelligam⁹ scđm distinctionẽ suã.

1 ☞ *Prouincia dicitur illa.quæ ab Italia est separata.*

Notionem. No.istam l. ad vnũ in partib⁹ istis.diciĩ ergo de prouincia Tusciæ:de prouincia ducatus. & de prouin-
1 cia marchiæ, & c.hic vr cõtrariũ:qa † solũ illa est prouincia:que est separata ab Italia. Gl.aliter videĩ velle in l.fi.C.de ꝑscri. lon.tem. & ibi per Cynum.

1 ☞ *Testes quod ueniant appellatione instrumentorum.*
2 *Allusio uocabuli non habet locum,ubi limitat communis usus loquendi.*
3 *Seruus liber factus potest testificari de eo quod uidit in seruitute.*
Idem in minore de eo quod uidit in minoritate.
Pupillus,qui aliquid potuit concipere,potest testificari de eo quod uidit in pupillari.

Instrumẽtorum appel-
1 latione. Gl.dicit † ꝙ testes appellatiõe instrumentorũ cõtinẽtur interꝑtatiue. Certe nõ placet:qa interpretatio sumiĩ ex allusione vocabuli:vt l.j.s.si cer.peta. & l.tignũ.j.eo.sed allusio vocabuli est:qa đr instrumẽtũ ꝙ instruit cãm: vt l.j.de fi.instr. & sic testes. & forte scđm hoc ista gl.non
2 bñ diceret:sed ista glos.respexit † cõem vsum loquendi,scđm quẽ allusio vocabuli nõ habet locũ tũc,qñ diffinitio non cõpe-
3 tit.hoc posui in l.oẽs populi. Quærit gl. † an seru⁹ factus liber possit ferre testimoniũ de eo ꝙ vidit in seruitute, & minor factus maior de eo qđ vidit in minori ętate dic vt in gl.q optime dicit Similẽ glo.habes in l.iij.§.lege Iul.s.đ testi. & l.ad testiũ s.de testa. Sed limitat gl.in eo. quod dicit in pupillo:quod verum est,si erat proximus pubertati,q aliquid potuit concipere:vt l.excipitur.§.j.s.ad Syllania.

Haec verba. Ista lex facit ad q. de qua dixi in l.qui duos.§.j.s.de manumi.test.quando dicatur dies, & quando nox. & dixi in l.aut facta.§.tempus.s.de pœnis.

1 ☞ *Illud dicimur posse quod commode possumus.*

b **Nepos proculo.** [b] † Illud di-
1 cimur posse ꝙ cõmode possum⁹.

De verbo põt,dixi vobis in l.j.de iniu.testa. & l.Gallus.in prin.de libe. & posthu.

1 ☞ *Sequentia restringunt præcedentia.*

Si cum fundum.
1 † No.istum casum,ꝙ sequẽtia restringũt præcedentia. Facit ꝓ his q fiunt in instrumentis. Promitto defendere aduersus omnes, & c.licet hodie in contractibus ponãtur verba multum larga quæ non restringunt:tamen casus est hic not.

1 ☞ *Ciuitas potest statuere quod aliquis sit ciuis.*

Aedificia. Ista lex cum glo.
1 facit † ꝙ ciuitas statutum facere põt ꝙ quis sit ciuis. Facit l.j.s.ad munic. & allego vobis in l.si is qui ꝓ emptore.de vsuc. quãdo quæro quod dicit,habeatur pro ciue.

Perfecisse. Tene menti glossam.

1 ☞ *Clausula, Titius & Seius heredes sunto:quod inducat coniunctionem re, & uerbis.*
2 *Coniunctio, quod non inducatur per uerbum uel, interpositos in diuersis orationibus: item quando sunt orationes solutæ.*

Triplici modo. Nota ꝙ ver- a
1 ba † ista, Titius, Seius hæredes sunto: inducunt coniunctionem re, & verbis.quod est cõtra opi. Pet.recitatã p
2 Cy.in l.j.§.his ita.C.de cadu.tol. † Item no.ꝙ inter eos,qui sunt positi in diuersis orationibus,verbũ vel coniũctio nõ cadit qñ solutæ orationes sunt. Itẽ qñ cõiunctę:vt l.j.§.his ita.C.de cad.tollẽ. & casus est l.sicut in annos.§.j.s. qb.mod.vsusfru. amit. Multa alia dixi in l.re cõiũcti. & vide gl.quę incipit,iũgit nominũ cõplexus ibi:de dimidia,s.eadẽ: & tunc erũt cõiuncti re & verbis:vt no.glo.quæ incipit, re & verbis.ibi in quo est coniunctio re,nõ verbis:imo verbis, & non re.

1 ☞ *Argumentum ab etymologia uocabuli est probabile nisi natura uocabuli repugnet.*

Tugurii. Vide glo.q incipit, alias tegant. ibi tabernæ. Sol.ar.ab etymologia vo-
1 cabuli est ꝓbabile,nisi repugnaret † natura vocabuli:vt ibi,vel diffinitio. dixi s.de testa.l.j.de ius. & iur.l.omnes populi.

1 ☞ *Si repræsaliæ sunt concessæ per Patauinos cõtra Mediolanenses:an Mediolanensis habitans Placentiæ poßit pro represalijs capi.*
2 *Et an sit differentia inter ciuitatem & prouinciam.quòd non.*

Prouinciales. Opp.s.ad municip. l.assumptio. Sol.huius cõtrarij timore lex nostra legitur duobus modis. Vno modo extra eos, qui ex prouincijs nati sunt: & sic cõcordat, vel non, subaudi tantũ: & tunc dic ad l.assumptio. quod aliud est in ciuitate & aliud est in prouin-
1 cia. & vide istã gl. Sed formemus † quæ-
c stionẽ,[c] ad cuius declarationẽ: Concessæ fuerũt represaliæ in ciuitate Paduæ,cõtra Mediolanũ.modo quidã de Mediolano habitabat placẽtiæ,cũ trasiret per ciuitatẽ Paduæ,fuit ibi captus.an possit ibi capi? & hæc lect.videĩ facere ꝙ nõ est Mediolañ. In contrarium facit gloss. hic posita: quia aliud dicitur esse in ciuitate:aliud in

putanĩ ĩter mobilia. sed Ab. đt ꝙ ꝓprie diciĩ tertia spẽs, nisi necessario đberẽt cõꝑhẽdi sub aliquo extremorũ, puta ĩ dispositione,quã oportet cõphẽdere vniuersum patrimoniũ hoĩs:tñ dicẽdũ est vt dicit Bar.circa noĩa debitorũ:vt ĩ l.põt. ff.de aut.tu. Et adde de isto annuo reditu,no. in l.etiã.in iij. co.p Bal.C.de excu. rei iu. Et idẽ qđ s. dictũ est de annuo reditu,tenet Bald.in l. hac edictali. §.his illud.in ij.co.in duob. locis.de secun. nupt. & Io. An ĩ addi.Spe. in ti.de fruc. & ĩteresse.§.ij. scias bonum verbũ de actio. Et de materia ista vide ꝑ bar. C.si aduer.trãsact. & in l.j. & ij. ad. de an noĩa debitorũ sint bona mobilia. vel ĩmobilia. Bar.cõsi.lxxx.ij.lib. Oldr. consilio ccliij.

a ¶ Iudex. Adde Bal.ĩ c.j.ĩ prí.quo tꝑe mi. vbi dicit ꝙ sunt variç opi.vt plene no. in c.licet.de sup.neg. præla.ĩ nouel. & tot dies habet,quot maior ꝑs mẽsiũ ann.qa fauores & c.alijs ãr dicũt.ađđ scđm eũ ibi ar.ꝙ dies q nõ ẽ magna scđm ciuilẽ cõputationẽ,nõ numeraĩ ĩter dies termini. l.anniculus.s.đ ver. sig. Ad materiã vide Bal. & Imo.ĩ l.de diuisiõe.s.sol. matr. & Bal.ĩ l.j.§.j.s.đ app. & ĩ l.j.s.si qs cau.qñ aũt ĩcipiat vnus,vide gl. & Bal.ĩ l.p hãc C.de aduo.di.iud.et dicit Bal.ĩ auth.q semel.ĩ fi.post glo.ibi. C.quõ & qñ iud. ꝙ mẽsis simpl'r ꝓlatus ĩtelligiĩ de xxx.diebus.de quo late p eũ ĩ l.eos.§.sinaũt.in iij. col.đ ap. & ĩ l.p hãc. C.de tẽpo.app. & p Pau.de Lea.ĩ c. nulla.đ cõces.ꝑb. Ang.ĩ l.iubemus.C.đ iud. q seqĩ opi.Io.p Sal.ĩ l.ij.C.de tẽp. appel.

b Nepos Proculo. Nota tñ ꝙ necessitas et vtilitas de iure ęqparanĩ:vt no.xij.q.ij.ĩ súma & no.Inn. ĩ c. cũ oẽs.de cõst.ꝙ sequiĩ. Abb. Sic ĩ c.vt sup.đ reb.ec.nõ alie. & viđ tex.ibi: salua dignitate. & ꝙ dixit Bal.ĩ rub.s.q bo.ce. pos. & viđ ad hãc l. bonũ tex.ĩ l.auus. s. de iu.do. & vide etiã bonã.gl.ĩ c. an ille q interfecit fratrẽ dñi sui ĩ vsib.feu. Itẽ ađđ ꝙ honestatis seruãdę cã recediĩ a proprio significato. Ita not. Ang.vt habes relatũ ĩ l.qꝗ.§.ꝑtor ait. s. de in ius vocand.

c ¶ Sed formemus q.

prouincia.Iac.de Are.& Old.sequendo eū dicūt,ꝙ illud qđ gl.dicit,nō est verū in in eo qđ dicit,aliud est in prouincia:aliud in ciuitate.sed d.l.assumptio.cōsiderat veritatē,& rigorē iuris.ista lex considerauit cōem vsum loquēdi. Et per hoc cōcludit, ꝙ Paduæ nō possit capi.Sed illud nō videt verū:qa quod cōis vsus loquēdi sic se habeat,est facti.& in partibus nostris est cōtrariū:quia etiā Areti.vocant qui habitāt hic,et nō habēt domiciliū Aretij. Dñs Lābertinus de Rāponibus de Bononia disputauit istā q.[a] & consuluit in ciuitate Lucana,in simili qōne:qa fuerūt cōcessæ repsaliæ vni de Luca, cōtra Florētinos, & hoies Florētię.mō qdā origine Florētinus habitabat Lucæ,an possit ibi capi? & dixit ꝙ nō:qa Florētinus,seu de Florētia dicit q ibi cōuersat,& morat: arg.l.j.§.bestias.ff.de postu.qa magis īspicim⁹[b] accidēs ꝗ originē.Sed credo ꝙ ipsi verū dicāt,nō ꝑ rationes eorū,sed per aliā: qa represalię cōcedunt[c] propter delictū populi:& ideo debēt intelligi represaliæ cōcessæ cōtra Florētinos,s.præsentes. & ad hoc induco ff.de magi cōue.l.j.in prin. Et ibi videt tex.cū glo.qđ sine dubio est verū scđm opi.Iac.de Bel.qui dicit,ꝙ represalię nō possunt cōcedi,nisi cōtra illos de populo q delinquūt:vt ipse no.in aut. vt nō fiāt pignora.in prin.Sed an prędicta sint vera,dubito:intēto tñ facere vnū tractatū de repsalijs,& eis q ibi dicā stabo.Hæc in ꝓcessu lectiōis sufficiāt. Sed pro hoc † 2 sciēdo:vt sciamus interpretationē horū nominū. Primo examinem⁹, an glo.dicat verū:an sit differētia inter ciuitatē & ꝓuinciā. Et dico ꝙ nulla differentia est:quia debet intelligi dū dico Perusinū,intelligo origine.vel ꝙ hic habeat domiciliū.& hoc ꝓbat hic,& in l.j.ff.ad munici.& ibi dixi.Sed quid si nō dico Perusinū:sed dico ꝙ talis de Perusio: qd significat:an ꝙ habeat ibi domicilium,vel habeat originē[d]? Et credo ꝙ significet secūdū cōem vsum loquēdi,s.originē,& non domiciliū:vt l.j.in fi.ff.de tut.& cur.da.ab his.& probatur in l.assumptio.ff.ad muni,vbi hoc tetigi.& in l.j.illius titu.

1 ☞ *Bastardi an dicantur de domo,an de familia,uel agnatione.*

PRonunciatio. Familiæ.[e] In tex.ī fi.prin. ibi:cōstat,id est, certis personis de vna familia.ad qđ facit j.eo.l.liberorū.ibi:toties,&c.Iac.de Are. ibi:q in domo dominiū habet,&c. id est, prēeminentiā,& potestatem administrādi,ita ꝙ nulli tenet reddere rationē. Iaco. de Are.ibi proficiscitur,licet inter eos hodie nō reperiat gradus:vt differat à versi. cōmuni iure.ff.ea.l.Iac. de Are.istā legē[f] consueuit allegare ad qōnē de bastardo: an contineat appellatione familiæ, † 1 seu domus. Et videt ꝙ de domo nō dicātur bastardi:vt in ver.cōmuni iure . vbi sunt illi de domo , qui sunt agnati : sed vulgo quæsiti nō habēt agnatos:vt Insti.de successio.cogna.§.vulgo.verū puto aduertēdū,qualiter verba sunt concepta:vtrū per verba significatiua naturaliter : an ꝑ verba significātia ius. Primo casu[g] pone exēplū:Dicit statutū,Pisis oīs q est de parētela nobiliū,&c.& tūc credo , ꝙ bastardus dicat de parētela. Quædā sunt quæ significāt ius,vt agnatio,& tūc ius nō dicit cadere[h] in bastardo vt hic:sed ī patre & matre sic.ista sunt verba in l.tutelas.ff.de cap.dimi. Quid ergo dicā?nunqd bastardi vident esse de domo?videt ꝙ nō:qa dom⁹ exponit,id est,agnatio:vt ff.ad Syll.l.j.in prin.vbi hoc exponit Ia.de Aret.& ff.de ali.leg.l.cū vn⁹.in prin.ꝑ gl.In cōtrariū facit:qa mulier suæ familiæ caput & finis est,vt hic,in fi.sed mulier dicit habere domū:vt C.si quacunqꝫ præ.po.l.j.§.fi. ergo continent alij ꝗ agnati. Facit C. ne lice. poten.l.j.& sic cōtinent bastardi:vt Insti. de succes.cog.§.vulgo.puto multū inspiciendū materiā,[i] in qua loquimur , & cōmunē vsum loquēdi. Pōt enim habere varias significationes,vt ex prædictis apparet:tñ hac l.circa fi.dicit,ꝙ cōprehēdunt, qui ab eodē sanguine proficiscunt : & sic natura magis ꝗ ius inspicit:sed bastardi, & spurij ꝓcedūt ex eodē sanguine: sicut legitimi.ergo &c.hoc etiā videt tangere Dy.ff.de leg.ij.in l.cū pater.§.ij.sed nō bñ declarat. Idē si nō facerē mētionem de domo,sed dicerē,illi de bastardis & similia.

HAec stipulatio. Per istam legē reprobat opi.quæ est ī l.pe. ff.si ex noxa.cāag.vbi glo.vr tenere,ꝙ in publicis criminibus ibi loquatur. Respō. ad contrarium.l.j.ff.de pœnis.Sed contra illam gloss.est iste tex.quia noxa non habet locum[k] in publicis iudicijs.

IIsta interpretatiōe. Dic vt dicā j.eo.l.liberorū. Bart.

IN lege censoria. Vide tex.ibi,an dūtaxat in sua cuiusqꝫ, &c.facit ꝙ q habet domiciliū in ꝓuincia nō ꝓprie est de ꝓuincia,nisi origine.Dixi vobis ī l.ꝓnūciatio.ff.e.Tene mēti istā l.ad id.& no.qualr intelligit vsus sui cā.[l]

MErcis[m] appellatiōe. Tene mēti.gl.q īcipit,s.seruorū.

Adde Bar.in tract.represaliarū.in ij.& iij.q.sextæ quæstionis princ.& Bal. in auth.sed oīno.C.ne vxor pro mari.& in c.j.de no.forma fid.& in l.si ea. ff.de offi.assess.& in rub.C.si a nō cōpe.iudi.& in l.cū in adopti.la j.& vide Petr.de Anch.in c.j.de iniu.& dā.da.in vj.& in c.statutū.§.eū.& ibi glo.in ver.olim dicebamus.de rescrip.in vj.& vide Iac.de Bel.in auth.vt nō fiant pignora.& Io.And. in regula,non debet aliqs.& per Imo. in rub.ff.solu.matri.

a ¶Disputauit istā q. Et ꝙ appellatiōe ciuiū, continet incolæ ibi habitātes,consuluit Bal.ꝑ hāc l.ꝑ c. dilecti.de fo.cōpe.& l.hæres absens.de iudic.& sequit Are. in c.canonū statuta.in ver.cōsuluit.&c.de constit.& adde not. Bal.in l.si nō speciali.C.de test.ī l.ciues. C.de app.& qđ scripsi post Bar.in.l.ij.ff. allegādo Bal.de pac. Cōstā.in ver.nomi. ¶Et dicit Bald.in l. insulæ.de iudi. ꝙ represaliæ cōcessę cōtra ciuitatē cōprehēdūt comitatū. cōtrariū sentit Ro. in l.si finita.§.si de vectigalibus.de dā.infect.ꝑ Bal.in auth.sed oīno.ne vxor ꝓ mari. vbi bñ explicat materiam represaliarū.

b ¶Magis īspicimus. Et istud tenet Cyn. & doc.in l.si eadem. per gl.ibi.ff.de of. assesso.& ita dicit fuisse Paduæ determinatū.& Bal.in rub.C. si a nō cōpe. iudi. & in d.l.si eadem. & in c.j.de no. for. fideli. Et an idē importet dicere Perusinus, & de Perusio,vid Bal. in auth.sed oīno. C. ne vxor pro mari.in ver.sed hic dubitat de alio. & in l. siue possidetis. C. de ꝓba.& in l. sed & reprobari.de excusat. tut.& vide quæ dixi ibi post Barto.

☙ POMATES.

c ¶Quia represalię cōcedunt. Vide Anch. in c.canonū statuta. col.lxxvij.ī fi.de cōsti.& vide circa hoc nō ab re Alex. cōsil. xx,ad fi. vol. ij. vbi tenet,ꝙ incola dicatur ciuis.& Soci. cc. xxix,in ij.dubio. & xxxv.per totū. vbi ponit late de hoc, an incola veniat appellatione ciuium.

d ¶Habeat originē. Adde Bal.in l.adop. C.de adop,

e ¶Familiæ.Bald.in l. cōsentaneū. in pen. col.C.qūo & qñ iudex.dicit ꝙ persona quæ est mihi domestica,præsumit de familia mea.alleg. l.cū scimus,C.de agri.& cēsi.lib. vj. adde.qđ Bal.in l.j.ī iiij. q. C, qñ nō pe.par.dicit,ꝙ mulier vidua regēs domū,& familiā, venit appellatione familię & domus.vide j.eo.ꝑ Bar.& no.ꝙ dispositio facta in fauorē illorū de familia,nō extēdit nisi ad quartū gradū,seu ad quartā gñationē,vt est tex.no.in auth.de re fideic.§.nos igit.& ibi doct.& dicit not.Bal.in l. iubemus.§.finaūt.C.ad Treb.ꝙ statutū dicēs,ꝙ si qs accesserit cū familia,habet locū in eo q cū vno accessit:cū in plures in familia nō apparet.& adde ꝙ appellatiōe generis,nō cōtinent bastardi:qa genus importat agnationē scđm gl.no.in l.j.ff.de proba.iō &c.ad qđ l.hac parte.& l.Spurius.ff.vñ cogn. per ea q hic dicunt.In cōtrariū autē est l.cōium.& ibi Bal.C.de na.li.& l. fi. eo. ti.Sed an isti veniāt appellatiōe gētis?tex.hic videt ꝙ nō in §.cōi iure.In cōtrariū facit gl.in l.j.ff.de proba.quæ dixit ꝙ appellatione gētis,veniūt agnati & cognati:igitur, &c. cū cognatio cadat in spurios.l. hac parte.ff.allega.dic ꝙ nō veniunt,& ꝙ nomen gentis non conuenit spurio. hoc est etiā de iure Digestorum:quia deficientibus agnatis,non veniunt spurij. scđm glo.in d.l.hac parte. Item nec isti comprēhendūtur, si dictum fuit, quilibęt de populo:& qa talia verba sonāt in honores ad quos spurij nō sequuntur conditionē patris,secūdum glo. no.in Cle. j.de baptismo. Facit Instit. de ser.cog.in prin.& Bal.in l. generaliter. §.j.de insti.& substi. sub cōdi.fac.& Bar. in l.iij.de his q sunt sui.& Imo.in l.ex facto.§.si qs rogatus. ad Trebel.Et prædictis adde no.ꝑ Bart. in l.ij.ff.de act.& gl. no.in c. statutum.de hære.in vj.& quę dixi post Imo. in l. cū filius.in prin.de verbo.oblig.

☙ POMATES.

f ¶Iac.de Are. Istā legem. Vide remissiones per Feli. in c. in præsentia.colū. x.de proba. ver. iiij. & Alex. in l. ex facto. §.si qs rogatus. col. x.ff. ad Tre.& Anc. in c.canonum statuta.col.lxxxj.de constit.& Caprā.consi. xc.vbi tangit quid in nato ex damnato coitu.& Bald.in c.j. §. si Titius.si de feu. fuer.contro.& Alexan.consi.lx.in ij.dubio.volu.ij.& lxxxvij.col.v.volu.ij.

g ¶Primo casu. Adde Bart.in l.fi.C.eo.

h ¶Nō dicitur cadere. Et ꝙ ius agnationis non cadat in bastardo,tenet Bal.in l.certū.in iiij.co.C.vnde legi.videt tamen ibi velle, ꝙ dicatur de cognatione . cogita tamen de hoc vt per l. si spurius. & l. hac parte . vnde cogna.

i ¶Inspiciendum materiam.Cogita,et vide Bart.in l. tutelas. hic alleg.& in l.fi.C. eo.qui videt variasse.ideo vide qđ not. in.l.ex facto. §. si qs rogatus.ff. ad Treb. vbi ꝑ Imol.ꝑ Ro.in l.j.ad Sylla.vide per Bal.in d.l.fi.C.eodē.

k ¶Nō habet locū In publicis criminibus nō habet locū actio noxalis. Vide Bal.in l.si prædiū.in pe.col.C.de ædi.act.

l ¶Sui vsus causa. Nota qualiter intelligit sui vsus aliquid esse, Et facit ad no. per Bar.in l.j.§.cum in eadem.ad l.Rhod.de iactu.

m ☙ POMATES. ¶Mercis. Vide aliquid per Old. consi.lxvij.& maxime ad fi.& Alex.consi.j.col.j.in fi.vol.j. Et quid cōtineat hoc verbum mercis,vide Alex.consi.xxxvj,col.ij.in fi.volu.ij.

in fi.

in fi.& allegaui tibi ꝙ aliud est esse ciuē,& aliud est pro ciue haberi. Habuistis in l.si marit⁹ sit in magistratu.§.j.ff.de adul. & l.prætor.§.quicquid.ff.de ope.no.nun.

1 ☞ *Si notarius dicat,præsentibus testibus,& testes,dicant quod nihil intellexerunt,an ualeat instrumentum.*

COram Titio. Ego vidi semel vnam quæstionem,ꝙ notarius scripsit † 1 præsentibus talibus,& testes deposuerunt quod nunquā viderunt siue intellexerūt illud.& sic cōsului,quod instrumētum non erat verum:quia nō dicitur fieri in præsentia,nisi intelligatur, sed dicebat notarius hoc ad suam excusationē, ipsi fuerunt pręsentes:sed ipsi non intellexerunt forte:ꝙ nihil est. Facit ꝓ hoc l.diē.§.corā.ff.de arb.& C.de errore aduocato.l.j.

CEdere diem. Op.& videtur ꝙ in obligatione puta nō cedat,& veniat statim dies:vt l.quid dicimus.ff.de solu. & Insti.de inuti. stipu.in fi. Dic qđ quædā est dies,quæ adijcitur miserationis causa,& tunc non debet venire cum sacco paratus:vt in contrario:sed quando adijcitur obligationi:tunc loquitur hic,argumen.l.si cum mili.§.j.ff.de compensa.Dixi in lata stipulat⁹. ff.de ver.ob.

MVnus proprie est. Vide gl.quæ incipit, coniunctim accipitur. & vide,ꝙ ista gl.vult tenere,quod ista sunt necessaria coniunctim ad vectigalia.s.lex & consuetudo. Dixi vobis in l.si publicanus.in fi.ff.de pub.vbi Dy.format istam quæstionem,& non allegat istam l. Communiter tenetur,ꝙ alterum sufficiat vel consuetudo,vel lex:quia quando duo cōiunctim a lege inducuntur,quorum quodlibet est sufficiēs per se,alterum si desit,sufficit alterū,vt l.si ventri.§.in bonis.ff.de priuile. credi.& vidistis no.in l.si quis ad exhib.ff.de excep.rei iudi.

INter illam. Dñs Pl.dicit,ꝙ nos possum⁹ intelligere istam legē,ꝙ dictio cū, significat scđm potentiam naturalem.naturaliter em vsqꝫ ad septenniū dr infans:& sic significat scđm cōem vsum cū fari poterit.Sed dictio postqꝫ,significat secundum actum, & nō scđm potentiā:ꝙ mutus potentia posset loqui,sed non actu.Sed diuinatio est. Dic vt soluit Old.& glos.

Ita data conditione. Vide Dynum in ca.pluralis locutio.extra,de reg.iu. libro vj.

VErbum facere. Dixi vobis, ꝙ differentia est inter dicere,& facere.in l.aut facta.in prin.ff.de pœnis.

1 ☞ *An emphyteusis legari possit absque domini uoluntate.*

INcouentionibus.[a] Habetis hic text.ꝙ appellatione hęredis continetur legatarius,quasi sit hæres.& habuistis in l.in tempus in fine.ff.de vsucapio.& ff.de excep.rei iu.l.si a te. in fi.& l.Pomponius.§.sed & legatario.ff.de acqui.pos. Vide hic tex.† 1 ꝙ fundus emphyteuticus potest legari , quod tenet gl.in l.fi.C.de iure emphy.& l.si domus.§.fi.ff.de leg.j.Glo.est ꝙ non pōt donare,nec vendere,in l.j.C.de fund. patri.& illā semper tenui per l.fi.C.de iure emphy.quia nō pōt alienare sine voluntate domini,vel denunciatione facta:& quod ideo habeat emphyteuta domino denūciare:quia nō habet actionē dominus,nisi realem,& probare de dominio est difficile.qđ non est in fundo vectigali fisci,qui habet actionem cōtra vnūquenqꝫ possessorē.vt l.Imperatores.ff.de publica.Et hoc procedit sine dubio in emphyteusi ecclesiæ,[b] quæ nullo titulo potest alienari:vt C.ne rei domi.vel templorum.l.ij.Oppo.de l. ex facto.§.j.ff.ad Treb.& Dy.dicit,ꝙ appellatio hæredis:assumitur largius quam in vltimis voluntatibus.. De ista materia,qualiter hæres sumatur,dixi in l.Gallus.§.nunc de lege.de libe.& posthu.

1 ☞ *Liberorum appellatione omnes descendentes comprehenduntur ex propria significatione.nu.2.& 19.ubi quod tantum ad nepotes.*

3 *Filij appellatio cōprehendit nepotes,& dicitur filius a philos,quod est amor,& quando contineatur,& quando non.nu.4.*

5 *Verbum filiorum,prolatum à testatore, an comprehendat nepotes.*

6 *Filij appellatio prolata à lege , quando comprehendat nepotes.*

7 *Verbum filij.si profertur in rescripto,quando comprehendat nepotes.*

8 *Appellatio filiorum prolata à contrahentibus,quando cōprehendat nepotes? remißiuè.*

9 *Nepotes in casibus,in quibus ueniunt appellatione filiorum an sit ex propria significatione,uel ex interpretatione extēnsiua:ubi quòd ex interpretatione extensiua.*

10 *Communis usus loquendi , non est intellectus proprius,sed figuratiuus & interpretatiuus.*

11 *Propria significatio uerbi,sumitur ex diffinitione: & qñ diffinitio repugnat allusioni,statur diffinitioni.*

12 *Statutum quòd extantibus filijs masculis , fœmina dotata non succedat:an nepos ex filio masculo excludat fœminā. quòd sic.*

13 *Stante primo statuto.si extat neptis ex filio , & filia ipsius aui:illa neptis ex filio masculo non excludit filiam aui.*

14 *Statuto prædicto stante,si filius masculus ex filia dotata superſit,nihilominus à filio masculo,& sic à patruo excluditur.*

15 *Nepos masculus si superest ex filia fœmina: uigore prædicti statuti excluditur à filia,& masculo,& sic patruo.*

16 *Stante primo statuto.si restat nepos ex filio, & nepos ex filia,an nepos ex filio excludat nepotem ex filia.*

Nepotes quando simul succedunt, dicuntur in locum eorū patris succedere.

17 *Appellatione nepotū eo casu ueniunt pronepotes,quo nepotes ueniunt appellatione filiorum.*

18 *Nepotes quando neniant filiorum appellatione,si in dispositione dicitur de filijs ex se natis.*

20 *Appellatio liberorum prolata in testamento illiterati, an comprehendat nepotes.*

Auus quando ueniat appellatione patris.

LIberorum appellatio. Hæc lex posita est ff.de verb. sig. Breuiter.h.d. Appellatio liberorum oēs cōprehendit,nisi ꝑ ꝓferentē aliter limitet. Appellatio vero filiorū ad vlteriores non extendit,nisi de dura separatione tractaretur. Itē qui vnicū nepotē relinquit,nō videt sine liberis decessisse. h. d. Et diuiditur. Primo ponit,qui cōprehendantur appellatione liberorū. Secūdo.dicit,ad qd fuit inuēta denoīatio filiorum & nepotū? Tertio ostendit ꝑ authoritatē Papyrij,nepotes qñqꝫ cōtineri appellatiōe filiorū. Quarto ostēdit idē ex allusione,vel deriuatiōe vocabuli . Prima durat vsqꝫ ad versi.toties.secūda vsqꝫ ad ver.sed & Papyrius.tertia vsqꝫ ad ver. pter hæc. quarta vsqꝫ ad fi. † 1 Nota ex primo dicto ꝙ appellatione liberorū,oēs cōprehēdūtur:qđ ꝓbatur authoritate legis xij.tabu.& ꝑ rescriptū diui Marci. Secundo nota ꝙ regulariter filij,vel nepotis appellatio nō extendit ad vlteriores. † 2 Tertio nota ꝙ appellatio filij extēditur ad nepotes, cum de dura separatione tractatur. Quarto nota ꝙ filius dicitur à phylos,quod est amor.& sic cū nepotes æqualiter , seu plus diligamus ꝗ filios:merito secundū allusionē vocabuli,filij appellatione cōprehendunt nepotes. Vltimo nota ꝙ filius potest dici seu deriuari à filio:quia per eū filium , & ordo generationis conseruatur in posteris:vt hic ꝓbatur hac l.in fi. & hoc etiam ponitur per Hugutionem. Oppo.in prin. † 3 dicit ꝙ appellatione liberorū comprehenduntur nepotes:& sic videtur ꝙ sit ex ꝓpria significatione . Cōtra,imo videt ꝙ sit ex interpretatione extensiua:vt ff.de excu.tu.l.ij.§.nō solū.ibi appellatio autē hæc & ad nepotes extēdit. Sol.expone,ibi extēditur secundū sui propriā significationē,& sic per se,non per interpretationē factā ab alio. Secundo oppo.de ver.toties. vsqꝫ ad versi.sed & Papyrius. Solu.ideo filij appellatione cōtinent & nepotes:qa de dura separatiōe tractat:alias sec⁹ scđm gl.positā hic,& l.vxore.§.cōcubinę.ff.de leg.iij. Tertio oppo.

☙ Pro solutio.Bar.hic in l. in cōuētiōibus. & in quo videat cōtrariari scđm quosdā,vide cōcord.positā ad l.j.C.đ fun.pa. libro xj.

a ¶In cōuentionibus. Arg.gl.huius l.cū si. Bal.ī c.j.de ꝓhi. feu. alie.ꝑ Fede.videtur ex ꝑsse tenereꝙ si qs capiat in emphyteusim ꝓ se & suis successoribus qbuscūqꝫ ꝙ veniant legatarij: cogita.Et ꝑ hoc vide no.ꝑ Bar . in l. vt iurisiurādi. de oper. lib.adde ꝙ videt qđ sint sine dubio . Et ita consuluit Imo. apud Imo.in cōs.inci. qdā Ant. de san. qd de verbo successorū an cōprehēdat singularē successorē, vide Bal.in. l.emptor . in iij.col. C.de loc. legatarius tñ impropriјssime dicit hæres, secūdū Bal.in l.abducta.C.de fur. An autē appellatiōe hæredis veniat hæres in re certa, vide Bald. in l.liberti libertęqꝫ. in xj.col.versi.scđm dubiū.& in ver.sed qd si qdā.C.de ope. lib. latius per Imol. in l.ex facto. la grāde.versi.vlterius vltra prædicta.ꝑ duas col.de hære.instit.& Angel.& Imol. in l. Gallus. § . etiam.de lib.& posthu . & de donatario, ꝙ nō dicat hæres,tenet Bal. in l.qdam.§.nihil.de edē.ꝑ illū tex. & ibi qd de emphyteusi. Sed in emphyteusi an legatarius veniat appellatiōe hęredis, vide Spe.in ti.de emphy.§.nunc aliqua. ver.cxij.et ver.cxiij.

b ¶In emphyteusi ecclesiæ. Contrariū tenet Bal.ī auth. quas actiones.C.de sacro san.ec.Et adde Bar. in l.si patroni.ī prin. ad Trebellia.

a ¶ Habemus videre. Hanc materiã tractat Bal. in l. maximũ vitiũ. C. de lib. præte. & p Imo. in l. gallus. §. inſtituens. de libe. & poſth. vbi poſt Bal. vide gl. in cle. j. de ba. & glo. & doct. in c. ad extirpandas. de fi. p̃byter. & gl. viij. q. j. apoſtolica. Et quid in priuilegijs, vide Cy. in l. diuo. de qõ. & Bal. in. c. j. §. inauditẽ. q. feu. da. poſ. Et ſi ſtatutũ facit mẽtionẽ de filijs primi gradus, non cõprehẽdit nepos. l. iubemus. §. fi. & ibi Bald. C. ad trebel.

b ¶ Primo quæro. Et adde quod not. Pet. de Ancha. in cle. j. de bap. Bal. in l. quiſqs. ad l. Iuliam maie. & Bal. & Imo. in l. Gallus. §. inſtituẽs. 5. de lib. & poſthu. Bal. in repe. l. in ſuis. in vlti. col. de libe. & poſth. Ant. de Butr. in c. in quibuſdã. de pœ. & ad hãc materiã adde dictũ Bar. in l. alimẽta. de ali. & ciba. leg. & quo ibi habes poſt eũ. Adde an appellatiõe filiorũ veniant nepotes Old. conſil. cclxix. Pau. de Caſt. cõſi. lxxj. & ſeq. Ro. cõſil. ccccxxxviij. in fi. vbi pulchre p Bal. cõſi. clxx. j. lib. & cõſi. ij. iij. lib. p Angel. conſi. lxxxviij.

c ¶ Mihi videt. Imol. in d. §. inſtituẽs. tenet cõtra Bart. hic dicẽs q etiã iſto caſu non veniunt nepotes, ſicut nõ veniunt datione tutoris, vt p. ximæ fuit dictũ per Bart. & rñde ſimiliter hic, & iſta faciũt ad queſtionẽ de qua ibi p Bar. & Imo. in l. lucius. la j. eo. citul.

d ¶ Secundo quæro. Adde quæ dixi §. in ij., pxi. apoſtol. & vide no. Bal. & Imo. in l. Titius teſtamẽto. in prine. §. de libe. & poſt. & ibi dicit Ange, q ſecũdũ verũ & propriũ ſignificatũ, verbũ filij referẽ ad filios primi gradus tãtũ, allegat l. liberos. de excu. tu. ſecus i ver. liberos: vt hic, & ibi etiã an filij appellatiõe poſthumi cõprehẽdãtur. Et q cõprehẽdãtur appellatiõe liberorũ, vide in ç, j, de ſchiſmati. Et qñ appellatione filiorũ veniãt nepotes vide Bal. in l. fin. de lib. præte. & in c. ad extirpãdas. de fil, presbyt. in nouella. & adde q prohibitio filiorũ nõ trahit ad nepotes, ſecundũ Bal. i l. volũtatis, C. de fideic. & no. Bar. in l. filiusfa. §. diui. de leg. j. Itẽ an appellatione filiorũ veniãt nepotes, vide Bal. in l. ij. C. de bo. mat. & Bald. in pulchra q. in l. ſi filius. quæ eſt l. pen. C. ad Mace. & Cyn. in l. mili. C. de quæſtio. in l, quiſqs. C. ad l. Iul. maieſta. & vide no. limitata per Bar. in l. alimenta. in princi. ff. de ali. legat.

e ☞ POMATES. ¶ Ad nepotes. Vide Roma. conſi. cxxix. & Panor. in fin. Vero. el j. de ſen. excõ. & Are. in ca. accedens. in primo nota. de accuſa. &

ad iſtud, & videt q ſemp filij appellatiõe cõtineant nepotes: qa verba debẽt intelligi ſecundũ propriã ſignificationẽ, vt l. nõ aliter. de leg. iij. Sed ꝓpria ſignificatio filij extẽdit ad nepotes: qa dicit à philos ſeu à filio, vt dictũ eſt hac l. in fi. ergo &c. Sol. dicit gl. inſti. q da. tu. poſ. §. fi. q cõtrariũ eſt verũ ſecundũ verã ſignificationẽ vocabuli: ſed oẽs leges q̃ dicunt nõ cõtineri nepotes, intelliguntꝫ ſecũdũ cõmunẽ vſum loquẽdi. Idẽ no. in auẽ. de nõ eligẽ. ſcõ nub. §. cũ igit. In gl. q̃ incipit hac appellatiõe. Iſta gl. videt falſa: nã vbicũq; nepos cõtineat appellatiõe filij, videt ex interpretatione, nõ ex ꝓpria ſignificatiõe: vt l. iuſta. §. eo. & ibi hoc tenet Dy. Quid dicemus? Pro huius declaratiõe materię, habem⁹ videre: [a] Primo, qñ filiorũ appellatiõe cõtineant nepotes. Scõdo, an eo caſu quo nepotes cõprehẽdunt, ſit ex propria ſignificatiõe, vel ex interpretatione extẽſiua. †Redeo ad primũ: an appellatione filiorũ cõtineant nepotes? Glo. dicũt iſtud qđ §. vidiſtis. Do. Frã. Accur. in quadã ſua diſputatione dixit aliter. Aut verbũ filij ꝓfert ab aſcendẽte, & tũc cõtinet nepos: vt l. filij. & l. iuſta. §. eo. Aut ab alio: & tũc nõ cõtinet: vt l. qđ ſi nepotes. §. de teſta. tu. & Inſti. q da. tu. poſ. §. fi. Sed iſtud eſt contra d. l. qđ ſi nepotes. §. de teſtamẽ. tute. quia ibi proferat ab aſcẽdẽte. Ia. vero de Are. in hac lege diſtinguit ſic: Aut lex vtitur vocabulo liberorũ, aut filiorũ. Primo caſu adaptat ad oẽs: vt hac l. in prin. niſi lex intellexerit de liberis primi grad⁹: vt l. mortis. §. iſtæ fere, §. de pœ. cõiũcta l. diuo Marco. C. de quęſtio. per quã hoc prin. declaratur, & reſtringit. Si vero lex vtitur vocabulo filiorũ: tũc aut lex loquitur ſtricte: & tunc aut diſtincte, ſeu diſcretiue, aut indefinite. Primo caſu qñ loquit diſtincte, ſeu diſcretiue, volens diſcernere eos, quos nominat, ab inferioribus⁹: & tũc ſequẽtes nõ intelliguntꝫ: vt hac l. verſi. toties. & C. de inceſt. nup. l. ſi quis inceſti. & §. de rit. nup. l. lege Iul. §. hoc capite. §. de adul. l. pater. Si vero loquit indefinite, tunc vlteriores continentur: vt hic, in verſ. ſed & Papyrius. vſq; ad fi. & §. eo, l. iuſta. & l. filij. & §. de ritu nup. l. ſenatuſcõſulto. Si vero dubitat, an lex loquatur diſcrete, vel indefinite: & tũc aut lex ſtatuit ad alios nõ extendi: & eſt certũ q loquit diſcrete: vt C. ad Treb. l. iubemus. Aut hoc nõ exprimit: & tũc aut indulget aliquid cõtra ius cõmune in filijs: & non extẽditur ad vlteriores; vt in l. ſed & milites. §. j. §. de excu. tut. & C. de queſt. l. milites. Idẽ ſi ratio legis, quæ loquitur in filio, ad nepotes nõ porrigat: vt C. de na. lib. l. fi. §. de leg. j. l. licet. Sed iſta diſtinctio deficit in multis, vt patebit ex his quæ j. dicã. Alij vt do. Andr. de Piſis, fecit ſuper hoc ſuã diſtinctionẽ longiorẽ, ſic dicens: Aut tractamus de larga ſignificatiõe vocabuli: & tunc cõtinentur nepotes appellatione filiorũ: vt hac l. in fi. & l. filij. & l. iuſta. §. eo. & quod not. in §. fi. Inſti. qui da. tu. poſ. Aut tractamus de propria effectuali ſignificatione vocabuli: & tunc aut nomẽ filij proferẽ ab homine, aut à lege. Si ab homine: & tũc, aut ſi nõ cõprehẽderet nepos, ſuccurreret quid iniquũ: vt ſi fieret dura ſeparatio, & comprehẽdit nepotes: vt hic in ver. ſed & Papyrius. & l. vxorem. §. cõcubinæ. §. de leg. iij. arg. l. poſſeſſionũ. C. cõmunia vtriuſq; iudi. Aut nõ ſequeret quid iniquũ: tũc nõ cõtinẽtur nepotes: vt hic in ver. toties. & d. l. quod nepotes. & probat in d. l. Gallus. §. inſtituẽs. & per totã illã legẽ, vbi inſtitutio facta de filio nõ extenditur ad nepotes. Aut proferẽ à lege: & tũc aut in caſu fauorabili pro aliquo principaliter: & continet nepos: vt d. l. ſenatus. de ritu nup. & in auẽ. de nõ eli. ſecundo nub. §. cũ igitur. & in auẽ. vt exac. inſtã. dotis. §. j. Itẽ ſi in caſu odioſo in aliũ principaliter: nã ex alia parte vertitur fauor: vt l. filiũ habeo. §. ad Mace. ſic etiã referebat do. Ray. de For. circa iſtã legẽ. Mihi aũt videnꝫ iſta verba eſſe imperfecta, & in multis nõ vera.

5 †Et ideo, pro eorũ declaratione. Primo quæro, [b] qñ verbũ filiorũ, profertur à teſtatore: an cõprehendat nepotes? Circa q dic: aut teſtator diſpoſuit circa filios eos honorãdo, & eis prouidendo: aut ipſos grauando: aut non prouidit nec diſpoſuit de eis, & circa eos: ſed de eis circa alios: aut nõ diſpoſuit circa eos, nec de eis circa alios: ſed appellatio filiorũ ponit in diſpoſitione per modũ cuiuſdã conditionis, vel cauſæ. Primo caſu, aut prouidet eis tutores dãdo: & appellatio filiorũ nõ porrigitur ad nepotes: vt d. l. qđ ſi nepotes. & d. §. fin. Ratio: quia licet ex parte filij ſit fauor, tamẽ ex parte tutoris dati eſt onus: & licet nepotibus tutor nõ intelligat datus, eſt eis modicũ præiudiciũ; qm̃ ſupereſt prouiſio legis, & iudicis dãtis tutorẽ legitimũ, vel datiuũ. Et hoc forte voluit dicere glo. in l. iuſta. §. eo. dũ dicit ſpeciale eſt in datione tutoris. Aut eis prouidet, eos inſtituendo, vel aliter relinquẽdo: & tũc ſecũdũ prædictos d. Ant. & Ray. etiã nõ porrigitur ad nepotes: & dicũt, q eſt caſus in l. Gallus. per totã illã l. & maxime in §. inſtituẽs, vbi inſtitutio

c facta de filio non porrigitur ad nepotẽ. Sed mihi videt [c] ſalua eorũ reuerentia, q illa lex nihil faciat. nã tota lex, Gallus. ſi qs eã bene inſpiciat, loquitur qñ quis inſtituit filiũ certũ & nominatũ, in quo caſu appellatio filij ad aliũ non porrigitur ſine dubio: vt no. in l. ſi quis ita. in prin. §. de teſta. tu. Sed materia noſtra loquit, qñ quis inſtituit filios ſimpliciter. quo caſu dico, q inſtitutio ſeu alia prouiſio facta de filio extẽditur ad nepotes. hoc ꝓbatur in l. Lucius. la finale. §. de hære. inſtit. vbi teſtator fratri ſuo ſubſtituit ſub cõditiõe, ſi deceſſerit ſine filijs: & hoc facit volẽs filijs fratris prouideri. Et cõſtat q ibi appellatione filiorũ, & etiã cõtinent oẽs liberi, vt ibi apparet. Pro hoc etiã facit d. l. Gallus. §. inſtituẽs. ſcđm lect. quã ibi pono. ita debet intelligi l. iuſta. & l. filijs. §. eo. Secundo caſu, quãdo teſtator eos grauauit, vt puta exheredando: tunc appellatione filiorũ nõ continentur nepotes: vt no. in l. filij. §. eo. quod probat: qa ea æquitate qua maſculinũ cõtinet fœmininum, ea æquitate, & appellatio filiorũ porrigitur ad nepotes: vt l. iuſta. §. eod. ſed in illis odioſis maſculinum non cõtinet fœmininũ: vt l. j. §. quare, de ven. in poſ. mitten. ergo &c. Tertio caſu quando teſtator non diſponit circa eos, ſed eis circa alios: vt puta, ſi legat ancillam cum filijs, vel filios ancillæ: & tunc aut fieret dicta ſeparatio dura: & appellatio filij porrigitur ad nepotes: vt hac l. ver. ſed & Papyrius & d. l. vxorem. §. concubinæ. §. de lega. ij. alias ſecus, vt ibi nota. Quarto caſu quando verbum filij ponitur in diſpoſitione, per modũ cuiuſdã cõditionis, vel cãæ tunc aut illa conditio, vel cauſa fauorem filiorum reſpicit, & tunc appellatione filiorum continentur nepotes, alias ſecus, quia conditio vel cauſa fauorem filiorum non reſpiciens, debet impleri in forma ſpecifica, & prout iacent verba, vt l. qui hæredi. in princip. & l. Mæuius. de cõdi. & demon. hoc etiam

6 probatur per ea quæ dicam j. quando profertur à lege. †Se-

d cundo quæro, [d] quando verbum filij, profertur à lege, vtrum porrigatur ad nepotes? Circa quod dico procedendum eſſe quaſi per eadem membra, quæ dicta ſunt. Nam aut legis diſpoſitio continet prouiſionem filiorum, circa tutelæ

e dationem, & non porrigitur ad nepotes, [e] vt lege, ſed & milites

lites. §. j. §. dexcu. tuto. Ratio eſt ea, quam §. dixi. Aut cõtinet ꝓuiſionem filiorũ circa alia: & idem, quia porrigitur ad nepotes, ſiue diſpoſitio ſit facta in fauorem filiorum principaliter, ſiue in odiũ alterius: tñ redũdat in fauorẽ filij principaliter vt in authen, vt exac. inſtan. do. §. j. col. vij. & §. ad Mace. l. filiũ habeo. Aut continet odium filiorum principaliter: & nõ porrigitur ad nepotes: vt l. patri. §. de adul. & l. lege Iul. §. hoc capite. §. de ri. nu. Si vero continet odium filij: conſequenter tunc extenditur ad nepotes, vt l. ſenatuſcon. §. de ritu nup. Ratio,

a quia ſaltẽ ibi eſt fauor reſpectu pupillorum[a]. Nec ob. prædictis quod no. per Cy. in l. quiſquis. C. ad l. Iul. maie. quia ibi ap-

b pellatio filiorum extenditur ad nepotes [b] ex vigore cõſtitutionis Imperatoris Federici ibi relatæ per eum, qui loquitur de liberis: vt ibi patet. Aut de filijs nihil diſponit principaliter, ſed appellatio filiorũ ponitur in diſpoſitione caſualiter, vel cõditionaliter: & tunc aut illa conditio reſpicit principaliter fauorem filij: vt puta, lex dicit: ſi mater tutorem filijs non petierit, ius vendicandorũ bonorũ nõ habet: certe porrigitur hoc ad nepotes: vt §. ad Tertu. l. ij. §. ſi mater. in prin. & ver. filijs autẽ. Aut non continet fauorem filiorum principaliter: vt puta, ſi pater habuerit tot filios, habeat excuſationẽ a tutela: tunc nõ extenditur ad nepotes, niſi lex vteretur vocabulo liberorum: vt l. ij. §. j. §. de excu. tu. Ratio, quia verba conditionum debẽt impleri in forma ſpecifica, vt dictum eſt. Vbicunq; autem dixi filiorum appellationẽ porrigi ad nepotes, ſtelligo niſi per legem aliter reſtringatur, & limitetur: vt l. iubemus. C. ad tre. cum ſi. allegatis §. in diſtinctione Iacob. de Are. Itẽ prædicta vera quando l. diſponit aliquid circa filios ea cõtẽplatione, qa filius. Si vero diſponeret reſpectu alterius qualitatis inhærentis filio: tunc non porrigit ad nepotes, ad quos nõ porrigitur dicta qualitas: vt in caſu l. vltimæ. C. de na. li. vbi lex diſponit circa filios, nõ qa filij ſimpliciter, ſed qa filius ſpurius: licet illa diſpoſitio nõ ſit ꝓpter odiũ filij: quia in nullo delinquit: vt l. ſpurij. in prin. §. ad mu. tamen non porrigitur ad nepotes: quia

7 ad eos nõ trãſit illa qualitas q ſint filij ſpurij teſtatoris. †Quæ-

c ro qd in reſcriptis principis, an appellatio filiorũ porrigat ad nepotes? [c] Rñ. aut reſcriptũ illud cõtinet bñficiũ, vt ſi Imperator concedit caſtrũ alicui, & filijs ſuis: tunc intelligatur etiã de nepotib⁹: qa largiſſime eſt interpretandũ: vt l. vltima. §. de cõſti. prin. Si vero cõtinet priuilegiũ aliq̃ cõtra ius cõe, tunc qa priuilegia ſunt ſtricte interp̃tãda, vt C. de inoff. teſt. l. ſi qñ. in prin. intelligã ſtricte. Ita põt intelligi d. l. ſed et milites. §. j. §. de exc. tu. & p hoc etiã facit: quia ſi priuilegium loquitur de liberis ſeu poſthumis, reſtringit ad deſcẽdẽtes p lineã maſculinã, vt l. j. §. j. §. de iur. ĩmu. † Quæro, qd [d] ſi appellatio filiorum

d ꝓferẽ a cõtrahẽtib⁹. Rñ. interpretari debemus contra eũ, pro

9 quo ꝓferẽ ſcđm materiã l. veterib⁹. §. de pac. †Secũdo principaliter eſt videndũ, ĩ caſibus, in quibus dixi q appellatiõe, vel interp̃tatione filiorũ cõtinent nepotes: an hoc ſit ex propria ſi-

e gnificatiõe, [e] vel ex interpretatione. gl. tenet q ſic [f] ex ꝓpria ſi-

f gnificatiõe: vt dixi i vltimo cõtrario §. Et iſtã opi. tenuit Iac. in quadã ſua diſputatiõe. q ꝓbat ipſe ſic: Propria ſignificatio ſumit ex alluſiõe vocabuli: vt l. ij. §. appellata. §. ſi cer. pe. & l. tu-gurij. §. e. ti. & l. pupill⁹. §. territoriũ. j. eo. ſed ſcđm alluſionẽ vocabuli, appellatio filij comprehendit nepotes, vt hic: ergo &c. Præterea gl. in d. §. vlt. Inſt. q teſta. da. tu. poſ. dicit q illę ll. q̃ dicũt, q filij appellatiõe nõ cõtinent nepotes, loquũtur ſcđm

g cõem vſum loquẽdi⁸: ſed cõis † vſus loquẽdi nõ eſt intellect⁹

10 proprius, ſed figuratiu⁹ & ĩterpretatiu⁹, vt l. cũ de lanionis. §. aſinã. §. de fun. inſtr. le. & l. Labeo §. de ſup. leg. ergo &c. Præterea cõis vſus loquẽdi nõ põt alterare ꝓpriũ rei ſignificatũ: vt l. ij. §. de vſufru. ea. rerũ quæ vſu cõſu. ergo remanet q nepotes ex ꝓpria ſignificatiõe cõprehendantur. Ego hoc probo p legẽ iſtã, ver. ſed & Papi. vbi dr nepotes cõtineri. not. q dicit cõtineri, nõ aũt dicit extẽdi. ad idẽ l. iuſta. §. e. Cõtrarium tenet Dy. ſ. q ex ĩterp̃tatione extẽſiua ſit hoc: vt ipſe no. in d. l. iuſta. §. eo. nõ tamen ſe extendit in probando hoc. Et iſtã opi. puto veriorem: quod probo ex l. iuſta. §. eodem. vbi dicit text. iuſta interpretatione &c. Præterea ex eadem l. probatur. nan. ibi dicitur q appellatio filij porrigit ad nepotes, ea interpretatione qua maſculinũ porrigitur ad fœmininum: ſed hoc eſt ex Bald. conſi. ij. in prima parte. ſcđm impreſſionẽ Mediolan. & Alex. Ixiij. col. ij. vol. ij. & Ange. lxxxviij. vbi dicit, q ſtatutũ diſponens q mulier non poſſit teſtari ſine præſentia filij, comprehendit etiam nepotem.

a ¶ Reſpectu pupillorũ. Et iſta faciunt ad id qđ dixit Angel. in l. etiam. circa prin. fol. mat. vbi dicit, q beneficiũ illius legis. & l. maritũ. nõ extenditur ad nepotes, cũ illud priuilegiũ nõ tranſeat, niſi ad filios eiuſdem matrimonij, nõ alterius: vt not. gloſſ. & doct. in d. l. etiã. præterea, quia in priuilegijs contra ius commune, ſtricta eſt facienda interpretatio. l. ſed & milites. in fin. princ. de excu. tut. vbi eſt tex. not. ergo &c.

b ¶ Ad nepotes. Sed quid ſi ſtatutum excludit filiam dotatã a ſucceſſione? Et an etiam dicatur excludere neptem? Ange. repetit communiter in l. de quibus. de legib. licet aliqua habeant in l. fina. de cõſti. prin. & ibi videtur tenere q ſic. & Cy. in l. j. C. quæ ſit long. conſue. & vide Bar. in d. l. ij. §. videdũ. in fi. & quod ibi dixi ad text. & not. Bal. in l. ſcimus. in fi. de inofficio. teſta. & vide Bar. in ea. lege.

c ¶ Porrigatur ad nepotes. Vtrũ reſcriptum Principis loquẽs de filijs habeat locũ in nepotibus, dicta per Bar. hic ſequit ad literã Pe. de Anc. i Cle. j. de bap.

d ¶ Quæro quid. Sequtur iſtud Pet. de Ancha. in Cle. j. de bap. & vide Bal. in repe. l. in ſuis. 5. de libe. & poſthu. Bal. in l. cum vir. de condi. & demon. & Salic. in l. ij. in xxij. q. C. de iure emphy.

¶ Propria ſignificatiõe. An ex ꝓpria ſignificatiõe filiorũ ap pella. contineanẽ nepotes, vide per Pet. de Anch. in Cle. j. de bap. per. Bald. in repe. l. in ſuis. in pe. col. de libe. & poſthu.

e ☞ POMATES.

f ¶ Tenet q ſic. Vide Alex. conſi. j. col. pe. vol. j. & lxj. in fi. eo. vol. & xv ij. col. j. ad finem. vol. v.

g ¶ Vſum loquẽdi. Nota bene quę dicatur propria ſignificatio, & vide Bald. in l. j. alias fi. i xij. & xiiij. q. C. de hære. inſtit. per Bal. in l. cũ ſine. C. de bo. quæ lib.

h ¶ Statuto cauetur. Et de iſto ſtatuto, q fœminæ nõ ſuccedant ſtantibus maſculis, vide bonum dictũ Sali. & ibi Bal. in l. Sancimus. C. de nup. Bal. Sal. & doct. in auth. nouiſſima. C. inof. teſt. & Bal. in l. maximum vitium. C. de libe. præte. qui videtur tenere cõtra Bar. & vide Bal. in l. pe. alias fin. C. de in ius vocã. Cy. in l. j. C. quæ ſit long. cõſue. & quod no. Bar. cũ his quæ ibi dixi in authẽ. poſt fratres. C. de ſu. & legi. Itẽ faciũt no. per Bar. & Imo. in l. plane. §. ſi duobus. & in l. hmõi. §. ſi Titio. de leg. j. & Cy. in l. ſi publica. de adul. & Io. Andr. in Spe. de ſucceſsio. ab inteſ. & Bar. & q̃ dixi in l. ij. §. videdũ. ad Tertul. & q̃ dixit dñs meus in diſputatiõe Sigiſmũdi, in iij. dubio Et an appellatione patris cõtineat auus, & matris auia, vide Bal. in l. Neſennius. 5. de neg. geſt. vbi tenet q ſic. & Bal. i l. ſcimus. in fi. prin. C. de inof. teſt. & Io. And. in Spe. de ſucceſ. ab inteſt. in rub. & Bal. in l. quod vero. 5. de leg. & cũ Bar. hic ad literã tranſit Pet. de Ancha. in d. Cle. j. & in q. Bar. hic adde q ſi eſſent aliqui

filij masculi,& nepotes ex alijs filijs præmortuis, an isti nepotes cum filijs concurrant? vide Bald. in l. quibus. de secun.nup.& hic adde Bal.& Imo.in l.si vero.§.de viro.sol.mat. in penul.& vl.col.et in l. Gallus.§. instituẽs.de lib.& posth. & qđ no.Bal.in l.qſquis. C. ad legẽ Iul. maie.& Ang.in l.de quibus. de legib. & dixit do. Anto.in proœ.Decre.ꝙ communis vsus loquendi operatur ꝙ appellatione filiorum non veniũt nepotes.alle. Ia. Bu.in pria cõst. Codicis.facit qđ Io. And.in c.fundamenta.de elect.in nouella.dicit etiã Bart.in l.iij.C.de suis & leg. ꝙ consuetudo ꝙ primo genitus succedat in regno, nõ cõphẽdit nepotem,& facit quod no.Bar.s.ea.l. in v.col.circa finem. Adde Pau.de Cast. consi.cccxl.incip.hæreditas.& ibi an statutum excludẽs matrem, excludat etiã auiam.

a ¶ Lege,a diuo Marco.& in l.quibus.& ibi Bal. C. de secun. nup. Ange.& Imo. contra in l.j.in prin. s.so.ma.p Bal.i l.fi.i iij.co.cũ seq.C.de li. præte.per Bart.s. in versi.quæro quid in rescrip.

POMATES.

b ¶ Et hæc opinio placet. Vide p ista rõne pulchre Are.cõsi. clxiij. col.v.

POMATES.

c ¶ Est, vt agnatorũ. De ista questione vide Alex.in l. si constãte.col.v.s.sol.ma. vide Alex.cõsi.cxv. col.ij.in ver.nec põt dici. volu.ij.& lij.& liij. in iiij. volu. & lxxxv.col.vlti.eod. volu.iiij.& Paul.de Ca.in l.nõ dubium. colũ.iij.C. de leg.& Ful.consi.lxxviij.& Alex.xx.col.ij.vo.j. & lxxx.co.ij.eo.vo. j.& Pau.de Cast.cõsi.cccxxviij.& Roma.cccxxxj.& xvj. in simili.& Fed.in c. trãslato.de cõsti.co. fi.& in c.cũ oẽs.col. xiij.ad fin.eo.tit.& Anani.lxix.& ibi adde.& Alex.lv.in fi.vol.j.& lxxx. col. ij.eo.vol.j.col.iiij.& Aret.xxvij. co.ij.in fi.& seq.& Caprã. xix.col.pe.& Aret. cxlij.colũ.j.& Alex. xxiiij.col.fi.volu. ij. & in simili.cij.co.iij. vol.iij.i ver.postremo.& i fi.vbi postea videt tenere qđ imo rõ huius statuti

pellatione filij cõtinẽtur nepotes ex propria significatione:vt dictũ est secũdũ eũ. Sed ista rõ nõ placet,vt supra dixi. Adducebat ipse aliã rõnẽ:posito, ꝙ appellatio filij nõ porrigat ad nepotes, ex ꝓpria significatione, tñ an beneficiũ datũ filio porrigat ad nepotes,per statutũ nihil disponit. Remanet ergo in hoc ius cõe. & certũ est ꝙ beneficiũ datũ filijs,priuilegiũ & honor trãsit regulariter ad nepotes: vt
a C.de quæsti.l.milites.& l.diuo Marco.[a] eo.tit.de pœ.l.decurionũ. & de senato.l. emãcipatũ.§.fi.s.e.C.de priui.do.l. j. Hoc ergo priuilegium,seu beneficiũ à statuto cõcessum filijs ex dispositione iuris cõis trãsibit ad nepotes. Præterea,nepos filio sublato de medio locũ filij incipit tenere:vt Insti.de exhæ.li. §. posthumorũ. & de hære.quæ ab intest defe. §. cũ filius. & l.gallus.§.vidẽdũ.de lib.& posth. Sed si filius statuti beneficio hoc priuilegiũ habeat,vt pferatur filiæ:ergo & nepos loco eius succedens. Ad hoc facit qđ dicit, ꝙ subrogatũ sapit naturã eius: in cuius locũ subrogat:vt l.j.§.hæc actio.s. si qs te-
b stamẽ.li.esse ius.fue.& hæc opi.placet[b] p rõnes pdictas.sicuti em nepos succedit in locũ patris sui:& incipit tenere ex psona patris primũ gradũ,licet in veritate in secundo gradu sit:ergo eadẽ rõne assumit priuilegiũ patris sui:licet ex psona sua nõ cõpetat. Et ex hoc apparet responsum ad ad argumẽta,quæ fiũt in cõtrariũ,si dicat statuta nõ recipiunt interpretationẽ extẽsiuã:cõ cedo:quia statutũ nõ extẽditur ad casum in eo nõ cõprehensum.& ideo ex veritate statuti nõ cõprehendit nepos ex psona filij.sed statutũ recipit interpretationẽ extẽsiuã passiue:quia ius cõe se extendit ad illud:vt l.j.§.j.s.de mune.& hono.& ibi dixi. Vñ lex se extendit ad statutũ,vt nepotẽ faciat assumere priuilegiũ cõcessum filio. Hoc etiã tenet Iac.de Are. in quadã sua disputatione, dicẽs ꝙ rõ sta-
c tuti est,vt agnatorũ[c] salua sit dignitas, q agnatio cõseruatur in filios masculos:vt Insti.de leg.agna.suc.ergo eadem rõne in nepote. Sed prima rõ magis placet: quia
d hęc rõ,vt agnatorũ salua sit dignitas,[d] nõ
13 est expssa in statuto. † Quæro pone retẽto eodẽ themate, filius decessit superstite ex eo filia fœmina nepte defuncti aui:& fœmina filia an ista neptis excludat filiã istã? Istã quæstionẽ tangit Cy.C. de adul.l.j.& videt tenere,ꝙ neptis non excludat filiã:qa in nepte cessat ratio, vt agnatorũ salua sit dignitas. Determina-
e tio mihi[e] placet,nõ tñ p rõne pdictã, qm de ratione dicti statuti nõ apparet. Veritas autẽ istius determinatiõis apparet ex eo qđ dictũ est supra. Nã tunc appellatio filij nõ porrigit ad nepotes,de iure cõmuni,qñ profert simpliciter sub ea appellatione,qa filius secus:si respectu alterius qualitatis,vt dictũ est s.p l.vltimã. C. de natu.libe. Sed hic filius nõ excludit filiam ideo qa filius simpliciter:sed qa filius masculus. Sed ista qualitas masculus, nõ trãsit in neptẽ:ergo apparet ꝙ in ea nõ trãsit legis dispositio:& non põt assumere locũ
14 patris. † Quero,quid si filia dotata decessit relicto filio masculo:an talis nepos ex-

cludat à filio? Et videt ꝙ non:qa statutũ loquit de filia fœmina excludẽda, sed ad istũ nepotẽ nõ trãsit ista qualitas,ꝙ sit fœ-
f mina:ergo &c. Ita nõ reperit lege cautũ[f] ꝙ appellatiõe filiæ cõtineat nepos ex ea. Cõtrariũ est veritas. Aut em iste nepos ex filia vult succedere ex persona sua: & tũc ipse excludet à patruo,cũ ipse teneat secundũ gradũ:& fili⁹ teneat primũ. Aut vult succedere i locũ matris suæ:& tũc sicut mater excludebat ita ipse: vt l.illã.C. de colla.l.Põponius.§.cũ quis.s.de acqr. pos. Præterea,mater eius nõ excluditur ꝓpter delictũ, sed ꝓpter fauorẽ filij, vt j. dicã. Quæro,pone ꝙ aliqs decessit relicto filio masculo.& nepote ex filia fœmina:an dictus nepos ex filia excludat per filiũ? dico ꝙ sic:qa filia primi gradus qua mediãte nepos admittit,fuit talis cõditionis ꝙ ipsa excludebat:ergo & nepos ex ea:nõ obstãte ꝙ ipse sit mascul⁹:vt l.diuo marco.C.de qõ.facit qđ dicã j.proxim. q.
15 † Quero,pone ꝙ aliquis decessit relicto nepote ex filio, & nepote seu nepte ex filia,an dicti nepotes ex filia excludãtur? Ista qõ venit ad illã opi. an cũ nepotes insimul succedũt,dicant succedere in locũ patris eorũ:de qua fuerũt opin.inter nostros glossatores,in aut.cessante.C.de legi.hære.in qua teneo,ꝙ etiã dicti nepotes dicant in locum patris succedere:vt in aut.de hære.q ab intesta.veni. §. si aũt.cũ seq.ver.illud palã est,qa in locũ patris defuncti,&c.& plene dixi i l.ij.§.j.s.de su.&
16 legi.hære. † Præterea,ad declarationẽ pdictarũ qõnũ,q tangunt de nepote ex filia dotata:vt cessent cõtraria,quę hic pñt obijci:est sciendũ,ꝙ qñq; filia excluditur morte,vel repudiatione:tunc succedit nepos ex ea ex sua psona,vt dicta iura vulgaria dicũt. Rõ,qa affectio q erat i filia, trãsit in nepotẽ. Itẽ cessat id,qđ obstabat nepoti. Qñq; filia excludit propter eius delictũ & ingratitudinẽ. Et idẽ:qa nõ nocet nepoti,qñ illa ingratitudo in nepote cessat:vt l.si quis filiũ.C.de inoffi.testa.& l.iij.§.emancipatus. de contrata.facit s.ad Tertul.ij.§.fi.& qđ ibi dixi. Quãdoq; filia excludit propter fauorẽ decedentis, vel alterius:& tunc sicut excludebat filia ita nepos,seu neptis ex ea. Ratio: qa ille fauor durat mortua filia,sicut ea viua. De fauore decedẽtis pono exẽplũ: Dicit statutũ ciuitatis Eugubij,ꝙ filia dotata non possit venire cõtra testm̃ patris: certe idẽ erit de nepote ex ea. Casus est s.de testa. mili.l.qui iure militari.cũ l.seq.vbi fauore militũ est inductũ:ꝙ possit præterire,vel exhæredare filios,sine causa. Pone ergo, ꝙ milex fuit huius ꝓpositi,ꝙ nasciturus sibi non succederet. Nota ꝙ dicit sibi: & sic de nascituris ex filia,non cogitauit: tñ nati ex filia excludunt:vt ibi,ita in ꝓpo-
g sito. De fauore alterius pone exẽplũ[g] in themate palle.q.vbi filia excludit ꝓpter fauorẽ filij masculi:certe defuncta filia durat ad huc fauor filij,& sic excludit etiam nepotẽ ex ea. Nã statutũ qđ dicit, ꝙ filia fœmina nõ succedat extãtibus filijs masculis,&c.in psona masculorũ cõtinet dispositionẽ,qsi dicat,masculi succedãt,et filia fœmina nõ: vt l.fideic.§.cũ esset.đ leg. iij.&

est fauor agnatorũ. & Rom.ccccxj. vbi tenet generaliter ꝙ ratio huiusmodi statutorũ includentiũ masculos, & excludentiũ fœminas est fauor agnatorũ. Et Sozi.primo.col. j.& fi. vbi ipse videt tenere,ꝙ imo hæc rõ nõ sit finalis talis statuti.

d ¶ Salua sit dignitas. Adde Cyn.in l.j.C. de adult. & Bal.in l. cunctos populos. in xv.col.C.de summa tri.& ibi tenet Bal. ꝙ hoc statutũ valet ob hanc rõnẽ.& no. Bald.in l. fi. C.de in ius voc. & vide de ratiõe huius statuti. Bal.in l.Titia cũ testamento.§.Lucius. el.ij.de leg.ij.& Bar. in l.ij.videndum. ad Tertullia & Imo. in l. si vero. §.de viro. sol.ma.& Bald. in l. defunctus.C.de suis & leg. Adde ꝙ Pau. de Cas.approbat opin.Iac.de Are. eius cõsi.cccxxxviij. ici. præsens casus.sequit Roma.consi.ccccxj. vbi cõsuluit ꝙ statutũ excludens fœminã ꝓpter fratrẽ, habet locum in fratre nõ vtrinq; cõiũcto. Vide etiã Bal.consi. cccxxij.libr.iiij. vbi an statutũ excludẽs fœminas extãtibus fratribus patruelib. excludat illas extãtibus sororibus patruelibus.

e ¶ Mihi placet. Cũ Bart.hic simpliciter transit Pau.de Cas. in cõs.lxxxv.inci.in Christi. noĩe amen, &c.ꝓponit i castro &c.i fi sed cõtra bar. tenebat Bal. in l.fin. C.de i ius voc. licet Pet.de Anc. in Cle. j.de bap.sequat Bar. per Salice.in l. ij. C. de in ius voc.& ibi dixi post Fulg.

f ¶ L.cautũ. Idẽ p ista in hac qõ.tenet Ange.i anth.de tri.& semis.§.necq; illo. ẽt p illũ tex.& ita dicit se pluries cõsuluisse.& vide Pau.de Cas.i l. q superstitis.in fi.de acq.hęre.& vide no. p Bal.i auth. cessante.i iij.col.de legi.hę. & i l.maximũ vitiũ. de libe.pte. Adde ꝙ idẽ cõsuluit Pau. de Ca.cõsi.cccxlj. inci. psupposito Ang.cõ. ccx.bal.i cõ.cclxxxvj.li.j.& cõs.xxxiij. & consil.clviij. libr. iiij.

g ¶ Pone exemplũ. Et ista faciunt ad q.si testator grauat filium de restituendo si decesserit sine filijs masculis,an nepotes ex filia faciant deficere fideicommissum. vide Ioã.And.in addi.

ad Specu.in ti.de testamen.in rub.& facit tex.hic alleg.in ca.j.§.hoc autem. vide bene tex.in l.cognoscere.§.liberorum.s.eo.& Bal.in l.j.C.de condict. infer.

a ¶ Contrarium videtur. Et ad materiam adde quod si quis acceperit in emphyteusim pro se & suis filijs masculis,non comprehenduntur nepotes masculi ex fœmina. idẽ in substitutione facta si decesserit sine filijs masculis.Ita videtur tenere Bal.in l.sed si hac.§.liberos de in ius voc.& viđ Bal.in auth.si quas ruinas.in fi.C.de sa. sanc.eccl. pronurus: & spec.in ti.de emp. §.nunc aliqua.versi. cxlvj.& ꝙ habetur in ca.j.§.hoc autem. qui feu.da.pos.& in c.j.§.fi.de succes.feu. & Spec.in d.§.nunc aliqua.ver.ix.& Io. And.in d.rub.in addi.post Richar. malum.& pro hoc.qa si non venit filia,tanto minus nepos, q est in vlteriori gradu, & minus dilectus.vide Bald.in l. maximum vitium. C.de li.præte.& ita consuluit do. Anto. & Pe.de ancha.Ioã. de monte garemo. Bart.de Sali.Flori. de sancto Pe.et mat. & vide quod notat Bart.in l.j.alias ij.§. videndum.ad Tre. & ad predicta adde Bal.in l.cum vir.de condi.& demon. et no.per Archid.xvj. q.iiij.si quis suadente.& Imol.in l.quod dicitur.de ver.obli. Si autẽ accipio pro me,& meis descendentibus ex virili sexu:nõ venit nepos ex filia.Ita Bald.& Imo.in l.Gal.§.nũc de lege.de li.& posthumis.

b ¶ Quæro qd. Quid si dicat de filijs ex se natis, an cõprehendantur nepotes? & viđ q dixi post bar. in l.Gallus.§.instituens.s.de liberis & posthu.quid in monasterio.Isto casu vide Bart.in consilio, Parmensis quidam. & Dy.i l.si quis ita. §.fi.de leg.ij.quibus cõtradicit Iacob.de bel.i aut.de san.epi. §.sed & hoc psenti. & bal.i aut.nisi rog. C.ad Treb.q i hoc tenet contra Dy.& Bar. sed Pau.de ca. ibi tenet cõtra Bal. & adde no.per Canonistas in c.in præsentia.de prob.& đ his q ponit Bar.hic viđe Bal.in l.j.C.de cõdi.infer.& bar.oĩ no in l.heredibus.§. fi.ad treb.adde ꝙ dixit Bal.in c.j.de suc. feu.i §.filia vero.i fi. ꝙ si pr recipit feudũ ꝓ se,& filijs masculis,& fœminis ex suo corpe natis,cõtinet filius filiæ.alle.l.j.C.de cõdi.infer.& cõsuluit ẽt Bal.i cõsi.punctus talis est,qdã testõr hñs fratrẽ suũ.ꝙ relictũ factũ tibi,& filijs ex tuo corpore natis,verificat in nepote ex filia. Et ita dicit tenere Bar.hic.p d.l.Lucius.et l.j.§.libertinus.de exc.tu. Et si relinquo,vel do tibi castrũ:ita ꝙ habeas pro te,& descẽdẽtibus ex te natis:als reuertat ad me:decessisti cũ vnico filio, q postea decessit sine descẽdẽtibus ex se:an castrũ ad me reuertat? Cy.& bal. i aut.sed & si qs.i vj.co.C.secũ.nu.tenet ꝙ sic.& ad bar.hic adde Pau.de ca. i l. Gallus.§.istituẽs.de li.& post.& dixit etiã bal.in pludijs feudorũ,ꝙ si fit mẽtio de descendẽtibus ex tuo corpore veniũt omnes in infinitũ. Adde,ꝙ appellatiõe filiorũ ex suo corpore,veniũt nepotes ex filia,Bal.cõs.xix.li.v.

c ¶ Exẽplũ. Pro intellectu huius solutionis,vide Ang.& Pau.de Ca.in dicto §.idem credendũ.& Imo. in d.l. Gallus. §. instituens. & ibi vide Bar.& Bal.

iij.& ad leg.fal.l.in ratione.§.tametsi.licet ergo nepos ex filia nõ excludat ex vigore illorum verborũ,quib⁹ dicitur,filia fœmina non succedat:tamen excluditur ex vigore illorũ verborũ,quibus dicit ꝙ masculi succedant:vr em alios excludere.vt l.cum prætor.s.de iudi.& de hoc videtur casus x.co.qui feu.da.pos.ca.j.§.hoc autẽ. vbi sicut filia fœmina excluditur,ita nepotes ex ea.& ibi est ratio,fauor domini.
17 Quæro † an appellatione nepotũ cõtineãtur pronepotes & vlteriores? Et videtur ꝙ non:vt in ver.toties.& s.de lib.& post.
a l.Gallus.§.instituens.In cõtrariũ videt:[a] quia sicut appellatione nurus continetur pronurus:ita appellatione nepotis continetur pro nepos:vt s.eo.l.nur⁹.& l. generi.& l.soceri. Et ideo puto,ꝙ eo casu quo appellatione filij continet nepos eo casu appellatiõe nepotis cõtinet ꝓnepos. Ad contraria rñde,vt dixi in d.§.instituens.
b Quæro.qd[b] si in aliqua † dispositione fiat
18 mẽtio de filijs ex se natis:vt instituo filios nascituros ex tali,vel similia verba:vtrum isto casu appellatione filiorũ comprehendantur nepotes? Et videtur quod nõ: vt d.l.Gall⁹.§.idẽ credẽdũ.In cõtrariũ videt d.l. Lucius.s.de hæred.insti. Rñ.tu debes scire,ꝙ nepos non põt nasci ex aliquo,nisi prius sibi nascat filius,vt hac l.in fi.modo si quidem per natiuitatẽ filij,dispositio collata in personam filiorũ natorũ,vel nasciturorum ex aliquo,vel conditio dispositionis est impleta,tũc psona nepotis non
c cõprehendit. Exẽplũ[c] in d.l. Gallus.§.idẽ credendũ.vbi quis instituit nepotẽ,q sibi ex suo filio nascet:& tunc nato nepote institutio habet suũ effectum in ei⁹ psona, merito ad pronepotẽ nasciturũ ex eo non extẽdit:ar.in l.boues.§.hoc sermone.s.eo. Si vero in persona filij primo nati nõ cõmittit:tunc ad personam inferiorũ extenditur. Exẽplũ,in d.l.lucius.s.de hær.insti. vbi testator grauauit aliquẽ,si filiũ,filiam, vel ex se natũ nõ habuerit. Nam illa verba intelliguntur,si eos non habuerit tempore mortis suæ:vt l.ex facto.§.si quis. ad Treb.& d.l.Lucius.& ideo licet filius nascatur,adhuc verũ nõ est ipsum tpe mortis suę filiũ habuisse.& ideo si filius decedat,& remanet nepos ad psonã talis nepotis dicta conditio extendit:vt d.l. Lu-
19 cius. † Quæro,dicit hic in prin.ꝙ appellatione liberorũ cõtinent oẽs. Quæro nũ qd hoc sit intelligendum de omnibus inferioribus etiam in infinitũ? Respondeo, non:sed proprie verbum liberorum,porrigitur vsq; ad trinepotẽ,vltra eos, posteriores vocantur:vt l.iurisconsultus.§.parẽ
20 tes.s.de gra. † Quæro,qd si i testõ alicui⁹ illiterati reperit hoc verbũ liberorũ? an habeat prædictã significationẽ? Roger. videt dicere ꝙ non:qa talis modus dicendi
d nõ cadit in idiotã:vt no.in l.ꝙ si nepotes. s.de test.tu.vult dicere, vt puto, qđ illud verbũ liberorum,nõ habet vulgare scđm idioma nostrũ:& ideo ab eo nõ potuit ꝓferri. Sed posito,ꝙ à testatore illiterato,tale verbũ sit ꝓlatũ,tñ credẽdũ est notario, qui tale testamẽtũ scripsit,scripsisse verba importãtia illud qđ testator exprimebat, & volebat:arg.eius qđ no.C.de vsu.l.j.&
21 s.de ver.obl.l.sciẽdũ.& ꝙ ibi dixi. † Que-
d ro,an[d] appellatione patris cõtineat auus? Rñdeo,in dispositione hominis nõ habemus iura de hoc tractãtia. Ratio,qa pater nõ dicitur,nisi respectu filij. & ideo cũ ab homine verbũ patris,proferat:ad certã psonã,s.ad patrẽ alicuius filij se refert: & iõ ad aliã personã nõ extedit:vt l. si quis ita. in prin.s.de testa.tu. Sed hoc verbũ filij, potest proferri simpliciter,nõ respectu alicuius iam nati:vt ex l. s. allegata apparet. Sed in dispositione legali,pluries repetit verbũ pater,simpliciter prolatũ: licet non habeam⁹ tot leges,quot de verbo filij: & ideo distinguitur,aut profert in casu fauorabili:& extẽdit ad auũ:vt l.iusta. s. eo. & qđ no.in l.nõnũq;.s.de col.bo.i gl. parua. si vero in casu odij,tũc ad auũ nõ extẽdit: vt l. Iulia.§.hoc capite.s.de ri.nup.& l. patri.s.de adul. Alias ll.loquẽtes specialiter de patre & auo nõ habem⁹:tñ si aliqua dispositione legis, vel hoĩs casus accideret: puto ex his membris, quæ posita sunt s. circa appellationẽ filij posse & alias quæstiones de patre,& auo decidi:habet enim eandem rationem:vt l.iusta.s.eo titu.

1 ☞ *Exceptio præscriptionis impedit litis contestationem.*

1 TRansacta. Per istũ text. dixi ꝙ † exceptio præscriptionis impedit litis contestationem dixi in l. cum quærebatur. s. de re iudi.sol.in l.fi s.pro suo.

1 ☞ *Duæ negationes faciunt affirmationem:sed tres negãt.*

1 LVobus. † Duæ negationes faciunt vnã affirma-
e tionẽ,[e] vt hic:si sunt tres negationes,duæ affirmãt, & alia eas destruit: & sic remanet negatiua:vt l.j. §. j. s. de hære. insti.& l.j.s.de cadaue. puni. l. nonnunq;. s.de col.bono.& vide Cy.in l.j.C. de ser. fugi.

1 ☞ *Si ciuitas fuit ad exercitum, & aliquis ibi delinquat, an Potestas ciuitatis possit illum punire.*

PVpillus.

f Territoriũ.[f] † Ciuitas ista iuit ad
1 exercitum:modo aliquis in illo exercitu

d ¶ Quæro an. Adde Bar.in authẽ.ex testamẽto. C.de secũ. nup.vtrũ autẽ appellatione matris contineat auia: vide Bal. in l.ij. C. de bo. ma. & an appellatione auiæ, ꝓauia, & nepotis.ꝓnepos: vide quæ dixi in authen. matri & auiæ.C.qñ mu.tu.of.fun.po. Et q veniãt appellatione fratris,& sororis, vide in l.Lucius.§. quęsitũ.de leg.iij.Io. An. in Spec. in rub. de suc.ab intest.vbi dicit ꝙ nepos cõtinetur nomine fratris, & auus nomine patris. Quis aũt veniat appellatione patrui, an veniat patruus magnus: vide in l.j. C.de suc.edi.et ꝙ appellatione patris in statuto veniat auus, tenet Bal.in no.q.in l.scimus.i fi.prin. C. de inoffi.test. An autẽ appellatione nouercæ veniat nouerca magna,l. secunda vxor aui,vide Bal. i l.hac edictali.in ver. hãc obseruationem. C.de nup.& ad bar. hic, an appellatione patris veniat auus. adde Bal.in l. Nesennius.s.de neg.ge. & in l. scimus. in fi. in prin.C.de inof. test. & in l.qđ vero.de legiti.& Io. An.plene in Spe.de suc.ab intest.& Bal.in l.quicunq;. de bon. mat. adde ꝙ appellatione fratris cõtineatur soror,Bal.cõs.cccxxij. lib. iiij.

e ¶ Affirmationẽ. qđ limita Cy. in l. q se patris. C.vñ li.adde Bar.in l.j.s.de cadapu. & Io. An.plene in Spe.de suc.ab inte.& ade Bart.in l.j. §.& generaliter. de leg.præstan.

f ¶ Territoriũ. Quid sit territoriũ. & qa facit ad multa,et maxime ad ea q habent in l. fi.s.ed iuris.om. iudi. Adde ꝙ Io. an. in c. vt animarũ.§. statutũ.de cõsti.i vj. dicit,ꝙ vbi aliqs populus,vel dñs habet ptãtem terrendi: vt Florẽtini qui habẽt ptãtem terrẽdi Pistorienses,et Aretinos: tũc ille locus, qui potest terreri,appellatur de fortia,& de destrictu. Adde Bar.in l. cunctos populos.in xj.col.in viij.q.C.de sum.tri.& hic. Item dicit Ioan. And.in c. cum contingat.de fo.compe.in glo.c. quamuis. ꝙ licet quis non habeat territorium,si tamen habeat potestatem in certas personas, propter illas personas dicitur habere territorium. Et vide qđ dixi in l.fi.& adde qđ dixit Bart.in l.j.in vl.col.de iurisd.om.iud.& vide quod ad hanc l.not. Barto.s.de acquir. re.do.l.inter.§.fin. Quid autem sit districtus, vide Bald.in c.j.in princ.& in

c.itē si quis. qui.mo.
seu.amit.vbi aliqd
per eū: & qd not.in
Cle. ne Romani.§.
sane.de elec.& Insti.
de act.§.rursus.& in
Cle.pastoralis.de re
iud.Nā dicitur a di-
stringendo:& in ma
ri dicit strictus habe
ri,& posideri:vt est
gl.in d.c.vbi pericu-
lū.quā alleg.Bald.in
l.fi.C.de test.c.vbi
piculū.de elec.C.de
ser.fugi.auth.sed no
uo iure.& ita dicit
Bal.in c.j.in prin.&
Bal.in l.j.C.de sent.
ex breui.reci.&in d.
c.j.§.fi.& aliqd per
Bal.in rub.quæ sint
reg.& appellatione
territorij venit dice-
cesis.c.ij.de constit.
in vj.Adde quid cō-
tineatur appellatiōe
territorij.Oldra.cō-
si.clxxv.
a ¶Quod sic.Adde ꝙ
istud tenet Bal.in l.j.
C.vbi de crimi.agi
oportet.& an dux
exercitus posit ali-
quē cōfirmare existē
tē in territorio alie-
no? vide Bal.in l.iij.
de offi.præsi.
b ¶Opp.An & qñ a
mulcta posit appel-
pellari,vide in l.&
in multis s.de ap.&
q̄ differētia sit inter
mulctā & pœnā,vi-
de Bal.in l.certa.C.
qñ ꝓuo.& p Spe.in
titu.de sen.ꝑla.§.ij.
ver.est quarta dria.
& ver.seq.gl.tñ in c.
j.de dolo & cōtu.in-
nuit,ꝙ pœna et mul
cta sint idē.qd intel-
lige verū lato sum-
pto vocabulo,vt hic
per Bar.post gl.Ad-
de ꝙ puniti,qa non
iurāt de calūnia pñt
appellare,& est pœ-
na legalis,scdm Spe.
in tit.de iura.ca.§.fi.
vers.j.& ibi Io.An.
post relatas varias
opin.
POMATES.
c ¶Delictum. Vide
Panor.in c.qd super
his.col.v.de accus.et
Panor.etiam in c.ex
literis.col.iiij.de cō-
sti.& ibi Barba.col.
xij.& vide Ro.con-
sil.cccclxxxij.vbi di
cit,ꝙ licet non pos-
sit appellari a pœna
legis:tamen potest
appellari a sententia
declarante quem in-
currisse pœnā legis.
& idem dicit,ꝙlicet
non posit appellari
a sententia excom-
municationis,tamē
potest a sententia de
clarante quem incur
risse excommunica-
tionem.
d ¶Moriatur delin-
quens.Et vide Bal.
in l.j.in vj.col.C.ex
deli.defunc.
g ¶Possunt impone-
re.Qui posint mul-
ctare.vide Spe.in ti.
de sen.§.j.ver.sed nū

delinquit:an Potestas huius ciuitatis pos
set illū,qui deliquit in exercitu, punire?
a doct. determinant per legem istā ꝙ sic:[a]
quia territorium dicitur à terrēdo: & sic,
quia illum locum terret ibi,ideo &c.

1 ☞ *An interrogatus si debet uigenti,respondeat quòd nō: si debeat decem,an dicatur deierare.*

Verbum. Vide gl.quæ incipit, cā tollēdæ dubitatiōis,&c.
1 †An ille,qui negat in iudicio interroga-
tus,s.an debeat viginti, negat, & debet
decē,an ille dicat deierare? Et credo ꝙ sic:
quia in iudicio interrogat9 nō solū de vni
uersalib9 debet rñdere:sed etiā d qualibet
eius parte. Vltimo glo.dicit,quod com-
mune est,meum est,&c.dic vt per Dy. in
c.quod oēs tangit.extra,de reg.lib.vj.

1 ☞ *Confessus delictum,non appellat à pœna arguendo iniquitatem iuris.*
2 *Executio sententiæ capitalis,quòd non posit fieri intra decem dies,qui dantur ad appellandum.*
3 *Pœna,si delinquēs decedit intra decem dies,qui dantur ad appellandum,quando transeat ad hæredes.*
4 *Magistratus maior,maiores mulctas imponit,minor minores.*
5 *Delegatus mulctā imponit,si ei hoc est specialiter cōmissum.*
6 *Arbiter,an posit mulctam imponere? remißiuè.*
7 *Stante statuto,quòd pro furto posit iudex imponere pœnā, uel habeat arbitrium:si condemnat,quando sit pœna: & quando mulcta.*
8 *Potestas qui habet arbitrium condemnandi,si pro uili percußione me condemnat in ducenta,poßum appellare: & iudex appellationis ad congruum modum reducit.*
9 *Iudex in extraordinarijs dicitur excedere,quandomodum excedit.*

b SI qua poena. Oppo.[b] dicitur hic, ꝙ
à pœna nō pōt appellari.cōtra.s.
de his qui no.infa.l.furti.in prin.dicunt q-
dam ꝙ aliud in publicis,& aliud in priua-
tis.Istud est truffa,ꝑpter l.nō tātū.s.de ap-
pel.Alij ꝙ ab executione nō appellatur.
Truffa est,per l.ab executore.s.de appel.
1 Alia so,est,†& bona,ꝙ à pœna nō appel-
c latur,quādo est cōfessus delictū,[c] & vult
appellare arguendo iniquitatē iuris, ꝙ ni-
mis grauauit eū:tūc nō potest, sed ab ini-
quitate iudicis sic.& secundū hoc Paulus
debuisset reprehendi,nō Labeo.Et istam
omnes doct.cōiter tenēt,& est vera in se:
sed propterea non habes intellectū huius
legis:qa nulla esset differētia inter mulctā
& pœnā.& sic Paulus nō videt bene rñ-
2 disse.qd nō est verisimile.Gul.de Cu.†in
l.addictos.C.de epis.audi.tenuit, ꝙ in cā
capitali,pōt fieri executio intra decē dies;
licet posit appellari.Si illa opin. est vera,
habes casum hic,ꝙ in pœnis nō est ꝓuoca
tio,hoc est,ius prouocādi nō impedit exe
cutionē.& hoc innuit text.ibi,ꝙ de pœna
prouocatio nō est.simulatꝗ em,&c. Sed
istā lect.nō tenui in l.j.s.nil noua.ap.pē.&
gl.tangit in l.q vltimo.s.de poe. Quid er-
3 go†voluit dicere Pau.Rñ.nō vult aliud
dicere,nisi illud qd gl.format in l.ex iudi-
ciorū.s.de accusa.si intra decēniū moriat
d delinquēs,[d] trāsit pœna ad hæredē:qa sta-
tim debet.Doc.vltra.reprehēdunt istā gl.
Sed debet distingui illa opi.p istā legē ꝙ
qñ decedit ille q est dānatus ad pœnā in-
tra decem dies trāsmittit ad hæredes: qa
statim debet: sed mulcta nō, nisi trāsacto
decēnio,& ideo non transiret ad hæredē.

Et istas duas lectu.do ego,& ista lex facit
an ab iniquitate legis posit appellari. di-
4 xi vobis in l.fin.s.de ap.re. †Dicit hic,ꝙ
mulcta ita demū debet, si imponit ab eo
qui pōt.& sic oīs iudex imponere nō pōt.
Cōtra.s.si qs ius di.nō ob.l.j.Breuiter. q-
dā sunt magistratus maiores: & pñt īpo-
e nere[e] maiores mulctas, & in magnis ne-
gotijs:vt hic,& l.maiores. C. de mō mul.
Minores pñt maiores imponere, nō ma-
gnas:vt l.defensores.C.de def. ci. paruas
5 sic:vt l.j.s.si qs ius di.nō ob. Iudex † dele-
gatus nō pōt imponere,nisi sit sibi cōmis-
sum:vt aliud est fraus.s.eo.l.ij.in fi.s.de iu-
6 di. An†arbiter posit imponere? Dic vt
in l.nō ex oibus.s.de ar. Opp.ꝙ mulcta
est limitata:vt l.eos.C.de modo mul. Gl.
huius cōtrarij timore dicit quædā verba,
quæ vide,& incipit,qñꝗ lex,& scdm istā
gl.potuit verū dicere Labeo,& scire quid
est pœna,& quid est mulcta,est bonū sci-
7 re ꝑpter ꝓuocationē. †Quæro, statutū
dicit,ꝙ p furto iudex posit īponere pœ-
nā,vel habeat arbitriū:si condēnet, an est
mulcta,vel pœna? Et ista glo.vr dicere ꝙ
mulcta:vbi non est certa.dico, si Ptās ha-
bet arbitriū in re,& in persona: tūc nō est
mulcta sed pœna:qa mulcta semp pecu-
f niaria est. Et ideo si pōt esse corporalis[f]
istud arbitriū non est mulcta:vt l.aliud. §.
inter mulctā.s.eo.si pōt solū pœnā pecu-
niariā imponere, tūc ēt est pœna: qa pœ-
na delictorum,coercitio siue sit certa,siue
nō,cū pro delicto imponitur,semp est pœ
na:& ꝙ iudex declarat,est l.sanctio legū.
s.de pœn.mulcta enim est cuiusdā delicti
specialis pœna,quasi ex proprio motu iu-
dicis ꝓcedat:vt l.aliud.§.inter.s.eo.vt si iu
dex punit eū,qui nimis cridauit corā eo,
vel nō obediuit præcepto suo. Sed furtū
est delictū cōe omnibus. & ideo illud qd
gl.hic dicit,ꝙ in l.si quis reū.s.de cur. reo.
est mulcta,& nō pœna.sed in alio dicit,ꝙ
in l.aliud.§.interest mulcta.& bene,vt ibi
8 patet. †Vltimo ego[g] formo[h] vnā q. Po-
g testas habet arbitriū puniendi me,p vili
h percusione cōdemnauit me in ducentis
libris:possum ne appellare,quia male arbi
tratus est? & hic est gl.q̄ incipit,imo cōtra
ibi. Tu dic tertio,&c & sic vide p istā glo.
ꝙ posit iudex appellationis ad cōgruum
9 modū reducere.Sed†qñ in pœnis extra
ordinarijs dicitur iudex excedere. Dic qñ
excedit modū,qd verū est:vt l.qd ergo.§.
pœna grauior.de his qui no.infa.& in l.ho
die.s.de pœ.& in qualibet earum nota.

De regulis iuris. Rubrica.

Quia nō est nouū,vt quibusdā specia-
liter enumeratis, & declaratis, generalis
regula ponatur:vt l.si seruus seruum. §.
inqt lex,s.ad legē Aquil.ideo hic iuriscō-
sultus,quia s.posuit de iure ciuili, & iure
prætorio,nunc subijcit illorum regulas.

1 ☞ *Regula sumitur duobus modis.*
2 *Regula constituitur per uerba uniuersalia:item per uerba indefinita.*
3 *Indefinita,quod æquipolleat uniuersali, an sit ex proprio significato, uel interpretatione.*
4 *Regula per adiectiua qualiter constituatur.*
5 *Regula, an faciat ius, & quando fit ius.*
6 *Exceptio quantum ad uerba est de regula:sed quantum ad dispositionem iuris, non.*

Exceptio

quid.& ibi an Pote
states terrarum pos-
sint mulctare, Ad ꝙ
facit qd dixi in l.im-
periū.s. de iuris.om.
iu.& vide qd notat
idē Spe.in tit.de cō-
cumacia. p totū. &
Hosti.ī sum.de mul-
cta.& notat pulchre
Bal.in l.ij.ī fi.s.de iu-
di.Et adde,ꝙ nō po
test iudex mulctādo
pœnā quadrupli ex-
cedere:nisi sit a iure
expressum. xvij.q.
iiij.c.quisquis.in gl.
f ¶Esse corporalis.
Quādo potestas ha-
beat arbitrium in
ære,& in persona,vi
de qd notat Bart.in
d.l.data opera.xvij.
col.C.q accu.& gl.
in authen. de armis.
qd pœna æris,& p-
sone,nō potest in pa
ctū deduci, secundū
Bal.in Spec.in x.q.
de execu.rei iudi.
g ¶Vltimo ego. An
posit appellari ab
his quæ depēdēt ab
arbitrio iudicis: ad-
de quæ habent in l.j.
C.si se in inte.resti.p
Ro.l.admonendi.cir
ca finem. per vnam
char.vel duas s. de
iureiurā.& pro hoc,
quia etiā in arbitris
pōt dolus committi
per iudicē: vt refert
Bal.ī l.si. fugitiui.de
ser.fug.Et istis adde
Imo.in l. publicorū.
in ij.chart.de publi.
iudic.& q̄ dixi post
Bar.in l. qd iusit.in
iij.& iiij.col.de re iu-
dic.& qd no.Bal.in
l.qcunꝗ.de ser.fugi.
in vj. col.allegādo l.
qui posthumos. ad
Syl.& est dictū Inn.
in c. fi.in vlti.col. de
ser.& adde qd not.
Bal.in l.j.qūo & qñ
iud.& in c. j. de mil.
vas.qui contu.est.&
si nō vult pœna dis-
pensari,non pōt ap-
pellari:vide gl.in c.
qd sup his.de accu.
& glo.in c.j.de dila.
iuncta l. j. de dona.
Moder.in c.fi. de eo
qui fur.ordi.susce.&
vide gl.in c. cupien-
tes.§.qd si pro scdo.
in ver. priuatos. de
elec.in in vj.q̄. vult,
ꝙ liceat a sentētia iu
ris non appelletur,p
istum tex.nihilo mi-
nus appellari pōt a
declaratione iuris,
quam facit super eo
ꝙ qs incidit in pœ-
nā iuris. & sequitur
hoc Abb. in c. pue-
nit.de appella.et hāc
gl.hic alleg. Bart.in
l.j.§.fi.in fin.s.de ap-
pel. & adde Barto.
in l.j.in finalib. ver-
bis.s.de leg.ij.& ibi
habes.
POMATES.
h ¶Vltimo ego for-
mo. Vide Feli. in c.
ex literis. col. xj. ad
mediū. de consti. &
Alex.in l.j.col. vj. s.

de leg.ij.et cōsi. cxl.
co.ij.ad fi.vol.j.et cō
sil.cvj.co.ij.vo.iij.v
bi tenet ꝙ per hæc
verba Bar.hic,ꝙ v-
bi aliquid cōmitti-
tur arbitrio iudicis,
ꝙ ab eius sententia
appellari posit.vid
omnino ad hoc pul
chre in tract.de syn
di.char.vij.ca. an si
potestas.
a ¶An indefinita æq-
polleat vniuersali,
adde Iac.de Bel.in l.
si necessarias.§.si an-
nua.de pig.act.et vi
de Dynū in ꝓœ. vj.
b ¶Quero.Et ista sūt
Iaco.Butr.l.j.s.de le.
alias est in l.in his. e.
tit.et ibi. Bar.
POMATES.
c ¶Quæro an exce-
ptio. Vide ad hæc
Ro.consi.cvij.et cc-
cxxxvij.col.fi.nota
tamē ꝙ Lappus &
Gemi.in c.qui ad a-
gendū.in vj.de pro-
cur.videtur velle op
positū.dicūt enim i-
psi:pone ꝙ quis con
stituit aliquē procu-
ratorē generalē præ
terquā ad restituen
dū in integrū.Certe
ipse videtur propter
hoc cōstitutus ad a-
lios omnes casus, in
quibus mādatū spā
le requiritur. quod
alias non fuisset nisi
talis foret adiecta ex
ceptio.Et istā deci-
sionē sequitur Imo.ī
l.fi.s.a qui.app. non
licet et Alex.in l.fi.
s.qd quisque iuris.
cōtra gl.ib i:et ꝓ cō
firmatione. facit qd
no.Bal.in c.j.bene ī
tuenti in ij.colū. per
quos fi.inuest.d quo
Franc.de Are.in cō.
viij.incip.abunde.in
j.et vl.col.vbi per il
lam Bal.decisionem
decidit bonū casum
de quo dic vt ibi p
eum & vide Alexā.
consi.lix.vol.j.colū.
pe.Et certe text . in
d.c.qui ad nihil pro-
bare videtur, ꝙ ibi
sint duæ exceptiōes.
et imo fortasis me-
lius allegetur qd v-
na exceptio nō facit
quod p eā ab alia, q̄
etiā tacite ex mente
veniret,videatur re
cessum.et Alex.cōsi.
xxxix.co.iij.vol.iiij.
et consi.lxiiij.in j.co
lum.vol.iiij.et cons.
lxxxvj.co.ij.eo. vo.
Federi. cxxxiij. &
lxiiij.col.vij.
POMATES.
d ¶Vtrum exceptio.
Vide Bart.in l. Lu-
cius.§.pluribus.s.ad
Trebelli.vide Imo.
consilio lxxxiiij. vi-
de etiam Panor.con
silio.lxij.in ij.dubio
columna.v.lib.ij.&
Fel.in cap.ij.colum.
xix.in princi. de re-
scrip.et in capitu. ex
parte.colum.v. vo-
lu.ij.et consi.lij. co.
v.& cōsi.lix.col.vj

7 *Exceptio,non declarat regulam,ut plura comprehendat quod sui natura sit.*

LEX I.

REgula. Glo.nostra diuiditur in qua-
tuor partes et bene. Suma-
mus primā partē,dicitur ꝙ
regula est,quæ rem,&c.Cō
tra istud opp. et videtur,ꝙ
quælibet lex debet dici regula:vt l.ij.s.de
1 leg.Huius cōtrarij† timore scias, ꝙ ibi i-
stud verbū regula, sumitur duobus mo-
dis. Vno modo regula quæ regit,et ordi
nē dat,vt regula fratrū Minorū:et in scri-
ptoribus q habēt regulas,quædāt ordinē
scribēdi.et hoc mō accipitur in omni lege
quæ regit,et dat ordinē viuendi: et alio
2 mō sumitur,vt hic.† Secūdo mō ꝓcedo:
q̄ro,qualiter cōstituatur regula.Et debes
scire,ꝙ quædā sunt signa vniuersalia,quę
dam indefinita:quædā adiectiua. Vniuer
salia sunt,vt oīs et nullus,semp et nūquā
p ista signa regulæ fiūt p diuersas partes
huius tit.vt l.oīs hæreditas.et l.oīa fere. et
l.nihil tā naturale.et l.nūquā.et l.semp.j.e.
Secundo mō,p verba indefinita, qñ po-
nitur terminus cōis sine signo,vt hō, fœ-
mina,quia nō magis de vno quā de alio ē
sermo,et per ista fiūt regulæ in isto titulo.
3 †Pro hoc quærit.Dy.extra,eo.in rub. li.
vj. an indefinita æquipolleat vniuersa-
li? & dic, vt ibi dicā in l.si pluribus.s.de l.
a ij. & ibi late pono. Sed an indefinita[a] æ-
quipolleat vniuersali ex interpretatione,
vel ꝓprio significato. Et vr quod de inter
pretatione: vt leg. si seruit. supra de ser.
vrb.præ.Sed quicquid sit,domini,dico ꝙ
siue in lege,siue in statuto,siue sit materia
odiosa:siue fauorabilis, habet locum ex-
tensio:sed quia nō est rō, quare magis ad
vnū quā ad aliū referatur:refertur ad oēs:
vt l.j.C.de lib.præte.et posui in l. oēs po-
puli oīa ista.Mō nō vides,ꝙ aliqua regu
la ad aliā referatur:vt est in alijs legibus,
q̄ semp ad alia referūtur:vt l.nepos. Pro-
culo.s.ti.j.et interdicta,quæ sunt scripta ī
4 ter duos.Quædam fit per adiectiua†,vt
j.eo.l.eius est nolle.vt p quis vel p q, quæ
non faciunt particularē, vel vniuersalē,vt
ꝑcedēs:et in dubio æquipollet indefinitæ
et determinatur termino cōi,vt est ei9 nol
le.s.hoīs.et vide gl.q̄ incipit,quatuor.No
ta ibi sed qualiter.et ibi dū dicit j.e.l.vbi et
melius j.e.l.nūquā.et l.oīs,§.nūquā.et ill d
vbi nō ē aduerbiū loci.Iac.de Are.et tene
5 mēti loco aūt vniuersaliter,&c.Quæro:q̄
est ptās regulæ? Iuriscōsultus rñdet,ꝙ ex
regula fiat ius.est ne hoc verū? et glo. dicit
qd facit ius &c.vt in gl.et gl.bñ dicit,quę
vr dicere qd regula facit ius in casibus iu
re nō statutis,vt statutū est in insula maris
qd nullus in bōis ē,& tūc si est casus simi
lis,regula facit ius in illo nō determinato,
Dy.extra.e.op.de l.j.s.de reg.Ca. et dicit.
qñꝗ regula fit de legib9,et statutis,et tūc
regula facit ius:vt l.j.s.de reg.ca do.Io.an.
dicit cōtra Dy.p istū tex.Nō obstat l.j. su
pra de reg.Ca.qa ibi ē regula p se nō iuris
sed Dy.habet casū ꝓ se, in l. cū legato .su-
pra quādo di.le.ce.et sic cōtra do.Io.An.
sed vterque pōt saluari,qa p istā rubricam
nō curo,cū posit legi trāsitiue de reg.iur.
hoc ē,de eo iure,qd est regula, vt l.j.C. d
cōd.īde.et l.j.C.de cōd.ob cau.et pōt dici

regula iuris q̄ est ista,& sic trāsitiue.& cre
do do.Io.An.dicere verū in istis regulis q̄
hic ponunt,per istū tex.Nō obstat ista re-
gula Cat.quia debet dici regula iuris, hoc
est,regula quæ est ius. & sic intelligo trā-
sitiue:vt l. cū legato.s. qñ dies leg.fateor
ꝙ faciat ius:sed nulla est quæ non habeat
materiā pręcedentē,seu materiā iuris anti
qui,licet modo non sic.& ideo dicit regu
la iuris.i.ius qd est regula. Quæro,quid
sit officiū regulę? Et opi.est inter Io. And.
& Pla.tene opi.do.Pla.quā sequitur Dy.
b & glo. Quæro[b] an†exceptio[c] sit de re-
6 gula:& in hoc est discordia inter glos.Et
c quidā dicūt ꝙ sic,& quidā ꝙ nō. Tu dic,
& istud est verū,ꝙ quantū ad verba exce-
ptio est de regula:sed quantū ad iuris dis-
7 positionē,non. Quæro,vtrū exceptio[d]
d declaret regulam comprehendere plura,
quā sui natura sit.Et Oldr.allegat ꝙ non,
l.generali.§.vsum.de vsufru.leg.

LEX II.

FOeminæ. Opp.C.de mu.& in quo loco.l.
j.Solue. fateor, subeunt munera
realia,non personalia. Opp.de l. fœmi-
næ.s.de senato.Solu.Quædam sunt mu-
nera mere realia:& ista subit mulier:vt l.j.
C.de mulie.& in quo loco.Quædā impo
nuntur psonæ pro rebus:ista subit mulier:
vt l.rescripto.§.fin.s.de mu.& ho.& no.in
l.j.C.de mul.& in quo loco. Quædā sunt
dignitates,& officia mere personalia: &
tūc quoddā est officiū publicū authorita-
te,& vtilitate,sine administratione:& po
test mulier subire:vt l. fœminæ.s. de sena-
to.Itē pōt habere ex rescripto principis vt
l.imperialis.C.de nupt.Dignitatē vero cū
e administratiōe[e] pōt habere in duobus ca-
f sibus:puta si Princeps cōcesserit, [f] dicēdo
nō obstante tali lege & cōsuetudine. alias
secus:vt l.fi.C.de arbi. Quoddam est offi-
cium publicū authoritate,sed vtilitate pri
uatū:& istud regulariter mulier subire nō
potest:vt l.fi.s.de tutel.& fallit hoc C.qñ
mu.tu.offic.fun.po. per totū. Fallit etiā in
l.j.in fi.s.de postulan.Quoddā est priua-
tū authoritate & vtilitate: vt est procura-
tor:& tūc aut est explicandū in iudicio,&
mulier nō pōt subire pro alio:ar.l. alienā.
C.de procur.Fallit in casu s.de ꝓcu.l. fœ-
minas.Si vero est explicandū extra iudiciū:& tunc mulier pōt:
vt l.iij.§.j.s.de nego.gest.Fallit in fideiusione:vt s.ad Velleia.
g per totū.quia fideiussor non pōt esse. Quæro,an mulier[g] pos-
set esse executrix in testamēto.Ex prędictis apparet qd est offi
ciū priuatū vtilitate,& authoritate:& tunc si est explicadū in iu
dicio,non pōt,vt l.alienam.C.de procu. Aut est explicandum
extra iudicium:& pōt:vt l.iij.§.j.s.de nego.gest.Facit l.cum pa
ter.§.hæreditatem.& §.filius.s.de leg.ij.Nisi fauore defuncto-
rum simpliciter dicas quod potest esse.& dixi s.de ali.& ciba.
leg.l.à filio.in princip.

LEX III.

EIus est nolle. Opp.s.de bono.pos.l.tutor. Sol
ue vt in gl.in fi.quia eius est nol
le,cuius est velle.s.iure suo,secus econtra: eius est velle,
cuius est nolle.s.iure alieno.Et facit l.ait prætor.s. de iure deli.
Tenementi.s.dicta.

I Nnegotiis. Tenementi glo.quæ est hic.& dicā
vobis in l.ij.§.volūtatē.s.solu.mat.

1 ☞ *Causa testati,quod trahit ad se causam intestati.*

h IVs nostrum [h] Opp.de l.circa.s.de inoff.test.
Sol nō potest esse pro parte te-

NN

co.volu.& cōsi.ix
& se.col.x.iiij.vo.ij
POMATES.
e ¶Cum administra-
tione. Vide ad hæc
Alex.consi.j.col.vj.
vol.v.& Anto.de
Caua.in tract.de in-
stru.execut. q.ij.&
Car.consi.xvij.col.
fi.& xxviij.col.j.&
Anch.in rub.extra
eo.lib.vj.colū.iij.&
col.ij.& Panor.in c.
cum dilecta.in ij.co.
in versi.item not.de
confir.vti.vel inuti.
& Alex.cōsil.cxxv.
col.ij.ad fi.vol.ij.&
consi.cxlj.col.iij.eo.
vol.& Seueri.in re-
peti.l.omnes popu-
li.chart.xxvij.col.ij.
& duabus sequē.de
iust.& iure.
f ¶Princeps concesse-
rit.Adde bonū tex.
in c.dilecti filij.de ar
bi.& c.significauit.
de rescri.De materia
in c.dilecta.de maio.
& obed.& in c.no-
uit.de pœniten.& re
mis.Bart.in l.j.C.de
muli.& in quo loco.
lib.x.& glo.in auth.
de iudic.§. sedebūt.
& Bar.hic.
POMATES
g ¶Quæro an mulier.
Vide Bald. in.l. id
quod.C.de episc.&
cle.& Ange.in l.fœ-
minas.s.de procu.&
vide text.& glo.&
ibi doc.in c.cū dile-
cta.de cōfir.vti.vel
inuti.& Feli.c.cum
I.& A.colū.fi.de re
iudic.ad l.fœminæ.
etiā vide Alex.con-
sil.j.colū.vj.volu.v.
vbi ponit an iurisdi
ctio transeat in fœ-
minā.& cōsi.xxiiij.
eod.volu.v.
h ¶Ius nostrum. Et
ad hanc legem vide
Bal.in l.j.in princip.
C.de indi.vidui. Et
quid in testamento
ap pias causas, vide
Bal.post Bart.in l.j.
in pe.colū.C.de sa
crosan.eccle.

a ¶L.pe.Et Bal.in l.j. in pen.col.de secun. nup.& ibi vide limitata ad hanc regulã.
b ¶Semper in obscuris. Vidẽ Azo.ĩ sum. de reb.dub.
c ¶Secũdũ naturam. Hãc regulã no.limita nõ habere locũ in restitutione dotis facta vxori, secũdum Bart.in l.si cõstante. in v.q.iiij.q.princ.s. solu.mat.Et vide ad materiã Bar.in l.inter stipulantem.§.sacram.de verb.oblig.
d ¶Non videt.Et no. Bart.in l.si vnus.§. pactus.in vlti.colũ. de pact.
e ¶Qui cum alio. Et hic habes glos.quod contrahens cũ minore præsumatur eum scire minorẽ.de quo ĩ l.si Titius & Seia. s.de fideiusso.
f ¶Debito puenienti. Et adde quæ habent ĩ l.j.& ij.C.si aduer. vendi.pigno.
g ¶Nuptias. vide Innocen.in c.j.de præsump.ĩ c.j.de despõ. impu.ĩ nouel.& Cano.ĩ c.tuæ.de spõ.& Bal.in l.ad recogno. C.de inge.manu. & Imo.in l.ex facto.in prin.s.de vul.& pupil.Et an reqrat traductio ad domũ per glo.hic,& Bar.in l.si cui fuerit.de cõdi.& demonst.& ibi vide oĩno Imo.& Ang.in l.j.s.de quæstio.

status,& pro parte intestatus,s.ab initio: ex postfacto sic. 1 †Quæro,vtrum causa testati,trahat ad se causam ĩtestati?vel ecõtra. Et q trahat causa testati ad se causam intestati,est casus in l.j.§.si ex fundo.s.de hære.insti.ecõtra videtur l.pe.[a]s.de iniust. testa.dicam ibi.

b **Semper ĩ obscuris.**[b] Oppo.j.eo.l.semper in stipulatio. Solue vt in gloss.Dic circa hanc legem,vt no.per Dy.in c.in obscuris.extra de re.iu. li.vj.& in c.inspicimus.eo.ti.in prin.

1 ☞*Contrariorum est eadem disciplina.*

c **Secundũ naturam.**[c] Opp.instit.de legi.paren.tu.Glos. dicit ibi pter sexũ.& vult dicere gl. Aut est eadem ratio concedendi cõmoda,quæ est cõcedendi incommoda:& procedit regula. Et ex glo.colligitur,quod contrario 1 rum †eadem est disciplina. Dic per Dyn. in c.qui sentit onus.extra.eo.li.vj.vbi examinat clare istam glo.

1 ☞*Commune quod est,quòd sit meum ex interpretatione,non verè.*

Id quod nostrum. Opp.de l.ij.s.de cõdi.insti.l.j.C.q testa.face.pos.quod no.in l.pupil.§.fi.s.ti.j. 1 Glo.soluit,& not.†quod cõmune est,meũ est.hoc est verũ ex interpretatione,nõ vere.Et ad hoc est l.illud.de rit.nup. Sed an illud sit verum,quod cõmune est,meũ est: dixi in l.serui electione.§.j.s.de leg.j.

In testamentis. Vide glos. quæ incipit,plenius in testamẽtis. ibi.l.j.§.sed hoc est falsum.Idem in venditione,quod in legato: vt l.si cui.§.j.& l.seruum.§.j.s.de lega.j.Item ibi.l.si mihi & tibi. §.j.s.de lega.j.sed hoc est falsum.Dic,& melius,vt nota.in d.§. hæres.& s.de publi.l.Imperatores.Item ibi.l.ab omnibus.§.j.& hoc non est verum,quia esset contra regulam Cato.Dic vt no. in l.id quod.s.de lega.j.in j.charta.

d **Non uidetur.**[d] Allego istam legem,q qui exceptione remouetur, est per fictionem:vt dico.l.si is qui pro emptore.supra de vsucapio.Barto.

1 ☞*Dies quando est incerta,cedit dies obligationis,sed non venit.*

In omnibus. Istam materiam examinaui in l. ita stipulatus.s.de verb.oblig.& 1 tene menti istam gl.†quod si est dies incerta,cedit dies obligationis,sed non venit.Sed gl.videtur sentire contrarium, & male,in l.j.C.vt actio.ab hære.& contra,hære.inci.dixi in d. l.ita stipulatus.

Quæ legata. Plene de hoc in l.si vxor.C.de cõdi. inser.Et dixi in l.quidam cũ filium. §.fi.& l.si filius.s.de verb.obli.& in l.fi.s.de stip.ser.

e **Qui cum alio.**[e] Glo.ponit exemplum de soluẽte pupillo:nec pbatur illud exẽplum lege.sed contra est l.quod si forte.§.fi.s.de sol.No. ergo,quod ista regula facit regulam contra illam quæ est de iure antiquo:regula non facit ius contra ius antiquum:vt l.j.s.eo. Qualiter ponemus casum,habuistis in l.j.& l.apud Iulianum.s. ex quibus cau.in pos.ea.q non potest fieri venditio pro debito f prouenienti[f] a pupillo,sed à defuncto sic.Ponit gl.aliter casum ibi in glo.pone elegantissime.

Non debet. Dic vt no.per Dy.in c.cui licet.extra,eo.lib.vj.

In personam.

Generaliter. Gloss.similem habetis de verbo ad verbum.& latius ibi,in l.si vidẽtis. C.de contrahen.emp.& ibi per Cynum.

Contractus quidam. Totam glo.quæ est hic,examinaui in l. quod Nerua.s.depositi.quam repetij.& ideo dic vt ibi.

1 ☞*Cui promisi dare seruum sub pœna:si non dedi pœna,& non interesse consideratur.*
2 *Interesse quod sit vnum,& non plura.*

1 **Quatenus.** †Quæro,promisi dare seruum sub pœna:non dedi:an interesse consideretur, an pœna?Dic quod non,quia est interesse extra re,de quo non habetur respectus: vt l.si sterilis.§.cum per venditorẽ. s.de act.emp.& l.Iul.in princip. Quæro,vtrum sit vnum in 2 teresse,†vel plura. Et do.Iac.But.dicit,q vnum,per istã legẽ, & est interesse singulare,quatenus ad personam refert.Dyn.in c.mora.extra de reg.iur.li.vj.aliter examinat.& gl.iij.l.j.in prin. C.de act.emp.& l.j.C.de sent.quæ pro eo quod interest.& ibi per doct.& ibi dixi.& dicam s.de act.emp.l.j.

Plus cautionis. Istam legem allegaui in l.prętoriæ.s.de præto.stipu.an ille qui tenet satisdare,liberetur dando pignora?et ibi dixi.

1 ☞*Qui potest facere aliquid aliquo inuito,vigore sui consensus:id facere potest & eo absente.*
2 *Qui potest aliquid facere alio inuito propter defectum iuris in personam ipsius,quando illud facere possit eo inuito,vel eo præsente,vel absente.*

Qui potest inuitis. Opp.primo de l.duo ex tribus.s.de re iudi.& l.si in tres.s.de arbi.Solu.dicit gl.illud est verum:quia præsentia ipsius posset alios trahere in contrariam sententiam: sed illud est nihil dicere:quia etiam alterius præsentia posset alium ad se trahere,etiam in contrariam sententiã.Dicas ergo,Quan 1 doq†ego possum aliquid facere inuito aliquo ex vigore sui cõsensus præcedentis:& tunc facere possum eo absente. Ita loquitur C.debi.ven.pig.l.j.& ij.& in casu glos.hic posito primo. Et ratio est:quia quando semel consensit,semper durat cõsensus: 2 vt l.j.§.prodest.s.quo.leg. †Quãdoq possum facere alio inuito propter defectum iuris in personã ipsius:tunc aut ille alius erat talis,ad quem negotium non pertinebat:& tunc quod possum facere eo ĩuito,possum facere eo absente:vt hic,et l.iiij.post princ.s.de fideicõ.lib.Si vero negotium ad alium aliquo modo pertinet:& tunc factũ eo absente,nõ valet:sed factũ eo præsente & contradicente valet:vt l.duo ex tribus.præal.& l.de vnoquoq.s.de re iud.& l.si in tres.s.de arbi.& l.nam ita diuus.s.de adop.Fallit si certa forma sit data negotijs:vt l.Titium,& Mæuiũ.in princ.s.de admi.tu.& l.j.§.si plures.s.de exercito.& l.coram.de verb.signifi.Circa hoc autem aliter dixi in l.alio.s.de alimen.& ciba.leg.in illa quæstione,an hæres sit requirendus.

1 ☞*An quod non potest fieri per pactum,possit fieri per legem.*

Hec ex prætorio. Opp.de l.si tibi.§.quædã. C.de pac.Solu. Ista intelligitur secundum illã,q anteq obligatio nascat,pactum contra eam non valet. Quæro, an statutum possit facere,q ex tali facto teneatur in aliquo:vt puta quicunq percusserit aliquem,soluat collectas.Dicit gl.q sic:quia licet pacto priuatorum non possit fieri:tamen per vniuersitatem possit fieri.Et no. 1 †ad illud generale,quod non potest fieri per pactum,nec per legem:vt no.in glo.in rub.C.de decre.decu.Gl.est huic cõtraria. j.eo.l.neq pignus.§.priuatorum.Ego solui in l.omnes populi. in illa quæstione,quando statutum posset fieri,&c.q ista solutio q nõ potest fieri per pactũ ratione turpitudinis: nec p legẽ potest fieri.Hoc modo põt intelligi gl.C.de decre.decu.in rub. & est etiã vnũ decretũ.viij.dist.quæ contra mores. Si vero non potest per pactũ fieri:quia contra publicam vtilitatem:tunc per legem potest fieri:quia Respublica potest derogare suæ publicæ vtilitati:non autem potest facere contra bonos mores.

Quod in initio. Hanc regulam examina prout not.per Dy.extra eo.c.non firmatur.lib.vj.

1 ☞*Verborum solennitas,quòd non requiratur in contrahendis nuptijs.*

g 1 **Nuptias.** [g]Quæro,†an in nuptijs contrahendis requirantur verba.Quædam gl.est in prin. l.cum notissimi.C.de præscri.xxx.an.videtur dicere q non

nõ solum sufficiat cõsensus,sed etiã requirantur verba.Sed intellige,q nõ requirũtur verba,i.verborum solennitas,quia si aliter diceres nõ posset fieri per aliũ.quod est cõtra casum,extra,de procu.c.procurator.lib.vj.de rit.nup.l.mulierem.et l.in concubinatu.supra de concubi.Quærit gl.an possit contrahi sub conditione.Habetis extra,de condi.app.

1 ☞*Fictio non fingit,nisi super facto.*

Verum est. Ego allegaui istã legem in l.si is qui pro emptore.de vsucapio.contra il 1 los,qui†dicunt q fictio nõ est super facto:imo dic, q non fingitur nisi super facto.Et vide istã gl.quæ incipit,vendebas &c.ibi:licet quãdoq reputet lex.&c.dic plene vt ibi.

In eo quod. Vide per Dy.extra, eo.c. cum sint prtiũ iura lib.vj.

1 ☞*Quod actum sit tacitè,uel expressè,semper inspicitur.*
Domus si uenditur,usque ad talem domum:an illa includatur,inspicitur quãtitas pretij.
2 *Mos regionis inspicitur,quando non apparet quid sit actum.*
Venditio facta Mediolani de re existente Florentiæ,intelligitur de moneta Mediolanensi,et de eius mensura.
3 *Consuetudo loci,q inspiciatur in contractibus.*

Semper in stipulatio. Ista est nota. lex.† Primo inspicimus,id quod est actũ,.tacite vel expresse. Pone, vendidi tibi vnũ librũ pro decẽ florenis,nõ dixi de qbus. certe ĩspicitur qđ est actũ ex qualitate libri,etex qualitate rei vẽditæ psumit qđ est actũ.Et vide gl.q̃ incipit,si stipulatus sũ. interdũ tacite agit,&c.tene mẽti istũ casũ positũ,qui facit ad a multa:et dicit gratia exẽpli.Pone,vẽdo[a] tibi istã domũ, vsq ad talẽ domũ pro cẽtũ,an includat illa domus:qa dixi vsq ad 2 talẽ domũ?et dic q ex qualitate pretij præsumit.Scđo no.†q si nõ apparet,qđ actũ est,inspicit mos regiõis.Pone, Florentiæ est talis cõsuetudo,q qñ dico,volo tres libras in mercãtia intelligit tres florenos,q valẽt xxviij.solidos.Itẽ in ciuitate ista vẽdo tria brachia pãni lini,tũc intelligit de maiori brachio, b scđm morẽ regiõis[b].ĩ qua actum est.Et habes exẽplũ hic.ego existẽs Perusij vẽdo tibi vnũ fũdum positũ Eugubij p cẽtũ ĩ tali loco:de qua moneta ĩtelligit?Et certe de ista.Itẽ vẽdo tibi trigĩta modulos terræ positos Eugubij in tali loco:et certe tũc ĩtelligit de modulis scđm qđ hic intelligit si scđm regionẽ, in qua est actũ:vt hic ĩtelligitur scđm regionẽ,in qua cõtrahitur c vt l.si fũdus.s.de eui.quãtũ ad forũ ĩtelligitur[c] de loco in quẽ: 3 vt l.cõtraxisse.s.de act.et obl.†Quæro an in cõtractibus ĩspiciatur cõsuetudo?Et certe casus est hic,q sic:licet sñia nõ fue d rit lata sup illa cõsuetudine.[d]hoc dixi in l.de qbus.s.de legib'. Et certe qđ cõsuetudo inspiciat:casus est hic.& l.si prius.§.j. s.de aqua plu.arc.et l.qđ si nolit.§.qa assidua.s.de ædil.edi.Itẽ inducebã ad q.ĩ multis partibus est cõsuetudo,q stipulatur qs dotẽ sibi reddi,si decesserit sine liberis,vel cũ liberis intra pupillarẽ ætatẽ,vnus nolebat hoc mõ pmittere:dixi q in hoc debet inspici cõsuetudo regiõis:sed cõsului illi,q habebat pmittere q si ille,q petebat stipulationẽ sic cõcipi,induceret instrũmenta in qbus eẽt stipulatio illo mõ,quo sibi volebat stipulari,q tũc ipse,qui nõ vult taliter promittere,inducat instrumẽtũ,a quibus nõ sic sit pmissum:et tũc obtinebit,p istã legem.in fi.

Culpa est. Vide circa istam.regulã per Dy.extra de reg.iur.lib.vj.c.nõ est sine culpa. & Guli.de.Cu.s.de iusti.et iur.l.vt vim.

Nemo qui. Vide gl.quæ facit ad illud qđ dixi tibi in l.ij.de pœ.quod ille q est laicus, & delinqt,et efficitur clericus,q debet de gradari et puniri.

Furiosi. Quæro,pdigus nõ habet cõsensũ ad alienãdũ,sed ad acquirẽdũ:vt l.is cui.supra de verb.obl.Sed an ad delinquẽdũ habeat cõsensum, dixi tibi quod est gl.in l.si qs in tantum.C.vnde vi.

Non debet. Dic vt no.per Dy.extra c.nõ licet. de regu.iur.lib.vj.

In re obscura Pone casum per ea quæ not.in l. cum quid.C.si cer.peta.

1 ☞*Creditor,qui vult protestari debitori debitoris,cuius nomen est sibi hypothecatum, q debitori non soluat:debet sibi ostendere instrumentum,& illud legere.*
2 *Reus condemnatur in expensis à tempore,quo constat eum non habere iustam causam ignorantiæ:secus est in actore.*

a ¶Pone,vendo. Vide quod no.Ange.in l.quicquid adstringendæ.in princ. de ver.oblig.
b ¶Morẽ regionis.Inspicit mos regionis,vbi,id est,in qua actus fit.adde qđ not.Inno.in c.Raynutius.super glo.forte.de testa.
c ✣POMATES. ¶Intelligitur. Vide Alexan.seq.consi.xxj.vol.ij.& xxxvij.vol.v.& declarantem &c.

Qui in alterius. Ista est not.lex. Recorderis de eo,quod dixi in l. j.s.de oper.no.nun.q quando quis nũciat alteri debet,sic nũciare,vt sibi credatur: vt 1 puta†si volo[c] protestari debitori debitoris e mei,q sim creditor eius:q eius nomen est mihi pignori obligatum:habeo ostendere sibi debitori instrumentum mei debiti.& legere,& dare sibi copiam,& postea protestari,q hoc modo debeat fieri.Casus est hic cum glo.& in l.nomen.C.quę res pig. obl.pos.facit l.si quis inficiatus.s.depositi. & c.causam.extra de elec.in cle.circa fi.se 2 cundum quod dicit glo. †Ego docui te f vnam practicam Inno.victus victori[f] condemnat in expensis:nisi habeat iustã causam litigandi.recepi libellum,& litem contestatus sum:& sumus in conclusione causæ, & tunc producis instrumentum, per quod declaras q non habeo iustã causam ignorantiæ:& tunc certe ab illo tempore postea debeo in expẽsis condẽnari. Item post publicationẽ testiũ,si ante habebã iustam causam ignorãdi:& istud est verũ in persona rei:vt l.si quis inficiatus.s.deposi. Sed secus in actore,qui debet esse certus anteq agat:vt hac l.ĩ fi.Potest etiã ex parte actoris esse iusta causa: quia statim eo cognito debebat desistere: & releuabitur ab expensis:vt l.destitisse.s.de iudi.& l.eũ quẽ temere.eo.tit.De ista materia dixi in l. cũ filius.§.in hac.s.de ver.obl.vide p Dy. extra eod.c.cũ quis succedit in ius.de regu. iur.lib.vj.

g **Nemo ex his.** Tene menti glos.quæ est hic.[g] & dixi vobis in l.nemo prohibetur.s.de excep.Et p Dy.in c.nullus pluribus.extra,eo.lib.vj.

Quoties. Hic essent multa dicẽda, adeo q essent duę lectiones:nam hic venit examinanda tota materia cumulationis,quæ tractatur per Dyn. in c.nullus pluribus. dixi vobis in l.edita actio.s.de edendo.

h **Neque pignus.** [h]Istã legẽ examinaui in l.si aliquã rem.s.de acq.poss.

Priuatorum. Tene menti gloss. quæ est hic,quę cõcordat cum glo.quæ est in l.nec ex prætorio.s.eo.& ibi examinaui.

Consilii. Dy.tractat in c.nullus ex cõsilio.extra, eo.lib.vj.& dixi in l.non solũ.§.si mandato.s.de iniurijs.

1 ☞*Venditio facta ab irato cõtra cõsanguineos facta alicui illo calore quod non valeat,nisi probetur perseuerantia.*

i 1 **Quicquid.** [i]Aliquis †iratus contra cõsanguineos suos vẽdidit alicui illo calore

✣POMATES.
d ¶Super illa consuetudine. Vide Alex. consil.cvij.col.fin.in ver.nec requirit.vol.ij.vbi dicit q ad probandũ talem obseruationẽ & cõsuetudinẽ sup cõtractu etiam nõ requirit,q pbetur esse lapsum tantũ tẽpus,quod requirit ad inducendũ cõsuetudinẽ præscriptionis.
e ¶Si volo.Adđ bar. in l.nõ solũ.§.morte. in xv.colũ.cũ seq.& qđ ibi dixi de oper. noui nun.
f ¶Victus victori.Et vide Bar.in l.q solidũ.§.etiã.de leg.ij.& qđ no.Dy.in l.j.s.de alie.iu.mutan.cau.facta.& Bart.omnino in l.pperãdũ.§.siue autẽ.de iud.ibi vide Bal.in fi.in quadam addi.quæ incipit,vide quædã.vbi ponit quid si aliquis habẽs iustã causam litigandi super tota cã,tñ super vna exceptione nõ.alle.Io.And.in c. vt pteritæ.de elect.ĩ §.nũc vero.habet et per Bar.in l.nõ ignorat. C.de fru.& lit. expẽ.p Bal.ĩ aut.generaliter.de episc.& cle.& ĩ l.terminato. de fruc.& lit.expen.
g ¶Gl.quæ est hic.& de hac gl.in materia cumulationis vide Bal.in l.edita.ĩ xxv. co.vtrũ possit cumulari pscriptio & hypothecaria.C.đ edẽ.
h ¶Neq pignus. Sed in materia pignorũ, vide in l.ex sextãte. §.Latinus.s.de exce. rei iudi.
i ¶Quicqd. An quæ fiunt calore iracundiæ habeant pro nõ factis: vide plene in l.si nõ conuicij.et ibi docto C.de iniu.hic alle.in gl. Et de delicto commisso calore iracundiæ vide quæ habes post Bar.in l. lege Iulia.§.hodie.s. ad l.Iul.repetun. Et de contractu ad pias causas vide xviij.q. iij sunt qui opes.& de voto.& glo.in c. dudum. de conuer. cõiu.facit quia Deus solum correspicit. xviij.q.iiij.c.si quid inuesti. facit doctrina Ioan.And.allegãtis sanctum Tho.de voto.c.Literarum.facit qa Deus nõ vult militẽ coactũ in c.nõ est.xv.q.j.de iuramẽto præstito ab irato,tex.in l.ij.C. ad l.Iul.maiestã.de confes.vide gl.in c.ex literis.de diuor.& l.si nõ conuicij. de iniur.l.vnica.si quis impera.ma.l.famosi.ad l.Iul.maie.cõmotio iræ vitiũ excludit calumniæ,id est,doli.ij.q.iij.§.notãdum.et ij.xv.q.j.c.inebriauerũt. vltimo adde tex.& ij.q.iij.si quis iratus.Ro.no.cccxcj.
i ✣POMATES. ¶Quicquid. Vide aliquid per do.Præpo.in c.j.dist.

.iiij.& Fel.i c.dilecti filij.col.viij.in versi.& pro intellectu.& col.seq.de except.Et an ira sit peccatũ,vide Nicola.de Lyra Matth.vj.in glos.in verbo,reus erit gehennæ ignis.

a ❡Cuius per errorẽ. Hanc legẽ limita nõ pcedere in eo,q sciẽter soluit indebitũ,p alio,quo casu nõ repetit:vt no.Bal.in l.si per ignorantiã.C.de condi.indeb.vide tñ ibi per eũ,& in l.falsus.C.de furt.& ibi omnino Bart.itẽ limita vt no.p gl.& ibi Bal.in l.si militẽ.C.de cõdi.ob cau.& vide oĩno Bar.in cõstituente sciẽter plus debito.i l.hactenus.§.fi.de cõstitu.pec.& regula procedit,vbi interuenit vera traditio:secus si ficta:vt not.Bar.in l.si rẽ aliquam.in fin.j.col.de acqui.pos.

b ❡Quo tutela. Vtrũ nullis extãtibus propinquis pupillo succedat tutor,& excludat fiscum? glo.sing.hic tenet ꝙ sic:quam sequit Bal.in l.si qs filio.§.eius qui.de in iust.test.sed Bart.hic tenet cõtrariũ per l.nutritorib.sed Bald.i d.§.eius.dicit ꝙ ista lex potest intelligi i simplici nutritore.secus vero in nutritore,q fuit tutor.hic dicit,& per Bal.in l.cũ an eo.in fi.s.de pact.& vide Bal.in l.fi.in v.col.vnde legi.& i l.si qua.C.ad Orfi-cia.& in d.l.nutritori.& ibi Barto.adde an statutũ de successione disponẽs,an videatur etiam disponere de tutela.Bald.consi.xj.lib.iiij.

c ❡Actus legitimi.vide Bal.in l.potuit.in viij.q.de iu.delib.& Imo.in l.gerit.ad fi.s.de acqui.hære.

d ❡In ambiguis. No. Bal.i l.ad exactionẽ.C.de dot.promis.

bona sua:& videtur,ꝙ non valeat,nisi probaretur postea perseuerantia.Ad hoc allegat ij.q.iij.c.si quis iratus.

1 *Si aliquis vadit ad alium occidendum, teneor verbis non facto prohibere, & etiam facto accipiẽdo salarium ab occidendo.*
2 *Si offendo te causa iuuandi extraneum,quod non teneor.*

CVlpa caret. Gl.format hic vnã†quæstionẽ. Aliquis vadit ad occidendum alium,possum prohibere:& si nõ facio,an tenear.Et dicit gl.ꝙ verbis debeo prohibere,& nõ facto.Et vide glo.q̃ incipit,casus ponit &c.i c.negligere.ij.q.vij.de hoc extra,eo.c.nõ est sine culpa & per gl.& p Gul.in l.vt vim.s.de iusti.& iur.Sed quid dicemus nos? de iure nostro habemus,ꝙ non debeo me interponere regulariter:& pbat per l.j.§.si sibi.s.ad Syl.& hoc probatur per rationẽ:si teneor te iuuare:ergo si reciperẽ salariũ turpiter facerẽ:vt l.pen.& vlti.s.de condi.ob tur.sed habeo de iure ꝙ possum accipere salarium,vt te iuuẽ:vt l.metũ.§.sed licet.s.quod met.cau.Fallit in casibus,quando quis tenet denũciare:arg.l.ij.s.de parrici.& illud verum ratione cõsanguinitatis,alias secus:vt habuistis not.in l.vtrũ.eo.ti.s.de parri.cũ si.& l.quisquis.C.ad leg.Iul.maiest.
2 †Quæro,qd si cã iuuãdi extraneũ offendo te,an possum.Gl.quæ est in l.vt vim.dicit ꝙ potest fieri:quia cõsideratur affectio:intelligo non solum affectionem consanguinitatis.sed societatis:vt l.apud Labeonem.§.tenet.s.de iniur.Item quilibet extraneus:vt s.de fur.l.si quis in seruiturẽ.si in rebus potest,multo magis i persona.Et hoc fieri potest,maxime si facit mandato alterius:quia iuste seruit illi.Vidistis in l.iij.§.eum igitur.s.de vi & vi ar.Pro hoc allego s.vi bo.ra.l.prætor ait.§.si quis aduentu.ibi dum misericordiam inuocat,&c.sic quando aliquis clamauit,succurrite,aliquis põt eum iuuare.

1 *Contra præsentem,qui non vult litem contestari,potest procedi tanquam contra absentem.*

NOn uidetur defendere. Not.istã legem ad q.aliquis
1 est†præsens,& non vult litem contestari:an possit procedi contra eum tanq̃ cõtra absentem? Certe sic:vt hic,& glos.in aut.qui semel.C.quomodo & quando iudex.& l.quoties.§.prætor.s.de noxali.Dixi in l.si finita.§.Iulianus.de dam.infect.

a CVius per errorem. [a] Istam legem examinaui.i l.cum quis.C.de iur.& fact.igno.& s.de condi.indebi.l.j.Item an ista talis donatio indigeat insinuatione.Glo.est in l.j.s.de donatio.& ibi dixi.

N Emo plus. Dic vt not.per Dyn.in c.nemo potest plus.extra,eo.titu.lib.vj.

1 *Vendens rem duobus successiuè,an puniatur.*

NVllus uidetur. Hoc in dubio:secus si de mẽte constaret:vt l.j.§.deniq̃.cum simi.s.de aqua plu.arc.
1 †Quærit glo.vendo rem vni:demum vendo alteri:punior ne,cum iure meo hoc faciam? vt j.dicam.& dixi super tex.quod est verum.si ex alio nõ apparet dolus:sed per venditionem talis dolus comprehenditur.Vide gl.quæ incipit,consangui.ibi:vel dic eo ipso,&c.Et de hoc dixi in l.prætor edixit.§.j.s.de iniur.

B Ona fides. Vide Dy.extra eo.c.bona fides.li.vj.

HAeredem eiusdem. Dic vt no.per Dy.in c.si qui in ius.extra,eod.lib.vj.

1 *Ratihabitio,quòd pariat actionem negotiorum gestorum,& non mandati.*

SEmper.
1 Videtur†ꝙ ratihabitio pariat actionem mandati,quod est verum,sed parit actionem negotiorum gesto.& vide glo.quæ incipit,pone.dic vt no.per Dy.in c.ratihabitio.extra,eo.lib.vj.

Q Vi sine. Id est,sine dolo malo,& culpa:vt no.s.si cer.pe.l.quod te.in fi.Bar.

1 *Verbum fuerit,an potius sit trahendum ad futurum quam ad præteritũ.ꝙ in futuro.*

QVoties idem. In l.omnes populi.de iustit.& iur.allego istã legẽ,& dic,qñq̃ idẽ sermo habet duas significationes,vnã propriam,& aliã impropriã:tũc stamus ppriæ & nõ impropriæ:& nõ est casus hic.sed qñ habet duas significatiões pprias,tũc est casus hic,& stamus ei q̃ aptior est,vt hic,& dico in l.oẽs populi. Quæ
1 ro,dico,si qs fuerit exbãnit⁹ &c.qualiter accipiem⁹ hic†verbũ fuerit,cum verbum fuerit,possit trahi ad futurum & ad præteritum,quia reperitur in futuro & in preterito.Certe in futuro accipitur quod aptius est,quia lex ad futura negotia,non ad præterita,trahitur.

I Nomnibus. Vide Dy.in c.priuilegium personale.extra,eo.ti.lib.vj.

1 *Tutor an succedat nullis extantibus agnatis excluso fisco.*

b QVo tutela. [b] Quæro, de qua tutela dicit hic.& dic vt in glo.& nota eam in fi.quam Dy.dicit alibi non reperiri.Sed contra istam glos.tenet Iac.de Are.& Oldra.sequendo eũ per l.j.C.vnde vir & vxor.Quid dicemus? quidam dicũt ꝙ hic quæritur,an regula faciat ius,vel non.& dixi s.eo.l.j.& ibi dicitur,ꝙ non facit ius.Sed arguamus:tutor habet ius in persona pupilli:vt Instit.de tutel.in princi.& l.j.s.de tute.si habet ius in personam,debet succedere vt patronus liberto,qui habet ius in personam.Item socius succedit alij de societate:vt l.iij.& l.fin.C.de hære.decu.& societas habet ius in suum collegiatum:vt l.vlti.C.de iur.omnium iudi.
1 †In contrarium,credo glo.non bene dicere per legem nutritoribus.C.communia de succes.& de infan.expo.l.fi.Non obstat quod dicitur,habet ius in personam pupilli:quia illud non sequitur,cum ciuitas habeat ius in ciue suo:vt l.j.§.per hãc.s.de rei ven.& tamen non succedit:vt l.j.C.de bo.vacan.Non obst.quod dicitur de societate:quia illud est ibi cõcessum:vt legibus illius ti.Non obstat quod dicitur de patrono quia facit libertũ:de nihilo aliquid:sed in tutore nõ sic.igitur ista glo.nõ bene dicit:nisi intelligendo de legitima tutela.

N On debet. Dic,vt not.per Dy.in c.non debet aliquis.extra,eo.lib.vj.

c ACtus legitimi. [c] Ista est notabilis lex.& glo.addit aliquos actus.Dy.examinat istam legem extra,eo.c.actus legitimi.lib.vj.sed melius declarat Roffre.in libellis suis in tit.de actio.confes.

d I N ambiguis. [d]

Non est nouum. Dy.extra,eod.c.actus legitimi.lib.vj.

NVlla. Vide Dy.extra,eod.c.non est in mora.lib.vj.& ego examinaui tibi in l.si pupillus.s.de verborum oblig.

QVandiu. Opp.de l.si quis ita hæres instituatur.s.de hæred.insti.Sol.aliud propter voluntatem testantis.

1 *Notarius,quando possit corrigere errorem suum.*
2 *Mala latinitas non vitiat instrumentum.*
3 *Errorem circa indictionem notarius corrigit.*
Defectus indictionis vitiat instrumentum.
4 *Error in omissione diei,si notarius dicit se recordari,ab eo corrigi,& addi potest.*
5 *Notarius,qui errauit in appositione diei:quia vnam pro alia apposuit:talem errorẽ non corrigit,nisi de errore constet.*
6 *Instrumentum non vitiatur,si erratur in indictione:quia apposita non concordat cum annis Domini.*
7 *Si non apparet,an sit erratum in annis Domini,vel in indictione,præsumitur erratum in indictione.*

Notarius,

a ❡Si librarius.Vide ꝙ not.Iac.But.& bal.in l.ij.C.de erro.aduo. Et an,& quõ possit error emẽdari,& corrigi per notariũ:vtrũ notarius possit repetere vt permittatur radere,minuere,vel corrigere:vt si vult de instrumẽto certiorari,an possit:vide bar.in l.fi.de tabu.exhib.& Bal.in l.fin.C.de fideiusso.& Spe.de instr.edi.§.instrm.ver.sed nũqd.& p d.Ant.i c.ex literis.de fid.instr.et Ang.in l.error.C.d tes.vtrũ aũt iudex possit mãdare notario,qui nõ bene fecit instrumẽtum,vt suppleat,& corrigat:vide bal.in l.ij.C.de fideic.lib.Et adde ꝙ notarius nihil põt addere in contractibus requirentibus scripturã:scd̃m Bal.in l.cõtractus.de fide instru.et in l.Gallus.§.idẽ credẽdũ.de lib.& posthu.& vide Cyn.& bal.in l.ambiguitates.C.de tes.et Imo.in l.j.§.finaũt.s.de hęre.insti.& qd si probet notarium aliter scripsisse q̃ partes dixerũt:vtrũ præsumatur ex malitia,an dolose.& rõne falsitatis in parte vitiet totũ:dic vt in ca.ad audientiã.de rescrip.in c.fraternitatis.de testi.& no.bal.in d.l.Impetator.s.de sta.hom.& bar.in l.quoties.de hęre.insti.& ꝙ dixi in l.si qs obrepserit.de fal.& ad pbãdũ errorẽ instrumento,vide glos.& q̃ ibi dixi in l.cũ proponeretur.de leg.ij.& si notarius dicit se nõ fuisse rogatũ,& nõ recordari:si tamẽ testes pbãt rogatũ fuisse:cogatur scd̃m dicta testiũ facere instrumentum:ponit bal.in l.fi.C.de edẽ.in vlti.colũ.& p eũ rub.de fi.instr.in v.col.Io.And.de instr.edi.§.instrumẽtum.ver.& primo.sed pone.notarius omisit p errorẽ scribere confessionẽ,seu præceptũ guarẽtigiæ.modo pars vult probare p testes,qualiter notarius fuit rogatus d guarẽtigia:an possit? Certe nõ.gl.sing.i.c.si motu proprio.de pbẽ.in vj.in ver.expresse.Ex qua habes,ꝙ qñ aliquid de forma in instrumento defuit,nõ potest illud probari per probationem extrinsecam.Et ita tenet Bald.in quibusdã suis cõclusionibus.& adde quod Bald.de pa.Constã.quærit,an anni Domini,dies,mẽsis,& consul.sint ponẽda in fine instrumenti,an in principio? Et concludit ꝙ in principio:vbi etiã vide nũqd vitietur instrumẽtũ si nomẽ Impatoris præpositũ nõ fuit,vel nõ intercessit tabellionis subscriptio,vel contrahentis:vel aliud defuit ex his,quæ debent interuenire? Et dixit ꝙ sic:quem vide.Sed quid si apponuntur solennitates:tamẽ erratur in vno:vtrũ tabellio possit propria authoritate emendare,si errauit in die,vel loci appositiõe? Rñ.si est q̃stio.sup die,cõsule,vel loco nõ põt emẽdare.Nã rasura caderet in loco,suspecto.Sin aũt alibi,vbi nõ pẽdet quæstio:tũc põt emẽdare,& radere verbũ erroneũ,& ponere verbũ verũ:prout legi.& no.C.de testa.l.si vnus.si autẽ non errauit in solennitate instrumenti,sed in qualitate facti:tũc postq̃ instrumentũ est redactũ in archiuo publico,nihil sua authoritate mutare põt:sed debet facere errore cõperto de mandato iudicis:scd̃m Cy.no.in d.l.Imperator.de sta.homi.Vel dic:si est talis error q noceat,nõ põt emendari sine iussu iudicis:secus si non obsit parti:quia partis non interest:quia etiam sine tali emendatione valet instrumẽtum.C de test.l.ambiguitates.l.præposteri.& l.error.illud cõstat quod aliæ sunt solennitates instrumenti:& aliæ negotij.not.s.de edẽ.l.j.§.edictiones.in fin.glo.& vide omnino Bal.in titu.de pa.Constan.in ver.petitio. Sed quæro,vtrum quando notarius apponit diem,debeat dicere.xj.die intrãte,siue exeunte Ianuario:dic,ꝙ olim apponebãt:vt de pac.Cõstan.in fin. Sed quid si nõ dicat? Rñdeo,si dicat die lunæ xj.Ianuarij:satis est,dicto titu.de pa.Constan.in fi.Sed si nõ apponat proprium nomẽ diei:pone,ꝙ testes dicũt ꝙ xj.die partes abfuerũt.Rñde,ꝙ ista probatio testiũ nõ cõcludit de necessitate cõtra instrm:quærit ergo vtrũ dicti testes reprobẽt instrm? Et videtur ꝙ nõ:qa sicut debemus saluare testes,ne falsum dicãt,ita & instrumẽtũ.Itẽ dicta testiũ debẽt interpretari in meliorẽ partẽ:vt no.Inn.in c.dudũ.el ij.de elect.Item cũ testes sint inducti ad pbãdũ,& nõ pbãt:de necessitate debent interpretari contra producentem.c.in præsentia.de proba.ca.cum causam.de rescrip.c.fi.de cõdi.appo.nisi in causa fauorabili.s.de manu.l.antepe.& in ca.ex literis.de proba.& de reg.iur.in ambiguis.In contrariũ videt:qa istud instrm scd̃m cõem vsum pbat de xj.die,intrante mense.Cũ ergo pbatio instrumenti reprobat:ergo reprobatũ est instrumentũ.Nõ eñ ista est psumptio:sed cõis intellectus vulgi.& iõ nõ obstat ꝙ no.s.de pac.l.iurisgẽtiũ.§.ꝙ fere.et ꝙ no.Inn.i c.innotuit.de eo q fur ordi.susce.nõ eñ dicit incertũ.ꝙ certam semper habuit iterpretationẽ:ar.s.de fi.instru.l.cũ de lanionis.§.asinã.Vñ vt ista equiuocatio cesset in literis apostolicis,ponit per Nonas,Idus,& Calẽdas:vbi talis dubitatio incidere nõ potest.d.§.fi.de pa.Cõstan.& vide bald.in d.tit.in ver.die lunę xj.exeũte Ianuario.Sed an testes i instrumento debeãt poni in fine,vide Bal.& Odof.in d.ti.de pac.Constã.sup ver.cõtinetur.Adde,an notarius possit errorẽ corrigere,& quæ faciãt scripturã suspectã,bal.cõ.cxxxvij.li.v.Et an notarius qui errore omisit nomẽ Imperatoris,vel Papę,possit illud apponere,vide Ange.cõs.ccxxj.& qñ posset errorẽ suum corrigere,vide Pau.de cast.cõsi.xxxviij.

8 *Notarius,quando est erratum in eo quod pertinet ad partẽ põt illud incõtinenti corrigere:alias nõ:nisi docto de errore.*
9 *Error notarij in scriptura aliena,probatur originali producto in propria,per ostensionem protocolli.*
10 *Protocollum quare magis dicatur principale, quã publicũ instrumentum.*
11 *Notarius quando est persona suspecta,non retinet penes se originale.*
Argumentum à solitis est validum.
12 *Error notarij potest etiã probari per testes.*
13 *Testes deponentes de errore notarij si dicũt aliter fuisse quã instrumentũ dicat:tunc notarius in pertinentibus ad eum potest corrigere:sed in his quæ pertinent ad partes non.*
14 *Error notarij põt probari per præsentes,& alios mediatores inter partes.*
Error notarij:quod possit probari per vnum testem,vltra ipsum notarium.
15 *Item probatur error,per ipsos facientes.*

a SIlibrarius. [a] Videas ꝙ error notarij non nocet:vt hic,& l.error.C.de testa.
1 & l.Imperator.s.de sta.ho.†Sed de vno dubitat,an possit corrigere errorẽ notarius? dic p Gul.de Cu.in l.Imperator.s.de statu ho.& in Spe.in tit.de instr.edi.§.postremo.ver.sed nũquid cõfecto.Ia.de Bel.in auth.
b de equali.do.§.illud.Sed vos debetis scire [b] ꝙ i instrumẽto publico cõtinent duo.Vnũ ꝙ spectat ad notariũ,s.anni Domini,indictio,& dies,& aliæ solennitates. Secundo
2 vero†cõtinet substãtia cõtractus.Aut ergo est erratũ in eo ꝙ nõ reddit instrumẽtũ
c nullũ:vt mala Latinitas: [c] tũc non vitiat instrumentũ,vt l.Imperator.s.de sta.hom.& põt per notariũ corrigi,in l.actorũ verba.s.
3 de re iudic. Qñq̃ est†erratũ in eo,ex quo instrm vitiatur:& tũc qñq̃ cõstat ꝙ est erratũ:& in quo erratũ est.Exẽplũ in instrumento deficit indictio:& defectus indictio
d nis vitiat instrumentũ: [d] vt in auth.vt ppo.no.Impera.in prin.& in auth.qui.mod.natu.effi.legi.§.q̃ tũ vero.& extra,de fi.instru.c.inter dilectos.& ibi no.Isto.casu,si apparet de errore,et in quo est erratũ,poterit corrigi iste error,ne scribentis error noceat partibus:vt l.si in nomine.& l.errore.C.de te-
4 sta.†Qñq̃ constat ꝙ est erratũ:sed nõ cõstat in quo,vt qa fuisset omissa dies,& sic est erratũ:sed nõ cõstat de quo die est erratũ.& isto casu dico,ꝙ notario dicenti se re
e cordari debet credi [e].Probo sic:officiali creditur in officio sibi cõmisso:vt C.de exac.
f trib.l.apparitores.& l.si qs decurio. [f] C.de fal.& l.magis puto.§.ne tñ s.de re.eo.& de offi.prefe.vt l.j.§.cura carnis.& §.seq.maxime cũ hoc de die sit minimũ:ꝙ apparet,qa si testis de die nõ recordatur,nihilominus probat:vt l.testm.cũ glo.C.de testi.Et hoc
5 qñ est erratũ in omittendo.sed qñ†esset erratũ in ponendo:puta posuit vnũ diẽ,vel mensem,cũ deberet ponere alium.isto casu nõ poterit se corrigere,nisi de errore cõstet per testes:vel alijs modis:vt j.dicet.& l.qcquid adstringendę.iij.rñso.scd̃m vnã lec.s.de ver.ob.& ꝙ ibi dixi.Itẽ quia functus est officio suo,sicut iudex:vt l.iudex de re iud.& sicut testis:vt j.dicã.sed hoc nõ põt dici,quando omisit diẽ:quia instrumentũ non valet:& sic nõ põt dici functus officio suo:vt l.qualem.s.de arbi.& qd not.in l.iudex.
6 †Quandoq̃ est erratum [g] alio modo ra-
g tione cuiusdam alterationis:vt dico,anno Domini,indictione tali:& non concordat cum annis Domini.hoc consuluit Dyn.& dixit,quod licet indictio vitiet contractum vt dixi:tamen si est posita,& erratum,non vitiatur instrumẽtum:vt l.quoties.s.de hære.insti.
7 †Sed dubitatur in quo videtur erratum:vel in annis domini:vel in indictione.& dicit quod in indictione:quia dolus nõ præsumitur,nisi probetur:vt l.quoties.§.qui dolo.s.de probatio.Modo si præsupponeres esse erratum in annis Domini,diceres esse erratum dolo,vel lata culpa:quia cõiter oẽs sciunt annos Dñi:vt l.latæ.& l.cedere diẽ.§.lata.s.tit.j.Sed indictio nescit ab oĩbus:ideo ita pbabilius psumit error.& credo Dy.verũ dicere.& iduco p eo gl.quæ est in l.si qs in fundi vocabulo.s.de le.j.& l.pe.s.de re.du.& hoc puto verũ,qcqd dicat gl.in d.c.inter dilectos.extra,de fide instru.Sed contra hoc facit:quia notarius,qui facit instrumenta contra formam iuris,punitur vt falsarius.l.iubemus.in fi.C.

POMATES.
b ❡Debetis scire.Vide do.Ant.in c.ex literis.de fide instr.et quæ ibi dixi.
c ❡Mala Latinitas.Vide Bal.& Ange.in l.Imperator.s.de sta.ho.& vide bal.in l.verbũ.C.de fideicom.
d ❡Vitiat instrumentũ.Vtrũ indictio,seu defectus indictionis,vitiet cõtractũ seu instrumentũ.De hoc aliqd sup data vj.lib.in mercu.p gl.in ij.cõsti.Codi.circa fi.An aũt debeat poni nomẽ Papę,sicut Impatoris in instrumẽto.De hoc p do.Ant.in proœ.Decre.& dic ꝙ attẽdẽda est cõsuetudo,si illa appareret.c.cũ dilectus.de cõsue.& vide bar.in l.si noĩatim.C.de cõdi.& demon.& vide oĩno ad materiã bar.& Imo.& bal.in l.cũ pponeret.de leg.ij.& bal.in ij.cõsti.Cod.in ver.arma.& in l.fi.C.de fideius.& in l.error.& in l.ambiguitates.C.de test.& bar.in cõsi.ex facto pposito,& ex eo quod tria quęrũtur.p bal.de pa.Cõstã.in ver.pacta p d.Ant.in c.ex literis.de fid.instru.p.bar.in cõsi.reperit instrumentũ.adde,an error in noĩe Dñi,vel indictionis vitiet instrumentũ,Ro.consi.ccxxxv.
e ❡Debet credi.An notario credatur.no.Bal.in l.iurisiurandi.C.de test.& qd not.Bal.in l.generaliter.in vlti.not.C.de nõ nu.pec.& quod dixi post bar.in l.ij.C.de rescin.ven.in q.de minore iurante.per Io.And.post Spe.in tit.de instr.edi.ver.j.& in ver.sed nunqd.Et qd si testis non recordatur de die,vel loco:vide quæ dixi in l.ij.§.fi.de aqua plu.arcẽ.& ibi Bar.& vide Bald.in l.testiũ.in viij.col.C.de test.& Bar.in l.ij.in fi.s.quẽadmo.testa.ape.& in l.admonendi.s.de iureiur.Adde,ꝙ notario creditur in concomitantibus instrumentum,Bal.consi.xxv.
f POMATES. ❡Si qs decurio.Vide Alex.cõs.cv.col.ij.vol.ij.vbi ponit digne,an stet dicto notarij,ꝙ sit matrix,& originalis scriptura,& consi.cx.eo.vol.ij.vbi ponit,an stetur dicto notarij ꝙ sit rogatus.
g POMATES. ❡Qñq̃ est erratũ in eo.Vide Panor.cõsi.xcix.col.j.in fi.vol.j.& in his quæ pertinent ad partẽ,error præsumit partis,& non notarij.Ita Rom.consi.suo clxxix.col.ix.

a ✠ POMATES. ¶De test. Vide Alexã. consi.lxxxix.volu.iij. vbi ex hoc infert in ij.col.ꝙ sicut testis deponẽs varia, punitur de falso.l.eos.š.de fal. ita etiam notarius varians tenorẽ instrumẽti, punitur de falso, nisi vt ibi dicit, in vlti.col. illud emendaret, & corrigeret, addendo clausulas consuetas, etiam postꝙ parti tradiderat.

quod talis scriptura nõ valet propter incertitudinẽ:alij quia proferant eundem meditatũ sermonẽ:sed prima nec secũda rõ valet.de quo vide p Bald. in d.tit.in vltimis verbis. Vltimo adde Bar.in suo cõsi.incipien.super inquisitiõe q̃ fit p dñm Capitaneũ.& p bal.de emẽ.Iustinia. Cod.in prin.& Ange.ĩ auth.vt iud.sine quoquo suffra.& bal.in l.ampliorẽ.§.j.C.de appella.

✠ POMATES.

b ¶Sed qualiter cõstare. Vide Alex.cõsi. cv.vol.ij.in prin.& cõsi. xxxvij.col.pe. eo.vol.& Alexã. in dicto cõsi.cv. col.ij. ponit quæ sit matrix, & origĩalis scriptura.

c ¶Faciliter pbatur. Adde Bald. in l.nec exẽplũ.C. de fal. & ibi etiã qđ pbať error per confessionẽ, vel per dictũ Papę, & Principis.

d ¶De tabel.§.pe. Et ad materiam adde Bal. in l. Sẽpronius Proculo.de leg.ij.& vide Bal. in rub.C. de fid,instr.in v.col. & ibi qd si nõ reperiť ĩbreuiatura, sed reperiť instrm parti traditũ:an pbet? & ibi an imbreuiatura sola faciat fidẽ? Ad qđ vltimũ vide qđ not.Bar.in l. admonẽdi.in viij.col.š. de iureiur. & quod no. Bal.ĩ d.l.cõtractus. in iij.col.C.de fi.instru. Et an quis cogať ostẽdere protocollum, vide Bar.& bal.in d.l.fi.C.đ fid. instr.vbi dicit ꝙ nõ: nisi quis vellet notarium redarguere de falso.Item in auth.si qs in aliquo in prin. & in l.fi.C. de edẽ. vide Bart.Post Iac. bu.ĩ d.l.fi.qui dicit, ꝙ si notarius perdat originale, debet fieri sibi editio a parte. Et adde ad materiã Bar.in cõsi.ex facto pposito, & ex reo, ꝙ tria querunť. ad de qñ instrm est diuersum a protocollo, an faciat fidem, Bal.xliij.lib.ij.

e ¶Instrm dicat.vide no. Bar.in l.j. in fi.š. queadmo.test.aper. & ista faciũt ad quęstionem, vtrũ notarius de iure possit scribere. Pet. testis dixit illud idẽ, quod alius testis š. examinatus dixit, de quo vide in c. cãm quæ. el.ij.de testi. & Bal. in l. verbũ volo.C. de fideicõ. videť dicere ꝙ nõ.& Spe.in ti.de teste.§. nũc tractãdũ.in ver.tantũquã.& Ant. de Bu. in c.nihil.de ele.vbi ponit de iudice, qui dixit. pnuncio sicut talis iudex. qđ facit ad not.p Bart.in l.j. C.si aduer.lib.& ad id qđ dixi de teste, vide Bart.ĩterminis ĩ l.iij.§.j.š. de test.sed Bal.ĩ ti.de pac. Cõstã.in vlt.ver.dixit pbari p illũ tex.aperte, ꝙ si tabellio scripsit primo dicta vnius testis:& postea dixit, idẽ p oĩa dixit alius testis, siue sub eadẽ die, siue alia, ꝙ talis scriptura pbat testes in vnã sñiam cõcordasse, licet aliqui dicãt

de testa. & sic non põt amplius corrigere. Sed dic quod hoc est speciale in testamentis: vel melius ibi loqtur, qñ solẽnitas nec fuit seruata, nec scripta in testamẽto: hic qñ
8 fuit seruata, sed nõ scripta. †Quãdoꝙ est erratũ in eo ꝙ pertinet ad partẽ.Et hoc dixit Gul.in Spec. Aut notarius vult corrigere incontinẽti:& admittitur. Aut ex interuallo:& nõ põt, nisi pbato errore, per §.illud.in corpore, in auth.de ęquali.dot.Hoc etiã probat: testis & notarius ęquiparãtur: vt l.Domitius.š.de testa. Sed testis potest incontinenti, nõ ex interuallo corrigere di-
a ctum suum:vt in c.præterea extra, de testi.[a] & in §.quiavero.in auth.de testi.in glo.ma
9 gna sic in notario. †Sed qualiter consta-
b re[b] poterit de errore, si notarius trãscripsit scripturam alterius? Respondeo:tunc pro-
c ducto originali, error faciliter probatur:[c] vt hic, & l.ij.C.de erro.aduo. Si verò scripsit scripturã propriam: tunc si habet protocollum, probatur per ostensionem proto-
d colli:vt in authẽ. de tabel.§.penul.[d] Nam ex illo verificatur instrumentũ extensum. & sic videtur erratũ in transcribẽdo:vt hic.
10 Sed posses dicere, †quare dicitur magis principale protocollũ q̃ publicũ instrumẽtum: nonne potuit esse, ꝙ notarius ab ipso initio confecit publicum instrumentum? Respondeo:nõ præsumitur:vt d.§.penulti. Nam originale retinet notarius apud se, vt alijs edat cum opus fuerit:vt š.de eden.l.argentarius.§.j.& ideo ipsi notario nõ deberet dari copia instrumenti:vt l.si quis ex argẽtarijs.§.prohibet.š.de eden. & ideo dicit lex, ꝙ pars possit petere ꝙ exhibeať à notario originale, quãdo instrumentũ quod est restitutũ plene nõ contineat omnia: vt l.ve
11 luti.circa prin.š.de edẽ.Prędicta vera, †nisi persona notarij esset persona suspecta: vt d l.si quis ex argẽtarijs.§.j. & ꝙ illud quod remanet apud notariũ pręsumať originale, probať, qa sic solitũ est fieri, & sic pbať per argumẽtũ à solitis, quod est validũ in iure: vt l.ij.§.merito.š.ne quid in lo.pub. & l.cer
12 ti condictio.§.si nũmos.š.si cer. pet.† Item potest pbari per testes adscriptos in instrumento: quia ad hoc apponũtur: vt in auth. de instru.cau.& fide.§. sed & si instrumen-
13 ta.š.quemad.test.aper.l.j. in fi. †Sed quid si testes dicunt aliter fuisse q̃ instrumentũ
e dicat[e], sed non recordatur qualiter fuerit? Respon. si hoc contingit circa ea quæ per-
f tinent ad notarium:[f] vt circa diẽ, mensem, & similia:tunc quia constat ꝙ est erratum, restat ꝙ credatur notario, vt dictum est. Si vero hoc contingit circa ea quæ pertinent ad partes. tunc notarius nõ posset cor
14 rigere:quia licet cõstet ꝙ †sit erratũ, nõ tñ scit notarius qd habeat ponere, vt dictũ est.
g Itẽ põt pbari[g] error[h] p p̃sentes, & alios, q
h fuerũt mediatores inter præsentes partes sic contrahentes: vt in authen. de instru. cau.

§.si vero morientur. versi.in his.in glo.quę incipit ad numeratorẽ.Et puto ꝙ sufficeret dictũ vnius testis cũ notario, qui remanent
15 duo:vt d.versic. in his.†Item põt[i] probari
i quãdoꝙ error:per ipsos faciẽtes:vt si quędam vniuersitas fecit syndicũ, vel aliũ contractũ:hoĩes de vniuersitate poterũt pbare sic fuisse tũc actũ, vel nõ fuisse:vt extra. de proba.c.tertio loco.nõ dicerẽ in eo ꝙ alibi contrahunt vt singuli, nisi partes essent in cõcordia:vel esset aliqd, per ꝙ nulli fieret præiudicium:vt testator adhuc viueret, & diceret notarium in suo testamẽto errasse.

NEmo dubitat. Facio tibi vnũ dubiũ:dicit statutũ huius ciuitatis. si nõ soluerit centũ, amputetur sibi manus: modo iste cõparet in iudicio, & dat fideiussores. Quid dicemus? Dubito & ideo relinquo. Videtur ꝙ sufficiat:vt l.rescripto.§.de bitores.š.de mu.& honori.

1 ☞ *An sit in mora debitor negans se debere centum petita, si lite contestata debitor probat de quinquaginta.*

k NOn potest uideri.[k] Iam dixi tibi, tu petis à me† centũ:
1 ego nego, lit.cõtest.tu probas de quinquaginta:an per litis cõtestationẽ cõstituar in mora? Et videť ꝙ nõ, p legẽ istã. sed credo ꝙ ista lex sic loquiť, quia rõ est implicita: qa dixi tibi. nescio quãtũ debeã, litẽ contestor, nõ tñ constituor in mora:vt hic, & l.in fideicõmis.in prin.š.de vsu. si scirẽ quantũ debeo, tũc videor esse ĩ mora à tpe cõtestationis litis:vt l.pupillus.§.fi.& ibi dixi.š. tu.j.l.qui solidũ.in prin.š.de leg.ij. Et istam q.habui Pisis, de facto.

FEre in omnibus. Istã glo. hic, allego tibi in l.nõ solũ.§.si mãdato.š.de iniur.& dic vt ibi. Tene menti istam gloss.

INeo quod plus Sit. Dic per Dy.extra, eo.c.plus.lib.vj. Dixi in l.j.§.si stipulanti.š.de verb.obli.

Nemo alienæ. Quæro, quid in causa criminali: & dic vt glo.tene mẽti:& vide eã quæ incipit, si quis obtulit.& istam glo.allegaui tibi in §.ad crimen.l.pe.š.de pub.iudi. Vlterius nota ꝙ gl.dicit in prin.ꝙ prætoria satisdatio intelligitur cum fideiussione.Contrariũ tenui tibi in l.prætoriæ.š.de præto.stipu. & ibi glo.videtur tenere.

IN obscuris. Vide Dyn. extra, eodẽ cap.in obscuris.eod.titu.& c.inspicimus.lib.vj.

l SI quis ob.[l] Nota glos. hic, quæ dicit de liberatione facta cum insinuatione.

✠ POMATES.

f ¶Ad notariũ. Vide Alex.cõsi.cv.col.ij. vol.ij.& etiã in simili vnũ verbũ per eũ in cõs.c.eod. vol. ij. prope fi.in versi.cõstat aũt. Et ad hæc vide Fel.in c.ad audientiã.col.ij.ad fin. & seq.de pręscrip.

g ¶Põt probari. Ad materiã adde ꝙ no. dixit bar.& post eũ Imo.in l.cũ proponeretur.de leg.ij. p gl. ibi quæ dicit:ꝙ si testator dicat in testamẽto se errasse in gestis p se, ꝙ ei crediť. et sic videť ꝙ eo modo credi debeat, seu credatur ptibus in gestis p se, si asserãt in aliquo se errasse, & nõ reqrať alia pbatio.ꝙ est no.scđm bal.& facit ad no. p Bar.& Imo.& quæ ibi dixi in d.l.cũ proponeretur.adde aliũ modum probandi errorem, no.per bal. in l.etiam.C. cõmina.vel episto.videlicet ꝙ ipso facto probatur.Et vide Bal. in fin. C. de test. & l.Imperator.š. de statu homi.

✠ POMATES.

h ¶Probari error. Vide Alex.cõs.cv.col. iij.ad fi.vol.ij.col.vlti.& seq. & Barba. ccix.col.iiij.vo.j.& col.x.et Barb.ĩ c.fi. col.vj.de consti.

✠ POMATES.

i ¶Itẽ põt. Vide Feli. col.iiij.& de pbando etiã errore, vide non ab re dicta per Imo.in l.quoties. §. sed si cũ.š.de hæred. inst.in prin.

k ¶Non põt videri. Vide bar.ĩ.l.j.§.si stipu.de ver.obl. & in l.q solidũ. vbi cõtra dicit in eo ꝙ hic dicitur.de leg.ij.

l ¶Si quis ob. Adde ꝙ pactũ de non petendo, sed per qđ remittiť res, vel actio, dicitur esse donatio, vel alienatio: scđm Bal.in l.j. in j. colũ. de bon.mat. allegat not.Bart.in l. siue apud acta.C.de transactio.in glos.in ver. penul.iuncta glo. in versic.pacto.licet aliud sit in remittente litem, seu in transigente sup lite, scđm eum per l. fideiussorẽ.C.de trans.& no. etiam in proposito Bald.in l.inter nos. C.cõia vtrius. iudi. & in capi.j.ad fin.de cõtrouer, ĩter vasal.

& aliũ de beneficio.Bñ facit ꝙ not.gloss.hic, & ꝙ in varijs locis per hanc gl.tradunt doc.maxime Bald.in l.pactũ.in xv.q.C.de col.& Ange.in l.contra iuris.§.fi.& ibi Barto.in l.tale pactum in princ.š.de pac.& Ange.in l.si

Sed

vnus.§.pactus. de pact.& in l. pacta q̃ C.de pact.& alij in l.Modestinus.& in l.Aqlius.& ibi not. Moder.ff.de do.vide doct. & maxime Alex.in l. creditori. C.de pac.allegantẽ hanc glos.& ad hoc no.vide Bart. in l.si qs accepto. de cõdi. ob caus.& ibi Bald. & in l.si mulier. eo. tit. Adde an pactũ de nõ petendo sit donatio, Bal.cõsi.cccclxxviij.lib.iiij. Ange.cõsilio lxxvij.& xciiij.

✠ POMATES.

¶Si quis ob. Vide d.Fel.in c. veniens. in tertio notabili, de testib.

a ¶In condẽnatione. Quod donator. Et qualiter fiat deductio, ne egeat: vide Bald.in l.ij.C.ꝙ cũ eo.& ad gl.hic vide Ange.l.sunt q.de re iudi.Et adde ꝙ bal. in c.j.in prin.dicit ꝙ gl.hic sing.indistincte tenet ꝙ ibi ratione personæ dať priuilegium, vel ratiõe cõtractus, vt in donatione nõ tenetur quis, nisi in quantũ facere põt.Debet ergo ei remitti, vnde venit, ꝙ beneficiũ habet retinendo, & nõ petendo:quia donator a donatario alimenta nõ petit: & tamẽ pro alimentis retinet ꝙ donat, secundũ gl.hic, & quã tamẽ quidã damnãt per id ꝙ no. in l. fin. hic alleg.vbi de hoc per Cy. sed si tu bene cõsideres, gl.hæc est vera:quia directe non possunt peti alimenta. reuocabitur tamen donatio:quia donatarius est ingratus:loquor de simplici donatione. Et an nõ alimẽtando donatorem reuoceť donatio, vide glo.& Cy. in l.fi.š.de reuo. dona.& dom.Abb. & Inn.in c. propter. de donatio.

b ¶Imposibiliũ. Per Bar.in l.iiij.§.quæsitũ.si quis cau.

c ¶Nõ põt. Adđ bar. in l.nõ solũ.§.morte. in x.col.de ope.noui nun.tex.& ibi Bar. ĩ l.municeps. ad municip.

d ¶Quod vniuersitas. Qualiter citetur vniuersitas, adde bar.in fi.ꝙ cuiusꝙ vniuer. no.& vide nota.per bar.in l.aut facta.§. fi.š.de pœ.per bal.& Cy.in l.j.§. quibus. & in §.ꝙ si nemo. ꝙ cuius.vni. p Archi. Vj.q.j.sicut per Bal. in l.ẽt.in iiij. col. C. de execu.rei iudi.per bar.in l.j.C. de iure reipu.li.xj.& ꝙ not.

Sed an egeat:dixi vobis in l. Modestinus. š.de dona.

ALiud. Tene menti gl.quæ est in prin.huius legis: qa alibi ita clare non dicit.

Refertur. Tene menti istam gloss. sup isto §.& vide gl.quæ incipit, si publice populus.in fin.dic, solue vt ibi per Dy.& extra.eo.c.ꝙ oẽs tangit.libro vj. Et nota ꝙ ista lex est vera qũo ad omnia oẽs enim teneť quo ad pœnã, quæ infligitur vniuersis, vel singulis vt vniuersis:sed si tangit aliquos, tũc præsentes tenẽtur:vt l.j.in princ.š.de magi. conue.& dixi vobis in l.quod maior.š.ad muni.

QVæ propter, Vide Dy. in c.in arg. extra, eod.lib.vj.& ibi in l.ꝙ vero contra rõnẽ.š.de legi.& in l.si cõstante.š.solu.matri.

CVm quis. De hoc dic plene in l. si fundus §.j.š.de pigno.

NOn uidetur.

Qui iussu, Vide circa hoc Dy.extra, de reg.iu.in c.ꝙ qs. lib.vj.& Cy.C.vnde vi.l.j.& in l.vt vim.š. de iust.& iur.tene mẽti gl.hic positam pleniorem, quam habeamus.

FActum a iudice. Vide Dy.in c.ea quæ.extra eo.lib.vj.

1 ☞ *Donator agit contra donatarium, vt eum alimẽtet.*

IN condẽnatione. No.gl.quæ†dicit, ꝙ donator[a] nõ
1 a potest agere contra donatarium, vt eum alimentet. Contrarium not.in l.fi. C.de reuo. dona.& per Cyn.ibi.

Vnicuique. Vide Dy.in c.mora. extra, eo.lib.vj.

Dolo facit. Vide extra, eod.c. dolo.& š.de do. excep.l. doli. Dicam plene l.si socer.§. Lucius.š.solu.matrimo.

QVi in ius. Dic p Dy.ĩ c.cũ qs.extra, e. li.vj.

CVm principalis. Dic vt p Dy.in c.accessorium.extra, eo.lib. vj.& per Cy.in l.intelligere.C.de lui.pig.

SI nemo. Vide glo.quæ incipit, hanc regulã ibi. quod nõ placet: quia secundũ hoc prius esset obligatio, quã cõtractus, qui eã introducit.quod est absurdum.

b IMpossibilium.[b] Dic p dy. in c.nemo potest.extra, eod.titulo. lib.vj.

SI quis prægnãtem. Vide gloss. quæ incipit, institui te. ibi.§.si quis rogatus.& dic vt ibi, per gloss. & Dyn.

PVpillus. Hic est melior glo. quã sit alibi in ista materia. Et totum examinaui vobis in l.j.š.de dona.

NEratius. Tene menti gl.pleniorem in materia sua q̃ sit alia. & tractat materiã in l.penul.š.quæ sen.sine ap.rescin.

1 ☞ *Syndicus ciuitatis si citatur, constituitur in dolo.*

2 *Ciuitas, quando non vult conuocare arengam, citantur illi qui illã regunt: & habetur ac si ciuitas fuisset citata.*

c NOn potest.[c] Glo.† quærit, si citatur
1 syndicus vniuersitatis, an cõstituatur in dolo? Et vide glo. quæ incipit, pone in officiali.ibi: item quid si citetur. Ista est not.glo.& videtur dicere cõtra casum l. aut qualiter.§.idẽ ait.š.quod vi aut clam.& ista glos. dicit optime. Non obstat illa lex:quia ibi dicitur ꝙ valet denunciatio facta syndico, inquantũ ad excusandũ vitiũ.clandestinitatis nõ q̃tũ ad cõtumaciã inducendã
2 in personã vniuersitatis. Pone †ꝙ vniuer-
d sitas[d] non vult coadunare capitulum, vel arengam. Glos.quæ est extra, de cõces. præben.c.si capitulo.lib.vj. dicit, quod debent citari illi, qui regunt vniuersitatem: & tũc perinde habetur, ac si ciuitas, vel vniuersitas esset citata.

NEmo alieno.

e Tẽporalis permutatio.[e]

Hic est no.glo.quæ incipit, cum consuetudo sit.vide quod not.per Cyn.in quæstione principali. ibi: circa hoc quæro.C. quæ sit long.consue.

LIbertas. Hic tenet ista glo. ꝙ res dotalis nõ possit alienari.fallit in seruo.l.Iulia. loquitur de fundo dotali:& cũ ista glos.concordat C.de rei vxo.actio.§.sed cum lex. & l.j. solu.ma. Sed obstare videtur glos. Institu. qui.alie.licet, vel non in princip.sed est gl. bona C.ad Velleia.authen.siue à me. vt dixi in d.l.j.solu.matri.

FAuorabiliores. Dic de hoc vt per Dyn. in capitulo cum sint iura partium obscura.extra, eo.tit.li.vj.&c.

IMperitia culpæ. Dic vt extra, eodem capitu. non est sine culpa.

1 ☞ *Si actio sit inducta in iudicio per modum exceptionis, an perpetuetur.*

f OMnes actiones.[f] Habetis hic, ꝙ actio perpetuatur, & interrumpitur per litis contestationem: secus si
1 per citationem. †Sed quæro, quid si per modũ exceptionis est actio in iudicio proposita: vtrum perpetuetur? domi.Fran.Accurs.dicit ꝙ sic.& est hic casus ibi, dum dicit, semel inclusæ, &c. sed si per modũ exceptionis inducitur, iudicio includitur: vt l. duobus.š. de excep. rei iudi.& l.sinautem. §.fi.š.de nego.gest.& l. quod si in diem.§.j. š.de compen. si est inclusa, ergo interrumpitur.vt hic.& pro hoc l.amplius non peti. š.rem rat.habe. Sed illud intelligo, quãdo proposita per modum exceptionis tendit ad eũdem finem cum actione, vt exceptio compẽsationis:alias secus. Ita loquitur gl. extra, de ordi.cogni.c.cum dilectus.

gl.de do.& cõtu.ca. cãm.& gl. Ber.in c. bonæ memoriæ. de elec.no.Bar.hic š.ea. l.in prin.& facit qđ no.bar.ĩ l.iiij. §. creditoribus. de fideic. lib.& late in extrauag.ad reprimẽdũ.ĩ ve.citatũ.& ego dixi ĩ.j.C.de decu. p Inn. ca. humilis. de maio.& obe.ĩ c. graue.desen.excõ.& in c. Roeo.ti.et p bar. in l.au.qaliter. §. si qd seruis. ꝙ vi aut clã.viđ to.ĩ.d.l.j.C. de iure Rẽpu. li. xj. & ibi vider dicere, ꝙ nõ sufficit citare syndicũ:et vtrũ possit vocari in d. veneris sancto ad bnũ tabellę.habes tex.et ibi bar.ĩ.l.fi. de pr. di.curi.li.x. Itẽ adde ꝙ no.bal.ĩ auth. sed oĩno.ĩ iij.colũ.C.ne vxor p mari.& qđ not.gl.ĩ l.item magistris.de pact. Adde qualiter vniuersitas sit citanda, Ang.con sil.clxv. & ccxcvj.

e ¶T palis pmutatio. Vide Bart. in l.ij.in fi.prin.solu.matr.& hãc gl.no.limita vt dixi post Bar.in l.de qbus.š. de legi. Pro hac bal.alleg. casum in l.fi.C.de serui.& ibi no.& do.Ab.Sicu.ĩ c.p illorũ.de p̃ben.dicit ꝙ glo. val de not. hoc sentit ꝙ cõsuetudo nõ tollať per vnam conuẽtionem, quã vt dicit sequitur Io.And.in c. fi.de cõsue. sed dicit ipẽ, ego credere glo. procedere, quando aliquis de populo facit cõtra consuetudinem alijs scientibus, & non contradicentibus: vt non tollať consuetudo, sed requiritur tãtum tempus, quantum requisitũ fuit ad inducendum consuetudinem: argu.in regula prima. de regu.iur.in vj.vbi dicitur, quod si populus collegialiter, & directo, scienter fecisset actum contra consuetudinem, quod tunc consuetudo tolleretur:arg. d. c.illorum.&c. cum accessissent. de consti.& not.per domi. Anto.in capitu.ad audientiam.de cleri. non residen. vbi sentit hic etiam quod gl.hic & idẽ dicit dicendũ esse si q̃riť, an statutũ tollatur per cõtrariũ actũ. adde gl.in l.ij. & ibi Bal. C.quæ sit lon. consue. Et istã glo.aliter alle. Bar. vbi no.in l. ij.in prin.in iij.colũ. solu.matri.

f ¶Omnes actiones. vtrum per modum exceptionis actio perpetuetur, adde

Bar. in d.l. ſi autē.§. fi.& Bal. in d.l.ij. in fi.C. de æ di.acti. & in l. cum notiſsimi. §.imo. in fi. de præſcrip.xxx.ann.& in princi.

a ¶ Qui tacet. Per hæc in l.j. in princip. ff. lu. matri.

b ¶ Nulla eſt lex in tiff. & C. de actio. & obli. quæ incipit, at ſi quis. Puto ꝙ voluerit Bar. adducere ſeu ſe remittere ad l. ſeruus, nō in omnibus. ff. de actio. & obli. vbi de vi habetur nētio. licet Bar. eam l. non legat, qđ non eſt mirum, cum Bar. ſæpius dixiſſe ſe alibi atteſtetur: ꝙ tamen minime effeciſſe eum comperimus. Laus Deo. Alexāder Loſæus Auilianus Iur. vtri. doc. in inclyto Lugdunorum emporio.

b ¶ Quod cuique. Ad hoc bene facit, quod no. in l. Titia. §. imperator. de leg. ij. & quod dixi poſt Bar. in l.j. C. de iu. & fac. ignorā. in vna q. & vide quod not. Bar. in l. amplius. rem rahabe. in q. quæro. p declaratione materiæ. & ad Barto. hic adde quod not. Bal. per illum textum in authē. ſed hodie nul la. C. de epiſcop. & cle. vbi tenet. ꝙ excuſetur tabellio qui non debitum recipit a ſponte ſoluēte. Sed contra iſtam deciſionem facit, quod not. in l. fi. C. de indi. vidui. & in l.j. C. de cu preſsis. lib. xj. & vide glo. not. in ca.j. de ſimo.

Quod contra rationem. Vide per Dyn. extra eo. in c. quæ à iure communi. lib. vj.

Vi tacet.[a] Vide per Dyn. extra, eo. c. qui tacet. lib. vj.

Quod ipſis. Vide per Dy. extra, eod. c. is qui in ius. lib. vj.

Hoc iure. Hoc eſt verum in violentia ablatiua, compulſiua, ſeu expulſiua: ſecus in violentia turbatiua. Iſta materia nō cadit hic, ſed in l. ſi quis. ſ. de actio. & obliga. & ibi dixi

Quum per delictum. Quæro, quid ſi vnus eſt in culpa leui, in faciendo: & alius in culpa leui, omittendo: & certe præponderat culpa in facie do. dixi in l. quod Nerua. ſ. depoſiti.

Illi debet. Iſtud expediui in l. ita ꝙ fullo. ſ. de furt. & ibi feci mentionem de iſta gloſſa.

Actum.

Non videtur. Habes ꝙ ſi per vim es expulſus tu emptor, ꝙ vēditor non tenetur. l. expulſos. C. de actio. emp. Sed ſi alius vi licita te expellit, tunc venditor tenetur. & vide iſtā legem.

Nuitus.

b Quod cuique. [b] Not. gl. ſup iſto §. qđ ſi ſta tutū dicit ꝙ notarius Priorū nō debet accipere ſalariū de aliqua ſcriptura, an ego poſſum renunciare: quia volo ei dare? Certe non poſſum renunciare: quia non diſponit circa volentes dare, ſed circa notarium. Et ad hoc nota iſtam gloſſ. [& ſic nō poteſt renunciari: cum de eo non diſponatur.

Relinque. Glo. hic quærit de legato ſub conditione: an interim teneat alienatio: dixi in l. ſeruo legato. §.j. ſ. de leg. j. & ibi per Dyn.

Vre. Vide Dyn. in c. locupleta ri. extra. eod. lib. vj.

Res iudicata. Vide gloſſ. hic not. de qua ego in l. ingenuum. ſ. de ſtatu homi. plene dixi.

Væ ab initio. Vide Dy. in cap. nō infirmatur. extra, eodem. lib. vj.

FINIS.

Index quaternionum.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM Quaterniones ſunt, NN Quernio.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA